

VILLANOVA COLLEGE LIBRARY
Villanova, Pennsylvania

This book was donated

3-4-49

by

Rev. Mr. Sullivan, O.S.A.

ACTA
SANCTORUM

2

JANUARIU
TOMUS
SECUNDUS

BX
4655
A2

ACTA
SANCTORUM

PARIS. — EX TYPES V. GOUPE ET SOC., VIA GARANCIÈRE, 5

*Dedit illi scientiam
Sanctorum. Sap. 10.*

In plenitudine Sanctorum deestio nra. R. 17.

ACTA SANCTORVM
*Quae quot toto orbe coluntur: vel à Catholicis Scriptoribus celebrantur;
 Quae ex Latinis & Graecis aiarunq;ue gentium antiquis monumentis
 collegit, digessit, Notis illustravit*
IOANNES BOLLANDVS
 SOCIETATIS IESV THEOLOGVS
Seruata primigenia Scriptorum phrasi.
 OPERAM ET STVDIVM CONTVLIT
GODEFRIDVS HENSCHENIVS
 EIVSDEM SOCIET. THEOLOGVS.
Prodit nunc tribus Tomis
I AN VARI V S,
*In quo MCLXX. nominatorum Sanctorum,
 & aliorum innumerabilium memoria,
 vel res gestae illustrantur.
 Ceteri menses ex ordine subsequuntur*
 EDITIO NOVISSIMA
 curante
IOANNE CARNANDET

ERVDITIO

VERITAS

ANTIOVA REDVCO.

OBSCVRA REVELO.

PARISIIS APVD VICTOREM PALMÉ VIA DICTA SAINT-SVLPICE. M. DCCC. LXIII.

ACTA SANCTORUM

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur

QUÆ EX LATINIS ET GRÆCIS, ALIARUMQUE GENTIUM ANTIQUIS MONUMENTIS

COLLEGIT, DIGESSIT, NOTIS ILLUSTRAVIT

JOANNES **BOLLANDUS**, Theologus,

SOCIETATIS JESU

SERVATA PRIMIGENIA SCRIPTORUM PHRASI.

Operam et studium contulit **GODEFRIDUS HENSCHENIUS**, ejusdem Societatis Theologus.

EDITIO NOVISSIMA, CURANTE JOANNE CARNANDET

JANUARIJ TOMUS SECUNDUS

X MEDIORES DIES COMPLECTENS.

PARISIIS

APUD **VICTOR PALMÉ**, BIBLIOPOLAM,

VIA SANCTI-SULPICIJ, 22.

SULLY-ROVA COLLEGE
LIBRARY

1847

M. J. C. T. G. H. L. M.

1847

1847

1847

BX
4655
:A2
v.2

EMINENTISSIMO PRINCIPI

FRANCISCO BARBERINO

S. R. E. CARDINALI VICECANCELLARIO.

SANCTORUM animæ, EMINENTISSIME PRINCEPS, in manu Dei sunt. Acta eorum, et corpora pleraque, præsidio exemploque relictæ in terra mortalibus : quamquam et hæc rediviva olim pompa triumphali eventuræ in cælum : illa vero jam Dei digito descripta sunt in libro Vitæ. At quæ humanis monumentis, ad eruditionem posterorum, ipsorumque laudem Sanctorum, consignavere Majores nostri, ea et diaboli furor quondam Gentilium armatus crudelitate, nunc etiam Hæreticorum, abolere conatur, et ipsa consumit vetustas, et (fatendum est enim) ævi fortassis superioris incertitia suppressit, nostri fastidium.

Ea me stimulavit caussa, ut eruere e latebris, ac deterso diuturni situs squallore proferre in lucem discussa apteque recensita molirer. Opus vero universum DE SANCTIS cui dicarem, nisi SANCTISSIMO PATRI URBANO, quem Christus Divinæ suæ voluntatis interpretem, Vicarium potestatis constituit, omnisque Judicem sanctitatis? Ab eo Tu secundus occurristi, cui vellem deberemque alteram illius consecrare partem operis. Non diffido fore, ut ultro URBANO Patruo probetur labor hic meus, quem, ac vitam omnem, Sanctorum gloriæ, Ecclesiæ dignitati, ipsiusque nominatim propugnandæ auctoritati dicavi : sed ubi Tu Patronus accesseris, multo etiam serenior affulgebit, animosque ad reliquum consummandum opus sufficiet, benignissimæ radius URBANITATIS.

Jussisti me pridem, EMINENTISSIME PRINCEPS, hunc a Te favorem sperare, qui me in extremis hisce oris terrarum commorantem nosse non es dedignatus; vilem homuncionem, in eminentissimo ipse constitutus dignitatis et sapientiæ fastigio. Nempe ut magni Numinis proprium est, cuncta intime pervadere ac rimari; ut Supremi Pastoris, nullam vel in ultimo orbis angulo, quantumvis abjectam oviculam gregis sui negligere; id videris Tuum esse voluisse, qui tam propinquo ad utrumque gradu accedis, ut intelligas quid singuli ubique moliantur ac designent operis, quod quidem ad Ecclesiæ videatur utcumque ornamentum pertinere.

Suscipe igitur, EMINENTISSIME PRINCEPS, lucubrations has meas, quarum ultro sæpius apud varios e nostro ordine dignatus est meminisse. Eas si Tibi probari sensero, tanto impensius reliqua Divorum gesta dilucidanda

dilucidanda aggrediar : et si quid minus assequar ipse, exemplo fortassis alios provocabo, majore præditos eruditione; ut quæ me fugerunt, ipsi e ruderibus venerandæ antiquitatis exsuscitent. Fuit ea temporum nostrorum felicitas, ut multa Sanctorum corpora, dudum oblivione consepulta, reperta sint, ipsiusque auctoritate et munificentia URBANI in honorificentiore locum reposita. Annunt quoque illud Cœlites, ut pridem ignorata, vel fœde vitiata ipsorum Acta, veteri quidem habitu plenoque gravitatis, sed pura et a suo repurgata squallore, vulgentur. Tu conatus tenues meos, PRINCEPS EMINENTISSIME, qua hæcenus, benevolentia provehe. Id te submisce obtestor, æternum

Eminentie tuæ devotissimus cliens

JOANNES BOLLANDUS.

BENIGNO LECTORI.

Quæ in Præfatione generali ad ABBATEM LÆTIENSEM ante priorem tomum explicavi, hic non repeto: ea ut consulas, Lector, si tanti est tibi consilium in hocce ad ordinando opere meum intelligere, rogo; aut saltem commentationes has de Sanctis prius ne censoria severitate notes, quam quæ isthic omnium exposita ratio est, perlegas.

Nam primum, quæ hic traduntur, non esse ea ejusmodi contendo, ut auctoritatem obtineant ac pondus, quod illa habent quæ sunt Ecclesiæ sacrosancto iudicio comprobata: licet nihil a me dictum scriptumve existimem, quod non ejusdem Sanctissimæ Matris Ecclesiæ sit Decretis ac voluntati consentaneum: aut si quidquam imprudenti excidit, quod Summorum Pontificum legibus, aut Conciliorum scitis censi possit ullo modo repugnare, id ipse ultro abdicō, damno, respuo, ac repudio funditus. Nominatim vero ne ulla cujusquam, qui non videatur *per communem Ecclesiæ consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum virorumque sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia ac tolerantia Sedis Apostolicæ, vel Ordinarii*, cultum venerationemque obtinuisse, *miracula, vaticinia, arcanorum manifestationes*, narrarem, sedulo cavi: quibus cœlestes jam olim honores decretos, aut pio populorum consensu, conniventibus Christianæ religionis Antistitibus, prærogatos, non putavi; eorum vel res gestas, etsi ab aliis traditas litteris, non edidi, vel iis certe *Beatorum aut Sanctorum*, dignitatis plenissimam, appellationem non tribui. Plane vero et ingenue testificor, cupere me ut universa quæ scripsi hic et edidi, eo solum loco habeantur, quo HISTORIA HUMANA, cui tantum esse fidei debeat, quantum singuli mereantur, a quibus accepi, auctores. Si quid a me observatum, aut spectatum narro, nec alio firmatum testimonio; id sic accipi velim, ut ab homine traditum, qui errori sim, pro imbecillitatis humanæ modo, propriaque ingenii et iudicii infirmitate, obnoxius; qui tamen et multum operæ ac temporis in iis, quæ trado, disentiendis posnerim, et mori millies malim, quam ut sciens quemquam fallam.

Hæc autem aliaque luculentius in ea Præfatione explicavi. Hic solum rogare te volui, Lector, ut quæ isthic scripsi, inspicere ne dedigneris. Intelliges qua occasione, qua Majorum auctoritate, quorum secutus exempla, ad hæc elucubrandam accesserim: quamobrem hæc olim HERIBERTUS ROSWEYDUS noster, post Surium ac Lipomanum, sit aggressus; qualem universi operis formam adumbravit; quid in eam rem coacervavit veterum monumentorum; quæ interea scripserit vulgaritque opera, quæ alia meditatus sit, perpetuo hortatore ac stimulatore, Lætiensium Monachorum sanctissimo Archimandrita ANTONIO WIXGHO: tum quid ego spectem, qualenus Rosweydi insistam vestigiis, in quam molem provehere opus nitar, cujus tum eidem, dum viveret, sapientissimo WIXGHO, tum aliis gravissimis viris, probata ratio est.

Perspicies deinde quem ordinem ac methodum sim secutus, ac quamobrem: ut primo Sanctorum, qui singulis diebus coluntur nomina grandiori sint caractere expressa, servata temporum quibus singuli vixerunt ratione: tum ut rejecti quidam in alios dies, quorum vel multiplex uno loco, vel eadem nocte eodem die variis in locis agitur sollemnitas: alii prætermissi omnino, quorum mihi de sanctitate non erat certo exploratum Ecclesiæ iudicium. Prolegomenorum quoque, seu præviarum ad quamque vitam dissertationum ratio est explicata, eorumque ac vitarum ipsarum partitio; cur miracula relata Sanctorum, Translationes, aliaque id genus, utque singulis capitibus breviter subjuncta scholia, sive annotationes, doctis non necessariæ, vulgo utiles, et probatæ viris eruditæ. Ipsarum litterarum explicatum discrimen, et quæ alia ad perspicuitatem et Lectorum commodum excogitata, ejusmodi hæc sunt: Dies et annus mortis cujusque Sancti indicatus in margine, singularum tituli paginarum, in earum unaquaque nomen expressum scriptoris, a quo vita est, quæ isthic datur, composita: capitum divisio ac tituli: compendia in margine omnium quæ traduntur.

Tum Indicium explanata ratio est et varietas: quis eos concinnavit, qua industria ac iudicio.

judicio. Eorum duo, videlicet *Alphabeticus* Sanctorum, quorum quoque tomo gesta nar-
rantur, vel illustratur natalis, et *Chronologicus* perbrevis, Vitis præfixi, post Præfationem.
Reliqui quatuor ad calcem tomi cujusque rejecti, videlicet *Historicus*, nomina comple-
ctens hominum quæ hoc tomo memorantur, etiam Sanctorum, sed non eorum quorum
est in primo Indice peculiariter recensitus natalis, nisi ipsorum in aliis Divorum Actis
iterum mentio fiat; *Topographicus* locorum; *Grammaticus*, vel *Onomasticus*, vocum bar-
bararum vel abstrusiorum; et, cujus maxima erit utilitas, *Moralis*, earum rerum, quæ in
concionibus, explanationibus Scripturarum, asceticis institutionibus, pertractari solent,
non solum virtutum ac vitiorum. Singulis autem tomis sui sunt Indices.

Styli denique ratio est explicata; cur proprius cuique auctori assertus, nec expolitus
qui rudis ac semibarbarus; cur meus obvius minimeque operosus. Invidiosæ disceptationes
de quarundam gentium Apostolis, Sanctis aliis, Scriptoribus, consulto a me declinatæ :
aculeatus in neminem a mea discrepantem sententia, ne hæreticos quidem, extra eas
controversias quæ ad fidem pertinent, stylus vibratus : Ordines religiosi qua decuit reve-
rentia laudati, Demum quæ alia mediter opera, si Deus Sanctique annuerint, perspicies.

Satis prolixè in eadem Præfatione disputavi, quæ sit eorum Actorum, quæ edo, proba-
bilitas : qui gradus Historicorum : horum quam multa postea interpolata opera, et quan-
doque perperam : quam multa ex fama et vulgi narratiunculis conscripta, quam illa fidem
mereantur, quo a me studio discussa, ac ponderata. Multa ab hæreticis vitiata; ab aliis
quoque conficta, vel fidem supra ornata, parum laudabili exemplo : vitata utraque mihi,
qua licuit. Monui tamen ne temere commentitia et fabulosa esse quis ea conclamet, quæ
ipsi fortassis paradoxa videntur, priusquam illa accurate examinarit. Neque enim viri
prudenter est, ita præcipitem esse in iis, quæ non probat, continuo proscribendis ac
damnandis. Apocrypha quoque esse multa ostendi, quæ non ideo falsa omnia, etiam
veterum Patrum scripta nonnulla, et Sanctorum quidem, ut Alexandrini Clementis, et
alia a S. Gelasio olim vetita in Ecclesiæ conventibus publice legi, quæ tamen privatim
legi fructuose possint.

Expoksi quibus adjutoribus, quibus scriptorum adminiculis, tum vulgatorum et publici
jam juris, tum manu exaratorum, sim usus; ac præsertim quam amica, fidei, certa et
constanti, GODEFRIDI HENSCHENI nostri opera; quam ille multa monuerit, suaserit, ipseque
digesserit ac illustrarit : quam ob causam toto fere opere, plurali verbo offero, quæ
invenisse me, ab amicis accepisse, observasse, contulisse, edidisse, prius etiam scripseram,
ut cum eo communicem quam meretur laudem, ejus præsertim operis, cujus ab eo sperari
posse absolutionem confido, si quid mihi humanitus eveniat; ut est egregia memoria,
judicio, plurimarum disciplinarum scientia præditus. Quamquam neque ego hic ullam
vel specto, vel inesse arbitror laudem, præterquam diligentiae; quam si Deo et Sanctis
probavero, præclare me operam collocasse existimabo; neque idem fidus et indefessus
adjutor meus, aut sibi aut ulli, præterquam Deo et Sanctis, quidquam ex suo labore
accedere laudis exoptat.

De Martyrologiis Fastisque Ecclesiasticis tum Latinis, antiquis et recentibus, tum
Græcis gentiumque aliarum disserui, sed brevius fortassis, quam multi optarent. Verum
licebit alias, ut spero, plenius, cum pleraque ex iis edam; præsertim si, quod unice te
rogo, Lector benevole, quæ nanciscere vetera ejusmodi Martyrologia communicaris, ut
cum iis quæ habeo conferam, aut si nullum antea habui exemplar, id certe quod tuo
beneficio nactus ero, tuo nomine publicem. Atque utinam quæ alibi latere dicuntur tum
Græca Menologia, ut illud sæpius Baronio citatum, quod Basilii Imperatoris jussu ab 800
prope annis scriptum dicitur, tum Russorum Catholicorum, Syrorum, aliorum Kalendaria,
consequi possim!

Postremo id te precor, ut quid a ceteris hujus mei operis lectoribus petierim, in ani-
mum inducas vel cursim pervolvere; et votis tu quoque annuas meis, et quæ me quan-
tumvis sedulo omnia indagantem fugerunt Sanctorum Acta, Translationes, miracula, et
quæcumque alia amplificandæ ipsorum gloriæ existimabis conducere, benigne suppedit-
es: neu sinas defossos latere veteres illos maximi pretii thesauros, sed ad communem
Ecclesiæ utilitatem, tuamque, in publicum efferas. Habebunt gratiam posteris, referent
Sancti.

Si quid scripsi, quod cum certioribus quæ habes monumentis non consentiat, non solum ignoscas velim, sed et moneas viamque commonstres. Libens retractabo. Esse me hominem scio, et labi posse, in tanto præsertim opere, et in rebus ita procul a finibus nostris atque ætate gestis. Cui sit ita cautum, ut non in auctorem aliquem minus solidum aliquando incidat, vel cum inciderit, non sequatur imprudens, aut non in investiganda veritate uspiam hallucinetur?

Nec difficile erit ad me in hanc urbem, ad quam ex omnibus Europæ provinciis, singulis fere hebdomadis, veredarii adventant, litteras dare, si voles. De aliis monumentis quæ majoris esse molis videbuntur, quo pacto possint huc deferri, dispiciam, ubi tuam cognovero propensam voluntatem.

Denum id te obtestor, ut Deum ac Sanctos pro me ores, ut horum adjutus patrocinio illius gratia, ita ipse quæ describo alienæ virtutis exempla imiter, itaque rationes omnes meas institnam, ut quæ nunc eminus speculor, coram aliquando contemplari merear ipsorum decora atque ornamenta.

INDEX

SANCTORUM

DECEM MEDIORUM DIERUM JANUARI.

Hic Index eos solum continet Sanctos, quorum natalis secundo tomo, sive decem mediis diebus Januarii, agitur; sive eorum res gestæ narrentur, sive tantum memoria illustretur. Quorum fit in aliorum Actis mentio, sed ad tertium tomum, aut alios menses natalis pertinet, eorum nomina tertio Indice, sive Historico referuntur, uti et horum quoque, si alibi hoc ipso tomo rursus, non in propriis Actis, occurrant.

Præfigitur cuique Sancto dies quo colitur. Additur ordo, laureola, locus mortis vel præcipua venerationis. Tum quidquid de eo hic traditur an Vita? quo auctore? unde? quid singula capita contineant? an præfixa? Prolegomena, sive prævia de rebus ad eum Sanctum pertinentibus dissertationes? an in paragraphos distributa? denique summa eorum quæ de unoquoque dicuntur, obijciuntur oculis.

Non est præfixa littera S aut B vel † ut in tertio Indice: nam cum omnes vel plerique Sancti sint aut Beati, qui hoc Indice continentur, non est necesse eum titulum ad differentiam usurpare. Litteræ A, B, C etc. quæ, ut in quatuor posterioribus Indicibus, eertum expressæ paginæ spatium designent, raro additæ sunt, quia cum majori caractere impressa Sanctorum nomina sint, non est difficile unico oculi conjectu ea reperire: ideo nec ad marginem eadem consignatæ hic sunt litteræ.

Notæ contractionum hic usurpatæ, sunt istæ communiore: Mrol. Martyrologium. Mroll. Martyrologia. ms. manuscriptum mss. manuscripta. Mlog. Gr. Menologium Græcorum. Mon. Gr. Menæa Græcorum. M. Martyr. MM. Martyres. Presb. Presbyter. Ep. Episcopus. V. Virgo. VV. Virgines. Reliquæ obviæ sunt.

A

- 15 Abacuc Propheta. *Ex variis*, § 1. Reliquiæ inventæ, dies natalis. *Pag.* 276, § 3, unus an duo fuerint? 277
- 15 Ablebertus, sive Emebertus, Ep. Camerac. et Atrebat. *Vita ex variis collecta*. § 1, S. Ableberti veneratio 359. § 2. Parentes, sorores 360. § 3. *Vita ex Breviar. Mâlbodiensi* ibid. § 4. ætas sedes 361. § 5, mors, reliquiæ, cultus ibid.
- 16 Accursius Mart. Ord. S. Francisci in Mauritania a *pag.* 426 ad 435. *Vide* S. Berardius de Carbio.
- 17 Achilleus Confessor. *Ex Vitis PP. et men. gr.* 528
- 16 Adjutus Mart. Ord. Minor. in Mauritania, a *pag.* 426 ad 435. *Vide* S. Berardius de Carbio.
- 12 Aelredus, sive Ealredus, Ab. Rieval. in Anglia, *Prolegom.* Rievalis extractu. Aelredi natalis, scripta 30. *Vita ex Capgravo*, cap. 1. B. Aelredi adolescentia, ingressus in religionem 31, cap. 2, præfectura, virtutes, miracula 31, cap. 3, mansuetudo, morbus, obitus 32.
- 14 Agapitus M. in Africa. *Ex Marroll.* mss. 217
- 18 Agatho M. in Ægypt. Acta mss. 552
- 21 Agnes V. M. Romæ. *Prolegom.* 714. *Vita auctore S. Ambrosio, collata cum mss.* cap. 1. S. Agnes nubere recusat 715, cap. 2. Lupanari flammisque superior, gladio percutitur 716, cap. 3. S. Eincrentianæ cædes: Constantiæ conversio 77. Acta *ex Menæis* 718
- De reliquiis S. Agnetis. *Prolegom.* §. 1 Basilicæ æ reliquiæ S. Agnetis Romæ 718. § 2, Ultrajecti 719. § 3, aliq̄ue in Gallia 720. Translatio reliquiarum ejus et S. Benigni Ep. e Gallia. Ultrajectam, *ex mss.* c. 1, reliquiæ defossæ, revelantur Amolwino rustico 721, cap. 2. Inventæ a Lamberto Presb. 722, cap. 3. Festa profanantes puniti 723, cap. 4. Reliquiæ Ultrajectum translatae 723. Aliquæ olim translatae Constantinopolim inde in Hispaniam. *Prolegom.* 724. Narratio translationis *ex Domenecco* 724. Miracula S. Agnetis, *ex variis* 725, *ex Thoma a Kempis.* § 1, ope S. Agnetis pulsa ægrotudo 726. § 2, Amissa pecunia recuperata 726. § 3, alia beneficia 727
- 13 Agricicus Ep. Trevirorum. *Prolegomena.* Natalis, vita, patria, tempus obitus 54 et 753. *Vita ex mss.* cap. 1, designatur Ep. Trevis 55, cap. 2, qualem repererit Ecclesiam 56, cap. 3, labores in ea excolenda 57, cap. 4, reliquiæ eo allatæ 58, cap. 5, clavus Christi miraculis illustratus 58, cap. 6, fides Trevis radicata 60 et 753, cap. 7. Agricii mansuetudo, zelus, virtutes 60 et 753, cap. 8, discipuli, successor, obitus 61 et 753
- 17 Alba M. in Africa. *Ex Mroll.* mss. 444
- 15 Alexander Ab. fundator Acœmetorum Constantinopoli. *Prolegomena.* § 1, Natalis, Vita 300. § 2, Acœmetorum origo, prima monasteria 301. § 3, S. Alexandri et Rabuli Ep. Edesseni ab eo conversi ætas, et tempus obitus 301. *Vita auctore mon. Acœmeto ejus discipulo, ex ms. Græco.* Præfatio Auctoris 302, cap. 1, S. Alexandri vita secularis, cœnobitica, anachoretica 303, cap. 2, fanum successum, Rabulus conversus 303, cap. 3. Rabuli vita anachoretica, episcopus; latrones a S. Alexandro conversi 305, cap.

- cap. 4, cœnobium ad Euphratem constructum 306, cap. 5, iter per solitudinem et limites Rom. Imperii, miracula 307, cap. 6, Antiochiæ gesta, tolerata 308, cap. 7, monasterium Constantinopoli constructum 309, cap. 8, persecutio, mors, miracula 310
- 19 Ammonius Ep. Dertonensis in Italia. *Ex ferrario*. 391
- 18 Ammonius M. in Ægypt. Acta ex mss. 332
- 18 Ammonius miles Martyr in Ponto. *Ex Variis*. 332
- 16 Ananus M. Romæ Via Appia. *Ex Mroll. mss.* 367
- 13 Andreas Ep. Treviren. *Ex Florario ms. et Braverio*. 48
- 12 Anselmus M. Brixie ex Galesinio 33
- 17 Antonius Magnus Abbas in Thebaide, *Prolegom.*
 § 1, Ægypti varia divisio. S. Antonii Natale solum 471, § 2, duplex ejus eremus, mons, monasterium 472, § 3, Exercitatio prima monastica in Ægypto 473, § 4, Ætas S. Antonii cum successione Imperatorum collata 474, § 5, Discipuli ejus in Thebaide inferiore 475, § 6, per reliquam Ægyptum 476, § 7, extra Ægyptum Monachatus per orbem dispersus 477, § 8, Vita S. Antonii Græce conscripta 477, § 9, in linguam latinam translata 478, § 10, ab hereticis frustra impugnata 480, § 11, unde hic edita 481, § 12, ejus lectio utilis 482, § 13, S. Antonii publica veneratio 482, § 14, doctrina 483, § 15, disciplina monastica 484. Vita auctore S. Athanasio Episcopo. *Prologus Evagrii interpretis* 485. Prologus auctoris 486, cap. 1, S. Antonii pia educatio. Vita anachoretica 486, cap. 2, prima de diabolo victoria. Areta abstinencia 487, cap. 3, secessus in sepulchrum. Variæ demonum oppugnationes 488, cap. 4, secessus in eremum, miracula, monasterium extructa 489, cap. 5, ad hortatio ad fervorem spiritus 489, cap. 6, monita de technis demonum 491, cap. 7, de imbecillitate demonum 492, cap. 8, de discretione spirituum 493, cap. 9, superiora monita, exemplis ejus confirmata 493, cap. 10, peroratio et fructus exhortationis 494, cap. 11, desiderium martyrii, miracula 495, cap. 12, secessus ad interius desertum, tentationes 495, cap. 13, visitatio priorum monasteriorum 496, cap. 14, energumensorum liberatio, abstinentium notitia 497, cap. 15, donum curationum. Notitia status animarum 498, cap. 16, reverentia cleri, odium hæresis 499, cap. 17, disputatio cum philosophis 500, cap. 18, Epistolæ imperatorum ad ipsum, prævisa ecclesiæ afflictio 501, cap. 19, patrocinium afflictorum 502, cap. 20, postrema monita ad Pispiritanos monachos 504, cap. 21, præparatio ad mortem. Mors, sepultura 504, cap. 22, Epitologus S. Athanasii 505. Epitologus Evagrii interpretis 505
- Apophthegmata et collationes alioque ad vitam S. Antonii pertinentia, *Ex Cassiano et Vitæ PP.* cap. 1, renuntiatio seculi 506, cap. 2, pœnitentia, patientia 506, cap. 3, tentationes, discretio 507, cap. 4, humilitas, mortificatio 508, cap. 5, amor Dei, intentio pura 509, cap. 6, amor et instructio proximi 509, cap. 7, Bulgii Alexandrini et alterius institutio 510, cap. 8, exercitatio S. Pauli simplicis 511
- Translatio prima reliquiarum Alexandriam, secunda Constantinopolim. *Ex variis* 513. Translatio IIIV iennam Gallie. *Prolegom.* 514. Historia translationis, *ex officiis Ord. Antoniani* 515. Alia *Ex Aimaro Fulcone*, cap. 1, occasio profectionis Jocelini in Orientem 516, cap. 2, ejus peregrinatio. Obtentæ reliquie 517, cap. 3, ecclesia S. Antonii extructa 518, cap. 4, dedicata a Callisto II 519, cap. 5, ditata reliquie transpositæ ibid.
- Miracula S. Antonii, *ex variis*. § 1, Ignis sacer, miracula ad reliquias S. Antonii 520, § 2, Miracula in Belgio et Germania 521 et 758, § 3, imago aliaque promiscui cultus analecta 522 et 758, § 4, pœna in blasphemos aliosque impios 523 et 758, Ordo S. Antonii, cap. 1, ordinis origo, insigne 524, cap. 2, generales magistri, Abbates 525, cap. 3, alter ordo S. Antonii in Ægypto et Æthiopia 526
- 17 Antonius Monachus Romæ. *Prolegom. ex variis p.* 528. Vita *ex dialoy. S. Gregorii* 528
- 21 Aptadius, Ep. Metensis, *ex Florario ms. et aliis* 768
- 21 Aquila M. Trapezunte, in Cappadocia, *ex Menol. gr.* 713
- 18 Aratus M. in Ægypto. Acta ex mss. 352
- 12 Arcadius M. Cesareæ Mauri. *Prolegom.* Natalis, ætas, locus martyrii 3 et 752. Acta *ex Agonibus Mar.* 4, *Sermo S. Zenonis Ep. cum ms. collatus* 5
- 18 Archela, Thecla, Susanna VV. MM. Salerni in Italia *Prolegom.* 554. Acta ex mss. 555. Translatio ex mss. 556. Alia Acta *ex Italico Pauli regii*, cap. 1, S. Archelæ et Sociarum, gloriosa mors 557
- 19 Arsenius Ep. Corcyraus. Vita ex relatione Vicarii Jaderensis 761
- 18 Asterius M. *Ex variis* 334
- 13 Athanasius M. Ex Menæis Græcis 30
- 18 Athenogenes M. *Ex variis* 333
- 19 Audifax fil. SS. Marii et Marthæ, M. Romæ a pag. 578 ad 583. *Vide Marius.*
- 21 Augarius M. Diaconus Tarracone in Hisp. *Prolegom.* 703, Acta ex mss. 704
- 12 Aventinus M. in Ægypto. *Ex Mroll.* 7
- 21 Avitus II, Ep. Arvern. in Gallia. *Ex variis* 743

B

- 19 Bassianus Ep. Laudensis in Ital. *Prolegom.* 585. Vita *ex Mombritio*, cap. 1, Bassiani institutio, conversio 586, cap. 2, fuga Ravennam, miracula 587, cap. 3, alia miracula, Episcopatus 587, cap. 4, dedicata basilica, mortuus suscitatus 587, cap. 5, SS. Ambrosii et Bassiani obitus 587, cap. 6, ejus opportunum pauperi patrocinium 589. *Vitæ Epi. ex Officio Eccl. Lauden.* 590
- 20 Basilides M. *Ex Men. Gr.* 621
- 20 Bassus M. *Ex Men. Gr.* 621
- 18 Bastammonius M. in Ægypt. Acta ex mss. 352
- 18 Bastamus M. in Ægypt. Acta ex mss. 352
- 18 Beatrix Atestina Sanctimonialis Ferrariæ. *ex Mussato, Joan. Bapt. Pigna, et Variis Martyrol.* 759
- 12 Benedictus Biscopius Ab. in Anglia. *Prolegom.* natalis, peregrinationes, monasteria, extracta, ætas 25. Vita *ex homilia venerabilis Bedæ* 27. *Ex Guil. Malmesburiensi* 28. *Ex Matthæo. Westmonasteriensi* 29
- 20 Benedictus eremita ord. Vallis umbrosæ in Etruria. *Prolegom.* 700. Vita *ex Italico Eudisii Locatelli* 700
- 14 Benjamin mon. M. in Arabia. *In Actis S. Theoduli Presb. a pag. 253 nomen* 244
- 16 Berardus de Carbio, Otto Presb. Petrus a S. Gemiliano, Adjutus, Accursius, MM. ord. S. Francis in Mauritania. *Prolegom.* § 1, Martyrii locus et tempus 426, § 2, cultus sacer 427, § 3, Vitæ scriptores 428. Acta auctore Joanne Tisserando ex mss. *Prologus* 429. Lect. 1. Iter Martyrum

INDEX SANCTORUM

- Martyrum in Lusitaniam 429. *Lect.* 2, Hispali tolerata verbera. Iter in Mauritaniam 430. *Lect.* 3, prædicatio, exilium, carcer, aqua divinitus obtenta 430. *Lect.* 4, varii cruciatus, tentationes, martyrium 431. *Lect.* 5, reliquiæ collectæ, miracula facta Marochii 431. *Lect.* 6, reliquiæ in Hispaniam delatæ, cum Miraculis 432. *Lect.* 7, Conimbricam 432. *Lect.* 8, visio in obitu Urracæ reginæ 432. *Lect.* 9, Conversio S. Antonii de Padua. Iter S. Francisci in Syriam 433. Miracula *ex annual. Luca Waddingi* 433. Alia Miracula *ex Marco Ulyssiponensi* 434. Bulla Sixti IV Papæ de eorum veneratione 435.
- 13 Berno ab. Cluniacensis *vita ex variis collecta* § 1, Bernonii genus, institutio monastica, præfectura Balmensis 106, § 2, restituta Balmæ disciplina 107, § 3, Cluniaci laus, situs, origo 108, § 4, diploma Wilhelmi ducis de construendo Cluniaco 108, § 5, constructio 109, § 6, alia monasteria constructa aut reformata 110, § 7, Bernoni testamentum 110, § 8, obitus Sanctitas celebrata 111
- 3 Bertilia V. Mareoli in Artesia. Miracula *ex mss.* 769
- 18 Bessamonius M. in Ægypt. Acta *ex mss.* 332
- 12 Biccianus M. vel Ebicianus, in Africa, *Ex Mroll.* 7
- 19 Blathmacus presb. hibernus M. *Prolegom.* 601. Acta *ex Walafrido* 601
- 15 Bonitus Ep. Claromont. *Prolegom.* Natalis, ætas, ecclesia 331. *Vita ex mss. Præfatio* 332, *cap.* 1. S. Boniti ortus, vita ante episcopatum 332, *cap.* 2. Episcopatus, virtutes 333, *cap.* 3, miracula 333 *cap.* 4, abdicatio episcopatus, vita monastica 334, *cap.* 5, peregrinatio Romana 335, *cap.* 6, redditus Lugdunum, obitus 336, *cap.* 7, reliquiæ Claromontem translatae 337. Historia casulæ S. Boniti. *Ex Vinc. Bellovac.* 338, eadem rhythmico antio, *ex mss.* 359
- 13 Britta V. apud Turones. *Prolegom.* 300. Inventio *ex S. Greg. Turon.* 300
- 21 Busiris conf. Ancyrae in Galatia. *Ex Sozomeno et aliis* 728
- C
- 19 Cacinanus, vel Cæcnmarus M. in Africa. *Ex variis* 583
- 14 Cadeoldus Ep. Viennensis in Gallia. *Ex vita S. Clari et Mroll.* 237
- 15 Cælestius M. in Oriente. *Ex Mroll. mss.* 279
- 12 Casaria V. Arelate. *Vita ex Actis S. Cæsarii Ep. et aliis collecta* 11 et 752. Regula monasterii S. Casariæ a S. Casario Ep. scripta, § 1, de admittendis ac probandis 12, § 2, de disciplina et operibus domesticis 13, § 3, de humilitate, pietate, castitate, alienis defectibus aperiendis 13, § 4, de cavenda proprietate et cura vestium 14, § 5, de Celleraria et infirmaria 14, § 6, de jurgiis et conviciis corrigendis 15, § 7, de colloquiis cum externis 15, § 8, de agris, vestibus, suppellectile 15, § 9, brevis recapitulatio 16, § 10, de electione Abb. Regula non mutanda 17, § 11, psalmodiæ et juniorum ratio 17, § 12, ordo convivii. Epilogus 18. Approbatio regulæ 18, orationes in morte et exequiis Sororum 19
- 19 Caia M. in Africa, *ex variis Mroll.* 583
- 21 Caius M. *ex Mroll.* 705
- 19 Calista M. in Africa, *ex variis* 583
- 21 Candidus M. Trapezunte in Cappadocia. *Ex Men. Græc.* 713
- 12 Caroticus M. in Africa. *Ex variis Mroll.* 7
- 19 Cassianus M. in Africa. *Ex variis* 583
- 21 Castinus M. *ex Mroll. mss.* 705
- 12 Castulinus M. in Africa. *Ex variis Mroll.* 7
- 12 Castulus M. in Africa. *Ex variis Mroll.* 7
- 12 Castulus M. in Ægypto. *Ex variis Mroll.* 7
- 19 Catellus Episcop. Stabiensis in Italia. *Prolegom.* 591. *Vita ex monumentis Ecclesie Stabianensis collecta* 591. Alia *vita* 593
- 21 Celsianus M. *ex Mroll. mss.* 705
- 20 Cendeus M. Nicomediæ. *ex Mroll. mss.* 661
- 15 Ceolulphus Rex Northumbriæ monachus. *Ex variis* 363
- 13 Ciminis M. Neapoli, *ex Mroll. mss.* 49
- 20 Chelidonia M. Nicomediæ. *Ex Mroll. mss.* 661
- 19 Claudius puer M. *ex Men. Græc.* 386
- 20 Clemens presb. Lugduni *ex variis Mroll.* 616
- 14 Clerus diac. M. *ex Mroll.* 214
- 21 Cœcilianus M. *ex Mroll. mss.* 705
- 21 Cœlestinus M. *ex Mroll. mss.* 705
- 19 Contestus, sive Contextus, Ep. Bajoc. in Gallia, *ex variis* 591 et 760, *vita ex mss.* 760
- 15 Cornelius M. in Oriente *ex Mroll. mss.* 279
- 15 Cresconius M. in Ægypto. *ex Mroll. mss.* 279
- 14 Crucessius M. in Africa, *ex Mroll. mss.* 217
- 12 Cyriacus M. in Achaia, *ex Mroll.* 6
- 18 Cyriacus M. in Ægypt. Acta *ex mss.* 532
- 13 Cyriacus M. Neapoli *ex Mroll. mss.* 49
- D
- 18 Dædalus M. *ex variis* 534
- 16 Danax M. *ex Menæis Græcorum* 367
- 14 Datus Ep. Mediolanen. *Vita ex variis collecta*, § 1, Datii episcopatus, scripta, in egenos pietas 249, § 2, Mediolanum Belisario traditum, a Gothis receptum et eversum 250, § 3, Datii iter Constantinopolim: fugati ex hospitio lemures 251, § 4, pro fide Catholica labores 251, § 5, obitus, veneratio 252
- 21 Datus. M. *ex Mroll. mss.* 705
- 18 Deicolus Ab. Lutrensis in Burgundia. *Prolegom.* 563. *Vita ex mss. Prologus* 564, *cap.* 1, variarum urbium Gallie Patroni 564, *cap.* 2, S. Columbanus Luxovio ejectus 565, *cap.* 3, S. Deicoli Lutram adventus 567, *cap.* 4, injuria ei illata, vindicata 567, *cap.* 5, Luthrense monasterium edificatum, dotatum 568, *cap.* 6, Deicoli obitus. Luthræ vastatio 569, *cap.* 7, bonorum Ecclesie invasores puniti 570, *cap.* 8, Luthra regie pellicæ addicta, ab hac aliis 571, *cap.* 9, SS. Deicoli et Columbini reliquiæ 572, *cap.* 10, Lutbra a B. Baltranno restaurata 573
- 13 Designatus ep. Trajectensis in Belgio *ex mss. Florario et aliis* 106
- 18 Didymus M. in Ægypt. Acta *ex mss.* 532
- 18 Dionysius M. in Ægypt. Acta *ex mss.* 532
- 18 Dionysius alter M. in Ægypto. Acta *ex mss.* 532
- 19 Dionysius puer, *ex Men. Græc.* 384
- 18 Dioscorus M. in Ægypt. Acta *ex mss.* 532
- E
- 12 Ealredus Ab. Rieval. *Vide Aelredus.*
- 12 Ebicianus, vel Biccianus, M. in Africa, *ex Mroll.* 7
- 17 Eleusippus M. frater tergeminus SS. Speusippi et Melasippi a pag. 437 ad 444. *Vide Speusippus*
- 14 Elias monachus M. in Arabia. *In Actis S. Theoduli Presb. a pag. 235, nomen* 244
- 14 Engelmarus Erem. M. in Bavaria. *Prolegom.* Natalis, ætas, Windbergense cœnobium et Comitatus 258. *Vita auctore anonymo* 259
- 21 Epiphanius Ep. Ticini in Italia. *Prolegom. ex variis* 728. *Vita auctore B. Ennodio Ep. ex mss. Prologus* 728, *cap.* 1, Epiphaniæ sancta adolescentia

- scientia 729, *cap. 2*, subdiaconi munus, injuriæ toleratæ 730, *cap. 3*, in diaconatu exercitui virtutes 730, *cap. 4*, Episcopatus; in eo benefacta 731, *cap. 5*, suscepta ad Anthemium Imp. pro pace legatio 731, *cap. 6*, pax sancta. Alia præclaræ opera 732, *cap. 7*, profectio Tolosana ad Euricum pro pace 733, *cap. 8*, Ticinum ab odoacre rege eversum: recreatum et restauratum ab Epiphania 733, *cap. 9*, cum Grotbis Rugisæ Ticini gesta 736, *cap. 10*, Theodorici victor ad clementiam inductus 736, *cap. 11*, iter in Burgundiam pro captivorum redemptione 737, *cap. 12*, captivi dimissi a Gundebado et Godegisilo regibus 738, *cap. 13*, postrema legatis ægritudo, mors 740
- Translatio S. Epiphaniae Ticino Haldesheimium *Prolegom.* 741, *Historia translationis auctore Hildesheimensi cœtaneo, ex Brauero, cap. 1*, Occasio transferendarum reliquiarum 742, *cap. 2*, reliquiæ refossæ et avectæ 743, *cap. 3*, miracula ad reliquias facta 744
- 13 Emebertus Ep. Camerac. *Vide* Ablebertus
- 13 Eno M. *ex Mroll. mss.* 49
- 13 Epiphania Domini octava, *ex variis.* 35
- 13 Ephysius M. Calari in Sardinia. *Prolegom.* Natalis, Acta, reliquiæ, cultus 279, *Vita auctore Marco Presbytero ex mss. cap. 1*, S. Ephysii ortus, militaris dignitas 280, *cap. 2*, conversio, cruce cœlitus objecta 281, *cap. 3*, victoria per crucem relata 282, *cap. 4*, fidei publica professio 283, *cap. 5*, tormenta divinitus lenita 283, *cap. 6*, idola subversa, impii puniti 284, *cap. 7*, blanditiæ, minæ, tormenta superata 285, *cap. 8*, martyriûm, miracula 286, *cap. 9*, Translatio, templa 286
- 13 Erisiuns, sive Herisus M. Neapoli *ex Mroll. mss.* 49
- 14 Eufra M. in Africa, *ex Mroll. mss.* 217
- 21 Eugenius M. Trapezunte in Cappadocia *ex Men. Gr.* 704
- 21 Eulogius, M. Diaconus. Tarracone in Hisp. *Prolegom.* 703, Acta *ex mss.* 704
- 19 Euphrasia V. M. Nicomediæ in Bithynia. Acta *ex Men.* 584. Alia *ex Nicophoro* 585
- 14 Euphrasius Ep. an Suffetanus, Thenitanus, Ilturgitanus, Claromontanus? *ex variis* 214
- 14 Eusebius mon. M. in Arabia. *In Actis S. Theoduli Presb. a pag. 953, nomen* 244
- 20 Eusebius M. *ex Men. Græc.* 621
- 21 Eustatius M. Nicomediæ in Bithynia. *Ex Mroll. mss.* 714
- 12 Euthasia M. *ex Menæis Græc.* 3
- 20 Euthycius M. *ex Men. Græc.* 621
- 13 Euticius Ab. Balmæ in Burgundia. *Ex vita S. Odonis Ab. Martyroll. et aliis* 105
- 12 Eutropius Lector M. Constantinopoli. *Prolegom.* 8. *Vita ex Nicoph. Callisto* 9
- 20 Euthymius magnus Abbas in Eremitico sanctæ civitatis. *Prolegom.* § 1, Laura et cœnobii differentia. S. Euthymii, aliisque circa Hierosolymitanam monasteria, et prima exercitatio 662, § 2, Euthymii sanctitas, dies natalis 663, § 3, vita, scripta 663, § 4, ætas S. Euthymii, discipulorum, successorum, et sex Patriarcharum Hierosolymitanorum 664, Acta auctore Cyrillo monacho. *Prologus, ex ms. latino* 665, *Vita ex ms. Græco et Lipomano, cap. 1*, S. Euthymii ortus et educatio 666, *cap. 2*, Studia sacerdotum, vita Anachoretica 667, *cap. 3*, recessus in speluncam, cœnobium S. Theoctisti extractum 668, *cap. 4*, conversio Aspebeti Ducis, filii Terebonis, ejusque familiæ 669, *cap. 5*, fuga in solitudinem Ruban et Zephon. Aliud monasterium constructum 670, *cap. 6*, recessus in novam speluncam.
- Laura ædificata 671, *cap. 7*, aumona divinitus multiplicata, inobediens punitur 673, *cap. 8*, inconstantia monachorum emendata 674, *cap. 9*, zelus fidei contra nestorium. Alia virtutes 674, *cap. 10*, prædicationes, curationes 675, *cap. 11*, pluvia cœlitus impetrata 676, *cap. 12*, defensio fidei et synodi Chalcedonensis 677, *cap. 13*, Missæ sacrificium, communio 678, *cap. 14*, Eudociæ Imperatricis ab hæresi ad orthodoxam fidem reductio 679, *cap. 15*, S. Sabæ tirocinium S. Gerasimi virtus 680, *cap. 16*, varia misericordiæ opera. Mors Eudociæ Augustæ 681, *cap. 17*, obitus S. Theoctisti et aliorum Euthymii discipulorum 682, *cap. 18*, dies obitus sui a S. Euthymio, et S. Domitiani prædicta 683, *cap. 19*, obitus utriusque, sepultura 684, *cap. 20*, occasio commutandæ Lauræ S. Euthymii in cœnobium 685, *cap. 21*, cœnobii ædificatio 685, *cap. 22*, tres primi successores S. Euthymii, pax Ecclesiarum, oleum S. Euthymii 686, *cap. 23*, alii successores S. Euthymii. Sacrilegus punitus. Cyrilli scriptoris ætas 687, *cap. 24*, sacrilegium punctum 688, *cap. 25*, energumini liberati 689, *cap. 26*, lethargus sublatus 690, *cap. 27*, perjurus et fur puniti 691, *cap. 28*, Epilogus, causa scriptiois 692
- F
- 20 Fabianus Papa, M. Romæ. *Vita ex variis collecta* § 1, Fabiani electio, tempus sedis 616, § 2, gesta in pontificatu epistolæ 617, § 3, Philippus cum filio baptizatus 617, § 4, annus urbis Romæ millesimus 619, § 5, Philippi, utriusque virtutes christianæ 619, § 6, Philipporum et S. Fabiani cædes hujus reliquiæ 620 et 761
- 18 Facius conf. Cremonæ in Ital. *Prolegom.* 574. *Vita ex Ferrario* 575
- 21 Faustacius M. *ex Mroll. mss.* 706
- 18 Faustina V. Novocomi in Ital. *Prolegom.* 560. *Vita ex italico franc. Balarini* 560
- 16 Faustinus, sive Faustus, M. in Africa, *ex Mroll. mss.* 367
- 16 Faustus Ep. Reiensis in Gallia, *ex variis* 392
- 20 Fechinus ab Fournii in Hibernia, *Prolegom.* 693, *Hymnus* 693. *Vita ex mss. cap. 1*, Fechini ortus, sancta pueritia, 694, *cap. 2*, monachi aggregati, infideles conversi 694, *cap. 3*, quædam admiranda 695, *cap. 4*, vindicta in blasphemos, aliaque miracula 696, mors S. Fechini *ex vita S. Geraldii* 696
- 13 Felicitas alia M. in Africa. *ex Mroll. mss.* 49
- 14 Felix Presb. Nolæ. *Prolegom.* § 1, sacrata publice memoria 219, § 2, duo SS. Felices Presbyteri 219, § 3, Acta utriusque ex Adone confusa 220, § 4, Acta S. Felicis Nolani celebrata a S. Paulino 221, § 5, ab aliis descripta 221, § 6, sepultura in Pincis ubi? 222, § 7, reliquiæ 223, *Vita ex S. Gregorio Turonensi* 224, Alia *Vita auctore S. Bedæ Presb. Prologus* 225, *cap. 1*, S. Felicis sacerdotium, confessio, pietas erga suum Episcopum 225, *cap. 2*, latebræ tempore persecutionis 226, *cap. 3*, humilitas, paupertas 227, *cap. 4*, miracula post mortem 227
- Alia *vita auctore Marcello Presb. ex mss. Prologus cap. 1*, patria, labores fidei causa 228, *cap. 2*, Maximi Ep. semianimis refectio 229, *cap. 3*, S. Felicis latebræ, episcopatus recusatus, mors 230, miracula *ex S. Paulini scriptis collecta* 230
- 14 Felix Romanus Presb. Nolæ. *Prolegom.* 232. Acta *ex mss.* 233
- 13 Felix M. Neapoli. *ex Mroll. mss.* 49
- 19 Felix M. in Africa. *Ex variis* 583
- b Felix

INDEX SANCTORUM

XIV

- 21 Felix M. ex *Mroll.* mss. 703
 20 Felix M. Nicomediae, ex *Mroll.* mss. 661
 12 Fergeolus M. Ep. Gratianopoli, ex *Saussuio et aliis* 25
 14 Firminus Ep. Mimate in Gallia, ex *variis* 218
 14 Florida M. in Africa, ex *Mroll.* mss. 217
 18 Florida M. Abitiniae in Africa, ex *variis* 354
 19 Florida M. in Africa, ex *variis* 383
 20 Florus M. Nicomediae, ex *Mroll.* mss. 661
 18 Fortunatus M. ex *variis* 354
 17 Fortunatus M. in Africa, ex *Mroll.* mss. 444
 19 Fortunatus M. in Africa, ex *variis* 383
 21 Fructuosus Ep. Tarzaconen. in Hispania M. *Prolegom.* 703. Acta ex mss. 704
 14 Fulgentius Ep. Astigitanus et Carthaginensis in Hispan. *Prolegom.* § 1. Fulgentii natalis, actas, episcopatus 253 et 770, § 2 eruditio, scripta, virtutes 253. Vita ex *Hispanico Antonii Quintanaduenas Soc. Jesu, cap. 1*, Vita ante episcopatum 254, cap. 2, gesta in episcopatu, obitus 255, cap. 3, translatio, alii honores 256, cap. 4, probatio dictorum 256
 16 Furseus Ab. Peronae in Gallia. *Prolegom.* § 1, Fursei natalis, triplex translatio 399, § 2, vita multiplex 400, § 3, hymni duo ex *Arnoldo Wion* 400. Vita ex mss. cap. 1, S. Fursei vita monastica, extasis 400, cap. 2, alia extasis. Varia a daemionibus objecta 401, cap. 3, aliae daemionum criminationes 402, cap. 4, alia caelestia visa 403, cap. 5, imminentes orbi calamitates ostensae 403, cap. 6, monita caelitus data 404, cap. 7, in Hibernia, Anglia, Gallia praedicatum Evangelium 404
Miracula S. Fursei, cap. 1, miracula in Pontivo et Atrebatibus 406, cap. 2, Peronae 407, cap. 3, in morte et prima translatione 407, cap. 4, alia Miracula in I et II translatione 408
Alia vita ex mss. Prologus 408, cap. 1, regium genus 409, cap. 2, parentes ab avo morti addicti, proscripti 409, cap. 3, Fursei nativitas, Sancta adolescentia 410, cap. 4, mortui ab eo suscitati. Alia Miracula 410, cap. 5, varia in extasi visa 411, cap. 6, alia extasis 412, cap. 12, gesta in Gallia, obitus, translatio 412. *Miracula. Prologus, cap. 1*, miracula in Pontivo 413, cap. 2, in Atrebatibus, iter Romanum 414, cap. 3, gesta ab eo in Anglia 414, cap. 4, reditus in Galliam, ibi gesta 415, cap. 5, obitus, funus Peronam delatum 416, cap. 6, iterata corporis translatio. Miracula 417, *Epilogus* 417. *Alia vita ex historia Angl. Bedae* 418. *Translatio III ex mss.* 419.
 21 Gaddianus M. ex *Mroll.* mss. 703
 17 Genulphus Ep. Cadurensis in Gallia. *Prolegom.* 445 et 758. Vita ex mss. *Lib. 1.* Prologus, cap. 1, Genulphi parentes, adolescentia 446, cap. 2, apostolatus in Gallias 447, cap. 3, energumenus liberatus, multi conversi 447, cap. 4, aliae mirandae curationes 448, cap. 5, flagra, alique cruciatus tolerati 449, cap. 6, praesidiis et aliorum conversio 450, cap. 7, daemones effugati, conditum coenobium, patris obitus 451, cap. 8, variae virtutes ac miracula 451, *Lib. 2. cap. 1.* S. Genulphi obitus, sepultura 452, cap. 2, translatio ad monasterium S. Salvatoris 453, cap. 3, aliae translationes, miracula 453
Vita alia ex Bibliotheca Floriac. Joannis Bascii, cap. 1, S. Genulphi parentes, ortus, institutio, 456, cap. 2, Episcopatus consecratus in Gallias mittitur 456, cap. 3, miracula istic facta 457, cap. 4, tolerati cruciatus. Cadurecorum conversio 459, cap. 5, secessus ad Biturigas. Mors parentis 460, cap. 6, ipsius obitus, translatio 460
Miracula ex eodem Bibliotheca Floriac., cap. 1, Galliae situs Francorum origo 461, cap. 2, Me-
 rovingi et Karolungi Francorum reges 462 et 758, cap. 3, Stradensis coenobii fundatio 463, cap. 4, privilegia amplificatio 464, cap. 5, S. Genulphi corpus. Stradam translatum 465, cap. 6, ad Nivernense territorium deportatum 466, cap. 7, Stradam demum relatum 466, cap. 8, clientes contra Hungaros adjuvi 487, cap. 9, monachi caedes vindicata 468, cap. 10, praedones saepius repressi 468, cap. 11, miseris praestita beneficia 470, cap. 12, alia miracula, nova translatio 470
 19 Germana M. in Africa, ex *variis* 383
 19 Germanicus M. Smyrnae in Asia, ex *variis* 377
 14 Gerontius M. in Africa, ex *Mroll.* mss. 217
 19 Gerontius M. in Africa, ex *variis* 383
 13 Glaphyra V. Amasae in Ponto. *Prolegom.* 53. Vita ex *Actis S. Basilei Ep. Amaseni* 54
 13 Glycerius M. Neapoli, ex *Mroll.* mss. 49
 13 Godefridus Comes Cappenbergensis, Ord. Praemonst. *Prolegom.* § 1, Godefridi natalis 116, § 2, Vita 117, § 3, nomen 118, §§ 4 et 5, comitatus 118 et 754, § 6, familia 120, § 7, aetas 121, § 8, conversio 112 et 254, § 9, Cappenberg coenobium 113 et 754, § 10, catalogus praeposit. 124, § 11, ecclesia Cappenbergensis, reliquiae 125 et 754, § 12, alia coenobia a B. Godefrido et fratre aedificata 126, § 13, efficax ejus exemplum 127 et 754. Vita ex mss. edita a *Nicol. Serrario Soc. Jesu. Prologus* 128, cap. 1, B. Godefridi vita in seculo acta 128, cap. 2, conversio ejus, fratris, uxoris 128, cap. 3, S. Norberti virtutes, miracula, vaticinia 129, cap. 4, B. Godefridi constantia 130, capp. 5 et 6, aliae virtutes 131, cap. 7, mundi contemptus, caritas proximi 132, cap. 8, sanctitas terrori est diabolis, Principibus venerationi 133, cap. 9, propositum varie impugnatum 134, cap. 10, humilitas, morbus, obitus 134, cap. 11, miracula 135, cap. 12, reliquiae translatae 136 et 1111, cap. 13, genealogia 137. Mantissa ex capp. 32 et 33, de Vita S. Norberti 138
 Alia vita ex mss. cap. 1, B. Godefridi genus, vita in seculo acta 139 et 754, cap. 2, conversio varie impugnata 139 et 755, cap. 3, virtutes religiosae 140 et 755, cap. 4, mors, miracula 141 et 755. Alia vita metrica ex mss. § 1, B. Godefridus se suaque Deo dicat 142, § 2, infestatur a socero 143, § 3, varii obstrepunt, mortem minantur 143, § 4 et 5, virtutes religiosae, imperium adversus daemionem 144
 13 Gumesindus Presb. M. Cordubae, Acta auctore S. *Enlog.* 105

H

- 20 Hadoinus Episcopus Cenomanensis 763. Vita ex ms. 764, cap. 1, gesta 763, cap. 2, buxidum coenobium aedificat 764, cap. 3, testamentum 766
 13 Heldemarus Eremita, fundator coenobii Aroasiensis in Belgio. *Prolegom.* 112, Fundatio Aroasiae, ex mss. *Prologus* 113, cap. 1, situs Aroasiae 113, cap. 2, institutio monasterii 114, cap. 3, Atrebatensis episcopatus a Cameracensi separatus 114, cap. 4, mors et epitaphium B. Heldemari 115, cap. 5, 6, 7 et 8. Acta et obitus Cononis Card. 115, cap. 9 et 10, reliquiae Aroasiam allatae 116
 16 Henricus Eremita in Anglia. Vita ex *Coprynio* cap. 1, S. Henrici vita solitaria, abstinentia, patientia 424, cap. 2, constantia probata, prophetiae donum 424, cap. 3, obitus, sepultura, miracula 425
 19 Henricus, Ep. Upsalensis in Suecia. M. *Prolegom.*

<i>gom.</i> 613. Vita ex mss.	613	etum, vita sanctissima 346, cap. 3, miraculo-	
13 Herisus, sive Erisinus M. Neapoli ex <i>Mroll.</i>		rum gratia, unde donum prophetiae 346, cap. 4,	
<i>mss.</i>	49	pietas, hospitalitas, aliae virtutes 347, cap. 5,	
21 Hermes, Ep. M. ex <i>Mroll.</i> <i>mss.</i>	705	varia miracula et praedictiones 348, cap. 6, aliae	
21 Hermes M. in Africa, ex <i>Mroll.</i> <i>mss.</i>	706	praedictiones, obitus	349
13 Hermylus M. Singiduni in Mysia. <i>Prolegom.</i>	50.	17 Ingenula M. in Africa, ex <i>Mroll.</i> <i>mss.</i>	445
Acta ex <i>Metaphraste cum ms. Graeco collata. Quae-</i>		13 Ingenuns M. in Africa, ex <i>Mroll.</i> <i>mss.</i>	49
<i>stio prima</i> , malae S. Hermulo converberatae 51.		20 Innas M. ex <i>Mcu. Graec.</i>	661
<i>Quaestio 2 et 3</i> , virgine caeditur 51 et 52. <i>Quae-</i>		16 Joanna V. Balneis in Italia. <i>Prolegom.</i> 423, vita	
<i>stio 4</i> , submergitur	53	ex Italico Seraphini Razzii 423. Alia ex Phil.	
18 Hero M. in Aegypto. Acta ex <i>mss.</i>	552	Ferrario	424
13 Hilarius Ep. Pictavensis. <i>Proleg.</i> § 1, nominis		12 Joannes II. Ep. Ravennas. <i>Proleg.</i> Vita ex <i>Hie-</i>	
celebritas, veneratio 64, § 2, vitae Scriptores 65,		<i>ron. Rubeo</i>	9
§ 3, patria, studia, conjugium 67, § 4, exilium,		15 Joannes Calybita, propter Christum mendicus,	
tempus obitus 68 et 753. Elogium ex S. <i>Hiero-</i>		Constantinopoli. <i>Proleg.</i> § 1, Natalis, vita,	
<i>nyimo</i> 69. Vita ex <i>Sulpitio Severo</i> 70 et 71. Alia		cognomina 311, § 2, patria 311, § 3, habitatio,	
Vita auctore <i>Fortunato. Lib. 1. Praefatio Aucto-</i>		aetas 312, § 4, reliquiae 313. Vita ex <i>ms. Graec.</i>	
<i>ris</i> 72, cap. 1, S. Hilarii conjugium, episcopa-		cap. 1, ortus, institutio 313, cap. 2, fuga, in-	
tus, exilium 72, cap. 2, gesta in exilio, reditus		gressus religionis 314, cap. 3, tentatio, recess-	
in Galliam 73, cap. 3, mortui suscitatio, obitus		sus e monasterio 314, cap. 4, Vita sub tugurio	
filiae, uxoris, et ipsius Hilarii 74. <i>Liber 2, Pro-</i>		in atrio parentum 315, cap. 5, colloquium cum	
<i>logus</i> 75, cap. 1, aegri, caeci, contracti, leprosi,		matre, Evangelia ei reddita 316, cap. 6, mani-	
sanati 75, cap. 2, victoria obtenta, alia mira-		festatio sui, obitus, sepultura 316. Alia Vita ex	
cula 76. Miraculum de tempestate sedata ex		<i>Lipomano, cap. 1</i> , educatio, desiderium vitae	
<i>Greg. Turon.</i> 77, alia miracula ex <i>Flodoardo</i> 78.		monasticae 317, cap. 2, fuga ad monasterium	
Alia <i>Galliae scripta a Jonn. Boucheto</i> 78, 79.		Acormetorum 318, cap. 3, vita monastica, desi-	
Translatio I, S. Hilarii, <i>Proleg.</i> ex variis 80.		derium revisendi parentes 318, cap. 4, reditus,	
Sermo E. Petri Damiani 81. Translatio II,		habitatio sub tugurio 319, cap. 5, manifestatio	
83 et 84, reliquiae variis in locis 84, 85 et 754		sui, mors, sepultura	319
12 Hilarius mon. apud Brutios in Italia. <i>Ex relatione</i>		14 Joannes mon. M. in Arabia. <i>In actis S. Theoduli</i>	
<i>P. Ant. Beattilli</i>	752	<i>Presb. a pag. 235, nomen</i>	242
13 Hesperas M. in Aegypto. Acta ex <i>mss.</i>	552	17 Joannes monachus Romae. <i>Prolegom.</i> 328. Vita	
16 Honoratus Ep. Arelati. <i>Proleg.</i> Natalis, aetas,		ex <i>Deal. S. Gregorii</i>	328
patria, acta, specus 379. <i>Sermo S. Hilarii Ep.</i>		17 Ionilla M. In Actis <i>Tergeminarum, principum</i>	
<i>Arel. de ejus rebus gestis. Praefatio</i> 381, cap. 1,		p. 437, 440 et	442
S. honorati genus, sancta adolescentia 381,		14 Isaac mon. M. in Arabia. <i>In actis S. Theoduli</i>	
cap. 2, cum venantio fratre peregrinatio 382,		<i>Presb. a p. 235 nomen</i>	244
cap. 3, secessus Lerinensis, fundatio monaste-		14 Isaias mon. M. in Sima monte, ex <i>Mcu. Gr. et</i>	
rii 383, cap. 4, praecleara Lerinensium institutio		<i>aliis Mroll.</i>	218
Honorati virtutes 384, cap. 5, conversio S. Hi-		15 Isidorus mon. et Presb. Alexandriae. Vita ex <i>va-</i>	
larii, vita monastica 385, cap. 6, Honorati in		<i>riis collecta</i> , § 1, varii Isidori, hujus natalis, vita	
Episcopatu virtutes 385, cap. 7, aegritudo, obitu-		monastica 297, § 2, a Palladio in visitur 298,	
sus, sepultura 386, cap. 8, successor Honorati.		§ 3, a Theophilo Alexandrino exagitur 299	
Alia laudum analecta 387. <i>Lectiones de S. Ho-</i>		23 Juetta, vel Jutta, vidua reclusa Hui in Belgio.	
<i>norato ex vetere Breviario Eccl. Massilien.</i> 388.		<i>Prolegom.</i> 145. Vita nocturne <i>Hugone Florentensi,</i>	
<i>Translatio S. Honorati Prolegom.</i> 388. <i>Historia</i>		ex <i>mss. Praefatio.</i> Vitae compendium 145, <i>Prolo-</i>	
<i>translationis ex Vincentis Barali</i>	389	<i>gus.</i> Occasio et ratio scriptiois 146, cap. 1, 2,	
16 Honoratus Ab. Fondis in Italia. <i>Prolegom.</i> Nata-		3, 4, 5. B. Juette patria, adolescentia, vita in	
lis, gesta, aetas, monasterium 396. Vita ex <i>dial.</i>		conjugio acta, obitus mariti 147, cap. 6, 7, con-	
<i>S. Gregorii</i>	396	temptus secundarum nuptiarum, tentationes	
21 Honoratus M. ex <i>Mroll.</i> <i>mss.</i>	705	148, cap. 8, patrocinium B. Virginis in periculo	
18 Honoratus M. Abitinae in Africa ex <i>variis</i>	554	149, cap. 9, eleemosynae 150, cap. 10 et 11,	
19 Honoratus M. in Africa, ex <i>variis</i>	583	mundi contemptus, servitium leprosis impensum	
16 Honorius M. Romae, ex <i>Mroll.</i> <i>mss.</i>	367	152, cap. 12, 13, prophetia, conversio patris	
18 Horpresinus M. in Aegypto. Acta ex <i>mss.</i>	532	153, cap. 14, inclusio arca 153, cap. 15. Visio	
17 Hortisians M. in Africa, ex <i>Mroll.</i> <i>mss.</i>	444	prima 154, cap. 16, humilitas 154, cap. 17, 18,	
18 Horus M. in Aegypto. Acta ex <i>mss.</i>	552	abstinentia, discretio 155, cap. 19, 20, impro-	
14 Hypatius mon. M. in Arabia. <i>In actis S. Theoduli</i>		bitas, et conversio filii 156, cap. 21, templum	
<i>Presb. a pag. 235 nomen</i>	244	et domus exstructa, aliae virgines inclusae 157,	
19 Hypatius puer M. ex <i>men. Graec.</i>	584	cap. 22, amotio infamis sacerdotis divinitus	
		procurata 157, cap. 23, contemplatio multiplex	
		158, cap. 24, pudicitia puellae ejus orationibus	
		servata 159, cap. 25, comparatio ejus et	
		Abrahae 160, cap. 26, 27, 28, 29, 30, 31 et 32,	
		cognitio occultorum peccatorum et cogitatio-	
		num, praedictio futurorum 161, 162, cap. 33,	
		34, 35, peccata propria condonata, Eucharis-	
		tia caelitus data, tentatio alterius curata 163,	
		cap. 36, 37, 38, 39, 40, erga Eucharistiam de-	
		votio propria, aliorum socordia cognita, prae-	
		dictio futurorum 164, cap. 41, 42, variae virtutes.	
		praeparatio ad virtutem praecognitam 165,	
		cap. 43, 44, 45, apparitiones et revelationes ei	
		factae, morbus 166, cap. 46, 47, 48, 49, 50,	
		confessio	

- confessio ultima, extrema unctio, obitus 167,
cap. 51, 52, 53, 54, 55, 56, miracula in obitu
et post obitum, sepultura 168, cap. 57, tem-
pus vitæ 169
 18 Julius M. Abitiæ in Africa, *ex variis* 554
 19 Julius M. in Africa, *ex variis* 583
- K
- 13 Kentigernus Ep. Glascuensis in Scotia. *Prolegom.* patria, parentes, ætas, scripta, natalis, translatio 97. *Vita ex Capgravo, cap. 1, S. Kentigerni ortus, institutio 98, cap. 2, miracula, secessus 98, cap. 3, Episcopatus, austeritas, virtutes 99, cap. 4, varia miracula 100, cap. 5, res gestæ in Wallia 101, cap. 6, reditus ad suos, zelus, miracula 101, cap. 7, colloquium cum S. Columba, obitus 103*
- L
- 19 Launomarus Abb. Curbion. in Gallia. *Prolegom.* 593. *Vita auctore monacho Curbionem ex mss. Prologus 594, cap. 1, Launomari adolescentia, sacerdotium 595, cap. 2, vita solitaria, cœnobii institutio 595, cap. 3, varia ejus miracula 596, cap. 4, Curbionense cœnobium, facta ibi miracula 597, cap. 5, obitus 598*
 13 Lenogisilus presb. Busciaci in Cenomanis. *Proleg. 773. Vita ex mss. Prologus 773, cap. 1, Lenogisili patria, baptismus, sacerdotium 774, cap. 2, reliquiæ divinitus obtentæ 774, cap. 3, Agnelfletis pudicitia miraculo defensa 775, cap. 4, utriusque obitus 775*
 18 Leobardus reclusus in majori monasterio apud Turones in Gallia. *Proleg. 562. Vita auct. S. Greg. Ep. Turon. 562*
 17 Leonilla avia S. Tergeminorum M. a pag. 437 ad 444, *vide Speusippus.*
 14 Leontius Ep. Cæsariæ Cappad. *Vita ex variis collecto 63 et 753*
 20 Leontius M. Nicomediæ, *ex Mroll. mss. 661*
 17 Leucius M. in Africa, *ex Mroll. mss. 444*
 18 Liberata V. Novocomi in Italia. *Proleg. 560. Vita ex Italico Franc. Balarini 561*
 16 Liberata V. Ticini in Italia. *Vita ex Philip. Ferrar. 496*
 19 Lucianus M. *ex Men. Græc. 584*
 21 Lucius M. *ex Mroll. mss. 705*
 18 Lucinus M. Abitiæ in Africa, *ex variis 554*
 19 Lucius M. in Africa, *ex variis 583*
 19 Lucius alter M. in Africa, *ex variis 583*
 14 Lucretius M. in Africa, *ex Mroll. mss. 217*
- M
- 15 Macarius Ægyptius Ab. in Scithi. *Proleg. § 1, S. Macarius discipulus S. Antonii Acta, obitus 287, § 2, S. Macarii Ægyptii natalis, ætas, scripta, elogium ex variis 288. Vita ex Ms. Græco. cap. 1, calumnia depulsa, secessus in eremum 289, cap. 2, tentationes dæmonum detectæ, colloquium cum S. Antonio 289, cap. 3, responsum mortui, humilitas S. Macarii 290, cap. 4, varie documenta, mansuetudo 291, cap. 5, duorum juvenum conversio, vita et mors. S. Macarii lacrymæ 292, cap. 6, Cramii responsum, ethnici conversio, contemptus terrenorum 293. Analecta ex Palladio 294. Ruffino 295. Vitis P.P. 296*
 14 Macarius Mon. M. in Arabia. *In actis S. Theoduli Presb. a pag. 235 nomen 244*
 21 Maccalinus Ab. S. Michaelis in Gallia Belg. *Ex variis 749*
 14 Macrina avia S. Basilii, Neocæsariæ in Ponto. *Ex Mrol. Rom. SS. Basilii, Gregorius Nysseno et Nazianseno 234*
 19 Majolus M. in Africa, *ex variis 583*
 21 Majulinus M. *Ex Mroll. mss. 705*
 14 Molachias Propheta *Proleg. 233. Vita ex S. Ephanio 233*
 19 Malardus Ep. Carnotensis in Gallia. *Ex variis 599, obitus ex vita S. Launomari 599*
 16 Marcellus Papa M. Proleg. Natalis, ætas, epistol. Acta, imago 367. *Epitome vitæ ex lib. de Rom. Pont. 369, Epitaph. auct. S. Damaso 369. Acta ex mss. cap. 1, SS. Cyriaci et Sisinii comprehensio. S. Aproniani martyrium 369, cap. 2, Martyrium SS. Sisinii, Saturnini, Papiæ, Mauri 370, cap. 3, Artemia et Jobia regie Virgines a dæmone per S. Cyriacum liberatæ 371, cap. 4, cædes SS. Cyriaci Crescentiani, Artemiæ, et aliorum, Marcelli constantia 372, cap. 5, S. Lucinæ pietas, Marcelli labores, martyrium 373. Vita alia auctore Ursione ab. Altimontensi ex mss. Prologus 373. Liber 1, cap. 1, S. Marcelli opera ac decreta 374, cap. 2, Sanctorum labores. Aproniani martyrium 374, cap. 3, Papiæ, Mauri, Cyriaci, etc. cædes. Marcelli constantia 375, cap. 4, in catabulo labores, mors 375. Liber 2, cap. 1. Reliquiæ S. Marcelli dici absconditæ 376, cap. 2, reperiæ et ornate 376, cap. 3, miraculis claræ 377, cap. 4, circumlatæ Sonegias usque 378, cap. 5, Namureum deportatæ 378*
 20 Marcia M. Nicomediæ. *Ex Mroll. mss. 661*
 14 Marcus Mon. M. in Arabia. *In actis S. Theoduli Presb. a pag. 235, nomen 244*
 21 Marcussus M. *Ex Mroll. mss. 705*
 19 Marcussus, sive Marcissus M. in Africa. *Ex variis 583*
 16 Marinus Presb. M. Brixie. *Ex variis cædes inventio 366*
 21 Marinus M. *Ex Mroll. mss. 705*
 19 Marius et Martha conjuges, Audifax et Abacum filii MM. Romæ, *Proleg. § 1, horum Acta, reliquiæ Romæ 378 et 759 § 2, reliquiæ in Germaniam et Galliam Belgicam translata 579 et 759. Acta ex mss. cap. 1, Marii et sociorum sancta opera 580, cap. 2, S. Valentini Presb. confessio, miracula 581, cap. 3, S. Asterii et domesticorum conversio et martyrium 582, cap. 4, SS. Valentini, Marii et sociorum cædes 582*
 16 Marius M. Romæ via Appia *ex Mroll. mss. 367*
 19 Martha uxor S. Marii M. Romæ a pag. 578 ad 583. *Vide Marius.*
 21 Martialis M. *Ex Mroll. mss. 705*
 14 Martyres vii in Africa, *ex Mroll. mss. 217*
 12 Martyres viii Nicææ in Bithynia, *ex Men. 7*
 14 Martyres xxvi in Sina monte. *Ex Men. et aliis Mroll. 218*
 12 Martyres xxxvi in Africa, cum SS. Zotico, Rogato, etc., *ex Mroll. 7*
 12 Martyres xxxvii Ebesi. *Ex Mrol. Rom. Martyrium ex Actis S. Nicetæ per S. Theosterictum 29*
 13 Martyres milites xi Romæ, via Lavicana, *ex Mroll. 48*
 14 Martyres monachi xliii in monast. Raithu in Arabia. *Ex Mrol. Rom. et Men. 248*
 14 Martyres monachi varii in Arabia. *In Actis S. Theoduli Presb. a pag. 235 ad 248.*
 13 Martyres varii in Oriente, socii SS. Cornelii et Cœlestii, *ex Mroll. mss. 279*
 13 Martyres varii id Ægypto, socii SS. Cresconii et Zenonis, *ex Mroll. mss. 279*
 16 Martyres vii in Africa, *ex Mroll. mss. 367*
 16 Martyres ix milites Romæ via Cornelia, *ex Mroll. 367*

<i>Mroll.</i> mss.	367	12 Moseentius M. in Achaia, <i>ex Mroll.</i>	6
18 Martyres xiii Abitiae in Africa, <i>ex variis</i>	554	17 Mucius M. in Africa, <i>ex Mroll.</i>	444
16 Martyres xiii Romae, <i>ex Mroll.</i> mss.	367	N	
19 Martyres xxxviii Carthagine in Africa, <i>ex Mroll.</i>	584	16 Naffianus M. in Africa, <i>ex Mroll.</i> mss.	367
19 Martyres DC in Africa, <i>ex variis</i>	583	12 Nainius M. Brixiae <i>ex Galesinio</i>	33
17 Martyrinus M. in Oriente, <i>ex Mroll.</i> mss.	444	12 Nazarius mon. Cusani in Hispania <i>ex Ferrario</i>	<i>vita ex Hispanico Ant. Vincentii Domenecci</i>
15 Maura V. apud Turones, <i>Proleg.</i> 309. Historia inventionis, <i>ex Greg. Turon.</i>	380	17 Neon Exceptor M. <i>In actis Tergetinorum</i>	437, 430 et 444
15 Maurus Ab. Glannafoliensis in Gallia. <i>Prolegom.</i> 320. Vita auctore S. Fausto coetaneo <i>ex mss. Praefatio</i> 321, cap. 1, S. Mauri institutio, ardor poenitentiae 322, cap. 2, miracula in Cassino facta 323, cap. 3, discessus e Cassino in Gallias 324, cap. 4, miracula Verceilis et Aganni facta 325, cap. 5, S. Romani visitatio, mors S. Benedicti 326, cap. 6, adventus S. Mauri in Andegavos 327, cap. 7. Glannafoliensis cœnobii fundatio 328, cap. 8, Theodeberti Regis donationes. Flori ingressus in religionem 329, cap. 9, Flori obitus, Theodebaldi et Clotliarii Regum donationes 330, cap. 10, S. Mauri mors, successores 331. Reliquiae S. Mauri translate. <i>Proleg.</i> 332. Historia translationis, auctore Odone Ab. Glannafol. <i>ex ms. Praefatio I</i> 333. <i>Praefatio II</i> 334, cap. 1. Glannafolium a Gaidulpho eversum 335, cap. 2, a Rorigone restauratum 336, cap. 3, Fossatensibus traditum, erectum 337, cap. 4, translate S. Mauri, reliquiae, prædones repressi 338, cap. 5, coeliturus cantus, miracula 339, cap. 6, multati coelitus improbi 340, cap. 7, reliquiae in Burgundiam, inde Fossatum translate 341. Translatio brachii, <i>ex Leone Ostiensi</i> 342. Apparitio, <i>ex Pet. Diac.</i>	343	20 Neophytus M. Nicææ in Bithynia, <i>ex Mroll. et Men. Gr.</i>	661
15 Maurus seu Mortuus-natus Eremita Hui in Belgio. <i>Prolegom.</i> 362. Vita <i>ex Natalibus SS. Belgii Molani</i>	362	O	
20 Maurus Ep. Cæsenas, <i>Proleg.</i> 697. Vita auct. B. Pet. Damiani. <i>Prologus</i> 697, cap. 1, S. Mauri Episcopatus in eo gesta 698, cap. 2, translatio corporis, miracula 698, cap. 3, varia ad reliquias miracula	699	14 Odo Carthusianus Taliacotii in Italia. <i>Prolegom.</i> 260. Vita <i>ex Abr. Bzovio</i>	260
12 Maximus Ep. Taurominii in Sicilia, <i>ex Mroll. et Metaph.</i>	2	14 Odoricus de Portu-Naonis ord. Minor. Utini in Foro-Julii. <i>Prolegom.</i> 265. Vita <i>ex Annal. Minor. Lucae Wauldingi</i> , cap. 1, B. Odorici virtutes, miracula, obitus 266, cap. 2, miracula in sepultura 267, cap. 3, reliquiarum cultus, miracula 268. Peregrinatio ab ipsomet descripta, <i>ex mss. cap. 1.</i> iter in Orientem 268, cap. 2, in Indiam translatio reliquiarum in MM. 269, cap. 3, iter per insulas Oceani Indici 271, cap. 4, per regna Manzy 272, cap. 5, per Cathay et Tibeth, conversio infidelium 273. <i>Appendix, auctoribus Marchisino et Henrico, ex mss.</i>	274
21 Meinradus Eremita M. in Helvetia. <i>Prolegom.</i> 745. Vita <i>ex mss. cap. 1.</i> S. Meinradi institutio, vita monastica, amor solitudinis 746, cap. 2, Vita solitaria in Nigra silva 748, cap. 3, caedes S. Meinradi 748, cap. 4, sumpta de homicidis supplicia	749	18 Ocomenus M. in Ægypto. Acta <i>ex mss.</i>	552
16 Melas Ep. Rhinocoloræ. <i>Prolegom.</i> 379. Acta <i>ex Sozomeno</i>	379	18 Orion M. in Ægypto. Acta <i>ex mss.</i>	552
17 Melasippus M. frater tergeminus SS. Speusippi et Eleusippi, a pag. 437 ad 444 vide Speusippus		16 Otto presb. M. Ord. S. Francisci in Mauritania, a pag. 426 ad 435. Vide Berardus de Carbio.	
18 Menelapus M. <i>ex variis</i>	554	P	
15 Menelaus M. in Ægypto, <i>ex Mroll.</i> mss.	279	13 Pachomius M. <i>ex menæis Græc.</i>	49
12 Mertius, sive Meortius M. <i>ex Men. et Menolog. Græc.</i>	6	18 Pansius M. in Ægypto Acta <i>ex mss.</i>	552
17 Merulus monachus Romae. <i>Prolegom.</i> 528. Vita <i>ex dialogis S. Gregorii</i>	528	15 Pansophius M. Alexandriae, <i>ex Men. Græc. et Mroll.</i>	270
15 Michaelas Proph. Vita <i>ex variis collecta.</i> § 1, reliquiae invente, dies natalis 276, § 2, quis hic Propheta?	277	18 Pantherus M. in Ægypto. Acta <i>ex mss.</i>	552
17 Milduvida sive Milgitha V. in Anglia, <i>ex variis</i>	540	18 Papas M. in Ægypto. Acta <i>ex mss.</i>	552
17 Missellianus M. in Africa, <i>ex Mroll.</i> mss.	444	18 Papias M. in Ægypto. Acta <i>ex mss.</i>	552
17 Mistrionus M. in Africa, <i>ex Mroll.</i> mss.	444	13 Papyrinus M. <i>ex men. Græc.</i>	49
14 Missor M. in Africa, <i>ex Mroll.</i> mss.	217	21 Patroclus M. Treces in Gallia. <i>Prolegom.</i> 706. Acta <i>ex mss. cap. 1.</i> S. Patroicii religiosa vita. Prima quæstio 707, cap. 3, secunda quæstio, capitis sententia 708, cap. 3, caedes, sepultura, oratorium 708. Alia Acta <i>ex Surio, cap. 1.</i> S. Patrocli religiosa vita 709, cap. 2, prima quæstio 709, cap. 3, secunda quæstio, sententia 710, cap. 4, mors, sepultura 710. <i>Translatio. Prolegom.</i> 711 et 767. <i>Historia translationis ex Vita S. Brunonis Archiep. Caloniæ.</i> 712, <i>Triumphus S. Patroicii ex Bernardo Wittio et aliis</i>	767
17 Misurianus M. in Africa, <i>ex Mroll.</i> mss.	444	19 Paula M. <i>ex menæis Græc.</i>	584
12 Modestus M. in Africa, <i>ex Mroll.</i>	7	14 Paulus mon. M. in Arabia. <i>In Actis S. Theoduli Presb. a pag. 235 ad 248, nomen</i>	242
19 Monachi Hyenses MM. in Scotia, <i>ex Act. S. Blathmaci</i>	601	14 Paulus M. in Africa, <i>ex Mroll.</i> mss.	217
18 Moseus miles martyr in Ponto, <i>ex variis</i>	552	18 Paulus M. Abitiniae in Africa. <i>Ex variis</i>	554
		18 Paulus M. in Ægypto. Acta <i>ex mss.</i>	552
		19 Paulus M. in Africa. <i>Ex variis</i>	643
		19 Paulus puer M. <i>Ex Men. Græc.</i>	584
		18 Pethecus M. in Ægypto. Acta <i>ex mss.</i>	552
		18 Petri Apost. Cathedra Romæ. <i>Prolegom.</i> Anniversaria dies aditi Episcopatus. Cathedræ hujus celebritas 545. Bulla Pauli IV de cathedræ hujus festivitate	546
		16 Petrus a S. Geminiano M. ord. S. Francisci in Mauritania a p. 426 ad 435. Vide Berardus de Carbio.	
		12 Petrus M. in Ægypto, <i>ex Mroll.</i> mss.	7
		12 Philoronus M. in Ægypto, <i>ex Mroll.</i>	7
		19 Pia M. Carthagine in Africa, <i>Ex variis</i>	584
		c Picaria	

INDEX SANCTORUM

xviii

19 Picaria M. Carthagine in Africa. <i>Ex variis</i>	584	13 Sattus M. in Africa, <i>ex Mroll. mss.</i>	49
20 Pinnas M. <i>Ex Men. Græc.</i>	661	18 Saturnina M. Abitinæ in Africa, <i>ex variis</i>	554
18 Pinutus M. in Ægypto. <i>Acta ex mss.</i>	532	19 Saturnina M. in Africa, <i>ex variis</i>	583
18 Plesius M. in Ægypto. <i>Acta ex mss.</i>	552	21 Saturninus M. <i>ex Mroll. mss.</i>	705
14 Pontianus M. Spoletii. <i>Prolegom.</i> 214. <i>Acta ex mss.</i> 215. <i>Translatio Reliquiarum Ultrajectum. Ex variis</i>	217	18 Saturninus M. in Ægypto. <i>Acta ex mss.</i>	552
18 Potamon M. in Ægypto. <i>Acta ex mss.</i>	552	16 Saturninus M. in Africa, <i>ex Mroll.</i>	367
13 Potitus M. <i>Prolegom.</i> 35. <i>Vita ex mss. cap. 1.</i> minæ patris, et doli dæmonis superati 36, <i>cap. 2.</i> miracula, conversio multorum 37, <i>cap. 3.</i> energumena sanata, idola eversa 38, <i>cap. 4.</i> martyrium 39. <i>Alia Vita ex mss. Prologus Auctoris</i> 40, <i>cap. 1.</i> S. Potiti pia adolescentia, constantia in fide 40, <i>cap. 2.</i> dæmonis insidiæ elusæ, patris conversio 41, <i>cap. 3.</i> leprosæ curatio, conversio multorum 42, <i>cap. 4.</i> filia Antonini energumena liberata 42, <i>cap. 5.</i> idola eversa, cœleste solatium 43, <i>cap. 6.</i> tormenta superata 44, <i>cap. 7.</i> martyrium 45, <i>Hymni de S. Patito</i> 46 47 48 753	705	17 Saturninus M. in Africa, <i>ex Mroll. mss.</i>	444
21 Primus M. <i>Ex Mroll. mss.</i>	705	19 Saturninus M. in Africa, <i>ex variis</i>	583
19 Primus M. in Africa. <i>Ex variis</i>	583	21 Satorus M. <i>ex Mroll. mss.</i>	705
18 Prisca V. M. Romæ. <i>Prolegom.</i> § 1, S. Priscæ natalis, acta, ætas, 547, § 2, ecclesia, reliquiæ 548. <i>Acta ex mss. cap. 1.</i> S. Priscæ comprehensio, prima questio 548, <i>cap. 2.</i> iteratæ questiones, eversa idola 549, <i>cap. 3.</i> Spathæ, feræ, flammæ superatæ 550, <i>cap. 4.</i> cædes, sepultura, translatio	531	14 Satorus M. in Africa, <i>ex Mroll. mss.</i>	217
16 Priscilla matrona Romæ. <i>Ex variis</i>	366	12 Satyrus M. in Achaia, <i>ex variis Mroll.</i>	6
12 Probus Ep. Veronensis, <i>ex Ferrario et Mroll.</i> 3		13 Satyrus M. in Africa, <i>ex Mroll. mss.</i>	49
14 Proclus mon. M. in Arabia. <i>In Actis T. Theoduli Presb. a pag. 953 nomen</i>	244	20 Sebastianus M. Romæ. <i>Prolegom.</i> § 1, Sebastiani natalis 621, § 2, Acta 622, § 3, basilicæ Romanæ 622, § 4, reliquiæ Romæ 623, § 5, contra pestem salutare patrocinium 624, § 6, veneratio Capuæ et Mediolani ob pestem propulsatam 724 et 761, § 7, reliquiæ Suessionem altatæ 625, § 8, reliquiæ variis locis in Gallia, Belgio, Hispanica 626 et 762, § 9, in Eberspergensis Bavarie cœnobio 627 et 762, § 10, aliæ in Bavaria 628, § 11, reliquiæ ac cultus alibi 628 et 763	628 et 763
18 Proteus M. in Ægypto. <i>Acta ex mss.</i>	552	<i>Alia auctore S. Ambrosio, ut putatur, ex mss. cap. 1.</i> S. Sebastianus martyres animat 629, <i>cap. 2.</i> Marcelliani et Marci graviter oppugnata constantia 629, <i>cap. 3.</i> S. Sebastianus nutantes confirmat 630, <i>cap. 4.</i> inferni pœnæ cœlique gaudia martyrum, amicis in enleata 631, <i>cap. 5.</i> opum deliciarumque usus 631, <i>cap. 6.</i> martyrum felicitas et gloria 632, <i>cap. 7.</i> ejus oratione et miraculis conversi Zoe et Nicostratus 632, <i>cap. 8.</i> Marcelliani et Marci constantia 633, <i>cap. 9.</i> ceteri a Sebastiano nua cum captivis conversi 633, <i>cap. 10.</i> omnes a Polycarpo ad baptismum præparati 634, <i>cap. 11.</i> baptizati catechumeni, unaque Claudius cum filiis 634, <i>cap. 12.</i> errores gentium confutati a Tranquillino 635, <i>cap. 13.</i> Verbi Incarnatio exposita 636, <i>cap. 14.</i> Chromatius urbis præfectus catechizatur 637, <i>cap. 15.</i> Chromatii contractu idola 637, <i>cap. 16.</i> instrumentis astrologiæ judiciaræ contractis, sanatur Chromatius 638, <i>cap. 17.</i> Chromatii et Tiburtii baptismus 638, <i>cap. 18.</i> Chromatius, præfectura urbis adiecitæ persecutionis tempore Christianos alit 639, <i>cap. 19.</i> Sebastiani, Tiburtii et aliorum præclara facta in urbe 640, <i>cap. 20.</i> Zoes, Tranquillini et aliorum cædes 640, <i>cap. 21.</i> S. Tiburtii martyrium 641, <i>cap. 22.</i> Castuli, Marcelliani, Marci cædes 641, <i>cap. 23.</i> S. Sebastiani gloriosum certamen 642. <i>Translatio reliquiarum S. Sebastiani Suessionem, auctore Suessionensi monacho. Ex mss. cap. 1.</i> Hilduini in Urbem legatio 642, <i>cap. 2.</i> Rodoini consilium de petendis Roma reliquiis 643, <i>cap. 3.</i> Rodoini legatio, occasio petitarum S. Sebastiani reliquiarum 644, <i>cap. 5.</i> consultatio cardinalium 646, <i>cap. 6.</i> reclusum S. Sebastiani sepulchrum 646, <i>cap. 7.</i> reliquiæ Roma avectæ 647, <i>cap. 8.</i> varia in itinere miracula 643, <i>cap. 9.</i> pompa translationis ad cœnobium S. Medardi 649, <i>cap. 10.</i> variæ curatæ egritudines 649, <i>cap. 11.</i> inflata impio pœna, impensum auxilium 651, <i>cap. 12.</i> alia miracula: donariorum copia 651, <i>cap. 13.</i> æmulorum obtrectatio repressa 652, <i>cap. 14.</i> Magnilocensis cœnobii origo 653, <i>cap. 15.</i> improbi reliquiarum nundinatores nefarie delati 653, <i>cap. 16.</i> reliquiarum temere susceptarum fraus detecta 654, <i>cap. 17.</i> linteo quo obvolatæ reliquiæ, miracula patrata 655, <i>cap. 18.</i> publicæ calamitates per reliquias depulsæ 656, <i>cap. 19.</i> Ludovici Pii imp. et conjugis erga S. Sebastianum pietas 656, <i>cap. 20.</i> Ludovici Pii abdicatio,	
19 Publius M. in Africa. <i>Ex variis Mroll.</i>	362		
Q			
21 Quinctinus M. <i>ex Mroll. mss.</i>	705		
19 Quinctus M. in Africa, <i>ex variis</i>	538		
12 Quinctus M. in Africa, <i>ex Mroll. mss.</i>	7		
13 Quirio M. <i>ex Mroll. mss.</i>	49		
R			
18 Recumbus M. in Ægypto. <i>Acta ex mss.</i>	552		
19 Remigius, sive Remedius, archiep. Rotomag. <i>ex variis</i>	599		
21 Reposita M. <i>ex Mroll. mss.</i>	705		
19 Ricimirus abbas apud Cenomanos in Gallia. <i>Prolegom. Vita auctore coetaneo. Ex mss. Prologus cap. 1.</i> Ricimirivita monastica, sacerdotium 541, <i>cap. 2.</i> varia miracula, 542, <i>cap. 3.</i> virtutes, mors, miracula	543		
20 Rimmas. M. <i>ex men. gr.</i>	661		
12 Rogatus M. in Africa, <i>ex Variis Mroll.</i>	7		
21 Rogatus M. <i>ex Mroll. mss.</i>	705		
18 Romanus M. in Ægypto. <i>Acta ex mss.</i>	552		
17 Rubentius M. in Oriente. <i>Ex Mroll. mss.</i>	444		
S			
14 Sabas Ep. Servie. <i>Vita auctore Joun. Tomco Marnavitio. cap. 1.</i> progenies regia, monachus 261, <i>cap. 2.</i> Episcopatus Servie, obitus in monasterio Milesceno 263, <i>cap. 3.</i> publica veneratio	264		
14 Sabbas mon. M. in Sina monte, <i>ex Menæis Græc. et aliis Mroll.</i>	218		
17 Sabinus Ep. Placentinus in Italia. <i>Prolegom.</i> 527, <i>Miraculum ex S. Gregorio</i> 527. <i>Vita ex Ferrario</i>	527		
17 Salvius M. in Africa, <i>ex Mroll. mss.</i>	444		
18 Sarnata mon. M. in Ægypto. <i>Acta ex mss.</i>	552		
17 Sarta M. in Africa, <i>ex Mroll. mss.</i>	444		

- tio, captivitas 637, *cap. 21*, Ludovici ob votum Religionis dilatam anxietas. obitus 658. Epilogus 659. Reliquiæ SS. Sebastiani, Gregorii et Medardi a Calvinistarum furore servatæ: *Comment. Alexandri Salvorei ex mss.* 659
- 15 Secundina V. M. in Italia. *Prolegom. ex Vita S. Magni Ep. M.* 278. Actorum epitomæ *ex Ferrario* 279
- 13 Secundus, sive Secundinus M. Romæ, *ex Mroll.* 49
- 21 Secundus M. *ex Mroll. mss.* 705
- 19 Secundus M. in Africa, *ex variis* 583
- 18 Serapion M. in Ægypt. *acta ex mss.* 552
- 13 Servus-Dei mon. M. Cordubæ. *Acta auctore S. Eulogio* 105
- 21 Servulus M. *ex Mroll. mss.* 705
- 21 Solutor M. in Africa, *ex Mroll. mss.* 707
- 19 Spanus, sive Hispanus M. in Africa, *ex variis* 583
- 17 Speusippus, Eleusippus, Melasippus Tergemini MM. *Prolegom. § 1*, Tergeminorum cultus, acta, ætas, patria, 437 et 758, § 2, reliquiæ Elwangan translate 438. *Vita ex mss. cap. 1*, Tergemini varie ad fidem invitati 438, *cap. 2*, idolis eversis plenius instruntur 439, *cap. 4*, martyrio coronantur 439, *cap. 5. Vita alia auctore Warnahario. Ex mss. Prologus auctoris* 440, *cap. 1*, S. Benigni ad Lingonas adventus 440, *cap. 2*, Tergemini, aviæ, monitu, et somniis ad fidem invitati 441, *cap. 3*, eversis idolis fidem publice professi 442, *cap. 4*, varie cruciati, coronantur 443, *cap. 5*, avia aliique comites martyrii 444
- 13 Stephanus Ep. Bituric. *ex variis* 104
- 14 Stephanus Fundator monast. ad lacum Anserum. *ex Men.* 258
- 16 Stephanus Diaconus M. *ex variis*. Ejus credes et inventio 366
- 13 Stratonicus M. Singiduni in Mysia superiore. *Prolegom. 50. Vita ex Actis S. Hermyli. Atrocissime flagellatur* 52, subaerigitur 53
- 14 Successus M. in Africa, *ex Mroll. mss.* 217
- 18 Successus M. Abitinæ in Africa, *ex variis* 554
- 19 Successus M. in Africa, *ex variis* 583
- 18 Sulpitius Ep. Traject. in Belgio, *ex variis* 560
- 17 Sulpitius Pius Ep. Bituric. in Gallia. *Prolegom. § 1*, SS. Sulpitii primus et secundus distincti 529, § 2, Sulpitii Pii, Vita 530, § 3, ætas 531, § 4, reliquiæ 531. *Vita auct. coætaneo. Ex mss. Prologus* 532, *cap. 1*, S. Sulpitii in seculari vita mores 532, *cap. 2*, in sacro habitu ante Episcopatum 532, *cap. 3*, in Episcopatu Vita Apostolica 533, *cap. 4 et 5*, varia miracula 534, *cap. 6*, iniquum tributum abrogatum 535, *cap. 7*, ad seclitus coadjutor, exercitia virtutum 535, *cap. 8*, infestationes demonum elisæ 536, *cap. 9*, præclara in varios beneficia 537, *cap. 10*, obitus, sepultura, miracula 538. *Alia Vita brevior auctore coætaneo ex mss. Prologus* 538, *cap. 1*, S. Sulpitii præclaræ virtutes 539, *cap. 2*, obitus, miracula 539
- 18 Susanna V. M. Salerni in Italia *a. pag.* 554 ad 558. *Vide Archelaa.*
- 21 Synoldus Treviris, *ex Schekmauno* 751
- T
- 15 Tarsitia V. Rutenis in Gallia. *Prolegom. ex Saussio et Mroll.* 350. Genealogia *ex mss.* 350
- 12 Tatiana M. Romæ, *ex Mroll. Rom. et aliis* 2
- 18 Telerianus M. Abitinæ in Africa, *ex variis* 554
- 19 Tertulus M. in Africa, *ex variis* 583
- 17 Teussa M. in Africa, *ex Mroll. mss.* 436
- 18 Thecla V. M. Salerni in Italia, *p.* 554 ad 558. *Vide Archelaa.*
- 14 Theocasia M. in Africa, *ex Mroll. mss.* 217
- 13 Theodorus Archiep. Senonensis, *ex Florario ms. Saussio et aliis* 96
- 18 Theonas M. in Ægypto. *Acta ex mss.* 552
- 14 Theodulus Presb. filius S. Nili, mon. in monte Sina, *ex Men. Græc.* 249 et *historia cædis SS. PP. in Sina, ab ipso Nilo descripta*, cum parente eremum petit 237, captus a Barbaris occisus creditus, a patre lugetur 236 et 241, invenitur 245, ut mortem evaserit 246, sacerdotio initiatur 247
- 14 Theodulus Presb. Paulus, Joannes, Marcus, et alii monachi MM. in Arabia. *Prolegom.* 235 et 756. *Historia cædis auctore S. Nilo monacho, cap. 1*, S. Nilus in Pharan filium luget 236 et 756, *cap. 2*, cum filio eremum petit 237 et 756, *cap. 3*, flagitia a Divina providentia ad tempus quandoque dissimulari 237, *cap. 4*, Saracenorum mores 238, *cap. 5*. PP. Sinaitarum vita 239 et 756, *cap. 6*, cædes, monasterium direptum 240 et 756, *cap. 7*. S. Nilus cæcos luget, sepelit 241 et 756, *cap. 8*, cædes aliquot secularium 242 et 756, *cap. 9*, aliorum monachorum 243 et 756, *cap. 10*, rara mulieris constantia 244 et 757, *cap. 11*, legati ad Regem Saracenorem missi 244 et 757, *cap. 12*, variis perfuncti periculis ad Regem perveniunt 245 et 757, *cap. 13*, S. Nilus invenit filium Theodulum 245 et 757, *cap. 14*, ut mortem hic evaserit 251 et 757, *cap. 16*, ambo sacerdotio initiantur 247
- 18 Thouius M. in Ægypto. *Acta ex mss.* 552
- 19 Tiberitannus M. in Africa, *ex variis* 583
- 12 Tigrius Presb. M. Constantinopoli. *Prolegom. 7. Vita ex Niceph. Callisto.* 8
- 17 Timotheus M. in Africa, *ex Mroll. mss.* 444
- 16 Titianus Ep. Opiterginus in Italia. *Vita ex Philippo Ferrario* 395. *Alia Vita ex Petro de Natal.* 395
- 16 Tozzo Ep. Augustanus in Germania. *Prolegom. Celebritas, reliquiæ, acta, ætas* 419. *Vita ex gestis S. Magni, cap. 1*, Tozzonis et Magni societas, iter campidonam 420, *cap. 2*, Tozzonis pastoratus in Waldenhoven 421, *cap. 3*, episcopatus, obitus 422
- 15 Treverius monachus in Gallia. *Vita ex mss. cap. 1*, monastica professio, iter in Bressiam 397, *cap. 2*, Sancta Vita, mors 398, *cap. 3*, translatio, miracula 398
- 17 Turbon Exceptor M. in actis Tergeminarum 437, 440 et 444.
- V
- 18 Valens M. *ex variis* 554
- 18 Valens M. Abitinæ in Africa, *ex variis* 554
- 21 Valerianus M. Trapezunte in Cappadocia. *Ex men. Græc.* 713
- 16 Valerius Ep. Surrentinus in Italia. *Vita auctore Davide Romano* 393. *Miracula ex vita S. Renati eod. auctore* 394
- 18 Venerandus Ep. Arvernensis in Gallia, *ex variis* 558
- 17 Veneria M. in Africa, *ex Mroll. mss.* 444
- 13 Veronica de Binasco V. Mediolani. *Prolegom.* 169. *Vita auctore Isidoro de Isolani Ord. Prædic. Præfatio dedicatoria* 169. *Proœmium Vitæ* 170. *Bulla beatificationis* 171. *Conmuedatio vitæ per Rufinum Belengerium* 171. *Liber 1*, de moribus ejus, *cap. 1, 2, 3*, educatio, amor solitudinis, vita monastica 172, *cap. 4, 5, 6*, sancta conversatio Sororum monasterii S. Marthæ 173, *cap. 7, 8, 9, 10*, Veronicæ Confessarius, mores religiosi, donum lacrymarum, obedientia 174, *cap. 11, 12, 13*, humilitas, simplicitas, abstinentia

- nentia in victu et somno 173, *cap. 14, 15, 16*,
 peregrinationes divinitus imperatæ, zelus ani-
 marum 173 et 176. *Liber 2*, de divinis rebus
 sensu corporeo expertis. *Proœmium 176, cap. 1*,
 2, 3, 4, 5, apparitiones Christi, B. Virginis,
 Angeli, S. Augustini 177, *cap. 6, 7, 8, 9, 10*,
 11, apparitiones Jesu, dæmonis, sanctimonialis
 mortuæ 177 et 178, *cap. 12, 13, 14, 15*, moni-
 ta cœlitus data, alia Christi pueruli apparitio,
 conspectus morientium agon 179, *cap. 16, 17*,
 18, 19, 20, 21, verbera a dæmonibus illata,
 panis ab Angelis solitus adferri 180 et 181,
cap. 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, breviarii offi-
 ciique Romani usus divinitus traditus, Angelica
 instructio 181 et 182, *cap. 29, 30*, Resurre-
 ctionis mysterium ostensum, familiaris Christi
 apparitio 182, *cap. 31*, Colloquia SS. 183. *Li-*
ber 3, de ostensis in raptu. *Proœmium, cap. 1, 2*,
 natura raptus 183, *cap. 3, 4, 5, 6, 7*, ostensa
 peccata, pœnæ damnatorum, ira Christi 184 et
 185, *cap. 8, 9*, ostensa felicitas SS. reprehensio
 Angelica 185, *cap. 10 et 11*, pœnæ Purgatorii,
 apparitiones dæmonum 186. *Liber 4*, de Vita
 Christi, *cap. 1*, ostensa Dominica Annuntiatio
 186, *cap. 2*, Nativitas 187, *cap. 3 et 4*. Cir-
 cumcisio et adoratio Magorum 188, *cap. 5, 6, 7*,
 Purificatio, fuga in Ægyptum, amissio pueri
 Jesu 189, *cap. 8 et 9*, Baptismus Christi, mup-
 tiæ in Cana Galilææ 190, *cap. 10, 11, 12*,
 tentatio et transfiguratio Christi, conversio
 Magdalene 191, *cap. 13, 14, 15*, solennitas pal-
 marum, cœna Christi triplex 192 et 193, *cap.*
 16, 17, 18, 19, Passio et mors Christi 193 et
 194, *cap. 20, 21, 22*, Resurrectio, Ascensio
 Christi, missio Spiritus sancti 195. *Liber 5*, de
 solennitatibus SS. *cap. 1, 2, 3*, ostensæ festi-
 vitates SS. Philippi et Jacobi, Monicae, Inven-
 tionis sanctæ Crucis 196, *cap. 4, 5, 6, 7, 8*,
 corporis Christi, Joan. Bapt. Petri et Pauli,
 Marthæ, Mariæ ad Nives, Dominici 197, *cap.*
 9, 10, 11, 12, 13, 14, Assumptionis B. Virgi-
 nis, S. Augustini, Hieronymi, Francisci, om-
 nium SS. 198, *cap. 15, 16, 17, 18, 19, 20*,
 celebritas consecrationis Ecclesiæ, Mariæ Vir-
 ginis in sabbato, S. Catharinæ, Antonii Abb.
 Innocentium, Candelarum in die Purificationis
 199, *cap. 21, 22, 23, 24, 25*, S. Josephi, Be-
 nedicti, Marci, Petri M. Catharinæ Senensis,
 et Annuntiationis B. Virginis 200. *Liber 6*, de
 expositione multiplici revelata, *cap. 1, 2, 3*,
 4, 5, expositio actorum in ramis palmarum, et
 triplici cœna Christi 201 et 202, *cap. 6, 7, 8, 9*,
 gestorum in horto, Christi comprehensione et
 deductione nocturna 203, *cap. 10, 11, 12*, in
 deportatione crucis, crucifixione, morte 204,
cap. 13, 14, 15, in sepultura, lotionem pedum
 205, *cap. 13 et 16*, de vestibis Christi et SS.
 205 et 206. *Liber 7*, de frequenti sumptione
 divinæ Eucharistiæ 206, *cap. 1, 2, 3, 4*, Eu-
 charistia divinitus promissa, ab Angelis et
 Christo datu 206 et 207, *cap. 5, 6, 7, 8*, col-
 loquium cum Angelo et Deo, Eucharistia divi-
 nitus accepta 208, *cap. 9 et 10*, abstinentia die
 communionis, visa miracula circa Eucharistiam
 209. *Liber 8*, de obitu et miraculis 209, *cap. 1*,
 mors Veronicæ 209, *cap. 2, 3, 4*, funus, mira-
 cula ad corpus insepultum 210, *cap. 5 et 6*,
 miracula post sepulturam 211
- 13 Verus Ep. Vien. in Gall. *ex Mroll.* 104
 21 Victor M. *ex Mroll. mss.* 705
 17 Victor M. in Africa, *ex Mroll. mss.* 444
 19 Victor M. in Africa, *ex variis* 583
 17 Victoria M. in Africa, *ex Mroll. mss.* 444
 12 Victorianus Ab. in Hispania. *Prolegom.* 20
Vita Hispanice scripta u. Franc. Diduco de Agnsa-
y-Yriarte. Prefatio. cap. 1, S. Victoriani ortus,
 iustitio, virtutes 21, *cap. 2*, peregrinatio in
 Galliam et Hispaniam, 21, *cap. 3*, monaste-
 rium Assanense extractum, discipuli illustres
 22, *cap. 4*, variæ virtutes, obitus 23, *cap. 5*,
 variæ corporis translationes 24
 19 Victorianus M. in Africa, *ex variis* 583
 17 Victorius M. in Africa, *ex Mroll. mss.* 444
 12 Victorinus M. in Africa *ex Mroll. mss.* 26
 18 Victorinus M. Abitinæ in Africa, *ex variis* 190
 21 Vincentia M. *ex Mroll. mss.* 705
 17 Vincentia M. in Africa, *ex Mroll. mss.* 444
 13 Vincentius M. in Africa, *ex Mroll. mss.* 49
 19 Vitalis M. in Africa, *ex variis* 583
 21 Vitalis Spoletii in Umbria, *ex Mroll. mss.* 706
 20 Vitus M. Nicomediæ, *ex Mroll. mss.* 661
 13 Viventius Presb. Vergiaci in Burgundia. *Prole-*
gom. 83. Vita ex mss. cap. 1, S. Vincentii con-
 versio, sacerdotium prædicatio 86, *cap. 2*, Navi-
 gatio Romam 88, *cap. 3*, secessus in eremum,
 mortui suscitatio 89, *cap. 4*, colloquium cum
 S. Hilario, mortui suscitatio 90, *cap. 5*, secessus
 in Olonicam insulam, inde in eremum, socio-
 rum martyrium 91, *cap. 6*, obitus, miracula
 in morte 91, *cap. 7*, miracula post mortem 93,
cap. 8, translatio reliquiarum 94
 18 Ulfridus M. in Suecia, *ex variis* 574
 20 Ursus M. Nicomediæ, *ex Mroll. mss.* 601
 18 Volusianus Ep. Turon. in Gallia M. *ex variis* 558
- W
- 18 Wolfredus M. in Suecia, *ex variis* 574
 19 Wulstannus Ep. Wigorn. in Anglia. *Prolegom.* 602.
Vita ex Florentio Wigorn. cap. 1, S. Wulstani
 vita monastica, Episcopatus 603, *cap. 2*, jura
 Ecclesiæ defensa 604, *cap. 3*, per duellum arma
 compressa 605, *cap. 5*, obitus miracula 606.
Alia vita ex Willielmo Malmesbur. cap. 1, vita
 ante Episcopatum 607, *cap. 2*, virtutes in Epi-
 scopatu 607, *cap. 3*, adversarii cœlitus superati:
 vaticinia complura 608, *cap. 4*, ægrotudo, obi-
 tus, miracula 609, *cap. 5*, post mortem gesta 610
Alia vita ex Copgravo et Surio, cap. 1, vita ante
 Episcopatum 610, *cap. 2*, Episcopatus miraculo
 assertus 611, *cap. 3*, virtutes et miracula 611,
cap. 4, vaticinia, mors, miracula 612
- X
- 18 Xene M. *ex Men. Græc.* 554
- Z
- 15 Zeno M. in Ægypto, *ex Mroll. mss.* 279
 18 Zeno M. *ex variis* 554
 19 Zertulus M. in Africa, *ex variis* 583
 18 Zosimus M. *ex variis* 554
 12 Zoticus M. in Ægypto, *ex Mroll. mss.* 7
 12 Zoticus M. in Africa, *ex Mroll.* 7
 13 Zoticus M. Neapoli *ex Mroll. mss.* 49.
 18 Zoticus M. in Ægypto. *acta ex mss.* 532

INDEX

CHRONOLOGICUS

DECEM MEDIORUM DIERUM JANUARIJ.

Quæ hoc tomo de Sanctis, iis præsertim quorum x mediis diebus Januarij aguntur natales, memorantur, ea, non tamen omnia, sed præcipua, suis hic temporibus breviter assignatur, vel ex certis chronologicis notis vel probabili aliorum conjectura. Accuratio ceteris editis tomis, atque universalior contæxetur Chronologia.

In annis a Christi ortu computandis secuti sumus vulgarem et passim receptam epocham: in digerendis annis Imperatorum ante Constantinum, consulares Fastos aliosque proprios characteres.

Qui ante Christi ortum vivere Sancti, hoc tomo pauci occurrere; quorum proinde in hoc Indice habita ratio non est: fiet id alibi accurate.

Litteræ A B C etc., non sunt margini adscriptæ, ut in quatuor ultimis Indicibus, quia rarius hic earum usus, et quid sibi velint facile erit ex tertii Indicis præfatione cognoscere.

I SECULUM A CHRISTO NATO.

Anno Christi 41. Claudius I Imperium cepisset, obit an. 54, an. Chr. 43, Claudij 2 exente S. Petrus Ap. Cathedram Romæ constituit 18 Januar. 545, 546
S. Prisca V. M. num sub Claudio I passa, quæritur 18 Januar. 547
Hoc seculo florent. S. Priscilla matrona romana 16 Januar. 366, monachi Esseni in Ægypto sub Marco Evang. 473
Sub fin. sæc. 1, floret S. Maximus Ep. Taurominii in Sicilia 12 Jan. 2

II SECULUM.

Seculi 2 initio S. Publius Ep. Atheniensis 21 Januarij 702
Sub Adriano Imp. SS. Marinus Presb. et Stephanus Diaconus Brixie 16 Jan. 366
Sub M. Aurelio. S. Pontianus Spoletij 14 Januar. 215
Anno 166. S. Potitus 13 Jan. 35

III SECULUM.

Tertio seculo. S. Clemens Presb. Lugduni in Gallia 20 Jun. 616
Sub Alexandro Imp. S. Tatiana M. 12 Jan. 2
Circ. an. 236. (juxta Ferrarium) Veronæ Episcopus fuit S. Probus 12 Janu. 3
S. Andreas Ep. Treviren. moritur 13 Janu. 46
S. Antero Papæ 3 Jan. occiso succedit S. Fabianus 616
Anno 247. Cœpta est 21 Aprilis solemnitas anni urbis Romæ Millesimæ et sequenti anno finita 456, 619
Anno 249. Philippus pater et filius Imperatores primi Christiani a Decio occisi, an in odium religionis? 620
Anno 250. S. Fabianus Papa M. 20 Jan. 616
S. Antonius magnus nascitur 474
Sub Decio. Pansophius M. Alexandriae 15 Jan. 278
Secundum V. M. Anagninæ in Italia 15 Jan. 278
SS. Genitus et Genulphus filius a S. Sixto II Papa in Gallias missi 16 Jan. 445
Anno 259. SS. Fructuosus Episcopus, Augurius et Enlogius Diaconi martyrio coronati Tarracone

Basso et Æmiliano coss. feria vi 21 Jan. 703
Circ. an. 260. S. Arcadius M. Cæsareæ Mauri. 12 Jan. 3
Circ. an. Ch. 262. Sub Galieno Imp. xl milites MM. Romæ 13 Jan. 48 Gallieni an. 12. S. Dionysius Ep. Alexandrinus et Arsenoita monachi florent in Ægypto 473
Circiter an. 269. SS. Asterius, Fortunatus, Zeno, Zosimus, Menelapas, Dædalus, Valens MM. 18 Jan. 554
Anno 270. SS. Marius, Martha, Audifax, Abachum MM. Romæ 19 Jan. 578
Sub Aureliano. S. Sabinianus M. Trevis in Gallia 19 Jan. 583
S. Patroclus ibidem 21 Jan. 706
Circ. an. 286. SS. Zoe, Tranquillus, Nicostratus, Claudius, Castorius, Tiburtius, Castulus, Marcellianus, Marcus et Soeii passi Romæ 640, 641
Circ. an. 287. S. Sebastianus M. Romæ 20 Januarij 621
An. 298 aut 302. Diocletiano Romæ Thermas ex-tremante damnantur milites Christiani ad opera. 369, 370

IV SECULUM.

Circiter an. 301. S. Macarius Ægyptius nascitur 287. Sub Diocletiano (qui an. 284 imperium occupavit, abdicavit 304).
SS. Valerianus, Candidus, Aquila et Eugenius Trapezunte 21 Jan. 704
S. Euphrasia V. Nicomediæ 19 Jan. 661
SS. Bassus, Ensebius, Eutyechius, Basilides in Græcia 20 Jan. 621
SS. Archelaus, Thecla, Susanna, VV. Salerni in Italia 18 Jan. 554
SS. Sabas, Isaias et xxxvi monachi MM. in Sina monte Arabiae 14 Janu. 218
S. Ephysius M. Carali in Sardinia 15 Jan. 279
Seculi 4 initio. S. Felix Romanus Presb. Conf. Nolæ obit 14 Janu. 232
S. Felix alter Nolanus Presb. et Confessor 14 Janu. 219
Anno 304. S. Marcellinus Papa, cui post aliquot menses sufficitur S. Marcellus 368
Diocletianus abdicat Imperium. Sub ejus successoribus

- ribus martyrium passi* SS. Crescentianus, Cyriacus, Socii XXI Artemia filia Diocletiani 372
- Anno 306. S. Hilarion exercetur in monasterio S. Antonii 474 et post duos menses redit cum quibusdam monachis in Palestinam, ubi ante monachum nullus noverat 476
- Cir. an.* 309. S. Marcellus Papa M. 16 Jan. 367
- An. 313. Licinius uxorem ducit Constantini sororem 50
- An. 315. Martyrio coronantur SS. Hermylus et Stratoniceus, Singiduni in Mysia superiore 13 Januarii 50
- Ad Cibalinam Pannoniae oppidum victus a Constantino Licinius 50
- An. 320. *Constantini* 14, S. Basileus Ep. Amasæ in Ponto, quo tempore ibidem obiit S. Glaphyra V. 13 Januarii 53
- An. 325. Habita Synodus I, Œcumenica Nicææ 63
- An. 326. S. Antonius secedit in inferius desertum, ubi mons S. Antonius dictus, et monasterium Pispiritanum extractum ad Nihm 474, 504
- Cir. an.* 333. Obiit S. Agricicus Ep. Treviren. 13 Janu. 54
- An. 336. S. Athanasius relegatus, Trevirisa S. Maximino Ep. suscipitur 55, 57
- Cir. an.* 337. Obiit S. Leontius Casareæ Cappad. 13 Januarii 63
- An. 340. S. Antonius admittit in monte ministerium Amathæ et Macarii 474 et 504, S. Macarius Egyptius in eremum secedit 287
- Cir. an.* 347. S. Antonius invisit S. Paulum eremitam et mortuum sepelit 504
- Cir. an.* 350. S. Magno Ep. Mediolanensi 3 Nemb. defuncto succedit S. Datus 249
- An. 355. Habita Synodus Mediolanensis Arianorum : iis non communicat S. Hilarius 68
- Relegati in exilium SS. Paulinus Ep. Trevir. Eusebius Vercellensis, Lucifer Calarit. Dionysius Mediol. 70
- An. 356. moritur S. Antonius 474 et 504 17 Jan. Missionem a militia impetrat a Juliano Casare S. Martinus 70
- Habita Synodus Biterrensis Arianorum : ejectus in exilium S. Hilarius 70
- Seculo* 4. S. Macrina avia S. Basilii obiit Neocæsareæ in Ponto 14 Janu. 234
- S. Chariton alique extruunt in locis circa Hierosolimam Lauras Pharan et Succæ veteres, et tertiam ad Jordanem 662
- An. 358. S. Hilarius exul scribit librum de Synodis 71
- Cir. an.* 358. S. Martinus secedit in Insulam Gallinariam : eum in Italia convenisse videtur S. Viventius 90
- An. 359. Habita Synodus Selenciensis in Isauria : interfuit S. Hilarius, inde ad Constantium Imp. profectus 68, 74
- An. 360. Redit in Galliam S. Hilarius 69
- An. 364. Valentinianus Im. creatus, diviso cum Valente fratre imperio, Mediolanum venit : eum ibi convenit S. Hilarius 69
- An. 366 et tribus seqq. In Gallis semper fuit Valentinianus Imp. 69
- An. 367. Obiit S. Hilarius Ep. Pictaven. 64 et 68
- An. 369. *Valentiniani et Valentis.* S. Eusebio Ep. Vercellensi ab Ariani occiso, ex Italia in Syriam navigant S. Hieronymus et Evagrius, ab hoc ante in Italia latine versa Vita S. Antonii : ab illo in Syria scripta Vita S. Pauli Eremitæ 479
- Cir. an.* 370. Macario socio Amathæ, qui S. Antonium sepelierat atque abbas dein fuerat monasterii Pispiritani, defuncto succedit Posthumius 475 et 476
- An. 377. S. Euthymius magnus nascitur 666
- Cir. an.* 380. S. Alexander fundator Acœmetorum, a militia ad vitam monasticam transit 362
- An. 387. S. Augustinus convertitur, quo tempore monasteria. Egyptiorum exemplo, in Gallia et in Italia condita; Afris adhuc ignota 476, 477
- An. 388, in *consulatu Theodosii Imp.* Palladius Alexandriam venit ad S. Isidorum 298
- A. Paulino Ep. Antiocheno successor designatur Evagrius 478
- An. 391. S. Macarius Egyptius Abb. in Scithi moritur. 15 Janu. 287
- Sub seculi* 4 finem Rabulus, dein Ep. Edesseus, convertitur ad fidem a S. Alexandro fundatore Acœmetorum 302
- S. Savino Ep. Placentino in Italia 17 Jan. defuncto succedit S. Maurus 527
- S. Busiris conf. Ancyrae 21 Jan. 728
- Cir. An.* 400. S. Viventius Presb. obiit in Gallia apud Pictavos 13 Janu. 85
- B. Theodorus Archiep. Senonen. 13 Janu. 96
- S. Martinus Ep. Turon. obiit 559

V SECVLUM.

- Seculi* 3 initio. S. Venerandus Ep. Avernensis in Gallia 18 Janu. 538
- S. Melas, seu Melanes Ep. Rhinocoruræ, 16 Jan. 379
- Martyrinus passi SS. Tigrius Presb. et Eutropius Lector 12 Jan. 7
- An. 404. S. Isidorus mon. Presb. Alexandriae, 15 Jan. 297
- S. Macarius Alexandrinus 476
- An. 406. Vandali trajecto Rheno Gallias ingressi 81 a
- S. Euthymius juxta Lauram Pharan in Judea vitam anachoreticam auspicatur 667
- An. 409. iv Kal. Octob. fer. 3, Vandali Alani, Suevi Hispanias ingressi 81 b
- Cir. an.* 424. Juvenalis ordinatur Ep. Hierosolymitanus 682
- An. 426. *Theodosio Juniore XII et Valentiniano II* cons. Patroclo Ep. Arelatensi occiso sufficitur S. Honoratus 380
- An. 427. Theodoto Ep. Antiocheno defuncto succedit Joannes 302
- An. 428. Nestorius ordinatur Ep. Constantinopol. 312
- An. 429. S. Palladius mittitur ad Scotos a Cœlestino Papa 97
- A. Juvenale Ep. Hierosol. dedicatur Laura S. Euthymii 664, 670. Interfuit una Hesychieus Presbyter Hierosolymitanus scriptor Ecclesiasticus 672
- Cir. an.* 430. S. Alexander fundator Acœmetorum obiit Constantinopoli 300, 302
- S. Honorato Ep. Arelatensi 16 Jan. defuncto succedit S. Hilarius 379, 387
- Cir. An.* 437. Rabulo Ep. Edesseno mortuo subrogatur Ibas 302
- An. 440. Joannes Ep. Antiochenus obiit 302
- Cir. an.* 450. S. Joannes Calybita obiit Constantinopoli 311 et 312
- Seculo* 5. SS. Theodulus Presb. Paulus Joannes et alii monachi occiduntur a Saracenis juxta Sinam montem in Arabia 14 Jan. 235
- SS. Maura et Britta VV. apud Turones in Gallia putantur vixisse 15 Jan. 300
- An. 457. Marciano Imp. defuncto succedit Leo 665
- An. 458. Gennadius ordinatur Ep. Constantinopol. 312
- Juvenali Hierosolymitano Episcopo defuncto succedit

- cedit Anastasius 665, 682
 S. Sabas profectus ad S. Euthymium mittitur ad
 monasterium S. Theoctisti 665, 680
An. 462. Studitarum monasterium extruitur Con-
 stantinopoli 343
Cir. an. 466. S. Epiphanius creatur Ep. Ticin.
 728
Hoc seculo. S. Jacobus E. Tarentasiensis 16 *Jan.*
 390
An. 473. S. Euthymius abb. in Palæstina *die sab-*
bathi 20 *Jan.* 662
An. 474. Leoni Imp. mortuo succedit Leonepos,
 huic Zeno pater 665, 684
An. 475. S. Gerasinus abb. in Palæstina obit 680
 Arelatensis synodus contra hæresim Prædestina-
 torum habetur 392
An. 477. Anastasius Ep. Hierosolymitanus obit, suc-
 cedit martyrius 665, 684
Cir. an. 480. Chrysippus scriptor Ecclesiasticus ex
 Monacho Euthymiano custos Sanctæ Crucis
 Hierosolymis moritur 682, 683
An. 481. Clodovus I, R. Franc. incidit regnare 77
An. 486. Martyrio Episc. Hierosolymitano 13 *Apri-*
lis defuncto succedit Salustius 665
Cir. an. 490. S. Voluseanus Ep. Turonensis occi-
 ditur a Gothis, 18 *Jan.* 538
An. 491. Zenoni Imperatori succedit Anastasius
 665
An. 493. Salustio Episc. Hierosolymitano 23 *Julii*
 defuncto succedit S. Elias 665
An. 495. S. Joannes II, Ep. Ravennas, 12 *Jan.* 9
An. 496. S. Epiphanius Ep. Ticinensis obit 21 *Jan.*
 728
Sub seculi 3 finem. S. Theodulus Presb. filius S. Nili
 obit monachus in monte Sina 14 *Janu.* 251
 S. Faustus Ep. Recensis in Gallia obit 16 *Jan.*
 392
Cir. 500. S. Sulpitius Ep. Trajectensis in Belgio
 18 *Jan.* 560
- VI SECVLUM.
- An.* 501. S. Casarius creatur Ep. Arelat. 11
An. 507. Clodovus I cædit Alaricum Regem Gotho-
 rum, ope S. Hilarii 76
 Hujus reliquie elevantur et ab angelis transfe-
 runtur 81
An. 511. Clodovus I, R. Franc. obit 77
An. 518. Anastasio Imper. 1 *Julii* mortuo succedit
 Justinus senior 665
 S. Elias Episc. Hierosolymitanus obit 11 *Julii*
 succedit Joannes 665
An. 523. S. Maurus traditus disciplinæ S. Bene-
 dicti 321
An. 524. Joanni Ep. Hierosolymitano 22 *April.* de-
 functo succedit Petrus 665
An. 527. Justinianus ad Imperium assumitur *feriæ*
3 in cæna Domini mense Aprilis Justinus Imp.
 obit 2 *Aug.* 665
Sub Justiniano. Reliquie S. Antonii inventæ, trans-
 latæ Alexandriam 513
An. 530. S. Honoratus ab. fundis in Italia 16 *Jan.*
 396
Cir. an. 530. S. Casariæ V. Arelati 12 *Jan.* 11
An. 531. S. Sabas abbas 3 *Decemb.* 665
An. 539 *Indict. xi.* Mediolanum a Gothis crudeliter
 excisum 251
An. 543. S. Maurus (*Juxta baronii calculum*) mitti-
 tur a S. Benedicto in Gallias 321
Cir. an. 543. S. Datus Ep. Mediol. fidei causa exul
 Constantinopolim abit 251
An. 546. Questio de tribus capitulis Synodi Chalce-
 donensis agitari cœpta *sub Justiniano Imp.* 252
An. 547. Vigilius Papa de controversia trium ca-
 pitulorum silentium partibus indicit usque ad
 futuram Synodum 232
Hoc seculo. S. Ida V. in Hibernia, 13 *Jan.* 344
 S. Petrus Telonearius 20 *Jan.* 692
 S. Valerius Ep. Surrentinus 16 *Jan.* 393
 SS. Antonius, Merulus, Joannes mona. Romæ
 528
 S. Treverius Monachus in Gallia 397
An. 552. S. Datus Ep. Mediolanensis obit 14 *Ja-*
nuarii 249, 252
An. 553. Cyrillus monachus profectus in Lauram
 novam biennium insumit in scribendis vitis
 SS. Enthyinii et Sabæ 665
An. 560. S. Victorianus Ab. in Hispania 20
Cir. an. 560. S. Kentigernus Ep. Glascuensis in
 Scotia floret 13 *Jan.* 97
An. 573. Sigebertus fil. Clotarii I Rex Australiæ
 anno regni 14 occiditur. Sub eo venit in Gallias
 S. Columbanus cum 12 sociis 565 et 566
Cir. an. 580. SS. Liberata et Faustina sorores VV.
 Novocomi in Italia obeunt 18 *Jan.* 561
An. 584. S. Maurus disc. S. Benedicti Ab. Glanna-
 foliensis in Gallia moritur, 15 *Janu.* 320, 321
An. 584. S. David Ep. Menevensis traditur obiisse,
 1 *Martii* 101
 S. Martinus Vertavensis dicitur obiisse, 24 *Oc-*
tabr. 89
Cir. an. 594, obit S. Verus, sive Virus Episc. Vien.
 Gall. 13 *Janu.* 104
- VII SECVLUM.
- An.* 610. S. Deicolus abb. Lutrense monasterium
 inchoat 564
Cir. an. 613. S. Columbanus moritur 420
Cir. an. 617. S. Catellus Ep. Stabiensis in Italia
 creditur obiisse 19 *Jan.* 591, 592
Post. an. 619. S. Fulgentius Ep. Astigitanus et Car-
 thaginensis 14 *Janu.* 250
Sec. 7. S. Tarsitia V. apud Rutenos in Gallia, 13
Jan. 350
 S. Fergeolus M. Ep. Gratianopoli 12 *Jan.* 25
 S. Fechinus abb. Fourrii in Hibernia, 23 *Janu.* 693
 Eodem forte tempore. Maurus Ep. Cæsenas in
 Italia, 20 *Jan.* 697
Cir. an. 625 S. Gallus ab. Moritur 420
An. 631. S. Enogatus Ep. Alethensis in Britan.
 Armor. obit 13 *Janu.* 104
Sub Dagoberto Reliquiæ S. Hilarii an Parisios trans-
 late? 83
Cir. an. 633. S. Leobardus Reclusus in majori mo-
 nasterio apud Turones in Gallia obit 18 *Janu.*
 562
Cir. an. 647. S. Sulpitius Pius Ep. Bituricensis
 obit 17 *Jan.* 529, 531
Cir. an. 653. S. Fursens Peronæ in Gallia 16 *Jan.*
 417
Cir. an. 654. S. Wichterpus Ep. Augustanus eique
 subrogatur S. Pozzo 420
An. 655. S. Magnus, sive Magnoaldus ab. in Ger-
 man. obit 420
Cir. an. 660. S. Malardus Ep. Carnotensis in Gall.
 obit. 19 *Jan.* 599
An. 661. S. Pozzo Ep. Augustanus 16 *Jan.* 419
An. 664. S. Gertrudis V. 361
An. 674. S. Benedictus Biscopius extruit monast.
 Wirraudense in Northumbria 26
Cir. an. 676. S. Mildwida V. in Anglia 17 *Jan.*
 540
An. 680. Pestis in Italia grassatur. Reliquiæ S. Se-
 bastiani a Catacumbis in Urbem devehuntur
 624
An. 682, extruit Girwicense monasterium S. Bene-
 dictus

dictus Biscopius	27
<i>Cir. an. 696.</i> S. Cadeoldus, sive Edaldus, Ep. Vien. in Gallia obit 14 Janu.	157
<i>An. 699.</i> fit Abbas Cantuar. S. Benedictus-Biscopius	26
<i>Sub sec. 7 finem.</i> S. Avetus II Ep. Arvernensis in Gallia obit 21 Jan.	744
S. Ricmerus ab. ap. Cenomanos in Gallia 17 Jan.	541

VIII SECULUM.

<i>An. 703.</i> S. Benedictus Biscopius Ab. in Anglia moritur 12 Januarii	25
<i>Seculi S initio.</i> S. Bonitus Ep. Claromontanus obit 15 Januarii	351
S. Ablebertus, sive Emebertus Ep. Camerac. et Atrebat. obit 15 Januar.	359, 361
<i>An. 729.</i> Osrico Regi Northumbriæ succedit S. Ceolulphus	363
<i>An. 738.</i> S. Ceolulphus relicto regno fit monachus	363
<i>Sub Constantino Copronymo Imp.</i> martyrio coronantur xxxviii monachi Ephesi 12 Janu.	29
<i>Seculo 8.</i> S. Stephanus fundator monast. ad lacum Anserum 14 Janu.	258
Elwanga monasterium Sueviæ extractum. Reliquiæ SS. Spensippi, Eleusippi et Melasippi transferuntur	438
<i>An. 755.</i> Ragenfrido arch. Rotomagensi ejecto, succedit S. Remedius frater Pipini regis	599
<i>Cir. an. 771.</i> S. Remigius, sive Remedius, arch. Rotomagi obit 19 Jan.	599
<i>Circa hoc tempus</i> SS. Blaithnacus Presb. alique Hyenses monachi occiduntur 19 Jan. unum 793 conjectat Menardus	600

IX SECULUM.

<i>Sub seculi initium.</i> S. Arsenius Episc. Coreyraeus creditur floruisse 19 Jan.	761
S. Aptadius Ep. Metensis 21 Jan.	768
<i>An. 826.</i> Reliquiæ S. Sebastiani Roma Suessionem transferuntur 9 Decemb. die dominica	625, 648
<i>An. 828.</i> Ludovici Pii 15 Pipini filii in Aquitania 14. Stradense monasterium in Gallia fundatur	463
<i>An. 838.</i> Abrogatur Ludovico Pio Imperium	637, 638
<i>An. 835.</i> B. Stephanus Bituric. Ep. obit 13 Janu.	104
<i>An. 837 aut seq.</i> Pipinus Aquitaniæ Rex obit	463
<i>An. 840.</i> Ludovicus Pius Imp. obit	463, 639
Lotharius filius imperat	639
<i>Seculo ix.</i> S. Euticius Ab. Balmæ in Burgundia obit 13 Januarii	105
<i>An. 852.</i> SS. Gumesindus Presb. et Servus-Dei mon. martyrio coronantur Cordubæ 13 Januar.	105
<i>An. 855.</i> S. Lotharius Imp. regno in filios partito Pruniæ monasterium obit 29 Sept.	345
<i>An. 863.</i> S. Meinradus Erem. in Helvetia occiditur 21 Jan.	745
<i>An. 868.</i> Normanni Galliam vastant. Reliquiæ S. Vientii et aliorum Arvernos deferuntur	95
S. Mauri Glanaffolio Fossatum transferuntur	332
<i>An. 869.</i> Odo Abb. Glanaffoliensis scribit historiam Translationis reliquiarum S. Mauri	333
Lotharius II Imp. obit	570

X SECULUM.

<i>Anno 910.</i> Caroli Simplicis R. Franc. II, Indic. 13.
--

Cluniacum monast. Burgundiæ ædificari ceptum	108
<i>Cir. an. 920.</i> Wilhelmus Pius Dux, Cluniaci conobii fundator, obit	111
<i>Cir. an. 924.</i> monasterium S. Vientii in Castro Vergiaco extruit Manasses Dux Burgundiæ, reliquiis ejus eo translatis	85, 95
<i>An. 928.</i> B. Berno Ab. I, Cluniac. obit 13 Janu.	106, 111
<i>An. 954.</i> Lotharius succedit Ludovico IV Transmarino Regi Franc. obit VII. 986. Sub hoc reliquiæ S. Antonii Constantinopoli Viennam transferuntur	514
<i>An. 936.</i> Reliquias S. Patrocli Trevis Susatum transfert S. Bruno Archiepiscopus Coloniensis	711, 767
Reliquiæ S. Epiphanie Ep. Ticinensis Hildesheimium ab Odwino Ep. transferuntur 22 Februar.	741
<i>An. 964.</i> Reliquiæ S. Agnetis V. Ultrajectum transferuntur a Baldrico Ep. 31 Martii ferias	720
<i>An. 968.</i> Reliquiæ SS. Pontiani et Agnetis transferuntur Ultrajectum a Baldrico Ep.	217
<i>An. 970.</i> Transferuntur metas a Deodorico Ep. corpus S. Leontii Ep. M.	64
<i>An. 978.</i> B. Maccalinus ab. S. Michaelis in Tiersacia, et Walciodori, obit 21 Jan.	749

XI SECULUM.

<i>Cir. an. 1030.</i> Brachium S. Mauri Cassinum transferuntur	349
<i>An. 1039.</i> Caput et aliæ reliquiæ S. Meinradi transferuntur ad Eremum 6 Oct.	746
<i>An. 1043.</i> S. Eduardus regnum Angliæ suscipit 3 Aprilis	604
<i>Cir. an. 1054.</i> Reliquiæ S. Marcelli in Altomonte, monasterio Hannoniæ, sub Ursione Ab. repertiuntur	368, 376
<i>An. 1062.</i> S. Eduardi Regis 20. S. Wulstanus creatur Ep. Wigorniensis	603
<i>Cir. 1087.</i> Reliquiæ S. Nicolai Darium adferuntur	80, 114
<i>An. 1088.</i> Occupata a Pisanis Sardinia, inde Pisas transferuntur reliquiæ SS. Potiti et Ephysii	35
Transferentur reliquiæ S. Victoriani ad castrum Algezar; anno sequenti ad monasterium montis Aragoniæ	24
<i>An. 1089 et seqq.</i> Ignis sacer grassatur; patrocinio SS. Antonii et aleorum restinguitur 520 et 521	
<i>Cir. an. 1090.</i> Aroasiæ cella extracta a B. Hildemaro et sociis	114
<i>An. 1093.</i> S. Gregorius Ep. Armenus moritur in Germania	259
Atrebatensis Episcopatus denuo diversus a Cameracensi	114
S. Wulstanus Episc. Wigorniensis in Anglia obit 19 Januar.	602
<i>Cir. an. 1095.</i> Ordo S. Antonii instituitur 524, 525	
<i>An. 1097.</i> B. Godefridus Cappenbergensis nascitur	122
B. Heldemarus Erem. fundator Aroasiæ in Belgio moritur	112
Reliquiæ S. Antonii Lezatensis transferuntur ad monast. Lezatense et annis seqq. SS. Voluseani et Ferreoli Montis-Gandium	549
<i>Cir. an. 1099.</i> Decedit S. Osmundus Ep. Sarisburiensis 4 Decemb.	44

XII SECULUM.

<i>Seculi 12 initio.</i> Bengelmarus Eremita in Bavaria occiditur 14 Januarii	258
---	-----

- An. 1105. B. Joanna V. Balneis in Italia obiisse putatur 16 Jan. 423
- An. 1106. Aroasiæ Ecclesia nova dedicatur a S. Godefrido Ambianensi et Joanne Taroanensi Episcopis 113
- An. 1107. B. Benedictus Erem. Ord. Vallis-Umbrosæ in Etruria 20 Jan. 700
- An. 1120. S. Henricus Erem. in Anglia 16 Jan. 424, 426
- An. 1121. B. Godefridus Cappenbergensis a S. Norberto conversus 122
- An. 1122. Cappenberga in cœnobium Deo oblata 31 Maii 122
- An. 1126. S. Norbertus creatur Archiep. Magdenburgensis 18 Julii die Dominica 121
- Cir. an. 1126. Windbergense cœnobium ord. Præmonstrat. extruitur 260
- An. 1127. B. Godefridus Cappenbergensis ord. Præmonstrat. obit 13 Januarii 121
- An. 1130. Rogerius ab Antipapa Rex Siciliae appellatus 344
- Cir. an. 1130. Reliquiæ SS. Fulgentii et Florentinae, Guadalupæ inventæ 256
- An. 1134. S. Norbertus obit 6 Junii feria 4 Pentecostes 121
- An. 1148. Indict. xi reliquiæ B. Godefridi Cappenbergam transferuntur 136, 733
- Cir. an. 1150. S. Henricus Ep. Upsalensis in Suecia M. 19 Jan. 613
- An. 1166. obit B. Aelredus, sive Ealredus Ab. Rievallen. in Anglia 12 Janu. 30
- An. 1171, aut 1172. B. Otto frater Godefridi Cappenbergensis obit 123
- Cir. an. 1181. B. Albertus Erem. in Senensi territorio moritur 7 Janu. 34

XIII SECLUM.

- An. 1306. S. Franciscus habitum eremiticum assumit 427
- An. 1207. S. Franciscus. Ord. Minor. instituit 427
- An. 1218. Reliq. S. Wulstani Ep. Wigorn. transferuntur 603 et 609
- An. 1219. Assisii celebratur primum capitul. generale Ordinis S. Francisci diebus Pentecostes. Abit ipse ad Soldanum Babylonie, mittit socios in Mauritaniam 427, 429
- An. 1220. SS. Berhard. de Corbio, Otto Presb. Petrus a S. Geminiano, Adjutus et Accursius, Ord. S. Francisci occiduntur in Mauritania 426, 427
- Urraca Regina Lusit. uxor Alphonso II obit 482
- An. 1221. S. Antonius de Padua, tunc Fernandus Martini dictus, ex canónico monaster. Sanctæ Crucis Conimbricæ, ingreditur Ord. Fratrum Minorum 433
- An. 1226. S. Francisc. obit die Dominico ab occasu solis inchoato, sive die Sabbathi in sero 427
- An. 1228. B. Juetta, sive Jutta, vidua reclusa obit Hui in Belgio 13 Jan. 145, 169
- Cir. an. 1230. B. Odo Carthusianus Taliacotii in Ital. obit 14 Januarii 260

- Seculo 13. S. Sabbas Archiep. Servie obit 14 Jan. 261
- An. 1262. B. Beatrix Atestina Sanctimonialis Ferrari, 18 Jan. 344
- An. 1272. B. Facius conf. Cremonæ. 18 Jan. 374
- An. 1287. Reliquiæ B. Joannæ V. Camaldul. transferuntur Balneum 424

XIV SECLUM.

- An. 1321. Thomas de Tolentino, Jacobus de Padua, Petrus de Senis, et Demetrius, ord. Minor. occiduntur a Barbaris in India mense Aprili 270
- An. 1331. B. Odoricus de Portu-Naonis ord. Minor. moritur Utini, in Foro-Julii, 14 Jan. 265
- An. 1391. Reliquiæ S. Honorati Ep. Arelatensis transferuntur in insulam Lerinum 20 Jan. 388, 390
- An. 1394. Reliquias aliquas S. Hilarii Comes Pictavensis obtinet et monasterio S. Hilarii Pictavis donat 84

XV SECLUM.

- An. 1481. SS. Berhardus, Petrus, Otto, Adjutus, Accursius, Ord. Minorum Martyr. Canonizantur a Sexto IV Papa 435
- An. 1497. B. Veronica de Binasco V. Mediolani moritur 13 Januarii. 169, 209

XVI SECLUM.

- An. 1517. B. Veronica de Binasco beatificatur a Leone X, Papa 171
- Isidorus de Isolanis ord. Prædicat. scribit Vitam B. Veronicæ de Binasco 170
- An. 1538. Paulus IV Papa de festo Cathedræ S. Petri Romæ Bullam promulgat 346
- An. 1562. Reliquiæ aliquæ S. Hilarii Pictavensis a Calvinistis comburuntur 83
- An. 1564. Suessio urbs Gallie a Calvinistis capitur 27 Septemb. templa diripiuntur, reliquiæ violantur 569
- An. 1590. Reliquiæ SS. Mariæ et Marthæ inventæ Romæ 578
- An. 1594. Reliquiæ SS. Fulgentii et Florentinae sororis transferuntur Marciam 256
- An. 1595. Corpus S. Sabbæ Ep. Serviensis annis 350, integrum, a Turcis comburitur 264
- An. 1599. Repertus fons S. Gerlaci in Belgio, cujus aqua olim nunquam salutaris 321
- An. 1600. Reliquiæ S. Joannis Calybitæ Romæ repertæ 313

XVII SECLUM.

- Anno 1602. Godefridus de S. Bellino Ep. Pictav. impetrat Parisiis aliquas reliquias S. Hilarii 84
- An. 1630. Joannes Tomæus Marnavitius edit Vitam S. Sabbæ Ep. Servie et aliorum Illyricorum SS. 262
- An. 1639. Reliquiæ aliquæ B. Godefridi Cappenbergensis transferuntur Antverpian 754

XII JANUARI.

SANCTI QUI PRIDIE ID. JANUAR. COLUNTUR.

<p>S. Maximus, Episcopus Taurominitanus in Sicilia.</p> <p>S. Tatiana, Martyr Romæ.</p> <p>S. Probus, Episcopus Veronensis in Italia.</p> <p>S. Euthasia Martyr.</p> <p>S. Areadius, Martyr, Cæsareæ in Mauritania.</p> <p>S. Satyrus,</p> <p>S. Cyriacus, } Martyres, in Achaia.</p> <p>S. Moscentius, }</p> <p>S. Meritius, sive Meortius, Martyr.</p> <p>S. Petrus,</p> <p>S. Philoromus, }</p> <p>S. Zoticus, } Martyres in Ægypto.</p> <p>S. Castulus,</p> <p>S. Aventinus,</p> <p>S. Zoticus,</p> <p>S. Rogatus,</p> <p>S. Modestus, } Martyres in Africa.</p> <p>S. Castulus,</p> <p>S. Quinctus, }</p>	<p>S. Biccianus,</p> <p>S. Caroticus,</p> <p>S. Castulinus et } Martyres, in Africa.</p> <p>xxxvi socii, }</p> <p>SS. VIII Martyres Nicææ in Bithynia.</p> <p>S. Tigris Presbyter, } Martyres, Constanti-</p> <p>S. Eutropius Lector, } nopoli.</p> <p>S. Joannes II, Episcopus Ravennas.</p> <p>S. Cæsaria, Virgo Arclate in Gallia.</p> <p>S. Victorianus, Abbas in Hispania.</p> <p>S. Nazarius, monachus in Hispania.</p> <p>S. Fergeolus, Episcopus Gradianopolitanus, Martyr.</p> <p>S. Benedictus Biscopius, Abbas in Anglia.</p> <p>SS. XXXVIII monachi Martyres, Ephesi.</p> <p>E. Aelredus, Abbas Rievallensis in Anglia, ord. Cisterciens.</p> <p>S. Nainii,</p> <p>S. Jacobini, } Martyrum Inventio Brixie in</p> <p>S. Anselmi, } Italia.</p>
--	--

NOT. I.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

<p>S. Petrus Abesalamites. <i>Menæa. Is est Absalamus, de quo egimus in Januar.</i></p> <p>S. Felanus in veteri ms. <i>Conventus Dungalensis inter Hiibernienses Sanctos refertur. Suspiciamur Felanum esse, sive Filanum, quem dedimus supra 1x Januar.</i></p> <p>S. Nicanor Diaconus, in quibusdam excusis <i>Kalendaris refertur hoc die. De eo egimus x Januar.</i></p> <p>S. Valentiana, } Martyres, referuntur in <i>vetustissimo</i></p> <p>S. Arabicus, } <i>ms. Conventus Dungalensis in Hi-</i></p> <p><i>bernia. Verum quod dubitemus nunc alteruter is sit, qui ab aliis Aventinus, vel Aventina appellatur, cujus in eo ms. nulla mentio est, ideo omisimus, dum aliunde majorem nasciscamur lucem. De Aventino infra.</i></p> <p>S. Joannes Episcopus Hierosolymitanus, memoratur hoc die a <i>Molano in addit. ad Usuard, a Galesinio, (qui addit, cujus res divinæ leguntur) Ferrario, et aliis. Accepimus instituti Carmelitani virum perquam eruditum commentarium meditari quo Joannis II, Episcopi Hierosolymitani 44, sanctitatem et publicam venerationem asserat. Antequam fuit Joannes, septimus ejus Sedis, qui ultimis Trajani vixit temporibus. Joannes III, supra laudatus est in S. Theodosii Cœnobiarhebe vita. Alii deinceps aliquot eo nomine uncupati eam Cathedralam administrarunt. Verum de Joanne II, agere se citati auctores ostendunt, dum Joannem Palæxyndorum, sive ab Aqua-veteri, Batunum citant, quem Alemannum perperam quidam eorum appellant: hic vero lib. 2 operis tripartiti cap. 6, tradit eum hoc die obiisse. Idem refertur vi Martii in ms. Florario SS.</i></p> <p>S. P. N. Eliæ Thaumaturgi commemoratio hodie fit apud Græcos, ut patet ex eorum <i>Menæis. Raderus eum esse censet anachoretam, qui a Ruffino lib. 2, de vitis PP. cap. 12, et Palladio in historia Lansiaca cap. 31, laudatur. At de ejus miraculis, a quibus Thaumaturgus sit appellatus, nulla ibi mentio. Alius celebratur in iisdem Menæis in Novembris. Elias Abbas. At quis sit Miraculorum patrorum Elias, nobis non liquet. Plures hujus nominis in vitis PP. et alibi memorantur viri sanctitate illustres.</i></p>	<p>S. Firiacus Episcopus. <i>ms. Martyrol. Ecclesie Bruzel-</i></p> <p><i>len. An forte Cyriacus, de quo hoc die? an Fiacrius xxx Augusti? At neuter Episcopus fuisse traditur. An Finanus?</i></p> <p>Joannes VI, Papa Martyr. <i>Martyrolog. Germanicum, et ms. Florarium. Catholicæ zelo religionis, caritate, reliquisque virtutibus illustris cum primis Joannes Sextus fuit. Haud tamen alibi legitimus aut coli publice, aut martyrium subisse, quod citata habent Martyrologia. Ejus mentio facta est in vita S. Agathonis Papæ x Janu. littera h.</i></p> <p>Guillelmus Abbas S. Theodorici, ac deinde monachus ordinis Cisterciensis, auctor libri primi vitæ S. Bernardi, hoc die refertur a <i>Chrysostomo Henriquez et Beatus appellatur, qui et vitam ejus in Fasciculo SS. Oed. Cistere. describit. Ab Hugone quoque Meinardo recensetur in catalogo SS. et BB. ejusdem ordinis. Nondum comperimus an colatur; ideo hic omitimus.</i></p> <p>S. Potitus Martyr a quibusdam hoc die colitur, ut videre est in <i>Sanctuario Capuano Michaelis Monachi. Vitam dabimus xiii Januar.</i></p> <p>S. Hermylus, } Martyres. <i>Galesinius in Notis. At</i></p> <p>S. Stratonicus, } <i>Mort. Roman. et Menæa atque ipse</i></p> <p><i>Galesinius in Martyrologio xiii Januar.</i></p> <p>S. Hilarius, Episcopus Pictaviensis, a quibusdam <i>Ecclesiis colitur hoc die, Idibus octava Epiphaniæ occupatis, ut Sanctuarii Capuani parte 4, adnotavit Michael Monachus, et nos in veteri Calendario Cameracensi aliisque observavimus. Vitam ejus dabimus xiii Januar.</i></p> <p>S. Theodorus Enchaïta Martyr. <i>Menæa. Duo in Euchaïtarum urbe sepulti feruntur Theodori, quorum alter Dux colitur vii Februar. alter Tiro ix Novemb.</i></p> <p>S. Eulelia Virgo et Martyr, Uxenti in <i>Salentinis. Ferrar. qui in Notis addit eandem videri cum Eulalia Barcinonensi, de qua xii Februa.</i></p> <p>S. Pastor, } Martyres <i>Nicomædiæ, ms. Martyrol. Ec-</i></p> <p>S. Victor, } <i>clesiæ Bruzellensis. At Martyrol. Romanum xxix Martii.</i></p> <p style="text-align: right;">S. Theodora,</p>
---	--

- S. Theodora, Virgo Alexandrina. *Menæa. Colitur cum Didymo* xxviii Aprilis.
- S. Alexander Martyr. *Menæa. Haud levis causa est suspicandi hunc pro Didymo relatum. Nam ut Didymus Theodoram Alexandriæ e prostibulo, sui capitis periculo, liberavit; ita Antoninam Alexander Constantinopoli, ut dicemus* iii Maii.
- S. Germanus, Episcopus Constantinopolitanus. *ms. Florar. At Martyrol. Romanum* xii Maii.
- S. Basilla. *ms. Florar. De ea agemus* xx Maii.
- S. Joannes Episcopus, alias Papa et Martyr. *Carthus. Col. in Addit. ad Usuardum Andr. Saussaius in Martyrol. Gallicano adnotat S. Joannis Papæ agi hoc die Leodii memoriam. In vetusto quoque Kalendario monasterii S. Maximini ante complura secula excavato, et aliis pluribus Belgicis, habetur: Et S. Joannis Papæ. Quod de Joanne I, remur accipiendum. Colitur* xxvii Maii.
- Joannes II, Papa. *Maurolycus et Martyrol. Germanicum. Necdum comperimus an publice colatur. Id disquiremus, quo die a pluribus, licet alio videatur obtisse, occasione S. Joannis I, Papæ et Martyris, refertur* xxvii Maii.
- S. Eugenius I, Papa. *Usuardi edit. Colon. 1321, et Martyrol. Germanic. De eo nos* ii Junii.
- S. Claudius, Episcopus Vesontinus, *ms. Kalendarium Sanctorum ord. S. Benedicti. Vitam dabimus* vi Junii.
- S. Zoticus Martyr Tibure. *Martyrol. Roman. Notat Barouius, et Ferrar. in Catalogo SS. Italiæ, eundem esse qui Getulius dicitur, maritus S. Symphorosæ; et colitur, ut dicemus* x Junii.
- Joannes Papa III. *Maurolycus et Martyrol. Germanicum. Haud dum exploratum nobis est, an colatur, licet Henricus Spondanus in Epitome Annalium ad an. 372, num. 1, ita scribit: S. Joannes Papa obiit III Idus Julii. De die consentiant reliqui. Ergo ceterum examinabimus* xiii Julii.
- S. Agatho Martyr. *Galesinius, Martyrol. Germanic. At Romanum* vii Decemb.
- S. Olympia matrona, Constantinopoli. *Galesin. Martyrolog. Germanicum, Ferrar. Molanus in 1 edit. Hæc est S. Olympias vidua. De qua* xvii Decemb.
- S. Eugenia. *ms. Florar. Nos* xxv Decemb.
- S. Claudia, mater S. Eugenii Virginis et Martyris, *in Martyrol. Germanico, Carthus. Colon. Addit. ad Usuardum, ms. Florario (in quo perperam Eulodia appellatur) refertur hoc die, rursusque in quem potius eam rejicimus* xxvii Decembr.

DE S. MAXIMO EPISCOPO. TAUROMINII IN SICILIA.

SECOLO I.
XII JANUARI.

Tauromi-
nium olim
arbs Episco-
patis.

Tauromenium, quæ et Tauromenia, et plerumque Taurominium, Græcis Ταυρομένιον, et Ταυρομένηον, vulgo nunc incolis Taormina; antiqua et celebris Siciliæ urbs est, medio inter Messanam et Catanam intervalla. Olim proprium habuit Episcopum, ut ex Registro S. Gregorii Magni patet, cujus plures ad Secundinum Taurominitanum Episcopum extant epistolæ. Atque a Joanne Diacono memoratur S. Procopius ejusdem urbis Episcopus, an. 909 martyrio coronatus. Nunc Archiepiscopo Messanensi subest Taurominium, ut testatur Fazellus de rebus Siculis dec. 1, lib. 2. Primus isthic sedisse S. Paneratus traditur,

Apostolorum Principis discipulus de quo iii Apr. agemus.

2 *Ei successit S. Maximus, cujus hodie natalem celebrari scribit Ferrarius in generali catalogo SS. his verbis: Tauromenii in Sicilia S. Maximi Episcopi a S. Petro ordinati. Eadem habet Octavius Cajetanus in Idea operis de Sanctis Siciliæ. De eo Metaphrastes 29 Junii in Commentario de gestis SS. Petri et Pauli: Et cum venisset (Petrus) Tauromenium, diversatur apud Paneratum virum sapientissimum. Quo in loco cum quemdam Maximum catechesi instituisset et baptizasset, et Episcopum ordinasset, Romam appellit. Plura de eo necdum comperimus.*

S. Maximi, 2
Episcopi, na-
talis.

DE S. TATIANA MARTYRE.

SUB
ALEXANDRO
IMPER.
XII JANUARI.
S. Tatianæ
natales.

Acta similia
Actis S. Mar-
tinæ.

Eorum ini-
tium:

Romæ S. Tatianæ Martyris agitur pridie Id. *Januaris natalis, ut habet Martyrol. Ramanum, quæ sub Alexandro Imperatore unctis atque pectinibus laniata, bestiis exposita, et in ignem projecta, sed nil læsa, gladio denum percussa migravit in cælum. Acta ejus, quæ Baronius testatur extare in veteri ms. S. Mariæ Majoris Romæ, inde accepimus, sed omnino eadem sunt quæ S. Martinæ, ut I Januarii diximus. Inciditque nonnumquam suspicari unam et eundem esse Martinam et Tatianam. Certe vetus Romanum et cetero Latinorum Martyrologia, Martinam celebrant, nullum, præter Romanum ac Motanum in Addit. ad Usuardum, Tatianæ meminit. Græci in Menologio, Anthologio, Menaris Tatianam habent hoc die, nusquam Martinam. Ut sit, visum non est integra hic dare Acta, ne et operis nostri moles frustra exerescat, et Lectori generetur fastidium, si eodem sæpius repetantur: præsertim quod ad eam illius Romani codicis hæc recenti manu adscripta sunt: Confunditur hæc historia in multis cum rebus gestis S. Martinæ Virginis. Ideo caute legenda, corrigendaque videtur, etc. Initium tantum et finem eorum Actorum hic dabimus:*

2 *Regnante cælo terræque Domino nostro Jesu Christo, adversante vero servo diaboli Rege Alexandro, quarto anno regni ejus edictum proposuit novum et inhonestum: sacrificare Galilæos, aut si non sa-*

crificarent, morti damnarentur. Et misit Præpositos et Principes per diversa loca, ut Christiani vinciti traherentur ad sacrificandum idolis, quod et polliciti sunt Imperatoris jussa in omnibus adimplere: et accipientes talia præcepta in multis litteris regalibus scripta circumferebant nova, expositionem sacrificii immundæ culturæ explentes, sicut jusserat eis Rex Alexander. Statunculas vero ostendentes Deorum, sacrificantibus maximos honores dari præcipiebant; non sacrificantes vero diversis poenis interimerentur. Talia vero præcipiente Alexandro, jubet per omnia sacrificium consummari Romæ Apollini et sacrificia offerri; Christianos autem viros ac mulieres cum suppliciis violenter trahi ad sacrificandum Apollini. Ministri autem satanæ erant viri pessimi, Vitalis quidam habens dignitatem Comitum, et Bassus Cubicularius, et Cajus Domesticus. Isti destinati erant, ut devastarent cultores Christi.

3 *Finis vero ita habet: Et facta hac voce ceciderunt carnifices, et mortui sunt. Veniens autem Episcopus Rhetoricus cum omni Clero suo, et etiam cum omni Senatu Romano, et tollentes sanctum corpus ejus, condiderunt eam in thecam crystallinam in regione xii, glorificantes Deum qui est in cælis, quoniam his, qui confidunt in eum, mors secunda non habet potestatem. Rex autem comprehensus est a doloribus in eadem hora, et lacerans comedeat car-*

nes

nes suas, et suspirans et tremens dicebat : Miserere mei Deus Christianorum, scio enim quia irritavi nomen tuum, vel etiam innocentem famulam tuam ex cruciavi. Juste enim in omnibus flammis poenarum affliges me, secundum opera mea retribuens mihi, et omnibus qui abnegant te Domine. Vox autem de caelo facta est : Ingredere in clibanum ignis Alexander, et vade in interiores tenebras, quae tibi prae paratae sunt, cum ignitis tormentis. Et factus est terrae motus magnus. Crediderunt autem in Domino mille animae virorum, ac mulierum duo millia ducentae. Consummata autem est passio Sanctae Tatianae mense XII, IX die ipsius mensis, regnante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria in secula seculorum, Amen.

Similia S. Priscæ Acta.

Tatiana etiam Tatiana dicta.

4 His quoque Actis similia sunt S. Priscæ, ut XVII Januarii dicimus, nisi quod sub Claudio interfecta dicitur, Tatiana et Martina sub Alexandro, et hujus utriusque necem secuta finesta mors tyranni traditur. Utriusque, Martine, inquam, et Tatianae separatim vitam edidit Italice Antonius Gallonius in lib. de Romanis virginibus. Nec illud omittendum ducimus, quod quæ Græcis, Baronio, Gallonio, Molano ceterisque Tatiana est, ea in Actis perpetuo fere Tatiana appellatur.

5 Galesinius x Januarii in Notis isthæc habet : In Græcia hoc ipso die S. Tatianæ Martyris, cujus præclara pro gloria Christi dimicatio, Græce scripta legitur, Menologium a Canisio editum, ejus martyrium ita recenset : Certamen S. Martyris Tatianæ, ex antiquiore Roma, Alexandro Imperatore, quæ propter Christi fidem oblata Imperatori, et in templum idolorum cum eo ingressa, precibus simulachra evertit, atque in terram collisit : quare in faciem verberatur, et uncis ejus palpebræ dilacerantur, deinde suspensa pectinibus laniatur, raso capite : postremo cum igni et feris objecta illæsa mansisset, securi percussa evolavit in caelum. Ast Anthologium a Clemente VIII approbatum : Hæc erat ex veteri Roma oriunda, Alexandri Imperatoris temporibus, patreter Consule nata, et pro ritu Ecclesie Diaconissa, sed propter Christianam religionem ad Imperatorem deducta, et cum ipso in fanum idolorum ingressa, precibus simulachra dejecit, et humi afflixit, ac confregit. Quapropter os ejus everberatum est, et uncis palpebræ cum cute abraasæ, tum suspensa cæditur, et caput raditur. Postremo cum nec ab igne nec a feris læderetur, securi percutitur.

EX VARIIS ACTORUM COMPENDIUM EX GRÆCIS.

DE S. PROBO EPISCOPO VERONENSI.

XII JANUARI.

S. Probi natalis.

Vita ex Ferrariorum.

Sextus Veronensis Ecclesie Antistes memoratur Probus, de quo hoc die Martyrolog. Romanum : Veronæ S. Probi Episcopi, addit Galesinius, et Confessoris. Vitam ejus scripsisse dicitur Augustinus Valerius Cardinalis; ex quo hæc epitomen confecit Ferrarius in catalogo SS. Italiae.

2 Probus Veronæ Episcopus sexto loco post S. Senatorem circa annum salutis cccxxvi, Veronensem rexit Ecclesiam. Quo tempore Maximinus Imperator, qui Alexandro successerat, Christianos exagibat. Ille sanctus Episcopus vitæ sanctimonia et egregiis virtutibus clarus, cum primis vero caritate præditus, munus Episcopale præclare gessit; atque pridie Id. Januar. ex hac vita discessit : cuius corpus in basilica S. Stephani humatum creditur.

3 Hæc Ferrarius, qui deinde in Annotatione hæc

monet : Dissident Veronenses de S. Probi corpore, alii enim in basilica S. Stephani sepultum tradunt, id ex tabula marmorea ibi extante probantes; alii vero in basilica S. Proculi, quod etiam ex tabula lapidea, ex constitutione Synodali, et ex imagine ejusdem depicta cum hac inscriptione, S. Probus demonstrant. Ipsi Veronenses viderint. De S. Senatore egimus VII Januarii, et licet isthæc Ferrarius scribat Diocletiani et Maximiani ætate vixisse; ex ipsomet tamen ostendimus id dubium esse, cum S. Proculum ejus decessorem xxiii Martii dicat sub Claudio Maximino floruisse, hic quoque Probum successorem circa annum 236, eam Ecclesiam administrasse. Deinde, quod alibi quoque idem monet, omnium consensu receptum est S. Zenonem, octavum illius urbis Episcopum, sub Galieno Imperatore coronatum esse martyrio.

Corpus ubi

Quando vixerit.

DE S. EUTHASIA MARTYRE.

XII JANUARI.

Eodem die, inquit Menæa, Euthasia gladio cæsa est, adduntque hoc distichon :

Ipsi Deo Salvatori mundi offert
Caput suum amputatum Euthasia.

Hæc porro ignota alibi; nisi sit Euthalia, de qua xxvii Augusti plenius agetur.

DE S. ARCADIO MARTYRE

CÆSAREÆ IN MAURITANIA.

CIRCITER AN. CCL.

XII JANUARI. S. Arcadii natalis.

Celebrat S. Arcadii Martyris natalem Martyrologium Romanum his verbis : Eodem die S. Arcadii Martyris, genere et miraculis clari. Eadem habent Beilo excusus, Ado, Notherus, Bellinus, Maurolycus, et pleraque mss. etiam Usuardi nomen præferentia. Brevius vetus Martyrol. Romanum et ms. Centulense Arcadii Martyris. Ast antiquissimum Martyrologium monasterii S. Germani de Pratis Parisiis, vel ipsius Usuardi manu exaratum, ut quidam viri docti existimant, vel certe eodem ætate; aliudque ibidem a 400 aut circiter annis scriptum : In Cæsarea Mauritanie S. Arcadii Martyris, genere et miraculis clari. Galesinius : In Mauritania S. Arcadii Martyris, qui variis iisque novis suppliciis exerciatus, demum in suo sanguine volutatus, certaminis, quod constantissime pro Christo Domino subierat, palmam accepit. Agit de eo quoque Petrus de Nata-

libus lib. 2, cap. 67, et Martyrologium Germanicum.

2 Duo controversa sunt, ubi et quando martyrium subierit. Acta habent in Achaia passum. Sed facile est ut mendum irrepperit. Chronicon Dextri nomine editum ad an. 110 Christi num. 8, ista habet : S. Arcadius Ursuonæ in Bætica patitur XII die Januarii. Ad quem locum Bivaricus : Dehemus Dextro loci tanti Martyris sanguine consecrati notitiam. Ursuoni quoque cum odseribit Rodericus Carus lib. 3 Antiquitat. Hispanen. cap. 3, idem Chronicon secutus, quod unicam esse lucem ait sacrarum Antiquitatum Hispanie. Recte; si omnino constaret Pl. Dextrum illius Chronici auctorem esse, aut alia proferebantur Ursuonensis Ecclesie monumenta. Est Ursao, aliis Urso, Genua Urbanorum, Orsona, nunc Ossuna, in diocesi Hispanensi oppidum, Ducatus titulo et academia illustre. De quo Ludovicus Novus v. cl. Hispania illustrata cap. 15 et Carus loco citato.

Ubi passus sit.

An Ossunt.

An potius Cæsareæ Mauritanie.

EX AGONIBUS
MART.

citato. Verum quod supra Usuardus et Galesinius, idem tradit Petrus de Natalibus lib. 1, cap. 43, ubi de S. Zenone agens Verouensi Episcopo, ejusque libros recensens, inter alia, scripsisse ait Epistolam (an fortassis martyrium voluit dicere?) Arcadii Martyris, tempore suo apud Mauritaniam passi. Legimus in ms. codice Ecclesiae S. Martini Ultrajectina breviter S. Arcadii Acta, in quibus passim Caesareae Mauritaniae passus dicebatur.

NOT. 2.
Quando vixit.

3 Aetatem satis indicat Petrus, dum ait S. Zenonis tempore coronatum. At Gallieni tempore (non Constantii, ut vult Matthias Lambertii) floruisse S. Zenonem ejusdem Petri ac Martyrologii Romani auctoritate auctoritate receptum est: de quo nos ad ejus vitam 12 Aprilis. Bivarinus, quod idem Petrus lib. 2, c. 67, secessisse ab Urbe Arcadium scribit propter rabiem persecutionis, addit, haud dubium Trajanae, ex sui scilicet Chronici fide: itaque vult sibi ipsi illum auctorem repugnare. Matthias Lambertii scribit videri martyrium obtinisse Arcadium tempore Antonini: verum cur ita sentiat argumentum nullum profert.

Acta.

4 Acta S. Arcadii edita sunt olim in Agonibus Martyrum Lutetiae. Iis subjungimus S. Zenonis in ejusdem Martyris laudem sermonem, collatum cum veteri codice S. Marci de Ripitorio, aliisque mss. sunt vero ambo ita etiam stylo similia, ut vel Acta ex sermone concinata, vel ad eum Adnubralus esse sermo videatur. Eadem Acta ex S. Zenonis sermone expressit Lippelous, Rosweydis, Gabriel Flamma, Henricus Adriani, Matthias Lambertii Episcopus Brugensis, aliique.

ACTA

Ex Agonibus Martyrum editis.

a
Dira persecutio in Christianos.

Cum in o Achaia saevus debaccharetur furor, et diabolus suos satellites in Dei populum armaret, tota familia Christi variis turbabatur Inpi saevientis incursibus, et in Deum et in ejus cultores gravissimum committebatur bellum. Per singula tecta, ubi Christi, ubi veri Dei cultor, sola opinione aut esse aut fuisse credebatur, scatebat publicum scelus: nec erat locus in quo non committeretur pro religione sacrilegium. Cogebatur Christi populus vanis superstitionibus interesse; et aut libamina incesta in cultum nefandis ritibus profundere, aut victimas sertis corollisque ornatas trahere, aut redolentia thura succendere, et inter fumidos ignes nidoresque arvinæ, bacchantium ritu psallere; ut his illis sacrificiorum exhibitioibus, a Christianorum mentibus Deus posset expelli.

S. Arcadius
tantisper
latet.

2 Sed dum hic bellum duri certaminis geritur et familia Domini, cuncto spectante, provocatur; Arcadius Christi miles, videns urbem funesta confusione turbari, et singulos quosque ad ferale illud spectaculum trahi, contemptis facultatibus suis, censuit celeri ex ea urbe fuga id malum declinandum. Itaque fors inveniens latebras, aliquantulum temporis latuit, omni voto in abdito vigiliis, orationibus, et omni vitae sobrietate Christo serviens. Verum cum sacrificiis invenitur absens, repente in ejus b domicilio grassantium satellitum hostilis et furore praecipit irruit manus, sperans celeri festinatione funulum Dei praecipitari posse: quem propinquus Martyris, qui forte in illas aedes descenderat, pro posse defendit absentem. Hunc vero, eo quem quaerebatur non reperto, ad nefanda rapuerunt. Quem sibi oblatum crudelissimus Provinciae Rector, jubet acri custodia observatione detineri, donec prodatur locum, in quem Arcadius diffugisset.

b
Perquiritur.

Capitur pro
eo illius propinquus.

Arcadius ultro se Julici sistit.

3 Beatus vero Christi miles Arcadius id intelligens, jam pleno martyrii ardore fervens, continuo latebras, quas aliquandiu foverat, deseruit; nolens neque Christi confessionem diutius dissimulari, neque propinquum suum sua causa afflictioni relinquere. In urbem igitur rediens, voluntarie se Rectore Provinciae obtulit. Si inquit, mea causa propinquum

in vinculis detines, nunc absolve innocentem: nam ipse veni ut liberem insontem, plane dicturus, quae ille de me tibi indicare non poterat; et eorum quae petes redditurus pro me rationem.

4 Dixit Provinciae Rector: Do huic fugae tuae veniam, omni futurae poenae sublato timore; si vel sero sacrificare acquiescis. Cui Arcadius: Quid ais, Indicum vanissime? putasne istius perdendae fugacissimae vitae metu, aut properandae mortis minis famulos Domini posse terreri, cum sciamus scriptum esse: Mihi vivere Christus est, mori vero herum? Exco-gita quibusvis potes suppliciis graviora tormenta; quibus vis potes maximis furorum stimulis te accende; quibusvis in nos malitiis te exercee; nos a Deo vero non potes separare.

Intrepide ei
respondet.

Phil. 1. 21

5 Statim igitur crudelissimus Provinciae Rector, vipereo veneni sui felle commotus, cogitat quomodo nova et inaudita animadversione, nec solita in reos lege, in Martyris membra possit deservire: illi vilescunt unguae: inutiles illi videntur ictus plumbatarum: stat contemptus equuleus: negligitur (majoris poenae contemplatione) fustium imber: crudeli observatur menti novum stupendumque supplicium, quo se stulte putat in homine posse vincere Deum. Jubet tunc beatum Martyrem tradi sui furoris conscis; quibus nihil aliud mandat, nisi ut praesatietae poenarum, praesoptato vitae discessu, Martyris spiritum cogant emigrare. Expectet, inquit, mortem suam, et per membra dissectat proprii laniatione corporis, trunco similis, vivum cadaver adspiciat: incidatur per singulas corporis juncturas, et omnis compago dissolvatur. A digitorum c condylis incipite; dein manus a lacertis dissocientur, lacerti a cubitis, mox a thorace dissolvantur humeri: et sic ab articulis pedum gradatim ascendentes, facite articulos a pedibus, pedes a cruribus, crura a poplitibus; et quod supererit, femora a coxendicibus dislocato: et sit in artificio vestro mora: ut diuturnitate tormentorum, miseriam suam agnoscat, qui patriorum Deorum sacrificia fugiens alienum voluerit colere Deum.

Jubetur lente
per juncturas
incidi.

c

6 Tunc lictores acceptis immanis animi mandatis accedunt ad Arcadium, et ducunt ad victimae locum; justis et vitae perennis amatoribus exoptatum. Perductus autem Arcadius, orans et intuens in caelum stetit, Deo invocato, securus: et jam paraverat colla bipennis suscipiendis ictibus parata, putabat enim cita morte, se feralem Judicis rabiem posse satiare: cum subito jubetur manus extendere. Profert illico manus; et cum articulatum secaretur, orabat: Manus tuae Domine fecerunt me, et plasmaverunt me; da mihi intellectum. Et carnifices magis deficiebant ab exequenda crudelitate, quam ipse quiescebat a laude. Insanus furore Judex primum amputandam linguam mandare nesciverat, quae jugiter Dominum in collocatione martyrii confitens, tyrannum devictum ostendebat, et deos nihil esse; sed solum Christum verum Deum et victorem acclamabat. Et ipse jam summa parte truncatus, in dorsum supinari jubetur. Resupinus in terga, Deum magis glorificans, quod in martyrio caelum suspiceret, unde peteret auxilium; pedes alacris porrigit, et crura, et femora, simili crudelitate secanda: et protius pedes articulis, crura pedibus, femora coxendicibus, venter quoque coxis, saeva carnificum arte viduantur. Et tanta fit martyrio constantia, tanta patientia, tanta denique gratiarum actio; ut crudeles adstantium oculi lacrymas continere non possent, et caelestem plane agnoscerent virtutem, quae tantam cansaret patientiam et jam dolerent, qui aliquas illi intulerant molestias.

Providetur
illi manus ac
cetera membra.

Neum laudat.

Spectatores illi
laerquantur.

7 Nam post tot martyria, quot divulsa compagum d articulae, quot resecta sunt membrorum fragmenta; truncum Martyris corpus proprio sanguine innatat: et inter haec omnia Martyris spiritus in morarum diuturnitate servatus perdurat invictus, ante se corporis

d
Arcadius
exultat, et
hortatur ad-
stantes ut
sint Chri-
stiani.

ris sui impedimenta, et funeris sui exuvias præmittens ad palmam: et videns laceras corporis sui partes jacere in terra, dicebat: O vos felicia membra, quæ meruistis Deo vestro famulari, numquam vos sic amari in corpore sita, ut nunc exulto vos intuens separata: sic nos decuit ad tempus sejungi, ut tandem nostro Regi occurramus in gloria; et pro mortalibus membris vos eadem mihi restituamini immortalia: vos estis nunc Christi; et me nunc Christi esse sentio, quod semper super omnia optavi. Et adjecit: Parum est hoc, o viri qui circumstatis, spectatores insoliti theatri; hæc facile est tolerare, qui novit de futura immortalitate cogitare. Deos vanos, qui vos nihil jurare possint, relinquite. Deum meum, qui me confortat, agnoscite, pro quo mori vita est, pro quo pati delicia: cujus amor non tepescit, cujus honor semper crescit, ad quem pro tam parvo supplicio accedo semper victurus, numquam amplius ab eo recessurus.

Moritur.

8 Et hæc dicens, sine ulla molestia, pridie Idus Januarii, Christo Domino gloriosam reddidit animam. Videntes autem gloriosi Martyris exitum, mirabantur etiam ii qui amore tenebantur idolorum: Christiani autem magis animabantur ad suscipiendum martyrium, qui et sepelierunt corpus Martyris cum honore, et reliquias ejus dispersas colligentes, ei adjunxerunt, laudantes in Martyre Christum Dominum, qui dat pugilibus suis virtutem omnium superandorum tormentorum, cui est honor et gloria in secula, Amen.

Sepelitur.

a *Alii, ut dicimus, probabilis in Mauritania occisum asserunt; quidam Ossunæ in Hispania.*

b *Muthias Lamberti interpretatur domum suburbanam, in quam se Sanctus abdidit, utique eum cum hospes isthic esse negaret, elata voce sese prodidisse. Petrus de Natal. et Martyrol. Germanicum, cum latitaret comprehensum a paganis, adductaque ad Judicem, utramque Actis repugnat.*

c *Condyllus, κόδύλλος, junctura est articulorum in digitis.*

d *Huic meminit nos atibi hanc vocem feminina inflexione legere.*

DE S. ARCADIO SERMO

S. ZENONIS EPISCOPI VERONENSIS,

Cum veteribus mss. collatus.

Acta SS. utiliter referuntur.

Dum Beati Arcadii Martyris gesta, cælestis triumpho honore sublimia, fidei Annalibus recensenda mandamus, in agone immortalis laudis Christianus semper ardor animatur: fit geminum de religiositate commercium, cum ad cæleste præmium populus accenditur, et de Martyris meritis non siletur. Sed quis illustris martyrii palmiferam tot tropæis coronam competenti valeat sermone disserere, cum in spiritali palestra multiplex luceat sui numerositate victoria; cum in uno corpore tot martyria videantur esse, quot membra?

Persecutio adversus Christianos.

2 Armaverat diabolus satellites suos in Dei populum veterano odio desertor antiquus, et totam familiam Christi impaste feritatis grassatione turbabat. Indixerat in homine Deo bellum, et infaustæ superstitionis busto in nefas consecrum toto mundo funereum fecerat rogam. Scatebat per tecta culminum publicum scelus: nec fuerat locus in quo non erat pro religione sacrilegium. Cogebatur Christi populus vanis superstitionibus interesse, atque in cultum nefandi ritus, nunc aut libamina incesta profundere, aut ornatas sertis victimas trahere, aut gravia nidoribus thura succendere, aut inter fumidos ignes palenti arvina funesto sanguine prolitare; ut illiciti administratione ministerii Christianis mentibus Deus posset expelli.

Latet tantisper Arcadius.

a

b

3 Sed dum bellum duri certaminis geritur, et familia Domini caelo spectante a probatur, Arcadius beatissimus Martyr hujus inopinati nuntii horrore percussus, paululum distulit pugnam jam b debitus ad coronam. Nam posteaquam turbata urbem funesta conventionem cognovit, ac singulos quosque ad

funebre illud spectaculum trahi, contemptis universis facultatibus suis, amputatis radicibus seculi, delitescens, secessionis se commendavit umbraculo: c utrumque Christiano explicans voto, ut et non longius videretur a prælio, et secedendo Evangelicæ jussionis animaretur exemplo.

4 Ecce in ejus hospitium, veluti in hostilem prædam grassantium satellitum præceps irruit manus, sperans occupatione festina Dei famulum posse deprehendi. Quem beati propinquus Martyris, qui in ejus forte degebat habitaculo, absentem esse assiduis vocibus inclamabat. Hunc vero profitentem, ad nefandam custodiam noxiæ mentis d mancipem rapuerunt. Quem oblatum sibi jubet crudelissimus Rector acri observatione detineri. Ad futuræ gloriæ testimonium tale Beatus Arcadius debiti martyrii quodammodo sequestraverat pignus; in quo nec Christum relinqueret, nec propinquum. Statim itaque beatissimus Martyr se latere non passus est: se ultro offerens Judici, moram suam voluntariæ oblationis præjudiciis excusavit. Cui cum provinciæ Rector, pristinae ejus fugæ veniam sub pactione promitteret, si se vel sero nefaudis superstitionibus immisicisset, talibus in eum sanctissimus Martyr vocibus exiliit: Quid, inquit, vanissime omnium Judicium? putasne, aut de lucis istius incongruis usuris, aut de propea mortis subitis damnis familiam Domini posse terri, cum sciamus Apostolica fide esse præscriptum: Mihi vivere Christus est, et mori lucrum? Excogita quibus potes supplicii tormenta graviora: majoribus te furoris stimulis accende: quamvis cruciatus exerce molem: nos a Deo non poteris separare.

5 Statim igitur crudelissimus Rector, viperei veneni felle commotus, jubet non usitata animadversione poenarum, nec usuali in reos lege, carnificum manus in Martyris membra sevir. Viluerunt ungulae: inutiles ictus visi sunt plumbatarum: stetit contemptus eulens: crebri fastium imbres, majoris poenæ contemplatione neglecti sunt. Excogitatur novum stupendumque supplicium, quo se in homine vincere crederet Deum. Jubet sanctissimum Martyrem furoris sui conscis tradi: quibus nihil aliud imperat mandatorum, nisi ut non præpropere discessu Martyris spiritus migraret ad cælum: Expectet, inquit, mortem suam, et per membra distentur, proprii corporis laniatione vivum se cadaver adspiciat. Incidantur, ait, ab articulis manus, a cruribus pedes. Cui B. Arcadius ait: O insane hominum, fraudavit te furor tuus: adhuc erat in victima Domini, quod possis offerre. Amputandam linguam mandare uestis, quæ in colluctatione martyrii prior solet Domino confiteri.

6 Ductus est tandem B. Arcadius ad exoptatum justis orationibus locum. Et intuens cælum, stetit Deo spectante securus. Paraverat extensa futuris ictibus colla: nudaverat gladiis venientibus jugulum: putaverat se feralem Judicis amentiam citæ mortis sorte satiare: cum subito manus jubetur extendere, ac super cespitem nudus projectus in faciem e pedum extrema nudare. Ecce inter ipsa supplicia vacare non sinitur, sed orationis instar per carnificis tormenta meditatur. Eraxerat securim percussor insanus, et signans oculis vulneris lineam, feralis ictus assidua contemplatione vibrabat: hæserant confessionis suæ glutino intrepidæ Martyri manus, nec salientes digiti futuræ mortis exitio palpitabant. Tanta fuit in Martyris devotione constantia, ut omni corpore paratus veniret ad gloriam. Mox itaque, ut devotum vulneribus corpus carnifex vidit, statim cadentis securis ictu nervorum connexa dissolvit, et cunctas conpage disensa juncturas corporis rupit: exilierunt sectæ manus, et redeunte in se venarum meatu, paululum stupore fugitivo, rursus in se rivos sanguinis, ruens unda cruoris effudit. Dehinc poplitibus surisque por-

AUCTORE S. ZENONE EPISCO.

c

Math. 10. 23.

Perquiruntur.

Capitur ejus propinquus.

d

Ultro se Judici sistit Arcadius, eique intrepide respondet.

Philip. 1. 21.

Jubetur lenta membrorum præcisione necari.

Præcubatur singula membra.

Mira Martyris constantia.

EX VARIIS. rectis, a germana conjunctione naturæ, gladio sævi latronis; plantarum limes inciditur, et obsequio pedum corpus Martyris viduatur.

7 Numerent martyria, qui possunt numerare supplicia : et in uno corpore quantum diabolus publicatus est furere, tantum agnoscat Dominus triumphasse. Sed durat inter hæc Martyris spiritus, et morarum numerositate servatus perstat vivus, parte sui corporis jam sepultus : remoratur in luce detentus, cujus membris jam pleus est tumor. O dignus gloriosi exitus finis! Ascensus altitudinem cæli, corporis sui impedimenta præmittit, et exequias funeris sui ipse præcedit. Cui hæc comparanda confessio? Machabæorum est jungenda numero. Eleazari

est adæquanda proposito, comparanda consilio. Arcadius beatissimus Martyr adhuc demoratur in seculo, et jam Martyr recitatur in cælo, ut sit nomen Domini benedictum, qui regnat in secula seculorum, Amen.

a Ms. *Ripal.* provocatur. b *al.* deditus.

c Ms. *Rip.* verumque Christianum exhibens voto.

d Manceps publicanum, et universam ejusvis rei redemptionem, sectoremve significat; hic videtur pro satellite aut victore accipi. Sic alibi qui sicarios conducit ad aliquem necandum, aut qui prædonum Dux est. In S. Cyprianus ep. 69, latrones mancipi, obsequio pleno humilitatis, obtemperant. Et paullo post sesequii explicans : Præpositus illic agnosceat et timeatur, quem non sententia divina consiliavit, sed in quem factio perdit, et nocens cætera consensit.

e Ms. *Rip.* pedem extendere, manam dare.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

SATYRO, CYRIACO, MOSCENTIO.

XII JANUARI.

Celebris est in omnibus Martyrologiis S. Satyri memoria; socios pauciora recensent, nec satis constut simulne occisi sint, an diverso tempore, sed eodem loco. Utinam Acta, sicubi extant, nanciscamur! Hic solum possumus Martyrologiorum verba dare, tantillum saltem ad eorum illustrandum nomen collatari.

S. Satyri natalis.

2 Usuardus : Apud Achaïam natalis B. Satyri Martyris, qui transiens ante quoddam idolum, cum exsufflasset illud, signans sibi frontem, statim corruit; ob quam causam decollatus est. Consentiant Martyrologium Komunum, Mauvolyeus, Bellinus, varique mss. At Beda excusus, et plurima sub Usuardi nomine mss. moxque citandi auctores, addunt civem Arabiæ fuisse. Idem habet Ailo. Sed duo ejus mss. exemplaria, Lobense, et Leodiense monasterii S. Laurentii, non apud Achaïam, sed apud Antiochiam, id factum tradunt. Consentit vetus Romanum : Antiochiæ Satyri Martyris. Notavit discrepantium exemplarium auctor ms. Floruvii : Apud Achaïam, inquit, alias Antiochiam, natale S. Satyri Martyris, civis Arabiæ, decollati anno salutis 267, sub octava persecutione, anno ejusdem nono. Galesinius in Martyrologio in Arcadia id ait accidisse; sed in Notis monet restituendum, in Achaïa ms. monasterii S. Martini Treviris : In Arabia Satyri Martyris, quo sufflante idolum corruit : inde tentus, mox decollatus est. Consentit Notherus mox citandus.

Ubi passus.

Mortis ratio.

3 Ms. S. Martini Tornuci : In Achaïa natalis Satyri, Arabiæ civis; de quo fertur, quia dum ante ejusmodi idoli templum transiret, et idem idolum in fronte insufflaret ac consignaret, statim corruerit. Cujus cultores hoc videntes, Duci ducunt, narrantes quod fecerat. Qua de causa decollationis ictum accepit.

Quando occisus.

4 De tempore, diximus ab auctore Floruvii statui annum Christi 267, qui erat Gallieni 14. Est in Galesinii Notis grave mendum a librarii incuria : Passus est, inquit, quo primum tempore Domitianus contra Christianos persecutionem conceitavit, anno Domini circiter cccv. Immane quantum distant Domitianus (qui an. Christi 96 occisus est xiv Kal. Octob. cum inperasset annos 13 et 6 dies) et annus Christi 305. Verisimile est scripsisse Galesinium, xciv, sive vic, qui fuit Domitiani 13, quo vehemens exarsit adversus Christianos persecutio. Unde vero hanc chronologiam hausserit Galesinius, non prodit.

5 Hactenus de solo Satyro, quem quædam mss. Ka-

lendaria Saturninum vocant. Solum Cyriacum refert vetus ms. Kalendarium monasterii S. Maximini : Et S. Cyriaci. ms. Rhinoviense : In Achaïa Cyriaci. Wandelbertus :

Plebs et Achaïa suum pridie recolit Cyriacum.

Mendose edidit Molanus : Plebs Ithacia suum et in priori editione, Itachia. At Cyriacum et Saturnum habet Notherus : In Achaïa Cyriaci. In Ægypto Philoromi. In Arabia Satyri, qui transiens ante templum ejusmodi idoli, cum exsufflasset illud, signans sibi frontem, statim corruit. Teneantes eum ibidem observantes duxerunt ad Ducem, et indicantes factum, decollatus est. Eadem Rabanus, nisi quod cum aliis Martyrologiis habeat, qui transiens ante templum ejusmodi idoli, insufflans. Annotat Henric. Canisius pro Moscentii forte legendum Innocentii. Ambiguerat in ms. S. Mar. an Innocentii esset an Moscentii. At ms. S. Hieronymi : Pridie Idus in Achaïa Cyriaci, Muscenti, Satyri. ms. Dungalense : Muscenti, Satyri, Zotici, Cyriaci. De Zotico post.

6 Meminit S. Satyri Petrus de Natalib. lib. 2, cap. 66, ubi non tantum protulsum idolum ad Sancti exsufflationem, sed et in pulverem redactum scribit. Idem scribit Doubletius, insulstasseque Martyrem misero illi Deo, qui unico flatu dissiparetur. Operæ pretium addere, quod eruditissimus Molanus hic notavit, sufflare idem esse ac jactare; exsufflare vero contemnere. Sic S. Augustinus ep. 36, ad Dioscorum : Nomen Anaxagoræ, quod propter litteratam vetustatem, omnes, ut militanter loquar, litteratiores libenter sufflant. Et epist. 162, contra Donatistarum pertinaciam : Conscinditur unitas Christi : blasphematur hereditas Christi, exsufflatur baptisma Christi. Et postea : Violatam pacem, conscissam unitatem, iterata baptismata, exsufflata sacramenta, quæ in secleratis quoque hominibus sancta sunt, plangimus et Ingemus. Sic Dungalus in prologo Responsorum contra Claudium Tavinensem : Quia Christus exsufflatur etc. : Adversus dissipatores Ecclesiæ, adversus exsufflatores Christi, adversus blasphematores Sanctorum ejus. Idemque postea sufflare eadem significatione usurpat : Unus homo blasphemare, reprehendere, conculcare, projicere, ac sufflare præsumat?

Sufflare, et exsufflare, quid significent.

7 S. Satyri reliquæ, inquit Saussaius, Maclovio-polim in Armorica delatæ, celebrem ejus memoriam ibidem reddiderunt. Nulli tamen in propriis officiis Ecclesiæ Maeloviensis ejus mentio fit.

S. Satyri reliquæ.

DE S. MERTIO SIVE MEORTIO, MARTYRE.

SUB DIOCLET. XII JANUARI.

Mertius, sive Meortius, fortassis Martius, a Græcis celebratur hoc die. Ita Menologium : Eodem die S. Martyris Meortii, qui verberatus per sep-

tem dies, migravit ad Dominum. Fusius Menæa : Mertius Diocletiano imperante miles adversus Mauros in aciem productus est. Sed idolis sacrificare jussus,

S. Mertii natalis.

Acta ex Menais.

jussus, nec persuasus, primum discingitur et exactoratur, deinde flagris conciditur. Cum vero supplicia tam fortiter sustineret, ut ne vocem quidem ullam mitteret, tyrannum in admirationem et stuporem dedit. Cumque tormenta siue fine ingererentur Martyri, in nulla tamen corporis parte lædi vel vulnerari posset, remissis suppliciis in carcerem abjectus est. Octavo post die magna vis cruoris et sanies e corpore profluxit, et locum multo fetore complexit: ac demum exhaustus laboribus nobilissimus Martyr pretiosam animam in manus

Domini emisit. *Hactenus Menæa. Contigisse hoc Martii certamen videtur, cum Maximianus Hercules adversus Quinquegentianos Africam infestantes expeditionem suscepit. Fuisse hos, vel gentem unam, vel potius colluvianem e quinque gentibus conflata verisimilius est, quam, quod Cuspinianus et quidam alii scribunt, Romanos milites quinquagenarios. Videtur autem et a quinque gentibus nomen iis factum. Zonaras to. I, in Diocletiano: πέντε πλῶν γεντιῶν τὴν Ἀφρικὴν καταχόντων.*

Quando passus sit.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ÆGYPTIIS

PETRO, PHILOROMO, ZOTICO, CASTULO, AVENTINO.

XII JANUARI.

Horum Sanctorum Martyrum meminere aliqua Martyrologia. Nam ms. Florarium, Martyrol. Ecclesie Bruellensis, aliaque mss. ita habent: In Ægypto, Petri, Aventini, Castoli. Notkerus: In Ægypto Philoromi, Carthusiani Calon. in Addit. ad Usuardum. In Ægypto Aventini et Castoli. Vetustissimum ms. S. Hieronymi: In Ægypto Philo-

romi, Zotici, Castoli, Petri, Aventinæ. Iidem omnes, præter Aventinum, recensentur in ms. Dungalensi, sed nullo adscripto loco, aliisque permixti, addunturque Valentiana et Arabiens: incertum an pro Aventino vel Aventina alteruter positus sit, et cum his, an Africanis adungi Martyribus debeant.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

ZOTICO, ROGATO, MODESTO, CASTULO, QUINCTO, BICCIANO VEL EBICIANO, CAROTICO, CASTULINO, ET SOCIIS XXXVI.

XII JANUARI.

De his Martyrologium Romanum: In Africa Sanctorum Martyrum Zotici, Rogati, Modesti, Castuli, et eorum militum quadraginta. Horum nomina restituisse se in sacros Fastos fatetur Baronius ex veteri ms. testaturque eorum Acta penesse extare, quæ necdum nos vidimus. Martyrologium S. Hieronymi: In Africa Zotici, Castoli, Quincti, Rogati, Modesti, Bicciani, Carotici, Castolini. ms. Rhi-

noviens. In Africa Zotici, Castoli, Quincti, Rogati, Modesti. Meminit ms. Dungalense Quincti, Rogati, Modesti, Ebiciani (qui indubie idem est qui Biccianus) Corotis, qui Coroticus videtur) Castulini, (præter Castulum cum Ægyptiis recensitum) Valentianæ, Arabici, et aliorum xviii. Monimus jam, dubium esse num horum alteruter sit Aventinus, vel Aventina inter Ægyptios relata. Nulla enim illud ms. loca abscribit.

DE VIII SANCTIS MARTYRIBUS, NICÆÆ IN BITHYNIA.

XII JANUARI.

Eodem die, inquit Menæa, sancti octo Martyres Niceni gladio perimuntur. Subditur deinde hoc distichon:

Occumbit octonarius gladio chorus,
Ut vitam in ævum consequi octonam queat.

Allusio est in numero octonario, qui faustus censetur, præsertim quod tot Christus beatitudines numeravit Matth. 5. De his vero Martyribus nihil alibi legimus. Plures Nicææ martyrium subiere. At non hoc simul numero.

DE SANCTIS MARTYRIBUS TIGRIO PRESBYTERO, ET EUTROPIO LECTORE.

SUB ARCADIO
IMPER. INITIO
SEC. V.
XII JANUARI.
Horum nomina in sacris
Fastis.

Baronius tom. 5 Annal. Eccl. an. Ch. 404, an. 53, scribit S. Eutropii Lectoris diem natalem reddita Ecclesie pace, non Constantinopolitane tantum Ecclesie, sed toti Christiano orbi anniversaria memoria celebrandum, publicis Ecclesie annotatum esse tabulis, una cum Tigrio Presbytero eodem tempore martyrio coronato. In Græcorum Menæis, Menalogis, aliisque, qui penes

nos sunt, Fastis horum nomina non leguntur. E Latinis referunt eos Molanus in addit. ad Usuardum editis an. Ch. 1568, ex quodam, quod non nominat, Martyrologio Galesini et Martyrologium Germanicum: Sanctorum Martyrum Eutropii Lectoris, et Tigrii Presbyteri, et Olympiæ sanctæ matronæ, de quibus in historia tripartita lib. x, cap. scilicet 21. De S. Olympia, seu Olympiade, agemus xvii Decemb. cum

Ex
NICEPHORO.

cum Martyrol. Romaus, in quo hoc die alii duo consignantur his verbis : Constantinopoli SS. Tigrii Presbyteri et Eutropii Lectoris, qui Arcadii Imperatoris tempore passi sunt.

Occasio mar-
tyrii.

2 Miraberis sane lector, inquit Baronius anno citato num. 52, sub Christiano eodemque Catholico Imperatore pristina adversus pios esse revocata martyria. Caussam duplicem indicat in Notis ad Martyrol. quod pulso in exilium S. Joanne Chrysostomo, non fuissent cum Arsacio intruso communicare, ac de incendio basilicæ passi essent calumniam. Præterisse hæc silentio voluit Socrates lib. 6 Hist. Eccl. cap. 16, ubi post recensitum incendium ita scribit : Quibus autem incommodis Optatus urbis Constantinopolis Præfectus, religionis professione Gentilis, et propterea Christianis infestus, Joannis amicos affecerit, et quam gravia supplicia quamplurimis illorum irrogavit, silentio prætereundum censeo. Exhorruit plane, inquit Baronius, homo quantumlibet Novatianæ sectæ errore a nobis divisus, adeo crudelia in Catholicos per magistratus exhibita cruciamenta recensere. Ea paucis enarrat Sozomenus lib. 8 hist. Eccl. cap. 24, quem locum non satis accurate perlegit Baronius, dum an. 404, num. 52, eum unius Eutropii tantum meminisse scribit, cum etiam Olympiadis matronæ et Tigrii Presbyteri tormenta recenset. Ea commemorant quoque Palladius in dialogo, et Georgius Alexandrinus in vita S. Joannis Chrysostomi, quam dabimus xxvii Januarii. Hoc loco solum proferimus, quæ ex variis collegit Nicephorus Callistus lib. 13, hist. Eccles. cap. 21, 22 et 23.

Acta de-
scripta.

3 S. Joannes Chrysostomus, qua S. Tigrium persecutus sit benevolentia indicat epist. 12, S. Olympiadi scripta : Ac nos, inquit, de rebus nostris persæpe ad te scripsimus : tu vero (quo etiam nomine te prius accusavi) raro id facis. Atque, ut intelligas id negligentia tua, ac non tabellariorum penuria, tribuendum esse; dominus meus beati Episcopi Maximi frater cum nudius tertius venisset, ab eoque litteras postulasset, negavit te sibi dare voluisse : atque etiam Tigrium Presbyterum, cum item ab eo petisset, num quid ad me scribere vellet, id quoque facere recusasse. Itaque hoc ei velim exprobares, ac sincero atquo ardenti nostro amatori, ceterisque omnibus, qui cum Cyriaco Episcopo consuetudinem habent. Hæc S. Chrysostomus Casarea. Eundem Tigrium Pseudosynodus Chalcedone in suburbio Ruffini in loco, qui Δρῶς, sive ad Quercum dicitur, congregata sibi cum S. Chrysostomo sibi voluit, litteris huic in dialogo Palladii ita inscriptis : Sancta Synodus ad Quercum congregata Joanni, Libellos contra te accepimus, mala continentes innumera. Occurre igitur, Serapionem et Tigrium presbyteros assumens tecum : est enim illis opus. Eadem habet Georgius Alexandrinus, qui Trigion Presbyterum eunuchum, et Tigrionem, in translatione Tilmanii Tigrin appellat.

Familiaritas
S. Tigrii cum
S. Joanne
Chrysostomo.

VITA EX NICEPH. CALLISTO lib. 43.

Cap. 21.
S. Chryso-
stomo rete-
gato incen-
dium Con-
stantinopoli.

Die quo magnum Ecclesiæ sidus, Joannes Chrysostomus, velut occidens in exilium abiit, ignis ex medio throno, in quo doctrinæ illa lux considens commiscuerat, a nemine conjectus, emicans derepente per sacras catenas in sublime prærepsit, et ecclesiam ex omni parte carpsit, eamque prorsus percurrens depastus est : deinde tecto quoque consumpto, ad tergum sacrarum ædium conversus, et vehementi violentoque inde vento exceptus, proximam meridiem versus Senatus curiam, quamvis longiuscule dissitam, invasit.

Miraculose
quædam do-
mus, et vasa
sacra servan-
tur.

2 Cernere erat rem divinam fere, et valde admirandam. Flamma namque veluti animata esset, ædificia quæ in medio erant, præteriens transiit; ne videlicet proxima quæque carpendo, humanum id

quispiam factum esset putaret : tribusque horis opus tantum, quod longo durasset tempore, materia quidem longe pretiosissima, forma autem multo pulcherrima constructum ad excidium vergens conflavit. Porro incendium hoc proserpens, ædificiis omnibus in circuitu consumptis, ab ædificia ea sola se abstinuit, ubi sacra vasa sunt asservata. Ac ne id quidem absque divino numine factum esse puto, ut ne calumniatoribus occasio esset, sacrarum rerum jactura insignem sycophantiam suendi, virumque sanctum per reprehensionem carpendi. Flamma quæ circiter crepusculum grassari cœperat, ad auroram usque et ulterius progressa, materiam quæ reliqua erat, occupavit et combussit.

3 Sedenim homines perversi, cum id, quod æquum erat, conjicere atque intelligere inde deberent, occasione potius alia arrepta, Joannis fautores criminati sunt : atque in eos, veluti illi grassati incendium id excitasset, a graviter animadverterunt : multosque b Episcopos, nec paucos Sacerdotes, et Clericos, aliosque item, qui in Joannis partibus erant, et cum eo urbe exierant, statim comprehensos, Chalcedone in vincula coniecerunt. Alii porro in urbe passim obambulantes, si quis eis ut Joannis studiosus indicatus esset, eum quoque citra moram rapuerunt, atque custodiae mandarunt, et ut anathemate virum sanctum feriret coegerunt. Alios autem quibus Ecclesia malignantium exosa erat, exilia, bonorum confiscationes, necesse, et tormenta varia disjuxerunt. Erant autem isti, Episcopi et Sacerdotes, et monasticæ philosophiæ sectatores. Oportebat etenim pastore bono impiorum manibus tradito, oves quoque dispergi, et earundem cum magistro ærumnarum participes fieri.

Cap. 22.
S. Chryso-
stomi fauto-
res, ideo dire-
vantur.

a
b

4 Itaque alii custodias proximas compleverunt; alii in ulteriorem missi continentem, vastum trajicere mare, insulas inhabitaturi, quum quidem multis prius tormentis essent affecti. Quæ vero illis in protectione adversa acciderint, quænam oratio tragicis verbis exposuerit? Feris enim et improbissimis commissi hominibus, crudeliter et inhumaniter ab eis sunt tractati : neque eis quapiam in re est parsum. Et nonnulli quidem præter commiserationem omnem in via ita tractati sunt. Nonnulli vero sine amiculo, clientellarum instar, nudis injecti sunt mulis, haud aliter quam bestia aut victimæ in caput deorsum transversum sublatis. Despicentiam vero, convicia, Indibria, graves sannas, illusiones, quæ acris animam penetrant; aut plagas, et alternata flagra, quæ mortem optabiliorem reddidere, quæ verba satis expresserint?

Nulli infami-
tate et bar-
bare relegati.

5 Et quod in horum pudore et infamia sibi delicias facerent, in lupanaria, atque alia foedissima domicilia, et non in honestas aedes diverterunt, aliisque idoneis locis hos incluserunt execratione pleni homines. Quæ tamen parva prorsus et pro nihilo potius isti habuere, quam ut a Joannis partibus seungi se paterentur. Quod si nonnulli eorum profugere potuerunt, nihilominus, ipsi a seipsis pœnas sumpserunt, ad loca sola inviaque et extremas ad oras seipsos condemnantes. Cum feris quippe illi quam cum hominibus tam agrestibus et truculentis habitare maluerunt.

Nulli in loca
inhonesta de-
ducti.

Alii vitro ex-
torres.

6 Eo tempore maximo excitato motu, quoniam plebem quietam deinceps per seditionem nihil moturam esse constabat, Urbis Præfectus Optatus publice pro tribunali de incendio hoc, et quæ conflagraverat Senatus curia, questionem exercuit; multosque eo sub prætextu graviter torsit. Quod enim superstitionem Græcam profitebatur, in nostris malis veluti delicias consecans, et Ecclesiasticis cladibus illudens, casu eo delectabatur, et Presbyterum quemdam, cui nomen erat c Tigris, arripuit : eique vestibus detractis, nudo flagris in tergo plagas intulit et eo usque hominem excarnificavit, donec articuli, ejus

Cap. 23.
Quæstio de
incendio.

c

Tigris tor-
tus.

ejus solverentur. Manibus enim pedibusque arete vinctus, quam maxime fieri potuit, distentus est.

Ejus conditio,
ne virtutes.

7 Tigris vero iste genere barbarus quidem, et eunuchus non ab ipsa nativitate fuit. Et quoniam in herili domo, pro eo atque debuit, servitutem serviit, præclariorem quam pro servi capti laudem sibi comparavit. Quapropter libertate donatus, propter morum humanitatem et modestiam, multo intercedente tempore ad presbyterii evectus est dignitatem. Erat namque moderatus admodum, et æquabilitate vitæ insignis; erga indigentes, si quis alius, et ipse valde commodus; et in hospites, qui ad eum divertissent, benignus.

d
Eutropius
dicitur tortus,

8 Deinde d Eutropius etiam Lector productus est, eum quasi incendiarius per indices delatus fuisset. Et primum quidem bovis distentis sæpius tortus est, postea autem ei fustibus et elavis ossa comminuta: unguis deinde membra, latera, et maxilla concisæ: postremo flammam accensam inferioris corporis partibus is excepit. Atque ubi nihil est confessus, post eos qui diuti sunt cruciatus, custodiæ inclusus est, quum juvenis et tenero maxime corpore esset. Ubi etiam correptis putredine membrum brevi vitam finiit.

moritur in
carcere.

9 Verumenimvero grave mihi non fuerit, somnium quoque, quod de eo accidit, historie huic attexere.

e

c Sisinio namque Episcopo dormienti, assistere visus est vir quidam forma et proceritate illustri, habitu etiam honesto et gravi, ad sanctiorem sacrificii aram, templi quod Stephano Protomartyri dicatum est. Consternata vero admiratione mente eum esse apparuit, quod viros bonos non invenerit, cujus rei gratia totam perambulaverit urbem: et quod in tanta proborum hominum penuria solus præclarus esset Eutropius. Hæc visione propter novitatem rei Sisinius ad stuporem redactus, celeriter consurrexit, et cuidam Presbytero qui sub eo erat, somnium exposuit: eundemque per urbem circumventem, si alicubi Eutropius quisquam adesset, inquirere jussit. Atque ille conjectura ductus, eum festinans esse dixit, qui nuper diutissime illata in questione sibi a Præfecto tormenta fortiter pertulisse ferebatur. Et in ipso carcere diligenter, si quis ibi Eutropius nomine esset, inquisivit: quem ubi invenit colloquutus eum eo,

Memorabili
somnia ejus
virtus decla-
rata.

et Sisinii somnio commemorato, fletus ut pro se precaretur ab eo petiit. Hæc de Tigris, et Eutropio.

Ex
NICEPHOBO.

a Extant hæcenus duo impia, inquit baronius in Nois ad Martyrol. Arcadii edicta, quorum altero cogebat pios cum Arsacio communicare altero vero in eos, qui basilicam incendissent, inquirendum præcepit.

b De variis vinctis, relegatis, et aliter vexatis, alibi sæpius agemus, et potissimum ad vitam S. Joannis Chrysostomi. Episcopi et Presbyteris in vincula confectis scripsit hæc epistolam 118.

c Hæc de S. Tigris ex Sozomeno desumpta sunt, cujus verba sunt lib. 8, c. 24. Eadem occasione etiam Tigris Presbyter vestibus exutus, flagris in longum cæsus, manibus ac pedibus vinctus et extensus, membris dissolutus fuit. Erat hic natione barbarus et eunuchus, sed non a nativitate. Cum autem in familia potentis ejusdam serviisset, ab hero probatus libertatem consecutus fuit. Deinde ad presbyterii dignitatem evectus progressu temporis apparuit ingenio mansuetus atque mitis, et erga pauperes ac peregrinos, ut si quis alius, benevolentissimus. Non obit in hac tortura, cum de eo hæc legantur in dialogo Palladii: Reliqui de communione Joannis, partim quidem Attico communicarunt necessitate compulsi, et ad alias Ecclesias Thraciæ transfati, partim nescimus ubi sunt. Ajunt Anatholium in Gallias concessisse, Presbyteri vero in Arabiam, et Pælestinam exularunt. Tigris in Mesopotamiam relegatus est, etc. Eadem fere Georgius Alexandrinus: Tigris, inquit, in Mesopotamiam relegatus, istic remansit. Atticus autem, cui Confessores illi vi communicare cogebantur, creatus est Episcopus Constantinopolitanus anno Christ. 406, mense Martio, Arcadio Aug. VI et Probo Coss. ut dictum ad ejus vitam vii Janu. ann. 8.

d Sozomenus hæc in narrat loco citato: Eodem tempore et Eutropius quidam Lector productus, ut eos indicaret qui ignem templo injeccerant, quamvis illi et toris, et fustibus, et unguibus, latera, gemæque discerperentur, quamvis insuper faces ardentes corpore sustineret, et quidem juvenis ac tendæ cutis existens, nihil tamen se scire confessus est; qui quidem post ea tormenta includitur in carcerem, in quo non multo post moritur. In Palladii dialogo ita ejus obitus describitur: Eutropius beatissimus, virgo purus, cantor, cæcus, et latera ac frontem usque adeo sectus, ut supercilia quoque vellerentur: lampadibus postremo ad latera, ossibus jam nudatis utrinque admolis, in ligno moritur, mediæque nocte ab his qui hoc egerant sacerdotalis ordinis viris sepelitur, Deo illius mortis dignum testimonium perhibente, quod passionem Redemptoris esset imitatus. Audita enim psallentium caelium vox Angelicæ patet excubias. Georgius Alexandrinus hæc aliquantulum explanat: Eutropius plane beatus, quique nequam conligit feminam, idem et cantor, immaniter cæcus, et secundum latera una cum superciliis et intermedio frontis nimia erasione discerptus est, ac tandem utriusque ejus lateri redundanti oleo habite lampades, et ad torturam adornate sic admole sunt, ut munda apparerent ossa, donec in ligneis compedibus expiraret. Sepultus nocte interpesta, opera eorum qui sacerdotaliungebatur officio: hujus mortis testimonium perhibente Deo, per Angelicum cantum, quod Redemptoris esset passionem imitatus.

e Sozomenus Sisinium hunc (quem Sisinnium vocat) Novatianorum Episcopum fuisse scribit.

DE S. JOANNE II, EPISC. RAVENNATE.

CIRCITER
AN. VD.
XII JANUARI.
Tres SS. Joannes Ep. Ra-
venna.

Tres ab Hieronymo Rubeo memorantur Ravennates Episcopi, Joannes appellati, publico cultu ab Ecclesia dignati. Primus cognomento Angeloptes, sive qui Angelum vidit, S. Petri Chrysologi decessor, quem ipse vii Julii, Ferrarius XXI Novembris tradit e vita migrasse. Secundus in Martyrologio Romano XII Januarii celebratur, consentiente Rubeo: quem Ferrarius XXI Novembris refert, et cum Angelopte confundit. Præter hos, Joannes quidam, haud satis constat quotus, relicto Episcopatu eremiticam vitam complexus est, coliturque in agro Aretino. Ejus notalem contendit Rubens ad XXI Novembris pertinere.

Secundi nota-
tis:

Vita.

2 De secundo igitur Martyrologium Romanum et Galesinius hoc die: Ravennæ S. Joannis Episcopi et Confessoris. Vitam ejus a Desiderio circa Ravennate scriptam Baronius et Galesinius testantur. Is esse videtur de quo Leander Albertus in Romanula: Genuit etiam urbs hæc (Ravenna) Desiderium Spretum æqualem nostrorum temporum, non insulsum scriptorem, uti ex libris ejus de amplitudine, de vastatione, et instauratione urbis Ravennæ pate. At cum eam vitam nondum viderimus, dabimus, quæ de eo tradit Rubens libro 2 et 3 Histor. Ravenn. Is Gervasium Ricobaldum Ferrariensem, Ravennatis Ecclesiæ Canonicum citat, qui circa annum Christi 1300 vixit, opusque historicum collegit in sex digestum partes, quod et Pomerium inscripsit. ms. in bibliotheca Vaticana

asservari idem Rubens testatur; in bibliotheca quoque Petri Scriverii apud Batavos, Vossius.

VITA EX IHERONYMO RUBELO lib. 2 et 3.

a Neovi Ravennatis Ecclesiæ Antistiti vita functo (b Leone magno adhuc Pontifice) successit in Archiepiscopatum Joannes hoc nomine secundus: qui undique, et universali temporum calamitate, et propriis miseris atque incommodis male affectus fuit. Nam hæc tempestate Attila Hunnorum Rex, adjunctis Herulorum, Alanorum, Gepidarum, et Turcilingorum copiis, c in Gallias transgressus, quamquam ab Aetio Romano Duce, apud Tolosam d in campis Catalaunicis, e maxima clade superatus est; illi tamen haud ita diu post animus denuo rediit, evocatusque ad colloquium, apud f Curtam, quam hodie vocamus Budam, barbaris Regibus, hortatus est vehementer, Italiæ provinciam uti aggredi secum vellent; cui cum multis de causis essent assensi, omnem pene Aquilonem secum trahens, per Aquileiensem regionem in Italiam iter parat.

2 Adventu adeo ferocis tyranni, potentisque exercitus, ita animi Italorum deterriti sunt, qui præsertim Venetiam incolebant, ut relicti sinu insulas sese receperint. Atque hinc præcipua ejus urbis

a
b

c
d
e
f
irrupte Attila in Italiam.

Venetæ urbis origo.

tabula 5. Europæ. Budam interpretantur alii quidam viri docti; quam solida conjectura, ipsi viderint.

g Supersunt etiamnum pleræque harum urbium; Altini fere sola rudera. Harum omnium direptio, quarundam eversio describitur lib. 15. Miscellæ.

h Anno 110, Indict. viii, Varane Cos. ut habet Marcellinus.

i De hac S. Leonis legatione ad Attilam suscepta, una totam Italiam, ut ait Anastasius, a periculo hostium liberavit, agens in ejus vita xi April.

k Hic fluvius ex Alpibus ortus, per Benacum lacum fluit, urbeque deinceps Mantuam nobili stagna circumfundit, ac tandem Pado immittitur; vulgo nunc Menzo, at priusquam Benacum influat, Sarca dicitur.

l Paulus Diaconus de solo Leone id refert.

m Idem Paulus: Tum Regem respondisse, non se ejus qui advenerat, personam reverit esse; sed alium se virum juxta eum in habitu sacerdotali adstantem vidisse, forma augusta, et canitie venerabilem, illumque evaginato gladio sibi terribiliter mortem imitantem, nisi cuncta, quæ ille petebat explesset.

n Creatus est Pontifex an. Christi 467, Indict. v, Pusæo et Joanne Coss. ut habet Marcellinus: sedit annis 13, colitur 2 Martii. Exstat hæc epistola tom. 2 Conciliorum, inter Simplicii epistolæ 2.

o Colitur xxiii Septemb. Forocorellii, sive Imole.

p Obiisse eo anno Simplicium Marcellinum scribit. Ast aliæ complures Severino Cos. datæ leguntur ab eo epistolæ, ut recte Baronius ad annum sequentem ejus obitum referat. Videri tamen posset hic restituendum; Severo V. Cl. Cos. qui anno 470, cum Jordane Consul fuit. Nam sequentes aliquot Simplicii epistolæ ante Severini consulatum datæ reperiuntur.

q S. Felix III successit S. Simplicio: ipsi vero Gelasius an. 492.

r Testatur id ipse Gelasius ep. 9, quæ est ad Episcopos Lucanie.

s Successit S. Petrus Junior, de quo agens xxxi Julii. Quod Ferrarius in catalogo SS. Italiæ, scribit obsidionis tempore Joanni, II Petrum II susceptum, refutatur ex citata Gelasii epistola, in qua v Idus Martii 494, data mentio fit Joannis adhuc superstitis qui anno fortassis sequenti, aut non multo post, decessit.

EX VARIIS.

Mincius fl.

CIRCITER
AN. CHR. DXXX.
XII JANUARIUM.
S. Cæsariæ
natalis,

Magni antistitis Arelatensis Cæsarii soror fuit Cæsaria, ab eo sanctimonialium cœnobio præfecta; cujus natalen XII Januarii uti scribunt Ferrarius in generali catalogo SS. et Saussaius in supplemento Martyrologii Gallicani: etsi hic eam rursus XIII Januarii referat. Ejus res gestæ an separatim sint traditæ litteris, haud nobis constat. Ex vita S. Cæsarii, a Cypriano discipulo ante annum Christi 560, vivente nimirum Childeberto Rege descripta, quam xxvii Augusti dabimus, paucula erui possunt.

2 Ex Cabilonensi territorio oriunda fuit. Cujus parentes æque prosapiæ quod est magnum et præcipuum honoris ac nobilitatis exemplum, super omnes concives suos fide potius et moribus floruerunt. Massiliæ in virginum cœnobio monasticis disciplinis erudita est, dum frater novum ei aliisque virginibus monasterium Arelate molitur. Etenim, inquit Cyprianus, obsidentibus Francis et Burgundionibus civitatem, jam Alarico Rege a victoriosissimo Clodoveo in certamine (anno viii) perempto, Theodericus Italiæ Rex provinciam istam Ducibus missis intraverat. In hac ergo obsidione monasterium, quod sorori seu reliquis virginibus inchoabat fabricari, multa ex parte destruitur, tabulis et cœnaculis barbarorum ferocitate direptis pariter et eversis. Dumque laborem, quem festinus urgebat Cæsarius, manuque propria et sudore construxerat, everti videret ac destrui, geminato capite morore consumi.

3 Ac paucis interjectis: Inter ista igitur monasterium præcipuum sorori suæ parare cœperat, instar prioris normæ et singularitatis claustrum reedificavit. Ipse vero (siquidem nihil obviat mysterio quod congruit Christiano) quasi recentior temporis nostri Noe, propter turbines et procellas sodalibus vel sororibus in latere ecclesiæ monasterii fabricat arcem: evocataque a Massiliensi monasterio venerabili germana sua Cæsaria, quam inibi ideo divexerat, ut disceret quod doceret, et prius esset discipula quam magistra, in præparatis habitaculis cum duabus aut tribus interim sodalibus intronittit. Conveniunt inibi Virginum multitudines catervatim, facultatibus quoque et parentibus renuntiantes: respuunt mortaliū flores fallaces pariter et caducos: Cæsarii patris, Cæsariæ matris expetunt gremium, quatenus cum eodem accensis lampadibus regni cælestis januam præstolentur, et competenter ingressæ Christi perpetuis mereantur amplexibus inlæerere; ita retrusæ, ut usque in diem transitus earum nulli liceat foris januam egredi de monasterio.

4 Demum de Cæsariæ obitu ac sepultura: Et ut auferre sacris, quas congregaverat, virginiū curam necessariæ sepulture; immobiles arcas, corpo-

ribus humanis aptissimas, de saxis ingentibus noviter fecit excidi: quas per omne pavimentum basilicæ constipatis sterni fecit ordinibus, ut quæcumque congregationis illius de hac luce migrasset, locum sepulture paratissimum et sanctissimum reperiret. Non multo igitur post monasterium Matrem germanam suam Cæsariam sanctam ad præmia Christi migrantem, inter has, quas præmiserat, inibi ad medium throni, juxta eam quam sibi paraverat, condidit sepulturam: succedente eidem, quæ nunc superest, Cæsaria Matre; cujus opus cum sodalibus tam præcipuum viget, ut inter psalmos, atque jejunia, vigiliis quoque et lectiones, libros divinos pulchre scriptitent Virgines Christi, ipsam magistram habentes.

5 Hinc liquet non ad Cæsariam S. Cæsarii sororem, ut Surius et Vincentius Barralis existimarunt, scriptam esse a Cypriano S. Cæsarii vitam, cum ea autem Cæsarium obierit, sed ad alteram Cæsariam; post quam Liliola monasterio præfuit, Venantio Fortunato laudata. Perperam igitur scriptum a Saussaio in Catalogo Sanctorum, quorum natales ignoravit: Liliola Abbatissa religiosissima, informatrix S. Cæsariæ virginis et Abbatissæ Arelatensis, quæ ei successit. Imo Liliolæ S. Mariæ Rusticula successit, ut xvi Augusti dicemus.

6 Etas S. Cæsariæ ex ætate Cæsarii fratris colligi potest. Obiit S. Cæsarius anno ætatis suæ 73, initi Episcopatus 40. Constat vero cum ann. 500 Christi necdum Episcopum fuisse: nam eo anno, post consulatum Paulini junioris V. C. iterum, iii Kal. Octobr. data ad Æonium ejus decessorem a Symmacho Papæ extat epistola. Attingit igitur minimum 541 Christi annum. Videtur uno 542, 27 Augusti mortuus. Num ad ejus successorem Auxanum datum est xv Kal. Nov. P. C. Basilii iterum, a Vigilio Papæ epistola. Non enim verisimile est, si eodem anno obiisset Cæsarius, successorem tam cito eligi, confirmari, consecrari potuisse, ut missis nuntiis pallium a Pontifice Romano preteret ilque 18 Octobris impetraret. Mortuus est autem Cæsarius anno a condito sororis cœnobio 30. Ipsa vero ante fratrem decessit, sed cum tamen e suis nonnullas præmisset. Unde conjicere licet circa annum fortassis 530 vita functam.

7 Ceterum laudata reperitur Cæsaria, interque Sanctas Virgines connumerata a Venantio Fortunato lib. 8, car. 4.

His Paulina, Agnes, Basilissa, Eugenia regnant, Et quæcumque sacer vexit ad astra pudor.

Felices quarum Christi contingit amore Vivere perpetuo nomina scripta libro.

Has inter comites conjuncta Cæsaria fulget, Temporibus nostris Arelatense decus;

Cæsarii moitis luci sociata perenni,

Sepulcra monialium.

Cæsariæ obitus.

Et succedit Cæsaria altera.

huic Liliola.

Liliolæ S. Mariæ Rusticula.

Cæsariæ ætas.

Laudatur a Venantio Fortunato.

Si

mitria,

institutio monastica,

monasterium inchoatum, destruitur;

reedificatur.

Et præficitur Cæsaria.

EX VARIIS.

Si non martyrii, virginitatis ope.

Quos Liliola refert æquatis moribus ambos,
Et claram heredem proxima palma manet.

Et paullo inferius :

Si tibi dulce decus veneranda Casaria præsens,
Præsule Casario non caritura tuo.Illos corde sequens, mandataque corpore complens,
Ut teneas flores, has imiteris apes.Notat Brawerus noster, alios codices habere Casaria;
diphthongum certe a Venantio expungi.

Regula S. Cæsariæ,

8 Regula S. Cæsarii et S. Cæsariæ, sive a S. Cæsario sorori Cæsariæ et sociis sanctimonialibus conscripta, meminit S. Gregorius Turonensis lib. 9 Histor. Franc. c. 40, de S. Radegunde loquens quæ necessitate commota, ut ait, cum Abbatissa sua, quam instituerat, Arelatensem urbem expetunt : de qua, Regula S. Cæsarii atque Cæsariæ Beatae suscepta, Regis se tuitione munierunt. Iterumque cap. 43, ipsa in epistola ad Episcopos Galliarum loquitur Radegundis : Insuper congregationi per me Christo præstante collectæ Regulam, sub qua S. Casaria degit, quam sollicitudo B. Cæsarii Antistitis Arelatensis ex institutione Sanctorum Patrum convenienter collegit, adscivi. Cui consentientibus beatissimis et hujus civitatis et reliquis Pontificibus, electione etiam nostræ congregationis, Donnam et sororem meam Agnetem, quam ab ineunte ætate loco filia colui et eduxi, Abbatissam institui; ac me post Deum ejus ordinationi regulariter obedituram commisi : cuique formam Apostolicam observantes, tam ego quam sorores, de substantia terrena quæ possidere videbamur, factis Chartis tradidimus : metu Ananiæ et Saphiræ, in monasterio positæ, nihil proprium reservantes.

a S. Cæsario scripta,

9 De eadem Radegunde, Agnetæ, et regula S. Cæsariæ Venantius Fortunatus lib. 3, cap. 2, ad Martinum Episcopum Galliarum :

Cum Radegunde humili supplex pia postulat Agnes,
Ut commendatæ sint tibi, sancte Pater.Et crescente choro per carmina sancta sororum,
Complaceant Domino, te duce, mite suo.

Atque adscita sibi servetur ab urbe Genesi

Regula Cæsarii Præsulis alma pii.

Urbem Genesi vocat Arelatum, quod ibi nobilis Martyr
Genesius colatur, de quo xxv Augusti. Iterum de Cæsarii sive Cæsariæ regula lib. 8, cap. 4.Concipiente fide Christi Radegundis amore
Cæsarii lambit regula quidquid habet.Ea post obiterata et igno-
rata.

10 Ceterum Regula hæc, inquit Brawerus noster, an formula certa vivendi Cæsariæ sorori ab ipso Casario Antistite præscripta, an, quod magis probes legum monasticarum certa fuerit quedam comprehensio, cujus in posteros disciplina abierit, ambigi video. Et pauculis interjectis : Itaque regulam hanc utramvis in partem accipias; a S. Benedicti quidem institutis discrepantem, arbitrator equidem cum ipso Casario ex Lirinensi gymnasio profectam; quæ si legum certis capitibus olim descripta fuit, eam obsolevisse, dies ipsa docet, et illius ignoratus usus, et si Annalium Ecclesiasticorum scriptori hanc videam esse mentem, ut S. Cæsarii constitutiones velit in D. Benedicti instituta migrasse, et in hujus regulam, ut rivum in flumen, derivatas, sicut et ipsum Lirinense cœnobium S. Benedicti familia tandem cessit, id quod proclivem, assensionem meretur, in tanta similitudine et asceticarum legum magna inter se cognatione.

Hic primum editur.

NOT. 3.

11 Eam regulam diserte fatetur Baronius tom. 6, ad an. 508, n. 20, non extare. Brawerus sibi visam non esse declarat. Neque nos eam typis easam renur. Quare facturos opere pretium duximus, si eam hic daremus. Cogitamus quidem, si vitam viresque, Sanctorum patrocinio propitium Numen amoverit, præcorum Patrum Regulas et alia monastica instituta colligere, inque lucem emittere, adeoque et asceticas Sanctorum

præceptiones. Verum quia longinquum adhuc id est opus, ut hic pio Lectori illius orexin provocemus, Sanctæque Cæsariæ, cujus res gestæ fere ignorantur, vel sic gloriam illustremus, eam hic Regulam proferemus, absque tamen iis, quas post meditatur, notationibus. Multa in ea sunt, hausta ex epistola 109 S. Augustini.

REGULA MONASTERII S. CÆSARIE,

Sive Statuta sanctarum Virginum, a S. Cæsario Episcopo scripta.

a § I. De admittendis, ac probandis.

Sanctis et plurimum in Christo venerandis sororibus in monasterio, quod Deo spirante et juvante condidimus, constitutis, Cæsarius Episcopus.

Prologus.

Quia nobis Dominus pro sua misericordia inspirare, et adjuvare dignatus est, ut vobis monasterium conderemus; quomodo in ipso monasterio vivere debeatis, secundum instituta antiquorum Patrum, monita vobis spiritualia ac sancta condidimus : quæ ut Deo adjuvante custodire possitis, jugiter in monasterii cellula residentes, visitationem Filii Dei assiduis orationibus implorare, ut postea cum fiducia possitis dicere : Invenimus, quem quæsiit anima nostra. Et ideo vos sacras virgines, et Deo deditas animas rogo, quæ cum incensis lampadibus, et securâ conscientia, Domini præstolamini adventum, ut quia me pro construendo vobis monasterio laborasse cognoscitis, vestri me itineris socium fieri, sanctis orationibus postuletis; ut cum in regnum cum sanctis ac sapientibus virginibus feliciter introieritis, me cum stultis non remanere foris vestro suffragio obtineatis, orante pro me sanctimonia vestra, ut inter pretiosissimas Ecclesiæ gemmas micantem, favor divinus et præsentibus repleat bonis et dignum reddat æternis.

S. Cæsarius
virginibus rogat
ut pro se
Deum precen-
tur.

2 Et quia multa in monasteriis puellarum ac monachorum inter se instituta distare videntur, elegimus paucos de pluribus, quibus seniores cum junioribus regulariter vivant, et spiritualiter implere contendant, quod specialiter suo sexui aptum esse prospexerint. Hæc sanctis animabus vestris prima conveniunt : Si qua relictis parentibus suis, seculo renuntiare, et sanctum ovile voluerit introire, ut spiritualium luporum fauces, Deo adjuvante, possit evadere, usque ad mortem suam de monasterio non egrediat, nec in basilicam ubi ostium esse videtur.

Perpetua
clausura mo-
nialium.

3 Juramentum et maledictum, velut venenum diaboli, fugere et vitare contendant.

A juramento
et maledicto
abstinerendum.

4 Ei ergo, quæ Deo inspirante convertitur, non licebit statim habitum religionis assumere, nisi ante in multis experimentis fuerit voluntas illius approbata : sed uni e senioribus tradita, per annum integrum in eo quo venit habitu perseveret. De ipso tamen habitu mutando, vel lecto in schola habendo, sit in potestate Prioris; et quomodo personam vel compunctionem viderit, vel celerius vel tardius studeat temperare.

Probandæ
candidatæ.

5 Quæ antevideat, aut maritis relictis, aut mutatis vestibus ad monasterium venerint, non excipiantur, nisi antea de omnibus facultatibus suis, cui voluerint, chartas, vel donationes aut venditiones faciant; ita ut nihil suæ potestati, quod peculiariter aut ordinare aut possidere videantur, reservent, propter illud Domini : Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ possides, et, Si quis non reliquerit omnia, et secutus me fuerit, non potest meus esse discipulus. Hoc ideo dico, venerabiles filia, quia sanctimoniales quæ possessionem habuerint, perfectionem habere non poterunt. Quam rem etiam et illæ quæ virgines convertuntur si implere noluerint, aut non excipiantur, aut certe vestimenta religiosa non permittantur accipere,

Perum on-
clausura abdica-
tio.Matth. 19. 21.
Luc. 14. 33.

cipere, donec se ab omnibus impedimentis mundi istius liberaverint.

Quid si minores sint, aut vivunt parentes?

6 Illæ vero quæ adhuc vivis parentibus substantiam suam in potestate habere non possunt, aut adhuc minoris ætatis sunt; chartas tunc facere compellantur, quando res parentum in propria potestate habere potuerint, aut ad legitimam ætatem pervenerint. Ideo hoc sanctis animabus vestris præcipimus, timentes exemplum Ananias et Saphiræ, qui cum totum dixissent se Apostolis obtulisse, partem obtulerunt, partem sibi infideliter reservaverunt; quod fieri nec decet, nec licet, nec expedit.

Act. 5.

7 Ancillam propriam nulli, nec Abbatissæ, liceat in servitio suo habere, sed si opus habuerit, de junioribus in solatium suum accipiat. Et, si potest fieri, aut difficile aut nulla unquam in monasterium infantula parvula, nisi ab annis sex aut septem, quæ jam et litteras discere, et obedientiæ possit obtemperare, suscipiatur. Nobilium filia, sive ignobilium, ad nutriendum, aut ad docendum, penitus non accipiantur.

Qua ætate admittendæ.

a In vs. exemplari, quo usi sumus erat hæc Regula in brevia capita distributa, quorum post Prologum tituli simul erant descripti. Eos ideo hic omisimus quod neullquam ab auctore additos existinemus, quippe qui etsi summarium coram quæ traduntur fere continent sapè tamen non satis adæquate iis respondent. Deinde non nisi media pars hujus Regule ejusmodi erat distincta capitibus. Aliquot tamen capitulum titulos hic libet subjicere, ut Lectori secus, ac coniecimus, fas sit, si visum erit, arbitrari.

1 In primis observandum est, ut de monasterio usque ad mortem suam nulla egrediatur.

2 A maledictio et a juramento abstineant.

3 De habitu non mutando, et obedientia exhibenda.

4 Ut nihil, ex his quæ secum exhibuit, sibi reservet, nec per seipsam eleemosynas faciat.

5 Ut nulla infantula, nisi a sexto anno, excipiantur.

6 Ut unaqueque, non quod ipsa voluerit, sed quod ei jussum fuerit, operetur.

7 Ut nemo cellulam peculiarem habeat.

8 Ut dum psallitur nemo loquatur.

9 Nemo filiam cujuscumque de fonte suscipiat.

10 Ut signo tacto nulla tardius veniat.

§ II. De disciplina operibusque domesticis.

Opus uou eligendum.

Nemo sibi aliquid operis vel artificii pro suo libito eligat faciendum: sed in arbitrio senioris erit, quod utile prospexerit imperandum.

particularitas.

9 Nulli liceat senotam eligere mansionem, nec habeat cubiculum vel armarium, aut aliquid hujusmodi, quod peculiariter claudi possit: sed omnes divisas lectulis in una maneant cellula. Quæ vero senes sunt et infirmæ, eis taliter convenit obtemperari, vel ordinari, ut non singulæ singulas cellas habeant, sed in una recipiantur omnes, ubi et maneant. Nunquam altiori voce loquantur, secundum illud Apostoli: Omnis clamor tollatur a vobis; quod fieri nec decet omnino, nec expedit.

Eph. 4. 31.

Silentium dum psallitur.

10 Similiter dum psallitur, fabulare omnino, vel operari non liceat.

Ne de fonte suscipiant.

11 Nullam cujuslibet filiam in baptismum, neque divitis neque pauperis, præsumat excipere; quia quæ suorum libertatem pro Dei amore contempsit, aliorum expetere vel habere non debet: ut sine aliquo impedimento Deo vacare jugiter possit.

Promptitudo obedientiæ.

12 Quæ signo tacto tardius ad opus Dei vel ad opera venerit, increpationi, ut dignum est, subiacebit. Quod si secundo aut tertio admonita emendare noluerit, a communione, vel a convivio separetur.

Correctio.

13 Quæ pro qualibet culpa admonita, castigatur, corripitur, arguenti respondere penitus non præsumat. Quæ aliquid ex his quæ jubentur implere noluerit, a communione orationis, vel a mensa, secundum qualitatem culpæ, sequestrabitur.

Opera domestica.

14 Quæ coquant, singuli illis meri pro labore addantur. In omni ministerio corporali, tam in coquina, vel quicquid quotidianus exigit usus, vicibus sibi, excepta Matre vel Præposita, succedere debent.

15 In vigiliis, ut nemo per otium somno gravetur, ea opera fiant, quæ mentem non retrahant a lectionis auditu. Si qua gravatur somno, aliis sedentibus, jubetur stare, ut possit a se somni mareorem repellere, ne in opere Dei aut tepida inveniat aut negligens.

AUCTORE
S. CESARIO,
EX MSS.
Somnolentia.

16 In ipsis lanificiis faciendum suum opus quotidianum cum humilitate accipiant, et cum grandi industria implere contendant.

Opus lanificii.

17 Nemo sibi aliquid vindicet proprium, sive in vestimento, sive in quacumque alia re. Nemo cum murmuratione aliquid faciat, ne simili judicio murmuratorum pereat secundum illud Apostoli: Omnia facite sine murmurationibus.

Nihil cuiquam proprium.

Philip. 2. 14.

18 Matri post Deum obediant: Præpositam sufferant. Sedentes ad mensam taceant, et animo lectioni intendant. Cum autem lectio cessaverit, meditatio sancta de corde non cesset. Si vero aliquid opus fuerit, quæ mense præest sollicitudinem gerat, et quod est necessarium nutu magis quam voce petat. Nec solæ vobis fauces sumant cibum, sed aures audiant Dei verbum. Omnes litteras discant.

Mensa.

19 Omni tempora duabus horis, hoc est a mane usque ad horam secundam, lectioni vacent: reliquo vero diei spatio faciant opera sua, et non se fabulis occupent, propter illud Apostoli: Cum silentio operantes, et illud: In multiloquio non effugies peccatum. Et ideo hoc vobis omnino loquendum est quod ad edificationem vel utilitatem animæ pertinet.

Lectio.

Silentium.
2. Thes. 3. 12.
Prov. 10. 19.

20 Cum autem necessitas operis exegerit, tunc loquantur. Reliquis vero in unum operantibus, una de Sororibus, usque ad tertiam legat, de reliquo meditatio verbi Dei, et oratio, de corde non cesset. Sit vobis anima una, et cor unum in Domino. Sint vobis omnia communia. Sic enim legitur in Actibus Apostolorum: Quia erant illis omnia communia, et distribuebatur unicuique sicut cuique opus erat.

Lectio in opere.

Act. 4. 32.

§ III. De humilitate, pietate, castitate, aperiendis alienis defectibus.

Quæ aliquid habebant in seculo, quando ingrediuntur monasterium, humiliter illud offerant Matri communibus usibus profuturum. Quæ autem non habuerunt, non ea quaerant in monasterio, quæ nec foris habere potuerant. Illæ vero quæ aliquid videbantur in seculo, non fastidiant sorores suas, quæ ad illam sanctam societatem ex paupertate venerunt: nec sic de suis divitiis superbiant, quas monasterio obtulerunt, quomodo si eis in seculo fruerentur. Quid prodest dispergere, et dando pauperibus pauperem fieri, si misera anima diabolica inflatur superbia? Omnes ergo unanimiter et concorditer vivite, et honorate in vobis invicem Deum, eujus templa esse meruistis. Orationibus sine intermissione insistite, secundum illud Evangelii: Orantes omni tempore, ut digni habeamini. Et Apostolus: Sine intermissione orate.

Humilitas in operi erogatione.

Luc. 22. 36.
1. Thes. 5. 17.

22 Cum vero psalmis et hymnis oratis Deum, id versetur in corde quod profertur in voce. Quodcumque operis feceritis, quando lectio non legitur, de divinis Scripturis aliquid ruminare. Egrotantes vero sic tractandæ sunt, ut citius convalescant. Sed cum vires pristinas reparaverint, redeant ad feliciter abstinentiæ consuetudinem. Non sit notabilis habitus vester: nec affectetis vestibus placere, sed moribus, quod vestrum decet propositum.

Attentio in psallendo.

Infirmas.

23 Nulla in vobis concupiscentia oculorum; cujuscumque viri, diabolo instigante, consurgat. Nec dicatis vos animos habere pudicos, si oculos impudicos habeatis; quia impudicus oculus impudici cordis est, nuntius. Nec putare debet, quæ in virum non simpliciter convertit ad spectum, ab aliis se non videri cum

Custodia oculorum.

AUCTORE
S. CÆSARIO,
EX MSS.

cum hæc facit. Videtur omnino, a quibus se videri non arbitrat. Sed ecce lateat, ut a nemine hominum videatur, quid facit de illo super inspectore, cui omnino latere non potest? Timeat ergo displicere Deo: cogitet ne male placeat viro. Quando ergo simul stas, si aut Provisor monasterii, aut aliquis cum eo virorum supervenerit invicem vestram pudicitiam custodite, Deus enim qui habitat in vobis, etiam in isto modo vos custodit.

Atienī defec-
tus Matri ape-
riendi.

24 Si quam vero liberius quam decet agere videritis, secretius corripite ut sororem. Si audire neglexerit Matri in notitiam ponite. Nec vos iudicetis esse malevolas, quando hoc sancto animo indicatis. Magis enim innocentes non estis, et peccato ipsius participes vos facitis, si sororem vestram, quam castigando corrigere potuistis, tacendo perire permittatis. Si enim vulnus haberet in corpore, aut a serpente percussa, et vellet hoc occultare dum timet secari, nonne crudeliter hoc taceretur, et misericorditer proderetur? Quanto ergo magis consilia diaboli et insidias illius manifestare debetis, ne in deterius vulnus peccati augeatur in corde, ne concupiscentiæ malum diutius nutriatur in pectore? Et hoc facite cum dilectione sororis, et odio vitiorum.

§ IV. De cavenda proprietate. De cura vestium.

Litteras dare
aut accipere
nefas.

Quæcumque autem (quod Deus non patitur) in tantum progressa fuerit malum, ut occulte ab aliquo litteras, aut quælibet mandata, aut munuscula accipiat, si hoc ultro confessa fuerit, indulgentiam mereatur, et oretur pro ea. Si autem celans proditur vel convincitur, secundum statuta monasterii gravius emendetur. Simili etiam districtioni subjaceat, si vel ipsa cuicumque litteras aut munuscula transmittere sacrilego usu præsumperit. Pro affectu tamen parentum ad cuicumque notitiam, si aliquam transmittere voluerit eulogiam panis, Matri suggerat; et si ipsa permiserit, per Posticarias det, et ipsæ nomine illius transmittant cui voluerit, ipsa sine Præposita, aut Posticariis, per se non præsumat nec dare nec accipere quidquam.

Eulogia.

Furtum, et
convicia ut
plectenda.

26 Et quamvis non solum cogitare, sed omnino nec credi debeat, quod sanctæ virgines duris se sermonibus vel conviciis mordeant; tamen si forte, ut se habet humana fragilitas, in tantum nefas aliquæ de sororibus ausæ fuerint, diabolo instigante, prorumpere, ut aut furtum faciant, aut in se invicem convicia mittant; justum est ut legitimam disciplinam accipiant, a quibus regulæ instituta violantur. Necessè est enim ut in eis impleatur illud, quod de indisciplinatis filiis per a Salomonem prædixit Spiritus sanctus. Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella. Et iterum: Tu virga eum cædis, animam ejus de inferno liberabis. Disciplinam tamen ipsam in præsentia congregationis accipiant, secundum illud Apostoli: Peccantes, coram omnibus corripiantur.

a

Eccli. 30. 1.

Prov. 23. 14.

1. Tim. 5. 20:

27 Et quia monasterii Mater necesse habet pro animarum salute sollicitudinem gerere, et de substantiola monasterii quodam victum corporis opus est, jugiter cogitare, salutantibus etiam affectum impendere, et epistolis quorumcumque fidelium respondere; omnis lanificii cura, unde vestimenta sanctis sororibus ministrentur, ad sollicitudinem Præpositæ, vel Lanipendix pertinebit: per quarum industriam ita fideliter, cum zelo, et amore Dei, vestimenta quæcumque necessaria sunt, præparentur, ut quotienscumque sanctis sororibus opus fuerit, Præposita offerat; et Mater monasterii, quibus necesse fuerit, cum sancta discretione dispenset.

Vestimenta a
qua curanda.

28 Quæ tamen vestimenta cum tanta industria in monasterio fiant, ut ea nunquam necesse sit Abbatissæ extra monasterium comparare. Et non ad vos pertineat, quale vobis indumentum pro temporis con-

gruentia proferatur. Si autem hinc inter vos contentiones, et murmura oriuntur, si aliquæ ex vobis minus forte dignum aliquid acceperint, quam prius habuerunt; hinc vos probate, quantum vobis desit in illo interiore sancto habitu cordis, qui pro habitu corporis murmuratis. Tamen si vestra toleratur infirmitas, ut amplius quam usus quotidianus exigit habeatis, in uno tamen loco, sub communi custode, quod habueritis reponite, et claves de arcellis, vel presuriolis vestris Regestoraria teneat.

Ubi asser-
vanda.

29 Nulla sibi aliquid proprium operetur, nisi cni Abbatissa præceperit, aut permiserit, sed omnia opera vestra in commune fiant, tam sancto studio, et tam frequenti alacritate, quomodo si vobis propria faceretis.

Nil proprium.

a Non est Salomonis hoc pronuntiatam, sed Jesu Siracidæ. Scripsit fortassis S. Cæsarius per Sapientem, et librarius reposuit per Salomonem. Quamquam par est Salomonis Prov. 13, 24 sententia: Qui autem diligit filium, instanter erudit.

§ V. De Celleraria, Infirmaria, aliisque.

Ad cellarium, ad posticium, vel lanipendium, tales a seniore eligantur, non quæ voluntates aliquarum, sed quæ necessitates omnium, cum timore Dei considerent. Et ideo quidquid ad manducandum vel ad bibendum pertinet, nulla de sororibus præsumat circa lectum suum reponere aut habere. Quæcumque autem hoc fecerit gravissimam districtionem sustineat. Ante omnia coram Deo et Angelis ejus obtestor, ut nulla de sororibus vinum occulte aut emat, aut undecumque transmissum fuerit accipiat, sed quod transmissum fuerit præsentem Abbatissam, vel Præpositam, posticarias accipiant, et cavenariæ tradant, et per ipsius dispensationem, secundum institutionem regulæ, illi cui transmissum est, quomodo infirmitati suæ convenit, ita dispenset. Et quia solet fieri ut cella monasterii non semper bonum vinum habeat ad sanctæ Abbatissæ curam pertinebit, ut tale vinum provideat, unde aut infirmæ, aut illæ quæ sunt delicatius nutritæ, palpentur.

Esculenta et
poculenta om-
nia in com-
muni.

31 Lavacra etiam cujus infirmitas exposcit, minime denegentur. Sed fiat sine murmuratione, de consilio medicinæ, ita ut etiam si lavari nolit illa quæ infirma est, jubente seniore fiat, quod opus fuerit pro salute. Si autem nulla infirmitate compellitur, cupiditati suæ non præbeatur assensus.

Dalneo quæ
utentur.

32 Ægrotantium cura, sive aliqua imbecillitate laborantium, uni satis fideli, et compunctæ debet injungi; quæ de cellario petat quodcumque opus esse perspexerit. Et talis eligi debet, quæ et monasterialem rigorem custodiat, et infirmis cum pietate deserviat. Et si hoc necessitas infirmarum exegerit, et Matri monasterii justum visum fuerit, etiam cellariolum, et coquinam suam infirmæ in commune habeant. Quæ cellario, sive cavenæ, sive vestibus, vel codicibus, aut posticio, vel lanipendio præponuntur, desuper Evangelium claves accipiant, et sine murmure serviant reliquis. Si quæ vero vestimenta, calceamenta, utensilia, negligenter expendenda, vel custodienda putaverint, tamquam intersors rerum monasterialium, severius corrigantur.

Infirmaria
quales.

§ VI. De jurgiis et conviciis corrigendis.

Lites nullas habeatis, secundum illud Apostoli: Servum Dei non oportet litigare. Et illud: Abstine te a lite, et minues peccata. Aut si fuerint, quam celerius fiantur, ne ira crescat in odium, et festuca convertatur in trabem, et efficiatur anima homicida. Sic enim legitis: Qui odit fratrem suum homicida est. Et: Levantes sanctas manus sine ira et discipatione. Quæcumque convicio vel maledicto, vel etiam criminis objectu læserit sororem suam, meminerit culpam satisfactione purgare. Quod vitium si iterare præsumperit,

2. Tim. 2. 21.
Eccli. 28. 10.
Non litigan-
dum.

1. Joan. 3. 15

1. Tim. 2. 8.

præsumperit, districtione severissima feriat, usquequo per satisfactionem recipi mereatur. Juniores præcipue senioribus deferant.

a
Venia invi-
cam petenda,
danda.
 Marc. 11. 26.
Præfectæ ve-
niam an pe-
tent?
 34 Si qua vero pro quacunque re a excommunicata fuerit, remota a congregatione, in loco quo Abbatissa jusserit, cum una de spiritalibus sororibus resideat, quousque humiliter perendo indulgentiam accipiat. Si autem, ut fieri solet, stimulante diabolo, invicem se læserint, invicem sibi veniam petere, et debita relaxare debebunt, propter orationes, quas utique quanto crebriores, tanto puriores habere debent. Quod si illa, cui venia petitur, indulgere sorori suæ noluerit, a communione removeatur, et timeat illud: Quia si non dimiserit, non dimittetur ei. Quæ autem nunquam vult petere veniam, aut non ex animo petit; aut a qua petitur, si non dimittit, sine causa in monasterio esse videtur. Proinde vobis a verbis durioribus parcite: quæ si emissa fuerint ex ore vestro; non pigeat ex ipso ore proferre medicamenta, unde facta sunt vulnera.

35 Quando autem vos, quæ Præpositæ estis, necessitas disciplinæ pro malis moribus coercendis dicere verba dura compellit, si etiam in ipso modis vos excessisse fortasse sentitis, non a vobis exigitur ut veniam postuletis; ne apud eas, quas oportet esse subjectas, dum minimum servatur humilitas, regendi frangatur auctoritas. Sed tamen petenda est venia ab omnium Domino, qui novit etiam quas plus juste corripitis, quanta benevolentia diligatis. Matri, quæ omnium vestrum curam gerit, et Præpositæ, sine murmuratione obediatur; ne in illis caritas contristet. Ipsæ vero quæ vobis præsent, cum caritate, et vera pietate, discretionem et regulam studeant custodire. Circa omnes seipsas bonorum operum præbeant exemplum: corripiant inquietas, consolentur pusillanimes, sustineant infirmas; semper cogitantes Deo se pro vobis reddituras esse rationem. Inde et vos magis sancte obediendo, non solum vestri, sed etiam ipsarum miseremini, quæ inter vos quanto in ordinatione superiores videntur, tanto in periculo majori versantur: pro qua re non solum Matri, sed etiam Præpositæ, Primiceriæ, vel Formariæ, cum reverentia humiliter obedite.

a
Vulgo negant Doctores potestatem ferendi censuras Ecclesiasticas posse feminis conferri. Dicuntur tamen Abbatissæ aliæque sanctimonialium Præfectæ excommunicare, cum a communi psalmodia, ceterisque religiosis conventibus, aut usu etiam divinatorum mysteriorum tantisper suis jubent abstinere, in panam ejuspiam delicti. Consule Egilium de Coninck tom. 2, de Sacramentis disp. 13. dub. 4, num. 33. Henriquez lib. 13, cap. 24, etc.

§ VII. De colloquio cum externis.

Qui viri in monasterium ingredi, et quando possint.
 Ante omnia propter custodiendam famam vestram, in secreta parte monasterii, et in oratoriis, exceptis Episcopis, Provisore, et Presbytero, Diacono, et Subdiacono, et uno vel duobus lectoribus, quos et ætas et vita commendat, qui aliquotiens Missas facere debeant, nullus introeat. Cum vero, aut tecta retractanda sunt, aut ostia, vel fenestræ sunt componendæ, aut aliquid hujusmodi reparandum, artifices tantum et servi ad operandum, si necessitas exegerit, cum Provisore introeant; sed nec ipse sine scientia aut permissione Matris. Ipse vero Provisor in interiori parte monasterii, nisi pro his utilitatibus quas superius comprehendimus, nunquam introeat; et nunquam aut difficile sine Abbatissa, aut alia honestissima teste, ut sanctæ sorores secretorum usum, sicut decet et expedit, habeant.

An mulieres?
 37 Matronæ etiam seculares, vel puellæ, sen reliquæ mulieres adhuc in habitu laico, similiter introire prohibeantur.

Abbatissa qua ratione cum externis agat.
 38 Observandum est etiam, ne Abbatissa ad salutantes in saluatorium sine digno honore suo, hoc est, sine duabus aut tribus sororibus, procedat. Episcopi, Abbates, vel reliqui religiosi quos magna vita

commendat, si petierint, debent ad orationem in oratorium introire. Observandum est etiam, ut janua monasterii opportunis horis salutantibus pateat.

39 Convivium etiam his personis, hoc est, Episcopis, Abbatibus, monachis, Clericis, secularibus viris, mulieribus in habitu seculari, nec Abbatissæ parentibus, nec alicujus sanctimonialis, nunquam, nec in monasterio, vel extra monasterium, præparetis. Sed nec Episcopis hujus civitatis, nec Provisori quidem ipsius monasterii, convivium fiat. De civitate vero nec religiosæ femine, nisi forte sint magnæ conversationis, et quæ monasterium satis honorent; et hoc rarissime fiat.

40 Si qua tamen de alia civitate ad requirendam filiam suam, aut ad visitandum monasterium venerit, si religiosa est, et Abbatissæ visum fuerit, debet ad convivium vocari; reliquæ penitus nunquam: quia sanctæ virgines et Deo devotæ, magis Christo vacantes pro universo populo debent orare, quam corporalia convivia præparare. Si quis vero germanam suam, vel filiam, ut quamlibet parentem, aut sibi cognatam videre voluerit, præsentem Formariæ, vel quamlibet seniore, ei colloquium non negetur.

§ VIII. De ægris, vestibus supellectile.

Abbatissa mensa.
 Abbatissa nisi inæqualitate aliqua aut infirmitate vel occupatione compellente, extra congregationem penitus non reficiat.

42 Illud ante omnia te, sancta Mater, et venerabilis quæcumque fueris Præpositæ, etiam cuicumque cura committenda est infirmarum, Primiceriam etiam, vel Formariam admono et contestor, ut vigilantissime consideretis, si sunt aliquæ de sororibus quæ pro eo quod delicatius nutritæ sunt, aut defectionem forsitan stomachi frequentius patiuntur, et sicut reliquæ abstinere non possunt, aut certe cum grandi labore jejunt, si illa propter verecundiam petere non præsumunt, vos eis jubeat a Cellerariis dari, et ipsis ut accipiant continetis, et certissime confidant quod quidquid, dispensante aut jubente seniore, qualibet hora receperint, in illa repausatione Christum accipiant. Cellerariæ vero, et illæ quæ infirmis servituræ sunt, super omnem sollicitudinem, cura illis et diligentia infirmarum coram Deo et Angelis denuntietur. Hoc etiam moneo ut, propter nimiam inquietudinem, ad januam monasterii quotidiane vel assidue elemosynæ non fiant, sed quod Deus dederit ut possit usibus monasterii remanere, Abbatissa, per Provisorem ordinet pauperibus dispensandum.

43 Ante omnia observandum est, ut si filiæ aliquis, vel a aliquæ necessitudini ad se pertinenti, vestimenta vel aliquid aliud dederit, sive transmiserit, non occulte accipiat. Pro qua re omnibus quæ ad posticium observaverint, contestor coram Deo et Angelis ejus, ut nihil de monasterio permittant dare foris, vel in monasterium intus acquiescant excipi, extra conscientiam vel consilium Abbatissæ. Tamen si Abbatissa, ut assolet, cum saluatoribus occupata fuerit, posticariæ Præpositæ ostendant quodcumque exhibitum fuerit. Quam rem si implere neglexerint, et illæ posticariæ quæ permittunt, et illæ quæ excipiunt, non solum districtionem monasterii gravissimam sustinebunt, sed propter transgressionem sanctæ regulæ, causam se necum ante Deum noverint esse dicturas. Ipsum vero quod transmissum fuerit, si illi opus ad usus suos fuerit, ipsa habeat. Si vero illa nihil indiget, in commune redactum, cui est necessarium præbeatur propter illud Domini mandatum: Qui habet duas tunicas, det non habenti. Indumenta vero ipsæ cum nova accipiunt, si vetera necessaria non habuerint. Abbatissæ refundant, pauperibus, aut incipientibus junioribus dispensanda.

AUCTORE
 S. CESARIO,
 XX MSS.

Convivium
 quibus præ-
 bendum.

Ut cum pa-
 rentibus
 agent sancti-
 moniales.

Abbatissa
 mensa.

Imbecilliori-
 bus ultro sub-
 venientiam.

a
 Nihil dandum
 aut accipien-
 dum sine
 venia.

Non habenda
 superflua.
 Luc. 3. 11.

AUCTORE
S. CÆSARIO,
EX MSS.
Colori ve-
stium.

44 Omnia vero indumenta, simplici tantum et honesto colore habeant. Numquam nigra, nunquam lucida, sed tantum laia vel lactena in monasterio, per industriam Præpositæ, vel sollicitudinem lanipendæ fiant; et Mater monasterii, quomodo cuique rationabiliter necessaria fuerint, dispenset. Tinctura in monasterio nulla fiat, nisi, ut supradictum est, laia et lactena; quia aliud humilitati virginum non oportet. Lectaria vero ipsa simplicia sint: nam satis indecorosum est, si in lecto religiosæ stragula secularia, aut tapetia picta resplendeant. Argentum in usum vestrum non habeatis, absque ministerio oratorii.

Lecti ratio.

45 Plumaria, et acupictura, et omne polymitum, vel stragula, sive ornaturæ, numquam in monasterio fiant. Ipsa etiam ornamenta in oratoriis simplicia esse debent, numquam plumata, nunquam bolose-rica, nunquam bombycina: et nihil aliud nisi cruce aut nigræ aut lactena tantum operis assutio de pannis aut lacteis apponatur. Nam nec lacerata appendi, nec tabulæ pictæ affigi, nec in parietibus vel cameris ulla pictura fieri debet, quia in monasterio, quod non spiritalibus, sed humanis tantum oculis placet, esse non debet. Si vero aliqua ornamenta, vel a vobis, vel ab aliquo de fidelibus monasteriorum collata fuerint; aut usibus monasterii profuturis, vendantur, aut Sanctæ Mariæ basilicæ, si necesse fuerit, deputentur. Acupictura numquam nisi in mappulis aut faciergiis, in quibus Abbatisa iusserit, fiat.

Templi orna-
tus.

46 Nulla ex vobis præsumat Clericorum, sive laicorum, nec parentum, nec cuiuscumque virorum, sive mulierum vestimenta, aut ad lavandum, aut ad consuendum, aut ad reponendum accipere; ne per istam incautam, et inhonestam, ac inimicam familiaritatem, fama monasterii ledi possit. Quæcumque hoc observare noluerit, tanquam si crimen admiserit, ita restrictione monasterii feriat.

Extremorum
vestes non cu-
rauda.

a Videtur legendum, aliqua necessitudine.

§ IX. Brevis recapitulatio præcedentium.

Te vero sanctam ac venerabilem Matrem monasterii, et te Præpositam sanctæ congregationis, coram Deo et Angelis ejus, admoneo et contester, ut nullius unquam vel minæ, vel oblocutiones, vel blandimenta, molliant animum vestrum, ut aliquid de sanctæ ac spiritalis regulæ institutione minuatis. Credo tamen de Dei misericordia, quod non nisi pro aliqua negligentia reatum incurrere, sed pro sancta et Deo placita obedientia ad æternam beatitudinem possitis feliciter pervenire.

Contestatio
Superiorum.

48 Cum Deo propitio in exordio institutionis monasterii vobis regulam fecerimus, multis tamen postea vicibus ibi aliquid addimus vel minuius. Pertractantes, enim, et probantes quid implere possitis, hoc nunc definitivimus, quod et rationi, et possibilitati, et sanctitati conveniebat. Quantum enim diligenti experimento capere potuimus, ita Deo inspirante temperata est regula ipsa, ut eam cum Dei adjutorio ad integrum custodire possitis. Et ideo coram Deo et Angelis ejus contestamur, ut nihil ibi ultra mutetur aut minuat.

Ut scripta hæc
regula.

49 Pro qua re quæcumque schedas prius fecimus cæcæ esse volumus. Hanc vero, in qua manu mea recapitulationem scripsi, sine ulla diminutione, rogo et moneo, ut Deo adjutore fideliter ac feliciter impleatis, incessanter Dei adjutorium implorantes, ne vos venenoso consilio suo antiquus hostis impediatur, qui de ipso cæli fastigio sibi consentientes ad inferni profunda consuevit abstrahere. Unde sanctæ ac venerabilis illæ, moneo, ut cum omni virtute et vigilantissima sollicitudine, suggestiones illius repellere studeatis. Et sic cum Dei adjutorio currite ut apprehendere valeatis, quia non qui cæperit, sed qui per-

Nihil in ea
mutandum.

severaverit usque in finem, hic salvus erit. Et licet, credam, quod ea quæ superius scripta sunt, sancta pietas vestra et semper memoriter teneat, et Christo auxiliante non solum fideliter, sed etiam feliciter implere contendat; tamen ut ea quæ constituimus sancto cordi vestro tenacius valeant inherere, istam parvulam recapitulationem, quam manu mea scripsi, fieri volumus, quam rogo Deo inspirante, et libenter accipere, et jugiter studeatis cum Dei adjutorio custodire.

Addita hæc
recapitulatio
a Cæsario.

50 Hoc enim est, quod specialiter, absque ulla diminutione, a vobis volumus observari, ut nulla ex vobis usque ad mortem suam de monasterio egredi, vel in ipsam basilicam, in qua januam habetis, aut permittatur, aut per seipsam præsumat exire.

Non egredien-
dum mona-
sterio.

51 Ut nulla cellam peculiarem habeat. Ut familiaritatem, aut quamlibet societatem, nec cum religiosi, nec cum laicis, seu viris seu mulieribus secretam habeat. Nec sola cum solo loqui vel sub momento temporis permittatur: nec vestimenta eorum ad lavandum, vel tingendum, aut custodiendum, vel ad consuendum accipiat. Et, sicut in ipsa regula constituimus, nec quidquam ab intus foras occulte transmittere, aut a foris intus excipere audeant.

Communica-
tio cum exter-
nis vitanda.

52 Nulla aliquid proprium nec foris possideat, nec intus habeat; nec ad ordinationem suam aliquid reservet: sed, sicut superius diximus, chartis cui voluerit tradat factis, ut ab omni impedimento sit libera, propter illud quod Dominus dixit: Si quis non renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Et illud: Si quis vult venire post me abneget semetipsum sibi. Qui semetipsum jussus est abnegare, qua fronte præsumit sibi aliquid de impedimentis mundi istius reservare, et non magis quod scriptum est contremiscit, ac metuit, quia impedimenta mundi fecerunt eos miseros? Et illud Apostoli diligenter attendite: Volo, inquit, vos sine sollicitudine esse. Et hæc fideliter observans, secunda conscientia dicat: Mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. Et illud: Omnia ut stercus arbitratus sum, ut Christum lucrifacerem.

Omnium ab-
dicatio.

Luc. 14. 33.

Math. 16. 24.

1. Cor. 7. 32.

Gal. 6. 14.

Phil. 3. 8.

53 Convivium nec Episcopo istius civitatis, nec alterius nec ulli virorum, sicut in hac regula statutum, præparetur.

Convivia.

54 Epistolæ nullius hominis etiam nec parentum, occulte accipiantur; aut sine missu Abbatisæ ullæ qualescumque littere transmittantur.

Litteræ.

55 Moneo specialius, sicut jam diximus, vestimenta lucida, vel nigra, vel cum purpura, vel vibrina, numquam in usu habeantur, nisi tantum laia et lactena.

Vestes.

56 Capita nunquam altiora ligent, quam hoc loco mensuram de incato fecimus.

57 Omnia opera in commune faciant.

58 Quæcumque ad conversionem venerit, in salutariorio ei regula frequentius relegatur. Et si prompta et libera voluntate professa fuerit, se omnia regulæ instituta complere, tandiu ibi sit quamdiu Abbatisæ justum ac rationabile visum fuerit. Si vero regulam se dixerit non posse complere, penitus non excipiat.

Admissio.

59 Janua monasterii, numquam extra basilicam cum vestra voluntate, aut cum vestro permissu fiat: et vespertinis, et nocturnis, ac meridianis horis numquam pateat; ita tamen ut ipsis horis, et quando reficitur, claves Abbatisæ apud se habeat. Ipsa tamen Abbatisa sanctæ congregationis, cui nihil possidere licet, aut aliquid peculiare habere permittitur, Deum ei contester ut in quantum possibilitas fuerit, quæ necessaria sunt, ministrare illis student.

Janua.

Claves.

60 Plumaria, et ornaturæ, vestimenta purpurea, et omne polymitum, numquam in monasterio fiant propter illud Apostoli: Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus, ut ei placeat cui se probavit.

Ornatu.

2. Tim. 2. 4.

§ X. De electione Abbatissæ. Regula non mutanda.

Electio Abbatissæ.

Quotiens sancta Abbatissa ad Deum migraverit, nulla ex vobis carnali affectu, aut pro natalibus, aut pro facultatibus, aut pro parentela aliqua, minus efficacem fieri velit; sed omnes Christo inspirante unanimiter sanctam ac spiritalem eligite, quæ et regulam monasterii possint efficaciter custodire, et venientibus responsum cum ædificatione, et compunctione, et cum sancto affectu sapienter valeat reddere: ut omnes homines, qui vos cum grandi fide et reverentia, pro sua ædificatione expetunt, Deum uberius benedicant, et de vestra electione, et de illius quam elegistis conversatione spiritualiter gratulentur.

Nihil mutandum in regula.

62 Et licet, filiæ et unice mihi in Christo caritate venerabiles, de sanctæ pietatis vestræ obedientia sim securus, tamen pro paterna sollicitudine, quia vos Angelis desidero esse consimiles, iterum atque iterum rogo, et per omnipotentem Deum vos contester, ut nihil de sanctæ regulæ institutione minui permittatis, sed totis viribus eam custodire auxiliante Domino laboretis, scientes quia unaquæque propriam mercedem accipiat secundum suum laborem.

Adhortatio ad servandam regulam.

63 Et hoc ante omnia rogo, ut admonitionem nostram non transitorie accipiat sanctitas vestra, qui non ex nostra præsumptione loquimur, sed secundum quod scripturis canonicis legitur, antiquorum Patrum libris abundantissime continetur, vos cum grandi affectu et cum vera caritate salubriter admonemus.

Matth. 5. 19.

Et quia legitis, quod qui unum mandatum minimum neglexerit, minimum vocetur in regno cælorum, nolite humilitatis nostræ verba quasi minima despiciere,

Luc. 10. 16. Eccli. 19. 1.

propter illud quod scriptum est: Qui spernit, me spernit. Et illud: Qui spernit modica, paulatim defluet. Quomodo enim in quocumque carnali certamine tantum unusquisque abjectior erit, quanto eum minor et inferior persona superaverit, ita et in spiritali luctamine in eo qui negligens fuerit in minimis,

Jac. 2. 10.

implebitur illud quod scriptum est: Qui universam legem servaverit, offendat in unum, factus est omnium reus. Hæc enim ego cum grandi non solum timore, sed etiam tremore cogitans, dum pavescit animus meus ne vos aliqua vel minuta peccata subripiant, non solum admoneo, sed etiam supplico, pariterque contester, et cum grandi affectu caritatis adjuro, ut in illam eternam beatitudinem ad consortium Angelorum omniumque Sanctorum sine confusione veniatis, simul et cum Sancta Maria, vel cum omnibus virginibus coronas gloriæ accipere, et caelestem Agnum sequi vos feliciter videre promerear, ut toto corde, et toto animo mandata superius comprehensa studeatis implere, per quæ ad æterna præmia possitis feliciter pervenire.

Abbatissæ regulam mutare cupientes resistendum.

64 Illud etiam quod non credo, nec Deus pro sua misericordia fieri patiatur, si quocumque tempore quælibet Abbatissa de hujus regulæ institutione aliquid immutare, aut relaxare tentaverit, vel pro parentela, seu pro qualibet conditione subjectionis, vel familiaritatem Pontificis hujus civitatis habere voluerit; Deo vobis inspirante, ex nostro permissu, in hac parte cum reverentia et gravitate resistite, et hoc fieri nulla ratione permittite: sed secundum sacra sanctissimi Papæ Urbis Romæ adjutoria, vos auxiliante Domino munire in omnibus studete. Præcipue tamen de infrascripta recapitulatione, quam manu mea scripsi, contester ut nihil penitus minuatur. Quæcumque enim Abbatissa, aut quælibet Præposita, aliquid contra sanctæ regulæ institutionem facere tentaverint, noverint se mecum ante tribunal Christi causam esse dicturas.

Contumaces et coercendæ.

65 Et si forte, quod Deus non patiatur fieri, aliqua de filiabus nostris tam pertinax animo, quæ hujus

regulæ recapitulationem salubriter, et secundum institutionem sanctorum Patrum scriptam implere contemnat, a sanctæ congregationis vestræ conventu eam accensæ zelo sancti Spiritus removete: et tam diu in cella saluatoria sit remota, quamdiu dignam penitentiam agens, humiliter veniam petat; et donec ad regulæ instituta se corrigat, intus non regrediat. Hoc ideo dicimus, quia timendum est, ne dum unius negligentia palpatur, et secundum regulam non corrigitur, aliæ quæ proficere poterant, vitentur. Sed credimus de Dei misericordia, quod dum sancte et spiritualiter agitis, et eas quæ negligentes sunt cum vera caritate corripitis, feliciter ac pariter ad æterna præmia veniatis, præstante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et imperium in secula seculorum, Amen.

AUCTORE
S. C. CESARIO,
EX MISS.

§ XI. Psalmodiæ et jejuniorum ratio.

Cum Dei adjutorio psallite sapienter. Ordinem etiam quomodo psallere debeatis, ex maxima parte secundum regulam monasterii a Lyrinensis, in hoc libello indicavimus inserendum. In primo die Paschæ ad Tertiam psalmi duodecim cum alleluaticis suis et antiphonis; tres dicantur lectiones, una de Actibus Apostolorum, alia de Apocalypsi, et de Evangelio tertia, hymnus: Jam surgit hora tertia. Ad Sextam psalmi sex cum antiphona, hymnus: Jam sexta sensim volvitur; et lectiones. Ad Nonam similiter dici debent psalmi sex, cum antiphona, hymnus: Ter hora trina volvitur. Lectio, et capitellum. Ad lucernarium directaneus brevis; et antiphonæ tres. Hymnus: Hic est dies vernus Dei; quem hymnum totum Pascha, et ad matutinos, et ad vesperam psallere debetis; et ad duodecimam imprimis: Sol cogovit occasum suum: et psalmi decem et octo dicantur; antiphonæ tres, et hymnus: Christe precamur annue. Dei alia ad duodecimam, Christe qui lux es et dies, hymnus dicatur. Et sic omni tempore vicibus isti duo hymni dicantur. Lectiones ad ipsam Paschalem duodecimam duæ, una Apostoli, alia Evangeliorum de resurrectione dicantur. Ad nocturnos psallantur psalmi decem et octo antiphonæ minores cum alleluaticis suis, et lectiones duæ, hymnus, et capitellum. Hoc ordine toti septem dies sunt celebrandi. Post pascha vero ipsi nocturni dicendi sunt usque ad kalendas Octobris, et usque kalendas Augusti sexta feria tantum et Dominica vigilentur. Post Pascha vero usque ad Pentecosten sexta feria semel reficiendum est. Et post duodecimam sex missæ futuræ sunt, hoc est lectiones decem et octo memoriter dicende sunt; et post psalmi decem et octo, antiphonæ tres. Post nocturnos vero missæ tres ad librum fieri debent usque ad lucem.

Ordo psallendi.

a

Modus jejuniorum.

67 Jejuniu a Pentecoste usque ad kalendas Septembris. Ab hinc eligite quomodo debeatis jejunare, id est, quomodo virtutem vel possibilitatem viderit Mater monasterii, sic studeat tenepare. A kalendis Septembris usque ad kalend. Novembris secunda, et quarta, et sexta feria jejunandum est: a kalendis vero Novembris usque ad natalen Domini, exceptis festivitibus vel b Sabbatho, omnibus diebus jejunare oportet. Ante Epiphaniam jejunandum est septem diebus. Ab Epiphania vero usque ad anteriorem hebdomadam Quadragesimæ, secunda, quarta, et sexta feria jejunandum est.

b

68 Natalis Domini et Epiphania ab hora tertia noctis usque ad lucem vigilandum est, ita ut ante nocturnos Missæ sex de Prophetia Isaia. Et post nocturnos Missæ sex de Evangelio dicantur. In Epiphania ante nocturnos Missæ sex de Daniele fiant: post nocturnos de Evangelii Missæ sex. Quotidianis vero diebus ad Tertiam, Sextam, Nonam, seni psalmi cum antiphonis, hymnis, lectionibus, vel capitellis

AUCTORE
S. CÆSARIO,
EX MSS.

snis dicantur. Dominica vero die vel Sabbathorum, ad Tertiam psalmi sex; post quos lectiones tres, una de Prophetis, alia de Apostolo, tertia ex Evangelii; et post ipsas lectiones psalmi sex, antiphona una, hymnus, et capitellum. Cunctis diebus festis ad Duodecimam psalmi qui ad Tertiam dicendi sunt, antiphonæ tres jungantur, Lectiones vero de re, hoc est de ipsa festivitate dicantur.

69 A Kalendis Octobris usque ad Pascha addite secundos nocturnos, id est psalmos decem et octo; Lectiones duas, et hymnum. Ad primos nocturnos, in primo dicite: Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam, in fine: Rex æternæ Domine. A secundo nocturno: Magna, et mirabilia. Alia nocte ad primum nocturnum dicendum est: Mediæ noctis tempus est. At secundum: Æternæ rerum conditor. Ad secundos nocturnos imprimis incipite: Miserere mei Deus, miserere mei. Post nocturnos legantur orationes tres; psallantur Antiphona, et Responsus, et alia antiphona. Post hoc usque ad lucem impleantur Missæ quatuor. Si fieri potest nunquam minuantur, nunquam maturius, nunquam tardius excitentur. Post hoc matutinales Canonici dicantur, privatis diebus cum antiphonis, festis vero diebus cum alleluia psallantur. Omni Dominica sex Missæ fiant, postea matutine fiant. Imprimis dicite directaneum parvulum, Confitemini, cum Antiphona, Cantemus Domino, et omnes matutinari cum alleluia dicantur. Sabbatho enim et omnibus diebus festis vigilie celebrentur. In solemnitatibus vero ipsis impletis matutinis, et hymnum dicant, Te Deum Laudamus. In exteriori oratorio procedendum est, et dicendus est directaneus parvulus, post hoc canticum: Cantemus Domino, deinde benedictio trium puerorum, post benedictionem, hymnus: Gloria in excelsis Deo. Deinde dicenda est Prima cum psalmis sex, et hymnus: Fulgentis auctor ætheris. Lectiones duæ, una de veteri, alia de novo testamento, et capitellum. Hoc modo Dominica vel Sabbatho, et majoribus festivitatibus fieri debet. Ad vesperam simili modo in exteriori oratorio directaneus parvulus dicatur, et Antiphona tres, Hymnus una die: Deus qui certis legibus, altera die, Deus creator omnium. Omnibus vero diebus Dominicis, ad vigilias Evangelia legantur, sed semper in prima Missa una resurrectio legatur, altera Dominica, altera resurrectio, sic et tertia, sicque quarta. Et dum illa prima Missa in resurrectione legitur, et semper in prima Missa una resurrectio legitur, nemo sedere præsumat. Postea vero in illis quinque Missis quæ sequuntur, omnes secundum consuetudinem sedeant. Quando festivitates Martyrum celebrantur, prima Missa de Evangelii legatur, reliquæ de passionibus Martyrum. Privatis vero diebus in vigiliis ordine suo libri novi vel veteris Testamenti legantur. In hyeme omni die post nocturnos tres Missæ fiant. Ante omnia ipsa lectio in vigiliis ita temperanda est, ut et desiderari et semper augere.... Et ideo per singulas orationes binæ, aut certe non amplius ternæ paginæ relegantur. Si vero evenierit ut tardius ad vigilias consurgant, singulas paginas, aut quantum Abbatisse visum fuerit, legant: in cujus potestate erit, ut quando signum fecerit, qui legit sine mora consurgat, ut canonicus Missarum numerus possit impleri. Pro qua re ipsæ vigilie sic temperentur, ut quæ sanæ sunt post vigilias somno non opprimantur. Omni tempore post matutinos usque ad secundam horam legant, postea vero faciant opera sua.

70 Quando aliqua defuncta fuerit, paucae sorores illam vigilent, usque ad mediam noctem, et legatur Apostolus. Post mediam vero noctem illæ quæ vigilaverunt usque ad matutinos requiescant, et reliquæ vigilantes unam Missam faciant de Evangelii, reliquas de Apostolo. Et hoc si aliqua senior de hac luce

Vigilia apud
mortuas.

migraverit. Si vero junior fuerit, de Apostolo fiant Missæ usque ad matutinos. Ante omnia studendum est, ut cum aliqua de sororibus defuncta fuerit, sancto Episcopo in notitiam deponatur, ut ipse eam usque ad basilicam, ubi ponenda est, psallendo pro sancta devotione deducat, et Clerici de Sancta Maria.

a De Lirino plenius agemus xvi Januarii in vita S. Honorati. Fuerat isthic monachus Cæsarius.

b Cur olim Sabbathi jejuniū vetitum in Ecclesia fuerit, ac deinde permissum, erudite ut cetera disputat Baronius tom. 1, ad an. 37, num. 202 et 203.

§ XII. Ordo convivii. Epilogus.

Ordinem etiam convivii huic regulæ inserendum esse credimus. Ciborum omnibus diebus in jejuniis tria, in prandio bina tantummodo præparentur. In festivitatibus majoribus ad prandium, et ad cœnam ferula addantur, et recentes a de dulciamina addenda sunt. Quotidianis vero diebus in æstate ad prandium binos caldillos accipiant. Ad cœnam vero bini caldelli sufficiant. Juniores vero ad cœnam, et ad refectionem binos accipiant. Pulli vero infirmis tantummodo præbeantur: nam in congregatione nunquam ministrentur. Carnes vero a nulla unquam penitus in cibo sumantur, nisi forte aliqua in desperata infirmitate fuerit, jubente et providente Abbatissa accipiat.

72 Vos tamen piissimæ sorores coram Domino Deo nostro obtestor et deprecor, ut humilitati meæ, vel sanctarum Matrum vestrarum, id est, institutoribus monasterii, et regulæ conditoribus, hanc in perpetuum gratiam referatis, ut pro nobis diebus ac noctibus intercessio vestræ caritatis invigilet, et publica oratione, vel in diurnis solemnitatibus, vel in nocturnis excubiis deprecatio vestræ sanctitatis obtineat, ut ascendens ante spectum Domini petitio vestra dignum vel me Ecclesie suæ Pontificem, vel illas sanctæ congregationi vestræ constituat et concedat esse præpositas; et cum ante tribunal illius cœperimus creditori talentorum reddere rationem, si quæ sunt culpæ vel negligentie, sive meæ circa eam Ecclesie, sive Matrum vestrarum erga sibi creditarum, intercessu vestro Dominus nobis remittere, et culparum vulnera remissionis medicina sanare dignetur, quia nec emendantur culpæ, nisi Sanctorum orationibus ille remiserit, nec remittit nisi fuerint emendatæ.

73 Et quia propter custodiam monasterii aliqua ostia, sive in veteri baptisterio, sive in sebola, vel in tetrino, vel in turre juxta pomerium, clausi atque damnati; nullus illa unquam sub qualibet utilitatis specie aperire præsumat, sed liceat sanctæ congregationi resistere, et, quod fame vel quieti suæ incongruum esse cognoscunt, fieri non permittant.

a Ita vs. videtur sensus huius.

Cæsarius peccator regulam hanc sanctarum virginum relegi, ac subscripsi, notavi sub die x kalendas Julii.

APPROBATIO EJUSDEM REGULÆ.

Paulinus Dilectissimo Fratri Cæsario a Hormisda. Exulto in Domino, dilectissime frater, et indesinenter exulto, ita apud te religiosæ studium vigere reverentiæ, ut indefessæ sollicitudinis continuatione per vigiles, quatenus in Ecclesia Dei quidquid ad cultum ejus pertinet, b novis quoque profectibus augeatur: et de cetero non aliquid satis officio putes, nisi semper adjunxeris. Est tibi fideli cura specialis infixus propositus: et unde amabilis Deo Propheta cum diceret: Ego semper in te speravi Domine, devotionem hanc sibi non credens suffecisse, subjunxit: et adjiciam super omnem laudem tuam. Amor verus non est solitus esse contentus obsequiis: et defectum sui caritas

Convivii ratio.

a

Rogat S. Cæsarius ut pro se et suis Matribus orent moniales.

Ostia a se obstructa velat aperiri.

a

b S. Cæsarii zelus ab Hormisda laudatus. Psal. 70. 11.

caritas putat, nisi fervor dilectionis exaestuet. Videat licet inhærentem præcordiis fidem, ut secretorum speculator et cognitor, Deus non tamen dispensationem suam patitur oculi, aut thesaurum suum citra incrementum celari: jubet cultores suos arcanam reverentiam in aperto producere, et laudem suam personanti exultatione cantare. Hæc ideo, quia in Arelatensi Ecclesia, super Clericorum et monachorum excubias consuetas, puellarum quoque Dei noviter choros instituisse te, directis litteris indicasti, poscens ut in præfato puellarum monasterio a te nuper condito nullam potestatem c successoribus quandoque tui habere penitus permittantur; quatenus sacratæ Deo virgines ab omni inquietudine vel molestia absolutæ, omnipotenti Deo liberis mentibus valeant jugiter famulari.

2 Digna providentia sacerdotalibus institutis, ad pudicitiam decantandam Deo corda compungere, et sacro cultui de illis seminibus mysticis fructum virginitatis offerre. Hoc esse summum votum suum in illis voluminibus sacris declaravit Apostolus dicens: Desponsavi vos uni viro virginem castam exhibere Christo. Quamobrem petitionibus fraternitatis tuæ libentissimè annuentes, Apostolica auctoritate firmamus atque decernimus, ut nullus Episcoporum, successorum quoque tuorum, in antedicto monasterio audeat sibi potestatem aliquam penitus vindicare, nisi tantum pro Dei intuitu, pastorem sollicitudinem gerens, familiam Christi Domini ibidem positam, congruis quibusque temporibus (juxta quod condecet) sincero animo cum suis Clericis studeat visitare. Tum deinde æquum est, ut parvili devotione uterque sexus locis sibi congruis consistens, Dei gloriam concinat, sicut stabili atque pleuissima fide uterque spem redemptionis exspectat.

3 Quod autem venditionem ad dilectionem tuam, d donationemque in monasterio earundem puellarum Dei ante factam, nostra postulas auctoritate roborari, sperans, ut Ecclesiasticorum alienatio prædiorum non præsumatur in posterum, nostris iuterdicta decretis; probamus propositum tuum, et desiderium in tantum fatemur esse laudabile, ut gaudeamus, vobis quoque eadem non licere. Sed non oportuit distrahi, quod Ecclesiæ servituri de Ecclesiæ substantia ratio suadebat prosus emptione concedi: boni operis fructum decet esse gratuitum. Exspectanda est recti studii merces potius quam petenda, ne per utilitatem venditionis imminuatur remuneratio caritatis. Confirmamus tamen circa monasterium virginum a vobis vel venditum, vel donatum, et sub eadem via alienationem Ecclesiasticorum prædiorum decretis præsentibus exhibemus, quod per Sacerdotes omnes ad caritatis vestræ diæcesim pertinentes, sub vestra dispositione perferte: æquum est enim ut quæ salubriter ordinantur generaliter obediant. Deus te incolumem custodiat, frater carissime.

e Marcellus Episcopus relegi et consensi.

Joannes conseusi et subscripsi.

Severus consensi et subscripsi.

f Cyprianus relegi et consensi.

Contumeliosus Episcopus relegi et consensi.

Montanus Episcopus relegi et consensi.

Petrus in Christi nomine relegi et consensi.

a Non dubium quin hic sit S. Hormisdas Papa, de quo vi Augusti. Is anno 514. Symmacho successit, obiit an. 523.

b Ms. habebat nobis.

c Ipse in suo testamento S. Cæsarius (tom. 6 Annatum Baronii an. 508.) fatetur Pape Urbicani auctoritate hæc sancita.

d In eodem testamento enumerat quæ a se vrant illi cenobio donata.

e Est hic fortassis Sanctiensi Episcopus, qui concilio Agathensi 2, subscriptus reperitur an. 506.

f Hæc hic Episcopus fuit, subscriptusque concilio Arelatensi IV, anno 524, Carpentoratensi an. 527, Vicensi 2, an. 529, etc.

Incipiunt orationes supra defunctæ corpus; hoc est, quando migrat soror de corpore.

Pio recordationis affectu, fratres karissimi, memoracionem faciamus caræ nostræ ill. quam Dominus de tentationibus hujus seculi assumpsit, obsecrantes misericordiam Dei nostri, ut ipse tribuere dignetur placitam et quietam mansionem, omnes lubricæ temeritatis offensas, ut concessa venia plenæ indulgentiæ, quidquid in hoc seculo proprius error attulit, totum ineffabili pietate ac benignitate sua compenset. Per Dominum nostrum Jesum Christum filium suum.

Item alia.

Te Domine sancte, Pater omnipotens, æternæ Deus, supplices deprecamur pro spiritu famulæ tuæ ill. quam de vocaginibus hujus seculi ad te accersire præcepisti; ut digneris Domine dare ei locum refrigerii et quietis, liceat ei transire portas infernorum, et vias tenebrarum, maneatque in mansionibus Sanctorum, et in luce sancta, quam olim Abrahamæ promissisti et femini ejus. Nullam læsionem sustineat spiritus ejus, sed cum magnus dies ille resurrectionis ac regenerationis advenerit, resuscitare eam digeneris, Domine, una cum Sanctis et electis tuis. Deleas ei delicta atque peccata usque ad novissimum quadrantem, tecumque immortalitatis vitam, et regnum consequatur æternum. Per Dominum nostrum, qui venturus est, etc.

Supra sepulchrum, quando sepelitur.

Debitum humani corporis sepeliendi officium, fidelium more, complentes, Deum, cui omnia vivunt; fideliter deprecemur, ut hoc corpusculum a vobis in infirmitate sepultum, in virtute et ordine Sanctorum resuscitet; et ejus spiritum sanctis ac fidelibus jubeat aggregari: cuique in judicio misericordiam tribuat, quamque morte redemptam, debitis solutam, Patri reconciliatam, boni Pastoris humeris reportatam, Spiritu sancto protectam, in comitatu æterni Regis perenni gaudio, et Sanctorum consortio perfrui concedat. Qui vivit et regnat:

Item alia.

Omnipotens æternæ Deus, qui humano corpori a teipso animam inspirare dignatus es, dum te jubente pulvis pulveri redditur, tui sane imaginem tuam Sanctis et electis, una cum Angelis et Archangelis jubeas sociari.

Item alia.

Præsta Domine Jesu Christe, defunctæ famulæ tuæ ill. remissionem ac solatium, ut quæ hodie destitutam se terrenis opibus cernit, nunc ad mirabilem splendorem læta Sanctorum consortio et requie gloriatur. Per Dominum nostrum.

Item alia.

Commendam tibi, Domine, animam sororis nostræ ill. ut propter quam ad terras tua pietate descendisti, Patriarcharum tuorum sinibus insinuare non renuas. Migranti in tuo nomine de hac mobilitate incerta, sempiternam illam vitam atque lætitiâ in celestibus præsta Domine; Qui vivis et regnas Deus in secula seculorum, Amen.

DE SANCTO VICTORIANO

ABBATE IN HISPANIA.

AN. CHR.
DLX.
XII JANUARIJ,
S. Victoriani
natales,

professio,

vita.

Victoria Altor-
rucencis, pa-
trocinio
S. Victoriani
oblata.

Reliquiæ ejus
ad castra de-
lata.

pugna.

O sca Pergetum in citeriori Hispania antiqua urbs ac celebris, S. Victorianum Abbatem solenni cultu hoc die veneratur, quod Petro I, Aragoniæ Regi opem tulisse cælitus in ea urbe a Maurorum servitute vindicanda credatur. Victorinum quidam appellant. Ita Wion: In Hispania S. Victorini Abbatis, monet in Notis fuisse Abbatem Cæsaraugustanum. Eundem refert Dorganus, et Menardus in Martyrologio Benedictino. Ast Antonius Yepes centur. 1, ad an. 537, cap. 1, negat Benedictini instituti fuisse, si quidem vera sint quæ a Zurita aliisque scriptoribus Hispaniis de ejus monasterii origine traduntur; a Gislelto nimirum constructum aliquanto ante ipsius ordinis Benedictini ortum. Verum et prius quam in Hispaniam veniret Victorianus, id aiunt ædificatum, et potuit regulam S. Benedicti sibi suisque jam ævo maturus adsciscere, (quod et de S. Romano tradunt) cum annis circiter viginti S. Benedicto supervixerit. Ferrarius in generali catalogo SS. Apud Cæsaraugustam in Hispania S. Victoriani primi Abbatiss Asanensis. Idem iterum XIX Januarii: Apud Oscam in Hispania S. Victoriani Abbatis. Joannes Marietta lib. 22, ad eundem XIX Januarii diem illum revocat.

2 Vitam S. Victoriani Hispanice scripsit e veteribus monumentis Franciscus Didacus de Ayusa-et-Yriarte Antiquitatum Oscanar. lib. 2, cap. 38, 39, 40. Meminerunt ejusdem Sancti, Rodericus Archiepiscopus Toletanus lib. 6, cap. 1. Joannes Mariana noster lib. 10, cap. 2. Zurita lib. 1, cap. 32, et quotquot Alcoracense prælium commemorant.

3 Operæ pretium fuerit Mariana narrationem hic dare: Oscensis obsidio, inquit, (occubnerat ea inchoata Rex Sanctius Petri patens pridie Nonas Junii an. 1094) diuturna fuit atque semestris, ut quidam affirmant, alii ultra biennium productam fuisse contendunt. Obsessi fatigati omnibus malis, et ad supremam annonæ difficultatem redacti, Almosabenum Cæsaraugustæ Regem auxilio evocant, Garsiam Cabre Comitum, et Gonsalvum virum principem: nam, in ea temporum face morumque labe, Christianos Mauris opitulari adversus Christianos religio non erat. Gonsalvus non venit, misit tamen validam suorum manum: affuit Garsias. Rex Maurus supremo conatu infinitam multitudinem Maurorum sub signis habebat. Cum his copiis Cæsaraugusta movent. Adducta erat res in maximum periculum, et extremum pene discrimen. Garsias ipse, sive syncero animo, sive benevolentiae simulatione, Petrum monet, nisi res perditas vellet, quamprimum rediret in patriam. Vicit tamen honesti respectus, et sacramenti religio, quo se fratres patri morienti obstrinxerant, nisi capta urbe non cessaturos. Urbi vicina planities protenditur, cui Alcoratio nomen est, hujus prælii eventu maxime nobilis. In ea planitie universi certaminis aleam subire constitunt, freti numine, cujus propitiandi causa corpus D. Victoriani in castra delatum erat. Concubia præterea nocte oblata Regi species augustior humana, momenti, ut prælium magno animo invaderet, de victoria certus.

4 In primo agmine Alphonsus curabat, in postremo Rex ipse, mediam aciem Lisana et Bacalla viri nobilissimi regebant: equites in fronte erant; ab his pugna coepit. Mox legionum signa invecta adversus Barbaros, qui sua multitudine subjectos campos et vicinas valles compleverant. Acerrima pugna fuit, nulla eo seculo neque major periculo, neque felicior eventu. Gemitus cadentium, clamor pugnantium, fragor armorum, nihil præterea exandebatur. Ex

urbe viros et feminas, uti Maurorum res erant, modo lætos, modo pavidos considerare fas erat. In noctem pugna producta, haud satis intelligebatur, utra pars meliora tulisset: nostri caussa, virtute, et scientia pugnandi; hostis superstitio: tanta erat cupiditas instaurandi pugnam, tantus instantis periculi metus piorum animos occupabat. Cum cognitum esset Mauros deseruisse castra, Almosabenum contenta fuga Cæsaraugustam petere, fugientibus insistunt: cædendi finem satietas, et defatigatio attulit. In pugna fugaque hostes quadraginta millia cæsi; ex nostris vix mille desiderati, pauci quidem, minorque pro tanta victoria numerus, neque in genere aut laude bellica præstantes. Garsias Comes a nostris captus. Secundum pugnam lecta spolia. Campi cadaveribus strati, arma, tela, vestes, equi jacebant, corpora nondum plane extincta, trunci artus, perfossa ferro pectora, terra perfusa, inundansque sanguine. Quidam D. Georgium inter utrasque acies visum, ejusque præsidio victoriam partam aiunt.

5 Zurita idem de S. Georgio ex aliis monumentis confirmat, atque ejus honori ipso pugnae loco a Rege ædem erectam: commissam vix pugnam XVIII Novembris, feria IV, non, ut vulgo traditur, XXV Novembris. At XVIII Novemb. an. 1094, incidit in Sabbatum, 1095, in Dominicam, 1096, in feriam III. Quo horum annorum contigerit, non satis inter auctores convenit. De XXV die eadem est difficultas. Idem Zurita, Rodericum Toletanum secutus, S. Victorianum Martyrem vocat. Coluntur quidem aliquot Victoriani Martyres, ast huc non pertinent.

Glades Sara-
cenorum.

Quo die con-
tingerit.

VITA

A FRANC. DIDACO DE AYNSA-Y-YRIARTE
Hispanice scripta.

PRÆFATIO AUCTORIS.

Gloriosum Abbatem Victorianum religiose cum primis veneratur civitas et diocesis Oscana, quod ejus præcipue patrocinio a crudelissima Maurorum sit persecutione liberata. Nam a Sanctius Rex, ejusque filius Petrus, cum urbem hanc premerent obsidione, sacras sancti hujus viri exuvias arcæ inclusas ad castra deportari curarunt, non vanum, ut recte existimabant, ad victorianum momentum habituras: vel in hoc victoriosi Ducis Josue (pietatem imitati, qui quo Jericho urbe potiretur, arcam testamenti divino monitu jussit circum mœnia deferri, quæ ad ejus præsentiam vi quadam arcana convulsa corruerunt, ac cives cum Rege internecone deleti sunt. Certum quoque Petro, Regi inelyto, a S. Victoriani corpore castris illato victoriae omen, et præsidium fuit: Nam Oscam urbem feliciter expugnavit, b quatuor Reges Mauros cepit, atque interemit, ut alibi fusius narratum est a nobis. In gratiarum igitur actionem Ecclesia et diocesis Oscana festo duplici S. Victoriani memoriam celebrat. Solebant vero duo de Magistratibus, quos Juratos vocant, cum aliis civibus, quotannis eo die in monasterio Montaragonii, ubi ejus reliquiæ asservantur, sacris interesse. Nunc, propter nescio quas præeminentiae contentiones, non ipsi eo se conferunt Jurati, sed duos de minoribus Magistratibus eo ablegant, qui binas offerunt candelas ceræ candidæ, vicenas libras appendentes, easque in solenni supplicatione ipsi gestant, ac deinde ante Sancti sepulcrum statuunt.

a
S. Victoriani
patrocinio
Oscæ recepta.
Josue b.

b
Ejus ibi fe-
stum.

*Pluvias im-
petrat.*

2 Si quando aut sterilitas agros infestet, aut sterilitatem pluviae penuria minetur, caput sancti viri ad aedem D. Virginis, de Salas dictam, deportant. Quoties vero id factum est, aut omnino in eum finem prolatum sancti viri corpus, semper immensa vis est imbrium consecuta. Quamobrem in veteri hujus dioecesis Breviario dicitur S. Victorianus esse veluti fons aquae in tempore necessitatis.

Acta ejus.

3 Difficile fuit ejus Acta colligere, a nemine tradita litteris. Nam cum in asperorum montium recessu degeret, seculo maxime incurio et negligente, multa sunt oblivione sepulta. Eorum tamen aliquam epitomen continent Oscanae et e Herdensis dioeceseon Breviaria; fusius descripta extant in proprio S. Victoriani monasterio, plenissime in monasterio Montaragonio, ubi ejus sacrum reconditum est corpus, vitaeque in antiquo Breviario manu exarata in membrana, quam mihi d. Abbas, qui ei cœnobio nunc praest, tradidit in Hispanicum sermonem accurate conversam.

a *Id plerique post Sanctii mortem a Petro curatum volunt, ipseque Aynxa lib. 1, cap. 11, ubi scribit, paucis annis ante S. Victoriani corpus fuisse a Sauctio theca argentea inclusum.*

b *Hinc regni Aragoniae insignia, crux rubra in scuto argenteo, et quatuor Maurorum capita, vitta seu diademate redimita.*

c *Herda, vulgo Lerida, urbs est Episcopalis sub Archiepiscopo Tarraconensi.*

*Insignia Ara-
goniae.*

d *Joannes Briz Martinez, cujus extat insignis historia monasterii S. Joannis Rupensis, vel, ut alii vocant, Pinnatensis, vulgo de la Peña.*

CAPUT I.

S. Victoriani ortus, institutio, virtutes.

*Utile Sancto-
rum vitas
scribere.*

Res est sane illustris ac prope divina, gesta et virtutes Sanctorum aut declarare verbis ad eorum qui vivunt emolumentum, aut litteris ad memoriam profectumque posterorum consignare. Inde quippe honor et laus in eum amplissima redundat, cujus gratia tantos labores generose sustinuerunt, aeternaque praemia sunt consecuti. Ad illud vero non Patrum dumtaxat antiquorum, sed et ipsorum poetarum provocat exemplum. Quantam ii carminum varietate et elegantia, quanta copia et ubertate, Gentilium facinora et triumphos prosecuti sunt? Si enim illi vana humanae laudis, tenuisque gloriolae titillatione incitati, ea retulerunt, quae vel gesta erant, vel geri certe potuerant, sed ita verbis ornata, ut non tantum gesta viderentur, sed vehementer legentium animos possent commovere; quanto potius nos oportet ea primum meditari, quae ad Dei gloriam amplificandam pertinent, deinde quae ad gesta Sanctorum illustranda, si non exquisita venustate verborum, at stylo certe humili et ad inflammandam pietatem accommodato; et quemadmodum Apostolus olim, non in persuasibilibus humanae sapientiae verbis, sed in ostensione spiritus et virtutis? Quoniam vero hic materia redundat veritatis, nihil fabulis opus, ornatuque poetico: neque id Deo, qui veritas est, placere potest, si mendacis ejus exornemus opera. Ejus igitur ope fretus, qui aperit ora mortuorum, et ex ore infantium et lactentium perficit laudem suam; vitam, acta, miracula S. Victoriani describere aggrediar: quo ex opere voveo, ut Christo Domino nostro honor et laus accrescat in omni loco, in piorum vero hominum animis vehementius caelestium rerum desiderium accendatur.

I Cor. 2. 4.

Psal. 8. 3.

*S. Victorianus
Italus.*

5 Patriam habuit S. Victorianus Italiam, parentes genere illustres, multo tamen fidei ac virtutis laude illustriores. Ii filium, mox ut in lucem prodit, continuo baptizandum curarunt. Tenera aetate eam praesentit morum honestatem, ut jam tum virum perfectum eum inuentes judicarent. Veluti Duci suo auctoratus miles ejusque mox honorario donandus, membra sua obtulit arma justitiae in sanctificationem, atque ante certamen, rationem ejus modumque se-

*Pietate et lit-
teris instituitur.*

dulo praemeditabatur. Eum Christus sibi jam tum eximium athletam praeparabat, e seculi palestra deinde ad spirituales cum daemone haeresibusque congressus educendum. Ita studiis litterarum a primis annis erat deditus, vix ut se a Magistrorum conspectu avelli pateretur.

6 Cum humanioribus artibus esset excultus, quae ceterarum aditum aperiunt scientiarum, fabulas poetarum, ceteraque profanae eruditionis incantamenta repudians, considerare ad Christi pedes coepit, eique veluti doctori operam dare. Ex eo igitur caelestem ac salutarem doctrinam hausit in sacris reconditam voluminibus, in quorum lectionem assidue incumberebat. His in studiis tales in dies progressus faciebat, ut cum aetate morum gravitas, prudentia, judicii maturitas una crescerent. Nam virtutum ceterarum augmenta quid dicam? Ea litterarias progressionem non aequabant solum, verum etiam superabant. Quem non ille vigiliarum constantia, ciborum abstinencia, risus moderatione, carnis continentia, animi submissione, caritatis officii superabat? Senes quoque quod in eo imitarentur habebant exemplum. Nemo illo in frequentandis divinis officiis ferventior, nemo in largiendis pro facultate elemosinis liberalior. Mirabantur interea gestiebantque laetitia parentes illius, quod eum essent divino munere filium nacti, qui ceteris esset exemplum virtutis.

*EX HISPANICO
FRANC. DID.
AYNSA.*

*Sacris litteris
studet.*

*Floret virtu-
tibus.*

*Vanam glo-
riam fugit.*

7 Cum his vacaret sanctus juvenis exercitationibus virtutum, ingenti omnibus esse coepit admirationi, quippe qui in eo venerabilem senectutem contemplantur, non annorum numero computatam, sed virtutum momentis aestimatam. Ergo passim omnium sermonibus celebrabatur. Quod ubi ille persensit, ingenti correptus est horrore, non secus ac qui lethiferum virus hausit. Metuebat videlicet ne assentatrices hominum linguae ei virtutis meritum eriperent, ejus premium a Deo solo expectabat, coronam justitiae. Inde partim parentum facultatibus, partim aliena pietate collatis sumptibus, monasteria xenodochiaque aedificavit, eaque religiosis hominibus commisit: qui cum hospitium vietunque praerent peregrinis, salutarem una monitionem verbo et exemplo iis, ceterisque mortalibus impenderent. Tandem de patria parentibusque deserendis agitare animo coepit consilia, veritus ne seculi hujus felicitas a proposito fortasse virtutis juvenilem adhuc teneramque aetatem revocaret.

*Monasteria et
xenodochia
aedificat.*

CAPUT II.

In Galliam, et Hispaniam peregrinatio.

Cum igitur recte secum statueret non posse se Christum perfecte sequi, nisi ejus amore omni se carnali affectu exneret; decrevit sanctus juvenis, cum aliquot ejusdem institui sociis, ex Italia profugere. At vero gnarus non habere se hic manentem civitatem, quandiu a caelesti patria exularet, ad illam aspirabat habitationem non manufactam, sed aeternam in caelis. Transmissis festinato Alpibus in Galliam ingressus est, cujus incolae et praedicationis, et singularis exempli divino quodam splendore, mire ad omnium studium virtutum provocavit. Istic vero, quoniam elongatus fugiens, eratque jam in solitudine, videbatur certum sibi libertatem securitatemque consecutus, quoniam nec caritas parentum, neque alia necessitudo eum a coepto virtutis studio jam poterant avellere.

Abit e patria.

Ileb. 13. 14.

*Venit in Gal-
liam.*

9 Coepit igitur exteras quas apportarat merces distrahere, persuadendo lascivis honestatem, liberalitatem avaris, superbis humilitatem, iracundis mansuetudinem, dissidentibus pacem ac caritatem. Quoniam vero quod verbo hortabatur, exemplo multo validius inculcabat, magnum consequatur suae praedicationis fructum. Vir erat omnino sanctus, fide constans,

*Omnes ad vir-
tutem hortatur.*

EX HISPANICO
FRANC. DID.
AVNSA.
constans, spe firmus, ardens caritate, patientia invictus, in dandis consiliis prudens, affabilis, benevolus aequalibus, subditis benignus, corpore castus, vultu placidus, denique omnium ornatu virtutum conspicuus.

10 Vulgata ejus sanctitatis fama, magni ad eum fieri concursus, non vulgi solum, sed et nobilium; quorum alii corporis, alii animi salutem consequi optabant. Nam curationum singularem a Deo gratiam impetrarat. Ergo servus bonus, et fidelis dispensator creditorum sibi honorum, lac parvulis, robustioribus ac perfectis solidiorem cibum dabat in tempore, arguens, obsecrans, increpans: ac suis precibus varias depellens aegritudines. Certus demum majoribus laboribus ampliorem tribuendam a Deo mercedem, in variis Galliae provinciis multa aedificavit monasteria, magnam Deo famulantium multitudinem congregans; atque, ut bonus pastor ac pater, cum cura pastorali paternam conjungebat pietatem, omnes assidue hortabatur, ut indefessis virtutum gressibus ad religionis fastigium eniterentur. Ita vero haereticorum usum familiaritatemque execrabatur, ut secundum Apostolum post unam et secundam correptionem eos omnino devitaret, satis id habens perspectum, nullam esse societatem luci ad tenebras, nullam conventionem Christo ad Belial.

Miraculis clarior.
11 Cum per universam Galliam late ejus fama spargeretur, omnesque vel Victoriani audito nomine, spiritali quodam sensu laetitia exultarent; timere cepit ne quid animo suo paullatim a populari laudatione inanis gloriae surreperet. Rursus igitur demigrare inde constituit. Ac quemadmodum dilectus similis capreae, hinnuloque cervorum fugit supra montes aromatum; ita vir Dei cor erexit suum ut exaltaretur Deus; atque importunum devitans hominum concursum, illius duntaxat societatem expetiit, cujus levia sub capite ejus, et dextera cujus amplexabatur eum. Regnabat tunc in Italia Theodoricus, qui cum tutor esset Amalarici nepotis sui admodum adolescentis, a Hispaniam quoque ejus nomine administrabat, b Consulibus Romanis Boetio et Symmacho. Generoso igitur humilitatis pede, omnem mundi superbiam proculcavit Victorianus, Christi exemplo, qui cum venturi essent homines, ut facerent eum Regem, fugit seque iis subduxit. Victorianus certe cum magna apud Gallos floreret opinione sanctitatis, omnesque eum quovis honore ornandum et dignitate proclarent; fallaci humanae laudis illecebra se subducens, omnibus quae aedificarat monasteriis, insigni prudentia et virtute viros praefecit, assumptisque aliquot novae perigrinationis comitibus in Hispaniam venit. Quacumque vero iter agebat, exemplo ac verbo omnes ad studium virtutis pertrahebat. Curebat enim non quasi in incertum, nec tamquam aerem verberans, sed destinatum persequeretur; ad bravium supernae vocationis Dei. Certans itaque viriliter atque indefesse cum hoste, omnes ad similem conflictum spirituales animabat. Superatis tandem Pyrenaeis in Hispaniam intravit, regnante ut dictum est, Amalarico sub Theodorici tutela, rem Romanam administrantibus praedictis Consulibus; anno Christi c....

Monasteria construit.

Haereticos devitat.

Tit. 3. 10.
2. Cor. 6. 14
et 15.

Discedit e Gallia.

Capit. 2.

a
b

Joan. 6. 15.

In Hispaniam venit.

c
In aspera rupes degit.

d

12 Cumque locum rerum divinarum meditationi aptum reperisset, in latere asperi montis situm, cujus adeo difficilis erat ascensus, vix ut eum caprae ipsae silvestres possent superare, reliquam deinceps isthuc agere aetatem instituit. Hic spelunca non incommodam habitationem praebat, quam irrigabat aquae limpidissimae rivulus ex ipso montis cacumine scaturiens. Haud procul inde vicus erat cui Asanio nomen, juxta quem aedificatum a d Gesaleico Gottho, Rege Hispanie, sumptu magnifico monasterium, praediis, villis, redditibus dotatum, ac magnifico templo S. Martini Turonensis honori consecrato ornatum.

13 In ea specu vitam solitariam magna cum pietate egit Victorianus, mundi voluptates ac commoda contemnens. Alimentum illi vix et modicum, idque aut manuum opere comparatum, aut elemosynae nomine a vicinis ultro oblatum. Offerebat se Deo cum synchero animi dolore, veraque cordis compunctione, cum humilitate spiritus, et carnis mortificatione, solum gemino lacrymarum imbre perfundens, altero nempe praeteritam vitam abluens, quam veluti pulverem pedibus conculcabat; altero ex rerum caelestium sancta contemplatione expresso Christi rigans pedes. Quareverentia ac pietate sacerdotale munus exequeretur, indicio erant lacrymae, quas ubertim profundebat cum ad altare accederet, revolvens animo et aeterni Patris erga hominum genus pietatem, et Filii ejus mortem, unde caelesti quodam incendio correptus ipse se victimam faciebat. Eraxerat ad latus speluncae saeculum S. Michaelis nomine dicatum. In hoc quo magis erat ab omni mundi strepitu remotum, hoc frequentius ac ferventius coram inenarrabili illo divinae pietatis Sacramento vota fundebat, totiusque salutem Ecclesiae Deo commendabat: atque in hac sancta exercitatione totum pene diem insumebat.

14 Non diu potuit in angusto specu abscondi civitas in sublimi posita, neque lucerna sancti Spiritus igne succensa. Illico ad eum ex finitimis villis, pagis, oppidis confluere coeperunt plurimi, etiam genere ac dignitate illustres, ab eo salutates pietatis praecipiones hausturi: quos benigno sermone instruebat, replebatque ingenti suae prudentiae admiratione. Explicari verbis non potest, quot ille caecis visum, vires paralyticis, surdis auditum reddiderit: quam multos febrium ardore levavit vel solo jussu quandoque: ex quo enervementis daemone fugavit.

a Annis 13 Hispaniam administravit Theodoricus, ab anno Christi 511, usque ad 526, ut videre est in Chronico Lucae Tudensis.
b Fuerunt hi simul Consules an. 522.
c Habebat Avnsa, 412, menium longe fidelissimum: sed non dubium quin libavit incuria.

d Is Alarici ex concubina filius, eo n. Clodoveo Francorum Rege anno 507, victo et interempto, Gothorum regnum invasit, tenuitque infeliciter et ignave annis 4, pulsus tandem a Theodorico.

Discipuli.
miracula.

15

16 Data illi primum ab iisdem migrationis hujus auctoribus possessio non admodum ampla, perpetuo jure ad posterostransmittenda, cui Arrasate nomen, juxta flumen a Cinga, qui per montium angustias rapido impetu decurrens, tandem aliis sibi rivis adjunctis in Iberum influit. Hic Victorianus cellas aedificare, sibi ac sociis singulas. Porro tantis erat ad eum populi concursus, ut examen apum ad alveare provolantium videretur: tantum erat erga eum omnium studium, ut quasi patrem revererent, et vere pater erat; tantam ducebat salutis eorum curam. Innotuit nomen ejus non magnatibus tantum, sed et Regibus ipsis.

17 Successerat Theodorico Amalaricus nepos ejus. Sed et hic quinquennio post evivis abiit, regno gloriosissimo,

CAPUT III.

Monasterium Assanense. Victoriani discipuli.

Postquam ejus paullatim per Hispanias nominis vulgata est fama, tanta certatim advolvit omnis sexus, aetatis, ordinis, multitudo, aut corporibus aut animis medicinam implorans, ut nihil loco illo ante deserto esset frequentius. Convenerunt deinde ad eum cum ingenti plebeiorem hominum comitatu viri nobiles, atque ad ejus pedes prostrati rogare eum suppliciter coeperunt, in plana commigrare dignaretur, quod istius rupis difficilior esset accessus: ipsius igitur Christi sequeretur exemplum, qui turbas se sequentis misertus descendit de monte in campestrum locum: ut demum majorem duceret publicae utilitatis, quam suorum commodorum rationem. His tandem victus precibus, ut prodesset pluribus, etsi invitatus, ex antro illo in planiora descendit.

18

19

20

21

22

23

24

c riosissimo ac e Christianissimo Regi Theudi relicto. Hic, ut Ecclesiasticæ propagandæ dignitatis ac pietatis erat studiosissimus, sæpe Sanctum visebat Victorianum, avide ejus audiebat monita, sequebatur consilia. Ei varia quaerenti illud plerumque respondebat Victorianus, ut meminisset Prophetici oraculi : Honor Regis judicium diligit; quasi præcipuus Regis honor in eo situs sit, ut justitiam diligat, atque observet : utque ita temporalis regni administrationem disponderet, ne corona privaretur cælesti. Suadebat præterea Regi ut in ferendis decretis ita se Regem esse meminisset, ut et mortalem esse non oblivisceretur: non se quod Rex esset nimium efferret, ne supremus ille Rex ob superbiam eum in profundum deturbaret.

Victorianus dignitates recusat.

18 Cum hæc tam prudenter suadentem Rex audiret, cerneretque in eo elucentem gratiam Spiritus sancti, statuit ad totius utilitatem Ecclesiæ ad majorem eum promovere dignitatem. Quod cum viro sancto subolisset, omni conatu obstitit. Cum enim in quiete vitæ monasticæ gustasset quam suavis sit Dominus, volebat ad Ægyptias carniū ollas reverti, et quam in Deo spem habebat, in incerto divitiarum collocare. Qui in monasterio Assanensi versabantur ascetæ, Regem obtestati sunt, sibi ut Victorianum Præfectum ac virtutis magistrum daret. Quo audito Rex, etsi alioqui majori illum ornare dignitate constituerat, motus tamen humili et religiosa eorum supplicatione, illum iis patrem, pastorem, doctorem dedit. Unanimi ergo religiosorum consensu, Cleri suffragio, acclamatione populī, Regis auctoritate, gubernacula illius cœnobii capessivit.

Revoat suos. exprimit cellis in monasterium. Psal. 132. 1. Act. 4. 32.

19 Eo munere suscepto strenue vigilabat super commisso sibi grege. Quidam e monachis foris vitam solitariam debebant in diversis oratoriis cellisque: eos ad cœnobium revocavit, certamque iis vivendi regulam ac normam præscripsit; bonum esse prædicans et jucundum habitare fratres in unum, ubi sit cor unum et anima una: necessarium esse junctis viribus adversus antiquum et vatum hostem pugnare: plurimumque momenti adferre spiritualibus athletis, si mutuo sese exhortationibus et exemplis ad strenue dimicandum excitent: magnas quidem hostis vires esse, sed multum eas debilitari plurium simul repugnantium virtute: non facile expugnari fidelium castra, quæ sunt caritate vallata. His aliisque scripturarum sacrarum monitionibus viam illis caritatis commonstrabat, erigebat virtutum vexilla, ipseque Dei exercitum Dux strenuus, caussas modosque vincendi docens, præibat: sique nominis sui vim Victorianus implebat. Ita sanctus Abbas carnis appetitus frænabat, tricipitis serpentis fraudes elidebat, acie fidei, spei, ac caritatis. Boni illius pastoris exemplo, custodiebat magno studio oves Christi in loco pascuæ collocatas, ut omnes essent gemellis foetibus, et sterilis non reperiretur in eis, sed omnes in duplici vita fecundæ essent.

Discipuli ejus Episcopi:

d
Gaudiosus Tarraconensis,

e
Aquilinus Narbonen.

f
Tranquillinus Tarracon.

g
Euphronymus Zamoren.

Vincentius Oscanus.

20 Multi sanctitatis ejus velut odore quodam plecti suos ei liberos commiserunt, doctrina et probis moribus imbuendos, atque ex his multi variis deinde Ecclesiis præfuere, insigni virtutis commendatione. Nulla civitas erat aut Ecclesia, quæ si ex disciplina S. Victoriani nancisci Antistitem posset, non id sibi honori duceret. Ab hac institutione extitit *d* Gaudiosus magnæ virtutis Episcopus Turiasonensis. Hic inter illustria quæ patravit opera virtutum, multa donaria, prædia, villas, Ecclesiæ, seu monasterio S. Martini, cui S. Victorianus præerat, contulit perpetuo jure possidenda, quemadmodum etiamnum ea possidet. *e* Aquilinus Archiepiscopus Narbonensis, ad eam dignitatem ab hujus sancti gregis consortio vocatus. *f* Tranquillinus cum in eodem cœnobio monachus esset, eruditione ac sanctis moribus præstans, Archiepiscopus Tarraconensis est factus; quam digni-

tatem multis annis gessit, *g* Euphronymus monachus et S. Victoriani discipulus, Zamorensi infula donatus est. *h* Vincentio quoque ejusdem olim instituti Antistite gloriatum Sedes Oscana. Alii complures ejus sanctissimæ institutione formati, varias Hispaniarum Ecclesias rexerunt.

21 Sparsus late est odor bonus hujus monasterii, unde et suavissimi fructus. Ac quemadmodum ex horto concluso, aut apotheca aromatum, aut mixtione myrrhæ et thuris, magna exhalatur fragrantia odoris; ita et hujus monasterii opinio late spargebatur, magnamque excitabat venerationem: adeo ut multi eo concurrerent pietatis ergo, alii dona et anathemata mitterent ad ornatum monasterii splendoremque. Ipse quoque Rex Thendes, non solum regis muneribus vivus illud locupletavit, sed et testamenti tabulis multos ei fundos, villas, prædia legavit.

a Ita hic fluvius a Ludovico Nonio V. CL. describitur: Rapidus potius quam magnus inter Hergetes citerioris Hispaniæ populos est fluvius Cinga, a Pyrenæis montibus decurrens, Gallicam Flavian urbem, nunc Fragua dictam, pertrausit, et Ibero societas undas defert.

b Ab exercitu jugulatus Narbonne in foro, ut scribit Turdensis.

c Ineptæ sane homini hæretico hic tribuitur titulus. Theudas alius dicitur. Regnavit ab anno 531, ad 548, et licet hæreticus, pacem tamen concessit Ecclesiæ, ut auctor est Isidorus.

d Colitur 3 Novembris. Marietta lib. 5, cap. 91, scribit ignorari cujus fuerit, aut quando vixerit. De eo pluribus agit Martinus Carillo in catalogo Ep. Turiasonen. Est Turiaso, vulgo Tarazona, urbs Episcopalis, sub Archiep. Cæsaraugustano.

e Non extat in catalogo Narbonensium Præsulam apud Cl. Robertum Aquilini nomen. Sedisse cum oportet inter S. Rusticum, et Migelum, qui toto seculo ab invicem distant.

f Deest Tranquillini nomen in catalogo Episcoporum Tarracon. Franc. Padillæ.

g Hujus alibi necdum nomen reperimus. Hinc vero patet Zamorensi Episcopatum olim fuisse, quem tamen temporum iniquitate abolitum restituit Callistus II, quasique nomen erexit; uti Bononia in Belgica II, patrum nostrorum memorie contigit.

h Primus hic est in catalogo Episcoporum Oscensium Martini Carillo.

EX HISPANICO
FRANC. DID.
AVNSA.

g
h

S. Victoriani
monasterium
celebre.

Cinga fl.

Zamorensis
Episcopatus.

CAPUT IV.

Varie Victoriani virtutes, obitus.

Non in superbiam animi elatus est ob hoc sui monasterii incrementum Victorianus; sed juxta Sapientis præceptum, quanto virtute major erat, tanto omnibus in rebus impensius sese humiliabat, tanto magis sese labori dedit. Et quoniam nullo superbiæ assultu sinebat se ab arce humilitatis deturbari, tantæ eum Deus gratia est numeratus, ut nullum non curaret ægritudinis genus. Solo manuum tactu cæcis videnti vim restituebat, debilibus vigorem, roburque corporis, paralyticis, energumenis, aliisque, quod quisque expetierat. Neque hanc ejus gratiam unquam fallebat eventus, nisi si accedentes quandoque fides defecisset.

23 Cum divina revelatione didicisset magnas in Hispania rerum mutationes futuras, Gothorumque extingendum imperium, voluit qua licebat sui cœnobii incolumitati consulere. Igitur velut providus pater testamentum condidit, Christianaque et Ecclesiam universarum rerum suarum heredes instituit. Jamque gravis ætate, jejuniis, vigiliis aliisque afflictionibus corporis pene exhaustus, assidue precabatur, ut brevi posset dissolvi et esse cum Christo, apud quem repositam sibi sciebat coronam justitiæ.

24 Cum ergo hora felicissimi transitus advenisset, quam jam ante suis prædixerat, omnes ad se convocavit, hisque eos verbis est allocutus: Carissimi filii, invitamur a Domino universorum. Persolvendum est vitæ debitum: hæc est necessitudo naturæ mortalis. Et quamquam Judicis presentiam reformido, fretus tamen pietate Patris, ketus abeo, invitatus ad cœnam nuptiarum Agni. At vos viscera mea, quos Ecclesiæ matri gratia genuit Spiritus sancti, solliciti estote servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Nulla unquam discordiæ pestilentia caritatem vestram dissolvat: nunquam superbiæ virus humilitatem vitiet:

EX HISPANICO
FRANC. DID.
AVNSA.

S. Victoriani
monasterium
celebre.

Cinga fl.

Zamorensis
Episcopatus.

S. Victoriani
humilitas.
Ecclesi. 3. 20.

Gratia cura-
tionum.

Prophetia do-
num.

Mortis deside-
rium.

Ejus prædi-
ctio.

Ultima ad
suos oratio.

Ephes. 4. 3.

EX HISPANICO
FRANC. DID.
AYNSA.

Mars.

JOHN. 11. 2.

a b

Psal. 89. 10.

Sepultura.

Miracula post
mortem.

vitiis: numquam avaritiæ scoria liberalitatem inquinat: ne terrenorum bonorum cupiditas, a sancto religionis proposito animos avocet vestros.

25 Hæc pia exhortatione mœrentes suorum animos non nihil solatus, sanctissimo corporis Christi viatico munitus est: oblatoque omnibus osculo pacis, beatissimum spiritum suum manibus Angelorum tradidit deferendum ad æternæ lucis mansiones, quas esse in domo Patris sui multas Christus professus est: ubi splendet solis instar justus in innumerabili cœtu justorum, sequentium Agnum sine macula. Circumdederunt illico venerabile corpus monachi ex imo corde suspiria ducentes ac lacrymas, ob tanti tamque pii pastoris ac patris jacturam. Mortuus est XII Jan. anno VII, regni a Athanagildi Gothi, cum b duodecim lustris monasterio præfuisset, omni deinceps dolore cariturus, cum alioquin, quæ ultra LXXX annos producit vita, labor sit et dolor. Ea igitur ætate cælestibus turbis adscriptus est æternum victor futurus Victorianus.

26 Conditum est corpus ejus sepulchro, quod ipse sibi vivus pararat, juxta altare S. Martini Confessoris, ut qua liceret jungerentur in terra sancti Confessoris, quorum animæ conjunctæ essent in cælis. Innumera quæ indes fiunt miracula, satis eum testantur æterna nunc frui beatitudine, gratia et munere Domini nostri Jesu Christi, qui vivit et regnat in secula seculorum, Amen.

27 Hæc fere continentur Breviario illo vetusto monasterii Montaragonii. Quæ vero in codice cœnobii S. Victoriani leguntur, licet sententia et rerum fide convenient, elegantia tamen, stylique curiositate multum discrepant, Nam cum ex hoc cœnobio in illud Montaragonii translatae sunt S. Victoriani reliquiæ, una et illa autentica scripta adjecta sunt.

a Athanagildus regnare cepit an. 334 fidem Catholicam occulte tenuit, ut ex S. Isidoro tradit Lucas Tulensis.

b Id cum itis quæ ante dicta sunt non congruit. Nam si in Hispaniam venit anno 322, obiit 360, qui potuit sexaginta annis monasterio præfuisse? Sed videtur manifeste Auctor hic et 80 minorum ætatem tribuere: at quæ commemoravit ab eo gestu in Gallia, ea profecto ante 20 annuum ætatis geri non potuerunt. Ita virgo hoc accipiendum videtur, quod 60 annos in Italia, Gallia, Hispania disciplinis monasticis exercendis tradendisque tribuerit.

CAPUT V.

Corporis variæ translationes.

Minime mirum videri cuiquam debet, hujus sancti viri corpus in cœnobio proprio S. Victoriani minime asservari. Est id quidem antiquissimum omnium, quæ tota Arragonia extant, monasterium. Nam a S. Joannis de la Peña fundavit Garcias Ximinius, primus Rex Suprarbis; etsi antea isthic sancti viri Otho et Felix jam anno septingentesimo habitant. Monasterium S. Mariæ Alaoni, opus est Comitis Raymundi de Ripagorza anno nongentesimo octavo, quamquam credantur, ex non omnino certis conjecturis, olim isthic Abbates fuisse ac monachi b. c. Montaragonii cœnobium erexit dotavitque Rex Sanctius, cum ad obsidionem Oscanæ urbis se pararet anno millesimo octuagesimo nono: d. Rothense Alphonsus II, Arragonia Rex millesimo centesimo quinquagesimo quarto. e. Vervelæ, Petrus f. Atarez Borjæ dominus quinquagesimo octavo ejusdem seculi, ut fuse docet in catalogo Antistitum Arragoniæ D. Martinus Carillo Abbas Montarragonius. At monasterium S. Victoriani, g. antiquitus S. Martini de Sarasa dictum, extractum est a Rege Gesaleico Gotho h. Mortuus est S. Victorianus anno i. ut ait Hieronymus Blancas, Gothorum tempore.

29 At quando in peccatorum ultionem universa a Mauris vastata eversaque est Hispania; Catholici rabie fugientes barbarorum, secum corpora Sanctorum abstulerunt, quæ in variis asservabantur colebanturque Ecclesiis, ut ab injuriis ludibriisque

Maurorum ea subtraherent, quemadmodum ex variarum patet Ecclesiarum monumentis, Toletanæ, Hispanensis, Caesaraugustanæ, Valentianæ, Complurensis, aliarumque, ut alibi dictum est a nobis de translatione k SS. Vincentii, Justi, Pastoris, Nunilonis, Alodia. Ita et S. Victoriani alio avectum est corpus, donec Montis Aragonii cœnobio donatum est. Nam illius cœnobii fundator Sanctius Rex, Sanctique filius Petrus id ad exercitum deportari curarunt, atque ejus ope illustres de barbaris victorias retulerunt; uti nostrares historiæ testantur, præsertim Hieronymi Suritæ. In æde Montaragonii cœnobii sacellum est S. Victoriano sacrum, in quo obsidio expugnationeque Oscanæ urbis depicta est, inque medio exercitus arca corporis S. Victoriani.

30 Idem liquet ex antiquis Breviariis Oscanæ et Jaccensis dioceseon. Nam in iis lectiones de Octava S. Victoriani ita habent: Reliquiæ ejus timore Abderhamen Regis Panagorum fuerunt translatae ad S. Rufinam supra l. Ainsam, ubi per ducentos et sexaginta annos manserunt. Sed divina misericordia operante, timore Paganorum sublato, Dominus Sanctius Rex Aragonum et Pampilonensis ad castrum Alquezar posuit vi Idus Aprilis in octava Paschæ anno ab incarnatione m millesimo octuagesimo octavo. Inde translatae sunt ad monasterium Montis Aragonum prope Oscanam; ubi nunc caput cum toto corpore, dempto brachio, honorifice habetur. Ibidem pluries invocatur dum notabilis urget necessitas, et regulariter petium obtinetur: est enim quasi fons aquarum tempore sterili. Atque in Breviario anno 1547 excuso, cum Jaccensis et Oscanæ Ecclesiæ Episcopus præesset n. D. Petrus Augustinus, sexta lectio officii diei S. Victoriani sic habet: Postea vero timore Paganorum Hispaniam invadentium ad S. Rufinam supra Ainsam ejus reliquiæ sunt delatae. Deinde vero anno Domini 1088, jussu Sanctii Regis Aragonum ad castrum de Alquezar sunt delatae: et demum ad monasterium Montis Aragonum sunt translatae, ubi nunc caput cum toto corpore, dempto brachio, honorifice habentur.

31 Gloriantur quidem S. Victoriani religiosi ejus penes se exuvias servari, arcæ argenteæ antiquissima inclusas, cui hæc insculpta est epigraphe: HIC JACET TOTUM CORPUS INTEGRUM DIVI VICTORIANI, PRÆTER BRACHIUM. Ea vero arca nunquam aperitur. At quando quispiam ex eo cœtu moriturus est, præmonet eos Sanctus triplici ictu arcam quatens. Ea igitur admonitione excitati ardentius sese virtuti dedunt, ac si singulis mors esset denuntiata, ac tandem am ovolato unus e toto numero moritur. Sed an id Sancti hujus Victoriani corpus sit, an alterius cognominis, ac Martyris quidem, ut eum Surita appellat, certo statuere non possum. Fortassis utrobique partes aliquæ ejus reliquiarum servantur. Deus novit. Nobis certum est nihil definire, si quid Lector certius deprehenderit, decernat quod æquum sibi videbitur. Sane cum Philippus II, variorum Sanctorum reliquias Regiæ Margarete dandas undique colligeret, aliquæ ei S. Victoriani oblatae sunt ex Montaragonii cœnobio allatae. Obscuramus sanctum Christi Confessorem ut in hac vita cælestium gratiarum copiam nobis impetret, ac deinde gloriam sempiternam, Amen.

a De hoc monasterio edidit integrum volumen Johannes Iriiz Martinez ibidem Abbas. Agit de ejus fundatione Ant. Yepes tom. 3, ad an. Christi 718 et 719, alique et nos infra XXIX Martii cum de sanctis crenitis Voto sive Othone, et Felice. Situm est in cœnobio in finibus Aragoniæ et Navarra, haud procul ab Jarca oppido.

b Id confirmat Iriiz Martinez lib. 2, cap. 49, ubi de ejus cœnobii principis agit, uti et Martinus Carillo.

c Est id tenue una dissitum ab urbe Osca, Canonicorum regularium ordinis S. Augustini, ut scribit ejus cœnobii Abbas Martinus Carillo. Agit de eo fuse pluribus locis Aynsa-Vriarte.

d Vulgo de Nuestra Señora de Hueda. Est ordinis Cisterciensis.

e Est id ejusdem Cisterciensis instituti, juxta Tarracœnum.

f Carillo:

k
S. Victoriani
meritis relata
victoria.

Tom. I. lib. I

Corpus ejus
sapius trans-
latum.

l

m

Servatur
nunc in cœ-
nobio Monta-
ragon.

n

Arca reliquia-
rum mortem
monachis de-
stant.

S. Journ. de la
Peña.

a
Fundationes
aliquot mona-
steriorum Hi-
spaniæ.

b c

d

e f

g

h

i

variæ SS. cor-
pora trans-
lata.

f Carillo : D. Petrus Alares, Dominus Castelli de la Zarça, quod est Borja. Agit de eodem Petro et Ferrela Garibay tom. 1, lib 2, cap. 13. g Carillo idem scribit.

h Iterum dormitavit hic librarius, scribens 412, quod corrigendum ex its quæ ad caput 2. notavimus de Gesaleici regno.

i Scriptum remur, 500 excusum est 500 intolerabili mendo.
k De S. Vincentio agimus 22 Januar. de SS. Justo et Pastore 6 Ang. Nunilone et Alodia 22 Octob.

l Aynsa, alijs Ynsa, oppidum est Aragoniæ inter Oscom et Urgellani.

m Inno 1080. Nam eo anno littera Dominicalis fuit G. inciditque Pascha in 1 Aprilis. Sed, ut max dicitur, evidentur illæ reliquiæ translata: ann. 1088, ad castrum Alquezar; ann. 1089, ad Montisaragonii cœnobium.

n Proter hic fuit Antouii Augustini, ex Priore cœnobii Nothen-sis creatus an. 1345, ut scribit Aynsa-Yriarte lib. 3, cap. 21.

EX VARIIS.

DE S. NAZARIO MONACHO, CUSANI IN HISPANIA.

XII JANUARI.
S. Nazarii natalis.

Successit S. Victoriano in Asanensis monasterii regimine Nazarius, ut scribit Martinus Carillo. Idem est fortasse qui Cusani colitur XII Januarii; de quo Ferrarius in generali catalogo SS. Cusani in territorio Ruscinonensi S. Nazarii monachi. De Cusano monasterio egimus v Januarii, cum de S. Flamidiano. De S. Nazario isthæc scribit Antonius Vincentius Domenecus in historia SS. Catalanniæ, atque ex eo Antonius Yepes tom. 3, Chronic. ord. S. Benedicti ad an. 745, cap. 4.

Vita ex Domeneco;

2 Vita S. Nazarii Confessoris (cujus sanctum corpus cum magna veneratione adservat monasterium S. Michaelis Cusani, ordinis S. Benedicti, diœcesis Helenensis) excerpta ex Lectionibus matutinalibus ejusdem cœnobii.

professio monastica,

3 S. Nazarius natione Hispanus fuit. Cum maturam attigisset ætatem, mundique fraudes jam haberet compertas, ab iis profugere statuit. Neque diu

hoc pietatis decretum distulit: religioso mox habitu assumpto. Non facile est definire, ejus potissimum fuerit instituti: vulgo tamen creditur monachus Benedictinus fuisse; sed quod id mihi non omnino sit exploratum, Sanctorum ejus ordinis catalogo eum non adscripsi.

4 Magnos ille thesauros ac divitias congerere in cœlis ab ipso religiosæ vitæ tirocinio institit. Huc magna ejus caritas et misericordia spectabat. Peregrinos igitur excipere hospitio, vestire nudos, famelicos cibo reficere, omni ope afflictos juvare. Quam Numini bæ illius probarentur actiones, magnis miraculis patefactum est. Nam et habitu suo, eoque penitus illaso, ardentem furnum extinxit. Vita tandem religiosissime acta, multisque cumulata meritis, sanctissime obiit, æternum in cœlo victurus. Colitur in eo cœnobio XII die Januar. festi duplicis celebritate.

virtutes,

miraculo,

festum.

DE S. FERGEOLO MARTYRE, EPISCOPO GRATIANOPOLITANO.

SEG. VI.
XII JANUARI.

Gratianopolitana Ecclesiæ tertiusdecimus Antistes recensetur a Joanne Chenu S. Fergeolus, quæna Martyrem credimus, inquit. Consentit Claudius Robertus. At Saussains: Gratianopoli natalis S. Fergeoli Episcopi et Martyris, qui post Clarum ea in Cathedra sedens, cum boni pastoris munia expleret, justitiamque et Ecclesiasticam libertatem animo vere Pontificio tueretur, Sede de-

turbatus ab Ebroino tyranno, cum alijs plurimis sanctissimis Præsulibus, qui ejus nefandis molitionibus, ex Dei zelo, et proximi amore reunitabantur; primum in exilium pulsus, deinde etiam dura nece jugulatus est: sicque laminæ Pontificali adjuneta martyrii pro justitia iuncti laurea, ad æternos triumphos evolavit.

S. Fergeolus sub Ebroino passus.

DE S. BENEDICTO BISCOPIO, ABBATE IN ANGLIA.

AN. CHR.
DCCIII.
XII JANUARI.
Wirus fluvius.

Vedra Britannia fluvius est Ptolemæo, Bedæ Wirus, Wita alijs, vulgo nunc Anglis Were, qui Dumelneusem late rivat Episcopatum, Brigantium quondam provinciæ partem: tandemque Oceano miscetur ad Wiran-muth, ut Beda vocat, nunc, teste Cambdeno, Monckswere-mouth, id est, Vedræ ostium quod ad monachos spectavit. Ratio nominis colligitur ex Malnesburiensi lib. 1, de gestis Reg. Anglor. cap. 3. Britannia, quæ a quibusdam alter orbis appellatur, quod Oceano interfusa non multis cosmographis comperta est, habet in remotissima sui plaga locum nativitatis et educationis Bedæ, Scotie propinquum. Plaga olim et suave halantibus monasteriorum floribus dulcis, et urbium a Romanis ædificatarum frequentia remilens; nunc vel antiquo Danorum, vel recenti Normannorum populata lugubris, nihil quod multum animos alliciat præterdit. Ibi est Wira nec egenæ latitudinis, nec segnis gurgitis amnis, qui pelago influus naves serena invecetas aura placido ostii excipit gremio. Cujus utrasque ripas Benedictus quidam ecclesiis insignivit, et monasteria ibidem construxit, alterum Petri, alterum Pauli nomine, caritatis et regule unione non discrepantia. Utrusque Wiræ ripas

ait ecclesiis insignitas, quia in pluribus fortasse vicis in regione templa ædificavit. Alioquin S. Pauli monasterium, in Girwy, sive Jarrow, fere milliariis quinque a Wira distat, juxta Tinam fluvium, de quo inferius in Notis.

2 S. Benedicti Abbatis, horum parentis cœnobiorum, natalem jam olim annua celebritate, haud diu post ejus mortem, egerunt Wirnudenenses monachi, ut ex Bedæ homilia infra citanda liquet. Inscriptum est deinde Romano Martyrologio nomen pridie Id. Janu. his verbis: In Anglia S. Benedicti Abbatis et Confessoris, Locum adscribunt Molanus et Galesinius: Wirimudæ in Anglia S. Benedicti primi Abbatis et Confessoris. At Meuardus: Londini in Anglia S. Benedicti Abbatis, cognomento Biscopii. Wion: Wirimudæ in Anglia S. Benedicti primi Abbatis cœnobii SS. Petri et Pauli Londini, qui edoctus Romæ monasticam disciplinam, reversus in patriam, eandem multiplicato fœnore propagavit. Fuit quidem Londini S. Petro dicatum cœnobium, quod vulgo Westmonasterium appellatur, de quo v Januarii in S. Eduardi vita et alibi. At nihil illud ad Benedictum Biscopium. Injunctum porro meminere præterea hoc die Doryanius, et Martyrologia Germanicum atque Anglicanum. At Trithemius lib. 3,

S. Benedicti, eorum fundatoris, festum 12 Jan.

Bedæ patrini.

Wirnudenense, et Jacuense, monasteria.

EX VARIIS.
Alibi & De-
ccomb.

de viris illustribus ord. S. Benedicti cap. 151, scribit ejus Festum pridie Nonas Decembris celebrari. Quo die in unico, eoque non antiquo, ms. Kalendario SS. ordinis S. Benedicti isthæc habentur: S. Benedicti Abbatis monasterii S. Petri ad Girvum in Anglia, qui fuit Abbas et Pater Venerabilis Bedæ Presbyteri. S. Pauli fuit Girwicense cenobium, ut supra dictum, diciturque rursum inferius; S. Petri vero Wirmudense. Beata tamen lib. 3, cap. 22, vocat Ceolfridum Abbatem monasterii beatorum Apostolorum Petri et Pauli, quod est ad ostium Wyri amnis, et juxta amnem Tinam in loco qui vocatur Ingrivum. Sic accipiendum quod in Anglicano Martyrologio dicitur, templum a Benedicto ædificatum, sanctis Apostolis Petro et Paulo fuisse consecratum. Et licet aliquantulum, ut dictum est, distarent duo illa monasteria, haberentque singulos Præpositos, tamen suberant Abbati, unumque censebantur monasterium. In pervetusto ms. Hibernico conventus Dungallensis xvii Janu. hæc habentur: Benedicti Abb. quæ de hoc accipienda suspicamur.

El 17 Jan.

Vita a Beda
scripta.

3 Venerabilis Beda post epitomen historiæ gentis Anglorum fatetur, inter cetera scripsisse se, Historiam, inquit, Abbatum monasterii hujus, in quo supernæ pietati deservire gaudeo, Benedicti, Ceolfridi, et Werberti, in libellis duobus. Hos libellos nequum vitium. Exat apud Capgraviam vita S. Ceolfridi, sed non quæ est a Beda scripta. Dabimus hic quæ de Benedicto idem Beda scripsit in homilia, die ejus natali habita, tum quadam ex Gualtelmo Malmesburiensi lib. 4, de gestis Pontific. Anglor. atque ex Floribus Historiarum Muthæi Westmonasteriensis. Ejus præterea meminere Ranulphus Cestrensis lib. 3, cap. 16, Florentius Wigorniensis sapius, Nicolaus Harpsfeldius seculo 7, cap. 37, Antonius Yopez tom. 2, centur. 3, an. 703, Clemens Renerus de antiquitate Benedictinor. in Anglia, tract. 1, sect. 1, § 9. Joannes Capgravius ex Westmonasteriensi. Baronius tom. 8 Annal. ad an. 703, m. 4 et 5. Alcuinus Flaccus ep. 49, ad Fratres Wirensis et Gyruensis Ecclesiæ. Sed quod Clemens Renerus a Benedicto et Ceolfrido nomen Alcuini in albo fraternitatis inscriptum ait; refelli potest ex vita ejus a coevo scripta, cum ex ea constet illum an. 804 obiisse, 101 annis a Biscopii morte; puerum institutum esse ab Hechberto Bedæ discipulo. Fit vero in eadem vita, Benedicti mentio.

4 Ætatem Benedicti sic possumus colligere. Ranulphus loco citato ita scribit: Hoc etiam anno (634, quo casus a Pendu est Anna Rex Orientalium Anglorum) Benedictus Biscop Abbas et nutritus Bedæ Presbyteri, ministerque Regis Oswy, domum, cognatos, et patriam, amore Christi linquens, anno ætatis 35, Romam adivit, et doctior inde rediit. Idem refert Wigorniensis, sed anno 653, atque eum tunc annum vigesimum quintum ætatis egisse. Socium itineris primi habuit S. Wilfridum. Ita Malmesbur. lib. 3, de Pontif. Post annum datus a Rege (Ercomberto) in comitatum industrii juvenis Benedicti, qui postea Wirensis Abbas fuit, Romanum iter maturabat. Et Beda lib. 3, cap. 20, de S. Wilfrido loquens, Veniens, inquit, ad Reginam Eanfledam, Oswii uxorem, cui notus erat, ejusque consilio et suffragiis præfatus fuerat monasterio sociatus, indicavit ei desiderium sibi inesse beatorum Apostolorum limina visitandi: quæ delectata bono adolescentis proposito, misit eum in Cantiam ad Regem Ercobertum, qui erat filius avunculi sui, postulans ut eum honorifice Romam transmitteret. Quo tempore ibi gradum Archiepiscopatus Honorius unus ex discipulis beati Papæ Gregorii, vir in rebus Ecclesiasticis sublimiter institutus, servabat. Ubi eum aliquamdiu demoratus adolescens animi vivacis, diligenter his quæ inspiciebat, discendis operam daret, supervenit illo alius adolescens, nomine Biscop, cognomento Benedictus, de nobilibus Anglorum, cupiens et ipse Romam venire, cujus supra

Anno 653, vel
654, in Ro-
mam,

cum S. Wil-
frido post
Episcopo Ebo-
racensi.

meminimus. Hujus ergo comitatu Rex sociavit Wilfridum, atque illum secum Romam perducere jussit. Qui cum Lugdunum pervenissent, Wilfridus a Dalfino civitatis Episcopo ibi retentus est, Benedictus cœptum iter gnaviter Romam usque complevit. Hæc Beda. Wilfridi, ut Malmesburiensis ait, mora iratus præcessit. At Wilfridus Archiepiscopi fultus consilio, et sublevatus marsupio, cœptam viam aggressus, socium brevi consecutus est; simulque Romam pervenerunt. Cum vero S. Honorius (post eorum ex Angliâ discessum) vel an. 653, ut vult Wigorniensis, vel 654, ut Ranulphus, 30 Sept. obierit; inde quoque quando id susceptum sit iter statui potest.

5 Wilfridus Romæ aliquamdiu commoratus, tonsuram Ecclesiasticam Lugduni suscepit dum in patriam reviret: monasterium Ripun ab Alfredo Oswii Regis filio accepit, ut anno 661, refert Westmonasteriensis; ac tandem anno 664, Episcopus ordinatus est Compendii in Gallia ab Agilberto Parisiensi Episcopo, ut habet Beda lib. 4, cap. 28 et in epitome. Benedictus videtur annis pluribus Romæ substituisse, ac biennio in monasterio Lirinensi: inde Romam reversus, jussus est a Vitaliano Papa Theodorum Archiepiscopum in Angliam deducere anno 668. Unde corrigas quod in Notis ad Martyrologium scribit Baronius: Vixit Benedictus aliquamdiu Romæ, usque ad tempora Agathonis Papæ, a quo jussus est reverti in Angliam cum Joanne Archicantore ad imbuendum populum illum Romanæ Ecclesiæ disciplinis. Longius a vero recedit Pitseus, scribens, cum primum Romam venit, ab Agathone Papa benevole susceptum; postea in Lirinensi monasterio tonsuram accepisse Clericalem eodem anno quo Theodorus Cilix creatus est Archiepiscopus Cantuariensis. In Florentio Wigorniensis mendam agnoscas dum bisterium ejus iter Romanum adnotat an. 668 et 671, priore anno sic scribit: Biscopius, qui et Benedictus, tertio (legendum videtur secundo) Romam venit. Quo tempore erat Romæ monachus Theodorus, Tharso Ciliciæ natus, seculari et Ecclesiastica philosophia præditus, Græcæ et Latine sufficienter instructus, probus moribus, annorum 66 ætatis. Hunc die vii Kal. Aprilium, Dominica, ordinatura Archiepiscopum, Biscopio (quia vir sapiens erat ac strenuus) Papa Vitalianus Britanniam perducendum, simul et Abbatem commendavit Adrianum.

Inde discedit
anno 669.

Dedit Theodorum
Archiep.
in Angliam.

6 Anno 669, Archiepiscopus Theodorus, inquit idem Wigorniensis, die vi Kal. Juniarum, Dominica, Cantiam venit; et Benedicto (qui et Biscopius) monasterium B. Petri Apostoli, Abbatis jure regendum dedit. Alii ab Egberto Rege illud ei donatum monasterium volunt. Anno 671, Venerabilis Abbas Benedictus, qui et Biscopius, ait idem, ubi duobus annis monasterio B. Petri Apostoli, Abbatis jure præesset, Archipræsulis Theodori licentia, tertio de Britannia Romam profectus est. Cui in monasterii regimen successit Adrianus Abbas (cujus supra meminimus) vir natione Afer, sacris litteris diligenter imbutus, Græcæ pariter et Latine lingue peritissimus.

Fit Abbas
Cantuarie
an. 669.

Herum it
Romam 671.

7 Anno 672, inquit, Roma Benedictus Biscopius rediit, et ingressus Britanniam, patriam gentem solimque in quo natus est petit. Egfridum Transumbranae gentis Regem adiit, qui confestim terram 70 familiarum, ut construeret monasterium ad ostium Wiri fluminis, illi dedit. Ann dein 674 Biscopius ad ostium Wiri fluminis, indiet. 2. Non ergo an. 670, id conditum est cenobium, ut scribit Pitseus.

Rediit 672.

Construit ca-
nobium 674.

8 Anno 676, scribit idem Wigorniensis, Benedictus Biscopius cum Ceolfrido religioso monacho, quarto Romam de Britannia petit: Ecclesiastica privilegia ab Agathone Papa, cum licentia, consensu, desiderio, et hortatu Regis Egfridi accepta, quo monasterium suum tutum ac liberum perpetuo redderetur, retulit. Accepit et Joannem Archicantorem B. Petri Apostoli Britanniam perducendum, ut in monasterio suo

It denuo Ro-
mam.

suo cursu canendi per annum edoceret. *Verum cum supra ostenderimus, in vita S. Agathonis x Januarii, eum anno 678 exeunte sedere coepisse, vel biennio fere moratus fuit Romæ Biscopius, vel alia in Gallia et Italia lustravit ex itinere monasteria, vel potius serius Romanam profectus est; et ipse Wigorniensis hunc annum Christi 676, fuit Agathonis secundum.*

9 Anno 682, ut idem ait, Reverendissimus Abbas Benedictus Biscopius Presbyterum Easterwium, suum patruelem, sanctitate insignem, de monasterio suo eligens, Abbatem eidem monasterio, regendi jure, præfecit. Egfridus Rex, pro redemptione animæ suæ, etiam aliam 40, familiarum terram Abbati Benedicto donavit. Ubi missi monachi numero 22, et præposito Abbate Ceolfrido, sui per omnia adjutore strenuissimo, jussu Regis monasterium B. Paulo Apostolo, in loco qui dicitur Girvum, construxit. *De hoc monasterio Westmonasteriensis ad annum 681 Monasterium apud Jarewe fundatum est. De quo loco Cambdenus: Infra hunc vicum (Gateshead) fere ad ipsum Tinæ ostium, Girvy, nunc Jarrow, cernitur, venerabilis Bedæ natale solum, ubi etiam monasterium olim floruit, cujus fundatore et foundationis tempus docet hæc Inscriptio, quæ legitur in pariete ecclesiæ:*

DEDICATIO BASILICÆ
S. PAULI VIII. KL. MAII
ANNO XVI. EGFRIDI REG.
CEOLFRIIDI ABB. EIUSDEM.
ECCLES. DEO AUCTORE
CONDITORIS ANNO III.

Regnare capit Egfridus an. 670, Kal. Martii, ergo unus regni xvi, fuit Christi mclxxxv. Inde patet falli Pitseum qui an. 673, conditum Girviense monasterium scribit.

10 Tandem an. 703, excessit e vita Benedictus, anno ætatis 76, secundum Florentii Wigorniensis calculum, aut 86, secundum Runulphi: non 58, aut 78, ut scribit Pitseus.

11 Sigebertus de illustr. Eccles. scriptoribus cap. 62, isthæc habet: Benedictus Abbas scripsit ad monachos librum, quem vocavit Concordiam regularum, multorum Patrum regulas regulæ S. Benedicti Cassinensis conferens, ut nulla Patrum regula a Benedicti regula discordet, ino Benedicti regulæ regulis omnium Patrum concordet. *Quæ de S. Benedicto Biscopio intelligunt Trithemius de viris illustribus ord. S. Benedicti lib. 2, cap. 19, Clemens Renerus loco citato, Wion in Notis ad Martyrolog. Joannes Pitseus, Antonius Possevinus, Antonius Yepes, alique: et videtur eadem fuisse sententia Sigeberti, dum eum refert inter Jonam Abbatem, et Theodorum Scotorum (forte Anglorum) Archiepiscopum, a Vitaliano missum. Alii, ut Hugo Menardus lib. 2 observationum ad 12 Februar. alteri Benedicto Abbati Anianæ in Septimania, ut deinde Indrasi, sive S. Cornelii juxta Aquisgranum in Belgio, qui sub Carolo Magno floruit, illam Regularum Concordiam tribuunt. Id discutiemus cum ipsas edemus regulas, quod paullo ante promissimus cum de S. Casaria egimus.*

12 Alia porro quedam scripsisse Biscopium tradit Pitseus, Exhortationes ad monachos, lib. 1. De suo privilegio, lib. 1. De celebratione festorum totius anni, lib. 1, et alia. *At librum de celebratione festorum, erit forte qui suscipitur potius Joannis Romani Archicantoris opus esse, propter ea quæ dicentur inferius.*

VITA EX HOMILIA VEN. BEDÆ.

Omnis, inquit, qui reliquerit domum vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet et vitam æternam possidebit. Qui enim terrenis affectibus sive possessionibus pro Christi discipulatu renuntiaverit, quoplus in ejus amorem profecerit, eo plures inveniet, qui se interno suscipere affectu,

et suis gaudeant sustentare substantiis; ejus nimirum possessionibus vitæque consortes, qui se pro Christo pauperem factum in suis domibus agrisque recipere, et majore prorsus quam uxor, parens, frater, aut filius carnalis devotione caritatis refovere delectentur. Centuplum namque quod ait, non numerum amantium in Christo, et servientium pro Christofidelibus, sed universitatem perfectionemque, qua per caritatem invicem serviunt, ostendit. Cujus rei et in nobis ipsis, fratres carissimi, sæpe exemplum sumpsimus, cum alicubi pro rerum necessitate digredientes, cuncta nobis monasteriorum habitacula quasi propria patere cognovimus; cunctos in nostrum obsequium sincerissima devotione pronos aspeximus.

2 Et maxime in beate memoriæ Patre nostro B. Benedicto, cujus hodie venerandam assumptionis diem debita solemnitate recolimus, totum lectionis hujus tenorem videmus perfectissime compleri. Derelictis enim omnibus secutus est Christum, quando spretis eis quæ in a ministerio regali acquisierat vel acquirere valebat, cum esset nobilis natus, ad beatorum Apostolorum limina peregrinaturus advolvit: ut quia rudis adhuc in gente Anglorum fides et Ecclesiarum institutio florebat, ibi potius perfectam vivendi formam sumeret, ubi per summos Christi Apostolos totius Ecclesiæ caput eminet eximium. Ibi ergo eruditus in Christo, b illis in partibus attonsus, ibi est monasterialibus imbutus institutis: ibidem totum vitæ sue c erat exacturus, si non Apostolica Domini Papæ prohiberet auctoritas, qui eum propter ducendum in Britanniam sanctæ recordationis Archiepiscopum d Theodorum in patriam redire præcepit.

3 Nec longo post tempore etiam Reges seculi cognito virtutum ejus studio, locum ei construendi monasterii, non ab aliqua minorum personarum ablatum, sed de suis propriis donatum dare curabant. Quem ille acceptum mox perfectissime juxta regularem disciplinam interius exteriusque constituit, non pro suo captu decreta nobis statuens, sed antiquorum e statuta certissima monasteriorum, quæ peregre didicerat, sibi suisque observanda proponens.

4 Nec cuilibet vestrum, Fratres, grave debet videri, si nota loquamur, sed delectabile potius æstimari, quia vera loquimur, quando Patris nostri spiritalia gesta narramus, cui manifesto miraculo Dominus, quod fidelibus suis promisit, adimplevit, quia omnis qui reliquerit domum vel fratres aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet in hoc tempore, et in seculo futuro vitam æternam. Reliquit quippe cognatos, quando patriam deseruit: accepit vero centuplum, quia non solum a cunctis in hac terra pro virtutum industria merita veneratione habitus est, sed et in Gallia atque Italia, Romæ atque in maris insulis, ab omnibus qui eum nosse potuerunt dilectus: adeo ut ipse Papa Apostolicus ad profectum monasterii hujus, quod illum nuper fundasse gaudebat, f Joannem illi Abbatem atque archicantorem Romanæ Ecclesiæ, sicut caritas vestra bene meminit, in Britanniam Roma deducendum præstaret, per quem idem monasterium morem cauendi ac ministrandi canonicum juxta ritum sancte Romanæ atque Apostolicæ Ecclesiæ perciperet.

5 Reliquit domos et agros quos habuerat pro Christo, de quo agrum semper virentis paradisi, et domum non manufactam, sed æternam in caelis accipere sperabat. Reliquit uxorem et filios; non quidem uxorem acceptam, et filios ex carne natos, sed uxorem prorsus accipere, ex qua filios habere posset, castitatis amore contempsit, malens ad illa centum quadraginta quatuor millia electorum pertinere, qui cantant canticum novum ante sedem Dei et Agni, quod nemo potest dicere nisi illi. Hi enim sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, et sequuntur Agnum

AUCTORE
BEDÆ.

Centuplum
quomodo recipiant a Deo
religiosi.

a

S. Benedictus
instituendus
Romam abii.

b

Subetur in
Angliam redire.

c

Edificat, ordinatque monasterium.

d

Recipit centuplum, utique honoratus.

f

Quomodo recipierit omnia.

Apoc. 14 et 1.

Girviense
monasterium
exstruit an.
682.

Meritur 703.

An Concordiam
regularum scripsit.

Alia ejus scripta.

Matth. 19. 29.

FACTORE
S. BEDA.
Quomodo cen-
tuplum rece-
perit.

g

Agnum quocumque abierit. Et accepit centuplum, quando non in his solummodo, sed et in marinis eum partibus plurimi in domos suas recipere viantem, suorum fructibus agrorum reficere desiderabant: quando g patronum perplures illi, quando viri Deo devoti pro animi constantis excellentia, non minori quam conjugibus aut parentibus propriis dilectionis instantia serviebant. Accepit centuplum domus et agros, quando hæc in quibus monasteria construeret, adeptus est. Uxorem namque dimittere pro Christo, et in hoc centuplum accipere est: quia animarum centuplum majus esset tunc meritum caritatis, inter continentes propter fructum spiritus, quam inter lascivientes quondam propter desiderium carnis. Filios, quos carnaliter habere despexit, centuplum accipere meruit spirituales. Centenarius quippe numerus, ut sæpe dictum est, perfectionem figurate significat. Nos namque sumus filii ejus, quos in hanc monachicam domum pius provisor induxit: nos sumus filii ejus, si iter virtutum ejus imitando tenemus, si non a semita regulari, quam docuit, torpendo deflectimus.

Semper labo-
rabat.

6 Meminimus namque fratres, qui illum nosse potuimus, didicere crebro auditu, quos post obitum illius in nostræ fraternitatis consortio pietas superna congregavit; quia quamdiu sospes erat corpore, pro gloria sanctæ Dei Ecclesiæ, et maxime pro hujus monasterii pace, honore, et quiete, semper laborare perstabat. Toties mare transiit, nunquam, ut est consuetudinis quibusdam, vacuus et inutilis rediit: sed nunc librorum copiam sanctorum, nunc reliquiarum beatorum Martyrum Christi munus venerabile detulit; nunc architectos ecclesiæ fabricandæ, nunc vitrificatores ad fenestras ejus decorandas ac munien- das, nunc cantandi, et in ecclesia per totum annum ministrandi secum magistros adduxit: nunc h epistolam privilegii a Domino Papa missam, qua nostra libertas ab omni extrinseca incursione vitaretur, apportavit: nunc picturas sanctarum historiarum, quæ non ad ornatum solummodo ecclesiæ, verum etiam ad instructionem intuentium proponerentur, advexit, videlicet ut qui litterarum lectione non possent, opera Domini et Salvatoris nostri per ipsarum contuitum discerent imaginum.

Quielisuorum
studet.

h

7 Qui in his et in hujusmodi rebus ideo tam plura laborare studuit, ne nobis sic laborandi remaneret necessitas. Ideo toties transmarina loca adiit, ut nos omnibus scientiæ salutaris dapibus abundantes, intra monasterii claustra quiescere, et cum secura libertate Christo servire queamus. Qui etiam cum corporis infirmitate corripere, premereturque acerbius, semper i inter debitas gratiarum actiones, de monasteriorum, quas didicerat docueratque, regulis servandis, semper de Ecclesiasticis observationibus, quas per omnes civitates, et maxime Romæ, viderat, semper de locis sanctis, quæ se lustrasse juvenem meminit, loqui et iterare delectabile habebat. Sic longis virtutum studiis exercitatus, longo insuper animo semper infirmitatis martyrio excoctus, post centupla gratiæ presentis munera, ad vitam transivit æternam.

i
Patiens in
morbo.

Moritur.

Imitandus re-
ligiosis.

8 Unde necesse est, fratres carissimi, ut tamquam boni filii, et tanto parente digni, exempla ac præcepta illius in omnibus servare curemus; neque ulla nos a vestigiis tanti ductoris sequendis animæ vel carnis illecebra revocet: quatenus et ipsi, qui carnales affectus substantiamque reliquimus terrenam, qui uxores ducere, ac filios carnaliter procreare, Angelicæ conversationis amore, fastidivimus, augente spiritualium virtutum merito, et in præsentem centuplum accipere de societate Sanctorum, et in seculo venturo vitam possidere mereamur æternam; præstante gratia Redemptoris nostri, qui vivit et regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus per omnia secula seculorum, Amen.

a Ita legendum conjicimus; excusum erat monasterio. At licet ei collatum sit Cantuariense S. Augustini cœnobium; id tamen hic non potest intelligi, cum multo post acciderit, sed potius observandum Osuvio Northumbria Regi impensum, ut infra ex Westmonasteriensis dicemus.

b In Leriachsi insula, ut infra dicitur.

c Videtur desiderari, cursum, aut quid simile.

d De eo agemus 19 Septembris, egimus et superius 9 Jan. in vita S. Adriani. Roma discessit 27 Maii 668.

e Videtur præter regulam S. Benedicti, varia statuta tulisse; in aliis observata, vel ejusdem vel alterius etiam ordinis monasteriis.

f Plenus de eodem Joanne idem Beda lib. 4, cap. 18. Accepit (a beate memoriæ Papa Agathone) et præfatum Joannem Abbatem in Britanniam perducendum, quatenus in monasterio suo cursum canendi annum, sicut ad S. Petrum Romæ agebatur, edoceret: egitque Abbas Joannes, ut jussionem acceperat Pontificis, et ordinem videlicet ritumque canendi ac legendi viva voce præfati monasterii cantores edocendo, et ea quæ totius anni circulus in celebratione dierum festorum poscebat, etiam litteris mandando. Quæ hætenus in eodem monasterio servata, et a multis jam sunt circumquaque transcripta. Non solum autem idem Joannes ipsius monasterii Fratres docebat, verum de omnibus pene ejusdem provinciæ monasteriis ad audiendum eum, qui cantandi erant periti, confluxerunt. Sed et ipsum, per loca in quibus doceret, multi invitare curabant. Ipse autem excepto cantandi vel legendi munere, et aliud in mandatis ab Apostolico Papa acceperat, ut cuius esset fidei Anglorum Ecclesia, diligenter ediceret, Romamque rediens referret. Nam et synodum beati Papæ Martini, centum quinque Episcoporum consensu, non multo ante Romæ celebratam, contra eos maxime qui unam in Christo operationem et voluntatem predicabant, secum veniens attulit, atque in præfato religiosissimi Abbatis Benedicti monasterio transcribendam commendavit.

g Videtur hic aliquid desiderari.

h Lib. 4, cap. 8. Petiti que et accepit ab eo (Agathone) munimentum libertatis monasterii quod fecerat, epistolam privilegii ex auctoritate Apostolica firmatam, etc.

i Ita legendum videtur; non ut vulgo habetur, interim.

Canitum Ro-
mannum ac
ritus docet in
Anglia Joan-
nes Abbas.

Item explorat
fidem istius
Ecclesiæ.

DE EODEM EX GUIL. MALMESBUR.

Omni reverentia custodita pace, solum Benedictum ausim propalare, qui Bedæ nutritus et Abba fuit. Hic Wiræ annis utrasque ripas (qui apud Northumbros non incelebris famæ habetur) monasteriis prætexuit, sub Apostolorum Petri et Pauli nomine, caritatis et regulæ unione non discrepantibus. Hujus industriam b mirabitur, qui leget librum, quem idem Beda composuit, de vita ejus et ceterorum Abbatum suorum; industriam, quod copiam librorum advexerit, quod artifices ædium lapidearum, et vitrearum fenestrarum primas omnium Angliam asceverit; totum ævum pene transigendo talia, peregrinatus. Quippe studium advehendi cognatis aliquid insolitum, amor patriæ, et voluptas elegantis asperos fallebant labores. Nec enim lapidei tabulatus in Anglia ante Benedictum nisi perraro videbantur, neque perspicuitate vitri penetrata lucem solaris jaciebat radius. Patientiam, quod in possessione c cœnobii S. Augustini apud Cantuariam libenter venienti Adriano cesserit, non reveritus Theodori Archiepiscopi supercilium, sed veneratus magisterium. Fuerat enim illius cœnobii Abbas ab Egberto Rege constitutus, sed, ut dixi, reverentiæ Theodori cessit: cui præceperat d Vitalianus Papa ut Adrianum juxta se locaret, speculaturum ne quid in Ecclesia more Græcorum novaret. Quod, dum per alienas terras cursitat diu absens, subintroductum a monachis suis Wirensibus se inconsulto Abbatem, æquanimiter, imo magnanimiter tulerit: domumque reversus parilem illi honorem in consensu, in omni porro potestate communicaverit. Quin et ictus paralysi tam valide, ut nihil artium ei esset flexibile, tertium constituerit, quod alter (de quo diximus) eadem decoqueretur valetudine non minus quam ipse. Cumque morbus jam crescens quateret vitalia, socio ad se accito solo nutu valedixit. Sed nec ille præstantius valuit redhibere officium, utpote qui propinquirem tendebat ad exitum: nam ante Benedictum defunctus est. Hujus ergo corpus magno coemptum pretio e Adelwoldus Thorneiam advexit, et obscurioribus Sanctis lucifuum jubar invexit.

a

b

S. Benedicti
industria.

patientia.

c

d

Subrogatur
absenti Abbas.

Paralysi labo-
rat.

Ejus reliquie
translatæ.

e

^a Agit de Sanctis, quorum corpora in Thorneyensis cœnobii (hodie procul ab urbe Eliensi in Cantabrigiensi Comitatu siti) ecclesia asservantur.

^b Videtur desiderari, et patientiam, quod habetur lib. 1, de gestis Ing. Angl. cap. 3, ubi eadem omnino et hisdem verbis refert Malmesburienſis.

^c De eo monasterio egimus 6 Jan. ad vitam S. Petri Abbatis ejusdem monasterii num. 7. Pilsens scribit Benedictum videri hujus monasterii Abbatem electum obſentem. Discesserat ex Anglia vivente adhuc Erconberio Rege Egberti patre, qui an. 664 obiit. At cum prius in Angliam appuissent Theodorus et Benedictus, quum Adrianus, ab Ebroino in Gallia lutiſper retentus, tum Benedicto illud datum ab Egberto aut Theodoro, ut supra dictum est. d De S. Vitaliano egimus 27 Januarii.

^e Episcopus Wintonienſis, de quo 1 Augusti. Obiit anno 984, cum sedisset annis 21. Unde conſicit potest quo tempore facta sit hæc S. Benedicti, aliorumque Sanctorum, ad Thorneiense cœnobium translatio.

DE EODEM, EX MATTH. WESTMONAST.

Anno gratiæ 703, S. Benedictus Abbas Anglicus, post vitam laudabilem, glorioso fine in Domino quievit. Hic vir Dei de stirpe nobili gentis Anglorum progenitus est, et in adolescentia militiæ rudimentis addictus. Denique cum esset minister Oswii Regis, et possessionem non modicam, ipso donante, percipisset, caduca mundi omnia pro Christo spernens, Romam adiit, ut ibidem Ecclesiastica informatus disciplina militiam assumeret spiritualem, qua sibi prodesset et aliis, utilisque minister in Dominicæ posset cultura vineæ reperiri.

2 Inde vero rediens, apud Lirinensem insulam se monachorum cœtui conjunxit, tonsuram accepit: ubi per biennium regulariter institutus, ad limina sanctorum Apostolorum Petri et Pauli iterum repedavit. Quo tempore cum Papa Vitalianus Theodorum Cantuariæ Archiepiscopum in Britanniam a destinavit, ipse simul adveniens multas secum reliquias Sanctorum reportavit.

3 Qui postea Regi Northanhumbroꝝ Egfrido conjunctus; confestim Rex ei terram 60 familiarum, ad construendum Apostolorum Principi Petro monasterium, contulit, ad ostium Wiræ fluminis, anno gratiæ 674, Indictione secunda. Sed et aliud monasterium ad bonorem Doctoris gentium Pauli in Girwi non longe ab altero fabricavit, et a Rege præfato prædiis 60 familiarum acceptis, multipliciter illud ditare curavit. Hæc autem monasteria religiosi implens monachis, Ceolfridum in uno, e Easterwinum in altero, Præpositos ordinavit. Hoc ideo fecit, ut tam in ejus absentia, quam in præsentia regularis semper custodia servaretur.

4 Huic denique famulo Dei Benedicto Beda venerabilis, et Doctor Anglorum, d traditur nutriendus, sub quo etiam ad ordinem e Sacerdotis legitur fuisse promotus. Quinquies Romam petisse asseritur, qui semper rediens divinorum locupletatus commodorum, subjectos instituere opere pariter et exemplo curavit. Tandem post vitam laudabilem victor vitiorum Benedictus, confessor Christi piissimus, carnis infirmitate victus, pridie Idus Januarii spiritum reddidit Creatori. Successit ei in onere et honore vir sanctus et ejusdem discipulus Ceolfridus, sub quo Beda Christi famulus, ad universalis utilitatem Ecclesiæ, de Scripturis sanctis laborem inchoatum laudabiliter adimplevit.

^a Anno 668, ut supra diximus.

^b Wigornienſis, ut ante diximus, 10.

^c Capgrav. Eastwinum.

^d Wigorn. an. 681. Bonæ indolis puer Beda cum esset septem annorum, suorum cura propinquorum, reverendissimo Abbati Biscepio datus est educandus.

^e Ipse Beda testatur se anno vitæ suæ 30, qui videtur fuisse 704, aut forte 703, gratum presbyteratus, jubente Ceolfrido Abbate, suscepisse.

EX VARIIS.
Duo monasteria construit.

b

c

d

e

Beda admittit. Quinquies it Romam.

Moritur.

S. Benedictus juvenis militat.

ii Romam.

Begit in Lirino.

uedit in Angliam.

u

DE SANCTIS XXXVIII MONACHIS MARTYRIBUS, IN IONIA.

SUB COPRONYMO XII JANUARI.

Gloriosi Martyris Stephani, cognomento Junioris, Auxentianæ congregationis Archimandrita, Acta dabimus xxviii Novembris; in quibus aliorum complurium præclara pro sacrarum imaginum cultu certamina narrantur, ac præsertim Duodequadraginta monachorum, qui ad extremas Ephesi fines in veteri balneo conclusi, itaque mori coacti sunt. Eorum natalis pridie Idus Janu. in Romano Martyrologio consignatur his verbis: Ephesi Sanctorum xlii monachorum, qui ob cultum sanctarum imaginum sub Constantino Copronymo savissime cruciati, martyrium compleverunt. Aut in Actis S. Stephani, a Jac. Billio editis, aut in Martyrologii tabulis insertum: hic enim dicuntur fuisse duo et quadraginta, isthæ duodequadraginta, sive triginta octo.

2 Græci, inquit Baronius in Notis ad Martyrol. eosdem præcipuo honore habent. At nec in Menologio nec in Menais eorum reperimus mentionem. Eorum agonem Theosterictus ipsarum collega, S. Stephano ceterisque concepitivis retulit, verum inspector, at non etiam hujus temporis scriptor, ut putavit Baronius tom. 9, ad an. 767, num. 28. Nam quis hunc Theosterictum ut scriptorem citat? Aliud est quidpiam viva voce enipiam commemorare, etiam descripturo et transmissuro ad posteros, aliud propria manu literis trahere. Tanto tamen majorem fidem hæc meretur narratio, quod erit Theosterictus toleratis pro fide ærumnis et tormentis elarus, ac deinceps in Cælitum album relatus est, ut xxv Martii ostendimus. Alius est Theosterictus aliquanto junior, cujus extat apud Metaphrasten de S. Nicetæ Archimandrite rebus gestis oratio, iii Aprilis.

3 Ita vero Theostericti habet narratio: Hæc eo (Antonio Cretensi) commemorante, Patribusque lacrymis

madentibus, Theosterictus quidam, hoc nomen merito consecutus, vir senex ac sacerdotii dignitate ornatus, qui ex pio illo monasterio erat, quod Pelececa nuncupatur, atque et nasum abscissum, et genas ferventi pice ac bitumine illitas, miserumque in modum ambustas habebat, (hos enim cruciatus pietatis causa pertulerat) prodians ipse quoque in medium, superioribus sermonibus hæc adjecit: Impossibile est, impossibile, inquam, est, ut vel hic ipse Antistes noster siccis oculis ista commemoret. Quanam enim oratione quispiam illius, qui tum Asiam cum imperio obtinebat, furorem complecti possit? cui Lachanodracon quidem cognomentum erat, verum ipsius fel atque iracundia draconis quoque virus amaritudine superabat. Ad quem B. Stephanus: Narra, quæso, Pater, nihil omittens eorum quæ tum contigerunt, verum omnia oratione prosequens. Etenim per hujusmodi exempla, tum animi promptitudine, tum robore impleti ad eundem zelum præparamur: si quidem voluntas Dei hoc tulerit, ut pro divina ipsius imagine nos quoque certamen subeamus.

4 Tum igitur Theosterictus inchoatum sermonem ad hunc modum prosequitur: Cum incrementum sacrificium in monasterio nostro celebraretur (erat autem vespera sancte ac magnæ quintæ feriæ, in qua Christus Judæis tradendus erat) hic draconis nomen habens, tyranni jussu cum magna militum manu in monasterium impetum facit. Ac mysticum quidem sacra evertit, mysticis viderelicet hymnis protinus silentio compressis: lectissimos autem monachos duodequadraginta vineulis ferreis astrinxit. Reliquos vero partim verberibus crudelem in modum laceravit, partim eorum barbam pice illitam exussit, nari-

S. Theosterictus Confessor, 17 Martii.

Fructus plæ narrationis.

38 Monachorum tormentum, ac cadentes.

Horum SS. natalis.

Acta unde accepta.

EX VARIIS.

bus prius amputatis. Quorum numerum ipse quoque augeo, quemadmodum faciei meae notae certissime testantur. Quibus impius ille nondum expletus, universum monasterium postea inflammavit, ipsas quoque ecclesias, una cum reliquis aedificiis coneremans. Mox autem praedictos duodequadraginta Patres ad extremos Ephesi fines relegavit: ubi cum eos in ve-

teris balnei formice conclusisset, ac deinde aditum obstruxisset, ad hunc modum eos e vita migrare coegit.

4 *Wion Martyrologio Benedictino hos inscripsit, quod ex quibusdam monumentis cognoverit, S. Benedicti regulam in illis partibus observari solitam.*

NOT. 4.

DE B. AELREDO SIVE EALREDO, ABBATE RIEVALLENSI IN ANGLIA.

AN. CH.
MCLXVI.
XII JANUARIJ.Rievallense
conobium.

In Eboracensi provincia fluvius est Rhinus, qui, ut Cambdenus in Brigantibus ait, multorum torrentium aquas secum in Derwentionem evolvit. Ab hoc vallis quaedam laeta, amoena, fecunda, xxii parochialibus ecclesiis ornata, Rhidal dicitur, quippe quam Rhinus intersecat. Isthic celebre olim ordinis Cisterciensis conobium fuit, ipsius S. Bernardi aetate a Gualtero Especo fundatum. De quo Guilielmus Neubrigensis lib. 1, cap. 14. Sane paullo ante a nobili viro Walterico Especo invitati, et felicitis memoriae Abbate Bernardo directi monachi Clarevallenses in Eboracensem provinciam venerant, et in loco, qui nunc dicitur Rievallis, (tunc autem erat locus horridus et vastae solitudinis) mansionem acceperant, praefato viro tradente, et venerabili Trustino Episcopalem cum affectu paterno favorem praebente. Eadem fere commemorat Harpsfeldius sec. 12, cap. 43.

Primi isthic
Abbat.

2 Primus hic Abbas fuit Willelmus S. Bernardi discipulus, vir laudatus, qui a Chrysostomo Beatus appellatur, referturque in Menologio Cisterciensi 2 Augusti. Ei successit B. Ealredus: huic Silvauus, quem idem 16 Aprilis celebrat. De iis hi versus referuntur Nicolai Rievallensis a Joanne Picardo in Notis ad Neubrigensem:

Primitias cepit Willelmus: proximus illi
Aelredus majora tulit: Silvanus adauxit.
Tres sunt praecipue meriti vix imparis, ille
Primus, et alter ei successor, et iste supremus.
Claruit officio V denis et tribus annis:
Ter senis fuit Æ Pastor pius in Rievallē:
Ter denis ternisque simul S praefuit annis.
Tempora quattuor hic et quinquaginta recense.
Floruit, enituit, his Patribus atque Patronis,
Vallis amoena Rii, vallis sacra, vallis opima.
Anglia de tali praefulget incluta sole.

Quando anti-
quitate sit il-
lud cono-
bium.

Anno 1131, inchoatum esse hoc conobium tradit Robertus de Monte continuator Sigeberti: Claravallis, inquit, duo conobia uno die producit, scilicet Longipontum et Rievallē, et post paucos menses Vacellas. Eodem anno Valcellense auctarium ul Sigebertum isthuc habet: Hoc anno inchoatum est monasterium S. Mariae, Valcellensis Ecclesiae, in agro Cameracensi. Consensit Miræus in Chronico Cisterciensi. Id si ita est, ergo vel non ab inchoato, sed absoluto Rievallensi conobio Willelmi annos Nicolaus numerat, vel aliquot inst mentum, cum a 4 Martii 1131 usque ad 12 Jan. 1166, quo obiit Aelredus, anni sint fere 35, ipse vero Willelmo et Aelredo simul non nisi 31 tribuat. De anno fundati illius conobii varie disputat Chrysostomus Henricus in Notis ad Menologium 16 April.

ii. Aelredi fe-
licitas 12 Ja-
nuarii.

3 Obiit porro B. Aelredus pridie Idus Januarii, quod illic de eo Chrysostomus Henricus: In Anglia S. Aelredus Rievallis Abbas, sacrarum litterarum scientia, et morum integritate conspicuus; qui postquam dignitates sibi oblatas humiliter contempsisset, omnium virtutum genere decoratus migravit a seculo. Sanctorum numero post mortem adscriptus. In Sanctorum album relatum fatetur ipse quoque Joannes Balanus, licet hostis monachorum Catholicæque Ecclesiae. At 5 Januarii refertur in Calendario Cisterciensi Divione edito his verbis: Aelredus Doctus, Abbas Rievallis. Et

Atibi 3 et 11
Januar.

in generali catalogo Ferrarii: In Anglia S. Ealfredi Abbatis Rievallensis. Sed quod in Notis addit Rhovallum, sive Rhyum oppidum, ubi eum fuisse Abbatem existimat, in Cantio esse, a Londino XLVIII millibus passuum distans, nae ille longe fallitur: nam procul a Londino, Cantique finibus abest Rievallis. Aliud est Rhium oppidum Sussexiae ad Cantii fines. Ast Hugo Menardus xi Januarii: In pago Eboracensi S. Ealredi Abbatis ordinis Cisterciensis. Demum Martyrologium Anglicanum xvi Martii eum refert: in quo corrigendum primo quod ordinis Benedictini dicitur fuisse, deinde quod antiquo monasterio Rievallensi praefectus: nam qui potest antiquum dici, quod ipso vivente atque etiam fortassis adjuvante erat aedificatum? Eodem quoque die Ferrarius: In Anglia S. Alredi Abbatis.

et 16 Mart.

4 Varie porro Aelredinomen effertur: nam Aelredus, Alredus, Ælredus, Elredus, Adelredus, Adilredus, Altedus, Athelredus, Ealredus, Hailredus, Eleredus, Ethelredus dicitur; quibusdam etiam Aluredus, Ferrario Ealfredus, Miræo Valredus. Priora duodecim ab eadem proveniunt radice, Athel, sive Ethel, Edel, Eel, Ael, quod nobilem significat; et rad, sive red, consilium; ut sit Aelredus, Nobilis consilio: vel ab Al, quod omne, vel omnino sonat, ut sit Alredus, omne consilium, vel qui omnino consilio praestat. Ast Aelredus, et Aluredus, omnino pacificus est, a fred, sive vred, id est pax.

Varie ejus ex-
pressum no-
men.Unde forma-
tum.

5 Vitam B. Aelredi descripsimus ex Legenda Sanctorum Angliae Joannis Capgravi, ab anonymo compositam auctore. Ejus meminit Trühemius lib. de Scripturis Ecclesiasticis, appellatque eum, virum in sanctis Scripturis jugi studio exercitatum, et secularis philosophiae non ignarum, ingenio mitem, eloquio dulcem, devotione praecipuum. Guilielmo Eysengrenio est, ad an. 1164, doctrina et eloquentia vir clarus, sacrarum litterarum studiis doctus, et in primis eruditus. Et ad ann. 1200, (videtur autem diversos Alredum et Ethelredum existimasse) vir disertissimus, non minus vita quam eloquentia spectatus. Extat Guilielmi Neubrigensis ad ipsum Aelredum epistola, qui proficitur illius se hortatu historiam scribere, licet eam ipso vivente non perfererit. Recitat Joannes Picardus in Notis ul Neubrigensem carmen quod Nicolaus Rievallensis in Aelredi laudem cecinit:

Vita.

Laudes ex vo-
ritis.

Inelytus Ælredus, conditus aromate morum,
Et mellis favus, et dulcedo fuit monachorum.
Flore juventutis hunc Regis regia fovit;
Quæque nociva procul animoque manaque removit.
De Jerico venit in Jerusalem, duce Christo.
Hic cito fructificat, spinas in lilia vertit:
Sparsa recollectit, et in unum fracta rededit.
Celsior hinc factus, post caelica praemia nactus.
Si libet et fas est hic dicere, vera retexam.
Nee reor ordiri quicquam de stamine falsi.
Maurus erat maturis moribus, et Benedictus
Exemplo; similis Bernardo, caelibe vita,
Virtutum specimen, vitiorum scopa, decusque
Ordinis et speculum, via pacis, fibula legis.
Praetulit exuvias Pauli Hieronymus auro
Croesi: nostra pari decoratur gemma nitore.
Intitulant alios praeconia multa: sed ipse

* in ms. Jo.
Picardi in
margine erat
additum Sco-
tie.

Pacificus

Pacificus Salomon fuit, et mansuetus ut agnus.
Antiquo de consilio, non multa revolve.

Scripta,

6 Multos B. Aelredus conscripsisse libros legitur, qui a Joanne Pitseo, Chrysostomo Henriquez in Phœnice reviviscente, aliisque referuntur. Eos solos vidimus, quos Richardus Gibbous noster edidit; nimirum, Sermones 31, de onere Babylonis, in cap. 13 Isaie. Speculum caritatis, lib. 3. Compendium speculi. De spirituali amicitia, lib. 3. Homiliam de Jesu puero duodenni. Vita S. Eduardi, quam 3 Januar. dedimus, ipsius quoque esse factus perhibetur.

VITA AUCTORE ANONYMO,

Ex Legenda Joan. Capgravii.

CAPUT I.

B. Aelredi adolescentia, ingressus in Religionem.

Venerabilis Aelredus cum infantulus in cunis jaceret, venit ad domum patris ejus Archidiaconus quidam, nomine Willelmus, vir quidem a præclaris genere, et secundum carnem Alredo propinquus. Is enim ad infantulum respiciens, videt faciem illius in speciem solis conversam, et splendidissimis cornuscare radiis, ut suæ manus appositæ umbra succederet: tamque serenus innotuit parvuli vultus, ut tanquam in speculo perfecte videri posset. Affirmavit ergo Archidiaconus illum in oculis Dei magnum futurum, cui tanta gratia in sua infantia arrisisset.

a
Omnia futura
sanctitatis.Aelredus puer
absentia cogno-
vit.

b

Incendium
mirabiliter
relinquit.

2 Cum autem puernum de puernorum ludo regressus domum intrasset, intuens eum pater dixit: Eia fili, inquit, quales nobis edicis rumores? Et ille: Archiepiscopus Eboracensis hodie obiit, pater mi. Rilet ille his auditis cum universa familia, et dixit: Vere fili, inquit, ille obiit, qui b male vivit. Et puer: Aliter iste, pater: nam carne solutus ultimam hodie valescit mortalibus diem. Tertio vero post hoc die, quod puer prædixerat, cunctis de Episcopi obitu verum apparebit.

3 In hospitio Rievallis, Eboracensis diocesis et Cisterciensis ordinis, cum esset, pridie antequam ad habitum reciperetur, in cella Novitiorum ignis in domo illa accensus, usque ad laquearium juncturas sæviens vehementer prævalebat; ut culmen ædificii in momento consumere crederetur. Aelredus cum ceteris ad mensam sedens, apprehendit scyphum, et extensa manu sicera, quam continebat, in medium flammarum cum fiducia projecit: et confestim flammam ignis exstinxit.

4 Adolescens enim tanto amore a Rege Scotorum c David complexus est, ut quasi secundus in curia ejus factus, ad Episcopatum eum promovisset, nisi ad Cisterciensem ordinem citius advolasset. Ita pium in omnibus et mansuetum se exhibuit; ut læsus non turbaretur ad iram, maledictis stimulatus non provocaretur ad vindictam: amorem pro odio, bonum pro malo, pro invidia obsequium semper reddere satagebat. Miles quidam videns illum a Rege præ omnibus amari, et plus ceteris honorari, illum persequi cœpit, et gravi odio insectari: quandoque etiam coram Rege illum verbis injuriosis appetere. Cui ille: Bene, inquit, dicis, o miles, optime loqueris: et vera sunt omnia que dicis, et mendacium odis: meque, ut credo, diligis. Tandem miles ille considerans Aelredum non turbari, a virtute in aliquo non avelli, penitentia ductus, veniam petiit: et firmum amicum de reliquo se illi fore spondidit. Cui ille: Fateor, inquit, congaudeo penitentia tua, et ideo multo magis te amabo; quia odio tuo in amorem crevi Domini mei: et penitentia mea per hoc excitata et probata, forte aliquantulum profeci apud Deum.

c
Carus Regi
Scotiz.Patienter fert
injurias.

5 Veniens post hæc ad monasterium Ryevalense, et habitum monachorum suscipiens, et in vitæ conversatione proficiens, cum cura Novitiorum sibi injuncta fuisset; quidam Clericus ordinem intrans valde instabilis effectus, velut arundo mutabilis ferebatur. Super quo motus Aelredus, dixit Deo in corde suo: Da mihi animam bujus, et quod ipse minus habet salutis, licet indigno gratia tua concedere digneris, Domine Deus meus. Non multo post Frater ille ad seculum redire desiderans, rem Magistro indicat, et desiderium pravæ mentis suæ exponit. Cui Aelredus ait: Noli, Frater, perire: nam non poteris, quamquam et velis. Et stultissimum est hoc ipsum velle, cujus contrarium cupiunt omnes Sancti: omnes enim salvari desiderant. Sed ille monita salutis non audiens, a monasterio recessit; et per devia saltus tota die vagabundus oberrat: et parum ante solis occasum ad viam rediens, subito infra murum monasterii transpositum se sensit. Aelredus obviam illi occurrens amplectitur collum ejus, deosculatur faciem ejus, et dicit: Fili quid fecisti mihi sic? Ecce flevis pro te hodie multis lacrymis: et credo in Deum, quod sicut petii a Domino, et tibi promisi, non peribis.

6 Fecit enim in probatorio caecellam testeam ad modum parvule cisternæ sub terra, cui per occultos rivulos aqua inflebat. Ne autem deprehenderetur, os ejus lapide latissimo claudebat. In illam intrans sæpe aqua frigidissima calorem in se omnium exstinxit vitiorum.

In vocatione
nutantem mi-
rabilliter con-
firmat.Penitentia
deditus.

a Ipsum quoque Aelredum Pitseus, Chrysostomus Henriquez in Phœnice cap. 7, et in Fasciculo lib. 2, dist. 26, cap. 23, genere nobilem fuisse tradunt.

b Tres reperitur Aelredo adolescente sedisse Eboraci Anstiles, Girardus, sive Gerardus, qui anno 1108 obiit; Thomas, qui 1114, et Thurstinus, qui præfecturam diu administravit, ultro dimisit. At Thome ac Thurstini, a plerisque pietas laudatur. Girardus variis fuit vitiiis infamis. Sed si de eo hic agi velimus, fuerit sane Aelredus, cum anno 1106 obiit, plusquam 37 annorum, imo minimum 67 qui id anno 1108, puer pronuntiarit.

c Hic Alexandro fratri successit anno 1123, ut habet Westmonasteriensis, qui vicum magnæ sanctitatis et munificentie vocat. Obiit 1132. Hinc porro corrigas quod scribit Pitseus, postquam Abbas jam esset creatus, innotuisse eum primum Regi Davidi.

CAPUT II.

Præfectura, virtutes, miracula.

Idem Frater, cujus animam Dominum rogavit ut sibi daretur, pristinae mutabilitatis incendio conflagratus a monasterio recedere volebat, et veniens ad Aelredum tunc Abbatem de a Revesby factum, dixit: Domine gravitatem ordinis levitas mea non sustinet. Res omnes contrariæ sunt nature mee: diuturnos labores non fero. Angor et crucior in mora longa vigiliarum: laboribus frequenter succumbo manuum: vestium asperitas carnem penetrat: voluntas mea delicias appetit seculares, et amores mundi et voluptates suspirat. Et ego, inquit Abbas, laetiores cibos et blandiora vestimenta tibi præparo: et omnia, quæ monacho debentur, portabiliora indulgeo. Nolo, inquit ille: licet mihi dedetis omnes divitias domus hujus. Et Abbas: Nec ego gusto cibum, donec invitum aut volentem te reducat Dominus. Currit alter ad portam, ut recedat; alter in cubiculum intrat, et orat. Lamentatur pius Abbas filium, et suspiriis intimis cordis erroneum plangit, et consolationem contemnit. Fugitivus autem ad portam veniens, januis apertis, quasi murum ferreum sensit: et sepius exire tentans, cum propositum suum nullo conatu implere posset, ad Abbatem compunctus redit; et veniam petens, stabilitatem promittit. Cui Abbas dixit: Euge fili mi, bene venisti; vere misertus est mei Deus meus, qui te sanum reduxit:

Fit Abbas de
Revesby.

a

Uterum tenta-
tum, precibus
relinct.

8 Nec multo post brachium cujusdam Fratris tu-
more

Utrum sanat,

AUCTORE more inflatum, signo crucis tumorem fugavit, et sanitati reddidit.

9 Factus post hæc Abbas Rievallis, ita parcus in cibo extitit, ut eum non hominem, sed spiritum esse putares. Numerum monachorum usque ad centum quadraginta, et quingentos Fratres in monasterio suo ampliavit. Licet enim calculo, et arthritica passione, ante obitum per decennium vexatus fuisset, in humilitate tamen et patientia perseverans, Fratribus sæpius hoc dicere solebat: Filioli, loquimini quæ vultis, tantum non exeat de ore vestro verbum turpe, detractio in fratrem, et blasphemia contra Deum.

10 Scripsit enim vitam *b* S. Edwardi Regis et Confessoris, vitam *c* David Regis Scotiæ *d* S. Margarietæ Reginæ Scotiæ; *e* triginta tres homilias super onus Babylonis in Isaia; tres libros de spirituali amicitia; *f* de natura animæ, et quantitate, ac subtilitate, libros duos; multas quoque scripsit *g* epistolas: et quod in litteris commendavit, hoc in vita complere curavit. Digitum autem suum in os Fratris ejusdam muti posuit, et ipsum loqui præcepit, dicens: Loquere, mi Frater, in nomine Domini. Qui statim omnibus admirantibus respondit: Libenter loquor tecum, benedicte Domine. Et Alredi meritis confestim sanus effectus, laudes Domino referebat.

11 *h* Synopsis passio Fratrem quemdam perurgens vexabat, ut neque vox neque sensus in illo apparebat. Cui accedens Abbas dixit: Dilecte fili, salvet te Filius Dei. Nec mora: omnis dolor in eo conquievit.

12 Quidam Abbas ei subditus, multa convicia, impropria, et blasphemias Alredo inferens, eum injuste commovit, et spiritum ejus merito contra se provocavit. Cujus malitiam graviter ferens, ad cælum oculos et manus elevans, dixit: Domine Rex æternæ gloriæ, sentiat, quæso, cito iste finem malitiæ suæ, quia tu scis falsa esse, quæ nomini meo nittitur ascribere. Cumque Abbas ille cœnobium suum intrasset, in lectum decidit, et die septimo eum magnis cruciatibus vitam finivit.

13 Descendens in *i* Galwediam Alredus, invenit *k* Regulam terræ illius contra filios suos iratum, filios in patrem sævientes, et in se invicem fratres. Est autem terra illa fera, silvestris, et barbara; bestiales homines et barbarum omne quod gignit. Veritas ibi non invenitur, sapientia locum non habet. Nam neque fides neque caritas diu perdurat in ea. Castitas toties patitur naufragium, quoties libido voluerit, nec est inter castam et scortum ulla distantia: mulieres per menses viros alternant. Inter religiosos tamen quidam aliorum consilio et ductu satis religiosi existunt, sed propria industria raro perfecti. Sunt enim naturaliter bebetes, et animalem habentes spiritum, voluptatibus carnis semper intendunt. Invenit itaque Alredus Principes provinciæ ira et dissensione turbatos: quorum odia et rancores nec *l* Rex Scotiæ humiliare, nec Episcopus mitigare suffecit, multoque sanguine terram polluerunt. Quos Alredus non tantum pacificavit, verum patrem filiorum habitum religionis suscipere inflexit: et qui multa millia hominum vitæ privaverat, vitæ participem æternæ fieri docuit.

14 In ore viri, qui aquam potando ranam deglutiverat, digitos imposuit, et elevatis oculis ad cælum, dixit: Domine Rex omnipotens, obsecro per filium tuum Dominum Jesum, respice super hanc creaturam tuam, et fac huic sicut vis et scis. Nec mora: rana ad digitos suos ascendit, et in amore magno et putredine sequentibus, in terram cecidit.

15 Per quatuor ante obitum suum annos, ab omni vitæ presentis jocunditate corpus absolvit: ob nimiam corporis maciem, et faciei extenuationem

cutis ossibus adhærebat. Parum namque comedens et minus bibens, ciborum appetitum incredibili abstinentia extinxit: medicorum consilia sprexit, et pro Deo corporis remedia contemnens, animæ sanitati consulere satagebat.

16 Legebat autem libros, quorum lectio lacrymas elicere solet, et edificare mores: et maxime Confessiones Augustini manibus assidue portabat. Sedebat sæpe in fovea in solo oratorii sui facta, cogitans quia pulvis esset: ubi lux Angelicæ visitationis respersit super caput ejus; et quasi cum hominibus, ita cum spiritibus cælestibus loquebatur: et cum solus sæpe esset, plurimorum voces cum illo auditæ sunt.

17 Spiritu quoque prophetiæ claruit: nam Fratribus quibusdam, antequam confiterentur, peccata jussit confiteri, et quæ occulte commiserant, prædixit, locum et tempus adiungens. Fratres duo cum nocte quadam in dormitorio exclamarent, et Fratres ad horrendam eorum vocem excitassent, Fratri illud in crastino Alredo referenti, dixit: Vere, fili, inquit, inter fratres nostros, nocte ista diabolus advenit, et aliquem seducere cogitavit, sed sine effectu attentatæ malitiæ cum confusione quantocumque abscedere compulsus est. Verumtamen aliquantulum ei quispiam consensit.

18 Post quemdam sermonem in Capitulo factum, inter cetera Fratribus dixit: Videte, Fratres, vitam vestram, corrigite mores, salutem vestræ intendite, quia pro certo affirmo, aliquis vestrum ad damnationem suam ad corpus Christi accedit, quem publicare nolo, ejus correctionem diligo, et rubori parco. His cum admiratione magna auditis, qui reos se cognoverant, venientes secreta cordis sui ei aperire festinabant.

a Alii Renesby scribunt. Monasterium fuit in diocesi Eboracensi, a Ricvaldensibus erectum.

b Dedimus v. Janu. vitam S. Eduardi: sed ex its quæ ibidem diximus, colligi potest alia de S. Eduardo ab Alredo scripta, ac fortassis vitam, quæ isthuc extat, non esse geminam illam ab Alredo scriptam.

c Pitseus vitæ illius initium citat, Religiosus et pius Rex David, additque scriptum præterea ab Alredo planetam mortis ejusdem.

d Matris ejusdem Davidis. De ea agemus x Junii.

e Solum extant 31 edita a Gibbono.

f Pitseus habet: De natura animæ, librum unum. De dolibus animæ librum unum.

g Pitseus: Epistolarum trecentarum lib. 1.

h Est syncope, gravissima virium conclusio, cum proximo mortis periculo. Ea synopsos dicitur vulgo medicorum.

i Gallwallia alii, et Gallo villa dicitur, Ab Hibernis, inquit Camblesis, qui olim occuparunt, et se Gael sua lingua contraite vocant, facta appellatione. Regio est Scotiæ, Hiberniæ Angliæque finitima, quam Novantes olim tenuere.

k Hic erat Fergusius, qui factus deinde Edenburgi ad sanctam Crucem Canonicus memoratur. Uctredum ejus filium Gilbertus frater noster minor praelio vicit, et lingua exciso oculisque cratis misere vitæ et principatu exuit. Huic tamen postea Rolandus Uelbredi filius successit.

l Scribit tamen Cambdenus, Fergusium, post multas quas dederat turbas, eo a Malcolm adactum, ut filium Uelbredi obsidem dederit. Sed verisimile est B. Alredi consilio id potius perfectum a Malcolm IV, nepote Davidis, quam armis.

CAPUT III.

Eximia mansuetudo; morbus, obitus.

Frater quidam aspiciēbat in visu noctis, et vidit coram facie ejus quoddam excelsum ædificium artificiose constructum, amplum, et venustum, unoque tantum ostio introitum ostendens. Fenestræ in illo nullæ, nulla foramina, nullum ibi lumen, nisi per parvum solis radium, qui ostio aperto infundebatur. Ligna domus omnia odorifera et fragrantia erant. Quanto propius accedebat, tanto in illius suavitate odoris amplius delectabatur. Et aspiciens per ostium, vidit lectum in pavimento positum; et in lecto jacentem Abbatem suum. Cum autem ingressus Abbatem mortuum videret, ubertim ejulare et flere cœpit. Et elevans

Et pia lectio.
Apparet ei et colloquuntur Angeli.

Spiritu prophetiæ arcana cognoscit.

Hem oculis suorum peccata.

Imminens ejus obitus. Fratri cuiusdam in somno ostenditur.

elevans oculos ad tectum domus, vidit imaginem hominis relucens supra omne quod carnalis oculus in hoc mundo conspexit; totumque ædificium tanquam mille luminaribus illustratum refulsit. Per medium omnium membrorum imaginis ita clare vidit, ac si in parte altera præsens affuisset. In medio autem domus imago in aere apparebat, subtus vel supra nullo adjutorio suffulta. Nubecula tamen quædam subobscura, juxta umbilicum visa est, quæ non adhaerebat luci figuræ, sed ibi parumper motabilis dependebat. Et ecce vir a latere assistens, vultu et habitu gratus, Fratri ineffabiliter admiranti ait : Quid miraris? Quare non potius respicis ad Patrem tuum, qui ante te jacet, ut æstimas mortuum? Et ille : Gloria, Domine, hujus imaginis oblivisci nã fecit mortem dulcissimi Patris mei. Et alter : Non est mortuus Pater tuus. Nam et figura hæc, quam vides, anima illius est. Tantum autem in operibus ejus restat illuminandum, sicut illa nubecula, quæ circa umbilicum movetur imaginis. Quod cum fuerit illuminatum, migrabit ad Dominum. Et ut scias, inquit, quod hæc imago anima illius sit, ecce ingreditur corpus ejus. In ictu oculi, illa figura in corpus per os ejus illapsa, vidit statim Abbatem se movere, quasi vellet de loco consurgere. Et præ gaudio Frater ille ita valide exclamare cepit; ut ceteros Fratres de lectis surgentes, cum excitare cogeret.

20 Per integrum ante obitum suum annum sicca pectus ejus ventilans cum aliis infirmitatum generibus in tantum debilitavit eum, ut sæpe Missarum solemnibus celebratis in cellam rediens, per unam horam nec loqui, nec se movere prævalens, immobilis in stratu cubaret. Demum vocatis in unum Fratribus, inter cætera illis dixit : Deum invoco testem, quod nullius malitia, detractio, vel lite exarsi, ex quo habitum suscepi religionis, quæ aliqua commotione diei finem in corde meo valuit expectare, semper pacem et fraternam salutem, et propriam quietem diligens. Hoc gratia Dei animo imperavi, ne turbata mentis meæ patientia solis occasum pertransiret.

21 Dormienti cuidam Fratri Abbas infirmus apparens, dixit : Quando, Frater, putas transibo? Nescio Domine, inquit ille. Et Abbas : Pridie Idus Januarii migrabit ancilla Domini anima mea a domo sua terrena, quam hucusque inhabitavit. Et factum est ita. Nam secunda die post hæc circa quartam vigiliam noctis, pridie Idus Januarii, migravit ad Dominum a anno Domini MCLXVI et anno vite suæ quinquagesimo septimo.

22 Abbas iste adhuc vivens, cum passione colica, et torsione calculi multum vexaretur, et super matram juxta ignem sedens, inter genua caput prorsus habere videretur; supervenit Frater quidam, fremens atque crudeliter dentibus frendens, et manibus suis Abbatem cum matra apprehendit, et totis viribus in ignem projecit, clamans et dicens : O miser, ecce modo te occido, modo te morte dura perdo. Quid hic jaces fictissime? A modo non erit quod mentiaris, quia nunc utique morieris. Inter hæc monachi venientes, Patrem ab igne extrahunt, et zelo accensi in filium pestilentiae manus injicere voluerunt. Sed oblitus infirmitatis, et caritatis memor, præcepit illis Abbas, dicens : Nolite, quæso, nolite filii, Patrem vestrum tunica patientiæ spoliare. Non sum commotus, non sum læsus, turbatus, non sum, quia filius meus est qui me projecit in ignem, et per hoc purgavit, non peremit. Filius meus est : sed infirmus est. Ego quidem corpore non sum sanus : sed sanavit me in anima infirmus ille. Et apprehendens caput ejus deosculatur, benedicit, amplectitur, et quasi nil mali sensisset, vel passus fuisset, dulciter lenire studuit furorem irascentis in se sine causa.

a *Subscriberunt alii, Pitsens, Gibbonus, Henricus in Phœnicæ et Fasciculo; verum hic in Menologio, quod postremo editum, scribit migrasse anno 1200, ætatis suæ 50. Trithemius floruisse scribit circa ann. 1200, Menardus 1164. Joannes Picardus ait translationi S. Eduardi interfuisse an. 1164. Probabile id quidem videri potest, etsi non recenseatur inter ceteros Abbates qui tum adfuerunt. Verum non 1164, sed 1163, 13 Octob. die Dominica, facta est illa translatio, ut supra 5 Januar. diximus.*

Ассѣне
Аббѣмъ,
ЕХ
САРГНАВІО.
Діемъ обітис
снѣ цудамъ
и сонмис
продіетъ.
Мортуръ.
а

Laborarat colica et calculo.

Ei, qui ipsum in ignem conjecerat, ignoscit.

Siccatussi In-
horud.

Mre mansue-
tus.

SANCTORUM MARTYRUM NAINII, JACOBINI, ANSELMII, INVENTIO BRIXIÆ.

XII JANUARI.

Novum natu-
lis ignotus.

hic inventio.

Plures cum SS. Faustino et Jovita (de quibus xv Februarii agemus) coronati martyrio fertur. Ex eo numero traduntur fuisse Nainius, Jacobinus, Anselmus; quorum quia nusquam natales reperimus, hic Inventionis memoriam consignamus, ex Petri Galesinii Martyrologio, in quo hæc habentur : Brixia, inventio Sanctorum Martyrium, Nainii, Jacobini, et Anselmi : qui una cum beatis

Martyribus Jovita et Faustino, pro fide fortiter pugnando coronati sunt. Eadem habet Martyrologium Germanicum, in quo tamen Bainius pro Nainio. Ferrarius quoque eos refert ex Galesinio; negat tamen in tabulis Ecclesie Brixienensis usquam eorum extare memoriam. At Galesinius Brixienium Annates citat : qui tamen tempore hæc contigerit inventio, non exprimit.

XIII JANUARI.

SANCTI QUI IDIB. JANUAR. COLUNTUR.

OCTAVA EPIPHANIE DOMINI.

S. Potitus, Martyr.

S. Andreas, Episcopus Trevirensis.

SS. XL Milites Martyres, Romæ via Lavicana.

S. Secundus Martyr, Romæ.

S. Eno,

S. Quirio, } Martyres.

S. Ingenius,

S. Vincentius, }

S. Sattus, } Martyres, in Africa.

S. Saturus,

S. Felicitas,

S. Cyriacus,

S. Ciminus,

S. Zoticus,

S. Herisus, sive Erisinus, } Martyres, Neapoli

S. Glycerius, } in Campania.

S. Felix,

S. Januarius,

S. Pachomius, } Martyres.

S. Papyrinus,

S. Athanasius, Martyr.

S. Hermylus Diaconus, } Martyres Singidoni

S. Stratonicus Commen- } in Mysia.

tariensis,

S. Glaphyra, Virgo, Amasæ in Ponto.

S. Agricinus, Episcopus Trevirensis.

S. Leontius, Episcopus Cæsareæ in Cappado-
cia.

S. Hilarius, Episcopus Pictaviensis in Gallia.

S. Viventius Confessor, Vergiaci in Gallia.

B. Theodorus, Episcopus Senonensis in Gal-
lia.S. Designatus, Episcopus Trajectensis in Bel-
gio.S. Kentigernus, Episcopus Glascuensis in
Scotia.

S. Verus, Episcopus Viennensis in Gallia.

S. Enogatus, sive Egnogatus, Episcopus Ale-
thensis in Britannia Armorica.

B. Stephanus, Episcopus Bituricensis in Gallia.

S. Gamesindus Presbyter, } Martyres Cor-

S. Servus-Dei monachus, } dubæ in Hisp.

B. Euticius, Abbas Balmensis in Burgundia.

S. Berno, Abbas Cluniacensis in Gallia.

S. Leogisulus Abbas, Vergiaci in Gallia.

B. Hildemarus eremita, Aroasæ in Belgio.

B. Godefridus, Comes Capenbergensis, post
religiosus ord. Præmonstratensis, in West-
phalia.

B. Ivetta vidua, reclusa, Hui in Belgio.

B. Veronica de Binaseo, Virgo, Mediolani.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

S. Juliamus, } Martyres, Antiochiæ Ægypti. *Raba-*
S. Basilissa, } nus, et ms. *Martyrol. S. Maximini*
et Socii, } *Treviris. De his egimus 1x Januarii.*S. Bartwaldus, Episcopus Cantuariensis. ms. *Flora-*
rium. Nos supra 1x Januar.S. Guillelmus Bituricensis Idibus Januarii traditur
sepulturæ *Kalendar. Cisterc. editum Divione. Vitam*
dedimus x Januar.S. Caesaria Virgo refertur hoc die a Saussaio, iterum-
que, quo cum dedimus xii Januar.S. Hilarius Episcopus et Confessor, Parmæ. *Galesi-*
nus. Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ ait S. Hila-
rium Pictaviensem Parmæ ut Patronum coli: Galesi-
nus vero in Notis trahit eum, qui isthic celebratur,
Parmensem Episcopum fuisse. Omittimus donec
*certius quid eriamus.*S. Eugenius Episcopus. ms. *Florar. At non addit,*
cujus Sedis fuerit Episcopus. An forte Eventius est,
*de quo infra?*S. Severus Episcopus et Confessor, apud Lugdunum.
ms. *Florarium. Nullum inter Lugdunenses Episcopos*
Severum reperimus; nisi sit Verus, quem tamen ut
Sanctum coli, nusquam legimus. Fortassis Severus
cujuspiam alterius Sedis Episcopus, isthic martuus,
*aut conlatus est.*Monachi plurimi in Lindisfarnensi S. Guthberti mo-
nasterio a paganis Aquilonaribus, Idibus Januarii,
interfecti memorantur a *Rogero Hovedeno 1 parte*
Annalium ad ann. 793, Malmesburiensi lib. 3, de
gestis Pontif. Anglor. Westmonasteriensi ad an. 795.
Hugo Menardus eos veluti sanctos Martyres Marty-
rologio Benedictino inscripsit. Nobis nondum constat
*an ab antiquis ut Martyres habiti cultique sint.*S. Barnitus Confessor, in Scotia. *David Camerar.*
Idem est, quem 3 Januarii a Ferrario relatum, isthic
quoque, non satis nobis notum, inter omittendas recen-
*suimus.*B. Stephanus Abbas monasterii S. Laurentii Leodii.
Kal. SS. dittonis Leodiensis. Ejus mentio fit perho-
norifica in vita B. Wolbodonis Episcopi 21 Aprilis.
Beatum quoque indigetat Jacobus Lobbetius noster in
epistola, qua Viam vitæ ac mortis tribus libris a se
explicatam, dedicat Gerardo Sani ejusdem cenobii
*Archimandrita.*Henricus monachus et eremita ordinis Cisterciensis
in Suevia, refertur hoc die, et Beatus appellatur a
Chrysostomo Henriquez in Menol. Cisterc. non tamen
*exprimitur colatur.*Antonius Naetinus Tuneti in Africa a Mauris pro
Christi fide combustus. *Ferrarius, et Octavius Ca-*
*jetanus noster.*Sancti monachi in monte Sina et Raithu interfecti
referuntur hoc die in *Martyrologio Germanico. Vitam*
eorum dabimus xiv Januar.S. Tosso, Episcopus Augustanus. *Ferrar. De eo age-*
mus xvi Januar.S. Evantius, sive Eventius, Episcopus Viennensis in
Gallia. *Ferrar. Joannes Chenu, Joannes Boscius*
in Bibliotheca Floriacensi, Saussaius in supplemento
Martyrologii Gallicani, iterumque quo et nos, hic
*in Feby.*S. Bosa, Episcopus Eboracensis in Anglia ms. *Kalen-*
darium SS. ord. S. Benedicti. At Martyrol. Angli-
canum 1x Mart.S. Gregorius Theologus. *Maurolycus, et Petrus de*
Natal. lib. 2, cap. 69. Nos 1x Mart.S. Jacobus, Nisibenus Episcopus. *Menæa. At Mar-*
tyrol. Roman. xv Julii.Encænna sancti Prophetæ Eliæ in monasterio ad pro-
fundum lacum. *Menæa. De S. Eliæ agit Martyrol.*
Romanum xx Julii.S. Arigius Episcopus Lugdunensis, hic refertur a
Ghiniò. Agemus de eo x Augusti.S. Januarii Episcopi et Martyris, reportatæ sunt hoc
die

die Neapolim reliqua ab Oliverio Carafa Archiepiscopo Neapoliti. Cardinale, ann. 1497, ut ad ejus vitam dicemus
 XIX Septemb.
 S. Firmini Episcopi Ambianensis primi, et Martyris, Inventio et Translatio. Ferrar. Manolye. Galesin. Petr. de Natal. lib. 2, cap. 70. Saussaius, mss. De ea agemus ad ejus vitam
 XXV Septemb.
 S. Remigius, Episcopus Remensis, Francorum Apo-

stolus, hoc die obiit; colitur praecipue, quo die ejus facta est Translatio
 I Octob.

S. Berewardus, Episcopus Hildesbemiensis. ms. Florar. Aliis Bertwaldus dicitur, de quo agemus
 XX Novemb.

S. Apra, sive Abra, Virgo, S. Hilarii Episcopi filia, a quibusdam occasione patris hoc die refertur. De ea agemus
 XIII Decemb.

EX VARIIS.

OCTAVA EPIPHANIAE.

XIII JANUARI.

Officium Iu-
jus octavar.

Octava Epiphaniae in omnibus fere consignata est Martyrologiis, Romano, Bedae, Rabani, Notkeri, Maurolyci, Bellini, Molani, Galesini, et plerisque mss. Agit de ea Amalarius Fortunatus lib. 4, de Ecclesiasticis officiis, cap. 34. Antiquum officium, teste Gavanto commentar. in rubr. Breviarum, sect. 6, cap. 7, erat de baptismo Christi, de quo nunc solum est Evangelium. In Breviario edito Venetiis anno 1521, (quod ipse citat, et congruit vetus Missale excusum anno 1508, quod penes nos est) officium hoc die fiebat semidu-

plex; quod etiam nunc in Calendario Capuano servatur, ut videre est apud Michaellem Monachum. Breviarium concinatum a Cardinale Quignonio, Pauli III auctoritate, editumque an. 1533, nihil de Octava, solum de S. Hilario officium habebat. In altera editione ejusdem Breviarum, restitutum est officium Octavar, quod nunc est duplex.

2 Graeci 14 Januarii celebrant Theophaniorum octavam, ut patet ex Menis et Horologio. Ast in Anthologio quod Clemens VIII approbavit, notatur octava sanctorum Epiphaniarum 13 Januarii.

DE S. POTITO MARTYRE.

AN. CHR.
CLXVI.

XIII JANUARI

S. Potiti no-
ment in sacris
fastis, 1 et
3 Jan.

12 Jan.

13 Jan.

30 Jan.
8 Apr.

13 Nov.

Acta.

Nulla fere in veteribus Cisalpinis Martyrologiis, quae quidem viderimus, S. Potiti Martyris memoria. ms. Florarium, haud sane antiquum, Kalendis Januarii haec habet: Romae Potiti Martyris, pueri 13 annorum, qui in equuleo suspensus, lampadatus, ac tandem lapidatus est anno salutis CLX, et decollatus. At ms. monasterii S. Martini Tornaci, quod ab aliquot seculis exaratum est, atque Eusebii, Hieronymi, Bedae nominibus est praenotatum, 3 Januarii: Et natalis Potiti, qui sub Antonino Imperatore primo fustibus est caesus, deinde carceri inclusus, et magno pondere ferri damnatus. Unde eductus, in equuleum est suspensus. Et cum esset jussus ab Imperatore secari, et oculis projici, eum milites tangere non poterant. Inde jussus est frigi in sartagine, frigusque plumbo superfundi. Post vero palo ferreo fixus a capite est usque deorsum. Quo ab Angelo erepto, jussit illi Imperator linguam abscindi, et oculos compungi. Et cum nec sic vinci posset, jussus est capite plecti, cum esset tredecim annorum puer. Sanctuarii Capuani a Michaelle Monacho editi parte 4 Kalendarii quoddam monasterii sanctimoniatum S. Joannis, 12 Januarii isthaec habet: Passio erit S. Potiti Martyris.

2 Ipsi Ilibis eum celebrat Martyrologium Romanum his verbis: In Sardinia S. Potiti Martyris, qui sub Antonino Imperatore et Gelasio Praeside multa passus, demum gladio martyrium consecutus est. In monasterio S. Potiti Neapoli, de quo infra, colitur 30 Januarii. Ferrarius 8 April. ista habet in generali Catalogo: Tuscanae in Hetruuria S. Potiti Martyris. Citat tabulas Ecclesiae Tuscanensis, traditque ejus isthuc reliquias servari, cetera iniquorari. De reliquiis post paullo. Idem Ferrarius 13 Novembris: Pisis in Hetruuria Sanctorum Martyrum Ephysis et Potiti Sardonum, qui dies est translationis, de quo infra.

3 Acta S. Potiti descripsit Rosweidus noster propria manu ex vetustissimo codice M. Velseri, quae cum alio ms. monasterii S. Martini contulimus. Eadem, sed contracta, extabant in ms. Ecclesiae S. Martini Ultrajecti. Eodem recenti stylo ornatius descripta accepit Rosweidus ex Sicilia. Alia fusiora, ex primis illis, sed ab antiquo nuctore, concinnata, Neapoli accepimus ab Antonio Beatillo nostro e pervetusto codice monasterii S. Potiti descripta, quae cum illis damus, collata cum Lectionibus proprii officii ejusdem monasterii, quod a 100 prope annis, utu Mariae S. Felicis Abbatissae, ordinatum excusumque idem nobis misit Beutillus: e qua officio hymnus aliquot subjungemus.

4 Agunt praeterea de S. Potito Marius de Vipera in

catalogo SS. Ecclesiae Beneventanae, a qua hoc die officio duplici colitur. Philippus Ferrarius in Catalogo SS. Italiae. Michael Monachus Sanctuarii Capuani parte 4, Caesar Eugenius Caracciolus in Neapoli sacra. Fertur Alexander Flaminius civis Tricaricensis vitam S. Potiti versibus exarasse, quum non vidimus; uti nec Joannis Mariae Arcae librum de SS. Sardiniae, Franc. Farum de rebus Sardois, Dima Serpi chronica Sardiniae.

5 Baronius tom. 2. Annal. ad an. Christi 154, qui fuit Antonii Pii 16, secundum ipsum 15, enumerans varios Martyres sub eodem Imperatore martyrio nobilitatos, in Sardinia Potitum recenset. Ferrarius, de Vipera, Caracciolus anno 168, occisum aiunt, qui erat M. Aurelii Antonini Philosophicum L. Anrelio Vero 7. Posterior vita anno 166, eorundem scilicet Imperatorum quinto exente, id factum tradit.

6 Idem Baronius non solum Sardum facit Potitum, sed in Sardinia occisum. Calari in Sardinia natum scribunt Ferrarius, Caracciolus, de Vipera. Vita recentior, e Sicilia transmissa, natione Sardum asserit. Vita ms. prior in infantia constitutum in civitate Sardia habitasse ait; posterior orientalium partium eivem vocat, consentiuntque hymni et Lectiones. Eadem vita mota in Isauria contra Christianos persecutionis meminit; Lectionis proprii officii, in Asiae partibus. Unde non obscure colligitur Monachus, origine Asiaticum fuisse, citatque alios mss. codices Neapolitanos, qui e Sardica urbe ortum tradunt; Flaminium qui Sardibus Lydicae metropoli. Reperimus in quodam Rosweidi schediasmate isthaec exarata: Acta habent Potitum constitutum in Sardinia, quae est Daciae vel Thraciae. An inde origo de Sardinia? Sane in vita habetur, Potitum in monte inventum; et Dacia montosa. Unde Statius in equo Domitiani:

Et attoniti vidit domus ardua Daci.
 Item hic in fine de Apulia. Apulum, sive Apulensis colonia, Daciae urbs. Ita ille. Unum illud modeste possumus pronuntiare: Non liquet.

7 Ut Potiti orta, ita et sacris ejus reliquiis plures civitates gloriantur. In Sicilia vita post martyrii ejus narrationem haec subhatur: S. Potiti corpus postea ex Apulia non minore honore, reverentia, et cultu, in Sardiniam Sancti patriam est perlatum, in illoque ubi deinde D. Ephysis Martyr egregius sepultus est loco, prope Calarium fuit reconditum; aestetit, donec utriusque reliquias Pisani multo tempore Sardiniam occupantes, anno Domini 1088, in suam metropolim D. Mariae virginis sacram transtulerant: quo tum XIII Kalend. Septembris pervectae, inde usque haecenus, ut summo honore cultu, reverentiaque habitae sunt; ita

Acta de eo
scripta.Tempus mar-
tyrii.

patria.

Reliquiae
translatae in
Sardiniam.

inde Pisis.

EX VARIIS. ita quoque ab iisdem continuo Pisani presentissimum senserunt ac sentiunt auxilium. Translationis ipsorum festum conventu maximo, et summa devotione civium, mensis Novembris Idibus celebratur. *Hæc ibi. Nihil xii Kal. Sept. in ullo Martyrologio de ea Translatione reperimus.*

Festum Translationis:

8 *Baronius in eadem sententiam in Notis ad Martyrologium: In Sardinia autem et Pisis agitur de Potito et Ephysis Idibus Novembris; sed illa est Translatio. Ferrarius in Notis ut generalem catalogum SS. scribit ex Tabulis Ecclesie Pisanæ, eos tanquam Patronos xiii Novembris, cum octava, celebrari. Addit ex Francisci Furæ, ut ait, lib. 1 de rebus Sardois, Potiti corpus ex Apulia Noram ab Angelis esse delatum. Amborum deinde, Potiti et Ephysis corpora, a Pisanis veram in Sardinia potitis, in suam urbem advecta. De Ephysis agemus xv Januarii.*

intermissum:

9 *Cæsar Engenius Caracciolus scribit, aliquot post Potiti martyrium annis, ejus corpus a Sardis Noram deportatum, inde Calarim; tandem anno 1326, Pisas una cum S. Ephysis corpore, ubi utrumque in magifico sacello intra Cathedralē basilicam conditum. Additque ex Dimæ Serpi chronicis Sardois, cum Clerus Pisanus illorum Martyrum cultum (incertum negligentia an qua alia causa) intermisisset; jamque eorum festo feriale, quod vocant, officium inchoaretur; utrumque spectabilem adstitisse cum immensa Angelorum caterva, atque elata voce officium de Martyribus auspicatos, Regem Martyrum Dominum, et quæ sequuntur occinuisse, monuisseque Clerum ut idem officium prosegueretur: eo enim missos Angelos a Deo ut neglectum ab ipsis festum celebrarent. Stupefacti qui aderant, captum a Cælitibus officium prosecuti, decursum religioso peregerunt. Spectatur etiam nunc in Choro ejusdem basilicæ depictum caeleste hoc ostentum. Ita ille.*

divinitus restitutum.

Ejus atibi quoniam reliquæ.

10 *Potivere aut Pisis, aut antea Caluri accepisse Tuscanienses hujus S. Potiti reliquias, festumque instituisse annue celebrandum vi Id. Aprilis, ut num. 2 dictum est: quamquam est alius fortasse Martyr Potitus, quem illi venerantur. Scribit Marinus de Vipera, S. Potiti corpus a Christianis sepultum, postea Tricarici in ecclesia sanctissimæ Trinitatis in arca anno sal. 1500 repertum coli cœpisse, et Patroni loco haberi. Idem tradit Ferrarius in Notis ut generalem catalogum SS. 13 Novemb. et Caracciolus qui suspicatur partem aliquam corporis isthæ remansisse. Paulus Regius in vita S. Januarii cap. 10, scribit S. Potiti reliquias aliquas asservari in monasterio Montis Virginis.*

Caput an in Sardinia.

11 *Jacobus Pintus nostræ lib. 3 de Christo crucifixo, tit. 4, loca 12, asserit caput S. Potiti etiam nunc in Sardinia extare. Agens enim de inventione variarum reliquiarum in Sardinia, num. 40, ita scribit: In altero magifico et insigniori sepulchro, una cum sacris ossibus inventa est alia concreti sanguinis amphora vitrea. In aliis alia reperta sacra corpora, non sine eisdem, vel similibus sanctitatis vestigiis, et martyrii argumentis, odorisque fragrantia suavissima. Inter argumenta, seu instrumenta martyrii illud præclarum, et singulare, quod in insigniori sepulchro, cum bona ossium parte collecta, et eo translata, grandiori clavo transfixum caput a vertice ad guttur inventum est: quod et si non expressum epitaphio et illustratum Martyris nomine; satis tamen illustre est, neminem Sardonum Martyrum præter Potitum, eo tormenti genere martyrium passum. Cujus reliquias constat Martyrologis in Sardiniam ex Italia translatis; sed inde Pisas, testatur antiquus codex Ecclesie Pisanæ, quem ego legi; sed ad quam insule partem olim ex Apulia translata sint, Pisanus codex non habet. Aiunt nonnulli, Noram. Forte translata Nuram, vulgo Nurrām; et aliæ ab iis quæ Pisas translata, mutato Potiti nomine. Est autem Nura, seu corrupte Nurra, contigua Turribus, ad urbemque Turritanam spectans. Hæc ille; verum quæ non omnia probamus. Nam etsi S. Potito trans-*

fixum caput, non tamen eo tormento interemptus est; nec existimamus quo supervixit tempore, hiantem in vertice plagam gestasse; sed divinitus et ferrum extractum, et curatam plagam. Denique id tamen, at Nora, vetus sane urbs, ad meridionalem insule oram refertur a Ptolemaeo tab. 7 Europæ; et suspiciantur viri eruditi haud procul dextra Sæpri amnis ripa fuisse, ubi nunc locus est Nori dictus, non longe ab oppido Servi. Probatur ex Antonini Itinerario conjectura, in quo sic habetur: A Sulcis Nura M. P. LXIX. A Caralis Nura M. P. XXII Turris vero opposita insule parte ad Septentriones vergebat. Nam quod ait neminem Sardonum Martyrum transfixo capite martyrium passum, unde id constat? Cui prius fuere eorum Sanctorum, quorum superioribus annis isthæ reperta corpora sunt, nota nomina, nesciunt certamina?

Nera urbs.

12 *Est Beneventi, ut scribit de Vipera, in S. Potiti honorem templum jam pridem excitatum, in ea urbis regione quæ dicitur ad Calcarias, sed vetustate collapsum. Neapoli quoque adificatum illi templum cum monasterio a S. Severo Episcopo, ut habetur in proprio ejus officio Lectione 8. Fecit duo monasteria unum S. Martini Episcopi et Confessoris, et aliud S. Potiti Martyris. At de titulo monasterii S. Martini agemus cum ipsis S. Severi vitam examinabimus 30 Aprilis, cum videatur ante Martinum obiisse Severus; sed potuit a quopiam e successoribus, propter populi religionem, dicari S. Martini honori, quod alio prius nomine esset appellatum. Est vero nuper, Pauli V Pontificis assensu, venditum illi monasterium in gratiam Camilli Cavaccioli Principis Arellini, cujus palatii luminibus officiebat, atque alio loco novum adificatum, quod 30 religiosæ ordinis S. Benedicti incolunt, quibus sacra scæ Presbyteri procurant. Ita Caracciolus.*

Templa S. Potiti erecta.

VITA EX MS. M. VELSERI.

CAPUT I.

S. Potitus patris minus, dolos dæmonis vincit.

Factum est autem in diebus illis, S. Potitus dum esset in infantia sua constitutus in civitate a Sardica, Spiritus Dei super ipsum habitabat. Pater vero ejus, nomine Hylas, idolis, et diis iniquis serviebat, et multis verbis et blandimentis suadebat filio suo, ut sacrificaret diis. S. Potitus dixit: O pater, non utile verbum loqueris mecum, ut sacrificem dæmonis. Tunc pater iratus jussit S. Potitum sub custodia mitti, et præcepit ut nemo ei escam ministraret, neque aquam ei daret, dicens: Sine, videamus si Deus tuus, quem te dicis colere, ipse dabit tibi panem.

S. Potitus a parente cruciatur fame:

2 *Tunc S. Potitus fixo genu Deum deprecabatur, dicens: Judica Domine nocentes me: expugna impugnantes me. Te enim Domine Jesu Christe, desidero videre, quia tu es odor suavitatis. Tu humiliasti te pro nobis peccatoribus. Adjuvet me dextera tua, sicut misertus es Danielis in lacu leonum: sicut locutus es Domine Jesu Christe in sancto Evangelio, dicens: Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Sanctus vero Potitus confortabatur a Spiritu sancto, et facies ejus splendebat, ut radius Solis.*

capitis corroboratur.

Math. 5.

3 *Pater autem ejus iterum accessit ad eum, dicens: Fili sacrifica diis, jussum est enim ab Antonino Imperatore, ut quicumque non sacrificaverit diis, multis et diversis pœnis interficiatur, aut feris tradatur. Dolet enim mihi quod te unicum filium habeo. S. Potitus dixit: Quibus diis sacrificare debeo, ut nomina ipsorum sciam? Pater ejus dixit: Non scis, fili, Deum esse Jovem, et c Arpam et Minervam? S. Potitus dixit: Ex quo natus sum ex te, pater, numquam audivi ut Deus Arpa dicatur, aut il Ariana, aut Minerva, quos tu dicis. O Pater, si scires quanto potens est Deus Christianorum, qui se humiliavit, et salvavit nos, e crederes in ipsum. Non enim scis*

hæc illi fidem rationem.

b

c

d

e

pater

Psal. 95. 5. pater Prophetam dicente: Quoniam omnes dii gentium dæmonia: Dominus autem cælos fecit. Hylas dixit: Unde tibi ista verba? S. Potitus dixit: Ego cui servo, ipse loquitur per os meum; sicut in Evangelio dicit: Nolite cogitare quomodo aut quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.

Malth. 10. 19. 4 Hylas dixit: Ergo filii nullam pœnam times? aut cum fueris ductus ad Antoninum Imperatorem, quid de te facturus eris, cum in multis pœnis fueris constitutus? S. Potitus subridens ait: O pater, verbum stultum locutus es: nam Dominus noster Jesus Christus, qui est redemptor animarum nostrarum, ipse me confortabit servum suum. Non enim scis, pater, quia in nomine Domini David singulus Goliath occidit de saxo, et de gladio ejus amputavit caput ipsius, et monstravit coram filiis Israel et coram socero suo. Hylas dixit: Ergo in omnibus istis paratus es? S. Potitus dixit: Credo in Deum Patrem et Filium, et Spiritum sanctum, quia hæc omnia paratus sum in nomine Domini pati. Sed tu, pater, crede in Dominum Jesum Christum, et salvus eris: isti enim dii nihil sunt, et nunquam aliquem salvum fecerunt, aut aliquando prævaluerunt. Si vis scire, pater, die ac nocte in igne ardent, et nunquam extinguetur ab illis ignis æternus. Quis ergo, pater, æramenta et petras adoret, qui cum ceciderint in terram, erigere se non possunt; sed *f* minutati fiunt, ut pulvis, et vocem non emittunt, muti enim sunt. Vel ad serpentes attendite, si momorderint nocere possunt; illi enim hominem nocere non possunt: quanto magis qui pro Christi nomine patitur, qui conculcavit leonem et draconem?

5 Et admiratus est Hylas pater ejus, et in faciem suam cecidit in terram, dicens: Vere Deus est cum filio meo Potito. Væ enim mihi peccatori, ut filius meus sapientior me inveniatur! Statim enim *g* nubes de cælo rapuit S. Potitum, et deposuit eum in locum, qui dicitur *h* Ephirus. Ibi flectens genua sua orabat, dicens: Deus Angelorum, Deus Archangelorum, exaudi me peccatorem servum tuum: non enim sum dignus invocare te, quia peccata mea multiplicata sunt super me. Da intellectum patri meo, ut cognoscat quia tu es Deus solus, et non gloriatur diabolus super eum; sed mitte Spiritum tuum sanctum super eum, ut cognoscat te; et non separetur a me, qui genui te.

6 Et statim Angelus apparuit S. Potito, dicens ei: Fiat tibi, sicut petisti: Deus enim tecum est, et ubicumque invocaveris illum, paratus est tibi Deus. Scias enim diabolum, qui est seductor animarum, paratum esse ad impugandum te; et cum multis verbis fallacibus, suasurus est te, dicens tibi, quia ipse est Christus. Ergo non adorabis eum, sed dic illi: Si tu es Dominus Jesus Christus, flecte genua mecum, et oremus. Observa enim calcanea ejus, quia terram tangere non possunt. Et statim Angelus abscessit ab eo. Tunc S. Potitus orans, dixit: Miserere mei Deus, miserere mei, quoniam in te confidit anima mea.

7 Et ecce diabolus stetit ante illum, dixitque illi: Ecce ego ad te, Potite, veni: quid tantum crucias animam tuam? vade ad domum patris tui, et epulare ibi. S. Potitus dixit: Non destrues servum Christi. Diabolus dixit: Non vides, quia ego sum Christus, et dolui super lacrymas tuas, et veni ad te? S. Potitus dixit: Si tu es Christus, oremus. Et attendens calcanea ejus, terram non tangebant. Tunc humiliavit se in orationem S. Potitus, dicens: Domine Jesu, expelle a me iniquitatem istam, ut non gloriatur super me servum tuum. Tunc videns diabolus, quia non potuisset humiliare eum sibi, magis crevit cubitis quindecim. S. Potitus hæc videns exsufflavit in eum, dicens: Recede inimice: non enim suades servum Christi, sed sicut tibi Dominus dixit, recede retro, et adora Dominum Deum tuum: jussum est

enim tibi, ut ipsi soli servias, et statim diabolus mutavit colorem, et factus est sicut taurus, et clamavit mugiens super millitem Christi. Tunc S. Potitus facta cruce, ante illum non potuit se jungere. Diabolus amplius clamabat, dicens: O S. Potite dimitte me: quid me obligasti? ardeo enim. S. Potitus dixit: Jura mihi per sanctam Crucem, quæ te obligavit, quia jam non noceas homini Christiano, et dimittam te. Diabolus dixit: Per ipsam Crucem, per quam obligasti me, jam tecum luctaturus non sum.

8 Et exiens dimissus, dixit: O quæ infantia me exsuperavit! ut mihi sic illisisset! væ mihi! ubi mittam sagittas meas? ad senem si misero, ille jam amplius sapere non potest: si in animal misero, ipsum animal mutum est. Sed ingrediar in filiam Antonini Imperatoris, ipsam enim unicam habet: et ostendo virtutes meas. Et exclamavit diabolus, et dixit: O Potite, usque in finem mortis tuæ, non dimittam te, per fratres meos, et similes mihi, quia ingrediar in cor Antonini Imperatoris, et Gelasii Præsidis, et multis pœnis interficiam te. S. Potitus dixit: O tu falsator inimice, in quas volueris pœnas ibo, et expugnabo te, non ego, sed Dominus meus Jesus Christus. Et statim recessit inde diabolus, et ibat blasphemando: Væ mihi, a quo infante superatus sum?

a Ms. S. Max. Sordicia. b Ms. S. Max. perdam.
c Vita Sicula Arphan. Ignotum nobis hoc idolum, uti et plurima minorum gentium numina.
d Vita Sic. Arianus. Forte Adrianus Imper. qui in Deos relatus, ut habet Eutrop. et alii. e Ita Ms. S. Max. at Vels. credentes.
f Ms. S. Max. immutati.
g Vita Sicula: Hæc autem cum parum ad conversionem parentis volitura prospiceret sanctus juvenis, ab ejus elapsus manibus, pervenit in locum, etc. Ast in altera vita discrete asseritur parentem convertisse.

h In Ms. Velscri erat Hierusalem; et oppositam alia manu, Ephirus, quomodo etiam habebat Ms. Ultrajectinum S. Max. Ephyrus. Vita Sicula Ephris. altera vita, in Epîrum. Hic deest folium in codice Velscri, supplevimus ex S. Maximini Ms.

CAPUT II.

Multos verbis et miraculis convertit.

Tunc S. Potitus descendens ad civitatem, quæ dicitur *a* Valeriana, ingressus est in eam, et sedit in medio foro. Tunc *b* Quiriaca matrona Agathonis Senatoris uxor, *c* qui erat primæ cathedræ Senator, lepram patiebatur, et nullus eam poterat curare. Tunc S. Potitus humiliavit se in pauperem, et sedit ante regias ejus, et aquam petebat sibi dari ab Eunuchis, nomine *d* Hyacintho, dixitque ad eum Eunuchus: Huc venisti aquam petere? S. Potitus dixit: Desidero de ista domo aquam bibere, non tantum aquam, sed fidem vestram desidero, ut sit pax super domum istam, et gratia Domini mei Jesu Christi. Eunuchus obstupefactus quod talia verba ab infante audiret, admiratus est dicens: Unde es tu infans? aut quomodo est nomen tuum? S. Potitus dixit: Homo sum ego, qui Domino meo Jesu Christo servo, qui est redemptor omnium animarum, maxime fidelium, qui leprosos et paralyticos curavit, cæcos illuminavit, mortuos resuscitavit. Eunuchus dixit: Ergo si servus ipsius es, tu potes leprosos curare. S. Potitus dixit: Salvat et curat Dominus meus Jesus Christus, et ego per ipsum, sicut ipse in Evangelio dixit: Si habueritis fidem, ut granum sinapis, dicetis huic monti, transi hinc, et transit; et nihil inpossibile erit vobis. Eunuchus dixit: Ergo tu potes dominam meam curare a lepra sua. S. Potitus dixit: Si crederit in Domino meo Jesu Christo, faciam eam salvam. Eunuchus dixit: Nonne si tu eam feceris salvam, dominus poteris esse super omnes facultates ejus? S. Potitus dixit: Ego non desidero aurum, neque argentum; neque divitias ejus concupisco: sed solam animam ejus adjungere Christo Domino meo desidero.

10 Et statim Hyacinthus Eunuchus nuntiavit matronæ hæc omnia quæ audierat ab infante. Et jussit eum vocari ad se. Ingressus autem S. Potitus in cubiculum

EX USS.

Crucis signo ligat.

Multa minantem dimittit.

In civitate Valeriana mendicat.

a

b

c

d

Malth. 17. 10.

Ad leprosam introducitur:

buculum

diabolus sibi sub specie Christi, gigantis, tauri insipientem vincit;

Malth. 1. 10.

Ex MSS.
e

biculum ejus dixit : Pax huic domui Domini mei Jesu Christi. Quiriaca Senatoris uxor dixit : e Fac me salvam, et ego credo. S. Potitus dixit : Si credideris, salva eris, et bonum opus videbis cum tota domo tua. Quiriaca dixit : Quomodo possum credere? S. Potitus dixit : Baptizare in nomine Christi, et eris salva. Quiriaca dixit : Ego credo alium non esse Deum, nisi quem tu colis; tu fac quod facturus es. Tunc humiliavit se S. Potitus in oratione, et flevit dicens : Domine Jesu Christe, Rex Angelorum, redemptor animarum, tu dixisti ad discipulos tuos : In nomine meo leprosos mundate, mortuos suscite : et me exaudi Domine famulum tuum, ut fiat gratia tua super mulierem istam, et dicant gentes, quia tu es Deus, et præter te non est alius. Et statim sana facta est mulier illa, et splenduit caro ejus, sicut / radii solis : et credidit Quiriaca, y et domus ejus tota, et media civitas : et benedixerunt Deum, dicentes : Vere magnum lumen vidimus, et bonum desiderium per hunc infantem, qui redemit nos ex omni peccato. Tunc S. Potitus dixit : Ecce vidistis omnia mirabilia Dei : custodite mandata ejus, ut salvi sitis in secula seculorum. Et statim recessit de domo ejus.

^a Nullam adhuc illius nominis civitatem reperimus. Valerius multæ, urbes ac regiones. Si Sardiniam agnoscamus Potitum, licebit suspicari urbem hinc intelligi Sardiniam, quam Ptolemæus lib. 3, cap. 3, Valeriam vocat, licet Valentiam quidam scripsisse arbitrentur, quod mox Valentinus populos eadem insula parte, haud procul Carali, locet. b Ms. Vels. Quiriacis. Vit. Sic. Cyriaca. e Ms. Ultraj. quæ erat prima in cathedra Senatus. d Ita vita Sic Alia Mss. Jacintho. e Ita Mss. Vels. et Ultra. At S. Max. Dic infans, omnia quæ audivi potes facere? f Ms. Vels. hic et supra. radii. g Ferrar. et de Vipeca habent, etiam Agathonem Quiriacæ maritum esse conversum.

CAPUT III.

Energumenam sanat, idola evertit.

Tunc diabolus clamabat per os filiae Antonini Imperatoris, dicens : Nisi venerit Sanctus Dei Potitus de monte, et jusserit me, non recedo a filia tua, Antonine. Illa autem suspendebatur per capillos in aera : et erat tristitia magna in palatio Antonini Imperatoris : et promittebat diis multa, dicens : Deus Apollo, Deus Arpan, et Deus Jovis, si feceritis filiam meam salvam, offeram vobis taurum cum cornu deaurato. Diabolus dixit : Nisi venerit S. Potitus, non hinc exeo. Tunc Imperator misit Gelasium Præsidentem cum quadraginta militibus ad comprehendendum S. Potitum. Et ascenderunt in montem, et invenerunt S. Potitum sedentem, et feras multas circa eum stantes. Quod ut vidit Gelasius Præses expavit, feræ autem steterunt contra illos. S. Potitus dixit ad feras : Revertimini ad loca vestra, neminem lædentes. Tunc Gelasius jactavit se de equo, et comprehendit eum. Sanctus vero Potitus dixit ei, ut quid eum tanta turba venisti ad me? Gelasius dixit : Tu es Potitus? At ille respondit : Ego sum peccator servus Domini mei Jesu Christi. Gelasius Præses dixit : Imperator te vocat. S. Potitus dixit : Cum homine Christiano quam causam habet? Tunc jussit militibus comprehendere eum, et manibus ligatis deducere ad urbem. Et cum venissent ad palatium, ingressus est Gelasius ad Imperatorem. Dixit ad eum Imperator : Ubi est, ad quem directus es? Gelasius Præses dixit : Magna mirabilia vidimus in isto puero, et pene ipsi mortui fuimus. Imperator dixit : Et quid vidistis in eo? Gelasius dixit : Omnes feræ circa eum adstant; et eum vidissent nos, impetum fecerunt contra nos. Ille autem jussit eas, et statim recesserunt. Imperator dixit : Adducite illum in conspectu nostro.

12 Cum ingressus fuisset, dixit ad eum Imperator : Quis genus es tu? S. Potitus dixit : Christianus sum. Imperator dixit : Non seis præcepta Principum, e Qui non sacrificaverit diis, pereat? S. Potitus dixit : Ego hoc desidero. Imperator dixit : Fama tua pervenit ad me. Potes salvare filiam meam? Et si eam

feceris salvam, honorabo te divitiis magnis. S. Potitus dixit : Dii tui quare non eam faciunt salvam? Imperator dixit : Quid mihi sic superbe respondes? S. Potitus dixit : Si eam fecero salvam, credes in Deum, quem ego credo? Imperator dixit : Credo. S. Potitus respondit : Scio quia induratum est cor tuum : sed propter populum adstantem facio, ut videant et credant in nomine Jesu Christi. Tunc adducunt filiam Imperatoris, et stetit ante S. Potitum. Quod ut vidit diabolus, dixit ad eum : Quid est Potite? non tibi dixeram, quia te facerem invitum venire? S. Potitus dixit : O diabole ecce contradicō tibi : recede ab ista puella, quam Dominus Jesus Christus plasmavit. Ipse tibi imperat, diabole, ut discedas ab ea. Diabolus dixit : Et si me hinc expellis, tamen non te dimittam. Tunc S. Potitus insufflavit in faciem puellæ, et data alapa exivit diabolus, et factus est velut draco, ut universus populus videret; et multi ceciderunt in faciem dicentes : Vere magnus Deus hujus pueri.

13 Imperator dixit : Iste per maleficium facit omnia. S. Potitus dixit : Væ tibi, stulte Imperator, quia vidisti mirabilia Dei, nec sic credis. Ille enim cum vidisset filiam suam salvam, dixit : Gratias ago diis meis, qui eam salvam fecerunt. S. Potitus dixit : Erras Imperator, istam enim filiam tuam Dominus Jesus Christus salvavit. Imperator dixit : Dimitte verba quæ loqueris, et sacrificata diis meis : et faciam te in palatio magnum, et dabo tibi aurum et argentum et margaritas. S. Potitus dixit : Numquam tibi bene sit Imperator : aurum enim, et argentum et margaritas in cælo habeo, quod mihi repromisit Dominus Jesus Christus. Aurum tuum, et argentum, et omnia tua ignis consumet. Imperator dixit : Adhuc superbe loqueris? S. Potitus dixit : Pœnas tuas non timeo. Dominus enim meus Jesus Christus ipse me liberabit de manibus tuis. Imperator dixit : Ad injuriam loqueris. Aut sacrificata diis, aut jubeo te diversis exemplis perire. S. Potitus dixit : Pereas tu, et regnum tuum, si non feceris. Imperator dixit : Ad injuriam meam loqueris. Vide quam diu te sustineo. Dolet mihi de infantia tua, quoniam te feris traditurus sum. S. Potitus dixit : De te ipso dole, Imperator, quia magnus infernus tibi paratur, ubi cremaberis tu, et pater tuus diabolus, qui te obduravit.

14 Imperator ira commotus, jussit eum exspoliari, et fustibus cædi. S. Potitus dixit : Gratias ago Domino meo Jesu Christo. Tunc exspoliaverunt eum, et fustibus mactaverunt usque ad mortem. Et dum cæderetur, hilari vultu benedicebat Deum, dicens : Benedicam te Domine : quia hæc omnia propter nomen tuum patior; et nullum dolorem cædentium sentio. Imperator dixit : Quid vis? mori aut sacrificare diis? S. Potitus dixit : Quibus diis? Imperator dixit : Non seis Jovem esse Deum et Arpan, et Ariannam, et Minervam? S. Potitus cum risu dixit : Videamus, quales sunt dii tui, et faciam quæ jubes. Imperator autem gaudio repletus, jussit eum duci cum multa turba; et ipse Imperator prior introibat in templum, et dixit : Gratias ago vobis dii, quia vix hunc infantem potui ad vos adducere. Erat enim turba hominum quasi decem millia. Et enim ingredere-retur S. Potitus, oravit, et ceciderunt idola ante pedes ejus, et facta sunt velut pulvis minuta. Cum vidit Imperator, reus factus dixit : Quæ infantia me illudit? S. Potitus dixit : Ubi sunt dii, in quibus me dicebas sacrificare? Imperator dixit : Per maleficia tua deos meos exsuperasti. S. Potitus dixit : Si vere dii erant, quare se non defenderunt? Ecce, ut scias, Imperator, quantum potens est Dominus meus Jesus Christus, cui ego servio.

^a Ita Ms. S. Max. At Ms. Vels. Cum homine Christi antiquam causam habet. b Addit Ms. S. Max. Romani.

^c Ms. Vels. Qui non sacrificaverit, dispereat. Ms. S. Max. Qui non sacrificaverit diis, periet.

CAPUT

Math. 10-8.
Eam precibus sanat, et convertit, et multos alios.

f
g

Imperatorem id maleficis tribuentem arguit.

Ejus dona et minas spernit.

Accersitur ad Imperatorem, ut filiam a dæmone liberet.

Feras verbo rohibet.

a
Inclusus ducitur ad Imperatorem.

b

Expellit dæmonem ab ejus filia.

c

Cæditur fustibus.

Idola evertit.

Imperatori insultat.

CAPUT IV.

Glorioso martyrio perfungitur.

Ferro oncratur in carcere.

a

Angelus eum solvit, et carcerem illuminat, ac suavi odore replet.

b

totitus in amphitheatro genecrose thurnino respondet.

d

Lampadatur. Exungulatur.

Objicitur feris.

Jussus discerari, tangi non potest.

Multi convertuntur.

Ferventi oleo et plumbo torquetur.

Clavo transfigitur.

f g

Imperator confusus jussit eum in carcere recludi, et centum viginti pondo ferri in collum ejus mitti. S. Potitus dixit: Adjuro te Imperator, adhuc alia centum viginti pondo a adauge. Et fecerunt ministri sicut eis præceptum fuerat ab Imperatore, et ligaverunt S. Potitum, et signaverunt de annulo Imperatoris, ut nullus ad eum ingrederetur. Tunc S. Potitus oravit, dicens: Domine ad adjuvandum me festina: eum defecerit virtus mea, ne derelinquas me: libera me de hac pœna misericors, sicut liberasti Joseph servum tuum ab iniquitate domine suæ. Et statim Angelus apparuit ante eum: et relexit carcer, sicut duodecim candelabra ardentia: erat autem facies Angeli, sicut nix de celo, aut ut radii solis. Et statim factum est ferrum sicut cera liquefens. Tunc S. Potitus dixit: Gratias tibi ago, Domine Jesu Christe, quia dignatus es visitare servum tuum. Sed magis conforta me in his pœnis, quas mihi excoGITat Imperator Antoninus facere; ut magnificetur nomen tuum in universa terra, ut non gloriatur inimicus super servum tuum. Carcer enim sic olebat, quasi aromata. Nam et ipsi b custodes carceris admirantes attendebant per regias carceris, quomodo S. Potitus in carcere deambulabat cum Angelis.

16 Tunc Imperator misit præcones, ut qui non aspectaret spectaculum, gladio puniretur. c Et impletus est in amphitheatrum populus, quasi triginta millia expectantium: et jussit S. Potitum, de carcere adduci. Et ingressus S. Potitus amphitheatrum, facto signaculo Crucis, stetit ante tribunal. Tunc Imperator dixit: Ubi te vides? S. Potitus dixit: Video me in terra Domini mei stare. Imperator dixit: Ecce hodie interitus tuus erit; et quis est Deus, qui eripiat te de manibus meis? S. Potitus dixit: Erubescere jam Imperator. d Laudo frontem tuam, quia melior est canis quam tu, eo quia plus sapit.

17 Tunc Imperator jussit eum in eculeo appendi et e lampadari. Ille autem confidens in Domino, amplius refrigerium accipiebat. Iterum jussit eum exungulari. S. Potitus loquebatur dicens: Ubi sunt minæ tuæ Imperator? Populus autem clamabat, dicens: O infans in tantis pœnis positus securus pugnâ? Vere quia Deus Petri operatur cum eo. Tunc deposuerunt eum de eculeo: et jussit eum feris tradi; feras dimitti, quæ cum venissent ad eum, acciderunt ante pedes ejus. Tunc S. Potitus dixit: Quid est Imperator? ecce superavit te Dominus Jesus Christus, ut scias quantum est qui credunt in Dominum Jesum Christum. Nam pœnæ tuæ non dolorem, sed refrigerium mihi præstant.

18 Tunc Imperator iratus, jussit membra ejus secari et canibus mitti. S. Potitus dixit: Gratias ago Domino meo Jesu Christo, magnam enim coronam mihi parasti, quam promisit Dominus diligentibus se. Dico tibi Imperator: corpus meum in potestate habes, animam autem tangere non potes. Ministri vero præceptum Imperatoris facientes se coincidebant, illum autem tangere non poterant. S. Potitus dixit: Erubescere Imperator, superatus ab omnibus quæ mihi fecisti.

19 Populus autem clamabat: Magnus est Deus Christianorum. Tunc crediderunt in nomine Domini Jesu Christi quasi duo millia hominum. Imperator iterum jussit eum frigi in sartagine, addito oleo. Qui cum frigeretur, plumbum jussit solvi et super eum fundi. Ipse autem confortabat ut adjungerent amplius, quia magnum refrigerium in corpore suo sentiebat.

20 Tum vidit se Imperator in omnibus victum. Jussit acutum fieri adversus f statum ejus, g et allatum acutum jussit eum capite usque deorsum in

eum figi. Stabat in acutum S. Potitus, et amplius illi loquebatur. Tunc Imperator dixit: Ecce modo veniat Deus tuus, et liberet te de acuto. S. Potitus dixit: Dominus meus ipse me liberabit. Et adjiciens dixit: Respice Domine de cælo, et vide et libera me de hoc acuto, sicut liberasti S. Petrum de vinculis catenarum. Et elevans oculos suos ad cælos iterum dixit: Pater altissime, Creator cæli et terræ, cum unigenito Filio tuo Domino nostro Jesu Christo, et sancto Spiritu, jube acutum istum tolli de me, et figi eum in caput Antonini Imperatoris. Statim autem Angelus adveniens, tulit acutum de S. Potito, et fixit eum in caput Antonini Imperatoris. Imperator clamabat dicens: Miserere mei serve Dei; modo cognosco quia Deus tuus satis potest: libera me de acuto, quia cruciatur animea mea. S. Potitus dixit: Dii tui te liberent, sicut Dominus meus Jesus Christus me liberavit. Populus autem cum magna admiratione clamabat: O fides in hac infantia, quæ superavit idola; errant enim omnes qui in illis credunt.

21 Imperator clamabat: Miserere adolescens, quia morior. S. Potitus dixit: Non mereberis de isto acuto liberari, nisi venerit filia tua, non te liberabo de isto acuto. Magna autem turba erat; nam et omnes Senatores tristabantur. Tunc venit filia ejus, nomine Agnes, et cecidit ante pedes S. Potiti, dicens: Baptiza me in nomine Jesu Christi, quem tu adoras. Et baptizata est coram Deo et Angelis ejus. Tunc oravit S. Potitus, et sublatus est acutus de capite Antonini Imperatoris. Qui clamans voce magna dixit: Gratias tibi ago, Deus Apollo, et Deus Arphe, et Arriane, et Minerva, qui me liberastis de hoc acuto.

22 Tunc ira ductus jussit linguam ejus amputari, et oculos ejus compungi. Et incisa lingua S. Potitus psallebat, dicens: Benedicam Domino in omni tempore. Et iterum dixit: Deus judicium tuum Regi da, et justitiam tuam filio Regis. Quid est Imperator, quia linguam meam amputasti? putas me non posse loqui aut tecum certare? Superat te Dominus Jesus Christus qui superavit Pharaonem, et liberavit filios Israel. Quid amplius facturis eris in me? Imperator confusus in omnibus, vidit se superatum, nihil inveniebat quod ei faceret.

23 Tunc S. Potitus dixit: Non me poteris superare, nequissime Imperator, nisi gladio caput meum amputare. Sic Imperator gaudio repletus jussit eum decollari. Et dum duceretur ad decollandum S. Potitus, dixit: Deprecor te Imperator, ut ubi petiero, ibi me tu jubeas decollari. Quod permisum est a Principe. Tunc duxerunt eum in h Apolia, in loco qui dicitur i Milianum, inter k Sentianum et l Mulianum. Decollatus est autem S. Potitus super flumen qui dicitur m Baurus, et visus est spiritus ejus sicut columba. Et abierunt ad corpus ejus et custodierunt eum tribus diebus, et sepelierunt eum, et fecerunt planctum magnum in illa die. Martyrizatus est autem Sanctus Dei Potitus sub Antonino Imperatore, Januarii n Kalendas. Annorum enim erat tredecim; regnante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

a Ms. S. Max. adjunge. b Ms. S. Max. carcerarii. c Ms. Vels. Et impletus est amphitheatrum populo. d Ms. S. Max. Lauda.

e Ms. S. Max. per latera ejus lampades supponi.

f Ms. S. Max. Staturam. g Adhuc idem Ms. et calidum fieri.

h Ita Mss. Velseri, et Ultraj. At S. Maxim. et Vit. Sic. aliique Apulia; et passim intelligunt Italia provinciam Apuliam, in qua nullum nominatorum hic locorum apud auctores expressum reperimus. i Ita Mss. Vels. et Ultr. Deest loci nomen in Vita Sic.

et Ms. S. Max. in 2 vita et Lectionibus officii proprii Julia vocatur.

k Vit. Sic. Terentianum. Ms. S. Max. Lenicianum. Ms. Ultr.

Sincianum. Lect. Off. Sentianum. l Altera vita Julianum.

Ms. S. Max. Junianum. Ms. Ultr. Milianum. Vit. Sic. Julianum.

Lect. off. Juvantini. m Vit. Sic. Calavius Ms. S. Max. Calabius.

Ms. Ultr. Urbanus. n Vita Calabriticus Lectiones proprii officii. Calabriticus.

o Ita Ms. Vels. et Ultr. At S. Max. xi Kal. Februarii.

Vita Sic. Idibus Januarii, consentit 2 vita.

Ex mss.

Clavus divinitus capiti tyranni infigitur.

S. Potitus baptizata filiam Imperatoris.

Præcisa lingua loquitur.

h i k l

m Plectitur capite.

n

ALIA VITA

AUCTORE ANONYMO.

Ex ms. cœnobii S. Potiti Neapoli.

PROLOGUS AUCTORIS.

Dominus et Redemptor noster de cœlis per viscera virginea in theatrum hujus mundi desiliens, humanum genus, quod olim æmulationis fraude depravatum fuerat. Conditori omnium Deo Patri reconciliare cupiens, invisibilem ignem sanctæ fidei, et spei, caritatisque misericorditer attulit, ipso in sancto Evangelio asserente: Ignem veni mittere in terram, et quid, inquit, volo, nisi ut ardeat? ut quemadmodum in primis parentibus fervorem fidei

Luc. 12. 19.

Frigidus in horto cantando fregerat anguis
Lividus et nigrum virus perfuderat ægris;

Christus Dux
Martyrum.

ita mediator Dei et hominum homo Christus Jesus mysticus Adam, per sancti calorem Spiritus invisibili fragiles animos miseraretur industria. Hoc siquidem conflagrati sunt sancti Prophetæ, Apostoli, Martyres, et omnes Sancti utriusque sexus fidelium, qui usque ad sui metas transitus ab ejus dilectionis ardore non tepuere. Et quis interim fuit eorum signifer, nisi idem Salvator omnium, qui in corpore suo cracem levans et ferens, præviis suo sanguine, tolerando passiones, Martyrum effectus caput est? Ad cujus vexillum, tolerando hujus temporis passiones, certatim diversæ Sanctorum pbalanges, sub jugo caritatis ejus adversa subeuntes, cum palma victoriæ ecurrere, et præmia supernæ vocationis consecuti cum ipso sine fine lætantur.

2 Unde unum ex his legionibus Martyrem, non incongruum duximus recensere: et ejus passiones, prout Creator scientiæ indulserit, conscribentes, ad lucem veritatis diligentissime perducere; qui agonizando viriliter, æternis gaudiis inter eos nomine simul et opere potitus est, cujus triumphantes agones et tolerantia fortitudines qui vult affatim noscere, si fides non absit, sequentia legat, ac ibi qualiter pugnando hostem superaverit, et Regem perpetuum, pro quo tanta perpessus, gloriosissime adierit, enucleatius perspiciet. Habet enim ad incrementum religionis suæ quid ibi credere debeat, quid sperare desideret, quidve amare delectet, per quæ ad civitatem supernæ patriæ perveniens contemplatur facie ad faciem omnium decus Sanctorum, ubi lux immensa Deus illustrat mentes hominum, atque ineffabilis summa felicitatis consistit. His ergo breviter præmissis ad narrationis gestæ ordinem properemus.

Finit hujus
historia.

CAPUT I.

S. Potiti pia adolescentia, constantia in fide.

Regnante igitur a Romanorum b quarto deeimo Imperatore Antonino, anno scilicet ab incarnatione Redemptoris centesimo et sexagesimo sexto, orta est c quarta persecutio a Nerone per totum orbem Christianorum, præcipue in d Isauria partibus ita exerevit; ut jussu nefandissimi prædicti Cæsaris positus circa necessitudinum loca simulachris, nulli daretur prætereundi facultas, qui non adoraret et sacrificaret eis; quatenus qui obtemperaret, honoribus magis extolleretur: qui vero rebellis reperiretur, nudatus propriis rebus nece perderetur.

a b
Persecutio
sub M. Abre-
lio.c
d

4 Hæc denique tempestate beatissimus Martyr Christi Potitus, orientalium partium civis, sub paterno jure adhuc puerulus in urbe sua subjectus, seu rosa de senibus ex pravorum vita florens effulserat. Quem ita Domini virtus omni probitate omnique sanctitate decoraverat, ut non sine quodam magno præsidio tale sortiretur vocabulum: dum et ille præceptis omnipotentis Dei obediendo fortiter consecutus sit, ut multos alios prædicando consequi fecerit

Potitus san-
ctus puer. pa-
tris ethnico.

regna cœlestia. Nam, ut Dominus ait in Evangelio, Non veni pacem in terram mittere sed gladium, hoc quodam modo gladio percussus, ita se a nefanda patris superstitione sequestraverat, ut non natura, sed nomine tantummodo putari videretur filius. Et quod corporaliter cum ipso conversabatur, nec aliqua eum illexerat mundana persuasio, seu paternæ gentilitatis redemptio, ut prædicationis suæ stimulo valeret eum de mortis umbra eripere, et cœlesti vitæ patriæ fide sincerissima reddere. O mira potentia Domini! Siquidem olim suis fidelibus, dixerat pollicens: Si habueritis fidem, ut grauum sinapis, dicetis huic monti. Transi hinc, et transibit: Operabatur autem jam tunc per famulum suum simile miraculum, quando talia et tanta pravatum mentium a sodalitate culturæ dæmonum, impulsione prædicationis tanti viri abstrahens, cupiebat trahere ad veritatis et æternæ vitæ consortium.

Math. 10. 34.

Math. 17. 19.
Alios conver-
tit.

5 Denique cum esset pater ejus, Hylas nomine, idolis deditus, et clarus secundum seculi dignitatem, ac prædives opibus, et non haberet ad posteritatem stirpis suæ alterum filium, qui illius hæreditaret facultates, cepit enim multis suasionibus per varios amplexus et oscula, per diversorum affatum blanditias, extorquere ab æquitate fidei, et ut deos suos adoraret, adhortari. Cui Sanctus Dei sic ait: Non das mihi salubre consilium, pater; nam si, ut asseris, filius tuus essem, et paterno me amore dilexisses, id mihi consulere satageres quod saluti animæ meæ proficuum, non quod perditioni fuisset. At quia non boni iudicii est, cupio ego tibi magis consulere, et de veritatis via disserere, ut Creatore totius mundi tuique agnito, satisfacias de tantis talibusque nefandis erroribus, quibus irretitus es; quatenus ab iis omnibus correptus, merearis aliquo modo perfrui propitiationis ejus clementia. Sin alias tibi videtur, scito te cum tuis idolis amodo et deinceps per omnia contemptum.

Paternas il-
lecebras con-
temnit.

6 Ad hæc indignatus pater ejus jussit eum in custodia mitti, sperans terroribus, quem non blandimentis valuerat emolire; et ut nulla ei esca ministraretur præcepit, dicens illi: Sine, videamus si Deus tuus veniet, quem colis, tribuere tibi cibos. Recluso autem eo in custodia, fixis genibus ita cepit Dominum lacrymis exorare: Deus fortitudinis, Deus pietatis, Deus æterne, Domine Jesu Christe, sine quo nullus vivit, qui pro salute humanæ fragilitatis dignatus es de cœlis descendere, respice propitius ad preces humilitatis meæ, et miserere mei, sicut es misertus Danieli in lacum leonum misso; ut quemadmodum illi auxiliari dignatus es, ita me spem in nullo præterquam in te habentem roborare et confortare digneris protectione dexterae tuæ, ad gloriam et laudem sancti nominis tui. Nunc autem Deus vitæ meæ licet impotens pro puerili ætate viribus sim, tamen ea fiducia eaque ad te accedo confidentia, ut ea omni solamine terreno destituito, quæ humana non prævalet imbecillitas, tuæ gloriæ majestatis suffarcire dignetur potentia. Hæc illo orante, ita Domini virtus affuit, ut confortante Spiritu sancto facies ejus sumeret jucunditatis splendorem. e

Fame torque-
tur.Divinitus cor-
roboratur.

a Michael Monachus testatur in Brevariario Capuano Officium quidem Octava extare, sed cum quinta et sexta de S. Potito lectione, quarum hoc initium est: Regnante igitur quatuordecimo Romanorum Imperatore M. Antonino Vero, qui æquo jure primus regnavit cum Lucio et Aurelio Commodo annis decem et novem et mense uno, regnantibus usque adhuc singulis Imperatoribus; currente scilicet ab incarnatione Redemptoris nostræ centesimo sexagesimo sexto anno, Imperii vero ejus sexto anno, orta est quarta persecutio videlicet per totum orbem Christianorum a Nerone Imperatore, maxime in Asia partibus ita exereverat, ut jussu nequissimi Imperatoris prædicti simulacra ubique posita si quis adesset qui non adoraret, vel sacrificaret, ejus facultas publicaretur, et qui in hoc sacrificaturus decisset, nudatus propriis rebus morti traderetur, etc. Non vero idem Monachus has lectiones sine dubio in illam esse longioris textus: recte. Sunt enim ex hac vita vii et ex quæ in proprio officio S. Potiti in ejus monasterio Neapoli recitantur, concinnatæ.

Porro

Porro hic quaedam corrigenda, ut recte idem monet. M. Aurelius Antonino Pio socero successit anno Christi 161, 6 Martii sociumque sibi et consortem adsevit L. Elium Verum, qui cum eo 9 aut, ut alii habent, 11 annis imperavit; M. Aurelius vero annis 19, mensibus 11.

b Ino decimus septimus fuit. Imperarunt enim hi ante, Cæsar, Augustus, Tiberius, Caligula, Claudius, Nero, Galba, Otho, Vitellius, Vespasianus, Titus, Domitianus, Nerva, Trajanus, Adrianus, Antonius Pius.

c Alii plures numerant, at qui solum decem, veluti 10 Ægypti plagas statunt, ii primam a Nerone motam vocant, secundam a Domitiano, tertiam a Traiano, quartam a M. Aurelio. Perperam in Breviario Capuano hæc effertur, quasi hæc ipsam quartam Nero conciliarit. Sic et Lect. 1 off. S. Potiti: orta est persecutio a Nerone per totum orbem Christianorum.

d Lectiones propr. off. et Ireniar. Capuan. Asize.

e Lect. 2, prop. off. dicitur divinis deliciis crebro refectus in carcere; et Lect. 4, secundo in carcerem a patre retrusus.

CAPUT II.

Dæmonis insidiæ elusæ. Patris conversio.

Propter quod gaudens et exultans glorificabat Dominum, dicens: Gratias tibi ago Deus meus, qui me indignum famulum tuum de tuis donis spiritualibus complere dignatus es, quæ quanto plus sumuntur, tanto plus ambiuntur. Proinde precor, Deus Angelorum atque Archangelorum, cujus viscera pietatis et misericordie omnibus patent, qui non vis mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat, ut exandias me famulum tuum toto ad te pro genitore meo corde clamantem. Da ei agnitionem veritatis tuæ et fidei intelligentiam, et aperi ei tuorum donorum scientiæ thesauros ad cognoscendum te Creatorem omnium Deum, quatenus tua gratia repletus, non gloriatur de eo Christiani nominis inimicus, quin imo glorificetur virtus tua.

8 Ad ejus orationem mox adstitit Angelus Domini confortans eum, et dixit: Fiat tibi sicut petisti, et hoc tibi notum sit, athleta Christi, quod Deus omnipotens, cui te corde toto commisisti, semper est tecum, et quodcumque ab eo poposceris absque dilatione impetretur. a Tantummodo animadvertens provideto, quod arripere debes armaturam Dei adversus imminentes insidias antiqui hostis, quæ ingerendæ sunt tibi per usurpationem nominis Christi. Tu vero ne credens cedas illi, sed eum magis satage orationibus et precibus a te repellere. Et hæc dicens discessit Angelus perpetuæ lucis ab eo.

9 Sanctus igitur Confessor et Martyr Christi Potitus fretus potissime misericordia Domini psalabat illi: Miserere mei Deus, miserere mei, quoniam in te confidit anima mea, et in umbra alarum tuarum spero donec transeat iniquitas. Vix expleverat hæc, cum subito apparuit inceptor malorum: Ecce, inquit, dignatus sum venire ad te. o innocens homo, ut non afficias multum animam tuam: sed potius revertere et epulare cum patre tuo b. Nam Christus, si credere non aubigis, ego sum. Condolui lacrymas tuas, idcirco descendi te consolari. Cui S. Potitus ait: Vade retro Satana inimice veritatis, quia nec vigorem animi destruere, nec suadere vales famulo Dei. Verumtamen si tu es Christus, ut asserere audes, et non potius Antichristus, flectentes genua oremus. Orante autem Sancto Dei, et dicente: Domine Jesu Christe expelle hunc inimicum nominis tui sancti, auctoremque iniquitatis a me, et projice eum in abyssum, ubi deputatus est cum satellitibus suis: factus est adversarius ille statura procerus, et mugiens dedit vocem adversus tirunculum Christi. Contra quem ipse signo crucis munitus: Desine, inquit, maligne spiritus, tentare milites Christi; quia non terere valebis, quem ipse jam signo crucis suæ passionis redemit. Ad hæc jussionem statim ut fumus evanuit. Vox inimici articulata audiebatur, proclamans: o que infantia me exsuperat! ve mihi! ubi sagittas meas jaciam? ubi quiescam? si provectionis ætatis hominem adiero, non vultu facilius vincor, quam ab

hoc puero victus sum. Nisi forte ingredi potuissem in Antonini Imperatoris filiam, quam unicam habet, et in ea prævalens aliquo modo victor exitissem?

10 Igitur Domini innocens præsidio sancti Spiritus innixus gratiarum actiones Deo omnipotenti non desinebat agere, qui in tot ei adversitatibus dignatus est auxiliari. Interea pater ejus adveniens jussit eum de custodia extrahi, quem ita alloquitur: Cum totius orbis universitas generis humani obtemperet decretis Imperatoris, et cultoris divorum numium, et nullus est qui non eorum quærat eminentissimam potestatem habere propitiâ, qua obstinatione cordis nescio sis offensus, ut sanctissimis cupiens privari munitionibus, et multatus justissimis eorum arbitriis pessime mori. At sane quoniam edicta Cæsaris ubique discurrunt, ut qui non libayerit sacris diis, diversis pœnis afflicti, ferarum rictibus tradatur; antequam ad veritatis experientiam venias, accede et subdere decretis illorum; ne acerrime florem adolescentiæ tuæ amittens, cum dolore nimio me orbatum ad inferos deducas: quandoquidem cum te unicum filium habeam doleo te nimis in his superstitionibus, quibus involutus es, perdere. Et S. Potitus: Dic, inquit, pater, quibus numinibus parere debeat. Et Hylas: Primum Jovi, deinde Arphan, et Minervæ. Et sanctus Innocens: Si nosset, inquit, o pater, quantus et qualis est Deus Christianorum, qui humiliavit se ut nos perditos saluti restitueret, nullos unquam deos haberes, nec diceres: sed magis dæmones, qui nec sibi nec alicui prodesse, omni modo computares. Quinimo si prophetæ credere voluisses, audires illum de diis asserentem, quod omnes dii gentium dæmonia sunt, Deus autem noster caelos fecit.

11 Audiens hæc pater, vehementer admirans ait: Unde tibi hæc verba? Et puer: Spiritus ipse Deus, cui ego servio, loquitur per os meum, qui in suo Evangelio prohibuit dicens: Nolite cogitare quid loquamini: Et genitor: Ecce, inquit, de pœnis et cruciatibus meis haud tibi cura est, cum vero ad immanissimos cruciatus Antonini Imperatoris perveneris, quid acturus es? Et Christi Martyr: Deus, qui est redemptor animæ meæ, ipse est tutor corporis mei. Nam nescis quidem quoniam in nomine Domini David solus, non armis et galea protectus, Goliath saxo percussit, et amputavit ipsius caput gladio, qua de re gloriosus coram filiis Israel et socero suo inventus est?

12 Ad quem pater: Ergo, ut video, omnia sustinere paratus es pro Deo tuo. Et Domini puer: Sic credo in omnipotentia Patris et Filii et Spiritus sancti, quod pro nomine sancto ejus non solum omnia perpeti, sed etiam mori promptus inveniar. De te sollicite considerare necesse est, qualiter evadere æternas pœnas atque interitum Satanae queas. Quoniam isti dii tui, quos inaniter colens veneraris, nihil sunt; nec aliis inferre salutis aliquid valent, cum tartarus eos excipiens cruciet, ubi inextinguibilis ignis cum verme immortalis sine fine vivere comprobatur. Nam si ad narrationis ejus apicem credere voluisses, hos, quos deos putas, homines scelestissimos et facinorosissimos esse arte diabolica circumventos, absque omni reperire cunctatione valeres, quos lex universalis judicat immisericorditer fore puniendos. Ergo si tales forte advenerint, in terram melius redigantur et cineres quam erigantur. Quis rationalis patitur eos colere, cum et divina vox asserat qui confidunt in eis. Et si ita est, imo quia ita est, restat ergo ut unus Deus vivus et æternus credatur in substantia deitatis, et trinus in personis, et rector universorum visibilium et invisibilium, cujus virtute omnes qui persecutionem patiuntur propter ejus gloriosum nomen, immunes periculis reperiuntur, quin

6 etiam

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.

Hursus a patre tentatur.

Patri fidem suadet.

Psal. 93. 5.

Math. 10. 19.

Tormenta continentur.

Deos ridet.

Ps. 113. 8, et
Ps. 131. 18.

Verum Deum prædicat.

Orat pro patris conversione.

a

Armatur contra tentationes.

Dæmonem oratione et signo Crucis superat.

b

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.
MARC. 16. 17.

Parcatem
conuertit.

etiam aliorum casibus non sine magna potestate interdicerere praevalent, perhibente illo : Signa eos qui in me credunt hæc sequentur : Dæmonia ejicient, serpentes tollent, super ægros manus imponent, et bene habebunt.

13 Cumque ista et his similia diceret S. Potitus, stupefactus pater, et ultra quam credi posset admirans : En, inquit, modo novi quod verus sit Deus Christianorum, qui tanta et talia loquitur per hunc puerum, quemadmodum numquam expertus sum. Denique si non esset in eo aliqua divina virtus, minime quiverat iste ex corde suo omnia hæc proferre, sed, ut video, ipse loquitur per filium meum. Itemque congeniscens ait : Væ mihi peccatori, qualem sophiæ sagacitatem tenere videor, quando sapientior me de his omnibus filius meus omnimode comprobatur? Plane nunc corde video, fide credo, quod non sit similis huic, qui talem gratiam intelligentiæ meo tribuit gnato, ut omnem ambiguitatis squalorem a me emundans, ad veracissimam lucis me valeret perducere rationem. Hæc dicente patre, gratias referens S. Potitus Deo, catechizans et docens eum omnem fidei normam, fidelissimum Christi servum in sanctæ matris Ecclesiæ gremio, Deo annuente, mirabiliter collocavit.

^a Lect. 6. prop. off. diserte promittitur ei ab Angelo patris conversio.

^b Nulla hic aut in priore vita mentio fit matris, veluti tum superstitis : ast in off. prop. Lect. 7 dicit inter alia dæmon : Compulere lacrymis tui patris, et matris tue miserare suspiria.

CAPUT III.

Leprosæ curatio. Conversio multorum.

His ita gestis, sanctus vir Domini, cujus votum dissolvi jam et esse cum Christo multo melius erat, a patria sua in Epirum, ubi est a Gargara civitas, convolans, ibi Christum prædicabat. Deinde descendens in unam civitatem eamdem partium, quæ dicitur Valeria, sedens in foro plures suo dogmate ad gratiam Christi fidei perduxit. In qua erat matrona quædam, nomine Cyriaca, cujusdam Senatoris Antonii uxor : is primæ cathedræ Senatus, dives opibus et familiis valde, sed ^b leprosus, cui nulla medicorum ars proficere valebat, sed tamen de die in diem desperata jam carere vita mortis finem opperiebatur. Ad cujus domum in similitudine pauperis properans, pro foribus consedit et aquam cuidam ejus famulo eunicho, nomine Jaquinto, quem prætereuntem forte viderat, bibere postulavit. Quem cum intinitus fuisset chermaphroditus, despiciens inquit : Hucce venisti laticem petere? Cui Sanctus : Non, inquit, tantum pro lymphæ stilla huc veni, quantum pro vestræ salutis commodo, quatenus agnoscentes fidei veritatem, gratiam aliquo modo recipere valeatis Domini mei Jesu Christi, sitque pax ejusdem semper abundans domui isti. Talia prosequente Sancto, stupefactus spado : Unde es, inquit, puer? et quod nomen tibi est? B. Potitus respondit : Ex humo sum genitus, sicut et tu, servus fidelissimus Domini nostri Jesu Christi qui est Salvator omnium animarum fidelium et corporum; nomine quidem Potitus nuncupor. Cui eunuchus : Ergo si famulus ipsius es, poteris dominam meam a lepra curare. Auditum est quidem multa eum mirabiliter egisse in hominibus olim : Si ipse est, nempe valet nihilominus et hoc efficere. Et Sanctus : Si fides vera non absit, potens est Domini nostri Jesu Christi virtus salvare eam nunc, quomodo salvavit tunc Centurionis servum, et plures alios. Et eunuchus : Hoc, inquit, certo scias, precor, quia si ad pristinæ salutis incolunitatem eam perducere quiveris, tu eris omnium facultatum ejus dominus. Et Christi athleta : Ego non cupio tam opulentiam illius habere, quam ejus animam Deo omnipotenti suo Creatori conglutinare.

^a
Prædicat in
urbe Valeria.

^b
Accedit ad
Cyriacæ te-
prostræ fores.

15 Ad hæc spado : Præstolare ergo paullulum, donec intimentur hæc omnia dominæ meæ. Cui cum retulisset jussit eum introduci. Ad quam cum ingressus esset, dixit : Pax Domini mei Jesu Christi sit huic domui. Et salutata ab eo honorifice ait Senatrix : Dic puer poteris hæc omnia, quæ prolata sunt, ad perfectionis summam perducere? Cui Sanctus : Si credideris, ait, cum tota domo tua in Patrem et Filium et Spiritum sanctum, non solum ad corporis integritatem, verum etiam ad instaurationem animæ, pervenire valebis. Cui Cyriaca Senatrix ait : Quo pacto hæc assequi valeam edissere quantocitius. Nam minime aliam Deum in cælo et in terra colere et adorare decevi, nisi illum per quem salutis utriusque substantiæ meæ experimentum capiam.

16 Hæc audiens S. Potitus prosternens se in orationem cum lacrymis ait : Domine Jesu Christe fili Dei vivi, qui de sinu Patris veniens, per uterum Virginis mortalem carnem induens, mortalibus apparuisti, ut mortis vinculis coartatos ad veram libertatem vitæ perpetuæ perduceres; quique etiam quibusdam ex eis dedisti potestatem filios Dei esse, ad faciendâ signa et prodigia, scilicet ad effugandos dæmones, mundandos leprosos, mortuosque suscitandos; exaudi me nunc orantem ad te, et tribue huic mulieri poscenti sibi salutem corporis sui, quatenus tua miseratione salvata benedicatur sanctum et gloriosum nomen tuum in secula seculorum. Expleta autem oratione, continuo catechizans baptizavit eam in nomine sanctæ Trinitatis : ad cujus invocationem subito splenduit caro ejus, et est Deo auxiliante sanissima reddita.

17 Videntes autem hoc sui omnes baptizati sunt in nomine Domini. Prædicante igitur in eadem urbe et docente B. Potito multi venientes baptizabantur. Cui Dominus tantam gratiam conferre dignatus est, ut intra exiguum temporis spatium crederet fere mediæ civitatis populus Dominum Christum, et gratias agerent, dicentes : Benedictus es Domine et Salvator omnium, qui dignatus es per hunc famulum tuum eripere nos de laqueo venantium et potestate Principis hujus mundi. Post hæc sanctus Dei cultor Potitus prodians inde abiit hand procul a civitate super unum montium, et ibidem morabatur serviens Deo.

^a Nullam hujus nominis in Epiro urbem adhuc legimus. Nota Troadis Gargara.

^b Potius ipsam Senatoris (qui hic Antonius; alibi Agatho dicitur) uxorem leprosam fuisse, et infra patet et ex priore vita.

^c Hand est verisimile, androgynum ad honoratæ matronæ absequia adhibitum. Sed existimavit hic Auctor, eam vocem eunuchum significare.

CAPUT IV.

Filiæ Antonini eurgumenæ liberatio.

Eodem autem tempore habens Antoninus filiam, nomine Agnetem, obsessam a dæmonio, de qua superius fecimus mentionem, non sine magno tedio eum toto eam palatio mœrebat. Inde etiam voto astrinxerat se diis suis, dicens : Deus Apollo, Deus Jupiter, Deus Arphan, subvenite filiæ meæ salvantes eam, et offeram vobis taurum cum cornibus a sanctissimis vestri juris delubris. At vero diabolus magis magisque discerpens clamabat per eam : Nisi venerit Potitus de monte, non hinc excedam. Ad cujus vocem Cæsar perquirere cepit, quis foret iste, quem tantus dæmon acclamaret nomine. Cujus fama comperta, misit unum illustrem ex amicis suis, nomine Gelasium, qui in illis temporibus Præsidatus officio fungebatur, cum quadraginta militibus, dicens : Ite quantumcunque reperietis eum, citate festinanter.

19 Qui eum abiissent ascenderunt Gargara, ubi idem morabatur cum bestiis. Si quidem virtus Domini ita aderat ei, ut bestiæ, ferina rabie mutata, submissa cervice reperietis eum, citate festinanter. Ergo ut visi sunt ab eis, inpetum unanimiter fecerunt adver-

Ad eam intro-
ducitur.

Pro eo orat.

Eam baptizat,
ac sanat.

Multos ibidem
conuertit.

Secedit in
montem.

^a
Perquiritur
jussu Ant-
tonini.

*Feras verbo
cohibet, ut ci-
cures.*

sus eos. Qui territi admodum in fugam conversi sunt. Sed beatissimus Christi Confessor, qui non solum pati, sed et mori pro Christo cupiebat, intelligens jam sibi martyrii tempus imminere, conversus ad bestias dixit: Præcipio vobis in nomine Domini Jesu Christi, ut lustra vestra adeatis, neminem lædentes, neminem contingentes. Hæc eo dicente mox discesserunt. Videns hoc Præses miratus oppido jactavit se eminus de equo, approximansque illi dixit: Tunc es Potitus? Cui Sanctus: Quamlibet indignus et peccator ego sum. Ut quid te tantus ac talis vir cum tanta multitudine ad me tantillum fatigare voluisti? Porro tunc Domini puer erat annorum tredecim. Ecce, Gelasius Præses ait, præcellentissimus Augustus de te audiens vult te desideranter videre. Cui Sanctus: Et quæ, inquit, ratio est Cæsari cum hominibus Christianis? Quamquam ergo contra fidei religionem facere videar, veniam tamen vobiscum. Hæc dicens ingressus est viam, veniens cum Præsede Romam. Ubi ingressus, demisso cum militibus Sancto propiciens se Præses ad palatium nuntiavit illum Cæsari affaturum. Cui Cæsar dixit: Et ubi est? Et respondit Præses: En cum militibus subsequitur me. Et Cæsar: Ubi eum reperistis? Gelasius dixit: In uno montium cum feris et bestiis, non longe ab urbe Valeriana reperimus. Ubi si ille defuisset, mortem omnes dumtaxat opperiebamur. Et Augustus: Quomodo? inquit. Et Præses: Omnes bestiarum instar muri eum circumdederant, quæ aspectantes nos, impetum apertis rictibus dederunt adversum nos; sed jubente illo statim recesserunt. Cui Antoninus dixit: Præsentetur jam aspectibus nostris.

*Perducitur
Romam.*

*Sistitur Cr-
sari.*

20 Tunc vero exiit Gelasius, inveniens præ foribus stantem, introduxitque illum. Quem videns Antoninus Imperator ita alloquitur: Cujus generositatis et religionis es puer? S. Potitus respondit: Ex Orientalibus partibus oriundus, et verissimus Christi servus sum. Et Cæsar: Audivimus, inquit, opinionem nominis tui, quod per invocationem nominis ejusdam potestatis filiarum nostrarum possis mederi, et pristinae salutis salvationem ei præstare. Propterea te accersiri præcepimus, quatenus per te ad sanæ mentis integritatem redacta, municeps honorum et divitiarum Imperii nostri, maximusque in hoc palatio florere merearis. Audiens S. Potitus dixit: Divitiarum tuarum et honorum tuorum alteri tribuatur; quia non ideo penitus abnegavimus nostra, ut concupiscentes non sine magno crimine utamur alienis. Tamen isti dii tui, quibus confidentes toto peccore colitis, quare non salvarunt eam? Et Cæsar: Cur, inquit, nobis sic acrius respondes? Et Sanctus: Quia abegantes relinquitis omnipotentem Deum vivum in cælis, et adoratis potius creaturam quam Creatorem et Salvatorem omnium, qui potestatem habet mortificandi et vivificandi; et cupitis vos liberari ab obsidione malignorum spirituum, qui vos jam mancipatos in æterna sua maledictione retinent. Attamen si ipsum omnium Redemptorem credidissetis, prorsus omnia possibilia fuerant credentibus. Et Augustus: Non aliter ego credere spondeo, nisi quomodo tu doces, si filiam meam ab infestatione tanti inimici liberare et ad sanæ mentis integritatem perducere valebis. Cui S. Potitus ait: Certissime novi, quod obstinatus corde es, et credere recusas; tamen propter multitudinem istius spectaculi, ut videant opera Domini mei Jesu Christi et glorificent Patrem ejus qui in cælis est, feratur ipsa puella in medium.

*Idololatrias
arguit.*

*Dæmonem e
filia Impera-
toris expellit.*

21 Mox quidem allata ante sancti viri præsentiam; cujus virtutem ut sensit obsessor inimicus, exclamare cepit per os ejus, dicens: Quid est Potite? animadvertis modo, quod ipse sum, quem superatum modo paullulum ante gloriabar? Numquid prædixeram tibi illuc me iturum ubi superari ego, magisque tu superare valeres? Proinde ergo huc venire te feci

ut si etiam hinc me ejiceres, tunc te penitus desererem. Tunc Sanctus Christi et Martyr Potitus insufflavit in faciem præfate puellæ, dicens: Dominus meus Jesus Christus filius Dei omnipotentis, cui omnis creatura celestis et terrestris obtemperat, ipse tibi in virtute sancti Spiritus interdicit et imperat, execrabis dæmonem, ut ex eas et recedas ab hac creatura sua, et ulterius non habeas potestatem introeundi in eam. Et data ei alapa, protinus visus est exire de ore ejus draco teterrimus, et valde horribilis. Quem videns adspectantium caterva, in magnum stuporem versa, non sine ingenti præconio voces ad cælum repetentes: Vere, inquit, vere magnus est Deus hujus pueri, qui tale prodigium per eum exhibere dignatus est. Sieque factum est, ut crederent ex eis multi in Dominum Jesum Christum, collaudantes et benedicentes eum.

a Deest auratis ut patet ex priore vita.

CAPUT V.

Idolorum eversio. Cæleste solatium.

Videns ergo homo nefandissimus Antoninus Imperator, admirans vehementer dixit: Ista equidem per maleficia sunt, non per divini numinis potestatem. Constantissimus Martyr et Confessor Christi Potitus dixit: Infelicissime atque ab omni experientia rationis aliene, qui debuisti sine hoc indagare Deum tuum, qui te creavit, quique animam tuam tibi præstitit, ut per hoc intelligere valeres ad qualem beatitudinis gloriam esses profuturus, et adorans venereris eum, gratiasque ageres illi; nec saltem modo credis, quando tanta et talia per me famulum suum peregit? Antoninus dixit: Gratias nempe ago diis meis, qui sanitatis remedia misericorditer ei præstiterunt. Et Christi trunculus: Erras, inquit, Imperator. Hanc quippe filiam tuam, quam per deos tuos astruis erutam a dæmone esse, potuerunt in illam eum immittere, non foras abigere. Sed, si advertere volueris; Domini mei Jesu Christi affuit virtus, que illum restituit incolumem, et ad pristinae sospitatem salutis redegit.

*Imperatorem
id maleficio
tribuentem
inceptat.*

23 Cui Cæsar: Audi me Potite, et ad consilium nostri moderaminis aurem cordis tui accommoda. Accede, et sacrificia diis nostris, et decorabo te, ut præfatus sum, honoribus multis, et magnis et gloriosissimus in hoc palatio eris. Christi miles ad hæc: Numquam, ait, bene sit tibi Imperator, ut bis divitiis indigeam, quæ a me veluti stercus cloacæ reputatæ sunt: sed divitias et honores ab æterno Rege opperior, quæ mihi jam in cælesti regno reservata custodit, quæque numquam ablata minuuntur, sed semper augmentantur. Siquidem te et regnum tuum cum tota gloria seculi hujus, ignis inextinguibilis consumet.

*Ejus munera
aspernatur.*

24 Et Cæsar: Nescis, infelix, decreta invictissimorum Imperatorum, quod quicumque non liberaverint sponte omnipotentibus diis, diversis pœnis interficiantur? Et Christi athleta: Ego hoc libentissime cupio, et votis omnibus exopto. Attamen notum sit tibi, quia Deus omnipotens, qui est liberator animæ meæ de æternalibus pœnis, ipse erit et tutor corporis mei in his momentaneis, quæ mihi facere conaris. Cui Imperator: Aut obtemperans sacrificia diis, aut tanta et talia tormentorum genera experieris, quanta numquam arbitratus es experiri. Et Sanctus: Deliras tu et regnum tuum, si non dicta per omnia factis compenses. Cæsar dixit: Ad hunc modum ad imperium altitudinis meæ loqueris? Sed tantum te suffero, quantum annos tuos in tenera jam ætate prospicio; alias morsibus ferarum jam te jactari fecissem, si obstaculum nostræ clementiæ defuisset. Beatissimus Christi Martyr ait: Quidquid minaris, crudelissime Imperator, pro Christo patienti

*Minas con-
temnit.*

animo

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.

animo sustinebo, et ob hoc gaudia aeternae vitae recipere gloriosissime spero. Te autem cum patre tuo diabolo, cuius instinctu hoc machinaris, tartarea Charybdis absorbebit, ubi sine fine cruciaberis non consumendus.

Creditor fustibus.

25 Ad haec infelicissimus Cæsar ira repletus iussit eum spoliari et fustibus mactari. Quod quidem factum est. Cumque diu cæderetur Martyr Christi Potitus, opitulante Christi misericordia, ac si nullius aliquid doloris sentiens, gratias Deo omnipotenti agebat, dicens: Magnificans glorifico te Deus meus, quia jam dignatus es me servum tuum recensere fidelissimos tuos inter testes.

*Idola oratione
ceverit.*

26 Cæso autem eo, fecit idem crudelissimus Imperator suis illum in tribunalibus sisti, cui et dixit: Ut quid vis tam pessime mori? Sacrifica diis. Beatissimus Potitus respondit: Quibus diis libere debeam? nomina eorum innotescite. Et Cæsar: Ignoras Jovem, et Arphan, et Minervam, esse sanctissimos deos? Innocens Christi Martyr subridens inquit: Ego tales aliquando numquam novi. Tamen videte quos refertis, ut decentius vestris præceptionibus parere valeam. Ad hæc Imperator gaudio refertus, exiliens de tribunali, ad templum Jovis cum totius populi spectaculo properat. Ubi ingressus cepit adorare simulachra, dicens: Gratias vestrae omnipotentiae refero numina, quoniam, licet duriter, tamen dignati estis vestro præsidio illius pueri emollire verecundiam, et clementissimis vestris producere visibus. Et hæc dicens, iussit accersiri S. Potitum, cui ait: Ecce isti sunt, quos dixeram tibi, Potite, dii immortales, quibus paullulum antea contemnens derogaveras. Prosternere nunc celsitudinibus illorum, quatenus sedatis sævissimis furiis illorum, tibi propitiare valeas illorum sententiam. Sanctus igitur cum ingressus esset sanum, subito se prosternens cum lacrymis humo, orationem fudit. Cujus precibus ruentia protinus idola redacta in cinerem sunt ietrum. Quorum casus ut vidit execrandissimus Cæsar, plaudens manibus congemuit dicens: O que infantia me superavit! Cui Sanctus: Ubi sunt nunc dii tui, quibus me placari præcipiebas excellentissime Cæsar? Et Augustus: Per beneficia nempe tua video illos esse superatos. Et Domini puer: Si vere, inquit, dii tui omnipotentes erant quod aiebas, quare se non defendentes custodierunt? Ergo ut scias quanta sit Domini Jesu virtus, cui ego servio, animadvertite et intellige, quod non sit ei similis in caelo sursum et in terra deorsum, qui tanta et talia virtute sua peragere valet.

*Ferro gravatus
inclusitur
carceri*

27 Ad hæc Antoninus Imperator confusus, iussit eum furibundus gravissimi ponderis ferro coarctari et retrudi in carcerem, ut nullus ingrederetur ad eum ut saltem parumper aquae ministraret: et præcepit carcerem annulo suo signari. At ubi ingressus est Martyr Christi Potitus, statim ad arma sua solita confugit, dicens: Deus innocentiae restitutor et amator, qui ad te corde clamantibus in tribulatione et in necessitate adjutor et liberator usquequaque esse probaris, quique cum defecerit virtus sperantium in te, non derelinquis nec desistis auxiliari. Exaudi nunc servum tuum subveniens mihi, sicut exaudire dignatus es Joseph retrusum Ægypti in carcere, et libera me de his ponderibus nexuum, quæ præ imbecillitate corporis exigui sufferre non valeo; ut cognoscant omnes, quod non sit alius Deus faciens mirabilia, nisi tu solus semper, qui vivis in secula seculorum. Hæc eo orante, subito resplenduit carcer totus, et in ipso splendore astitit Angelus Domini confortans eum; et liquefacta sunt continuo vincula ejus sicut cera. Tantæ interim suavitatis fragrantia eundem locum circumdederat, ut præ nimio odore concurrentes custodes carceris, et intuentes eum tanto lumine coruscare, ipsumque

*Solvitur ab
Angelo, et ex-
lesti lumine
atque calore
recreatur.*

Sanctum Angelicoamine frui, stupefacti et conterriti fugerunt insinuantes Imperatori quæ viderant. Sanctus autem Potitus tali levamine roboratus, tantoque beneficio divini numinis suffertus, gratiarum cœpit actiones persolvere Deo dicens: Laudo et benedico te, Deus omnipotens, qui dignatus es me servum tuum invisere et confortare. Quæso ergo te protector meus, ut non desinas consolari me solita clementia pietatis tuæ contra multifaria machinamenta tormentorum nefandissimæ Antonini Imperatoris, quatenus tui præsidii munimine adjutus, magnificetur gloria majestatis tuæ, et universa mirabilia enarrent in generationem et generationem.

CAPUT VI.

Varia tormenta divina virtute superata.

Interea Cæsar Antoninus auditis iis quæ a custodibus visa sunt, jubet sibi amphitheatrum parari, ac præconem mitti, ut ad illud omnes confluerent, et qui se eo excusarent, capite plecterentur. Cujus edicto omnium concursus efficitur, et amphitheatrum completur. Tunc Imperator sedens pro tribunali præcepit sibi beatissimum Martyrem Potitum exhiberi. Qui cum ductus fuisset, ut intravit amphitheatrum, Crucis Dominicæ signaculo se muniens, adstitit intrepidus ante tribunal Cæsaris. Quem torvus aspectu, iratus animo, Antoninus ita alloquitur: Dic Potite, ubi te conspicias astare? Et Sanctus: In tellure, inquit, Creatoris Domini mei omnipotentis. Et Augustus: Ignoras quod bodie ad tui interitus spectaculum istud amphitheatrum completum est? Et quis est ille Deus qui te de manibus meis eripere valebit? Cui Sanctus: Erubescere jam potest frons tua, nequissime Imperator, quoniam insipientius caput tuum esse cernitur a canis respersum, quod omnipotentiam Dei mei omni modo expertus, modo asserat tua improbitas me non posse de manibus tuis eripi et liberari.

*Sistitur Im-
peratori in
amphitheatro.*

*Disphemum
tyrannum in-
crepat.*

a

29 Et Cæsar: Quid, inquit, per multa variaris? Quod nunc præfatus loquor, per veritatis efficaciam consequeris. Et iussit mox eum in equuleo suspendi et lampades ardentes ejus lateribus applicari. Quo gesto beatissimus Martyr confusus in Domino, ac si in alieno corpore pati videretur, ita facto animo, hilarique vultu sustinebat pœnas, collaudans et glorificans Conditorem omnium Deum, qui virtute fortitudinis suæ lampades ardentes ad refrigerium, imo ad nihilum redegerat. Videns igitur tantam constantiam Sancti et animositatem impiissimus Cæsar, indignans valde: Visue, ait, Potite, ut addamus ad refectionem tantæ suavitatis et delectationis tibi aliquid, quatenus de una ad alteram pertransiens possis absque fastidio talibus deliciarum epulis uti, ac lætius delectari? Cui innocens Martyr: Quam maxime inquit, id cupio. Desiderabilia enim sunt hæc mihi super aurum et lapidem pretiosum, et dulciora super mel et favum. Et Augustus: Addatur ergo ad dignitatem honoris tui quantum sufficienter competit; ferantur scilicet ferreae ungulae, et b unguentur. Quo peracto, Sanctus Domini toto pectore aiebat Cæsari: Ubi sunt minæ tuæ Imperator? perpaullum antea me promittebas humiliare, numquid superavi eas? Vide ergo et intellige, quod non mihi pœnae tuæ dolorem accommodeat, sed potius magnum exultationis gaudium.

*In equuleo
suspendus
lampadibus
uritur.*

*Ferreae un-
gulae raditur.*

b

30 Tunc videns se Imperator valde confusum, amplius indignari cœpit, præcipiensque deponi eum mox de equuleo, iussit tradi rictibus ferarum. Ad ejus vestigia itidem feræ venientes, deposita omni ferina rabie, et occurrentes humiles capite osculabantur pedes ejus. Ad hæc constantissimus Martyr insultare truculentissimo Imperatori cœpit: Quid dicis inquit, nequissime Cæsar? putasne, expertus es virtutem

*Objectus feris,
non creditur.*

*Insultat ty-
ranno.*

virtutem Domini mei Jesu Christi? an adhuc dubites? Etenim animadvertite quanta sit omnipotentia virtutis ejus. Quod si adhuc aliquid ambiguitatis in tuo obstinatissimo pectore restat, age nunc, et perfice quæ cepisti, ut pervenire ad majora horum mirabilia valeam, quæ in me famulum suum Dominus dignatur efficere.

*Jussus ferro
dissecari,
tangi non
potest.*

31 Hæc eo dicente, sævissimus Imperator furore succensus jussit eum membratim ferro secari. Ad ejus vocem lictores cupiebant explere quod fuerat jussum, nec valebant. Nam sicut tentabant quodcumque ex membris ejus abscondere, ita Domini virtus opitulabatur, ut saltem ad exiguum attingere valerent. Pro quo etiam Beatissimus Potitus gratias Redemptori omnium referebat, et jucundo ac sincero animo dicebat Cæsari: Crudelissime et omni virtute pietatis private, intuere quanta et qualia sunt beneficia Dei mei omnipotentis, quoniam per exquisita tormenta me cupis perdere, et non solum in anima quæ immortalis est, sed nec in corpore babes potestatem sine voluntate Dei quicquam mali perpetrare. Et quoniam ita est, restat ergo ut cognoscas te nunc esse in utroque fortiter convictum a Domino meo Jesu Christo, pro ejus amore omnia hæc libenter sustineo.

*Multi conver-
tuntur.*

32 Aspectante interea multitudine totius amphitheatri hæc, gloriificantes crediderunt ex eis circiter duo millia in Dominum Jesum, hujusmodi voces dantes ad cælum: Vere Deus Petri et Pauli est in puero isto, et non potest alius credi sub cælo, nisi ipse qui tantas virtutes et signa per hunc dignatus est ostendere. Tunc videns hæc tyrannus Imperator fremuit, et ex imo pectoris proluxa suspiria trahens, dixit: Potite, per maleficia tua omnia superas, tamen habemus fortiora tormenta, quæ nequaquam possunt deludi, quemadmodum per magicas artes sunt cetera delusa. Hæc dicens continuo fecit ferri sartagine ignitam cum oleo, et Sanctum in ea jussit poni. Quin etiam desuper plumbum ferventissimum fundi. Quibus peractis sanctus Innocens Dominum Jesum confitendo benedicebat, et placido vultu clamabat: Adjuro te, inquit, Cæsar per gloriam Augustalium tuorum fascium, ut de ipso plumbo mihi ad sufficientiam addi facias, quia magnum mihi refrigerium præstat.

*Oleo fervente
et plumbo,
perfunditur.*

a In priorè vita : melior est canis, quam tu.

b In priorè vita dicitur conunguitus. At prop. off. Lect. 7, Jussit lictoribus, ut ferreis pectinibus carnem illius discerperent : quod adeo immanissime perfecterint, ut ossa articulationum delegerent. Et Hymno 7, unciis pectinum clavus lacerus.

CAPUT VII.

Tyranno et cruciatibus superatis, mors.

4 **A**udiens hæc crudelissimus Imperator, magis ac magis furore accensus, præcepit post hæc fieri clavum ferreum, dicens: Videamus, si veniens iste Deus tuus, in quo te confidere dicis, te eruet de ipso ferro acuto, aut si per calliditatem tuam aliquo modo eum possis evadere. Cui B. Potitus dixit: Non aliter credo in ejus pietatis misericordia, nisi quod, sicut sua potentia liberavit me de tot præmissis generibus poenarum, ita me et de acuto clavo, quem mihi minaris, eripiet. Tunc, ut protulerat, crudelissimus Antoninus fecit præfatum clavum calefieri fortiter, et sic in capite fortissimi Martyris configi.

*Clavum ignito
configitur.*

34 Ipse autem Sanctus cælesti præsidio suffultus, statim oculos in cælum erigens, Salvatorem omnium cepit invocare dicens: Domine Deus meus, Pater altissime, qui semper in necessitatibus meis adesse dignatus es, qui liberasti sanctos Apostolos tuos, retrusum scilicet unum a ferreis nexibus, alterum viperei virus periculo, quæso te, ut exaudias me servam tuam et mittere digneris sanctum Angelum tuum de cælis, qui liberet me de hac pœna, quam

nefandissimus Antoninus in me exercuit, retribuens illi secundum nequitiam ejus crudelitatis, ut juxta Vatis sententiam incidat in foveam quam fecit, et convertatur hic dolor in caput ejus, et in verticem ejus iniquitas ejus descendat; quatenus hoc saltem discrimine expertus, desinat quantumlibet de tot talibusque ulterius excogitare fidelissimis tuis familiaribus. Hæc eo orante mox Domini virtute dolor ab almi Martyris capite abstractus, et in verticem iniquissimi Antonini confixus est, qui magnis vocibus cepit profusus inclamare S. Potitum, dicens: O serve Dei Potite miserere mei, deprecare Deum tuum ut eripiat me de hoc intolerabili exitio, quia crucior in eo valde. Nam modo certissime credens agnosco, quomodo potentissimus sit ipse Deus, et non est alius præter eum.

*AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.
Is Sancto
orante, infigi-
tur capiti ty-
ranni.*

35 Tunc Christi servus gratiarum actiones non desinebat Deo Creatori omnium agere, dicens: Glorifico et benedico nomen tuum Deus magne et omnipotens, qui adjuvisti et consolatus es me. Et insultans aiebat Cæsari: Dii vero tui quare non subveniunt tibi, quemadmodum Deus meus subveniens auxiliatus est mihi? Obsecra nunc eos ut venientes misereantur tibi et liberent. Omnes autem circumstantes videntes hoc, in laudibus Dei conversi, dicebant: O qualis et quanta est potentia istius pueri Dominatoris, ejus virtute plagas et lampades unguarumque lanatus derisit, nec non ferarum rabiem sedavit, et sartagine ignitas cum plumbo effuso extinxit; tandemque idolis cum Antonino Imperatore devictis, semetipsum sospitem atque incolumem exhibuit! Et quis sapiens rationalis intellexit hæc, et non desistat adorare tales demones, et colens veneretur unum Deum æternum, qui fecit cælum et terram?

*Insultat ei Po-
titus.*

36 Interea Antoninus atrocissimus angustiatur et torquetur, stridensque vocibus aiebat: S. Potite adjuvame, et miserere mei, quia morior in hac pœna. Cui Sanctus dixit: Nisi tua filia venerit, quam Dominus meus Jesus Christus sanavit, minime curaberis. Eadem hora tristabatur omnis Senatus, quorum jussu accersita est puella. Quæ cum venisset, prosteruens se cum lacrymis solo, deosculari cepit pedes sanctissimi Martyris, dicens: Baptiza me famule Dei in nomine omnipotentis Dei tui, quem prædicas. Statimque catechizans baptizavit eam in fide sanctæ Trinitatis. Et recedente illa, expandens manus suas ad cælum B. Potitus dixit: Deus universitatis Conditor et Redemptor, qui nullius indiges bono, sed bonus essentialiter æternalis existis, qui tuæ benignitatis clementia solem tuum oriri facis, et imbres fundis super justos et injustos; quique tuis fidelebus promittere dignatus es, dicens: Petite et accipietis, quærite et invenietis; exaudi me nunc pro Antonino Imperatore ut eripias eum de intolerabili dolore, ad laudem et gloriam atque potentiam magnitudinis tuæ. Licet enim Domine execrandus et crudelissimus sit, sufficere tamen ei poterit æterna damnatio, quæ illum subsequi post hanc vitam miseram debebit. Expleta vera oratione, dolor ablatum est a cervice ejus, et sanus effectus est.

*Baptizata ejus
filiam.*

*Matth. 7. 7.
Eum dolore
liberat.*

37 Quo dolore cum sensisset nequissimus Imperator se erutum, gratias cepit agere demonibus suis, dicens: Actiones gratiarum vobis referre non destituo, dii sanctissimi et omnipotentes, qui dignati estis me vestris virtutibus ab hac eruere angustia. Cui Sanctus dixit: Adhuc errorem patitur sensus tuus Imperator, quandoquidem Deus omnium fidelium exauditor ipse tibi præstitit salvationis et salutis remedium, non dii tui, qui non potuerunt in æterno interitu sibi auxiliari, ubi modo cruciantur. Tunc vehementer iratus Imperator jussit linguam ejus amputari et oculorum luminibus orbari. Quo expleto, puer Domini Potitus benedicere et glorificare Deum potissime cepit, dicens: Benedicam Dominum in omni

*Præcisâ lin-
gua loquitur.*

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.

omni tempore; semper laus ejus in ore meo, qui in os meum immisit canticum novum, hymnum Deo nostro. Et hoc psallens superna gratia roboratus, exclamans: Quid acturus es, inquit, crudelissime Imperator amplius? an forte quod incidi fecisti linguam, et lumina mea tolli, ideo te adscribi victorem conaris? Ecce, si noscere non dissimulas, superavit te Deus Dominus meus Jesus Christus per me nunc, sicut olim per sanctum Moysen Pharaonem Ægypti, obduratione tui similem, quando in signis omnimodis et portentis ab ejus dominationis oppressione brachio extento populum suum liberavit? Nisi fors an mucrone decernas caput meum abscondi, et pro remedio solummodo in corpore meo vincere arbitreris.

38 Ad hæc stupefactus nimis Imperator et confusione repletus extemplo ut proposuerat dedit capitalem sententiam. Quo audito beatissimus Christi Martyr et Confessor Potitus, gestiens et exultans, Antonino Imperatori dixit: Precor tuam execrabilem potestatem, Cæsar, ut ubi petiero ubi me puniri jubeas. Cui Cæsar Antoninus: Fiat, inquit, et juxta propositum tuæ postulationis vota tua rite firmentur. In hoc edicto traditus est lictoribus. Qui cum eum accepissent, pervenientes duxerunt ad locum quemdam inter Sentianum et Juntianum, qui vocatur Julia, super ripam unius fluminis, nomine Calabritici, et ibi eum gladio ferierunt. Cujus sancta anima in columbæ specie visa est carnis ergastulo ad alta poli triumphans properare, ubi cum Christo regnans gaudiis felicibus in perpetuum fruitur. Porro ejus exuvias venientes Christicolæ cum omni veneratione collegerunt, et condientes sepelierunt sub die Iduum Januariarum, ad laudem et gloriam Salvatoris nostri Jesu Christi, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per infinita secula seculorum. Amen.

^a In Lectionibus propr. off. dicuntur sequentia esse gesta in loco qui dicitur Julia, super ripam fluminis Calabritici, ubi sibi tribunal erigi Tyrannus jussit.

a HYMNI DE S. POTITO.

Ex Officio proprio monasterii S. Potiti Neap.

I.

Ostella Christi fulgida,
Potite Martyr inclyta,
Obscura culpæ nubila
A mente nostra discute.
Tu clarus inter Martyres
Fulges, ut inter sidera
Sol, ac ut inter candida
Ligustra candent lilia.
Luces ut ardens lampada,
Humana lustrans pectora;
Ut sal per orbem spargeris,
Humana siccaus vulnera.
Non sic Potite cynnama
Attrita spirant, moribus
Ut tu modestis, florida
Ætate, fragras seculo.
Post clara mortis funera
Illustris inter Angelos
Tanto refulges lumine,
Quanto per orbem nomine.

NOT. 6. ^a Erant perquam incorrecte editi hi hymni, totaque officium. An sicut majoris poematis pars, an ad hanc solum rem compositi, ignoramus. Sunt certe quidem non inelegantes.

II.

Claret Eois puer ortus oris,
Claret illustri patre, claret alta
Matre, quid mirum quod in urbe clara
Clareat infans?
Id magis mirum, quod ab axe claro
Sol eum Christus potiore luce,
Inter atratas rutilum tenebras,
Traxerit ad se,

Antiphona in
utrisque Ves-
peris et Lau-
dibus

Hymnus in
Vesperis

Plectitur ca-
pite.

Sepelitur.

Ut rosam e spinis, veluti coruscum
Sidus a terra nebula Potitum
Traxit infantem pius auctor orbis
Matris ab alvo.

Traxit, ut vero sibi sole nato
Bruta despectet simulachra: trino
Numine ac uno potiat, omni
Quo calet æstu.

Martyr o mi, dum frueris Tonante,
Virgines curæ tibi sint, quotannis
Festa condentes tibi: dexter adsis,
Dum sacra complent.

Dum tibi dulces modulantur hymnos,
Thura dum sacras adolent per aras,
Dum parant lychnos, et olente fanum
Flore coronant.

Dum crocum, calthas, violas, ligustra,
Cum rosis nardum, thyma cum marino
Rore, sic dextra, ut calatho per ædem
Undique spargunt.

A Dei regno pie Martyr audi
Virginum suspiria; cerne fletus,
Vota, singultus, ut odora defer
Lilia Jesu.

Summa laus uni Triadi per ævum,
Quæ velut parvo tribuit Potito
Lauream, nobis prece donet ejus
Gaudia Divum.

III.

Potite Martyr inclyte,
Dum sacra reddis annuo
Ritu colenda Virginum,
Adsis choro psallentium.

A Solis ortu pullulas
E stirpe pravi germinis,
Velut rosarum flosculus
E stirpe dura veprium.

Parente natus ethnico,
Afflaris aura Spiritus,
Quo falsa calces numina,
Crucis trophæum provebis.

Cupressus, ut crintulo
Viburna præstat vertice;
Virtute sic tu parvulus
Præcellis omnes maxima.

Non sic, Potite, cynnama
Attrita spirant, moribus
Ut tu modestis, florida
Ætate, fragras seculo.

Tu prædicator promptulus
In urbe fulges propria,
Jesum parenti prædicas,
Fidemque pandis civibus.

Laus Unitati triplici,
Pro qua Potitus sanguine
Fuso, potitur Martyrum
Palma, in columbæ imagine.

IV.

Jesu decora cælitum
Corolla, Jesu Martyrum
Spes, cerne nos, dum militis
Tui canamus prælium.

Cur Antonine perfuris,
O Cæsar angue dirior,
Leone sævo savior?
Cur bile turgens vitrea?

Non sculpta adorat marmora,
Nec ligna credit numina;
Aurum Potitus despicit,
Nec thura libat belluis.

Dura contemnit verbera,
Tetrumque spernit carcerem,

Hymnus ad
matutinum.

Antiphona ad
Nocturnum.

Nec voce blanda flectitur.
Minas nec horret efferas.

Flagella sicut lilia
Sumit, et illa dedicat
Deo flagranti pectore,
Sicut rosarum flosculos.

Olor nec albus gestiens
Aguas subintrat vitreas,
Olivum ut intrat bulliens,
Amore Jesu, parvulus.

V.

Phoenix ut inter cynamma
Exusta fit vivacior;
Sic hic lebetes fervido
Mersus, resurget fortior.

Potitus instar Angeli
Factus fide fortissimus,
Numen Minervæ despicit,
Jovique thura deuegat.

Cunctis est æqua regula,
Dulcore firmat debiles,
Virtute fortes roborat,
Utrosque amore confovet.

O miles, o fortissime
Athleta Jesu, a sanguinem
Dum corpus unda profuis,
Ad astra mittis spiritum.

Sic torque victor anrea
Collum venustas saucium :
Sic morte vitam laureas,
Vita triumphans perpeti.

O ter beate parvule,
Qui sufferendo laurea
Donaris, o quam strenue
Mortem triumphas mortuus!

a Haud satis assequimur sententiam.

VI.

Ingens Dei potentia,
Et Martyris victoria,
Crudelis ira Præsidis
Et belluarum mititas!

Quæcumque sævit dentibus,
Cornu, vel ungue bellua,
Ad Martyris vestigia
Ut mitis est ovicula.

Tormenta sic amplectitur,
Ut grata cæli munera;
Sic blandimenta respuit,
Ut dira mortis vulnera.

Per hæc, Potite, pignora,
Quæ Jesus ultro contulit,
Sacris roga virgunculis
Candentis Agni nuptias.

Post quem canendo gestiant
Plenis oliva lampadis;
Odora dent vaccinia,
Stolis amictæ candidis.

A vanitate seculi,
A carnis æstu lubricæ,
Et a maligno demone
Has tu, Potite, libera.

Deo sit uni gloria,
Qui nos ab omni protegat
Malo, precatu Martyris,
Ac regna det cælestia.

VII.

Ardet o felix anima, ardet igne,
Igne divino, rabiem tyranni
Voce demulcet placida, silendo
Mitigat iram.

Flagra cæu flores (quibus ante Jesum
Serta contextat) patitur, cruenta

(O Dei virtus!) veluti smaragdos,
Vulnera suffert.

Carcerum vinculis puer arctus, uncis
Pectinum clavis lacerus, lebetem
Intrat ignitum : calido triumphat
Mersus olivo.

Vincit, immanes patiendo pœnas,
Cæsarem : lassat lanios, flagella
Mente tranquilla subeundo : victor
Cum nece pugnat.

Angeli verbo monitus, propinquam
Haud secus mortem caput, ac perennis
Januam vitæ, requiem laborum,
Præmia pugnæ.

Unde transfixo capiti erento
Clavo, et immerso jugulo mucrone,
Spiritus felix super alta fudit
Astra Potitus.

Morte sic victa, viridante lauro
Verticem cingit : sacra colla comit
Torque gemmata : fruitur Tonante
Martyr in ævum.

Si caro prurit, niveum pudoris
Irriga rorem : Sathanæ sagittas
Frange, si dirus jacit hostis; armis
Arma retunde.

Pompa si cœci peritura seculi
Ridet, æternæ moderare vitæ
Gloria : pulsus fame, peste, bello,
A lare nostro.

Laus sit æternæ Triadi perennis,
Et Patri, et Nato, et tibi ubique sancte
Spiritus : Martyr quibus alma nostra
Vota referto.

VIII.

Grate mi puer aure dextra,
Quas tibi laudes recinunt sacratæ
Virgines Sancte, ac modulus pudico
Pectore promptos.

Hic tibi pro thure et olente nardo,
Pro thymi fascæ, et calatho rosarum,
Dantur : ut gemmas et odora, quæso,
Balsama sume.

b Ut puer primum dubiæ dolosum
Attigit vite bivium; relicta
Mox via lata, studuit per arcum
Scandere callem.

Totus in sacris vigilat, caduci
Nil cupit : Divum veneratur ædes :
Percolit summa pietate trinum
Numen et unum.

Sic jugo Christi puerile collum
Subdit, et stivam retinens aratri,
Ut decet, sulcat bonitatis arvom
Vomere pacis.

Non minus cælum precibus fatigat,
Quam pio cultu : lacrymis nigramentem
Abluit noctem, Sathanam repellit
Dulcibus odis.

Diva scrutatus monumenta Vatium,
Sacra degustat rudimenta Jesu :
Tum Liam stringens, fruitur Rachele,
More Jacobi.

Ut sibi nomen peperit Potiti
Martyr insignis, potiundo dulce
Cælitum nectar, peritura sprevit
Cuncta sub astris.

Sprevit ætatis roseum tenellæ
Flosculum, sprevit titulos avorum,
Purpuram, fascæ, galeam, curules,
Prædia, census.

a Haec excusum, videtur verbum desiderari. *b* Non coherent hæc inter se, cum post singulas lectiones binæ sere semper strophæ ponantur, quarum plures simul ad unum hymni formatum descriptivus

IX.

EX OFFICIO
S. POTITI.

*Antiphonæ ad
2 Noctur-
num.*

a

*Hymnus ad
Laudes.*

not. 7.

*Hymnus ad 2
Vesperas.*

a
*Varia Respon-
soria.*

b

EX OFFICIO
S. POTITI.

Varia Respon-
soria.

IX.

Pauper ad nudum properare Jesum
Pergit amplexa Cruce. Fit supernæ
Prævius Doctor patriæ, fit alti
Præco Tonantis.

Grande virtutum jubar, æqua morum
Norma, doctriæ schola Christianæ,
Mitis exemplar pietatis, almæ
Lux bonitatis.

Gratus hic mundo fuit a tenellis
Unguibus; matris fuerat ab alvo
Gratior cælo, magis est in astris
Gratus utrique.

Hic feras passus rabidas, leones
Calcat immanes, dominatur mrisi :
Sed prius vincens superat furentem
Præsidis iram.

Mortuus mundo, Sathanae, parenti,
Ac sibi, cælo, Superis, Tonanti
Vivit illustris Domini Potitus
Martyr in ævum.

Ergo si talis tibi vita fulsit
Seculo, nobis super astra regnans
Impetra optatæ bona pacis arrham
Gaudia cæli.

Vernat ut candens rosa rore tacta,
Rore ceu vernat foliis apertum
Lilium, vernat veluti profusus
Rore hyacinthus.

Lux patri factus, meliora vivo
Pandit exemplo documenta : quod nam

Egerit primum, sociis agendum
Præcipit actu.

Unde pro Christi nece tu eruentam
Eligeus mortem, velut agnus ensi
Colla flexisti, o pie Martyr, o mi
Dive Potite.

O pia, o felix anima, o beate
Spiritus, terræ spoliis caducæ
Deserens carnis, superas ovando
Scandis in arceis.

X.

Non pius lædit liquor, aut eburna
Membra tam candens oleum, nec ignis
Quid pili tangit minimum : pudorem
Flamma veretur.

Martyr a summo, precor, axe gratis
Gratiam per te . . . præstet orbis
Auctor, ac sacris faveat puellis
Numine fausto.

Centuplum reddant olæ, per arva
Semen in fruges vireat, Falernum
Vineæ fundant decuplum, precante
Te, pie Martyr.

Pace nos dulci refove, salubrem
Aerem cura, scelerum reatus
Qua vales purga prece, Martyr, ante
Judicis iram.

Pro tuis regnum meritis Latinum
A fame, a bello tueare, quæso,
Quæso ut a peste, a tonitru, a corusco
Fulmine serves.

Varia Respon-
soria

DE SANCTO ANDREA TREVIRENSI EPISCOPO.

CIRCITER
AN. CCXXXVI.
XIII JANUARI.

Quando vixe-
rit.

Andreae Trevirorum sanctissimi Præsulis gesta
aut prodita non sunt litteris, aut deinceps, ut
pleraque ejus avi, interciderunt. Duodecimus
eam cathedram insedit, ut Demochares, Clau-
dius Robertus, Petrus Cratepolius narant. De eo isthæc
scribit Christophorus Brauerus noster Annal. Treviren.
lib. 3 : Inter hæc Anastasio (de quo 20 Decemb.) mor-
tis acerbitate a grege Treverico abstracto Christi

liberatoris nostri anno supra ducentesimo vigesimo
septimo, Andreas in eodem vigiliarum munere suffe-
ctus Episcopus. Ac paullo inferius ad annum 238, An-
drea Episcopum Treverorum posthæc seu sua mors
seu gladius persecutoris abstulit; pro illo Trevis An-
tistes xii obtigit Rusticus ejus nominis primus. An-
drea Martyrem vocat Auctor Florarii ms. et hoc die refert:
Apud Trevirim, inquit, Andreae Episcopi et Martyris.

An Martyr.

DE SS. XL MILITIBUS MARTYRIBUS ROMÆ VIA LAVICANA.

CIRCITER
AN. CHRIST.
CCLXII.
XIII JANUARI.

Horum Mj.
natalis.

Hidem ambi-
gue relati
cum aliis.

Quadragenarius numerus, inquit S. Augusti-
nus tr. 17 in Joannem, sacratus nobis in qua-
dam perfectione commendatur. Quare cum
olia hoc numero sancta sunt olim, tum sæpius
Christi milites lauream quadrogeni retulere; ut qui
ix Martii Sebastæ in Armenia, et qui xiii Jan. Romæ.
De his Usuardus, Martyrol. Roman. Bèllinus, Mau-
rolycus, alique : Romæ via Lavicana coronæ sancto-
rum militum xl quas sub Gallieno Imperatore pro
confessione veræ fidei percipere meruerunt. De
iisdem vetus Romanum, Bedæ, Ado : Romæ via La-
vicana coronæ militum xl sub Gallieno Imperatore.

2 Notkerus, et Bedæ ms. Bavaricum ita habet : Romæ
via Lavicana Secundinae, Coronæ, et militum xl sub
Gallieno Imperatore. ms. Martyrol. S. Hieronymi : Romæ
Secundi. Via Laviana coronæ militum xv, et alibi
Quosquonio, Enonis. ms. Hibernicum : Coronæ, Serdi,
et aliorum xxv. ms. Florarium : Romæ via Lavicana co-
ronæ militum xl quas sub Gallieno Imperatore pro con-
fessione veræ fidei percipere meruerunt anno salutis
263 persecutionis vero octavæ anno quinto. Deinde in-
terjectis aliorum Sanctorum nominibus, Romæ passio

S. Quirionis et aliorum numero xl sub Gallieno Im-
peratore anno salutis 263, anno octavæ persecutionis
quinto. Unde ambigi potest, 1 an Secundus, sive Secun-
dina, aut Secundinus, sodalis fuerit et consors martyrii
illorum xl; 2 an non Corona nomen sit proprium; 3 an
Romæ, vel juxta Romam, pussi sint Quirio et Eno; 4
an bis xl fuerint. Dum aliud innotescat; Secundum
sejungemus; Enonem item et Quirionem : coronam,
cum plurimis Martyrologiis citatis, oppellative sumemus :
secundam quadragenariam turmam omittimus.

3 De mortis genere nihil ab antiquis traditur. At
Galesinius ita scribit : Romæ via Lavicana sanctorum
xl Martyrum, qui Gallieno Imperatore ob Christianæ
fidei confessionem securi percussi sunt. Eadem serv
Petrus de Natalibus lib. 2, cap. 72. Quadraginta
milites ex temporali tirocinio ad Christi militiam
transierunt. Qui omnes Romæ via Lavicana sub
Imperatore Gallieno pro confessione fidei decollati,
coronas martyrii a Domino percipere meruerunt,
Idibus Janua. ut dicit Ado.

4 Tempus cadis eorum jam diximus a ms. Florarii
Auctore statui annum Christi 263, qui erat Gallieni 10,

Mortis genus.

Tempus mar-
tyrii.

non

non quintus octavæ persecutionis, sed potius ab inhibita atroci illa Valeriani persecutione, quæ inter decem octava est, tertius. At Martyrologium Germanicum anno 260, occisos habet. Verisimile est post captum Valerianum id contigisse, cum absolute dicantur sub Gallieno coronati. Coptus est autem Valerianus a Peris anno 260. Quo tempore Gallienus (ut inquit Orosius lib. 7, c. 22,) tam claro Dei judicio territus, tamque misero collegæ permotus exemplo, pacem

Ecclesiis trepida satisfactione restituit. Idemque Eusebius testatur lib. 7, cap. 12, ubi rescriptum Gallieni recitat, quo jubebat loca religiosa olim Christianis ademta restitui, vetabatque iis negotium facessi. Verum illa Sanctorum interea cædes, præter ejus sententiam, Præsidum improbitate perpetrata sunt. Agit de hisce rebus Baronius in Notis ad Martyrologium et tom. 2 Annalium, an. 262, n. 76, et seqq. et Galesinius in Notis ad Martyrologium, et alii.

DE S. SECUNDO SIVE SECUNDINO, MARTYRE ROMÆ.

XIII JANUARI.

Hunc quoque S. Hieronymi dedit Martyrologium : Romæ Secundi. Bedæ ms. Bavarium : Secundine, Coronæ, et militum XL. Idem habet Notherus. ms. Hibernicum : Co-

ronæ, Serdi, et aliorum xxv. Pro Serdi scriptum fortassis fuit Seedi, id est Secundi; et vetus ille scriptor, quisquis fuit, Serdi legit. An hic cum prioribus occisus sit, nos latet.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ENONE ET QUIRIONE.

XIII JANUARI.

Dno nobis hos sanctos Martyres suggessere mss. prius antiquissimum his verbis : Et alibi Quosquonio, Enonis. Quid illud tamen Quosquonio sibi velit, haud assequimur. ms. Florarium atcumque rem explonat : Romæ, inquit, S. Quirionis,

et aliorum numero XL, sub Gallieno Imperatore, anno salutis 263, anno octavæ persecutionis quinto. De his XL jam diximus. Quirio Roma passus in hoc ms. dicitur; in priore solum habetur, alibi, egerat vero ante de iis qui via Laticana. Res obscura.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS, INGENUO, VINCENTIO, SATTO, SATURO, FELICITATE.

XIII JANUARI.

Idem ms. Martyrologium S. Hieronymi hos exhibet his verbis : In Africa Ingenui, Vincenti, Satti, Felicitatis et ms. Hibernicum : Idibus Ingenui, Satii, Vincentii, Saturi, Felicitatis. Mentum inesse suspicatur in ms. Rhinaviensi : In Neapoli, inquit, Vincentiæ. In Africa Ingenui. Legendum vide-

tur : In Africa Vincentiæ (vel Vincentii) Ingenui. Neapoli.... Galesinius : In Africa sanctorum Martyrum Ingenui et Cyriaci. Sed eum quoque vitioso codice usum existimamus, cum in nostro antiquissimo diserte Cyriacus Neapoli tribuatur, ut mox dicemus.

DE SANCTIS MARTYRIBUS CYRIACO, CIMINO, ZOTICO, HERISO SIVE ERISINO, GLYCERIO, FELICE, JANUARIO, NEAPOLI IN CAMPANIA.

XIII JANUARI.

Sæpius citatum vetus ms. Martyrologium S. Hieronymi hæc habet : In Campania Neapolim. Cyriaci, Cimini, Zotici, Herisi, Glyceri, Felicis, Januarii. ms. Rhinw. jam citatum : In

Neapoli Vincentiæ. In Africa Ingenui. Galesinius, ut jam diximus, Cyriacum refert, sed Afris adscribit. ms. Hibernicum : Cymini, Zoticii, Ciriacci, Erisini, Glycerii, Felicis, Januarii.

DE SANCTIS MARTYRIBUS PACHOMIO ET PAPYRINO.

XIII JANUARI.

Varii Pachomii

Celebratur XIV Maii S. Pachomius Abbas Tabemensis : XXVI Novembris S. Pachomius Episcopus Ægyptius, Martyr. Tertius Pachomius monachus Tabemensis, unus e præcipuis magni Pachomii discipulis, in ejus vita memoratur; non constat nobis an usquam colatur. Quartus XIV Maii a Manrolyco, Carthus. Colon. Martyrol. Germanico, aliisque

refertur, Abbas in Scithica Ægypti regione, de quo agit Hieracides cap. 11. Verum is Pachon dicitur Palladio cap. 29. Ab his omnibus diversus est is quem hoc die referunt Menæa Græcorum : S. Pachomius, inquit, et Papyrinus in flumen dejecti, martyrio coronantur. Nihil præterea de iis comperimus.

DE S. ATHANASIO MARTYRE.

Plures memorantur in sacris Fastis Athanasii Martyres. Hunc Græcorum referant Menæa virgis exanimatum; eoque laudant disticho :

Virgis Athanasi teipsum offers,
Festinans quidem mori, vivere vero meliori bono.

Plures Athanasii Martyres. Alludit ad Athanasii nomen, quod immortalem significat. Nullus ex ceteris Athanasii Martyribus hoc necatus supplicio legitur in Januar. S. Athanasius Commentariensis cum Zosimo, post fidei confessionem, toleratuque tormento, in specu obdormiuit xxiii April.

S. Athanasius, antea magnus, sed a S. Georgio conversus, gladio cæsus xxiii Jun. S. Athanasius Lector, quo interemptus supplicio sit non proditur, sed junguntur illi necis socii Aristocles Presbyter, et Demetrius Diaconus. v Julii S. Athanasius Diaconus Hierosolymis flagris quidem concisus est, sed ad extremum ferro necatus. xxiii Augusti S. Athanasius Episcopus ense percussus est Tarsi. Ex quibus concludimus nullum eorum esse Athanasium quem hoc die Græci venerantur.

DE SANCTIS MARTYRIBUS HERMILO ET STRATONICO, SINGIDUNI IN MYSIA SUPERIORE.

AN. CHR.
CCCV.
XIII JANUARI.

XIII JANUARI.

Horum natalis in Fastis Latinis.

et Græcis.

Aliis diebus atibi commemoratio.

Acta.

Eadem ex Menæis.

Singidunum urbs est Mysie superioris, Ptolemæo lib. 3, cap. 9, tabula 9 Europæ, ad Daubium; aliis Singidonum, vulgo nunc Hungaris Zenderin. Hic martyrio coronati sunt imperante Licinio SS. Hermylus Diaconus, et Stratonicens Commentariensis. De quibus Molanus in Adlit. ad Usuardum : Die decimatertia sanctorum Martyrum Hermyli et Stratonici. Galesinius : In Græcia SS. Hermili et Stratonici. Plenius Romanus Martyrol. Singidoni in Mysia superiori sanctorum Martyrum Hermyli et Stratonici, qui post sæva tormenta sub Licinio Imperatore in Istrum flumen demersi sunt.

2 Christophorus Patricius et Proconsul Mitylenæus : Hymnis celebre Martyrem Stratonicum, et certaminis socium Hermylum. Eosdem refert Horologium Græcorum; at minus Menologium Maximini Cytheræi, solum Hermylum. Menologium editum ab Henrico Canisio : Natalis sanctorum Martyrum Hermilli et Stratonici sub Rege Licinio. Erat autem Hermillus in ordine Diaconatus, qui pro Christi confessione post verbera et dilaniatas carnes, et alia tormentorum genera una eum Stratonico in flumen Istrum coniecit, ubi uterque beatum finem consecutus est. Plenius Menæa, mox proferenda. In Anthologio officium fit de Octava, solus Cunnus de sanctis Martyribus psallitur.

3 Galesinius in Notis ad 12 Januarii : In Græcia SS. Hermyli et Stratonici Martyrum, Sed error hic fortasse liberarii est. Sanctuarium Capuani parte 4 in primo Calendario monasterii monialium S. Joannis, 16 Januarii isthæc habentur : Et S. Hermili M. At rursus Menologium Græcorum 1 Junii : Eodem die sanctorum Martyrum Hermylli et Stratonici. Et Menæa : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῶν ἁγίων Μαρτύρων Ἑρμούλου καὶ Στρατονίου τελεῖται ὁ ἑαυτῶν συναξις ἐν τῷ ἐκτετρῆσφι ὄνω τοῦ Ἀρχιερέως Μιχαὴλ ἐν τῇ ὁρειᾷ, καὶ ἐν φόρμῳ πάλαι, καὶ ἐν τοῖς Σπουδαίοις πηκσίῳ τοῦ ὀρθοπροσπίτου.

4 Acta horum sanctorum pugilum ab auctore anonymo descripta, atque a Metaphraste relata, Latine edidit Lipomannus et Surius, quæ ad Græci codicis filium recensita in quatuor Quæstiones, quot de Hermyllo habitæ sunt, distribuimus. Eorum epitomen hanc exhibent Menæa.

Rete navigium est Hermyllo et Stratonico, Communis portus, in profundum mersis.

Hermylum et socium decima tertia suffocavit Ister. Hi temporibus Licinii Imperatoris vixerunt. Erat Hermylus ordine Ecclesiastico Diaconus. Qui cum coram Imperatore Christi nomen confiteretur, primum terreis quibusdam ferulis maxillæ illi converberantur : exin innumeris plagis laceratur. Interea Stratoniceum familiarem suum, ipsius cruciatum commiseratione permotum, ad fidem libere confitem-

dam provocat. Nam cum Hermylus virgis ferreis ita cæderetur atrociter, ut jam venter corque aperta liarent, conversus eumque intuitus Stratonicus illacrimavit. Illico proditus est, quod ejusdem esset religionis. Interrogatus ergo ab Imperatore, Christianum se profitetur. Itaque verberibus quoque multatus, in Istrum flumen cum Hermyllo mergitur, ubi uterque beatum finem consecutus est. Agitur vero eorum synaxis in æde S. Michaelis Archangeli in Oxia.

5 Hactenus Menæa. Est Oxiæ regio quæpiam urbis Constantinopolitanæ. Ex iis quæ ante ex Menæis protulimus, conjici potest plures his sanctis Martyribus articulas fuisse, aut sacella, nimirum in Fyrmopoli, inque Spudæi ædibus juxta orphanotrophium. Dirimus x Januarii in vita S. Marciani cap. 5, num. 21, ab eo reparatam ædem S. Stratonici, quæ in Rhessio, loco suburbano, videtur fuisse : quod existimamus de hoc Stratonico intelligendum.

6 De tempore quo interfecti sint sancti Martyres, ita statui potest. Post prælium ad Cibalam Pannoniæ oppidum, quo (anno Christi 315, Coss. Constantino IV, et Licinio IV, viii Id. Octob. ut habent Flatii Fasti) victus primum a Constantino est Licinius, Constantianus omni Dardania, Mæsia, Macedonia potitus, numerosas provincias occupavit, ut habet Eutropii Breviarium lib. 10. Ae post alterum in Thracia prælium, pactis induciis, inquit Zosimus lib. 2, visum est inter ambos esse debere societatem, et foedus mutuum; ita quidem ut Constantinus imperaret Illyriis, et nationibus ceteris, quotquot ulterius essent porrectæ: Licinius Thraciam et Orientem et superiores provincias haberet. Et clarius Sozomenus lib. 1, cap. 7. Post prælium circa Cibales commissum, Dardaniæ, Macedones, et quotquot circa Istrum accolunt, Hellas quoque et tota Illyria, ditioni Constantini subjugata est. Singulorum igitur ac Mysia deinceps Constantino paruit, ut non potuerint isthæc a Licinio excerceri judicio. Unde consequens est eodem anno Christi 315, illos esse martyrio coronatos. Anno Christi 313, Coss. Constantino III, et Licinio III, huic suam Constantianus sororem collocauit, Inde gestum adversus Galerium Maximum a Licinio bellum. Tum sævire in Christianos Licinius cum bellum adversus Constantinum machinaretur. Ita Paulus Orosius lib. 7, cap. 28. Maxentius sæpe multis præliis fatigatus, ultime ad pontem Mulvium victus et interfectus est. Maximianus (imo Maximinus) persecutionis Christianorum inventor executorque infestissimus apud Tarsum dum civile bellum contra Licinium disponit, interfuit. Licinius repentina rabie suscitatus omnes Christianos e palatio suo jussit expelli. Mox bellum inter Licinium ipsum et Constantinum efferlavit. Sed Constantinus Liciniam sororis suæ virum in Pannonia primum vicit, etc.

Et

Ea tamen persecutio ibi solum ingruebat, ubi commorabatur Licinius, ut testatur Socrates lib. 1, cap. 2. Pace inter eos restituto, tum Licinius, quod idem scribit, assentari Constantino, amicitiam simulate cum eo jungere, se astringere jurejurando numquam quidquam se moliturum, in quo aliqua tyrannidis significatio existeret. Etsi paullo post crudeliter toto Oriente sævire cepit, ut idem narrat, et Sozomenus lib. 1, cap. 7, et mox in vita S. Glaphyra dicitur. Potuit tamen hæc Sanctorum caedes fuisse commissa antequam cum Constantino amicitiam iniret Licinius, cum solum Cæsar esset: ast in Actis diserte Imperator dicitur.

ACTA EX METAPHRASTE,

AUCTORE ANONYMO,

Cum Græco ms. recens collata.

QUÆSTIO I. In Hermylum: malæ ei con- verberatæ.

Persecutio Licinii.
Impio imperante Licinio, et magnum circa idola studium adhibente, ut ea honorarentur sacris et sacrificiis, impendebat mors omnibus Christianis, civitatesque propter ipsos indagabantur, et regiones, vicique, et agrî, et familie curiose perquirebantur: et quicumque Christianum unum deferebat ad Imperatorem, videbatur is esse ei benevolus et dignus maximis honoribus. Quocirca et ipsa, et quicumque ei suberant, hæc in re magna utebantur diligentia: cum ille quidem variis diis, hi vero Imperatori gratificarentur impio et seclerato.

S. Hermylus defertur.
2 Ad hunc ergo Licinium aliquando in sublimi sedentem tribunali accedit quidam ex ordine militari, divinum deferens Martyrem: Est, dicens, vir quidam Hermylus nomine, qui ordinem obtinet Diaconi; qui jam dudum quidem ritus colit Christianorum, deos autem et te subsannat, et nihili facit, o Imperator. Hæc cum audiisset Licinius, non distulit, nec rejecit; sed is qui aderat mox præcepit, eum ubicumque esset comprehenderent, et ad tribunal adducerent. Atque illi quidem cum in omni loco scrutati essent, et eum alienubi orantem, et sanctas manus tollentem comprehendissent, ei significant jussum Imperatoris. Is vero statim alacer alacer est secutus, nihil lignavum nec molle ad spectu præse ferens, quibus ex rebus manifesta fit animæ affectio; sed gaudens potius, et magna repletus voluptate, quod propter Christum passurus esset. Imperatori ergo se stitit.

Sistitur Licinio.
3 Ille vero: Responde, inquit, et aperte significa: An te Christianum fateris esse, sicut audivimus? Hic vero: Non solum hoc, inquit, cum præclara sententia et voce confiteor; sed etiam, quod Deo, qui sub visum non cadit, sum consecratus, et ei assisto, ut qui illius factus sum Diaconus. Imperator autem volens se ostendere urbanum et valde ingeniosum: Ergo te, inquit, diis diaconum, hoc est, ministrum exhibe. Martyr autem in risum vertens ejus promptum et versatile responsum: Videris, inquit, mihi esse surdus, o Imperator, aut etiam stultum agere. Dixi tibi me ministrare Deo, qui non cadit sub aspectum: non autem horum, qui videntur, aut potius ne vident quidem, esse Diaconum; quos ipse, ut qui falleris, perinde ac deos colis, cum sint lapides et ligna omnino inanima, et surda opera manus humanæ, et quæ iis qui sapiunt, sunt potius ridenda, quam adoranda.

Idola et Casarem rident.
4 Non tulit Imperator dicendi libertatem, sed statim quibusdam instrumentis aeneis, ad sumendum supplicium confectis, jubet genas quidem verberari Martyris, præconem autem hæc proclamare: Ne sis lingua nimium profusus, o Hermyle, honora Imperatorem, diis sacrificæ, et liberare a supplicio. Is autem, etiam si sic verberaretur, perinde ac si nihil subiret molestum, contra Tyranno etiam exprobrabat imbecillitatem, ut qui dubii perplexique esset animi,

et plane victus, et ideo non secus ac ii qui sunt pusilli et abjecti animi, ex ira inferret supplicium. Deinde etiam clariori voce utens: Plagas, inquit, quæ numquam desinunt, et divinas manus experieris; quod eo, qui te fecit, relicto, surdis et mutis diis attendis, et quod est gravius, aliorum veluti saluti invidens contendis ad eundem trahere interitum.

AUCTORE ANONYMO, EX METAPHRASTE
5 Postquam autem visum est Imperatori sufficere supplicium, et ira aliquid remisit de nimia acerbitate tradit Martyrem carceri, et tres dies jubet in eo manere; Fortasse, dicens, ducetur penitentia vana suæ pertinaciæ. Martyr itaque abiens in carcerem, psallebat: Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo. Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi caro. Jam autem ingrediens custodiam: Qui pascis Israel, dicebat, attende, qui deducis velut ovem Josephi. Qui sedes super Cherubim, manifestare, et veni ad nos servandos. Sed sic quidem Martyr, et sic quæ erant gravia et molesta, propter Christum pati voluit. Christum autem quomodo se habuit? Num famulum contempsit? Num illo patiente, neglexit ipse consolationem? Et quomodo fuerit hoc nostri Dei, benignitatisque, et clementiæ, quæ omnem superat cogitationem? Non ergo deficit opem ferens, sed etiam incitavit ad animi fortitudinem, et ad eum Angelum mittit consolatorem, dicentem: Hermyle, esto bono animo, et noli timere: loquere, et noli tacere: decerta, et noli timere. Mox enim vinces tyranni machinas, et desuper feres præclaram coronam martyrii. Sic Deus armat potius adversus tyrannum, qui non apparet. Sic accingit virtute, et docet quidem manus ad bellum, dat arcum autem cæcæm: ponit brachia et clypeum salutis.

QUÆSTIO II. Virgis cæditur.

Ab Angelo confortatur.
Post tertium certe diem, cum tribunal ascendisset Licinius, protinus divino adducto Hermyle: Num modo, inquit, statuisti diis sacrificare, et ab imminentibus terroribus minisque et periculis liberari? An adhuc inquit, ferris per præcipitium, et eadem rursus te cepit amentia? Ad hæc fortiter admodum Christi miles, et pro dignitate ejus, qui illum armaverat: Semel, inquit, dixi tibi, o Imperator, et oportet contentum prioribus, de iisdem non movere amplius. Est enim mihi Deus in cælis, cui soli vivo, et cui mox meipsum hostiam offerre propero: et a quo spero maximum mihi venturum auxilium. Videam ergo, inquit Imperator, an is qui cælos habitat, satis tibi afferet auxilii. Statimque jussit, et viri sex raptim, quod jussi fuerant exequentes, viri manibus robusti, immites, et crudeles animo, credem, et furorem spirantes, cum humi Martyrem extemlissent virgis cædebant crudelissime. Atque illi quidem sic faciebant, mortali Regi servientes. Martyr autem, perinde ac si nihil haberet commune cum carne quæ sic patiebatur, neque dolorum ullum sensum caperet, intrepide et quiete perseverabat in oratione, et Deo attendebat. Hæc autem erat oratio:

Constantier tyranno respondet.
7 Domine Deus meus, qui propter me sub Pontio Pilato flagella et plagas tolerasti, ipse me rursus propter te patientem confirma, ut possim eursum præsentem perficere, ut cum socius fuero perpressionis, dignus quoque sim, qui splendoris efficiar socius. Et talis quidem fuit ejus oratio, vox autem protinus audita est desuper, dicens: Amen, Amen Hermyle, post tres dies liberaberis a presentibus molestiis: præclaras autem et magnificas accipies presentium laborum remunerationes. Et vox quidem Martyr magnam attulit audaciam et animi fortitudinem; licetioribus autem magnum incussit timorem: omnesque repente in terram procidentes tremebant, et trepidabant, adeo ut nec ipse Imperator, nec ulli alii fuerint immunes ab animi perturbatione, sed omnes

AUCTORE
ANONYMO.
EX
METAPHRASE
Psal. 33. 4
et 5.

ex aequo moti fuerint: etiam si ille præ impietate cœcutiens, et gravissime furens, noluit intelligere ut bene ageret, nec malitiam odivit, ut dicam cum divino Davide, nec ullam Dei hæc facientis miracula, vel minimam accepit notitiam: sed in carcerem rursus obscurum et tenebricosum lucisque expertem tradidit Martyrem.

*Reducitur in
carcerem.*

8 Sed mentem adhibere oportet orationi, et Dei sapientiæ arcanum intelligere. Hinc enim proficiscitur id, quod est orationis jucundissimum, et est athletæ conjuncturam commilitonem. Is enim, cui in custodiam fuerat Sanctus creditus, et qui curam gerebat carceris, erat ei valde amicus et familiaris.

*Stratonicus ei
compatitur.*

Quis ille? Stratonicus ille sapiens, qui videbatur quidem eadem sentire quæ amicus, et esse in religione ejusdem sententiæ, nondum autem audebat pietatem libere profiteri, neque Josephi occultam superaverat disciplinam; se amici tamen misereri, et ejus ægre ferre cruciatum, ostendit multorum oculis. Sed de Stratonico quidem illo sapiente in præsentia dicere differamus, ea enim persequitur oratio, quæ ad divinum pertinent Hermylum, nec patitur eorum abruptum consequentiam.

*Hermylus
luce et voce
celesti ani-
matur.*

9 Martyr ergo Hermylus ingrediens carcerem, hæc opportune canebat et prædenter: Dominus illuminatio mea et Salvator meus, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo? Dum appropinquant super me nocentes, ut elant carnes meas; qui tribulant me et inimici mei, ipsi infirmati sunt et ceciderunt. Si consistant adversus me castra, non timebit cor meum. Si insurgat adversus me bellum, in hoc ego sperabo. Sic dixit; et statim lux mirabilis desuper in ipsum erumpit ad confirmandum id quod canebatur: et vox rursus illinc est audita, jubens athletam bono esse animo, et psalmum similiter confirmans, et sicut erat ei pollicitus, post tertium diem finem esse venturum.

QUESTIO III. *Rursum cæditur; unaque Stratonicus.*

*Iterum intru-
pule tyranno
respondet.*

Sequenti autem die cum procedendum esse significasset Licinius, et prædixisset in tribunali, proclamari jussit per præconem, ut diceretur Hermylus. Ille vero læto animo ductus est, lætis oculis, et cor habens plenum voluptate, externus enim aspectus hoc aperte significavit. Subridens autem et caput movens Licinius, et veluti Sanctum aperte ludificans: Age, inquit, quam tibi conducibilis fuit illa obscura custodia? Quomodo hoc quod intercessit spatium tibi revera attulit aliquam sententiæ mutationem, et persuasit jussis cedere Imperatoris, et diis reddere ea, quæ debentur? An adhuc nobis opus erit tormentis adversus tantam tui cordis duritiam? Martyr autem: Mihi quidem, inquit, tetrum illud et tenebricosum domicilium magnam lucem conciliavit: et nunc mea versatur anima in tranquillitate, et voluptate, et inexplicabili illuminatione, quæ futuri mihi spem bonam porrigit. Ego autem valde miror, quemadmodum quæ in te habitant tenebræ, nullam suscipiunt mutationem: sed semper profundæ et concretæ insident tuis animæ oculis, quæ nequaquam sinunt adspicere veritatem.

11 Cum tam aperte impietatem Imperatori exprobrasset, Licinius illi vehementer et cum magna respondens acerbitate: Nihil aliud, inquit, ut videtur, didicisti, nisi solummodo appetere contumelias: quod quidem est linguæ intemperantia, et animæ audacia, et, ut semel dicam, amentia. Sed tamen responde, et dic aperte: Diisne sacrificabis, et nobis cedes sic imperantibus, an tecum agere oportet ut mereris? Christi autem Martyr Hermylus: Habes, inquit responsa, o Imperator, et nihil eorum a nobis amplius audiveris: fac deinceps quod velis, et exequere ea quæ statueris. His ira percitus Licinius, jubet eum

porrectum supinum virgis figura triangulis in ventre verberari. Et erat quidem hoc grave tormentum, et corporibus humanis minime tolerandum. Anguli enim virgarum, non secus ac quidam enses, carnes vehementer tangebant. Sed athlete, etiam cum verberaretur tam immisericorditer, unum erat solatium, nempe Christum fixis oculis adspicere: unum benignum medicamentum, preces quas ad illum fundebat, quas plagis jucunde adspergebat, dicens: Domine, ad adjuvandum me festina. Ille vero cito ei adfuit, et faciens ut ferret dolores facilius, et ammittens ejus consummationem. Imperator igitur, ut qui esset irritatus eo quod non pareret, et egregiam illam athlete pro pietate constantiam, existimaret esse suæ contemptum potentiæ, manebat adhuc puniens, et vi se ei persuasurum arbitrans. Quocirca jussit ejus ventrem perfodi aquilarum unguibus: Donec suis, inquit, oculis sua videat intestina. Propter quæ dixit Martyr: Cor meum et caro mea exultaverunt in Deum vivum. Sicut ex adipe et pinguedine repleta est anima mea, et labiis exultationis laudabit os meum. Et hæc quidem sic. Quæ autem sunt deinceps consecuta, quomodo?

*Virgis tri-
gulis verbera-
tur.*

*Recratur di-
vinitus.*

*Tortus exul-
tat.*

12 In animo quidem habebat tyrannus rursus in custodiam dare athletam, ut eum deinde puniret acerbius. Egregius autem Stratonicus (jam enim postulat oratio, ut ad finem deducam promissum) cum vidisset Hermylum sic patientem, nec ei posset omnino opem ferre; faciebat id quod poterat, amici miserabatur, et acerbum dolorem capiebat, vultusque ejus conciderat, et ex ejus oculis guttatim profuebant lacrymæ. Quo factum est ut cum sic se haberet, non potuerit latere: sed eum quidam ex commilitonibus eum tristem vidissent et morientem, et causam rei deprehendissent, ad Imperatorem accedentes, Stratonicus, inquit, o Imperator, Stratonicus custos carceris, aperte ostendit se erroris et Christianismi societatem habere cum Hermyle. Videtur enim ejus misereri, et magnum ejus causa nutrire in animo dolorem. Ille vero cum statim accersivisset Stratonicum, rogavit an esset amicus Hermyle. Discipulus autem veritatis minime est mentitus nec sustinuit ignavam et pusilli abjectique animi pietatem apud se occultare. Sed tempus esse arbitratus, ut hæc Dei otiosa cognitio prodiret ad opus, et magnum sibi pararet fructum per confessionem, se esse amicum Hermyle, et Christianum protinus se confessus, et eos qui colunt simulacra amentes judicare. Timeo enim, inquit, ego solum Deum, qui fecit cælum et terram.

*Lacrymis pro-
ditus Strato-
nicus, Chri-
stum confite-
tur.*

13 His commotus Imperator jubet eum gravissimum subire supplicium. Id autem erat, ut ex illis virgis plagas nudo toto corpore acciperet; atque eousque, donec ipsa vox eum deficeret. Et sic quidem Licinius. Martyr autem etsi esse tot malis implicatus, amicum fixis adspiciebat oculis, et eum in auxilium vocabat, eoque utebatur ad Christum intercessore, dicens: Hermyle, ora pro me Christum, ut eum erga ipsum firmam ac stabilem servavero confessionem, possim facile superare tyranni insidias. Interim autem ipsum quoque deridebat Licinium, cæcis diis sacrificare prohibens, et veri Dei vindictam ei intentans; in cujus manus incidere, vere terribilem habet, et inevitabilem perfectumque interitum.

*Flagellatur
atrocissime.*

14 Licinius autem eum vidisset S. Stratonicum satis saucium, parciit eum amplius punire. Parciit: non sensu humanitatis aut propenso ad misericordiam animo, sed ut locum daret penitentiæ, eum eum prius tormento tenuisset. Et ideo eum in præsentia tradidit in custodiam. Ille vero etsi esset in eustodia, Jesum ducebat suam esse consolationem, et cum eo per preces colloquebatur, Domine, dicens, ne memineris iniquitatumstrarum antiquarum. Fer opem nobis, Deus Salvator noster, propter glo-
rium

*Vox divina
corroboratur.*

riam nominis tui. Et simul vox divina est consecuta, dicens: Cursum consummavistis, fidem servastis. De cetero reposita est vobis corona justitiæ, quam eras accipietis.

QUÆSTIO IV. *Ambo submerguntur.*

Hermylus rursus conciditur.

Cum autem jam esset dies, adductum Hermylum rursus interrogavit Licinius, an diis sacrificaret. Ille autem: Eadem quæ prius, inquit, o Imperator, do tibi nunc responsa. Quamobrem ure, puni, scinde, fac de me quicquid tuo insederit animo. Didici enim non timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Hæc cum audivisset Imperator, et desperasset fore omnino, ut Sanctum in aliam traduceret sententiam, eum suspendit in ligno, et jubet dire concidi. Sed etsi ejus carnes tam acerbè scinderentur, non ignorabat undenam esset salus justorum, nempe quod a Domino, et quod est eorum defensor in tempore afflictionis. Et ideo: Esto mihi adjutor Domine et Redemptor, dicebat assidue, et perinde ac si videretur aliquem desuper audire dicentem: Noli timere: sum enim tecum, et Deus tuus ego sum.

16 Veritus ergo Licinius, et ex auditione veluti conturbatus, ex ligno deducit Martyrem et eum condemnat, ut in Istro fluvio intereat, jubens ut in eum jaceretur: stultus fortasse arbitratus, quod sic passus Hermylus omnino interiret, et nec venerabilis quidem ejus corporis futura esset inventio. Ad ipsum autem adducto Stratonico, visus est suggerere et admonere ea quæ essent utilia: Crede, inquit, mihi o miser, crede, et diis velis sacrificare, ne tu eadem quoque patiaris, quæ amicis, et ambo subeatis eandem poenam contumaciæ. Respondens autem Stratonicus: Revera, inquit, miser fuerim, si tibi parens, cum ille sit mortuus propter Christum, ipse velim vivere. Licinius autem: Quid ergo? Vis mori cum Hermylus? Maxime quidem, inquit divinus Stratonico-

Ambo in Istro fluvio juberentur projici.

cus. Etenim, inquit, si oportet amicos communes habere calamitates, oportet omnino eos quoque bonis frui communiter. Quid autem nobis fuerit jucundius aut honorificentius, quam pati propter Christum? Propter quæ cum desperasset Imperator fieri posse, ut persuaderet Stratonico, similem quoque in eum fert sententiam, et eodem fine utrunque condemnat: quos etiam revera par finis exceptit, communisque beatitudo et exultatio.

17 Ad mortem itaque ducebantur Martyres, dicentes: Gloria in altissimis Deo, et in terra pax, in hominibus bona voluntas: qui quidem est hymnus conveniens iis, qui sunt bonum aliquid consecuturi; non eorum, qui deducuntur ad mortem, aut ad aliquam aliam cassam tristitiæ. Postquam autem jam pervenissent ad fluvium, in rete injecti ab iis, quibus hoc datum erat negotium, transmittuntur in profundum. Cum suscepisset autem fluvius corpora Sanctorum, et quanto oportuit fluente esset sanctificatus, ea rursus tradit manibus fidelium: ut qui talem, quem admodum arbitror, thesaurum apud se diutius abdere non sustinuisset, et tanti boni jactura afficere Christianos, cum prima eorum non apparuisset bonitas. Tertio ergo die postea, in loco deserto jacentia, visa sunt corpora Martyrum: in quæ cum incidissent quidam viri pii, et quorum erat officium venerari corpora Sanctorum, et ea optantibus manibus pie ac religiose suscepissent, et sacros hymnos cecinissent, et quæcumque mos est Christianis, peregissent: in quodam loco, qui octodecim stadiis abest a civitate Singedone, ea simul deponunt, ut eis essent omnia communia, et amica in Christum confessio, in carcere habitatio, in flumine demersio, superna quies, in imo loco corporum depositio; gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri simul cum sancto Spiritu gloria, potentia, honor et adoratio, nunc et in secula seculorum, Amen.

ACTORE
ANONYMO,
EX
METAPHRASE

Merguntur in flumen.

Emergunt eorum corpora, et sepeliuntur.

DE S. GLAPHYRA VIRGINE, AMASÆE IN PONTO.

CIRCITER
AN. CHRIST.
CCCXIV.
XIII JANUARI.
S. Glaphyra
natales,

Glaphyra, virgo Itala, vere *γλαφύρα*, id est *cleans*, pietate magis et castitate, quam forma, celebratur in Romana Ecclesia tabulis ad XIII Januarii hoc elogio: Amasæe in Ponto S. Glaphyræ Virginis. At Græci xxvi Aprilis in Menæis: Glaphyra in pace quiescit, adjuvatque hoc distichon:
*Θεὸν Γλαφύρα ψυχικῶν δι' ἑμμάτων.
Οὐ γλαφύρω; ὦν, ἀλλὰ τ'ηλαυρώ; βλῆπει.*
Deum Glaphyra animæ oculis
Non profunde nunc, sed dilucide intuetur.

gesta,

Ejus gesta Joannes Presbyter *Ecclesiæ Nicomediensis* descripsit in Actis S. Basilei Episcopi, quorum ante mortem collocatum se testatur. Ea Acta a Lipomano Sarriore edita, xxvi Aprilis integra dabimus; hic ea solum quæ ad Glaphyram pertinent. Cum vero ex Eusebii chronico constet S. Basileum anno Constantini 14, Christi 324, occisum esse, probabile est eodem anno Idibus Januarii mortuam fuisse Glaphyram.

Mortis tempus.

VITA EX ACTIS S. BASILEI.

Auctore Joanne Presbytero Nicomediensi.

Licinius propter Constantinum favet Christianis, simulat.

Post justam Maximini poenam et divinitus invectam iram, Licinius emò totum Orientem sub se haberet, magno cum apparatu ad nostræ regionis urbem Nicomediam venit, una cum conjuge sua, ut in regia domo habitaret, et Orientis Imperium gubernaret. Jam vero primum summa quædam pax repente per totum nostræ regionis orbem, post vehementes illas insanientis idololatriæ commotas fluctuationes ac pugnās, Licinii arbitrio atque opera invecta est. At bonarum rerum inimicus diabolus, pie viventium tranquillitatem ac letitiam non diu ferre potuit. a Licinio

enim ipsi exemplo non fuit eorum Tyrannorum, qui antea fuerunt, eversio ac poena, ne et ipse talis esset sed ea quæ justa sunt faceret, atque in illis perseveraret. Nam eum feliciter, quod cupiebat, ei processisset, queque sperabantur, in ejus potestatem venissent; ostendit non longe postea, qualem annam animum haberet, et ejusmodi revera esset; quod videlicet per simulationem et sub quadam simulate fidei specie atque integumento, cum maximo illo Imperatore Constantino versatus fuerat, quo tempore Constantini res gestas considerans, animum suum occultabat.

2 Tunc igitur cum totus scelestus esset et nefarius, totusque ad diaboli voluntatem se accommodasset; solius et veri omniumque Creatoris Dei confessionem reprobavit: idque post jusjurandum illud, quod Dei anantissimo Imperatori Constantino sæpius exposuit, nullo nunquam tempore se a Christianorum fide defecturum, sed illius se fore propugnatorum. Quæ sua promissa pro nihilo faciens, Græcorum cultui se ipse totum diligenter tradidit, ardenti zelo in rebus illis execrabilibus permanens, et ubique idolis ipsis sacrificia offerens. Qui et violenter Senatorias mulieres abripiens, in conspectu hominum turpe atque intemperatum facinus committebat, non matribus neque filiis parcens, quo minus intemperanter cum illis coiret. Ad hæc per omnes gentes infinitas calamitates meditari non desistebat.

3 Hæc cum magni Constantini germana soror videret atque audiret, eaque ferre non posset; litteras ad pium virum et Dei amicum Constantinum clam misit, quibus significabat quæ Licinius facere ausus fuerat. Ille enim superstiosæ hominum culture studiosus,

Rursus Nilola colit, vivitque incontinenter.

Christianos ex aula efficit.

AUCTORE
JOANNE
PRESBYTERO.

diosus, et ipsi Deo invisus Licinius, omnes Christianos homines e domo sua procul fugavit. Qua re apertese Christidivino patrocinio nudum ac destitutum ostendit.

4 Cum igitur sine impedimento aliquo talia duntius ab illo fierent; una quædam puella, ex earum numero quæ in Regina ministerium ardenti studio affectæ erant, e genere Christianorum exorta, moribusque et temperantia florescent, cum hæc cognosceret, et ad stuprum a Licinio provocata, cum eo misceri exhorreret; simulque ne propter zelotypiam ac suspicionem a domina sua *b* affligeretur, arcanum illud Regina ipsi aperire ausa est: Hæc, inquit, Imperator constituit mihi facere. Benignus enim, qui ejus cubiculi Præfectus est, cum tanquam magnum aliquod donum se mihi collaturum speraret, hoc significavit. Te igitur obtestor per Deum illum qui cæli et terræ Dominus est, quem et ipsa times, et Imperator Constantinus colit, ne sinas virginitate mea, nefario coitu vitata, me privari.

b
Glaphyra vir-
ginitatis tuen-
dæ studiosa.

5 Hæc cum Regina didicisset, et puellæ ipsius æquam mentem ac propositum libenter amplexata esset, illam primum occultavit, eo nomine, quod delirio correpta, moritura videretur. Postea vero opportunum tempus nacta, multum auri et argenti regnumque ornatum, ac omnem supellectilem, necnon pueros illi dedit; eamque misit in Armeniæ regionem: atque illis hominibus, qui eam deducebant, præcepit, ut nullo modo, quæ fierent, alicui patefacerent, quænam scilicet, aut nule esset illa puella, quoad Dominus ipse providisset. Illi vero virili veste eam ornarunt, eamque Regina de puellæ custodia et benigne in eam servanda fidem certam dedissent in eum locum, in quem jussi fuerant, proficiscebantur. Ac si qui ab illis quævisissent, quisnam ille esset; Tribunum quemdam esse respondebant.

*Alto mittitur
ab Augusta,
dissimulato
habitu.*

6 Dei autem providentia factum est ut illi in urbem Amasem venirent; erat autem urbs illa *c* Ponticæ provinciæ metropolis. Glaphyra igitur (hoc enim erat puellæ nomen) cum urbem munitissimam vidisset, ejus loci specie delectata est: et pueros suos admonuit, ut, si Christianorum genus illic invenissent, in ea urbe permanerent. Cum vero adolescens quidam, qui ad Quintium urbis illius cumprimis illustrem virum pertinebat, audivisset viros illos Christianos esse, et quærere si qui ejusdem fidei essent in urbe illa, ad Quintium pertulit quod audierat: qui nihil moratus, eos convenit, ac rogavit ut in domo ipsius esse vellent, et si gratum eis esset, illic manerent: dicens se quoque Christianum esse, et eo in loco Christianum Episcopum habere virum egregium, et dignum qui cum Apostolis ipsis confervi posset.

*Veniit Anna-
scam.*

7 Illi ejus verbis obtemperantes, et in ejus domo

partem quandam capientes, apud clarissimum virum Quintium permauserunt; et Episcopum ipsum convenere, qui Basileus appellabatur. Erat vir ille admodum eloquens, omnique virtute et spiritali prudentia refertus. Cum vero a Glaphyra ipsa quæsitum fuisset, quænam et unde esset; respondit se Italæ genere, et Christianam esse, et ex parentibus Christianis, ancillamque Regina illius, quæ Constantini Augusti soror, et Licinii Regis uxor erat. Adjunxit etiam deinceps, quænam fuerat causa ut ad eum locum veniret. Illi cum hæc audivissent, præceperunt ut neque ipsa, neque quisquam illorum, qui ad eam pertinebant, cum aliquibus versaretur; ne aliquo modo urbis Præfecto delati essent, et calamitatis alicujus causa ea res ipsis foret. Beatus vero Episcopus Basileus dixit, ad Dei gloriam illam discessionis causam pertinere.

*S. Basileo
Episcopo indi-
cat, quæ sit.*

8 Illis ipsis diebus templum Ecclesiæ causa Episcopus construebat: nam usque ad illud tempus non fuerat intra urbem Christianis ipsis locus aliquis sanctus. Castaigitur illa Virgo Glaphyra multum auri et argenti ad templi ædificationem contulit, et omnes fere suas facultates ad omnia ea suppeditabat, quæ B. Basileus jussisset. Quinetiam et ad dominam suam scripsit, ubinam esset, et apud quem manere sibi proposuisset. ac de sacro illo edificio certiorum eam fecit, petens, ut plus pecuniæ ad eam mitteret, qua templum sanctum Christianis compleri posset. Id libentissime fecit magni Constantini soror, quæ et plurimas pecunias et multa dona ad eam misit. Scripsit etiam et litteras ad Episcopum, quibus puellam ei commendabat.

*Pecunias ei
tradit ad tem-
pli ædifica-
tionem.*

9 Temporis intervallo, iniquioris dæmonis arte factum aint, ut Glaphyræ litteras Benignus ille de quo diximus, invenerit. Quibus lectis eum audisset puellam vivere, et apud quemdam virum Amasæ esse, Regi Licinio hoc patefecit. Qui cum mirum in modum furore accensus fuisset, illa ipsa hora ad provinciæ Præsidentem edictum misit, quo jubebat Basileum ipsum et famulam Glaphyram ferreis vinculis ligatos ad eum mitti. Prius igitur quam Regis litteræ ad Præsidentem venissent, Dei providentia factum est, ut Glaphyra ipsa ex humanis rebus discederet. Corruptor autem ille et inhumans Præses, cum Regis edictum accepisset, sanctissimum Episcopum Basileum comprehendit, et ferreis vinculis adstrictum ad Regem misit. De Glaphyra autem scripsit quod mortua esset.

*aliasque ab
Augusta im-
petrat.*

*Litteris ejus
interceptis,
jubetur capi.*

Moriitur.

a Eadem Nicephorus lib. 7, cap. 44. Eusebius lib. 1, de vita Constantini cap. 1, et alii scribunt.

b Baronius legit, abigeretur.

c In Ponto Galatico collocatur a Plotarcho lib. 5, cap. 6, tab. 1, Asiae.

DE S. AGRICIO SIVE AGRECCIO, EPISCOPO TREVIRENSI.

CIRCA AN.
CHRISTI
CCCXXXV.
VIII JANUARI.

Vicesimus septimus Trevirorum Antistes memoratur a Claudio Roberto, et Christophoro Brawero nostro, S. Agricius, qui Demochari est vicesimus quartus. Ejus natalem Bedæ et Martyrol. Romanum Idibus Januarii ita consignant: Treviris S. Agricii Episcopi. Rabanus locum omittit: Eodem die S. Agricii Episcopi. ms. S. Maximini in plevisque cum Rabano consentiens: Eodem die S. Agritii Trevirorum Archiepiscopi. At mss. quædam Adonis, aliæque Bedæ nomine insignita: Treviris Agricii Confessoris. Martyrologium vetus Coloniense, et Bruzellanse Viola SS. ms. Florarum, ac plurima mss. sub Usuardi nomine: Treviris S. Agricii Episcopi et Confessoris, admirandæ sanctitatis et doctrinæ viri: qui cum esset Antiochenæ civitatis Præsul, ad petitionem S. Helenæ missus est a S. Silvestro Papa ad Treviros convertendos, qui post tempora Eucharrii, Valerii, et Martini, ad pristinum paganismi vomitum ex magna parte redie-

*S. Agricii na-
talis.*

rant. Ubi vir sanctus ut alter Eucharis populum ab antiquo errore idololatriæ eripuit: ibique in pace vitam finivit. Eadem fere habent Carthusiani Colon. in Addit. ad Usuard. Maurolycus, Galesinius, Molanus, Ghinius, et alii. Agunt de eo quoque hoc die Miræus in Fastis Belgicis, et fuse Saussains: hic tumen perperam Mauricio scribit successisse; nam Mauricius I illius Sedis xv Antistes sexaginta prope annis Agricius præcessit. Mauricius II, S. Felicem II, secutus est.

2 ix Januarii refertur in Martyrologio Colon. Agētius Confessor, qui Carthusianus in Addit. ad Usuardum ibidem, et Florario est Agēcins, Martyrol. Germanico Agrecius, Maurolyco Agretius. Videtur hic noster esse, qui multis Agritibus vulgo et recte Agricius et Agrecius, ut ipse se subscribit Concilio I Arclatensi; perperam Maurolyco hoc die Agnitius.

*Nomen varie
expressum:*

3 Vitam S. Agricii scripsisse traditur ante annos jam fere 600 Lambertus de Lega. Eam nec vidimus; nisi illa

NOT. 8.

illa ipsa sit quam ex vetusto codice monasterii S. Maximini hic damus. Ejus epitomen edidit Antonius Liber Susatensis, seu quisquis secundæ partis Legendæ, ut eam vocat Molanus, est auctor. Agit de eo fuse Christophorus Brauerus noster, lib. 4 Annalium Trevirensium, quæque hic narrantur pleraque solide confirmat. Agit et auctor ms. Historiæ Trevirorum. Lupus in vita S. Maximini ms. vita S. Paulini Episcopi Trevirensis. Agrippinensia Chronica. Cratopolius, etc.

Quando se-
dere cæperit.

4 De ejus ætate id solum possumus pronuntiare, anno Christi 314, sedisse; nam eo anno, Aniano et Volusiano Coss. subscripsit Concilio Arelatensi I, non II, ut voluit Miræus, Ghinius, et quidam alii recentiores cum hoc plusquam 100 annis ab Agricii morte habitum sit. Atque hinc subruuntur quæ operose auctor vitæ et Brauerus de Agricio Antiochia evocato ab Helena et S. Silvestro, idque post Dominicæ Crucis inventionem, disputant. Reliquiæ ab Helena postea fortassis ad Agriciam sibi familiariter notum missæ sunt. Quod autem passim canunt Antiochenum antea fuisse Patriarcham, id nec Brauero sat probatur: existimat enim solum e Clevo Antiochæo delectum; aut certe Patriarcham Antiochiæ designatum, Helene studio traductum ad æque nobilem Cathedram; aut Orientalibus motibus offensum ultro cecidisse, cum spes uniplæ messis alio alliteret. Saussnius nit cum Romæ magna sanctitate floret, polletetque doctrina excellenti, a S. Silvestro Papa ordinatum Episcopum: de genere silet. Haud satis perspicimus, quid causæ fuerit ut inde e Syria petere Antistitem oportuerit, cum in Gallia multi tam essent viri omni laude præstantes. Quid quod Agræcorum in eadem Gallia celebre nomen? Nisi quis ab hoc accepisse ceteros nomen studio quodam religionis, ut passim nunc fit, urbitretur. Nam præter Senonensem Agriciam, sive Agræcium, qui 13 Junii colitur, Agræcius Antipolitanus Concilio Agathensi Messala V. C. Cos. an. Chr. 506 subscripsit, et Arelatensi IV. Opilione V. Cl. Cos. an. Chr. 524, ejus nomine Cataphronius Presbyter; et Maticonensi II, anno Guntramni Regis 24, Christi 585, Agræcius Ep. Ecclesie Glunatinx. Meminit et Gregorius Turonen. Agræcii Tricassium Antistitis. Ausonius in Professoribus Burdegalensibus epigram. 15, Censorinum Atticum Agræcium Rhétorem laudat, quem et genere clurum prædicat.

An fuerit Pa-
triarcha An-
tiochenus.

5 Alter pro Agricii nostri ætate constituenda character hic est: S. Athanasius a S. Maximino Agricii successore honorifice susceptus est, ut scribit S. Hieronymus, in Chronico: id vero an. Chr. 336. Constantini 30 contigit, ut constat ex Theodoro lib. 1, c. 31. Unde corrigis ms. Florarium, in quo dicitur S. Agricius obiisse anno 344, et Annales Trevirorum mss. qui anno Dominicæ Incarnationis 368 Episcopum esse factum tradunt; verum istorum Annalium scriptor videtur aliam quantum secutus annorum supputandorum rationem. Existimamus igitur cum Brauero circiter annum 335, vita functum Agriciam. Concilio Nicæno ut interfuisse suspicemur fuit auctor Chronici Altisdorensis ita scribens: Fertur quoque S. Agræcius Senonensis Archiepiscopus prædicto adfuisse Concilio. Id de Trevirensi potius accipimus, qui tum vivebat; nam Senonensis 140 post annis sedit.

Agricii plu-
res in Gallia.Quando obie-
rit S. Agri-
cius:

NOT. 9.

VITA

Ex ms. monasterii S. Maximini.

CAPUT I.

S. Agricius designatur Trevirensis Episcopus.

Cum igitur piæ recordationis femina Helena, venerabilis Regina, pretiosissimæ Crucis inventionem Jerosolymis celebrata, Romam ad filium fuisset reversa; dumque ob multarum gentium tunc temporis ad Dominum conversarum salutem, debito caritatis tripudio gauderet, ob tenebras vero infidelitatis sibi secundum carnem consanguineæ, Trevericæ videlicet

S. Helena de
Trevirorum
conversione
solicita.

civitatis, justo nihilominus pietatis studio doleret, utpote quæ cum gaudentibus gaudere, cum flentibus flere per misericordiæ viscera sciebat; non prius palpebris dormitationem, non oculis somnum, non temporibus requiem indulgebat, non denique gemibus inenarrabilibus, aut precibus incessabilibus prius abstinebat, quam tandem apud Deum et sanctum Papam Silvestrum obtinebat, quod suæ prædicatorem patriæ directum iri annuebat.

2 Quamvis autem non modicum temporis, quamplurimum laboris in tam piæ supplicationis devotione, gloriosa Virago Helena consumpsisse sciat, illud tamen non ignoratur, quod non minori caritatis ac devotionis studio tum ab ipsa, tum etiam a Papa Silvestro diu multumque invigilatur, donec tandem dignus et idoneus tam gloriosæ dignitatis, tam famosæ antiquitatis loco, visitator et prædicator divinæ respectu misericordiæ inveniat. Revolutis enim sanctus Pontifex Silvester Annalibus, ejusdem civitatis gesta antiquissima continentibus, ejus excellentiæ nobilitatem et antiquissimam dignitatem sagaciter indagavit, eamque tam propter ædificiorum firmissimam præminentiam, quam propter civium nobiliorum omnibus Galliæ ac Germaniæ civitatibus adeo præstare didicit, ut merito nomen secundæ Romæ, ipsorum judicio Romanorum, susceperit. Qui studio sagacitatis illud etiam ad memoriam revocavit, quod B. Petrus ejusdem loci auctoritatem in tantum aliquando notavit, quod non alium, quam discipulum Domini, scilicet Eucharium ex septuaginta duobus unum, eidem genti prædicatorem delegavit.

Trevirensis
urbis laus.

3 Quapropter non modicis nimirum deliberationis fluctibus æstuabat, qui dum tantæ auctoritatis urbem auctori omnium Deo subdere desiderabat, eum excellentiæ locum, quem usque ad sua tempora eadem civitas obtinuerat, ipse, in aliquo minuire metuebat. Denique vir sanctus cum muliere sancta, in tam pii desiderii positus angustia, divinæ misericordiæ viscera, quibus non unquam justorum frustrantur desideria, sensit tandem amplissima. Fit enim subito una vox omnium Patriarcham predicans Antiochenum, nomine Agriciam, eumque solum, utpote omnium illius temporis Episcoporum præcellentissima. Trevericæ civitatis dignitatem sufficientem et aptum, maximeque idoneum, sicut unanimiter prædicavit, ita constanter communis omnium assensus asseveravit.

Agricius desi-
gnatur Tre-
virensis Episco-
pus.

4 Nec mora: Legati tanti viri competentes auctoritati Antiochiam pro sancto Patriarcha Agricio Romam deducendo, cum litteris supplicatoriis et caritatis perfectæ monitoriis, diriguntur. Dum ergo ad sanctum Patriarcham pervenitur; dum causa adventus tam verbis caritativis Missorum, quam litteris deprecativis mittentium aperitur; etsi difficile est narratu, facile tamen est cogitatu, quam fortissimis paternæ pietatis ac fraternæ caritatis spiculis cor tam benigni vulneratur patris; fortissimis quidem, quia fortis est ut mors dilectio; pietatis autem, propter relinquendos quos Christo genuerat filios; caritatis vero propter generandos, et ad veram, quæ Christus est, lucem educendos, qui in tenebris adhuc positi infidelitatis, lumen nondum viderant veritatis. Vicit tamen in sancta a psychomachia caritas perfecta, mori pro Christo non timida, et ob hoc patriam parentesque, filios etiam cum uxore, ac cum totius mundi, ut ita dicam, omni suppellectile relinquere secunda. Quid multa? ductu sanctæ caritatis vir sanctus Agricius Romæ visitat Præsulem civitatis. Quem ille cum gloriosa Imperatrice Helena debita suscipiens reverentia, suæ illi replicant voluntatis secreta, suæ illi revolvunt caritatis decreta, prædicandi videlicet officia in urbe Treverica, communi omnium judicio, velut unius hominis judicio, in illum collata.

Evocatur Ro-
manam.

Cant. 8. 6.

a

ACCTONE
ΑΝΩΥΥΙΟ,
EX MSS.
Suscipit omnes
impositum.

5 Hic autem licet aliquamdiu obtentu timoris suae relinquendae prolis humiliter excusaretur, eisque operationem boni utpote domesticis fidei maxime a se debere objectaret; perfectae caritatis interventione ab huiusmodi mox vacuatus est timore, dum ei summæ Sedis Pontifex cum muliere sancta, non solum hominis unius sed et mundi totius subiectione dignissima, humili huius rei supplicatione se prosternebant. Hujus itaque voti mulier sancta compos effecta, quantum in Dei laudibus, quantum in gratiarum ejus actibus exultaret, ex illo caritatis studio, quod in eternas quoque nationes operabatur, aperte declaratur.

6 Igitur Regina quæ adstitit a dexteris Domini in vestitu deaurato, velut apes diversis ex floribus nectareum mellis favum componit, sic et ista de diversis Sanctorum reliquiis composuit thecam, in qua *b* Matthiam Apostolum de Judæa per ipsam translatum reposuit, *c* clavum quoque quo corpus Dominicum confixum in cruce fuerat, cum cultello quo idem Dominus noster Jesus Christus in sacratissima utebatur cœna, ac cæteris *d* reliquiis Domini in eadem theca recondidit. Qua dignitate admirabili et optanda volebat munire et insignire suam regionem : ut quæ erat toti mundo columna restitutionis per inventionem sanctæ Crucis, esset et speciale decus aliquatenus patriæ suæ. Has autem Sanctorum reliquias civitati Trevericæ libentissime per seipsam inferre voluisset, si filius corporali ejus præsentia, atque animi prudentia vel ad modicum carere potuisset. Sic votis ejus obsistente filio, sancto Patriarchæ Agricio, quem illi patriæ predicatorem atque Primatem delegerat, easdem venerandas reliquias sub Christi testimonio commendat, et etiam pro ejusdem civitatis cura pastorali quamplurimum supplicat.

Varias reliquias ab Helena accipit.

7 Prædictus autem Romanæ Sedis Episcopus S. Silvester, qui ei tam præcipuæ auctoritatis Episcopatum regendum commiserat, sollicitus nimirum providere satagebat, ne status dignitatis, quem eadem civitas eatenus, ut dictum est, inviolatum obtinuerat, per aliquam successorum suorum negligentiam, vel per injustam quorumlibet mutari potentiam, aut, quod absit, deinceps valeat labefactari: tale namque privilegium per manus sancti Patris Agricii huic loco deferendum idem Papa Silvester conscripsit, per quod antiquam ejus dignitatem, et præcellentem nobilitatem, perpetua stabilitate confixit : cujus hic exemplar inserere non videtur abs re, quod hunc ordinem verborum scitur continere : *c* Sicut in gentilitate propria virtute, sortire et nunc Trevir super Gallos specialem et Germanos primatum, quem tibi præ omnibus harum gentium Episcopis in primitivis Christianæ religionis Doctoribus scilicet Euchario, Valerio, et Materno, ac per baculum suum caput Ecclesiæ Petrus signavit habendum, suam quodammodo minuens dignitatem, ut te participem faceret. Quem ego Silvester ejus servus, successione indignus, per Patriarcham Antiochenum Agricum renovans confirmo, ad honorem patriæ Domine Helenæ Augustæ, ejusdem metropolis indigenæ, quam ipsa felix per Apostolum Matthiam de Judæa translatum cum clavo ceterisque reliquiis Domini magnifice ditavit, et specialiter provexit. Hujus privilegii conscii nocivi æmuli communiione dirimantur, quoniam anathemate maculantur.

^a Est ψαροπηγία, quæ vulgo dicitur acris usque ad extremum contentio. Hic videtur accipi pro anima luctu. ^b Confirmat hæc de reliquiis Brauerus : De S. Matthia iterum infra cap. 6, num. 26.

^c De clavis, quibus Christus cruci suffixus est, multa cariose disputat Brauerus; probatque multorum gravium scriptorum testimoniis, singulos Christi pedes singulari clavo fuisse terebratos, ut fuerint universim clavi quatuor. At plures asseruari variis locis memorantur : nempe quidam ex iis ad primorum figuram ciformati, atque eorum consecrati tactu forlassis, editisque miraculis celebres religiose asseruati sunt.

^d Enumerat eas Brauerus ex veteri additamento ad Eusebii

Chronicon. Dentem S. Petri, sandalia S. Andree, caput S. Cornelii Pape.

^e Recitat eadem Brauerus ex vetustissimis, ut ait schedis; et addit pervetustos versiculos diplomatis indices :

Accipe primatum post Alpes Trevir ubique,
Quam tibi Roma nova lege dat et veteri.

CAPUT II.

Qualem repererit Ecclesiam.

Hoc ergo de manu Pontificis Summi suscepto privilegio, de manu autem Regine gloriose pretiosissimo reliquiarum assumpto thesauro, Gallie Belgicæ a viro Dei visitatur regio. Qualis itaque in verbi divini dispensatione, quantus in miraculorum conusatione vir Deo plenus Agricius in hac fuerit profectio, ab illo non poterit dubitari, qui vel ipsius probatissimam sanctitatem, vel reliquiarum, quas ferebat, gloriosam dignitatem, debito venerationis obsequio noverit mirari. Nam verbi quidem divini in agro Domiuico seminandi, quantam habuerit scientiam, per ipsam nominis ejus instrumur efficientiam. Quid enim *a* Agricius nisi agri (subaudi colendi) sciis interpretatur, cum hoc non plus nominis ipsius compositio loquatur, quam et ipsa ejusdem agri pulcherrima cultura, perpetuæ frugis indeficienti gaudens tritura, hoc ipsum testatur? Indeficienti ideo dicimus, quia licet universitatis conditrix personalis Trinitas atque essentialis unitas primitivo sancti Evangelii fulgore, per horum trium operariorum, videlicet Eucharii, Valerii, et Materni perpetim remunerandum laborem, Trevericam metropolim dignata sit visitare, atque Apostolicæ auctoritatis quadam parilitate ceteris undique secus Ecclesiis adeo eminentius sublimare, ut quamdiu huius mundi sphaera conoeides volvatur, Trevericus Antistes omnibus Gallie ac Germaniæ Præsulibus, jure paterno meritoque avito, hoc est in prædecessoribus ac successoribus, speciali Patriarchia preferatur; et ob hoc infinita gratiarum actio justissimæ ordinationis divinæ providentiæ, ab omnibus ejusdem civitatis habitatoribus debeat; defectum tamen tam sanctæ caritatis ordinatio in nobis, pro dolor, patiebatur, cum antiquus humani generis adversarius disturbandæ pacis Ecclesiasticæ infatigabilis operarius, tantam per membra sua; Diocletianum scilicet et Maximianum, nec non Rictiovarum procellam movit persecutionum, quod ubicumque terrarum orbe aliquis Christianæ religionis conservator, vel videbatur vel audiebatur, sine mora aut idolis sacrificare compellebatur, aut diversis et exquisitis tormentorum generibus interficiebatur.

9 Cujus persecutionis quanta fuerit immanitas, quamplurimis sanctorum Martyrum corporibus Romana probat civitas. *b* Agaunus quoque testatur, ubi S. Mauritius cum sociis suis eodem tempore trucidatur. In urbe autem Treverica quam innumerabilium Sanctorum millia huius tyrannidis fervente procella fuerint occisa, in sanctorum Martyrum *c* Fusciani et Victorici et Gentiani passione hoc ordine verborum aperte docemur : Rictiovarus pondus Præfecturæ sibi deditæ commovens in Sanctos, et eorum sanguinem sitiens, nullum patiebatur vivere, si forte sibi suppeteret posse aliquem invenire ex eis. Ingressus itaque Treverim civitatem, quæ sita est prope ripam fluminis Mosellæ, tantam ex eis in eadem exercuit ut sanguinis rivuli defluentes in flumen aquæ permixit : eam in suum colorem converterent, ut naturali claritate remota, peregrino magis quam proprio colore ruberent, ubi et subditur : Inhumatis etiam tum Sanctorum corporibus unda præbebat tumulum, quo redintegrata compage membrorum futuro ea representaret judicio.

10 Legimus etiam in vita *d* S. Hildulphi Trevirorum Episcopi, quod inter magnifica opera, quæ idem B. Hildulphus multiplicia gessit, corpus Beatissimi Maximini ex crypta, ubi illud B. Paulinus Præsul

Venit in Belgicam,

a

Trevereus Ecclesiæ dignitas.

Labefactur persecutione Diocletiani.

b

c

d

SS. Agricii, Nicetii, Maximini, et aliorum corpora a S. Hildulpho translata.

e
f
g
h
Puteus plenus reliquis Martyrum.

i
k
l
m
n
Ecclesia S. Paulini.

o

Præsul dignissimus ex Aquitania reuictum tumulauerat, in domum qua nunc ueneratur, quam etiam ipse Hildulphus Episcopus a fundamentis susceptam ad perfectum deduxerat, e iv Calendas Iunii transtulit, eum quo pariter sanctorum Pontificum Agricii et f Nicetii, necnon trecenta g prædictorum Martyrum corpora, in eadem magnifice reposuit basilica, quem locum et sua supellectile, et suis fundis ditauit, et h cœnobitis replens centenum numerum constituit.

11 Præterea sicut omnium relatione majorum nostrorum adusque nostram peruenit notitia, Christiani qui admodum pauci præfatæ tempestatis procellas declinauerant, quemdam ingentis capacitatis puteum uetustate neglectum, et aquis exhaustum, ex eorumdem ossibus Sanctorum impleuerunt, in quo etiam i B. Athanasius apud B. Maximinum hospitatus, ob earumdem amorem reliquiarum dicitur k moratus fuisse, ibique normam fidei Catholicæ in psalmo ejus initium est, l Quicumque uult, composuisse; qui psalmus in m Mediolanensi postea recitatus est Concilio, et comprobatus.

12 In horum quoque ueneratione Sanctorum, necnon sanctæ Dei genitricis honore, reparata tandem per B. Agriciam Christiana religio, u B. Felix ejusdem metropolis Episcopus, uir tantæ apud Deum dignitatis, ut frequentibus adeo Angelorum uteretur colloquiis, eumque adhuc in carne positum, operatione magnificaret uirtutum, præcelsæ operositatis, ac præclaræ dignitatis monasterium construxit, in quo postea sancti Patris o Paulini corpus a Phrygia translatum, dum debito honore fuisset collocatum, totum ejusdem loci obtinuit principatum.

a Ab agro quidem ductum nomen, sed Græca derivatione.
b De S. Mauricio et sociis Agauni (qui Viens S. Mauricii nunc dicitur, haud longe supra Lemanum lacum situs) interfectis, agemus 22 Septemb.
c Horum Martyrum Acta, e quibus illa citantur, dabimus 11 Decemb.
d Vitam S. Hildulphi dabimus 11 Julii.
e Agit de hac translatione Brauerus in Hildulphi lib. 7, et nos 29 Maii.

f S. Nicetii vitam dabimus 5 Decembris.
g Thebeorum, ut habet uita S. Hildulphi, et Brauerus lib. 7.
h Hæc est celeberrimum S. Maximini monasterium, ubi inter Confessionis adyta sub altari recondita sunt hæc corpora, eum inscriptione; ut ait Brauerus, non ueterima:

Isthic præcipui requiescunt corpore Sancti,
Agricii Præsul, Maximinusque Beatus,
Nicetius meritis sociatus et ordine Sanctis.
Continuis precibus quorum locus iste tuetur.

Alia quædam facta uidetur S. Agricii translatio. Nam in quodam non ita uetusto ms. Martyrologio, 18 Octobr. isthæc habentur: Translatio S. Agricii Episcopi et Confessoris. Nisi forsassis prior illo translatio, non eodem quo S. Maximini, licet ad eundem locum, facta sit die.

i Anno Constantini 30, ut scribit Theodoretus lib. 1, cap. 31, ab eodem Imperatore, calumnias Ariatorum, relegatus est Treuirus S. Athanasius, eique isthic annos duos, menses quatuor, ut testatur idem Theodoretus lib. 2, cap. 1. Non ergo 7 annos hic latuit in sicca cisterna, ut uult Trithemius de illustr. Eccl. scriptor, et quædam Treuerica mss. Imo ex altis antiquis scriptoribus constat, benigne a Constantino juniore Casare et Maximino Episcopo esse habitum. Illud de cisterna, in qua 6 annis continuis latuit, postea sub Constantio in Oriente contigit, ut ad ejus vitam dicemus 2 Maii.

k Testatur Brauerus alle omnium animis insitam esse opinionem, Athanasium occultasse se qua in angustiis et interioribus Martyrum Thebeorum plenis cœnobii S. Maximini sacrorum cryptis puteus ostenditur, quem et ipsis cœnobitis uenerari solenne ad hunc usque diem anniversario florum ac lucernæ cultu, seu hanc, quam diximus, ob causam, seu, quod hospitatum B. Maximini patroni, et Athanasii in Treuiros aduentum olim forte pia recordatione usurparint majores, etc. Hæc Brauerus, qui nonnulla dicit, non sane recentia, monumenta, quibus continetur puteum neglecte uetustatis a Christianis oppietum ossibus cineribusque Martyrum; atque isthic condita 300 Thebeorum Martyrum capita. Hinc inquit, credula inter faciles in incuriososque acceptum fama, reliquiarum amore juxta delituisse Athanasium.

l Baronius tom. 3 Annal. ad an. 310, nu. 11 et seqq. uult Romæ conscriptum hoc symbolum, exhibitumque Concilio Romano II. sub Julio. Et nu. 14, fabellam uocat illam Treuirensium traditionem. At rationibus, quas profert, non aliud probat quam non latuisse isthic, sed solum exulasse Athanasium, habitumque a Casare et antistite honorifice, Brauerus sententiæ dubius, ita pronuntiat: Etsi ejus confessionis apud Treuiros exhibendæ cruxam uix ullam satis idoneam perspicimus, trahantque nos

qui Romæ potius eam fidei proficiendæ necessitatem Athanasio impositam edisserunt, quando ejus apud Julium Rom. Pontificem ab Eusebio Ariano oppugnata clam literis integritas; non diffiteri tamen licet, ueri an falsi rumoris incremento, passim scriptores ob annis amplius 400, solis eam Treuiris gloriam tribuere, pro Romanis uix quemlibet unum stare. Quin si Athanasium dixerimus Gallie populis fidem cupisse lesari suam, et aduersus improbas opiniones hoc symbolo uel fluctuantium obfirmare pectora; haud ita nobis multum, opinor, refragabitur ista latibuli uanitas, quæcum hæc Athanasii meditatio consistere quin possit, sapiens nemo dubitet. Hæc ille. Et sane uita, quam damus, scriptor labebrarum non meminuit, solum frequentasse locum aii, ubique symbolum composuisse. Ac præter Tribemium jam citatum, idem refert Otto Frisingensis lib. 4, Chronic. cap. 7. Ibidem manens in Ecclesia Treuironum sub Maximino ejusdem Ecclesie Episcopo, Quicumque uult, a quibusdam dicitur edidisse.

m Illud uidetur intelligi Concilium cuius meminuit Liberius Papa ep. 2, ad Constantium, 8 annis ante habitum; nam quod anno post datum eam epistolam, nimirum Arbelione et Lolliano Coss. celebratum est, Ariatorum fuit. At prioris Acta omnia intercederunt.

n Hic est Felix II, Treuironum xxxii Episcopus, de quo agemus 26 Martii.

o S. Paulini Ep. Treuir. vitam dabimus 31 Augusti. At 13 Maii agitur Translationis memoria.

CAPUT III.

Labores in excolenda uinea Domini.

Sed nos dum uel Sanctorum pietatem mirando, uel tyrannorum crudelitatem execrando, breuiter singula notamus, a suscepto sermone, Sancto uidelicet Agricio aliquantisper deviavimus. Denique illuc nos oportet redire, unde hujus injectionis occasione inconstat prodire. Diximus nempe hunc sanctum Patrem Agritium in agro Dominico cultorem indeficientem fore, diuinæ frugis trituram consersis suis præbere; unde sicut ob fidei profectum, cum gaudentibus conuenit gaudere, sic ob ejusdem fidei defectum par est cum flentibus flere. Quoniam enim superabundauit prædictorum iniquitas tyrannorum, refriguit et defecit caritas multorum. Quia uero sanctæ caritatis ardor in B. Agricio abundabat, indeficientem in ara Domini ignem, hoc est, permanentem jugiter caritatis frugem, in populo fideli, uelut in agro, parabat. Omnes enim infidelitatis spinas ibidem tam longissimi temporis spatio exortas, sicut agricola fortis agri colendi scius ita radicitus exstirpauit, ut nulla se deinceps incredulitatis radix ibi subministravit. Sicut enim diligenti supputatione collegimus ducentos et unum annos inter S. Materni ex hoc mundo gloriosum excessum et B. Agricii felicem in hanc urbem ingressum esse cognoscimus: quo temporis spatio intercurrente cessauit hujus Sedis Episcopatus, paganus ipsam civitatem obtinentibus. Merito itaque hunc Sanctum præsentia Dei Agricium nominauit, cui agrum diuturna positione, et cultura intermissione durissimum, et vomeris jam penitus oblitum colendum destinauit. Recte, inquam, Agricius est uocatus, cui ager Domini commendatus ita est, omnibus tribulorum ac spinarum antiquis succrementis, id est, omnium uitiarum ac spurcitiarum uetustissimis impedimentis per ipsius agricultura scientiam purgatus, ut nullus in hoc agro postea se erigeret iniquitatis dominatus. Vomerem quippe ejus prædicationis dirigebat ille, cui Psalmista clamat: Gressus meos dirige secundum eloquium tuum Domine, ut non dominetur mei omnis iniustitia.

14 Nec mirum, si illum dextera Domini dirigebat, quem omnium mandatorum ejus tam promptum executorem esse cernebat, ut Sedem nobilissimam Ecclesiam scilicet Antiochenam, cum omnibus quos in ipsa Christo genuerat filiis, necnon cum omnibus totius mundi concupiscentiis reliquerit intrepidus, et sanctæ caritatis ordinem in gentem converteret caritatis expertem, et potius in dæmoniis quam in Domino confidentem; suum in hoc secutus prædecessorem ejusdem Antiochenæ Sedis primum sessorem, Apostolorum uidelicet Principem; qui dum Ecclesiam Antiochenam in Christo fundasset, et uberem in ea

8 caritatis

AUCTORE
ANONYMO,
ET MSS.

Symbolum
Athanasii ubi
scriptum.

S. Agricius
Ecclesiam
Treuirensis
excolit.

Psal. 118.
133.

S. Petro com-
paratur.

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.

caritatis frugem multiplicasset, dum tandem juxta sui quoque exemplum magistri, scilicet Domini Jesu Christi, perfectæ caritatis summam esset ostensurus, sicut divina providentia ordinavit, Romam Christum prædicaturus, et pro ipso inibi passurus intravit. Majorem enim hac, ut ait Dominus, caritatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.

Joan. 15. 13.

a

Hunc ergo magistrum antecessoremque suum Apostolum Petrum B. Agricius virili est emulatione per omnia secutus; dum et eandem Ecclesiam Antiocheam, quam ipse Apostolorum Princeps Christo primus genuerat, iste Sanctus quasi in Domino parturivit; quando ei maternæ pietatis viscera libenti procuratione impertivit; et quando eam per paternæ curæ strenuitatem ad usque virilis animi eductam ætatem Christo commendavit; et urbem Trevericam, a secundam videlicet Romam, sicut Petrus primam, Domino lucraturus intravit.

15 Quod autem exemplum quoque martyrii ipsius B. Petri S. Agricius libentissime fuisset secutus, si Domini voluntas extitisset, nulla est ambiguitas. Spero et confido, verissimeque credo, illum testem habere, qui cordis ejus vidit desiderium, et corda novit singulorum, quia si inter multos ad martyrium vocatus fuisset, primum nomen daret, manus tenderet, epuleum ascenderet, et dilectioni Crucifixi, quæ fortis ut mors extitit, dura sicut infernus emulatione responderet; neque inveniretur impar alicui Martyri ad coronam exultans et ovans, velut ad thalamum sponsi, et ad nuptialis convivii celebres epulas ultro curreret. impatienter properaret, corpus gratanter tormentis attrahendum præberet, tanta gratulatione, ut et inter verbera solemnizaret, atque in craticulis adustus et pene consumptus solemniter gauderet. Sed non defuit B. Agricio Confessori corona martyrii, qui peregrinationis hujus molestias, labores, dolores, atque cuncti hujus seculi ærumnas libenter solo martyrii b.... qui sancto et juste vivendo, passioni Domini nostri Jesu Christi adeo se reddidit consimilem, ut jamjam vellet resolvi, et esse cum Christo, qui eum sollemniter ad hoc judicavit, ut pro multiplici victoriæ agone, multiplici eum tandem susciperet præmiorum remuneratione.

a Antonius certe in Mosella ha cavit :

Salve annis, laudate agris, laudate colonis,
ligata imperio debent cui nomina Belgæ.

ubi non recte arbitrat Elinus Fictus Nivonagum intelligi, qui vicius nunc infra Treviros ut Mosellam, vulgo Numagea. Nam Augustam Trevirorum ex Amalium Marcellino constat fuisse Imperatorum sedem.

b Vultur deesse, amore superavit.

CAPUT IV.

Reliquiæ Treviros ab eo allatæ.

Constat enim liquido nullum tunc temporis sanctorem ipso fuisse, quem contigit portitorem fuisse sacramentorum superarum et topazion pretiosorum, quibus totum genus humanum ineffabile debet tripudium : dico autem clavum ter beatum, per quem Deus et homo suspensus est in ligno, in quo velut in statera pretium nostrum seipsum appendens, debitum nostrum solvit, atque in ipso Crucis ligno moriens potum suum cum fletu temperavit, de diabolo perpetuo tripudio triumphavit, et mundum suo errore releavit. Hunc ergo clavum, si solum, absque aliarum Domini reliquiarum conjunctione, iste Sanctus portaret, nullas antiqui hostis insidias, nullas membrorum ejus barbaricus minas formidaret; quin eas utpote dudum hujus clavienspide in Domino contritas, aut dictocitius fugaret, aut forte duelli congressum cum ipso tentantes facile prohibita superaret. Ceterum quod alias quoque Domini reliquias, non minus quam clavum ipsam venerandas portaret, et privilegium prædictum testatur, et Ecclesia in urbe Treverica in honore Principis Apostolorum ab ipso dedicata, pro ipsis in sui thesauri

Unum de clavibus Christi allatum Treviros.

et alias Reliquias.

gazophylacio servatis, in Domino gloriatur. Quibus quam stupenda reverentiæ magnitudo debeatur, patenter ut æstimo declaratur, si unum quod suæ sanctitatis dederunt indicium ad memoriam revocetur.

17 Verissima namque majorum relatione didicimus, quod quidam religiosus multum ejusdem metropolis Episcopus, dum diversas hominum æstimationes de istis Domini reliquiis audiret, dicentibus aliis a tunicam Domini esse inconsutilem, aliis autem purpuream vestem, qua erat tempore passionis indutus, quibusdam vero putantibus illud pignus amoris caligas esse mundi Salvatoris, dum has, inquam, opiniones veritatis exquisitione plurimum desideraret dissolvere, communicato tam populi quam Cleri, necnon ordinis monachici consilio, triduanum per totam civitatem indixit jejunium, rogans omnes humiliter quatenus a Deo peterent unanimiter, ut per suam pacem et licentiam alicui ex ipsis tanti sacramenti concederet intuentiam. Peracto igitur jejunio, Clerus et populus convocantur in domum S. Petri, quæ hujus est conservatrix thesauri, ubi unus de tota multitudine præcipue religionis et devotionis monachus electus, occultum Domini visurus, et Præsuli manifestaturus, arcam, in quam B. Agricius hunc reposerat thesaurum, reseravit : sed mox ut operatorum introspecturus levavit, occidit Dei iudicium, contra quod nullum est consilium, visum ei clausit oculorum. Unde factum est, ut omnes, qui prudentioris consilii, et acrioris apud ipsos erant ingenii, per inductam tanto viro cecitatem in hoc Dei iudicium esse voluntatem, ut nunquam ad hoc contumendum peccator admitteretur, cuius aspectus nec justo concederetur. Post illius itaque horæ transitionem, nemo attentavit hujus arcæ apertionem.

a De hac tunica, quod variis locis asservari dicitur, erudite disputat Brunerus, et Calvinus cyregio retulit maledicium os, lib. 4. Annal. Treviren. Agitur rursus de ejusdem tunica Inventione sub Joanne I. Antistite an. 1196, facta, lib. 15, cujus cum auctor hic non meminisset, qui alio multa minus ad rem spectantia attulit, satis manifeste liquet antea vixisse.

CAPUT V.

Clavus Christi, miraculis illustratus.

Ne quis autem per hujus miraculi stuporem clavo Dominico aliquam, quod absit, paret derogationem, secum videlicet hujusmodi volvens meditationem : hæc fortassis Domini reliquæ majoris sunt meriti ipso clavo Domini. Tade enim nihil dixisti de ipso, qui quippe qui nec visum intuentium se tollit oculorum, nec manus refugit tangentium se peccatorum. Hoc, inquam, stultitie modo ne quis desipiat, ad omnium notitiam volumus ut veniat, quod sicut hæc quæcumque sunt Domini reliquæ occulto iudicio mi soli visum ademerunt, sic clavus Domini aperto iudicio mi soli visum indicio quam plurimis erat et visus reparatio, et demonum de obsessis corporibus fugatio, diversorum quoque morborum efficacissima curatio : quorum non pauca nos ipsi presentialiter vidimus; non modica ab illis qui hæc nihilominus viderant religiosus viris ac sanctimonialibus feminis veraci adeo relatione didicimus, ut de his non minus certi simus, quam si nos eadem perspexerimus. Horum autem enumerationem hinc non suscepimus, quia melius de his silendum esse diximus, quam pro magnitudine rei parum dicere.

19 Unum tamen, quod dedit idem clavus Domini suæ pretiositatis insigne, silentio nolumus prætereire. a Nam cum frater Imperatoris Ottonis I (tres enim fuerunt) Bruno vocatus, meliores Lotharingie Episcopus, Treverensem scilicet, et Coloniensem, necnon maximam regni hujus partem in sua haberet potestate, non bono, ut pater, spiritu instinctus, hunc ipsum, de quo loquimur, festiva memorie ac salutis nostræ clavum, quo nescitur, transferre clam, ne dicam furtim, volebat. Corrupto siquidem hujus

Volens illas reliquias visu explorare, percussit cecitate.

Miracula per clavum Christi facta.

a S. Bruno Episcopus Coloniensis, comitur auferre hunc clavum.

hujus Domini thesauri custode, alium huic tam simillimum fecit parari, ut vix, aut minime, verus a falso per aliquam ambos intuentium diligentiam valeat separari.

20 Hunc ergo dum pretio ductus custos de manu Episcopi prænominati suscepisset, dumque opportunum nefando furto tempus se invenisse putaret, machinatum diu dolum tandem perficere frustra conatur. Transposito namque hoc adulterino clavo in venerabilissimi Domini clavi sacello, ipsum pretiosam nostræ redemptionis testamentum in syndonem mundam diligenter convolvit, quo in sinu suo collocato, adire parat dominum suum Episcopum calle citato. Sed, ut aperte intelligi daretur, quam speciali amoris privilegio Trevericam Ecclesiam per B. Agricium sponsatam Christo amplecteretur, miraculum in primis Domini miraculis merito ferendum, ac toti mundo stupendum, in ipso redemptionis nostræ clavo a Domino exhibetur. Dum enim custos ille perfidissimus, tamquam transfuga vilissimus, pretio iniquitatis corruptus, terga fidei dedisset, ejusque pretiosam arham de gremio sponsæ Trevericæ asportare pararet, (mira res!) sanguis non modicus de clavo ipso in syndonem profusus, item inde in sinum eamisiæ tan multas manavit, ut omnia illius miserissimi portitoris sui viscera pavore frigescerent. Qua de re confusus, et reatum suum et episcopi publice confiteri coactus, facto mox omnium conventu, quos diuturnus campanarum sonitus, tantique miraculi rumor insolitus nec auditus a seculo poterat evocare, statuto in medio eodem fure nefando, extenso coram omnibus sanguinolento panno, ipsoque fusore hujus sanguinis sacratissimo clavo; una vox omnium Deum laudantium elevatur. Quæ cum repetita sæpius iteratione, diu multumque fuisset frequentata, communi omnium, qui ibi aderant, consilio prudentiorum, competens tam præcipuo sacrilegio poenitentia sententia, in illum miserum, ne dicam custodem, est dictata. Dies quoque ipsa, in qua hæc miserationum Dei nobiscum sunt divinitus celebrata, in Martyrologiis statim est notata, duodecimo videlicet Kalendas Julii. Huic autem inaudito licet Domini miraculo, si quis, quod absit, aures credulitatis dubitat præbere, potest adhuc et eundem sanguinis notas habentem pannum, et eundem adulterinum clavum, in domo S. Petri (si permittitur) videre.

21 Illud etiam festivitatis præcelsæ præconium, de hoc verissimo infirmitatis nostræ remedio, quamvis a teste nequissimo salutis nostræ hoste, per os mulieris ab ipso possessæ, suscepimus silendum esse non putamus. Nam mulier quædam, nomine Winiberga, de civitate oriunda, quæ vulgo *b* Reginsbyrch vocatur, duris adeo et insolubilibus antiqui hostis nexibus ligabatur: quæ quamvis ab illo loco usque huc plurima Sanctorum domicilia circum ducta fuisset, nullam tamen levigationem aliquatenus sensit. Dum ergo in urbem hanc Trevericam, misera hæc ad mortem pene perducta fuisset; dumque omnes, qui ejus quæ patiebatur tormenta viderant, nunquam tam miserabiles hominis cruciatus se vidisse dixissent; omnibus ejusdem loci congregationibus, tum crudeles torturas hominis illius miserabilibus, complacuit, quatenus vices orationum, et exorcismorum singule in singulis diebus ac noctibus, pro ejus liberatione suscipere.

22 Cum autem hujusmodi vicissitudines ordinatim observantes frustrati labore diu multumque Canonici et monachi fuissent; venit ordo hujusmodi excubiarii ad monasterium sanctimonialium feminarum. *c* Cumque et ipsæ celebratis quam plurimis frequentationibus orationum, adhibitis non paucis minationibus, per diversas quas habent reliquias nihil profecissent, inito consilio clavum Domini clam sibi faciunt deferri. Huic igitur mox ut custos illuc

portaturus in manus suscepit, dæmon ex muliere alta nimis voce exclamat: Ah mulieres perfide hoc consilio vicistis me, quod clavum Domini passionis paratis mihi adhibere. Dum autem ex ipsis aliqua eum interrogarent, respondit dæmon: Ecce modo de domo S. Petri ad meum exportatur supplicium. *d* Tunc vero assumpto adjutorio Presbyterorum, tormentis eum cogunt exorcismorum, quatenus eis citius insinaret, quæ pars Domini corporis causa fuisset clavi sanctificationis. Tum ille, quamvis sit caput mendacii, dum tamen potestatem non haberet tacendi veritatem: Vere, inquit, dico vobis, quod hic qui adfertur clavus *e* per dexterum Domini pedem in cruce fuit confixus; et quia ibi victor extitit de me, non possum ei hic resistere: hunc enim qui portat hujus victoriae insigne, jam scio ad domos huic monasterio contiguas venisse. Vix itaque idem portitor pretiosissimi thesauri, limen ejusdem contigerat monasterii, cum dæmon maximum dans igitur mugitum, et mulieris multum discerpens corpusculum, tandem reliquit illud præmortuum. Unde satis est credibile ad hoc maxime testimonium clavo Domini perhibendum corpus mulieris ejus ab ipso esse pervasum; præsertim cum nec antequam ipsi clavo hoc testimonium dedisset, ab illa ullatenus divelli potuisset, nec postea vel modicum in ea moratus fuisset.

23 Nec minus est ideo putanda veritas esse manifestata, quia ab ore adversarii fuit prolata: cum nemo sit qui nesciat, quod nulla unquam hujus rei controversia inter amicos oriatur, cui et ipsa adversariorum vox licet invita, veraci tamen laudis testimonio suffragatur; sic enim in Evangelio audimus, quod multa dæmonia ab hominibus per Christum expulsa abierunt, dicentia: Scimus quia tu es filius Dei. Sic et Pythonissa quædam B. Paulum verum Christi esse Apostolum per plateas eum sequendo, tandiu prædicabat, donec ipse spiritu Pythonis ab ea expulso eam sedaret. Sic et B. Nicetii Trevericæ metropolis strenuissimi Archiepiscopi virtutes quam plurimas, a dæmone quidam correptus, in domo S. Petri coram maxima multitudine Cleri et populi, præsertim Rege *f* Theoderico memorabat; cum contra ejusdem Regis scelera non pauca ibidem nudabat.

24 Hunc autem B. Nicetium si breviter et veraciter volumus laudare, possumus cum B. Nicolao Myrensi Episcopo ex maxima similitudine miraculorum, in vita sua ab utroque gestorum merito cœquare. Sicut enim ille piissimæ sanctæque memorie Nicolaus in hac adhuc positus peregrinatione, Christianos a maris tempestate in nominis sui invocatione misericorditer liberavit; sic iste ineffabilis meriti Nicetius Episcopus, paganos quoque ad sui nominis invocationem, per cujusdam, qui solus inter eos aderat Christianus, ductos sub monitionem, a simili maris periculo dignoseitur liberasse, scilicet cum maneret adhuc in corpore. Quod cum aliis æque magnis, vel etiam majoribus vitæ ejus miraculis, B. Gregorius Turonensis Episcopus in libro miraculorum quæ scripsit illum memorat, Confessorum quolibet sanctissimo hunc Sanctum in nullo esse inferiorem confirmat.

a Hanc eundem historiam narrat Bramerus lib. 10, at lib. 1. videtur iudicare hoc sacratissimi clavi furtum tentatum a Theodorico Metensi Episcopo, Brunonis aquali. Brunonis vitam dabimus 11 Octobr.

b Ea est Ratishona, de qua 8 Janvar. in S. Erardi vita.

c Non possunt femine sacros exorcismos adhibere emerguntis, quod virorum est, et eorum quidem tantum qui peculiari ritu ad hoc sunt initiati. Possunt tamen et precibus ad Deum fuis obtinere ab eo ut pessimum dæmonem ex miscrorum abscedere corporibus jubeat: imo et divinitus concepta fiducia verbis quoque pro imperto abigere, ut 3 Janvarii in S. Genoveve vita et alibi vidimus.

d Nisi simplicitas excusaret, posset ejusmodi curiosa interrogatio merito reprehendi: quippe quæ non ad comprimendum superbissimum dæmonis fastum, sed fovendum potius facere videntur.

e Bramerus lib. 1. Treverensis hic clavus, quem terebrasse Christi

АСТОВЕ
АНОУМО,
EX MSS.

d

liberatur per
sacrum hunc
clavum.

e

An credendum hunc esse
clavum dex-
tri pedis, quod
dæmon dixit?

Luc. 4. 41.
Act. 16. 16.

f

Digressio in
laudes S. Ni-
cetti.

de glor. Conf.
c. 91.

Miraculo pro-
fluentis a cla-
vo sanguinis
deterritur.

Anniversariū
miraculi me-
morii

b

Emerguntem
inducitur
Treveros:

c

ALCOTON
ANONYMUS,
EX MSS.

Christi dextrum pedem, majorem habet traditio, prodigiis et rari exempli miraculis est insignis. etc. At lib. 10. Servant inter Ecclesie sue precipua ornamenta Treviri clavum sacratissimum, quo Christi Domini nostri sacrosanctae dextra in cruce suffixa atque perterebrata creditur.

¹ *Ille Metensium Rex fuit, Theodorici F. Clodovai Magni X. regnavitque ab anno Chr. 534 ad 547. Quae hic de emergenceo, illius prodeunte scelera eadem S. Gregorius Turonensis in vita S. Nicetii, quam 5 Decembris dabimus, et Brevius lib. 3.*

CAPUT VI.

Fides alte radicata Treviris per Agriciū.

Locus S. Agricii.

Hæc ergo dum qualicumque dicendi modo, de speciali amoris prerogativa, de ipso amantissimi Domini clavo breviter notamus, non parvum, ut autumo, laudis cumulum portitori suo beato Patriarchæ Agricio per hæc quoque paramus. Quæ enim cujuslibet turbis procella contra huic præsumeret tonare, qui solus erat dignus, tam incomparabilem nostræ redemptionis thesaurum, in Galliarum metropolim, scilicet Treverim, portare?

Reliquiæ S. Matthiæ Treviris.

26 Præterea ossa B. Matthiæ Apostoli portavit: quæ dum celebratis debitis tanto viro sepulture solemniss, ossibus sanctorum Christi Confessorum Eucharii, ac Valerii adjunxit, Episcopatum Trevericum perpetuo Apostolatus honore sublimavit. a Baculum quoque Apostolorum Principis Petri de manu ipsis in fraternæ mortis consolatione, nec non Apostolicæ dignitatis honore susceptum, huic loco B. Eucharius intulisse non ignoratur. Qua propter sicut privilegium in Romano armario repositum testatur, quod omnis ejusdem Apostolorum Principis in Romana Sede successor hæc sustentatione non utitur.

u

NOT. 10.

Inventus S. Petri.

27 Igitur Trevirorum civitas, quamvis antiqui hostis fecibus aliquandiu sordidata, aliquandiu fuerit deformata, meritis tamen, et intercessione sanctæ Imperatricis Helenæ, ita est per B. Agriciū ab omnibus infidelitatis sordibus purgata, ita est ad imaginem Dei Creatoris sui per ipsum reformata, ut a tempore ipsius in hoc loco Patriarchatus sanctæ Christianitatis status nequaquam sit in ipsa lahefactus; sed illud fidei signaculum, quo eam B. Agricius Christo reformavit, involatum hactenus conservavit, et sine fine conservabit, dum sine intermissione in sua clamabit oratione: Signatum est super nos lumen vultus tui Domine; quoniam tu Domine singulariter in spe, constituisti me. Spes enim, ut ait Apostolus, non confundit, quia caritas Dei diffusa est in corde hujus Ecclesiæ per Spiritum sanctum, qui datus est ei per impositionem manus B. Agricii Patriarchæ, firmissimæ utique fidei petreæ. Namque diocesis Treverica nequaquam in fidei Catholice structura vacillavit, postquam eam Dominus super hanc petram firmavit.

Treviri post S. Agriciū nunquam u fide defecerunt.

Paul. 1. 7. 11. 10.

Rom. 5. 5.

S. Agricius S. Petro confertur, et virtute laudatur.

28 Igitur sicut Treveris secunda Roma idcirco vocatur, quia materialis structura mirabili operositate illam quondam æmulabatur; ita nimirum S. Agricius alter quodammodo Petrus potest vocari, dum enim in spiritualium ædificiorum, hoc est, Dei templorum, ædificatione quam plurimum scitur imitari. Sicut etiam hæc eadem urbs Treverica per B. Petrum Apostolum, qui in tholeno sidere Apostolicis apicis primatum, ob veræ fidei constantiam, promeruit, a prisca gentilitatis errore est mancipata, atque piissima sancti Spiritus paracliti operatione a veteri hominis præjudicio liberata; cum videlicet per tres precipuos sanctæ Trinitatis cultores ab eo est visitata; ita nunc non quilibet rudis vel novitius tantæ urbi iterum est a Romana Sedis Presule prædicator delegatus, sed vir per omnia Apostolicus, qui vicea summi Apostolorum obtinere sufficeret Agricius. Oportuit enim, ut ubi ille antiquus humani generis prædo implicatissimum idolatriæ labyrinthum, jam denno construxerat, illic benignus libe-

rator Deus fortissimum bellatorem dirigeret. Neque enim maximis infima conveniunt. Decebat itaque modis omnibus ut inexpugnabilis Trevericæ infidelitatis murus tanti arctis præduris cornibus dirueretur, ut sicuti dudum a Romano Principe fastus ejus, ut in historiis habetur, est edomitus, ita nunc a Romanæ Sedis spirituali Principe sacrilegia ejus superstitio per gladium spiritus, quod est verbum Dei, salubriter vinceretur. Nulli quippe fas fuit Trevericam aciem cedere, nisi tantum celsitudini Romanæ. Nam sicut consequens fuit, ut per Apostolorum Principem Romani principatus cacumen debellaretur; sic quoque conveniens videbatur ut per successoris ejus Agricii, Patriarchæ videlicet Antiocheni, fide armatam constantiam munitio Treverica, aesi minor Roma in deditionem cederet Christo. Quod autem populus ejusdem civitatis verbum sanctæ Trinitatis prius a tribus, postea ab uno prædicatore suscepit, unitatem Deitatis, quæ est in personis Trinitatis ejusdem, typice significat, sicut ait Apostolus: Unus Dominus, una fides, unum baptisma. Et sicut primus Patriarcha Abraham juxta radicem Mambre tres vidit, et unum odoravit. Hunc ergo sanctæ caritatis ordinem personalis Trinitas et essentialis unitas nobiscum celebravit, cum nobis fidem sanctæ Trinitatis per B. Agriciū ministravit, qui suorum vestigia antecessorum, trium videlicet ejusdem fidei in hac urbe prædicatorum, unice servavit: dum eundem, quem ipsi predicaverunt Dominum, eandem fidem, idem baptisma, validissimæ auctoritatis concordia in hoc loco roboravit.

Ephes. 4. 5. Genes. 18.

^a *De hoc factio agens 28 Janu. in vita S. Valerii, S. Martini 14 Septemb. S. Eucharii 8 Decemb. Meminerunt Harigerus in Materno cap. 6. Otto Frisingensis lib. 3, cap. 15, Brevius lib. 2.*

NOT. 11.

CAPUT VII.

Ejus mansuetudo, zelus, ceteræque virtutes.

Quantis autem vitæ corporeæ periculis, quantis miraculorum spiculis, tam durissimum Trevericæ infidelitatis murum Sanctus iste, ritu peritissimi agoniste, perforaret, antecessorum, ut dictum est, negligentia nostrorum non claret. Verumtamen per eum, quem scimus B. Eucharium cum sociis suis inibi habuisse receptum, possumus hujus quoque Sancti ingressus conjicere intellectum. Legitur enim in vita B. Eucharii, quod cum quodam die cum sociis urbem Trevericam, verbum vitæ prædicaturus, intraret, Pontifices Capitolii zelo contra eos accensi, maximam partem populi adversus eos concitaverunt, et expellentes eos extra civitatem lapidibus obruere ceperunt. Quos contra S. Eucharius cum suis arma corripiens orationum, ita omnem illam sævientium turbam caelitus obligavit, ut alii ipsorum extentis ad jaciendum brachiis starent inflexibiles, alii nihilominus pro colligendis ad idem opus lapidibus deorsum inclinati terre pronis cervicibus inhærent, et omnes secundum uniuscujusque motum corporis tandiu immobiles permanerent, donec promissa viro Dei obedientia credulitatis, statum prioris ab eo reciperent sospitatis. Qui mox ab eo baptizati, animarum quoque perpetuam sanitatem ab illo receperunt, qui ipsi paulo ante mortem corporalem sæviendo intenderunt.

Acta S. Agricii obscura.

Digressio de S. Euchario.

30 Unde non incredibile esse videtur, si istarum progenies viperarum, antiquæ malitiæ venenum in hunc quoque B. Agriciū similiter transfudisse diceretur, et ab eo, utpote peritissimo animarum medico, similis medicinæ antidotum recepisse putaretur. Nisi hoc forte attendamus, ut istam quantæcumque ferocitatis turbam, manus tamen ab hoc S. Agricio idcirco continuisse credamus, quia non in ea discipline virga, qua S. Eucharius ad illos intravit, sed in spiritu lenitatis, et ingressu humilitatis, omnes motus crudelitatis,

S. Agricii mansuetudo, et humilitas.

delitatis, omnes gestus cervicositatis sapienti suavitatis consilio humiliter sedavit; sicut scriptum est: Sapientia vincit malitiam, attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter. Nec mirum si per humilitatem vincebat, qui hanc et in seipso ineffabiliter habebat, et in ossibus B. Mathiæ Apostoli afferebat, individuum etiam ipsius nomen mississimæ humilitatis adiutorium gerebat, quippe qui et nomine et merito altissimæ humilitatis esse probatur, dum Mathias parvus Dei, hoc est humilis interpretatur, dum qui ob ejus meritum humilitatis thronum possedit Apostolicæ dignitatis. Ceterum parva sunt quæ vel de Mathiæ Apostoli, vel de Agricii Patriarchæ humilitate notamus, si ineffabile meritum ipsius Domini et Salvatoris nostri reliquiarum pensamus, quibus ipse formator ac forma veræ humilitatis, usque ad mortem, mortem autem crucis humiliatus, vetustos humanæ superbiæ solverat reatus.

31 Ut ergo de ceteris taceamus, merito pacificum habebat ingressum, qui corporis Domini sacramenta totius humani generis veneratione dignissima, ferebat; quorum adminiculo dudum cum inimici essemus gratiæ Dei juxta communis captivitate orbis, diaboli nexu, quibus innotati fuimus, lora projecimus, atque per adoptionis gratiam, filiorum Dei libertatem cælitus nacti sumus. Quid plura? Eucharius virga Apostolorum Principis Petri armatus urbem Trevericam visitavit; quæ dum suum erga illum furorem exagitaret, percussit eam, ut dictum est, rebellantem ut sanare posset obtemperantem. Adhibuit ei prius virgam disciplinæ, ut postea adhibere posset curam salutaris medicinæ. Beatus vero Agricius pretiosus Domini reliquias, nec non ossibus Beati Apostoli Mathiæ ditatus, eandem civitatem intravit, quam non legitur percussisse, sed scitur ab omnibus animarum languoribus potenti adeo curationis manu sanasse: ut ex eo tempore acceptabili ac salutis nostræ effluciat, quo ipse S. Agricius Patriarcha, infirmitatis nostræ medicus, hanc speciosis evangelizandi pedibus intravit, jam non sit clamor amplius, neque luctus, nec dolor ullus damnatæ ab illo infidelitatis errore in populo ejusdem civitatis.

32 Nec tamen unius contenta fuit tugurio civitatis latitudo quæ in hoc S. Agritio erat caritatis: sed sicut ab una arboris radice maxima ramorum multitudo circumquaque distenditur, ita unice caritatis et suavitatis oleum, postquam ab ipso in hanc Ecclesiam est effusum, in totum etiam Galliæ Belgicæ, nec non Germaniæ maximæ capacitatis sinum ex ipsa transfunditur. Quod dum a capite hujus Ecclesiæ Trevericæ in totam Galliam ac Germaniam, velut in barbam aliquam descendit, sicut huic barbæ perpetuam tribuit fidei viriditatem, ita capiti suo perpetuæ servat benedictionis principalitatem. Quod usque hodie monstratur, dum domus beatæ Imperatricis Helenæ, quæ rogatu ejusdem mulieris sanctissimæ a beato Patriarcha Agricio in honore Principis Apostolorum Petri in Sedi Episcopalem metropolis dicata, et incomparabilis meriti thesauro, clavo videlicet ac ceteris Domini reliquiis, est nobiliter ditata, specialiterque honorata, prima nimirum Galliæ ac Germaniæ Sedes est, et vocatur.

33 In hoc igitur, quod semen prædicationis Patriarchæ istius in tot gentium nationes diffundebatur, merito et ipse, sicut primus Patriarcha Abraham, pater multarum gentium nominatur. Non enim, ut ait Apostolus, hi qui secundum carnem, filii sunt Abrahæ, sed qui secundum spiritum. Ipse autem Abrahæ, Treveris vero comparetur Saræ: quia sicut in illa præ nimia annositate jam totus libidinis incentivus vel seminis conceptivus sanguis frigerat; hoc est enim scriptum de ea, quod jam desiderat ei fieri muliebria: et sicut in ætate jam decrepita potius vite exitum expectabat, quam proles conceptum

sperabat; ita gens Treverica in infidelitatis annositate senuerat: et velut in Sara calor conceptivus tepuerat, sic in corpore gentis istius fervor caritatis conservativus nihilominus frigerat. Unde propter senilem, ut ita dicam, vitiorum ætatem, nihil minus quam animæ sperabat nativitatem: sicut et Nicodemus desperavit cum Dominum interrogavit: Quomodo potest homo nasci cum sit senex? Sicut miseratio Dei omnipotentis, fratres carissimi, propter Abrahæ fidelitatem, Saræ licet decrepita tamen dedit fecunditatem; ita propter B. Agricii fidem et humilitatem idem miserationum Dei respectus Trevericam fecundavit licet vetustam sterilitatem: et tamquam lignum, quod ab agricola prudentissimo secus decursus aquarum plantatum, perpetuum foliorum viriditatem, ac perpetuam fructus servat onustatem; ita Sanctus iste, de cujus ventre aquæ fluxerunt vivæ, spiritalem commissi sibi divinitus agri fecunditatem in totam extendit posteritatem. Ritu namque vitis veræ palmites quam plurimos produxit de se, quos dum melliflui liquoris sui repletos sapore, in aliorum item procreationem ex se fecit abundare, perennem vitæ æternæ liquorem in vinea Domini fecit perdurare.

a Confirmat id Brouerus ex aliis auctoribus, et superstilibus monumentis: propemctque in sententiam hujus scriptoris de Helenæ patriæ, nempe Trevericæ fuisse, quod ait jam olim in ea Ecclesia decantatum, et in usus publici Breviaria transmissum. Adstipulatur Otho Frisingensis lib. 3, cap. 45 his verbis: Hanc Helenam ex pago Treverorum oriundam dicunt, unde eandem Ecclesiam plurimum eam decorasse tradunt. Et Gotfridus Viterbiensis Chronici parte 13, Hanc Helenam quidam ex patria Treverorum oriundam asserunt. Alius de regno Persarum, ubi Constantius ad tributa colligenda transmissus eam legitur configisse. Citat pro eadem sententia Brouerus Bomenensis Ecclesiæ in antiquis membranis habere speranda documenta. At Nicephorus Callistus lib. 7, cap. 18. Drepani in Bithynia Constantino natum esse Constantinum ex Helena hospitis filia in concubinam ei a patre oblatam. Cedrenus autem: Ex Helena prima sua uxore genuit Constantinum, qui Magnus est cognominatus, apud urbem Baciæ. Eutropius Constantino infestus, ejusque honori passim derogans, lumen lib. 10, solum eum vocat Constantii ex obscuriore matrimonio filium, ubi et auctor Miscellæ lib. 11, cap. 2, et Paulus Diaconus lib. 10, rer. Roman. S. Ambrosius in funere Theodosii, matre stabulacia natum tradi. Justus Lipsius lib. 4, de magnitudine Romæ cap. 11, et in Notis, Nicephoro subscribit, præcipue Julii Firmici ductus auctoritate, qui vivente Constantino ita lib. 1, Astronomicum cap. 1 scribit: Dominus et Augustus noster ac totius orbis Imperator, pius, felix ac providus Princeps, Constantinus scilicet maximus, Divi Constantii filius auguste ac venerandæ memoriæ Principis, qui ad liberandum orbem a tyrannicis immolationibus, et ad comprimenda domestica mala, favore propitiæ majestatis electus est, ut per ipsam servitutis signaliore detergeret, securæ nobis libertatis munera redderentur; ubique captivitate joga, fatigatis jam et oppressis cervicibus, poneremus, quem pro nostra semper libertate pugnantem, incertissima inter casus humanos nunquam belli fortuna decepit, apud Tarsum genitus, etc. Tarsum vero hanc, non Ciliciæ metropolim, sed Bithynicæ oppidum, ipsamque Drepanum a curvatura littoris dictum (nam εὐρεπῶν; falx est Græcis) contendit Lipsius. Notavimus supra 9 Januarii ad S. Eustracii vicum Tarsum oppidum eo tractu fuisse.

In Britannia natum Constantinum contendit Baronius, pleneque in mendaciis assertionem Nicephori censet. Unum illi præcipuum argumentum e Panegyrico qui ipsi Constantino dicitur: Pater tuus, inquit, liberavit Britannias servitute, tu etiam nobiliter illis orando fecisti. Ast ortus ille et natalis Constantii in Britannia, non vitæ, sed imperii fuit: ut præclare Lipsius, et Brouerus ex Huberto Giphano. Coeli ductus Colcestræ ne deinde Britannorum Regis filium Helenam faciunt Westmonasteriensis ad an. Ch. 302. Henricus Huntingdoniensis lib. 1, Historiar. Ludolphus Gestrensens lib. 4, cap. 26. Nicolaus Harnpseidius, et alii recentiores plurimi. Sed hæc 18 Augusti in S. Helenæ vita exentere licebit. Validum e Firmico argumentum est; non tamen ejusmodi, ut, licet Constantini natales Tharso asserat, etiam Helenam Belgicæ eripiat. Potuit isthæ e Belgica Constantium comitari conjugæ vera, etsi non pari nobilitate, ipse quippe Claudii Cæsaris nepos erat. Si, ut ait Nicephorus, concubina fuisset non id siluisset Eutropius.

CAPUT VIII.

Discipuli successor cælitus designatus, mors.

Inter multos itaque a sancto Dei Pontifice Agricio humectatos palmites duo honeste proceritatis processerunt, qui tamquam præclara Ecclesiæ Dei sidera refulserunt, et velut candelabra duo, sive olive hinc in templo Domini suæ claritatis lumen circumquaque

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.

Joan. 3. 4.

NOT. 12.

S. Helenæ in
Trevericæ:

in potius Bi-
thynia:

in Britannia.

NOT. 13.

Sap. 8. 1

Comparatio
SS. Eucharii
et Agricii.

Ceteris Belgis
et Germanis
prodest
S. Agricius.

in
Ecclesiæ me-
tropoli in c. e.
palatio Hele-
næ.

Galat. 3.

Treveris Sa-
ræ, Agricius
Abrahæ con-
paretur.
Gen. 18. 11.

S. Maximianus
et S. Paulinus
S. Agricii di-
scipuli et suc-
cessores.

AGCTORE
ANONYMO,
EX MSS.

que dederunt, Maximinus videlicet, et Paulinus Trevericæ metropolis Antistites, qui virtutum jubare relucentes, et melliti eloquii doctrina exuberantes, in agro Domini fideliter laborando, et bene vivendo, exempla sequacibus proponendo, atque usque ad supernæ vocationis suæ diem inchoati certaminis cursum feliciter percurrendo, divinarum lectionum auctoritate muniti, velut boni pastores a B. Agricio pastore piissimo instructi et imbuti, pro creditis sibi ab Episcopo ovibus contra sævientium rabiem luporum viriliter dimicabant.

35 Enimvero vero B. Agricius non plus quam civitas in monte posita poterat abscondi, dum favus doctrinæ, quæ de labiis ejus stillavit, non solum vicinarum gentium esuriam satiavit, sed in partes longe remotas felicis rumor abundantia in brevi se dilatavit. Unde a B. Maximinus, et ejus spiritalis filius egregiæ indolis Paulinus gloriosa tanti viri fama percussit nativum Aquitanicæ solum relinquunt, et sæpe dictam Gallicæ Belgicæ metropolim, fontem vitæ a B. Agricio hibituri petierunt. Quos ille suscipiens cum omni benignitate, in omni vitæ custodiens sanctitate, tanta in eos usus est doctrinæ spiritalis studiositate, ut si esset possibile tota in eorum lactatione scripturæ sacræ ubera vellet exprimere. Dubitabile itaque non est, fratres mei, spiritu prophetico hunc virum sanctum fuisse prædoctum, quantum in domo Dei forent necessarij tales agonistæ, quibus tam præcipuum disciplinæ studium scitur impendisse: ut dum ipsi ab hoc præclaro Christianæ militiæ instructi magistro, omnia Ariana infidelitatis tela postmodum viriliter propulsarent, illud sapientis ejusdam præconiium, de hoc suæ salutis monitore dicere non dubitarent:

Si quid ab ore placet, laus monitoris erit.

36 His vero robustissimæ caritatis geminæ columnis in templo Dei super firmam adeo petram fidei ab hoc S. Agricio locatis, ut quamdiu domus Dei harum fulcramento sustentaretur, nullius turbis flamine, nullius impulsus coarctante status ejus labefactaretur; tandem justæ divinæ ordinationis providentiæ placuit, ut Sanctum suum Agricium jam nimio senio gravatum, de ista valle lacrymarum vocaret, eumque pro decurso viriliter hujus mundi stadio æternæ retributionis donare vellet. Angelico ad eum utitur colloquio, quo ei et suæ vocationis tempus insinuavit et divinæ auctoritatis mandavit, quatenus alterum e duobus suis, imo Christi discipulis, quos ad virilis robur scientiæ jam educaverat, Maximinum videlicet, utpote ætate priorem, Pontificatus successorem ordinaret, et Episcopatum Apostolica censura sibi commissum, divina illi auctoritate commendaret.

37 Non est incredibile, Fratres, huic sancto Patri Agricio prophetiæ spiritum haud defuisse, cui constat Angelorum colloquium familiare fuisse. Quod autem desideratissimo Angelicæ relationis oraculo, ineffabili mentis tripulso exultavit, eventus præbavit. Convocato itaque, absque retractatione aliqua, ingenti totius civitatis populo, cum omni mentis alacritate suæ dissolutionis tempus in proximo esse, quod ab Angelo Dei se dixit didicisse; hoc quoque non minori vultus et animi alacritate patefecit, quod ab eodem Angelo Dei divinitus sibi injectum fuisset, ut B. Maximinum in ordine Pontificatus sibi subrogaret, eumque absque dilatione Pontificali benedictione manu propria donaret.

38 Eodem tempore erat vir quidam probatæ sanctitatis, nomine b Quiriacus, qui dum in sancta consuetudine haberet, ut per singulas noctes oratoria Sanctorum circumiret, contigit ut dum nocte quadam juxta solitum orationis suæ circuitum, S. Encharii ingressus fuisset oratorum, astantem sibi videret Angelum Dei, qui et ipse præcepit ei, ut B. Maximino jussu Dei intimaret, ut Pontificatus honorem a

S. Agricio sibi deferendum suscipere non dubitaret. Quod quidem vir Dei Quiriacus, prout jussus erat, B. Maximino indicare non tardavit. Sed ipse altissimæ humilitatis, quæ erat in magistro suo, honestus imitator, et propriæ fragilitatis fortis æstimator de se vilis judicavit; seque velut tantæ honoris celsitudini minus sufficientem humiliter excusavit. Postquam vero Dei voluntatem cum magistri sui auctoritate, et totius populi et Cleri studio quam maximo, in hæc re vidit concordare, noluit et ipse unum Dei amplius morando prolongare.

39 Consentientibus igitur et gaudentibus cunctis sanctus discipulus Maximinus a sancto magistro Agricio e consecratur, et infula Pontificali de manu ipsius decoratur. Quæ res dum juxta Dei voluntatem et hominum necessitatem rite fuisset ordinata; non est gratia benedictionis æternæ a beato Agricio prolongata. Non multum enim spatium temporis post hæc intercessit, cum inter inelytos Christi Confessores, et egregios mundi hujus triumphatores, a retributore bonorum omnium Deo collocandus, et mira cælestis gloriæ corona coronandus, in Januarii Idibus carne solutus, hinc ad cælestia decessit.

40 Cujus sacrosanctum corpus multimodis Christianæ militiæ passionibus, velut aurum purissimum purgatum, et tanquam in ara crucis crematum, insignis Præsul Maximinus cum suo spiritali filio Paulino per omnia Apostolico viro, ut postea in Arriano claruit bello, cum maxima populi ac Cleri frequentia debita sepelivit honorificentia, in eo videlicet d loco, eoque positionis modo, quo ipse Pater humillimus adhuc in carne positus dictaverat, ipsisque suis discipulis suæ præcepta sepulturae proprio ore ordinaverat.

41 Quomodo dabitari valet, Fratres, huic S. Agricio multipliciter de manu Dei coronari, pro multiplicibus scilicet suæ structuræ ædificiis super fundamentum, quod est Christus, vel hactenus in hac Ecclesia constructis, vel per omnia deinceps tempora construendis? sicut enim omnis structuræ supereminetia a fundamento erigitur cunctasque consistendi vires inde sortitur; sic ad B. Agricium fortissimum nostræ fidei fundamentum merito post Dominum refertur, quidquid in hoc templo Dei, quod nos sumus structuræ Dei, culturæ Dei, ædificationis Dei, vel usque modo superinferebatur, vel a modo superinfereendum esse speratur. Unde non immerito inestimabiliter a Domino coronatur, per quem ipsi, qui est mundi carnis perpetuus habitator, incomparabilis pretii in æternum mansura habitatio in nobis paratur. Verbum caro factum est, et salutari ipsius suorumque successorum doctrina nobis patefactum habitabit in nobis.

42 Instar itaque præclaræ cujuslibet structuræ materialis hujus Ecclesiæ statum quasi quoddam ædificium fabricæ spiritalis quoquo modo descripsimus, cujus fundamentum B. Agricium posuimus, cætera autem huic structuræ appendentia, imo ipsam gloriosam hujus domus Dei magnificentiam quam plurimum arguentia, parum quidem compendiosa licet recapitulatione, in hujus tamen materiæ locavimus compositione; eo videlicet locutionis ordine, quo ipsa hujus compositio materiæ unumquemque ex istis lapidibus vivis rationabili occasione nobis videbatur offerre. Hi sunt autem inestimabilis pretii lapides in domo Dei fulgentes, Maximinus, Agricius qui et primus, atque Nicetius Præstules præclari, sanctitate conspicui: qui templum Domini non parum decorantes, quam plurimum firmantes. De his itaque divæ memoriæ Patribus, Maximino videlicet atque Nicetio, necnon Agricio, ob ejus nominis titulum et memoriam, hæc cunctaque descripsimus, retulimus fidem atque firmam spem habere debemus, quod quantum faciem templi hujus præsentialiter exornant tantum et plus perpetualiter sufficiunt faciem placare

Consecratur
Episcopus,
c

Moritur
S. Agricius.

Sepelitur.

d

Quantum ei
debeat Eccle-
sia Treviren-
sis.

Epilogus.

NOT. B.
Lans SS. Agri-
cii, Maximi-
ni, Nicetii.

Fama S. Agri-
cii.

u

Prædicti
quantum futu-
ri sibi discet-
unt.

Moriturus, di-
vinitus jube-
tur successo-
rem sibi con-
secrare Ma-
ximum.

Ejus cum An-
gels familiaris.

b

S. Maximinus
divinitus mo-
nuitur, ut Epi-
scopatum sus-
cipiat.

Judicis

Judicis, et conscius Domini nostri Jesu Christi, qui vivit et regnat in secula seculorum, Amen.

a *Vita S. Maximini 29 Maii* : Maximianus divino instinctu gentilitate solum relinquens, atque in Belgicam Galliam migrans, in Trevirorum urbe substitit, et spectati Præsulis Agricii magisterio se informandum submisit, in quo tanta ubertas gratiæ spiritualis eminebat, ut apicem dignitatis ornaret titulo sanctitatis. Cujus rei fama tum et alios diversis ex partibus, tum etiam hunc Maximianum accierat. *Idem de Paulino alibi.*

b *De hoc S. Quirico agemus 6 Martii.*

c *In S. Maximini vita, solum dicitur S. Agricius illum suis benedictionibus confirmatum post se futurum designasse Pontificem. Post Agricii autem obitum, S. Maximianus consensu sacrorum ordinum, totiusque plebis annuis a vicinis Episcopis Pontificali est excellentia sublimatus. Idem scribit Brauerus.*

d *De sepultura S. Agricii primo loco, inquit Brauerus, veterum discrepant sententiæ : quippe S. Maximini cœnobii documentis, isthæc a multis seculis reconditum veneratumque, sicut etiamnum testatissimum est. At publicis nihilominus Trevecicorum gestorum litteris sepultus proditur apud corpus S. Eucharii; qui locus in D. Mathie monasterio veterum erat Episcoporum sepulture dicatus, ubi et S. Agricii extitit quondam titulus. Ceterum hæc res avorum memoria minus prudenter animadversa, exempli pravi dissensionibus locum aperuit; cœnobitis pio non magis quam perlinaci utrimque studio, corpus beati Præsulis sibi vindicantibus. At rebus attentata cura discussis et ad liquidum exploratis, Richardi excellentis memoriæ Pontificis sententiæ fuit, relicta in medio primæ sepulture causa, quod a majoribus factitatum constaret, in uno B. Maximini cœnobio beatissimi Pontificis et cineres colendas et honorandam memoriam. Ita ille. Caput traditur Colonia usservari.*

EX VARIIS.

Sepulchrum S. Agricii.

NOT. 13.

DE S. LEONTIO EPISCOPO CÆSARÆE IN CAPPADOCIA.

CIRCITER AN. CCCCXXVII. XIII JANUARIUM. SS. PP. CONC. NICÆNI laudati a Gregorio Presbytero.

Trecentos et octodecim sanctos Patres, qui concilio Nicæno interfuerunt, historica oratione laudavit eum anonymus scriptor apud Metaphrastem x Julii, tum Gregorius Presbyter Ecclesiæ Cæsareensis (sive, ut est in Græco, Georgius) qui initio septimi seculi vixisse se his verbis ostendit : Et nunc apud eos omnes celebratur et nominatur Nicæa, apud quos sanctorum horum trecentorum decem et octo Patrum honorata est synodus. Quantum autem illi pro ea laboraverint, et quantum ejus curam gesserint conjicere licet ex ea re admirabili quæ nostra ætate facta est. Nam cum ingrati fuissent Assyrii, et, per quod eis parta est salus, Romanum imperium deopulati essent et vexassent; et omnia (quid enim aliud dicendum est?) barbarica consumerent insolentia, permansit intacta a Babylonica omni contumelia, etc. Agit de Cosro juniore, qui a Mauricio Imper. restitutus in regnum, postea Romanos multis cladibus attrivit, donec ab Heraclio tandem debellatus est. Scripsit autem hanc sanctorum Patrum laudationem Gregorius, rogatu Theophili Episcopi Nicæni.

S. Leontii indolis.

2 *Horum porro Patrum quidam peculiorem in Ecclesia venerationem obtinent; Leontius Cæsareæ in Cappadocia Episcopus, qui unus e primariis fuit, Idibus Januarii. Quo die ista habentur in Martyrologio Romano: Cæsareæ in Cappadocia, S. Leontii Episcopi, qui sub Licinio adversus Gentiles, et sub Constantino adversus Arianos plurimum decertavit.*

Labores pro fide.

3 *Ejus multi quidem, inquit Gregorius Presbyter, etiam antequam veniret ad Nicenam synodum, emanarunt sudores propter fidem; multi autem per ipsam Martyres et victores athletæ prostraverunt adversarium; multique ejus usi vitæ magisterio cæli civis effecti sunt : quorum unus magnus ille inter victores Gregorius fuit, qui et reliquias sanctarum Martyrum Ripsimes et Gajanæ invenit, et incontinentem Tirdatē deiecit primum, post etiam ad fidem adduxit.*

S. Gregorii Armeni gesta.

4 *S. Gregorii Armeni vitam dabimus 30 Septemb. in qua tum de nece, inventione, honoribus SS. Ripsimes et sociarum, quæ 29 Septembris coluntur a Latinis, 30 a Græcis; tum de S. Gregorii ordinatione agitur. Anace patre cum tota familia interfecto, deportatus fuerat Cæsaream, ubi et Christianam hausit religionem : postea in Armeniam cum Tirdate reversus, plurimum ab eo fidei causa perpressus, in profundo barathro annis plurimis mirabili Dei providentia sustentatus; dein, ut Tirdate ejusque Proceres furere divinitus ob Ripsimes et sociarum eadem immisso liberaret, eductus, fidei quoque mysteriis illum ac regnum prope universum imbuat. Quare tandem ab eo missus est Cæsaream ad Leontium, ut ab eo Episcopus consecraretur, addita epistola, quam magno animi submissione Rex scripserat. Ilæ accepta epistola, inquit auctor vitæ S. Gregorii, Leontius magnam Gregorium et legatos accepit honorifice, et eum eum simul adhibitis aliis, qui aderant, Episcopis, consecrasset eum pari humanitate dimittit et honore.*

Consecratio per Leontium.

Id quando acciderit, inde colligi potest, quod Ripsime, ut Diocletiani Imperatoris libidinem declinaret, fugerat in Armeniam; neque multi videntur usque ad Tirdatis conversionem anni intercessisse. Fortassis eo tempore il contigit, quo Licinius in gratiam Constantini aliquam Christianis quietem indulxit. Baronius ad annum Christi 311 refert, ubi m. 23 et sequentibus de Gregorio agit.

5 *Eodem tempore, a Sancto quoque fortassis Leontio, in Ecclesia cœcæ Cæsareensi, Orthanes et Arostanos, quos Gregorius ex legitima conjuge olim juvenis susceperat, ad omnem Christianæ virtutis absolutionem instituti sunt : et prior quidem jam et gradu Presbyter erat, et officio Ecclesiastes, alter vero solitariam vitam complexus Deo vacabat : suntque ambo in Armeniam a Tirdate, tribus illustribus ad eos accersentis missis Legatis, perducti : Arostanos post Nicæno concilio interfuit; isque esse videtur qui Aristæus in subscriptionibus appellatur, Diospontanus in Armenia major Episcopus, aliis Acrites, et Aristarces.*

fili.

6 *Deinceps, ut a Leontio Gregorius, ab Archiepiscopo Cæsareæ Cappadociæ consecrari magnæ Armeniæ Episcopus consuevit. Ita Nicæni Græcus auctor (quem Baronius tom. 3, ad an. 311, num 24, aliique Sanctum appellant, putantque sanctum illum monachum esse qui 26 Novembr. colitur) in fragmento libri de Armeniorum erroribus : Deinde cum magnus Gregorius, qui fuit magnæ Armeniæ Episcopus, cavisset Armeniæ Episcopum a nullo alio esse ordinandum quam ab illius temporis Cæsareæ Cappadociæ Archiepiscopo, ubi ipse quoque ordinatus est; et horrendæ execrationes et anathemata in eos sit intentatum qui aliter faciunt; hæc quidem illi transgrediuntur : a Syriæ autem Amerano universalis eorum Episcopus ordinatur. Sin autem magnum Gregorium hæc constituisse; ostendant nobis ejus ad filios constitutiones, et os eis obturabitur.*

Episcopus primarius Armeniæ Cæsareensi consecrandus.

7 *Anno Christi 325, Paullino et Juliano Coss. habita est Nicæna œcumenica prima synodus. Ad eam cum proficisceretur Leontius, Nazianzo (quod oppidum est Cappadociæ secunde) cum aliis Episcopis transit, videturque ad Gregorii Theologi parentes divertisse, eoque presente vel baptizatus vel ad baptismum catechesei imbutus S. Gregorius Theologi pater, post illius loci Episcopus. Ita filius in laudatione senebri 1 Januarii, num. 13. Ac proinde cum res ita nata fuisset, ut ad profligandum imper exortum Arii insanum dogma, quo Divinitas scindebatur, permulti Episcopi Nicænam properarent; Deo sese veritatisque precibus tradidit, ac desiderium proficitur, communisque salutis auxilium ab iis poscit : in quibus illustris quoque Leontius erat, qui metropolim tum nostram moderabatur.*

Leontio præsentente baptismum poscit pater S. Gregorii Theologi.

8 *Quæ in concilio ediderit Leontius suæ eruditionis documenta, licet ex ipsis concilii Actis qualiacumque ea extant, colligere : ubi præclare ejus de altissimis nostræ*

Interest Nicænae synodo Leontius.

nostræ religionis mysteriis disputationes lib. 2 edit. Alfansi Pisani nostri. Et lib. 4, in Catalogo sanctorum Episcoporum, per quos Nicæna sancta et magna generalis synodus, ea quæ in ipsa per Spiritum sanctum iudicata sunt, omnibus super terram Dei Ecclesiis transmisit; inter primos ponitur Leontius Cæsareæ Cappadociæ, Ecclesiæ Domini ornamentum, Ecclesiis per eandem Cappadociam, et Galatiam, Pontum, Diospontum, Paphlagoniam, Pontum Polemoniacum, Armeniam parvam et magnam.

et cum eo Hermogenes.

9 Videtur, uti cum Alexandro Alexandriae magno Episcopo concilio interfuit Athanasius ejusdem Ecclesiæ Archidiaconus; et cum Macario Hierosolymitano, Eusebio postea Cæsareensis; ita et Hermogenes Leontio adfuisse. Nam Basilius utriusque in Cæsareensi cathedra successor in epistola 82, ad Patrophilum Episcopum ita scribit: Arium primum secuti, postea ad Hermogenem sunt mutata sententia conversi, qui ex diametro hostis erat Arii improbatæ opinionis, quemadmodum manifestum est ex fide quæ primum ab illo viro Nicææ pronuntiata est. Fuit vero Hermogenes, ut idem ostendit ep. 74, Cæsareæ post Leontium Episcopus. Neque hic adstipulamur Baronio an. 323, nu. 33, existimanti Basilium hic memoria lapsum: qui enim potuit non recordari quid decessores sui in ea re egissent, quam ipse in dies pertractaret?

Leontius senior.

10 Superstitem fuisse ad annos complures Leontium ex Gregorii Presbyteri conjici oratione potest, qui quæ de Patribus Nicænis inlefinite scribit, præcipue videtur de Ecclesiæ, in qua ipse degebat, asserere Antistite voluisse. Ita ergo habet: Illi autem non secus ac limpidi fluvii ex uno Nicææ fonte divisi, ad suum quisque gregem pervenerunt, fructum referentes beatæ peregrinationis salutare mundi symbolum. Et cum veneranda senectute, et in vitæ ex virtute profectu suæ parocciæ illustrassent curriculum, beatam fortem sunt consecuti.

11 Benignus autem et clemens Deus servorumque suorum amator beneficus, qui eos glorificat qui ipsum glorificant, cum eorum animas dignas censisset, ut fruere delictis in celo repositis; non sine munere ac præmio dimisit eorum castissima corpora, sed miraculo quod est præter opinionem, per hæc quoque suos honoravit ministros. Communem enim mortem tanquam naturalem eis somnum induxit. Unde quæ hos Patres susceperunt corpora, manserunt in uniuscujusque parocciis minime dissoluta. Horum autem fortasse sunt multi quoque alii testes, qui in locis viderunt id quod dicitur, et qui Sanctos ipsos, veluti quodam somno tenerentur, cum aliquando eorum ape-

Ejus corpus diutissime post mortem incorruptum.

rirentur loculi, in eis sunt complexi. Quin etiam sumus quoque nos hujus non falsi testes spectaculi. Angelis enim parvis Leontii Cæsareensium Ecclesiæ sanctissimi Præsulis, (interjicit in parenthesis, quæ supra de ejus ante Nicænam synodum laboribus retulimus) hujus inquam, pretiosas reliquias complures nobiscum videre, quæ neque pilos abjecerant, neque unguem amiserant; erant autem plenæ omni unguentorum fragrantia.

12 Hinc liquet primum ad 300 annos illud sancti Præsulis corpus mansisse incorruptum, tanto enim post intervallo scripsit Gregorius 2° non continuo, ut est in Nicæna synodo domum reversus, diem obiisse. Sepultus est autem in S. Hesychiei Martyris basilica. Ita enim dicitur in rito S. Basilii 14 Junii: Simulque concurrentibus duodecim Episcopis et multitudine civitatis, deposuerunt eum in arcæisimum marmoreum in templo sancti et gloriosi Martyris Hesychiei, ubi et Leontius ante eum Episcopus cum ceteris dormit. Hunc arbitramur esse Hesychieum Antiochenum Martyrem, quem Latini 18 Novembris, Græci 10 Maii venerantur. Ghinius forte hallucinatur, dum obiisse eum scribit circa annum 311, dum patrem uti baptizasse: voluit forte S. Gregorii Theologi patrem dicere, ast illum quoque non baptizavit Leontius, sed vel baptismo ejus vel catechesi interfuit, ut diximus. Denique Angelum pacis vocat Ghinius ex verbis, ut proficitur, Gregorii Presbyteri: at Gregorius ἰσχυροῦ, sive Angelis parem appellat.

Ejus sepultura.

Ghinius correctus.

13 S. Leontii reliquie, ut scribit Saussains, ab Oriente in Italian translate Vicentia in Gallias Othone imperante delatæ sunt, atque Metis in ecclesia S. Vincentii repositæ, ibidem cultu condigno observantur. At Sigebertus in Chronico ad an. 970 scribit a Deoderico Episcopo corpus S. Leontii Episcopi et Martyris Metas deportatum. Alius colitur Nicentiæ Leontius Martyr 20 Augusti, ut non est Episcopus.

S. Leontii reliquia.

14 Quædam scripsisse Leontius videtur testante S. Athanasio orat. 1 contra Arianos: Si scripta ista ab orthodoxis proficiscerentur, qualia sunt magni illius et Confessoris Hosii, Maximini Gallie, aut ejus successoris, aut Philogonii et Eusthatii Orientis Episcoporum, aut Julii et Liberii Romanorum Pontificum, aut Cyriaci Mysiæ, aut Pisti et Aristæi Græciæ Episcoporum, aut Silvestri et Protogenis Daciæ, aut Leontii et Eupsychiei Cappadociæ Episcoporum, etc. nihil esset quod in his scriptis suspicari: sincera enim et simplicia Apostolicorum virorum ingenia sunt. Cujusmodi vero illa fuerint scripta, hæc complevimus.

Scriptu.

NOT. 16.

DE S. HILARIO EPISCOPO PICTAVIENSI IN GALLIA.

§ 1. S. Hilarii nominis celebritas, publicæ veneratio.

AN. CHR. CCLXXII. XIII JANUARIJ. Urbs Pictavorum

Pictaves Aquitanie populi, Ptolemao Πίτρουες, in tres hodie tribuantur Episcopatus, Maleacensem, Lucionensem, omniumque celeberrimum Pictaviensem: hujus sedes civitas Pictavorum, sive Pectavorum, ut habet vetus nostra MS. notitia provinciarum; deinceps Pictavis, Pictavum, urbs Pictavi, Pictaviensis civitas, Pictavia, et Pictavium dicta: quæ an Augustoritum, Limonumve Ptolemæi sit, disputant alii. Quando isthæ Episcopalis erecta sit Sedes, non proditur. Cl. Roberti aliorumque catalogus primum Antistitem exhibet S. Victorinum, scriptis et martyrio Diocletiani persecutione obito illustrem, ut 2 Novembr. dicemus, a quo Christianæ religionis præceptis imbutos Pictavis Probo et Carino Imperatoribus asserit Galesinius.

2 Demochari, Chemu, Roberto decimus memoratur S. Hilarius, qui in MSS. ab eodem Roberto citatis nonus est, omisso nimirum Pascentio I, quem rectius fortassis Maxentium I, dixerimus, S. Maximini II, Trevirensis Episcopi fratrem natu majorem, qui selisse jam tum videtur, cum ille ad S. Agricium (de quo jam actum) Treviros profectus est. Et ipse tamen jam an. 336 Episcopus erat Maximinus, cum isthuc releyatus Athanasius est. Hunc vero Maxentium quidam cum S. Maxentio incluso, de quo 26 Junii, plures cum Maxentio II, (si fuit secundus aliquis, quem vulgo statuant decimum quintum ejus Sedes Episcopum) confundunt. Nam quod Maxentium, Maximinum, ac Jovinum (qui 1 Junii colitur) volunt S. Hilarii discipulos fuisse, hæc satis probamus; cum Hilario Maximinus hæc paulo fuisse ætate provector videatur.

Ejus Episcopus Hilarius.

3 Porro Hilarium adhuc superstitem Fratres Concilii Parisiensis, an. Ch. 362, fidelem Dominici nominis

EX VARIIS.

vitam ejus et miracula a morte patrata duobuslibris comprehendit, quos cum variis MSS. continemus. Miraculum his unum addidimus ex S. Gregorio Turonensi lib. de gloria Confessor. cap. 2, plura ex Flodoardo lib. 4 hist. Ecclesie Remensis cap. 48, nonnulla e Boucheto. Denum varia de reliquiarum translationibus discutimus.

12 Unum hoc loco vocari a quopiam in questionem potest: Quis hic sit Fortunatus, quis Pascentius Papa, cujus jussu conscripta Hilarii vita. Fuit Venantius Honorius Clementianus Fortunatus Presbyter Italicus, qui extrema aetate, cum diu in Gallia habitasset, creatus tandem Pictaviensis Episcopus, egregia doctrinae et religionis laude floruit. Eum vita hujus doctorem asserit Joannes Trithemius lib. de scriptoribus Eccles. qui tamen librum unum non duos citat. Idem Bouchetus in Annalibus Aquitanie, Bellarmius de Scriptor. Eccles. Posssevius in Apparatu sacro, Vossius de scriptoribus Latinis, Molanus in notis ad Usuardum, Matthias Lambertus in vita S. Hilarii a se Belgice edita, Jacobus Tiquou in vita Gallice edita, Henricus Fabricius in vita Germanica, aliique sentiunt. Eadem Surii rancus fuit, scribens auctorem Fortunatum tunc adhuc Presbyterum; quem post Pataviensem Episcopum fuisse addidit in tertia editione Garnevetius, et claruisse circa annum Christi 570 sed Pictaviensem, ut opinamur, voluit occidere. Gillotus in editione operum S. Hilarii, vitam ex Suria praeimitit, praetitulatque ipsis Surii verbis: auctore Fortunato tunc adhuc Presbytero, in propria de gestis S. Hilarii commentatione, auctorem vitam solum Fortunatum vocat, alterum Fortunatum citat Fortunatum Episcopum Pictaviensem, qui claruit circa annum 590 ut videatur duos agnovisse Fortunatos. Baranus in Notis ad Martyrol. Roman. Fortunatus, ait, res gestas Hilarii duobus libris conscripsit, sed ex multis vix pauca perstrinxit: habet et Venantius Fortunatus de eodem epigramma lib. 2, non tamen distinguit Fortunatos Baranus, cum unum eandemque ceasent tom. 4 unu. Eccl. an. Christ. 369, num. 25. Extat, inquit, de eodem S. Hilario epigramma Venantii Fortunati, qui itidem edidit duos libros, quorum prior de vita, posterior de miraculis S. Hilarii inscripti habentur.

13 Christophorus Brawerus noster in vita Venantii Fortunati quam praeficit ejus poematis a se vulgatis et illustratis, cum ob Surii auctoritatem hujus quoque operis parentem agnoscat; licet subtilitate ob styli varietatem. Ita ergo scribit: Hujus itaque (Surii nimirum) praesertim indicio constat, primo quidem Fortunatum S. Hilarii Pictavorum Episcopi vitam duobus libris, qui ad xiv Januarii leguntur, scripsisse, exilius tamen, nec qua solet ubertate, ut manus alienae vestigium agnoscere queas. Extat ad eam vitam praefatio Pascentio Patavorum Episcopo inscripta, qua pro insita modestia se obnixè purgat, quod inter ingentia lumina, Euphraten puta S. Hilarii et B. Hieronymi Nilum, siccos fuerit ausus cursus extendere suos. Hæc ille.

14 At Pascentius non Patavorum, sed Pictavorum Antistes fuit, tractus ejus nominis. De quo Claudius Robertus: xxix Pascentius III. Ei dicat vitam S. Hilarii Fortunatus, eum appellans Dominum sanctum et meritis beatissimum Papam. Successit Pientio ex jussu Regis Chariberti, cum antea Abbas basilicæ S. Hilarii esset. Ita Greg. Turon. lib. 4, cap. 18. Obiit autem Chariberti regni anno 9, Christi proxime 570, nec multis post ejus mortem annis praefuit Pascentius. Non tempore Sigeberti Marovius Episcopatum urbis adeptus est, inquit idem Turonensis lib. 9, c. 40. Ast occisus est Sigebertus nu. Christ. 575, regni 14, ætatis 30, ut idem Greg. Turon. lib. 4 in fine.

15 Claudius Robertus scribit Venantium Fortunatum venisse ex Italia in Galliam un. Christ. 575. Post mortem igitur Pascentii III. Citat Reginonis et Sigeberti Chronica: ille isthic Fortunati non meminit, hic

ita scribit ad eum annum: Fortunatus poeta veniens ab Italia claret in Gallia. Citius venisse patet ex carm. 4, lib. 6, ubi Charibertum Regem adhuc superstitem laudat. Imo cum anno 567 obierit Athanagillus Gothorum in Hispania Rex, quo conciliante, filius ejus Brunichildem Sigebertus, Gelesuintham Chilpericus duxere; liquet ambarum nuptias ante eum annum contigisse. At Fortunatus, quem prius in Sigeberti regnum venisse observat Brawerus, jam tamen in Aquitaniam abierat, cum isthic excepta est Gelesuintha. Ita namque lib. 6, car. 7, ipse canit.

Post aliquas urbes Pictavas attingit arces,

Regali pompa prætereundo diem:

(Inelytus ille quibus vere amplus Hilarius oris

Et satus et situs est, ore tonante loquax;

Trax, Italus, Scythæ, Persa, Indus, Geta, Dacia,
Britannus

Hujus in eloquio spem bibit, arma capit.

Sol radio, hic verbo, genitalia lumina fundit,

Montibus ille diem, mentibus iste fidem.)

Hanc ego nempe novus conspexi prætereuntem

Molliter argenti turre rotante vehi.

16 Verum esto, inquit, magna fuerit notitia familiaritasque mutua et Venantii Fortunati et Pascentii III, alium tamen Pascentium compellat auctor noster, ut liquido collegi ex ejus præfatione videtur, in qua enutritum a S. Hilario asserit: Me dignatus es, inquit, o Pascenti, perurgere, quo de actibus sacratissimi viri Hilarii Confessoris, qui te ab ipsis incunabilis ante sua vestigia, quasi peculiarem vernulam, familiariter enutrivit; ut impensi muneris vel verba rependerem (MS. rependeres) et si non plene vel quadam ex parte complexa perstringerem; quatenus dum gregis auri-bus vox (toties scilicet audita) quodammodo, et vita Pastoris, antiquissimi (oculis percepta) resonaret, et ille probaret ministerium et ipse non celaves affectum. Hæc Fortunatus. At Pascentium III, annis fere ducentis ab obitu S. Hilarii creatus est Episcopus. Alius fuit Pascentius, quem secundum stant, qui Maxentium decessorem S. Hilarii, Pascentium I, vocant. Is proxime S. Hilario successit, et forte vel ideo electus, quod in ejus domo a puero ita esset educatus, ut in eo doctrinam, zelum, pietatem magistri sui esset agnoscere. Eum discipulum S. Hilarii appellat Bouchetus. Is videtur S. Hieronymum rogasse, ut Hilarii vitam scriberet; quod ille recusavit, ut hic dicitur, attentare, quia huic materiei se imparem ætenuis judicaverit ut taceret.

17 Pergit auctor: Et cum consultum sit mihi mirari, quam loqui, æquabilis fuerat hæc B. Ambrosio de fratre scribenda mandare, cui verba virtutibus conjuncta sunt. Potuit S. Ambrosius Medialunensis ante Episcopatum, vel in natali sibi Gallia, vel in Italia, consuetudinem cum celeberrimo Antistite Hilario, vir ipse illustris, et si aliquanto aetate minor, contraxisse; præsertim cum Insabres excoluisset post exitum Hilarius tradatur, ubi vel publicam vel privatam rem fortassis tunc curabat Ambrosius, post paullo Liguria auxiliæque præpositus. Rufinum audi lib. 10, hist. Eccl. cap. 30 et 31. Singulas quasque Ecclesias abjurata infidelitate ad sanitatem recte fidei revocabat Eusebius Episcopus Vercellensis, maxime quod Hilarium, quem dudum cum ceteris Episcopis in exilium trusum esse memoravimus, regressum jam et in Italia positum, hæc eandem erga instaurandas Ecclesias fidemque Patrum reparandam reperit molientem. Nisi quod Hilarius, vir natura lenis et placidus, simulque eruditus, et ad persuadendum commodissimus, rem diligentius et aptius procurabat. Qui etiam libros de fide nobiliter scriptos edidit, quibus et hereticorum versutias, et nostrorum deceptiones, et male credulam simplicitatem ita diligenter exposuit, ut et presentes et longe positos, quibus ipse per sese disserere viva voce non poterat, perfectissima instructione corri-geret. Ita duo isti viri, velut magnifica quedam mundi lumina, Illyricum, Italiam, Galliasque suo splendore

An Venantius Fortunatus ejus auctor.

Stylus non qui in aliis ejus scriptis.

Quando vixerit Pascentius Episcopus.

Quando Fortunatus.

Senioris Pascentii abis.

An S. Hilarius S. Ambrosio notus.

S. Hilarius in Italia laborat.

splendore radiarunt, ut omnes etiam de abditis angulis et abstrusis hæreticorum tenebræ fugarentur. Hæc *Raffinus de S. Hilarii in Italia laboribus, in quam rursus postea rediit cum Mediolani Valentiano Imperatori subdolum Auxentii fidem conatus est patefacere. Tunc igitur coaluerit inter eum Ambrosiumque amicitia tam arcta, ut fratres hic Auctor vocet.*

18 *Gregorius Turonensis lib. de gloria Confessorum, cap. 2, ait virtutes multas ad S. Hilarii sepulchrum ostensas narrari, quas liber vitæ ejus continet, non indicato auctore, quod alibi facit ubi a Venantio Fortunato id præstitum : ita cap. 96. Albinus autem Confessor, cujus nuper vitæ liber a Fortunato est conscriptus Presbytero, etc. et cap. 45, relato de S. Severino Episcopo Burdegalensi miraculo, subdit : Vitam tamen hujus postquam hæc scripsimus a Fortunato Presbytero conscriptam cognovimus, et lib. 5, hist. Franc. cap. 8, de S. Germano Episcopo Parisiensi ita scribit : Si quis tamen strenuus virtutes, quasi in corpore fecit, sollicite vult inquirere, librum vitæ illius, qui a Fortunato Presbytero composuit est, legens, enucta reperiet. Eiusdem carmen vitæ lib. de gloria Martyrum, c. 42. Factus Episcopus Turonensis S. Gregorius an. 572, obiit circa an. 596, 17 Novemb. Ei Venantius Fortunatus sua dicavit poemata. Nam Turones profectus ad S. Martini visitandum sepulchrum, cum se Gregorio Episcopo mirifice probasset, multos versus ejus rogatu vario argumento fecit, ejusque vitam prope omnem enarravit. An non ex hac mutua utriusque benevolentia conjici potest, minime omissurum fuisse Gregorium Fortunati nomen, si cum hujus quoque vitæ scisset auctorem?*

19 *Quid si vita antiquior Hilarii, Pascentio illi antiquo dicatu, a Fortunato idem recensita, aucta, editoque est? Bouchetus certe passim in Annal. Aquitanie et Saussaius xxv Novemb. S. Justum Presbyterum et S. Hilarii discipulum scribunt ejus vitam tradidisse litteris. Eam ex archivis Ecclesie Pictaviensis altero miraculorum libro auctam ediderit fortassis Venantius Fortunatus; atque uti modo qui vitas Sanctorum antiquitus scriptas solum publicaverunt eorum auctores vulgo habentur citanturque, Metaphrastes, Lipomunus, Capgravius, Surius, alique ita auctor vitæ eruditus sit, adeoque nomen ejus forte proœmiis intrusum, cum ante Justi legitur. Addiderit etiam præfationem aliam ad Pascentium juniorem. Quare cum duobus Pascentiis dicata a duobus auctoribus vitæ esset, unus idemque existimatus fuerit Pascentius, unicus auctor Fortunatus, omissa posteriore, quæ sola erat ejus, præfatione. Verbi Saussaii de Justo sunt: Postmodum S. Justus profectus ad S. Hilarium Episcopum Pictaviensem, singulare tum lumen religionis, ascitus ab ipso in disciplinam et contubernium, ob nitidos mores et perspicuam Spiritus sancti gratiam Presbyter ordinatus est, atque ad Petracorienses directus, prædicatione Evangelica cum fideles confirmavit, tum plerosque Ethnicos convertit; hæreticos autem, qui Arianismum exitiosa manu spargebant, forti relictatione repressit. Deinde reversus ad S. Hilarium, præcipuus ei hæsit assecla ac cooperarius, cui et morienti cum assisteret et odorem percipitnavissimum, et lumen perspexit splendidissimum, quo ille spiritum beatum exhalando totum cubiculum perfudit. Is Justus ille est, qui sedulus beati Antistitis comes gloriosa ejus facinora, quæ viderat, veraci stylo descripsit. Ex cujus charta, quæ diu a posteris multa religione servata est, Hildebertus eruditissimus suo revo Episcopus testimonia tamquam exploratæ auctoritatis Turonis in Patrum consensu laudavit. Nec vero solum gestorum S. Hilarii fidelis scriptor fuit Justus, sed et morum ac miraculorum suspiciendus imitator. In quibus mira frequentique captivorum liberatione Pictavis incluruit. Quem ideo Pictavienses evidentiâ ejus sanctitatis commoti, in demortui S. Hilarii locum sufficere cogitarunt, atque reipsa sublegissent, ni humilitatis discipulus, tanto se oneri ratus*

imparem, semet mature subduxisset. Verum ista hæcletenus.

20 *Bouchetus sancti illius Justi vitam citat, quam necdum vidimus. Hildebertum vero idem vocat Hildebrandum Episcopum Cenomanensem, qui vitam S. Hilarii scripserit tempore Henrici et Alienoræ Ducum Aquitanie et Regum Angliæ, quorum nuptiæ inciderunt in omnium Chr. 1151, testante Westmonasteriensi, cum tamen necdum Rex esset Henricus. Verum nullus tum Cenomanis sedit Hildebrandus. B. Hildebertus anno Christi 1129, ex Cenomanensi factus Archiepiscopus Turonensis, obiit 19, Decembr. an. 1136, vitamque scripsit S. Hugonis Abbatis Cluniacensis, quam 19 Aprilis dabimus, et carmine vitam S. Mariæ Ægyptiacæ, atque aliorum Sanctorum.*

21 *Verum ut demus a S. Justo aliove scriptam primum S. Hilarii vitam, ac Pascentio fortassis illi seniori dicatam; probabilis tamen existimamus, eam quæ in manibus est, a Venantio fortunato, sive ex veteribus monumentis erutam atque expositam paululum, (unde illa fortassis styli a reliquis ejus operibus diversitas) sive compositam de integro. Nam eadem est primo et secundo libro Pascentii compellatio: ad secundum librum constat esse Venantii vel ex eo quod miraculo primo narrat vixisse tum, cum ista scriberet, Probianum Episcopum Bituricensem, qui anno 555. Concilio Parisiensi non interfuit, et in, an. 557, obiitque ante an. 573, cum ejus successor Felix eo anno Concilio Parisiensi subscripserit. Nam quod Pascentium dicit ante S. Hilarium, veluti peculiarem vernulam educatum, indicat in Ecclesia Pictaviensi a puero institutum, non aliunde ulscitum. Quæ de S. Hieronymo dicuntur, nisi sint ex priori vita transcripta, ita possunt exponi, ut velint tam illustria esse Hilarii gesta, ad quæ vel ipse S. Hieronymus conscribendum non facile esset necessarius; et querendum quæpiam S. Ambrosii similem, qui, ut ille fratrem Satyrum, ita Hilarium dignis offerat laudibus. Nam si alioquin prior liber a coævo scriptus auctore, cur non Concilia post exitum habita in Gallia recenset? cur enim vocat antiquissimum Pastorem, qui unper vixisset?*

§ III. S. Hilarii patria, studia, conjugium.

Passim Venantius Fortunatus cum Pictaviis genitum, situm, et satum ait, ut lib. 2, car. 16 et alibi, præsertim lib. 8, car. 1, de seipso scribens :

Pictavis residens, quæ Sanctus Hilarius olim Natus in urbe fuit, notus in orbe Pater.

Auctor vitæ solum Aquitanum appellat; Igitur B. Hilarius, inquit, Pictavorum urbis Episcopus, regionis Aquitanie partibus oriundus fuit, quæ ab oceano Britannico fere millibus nonaginta sejungitur. Saussaius asserit in pago Claro, non procul a castro Passavantie, ipso in Pictaviensi agro, nobili familia, cui a Mureto nomen, patre Francario natum. Est Clarus vicus, castrumque Passavantia in agro non Pictaviensi, sed Andegavensi ad fluvium Laionem, qui in Ligerim influit. Testatur Bouchetus cap. 6, Annal. Aquitanie nonnullis existimari oriundum ex Santonum oppido Burgo (forte Talliaborgo) ad Cavantonum fluvium; ubi alii ex inferiori Pictavorum agro, loco quem Naliens vocant. Burgensem appellat D. Antoninus par. 2, tit. 11, cap. 3. Quæ tamen voce Bituricenses significari alicubi observavimus. Addit ipse Bouchetus in sede parochiali S. Hilarii Clissonii (Clesse vocat, juxta Mortanum Pictavorum) parentum ejus repertum sepulchrum fuisse, viginti annis antequam opus suum ederet, nimirum circa an. Chr. 1500. Patrem Francarium appellat, nomen matris non exprimit. Distat Clissonium quinque leucis ab urbe Nannetum, septem Mortania, ad fluvium Sehtim.

23 *Bouchetus, cumque secutus Saussaius, aint primum etatis annis obtuso ingenio fuisse; et Romam primum, deinde in Græciam profectum, sapientiæ et raræ eruditionis ac eloquentiæ, assiduo decennii studio,*

EX VARIIS.

Fortis et Hildebertus Cenomanensis.

Venantius Fortunatus vel scripsit, vel expositit.

Fortunatus S. Gregorio Turon. amicus.

Aut S. Hilarii antiqua vita a Fortunato erudenter edita.

S. Justus S. Hilarii discipulus ejus vitam scripsit.

Patria S. Hilarii Pictavium,

aut saltem Aquitania;

alibi Clarus vicus,

alibi Burgum oppid.

Parens ejus.

Ubi studierit.

EX VARIIS.

studio, ornamenta comparasse, etc. Quæ forte nituntur auctoritate D. Hieronymi, qui eum ab Heliodoro Presbytero, dein Episcopo Altinensi, in litteris Grecis adjutum scribit, epist. ad Marcellam: Quo, inquit, tam familiariter uteretur, ut ab eo quæ intelligere non posset, quomodo ab Origene essent dicta, quæreret. Sed hæc Doctorum potius invicem consulentium collationes erant. Gillofus ait de institutione litterarum, et ubinam bonis artibus sit imbutus, quibusve præceptoribus profecerit, nihil reperiri.

An adultus ad fidem sit conversus.

24 Deducunt nonnulli ex ipsius verbis lib. 1, de Trinitate, eum jam adultum ex lectione librorum Moysis et Prophetarum fuisse ad Christianam fidem conversum, et lavacro regenerationis ablutum. Verum erit fortassis, qui ex his verbis deducat, non tam conversam quam ex vera contemplatione ad altiore sanctissimæ Trinitatis, quibusdam velut gradibus, pervenisse cognitionem, quamens in novam dicitur nativitatem per fidem vocata, et ad caelestem regenerationem obtinendam potestati suæ permissa. De baptismo certe duntaxat ante Episcopatum suscepto ipse lib. de Synodis in fine testatur: Regeneratus pridem, et in Episcopatu aliquantisper permanens, fidem Nicænam nunquam nisi exultans audivi: sed mihi Homousii et Homiisii intelligentiam Evangelia et Apostoli intimaverunt. Ubi studium sacre scripturæ indicat. Optimum semper fuisse Christianum scribit Vincentius Bellovacensis lib. 14, cap. 25, et ex eo S. Antoninus loco citato. Fortunatus infra in vita: A cubilibus tanta sapientia primitiva lactabatur infantia, ut jam tunc potuisset intelligi, Christum in suis causis pro obtinenda victoria necessarium sibi jussisse militem propagari.

Conjugatus ante Episcopatum,

post continentem.

25 Conjugem duxit, filiamque ex ea suscepit. Deinde, ut Fortunatus addit, seipsum propria disciplina coercere intentus, quasi futuram speciem indicans, ut irreprehensibilis in templo Christi præpararetur Sacerdos. In Breviario Romano dicitur in matrimonio quasi monachi vitam egisse. Sciebat enim temper aut Episcopos virginesse, aut postnuptias continentem, aut viduos qui unam tantum habuissent uxorem, at certe post sacerdotium in æternum pudicos, ut post a S. Hieronymo scriptum est: cujus hæc exprobatio Joviniano facta lib. 1, adversus eum, continentiam Episcoporum confirmat; ut miremur Bonchetum negare ab antiquis assertam. Certe confiteris, inquit Hieronymus, non posso esse Episcopum, qui in Episcopatu filios faciat; alioquin si deprehensus fuerit, non quasi vir tenebitur, sed quasi adulter damnabitur.

Filia quando nati.

26 Quando nata sit Hilario filia, inde potest quod tempore exiit parentis jam nubilus fuerit. Bonchetus conjugem intuisse ait dudum ante obitum Constantini Magni, qui decessit anno Chr. 337, atque ante annum 340, Episcopum creatum. Aliquantisper se in Episcopatu permanens, ut supra dictum est, testatur, ante turbas ab Ariminis in Gallia exortas, atque ἐπεὶ οὐκ ἔστιν ἐπισημασμένον ex sacra Scriptura, non ex synodo Nicæna, didicisse.

§ IV. Exilium, tempus obitus.

Conciliabula Ariminorum.

Habita est in Gallia synodus Arelatensis an. Chr. 333. In ea, cum certe Biterrensi, de qua mox, a Saturnino Episcopo Arelatensi Arianae factionis, damnatus Hilarius quasi ipse audiri ut Episcopum non oporteret; ut de se lib. contra Arantium testatur. Successit an. Chr. 333, synodus Mediolanensis. De ea ipse Hilarius in libello ad Constantium: Eusebius post Arelatensem synodum, eum Paulinus Episcopus tantis istorum sceleribus contraxisset, venire Mediolanum præcipitur, collecta jam illic malignantium synagoga. Acti tum plerique orthodoxi in exilium Antistites, Arbetione et Lolliano Coss. ut Sulpicius infra nu. 2. S. Hilarius, ut lib. ad Constantium ait, se post Sanctorum virorum exilia Paulini, Eusebii, Luciferi, Dionysii, a Saturnini, et Ursatii, et Valentis communione cum Gallicis Episcopis separavit.

Non communicat is Hilarius.

28 Eum tunc adhuc in Gallia fuisse, ex Sulpicio Severo de vita S. Martini constat. Hic enim anno 336, a militia missionem impetravit a Juliano Casare, ut primum hic in Gallias venit, exercitumque apud Vangionum civitatem coegit. Exinde S. Martinus, inquit Severus, relicta militia S. Hilarium Pictavæ Episcopum civitatis, cujus tunc in Dei rebus spectata et cognita fides habebatur, expetivit, et aliquamdiu apud eum commoratus est. Tentavit autem idem Hilarius, imposito Diaconii officio, sibi eum arctius implicare, et ministerio vincire divino. Sed eum sæpissime restitisset, indignum se esse vociferans, intellexit vir altioris ingenii, hoc eum modo posse constringi, si id ei officii imponeret, in quo quidam locus injuriæ videretur. Itaque Exorcistam eum esse præcepit. Quam ille ordinationem, ne despexisse tanquam humiliorem videretur, non repudiavit. Nec multo post admonitus per soporem, ut patriam parentesque, quos adhuc gentilitas detinebat, religiosa sollicitudine visitaret, ex voluntate S. Hilarii profectus est, multisque ab eo adstrictus precibus et lacrymis, ut rediret, mœstus (ut ferunt) peregrinationem illam aggressus est, contestatus fratres, multa se adversa passurum. Hæc Severus, qui proscribitur iter S. Martini in Italiam, habitationem Mediolani, et fugam ad insulam Gallinariam, ex eaque reditum cum S. Hilario ab exilio in Italiam et inde in Galliam reverteretur. Quare idem Severus censendas est duo Concilia, Arelatense et Biterrense, brevitatis causa conjunxisse, dum scribit: Ceterum a nostris tum apud Arelatem ac Biterras oppida Galliarum Concilia fuere. Nam Biterrense non immediate post Arelatense, sed interposito Mediolanensi coactum est.

S. Martinum Exorcistam consecrat.

29 In Biterrensi ergo, eodem anno 336, eum hæresim Ariana, præcipuis Episcoporum proscriptionibus, ingerere pararet apertius audaciusque Saturninus, gravissimum fidei periculum longe ante prævideus S. Hilarius, Gallicanis Episcopis per factionem pseudoapostolorum ad Biterrensem synodum compulsis, cognitionem hujus hæreseos obtulit. Sed hi timentes publicæ conscientia, audire ingesta ab eo noluerunt: putantes se innocentiam suam posse Christomentiri, si volentes nescirent, quod gesturi postmodum essent scientes. Ejectus tum Scie suo a Constantio Hilarius est, atque exinde toto tempore in exilio detentus, ut ipse lib. adversus Constantium de se scribit. Et S. Hieronymus infra lib. de scriptoribus Eccles. Hilarius urbis Pictavorum Aquitanæ Episcopus factione Saturnini Arelatensis Episcopi de Synodo Byterensi Phrygiam relegatus.

Ejectus in exilium an. 336.

30 Quarto exiit ejus anno, Christi 339, habita est synodus Seleuciensis in Isauria, ad quam evocatus idem venit Hilarius. Inde Constantinopolim profectus, audientiam Constantii poposcit, ut de fide eorum adversariis discerneret. Sed jussus redire in Gallias, per Illyricum et Italiam splendore doctrine suæ hæreticorum tenebras dissipavit, adeoque circa finem anni 360, ad suos in Galliam pervenit. Quo anno dicitur ab Hieronymo in Chronico, Gallia per Hilarium Ariminensis perfidiae dolos damnassee: quod tamen potissimum factum in Concilio Parisiensi 1, habito anno Liberii Papæ II Juliani Aug. 2, Christi 362. Hanc Hilarii inter redundam verbi divini prædicationem extollunt Socrates lib. 3, cap. 8. Sozomenus lib. 3, cap. 12, et Rufinus § 2, citatus.

Interest concilio Seleuciæ.

Remittitur in Galliam.

not. 17.

31 Sexto tandem anno postquam redierat, in patria obiit, inquit Severus. Cum vero dies obitus putetur incidisse in Idus Januarii, referendus videtur ad annum Christi 367, quo Valentianus et Valens Imperatores tertium imperii annum explebant, et quartum auspiciabantur 25 Februarii. S. Hieronymus in Chronico: Hilarius Episcopus, inquit, Pictavis moritur. Ad eorundem Imperatorum annum tertium plurima MSS. apud Pontacum, et excusum ab Antberto Miræ ea re-vocant verba; quo videlicet anno dicitur ibidem, Gratia-

Moritur, 13 Januar. 337.

nus

nus Valentiniani filius Imperator Ambianis factus, quod ix Kal. Septemb. Lupicino et Jovino Coss. contigit, ut ex Idatis constat. At Gregorius Turon. lib. 1, hist. Franc. c. 36, aut ut alii distinguunt, 39. Quarto, inquit, Valentiniani et Valentis anno S. Hilarius apud Pietavos, plenus sanctitate et fide, multis undique virtutibus editis, migravit ad caelos. Quartum vocavit annum, quod cum proximo mense Februario essent inchoaturi. Ita Hermonnius Contractus anno Valentiniani et Valentis 4, Christi 367, verba S. Hieronymi suo Chronico inseruit: Hilarius Pietavis Episcopus moritur. Eundem obitus omnium statuit Haræus ad ejus vitam et alii.

Non 369, nec 10 annis post Conc. Ariminense venit Mediolanum.

32 Existimat Baronius anno 369 obiisse, propter verba Auxentii Ariani Mediolanensium Episcopi ad Valentinianum et Valentem suggererent, etiam importuna interpellatione, Hilarius, (ut ipse libro contra Auxentium scribit) Auxentium blasphemum esse, et omnino hostem Christi habendum: adjeveratque, eum aliter credere quam Rex ipse et alii omnes haberent. Quibus rebus permotus Imperator, audiri eos a Quæstore et Magistro præcepit, consentientibus una Episcopis fere decem. Ibi Auxentius fidem subdole mentitus, tum alia quedam falso asseruit, tum epistolam ad Imperatores dedit, cujus hoc principium est: Ego quidem, piissimi Imperatores, existimo non oportere sexcentorum Episcoporum unitatem, post tantos labores, ex contentione paucorum hominum, refricari, abjectis decretis autè anno decem, sicut et scripta manifestant. Baronius anno 369, num. 6, omnino censet Concilium Ariminense habitum anno Cl. 359, Eusebio et Hypatio Coss. hic intelligi. At si vera isthic scribit mendacissimus hæreticus, qui potuit anno 369, Idibus Januarii obiisse Hilarius? Non nisi sub finem anni 359, aut etiam serius absolutum est synodus Ariminensis, cum clausi jam septimum mensem agerent intra unam urbem injuria hyemis et inopia confecti, ut Severus infra. Ab exitu vero anni 359, ad initium 369, non potuit bona fide unius 10 numerare Auxentius. Quid quod postquam ea ille scripsit, Mediolanum reversus in Galliam est Hilarius, librumque contra Auxentium scripsit? Ut si de Ariminensi synodo accipi illa debent, atque ab ea numerari anni 10, usque ad hanc Mediolani habitam disceptationem, spatiumque Hilario tribui et repetente Gallie, et conscribende ad Episcopos contra Auxentium epistolæ; necessario fatendum sit eum vix anno 370, saltem Idibus Januarii, obire diem potuisse. De reditu suo ipse testatur: Cum hoc mysterium impietatis, inquit, diu occultatum jam non taceretur; dieeremque fingi omnia, fidem negari. Deum atque homines illudi; jubeor de Mediolano proficisci, cum consistendi in ea invito Rege nulla esset libertas. Sed sit sane de synodo Ariminensi in epistola Auxentii sermo: at numerus corruptos esse fatendum est; sicque fortassis non x annis sed v, aut iv scripserit. Nam non sexcenti Ariminum Episcopi convenere, sed supra quadraginta non multi. Ita Severus infra num. 4. Ita missis per Illyricum, Italiam, Africam, Hispanias, Galliasque Magistris Officialibus acciti, aut maecti (forte coacti) quadringenti et aliquanto amplius Occidentales Episcopi, Ariminum convenere. Athanasius epistola de synodis Arimini et Selencia, circa initium: οἱ δὲ ἐν τῇ Ἀρμίνῳ συνηλθόντες ἦσαν δὲ ἐν αὐτῇ Ἐπισκοποὶ ὁ καὶ πλείους. Convenerunt illi Ariminum: erant autem Episcopi quadringenti, et amplius, et circa medium: Τόδοις ἐπὶ μαρτυροῦσιν οἱ ὄντες ἐν τῇ Ἀρμίνῳ συνηλθόντες Ἐπισκοποὶ ὁ καὶ πλείους. His attestantur et qui nunc Ariminum convenere Episcopi quadringenti et plures.

Non fuere in Arimineaest 600 Episcopi.

Concilia in Oriente et Occidente habita post mortem Constantii contra Arianos.

33 Omnino ergo existimamus S. Hilarium, contra Auxentium acturum, Mediolanum venisse, et Valentinianum convenisse, cum hic ipso intercalari die anni bissextilis 364. Imperator creatus, divisu cum fratre Valente mox iv Kalend. Aprilis imperio. Mediolanum discessit, ut scribit Ammianus Marcellinus lib. 26, cap. 10. Tunc enim, ut lib. 12, historiae miscellæ cap. 3, refer-

tur, Episcopi Hellesponti, Bytbyniæ, et quicumque consubstantialem Patrem et Filium prædicabant, Legatum ad eum miserunt Hypatium Heracleæ Perinthi Episcopum quatenus dignaretur interesse. Is cum adisset Imperatorem, et Episcoporum legationem intimasset, respondens Valentinianus: Mihi, inquit, cum subjecto populo de hujusmodi negotiis curiose agere fas non est. Ut ergo videtur vobis Sacerdotibus, facite. Idem refert Sozomenus lib. 6, cap. 7. Subsecutum mox Concilium Lampsacenum, habitum an. Chri. 364. Nec segniore Orientalibus interea Occidentales præsertim Gallicani fuere Episcopi, ut patet ex epistola synodica Parisiis antea missa ad Orientales Episcopos, in qua mentio fit litterarum de subjecta controversia ab Orientalibus Episcopis ad S. Hilarium missa, ut magis inter se conjuncti orthodoxam fidem protegerent. Extat ea epistola apud Sirmundum tomo 1, Concil. Gall. missa, ut ipse opinatur, an. Christi 362. In ea Auxentium, inquit, et Ursacium, ac Valentem, Caicum, Megasium, ac Justinum, excommunicatos, habemus, secundum litteras vestras; et certe, ut diximus, juxta fratris nostri Hilarii professionem, qui se pacem cum his, qui horum sectantur errorem, habiturum negavit, etc.

EX VARIIS.

34 Abiisse porro, seu propria sive Cocpiscoporum auctoritate, ex Gallia Mediolanum videtur Hilarius, quamprimum eo adventare Imperatorem intellexit, cujus animus contra Auxentii dolos ac versutias erat præoccupandus. Fuit autem Mediolani Imperator mensibus Junio, Julio, Augusto, Novemb. et Decemb. Joviano Aug. et Varraviano Coss. an. Ch. 364, ac sequenti, Valentiniano et Valente AA. Coss. toto pene anno. Ita rescripta facile xl, hinc per orbem missa, in Codice Theodosiano testantur. Si anno 369, hæc acta contra Auxentium ad Hilario sunt, cur tam diu distulit? cur periculum neglexit? Cur non opportunius tempus in ipsa Gallia oblatum arripuit? Nam Gratiano et Dagabifio Coss. an. 366, a Maio, integro fere anno, adfuit Rhemis, ut testantur rescripta plurima. Anno deinde insequenti 367, cum graviter agrotasset, ut testatur Ammianus lib. 27, cap. 12, et Zosimus lib. 4, Lupicino et Jovino Coss. levatus est Gratianus Aug. apud Ambianos in tribunalium a patre suo Augusto Valentiniano die ix Kal. Sept. Ita Idatis. Et cur epistolam suam Auxentius inscripsit, Beatissimis ac gloriosissimis Imperatoribus Valentiniano ac Valenti Augustis? Cur non et Gratiano jam Augusto, cujus nomen fere apponi solitum quam plurima eorum Rescripta commonstrant? sequentibus etiam annis, fere in Transalpinis regionibus commoratus est Valentinianus Augustus, ut pluribus docet perquam erudite Browerus noster lib. 4, Annal. Trevirensium. Et quidem, ut Ammianus Marcellinus testatur lib. 27, cap. 22, anni tempore jam recente (368). Valentinianus cum Gratiano Rhenum transgressus, bellum Alemanni intulit; quibus in monte non procul a Nuri fonte devictis, milites ad hiberna, Imperatores Treviros reverterunt. Sequitur annus Christi 369, quo contra Auxentium S. Hilarius Valentinianum Mediolani convenisse dicitur. At de eo anno ita Browerus: Annus insequens, quo Viventia habuerunt Gallie Praefectum, ab Valentiniano et Gratiano pene totus in ordinanda Rep. et reparatione cum limitis, tum etiam exercitus, Treviris absumptus. Inducant hoc Rescripta ferme omnibus anni partibus hinc ad diversas provinciarum Magistratus transmissa. Quindecim Treviris Valentiniano Nobilissimo et Sex. Aurelio Victore Coss. data legimus. Sed de anno obitus S. Hilarii isthæc sufficiant.

S. Hilarius Valentinianum Mediolani convenit.

Quando isthic fuerit Valentinianus.

An. 368, 367, 369, fere semper in Gallis fuit.

ELOGIUM S. HILARII

Ex S. Hieronymo lib. de Script. Eccl.

Hilarius urbis Pietavorum Aquitanie Episcopus, Scripta S. Hieron. factioe Saturnini Arelatensis Episcopi, de synodo Byterensi Phrygiam relegatus, duodecim a adversus

tem referre solitum audivi; sed longe aliter senserim: laudique attribuo Episcopis, tam pauperes fuisse, ut nihil proprium haberent, neque ab aliis potius quam fisco sumerent, ubi neminem gravabant, *l* ita in utriusque egregia exemplum. De reliquis nihil memoria dignum traditur, sed redeo ad ordinem.

3 Posteaquam omnes, ut supra dictum, in unum collecti sunt, fit partium secessio. Ecclesiam nostri obtinent; Arriani, tum ædem tuam de industria vacantem, orationis loco capiunt: sed hi non amplius quam octoginta. Reliqui nostrarum partium erant. Igitur frequentibus Conciliis nihil actum, nostris in fide manentibus, illis de perfidia non cedentibus. Ad postremum placuit, decem Legatos mitti ad Imperatorem, ut quæ esset partium fides et sententia cognosceret, sciretque pacem cum hæreticis esse non posse. Idem Arriani faciunt, mittuntque numero pari legatos, qui adversum nostros coram Imperatore confligerent. Sed ex parte nostrarum leguntur homines adulescentes, parum docti, et parum cauti: ab Arriani autem missi, senes, callidi, et ingenio valentes, vetero perfidiæ imbuti, qui apud Regem facile superiores extiterunt. Sed nostris mandatum, ne quo modo cum Arriani communionem inirent, omnique integra synodo reservarent.

6 Interim in Oriente, exemplo Occidentalium, Imperator jubet cunctos fere Episcopos apud Seleuciam Isaurie oppidum congregari. Qua tempestate Hilarius, quartum jam exilii annum in Phrygia agens, inter reliquos Episcopos, per *m* Vicarium ac Præsidentem data evocationis copia adesse compellitur; cum tamen nihil de eo specialiter mandasset Imperator. Judices tantum generalem jussionem secuti, qua omnes Episcopos ad Concilium cogere jubebantur, hunc quoque inter reliquos *n* volentes miscuere, ut ego conjicio: Dei nutu ita gestum, ut vir divinarum rerum instructissimus, cum de fide disceptandum erat, interesset. Is ubi Seleuciam venit, magno cum favore exceptus, omnium in se animos, et studia converterat. Ac primum quæsitum ab eo, quæ esset Gallorum fides: quia tum Arriani prava de nobis vulgantibus, suspecti ab Orientalibus habebamur, trionymam solitarii Dei unionem secundum Sabellium credidisse, sed exposita fide sua, juxta ea quæ Nicææ erant a Patribus conscripta, Occidentalibus perhibuit testimonium. Ita absolutis omnium animis, intra conscientiam communionis, nec non etiam in societatem receptus, concilioque ascitus est. Agi deinde cæptum: repertique prayæ hæresis auctores, atque ab Ecclesiæ corpore avulsi. In eo numero fuere, *o* Georgius ab Alexandria, Acacius, Eudoxius, Uranius, Leontius, Theodosius, Evagrius, Theodolus.

7 Sed confecta synodo, decreta ad Imperatorem legatio, quæ gesta insinuaret. Damnati quoque ad Regem profecti, satis freti sociorum viribus, et Principis societate. Interea Legatos Ariminensis Concilii ex parte nostrarum compellit Imperator uniri hæreticorum communioni: eisdemque conscriptam ab improbis fidem tradit, verbis fallentibus involutam, quæ Catholicam disciplinam, perfidia latente, loqueretur. Namque Usiæ verbum tanquam ambiguum, et temere a Patribus usurpatum, neque ex auctoritate Scripturarum profectum, sub specie falsæ rationis abolebat, ne unius cum Patre substantiæ Filius crederetur. Eadem fides similem Patri Filium fatebatur: sed interius aderat fraus parata, ut esset similis, non esset æqualis. Ita dimissis Legatis, Præfecto mandatum, ut synodum non ante laxaret, quam conscriptæ fidei consentire se omnes subscriptionibus profiterentur. Ac, si qui pertinacius obisterent, dummodo is numerus intra quindecim esset, in exilium pelle-
rentur. Sed regressis Legatis, licet vim regiam deprecantibus, negata communitio.

8 Enimvero compertis quæ decreta erant, major rerum et consiliorum perturbatio: dein paulatim

plerique nostrarum, partim imbecillitate ingenii, partim tædio peregrinationis evicti, dedere se adversariis, jam post reditum Legatorum superioribus, et ecclesiam nostris inde detrusis obtinentibus. Factaque semel inclinatione animorum, catervatim in partem alteram concessum: donec ad viginti usque nostrarum numerus immixtus est. Sed hi quanto pauciores, tanto validiores erant: constantissimusque inter eos habebatur noster *p* Fægadius, et Servatio Tugrorum Episcopus. Hos, quia minis et terriculis non cesserant, Taurus precibus aggreditur, ac lacrymans obtestatur, mitiora uti consulerent. Clausos intra unam urbem Episcopos jam septimum mensem agere: injuria biemis et inopia confectis, nullam spem reversionis dari: quis tandem esset finis? sequerentur plurimum exemplum auctoritatem saltem ex numero sumerent. Et enim vero Fægadius paratum se exilio, atque ad omne supplicium, in quod deposceretur, profiteri, se ab Arriani conceptam fidem non recepturum. Ita in hoc certamine aliquot dies tracti. Ubi parum ad pacem proficiebant, paulatim et ipse infractor, ad extremum proposita conditione evincitur. Namque Valens et Ursatius affirmantes, præsentem fidem Catholica ratione conceptam, ab Orientalibus, Imperatore auctore, prolatam, cum piculo repudiari, ut quis discordiarum finis foret, si quæ Orientalibus placuisset, Occidentalibus displiceret? Postremo si quid minus plene præsentis fide editum videretur, ipsi adderent, quæ addenda putarent: præbituros se, in his quæ essent adjecta, consensum. Favorabilis professio pronis omnium animis excepta: nec ultra nostri repugnare ausi, jam quoquo modo finem rebus imponere cupientes. Dein concepte a Fægadio et Servatione professiones, edi cœpere: in quis primum damnatur Arrius, totaque ejus perfidia: ceterum non etiam Patri æqualis, et sine initio, sine tempore Dei Filius pronuntiatur. Tum Valens, tanquam nostros adjuvans, subjecit sententiam, cui inerat occultus dolus: Filium Dei non esse creaturam sicut ceteras creaturas; fefellitque audientes fraus professionis. Etenim his verbis, quibus similis esse ceteris creaturis Filius negabatur, creatura tamen, potior tantum ceteris, pronuntiabatur. Ita neutra pars vicisse se permitus, aut victam putare poterat: quia fides ipsa pro Arriani, professiones vero postea adjecta: pro nostris erant: præter illam quam Valens subjunxerat, quæ tum non intellecta, sero demum animadversa est. Hoc vero modo Concilium dimissum bono initio, fædo exitu est consummatum.

9 Igitur Arriani rebus nimium prospere et secundum vota fluentibus, Constantinopolim ad Imperatorem concurrunt: ibi repertos Seleuciensis synodi legatos, vi regia compellunt, exemplo Occidentalium, pravam illam fidem recipere. Plerique abnuentes injuriosa custodia ac fame vexati, captivam conscientiam dedere. Multi constantius renitentes, adempto Episcopatu in exilium detrusi, atque in eorum locum alii dati. Ita optimis Sacerdotibus aut metu territis, aut exilio deductis, perfidiæ paucorum cuncti concesserant.

10 Aderat ibi tum Hilarius, a Selencia Legatos secutus, nullis certis de se mandatis, opperens Imperatoris voluntatem, si forsitan redire ad exilium juberetur. Is ubi extremam fidei periculum animadvertit, Occidentalibus deceptis, Orientales per scelus vinci; *q* tribus libellis publice datis audientiam Regis poposeit, ut de fide coram adversariis disceptaret. Id vero Arriani maxime abnuere. Postremo quasi discordare seminarium et perturbator Orientis, redire ad Gallias jubetur, absque exilii indulgentia. Verum ubi permensus est orbem pene terrarum, malo perfidiæ infectum, dubius animi, et magna enarum mole æstuans, cum plerisque videretur non ineundam cum his communionem, qui Ariminensem synodum recepissent, optimum factu arbitratus, revocare cunctos
ad

EX SULTIO SEVERO. *Lapsus Occidentalium Episcoporum.*

p

Fraus Arrianorum.

Orientalis Episcopi tretextantur.

S. Hilarius remittitur in Galliam.

q

sed adhuc exul.

Legati ad Cæsarem mittuntur.

S. Hilarius interest Concilii Seleuciensis,

m

n

o

cum legatis nihil ad Imperatorem.

AUCTORE
FORTUNATO.
Lapsos Epi-
scopos redi-
cit.

ad emendationem et penitentiam, frequentibus intra Gallias conciliis, atque omnibus fere Episcopis de errore profitentibus, apud Ariminum gesta condemnant, et in statum pristinum Ecclesiarum fidem reformant. Resistebat sanis consiliis Saturninus Arelatensium Episcopus, vir sane pessimus, et ingenio malo, pravoque: verumetiam præter hæresis infamiam, multis atque infandis criminibus convictus, Ecclesia ejectus est. Ita partium vires amisso duce infraetæ. r Paternus etiam a Petrocoris æque vecors, nec detrectans perfidiam profiteri, sacerdotio pulsus: ceteris venia data. Illud apud omnes constitit, unius Hilarii beneficio Gallias nostras piaculo hæresis liberatas. Ceterum Lucifer tum Antiochiæ longe diversa sententia fuit. Nam intantum eos, qui Arimini fuerant, condemnavit, ut se etiam ab eorum communione secreverit, qui eos sub satisfactione vel penitentia recepissent. Id recte, an perperam constituerit, dicere non amsim. Paulinus et Rhodanus in Phrygia defuncti. Hilarius sexto anno postquam redierat, in patria obiit.

r

Moritur.

a Coniungit Auctor brevitatis ergo duo concilia, ut § 4 monimus. Arelatense anno 333, inde Mediolanense 335, Biterrense 336, habita sunt. Consule Baronium annis citatis et Sirmondum tom. 1, Conciliorum Galliar. b S. Hilarius in fragmentis: In Arelatensi oppido frater et comminister meus Paulinus Ecclesiæ Trevirorum Episcopus, eorum se perditioni simulationique non miscuit. Et qualis fuit illa sententia, exponam, a qua referens voluntatem indigenus Ecclesia ab Episcopis, dignis exilio a lege est indicatus. De S. Paulino ugenus xxi Augusti. c Colitur S. Eusebius 1 Augusti, Dionysius 27 Maii. De Lucifero agemus 2a Maii. Punit Giselius a Garalis legendum: recte. Calaris Ptolomæo lib. 3, aliis Caralis, clarissimum Sardinia celsitas et sedes unius regii Prefecti. d Sub mortem baptizatus est ab Euzoio Ariano Episcopo. Socrates lib. 2, cap. 46. e Carolus Sigonius legit: Episcopus Auximius subrogatur. De eo intruso agunt S. Athanasius epist. ad solitarium vitam agentes. S. Ambrosius in orationibus ad Valentinianum. f Baronius an. Chr. 335, num. 109, corrigi ex antiquiori exemplari, ut et Cællius, Rhodanus quoque Tolosanum Antistitem. Meminit ejus exilii S. Hieronymus in Chronico. Rhodanus dicitur in vita S. Athanasii et apud Marimum Scotum. Nusquam adhuc reperimus catalogo Sanctorum subscriptum, cum tamen constet in exilio egisse ac S. Paulinum Trevirensem esse mortuum. g Scripsit Severus ante, omne tempus se in Siliiconem Consulem direxisse, qui fuit cum Aureliano an. Chr. 300, et convenit cum hoc anno 333, quo habuit Concilium Mediolanense; ex quo plurimi missi in exilium mundum lumen S. Hilarius. h Sigonius suspicatur verba hæc glossata esse, quod auctor ubi nominat Hilarium amisso Hilaro Sano. i Hinc lumen ille non reperitur, nisi S. Hilarius dixerit tunc centenario majorem fuisse Hosium. Sed nullæ ejus extant epistolæ, quas tamen scripsit. Dixit certe quidem Hosii deliramenta lib. 1, contra Constantium; ut vere videatur non bene de eo sensisse. Alii Hosium excusant, ut baronius et Bucarius in Dectri Chronicon an. 300, num. 2. j Taurus Præfectus Prætorio Italici fuit. Eius meminit Marcellinus lib. 21. Illi Præfecto reliqui Magistratus parebant. Hæc acta anno 330. Biennium post Taurus cum Florentio Consul fuit. k Forte coarcti. Galesinius apud Giselium, acciti numeratque. l Sigonius, vita in utriusque egegrum exemplum. m Dux erat Phrygiæ Pacatiana et Salutaris, hulebanique, singulæ vicarium et Præsidem. Consule Nutitium Imperii Orientalis. n Sigonius legit volentem; cui si noluisse, iudices vim facturi non fuissent. o Agunt de his S. Athanasius lib. de synodis, Socrates lib. 2, cap. 31. Sozomenus lib. 1, cap. 21, ubi Uranius Tyri, Aencius Cæsareæ Palæstine, Eudoxius Antiochiæ Episcopi vocantur. Acta synodi describit S. Hilarius lib. contra Constantium, ubi præsentem se adfuisse præfatur: adfuisse universum Episcopi 150. p Al. Fogadius, Sobadius, Photharius, Febadius; rectius, censente Scallucra, Phobadius, vulgo S. Fiary. Episcopus Agenensis in Aquitania, colitur 25 Aprilis, successit ei Gavidius, quem hic dicit Severus. S. Servatius, seu Servatio 13 Maii colitur. q Tres hi libelli non egerunt. Alii erant a libris adversus Constantium, de quibus ante actum. Vnde Baron. an. Christ. 300, num. 3. r Decet in catalogo Episc. Petragoricensium apud Joannem Chenu et Claudium Robertum sed ante annum Christi millesimum tantum septem enumerant Episcopos.

VITA

AUCTORE FORTUNATO.

LIBER I.

PRÆFATIO AUCTORIS.

Domino sancto, et meritis beatissimo Patri, Pascentio a Papæ Fortunato.

u

Religiosi pectoris studio sollicitante commonitus, Papa beatissime, divinis in actibus cum sacri con-

versatione propositi jugiter exercitaris intentus, et intendis exercitandus: ut facile sit perspicuum, ad culturam Ecclesiasticæ disciplinæ et fuisse te genitum et esse proventum; cum irrefragabiliter veteris dispositionis Catholici dogmatis fundamenta custos observas; et ad ædificationem plebis amantissimæ, veluti bonus instructor adjiciendo aliquid, culmen fabricæ continuare festinas, non sine timore divino. Cujus operis amore præventus, me dignatus es perurgere, quo de actibus sacratissimi viri Hilarii Confessoris, qui te ab ipsis cunabulis ante sua vestigia, quasi peculiarem b vernulam, familiariter enutrivit, ut impensi muneris vel verba c rependerem, et si non plene, vel quadam ex parte complexa perstringerem: quatenus dum gregis auribus vox quodammodo et vita pastoris antiquissimi resonaret, et ille probaret ministerium, et ipse tuum non celares affectum.

Pascentius in-
citat Fortu-
natum ad
haec vitam
scribendam.

b

c

2 Sed cum mei ingenii brevitatem mensuro, adeo B. Hilarii immensitatem fortem cognosco, ut pene mihi videatur æquale, tam istud posse dicere, quam digito caelum tangere: præsertim quod etiam Beati (ut audio) Hieronymi torrens illud eloquium recusaverit attentare, qui huic materiei sese imparem eatenus judicaverit, ut taceret. Ego vero, cui nullius scientiæ irrigua fluentia succurrunt; quem vix stillidii pauperis attenuata gutta perdidit, nihil proprio de fonte respirans; quæ temeritate intæ ingentia flumina, Euphratem B. Hilarii, et Nilum Hieronymi, siccos velim cursus extendere, cum de illo, etiam doctissimi viri quidquid dicere poterunt, minus est quam meretur? Et cum virum sanctissimum consultius mihi sit mirari quam loqui, æquabilis fuerat hæc B. Ambrosio de fratre scribenda mandare, cui verba virtutibus conjuncta florebant. Tamen etsi enim mea verecundia vobis quidem obedientiam, et illi impendo, de quo non digne loquor, fortasse injuriam: sed concedi per veniam credimus, quod devotione peccatur. Et ne protracta pagina fastidium potius generet, quam provocet auditorem, nunc de ejus vita proponamus.

Excensatio
sua tenui-
tatem.

2 Na Venantius Fortunatus in præfatione poematum, quæ S. Gregorio Episcopo Turonensi dicitur: Dummo sancto et dote meritorum sacris altaribus adscito pariter et educto Gregorio Papæ Fortunatus. Hoc nomen Papæ latius olim putavit, quam ut in solum Romanum Pontificem conveniret, et passim occurrit vel leviter veterum monumenta Patrum, qui seculo 4 et 5 præerunt, inspicienti: ut ad citatum locum observat Bramerus. De Pascentio Episcopo Pictaviensi, et Fortunato scriptore supra actum.

d Alii vermaculum. e Ms. S. Max. rependeres.

CAPUT I.

S. Hilarii conjugium, Episcopatus, exilium.

igitur B. Hilarius Pictavorum urbis Episcopus regionis Aquitanicæ partibus a oriundus fuit, quæ ab Oceano Britannico fere millibus b nonaginta sejungitur. Apud Gallicanas familias lampade nobilitatis non obscurus, imo magis præ cæteris gratia generositas, nitore pectoris addito ornatus, quasi refluxens lucifer inter astra processit. Cujus a cunabulis tanta sapientia primitiva lactabatur infantia, ut jam tunc potuisset intelligi, Christum in suis causis pro obtinenda victoria, necessarium sibi jussisse militem propagari. Denique conjugem habens et filium, ita plenitudine Domini venerabiles animos Ecclesiasticæ regulæ tradidit informandos, ut adhuc in laicalis proposito constitutus, divino nutu Pontificis gratiam possideret: ita seipsum propria disciplina coercerebat intentus, quasi futuram speciem indicans, ut irreprehensibilis in templo Christi præpararetur Sacerdos.

u
b
S. Hilarii pa-
tria.

genus,

studium,

conjux, filius,

innocentia

4 Nam quod inter mortales adhuc valde videtur difficile, tam cautum esse quemquam, qui se a Judæis vel hæreticis cibo suspendat; adeo vir sanctissimus bostes Catholicæ religionis abhorruit, ut non dicam convivium, sed neque salutatio fuerit cum his pretereunti communis. Vitabat hæc Davidico infansilltus exemplo, ne cum hæreticis mensam participando, fieret

Hæreticos
versorur
adhuc laicus.

Ps. 68. 23.

fieret illi in scandalum. O quam perfectissimum laicum, cuius imitatores ipsi etiam esse desiderant Sacerdotes : cui non fuit aliud vivere nisi Christum cum dilectione timere, et cum timore diligere! Cujus sequaces currunt ad gloriam; divertentes ad pecuniam : credenti succedunt præmia; recusanti tormenta. Qui omnes de piæ religionis opere commonens, nunc alios de confessione inestimabilis sanctæ Trinitatis informans, nunc reliquos promissione regni cælestis invitans, non cessabat in plebem verba veritatis, fructu fidei redundantia, seminare.

3 Quo cognito de S. Hilario, quoniam tantum lumen, etsi voluisset, latere non potuit; (quippe necessarium, ut alienas tenebras in lucem transferret;) concordante favore populi, aut potius Dei spiritu proclamante, vir olim mysteriis deputatus, aliquando sacris altaribus Sacerdos electus est. Crescebat in eo quotidie opinio, famulatrix virtutum : nec erat fama ejus contenta circumjectas tantum Gallias illustrare, sed exteras nationes et regiones implebat, meritum gratia percurrens, idque actum est, ut in toto orbe velociter beati Pontificis gloria militaret.

6 Igitur e Constantii Imperatoris tempore, cum Ariana hæresis, venenata de radice d flore toxico pullularet, tunc vir sanctissimus timore nudus, fidei fervore vestitus, quasi signifer belligerator per medias acies inter hostiles frontibus, inter hæreticos gladios se ingerebat, Christi caritate securus : nihil de sua morte formidans, illud solum metuens, ne præjudicium religioni, quod absit, illatum prævaleret. Hinc a c Valente et Ursatio Episcopis, qui prava credulitate Ecclesiam Dei turbare pertinaciter insistebant, Imperatori persuasum est, ut virum eruditissimum, de quo loquimur, et Dionysium Mediolanensem, et Eusebium Vercellensem exilio condemnaret. Nihil enim poterat ante insperabilem S. Hilarii faciundiam hæreticus obtinere : sperabat enim hostis fidei, aliquas se nebulas splendori Catholico posse præterdere, si retrusus exilio vir talis a certamine defuisset : quoniam si quis perversus voluit cum illo configere, ac si mutus et claudus, nec verba poterat proferre, nec responsionibus currere; sed quasi natans in pelago, ante fluctum ejus eloquentiæ mergebatur. Itaque in Phrygiam, Asiæ regionem, missus exilio, ad augmentum virtutis gratias egit : quia quantum pro nomine Christi longius discedebat de solo proprio, tantum merebatur fieri vicinior celo.

7 Qui dum ad locum pervenisset optabilem, nobis faciendum non est, quod illi divinitus concessum est. Nam eo tempore, sancto sibi Spiritu revelante, cognovit quod Beatissimum / Apram filiam suam, quam cum matre Pictavis reliquerat, quidam juvenis nobilissimus, prædives, pulcherrimus, conjugii vinculo sibi quaereret adnectendam. Sed ipse interventu orationis assidue, cælestem illi sponsum sine contaminatione providerat. Mox opportunitate reperta, manu propria subscriptam filie direxit epistolam, sufficienti sale conditam, et velut aromaticis unguentis infusam, quæ tenetur Pictavis pro manere conservata : indicans ei quod talem sponsum anxius pater illi providisset, ejus g nobilitas caelos ascenderet, pulchritudo rosarum et liliorum comparationem præcederet, oculi gemmarum lumen obumbrarent : vestis candorem nivis opprimeret, ornamenta inestimabili fulgore vernarent, divitiæ intra se regna concluderent, sapientia incomprehensibilis emanaret, dulcedo favi mella postponeret, pudicitia incontaminata persisteret, odor suavitate fragraret, thesauri sine defectione constarent. Addit ergo monitis, ut filia nulli se prius a matre divisa conjungeret, quam ut patrem expectaret sibi pollicitum, et sponsum pariter cum promissione venturum. Quod Apra dulciter excipiens, et quasi sponsum futurum in epistola pa-

tris amplectens, admonitionem secuta est, nulli se in conjugio resolvens. Sed qualiter ad illum sponsum pervenerit locus in sequenti servatur.

a Pictavis natum scribit S. Hieronymus ad Paulam et Eustochium in præfatione lib. 2 Comment. in epist. S. Pauli ad Galatas : Hilarius, inquit, Latine eloquentie Rhodanus, Gallus et Pictavis genitus est. Vide progeniem § 3. b Alii octoginta.

c Constantius cum fratribus Constantino et Constale capit imperare 22 Maii anni 337, solus vero anno 350. Tunc Ariana perfidia, quæ se Constantino Magni, ac deinde in Occidente Constantis metu hætenus aliquantulum continuat, caput erexit.

d Alii floris toxici. e Sulpitius Severus lib. 2 hist. Principes mali istius habebantura Singiduno Ursatius, Valens a Mursa, etc. S. Athanasius Apol. 2, contra Arianos homines Pannonios vocat, et disput. 1, contra Arianos ait a principio ut novitios eathemismo ab Ario institutos. De Singiduno epimms paulo ante cum de Hermylo et Stratonico. Mursa, Ptolemæo Mursia colonia, oppidum est Pannoniæ inferioris. f Altiis Abra dicitur, colitur 13 Decemb. Hinc colligit Bellarminus epistolam ad Apram, certo a S. Hilario scriptam, quam spiriam dixerat Erasmus.

g Hæc ex ipsa epistola desumpta sunt.

CAPUT II.

Gesta in exilio, reditus in Galliam.

Interea cum toto orbe Ariana hæresis perversitas pullularet, dato generaliter Imperatoris edicto, jussum est, ut omnes orientales Episcopi apud a Seleuciam Isauriæ oppidum convenirent, disceptaturi quid sentirent de fidei veritate. Tunc inter reliquos, b quarto jam exilii anno, de Phrygia S. Hilarius in prædictum locum, c data sibi pergeni evectioe, ad synodum venire compellitur.

9 Qui quoddam castellum dum adisset, die Dominico ingressus est templum : moxque d Florentia puella gentilis, irrumpens multitudinem populi, voce magna servum Dei illic advenisse testata est : et ad pedes ejus accurrens, non cessavit petere, nisi signum crucis ab ipso sibi fieri fideliter impetrasset. Quam Florentius pater secutus, et cuncta familia, in nomine Domini meruerant pariter baptizari. Quæ Florentia, relictis parentibus, vestigiis ejus inherens, usque Pictavis perducta est. Patrem vero se habere, non a quo generata est, sed per quem regenerata est, prædicabat.

10 Cunque Seleuciam pervenisset, magno favore a cunctis exceptus est, eo quod divina misericordia talem prudentissimum virum, et singularem eruditione compertum, in spectaculum mundi produxerit, ubi erat de fide censendum. Hiuc post examinationem agnitis hostibus et oppressis, decretis in scripto conditis : prospera gerens synodi ad Imperatorem dirigitur legatio : cum qua perexit S. Hilarius, quamvis ei non fuisset injunctum, metuens ne adhuc contra religionis dogmata respiraret damnata perfidia.

11 Sed disserere longum est, qualiter in Arimineni synodo composita mentione, aliud ex alio referens fraus hæretica, serpentino lapsu subreperit : et quomodo postea Legatis Seleucensibus per Imperatoris iniquitatem ipsa est illata calumnia. Quod athleta Christi B. Hilarius agnosceus, graviter dolet apud Ariminum diaboli prævaluisse mendacium; intantum ut et Orientales partes similiter composito pravitatis hinc inficeret. Imperatori autem tribus libellis oblati, preces effudit, ut in ejus conspectu collectis adversariis, esset ei contra hæreticos disceptandi de religione licentia, ne veritatem falsitas obumbraret, ne iniquitas aequitati prævaleret, ne Imperator Deo resisteret, ne fidei perfidia rebellaret.

12 Unde Valens et Ursatius, conscientia reatu perterriti; quoniam si daretur facultas certandi, mox se recognoscebant Hilarii contentione prosterni, sollicitant Imperatoris animum, jam magna ex parte captivum, ut ipsum Dei virum redire ad Gallias perurgeret, dicentes, illo presente hæretica non posse machinamenta proficere. Quo obtento, ad Gallias compulsus revertitur, putans amplius se pati exilium, quod illic perturbationem Ecclesiae relinquebat, termino disceptationis non consecuto. O beatum Ponti-

Omnes ædificot.

Fil Episcopos.

e
d
Arianis generose se opponit.

e

In exilium mittitur in Phrygiam.

f
Apræ filia sua persuadet virginitatem.

g

Proficiscitur ad concil. Seleuciense.

a

b

c

d
S. Florentiam baptizat.

Post concilium adit Imperatorem.

Pascit publicum cum hæreticis disputationem.

Remittitur in Gallias.

AUCTORE
FORTUNATO.

ficem, qui in summo discrimine, inimico etiam sibi iudice, adiit tribunal Imperii, sine timore tormenti! Vere totis visceribus diligebat Christi regnum, qui non formidabat in principatu Constantium. Nam quod se pro Domino sic ingererat aperto periculo, optabat martyrrium, si non defuisset percussor: et tamen anirans sumpsit gloriam, etsi tempus non intulit poenam. Sed hunc ipsum divino nutu tum servatum testificor, pro correctione multorum. Nam pene totum mundum gravi errore confusum, factis saepius in Gallia synodis, per Hilarium fuisse ad viam veritatis adductum, confitetur lingua multorum. Quid autem interest, vel sibi pro aeterna vita factum fuisse Martyrem, vel amplius vixisse, reliqui ne perirent? Igitur sanctissimam animam etsi gladius persecutoris non abstulit, ipse tamen palmam martyrii non amisit.

Multas syno-
dos celebrat.

S. Martinum
itineris et vir-
tutis imitato-
rem habet.

Ex parte Gal-
linariae insu-
lae serpentes
in perpetuum
fugati.

13 Itaque dum regrederetur Hilarius ad propria, tunc B. Martinus, aequae meritorum lumine non absconsus, qui ab eodem S. Hilario exorcista est et postea constitutus, cognito ejus adventu, Romam festinanter occurrit. Quem cum jam praeterisset cognosceret, eum usque ad Gallias est consecutus. Neque enim Martinus, qui adhuc catechumenus Christum chlamyde sua tectum videre meruit, illi devotus occurreret, nisi per omnia mysteria plenum in eo spiritum praevidisset. Nec mirum, si ille, qui Deum prius vidit in paupere, postea illum habitare cognosceret in Doctore.

14 Illud etiam nobis non convenit tam nobile praeterire miraculum. Nam cum f. circa Gallinariam insulam propinquaret, relatione agnovit vicinorum, illidem ingentia serpentium volumina sive numero pervagari: et ob hoc quamvis illis haec insula videretur vicina, propter inaccessibilem tamen locum longius illis videbatur esse, quam Africa. Quo audito, vir Dei sentiens sibi de bestiali pugna venire victoriam, in nomine Domini, praecedente Crucis auxilio, descendit in insulam, eoque viso serpentes in fugam conversi sunt, non tolerantes ejus adspectum. Tunc baculum figens in terram, quasi metam, quousque deberent excurrere, virtutis potentia designavit: nec amplius libertas est illis occupare, quod vetuit; tanquam si haec insula non sit terra, sed pelagus, dum semper illam partem verentur attingere: facilius erat illis mare transire, quam vocem. O inmutabilem terminum, de sermone plantarum! Apparet, quantum est melior Adam secundus antiquo. Ille serpenti paruit: iste servos habet, qui possunt serpentibus imperare. Ille per bestiam de sede Paradisi projectus est: iste de suis cubilibus serpentes exhsit. Deposuit anguis antiquum mendacium, qui didicit implere mandatum. O Hilarii dulce medicamentum et g. inraem, ante quem sine mora venena fugata sunt. Addidit terram hominibus, quia in loco belluae incolae transmigrant. Sed revertamur ad ordinem.

a In illa haec synodus 27 Septemb. an. Chr. 359, coram Lauricio Iauricae Praeside, et Leona Comite, Socrates lib. 1, cap. 31.

b Item scribitur Severus supra, et Gregor. Turonensis lib. de gloria Conf. cap. 2.

c Severus, data evectiois copia, id est, ut Sigonius exponit, mihi itineris fide. Ita legitur lib. 12 Codicis, de cursu publico: Evectioium copiam, cum proficiscendi ad nos necessitas fuerit, serenitas nostra largita est.

d Sausanuis in appendice ad Martyrol. Gallicanum, ex monumentis Ecclesiae Pictaviensis refert ejus natalem 1 Decemb. Alia celebris Virgo a S. Hilario instituta S. Triasia colitur 16 Augusti.

e Videtur haec vox postea glossa alicujus, et perperam irrepsisse, cum sine ea sensus constet, et dicatur S. Martinus a Sulpitio Severo in ejus vita, ante exilium S. Hilarii Exorcista ordinatus. De cursu ita idem Sulpitius: Cum S. Martinus S. Hilario comperisset Regis potentiam potestatem indultam fuisse redempti, illic ei tentavit occurrere, profectusque ad Urbem est. Cum jam Hilarius praeterisset, ita eum est vestigiis prosectus.

f Ad Gallinariam insulam S. Martinus, teste Sulpitio in ejus vita, et Soromeno lib. 3, cap. 13, ob persecutionem Auxentii Mediolani secesserat: ex qua prodit salutaris ab exilio reduecui Hilarius. Est haec insula, ut ait Soromenus, parva et adificiorum expertis, in mari Tusco sive Ligustico, contra montes Ligusticos et Almyonnum, unde nunc vulgo, Isola d'Arlienga dicitur Italici. Varro lib. 3 de re rustica cap. 9, et Columella lib. 8,

Gallinaria insula.

cap. 2, tradit a copia gallinarum rusticarum, sive silvaticarum dietam. Templum isthuc S. Hilario deinde erectum narrat Heliodorus lib. 14, cap. 51, occasione hujus miraculi: Quidam puer, inquit, dum ad sepiam obdormivisset, jacens ore aperto, inquit, dum ad sepiam paravit. Quo compecto parentes ejus staterunt eum secum ire ad basilicam S. Hilarii in Gallinaria insula post serpentium exterminationem extractam. Et quia nullus (ut fertur) potest ibi vivere serpens, timebant forte ne puero insulam ingresso, coluber in ejus ventre moreretur: sed hoc in Sancti pietate constituentes, festinanter ad locum percurrunt, intrantesque mox se pavimento ecclesiae prosternunt. Deum et S. Hilarium pro salute pueri gementes deprecant. Tunc ore pueri vomitur, imo quasi jussus coluber progreditur, progressusque, veneno statim eorum omnibus effuso qui aderant, moritur. Idem miraculum commemorat Bonchetus parte 1, cap. 15. Sed Pictavis in basilica S. Hilarii, non in Gallinaria insula vult curatum puerum fuisse. Verum in eo casu subisse serpentem aut non prociat in insula e qua anguis omnes ac serpentes S. Hilarius olim fugavit. Eam insulam aut apud Pictones esse et Dyve appellat. Certe ms. Ripatorii hic ita habet: circa Dyve Galliarum insulam. Eam Bonchetus ad rupes Primalienses sitam opinatur. Haud prociat Rupella Yves vicum exhibent tubula in Alnesio, et pontem d'Yves: forte isthic et insula illa d'Yves fuerit: nisi alia in Pictaviensi diocesi circa Montecortorum, a Divo anne insula Diva, aut Divi dicta sit.

h Alii meritum.

CAPUT III.

Mortui suscitatio, obitus filiae, uxoris, et ipsius Hilarii.

Cum de exilio regressus introivit Pictavis, summo favore laudabantur omnes pariter, eo quod Ecclesia recepisset Pontificem, grex pastorem: et aesi omnes cum ipso tunc redissent ad patriam, ita sine illo se exules fuisse desolebant. Itaque B. Martinum in b vico Tegiaco dum praecipisset consistere, virtute divina meruit ibi B. Martinus mortuum suscitare.

a Summa gratulatione excipitur Pictavis.

b

16 Denique post aliquot dies infans quidam sine baptismi regeneratione defunctus est, duplici morte damnatus: presentem amiserat lucem, et poena futuri seculi non carebat. Tunc mater extincti, quae jam mater non erat, dum filium non habebat, provoluta ad pedes S. Hilarii, praecedentibus lacrymis, nati sui corpus effudit, exclamans: Martinus adhuc incipiens, catechumenum mortuum revocavit ad vitam: tu Pontifex redde, rogo, filium, aut mihi, aut baptismo. Qui populi Pater agnosceris, ut mater ego vocer, quieso, obtineas. Sic illa plura lacrymis petente, quam verbis, commotus est pietate vir Dei, et spectante populo, ad consuetam arma recurrens, in terram prosternitur. Mox paulatim defuncti pallor in ruborem convertitur: frigida membra revocato spiritu intepescunt: oculi apertis palpebrarum januis peregrinum lumen agnoscunt: vox adducto aere de pectoris domicilio conflata profertur: gressus suis vestigiis redivivus extenditur: atque in anterioris fundamenti statum, tota fabrica renovatur. Quid plura? Tandem jacuit Sacerdos in pulvere, donec pariter surgerent, senex de oratione, infans de morte. Ecce vita laudabilis, quae de alterius corpore necem precibus fugavit: spoliavit tartarum, spem habens in Christo. Mors ibi jura non tenuit, ubi Hilarius vim orationis ingressit. Sed tanta res non potest nostris verbis plus ornari, quam ipsius meritis. Nunc vero memorandum est, quod supra e promissimus, qualiter miracula reliqua hoc subjecto miraculo cumulavit.

Mortuum suscitavit.

c

17 Denique cum Beatissimam Apram filiam suam, ad quam de exilio destinavit epistolam, incolumem invenisset, alloquitur eam, quomodo dulcedo poterat patris, et facundia oratoris. Quid dicam? Alloquitur illam Hilarius, ejus eloquentiae post ipsum comparare aliquem vix audeamus, nisi qui fuerit Spiritu divino, ut ille, repletus: tentat ejus animum, si velit sponsam attingere, quem patris gratia providerat. Tunc libenter ac desideranter, ut celeriter ei jungeretur, orabat. Quam voluntatem pater agnosceus, intentus orationibus, non cessavit, donec sine dolore, sine contagio, se presente, filia de mundi ludibrio migraret ad Christum: quam propriis manibus, ut decuit, venerandae tradidit sepulture. O funeris gloria,

Aprae filiae mortem celsus obtulit:

d

gloria, quæ melior habetur quam vita : quia quod terræ subripuit, in cælum transmisit. Vere, ut ego considero, plus fuit, quam resuscitari, sic mori. Certa enim salus est, non contaminari peccatis. Quanti cuperent, rebuscum vitatraditis, talem transitum comparare, si mercatores forsitan invenirent! Quid distat inter vivificati infantis, et filie mortificate mysterium, nisi quod illum resuscitavit ad baptismum, hanc destinavit ad regnum; et quod in illo adhuc spes peccandi restabat, hæc immaculata vitam finierat?

deinde uxori. 18 Quod cum vidisset mater B. Apræ, a Pontifice postulat, ut et ipsa, si mereretur, erepta de mundi crimine, cum filia præsentaretur ad regnum. Cujus vota considerans, assidua oratione, et ipsam ante se transmisit ad gloriam. *e* Quis æstimaturus est, talem virum ita dilexisse Dominum, conjugis et filie affectu contempto? Tamen in hoc magis illas amasse cognoscitur, cum per ipsum lumini perpetuo transferuntur.

19 Quis vero abundantiam rigantis ingenii contentat evolvere, aut ejus verba verbis valeat exæquare? Qualiter ille indivise Trinitatis libros *f* stylo tumente contexit, aut scripta Davidici carminis *g* sermone cothurnato per singula reseravit! Quam fuit in discretionem providus, in tractatu profundus, per litteraturam eloquens, per virtutem mirabilis, in complexionibus multiplex, in resolutione subtilis, astutus juxta prophetiam, imo prudens, juxta Domini vocem, ut serpens, columbæ simplicis gratiam non amittens! Ipse conditi sal ingenii, fons loquendi, thesaurus scientiæ, lux doctrinæ, defensor Ecclesiæ, hostium oppugnator. Cujus dicta qui legerit, non credet dicere, sed tonare. Hoc fuit ultra hominem sapere, tam caute de religione censere. Sed qui vult ipsum agnoscere, ejus exilia memoret, merita respiciat, volumina relegat, dicta perpendat, signa quotidiana percenseat. Qui dum superstes fuit in hoc seculo, aut scripsit Ecclesiasticæ fidei documenta, aut pugnando calcavit heretica crimina, aut petenti tribuit miraculorum suffragia : quæ, volente Domino, usque in hodiernum diem ejus orationibus perseverant. Sed mea lingua non sufficit singulatim de Spiritu sancto, qui per eum operatus est, et locutus, sicut illi dignum est, cuncta proferre. Det mihi pium veniam, quia multa præterii, qui vix pauca conscripsi.

Math. 10. 10. 20 Ita beatissimi Hilarii de præsentis seculo vita, Valente et Valentiniano regnantibus, cum gloria migravit ad Christum, terra plorante, celo gaudente, eodem Jesu Christo præstante, qui cum Patre et Spiritu sancto, vivit et regnat Deus in secula seculorum, Amen.

varii labores. *a* S. Hieronymus in dialogo contra Luciferianos : Tunc Hilarium suum de prælio revertentem Galliarum Ecclesia complexa. *b* Sulpicius in ejus vita : Cum ab eo gratissime fuisset Martinus exceptus, haud longe sibi ab oppido monasterium constituit; quo tempore se ei quidam catechumenus junxit, quem deinde a morte ejus meritis resuscitatum narrat. *Locus monasterii alius Tyaneus, Legudiacus, et Gotoleiacus dicitur, in breviario Sarum Lugduniacus.* *c* *Al. præternisimus.* *d* Saussains 13 Decembr. ait purissimum hujus corpus a S. Hilario in ecclesiâ SS. Joannis et Pauli extra urbicos muros sepultum. *At si statim a patris reditu obiit, nondum ea ecclesiâ SS. Joanni et Paulo erat dicata, quippe qui nondum subierant martyrium.* *e* Saussains ibidem : Pone ejus tumulum Virginis beatæ, ejusdem mater in omni pietate consummata paulo post meruit sepeliri. *f* S. Hieronymus lib. 2, ep. 1, ad Magnum oratorem Romanum, Hilarius inquit, meorum Confessor temporum et Episcopus, duodecim Quintilianii libros et stylo imitatus est et numero. *g* Idem lib. 2, epist. 14, ad Paulinum : S. Hilarius Gallicano cothurno attollitur, et cum Græciæ floribus adornetur, longis interdum periodis involvitur, et a lectione simpliciorum Fratrum procul est. *h* De obitu ita Hellocensis lib. 14, c. 51 : Post multa igitur et magna miracula S. Hilarius infirmatus, cum obitum suum imminere cognosceret, fecit ad se venire Leontium ejusdem civitatis Presbyterum, quem maxime diligebat. Domque imminente nocte cum exire, et si quid foris audiret omliare jussis-

set, et ipse voces tumultuantis populi civitatis se audisse reverentens exposuit. Et cum juxta eum vigilaret, finem ejus expectans, media nocte jubetur exire, et quid audire possit jacenti referret : qui dum se audisse nil renuntiat, mox nimia claritas, quam etiam Presbyter sufferre non poterat, intravit ad eum, et sic paulatim recedente lumine migravit ad Dominum. S. Leontius, alius Leontius, et Leo, S. Hilarii in exilio comæ, collitur 1 Februarii.

AUCTORE
FORTUNATO.

LIBER II DE EJUS MIRACULIS. PROLOGUS.

Domino sancto, et meritis beatissimo Patri Pascentio Papæ, et in Christo florigera perenniter caritate vernantibus Ecclesiæ Pictavensis habitatoribus, Fortunatus.

Cum veteres infidelium conditores voluminum eloquentiæ suæ pompam cunctis ostendere, causa provocaverit opinionis inflatæ; dum inter Regum vota seu funera, id est prospera vel adversa, confuso vocis ordine, quodammodo nisi sunt cantare pariter et plorare; ut vel hi qui dixerant, vel de quibus locuti sunt, saltem in libris viverent, etsi vacuis actibus inaniter defecissent; cur ego melioris spei sollicitatus instinctu, patiar reticere summi Confessoris ventura merita, et victorias, non sine, quod absit, vindictæ cælestis incursu : cum vix debita solverem, si de B. Hilarii indeficientis lampadis splendore, infatigabili voce, die continuata cum nocte pariter decantarem? Qua vero vel irretitus inscitia, vel impulsus offensa, in ea voluntate sub gravi torpore persisterem; ut cum illi decepti plurimo tractatu, de resoluta umbrarum imagine nonnulla conficerent, et in pulverem redacta cadavera falsis quasi laudibus animarent; ego de Sanctis permanentibus, et, quod est felicius, in regno Christi quotidie florentibus, nihil referrem : præsertim ubi diversa diversarum partium videtur esse causa mercedum, quod gentiles fructum laboris sui in inani tantum favore voluerunt consistere; nos autem oporteat in beatorum virorum intercessione plantare? Quibus hic si verba solvimus, illie gaudia comparamus. Idcirco reddat illi mobilis lingua præconium, a quo prius pectora hunc conceperunt affectum. Nam bonis ejus aperte creditur invideri, si quæ de illo cognovimus, silentio videantur abscondi.

Causa scriptiois.

a

Sanctorum
quærenda in-
tercessio.

2 Merito itaque cum ceteris, et me de se loqui compellit, qui etiam multos, ut loquantur, absolvit. Sed quam plura superstes in corpore fecerit, vel quanta operatus sit, postquam æternam in requiem, plaudentibus Angelis, ad Christum victor de mundi certamine transmigravit etsi non potui, annorum vetustate subripiente, contingere; attamen vel quæ præsentis tempore miracula misericors præbuit, cupio indigenti memoriæ non fraudare : ut quisquis hæc fidei, sicut concedet, auditu pereperit, et præterita se cognoscere gaudet, et similia fieri virtute Confessoris in futurum confidat.

mors.

h

Multa Hilarii
miracula
ignota Auc-
tori.

a Ms. Ripat. visi.

CAPUT I.

Egri, cæci, contracti, leprosi sanati.

Igitur Probianus cum dubio jam vitæ penderet in fine, et spem convalescendi infantiæ mors invida parentibus subripere festinaret, nec parvuli funus acerbum considerans, nec desideria ingemiscensis se nectutis spectans, avida, quidquid invenit, extra fortem cuncta concludens, sola tamen intercessione B. Hilarii restiterat moribundo salutis occasio. Quem Franco suus genitor, et Periculosa mater, quæ magis converso nomine filii periclitabatur in nere, jam quasi defuncti præmeditantes exequias, cum ingenti luctu et fletu in Confessoris tabernaculo detulerunt. Tunc S. Hilarius ab auctore suo secretæ artis exhibens medicinam, consuetus de dispendio funeris reddere compendia

Probianus
moribundus
sanatur,

AUCTORE
FORTUNATO.

compendia sanitatis, subito membrorum fluentem fabricam verbo operante erexit, et in statum pristinum, tamquam si nihil in ea fuisset solum, reformavit: moxque parentum lacrymas lætitiæ mole superveniente siccavit: lacrimis voto succedente præclusit; ubi jam per dolorem non erat, sed præ gaudio, quod plorarent. Quas pœnas, quæ tormenta, mors ipsa tunc pertulit, quando illud quod credebatur invadere, sic amisit? Profecto quando alterum victrix

Is postea Episcopus, quotannis vota solvit.

a

b

Leprosi duo mundantur pulvere septuaginta S. Hilarii.

c

Post ad Ordines promittit.

d

e

Manus contracta sanatur.

f

Cæco visus redditur.

g

ferire non potuit, sese jam victa percussit. Qui tamen Probianus postea apicem promeruit obtinere a Pontificis, et usque in bodiænum diem ad luminaria sui medicis, singulis annis vestè debitor tributa persolvit.

4 Illud quoque nobis est tam singulare miraculum, pro gloria collatoris, ad memoriam populi revocandum. Nam cum a b Cadureis venissent duo homines, lepræ maculis immutati, spem suæ salutis in S. Hilarii intercessione fundantes persistebant, de pulvere, qui ab ejus sepulcro abstergebatur, sua cum aqua lavantes capita, et membra reliqua perungentes. Tam diu sibi talem curam fideliter impenderunt, c donec infirmitatis ipsius ulcerosa varietas de corpore, quod captivaverat, captiva migraret; ut decepta suis solaris, colorem, quem invaserat, inviolatum relinquere: et quam secum attulerat, turpitudinis speciem non teneret. Post innumerabilia itaque vulnera, metabris omnibus instaurata est cutis una. Vultus ille diuturna deletus sorde, sua cœpit in ambobus repiungi imagine, nec agnosci, qualis fuerat per infirmitatem. Per fidelissimum namque pulveris lavacrum Pietatis purificus illis inventus est Jordanis, et non ipsi ad fluvium, sed ipsis fluvius hic occurrit: ex quo tam predicabilis patuit miseratio Confessoris; quod et laborem eis longinquæ itineris abstulit, et salutis vota porrexit. O quam inestimabilium claruerunt documenta virtutum, ubi sepulcri immunditiæ mundaverunt maculas lepræ! Cujus hoc facere cura potuisset artificis, qui de tali pulvere ferret beneficia medicinæ? Ex quibus d Castrius Diaconus, et e Crispus Subdiaconus institutus, ad ejus obsequium usque in finem suum, per quem sanati sunt, adhæserunt. Et merito illius elegerunt sustinere jugum f Domini, a quo a pœna liberi sunt effecti.

5 Quædam puella in hanc vitam veniens, dexteram mortuam traxerat, natura formante, et debilem manum in speciem globi collegerant nervorum fila contracta: fluxa suo stamine digitorum tela marcebat. Tunc occurrens ad Beatissimam Hilarii sepulturam, intercessione ejus vivacibus est officii ordinata. Paullatim mobilis vigor articulos stupentes et muges præpsit. Post longa tempora manus illi tunc nata est, cum sensit numeram Confessoris. Extincta venit matris ab utero, viva rediit de sancti sepulcro. Ecce quam larga remuneratoris est pietas, ut qua natura non genuit, hic membra suppleret.

6 Nec illud quidem præterire convenit, quod cæco post vota g felici successit. Nam cum ad B. Martini limina pro recipiendo lumine intentus properaret, in S. Hilarii præteriens templum ingressus est. Quo dum vigilias officio solito Cleri celebrarent, mane facta, apertis oculis, ipse diem cœpit aliis nuntiari; qui semper egebat audire. Apud quem una semper nox erat, tenebras illi S. Hilarius ea nocte purgavit. Qui nunquam viderat ornamenta diei, cœpit illi novus sol miræ claritatis nasci. Tunc illi fabricata sunt omnia, quando eorum meruit videre facturam: et ut ita dicam, quodammodo illi post se mundus est natus; cum factus est agnitus. Cæcus ad B. Martini ecclesiam festinabat accedere; iste hunc in suo templo dignatus est illuminare. Quanta micat gratia donatoris, qui prævenit desideria supplicantis?

a Bouchetus cap. 15, et Claudius Robertus hunc alunt esse Probianum, sive Probianum, Episcopum Bituricensis, qui anno Pelagii Papæ 2. Childberti 11, Christi 555, inscripsit Con-

cilio Parisiensi II cœpiennio post præfuit Parisiensi III, adcoque attingit tempora Venantii Fortunati, ut § 2 dicimus.

b Cadureorum metropolis in Aquitania prima Cadureum, ad Oldum fluvium, urbs Episcopalis sub Archiepiscopatu Bituricensi.

c Bouchetus nono die sanatus scribit.

d Bouchetus, Caslerius.

e Ms. Ripol Crispio. Bouchetus Crispo; et addit hoc miraculum

contigisse statim post translationem reliquiarum, de qua infra.

f Al. domini. g Felix appellatur a Boucheto.

CAPUT II.

Victoria obtenta, alia miracula.

Quid dignum etiam referam de tam regali mysterio, quod ab ipso est in Regem collatum? Denique a Clodoveus Rex dum contra hæreticam gentem pugnaturus, armatas haberet acies, b media nocte meruit de basilica beati viri lumen super se veniens adspicere, admonitus etiam ut festinanter, sed non sine venerabilis loci oratione, adversus hostes conflictaturus descenderet. Quod ille diligenter observans, et orationi occurrens, tanta prosperitate, altero pro se pugnato, processit ab bellum, ut intra horam diei tertia, ultra humana vota sortiretur a Domino victoriam. Ubi multitudo occisorum cada-verum c colles ex se visa sit montium erexisse. Ecce terribiliter formidanda prodigia, et delectabiliter amplectenda miracula! Parum illi fuit pro solatio Regis, signum ostendere luminis, nisi aperte monitus addidisset et vocis. Simile quoddam contigit Israeliticæ gentis tempore hujus causæ virtutis. Nam ibi columna ignis populum præcesserat: hic figura lampadis admonebat. Vellem nosse, quod fuerit tanti ardoris secretum mysterium, tam manifeste prolatum. Sed quantum ipso inspirante videor agnoscere, non tacebo. Nam contra hæreticas acies, sicut olim in corpore, non cessavit spiritu dimicare; d ita credebatur sibi contra Alaricum Arianum iterum bellandi redire constantiam. Quanta fuit illi semper pro cultu Catholicæ religionis aviditas, cum in requie posito, adhuc sollicitudinis non desit ubertas! Nam qui tunc in synodo ad confundendum hostem verba fidelia protulit, hic in campo arma tractavit victoriæ.

8 Mulier in vico Tonaciaco, dum aquam ad opus suum deportaret die Dominico, (non est meum nosse, quo præventa peccato) manus ejus attracta est, venarum arefacto discursu. Tunc revelatione communata est, ut ad Sancti limina, si vellet salva fieri, properaret. Quo illa fidens nuntio, tamquam cum ipso sanuitatis suæ præviator, læta cucurrit. Et dum in ecclesia psalleretur, similiter in absolute die Dominico, quo præcesserat pœna, secuta sunt gaudia. Ecce consuetudinem patris singularis amabilem, qui ut inveniat quod præstet, et causas exquirat. O beatum Hilarium, omnium corde, ore, voce cantandum! Cujus tam larga benignitas est, ut non solum se alicui non abscondat, sed ultro ingerat! Veniamus ad alios venerandi fructus miraculi.

9 Quædam paralytica, annis adulta puella, sine vitæ vivebat officis. Cui intra funus extincti corporis tantum superstes anima palpitabat, et in toto cadavere lumina quasi sola vigeant, ac velut mortua in se membra vigilantes oculi custodiebant. Non lingua torpens intra palati cameram volubilis excurrerebat: nec ino ducta de pectore vox collata poterat per verba disponi: non manus, cum soluta languesceret, nature debita servitia dissolvebat: neque pes instabilis e membrorum ruinas sustinebat. Adhuc totius corporis infabricata massa torpebat. Quæ in ejus solennitatis die intra ecclesiam posita, cum ingenti favore, spectantibus omnibus, est erecta. Sicque in unius debilis corpore miracula plura Sanctus complevit: attenuata genuum vestigia roboravit, linguam rigentem flexibilitati vocis et facilitati aptavit, ad usum lamfici debiles quondam palmas armavit,

a
b
Clodoveo hunc ac voce promittit obtinetque victoriam.

c

d

f
g
manus contracta sanatur.

Paralytica sanatur.

armavit, lineamenta viscerum gratia pii muneris animavit. Aliquando igitur vetus infans in verba prorupit, et quod est conspicuum, voce prima lactis alimenta quasivit. Ergo ut talis cibus inter omnes posceretur, quid aliud datur intelligi, nisi quando sanata est tunc prius credidisse se nasci?

*Repellitur do-
num, nolentis
offerre.*

10 Nec illud tam fidele mysterium oblivione noxia subtrahatur. Itaque cum duo negotiatores ad Beati basilicam occurrissent, habentes formam cere quasi socialiter in commune; quidam ex bis alloquitur alterum, ut eam, etsi tam parvam rem, tamen tanto Confessori vel libenter offerrent. Sed in cassum sua verba in animo socii nolentis expendit. Ipse tamen cum collega suo in oratione prosternitur, ceram illam occulte ante tremendi sepulcri cancellos exponit. Mox ad omnem æqualitatem cere ipsius forma se divisit, et parte illius fidelis oblatores accepta, pars altera, videntibus pluribus,volvendo usque ad alios cancellos, nutu divino cum omni contumelia est repulsa: quasi nollet Sanctus invadere, quod alter illi devotus non obtulit: et quoniam semper abhorruit, quod ex fide non venit; tam certus in iudicio quam misericors est in voto. O quam incorruptibilis arbiter claret! f Castior est iste in examinatione doni, quam in electione florum illa, quæ ceram casta producit. Tunc itaque ille, qui offerre noluit, admissi criminis se teste confusus, et immensi pudoris reatu percussus, postquam vidit sibi a radice suæ conscientiæ tantæ turpitudinis opprobria pullulasse, et in faciem occultæ cogitationis facinora revelata adspexit, consideravit, ingemuit et deflevit: ut saltem lacrymarum fonte rigante dilueret, quod corde delinquente fœdavit. Qui postea majora obtulit exactus, cere iudicio castigante.

11 Item cum juxta consuetudinem, quadam nocte cereus ibi illuminatus fuisset, casu super sepulcrum ejus, qui intercessione sua mortuos vivificat, ardens corruit, ita ut super g marmor, quo cecidit, siue læsione aliqua peraraderet. Nam in quantum fuit cerei longitudo, cera jacens inventa est, papyro consumpta, tamquam si confinium cera ipsa fecisset inter ignem et pallium, ut ab ipsa inveniretur defendi per quam potuisset exuri. Attendite beneficium: ut obediretur Confessori præcepto, quam semper scit subdere et consumere, hic ceram ignis expavit: quam ad arrendi auxilium sumpserat, ipsa ei visa est repugnasse. Sed inter hæc illud potius admonet, ut dicatur in virtute Confessoris, quas edidit cera flammæ, extinxisse, et converso ordine illud a quo vorari potuit præfocasse. Diversæ species suam visæ sunt naturam mutasse: ne quid enim hic incendia læderent, pallium pro marmore, cera fuit pro flumine. Sed quantum est apud illum cerei lumen extinguere, qui cæcorum lumen accendit? aut cum ad alterius cadaveris sepulturam oculorum ignem redintegrat, quam facile credimus de sepulcro proprio ut flammæ expellat?

12 Vellem adhuc insatiatus sacratissimi viri miracula, quasi peculiariter decantare: sed vereor, ne unde meam cupio devotionem ostendere, auditoris animam, fastidio nascente, videar obturare. Da mihi pio veniam de textus hujus parvitate; da casui culpam: ne dum hominis cupio vitare fastidia, videar incurrere Confessoris offensam, de quo exigua dice-rent, si libros implerem. Sed præsumo plurima de te minus dicere, ut de te legere populum brevis plus invitet, auxiliante Domino nostro Jesu Christo, Amen.

a Chlodoveus I regnavit ab anno circiter 481, per annos triginta, ad omnium circiter 511, qui quinto ante mortem anno, ut testatur Gregorius Turon. lib. 2, cap. 43, Christi 507, cum Alarico Gothorum Rege Arinno dimicavit in campo Voeladensi, de-ctimo ab urbe Pictavorum milliario, ac easo ejus exercitu Regem ipsam suapte premit manu.

b Gregorius Turon. Veniente Rege (Chlodoveo) apud Pictavos, dum eminens in tentoriis comitoraretur, pliarus ignea de basilica S. Hilarii egressa, visa est ei tamquam super se advenire,

scilicet ut lumine beati Confessoris adjutus Hilarii, liberius hæreticas acies, contra quas sæpe idem Sacerdos pro fide conligerat, debellaret. Eadem habent gesta Regum Francorum a Frehero primo, deinde a du Chesne tomo 1, scriptorum Galliarum edita. Fredegarius Scholast. historiarum Francorum epitomata cap. 33, ait Chlodoveum multis muneribus ecclesiam S. Martini et S. Hilarii ditasse, quorum fulus auxilio hæc cernitur im-
plessa. Legenda etiam gesta Francorum Roriconis monachi apud eundem du Chesne, et vita S. Benignii per Hincmarum.

c Al. tanta jacuit in loco, ut collis ipse ab hoc visus sit se erexisse in altum.

d Al. Credebat contra Alaricum Arianum iterum rediisse Constantium. Qui sensus haud salis constat. Alludit tamen certe ad certamina ab Hilario contra Constantium Augustum suscepta.

e Al. membrorum structuram sustinebat. Al. membra ruitura sustentabat. f Al. caucior.

g Al. cap. 6, primæ vitæ S. Gudilæ 8 Januar. nu. 24 alia significatione hoc verbum acceptum. Consulte onomasticon Rosweydi.

ALIUD S. HILARII MIRACULUM.

Ex S. Gregorio Turon. de glor. Confess. cap. 2.

Hilarius beatissimus quarto exilii anno ad urbem propriam est regressus, impletoque operis boni cursu, migravit ad Dominum. Ad ejus beatum sepulcrum multæ quidem virtutes ostensæ narrantur, quas liber vitæ ejus continet. Sed tamen duo leprosi in eodem loco mundati sunt. Mons enim erat in a Gabalitano territorio, cognomento b Helanus lacum habens magnum: ad quem certo tempore multitudo rusticorum, quasi libamina lacui illi exhibens, linteamina projiciebat, ac pannos qui ad usum vestimenti virilis præbeantur, nonnulli lanæ vellera, plurimique etiam formas cascæ ac cereæ vel pavis, diversasque species, unusquisque juxta vires suas, quæ dinumerare perlongum puto. Veniebant autem cum planstris potum eibumque deferentes, maectantes animalia, et per triduum epulantes. Quarta autem die cum discedere deberent, anticipabat eos tempestas cum tonitruo et coruscatione valida: et intantum imber ingens cum lapidum violentia descendebat, ut vix se quisquam eorum putaret evadere. Sic fiebat per singulos annos, et involvebatur insipiens populus in errore. Post multa vero tempora, quidam Sacerdos ex urbe ipsa Episcopatu adsumpto accessit ad locum, prædicavitque turbis ut absterent ab his, ne cælesti ira consumerentur. Sed nequaquam ejus prædicatio a cruda rusticitate recipiebatur. Tunc inspirante divinitate Sacerdos Dei basilicam in honore B. Hilarii Pictaviensis ejus eminens ab ora stagni edificavit, in qua reliquias ejus locavit, dicens populo: Nolite filiioli, nolite peccare ante Dominum: nulla est enim religio in stagno. Nolite maculare animas vestras in his ritibus vanis, sed potius cognoscite Deum, et amicis ejus venerationem impendite: adorare autem S. Hilarium Dei Antistitem, ejusque reliquiæ sunt conditæ: ipse enim potest pro vobis apud Dei misericordiam intercessor existere. Tunc homines compuncti corde conversi sunt: et relinquentes lacum, omnia quæ ibidem projicere erant soliti, ad sanctam basilicam conferebant: et sic ab errore, quo victi fuerant, relaxati sunt: sed et tempestas deinceps a loco illo prohibita est: nec ultra in hac solemnitate, quæ Dei erat, nocuit, postquam beati Confessoris ibidem sunt reliquiæ collocatæ. c

a Gabali Cæsari lib. 7, Γαβαλιῶν Ptolemæo, Γαβαλιῶν Straboni, Gabales Plinio, hodie le pays de Givaudan. Sidonius varnane 24 terram Gabalum satis nivosos vocat. Montem habet altissimum Loseram, in cujus radicibus oritur Elaveris fluvius, ubi in proxima valle est urbs Episcopalis Mimata, de cujus Episcopo S. Firmino xiv Januarii agemus.

b Alias Helarum. Bouchetus, la fontaine et lac des Helles, videtur pars Losere, cum quo sub Cevennis montibus continetur, quibus ab Aquitania Galliam Norbonensem separat Asonius carm. de Narbon. In aliis Cebennæ, Cavennæ, Gebennæ, Geben-ni, et Cemmeni dicuntur.

c Bouchetus scribit hanc ecclesiam, haud procul Rupella distantem, sua ætate parochialem fuisse, dictam S. Hilarii de Palude. Ferrum cum S. Gregorius dicit in Gabalitano fuisse, qui potuit esse Rupella vicina?

AUCTORE
FORTUNATO.

a
b
Ad Helanum
lacum rustica
superstitio.

Tempestas an-
niversaria u
diabolo.

S. Hilarii re-
liquiis com-
pressa super-
stitio et tem-
pestas.

c

y
Ignis non læ-
dit experimen-
tum sepulcri
S. Hilarii.

Epilogus li-
bri.

EX
GALISCO JO.
BOICHETI.

ALIA MIRACULA.

Ex Flodoardi historia Remensi lib. 4, c. 48.

a
Paralytica
sanata.

Sunt hic Remis a ecclesiae duae in honore S. Hilarii: una infra civitatem, in qua nuper quaedam puella contracta et paralytica divina est erecta virtute. Altera quae est antiquior ecclesia ante portam Martis sita, quam b S. Rigobertus Pontifex antecessoribus nostris Clericis ad sepulturam ipsorum dedit. Quae dudum scilicet ante discessionem vel expulsionem Domni c Artaldi Episcopi crebris illustratur miraculis. Unde et tunc ab eo, civibus quoque suffragia ferentibus, tectis ac novis est reparata laquearibus. Nam quidam cecus nomine Paulus, admonitus in somnis ut ad eandem pergeret ecclesiam, lumen ibi recepturus adventit, et recuperato lumine (nec mora) videns abscessit.

c
Cecus illumina-
tus.

2 Quidam ex Episcopi famulis cum ad ipsam pergeret ecclesiam, piscatorem cum piscibus ante fores ecclesiae obvium habuit: quos apprehendens velut empturus abstulit. At pauper ille piscator, ut inde sibi eum S. Hilario conveniret, devotionum clamores lugubri mente in eum ingressit. At ille despiciens hujuscemodi voces, ecclesiam quasi Missam auditurus intravit. Ubi dum staret, subito corruit, graviterque vexatus ejicitur. De qua vexatione non parvo tempore laboravit. In hujus ecclesiae comite-rio quidam d Scotigena Dei servus olim sepultus est.

d
Vir punitus.

a *Plurima per Galliam S. Hilario erecta templa vicorum nomina indicant. Alia ecclesia in Remensi territorio referuntur ab eodem Flodoardo lib. 1, c. 25, antiquitas ei erecta. Fabricavit enim S. Theodulphus (qui Maii celebratur) basilicam in honore S. Hilarii, quo cursum sui duplicaret laboris, etc. Erat Abbas monasterii S. Theodorici tribus a civitate millibus separati, ut ibidem Flodoard. cap. 24, collitur S. Theodoricus i Julii, vixerunt ambo saeculo sexto.*

b *S. Rigoberti vitam desinitus iv Januar.*

c *Artaldus, sive Artaldus, xxxvi Episcopus Arvernensis ordinatur an. 932. In ejus expulsionem Flodoardus testis oculatus lib. 3, c. 28.*

d *Hic est S. Merolitanus, cujus vitam dabimus xix Maii.*

ALIA MIRACULA,

a Joanne Boucheto Gallice scripta.

a
Infirmi sa-
nati.

Pictavensem S. Hilarii basilicam adiit mulier quaedam, inopia ac virium languore ex aequo pressa. Ibi prece ad Deum sanctamque Antistitem fusa, levi sopore corripitur, sibi que Sanctum videre visa est, monentem ut ad a S. Petri aedem se conferret, ejusque imploraret opem, praesentem continuo expertura. Pareit illico, viresque recuperat.

b
Barbary simu-
latur delicta.

2 Quo tempore in Aquitaniam Dani irrupere, dirasque late strages dedere, ex iis quidam homo nefarius Christo se nomen dare et baptismo tingi velle professus est; pollicitus plurimum se illi provinciae allaturum emolumentis, si se suscipere de sacro fonte Comes b Arnulphus voluisset. Annuit Comes. Baptismo ablatus est barbarus, non ut serio religionem Christianam complecteretur, sed ut ritus illius curiose exploraret. Albis igitur de more indutus, in Chorom ecclesiae ad S. Hilarii sepulchrum introducitur. Sudum erat et innuba caelum: subita tamen vis venti, candidum, quo indignus erat, amictum a capite ac corpore ejus revellit, varioque turbine per basilicam circumferens, in auras evanuit. Barbarus in avita obstinatus superstitione abscessit.

c
Cecus et con-
tracta tertio
curata.

3 c Mulier quaedam, Goda nomine, coena tibiisque ita misere contractis, ut absque alieno incedere ad- miniculo nequiret, Dei Sanctique Hilarii invocavit auxilium, ecclesiamque Pictavensem religiose visita- vit: ubi visum gradiendum facultatem divinitus adeptus est. Verum vix domum redierat, cum et lumi- nibus rursum est, et tibiis capta. Pictavus redit: incolomis denuo abscedit. Idque tertio evenit. Tandem in vicinis commemorari adibus statuit, quas denuo

curata coemit, temploque verendo, et aliis id genus obsequiis religiosam Sancto servivit servitatem. Hoc vero idcirco aiant accidisse, quod in priori illo domi- cilio nescio quid identidem perpetrabat delicti, quo divinam provocabat ultionem.

4 Miserat Frobandus monasterii S. Genovefae Parisiis Abbas, S. Hilarii reliquias ad propinquum quempiam vicum, altari inserendas. Id dum fieret vasti duo serpentes, qui sub eo delituerant, cum tetro sibilo prodeunt, atque templo egressi, subito extinguntur. Adeo serpentibus nusquam tuta statio est, ubi S. Hilarii fuerint pignora: quippe qui et serpen- tes olim fugarit, et serpentinas haereticorum linguas vicerit.

Serpentes fu-
gati.

5 Quaedam, insidente corpus cacodæmone, sensi- bus erat ac ratione orbata: Pictavos ad S. Hilarii aedem perducitur: funduntur ad Deum ac Sanctum preces: effugatur dæmon: illa omni deinceps ejus infestatione, adeoque et ægritudine caruit.

Evangelium
curata.

6 Circiter annum Christi millesimum octogesim- um, Pictonum Comes d Guilielmus Gaufridus (is qui e Monasterium-novum Pictavis condidit) primo diluculo ad preces matutinas, quae in S. Hilarii aede peragebantur, duobus solum comitatus famulis, pe- dissequo altero, altero cubiculario, adibat: ingressus offendit pedibus fasciculum strophio involutum, tolli a famulo jubet, et, cum in eo libras viginti quinque minus quatuor denariis colligatas didicisset, diligen- ter asservari. Romam deinde cogitans, fasciculum una deportari a famulo imperat, ut, quem cui resti- tuere fas esset ignoraret, eum isthuc Deo dicaret. Jam Alpibus superatis ad virum nobilem sibi amicum di- vertit. Inter comandum varii babiti de Sanctorum sepulchris, miraculis, patrociniis sermones sunt, prædicante præcipue Guilielmo quæ ad S. Hilarii reli- quias quotidie fierent Pictavis portenta. Refellere hospes dicta: quippe qui vix anno elapso, Compo- stella revertens, Pictavos venerit, ac summo mane S. Hilarii aedem viderit, et brevi (quod comites jam præcessissent) facta precatione, denarios quatuor obtulerit: sed cum egressurus excidisse sibi reli- quum viatici, libras circiter viginti quinque sudario involutas animalvertisset; omnia nequidquam per- scrutatus, multisque fuis ad S. Hilarium precibus vacuus abscesserit. Intellexit Guilielmus eum ipsam nempe fasciculum esse, quem reperisset: quaerit igitur ex hospite, num eum, si coram produceretur, agnoscere fasciculum posset. Hospes vero ne sibi illudat rogat. Adferri Comes fasciculum jubet, quem illico ut exposuit, hospes agnovit, multoque certius cum nummis numeratis deesse quatuor denarios vidit, quos Sancto obtulerat. Deo igitur gratias agere ac Sancto, ipsique Comiti, haud minus miraculi no- vitate exultanti.

Rescissae re-
perta.

7 Guilielmus Rufus, cum altera carevet tibia, sin- gulari tamen erga S. Hilarium pietate, ejus aedem equo vectus, etsi satis alioquin tenui re domestica esset, frequens alibat; equum ad templi vias, dum feretrum religiose veneratur, relinquere erat solitus. Praeteriens quidam primo mane, in equum insilit, ad urbem se portam proripit, (jam enim urbis muris circumdata S. Hilarii basilica erat) sed egredi vi quadam occulta prohibitus est: ceteras obit portas, nec ulla non avertit transitu furem. Avertit ea res illius a copto jam flagitio animum. At si equum ad basilicæ ostium reduceret verebatur ne Praetor manum sibi injiceret, repeteretque funti penas. Committiteum tantisper familiari sibi feminae custodiendum: ipse ad templum abit, consilium in arena capturus. Rufum reperit graviter equi jactura perturbatum, tantumque non succensentem S. Hilario, qui sibi equum siviisset eripi. Solabantur, qua fas erat, hominem ejus caenobii monachi: cum ecce fur in conspectum se dedit, et sive turbatæ mentis iudice vultu,

Furtum im-
peditum.

seu quo divino instinctu agnitus, apprehensus, fassusque crimen est: cujus ei, equo restituto, venia data.

8 Quo tempore Henricus Angliæ Rex conjuxque ejus / Alienora rerum in Aquitania potiebantur, vulgatus divina vindicta morbus est, ignotus ac feralis. Is igne quodam, qui cerni tamen non poterat, depasciebatur membra: tetra tantum ulcera ac plagæ canero haud absimiles hiabant. His multi extinguebantur mortales, ante in furorem nescio quem acti, g Haud satis etiamnum quod genus istud luis fuerit conjicio, nisi si Venerea illa fuit, quam vulgus Neapolitanam vocat. Multis tunc in mentem venit S. Hilarii open implorare. Et visitata religiose ejus basilica caelestem retulere medicinam. Hujus beneficii, ut fit, didita in populos fama, exciti plurimi undatim confluebant, tum infirmi ipsi, tum eorum parentes et amici. Fuitque pia quædam matrona, quæ divina inflammata caritate ultrô curandis miserorum fœda tabe fluentium ulceribus impendit operam, dum in ipsa basilica sacras vigilias peragerent. Ea nocte quadam S. Hilarium Pontificali habitu, aliis commitantibus Episcopis, singulos isthuc excubantes circumeuntem et aqua aspergentem vidit, qui omnes postridie incolumes extitere. Tradit vero qui id litteris consignavit, triplex fuisse isthuc convenientium agrorum discrimen: alii enim visitato Sancti feretro convaluere, alii dum isthuc peregre adventarent, alii simul suis erant ædibus egressi.

9 Repertus erat a templi custodibus piarum precationum libellus, argento eleganter ornatus. Hunc sustulit quidam, non furtive usurpaturus, sed descripturus dumtaxat precationes. Adolescens quidam furti accersitur: et quæstione habita, alias fatebatur crimen tormentis victus, negabat alias: ergo torqueri acriter jubetur, manum bullienti aquæ immersa. Adfuere spectatores plurimi, interque eos qui librum subdlexerat. Palam in ecclesiæ meditullio aquæ bullienti inseritur manus adolescentis, neque doloris aut noxæ quidquam perpetitur. Dum vero eam e vase educit, gutta in faciem adstantis rei excussa est. Hic ille ingenti torqueri dolore, facie illi fœdum in modum intumescente. Ergo fateri publice quod erat gestum: itaque adolescente absoluto, ipse quoque dolore liberatus est.

10 Aliud simile memoratur miraculum. Sacellanus quidam falso crimine arguebatur, ut qui unam e sacris Ecclesiæ trabibus, quas cappas vocant, esset furatus. Infructuari ille crimen, paratus etiam igne refellere. Usitatum ea ætate apud Pictavos genus probationis, a Gothis olim acceptum. In ipsa basilica iugens extruitur rogos. Ille fasis ad Deum Sanctumque Hilarium precibus, fide plenus ac divina opis fiducia, per medias graditur flammam, ne libatis quidem minimo ignis ardore vestibus. Et continuo alius qui flagitium designarat deprehensus, vestisque recuperata est.

11 Adolescens quidam Pictavis, ab ipso ortu surdus ac mutus, cum multos videret ad S. Hilarii confuere sepulcrum, cepit ipse quoque illius ecclesiam frequentare, ejusque curatores ac ministros: sacerdotibus et custodibus navare in verrenda æde, peragendisque nocturnis vigiliis operam. Quadam ergo nocte dum solus isthuc excubat, ad Sancti tumulum accedit, diducit in crucis formam brachia, pie illum ut sibi adsit obtestatur. Adstitit oranti Hilarius Pontificio cultu, et quid se vellet quæsiit. Audiit antehac surdus, responditque cupere se, si Deo ita collibisset, ejus ope audiendi loquendique sibi facultatem imperitari; ad Sanctus: Audies, inquit, Deo id mihi gratificante: ut loquaris quoque S. Martini tributum est patrocinio, abisis ad illius tumulum, gratias illi acturus. Audiit ergo, intellexitque postridie quænamque sibi dicerentur, solitisque gestibus vale templi custo-

dibus dicto, Turones abiit. Ibi cum pernoctare in S. Martini æde vellet, repulsus a custodibus est. Foris ergo ante ipsas valvas noctem vigil exegit, ad Deum identidem Sanctumque Martinum gustans preces. Evieit deinde postridie nutibus festibusque a sacerdotibus ut intra ipsam ædem insequenti nocte permanere sineretur. Hic vero egregio animi ardore precanti S. Martinus adstitit, et ut loqueretur edixit. Locutus est tum ac deinceps expedite. Rem postridie omnem retulit: quæ tamen credita non est, donec Pictavensium est testimonio confirmata.

12 Qui duo hæc miracula litteris tradidit, idem testatur se cum Myra reverteretur, quo h S. Nicolai sepulcrum veneraturus abierat, conspexisse quodam loco eversa collapsæ ecclesiæ muros; atque exsente isthuc reperto sciscitatum, quæ ea fuisset ædes, didicisse, olim S. Hilario Episcopo Pictavensi positam. Nam cum is ab exilio, in quod erat a Constantio relegatus, rediret, sub noctem eo appulsum, cum nulla prope domus aut tugurium esset, ad quod diverteret in cavum quoddam e saxo sepulcrum (cœmeterium enim isthuc erat) subiisse, ibique noctem exegisse. Cum postridie inde abiisset, aquam ex eodem sepulcro limpidissimam manasse; ea qui ægri bluebantur, continuo restitutos sanitati. Re vulgata, undique plurimos confluisse, eorumque donariis constructam, cujus ruinas cerneret, ecclesiam fuisse, quæ bellicis tumultibus neglecta collapsaque jam esset. Addit idem scriptor se illud quoque sepulcrum humidum vidisse.

13 i Vasatis (urbs est Vasconicæ) celebritas agi S. Hilarii consueverat, omneque servile opus a primis vespers religiose intermitteri. Mulier tamen quædam solita ecclesiæ lineam lavare sepelectilem, publica populi contempta pietate, nescio quid sarcire vestimenti ausa, ingenti primum dexterae manus dolore correpta est, quæ dein ita contracta est nervis convulsis, ut cubito jungeretur. Intellexit eam sibi divinitus neglecte religionis poenam infligi. Multis ergo cum lacrymis Sanctum ut sibi ignoscat obtestatur. Nec tamen ante insequentes ferias sacræ Pentecostes, ut pristinus dexterae vigor restitueretur, obtinuit. At cum tunc sero in Cathedrali, quam verri curarat, ecclesia esset, in somnum incidit, ac videre sibi magnificum sepulcrum visa est, ex eoque prodeuntem Antistitem, ac sese his compellanter verbis: Deum offendisti, neglecto Ecclesiæ de inea celebranda festivitate præcepto; ideoque poenas dedisti: at tuæ nunc exaudite sunt preces, pristinaque recuperabis sanitatem. Simili ejus dextram prebendit, inque priorem situm restituit. Experrecta validam sibi, ut prius, manum sensit: profecta ergo Pictavos gratias S. Hilario coram egit; ejusque omnino quale dormienti objectum erat, sepulcrum est venerata.

14 Imperante Aquitanis Guilielmo Gaufrido Pictavensi Comite, ejusque filio Guilielmo; e k Burgundia, nate erant oriundi, vir quidam nobilis Pictavos venit, consanguineum, ut aiebat, Ducem salutaturus. Aliquanto post reditum ad suos paranti varia Dux munera obtulit. Quæ ille omnia arbane recensavit; verum, si Ducis gratia consequi id sibi fas esset, cupere se dixit fundos quosdam, quos in Burgundia Canonici Pictavenses, suæ domui contiguos, pleno domini jure possiderent, mercari. Acturum se Dux cum Canonicis sponndit. Assensere Canonici, legitime iis transscribente Duce vicium Arsaum in Alnesio prope Rupellam. Insequenti nocte visendum se in somnis Burgundioni illi S. Hilarius obtulit, itaque eum affatus est: Huc venisti, hospes, ut suis Ecclesiam meam possessionibus spoliare? Impegitque illi ter quaterve Pastorale pedum in caput. Excussus homini sopor, valide una voceferant. Advolant famuli: somnium iis haud inane exponit,

EX
GALLIGO JO.
BOUCHETI.
loquulam ad
sepulcrum
S. Martini.

Morbi varii
curati.

Festi viola-
tricis puniti:
curata.

Avaribus sus-
tigati.

g
Ardentium
morbus sive
sacer ignis,
curatus.

Innocentia de-
frusu.

Heram vero
prodito.

Surdus audi-
ditum impe-
trat.

Ex GALIGO Jo. BOUCHETI.

ponit, plagasque a S. Hilario infletas ostentat. Dux re comperit, Canonicos et priorem vicum (Longumrete vocant) et Arsaium quoque habere jussit.

15 Cæcus quidam diu multumque S. Hilarium videnti facultatem oravit, ac Pictavos profectus dies complures iisdem votis precationibusque exegit. Nocte quadam S. Hilarium in somnis videre sibi visus est, isthæc sibi edicentem: Crastina luce duos hujus Ecclesiæ Canonicos (nomen expressit utriusque) reperies: eis a me denuntia, ut flagitiosam suam vitam corrigant; ni fecerint, pœnas brevi daturos. Ut vero fidem habeant, cum in Missa solemnî, quæ ipso die in eadem fiet basilica, sacrum trisagion de more concinetur, visum recuperabis perspicaciorum firmioreque quam omni retro vita habueris. Experfectus, nec vanum ratus somnium, cum ad Sancti basilicam ductus, duos illos invicem colloqui Canonicos didicisset, eos adit, et proprio quemque nomine compellat, ac visa auditaque refert. Sprevere quidem illi dicta, ceu levia somniorum terriçula; tamen quod sibi suorum conscii scelerum essent, non nullo sunt timore perculti; et alterius, quo minâ confirmabantur, præ sagii exitum studiose opperiebantur, uti et ipsorum collegæ ceterique ejus Ecclesiæ Sacerdotes, quibus visum sibi redditum iri cæcus indicaret. Ubi ergo ad trisagion ventum est, hominem circumstant et simul tertio Saxtus erat decantatum, aperiri ambos ei oculos, iisque illum clare et distincte cernere cuncta intuentur; et Deo Sanctoque Hilario gratias agunt. Hildebrandus, qui hoc descripsit miraculum, negat sibi compertum an mores duo illi Canonici emendarint, hoc constare eos paullo post e vivis excessisse.

Visus redditus: moniti dyscoli.

l m S. Lupianus a S. Hilario baptizatus, clarus miraculis,

n a S. Thaumastus ad S. Hilarii sepulcrum sancti mortuus.

p

Plurima S. Hilarii miracula.

16 Gregorius Archiepiscopus Turonensis lib. de gloria Confessorum, cap. 53, scribit, intra ipsum Pictavorum terminum, qui adjacet civitati Namneticæ, id est in vico l Ratiatensi, m Lupianum quemdam in albis transeuntem requievisse, qui fertur a B. Hilario Antistite donum baptismatis suscepisse, sed mox migrasse a corpore: cui a Deo bonorum omnium largitore tanta est gratia attributa, ut ad ejus sepulcrum cæcus visum, paralyticus gressum, mutus mereretur eloquium.

17 Idem Gregorius eodem libro cap. 52 narrat, Thaumastum n juxta expositionem nominis sui admirabilem sanctitate, o Momociacensis urbis Episcopum, de eadem urbe, incertum qua de re, expulsus, Pictavum oppidum petiisse; ibique præsentem vitam in bona perdurantem confessione finivisse: et sepulcrum habuisse ante ipsum atrium B. Hilarii: de quo tumulo erasus a multis pulvis et haustus, ita dolori dentium febriumque medebatur, ut qui hauserant mirarentur effectum. Nam ita ea benedicto assidue expetebatur, ut jam non uno loco sarcophagus adpareret transformatus. Arbitror unum esse e sepulcris quæ in S. Bartholomæi visuntur sacello: unum enim pluribus locis perforatum est, et pulverem ex eo etiamnum cultro abraderi feminæ consueverunt, parvulorumque suorum escis commiscere ad colicos dolores sanandos. Plura sunt ejusmodi sepulera, quibus nonnulli pureutes S. Bartholomæi conditos arbitrantur. Verum nec certum ejus rei testimonium vidi, neque assequi possum, quis eorum corpora e Palæstina advexisset Pictavos, nisi fortassis adhuc superstites p S. Martialem huc sunt secuti, uti S. Amator et S. Verona.

18 Si universa persequi miracula voluero, quæ isthæc S. Hilarii meritis nostra memoria patrata sunt, ingens contexam volumen: nam quingenti minimum, quibus turbata mens motaque gradu ratio erat, isthæc sibi restituti sunt: paucique adeo eo adducuntur, quæ aliquanto post tempore vel sanentur omnino vel moriantur. Imploratur quoque ad repellendas contra orthodoxam religionem tentationes: ab adolescentibus quoque, qui obtusiore ad

condiscendas litteras ingenio sunt; et sane quamplurimi mihi jurejurando affirmarunt se præsentem Sancti opem in ea re expertos.

a Est ea Cathedralis, ut ex Boucheto et Cl. Roberto patet. b Ranulphus legendam videtur, sive Ranulphus, aut Ragnulphus; qui Comes Pictavensis Ademarum dicitur. Regnanti Dux Aquitaniæ. Is anno 867, Hastingsum Normannorum Ducem, qui se in quadam basilica communiçerat, oppugnans, sagitta telus, triduoque post mortuus est; ulciscente Numine, ut in gestis Normannorum dicitur, gula S. Hilarii basilicam injuste usurparat.

Ranulphus Dux Aquitaniæ.

c Hoc miraculum a Fortunato narrari scribit Bouchetus. Pluribus usi nss. in nullo id reperimus. Adjectum fortassis ad Aquitanica exemplaria quæ ipse legit.

d Is Boucheto est quartus illius nominis, diciturque successisse parenti Guilielmo Capiti-stupe anno 1023, obiisse anno 1086.

e Abbata SS. Joannis Evangelistæ et Andreæ Monasterii-novi, a Guilielmo Gualfredo, sive Goffredo edificata, perfecta traditur amplisque possessionibus dotata anno 1077, quominus multa deinde Guilielmo quinto, quem Sanctum vocant, ut 10 Februarii dicimus, adjecti.

Monstier-neuf abbatis Pictavis.

f Filia hæc fuit Guilielmi V, conjux primum Ludovici VII, Galliarum Regis; sed ab eo consanguinitatis prætextu repudiata, Henrico Normanniæ Duci, qui deinde Angliæ Rex fuit secundus ejus nominis, nupsit an. 1151.

g Ignis sacer fuit, qui vulgo S. Antonii dicitur, de quo 3 Janu. in Miraculis S. Genovefæ pluribus actum.

h Ejus reliquæ Barium altatæ circa annum 1087, ut 9 Maii dicimus.

i Vasatum urbs Gossio dicitur Ansonio in Parentalibus car. 24. Kiseio Molcuro lib. 2, cap. 7. Vasate Paulino; civitas Vasatica in Notitia provincialiarum, et in nss. nostro. forsitan vitiose, Vasateta; vulgo nunc Bazas, aut Vasas, ut Vincius scribit.

Vasate.

k Testatur certe du Chesne lib. 1 historiæ Vergiacæ ab antiquis Scripioribus, Guilielmo Aquitaniæ Ducem, qui Ranulpho successit et Cluniacum condidit, Principem Burgundiæ appellari, propter amplissimas in Burgundia possessiones.

l Bouchetus interpretatur Haiz.

m Colitur 1 Julii S. Lupianus Confessor: an hic nos latet; ut S. Lupianus. potius alium existimus inducitur, quod 17 Februarii in Claromonte ugi dicitur translatio S. Lupiani Confessoris.

n Mendose igitur in nss. et apud Bouchetam Theonestus dicitur: nam Θεωνος idem est quod admirabilis. Nec hujus in Martyrologio Gallicano nomen reperimus.

o Bouchetus Moniacensis. At meminit idem Gregorius lib. 9, histor. Franc. cap. 29, oppidi Momociacensis.

p De ipsius S. Martialis alata disquiremus 30 Julii S. Amator S. Martialis discipulus, Codurcorum Apostolus, celebratur in Martyrologio Gallicano 20 Augusti; S. Verona, vel Veronica, quæ faciem Christi crucem gestantis terstisse traditur 15, ab altis 4 Februar.

TRANSLATIO I S. HILARII.

Postquam e vivis excessit Hilarius deliberatum quo præcipue tumulari cum loco oporteret. Auctor est Bouchetus par. 1, cap. 14, suasisse quosdam ut in Episcopalis palatii sacello, quod construxerat, conderetur, ubi nunc abbatia S. Hilarii de cella: atii ipsi sibi in æde SS. Joannis et Pauli, ubi uxorem ac filiam sepelierat, monumentum locasse; ea videri stantem ipsius extrema voluntate. Hanc cuncti sententiam ingenti assensu acceperunt.

INITIO SEculi VI.

Locus sepulcræ S. Hilarii.

2 Finis comitati Sacerdotes, Patricii plebsque numerosa, lacrymis ubertim manantes universi, multis collucentibus cervicis. Conditorium erat muris et fornice, ligneo illo quidem, sed eleganter inaurato tectum. Hinc dum effertur corpus sancti Antistitis, paralyticis bennium jam lecto affixus, prætereuntium fortassis excitus strepitu, et quid rei esset edoctus, sustulit in cælum aculo ac manus, precatus Deum, ut pii Præsulis, quem celo jam receptum crederet, patrocinio vires sibi restitueret. Vix conceptæ preces erant, et vigore pristino membris diffuso, proripit se de strato, funebremque pompam assequitur. Locatum Hilarii corpus inter conjugis Apræque filiarum corpora medium est: marmorei singulis tumuli fuerit, sive tum positi, seu proximis post annis; certe reperti in translatione.

Funus.

Paralyticus sanatus.

Sepultura.

3 Ante paullo quem Galliarum regno Clodoveus potiretur, Pictavenses quidam, homines religiosi, lapideam imposituri monumento testudinem, refodi circum terram jussere. Tum fenestra in dextro lute reperia, pariesque olim opticitarum caudelarum fumo denigratus. Quæ rex argumento fuit, olim monumentum illud in præputio fuisse, et per fenestram illam patuisse ad ipsam Sancti tumulum prospectum: verum cum bellicis tumultibus

Aperitio pulcri.

tumultibus eversa sapientis ecclesia fuisset, opertum terra fuisse illud sacellum, ne qua sancto corpori inferretur injuria. Porro suavissimus ex ea fenestra odor exhalabat: qui sacro quodam horrore cæmentariorum corripuit animos, ut negarent se, quippe peccatis coopertos, id morali uedere. Terni Sacerdotes, animis primum exomologesi serio expiatis, fenestram ingressi, retulere fornicem auro oblitam, tres sub eo marmoreos tumulos esse, medium Hilarii. Transferendas in urbem sacras reliquias cives censuere. Sed Sacerdotum uno postmodum extincto, altero paralyti, tertio cæcitate percusso, haudquaquam Superis id probari consilium rati, obstructa fenestra destiterunt.

translatio S. Hilarii; quæ verba in Indice ad calcem libri referuntur ad 2 translationem, cujus usquam meminuit. Abbas Tudepinus, qui Tredelinus et Tridolinus in homilia Petri Damiani apud Surium hoc die, et operibus S. Hilarii præfixa; Fridelinus est, sive Fridolinus, ut in editione operum Petri Damiani Romana 1606 et Lugdunensi 1623 appellatur; colitur autem vi Martii.

7 Duo S. Hilarii templa sunt in urbe Pictavorum, unum monasterii ordinis S. Augustini, vulgo S. Hilarii de Cella, ubi creditur habitasse et obiisse. Ejus cœnobii Abbas Pascentius, ut supra diximus, seculo sexto Episcopopus Pictavensis factus. Aliud est collegiale, cujus Decanus utitur ornaamentis Episcopopatibus, nec Canonice ullus in collegium cooptatur, quin ante omnia de ejus moribus inquiratur. Ita Chopinus lib. 1, sacra Politicæ titulo 8 num. 7, et ex eo Claudius Robertus. Hoc templum est, ut du Chesne ex Boucheto tradit, quod olim sanctis Martyribus Joanni et Paulo a S. Hilario extractum fuerat, ubi ipse dein cum uxore et filia sepultus est. Id enim denuo, veteri sapienter everso, reedificatum, intra urbis muros nunc inclusum, vulgo basilica S. Hilarii major dici solet; sine S. Hilaire le grand.

Templa duo S. Hilarii Pictavis.

DE TRANSLATIONE S. HILARII

SERMO B. PETRI DAMIANI.

Gaudeamus et exultemus, dilectissimi, dum ad recolenda B. Hilarii sublimia merita solemniter convenimus. Ipsa quippe nos insignis vocabuli dignitas provocat, ut mens nostra spirituali lætitia affecta plausibiliter hilarescat. Nihilominus et hoc dignum est, ut dum glebam corporis ejus tenuemque pulvisculum tanto præferri apud homines honore conspiciamus, quantum gloriæ pondus in cœlestibus possideat, ubi verus et incomparabilis honor est, mens nostra perpendat. Sed libet jam translationis hujus historiam succincte transcurrere, ut nulli deinceps de præclara solemnitate hujus origine prorsus expediat dubitare.

2 Porro autem dum Confessor Christi Fredelinus B. Hilarii monasterium, quod in Pictavensi a suburbio situm est, laudabiliter B. regeret, ibique sanctæ conversationis insignibus disciplinis et præclara morum honestate polleret, B. Hilarius illi per c visionem manifestus apparuit, et inter alia nonnulla hoc illi quadam vivacis imperii auctoritate mandavit, ut videlicet ipse, simul et d Pictavensis Episcopus ad e Regem Francorum, qui tunc rerum moderabatur habens, incunctanter accederent, et sumptus impendia, quibus ampliari et augustius fieri monasterium posset, fiducialiter postularent. Quibus verbis insuper addidit, ut instaurato noviter monasterio, locum sibi sanctus Abbas congruum provideret, in quo corpus ejus, facta translatione, recondere. Quos nimirum felicis oraculi legatione perfunctos, Rex clementer ac benigne suscepit, eisque magna regis liberalitatis munera contulit.

3 A fundamentis ergo monasterium per latomos ac cæmentarios denno construentes, et pollucibiliter instaurantes ministri Domini, tandem coeptis indefessi laboribus institerunt, donec non modo surgentis structure machinam ad consummationem usque perducerent, sed etiam utrumque parietes, hoc est, intus et extrinsecus radiantis musivi decore vestirent. In quo videlicet opere, ubi regii muneris summa defecit, Episcopus ex Ecclesiasticis facultatibus supplere, quod deerat, non cessavit. Tandem itaque monasterio, non modo consummate fabricæ structura perfecto, verum etiam sacerdotalis officii benedictionibus dedicato, mox demoliti sunt tumulum, in quo sanctum fuerat corpus humatum.

4 f Constituto igitur die, in quo sancta membra transferrent, præcedente nocte, dum Episcopus, si-

Odor miraculosus.

Translatio impedita.

Aquitania restata a Wandalis:

templum S. Hilarii eversum.

Ejus Translatio.

Quo die agitur.

Per Angelos facta

4 Quæ vero bella fuerint, quorum tempestas Pictavis Sanctique Hilarii templo perniciem attulerit, facile intelliget, qui veteres illas Galliarum strages meminertit. Quippe etiam ante Francorum irruptionem, Wandali primum et Alani Gallias trajecto Rheno pridie kal. Januar. ingressi, Arcadio VI et Probo Coss. ut tradit Prosper, id est, Christi anno 406 et ut Beda scribit lib. 2, histor. Angl. cap. 11, multe cum his aliæ gentes totas per Gallias sævierunt. Atque ut S. Hieronymus tum scribebat, Aquitaniam, Novemque populorum, Lugdunensis et Narbonensis provinciæ, præter paucas urbes populati sunt cuncta: quas et ipsas foris gladius, intus fames vastavit. Tum vero, ut Bouchetus asserit, pars urbis Pictavensis, ipsaque S. Hilarii eversa est basilica. Hispaniam ingressi sunt iidem Vandali, Alani, et Suevi æra cccclxvi, iv Kalend. Octob. feria in Honore viii et Theodosio in Coss. ut habetur in Idatii Chronico, id est, anno Christi 409.

5 Paulo post Aquitania Gothis tradita, qui eam annis circiter 93 tenuerunt. Victi tandem hi a Clodoveo anno Christi 507 et cessere Francorum imperio Pictavi. Tum S. Hilarii translata reliquæ ubi Catholica pietati securitas constitit. Ejus translationis historiam dubimus, ut est a B. Petro Damiano sermone 2, tom. 2, exposita. Agi festiva ejus memoria solet xxvi Junii et i Novembris. Et hoc quidem die S. Hilarium celebrant Usuardi Lubeca ann. Christ. 1475, cœcensum Martyrologium, Bellinus, et ms. Florarium, nulla translationis facta mentione. Hanc expressere Molanus in addit. ad Usuard. et Martyrologium Germanicum ibidem, uti et xxvi Junii Maurolycus; utroque vero die Galesinius, Ferrarius, Saussatus, Bouchetus par. 2, cap. 4, putat Translationem contigisse 26 Junii, quo die deinceps sollemnitas celebrata, obtenta etiam a Pontificibus amplissima indulgentia. Ferrarius aut in tabulis Ecclesiæ Pictavensis illi diei adscriptam, quod i Novemb. festo omnium Sanctorum impeditus sit.

6 Saussatus hoc elogium habet i Novemb. Pictavie in Aquitania translatio S. Hilarii Episcopi et Confessoris, Angelorum ministerio facta, qui beatissimi Confessoris corpus, pretiosum divinæ glorificationis organum, a veteri monasterii suburbani templo, in ejus crypta conditum fuerat, ad novam basilicam urbicam, quam Tredelinus notæ pietatis Abbas divino monitu crexerat, deferentes, in locum ipsi præparatum honorifice reposerunt: Episcopo spectante et stupente, qui dedicationis templi absolutis solemnibus glebam, imo gemmam, adeo pretiosam, post nocturnas preces, quibus cum Abbate et monachis insistebat, transferre e veteri situ ad ordinatum sacrarium disponebat: cujus miræ anticipationis gratias Deo uberes cum assistentibus rependit, qui Angelico potius, quam humano famulatu cari sibi Antistitis novas honorasset exequias. Idem breviter xxvi Junii: Pictavis translatio S. Hilarii Episcopi et Doctoris Ecclesiæ illustrissimi, qua sacratissimum ejus corpus de tumulo, ubi jacebat, Angelico ministerio eductum, atque ad novam cœnobii, quod in ejus honorem Tudepinus Abbas condiderat, basilicam mirabiliter erectum est. Utrouque die de eadem agit translatione. In Supplemento rursus eodem xxvi Junii: Pictavis

Honorandæ SS. reliquæ.

S. Hilarius jubet reliquias suas transferri.

Instauratur ejus monasterium.

f

EX B. PET.
DAMIANO.
Transferitur
corpus ab An-
gelis.

g
h
Alibi mona-
steria in ejus
honorem ex-
structa.
i
k

Miracula
S. Hilarii ad-
huc viventis.

Cur Moysis
sepulcrum
ignotum,
S. Hilarii ita
gloriosum.
Beat. 34. v. 3
116.

mul et Abbas in vigiliis et orationibus jugiter pernoctarent, repente conspiciunt, quod beati Angeli de tumulo, qui jam terebratus fuerat, sanctum corpus educunt, et in locum, qui sibi preparatus fuerat, propriis manibus inferunt.

5 His itaque peractis, B. Hilarius S. Fridelinum per visionem admonuit, ut g Scotigenam quemdam sibi cognatione propinquum in cœnobii regimine substitueret, ipse vero ad h Gallinariam insulam in honorem ejusdem B. Hilarii ædificaturus ecclesiam properaret. Qui beati Sacerdotis imperio mox humiliter paruit, et non solum illud quod jussum fuerat, sed et alia i quatuor monasteria in ejus honorem construxit. Quamquam B. Fridolini k vita, in qua hæc referri perhibetur historia, in manus nostras nequaquam devenerit. Sed quod hic scriptum est, indicio fraternæ relationis innouit. Hæc igitur hujus sacræ solemnitatis est causa: hæc veneranda celebratis bodiernæ materia, ut in Translatione sacri corporis merito gaudent plebs devota fidelium, cui dependit exequias exercitus Angelorum.

6 Porro autem ex occasione venerandæ Translationis hujus, et cetera beati viri gesta nobis in memoriam redeunt, ut quæ longis ante temporibus sunt peracta, vestris nunc reducta conspectibus quodammodo recentia videantur et nova. Mox enim ut disputare de venerabilis viri gestis incipimus, protinus occurrit memoria, quam impenetrabilis Ecclesiæ murus hæreticorum telis obstiterit, quam insuperabilis præliator perversum Arianorum dogma gratia Catholice veritatis obtiverit. Nec illud vacat, quod cum adversus hæreticorum perfidiam pugnaturus, Seleuciam Isauriæ oppidum peteret, puella gentilis divinitus edocta, tanti Sacerdotis denuntiavit adventum, atque ideo cum patre Florentio, totaque familia divini baptismatis meruit suscipere sacramentum. Nec illud excidit insigne miraculum, quod in Gallinaria insula immanium serpentium venenata rabies virtutem tam præclari Pontificis ferre non potuit, sed tamquam fulmineo fragore perterrita, vilis etiam baculi metam, quam ipse præfixerat, transcendere non præsumpsit. Sed et illud memoriæ consequenter occurrit, quod idem egregius Pontifex puerum sine gratia regenerationis extinctum, non modo matri resuscitatum et incolumem reddidit, sed et veræ fidei rudimentis instructum sanctæ Ecclesiæ filiis aggregavit.

7 Hæc igitur, et alia multa virtutum ejus insignia nobis ex occasione venerandæ hujus Translationis occurrunt, quæ nos ad amorem Dei et devotionem præclari hujus Sacerdotis accendunt. Plane cum multorum Translationes justorum sancta veneretur Ecclesia, quæ diligentia procuratæ sunt hominum; quanto devotionis studio hæc est solemniter recolenda, quæ facta est manibus Angelorum? Sed quid est, quod Moysi corpus ipse per se Dominus sepelivit, et tamen sepulcrum ejus hominibus innotescere noluit? Beati vero Hilarii corpus non modo coram hominibus per Angelos transtulit, sed et tanti honoris gloriam ad totius Ecclesiæ reverentiam sublimavit? De Moyse quippe scriptum est: Mortuus est ibi Moyses servus Domini in terra Moab, jubente Domino: et sepelivit eum in valle terre Moab contra Phlogor: et non eognovit homo sepulcrum ejus usque in presentem diem. Quid est ergo, quod ille nescitur, iste vero quotidie cum tanta gloria Christianæ devotionis invisitur? Quid est, inquam, quod Moyses ab hominum notitia remouetur, nisi ut tollatur occasio, nequi tam Deo carnis et familiaris extitisse cognoscitur, divinus honor illi ab Israeliticæ plebis perfidia præbeatur? Reliquorum vero Sanctorum corpora non celantur, ut dum Christianæ devotionis frequentantur accessu, et per illos fiant rutilantis signa virtutum, et istis accrescat felicitium cumulns meritorum. Præterea nonnulli fideles idcirco post mortem tumulis

editoribus includuntur, ut sui memoriam viventibus ingerant, quatenus eis impendere pietatis opera non omittant. Hinc est quod sepultura vocatur ex more MEMORIA, scilicet et per eam memoretur vivi, et percipiant refrigerium mortui.

8 Sed quid est, quod nonnulli Sanctorum tantopere studuerunt suis providere sepulcra corporibus? Abraham nempe quadragintis argenti siclis a filiis Heth speluncam duplicem comparat, Jacob et Joseph ad eandem speluncam totum jam animi desiderium tendunt, et corpora sua post obitum illo perferenda deposcunt. Quid ergo est, quod sancti Patriarchæ, qui se pulverem et cinerem esse perspicue perhibent, qui certe corpora et corporalia quæque caelestium contemplatione despiciunt, in Chanaanæorum terra corpora sua quiescere tanto desiderio concupiscunt? Cur illum præ ceteris mundi partibus quieti suæ prævident locum, nisi quod humanæ salutis auctorem illic noverant de suo semine nasciturum? Hinc est, quod Jacob filium suum Joseph obsecrat, dicens: Si inveni gratiam in conspectu tuo, pone manum sub femore meo, et facies mihi misericordiam et veritatem, ut non sepelias me in Ægypto, sed dormiam cum patribus meis, et auferas me de hac terra, condasque in sepulcro majorum. Cur autem ad confirmandæ sponsonis indicium, Jacob manum filii supponi suis femoribus petiit, nisi quia illum, qui summa veritas est, de proprio semine propagandum esse cognovit? Illis igitur terræ finibus beati viri jam medullitis aggliscebant, quam per spiritum jam cernebant Salvatoris vestigiis atteri, quam in interioribus oculis jam videbant pretioso dominici corporis sanguine purpurari, ut illic eorum corpora suam expectarent resurrectionem, ubi resurrectorum esse cognoscebant ipsum beatæ resurrectionis auctorem.

9 Ad hunc et nos dilectissimi, perspicuam nostræ mentis aciem dirigamus. Ad hunc dum pedum progressionem tendamus, et dum Sanctorum quorumlibet reliquiis devotioem reverentiam exhibemus, ad illud unum et singulare corpus nostræ mentis dirigamus obtutum, quod in paternæ majestatis gloria credimus ineffabiliter sublimatum. Illa nimirum est terra, cui tunc beati Patriarchæ atque Prophete suspirabant, lacte scilicet et melle mananti. Lac siquidem de carnis uberibus profluit, mel vero de superioribus venit. Et quia substantia Domini corporis ex Virginis visceribus prodiit, divinitas autem ex paterna majestate descendit, recte corpus Salvatoris terra dicitur repromissionis. Quæ nimirum terra lacte simul ac melle fluere dicitur, quia in Redemptoris nostri corpore, et substantia veræ, et dulcedo est ineffabilis deitatis. In ipso enim (sicut Apostolus ait) habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Et alibi: Deus erat in Christo reconcilians mundum sibi. Ad hanc viventium terram ille nos dignetur inducere, qui terræ nostræ mortalia non designatus est tolerare, quatenus sicibi lacte et melle vescamur, ut Salvatoris nostri præsentia, et melliflua divinitatis ejus dulcedine satiemur: qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia secula seculorum, Amen.

a Saussains supra 1 Novemb. ait, e veteri suburbano templo ad novam urbicam basilicam translatus reliquias; adeoque S. Fridolinum Abbatem fuisse monasterii S. Hilarii de Cella.

b Bouchetus par. 2, cap. 4 scribit, cum post visionem hanc, ad majorem auctoritatem Translationis, creatum fuisse Abbatem, ex Populi consensu, Canisius in vita S. Fridolini ab Episcopo et Clero coactum, uno reluctantem a S. Hilario admonitum, ne huic oneri se subtraheret, sed impositum laborem pro Dei gloria et monasterio patienter sustineret; neque de Dei voluntate ambigere: qui illum ad illud obeundum officium vocat, vitro copiosam ad illud debite exequendum gratiam daturum. Sine mora itaque huic jugo colla submittens, pro baculo peregrinationis pastoralis pedum arripere.

c Canisius supra S. Hilarius erga S. Fridolinum se familiarissimum et fidelissimum exhibuit, in spiritu ei sæpius apparuit,

Cur Patriarchæ in terra Chanaan sepeliri voluerint.

Gen. 47. v. 29 et 30.

Cur Christi corpus Terra promissionis dicatur.

Col. 2. 9.

2. Cor. 5. 49.

ruit, voluntatem Dei annuntiavit, et plurima futura praedixit. *Et post paulo* : Saepius ei adfuit, in negotiis et rebus plurimis bona consilia et instructionem dedit.

d *Bouchetus par. 2, cap. 4, putat fuisse Adelpium Episcopum, qui Pictavis vicissim quintus praefuit apud Claudium Robertum. Consentiant tempora* : Nam anno Clodovei 36, Chr. 511 subscripsit Concilio I Aurelianensi. *e Hic erat Clodoveus, a quo mensa adhibiti Episcopus Adelpius et S. Fridolinus; quando scyphus crystallinus auro gemisque ornatus in quatuor confractus partes, absque fractionis vestigio a S. Fridolino redintegratus est. Ita Canisius cap. 12, et Bouchetus supra.*

f *Bouchetus de hac Translatione ita scribit* : Dicta translationi futurae dies 26 Junii. Confluit clerus, populusque ad suburbanam S. Hilarii aedem. Episcopus, peracto Missae sacrificio, preces indicit : cum Fridolino interea cryptam ingreditur : reliquias S. Hilarii exportant, quae capsae inclusas repererunt ; transferuntque quo Sanctos jusserat, ubi in hodiernum usque diem asservantur. Plurima inter transferendum perpetrata miracula. Admirabile quoddam lumen cryptam ipsam perfudit odorque suavissimus : aegri plurimi sanitate donati. Post Translationem, templum tamen illud velus monasteriumque jubente Clodoveo reparatum est.

g *Bruschius de monasteriis Germaniae in Secani, vocat S. Fridolinum Scotorum et Hiberniae Regis filium. Bouchetus oriundum ex inferiori Scotia, quae Hibernia dicitur. Adhuc hic duos ejus nepotes advenisse, quos fratris filios dicit Canisius cap. 14. Bouchetus ait 12, aut 13 annis antequam snos Annates egeret in ecclesia S. Hilarii eorum corpora inventa fuisse advo integra, ac si quatuor tantum dies fuissent septima.*

h *De Gallinaria, insula deserta, ante actum. Mendam hic suspicantur in omnibus exemplaribus, atque ad insulam Secaniam Rheo restituentium. Secania vel Secanica insula, inquit Bruschius, in Rheno sita, a seculo Rheno dicta, vel Seelingense cognominum, vulgo Seekingem, septem supra Basileam leucis : quae optime exhibetur in fragmento chartae Vopelianae apud Theodoricum Piespordium in stemmate Habsburgo-Austriacorum. Latius de gentium migrationibus ait a Divo Hilario ad Sequanos Apostolum missum : Bouchetus, divina inspiratione discessisse Pictavis ad Burgundos et Sequanos (ex Savonar) et in horum insula obisse. De adventu ejus in insulam Secanicam, habitatione, edificatione monasterii, atque obitu, pluribus Canisius in ejus vita, et nos vi Martii.*

i *Quatuor haec templa in honorem S. Hilarii a S. Fridolino erecta enumerat Bruschius : Ad Moseham monasterium Helicram, seu Hyloricum, quod nunc S. Naboris cenobium existimatur. Quod etiam annotavit Claudius Robertus. Deinde in Vosagi alii cacuminibus. Tertium Argentinae. Inde per Burgundionum provincias ambulans, ad Coriam Rhaetorum venit : ubi rursus de S. Hilarii nomine ecclesiam construxit. Agit de his Canisius cap. 18 et 19, qui cap. 14 et 18, meminit reliquiarum S. Hilarii, quarum particulas jussus fuerit secum deferre. Bouchetus supra : Secum delatit partes reliquiarum S. Hilarii, et edificavit ad ejus honorem quatuor aut quinque templa.*

k *Vitam S. Fridolini scripsit D. Notgerus Dabitus monachus S. Galli, qui centum fere annis ante B. Petrum Damiani vixit, sub Ottone I et II Imperatoribus. Eamne an aliam citet sanctus hic Auctor, atibi disquiremus.*

TRANSLATIO II S. HILARII.

Parisiosne dein u Dagoberto asportatae S. Hilarii reliquiae sint, an Pictavis perpetuo asservatae cultaeque, a recentioribus disputatur : neque utri parti assentiamur, expeditum nobis est pronuntiare.

2 *Alcuinus Placcus homilio de natali S. Willebrordi discrete asserit, sua aetate, regnante nimirum Carolo Magno, altero post Dagoberti obitum seculo, Pictavis fuisse Hilarii exuvias : Beatius, inquit, secunda Pictavia B. Hilarii Pontificis reliquias exultat, quam venditionum et emptioinum alteratione. B. Petrus Damiani in sermone de Translat. supra num. 7, supponit suo tempore, id est circiter annum Christi 1060, adhuc fuisse Pictavis : Quod Deus, inquit, non modo coram hominibus per Angelos transulit, sed et tanti honoris gloriam ad totius Ecclesiae reverentiam sublimavit. Idque mox explicat : Ubi quotidie cum tanta gloria Christianae devotionis invisitur.*

3 *Bouchetus tum in miraculis supra relatis, idem testatur, tum par. 2, cap. 4. Huc spectat quod Aimoini continuator scribit lib. 4, cap. 44, de auxilio Pictavensibus praestito a S. Hilario : Secundo anno post haec, inquit, obsedit supradictus Hago Magnus (Hugonis Capeti parens) Pictavos : sed nihil ei profuit. Dum enim obsideret eandem urbem, quadam die intonuit Dominus terrore magno, dirupitque turbo papilionem ejus a summo usque deorsum : stuperque magnus invasit illum cum exercitu suo, ita ut vix evaderent : statimque in fugam versi recesserunt ab*

urbis obsidione. Fecit autem hoc Dominus per intercessionem B. Hilarii, qui semper tutor et defensor fuit illius urbis.

4 *Ipsae Aimoinus lib. 4, cap. 17 et 33, describit templum S. Dionysii a Dagoberto extractum; et cap. 20, spoliatum ab eodem templum S. Hilarii his verbis : Inter alia Ecclesiarum Galliae spolia ex occasione basilicae D. Dionysii exornandae, direptas valvas fusili aere fabrefactas a templo S. Hilarii Pictavensis fertur abstulisse : quas dum per Oceanum in Sequanam debui jussisset, ut per eam Parisios usque ducerentur, una earum fluvio absorpta, nec postmodum fuisse reperta. At nihil de S. Hilarii reliquiis; nihil ceteri vetusti scriptores, ut fusc Bouchetus part. 2, cap. 5. Gesta Dagoberti edidit plurima Du Chesne tom. 1, scriptorum Galliae, a coaevis, aut certe antiquis scriptoribus tradita literis; verum nullus ejusmodi Hilarii reliquiarum translationis meminit.*

5 *Primum qui factam eam scripsit, ait Bouchetus monachum fuisse S. Dionysii, auctorem magni Chronici Franciae idiomate Gallicano. Jacobus du Breuil lib. 4, antiquitatum Parisiensium vocat hunc Guillelmum Nangium, qui florebat an. Chr. 1300. Hunc seculus Robertus Gaguinus lib. 3, hist. Francor. Ambos tamen hos, quod alia sane enormia peccent, negat Bouchetus fidem mereri. Verba Gaguini sunt : Tamquam D. Dionysii obsequiis omnia deberentur, ceneas ingenti pondere valvas, lavacrum insuper, ubi baptismatis mysterium Sacerdotes explebant, una cum D. Hilarii corpore, nulla compensatione sacrilegii facta, ad D. Dionysium mari ex Pictavis transtulit Dagobertus Rex. Nec tamen tota praeda potius est : altera enim portarum, dum navi per Oceanum exportanda committitur, in fluctus delapsa perpetuo latuit. Verum quia male agentibus occasio aliqua peccandi in promptu suffragatur, causam sacrilegii esse dicunt, Pictavorum rebellionem, quos ut compesceret Dagobertus, omnia ad se belli jure pertinere ratus, postquam agros pervasisset, urbem quoque depopulatus esset, mœnibus omnibus dirutis solum arare, et in eo salem disseminare ad inducendam sterilitatem jubet. Hae Gaguinus ex magno Chronico; in quo additur novam urbem distincto a priori loco fuisse reaedificatam. Quae quam credibilem videri debeant, vel ipsa templa loquuntur, quorum quaedam aliquot ante Dagobertum seculis extitisse feruntur, asserente Boucheto. Qui fatetur aliquod sacrum pignus S. Hilarii, non Hilarii, esse in abbacia S. Dionysii, cui etiam sacellum sit consecratum. Et sane fuerunt plurimi in Gallia Hilarii. Duodecim celebrat Saussains in Martyrologio Gallicano.*

6 *Quid quod recentiores igni u Calvinistis absumptas superiore seculo scribunt? Ita Laurentius Surius in Commentario rrum in orbe gestarum ad an. Chr. 1562. Pictavii quoque suae atrocitatis exempla insignia isti perdit et miseri ediderunt. Grassatum est quoque ab istis horrendum in modum in templa et aedes Canonicorum. Asservabantur ibi ossa Hilarii sanctissimi Pontificis, quem D. Hieronymus non immerito vocat tubam Latini sermonis contra Arianos, atque etiam Radegundis Reginae Franciae, ejus fuit eximia in Deum pietas, et vita sanctissima : aliorum quoque Sanctorum. Haec ossa et sacras reliquias illi impuri nebulones projecerunt et more suo combusserunt. Et Saussains 1 Novemb. cum de priore translatione a S. Fridolino facta egisset, addit : Unde est, quod fidei avitae desertores ingenti pudore suffundantur qui beati Dei amici membra, quae purissimorum spirituum opera Christus voluit contractari ac in thalamo quietis ac gloriae reponi, stupendo ansu, praescindendisque manibus, eo ex loco ad fodendum non tam opprobriis, quam ipso suo profano contactu inquinandum eruerunt, flammisque, quibus digni erant, non exhorruerunt absumere. Hae Saussains, qui tanquam indubitatum supponit, corpus ex eo loco, in quo a S. Fridolino*

EX VARIIS.

Spoliatum S. Hilarii templum a Dagoberto.

Qui translationem factam scribunt.

Monasterium Seelingense.

Alia templa S. Hilarii, a S. Fridolino erecta.

An translatae Parisios reliquiae S. Hilarii.

Auctores qui id negant.

Pictavi a S. Hilario defensi.

Feruntur reliquiae an. 1562, a Calvinistis combustae.

EX VARIS.

idolo fuerat depositum, fuisse ab hæreticis sublatum.

7 *At non sola Nangii aut Gaguini auctoritate sancti Doctoris eruvias sibi S. Dionysii ascetæ vindicant; sed tum vetustis sui cœnobii monumentis, tum majorum constanti relatione. Testatur certe Jacobus Dubletius Historiæ ejusdem cœnobii lib. 1, cap. 42, sacellum in eodem extare sacrum augustæ Dei Matri Sanctisque Hilario Pictavensi Episcopo et Patroclo Gratianopolitano Episcopo ac Martyri, horumque amborum isthic corpora asservari: ac Hilarii quidem donasse olim Dagobertum, Pictavis sublatum, cum Pictones adversus se cum Vasconibus inmultuantes domuisset.*

8 *In theca porro, cui sacra hæc inclusa pignora sunt, bina reperta diplomata; prius his expressum verbis: In nomine Domini. Hujus publici instrumenti series ac tenor cunctis evidenter pateat, quod anno a nativitate ejusdem Domini 1394, Indict. 11, die vero festi nativitatæ beatæ Mariæ Virginis, octava mensis Septembris, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris ac Domini nostri, Domini Clementis divina providentia Papæ anno 16, coram Reverendo in Christo Patre ac Domino, Domino Guidone, miseratione divina Abbate monasterii S. Dionysii in Francia, Parisiensis diœcesis, necnon venerabilibus et religiosis viris Fr. Philippo Gandefredi Eleemosynario, Petro Bidaudi Decretorum Doctore et Officiali, Joanne de Fonteneto Præceptore, et Guilhelmo Roquemont Cantore ejusdem monasterii, in ecclesia ejusdem, videlicet in capella S. Hilarii, in mei Notarii publici, testiumque subscriptorum præsentia personaliter constituti, Illustris et Excellentissimus Princeps Dominus Comes Stampensis, ac venerabilis, ac circumspectus vir Dominus Ansehaus The-saurarius Ecclesiæ S. Hilarii Pictavensis, asserentes se pro parte Illustrissimi Principis et Domini, Domini Ducis Bituricæ et Alvernæ, Comitisque Pictavensis, ad dictam ecclesiam B. Dionysii missos, humiliter petentes, et requirentes a dicto Domino Abbate necnon Conventu ejusdem loci, quasdam pecias seu particulas Reliquiarum ejusdem S. Hilarii, dicto Domino Duci ab eisdem promissas, ut assererant. Qui quidem Domini Abbas et Religiosi supradicti, petitioni et requisitioni dictorum Dominorum Comitum et The-saurarii benigniter annuentes, dictis Dominis Comiti et The-saurario quamdam particulam seu peciam ejusdem Sancti, a parte posteriori versus aurem dextram ad modum trianguli, continentem in longitudine et latitudine spatium trium digitorum, vel circiter, nomine ipsius Ducis, et pro ipso traderunt benigniter et concesserunt; necnon maxillam inferiorem seu mentonem ejusdem capitis. De et super quibus dicti Domini Abbas et Religiosi petierunt sibi fieri atque tradi per me Notarium publicum subscriptum publicum instrumentum. Acta fuerunt hæc in ecclesia et loco prefatis, anno, Indict. mense, die et Pontificatu predictis, presentibus nobili viro Domino Joanne Moncelli Milite, necnon Joanne de Vivario et Nicolao de Bohemia Domini nostri Regis Aurifabris, una cum pluribus aliis testibus ad præmissa vocatis specialiter et rogatis. Et ego Joannes Meresse Clericus Belvacensis diœcesis publicus Apostolicæ et Imperiali auctoritate Notarius præfatus, requisitioni, petitioni, concessioni et Reliquiarum traditioni, ceterisque omnibus et singulis supradictis, cum dicta die, ut præmittitur, agerentur et fierent, una cum prænomminatis testibus præsens vocatus inter-fui, eaque sic fieri vidi et audivi, et ob hæc præsens instrumentum manu aliena sumptum concessi; et in præmissorum testimonium hic me subscribens signum meum publicum apposui requisitis et rogatus.*

Alia argu-
menta pro
Translatione.

* hic est An-
tipapa, Cle-
mens vidi-
tus.

Comes Picta-
vensis reli-
quias aliquas
S. Hilarii Pa-
risiis petiit et
obtinuit.

* Joannes.

9 *Alterum diploma ita habet: Joannes Regis quon-
dam Francorum * filius, Dux Bituricensis et Alver-
niæ, Pictavensisque, Bolognæ, et Alvernæ Comes,*

ac par Franciæ universis præsentibus litteras inspe-
cturis, salutem. Notum facimus, quod nos a Reve-
rendo in Christo Patre, necnon dilectis nostris Ab-
bate et Conventu monasterii B. Dionysii in Francia,
habuimus et recepimus per donum nobis per ipsos
factum, maxillam inferiorem seu mentonem, et quam-
dam peciam a parte dextra capitis B. Hilarii, per
ipsos ex reliquiariis eorum præfati monasterii extra-
ctis: quas Reliquias nos propter magnam devotionem,
quam erga ipsum B. Hilarium, et maxime in sua
Pictavensi, cujus Abbas sumus, Ecclesia, ejus no-
mine dedicata, gerimus, ipsi Pictavensi Ecclesiæ
B. Hilarii, tenore præsentium significamus per nos
esse elargitas. In cujus rei testimonium his nostris
præsentibus apponi jussimus sigillum. Datum in ho-
spitio nostro de Nigella Parisiis, 10 die mensis
Septemb. anno Domini 1394. Per Dominum meum
Ducem, vobis et Dominis meis Comitibus Stampen-
rum, et de Sancero præsentibus. Signatum Gontier.
*Meminit quidem hujus donationis Bouchetus: at de alio
quopiam Ilaro, seu Hilario, interpretatur. Verum qui
potuit Dux ignorare, si orbi universo notum erat, S. Hi-
larii, extare Pictavis reliquias?*

Eas mona-
sterio S. Hila-
rii Pictavis
donat.

10 *Anno 1601, Kalendis Julii, die Dominico (ut
idem scribit Dombletius) Petrus Verinaudus Nobiliacensis
in Pictonibus (aliud apud Arebates Nobiliacum,
quod vulgo S. Vedusti) cœnobii Prior, et Joannes Bour-
dillonius Supprior, magno Priori monasterii S. Dio-
nyssii totique congregationi libellam supplicem obtulere,
flagitantes ut particula sibi reliquiarum S. Hilarii tri-
bueretur. Dentem unum et digitum obtinuerunt, atque
ad suam cœnobium deportarunt.*

Alia donata
Nobiliacensi
monasterio.

11 *Eodem die Curioni et Adituis Romanæ-villæ
San-Dionysianorum clientibus, ad ecclesiæ suæ dedica-
tionem eriguum S. Hilarii ossiculum, datus S. Petri
Exorcistæ, S. Patrocli Episcopi Gratianopolitani ac
Martyris assiculum, impertito.*

Item Ecclesiæ
Romanæ-
villæ.

12 *Cum vero audisset Godefridus de S. Bellino
Pictavensis Episcopus, Nobiliacensibus benigne con-
versas gloriosi sui prædecessoris reliquias, ipse quoque ad
congregationem San-Dionysianam ejusque magnum
Priorem scripsit. Epistolam e Gallico versam hic red-
diturus: Domini. Reversi a vobis Prior et Supprior
Nobiliacensis site in Pictavensi mea diœcesi Abbat-
tiæ, nobis nuntiavit non modo favore sese vestro
atque ope omni adjutos adversus Abbatem sui com-
mendatarii conatus, quos tantisper vestra opera com-
presserunt; sed et S. Hilarii olim Pictavensis Epi-
scopi, unius ex Nobiliaci patronis, donatos esse
reliquias. Quam ob rem et gratias ego vobis ago in-
gentes, et in spem adducor fore ut aliquas ipse quoque
consequar in cathedrali mea ecclesia collocandas,
quam ego omni ornatu splendatam, nudos dumtaxat
parietes ostentantem, accepi. Eo si me beneficio cu-
mulaveritis, tum id grata prosequar memoria, tum
omnium que in hac ecclesia fiunt precationum pe-
renni participatione munerabor. Sed velim si peti-
tioni meæ annueritis, eas reliquias inclusas obsigne-
tis, ut illas que sunt Nobiliacum allate. Collocabuntur
vero loco quam fieri poterit maxime decenti et idoneo.
Salutem vobis, qua possunt animi submissione voveo,
Domini. Paulo inferius: Humilis Vester Frater ad
omnia obsequia devotus, de S. Bellino Episcopus Pi-
ctavensis.*

Petiit aliquas
Episcopus Pi-
ctavensis.

13 *Cum alia ab eodem Antistite et Capitulo Ecclesiæ
Pictavensis scriptæ litteræ essent, missa est Pictavis
pars sincipitis S. Hilarii, cujus rei hoc consignatum pu-
blicis tabulis testimonium est: Godefridus de S. Bellino,
Dei et sanctæ Sedis Apostolicæ gratia Episcopus
Pictavensis, necnon Decanus et Capitulum Ecclesiæ
Pictavensis, Illustrissimo Principi Ludovico a Lo-
tharingia Abbati, necnon magno Priori, Religiosis
et Conventui celeberrimi monasterii S. Dionysii in
Francia Ordinis S. Benedicti Parisiensis diœcesis sa-
lutem*

donantur et
aliquæ.

lutem in Domino. Partem sincipitis Beatissimi Hilarii, olim Pictavensis Episcopi (cujus sacrum corpus ex hac nostra civitate in vestrum monasterium translatum vestustissimorum Patrum vidit aetas, et nos historica fide profitemur) in Ecclesia nostra Pictavensi, non sine magna Christi fidelium hic degentium consolatione, honorifice, ut decet, collocandam; per vos ad requisitionem nostram vobis impertitam et donatam agnosceimus, ac praesentium tenore certificamus. In cujus rei fidem et testimonium praesentes manu nostra signatas, per nostrum et Capituli nostri secretarios fecimus signari, nostrique et Capituli nostri solitorum sigillorum appositione communiri jussimus et fecimus. Datum Pictavis die vigesima quinta mensis Novembris, anno Domini 1602. *Paulo inferius* : Ego Godefridus Pictavensis Episcopus manu propria. Michelet scriba, de mandato dicti Capituli. Bellin, de mandato dicti Domini Reverendi Pictavensis Episcopi.

Item An-
scensi Archie-
piscopo.

14 Anno 1604, 28 Novemb. Auscensis Archiepiscopus dentem et ossiculum S. Hilarii ab eodem S. Dionysii cenobio impetravit. Haec fere Dubletius. Missarum porro Pictavos Godefrido Episcopo reliquiarum meminit et Claudius Robertus in catalogo Pictavensium Episcoporum num. 97. At quae ubi haereticis violatae, ea ipsa nimirum fuerint, quas Lutetia Joannes Dux acceperat. Corpus fuisse ad S. Dionysii monasterium translatum scribit praeter alios Andreas du Chesne in Antiquitatibus Pictonum. Jacobus du Breuil qui utramque sententiam tenentur emmerat auctores, ipse ad utram accedat, non exprimit.

Aliqua reli-
quia S. Hilarii Bene-
venti.

15 Atibi extare aliquae S. Hilarii reliquiae feruntur. Murinus de Vipera scribit aliquas Beneventi in ecclesia S. Sophiae esse, et in ipsius honorem templum extra portam aevam excitatum, quod Benedictinorum olim monachorum fuit, nunc Capitulo Cathedrali annexum. Antonius Vincentius Domenecus in catalogo SS. Catalauniv. ad XI Augusti de reliquiis agit S. Hilarii Arelatensis, licet perperam 14 Januarii celebrari scribat.

Aliqua Wus-
sterii in Bel-
gin.

16 Est in Belgii finibus, haud procul a Lactensi monasterio, Waslerium, sive Wallerium, vulgo Wallers, vicus, celebris hominum concursu ad visendas ho-

norandasque S. Hilarii reliquias confluentium. Ostenditur autem isthic os brachii, inclusam thecae argenteae ad similitudinem brachii humani efformatae.

EX VARIIS.

Isthic S. Hilarii festum insigni religione celebre agitur XIII Januarii, quam illi diem vigesimam oppellunt, a Nativitate scilicet Christi. Proprium recitatur perantiquum de S. Hilario officium. Minor tamen populi frequentia, ob hibernos imbres ac frigora. At Kalendis Maii pene innumera confluit multitudo. Eucantia quippe illo die aguntur : fit tamen de sanctis Apostolis Philippo et Jacobo officium, instituiturque sollemnis supplicatio.

Festa isthic
S. Hilarii :

17 Iterum quintus dies Maii maximo celebritate a populo peragitur, spectabili hominum concursu, habendaque supplicatione. Eo die allatae isthic primum S. Hilarii reliquiae existimantur, licet nihil traditum litteris reperitur. Totum de eo officium recitatur. Dicatur ei, ut patrono, Ecclesiae est, ac summa illius ara, aliudque a dextris sacellum, in quo omnibus sextis feriis decantatur Missa de S. Hilario pro sodalibus qui S. Hilarii dicuntur. Plurima isthic appensa ad parietes anathemata, fulcra, tibiaeque lignae, ac cereae, recuperatae sanitatis monumenta. Eas vero Sancti reliquias in thecam argenteam includi curavit Carolus Crovis Chimacensis Dynasta, qui Ludovicam Albretam sororem Regis Navarrae uxorem duxerat, anno 1518, suntque amborum gentilitia insignia thecae ipsi insculpta.

et Sodalibus
S. Hilarii.

18 Praecipue ad avertendam apoplexiam, podagram, nephriticos dolores, S. Hilarii imploratur patrocinium. Nuper etiam Nicolao Pulaino Maconensi visum isthic restitutum ferunt. Infinita prope alia edita miracula dicuntur, quae brevi fortassis descripta vulgabuntur, ut spem superioribus annis fecit D. Philippus Piernanus, Praemonstratensis ordinis ad S. Foillanum Canonicus, Pastorque Waslerii.

Miraculo.

19 Opere pretium ad extremum fuerit S. Hilarii epitaphium dare, quod e vetusto codice eruisse se Claudius Robertus testatur :

NOT. 18.

Hilarius cubat hac Pictavis Episcopus urua,
Defensor nostrae terrificus fidei.
Istius adspicuum serpentes ferre nequibant :
Nescio quae in vultu spicula Sanctus habet.

Epitaphium
S. Hilarii.

DE S. VIVENTIO PRESBYTERO, VERGIACI IN BURGUNDIA.

LIRCITER
AN. CHH. CH.
XIII JANUARI.

In Versiaco monasterio Idibus Januarii natalis agitur S. Viventii Confessoris, ut habet Martyrologium Romanum. Est Versiaca, sive Vergiacum, (aliis Verziacum, Vertiacum, Versiatum, Versiachum, Vernacum, Verdiacum, Virzeium, Virgeium, Vergeium, Verginiacum; Gallice Vergy, Vergo, Vergie, Vergey, Vergier;) est, inquam, non in Pictavensi situm diocesi, ut in Romani Martyrologii Topographia scripsit Ferrarius; sed in Burgundiae Ducatu, haud procul Nuthonio, sive Nuthio oppido. Arx fuit olim munitissima, in edito colle extracta, unico eoque perdifficili accessu : Henricus IV, Francorum Rex muros dejecit. Subtus eam monasterium S. Viventii condidit, amplisque possessionibus dotavit Manasses Comes circiter annum Christi 924, cujus genus integro rothomine prosecutus est doctissimus Andreas du Chesne, perduxitque usque ad Clericatum Vergiacum auri velleris Equitem, Comitem Chomplitemsem.

Vergiicum
castrum, et
monaste-
rium.

S. Viventii
translatio da-
plex.

2 In hoc monasterium transferendas S. Viventii reliquias curavit Manasses. Sed haec secunda translatio fuit. Nam Pictonum fines populantibus Normannis, ad Arrenensem civitatem deportatis sancti Confessoris pignora, Agilmarus Episcopus in monasterio collocavit, quod in Burgundiae partibus, in Comitatu Amauso, sex millibus ab Arari flumine, in avito fundo construxerat. Hoc quoque a Normannis everso, Vergiacum Ma-

nasses fundavit; eoque S. Viventii et aliorum Divorum reliquias transtulit, fortassis et S. Leogisoli, de quo infra. Ludovicus Gollutus in suis Rerum Burgundicarum commentariis lib. 2, cap. 38, et lib. 4, cap. 20, eundem Manossem Prioratus S. Viventii prope Dolam facit auctorem, cum idem tamen esse cenobium videatur, quod est ab Agilmaro Episcopo aedificatum, nisi id fortassis Manasses deinceps restauravit. Sed hallucinatur Gollutus, dum Prioratum illum juxta Graxionem castrum locat, Graxionem vero castrum Dolanum interpretatur, cum Graxio in Pictavis fuerit, prima S. Viventii sedes, ut mox patebit.

3 Locum vero sacris ejus feriis celebrem pleraque Martyrologia Vergiacum nuncupant, quae proinde post tertiam translationem composita auctore licet conjicere : nam si antiquiora essent, Graxionem locumve alium exprimerent. Vetustissimum certe Usuardi MS. exemplar, quod Parisiis in monasterio S. Germani de Pratis asservatur, ita habet : In monte Versiaco S. Viventii Confessoris. Unde patet, quod quidam viri eruditi existimant, non esse illud ipsius Usuardi manu exaratum. Abest et locus et Viventii nomen a vetustissimo quoque codice nostro, qui olim Augustini Hunni fuit. Molanus et Cortusiani Colonienses in eorum classem cum rejiciunt, quos ipsi ad Usuardi Martyrologium adjeceerunt. Desideratur et in Parisiensi ejusdem Usuardi

Ejus natalis
in martyro-
logiis celebris.

EX V. C. B. S.

éditione ann. 1536. At Lubecana anni 1478, *Florarium, aliaque plurima MSS. Belgicarum Ecclesiarum*: Versiaco natale S. Vincentii Confessoris Christi. *Bellinus*: Ipso die Versiacho S. Vincentii Confessoris. *Maurolucus*: Ipso die Verdiaco monte S. Vincentii Confessoris Samaritani, tempore Hilarii prædicti. *Yetus Coloniense Martyrologium*: Verziaco natale S. Viventii Presbyteri et Confessoris Christi, qui ad Prædicationem B. Gregorii credidit; quem cxx ætatis sue anno defunctum apud Gravionem castrum B. Maxentius Abbas sepelivit. *Celebrat quoque ejus natalem Martyrologium Germanicum, et alii quorum quidam Inventium, nonnulli Juventium, et Iventium vocant.*

Translationis
memoria,
13 Jan.

4 Translationem hoc die agi existimavit Galesinus: In Verdiaco monte, inquit, Translatio S. Viventii Confessoris. Is e Samaritanis parentibus Christiani nominis hostibus natus, B. Georgii Antiochiæ Evangelium prædicantis opera ad fidem conversus, ac deinde Sacerdos factus, Angeli monitu Antiochiam venit; qua in urbe Deciani Præsidis filiam a demonio liberavit. Romam denique proficiscens, in itinere multa miracula edidit. Natus annos centum et viginti migravit ad Dominum. *Citat in Notis vitam a Mombritio tom. 2. Adone (Vincentio voluit scribere) Belvacensi lib. 13, cap. 99, et Equilino lib. 2, cap. 71 editam: apud quos omnes, uti et in vita quam damus, dicitur. Idibus Januarii apud castrum Gravionem defunctus. Ast in monasterio Vergiacensi secunda feria post diem Pentecostes reliquiarum ejus Exceptionis memoria singulis annis recolitur, ut infra dicitur. Ea feria anno 924 in diem 17 Maii incidit; quo die MS. Florarium: Sanctorum Episcoporum et Confessorum Vincentii et Honorati et Syri et Martialis Confess. atque ita plures conglobatim referuntur, ut sæpe in eodem libro, quorum tamen non sunt neque Acta, neque honores ac triumphus conjuncti. Honoratus Episcopus est Tolosanus, qui eodem die commemoratur in alio quodam recenti MS., colitur vero 22 Decembris. Syrus Episcopus Ticiensis, cujus eo die translationem, 9 Decembris natalem plurimi celebrant. Martialem suspicamus Lenoivicum esse Apostolum, qui 30 Junii colitur. Viventius, sive, (ut auctor Florarii aliique 13 Januarii cum appellant) Vincentius Episcopus appellatur, uti in titulo vitæ in MS. Andreæ du Chesne, non quod gradu et ordine Episcopus fuerit, sed quod propter Apostolicæ vitæ dignitatem inter sacros Antistites a religiosa plebe venerationem sit consecutus. Solennem illam Exceptionis memoriam, peragi vii Idus Junii, habet historia Translationis in Vergiacis a du Chesne edita. At non incidit is dies in feriam secundam Pentecostes anno 924, sed 930 et 941. Fortassis horum annorum alterutro latum de ea deinceps agenda celebritate decretum. Aut error in numeros irrepsit, legendumque fuit: xvi Kal. Junii, pro vi Id. Junii.*

Natalis S. Benedicti, socii
S. Viventii.

5 Nullo horum dierum Viventium memorat Saus-satus in Martyrolog. Gallicano; sed 23 Octobr. ex antiquis Ecclesiæ Pictavensis monumentis ista promit: Benedictus Episcopus de Samaria cum Presbytero, (hic Viventius est) et quadraginta sociis ob Paganorum sævitiam fugiens, venit apud Pictavos ad B. Hilarium, quem audierat e Phrygia regressum, et eremum juxta castellum petiit, ubi in excisa *..... Deo serviens usque ad obitum permansit, ibidemque sepultus est. S. Benedictum eo die referunt *Usuardi exemplaria excusa et MSS. ac recentiora passim Martyrologia his verbis: In pago Pictavensi S. Benedicti Confessoris, absque ulla S. Viventii mentione, aut sociorum, quorum plurimi pro fide dicuntur intercepti, etsi eorum nobis æquum compertus est natalis. Memini Verziaci et S. Viventii, Glaber Rodolphus in vita S. Guilielmi Abbatis Divionensis supra 1 Jan. cap. 3, num. 18, ubi dicitur huic commissum ab Henrico venerabili Duce monasterium etiam Verziaci castrum*

* Porte specu.

ex latere situm, ubi antiquus Confessor Christi Sanctus requiescit Viventius.

6 Vitam S. Viventii, ex veteri Legendario Cælestiorum Parisiensium descriptam, nobis pro sua singulari humanitate communicavit Andreas du Chesne V. CL. quam cum MS. S. Morixæ de Ripatorio collatam hic damus, etsi correctionis, quod ad chronologiam ac chorographiam rationem attinet, haud uno loco indigentem. Translationis accuratior historia est, quam tamen ab eodem compositam auctore tum ipse censet du Chesne in Vergiacis lib. 1, par. 2, cap. 3, tum ex stylo colligi potest. Scripta videtur haud multo ante annum Christi millesimum: nam et Gisleberti Ducis in ea mentio fit, quem tradit du Chesne an. 936 obiisse; et illa aliquam multos a Translatione usque ad historiam descriptionem annos fluxisse indicant: Ac Dei genitricis ipsiusque B. Viventii nomini dedicatus nunc usque locus isdem et cognominatus habetur. *Extabat in MS. S. Martini Ultrajecti brevior nec satis accurata S. Viventii vita. Exstat et in Vincentio Bellovacensi, ut ex Galesinio ante retulimus, in Bonino Mombritio, ac Petro de Natalibus, sed Translatione prætermissa, quam solam in Vergiacis vulgarat du Chesne, partemque in Normannicis.*

Vita S. Viventii unde
descripta.

7 Antiquiora extitisse S. Viventii Acta, ac fortassis sinceriora, hujus vitæ scriptor ostendit, cum cap. 8, num. 45 de Algimaro Claromontano Antistite ita scribit: Qui venerabilis Pontifex sæpius relegens conversionem ac actus S. Viventii simplices ac pene incultos, atque inertes sermone descriptos, deosculansque dicebat: O beata ac benedicta priorum rusticitas, quæ plus studuit optima operari, quam loqui; et magis novit sancta honestaque esse, quam dicere. *Ejus fortassis historiam auctor S. Maxentius Pictavensis Abbas fuit, qui, ut in vita num. 32 dicitur, audita illustrissimi viri fama, ad requirendum vel visitandum, seu potius se suis orationibus commendandum venerat, et partim audita, partim visa quæque stylo currente depinxit. Sed quis ille fuerit Maxentius non reperimus. S. Maximini Trevirensis frater Maxentius Episcopus fuit, et ut alibi diximus probabiliter videri, Viventio Hilarioque senior. Alius colitur 26 Junii Maxentius Abbas, qui nomen delit nobili apud Pictones oppido ad Separim flumen sito. Verum hic Maxentius Clodovi Magni vixit ætate, centum ab obitu S. Viventii annis, ut ex ejus vita patet, et S. Gregorio Turonensi lib. 2, hist. Franc. cap. 37. An huic suum visenti sepulcrum apparuerit S. Viventius, cujus deinde gesta ac miracula mandavit litteris; an potius alius Maxentius (familiare in ea provincia nomen) extiterit, nolumus divinare. Fuit certe, cum primum in Pictavensem ditionem ab urbe Agathensi profugus venit S. Maxentius, non incelebre monasterium cui præerat B. Agapitus; a quo ille in disciplinam receptus, cum antea Auctor diceretur, Maxentius est appellatus, fortassis ab antiquiore, ut fit, ejusdem cœnobii Maxentio Abbate vel Fundatore.*

Antiquior,
S. Maxentio
auctore.

Quis ille fuerit
Maxentius.

VITA

AUCTORE ANONYMO,

Ex duobus veteribus MSS.

CAPUT I.

S. Viventii conversio, sacerdotium, prædicatio.
Conversio S. Cleopatronicæ.

Post gloriosam Domini nostri Jesu Christi resurrectionem, et mirabilem ejus in cælos ascensionem, sanctique Spiritus in discipulos adventum, corroboratis eorum cordibus, quos attigerat, omni sublato timore terreno cœperunt palam sancti Apostoli prædicare Verbum Dei, ut in omnem terram exiret sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum. Contradictibus autem adversariorum ministris persistebant

a bant sancti *a* milites omnia tormentorum genera patientissime pro amore Christi sustinere. Unde contigit ut in tempore Diocletiani quidam Cappadocus, nomine *b* Georgius, Antiochiam prædicans verbum Dei perveniret, quo Daciani Præsidis nequissimi idola minutatim quæque, aurea vel argentea, seu qualibet arte sculpta, per virtutem sanctæ crucis in pulverem redigere fecit.

S. Viventius convertitur. 2 Quidam ergo juvenis, Samaritæ civis, nomine Viventius, ortus parentibus non infimis, gentilitatis tamen errore detentis, doctus secundum paganorum ritum litterarum studiis, audita prædicatione B. Georgii, visisque sacris ejus miraculorum factis credidit unum Deum in Trinitate consistentem, Patrem et Filium et Spiritum sanctum. Tali denique ac tanta inspiratione repletus petiit se celerius baptizari, solidatus in fide sanctæ et individuæ Trinitatis : erat enim vir miræ simplicitatis, omnium adornatus bonarum virtutum studiis, firmans se orationum undique muniis, et vigiliarum pernoctando custodiis. Non longe vero post per ceteros Christianorum sacratissimos Præsules, qui videntes ejus benignissimam conversationem, et firmissimam in fide Catholica soliditatem, gradatim per Ecclesiasticos conscendendo gradus sacerdotale officium meruit adipisci.

Christum prædicat. 3 Deinde beatus Deique cultor Viventius Sacerdos effectus, verbum prædicationis longe lateque disseminans, ad patris matrisque pervenit hospitium; qui condolens perditioni eorum, hortatur eos argumentose ab idolorum cultura secedere, et Deum vivum ac verum, Creatorem omnium creaturarum fideliter credere, et cum omni cordis puritate veraciter adorare, quia ipsius est potestas in cælo et in terra sine fine. Videns autem se nihil proficere, causa orationis genibus in terra fixis, erectis ad cælum palmis, invocans misericordissimum Deum, cum lacrymis pro iis avidissime cœpit orare, quatenus mererentur divina inspirante gratia collustrari, et ad baptismi gratiam conducere. Tandem surgente beatissimo Sacerdote ab oratione, afflante divino Pneumate, jam jamque paullatim scintilla lucis æternæ corda eorum collustrantur lucide, ita ut exhortationes filii obaudirent libentissime. Præclarus antea Sacerdos videns eos corde tenus aurem accommodasse, nimium corde exhilaratus, reddens prius multiplices Deo gratias, iterum exponit eis fidem sanctæ et individuæ Trinitatis, resurrectionemque mortuorum omnium, judicium quoque futurum, et coronam Beatorum, atque pœnam pessimorum. Denique efficitur pater spiritualis, qui prius extiterat filius cum sanguine carnis.

Clum e patria discedit. 4 Baptizatis igitur parentibus ipsis, cum ceteris quos prædestinaverat providentia divinitatis, occulte deserens terram suæ nativitatis, ignorantibus suis parentibus cunctis, peregrinam magis elegit ducere vitam, quam inter sacrilegos diutius commorari, dicente Psalmista : Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris, et cum electo electus eris, et cum perverso perverteris. Proficiscens etenim per longa terrarum spatia Dei famulus, nequam cessabat a prædicationis verbo, aut divinitatis ministerio, nihil secum tollens ex omnibus quæ sunt in carnis desiderio : quia illud Domini præceptum semper retinebat corde : Nihil tuleritis in via, et in quacumque domum intraveritis annuntiate pacem illi.

Jussu Angeli ablatum domum Daciani. 5 Dum hæc ita gererentur, et fatigatus nocte quadam ob longitudinem itineris se sopori dedisset, Angelus Domini eum blandis alloquens sermonibus futur : O sancte Viventi, Sacerdos Altissimi, confortare et esto robustior ut viriliter agas, quia sanctæ orationes tuæ, et preces ad aures piissimi Conditoris pervenerunt : ideoque velociter surgens revertere et idola Daciani *c* Asianorum nequissimi Pro-

curatoris in urbe *d* Thessalonica signaculo sanctæ crucis conteras minutatim : quo facto liberabis filiam ejus, quæ decem et octo annis diabolicam patitur vexationem : non enim lætatur Deus in perditione morientium, qui eam vult eripere de faucibus malignorum, et ad agnitionem sui nominis conducere, ut consortio potiatur Sanctorum. Et dicto citius dicesit Angelus. Sacerdos autem a sopore expergefactus, gratias referens Deo, cordeque exhilaratus, reliquam partem noctis duxit pervigilem sacris cum orationibus. Igitur Pater beatissimus post sancti admonitionem Angeli tertia die Thessalonicam veniens, per venerandæ crucis signaculum redacto in pulverem nequissimi Præsidis fano cum omnibus simulacrorum titulis, eodem silenter die se continuit, altera siquidem die reversurus.

6 Post denique ingressus cubiculum *e* Cleopatronicæ pessimi filie Daciani, et flexis solo poplitibus cœpit orare cum lacrymis dicens : Exaudi me Domine Jesu Christe altissime servum tuum te deprecantem, et in tua misericordia confidentem, et ne aspicias peccata nostra vel parentum nostrorum, sed propter gloriam nominis tui libera hanc puellam a faucibus Zabuli, quo per eam in te credant plurimi, quia non est alius Deus præter te Domine, qui vivis et regnas sine fine. Cumque omnes respondissent, Amen; surgens ab oratione, et benedicens aquam cum exorcismo ac crucis signo, dedit ei bibere, et ait : Exorcizo te immunde spiritus per Patrem et Filium et Spiritum sanctum, ut exeat et recedas ab hac familia Dei, ut abhinc libera suo devota serviat Creatori. Ad hanc nempe vocem coactus dæmon exiens cum clamore, dirisque ejulatibus, elisit ante pedes viri Dei puellam exanimem, quam sacer mox signo crucis edito restituit in volentem. Ejectus itaque dæmon, ac taliter a beato Dei tirone victus, magnis cœpit ejulatibus perstrepere, et quasi deprecatoria ratione conquirere, dicens : Obsecro te, o Sacerdos Christi, noli me mittere in abyssum, sed permitte ut introeam in sacrilegum Dacianum. Beatus etenim Viventius teterrimum videns spiritum, inquit : Adjuro te, nequissime spiritus, in nomine unigeniti filii Dei vivi qui immolatus est pro salute generis humani, ut non amplius noceas ullam ex omnibus ejus creaturis, sed per deserta et arida gradiens loca gehennali te citissime non cesses committere igni, qui tibi præparatus est æternaliter, tuisque omnibus sociis. Ad hanc ministri Dei vocem inimicus et totius bonitatis invidus, magnos cunctis astantibus terrores incutiens fœtoresque relinquens, evanuit. Recedente itaque demone Sancti imperio glorificaverunt Deum cuncti qui aderant, viso tali miraculo.

7 Præterea electus Dei athleta convertens se ad Cleopatronicam Præsidis filiam, magna voce, constipatis multis populorum globis, his affatur eam sermonibus : O virgo sacrata, et ab ipso omnipotente Deo electa, Dominus meus Jesus Christus misit me ad te, ut ostendam tibi viam salutis, per quam quisque gradiens homo potest pertingere ad perpetuam Angelorum vitam, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quam scilicet ipse præparavit diligentibus se. Deinde exponens ei fidem individuæ Trinitatis, mysteriumque sacri baptismatis, tropæum quoque venerandæ Crucis, omnimodis ostendit rectitudinem Catholicæ fidei. His et aliis plurimis verbis puella auditis, credidit in Deum creatorem omnium creaturarum, et baptizata est ab eodem viro Dei cum ducentis fere hominibus promiscui sexus, qui ibi aderant, glorificantes Deum ac dicentes : Vere servus Dei es tu, o Beate Viventi, et verbum ejus in ore tuo verum est. His ita gestis, beatus Sacerdos per tres menses prædicans in eadem urbe populo Dei verbum, baptizavit ex eis non minimam

Ex 488
d

Signo crucis
idola cœvertit.

e
Orat pro Cleo-
patronia fi-
lia Daciani.

Liberat eam
a dæmone.

Convertit
eam cum 200
et multis aliis.

Variis facit
miracula.

Ex MSS.

niam multitudinem, quia videbant signa et mirabilia quæ per Dei gratiam faciebat. Veniebant ergo ad eum omnes qui variis detinebantur infirmitatibus, quos ipse invocato Christi nomine curabat: cæcis visum, claudis reddens gressum, leprosos mundans, dæmones ab obsessis corporibus ejiciens, et alia multa medicamina infirmis salubriter præbens.

a MS. du Chesne ministri. b Mombrit. Vincent et Martyrolog. Colou. supra citatum; Gregorius. Sed hic magnus est Georgius, qui ex nobili Cappadocum prosapia ortus, in Legenda Jacobi de Voragine, et pluribus MSS. dicitur passus sub Daciano Præsidente imperantibus Diocletiano et Maximiano, et Palastinum Christo favente devicisse. Quæ discutienus xxii April.

S. Georgius.

c MS. du Chesne: Christianorum nequissimi persecutoris.

S. Cleopatrina.

d Ita MSS. ambo, aut alii Besilonica. Galesinius supra, Antiochia. e Petrus de Natal. Eupatronæ. Viventius Cleopatrinæ. Collitur viii Martii, ut habent Martyrolog. Germanicum, Carthusiani Colonienus. in Addit. ad Usuardum, Ferrarius, alii, ut ad eum diem dicimus.

CAPUT II.

Navigatio Romam. Dona Cleopatrinæ.

Beaata igitur Cleopatrina, bonis operibus ornata, diebus vitæ suæ Deo devote serviens in operibus mansit bonis, primam conservans stolam baptismatis. Vere beata, quia habet partem in resurrectione prima, per orationum munia, per largitatis xenia. Quadam itaque nocte cum se fatigata satori dedisset, admonita visione Angelica, de thesauro sibi superfluo duo fabricari fecit candelabra, aliaque utensilia ad Ecclesiasticum cultum pertinentia, quæ euncta ad Apostolicam Sedem Principis Apostolorum Petri per strenuos misit legatos, a Benedictum scilicet Antistitem, Sanctumque Viventium Sacerdotem, deprecans sibi præparari hospitia per tanta intercapedinis terrarum spatia, quatenus tandem adire quiret Sanctorum limina.*

S. Cleopatrina Angeli monitu mittit hominum donaria.

a

Inclinati persecutionem declinavit. S. Benedictus Episcopus et S. Viventius.

Pallium accepit S. Cleopatrina.

9 Interea Daciani rabies acerrime ob suorum contrafractionem idolorum grassabatur in Christianos. Audientes autem hæc sancti viri Benedictus videlicet Præsul, et Sacerdos Viventius, prodiderunt Cleopatrinæ quod eis Spiritu sancto docente volebatur in mente, dicentes: O castissima Virgo devota Christo, confortetur cor tuum ut viriliter agas, quoniam per te multi credituri, et hæreditatem patriæ cælestis sunt accepturi. Nos tamen hæc in regione manere nequaquam possumus, ne publice ab hac sceleratissima generatione arguamur absque ullo interfecti fructu. Unde melius nobis videtur hinc abire, et Dei nostri segetem, quæ jam parata ad metendum fore videtur, in horreum ejus colligere. Nec tamen qua volumus parte, sed transmeato mari quocumque Domini dispositio gressus nostros voluerit dirigere. Tum Virgo sacra hanc minime tristis effecta provolvens se cum lacrymis ad eorum vestigia, percipere meruit ab eis benedictionis gratiam.

Pallium ab ea accepit S. Benedictus.

10 Enimvero proficiscentes simul ambo, suorum memores sodalium, gressu fixo, ac tractato invicem quo cuncti possent pariter abire consilio, alter ab altero discessere, uno tamen termino ad mare reversuri disposito. Beatus siquidem Præsul dum reverteretur, ecce viri obviam ei, qui reducentes eum ad Dei Virginem, quæ iterum deprecatur pallium, quod prius omiserat, Romam ab eo perferri. Quo accepto, accersitque sibi comite suo filiolo, Promoto nomine, cœpit revertens abire. Interim sanctus Sacerdos Viventius collectis secum in Christo quadraginta fratribus onustisque camelis cum septem etiam servis ad littus usque maris noctu proficiscitur: et non invento juxta pactum Præsule contristati sunt cuncti pro ejus absentia.

11 Perperissimus vero Dacianus hauriens quorundam relatu eos taliter abisse, missis apparitoribus volebat per sartagine velut creta ari, ac multis doloribus ipsos pati per rotas etiam ferreas, quas ad hoc paraverat. Videns vero B. Viventius,

ceterique sui sodales tyrannos cum evaginatis gladiis eminus venientes, magno percussi timore concito navim petiere, ac nutu divino velivole discessere. Inimici etenim ut viderunt eos sic aufugisse, cymbalia comantes aplustria, findendo Neptunia, extensibus circumquaque lacertis provolare lembum citissime remis fecere. Videres nautarum pugnam fugientium et insequentium: Sancti ut evaderent; pessimi ut eos punirent, elaborare. Sed inter hæc auxilium quaeritur divinum, incumbitur tabulati fundo cum lacrymis et gemitu, palmis ad cælum expansis invocatur Adjutor potentissimus. Protinus ventorum flamine iniquorum pelluntur navalia, atque equitum Pharaonis more demersi pelago cremabundi remittuntur orco, ita absorpti maris edulio, orante sancto Dei viro.

Navi fugit S. Viventius cum sociis 40.

Hostes insequentes submerguntur.

Ipsæ naufragium evadit.

12 Sanctis siquidem navigantibus per altum pelagus subito eis nascitur magna difficultas ob sodalis absentiam. Nam Euro retorquente divino instinctu eorum scapham, more vertiginis illico ita fixa perstitit ac si radicitus alte arbor terra fixa teneretur. Diu namque simili incassum laborantes, paulisper substitere attoniti, quoniam inanis eorum labor ad nihilum redigeretur, intumescens undique secus maris fluctibus ob nimium ventorum flatum. Elabatur spes ultra vivendi: attamen exhortante eos B. Viventio, expansis ad cælum palmis uno simul corde cum voce invocant misericordiam Conditoris, qui sperantes in se nullatenus dereliquit. Subito namque extenditur aqua circumcirca, et per sexagorum convoluta lymphæa domus efficitur intacta permanente navi taliter inclusa: sicque Deo protegente salvantur incolomes per centum quadraginta quatuor horarum spatia.

S. Benedictus cum filio supra pallium per mare ad S. Viventium fertur.

13 Dum etenim talia Sancti per altum paterentur salum, beatus Præsul Benedictus cum Promoto filiolo suo ad littus pervenit. Non inventis quoque fratribus secundum eorum placitum, tristis oppido effectus, orationi se cum puero contulit, completaque oratione substitit, et ecce vox lapsa de cælo inquit: Noli timere, o Benedicte nomine et actu, sed esto fidens in Domino, ejus regimine totus regitur orbis. Ipse enim mittet Angelum suum ductorem tui, inveniesque quos desiderat anima tua salvos et incolumes: nam tentavit eos Dominus, quia timore terreno tremebundi te non expectantes fugerunt. Beatus vero Præsul tali affamine confortatus, expanso supra mare pallio, rantiens se Crucis signaculo, ascendit super illud cum suo filiolo, habens gubernatorem omnium creatorem; atque recto tramite pervenit ad locum, quo navis sodalium detinebatur a gurgite. Tunc (mirabile dictu) pallium revolvebatur in gyro super quod sanctus stabat Præsul cum filiolo: ob quod tremefactus erectis ad cælum cum palmis luminibus Deum deprecatur attentius. Dum hæc interim aguntur, in sese retorquens procella Deo jubente detecta protinus puppi invicem se contemplantur Sancti. O miranda atque mirum stupenda Dei miracula! quis putas fletus, quod gaudium inter eorum amplexus? Ideo laudetur in omnibus Christus, quia isti totam cum magno gaudio duxere diem in hymnis et laudibus benedicentes Deum: siquidem eatenus perduxit eos Angelus ad littora boni portus. Ipsi denique firmata protinus anchora, prostratique solo orationis causa gratias referunt Deo, qui eos de tantis eruit periculis.

14 Peracta igitur oratione dum fatigati consedisent eorum archimagirus defecisse stipendium victus promit, unde et ab Episcopo deprehenditur, sed et confortando fratres blande leniens, inquit: Potens est Deus parare mensam in deserto. Inde Beatus surgens Viventius, decantando cursum paullulum sequestratus a ceteris ibat pedetentim per littus maris. Cum ergo eminus alta prospiceret littora, ecce

Fame laborantibus exiit e mari piscis.

magnus

magnus piscis exiliens a profundo gurgite, sicque palpans remansit in littore. Vir autem Domini concito gressu ad socios reversus gaudens nuntiavit eis, dicens : Laudate Dominum, fratres, qui non deserit usquam sperantes in se : præcepitque ministris ut irent, et præparato pisce sumerent secum quantum per hebdomadam eunetis ad esum sufficeret. Præparatores quapropter injuncto sibi officio quantocumque peracto, positaque mensa gaudentes discubere fratres, et resecti dono Dei multiplices illi retulerunt gratias, et laudes.

15 Revertente Leucothea, plane sequentis diei, disposito calle profecti, venientes b Signorissa, manserunt inibi aliquantis diebus. Quo etiam locatis ad opus Cleopatronicæ hospitii pergentes habebant semper ductorem Angelum Domini, et quocumque mansissent, sic semper prædictæ Virgini manendi præparabant hospitia. Cumque Romam pervenissent, prolatis candelabris cum ardentibus cereis, ceterisque xeniis prætaxatæ Virginis, posuere cuncta ad Beati sepulchrum Petri : et finitis Dei secretorum ministeriis ad templum Beati venerunt Pauli, indeque loca circumeuntes Sanctorum suarum gratia orationum, ad Apostolorum Principis reversi sunt domum.

a S. Benedictus Episcopus de Samaria dicitur in antiquis Ecclesiæ Pictavensis monumentis supra citatis ex Saussalo. Colitur XIII Octobr.

b Signorissa hæc forte Sinuessa, oppidum maritimum in finibus Latii et Campaniæ. Hinc conjecturæ satis congruunt iter reliquum Romanum versus.

CAPUT III.

Secessus in eremum. Mortui suscitatio.

Benedictione denique a beato Papa gratanter accepta cum eulogiis, lene carpentes iter a Herbedilicam attigerunt urbem. Manserunt ergo in prælibata urbe per dies videlicet octo inter se colloquentes, et gratias Deo quotidie pro piissima ejus misericordia, et bonis omnibus sibi ab eo collatis referentes. Receptis igitur in tanto spatio viribus, post grata inter se, dulcissima colloquia placuit eis ab invicem sequestrari, et loca eremi remota ab omni frequentia populi manendi solitarie appeti. Sacer igitur Viventius multis perflusus lacrymis beato fertur dixisse Pontifici : Omnipotens Deus, qui nos de tantis eruit periculis, sit custos ac prævisor nostri a deceptione hostis antiqui, ut sicut fuimus in terris socii, sic tribuente pio Domino simul comparticipes gaudii regni cælestis. Cum enim cuncti flentes responsissent Amen, osculatis et benedictis a Præsule residuis, pars cum eo ex fratribus profecta parsque cum socio relicta ab invicem separantur.

17 Eo sane tempore quo ista gerebantur, necdum firma habebatur illis in partibus Christianitas, sed adhuc maximo error gentilium volebatur. Ideo quidam ex his qui restiterant fratribus, nomine Dominus, Dei electus Sancto dixit Viventio : Domine, si placet tuæ benignitati, declinantes a facie impiorum istius civitatis habitantium percunctetur cujusque speluncam, quo aliquamdiu latitando serviamus Creatori nostro diu noctuque. Placuit Dei famulo ceterisque sibi junctis consilium bujuscemodi, quia sic Dominus suis in Evangelio præcepit discipulis, et ipse prius quod jusserat fecit, quando pro Herode delatus est ad Ægyptum, dans nobis exemplum. Perlustrantes autem Herbedilicam circumquaque provinciam, contigit eis Beatum obviare Vertavensem b Martinum, a quo clementissime salutati et causa itineris audita suscepit eos humanitus necessaria ministraturus.

18 Nec prætermittendum reor, quod omnipotens Deus per servos voluit perspicuum delucidare miraculum. Cum inter se divina sererent colloquia, et

alternatim nectarea perfunderentur spiramina; en subito semivivum cursim ferens cadaver improba præ oculis eorum nudatis pellibus pectoris, sese flendoinfertet ejulando mulier : vocatoque ex nomine quem nunquam prius noverat : O Sacerdos Christi beatissime Viventi, inquit, velociter succurre mihi miseræ, nec moreris filium meum sacri unda baptismatis perfundere priusquam presentis careat spiritu vite. Hæc matre interim prosequente, puer tandem inter ulnas matris moritur sine baptismi regeneratione. Respiciens flebilis mulier extincti nati cadaver, quæ jam non mater dum filium non habet, cum ingenti gemitu rugituque projecto eo ante pedes viri Dei præcedentibus lacrymis inquit : O Viventi serve Dei viventis, redde mihi filium, quem tuis adhuc conspectibus attuli vivum. Cui Sanctus : Ut quid talia mulier a nobis peccatoribus, quæ sanctorum Apostolorum et Martyrum sunt, requiris? Nos enim ista minime præsumimus. Tunc illa voce reciproca ingeminans ait : Rogo, filium, si non mihi, vel baptismo redde, ut et pius voceris ipse pater spiritualis, egoque mater utcumque vocer, obtineas. Illa in prece ita perdurante, B. Martinus Vertavensis sancto Sacerdoti Viventio dixit : Simul oremus omnipotentem Deum, frater carissime, qui quadruduanum resuscitavit Lazarum, quo propter gloriosissimam suam misericordiam dignetur misereri huic orbata mulieri, unicum resuscitando filium, quem a nobis quærit vivificandum. Qui continuo pariter ad orationem conversi, flectentes genua cum lacrymis tandem Christo Regi Regum preces fundunt, quousque anima suo corpori, ingensque gaudium redditur matri. Erant autem dies pueri a nativitate bis deni. Quem baptizatum matri incolumem reddens, præcepit ne cuiquam hujus factum rei quoquo modo intimaret.

19 Hinc beatus quidem Christi Sacerdos duobus apud Sanctum morans Martinum Vertao manendo mensibus, fratribus in commune causam sui itineris exposuit vel laboris : intantum etenim flamma divini Pneumatis illorum jugiter pro nectareo ejus dulcoramine sermonis inardesebant corda, ut pene jam viderentur relicti cunctis mundialibus omnimodis rebus sublimia cælorum petere penetralia. Hæc Patre luculenter serente dum adhuc Vertao degeret, didicit quorundam relatu c Justinianum nequissimum Imperatorem, qui Sanctos Dei ubique persequens, quoscumque religioni Catholicæ deditos varie tormentando trucidabat, a Senatu turpiter interemptum, orcoque deductum, et inter flammivomas ollarum Vulcani latebras perpetualiter cremandum, hoc pro munero tali ditatum.

20 Exin maritima petiturus cum Aventio et Domino, ceterisque suis complicebus proficiscitur : quem Martinus Abbas pariter cum suis valedicens et confortans eos in Domino prosequitur, benedictesque se mutuo, in pacis etiam osculo diu amplexati, haud sine lacrymis sequestrantur, alter cœnobio, alter vero cymba subvehente altissimis se committit gurgitibus sali, habens ductorem et gubernatorem Angelum Domini. Hinc Deo jubente prosperantur venti, tumentia requorantur undarum Neptunia tranquillitate optabiliter concessa, orantibus et sine interruptione psallentibus Sanctis, ceterisque impellentibus remis. Tandem prospere littus ejusdem insulæ, cujus vocabulum est Vertime, gratanter applicuere. Quid plura? disponente Dei gratia invenitur spelunca, quasi ex concavo manibus Angelicis præparata marmore, quo habitantes longe solitariam, Deo gratanter referendo laudes, duxere vitam.

a Herbadilla, ut Morlaix in vitis Sanctorum Britonum scribit, civitas fuit Britannicæ Armoricæ haud procul a Nannetum urbe, Gallicæ Herbauges; quæ terræ hiato absorpta legitur, quod S. Martini Vertavensis concionibus ad fidem Christi voluerint cives converti. Ademarus in MS. Chronico apud du Chesne mentitit Rainonis Comitis Arbatilicensis, qui una cum Ranulpho Duce Aquitanicæ

Ex mss.

Romæ offerunt S. Cleopatronicæ muñera.

Puerum sine baptismo mortuum suscitavit.

Mortatur omnes ad pietatem.

Ab invicem discendunt.

Viventius cum sociis in eremum abiit.

Matth. 10, 23.

Excipitur a S. Martino Vertavensis.

In quamdam insulam abiit cum sociis.

In speluncam habitavit.

Herbadilla.

Ex mss.

S. Martinus
Vertavensis.

Aquilania adversus Normannos dimicavit. S. Amandus 6 Februarii, et S. Albanus 27 Novemb. ex Herbalifico pago oriundi dicitur, in Aquilania: eadem hæc fortassis regio est.

b S. Martinum Vertavensem scribit Morlaix an. Ch. 327, natum, Archidiaconum factum a S. Felice Episcopo Nannetensi an. Ch. 360 e vita decessisse 389, 24 Octob. quo die vitam ejus dabimus. Est autem Vertavum monasterium, aliis Verlanum, quod max dicitur adisse S. Viventius, vulgo Verlou, duabus ab urbe Nannetum leucis distans, extractum a S. Martino, qui inde Vertavensis dicitur, an. Chr. 373, ut quidem tradit Albertus Magnus de Morlaix; hoc tempore Prioratus subjectus Abbati S. Jovini de Marnais in diocesi Pictavensi. Quis vero hic non videat ratiocin et temporis et loci admodum confusam? Capite sequenti refertur reditus S. Hilarii ab exilio, qui incidit in annum Chr. 300 annis ducentis ante extractum ab hoc Martino Vertavum. Quomodo cum eo S. Viventius Vertavi egit, atque ejus monachos adhortatus est ad studium virtutis, et max S. Hilarium ab exilio reducem prosecutus, castellum Gravienem ab eo impetravit? Eadem locorum confusio. Egre ditur Roma: max pervenit Herbedificam et Vertavum, quæ loca Gallia ad Ligerim fluvium. Ingreditur insulam: ex ea sub adventum S. Hilarii egressus, appellit mox eo loci ad continentem, in quem piscis et ac sociis in anno-nata e mari exilierat cum hominem peteret, et esse prope Signorissam, unde hominem petiit. Nomen probabiliori conjectura dicitur S. Viventius Roma discessisse, forsitan in Galliam Cisalpinam, aut certe in Etruriam aut Liguriam, ibidemque moratus ad annum circiter 338, quo tempore ibidem aderat S. Martinus, postea Episcopus Turonensis, tum recessus ad Christum conversus, qui ut furorem declinaret Africanorum coactus fuit secedere in insulam Gallitariam, e qua prodit, cum S. Hilarius ab exilio rediret, ut in hujus vita dictum est? Cum hoc S. Martino conjici potest S. Viventium, forte ibidem, collocautum; ejus exemplo insulam aliquam cum suis in mari Ligustico aut Tyrrieno ingressum, atque ad reditum S. Hilarii eam inhabitasse. Inde in Galliam, ad S. Hilarium abiisse, exilium ab eodem S. Martino cui ejus sanctitas apprime perspecta erat. Nulla Herbedificæ, Vertavi, aut Martini Vertavensis mentio fit in vitæ S. Viventii compendio apud Bellomancensem, Mombritium, aut Petrum de Salalibus, ut non innumerito censatur ingesta ab imperito scriptore ea digressio, occasione vicinorum nominum. De Vertavo ita Philippus Ferrarius in nova Topographia Martyrologii: Vertavum monasterium, S. Martino, in Campania in monte Massico apud Carinulam civitatem, quod etiam vulgo monte Massico appellatur. Hoc monasterium quondam sanclitate, postea opibus floruit. Sic ab Episcopo Equilino lib. 9 scribitur. Sed quibusdam videtur Martinus, non in Campania Italia, sed in Gallia vixisse, ut ex Gregorio Turon. liqnel xxiv Octob. Martinus Abbas sub Justino juniore. Turon. de gloria Confess. Hæc Ferrarius. Perum qui ab Equilino lib. 9 c. 102 describitur Martinus, Marcus dicitur a S. Gregorio Papa l. 3. Dialog. c. 18 neque aut hic aut Equilinus meminerunt Vertavi, seu Vertavi, monasterii. Utrumque et S. Marcum in Campania et S. Martinum in Vertavo monasterio refert Martyrologium Romanum. Ast Baronius in Notis, et cum secutus Ferrarius S. Martinum confundunt cum S. Martino Abbate apud Santonnes, discipulo, S. Martini Turonensis, quem refert Gregorius Turonensis. de Gloria. Confess. cap. 57, de quo agimus cum Martyrol. Rom. vii Decemb.

S. Marcus.

c Infame vulgum, cui non facili occurrit medela. Suspiciamus Julianum Apostatam intelligi, ut pater hujuscebus accepto vulnere ininterceptum. Sed quod dicitur a Senatu occisus Christianorum Ducum conspiratio in ejus necem, quæ vulgo factata fuit, innuitur.

CAPUT IV.

Colloquium cum S. Hilario. Mortui suscitatio.

S. Hilarium
adit.

a

Tempore eodem contigit beatum de exilio Pontificem a Hilarium reverti: unde repletur terra gaudio ineffabili, quoniam longe lateque per omnes provincias regni nomen tanti Pontificis divulgatum, celeberrimo a viris Catholicis diligebatur. Cumque tam venerabilis opinio delata Sancto fuisset Viventio, protinus gaudenter mare cum sociis adiens, cymbali ductu transmeato gurgite idem attingit portum, quo ingentem pridem repererat piscem. Inde dirigendo carpens iter citato calle cum recto tramite venit Pictavis: conspectique se invicem salutantes divus protelatur Mercurius, quoniam uterque semiivertibus. Perspicieus igitur sanctus Dei Pontifex Hilarius tantum in Dei viro Pneumatis prudentiam, religionisque industriam, percunctatur unde et quo vel quare. Accepto denique responso sacer infit vir Apostolicus: Pessimus Christianorum persecutor Dacianus, de quo loqueris mihi, carissime frater, scelerata perijt morte, velut decuit, habenturque jam b quatuordecim plus minus anni, unde et pax cunctis Christianis copiosa ac data ab exilio revertendi gratia, tranquilla manent omnia. Ideo, Pater admisce, si ad propria disponis redire, poteris usquequaque divertit secure. Cui Sanctus respondit Viventius: Ut ipse

c

b

intueri potes, Pater sanctissime, manifestante simul canitie cum rugosa fronte, plenum me dierum fore, nec vacat uspiam molestare vetustissimos artus defectiva lassitudine. Si igitur in conspectu tuo gratiam merui invenire, cordetenus tuam cum omni supplicatione depono clementiam, quatenus aliqua tuæ possessionis mihi concedatur particula, qua defunctus corpore queam sepeliri, sicque postmodum proselyti fratres.

22 Venerabilis enimvero Pater Hilarius ovanter ait: Quidquid paternitati tuæ libuerit, sanctissime frater, libentissime impertiri curabo. Sed nominatim vellem exprimeres intimando quæ tuo rimantur corde. Tunc Sanctus: Est tibi, Reverende Præsul, possessio quæ videtur nobis ad id, quod petimus, valde congrua, quam videlicet Castellum e Gravionem rustici vocant, hanc, si placuerit tuæ d synchronitati, poscimus illico dari. Sanctus igitur Antistes Hilarius, animo valde jocundus ex supradicto protinus castro implens quod petitur, facta donationis charta, corroboratam et plenissime confirmatam beato contuli viro perpetualiter habendam. His taliter dispositis, gratia remeandi petit sibi Eeatus licentiam dari Viventius. Hinc se invicem valedicentes, corroborati benedictionis signaculo, sed et pacis osculo cum inexplibili fletu vix sequestrantur alter ab altero.

23 Cum interea Dei electus a prætaxato Præsule regrederetur Viventius, eminus extinctum sibilo serpentis conspicit puerum, qui paulisper gradum figens substitit, seseque signaculo muniens vivificæ Crucis ad extinctum ire perrexit cadaver, hymnidice quoque psallendo more solito cum sodali suo, nomine Marino, lustraturus qualiter propriam amiserit vitam, pervenit. Circumspectoque mœstifero cadavere infesti vulnus invenit serpentis. Sed hominum multitudo plus quinquaginta, ob famam boni operis illum sequentes, plangendo pedibus tanti viri terratenus provoluti precantur ejus meritis puerum resuscitari. Tunc faustissimus Dei amicus misertus lacrymarum populi, ad præclarissima recurrens precum libamina, ita exorsus est: Exaudi me Domine Jesu Christe te deprecantem, et de tua sancta misericordia præsentem, qui tuis in Evangelio pollicitus es fidelibus, majora facturos opera fideliter credendo. Ne aspicias peccata mea, sed fidem bonum in te fidelissime credentium, teque obnoxie precantium: resuscita nunc sub oculis omnium præsentem puerum, quatenus tuum, quod est mirabile, laudetur nomen per secula. Enimvero confirmante populo finem mirificæ obsecrationis, Amen dicendo, Dei Sacerdos de pulvere, puer surgens de funere redidiva sorte attonitus palens resedit in tellure. Cui vir Domini porrigens manum, erexit incolumem, f ac commendato viris pro tanto exbilaratis miraculo præcipiens, ne cuiquam id propalaretur sub jurejurando cunctos ad propria remeare jussit. Sed puer præsentis redditus vitæ novum vicinis uequit occultare miraculum.

24 Operæ pretium videtur inserere quod vivat in laude. Cum interim cæptum excellentissimus Dei famulus iter insequeretur, extensa procul acie luminum videns populi multitudinem promiscui sexus expectantem se in littore cum B. Aventio, ceterisque complicitibus, celeri gressu ad eos usque pervenit. Salutatis etenim fratribus cum ceteris omnibus, percunctatur quid sibi velit præsentis concio: refertur venisse ob sui gratiam, sanitatisque medelam. Divinus, hoc audito, medicus ex misericordia largitoris fisus, hortatur cunctos fratres, Altitonantis quærere præsidia. Qui mox unanimiter ad orationem conversi alta protrahentes suspiria, pugnis tundendo pectora, celorum pulsant intima, per lacrymosa flumina Dei movent clementiam ad pietatis gratiam. g Sancti sic fuso munere surgunt simul a pulvere, plebis sanato vulnere, mente simul cum corpore. Quæ tunc ibi ketitia

S. Hilarius et
donat Castellum
Gravienem.

c

d

e

S. Viventius
puerum mor-
tuum suscitavit.Miraculum
jubei siteri.

f

Multos sonat.

g

titia rimatur et præcordia, extollendo præconia dant voces ad sublimia. Videres quosdam ruere, cognatos et amplectere membratim vel requirere pro sospitatis munere. Haud inventis vestigiis, aut nebula in oculis, luminibus clarissimis lustrantur membra corporis. Gloria hinc altissimo Patri simul ac Filio, cum Spiritu paracleta a cuncto datur populo. Tunc salutatis omnibus data pace fidelibus honoratur Viventius, quem laudat omnis populus. O beate Viventi, valde enim potes admirari, sed virtus tua vel meritum non potest enarrari.

^a S. Hilarius a Constantio remissus in Galliam, cum aecdem imperaret Julianus, ut ad ejus vitam dictum. ^b Hoc iterum mendum, chronologia imperitum et negligentem scriptorem arguit. ^c Claudius Robertus Grinionem appellat. Antiquæ Ecclesiæ Pictavensis monumenta apud Saussainum referunt eremum juxta castellum petiisse S. Benedictum, qui cum Presbytero S. Vincentio, et quadraginta sociis Pictavos ad S. Hilarium venerat. Necdum ergo ab inimicis discesserant sancti sodales.

^d MS. Ripat. serenitati. ^e Idem MS. fortissimus.

^f MS. du Chesne accommodato.

^g Hæc ex hymno quopium officii S. Viventii sumpta videntur.

CAPUT V.

Secessus in Olonicam insulam, inde in eremum. Sociorum martyrium.

Prolixius denique fama Sancti pervolante ægre ferens populi frequentiam, anxietatis nimia perturbatione perensus, fugiendo solitarius perquiritur locus: navali renigio finditur pelagus: attingitur insulæ limes a Olonicæ, anchoratur itaque cymba, præparantur tuguria, quasi secure Domino ibidem servituri. Protinus maxima oritur difficultas: en terribilis energumenum in sublime vocis ululatus attollitur. Confestim vir Spiritu Dei plenus rabiem demonum intelligens, munitus crucis signaculo cum contubernaliibus ad locum diri cruciatus amore Dei ductus absque intercapedine dirigit gressus. Erant quippe inibi viginti a demonibus miserabiliter possessi, qui quoscunque poterant pessimis dilaniabant morsibus. Siquidem Beato propinquante fortissime in eum dentibus cœperunt stridere, vocibus fremere, dicentes: Ut quid ad nos Viventi? ergone ut a nostris non velleres sedibus venisti? Tunc Sacerdos ad suos: Hoc genus non expellitur, nisi oratione fortique jejunio. Prostrati denique ad orandum solo jejunii tribus expletis sine intermissione diebus cum umbra lacrymarum terram corpore premendo, altaque polorum mente transvolando, optatum meruerunt impetrare quæstum. Finita plane oratione aquam mox Dei tyro consecrans, bellum cum inimicis, exorcizando et aquam spargendo super energumenos consecratam, fortissimum aggressus est. Quibus devictis, omninoque expulsis mandantur virorum corpora: ac veste mutata jubet eos cibo potuque refici, et ad propria reverti. Quod videntes incolæ, cunctipotentem pro posse vel nosse laudantes et benedicentes, debitas retulere gratias. Sanctum quoque obnixè provoluti pedibus cum nimis cogitabant questibus, ne unquam sequestretur ab ois.

26 Nec pretereundum reor illud insigne miraculum, quod omnipotens Deus pro suo dilectissimo dignatus est ostendere famulo. Nam juxta castellum Gravionem inmanissima adjacens erat vastitas eremi, quam dimissis fratribus adire vir Dei disposuerat ad ducendam scilicet solitariam inibi vitam. Sed eo emte accidit obviasse latrones, qui gavis circumdederunt illum, exquirentes Daciani thesauros, quos pro certo apud eum reconditos esse putabant. Sancto autem id penitus abnegante, pessimi instigante malignitatis spiritu nimium furore permoti manus iniecerunt, ac durissima ministrantes supplicia, circumcirca trahendo, ad ultimum per manus eorum gladio interimendum crudeliter affirmant. Quibus Domini Confessor intrepide respondit: Omnia in manu Dei sunt, fiat ideo voluntas ipsius, si ab eo permissum

est vobis. Arreptis igitur protinus gladiis ut eum truculentissimi latrones trucidarent, primus eorum latera suo gladio transfixa miserabili morte ruens sese interemit; secundus rapido cursu saltum adiens sese suspensum querens adhæsit: tertius quoque arreptus a demone vita privatur tali b ultione; quartus amissis luminibus humanis destituitur solatiis; quintus rabie plenus, propriis manus et brachia cum toto corpore dilanians dentibus, amittit præsentis gaudia vitæ; sic in ordine sextus præpete cursu in mare per præcipitum mersus pasta corpore datur piscibus, oreo spiritu cum ceteris suis complicitibus traditur sine fine cruciandus.

27 Fortissimus etenim Dei athleta Viventius redditis omnipotenti Deo gratanter laudibus, cum hymnis et canticis spiritualibus cœpto alacriter procrastinato itinere quo tendebat ad eremam pervenit. Inventa autem Dei instinctu spelunca in rupe concava, quam intrans serviturus Deo die noctuque usque ad suæ stetit limitem vitæ. Et quoniam hoc illi semper mansit in corde, quo a frequentia populi subtractus posset habitare secum solitarius, contra carnis vitia et totius benignitatis æmulum orando cum lacrymis pugnaturus. O virum ineffabilem et laude dignum, qui quanti sit meriti lingua nec meus cujusquam valet explicare.

28 His ita gestis non modica inter reliquos molestia oritur Fratres ob tanti Patris absentiam: quoniam quidem ab eis more diligebatur paterno, a quo quaquaversum tuti Deo disponente per orationem servi sui dilectissimi manebant omnino securi. Et quid plura? perquiritur hac illacque discurrendo mutatis animis cum vultibus, ac dolendo cura nimis altiori consilio, quoniam in præsentia non inveniebatur insula, quo longius per vasta eremi loca eum quærere deberent, si forte Deus illos aut ad eum perducere, aut certe ad quosque impios, quo pro nomine ejus paterentur, vellet destinare. Relicta itaque protinus Olonica, profunda silvarum lustrati loca, et vastitates eremi, simul dum plangentis pergunt, illis obviam subito nequissimus princeps latronum et persecutor Christianorum adest ^c Dacianus cum suis satellitibus. Quos sine mora ut vidit jussit apprehendi, sibi que presentari, volens perquirere cujus essent religionis. Ipsi autem servi Dei, ut a sanctissimo Patre fuerant edocti Viventio, magis elegerunt pati pro nomine Christi quam sanctæ Trinitatis fidem aliquantisper denegare. Ut autem a spurcissimo perquisitum est Daciano de religionis eorum officio, una simul voce, Spiritus sancti repleti gratia, nunquam se a Christianitate divelli respondent jure. Tum pietate carens nequissimus citissime eos jubet gladio in suo conspectu necari. Factum est hoc anno ^d *d* LXV egressionis ex terra nativitatis eorum: ^e *e* quæque prior sit ætas. Ita relictis terræ globis eælum spiritus capessunt concedente Christo Dei filio.

^a MS. Ripat. Olonica. Est autem Olonia regio arcuosa, sabulose multo abundans in inferiori Pictouum ditio, ad Oceanum Aquitanicum, inter Rupellam et ostium Ligeris fluvii, in diocesi Lucionensi. Hujus tractus Rupella vicinior, ut creditur, olim exundante Oceano aquis late obrutus fuit: post desiccata pulvis, ob situs commoditatem solique ubertatem, coli ac frequentari cœperunt. Ita fere Massonus in descriptione Franciæ per flumina. Illic portus est vicusque S. Benoît: an a S. Benedicto Episcopo S. Viventii socio? ^b MS. du Chesne malignitate. ^c Iterum nomen irrepsit Daciani. Videtur auctor omnes sceleratos Dacianos appellare. ^d MS. Ripat. LXII. ^e Illic aliquid necit.

CAPUT VI.

Revelatio instantis obitus. Miracula in morte.

Revertatur ad ordinem pristinum, opus exequendo Patris clarissimum. Enimvero ena omnipotens Deus jam famulum suum fame et siti et ætate senili nimio fatigatum a labore vellet quiescere, ne allictus tanto onere solus absque humano deficeret solatio, excitavit cujusdam spiritum viri, qui ex servili conditione Sancti

Ex MSS.

b

In eremo sancte vivit.

Socii cum masti perquirunt:

c

a latronibus interficiuntur.

d

e

Olonia.

^a Fugit in Olonicam insulam.

^b Viginti energumenos suavit.

^c Latrones volentes eum interficere, scilicet occidunt.

^d S. Viventius invisitur jam senex a Gundicaro.

Ex 155.

Sancti Viventii, licet undique secus foret procreatus, tamen in rebus humanis valde opulentus, nomine qui dicebatur Gundicarus. Hic igitur audito domini sui præconio, quem nunquam noverat corpore, plurimum diligens mente, Deo inspirante, relictis possessionibus cunctis, præparatisque viaticis longissimum aggreditur iter. Hinc per rura et oppida, civitates, vicos et castella directo tramite, Angelo ducente nusquam deviando, tandem ad Beati perducitur cellam. Videntes autem se invicem præ gaudio se amplectentes flebant. Benedixit igitur faustissimus Sacerdos omnipotentem Deum, qui dignatus est sui reminisci, et sibi adiutorium ex propriis præstitit servis. Percunctatur causam itineris, et indagacionem viæ longioris invenit, ut præfatum est, Deo disponente per Angelum omne factum.

Jubet ad se
agros convocari.

30 Neque hoc mihi videtur fore reticendum, quod in eo divina gratia contulit memorandum. Nam cum se corporea persensit infirmitate quidpiam tangere, priusquam mortis suæ appropinquaret limitem, jussit Gundicaro castellum adire Gravionem, et quoscunque potuisset infirmos sibi presentari, quo Dei misericordia ante obitus sui diem, aliquam dignaretur impendere ejus orationibus virtutem. Qui protinus voci obediens jubentis, congregans cæcos, surdos, et mutos, debiles, et claudos, infirmorumque copiosam multitudinem, tam ex castello Gravione quam ex vicis circumquaque adjacentibus, omnes ad cellam Dei perduxit servi, quos etiam sequebatur multitudo virorum ac mulierum. Videns autem eos Dei miles infatigabilis divino Flamine plenus, ita orditur inquis: Omni tempore, mei fratres carissimi, in prosperis et in adversis Deum benedicere, laudare, credere, et adorare debetis, quia ipse est benignus et pius, justus et misericors, et in omnibus bonis misericorditer exaudibilis. Si etenim vere creditis vos ab eo posse salvari, continuo ab omnibus his infirmitatibus, quibus nimium estis irretiti, eritis absoluti. Illis etenim respondentibus se fideli mente in Deum credere, et ab ipso sanari posse, debitas Deo sanctus Sacerdos retulit laudes. Flexis igitur solo genibus, erectisque ad cælum luminibus, Deum precatur attentius, præmissis psalmorum titulis, dicens: Exaudi Deus deprecationem meam, intende orationi meæ: item: Exaudi Deus orationem meam, et ne despexeris deprecationem meam: iutende mihi et exaudi me pro servis et ancillis tuis, ut sanes eos omnes propter sanctum et gloriosum nomen tuum, ut videant potentiam virtutemque tuam, et laus tua maneat sine fine. Dum vero Sanctus adhuc terram premeret corpore vim faciens cælo, fit strepitus infirmorum ob gratiam sanitatis maximus: mirantur cæci mundialia cernentes, exiliant claudi, leprosi sese intuentur mundati, paralytici resolutis nervorum globis compagiuntur ad pristina. Quid plura? cuncta infirmorum corpora ita sanitate firmata se sentiunt, ut nunquam se melius habuisse confirmarent. Tunc omnis populus voce consona Deum laudantes, sanctum Sacerdotem Dei servum fore protestantur. Inde famosissimus Dei athleta blande illos alloquitur dicens: Tempus meæ resolutionis imminens compellit, ideo supplicii vos moneo precatu me peregrinum sepeliri in ea, que mihi a B. Hilario per chartam data est, possessione. Quod omnes se facturos unanimiter sponderunt. Osculatis itaque omnibus, atque munitis signaculo crucis, quique gaudentes redierunt ad propria. O felicem per omnia virum, et valde venerabilem, qui et multis largitus est suis meritis sanitatem, et sibi ipsi per Christi gratiam promeruit beatam feliciter aternitatem.

Omnes precipios sanat.

Prædicat
suam mortem.

Ab Angelis
sepe visitatur.

31 Memorandum etenim videtur, nec reticendum, ab Angelis hunc frequentius visitatum: quia quanto tutius ab hominibus voluit esse segregatus, tanto ei aderat Angelorum visitatio sollicitius. Et quoniam vir

iste sanctissimus Spiritus sancti vigore roboratus, virtutibus plenus, vigens sanctitate, ac caritatis ardore semper divinis occupatus officiis, orationibus, et vigiliis, spiritum non relaxabat a supernis, sed quidquid ad cultum divinæ pertinet religionis incessanter implere curabat. At dum his intentus fulgeret plurimum bonis, nocte quadam dum fessus ad recreanda corporis membra paullisper se sopori dedisset, cum magna luce Angelus adest, vocans eum ex nomine, ore inquis angusto: O viventi Sacerdos Dei altissimi, non est tibi flendum sed magis gaudendum, quoniam audivit Deus orationes, et vidit lacrymas tuas: instat enim gloriosum tuæ vocationis et presentis ævi tyrocinio tempus, quo jungeris consortio Sanctorum laureatus, centeno diademate fructus complexo epulaturus Christi convivio, manens sine fine cum ipso. Notum itaque hoc tibi pro certo fiat sexto hinc die, octavo scilicet ab Epiphania, hæc omnia Christo concedente complenda.

Diem mortis
intelligit.

32 His ita prolatis Angelus continuo receptus in astris, Sacerdos expergefactus a somnis, valde ex tam mira visione hilaris, ad orationem et gratiarum actionem se ocyus contulit. Sanctus itaque Maxentius Abbas Pictavensis, qui audita illustrissimi viri fama ad requirendum vel visitandum; sed potius se suis orationibus commendandum venerat, his aliquantisper interfuit, et partim audita, partim visa quæque stylo corrente depinxit. O sanctissimum Dei hieroprepeam, cui polorum hierarchia in proximo migraturo divina profert oracula! O valde mirabilis et nimium veneranda fides Sacerdotis! Nuntiatur ejus vocatio, quo certior foret de prænio.

Invisitur a
S. Maxentio.

33 His etenim talibus gestis quidam intererat, qui a matris utero cæcus nunquam lumen presentis vite meruit quippiam percipere. Hic plane audita visione Angelica, secum corde cepit riuari, et, ut verbis ipsius proloquar, intra cordis arcana apud se tractans, dicebat: Putas fieri posse me unquam quod natura negando non dedit, istius hominis Dei intercessionem percipere? Nonne audivimus per Dei filium, qui suis promiserat majora facere sequacibus, cæcum non solum illuminatum, sed quod deerat in eo perfectum? Venio igitur; forsitan per illius potentiam, ejus hic servus me illuminare velit Viventius. Flius ergo de misericordia Dei accedens ad Sacerdotem dixit: O Sacerdos omnipotentis Dei, per illum te deprecor, miserere mei; ora Deum pro peccatis meis, et ut aperiantur oculi mei. Ad hæc homo Dei: Si ex toto corde te per ipsum credis posse illuminari, non solum cum hominibus et ceteris animantibus corpoream percipies lucem, verum etiam cum Angelis et Sanctis hominibus æterna mereberis Dei claritate perpetually frui. Illis prolatis misericordissimus Pater oratu supplicii innox meruit impetrare petitionem cæci. Discedentibus patenter undique tenebris, fenestra aperiantur binæ frontis, nato ipsi lumine solis, cunctisque ornamentis diei, cuncta ei noviter sunt fabricata, quia eorum tunc prius meruit propriis oculis intueri facturam: et si fas sit dici, illi post se mundus videtur nasci, cui primitus datur videri. O quanta est misericordia Dei, qui servum suum a propriis noluit frustrari promissionibus, ut Deus per se prius imperfectum supplens hominem, ut magister bouus per servum inplens promissum, illuminando a nativitate cecum! Et hujus miraculi prætaxatus Abbas Maxentius hand expers, imo coævus, qui nec minus sanctitate plenus, virtute robustus omnibusque bonis refertus expectabat eventum rei ex promissione Angeli, diemque vocationis S. Viventii.

Cæcus a nativitate visum
impetrat.

34 Transactis in ordine diebus quinque adest gratulabunda, solemnique Epiphaniæ dies octava. Sed videtur nobis non prætereundum quid omnipotens Deus per servum suum voluit eadem operari die. Nam cum populi circumcirea degentes tam per B. Maxentium,

Ultimo die
vixit celebrat.

tum, quam etiam per Gundicarum diem B. Viventii finitimum cognoscerent, confluentes undique, infirmos secum quosque curandos ad sanctum Sacerdotem adduxere : quos vir Dei vociferantes audiens, motus pietate, postposita infirmitate propria, plus pro eis sollicitus surrexit utcumque oblaturus sacrificium. Quo expleto simul cum S. Maxentio flexis genibus pro indulgentia miserorum cepit compellere omnipotentem Deum, dicens cum lacrymis : Exaudi me Domine, quoniam benigna est misericordia tua, secundum multitudinem miserationum tuarum respice in me, et super populum istum variis infirmitatibus detentum : sana eos Domine per potentiam et misericordiam tuam magnam, ut notum sit omnibus quia non est Deus præter te, Domine, qui tuam non vis perire facturam. Finita autem oratione protinus omnes recepta sanitate, Deum pura mente cœperunt laudare, sanctumque Sacerdotem benedicere. Inter hanc maximam multitudinem erant viginti quatuor de quorum desperabatur vita : alii ex illis a dæmonibus vexando confracti, alii cœcitate et senio proveci, alii paralysi constructi, alii lepra candidati, alii lymphatici, alii nervis et compagibus dissoluti, manibus aliorum devecti, nunc suis lætantur vadere plantis.

apros sanant.

Moritur natus annos 120.

Captivos miraculose liberant.

Anima ejus suscipitur ab Angelis, frustra obstrepentibus illatibol;

Jacob. 4. 12.

Sepelitur corpus.

magisque fides augmentando polleret, misit Angelum suum de cælis; qui veniens Antiochiam, cubiculo filiae a Regis cælesti lumine referto, ante lectum soporantis quamquam cœcæ substitit puellæ, vocataque ex nomine blandis eam alloquitur verbis, inquit : Juliana surge, et ad Europam ocyus illustratores cum donariis mittens, his scilicet, vestimento sacerdotali, calice, patena, et cymbalo, jube nullatenus cessari, donec inveniatur Sancti b polyandrum Viventii, quod etiam superædificetur oratorium in nomine Jesu Christi; datisque inibi prædictis xeniis statim amissum recipies lumen vitæ præsentis, et si indubitanter credideris, lumine perpetuo non carebis. Et dicto citius discessit Angelus. Mane autem facto quantocyus puella procrastinare cœnites Angeli jussa, missis exploratoribus cum denominatis sacramentorum eulogiis, Sancti jubet perquiri mausoleum, velociusque construi basilicam, sibi que festinanter ab iis renuntiari. Euntes etenim legati, prosperante gratia Christi, recto perducuntur itinere ad tumulum Sancti. Implentur ejus jussa, polyandrum locatur infra, quo et invenitur Sacramentorum codex, per quem idem Sacerdos Missarum sacramenta, et Deo sacrificia offerre consueverat. Quibus patris nobilis invenitur puella videns, investigataque dies et hora percipitur, qua ad ejus tumulum proni pro ea ejus adorare legati.

Ex hss.

a.

b.

c.

Eo facto visum recuperat.

35 Nec mora denique, vel aliqua interpolatione postponitur Angeli promissio : sed statim post tanti miraculi signum non solum dies, sed et hora, grassante corporis incommodo, cum jam fracta ævo membra deficerent, plenus dierum in senectute bona, annorum numero CXX vernans meritorum splendore, terrena commendaturus membra terris, Auglorum interesse choris, celsa conscensurus spiritus cælestis, munus Christi Eucharistia ultimum diem clausit. Cum subito hora eadem vectes solutis seris concidunt, cippi dissiliunt, bacæ cum catenis et boiis minutatim franguntur, carcerum baratbra splendore coruscantia cuncta reddunt aperta, custodes pavore perterriti fugiunt, latrones ceterique vinciti absoluntur, et quiqi fuerent damnatitii in eodem Gravione castello, Dei virtute, meritisque B. Viventii pristinae redduntur libertati.

Alius cæcus visum recipit.

36 Beato quoque Maxentio divinitus revelatum est, quod sanctam egredientem animam a corpore, Michael-Archangelus cum turba Angelorum occurrens suscepit deducendam in cælis. Protinus ab Aquilone, sinistra scilicet parte, affluit Plutonica innumerabilis caterva sanctam blasphematura animam, dicens : Hic homo noster est socius, qui per fugam timidus coronam amisit martyrii, dicente Christo : Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se : Inobediens et transgressor Dei mandatorum non debet sociari servis ejus, sed potius nobiscum, quia nostri in hoc est similis. Hæc proferentibus falsidice Zabuli ministris, et alia tanta, Angelus Gabriel cum agmine multiplici occurrens adest, factoque magno cum nubibus tonitruo, et ingentibus fulgoribus dispergitur malignorum globus missus in momento in inferiori inferno. Inde cum hymnis et Angelorum canticis cælicola deducitur anima victrici patientia feliciter coronata. Interim B. Maxentius cum ceteris Christi fidelibus sanctum sepulturæ tradit corpus, exequisque rite peractis ad propria remeunt sancti.

CAPUT VII.

Miracula post mortem.

Nec ea videntur opportune silentio premere, quæ post transitum ejus miracula Dominus propter dilectum sibi famulum misericorditer est dignatus ostendere. Nam transacto post gloriosum ejus obitum quinqueennio, volens Dominus servum suum miraculorum signis propalare iu terris, quatenus magis

38 Neque hoc silendum quod vult omnipotens Deus propalandum. In ipsa etenim die, qua puellam Deus ita voluit illuminare, affluit nihilominus sed a natiuitate cæcus ejusdem oratorii luminibus, qui mox iugressus, lumen, quod nunquam habuerat, meritis tanti patroni percipere meruit. Sic in bis duobus quasi duo nascuntur testamenta : in puella scilicet lex Mosaica, quæ pridem virgo et puritate casta, sed postmodum oboculata, quoniam a via veritatis recesserat; vir autem nunquam videns populus gentilis non incongrue potest exprimi, qui nunquam lumen divinitatis habuit : Christo nempe misericorditer veniente pariter illuminantur per unam diem qui est Christus; ita ut quotquot crediderunt ex Judæis similiter ut gentiles filii Dei sunt vocati : et ita in duobus testamentis lumen diffunditur æternitatis, sic et quadrifidum per quadrifida totius orbis climata, sicut quatuor oculorum acies sol verissimus radiatur Christus Verbum, quod est quatuor Evangeliorum.

39 Post hæc autem insignia atque Catholice divulgata miracula, accidit latruentis advenisse, et ejus ecclesiam infregisse, perque fenestram noctu intrasse. Captis igitur sacerdotalibus indumentis cum vasis, quibus Eucharistia Christi solet contineri, pallium quoque simul altaris, quæ nimirum vel pro bono opere nunquam debuissent esse nisi contingere, prohibente eos divina lege, impudenter conueta, quæ inventa inibi fuerant, præripientes congesserunt. Quo facto ut vere amentes ecclesiam ab intus gyraverunt, dum exire furtim vellent, nequaquam, per quod intraverant, foramine ullatenus invento, Deo providente; primus ex eis dum quasi per industriam alta conscenderet, uno pede lapsus, altero in foramine retento, macerie sic miser pendebat miserime, quasi versa vice pedibus cælum pergeret, capite et manibus terram vellet tangere, cum non taliter cælestia adquiruntur beneficia, sed potius infernalibus promerentur æternaliter tormenta. Alius dum simili modo per gyrum evadendi sibi locum quæreret, infelix plenus impia austeritate, quo non debuisset, volens nolensque ad sancti sepulchrum corporis pervenit. Quo (mirabile dictu) inhaerentes circuli cum uncinis appesi ita se alterutrum catenatim conglorbarunt, capto tam per indumenta, quam etiam per membra iniquo fure, quatenus nequaquam se in alteram posset partem divellere. Tertius nihilominus et ipse furiosus perveniens ad locum quo monacho-

Fures exposita ejus basilica, egressi non possunt.

Cava ab Angelo monetur, ut mittat ad sepulchrum S. Viventii munera.

EX MSS.

rum Sancti dependebat in basilica cymbalum; qui arrepto quasi hilaris malleolo dulcem cupiens audire tinniendo sonum, percussoque eo subinde sæpius sæpiusque tota repletur aula sonitu. Unde custodes sine mora expergefacti directis paventes oculorum aciebus in gyro deprehendunt se a latronibus circumventos, qui ocyus prosilientes, captisque furibus cuncta quæ ipsi surripuerant receperunt, furesque institis servaverunt usque ad diem nexos. Mane autem jam facto cœperunt tractantes inter se de nece eorum perquirere; sed omnipotentis Dei misericordia, (quæ semper in Beato resplendit Viventio) singulorum citatim perlustrans corda, datur protinus illis evadendi facultas, reffectis prius corporeis sufficeienter alimentis.

d

40 Eo autem tempore percusso divina ultione Daciano, surrexit pessinus in eodem solio Rex, nomine *d* Rictiovarus, in India et Asia regnaturus, qui nominis sui etymologiam nimium exponens rigorem suum, cum hiatu oris linguaque trisulca, avaritiæ facibus exæstuando pessime in Christianos cœpit exardescere, varie scilicet eos deludens. Nam quoscumque per varia promissionum genera a sanctæ Christianitatis lege poterat sequestrare, suisque numinibus inclinare, hos velut amicitie gratia sibi socios præ ceteris amicorum turbis exaltatos habebat. Quos autem nequibat, quoniam fundati supra firmam petram viriliter resistebant, per crudelissima tormentorum machinamenta debacchando perdere satagebat. Hoc in India et Asia per annos tres et menses sex gestum est. Etenim hæc tanta pro minimo ducens, congregata undique secum hostili multitudine, plenus amentia *e* cum Nasarac Deo suo Romanas tali cum expeditione partes irrumpere non distulit, quas per duorum annorum curricula depopulando vastatas, pessimam Romanis tribulationis angustiam vallatim proponens, quo se verteret quatenus Christicolæ cæde pessima exterminaret, consultu Dei sui Nasarac et Principum suorum perquirere satagebat. Unde accepto quasi divinitus responso, partes *f* Longobardorum adire disposuit.

Persecutione
versus Eccle-
siam.

41 His sacerdotes et Longobardorum Principes auditis, ab omnipotenti Deo constituunt esse quaerendum auxilium. Missa denique in omni parte regni legatione, indictoque jejuniis cœperunt flentes et plangentes peccata sua, Dei misericordiam querere, quo Sanctorum suorum intercedentibus meritis daretur eis indicium liberandi a tanti infestatione inimici. Adest enim divina subita propitiando clementia, quæ non spernit preces ad se devote clamantium. Quidam militum se in promptu proponens silentio manu porrecta indicto, ita adorsus est fame deserto proloqui dicens: Si tantilla pusillitatis personæ dignaremini audire verba, puto me probaturum aliquid contra tantam perfidiam Deo concedente profuturum. Hodie, ni fallor, ut mihi visum est, tricesimum et annuale volvitur tempus, quo jussione vestra urgente quemdam carcerali mancipatione constringentes peregrinum, nomine Viventium, cum duodecim latronibus ergastulo elausimus, ejus cum vestimentum ad victuale nobis opus voluissemus distrahere, nequaquam nobis est data usquam copia venundandi, et ubicumque ponebatur in nocte fugabantur noctium tenebræ pro immanissima ejus claritudine. Unde et nos vehementer perterriti basitantes pro tam mirabili actione, sed et pro ipsius viri evasione, quem Angelus Domini solutum a nostris vinculis, velut B. Petrum de custodia Herodis liberum, abire fecit; inito super hoc consilio, tandem sorte didicimus idem indumentum cum reliquiis, quas ab eo tuleramus, de sancta scilicet Cruce, et de S. Bartholomæo, deberi ad ecclesiam deferri in honore Sancti dicatam Petri: quod ita et factum est. Et hoc mihi ratum videtur super tam paventi negotio: Prædictas Pontificum manibus circumferendo reliquias, quæratur cum

Vestis S. Vi-
ventio crepta
vendi non po-
test, et noctu
lucet.

actione Litaniarum misericordia omnipotentis Dei ab omni populo, sæpius invocato Christi Sacerdote Viventio, ne exterminari permittat cultores Christianitatis a tanta rabie artis diabolicæ. Placuit denique cunctis tam salubre consilium, et resumptis viribus fiducialiter hæc omnia impleverunt. Dum etenim hæc agerentur, impiissimus cum nimio furore Rictiovarus ad supradictam B. Petri perveniens basilicam, protinus interrogat quorum numium cultui deservirent. Tunc Pontifices, ceterique Christianorum populi, divinitatis auxilio freti, una voce se Christianos esse testantur. Iratus igitur scelestissimus Rictiovarus jussit eos omnes per diversa tormenta celerissime interim. Principes autem Sacerdotum cum omni Christianorum plebe Deum fiducialiter invocant, Sanctum Viventium suppliciter implorantes, quatenus ab infestatione tam diri celerissime liberarentur inimici. Nec mora: terræmotus magno cum tonitruo, ignitis crebro volantibus catapultis sævissimo crudeliter preëmpto, nec unus superstes relinquitur ex suo omni populo. Christiani itaque cuncti superstites tanta Dei mirabilia videntes, magna cum voce gratulationis exultando: Te Deum laudamus cecinere gaudentes.

Inquit divini-
tus interfecti.
op. S. Viventii.

42 His ita gestis, Christiani volentes perquirere quid de simulachro deberent agere relicto, suscipientes indumentum B. Viventii posuerunt super illud. Tunc dæmon qui in eo latitabat magnis cœpit vocibus clamare ut tolleretur, promittens se fateri cuncta quæ vellent. Sed cum non acquiescerent, voce qua poterat confitetur se fuisse ad crucem Domini Jesu dum crucifigeretur, requirendo peccatum in eo quod non erat. Hæc eo loquente, fulgurante cælesti fulmine percussus disparuit. O Dei sacerdotem per virtutem omnipotentis Dei laudandum! O quam pretiosissimum indumentum, per quod diaboli vincitur, imperialis dira persecutio sedatur, virtus divina patefacta laudatur!

Veste S. Vi-
ventii fugatur
e simulachro
dæmon.

43 Denique Pontifices et Principes cum omni plebeia manu, tanto exhilarati miraculo, collectisque tam miræ multitudinis spoliis, invicem consulentes qualiter Deo, sanctoque fideli suo Viventio pro tantæ liberationis miraculo grates et munera persolverent, sagaci investigatione perquirebant. Enimvero altiori reperto cum industria investigatione consilio, cuncto id ipsum peroptante populo, digno constructur apparatu basilica in Dei omnipotentis honore, Beatique Viventii nomine, ubi nunq. usque divina adsunt beneficia, præstante Domino nostro Jesu Christo, cujus laus, honor, et imperium, cum Patre et Spiritu sancto sive fine manet in secula seculorum, Amen.

Edificatur
S. Viventio
ecclesia.

a Reguli cujusdam, aut Præfecti.
b *ποδὸσάπειον* sepulchrum est aut cæmeterium, ubi multi homines sepeliuntur. c Potius volens.
d Hic rursus temporum locorumque perturbata ratio et *περα-
γερῆς* adscita nomina Rictiovarus sub Diocletiano Galliarum Præfectus fuit, ut in Actis SS. Crispini et Crispiniani 25 Octob. S. Macræ Virg. et Martyris supra 6 Januarii, et alibi passim. Ab eo hic tyrannus alius, Wandalus forte aut Gothus alter Rictiovarus dicitur. Irrepsisse nomen Iudæ et Asiæ ex negligentia schedarum litura sequentia indicant, ubi is dicitur tanquam ex vicino loco accessisse ad basilicam S. Petri. Forte Rex Vandalorum intelligitur, qui circa ann. Chr. 407, has regiones depopulatus, egressus ex Arctois plagis, quas Indiam aut Asiam auctor fuit; aut Hunnorum Dux quispiam, qui a *Μαυτιδὲ παλιδὲ* et Asiaticis regionibus prodierant.

e Ms. *lipat*. Nasarac. Nombritius vocat Nazaret Deum.

f Nulli adhuc tunc in Gallia Italiæ Longobardi erant.

CAPUT VIII.

Translatæ reliquæ Arvernos, inde in Burgundiam, primo Amaisum, post Vergiacum.

Est igitur memoriæ commendandum, qualiter post multiplices miraculorum claritudines a loco, ubi primitus reconditum beati Confessoris Viventii corpus fuerat, ad aliud translatum sit territorium. Nam

Math. 24. 12-
cum

cum in Gallicanis, tum etiam in ceteris quibusque terrarum provinciis illud Apostoli impleteretur præconium, superabundante videlicet iniquitate refrigesceret caritas multorum, subsecuta est tam dira quam frequens ultio in Christianis, per manus paganorum. Denique, exigentibus peccatorum cumulis, egressa a Septentrionali plaga a Normannorum gens, gladio et igne consumpsit inferiorem Galliarum partem ad mare usque, sicuti Ungrorum superiorem usque Germaniam. Anno quoque Incarnationis Dominicæ octingentesimo sexagesimo octavo post Ludovicum ac cæteros præpotentes Reges, regnante b Carolo Juniore, supra modum grassatae sunt undique prædictorum infestationes paganorum, Jescientibus tam Regum quam ceterorum nostrorum Principum ad repugandum viribus. Ergo vulgali plebe passim, gladio et fame pereunte, igne pariter concremabantur hominum res et ædificia quæque, præcipueque Sanctorum loca et Ecclesiæ universæ. Eorum vero ministri, id est, Clerici et monachi crudelius damnabantur, altaria funditus eversa deonestabantur, sepulchra etiam Sanctorum absque reverentia violabantur. Siquidem hæc clades sicuti primitus, ita acerbius in insulis seu territoriis occidentalibus ac mari contiguis desævit.

43 Tunc innumerabilia sanctorum Confessorum ac Martyrum corpora a propriis mansoleis per fidelium manus sublata, et ad alias confugii gratia delatae provincias. Eo namque in tempore venerandus Confessor et Christi Sacerdos Viventius in Pictavense territorio, Gravione scilicet castello veterimo, quod ei Deificæ Trinitatis in orbe clarissima tuba Hilarii jubar Pontificum in vita condonans perpetuo stabilivit, honorifico quiescebat cultu: cujus nempe ossa diligenter ipsius monachi colligentes ob timorem prædictæ cladis cum maximo utriusque sexus famulantium comitatu, aliorumque Sanctorum pignoribus ad Arverensem detulerunt urbem. Erat autem tunc temporis Præsul ipsius urbis c Agilmarus, vir nobilis ac Deo devotus, ac cum ceteris hujus rei per omnia executione laudabilis. Hic quippe ad instar magni Hilarii quidquid in dominio B. Viventii erat dulci aviditate suscipiens, ac si geminos fratres aut filios verbis et opibus consolans, secumque eis parare condigne diversorum gestiens, immorari attentius hortabatur. Qui venerabilis Pontifex sæpius relegens conversionem ac actus S. Viventii simplices ac pene incultos, atque inertis sermone descriptos, deoscularumque dicebat: O beata ac d benedicta priorum rusticitas, quæ plus videtur optima operari quam loqui, et magis novit sancta honestaque esse quam dicere! Interea erat eidem Præsuli in Burgundiæ partibus in e Comitatu Amanso possessio a proavis Intifundii propagata, distans sex millibus ab Arari flumine, ita propriis innoxia copiis, ut nihil extra se indigeat querere; solo videlicet opulentissimo, aquis et sylvis, pratis ac vineis abundantissima. In qua etiam statuens monasterium cum claustris et monachorum convenientissimis habitaculis, nomini Deati illud dedicavit Viventii, simulque universa quæ possidere videbatur tam in prædicto Comitatu quam in plerisque aliis, cum plurimis auri argentique donariis prædicto contulit loco. Ibi deinde beatum Confessorem cum universo ipsius comitatu famulantium collocavit, in quo etiam loco per aliquod temporis intervallum honestissime quievit.

46 Contigit etenim post aliquot annorum curricula, repullulante paganorum sævitia, atque invadente f Astingo Normannorum Principe cum suis Burgundionum fines, ut prædicta B. Viventii nuper data possessio cum tota pene provincia ab eisdem Normannis de populata incendio cremaretur. Præterea paulo post respectu supernæ misericordiæ fortificati viribusque resumptis quidam Francorum ac Burgundionum primores, Duce g Richardo præeunte,

cum jam terna cæde quod supererat iidem Normanni delere molirentur, irruerunt in eos k in pago Carnotense, tantaque strage illos deleverunt ut ulterius in exterorum fines minime raptim exire tentarent.

47 Dehinc extitit quidam militiae studii ac seculi industria clarus vir strenuus Manasses, prædicti scilicet Ducis Ricardi amicissimus, atque post illum in totius Burgundiæ indeptus Ducamine, cujus etiam filius i Gislebertus ejusdem Burgundiæ Dux postmodum fuit. Qui videlicet Manasses post multa secularis vitæ negotia peracta, suorum memor quærens remedia peccaminum, cum consilio suæ uxoris, Hermeugardis nomine, fratrisque sui k Walonis Ednorum urbis Pontificis, ceterorumque nobilium amicorum suorum cœpit ædificare monasterium in territorio Augustudunensi, tutissimo in loco montis Vergiaci castri, ad quod etiam B. Viventii ossa cum multorum corporibus aliorum Sanctorum deportari fecit, ac Dei genitricis, ipsiusque B. Viventii nomini dedicatus nunc usque locus iisdem et cognominatus habetur. Quem etiam tam isdem Manasses, quam conjux ipsius, Hermengardis nomine, post ejus obitum diversorum utensilium cumulis ac possessionibus locupletissimum reddiderunt; sicque ab omni seculari subjectione liberrimum, universalis Papæ Romani providentiæ commiserunt.

48 Ibi ergo nunc usque digne veneratur beatus athleta Christi Viventius, ac frequens claret miraculis et virtutibus, cujus Exceptionis memoria singulis annis secunda feria post diem Pentecostes in jam dicto loco Vergiacensi festive semper recolenda, Eduensis Pontificis aliorumque religiosa virorum devotione est instituta, ad laudem et gloriam Salvatoris nostri, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia seculorum secula, Amen.

a Singulus Normannorum in Galliam irruptiones recenset du Chesne in Normanniis, antiquorum scriptorum verbis.

b Hoc tempore regnabat Carolus Calvus, qui ann. 840. Neustriam sortitus, sive Occidentalem Franciam; post mortem Lotharii et Ludovici fratrum, etiam Imperator anno 875, factus, obiit Nonis Octob. an. 877. Et sane eo regnante nullas Normanni intulere Aquitanicis provinciis, ubi S. Viventius colebatur, calamitates. Verum Carolus Junior vulgo appellari solet Ludovici II, filius Carolus Crassus, qui Carolo Calvo in Imperio successit. Is Ludovico Balbo et hujus filii Ludovico III, et Carolomanno Regibus Gallia defunctis, coram regna cepisset an. Ch. 885, ob infestationem Normannorum potissimum quæsitus a Proceribus; sed nihil dignum fecit, ut ad annum 886, observari in gestis Normannorum ante citatis Annalibus Fuldensibus, Sigeberti et Regionis Chronicis. Verum si de eo hic agatur, transpositio numerorum agnoscenda, legendumque Anno quoque Incarnationis Dominicæ 886. (non 868.) post Ludovicum ac ceteros præpotentes Reges, ut est, Carolum Calvum, Ludovicum Balbum, ejusque filios, regnante Carolo Juniore etc.

c Agilmarus subscripsit Concilio Pontigonensi an. Chr. 870, et Tricassino II, 878, nominatur in epistola Joannis VIII Papæ 47, ad Ludovicum Balbum Regem, et in diplomate Caroli Crassi dato pridie Id. Junii anno ab Incarnatione Domini 885, regni Caroli 8, imperii 5.

d MS. du Chesne bene doctæ.

e In MS. Ripatorii adscriptum erat margini, recentiori manu: Comitatus Amausanus.

f In Chronico Turouensi, apud Andream du Chesne in Normanniis, dicitur Hastings anno Lotharii primo, id est Christi 841, cum innumeris Danorum multitudinem Franciam ingressus, oppida, rura, vicis ferro, flamma, fame depopulatus, et anno Lotharii 16, Christi 856, Hastings per petagos Italiam rediens, Lunam civitatem cepit, et ibi remansit, et factus est Carolo Calvo ex inimico amicus. Eadem a du Chesne referuntur ex Chronico monachi Floriacensis, in quo Alstagnus dicitur, additurque: Iste Alstagnus vulgo Gurmundus verso nomine solet nominari. In Chronico Regionis Dux Normannorum memoratur Hastings an. Ch. 867 et 874. Verum Rollo Normanniis præfuit in subsecutis irruptionibus, ut sequentia indicant.

g Chronicon monasterii Beuzensis apud du Chesne: Cum nemo repertus sit, qui eis (Normannis) posset ultra aut auderet resistere, fuit illis temporibus (post annum 888.) quidam Dux nostrarum partium, Richardus nomine, qui a justitiæ studio dictus est et ipse Justificator. Hic pro libertate patriæ, partim zelo successus, plurimum vero pro Ecclesiis Dei defendendis, Dominum habens adiutorem, expugnare illos aggressus est. Et infra: Ad Divisionem eos (Normannos) aspirare nec loci firmitas, nec Ducis nominatissimi permisit metuenda bellicositas. Quinimo occurrens eis præfatus Dux Richardus in loco vocato Argentillo, commisso cum eis prælio, cæsa est eorum quamplurima multitudo, sicque Dani cum Normannis retrocedere sunt coacti.

h Idem

EX MSS.
h

i

k

Vergiacense
monasterium
a Manasse
Duce fundum.

S. Viventius
ibi miraculis
claret.

Carolus Ju-
nior.

Agilmarus
Ep.

Hastings,
Dux Norman-
norum.

Richardus
Dux Burgun-
diæ.

Normanno-
rum incur-
siones.

a

b

S. Viventii
Avernos de-
lata reliquit.

c

Agilmarus
Episc. Clu-
rom.

d

Monasterium
S. Viventii
condit.

co deseri reli-
quias.

f

Normanno-
rum irruptio
in Burgundi-
am.

g

A. Richardo
Duce deleti.

EX VARIIS.
Normannos
vincitope Dei-
paræ.

In *Idem Chronicon monasterii Bezuensis*: Anno 891 Incarnati Verbi, xiii Kal. Aug. in sabbatho, cum obsiderent Normanni Carnotinam urbem, et jam esset peritus capiendâ; supervenientes Richardus, et Robertus cum suis, Dei auxilio et B. Mariæ patrocinio roborati, fecerunt stragem maximam Pagano- rum, a paucis qui remanserunt obsides capientes. *Pluribus de ea re agit Dudo S. Quintini Decanus lib. 2, de moribus et actis Normannorum, et monachus Floriacensis in Chronico, qui victo- riam et Ducum strenuitati et patrocinio Deiporæ adscribit: huic soli rei geste gloria tribuitur in Chronico Turonensi, et gestis Domlnorum Amboliensium a du Chesne editis. In his ad annum a morte Regis Odonis septimum sic legitur: Quo tempore Rollo*

Normannorum Dux Carnotum obsedit. Qui cum Gentilis adhuc esset, visa comisia B. Mariæ, quam Carolus Galvus a Bizantio attulerat, a Carnoto fignatus est. *Est vetus membrana citata a Petavio par. 1. Rationarii temporum lib. 8, cap. 11, in qua id an. Chr. 911, accidisse legitur, quando ad Carnutum oppidum ab Richardo et Roberto Ducibus pugna commissa est, cæsiq; Normanni.*

i De Manasse, Ermengarde, eorumque filio Gisleberto pluribus agit du Chesne lib. 1, Verginacorum par. 2, cap. 3 et 4 et alii ab eo in probationibus allegati.

§ XLII. Episcopus Edvensis, sive Augustodunensis, fuit, apud Claud. Robertum. Plurima de eo du Chesne ex variis.

DE B. THEODORO ARCHIEPISCOPO SENONENSI.

CIRCITER
AN. CD.
XIII JANUARIJ.

Undecimus Senonensis Ecclesiæ Antistes recensetur a Demochare, Joanne Chenu, Claudio Roberto Theodoro. Eum Beatorum albo adscriptum tradit Saussaius in catalogo Sanctorum et Beatorum, quorum ignoravit natales, ubi hæc scribit: BB. Theodorus, et Sindinus, seu Sidinius, continua serie Metropolitæ Senonensis cum S. Ambrosio proximo superioris successore; ob radiantia merita sanctitatis sepulti sunt honorifice in ecclesia San-

ctorum Martyrum Gervasii et Protasii apud Senonas. De iis in natali S. Ambrosii, iii Septembris. *Natalem Theodori assignat MS. Florarium Idibus Januarij, his verbis: S. Theodori Senonensis Episcopi et Confessoris. Demochares hæc de eo scribit: Theodorus creatur 336, obiit 394, præfuit 39 annis. Subscribit Chenu. At Claudius Robertus, testatur in MS. Chronico referri ad annum 405.*

D. Theodori
natalis.

ata.

DE S. DESIGNATO EPISC. TRAJECTENSI IN BELGIO.

ISTIO
SEC. VI.
XIII JANUARIJ.
Episcopus
Tungrensis:

Civitas Tungrorum in Germania II, jam olim, ut ex antiquissima Provinciarum notitia patet, Episcopali Cathedra insignis fuit: quæ quo tempore instituta sit, non proditur ab antiquis. Nam quas obscura traditione acceptos posterioris ævi scriptores recensent ante S. Servatium, ii Trevirenses fuere. Opinanturque perquam probabiliter viri quidam eruditi, a Treviris primum et Christiana religione imbutos, et sacra petre solitos esse Tungras, usque ad Constantini Magni tempora. Qua de re agemus 13 Maii, cum S. Servatii vitam dabimus. Servatius vel imminere Tungrorum civitati excidium exultus edoctus, vel qua alia causa, Trajectum, tribus circiter leucis inde dissitum, migravit, ibique excessit e vivis. An ei mox quisquam successerit, an variis Humororum, Wandalorum, Alemannorum, Francorum incursionibus pervastata Gallia Belgica, Sedes aliquamdiu vacarit, haud nobis integrum est pronuntiare. Sub tempora certe Clodovæi I, Francorum Christiani Regis ac Princeps sedisse Trajecti Antistites constat. Secundus a S. Servatio in catalogis vulgatis refertur Agricolaus, de quo 3 Februarii agemus.

2 Tertius ab Agricolaus S. Designatus a Claudio Roberto aliisque memoratur. Ejus natalem Idibus Januarij consignat Sacrarum SS. patriæ Leodiensis, et Ferrarius, qui rursus cum xviii Kal. Februarii refert. Et MS. Florarium hoc 13 die: Apud Trajectum superius (nam aliud est inferius, quod vulgo Ultrajectum) depositio S. Designati Tungrensis Episcopi et Confessoris. Hic suscitavit tres mortuos milites, qui suas possessiones Ecclesiæ dederunt. Obiit anno salutis 528 alii voluit obiisse anno 508, alii 511 Tungricem vocat Episcopum, quia etiam translata Trajectum Sede, tamen quidam ex Antistibus Episcopos Tungrorum se dixere; tum quia ipsum in Tungris erat Trajectum, erantque vere Tungrorum Episcopi, tum ad conciliandam ex Sedis antiquitate auctoritatem. Ita Concilio Aurelianensi V, ann. Chr. 549 Domitianus Episcopus Ecclesiæ Tungrensis subscripsit.

3 Idque etiam postquam ad Lenticum Eburonum oppidum Sedes est Trajecto a S. Huberto translata, videtur valuisse. Extat enim Zachariæ Papæ epistola anno 744, data ad diversos Episcopos Gallix et Germanix, inter quos numeratur Fulcarius Tungrensis, qui tamen tertius fuit a S. Huberto. Imo idem Zachariæ epistola ad Bonifacium Archiepiscopum data an. xxxii Constan-

tini, P. C. ejus an. xi, Indict. v, Christi an. 751, ita scribit: Et idcirco B. Petri Apostoli auctoritate sancimus, ut supradicta Ecclesia Moguntina perpetuis temporibus tibi, et successoribus tuis, in Metropolim sit confirmata, habens sub se has quinque civitates, id est Tungris, Coloniam, Wormaciam, Spiraciam, et Trectis, et omnes Germaniæ gentes, quas tua fraternitas per suam predicationem Christi lumen agnoscere fecit. Licet vero ipsum Trajectum ab indigenis accolisque Trectis quoque appelletur, vulgo Tricht, a Mosæ trajectu ducto nomine, tamen Trajectum inferius, vulgo Utrechti dictum, intelligit, in sua epistola Zacharias. Quod autem Tungris civitatem nominat, Sede jam Leodii constituta, inde quoque fieri patuit, quod in Curia Romana nec temere nec cito vetera Episcopatum nomina antiquantur. Constat enim nobis, non ita pridem in Romano catalogo adhuc Morinensem Episcopatum fuisse, qui a tot annis vel extinctus vel in tres minores dioceses distractus est.

4 Alioquin Baulmundus monachus in vita S. Amandi ante annos fere mille conscripta, illum ejusque decessorem absolute Trajectenses, sive ut habent MSS. quibus usi sumus, Trejectenses Episcopos scribit, et Trajectensem Ecclesiam iis commissam. Eodemque modo loquitur Harigerus cap. 44 et cap. 50, ubi de S. Remaelo agit. At Notgerus in vita S. Remacli, eum Tungrensi vel Trajectensi Ecclesiæ Antistitem datum scribit, a Trajectensibus postulatum. Sed hæc alibi plenius.

5 Designatisolum nomen expressit Harigerus. Egidius Aurea-vallis elogium hoc addidit: qui placens Deo factus est dilectus, et vivens inter peccatores justus, assumptus est in regnie sempiterna. Quod de tribus militibus suscitatis habet Florarium, id Johannes quoque Piacentius refert, vocatque Ducis Dalensis filium ex filia Scotorum Regis. Quod quidem ille non confuzit, sed ex fabulosis Trajectensium Chronicis hantum temere credidit, quemadmodum et alia complura, quæ ut nihil omnino habent probabilitatis, ita nec refutari quidem merentur. Miramur idem Democharem scripsisse in catalogo Trajectensium Episcoporum lib. de divino Missæ sacrific. cap. 37. Arripuit id pro gloria Scotorum David Camerarius, natalemque ejus statuit 8 Aprilis ubi Dysignatum ac Designatum eum appellat.

Trajectensium
Episcopi.

Designati
gesta obscura.

Trajectum
translatum.

S. Designati
Episcopi
natalis.

Cur Tungron-
sis dictus.

Etiã Leodi-
enses dicti
Tungrenses.

DE S. KENTIGERNO EP. GLASCUENSI IN SCOTIA.

SECVLO VI.
XIII JANUARI.
S. Kentigerni
patria:

Septemtrionalia Britannice Picti tenere, sive e Scythia longis navibus, ut Beala tradidit, ad-ducti, sive, ut alii conjiciunt, genuini Britanni, qui ante Romanorum adventum eas aras coluerunt, quique serritulem exteræ gentis perosi eo se receperunt. Hi tandem a Scotis debellati, vel penitus extincti sunt, vel in eorum certe nomen nationemque coaruerunt. Ex iis ortus trahitur S. Kentigernus, qui deinde Sedem Episcopalem Glasceæ erexit, etsi alii Scoto patre natum volvere, ut mox dicemus.

natus:

2 Ejus natalis Idibus Januarii agitur. Ita Carthusiani Colon. et Molanus in Addit. ad Usuardum, et Martyrologium Germanicum: In Scotia S. Kentigerni Episcopi Glascoensis et Confessoris. Eum quoque hoc die referant MS. Florarium, Martyrolog. Coloniense, Ferrarius, Wion, Meardus, Dorganus inter Sanctos Benedictinos eum commemorant: at si vera sunt quæ in ejus vita traduntur, diu ante S. Benedictum monachus fuit. Perperna quoque illud traditum a Wione: Hic Episcopali Sede dimissa cœnobium construens, sexcentis sexaginta tribus fratribus præfuit, et sanctitate plenus quievit in Domino. Monasteria quidem construxit, et cum monachis habitavit, non tamen dimissa Pastoralis cura; quod Wionem temere secutus auctor quoque Martyrologii Anglicani scripsit, et Hugo Menardus, 1 Julii isthæc habet MS. Florarium et Martyrologium Coloniense: In Scotia Translatio S. Kentigerni Episcopi et Confessoris. Quæ ea Translatio sit, ant quando contigerit, nos latet.

Translatio:

Vita:

3 Vitam S. Kentigerni scripsisse trahitur S. Asaphus, nobili genere in Britannia ortus, optimisque disciplinis, et pietate a Kentigerno institutus, præpositusque monasterio, quod is ad Chydae Elwiique fluminum confluentem in Britannia exierant, tandemque Episcopus isthic constitutus, cum ad Scotos revertit Kentigernus: ipsumque, oppidum deinceps S. Asaphi appellatum ab Anglis, Britannis Llan-Elwy. Eum vita an extet, haud scimus: damus, quam Joannes Capgravinus in suam Legendam retulit. De S. Asapho agemus 1 Maii.

4 Meminere S. Kentigerni scriptores alii complures.

Joannes Major lib. 2, de gestis Scotor, cap. 7. Hector Boetius lib. 9, ubi S. Columbam tradit sacro colloquio cum eo congressum, multa de Christianæ religionis arcanis pie et erudite coram Brudeo Rege disseruisse. Aliquanto post tempore una ad castrum Calidonie (Downkeldense nunc oppidum dici ait) profectos, in cœnobio, quod Conwallis suadente Columba recens extruxerat, sex mensibus commoratos, Atholis, Calidonis, Horestis, ac vicinarum regionum incolis, Christianæ pietatis præceptiones tradidisse. Lesclæus lib. 4, ubi apud Orcadianos, et occidentalem Scotiæ populum, nec non et apud alias gentes in divinis effectis interpretandis, illisque vita ac moribus pie effluendis, diligenter tradit elaborasse, plurimisque viventem et defunctum clarissime miraculis. Laudatur, quod jure quis miretur, a Joanne quoque Balwo, appellaturque homo ad promovendam religionem veram natus. Meliori fide u Joanne Pitseo celebratur, qui tamen fallitur dum in Elgua civitate Cumbrinatum, fuisseque S. Columbæ comitem individuum scribit. Agit quoque de S. Kentigerno Georgius Conæus V. CL. lib. 1, de duplici statu religionis apud Scotos. Nicolaus Harpsfeldius lib. 1, cap. 28. Franciscus Godwinus in catalogo Episcoporum Asaphensium, Guilielmus Cambdenus in Flintensis Comitatus descriptione. David Camerarius lib. 3, de Scotorum pietate, ubi varia citat Glasguensis Bibliothecæ monumenta.

5 Ægidius Gelenus in Hierothea, in æde metrop. Coloniæ testatur eature B. Geronis Episcopi Coloniensis (de quo 27 Junii agemus) antiquam statuam, ad cujus

latus dextram S. Kentigernus, ad sinistram S. Dutachus (de quo 8 Martii) expressus. Tenet Kentigernus dextra pedum Episcopale, sinistra annulum in ore salmonis; propter miraculum videlicet, quod in vita refertur. Perfunctorie videtur legisse Gelenus quos de S. Kentigerni rebus gestis citat auctores: neque enim Harpsfeldius scribit in Glascoivensi urbe natum; neque a suis pulsum ex Albonia, Asapho Episcopatum tradidisse; huic enim Elguensem, sive Lanewensem Ecclesiam commisit cum Glascoam e Wallia rediret: neque pulsum aliquando negat Boetius; aliud est enim quod ille commemorat ad Caledonios iter, aliud in Walliam.

6 Porro S. Kentigerni sive Kentegerni, aut Kintigerni (ita enim a variis scribitur) incerti natales, ætas obscura. Matrem habuit Thametem, aut Themin, Lotii Pictorum Regis filiam, ut Camerarius, Boetius, Harpsfeldius, Pitsæus, Conæus scribunt, qui et Divum appellant, et Conæus quidem Kentigernum ait non minus maternis meritis quam propriis virtutibus conspicuum fuisse. Ea sen vi compressa, sen dolo, a nobili adolescente (quem quidam Eugenium III Scotorum Regem fuisse arbitrantur) cum uterum gereret, auctorem prolere, vel revera sibi ignotam, vel ne in discrimen eum vocaret, pertinaciter fertur recusasse. Conæus et Camerarius labem illam natalium dissimularunt: atque ad hoc illum parentum studio ut pietatem scribit a prima pueritia fuisse egregie institutum. Testatur Lesclæus tradi a nonnullis Eugenium III, ex Anna Aurelii Britonum Regis sorore, et hærede Pictorum Regis legitima Divum Kentigernum suscepisse. Neque ut sane franlis suspicione caret, quod plurimum ex eadem Scotorum ac Britannorum gente Sanctorum par ortus narratur, Farsæi, Davidis, Kentigerni etc. Fortassis eum veterum quispium scripsisset patres ignorari, arripere posteri occasionem comminiscendi stupro esse susceptos; ut Melchisedechum Regem nonnulli vere patre ac matre caruisse existimant, quod S. Paulus scripserit ejus ignorari genealogiam. Si tamen ita genitus Kentigernus est, maculam, ut recte Harpsfeldius, ita omnem delevit, ut merito cum quocunque ejus seculi viro sancto conferri posset, omni laude virtutis.

7 De ejus ætate id solum possumus statuere, vixisse sculo a Christi nativitate sexto, circiter annum 360, nam tum S. Columba floruit, quem illius fuisse æqualem constat. Quod ad annos 183 fertur vitam produxisse, atque ex iis 160 in Episcopatu exegisse, paradoxum est; licet ut Gelenus nitatur stabilire S. Servatii Episcopi Tungrensis exemplo, quem nonnulli 373 annos voluit vixisse: verum hoc quoque, ut alibi dicemus, fabulosum est. Scimus multos tum alibi, tum in Scotorum ac Britonum gente longævos reperiri: verum ea S. Kentigerni ætas adstrui non potest. Nam ut demus ad S. Gregorii tempora pervenisse, et anno 608, quod in Anglicano Martyrologio dicitur, excessisse e vivis, ergo anno 423, editus fuit in lucem; atqui a S. Servano Episcopo S. Palladii discipulo, mox ab ortu baptizatus est; Sanctus vero Palladius non nisi sub annum 429, missus est ad Scotos a Cælestino. Quid quod alii Eugenium III, natum voluit, eundemque Eugenium anno 335, regni gubernacula suscepisse non admodum grandem natum? Idem rerum Scoticarum scriptores Lethum Kentigerni avum Constantini Aurelii Britonum celeberrimi Regis æqualem faciunt, aut etiani juniorem: quippe qui ei adhuc adolescens supplicias contra Hengistum jam rerum in Britannia potentem, exente sculo quinto, tulit. Gelenus obtinere Kentigernum scribit anno 360, unde sequeretur anno 375 natum fuisse. At quem ipse citat, ut non habet Godwinus, sed circa annum 360, cœnobium inter fluvios Elwyd et Elwy construxisse, ecclesiamque construxisse. Malgone, sive Maglucuno,

Parentes.

Ætas

Laudes, i-
alio scripto-
ribus.

Ægides.

Ex
CAPGRAVIO.

glocano, Britonum Regno obsistente primum, mox placato atque opem ferente.

Scripta.

8 Postremo nonnulla traditur reliquisse S. Kentigerus eruditionis suae monumenta. Enumerantur isthac a Pitseo : Ad Rodericum Regem epistola una, una ad Principem avarum. Orationes octo, de obitu S. Davidis, de observatione fidei, de caritate mutua, de pace Christiana, de hospitalitate tuenda, de Scripturarum lectione, de oratione continua, de obedientia hominis. Eadem recenset Balæus, additque scripsisse Manuale suorum ministeriorum, libro uno. Horum scriptorum cum nihil ipsi viderimus, tegerimusve ab aliis citatum, fidem esse penes duos hos scriptores, et quem ambo sequi se profitentur Lelandum, volumus.

VITA EX JO. CAPGRAVIO,

AUCTORE ANONYMO.

CAPUT I.

S. Kentigerni ortus, institutio.

S. Kentigerni
genus.

Rex quidam in Septentrionali Britanniae plaga, paganis implicatus erroribus, filiam ex uxore sua genuit speciosam; quae saepius audita servorum Dei predicatione ad agnitionem veritatis, idolorum cultu penitus abdicato, muniti pervenire. Et licet baptismi gratiam nondum consecuta, viam tamen mandatorum Dei mente devota et humili custodire satagebat: orationibus crebris et elemosynis dedita, quantum ad metum patris pagani licebat, Ecclesiasticae disciplinae et operibus bonis sedula insistebat.

Matre cate-
chumena, in-
certo patre
conceptus.

2 Mariae Virginis integritatem secundam venerando admirans, et diligens, praesumptuosa audacia, et quadam temeritate feminea, in conceptu et partu illi assimilari, et eam imitari desiderans, assiduis precibus Regem caelorum et Dominum super hoc deprecari saepius coepit. Elapso denum temporis spatio inventa est illa in utero habens: et magnificans Deum, desiderium suum adimpletum esse simpliciter credebat. Quod enim in ea natum est, de complexu humano suscepit: sed ipsa multoties asseruit, et juramento constrinxit, quod a quo, vel quando, aut quomodo conceperit, in conscientia non habebat. Populus enim diocesis S. Kentegerni stultus et insipiens ipsum de Virgine conceptum et natum adhuc astruere non veretur. Sed quis aut quomodo sator terram araverit sen severit, cum Domino dante benignitatem, terra fructum optimum protulerit, absurdum sane duntius indagare arbitramur.

Mater e
monte pra-
cipitatur il-
lesa.

3 Cum antea Rex a filia nimis et blanditiis quis eam gravidasset inquireret, omnis virilis consortii se expertem iurejurando protestatur. Offensus itaque Rex, legem a majoribus suis promulgatam praevicari se nolle constanter affirmabat. Erat enim lex a diebus antiquis in gente illa servata, ut puella in domo paterna fornicata et gravida inventa de montis supercilio praecipitaretur, et corruptor illius capite plecteretur. Statuitur igitur puella, jussu Regis, in montis fastigio, Duppelder ab incolis vocato, ut deorsum praecipitata membratim dirumperetur. Illa vero graviter ingemiscens, et in caelum suspiciens, Redemptoris misericordiam et auxilium manibus in caelum erectis cum multis lacrymis implorabat. Cum ergo de monte praecipitata caderet, non est collisa, nec laesa, sed placido lapsu et suavi ad terram descendit.

Liberatur a
naufragio.

4 Pagani enim magicis Christianorum artibus hoc adscribentes, Rege consentiente, in navicula parva de corio facta sine omni remigio per aliquot miliaria fortunae et mari puellam solam et omni humano auxilio destitutam exponebant. Protegente tamen illo, qui ventis imperat et mari, multo velocius ad portum alium navicula percurrerat, quam a quovis velifico

curso, aut multorum remigantium propelleretur anisid.

5 Egressa autem de navi puella, in loco a Collenros dicto, angustiae partus apprehenderunt eam: et sine obstetricis enjusquam solatio peperit. In eadem hora b S. Servanus post matutinas orationi intentus, audivit Angelicos coetus mellifina praeconia et laudes, Deo in aere resonare. Mane vero accedens ad locum, et visa matre cum filio, patria lingua dixit: Mochcho, Mochcho, quod Latine dicitur, Care mi, Care mi. Et subjunxit: Benedictus, qui venisti in nomine Domini. Suscepit ergo eos, et enutrivit ac baptizavit, vocavitque matrem Tanea, et puerum Kientier, quod interpretatur capitalis Dominus.

6 Profecit ergo puer bonae indolis in disciplinis litterarum, et in exercitiis sanctorum virtutum, et prae cunctis consortibus suis, in oculis S. Servani dilectus fuit: illumque c Munghu, quod Latine dicitur Carissimus amicus, ex consuetudine appellavit. Quo nomine usque in hodiernum diem vulgus eum vocare, et in necessitatibus suis invocare crebrius consuevit.

a Perperam Pitseus natum asserit in Elgna civitate Cambriae. Rectius Camerarius institutum ait in Culrossano S. Servani canobio.

b Servanum appellant Major, Convus, aliique: Camerarius Sernanum. De eo agemus i Julii.

c Camerarius Mungho, Harpsfeld. Munga.

CAPUT II.

Miracula, secessus a S. Servano.

Videntes condiscipuli Sancti primum quod a patre spiritali plus omnibus amaretur, oderant eum, nec quidquam ei pacifice poterant loqui. Insidiabantur, conviciabantur, invadebant, et detrahebant illi. Quandam aviculum, ob ruborem corpusculi a rubescam vocatam, de manu S. Servani alimoniam accipere, scapulis ejus et capiti, seu gremio insidere, oranti vel legenti assistere, alarum plausu et vocis suae sono affectum illi ostendere solitam, inter se mutuo tractantes, caput a corpore avellunt, et extinguunt, Kentegerno absenti crimen imponere non verentes. Puer autem vulnere in manibus suscipiens, et caput corpori applicans, fusa ad Deum prece, signaculum Crucis impressit, et avis vitae reddita seni de ecclesia revertenti more solito applaudens, obviam prosilivit.

a
Avicula ab
invidis occis-
vltum restitui
impetrat.

8 Statuit autem S. Servanus, ut unusquisque puerorum per septimanam circulum, ne aliqua negligentia ob defectum luminis divino obsequio in noctibus eveniret, ignem diligenter dum dormitum irent subcinerent. Accidit quadam nocte solemnem, dum Kentegernus puer vice sua ignem custodiret, condiscipuli sui, invidia excitati, totum ignem infra monasterii septa clanculo extinguerent. Vigiliarum tempore Kentegernus ignem monasterii extinctum reprensus, ramum ejusdem coruli viridis arripens, in nomine sanctae Trinitatis data benedictione insufflavit, et confestim igne caelitus emisso ramus ingentem flammam produxit, et absque sui detrimento ardere coepit. Accensis autem candelis lumen in ramo amplius visum non est.

Signo crucis
ignem elicit.

9 Cocus S. Servani b in invalescente infirmitatis molestia, vitalem spiritum exhalans, juxta morem sepelitur. Sequenti vero die investigatione ac prece omnium discipulorum ac senulorum primum sanctus senex Servanus per Sanctum et terribile nomen Domini Kentegernum adjurans, in virtute sanctae obedientiae imperavit, ut in resuscitatione sui servi quid posset saltem attentaret. Adolescens vero adjurationem exhorrens, de tumulo humum projecit jussit, et prostratus cum lacrymis misericordiam Domini imploravit, dicens: Domine Jesu Christe, vita et resurrectio mortuorum,

b
Cocum S. Ser-
vani resuscit-
at.

mortuorum, qui mortificas et vivificas, deducis ad inferos et reducis, cui vita et mors famulantur, qui suscitasti Lazarum quatruiduanum; resuscita hunc mortuum, ut glorificetur nomen sanctum tuum super omnia in secula benedictum. Nec mora: qui sepultus fuerat, a mortuis resurgens, reproborum supplicia et iustorum gaudia quæ vidit, postmodum enarravit, multosque de malo ad bonum convertit, et bonos ut in melius proficerent suis verbis confirmavit.

hefert ille
quid viderit.

10 Asserebat se rebus humanis indicibili dolore exemptum, et ante tribunal tremendi Iudicis adductum: ibique vidisse plures accepta sententia in tartara precipitari, alios ad loca purgatoria destinari, quosdam ad celestia gaudia cum magna exultatione elevari. Cumque sententiam suam tremulus expectaret, se esse illum pro quo dilectus Domini Kentegrinus oraret, audivit; et a quodam lucido viro ad corpus reduci, vitæ et sospitati pristinae restitui iubetur: atque ut correctiori vitæ deinceps invigilaret, ab eodem doctore suo sedulo commonetur. Idem enim cocus habitum religionis assumens, et de virtute in virtutem proficiens, septennio supervixit. In cuius tumbæ operculo qualiter resuscitatus fuerat a S. Kentegerno litteris exaratur.

fu religiosus,
7 annis su-
pervixit.

11 Sancta itaque Kentegrini conversatio, quæ multis proficiendi præbebat exemplum, æmulis ejus majoris odii erat seminarium. Intelligens ergo vir Dei eorum invidiam, simul et timens populi favorem et honorem, loco cedere deliberavit: revelatumque est ei propositum suum in oculis Domini gratum fore et acceptum. Igitur clam recedens ad Mallenam fluvium venit, qui ex maris rheumate infundente alveum suum excedens, omnem transeundi spem penitus ademit. Dominus autem qui mare rubrum divisit, et populum Israel siccis pedibus per medium ejus quondam eduxit, ipse Mallenam fluvium servo suo divisit: erantque quasi muri a dextris et a sinistris ejus. Deinde brachiolum marinum per pontem transiens, repentino impetu aquas alveum implere et transitum enilibe negare vidit. Locus autem ille in posterum transmeabilis fuit; et pons aquas maris deinceps contactus nulli ulterius transeundi præbuit facultatem. Mallena etiam fluvius cursum suum relinquens, in Ledonis fluvii alveum deinceps se reforsit: sicque duo fluvii usque tunc divisi a die illa commixti sunt.

Kentegrinus
alio abijt, flu-
vium
7 annis su-
pervixit.

12 Et ecce S. Servanus seniles artus baculo regente fugientem secutus, supra ripam stetit, et ejulando clamans dixit: Heu me! fili carissime, lumen oculorum meorum, baculus senectutis meæ, quare me deseris? cur me derelinquis? Recogita, queso, quomodo ex materno profusum utero te suscepi, nutriti, docui, usque in hanc horam educavi. Noli derelinquere canos meos. Sanctus vero in lacrymas resolutus, dixit: Vides, Pater, divinum esse quod agitur, nec consilium Altissimi inmutare, aut voluntati non obtemperare valeamus. Rogo, inquit Servanus, ut, sicut ante fecisti, prece tua salum divides, denudes solum, ut solus pertransiens per siccum perveniam ad te. Efficiar enim tibi de patre filius, de doctore discipulus, et usque ad finem vitæ comes individuis. Sanctus tunc multo fletu madefactus, ait: Regredere, queso, Pater mi, et discipulos tuos doctrina et exemplo instrue, et disciplina corrige. Retributor omnium bonorum retribuatur pro universis beneficiis, quæ mihi exhibuisti. Bonum enim certamen certasti, cursumque jam consummasti. Ego enim pergam quo me misit ille, qui me segregavit ex utero matris meæ. Et sic mutua data benedictione ab invicem discesserunt. Sanctus autem Servanus in senectute bona rite migravit ad Dominum.

S. Servanus
frustra ei re-
ditum persua-
dere conatus,
paullo post
moritur.

a Tubercula videtur, de qua pluribus Gesnerus.
b Camerarius scribit hunc cocum casu repentino extinctum.

CAPUT III.

EX
CAPITULO.

Episcopatus, austeritas, aliæque virtutes.

Procedens inde vir Dei, in loco nomine a Glasghu in multa abstinentia vixit: donec Rex et Clerus regionis b Cambrensis, cum ceteris Christianis licet paucis, ipsum plurimum renitentem in Pastorem et Episcopum eligerent. Accito autem de c Hibernia d uno Episcopo, more Britonum et Scotorum in Episcopum ipsum consecrari fecerunt. Mos enim in Britannia inoleverat in consecratione Pontificum, tantummodo capita eorum sacri chrisimatis infusione perungere, cum invocatione sancti Spiritus, et benedictione, et manus impositione. Insulam enim quasi extra orbem positi, emergentibus paganorum infestationibus, canonum erant ignari. Ecclesiastica ideo censura ipsis condescendens excusationem illorum admittit in hac parte. Sanctus autem Kentegrinus hujus ritus errori, sicut infra dicitur, plenius satisfecit. Cathedralis Sedem in urbe Glasghensi constituit, et magnam congregationem secundum formam primitivæ Ecclesiæ viventem ibidem ordinavit. Extendebatur autem diocesis sua secundum limites Cambrensis regni, a e muro scilicet illo famoso ad arcedum hostes a Britonibus, a mari ad mare quondam constructo, usque ad flumen f Fordense, id est, ad mare Scoticum.

a

b

S. Kentegrinus
fuit Episcopus.

c d

Glasghæ Sedem
constituit.

e

f

14 Anno ætatis suæ vicesimo quinto consecratus est Episcopus: et omni tempore vitæ suæ post triduum, et multoties quatrimum cibum sumpsit, panem scilicet et lac, vel caseum, aut butyrum. A carnibus et vino, et omni quod inebriare potest, omnino abstinuit. Si vero in itinere, aut cum Rege esset, a consueto rigore abstinendo se temperabat. Postmodum tamen ad sua regressus, quasi g genere erimen illud in se vindicans, abstinentiam ampliabat.

Ejus absti-
nentia,

15 Utebatur ad carnem asperriimo cilicio: deinde melote ex pellibus caprinis confecto, et cuculla stricta, super quam alba candida contactus stolam jugiter gestabat, et Pastoralem virgam, non sphericam, et auratam ac gemmatam; sed de simplici ligno tantum reflexam: habens in manu librum manuum, semper paratus ad ministerium suum, cum necessitas aut ratio deposeebat.

g
asperitas ve-
stitus,

vile pedum.

16 Jacibat autem in saxo instar monumenti cavato, habens capiti lapidem, et projectis aliquantis cineribus et cilicio substrato, potius somnum hauriendo, quam carpendo, se a sopore excutiebat. Si que bausto modicæ quietis sopore, nudum in aquis frigidis se immergens totum psalterium decantabat. Hanc enim consuetudinem, nisi itinera aut ægritudines prohiberent corporales, nec grandio, nix, aut pluvia aliquatenus defraudare poterant. Sed et tunc aliquo spirituali exercitio opus illud redimebat.

Somni lecti-
que ratio.

Psalterii lectio
in aqua
frigida.

17 Sopitus enim erat in corpore suo stimulus carnis omnis: unde et vice quadam discipulis suis simpliciter asseruit; h non amplius ad speciosissimam puellæ visum vel tactum, quam ad durissimi lapidis se stimulatam. In judicando autem aut corripiendo non personam, sed causam attendebat. Omnis ejus substantia, pauperum avarium semper fuit. Multoties dum sacra divina tractaret, columba nivea, rostrum quasi aureum habens, capiti ejus insidere consuevit. Crebro etiam dum sacris astaret mysteriis, nubes lucida obumbravit caput ejus. Aliquotiens non ipse stare videbatur; sed i columna ignea, cujus fulgore intuentium intuitus obtusi sunt. Dum vice quadam sacra mysteria celebraret, nebula quædam odorifera totam ecclesiam implevit, ineffabili suavitate omnes perfudit, et variis incommodis laborantes perfectæ sanitati restituit.

Sopitus in eo
fomes libidin-
is.

h

Sanctitas va-
riis portentis
declarata.

i

18 Omni Quadragesima a conspectu hominum separatus deserta loca petebat, solas radices herbarum in

Ex
CAGRAVIO.
Quadrage-
simæ et septi-
manæ sanctæ
penitentia.

Zelus anima-
rum.

Glascua urbs.

Cambria, sive
Wallia.

Cambria.

Fortha æstu-
arium.

Edinburgum
urbs.

lupum item
cum cervo.

b

in cibum sumens : aliquoties vero totum illud tem-
pus, Domino virtutem tribuente, absque cibi susten-
taculo transigebat. In Cœna tamen Domini multitu-
dinis pauperum et leprosorum pedes cum lacrymis
lavans et tergens, ac crebris oculis demulcens, eis
postmodum in mensa diligenter ministrabat. In die
Parasceves plagis virgarum, et nuditate, et crebris
genuflexionibus, diem cum nocte continuavit. Sabbato
autem sancto, et usque ad horam resurrectionis Do-
minicæ, tempore divini officii excepto, in quodam
sepulchro se flagellando latitabat.

19 Nondum venatus in sua diœcesi ad fidem con-
vertit. Apostatas et hæreticos sua doctrina sana ad
sanctæ Matris Ecclesiæ gremium revocavit. Dæmo-
num simulacra ubique subvertit : nonnullas ecclesias
construxit : parochias certis limitibus distinxit : et
ubique lucrum animarum querendo, proficiscens non
equo vectus, sed more Apostolorum pedes ire volebat.

a Est Glascua, sive Glascua urbs Scotiæ Archiepiscopalis, ad
Cludam flumen. Hic S. Kentigerus quiescit, ut scribit Joannes
Major lib. 2, cap. 7, in cuius honore templum Glasguense fun-
datum est, nulli tenello in Scotia in oratio aut in Canonicorum
multitudine et præhendis pinguis secundum. Georgius Co-
nzus de duplici statu religionis apud Scotos lib. 1, scribit S. Ken-
tigernum Glasgoensis civitatis patroam esse ac tutelarem.

b Britannia pars ea quæ inter Sabrina et Bexam flumina ad
mare Hibernicum jacet, Cambria olim, et nunc quoque indigenis,
Anglia Wallia dicitur : in varios olim principatus, sive minora
regna, divisa, ut ex Gilda potest. Incolæ, veterum Britannorum
Romanorumque soboles, sæc seculis et ultra Angliæ restiterunt,
varia fortuna. Hic Rex Cambrensis videtur intelligi, qui vicina
Scotis tenuit, præcise quidem a moderna Cambria sive Wallia, sed
tamen diu a Britannis contra Anglo-Saxones defensa, unde et
provinciæ nomen Cambria sive Cambria, vulgo Cumberland.
Quando in Cambriam sive Walliam modernum S. Kentigerus
migravit, post diebus.

c Hinc conjici potest, in Cambria iam permixtos fuisse Britan-
nis Scotos : cur enim alioquin, ex Hibernia, et non e remotiore
Wallia accesseretur, ubi plures erant variarum Britannia ur-
bium, quas jam barbari occuparant, Episcopi?

d Joannes Major lib. 2, cap. 2, tradit S. Servanum a solo
S. Palladio Episcopum consecratum, et subdit : Ex isto patet quod
Episcopos in necessitate ab uno Episcopo consecratur, et non
est de Episcopi essentia quod a tribus ordinetur. Peccant tamen
aliter ordinantes, ubi Episcoporum trinitas haberi potest. Est
ea sententia aliorum quoque Doctorum uelocitate non impro-
babilis.

e De hoc muro æginus supra 7 Janu. ad cap. 1, vitæ S. Cædri,
lit. 6.

f Est id nobilissimum æstuarium, quod pulat Ptolemæo Bode-
ria, aliis Bodotria dicitur, Scotis Forth, et Frith, Anglis Eden-
borough Frith, ab Edinburgo illustri civitate ad illud æstuarium
sita, quam antiqui Castrum alatum, Hiberno-Scoti Dun-eaden,
id est, oppidum Eaden vocant, sive alatum; nam adam alam
Britannis significat. Ita fere Cambudenus.

g Videtur legendum severe.
h Gante hæc legenda, ne temere quis ejusmodi apathiam affe-
ctans, in laqueos incidat diaboli.
i Camerarius hic columbam dæmo ponit.

CAPUT IV.

Varia miracula.

Ne autem panem suum otiosus comederet, manibus
suis in agricultura laborare consuevit. Et cum boves
semel sibi deessent, a cervos de saltu in nomine Do-
mini ad se venire, et loco bonum terram arare præcep-
it. Qui statim obtemperantes et mansueti effecti,
terram arare, ad pascua ire, et ad opus consuetum
redire solebant. Tandem in unum de cervis labore
fatigatum lupus irruens suffocavit, et voracem inglu-
vium ex ejus cadavere saturavit. Quo audito S. Ken-
tigrinus, manum contra silvam extendens, dixit : In
nomine sanctæ Trinitatis præcipio, ut lupus qui mihi
dammum intulit, satisfactorius siue mora accedat. Et
ecce lupus de silva prosiliens cum ululatu corruit ante
pedes ejus. Cui Sanctus : Surge, inquit, et in nomine
Jesu Christi præcipio tibi, ut loco cervi, quem devo-
rasti, aratro applicatus ares ex integro quod restat
arandum. Lupus itaque verbis Sancti obediens, et cervo
copulatus, novem jugera arando explens, libere abire
permittitur. Et cum multi convenissent ad spectacu-
lum, Sanctus aperiens os suum, dixit : Viri fratres,
quid admiramini aspicientes verbum hoc? Credite

mihi, antequam homo inobediens suo Conditori exi-
steret, non solum animalia, sed etiam elementa obtem-
perabant illi. Nunc vero ob ipsius prævaricationem
omnibus in adversa versis, leo lacerare, lupus devo-
rare, serpens sauciare, aqua submergere, ignis com-
burere, aer corrumpere, terra sæpe ferrea effecta
fame subnere consuevit : et ad cumulum consueti
mali, homo non solum hominem, sed ipse homo in
seipso peccando contra seipsum sponte deservit. Sed
quoniam plerique Sancti in vera innocentia, et pura
obedientia, in sanctitate, dilectione, fide, et justitia
coram Domino perfecti inventi, quasi antiquum
jus, et naturale dominium a Domino recuperant,
dum bestiis et elementis, morbis et mortibus imperare
solent.

21 Et cum totam annonam pauperibus erogasset,
assumpta arena, vice seminis in terram sparsit : et
messis tempore tritium optimum terra producens,
omnes hoc audientes Deum in Sancto ejus laudare et
beneficere fecit.

22 Dum enim victualia pro Fratribus vice quadam
non haberet, et Regem Cambrensem, nomine e Mor-
ken, adiit, penuriam suorum insinuans, ut suam ino-
piam illius abundantia, juxta Apostoli monita subve-
niendo suppleret, humiliter petiit. Ille vero ore
blasphemo ironice dixit ad eum : Jacta curam tuam
in Domino, et ipse te enutriet : quoniam nihil deest
timentibus Deum, sicut ceteros admonere consuevisti.

Tu vero cura timeas Deum, et mandata ejus observes,
omnibus bonis, et victu etiam necessario indiges? Ego
autem, qui nec regnum Dei quero, nec justitiam ejus,
omnia mihi prospera et rerum affluentia (ut cernis)
arrideant. Inanis ergo est fides tua, et falsa prædicatio
tua comprobatur. At vir sanctus sacre Scripturæ tes-
timonio, et rationum assertionibus, et exemplis, mul-
tos justos et sanctos egestate et siti in hoc seculo
affligi, reprobos rerum affluentia, honorum fastigiis
sæpe sublinari, asserebat : pauperes vero divitiis
patronos fore, quorum beneficiis sustentantur, divi-
tesque pauperum patrocinio, sicut vites ulmi susten-
taculo, indigere evidenter edocuit.

23 Tandem Rex verba ejus non ferens sic respon-
dit : Si confidens in Deo tuo, absque humano suffra-
gio, id omnia blada, quæ cernis in borreis contenta,
ad mansionem tuam transferre poteris, libenter annuo,
et postulationibus tuis de cetero devotus obtemperabo.
Sanctus autem Dei elevatis in cælum oculis et ma-
nibus, orationem cum lacrymis fudit ad Dominum.
Et ecce eadem hora fluvius Clud subitus decurrens
subito intumescere, ripas transcendere cœpit, et
horrea Regis integra cum farre usque ad locum ubi
Sanctus manere solebat, nomine Mollingdenor, secum
traxit. Ita illæsa ab aquis omnia inventa sunt, ut
nec arista hincæta apparebat.

24 Instigante Regem in odium Sancti amico ejus,
nomine Catheu, contumeliis et conviciis, furore com-
motus, vice quadam ipsum affecit et calce perenssum
ad terram prostravit. A circumstantibus Sanctus le-
vatus omnem injuriam patienter tolerabat. Catheu
veromali lujus inceptor cachinnans equum ascendit:
et ante janam de equo corruens fracta cervicæ expi-
ravit. Regis pedes tumor invasit, tumori dolor suc-
cessit, morsque dolorem subsequitur.

a Simile quid refertur in vita S. Leonoris Episcopi 1 Julii.
b Camerarius scribit civitatem, alio antea nomine appellatam,
deinceps Glascu diei crepisse, quæ vox lupum et cervum significet.
c Id est, Magnum caput, videtur agnoscere fuisse illius teguli,
quem Camerarius Martium vocat.
d Id est, omne tritium.
e Hic fluvius Glascuam alluit. Clud dicitur infra nu. 36.

CAPUT V.

Res gestæ in Wallia.

Insurrexerunt contra Sanctum filii Belial, de co-
gnatione Regis Morken, conspirantes in mortem
ejus.

Spectantes ad
vitæ innocen-
tiam hortan-
tur.

Arenam scribit,
et fruges me-
lit.

Psal. 34. 23.

Blasphemum
Regem monet.

d
Ejus horrea
ridicule sibi
donata, miraculo trans-
fert.

Percutitur a
Rege, a Deo
vindicatur.

Abil Men-
vian.

ejus. Divina igitur revelatione admonitus, versus a Meneviam, ubi S. David virtutibus floruit, iter aggreditur. Juxta b Caerleum multos ad fidem convertit, et ecclesiam construxit : et cum S. David aliquantisper moram trahens, a Rege terræ illius Cathwallam locum ad construendum monasterium accepit. Edificato autem apud c Elgu cœnobio, Sedem Episcopalem ibidem constituit. Subregulum quemdam illi minas inferentem, et de loco expellere eum injuria nitentem, et cœcitate a Deo percussum, prece ad Deum fusa sanavit, et adjutorem et protectorem in posterum habere meruit.

26 Congregati sunt autem in monasterio illo d novies centum, et sexaginta quinque Fratres, sub regulari disciplina in magna abstinentia Deo servientes. Trecentos enim illitteratos agriculturæ et pecorum custodiæ extra monasterium deputavit, alios trecentos operibus infra monasterium exercendis, et cibariis præparandis assignavit, et trecentos sexaginta quinque litteratos divinis officiis jugiter celebrandis intulavit. Nec facile quemquam illorum egredi, sed tanquam in sanctuario Domini assidue commorari instituit. Divisit enim per turmas et conventus collegium : ut uno conventu servitium Dei in ecclesia terminante, alter continuo intrans illud inchoaret: quo consummato alius sine mora introiret. Sicque turma una exeunte, et altera ingrediente, oratio sine intermissione ab ecclesia illa ad Deum fiebat : et benedicendo Dominum in omni tempore, semper laus Dei in ore illorum resonabat.

27 Erat inter illos quidam, nomine Asaph, genere et specie clarus, ab ipso pueritatis flore virtutibus et miraculis fulgens, qui vitam Magistri in omni sanctitate et abstinentia jugiter sequi satagebat. Et cum S. Kentegrinus more solito Psalterium nudus persolvisset in aquis, nimio frigoris rigore correptus, jussit puero Asaph ignem, quo calefieri posset, sibi afferre. Qui festinans ad cibanium, et non habens in quo prunas deferret, vivos carbones in gremio suscepit, nulloque adustionis signo in veste apparente, coram Sancto projecit. Quem vir Dei in posterum eorum habens, curam monasterii illi delegavit, et in Episcopatu successorem suum instituit.

28 Servo Dei quodam die prolixius orationi intento, facies ejus quasi ignea apparens, stupore et extasi circumstantes replevit. Intuebantur enim faciem ejus tanquam vultum Angeli stantis inter illos. Completa oratione gravissimis lamentis se dedit. Et cum discipuli caussam tristitiæ humiliter ab eo peterent, paullisper in silentio residens, tandem ait : Noveritis, filii carissimi, e S. David decus Britannicæ, Patrem patriæ, carnis carecrem modo egressum regna caelestia penetrasse. Creditè mihi, quia non solum Angelorum multitudo in gaudium Domini sui illum introduxit, sed et Dominus noster Jesus Christus ei obviam procedens, ad portas Paradisi, gloria et honore coronavit eum, me vidente. Seitote etiam quod Britannia tanto lumine orbata tanti Patroni lucebit absentiam, qui gladio Domini propter malitiam inhabitantium semievaginato super illam, ne penitus usque ad interuiccionem extractus periret, semetipsum opponebat. Tradens tradet Dominus Britanniam exteris nationibus, Deum ignorantibus : sed et a paganis ab indigenis evacuabitur insula : Christianæ legis religio usque ad præfinitum tempus dissipabitur in ea : sed in pristinum statum, imo meliorem miserante Deo iterum reparabitur.

29 Vir autem Dei septies Romam adiens, f S. Gregorio spirituali Anglorum Apostolo, totam vitam suam, electionem, et consecrationem, et omnes casus, qui ei acciderant, seriatim enodavit. Sanctus vero Papa illum virum Dei et Spiritus sancti gratia plenum intelligens, consecrationem ejus, quam a Deo noverat provenisse, confirmavit : ipsoque mul-

totiens petente, et vix impetrante, quæ deerant consecrationi ejus supplens, in opus ministerii a Spiritu sancto illi juncti destinavit.

30 Occurrit autem viro Dei Clericus quidam peregrinus et eloquens, requisivitque qui esset, et unde venisset. Prædicatorem veritatis, et viam Dei in veritate docentem se esse respondit. Quem Spiritu sancto revelante, Pelagiana hæresi irretitum agnosceus, cum a via iniquitatis eum avertere non posset, utriusque hominis interitum vicinum illi fore denuntians, a sua diocesi jussit eum expelli. Qui fluvium quemdam transire tentans, aquis suffocatus ad tartara descendit.

a In promontorio, quod Octopitarum Ptolemæus dicit, Britannii Pebidiac, et Cantred Devi, Angli S. Davids laud vocant, oppidum est, nunc sane pertinet, Menew, sive Menevia, Britannis Tuy Dewy, id est, Bonus Devi, Saxonibus olim David-myssler, Anglis nunc S. Davids; a S. Davide ejus loci Antistite, cujus vitam dabimus i Martii.

b Duplex est in Britannia Caerleon : prior ad Devam flumen, præpe æstuarium quod Setela Ptolemæo dicitur, pro Deia, ut censet Cambdenus. Urbs autem est præclara, Ptolemæo Deunana, Antouino Deva a flumine, Britannis Caer-Legion, Caer-Leon Vaur, Caer-Leon ar Dufyr Dwy, et per excellentiam Caer; Anglis olim Legca-coster, nunc West-chester, et Chester. Nomen a Legiono vicesima vietrice deductum. Altera est, quæ Antonino dicitur Isca, Legio II, Britannis Caer-Leon, et Caer-Leon ar Usk, id est, urbs Legionis ad Iscam fluvium, quem Britanni Usk et Wysk appellant; quibusdam Osca dicitur. Hic S. Dubriili, de quo 14 Novemb. agemus, Sedes fuit. Ultra hic carum urbium intelligatur, haud paratum est edicere Isca propius Meneviam S. Davids sita est, in Monumethensi Comitatu. Deva et Scotarum provincia, et Cambria Meneviam terrestri itinere petentes, pertransire oportet estque non longe a S. Asaphi urbe distita, ubi commemoratus est S. Kentigrinus.

c Isthic ethinum Episcopatus est Sedes, ubi Cluida fluvius, altus ab eo qui Glasguam aluit. (Godwinus Elwyd vocat) atque Elwy fluvius constituit, in Flintensi Wollia Comitatu. Vulgo nunc Angli S. Asaphi civitatem appellant, Britannii Llan-Elwy. Balzus Elviam et Elguam vocat.

d Cambdenus, 663, e quibus solum 63 divinis rebus peragendis vacarent. Godwinus 680, 60 sacris celebrandis tribuit. Balzus et Pitsens 363, litteris egyptic eruditus discipulos habuisse scribunt, ac fere totidem altis operibus occupatos.

e Traditur obisse S. David anno 581, cum sedisset annis 63. vixisset 146, quæ ad ejus vitam i Martii expendemus.

f Si toties Romam profectus est S. Kentigrinus, cur denum de sua ordinatione interpellavit S. Gregorium?

CAPUT VI.

Reditus ad suos, zelus, miracula.

In Cambrensi regno omnibus Kentegrini inimicis diversis cladibus et vario morborum genere consumptis, regionis incolæ viam Domini relinquentes, et tanquam canes ad vomitum reversi, ad idololatricæ ritum prolapsi sunt. Cælum igitur, terra, mare, et omnia quæ in eis sunt subtraxerunt eis obsequium, et consuetum adjutorum : famesque super terram multo tempore prævaluit. Suscitavit tandem Dominus Regem, nomine a Rederech, a discipulis S. Patricii in Hibernia baptizatum, qui in toto corde querens Dominum, fidem Christi reparare in regnum studebat. Direxit cum litteris ad S. Kentegrinum nuntios, obsecrans per nomen Domini et obtestans, ne Pastor oves diu desolatas, et sine custodia destitutas, ulterius deserendo sui subtrahat curam; indignum esse asserens, ut sponsus sponsam, pastor ovile, Presul Ecclesiam suam derelinquat, pro ejus amore animam ponere debet, ne mercenarius fiat. Denuntiavit et defunctos esse, qui querebant animam ejus.

32 Admonitione igitur Angelica S. Asaphi successorem suum constituit, et cum sexcentis sexaginta Fratribus terram Cambrensem repetere cepit. Cui Rex cum ingenti multitudine obviam processit, laudans Deum. Quos cum Sanctus benedixisset, ait : Quiemque saluti hominum invident, et verbo Dei adversantur, in virtute Domini nostri Jesu Christi profinus discedant, ne creditoris aliquid inopeditum ingerant. Quo dicto, sub mira celeritate ingens larvarum multitudo, statura et visu horribilis, a cætu illo exiens, omnibus videntibus aufugit : ex

EX
CAPRAVIO.Pelagianum cui-
dam interi-
tum prædicit.S. Davids op-
pidum.

Cestria,

Caerleon,

S. Asphi civi-
tas.Apostata ex-
litus puniun-
tur.

u

S. Kenteger-
nus in Scot-
tiam revoca-
tur.Demones
conversionem
impedientes
fugit.a
b
Monasterium
construit.c
Inimicum cœ-
citate percus-
sum, sanat.d
Varios suos
occupat.Assidue cani
Deo laudes cu-
rat.Asaphum
sacrum dis-
cipulum mo-
nasterio præ-
fici.Orantis facies
splendet.e
Mortem S. Da-
vidis divinitus
cognoscit.Prædicit multa
eventura.f
Serpens flo-
manni adit.

Ex
CAPRAVIO.

quorum visione timor magnus et tremor omnes apprehendit. Confortans eos Sanctus et corroborans, in quales crediderant denudavit, et ad credendum Deo viventi corda omnium astantium excitavit. Evidenti namque ratione ostendit idola muta, figmenta hominum vana, et igni potius quam numini deputanda. Elementa etiam, quibus inesse credebant numina, creaturas esse docuit, ex conditoris expositione, ad usum hominum et ministerium ac adiutorium esse plasmata. Woden vero, quem principalem Deum crediderunt et Angli, de quo originem duxerant, cui et *b* quartam feriam consecraverant, hominem fuisse mortalem asseruit, et Regem Saxonum, a quo plures nationes genus duxerant. Hujus, inquit, corpore in pulverem resoluta, anima in inferno sepulta æternum sustinet ignem.

b

c

Non sine miraculis, Cambros convertit.

Mirifice a Rege honoratur.

d

Multas gentes per se et suos convertit.

e

f

g

Multos miraculosos sanat.

Apluvia semper fere inta-ctus.

h

Regina adultera periclitatur indicionnuli.

33 Cumque multa ad fidem pertinentia in planicie campi, nomine Holdelin, plebi prædicasset; terra, in qua sedit, in oculis omnium *c* crevit in monticulum altum, et manet ibi usque in diem bodiurnum. Omnes enim hæc mirabilia videntes, in fide instructi, baptismum susceperunt. Conversis ad Dominum Cambriae habitatoribus, cælum dedit pluviam, et terra prius sterilis protulit fructum suum. Rex itaque Rederet dominum et principatum super universam regnum obtulit Kentigrino: illumque Regem, se patriæ rectorem sub ipso nominari voluit; sicut Constantinum S. Silvestro fecisse cognovit. Sicque nominis sui interpretatio impletur, nam Ken caput, tiern Albanice Domini Latine interpretatur.

34 Regina nomine Langueth, diu sterilis, prece famuli Dei concepit, et filium peperit: quem *d* in memoriam S. Paterni Sanctus baptizans vocavit Constantinum, qui patri succedens omnes prædecessores suos divitiis ac sanctitate præcessit. Pictorum patriam, que modo *r* Galwedra dicitur, ab idololatria et pravitate hæretica, doctrina sua purgavit. *f* Albaniam convertit: ecclesias construxit, et monasteria multa fundavit. Misit ex discipulis suis ad Orcades, Norwegiam, et *g* Islandiam hæc fidei imbendas.

35 Ubicumque fere pergebat vel prædicabat, concis visum, surdis auditum, claudis gressum, mutis loquelam, furiosis sensum reddebat: dæmonia eiciebat, paralyticos erigebat, leprosos mundabat, et omnes languores curabat. Multotiens ex tactu vestimentorum suorum, et crebro ex particulis cibi et potus ejus sumptis, multi negotii sanitatem consequuti sunt. Aliquotiens etiam ex umbra corporis ejus, velut alter Petrus, infirmi curari meruerunt. Nunquam vel pluvia, nive, vel grandine vestimenta ejus maduerunt. Nam dum aeris inclementia ingruente inber inundans delueret, et spiritus procellæ in circuitu ejus deserviret, immobilis quandoque stans, quandoque gradus a cujusdam stillæ injuria illæsus semper extitit et intactus. Id ipsum etiam turba discipulorum suorum in ejus præsentia suis meritis sæpissime est experta.

36 Contigit Reginam, pulchritudine cujusdam militis illectam, adulterium commisisse, et pretiosum quemdam anulum ob immensum amorem sibi a Rege commendatum *h* eidem militi contulisse. Qui anulum digito imprudens inposuit; et Rex per secretarium suum hoc advertens, et iram dissimulans, accito milite venatum perrexit. Discopulatis canibus, et sociis per loca diversa dispersis, Rex solus cum milite juxta ripam fluminis Clyd, in fervore diei soporis ac quietis gratia iter direxit. Fatigatus autem miles, et nihil mali suspicatus, extenso brachio dormire cepit. Conspecto itaque in digito ejus anulo, Rex turbatus vix manus a gladio, et ab effusione sanguinis ejus continens, anulum de digito suaviter extraxit, in flumen projecit, et excitato milite ad suos rediit. Cumque vultu minaci minas et impropria inferens anulum a Regina expeteret. et

illa secrete militi in vanum mittens in medium proferre non posset; triduanis induciis a nobilibus vix impetratis, carceri mancipatur. Regina autem lacrymosis precibus rem gestam S. Kentigerno per nuntium exposuit, et ab illo unico propitiatore suo salutem et auxilium postulavit. Sanctus autem Pontifex ante adventum nuntii totum agnoscens, nuntio cum hamo ad ripam fluminis Clyd festinare præcepit, et piscem primo extractum, scilicet *i* yscium, qui et salmo dicitur, ad se reportare. Quo facto, et exenterato, anulum in ventre piscis repertum Reginae transmisit, et illa Regi cum exultatione obtulit. Contristatus Rex pro illatis Reginae injuriis, et veniam flexis genibus petens gravissimam ultionem in delatores se illaturum juravit. Cui Regina: Absit, inquit, Domine mi, ut mei causa quidquam mali quisquam patiat: sed tibi ex toto corde indulgeo, si omnem rancorem animi tui, sicut ego, accusatori meo remittas. Cunctis ergo Reginae clementiam admirantibus, vocato Kentigerno illa ventum confessa, vitam suam de reliquo emendare curavit.

37 Rex quidam Hiberniæ audita Regis *k* Rederet liberalitate et munificencia, jocularorem in arte sua peritum mittens, tentare voluit, si famæ late diffusæ veritas responderet. Cumque peracta quadam solennitate munera speciosa ei Rex conferret, et ille accipere renuens, talia in terra sua se satis habere posse assereret; requisitus quid vellet accipere, ait: Si vis, inquit, ut bene remunerari recedam, detur mihi discus moris recentibus plenus. Et timens Rex, ne honori ejus et famæ derogaretur, si jocularator irremuneratus ahiret, cuncta retulit Episcopo sancto. Et cum hyemis tempus esset, ad Denm preces vir Dei fudit, et dum moris recentibus plenum ostendit. Et tollens discum, et moris implens joculari dedit. Quo viso miraculo, post paucos dies, relicta arte sua, melioris vitæ viam ingrediens, divino se mancipavit obsequio.

a Hic Rodericus filius Thoait, in Petra Cloithæ regnavit, ut habetur in vita S. Columbæ. Erat Petra Cloithæ, sive altis Petra Cluid, vulgo tum Alethid, sive Ar-cluid, id est, supra Cluidam, Britannarum arx munitissima, quam aliquot sæculis contra Anglos et Pictos tenebant. Sed SS. Columba et Kentigerni temporibus videntur cum Scotis anteliam coluisse, et hic fortassis Scotus fuit Rodericus. Dicitur nunc Alethid, Dunbritton, id est, oppidum Britannorum, et metathesi quondam Dunbarton: estque propugnaculum munitissimum ad Leuth et Cluidæ confluentes.

b Wodensdach inde dictam, et a helgis Woonsdach, id est, Wodeni dies. Recensetur Woden inter majores Bengisti Britanniarum occupatoris. Tacitus lib. de moribus Germanorum, ex quibus Angli, ait eos Æorum maxime Mercurium colere. Lipsius Wodam vel Wonslam vocatum scribit, a luero; potius quam Wodam.

c Idem de S. Davido Menevensi memoratur.

d Colitur S. Paternus 16 Aprilis. Fuit S. Davidis æqualis. Sed cur in ejus memoriam baptizatus, Constantinus appellatur, haud assequitur: nisi fortassis legendum sit in S. Paterni monasterio, aut ecclesia, in Ceretico, sive Cardiganensi Walliæ provincia, oppido quod etiamnum Lhan-Baderouaur, id est, temptum Paterni magni appellatur.

e De Galwedra, sive Gallovidia, supra egimus 12 Januar. in S. Ealredi vita.

f Albania Scotorum provincia est, olim Ducatus titulo insignis. Quinquam Scoti veteres, teste Cambdeno, Scotiam Albin vocant, se Albinnich. Ceterum Albaniam, que Braid Albin appellatur, fortis et bellicosa gens incolit, veterum Scotorum genuina soboles.

g Islandia insula est ad Boream, glaciali celo, ut ipsum indicat nomen, sub Daniæ Regis imperio. Quidam viri eruditi veterum Thulen esse existimant, negant alii.

h Camerarius casu deperditum anulum scribit, vocatumque in suspicionem Reginam innocentem, lacrymabundam adisse ad S. Kentigernum: hunc prece fusa ad Glottam flumen perrexisse, jussisse obvium piscatorem mitere in flumen rete, hunc anulum extraxisse salmonem, cujus ori manum Sanctus inseruit, facto prius signo crucis, anulumque eduxit, atque adstanti et stupenti Reginae restituit; piscem vero in aquam denuo abjecit.

i Hanc vocem pro lucio sumi a quibusdam, diximus 5 Junii in vita S. Eduardi cap. 5, lit. K. Sed et salmonibus abundare quosdam Angliæ fluvios tradunt auctores.

k Camer. Regis Scotiæ.

anulo in pisce reperto, absolvitur:

i

se emendat.

k

Mora recentia carlitus impetrat hyeme Sanctus.

Rodericus Rex Scotorum

Dunbritton.

Woden.

S. Paternus.

Albania Scotorum.

CAPUT VII.

Colloquium cum S. Columba. Obitus.

a **S.** Columba, qui ab Anglis Columkillus vocatur, in illo cœnobio, quod in insula *b* Hy construxerat, virtutibus clarus, sancti viri famam audiens, ad illum venire, visitare, videre, et familiaritatem ejus habere cupiebat. Et cum multa discipulorum turba de monasterio egressus, cum loco appropinquaret nbi sanctus Episcopus manebat, in tres turmas omnes discipulos divisit. Similiter et Pontifex suis trifarie distinctis cum canticis spiritualibus illis obviam processit. In prima turma erant juniores, in secunda provectiores, in tertia senes decora canitie venerabiles, et canebant dicentes: In viis Domini magna est gloria Domini, et via justorum recta facta est: et iter Sanctorum præparatum est. Ex parte S. Columba canebant: Ibunt Sancti de virtute in virtutem: videbitur Deus eorum in Sion, cum alleluia. Et ait Columba discipulis suis: Video *c* columnam igneam, in modum coronæ aureæ, in tertio. Eboro super Episcopum sanctum descendentem, et lumen claritatis cælestis super eum. Et appropinquantes ad invicem Sancti in amplexus mutuos et oscula sancta ruunt.

c Columna ignea cælitus illustratur.

b Furtum divinitus punitum.

d Sancti invicem baculos donant.

e Mirabile construit molendinum.

f Mentum fasciæ sustentat.

g Moriturus suos hortatur.

39 Venerunt cum S. Columba quidam filii Belial, ad furta et peccata assueti: de grege sancti Pontificis pastore injuriis affecto arietem rapientes, caput ejus auferunt: aries vero concito gradu ad gregem currens corruit, et caput in lapidem mutatum manibus tenentis firmiter adhæsit. Confusi ergo iniquitatis filii, ante pedes S. Kentegerni prostrati, veniam cum lacrymis postulabant. Qui benigne eos redarguens, ne ulterius frange, a, furtum, vel sacrilegium committerent admonuit, a reatu absolvit, et corpus arietis illis tradens ad sua remisit. Caput tamen in saxum conversum in miraculi testimonium usque hodie in eodem loco custoditur. In signum quoque mutue dilectionis alter Sanctorum alterius baculum suscepit: et baculus, quem S. Columba contulit Episcopo, apud *d* Ripum in ecclesia S. Wilferi multo tempore in magna reverentia habitus est.

40 Cum crucem quandam miræ magnitudinis lapideam in cœmeterio Glasceusii multi viri erigere non valerent; fusa ad Demm Sancti prece, Angelus in nocte de cælo descendens, Crucem illam erexit, benedixit, sanctificavit, et recessit. Ibi enim virtute divina sanitatem perfectam multi postea meritis Kentegerni consequi meruerunt. Aliam Crucem in locis illis de sola arena maris erexit: quam nulla aeris inclementia usquam dissolvere valet: ubi variis languoribus gravati, furiosi, et dæmoniis vexati sanantur.

41 Fabricavit autem molendinum super fluvium e Gladum, quod nullam annonam furatam molere præsumit: neque molam, neque ejus rotam post horam nonam sabbati, donec celebretur Dominica dies, rotare aliquis potest.

42 Vir Dei nimia tandem senectute confectus, cum nervorum compago pene emarcens dissoluta fuisset, quodam subligari lineæ per medium capitis, et de submento circumducte mentum et maxillas sustentavit, ut ad profereudum quæ vellet expeditio redderetur. Demum convocatis discipulis suis de observatione sanctæ religionis mutue caritatis, pacis, hospitalitatis, et lectionis, ac orationis instantia hortabatur eos. De sanctorum Patrum decretis, sanctæque Romanæ Ecclesiæ institutis firmiter custodiendis; fortia

dedit ac dereliquit præcepta. Quidam autem, qui illum arctius dilexerunt, cum lacrymis prostrati dixerunt: Scimus, Pater et Domine, quia cupis dissolvi et esse cum Christo; sed nostri, quæsumus, miserere, quos in Christo parturisti. Quidquid humana fragilitate deliquimus, semper in conspectu tuo confitentes, ad arbitrium discretionis tuæ emendare curavimus. Pete ergo a Domine dari nobis posse ex hac valle lacrymarum ad gaudium Domini tui tecum commigrandi. Credimus enim, quia quidquid petieris a Deo, dabit tibi Dominus. Indecens autem nobis videtur, ut Pontifex sine Clero, Paster absque aliquo de grege suo, pater absque filiis intret ad gaudia Domini sui. Sanctus enim pietate commotus, collecto flatu ut valuit, dixit: Voluntas Domini de omnibus nobis fiat, et sicut melius novit, et ei placuerit de nobis omnibus disponat. Et ecce Angelus Domini cum ineffabili fulgore et claritate apparens circumfulsit eum, et dixit: Kêntegerne electe et dilecte Dei, exulta et lætare, quoniam exaudita est oratio tua, et præparationem cordis tui audivit auris divina. Fiet enim tibi super discipulis tuis sicut vis. Cras egrediemini de corpore mortis hujus ad vitam indeficientem: et Dominus erit vobiscum, et vos eritis cum eo in perpetuum. Et quia tota vita tua in hoc mundo jure fuit martyrium, placuit Domino ut mitiorem ceteris hominibus habens vitæ finem. Fac tibi in crastinum calidum parari lavacrum, in quo ingrediens absque angustia gravi in manus Dei redles in pace spiritum tuum. Post te etiam fratres in lavacrum ingressi, et mortis vinculis absoluti, in splendoribus Sanctorum cælestia regna tecum penetrabunt.

43 Recedente Angelo, miri odoris fragrantia locum, et omnes habitantes in eo inestimabiliter respersit. In parato igitur lavacro vir Dei ingressus, elevatis oculis et manibus in cælum, quasi in placidum resolutus sennum, inclinato capite tradidit spiritum. Elevato autem a discipulis de lavacro corpore sancto, singuli fratrum antequam aqua frigeret in lavacrum immersi, ad athereas mansiones cum Patre sancto commigrarunt.

44 Sanctus itaque Kentegrinus cum esset centum octoginta quinque annorum, anno Episcopatus sui centesimo sexagesimo, signis præclaris et prodigiis, Idibus Januarii migravit ad Dominum. Ad cujus tumulum in Glasceusii ecclesia cœcis visus, surdis auditus, claudis gressus, matris loquela, leprosis munditia, paralyticis membrorum valetudo, furiosis sensus, restituntur: impii, sacrilegi, perjuri, et pacis Ecclesiæ suæ violatores, et sancti loci inquinatores, condigna poena plectantur.

45 Quidam de Glasguvaccam nocte quadam furtive abducens, vacca viva et ad pedes ejus ligata, divino nutu extinctus reperitur. Multi quoque carnalis flagitii perpetrato contagio, pollutis gressibus locum sanctum tenerare non verentes, quandoque repentina morte multati, sæpe membris mutilati, aut incurabili morbo puniti sunt.

a S. Columbæ vitam a S. Adamnano scriptam dabimus 9 Junii.

b Hæc inter Ham insulam et Scottam jacet, Iona dicta, Bedæ Hy et Ha. Paulo Jovio Hiona et Chulca, vulgo Columkill a S. Columba cæta, qui et ipse Columkill dictus. Celebrerrimum hoc quondam cœnobium fuit.

c Camerarius columbam. d Camer. Rippon. an hoc Rippon est, illustre quondam a S. Wilfrido in ditone Eboracensi constructum monasterium, an aliud quoddam oppidum, haud scimus. e Camer. Cludam.

Ex CAPGRAVIO

Cupiant cum eo mori.

Omnes postridie morituros, ex Angelo cognoscit.

Odore suavi perfunduntur.

Moritur cum omnibus suis.

Actus ejus prodigiosa.

Miracula ad sepulchrum.

Fures et luxuriosi isthic puniti.

DE S. VERO SIVE VIRO, EPISC. VIENNENSI IN GALLIA.

CIRCITER
AN. DCCIV.
XIII JANUARIJ.
Tres Veri
Episcopi
Vienn.

Tertii natalis

Tres Ecclesiam Viennensem Veri administrantur Antistites : primus Trajani vixisse ætate traditur, coliturque 1 Augusti; alter concilio Arelatensi I (non II ut in Notationibus ad Martyrologium scribit Baronius) anno Christi 314 interfuit; tertius floruit temporibus Childeberti, filii Sigeberti, et colitur 13 Januarii, licet Joannes Boscius in Bibliotheca Floriacensi et Joannes Chem scribant X Kal. Junii obiisse, quo die illius nomen in nullo reperimus Martyrologio.

2 Ast Idibus Januarii isthæc habent Ado, Beda vulgatus, Molanus et Carthusiani Colonienses in Addit. ad Usuardum, Florarium, Martyrologium Germanicum, varique MSS. Apud Viennam S. Veri Episcopi qui præsedidit Ecclesiæ post S. Evantium. Eundem refert Galesinius, et cum prolixiore elogio Saussains. Martyrologium Colonicense et MS. Martyrologium Bruzelense Severum vocant; Ferrarius Virum, uti et Gregorius Turonensis; Cl. Robertus, Boscius, Chem, Verum et Virum, eumque vigesimum septimum ejus urbis Episcopum statuunt. DENOCHARES vigesimum sextum. Ferrarius existimat hunc eundem esse qui 1 Aug. colitur.

3 De eo S. Gregorius Turonensis hist. Franc. lib. Episcopatus, 8, cap. 39: Obiit et Evantius Viennensis Episcopus, (anno, ut paullo ante dixerat, Childeberti II qui erat Christi 586) in cujus Sedem Virus Presbyter, de Senatoribus, Rege eligente substituitur. De S. Evantio agemus 3 Februarii. Falluntur Boscius et Chenu, dum sedisse eum scribunt sub Tiberio ac deinde Manricio Imperatoribus, cum Tiberius anno 582, 14 Aug. obierit. Sub S. Vero S. Desiderius Diaconus Ecclesiæ Viennensis fuit. Ita Ado in Chronico, sub imperio Mauricii: Viennensis Episcopus Verus claruit. Hujus tempore Desiderius Augustodunensis genere, in ordine Diaconi Ecclesiæ Viennensi serviebat.

4 Baronius in Notationibus ad Martyrol. 1 Augusti ait S. Gregorii Papæ extare ad S. Verum scriptas litteras. Eas necdum vidimus. Extant ad S. Desiderium ejus successorem datæ mense Julia, Indict. 14, anno Christi 596, unde constat antea obiisse S. Verum. Saussains scribit, specius gloriæ, qua fruitor Beatus, indicibus in tumulto clarificatum. Nihil de eo aliud reperimus.

DE S. ENOGATO SIVE EGNOGATO EPISCOPO ALETHIENSI IN BRITANNIA.

ANNO DCCXXXI.
XIII JANUARIJ.
Aletha urbs.

Aletha, sive Alethum, urbs quondam in Armorica fuit, ubi, ut habetur in veteri Notitia Imperii, Præfectus militum Martensium agebat, sub dispositione viri spectabilis Ducis tractus Armorici et Nervicani. Hanc urbem, ut in vita S. Maclovii Episcopi 15 Novemb. scribit Sigebertus Gemblacensis, fluvius, nomine Rinctus ex nno latere, ex altero alluebat inare. Plinius hic in altera S. Maclovii vita apud Bascium mendose Kinctus dicitur. Is Dinanum nunc urbem pulchram et spatiosam alluit, vlyquoque Rance appellatur. Visuntur etiamnum Alethæ ruinae, castrique et domorum vestigia, vicus qui Guic-Aleth dicitur; non Aleth-Cuc, aut Quidaleth, ut quidam scribunt. Consueverunt Britanni locorum nominibus sæpenumero præfigere has voces Guic, quod oppidum significat; Landt, sive Lan, quod ecclesiam; Ploue, sive Plou, quod plebem, seu rivalem paræciam; Loc, quod locum. Sic Guic-Aleth, id est, oppidum Alethæ; Guic-Sané oppidum S. Senani; Landt-Honarné, ecclesiam S. Hervæ; Plou-Armel, paræcia S. Armagilli;

Loc-Mazhè, locus S. Matthæi; Loc-Ronan, locus S. Ronani. Ita fere Albertus Magnus de Morlaix: Aletha Sedem Episcopalem Macloviopolim transtulit S. Joannes de Craticula anno 1141, ut ad ejus vitam 1 Februarii dicemus.

2 Alethæ vero quintus a S. Maclovio, sive Macchuto, sedit S. Enogatus, quem 13 Februarii obiisse scribunt Cl. Robertus, Augustinus Pazius, Joannes Chenu; quo die a Ferrario et Andrea Saussaio in Martyrol. Gallicano, iterumque in supplemento, refertur. At Macloviopoli colitur 13 Janu. ut ex propriis ejus Ecclesiæ officiis patet. Evogotum vocat Ferrarius, Morlaix Egnogatum, Cl. Robertus Enogatum, et Evogatum, ceteri Enogatum.

3 Morlaix scribit anno Christi 628 ineunte creatum Antistitem, cum rerum in Armorica Britannia Hoel III potiretur, Romanam Ecclesiam Honorius I administraret; obiisse vero 13 Januarii, anno 631 juxta Dinanum paræciam extare, ejus de nomine appellatam. Nihil de eo aliud conperimus.

DE B. STEPHANO EPISC. BITURICENSI.

AN. CR.
DCCCXXXV.
XIII JANUARIJ.

B. Stephani
natalis.

Bituricensis Ecclesiæ quadragesimus tertius Antistes recensetur a Joanne Chenu et Denochare Stephanus, a Cl. Roberto quadragesimus quartus; rectius forte quadragesimus quintus, cum Ebroinum constet ante eum scripsisse, quem ille postponit. Ab eodem autem Roberto Beatus, ab illis Sanctus appellatur, ab Andrea Saussaio solum pie memorie. At Chenu, qui peculiari studio Archiepiscoporum Bituricensium res gestas digressit, ait quiescere eum in ecclesia S. Austregisilli de castro juxta Bituricam urbem, et ibidem pie coli. Constantinus Ghinius, qui Sanctum quoque vocat, refert eum 13 Februarii; at ceteri jam citati, hoc dicunt.

2 Cl. Robertus scribit interfuisse conventui ad Theodanis villam pro restitutione Ludovici Pii 835, citaturque Baronium, in quo id non reperimus; nec omnino verum est, cum isthic Aulfus Archiepiscopus ejus successor adfuerit. Nedum id verum esse quærit, quod idem ait Robertus Concilio II Aquisgranensi anno 836 interfuisse. Chenu ait anno 835 Idibus Januarii obiisse, cum sedisset annis 8, temporibus Gregorii IV Papæ, qui a 24 Septemb. 827 ad finem fere 843 Ecclesiam gubernavit. Fuit, ut inquit Robertus, ita modestus, ut uno Sacerdote et uno famulo contentus esset; illud in ore frequenter habens: Bona Ecclesiæ patrimonium esse pauperum. Idem commemorat Saussains.

DE S. MARTYRIBUS CORDUBENSIBUS

GUMESINDO PRESB. ET SERVO-DEI MONACHO.

AN. CR.
DCCCLII.
XIII JANUARI.
Horum natalis,

Actu.

S. Gumesindi
patria,

a b
institutio,

Sanctorum Martyrum Gumesindi Presbyteri, et Servi-Dei monachi natalem hodie refert Martyrologium Romanum, Wion, Bernardus, Dorganus; Ferrarius 19 Januarii, quo celebrari feruntur in Ecclesia Cordubensi, officio semiduplici, cum commemoratione SS. Marii et sociorum. Eorum martyrium describit S. Eulogius lib. 2. Memorialis SS. cap. 9, atque ex eo Antonius Yepes tom. 4. Franciscus Pisa in descriptione Toleti lib. 3, cap. 7, et fasius Martinus de Roa noster in historia SS. Cordubensium. Meminit eorum Mariana noster lib. 7, cap. 15. Baronius tom. 10, ad an. 832, num. 11. Marietta, Villegas, Ambrosius Morales. Monet vero Roa, Gumesindi nomen frequens esse inter Hispanos, vulgoque Gomez efferr; quod argumento est magnam adversus hunc sanctum Martyrem populi semper exillisse pietatem.

ACTA, AUCTORE S. EULOGIO.

Sanctus Gumesindus Presbyter ex oppido Toletano olim cum utroque parente puer adhuc parvulus Cordubam veniens, votivo genitorum affectu, per sacrum clericatum ordinem celesti adscriptus militia, apud basilicam a Sanctorum trium, qua b Faustus, Januarius et Martialis Martyres presentialibus corporum suorum favillis quiescunt, pedagogorum educatione

in Dei timore clarescit. Ubi post aliquod tempus in sancto Diaconii ministerio consecratus; demum eujusdam e Campaniæ Cordubensis Ecclesie Sacerdos adolescens præficitur. Inde ad urbem descendens, cum B. Servo-Dei monacho, qui tunc in supradicto id sanctuario adhuc juvenis cum Paulo Presbytero reclusus manebat, e Principibus et iudicibus ambo assistentes, sub confessione ceterorum f occubere, Idibus Januarii, Æra octingentesima nonagesima. Quorum corpora furtim a Christianis sublata, in g basilica S. Christophori Martyris, quæ est ultra amnem, in parte meridiana, religioso cultu extant recondita.

a In vulgo tunc appellatam fuisse docet ex Ambrosio Morales Yepes; nunc S. Petri dicitur, ut tradit Roa.

b He his ægemus 13 Oct. Coluntur atibi 29 Septemb. ut citam Morales annotavit.

c Planities est ingens camporum, quos veteres a fertilitate laudantur vulgo nunc Campaña dicitur, sive, ut Latine effert Morales, Campuena.

d Sanctuarium hic templum Sanctorum significat, ut observavit Morales.

e Itane persecutionem moverunt Abderrahmanus eo nomine secundus Cordubæ Rex, et Mohamad ejus filius. Mariana.

f Plexi capite, ut habent plerique auctores Hispani.

g Monasterium hoc fuit ultra Bæm amnem. Roa aliique in campo, qui Veritatis dicitur, sepultos tradunt, ubi nunc cæta est S. Juliani, ut ex murorum ruinis utriusque indicis conjicitur.

c
sacerdotium,

d

e

f

utriusque
martyrium,

g

sepultura.

DE S. EUTICIO ABBATE BALMÆ IN BURGUNDIA.

SECOLO IX.
XIII JANUARI.

Balmense monasterium,

reformatum a
B. Bernone,

inhabitate
B. Euticio.

Illustria duo in Vesontino Archiepiscopatu risunt canobii, Balmæ dicta: unum Virginiam ad Dubium flumen, Vesontionem inter et Montem Beliardum, Palma aliis, Gallis Baulme les Nonnains. Inchoatum id fertur, quarto post Christum seculo, a S. Desiderato, perfectum ab ejus successore S. Germano Martyre, Vesontius Episcopus; quorum hic xi Octob. illi xxvii Jul. colitur; at xiii Decemb. S. Othilia Virgo, quæ eo loco educata. Quibus diebus isthæc discentiam. Alterum vicorum est monasterium Balmæ in eadem superiore Burgundia, quod hodieque florere asserit Aubertus Miræus in Fastis Belgicis et Burgundicis, in elogio S. Bernonis, de quo mox.

2 Ludovicus Pius Imperator in quadam sanctione Aquisgranum anno Ch. 817, lata constituit, quæ regni sui monasteria dona et militiam facere deberent, quæ sola dona sine militia, quæ nec dona nec militiam, sed solus orationum pro salute Imperatoris vel filiorum ejus, ac stabilitate imperii, habita nimirum facultatum cujusque ratione. Porro secundæ classis monasterium Balmæ, ut satis opulentum, quod doni sine militia daret, accusetur. Septuaginta circiter lapsi dein sunt anni, quibus omnis vigor religionis Balmæ consecuit. Eum S. Berno, monachus antea Æduensis, tum Abbas Balmensis, deano suscitavit, consuetudinibus S. Euticii, præscriptis, ut pluribus infra in vita S. Bernonis dicitur, ex MS. vita S. Hugonis monachi Æduensis, fidesimè ejus in restituenda Balmæ disciplina administrari, de quo xx Aprilis. Joannes Italus Cluniacensis monachus lib. 1, vita S. Odonis Abbatis sui, quam xix Novembris habimus, scribit monasterium hoc in valle Balmæ nuper a Bernone Abbate constructum; imo instauratum, ut mox in hujus vita patribus. Fierunt autem (addit Joannes) institutores ejusdem loci imitatores ejusdem Patris Euticii, cujus voti meritum conversationisque qualis fuerit, huic operi inserere nolui:

obitum vero qualem meruerit vestre memoriæ commendare curavi.

3 Fuit isdem vir temporibus Ludovici Magni Imperatoris, carus videlicet Regi, omnibusque amabilis. Nam cum esset laicus, et peregrinis studiis eruditus, deserens ea, unde superbire solet humana fragilitas, totum se dedit beatorum Patrum regulis et institutionibus: ex quibus nempe auctoritatibus diversas consuetudines sumpsit, utroque volumine conligavit. Deinde non multo post monachus est effectus, et in tanto amore apud Regem habitus, ut intra palatium suum illi construeret monasterium. Decurso enim vitæ presentis stadio, circumstantibus undique Fratrilibus, subito emisit spiritum. Contigit interea, dum a discipulis patris pararentur obsequia; ecce rediit vivus, qui fuerat mortuus. Illis vero attonitis et mirantibus dixit Pater Euticius: Deo gratias. Scitis quia ex his quadraginta annis unum tantum diem non memini me cibum sumpsisse, nisi prius flevissem: hodie namque sublato mœrore, consolatus est me Dominus, et inter choros Angelorum tribuit mihi requietionis locum. Dicens hæc quievit perpetue. Ipse enim Pater Euticius institutor fuit harum consuetudinum, quæ hactenus in nostris monasteriis habentur. Quas vir venerabilis Adhegrinus intuens, quantoque Patri nostro Odoni curavit nuntiare. At ille sumptis secum centum voluminibus librorum, mox ad idem demigravit monasterium.

4 Hoc unicum de vita S. Euticii superest solidum atque antiquum monumentum. Descripserunt id plerique qui ejus meminerunt: Vincentius lib. 24, sepeculi historialis, cap. 35 et 39. D. Antoninus par. 2, tit. 13, cap. 16 et alii recentiores. Franciscus de Rivo in Chronico Cluniacensi, jussu Jacobi de Ambasia Abbatis sui, qui ab anno 1485, ad 1510, præfuit, conscripto, hæc addit; dubites an alibi lecta, an potius e citatis verbis

B. Euticii vita
monasterium,

scripta,

mors,

pauca,

gloria.

EX VARIIS.
An fuerit Ab-
bas Balmen-
sis.

dedacta : Beruo, inquit, vigorem disciplinæ, quem a S. Euticio loci Balmensis cœnobii fundatore suscep-
erat, successor virtutis illius egregie sequebatur. *Eadem planius exponit Arnoldus Wion in Appendice ad Martyrologium monasticum, quod diem ejus natalem ignoravit* : S. Euticius, ait, fundator monasterii Balmensis, ibidemque Abbas primus, nec non et S. Bernoni primi Cluniacensis Abbatis in monasticis disciplinis institutor etc. *Sequuntur Passerius noster in Apparatu sacro; Claud. Robertus in Gallia Christiana, in Balma et Cluniaco num. 1, Andreas du Chesne in Notis ad vitam S. Odonis; Saussaius in appendice Sanctorum quorum sibi ignotos natales fatetur, cum tamen antea illum xii Januarii retulerit : sed quem in appendice Sanctum vocat, isthic Pius seu Beatis tantum adscribit; Miram secutus, qui in Fastis cum xii Januarii B. Bernonem celebrasset, adjungit B. Euticium, quem etiam Balmæ fundatorem existimat, non tamen Gigniæ et Æthicensis cœnobii, quod a Saussai non satis perpensum. Menardus xiv Januarii : In Burgundia S. Euticii Abbatis. Lib. 1, observationum addit Abbatem cum primum Balmensem scribi in vita S. Hugonis Augustodunensis, in qua nulla penitus S. Euticii mentio. Antonius Yepes tom. 4. Chronic. Bened. ad an. 910. Euticium perpetuo Sanctum appellat.*

Nomen ejus in
sacris Fastis.

Consuetudi-
nes S. Euticii,
Balmæ ser-
vata.

Cura boni te-
stimonii.

Consuetudines nonnullæ referuntur a Joanne Italo in vita S. Odonis, quas hic addimus, quod in iis S. Euticius agnoscitur videntur, sicutque earum nonnullæ etiam celestibus prædigiis confirmata, ut ex eadem S. Odonis vita liquet : Mos, inquit, ejusdem loci fuerat ut Magister scholæ solus cum solo puero, nec quoquam iret, saltim nec ad naturæ digestionem. Sed nec solus puer secretius illi loqui præsumeret. Sed nec propter bonum testimonium, alium e pueris, aut unum ex fratribus in comitatu vel locutione semper assumeret. Si autem nox foret, vel casu accidente puer peteret, sine lucerne lumine et alio fratre extra dor-

itorium pedem non auderet protendere. Tempore vero refectionis, numquam deerat lectio utrisque mensis. Micas vero quæ ex sectione panum fiebant unusquisque ante se diligenter recolligens, priusquam lectio finiretur, cum gratiarum actione sumebant. Finita itaque lectione, nec eas, nec cibum alium ultra sumere aliquis audebat. Has autem micas sacrationes aliis cibis esse fatebantur.

Micarum col-
lectio.

6 Est et alius inter eos taciturnitatis modus. In incompetentibus namque horis nemo intra claustra ejusdem monasterii audebat loqui, nec se cum alio fratre jungere. Quando vero duodecim celebrantur lectiones, nullus intra prædicta claustra, præter ad Capitulum sequenti die audeat loqui. Octava enim die Natalis Domini et ejus Resurrectionis summum silentium noctu dieque fiebat in illis. Brevissimum quippe istud, illuc significare fatebatur æternum silentium. Nam quoties necessitas ad exposcendum res instabat, toties diversa signa invicem fiebant, ad perficienda quæ vellent, quas puto Grammatici digitorum et oculorum notas vocare voluerunt. Adeo nempe inter eos excreverat ordo iste, ut, puto, si sine officio linguæ essent, ad omnia necessaria significanda sufficere possent signa ipsa.

Batio silentii.

7 At vero inter cotidianos dies et reliquas octavas Sanctorum talis discretio tenebatur. Etenim in cotidianis diebus inter diei noctisque cursus, centum triginta octo canebant psalmos; ex quibus quatuordecim non dempsimus propter pusillorum animos, exceptas peculiare orationes, quas nostri hæcenus frequentant fratres, quæ videlicet modum psalterii videntur excedere. Similiter duabus missis, identidem litanis. Per singulas vero horas Canonicas, his flectebant genua. In octavis, quas diximus, septuaginta quinque tantum canebant psalmos inter prædictos cursus, et semel flectebant genua, et bis reficiebant. Sunt namque alia quamplurima, quæ arbitror propter fastidiosos lectores huic operi digne esse parcenda.

Modus divini
officii.

forte et cer-
tas.

VITA B. BERNONIS PRIMI ABBATIS CLUNIACENSIS.

§ I. B. Bernonis genus, institutio monastica, præfectura Balmensis.

ANNO
CXXXVIII.
XII JANUARI.

Inradni de
B. Bernonis
patre opinio
refutata.

Item Golluti
de matre,

Quo genere, quibusve parentibus B. Beruo sit ortus, haudquaquam exploratum est. Guilielmus Paradisus de antiquo statu Burgundiæ cap. 12, Brunonem appellat, et filium Chilpericii Regis, qui in præcipitiis Juræ montis avibusque rupibus toto orbe celeberrimum cœnobium inchoavit absolutivæ in honorem Ovantii et Lupicini. Immense quanta hæc rerum temporumque confusio. Cœnobium hoc construxerunt SS. Romanus et Lupicinus, quibus successit S. Eugendus, vulgo S. Ovant, et Paradiso Ovantius. Hujus vitam declinamus i Januarii, illorum daturum xxviii Februarii. His Chilpericus Rex necessaria monachis sustentandis alimenta de fisco præberi jussit. Sedem is habuit Jannæ, quæ posteris Geneva dicta est. Rex ipse Burgundionum circiter annum Chr. 460, ut pluribus alibi ostendimus. Francorum Regem alii hunc Chilpericum dixerunt, et seculo integro juniorem. Ita sentit Baronius tomo 7 Annal. Eccles. anno 579, num. 30, et in Notis ad xxviii Februarii, ubi eum circiter annum Domini 565, asserit regnasse. A neutro horum potuisse S. Bernonem seculo nono progeniri, nemo non videt.

2 Guilielmus Gollutus lib. 4, rerum Burgundicarum cap. 16, et alibi S. Bernonem natum scribit matre Jua Burgundiæ Comitissa, quæ plurimum in dotando cœnobio Cluniacensi Willelmum Aquitanicæ Ducem juverit. Hæc Jua eadem est quæ aliis Eva, Ava, Avia, Avana, Anna, Alba, et Albana dicitur, uxor Warini, sive Guerini, Comitissæ Matisconensis, et Cabilonensis, ut auctor est Andreas du Chesne in Bibliotheca Cluniacensi,

Notationibus ad testamentum Willelmi, et l. 1 Verginorum par. 2, c. 1, ubi hos conjuges illustris Vergiacæ familia primos progenitores statuit. Antbertus Miræus in Fastis Belgicis et Burgundicis hoc xii Januarii Avam dicit Guilielmi Ducis conjugem. Verum Ingelberga ei conjux fuit, ut ipse testatur in suo Testamento Willelmus. Avam hanc, seu Ivam, aut Avanam conjicit du Chesne. Willelmi aviam matrem fuisse, quæ præter Theodericum Comitem Matisconensem genuerit Ermengardem, dein nuptam Bernardo Comiti Bituricensi et Arvernensi, ac Marchioni Niavrensi, quem Willelmi patrem scribit lib. 1, vita S. Gerardi Comitissæ Aureliacensis S. Odo, ipsi Willelmo admodum carus, ut testis est Joannes Italus Odonis discipulus in ejus vita. Baronius tomo 10, Annal. Eccles. an. 912, num. 18, ait Bernonem fundasse cœnobium avibus suæ Comitissæ Cluniacense cœnobium, et Stybertum citat : perperam; quod Sigeberti Chronico ad annum Ch. 895, adscripsit interpolator quispiam, ex dono Avæ Comitissæ constructum Cluniacum. An forte simili occasione lapsus Gollutus, Ivam hanc, seu Avam, Bernonis matrem dixit?

Baronii de
avib.

3 Alii denique parentum nomina non exprimunt, tamen genere illustres fuisse asserunt. Nam ex quadam Comitum clarissima familia natus dicitur in Chronico Chronicorum an. Ch. 1493, ex causa, et in supplemento Joc. Philippi Bergomatis. Ex Comite monacho Boronio supra, et Boucheto par. 3 Annal. Aquitania cap. 1, qui Brenonem et Brunonem vocat. Ex Comite Abbas Chronico Sigeberti supra, Chronico Lemovicensi ad an. Ch. 890. Vincentio lib. 26, cap. 53, S. Antonino par. 2, tit. 15, cap. 16. Tritthemio in Chronico Hirsaugiensi ad an. 892, et aliis. Bouchetus ex Belgica

Bernonis ge-
nus.

patria.

EA VARIIS.
Utriusque ze-
lus anima-
rum.

10 Accepta deinde a S. Bernone licentia parentes inuisit: in reditu adducit Virginem, quæ ad nuptias invita erat cogenda. Cum Berno ea, quæ de Virgine gesserat, audisset, turbato aspectu, cur sine licentia hæc agere præsumpsisset, graviter eum cepit increpare. Mox ille in terram proruit, ejusque pedibus provolutus veniam precabatur. Post hæc Patris jussu a terra elevatus, post reiterata interrogatione respondit, dicens: Domine Pater, ex quo memiserum suscipere es dignatus, in quantam considerare valui, nunquam tibi aliud curæ fuit, nisi de animalibus lucrandis. Nam ceteri Abbates hoc student, qualiter rebus possint abundare, et hominibus placere. Tu vero pietate misericordique fretus soli Deo placere satagis, propter lucrum animarum. Qua de re imitator tuus desideravi esse, idcirco hanc Virginem volui lucrari ad laudem tui nominis. Quamvis enim me etiam tarde vincerent ipsius lacrymæ, non sum tamen oblitus tuam increpationem, quam certissime sciebam me non posse evadere. Sed malui potius pii Patris flagello cædi, quam reus pro ejus anima inveniri. Et utinam omnes mulieres in hac provincia commorantes, quæ carnali vinculo retinentur, potuissem lucrifacere, et tu me per singulas debuisses piissimo tuo more flagellare. His et similibus verbis Patris commotionem delinivit, sed tamen talem obedientiam ei protinus injunxit: Vade, et quemadmodum scisti eam de seculo eruere, ita scias quotidie alere ac sanctis monitis instruere, donec intra paucos dies etiam ne poniteat aliquando, et revertatur suadente diabolo ad seculum. Cœpitque posthæc Pater Odo per singulos dies cibum ei portare, et Patrum præcedentium exemplis eam instruere, donec intra paucos dies eam ad quoddam monasterium duceret, ac sacris Virginibus sociaret, ubi sancte narratur obiisse.

§ III. Cluniaci laus, situs, origo.

Auctor vitæ S. Hugonis Aduensis, Hoc denique, ait, cœnobio, Bahmensi, domi forisque diversis bonorum copiis referto, plurima ad ipsius exemplum per eosdem viros, S. Bernonem et S. Hugonem, aut noviter fundata, seu in melius reformata claruere monasteria. Tum Cluniaci origines describit. Cujus cœnobii, atque ex eo in varias orbis plagas propagatæ Cluniacensis congregationis mirificas e variis Pontificum diplomatis, ac Sanctorum scriptis, laudes congerit Cl. Robertus; ut quod a mari ad mare uberes fructus honestatis produxisse asseratur quod Paradisus appellatur, quatuor fluentis Evangeliorum irriguus, et spiritualis campus, in quo cælum et terra congregitur: quod comparetur fonti aquæ vivæ, qui verè religionis pietate ad se venientes, et inibi Deo servientes, plenissime abluit: quod dicatur speculum religionis monasticæ; Forma multis provinciis religionis; Commune pietatis asyllum; Nobilissimum regni Francie membrum; Curia, in qua Deo sacra resultant præconia; Lavaerum animarum; Hortus Dei; Ordo in quo Deus posuit mysterium reconciliationis, et negotium salutis; Urbs fortitudinis, de qua egrediuntur millia per Episcopatus, per Abbatias, per regna et Principum coronas. Quod inde quatuor prædixerint Pontifices Maximi, et pene innumeri Antistites; quod denique amplius bis mille cœnobis caput extiterit. Consule ipsum Robertum, ac Wionem in Ligno vitæ.

12 Situm esse hoc monasterium scribit Glaber lib. 3, cap. 5, in pago Matisconensi super Graunam fluvium, aliis Gronam; qui inde, teste Papyrio Massono, versus Septentrionem fluere perseverans, quarta parte leucæ a Cabillino influit in Ararim. Fuit vero ea monasterium atque ecclesiæ ejus amplitudo, ut ex MS. quodam Chronico tradat idem Robertus, isthuc hospitio exceptum Innocentium Papatam cum 12, Cardinalibus 2, Patriarchis, Archiepiscopis tribus 15, Episcopis, cum adessent simul

Constantinopolitanus Imperator, Rex Franciæ cum matre, sorore, et fratre Comite Artesiæ, filius Regis Castellæ, et filius Regis Aragoniæ, Dux Burgundiæ, Comites sex, et multi alii Principes et Barones, cum infinita militum multitudine: nec tamen monachos unquam caruisse dormitorio, refectorio, monasterio, Capitulo, Infirmario, cellerario, coquina. Degere in eo monachi circiter ducenti sexaginta consueverunt, ut ex bibliotheca Cluniac. liquet. Certe in choro templi sedilia monachorum visuntur ducenta viginti. Templi regifianum ornatum describit Paradisus. Nos, his omissis, præcipuum illud decus spectamus, tot conspicuos sanctinonia Antistites ac monachos, quorum pridem et populi Christiani pietate et Romanæ Ecclesiæ auctoritate consecrata memoria est. Sausains circiter quodraginta Martyrologio Gallicano inseruit. Nos Kalend. Januariis celebravimus S. Odilonem sextum Abbatem, hoc xiii, B. Bernonem omnium parentem colimus, alios suo quemque die producturi.

13 Jacobus Severinus lib. de Episcopis Matisconensibus observat ex Bugnonio, Leduardum XIII, Matisconensem Episcopum a Carolo Magno (cujus Archicancellarium ex ipsis regis litteris vocat) Cluniacum, sive fundum, in quo postea conditum est cœnobium, velut in augmentum dotis Ecclesiæ Cathedralis S. Vincentii accepisse. Leduardo an. Ch. 793 defuncto, successores eam possessionem tenuisse usque ad Hildebaldum XVIII, ejusdem Sedis Pontificem. Hic villam Cluniacum, aliis quibusdam possessionibus et bonis in pago Niveruensi atque Arvernico sitis permutans. Warino Matisconensi Comiti et Avane ejus conjugi transscripsit. Ludovicus Pius Imperator anno Imperii sui xii permutationem suam diplomate confirmavit, quod integrum refert du Chesne. Mortuo deinde Warino, Avana quidquid in Cluniaco possidebat Willelmo Aquitanorum Duci testamentario jure concessit, ut mox in hujus testamento dicitur. Hinc fortassis, Bugnonius, Paradisus, Sanjulianus, Severinus utique monasterium Cluniacense a Warino ante constructum, a Willelmo fuisse reparatum existimant.

§ IV. Diploma Willelmi Ducis de construendo Cluniaco.

Superest etiamnum Willelmi Ducis diploma, (testamentum vocat, ut ea passim ætate) de cœnobio Cluniacensi construendo conscriptum anno Caroli Simplicis 11, Christi 910, Indictione 13. Aliquam ejus partem ex bibliotheca Cluniacensi, in qua integrum legitur, hic datus:

Omnibus in unitate fidei viventibus, Christianisque misericordiam postulantiibus, quisibi successuri sunt, et usque ad seculi consummationem victuri, notum sit, quod ob amorem Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, res juris mei sanctis Apostolis, Petro videlicet et Paulo, de propria terro dominatione, Cluniacum scilicet, que sita est super fluvium qui Grauna vocatur, cum cortile et mauso indominato, et capella quæ est in honore sanctæ Dei Genitricis Mariæ et S. Petri Apostolorum Principis, cum omnibus rebus ad ipsam villam pertinentibus: villis siquidem, capellis, mancipiis utriusque sexus, vineis, campis, pratis, silvis, aquis, aquarumque decursibus, fari-nariis exitibus et regressibus, cultum et incultum cum omni integritate. Quæ etiam res sunt sitæ in Comitatu Matisconense vel circa, suis unaquaque terminis conclusæ.

15 Dono autem hæc omnia jam dictis Apostolis ego Willelmus et uxor mea Ingelberga, primum pro amore Dei, deinde pro anima senioris mei Odonis Regis, progenitoris ac genitricis mee, pro me et uxore mea, salute scilicet animarum nostrarum et corporum: pro Avane nihilominus, que mihi easdem res testamentario jure concessit, pro animabus quoque fratrum ac sororum nostrarum, nepotumque atque omnium utriusque sexus propinquorum, pro fidelibus

sancti Abba-
tes.

Cujus antea
possessio fue-
rit.

Cluniaci præ-
conia.

forte doma-
tione.

Willelmus
quæ donavit.

mus.

maquindo.

in quem
fuerit.

fidelibus nostris qui nostro servitio adhaerent, pro statu etiam ac integritate Catholicæ religionis. Postremo vero sicut omnes Christiani unius compage caritatis ac fidei tenemur, ita pro cunctis præteritorum scilicet, præsentium, sive futurorum temporum Orthodoxis, hæc donatio fiat. Eo siquidem dono tenore, ut in Cluniaco in honore sanctorum Apostolorum Petri et Pauli monasterium regulare construatur, ibique monachi juxta regulam B. Benedicti viventes congregentur, qui ipsas res perenni tempore possideant, teneant, habeant, atque ordinent. Ita dumtaxat, ut ibi venerabile orationis domicilium votis ac supplicationibus fideliter frequentetur, * conversatioque.

* conversatio-
que.

Qui præcipue
admittendi.

16 Præcipimus siquidem, ut maxime illis sit hæc nostra donatio ad perpetuum refugium, qui pauperes de seculo egressi, nihil secum præter bonam voluntatem attulerint, ut nostrum supplementum fiat abundantia illorum. Sint ipsi monachi cum omnibus præscriptis rebus sub potestate et dominatione Bernonis Abbatis, qui quamdiu vixerit secundum suum scire et posse eis regulariter præsideat. Post decessum vero ejus habeant iidem monachi potestatem et licentiam quemcumque sui ordinis, secundum placitum Dei, atque regulam S. Benedicti * promulgatum.

Abbas libera
electio.

* promulga-
tum.

* conti-
nuanda.

Opera miseri-
cordiæ.

Subscriptio-
nes.

17 Actum Bituricæ civitatis publice. Willelmus Ego hanc auctoritatem fieri et firmari rogavi, ac manu propria roboravi. Sigillum Ingelberge uxoris ejus. Sigillum Madalberti peccatoris Bituricensis Archiepiscopi. Signum Adalardi Episcopi Claromontani, aliorumque triginta novem illustrium virorum. Clausula demum hæc additur: Anno undecimo regnante Carolo Rege, Indictione xii, Ego Oddo Levita ad vicem Cancellarii scripsi et subscripsi.

Papæ com-
missum id mo-
nasterium.

18 Orlericus Vitalis lib. 11, historiæ sui temporis de Willelmo hæc scribit, quæ et du Chesne in Bibliotheca Cluniacensi ex eo recitat: Ratum est, et chartis insertum legitibus liquido patescit, quod G. Aquitanicus Cluniacense cœnobium in allodio suo construxit, et illud Romam pergens, Romano Pontifici devotissime commisit. Nec id frustra fieri voluit: nam ipse tunc xii aureos Papæ obtulit, et exinde totidem singulis annis dari decrevit, etc.

§ V. Cluniacense cœnobium construitur.

Bernonis ho-
spitalitas.)

Auctor vitæ S. Hugonis Eduensis ita Cluniacum constructum commemorat: Erat igitur, inquit, tunc temporis Guillelmus Arvernorum Dux et Aquitanorum primorū Cælticæ provinciæ liberalissimus: ejus familiares milites sapius ipsam Balmensem frequentabant locum, qui a prefato Abbate, nec non et a Fratribus ejusdem loci affectuose excipiebantur. At ipsi reverentis ad Dominum suum, quidquid boni vel honestatis ibidem conspexerant, oppido diligenter illi referebant. At ille, ut erat vir omni bonitate conspicuus, cœpit mente tractare, si quo modo valeret reperire

locum hujusmodi religionis usibus congruum. Qui protinus mittens ad virum Dei Bernonem, mandavit illi ut ad se quantocyus deveniret. Ipse vero illico occurrens ei venit ad eum in locum revera a Deo bonorum omnium largitore præelectum, atque æternæ salutis prædestinatum, cognomento Cluniacum: ad quem cum venisset, habens secum clarissimum Hugonem, ejus consultu universa agebat.

EX VARIIS.

20 Statim vero jam dictus Princeps dum suscepisset eos somno cum amore, patefecit eis suæ mentis desiderium, de constructione videlicet cœnobii, quod optabat, explere si divinitas annueret illi. Qui dum circumquaque loca circumstantia perspicaciter intuiti fuissent nullum ad hujusmodi congruentiam tamabilem repererunt locum, sicut Cluniacum. Sed cum diceret isdem Dux propter infestationem canum venatoriæ industriæ, quæ ibidem semper morabatur, fieri non posse; fertur Abbas facete ac jucunde, ut erat vir prudentissimus, tale eidem Duci dedisse responsum: Tolle, inquit, cautes exinde, et immitte monachos. Tu enim ipse bene nosti quod præmium restet tibi curam a Domino, vel quæ merces monachorum. At ipse cum summa exultatione gaudens, suscipit verba viri Dei, et ait: Saniore, Pater, prudenter es usus consilio, et sine fictionis fuco: nunc quoque fiat cooperante Christo, ut tua hortatur benignitas.

Occasio stru-
endi Clu-
niaci.

21. Denique protinus cœptum opus est, atque in brevi perfectum, et tunc in honore Principis Apostolorum Petri consecratum. Perparva tamen primitus Fratrum conciola in eodem est constituta loco, quoniam isdem Princeps dominium in promptu non habebat, quod daret. Sed quam ingens copiosaque seges ex illo paucissimo semine procedens exerevit, soli Deo notum constat, non enipiam mortalium hominum: optimam tamen loci famam inclyte norunt.

Tenuia initi.

Belgicus, et Cætes, Aquitannus, Wester, et Auster. Hæc auctor æqualis S. Odilonis Abbatis, cui Gliber quoque coævus subscribit lib. 3, hist. Franc. cap. 5. Ad ultimum quoque, inquit, prædicta videlicet institutio (ordinis S. Benedicti) jam pene defessa, auctore Deo, elegit sibi sapientiæ sedem, vires collectura ac fructificatura germinare multiplici, in monasterio scilicet cognomento Cluniaco, quod etiam ex situ ejusdem loci adclivo, atque humili tale sortitum est nomen: vel etiam, quod aptius illi congruit, a cluendo dictum; quoniam cluere, crescere dicimus: insigne quippe incrementum diversorum donorum a sui principio in dies locus idem obtinuit. Construxit igitur prædictum cœnobium primitus Pater monachorum * Balmensis monasterii Berno vocatus, jubente Wëlerno piissimo Aquitanorum Duce, in pago Matiscœnense, super Graonam fluvium. Quod etiam cœnobium in primo non amplius, quam quindecim terræ colonias, dicitur in dotem accepisse, Fratres tamen duodecim numero inibi memorantur convenisse. Ex quorum veluti optimo semine multiplicata stirpe Domini exercituum innumerabilis magnam cognoscitur replese. Qui quoniam his, quæ Dei sunt, videlicet justitiæ, et pietatis operibus incessanter adhæserunt, idecirco bonis omnibus repleti meruerunt, insuperque futuris mirabile reliquerunt exemplum. Nam post præfatum Bernonem suscepit regiminis curam sapientissimus Abbas Odo.

Unde nomen.

* Balmensis.

Incrementa.

22 Ipse etiam Ottilo in vita S. Majoli decessoris sui, Cluniaci tum exordia tum incrementa B. Bernoni attribuit: Favente, inquit, Willelmo Christianissimo Aquitanorum Principe, beatæ memoriæ Abbas, Berno nomine, in partibus Burgundiæ cespitè Matiscœnsi, pago qui vocatur Cluniacus, monasterium cœpit construere, et in quantum potuit in eadem constructione elaborare studuit, et piæ devotionis affectum laborioso certamine ad laudabilem perduxit effectum. Hujus enim merito et exemplo plures tranquillum portum monasterii requirentes, convertuntur de seculo.

Bernonis ex-
emplo et me-
rito.

EX VARIIS.

23 B. Petrus venerabilis Abbas Cluniacensis IX, *Epist. 17, lib. 6, S. Odonem dicit primum Cluniacensis ordinis Patrem. Eundem Sigebertus lib. de scriptoribus Ecclesiasticis et in Chronico ad an. Ch. 937. Rodericus in fasciculo temporum ad an. 914. Tritheimius lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, et alii, appellant primum Abbatem Cluniacensem. Quia nimirum Odo quod Berne inchoarat, perfecit, et quam plurima Benedictini ordinis cœnobîa ad Cluniaci normam pristinamque disciplinam revocavit. In Chronologia Abbatum Cluniacensium dicitur Anno Incarnationis Domini 910, Willelmus Dux Aquitanorum venerando Petro Pauloque venerandum Cluniaco construxisse monasterium, ibique sanctiss. Bernonem ordinasse Abbatem, qui, ut Deus dedit et ipse potuit, congregationem sibi commissam quoad vixit satis strenue rexit, regnante Carolo Rege. Et mox: idem Pater Berne ordinatur a S. Gedeone Archiepiscopo Besontionensi. Eadem referuntur in Chronico Francisci de Rivo.*

Idem primus Abbas, non S. Odo.

A quo ordinatus.

24 Sed quod de S. Gedeone dicitur, minus expeditum videtur. Nam unicus fuit, et Bernone multo antiquior, Gedeon, qui Anberto Miræo VII Aug. in Fastis Belgicis et Burgundicis, Chiffletio in Vesontione, Cl. Roberto in Gallia Christiana dicitur XXXVI Vesontionensium Antistes, et sedisse anno Ch. 773, tempore Caroli Magni. Ei successit Bernuinus, a quo simili errore dicitur in citatis Chronicis S. Odo ordinatus. E virtutis Vesontinorum monumentis constare docet Chiffletius, huic Constantini VI, Romanorum Imperatoris auxilium ad Ecclesiam inopiam relevantem vocam implorasse. Imperavit autem Constantinus cum Irene matre ab anno 780 ad 790, solus deinceps ad 797. Idem Bernuinus, ut auctor est Eginartus anno 811, Caroli Magni testamento subscripsit. Chiffletius ergo censet S. Odonem a Berengario Archiepiscopo XLI, (de quo plura in vita S. Maimbodi xxm Januarii) et initiatum sacerdotio et Abbatem consecratum, ac pro B aut Ber. Berengarii nota, Bernuini suppositum nomen. Cumque aut conjectura haberetur, aut certo aliquo testimonio constaret, Bernonem inauguratum fuisse Abbatem ab eo Archiepiscopo Bisontino, qui S. Odonis consecrationem proxime præcesserat; facile fuit Gedeonem Bernuini decessorem scribere pro Theodorico, qui Berengarium immediate antecessit. Theodorico enim verisimile est Bernonem, (qui prius Abbas fuit cœnobii Balmensis in diocesi Bisontina, quam Cluniacensis) an. 910 Abbatem consecrasse. Hæc Chiffletius. At B. Bernonem diu ante hunc annum Abbatem Balmæ fuisse constat. Et ipse Theodoricus plures annos Vesontinæ Ecclesiæ præfuit. Num an. Chr. 876, Ind. 9, sub Carolo Calvo interfuit synodo Pontigonensi: annis viginti post Ecclesiæ S. Stephani villam Pauliaci impetravit a Zuenteholdo filio Arnulphi Imperatoris, Rege Luthuriansium: ut ex MS. codice, idem tradit Chiffletius.

25 Berengarius aut quisquis S. Odonem consecravit Sacerdotem, solis amicis Patris Bernonis dicitur in vita S. Odonis, apud quem obtinuit, ut de illius præcepto Odo tres libellos ex Hieremiæ vaticinio componeret. Nam isdem Episcopus ob hanc causam ad monasterium Balmæ perrexit. Eundem utriusque familiaritas in S. Odonis consecratione innuitur: Prævidens itaque Pater Berne (verba sunt ejusdem scriptoris) honestissimum virum fore futurum Odonem, promovit eum. Et accessito Episcopo sine suo velle consecrare eum fecit Sacerdotem.

Ejus jussu libellas scribit Odo, et fit Sacerdos.

§ VI. Alia monasteria construuntur, aut reformantur.

Plurima a B. Bernone aut noviter fundata, seu in melius reformata claruisse monasteria, jam supra ex S. Hugonis vita relatum est. In iis Gigniacum numerant plerique, in Lugdunensi diocesi situm; perperam ab Antonio Yeyes tom. 4, ad an. 910, cum Balmensi confusum. Chronica Lemovicence et Sigeberti, Chronicorum,

Chronorum, Vincentius, S. Antonius, Tritheimius, Gigniacum reformavit, an fundavit. Wion, supra citati, Bernonem ex Comite Abbatem Gigniacensem, cœnobii a se fundati dicunt: imo cœnobium Cluniacense deinde in cellam Gigniacensem construxisse. In vita S. Hugonis inter reformata videtur cœnobi: Interea, inquit auctor, (fundato nimirum jam Cluniaco) Gigniaco, nec non Vizelliaco, aliisque quam plurimis ditiori illorum subactis atque strenue emendatis, alacriter in divino proficiebant cultu, Hugo scilicet et Berne. Ast infra § 7, videtur ipse Berne asserere, a se in honorem S. Petri constructum, nisi id dicat quia adificiis, disciplinaque ornarat. De Vizelliaco ab Hugone ejusque sociis emendato, agemus xx April. et alibi. Berne in Testamento suo, de quo § sequenti, Wionem succedere sibi jubet in cura cœnobiiorum Gigniacensis, Balmensis, Æthicensis et cellæ S. Lauteni. Gigniaco xvi minores cellas subesse observat Claud. Robertus: nun earum aliqua extracta a Bernone, ideoque Gigniacensis ipse dicitur Fundator, in dubio relinquimus. Gigniacum ipsum lapsu temporis Prioratus solum titulo cœnobi capiti, Cluniaca subjectum: erant tamen (verba sunt ex catalogo Abbatiarum et Prioratuum Cluniacensium descripta) computato Priore triginta duo monachi, sed per definitionem factam anno Christi mclxxvi, fuerunt reducti ad numerum xxv, et debent ibi celebrari tres Missæ continue cum nota, et sunt ibi x officarii claustrales perpetui.

27 Balmense quoque monasterium juri Cluniacensi addictum a Pontificibus Eugenio III, Anastasio IV, et Adriano IV, ut hic in diplomati anni 1155 confirmat, quod Fratres ibidem congregati, per quos et odore bonæ opinionis, et religionis decore splendescere ac florere debuerat, veterem bonimem cum suis actibus sequebantur, ideo in peccatis eorum diabolo suadente contabuit. Fredericus Imperator suo etiam diplomate jus Cluniacensibus datum confirmavit. Haud parum tamen deinceps controversiæ ac simultatis fuit inter Balmenses et Cluniacenses, horumque Abbates et Archiepiscopos Vesontinos. Quæ omnia uti et Balmensis cœnobii possessiones recenset bibliotheca Cluniacensis. In eo vero cœnobi ex statutis Cluniacensibus quadraginti monachos ali oportere tradit Claud. Robertus. Florere etiamnum monimus ex Miræo supra in S. Euticio.

Balmæ post subjecta Cluniaco.

28 Alia Berne monasteria curavit, tradiditque moriens S. Odoni; Masciacum scilicet ac Dolense, quod alii Burgidolense vocant. Hoc in diocesi Bituricensi situm, ad fluvium Angerim, seu Indrum, quinque et quadraginta Prioratus præest, pluribus Ecclesiis parochos præficiit. Fundatum traditur ab Ebbone, qui aliis Abo, et Eho, fuitque Willelmi Ducis Aquitanorum et Cluniaci fundatoris frater natu minor, ut vult Claud. Robertus. Diploma donationis conscriptum est in urbe Biturica iv Non. Septemb. anno regni Caroli Simplicis 29, Ch. 920. Subscripserunt Ebo et Hildegardis conjuges, Gerontius Archiepiscopus Bituricensis, et Episcopi Lemovicensis B. Turpius de quo xxvi Julii, atque Arnaldus Clavomontanus. Hujus cœnobii mentio fit in vita S. Genlfi lib. 2, cap. 17, infra xvii Januarii, et iv Novemb. in vita S. Lusoris.

Burgidolense monasterium.

29 Masciaci haudnum certo assequi situm ac natales potuimus. Du Chesne in Aquitania collocat, et a Ludovico Pio Imperatore constructum opinatur. Fortassis et id quoque a Bernone sanctiori redonatum disciplinæ. Ejus in vita Ludovici Imper. meminit auctor coætaneus tom. 2 scriptorum Galliarum. Et quidem multa sunt, inquit, ab eo in ejus ditone reparata, imo a fundamentis edificata monasteria, inter quæ monasterium Masciacum decimum numeratur.

Masciacense.

§ VII. Testamentum S. Bernonis.

Ex quo divina dispensatio post diluivium constituit ut homo homini præesset, quicumque secundum Deum tam in veteri testamento quam in novo alijs præfuerunt, quantum possibile fuit, procurarunt, ut consultum

consultum subditis in posterum esset. Quod et B. Benedictum et alios quamplures nostri ordinis instructores fecisse, sibi que successores dum adviverent elegisse, multa documenta probant. Quapropter tam regalis potestas, quam sacerdotalis auctoritas, sed et Principum sublimitas, necnon et reliquorum fidelium, quos forte hanc scripturam audire contigerit, ignoscat universitas; quod ego Berne omnium Abbatum extremus Abbas, supremum diem jam vicinari agnoscens, duos ex nostris fratribus, Widonem videlicet memm *a* consanguineum, atque Oddonem adæque dilectum, una cum Fratrum consensu mihi succedere delegavi. Ac post meum decessum, vice mea Deo largiente fungi præcepi. Ita scilicet ut dilectus noster prædictus Wido cœnobio Gigniacensi, Balmensi, Æthicensi, cum cella quæ dicitur *b* S. Lauteni, et cum omnibus rebus ad prædicta monasteria pertinentibus regulariter præsit, præter villam quæ dicitur Alafracta, et res quasdam quæ fuerunt Domni Samsonis in eodem pago consistentes; et quartam partem caldariarum quæ sunt site in loco qui dicitur *c* Leodonis, et medietatem prati, quod fuit Domni Saymonis. At vero carissimus frater Oddo Cluniacum et Masciacum, atque Dolense monasterium ita cum rebus ad eadem loca pertinentibus Deo favente suscipiat ut ea pro viribus regulariter disponat. His igitur ita dispositis obsecro vos per reverentiam quam sanctæ fidei et religioni debetis, o Principes et seniores quicumque terrenarum rerum iudices estis, ut hanc scripturam mea vice loquentem in quolibet nostro conventu libenter audiat; et sicut lex divina jubet, bonis consentientes sitis, et tam Prælatos prædictos, quam et monachos, et loca cum rebus ab ipsa pertinentibus, in eo statu, quo et per regalia præcepta, quia etiam et per Apostolica privilegia dudum sancita sunt, et nunc a me decretum est, permanere consentiat. Quod si quælibet, vel inter ipsos, vel aliunde controversia, quæ nobis discernenda sit, forte succreverit, justitiam sustentetis, et calumniam reprimatis; quo fiat illud quod in auctoritatibus nostris insertum est, ut omnium bonorum, quæ in præfatis locis geruntur, sicut adjuutores fueritis, ita quoque participes esse possitis. Villam autem quæ dicitur Alafracta, cum omnibus ibidem pertinentibus, et quartam partem de caldariis quas Leodonis habemus, verum etiam jam dicti prati medietatem ad Cluniacum trado, eo tenore, ut per singulos annos census duodecim denariorum Giguaco pro vestitura reddatur. Nec injustum videatur, si Cluniaco easdem res assigno, quoniam ibi sepulturam mihi locavi, et locus ipse quasi posthumus morte Domni Guillelmi quondam inelyti Ducis, atque nunc mea *d* imperfectus deseruit. Et certe pauperior est possessione, et numerosa fraternitate. Et ut hoc inferam, si post filios priores, et priorem locum, quibus Testamentum feci, nobis alios divina largitas, et locum, et filios ampliari dignata est, ratum debet videri, ut posteriores filii non exhæredentur; sed aliqua pars hereditatis nostræ eis proficiat, qui quavis in alio loco, tamen eidem Domino, id est, B. Petro, in eius nomine, utrumque locum construximus, servituri sunt.

31 De cetero tam Prælatos quam et omnes Fratres, præsentem videlicet et futuros, per misericordiam Dei qui præsens respicit, deosco, ut inter vos unanimitas ita perseveret, quatenus modum conversationis huc usque retentum, tam in psalmodia, quam in observatione silentii, sed et in qualitate victus et vestitus, et insuper in contemptu rerum propriarum, si non melius, saltem sicut huc usque fecistis, sic deinceps custodiat. Si autem, quod absit, ab aliquo eorum fuerit pertinaciter erratum, præcipimus per sanctæ regule auctoritatem ut utriusque loci Priores ad corrigendum errorem sibi mutuo suffragentur. Si quis autem, quod absit, hanc nostram

institutionem in aliquo fregerit, deterreat eum vox divina quæ dicit: Maledictus qui transfert terminos proximi sui, id est, institutionem Præceptorum suorum. et conatus ejus penitus frustretur. Dispositio vero nostra, quæ, ut credo, per caritatem utrisque locis cupit esse consultum, Deo disponente, et B. Petro patrocinante, inconversa permaneat. Signum Bernonis Abbatis, qui hanc chartam fieri et firmari rogavit. Signum Wilonis moderni Abbatis, qui hoc consensit. Signum Oddonis Abbatis. Signum Geoffredi. Signum Wandanberti. Anno quarto regnante Radulpho Rege.

a Nepotem discipulumque Bernonis, vocat Chronicon Cluniacense. *b* Colitur S. Lautenus 2 Novemb.

c Eugenius III, Papa in diplomate dato Autlssiodori, anno Pontificatus sui 3, Christi 1147, Indict. 10, 25 Augusti, vocat Burgum Ledonis; et venditionem quendam, seu donationem tibi monasterio Cluniacensi factam a Wilhelmo Matiscensis Comite memorat. Vide Bibliothecam Cluniacensem.

d Joannes Stalus scribit lib. 2, S. Odoneum coeptum pridem a Bernone ædificium perfecisse. Eo tamen usque ob hoc deductum est, ut Ludovicus IV, Ultramarinus, Caroli Simpliciis filius, in quodam suo præcepto id asserat per manus Bernonis reverendi Abbatis constructum. Quod et in vita S. Hugonis traditur, atque a S. Odilone in vita S. Majoli et Glabro Radulpho supra.

§ VIII. Bernonis obitus, sanctitas celebrata.

Autbertus Miræus Fastis suis hoc XIII Januarii adscribit B. Bernonem; sed mortuum ait Cluniaci anno Christi nongentesimo decimo, quo scilicet anno Testamentum Wilhelmi Ducis de cœnobio hoc construendo consignatum meminerat, atque hoc forsitan scribere voluit. Potius num eo anno ipse obiit Willemus, ob conscriptum tunc Testamentum, addubitetur. Obiisse certe eum ante Bernonem, ex hujus Testamento constat. Ademarus in Chronologia Abbatum S. Martialis Lemovic. Hujus Abbatis (de Fulberto VI loquitur) decimo nono anno obiit Guillelmus Dux, Comes Arvernensis, qui Cluniacum cœnobium edificavit. Ejusdem Fulberti anno sexto, teste eodem Ademaro, S. Geraldus apud Aureliacum obiit in Idus Octobris. Ad hujus vitam quatuor libris descriptam a S. Odone, observat du Chesne, obitum S. Geraldii et sextum annum Abbatis Fulberti incidisse in annum Ch. 907. Obitus igitur Wilhelmi Ducis et XIX annus ejusdem Fulberti anno Ch. 920 terminantur. Ad præcedentem annam, aut certe 918 eum refert Chronologia Abbatum Cluniacensium.

33 Baronius tom. 9 Annal. Eccl. vult B. Bernonem decessisse anno Ch. 912. Hoc eodem anno, inquit ibidem num. 17, Berne Abbas ordinis S. Benedicti Gigniacensis, Cluniacensis cœnobii et instituti fundator moritur. Citat Sigeberti Chronicon, cui id potius interpolator quispiam attulerit. Præterquam utique. Ipse Guillelmo superstes Berne, ejus mortem luget in proprio suo Testamento. In Chronologia Abbatum citata dicitur Berne obiisse Idibus Januarii anni 926. Consentit de Rivo in Chronico Cluniacensi, ubi memoratur Cluniaci præfecturam annis sedecim gessisse suscepisse nongentesimo decimo, quod et inde Wion describit in annotationibus ad xiii Januarii. Denique Testamentum, in quo mortem sibi propinquam non temere præsaugit, conscriptum est anno quarto regnante Radulpho Rege. In quo aut membrum agnoscentiam, aut non nisi Idibus Januarii anni 928 obiit. Non enim Radulphus, sive Radulphus, Burgundie Dux ante accitus est, et apud Suessionas in Regem unctus, quam Robertus regni invasor occubisset contra Carolum Simplicem prælio dimicans. Contigit ea pugna, teste Floardo, anno 923 die Dominica xvii Kalend. Julii, ut scribit Odorannus. Petrus de Natulibus lib. 11, cap. 64, initium ordinis Cluniacensis consignat an. Ch. 912. Abbatibus Bernonis primo, a quo sedecim anni ad 928 fluxerunt.

34 De obitu S. Bernonis et ordinatione S. Odonis ita in hujus vita legitur: Per illud tempus exitiali languore coepit decumbere B. Berne. Mox vicinos Episcopos accersivit, et ab omni ordine se deposuit: insuper et flebili voce se reum indignumque tali ministerio proclamabat præfuisse. Rogabat autem inter

Mortuus præfectura ve abdicat, alium eligi jubet.

* an cognoscat.

a

ii. Berne constituit sibi in variis monasteriis successores Abbates, assentientibus fratribus.

d

Hortatur ad observationem disciplinæ.

Quando Wilhelmus Pius Dux obiit.

quando B. Berne.

EX VARUS.

hæc verba Fratres, ut sibi quem vellent, Patrem eberent. Tunc manibus Fratrum Pater noster captus, et quasi violenter constrictus, ac proclamantibus omnibus ut ordinaretur, coram Abbate suo vi est ductus; et cum nec sic vellet cedere et locum Pastoris subire, superatus est tandem Episcoporum consensu et excommunicatione. Ordinatus itaque ille, intra modicum tempus Pater Berno migravit ad Dominum, cui est honor et gloria in secula seculorum, Amen.

S. Odo qua occasione migraverit Cluniacum.

35 *Et mox lib. 2.* Igitur Pater Odo electus et Abba ordinatus, mox contra eum prædicti veterani persecutores insurgunt. Ille autem maleus locum dare, et beate quiescere, quam contentiose vivere, derelicto eodem monasterio, et quæ ibi fuerant a Domino Bernone Abbate parata, atque ei paterno more tradita, abiit Cluniacum, et coeptum pridem perfecit monasterium. Sequuti sunt autem eum seniores loci illius. Quid igitur? num S. Odo prius designatus fuerit Bernonis in *Balmensi præfectura successor*, imo et consecratus? *Fortassis ob subortam monachorum contra eum seditionem Berno postmodum quod statutum erat mutavit, et Widonem Balmæ, ipsum vero Odonem Cluniaco præfecit, ut ex ejus Testamento colligi potest.*

B. Bernonis mors, sepultura.

36 *Balmæ obiit Berno, an Cluniaci dubium est. Hic sibi sepulturam locavit, ut ipse in Testamento ait, ubi in veteri ecclesia retro altare S. Benedicti sepultus traditur in Chronico Cluniacensi. Inter sanctos Abbates Cluniacenses, ait Baronius, Odonem primo loco, ejusque successores Majolum, Odilonem, Hugonem, numerat S. Bernardus, (epist. ad Guilielmum Abbatem Cluniacensem.) Ceterum nec primus Odo, nectantummodo recensiti egregia sanctitate floruisse*

narrantur; sed ante Odonem primus numeratur atque laudatur Berno Abbas, cui successit Odo. *Dicitur Berno in vita S. Hugonis vigoris regularis tenose acerrimus, ac sanctitate decoratus; S. Majola in vita S. Odilonis beatæ memoriæ Abbas; auctori Chronici chronicorum, Philippo Bergomati, aliisque ob sanctitatem et clarissimam doctrinam mirifice laudatus; Tritthemio vir integerrimæ conversationis, vir fide ac religione præclarissimus, multis virtutibus insignis; et iterum vir sanctitate et religione venerabilis, ordinis S. Benedicti in Cluniacensi monasterio gloriosus restaurator. Omitta aliorum testimonia.*

Ejus sanctitas et doctrina audota.

37 *Fastis Belgicis ac Burgundicis nomen ejus inscripsit Miræus, Martyrologio Gallicano Saussaius, et Beatum ambo indigetant, reliqui Sanctum. MS. Kalendarium Sanctorum ordinis S. Benedicti xiv Januarii: S. Bernonis ex Comite primi Abbatis Cluniacensis. Consentiant hoc xii Januarii Martyrologia monastica excusa, Hugonis Menardi, Benedicti Dorganii, Arnoldi Wionis, cujus hæc verba sunt: In monasterio Cluniacensi S. Bernonis primi ejus loci Abbatis, magnæ sanctitatis viri. Allegatur auctoritas Kalendarii Cluniacensis, quod non vidimus. In Chronicis Cluniacensibus, Sanctissimus appellatur. Martinus Marnier, et Andreas du Chesne in Bibliotheca Cluniacensi Sancti titulum ejus nomini perpetuo præfigunt: uti et Antonius Yepes, sed in eo impertinulo viris pietate illustribus honore minime præcus: addit hic Bernonis reliquias Cluniaci in magna haberi veneratione. Ferrarius quoque ita scribit: Cluniaci in Burgundia S. Bernonis Abbatis. Petrus de Natalibus Sanctis eum accensuit, quorum diem natalem ignoravit, et lib. 11, cap. 64, brevem vite pertæxit epitomen.*

Nomen sacris Fastis inscriptum.

DE S. LEOGISOLO ABBATE, VERGIACI IN BURGUNDIA.

XIII JANUARI.

Inertum ubi et quando vixerit.

Primarium Vergiaci Patronum S. Viventium Presbyterum supra hoc ipso die retulimus, ubi et de loci situ, monasterii ædificatione, Vergiacorum nobili familia cyimus. Miramur u citatis isthic auctoribus S. Leogisoli Abbatis nec nomen exprimi velum Acta narrari, ne a du Chesnia quidem in præclaro illo et laborioso de Vergiacis opere, ut non immerito dubitari queat, hic an alibi Abbas fuerit. Certe cum S. Viventii reliquiis alio quoque multa Sanctorum corpora Vergiacum deportata narrantur in ejus vita; quorum nomina cum a nomine præcedunt, fortassis inter eos Leogisoli fuit, alterius ejuspiam monasterii Abbas. Nam si postea vixit, mirum est nusquam illius mentionem fieri.

2 *Alioquin ejus natalem Ferrarius in catalogo grac-*

rali Sanctorum xii Jan. consignat his verbis: In territorio Æduensi S. Leogisoli Abbatis Vergiaci: notatque in Kalendario Ecclesiæ Augustodunensis, et monumentis canobii Vergiacensis ejus extare memoriam. Saussains in supplemento Martyrol. Gallicani: In territorio Æduensi S. Leogisoli Abbatis, cujus hodie est clara et sancta recordatio in cœnobio Vergiacensi ejusdem diocesis. Petrus de Natalibus lib. 11, cap. 130, Longisius Confessor, cujus festum agitur Idibus Januarii. Celebratur etiam in antiquis Martyrologiis Swollensi et Coloniensi, MS. Florario, Usuardo Lubrecæ edito an. 1475. MSS. Ecclesiæ Bruccellensis, S. Pauli Ultrajecti, aliisque compluribus, his verbis: Ipso die S. Longisi Confessoris. MS. monasterii Atbergensis Longinum vocat. Aliud de eo non reperimus.

Ejus nomen in sacris Fastis.

DE B. HELDEMARO EREMITA FUNDATORE AROASIE IN BELGIO.

AN LU. MCVII. XIII JANUARI. Aroasia origo, situs, antient.

Insuetum laudatum

Vixit sanctitatis opinione, in Belgio præsertim, a quingentis jam fere et quinquaginta annis, Aroasiensis Canonicorum regularium congregatio; quam tres viri religiosi Hellemarus et Conon Presbyteri, ac Rogerus laicus instituere circiter annum 1090, in loco Aroasia dicto, unde et nomen accepit. Sita est Aroasia altera lapide a Bapatina Artesiæ oppido, vulgoque Arouage, vel Aronaise, oppellatur: sed, serventibus inter Belgas et Francos bellis sapius everso monasterio, multum a pristino splendore descendit.

2 *Commendatur Aroasiensium institutum a Jacobo de Vitriaco vetusto et gravi scriptore in historia occidentali cap. 23, his verbis: Sunt alii regulares Canonici, qui de Aroasia nuncupantur; eo quod prima hujus institutionis Abbatia, quæ caput est omnium aliarum, sic vocetur, in diocesi Atrebatensi sita. Hi siquidem*

fundamentum regulæ B. Augustini retinentes, ut carnem suam cum vitis, et concupiscentiis arcibus crucifigerent, carnes a refectorio suo subtraxerunt. Camisiis insuper non utuntur, sed cum tunicis laneis nocte in dormitorio suo quiescunt. Quasdam etiam alias institutiones necessarias et honestas, supra prædictum fundamentum prudenter ædificantes, contra imminetia pericula sibi præcavescentes, addiderunt. Et quoniam nihil magis virtutem religionis conservat ubi plures sunt Congregationes et Conventus, quam respectus ad unum Superiorem, qui diversa sub se membra regit et continet, quasi summum et supremum caput; semel in anno sub primo et principali Abbate generale concilium celebraturi conveniunt, ut omnes unanimiter hujus ordinis Abbates, secundum quod religioni viderint expedire, corrigant

Ejus austertitas,

monarchia,

gant corrigenda, resecant superflua, instituunt, et addant quæ fuerint superaddenda, vel secundum temporum aut rerum mutationem, quæ fuerint commutanda commutent, et novis supervenientibus ita vetera rejiciantur, quod vetustissima veterum, prima scilicet antiquorum Patrum instituta, firmiter et invariabiliter observentur. Principalis siquidem Abbas filias suas, inferiores scilicet Abbatias, per se vel per viros idoneos studiose visitando, quantum religioni subministret fulcimentum, ne per negligentiam defluat, vel per dissolutionem status religionis enervatus corruat, ex his liquet conventibus et congregationibus, quæ ex uno tantum Abbate pendentes et uni soli Superiori intendentes, cum corrumpente plerumque corrumpunt, cum non habeant unde alias fulciantur. *Hæc ille, qui et plura subiungit, quamobrem singula se tueri haud facile queant religiosorum hominum familiaræ, nisi in fœdus et societatem, quasque corpus unum cum aliis coalescant.*

visitatio.

Idem ordo laudatus.

3 Robertus de Monte Sigeberti continuator, Jacobi de Vitriaco æqualis, ad annum 1114 ita scribit : In civitate Belvacensi a Conone Sedis Apostolicæ Legato Concilium celebratur. Hic est Cono unus ex illis religiosus, qui eremiticam vitam apud Truncum Berenger primo duxerunt, et Arroasiani ordinis auctores extiterunt, qui ordo usque hodie floret et crescit.

4 *Ea porro de Arroasiensium virtute late vulgata erat fama, etiam ante horum Scriptorum ætatem, ut S. Laurentius Dublinensis Archiepiscopus Ecclesiæ suæ secularibus Canonicis ut illi susciperent institutum persuaserit. idque qua licuit ipse quoque susceperit. Ita rjus vita, quam 14 Novemb. dabimus, auctor anonymus.*

Introductus in Ecclesiam Dublinensem a S. Laurentio.

Ideo vir sanctus et timoratus, honestatis amator, et zelator religionis, operum dedit et industriam, ut clericos seculares, qui in Cathedrali Ecclesia Dublinensi fuerant instituti Canonici, secundum interiorum et exteriorum hominum commutatos in melius in regulares Canonicos transformaret. Et ut hoc ipsum summi Pontificis auctoritate confirmaret, duos de suis Canonicis misit Romam, propter usum et consuetudinem Arroacensis ordinis, per quos sancti viri desiderium adimpletum est, fecitque regulares stare cantores circa altare ut laudarent nomen sanctum Domini, et dedit in celebrationibus decus, et in sonos eorum dulces fecit modulos. Ut igitur B. Laurentius suo Domino securus militaret, spiritualis certaminis milites electos ordinans, armis eorum et signis se muniens, habitum prædictum regularium Canonicorum, et vivendi normam suscepit, et studuit observare. Nam pene continue dum ei licebat, cum eisdem Canonicis in refectorio comederat, locis et horis debitis silentium observabat, ad matutinas singulis fere noctibus chorum cum eisdem intrans una cum eis vigilias, et laudes Domini celebrabat. Sciens igitur scriptum, quia vigilia honestatis tabefacit carnes, devotione fervens vigilabat in orationibus, et attenuabat carnem suam. Finitis enim laudibus matutinis, pausatam euntibus ceteris, ipse in ecclesia remanebat, etsi non semper solus, tamen ut solitarius, et ibat ex consuetudine ante signum Dominicæ passionis, ubi velut in speculo vitæ contemplabatur serpentem æneum elevatum in stipite crucis, et ejus dulci memoria sanabatur a languoribus suis, psallebatque Domino cum tremore, et nunc stando, et nunc sedendo, nunc etiam flectendo genua, totum psalterium resonabat. Affirmatum est equidem a fratribus religiosus, qui præ ceteris frequentius orationibus insistebant, quod vir sanctus cum cruce prædicta dulcissimum habebat colloquium, de qua multa mirabilia memorantur, quæ magna peregrinorum veneratione a multis temporibus frequentatur. Facto vero die exibat in cimiterium, et illic aliquantisper deambulans commendationem defunctorum fidelium percantabat. *Vixit S. Laurentius seculo 12 relatus in album Sanctorum ab Honorio III, aa. 1223.*

ab ipsomet susceptus.

Eorum statuta et consuetudines ab ipso servate. Eccl. 31, 1.

5 *De eadem congregatione agunt plurimi e recentioribus : Joannes Molanus in Nat. SS. Belgii ad 4 Maii. Aubertus Mirvus in Originibus Canonicorum regularium cap. 10 et 26, et in Chronico. Christianus Massæus lib. 16 Chronicor. Guilielmus Gazæus in Gallica, et Heribertus Rosweylus noster in Teutonica Belgii Ecclesiastica historia. Ferreolus Locrius in Chronico Belgico. Gabriel Pennottus in historia Canonicorum regularium lib. 2, cap. 38 et 62.*

AUCTOR ANONYMUS. EX MSS. Idem ordo ab aliis celebratus.

6 *Natalem Heldemari, qui cum Canone, dein Cardinale, eam congregationem primus instituit, hoc die ita consignat Philippus Ferrarius : Hac die memoria B. Heldemari, fundatoris cœnobii Arroasiensis. Beatum quoque appellat Gazæus et Arnobius Raisius in Auctario ad Molani Natales. Recensetur et in Fastis Sanctorum Rosweydi, qui sua manu vitam illius ex monumentis ipsius Arroasiensis monasterii descripsit, sive potius, ut apparet, præfationem libri diplomatum de fundis et privilegiis eidem monasterio olim donatis. In ea quoque Sanctus appellatur in titulo Epitaphii.*

Heldemari fundatoris uatalis.

FUNDATIO MONASTERII AROASLE,

Ex fide digno codice MS.

PROLOGUS.

Quoniam paucitas dierum hominum finitur brevi, et quasi militia est vita hominis super terram, in hujus mundi campo pugnantium per temporum successiones, gesta fortia et præclara penitus ignorantur, et pro brevitate temporis, facili ejus transitu (quo nihil excurrit velocius) elabuntur, nisi tenacibus exarata litteris, ad posterorum memoriam allicujus industria transferantur. Cum enim juxta illud poeticum, *Ætas omnia ferat*; et prociaciter insistent transeuntibus oblivio, quidquid apud homines agitur, ventre suæ capacitatis absorbeat; sola viriliter ei se opponens, et adversus eam, quidquid habet virium, exerens, felicem memoriam scriptura perpetuat; et ne quid elabi possit obtinens, quidquid transierit supervenientibus generationibus, quasi præsens sit jugiter, repræsentat. Hujus igitur rationis intuitu religiosi et Deo dediti viri, qui mundum, et ea que in mundo sunt, pro Christi nomine relinquunt, et quidquid possederunt commune facientes, Crucifixum Dominum, crucem suam post Christum bajulando, sequuntur, temporalia cuncta non affectu, sed in usu necessitatis habentes, ea que ad suam fratrumque necessitates sufficere possint, admittere solent. Et ne a contemplationis arce et optima parte Mariæ nec puncto temporis disturbentur, Marthæ sollicitudinem quibusdam de suis delegare student. Quia cum Rachelis amplexibus affectuosius delectentur, solam in Lia oculorum lippitudinem, non autem fecunditatem ventris abhorrent; sed quia Christum audiunt persepe loquentem : *Si de mundo fuissetis, mundus non estis, propterea odit vos mundus; a mundi filiis in possessione duntaxat temporalium, quæ de mundo habent, et mundi sunt, persecutionem continuam patiuntur. Ad quorum reprimendam instantiam ea quæ possederunt litterarum stipulatione servare, et, ne processu temporis elabuntur, ad posterorum memoriam transferre nituntur. Ad exerendum etiam spirituales gladium adversus eos, qui supra his, quæ de munificentia Regum et Principum, vel oblationibus fidelium possident, ipsos impetierunt, Christi vicarios adseiscunt, et ad confirmationem sibi collatorum, tam minorum quam diocesanorum Pontificum litteralibus instrumentis, bulla vel sigillo ornatis, se muniunt. Sed quia tam conferentium, quam confirmantium tot sunt privilegia, quot eleemosynæ, non abs re visum est, quibusdam Ecclesiarum Prælatibus in unum corpus cuncta redigere, ne dum feruntur, explodantur, leguntur, instrumenta vel sigilla rumpantur : et ut legentes*

Authentica instrumenta piarum donationum et privilegiorum in unum corpus redigenda.

Joan. 15, 19.

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.

dum in unum omnia collecta perspexerint, quid cui negotio conveniat, quomodo collatis confirmatio respondeat facibus agnoscere et tenacius retinere possint.

Auctor fuit
religiosus
Aroasiensis.

2 Horum igitur provocatus exemplis, Ego omnium ministrorum Ecclesiæ minimus, Fratrum Aroasiensium servus indignus, cuncta, quæ apud nos scripta erant, ad possessiones hujus Ecclesiæ pertinentia, sub uno corpore colligere studui. Et ut facilius invenias, quod volueris, ipsum corpus per singula capitula distinguere, et distincta cum suis numeris in principio hujus operis afficere, dignum duxi. Libet autem in hac præfatiuncula paullulum evagari, et de tempore fundationis, et meritis fundatorum hujus Ecclesiæ, quæ a majoribus nostris relatione didici, rationem reddere: sub quibus etiam Præsulis et Pastoribus sive Patronis, domus ista usque ad hæc tempora nostra vigerit, futurorum memoriæ commendare.

CAPUT I.

Situs monasterii Aroasiæ.

Situs Aroasiæ.

a

b

Hic itaque locus super stratam publicam constitutus in silva, quæ dicitur Aridagamantia situs, (quæ quidem silva a castro, quod dicitur a Dusta, usque ad fluvium b Sambre tunc temporis continua protendebatur;) olim spelunca latronum fuerat: unde et hunc quidam Truncum Berengarii ab ejusdem nominis latronum Principe vulgo denominant, pro eo quod post mortem ejus solitos esse ferunt satellites illius, truncum, quod cavaverant, captos a se quolibet præsentare; infra quod quidam ex ipsis, quasi idem Berengarius loquens, summam captivis redemptionis imponebant, quam nulli minuere vel mutare liceret.

c

d

Martyrium
SS. Luglii et
Lugliani.

e

4 Sed in c historia passionum Luglii et Lugliani Hybernensium, d quorum corpora apud castrum, quod Mons Desiderii dicitur, in ecclesia venerantur, perspicue scriptum legitur, quod iidem Sancti per has regiones transeuntes, per manus impiorum, prædicti videlicet Berengarii, et fratrum suorum Bovonis et e Helcelini, et eorum complicum fuerint martyrio coronati. Sed quia hoc scelus in pago Teruanensi fuisse assertitur perpetratum, luce clarius apparet eosdem impios, non in hoc tantum loco, sed et in finitimis circumquaque locis, et maxime per stratas publicas longe lateque discurrerent, quamdiu licuit, suam exercuisse et protelasse malitiam.

a Locrius hujus vite exordium ex Aroasiensis canobii MSS. monumentis edidit, et hic legit Enera, quod oppidum est Francorum inter Bupalnam et Corbeiam. b Loer. Sambre. Salis est, vulgo Sambre, qui supra Landericianum univouæ oppidum oritur, misceturque Mosæ ad Sauturcum civitatem.

c Quam dabimus 23 Octob. A Hæc omnia sunt a Loerio. Reliquia eorum in Lilleriensi oppido asservantur.

e Loer. Heseclini. In SS. Luglii et Lugliani historia (nisi mendum sit ab incuria librarii) Ezechius dicitur.

CAPUT II.

Institutio ejusdem per Heldemarum et Cononem.

Aroasiæ cella
edificata.

b

Heldemari
patris.

Post multos itaque decursi temporis annos, in hoc adhuc loco latrociniis et insidiis pleno, in Episcopatu Cameracensi, et confinio Flaudrensis et Veromandensis Comitatus, circa annua Dominicæ Incarnationis a MXC, ut certius invenire potuimus, in Trinitatis nomine congregati Eremitæ tres (ut ubi abundavit delictum, superabundaret et gratia) cellam sibi ad serviendum Domino statuunt, oratoriumque in honore S. Trinitatis et S. Nicolai Pontificis, cuius ex b recenti translatione crebra tunc per orbem evulgabantur miracula, construnt; tectumque ejus, et parietes myricis et foliis, sive ramusculis claudunt et contegunt.

6 Horum primus Heldemarus nomine, Tornacensis genere; alter vero Cono gente Teutonicus; ambo

sanctitate præstantes, officio Presbyteri, professione Canonici, cum fratre Rogero laico de proxima villa c Tranloy nato; religionis hic Canonice fundamenta jaciunt, et non timentes latronum insidias (quia justus ut leo confidit) omnes etiam transeuntes sua fide et innocentia, sed et corporali præsentia securos inter insidias reddunt. Ex his duos, Heldemarum videlicet et Cononem, in Anglia, ad quam eos studendi cura traxerat, ferunt Canonice religionis habitum suscepisse, et sub Rege Anglorum d Guilielmo. et Regina Mathilde religiosissima, Capellania ipsorum officium tenuisse.

7 Sed cum Regum mollia contempsissent, dum valedictis Anglis suffragia Sanctorum devotionis gratia vellent invisere, prædicto laico hic invento, qui sæpe solus inhabitabat eremum, ex desiderio gratæ solitudinis, quam diu concupiverant, adhæsisse. Quorum Heldemarus c ætate et merito qualis et quantus fuerit, quomodo pauper spiritu, et innocens actu, temporalia cuncta contempserit, parumque vel nihil terrenum possederit, vel possidendum hic acquirere voluerit; quomodo etiam signis miraculorum, ut ferunt, et in vita et post mortem claruerit, quomodo Prioratum Canoniorum Viromandensis Ecclesiæ sibi oblatum refutaverit, quia hæc proptium expetunt libellum, malui peticere, quam summam tangens, pro eo quod ad alia vocor, pauca aut non digna tanto viro dicere.

a Is annus hoc disticho expressus, Anno milleno Domini deciesque noveno, Norma Berengarii Trunco nova cepit laberi.

b Anno 1087, corpus S. Nicolai Bariensis Apulie allatum est, ut 9 Maii dicimus. c Loer. Transloy. d Hic est Guilielmus I, Normannus, qui anno 1066 Angliam occupavit, obiit an. 1087, 9 Sept. e Videtur deesse primis.

CAPUT III.

Divisio Atrebatensis Episcopatus a Cameracensi.

Eodem sane tempore gravi schismate laborabat Ecclesia, dum summus Pontifex a Urbanus, et prædecessoris sui b Gregorii septimi, qui laicos omnes personas Ecclesiasticas per annulos et baculum investientes excommunicaverat, decreta servaret, et per totam latitudinem firmiter observari præciperet. Et quia dolente capite solent et cetera membra dolore, ipsa quoque Cameracensis Ecclesia, defuncto c Gerardo Episcopo suo, per duos d Walcherum scilicet et Manassen, qui de Episcopatu contendebant, graviter usque ad cædes et homicidia disturbatur. Hinc vero occasione capta e Atrebatenses Clerici, favente sibi Widone f Lemovicorum Archiepiscopo, et Francorum Rege g Philippo, summum Pontificem Urbanum adeunt, et per ejus manum Cameraco tacente quemdam Lambertum h Guisnensem, anno Domini i mxcii Episcopum sibi ordinari faciunt, et Ecclesia sua a dominio Cameracensis exempta, cum suæ libertatis privilegiiis suo deinceps Episcopo gaudere cœperunt; unde et parochiis Episcopatus utriusque reicis, k Rothenias hujus loci matrem Ecclesiæ, infra terminos Atrebatensium contigit remanere.

a Urbanus II, consecratus iv Id. Martii 1088, obiit iv Kal. Aug. 1099. b H. Gregorius VII, consecratus x Kal. Maii 1073, obiit 25 Maii 1085. Anno sequenti, die Pentecostes electus est successor Victor III, obiit xvi Kal. Oct. 1087. c Gerardus II, Cameracensis et Atrebatensis Episcopus obiit ii Aug. 1092.

d Gualcherus appellatur in Lobienst MS. exemplari chronici Sigeberti; in edito ne Miræ Gualcherus. e Ex antiqua Notitia provinciarum constat Atrebatem æque ac Cameracensem proprium olim habuisse Episcopum. Sed cum vastata a barbaris Gallis essent, utraque Sedes diu caruisse Antistite existimatur, ac tandem S. Vedasto simul commissæ; cui quo tertio loco successit Veduthus, is domicilium fixisse Cameracensi traditur, ita tamen ut Atrebatensis Ecclesia suo titulo duos semper haberet Archidiaconos, et non nisi in ea illius diæcesis Episcopalia tractarentur. Ita fere ex MS. Thuanii Cl. Robertus. Quomodo vero peculiarem Episcopum impetrarint, fuse commemorat Lorrius in Chronico ad an. 1093.

f Existimabat Rosweydeus legendum Memorum; quod sciret nimirum Lemovicos non habere Archiepiscopum, neque ad eorum Episcopum tam rem pertinere, sed ad Nementem Belgicæ secundæ Metropolitanum. At Remis nullus tum Wido sedti, sed Raynoldus,

Prov. 28. 1.

studia,

d sacerdotium,

solitaria vita,

e

paupertas,

miracula,

humilitas.

u

b

c

d

e

f

g

Divisio Atrebatensis Episcopatus a Cameracensi.

h

i

k

Atrebatensis Episcopatus antiquus.

duc, qui Atrebatensibus adeo non fuit in hac causa, ut etiam jubente Pontifice abnerit Lambertum consecrare. Regebat vero tum Lemovicensem Ecclesiam Guido de Loro, qui fortassis patronum se Atrebatensibus præbuit apud Regem aut Pontificem.

g Hic Philippus I, ob anno 1060, ad 1108, Francis imperavit. Quid hoc in negotio egerit, non prodit Loerius, qui litteras recitat Urbani Papæ ad Robertum Flandriæ Comitem (cujus soror nupta erat Philippo) ei novam suæ provinciæ ex restituta hac Episcopoli Sede dignitatem gratulantis. h Fallitur ergo Jacobus Guisius, qui patria Insulensem facit. Alii existimant non solum Ghisais oppido oriundum, sed et illustri Ghisnensium Comitum familia. Fuit autem Ivois Carnotensis auditor, Cantor Ecclesiæ S. Petri Insulis. i Non nisi 1095, et ab ipso quidem Urbano Romæ ordinatum scribit Loerius. k Vicus est Aroasia propinquus, qui infra cap. 3, Rochini appellatur, et in privilegio Lamberti Episcopi Rochennes, aliis Rocquennens.

CAPUT IV.

Mors S. Heldemari.

Episcopante igitur Atrebati Lamberto, sanctæ memoriæ Heldemari a quodam nomine tenus Clerico, qui se cum eis Deo servitium simulaverat, interfecto prius ab ipso innocente Rogero laico, lethaliter vulneratur. Ipse tamen homicidæ plene indulgens, et pro eo Dominum rogans, imo et osculum, si præsens esset, offerre cupiens, nunquam postea enratu ad plenum, infra annum tamquam emeritus Idibus Januariis hominem exuens ad meliora transfertur.

EPITAPHIUM

S. HELDEMARI FUNDATORIS

Cænobii Aroasiensis.

Quem tegit iste lapis, nostri decus exstitit Orbis, Martia labore grægi, mente Maria sibi.

Mente vicens, actuque potens, signisque refulgens,

Infirma despiciens, solaque summa petens.

Hæc Heldemarus loca fundans, ipsa salubri,

Arida quæ fuerant, rorifer imbre rigat.

Furis hic impuri transfossus tempora ferro,

Martyr martyrii præmia consequitur.

Idibus hinc Jani vitam sine fine, quietem

Absque labore, diem dat sine nocte Deus.

Sancte Heldemare Presbyter Eremita

ora pro nobis.

CAPUT V.

Cono Aroasiam ædificiis et prædiis amplificat.

Cujus meriti et loci successor et hæres Cono, qui et Hugono, gente Teutonicus, in brevi socios, licet paucos, sed religione præditos, congregat. Et cum probitate et religione præminens esset universis, illustrium et proborum hinc sibi amorem conciliat.

Unde et a prædicto Lamberto Atrebati Episcopo tota illi parochia de Rochini possidenda in perpetuum, cum libertatis a privilegio, anno Dominicæ Incarnationis mxcvii condonatur. Multa quoque prædia hunc locum adjacentia a Castellano et liberis Peronensibus conferuntur. Locus, qui Margellas, cum aquis et pascuis illi contiguus, ab Odone Hamensi confertur : et oratorium ibidem construere b a Balderico Noviomensi Episcopo petenti conceditur.

12 Everso igitur ligneo oratorio, per venerabilis Cononis industriam, ecclesia in hoc loco lapidea construitur, et ac Godefrido Ambiaucensi, et d Joanne Teravanensi Episcopis anno Domini mcv, ix Kal. Octob. permissu et rogatu Lamberti Atrebati Episcopi, dedicatur. Quem cum monachi S. Quintini de monte super cæmeterio suo graviter impeterent, et ab e alodiis, quæ utrisque communia et indivisa tunc erant, penitus deturbare vellent, proborum hominum, qui forte aderant, tunc fretus consilio et auxilio, ad Sedem Apostolicam eos appellat; et commissa pauperculæ suæ domus cura, familiari suo Richero Priori de f Lisques hac de causa de suo monasterio evocato, Paschalem Papam, qui Urbano successerat, g Trevis repertum super emancipatione sui cæmeterii sollicitat, et quod petit, impetrat et confirmat.

13 Revertensque cum privilegio Apostolico, et cæmeterii sui libertate ex mandato summi Pontificis a monachis impetrata, parvo tempore elapso, omnibus hic ordinatis, ad Pontificem summum, qui eum ad se redire præceperat, Romam recurrevit.

Quem summus Pontifex secum retentum, tam vitæ merito, quam doctrina satis approbatum, in Prænestina civitate (milliario ab urbe Roma h trigesimo tertio distante) ex consilio Fratrum collateralera sibi i Cardinalem ordinavit Episcopum. Post hæc etiam præ ceteris Cardinalibus ab eo eligitur, ut fiat Legatus, Sedis Apostolicæ per provincias Galliarum.

a Privilegium hoc recitat Loerius, in Synodo Atrebatensi datum an. 1097, in quo ista ad Cononem Lambertus : In adventu enim tuo, et bonæ memoriæ Domini Heldemari Magistri et Consacerdotis tui etc. b Scripserat Rosweythus ab Alderico. At nullum hujus nominis reperimus Noviomensem Episcopum. Balthericus, auctor Chronici Cameracensis, sedit ab anno 1098 ad 1112.

c Hic est S. Godefridus, de quo agemus 8 Novemb. d B. Joannis Episcopi Teravanensis vitam dabimus 27 Janu. e Sic appellantur fundi alique possessiones liberæ, quæ non sunt feudæ, nec alterius hominem, sive vasallum faciunt. f Est Lisques, sive Licques in Bononiensi, olim in Teravanensi diocesi. Istic primus Canonici seculares constituti feruntur, tum regulares; ac tandem a Milone Episcopo Teravanensi introducti Prænonstratenses circiter annum 1131. g Paschalis II, anno Christi 1100, in Gallias profectus, anno deinde sequenti Concilium Trevis celebravit.

h Luo potius vicesimo tertio. Ita Tabula : Roma, via Prænestina, Gabios xii, Præneste xi. Antonii itinerarium : Prænestina, ab Urbe Gabios xv, Præneste xi. Sed forte in priori numero xv pro xii posita. Strabo ait Præneste Roma distare stadiis 200, id est milibus passuum circiter xxv. Hodie autem xxvii, alii xx milia numerant. Sed observatum a viris doctis, veteres Romanos minoribus usos milliariis.

i Giacominus ait Chunrado Cardinali Prænestino, suffectum. Sed hallucinatur in multis. Scribit enim ordinis Ambrosiani fuisse; Aroasiani dicere debuit. Tunc, hic, inquit, unus ex his religiosis fuit, qui eremiticam vitam apud Truncum Berenger primitus duxerunt, et Arrossie ordinis in Dairhatensi diocesi, sub regula S. Benedicti auctores existerunt. Cum non sub regula S. Benedicti, sed Augustini, Aroasia, apud Truncum Berengerii, in diocesi Atrebatensi vixerint. Denique ait in Gallis Cardinalem creatum, eum hic diserleasserat Romam ad Pontificem rediisse.

CAPUT VI.

Reliquias S. Savini ad Aroasiam mittit, et oratorium super sepulcrum S. Heldemariæ construit.

Hic ad nos manum adhuc incorruptam carneam a S. Savini Martyris atque Pontificis, et multorum Sanctorum reliquias, de concessione prædicti Papæ anno Domini mxcii transmittere studuit. Et Legatus jam factus ad nos veniens, super sepulcrum ejus Heldemari, Magistri sui, oratorium construi fecit, et ipse illud vestimentis sacerdotalibus et Leviticis ibidem oblati in honore S. Mariæ Magdalenæ consecravit.

a Plures celebrantur Sabini Martyres ac Pontifices, ut 7 et 30 Decemb. atque tibi dicemus. Cujus hæc sunt reliquæ nondum compræmus.

CAPUT VII.

Conon Concilium Belluaci celebrat.

Hinc rediens convocatis Remensi, Senonensi, Bituricensi Metropolitanis, et Suffraganeis eorum Episcopis, civitate Belluaco generale Concilium anno a mxcvi celebravit.

a Robertus de Monte supra citatus, anno 1114, celebratum hoc concilium scribit; uti et Baronius, qui pluribus locis anno 12. Cononis constantiam adversus hostes Apostolicæ Sedis prædicat. Unjus porro concilii mentio fit in vita S. Godfridi 8 Novemb.

CAPUT VIII.

Cononis mors.

Tandem expleta legatione, qua in Hierosolyma et per totam Syriam sub a Calixto et b Honorio summis Præsulibus (c quorum tempore fuerat) reversus ad propria, Præneste civitatem Sedis suæ, spiritu suo ad Deum evocato, v Id. Aug. gleba sui corporis honoravit anno Domini d mxcvii.

a Callistus II, creatus est Pontifex anno 1110, 1 Febr. obiit 13 Decemb. 1124. b Honorius II, Callisto successit, obiit 14 Febr. 1130. c Jam ante Paschalis II, tenore in Syria fuerat. Sed et a Gelasio II, in Germaniam missus Conon, Colonix et Fridlarix concilia celebravit; ut refert Baronius ad an. 1148, m. 20. d Non potest hoc anno obisse, si sub Callisto et Honorio legatione functis.

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

Fit Cardinalis.

h

i

Legatus in Galliam mittitur.

Exditur Heldemarus:

Ignoscit homicidæ:

moritur:

claret miraculis.

Cono eisuccellit.

Unit variatantur.

Ecclesiam novam construit.

Cæmeterii libertatem recuperat a Paschale papa.

f

g

Reliquias mittit Aroasiam.

Oratorium supra sepulcrum S. Heldemariæ construit.

Concilium Belluacense celebrat.

u

Mittitur in Syriam.

a b

c

Moritur.

d

CAP.

EX 455.

CAPUT IX.

*Reliquiæ a Conone ad Aroasiam allatæ.*Variaz reli-
quæ Aroasiaz.

17 Nonas Maii anno a Christo nato 1112, ab urbe Roma allatæ sunt in ecclesiam S. Trinitatis et S. Nicolai in Aroasia reliquiæ beatorum Martyrum Sebastiani, Hippolyti, sociorumque ejus. Quatuor coronatorum. Felicissimi. Agapiti. Cæciliæ Virginis. Julittæ. Item sepulcri Domini. Præsepîi Domini. Mann Domini Paschalis Papæ II, et Domini Cononis Episcopi Cardinalis Prænestinæ civitatis, qui Legatus erat in Gallias, et postea in omnem Syriam, postquam rexisset monasterium Aroasiense.

CAPUT X.

Aliz in Aroasia reliquiæ.

b	18 De sancta Cruce.	b S. Ignatii.
	De sancta spongia.	S. Laurentii.
	De petra calvariæ loci.	S. Antonii.
	S. Augustini Episcopi.	S. Giugulphi.
a	a S. Monicæ.	S. Calixti.
	S. Vedasti.	S. Victoris Martyris.
	S. Joannis Baptistæ.	S. Agathæ.
	S. Joannis Evangelistæ.	S. Margaretæ.
c	S. Andrea Apostoli.	c S. Castulæ.
	S. Jacobi minoris.	S. Cordulæ.
d	S. Christophori.	
	d et plurimorum, quorum nomina ignorantur.	

a Has reliquias tradunt WALTERUM PRIOREM AROASIENSEM OSTIA AROASIAM DETULISSE ANNO 1162. QUOD AD 4 MAII EXAMINABITUR.

b S. Ignatii Antiocheni costas duas isthic asservari scribit RAISSIUS, et RALLOIX NOSTER in vita S. Ignatii cap. 45.
c Castullam vocat RAISSIUS, atque fuisse e sodalibus S. Ursulæ.
d S. Apolloniæ dentem, ut idem ait RAISSIUS.

CAPUT XI.

Nomina a Phil. monasteriorum, quæ olim a monasterio Aroasiensi fuere subjecta.

19 Abbas Aroasiæ caput sui Ordinis, et Pater generalis totius sui Ordinis, habet Ecclesias speciales xxviii, videlicet.

Ecclesiam de Hinniaco.	De Bethleem in Ale-
B. Mariæ de Bolonia.	mannia.
S. Crispini in cavea Sues-	De Falempino.
sionensi.	B. Mariæ de Atreo.
S. Ulmari in Bolonia.	S. Patricii in Hibernia.
De Seizonio.	De Dulci-valle.
De Bello-loc.	De Formezella.
S. Joannis de Chocques.	S. Mariæ de Nemore.
De Zinnebeca.	De S. Eligii fonte.
De Eccoult in Brugis.	B. Nicolai de Tornaco.
De Warneston.	De Calviaco.
De Castriciis.	S. Leodegarii Suessio-
De Castellione.	nensis.
De Dodouilla.	De Mareolo.
S. Joannis in Valencenis.	De Claro-fageto.
De Vratislavia in Polonia.	

a Hæc canonica accuratius exponit MIRÆUS, atque ex eo PENNOTUS : sed duo omittunt, videlicet De Formezella et de Calviaco ; nam etsi hoc non fuit MIRÆUS, putat tamen idem esse cum monasterio Fontis S. Eligii. De singulis occurret alibi agendi occasio, in votis Sanctorum, præsertim Belgarum, vitiis.

B. GODEFRIDUS CAPPENBERGENSIS, EX COMITE CANONICUS ORD. PRÆMONSTRAT.

Commentatione historica illustratus

A JOANNE GAMANSIO SOCIETATIS JESU.

§ I. Natalis B. Godefridi.

AN. CH.
MCCXXVII.
XIII JANUARI.B. Godefridi
natalis 13
Januar.num 7 Abii aut
25 Nov.

Translatio.

Indus, seu XIII diem Januarii tum vita tum scriptores ceteri B. Godefrido natalem statuunt; et in primis MS. Florarum SS. ista habet hoc die : Godefridi Comitum Camperbergensis. Canisius in Martyrol. Germanico : In monasterio Elstad beata memoria Godefridi Comitum Capenburgi. Ghinius in Natalib. SS. Canonicozum : Magdeburgi natalis B. Godefridi Comitum, errat in Magdeburgo, inde enim jam recesserat, inque itinere Ihmstadii, sive Elfstadii, mortuus, ut vita cap. 10. Novissime Joan. Chrysostomus vander Sterve Abbas S. Michaelis Antverpiæ in Natalib. SS. ord. Præmonstraten. In cœnobio Ihmstadiano B. Godefridi ex Comite Cappenbergensi Canonici ordinis Præmonstratensis. Item in Hagiologio et Sideribus. Cujus, et Serarii annotationes nobis usui, in loco notavimus. Mosander, Haræus, Fasti Mariani, hoc etiam die vitam compendio narrant.

2 Unde perperam ab Ferrario in generali Catalogo SS. refertur 7 Maii : In Germania S. Gothfridi Comitum Cappenbergensis et monachi. Citat quidem Martyrolog. monasticum, sed ejus auctor Wien nec verbo meminit; ite in Conisium, Cratepolium, seu Mersæum : sed hic diem certum non ponit, ille vero solum 13 Jan. Miræus in Fastis Belgicis de eodem 25 Novembris; non quod Godefrido, sed ipsius coarvo, ejusdem exempli, patriæ, religionis, Comiti B. Ludovico Arnsteinio natalem adscribat, etsi per lapsum amanuensis, qui 25 Novembris, accepit pro 25 Octobris, seu vii Kalendas Novembris, vero natali B. Ludovici. Vander Sterre adjicit in Natalibus, 12 Feb. Capenberga susceptio nem, et 16 Septemb. Depositionem reliquiarum B. Godefridi; omittit verocelibriorem Translationem primam Ihmstadii factam 13 Januarii. De illis tamen extra vitam cap. 12 num. 57, 58, 59, neovo alius.

3 Ceterum jam undecimo post ejus obitum anno,

Christi 1138. Wernerus Monasteriensium Antistes Sanctitas publicis litteris, quas infra referemus, eum appellat felicis recordationis, et sanctæ opinionis. Otto Episcopus, sanctæ recordationis. Post vero vitæ scriptor passim, item omnes superius citati, excepto Florario, Baronius tom. 12, anno 1126. Spondanus, Serarius, alique cum sanctitatis præconio Beatum, aut beatæ memoriæ, Fasti Mariani Sanctum, appellant. Quibus accedit Wernerus Rolevingius Carthusiæ Coloniensis alumnus, scriptor eruditus et prius, quod tam Fasciculus temporum et alii sine nomine impressi libelli, quam inedita volumina testantur, quorum complura in MS. insigni Bibliotheca ejusdem Carthusiæ videntur. Hic de Westphalorum laudibus l. 3, c. 8, sanctos viros, et reliquias Westphaliæ recensens, addit : in Campenberch, cœnobio ordinis Præmonstratensis, B. Gotfridus Comes. Mersæus quoque in Catalogo SS. Germaniæ : S. Godefridus Comes Cappenbergensis, vir juxta mundum clarus, in militia strenuus, consilio prudens, verum in timore Dei, et pietate non minus promptus et eximius. Claruit sub Henrico IV, Imperatore anno Domini 1124. Cum apud seculum esset clarissimus, et gloriam mundi vanam esse et caducam perpenderet, relictis omnibus, ipsum suum insigne ac permagnificum castrum in monasterium consecrari iuvit suis fecit. Ipse deinde monasticum habitum sub S. Norberto assumpsit, et bujus sancti viri consilium et vestigiâ sequi non erubuit, neque tednit. Factus est velut alter Wilhelmus ille Aquitanus Dux sub Carolo Magno. Hic Godefridus non sine sanctitatis opinione obiit. Utrum sit relatus inter Sanctos, sive de eo facta sit apothensis, ignoratur.

4 Mosander et Serarius aiunt, quod quidem sciunt, in Sanctos nondum relatum. Constat tamen certe allaboratum ab Archiepiscopo Moguntino jam pridem, ut referretur. Utinam sicut S. Norberti cepta canonizatio, et

28 Maii.

Canonizatio

solicitata.

ob

ob publicos motus intermissa, per Abbatem Parcensem juxta Lovanium in Belgio, censura Molani excitatum, ut Miræus in Chronico Præmonstrat. ait ad an. 1378, est resuscitata, ita simili zelo gloriæ Sanctorum ordinis et patriæ gentis, de integro procurretur Godefridi. Ast Cappenbergæ ocepimus, in publicis precibus invocari olim et celebrari solitum fuisse: quod tamen intermissum pridem sit, nec qua utrumque auctoritate factum sit, sciri.

§ II. Vita.

Vita B. Godefridi c MSS. partim et impressis, est triplex. Prima prolata satis, et, nisi omnia fallant, primigenia. Auctor in prælogo diversis locis vel metuit periculum ingrati tudinis, si Dei magnatia in B. Godefrido professionis suæ filii exhibita posteritati non commendentur; vel præcaveat se suscepta commendatione, nulli otteri eadem tractaturæ præjudicatum velle; vel arguit inertiam communem in tam diuturna silentio rerum præclare gestarum. Quæ omnia nihili sunt, aline ante si vitam conscripsit. Porro hanc Instadio e MS. superioris cœnobii Præmonstrat. prius revocavit in lucem ut Bavonius prædicat tom. 12, lucis ipse jubat Germaniæ Ecclesiæ Nicolaus Serarius noster, adjectis pauculis notis. Ab eo accepta, uti in novissima Surii editione, hic adfertur, sed aptius aliquanto capitibus et paragraphis interpuncta.

6 Scriptur huc usque est anonymus, tamen Ecclesiæ Cappenbergensis Canonicus, omnium et suo ipsius præfantis testimonio: De B. Godefrido Comite Cappenbergensis cœnobii, hoc est, loci nostri, fundatore. Paria habet num. 12, 32, 54 et aliis. Cappenbergæ tamen aut alibi locorum, vix cum B. Godefrido vixerit; quod gesta ejus a se observata nulla narret, quin adeo discrete præmittit: Conabimur ea quæ sub oculis Fratrum nostrorum acta vel dicta sunt, explanare. Et n. 23: Hæc senior noster, quæ assidue oculis suis intuitus est, veracè ac fideli mihi testimonio proferentis est. Similia passim an. 26, 37, 39, 46 et ubi. Verum tamen post B. Godefridi tum Cappenbergæ, quam e vita discessim, ibidem esse versatum, ex Fratrum Godefridi familiarium ejusque famulorum narratione crebro citata, et aliunde, comprobatur nu. 12 et 46. Nobis adhuc ignorantibus ejus transitum Cappenbergæ, cap. 11, num. 52 et alibi. Præterea ibidem adhuc an. 1149, vixit in posteriori translatione B. Godefridi cap. 12. Vossius l. 2. de Historicis Latinis cap. 49, scribit circa Lotharii II, Imperatoris tempora clivuisse incerti nominis monachum Præmonstratensem, scriptorem vitæ æqualis sui Godefridi Comitis Cappenbergensis. Ast scriptor ipse num. 56, regnante Conradò, qui successor fuit Lotharii an. 1137, aut 1138 defuncti, factam esse primam translationem testatur an. 1148, quam postea vel cum ipsa vita primum conscripsit, vel saltem subscripsit.

7 Idem porro pluribus locis, de se loquens solo, multitudinis numero utitur; ac simul quæ Præmonstratensium totique Cappenbergensium familiæ communia, ut in præmio metum communis ingrati tudinis, publicæ negligentia ac taciturnitatis culpam, sibi cum auctoritate sumit expianda. Quod cum præsidis congregationum ipsi facere, aut si alios facere jubent, illud plerumque præmonere solent; videtur Cappenbergæ functus officio Præpositi. Quod etiam prope convincit altum ubique silentium de nutu jussive majorum, quo adactas hanc sit descriptionem aggressus; quod fere nemo illius ævi scriptorum, si in cœnobia sub alieni degit disciplina, non præfari solet. Tum illa num. 59, Nos etc. huic nostro Joseph (Godefrido) votis assiduis donum (Cappenbergensem) delegemus gubernandam. Neque ex temporis ratione alius fuit quam Otto eo nomine primus, ordine secundus istius Præpositus, qui anno 1123, ut infra dicitur, Cappenbergem veniens, circa initia imperii Lotharii, dein ibidem ab anno 1135 Fratribus præfuit, potiore parte sub Conrado Rege usque ad an-

num 1135, quo mortuus ut infra. Ceterum hujus eruditionem produnt multa ex sacris profanisque litteris ad rerum splendorem, legentisque oblectationem, scripturiani elegantè aspersa.

8 Huic vitæ appendicem addidimus ex vita S. Norberti tum MS. tum per Jaan. Chrysostomum Abbatem past accuratam cum variis MSS. collationem edita, capito duo, quæ totam conversionem B. Godefridi illustrent; ideoque in MS. Instadiano, quo usus Serarius, alterum saltem aujicitur; at sine vitæ illius citatione...

9 Altera vita MS. est e superiore, ut prologi finis, ac reliqua narratione verbarum ac periodorum consensus ostendit, compendio quidem, sed incommo do, digesta, et præter rerum temporumque ordinem meliorem, etiam miraculo uno auctior. Scriptur se Canonicum Cappenbergensem innuit, cum Cappenbergam castrum Ecclesiæ nostram, ejusque Comites nostros Comites appellat. Et forsitan alibi etiam Episcopus fuit, quod addat: Plures de Fratribus nostris extra nos in diversis locis Episcopatus, Albatias, Præposituras, Prælaturas, et dignitates alias sunt adepti, ubi illud extra nos interpretatur nonnemo præter nos. Sed refragari ipse videtur, cum Episcopus ab Ecclesia nostra assumptos dicit. Non ille Cappenbergensem, aliamve cujus erat professus, sed Ecclesiæ propriam, peculiari nexu sibi Episcopo devinctam, nostram Ecclesiæ potius appellaret. Dein illud extra nos, non ad solos Episcopos, sed ceteros etiam minores Antistites ibidem extenditur; adeoque magis probatur Præpositum Cappenbergæ fuisse, et quartam quidem ordine B. Hermannum Comitem de Are, qui susceptam an. 1171 Præposituram moriens anno 1210 reliquit.

10 Dulo etiam fuisse Episcopum; ast ubi, aut quis fuit? Wernerus Monasteriensium XXI, ut aliquis suspicabatur, certe non fuit; quod nec ille Præmonstratensis, et jam anno 1152, defunctus, quo successorem accepit Fridericum, testè Frisingensi infra nullo modo attigerit tempora Episcopatus B. Isfridi, quem auctor inter alios citat Episcopum sibi æqualem vel superiorem. Is enim B. Evermodo Raceburgensi Episcopo circum annu 1177, mortuo subrogatus est. In Miræus in Chronico Præmonstrat. Helmoldus Annal. lib. 2, c. 26. Krontzius Metropol. l. 6, c. 40 et Wandalar lib. 3, cap. 42. Ex his emendandis in supplemento Surii Mosander, hanc ipsam vitam, mutato nonnihil stylo contructam, adferens, et asserens a contemporaneo B. Godefridi esse conscriptam.

11 Præter has duas, tertiam vitam MS. Latino versu, asservat vander Sterre. Quartam et recentem Historia SS. Præmonstratensium rhythmo Germanico conscripta inseruit Christophorus Pilekman, Abbas Steinfeldia domus Dei, et ordinis per Westphulium Bahemiamque instaurator zelosus. Quintam denique dedit anno 1633 in Bibliotheca Præmonstratensi Joannes Pagius Theologus Parisiensis, Præmonstratensis Canonicus, et ordinis Synlicus. Ast eas ex prima MS. Serario, Mosandro, aliisque noæ tantum collectas, omitimus: quidquid tamen aliunde inserunt excerpimus.

§ III. Nomen.

Godefridus, Godfridus, Gotfridus, Gofridus, Gaudfridus, Gaudfridus etc. idem nomen inflexione tantum diversa, tum divinum vel bonam pacem, tum hominem pacis ejusmodi studiosum significat; diciturque a Teutonico Frid, quod pax, barbæ Fredus est; cui propiora sunt Godefredus, Gathofredus, Gottofredus, Gantfredus etc. apud Lanovium in schediasmate de Cancellariis: item Manfredus, Fredegundus, Alfredus, etc. In legibus Ripuariorum 18 apud Hermannum Comitem Nuenerium, Fredum explicatur, compositio, qua quis pacem a Principe impetrat. Lazius l. 3, de migrat. gent. ait: Vrede, pax; Frid hodie: inde Freda, muleta pro pace violatu.

13 Porro nomen hoc isto ævo, viris illustribus fami-

AUCTORE
JO. GAMANS.

Appendix ex
vita S. Norberti.

Alia vita auctore B. Hermannus de Are, ut conjicitur;

non Wernero Monasteriensis.

nec æquali.

NOT. 20.

Alia vitæ.

Etiam nominis Godefridi.

Fredum quid et Freda.

NOT. 19.

Vita, scripta a coxaneo,

Canonico Cappenbergensi,

imo præpositi,

neque Ottone I.

AGGROBE
JO. GAMANS
Alti tunc Godefridi.

liare fuit; Electori Trevirensi, Comitibus Lovaniensi Barbatō ejusque filio; Namurceasi, Arnsbergensi, aliis, et nominatim Duci Bullonio, qui, cum noster adhuc Godefridus admodum adolescens esset, in terram sanctam movit feliciter, ibique decessit, cujus sigillo in vita Venerab. Petri Ernūte per D'Oultremannum legitur incisum Godefridus, antiqua orthographia, etiam Romana (ut Lips. de promnt. ling. Lat. c. 13.) G in C aut K, non tam ob aliquam affinitatem, permutante, quam C seu K lenis et mollis, hactenus innominata litteræ, usum veterem attestante: quem exquisita Disceptatione philologica de natura et usu litterarum c. 7, Reverendiss. et Prænob. Ecclesiæ Monaster. Decanus, Mindensis Canon. D. BERNARDUS A MALLINCKROTT, asseruit nuper, ac dilucide ostendit in Germanicis Gott, Deus, geben, dare, etc. velut Kott, Keben pronuntiarī solitis. In omnibus enim istis etsi G scribatur, tamen K lenes effertur: qua in re quotquot idiomatis nostri cognitionem habent, sive superiores illi Germani sint, sive nostrates, Belgæve, suffragatores me habiturum confido. Ita ille, cujus eximia humanitate plurima nobis, ad hanc de B. Godefrido concinnandam commentationem, suppeditata sunt.

G littera in-
C et K mutata.

§ IV. Comitatus.

Comitis dignitate arcu ditionique Cappenbergiæ antea Godefridum excellisse, præter vitæ scriptores, ipse Suevorum Princeps in Cæsareo conventu cap. 7, magnifice testatur: et Rolevinckius in laudibus Westphaliæ lib. 1 cap. 1, inter Westphaliæ Comitatus, domus que illustres recenset Cappenberg. Erant autem isthic Comites, quales holiennum occurrunt, in una provincia plures, ejusdem tamen provincie Comites passim omnes vocantur, etsi portionem aliquam singuli, aut titulum dumtaxat obtineant. Ita prorsus Cappenbergensis in Westphaliæ provincia Comes Godefridus, vitæ c. 1, Comitatus agebat officium, et in vita MS. S. Norberti c. 31, dicitur Comes quidam Westphaliæ præpotentissimus. Eo ergo tempore quando universa Westphalia in Episcopatus a Carolo Magno constitutos, Ducatus, Comitatusque dividebatur; ut modo, complures etiam Comites certo terrarum districtu in eadem Westphalia dominatum exercebant; velut etiamnum hanc pauci exercent, vel scorsim singuli, vel pluribus in unum, ut terris, ita terrarum titulis per acta varia pactaque concurrerintibus. Imo toto hoc commentario vitæque B. Godefridi aliquot Westphaliæ Comites nominantur, etiam hodie illustres. Complures item apud Historicos proprii Westphaliæ Saxoniæque Duces; Magnus ex Bilingiis, Godefrido adhuc puer, reliqui vero vitæ Lotharius Comes Supplinburgi et Arnsbergiæ, tandem Imperator. His inferior, illis par aut superior ad inferioris Lapicæ tractum Comes Cappenbergensis arce et Comitatu suo, uti alia Westphaliæ parte arx et stirps Arnsbergica eminebat, de qua cap. 4, etc. quod in stemmatis, quippe mortalium, assolet alternis fieri. Ideo vitæ S. Norberti cap. cit. titulus additur Godefrido Comitis Westphaliæ præpotentissimi; et ibidem Castrum Cappenbergense dominatum Westphaliæ tenere, et quidem totius, ut vita brevior habet; nimirum ampliorem præ reliquis, ac præcipue tota diocesi Monasteriensi, in qua solum Cappenbergia ad Comitatus, ac Strombergia ad vicecomitatus, sive Burgravatus sacri Romani Imperii dignitatem erecta erat, vide § 5.

B. Godefridus
Comes Westphaliæ.

et Princeps.

Ad hæc Serarius notat. 6, observat vitæ S. Norberti c. 32, Godefridum vocari Principem: utique tum quia inter primores patriæ, tum quia regia stirpe notus, opulentia, dominatu, Principibus par erat aut major; quemadmodum ibidem Comes Campaniæ Theobaldus vocatur nobilissimus Franciæ Princeps. Et Godefridus ipse formularum gnarus, vitæ c. 9, num. 42, ita Fridericum socerum Comitem Arnsbergium alloquitur: Princeps et unus ex hujus seculi primis ore vulgari nominaris.

16 Gentilitia quondam Cappenbergensium Comitum arma fuisse: scutum aureum in summo latum nō dice lunato aut nullo fastigio; ad immū cuneatus et pinnatum, ut fere prisca Sannitum, et posteriora veterum Nobilium. Mediam scuti regionem, tertiamque totius arce partem implet fascia punicea, velut militare cingulum. Apici insidet adversa rectaque galea, quæ septenis clathris diducta et illustrata, uti Morchionum solent; pluviantibus corymbis ceu cristis, folia laryn et reflexa exprimentibus, intacta; quibus miserlana coloris punicei aureique metalli jubare alternis effulgente exornatis, cassis ipsa pone juxtaque ac parmula extrema, pulchra diffusionē ambitur. Eadem Ducum amplex ac liberæ ditionis privilegio ita coronata est, ut ex arca circulari bracteolo, margaritis intertexta, quatuor exsurgant arce quercus frondes, totidem echinis per aquæ intervalla prodeuntibus. Ab vertice cassidis erigunt sese, velut ad inferentium terrarem, gemina cornua aurea, dorsis obversis, scutario simbolo singula media obligante. Horum similitumque insignium ritus explanat Lipsius lib. 3, de milit. Rom. et plenius Silvester Petrasancta in Tesseriis gentilit. cap. 26. Atque hæc genuina insignia hodie in Cappenbergensi curia Monasterii Westphaliæ, in cœnobio ipso semulchroque BB. Godefridi et Ottonis, depicta visuntur, solo scuto absque galea. Eadem ipsorum Comitum heredes adm. R. D. Cappenbergæ Præpositus, et RR. DD. Canonicorum conventus, etiamnum retinent. Hisdem consentiunt, citra certum ornatum, insignia Episcopi Monasteriensis, atque urbis ipsius, nisi quod hæc cristis inornantur: Cathedralis vero Ecclesiæ imaginem S. Pauli umbilico tenuis scuti fasciæ imminemtem exhibent.

Insignia Cappenbergicæ
familie:

not. 21.

17 Elogia S. Norberti Icone 22, in scuto orali (quod aliis quoque usurpatum, haud scio an ex veteri rei tesseriæ norma) fuscias binas exhibent, scutique coronidem unionibus in summo ambitu confertam, quæ Comitum est propria. Serarius noster scutum argenteum duplici prasino fascia distinctum sculpi curavit; galeam quinque clathratam; inque apice brachia duo sursum elata, manibus protensis, typis scutariis manicata, interque ea globulum galeæ insidentem ac pavonina randa fastigiatum.

perperam
alibi ex-
pressa.

§ V. Comitatus sedes.

Cappenbergia, princeps Comitum sedes, in Westphalia, diæcesis Monasteriensis, a Luna ad Luqnam flumen sito oppido milliari ferme distat. Locus excelsus est, munitus et amœnus; ait Serarius Notat. 2, Castrum per totam Westphaliæ opinatissimum; B. Hermannus de Schwida B. Godefrido æqualis infra; permagnæ honestatis ac spectabilitatis; vitæ numer. 23, positum loco spectabili, situque admodum salubri et delectabili; numer. 5, qualem sano primos arcium conditores ruri elegisse constat, et scriptis humanissime litteris describit BERNARDUS A MALLINCKROTT: Celebris, inquit, olim in Cappenbergæ regalia banua, id est districtus terrarum silvarumque et venatorum campos, vulgo Wildbahn, refertur. Præterea isthic patriæ munimentum stetit indicio est tum apparatus hellicus Friderici Arnsbergensis obsidionem molientis, in vita numer. 20, tum situs excelsior antiquitus munimentis eligi solitus; ejus generis in Monasteriensi ditione raris montibus, iisque parum editis insessæ, alterum tertiumve reperio; Strombergam, olim Burgravatum Imperii, et Horstmariam, quæ potens dynastia fuit. Quartum illis montana castrum accenseri

Cappenbergia
in diocesi Mo-
nasteriensi,
loco amœno.

not. 22.

et munito,

accenseri potest Huneburgum, de quo § 6. Sub Magno Carolo Egbertus Saxonie cis Visurgim Comes habitavit in eadem præterlabentis Lupiæ ora, seu, ut Uffingus in vita ejus conjugis S. Idæ 4 Sept. apud Surium, in provincia Dreni; quod nomen (etiam Francorum Annalibus usurpatum) adhuc obtinet tractus ille Monasteriensis Ecclesiæ, ad dexteram Lupiæ ripam a Cappenberga in finibus ejus sita, oppidum Lupiam usque, olim Bructerorum sedes. Hertveldiæ, vico Lupiæ imminente, basilica ab eodem Egberto Comite Westphaliæ constructa fuit, vicinisque ejus prædiis dotata, inque ea ipsi et uxori, isthic considere solita, monumentum sepulchrale locatum. Hovestadt adiacens Egberti curia fuisse creditur; et Eckelburg vicus cum arce, quasi Egberti Burgus. Neque Susatum amplius dimidia hora abest, jam ab Dagoberti Regis et S. Cuniberti ævo celebre.

19 Supporem Cappenbergæ antiquitatem prodit brevioris vitæ prologus : Temporibus B. Ludgeri primi Episcopi Monasteriensis et Caroli Magni Regis inhabitabatur semper mons Cappenberg. Nec abhorret jam tum fuisse recensitum inter Firmitates, seu loca provinciarum firmiora, quæ uti et civitates, præter domicilia ruri reliqua (recensentur non pauca in Actis SS. Ewaldorum, Swiberti, Ludgeri, ac veterum donationum litteris) provinciales Carolo ad Bochollium victori cessere, in quibus saltem ipsa Cappenberga est numeranda. Cujus etiam tum ureis antiquis possessores ab ejusdem Carolo sororis filii ortum traxisse tradit vita longior c. 13. Quin id temporis montem istum saltumque a propriis Westphalorum Regulis, ac Wilekindi Carolive Præfectis, habitatum; et assælis frequentatum cum adhærente banno regio, seu venatorum campo, præter raram situm, solique ultra flumen fertilissimi præstantiam, persuadet Francorum Dagoberti, Martelli, Pipini, Carolomanni, hæc in Frisian Saxoniamque prioribus annis sæpius iterata belli ac pacis expeditio. Neque infrequens Carolo Magno istac, Rheno ad Lupiam trajecto, transitus, qui variis locis apud du Chesne tom. 1, Histor. Francicæ astruitur. Annales ex MS. Tili : Anno DCCLXXX fuit Synodus ad Duriam; et inde per actus, (sicut est, vias, ut Festus verbo actus, Varr. l. 4 de Ling. Lat. Actus iter in agris, quod agendo teritur, ut vir qui vehabant) partibus Saxonie ad Lippellam; et Saxones voluerunt resistere, in loco qui dicitur Bothslot, et non potuerunt, sed fugientes reliquerunt omnes civitates eorum, et Franci aperta via introeuntes in Westphalos, conquisierunt omnes. Alii Annales ex MS. Luisellii : An. 779 iter per actus est partibus Saxonie ad Lippellam. Transiit Rhenus fluvius, et Saxones voluerunt resistere in loco qui dicitur Bothhot, auxiliante Domino non prævaluerunt, sed ab inde fugientes reliquerunt omnes firmitates eorum, et Franci aperta est via, et introeuntes in Westphalos conquisierunt eos omnes. Iterum Annales ex MS. Tili : An. 785 Dominus Rex transiit ad Lippellam et ingressus est Saxoniam, et misit filium suum contra Westphalos. Eginhartus in Annal. de eadem expeditione ait : An. 784, cum exercitu in loco, qui Lippeheim vocatur, Rhenum trajecit. Hic et tibi, ut posterioris loci varia est lectio Buoholz, Bouholtz, Bolhoz, Botolz, Bozols, Boucholt; ita quoque prioris, Lippia, Lippem, Lippiam, Lippellam, Lippellam, Lipihaam, id est notiore dialecto, ut Eginhartus Lippeheim. Utrumque designat Wernerus de laud. Westph. l. 2, c. 5. Anno 779 exercitu traducto in loco qui dicitur Lippekaunt prope Wesaliam, ex adverso Saxones prope Bochollium castra posuerunt, volentes impedire Regen. Nimirum ut Roerort, Angerort, Iseloort, Rore, Angeræ, Isalæ fluviorum, ora et extremum; ita Lupia Rheno se committentis ipsa crepulo et adiacens utrimque ripa, Lupiæ angulus vel extremitas, seu Lippekaunt vernacule dicitur, ut alibi Mosæ tractus die Maeskaunt. Comes Nuenarius Comment. de Gallia Belg. inquit : Wesalia ad moenia Lupia Rheno conjungitur. Hanc Carolo Magni temporibus

Luppia mundam vocatam comperi, quemadmodum Angræmunda, et Ruræmunda quoque dicuntur, nam ostium hoc modo Germani soliti sunt appellare, velut fluminis effluentis os, fauces, labrum. Præter ista Carolus, Rheno apud Lupiæ fines et fauces transmissus, nunc ad ejusdem et Paderæ fontes, per interjectum Cappenbergæ agrum pace belloque progreditur; nunc Tremoniæ sedem regis domus vel annonæ collocat, ut to. 4, Theatri Urbium dicitur; nunc Sigeburgum vicinum expugnat, recuperat; nunc Hecsburgi hibernat cum uxore ac filiis, etc.

20 Quod si eo jam ævo Cappenbergæ stetit, sit verisimile prius seculis aliquot, ante illa Frisiorum Saxonumque contra Francos diuturna bella, initio castellum fuisse veterumve Bnygum, aut turrim, et stationem insignem prisorum Bructerorum, qui populi regionem Lupia Amisiaque fluvii præcinctam obtinerunt, ut clarum est ex Tacito Annal. 1, Cluverio in Germania; quibus eadem regione post Chamavi et Angriarii successere, Trajani Imp. ævo. Quod testatur et lætatur Tacitus de Germanorum moribus : Juxta Tencteros Bructeri olim occurrebant : nunc Chamavos et Angriarios inniguisse (in eorum sedes) narratur (primo anno principatus Trajani vi. Christi 97, quo anno de Germania istum librum conscripsit) Tacitus pulsus Bructeris ac penitus excisis vicinarum consensu nationum, seu superbiæ odio, seu prædæ dulcedine, seu favore quodam erga nos Deorum. Nam ne spectaculo quidem prælii invidere. Super LX millia non armis telisque Romanis, sed, quod magnificentius est, oblectationi oculisque ceciderunt. Prælii locus incertus, vicinus tamen alicui præsidio Romanorum, ut spectari potuerit. Qui tantæ cladis superfuere de Bructeris, Rheni ripam Agrippinæ appositam insedere ut Cluverius demonstrat Germ. l. 3, c. 13, ex Nuzarii Pnægg. et Gregorius Turonensis l. 2, c. 9, de Arboqste Theodosii Imperatoris Duce, inquit : Collecto ergo exercitu, transgressus Rhenum, (Agrippinæ Colonia, ut præmiserat) Bructeros ripæ proximis; pagum etiam quem Chamavi incolunt depopulatus est. Hinc conficitur, nec abs re, hisce Bructeris quo confinis Chamavi, eos ab illo veteri Bructerorum eccidio, Lupiam quoque transgressos, aliquam regionis partem, sive pagum inesse; a quibus hodierni oppidi Camene, seu Caemen, milliari a Lupia distant, velut altera ripa aequali spatio semoti montis aut burgi Chamavorum, Chamenburg et Chamenberg, nomen profluerit. Primum integra voce permansit hæcenus; alterum cum ætate unius litteræ mutationem per varium linguæ sermonisque stecum subiit, ut Campenberch, et Capenburgum nonnullis, ut infra § 9, Capenberg, et Capenbergæ usitatus appelletur. Neque litterula unica extrita et usu variata magis obstare potest, quam plures et litteræ et syllabæ alibi recisæ obstruere censeantur, quo minus veterem primamque significationem retineant, ut Aliso, Elsen; Susatum, So est; Monasterium, Munster; et alia sexcenta. Porro quali gradatione a Sigu et Sigumbris (ut eruditi consentiunt, Junius in Batavin, Cluverius in Germ. l. 3, c. 8, 9) derivata sunt, Sigen, et Sigena Comitatus Nassovii oppidum, Sigeburgum, seu Sicamburgum, ut vocat Korrins in oblonga Rheni Tab. ad Rore et Lencæ confluvium; Sigeherga illustris ad amnem Sigam Abbatia; simili prorsus a Chamavis Caemen, Camenburg, Camenberg, seu Capenburgum, Capenbergæ sunt propagata. Itaque si prius Bructerorum nullas illic burgus aut statio, certe Chamavorum fuit posterius, omnino opportuna ad fluvium, ditionem eorum lambentem aut interlabentem; in silva omnem fere provinciam obtinente; in monte totius regionis fere unico excelsoque et medio, ipsam Cameniam, et ulteriora montium Sicombriæ, seu Westphaliæ et Surlandicæ; pagum Tortmannorum, sive Tremoniam, ut to. 4 Theatri Urb. ceteraque camporum et silvarum longissimo et latissimo ductu sub oculos subjiciente. Quem vita longior c. 1, indicat istis verbis, loco spectabili; et vita brevior initio: Capenberch a situs sui qualitate, raons speculationis interpretatur

in provincia
Dreni,

not. 23.

Carolo Magno
et Francorum
negibus frequenter.

Nomen a veteribus Chamavis ductum videtur.

AUCTORE
JO. GAMANS.

interpretatur: quasi ex Gapen, et Kapen, quod accolis, etiam priscis, fuit spectare, et speculari, sive otiosorum more. Placuit vero isto ad etymologiam, in vetustis plerumque incertam, utrique scriptori alludere.

§ VI. Familia.

Probati viri genus est virtus: tamen illa ut veniens e corpore pulchro, ita et claro stemmate gratior est. Hoc decus Godefrido vitæ scriptor cap. 13, tribuit: Antiqui possessores Cappenbergensis castri, de Magni Caroli et Widekindi Regis progenie per Imezam, quæ Xanctis quiescit, (quia, ut aiunt, sororis suæ filiam Carolus, tamquam pacis obsidem, Widekindi filio dedit uxorem, et a cujus posteris curtem Wisle obtinemus) descendisse traduntur. Scio illustrium cubobula frequenter veterum Imperatorum, Regum, ac in primis in Saxonici Genealogiis Carolinorum et Witikindeorum insignibus præteri, ut iis nucentes familie fabulis, ceu fasciis, involutæ, grandiores primo ortu appareant. Tamen eo argumento, velut comparato ad vetustam nobilitatem subruendam tela, passim magnificis natalibus pro libitu illudere, cum præter incertum præsumptis metum, ratio illos nulla confutat, hominis est, ut levissimè dicam, rerum probabilitum momenta haud serio expendentis. Quare Imeza Caroli Magni ex sorore neptis, etsi hæcens jurum ex scriptoribus nota, haud tamen ideo temere explodenda; cum ejus familia jam ab annis 500, proprio nomine, maritiquè certo sepultura loco, certis posteriorum fundis, ex longa temporum et majorum attestazione cognitis, confirmetur.

22 Pari argumentatione Brawerus utitur Annal. Trevirens. lib. 8, au. 809, non in Ada modo asserenda, sed et Officia. Adam e tenebris jam ante Lazius Bruschiusque eduxerunt, prolato etiam sepulchri epigraphe, ADA ANCELLA CUNISTI, SONO CAROLI MAGNI: clarius vero tum idem Brawerus in Annalibus, tum in Maximiani cubobuli defensione eam Zillesius vindicavit. Officium, sive Elliciam ex MSS. Rutilianum codicibus Brawerus eruit, quam monasterii olim Benedictinorum post Carthusianum, Treviros inter et Theodonis villam, fundamenta ad fastigium produxisse, ac in oratorio S. Stephani sepultam; ædemque a Leone Papa B. Xysto Papæ consecratam constans est et temporum serie propagata tradito. Parro Fauchetus in Antiquit. et Magistrat. Franciæ; et gemini Sammarthani in historia Genealogia Franciæ to. 1, l. 3, c. 3, recensent Caroli Magni sorores tres ex matre Bertha, Rothaidem, Adelheidem, tenella ætate extinctas, Metique sepultas; Gisellam (aliis Itisbergam) Abbatissam, sanctæ conversationis feminam, quam a morte matris velut alteram matrem coluit idem frater Carolus, ut ad illius vitam 21 Maii dicetur, et tradit idem Bruschius in monasterio Cumpilota; ubi plures adjungit ejusdem Berthæ ex Pipino filios, Adam ancillam Christi, Bertham Rolandi strenui Ducis matrem, Symphorianam Amberti Ducis conjugem, illustri prole secundam. Has omnes asserit Lazius de migrat. Gent. l. 3, in catalogo Carolingorum, (præter Adelheidem, cujus non meminuit) Regis Pipini, qui Magno Carolo parvus fuit, esse filios ex altera uxore Leutburgi, quam, non quidem horum parentem, legitimam tamen Pipini uxorem agnoscit Bruschius, et Leutburgium, vel Talatinam vocat, feminam Saxonicam. Ast ambo hallucinantur, cum prima et unica fuerit uxor Pipini Bertha, marito an. 768, 24 Septemb. defuncto, ad mensam Juliam an. 783, saperstes. Fauchetus et Sammarthani filias illas ex concubino susceptas volunt, si tamen vere Pipini filie fuerunt. At fuisse, diuis saltem illas a Brawero in lucem assertas, haudquaquam ambigo. Pro Symphorianam item, et Bertham, stant sui singulis liberi posterique, non improbabili a Genealogis etiam præstantibus. Ambæ vero illæ in nuptiæ, cum primistribus ex Bertha, Mosellam, inter Metum ac Treviros, sive domicilis, mortuæ sepulchris illustrant, atque ad ejus Rhenique marginem certos a parente Carolo fundos possederunt, Ecclesiis diversis postmulum consignatas. Horum quoque neptis

ex Ludovico Pio, B. Ritzæ, item scriptoribus incognita, ad Confluentiam domos ac fundos extitisse testantur Ecclesiæ S. Castoris monumento, ubi sepulta miraculis et cultu piorum claret. Præinde has omnes eo tantum argumento, quod ab Historicis, solas fere filias recensentibus, omittantur, natalium sedibus, fundis, tumulis, codicillis exturbare, iniquum est, ne dicam sacrilegum. Et cum filia Regum Francorum, vel suo vel parentum genio ductaque, ad Rheni et Mosellæ Ripuariam præcipue degerint, minus videri mirum debet Imezam nuptui traditam ultra Rhenum, juxtaque eum Xanctis esse sepultam.

23 Ceterum eadem Imeza nam jam dicturum aliqua Caroli sororum, an alia consanguinea vel etiam affinitantum, quæ sororio nomine sæpius honorantur, orta sit, non liquet. Referunt Sammarthani genealogiæ Hugonis Capeti scriptorem (Pontum, ut arbitror, Thiardum, scriptis clarum, Cabilonensem Episcopum) tradere, Bertam Carolomanni Sæssonum et Germaniæ Regis filiam, a patre Carolo Magno, Regi aut Duci Saxonum Widekindo post initam concordiam, fideique Christi susceptam, in conjugium datam. Id tamen a me alibi necdum observatum; nec ullus filia Carolomanni, sed tantum filiorum, ut historici solent, meminit: eosque una eum Bertha matre, Verona capta, in Franciam deductos adhuc adolescentulos ait Paulus Æmilius in Carolo Magno. Nec nullo grandiores obfuisse, videtur probare reliquæ ætatis in historicis silentium. Nihil alioquin obstat Berthæ et Imezæ nominum diversitas, cum ea in Genealogicis vix æstinetur, si verum sit consensus; quæ aliqua appareat, eo quod vetus sit et frequens uxorem fratris ab altero fratre uxorem dici.

24 Sive ergo Bertha fuerit Caroli fratris, sive Imezæ sororis filia; cum ipse magno et seniori, post sancto, Widekindo, pacis tantum obsidem; sed uxorem ejus filio, ut ætate juvenili supparem, dedit. Ast utri filiorum? an Wigberto natu majori ac heredi in Westphalia? an Widekindo juniore, domina ditionis Salum inter et Albi, ut volunt Genealogi, Lazius, Grantzius, Ennius, Bertius in Germ. l. 2, cap. 11? De primo sædet Cappenbergæ, Westphaliæ pars, et ab illius patrimonio ampliore post decisa. Verum utriusque suo conjux apud rodem: Wigberto filia Rabbodi Regis Frisionum Siniella, vel Smiella, Widekindo Nilada, vel Inkada, siveque ex illis liberi. Forte bello Saxonico, cujus dux fere et auctor Widekindus, dubio procul ætate jam maturus ac præstans robore, post annos plures composito, alterutrius filii uxor obierat, ut secundam duceret Imezam. Ut sit, illud conjugium confirmat, quod circa idem tempus, eodem Lupiæ tractu, vir potens et illustris Egbertus Comes Carolo Magno gratissimus, eoque furente et agente, ex ipsa Gallia Comitibus summo loco nati filiam regali inlolo uxorem S. Idem uceperit, et cum ea Westphaliæ ab eodem Carolo præfectus ut Lupiam cõsederit, ut 4 Septembris dicemus. Quidni et Carolus neptem suam potentissimo Aagaricæ ac Westphaliæ Duci nuptam dederit? præsertim cum Ducem istorum ac popularium animis in pacem Christianam, cujus dux fere et auctor fuerit opportunus partibusque federatis juvenidius?

25 Hinc primi Cappenbergæ possessores nati; et non una tantum sobole serieque: cum infra Otto Episcopus Monasteriensis, Comes de Bentheim, dicat se de Cappenbergensium Comitum consanguinitatis linea descendere, eosque consanguineos nostros appellat. Vitæ quoque Scriptor ait: Quorum hodieque in multis excellens claret magnanimitas. Unum hinc Hermannum Comitem, una cum devotissima ejus conjuge Gerberge de Huneburg, Dei cultorea præcipuum necessario inducimus. Unus hic ex multis, probus in pœnis, miraculis clarus in vitiis Hermannus, avus B. Godefridi, de quo in vita cap. 1.

26 Aria paterna fuit Gerbergis de Huneburg. Litteræ Ludovici Pii apud Crusium in Annal. Suevicis p. 2, l. 1, cap. 12, et in Vindiciis Eccles. Wirtenbergiæ,

Imeza Caroli Magni sororis filia.

Imeza harum alicujus, aut fratris filia;

Plures Caroli sorores.

nupta Widekindi Magni filio.

ad pacem firmendam.

Hermannus avus B. Godefridi.

Gerbergis avia, au Suceva.

bergia, testantur arcem Huneburgum, altero ab Hala Suevorum milliari, ejusdem Imperatoris jussu destructam, in fabricam ecclesie cenobii Murrhartensis ab ipso fundati cessisse, interque ceteras res donatos xxx ministros, et post : Nomina autem ministrorum ex arce Huneburgo, deinde : Necnon alios strenuos Equites ejus arcis Diethanum, Waldmarum, Tilum, et Widedindum. Ex istis ministerialibus vel Equitibus, nobilitatis gradu præstantioribus, an ex Comitibus de Honburg et Hohenburg in eisdem Vindiciis et Metropoli Hundii, et alibi celebratis, Gerbergis orta sit, incertum. Secundum probabiliter videri potest, ex confirmatione fundationis monasterii Alpirsbaccensis ord. S. Benedicti facta per Henricum V, Argentor. an. 1123, ubi inter complures Comites medius adducitur Folmarus Comes de Huneburg, qui Gerberge nostra aetate aliquanto posterior, B. Godefridi æqualis fuit. Reliqui certe, qui in eodem diplomate testes adhibentur, Alsatiæ vicinoræque ditionum Comites Ducisque : ut conjici queat, et Folmarum, et Gerbergim cæ eodem tractu oriundos fuisse.

27 At propius ex ipsa Westphalia Hermannus adduci conjure Huneburgica potuit. Nam (ut suis nos litteris docuit sapiens laudatus BERNARDUS A MALLINCKROTT. V. Cl.) haud procul Horstmaria, in eodem montium sen collium tractu, quo arx illa Monasteriensis Episcopi sita est, in parochia Laer celebri a primitiis fidei Christianæ (ibi per SS. Ewaldos cum miraculo plantata, teste Weynero Rolewinch ejusdem loci civis de Westphaliæ laudibus l. 2, c. 1, et l. 3, c. 8, aliisque) visuntur etiamnum expressissima vestigia destructi castris Huneburg, pro istius sæculi more triplici gyrato murorum ambitu quondam muniti; quod ex parte dominum agnoscit sororium meum Gasparem Valken, dominum in Rokel et Laer; isque locus hodie et multis retro annis est fagus obsitus. Nec dubito illic antiquitus familiam de Huneburg sedes habuisse, et cognomen traxisse. Vulgus nostrum opinatur ab Hunnis aliquando isthæ consistentibus appellationem mansisse : (idem et in Huneburgo Sæviæ refert Crusius.) Comites an Barones fuerint, et quæ occasio destructionis, dicere non habeo. Nec fuit præcis temporibus tam accurata distinctio, quin sæpe iidem hoc loco Comites, alio Domini vel dynastæ appellationem. Quia tamen in diocesi tota Monasteriensi, præter Cappenbergenses Comites et Strombergæ Burgravios, nullos alios reperio; (forte tamen erunt Benthemii, pro usu ejus temporis ex parte inter Comites referendi : inferior enim Comitatus Ultrajectino Episcopo in spiritualibus fuit subditus) et Veeltenses, Ahusenses, Horstmarenses, Lonenses, Ottenstainenses, Gemenses, non nisi titulum Domini usurparant; putarim etiam ad eandem classem Huneburgicos pertinere.

28 Hermannus porro ac Gerbergi tres nati filii : priores duo intercepti insidiis ac trucidati sunt, ut c. 13. Eorum alter Otto fuerit, parens Gerbergis Abbatissæ sanctissimæ, de qua cap. 2. At Godefridus horum frater, deinde uxorem duxit Beatricem de Suevia, quæ Beatum nostram ei peperit. Mater vero Beatricis, avia Godefridi, Comitissa de Hohenloe juxta Sæviæ, soror fuit aviæ Friderici II, Sæviæ Ducis. Vide infra cap. 13, num. 61. Beato denique ipsi Godefrido nupta nobilissimæ domus Arnsbergensis filia. Adeo ut mirum non sit cum fratre tum Henrico Cæsari, tum Friderico Sæviæ Duci, utriusque regis Francorum et Suevorum stirpe oriundo, aliisque antiquitate ac dignitate præstantissimis familiis, per matrem, uxoremque agnatum censeri; et ab Eglerto Episcopo infra virum nobilissimum ex terra nostra, seu Westphalia, vocari.

29 Genealogiam vero, etsi imperfectam, locupletius tamen exhibet antiquum Cappenbergæ MS. Carolus Magnus sororis suæ filiam, Imezam nomine, Widedind Regis filio, uti pacis obsidem, in matrimonium dedisse scribitur : ex his (post plures generationes) nascitur Hermannus primus, Comes in Cappenberg,

Fundatorum avus, qui duxit Gerbergem ex nobilissima familia Huneburg, sive Humberg, ex qua dictus Comes Hermannus suscepit tres filios, quorum natu minimus Godefridus dictus, Godefridi Fundatoris pater; duo majores, quorum nomina non constant, ab Eckerico occisi sunt in silva Grevenlo. De quibus superstes Godefridus uxorem duxit ex Suevia, nomine Beatricem, ex qua genuit Godefridum et Ottonem filios, item filias duas, Beatricem et Gerbergem; illa hic in cenobio Virginitum sacro velamine suscepto vixit et mortua fuit : hæc clam abducta nupsit nobili cuidam Wernero de Erperode. Porro defuncto Godefrido B. Godefridi patre, vidua nupsit Henrico Comiti de Rietbeck, fratri Comitis Friderici in Arnsberg. Ex hac Comes Henricus suscepit unicam filiam, nomine Eleicam, quæ postea matrimonio juncta Engelmaro Comiti de Oldenburg, peperit Henricum, Christianum, et Ottonem fratres, et Eleicam matrem Simonis comitis in Teckeburg. Godefridus autem monasterii Cappenbergensis fundator duxit filiam Friderici Comitis in Arnsberg, nomine Juttam, ex qua nullam prolem suscepit. Otto autem in exilatu ordinem ingressus fuit.

§ VII. Aetas.

Hanc vita explanate docet cap. 11. Idibus Januarii migravit ad Christum anno Dominicæ incarnationis MCCCXVI, ætatis autem ferme suæ xxx. Construit minor vito, atque Anselmus Gemblac. in auctario ad Sigebertum. Verum annus ille accipiendus est veteri Gallicæ Ecclesie ritu annum a Paschate orientis; qui calculus Monasterii et Cappenbergæ ad an. 1310, vixit, quo demum abrogatus in Synodo Coloniensi sub Henrico Archiepiscopo, ut in S. Engelberti vita tradit Gelenus. Non ergo juxta modernam Romanamque aram, anno 1126, ut Baronius tom. 12, Madsurdus Histor. Eccles. Belgicæ to. 2, Vander Sterre in vita S. Norberti Belgicæ scripta lib. 3, cap. 1, sed anno 1127, diem suum obiit B. Godefridus.

31 Cum enim ante mortem Cappenbergæ cum fratre præmonstratum sit missus, ut dicitur cap. 10, num. 48, ac post annum revocatus ad Norbertum jam Archiepiscopum, num. 49, inchoato an. 1126, 13 Jan. obiisse non potuit; quod anni istius ætate primam electus sit in Archiepiscopum Norbertus, ut paullo post vitæ contextus docebit, et ipsa narratio mortis, quæ illi obvenit an. 1134, feria 4 Pentecostes, viii Idus Junii, seu, ut inscriptio sepiuchralis habet, anno eodem 6 Junii : et consentiant Anselmus Gemblacensis, Urspergens. Prithem. in Chronico Hirsang. Baronius to. 12. Ex quo necessum est, ut Norberto electo, sub autumnii finem, ante natalem Domini adfuerit; utque inde Patris accepta benedictione, Imstudium declinans, ibidem anni sequentis 1127, die 13, decesserit. Quia si a tempore obitus S. Norberti anni præcedentes usque ad annum 1126, relegantur, octo plures anni minus uno mense conficiuntur, quibus præfuit Archiepiscopus; eorumque primus erit annus idem 1126, quo, ut ex vita relata mortis dies sexta Junii indicat, eodem mense, aut sequente incante octo annos vixit electus, ac xv Kalend. Augusti, seu 18 Julii, ut Biblioth. Præmonstr. tradit lib. 2, c. 32, die Dominica, deductus est in Cathedralam Archiepiscopalem. Quæ in vita cap. 41, satis probantur ferrenti studio Canonicorum Magdeburgensis Capituli, Spiræ in comitiis coram Rege Lothario ac principibus de tribus sibi propolis S. Norbertum in vestigio eligentium. Non potuit, inquit scriptor, se homo debilis defendere, non licuit ei cogitare, nec cogitando quicquam de se ordinare : sed quam cito raptus est, a Rege fuit laudatus, et ab omnibus astantibus approbatus, ab ipso etiam Romanæ Ecclesie Legato confirmatus. Deducitur homo omnis grave aggravatum secum portans, deducitur ad locum quem non noverat : trahitur, inquam, etc. Itaque eligentium ferentem, mox abducentium, ardor excepit. *Ista evolventi*

AUCTORE
JO. GAMANS.

frater, sorores
germanæ,

uterina.

Mortuus B.
Godefridus
an. 1127,
13 Jan.

cum prius
visisset
S. Norbertum
Archiepiscopum.

electum an.
1126.

on potius
Westphalia.

Pater, pater,

mater,

uxor.

AUCTORE
J. CAMANS.

patet, *perperam in Biblioth. Præmonst. S. Norberto Archiepiscopo tribui annos octo minus uno mense, ac una statui annum mortis 1134, 6 Junii, et ingressu in Archiepiscopatum an. 1127. Inter enim utrumque terminum medii sunt tantum anni septem uno mense minus, cum octoni esse deberent uno mense minus, vel ultimus saltem annorum imperfectus, ut vult Baron. to. 12.*

non 1125.

32 Neque illis octo annis adjici debent menses aliquot, ut vult auctor vitæ Belgicæ S. Norberti lib. 3, c. 1, quod in Candida militiâ se fusius ait probaturum. In vita enim et MS. et impressa ubique octonis tantum annis ipsius Archiepiscopatus defuitur, nulla mensium accessione qui ad septenos antuducos excurreret facile, si Norberti mors octavo anno Episcopatus finito, vel mox finienda, in sextum Junii incidit manifesto vitæ testimonio: adeo ut etiam novem annos uno mense minus, neque octo tantum Archiepiscopus dici debuerit vixisse. Dein ratio petita ex vita B. Godefridi morientis anno 1126, 13 Jan. et ante mortem accedentis Norbertum jam archiepiscopum, infirma est; quod ille annus, xvi istius Ecclesiæ computi, eodem modo explicari debeat, et ita explicatis distincto ordine initia Archiepiscopatus, finemque reddat. Denique an. 1125, quo electum refert citata vita, et Historia Eccles. Mudzardi to. 2, et *Elogia S. Norberti Icone 25*, cujusque causâ illos aliquot posteriores illius anni menses adficere oportet, Norbertus in Westphalia Capenbergæ, et ad Rhenan et alibi versatus est. Inde Præmonstratum veniens, Ratisbonam Romanque eodem anno abiit, eoque exeunte reversus, dein Spiram proficiscitur anno 1126, et archiepiscopus eligitur. Adstipulantur ex conobio Steingadensi ord. Præm. in Bavarâ Tabular gestorum S. Norberti compendiarie apud Serratum Lairveltz in Optica regular. Speculo CXI. Anno dehinc 1126, in Archiepiscopatum Parthenopolitanæ, alias Magdeburgensis, Ecclesiæ electus est Spiræ. Item Dodechini Mariani Chronicon ad ann. 1200, continuans: Anno 1126 Arnoldus Spirensis Episcopus obiit, pro quo Sigefridus constituitur, Norbertus vir religiosus Ecclesiæ apud Wormatiam præficitur. Ubi electionis locum variat, urbemque cujus Ecclesiæ præfatus, reticet: sed hanc Magdeburgum, illum Spiram fuisse, ex ceterorum consensu liquet. Neque isto tempore Wormatiæ vel Cathedra vocabatur, teste Bruschio to. 1, de Germ. Episc. et Eisingreino in Episc. Spirens. vel aliquis erat, aut alias fuit Norbertus. Pater ex catalogo Episcoporum Wormatiensium apud Bruschium, Democharem, Cl. Robertum, Mersæum, Bertium, Eisingreino. At si apud Dodechinum postrema prioribus, juxta rei gestæ seriem, præponantur, istud etiam clarius elucet. Arnoldus Magdeburgensis Episcopus occiditur. Norbertus vir religiosus Ecclesiæ, apud Wormatiam, præficitur. *Ista confirmat Trithemius in Hirsang. an. 1127. Mortuo Archiepiscopo præfato Ruitgero, et Arnoldo qui Episcopatum invaserat a civibus interfecto; clerici ad Imperatorem nuntios mittentes, Episcopum sibi dari petunt. Casu Norbertus isthic adfuit. Crantzium in Metrop. l. 6, c. 12, Magdeburgensis Ecclesiæ ad initium regni Lotharii tumultuabatur super Episcopis; tres enim de ejus Pontificatu contenderunt. Horum itaque unus Arnoldus, et ideo a Dodechino dictus Episcopus, etsi catalogus Magdeburgensis eum non recensent apud Crantzium et alios, Præfuit nihilominus Ecclesiæ Mersæburgensi, ut testatur Albertus Stadensis, et una in anno electionis S. Norberti consentit. Anno mxxvi Arnoldus Mersæburgensis Episcopus occiditur. Rotchero successit Norbertus in Sedem Magdeburgensem. Et Compilatio Historica to. 1, Pistorii Scriptorum Germaniæ: An. Domini 1126, Norbertus Archiepiscopus in Magdeborch claruit.*

An. 1127, aut
1128

33 Atque hinc refelluntur ceteri, qui incuntem Archiepiscopatum ejus referunt vel ad an. millesimum centesimum vigesimum septimum, ut Robertus Sigeberti continuator, Baronius tom. 12, vel au. 1128, ut Trithemius

in Hirsang. Miræus in Præmonst. Chronico. Post hæc tandem Godefridus Præmonstrato evocatus, ad Archiepiscopum Norbertum an. 1126, accedit in autumnum; et cum benedictione dimissus, Ilmstadii decessit an. 1127, 13 Januar. ut etiam in Chronico Belgico Miræus annotat: Godefridus Capenbergensis in Westphalia olim Comes etc. in Domino obdormit.

34 *Et nunc fatali anno stabilito, in promptu est natalis designatio. Si enim anno 1127, 13 Janu. annos ferme 30 natus moritur, ergo an. Christi 1097, nascitur moriturus.*

Nativitas B.
Godefridi
anno 1097.

§ VIII. Conversio.

Exemplo prius quam sermonibus Norberti (et vero illud efficacius est) provocatus ad studium eximie pietatis est Godefridus. Nam ante inter eos notitia intercesserit, sive ex convictu in Aula Cæsaris, sive quod non longe a Sanctis Clivæ oppido (ubi Præpositus fuerat Norbertus, et ipse illustri in eodem tractu familia ortus) aberat Capenbergæ, et habebat Godefridus ad Wesaliam Sanctos prope amplas possessiones; non habeo promuntiare. Unum constat ex Norberti vita, fama creberime ac celeberrime ob insignia tanti hominis percurrente, compunctum esse paupertatis spiritu Comitum quemdam Westphaliæ præpotentissimum, Godefridum nomine, qui accessit ad eum eo quod de eo multa audisset. Audierat vero tum fortassis admirandam ejus conversionem, tum quæ gesserat Colonia, cum isthuc anno 1121, Septembri mense profectus, ut reliquias novo quod meditabatur Præmonstrati templo obtineret, ut in historia Inventionis S. Gereonis, apud Surium 24 Novemb. commemorat, qui adfuit, Rudolphus Abbas. Ibi, ut in ipsiusmet vita Norberti cap. 22, dicitur, libentius in sermone et confessione audiebat, quod ipsum prius juvenem noverant, et modo mirabiliter immutatum videbant: et quia populorum consuetudo novitatis imitatrix esse solet, multi ad verbum et exhortationem ipsius tam laici quam Clerici concurrentes, imitatores paupertatis Christi effecti, ipsam secuti sunt. Triginta secum Præmonstratum duait. An eum tunc convenerit Godefridus non statuo. *Facta in ejus animo tum semina videntur, qua deinceps in uberrimos fructus adoleverunt. Et cepit vel inde fortassis conjugis fratrisque, haud perinde subito expugnari faciles, paulatim animos sollicitare.*

Conversio ce-
pta an. 1121.

36 *Serio tandem absoluteque anno 1122, Deo se, illosque ac bona mancipavit; quo, ut brevioris vitæ prologus habet, castrum Capenberg fit domus religionis. Qui tum adesse poterit Norbertus, perspicit qui vitum illius legerit. Colonia Præmonstratum reversus an. 1121, ipsa die natalis Domini regulam S. Augustini cum suis professus est, ut cap. 23 refertur. Dein Christi crucifici apparitione templi ædificandi loco designato cap. 26, fundamentum effossum per Episcopum Laudunensem consecratum cap. 27. Tum exivit denique ad prædicandum, exivit iterum seminare semen non suum, sed Dominicum; relictis qui præessent cepto operi, relictis qui præessent reliquis omnibus, cap. 28, ac visitata ex itinere, ut reor, Floressia, monasterio inchoato 25 Januarii, ejusdem anni 1121, sive, ut nunc inimus calculum, 1122, ad Mosæ Rhenique tractum iterum perrexit: putet ex cap. 2, vitæ Godefridi nu. 9, ubi hæc habentur: Apparuit in Westphalia sub ipso fere tempore exinimum quoddam jubar Ecclesiæ, memorabilis ille Dei præco Norbertus. Ejus crebris adhortationibus cessit Otto Godefridi frater. Uxori quoque, ne divino Spiritui ultra repugnaret, ipse tandem persuasit Godefridus: qui 31 Maii, anno ætatis suæ 26, Christi 1122, Capenbergam Deo in Præmonstratensis familiæ domicilium obtulit. Adstipulantur Mersæus in catalogo, et Miræus in Chronico Præmonstratensi et Belgico, certaque traditio Ecclesiæ Capenbergensis, atque antiqui numerales versus, quos, ut alia complura, ad laudem sui sancti fundatoris humanissimæ Canonici Capenbergenses nobis submittere:*

perfecta an.
1122, obitudo
Deo Capen-
bergæ.

neLLIgone

reLIgione nItet Digne norbertVs aVita :
CappenbergIaCI Christo sIt CopIa CastrI.

37 Auctor Bibliothecæ Præmonstratensis id anno 1123, factum scribit tum in B. Godefridi, tum in S. Norberti vita, citatque Chronicon, quod Cappenbergense, alibi Westphaliæ appellat : sed quæ ex eo depromit, sumpta sunt ex vita B. Godefridi, ab ipsa anni adjectione interpolata : Apparuit, inquit, in Westphalia circa hæc tempora, anno scilicet Domini 1123, eximium quoddam jubar Ecclesiæ, memorabilis ille Dei præco Norbertus. Hinc vero illi sic sententiæ occasio, quod cum iv Kalend. Maii, aut, ut in titulo capitis decimi octavi habet, quarto die Maii, consecrationem ecclesiæ Præmonstratensis anno 1122, contigisse existimet, non videatur Norbertus, qui interfuit, obire postea in Westphaliam potuisse, ibique Godefridum convenire, ac fratrem ejus diu reluctanter ad religiosas vitam inducere, et tandem 31 Maii iisdem omnia sua Deo offerentibus adesse : quare id in annum sequentem transiit. Ast illam ecclesiæ Præmonstratensis dedicationem mensi Maio præmature nimis adscribit. Norbertus enim Colonia reversus, ac professione in Nativitate Domini 1121, nuncupata, caput tandem templum moliri; de quo eadem Bibliotheca et ipsa Sancti vita cap. 27 : Crevit celerrime ædificium, et sub tempore novem mensium perfectum et consummatum est, et a supra dicto Episcopo Laudunensi consecratum. Cum ergo non prius quam Januario aut Februario mense captum sit, quomodo inde ad proximum Maium novem intercesserint menses? Verisimilius est, Octobri aut Novembri mense absolutum dedicatumque. Etenim et cum ipso dedicationis die, per affluentis populi impetum motum esset altare majus, et lapis dissolutus, neque proinde sacris idoneus, iterandæ consecrationi in Octavis B. Martini diem secreto cum Episcopo instituit Norbertus. Haud ergo pridem ante prior illa facta consecratio erat : neque enim templi ita celeriter extructi et consecrati usus diu exoptatus, tanto intervallo, a Maio in Novembrem, differretur.

38 In die vero Assumptionis beatissimæ Virginis Mariæ, ut scribit auctor vitæ cap. 4, n. 23, quæ summa nobis est solemnitas, hujus loci ambitus ab Antistite est consecratus; eodem ipso anno, ut Mersæus et Miræus scribunt, traduntque Capenbergenses, Antistes autem ille Theodoricus de Winzenburgh fuit, qui aliis Henricus. Is olim legitime electus, sed ab Henrico IV schismatico Cesare Burchardum intrudente exturbatus; et ab Henrico V iterum; Burchardum tandem, dum Constantinopolim ab Imperatore mittitur Legatus, in itinere extincto, vel prioris electionis auctoritate, vel nova Capituli suffragatione restitutus est, anno (ut plerique consentiunt) 1124, civium contumacia gravibus malis perdomita a Ludero Saxonæ, aliisque Principibus; arma fortassis vitam junctæ B. Godefrido, cujus virtutem bellicam et cum ipsis Monasteriensibus similitates vitæ auctor memorat. Trudunt hæc Urspergensis, Gobelinus, Crantzius, Mersæus, aliique, et nonnulli quidem satis intricate. In ea Theodoricæ restitutione, fortuito incendio Ecclesia cathedralis parsque urbis maxima conflagravit. Quare ipse, ut Crantzius scribit, reparationi structurarum, et reformationi morum plurimum necessariæ institit, perfecitque ad bonum modum, priusquam finem vivendi faceret; quem fecit anno 1127, Episcopis pluribus fatali.

id est, claustrum solum cum sacella quodam B. Virginii dicato complectitur. Ecclesia enim post ædificata est reliqua jam arce ad religiosum convertum aptata, celebraturque ejus dedicatio X Septembris. Eodem proles anno modoque Floressit in illa cœnobii Norbertus ecclesiam parvam cum dormitorio, seu ambitu claustroque dormitoriis fere substrui solito, ædificavit.

Quando habitum mutavit Godefridus.

39 Qui vero ab Antistite consecratus dicitur loci ambitus, is claustrum solum cum sacella quodam B. Virginii dicato complectitur. Ecclesia enim post ædificata est reliqua jam arce ad religiosum convertum aptata, celebraturque ejus dedicatio X Septembris. Eodem proles anno modoque Floressit in illa cœnobii Norbertus ecclesiam parvam cum dormitorio, seu ambitu claustroque dormitoriis fere substrui solito, ædificavit.

40 Godefridus paullo post cum fratre, ut in vita c. 2, n. 9, dicitur, mutato seculari habitu, tonsuram religionis cum habitu sacre professionis assumpsit. Non

tamen simul ac castrum oblatum Deo 31 Maii, vel dedicatus ambitus ac sacellum 15 Augusti. Sed ut trium cœnobiatorum, quæ voliebatur, utilitatibus expeditus consuleret, sacerique et aliorum adversariorum relunderet impetus, laica tantisper veste, obsequiis et comitatu familiarum, sed modesto, usus est; ut vita locis pluribus docet. Nam num. 31, dicitur gladio adhuc accinctus ivisse ad visitandum Varlarensis cœnobium cum famulo suo Giselberto, et cap. 8, nu. 40. Oportebat quodam tempore hunc Dei servum, adhuc ferentem gladium cum Fratrum ita poposcisset utilitas, ad Imperatoris Henrici cognati sui venire colloquium. Plura id genus occurrunt. Tandem anno, ut conjicere licet, 1124, sacrum restem induit, comamque attondit.

§ IX. Capenbergæ cœnobium, Ecclesiæ Monasteriensis filia.

Phura Godefridus cœnobia condidit. Principem inter ea locum obtinet Capenbergæ, quæ Canisio in Martyralogio Capenburghum; Florario, Rolevinkio, Roberto de Monte, Campenbergæ dicitur, sed in veteribus diplomatibus ac vita Capenbergæ et Capenbergæ: quam vocem brevioris vitæ scriptor, ut supra nu. 20, diximus, Teutonice notatione speculationis montem interpretatur, a gaepen, sive kapen, intueri, aut spectare, et berg, quod montem significat. S. Norbertus montem sanctificationis dexteræ Domini indigitavit. Multis mons hic ostentis caelitus illustratus, aureæ columnæ, civitatis nive candidioris, Angeli præconio, Spiritus sancti descensu, clari luminis exorta, aliisque; ut alteram cœnobiæ Præmonstratum quærit. Ordinis certe in primo suo ortu in Germaniam adsciscendi, stabilendi, lateque propagandi, ita auctorque Capenbergæ: S. Norberto quoque unico in delictis fuit, qui ejus peculiaris habitus Præpositus; quem titulum, quoad ipse vixit, nemo alius gessit, etsi indubie disciplinam domus quispium curabat, Cuno primum, dein forte, qui Præpositus post creatus est, M. Otto.

42 Insigne Pilckmanni extat de Capenbergæ elogium, quod in Chron. Præmonst. ad an. 1157, recitat Miræus:

In Westphalia præcipuum nostri ordinis monasterium est Capenberg etc. Ex illo tanquam primario prodierunt diversa alia, utpote Clarholtz, (in dynastia Rhedensi, prope Lipstadium, ac fundatorem agnoscit Ludolphum de Steinfurt) Præpositura Canonicorum; sicut et Capenbergæ ipsa adhuc Præpositura est, licet omnium aliarum sit mater Ecclesiarum. Item Præpositura dicta Vaerle prope Coesfeldiam in diocesi Monasteriensi. Item Præpositura virorum dicta Scheida in Comitatu Marcano. Item abbatia Wedinghausen dicta prope oppidum et arcem Arnsberg. In hac abbatia ego nunc pro reformatione commoror. Ita Pilckmannus. Wesaliensem item Ecclesiam Capenbergæ filiam asserit Bibliotheca Præmonstrat. in synopsis monasteriorum quæ ultus an. 1320, supererant. Item Servatius Lairveltz Opticæ regular. Spec. 112, ubi et aliam addit ejusdem filiam Sanctam-Vallem, cœnobium quod quidam dicunt esse diocesis Verdensis.

43 Usitatus pluribus Ecclesiis ad dignitatis eximir commendationem titulus est, ut filia dicatur Ecclesiæ Romanæ; Moguntina quidem specialis, ut auctor est Serarius lib. 1, cap. 1, rer. Mogunt. Coloniaensis fidelis, ut Mersæus; Leodiensis unica, ut Guicciardinus. Minus hoc quidem, vetustum tamen Ecclesiæ Monasteriensis et Capenbergæ, ac mutuum decus, quod hæc, etsi libera, nullique obnoxia, illius dici se filiam voluit. Id Wernerii Episcopi gratia datum: et paterno animo eam congregationem complexus ipse posterique Antistites. Fidem faciunt diplomata, quorum aliqua ex Ægidii Gelenii V. Cl. luculentæ sacrarum antiquitatum penu deprompta, hic dare visum. Primum est Wernerii, sive Warnerii, qui ab anno circiter 1131, ad finem 1151, Mimigardevordensem rexit Ecclesiam; Capenbergæ sequejultus, licet sepulture locus ignoretur. Diploma sic habet:

44 Wernerus D. G. Monasteriensis Episcopus. Quia

AUCTOR
JO. GAMANS.

NOT. 24.

Capenbergæ dignitas sanctitasque præmonstrata.

Mater fuit aliorum cœnobiatorum.

Filia Ecclesiæ Monasteriensis.

NOT. 25.

AUGUSTO.
JO. GAMANS.

*De ea re diploma
Werneri Episc.
Monasterii.*

Quia Episcopalis est officii religiosus quosque fovere, et eorum bona manutenere, vel etiam pro posse suo ampliare, quatenus illi tanto devotius, quanto liberius minusque indigenter, divinis laudibus insistere valeant; Notum facimus tam futuris quam presentibus, quod felicitis recordationis et sanctae opinionis Comes de Capenberg Godefridus et Otto, cum seculo renuntiarent, et castrum in claustrum converterent, ministeriales centum et amplius, cum praediis quibus inbeneficiati erant, cum uxoribus et parvulis omnique posteritatis spe, S. Paulo et Ecclesiae Monasteriensi contulerunt, Dominicalia tantum quaedam sua, quae suis usibus specialiter deputarunt, fratribus Christo servitibus assignantes. Postea desiderante me, et cum Prioribus nostris instante et satagente, Magister Otto Praepositus et D. Otto Fundator loci, ceterique Fratres ipsam Ecclesiam Capenbergensem, eatenus ab omni subjectione liberam, utpote de libero patrimonio fundatam, Monasteriensi Ecclesiae in filiam concesserunt. Quo tandem impetrato Majores nostri, omnesque majoris Ecclesiae Canonici, Ecclesiam Capenbergensem amore et beneficiis dignam judicaverunt. Sicque eorum consilio et unanimi consensu, Ecclesias Ahlen et Werne Ecclesiae Capenbergensi donantes, stipendiis Fratrum illorum superaddidimus, ut in iis vices nostras fideliter agant, et universum fructum earum percipiant, liberam habentes facultatem praedicandi, poenitentias injungendi, Missas celebrandi, baptizandi, infirmos visitandi, mortuos sepeliendi, et omnia quae ad eorum Pastoralem spectant exequendi. Fecimus haec pro salute animae nostrae, et pro animabus praedecessorum nostrorum Canoniceorum, vinculo anathematis innodantes seu Ecclesiasticos, seu seculares personas, quicumque modo seu repetendo, seu aliqua occasione inquietando praefatos Fratres vexare praesumpserint. Testes sunt Henricus majoris Ecclesiae Praepositus, Albertus Decanus major, Engelbertus Praepositus, Baldemarus Lisbornensis Abbas, Gadeschalens, Joannes, Anselmus Decanus in Wabrensdorff, Hartwicus Cantor, Ernestus Cellerarius, Rahado custos, D. Udo, Wilhelmus, Canonici. Laici vero Nobiles, Richardus de Ahahausin, Theodoricus de Hamone, et frater ejus Weremboldus, Cossimus, Rudolphus. Ministeriales vero, Bernhardus de Dulmania, Wolfardus villicus, Fridericus Dapifer, Gerwinus Pincerna, Rudolphus de Weinbovel, Ludolphus frater ejus, Lupertus de Ahlen, Hermannus de Dahte, Etmarus de Lumen, Boldemarus de Wischels, Hermannus de Sendenhorst, et alii quamplures. Acta sunt haec an. Dominicae Incarnationis MCCCXVIII. *Alii scribunt anno sequente, ut proinde descriptum illud mendii suspicione non vacet.*

45 Sequitur nunc ejusdem rei attestatio seu Charta Domini Ottonis Praepositi Capenbergensis, post mortem Werneri Episcopi scripta, ut innunt ista, pia memoria D. Wernero, et iterum erat vir in ejusmodi rebus valde prudens.

In nomine sanctae et individuae Trinitatis, Otto D. G. Capenbergensis Ecclesiae Praepositus. Notum facimus tam futuris quam presentibus, qualiter desiderante ac rogante ob honorem et amplificationem Episcopatus sui pia memoriae D. Werneri Monasteriensi Ecclesiae Episcopo, tam ego quam dilectus frater noster Otto praefate Ecclesiae nostrae devotus cum piissimo germano suo Comite fundator, consensu omnium Fratrum, ipsam Ecclesiam nostram, eatenus ab omni subjectionis jure liberam, utpote de libero et amplo patrimonio fundatam, praenominatae Monasteriensi Ecclesiae in filiam concessimus. Quod ea intentione, ea spe et consilio fecimus, quatenus tam temporalis Episcopus, quam omnes ejus successores, sed et omnes Monasteriensi Ecclesiae nostrae Fratres affectuosius et propensius diligenter, et quatenusque eorum studiosius manutenerent ac defensa-

rent. Unde et idem Pater noster, ne ingratus videretur, quod voluntati ac desiderio ejus assensum praebuimus, ut erat vir in ejusmodi rebus valde prudens ac providus, mox et ad ejus manum devenerunt, duas Ecclesias Ahlen et Werne Ecclesiae nostrae donavit; et insuper facultates et possessiones ejusdem Ecclesiae, ubi et quantum ei opportunum erat, pro remedio animae suae alacriter ampliavit, manutenuit, et defensavit. Nos igitur non solum de praesenti sed et de futuro solliciti, ideoque supramemoratae concessionis tenorem praesentis chartae monumento notum esse volumus; ne quis succedentium Episcoporum, vel etiam successorum nostrorum, aut ipsius rei gestae ignorantia, aut aliqua non simplici interpretatione, aliquid in hac re Ecclesiae nostrae nocentum quaerat et inferat: quin potius, praedicti viri felicem devotionem imitando, bona omnia et studiose praevideat, mala omnia viriliter ab ea repellat. Hujus igitur paginae observatoribus sit pax, et peccatorum remissio a Patre et Filio et Spiritu sancto, Amen.

46 Proximo diplomate praeter Antistitum priorum et Praemonstratensium in Westphalia id temporis Praepositorum nomina, etiam Capenbergae Borkensem Ecclesiam et praerogativam Filiae confirmat Episcopus Otto; de quo Crunt. Metrop. l. 7, c. 33. Monasteriensi Ecclesia Episcopum meruit, post Hermannum, insignem virum Bremensis Ecclesiae Praepositum, natum de Benthem Comitem, de Capenberg Comitis propinquum.

In nomine sanctae et individuae Trinitatis, Otto D. G. Monasteriensi Episcopus. Quoniam generatio advenit, Notum facimus cunctis Christi fidelibus tam posteris quam modernis, quod sanctae recordationis Comes Godefridus et Otto consanguinei nostri, cum pro salute animarum suarum seculo renuntiarent, centum et quinque ministeriales valde commendabiles, cum possessionibus quibus inbeneficiati erant, cum uxoribus et parvulis omnique posteritatis spe, S. Paulo Apostolo contulerunt, castrum Capenbergense in claustrum convertentes, et militiam secularem in militiam spiritualis exercitii commutantes. Dehinc post aliquot annorum curricula, cum coenobium Capenbergense in religione proficere videretur, desiderante ac rogante pia memoriae D. Werneri Monasteriensi Ecclesiae Episcopo, Magister Otto Capenbergensis Ecclesiae Praepositus, et D. Otto ejusdem loci fundator, consensu omnium Fratrum, ipsam Ecclesiam Capenbergensem, eatenus ab omni subjectionis jure liberam, utpote de libero et amplo patrimonio fundatam, praenominatae Ecclesiae Monasteriensi in filiam concesserunt; ea utique spe, ut tam ipse venerandus Episcopus, quam ejus successores, et omnes Monasteriensi Ecclesiae Fratres in Capenberg affectuosius semper ac propensius diligenter. Proinde jam dictus Episcopus ne videretur ingratus, quod ejus desiderio satisfactum fuerat, duas Ecclesias Ahlen et Werne, pro anima sua, pro animabus priorum suorum, omniumque majoris Ecclesiae Canoniceorum, jam dictis Fratribus contulit: quas Ecclesias iidem Fratres usque ad Praesulatus nostri tempora inconcusse et quiete possederunt, pro eo quod omnes D. Werneri successores, videlicet Fridericus, Ludovicus, Hermannus, venerabiles Episcopi, Fratribus de Capenberg favoribiles ac clementes extiterunt; memores bonorum quae supradicti Comites S. Paulo contulerunt. Quocirca praedictas Ecclesias Ahle et Werne, earumque decanias, ab antecessoribus nostris Ecclesiae Capenbergensi collatas, et tam ipsorum, quam etiam Romanorum Pontificum auctoritate confirmatas, sed et Ecclesiam Bork a praedecessore nostro Hermanno Fratribus ejusdem collatam: Nos quoque auctoritate nostri firmamus officii, paginam hanc sigillo nostro munitis; omnemque hominem, qui his contravenire et haec temere tentaverit cassare, excommunicationis sententia in virtute Spiritus sancti obligantes. In quo facto

Diploma Ottonis Episc. Monasteriensi.

Charta Ottonis Praepositi Capenbergensi.

facto nos antecessorum nostrorum vestigiis inherere, et Capenbergensium Comitum, de quorum consanguinitatis linea descendimus, nos benigne memores esse infimamur; simulque Capenbergensium Fratrum orationibus adjuvari præoptamus. Hujus rei testes sunt Hermannus Capenbergensis Abbas, Wernerus Lisbuensis Abbas, alique Prælati, videlicet Jordanus Varlarensis, Fridericus Claholtensis, Hermannus Schedensis, Magister Bernhardus Bremensis, Ulrichus de Engeren. Datum in Capenberg, anno Domini Incarnationis MCC.

47 Alen et Werne olim absque muris vici, hodie opida sunt diocesis Monasteriensis; ubi etiamnum Decani et Pastoris officio funguntur, curantque animas Canonici Capenbergenses: sed vicarii plerumque aliorum Sacerdotum operi, utriusque loci, Archidiaconique munus exercebat ipse Præpositus. De his addunt Capenbergensium litteræ: Wernerus ex tam liberali donatione, suaque propensione in hanc Ecclesiam ei an. 1139, jus Archidiaconale, seu Bannum Ecclesiasticum, in Alen et Werne, perpetuis temporibus administrandum concessit, etiam in filiam Ecclesie Cathedralis Monasteriensis assumpsit.

48 Illud quoque præcellentia olim Capenbergensium Ecclesia habuisse scribitur, ut Præpositus ad chetionem novi Episcopi Monasteriensis, non secus atque alius ex Prælatibus ejus Ecclesie, suffragii edendi causâ evocaretur. Præpositi Capenbergensis munus erat, Episcopum electum Archiepiscopo Coloniensi confirmandum suis litteris præsentare. Ad hæc, si Præpositus cum duobus Sacellanis dedicationi Ecclesie, aliisque summis festivitibus in Choro interesset, Decano assidebat, ipsique et Sacellanus, ut ceteris, eo die oblationes erogabantur. Item in Comitibus et conventibus Episcopo et Decano proximus erat. Denique si Canonici Capenbergensis obtisset, ejus memoria velut Monasteriensis Ecclesie Canonici, ibidem prægeretur, et vicissim Monasteriensium Capenbergæ. Quæ veteris fraternitatis, ac filiationis, de qua jam eijusmodi, argumenta sunt: sed in nullo hodie usu.

§ X. Catalogus Præpositorum Capenbergæ.

Opera pretium fuerit, hic Capenbergæ Præpositorum nomina adungere, partim ex Capenbergensium, partim D. Mallinckrott V. Cl. litteris:

I. S. Norbertus, postea Archiepiscopus Magdeburgensis; qui licet nomen Præpositi sibi non vendicavit, attamen monasterium hoc ipse per intervalla, tum per alios quibus id commisit, rexit, vitæque monasticæ fundamenta jecit, auxiliante quodam fratre dicto Cuno, qui in absentia S. Norberti vias Præpositi supplevit, anno autem 1130, præposuit Ottonem I.

50 II. Magister Otto I, dictus Legatus: hic ob multiplicem ac variam rerum cognitionem et experientiam, ab Archiepiscopis, Episcopis, ceterisque Prælatibus, ad ardua quævis negotia expedienda adhibitus fuit: diversas namque cum in Germania, tum in Italia, apud summum Pontificem, aliosque Magnates alibi legationes, summa industria ac laude, obivit, unde Legatus dictus. Quare ob felicem legationis expeditionem Princeps et Status patriæ quadam vice notabilem ipsi pecuniæ summam, triginta scilicet puri et examinati argenti marcas, dono dederunt, quibus suorum consensu duas vineas in villa dicta Rehnagen, alteram in plano, alteram vero in monte, qui Keldenich dicitur, sitam, comparavit; ut quicquid istie divini munus largitate vini proveniret, in Capenbergensium Ecclesie utilitatem cederet. Sed istæ dictæ vineæ a successoribus per commutationem quandam abalienatæ. Cum autem esset SS. Theologia Doctor, sive Magister, uti tunc dicebantur, instructissimam librorum suppellectilem huic Ecclesie comparavit. Præfuit annis 22, sepultus ante altare S. Joannis Baptiste, an. 1152.

51 Mouet Mallinckrott ex aliis tabulis, ab anno 1133 ad 1153, præfuisse; quo anno in Kalend. Aprilis obiit. Item Otto in defensione cœnobii S. Maximini Trevirensis, sententiæ Conradi II, Regis datæ Spire prælie Nonas Januarii Indict. ix, an. MCXLVI, post S. Bernardum Cluavallensem, Frideluum Augiensem, Benedictum Viceburgensem, N. Morbacensem, præsens testis describitur: Magister Otto Prefectus Capenbergensis, et post ipsum Gerlaudus Floreffiensis. Illud Præfecti nomen, Ottoni Præposito, et Gerlando Abbati hic tributum, vix alibi, unaque locus dignior Capenbergensi, præ Floreffensi, qui Pater Abbas et tertius universi ordinis. Quin et ipsa Floreffia aliquando Capenbergæ prius Ordini accessit. Abbatem certe consecratum primum accepit a S. Norberto an. 1128, eumque unum ex iis Abbatibus sex, qui paullo post generale Capitulum primum celebrarunt; ut habet vita S. Norberti c. 47, hæc posterius summi Præpositum; ut est videre in hoc catalogo.

52 III. B. Otto Comitis Godofridi germanus frater, insignis cultor B. Virginis et S. Joannis Apostoli, laudabiliter præfuit annis 18, obiit anno 1172, sepultus in sanctuario. Ex alio indiculo D. Mallinckrott: Jam vero tertius Ecclesie nostræ Prælatum concordibus suffragiis designatus est D. Otto Comes, B. Godofridi germanus, pius fundator noster; qui officio cum annis fere 16 functus esset, ex hac vita migravit an. MCXXI, vi Kal. Feb. attumultus B. Godofrido in tumba, e regione summi altaris in superiori choro, (sanctuarium appellant) elevata atque extuberrata: quæ quidem tumba ab eo tempore nunquam aperta legitur. Prædictus D. Otto fundavit anno Domini 1122, cœnobium Virginum juxta Wesaliam, olim dictum Averdorps, quod jam ob inæqualia tempora vel bellum tumultus penitus destructum est. Alii Ottonis mortem consignant 23 Februar. De eo rursus infra.

53 IV. B. Hermannus Comes Arensis, ex Lofthario et B. Hildegunde natus, fundator cœnobii Marensis; summa cum laude præfuit annis 40, obiit anno 1210, 6 Augusti, sepultus in choro. De hoc citatus D. Mallinckrotti catalogus; Quartus Ecclesie nostræ gubernacula suscepit D. Hermannus Abbas, Merensis cœnobii fundator: qui cum annis 40, admodum laudabiliter præfuisset, beato fine quievit anno a Redemptoris nostri exordio MCCX, v Idus Augusti, sepultus in choro. Et hic quidem prælatuæ suæ tempore Abbatis nomen tenuit, quod statim a successoribus mutatum est: quæ decanssa id factum, non constat.

V. Andreas, præfuit annis 22, an. 1232, sepultus in sacello B. Virginis.

VI. Hugo, præfuit annis 25, ad 1257, sepultus ante S. Joannis Baptiste.

VII. Arnoldus, præfuit annis 13, moritur anno 1270, sepultus ante S. Nicolai.

VIII. Bruno, præfuit annis 2, mensibus 9, obiit anno 1273, 7 Octobris, sepultus ante S. Stephani.

IX. Eriens, præfuit annis 2, mensibus 6, sepultus in sacello B. Virginis anno 1273.

X. Hartlenus, præfuit annis 19, sepultus ante S. Augustini an. 1294.

XI. Otto III, præfuit annis 2, minus aliquot septimanis, sepultus ante S. Augustini anno 1296.

XII. Warmundus, præfuit annis 2, cum dimidio; moritur anno 1301, sepultus ante altare S. Stephani.

XIII. Joannes ab Eule, præfuit annis 4, et dimidio, sepultus ante S. Nicolai anno 1306.

XIV. Weneiarius, præfuit annis 2, cum dimidio, moritur anno 1308, sepultus ante S. Augustini.

XV. Theodoricus, præfuit annis 11, obiit anno 1319, sepultus in sacello Præpositi.

XVI. Ludovicus, præfuit annis 18, sepultus ante S. Augustini 1337.

XVII. Theodoricus ab Erm, præfuit annis 2, cum dimidio, sepultus in sacello D. Præpositi anno 1340.

XVIII. Wilhelmus, præfuit annis 2, sepultus ante S. Joannis Baptiste an. 1342.

ACTORUM
JO. GAMANS.

Idem alibi nominatus.

3. B. Otto II.

4. B. Hermannus.

Successores
triginta quatuor.

Archidiaconatus in Alen et Werne Capenbergensibus datus.

Alia ex filiatione præpositi, jam antiqua.

Præpositi Capenbergenses. I. S. Norbertus.

2. M. Otto I, dictus Legatus.

ACTORE
Jo. GAMASS.

XIX. Hermannus, praeſuit annis 25, ſepultus in ſacello B. Virginis anno 1367.

XX. Adolphus de Recke, praeſuit annis 16, moritur anno 1383, tumulatus in ſacello D. Praeſopiti.

XXI. Everardus Fridach, praeſuit annis 3, ſepultus in ſacello D. Praeſopiti anno 1388.

XXII. Bernardus de Horst, praeſuit annis 17, ſepultus ante S. Nicolai anno 1405.

XXIII. Arnoldus de Boenen, praeſuit annis 10, menſibus 7, moritur anno 1415, ſepultus in ſacello Praeſopiti.

XXIV. Fridericus Rogge, praeſuit annis 29, menſibus 3, ſepultus in ſacello Praeſopiti an. 1444.

XXV. Hermannus de Konigsberg, praeſuit annis 10, hebdomadibus 10, obiit anno 1455, ſepultus ante altare ſanctae Crucis.

XXVI. Lambertus Deipenbroick, praeſuit annis 13, 9 menſibus, et 9 diebus, obiit an. 1469.

XXVII. Bernardus a Galen, Decretorum Doctor, praeſuit annis 14, menſibus 11, obiit anno 1484, ſepultus in ſacello Praeſopiti.

XXVIII. Ludolphus de Boenen, praeſuit annis 8, obiit an. 1492, ſepultus ante S. Annae.

XXIX. Theodoriens de Oelden, praeſuit annis 19, obiit an. 1511, ſepultus in choro.

XXX. Godefridus Haue, praeſuit annis 12, obiit ad 1523.

XXXI. Joannes Ketteler, praeſuit annis 13, moritur anno 1538.

XXXII. Joannes Harman, praeſuit annis 8, menſibus tribus, moritur an. 1546.

XXXIII. Hermannus Ketteler, praeſuit annis 10, obiit anno 1556.

XXXIV. Conradus Nagell, praeſuit annis 16, moritur anno 1572.

XXXV. Godefridus de Velmede, praeſuit annis 11, obiit an. 1583.

XXXVI. Wenemarus ab Hoete, praeſuit annis 30, moritur an. 1613.

XXXVII. Theodorus ab Hane, praeſuit annis 11, obiit anno 1624.

Huius ſucceſſit R. D. Joannes Reinardus Schade, modernus Praeſopitus XXXVIII.

§ XI. Ecclesia Capenbergensis. Reliquia.

Capenberg, ut in ejuſmodi arcibus, ſacellum primitus fuit; eo Godefridi Capellanus Ep̄po, in vita nu. 40, Chiuſtra adificata, una ſacellum B. Virgini (petusne illud, an, quod patius rear, novum mojus aptiusque?) dicatum ob Antistite, 15 Aug. 1122. Mox amplior capta conſtrui baſilica. Urgebat opus, ut alibi, Norbertus; acriusque ipſi Fundatores, rati ſic firmius Dei cultum iri ſtabilitum. Ac tum quoque Godefridus ipſe domum hoſpitalem, ut nu. 43, dicitur, per ſe conſtruxit. Illius vero baſilicae, ſecundum Virginem Deiparam,

Ecclesia Capenbergensis.

Ejus Patroni.

Petrus et Paulus Apoſtoli, tutelores primum adoptati, ut patet ex Hunorii II diplomate, quo ordinem Praemonſtratenſem an. 1126, Indict. 4, xiv Kal. Martii confirmavit, recitaturque a Pagio lib. 2, Biblioth. Praemon. cap. 28. Exin Joannes Evangelista praecipue Patronus habitus, ut ex vita nu. 61, patet, ob praecelaras ejus allatas iſtae reliquias. Ea intra auream crucem inclusa, quae Crux S. Joannis Evangelistae in Capenberg ab antiquo dicta. Unde vero cum adepti theſaurum ſint Capenbergenses, tum in vita nu. 61, traditur, tum veteri hac illius canobii ſcriptura.

Reliquia.

¶ Noſcant univerſi congregationis noſtrae Fratres, quod imperante Henrico IV, fuit matrona quaedam praenobilis, nomine Ulhildis, mater Henrici Ducis de Bavaria, qui filiam Lotharii Imperatoris duxit in conjugem. Haec matrona clarissima mittens ad Imperatricem Conſtantinopolis materteram ſuam, petivit ſibi dari portionem aliquam de multiplicibus, quibus illie abundare ſolent, reliquiis. Cujus illa ac-

Et primum e Grecia in Baccariam aliat;

quiescens precibus inter cetera tranſmiſit crucem auream, cum gemmis, et catenulis aureis; in qua reclusus est ſanguis naturalis de corpore Chriſti effusus, in tribus panniculis conglutinatus: capilli Domini noſtri Jeſu Chriſti: pars Crucis Chriſti: particula de tunica Domini: lacrymae, quae fluxerunt de corde Mariae matris Chriſti: crines B. Mariae: flores B. Mariae, quos in manu habuit, dum Angelus ei Chriſti Incarnationem nuntiavit: de veſtibus ejusdem Beatae Virginis: capilli, crines, et barba S. Joannis Evangelistae: in tribus panniculis abundanter de ſanguine B. Joannis Baptiſtae: et reliquiae S. Augustini, et S. Catharinae. Hujus Ulhildis filiam, nomine Juttam, Fridericus Suevorum Dux duxit uxorem, obtinens cum filia crucem praefatam, quam in omnibus bellis collo ſuo appendit, propter victorias, quas conſecutus est per eam.

56 His iſta geſtis factum est ut Comes de Capenberg Godefridus et Otto, relictis omnibus, Chriſti ſe jugo ſubjicerent, et habentes juxta Sueviam caſtra duo multum ſolemnia, miniſteriales plurimos, et manſos ad duo millia; haec Friderico Duci praefato, cognationis gratia, quia horum Comitum avia, et hujus mater ſorores erant, benigne tradiderunt: quibus pro debita recompensa, licet modica, Dux idem Suevorum quadringentis reddidit marcas, et Crucem memoratam; quam jam dieti Comes incomparabiliter acceptabant libentius pecunia jam praescripta. Norbertus autem initiator ordinis noſtri, et primus Ecclesiae noſtrae Pater, per pecuniam hujusmodi in Curia Romana confirmationem obtinuit noſtri ordinis univerſi. Haec igitur reliquias venerabilis Otto, Comes olim et tertius Ecclesiae noſtrae Praelatus, quia praecipuus B. Joannis dilector, ad nos laetabundus deluxit, reponens eas in capite deaurato: a quo ſucceſſores ejus cum cruce ſeparabant eaſdem. Crucem igitur praedictam auream cum gemmis, et catenulis aureis, et reliquiis memoratis, Ego Otto Comes jam dictus, cum piae memoriae fratre meo Godefrido Capenbergensis Ecclesiae devotus fundator, toti Congregationi Capenbergensi conſervandam in ea fide committo, qua Chriſtus matrem ſnam ſanctiſſimam charo ſuo Joanni in cruce pendens commendavit.

inde Capenbergam.

57 Haecenus MS. Capenbergense. Poſtremo ex ſynographo aliqua Ottonis ſumpta, ſed interpolata. Ea Crux cum catenulis et gemmis integra conſervatur. Deaurato vero illi capiti verſus ſequentes inſcripti:

Hic quod ſervetur de cruce Joannis habetur.

Te prece pulſantes exaudi Sancte Joannes:

Tu pius Ottoni ſuccurre precando datori.

De ceteris jam relatis reliquiis, ac ſimilibus, agetur alibi. Apoſtoli praecipue ob ſarcos ejus pilas veneratio increbuit. Viſuntur alius locis capilli B. Virginis, S. Joannis Baptiſtae, S. Mariae Magdaleneae, et aliorum Divorum, Chriſtisque ipſius. Iam et lacrymae Chriſti, publica veneratione, officioque divina, tum alibi, tum in primis Originae ad Aſiam flumen in Picardia, praecelari nobilitum Virginitum canobia, et Canonicorum collegio, coluntur. Ad haec ipſius Joannis dentem veneranda cuſtodit, ac publice quotannis ſpectandum exponit Metenſis Ecclesia, illic, ipſo vivente, u S. Patiente ejus diſcipulo allatam, ut 8 Januarii in hujus vita diximus. Sancti quoque Antonii Myni barba, Colonia Agrippinae in S. Caniberti xde aſſervatur ac circumfertur, anni sudoris prodigio ad ſtatum urbis locum celebris. Petri Eremitae barba Hui ad Moſam in pretio est.

Similes alibi reliqui.

58 Ulhildis porro, ſive Wulhildis, (quae prima venerabile hoc pignus ex Oriente miſſum exceperit) Maginone, ſive Mayno, Saxoniae Duce, et Sophia Colomanni Hungarorum Regis ſorore nata; Henrici IX, poſt Welfonem II, fratrem ſuum Bavoriae Ducis, uxor fuit: eumque Conradi, Henrici, et Welfonis, Judithae, Sophiae, Mathildis, et Wulffhildis patrem fecit, quos omnes vel factis vel conjugii nobilitates recenset Andreas

Andreas

Andreas Brunnerus noster *Annal. Boic. parte 3. Juditha certe Friderico Svecorum Duci, de quo supra actum, nupsit, eique Fridericum Imperatorem progeniit, supra sezum magnanima mulier.*

59 *Alia Capenbergæ Divorum reliquias habuit: ipseque eo permultas Colonia attulisse S. Norbertus existimatur. Verum pleræque ab Hassico milite an. 1634, 17 Maii dissipatæ constractæque sunt, incredibili inmanitate, monasterio temploque expilato; atque ipsa eversa tumba, qua sanctissimorum Comitum Godefridi et Ottonis, quingentis prope annis corpora quieverant, intra sanctuarium; ac tunc eorum quoque ossa, fæde dispersa et conculcata sunt.*

§ XII. Alia cœnobio, a B. Godefrido et fratre ædificata.

Alia Godefridi atque Ottonis studio ac facultatibus condita cœnobio sunt, Ilmstanding præsertim ac Varlaria, *Illius nu. 10 et 31, mentio est, appellaturque Varlar, Varlare, Varle, Varlarensis cœnobium, et in diplomate Honorii II Vuallar, in vita breviori Valar, alibi Valarensis Ecclesia. Prædium fuit matronæ Monasteriensis, nobilis et opulenta: in jus deinde Capenbergensium Comitum venit, structumque ab iis cœnobium, cujus insignia S. Odulphi (de quo 12 Junii agitur) referunt imaginem. Nova loco celebritas parta prælio memorabili, quo an. 1454, Wolvramus de Maerse Ericum ab Hvia, Sedis Monasteriensis invasorem prostigavit 18 Julii, qui anniversaria deinceps celebritate peragitur. In ejus Ecclesiæ Necrologion: Ordinatum est hoc festum ipso die Arnulphi Confessoris ad honorem sanctæ et individue Trinitatis; et in crastino ejus festi memoria defunctorum, qui pro defensione Ecclesiæ, et in obedientia sancte Sedis Apostolicæ mortui sunt. Varlarensis cœnobii fundationem hoc diplomate Egbertus Monasteriensis Antistes confirmavit:*

61 *In nomine sanctæ et individue Trinitatis. Veritas, quæ mentiri non potest, suos esse fratres per senectipsum asseruit, qui Patris sui celestis voluntatem fecerint: nec de ipsius æterni Patris voluntate nos dubios reliquit, cum domos vel agros relinquenti, seque sequenti, hic centuplum, et in futuro æternam vitam promisit. Quod ego Egebertus Mimigardevordensis Ecclesiæ, licet peccator, Episcopus, meis temporibus contigisse cum multis bonis gavisus sum; quando unus a ex terræ nostræ nobilissimis, Otto videlicet, Godefridi Cappenbergensis Comititis filius, ab omnibus, quæ in mundo possidere videbatur, liberrime se b exuens, solumque Deum partem sibi in posterum eligens, ad principalem Ecclesiam Divi Pauli quæ est in Mimigardevordensi civitate, cum multis aliis bonis, quibus eundem locum liberaliter et gloriose amplificavit, etiam Ecclesiam quæ est in Varle, cum omnibus ad eam pertinentibus, ob sui parentumque suorum, snique unanimi fratris Godefridi, æternam memoriam; ejusdem fratris, qui eodem zelo accensus fuerat, benignissimo consensu, subscripta determinatione contradidit. Ipse sane voluit et petivit, e ut nos petitioni ejus, quia justa fuerat, assensum præbuimus, ut in præfata Ecclesia secundum B. Augustini regulam canonicus d ac perpetuus ordo servetur, ita ut ejusdem monasterii Fratres liberam super Præposito suo electionem habeant: Episcopus eum investiat, nullique nisi soli Episcopo obedientiam servet. Si vero, quod absit, in electione sua Fratres partes fecerint, saniori parti Episcopus saveat. Baptizandi, prædicandi, sepeliendi libera ibi, sicut justum est, habeatur licentia. Advocatus ibi nullus sit, nisi quem ipsi Fratres unanimiter elegerint: qui si incommodus vel inutilis fuerit, si semel, his, vel tertio correctus non emendaverit, alium eligendi liberam habeant facultatem. Hanc traditionem, tam legitimam, tam ab omni calumnia absolutam, si quis tam nefarius, tam salutis sue immemor, an-*

nullare, mutare, vel minima in parte labefactare præsumperit, omnes suas sanctiones cassari et evacuari experiatur; in proditoris Judæ sorte deputetur; et perpetuo anathemati, nisi resipuerit, subiaceat. Quod ne attentare quis imposterum audeat, præsentem inde kartam conscribi, eamque Episcopali hanno meo confirmari, communi que tam B. Pauli, quam mei sigilli impressione insigniri procuravi, subscriptis idoneis testibus. Bruno majoris Ecclesiæ Præpositus. Guntrannus Decanus. Engelbertus Custos. Gerhardus Magister scholarum. Henricus, Hermannus, Helwardus Canonici liberi. Comes Engelbertus. Bernardus. Wicholdus. Hermannus et frater ejus Bernardus. Rndolphus, et frater ejus Ludolphus. Burchardus. Theodoricus, et frater ejus Werenboldus. Ministeriales, Hermannus Camerarius, Wolfhardus, Thietmarus, Bernhardus, Luitbertus, Geltmarus, Waltherus, Luitbertus, Bartholomæus, Bertramus, Ludegerus, Matzo, Rengerus, Hermannus, et quam plures alii. Actum Dominicæ incarnationis anno MCCCXIX, Indictione septima, regnante pio et victoriosissimo Rege Lothario, anno regni ejus quinto.

62 *Primus Varlarensis Præpositus, ut loci annotationes habent, fuit ipse Otto fundator. Successit Henricus e Comitibus de Cosfeldt. Est autem Cosfeldia oppidum diocesis Monasteriensis ad Berkelam fluvium, Wesalium inter et Monasterium, horæ fere aut paullo ampliore itinere a Varlar cœnobio distans: ubi non tantum jurisdictionem Archidieconalem et utramque parochialem ecclesiam Varlarenses obtinent, sed in temporalibus etiam diversa possident, interque cetera duo molendina: quin et fundus ipse oppidi ad eosdem pertinet. Quo nomine plerique civium annue denarios aliquot persolvunt.*

63 *Ilmstanding quingue leucis Francofurti distat, in Wederavia, filia Præmonstrati, cui tamen (ut in Optica regularium, speculo 112, Servatius Lairvelts tradit.) Cella Dominorum, sive superior; prope Herbolim sita, providet. Elofstadium ab undenario numero Elofi, quod suavius vulgo unne Elff effertur, ei nomen factum quidam autumant, testante Sevario. In vita brevioris mendose, ut reor, Eldenstat, in Appendice Flostat, tum Elephstadt, Elepstat, Flostatense cœnobium ex liberiorum incuria; rectius alibi Elffstat, Elvestat, in Martyrologia Canisii Elstat, usitatus Ilmstat. Mortem huius Godefridi obiit. Pars magna reliquiarum ejus isthic asservata, ut ex vita nu. 37 et 38 liquet. Fundatum anno 1122 et deinceps, non 1119, ut Lairvelts scribit, qui quod Ottonem primum ibi Præpositum fuisse scribit, nullius vetusti scriptoris auctoritate confirmat. Operibus profuisse illum construeretur, ex cap. 6. nu. 32, conjicias.*

64 *In tribus hisce cœnobiis, multorum Fratrum et Sororum, ut infra ex S. Norberti vita dicitur, usque in hodiernum diem viget congregatio, et in cultu divino floret honesta religio. Gigas in catalogo Monasteriensium Episcoporum, in Theodorico: Hoc tempore Godefridus et Otto fratres germani, Comites Capenbergenses ordinem Præmonstratensem amplexi, arcem suam in monasterium converterunt; et præterea sex collegia e bonis suis, tria virorum, et totidem virginum fundarunt et sufficienter dotarunt. Fuerunt hæc virginum collegia, ut alia itidem principio ejus ordinis, vel solo pariete a virorum cœnobiis interclusa, vel non magno certe intervallo disjuncta. Ilmstandingense extat etiamnum, diciturque, inferius, quia in valle situm, jactu lapidis a superiore semotum. Alterius ad pedem montis Capenbergæ rudera etiamnum conspiciuntur.*

65 *Aliud Virginum cœnobium a Godefrido et fratre ædificatum juxta Wesalium, dictum olim Averdorps, vulgo das Hohecloister, id est, altum monasterium; cujus meminere Brunus to. 4, Theatrii urbium, Bertius lib. 3, rer. Germanic. ms. Chronicon Clinix, in Arnoldo xvii, Comitæ isthæc habet: Quo tempore Godefridus et Otto Comites de Cappenberch, e castro eorum Cappenberch ejusdem ordinis (Præmonstratensis) Abbatiam instituerunt: aliud quoque virginum monasterium*

ACCURSI
JO. GAMANS.

Alia Capenbergæ reliquias.

Varlarensis cœnobium.

Ejus fundationis confirmatio.

aut, ex terra nostra nobilissimus.

val. eruens.

e. al. et

d. al. in perpetuum.

Primi isthic Præpositi.

Ilmstanding cœnobium.

Trium cœnobia Virginum.

Aliud Wesalia.

AUCTORE
ANONYMO,
EX SEBASTIO.

monasterium extra muros Wesaliæ super Lippiam condiderunt. *Eo post everso, Virgines intra oppidum resident, jam Canonice seculares.*

§ XIII. Efficax B. Godefridi exemplum.

ii. Godefridi
exemplo con-
versæ, frater,
conjugæ.

Nillos B. Godefridus e carnali conjugio liberos suscepit: at Christo plurimos peperit. Longum fuerit vel nomina perrecensere eorum, qui ejus moti exemplo religiosam vitam complexi sunt. Primarii Otto ejus germanus ac Jutta conjugæ fuere: de illa supra actum, ageturque rursus in vita. Hæc sacram velamen, (Capenbergæ, ut creditur, sumpsit, ac cellula inclusa aliquandiu vixit: unde eam raptor Franco vi ublucit, restituit Godefridus in vita cap. 4, num. 21. Qualis ea cellula fuerit, conjici potest ex vita Ludovici Arnsteinii, a Browero nostro in Sideribus Germaniæ edita, ubi isthæc habentur: Paratur primo omnium Dominiæ Gudæ Comitissæ (de Bonneburg, in sinistro montis latere mansio specialis, ubi mutato habitu clausa semper, nusquam progrediens, strictioris cibi parcitate ante habitas delicias et numerosa quondam fercula redimebat. Per fenestram modicam divina frequenter auscultabat officia, psalmis et orationibus intentæ. Porro Jutta multa et opulenta prædia sibi retinuerat, quorum deinde colonos manumisit, fundique jus iis concessit. Ea existimantur fuisse quæ etiamnum libera prædia appellantur, juxta Beckumb diocesis Monasteriensis oppidum, vulgo die frey Beckumbsche hofen. Post Hervordiam evocatu, illustri Dominorum collegio (olim a B. Widekindo Angriæ fundato, translato dein Hervordiam cum ipsius beati Ducis ossibus) præfecta est Abbatissa.

NOT. 27.

source,

67 Soror quoque B. Godefridi Beatrix, in eodem Præmonstratensi Virginitatis cœnobio ad Capenbergæ pedem, cum cognata sua Alheidæ Comitissæ de Oldenburg, sibi sanctæ Virgine Hulwigæ Priorissæ, quæ multis clarissime fertur miraculis, in religiosa disciplina et sanctitate omnem vitam traduxit.

plurimi aut
viri feminæ-
que illustres.

68 Perpulit et Theobaldi Comitis animum Godefridi conversio, ut infra dicitur, ut et ipse æreulum relinquere paratus esset. Sileo Namurri Comitem Godefridum, quem vander Sterre Bablunum ex MSS. Floreffiensibus appellat, Hermannus Comes de Are et Meer, quartus Capenbergæ Præpositus, cum matre Hildegunde Comitissæ Mavensi, et Hadwigæ sorore; Ludovicus Arnsteinus cum Guda uxore; Henricus Arnbergæ Comes B. Godefridi ex uxoris fratre nepos; non alia validius induci ratione sunt, quam illius exemplo, ut insolita ac prope incredibile conspiratione, spe præcisa omni posteritatis, sese, arcus avitas, amplissimos Comitatus, Deo consecrarent. Quis Godefridi famulos et clientes dicam? Quid B. Hermannus Scheidensem? Ille quidem certe, cum antea Judæus fuisset, hoc veluti telo confossum sibi animum testatur in historia suæ conversionis, cujus fragmentum recitat vander Sterre ad vitam B. Hermannii Josephi Steinfeldensis. Eodem ex fonte, Comitum de Are, sive, ut hodie vocant, Nierenay, ac præcipue Theodorici in Steinfeldia dotanda, aliisque cœnobiis, munificentiæ.

VITA

AUCTORE ANONYMO ORD. PRÆMONST.

Edita a Nicolao Serario Soc. Jesu.

PROLOGUS AUCTORIS.

Isid. cl. 7.

Ps. 115. 3.

Cur hanc vitam auctor scribat

Inestimabilem beneficiorum Dei magnitudinem humani pectoris angustias excellentem propheta sanctior considerans, quodam loco compunctus ait: Miserationum Domini recordabor, laudem dicam ei super omnibus que retribuit nobis. Alius item Propheta supernæ donationis infinitas in se divitias obstupescens, nec dignas gratiarum actiones apud se invenire sufficiens: Quid retribuam, inquit, Domino pro omnibus, que retribuit mihi. Unde nos quoque auctori omnium de tot donis ac bonis suis ingrati esse mentuentes, divina quædam aggredimur commen-

dare magnalia; nobis quidam, hoc est, nostræ professionis filiis specialius exhibita, generaliter vero piorum omnium utilitati non mediocriter profutura. Verum non sublimitate sermonis, sed in Spiritus sancti cooperante gratia, humili ac simplici eloquio dicenda dicemus; quippe qui nemus in domo Domini plantare legali decreto prohibemur. Solummodo res divinitus gestas memoriæ inendare intendimus, mulque meliori ac doctiori hæc eadem diligentius tractaturo præjudicamus. Unde nec æmulum dentes luridos formidare debemus. Oculum enim columbinum, ut ait quidam Sanctorum, gratanter suscipit pulcherrima ac modestissima caritas; dentem vero caninum vel evitat cautissima humilitas, vel retundit solidissima veritas.

Beater. iii.
21.

2 Enimvero nostram imprimis arguimus negligentem inertiam, et inertem negligentiam, quod hæcenus de beato viro Godefrido Comite, Capenbergensis cœnobii, hoc est, loci nostri fundatore, in laudem quippian dicere negleximus, qui tamen tanti viri meritis et industria, ut parum dicam, omnibus hodie bonis repleti sumus. Non enim satis eloquor, quid de hoc viro parturiat cor meum, dum attendo et perpendo sanctissimæ conversationis ejus insignia, tanti viri tam voluntariam paupertatem, tam humilem simplicitatem, ac simplicem humilitatem, tam felicem denique omnium ipsius consummationem. Et ecce ter beatus iste Comes vernus, quia verum Regem comitatus, et perseveranter imitatus est, ipse, inquam, in perenni tripudiat gloria, nobiscum autem memoria ejus cum benedictione perseverat in secula. Memoria enim illius, ut scriptum est, in compositione odoris facta, opus pigmentarii manet in seculum seculi, quasi mel, et ut musca in convivio vini. Conabimur itaque de hoc Sancto aliqua loquenti, et gratas compendii metas non excedere, et ea que sub oculis Fratrum nostrorum acta vel dicta sunt, piis ac timoratis auribus explanare.

Excusatoriali-
ditatis.

CAPUT I.

B. Godefridi vita in seculo actu.

Temporibus gloriosi Henrici, qui hujus nominis quintus Romanum administravit imperium, fuit in Westphaliæ provincia electus ac dilectus Dei Godefridus, qui nobilissimis ac regie stirpis ortus parentibus, in timore Domini Comitatus agebat officium: pater ejus Godefridus, mater Beatrix dicebatur. Hic vero reverendissimus atque inter Dei amicos computari dignissimus, avum habuit Hermannum Comitem, qui ut majorum celeberrima relatione cognovimus, cum esset elemosynator præcipuus, misericordie operibus intentus, a tumultu militaris insolentiæ quietissimus, adhuc vivens hujusmodi miraculum operatus est. Cœus quidam in illius degebat elemosyna, qui die quadam ostensum sibi divinitus asserbat, quod visum recepturus esset, si aquam, de qua manns Comes ablueret, oculis admovisset. Aquam igitur tulit, oculis adhibuit, protinus vidit. Ad a sepulchrum vero ejus hodieque nonnulla ostensarum virtutum demonstrantur indicia, que oculis meis vidi, quæque illic in testimonium reliquerunt hi, qui sanitate recuperata sospites inde reversi sunt.

Godefridi pu-
reales, genus,
Gemitibus.

Hermannus
ejus avus vir
sanctus, in
vita et post
mortem cla-
rus miracu-
lis.

n

4 Hujus itaque tanti viri nepos Godefridus noster, ab ipsis jam adolescentiæ primordiis cepit Deo devotus existere, et scintillante in se flamma inspirationis divinæ, omni seculari dignitati, universæque suæ facultati satagebat renuntiare. Fuit enim vir mansuetissimus, suavitate venerabilis, benignitate laudabilis, oculis stellantibus mirum in modum graciosus, facundus eloquio, prudens in consilio, militiæ quidem exercitio strenuus, sed Regi supremo militare, nudamque crucem Christi nudus bajulare inardescens quantoque.

Godefridi mo-
res sancti.

5 Interim vero si quando militari apparatu, seu bellico

*Insolentias
militares de-
lectatur.*

bellico prociuctu, personæ suæ necessitate detentus fuit, se ab omni circum manentium injuria vel infestatione colubuit. Cum autem interdum discursantes milites prædari, et aliena, ut assolet, usurpare conspiceret, attestante quodam familiari ejus tunc ministro, postmodum autem Fratrem nostro, manus ad cælum expandit, lacrymas fudit, hisque verbis omnipotentiam Salvatoris exoravit dicens : Domine Jesu Christe tuæ bonitatis altitudinem tuam imploro, ut me de medio iniquitatis hujus eripias, et in die illo paratum et immaculatum inveniri præcipias. Scio enim, arbiter justissime, quod in meum redundat caput, quicquid a meis delinquitur, omnisque dissimulationis meæ negligentia, tua merito districtione punietur. Cujus petitionis fructu quemadmodum privatus non fuerit, (nec enim Dominus privabit bonis eos, qui ambulant in innocentia,) subsequenter rerum tam fidelis quam mirabilis declarabit historia.

o Nulla sepulchri, publicæ venerationis, antithenatum superest memoria : nec mirum, post tot bellorum tempestates.

CAPUT II.

Conversio ejus, fratris, uxoris.

*Præsigium
condendi in
Capenberg
cœnobii.*

Igitur dum habitaret in castro quod Capenberg dicitur, loco nimirum spectabili, situque ipso admodum salubri et delectabili, de loco eodem quod divino quandoque mancipandus esset servitio, diversis fidelissimarum visionum ostensionibus revelatum est a Domino. Presbiter enim quidam, Wiemannus nomine, in visu noctis aspexit quasi columnam auream in Capenberg exurgere, atque ipsius cœli fastigia penetrare. Quo visu divinæ laudationis claritudinem illic exercendam frequenter intellexit, et astantibus quod futurum erat, verissime longeante prænuñtiavit.

7 Unus præterea ex amicis felicissimi Comitis, Egoberti nomine, cum esset in itinere proficiscens ad Comitem, noctu vidit Capenberg urbem fore nive candidiorem, quæ usque ad alta nubium sublimiter conscendens, ipsum cœli cacumen vertice pulsare videbatur.

8 Quid referam de a patris illius filia, quæ Gerbergis nuncupata, Monasteriensis b cœnobii exitit Abbatissa? Hæc ergo multa religione venerabilis eum beatum virum unice diligeret, et tam pro ipso, quam pro subditis frequentium orationum excubaret pervigilio; quodam tempore somno parumper arrepto, vidit sibi juvenem vultu sidereo renitentem, et verba hæc sepius ejus in auribus iterantem : Locus Capenbergensis habitationis quam idoneus foret conventui spiritualis congregationis; Quod illa joecundissime audiens (jam enim diu idipsam concupierat) eum beato viro retulisset, ille prudenter atque humiliter in hunc modum respondit : Neptis dilectissima, potens est Dominus Deus hoc pro suo velle ordinare, nam ego id per me nequaquam sufficio adimplere.

9 Et revera divina hoc providentia juxta verbum ejus consequenter adimplevit, nec beatum virum sui cordis tam pio fraudavit desiderio. Apparuit enim in Westphalia sub ipso fere tempore eximium quoddam jubar Ecclesie, memorabilis ille Dei præco Norbertus, vir nimirum admirabilis gratiæ, prædulcis eloquentiæ, summæ continentiæ, informator ac propagator religionis Canonice, servorum Christi aggregator, cœnobiorum non paucorum fundator, tam habitu quam voce strenuissimus veræ poenitentiae prædicator, ac per omnia illius propheticiæ jussionis executor, qua dicitur : Parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri. De hujus porro vitæ sanctitate, Archiepiscopatus dignitate, sancti quoque transitus felicitate, si quis ad plenum dicere voluerit, singularis profecto libri, ad hoc solum instituti, magnitudine opus erit. Tanti ergo prædicatoris eum circumquaque fragraret opinio, vir beatus una cum germano fratre venerabili Domino Ottone sitienter præconem salutis adiit, verbum

exhortationis devotus accepit, actumque est Deo miserante, uti etiam præfatus Otto sensim atque gradatim seculum calcare inciperet, idemque sanctitatis propositum, quod in beato fratre suo jam dudum eminebat, arripere. Quid multis inmore? Uterque paulo post, mutato seculari habitu, tonsuram religionis cum habitu sacre professionis assumpsit : uterque sub regula B. Augustini, ac sub obedientia memorati Fratris Norberti, Domino militare devovit. Vir Deo dignus Godefridus conjugem suam Frederici Comitis filiam, sacrum sumere velamen adhortationibus piis ac salutaribus effecit.

10 Ipse quoque cum esset major natu cum unanimi fratris consensu eastrum ipsum Capenberg, et omnia sua Deo fideliter offerens, in die B. Petronillæ Virginis usibus ea pauperum Christi delegavit, tria videlicet exstruens cœnobio, hoc est Capenberg, Varlar, Elofstad, quæ singula prædiis suis copiose locupletans, eadem sub memorati Patris Norberti ordinavit providentia.

a *Gelenius in S. Engelberti vita lib. 3, cap. 42, tradit Ottonis Bavari filiam, Henrici Grassisororem; Ottoni B. Godefridi patruum nuptam fuisse, ei videlicet qui cum altero fratre ab Eckerico truncatus. b S. Marie, Trans aquas dicti, ordinis Benedictini. Aliud isthic ejusdem ordinis cœnobium, S. Agidii, sed posterius fundatum. Transaqueuse Lothario Saxone anno 1121. Theodorico Antistitem reducens, cum pluribus aliis ædificiis conflagrante creditur: Gerbergis studio, pique Antistiti; forte et Godefridi liberalitate restauratum.*

CAPUT III.

S. Norberti virtutes, miracula, vaticinia.

Placuit itaque Spiritui Sancto, qui in præcone veritatis habitabat, quique per illum loquens in agro Dominico fructus mirabiles operari dignatus est; placuit, inquam, ei, ut in prænotatis cœnobii Frates regulam Beati profiterentur Augustini, eo quidem tenore, uti regulam eandem aliquanto districtius, a quam eatenus usitatum fuerat, observarent, esu scilicet adipis et carniæ abstinendo, austeriore quoque habitu b poenitentiae rigorem exhibendo. Nam et amicus Sponsi Joannes non exquisitis, imo naturalibus et sylvestribus cibis pastus est, et ab ipso Salvatore coram turbis ad eremum confluentibus, de vestitus asperitate laudatus est. Et ecce hic ordo noster, divina prosequente clementia, longe lateque protenditur, et, ut vere confidimus, multo latius in futurum protendetur. Unde nec ambigere præsumimus, quin sancto dictante Spiritu, et inchoatus fuerit, et divinæ ordinationis nutu promulgatus. Numquid enim non vineam istam in brachio excelso ipse Dominus, dux itineris transtulit Ægypto? Nonne ipse gentes, hoc est, prædones, et iniquos hujus loci habitatores eiecit a conspectu nostro? Radices vineæ hujus ipse plantavit, quæ jam usque ad mare, imo et ultra mare palmites suos, opitulatione dexteræ cælestis, extendit? Vereamur ergo id quod sequitur in psalmo, videlicet, ne singularis ferus, hoc est, antiquus noster adversarius, vineam hanc dextera Dei plantatam exterminet. Quod utique idem exterminator, quo pacto, nisi quorundam cœnobiorum nostrorum scissura et singularitate magis efficere solet? Contra orandus est vineæ plantator atque mundator, uti palmites suos indignanter excolat; incensa igni et suffossa ab increpatione sui vultus peire concedat; vineam tenellam ac novellam in abundantia suæ benedictionis quandoque perficiat.

12 Ipse autem præfatus Pater Norbertus præ ceteris Capenbergense cœnobium affectuosius diligebat; de quo etiam loco, quod non silebo, in conventu Fratrum aliquando residens asserebat : Fratres, inquit, carissimi, eum aliquando non longe hinc positus essem, vidi certissime super locum hunc descendentem Spiritum sanctum. Contemplabar quoque alio tempore magnæ claritatis lumen in circuitu loci hujus exortum atque diffusum. Profunde, dilectissimi, glori-

AUCTORE
ANONYMO,
EX SESARIO.

*Tria fundat
cœnobio.*

*Regula, insti-
tutum, pro-
pagatio ord.
Præmonstrat.*

a

b

Matth. 3. 11.

Psal. 70.

*S. Norberti vi-
sio duplex de
loco Capen-
berg.*

ACCETTORE
ANONYMO,
EX SERARIO.

Regulam a
S. Augustino
accipit.

Famem præ-
dicti.

c

Fiduciam in
Deum incul-
cat, haud
ranc.

Proverb. 10.
39.

Febres verbo
pellit.

Defunctus
precibus adju-
tus gratias
agit.

Psal. 67. 21.

d

ficat Deum nostrum, quia hic profecto est mons sanctificationis illius, mons, inquam, est, quem acquisivit dextera ejus. Hæc ego in eodem Fratrum conventu positus audivi, ne quis forte perfidia nobilios, perspicue derogare præsumat veritati.

13 Audivi nihilominus eundem orthodoxæ veritatis assertorem in communi Capitulo hæc, quæ sequuntur, prosequentem : Scio, inquit, unum ex professionis nostræ Fratribus, cui de regula nostra studiosius indaganti, non quidem suis meritis, imo confratrum suorum orationibus. Beatus visus est Augustinus, qui auream regulam a latere suo dextro prolata illi porrexit, seque ipsum luculento ei sermone intimavit, dicens : Quem vides, Augustinus ego sum, Hippoensis Episcopus. Ecce habes regulam, quam ego conscripsi, sub qua si bene militaverint confratres tui, filii mei, securi Christo astabunt in extremi terrore judicii. Et quidem ista humiliter tamquam de alio prosecutus est : nos tamen ipsum fuisse, cui hoc revelatum est, indubitanter advertimus.

14 Sed et duo illius magnalia, quæ in hoc gesta sunt loco, dignum non arbitror præterire silentio. Quodam tempore famem Westphaliæ affuturam, et ipsos etiam Fratres parumper castigaturam in spiritu prædixit : quæ juxta viri Dei præsentiam adeo gravis evenit, et ut plerosque dira inedia calamitas extingueret.

15 Accidit ergo die quadam Fratribus ad refectio-nem ituris, cum hospitibus ac pauperibus erogarent quicquid sibi abstinendo subtraherent, ut panis deesset alimonia, ita ut etiam unde fieret inveniri non posset. Cumque vir Dei sæpius intimasset quod scriptum est : Non affliget Dominus fane animam justi, ecce subito per fideles suos Dominus tantam panis abundantiam transmisit, quod Fratres et sufficienter refecti sunt et advenientibus cum avaritate obtulerunt. Atque postmodum ex die illa nunquam Fratribus defecerunt opportuna subsidia.

16 Tempore item alio cum vir sanctus quemdam vellet ex Fratribus pro causa monasterii destinare, inveniens illum valida prostratum febre, injunxit ei causam obedientiæ in virtute Christi, solo verbo usus imperii : Vade, inquit, et revertere, jamque amplius noli febrecitare. Statim ergo Frater recuperatis viribus profectus quantocunq, quod a Patre sancto fuerat jussus. Ita viri Dei sermo et causam obtinuit, et morbum diutinum repente fugavit.

17 In prædicto quoque loco Frater erat laudabilis, cui amicus fidelissimus, pro ejus defuncti anima multis invigilaverat precibus, nocte quadam astitit, eique familiari colloquio dixit : Frater mi, gratias tibi ago, quod hactenus etiam cum ceteri amici vel alines immemores essent mei, tu nostri memoriam nullatenus omisisti. Et tunc adhortor, ut stabilis et immobilis in tuo persistas proposito, nec de ordine vestro, tamquam alium potiorem inventurus, fluctues minime, quia nimirum salubriorem, animæque tuæ commodiorem tibi demonstrare non valeo. Nam et huc veni nutiare tuæ caritati, quod orationes confratrum tuorum quotidie recitantur super altare aureum, quod est ante oculos Domini. Hortor quoque, ne inquam obedientiæ subterfugas imperium. Nulla enim virtute, coram Deo, sublimius ac fructuosius consequeris meritum.

18 At Propheta, quod lingua canum Dei sit ex inimicis ab ipso. Conversi enim ex inimicis Judæis multi facti sunt, et hodie fiunt lingua canum, pro domo Domini contra inimicos latrantes. Et quasi quæreres, Unde tantum bonum; respondet; Ab ipso. hoc est, a gratia ejus, non a seipsis. Hoc diximus propter gratiam, quam operatus est Deus in Fratre in tempore nostro d Hebraeo, qui post multos errorum circuitus, Dei munere præventus, cepit ardenti desiderio fidem Christianam inquirere. Disputabat

ergo cum Christianis, conferens de Lege ac Prophe-tis, cui cum dicerent ex verbis Apostoli, quod vela-men maneret super cor ejus, cogitabat, hoc non mel-lius tolli, quam signaculo crucis : cepitque signare se, occulte tamen propter metum Judæorum. Et quia Judæi signa petunt, jejuniis et orationibus intentus cepit efflagitare signum a Domino, quo posset adver-tere, si Dei gratiam percipere mereretur. Quod cum obnixius ageret, ecce videt se Christi throno assisten-tem, et crucem auream super humerum Dominicum refulgentem, cernensque quosdam ex Judæis prope astare : Nonne, inquit, recognoscetis ipsum hunc esse, de quo Isaias loquitur : Et factus est principatus su-per humerum ejus? Taliq, signo jam plene conver-sus satagebat aliquos etiam suorum de Judaica libe-rare perfidia, et veniens Mogontiam in domum cognatorum, germanum suum admodum parvulum manu apprehensum de medio Judæorum callide foras civitatem tentabat educere. Sed operante maligno per plateas gylando una cum puero cepit errare, ita ut portam, quam egrederetur, invenire non posset. Cumque nimis in ambulando gyrovagus vexaretur, intelligens demum ex maligno hunc fieri errorem, crucis vexillo frontem armavit, et nox apertis oen-lis portam inveniens lætabundus aufugit. Sicque se-cum erepto puero in brevi de hinc baptismi gratiam percepit cum illo, ac presequente cælesti dono, simul cum eodem non longe post, nostræ militiæ societati adunatus est.

a Quod Regula S. Augustini superadditum sit a Nohercto, docet ejus vita cap. 24, Jacobus de Vitruco histor. Occident. cap. 22. Biblioth. Præmonst. lib. 1, cap. 5. b Luceo videlicet ac niveo; quæ, ut ipsomet ait vita cap. 24, auctoritate et usu Ecclesiæ penitentes in lanceis sunt. Solent certe majores nostri peregrinationes vivere obeundas nudis pedibus, in lanceis, sive absque lineis vestibus. Prius aliquin solis avinis pelibus induerat se Norbertus; quem habitum in concilio Pritestariensi coram Le-gato Apostolico accusatus, mutavit. c Urspergensis : An. 1123, hyemem asperissimam, ver tempestuosum, fames validissima ac mortalitas sævissima secute, tantam stragem per universas provincias, maxime tamen de vulgaribus delecerunt, ut pen-tertia pars populii notaretur occubuisse. Post refert, feria quarta Pentecostes 28 Maii, fruges vitesque primum; et quicquid reliquum fuit, 16 Junii tempestate et pluvia instar diluviij effusa subversum fuisse. De eadem fame ejusque causis agit Robertus de Monte. Caput ergo anno 1123, cavior esse annonæ, sequenti grassata est fames. d Hic est B. Hermannus; qui Coloniz natus, (nam non nisi an. 1123, ea urbe interdictum Judæis) vir doctus, disputatione cum Imperio Tulliensis illiusque habitu conversus, institutum Præmonstratense complexus, Scheidano ejusdem ordinis comobio in Comitatu Marciano præfectus, sanctissimæ vitæ. Corpus de tamulo elevatum a Joanne Gelenio Archiepiscopi Colonien-sis in spiritibus Pivario : cujus frater Agilius V. Cl. plura de eo in Fastis SS. Colonien-sium brevi editurus.

CAPUT IV.

B. Godefridi varie probata constantia.

Sed hæc hactenus. Jam deinceps ad beatum Comitem reflectamus articulum, et qualiter serpens anti-quus virtutes ejus videns et invidens, per satellites suos illi obviare tentaverit, jam nunc adducamus in medium. Ubi primum sancti viri religiositas innotuit, Fridericus a Comes profanus et Antichristianus potius quam Christianus, avaritiæ facibus accensus infremuit, fallaciæ commenta exquisivit, dicens filiam suam arte circumventam, hereditatis quoque debite portionem fraudulenta illi seductione sublata. Qui occasione diversis beatum virum affectit injuriis, multis vexavit contumeliis, cum ille tamen expeditissimam de omnibus redderet rationem, et impudentem ejus vesaniam, prout dignum erat, confidenter argueret. Verumtamen infelix ille non quiescens, et plus aloes quam mellis habens, cum aliquando suorum concione vallatus, complura gene-ro minaretur, multis astantium tamen ob tanti viri reverentiam lacrymas continere non valentibus, vir Dei conscientiæ vallo munitus, quo grassanti vesania aspirate fas non erat, omnem furoris illius impetum securus irridebat; vocatoque demum uno ex familiaribus suis ait : Forte infelix iste me captivare disponit

Judæi duo
conversi, si-
quo Crucis
confirmatus :
arripit in-
stitutum Præ-
monst.
2. Cor. 3. 13.

Isa. 9. 6.

B. Godefridus
in sacro veni-
tur.

ii

Minus ejus
contendit,

disponit, tu vero Patri Norberto dicito, quatenus etiamsi incarcerationis fuero, ne quem pro mei absolute labore vel exiguum impendat. Ego enim pro lege Dei mei non solum incarcerationi, sed etiam in carcere mori utinam condignus inveniar. Ego in carcere Deum meum deprecabor, in carcere misericordiam et miserationes ejus alacriter præstolabor. Opto siquidem, ut quemadmodum scopa usu detrita novissime flammis injicitur, sic corpus meum Christi exhaustum servitio, tribulationis demum igne consummetur. Ecce quanta beati viri constantia, omnia quidem pro Christo perpeti decernebat, sed pius Dominus nostris eum adhuc profectibus reservabat.

20 Fridericus præterea inexplibili stimulante avaritia, (Quid enim non mortalia pectora cogit auri sacra fames?) castrum Capenberg, obsidere, ipsamque Patrem Norbertum pro muris suspendere minitans, (nam quis metus aut pudor est unquam prope rantis avari?) eoque mala malis adjiciens iram sibi thesaurizavit, donec Altissimus, qui patiens est redditor, condigna illum animadversione percussit: quem et unus e Fratribus ante denuntiatio ejus interitum a leone horrendo transglutini per visum agnovit.

21 Sed nec sic serpens ille, uno licet succiso capite, a veneno suæ conquievit invidiæ, sancto quidem viro tribulationem et dolorem exscitans, sed in his quamquam invitus majorem illi virtutis occasionem subministrans. Hæc enim est inscrutabilis abyssus judiciorum Dei, quæ diabolum cum membris suis electorum cogit deservire profectum, ejus profundum et beatus Apostolus intuebatur, cum diceret: Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti. Sola enim est divina vis, cui et mala bona sunt, dum eis competenter utendo, ne quid in regno ejus temeritati liceat, boni alicujus effectum elicit. Quod in sequentibus luce clarius elucebit. Matronam igitur, quæ sacram velamen assumpserat, Franco quidam scelestus diabolico rapuit instinctu, qui beato viro inermi forte obvianti, tantamque illius nequitiam pie persequenti, cum armatus et elatus diceret: Tunc ille es, qui detrimentis meis operam dare perhiberis? Vir sanctus quemadmodum scriptum est, In timore Domini fiducia fortitudinis; et Justus quasi leo confidens absque terrore erit, constantissime respondit: Ego detrimentis tuis nequaquam invigilo, quin potius hostis antiqui dentibus, ejus mancipium factus es, te summe eructe desidero. Cumque ille vesaniens gladium arriperet, dicam, dicam (magnus ab integro seclorum ut noverit ordo) dicam quomodo vir Dei tanquam ad victimam agnus ductus, sine voce astitit, cervicem protinus tetendit; sed nutu divino conterritus ille ferire non prevaluit. Numquid ergo hunc virum Christi Martyrem non dixerim, qui non solum animo, sed et jugulo præparato, tam inenctanter se ingerebat martyrio? Quis hunc athletam separet a caritate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Denique raptam suam variis laborum anfractibus requisitam cellulæ demum restituit, et raptor ille morte pessima, quæ peccatorum est propria, non longe post lancea perfossus interiit.

22 Quid autem de nonnullis insensatis ministerialibus, et servis etiam infimis referam, qui multis illum pulsare conviciis, dicentes eum amentem factum, sequi falsarium et impostorem illum Norbertum, tam sublimem hujus mundi gloriam stulte deserere, seque desolatos, et quasi acephalos relinquere? Verum inter omnia hæc athleta noster dum omnes excipit assultus, permanet ejusdem patientia, fortis ad omnes telorum nimbos, reddit et has contra venerando pectore voces: Si diligeretis, inquit, me, gauderetis utique, quia ad Deum meum tendo, quia naufragium seculi hujus præterire desidero, quia Creatori meo proximari concupisco.

23 In die vero Assumptionis beatissimæ Virginis Mariæ, quæ summa nobis est solemnitas, quando et hujus loci ambitus ab Antistite consecratus est, quis digne commemoret, quales tentationum impetus, quantos impulsionum fluctus evicerit, aliis eum hinc trahentibus, aliis inde retrahentibus, ac mira improbitate suggerentibus, ne tantæ honestatis, tantæque spectabilitatis castrum desereret, cum et ipse Antistes carnem sapiens, et cor in terra trahens, alterius ei mansionis concambium repromitteret? Sed Christi miles invictissimus, et vere super Christum fundatus, inter imbres et flumina, tot quoque ventorum flamina, immobili persistens tolerantia, nec terrore teri potuit, nec turbine frangi. Fortis enim est ut mors dilectio, et aquæ multæ non potuerunt extinguere caritatem. Nihil servo Dei de multiplici possessionis suæ complacebat specie, quia sola pretiosæ margaritæ, hoc est, caritatis divinæ claritas fulgebat in mente. Ministeriales centum et quinque, præter alias donationes gloriosas, cum sufficientissimis possessionibus Monasteriis Ecclesiæ donavit, præter eos, quos Ecclesiæ Coloniensi, aliisque locis, prout ipsi oravere, contradidit.

CAPUT V.

Alia præclaræ ejus virtutes.

Tandem ergo compositis rerum morumque secundis in commune bonis, postquam a concussionem dura respirare datum est illi, claustrumque fovere pacificos sensus, et in otia solvere curas, quantum purgatissimis moribus enituerit, Deum testor, quod humani sermonis inopia nullatenus explicabit. Studebat primum in omnibus sui despectum appetere, indigna quolibet atque extrema servitia non abhorrere, oblatam sibi a Fratribus venerationem humillime declinare. Alto enim corde retinuit, quod a Magistro humilitatis accepit dicente: Discite a me, quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris.

25 Verbum Dei audiens, seu orationem Domino fundens, uberrimis profluebat lacrymis, quæ satis in illo declarabant ardorem ac devotionem internæ puritatis. Qua de re unus quoque seniorum testabatur dicens: De hoc viro sancto illud ego frequentius videns admiratus sum, quod cum una nobiscum ad communem discumberet refectionem, non modo mira ciborum pollebat abstinentia, verum etiam tam uberrimis atque creberrimis lacrymarum rigabatur fluentis ut stupens hæc intra me reputarem: Deus bone, quid in hoc agitur homine beatissimo? quæ putas horum ratio genitum? quæ tantarum causa est lacrymarum? Num ex nimia spiritualis lætitiæ se conficit abundantia, gratias nimirum agens et amantissima consideratione pendens divina, quæ hoc loco ipse in perpetuum ordinavit, ministeria, quæque jam nunc adeo videt in sui fervere presentia? Num, inquam, pro his magnificis Dei beneficiis, in tantum gratulatur, ut a lacrymis tam affluentibus temperare non valeat? An vero potius tam immenso, tam impatienti, tam inconsolabili rapitur æternorum desiderio bonorum, ut illius intuitu, terrenorumque fastidio nihil omnino ei nisi flere libeat? Utriusque profecto causæ salubris et laudanda religiositas, utriusque compunctionis beata talique Dei servo condigna sublimitas. Hæc senior noster, quæ assidue oculis suis intuitus est, veraci ac fideli mihi testimonio prosecutus est.

26 Semen præterea verbi divini fecundo corde percipit, tantaque ac tam crebra exhortationis gratia diffusa erat in labiis ejus, ut Pater Norbertus de ipso gratulatorie dixisse perhibeatur: Postquam ego in prædicationis cursu lassatus defecero, Godefridum filium meum suscitabo more cervorum, qui cum se venatorum instantia supra vires lassari persenserint, alios pro se cervos exagitandos suscitare memorantur.

AUCTOR
ANONYMO,
EX SERARIO,
ITEM IN BONIS
DEDICANDIS:

Cantic. 8. 6
et 7.

Humilitas.

Matth. 11. 29.

Completio et
assidue lacrymarum

perhucanti
gratia

Sorori mors
infelix.

Rom. 8. 26.

Franco raptor
Godefrido
mortem minatus,
male perit.
Prov. 14. 26,
et 28. 1.

Godefridi in
conviciis patientia.

AUCTORE
ANONYMO,
EX SERARIO.

apophyema
de mendacio :

Joan. 11. 6.

abstinentia.

rigorem apic
sundit.

Ezech. 1° 1

tur. Proinde vel unum ex dictis ejus, quod a Fratribus didici memorabile, piæ menti non ingratum erit advertere. Cum Fratres exhortaretur non curare labia iniqua; et detrahentium inepta mendacia, quia imperitos tantum falsus honor juvat, et mendax infamia terret: Mendacium, inquit, diu subsistere non valet, veritas autem stabilis perseverat et solida. Mendacium enim in præcipiti sedet equo, veritas autem in asino. Et recta plane similitudo, veritatem sedere in asino, quia Dominus meus qui ait: Ego sum veritas, in asino sedere dignatus est.

27 Corpus etiam suum et Apostolico castigabat exemplo, ac perenni frangebatur jejuniis; sciensque, quod Summa quies nil velle super quam postulat usus Debitus, ut simplex alimonia, vestis et una Infirmos tegat, ac recreet mediocriter artus, modicis omnino contentus erat, aquam frequentius bibens, et pane solo excepto, vix aliud quippiam alimentorum sumpsit.

28 Cum autem Fratres quidam tepidi de rigore ordinis relaxando illi suggererent, vir sanctus Dei Spiritu plenus hac similitudine respondit: Qui magnum fluvium navigio transmare proponunt, longe superius a destinata ripa navigare incipiunt, quia violentia retorquentur incessabili, et velint nolint, cum fluvio quodammodo descendere compelluntur: Ita et nos fratres, qui hoc mare magnum, et spatiosum manibus pertransire contendimus, ubi sunt reptilia, quorum non est numerus, adjungere ascensum, nostrum roboremus propositum, quia humane torpor negligentia semper in descensu est: et vereor plurimum, ne in futurum ordo noster descendendo vel prolubendo nimium, (quia qui modica spernit, paulatim defluit) ad temporis pristini relabatur decursum.

CAPUT VI.

Etiam in seculo sancti mores.

Quodam tempore cum cives Monasteriensis adversus Comitem nostrum, seculari adhuc habitu detentum, jurgia concitarent, et bella moverent, unus ex ministris ejus eum suis complicibus, in viciniam illam excurrere, prædam congregavit copiosam, animalia quoque multa, quæ diripuerat, stante in porta Comite, tamquam gloriabundus adduxit. Cumque vir pius æquitatis amicus, inquirens quid hoc esset, rem didicisset ex ordine, continuo sancta indignatione pernotus, ministris astantibus: Ite, inquit, dicite prædoni iniquo, ne nostros nunquam præsumat adire conspectus, donec eis, quos impie læsit, satisfaciat, omnibus quæ rapuit ad integrum restituitis. Si enim homines civitatis illius ad præsens nobis, prout forte sumus digni, adversantur, nunquid ob hoc præsumptor iste villanos et innocentes quosque, nostri sub nominis umbra, deprædabitur? Ad hoc ille perterritus, et nil tunc minus auditurum sese arbitratus, quantocyus discessit, ex rapina nil sibi retinere præsumens, sua cuique multa cum sollicitudine resignavit. Itaque cum in Godefrido multa stupeamus mirifica, ea plus mirari soleamus, quæ in seculari dignitate bona executus est.

30 Inter cetera caelestis gratiæ dona, eximia quoque in viro Dei, necdum seculi rebus exuto, abundabat compassio. Nec leprosos, aut quamlibet infimæ conditionis aegros despexit; adeo ut, stupentibus ministris, pauperrimo cuidam apud se languenti pius atque humillimus visitator assideret. Desordidissimo ejus vasculo una bibere non exhorruit, per omnia infirmanti se contemperans; et, juxta Apostolicam eruditionem, ita subveniens, quemadmodum sibi vellet subveniri, si eadem vel simili aegritudine laboraret.

31 Illud quoque de hoc liberalissimo Dei servo nequamquam regam silentio, quod gladio adhuc accinctus, dum iret ad visitandum Varlarensis cœnobium cum famulo suo Giselberto, quem postea Conversum

vidimus, occurrit mendicus eleemosynam petens. Mox vir misericordissimus nullatenus ferens vacuum abire pauperem, Giselberto ait: Remansit, oro, quicquam in loculis? Respondit ille, Etiam Domine: Da, inquit, pauperi. Quo facto, rursus quæri jussit, siquid adhuc foret residuum, iterum ergo datum est pauperi. Sed nec sic quievit sancti viri larga benignitas, quousque tertio quoque totum quod remanserat, pauperi donaretur. Ita Trinitatis Deificæ verus confessor et cultor, sine trino munere inopem præterire nequaquam passus est. Famulo quoque suo dixit: Demus, quæso, egenis quidquid valuerimus, quatenus Dei nostri bonitas novellam plantationem Fratrum nostrorum in Capenberg et Varlare confirmare dignetur.

32 Cujus germanus Otto, quod prætereundum non est, cum esset apud Elostat, illis in partibus divinæ servitutis cultum dono Dei ampliavit. Manegoldus enim vir nobilis et potens, cujus erant castra duo, Hagen, et Wirberg, ab adversariis suis una cum filio interemptus est. Remansit autem totius possessionis heres unica filia, nomine Aurelia. Quam multis uxorem petentibus (erat enim satis elegantis formæ) venit Otto, et dato ei perpetuæ castitatis consilio, noctu eam non sine vitæ periculo, voluntariam abduxit. Deinde Pontificali et regali auctoritate subnixus, multis et variis exegit laboribus, quod simul cum Aurelia hereditas tota divinis ministeriis mancipata est. Castrum igitur Hagen ipse delevit incendio, in altero autem fratrum et sororum hodie viget religio.

Zelus Ottonis
fratris ejus.

CAPUT VII.

Mundi contemptus, caritas erga proximum.

Quantæ vero puritatis, quantæque simplicitatis devotione Godefridus cuncta reliquerit, et ex responso ipsius, quo Eucruvino satisfecit, plenissime declaratum est. Ea namque tempestate, qua raptam a Francone matronam laboriose requisivit, fama, quæ tam pravi fictique tenax quam nuntia veri est, mox undique percrebuit, Comitem Godefridum penitentiæ ductum, suam recepisse conjugem, Fratresque omnes de castro, quod jam religiosi occupaverant, cum injuria perturbasse. Talibus figmentis ad Mosam usque divulgatis, venit de finibus illis Eucruvinus, nostri Henrici germanus, eundem Henricum secum sperans abcessurum: et salutato Comite, cum benigne susceptus foret, causam adventus sui requisitus, exponebat dicens: Veni, Domine, fratrem meum, qui apud vos Conversus est, quem et unice diligo, pristina revocare professioni, quia jam pridem vos, receptis omnibus, universos Fratres expellere coepisse, longe lateque nuntiatur. Tunc vir Dei alacri vultu respondit: Quid ergo? Nonne tuis, amice, oculis in præsentiarum comprobas, ficta esse omnia? Miror quidem valde tantæ impudentiæ figmenta. Qua enim temeritatis audacia mihi ea usurparem, quorum hodie nulla proprietas omnino mihi residua est, quæque Dei solius sunt attributa servitio? Scis tu, Deus meus, quod etiamsi filios nutriendos ex femina illa suscepissem, stipem potius necessitatis nostræ ostentim mendicando, parvulosque in cervice mea gestando conquirerem, quam eorum quippiam, quæ Dei sunt atque servorum ejus, aliquatenus temerare auderem. Hæc audientes qui aderant, tantam tanti viri sinceritatem, altissimamque paupertatem usquequaque non sine fletu mirati sunt.

34 Tempore quo maxime Friderici Comitis adversus virum Dei fervebat persecutio, quemadmodum ab eodem furore suo vel ad modicum tyranni refracta fuerit immanitas, occultare non debeo. Accidit ut illis diebus apud a Trajectum fieret, præsentem ac jubente Imperatore Henrico, Comitum, Marchionum, aliorum conventus nobilium; ubi et ipsum contigit

Godefrid
constans volun-
tas in re-
bus Deo dica-
tis.

Alis per suos
erepta resti-
tuiti jubet.

Erga leprosos,
et viles ægros
comis.

In pauperes
liberalis.

a

contigit adesse Fridericum. Dum ergo tractatis nonnullis Imperii negotiis seorsim in secretario suo resideret Imperator, confidentes forissecus Principes, ut assolet, multa inter se vario sermone ferebant. Cum ecce unus *b* Suevorum Princeps bene Christianus, dissimulans omnino se, quis esset Fridericus, agnoscere, cepit illum facetissima urbanitate, in illius senatus audientia, confutare, hoc modo Godefridi nostri, ejusque fratris conversionem inducens: Paullulum, inquit, o Heroes et commilitones dignamini advertere. Auditum est, et celebri sermone vulgatum in finibus nostris memorabile gratiæ Dei miraculum, quod videlicet Capenbergenses Comites duo, divina inspiratione compuncti, omnia sua Domino Deo nostro reddidere, ita ut omnis hereditas ipsorum in obsequium pauperum Christi, Deo jugiter servientium, cedat in perpetuum. Felices nimirum viri multumque beati, quibus a Domino tantæ virtutis est collata ingenuitas, tamque sublimis propositi feliciter est consummata voluntas, qui nostris diebus universis Christi fidelibus magnificam sanctitatis ac voluntariæ paupertatis largiti sunt exemplum, seipsos quoque non dubitantes humiliter in eorundem Dei pauperum aggregare consortium! Sed ecce (o nefas!) quidam in vicinia illa filius diaboli, Fridericus nomine de *c* Arnesberg, tantæ sanctitatis bonum, ut fama est, præpedire nititur, atque nullo coæcatus avaritiæ in ipsum Deum, quod nullus ambigit Christianus, infelicia bella machinatur. Ego vero si Deo nostro hic pessimus mortalium aliquando prædo prævaluerit, minus libenter ipsi Deo me deinceps servitutum profiteor, qui tantam nominis sui injuriam propulsare noluerit. Nec tamen desperare queo, in conflictu isto Dei futuram esse victoriam. Inter hæc autem irrisoria Principis verba, infelix ille gravissima confusione dejectus, huc illucque vultum declinabat, loquentis aspectum ferre non sustinens, nec in tali conventu, præ conscientie impietate, vel nutre præsumens.

b Coram Imperatore laudatur, socero reprehendo.

c Pro captivis intercedit.

35 Hoc tamen compertum nobis et certum est, quod post conventum illum regressus domum, aliquantum cepit agere mitius, missoque nuntio, virum Dei magna cum lenitate deprecatus est, ut dignaretur Arnesberg ad suum venire colloquium. Hic sperans eum de animæ suæ remedio quippiam tractaturum, paucis fidelium suorum assumptis in Assumptione B. Mariæ Virginis confidenter venit ad locum. Ubi dum captivos, compeditos, et inæceratos plerosque reperisset (semper enim homo crudelissimus habebat, quos in catenis maceratos affligeret) super his, more suo, viscerali flexus clementia, primo omnium pro his rogaturus accessit. Verum ad omnes supplicationum blanditias ille velut pelagi rupes immota resistebat, non tantæ solemnitatis gratiam, non tanti viri reverentiam, non denique lamentabilem captivorum miseriam dignatus advertere.

Saceri ejus infaustra mors.

36 Quid autem mirum si eo tempore homo sevisissimus nullum pietatis admisit remedium, qui et ipsa mortis suæ hora nullius preces, nullius consilium admittens, nec unum quidem ex captivis relaxare voluit. Mortuus est impius tam tetri, ut aiunt, putoris molestia, ut matrona quæ illi assidebat, ipsa etiam post paullulum exspiraret: et percussione tyranni gratulantes captivi, tunc denum absoluti sunt; frustra tamen, quia ex eis nonnulli diuturno carceris squalore infirmati spiritum in brevi reddiderunt.

Ostentatas ab eo opes contemnit.

37 Dolente autem Godefrido, causam sibi, pro qua vocatus esset, non aperiri, assumptum eum circumducere cepit Fridericus, murorum ædificia, vel ceteram suppellectilis suæ varietatem ostentando: eum tamen vir sanctus omnia hæc irrideret, et cuidam suorum, qui idipsum mihi attestatus est, inuenens, hæc auribus ejus instillaret: Existimat hic homo, me hujusmodi vanitatibus oblectari, sed ego hac vice velut ex necessitate morem ei gerere com-

pellor, cum tamen pro cunctis ejus, quas ostentat divitiis, patris calami pretium non commutarem. Paucis deinde illum exhortatus, omnis profinus dilationis impatiens, festinavit ad reditum. Semper enim seculi tumultus molestissime ferebat, paradisum æstimans claustrale silentium, et dilectæ sibi solitudinis quietem omnibus Cræsi superponens divitiis.

38 Post hæc vero, cum persecutoris sui cognovisset interitum, veræ compassionis affectu, memor clementiæ, immemor malitiæ, lacrymas fudit, per Spiritum in se habitantem sciens ad quæ vel quanta supplicia talis anima justo Dei raperetur judicio. Venerunt quoque sub idem tempus nonnulli ex ministris ejus dicentes: Ecce Domine, qualis et quam ampla vobis abvenisset hereditas, si hujus mundi gloriam, quam possidere valebatis, non ultro placuisset abjicere. Quos ille indignantis vultu reverberans: Quid est, ait, quod pro magno jactatis? Numquid non omnia relicturus eram, quemadmodum et iste moriendo reliquit? Ecce interiit, nec jam sumet omnia, neque descendet cum eo gloria ejus. Scis tu Domine Deus, quod etiam si sic futurum prævidissem, nequaquam ob hoc tamen conversionis distulissem gratiam, nisi forte ad amplius dilatandam laulationis tuæ servitutum. Quid porro magnum feci ea relinquendo, quæ ipsa nature conditione necum permanere non poterant? Nonne

Omnia quæ tempus peragit, quæque exitus aufert, Vilia sunt brevitate sui?

Respondete quaeso. Num si vobis opulentissimam civitatem una siliqua comparare daretur, siliquam illam tam lucroso commercio eligeretis subtrahere, plus diligendo siliquam, quam civitatem amplissimam? Ad quod illi cum respondentes dicerent: Hoc factu stultissimum: Longe, inquit, stolidior, longèque vesanior est, qui quamlibet amplam hujus mundi substantiam pro regno caelesti commutare dissimulat. Quis gloriabitur, imo quis merito de hoc remunerari postulat, si auctori suo restituat, quod ab ipso accepit? Et tamen pius Dominus, etiam in hujusmodi nobis occasionem salutis constituit, quod sola nimirum dignatione fit ejus inexhauste bonitatis.

a Inferius nempe, quod valgo Ultrajectum. Hic anno 1122 natalem Domini celebravit Henricus V, ut Urspergensis, et Grantius Saxonia l. 5, cap. 13. b Fuit hic fortassis Fridericus II, Dux Suentis, Henrico V, Cesari, avunculo suo, apprime gratosus, vir, ut Frisingensis scribit, in bellis fortis, in negotiis ingeniosus, vultu et animo serenus, in sermone urbanus, etc. c Altit Arnesburg, Arnsburg, Arnsberg, Brunns lo. 4, Theatri urbium: Sunt qui Angersberg hujus secus quam Arnsberg legunt, quasi ibi Angarice Ducatus inceperit. Ab aquila ductum nomen, et monte in quo situm: et gestarunt olim Comites, nuncque Archiepiscopus Coloniensis Arnsbergæ dominus, albam in sculo rubeo nquiam. Arx etiamnum valida est in jugo montis, in cuius vertice geminum penitit oppidum vetus et novum, ad radicem canonium oritur Præmonstratensis Welinckhusen, quasi Wildenkund (fortassis magni illius et Sancti) domum dicos: ut Henricus hujus Friderici nepos famulavit, idem ipse institutum professus anno 1137.

CAPUT VIII.

Sanctitas ejus terrori est diabolis; Principibus venerationi.

Novi præterea unum e Fratribus magno sanctitatis et gravitatis virum, qui mihi secum de Godefridi meritis conferenti, hoc sermone respondit: Eia Frater, quis est hodie mortalium, qui merita sanctitatis ejus ad plenum æstimare sufficiat? Ego tanti miraculi exhibitionem per sacram illius præsentiam præsens expertus sum, ut longe inferius reputarem si vel cæco mihi visum, vel claudo gressum, seu etiam surdo restauraret auditum. Solo enim intuitu, sacri- que vultus ejus efficacia quotidie infestum a me repellebatur dæmoniura. His auditis obstupui, fateor, et hæc referenti: Per illum, inquam, te obtestor, qui est vera caritas, ne hujus tam fructuosæ, tamque divinæ rei me fraudes notitia. Tum ille: Eo, inquit, anno quo primum mutato habitu monasterium petii, multis me tædiis hostis antiquus, multisque tenta-

ACCURATE ANONYMO. EX SERRARIO.

Æterna solo æstimanda ducet.

Dæmonium infestatione quendam verbo, aspectu liberat.

AUCTORAE
ANONYMO,
EX SERAPHO.

tionum aculeis incessanter aggressus est, ita ut ipsum dæmonem scapulis meis quodammodo insidentem, et intolerabiliter me ab omni operis devotione retardantem, continua vexatione sentirem. Hunc ego dæmonem aliquando vehementius insistentem, cum pro posse reluctans, in oratione coram altari sancto prostratus, divinum invocarem auxilium, Dominus mihi etiam visibilem ostendit, habitu deformem, vultuque teterimum. Quotiescumque igitur sic affligebam, curream et inquirebam sancti viri præsentiā, et continuo eo viso, quasi quodam rore perfundebar, moxque fugam dæmonis, et mirabile tam corporis quam spiritus sentiebam refrigerium. Quod si presentem forte videre non valebam, sed tantummodo solam vocem ipsius audire merebar, confestim non dissimili consolationis gratia refrigeratus sum, adeo ut nullatenus ambigere possem, talia in eo operari presentissimam Spiritus sancti efficaciam. Quo Spiritu ille illustratus, meas quoque me tacente cognovit angustias, et velut omnia in se mea expertus incommoda, congruam quoque consolationis vocem formabat dicens: Frater mi, consolare, viriliter age, et quoties in tantum affigeris, ut ne unam quidem orationem coram Domino fundere prævaleas, sustine tempus miserendi ejus, atque in spe futurae consolationis Dei respira, certissime sciendo, quia juxta Prophetam veridicam vocem: Si abiecit, et miserebitur secundum multitudinem miserationum suarum. Ita me dulcissimo sermone, et mellita Dei melle lingua refovebat, sique annum fere continuum agonizabam, et quocumque die virum Dei casu aliquo videre vel audire non merui, gravissima, ut præfatus sum, dæmonis infestatione conterebar. Hæc ego dicta vel acta sancti Fratris nostri nequaquam passus sum tegi silentio, quatenus pia omnis cognoscat anima, quanta in Godefrido nostro reposita fuerit supernæ gratiæ magnitudo.

40 Oportebat quodam tempore hunc Dei servum, adhuc ferentem gladium, cum Fratrum ita poposcisset utilitas, ad Imperatoris Henrici cognati sui venire colloquium. Erat autem Capellanus ejus Eppo, qui postmodum tanti viri exemplo conversus est, cui tamen interim non valde fuerunt accepta conversionis Domini sui principia. Hunc ergo cum paucissimis famulis assumens, dum iter agrarii tentaret, ille ausus est dicere: Qualiter, o Domine, tuum Imperator adventum excipiet? quali putas vultu te egeum aspiciet, et pauperem habitu, vel crine deformem? absque solita militum frequentia modo ad se venientem? Cui vir Dei placidissime respondit: Hoc, Frater, Deo nostro totum committo, in cuius manu eor Regis est, et quocumque voluerit, inclinabit illud. Cum ergo venisset ad palatium, Imperator, licet variis occupatus negotiis, eum videns, rejectis omnibus a longe eum in amplexus ejus, exclamans atque dicens: O cognate dilectissime, Deo nostro immensus gratias ago, quod te videre hodie merui. Nec enim hac die talem ac tantum, tamque mihi præcipuum virum me visurum aestinavi. Ita miro susceptum amore, magno quoque eum honore detinebat, et præ ceteris, ad Capellani ruborem, familiaris habitum, demum non absque affectuoso maiore dimisit in pace.

CAPUT IX.

Propositum ejus multis modis impugnatum.

Antistes quoque porro Monasteriensis, cum suggerentibus plurimis, castrum Capenberg, ne in partem servorum Christi cederet, obtinere niteretur, plurimamque loca beato viro in concubium cunctis acclamantibus offerret, ipse super petram vere fundatus constantissime resistebat, ita respondens Episcopo: Frustra, Pater, universi conantur, quicumque terroribus vel blandimentis propositum nostrum de loci hujus mutatione Dei dono inspiratum, impe-

dire laborant; quia nulla feram ratione, ut, me superstite, deinceps in hoc loco mundanæ vanitati serviat, quin potius id elaborare necesse est, ut ubi batenus licentiosa militum grassabatur incursio, illic amodo celestis obsequii succedat assiduitas: sufficeunt enim præteriti dispendia temporis ad stultorum voluntatem consummandam, qui ambulaverunt, ut scriptum est, in luxuriis et desideriis suis. Mihi credite, etiamsi quadruplo tantum possessionum recompensantes offerretis, numquam castrum hoc ulterius seculi negotiis occupari consentirem. Tanta beati viri constantia, talique responsum strenuitate confutati, nil Antistes, nil ceteri omnes ultra super hac re tentare præsumpserunt.

42 Sed et tyrannus, quem sæpe jam diximus, tremendum verborum ejus fulmen expertus est, cum foret ex illis unus vir iste, de quibus legimus, quod si quis eos nocere voluerit, ignis de ore ipsorum egrediens, devorabit inimicos eorum. Dum enim ingenitæ libertatis memor Godefridus, contra se Leviathan, mundi despectu, suscitaret, mox conturbati sunt Princeps Edom, robustos Moab obtinuit furor, indignati sunt habitatores Chanaan: quorum præcipuus Fridericus avaritiæ flamma succensus (halius quippe diaboli prunas ardere facit) possessionibus Comitum, filie occasione, inhiabat, instabat, exercitum adversus Comitem ductabat, crebro placitabat, impietate pro pietate utebatur. Conducta igitur die in magnæ multitudinis frequentia, collatis multis hinc inde sermonibus, demum vir Dei innocentie puritate conspicuus, atque liberrimus, hujusmodi fulminea sancti Spiritus jacula in illum contorsit, dicens: Eia, miser homo, quid tantopere infimis et caducis rebus æstas? Quid finitinis inhias contempto limite agellis? Numquid tu solus habitabis in medio terræ? Numquid mundum vorabis universum! Esto; Et quid tibi proficit, si totum mundum lucreis, animæ vero tuæ detrimentum patiaris? Tu quidem filie nobis occasionem adducis, verum universi novimus, quantus te insatiabilis avaritiæ obsideat morbus, qui, mundo teste, nec defuncti fratris tui filie pepercesti, sed eadem avaritia vesaniens, captivitatis eam injuriis affecisti. Inter hæc verba mirabili confidentia, multorum cum stupore, mentum illius apprehensum concutiens adjecit etiam hæc: Ecce facies tua jam jamque mareere incipit, ecce caro vultus tui jam contabescit, velis, nolis, jam tempus imminet, quo resolveris in pulverem, et redigetur in lutum cervix tua. Princeps, et unus ex hujus seculi primis, ore vulgari nominaris: sed timendum æstimo, ne in futuro seculo non inter primos, verum nec inter novissimos ac despectissimos computari merearis. Tunc ille irridens cum timore respondit: Vos quidem, o Domine, non tam a Deo Dei Spiritu repleti estis, quin ego fieri queam salvus æque ut vos, et vester ille servus seductor Norbertus. Ita ergo ignis, ut dixi, de spirituali caelo descendens, veritatis inimicum urebat atque consumebat, cruciabat non illuminabat.

43 Nec multo post infelix ille mortuus est, et respiravit mundus a tali peste liberatus. Nam et Fratres universos nunc minitendo, nunc militari manu terminis eorum proximando, tantis aliquando terroribus concusserat, ut unanimiter una cum Godefrido ac Patre Norberto facta invicem confessione, tanquam oves occisionis cervices pararent, et portis ultro apertis, martyrium indubitanter atque alacriter expectarent. Sed Dominus qui servos suos, quos per vasa iniquitatis probat, de tentationibus novit eripere, iniquos vero in diem judicii cruciandos reservare, egressum ejus, insaniam, ac superbiam sua potentia irridens, circulum in naribus, et frænum in labiis ejus posuit, et per viam qua venerat, omni quidem labore frustratum, sed voluntate non immutatam redire coegit. Et ille quidem præfatus Christi pauperibus,

1. Pet. 1. 3.

Apoc. 11. 5.
Peccatores libere reprehendit.

Exod. 15. 15.

Thre. 3. 32.

Ab Henrico Imperatore honoratur.

Proverb. 21. 1.

Friderico Comiti mortum prædixit.

Constantia ejus in dicanda Deo Capenbergæ.

Dire a socio infestatur.

pauperibus, tamquam Saul malum David querebat cunctis diebus; verumtamen Dominus non tradidit illos in manus ejus, istos per tribulationes examinans, illius vero malitiam mire tolerando contemnens.

a *Gobelinus* æt. 6, cap. 48, An. 1133. Fridericus Comes Westfaliae de Arnsburg, homo ferocissimus, mortuus est; qui castrum Weuelsburg, antiquitus Hunnorum tempore constructum, restauraverat uno anno ante obitum suum; a quo totam viciniam multiplicibus angariis vexare non cessavit. *Consentit Gelenius in Engelberto l. 3, cap. 43 et alii.*

CAPUT X.

Humilitas, ægritudo, mors.

Cum autem in medio Fratrum positus Godefridus, vita refulgeret Angelica, Fratres eum universi, prout dignum erat, honorabant, et pristino dignitatis nomine Comitum interdum nuncupabant. Sed ille, cujus exemplo humilitatis vitium quisque suam displicere cogebatur, hoc honoris vocabulum vehementer expavendo refugit, Fratribusque dixit: Per caritatem Christi vos obtestor dilectissimi, ne me servum omnium vestrum deinceps unquam tali vocabulo contristetis. Sub hoc enim nomine me in multis excessisse profiteor: meos quoque sub hujus auctoritate nominis plurimum deliquisse, dolens et gemens recognosco. Sed minimum est hoc humilitatis indicium, cum aliquando etiam, quod ad confutandam superbiam nostram silere non possum, se cloacarium domus nostræ humillima seu extrema servitute dejectus exhibuit.

45 Porro caritatis et elemosinæ tantus amor eum devinxerat, ut ipse domum hospitalem, quæ a hodie cernitur, per se construeret, per se quoque inibi pauperum pedes, Dominicæ institutionis minister et custos, frequenter ablueret, ac nummos distribuendo singulis misericordiam opus impenderet, paternum circa eos affectum gerens per omnia, ita ut cum B. Job veraciter loqueretur affectu: Pater eram pauperum, et cor vidue consolatus sum. Item: Si comedi buccellam meam solus, et non comedit pupillus ex ea, quia ab infantia mecum crevit miseratio, et de utero matris meæ egressa est mecum. Dispersit enim omnia et dedit pauperibus, ut justitia ejus maneat in seculum seculi, et cornu ejus exaltet in gloria.

46 Evangelicæ etiam præcepti non segniter imitator inimicos innocentie puritate diligebat, omnesque obtrectatorum injurias fortissimè patientiæ custos magnanimitate æquanimitate sufferebat. Recolo quoque verbum bonum, quod a quodam familiarium nostrorum, qui optime noverat sanctum virum, in hunc modum letus accepi: Vere, inquit, Frater, quid amplius tibi dicam? Vir de quo agis, fundatus erat supra firmam petram.

47 Quid ordo fidelium ampliora his virtutibus expetat miracula, cum hæc ipsa sint tam admirandæ sanctitatis insignia? illa nimirum sunt divinæ operationis prodigia, quæ cum reprobis non possunt haberi communia, et de quibus Propheta gratulatur dicens: Tu es Deus qui facis mirabilia. Verum præter has, aliasque spiritualis gratiæ dotes, quas profecto mortale non capit ingenium, nec digne promittit eloquium, vir sanctus mirabili atque inestimabili ad Christum transeundi flagrabat desiderio, ac inenarrabilibus anhelabat suspiriis, propter quod et Dominus properavit educere illum de medio iniquitatis. Nam et frequenter, sociis in itinere quolibet residendo paucis, ipse quemadmodum in exequiis mortuorum membra componi solent, manus et brachia sua composuit supinus, dicens clamore intimo, gemituque vehementissimo: O si veniat hora illa nostri transitus! o si ad hanc horam aptare ac præparare me digneris Domine Deus meus!

48 Denique ut summæ etiam Patriarchæ non desset obedientia, dictum est illi a Patre Norberto: Exi de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui, et veni in terram quam monstravero tibi. Ad

quod sine mora implendum obedientissime paruit, jamque discessurus una cum venerabili Domino Ottone fratre suo: Ecce, inquit, frater mi, si quid hactenus residuum fuit, quod non perfecta renuntiatione calcavimus, jam funditus in nomine Christi deseramus, nihilque ultra proprium retinentes ad iter obedientiæ alacriter properemus. Venit ergo ad locum vere, juxta *b* nomen suum, a Domino præmonstratum, electum, ac prædestinatum, ubi et origo nostri ordinis cæpit, ubi cum fratre Acolytus ordinatus est, ibique quamplurimos Angelicæ suæ conversationis exemplis roboravit.

49 Post annum vero revocatus ad Patrem Norbertum jam Archiepiscopum Magdeburgensem, cum seculi pompam vel strepitum sancti viri ægre ferret aspectus, Domino electum suum remunerare disponente, lenta cæpit pulsari ægritudine, acceptaque benedictione Patris Norberti, ad Elosstadense declinavit cœnobium, ubi hoc ordine post non multos dies migravit.

50 Cum languoris molestia sensim per dies ingravesceret, aderat ei devota sollicitudine germanus ejus Otto cum nonnullis Fratribus, quibus ipse transitum suum jam jamque desiderare perhibebat. Cumque astantium unus diceret: Absit Domine. Nequaquam nos desolatos relinquetis, nobis adhuc pernecessarius estis: vir beatus velut indignantis vultu respondit: Eia Frater, quid est quod loqueris? Ut quid, oro, penitentiam habitum suscepimus, ut quid etiam pro Christo tota die mortificari contendimus, si non per labores hos quantocumque ad Christum emigrare concupiscimus? Optandum mihi est via breviori pergere, atque ad conspectum vultus Christi, quem semper optavi, maturius pervenire. Ad hæc dicta cum germanus ejus gravi se morore conficeret, consolans eum Beatus ait: Idcirco, mi frater, universa propter Deum abdicavimus, quia nos ad hujus horæ necessitatem perventuros, hoc est, morituros, certissime noveramus, præoptantes atque satagentes, ne hujus nos procella discriminis obruat imparatos. Amplectamur ergo hanc a corpore peregrinationem, faciamus de necessitate virtutem, gaudentes et gratias agentes quod de labore ad requiem, de miseria ad beatitudinem transmigramus. Nec enim poterimus operum nostrorum retributionem desideratam percipere, nisi contigerit hinc per mortis gustum exire. Quia vero initium est retributionis in obitu securitas mentis, videres illum nihil hesitantem, nihil pavitantem, quinimo veementem exultantem, ita ut liquido in hoc Sancto recognosceres, quod fidelis servus vicinæ mortis tempus agnovit, de gloria retributionis hilarescit. Vigilantem enim illum invenit Dominus, castimonie zona præcinctum, et lucernas exemplorum lucis gestantem in manibus.

51 Deinde cum sacri olei fuisset liquore inunctus, pacis osculum Fratribus dedit universis, ita dicens: Ego quidem, Fratres, gratia ordinis ac zelo divini honoris, quosdam vehementius quandoque allocutus sum. Unde si quem vestrum offendi, queso, ne dedignetur ignoscere. His dictis, non sermone responsum, sed fletibus, pariterque contristatis omnibus paulo post fratri sic locutus est: Frater mi, audio vocem dicentem: Exite obviam ei. Et facto item intervallo, cum frater qui ei sedulus assidebat, ab eo inquireret, quid spei haberet, vir sanctus Latino sermone respondit: Magnam spem habeo. Jam enim pro toto mundo paulo diutius in hac vollem morari exilio. Post hæc paululum conquievit, apertisque mentis oculis cum ingenti subito exultatione dicebat: Beneveniant nuntii Domini creatoris mei. Quo dicto debitum Creatori reddidit spiritum, atque Idibus Januarii quo die baptismum Christi sancta recolit Ecclesia, beata illa anima carne soluta, æternæ regenerationis induit candidatum: anno Dominicæ Incarnationis MCCCXXVI, ætatis autem suæ ferme xxx, migravit

AUCTORE ANONYMO, EX SERARIO. *Mittitur Præmonstratum.*

b

Ægrolat Illustadii.

Fratrem aliosque solatur, lætissimus morte instante.

Veniam petit a suis.

Pic moritur.

Non patitur se Comitum appellari.

Videtur in ministerio obiit.

Pauperibus famulatur.

a

Joh. 20. 10 et 13, et cap. 31. 17.

Diligit inimicos.

Math. 7. 25.

Psal. 71. 18. Ad mortem anhelat.

Gen. 12

ACTORE
ANONYMO,
EX SERBIO.

migravit ad Christum, cui est honor et gloria in secula seculorum, Amen.

a Superest ciananum domus cum sacello S. Nicolai, ante monasterium sita. Erogant Capenbergenses omnium rerum decimas in pauperes. b Nomen a Christi apparitione factum loco autem quidam; alii dictum prius Pratum monstratum, sive Premonstre, scribunt. Vltz S. Norberti cap. 19, dicitur: Elegit locum valde desertum et solitarium, qui ab incolis antiquitus Præmonstratum vocabatur.

CAPUT XI.

Miracula post mortem.

Apparet Gerbergi in magna gloria, et coronatus.

Isaïa 61. 10.

Psal. 8. 6.
Ps. 20. 4

a

Claret miraculis.

b

c

Dolore dentium quantum liberat.

Item alium.

Ad matutinum excubat somnolentum.

Porro Gerbergis Abbatissa, de qua præfati sumus, unice sanctum virum diligens, sæpius eum discedentem contestata fuerat, uti vel vivus vel mortuus in brevi eam visitaret. Cum ecce illi, in ipso transitu, apparuit miro decore redimitus, aureoque diademate coronatus. Quem illa, transitu ejus ignorans, cum requireret dicens: Quid est dilectissime, quod sic coronatus incedis? Ille respondit: Noveris me modis sine dilationis interstitio, siue ullo gravis examinationis periculo, ad summi Regis migrasse palatium, ideoque tamquam Regis filium beata immortalitate coronatum. Quod ne aliquatenus dubites, ecce scripturam in diademate meo digestam agnosce. Respondit et attendit, atque hoc modo digestum invenit: *Induit me Dominus vestimento salutis, et indumento letitiae circumdedit me, et tamquam sponsam decoravit me corona. Tum illa non ignorans quod scriptum est: Gloria et honore coronasti eum; item: Posuisti Domine super caput ejus coronam de lapide pretioso, divinum advertit fideliter oraculum, statimque, nobis adhuc ignorantibus, a Missis pro eo celebrari fecit, cum ecce frater ejus post ferme dies decem veniens, felicem illius transitum hora eadem, qua nepti apparuit, completum, omnibus denuntiavit.*

53 Post excessum sancti viri plurima sanitatum beneficia per illum Dominus operatus est, quæ nobis quidem, ad quos vix fame temis perlabitur aura, nec omnia comperta sunt, nec facile a quoquam sigillatim enumerari possunt. Duo tamen ex pluribus operæ pretium reor attingere. Est locus, in quo b sanctimonialium cohabitatio multitudo, c Eltæ nuncupatus, ubi una ex sanctimonialibus acerrimo dentium dolore laborabat. Cumque ingravescente per singulos dies incommodo nihil obtinere posset remedium, turbata mens consilium denuo invenit. Misit enim Dominus in mentem ejus beati viri memoriam, quem adhuc viventem bene notum habebat, et morte obita de virtutibus ejus præclara multa compererat. Hinc toto cordis affectu cœpit implorare, quatenus suis apud Deum precibus tanto subveniret dolori. Mira res: ubi completa est pie credentis et de sancto viro præsumptis oratio, dolor omnino auferretur continuo.

54 Eodem quoque doloris periculo quidam ex nostris, qui Sancto adhuc viventem familiaris extiterat, permultum vexatus et infirmatus est. Dictum est illi et consultum, ut ad brachii minuendum sanguinem phlebotomum posceret: quod agens, nihil omnino salutis consecutus est. Novissime cum edidicisset prædictum sanctimonialis remedium, cœpit et ipse nostrum fideliter invocare patronum. Fecit hoc, et mox curatus est.

55 Hic Dei famulus spiritu nobiscum est, gaudens cum Apostolo, et videns ordinem nostrum ac firmiter mentem fidei, quæ est in Christo. Cum enim a Fratribus unus ad hymnos matutinos processurus celerius surrexisset, paullulum forte resedit in lectulo, et repentino sopore concidentibus ejus oculis, egressa est processio. Moxque vir Dei clarus astitit dormitanti, et vocans eum ex nomine: Frater mi, ait, surge quantocyus; quia chorum jam ingreditur conventus. Ad ejus illico vocem surrexit, et citato gradu Fratres procedentes consecutus est.

a Abundans hæc pira feminæ cautela fuit, nisi aut verita est, ne qua fraus apparitioni subesset, aut in gratiarum actionem offerri heo sacrificia voluit. b Ea voce non solum monachæ significatur, sed et Canonice, ut patet ex Regula sanctimonialium

canonice viventium, in Gallicanis conciliis Sironidi, et Miravino et virgines viduarum, continentiam in seculo, aut sacro suscepto velamine, aut peculiari modestioris habitus ratione, professæ. c Pighius in Hercule Prodicio: Trans Rhenum e regione Clivorum in Allino monte, ubi nunc uobillum virginum est cœnobium, quod Altense nominant. Id Wichmannus Comes circiter an. 960, condidit, ampleque dotavit, ecclesia S. Vito dicata, comitisque Lothardi filix, prius Abbatissa; quæ secula Althelæ neptis, Ottonis variis illud privilegiis ornarunt, alique Esecudici, Quedelburgensi, Gandersheimensi illustribus cœnobiis par esse sanciverunt. Diplomata recitat Gelenius in Engelberto: in iis Elthon, Helthon, Altenis, Altena, Ellica appellatur; vulgo Ellenbergli, aut Hoch-Elten; nam inferius haud a monte procul Neder-Elten jacet.

CAPUT XII.

Translatæ Capenbergam reliquæ.

Anno Dominicæ Incarnationis MCLXXIII, Indictione XI, præside Sedi Apostolicæ Papa Eugenio, regnante glorioso a Dei cultore Conrado, et de peregrinatione sancti sepulchri b redeunte, ut Fratrum Capenbergensium satisfaceret desiderio, venerabilis Dominus Otto, Elostad profectus est, convocatisque Fratribus dixit, se memorabilis Godefridi germani sui ossa Capenberg transferre, jam tandem oportere.

Hoc enim, inquit, dum extremum hic spiritum ageret, a me toto postulavit affectu, quod et hactenus mea neglectum desidia, nunc demum opportunum est, ut sine dilatione gratanter adimpleatur. Illico contristati omnes, æqualis omnium tremor ac perturbatio; una singulorum voluntas, eademque sententia, numquam se tanti fundatoris ac domini sui fraudandos præsentia, vel patrocinio carituros. Istum, aiunt, locum desolare venistis, vos qui patronum ipsius hinc auferre contenditis: quod si ullatenus præsumptum fuerit, omnes nos a majore ad minorem de hoc cœnobia in præsentiarum effugatis. Nobis enim oblatum, et nobis per divine gratiæ ordinationem donatus est. Quod ergo Deus nobis concessit, homo qualiter auferre præsumit? Ad hæc venerabilis Otto respondit cum suis: Poteramus quidem, Fratres mei, vos Apostolicæ Sedis litteris ad hujus rei necessitatem etiam invitatos compellere, poteramus liberius et audacius quodammodo vobiscum agere, si non magis optaremus omnia consummari vestræ universitatis assensione concordia. Jam siquidem diximus, quod hoc vivus expetivit, quia cœnobia Capenbergense præ ceteris diligebat, sed et ego, quod diffiteri non valeo, id me promptius executurum jamjam migraturo coram Fratribus pollicitus sum. Illi e contrario, ut supra, se discessuros jactabant, nec id ullius unquam terrore potestatis elaborandum, ut huic in tanto loci sui detrimento, consensus unanimitatem adhibeant. Et cum infinita surgeret altercatio, venerabilis Otto magno curarum fluctuans æstu, nunc huc, nunc illuc celerem dividit animum, in partesque rapit varias, perque omnia versat. Novissime vocatis majoribus hæc alternanti potior sententia visa est, et ipsorum consilio ad hoc deflecti consensit, ut reliquias illas c partirentur, quatenus et illius, et nostri cœnobia perpetuæ stabilitatis et pacis forent tutio.

57 Denique cum id ipsum ægre permissum fuisset, atque ipso die transitus ejus, memorabiles reliquæ cum magni frequentia concursus, de minori ad majorem transferrentur ecclesiam, hoc quod ejusdem cœnobia Fratres divinitus accidisse mihi fideliter attestati sunt, ad Christi gloriam reticere non debeo. Matrona enim quædam ample satis familiæ, Matthia nomine, quæ catenus febribus urebatur, nec ab aliquo curari poterat, per ejus medici omnipotentiam, qui per suæ humanitatis præsentiam socrum Simonis a febribus liberavit, ad Godefridi reliquias repente sanata est. Unde ipsa quoque non ingrata deinceps ad sacram ejus tumbam præ ceteris attentius exenabat, et sanctas reliquias indefessis orationum suarum frequentabat muneribus.

58 Post hæc, pridie Idus Februarii, portio reliquiarum, quæ nobis obvenerat, a Fratribus nostris, cum

a
b

Corpus Capenbergam auferri non habuit Hunstadienses:

partem sinunt.

c

Febbris, ejus meritum, depulsa.

Partes reliquiarum offerretur Capenbergam.

cum summæ devotionis alacritate suscepta est, ita ut in die illo, novo quodam et mirabili gratulationis d tripudio Fratrum nostrorum perfusa universitas sit, et quodammodo nobis illuxerit Jubilæus, qui est annus jubilæonis plenus. Nam sicut legimus,

Jubilæus adest; (annus remissionis) proprii distractio ruris

Antiquo donatur hero : servire coactos

Libertas amissa petit; mala debita laxat

Creditor, et limen patriæ vetus aspiciet exul.

Ita nimirum et nostra societas in hujus patroni adventu, velut antiquæ servitutis mœre projecto, novæ libertatis et exultationis gratia donata est, sentiens per eum uberiorem divini respectus benedictionem consecutam.

59 Deinde anno sequenti, sextodecimo Kalendas Octobris, sacra ossa, multis astantibus, in e sanctuario novo venerabiliter ab Antistite Monasteriensi Wernero reposita sunt. Ex quo nimirum tempore ipsa rerum experientia cognovimus, quod superni muneris abundantia intus et foris, magis magisque cumulati sumus, ita ut historicæ illius recordari possimus, qua dicitur : Benedixitque Dominus domui Principis militum; et multiplicavit tam in ædibus, quam in agris, eunctam ejus substantiam propter Joseph. Nos itaque quemadmodum ille Princeps exercitus, huic nostro Joseph votis assiduis domum delegimus gubernandam, creditis illi omnibus, quia profecto nostræ omnia sub meritum ejus manu perpetuo benedicenda et promovenda indubitanter confidimus.

a Ita de eo Guallicus Tyrinus lib. 17, cap. 8. Infra paucos annos apud Haubenberg mortuus est, ubi et magnifice in ecclesia majore sepultus est : vir pius et misericors, et ipse conspicuus, generositate insans, rei militaris ad perfectum habens experientiam, vita et in rebus per omnia commendabilis, cujus memoria in benedictione est. Otto Frisingensis ejusdem Conradi Imperatoris frater, de gestis Frederici lib. 1, cap. 63. Bambergensis Ecclesia convenientissimum et honestissimum, et Ecclesie illi et huic obolecerunt, juxta lomban Imperatoris Henrici ejus loci fundatoris, qui nuper auctoritate Romane Ecclesie in loca sacra levatus, pro Sancto habetur, regio eultu eum sepelivit Alti alibi sepultum voluit. Vicinæ Magdeburgi, Loraci, Spira, etc. b Redire cepit, ut ex Frisingensi et Tyrio patet, an. 1148, pervenit in Germaniam an. 1149, ac Pentecosten Junyula, sive Saltzburghi celebravit. c Pars sacri corporis superior Hinstadii relictæ, altera delata Capenbergam. d xi Janu. cum de S. Balthasare aperiretur, dictum est tripudium pro jubilo festoque concertu accipi. Quamquam pro habile sit vera olim instituta ad sacras ejusmodi peregrines in vabiltis translationibusque Sanctorum tripudia, sed modesta, imo religiosa. Huertianum Pruniam et Epternacum, celeberrima in ditione Trevirensi cœnobita certis anni diebus, vetere instituto, peregrini saltantes deducuntur; springende Beylliche : que res magnum in spectantibus citere sensum pietatis solet. Sic Herbipoli S. K liani solenne olim tripudium, ejus natali die, Saut Kilians-dantz. Huc forlassis respexit, sive Leo IX, seu quisquis hunc scripsit, qua S. Dionysii asseruntur hatisponensibus reliquit, apud Blinnim to, 3, concil. statuens ut dies translationis annis singulis cum omni juvenitate et gaudio celebretur : totaque tripudiet regio Germanorum, tanti patris et patrui adventu non ingratæ. Alibi quoque apud Belgas, (ut Halls oppido nobili miraculis Deciparæ, a Justo Lipsio descriptis) consuevere peregrini, absolutis divinis officiis, circum tempus, in foro et campis tripudiantiare, pias nna vultilenas convenientes, festæ in vera convulibus campanis.

e Ita superiorem templi chorum appellant; in cujus medio, e regione summi altaris, tumulo elevato h. Godefridi, ac deinceps Ottonis condita ossa; tumulum nuper hereticus miles subruit, ut ante dictum.

CAPUT XIII.

B. Godefridi genealogia.

a Porro de antiquis possessoribus Capenbergensis castri, qui de Magui Caroli et Widekindi Regis progenie per Inezam, quæ Xantis quiescit (quia, ut aiunt, sororis suæ filiam, Carolus tanquam pacis obsidem Widekindi filio dedit uxorem, et a cujus posteris curtem Wîde obtinimus) descendisse traduntur, quorum hodieque in multis excellens claret magnanimitas.

61 Unum hinc Hermannum Comitem una cum devotissima ejus conjuge Gerberge de Huneburg, Dei cultorem præcipuum, necessario inducimus, cujus stirpem ingentiam ad nos usque pertinentem silentio præterire pro gratiæ Christi commendatione non de-

bemus. Dens enim omnipotens, cujus dispositio in sui ordinatione falli non potest, in hujus filii hereditatem partituris, magnam suæ bonitatis ostendit evidentiam, dum omnibus nefariæ factionis traditione circumscriptis, vel unum interfectioni subtrahendo futurorum utilitati reservare dignatus est. b Eckericus enim quidam potens et nobilis, cum eisdem filiis dominis suis fidele jurasset dominium, cœpit denovo illis nil minus opinantibus, clandestinis machinationibus adversari, quærens quibus eos dolis extingueret, quorum dominio integram fidelitatem et ore firmaverat, et beneficiis obligatus debebat. Dispositis tandem insidiarum latibulis, eos e velut ipsius causæ in Lunensi placito suffragaturos, humiliter, imo fraudulenter, evocavit. Sed nutu divino tertius qui et junior erat, pridie pedem sauciatus, proficisci nullatenus assensus est. Quid multa? Veniunt ad fraudis opertum, et ex medio memoris, quod hactenus de cæde ipsa trahit vocabulum d Grevelo, proslitentibus hinc inde militibus, bini eum duobus fidelissimis famulis interempti sunt. Pro quo scelere non longe post homicida perfidus, capite truncatus, et sursum versis pedibus ignominiose suspensus est. Solus Godefridus (hoc enim nomen erat superstitis) domi, ut diximus, resiliens, evasit, de quo noster Godefridus ortus et nuncupatus, regionis Westphaliæ lumen effulsit.

62 e Præterea factum est ut Comites Capenbergenses Godefridus et Otto relicti juxta Sueviam castra duo Creinekke et Hilderadelusen, ministerialesque plurimos, et ad duo circiter millia mansos, his quoque omnibus, sicut et ceteris quantocumque exui festinarent. Proinde Fridericus Suevorum Dux opportunitatem nactus hos Comites adiit, fugitans, cognationis gratia (nam ipsius, horumque Comitum aviæ sorores fuerunt) ut memoratas possessiones ab ejus manu non elongarent, quia licet digne appetari non sufficeret, libens tamen aliquantum pretii ad illorum offerret arbitrium. Cui tanquam cognato suo illustres viri plurimum benevolentiam impenderunt, deditque solummodo marcas quingentas, et pro marcis centum, reliquias Joannis Apostoli, satis pertinaciter asseverans, hujus quantitatem pecuniæ, quam tantæ gratiæ thesaurum, se dare maluisse. Has igitur memorabiles reliquias venerabilis Otto, præcipuus Joannis dilector, nostræ lætabundus invexit Ecclesiæ, atque in capite reposuit deaurato, quibus et multa caritatis affectu reditus ad luminaria continua delegavit, et dimidiam ad minus argenti marcam emendis Fratrum piscibus, sed et ripa Rheni dimidiam vini carratam, ad festive celebrandum ejusdem Apostoli assumptionem deputavit. Similiter quoque in festo illius ad portam Latinam. Hæc itaque de patrono nostro tantisper libuit annotare, quatenus eum de thesauri hujus veritate non ambigitur, amplior curictis fiducia ferventiorque devotio in beati Apostoli laudibus excitetur.

63 g Pater Comitum Godefridi et Ottonis Godefridus vocatur, mater eorum Beatrix. Pater eorum de Westphalia oriundus fuit, mater vero de Suevia. Defuncto Godefrido patre eorum, Beatrix maritum accepit Henricum Comitem h de Ryetbeke, fratrem videlicet Friderici Comitæ i antiqui de Arnesberg. Jani dictus Comes Henricus procreavit de Beatrice Comitissa filiam nomine k Eileke, quam Eilekam uxorem duxit Comes Eigelharus de Aldenburg, qui ex eadem Eileka filios genuit Henricum et Christianum Comites, et Ottonem fratrem eorum et Eilekam matrem Comitæ Simouis de Tytneburg.

a Videantur culpinæ que sequuntur ab alio auctore allexta.

b Is in Buddleburgh arce habitabat. Exlat ejus nominis arx (quæ in tabulis Mercatoris Wedborg dicitur) ad Lupiam, infra Luaniam oppidum; estque nobilis familia de Frildæ. Aet ejus, quam Eckericus tenuit, dicunt in silva Lohe extare vestigia.

c MS. Capenbergense habet ad convivium fuisse invitatos ab Eckerico.

AUCTOR
ANONYMUS,
EX SERARIO.

b
Patru ab
Eckerico in-
terfecti.

c
Pater servus
tus.

d

e

Reliquias
S. Joannis
Evangelistæ
Capenbergam
alluxit.

f

g

h

i

k

d

e
Hinc divina
in eum locum
benedictio.

Gen. 39.

*07. 28.

a
Illustre Gode-
fridi genus.

Ejus avus et
avus.

EX VITA
S. NORBERTI.

Eckrico, ut postea nimirum in placito, sive iudicio, aut dicta iudiciali apud vetorem Lunam, sive Oidenlunen, sibi adessent.

d Non quod Comitum eodem hæc vox significet, sed quod cum atea Loo diceretur, additum sit ut Comitum-Loo, sive Grevenloo dicitur. Quid autem Loo significet haud satis inter scriptores convenit. Superioribus Germanis lo. loo, lohe idem est quod flamma ardorve prunarum: ita quos Lutini Comites ab alta flamma, ipsi ab Hohenlo, vel Hohenlo, et Hohenlohe vocant, ut Latus alique observarunt Inferioribus. ut Westfalici ac Belgis, vel silvam significat, ut hic et apud Bivarum lib. 2. rer. Brabantie. vel locum altum, ut vult Lipsius in Lovanio lib. 1. cap. 2. Goropius lib. 1. Origin. aut loca altiora, præcipue tamen aquis et vasis, id est, paludibus adjacentia, hæc voce indicari, sic Loo-veen, Veen-loo. Loen quoque eodem nomine usurpant; sic Stadiloen, Stadiloo, Westfalia oppidum. Sic Comitatus Lossensis in Belgio, vulgo Loen, quod utrinque paludibus Donnerlug et Peet emergit aliquando altior. Borchloru in eodem oppidum, olim Locastrin, quasi castrum-Loo. Sic Cambdens in Britannia, Comitatus Estræze locum Stanlow, exponit saxone collem. Plurima in Belgio loca hæc addita voce efferuntur, Tongerlo, Tessenderloo, Stavelon, Calloo, Westerloo, etc. Kihanus in Etymologico præter superiorem significationem ait Loo prisce depresso dicit; sed auctorem nullum profert. e Nec sequentia satis videtur cum prioribus coherere. f Natalem ejus, ut Deipara Virginis. Assumptionem vocat, quod, ut illa, ab obdormitione sua corpore quoque in celos translatus credatur; quod alibi exentiensis. Utriusque scilicet Græci perζωαζω appellatur; quod proprie translatio est: quo modo Genobardus in calendario Græco xxvi Septemb. (qui dicit S. Joanni apud Græcos sacer est) hæc vocem etiam interpretatus est.

LOO vox Teu-
tonica quid
significet

g Tertia hæc est appendix, quæ alimicæ assuta, ut priores, pars vitæ habita. h Ex hæc familia ortus videtur Conradus de Bülberg Osnaburgensis Episcopus xxxi. Sunt qui hic Comitum de Bülberge legendum putent. Est Bülbergarx illustris in Westfalia non procul Lippia. Prisci certe Bülbergenses Comites ex Arnsbergicis orti fuerit, ut Kleinsorgius tradit. Ultima heres Adelheidis Ultoni Hoiensi Comiti nupta: ejus filius Conradus Bülbergia insignia ne Ultonum sumpsit. Plura de Arnsbergicorum familia habet Gelenius ad vitam S. Engelberthi. i Hujus filius fuit Fredericus Bellusius, B. Godofridi gener. De Henrico agit Godelinus vita. ii, cap. 58, an. 1111, atque inter obsides ab Henrico V. Pontifici datus unam fuisse Henricum fratrem Frederici Comitis Westfaliæ de Arnsburg. k Henricus in Appendice chronici Alberti Stadenis, in stemmate Oldenburgico de hac scribit: Elieca, affus Lucca, Comitissa Cappenbergensis. Sed fallitur: erat quidem Elieca mater, vidua Comitis Cappenbergensis, sed secundis vidis Comiti Bülbergensi nupta, cui Eliecam peperit.

DE EODEM B. GODEFRIDO.

Ex vita S. NORBERTI Cap. 32.

Eo tempore fama creberrime et celeberrime ob insignia tanti hominis pereuntem, conjunctus est paupertatis spiritu Comes quidam Westphaliæ præpotentissimus, GODEFRIDUS nomine; qui accessit ad eum, eo quod de eo multa audisset: sed cum adhuc majora, Spiritu sancto perlocente, qui per eum operabatur, invenisset, orane consilium suum et voluntatem ei aperuit. Et qui se totum jam Deo devoverat interius, sine mora de annulis relinquendis, et de paupertate voluntaria amplectenda perloceatur exterius. Erat enim dives, potens in armis, utpote homo juvenis, in prædiis multis, servis et ancillis satis locupletatus, quibus statim omnibus abrenuntiatis, se et sua omnia Deo per manus hominis Dei disponenda contradidit; ea siquidem conventionem interposita, ut propriæ domus, castrum videlicet Capenbergensis, transmutaret fastigia, consecrandi gratia; ut ubi regnaverat vitiorum execratio, virtutum ibidem locum faceret divine benedictionis consecratio.

2 Quid faceret juvenis certamen gravissimum bellaturus? Gravissimum bellum vere dixerim; quia erat illi uxor et frater eo junior, qui per omnem modum, quodcumque disposerat facere, contradicebat. Contradicebant etiam homines sui a feudati, servi et ancille, et cuncti ministeriales ejus. Contradicebat Comes Fredericus mater uxoris suæ, atque ex magna parte eleemosynam quam fecerat, de dote filie suæ esse dicebat. Quid dicam? manus ejus contra hos omnes, et manus horum omnium contra eum. Geritur bellum non armis materialibus, sed fide; non contentionibus, sed ratione; non armatorum multitudinem, sed Angelorum suffragio, et spe caelesti galeatum, et superna loricatorum virtute. Vicit tandem humilis inopportunitas, quam opportune plantaverat et comitabatur spes caelestis beatitudinis et perfecta humilitas. Vicit quidem, quia uxor consensit; et

Convertitur
B. Godofridus.

frater, leonino furore deposito, agnam mansuetudinem assumpsit, et Religionis habitum, quem ipsum Comitem Godofridum velle noverat, uterque suscepit.

Item uxor
ejus, ac fra-
ter.

3 Gavisus est Pater Norbertus, gavisus est et Comes; et redditis omnibus Cæsari quæ Cæsaris erant, et quæ Dei Deo retentis, tres de propriis allodiis Ecclesias, ordinante Patre Norberto, construxit. In quibus Fratibus impositis, et Religione ordinata, cum Dei servitium eleganter impleteret, non defuit tentatio et malignorum spirituum persecutio. Nam Comes Fredericus, pater uxoris Comitis, ambitioni suæ indulgens, eo quod castrum Capenbergense dominatum Westphaliæ tenebat, prætendens esse dotem filie suæ, comminatus est Fratibus, quod nisi quancitius abscederet ab eo, omnes interficeret. Aliquoties etiam cum equitatu suo illuc usque accedebat, Patri Norberto comminans, quod si ipsum teneret, eum asino suo eum suspenderet, ut æquali lance experiretur, quis eorum ponderosior esset. Tam superbæ locutioni qui aderant Episcopi aut alii Principes contradicebant; et pro hoc etiam verbo iram Dei super eum comminabantur. Jam enim Pater ille Norbertus circa Rhenum, et ultra Rhenum apud omnes pluris habebatur; nec æque ferre poterant, si a quoquam comminaretur ei vel malediceretur.

Sozer enim in-
festat.

4 Fratres vero Capenbergenses in areto positi, nec ullum habentes liberatorem, præter Deum, de manu potentis et iniqui, miserunt ad Patrem suum ut adjuvaret eos, pariterque superbi hominis arrogantia verba nuntiantes. Quo nuntio accepto, collectis viribus fidei et spei in eum et per eum qui dixit: Confidite, ego vici mundum, ad ipsum se totum contulit, et publicè pronuntiavit se cum asino suo terram illius ingressurum, et eopiam sui se facturum. Quid multa? Quamvis iter longum esset, tamen asinum suum mutare noluit, sed transito Rheno, mox cum asino suo inermis et debilis terram illius Frederici Comitis intravit: b nec longe post atrocissimus ille hostis languore correptus interit; et finem malitiæ simul reddidit et vite. Igitur animadvertendum est, quis et cujus miles iste fuerit, qui in asino resiliens, vibrato a longe iræ Dei gladio, in ultionem sui et Fratrum suorum, hostem perforavit, et de immani tyranno triumphum accepit. Sic pacatis omnibus, Fratibusque Deum timentibus electis, in tribus, ut præmissum est, Ecclesiis de eodem allodio servitium Dei omni tempore agendum ordinavit, videlicet Capenbergensem, Elohstadeusem, et Varlarensis; in quibus multorum Fratrum et Sororum usque in hodiernum diem viget Congregatio, et in cultu divino floret honesta Religio.

Joan. 16. 33

mule perit.

b

a MSS. passim, feudati. b Alia MSS. a Chrysothomo vander Sterre citata, hic habent: Diruptio ventris thorace idem Fredericus sedens in prandio medus crepuit.

Multa de tanto Patre narrari possunt, sed tamen plurima prætermittuntur; quia non contingit mihi alicui seire cuncta quæ per eum Deus operatus est. Erat enim vere lucerna ardens, satis temporibus modernis spectabilis, lumen non sub modio, sed super montem positum: et tam in Germania quam in Francia magnum nomen ejus habebatur et manifestum. Unde contigit, ut eum in Franciam reverteretur, et fama de conversione supradicti Principis, mirantibus multis, divulgaretur; eo quod cum habitu in religionem mutasset, et castra et castrorum militiam, et totum Comitatum destruxisset; servitioque Dei euncta mancipasset; exemplo hujus commotus et compunctus quidam nobilissimus Princeps Franciæ, Comes videlicet Theobaldus, hominem Dei adiit, de salute sua, et de remissione peccatorum suorum simili modo consilium quaesiturus. Considerans autem hominis Dei facundiam et vultus elegantiam, et maturitatem in verbis et responsis ejus, pietatis affectu mens ejus in amore dulcedinis Dei et omnis mansuetudinis

Cap. 33.

Theobaldus
Comes vultu
scutum relin-
quere exem-
plo Godofridi

tudinis sic perfusa est, ut statim seipsum totum, cum tota sua possessione, viri Dei subderet potestati. Brat enim et ipse homo prudens et bene doctus, et sanam doctrinam et sapientiam verborum Dei sapienter in corde suo et laudabiliter colligebat.

6 Sed vir Dei e converso videns generosi Principis cor nobile, nobilemque et devotam quam de seipso bene dividens offerebat oblationem, et holocaustum quod de cunctis rebus et divitiis faciebat, paucis diebus respondendi acceptis induciis, Domino Deo consilium hoc attentius commendabat. Intellexerat enim quod Princeps ille amplissimas haberet facultates, et castra quamplurima, nec cuncta facile possent destrui et mancipari cuidam Religioni, tum propter Regni imminutionem, tum propter multorum aliorum Principum nobilium, qui sub eodem Principe Prineipes feudati erant, destructionem. Audierat etiam, ipsum esse largissimum in dandis eleemosynis, in ecclesiis, claustris, et ceteris Religiosorum officinis ædificandis; addens quoque ceterarum necessitatum grande subsidium. Audierat similiter hunc patrem esse orphanorum, sponsum viduarum, pauperum dapiferum, insuper solamen Lazarorum: nec in eo vir per omnia discretus, alterius consuetudinis vitam præsumebat ordinare, quem a Deo horum omnium ministrum considerabat electum fuisse.

7 Expectabat autem ille responsum de contemptu mundi et renuntiandis omnibus: cui homo Dei, accepto divinitus post datas inducias consilio: Non erit, inquit, ita: jugum enim Domini, ut cœpisti cum jugo conjugalis societatis portabis; et semen tuum cum benedictione patrum tuorum præcedentium terram tuam largissimam obtinebit: quia nobis non est licitum in te destruere, quæ de te divina dispositio ante omnia tempora in his novissimis temporibus voluit ordinare. Ad hæc intulit Princeps: Si sic, ait, necesse confirmas, Reverende Pater, ex Dei voluntate; Domini est terra, et plenitudo ejus, nec ex ea quisquam aliquid nisi per ipsum obtinere debet. Quia igitur ab ipso hoc præcepis, non habeo contradicere; sed certum tibi sit, quia nullam in matrimonium ducam, nisi quam Dominus Deus per te mihi volnerit copulare. Penset igitur quilibet auditor, quanta fuerit in viro virtus discretionis, qui de duobus Principibus alterum fecit cuncta relinquere; alteri vero præcepit, tanquam nihil habenti, cuncta possidere. Consideravit quippe in altero, quod aliena etiam ab egenis raperet: consideravit vero in altero, quod propria indigentibus largiri non cessaret.

ALIA VITA.

Auctore anonymo, a ex mss.

CAPUT I.

B. Godefridi genus, vita in seculo acta.

Temporibus b B. Ludgeri primi Episcopi Monasteriensis, et Caroli Magni Regis, inhabitabatur semper mons Kappenberg. Qui mons quod aliquando divino mancipandus esset obsequio, longe ante per visiones fidelium revelatum est a Domino. Anno igitur Domini cxxxi castrum hoc Kappenberg fit domus religionis: a quo tempore plures de Fratribus nostris extra nos in diversis locis Episcopatus, Abbatias, Præposituras, Prælaturas, et dignitates alias sunt adepti, qui Ecclesias, quas rexerunt, in bonis pluribus perfecerunt. Episcoporum autem horum, quos ab Ecclesia nostra sic assumptos legimus, hæc sunt nomina: Norbertus Magdenburgensis Episcopus; c Hirsfridus et d Evermodus e Ratenburgensis Episcopi; Walonus f Haveldensis Episcopus; Witgerus g Brandenburgensis Episcopus; Flogerus h Sagensis Episcopus in Polonia. Et quia hujusmodi contigisse credimus nostrorum Comitum Godefridi et Ottonis meritis, quos nobis multoties subvenisse comperimus

in angustiis, vitam eorumdem partim hic sub compendio notare curavimus, per quam recte vivendi normam capiamus, et cunctos legentes ad similia provocemus.

2 Temporibus Henrici i gloriosi Principis, qui hujus nominis quartus Romanorum rexit imperium, fuit in Westphalia castrum nomine Kappenberg, quod a situs sui qualitate mons Sion, id est, speculationis interpretatur. Cujus antiqui possessores de Magni Caroli, et Widekindi Regis filio descenderunt, per Imezam, quæ Xantis quiescit: quam sororis suæ filiam Carolus tamquam pacis obsidem Widekindi Regis filio dedit uxorem. Ab his duobus mediate Fundatores nostri Godefridus et Otto Comites nobilissimi de regia stirpe descenderunt. Quorum pater Godefridus, de Westphalia natus, mater vero Beatrix de Suevia nata processerunt.

3 Hermannus Comes avus Godefridi et Ottonis, habens Gerbergim de Hunebergh uxorem devotissimam, fuit Dei cultor maximus, et eleemosynarum largitor præcipuus. In hujus eleemosyna quidam pauper degebat, qui die quadam divinitus sibi ostensum asserbat, quod visum reciperet, si aquam de qua Comes manus abluerat, admovisset oculis. Aquam igitur oculis apposuit, et protinus vidit.

4 Hujus tanti viri nepos Godefridus noster fuit, vir per omnia mansuetissimus, suavitate venerabilis, mirum in modum generosus, benignitate laudabilis, oculis stellantibus, facundus eloquio, prudens in consilio, militiæ exercitio strenuus; sed Regi supremo militare, nudamque crucem Christi bajulare quantumcyns inardescens.

5 Cum aliquando suos aliena rapere conspiceret, omnipotentiam Salvatoris exoravit, dicens: Domine Jesu Christe, tuæ bonitatis altitudinem imploro, ut me de medio iniquitatis hujus eripias, et in die judicii paratum et immaculatum inveniri perficias. Scio enim, arbiter justissime, quod in meum redundat caput, quicquid a meis delinquitur; omnisque dissimulationis mee negligentia tua districtione merito punietur. Cum civis Monasterienses adversus eum, adhuc habitu seculari detentum, bella moverent; unus ex ministris suis cum complicitibus prædam copiosam animalium aggregavit; quam prædam stante in porta Comite tamquam gloriabundus adduxit. Cumque vir pius, æquitatis amicus, inquireret quid hoc esset, et rem dilicisset ex ordine, continuo sancta indignatione permotus, ministris adstantibus ait: Ite, et iniquo prædoni dicite, ne nostros unquam præsumat adire conspectus, donec eis quos impie lesit satisfaciatur, omnibus quæ rapuit ad integrum restitutus. Si enim homines civitatis illius ad præsens nobis, prout forte digni sumus, adversantur, nunquid ob hoc præsumptor ille villanos et innocentes quosque nostros sub nominis umbra deprædabitur? Ad hæc ille perterritus, sua cique cum multa sollicitudine resignavit.

a Vita hæc descripta est e veteri codice Carthusiæ Coloniensis, exarata per Simonem de Trajecto, Sacristam olim annis 40 et seniorum ejusdem Carthusiæ, collata cum alio veteri codice.

b S. Ludgeri vitam dubium 26 Martii; obiit anno 809, quinque annis ante Carolum Magnum. c Alias Hirsfridus, De cogit Krantzii metrop. lib. 6, cap. 40, ubi et ejus recenset miracula.

d Secundus Hæcburgensis Episcopus fuit; Hirsfridi decessor. De eo Krantzii metrop. lib. 6, cap. 28. Ejus et in vita S. Norberti mentio fit. e M. Ræcburgenses, Ræcburgenses, Hæcburgenses.

f Alias Havelburgensis, ad Havelam flumen, in Marchionatu Brandenburgensi, sub Archiepiscopatu Stagedburgensi. g Ad idem flumen sita urbs hæc, a qua amplius provincie nomen. h Ignota nobis hæc in Polonia civitas, nisi Saganam Silesiæ sit. i Si genus nimirum spectes et dignitatem, non etiam facta: nam Ecclesiam immaniter vexavit arrogata sibi sacrarum investiturarum auctoritate. Henrico patri, 5 Octob. an. 1056 mortuo successit, obiit 7 Aug. 1106, imperio a filio spoliatus.

CAPUT II.

Conversio varie et graviter impugnata.

Vir Deo plenus Godefridus auxilio Dei fratrem suum Ottonem se juniorem, et tamquam leonem pro ordine

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

i

B. Godefridi regiam genus:

NOT. 30.

parentes:

NOT. 31.

avis sanctitate et miraculis clarus.

NOT. 32.

virtutes.

NOT. 33.

justitia in conspectu militari licentia.

Ejus pia opera.

Suadet illi conjugium s. Norbertus.

Psal. 23. 1.

a

b

Præfatio. Locus Capenberg.

NOT. 20.

Episcopi inder assumpti.

c d e

f

g h

Fratrem et uxorem convertit.

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.

NOT. 41

Sua Deo dicat.

NOT. 42.
*suis obmur-
murantibus.*

*Honoratur ab
Henrico V
Imp.*

*Infestatur a
sacro.*

*Socer a quodam
Principe
fale irride-
tur.*

NOT. 43.

ordine sapientem, ad sanctitatis propositum, quod ipse habebat, induxit; et conjugem suam, quæ omnino renitebatur, et quæ fuit unica Friderici Comitis de Arnsberg, per quam (quæ sola fuit heres) adepturus erat totum dominium sui soceri si secularis permansisset, sacrum sumere velamen adhortationibus salutaribus effecit, et castrum ipsum Kappenberg ac omnia sua Deo fideliter offerens, in die Petronille Virginis, usibus ea pauperum Christi delegavit: et præter plures Ecclesias Sororum, quas fecit, tria cœnobia Fratrum in Kappenberg, in Valar, et in Elvenstat, construxit, quæ singula prædiis suis locupletavit. In quibus ordinavit, ut Fratres usu adipis et carniū abstinerent.

7 Pro caussis his ministeriales sui, et servi infirmi, nimis illum pulsaverunt conviciis, dicentes eum amentem esse factum, quod sequeretur falsarium et impostorem illum Norbertum, ad cuius instinctum tam sublimem hujus mundi gloriam stulte desereret, et eos quasi desolatos et acephalos relinqueret. Quibus inter alia multa sic respondit: Si diligeretis me, gauderetis utique, quia ad Patrem vado.

8 Et licet præmissa et his similia sustineret a suis, Principes tamen in remotis positi, admirantes de factis ejus, summe venerabantur eum. Et Imperator Henricus consanguineus suus, ad quem prius ante conversionem solemniter et in comitatu magno venire consueverat, et ad quem post conversionem, quando Fratrum posebat utilitas, pauper, egenus, et erine deformis, cum paucis venerat, quam cito vidit Comitem, reiectis cunctis quæ ad manus erant, eum gratiosissime recepit, ruens in ejus amplexus, exclamans atque dicens: O cognate dilectissime, Deo nostro gratias immensas ago, quod te hodie videre merui; nec enim hac die talem, tantum, tanque mihi præcipuum virum me visurum existimavi.

9 Fridericus Comes profanus, avaritiæ facibus accensus, infremuit, fallacia commentu exquisivit, dicens filiam suam arte circumventam; hereditatis quoque debitam portionem fraudulenta illi seductione sublatam. Qua occasione diversis virum sanctum affecit injuriis, multisque vexavit contumeliis, affirmans Kappenberg, quod filię suæ dotem esse dicebat, et quod dominatum totius Westphaliæ tenerat, eandem filiam privari non debere.

10 Illis diebus Comitum, Marchionum, aliorumque conventus Nobilium apud Trajectum coram Henrico Imperatore fuit congregatus; inter quos Fridericus Comes de Arnsberg venerat memoratus. Dum ergo tractatis negotiis considerent, ecce unus Suevorum Princeps, dissimulans se omnino agnoscere quis esset Fridericus, cepit illum facetissima urbanitate in illius Senatus audientia confutare, hoc modo Godefridi ejusdemque germani conversionem inducens: Paululum, inquit, Heroes et commilitones, dignemini advertere. Auditum est et celebri sermone vulgatum in finibus nostris memorabile gratiæ Dei miraculum, quod videlicet Kappenbergenses duo Comites, divina inspiratione compuncti omnia sua et se ipsos Deo reddidere, felices nimirum viri illi, qui nostris temporibus universis Christi fidelibus magnificentium sanctitatis et voluntariæ paupertatis largiti sunt exemplum. Sed ecce (o nefas!) quidam in vicinia illius diabolus, Fridericus nomine de Arnsberg, tanta sanctitatis bonum, ut fama est, impedire nititur; atque nubilo coactus avaritiæ, in ipsum Deum, quod nullus ambigit Christianus, infelicia bella machinatur. Ego vero si Deo nostro hic pessimus mortalium aliquando prævaluerit, minus libenter illi Deo tæ deinceps servitutum profiteor, qui tantam sui nominis propulsare noherit injuriam. Inter hæc irrisoria Principis verba infelix ille gravissima confusione dejectus, hæc et illuc vultum declinavit, loquentis aspectum ferre non sustinens, nec in tali conventu pro conscientia impietate vel mutiæ præsumens.

11 Erat autem Fridericus ille talis, qui semper captivos, compeditos, incarcerationatos multos habuit, quibus in hora mortis suæ ad nullius preces clementiam exhibebat, nec per confusionem præmissam se emandavit. Nam P. Norberto comminatus est, sic intonans, quod si ipsum haberet, cum asino suo eum suspenderet ut æqua lance probaret quis eorum ponderosior esset; et Fratres universos, nunc minando, nunc cum militari manu terminis eorum proximando, tantis aliquando terroribus concusserat, ut unanimiter cum Godefrido et P. Norberto, facta invicem confessione, tanquam oves occisionis cervices pararent, et portis ultro apertis martyrium indubitanter atque alacriter expectarent. Sed eundem per viam qua venerat, omni labore frustratum, nec voluntate mutatum, Dominus redire coegit.

12 Cujus postea mentum vir Dei in magna multitudinis frequentia, collatis hinc inde multis sermonibus, apprehendit, dicens: Miser homo, quid tantopere caducis et infimis rebus exæstuas? Velis nolis, jam tempus imminet, quo resolveris in pulverem. Sic vir Dei pro Christo mori summum gaudium æstimavit. Ait enim: Opto siquidem, ut quemadmodum scopa longo usu detrita novissime flammis injicitur, sic corpus meum Christi exhaustum servitio, tribulationis demum igne consummetur.

13 Dum Fridericus impius juxta viri Dei verbum, scitum et dignum recepisset interitum, quem unus de Fratribus ante denuntiata ejus mortem a leone horrendo deglutiri per visum agnovit; ecce Franco quidam scelestus conjugem beati viri, quæ jam sacrum velamen sumpserat, diabolico rapuit instinctu. Cui vir Dei inermis uxorem repetens occurrit: cumque Franco insaniens ad occidendum virum Dei gladium arripere, idem vir Dei, tanquam agnus ad occisionem ductus, sine voce adstitit, et cervicem protinus tetendit: sed nutu divino territus ille ferire non potuit. Tandem vir Dei raptam suam, variis laboribus requisitam, cellule restituit, et raptor ille non longe post lancea perfoctus interit. Ex his fit fama, quæ volat ad Mosam, quod Godefridum de habitu pœniteret, religionem et Fratres abjecisset, et uxorem resumpsisset.

14 In die Assumptionis B. Mariæ Virginis, quando noster ambitus consecratus est, quis digne commemoret quales tentationum impetus, quantos impulsioum fluctus evecierit, aliis hinc eum trahentibus, aliis inde retrahentibus, ac mira improbitate suggerentibus, ne tante honestatis, tantæque spectabilitatis locum desereret? Cum et ipse Antistes, carnem sapiens, alterius ei mansionis concambium repromitteret? Sed Christi miles nec terrore terreri potuit, nec turbine frangi. Ait enim: Nulla feram ratione, ut deinceps de hoc castro mundanæ vanitatis serviat. Mili credite, etiamsi quadruplo tantum possessionum recompensationes offerrentur, numquam castrum hoc seculi negotiis occupari consentirem. Ministeriales etiam centum et quinque, uxores et liberos eorum, omnes copiose inbeneficiatos, cum aliis donationibus gloriosis, Monasteriensi donavit Ecclesiæ; præter aliam multa, quæ Ecclesiæ Coloniensi, aliisque locis, prout locorum provisos oravere, contulidit.

CAPUT III.

Virtutes religiosæ.

Postquam vero a concussione dura respirare datum est illi, claustrisque fovere pacificos sensus, quam tunc purgatissimis moribus enituerit, Deum testor quod humani sermonis inopia nullatenus explicabit. Iste Sanctus mira pollebat abstinentia, et frequentius tantum solo pane et aqua se pavit. Qui cum simul ad refectionem communem discumberet, aut cum oraret, aut verbum Dei audiret, pro desiderio æternorum uberrimis atque creberrimis lacrymarum

homo crudelis.

morlem Norberto et fratribus ministris,

reprehenditur a Godefrido, gaudeat adversis;

male perit:

uti et Franco raptor.

Godefridi constantia in bonis suis Deo dicandis,

NOT. 44.

abstinentia.

pietas.

marum

humilitas.

marum profuebat rivulis. Studebat insuper in omnibus despectum sui appetere, indigna quæque et extrema servitia in tantum non abhorre, quasi se cloacarium exhiberet. Oblatam insuper sibi a Fratibus venerationem humiliter declinavit : leprosos aut ægrotos quosque non despexit, et de sordidissimo vase infirmitatis potum sumpsit : caritatis etiam et elemosynæ tantum habebat amorem, ut domum hospitalem per se ipsum construeret, ubi pedes pauperum abluit, nummos et elemosynas distribuit, circa omnes cor gestans paternum : nomen Comitis sibi dari tanquam venenum respuit : inimicos insuper omnes propter Deum dilexit : obrectatorum injurias patientissime sustulit : et Fredericum Comitem prædictum cum putore magno expirantem Davidico more planxit, fundatus enim erat supra firmam petram.

Studium religio-
sæ disciplinæ.

16 Cum Fratres quidam tepidi de rigore ordinis modicam relaxando illi suggererent, vir Dei, Spiritu sancto plenus, respondit : Qui magnum fluvium, navigio transmeare proponunt, longe superius a destinata ripa navigare incipiunt, quia fluminis violentia retorquentur : ita et nos Fratres, qui hoc mare magnum et spatiosum manibus pertransire contendimus, ubi sunt reptilia quorum non est numerus, ad jugem nostrum ascensum roboremus propositum, quia humanæ torpor negligentia semper in descensu est : et vereor plurimum ne, quia qui modica negligit paulatim defluit, ordo in futurum descendendo, ad pristinum teporem relabatur.

NOT. 46.

NOT. 47.

Eloquentia,
S. Norberto
probata.

17 Exhortationis etiam tanta gratia diffusa erat in labiis, ut B. Norbertus de ipso gratulatoris dixerit : Postquam ego in predicationis cursu defecero lassatus, Godofridum filium meum pro me suscitabo, more cervorum, qui cum venatoris instantia se super vires lassari consierint, pro se certos alios exagitantes suscitare memorantur. Hunc Patrem Norbertum B. Bernardus Abbas, ob prædicationis dulcedinem, cælestem fistulam appellat.

NOT. 48.

Tentationes
alienas sui
præsentia discit.

18 Fuit vir magnæ sanctitatis et gravitatis, quem eo anno quo venit ad ordinem, hostis malignus multis tentationibus infestavit ; ita ut ipsum dæmonem scapulis suis insidentem, et ab omni devotione retardantem continuo sentiret eundem. Etiam idem Frater cum orando se coram altari prosterneret, et divinum auxilium invocaret, frequentius vidit dæmonem deformem, habitu vultuque teterrimum : quotiescumque sic affligebatur, currebat et inquirebat sancti viri præsentiam : quo viso ab eo dæmon fugit ; et mirabile tam corporis quam spiritus refrigerium sensit. Si vero Frater iste Comitem præsentem videre non potuit, ex tunc cito vocem ejus audivit, gratiam, ut prius, recepit. Novit insuper vir Dei per Spiritum sanctum, nullo mortalium sibi revelante, quantas Frater iste molestias hujusmodi pateretur : ad hunc ergo tempore passionis talis frequenter properat, eumque per annum agonizantem egregie consolando roborat,

Secreta caritatis
cognosci.

NOT. 49.

Cum fratre
militatur præ-
monstratum.

19 Denique ut ad summi Patriarchæ obedientiam sibi non deesset obedientia, dictum est illi a P. Norberto : Exi de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui, et veni in terram, quam monstravero tibi. Ad quod sine mora implendum paruit, et discessurus una cum D. Ottone fratre suo ait : O ecce frater mi, si quid haecenus residuum fuit, quod non perfecta renuntiatione calcavimus, jam funditus in Christi nomine totum deseramus, et ad iter obedientiæ alacriter properemus. Venit igitur ad locum vere juxta nomen summa a Domino præmonstratum ubi et origo ordinis nostri cœpit : illic cum fratre suo est Acolythus ordinatus, ibique Fratres uterque quam plurimos Angelicæ suæ conversationis roboraverunt exemplo. Nam omnes Fratres humilitate prævenire certabant, sicut eos prius dignitate seculari præcesserant.

20 Præterea vir iste sanctus mirabili et inestimabili ad Christum transeundi flagrabat desiderio : nam et frequenter sociis in itinere pausantibus, ipse quemadmodum in exequiis mortuorum membra componi solet, manus suas et brachia componebat supinus, dicens clamore cordis intimo : O si veniat hora illa transitus nostri ! o si ad hanc horam aptare me digneris Domine Deus meus ! Propter quod Deus properavit educere eum de medio iniquitatis.

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.
Anhelat ad
mortem.

CAPUT IV.

Mors, miracula.

Post annum revocatus a Præmonstrato ad Norbertum, jam Archiepiscopum Magdeburgensem, cum seculi pompam vel strepitum sancti viri ægre ferret aspectus. Domino jam electum suum remunerare disponente, lenta cœpit pulsari ægritudine, acceptaque P. Norberti benedictione, ad Elvenstadenso declinavit cœnobium : ubi languoris molestia cum per dies ingravesceret, aderat ei germanus suus cum aliis Fratibus, quibus ipse transitum suum se jam jamque desiderare perhibebat. Cunque adstantium unus diceret : Absit Domine, nequaquam nos desolatos reliqueris ; vir beatus velut indignante vultu respondit : Eia Frater, quid est quod loqueris ? ut quid oro habitum penitentia susceperimus, ut quid etiam pro Christo tota die mortificari contendimus, si non per labores hos quanto citius ad Christum emigrare contendimus ? Optandum est mihi via leniori pergere, atque ad aspectum vultus Christi, quem semper optavi, maturius pervenire. Ad hæc dicta cum germanus ejus gravi se mœrore luctuque conficeret ; consolans eum vir beatus, inter alia multa sic ait : Idcirco, mi frater, universa propter Deum abdicavimus, quia nos mortuos certissime noveramus ; nec poterimus operum nostrorum retributionem desideratam percipere, nisi contigerit hinc per mortis gustum exire.

Evocatur
Magdebur-
gum.

Ægrotat Il-
ludii.

NOT. 51.

Fraternum ma-
stim conso-
latur.

22 Dein eum sacri olei liquore fuisset inunctus, pacis osculum dedit Fratibus universis, ita dicens : Ego quidem zelo ordinis et divini honoris quosdam vehementius quandoque allocutus sum : a unde si quem offendi de vobis, quæso mihi dignetur ignoscere. His dictis non sermone responsum est, sed fletibus, et contristatis omnibus paulo post sic fratri locutus est : Frater mi, audio vocem dicentem, Exite obviam ei. Et facto iterum intervallo, cum frater, qui ei sedulus assidebat, ab eo inquireret, quid spei haberet ; vir sanctus Latino sermone respondit : Habeo spem magnam ; jam enim pro toto mundo paulo diutius in hoc nollem demorari exilio. Post hæc paululum conquevit, apertisque mentis oculis, cum ingenti subite exultatione dicebat : Veniunt nuntii Domini Creatoris mei. Quo dicto, Idibus Januarii migravit ad Christum, anno Dominicæ Incarnationis mcccxxvi, ætatis autem ferre suæ trigesimo.

Veniam petit.

"

NOT. 52.
Moriatur.

23 Porro Gerbergis Abbatissa, patris sui filia, de qua præfati sumus, unico sanctum virum dilexit : quem discedentem a se sæpius monuit, ut vel vivus vel mortuus eam in brevi visitaret. Ipsi ergo in suo transitu, facto in diœcesi Maguntinensi, apparuit in Monasterio miro decore redimitus, aureoque diademate coronatus. Quem illa, transitum ejus ignorans, requisivit, dicens : Quid est, dilectissime, quod sic coronatus incedis ? Et ille : Noveris me modo, sine dilationis interstitio, sine ullo gravis examinationis periculo, ad summi Regis migrasse palatium, ideoque tanquam Regis filius beata immortalitate vestitum. Quod ne aliquando dubites, ecce scripturam in diademate meo digestam agnosce. Respexit, attendit, et hoc modo digestum legit : Induit me Dominus vestimento salutis, et indumento lætitiæ circumdedit me, et tanquam sponsam decoravit me corona. Tunc illa divinum oraculum advertit hoc

Apparet ipsa
hora Gerbergi
cognata in
Westphalia.

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.

NOT. 53.

*Dolor dentium
ejus patrocinio
curatus:*

iterum:

*Item alia gra-
vis agritudo:*

NOT. 51.

NOT. 55.

*Alia item,
b*

*Quidam ab eo
excitatus ad
preces.*

esse, statimque Fratribus in Kappenberg hujusmodi transitum intimavit, et Missas pro eo celebrari fecit. Postea ad decem dies Dominus Otto Comes veniens, felicem fratris transitum eadem hora, qua nepti apparuit, cum lætitia omnibus nuntiavit.

24 Est locus dictus Eltene, in quo habitat Sanctimonialium multitudo; quarum una acerrimo dolore dentium laborabat, quæ cum nullum haberet remedium, venit in mentem ejus B. Godefridus, quem dum viveret agnovit. Hunc ergo toto cordis affectu cœpit implorare, quatenus suis apud Deum precibus tanto subveniret dolori. Mira res; nam mox dolor omnis aufugit. Eodem quoque dolore quidam de Fratribus nostris vexabatur, qui sancto viro adhuc viventi familiaris fuit: hic quam cito nostrum invocavit patronum, curatus est.

25 Fuit apud Kappenberg pastor quidam religio- sam ducens vitam. Is quodam tempore usque ad mortem infirmatus est, et in ipso languore positus multitudinis malignorum spirituum phantasiis pulsabatur. Cum igitur jam tandem esset desperatus, nocte per se priore est admonitus, quatenus locum sepulture ejusdem Godefridi Comitis visitaret, et de bona viri eleemosyna reficeretur: fecit hoc, et mox sensit se toto corpore sanum, fugitque subito phantasticus error ab ipso.

26 Fuit Sacerdos quidam de Fratribus nostris, quem *b* fistulæ per multos dies adeo debilitaverant, quod vix moveri potuit: hic alienis manibus ad ecclesiam portabatur. Interea dies anniversarius Godefridi Comitis occurrit: et ecce Frater iste diffi- culter repens ad ecclesiam pro vigiliis viro Dei celebrandis pervenit in chorum. Ubi medullis intimis, ac totus perfusus lacrymis, salutis flagitabat auctorem, quatenus interventu viro Dei sospitatem recipere mereretur. Oravit et exauditus est: nam indilate Godefrido subveniente, sensim mox properat vanescere morbus, projecit baculus, subsequiturque salus.

27 Cum unus ex Fratribus nostris ad hymnos mafutinales processurus celerius surrexisset, paululum forte resedit in lectulo, et repentino sopore con- didentibus oculis ejus, egressa est processio: moxque vir Dei clarus adstitit dormitanti, et vocans illum ex nomine, Frater mi, ait, surge quantocius, quia chorum jam ingreditur conventus: ad cujus illico vocem surgit, et citato gradu sequitur precedentes. *c*

a Alterum MS. verum. *b* Videtur morbi genus indicari, quod Westphalis die pistoleu dicitur, sive desinacione humorum.

c Præter ista miracula, memorat Pilschmannus, ad reliquias B. Godefridi cæcum illuminatum, contractum erectum, claudum curatum.

ALIA VITA METRICA

AUCTORE ANONYMO,

A ex pervetusto MS. Capenbergensi.

§ I. B. Godefridus se suaque Deo dicat.

Fractio.

b

*U. Godefridi
genus.*

*contemptus
mundi.*

Spiritus aspira; mea tu pius intima gyra;
Dextram tu regito, carmen et incipito.
Mandemus ebartæ, meri vel pauperis arte,
Nostro pro modulo, de Domini famulo.
De Christi fido *b* cultore pio Godefrido,
Qui decus Ecclesie, sol erat et patrie:
Ex cujus vita nituit Westphalia tota:
Splenduit in tenebris vir merito celebris.
Inclutus iste satis, regalis nobilitatis
Lampade magnificus, vir fuit Angelicus.
Hic Comes est verus, quia facto rem comitatus
Ornavit meritis officium Comitis.
In Domino fidens, mundanaque gaudia ridens,
Non opibus tumuit, sed magis abstinoit,
Sprevit et abjecit; Sanctis habitacula fecit
Christi, pauperibus, Fratribus, hospitibus.
Castrum mutari præcepit, et evacuari
Prædonum cœtu belligeroque metu.

Templum mutavit, Conversis castra dicavit,
Laudeque perpetua psallere fecit ea.

Tum manibus plenis sua distribuebat egenis,
Mandans assidue Fratribus, *c* ut viduæ
Sustentarentur; inopes omnes alerentur:

Fovit enim miseros *d* ut proprios pueros:
25 Omnes pupillas, majores atque pusillas,
Ut pater excoluit, dum super his doluit.

Præcepti finis dilectio de peregrinis
Sanctum commovit: nam domus bis patuit;
His *e* et opem victus impendit vir benedictus,

Vir cæcis oculis, debilibus baculus,
Patronus patrum, pia consolatio matrum,
Vir robor juvenum, præsidiumque senum,
Vir sacer et justus, quamvis pietate venustus,
Vir bonus et patiens, nil reprobum faciens:

Cujus honestatis dotes vel strennitatis
Quomodo dinumero eum careant numero?
Ipse domum struxit, ad quam pius agmina duxit
Membrorum Domini, quæ modo commemorari.

Hisque pedes lavit, mensam cum pane locavit,
Numquam distribuit culibet, ut potuit.

Nec sufficit ei, quod egentum pauperie
Mens sale condita subveniebat ita;
Quin et inops factus, ad Fratris pauperis actus
Sese dejiceret, cunctaque perficeret.

Cunctis pareret, *f* quæ Patris norma juberet,
g Jussis Prælati promptulus arcta pati,
Cujus ad edicta patriæque domoque relicta,
Devotus nimium pertulit exilium.

Angelicus vultu, venerandus paupere cultu,
30 Pauper, pauperibus umbra, medela, cibus.

a Hanc vitam sero uncti sumus, studio D. MALLINCKRODT V. CL. Canonico, utique Capenbergensium: nam propinquos rivulos frustra consecrati, cum jam prior pars hujus conversationis subjecta esset prælo, eo recurrimus, honesti liberius, de fonte. Verum erat coelestis ille Capenbergensis ita et a lineis excessus, et vestustate ipsa pene absumptus ac mendis refertus, ut subinde erueret genuinum lectionem vice liceret. Auctor, Capenbergensis Canonicus fuit: idem fortassis qui priorem vitam scripsit: prece sane cametro reddidit, ut ordine fere conciniori. Et quod reliquiarum nulla hic mentio fit, conficere licet aut earum translationem esse scriptam. *b* MS. auctore. *c* d MS. et. *e* MS. ex ope. *f* MS. quia. *g* MS. jussit.

§ II. Infestatur a socero.

Sed quia (ceu nostis) semper fremit invidus hostis,
Hæc minime patitur, talia persequitur.

Commovet arma foris, a jacit intus tela doloris,
Scandala molitur, quæ valet aggreditur.

Suscitat et quemdam, personam dico pavendam,
Armis terribilem, nequitiis habilem.

Iste virum miræ laudis præsumpsit adire,
Armis concutere, fraudibus appetere.

Ipsius ille tamen fuerat socer, unde juvenem
Debebat potius fœderis ut socius.

Sed frandis guarum, prædonis pectus avarum,
Intuitu scelerum non reputat generum.

Ingerit imo ininas, terrores, atque rapinas,
Lecta militia tendit ad exitia.

At summus custos, solitus defendere justos,
Elusit tumidum, repulit et cupidum.

Qui Saulis more multo bacchando furore,
In famulum Domini sevit inops animi.

Sed veluti David Saulis molimina cavit,
Sic reprobi facinus destituit Dominus.

Iusuper antiquus draco suadet quod vir iniquus
b In generum placitat, fictitium recitat.

Nam subtraceta sibi deposcit debita scribi,
Invidia talens, nil rationis habens.

75 Nam plus debebat is, debita qui repetebat,
Quodque brevi spatio deseruit ratio.

Nam vir facundus, nulli virtute secundus,
Accitus placito, non tamen ex merito;

Certius est certo quod clauit ore deserto,
Ostenditque *e* reum qui maculavit eum,

d Prænum confutans, nulla formidine *e* nutans,
Sed

*opera miseri-
cordiæ.*

c

d

obtentia.

f

g

*Socer eum
armis infes-
tat;*

b

*factum ab eo
debitum in
judicio, xijq.*

c

d e

Refellit eum
Godefridus, Sed ratione potens, justitiæque nitens.
*Sic pro te, Christe, Sanctus sustollitur iste,
Per mala perficiens, dura pie patiens.
Ut sit enim dignus lauro, par redditur auro,
Flamma quod ex varia purificat scoria.
f Hostis et inivitus licet f insidiando peritus,
Augēt ei meritum, dum parat interitum.
Quot tentamenti impugnat, tot documentis
Erudit hunc nolens et nimis inde dolens.
At virtus mentem quia corripit insipientem,
Sic miserans miserum corripit hic socerum :
Quid miser insanis! quam gloria vexat inanis,
Urit avaritiæ pestis et invidiæ!
Divitias quare sic insectaris avare?
Quis status est hominis? nonne putredo, cinis?
g Nun quamvis dives fueris per secula vives?
An quis opum cumulum detulit ad tumulum?
Restat nonne mori? mors cui, die, parcat honori?
h 100 Qualescumque sumus nonne h favilla et humus?
i At non pœnarum dolor i exercuebat avarum :
Flammens inde vigor, frigoris inde rigor.
Sic malus aretatur, ut frigore unne patiatur,
Alterutroque vicem flamma rotando picem.
k Illie vermis edit morsu, draco vipera lædit,
Semper ubi fletus continuusque metus.
Dentes cum strident, stridores tartara rident :
Tempore nunc placito talia perspicito.
l Prospice ne quæstus turpis tibi præparet æstus,
Et l que supplicia nutrit avaritia.
Membris eductus si veneris ad loca luctus,
Stringit te penitus mors sine spe reditus.
m Tum gratis fundes lacrymas, vel pectora tundes :
Nam quis tunc redimit, mors ibi non perimit,
Tortor ubi durat, nec votum flebile eurat,
Dæmonis in facie sulphura cum glaciæ?
Nunc quos fraudasti vel inique despoliasti,
His sna restitue, deque tuo tribue.
Sic rogo procura mala devitate futura;
Sic metuenda pave, jamque cavenda cave.
Desse commissum, sic evasurus abyssum :
Invenies etiam fructibus his veniam.
Sic incantabat sapiens, aspisque negabat
Auditum crebris sueta tegi tenebris.
125 Hic docet æterna; placet illi tetra caverna,
Cordis tartarea dum latet in fovea.
n Cujus erat finis qualem dictavit n....
Qui reprobum stygio destinat exitio.
At servus Domini, comperta morte tyranni,
Fletibus incubuit, utque David doluit :
Agnosceus vere talem tormenta manere,
Qui non potuit raptave restituit.
Sic erat affectus pietatis flendo relectas,
Qui super hunc doluit, huic mala que voluit.
Ecce sequar inorum, quos patrum vita piorum
Nobis proponit, pagina ceu meminit.
Perdit primatum Samuel, populique reatum
Votis attenuat, ne mala gens pereat.
Hæc cum bacchatur, Moysem lapidare minatur;
Ille tamen precibus præstat opem trucibus.
Hæc exempla boni sectatur vita patroni,
Sanctis præfatis æquiparanda satis.

a MS. jacet. b Solum in priori vita dicitur Fredericus accem
Capenbergam veluti filix dolum repelisse. c MS. cum. d Forte
pravum. e MS. natum. f MS. insidiando. g MS. Nam.
h MS. favillat humus. i MS. exercuebat. k MS. Illis.
l MS. quia. m MS. Tam. n Quod hic deest, legi in MS. non
potuit, uti nec quæ inferius.

§ III. Franco raptor mortem ei minatur :
famuli amicique varie obstrepunt.

Hic nec omittatur quod Martyr jure vocatur
Ille Dei famulus, ejus erat jugulus
Eius prædonis in spe subjectus agonis,
In spe martyrii non pavidus gladii.
Matronamque sibi cum jam rapuisset, eamque

Franco deveheret, nec revehi sineret :
Obvius est factus raptori flens homo sanctus
150 Forte via : mens patet ecce pia.
Quippe furens ille cum dat a convicia mille,
Inque Dei famulam vertitur ad capulum,
Mucronem stringens, ut perficiat scelus ingens;
Iste parat b tumulum sanguinis in titulum.
Ut Comes hoc gessit, dextram miser ille repressit;
Nec peragens odium, continuit gladium.
Iste tamen voto fervens ac pectore toto
Testis erat roseus, sanguine purpureus.
Jure coronatur, cui mens tam firma dabatur,
Cuique fides valida, spes erat et solida.
Intos vexabant famuli, qui cœpta vetabant;
Dumque reclamabant, murmura multa dabant,
Dicentes : Quare præsumis hoc tolerare?
Hic vecors nimium perdidit ingenium.
En desolamur, et tamquam decapitamur.
Quis jam (pro facinus) noster erit dominus?
c Hunc captivemus igitur, vincisque domemus,
Dum sensus redeat, sic neque desipiat.
Multum delinquit, qui sic sua membra relinquit,
Quo magis evaderet sen caput et gereret.
Sic sic pulsatus doctoris verna beatus
Omnia sustinuit, sicque pie monuit.
At noster Præsul non rectus denno consul,
Sancto consuluit, institit, et voluit,
Ut d servaretur locus hic, aliusque daretur,
Lande Dei resonus propositoque bonus.
Dicens, Westfalis fieri dispendia, talis
Ac tam magnifici perditione loci :
Hoc acclamabant reliqui, Sanctumque gravabant,
Ipsum dum variis detraherent studiis.
Sed frustra nisi, e veluti cedrum Paradisi
Possent concutere, quo minus excutere.
Dum patuit telis, pulsabaturque querelis,
Omnibus emittit, nil mali sustinuit.
Stabat fundatus in petra vir memoratus,
Flamina non metuens, flumina despiciens.
Et respondit eis, tamquam vere Pbariseis :
Frustra nitimini, me famulum Domini
A voto cepto deflectere, sicut inepto :
Reddere disposui, quod bene proposui.
Ipsum castellum, de quo violentia, bellum,
Cædes, et varia prodierant spolia,
Ipsum mutabo penitus, Christoque dicabo,
Ut resonent in eo cantica digna Deo.
Nullius terror, sed nec eujuslibet error,
Hoc a corde meo tollet, agente Deo.
Nun debebo pati, prædones ut sceleratis
Hic latebras quærant, priscaque fœda gerant?
Nun debebo pati, plures ut despoliati,
Ob mala quæ tulerant, limina nostra terant.
Se deplorantes, et in altum vociferantes,
Ut iudex Dominus puniat hoc facinus;
Se lamentantes, et amaro corde precentes,
Ut locus hic pereat, et Comes intereat?
Nun precor ista sinam, non propulsando rapinam!
Absit : non patiar, ne reus efficiar.
Tantum, Rex Christe, tibi complaceat locus iste.
Quem tibi sincero munus amore fero.
Sed neque solamen subtraxit, dulceque f....
Cum prælux humilis spera triluit famulis,
Dicens : Gaudete potius, Dominumque timete;
En ego reddo Deo me Dominumque meo.
Et mihi jungantur, caput et sua membra sequantur :
Me quisquis sequitur, par meus efficitur.
Servi personæ paritas datur æqua coronæ;
Quin etiam potior, si fuerit probior.
Una fides, unus baptismus, et Deus unus,
Quantumvis humilem reddidit ei similem.
Hæc attendentes, ad Christum vertite mentes,
Qui sine persona dat sua enique bona.
His accendantur quidam, Dominumque sequuntur,
Mirantes equidem verba virique fidem.

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.

a
Mortem mi-
nanti jugu-
lum præbet.
b

A famulis
stultus habet.
tur.

d

Episcopo arcis
dedicationem
dissuadenti
resistit.

e

f

Quidam e fa-
mulis sunt
religiosi.

AUCTORE ANONYMO, EX MSS. a MS. convivio. b Forte jugulum. c Prior vita non memorat eo prociacā venisse famulos, ut vincendum conclamarent. d MS. reservaretur. e In MS. additum erat, sunt: perperam. f Forte famen.

§ IV. Religiosæ ejus virtutes.

Huic fuit indulta lacrymarum gratia multa,
Flebat enim secum, vota ferendo precum.
223 Quin etiam flebat, quando Conventus edebat,
Illic ipse sedens, atque parumper edens.
Nam jejunabat crebro, corpusque domabat,
Hausit amara libens, sæpe fluentia bibens;
Et sunt mirati Fratres lamenta Beati,
Quod nec desineret, quando cibum caperet.
a At secum satur aliquis: Cur sic lacrymatur?
Æstimo propterea quod videt obsequia
Christi fervere, lætatur et ipse videre,
Hic ubi jam pridem nemo putare quidem
Possset, tale bonum fieri de monte latronum,
b Prædonumque domo? Sanctus b ob hoc flet homo.
Aut etiam plangit, et eum dolor intumus angit,
Pro desiderio, quo cupit exilio
Tentus præsentī, convivere Cunctipotenti,
Mundo posthabito, corpore deposito.
Nec consolatur, penitus donec mereatur
Hoc fungi dono perpetuoque bono.
Aut vice pleraque pro caussa plangit utraque,
Nunc grates memorans, nuncque mori properans.
Et merito: namque caussam commendat utramque
Cum titulo fidei gratia multa Dei.
c Hæc mihi narravit, c qui præsens ista notavit
Quæ retuli meditans pluribus et recitans.
d Constans ipse satis in proposito pietatis,
250 Sequibus obstabat d dogmaque tale dabat:
Omni nos hora nitamur ad anteriora;
Præstet ubique rigor propositique vigor.
Nemo lassetur, ad fortia quisque pareatur,
Nemo resolvatur; ampla corona datur.
Afflictor grate super ordinis integritate,
De lapsu vero sedulo mœstus ero.
Normam præteudo super ordine non metuendo:
Exemplum capiat quilibet, ut sapiat.
v Nonne trahunt proram sursum per fluminis oram,
Qui se navigio c crediderint fluvio.
Cur? quia pelluntur undis, minimeque sinuntur
Undarum strepitu currere pro libitu.
l Impetus undarum, vehemens impulsu aquarum
Cursum navis agit, l inferiusque trahit.
Exemplo tali, Fratres, in spirituali
Ordine res geritur, si bene perspicitur.
Ecce laboramus, ut in ordine proficiamus,
Licet propositum, nil agitur vetitum.
Religio hæret, dilectio mutua fervet,
Omnes prospiciunt, avia despiciunt.
Sed post fervorem timeo restare teporem;
Ultimo prospicio prona tibi hoc vitio
Vos vexilliferi, constantes atque severi,
Non cum segnitie stemus in hac acie.
n 273 Cum galea, scuto, gladio g fungamur acuto
Sit simul in dextra lancea eum pharetra.
Loricæ tegumen, teli non desit acumen;
Hac ne militia vos feriant vitia.
Tergum non demus, magis hostis terga fugemus,
Ut quod iter teneat posteritas videat.
Quod si sectari non vult, nobis reputari
Pro culpa nequeat, eum via dux pateat.
Sancti vexati sunt olim, nec superati,
Nullo supplicio, vel prece, vel pretio:
Horum miremur vestigia, nec pigremur
Spe confortati quæque molesta pati.
Sic est affatus nutantes iste Beatus,
Accendens tepidos, et solidans trepidos.
Vere laudandus vir plane magnificandus,
Qui verbo movit, utiliter docuit.
h Sed quis miretur, si dogmate clarus habetur

Assidue lacrymatur,

a

etiam mensæ tempore; quæ causa.

b

c

d Suos hortatur ad rigorem disciplinæ.

v

l

n

h

Vir tam conspicuus, moribus innocuus?
Ejus doctrina fuit afflictis medicina,
Dulcia persuadens, pneumatis i imbre madens.
Pectore jucundo clarebat et ore rotundo,
Multos ædificans, cordaque lætificans.
Ipseque Norbertus sacro Pater ore disertus
Munus id obstupuit, quod minime tacuit.
Nam congaudendo dixit: Cum multa dicendo
300 Lassatus fuero, spe maculatus ero;
Hic quod facundus lingua, sensuque profundus,
Pro me Doctor erit; hoc equidem poterit.
Nam socium lassus ut suscitavit in grege cervus,
Cum fugit in vanum qui timet ora canum.
Hic excurret ita pro me, linguaque perita
Multis proficiet, iustruet, erudiet.
Vir sacer audivit, quod custodire cupivit;
Nam non fugit eum, sic docuisse Deum:
Quod sum mansuetus, humili quoque corde quietus,
Ex me colligite, discite, conspice.
Restat mansuetis internæ pausa quietis,
Qui fuerint humiles corde, mihi similes.
Præterea mitis fuit hic sine turbine litis,
Vocibus his parens, atque timore carens.
Quanto nobilitas major seclique potestas,
Tanto præ famulis claruit hic humilis.
Turbidus expavit dum quis k nomen replicavit
Antiquum Comitum: Quidque, rogo, facitis?
Quid me turbatis? inquit, talique gravatis
Nomine, l quod vereor, quoque minus moveor?
l Multum quippe mali gessi sub nomine tali,
Hoc m nomen Comitum obstitit illicitis.
m Hoc lamentandum nunc est, fletuque piandum,
Ut maculas animæ purificent lacrymæ,
325 Amodo jam vester famulus vocor atque minister,
Qui n nova proposui, pristina postposui.
n Forte Ac. h MS. ab. c MS. quia. d MS. dogma tale.
e MS. crediderit. f MS. inferius trahit. g MS. fungamur.
h MS. Si. i MS. inde. k MS. nomine. l MS. qui.
m MS. nomine. n MS. modo.

Ejus doctrina, et facundia, i

mansuetudo,

humilitas.

k

l

m

n

§ V. Adversus dæmonem imperium.

Multa viri clari possunt bona commemorari,
Unde queat sciri splendida vita viri.
De ejus gestis ait verax mihi testis:
Eia quis referat, hic homo quantus erat!
Experto quivis credat: nam credere si vis,
Me patet expertum grande viri meritum.
Non esset tanti, mihi si morbum toleranti
Dextram porrigeret, moxque malum a fugeret.
a Non sic mirarer, si cæcus luce bearer,
Clausus dirigeret, debilis erigeret;
Quantum...endo facit, me refovendo
Hortatus comedens intuituque medens.
Nam cum fugissem mundum, Christumque petissem,
Dæmonu tiro-nem dire-vr-xat:
Vexavit nimium me grave demonium.
Jugiter infestans, tantoque dolore molestans,
Ut flerem, gemerem, peneque deficerem.
Cumque requirebam Sanctum, mox hoste carebam:
b Præsentia vel voce Godefridi fugatur.
Pro justi merito dæmon abijt subito.
Illic audiretur tantum, vel conspiceretur,
Hoste sui liber: fugit enim coluber.
Voce vel ore viri perijt violentia diri:
Gratia sublimis jure stupeuda nimis.
Rite fuit dignus, eorum quo prædo malignus
350 Non staret penitus, judicium veritus.
Tam sacrum vultum metuebat apostata multum,
Et fugit pavitans, in tenebris latitans;
Contiguisque locis reverendæ fulmine vocis
Territus excluditur: quod merito geritur.
Nam licet b instaret vehemens, Fratremque gravaret,
b Incumbens scapulis, artubus et tremulis;
Jure tamen cessit, fugit, furiasque repressit,
Cum præsens aderat, qui leviter poterat
Hosti præsentī virtute jubere potenti,
Cujus vultus ei pars erat exiti.

Sensit

Sensit præsentem latro perditus Omnipotentem
 In Sancti facie, voceque justitiæ.
 En humen clarum fugat horrorem tenebrarum :
 Insidias vanas perdit hebes Satanas.
 Gloria Christe tuo tibi fulgeat in Godefrido,
 Qui servos humiles glorificare soles
 Qui tantum signum, tam cælo saupere dignum,
 Declaras : ideo clarior ut sit eo,
 Das illi rorem verbi, linguæque vigorem
 Qua pavidum doceat, et reserare sciat.
 Sic consolatur, pectus velut e intueatur.
 Dum virtute Dei cor patet hujus ei.
 Cui sapiens fatur : Frater mi, quando gravatur
 Mens tua tam variis dæmonis insidiis;
 375 Ut jam te credas occumbere, d ne, rogo, cedas,
 Obluctando spei, viribus ac fidei
 Constans persiste, quam transeat impetus iste,
 Hic dolor et gemitus prætereat penitus.
 Forte nec orare potes, haud tamen efficiare
 Iude pusillanimis, sed geme cum lacrymis.
 Si nec flere datur, tolerantia possideatur;
 Mens tua sustineat, gratia dum redeat :
 Dum tempus flendi, tempus veniat miserendi :
 Illud adest animo, quod placuit Domino;
 Hic expectetur, qui perentit atque medetur,
 Mortua vivificat, tristitia lætificat.

^c
 Godefridus
 hortatur tiro-
 nem ad con-
 stantiam.
 d

Sie os mellitum, dulci sermone peritum,
 Dulseifer insonuit, suaviter admonuit.
 O vir digne Deo, felici clare tropæo,
 Cernua vota tui suscipito famuli.
 Hæc retuli de te, sed inerti more poetæ,
 Obruor ingenue pondere materiæ.
 Nunc ita, dulcis here, precor hæc tibi pauca placere,
 394 Ut demum videam te patriamque tuam. e
 a MS. fugiet. b MS. restaret. c MS. intuebatur. d MS. jam.
 e Atque hæc quidem d e B. Godefrido hæcenus nacti sumus.
 Plura expectamus ex eadem Westphalia Rhenique confinis de
 Sanctis illustrissimi ordinis Præmonstratensis. Intelligentique qui
 hæc addiderunt. ejusdem ordinis Antistites, num jure queri poterit
 Augustinus Wichmannus *Frabantiæ Marianæ* lib. 3, cap. 76. Porro
 de viris sanctitate vite vel doctrina illustribus qui in hac Societate
 (Jesu) floruerunt, et impensius beiparam venerunt sunt; aut qui-
 bus ipso singularem favorem exhibuit, consule Kalendarium
 Marianum Antonii de Halingen, qui de iisdem aliisque aliorum
 Ordinum et statuum susus, sicut de Ordine nostro ejusque Ma-
 rianis clientibus parce admodum : quod Societatis scriptoribus
 nescio quo fato scribere solenne est in perisque suis libris de qua-
 entaque etiam materia conscriptis. Cum tamen de S. Norberto
 ac Norbertinis plurima quoque in communem utilitatem scri-
 hereda subpetant, et apud Deum non sit distinctio Greci neque
 Judæi : apud homines autem antiquitas habeat locum, et senec-
 tus suam preferentiam; et que in ordine nostro Præmonstra-
 tensi, quingentorum, et quod excurrit, annorum est. Hæc ille.
 At si nolint quidam sua communicare, an queri possunt non edit
 nisi forte velint nos infami plagio alieni sublegere, ut Marini-
 lianus Habbeebius noster *Wuocana sua sibi erepta, sequæ inscio
 editu referebat* B. Godefridi nomine primus vitam publicavit, et opo-
 ribus inseruit Serarius? nonne B. Ludovici Arensteini Braverus?

AUCTORI
 ANONYMO,
 EX MSS.
 Auctor enim
 invocat.

DE B. JUETTA SIVE JUTTA, VIDUA RECLUSA, HUI IN BELGIO.

AN. CH.
 MCCXXVII.
 XIII JANUARI.

Huam oppi-
 dum Belgii,
 antiquum.

Huam, sive Hoyum, Galliarum Belgicæ celebre op-
 pidum est, ad Mosam flumen, quatuor supra
 Leodium Eburonum metropolim locis. Origo
 ambigua, testata, antiquitas. Nam ecclesiam
 isthic a S. Materno tertio Trevirorum Antistite, Apo-
 stolo Tungrorum propinquarumque gentium, S. Mariæ
 Deiparæ positum. Theodwinus Leodiensis Episcopus in
 diplomate quodam anno Christi 1066, dato testatur :
 ejusque mentio fit in S. Domitiani Trajectensis Epi-
 scopi, qui sexto seculo floruit, vita ante annos amplius
 quadringentos exarata, quam 7 Maii dubimus. Conli-
 tum ab Antonino Augusto oppidum, et Benefactum ap-
 pellatum tradit cap. 38. *Havigrus Lobensis*, qui Ot-
 tonum secundi tertique vixit ætate. Nihil ex antiquioribus
 suppetit, quo id firmemus. Quod Juhonum civitatem,
 quam lib 13 *Annalium* scribit Tacitus ignibus terræ
 cælitis correptam, hæc ipsam interpretabatur Pighius,
 Huionumque legendum censebat, nec Lipsio nec aliis
 viris doctis probatum est. Nam ut in agro vicino fossilis
 et terra lapidis exaratur, igni atleno idoneus; at non urbem
 oppidumve, sed civitatem arsisse Tacitus ait, id est,
 villas, arva, vicos. Ea passim civitatis Cæsari notio
 Tacitoque, ut gentem iisdem institutis riventem signifi-
 cæ. Deinde ambigit Lipsius, et merito, ne ea gens in
 Germania ipsa alibi fuerit, non in Belgia. Fuit certe
 Colonia Agrippinæ propinquior quam Huam nunc sit;
 nam in illius moenia ignes ferebantur. Est oppidi Huensis
 pars potissima in Combrasio, pars, quæ cis Mosam, ubi
 Hasbanio : valido et insigni ponte junguntur. Isthic in
 Mosam Hoinis, sive Hoiolus annis influit, apud Con-
 drusios vico Buzinio ortus. Nomenne is oppido dederit,
 an ab eo accepit, incertum.

2 Hic, quod ad rem nostram attinet, complures San-
 cti publico cultu celebres, Maurus 15 Janu. Mengoldus
 8 Februar. Domitianus 7 Maii, Joannes Agnus 25 Julii,
 aliique, quibus addi Juetta, sive Jutta, religiosissima vi-
 dua merito debet. Eam refert Molanus in addit. ad *Usuar-
 dum et Martyrol.* Germanicum his verbis : In territorio
 Leodiensi ubi Juetta reclusa, vidua valde sancta.
 Agit de eo idem Molanus in *Natalibus SS. Belgii*, ubi
 beatam matrem Juettam vocat, uti et Hugo Menardus.
 At Ferrarius : Florellæ in territorio Leodiensi
 B. Juettæ reclusæ. Verum aliquot a Florellæ, nobili

Hic B. Juetta,
 celebris san-
 ctionis
 Jutta.

Præmonstratensis ordinis in diocesi et Comitatu Na-
 murcensi cenobio, locis abest Huam. Sacrarum
 SS. provincie Leodiensis excusum, hoc die : S. Juetta
 vidua, reclusa Huensis. Beatam quoque appellant Mi-
 ræus in Chronico Cisterciensi, Chrysostomus Henriquez
 in Menologio, Andreas Saussius in Martyrologio Gal-
 licano, Valerius Andreas aliique.

3 Vitam Juettæ scripsit Hugo Florelliensis Canonici,
 ordinis Præmonstratensis, non Benedictini, ut te-
 mere Wionem secuti tralidere Posservinus et Vossius.
 Fuit vero Hugo Juettæ non modo æqualis, sed et fami-
 liaris, ut pluribus vocis ipse testatur. Eam passim San-
 ctam, Sanctam Dei, sanctam beatamque mulierem
 appellat : an tamen solemniter sit ab eo Cælitum ad-
 scripta, huud comperimus. Vitam hæc edimus ex ve-
 tusto Autherti Miræi V. CL. codice : editit et Chry-
 sostomus Henriquez in *Lillis Cistercii*. Meminit Juettæ
 Roswydus noster in *Annalibus Ecclesiasticis Belgii* ad
 annum 1227 quo illum existimavit obiisse, uti et Mi-
 ræus, cum constet in octava Epiphaniæ feriâ quinta
 esse defunctam anno 1228, cujus priores menses antiquo
 more in anno præcedenti censebantur. Eiusdem Juettæ
 vitam Tentonico sermone editit Roswydus, in qua eam
 perpetuo Sanctam appellat. De alia Jutta, virgine re-
 clusa, magistra S. Hildegardis, ægens 22 Decemb.

Ejus vita.

VITA

AUCTORE HUGONE FLOREFFIENSI.

Ex MS. Autherti Miræi V. CL.

PREFATIO IN VITAM

devotissimæ femine Juettæ inclusæ.

Cum scriptum sit experimentoquo discatur, Nemo
 repente sit summus; noverit sequentia lecturus,
 quod Domina Juetta per arctum, continuum, longum
 quoque religionis exercitium, ad eam, quam obtinuit
 a Deo, gratiam pervenit. Præventa siquidem divi-
 nitus, datum sibi gratiam in se vacuum esse non
 permisit, sed ut negotiatrix industria, sibi creditum
 talentum luero multiplice cumulare semper satagit :
 placere soli curans, a quo se judicandam timebat, et
 sperabat remunerandam, juxta illud : Unusquisque
 29 propriam

Juetta sensim
 pervenit ad
 perfectionem.

AUCTORE
ITCONE,
EX MSS.
1. Cor. 3. 8.

*Ajuventute
pietati dedita.*

1. Cor. 9. 25.

*Incum aver-
satu.*

In se austera.

*Abstinentiæ
ubiqua.*

Ujus cibis.

Uertus.

modestia.

*confitemi se-
culis.*

*perpessio ad-
versorum.*

propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem. Idcirco juvenula sibi merito timens a seipsa, in fervore spiritus insurrexit in seipsam, animum applicare Deo per divinum timorem, per compunctionem, per orationes devotas ac diuturnas, mentem, prout licebat, divinis et salutaribus assidue occupare sciebat scripturis : et experimento docta, quod anima Deo fit eo vicinior amabiliorque, quo remotior a desiderii carnis et curis temporalibus. Inde Apostolus : Qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet. Quam fuerit inimica suæ carni, dicam ex parte ad edificationem multorum magis quam imitationem.

2 Statim ab initio suæ conversionis post mortem mariti, mores ut mentem mutavit: longe faciens a se quæ pretiosa et copiosa in vestibus, annulis, ac monilibus habuerat ornamenta; eo ipso dans videntibus intelligi, secundas eam nuptias non affectare. Accinxit ferro carnem, tabulis plumbeis a pectore et dorso dependentibus, cilicio, staminea, vel sacco pro camisia utens. Annis aliquibus ante obitum suum ex consuetudine Cisterciensis ordinis (cujus ordinationi se devoverat) habere tunicam ad carnem acquievit.

3 Exemplo Danielis inter delicias esse sobria laboravit : et, ut paucis plura conjiciantur, quo poterat occultius cum aliis comedens, quæ minoris erant saporis, et vilioris quæque sibi sumenda applicabat. Multoties esuriens ac sitiens, vultus ac sermonis hilaritate saturitatem simulavit : in ipsis quibusque vilibus corpori necessaria frequenter negavit. Pulmento sola de farina confecta cineres admiscuit, ubi cum pane siligineo vel farfareo, talibus absque voluptate necessitati satisficeret. Lecto sine pluma præter capitale, corpus fatigatum jejuniis, vigiliis, verberibus, genuum flexionibus, psalmis, orationibus, lacrymis, pectoris tusionibus, et aliis hujusmodi piis laboribus, vestita parce reficiebat. In veste mediocri, nec sordida nec sumptuosa, sermone raro ac maturo, verecundo vultu, modesto incessu, sollicita sui circumspeditione, religione rationali, talem se cernentibus studuit exhibere, ut ad boni emulationem, et laudem Dei universos provocaret. Curavit providere bona coram Deo et hominibus, cavens pro posse notas suspitionis, dare vel accipere peccandi occasiones. In confessione suorum reatum tam frequens, tam scrupulosa fuit, ut auditores quandoque culparent, quod, ubi non erat, culpam sibi ascriberet.

4 Inter hæc et similia quam multas, quam graves ancilla hæc Christi passa est insidias diaboli, a mundo vel carne tentationes, multorum præcipue cognatorum ac domesticorum injurias, blasphemias, contradictiones, impedimenta, damna et opprobria, scire potuit sola que sustinuit.

PROLOGUS.

In vita et conversatione ancillæ Christi Juettæ Reclusæ de domo leprosorum prope Hoyum.

Venerabili in Christo Patri ac Domino a Joanni, Dei gratia Florentiensi Abbati, Frater Hugo ejusdem ecclesie Fratrum omnium tua vita quam vitæ novissimus merito, cum orationibus et salute id quod est, licet modicum sit quod est :

Quamquam non dubitem, Pater reverende, inter eos qui vestro subsunt regimini plures reperiri posse, qui operi huic, quod dedisti mihi ut facerem, et studiosius intendere, et consummare illud, ut arbitror, possent efficientius: quia tamen opera Dei revelare honorificum est, et ex præcepto monemur colligere que de mensa benedictionis Christi superaverunt fragmenta ne pereant; humiliter inclino cervicem jubentis imperio : quin imo etsi pro inobedientie mora de vultu vestro judicium meum prodeat, non renuo excipere correctionem quam merui, dorsum ultro offerens in flagella paratum.

6 Attamen ne morarum causa extitisse videatur omnino sine causa, noverit in Domino paternitas vestra, quod cum primo mihi de virtutibus Sanctæ hujus summam quædam perstrinxistis, obmutui hærens stupensque valde in memet tam de novitate operum Dei, quam de virtutum Sanctæ apud Deum excellentia, mansi paullulum attonitus : rebusque perpensis demum prout potui, propensus bonum esse existimavi ponere ori meo custodiam; tum propter linguas detrahentium Deo in hominibus, ejus cum testimonia credibilia sint nimis, ipsi tamen animales, Spiritum non habentes qui vivificat, credere quod non vident nesciunt, et in eo quod gratiam operantem in iis qui digni gratia sunt operari, aut diffidunt, aut derogant, exortes se gratiæ Dei ostendunt: tum etiam quia insufficientem et minus me sciens idoneum ad hæc, præsumptionis argui verebar, si forte sub pondere materiæ gravis succumbere infecto me contingeret opere, tanquam sub onere fasciculi deprimentis. Etenim si paullo intueri libet anteacta, pendere potestis de facili quod non sine causa totiens subterfugi, quo minus mandatum vestrum exequerer tam in loquendo quam in scribendo temporis et rerum varietate, quamquam multipliciter jussus; sed potius tamen, quia filii generationis hujus non tam mirari et laudare norunt quæcumque dicta seu gesta, etsi minus laudabiliter, in filiis alienis, quam minoris eadem æstimare licet commendabiliora forte in domesticis; cum tamen omnis illorum auctoritas summaque laudum sit in eo quod alieni sint, et istorum contemptus in eo, quod domestici. Tum vero, quia totum perlustrans in circuito meo me, non invenio talem me, quod digne possim eloqui justitias Domini non rectus, aut Sanctorum gloriæ prædicare non sanctus. Verumtamen quia spes est fiducia futurorum bonorum ex gratia Dei, et bona conscientia; et venerabilis femine, de qua scribere proposui, apud spirituum justorum judicem Deum plus possint merita mihi ad veniam, quam mea mereatur ad pœnam iniquitas, levabo ad ipsam oculos meos, unde spero auxilium mihi : et inhabitatorem ejus Spiritum sanctum invoeco, ut cepta hujus operis pio dignetur favore prosequi, quin imo etsi forte fuerit quocumque modo debile principium, melior fortuna sequatur.

7 Sed nec exigat meus a me Lector adulterinos Ethnicorum flosculos aut splendidam eloqui venustatem, cum juxta ipsos philosophos de verbis controversia haberi non debeat, dum constat de factis. Et alia quædam dicat auctoritas, quod ibi solum compositio verborum quaeritur, ubi teste virtute veritas ipsa se non commendat. Proinde licet perhorrendi criminis sit, quidpiam de Deo falsi dicere, etiamsi ad laudem ejus pertinere videatur; quia non minori scelere laudatur in Deo falsitas, quam vituperatur veritas, que Deus est; ne quis tamen fabulosarum me rerum inventorem aut somniorum commentetur interpretem, quia animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei, testem invoeco eum qui veritas est, nihil me huic indidisse operi, nisi quod vel a vobis audivi, o Pater, qui sanctæ hujus mulieris virtutes et opera ex ipsius confessione novissima cognovistis, vel certe ab ea que omnium operum ejus testis verax adhuc superest, tanquam comes individua et unica sodalis in domo, cui de ipsa scire datum est quantum ipsa de se sciri voluit, et homini datum est scire. Etenim quia scriptum audierat, Tempus tacendi et tempus esse loquendi, quædam de iis quæ fecit ei Dominus, quando secreto erat in tabernaculo ejus, ante obitum suum manifestari voluit, et manifesta sunt; quædam vero, quæ celari voluit, celata sunt, nec revelabuntur donec thronis positus aperiantur libri, et antiquus dierum sedeat in concilio Sanctorum, judex omnium generalis.

a Joannes de Hoy, nonus Florentiensi monasterii Abbas fuit, ut scribit Valerius Andreas in Bibliotheca Belgica.

TRACTATUS.

Cur dñi dis-
tulerit Auctor
eam scribere.

Elegantiam
cur non affe-
ret :

unde hauserit
qua scribit.

Ecc. 3. 7.

Joannes Ab-
batis jussu
historiæ hæc
scripta.

TRACTATUS.

De vita et conversatione ancillæ Christi
Juette inclusæ de domo leprosorum prope
Hoyum.

CAPUT I.

Fuit in Episcopatu Leodiensi, oppido quod vulgo Hoyum nuncupatur, puella claris civibus orta natalibus, ætate juvenula, matura sensibus, pulchra facie, ornata moribus, casta corpore, pudica gestibus, omnium oculis gratiosa, Juetta nomine. Hujus parentes cum secundum statum seculi hujus, bonis abundarent temporalibus multisque rerum copiis, quæ prima omnium mortales æstimant, cæperunt cum cognatis et amicis tractare de nuptiis filiæ, quam unice diligebant, quæ jam infantie fines egressa nubilis apparebat, annorum quasi tredecim. Sed et ipsa enim secundum carnis speciem speciosa esset admodum et faciei venustæ, utpote quam juventutis primi flores, decor naturæ, specimenque virgineum invicem admixtis dotibus subornabant, a non paucis civium filiis, qui ei tam genere quam rebus non multo æstimabantur inferiores, a parentibus ejusdem in conjugium petita est.

CAPUT II.

Quod virum contra voluntatem suam accepit.

At puella prudenter animadvertens, quod nondum experimento didicerat, grave jugum legem esse matrimonii, fastidiosa onera ventris, pericula partus, educationes liberorum; et præter hæc omnia, casus virorum dubios, enram familiæ rei que familiaris, insuper et laborem quotidianæ sollicitudinis attendens, remnebat omne conjugium: instabatque quibus modis poterat nunc patri, nunc matri supplicans, ut eam manere absque viro dimitterent. Sed non posse fieri quod volebat intuens, instantibus nihilominus amicis et patre, oppidoque eam compellentibus, ut eorum acquiescens consiliis virum acciperet, quia voluntati omnium diutius resistere non potuit, adolescenti cuidam e civibus quamvis unica virgo cum esset, desponsata est.

10 Nuptiarum igitur elapso tempore, cum mutata esse videretur in statum vite alterius, a rigore tamen voluntatis præhabite et desiderio pristina libertatis ejus animus permutari non potuit. Experimento etenim discere cogebatur, quod ne quandoque sibi contingeret verita fuerat ab initio semper: cœpitque adeo usum abhorreere conjugii, et omnem viri copulam detestari, quod, sicut postmodum est confessa, si necdum fecisset quod fecerat, ad faciendum id eam nulla amicorum persuasio, nullusve timor, aut potestas ulla superior inclinasset. Faciebat autem hoc non ea intentione ut tanto securius quanto liberius cogitare posset quæ Dei sunt, aut quomodo placeret Deo, si a viro esset libera; sed naturali quodam mentis impulsu agitabatur interius complexio munda cordis, quo delignabatur foris caro carnis delectationi subesse, et curis secularibus intricare animum prout expetebat, et expetit usus, et ordo conjugii.

CAPUT III.

De dolore quem patiebatur ex odio conjugii.

Recordabatur interdum dierum adolescentiæ suæ, quibus sine sollicitudine vixerat, ex quorum memoria torquebatur tanto anxius interius intro animus, quanto perpendebat attentius, quam diversa essent et divisa ab invicem in differenti sui essentia tempus et tempora universæ rei sub cælo. Sic mirum in modum exercebat vis doloris per dies singulos, et in progressu temporis paulatim carpebat vires: donec tumescente vulnere auctum est malum, et factus est novissimus error pejor priore. Ex vehementia

siquidem mœroris continui, cœpit animum ejus tædere vitæ suæ, et sic in quamdam mentis acediam deveniens, tanto solutionem conjugalis debiti odio babere cœpit, quod ut libera fieri posset a viro, viri mortem ultro videbatur optare: et vere sic erat. Quod tamen peccatum quia ad ejus laudem dixisse videor, quam severa districtione postmodum vindicaverit in se, quamquam mirabiliter ejus a Domino consecuta indulgentiam fuerit, in sequentibus explicare proposui. Quid plura? Quocumque se verteret vel quæcumque attentaret, utrobique luctus, ubique dolores, undique suspiria. In omnibus viis suis tribulationem et dolorem inveniebat. Et cur hoc, nisi ut nomen Domini invocaret? Interdum enim sola vexatio intellectum dat auditui.

CAPUT IV.

De visitatione ejus a Domino.

Sed cum nec sic converti vellet, vel intendere ad gratiam quæ ultro se offerebat recusanti, imo et insequeretur fugientem; quia tamen nec volentis, nec currentis, sed miserentis est Dei, qui operatur in nobis et velle et opus bonum; expandit demum super eam rete miserationum suarum per prævenientis gratiæ suæ donum Dominus, ut non esset locus ultra effugiendi manus ejus. Ascendente quippe Jesu in naviculam cordis ejus, quæ in medio maris jactabatur magnis fluctibus, cessavit ventus, id est, cogitationes repressæ sunt, quæ ad profundum desperationis eam impellebant: quia, ut dicit auctoritas, in quocumque Deus adest per gratiam, mox universa bellorum virtus conquiescit. Facta est etiam tranquillitas magna, quia quanto propior Deus homini efficitur per gratiam, tanto amplius expulso tentationum turbine mens securior effecta, in conditoris sui amorem sese intus caritatis igne resoluta transfundit. Tum vero per ea, quæ facta sunt ei a Domino, intellexit creatura suum creatorem: et depulsa caligine cordis, cujus obductu apertis oculis nihil viderat, illustranteque ei in faciem sole justitiæ, cœpit et ipsa intendere in faciem vocantis se Domini, et experimento cognovit, quod nisi quia Dominus adjuvisset eam, paulo minus habitasset in inferno anima ejus. Nec mirum. Respicens enim erat jam Dominus in adiutorium ancillæ suæ, auferensque ab ea cor lapideum, dedit ei cor carneum intelligendi voluntatem suam, et faciendi eam, colendi quoque ipsum in hostiis et numeribus, id est, tam in castigatione corporis proprii, et vitæ restrictioris effectu, quam eleemosynarum largitione, et orationum instantia, ceterisque bonorum fructibus operum, quibus hostiis proneretur Deus. Subitaque tantata est in feminam alteram, et deposito veteri homine cum actibus suis, renovata est in agnitione ejus, qui creavit eam: et ecce facta sunt novissima illius dissimilia valde prioribus, haud dubium quin respectu malorum ejus bona optima. Surrexerat siquidem in adventu Austri Aquilo, a quo omen malum panditur, et ante faciem sancti Spiritus, qui ei obumbrare venerat, sparsa nebula frigoris ejus sicut cinis est; sublataque de medio nube, quam prius ipsa sibi opposuerat, libere jam ad Dominum ejus oratio pertransibat.

CAPUT V.

De morte viri sui, et de liberis quos ex eo suscepit.

Interea viro suo, incertum quo Dei judicio, viam universæ carnis ingresso, vidua, ut concupierat, facta est, cum vixisset cum eo annis quinque a virginitate sua. Susceperat autem ex eo tres liberos, quorum unum in albis Deo reddidit; duosque reliquos enutrivit, donec infantie limites prætergressos, unum litteralibus addixit studiis, altero secum retento domi quia

AUCTORE
HUGONE,
EX MSS.
Tædio conjugii, optat mariti mortem.

B. Juetta patris, mores integri in adolescentia.

Nubit invita.

Liberatur a visitatione.

Dat se studio virtutum.

Abhorret usum conjugii.

Moritur vir ejus.

Tres ejus filii.

ACCTORE
BEGONE,
EN MSS.
Vidua secundas nuptias aspernatur.

quia junior erat, nec studii laborem sufferre poterat ætas adhuc infirma.

14 Post decessum igitur viri, ubi compos rerum esse cœpit, licet juvencula esset annorum decem et octo adhuc et faciei venustæ, ita se in cunctis, quæ agenda erant, religiose et prudenter servabat, ut plures in admirationem sui traheret et exemplum. Quæ cum a plerisque honestis secundum seculum viris, tum propter sui pudicitiam, qua passim ab aliis commendabatur, tum propter carnis speciem, et copiam rerum, quæ non modica ei remanserat, petere in uxorem, nunquam ad consensum conjugii potuit ejus inflecti animus promissis, aut precibus quorumlibet; rebus potius, quam verbis elocta, prout in libro experientiæ didicerat, quantum differet ab invicem status in quo nunc erat, et status vitæ præteritæ.

CAPUT VI.

Quod pater ejus eam voluit tradere secundo marito.

u
Pater ejus Episcopi Leodiensis Receptor et Oeconomus,

Ea tempestate præsidebat Leodiensi Cathedræ bonæ memoriæ Dominus Radulphus Episcopus, ejus et rerum dispensator et expensarum creditor erat pater ipsius Juettæ tam in castro, quam in oppido Hoyensi, et, ut vulgo dicitur, erat ejus Cellerarius, quia, ut dixi, admodum vir erat dives. Qui ob multam sui strenuitatem, prudentiamque et fidem dilectus et familiaris Episcopo adeo factus est, ut cum ejus provisione et consilio euncta agerentur, quæ in omni circa regione agenda forent. Qui, ut posteritatis suæ lineam protenderet, cœpit pulsare animum filiæ monitis quibus poterat, instans opportune, importune, ut nuptiis consentire, et per hoc amicorum suorum consilii et voluntati acquiescere vellet. Sed videns ejus inmutabile propositum in perseverantia viduitatis, et omnia quæ ei proponebantur surdis eam præterire auribus, suspicatus per Episcopum fieri posse, quod per alios non poterat, accessit ad eum, et expositis ei rebus et causis, prout erant secum et cum filia, suppliciter expetiit, ut de nuptiis cum filia sermonem habere vellet. Episcopus annuit libentissime, adduci jubens filiam ad se, optimeque se ei persuasurum de nuptiis spondit. It nuntius, adducitur juvencula ante conspectum Episcopi, et Magnatum qui Episcopo assidebant, visaque multitudine militum hominumque diversi generis, qui domum repleverant, expavescens timore pariter et pudore, confusa minis: cum ecce Episcopus videns eam quasi consternatam pudore, propius eam accedere jubet: blandique consolans et secretius alloquens, de nuptiis cœpit replicare sermonem, persuasilibus verbis eam allicere tentans, ut suis acquiescens consiliis, et patris voluntati, virum accipere vellet.

Voluntur ei secundas nuptias persuadere;

etiam per ipsam Episcopum.

16 Illo vero perorante tacitam quidem, sed ab alto fundebat orationem, cum multa cordis devotione ad Deum, ut ab imminente eam liberaret angustia temporis, salvo viduitatis proposito, quam soli ei jam voverat, et usque in finem illibatam ei conservare habebat in cordis desiderio. Nihilominus tamen quanto cantius, et sapientius poterat ad singula Episcopo respondens, viduitatem sibi magis placere quam nuptias; viduitatem se vovisse, hancque velle Christo exsolvere se protestabatur quamdiu viveret. Et ecce elegantissimus contra singularem personam feminæ viris sapientibus et astutis, repente, et præter spem adulsit ei divine favor elementie de supernis, et immutavit omnino cor Episcopi, ut qui persuasor extiterat nuptiarum super omnes, consultor fieri inciperet continentie vidualis contra omnes. Adjutor ei factus est, et protector contra adversantium persuasiones et consilia. Requisitoque ab ea palam cunctis qui aderant, quid e duobus eligere vellet, enive magis inclinaret animum, continentie aut sponsalibus; illa se Christum elegisse in sponsum, nec virum mor-

Hinc sapienter respondet.

Probat ejus propositum, cuiusque jurat Episcopus

talem in ejus injuriam se ullo pacto admittere posse humiliter et verecunde confessus est. Nec ego te, inquit Episcopus, super hac tua voluntate aut proposito, quod professus coram me es, de cetero vexabo, nec vexari ab altero permittam. O filia mi, constans esto; et ne timeas. Credo enim et confido in Domino, quod qui cœpit in te opus bonum perficiet: et utinam perficiat ad honorem sui, et tui profectum usque in finem! Benedicensque eam dimisit in pace, patremque illius sollerter admonuit, ne deinceps eam super aliquibus nuptiis molestare præsumeret.

17 Ipsa vero quasi post triumphum effecta securior, liberatori suo Deo gratias egit, et postmodum ad ejus obsequium, et ad omne opus bonum magis se ei recognovit, tamquam accepto beneficio, obnoxiam; ne in vacuum gratiam Dei recipiens, dati immemor, et gratiæ videretur ingrata. Frequentabat sane ecclesiam Dei jugiter, nunc palam cum aliis, nunc occulte sola, sine intermissione Dominum orans, ut introitus summi et exitum, id est, principium et finem propositi sui, quod ipse jam in ea operari cœperat, usque in finem corroborare vellet semper. Nec solum hoc, sed et noctibus surgebat ad confitendum Domino in matutinis singulis noctibus; adeo quod matutinarum tempus nullum præteriret, quocumque torpore aut negligentia, nisi manifesta causæ necessitas, aut corporalis forte obstaret infirmitas.

Scdulo vacat pietati.

Quotidie intererat matutinis.

a *Sedit Radulphus ab anno 1167, usque ad 5 Augusti 1191.*

CAPUT VII.

De tentationibus ejus.

Videns igitur diabolus inflexibilem ejus constantiam in nocturnis Dei laudibus, tentavit quoquo modo ejus impedire propositum; ut quod diebus non poterat, vel noctibus saltem præconparet gressus ipsius et semitas, vel abstrahendo eam a matutinis, vel si illud efficere non posset, ne tum mane ante lucem surgeret timores eidem inveniendis nocturnos. Denique egredienti ostium domus suæ noctibus ut iret in ecclesiam, vel etiam in ipsa via gradienti frequenter se dabat obviam sathan ipse; nunc in leonis, nunc in effigie ursi, nunc in serpenum diversi generis, aut silvestrium specie animalium, nunc in simiarum, aut Æthiopum similitudine, hic fremdens, hic rugiens, hic ludens, hic blandiens, hic munitans, hic insiliens; nunc prohibere volens viam ne procederet, nunc perterrere in via, ut fugientem et pavidam alienare posset a sensu, sicut pluries contigisse multis dubium non est. Porro in primis antequam usum hujuscemodi phantasmatum habuisset, aliquantulum pavescens exhorrebat; post tamen per Dei gratiam resumptis viribus, ut signata cognovit dæmonum, invocato Christi nomine, et signo se Crucis sanctæ muniens, subsannans sprexit, transivitque per medios excursus et occursum phantasmatum intrepida.

Noctu ad templum cunctum dæmon infestat.

Ab ea signo Crucis superatur.

19 Sic milleartifex inimicus homo, diabolus devictum se despectumque a juvenula sentiens, omnesque fraudum suarum dolos et artes omnino eam vilipendere, quia sperabat in Domino, ad alia se tentationum genera convertit, nova eudens arma, nova bella parans, novos insidiarum modos adveniens et artium genera, quibus rigorem fortissimi pectoris in mulieris corpore emollire posset: ut si a totali proposito mentis eam avellere non posset, tamen in aliqua sui parte sinceritatem ejus intentionis posset offuscare. Quia enim in primo congressu victus ab ea est, dum acquiescere noluit carni et sanguini, id est, cognatis et amicis, ut virum acciperet; nec in secundo per Episcopum et humane sapientiæ profundum altitudinemque inclinare potuit; nec in tertio quidem congressus per se cum omni cohorte nocturnorum phantasmatum prevalere potuit, quin semper post pugnam efficeretur femina fortior, ad perpetuam confusionem devicti, et perennem gloriam triumphantis

Herman cum tentat.

phantis in ipsa Dei; fortius multo aliis, et nequius quarto quartum victrici famulae bellum indixit, in quo Dominus evidenti virtutis suae gratia pro ea pugnavit et vicit: quia Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam. Manifeste siquidem, et sine intermissione aggrediebatur eam impugnans acriter vetustus ille quondam Behemoth, id est, diabolus, ut absque respiratione bello bellum forti fortius succederet, et exhaustis in priori viribus debilior redderetur ad agonem alterum, faciliusque succumberet femina fidelis. Bene quippe et eleganter de eodem Behemoth, id est, diabolo, dixit ad B. Job Dominus: Corpus ejus quasi scuta fusilia compactum squamis se prementibus, una uni adhaeret, et ne spiraculum quidem incedit per eas. Qui quo post omnes congressus tentationum suarum quieturus veniat, quasi ad cubile totius suae malitiae, post quod non ei locus divertendi alter, liquet ubi paullo ante de eo premissum est: Sub umbra dormit in secreto calami in locis humentibus, quia nimirum in iis habere requiem dicitur, qui ab omni opere bono, ut calamus, intus existentes vacui, ventum tamen retinent, id est, peccati suggestionem per delectationis assensum, et humentes dicuntur per fluxae operationis effectum. Quemadmodum vero in hoc ultimo congressu viriliter agens de hoste triumphaverit, perpancis explicare curabo si possum.

CAPUT VIII.

Quomodo B. Virgo liberavit eam a quodam periculo.

Habebat quemdam in oppido inter amicos amicum juvenem, qui licet forte linea consanguinitatis eam non attingeret, erat tamen filiorum ipsius consanguineus, ut arbitror, ex patre. Hic praetextu familiaritatis pristinae, curam se habere simulans filiorum et matris viduae, frequentare eam solebat, et colloqui ei quasi pro utilitate rerum necessariorum ejus et filiorum, quos intime se diligere ostendebat quasi proximus. Quia igitur gutta cavat lapidem si crebro stillat, et alluvione terra paulatim consumitur; coepit tandem juvenis ex frequenti colloquutione juvenulae, et aspectu mutuo laxare animum in amore ejus, impudico oculo nuntio existente impudici cordis jugiter; quamquam illa nihil rerum hujusmodi suspicaretur in homine, et in omnibus quae cum ipso agere habebat aut loqui: casto eum corde, et oculo intueretur simplici. Porro amoris sui jaculum, quo saucium habebat pectus, intro retinens, nec foris aperire ausus, torquebatur tanto acrius intus in corde, quanto secretius fovebat vitium, nec evaporare sinebat calorem, qui tectus sub cinere fortius aestuabat. Licet ei rem, sicut erat, amorisque vitium palliaret propinqui secundum carnem viri nomen; subministrabat tamen ardoris materiam cordi nequam perniciosam foris opportunitas, qua crebrius cognatam invisere ei male licebat, et alloqui quasi pro rebus domesticis multiplicibusque causis, in quibus exhibebat se velut manum dexteram ejus. Attamen cum malum, quod habebat in corde, aperire ei interdum proponeret, retrahebat eum hinc pudor, inde timor: timor, quo verebatur ab ea argui, patique cum dedecore repulsam; pudor vero, quo timebat, si fama rei veniret in publicum, a communibus hinc inde utrorumque parentibus, et amicis, lasciviae suae notam luere confusione perpetua. Sed quid?

21 Tandem amor improbus omnia vicit. Cum enim diutius se continere non posset praeter amoris magnitudine, nactus demum opportunitatem loci et temporis, quo secretius ei locutus confusionem suam confessus ei est, et quomodo pro ejus amore cruciatus eum invasisset interior, omni morte gravior et amarior valde. Illa audiens quorsum tenderet loquentis sermo, nec eum proloqui passa, faciem suam a viro avertit

indignans, et a verbis hujusmodi dure compescens eum, aspere satis locuta corripuit eum prout dignus miser erat. Metuens tamen ne forte deterius ei quidquam contingeret sicut confusum abiceret a se, velut sapiens medica blandis sermonibus exhortabatur eum, ut ad eradicandum de corde vitium illiciti amoris, tota intenderet virtute: divinum insuper si haec facere vellet spondens auxilium, et gratiam Dei de caelo affuturam. Esto, inquit, o dilecte mi frater, quod nec propter Deum, quem timere offendere in hoc casu necesse plurimum est, nec propter salutem animarum, quam negligere impium nobis est, non custodientes nos, peccare vellemus, et animas dare in perditionem; prohibere nos deberet saltem certe vel sola peccati infamia, et honoris periculum mundani; quo si vel scintilla facti hujus ad aures transiret hominum, efficeremur ambo absque dubio opprobrium vicinis nostris, et derisio his qui in circuitu nostro sunt.

22 Sic juvenem diligenter admonitum in pace dimisit a se, suppliciterque Dominum exoravit, ut de pinguedine gratiae suae mittere dignaretur rorem benedictionis, et refrigerium spiritus sui aestuanti in camino tentationis juveni: ne ipsa, quae tribulationis ei materia effecta fuerat, aut peccati cujuscunque ei causa aut perpetuae damnationis efficeretur occasio. Ipse vero licet pro repulsa verecundiam passus recessit; nihilominus in lubricae mentis suae lasciviae perseverans, et licet corporali frequentia ei communicare tam praesumptuose non auderet, sicut heri et indistertius, propter id tamen vesani amoris non minus in pectore stulti aestuabat incendium. Attamen illa ab ea die et deinceps custodiebat se ab eo, et licet forte aestimaret eum correxisse errorem, et a coepito revocasse animum, non se tamen audebat ei credere sicut prius, in hoc non sibi parcens, sed viro.

23 Interea causa quaedam extitit, quod ad domum ejusdam ex consanguineis venit in sero, et post coenam vix ab ea extortum est, ut cum amicis eadem nocte permanere vellet qui aderant, quamquam multipliciter id est elaboratum ab eis. Quid multa? Casu advenit juvenis memoratus in domum, tamquam amicus ad amicos, et ab amicis ad pernoctandum retentus, ipsa tamen non aequo accipiente id animo, licet dissimulante, ne aliqua causae suspicio a quoquam deprehendi posset aut vera aut verisimilis. Post coenam disponitur de lectisteriis, et femina prudens cogitans quae fortuito contingere possent, lectulum sibi fieri praecipit cum altera quadam puella seorsim ab aliis in inferiori parte domus. Porro totam pene noctem illam duxit insonnens, sollicita praecavens ne si furem venire contingeret, ipsa inveniretur non vigilans; et in praedictum pudicitiae suffossa domo conscientiae, damnum rei familiaris, id est, salutis incurreret. Et ecce intempestae noctis silentio, cum diabolus jam misisset in cor viri, ut lectulum dormientis praesumptuosus attingeret, surrexit clauso de stratu suo tentare volens, si quo modo prevalere adversus feminam posset viribus, aut dolo. Ibatque palps per circuitum domus gyrans velut amens, velut ebrius errans a vino.

24 Cum ecce ad sonitum offendentis in nocte, ancilla Christi dormitans, non dormiens, expergiscitur, renique, ut erat, suspicata tremens ac timens inhorruit, et praeter pusillanimitate spiritus fere defectum cordis passa est. Quid tamen ageret? Quo se verteret? Si fugere vellet, non erat fugiendi locus: si resistere, fortior erat vir: si clamare, timebat notam infamiae, quae tam illi, quam sibi ad perpetuam confusionem cedere posset, si fama rei prodiret in publicum. Angustiae ei erant undique, et quid primum ageret prorsus ignorabat. Ingemiscens tamen in caelum, protensisque manibus ad sanctam Dei genitricem omnium miserorum spem, et refugium gloriosam Virginem

AGUSTO
HUGONE.

*Pro eo oral,
ejusque decli-
nat collo-
quium.*

*Item nocte
ei in amica
domo insidiat-
tur.*

*Juella D. Vir-
gini se com-
mencdat.*

*Eum arguit
Juella.*

ACCIORE
HUGONE.

Mariam, cui se attentius illa nocte commendaverat, cum tota cordis devotione et contritione spiritus eam interpellabat, ut ei subveniret in tali ac tanta angustia animæ, et liberaret eam ab instantis necessitate temporis propter ineffabilem misericordiam suam, qua nunquam deseruit sperantes in se. Factum est autem, ut hæc ea orante, et juvene stulto pro negotio suo perambulante in tenebris, vicinus efficeretur jam lectulo, satis tamen eo observante ne a quoquam deprehendi posset in domo. Et ecce sicut aqua frigida animæ sitiienti, sicut sanitas ægro, misero salus, naufragio stella, lumen in tenebris, Regia cæli, Domina terre, Angelorum gaudium, hominum salus, Dei mater, et filia filii, Virgo Maria devotam suam consolatum veniens in specie mulieris splendide faciei, et habitus, quasi de superiori domus cœnaculo in inferius per gradus cœnaculi descendere visa est, gradiens in multitudine virtutis suæ, ita ut mulier venientem ad se pleno et vero videret intuitu: ille autem licet sonitum gradientis attenderet, videre tamen eam non potuit, quia indignum se beatitudinis hujus effecerat. Hæsit tamen miser, stabatque stupefactus, quia invaserat eum horror mentis nimis, et nesciens quo se primum vertere vel quid agere posset, tamquam fur deprehendi in furto metuens, ad stratum suum tremebundus aufugit, vix pro loco refugii vel lecto contentus ad præsens: nec apposuit ultra venire ad locum, in quo famula Christi quiescebat. Per omnia benedictus Deus, qui non derelinquit sperantes in se.

CAPUT IX.

De eleemosynis ejus.

Juettæ grati-
tudo:

Post hæc autem magis se Christo, et ejus matri sanctissimæ perpetuæ virgini Mariæ perpendens obnoxiam, tamquam pro impensione beneficii, devotionem se ad eorum laudes et obsequia exhibuit ab ea die et deinceps: adeo quod tam in eleemosynarum collatione, quam castigatione corporis, ceterisque virtutum operibus vehementer in brevi profecisse visa est. Nec sub silentio prætereundum mihi videtur, quod tantam erga pauperes compassionem habebat, quod si quandoque contingeret aliud eam non habere præcænis quod pauperibus erogare posset, etiam linteamina propria, vel alteram quamlibet suppellectilem domus nunc particulariter, nunc integre, tam sibi, quam pueris suis distrahens, in usus pauperum erogaret. Quod tamen patrem minimelate potuit: qui videns suppellectilem domus filie per dies singulos magis minui, timensque ne pueros contingeret exhereditari per distractionem bonorum, quæ fiebat a matre, abstulit quidem ei filios aliquamdiu, ut rerum minus esset compos ipsa, nec vendere posset jus hereditatis ipsorum absque conscientia, qui quasi pueros a mamburnire videbatur. Quos tamen ei in brevi post restituit, eo quod diutius sine eis mater esse nollet, quia tenerrime eos diligebat.

liberalitas in
pauperes.

a

26 Sedit autem post obitum viri sui vidua in oppido annis circiter quinque, curam habens domus, et filiorum, quos utique educabat quanto studiosius poterat in omni timore Domini. Qui licet Domini timor initium sit sapientiæ, quia tamen perfecta nondum in ea caritas erat, quæ foras mitteret ei timorem, quæ ut nascitur, plerumque perfecta non est, metuens tam sibi, quam filiis cavere volens in posterum, de voluntate et consilio patris consensit in hoc, ut pecunia quæ sibi proveniebat ex substantiâ sua, publicis negotiatoribus accommodaretur, ut supercrescentis lucri negotiantium particeps esset, sicut multi et honesti seculum seculum viri idem facere consueverant, licet non absque b peccati, sicut nec sine quæstus emolumento. Quod tamen peccatum, quamvis modo quam grave et grande sit evidenter apparet, tunc tamen temporis aut omnino veniale æstimabatur aut nullum. Coegebat insuper eam ad faciendum hoc, et

Pecuniam
suam exponit
ad quæstum.

b

cum voluntate patris, paupertatis verecundia, quam filiis proventuram timebat, quippe qui velut orphanum amisso patre, absque patris erant providentia, tum honestas nominis, qua plerique, etsi pauperes sint, pauperes tamen existimari verecundantur, non quod paupertatem malum esse repitent, et non a Deo, sed quia decedentibus divitiis decedit simul et honor nominis, et fama vilescit inter affines, non attendentes illud viri sapientis:

Pauperies si læta venit, ditissima res est.

Itemque illud Lucani:

————— O vitæ tuta facultas

Pauperis, exiguique laris! O munera nondum
Intellecta bene!

Andi de hoc insignem illum poetam philosophumque
Boetium

Heu primus quis fuit ille,
Auri qui pondera tecti,
Gemmasque latere volentes
Pretiosa pericula fodiit?

Et paullo post:

Utinam modo nostra redirent
In motus tempora prisca!
Sed sævior ignibus Ætnæ
Fervens amor ardet habendi.

Ideoque

O quam felix nimium prior ætas,
Contenta fidelibus arvis!
Nec inertis perdita luxu,
Facili quæ sera solebat
Jejunia solvere gaude:
Non Bacchica munera norat
Liquido confundere melle,
Nec lucida vellera Serum
Tyrio miscere veneno.
Somnos dabat herba salubres,
Potumque lubricis amnis,
Umbras altissima pinus.

Sed vae! quid non agis auri sacra fames? Tibi filii seculi hujus serviunt in sudore vultus sui: tuis gaudent vexari mercedibus filii Adam: interdum et cum periculo corporis et animæ tibi colla subjiciunt, et dorsum inclinant quique terrigenæ et filii hominum, simul in unum dives et pauper, masculus et femina, servus et liber, religiosus et iniquus, secularis et professus. Et quidem ab omni conditione, sexu, et ordine curritur in facinus avaritiæ per fas et nefas; ac si dicant singuli singulis:

Occupet extremum scabies: mihi turpe relinqui est. Clamat quotidie præco noster in Ecclesia Paulus, alloquitur omnes, et a nemine attenditur, omnes enim quærent quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi: Est, inquit, quæstus magnus pietas cum sufficientia. Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium, quod nec auferre quid possimus. Habentes autem alimenta, et quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem et in laqueum diaboli, et desideria multa, et nociva ac inutilia, quæ mergunt homines in interitum et perditionem. Et paullo post: Tu autem homo Dei hæc fuge. Sectare vero justitiam, pietatem, fidem. Quia sicut dicit, qui fidem veram de Deo habet, non cupit in miseris fieri dives, nec plurius est ei mundus quam Deus.

27 Scrutare meus o Lector, et vide quomodo sub pallio pietatis, et necessitatis titulo circumvenerit simplicitatem femine simplicis serpens antiquus, et inimicus generis humani milleartifex diabolus, a cujus fraude et insidiis nec Apostolo quidem absque timore esse licebat, qui ait: Timeo autem ne sicut serpens seduxit Evam astutia, ita corruptantur sensus vestri, et excidant a simplicitate, quæ est in Christo Jesu. Facile potuit tentare feminam, et tentans prævalere ad horam, qui ausus fuit Apostolorum Principem expetere ad cribrandum sicut triticum, et forte fecisset

Honestæ pau-
peris lau-
dala.

Boet. l. 2.
met. 5.

* mores.

Timoth. 6. 6.

ibid. v. 11.

2. Cor. 11. 3.

cisset quod expetit nisi pro eo orasset Christus, qui exauditus est pro sua reverentia. Sed quid! Numquid qui dormit non adjiciet ut resurgat? Utique, quia numquam dereliquit Dominus sperantes in se. Nullus enim speravit in Domino, et confusus est, quoniam pius est Dominus. Cum ceciderit, ait Propheta de justo, non collidetur. Quare hoc? Quia Dominus supponit manum suam, ut sublevet per gratiam eum qui per culpam ceciderat. Evolutis siquidem diebus aliquot, intelligens mulier fidelis per aspirantem sibi divinitus gratiam, quod multum et in multis Deum offenderat in via hac, qua ambulabat, licet forte in simplicitate minus recta, detestari factus illico, et abominari coepit hujusmodi commercium; insuper et pro jara perpetratis congruenti seipsam addixit poenitentiae, orationibus, jejuniis, et eleemosynis, exinde vigilantius intenta. Quia enim, ut quidam Sanctorum ait, non sufficit a malis recedere, et mores commutare in melius, nisi et de antea satisfaciatur Domino per poenitentiae lamenta, cooperantibus eleemosynis, maluit judicare seipsam temporaliter, quam aeternaliter judicari a Domino, et vindicans se de se punire satagebat, nesciens in se, quod dolebat commississe se.

28 Verumtamen non ignorans ego plerosque indignari legentes hoc opus debere, quod scripto hujus tamquam peccatrici feminae, demandari jussa sint aetas et vita, quasi Dominum a femina peccatrice tangi Pharisaeo more, fastuque cum Simone murmurantes Leproso; perpendant, quæso, qui hujusmodi sunt, quod nemo mundus in conspectu Dei, nec infans quidem unius diei. Et in carne peccati absque peccato vivere præter cursum naturæ ordinemque carnis est. In multis enim, ut ait Jacobus in Canonica, offendimus omnes. Et Joannes: Si dixerimus, inquit, quia peccatum non habemus, nosipsum seducimus, et veritas in nobis non est. Itemque Propheta: Omnes justitiae nostrae ante te, quasi pannus menstruatus. Unde quis gloriabitur mundum se habere cor? Proxus nemo. Omnes enim peccaverunt, et egent gloria Dei, id est, remissione peccatorum, per quam Deus apparet gloriosus, cunctis peccatoribus aliis existentibus: ut indigeant cuncti remissione, ipse solus absque peccato, ut solus peccata remittat.

29 Nec miretur quis feminam in hujusmodi commercio quasi fuisse circumventam, quia forte non sine Dei judicio, quod sicut oeculentum ita et multiplex est, hoc ei contigisse permissum est. Quid enim si lapsa per culpam est, quia resurrexit tanto fortassis melior post culpam, quanto ante culpam minus circumspecta, minusve cauta in acie stare potuit? Si femina minus prævaluit contra fortem, quid mirum cum columnæ caeli, fundamenta Ecclesiae et capita, minus fortes facti sunt in bello? Quid faceret virgula deserti, ubi concussæ et pene excussæ sunt cedri Libani? Quomodo subsisteret pauper muliereula, ubi ceciderunt fortes in bello, gloriosi terræ Principes, summique præcones Legis et gratiæ, Petrus videlicet, et David Sacerdos et Propbeta? Nec mireris si Petrum dixerim Sacerdotem, eum lapsus est: jam enim a summo Pontifice Christo Jesu usum ministerii hujus, id est, claves acceperat, et ordinem, id est, dispensationem mysteriorum primum in partibus Cæsareæ, ubi data ei a Domino est potestas ligandi pariter et solvendi in collatione clavium; secundum in Jerusalem post cœnam Domini ultimam, ubi data ei similiter est potestas conficiendi in verbis Domini: Accipite, et dividite inter vos, hoc est corpus meum: hoc facite in meam commemorationem; licet tamen, ut plerique asserunt, post resurrectionem Christi per ejus insufflationem, et donationem sui Spiritus, atriisque ministerii plenitudinem cum majori quodammodo acceperit præmissorum efficientia.

30 Et ut ad Sanctorum gloriam de Sanctorum

lapsibus aliquid loquar, lapsus est eximius Propbeta David, ut nemo confidat nimis in percepta tam virtutum gratia quam gloria meritorum; sed qui gloriatur, in Domino gloriatur. Lapsus Apostolorum Princeps Petrus est ut sciret lapsorum culpis ignoscere, lapsus et ipse. Lapsus Doctor gentium est Paulus, ut ubi abundavit peccatum, superabundaret gratia. Lapsa et Apostolorum Apostola Maria Magdalena est, ut appareret benignitas, et humanitas Salvatoris nostri Dei, non ex operibus justitiæ quæ fecit, sed secundum suam misericordiam qua salvam eam fecit. Lapsa denique et hæc mulier est, ut non gloriatur in conspectu Domini omnis caro; et humilior post culpam resurgeret, tamquam jugiter habens in se unde dolor continuus ad humilitatem eam inflecteret semper. Nihil enim, ut dicit auctoritas, ad humilitatem se inclinat, quomodum peccati præteriti memoria ad poenitentiam provocans, cum nulla bonorum æstimatione, qua mens in vanam possit gloriam extolli. Utest illud B. Gregorii in Moralibus: Saepe justitia nostra ad examen divini justitiæ reducta, injustitia est: et plerumque sordet in conspectu districti Judicis, quod fulget in æstimatione operantis. Unde Dominus, ut abundaret justitia nostra plusquam Pharisæorum, eleganter instruxit suos, dicens ad discipulos: Cum feceritis, inquit, omnia, dicite: Servi inutiles sumus; quod debuimus facere, fecimus. Et hoc ideo, quia quamdiu in hoc corruptibili carnis pulvere per corpus subsistitur, nescit homo utrum dignus sit odio an amore. Verumtamen eum septies in die cadat justus, et resurgat; impiorum vero pedes currunt in malum semel, et memoria eorum ante Deum non sit amplius; scimus tamen quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, etiam id ipsum quod cadere videntur in facie hominum; proficit enim eis hoc ipsum, ut dicit auctoritas, ad humilitatis conversationem et augmentum virtutis, ut humiliores resurgant, fiantque in posterum cautiores, et sciant juxta Apostolum, videantque quomodo caute ambulent. Sola etenim humilitas virtus est, ut dicit auctoritas, quæ custodit hominem in tentatione, ut illi non crepent in fornace, qui non habent ventura superbiæ. Sed de his hucusque dixisse sufficiat.

31 Satisfaciens igitur fidelis mulier de commissis, ut prædictum est, contribulati cordis et corporis sacrificium Domino jugiter offerebat, carnem propriam crucifigens cum vitis, et concupiscentiis. Et quia visum est ei bonum et utile inde sibi Deum placare offensum, unde offenderat inoffensum; coepit primo Deo in pauperibus restituere, quod minus juste metuebat se plerumque ab aliis accepisse; nihil sibi reservare tutum rata, quod alterius et non suum extitisset. Deinde ostium suum aperuit viatori, peregrinos hospitio recipiendo et hospites: communicabatque panem suum esurientibus egenis, quorum omnium curam pro modulo suo, necessitatesque supplebat; nunc privatim, nunc publice, ut quasi seipsam pati in singulorum passionibus singulis factis ostenderet.

32 Ceterum, quia difficile, imo quasi impossibile est inter seculares seculariter non vivere; in mundo, qui in maligno positus, conversari, et mente mundo non teneri, quia qui tetigerit piecem inquinabitur ab ea; cogitavit femina prudens non sufficere ad perfectionem virtutis suæ dare pauperibus pro Christo, nisi et seipsam Christo impenderet: coepit totius vitæ suæ statum, quem gerebat, quasi nihili aestimare, si non ad pensum vitæ emendatioris adhuc superadderet, sciens sibi a vero reddendum fore Samaritano, quicquid in collationem tam sui, quam eorum quæ habebat, pro Christo supererogaret, ultra id quod ad salutem sufficiebat animæ. Perpendensque de facili id non posse fieri quamdiu inter seculares viveret, (mores enim, ut quidam ait, a convictu formantur:) nec posse perfecte se habere cor

ACCURSE
HUGONE.
Cur id Deus
permittat.

Luc. 17. 10.

Etiam lapsus
electis coope-
ratur in bo-
num.

Ephes. 5. 13.

Profusior
post in elec-
tissimis
Inclita.

In peregrinos
beneficia.

Vult solitaria
vocare pie-
tati.

Psal. 30. 21.
Agnoscat
iniquita-
tem.

Excusatio
peccati ejus.

Luc. 7.

Jac. 3. 2.

1. Joan. 1. 8.

Isa. 64. 6.

Vana Sancti
lapsi.

Matth. 16.

Luc. 22.

AUCTORE
HUGOSE.

sursum nisi et facientenus relinqueret mundum, et ea quæ in mundo sunt, cœpit concupiscere aliquem solitudinis locum, ubi reliquum vitæ suæ tempus redimeret, astricta magis ejus servitio, cui servire regnare est.

a Id est, lucri. Mamburnus, mandiburnus, manburnus, mandiburgus, tutorem significat pupillarum, patriæ aut urbis curatorem, quibusdam locis Advocatum vel Procuratorem fieri regii, aut urbis Syndicum. Etymon Teutonice est, a mundi quod os significat, et bar sive bac, quod paratum, præsens, nudum, apertum; quia os esse debet publice iis, quorum tutelam, sive mundium, mundiburdium, mandiburdium suscepit. Consule Kilianum, et Matthiam Martinium in Lexico. *p* Si periculi particeps sis, aut id iusta æstimatione redimas, nec obviando negotiatio illa tuo statui vestita sit, nullum admittes peccatum; ut pulchre exponit Lessius de jure et justitia lib. 2, disp. 23, dub. 3 et passim nostri Theologi: licet alii quidam dissentiant.

CAPUT X.

Quomodo abrenuntiavit seculo, et servivit leprosis.

Leprosorium
Huense.

Erat in territorio ejusdem villæ locus haud procul extra muros super Mosam fluvium, ubi mansio erat infirmorum, qui vulgo dicuntur leprosi, unde et locus nomen accepit. Fuit in eo loco ecclesiola quedam vetus, et præ nimia vetustate sui pene casum minitans, in qua interdum Missarum agebantur sacramenta infirmis, licet raro. Nam quia pauper erat locus, et nulli Ecclesiæ redditus, vix inveniebatur qui Missam in loco celebrare vellet, aut bis in hebdomada, nisi religiosi quique Sacerdotes, quos interdum devotio eo trahebat, aut caritas invitabat. Nempe cum essent numero breviter paucissimi incolæ ejus loci, aut rarus esset tunc temporis qui leprosis communicare, ne dicam servire, dignaretur, cogitans mulier religiosa, adhuc pene juveneula, utpote annorum circiter viginti trium, quod sicut inter cuncta humanitatis officia, nihil vilius quam servire leprosis, ita et nihil huic excellentis merito, recordataque scripture dicentis: Quanto magis es, humilia te in omnibus; cœpit velle ex toto se ad eosdem transferre infirmos, relictis omnibus quæ possidebat, ut et vilior in conspectu fieret hominum, et gratiosior in conspectu efficeretur Dei, qui humilia respicit, alta vero cognoscit a longe. Petebat enim semper a Domino præ cunctis virtutibus virtutem humilitatis veræ, quæ religionis fundamentum est stabile: nec exterius periclitari quis de facili posset per culpam, cui humilitas jugis in corde, beneficium virtutis intro semper impendit. Denique ut humilis humilior fieret adhuc, (humilibus Deus dat gratiam) coram humilibus, id est; leprosis, et decumbentibus humiliare se voluit, cunctorum necessitatibus humiliter subserviens, ut semper eam humiliorem efficeret intus quotidiana servitus, foris representatio ministerii vilis. Sed quid diutius inmorer dictis, cum factis illa moras omnes abruperit? Quod pio conceperat animo intus, cito extra perducere ad effectum voluit, ne propositum tam salubre, tentatio ulla rei alterius disturberet, aut vitæ sollicitudo presentis alteraret, quia temporaneus nimis nemo, tardus vero omnis esse potest ad opus bonum: sæpe enim nocuit differre paratis.

Ecclesi. 3. 20.

Studiosa hu-
militatis
inetta.

Servit lepro-
sis, omnibus
admirantibus.

34 Dispositis ergo rebus, domo, et filiis, invitatis amicis omnibus et patre, quia mater jam dudum ejus religiosa vita discesserat, ad memoratum se locum transtulit admirantibus universis totius habitatoribus villæ, mulierem juveneulam, quæ in meliori statu consistere secundum seculum videbatur vitæ, divitiarum, et ætatis, sprete mundana gloria, tantam appetere miseriam, et miseriam omnibus miseris graviorem, videlicet servire, et cohabitare leprosis. At illa quasi tunc primum vivere et esse inciperet, accinxit fortitudine lumbos suos, et roboravit brachium suum per omnia, et in omnibus viriliter agens circa frequens ministerium infirmorum, et in tantum humiliavit se in oculis omnium; ut etiam ea quæ viles personæ agere dedignabantur servitutis officia, ipsa vultu hilari, et fide non ficta perficeret.

33 Dilatataque est intantum fama nominis ejus in brevi, quod ab omni circa regione venirent ad eam personæ venerabiles utriusque sexus, et religiosi videre eam. Videbant siquidem eam ponentem infirmis mensam, fundentem aquam manibus, insuper et pedes manusque leproso rum lavantem, cum ipsimet eos lavare non possent; vestimenta eorum lavantem et excutientem, leprosos decumbentes lectulo ponentem, de lectulo levantem, et cuncta sancta obsequia fideliter exhibentem, et indefesse cum tanto studio, et reverentia, ut in omnibus esse Christum crederet, et Christum revereri videretur in singulis. Super hoc multi infuentium compungebantur, multi ejus exempla imitari gestiebant, multi virtutis ejus amore accendebantur ad faciendum simile: quidam etiam ex iis qui videbant, aut in seculo efficiebantur meliores, aut sanctæ conversationis studium relictio seculo amplexabantur: plures quoque, qui quod videbant imitari non poterant, precabantur ei prospera, et perseverantiam in iis omnibus, omnes tamen ædificabantur in melius in ejus aspectu et alloquio, licet non æqualiter omnes, sed unusquisque in suo ordine, prout Deus unicuique divisit.

Confluunt
multi ad eam
videndam.

CAPUT XI.

Quomodo ipsa optavit fieri leprosa.

Nec sub silentio prætereundum videtur, quod ut magis a Domino posset mereri sancta mulier, suppliciter Deum exorabat, ut si de ejus gratia fieri posset, efficeretur et ipsa leprosa, ut nihil ei in virtutis deesset consummatione et gratia; mundoque huic magis efficeretur vilis et despecta. Siquidem hujus rei desiderio et gratia manducabat et bibebat cum leprosis, lavabatque se de aqua balnei ipsorum: minuebat quoque eis ipsamet sanguinem ut sanguine eorum inficeretur, ut sordes attraherent sordes, et lepra efficeret lepram, et morbus traheretur a morbo. Vide, quæso, humilitatem mulieris humilissimæ. Vide eam quæ sufficit, eam quæ abundat, eam quæ superabundat: sufficit in eo quod leprosis cohabitabat, abundat in eo quod serviebat, superabundat in eo quod ut leprosa et ipsa efficeretur optabat. Vide fidem firmissimam, certissimam spem, caritatemque perfectam in omnibus. Vide, quæso, feminam plusquam virum agentem. Considera laborem, sollicitudinem approba, commenda intentionem, propositum lauda, amplectere studium, virtutem imitare congaude devotioni, desiderium sequere, admirare perseverantiam in his omnibus; perseverantiam dico non diei, non anni unius aut duorum, sed continue annorum circiter undecim.

Optat fieri le-
prosa.

Undecim an-
nis servit le-
prosis.

37 Inter hæc tamen sedulæ officia servitutis, et lippitudines Lix, non obliviscatur Racheliticæ pulchritudinis: sed velut Moyses nunc in castris populi sollicitudinem gerens, nunc in tabernaculo foderis Dei expectans responsa, quidquid ageret, foris, intro tamen semper ipsa eadem perseverans, non diebus, neque noctibus vacabat a colloquiis divinis et oratione. Et licet circa frequens ministerium Marthæ foris videretur occupata semper, et turbata erga plurima; cum Martia tamen æternæ veritatis contemplationi intus semper intenta, pulehra varietate distinguebatur a singulis: ita quod si in officio Marthæ eam videres, semper Martham æstimares, si vero Mariam, alteram quam Mariam semper equidem esse minime dubitares. In his autem omnibus tantam ei Dominus contulerat gratiam, ut qui semel ejus usus fuisset colloquio, vix ab ejus consortio divelli posset. Unde et factum est ut plures tam de memorato oppido, quam de villulis circumjacentibus viri et femine, dulcedine familiaritatis ipsius allecti, relictis quæ habebant in seculo, ad eandem se transferrent locum, plerique etiam cum rebus suis ut ejus fruerebantur colloquiis et disciplinis instituerentur.

Semper in-
tenta orationi.

Vari eam
imitantur.

CAP.

CAPUT XII.

*Quomodo spiritum habuerit prophetiæ frequenter.**Prædicat amplanda lepro-
sorum ædificia
etc.*

Verum cum locus idem divitiis pauper et omni abundans rerum penuria, ædificiaque aut pauca aut semidruta; nihilominus tamen confortans beata mulier universos: Viriliter, inquit, agite et confortetur cor vestrum in Domino, quia adhuc modicum, et faciens faciet Dominus misericordiam suam cum domo hac, et dilatabit terminos ejus, et ædificabitur Domino ecclesia grandis in loco isto. Et erunt Sacerdotes psallentes in ea jugiter, et construentur ædificia de novo omnia, morabunturque in eis conventus diversorum, et prosperans prosperabitur locus iste, et erit sublimis memoria ejus in terra hac, servieturque in eo Domino in sanctitate et justitia coram ipso omnibus diebus usque in æternum. Verumtamen ne nos mora terreat quasi deferri debeant quæ prædico vobis, usque in senectam et senium credite in Deum, et scitote pro certo quod oculi mei videbunt hæc quæ prædico; nec enim præteribit generatio hæc donec omnia fiant. Visa sunt autem omnia hæc ante oculos audientium tanquam deliramenta aut somnia dormientium, quia nunquam aut vix contingere posse sperabant diebus suis, quod mulier prædixerat fidelis. Quomodo autem id præscierit, manifestum est, quia Dominus ei revelare dignatus est. Quando autem aut quali ordine hæc ei sint ostensa, quia humilitatis causa aperire cuiquam noluit, ne scitur usque in hodiernum diem. Constat autem certissime, quod spiritum prophetiæ frequenter habuerit a Domino, sicut in sequentibus evidenter poterit intelligi.

CAPUT XIII.

*De conversione patris ejus ad Dominum per ejus merita et orationes.**Orat pro patre.*

Interea orante Beatissima ad Dominum ut illuminaret oculos patris sui, ne quando obdormiret in morte miserabilis vite, quam gerebat; exaudivit Dominus orationem ejus, misitque de excelso ignem in ossibus patris ejus, et spiritum ei compunctionis immisit, quo et præteritorum actuum suorum poenitudine repente est correptus, et concepit affectum vite suæ emendandæ in melius spiritumque timoris Dei. Subitoque mutatus in virum alterum, abrenuntiare seculo totaliter voluit: sed quia hoc sine Episcopi licentia et assensu fieri tutum sibi fore non est arbitratus, utpote rerum suarum dispensator; nactus tandem opportunitatem loci et temporis, Episcopum alivit, aperuitque ei supplex intentionis suæ propositum, et quidquid habebat in cordis desiderio humiliter eidem exposuit. Qui intelligens ex voluntate labiorum ipsius cor ejus visitatum a Domino, licet carere ipso difficile posset in suis negotiis, noluit tamen bonum ejus propositum, quod ad salutem pertinebat animæ, impedire, propter aliquod lucri emolumentum temporales, licentiamque ei, quam postulaverat, benigne annuit.

Consilio Episcopi experitur prius religiosum institutum.

40 Attamen diligenter eum admonuit, ne districtioris vite sibi propositum assumeret tam præpropere, ne voti eum contingeret poenitere forte, et fieret novissimus error pejor priore: consuluitque ei ut se transferre vellet ad a Novum-monasterium, claustrum ordinis regularium, situm in suburbio prædicti oppidi, ubi per aliquod tempus degens cum Fratribus sustineret, donec videret utrum processu temporis sullenre posset rigorem discipline arctioris; et in hoc salutem ejus consulens, quia bene noverat complexionem viri: timebat enim valde Episcopus ne non patitur diu deberet alienius professionem ordinis. Annuit ille consilio et monitis Episcopi: assumptumque hominem secum Episcopus ipsemet ad cœnobium usque

perduxit, et cum summa diligentia eum Patri monasterii, necnon et Fratribus commendatum dimisit, rogans et præcipiens universis, ut tantum ei honoris et gratiæ impendere singuli studerent, quantum suæ ipsius personæ si præsens esset cum eis. Et statim factum est ita.

*AUGUSTINE
HOGONE.*

41 Porro procedente tempore, videns quod nimius ei honor exhiberetur a Fratribus, quodque laute nimis viveret et laxè, tam in vestitu, quam in victu; nec hoc expedire eo quod homo erat peccator, et indigeret poenitentia, accepta licentia a Patre monasterii, de consilio filiæ, cellulam sibi construi fecit in latere ecclesiolæ, ubi mansio erat infirmorum et filiæ, in qua perpetuæ reclusioni se mancipare disposuerat, ad luenda et diluenda per poenitentiam peccata quæ commiserat. Reminiscens tamen voti quod aliquando B. Jacobo voverat, videlicet quod ejus inviseret limina in Hispaniis, primum ire disposuit, post reditum suum a B. Jacobo, reclusurum se in cellula memorata proponens, sicut filia pariter et ipse condixerant. Sed secus factum est, quam conditum: nam etsi homo proponat, Deus disponit, et multo disponit Deus homini melius, quam homo proponere possit, quanvis plerumque bonum videatur homini quod proponit. Rediens enim homo completo peregrinationis voto, mutavit consilium, sed non propositum, nisi forte in melius, consilioque usus saniori tam religiosorum, quam filiæ, intravit ordinem Cisterciensem, et deposito veteri homine cum vestibus suis, induit novum in cœnobio Villariensi: ubi postmodum religiosam valde vitam ducens, et probatus factus per omnia, in pace et poenitentia laudabili diem clausit extremum. Inventa sunt autem in corpore defuncti aspera poenitentiae indicia, quibus vivens fuerat usus homo Dei, id est, cilicium ad carnem, et cinctoria quædam ferrea, quibus carni suam mundo huic crucifixerat, et mundum sibi, ut ejus spiritus soli viveret Deo.

*Honorem fugiens discedit a monasterio.**Vult se recludere.**Peregrinatur ad S. Jacobum.**Fit monachus Villarii.**Pie et austere vivit.**a Est id juxta muros Ithenas, a Petro Eremita ædificatum, ut 8 Jul. ad ejus vitam diceretur.*

CAPUT XIV.

Quomodo includi se fecit ancilla Domini Juetta.

Sic patre, sic filio, qui in albis decesserat, ad sedes transmissis feliciter æthereas, senioreque filio destinato similiter in monachum ad Ecclesiam a Aureæ-vallis, ordinis Cisterciensis, quasi exoneratam se sentiens a cunctis vite sollicitudinibus præsentis, sub districtioris adhuc voti proposito mulier devota Domino servire disposuit; omissoque ministerio Marthæ, in partem Mariæ, quæ optima est, totam se contulit atque in cellula, quam patri secus ecclesiam: construxerat, per manum venerabilis viri Abbatis Aureæ-vallis, qui præsens tunc aderat, se fecit includi, columba Christi jam reipsa et quasi speciebus fieri incipiens, in foramine petriæ et in caverna macerata. Exultavit siquidem eo die quasi in die desponsationis, quasi in die lætitiæ cordis sui, ac si Christo jam obviam ferretur in aera: copitque eum tanta lætitiæ cordis sui accingere lumbos suos fortitudine ad currendam viam angustam et actam quæ ducit ad vitam, ac si nihil esset quidquid pro Christo ante fecerat, ut quasi factis dicere videretur: Nunc, cœpi, sicque facta est hæc mutatio dextra Exeelsi.

Senior Juetta filius fit monachus in Aurea-valle.

a

Ipsa includi se curat.

43 Posteriorum igitur oblita totisque se viribus in anteriora extendens, sequebatur ad palmam supernæ vocationis: cum ecce diabolus videns propositi ejus constantiam, et quasi eam obfirmasse faciem suam ut iret Jerusalem, sumpto sibi in auxilium universo Amalec, qui populus interpretatur lingens, id est, universo genere cogitationum malarum, delectationumque carnis, cunctisque vitiorum agnibus, quibus impediri potest iter salutis, dedit se obviam ancillæ Dei, ut si corpore non posset, vel corde saltem

Variis tentationibus impugnatur.

AUCTORE
HUGONE.

Hebr. 13. 5.

1. Cor. 10. 13.

Corpus macer-
rat.

cogeret reverti eam super ollas carniū Ægypti, quibus tanto perniciosius quanto delicatius in Ægypto mundi hujus fuerat enutrita. Verum ipsa perpensens victoriam fieri non posse ubi pugna non est, nec coronari posse quemquam nisi vicerit, quia non coronabitur nisi qui legitime certaverit; sciensque fidelem esse qui repromisit dicens: Non te deseram neque derelinquam in tempore malo. Fidelis enim, ait Apostolus, est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, id est, virtutis augmentum, ut non solum sustinere possitis sed et vincere; sumpsit in omnibus scutum fidei et orationis, in quo omnia tela inimici ignea patienter excepit et extinxit. Et quia iuventum carnis et cogitationis iniquæ dæmonium non eiecit nisi in oratione et jejuniis; castigabat corpus suum, et in servitatem illud redigens, carnem spiritui, ancillam dominæ servire cogebat, mundum crucifigens sibi, ut nec mundum diligeret, nec ea quæ in mundo sunt; et se crucifigens mundo ut mundus nihil suum in ea recognosceret, velut in duobus mortuis neuter neutrum videt.

a Aurea-vallis, vulgo Orval, ordinis Cisterciensis Abbatia in Ducatu Luxemburgensi, tribus fere ab Icolio oppido leucis.

CAPUT XV.

De visione prima quam vidit, et quomodo per beatam Virginem Mariam liberata est.

Sed o quam occulta judicia tua, o stelliferi conditor orbis! o quam investigabiles viæ tuæ Domine Deus! Venite et videte omnes qui timetis Deum, quam terribilia in consiliis super filios hominum, quam terribilia opera ejus, et omnes viæ ejus judicia: et quis cognoscat ea? Ecce enim ut justus justificetur adhuc, et sanctus sanctior fiat, bonus melior, et melior optimus, apposuit Dominus facere cum ancilla sua misericordiam et iudicium: et non solum propter eam sed propter nos, ut quæcumque facta sunt ad doctrinam nostram facta sint, quia sæpe corripitur justus ut timeat peccator:

Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet loquitur Poeta. Ecce post diuturnam et laudabilem conversationem vix ulli imitabilem, post juges corporis afflictiones et lacrymas, post tantum pœnitentiæ rigorem et virtutum gratiam, monetur ad satisfactionem adhuc de præteritis; et heu! ut modo se habet mundus iste, de minimis. Quid est quod agitur dominator Domino? Homicidia et facta excessuum enormium huic poterat mulier hæc, et tu de minimis eam sollicitas, quasi nondum de levioribus tibi sit satisfactum, gravioribus certe deletis per pœnitentiam jam dudum. Magna remisisti quia misericors es, et cur minora non condonas? Sed proprium tibi est mirabilem esse in Sanctis tuis, investigabilem in operibus, inperscrutabilem in judiciis; temerarium vero homini, mirabilium tuorum discutere velle profundum. Justus quidem tu es Domine Deus, si disputem tecum; justus, et rectum iudicium tuum, quia mirabilem te esse nihil est aliud quam Deum esse, et Deum te esse nihil est aliud quam esse mirabilem.

45 Igitur excursis diebus aliquot, postquam habitare secum coepit in cellula, nocte quadam, cum post orationes et lacrymas lectulo reclinasset caput, rapta per spiritum vidit, et ecce Filius hominis bajulis descendens manibus, sedit tamquam Judex ad iudicandum, adstantibus in circuitu ejus diversis Angelorum ordinibus. Vidit etiam a dexteris sedentis in throno considerentem Judicem feminam reverendæ faciei et habitus, quæ inestimabili decoris gratia transcendere videbatur omnem mundi pulchritudinem, ut merito nil aliud posset æstimari quam illam esse, eujus pulchritudinem sol et luna mirantur, Regina cælorum, Angelorum Domina, mater Dei, gloriosa virgo Maria.

Cujus ad imperium, ut quidam ait, cælestis regia pendet. Quid plura? dies illa iudicii, dies iræ, tribulationis et angustiae iudicandis, nec quispiam inter omnes reperiri poterat qui non ad iudicantis aspectum horroremque iudicii contremisceret.

46 Discussumque est de actibus singulorum singulis, donec iudicium ad ipsam in ordine devolutum est. Illa quomodo aut quid iudicis respondere posset ignorans, gravem pro quodam commisso sententiam ferendam contra se cognovit in spiritu, et intremuit coepitque flere amarissime. Quid faceret? quo se verteret a facie imminenti sententiæ, cum non pateret fugiendi locus? Erexit tandem ad considerentem iudicem misericordiae matrem oculos humefactos a fletu, et ut sui misereretur, supplex manibus expansis ad eam cum gemitu postulare coepit, affectibus oculorum et cordis, quia appropinquare ei, ut sibi videbatur, aliter non poterat. Quid multa? Appropinquabat hora ut tristis in eam sententia ferretur: et ecce surrexisse visa est de solio gloriæ suæ mulier quæ sedebat in dextris, et ante thronum iudicis filii sui unigeniti humillime procumbens, ut ancillæ suæ misereretur, rigoremque iudicii vertere dignaretur in misericordiam, affectuosissime rogare coepit. Judex quasi faciem averteret indignans, graviter peccasse feminam in se, et digne meruisse pœnam concionabatur cum matre. Cum e contra mater: Verum est, inquit, o fili, quod peccavit quidem a diebus juventutis suæ, sed digne satis peccata per diuturnam hinc lamenta pœnitentiæ: licet peccatum, pro quo nunc patitur, singulariter forte sicut debuit non deplaxerit, quia ignorans peccavit, et peccati sui magnitudinem non plene cognovit usque modo. Sed mihi, queso, peccatum et peccati pœnam condona, fideique mee dimitte eam quæ peccavit: non enim separabor a te, donec cum remissione peccati impendas ei beneficium amoris tui et effectum gratiæ. Sed quid est vel esse potest quod matri filius, sponsus sponsæ, amicus amicæ, caro sanguinis valeat denegare? Os enim ex ossibus ejus, et caro de carne ejus est. Fiat, inquit Filius, o mater, quod petis: ego quidem ei peccata remitto; ipsam vero tibi committo, tuo nomini tuoque eam specialiter assignans amori et obsequio. Et ex illa hora accepit eam misericordiae mater in sua, blandeque consolans lugubrem, et per manus illam assumens, manibus Filii representat, qui osculo oris sui eam sibi reconcilians, reddidit eam matri suæ, Mater, inquit, quæ filia tua: hanc tibi commendo, velut propriam, velut ancillam perpetuo peculiarem: bancque ut tuam custodi, protege, et gubernata. Hæc eo loquente solutum est iudicium, cessavit visio, restitutaque sensibus corporeis mulier fidelis est. Et qui audivit ex ore ejus testimonium perhibuit, et scimus quia verum est testimonium ejus.

47 Porro si scire quis velit quid vel quale extiterit peccatum, pro quo tam gravis eam manebat sententia, illud idem esse arbitror quod in primordiis libri hujus commemoravimus, videlicet quod, ut a lege viri libera effici posset, mortem viri ultro expetierat: quod tamen peccatum, quia inter peccata cogitationis vel voluntatis illicitæ comprehenditur, quasi unum de levioribus aut corrigere neglexit, aut confiteri tamquam oblivioni traditum; maxime cum in ejus intentione non perseveraverit forsitan diu. Constat tamen quod ex visione hac non mediocriter profecerit in perfectione virtutum, et cautior facta est postmodum in cunctis operibus suis.

CAPUT XVI.

De humilitate ejus magna.

Recordabatur siquidem dierum adolescentiæ suæ, et delicta juventutis suæ commemorans, singula quoque districta animadversione discutebat; ita quod etiam in pluribus agnosceret culpam, ubi culpa non erat;

Intereedit pro ea ne tristi feriat sententia, D. Virgo.

Consolatur eam D. Virgo: cui a filio commendatur.

Quod fuerit peccatum ei in iudicio obiectum.

Monetur divinitus ut pœnitentia peccata levia expiet.

Videt Christum quasi ad iudicandum concessisse.

Semper peccatorum suorum deinceps memor.

se visum videre adhuc, et quidquid faciebat opus credebat visionis nocturnæ.

88 Surgens autem et quasi post multos circuitus errorum, veniens in forum rerum venalium jam die media, stabat hærens animo, et ecce obvia ei facta est mulier conspicuæ faciei et habitus, quam tamen non agnoscebat, nec se aliquando vidisse meminerat; salutansque ipsum dixit: Salutæ te mater tua, o juvenis, demandatque tibi ut revertaris ad eam, quia necesse tui habet. His dictis mulier pertransiit, nec videre eam amplius potuit ille. A virtute tamen verborum, quæ audierat, statim motus et mutatus in virum est alterum, dispositisque quæ habebat, absque omni dilatione reversus est ad matrem et ad fenestram cellulæ ejus. Quem mater deligentius intuens, quia jam longius putabat peregre profectum: Tu quis es? ait. At ille: Ego sum, inquit, filius tuus. Quid vis, quia vocasti me? Paullulum hærens illa, nec remittens eum se mandasse per aliquem, fluctuabat animo, quid sibi vellet res hujusmodi, divinum tamen esse quod agebatur penitus non diffidens, inter spem vero et metum adhuc posita, et certius instrui volens de præmissis: Quomodo, ait, venisti fili mi et quænam est voluntas tua? Veni, inquit, ad te paratus facere voluntatem tuam: tantum edicito quid me facere velis. Narravitque per ordinem cuncta quæ ei acciderant, et quod in simplici corde venisset, cum iurejurando protestatus est. Hæc illa audiens, intelligentisque opus Dei esse quod gerebatur, et non hominis; elevatis in caelum oculis, protensisque manibus ad Dominum cum lacrymis: Gratias, ait, tibi Deus, gratias tibi, bone Pater, quoniam exaudisti vocem ancillæ tuæ, nec fraudare me voluisti a desiderio cordis mei antequam morerer. Ecce jam læta moriar converso filio utri me ad te Deum meum, et superstitute relicto eo in gratia tua. Sic detinens apud se per dies aliquot filium, congratulabatur ei tamquam si de morte revocatus esset ad vitam. Et vere sic erat. Sumbant autem panem pariter cum gratiarum actione et hefitia spiritus. Nec arbitrandum reor quod omnino pertransirent epulæ spirituales matris cum filio absque lacrymis, ut merito et juxta simplicem textum historiæ dicere posset femina laudabilis: Potum meum cum fletu temperabam, et calix meus inebrians quam præclarus est!

89 Evolutis igitur diebus aliquot, cum persuadere tentaret filio, ut ad aliquod cœnobium se transferre vellet Cisterciensis ordinis, respondit ille, nulla se id facturum ratione, nisi primo sacras litteras didicisset. Mirari omnes, quibus res innotuit, cœperunt, et quasi aut non sanæ mentis esset hic sermo, aut puerilis omnino, ridere nonnulli: verumtamen consulendum fore arbitrati sunt quidam altius intelligentes rem, prout erat, ceteris, ut secundum verbum juvenis transmitteretur ad scholas, saltem diebus aliquot in brevi enia sciendum fore, utrum sermo hic esset a Deo an non. Quid multa? Remittitur ad prima rursus elementa adolescens jam pene vir adultus, et in brevissimo spatio temporis plus quam credi possit profecisse visus est; ita ut etiam eos qui ab infantia scholas frequentaverant in brevi spiritu sapientiæ et intellectus transcenderet ampliori. Nec mirum. Nulla quippe in discendo mora est, ubi in docendo Spiritus sanctus magister est, qui ubi vult spirat, quantum, quando, et quomodo vult. At ubi competenter instructus est, secundum consilium matris transtulit se ad Ecclesiam a Trium-fontium Cisterciensis ordinis, et in tantum profecit quod post non multum temporis sacerdotii gradum feliciter adeptus est, defunctusque post diuturnam et laudabilem penitentiam ibidem in consummatione virtutum.

a Trium-fontium monasterium in diœcesi Catalaunensi situm est, ordinis Cisterciensis.

CAPUT XXI.

De consummatione operum, quæ beata mulier futura prædixerat.

Fama itaque mulieris sanctæ, velut fragrantia odoris aromatici, jam diffusius inolescente circumquaque per provinciam, adjuvit se ei religiosa quædam mulier ac timens Deum, Margareta nomine, et alii quidam promiscui sexus et ætatis, viri et femine, cupientes sanctissimæ mulieris institui disciplinis. Et benedixit Dominus loco eidem et personis propter ancillæ suæ merita, adeo quod divites facti sunt tam in temporalium sufficientia rerum cum caritate, quæ nullas in angusto novit angustias, ut quidam ait; quam in multiplicatione personarum commanentium in loco, sicut olim Spiritu sibi revelante Sancta Dei prædixerat, antequam quidquam fieret a principio. Edificiis veteribus dirutis nova ædificata sunt, domus magnæ et multæ, ecclesia grandis et ampla sumptuosique operis satis, Sacerdotes tres celebrantes divina in ea jugiter, redditusque eis procurati competentes. Cellulas etiam duas extra muros ecclesiæ ad Occidentem fieri instituit, unam sibi, alteram cuidam juvenulæ, eximie virtutis et gratiæ, Agneti nomine, quæ eodem tempore ut soli Deo viveret, mundo moriens, in ea, de benedictione et licentia Domini Leodiensis Episcopi, inclusa est. Alteram quoque puellam, quam secum ex eodem oppido oriundam nutrierat ab infantia, bonum habentem testimonium, probatæ conversationis, opinionis ac fidei, quia salutem ejus ferventi sitiēbat spiritu, de licentia itidem Episcopi secum in cella propria fecit includi, quæ tamen necessaria eidem jam seni plurimum fore comprobata est in ministerio. Hæc testis virtutum ejus, et operum relaxatrix vera, post decessum Sanctæ hujus non absque dispensatione divina, ut arbitror, relicta est, ut per ipsius testimonium constare posset hominibus, quæ vel qualis extiterit meriti apud Altissimum, cujus conversatio et sanctitas mundo fuit hæcenus tam abscondita.

61 Nec sub silentio prætereundum est, quod perfectis quæ loco aut operibus competebant, consummatisque omnibus, sicut in presentiarum cernere est, antequam ex hoc seculo ancillam Dei migrare contingeret, universa pene debita expensarum sumptuumque sunt soluta, quibus omnia initiata, acta, peractaque ad unguem sunt. Testor siquidem Deum Deique virtutem, a veridicis personis ac laude dignis me nuper accepisse, quod in initio totius structuræ magnorumque operum vix triginta solidos argenti Sancta Dei præ manibus habuerit, quibus operari cœptum est: et ita Deus cuncta postmodum administravit, necessaria operibus consummandis, quod vix sciri queat usque hodie, unde vel quomodo perfecta sint omnia hæc. Disciplina quoque in diebus ejus admodum invaluit in loco, adeo quod regulariter et secundum ordinem viverent omnes tam leprosi quam incolæ, seorsum viri per se, et seorsum femine, communi cibo potuque et vestibus contenti omnes, secundum institutionem a Patribus editam.

CAPUT XXII.

De quodam Sacerdote, qui propter infamiam a motus est.

Post hæc autem exescente innumerosa segete serverum et ancillarum Dei in eodem loco, reconcedenda in thesauros domus Domini, concreverunt simul et zizania, licet tamen inimico homine seminante suborta, cito disponente vero agricola sublata sint de medio, ne modicum fermentum totam corrumpere massam. Nec enim possunt esse discipuli sine Juda, nec granum absque palea, nec Abel esse potest quem Cain malitia non exeret. Fuit Sacerdos quidam in loco manens, qui oculum male demiserat

ACCORRE
HERONF.
EX MSS.

Mullise Jact-
te instituen-
dostradunt.

Lorupletatur
leporosorum.

Ecclesia rudi-
ficatur, do-
musque am-
plissima.

Alia virgines
inclusæ.

Sumptus ad
ædificandum
ei mirabiliter
suppeditatus.

Loci illius di-
sciplina.

Per ignotam
mulierem re-
vocatur ad
matrem

Et sermone
emendatio-
nem spernit.

Abdicit litem.

Et unum-
bus.

Per rivit.

AUCTOR
HUGONÆ.

CAPUT XIX.

De malignitate et conversione filii sui.

Quapropter videns se diabolus nihil posse proficere in sancta Dei, ad callida se verbis argumenta malitiæ et nequitiae; domesticum et familiare suscitans ei malum in carne propria, id est, in filio, qui adhuc foris erat in seculo cum amicis, ut mens intenta filiolo aliquantulum temperaret a Dei laudibus, tamquam quæ filii uteri sui mater misericors oblivisci non posset. Is enim filius male adultus, mox ut infantiae exiit annos, in sensum reprobum totum se ipsum contulit: et quidquid habebat vel habere poterat in usus expendebat pessimos, cum coætaneis juvenibus æque lascivis, quibus luxuriam cordi est et amare vitia, quos quasi victor jam omnium, omnes immanitate scelerum superabat. Qui tandem diu in criminoso vitioso mari navigans, decidit in Scyllam desperationis miser, ut nihil omnino intentatum reliqueret, quidquid luxurianti occurrebat animo. Quid plura? De multis et maximis vitæ suæ periculis frequenter erutum, matris orantis pro eo jugiter orationes conservabant, et merita, de quibus quandoque et præter spem hominum utcumque evasit semper impunis.

34 Demum nuntiantur matri actus et vita infelicis filii, quem mater vellet ante mortuum aut se nunquam genuisse, quam vitam nuntiari sibi de eo hujusmodi. Instat tamen orationibus, rigatur lacrymis, affligit corpus, humiliat animam, tundit pectus, vellit caput, torquetur intus et extra pro filio obnoxio mater innocua, duo offerens, unum optat e duobus, aut mortem sibi, aut filio vitam; vitam dico, non qualemcumque, sed vitam qua Deo vivitur. Nulla enim mors amariore esse poterat, quam omni morte gravior vita quam ducebat filius; nec spiritui ejus bene esse poterat, quamdiu caro de carne ejus, id est filius, tam pessime vivens, membrum esset diaboli, refuga Dei, incentor malorum, honorum persecutor, filius perditionis sibi, matri lapis offensionis, et petra scandali proximis. Sic equidem exercebatur et scopebat spiritum suum, laborabatque denuo parturire gestiens ut pareret Deo, quem mundo pepererat prius, fieretque filius Dei per adoptionis gratiam, qui servus peccati et filius erat iræ ex propria merito iniquitatis. Aperit nunc amicis dolorem, quem intro patiebatur pro filio: nunc adventantes quosque ad se consolandum precatur, hortatur singulos, universos devotissime exorat, ut pro moriente filio Domino interpellent, tanto celerius exaudiri sperans pro misero, quanto plures plurimum pro eo Domino offerrentur preces et vota.

35 Inter hæc tamen rogat filium adduci ad se: vocatus adest ante fenestram cellule ancillæ Christi, eruenta bestia. Alloquitur filium mater, arguit, increpat, obsecrat cum omni humilitate et modestia, producit lacrymas indices doloris interni; et in quanta sit amaritudine anima ejus intus, quia verba sunt mentis signa secundum Grammaticos, ex signis facile conjici poterat exterioribus. Ad vocem igitur gementis, et defluentes per maxillas lacrymarum rivulos, velut ad hircini stillicidium sanguinis, scinditur obstinati cordis adamantus, mollitur affectus, inclinatur cervix, lentescit rigor pernix, compungitur peccator, fatetur culpam, agnoscit errorem, precatur veniam de præteritis, spondet de futuris spem meliorem correctionis securam in brevi: vexatio quippe matris intellectum dabat auditui ejus, licet ad tempus. Timebat etenim si diutius sineret iis doloribus propter se afflicti matrem, cujus sanctitatem noverat jam dudum, ne judicium divine ultionis cum in eo quo erat loco prosterneret, unde etiam præter fugam nihil meditabatur. Ideoque quanto citius potuit, accepta a matre recedendi licentia, quia

nulla societas luci ad tenebras, consolatur morientem, rogat ut a lacrymis temperet et pareat ultra doloribus: demumque ut excusaret excusationes suas in peccatis, causas malorum adscribit partim adolescentiæ, partim sociis criminum, tamquam qui ipsum ultro allicerent ad vitia: nec amodo sollicitari eam debere de sui ad Dominum conversione, eo quod bona ei de se nuntiaripotuisse non dubitaret in proximo: et sic in corde et corde cuncta locutus, egressus est a facie Domini infelix Cain.

36 Rediens ergo ad socios scelerum reviviscit in scelus: copulantur iterum sicut spinæ se complectentes invicem peccator et peccatum, redit canis ad vomitum, sus lota volutatur in volutabro luti denuo, reus in sterquilinio. It rumor: fama facti volat ad matrem de perditione filii: torquetur iterum, secundo Martyr efficitur, redeunt ad genas lacrymæ, necdum prioribus plene detersis, rursus plangitur, rursus clamores, rursus suspiria. Concurrunt et accurrunt vicini, parentes, et amici, et versa vice consolantur, instant, monent, et supplicant, ut temperet dolorem, parcat lacrymis, ne causa mortis pro filio efficiatur sibi. Sed renuit consolationem illam accipere mater fidelis pro filio, quia non est. Misertus tandem Dominus, et finem laboribus ancillæ suæ imponere volens, exandivit vocem fletus ejus, et orationem ejus suscepit, reddiditque ei filium qui perierat sic. Audiens, ut prædiximus, mater venerabilis sinistros rumores de filio, rursus præcipitem se ruentem in vitia ut prius, turbata nimis, nec se ultra cohibere valens præ dolore, revocavit eum ad se, et plenam per Spiritum sanctum concipiens fiduciam, præcepit ei in virtute nominis Christi, ut aut a malis suis totaliter in instanti resipisceret, aut omnino exiret de provincia, ne rumores hujusmodi ad ipsam de cetero pervenire possent. Paritum se miser spondet, et exire de terra velle, dummodo aliquid pecuniæ habere posset præ manibus quo sustentaretur in via. Quid multa? Creditur ei summa quædam pecuniæ super partem hereditatis propriæ. Qua accepta peregre profecturus venit Leodinia, ibique disponens aliquamdiu facere moram dedit pecuniam suam ad usuram aliquot diebus.

CAPUT XX.

De horribili visione, quam filius suus vidit.

At cum venit plenitudo temporis a Patre misericordiarum præfiniti, tempus, inquam, miserendi ejus, vidit nocte quadam per spiritum, quasi tractum se ad tribunal Judicis, et tristem ab eodem Judice mortis atque pœnarum excepsisse sententiam, traditumque sathanæ in interitum carnis. Acceptum siquidem deduxerunt tortores, et irruentes in miserum crudeliter absque miseratione ceciderunt, horrenda laceratione sevientes in ipsum, animamque ei de corpore fuscinulis et forcipibus flammivomis extrahere nitentur, æternis concremandam ignibus, et ardoribus sempiternis sine fine cohabitaturam. Inter has passiones corporis ut sibi videbatur et timores animæ recusantis egredi, timores, dico, omni morte graviore, omni diriore passione, cum levaret oculos suos circumspiciens unilique, ut videret si esset qui auxiliaretur, repente adstitit quasi quidam Principis nuntius, qui ait tortoribus illis: Nolite cedere ultra eum, nec mittatis ad animam manus ultra, quia triennii adhuc inducias a Domino accepit ob matris suæ merita: et videbimus utrum emendari in melius debeat ex hac gratia quam accepit, neque. Dixit: et dimissus a tortoribus, vite et lectulo redditus est, et quasi verberum ietuumque adhuc dorso sentiret cicatrices inesse, quas de nocte pertulerat, tota die per plateas et vicos civitatis incedebat tristis et morrens, ac si suspensus animo quid primum ageret, vel quo se verteret, prorsus ignoraret. Æstinaabat enim

Is fide spondet emendationem.

Jubet Juetta cum vel se emendare, vel exire e provincia.

Abiturus e patria, venit Leodinium.

Per spiritum videt se pertrahendum in infernum:

ob matris preces duri sibi inducias triennii ammittunt.

se visum videre adhuc, et quidquid faciebat opus credebat visionis nocturnæ.

58 Surgens autem et quasi post multos circuitus errorum, in forum rerum venalium jam die media, stabat hærens animo, et ecce obvia ei facta est mulier conspicuæ faciei et habitus, quam tamen non agnoscebat, nec se aliquando vidisse meminerat; salutansque ipsum dixit: Salutat te mater tua, o juvenis, demandatque tibi ut revertaris ad eam, quia necesse tui habet. His dictis mulier pertransiit, nec videre eam amplius potuit ille. A virtute tamen virorum, quæ audierat, statim motus et mutatus in virum est alterum, dispositisque quæ habebat, absque omni dilatione reversus est ad matrem et ad fenestram cellulæ ejus. Quem mater diligentius intuens, quia jam longius putabat peregre profectum: Tu quis es? ait. At ille: Ego sum, inquit, filius tuus. Quid vis, quia vocasti me? Paululum hærens illa, nec reminiscens eum se mandasse per aliquem, fluctuabat animo, quid sibi vellet res hujusmodi, divinum tamen esse quod agebatur penitus non dilidens, inter spem vero et metum adhuc posita, et certius instrui volens de promissis: Quomodo, ait, venisti fili mi et quænam est voluntas tua? Veni, inquit, ad te paratus facere voluntatem tuam: tantum edicite quid me facere velis. Narrauitque per ordinem cuncta quæ ei acciderant, et quod in simplici corde venisset, cum jurejurando protestatus est. Hæc illa audiens, intelligensque opus Dei esse quod gerebatur, et non hominis; elevatis in cælum oculis, protensisque manibus ad Dominum cum lacrymis: Gratias, ait, tibi Deus, gratias tibi, bone Pater, quoniam exaudisti vocem ancillæ tuæ, nec fraudare me voluisti a desiderio cordis mei antequam morerer. Ecce jam læta moriar converso filio uteri mei ad te Deum meum, et superstitè relicto eo in gratia tua. Sic detinens apud se per dies aliquot filium, congratulabatur ei tumquam si de morte revocatus esset ad vitam. Et vere sic erat. Subeant autem panem pariter cum gratiarum actione et lætitia spiritus. Nec arbitrandum reor quod omnino pertransirent epulæ spirituales matris cum filio absque lacrymis, ut merito et juxta simplicem textum historię dicere posset femina laudabilis: Potum meum cum lætè temperabam, et calix meus inebrians quam præclarus est!

59 Evolutis igitur diebus aliquot, cum persuadere tentaret filio, ut ad aliquod cœnobium se transferre vellet Cisterciensis ordinis, respondit ille, nulla se id facturum ratione, nisi primo sacras litteras didicisset. Mirari omnes, quibus res innotuit, cœperunt, et quasi aut non sanæ mentis esset hic sermo, aut puerilis omnino, ridere nonnulli: veruatamen consulendum fore arbitrati sunt quidam altius intelligentes rem, prout erat, ceteris, ut secundum verbum juvenis transmitteretur ad scholas, saltem diebus aliquot in brevi enim sciendum fore, utrum sermo hic esset a Deo an non. Quid multa? Remittitur ad prima rursus elementa adolescens jam pene vir adultus, et in brevissimo spatio temporis plus quam credi possit profecisse visus est; ita ut etiam eos qui ab infantia scholas frequentaverant in brevi spiritu sapientiæ et intellectus transcenderet ampliori. Nec mirum. Nulla quippe in discendo mora est, ubi in docendo Spiritus sanctus magister est, qui ubi vult spirat, quantum, quando, et quomodo vult. At ubi competenter instructus est, secundum consilium matris transtulit se ad Ecclesiam a Trium-fontium Cisterciensis ordinis, et in tantum profecit quod post non multum temporis sacerdotii gradum feliciter adeptus est, defunctusque post diutarnam et laudabilem penitentiam ibidem in consummatione virtutum.

a Trium-fontium monasterium in diœcesi Catalaunensi situm est, ordinis Cisterciens.

CAPUT XXI.

De consummatione operum, quæ beata mulier futura prædixerat.

Fama itaque mulieris sanctæ, velut fragrantia odoris aromatici, jam diffusius inolescente circumquaque per provinciam, adjuuxit se ei religiosa quedam mulier ac timens Deum, Margareta nomine, et alii quidam promiscui sexus et ætatis, viri et femine, cupientes sanctissimæ mulieris institui disciplinis. Et benedixit Dominus loco eidem et personis propter ancillæ suæ merita, adeo quod divites facti sunt tam in temporalium sufficientia rerum cum caritate, quæ nullas in angusto novit angustias, ut quidam ait; quam in multiplicatione personarum commanentium in loco, sicut olim Spiritu sibi revelante Sancta Dei prædixerat, antequam quidquam fieret a principio. Edificiis veteribus dirutis nova ædificata sunt, domus magnæ et multæ, ecclesia grandis et ampla sumptuosique operis satis, Sacerdotes tres celebrantes divina in ea jugiter, redditusque eis procurati competentes. Cellulas etiam duas extra ædificata sunt, ad Occidentem fieri instituit, unam sibi, alteram cuidam juvenulæ, eximie virtutis et gratiæ, Agneti nomine, quæ eodem tempore ut soli Deo viveret, mundo moriens, in ea, de benedictione et licentia Domini Leodiensis Episcopi, inclusa est. Alteram quoque puellam, quam secum ex eodem oppido oriundam nutrierat ab infantia, bonum habentem testimonium, probate conversationis, opinionis ac famæ, quia salutem ejus ferventi sitiēbat spiritu, de licentia itidem Episcopi secum in cella propria fecit includi, quæ tamen necessaria eidem jam seni plurimum fore comprobata est in ministerio. Hæc testis virtutum ejus, et operum relaxatrix vera, post decessum Sanctæ hujus non absque dispensatione divina, ut arbitror, relicta est, ut per ipsius testimonium constare posset hominibus, quæ vel qualis extiterit meriti apud Altissimum, cujus conversatio et sanctitas mundo fuit hæcenus tam abscondita.

61 Nec sub silentio prætereundum est, quod perfectis quæ loco aut operibus competebant, consummatisque omnibus, sicut in præsentiarum cernere est, antequam ex hoc seculo ancillam Dei migrare contingeret, universa pene debita expensarum sumptuumque sunt soluta, quibus omnia initiata, acta, peractaque ad unguem sunt. Testor siquidem Deum Deique virtutem, a veridicis personis ac laude dignis me nuper accepisse, quod in initio totius structuræ magnorumque operum vix triginta solidos argenti Sancta Dei præ manibus habuerit, quibus operari cœptum est: et ita Deus cuncta postmodum administravit, necessaria operibus consummandis, quod vix sciri queat usque hodie, unde vel quomodo perfecta sint omnia hæc. Disciplina quoque in diebus ejus admodum invaluit in loco, adeo quod regulariter et secundum ordinem viverent omnes tam leprosi quam incolumes, seorsum viri per se, et seorsum femine, communi cibo potuque et vestibus contenti omnes, secundum institutionem a Patribus editam.

CAPUT XXII.

De quodam Sacerdote, qui propter infamiam amotus est.

Post hæc autem exerescente innumerosa segete serverum et ancillarum Dei in eodem loco, reconcedenda in thesauros domus Domini, concreverunt simul et zizania, licet tamen inimico homine seminante suborta, cito disponente vero agricola: sublata sint de medio, ne modicum fermentum totam corrumpere massam. Nec enim possunt esse discipuli sine Juda, nec granum absque palea, nec Abel esse potest quem Cain malitia non exeret. Fuit Sacerdos quidam in loco manens, qui oculum male demiserat

ACCITORE
HUGGIST,
EX MSS.

Mullise Jucter instituentibus tradunt.

Locupletatur leprosarum.

Ecclesia ædificatur, domusque amplissima.

Alia virgines inclusa.

Sumptus ad ædificandum et mirabiliter suppeditans.

Loci illius disciplina.

Per ignotam mulierem reoratur ad matrem.

Et seriam emendationem sperndet.

Adhibuit litteras.

Et monachum.

Pic vult.

ACCIDIT.
HUGONE.
EX MSS.

*Sacerdos non
custe islic con-
versatur.*

*Turbatur ea
re Juetta.*

*Solatur eam
D. Virgo.*

*In necessi-
tibus ad
D. Virg. re-
currit.*

*Quam con-
juncti inter se
Jesu et Ma-
ria.*

in concupiscentiam cujusdam juvenulæ, quæ cum Sancta hac morabatur, in ejus ministerio foris cel- lam, in domo tamen una. Qui ut minus notaretur et licentius eidem juvenulæ loqui posset, quia in proposito deprehendi metuebat, familiarem se admodum ancillæ Dei exhibebat sub falsa specie religionis, et intantum jam ipsam frequentabat, quod sinistra quædam suspicio a nonnullis falso de ipsis habita est, quod quasi amoris beatæ mulieris non casto intende- ret Sacerdos idem. Loquebatur autem ei ille in dolo, quasi sub obtentu ædificationis animarum, ut licen- tius et absque nota intendere posset conspectui ejus quam diligebat, et frui alloquio. Quid plura? Intan- tum processit hic sermo inter domesticos, donec Sanctæ Dei a familiaribus suis res, ut putabatur, innotuit. Expavit illa ad sermonem quem audierat, et plusquam diei possit facies ejus immutata est, et vel scintillulam suspitionis habitæ in cor ascendisse cujuspiam, suspirans ingeravit. Verumtamen animo perplexam valde eam reddidit sermo hic, et quid ageret prorsus ignorabat. Verbum enim oris sui, ser- monem labiorum suorum denegare viro impium du- cebat, sed et a loco propellere ante terminum anni, quem ad annum conduxerat, sine causa non decebat; occasionem vero scandali proximis dare volebat, si ad privata colloquia virum ultra admitteret; ex cujus tamen ore nunquam se meminerat audisse verbum irreligiosum aut minus decens religionem, unde confu- sione dignus esset ulla.

63 Cum sic in diversa fluctuaret animo, recurrit ad solita orationum suarum præsidia, et specialiter custodem suam advocatamque beatam Dei genitricem devotissime interpellabat, ut ipsa eam viro salva tam pace sua, quam illius honore, liberare dignaretur. Nec distulit exaudire ancillæ suæ vocem misericordiæ mater, sed semivigilanti nocte in somnis placido appa-rens vultu et amica facie, dilectam suam consolatum veniens, ait : Noli turbari, filia mi, sed confide : audivi enim orationem tuam, vidi lacrymas tuas, et in proximo est ut fiat quod vis. Dixit : et post modicum demandatum a Decano eidem est Sacerdoti, ut ad alium locum transiret quem denominabat, celebra- turus ibidem, quod et fecit.

64 Nec sub silentio prætereundum videtur, quod a tempore visionis, quam diximus, familiare solatium in beata Virgine matre Domini habebat beata mulier hæc in ennetis necessitatibus suis et tribulationibus si quas haberet. Unde et tantus amor ad ipsam et devotionis fervor creverit in dies, quod in crebra genium flexione et orationibus privatis, soli ejus venerationi et obsequio videretur intenta.

65 Quibus etiam adeo sine intermissione vacabat semper, quod præ amoris magnitudine, quem transfuderat in matrem, videretur sibi quasi oblita esse filii, eam tamen uni sine altero serviri non possit, nec uni displicere quis dum alteri placeat; quia matris honor laus est filii, et gloria matris filii voluntas. Non enim mater sine filio, nec filius sine matre honorari digne potest aut vere diligere. Unum quidem sunt in affectu, unum in effectu, unum in carne, unum in spiritu, unum in gratia, unum in gloria, scemulam hominem dico unum et idem, caro et sanguis, mater et filius, Christus et Maria. Caro enim Jesu, caro Mariæ est, multo specialius quam Joseph Jude, aliorumque fratrum, quibus dicebat : Frater enim et caro nostra est. Caro siquidem Jesu, quamvis gloria resurrectionis fuerit glorificata, et potenti super omnes caelos ascensione exaltata; eadem tamen mansit semper et manet carnis natura quæ de Maria suscepta est. Ipse idemque conceptus, geni- tus, et passus, resurgens a mortuis, carnem quam de carne Mariæ suscepit, super astra ad Patris Dei dexteram transvexit, honorans omnem humanam naturam et maxime maternam. Et quidem si natura est matris filius, conveniens est, ut sit filii mater,

non quantum ad æquam pertinet administrationem, sed quantum ad eandem reciprocam substantiam, ut homo de homine, caro de carne, mater a filio, filius a matre, non ad unitatem personæ, sed ad unitatem corporalis substantiæ. Si enim gratia unitatem quam- dam facere potest sine proprietate specialis naturæ, ut ait Augustinus, sicut idem Filius ad Patrem ait : Pater sancte serva eos quos dedisti mihi, ut sint unum sicut et nos unum sumus; hoc est, ut ipsi sint per gratiam, quod nos sumus per divinitatis natu- ram. Itemque ipsi sint in me, et ego in te : quod intelligendum est ut supra. Quanto ergo magis cum gratiæ unitate, quæ Mariam amplior manet, tam jur- quam merito, ipsa quoque specialis natura unum efficit matrem et filium, filium et matrem, Christum et Mariam? Hoc enim ex ossibus Mariæ, et caro de carne ejus est.

66 Ad hanc ergo ineffabilem mirabilemque gra- titute unionis essentiam et inseparabiles mutuæ frui- tionis amplexus matris et filii, rapietur sancta Dei famula frequenter in spiritu, et de torrente voluptatis amborum bibebat, et inebriabatur, licet tamen abduc- ta via, non in patria; in spe, non in re; in speculo et in ænigmate, non facie ad faciem; in pace quidem, sed non in idipsum. Rapietur vero, sed sive in corpore, sive extra corpus, nescio, Deus scit. Con- stat tamen quod licet eadem corporis et membrorum eorundem videretur existere species rapti spiritu, nec membra tamen habebant actum, nec in corpore illius erat sensus aut vox. Nunc matris, nunc filii fruebatur præsentia, aspectu, et alloquiis, nunc am- plexabatur pedes, nunc osculabatur manus, nunc in pectore recumbebat Jesu, nunc Mariæ jocundabatur amplexibus, sentiebatque de Domino in bonitate, quam suavis in se, quam dulcis in Maria matre, quam immensus in majestate, quam humilis in carne, quam inenarrabilis splendor gloriæ et imperscrutabilis figura substantiæ Dei, Deus filius Patris; quam sua- vis in utero, dulcis in gremio, suave jugum in bra- chiis, onus leve in humero, matri filius, Mariæ Christus; quam gloriosus in dextera Patris, quam copiosus in matris gloria; quam denique hominum, quam suave, quam jocundum, eum Christo et Maria esse, matre et filio.

67 Deum mihi testem invoco, licet mira quæ dico, et minus forte credibilia multis, fore non ambigam, quia animalis homo non percipit ea quæ Spiritus sunt, ea quæ dicturus sum accepisse me ab eo qui secretorum ejus conscius et Confessor in extremis extitit, ejus testimonium pro constanti habeo quod verum sit.

CAPUT XXIII.

De multiplici contemplatione ejus.

Raptam siquidem se aliquando in spiritu confessa est, novem Angelis a dexteris, novem similiter a sinistris circumdari, binis et binis de singulis Ange- lorum novem ordinibus; eosdemque Angelos vestibus eam autro desuper contextis per totum induisse, pre- tiosis insuper eam adornasse monilibus, necton et lapidibus, seu gemmis, quarum species varietatem et nomina, prout in libris Prophetarum expressa sunt, in ipso raptu spiritus intellexit, cognovit, et distinxit, eam tamen tam lapidum virtutes ac nomina quam Angelorum ordines distinctos et officia nesciret tam bene sensibus humanis discernere, sicut singula quæque vidit, didicit, et cognovit, raptam in spiritu, tamquam mulier simplex indoctaque, et rerum hujusmodi ignara prorsus. Testata quoque est sic se circumamictam varietate coronatamque gloria et honore, Angelorum obsequio deductam, et adductam ante thronum Dei et Agni, offerentibus eam Domino sic Angelis paratam et ornatam tanquam sponsam viro suo. Ibi quid viderit vel audierit, eum tamen occulta sapientiæ Dei eam vidisse et audisse non sit dubium,

JOAN. 17. 11.

*In contempla-
tione Jesu et
Mariæ sæpe
rapiatur
Juetta.*

*Unle sequen-
tia accepit
Auctor.*

*Juetta rapta
veste pretiosa
ornatur.*

*Adducitur ad
Christum ut
sponsam.*

dubium, quia confiteri noluit licet satis admonita, nec scire nos nec loqui possumus, praesertim cum non licere eradam ea homini scire vel loqui.

*Sublimia non
contemplan-
tur.*

69 Requisite de simplici unius Dei essentia in distanti trium personarum numero, humiliter respondit, se rerum huiusmodi et contemplationis immeritam, et insufficientem penitus, nec expedire fragilitati corporeae ut tantis et tam mirabilibus super se impenderet animum; ne si forte plus sapere vellet quam oportet sapere, et perscrutari majestatem, opprimeretur a gloria. Absque gravi enim defectu cordis et consumptione virium, mentem ad contemplationem aeternae individuaeque Trinitatis captam, aiebat avelli non posse a cogitatione invisibilium, nec sensibus restitui corporeis plerumque et sine corporis sensuumque et vitae periculo, maxime quamdiu ereatura ingemisit a servitute corruptionis huius in libertatem gloriae filiorum Dei.

*An anima
rapta pro alio
possit curare.*

70 Requisite quoque utrum ad speciem invisibilium rapta mens, quorum libet familiarium suorum vel amicorum reminisci potest, ut pro eorum salute Dominum quem praesens intueretur efficacius exoraret, dixit, quod licet Dominus plerisque tantam impendat gratiam, quod in ipsa aeternorum visione eujuspiam statum, qui et hoc ipsum meruit per gratiam, agnoscere possint, rogare tamen Dominum, quem praesentem aspiciunt, pro quibuslibet nequeant, nec aliquid velle praeter quod ipse velle eos vult : quia quamdiu in eo rapta sunt, unum efficiuntur cum ipso eum quo sunt. Qui enim sic adheret Deo, unus spiritus est, et quanto altius sustollitur mens ad invisibilium gloriam, tanto minus circa visibilia speciesque sollicita potest esse corporens. Diffundit enim se mens tota in amorem sui conditoris, subsistensque mirabiliter in ipso, obliviscitur omnium quae extra ipsum sunt; adeo quod et corpus proprium ei sit fastidio cum reverti ad illud necesse est, eique jam ex dulcedine contemplationis Dei et praeteritae suavitate memoria fiat oneri quod voluptati esse consueverat; et quasi quodammodo mortis occasio, quod salutis et vitae praesentis extiterat causa.

71 Ipsa vero beata mulier licet cum raperetur non se circa Trinitatis essentiam, qua Deus in tribus personis ante tempora Dens unus et una est substantia, elevari per contemplationem diceret, sed solummodo detineri circa ea, quae humanitatis Christi sunt, qua homo de Virgine nasei voluit in fine temporum, cum quando ex necessitate redire ad corpus eam oportebat proprium, et miseram angustias conditionis, quae diutius eam cum Domino non sinebat esse, ac si a dilecti sui brachiis avelli remueret, distendebatur, clamabat, agebatur tamquam vim patiens, tamquam mulier parturiens agebatur hac et illac, suspirabat ut femina amoris impatiens, ita quod etiam ad aspectum cibi corporalis cum ei praeferreretur, vel ad usum eorum quae vitae sunt humanae necessaria, mirabiliter averteretur indignans; sed quasi semper his caritura, mens caelestibus intenta adhuc, vix se infra corpuseculum compescebat, ac si solum id esset medium, quod ab amplexibus eam retraheret dilecti. Licet autem multa confiteri noluerit, quae ex caelestium didicit contemplatione, plura tamen eam audisse et vidisse aeterna certissimum est, et occultorum habuisse scientiam ex consequentibus luce clarius videri potest, quae per ipsam Dominus operatus est, licet temporibus diversis, etsi non liceat nobis universa scire quae soli ostensa sunt ei per Spiritum sanctum.

CAPUT XXIV.

De puella, quae ejus orationibus mirabiliter custodivit Dominus in quodam magno periculo.

Fuit sane inter alias virgines, quas ipsa Christo educabat, virgo quaedam juvenula, quam praeter ceteris

micce diligebat, instruebat, et exhortabatur, eo quod in specialem filiam ab annis eam infantiae jam dudum adoptaverat. Haec praeter alios consortibus suis in disciplina ferventior, in jeuniis magis abstinens, prior in vigiliis, in orationibus devotior, profusior in lacrymis, in responsis gratiosior, in exteriori corporis habitu patiens, humilis, et modesta. Tandem commendantibus propositum vitae ejus et virtutum gratiam ceteris, quia tamen scriptum est, ne laudaveris hominem in vita sua, intellexit femina laudabilis revelante sibi Spiritu, quod in brevi ruitura a perfectione hac eadem foret juvenula, et propter eam plures scandalum perpessuri in proximo; seque et quibusdam familiaribus suis hoc ipsum indicare curavit. Saepè tamen clam puellam advocans admonebat, ut caute et diligenter se observans omnem sibi adhiberet sollicitudinem in custodiendo se contra inimici tentationes et insidias, de quibus plurimum timeret, ne ipsi praevalerent ad tempus, sicut a forte per Spiritum intellexerat. Expavit illa ad loquentis vocem, et propter sermonem, quem audierat, conceidit vultus ejus; et facies ejus omnino immutata est, eo quod nullius horum sibi esset conscia, responditque cum attestatione jurisjurandi, intentionem cordis sui parum esse, et propositum bonum habere se perseverandi in eo quod ceperat, nec aliquid se scire unde conscientiae suae pertimesceret.

73 O nihil unquam tutum apud diabolum! Clericus quidam adolescens, loco familiaris et personis, sub specie false religionis et habitu, puella illi intendere cepit, frequentiusque ei colloquens de iis quae ad animarum spectare viderentur salutem, cum talis ipse haberetur intus a puella, qualem palliant verba honesta foris; post multiplices sui commendationes in invicem, et alligationes affectuum spirituales, dilectionis mutuae sponderunt sibi in alterutram fidem et fidei summam. Sic et exhortaretur, imo exhortari crederetur, juvenulam in melius semper, et corroborare propositum vitae atque conversationis ejusdem : frequenter veniebat ad agnam Christi lupus rapax, ad praedam praedo, ad innocentem nocens, profanus ad sanctam, ad virginem pollutus, et sub praetextu sermonum Dei, quos miser loquebatur foris, ignem iniqui amoris nutriebat intus et celabat.

74 Denique cum diutius se continere non posset, quin venenum effunderet, quod dudum animo gestaverat; et si apertis ei verbis conscientiae suae malum aperiret, nihil adversus eam se posse proficere timeret, longe alia eam via aggredi disposuit, ut subito sagittaret in ocellis immaculatam. Sed quomodo putas? Audi mirum, quia mira dicturus sum : audi et vide si in diebus patrum tuorum factum est quod fecit hic homo; si tamen hominem dicere debeam qui fecit. Perpende, quid serpens, imo diabolus fecerit in serpente, ut primum seduceret hominem; et quid homo hic ut persuadere juvenulae praecipitium posset. Vide dolus dolo fortiorum, astutiorumque serpente, imo diabolo invenies hominem hunc, si fictum facto compensetur, et adaequetur res rei, causa causa, dolus dolo.

75 Primo quidem protestatus quod salutem puellae diligebat ut propriam, et post huiusmodi sermones persuasorios, gravia ab imo suspiria pectore trahens, et quasi resolutus ad lacrymas, unum se de ipsa scire dicebat, unde intantum doleret animo quod non esset dolor similis sicut dolor ejus, utpote dolor quem nulla alleviare consolatio posset. Requirenti puellae causam tristitiae, respondit se ejus dolere perditionem, perditionem dico, non qualemcumque sed anime ejus, quam utique diligebat ut suam. Revelatum quippe sibi dicebat in spiritu, quod nulla spes salutis ejus esse poterat quamdiu esset in eo statu et loco in quo erat : causam allegans esse manifestam, scilicet celebris eam esse famae nimis, nimis ob me-
rita

ALCOTON.
HUGON.
EX 988.

*Religiosa vir-
ginis lapsus
periculum di-
vinitus prae-
nosci, et prae-
dicti.*

u

*Impudicus
Clericus cum
in saepe de re-
bus suis agit.*

*Insidiat
ejus pudicitia.*

*Post raptum
fustidit corpu-
culum.*

*Sualet fugam
ex eo loco, ne
ob vanam glo-
riam perdat.*

ACTORUM
HUCOSE,
EX MSS.

rīta commendari ab aliis, nimis in honore haberi in loco, unde elevatum cor, et in vanam elata mens esset gloriam; nec salvari eam posse, donec relictis omnibus secederet in locum, ubi nemo eam agnoscere, aut meritum sanctitatis ejus extollere posset, qui aut virtutis præco, aut salutis prædo existeret. Credidit stulta sermonibus pessimi, quem optimum existimabat fore, et ad fugienda mala, quæ quasi jam imminencia fingebat, infelix ire pollicetur, si viam ducem habeat cui posset confidere. Et ego, inquit ille, ne amplius te sinam periclitari, sine qua nulla mihi posset esse salus aut gaudium cordis, ego, inquam, quia nullus tibi melior me aptiorque ad viam esse potest, quidquid mihi contingi debeat post hæc, deduci te faciam vel ipse deducam ad locum, quem novi optimum tibi et aptum valde religioni, ad quem si veneris proculdubio salvari poteris. Tantum viam tuam ne reveles alicui, nec confessionem hanc propositumque tam salubre et animæ tuæ tam necessarium, ne frustra laboraverim pro te, ulli hominum manifestes.

b
Eam utin ab-
ducit.

76 Assensit illa omnibus, nullique negotium b proditionis aperiens, dispositis etiam rebus suis, prout cautius potuit, statuto die et hora Deo se committens fideique hominis maligni, a finibus illis egressa est, et lupum ovis, victimam carnificem, extra provinciam usque secuta. Qui videns eam suæ traditam potestati, et facturam cuncta quæ vellet suspicatus, tandem occulta cordis sui eidem aperire ausus, ut sibi assentire vellet sponte de die in diem replicabat sermonem. At illa audiens quorsum tenderet loquentis sermo, tandem licet sero se delusum esse cognovit, et deceptam a Clerico, flevitque amarissime. Attamen sperans in Domini bonitate cui serviebat in spiritu, licet ambularet cum juvene in simplicitate cordis sui, nulla ratione, nullaque vi aut timore mortis, se ei assensuram constanter asserebat; etsi temporalem ei corporis vitam auferre milleque eam mortibus interimere posset. Propter hoc tamen non desistebat juvenis nocte eam ac die infestans: magisque in amorem ejus succensus aestu libidinis, promissis, minis, interdum quoque et vi virginem aggrediebatur, sed nihil proficiebat. Duravit autem pugna hæc, non die uno, aut parum, sed mensibus pene sex jugitur, quibus deducebatur agna Christi a carnifice de civitate in civitatem, de loco ad locum.

Arce ejus quid-
dicitum ten-
dit.

77 Incedebant duo simul in via, comedeabant simul, simul quiescebant, interdum et lectulo uno dormiebant: sed tantam ancille suæ contulerat Dominus gratiam, quod nunquam ei juvenis prævalere potuit; sed nec carnem quidem suam nudam contingere permixtus aliquando est, totius spatii temporis quo fuerunt pariter. Prævaluit siquidem adversus malitiam totius temporis fides, quam venerabilis Juetta in Domino habebat pro filia, luctus quoque, dolores, ne suspiria, orationes et lacrymæ, quibus incessanter semetipsam Domino holocaustum offerebat pro filia quam amiserat.

puella mira-
biliter serva-
tur; orante
juveni in Juetta.

Proavertitur
Juette cel-
lula muni-
ta

78 Porro revelaverat Dominus auriculam ancillæ suæ, quod redderet ei filiam, quam velut mortuam lugebat, sanam et incolumem, intactamque a viro virginem, ut erat prius. Super hac promissione fidei, recepit mulier fidelis consolationem, et lugentibus propter eam amicis et iis qui eam voverant, sub iurejurando pollicita est, fisa de Domini auxilio, quod filiam suam receptura in proximo esset, salvo per omnia pudicitiae titulo, et virginitatis pudore, cum qua discesserat a loco. Et non cecidit ex omnibus verbis in terram, quin universa contingerent, quemadmodum ipsa prædixerat.

In sancti
consilio et
ope cecidit in
patriam.

79 Gyraus siquidem omnia in circuitu Clericus idem cum puella, tandem post multos circuitus errantem, forte fortuito Metim ire disposuit. Et cum appropinquaret civitati, contigit eos transitum habere juxta cellulam Inclusi cujusdam, viri, ut opinio habebat, sanctitatis eximia, ipsaque, licet invito juvene,

divertit ad cellam, tanquam requiescere volens paululum fessa ex itinere. Nactaque opportunitate loquendi viro eidem, in confessione seriatim exposuit ei rei gestæ ordinem, necnon et universa quæ ei acciderant, et ut sui misereretur eripiens eam ab homine iniquo, si posset, cum lacrymis humiliter deprecata est. Annuit auditis libentissime vir Dei, et recludi eam in domo faciens per quosdam familiares suos, qui eo tunc aderant, juvenem, qui ut sua ei redderetur uxor minis instabat et clamoribus, dure argutum, prout dignus erat, cum dedecore propulit a loco, puellamque per manus fidelium suorum Metim usque deduci faciens, Inclusæ cuidam commendari fecit custodiendam. Cum qua puella eadem moram faciens diebus aliquot, inventis tandem in civitate quibusdam mercatoribus de terra et cognatione sua, consanguineis suis, qui inventa ea gavisi sunt gaudio magno valde, domum cum honore ab eis reducta est. Suscepit itaque veneranda Mater Juetta filiam, quam amiserat, cum lacrymis et gaudio cordis, Deo gratias agens qui desiderium cordis ejus ei tribuerat, omnibusque diebus vitæ cum ipsa puella in gratiarum actione permansit, jejuniis et orationibus servientes Domino pariter die ac nocte. Porro puella eadem usque ab obitum venerabilis Juettæ permansit cum ipsa, et post ejus transitum consecrata Christo virgo manet usque hodie.

a Videtur legendum fore. b Henricus legit, perditionis.

CAPUT XXV.

Comparatio quædam a B. Abraham et ancillæ Christi.

Sane, ut sibi videtur, magis huic mulieri sanctæ præstitum est temporibus nostris, quam in diebus Patrum nostrorum Beatissimo Abraham, qui, ut in gestis Patrum legitur, neptem suam, id est, filiam fratris, puellam virginem, quæ ab ipsis cunabulis Christo sponsam se devoverat, eo modo pene amisit, quo beata mulier amisit istam; sed aliter ille illam, aliter ista recepit istam. Illa seducta a quodam sub specie falsæ religionis, et corrupta est cum esset virgo, mansitque annis pluribus postmodum in peccato suo: ista seducta quidem sub specie boni, licet haberet jugem cum boste conflictum, nec promissis allici, nec minis aliquibus a voto castitatis avelli potuit, aut ad peccati pertrahi consensum. Illius orationes mernerant apud Dominum, ut saltem post peccata ad penitentiam rediret agendam in loco, de quo exierat, ejus filia: istius hoc effecerunt apud Deum merita, ut cum ea integritate corporis et sanctimonia quam prius habuerat, rediret ejus filia ad locum habitationis pristinae, nec unde penitentia indigeret perpressa; quippe cui nec peccatum, nec viri dominari iniquitas potuit vel ad momentum. Ille ut reduceret filiam suam de cella professionis suæ egressus est mutato schemate: isti nec querere filiam, sed nec mittere quidem permissum est ei pro filia, nec tamen fraudare eam voluit Dominus a desiderio suo, quin redderet eam ei post modicum, et ultra omnem spem presumptionemque hominis. Et ecce plusquam Abraham hæc: vere siquidem a Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris.

Unjor gratia
Juette hic
collata, quam
Abrahæ cre-
mitur in nept.

a S. Abraham Eremitæ, et Mariæ neptis ejus vltima habitans
16 Martii.

CAPUT XXVI.

De quodam Clerico sacrista majoris ecclesie in Hojo.

Item fuit Clericus quidam in a ecclesia B. Mariæ perpetuæ virginis, quæ est in oppido Noyensi, sacristæ gerens officium. Hic mulierem quandam ex eadem villa, honestæ, ut falso putabatur, conversationis, adamans, tandem instinctu diaboli cum turpitudinis operande locus non esset sibi, ut videbatur, aptior secretiorve, quia in ecclesia dormiebat, in

Peccata oc-
cultu caritas
cognoscit.

ecclēsia

ecclesia cum eadem de nocte peccavit. Nec diu tamen quod factum fuerat latere potuit venerabilem Juetlam : cognoverat enim per spiritum cuncta quae acciderant, personas, tempus, locum, et horam. Primo siquidem mulierem, quia aliquantulum ei extiterat familiaris, accersiri ad se faciens, exposuit ei ea quae per spiritum viderat, et super gestis dure eam, prout merebatur, arguit. At illa verecundata nimium, quia deprehensam se in peccato suo timebat, cuncta quae acciderant ei per ordinem confessa est, et de ipsius voluntate et consilio satisfactorum se de commissis Domino et ejus sanctissimae genitrici, quam se nimis offendisse in eo quod tantum scelus in loco nominis ejus perpetraverat, metuebat, libenter ac devoto spondit animo : sicque domum rediit, Deo gratias agens, quem curam habere salutis ipsius, sicut per famulam ejus intellexerat, manifestissime cognovit.

82 Clericus vero, ut et ipse poenitentiam ageret de peccato suo, vocatus a familia Dei semel et iterum, venire contempsit, quia obocœverat diabolus oculos cordis sui, ne eum agnosceret per quem et a quo monebatur ad poenitentiam per ministerium ancillae suae, cui et revelata fuerant haec, ut arbitrator, propter salutem ipsorum. Tandem admonitus ille per internum a Sancta Dei, ut ad ipsam aut veniret, aut satisfaceret Domino de commissis in instanti, alioquin sciret sibi Dei imminere iudicium in brevi; nihilominus neglexit conscius ipse sibi, Sed post modicum temporis secundum verbum beatæ mulieris Clericus idem subitanea mirabiliter infirmitate interceptus, miserabiliter interiit, absque omni Ecclesiastica communicatione et Sacramento.

a Hæc priuaria est totius oppidi, a S. Materno, ut supra diximus, constructa, restaurata et ampliatu a Theodwino Episcopo.

CAPUT XXVII.

De quodam Decano ejusdem Ecclesiæ.

Veniam autem ad visiones et ad revelationes Domini, de quibus utrumque non silebo, licet multa præteream : quia si universa, quæ comperta mihi sunt, huic meo libello vellem inserere, facilius me tempus quam sermo desereret. Fuit Decanus quidam in Ecclesia B. Mariæ, vitæ, ut dicitur, laxioris, et, super omnia quibus implicabatur vitis, ultra modum avaritiæ studens quæ est idolorum servitus, adeo quod et froneratorem enim plerique extitisse publicum asserant. De hoc raptu in spiritu vidit beatam misericordiam Matrem Virginemque Mariam quasi sedentem in concilio Sanctorum, et graviter Judici filio suo de ipso Decano conquerentem, eo quod ecclesiam suo consecratam nomini, turpibus factis et lucris violasset : sed consolari se velle in hoc, quod in brevi a justo Judice Christo filio utique suo egressura esset super ipsam sententia, scilicet quod æternis tradendus gehennæ esset supplicii, ubi per os ejus, nares, et oculos ignis, quem vivens sibi succenderat, laxis evaporaret habentis, propter peccata utique sua, quibus iram meruit.

84 Soluta igitur tam præsentis iudicio quam visionis gloria, confestim Decanum, ut sibi locuturus venire vellet, mandavit : et venienti ad se in confessione aperuit universa quæ viderat vel audierat de ipso, suasitque eum obsecrationibus, ut errata corrigeret, et poenitentiam agere vellet de præteritis, et de futuris cessare, dummodo patientia Dei ad poenitentiam eum expectaret. Audiens ille et sicut aspis surda obturans aures suas ne admitteret correctionem obsecrantis, recessit talis qualis advenerat, si non pejor tamen, de iis quæ sibi relata fuerant, tamquam de somnis nocturnis, nihil aut parum curans. Sed ut adimpleretur sermo quem beata Virgo dixerat, post modicum temporis idem Decanus miserabiliter ex hac luce substractus est satis.

CAPUT XXVIII.

De femina quadam ex eodem oppido, quæ leprosa effecta est.

Simili modo et ordine per spiritum raptâ alio itidem tempore, terribilem et asperum nimis a Judice sententiam ferri vidit contra quamdam ex eodem oppido feminam notam sibi, pro quibusdam oculis excessibus, ita quod in ipso Sanctorum concilio videbatur ignis egredi a secretiori loco artuum ejus, et quasi superiores corporis partes reliquas devastare penitus. Reversa igitur mulier fidelis ad se, intellexit futuram in proximo super illam manum Domini ad flagellandum eam, accersiri que eam mandavit ad se, et per ordinem ei narravit quæ de ipsa viderat, et ut lubricæ voluntati suæ et operibus peccati renuntians, converteretur ad Dominum in toto corde suo, persuasibilibus eam verbis arguere cepit, ac si qua eidem plaga corporalis mitteretur divinitus, libenter ipsam acciperet, tamquam a Domino missam. Quem enim diligit Dominus corripit, flagellat autem omnem filium quem recipit.

86 Sane post modicum, egressa est secundum verbum beatæ mulieris contra eandem manus Domini pereutiens carnem ejus lepra pessima, adeo ut a planta pedis usque ad verticem non esset in ea sanitas. Religiosam tamen vitam postmodum duxisse visa est in eodem loco, quo Sancta Dei manebat; ita quod, ut arbitrator, ignis iste vastatorius, id est, lepræ, purgatoria ei peccatorum suorum effecta sit poena, ut sancta mente et corpore transiret de hoc mundo ad Patrem, consumptis peccatis omnibus per correptionem et poenam, quæ præcessit, corporis.

CAPUT XXIX.

Quod scientiam cogitationum habuerit per Spiritum sanctum.

Nec dignum fore silentio reor, quod tantam ancillæ suæ contulerit Dominus in presenti gratiam, ut discretionem haberet cogitationum, et intentionum cordis scientiam, per Spiritum sanctum qui habitabat in ea, intantum ut et sociæ suæ, quæ secum commanebat, necnon et plerisque aliis qui adhuc supersunt veritatis testes, si quid haberent in corde quod vellent occultari ab ea, quod tamen scire præter Deum arbitrabantur neminem, absque dilatione cum ad ipsam veniebant, exponeret tam familiariter tamque integre singulis edicens singula quæ habebant, ac si omnia conscientia eorum arcana nuda et aperta oculis ejus essent. Unde et frequenter contigisse dubium non est, quod ii qui male occultorum suorum consilii erant omnimodis vitabant ejus obtutibus presentari, tinentes ab ea argui super iis de quibus cordium suorum neminem admittere testem volebant præter se.

CAPUT XXX.

De quodam Fratre Præmonstratensis ordinis.

Frater quidam Ordinis Præmonstratensis adolescens, qui specialiter Sanctæ huic ab infantia commendatus fuerat in filium spiritualem, secus cellam ejus transitum habens sine Abbatis sui egressus licentia, cum turbatam haberet conscientiam et cor fluctuans in diversa, nuda Dei correptus, nec ausus præterire, divertit ad cellam sociæ tamen ejus incluse, alteri quasi per compendium loqui volens et scribere. Cumque sedendo ad fenestram domus inferioris loquerentur mutuo ad invicem, et Sancta hæc in superiori parte domus solî intenta Domino orationibus vacaret, repente cognovit per spiritum et personam et statum juvenis, qui inferius loquebatur.

89 Descendens igitur præter solitum, cum non vocaretur a quoquam, venit in spiritu vehementi ad

AUCTORE
HUGONE,
EX MSS.

Prævidet
quamdam di-
vinitus po-
nitentiam,
cumque mo-
net.

Ita lepra cor-
repta, se
emendat.

Cogitationum
arcana divi-
nitus cogno-
scit.

Clerico impæ-
nitenti mor-
tem prædicit.

Cæcitas cogno-
scit avarum
Decanum, ur-
gentem D. Vir-
ginem, peritu-
rum.

Enim hortatur
ad poeniten-
tiam: frustra.

Quendam
sine venia
egressum, di-
vinitus cogno-
scit.

AGUSTIN.
HUGONF.
LX 988.

Fratrem : Quis esset, et unde veniret, quid velle, quo iret, utrumne per Albatis sui egressus esset licentiam, cuncta per ordinem requisivit ut nesciens, cum sciret tamen omnia. Ille verecundatus quia in operibus manuum suarum se deprehendi videbat, quid respondere Sanctæ Dei posset consternatus animo non inveniebat, cum abscondita cordis sui eam intueri cerneret : sed dimissis in terram oculis rubore pariter et confusione indutus, stupens, hærensque obmutuit, malens, ni fallor, non se venisse ad præsens quam hujusmodi objectionibus tam manifeste confusum. Quod ipsa intelligens, ut sapientissima materfamilias vino asperæ correctionis oleum benignæ consolationis admiscuit, dulcibusque sermonum propositionibus juvenem ad virtutis amorem, et contemptum vitiorum instruebat, et variis Scripturarum testimoniis, quæ per Spiritum sanctum didicerat, contra diaboli tentationes animabat : adlensque : Etsi contingat, o dilecte mi fili, quod importune nimis contra te tentationum insurgant aculei et motus, ita quod videatur tibi contra eos te resistere non posse; exurge fili, et ne obdormias in morte : resume constantiam, indue fortitudinem, præcipe tentatori diabolo ex parte Domini et ancillæ suæ humilis, ut te dimisso in pace, convertat frameam suam in me. Ego siquidem pugnabo pro te fili, et si sors mihi contulerit de inimico triumphum, tua sit virtus, tua merces, præmium, et corona : tantum viriliter age, fili, et confortetur cor tuum in Domino. His et hujusmodi instructum sermonibus juvenem dimisit a se, orans Dominum ex toto corde, ut fortitudinem ei perseverantiamque in bonis præstaret operibus, dirigeretque viam ejus in conspectu suo semper. O quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis tuis filia Principis! o quam vulneratæ caritatis tu es! Intantura desideras salutem eorum quos diligis, ut quasi salutis tuæ oblivisci vilearis, dum ut alios subleves, onera tibi imponis ultro aliorum : ostendis affectum, etsi auctoritatem dare non possis. Non enim coronabitur nisi qui legitime certaverit, id est, lex agonis expetit, ut qui coronari vult, pugnet ipse pro se, non pro ipso alter, et coronetur ipse qui vicerit, non qui pugnare non vult. Qui enim pugnare non vult, non potest vincere nec pro victoria coronari, quia ubi non est pugna non est victoria; ubi deest victoria, deest certe et corona.

CAPUT XXXI.

Item de quodam alio Clerico.

Item vice quadam altera, quidam male conscius sibi cum necesse haberet loqui paullisper cum ea, cujus mentio superius habita est, divertit ad locum. Et cum, ut supra dictum est, loqueretur ad invicem in cellula inferiori, repente Sancta Dei, cum oraret in superiori, cognovit per spiritum et personam et statum ejus qui loquebatur subitus. Et sociam suam proprio advocans nomine : Quis esset cui loqueretur, seiscitatur; atque ut eum defineret donec adveniret ipsamet, sollerter admonuit ; eo quod idem necesse haberet in Domino confortari tamquam tentationum importunitate jam pene oppressus nimis. At ille jam forte discesserat, metuens sanctissimæ mulieris confundi auctoritate et presentia, tamquam ejus, quam occulta conscientia suæ universa per Spiritum sanctum scire non dubitabat : et vero sic erat. Nam post ejus discessum indicavit sociæ suæ de ipso, et ut pro eo attentius oraret Dominum, studiosè, satis institit, valde enim desiderabat salutem adolescentis.

CAPUT XXXII.

De quodam Presbytero, ejus peccatum cognovit per Spiritum sanctum.

Item fuit Sacerdos quidam in oppido Hoyensi, qui satis honeste opinionis habebatur, et hic in quodam

loco majoris ecclesiæ dormiebat. Erat autem in eodem oppido matrona quædam honestis pollens moribus : quæ inter cetera virtutum opera, intantum Dei genitricem B. Mariam diligebat, quod infra tam noctis quam diei spatium centum eam vicibus flexis genibus devotissime salutaret salutatione Angelica, quæ est Ave Maria gratia plena etc. nec ei quin matutinis singulis interesset noctibus, obstare quidquam poterat, nisi sola corporis fortasse infirmitas. Prædictus vero Sacerdos videns eam sæpius solam remanere in ecclesia, ex crebra illius allocutione in concupiscentiam ejus exarsit, iniquitatemque concepta animo mutuis occursum et salutationibus privatis cœpit parturire; donec postmodum quod male conceperat peperit effectu, detestando sceleris exemplo. Ex mutuis itaque aspectibus et colloquiis familiaribus nimis, fervore religionis et devotionis studio in femina tepescentibus, improvida securitas torporem inducere cœpit, negligentiamque virtutis præhabitæ, et propriæ salutis efficiens parere dispendium, donec prodeunte velut ex adipe iniquitate ipsorum, transierit ambo in affectum cordis, et dormiente ostiaria in fervore diei, percussi sunt in inguine pariter, atque horis sibi invicem determinatis, in sacro ecclesiæ loco, ubi videlicet et Presbyter dormiebat, multo tempore convenerunt. Quia enim peccatum quod per pœnitentiam mox non diluitur suo pondere trahit ad aliud, peccati pondere oppressi, traditi sunt in reprobum sensum, ut peccati causa prioris efficeretur pœna subsequens peccati, ac contumeliis afficerent corpora sua in semetipsis in loco tam sacro; fieretque novissimus error pejor priore, dum peccatum in usu et quasi per consuetudinem vitiosam habitu, in peccati vasis computresceret tamquam quatridentis fetens in monumento.

92 Quil multa? Tandem venit miseræ mulieris terminus qui præteriri non potuit vite, febreque correpta lectulo decubuit. At Presbyter detestandus timens diffamari per ejus confessionem si confiteri eam cuiquam contingeret, aut forte ex metu venturæ mortis a peccandi ultra voluntate ipsam debere corrigi, mandavit decumbenti per anum quandam, quam mediaticem verborum suorum ac secretorum ipsinet sibi dudum effecerant, ne confessionem hujus faceret; quia constare sibi dicebat, infirmitatem ejus hanc non esse ad mortem. At illa credidit verbis mendacibus plusquam debuit, et decepta est, sicque miserabiliter imixta vanis spebus, viam universæ carnis ingressa est.

93 Nocte igitur insecuta beata mulier rapta per spiritum, vidit beatam Dei genitricem unigeniti filii sui provolutam pedibus expetere vindictam de nefando illo Presbytero, eo quod ancillam ejus, quæ tanto eam amoris studio et obsequio laudum coluerat in vita sua, tam pessime seduxerat, et perditionis ejus causa extitisset perennis. Mane vero facto accersiri mandavit Sacerdotem ad se, et narravit ei cuncta per ordinem quæ de ipso viderat. Primo expavens ille, et vehementer, quis eum accensasset, admirans, cum neminem peccati sui conscium præter anum memoratam haberet, cœpit quidem excusare se modis quibus poterat : et postmodum non esse credendum omni spiritui allegans, multiplicabat verba, et rationes verisimiles proponebat Sanctæ Dei ad faciendas excusationes in peccatis. At illa replicans quæ viderat, Dico, inquit, tibi per salutem peccatricis Juettæ, (sic enim se appellare solita erat semper) sero cum issem cubitum me nescire hæc, nec unquam mentionem eorum a quoquam audivisse mortaliu usque hodie. Attamen scito prænoscent, quod si non in brevi pœnitentiam egeris de commissis, et quam nimis te offendisse agnoscis, beatam Virginem non placare studueris, iram Domini vindictamque tibi in proximo imminere senties. Presbyter auditis hujusmodi sermonibus, tandem se iniqu-

Pia mulier, ex crebra allocutione Sacerdotis, incipescit, et cum eo fornicatur in templo.

Eum admonitum, hortatur ad constantiam.

Offert se pro eo ibi pugnaturam, ut ipse tamen mercedem percipiat.

Clericæ ejusdem interiorum nihil statum cognoscit.

Ejus fraude, insipientens moritur.

Juetta B. Virginem videt petere ut puniatur Sacerdos.

Eum monet.

que contra Dominum egisse lacrymabiliter confessus, ac quasi jam jamque adesse crederet iudicium Domini super se, præ doloris et timoris angustia velut parturiens clamare cœpit, ac faciem suam unguibus delaniens, capillosque capitis sui detrahens visus, caput parieti impingebat, solum se miserum clamans, et mille dignum mortibus fore.

94 Tunc beata mulier, ne in desperationem miser incideret, consolari eum cœpit, dicens adhuc sibi locum esse pœnitentiæ, et tempus miserendi ejus; præstabilem Deum super malitiis esse hominum, et nolle mortem peccatoris, soli miseræ desperandam, quæ tam miserabiliter obisset; sive enim lignum ceciderit ad Austrum, sive ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit. At ille ad horam quidem tactus dolore cordis intrinsecus, spondit se per omnia secundum mulieris sanctæ voluntatem et consilium vitam suam in melius emendaturum, insuper et ordinem Cisterciensem intraturum in brevi, ad pœnitendum cunctis diebus vitæ suæ in posterum, et tempus velle præteritum de cetero bonis redimere operibus. Sed mox ut a facie ancillæ Dei est egressus oblitus omnium quæ voverat, projecit sermones Sanctæ retrorsum, et cum adulteris portionem suam reposuit: sed non diu. Nam post pusillum funibus peccatorum suorum miserabiliter interceptus, extremum efflavit spiritum; et ipsam quam ad oreos paullo ante præmiserat, paullo post desperabiliter insectus est.

CAPUT XXXIII.

Quomodo ipsa orans sub divo audivit vocem dicentem sibi: Dimissa sunt tibi peccata.

Cam adhuc maneret in illo inclusorio, quod sibi fecerat, ut dictum est, pater suis, necdum inclusa, diebus matutinis intenta devotioni, ut frequenter solebat, stabat una vice jubilans Deo. Quam videns anus, quam sibi commorari faciebat ad suæ domus et filiorum custodiam, quasi compatiens a lecto clamavit ei: Bona Domina, quare non itis quiescere? Ad quam vocem quasi revocata ab amplexu et colloquio presentis amici, exivit, ut erat, nudis pedibus in indignatione spirituali, ac prope domum solam sub divo orationi stando se reddidit. Reddit quoque illi se amicus cum prima potiorique delectatione. Facta etiam in mentis excessu videre videtur sibi quasi in firmamento circumla gradem luminosum, et circa circumla quasi personas cingulo tenus apparentes. Cumque visionis jocunditate teneretur, audivit, a dicto circumla vocem acceptiohe dignam dicentem sibi: Dimissa sunt tibi peccata tua, si denno te enstolieris. Ad quam vocem rediens ad se, cecidit, et mox febre correpta domum repedavit. Hæc et alia ab ejus ore ego qui narro, ex multa mihi, ut puto, dilectionis familiaritate extorsi. In quibus de sermone inulto, quam de inutili silentio, malui reprehendi.

a CAPUT XXXIV.

Qualiter B. Joannes Evangelista communicavit eam, suo Sacerdote id sibi negante.

Volens aliquando ex devotione communicare, convenit Sacerdotem, humiliter petens ab eo divina Sacramenta sibi indulgeri. Qui pretendens nescio quam excusationem, bene petenti bona negavit. Frustrata vero mulier desideriorum, quasi indignam se totam confert dolori et lacrymis; quibus in secreto fatigata diu somno suavi divinitus abstrahitur. Dormienti adesse visus est beatus Evangelista Joannes, dicens: Vis communicare? Respondenti cum devotione, Volo; ait Sanctus: Sequere me. Illa precedentem quasi sequens in ecclesiam, quam murus solus a domo separabat, in qua dominiens videbat hæc ipsa mulier, vidit B. Joannem præparari ad Missam celebrandam.

Celebranti per ordinem Missam totam, non modo interesse sed et coadesse ita mulieri concessum est, ut illius Sacramenti secreta quæ nescierat eatenus, ibi didicerit. Vidit quam fieri nesciebat fractionem, et de particularum trium una a celebrante vidit se communicari. Exutus sacris post celebrationem Sanctus Joannes dixit ei iterum: Vis dicam tibi, quare tuus proprius Sacerdos te eomunicare rogatus recusavit? Ausus non fuit sanctum Christi corpus tangere, quia recenter suum corpus interfecerat, interfeceratque animam suam factus unum corpus cum meretrice. Reddita communibus sensibus post tanta mulier, sicut audierat, ita pro vero a suo super hoc tam mausnete, tam secreta, quam decebat, convento Sacerdote accepit. Narravit mihi istud sub titulo b confessionis, multum rogans ut nulli quoad viveret in corpore revelarem.

Hoc capitulum omisit Henriquez. b Non est hæc legitima ad Sacramenti Pœnitentiæ perceptio confessio; ac ne fas est quidem aliena aperire peccata, nisi cum tuis ita connecta, ut hæc sine illis intelligi nequeant; et tum quoque quantum citra detractiohem licet, disputatur. Verisimile est, scivisse Juettam non posse Auctorem, alibi degentem, usque inde ortum fortassis, in Sacerdotis illius deventre notitiam, præsertim si iam murtus erat. Deinde ut divinitus Sacerdotis illius flagitium cognovit, ita celesti instinctu impulsus videtur, ut singulare hoc sibi indulgunt beneficium aperiret.

CAPUT XXXV.

Quomodo ipsa liberavit quemdam monachum orationibus suis a quodam periculo tentationis.

Licet vera dicat auctoritas; Nemo scit quæ sunt hominis nisi spiritus qui in ipso est; subandis, Nemo scit a se vel ex toto: legimus tamen plerosque Sanctos cognovisse et facta absentia et cogitationes aliorum per spiritum, sicut Helizema, B. Benedictum, Prophetas quoque in utroque sexu futura ante diu prænosse. Nec tamen eam, de qua hic agitur, nostro sensu præsumptuose majoribus comparamus. Verumtamen audientes ab æquissimo dispensatore, Volo et huic novissimo dare sicut et tibi, credibile fieri potest de facili, menti piæ isti ad adificationem quorundam correctionemque eorum, secreta a Domino revelata. Quidam monachus, ordine novus, et juvenis ætate, anno primo factæ professionis ex Abbatis sui licentia patriam visitans et parentes, inter alios, alias, et alia, quæ minus utiliter objici solent a claustris exemptibus ab eo qui insidiatur in abscondito quasi leo in spelunca sua, juvenulæ ejusdem ex secreto colloquio familiaritatem comparavit. Illa recedenti pulcherrimam contulit telam petens in sui memoria et mutæ familiaritatis incremento cooperturum facere monachum in suo capitali. Detulit ille xenium, sed ejus reliquit presentiam, memoriam secum tulit: a qua mente vulneratus, inexpecto confictu, cogitationibus et motibus libidinis aliquandiu laboravit. Non curans aut minus intelligens adhuc, ex conversionis ac ætatis novitate, tentationis periculum, vel detrimentum conscientie, cum valde remotus esset a persona, nec omnimoda inesset voluntas peccandi, diu distulit istud dicere vel confiteri.

98 Contigit autem post annum et amplius, ut Domina Juetta, cui notus, familiaris, et amicus erat idem juvenis, quia carne propinquissimus; opportunitatem nacta cum eo loquendi, amicablem ac secreta diceret ei: Recolisne carissime, qualiter illa de persona, nominans eam, te per mensem eo tempore vexaverunt cogitationes inordinate? Scito te magis orationibus alienis, quam tuis meritis tam cito liberatam. Quapropter si consilio meo salubriter tibi placeat acquiescere, cooperturam, quam contulit illi tibi, et in tuo sub alia habetur cervicali, amovere non tardabis. Stupefactus audiens, plus solito colloquii ejus cœpit delectari, et consilii acquiescere, habens eam apud se in magna reverentia, nomenque illius aliis commendans.

CAPUT

AUCTORE
HUGONE,
EX MSS.

Ab eo cujusdam Sacerdotis peccatum intelligit.

b

Spondet ille pœnitentiam; mox redit ad vomitum, et male perit.

divinis fruatur amplexibus Juetta.

intelligit dimissa sibi peccata.

Negata communicatione, indignam se reputat.

As. Joanne communicationem percipit.

Math. 20, 11.

Monachus unuere n puella accepto, tentatur contra castitatem.

Juetta id divinitus intelligit.

ACTORIB.
HÆCOSC.

CAPUT XXXVI.

Quomodo ipsa revolvendo in mente tempore Missæ Domini passionem, plus delectabatur quam orationes vocales proferendo.

Sacrum quomodo audire solita.

Requisita Domina Juetta a quodam monacho Cisterciensis ordinis, familiarissimo sibi, quam diceret in Missæ secretis orationem, quasi cum admiratione quadam seiscitanti respondit: Putasne dicam aliquid? Ita congratulatione et delectatione Christi dilecti mei præsentis sum occupata, ut aliquid ore dicere mihi nec vacet nec libeat. Quid ad hæc illi, qui tibi ubi Christus personaliter, etsi non patens veritas et virtus passionis adest in persona Christi præsentis, sed latens sub specie panis ac vini ad fidem corroborandam, passus tamen pro salute sua a præsentibus fide Patri Deo præsentatur, factus in altari sicut in cruce Sacerdos et sacrificium mirabiliter et ineffabiliter; afficiuntur tædio, aliquibus frivolis tempus relinunt, imo perdunt temporis illius irrecuperabilem fructum? Cui revera fructus et utilitas Missæ palato intellectuali saperet, Missis omnibus interesse affectaret. Ibi conceditur homini facere, quod Angelo non licet: ibi medicina conficitur ad singulare remedium fragilitatis humanæ. In fide ac devotione omnes præsentibus celebrant, divinisque communicant uno in celebrante Sacerdote.

His a Christo Eucharistiam accipit.

100 Felix hæc, de qua sermo nobis, dicere veraciter potuit: Bonum est mihi hic esse; quam Christus Dominus propria manu his in Missæ secreta sui corporis sacramento incorporare sibi dignatus est. Quis a tempore, quo Christus in cæna corpus suum præsens præsentibus dedit, huic audivit simile? Hæc et similia de illo, cui proprium est in parvis et humilibus gratiam copiosorem ad correptionem confusioneve superborum ostendere, piis mentibus facillime persuadentur credibilia.

trans, statim ad Christum auferens capitur

Nam potest vim divinæ consolationis ferre.

Claram consolationem.

101 Tantam apud dilectum dilecta gratiam invenerat, ut quoadocumque, quotiescumque ad orationem secretam animo se conferret, in amplexu et oscula dilecti mox exciperetur. Et in tantum quandoque divine jocunditatis et gloriæ jubar mens ipsius sublinabatur, ut corporalis infirmitas pondere splendoris depressa invitam cogeret dicere: Recede, o dilecte mi, secede eedens et coæcedens infirmitati volentis, sed non valentis, semper sic esse. Ecce secundum B. Gregorium, quale est offensum et iratum evertens, quem tranquillum ac favorabilem non potest mentis humanæ debilitas sustinere. Hi proculdubio conceperat quem habebat ad omnium salutem caritatis affectum, cujus adeo tanta vis erat, ut ad congratulationem, compassionem, consolationem, correptionem, et ædificationem, videntibus et audientibus cum universis ejus sermo valeret, prævaleretque dilectio. Quis referre valbat quot qualesque, a quot quibusvis malis revocavit, ac bona vocavit, provocavit ad optima, misit ad nova diversorum claustrorum disciplinæ regularis tirocinia, remisit ad dimissa? Ibi secretorum accipiebat cognitionem.

CAPUT XXXVII.

Quomodo prædixit cuidam Clerico, quod Presbyter suus in ecclesia negligenter celebravit.

Absentem cognoscit

Inde ei revelare adstanti sibi cuidam Ecclesiæ Curato dicit: Tuus in illa tua villa vicarius in tui et ipsius periculum celebrat. Accepto ut si divinitus oraculo, licet juvenis Clericus, festinavit tamen probare quod audiverat. Et veniens ad ecclesiam suam invenit in altari fragmenta hostiæ consecrate, quæ per negligentiam consecrantis a mystica fractione exiderant.

CAPUT XXXVIII.

Qualiter cum magno gemitu prædixit religiosæ cuidam feminæ, ab alto virginitatis in profundum fornicationis corruisse.

Cum aliquando cum Domina Juetta familiares et mulieres honestæ residerent, inter mutua colloquia magnum subito eum gemitu emisit suspirium. Interrogata ab aliis doloris causam, uni earum mente maturiori respondit: Hodie, proh dolor! maxima columna corruit. Audiens et dubitans, personam convenit, quæ se quasi deprehensam admirans, ultro confessa est seiscitanti, ab alto virginitatis in profundum fornicationis se corruisse.

Absentis peccatum divinitus videt.

CAPUT XXXIX.

Quomodo prædixit cuidam mulieri quendam morbum esse habituram, propter quem ab ecclesiâ cogeret amoveri.

Item prædixerat ante mortem suam dudum Domina Juetta cuidam honestæ ac religiosæ mulieri, quod infirmitatem pateretur, causa cujus ab Ecclesiæ plebisque consortio cogeret amoveri. Adstans igitur morituræ dicta mulier dixit Domina Juetta: Pia Domina, quid erit de eo quod pluries mihi prænuñtiastis? Hoc, inquit, anno continget. Sicut audivit ita et passa est infirmitatem gravem satis et insuetam, soli notam patienti, nec humane curæ curabilem. Audiens extorta a variis et validis doloribus variis validasque vociferationes amentemne putes, cum mente sana cum Apostolo possit gloriari: Quando enim infirmor, tunc fortis sum et potens. Itemque: Etsi qui foris est homo noster alligatur, is tamen qui intus est renovatus confortatur.

Prædixit cuidam morbum.

2. Cor. 12. 10.

2. Cor. 1. 10.

CAPUT XL.

De puella eunte ad Sacramentum, quæ plus afflicta placere cuidam Clerico, quam Christo Domino.

Solemnis die Dominicæ Nativitatis contigit aliquando puellam, quæ ceteris familiarius Dominicæ Juettae adhaerebat, post mysteria ab ecclesia revertentem, quam hilarem ac sospitem dimiserat, dictam Dominam suam infirmam lecto decumbentem reperire. Interrogata quid haberet: Causa, ait, meæ hujus subitæ infirmitatis visio tristis est, quam mihi Dominus hodie revelavit. Puella precibus preces adjiciens audivit ab ea: Vidi, inquit, inter multos accedentes hodie pro reverentia diei ex more ad communionem sanctam, daemones cum gaudio mihi personæ ad altare procedenti officiosissime deservire. Nam velut sponsam novam dextra levæque incedentem, eorum quidam sublevabant vestes, alii ante retroque colligebant et supportabant. Pervenientem miseram sic ad communionem succendam, hostiam quidem in os ipsius mitti a Sacerdote, Christum vero cælum conscendere corporaliter inspexi. Visionis hujus notitia per eam quæ audiverat ad aliquos perveniens, nec illam latuit quæ fuerat proprie in causa. Sapienter itaque ad cor rediens, confessa est opportune, et tacita persona sua sciri permisit culpam ad correptionem vel ædificationem proximorum. Eniavero cum ad salutare mysterium accedens affici timore debuisset a præsentia Judicis, et pietate Redemptoris devotionis ardore succendi, magis in aspectu Clerici cujusdam, qui præsens in Presbyterio cum aliis cantabat, delectabatur, officiebaturque (proh dolor!) placendi ei desiderio, quam Christo, cui se probatam tenebatur exhibere.

Divinitus cognoscit quamdam indigne communituram.

106 Cogitandum siquidem omni accedenti ad illum cibum salutarem, qualis sit, quid accipiat, et ad quid: qualis, quoniam si dignus ad illum, et Sacra-

menti

Quid cogitan-
dum accenden-
ti ad commu-
nionem.
Joan. 6. 58.

menti veritatem sumit et virtutem. Qui manducat me, inquit, vivit propter me. Si indignus, veritatem revera corporis et sanguinis Christi sumit, sed non virtutem; et quidem ad judicium. Quid? A bonis et malis indifferenter Christus corporaliter totus a singulis integerque sumitur sub specie transsubstantiatæ rei. Ad quid? Ad vitam vel ad mortem, pro fide meritoque sumitur. Quod dicta persona solam visa est recepisse hostiam, Christi corpus quasi habitaculum abominans immundum, cælum ascendisse visuru est; factum credi potest ad meritum sumentis declarandum.

CAPUT XLI.

Admonitio utilis ad eos qui detrahunt virtutibus Sanctorum hujus temporis.

Cujusve putas existat gloriæ mulier hæc in cælestibus jam cum Deo regnans, o qui me legeris, quæ in terris adhuc tanti a Deo habita est, ut internis cælestium secretorum consiliis tam frequenter admissa, mediatrix quodammodo haberetur ad correctionem multorum, inter cælestia et terrestria, visibilia et invisibilia, inter Deum et homines. Nec immerito. Audi quid dicat quæ non mentitur veritas: Confiteor tibi Pater, Domine cæli et terræ, ait, quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Quibus, inquit, parvulis? Parvulis, ni fallor, spiritu; id est humilibus, qualium est regnum cælorum. Et quidem humilitatem in hac laudare necesse non est, quam omnes in ea noverunt quos unquam eam videre contigit, boni et mali. Enimvero Deum testem invoco, nunquam vidisse me in incessu, in motu, in alloquio, universisque gestibus, quos in ea perpendere aut videre potui, magis humilem corde, mitem, verecundam, morigeratam, modestam, sapientem, pudicam, simplicem, magisque super peccatores et afflictos pia habentem ad compatiendum viscera.

108 Quia vero longum est seriatim cuncta perstringere, quæ per ipsam pietas operata est divina; multa enim sunt valde, et longe excedentia ingenio mei paupertatem; jam, velut nauta lassus, optatum litus expetens, ad beatam resolutionem ejus dirigam meæ narrationis antennam: quia si universa quæ de virtutibus ejus comperta mihi sunt a veridicis relatoribus et fide dignis, explicare vellem, nec tempus mihi puto suppetere posse nec otium. Ideoque ne sermo prolixus fastidium lectori meo generet, præteriens multa brevitatibus studio, quæ laudi ancillæ Christi competere non incongrue possent, ad finem tendo cæpti operis, quamque mirabilis et gloriosa extiterit beata ejus depositio carnis, breviter si possum edisseram: quia, ut Sapiens ait, quibus pauca non prosant, nec plura proderunt ad credendum virtutes Sanctorum temporis hujus.

109 Scio equidem et vere scio, multos exercitatos magis habere sensus in rebus dubiis ad interpretationem mali quasi boni, et inde sibi efficere dispendium salutis, unde materiam virtutis habere possent, si non Spiritui gratiæ facerent contumeliam in eo quod vasis gratiæ derogare videntur, in quibus ipsum operari Spiritum, prout vult; manifestissimum est. Nec mirum tamen. Plures enim multo nunc, quam pridem, inveniuntur in Ecclesia Dei homines animales, spiritum non habentes; qui cum credere in aliis quod non sentiunt in se, aut nolunt, aut nequeunt, quia forte datum eis non est desuper ab eo, a quo omne datum optimum, statim aut impossibile judicant, quod de Sanctis audiunt, aut frivolum reputari decernunt, mentientes non fidem adhiberi debere iis quæ nulla Patrum auctoritate fulciuntur; somnia prorsus esse aut trullas, quas vetulæ aut mulierculæ pauperes, vilesque personulæ visiones Dei annuntiant esse, dum præ vigiliis noctium vacui effectæ capitis, quæ vident

phantasmata imaginationum, revelationes putant mysteriorum. Sic miser animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei: et hoc quare? Audi Apostolum ad Corinthios, qui ait: Stultitia enim illi est, et non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur: stultitia, inquam, secundum, sensum hominis, qui nihil æstimat posse fieri, nisi quod novit quomodo fiat. Et ideo non potest intelligere, scilicet spiritualia quæ audit, quia spiritualiter examinatur; id est, examinatio et comprobatio fit eorundem spiritualium tantum spiritualiter, id est, a spiritali. Vel aliter: Animalis non intelligit spiritualia, quia per spiritualia examinatur, id est, in eo quod audita improbat, probatur quod est animalis, nec ob aliud ei proponuntur spiritualia, nisi ut per ea examinetur, id est, probetur foris, qualis intro sit, spiritalis scilicet an animalis. De his huensque, quia sapienti paucis sat dictum est. Nos vero reverentur ad propositum nostrum, ne animali occasionem dare videamur. Verumtamen, ut ait Hieronymus, nullius hic persona tangitur, quia generalis disputatio de vitio est, et qui de premissis irasci voluerit, primo quod talis sit fateatur necesse est.

CAPUT XLII.

De eo quod obitum suum longe ante præscivit.

Igitur mulier fortis postquam triginta sex ferme annis in cellula sua Regi militaverat Angelorum; atque animus cedere nescius senectuti ad merendum magis sumeret incrementum in dies, et in corpore senigélido devotionis fervor rigorque penitentiae indefessus vigeret, adhuc semper idem ipse permanens; disposuit electam suam remunerare Dominus tamquam emeritam jam in sui amoris obsequio, et propter bonum certamen quod certaverat, cursuque consummatum feliciter, dare ei coronam justitiæ: revelavitque ei per Spiritum imminere dissolutionis suæ diem, anno ante integro et paulo amplius. Ipsa vero familiaribus suis quibusdam, personis utique religiosis, hoc ipsum indicare secreto curavit, atque, ut instantius pro se Dominum exorarent affectuosissime deprecari; ut si quidquam in ea esset quod minus correctum perfectaque minus foret, adhuc Dominus ei secundum magnam misericordiam suam fidelium suorum precibus ac meritis indulgeret.

III Interea appropinquabat B. Mariæ Magdalene festivitas annua, quam ipsa inter Sanctos alios speciali devotione venerabatur, amoris, laudum, et obsequii, dilexeratque ab ineunte ætate semper. Factum est autem, ut ipsa die festivitatis memoratæ, dum Missarum solemniam in ecclesia ageretur, ipsa in cellula superiori orans esset sola, et B. Mariam Magdaleam pro peccatis suis anxie interpellans. Licet enim delicta juventutis suæ, et conversationis offensas pristinae, per diuturnæ lamenta penitentia, remissa sibi dudum fore ex ipsius ore Domini, ut supra est ostensum, non diffideret; quia tamen scriptum est: Beatus homo qui semper est pavidus, crepit quemdam iterum parturire spiritum timoris exituræ mortis angustia, quam sibi in proximo imminere sciebat, et recordatione districti judicii Dei, in quo et justum salvari vix, et potestatis tremendum Angelicis Scriptura sacra commemorat. Filii hominum usquequo non graves corde? Horrenda mors mortalibus cunctis. Timendum prorsus discrimen horæ mortis, quia nil certius morte, nec quidquam hora mortis incertius. Ut quid diligitis vanitatem? Mors seni in januis, in insidiis est juveni. Quadraginta et sex continue annis et amplius servivit Domino mulier hæc, et timet judicium: peccator putas et impius ubi parebit? Sanctissimo Sanctorum Martino in morte sathan adstitit, nec ipsi Sancto Sanctorum omnium Christo homini pen-

ACTORE
HUGONE.
EX MSS.

1. Cor. 2. 14.

Matth. 11. 23.

Juete humi-
litas et alia
virtutes.

Nulla omitti
Auctor.

Animales ho-
mines Sancto-
rum revela-
tiones conte-
munt.

Divinitus cog-
nitum diem
mortis suæ,
prædicit.

Prov. 28. 14.
Solicite ad
mortem se pa-
rat.

ACCATORE
HUGONE,
EX MSS.

Job 40. 18.

Eccli. 41. 1.

denti defuit in cruce, cujus cornu, ut in Tobia super exenteratione piscis legitur, præsumptuosus insedit, ut videret si Christus maculam peccati haberet aliquam, qui peccata mundi relaxare venerat : tibi autem putas o homo non appropinquabit? Absorbebit, ait Dominus ad B. Job, fluvium, et non mirabitur, et habet fiduciam quod Jordanis quoque influat in os ejus. Ideirco loquitur Sapiens : O mors quam amara est memoria tua homini justo, quanto magis, quæso, peccatori et impio? Ego vero etsi multi multos fore beatos æstimant, solum hunc vere beatum fore autumo, qui non confundetur cum locuturus est inimicis suis in porta, supple mortis, per quam exeunt filii Evæ omnes simul in unum, dives et pauper. Sed quo me ducit oratio?

CAPUT XLIII.

De eo quod B. Maria Magdalena ei apparuit.

aret ei B.
Magdalena.

Amplexatur
pedes Christi
Juetta.

Dimissa sibi
peccata intel-
ligit.

Igitur, ut loqui cœperam, cum orans esset famula Christi, repente per spiritum rapta vidit, quam interpellabat, B. Mariam Magdalenam prope assistere. Cujus dum ad pedes procidens amplecti eos et deosculari vellet, illa eam per manum elevans assumpsit, et, ut sibi videbatur, tenente illa manum dexteram ejus, sic est deducta, donec ad sanctissimos Domini Jesu pedes usque pervenerunt simul ambæ, ibique a deducente se dimissa est. Ubi cum indicibili ardore spiritus, et dulcedinis affectu procidens, cum eisdem Domini pedes diu deosculans fletibus irrigaret uberimis, nec eorum dulcedine exatiari posset, dixit ei aureum illud os Domini : Dimissa sunt tibi peccata tua, quoniam dilexisti multum. Ad hanc vocem sibi reddita est, et velut avulsus ab uberibus infans ad ubera redire gestiens, vim quodammodo passam mulier fidelis se conquerens ab avulsione pedum Christi ejusque dulci præsentiali, singultus cœpit emitte mirabiles atque suspiria; adeo quod sociam quoque ejus, quæ in inferiori orans erat cellula, stupor quidam horrorque mentis invaderet nimius, et quasi novum quid accidisset, domum ipsam admirabili quadam et magnifica refusam gloria miraretur et crederet. Ascendensque ad ipsam in superius conuaculum rem, ut apud se primo coniecerat, invenit. Interrogans quippe quid vidisset, dicere eidem renouit, sed tandem terribilibus ab ea sacramentis et obsecrationibus adjurata, rem, ut acciderat, confessa quidem ei est, sed quoad ipsa viveret celandum omnimodis id sub internuntiatione commisit.

CAPUT XLIV.

De quadam virgine, pro qua Dominus eam exaudivit.

Fuit eodem tempore Virgo quædam, religiosa existens admodum, mulier sane boni testimonii inter suos, quæ votum habebat super se reclusionis, si tamen elibetum consequi hæc sua posset intentio. Parnon a Leodiensis Episcopus, qui tunc erat temporis, cum plures in sua diocesi reclusas haberet, ita postmodum durus et gravis petentibus se pro hujusmodi effectus, quod nemo eorum qui ejus animum agnoscebant, rogare eum ultra pro causa hac præsumebat. Unde præfata mulier, licet voluntatem haberet permaximam desideriumque ingens solvendi quod voverat, tamen quia nullæ preces valerent quæ Episcopo porrigerentur, quamquam id attentasset sæpius, fere in desperationem prolapsa, jam non audebat instare amplius, ut Episcopus rogaretur idem, eo quod non exaudiret quemquam. Videns igitur et considerans, quod ubi deest humanum, divinum necesse est ut impleretur auxilium, accessit ad Beatissimam hanc, exponens ei causam pro qua venerat, et ut pro se deprecaretur Dominum humiliter expetiit, quia pro certo sciebat orationem ejus

a
Prædicat fu-
tura.

de facili a Domino non exaudiri non posse. Attendens igitur ancilla Domini devotionem mulieris, et anxietatem spiritus ejus pro re dicta, misericorditer eidem compassa, admonuit habere fidem, concipere spem, caritatem non deserere, et securam esse præcepit, quia adimpleret in brevi omnipotens desiderium cordis sui. Sic confortata paullulum illa decessit, firmissimam habens spem non multi, et ecce revertitur ad famulam Domini mulier iterum, jam velut pro debito exigendi causa quod pridem acceperat in promissis. At illa tota concipiens mente Spiritum sanctum : Vade, ait, filia, et omnino nil dubites, quia absque dubio consequeris jam quod tanto desiderasti tempore. Illa quasivoti sui jam compos facta læta recessit, et brevi post elapso tempore rogari iterum fecit Episcopum pro se, ut videret si temperasset adhuc Episcopus animum, et mansuesceret rigor diu præhabitus. Quid multa? Paucis rogatus promptissimus annuit, deditque sine contradictione licentiam, quam vix ulli liberent unquam dederat aut raro.

a Is fuit Hugo de Petrafonte, qui creatus anno 1200, obiit anno 1229.

CAPUT XLV.

De transitu ejus, et de iis quæ in eo contigerunt.

Præsciens igitur in spiritu venerabilis femina appropinquare suæ dissolutionis diem, cœpit anxiam et esse magis sollicita de filiabus suis, quas Christo lucrificerat, quasque usque in tempus istud in disciplina Domini benignissime enutrierat : crebrius quoque eas convocans ad se, et semper ad meliora exhortans instruebat. Intantum siquidem tenera in dilectione earum facta est, quia non diu se cum eis præsciebat esse mansuram, quod aliquantulum etiam orationibus et psalmis parcere videbatur ut frequentius eis colloqueretur et plenius disciplina instrueret Christi : nunc privatim, nunc publice, nunc particulariter singulas, nunc simul omnes castigans, admonens, et confortans, exhortabatur, ut nihil eis in virtutum consummatione deesset, scirentque quomodo post ejus transitum conversari deberent, ac in amore Christi perseverare jugiter.

Filias suas
spirituales
sæpius adhor-
tur.

115 Sic se habente cum filiabus matre, magistra cum discipulis, appropinquabat tanto magis, quanto expectata diutius, gloriosa Christi nativitas : ejus ultimo festivitatis die, id est, die octavarum sanctæ Epiphaniæ Domini ex hac luce migrare debebat. Cumque transissent in orbem dies aliqui festivitatis ejusdem, ecce media nocte sanctæ apparitionis Domini, cum ad confitendum Domino surgere vellet, sicut consueverat, vi lenta correpta febrium, viribus corporis cœpit omnino destitui. Ad sonitum ergo et vocem se plangentis exurgens socia ipsius, quæ cum ea erat in domo, occurrit : sed nolens sancta anima ea noctis hora propter se tumultum excitari aliquem in domo propter quiescentes, ac si modicum pateretur frigus, nam hyems erat, operiri se paullulum rogat denique sociam redire pausatam. Sed molestia febris sumente incrementum in dies, it minor per viciniam adesse resolutionis ejus diem; fit planctus et dolor universis, qui eam noverant : querebanturque singuli amittore tamquam proprium, quod omnibus damnum extabat commune.

Morbo corri-
pitur.

CAPUT XLVI.

De confessione ejus ultima.

Interim ea optante plurimum præsentiam Domini Joannis Florentiensis Ecclesiæ Abbatis, ut loqui ei posset antequam decederet, nec in tantillo voluit eam Dominus

Dominus fraudare a desiderio suo. Qui cum eo tempore in multis Ecclesie suae negotiis occupatus in partibus esset remotis valde, ita ut nec ubi inveniri posset, sciri a quoquam posset, venit tamen opportuno satis tempore ad partes illas forte fortuito tunc iter faciens, et penitus eorum quae gerebantur ignarus. Audiens vero eam infirmari quae multum dilexerat ipsum in vita sua, qui et ipse eam videre desiderabat, accurrit anhelus, et confringi faciens ex parte parietem cellulae in qua decumbebat introivit: et videns eam jacentem in lectulo, haesit paululum admirans, quia clarus ei vultus et facies erat serena, admodum color vividus, verba jocunda, gestus soliti, ora ridentia, totaque talis ut nullum in ea signum perpendi de facili posset aegritudinis. Verum ipsa viso eo gavisa est valde, factaque ei peccatorum suorum confessione, multa quae huic libello inserta sunt, licet mallet ea occultari quam sciri a pluribus, eidem sciscitanti aperuit: sicque valedicens ei, quia non visura eum amplius erat, rogansque ut pro se Dominum oraret, in pace eum dimisit, quia in procinctu erat itineris.

CAPUT XLVII.

De filio suo Abbate, quem resignare volebat officium suae Praelationis antequam decederet.

Filio quoque suo seniori, qui erat tunc temporis Abbas a Aurea-vallis, ut praediximus, mandari per nuntium fecit ut ad se veniret, volens ipsum inducere ad hoc ante obitum suum ut administrationis suae resignare officium vellet, eo quod molestus ei dudum extitisset et gravis admodum ipsius filii praelatio, cum tamen nullus sciret molestiae causam. Qui cum eo tempore venire non posset ut dicitur, venit tamen post transitum matris, sed eam quam videre venerat, sepultam reperit. Attamen ut mortua mundo, meliori se vita cum Christo vivere ostenderet, et mortuam se posse quod non poterat vivens, vix eidem filio Abbati sepulcrum invisere licuit, cum ecce subito per nuntium revocatus a Patre b Abbate, ultro postulavit absolvi, et obtinuit.

a Exlat apud Claudium Robertum catalogus Abbatum Aurea-vallis, in quo huius deest nomen; reponendum inter Petri Leodiensis, qui ann. 1214, dicitur obiisse, et Henrici de Sadranaco qui 1228 nomina.

b Claraevallensi nuntium: nam Aurea-vallis Claraevallis filium esse videtur.

CAPUT XLVIII.

De extrema inunctione famulae Dei Juettæ.

Interim morbo ingravescente, timentes quae circa ipsum erant, ne absque sacri unctione olei eam forte migrare contingeret, rogaverunt unanimiter eam omnes, ut se inungi permittere vellet. Non est, inquit illa, o filiae matris necesse adhuc inungi, sed feria quinta, hora nona, ut proposui, qui dies post tres dies erat affuturus, ut arbitror. Nolite, inquit, timere vos, aut sollicitari de me, quia in veritate dico vobis non me de hac vita decessuram, donec omnia mihi Sacramenta Ecclesiastica fiant. Illis e contra instantibus die altera ut inungeretur, quia timebant ipsius defectum, eo quod unde recrearetur natura non sumeret quidquam; videbant enim eam clausis oculorum luminibus non moveri, utpote quae mentem ad invisibilia transfuderat totam, et invisibilia amorem totis visceribus inhiabat, ac si nihil commune haberet jam eum mundo; videns pia mulier filias pro se contristari et mortas esse propter tarditatem unctionis: Ecce, ait, quia instare vos video, ut fiat quod ut die fieret altero proposueram, et non sine causa, ne vos contristem amplius, en, ait, voluntas fiat vestra, non mea: facite quod vultis. Sicque inuncta et omnibus communita Sacramentis, debito

cum honore ac reverentia: Ecce, ait, feci quod petistis, ne turbaretur ultra vester animus; verumtamen sciatis non transituram me modo, sed die et hora quam praedixi. Requisite demum secreto a familiaribus quare Sacramenta haec usque in feriam quintam voluisset differre, respondit, ideo se voluisse hoc, quia sciebat beatam Dei genitricem, cui pridem fuerat a filio commissa, unctioni suae interesse debere die illo, et post completa Sacramenta illa, responso ab ipsa venerabili Domina Dei genitrice Maria pro se, Amen, deducendam se ab ea fore ad perpetuas beatorum spirituum mansiones. His auditis compunctae sunt valde, dolueruntque plurimum unctionis tam repentinae contra tam felix propositum ipsius voluntatemque se extitisse causam.

CAPUT XLIX.

De die transitus ejusdem.

Interea expectantibus cunctis diem et horam quando Dominus venturus esset ancillam suam invisere, educereque de tenebris ad lucem, de exilio ad patriam, de terris ad caelos, de regione mabrae mortis in terram viventium, repente illuxit dies tertia, scilicet feria quinta octavarum Epiphaniae Domini, dies, inquam, ei diu desiderata, tanquam dies redemptionis novae, reparationis antiquae, felicitatis aeternae; ipsi quidem dies salutis, solemnitatis, et laetitiae; iis autem qui convenerant, dies calamitatis et miseriae, dies doloris et lletuum: non quod ipsius non congratularentur gloriae, quam intime diligebant, sed quod tantae matris dulci solatio videbant se irrecuperabiliter in posterum debere destitui. At cum a plerisque, qui ejus noverant professe multis in carne praesentiam, rogaretur, ut ad multarum emendationem animarum aliquamdiu permanere in corpore vellet adhuc, tanquam certissime scientes eam permanere si vellet; nihil illa suae serelinquere voluntati respondit, nec in quamlibet se inclinare partem, in qua non voluntas esset Domini. Permanere quidem in carne adhuc paratam se, si vellet Dominus, propter eas, dissolvi vero et esse cum Christo, multo sibi fore optatius; verumtamen in omnibus his non sua, sed voluntas feret Domini. Hora itaque diei illius nona, sive paullo amplius, sentiens dilecta Deo anima per spiritum, adventum adesse sponsi et sponsae, id est, Christi et Mariae, dicto illo psalmi versiculo: In manus tuas commendo spiritum meum, redemisti me Domine Deus veritatis, hilari vultu, propansis manibus, oculisque elevatis in caelum, quasi venienti applaudens exire nitebatur obviam cum lampade virtutum et bonae conscientiae oleo: cum ecce assumptam de corpore animam, velut alterum Moysen o fiscella sublatum scirpea, filia Regis Virgo Maria, Regi filio velut depositum fidele representat, sublimandam in filiam regni et heredem. Et qui in domo circa ipsam erant, ac si in extasi rapti essent spirituum, repleti sunt mira quadam et indicibili gratia mirificae suavitatis et elevationis mentium, adeo ut ipsius Dei ac Domini nostri Jesu Christi praesentiam nemo esset qui ambigeret.

CAPUT L.

De gloria morientis, et claritate vultus ejus.

Siquidem splendida facta est facies ejus egrediente anima ultra aestimationem hominis: et quasi jam circumdari eam floribus rosarum cerneret et convallium liliis, totius partes corporis atque membrorum obduxerat rubor quidam roseus albedini partim decenter admixtus per totam, adeo ut intuentibus in eam nihil aliud videretur esse, quam divinum quiddam, et caelestis obumbratio quadam gratiae in corpore mortuo, ac caro faciei resplendens, futurae quasi glorificationis signa praestenderet.

CAPUT

AUCTORE
HUGONE,
EX MSS.
Praedictidie
et horam
mortis.

D. Virgini a
Christo com-
mittitur.

Ejus resigna-
tio.

Pic moritur.

Præsentis di-
vino solatio
repletur.

Splendescit
ejus facies in
morte, ac cor-
pus.

Abbati Floref-
fiensi confle-
tur, et multa
de vita sua
aperit.

a

Filius ejus,
quoniam illa desi-
derat, Ab-
batis munus
dimittit.

b

Inungitur
Juetta.

AUCTORE
HUGONE.
EX MSS.

CAPUT LI.

De motione elementorum in obitu ejus, et mirabili avium concentu.

Aliud quiddam dicturus sum, in quo etsi auctoritatem forte miraculi præstare non possum, dulce tamen ad audiendum auribus est, et ad rememorandum suave. Cum tota die illa usque ad horam transitus Sanctæ, talis ac tanta temporis et aeris intemperies esset, ut cælum et terra, pluvia et venti, nix, grando, et procellarum cuncti spiritus, quasi conjurasse viderentur in diem illum, ut nec ostium domus suæ de facili quisquam auderet egredi; ac si mota se ob mortem ancillæ Domini elementa cuncta faterentur; (mira dicturus sum) ecce contra fenestram cellulæ, in qua agonista Christi agonizabat, multitudo insedit innumerabilis avium voluerumque diversi generis, et quasi congaudentes decedentis gloriæ, diversarum vocum concentuumque modulatione suavi aures intendentium demulcebat, ac si diebus factum cerueres ætatis. Perseveravit quo concentus avium ille, donec campanarum cessaret sonitus, quæ pro ejus obitu pulsabantur.

In serenam
auram, aves e
regione collæ
ejus concinunt.

CAPUT LII.

De quadam muliere curata.

Item contigit eadem hora feminam quamdam venerabilis vitæ ac nominis, de ipso oppido Hoyensi, quæ per frequentes vigilias noctium, defectum passa capitis, non bene compos mentis ac sensuum extiterat a multo tempore, audire sonitus campanarum, quæ pro ipsa pulsabantur. Sentiensque per excessum quasi mentis quod pro transitu matris eadem resonarent signa, cogitansque eam transvehi ad cælos, cum multa meditatione ac desiderio spiritus quasi prosecuta est longius abeuntem: congratulaturque gloriæ ejus, quam valde in vita sua dilexerat semper. At ubi ad seipsam reversa est, sanitati pristinæ reddita est plene, nec dolorem malumque hujusmodi experta postmodum ab ea die et deinceps.

Quædam im-
pos mentis,
curatur.

CAPUT LIII.

De subita mutatione aeris facta in transitu ejus.

Nec sub silentio prætereundum est, quod ubi memoratus avium cantus una cum campanarum sonitu audiri desiit, tanta in momento aeris serenitas, quiescentibus procellis, ventis et pluvia, subsecuta subito est, cælum arridere, terra et aer sole sibi reddito applaudere cœperunt, ac si cuncta in beatæ mulieris occursum elementa obsequium præstare crederes, exultare, ac lætari quasi in diebus ætatis.

Post ejus mor-
tem aer serenatur.

CAPUT LIV.

De muliere, quæ per spiritum cognovit ejus transitum.

Altera quoque mulier ex oppido memorato devotionis eximie vitæque laudabilis, eadem hora orans in domo erat: cum ecce subitam immutationem considerans cæli, et aeris serenitatem tam lucidam; nec sine causa id factum apud se conjiciens, intellexit per revelationem Spiritus Dominam Juettam inclusam ex hoc migrasse seculo, ideoque ob ejus reverentiam congaudere elementa ascendentem, affectu quo poterant, obsequiumque præstare honoris ei, quam ipsum creatorum suum honorare videbant suæ præsentia majestatis.

Quædam pia
mulier orans
intelligit ob
ejus obitum
illam extimulacionem fieri.

CAPUT LV.

De iis quæ facta sunt post obitum.

Elapsis interim diebus non multis, ut aliquod Ma-

ter sancta relinqueret consolationis vestigium iis, qui pro sui amissione præsentia: corporalis consolari non poterant, scirentque se sollicitudinem habere personarum ac loci multo efficacius jam cum Christo viventem, quam dum carnis adhuc cum eis teneretur ergastulo, contigit res hujusmodi. Siquidem cum vivente ea quædam agenda existerent, maxime de rebus et causis pertinentibus ad consummationem ecclesiæ et operum, quæ facta fuerant in loco, quæ sine decreto et confirmatione Leodiensis Episcopi perfici omnino non poterant; multotiens quidem laboratum pro eis est, sed non elaboratum. Post transitum vero ejus recens factum, apparuit cuidam familiari suæ feminæ religiosæ ac timenti Deum, Margarete nomine, quæ in dictæ Ecclesiæ operibus necessaria fuisse probatur admodum, quæque magis pro consummatione eorum, quæ adhuc restabant, operum erat sollicita, multos pro eisdem passa labores. Hæc, ut supra memoravi, ab initio Sanctæ Dei associata est, et collaboravit ei in cunctis operibus quæ facta sunt, bona fide et labore plurimo, ut in præsentiarum videre est. Apparens igitur isti una noctium in somnis, in forma decora valde, et quasi ei videretur compati de iis, quæ restabant, consummanlis, læta facie et tamquam ad ambulandum se parans ipsam invitans dixit ei: Margareta, sequere me, quia Leodium vado. Hæc dicens disparuit visio. Surgensque mulier summo mane ad viam se præparat, cum tamen ea nocte ceciderit nix permulta valde, et quanta, ut arbitratur, diebus nostris nunquam cecidisse visa est aut raro. Assumpta ergo quadam puella altera secum de Humbrikurt, quam et ipsam mirabiliter a diebus juventutis primæ beata mulier Juetta, ab ipsis pene nuptiis et amore seculi abstraxerat, pergunt amba desiderio vocantis se et perficiendi negotii, et cum maximo tandem labore et dolore ad Episcopum usque pervenerunt: cui aperientes causam viæ suæ, propitium valde et ad omne beneplacitum voluntatemque ipsarum ultra omnem æstimationem hominis favorabilem invenerunt: cum tamen ob infirmitatis cujusdam molestias, qua Episcopus idem decumbebat, eo tempore difficilis ad eum haberetur accessus nimium. Et ut perfecerunt omnia secundum velle cordis sui, reversæ sunt cum gaudio ad propria, ita tamen quod neminem hujus beneficii auctorem interpretatæ sunt alium, quam venerabilem Juettam, quæ præcesserat et præparaverat viam earum ante ipsas: et vere, ut arbitratur, sic erat.

Apparet cui-
dam curanti
ut ædificia
perficiantur.

Expeditionem
negotiorum
ei impetrat.

CAPUT LVI.

De sepulturo corporis ejus.

Transiit ergo venerabilis mater Juetta, ut prædixit, et quia sperabatur filius ejus Abbas Aurææ-vallis venturus, expectatum est de sepeliendo corpore tribus diebus et ultra, ut idem filius maternis exsequiis interesset, pro quo jam missum fuerat. Qui cum, ut præostensum est, venire non posset, per Dominum Joannem Florensiensem Abbatem, qui audita morte ejus jam advenerat, corpus ejus in ecclesia debito cum honore terræ mandatam est, beate resurrectorum in gloria, dum mortale hoc induet immortalitatem, et conversa fuerit justitia in iudicium, et in victoria absorpta fuerit mors.

Sepelitur ab
Abbate Flo-
rensiensi.

127 Migravit autem ad Dominum anno gratiæ a millesimo ducentesimo vicesimo septimo, Idus Januarii, feria quinta, ipsa die Octavarum sanctæ Domini apparitionis, apparens et ipsa vultui Dei munda prorsus ab omni labe tam originalis peccati, quam actualis, lacte candidior, vitro purior, pretiosior auro obrizo, præparata et ornata, tamquam sponsa viro suo.

Quando mor-
tua sit.

a More nimirum Gallorum antiquo, annum auspiciantium a Paschate: cum alioquin anno 1238, non 1237, incidit octava Epiphaniæ in feriam quintam.

CAPUT

CAPUT LVII.

Anni vitæ ejus septuaginta qui numerus non vacat a mysterio.

Series vitæ ejus.

Octavo et decimo ætatis suæ anno vidua facta est, cum vixisset cum viro suo annis quinque : et quinque post ejus decessum mansit vidua inter suos. Servivit dehinc leprosis annis decem, ut perfectionem adimpleret Decalogi. Deinde soli vacavit in cella Do-

mino annis circiter triginta sex, qui omnes sexaginta novem annos efficiunt. Sicque anno ætatis suæ septuagesimo, qui est annus relaxandæ captivitatis veri Judæi de terra Babylonis in Hierusalem, liberata et ipsa est a servitute corruptionis hujus, et translata ad visionem veræ pacis Jesu Christi Domini nostri, qui est pax nostra pacificans quæ in cælis et quæ in terra sunt, interficiens inimicitias in semetipso super lignum Crucis; cui honor et gloria cum Patre et Spiritu sancto in secula, Amen.

AUCTORE
HUGONE,
EX MSS.

DE B. VERONICA DE BINASCO, VIRGINE, MEDIOLANI.

INEXPLICABILIS MYSTERII GESTA

B. VERONICÆ VIRGINIS

PRÆCLARISSIMI MONASTERII S. MARTHE

URBIS MEDIOLANI,

SUB OBSERVATIONE REGULÆ DIVI AUGUSTINI.

DEDICATORIA.

Christianissimis Francorum Regibus Francisco et Gladiæ jugalibus, a Mediolaniquè Ducibus invictissimis, Frater Isidorus de Isolani Mediolanensis, Ordinis Prædicatorum, humani diviniqûe Regni felicitatem.

Quisquis ab orbe condito, Franciscæ Gladiæque maximæ spei Reges, mortalium stratagemata magno et excellenti ingenio nosse sategerit; ea quibus Catholicæ veritatis cultores viri præclarissimi fulsere, majori ceteris admiratione digna esse persuasum habebit, fatebitur, constantissimoque asseverabit ingenio. Nempe si Judæos, genus electum Deo instituentem, sapiens, præclarum; si philosophos, animi nobilitate præcipuos; si legislatores insignes spectatosque; si Reges, altissimos principatus majestate; si magnificentissimos urbium conditores; si Duces illustrissimos, bellorum, inquam, fulgura; ac viros denique litteratissimos, qui in omni gente, quæ sub cælo est, clamore, ad unum justissimi throni examen evocaveris; Christianis incomparabiles omni ex parte invenientur. Solis Judæis notis nonnumquam Deus felicissimus creditus est: qui sacrificiorum pia sacra eidem Deo cæli libantes spiritu præcellere prophético. Philosophi viri præ ceteris mortalibus nature secretiora lustrantes, eruditi, elegantes, immortalis animi signa admirandis operibus dedere. Legislatores æqui prædentes, gnarique rerum humanarum, tot tantisque rebus publicis institutis, orbem universum anxisse videntur. Reges pietissimi, magnarumque mentium pectora sortiti, divites, præclari, stabiles, historiographos illustres effecerunt. At qui bella gessere Duces inclyti, nobiles, ingenui, pacem armis servaverunt, magnisque trophæis inter mortales benefici placidique commemorari satagerunt. Litterarum denique eruditissimi cultores pectoribus altis omnia excelsisse, illustrasse, immortaliaque reddidisse videntur. Sed, o Christum Deum immortalem! o hominem in tempore quidem natum, sed cunctorum habenas perpetuo moderantem! o Deum altissimum, ejus divini sætatores Judæorum dogmata cælesti lumine perspicua facientes ante mortalium oculos posuerunt; et holocausta in melius permittentes sancti Spiritus adventu Prophetas superavisse non auligimus. Enimvero philosophantium litteraria instituta Christianis comparata dogmatibus, exilia, impolita, cæca, sœcla, deformiaque, duce vero, ac periculis ostentantibus inveniuntur. Jam Christiano

*Christiano-
vum gesta
maxime cele-
brari debent.*

AN. GIL.
MCCCLXXVII.
XIII JANUARIUM.

B. Veronicæ
patriæ,

natalis.

professionis.

vita.

ad hanc scho-
liam.

raptus, et ce-
velationis.

Binasco Longobardiæ oppidum est, medio fere Ticinum inter ac Mediolanum itiuere, quod Leander Albertus honestum et frequens castellum vocat, traditque ad Bacias Latine dictum Aleiato, qui isthæ magnificam habuit villam, Binas altis. Hinc orta sub annum 1443 Veronica est, quæ vicesimo secundo anno ætatis religiosum institutum Mediolani in S. Marthæ cœnobio complexa, tandem anno 1497, 13 Januarii, feria 6, sancte mortua, viginti post annis, Leonis X auctoritate, in eodem monasterio coli cepit. Ejus meminit Ferrarius in generali catalogo SS. his verbis: Mediolani in cœnobio S. Marthæ, depositio B. Veronicæ de Binasco Ordinis Prædicatorum.

2 Sitne illud S. Marthæ cœnobium, Prædicatorum institutum olim formatum, haud possumus pronuntiare: nihil in Veronicæ vita reperimus, unde id conficere fas sit; S. Augustinus, ac S. Martha eæ peculiare Patroni identidem memorantur. Fortassis hoc scribendi præbita Ferrario est unca, quod Isidorus Isolani Prædicator, cujus alia quedam præclara extant monumenta, vitam Veronicæ descriperit. Ea anno 1518 Mediolani, typis Gotardi Pontici edita est.

3 Quod meti sumus exemplar in membrana excusum, scholiis erat, aura, minio, colore vario, exaratis illustratum: quæ, etsi pietatem reverentiamque sacrarum reverentiam eximiam sapiebant, addere tamen omnia superfluum duximus. Bibliopola, a quo id in Italia emptum est, assererat Cardinalis S. Cæcilie Sfondrati fuisse, ejusque studia scholia illi utjecta. Imuebat, ut venar, Paulum Emiliam Sfondratum, non ejus patruum Nicolaum Sfondratum, qui Pontifex Maximus Gregorius XIV, dictus est: fuit atque uterque tituli S. Cæcilie Cardinalis fuit. Ast omnium horum ætate anteriora sunt horum scholiarum nonnulla, ut ad lib. 3, cap. 6, dicitur. Erat in eodem volumine officium de B. Veronica, manu exaratum, ac Missa, quæ omittendo dnoimus.

4 Multa in extasi vitæ memoratur Veronica, quæ viri docti respiciunt ut suspecta falsitatis, circa vitæ Christi mysteria: verum isthæ fortassis obscurius ab ea narrata, ita scriptor exposuit; aut ipsa ex rerum istarum præceptis animo imaginibus retulit, cum immensam vim divinæ lucis et dulcedinis, quarum nullas habebat in phantasia species, exprimere non posset. Atque id in aliorum quoque Sanctorum raptibus et revelationibus licebit subinde observare.

AUCTORE
ISIDORO
ISOLANO.

lumine Reges amplissimi sapientes effecti apud Superos inexcogitato mortalibus diademate coronari prooptant, magnique Duces arma Christo referunt. In Christianæ profecto familiæ laudibus dicendi copia ægra fatiscit, nubila gravisque sedet: secundis etiam feliciusve flantibus Euris velox ac constans fons eloquentiæ manans deficit, habet, et languet. O Christianorum divinas gentes! o rempublicam mirificam, divina honestate obsignitam, præstantissimam, optumam, quæ humanos animos non inter sidera inani figmento locat, verum beatis enumerat spiritibus, sanctoque vivendi genere post fata beat!

2 Quamobrem, Franciscæ Rex invictissime, Glandiæque conjux magnanima, a quibus Italia pacem optatissimam inandito triumpho genere prævio demum accepit; Celsitudini vestræ volumen secreta continens cælestia offerre institui. Cui enim circumspectus honestiusve virginea gesta Christianam fidem extollentia dicere fas erit, quam Regibus Christianissimis? Tu enim es ille Christiani exercitus Imperator, O Franciscæ Rex invictissime, quem Catholica religio, Crucis munimine insignitum, Christi nominis hostes superaturum prætolatur, obseerat, certoque numine sperat. Jam jam videre videntur omnes Christiani Imperii fines Michaelem Archangelum sacrum crucis signum ante te deferentem, voce magna clamantem et dicentem: Hæc dicit Dominus Christo meo Francisco, cujus apprehendi dexteram ut subjectionem ante faciem ejus gentes et dorsa Regum vertunt: Ego ante te ibo, et gloriosos terræ tibi humiliabo. Te vero, Glandia, Reginam constantissimam labenti orthodoxæ Reipublicæ veluti suffragia allaturam plurimi venerant, colunt, et exceptant. Verumenimvero in cælum oculos mentis attollite nonnunquam, o Reges tante spei, et justa Dei judicia considerate, quibus ab immortalis Deo electos Principes inmeritis didicimus reprobare, sive dum justitiam pessumdant, sive dum Romanum Pontificem minime venerantur, sive dum naturæ deliciis laxant habenas. Vos itaque, in quibus domus Dei pene diruta atque Imperium militantis Ecclesiæ inclinatum recumbit, magni Dei tremenda numina pertimescere rogamus: obsecrantes per viscera misericordie Dei nostri, quo humanarum divinarumque rerum secundos successus vobis afferant, confirmant, consolidentque usque in diem Christi Jesu.

3 Cogor itidem mea quantalacumque litteraria dona Tuæ inscribere Majestati, o Franciscæ Rex maxime, ne detestandum ingratitude crimen subeam. Superioribus etenim mensibus per tuas litteras injunxisti viro nudiq; clarissimo Joanni de Selva Senatus tui Mediolani æquissimo Præsidi, ut tuis elemosynis ne aderet, quamquam varia Italiæ regna pro meorum Superiorum imperio sæpenumero peragrarem. Accipite igitur Reges Christianæ Reipublicæ lumina diva Virginea gesta, Veronicamque virginem inæcognitæ mortalibus sanctitudinis nutuibus vestris tutelariis ammunerate. Valet felices. Ex ædibus Divæ Mariæ Gratiarum, Mediolani, in solemnibus S. Michaelis Archangeli MDCVII.

a Occupat pulchro ante Mediolanum, aliasque Insuorum arbes Franciscus I. Gallie Rex.

PROOEMIUM IN VITAM

B. VERONICÆ MEDIOLANENSIS,

Fratris Isidori de Isolani Mediolanensis Ordinis Prædicatorum et vite regularis professoris.

Miseris Ecclesiæ temporibus, Sancti Deo excitantur

Cælestibus divinarum litterarum prodentibus arcibus, didicimus infelici tempestate circum nostra tempora dilabente homines futuros, qui integritate animi, fide, speque inviolabili, pietate insignes, fru-

gales, ac eximia sanctitudine superis civibus familiares, in præceps ruenti per abrupta vitiorum humano generi præsto adessent, et tamquam splendidissima lumina orbem universum illustrarent. Horum quamquam præclarissima virtus plurimis mortalium abscondita latebit; eos tamen summus opifex tanto amore prosequitur, ut una se cœnaturum mystico verbo sponderit. Si quis, inquit, aperuerit mihi, intrabo et cœnabo cum illo. Hæc quidem munere providentissimo Christi maximi imperii militantis Ecclesiæ jura moderantis evenire non ambigimus, fatemurque, ac sole claris obstrictis oculis lumen fidei clarissimum non abjicientibus explorata redduntur.

5 Enimvero cum præliaretur Principum gladio adversus Christianam Rempublicam humani generis sævissimus demonum exercitus, objecit insatiabili homicida Deus pietissimus colla Martyrum, Virgines quoque præclarissimas, quarum lacteo sanguine debaccharetur. Retulere invictissimo tropæa, et sanguine proprio laureati superne terrenæque Hierusalem muros magnificentiores amplioresque effecerunt. Terga dans victoribus Sathan altera bella suorum militum impiæ turbæ novis armis dimicaturæ injungit. Arma quidem refert victus; ad hæreses infelicia mortalium ingenia edocet. Hinc Arrinus, Sabellius, Ebion, ac plerique falsa sanctitudinis imagine deceptos homines innumeros ad tartara demiserunt. At Christus cælestibus fulgidis armis viros delegit, quos divina Spiritus sancti munera quam largissime donavit. Hi fuere Catholicæ veritatis Doctores innumeri, os et sapientiam a Patre luminum accipientes, quibus resistere non potuerunt orthodoxæ sapientiæ hostes terribili. Sequenti tandem hypocrite tristes, qui Christiano titulo insigniti, vita turpi, iniquis moribus, verbis sceleratissimis Christi Maximi jussa haud in magno ponunt discrimine. Quis etiam supercælestium fatorem sulphuream putei ardentis horum impietatis ferre patienter queat? Hos feminei sexus sanctitudine (ut viros divinos præteream) præclarissimo ingenio, rerum divinarum certissimis periculis ad se petram allidit Christus, qua confringuntur, atteruntur, et inanissimi sole clarius ostenduntur.

6 Plurimæ quidem femine Christianæ religionis nostra tempestate floruerunt, quarum gesta impiis incredibilia censentur, pii vero lumine fidei illustres eadem Dei mirabilia demirantur, credunt, ore prædicant et fatentur. Quis enim non admiretur feminam singulis hebdomadis passionis Christi dolores experientem? Quis non obstupescat Christi Maximi stigmata in corpore portantem, futura præloquentem, suprema Dei immortalis arcana Angelis docentibus clarissime intelligentem? Ambigendum minime Angelum tenebrarum lucis Angeli speciem supereminere mentiri: sed credo equidem (nec vana fides) id hominum genus ab Deo esse, regi, et instrui, qui cælestia alto ingenio meditantibus in divini amoris novas erumpunt flammæ, ac supra naturæ vires demiranda experti mirabiliora docent, contemnuntque omne quod in mundo est, ut Christum lucrifaciant. Hæc probandorum spirituum an ex Deo sint lex est, hæc ratio, lieve modus. Quos ubi dignoverimus, captivandus est intellectus noster in obsequium Christi.

7 Quamobrem Veronicæ Virginis incomparabilis, quæ me annos adolescentiæ agente diem obiit, magnum sui nominis titulum mortalibus, præsertim Mediolanensibus, relinquens, gesta conscribere orsus aggredior. Collegere primum isthæc, Christi Maximi imperio, Benedicta femina sanctimonialis grandævæ cœnobii Divæ Marthæ, Veronica revelante, Thadæaque Ferrariensis, ex Bonaliormi familia, ejusce professionis, (quam a secretis Veronicæ esse voluit Salvatore) oculatissima equidem indagatrix Virginis Veronicæ actorum. Tribus voluminibus ea conscripsit Benedicta materno eloquio, quæ Latinitate donantes

eisdem

Apoc. 3. 20.

Martyres contra tyrannos decernant.

Doctores contra hæreticos.

Confessores et Virgines contra hypocritas.

Miranda quæ sanctis feminis accidere.

A quibus acciperit auctor, quæ de Veronicæ scribit.

eisdem tantummodo ordinem addidimus. Neque volumina manu Benedicte conscripta diversa continent, sed duo archetypi sunt, tertius vero ab utroque exceptus ad verbum transcriptus est. Sunt et apud mortales nunc plerique rerum Veronicæ probatissimæ virtutis testes. Nos equidem cæleste hoc opus exorsi sumus divina miseratione, neque enim nos digno arbitramur, qui talia Latino sermone doneamus. Verum cum nostræ exilitas conditionis candidæ veritati aut addere quodpiam nequeat, aut minuere.

Joan. 3. 8.

Evangelica sententia in medium afferenda est : Spiritus ubi vult spirat, et vocem ejus audis, et nescis unde veniat, aut quo vadat : sic est omnis qui natus est ex Spiritu. Sed cum benignum sit et plenum ingenii pudoris fateri per quos profeceris, quemadmodum obnoxii animi est, et infelicis ingenii indicium existit, obtreccatione alienæ scientiæ famam sibi aucupari; fatemur Benedictam Veronicæ gesta conscribentem, divinos armores spirantibus verbis uti; quam nos frigidi pectoris imitari nequimus. Quæ igitur latenti energia carent nostra volumina, etsi in tanta scriptorum turba in obscuro sint, nobilitate tamen ac magnitudine rerum scripturarum me consolet. Utrumque erit, juvabit tamen rerum gestarum memoria pro virili parte, et meipsum consuluisse. Enimvero (ut nobilis historici verbis iterum utar) si me anior negotii suscepti non fallit, in harum rerum cognitione hoc præcipue salubre ac frugiferum tibi aderit, quoniam omnis exempli documenta in illustri posita monumento intuebere. Inde tibi quod imitere capias : inde sædum inceptum, sædum exitu quod vites. Ceterum opus præsens multifariam divisimus, satis ingenio Lectori facientes. Per libros enim et capita secta volumina sensum augment, et ignavis vigorem intervalla præstare consueverunt.

Liv. lib. 1.

BULLA LEONIS X.

Permittentis coli festum B. Veronicæ.

Leo Papa X, dilectis in Christo filiabus Matri et monialibus monasterii B. Marthæ Mediolani salutem et Apostolicam benedictionem.

a

Dionysius
Episc. Macloviensis
Legatus Regis
Gallie apud
Pontificem.

Cum, sicut venerabilis frater a Dionysius Episcopus Macloviensis apud nos et Sedem Apostolicam pro carissimo in Christo filio nostro Francisco Francorum Rege Christianissimo, nobis nuper pro parte vestra exposuit; Vos summopere cupiatis quondam Veronicam, illum in humanis ageret, vestri monasterii monialem professam, ob singulares exemplaris vitæ virtutes, jejunia, orationes, vigiliis, et quamplures alias virtuosas et Deo gratas et acceptas operationes, quas adhuc vivens gratia divina sibi assistente operabatur, ita ut pium sit credere eam in caelum esse relatum; cum ob crebra quæ suis intercessionibus Dominus noster indies post ipsius obitum operatur miracula, tum ob singularem devotionem quam ad eam geritis; et ut devotionis fervor accrescat et bonorum operum sectatrices indies magis atque magis efficiamini, ut liceat vobis eam in ecclesia et monasterio vestro pro Beata colere et venerari, ac in ecclesiis et sacellis vestris ejus imaginem depingi facere. Quare præfatus Dionysius Episcopus et Orator nobis vestro nomine humiliter supplicavit, ut huic vestro tam pio honesto desiderio satisfacere, pro nostri pastoralis officii debito, de benignitate Apostolica dignaremur.

Permittit
Pontifex
Veronicam ut
Beata coli,
ejusque ima-
ginem pingi.

9 Nos igitur qui fideles quoslibet, et præsertim femine sexus sub suavi religionis jugo Domino famulantes, ad devotionem et venerationem Sanctorum et Sanctarum Dei, quantum possumus libenter excitamus; et ut imitatrices illorum existere valeant, earum piis desideriis ex magno devotionis fervore prodeuntibus libenter annuimus, hujusmodi supplicationibus

inclinati, vobis quod pro vestra speciali consolatione eandem Veronicam in vestris ecclesiis et sacellis ut Beatam venerari, et illius imaginem depingi facere, sine incursu alicujus demeriti, vel idololatriæ, seu conscientiæ scrupulo, possitis et valeatis, auctoritate Apostolica et tenore præsentium, de Apostolicæ auctoritatis plenitudine concedimus pariter et indulgemus, constitutionibus et ordinationibus Apostolicis ceterisque aliis in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Per hoc autem non intendimus quod catalogo Sanctorum adscripta sit, donec ad illius canonizationem actualiter processum fuerit. Datæ Romæ apud S. Petrum, subannulo piscatoris, die quintadeima Decembris MDCXVII, Pontificatus nostri Anno quinto.

Evangelista. a tergo

Dilectis in Christo filiabus Matri et monialibus monasterii B. Marthæ Mediolanensis.

a Dionysius Brissonellus LXIX Episcopus Macloviensis, vir sanctissimus, missus quoque fuit pro S. Francisci de Paula canonizatione ad Leonem X Legatus, ut 2 Apr. dicimus, et B. Joannis de Craticula prædecessoris sui beatificationem obtinuit, de quo 1 Febr.

COMMENDATIO HUIUS LIBRI

Ad Patrem monasterii S. Marthæ.

Bufinus Belingerius J. U. Doctor, Archipresbyter Ecclesiæ SS. Naboris et Felicis de Pustino Papiensis diocesis, Reverendissimi in Christo Patris et Illustrissimi Domini D. a Hippolyti, miseratione divina Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Tit. S. Lucie in Silice Diaconi Cardinalis Estensis, Administratoris Archiepiscopatus Ecclesiæ ejusdem, Vicarius Generalis, Venerabili in Christo Patri D. Jo. Antonio Borsano, Ecclesiæ S. Pauli Mediolani Presbytero parochiali, salutem in Domino et caritatem.

Hoc præsens opusculum veluti rosa prima omni suavissimo sapore referta, quæ ex sacro cœnobio hujus inelytæ civitatis decus et ornamentum venerabilium Sanctimonialium S. Marthæ Mediolani, uti ex saporifero rosario, Spiritus sancti rore irrigata, divina gratia illibata custodiaque, ac Angelicæ manu decerpta, tibi potius quam alii jure dicari et donari debuit : earundem enim sancto regimini, judicio totius civitatis, et non casu, Pater spiritualis et animarum suarum justissimus Rector delectus fuisti. Conveniens quippe erat, ut illæ sacræ Sanctimoniales omni laude dignissimæ, te virum optimum et pari laude dignum in talem Patrem et animarum suarum custodem plene haberent : et ut quando eas, ut decet, exhortaris (prout facis sæpissime) ad ferendam crucem propriam eam patientia et humilitate habeas solum libellum hunc, ex quo sumens non aliunde, sed ex ipsismet, amplissima documenta, si eas ad humilitatem, si ad obedientiam, si ad paupertatem, castitatem caritatemque et alia hujusmodi similia exhortari volueris, ex rosario isto modum et exempla habebis amplissima.

11 Et ut facilius id agnoscas, libet hujus Virginis vitam carptim transeurrere, quo facilius ejus merita possis contemplari. Pluribus testimoniis edocti et certi sumus Beatissimam Veronicam mediocribus ortam parentibus, prius sese Deo dedicasse quam Deum potuisset per ætatem cognoscere; et anno jam majorem virginitatem suam consecrasset Christo, quem sua in majestate sedentem mirabili visione contemplata est; et arcana cælestis aulæ vidisse, quæ effari non potest lingua mortalis. Habitum vero S. Augustini devote extorsit in cœnobio antedicto, mundanas

B. Veronicæ
vitæ compen-
dium.

Pariter videtur.

AUCTORE
ISIDORO
ISIDORO.

mundanas delicias a se abdicavit, orationi se totam dedit, ceteras Sanctimoniales ut idem facerent et docuit et persuasit : ægrotantibus summa diligentia et caritate ministravit : diabolicas tentationes et assiduas malignantium spirituum pugnas clypeo patientiæ et fidei galea superavit. Nullum ab ea verbum non religiosum, non sanctum excidit : omnis sermo ejus de moribus fuit et de religione, de pietate, de contemptu mundi, de amore Dei et proximi, de cælesti patria. Nemo ad eam accessit, qui non doctior meliorque abierit. Doctrina ejus infusa non acquisita fuit : prius magistra visa est, quam discipula. Summa hujus Virginis abstinentia fuit et mirabilis vite austeritas : quippe quæ vini et carniæ usum prorsus abjecerit. Ad cibum veluti ad supplicium pergebat : ad communionem altaris quæ illi frequens erat, quasi ad cælestes nuptias invitata esset, summa cum alacritate, humiliter tamen et devote, proficiscebatur. Nullæ illi plumæ : sed ex duris asseribus lectum sibi confecerat : ultra tres horas interdum noctuque non dormiebat : reliquum omne tempus vigilando, orando, prædicando, misericordiæ opera agendo, contrivit. Luctabatur quam frequentissime cum dæmonibus. Sed dicebat cum Apostolo : Cum infirmior, tunc fortior sum. Rapiebatur sæpe a Spiritu, et in aere suspensa divinis contemplationibus pasebatur, adeo ut extra se acta et percussa nihil omnino sentiret.

obstinentia.

pietas :

vigilia

luctum cum dæ-
mone :
2. Cor. 12. 10.
rapinis crebri.

miracula a
morte :

cultus priva-
tus et imago
permissa a
Pontifice.

12 Migravit Virgo hæc in cælum ætatis suæ anno quinquagesimo secundo, et corpus aliquandiu servatum, tandem in præfato monasterio conditum est, non sine maxima populi devotione ac reverentia; cuius tactu plerique ægroti sanitatem sunt consecuti. Postea quoque Virgo jam cælo recepta, vota supplicantium benigne audivit, et ut a sponso et Domino suo Christo exaudiretur curavit, et curat usque in præsentiarum. Quæ omnia cum nota fuissent, fama publica referente, etiam Sanctissimo D. N. D. Leoni Papæ X, per breve suum Apostolicum, quod vidimus, legimus et tractavimus, elixit ipsam beatam Virginem in cellulis communalium suarum et earum ecclesia posse depingi, eamque uti beatam, privatim tamen, et non publice posse coli et venerari. Ideo cum omnia præmissa nobis notissima sint et vera, ordinavimus præsens opusculum, uti verum in omni sui parte, et Christianæ religioni conforme, posse et debere imprimi, quibuscumque in contrarium facientibus minime obstantibus. Vale et pro me Deum rogare digneris.

a Hippolytus Estensis, *Herculis I, Ferrariensis Ducis filius, Strigonicus Archiepiscopus* post, deinde *Agriensis et Novariensis, ut scribit Iacconius. Recensetur a Cl. Roberto inter Mediolanenses Episcopos centesimus vicesimus, postque cum Hippolytus II.*

VITÆ LIBER I.

De moribus ejus.

CAPUT I.

De ortu et parentibus Veronicæ Virginis.

Est apud Insubres oppidum, quod Binascum dicunt, medio itinere inter Papiam ac Mediolanum. Illie ex familia humili Nigrorum orta est Veronica Virgo, Ruri colendo ejus pater insistebat, atque rerum nonnullarum vilis pretii mercationibus. Quamobrem a teneris annis, parentum jussu ac puerperie, agris purgandis Veronica incubuit. Neque vero terrenis egenis divitiis Veronicæ familia, virtutum præstantia caruit. Asserunt enim plerique illum patrem hanc mediocri innocentia virum existisse, rectum, simplicem, Catholicumque, qui equum aut jumentum quodcumque cum vendere se contingeret, ementibus latentes jumenti sui defectus magna simplicitate aperire consueverat. Talibus itaque nata parentibus

Veroniam
agræ purgat.

Ejus parvus
vir probus.

Virgo Veronica, admirabile nomen Dei ipsa stirpis suæ humilitate clarius illustri mortalium nobilitati reddidit.

CAPUT II.

De desiderio cælestium.

Divini amoris face vehebenter succensa Virgo Veronica, parentum jussa capessens, purgandis agris plurimis comitata feminis, sæpius incumbebat. Erat autem mirum in modum cogitanda, sodales fugiens solave operari peroptans. Cumque operans solitudine oblectaretur, videntibus procul plurimis, lacrymas ubertim emittebat. Quid vero in Virgine lateret ignaræ sociæ demirabantur. Inspectabant siquidem, Virginem omni morum honestate pollentem inter operandum lacrymas effundere, verba jocosa surdis auribus obaudire, concentibus non oblectari, parce comedere, pareius bibere, parentibusque omni humilitate in cunctis obsequi. Non erant hæc Virgini rara, sed continua. Noctes vero et dies cum plerique Virginem talia agere præter ætatem admirarentur, magnum quid profecto in ea latere arbitrantur.

Solitudinis
inans, jocos
et cantus re-
spuit, ex pie-
tate.

CAPUT III.

De apparitione B. Virginis.

Concepto religionis voto, assiduis precibus Veronica eflagitabat ab monasterii Divæ Mariæ Matre sancto habitu indui. Cui suadebat Mater eadem litteras perdiscere. Satagebat itaque Virgo satis jussa Matris perficere. Quamobrem totam diem rebus domesticis cum a patre insistere cogebatur, nocte vigilans litteris perdiscendis intendebat. Precabatur vero Deum pietissimum Matremque beatissimam, quo sibi præsto adesset in litterarum acquirenda notitia, a qua prohibebatur frequenti manuum opere. Apparuit tandem Virgini Dei immortalis genitrix fulgentissimis vestibus carulei coloris induta. Quo territa visu Virgo Veronica præ timore in terram pene delapsa est. At Mater pietissima propior virgini timentis effecta, dixit : Ne timearis filia mea : neque plurimum coneris litteras nosse. Meæ nempe voluntatis est, triam tantummodo litterarum peritiam te habere : Prima coloris albi erit, secunda nigri, tertia rubei. Enihævero animo viribusque receptis Veronica audentior effecta ait : Tunc Virgo beata existis mater Domini ? Quæ respondit : Dei omnipotentis genitrix sum. Cui Veronica : Hocce nunquam crediderim, quod ipsa vilis femella cum sim, indigna existam ad quam Mater Dei veniat. Arbitror potius te diabolum fore, qui me deceptum veniens hujusce eximie mulieris speciem induisti. Cui mater Dei : Ne ambigas, filia, me matrem Christi esse : ipsa enim ego sum. Audi vero trium litterarum significata. Album quidem elementum signat cordis humilitatem, cui nascendæ totis animi votis te incumbere jubeo. Caveto ne quando quodpiam amore illicito prosequaris. Omnis vero tua dilectio in Filio meo meque tota mente figenda est. Verum littera nigra docet, ut nunquam scandalum sumas ab proximis operibus. Peragant licet homines opera mala, tu tamen impiis semper computiere, satagesque cuncta in meæ voluntatis ordine mente deducere. Preces quoque assiduas pro errantibus fundes coram Deo filio meo. A murmuratione teipsam semper custodies, sive tibi, sive proximo mali quodvis illatum fuerit. Quod ad elementum spectat rubricatum, jubeo te quotidie saltim partem passionis filii mei quam attentissime meditari. Si ceteras litteras perdiscere poteris, recte ; sin minus, hæc tres mente nunquam excidant. Quisquis animi puritate claruerit, ille coram filio meo splendet. Qui vero murmurationi studuerit, anima ejus erit veluti nigredine

Noctu lit-
teris discit.

Apparet ei
D. Virgo, ju-
bet 3 tantum
litteras dis-
cere.

Dubitat de vi-
sione.

Trium litte-
rarum expli-
catis.

decolorata

decolorata neque Deo beneplacens. At meditantis filii mei sævam mortem animus, divino amore rubescet : cui ab alto divina munera (malis equidem ignota) donabuntur. Et hæc dicens summi Opificis mater evannit.

4 Eumvero litteras posthæc Veronica haud magnipendit, Matris Dei verba in corde suo conferens rebusque ipsis observans. Quamobrem habitum Sororum, quæ divinis officiis decantandis minime addictæ sunt, induere satagit, in eoque diem obiit. Et hæc evenerunt anno ab Natali Christiano sexagesimo tertio supra millesimum et quadringentesimam, anno quoque tertio anteaquam Veronica religionem subiret.

CAPUT IV.

De modo vivendi monasterii D. Marthæ urbis Mediolani.

Jam fere centesimus ac quinquagesimus annus dilabatur, a supra annum ortus Domini millesimum quingentesimum ac decimum septimum; quo a nonnullis mulieribus venerabilibus cœnobium Divæ Marthæ urbis Mediolanensis initiatum fuit. Terrenis divitiis carens, rerum spiritualium copia locuples habebatur. Vixere enim illæ primævæ Sorores innocentissime, ac potius Angelico quam humano more. Apostolico privilegio Confessorem deligunt Sacerdotem secularem, ejus consilio atque auctoritate in spiritualibus gubernantur ac temporalibus, præsertim cum magni ponderis quodpiam actitandum evenerit. Harum Sororum vivendi genus sub Divi Augustini regula militat. Hujus quoque religionis propago per multas Italiæ partes cœnobia construxit. Didicimus veridica assertione Sororibus hujus cœnobii Divæ Marthæ, in exordio institutionis summa pace Deo famulantibus, inter cetera mirabilia hoc sæpenumero accidisse. Cum enim Soror quæpiam diem obiisset, aperto sepulchro cadavera vitro cedebant, locum ampliolem nuper defunctæ concedentia. Hocce conspicitum se apertissime Agnes de Fidelibus Mater aliquando præfati monasterii, femina virtutibus præstans, asseveravit.

a Videtur Auctor hic velle dicere, a virgine annu Christi 1367, ædificatum fuisse hoc monasterium. Non enim 1667, quem verba videntur exprimere, potest intellexisse.

CAPUT V.

De moribus et vita Sororis Michaelinæ Ariminensis.

Nobilis quædam mulier Ariminensis, nupta viro præpotenti, cum Mediolanum concessisset negotiis nonnullis urgentibus, hospitium delegit cœnobium Divæ Marthæ. Hæc vita, moribus, ac sanctitudine, exemplisque Sororum, mente concepit monasterium sub pari vivendi norma Arimini instituire. Quod in patriam rediens toto studio perfecit. Condito autem ab se cœnobio multos per annos præfuit. Denique post fata, innumeris claruisse miraculis fertur. Virum quoque ejus eremiticam vitam duxisse plurimum referunt, sanctoque fine demum quiescisse. Hæc est Michaelina, quam apud Superos conspexit Veronica solenni Divi Patris Augustini relectitate. Cujus ideo meminimus, ut clarior reddatur vivendi mos cœnobii D. Marthæ.

CAPUT VI.

De moribus et vita Sororis.

Minimo hoc loco prætereundum censeo, in monasterio Divæ Marthæ admirabilem quampiam fuisse Sororem, nomine Justinam, patriam vero Mediolanensem. Hæc munere peculiari orationis assidue claruit. Incidit vero plithisim : quamobrem sæpenumero sanguinem evomebat. Ea ægritudine triginta labentibus

annis ægrotavit. Quo temporis spatio semotam ab ceteris cellulam inhabitans, orationique fere semper intenta, jejuniis et abstinentiæ nequaquam parcebat. Sola sedebat ante oratorium, ab ipsa eadem sua in cella locatum. Ibi beatissimæ Matris Dei imaginem affixerat, quam summo opere venerabatur, frequentiori ejus memoria vehementissime oblectata. Exultabat, jocundabatur, cordeque gestiebat summi Opificis matris recordatione hilarior effecta. Quapropter hujus sanctitudinis exemplis excitabantur Sorores ad rerum divinarum ardentissime subeundos amores. Totam fere noctem ducebat insomnes, orationi vacans; somnoque victa sese quieti laxabat, caput pectori reclinans. Naturæ vero ad summum concedens strattui caput ipsum ad quiescendum applicabat. Hoc vivendi genere triginta annorum spatium transegit. Terreni nihil optavit, ad cælestia semper inhians. Toto satagebat studio ut seipsam contemneret.

8 Verum Justinæ exitu appropinquante, concentus sanctorum Angelorum in sublime et Sorores clarissime audierunt. Nesciebant Justinæ obitum instare: demirabanturque harmonias cælestes, quas puerorum voces primum arbitratae sunt. At campanulæ signo facto pro moriente Justinæ accurrerunt Sorores, satagebantque ultimum spiritum exhalantem intueri. Eumvero circa Justinæ cellam concentus Superiorum frequentior audiebatur, altaque cælorum paullatim petens, deficiente Justinâ defecit. Admirantibus autem Sororibus cælestem harmoniam post cineres Justinæ, antiqua mulier orationi diu incubuit, petens a Domino beatissimæque matre sibi revelari, cur in obitu Justinæ concentus Angelici mortalibus personuerunt. Ea femina post assiduas orationes audivit vocem dicentem : Soror Justinâ loca Martyrum inhabitat. Obstupuit vehementer illa. Quamobrem magis magisque orabat dicens : O mi Domine Deus, quo merito inter Martyres locum gloriæ accepisse Justinam crediderim, quando nullum ipsa a tyranno perpeffa fuerit supplicium? vereor satis, ne vox illa diaboli fuerit artificium. Oranti denique vox tertio repetit : Soror Justinâ loca Martyrum incolit; subintulitque : Nam ingentia pertulit supplicia, ægritudine dira nimis triginta annorum spatio perdurante.

9 Hæc est Justinâ quam Veronica manu palmam martyrii gestantem apud Superos aliquando vidisse se asseruit. Non defuere asserentes munera cælestia se accepisse Justinæ precibus. Verum cum post Justinæ fata multos per annos cadaver ejuspiam Sororis eo sepulchro tradendum foret, separatim fuit caput Justinæ a reliquo corpore : illicoque sanguis ex eo profluxit. Locatum est vero caput in loco quodam, donec expleto funere nuper defunctæ Sororis, statuerent quid agendum. Interea Soror quæpiam simplicitate ducta, caput accepit et aquis pluvialibus sanguinem abstergebat. Cumque multa aqua eodem sanguine rubesceret, supervenere Sorores. Advenit quoque Sacerdos monasterii Pater, largoque sanguine Virginis inaniter fuso vehementius indoluerunt. Cogitaverant enim venerabilibus ipsum caput recondere. Idem quoque caput in loco quopiam minus reverenter locatum, sæpius nullo pellente decidit. Quocirca jussu Patris cœnobii inter Sanctorum reliquias custoditur.

CAPUT VII.

De ejus Confessore.

Quoniam Confessoris Veronicæ Virginis frequentior habenda est mentio, de illius moribus nonnulla prænotanda censui. Fuit igitur patria Mediolanensis, ex nobili familia virorum de Alzate, nomine Thadæus. Is cum in senio vitam cælibem duceret, ejusdam anachorete consilio sacris initiatus est. Vir equidem magnæ religionis, rebus divinis sacra-

AUCTORE
ISTORO
ISOLANO.

Erga D. Virgine
nem mire de-
vota.

In ejus morte
auditur con-
centus Ange-
lorum.

Inter Marty-
res in cælo col-
locata.

Apparet Ver-
nicæ.

Alia circa
ejus reliquias
portenta.

Fili laica in
monasterio
S. Marthæ

Monasterii S.
Marthæ origo,

sanctibus.

miraculis il-
lustrati.

Michaelina
cœnobium
Arimini ex-
struit, eoque
præest :

miraculis il-
lustrati.

Justinâ 30
annis plithisim
laborat.

ACTORE
ISIDORO
ISOLANO.

rumque rerum cultui devotius semper insistebat. Non caruit quoque scientia, quæ Sacerdotem semper exornat. Electus fuit Thadæus Sacerdos a Sororibus Divæ Marthæ in Confessorem, pro indulto Apostolico mense Junii, ab Veronica vero jam habitu religionis assumpto ante duos menses. Vixit post Veronicæ cineres Thadæus: virginemque illum mortalia reliquisse nonnulli veridica assertione perhibuerunt.

CAPUT VIII.

De moribus nonnullis Veronicæ post susceptum habitum sanctæ religionis.

Gemina vita claruit Veronica: contemplationi apprime vacans, ac rerum exteriorum exercitiis sedulo incumbens. Litteras ignorabat, horarum beatæ Virginis lectione dempta, cui frequentius intendebat. Cœnobii pauperie cogente imperioque Matris, Veronica devagabatur: panem per urbis Mediolanensis vicus ostiatim quærans. Cogebatur itidem civitatis nonnumquam egredi mœnia, ac villas circumire, ad victum monasterii necessaria perquirens. Domum regressa assidue meditationi passionis Salvatoris ac propriorum criminum operam navabat. Lacrymarum autem ea copia ab oculis ejus fluebat, qua exuberantia flumina viderentur. Nullæ voces, nulli strepitus, nullive motus lacrymis jungebantur. Quocirca multos per annos Virginis latuit sanctitudo. Flentem Veronicam tametsi pleræque Sorores animadvertent, nil tamen peculiare in ea fore arbitrabantur. Tanti studii semper fuit Veronica divinum munus alto pectore secretius custodire. Placida facie blandisque oculis domi semper videbatur, corporeque robustior, nullos disfligebat labores. Vindemiæ ac messis tempore nonnumquam elemosynas petens, longius ab urbe secedere consueverat.

12 Quamquam tribus annis post susceptum sanctæ religionis habitum, capitis ac stomachi doloribus laboraverit, invicta tamen mente frugique femina supra quam dici queat, neque corporeos labores, neque spiritualia opera prætermisit. Si quando cœnobii Mater laboribus Virgini quasi ægrescenti parcendum jussisset, aiebat Veronica: Fortis ego ipsa sum viribus: qua de re nefas crediderim quos possum haud subire labores. Operandum est mihi dum valeo, dum tempus adest, dum sufficit ætas. Infelicium omnium sortem miserabatur, cupiebatque cunctis præsto adesse. Corporis sui valetudinem, quietem, ceteraque lujusemœdi nihili pendebat, Dei immortalis interiori oblectata dulcedine. Talia tantaque peragens, viginti præterlabentibus annis vitam duxit omnis religionis exemplar, ac divino amore vehementer incensa.

CAPUT IX.

De lacrymarum uberi gratia.

Diximus, atque iterum repetere abs re non erit, insigni lacrymarum munere Veronicam claruisse, quas et privatim et publice emittere cogebatur. Satagit nonnumquam fluentes retinere lacrymas, qua de re rancidine vocis vehementi laboravit. De se villa et abjecta sentiens horrebat Veronica interiora sua quoquomodo Sororibus patere. Voluit aliquando lacrymarum violenta retentione ægrotantem Veronicam Mater monasterii medici ope uti, quæ subridens dixit: Leviuscula est hæc ægrotudo. Cras sospes inveniar. Oranti Veronicæ, meditantique, ac pro suis criminibus dolenti, lacrymæ præsto semper aderant. Nullis motibus, nullo fremitu, nullave voce emissa, profluentes lacrymas in Virgine Sorores demirabantur.

14 Qua tempestate rapi primum ad supernas delicias cepit, Christum Maximum audivit dicentem:

Intellige filia mea, lacrymas passionis meæ gratia ab meditantibus manantes mihi quam gratissimas fore. At cum mei genitricem calorum Reginam inexcogitato amore prosequar, gratior mihi est dolorum quos in passione mea perpessa est, attenta militatio.

15 Retulit Thadæa a secretis Veronicæ, luce quam divinitus apparente tantam lacrymarum copiam effudisse, qua vestes humectatas nimium conspexerit, ac solum, veluti si aquæ vas illic effluxisset. Ob novum vero ardorem mentis propter contemplata Salvatoris Christi mysteria, fluxus ille lacrymarum vehemens exortus est. Cogitavit nonnumquam Thadæa vas terreum in Virginis cella servare, quod Virginis raptæ ad Superum choros oculis supponeret, fluentesque lacrymas colligeret. Id quidem Angelo ministro, tandem effectum est. Fuit autem vas lacrymarum collectum; ponderis librarum duarum Mediolanensium. Tacendum hoc loco minime censeo, Sorores quasdam affirmavisse, flentis Veronicæ ad Superos raptæ lacrymas, quæ tunc uberes emittebat, ante pectus Virginis stetisse immobiles; deinde ad usus corporeos Virgine regressa bincinde defluxisse, veluti suapte natura aquas dilabi conspicamur.

CAPUT X.

De obedientia ejus.

Nil acititare volebat Veronica nisi Superiorum imperio, quibus singula quæque interiora et exteriora subiciebat, rata non posse se errare si Majoribus paruisset. Quamobrem munera cœlestia Veronicæ in lucem facillime prodierunt. Interrogata enim a Majoribus pro sua auctoritate jubentibus, arcana pandebat. Solatia spiritualia, orationes, meditationes, Angelorum colloquia, Dei quoque miro incensum pectus amore, obedientiæ voto posthabuit. Aiebat Virgo, oraculum cœlestæ referens, quam gratissima Deo, quæ pro sincera obedientiæ voto peragunt homines. Quapropter quidquid Virgini mandabatur, continuo lubens ac jocunda celeri præstabat exitu. Optanti plerumque Veronicæ nocturnas vigilias prævenire, id ausa minime fuit inconsultis Majoribus. Illis vero non annuentibus Virgini aliquando in cœlestibus vacanti dixit Jesus Deus immortalis: Scito filia mea, mihi gratius fore te Superioribus obsequentem minime ante nocturnas excubias surgere. Mihi enim summopere placent communis vitæ acta: ac præsertim quæ voto obedientiæ peraguntur. O mihi per jocundum obedientiæ munus, qua de cœli descendi factus obediens ad mortem. Hæc Christus. Quocirca probantibus Superioribus devagabatur Veronica, oclusa manebat, humilitatis operibus studiose incumbens, maximos obedientiæ fructus mente pervolvens. Impium ac nefas arbitrabatur, vel leviusculo Superioris mandato quoquo modo relictari.

CAPUT XI.

De humilitate.

Præclarissimo humilitatis munere Veronica ita claruit apud Deum et homines quosque, qui eam inter mortales dignoverunt, ut incredibilia quæ in ipsa fulsere dona Dei, clariora ac certiora redderent magna sanctæ humilitatis opera. Semper de se vilia et abjecta sentiebat, eademque loquebatur. Nullo Dei beneficio dignam se arbitrabatur, fœncillamque eriminum fascibus onustam asserbat. Quamobrem abjecta opera nusquam loci detrectabat, verum despectissima quæque efficere volebat. Inde multos per annos curam gallinarum reclamantibus sæpe Sororibus gessit, nacta eo ministerio solitudinis, cujus erat cupientissima, aptiorem locum. Præclara hæc humilitate nitens voluit aliquando inter Sorores psalmos in choro decantare,

Veronica mendicat pro monasterio.

Contemplationi dedita.

Profuse lacrymatur

Semper laborat.

Constat lacrymas continere.

Meditatio dolorum Dei-jacet.

Incredibilis vis lacrymarum ex meditatione Passionis.

Omnia sua arcana, jussa aperit.

Obedientiam quam fecerit.

etiam Christo prohibente.

Insigniter humilis.

Curam gallinarum gerit.

* videtur legendum voluit.

Ab Angelo
modum can-
tandi docetur.

decantare, posteaquam ab Angelo etiam omnem psalmodiam modumve decantandi officium didicerat.

18 Quid protelabor longius? Numquam aliquid effecit Veronica profunda bumilitatis decore non ornatisimum: verba, mores, incessus, obsequia, risus, blanda tristisque facies, universa denique miram in ea humilitatem præ se ferebant. Cum omnibus domesticis usque adeo modeste se agebat, ut omnia videretur ancilla. Quocirca indes proficiebat gratia, virtutibus et sapientia apud Deum et homines. O quoties Virgo hæc lacrymas uberes dedit, altoque corde suspiria traxit, hinc vilissimam feminam se credens, illinc vero divinas alloquutiones Angelorumque solatia experiens! Angebatur, dolebat, ex cruciaturque vehementissime quemvis de se alta sentientem suspicata. Quare summis ac quotidianis precibus ab Christo Maximo nitebatur obtinere, magnisque obsecrabat gemitibus ne quisquam nosset quæ providentissima Dei Majestas sibi dederat cælestia sanctitudinis dona. Humilitate victa Veronica plurima conticuit, sanctitudinis famam opinionemve perhorrescens. Cum mirum in modum torqueretur Veronica, quod rapi ad cælestia nonnulli eam cognovissent, illico soluta sensibus abstrahitur, supernaque ad cælum vehitur ope. Tum Christum conspicitur blandis oculis se intuentem ac dicentem: Scito filia mea cælestes gratias te accepisse ab me Deo immortalis, non tui ipsius tantummodo gratia: nam mihi gratæ pariter sunt animæ ceterorum. Asseris te vilissimam creaturarum omnium esse: at exploratum habeto, o filia mea, nullius me personæ acceptatorem fore: sexus, conditionis, fortunæ, nobilitatis, ignobilitatisve omni posthabito gradu libens mea effundo munera cui volero. Mihi itidem quam gratissimum esse intellige quod de te indigna sentias. Hinc celebritates Sanctorum apud cælestem Hierusalem decrevi toto labentis unius anni spatio te inspecturam. Quæ cum mortalibus explorata fient, apprime incitabuntur ad veneranda tota mente sincerisque affectibus Sanctorum solemnia. Hæc Christus.

CAPUT XII.

a De simplicitate.

Erat suapte natura Veronica candida simplicitate nitens, ut virtutum omnium exemplar videretur. Vultus, oculi, labia, alterna enim Sororibus ac domesticis colloquia, simplicem cælestis Virginis animam præ se ferebant. Celebris die octavarum Corporis Christi anni millesimi quadringentesimi octuagesimi septimi Sacerdote rem sacram agente, Virgo sub corporeis obtutibus conspicata est. Jesum sub infantis forma albis indutum, medium inter geminos Angelos inambulantiem super altariolo, quod ante Eucharistiæ conservationis locum stabat. Circumdabant itidem infantulum Angeli plurimi. Perseveravit autem ea visio ab Missæ exordio adusque calcem. Cumque arbitraretur Veronica, jucunda simplicitate pollens, eadem Sorores omnes vidisse, dixit Matri cœnobii ejusque Sorori Vicarie: Vidistisne infantem Missam agente Sacerdote super altari semper deambulantiem? Quibus respondentibus: Minime; rubore perfusa est Virgo, statuitque totis conatibus in posterum celare quæ vidisset. Admirabantur denique Sorores Virginis puritatem, simplicem quoque vivendi morem, quibus cuncta patienti et placida audiebat aure, cedebat omnibus, atque ad sui amorem pertrabebat.

a *Monet Scholiastes, hoc caput magni esse ponderis, quippe quod præcipue requiritur in canonizatione Sanctorum, ut patet ex Glossa in cap. Gloriosus, de reliquiis et veneratione Sanctorum in 6.*

CAPUT XIII.

De victus parcitate, ac somni tenuitate.

Præter consuetudinaria jejunia suæ religionis, præterque communem vivendi severitatem, Veronica in cibo et potu temperatissima fuit: nedum adeo modica, ut admiratu dignum esset. Ardentissimo tenebatur desiderio vesci pane et aqua simplici, quod innumeros dies peregit. Totum aliquando diem cibi nihil capere frequentior illi mos erat. Eo præsertim die cibum omnem fastidiebat, quo Christi corpore depasebatur. Universam vero prope noctem in contemplandis divinis rebus porrigendisque ad Deum precibus duxisset insomnem, si Majorum jussa minime obstitissent. Istæ raptus ejus longas perlegenti moras in sequentibus libris explorata fient. Erat illi lectus cilicinus, quem tegebat lintheamine ex his quibus Sorores pro religionis institutis utebantur. Nos illius cilicini stratus portinunculam habere satagemus, super aurum et lapidem pretiosum proculdubio præstantiorem. Enimvero Angelico pane Veronicam sæpenumero nutritam non ambigimus; quam rem suo loco aptius explicandam censuimus.

CAPUT XIV.

De itinere ejus ad urbem Novocomensem.

Raptæ ad Superos Veronica nonnumquam mandavit Christus Jesus, dicens: Volo, filia mea, te Novocomensem urbem adire comitantibus Sororibus Thadæa ac Simona, quam absentem licet, domum ego ipse incognito mortalibus modo perducam. Iter autem arripies xvi Calendas Novembris. Erat vero annus ille millesimus quadringentesimus octuagesimus nonus. Res demiratu digna: absens Simona vespere præfatam diem antelabente cœnobium applicuit, atque sole oriente una ad Novicomum urbem concessere, hospitium diligentes apud feminam quampiam oculos gratia observandæ vitæ solitariæ. Dixerat autem Christus Veronica: Est in monasterio Divi Francisci senex quispiam, cui nomen Joannes, famosissimus inter Sacerdotes qui secularium confessiones audire consueverunt: hunc nominatim evocatum certiorum efficies de talibus apud eum latentibus. Quod Veronica studiosissime effecit. Stupebat, demirabatur, imoque pectore suspiria trahebat senior Joannes in Virginis sermone, quo soli Deo ac sibi cognita aperiri audiebat. Quocirca peculiari veneratione Veronicam Virginem in posterum præfatus Frater Joannes ordinis Minorum semper prosequutus est.

22 Anno itidem nonagesimo quarto supra millesimum et quadringentesimum, sexto Nonas Junii, Christi Salvatoris jussu Veronica Novocomum profecta est. Nam ab eodem didicerat Salvatore, virum esse ea in urbe, qui multos per annos mortalis criminis pondere pressus Veronica suffragante salvandus esset, peccati quoque speciem, originem, ac modum resurgendi ab eodem scelere, Christo significante, Veronica plenissime intellexit. Quapropter virum conveniens eundem exhortata est efficacissime, ut Deo conciliaretur, eo crimine posthabito. Audivit vir ille quam jocundissime Veronicam, satisque ejus consiliis faciens, viam salutis est ingressus. Verum Spiritu divino acta Veronica, pleraque cœnobio feminarum urbis Novocomensis ingressa est: ubi verbum salutis, suprema humilitate ac cælesti virtute disseminans, fructus cælestes produxit, et attulit.

AUCTORE
ISIDORO
ISOLANO.

Pane et aqua
vescitur.

Lectio cilicino
utitur.

Præcipit ei
Christus in
rapto, ut eam
Novocomum.

Arcana cui-
dam Fr. Mi-
nori aperit.

Illidem præ-
catorum ma-
ret ad penit-
entiam.

Petit a Christo
ne innolescat
hominibus.

a

Videl Christum
formam
pereri.

Vidit alias
idem vidisse.

AUCTORE
ISIDORO
ISOLANO.

CAPUT XV.

De zelo animarum.

Habet urbs Mediolanensis a plurima sacrarum mulierum cœnobîa, ex quibus nonnulla Christi Dei imperio sæpenumero Veroneia adivit, evocans proprio nomine feminas, quarum crimina reprehendebat, mentiumque pandebat occulta, dicens : Ego, Soror mea carissima, Deo mandante tibi significaverim, te tali crimini adlictam, quo injuriam divino affers numini. Age penitentiam, et erit tibi propitiuss conditor omnium. Mihi enim isthæc providentissima Dei majestas nota efficere dignata est in salutis tuæ cœleste suffragium. Quamobrem Veroneiam plurimorum salutis consuluisse in urbe Mediolanensi non ambigimus.

a
Multas religio-
sas de oc-
cultis peccatis
admonet.

a Accepimus ab Erycio Putcano V. CL. catalogo MS. Ecclesiarum urbis Mediolanensis, in quo Sanctimoniarum cœnobîa 41, recensentur.

CAPUT XVI.

De ejus legatione ad a Alexandrum VI Pontificem Maximum, Christi jussu.

Legatio virginis Veroneiæ, Christo summo Rege mandante, hoc ordine peracta est. Anno nempe nonagesimo quarto supra millesimum et quadringentesimum, superna regna spiritu tenenti Veroneia Christus dixit : Volo, filia mea, te in regionem longinquam proficisci; neque causam attulit idem Dominus ac Salvator. Cumque rerum futurarum ignara præceptum divinum demiraretur Veroneia, dixit ei Dominus : Est meæ voluntatis ut Parinam eas. Post multos vero dies addidit Dominus, dicens : Statui te Florentiam proficisci, magnum quempiam Ecclesiæ Præsulem alloqunturam. Suspicata est Virgo hocce Dominico sermone futurum tandem ut Romam iret Christi Maximi præcepto, ac legationis fungendæ gratia ad summum Pontificem, qui tunc erat Alexander VI. Talibus autem præmissis piissimus Salvator sponsæ suæ mentem disponebat componebatque ad longum iter facilius subeundum. Quocirca statutum tempus nonnumquam Christus immutavit. Est enim apud divinam providentiam secundarum causarum lex fere semper inviolabilis. Potuisset siquidem Deus animi constantissimam virtutem ac vires una cum præcepto Virgini inmittere, sed modum secundarum agentium Christus ipse observavit, prima causarum. Denique anni spatio devoluto, Salvator Virgini dixit : Eia filia mea sollicitius te præpara ad longum iter janjam peragendum. Ne vero timeris, sed securior proficiscere, quoniam ad quascumque deveneris urbes, castra, villasque, ego tecum semper ero. Nihil eorum quæ ad victum conducunt, tibi tuisque deerit. Comitem assumes Sororem Thadeam, quam a secretis tuis esse volui.

a
Disponitur a
deo ad iter
Romamum.

23 Nacta itaque quatuor virorum venerabilium comitatum Veroneia virgo, cum Thadea sociâ Romanam versus iter arripere instituit in Idus Septembris anni Dominici nonagesimi quinti supra millesimum ac quadringentesimum. Ea vero fuit pecuniarum sibi elargitarum copia, quæ se ac omnem societatem aduerit abundanter. Igitur compositis rebus ad iter necessariis, Sororibus audientibus, ac exteris plurimis adventantibus, qui virginem diligebant venerabanturque, dixit Veroneia : Ego Romam proficiscor divino imperio ad summum Pontificem. Neque hæc legatio mihi apertius aliquando injuncta fuit, nisi nocte tantum superiore. Verum decimo octavo die Romam applicuit Virgo Veroneia omnisque societas ejus incolumis, nulloque discrimine acta. Romæ substitit octo dierum spatio; Florentiæ pariter. Ac deinceps Mediolanum decem et octo diebus præterlabentibus rediere.

a
H Romam.

26 Romæ posita cum summum Pontificem adire studeret Primatum suffragiis, dixere plerique : Hocce magni momenti negotium existit, quandoquidem nobilissimi viri ab remotissimis Christiani Imperii finibus advenere ut summum alloquantur Pontificem, suisque frustrantur votis usque adhuc. Enimvero die statuto ab Salvatore palatium Pontificis Virgo ingressa est. Quod ubi Alexander cognovit, egressus magna comitante caterva, in angulo aulæ cujuspiam concessit, Virginemque evocavit. Accessit illa, sanctoque exosculato pede, legationem Christi perfecit quam secretissime. Expleto secretiori colloquio Pontifex socios Virginis evocat : quibus benedictis, immortalî Deo immortales gratias egere. Obtinuit etiam Veroneia ab eodem sanctissimo Pontifice plenam delictorum remissionem, Indulgentiasque Stationum urbis Romæ Sororibus omnibus monasterii Divæ Marthæ. Post hæc surgens Alexander Pontifex, abeunte Veroneia dixit viris præstantissimis, qui forte tunc aderant : Honoretis hanc mulierem, sancta quippe femina est. Verum plurimorum utriusque sexus hominum Virginem salutatum adventantium tumultus horrens, sequenti die post summi Pontificis alloquutionem, excitatus est. Veroneia virgo Roma recessit. Haud mediocri veneratione Virginem Florentini prosequuti sunt. Quamobrem talibus nimium afflicta, ecclesiarum ejusce urbis cœptam visitationem omisit. Ab Placentinis itidem Veroneia venerationis præclara signa accepit : quocirca in monasterio sui ordinis dies multos hospitata, plurimos audire coacta est. Verum cum Padum pertransisset Virgo, sequenti tranatione naves pontificæ naufragium perpeisse sunt, Veroneia vidente. Sanctitudini autem Virginis adscribere qui aderant, quod nec hominum quispiam, nec jumenta adversi quicquam timore dempto subierint.

a
Facile admit-
titur :

a
obtinuit Indul-
gentias :

a
honoratur
Romæ et alibi.

a Is sedit ab 11 Augusti 1492, usque ad 18 Aug. 1563.

LIBER SECUNDUS.

De divinis rebus secundum sensus corporeos ab Veroneia expertis.

PROOEMIUM.

Post descriptos mores Veroneiæ virginis, quæ velut astrum purissimum in nocte mundi istius refulsit, immensum pelagus mihi aperiri video. Quæ enim divina sensibus experta est, explicanda sese objiciunt. Ea vero tante majestatis existunt, ut ipsi etiam sanctis Patribus demiratione dignissima censeriqueant. Legimus nempe apud veteris instrumenti sacros codices Deum maximum varia sub rerum sensibilibus imagine Patres allocutum, Angelosque familiares eisdem se præstitisse : at post nostræ mortalitatis ab Christo Deo indutam naturam, aperto Marte demones cum viris sanctissimis conflictasse, eosque verberibus attrivisse et vulneravisse didicimus. Demiramur itidem lucem cœlestem mortalibus rebus immixtam plurimos conspectasse, atque Christi Dei immortalis amore successos malis incredibilia hominibus peregissee. Quid quæso horum in Veroneia non emicuit? Ipsa enim quotidiano Angelorum consortio oblectata, ac sublimioris profectus ardore succensa, Dei colloquio perfruita, desiderio et intentione cœlestium, vice magni luminis coruscavit. Ipsa ab dæmone sævissime verberata, ipsa luminis cœlestis aspectu potita, ipsa denique extinctis universis vitiiis, cunctisque virtutibus consummatâ, illam B. Pauli Apostoli sententiam : Conversatio nostra in cœlis est, opere ac virtute, omnique studio didicit adimplere. Isthæc secundo volumine prosequemur. Quibus orsis tantum operis ut successus prosperos dent Superi, votis ac precationibus exoptamus.

a
Varia visio-
nes et por-
tentia Veroneiæ.

a
Philip. 3. 20.

CAPUT

CAPUT I.

*De apparitione Jesu cruci affixi.**Christus crucifixus ei apparet.*

Posteaquam multos per annos Veronica assiduâ contemplationi Passionis Christi Maximi incubuit, quâpiam nocte post nocturnas laudes, in sacris ædibus longiorem moram, Sororibus abeuntibus, prostravit: cui Christus cruci affixus plagis lividus, corona spinea caput comprimente, lacrymabilis, in altari sub obtutibus corporeis apparuit. Splendore vero incredibili imago illa Crucifixi omnem ecclesiæ ambitum illuminavit, moxque evanuit. Ea visio cor Veronicæ gladio passionis Christi pertransivit et animam. Quamobrem mirum in modum exercebatur vehementissimo Christi Jesu amore languens. Fuerat paulo ante gladius acutus Virgini criminum suorum amara recordatio. At tantis acta cogitatibus Veronica columnam lapideam, cui forte hærebat, amplexata est. Cogitationum namque fluctibus laborans vires omnes amiserat. Interea rivulis lacrymarum ab oculis Veronicæ manantibus, vocem grandi ejulatu perstreptentem audivit, quam nullius fuisse mortalium arbitrata est. Ea voce nusquam territa Virgo orationi incubuit adusque solis ortum.

Vehementer dolet.

CAPUT II.

*De apparitione D. Augustini.**Ter ei apparet S. Augustinus.*

Anno abvirgineo partu octuagesimo septimo supra millesimum et quadringentesimum, vacanti Veronicæ orationi nocturnæ apparuit B. Augustinus trina vice, diebus plurimis singulæ apparitioni interjectis. Ea luce circumseptus erat, qua omnis locus, quo occlusa Virgo latebat, sicut dies illuminaretur. Contegebatur Augustinus cappa serica, vesteque purpurea. Divini ejuspian aspectus videbatur in capite fulgentissimam mitram gereus. Horrui primam Veronicæ claritudine immensa, dein cælestibus gestivit gaudiis. Enimvero visione in cælum dilapsaangebatur Virgo, dolebat, lacrymabaturque, ultro citroque loqui datum non fuisse, criminibus suis (ut ipsa asserebat) id promerentibus. Hinc proficiscebatur, ut isthæc præclara sibi cælo demissa munera ab Deo, an a fallaci essent dæmone, plurimum hæsitaret. At cum rapiente ad divina cæpit, Christo Maximo significante, didicit certo certius ea ab Deo prodiisse. Plurima quoque intellexit quibus omnis tristitia versa est in gaudium.

CAPUT III.

*De lumine cælesti.**Effectus divinarum lucis in ejus animo.*

Meditanti in loco secretiori Veronicæ Passionem Salvatoris, ac pro suis criminibus lacrymas uberes fundenti, divina lux media noctis caligine apparuit, et claritas Dei circumfulsit eam. Cunque tertia nocte id luminis conspexisset, verita est ne ab dæmone sibi pararentur insidiæ: nam humillima talibus indignam se autumans, exercebatur, orabatque ne quando super ea lætaretur inimicus. Interea Matris imperio Mediolano recedens, Rosatum oppidum non procul ab urbe concessit, eleemosynas petitura. Cui oranti rursus lux illa cælestis supereffulsit. Aiebat Virgo ea luce se primum terreri, deinde inenarrabilibus affici gaudiis, et in Salvatoris novos amores erumpere. Posteaquam plurimis diebus summum opificem exoravit, ne luce illa deciperetur, eremum desertosque adire locos mente concepit, solitudinis suavissima quiete Deo famulatum gratiorem præstatura.

CAPUT IV.

*De apparitione Angeli eremum dissuadentis.**Statuit in desertum secedere.*

Deserta petendi Veronica vehementissimo incensa desiderio, decrevit captato Sacerdotis atque Matris cœnobii consensu, ceteris insciis abire. Postridie vero Annuntiationis Dominicæ anni millesimi quadringentesimi octuagesimi septimi, Virgo totam noctem duxit insomnem, orans et meditans in loco quopiam secretiori, ubi imaginem beatæ Virginis affixerat. Verum post lectas beatissimæ Matris horas, psalmos penitentiales cum litanis, officium quoque mortuorum bis persolvit. Tum lucerna extincta meditationi animum dedit. Cui extemplo Angelus Domini nive candidior magnaque luce refulgens apparuit, profundæ noctis tenebras ab loco depellens. Expavescit Virgo de lumine. Cui Angelus: Ne timeas, ego enim Dei nuntius sum: lux quam toties conspiciata es, divina fuit. Haud recesseris, gratia petendi eremum; quia sic est voluntas Dei. Scito quoque eremi cultum salutis animæ tuæ adversari. Et hæc dicens, alta cælorum petiit, gaudiis cælestibus Virginem affectam relinquens. Quamquam beatissimi spiritus præsentia mirifice Virgo fuerit oblectata, tristabatur tamen quod longiori sermone nuntium cæli non fuerit allocuta. Quocirca adusque lucem vigillias dolens prostravit.

Angelus id dissuadet.

CAPUT V.

De frequenti apparitione Beatæ Virginis Mariæ.

Interrogata nonnumquam Veronica secretius (quod secretum esse voluit donec viveret) asseruit, sæpenu-
a *Sæpe apparuit ei D. Virgo.*
mero decantantibus Sororibus vespertas aut matutinas horas, conspexisse se oculis corporeis cælorum Reginam, Angelis circumvallatam; candidaque nimium veste ornatissimam, et plerumque cærulei coloris. Stabat mundi Imperatrix non procul ab altari, circumstantibus Angelis. Celebritate visitationis B. Mariæ et Elisabeth, utraque sibi apparuit. Perseverabat ea visio sæpius adusque divinarum laudum calcem, aliquando citius abibat. Talibus tantisque inspectis, novam cordis mutationem, novos affectus, novaque de divinis rebus gaudia Virgo experiebatur. Cum isthæc Majorum imperio secretius aperuisset, inania equidem illi adjudicasset, nisi candida simplicitate ac cælesti prudentia Virginem Veronicam pollere certo certius dignovissent.

Una et S. Elisabeth.

a *Præclare hic annotat Scholiastes: Certum habent futuræ felicitatis indicium, quæ veris mentis affectibus mundi Reginam venerantur.*

CAPUT VI.

De ipsa ab dæmone verberata.

Cum in oppido Binaschi, Matris cœnobii mandato, Veronica oleemosynam peteret, die quopiam desumpto prandio, locum conscendit secretiorem domus mulieris quæ Virginem hospitio exceperat. Orantem vero hostis humani generis continuo verberibus affecit, abiitque tumultuosus, ac tristificos strepitus dans scalam dissolvit ligneam gradibus hinc inde projectis. Demirati fuere qui strepitus insolitos audierant, ac præcipue materfamilias, ignari, ea diaboli potentia Veronicam persequentis acta fuisse. Retulit quoque Virgo in defossum locum se aliquando projectam ab dæmone coarctate Sanctimoniali arbitrata id fortuna evenisse.

Verberatur a dæmone.

AUCTORE
ISIDORO
ISOLANO.

CAPUT VII.

De apparitione Jesu sub specie infantis.

*Apparet ei
Christus for-
ma infantis.*

Singulis diebus octavarum Corporis Christi anni ab Salvatore nato millesimi quadringentesimi octuagesimi noni, divinis præsens officiis, eo loco, ubi sanctum Domini corpus servabatur, Jesum albis indutum, infantis formam gerentis Angelico comitatum obsequio, Veronica oculis inspexit corporeis. Jesus autem nonnumquam in altari deambulans, aliquando armariolum ingrediens, sapiusque egrediens videbatur.

CAPUT VIII.

De alia apparitione Jesu sub infantis forma.

Christum videt et Angelos in supplicatione.

Extremo præfatarum octavarum die Sacerdos adveniens, Clerico comitatus, ut circum templi Divæ Marthæ mœnia sanctum Domini corpus efferret; astantibus Sororibus quæ ardentes cereos manibus detinebant, sublata de armariolo sacro Eucharistia, sensibus utenti Veronicæ visus est Jesus sub infantis pulcherrimi forma, Angelorum agmine circumsepti. Cumque Sacerdos Christi corpus circumferret, ab Angelis ipse attolli videbatur. Illi nempe undique assistebant. Interea Angelicus concentus personuit Veronicæ auribus: quocirca illico sensibus exiliens, raptu potitur. Neque vero mente rapta Jesum sub infantis imagine latitantem contemplari destitit, ea visione perseverante, donec Sacerdos sacratissimum a panem circumportavit. Post hæc Virgo ad sidereas mansiones altius ab Angelo devecta, altissima quedam edidit.

a Cave Lutheranam impanationem hic suspicaris. Sacra consecratione panis substantia destruitur, proque ea et sub ejus speciebus verum Christi corpus constituitur, quod tamen panis etiam appellatur Joan. 6. sed mysticus.

CAPUT IX.

De ipsa ab dæmone sæpius verberata.

Sæpe verberatur a dæmone.

Variis modis ab eo vexatur.

etiam minis mortis.

Timet ne ob peccata sua hæc permittantur a Deo.

Tantum impatiens munerum hostis nequam, cepit impii furoris arma adversus Virginem exercere. Irruit enim sæpenumero in eam tamquam leo rugiens, ac verberibus attrivit. Nigrescebant nonnumquam Veronicæ oculi post tumorem atroci verberæ dæmonis. Hæc ubi primum conspexere Sorores, sciscitabantur quænam foret tantæ oculorum deformitatis causa. At Matris cœnobii præcepto rem Virgo, invita licet, aperuit. Ab quotiens serpens antiquus Veronicam impetiit, strepitibus pedum, tritione, frequentique adinstar bovis anhelitu. Accubuit aliquando demon præ foribus loci, ubi Virgo Salvatoris Passionem meditabatur, horrendas remugiens ambages, ac tandem ore rabido clarius dicens: Quidnam actura es tuo enim Christo? Haudquaquam verearis te fore damnandam. Humeros caputque Veronicæ quæpiam vice insiliit, Virginem premens, quæ veluti magni lapidis collisa pondere exercebatur. Cumque Virgo immobilis perseverasset, ejus caput ictibus multis percussit, quamohrem ingenti capitis dolore laboravit. Is vero dolor diei naturalis tempus minime excessit. Chlanydem quoque ejus pertrahens, se Virginem necaturum affirmabat. Plurimos fremitus nunc ostii collisione, nunc ascensu ac descensu scalæ ejuspiam, ac pleraque furentis signa dabat, quibus Veronicam a cœptis desistere conabatur.

II At Virgo animo non degener, tantummodo pertimescebat ne ob criminum suorum demerita eam potestatem Deus hosti antiquo concessisset. Quapropter precabatur Deum frequentissime, lacrymasve uberes fundebat, divinæ miserationis aures propulsans. Latuere isthæc multotiens Sorores, quoniam Virgo locum orationis delegerat remotiorem, in quo legumina condita servabantur, quibus dispensandis

ipsa præerat. Quo diruto gratia instaurandi cœnobii, orationis quoque locum secretiorem Virgo immutavit. Quam acrius persequens diabolus, usque adeo verberibus afflixit, ut res palam prodierit. Apparebant autem verberum dira signa, doloresque vehementissimi suboriebantur singulis corporis membris nigrescentibus. Posteaquam divina ope mens Virginis ad cœlestia rapi cœpit, strepitibus omissis crudelius ab dæmone torquebatur. Aiebat Veronica dæmonis verbera sæva nimis fore, utpote ad instar mallei ferrei aut lapidis durissime percutientis, nec nisi expertos isthæc exprimere posse. Divina vero agi providentia asserebat, hisce ægritudinibus natisque doloribus dæmones citius liberari. Ad hæc usque tempora dæmonis nullam speciem corporeis oculis haud inspexit: quod futurum Angelica revelatione cognoverat. Verum tribus annis Veronica hocce bello adversus dæmonem præliata, divini semper solatii invictissima retulit triumphos.

CAPUT X.

De ipsa ab dæmone verberata.

Sacro die Dominico infra octavas Epiphaniæ, posteaquam Veronica rapta mente ab Angelo, vidit beatissimam Matrem Dei, ob amissionem pueri Jesu vehementissime indolentem, veluti in quarto libro latius prosequemur, mane in cella orationi animum dans, Sacerdote quopiam in templo Missam agente, dæmonem advenientem persensit: qui Virginem aggressus, tantis illam attrivit verberibus, quantis numquam affecerat: nec a verberæ cessavit, donec expletis mysteriis sanctimonialis quæpiam sorte fortuna Virginem adiit. Demiratur femina Veronicam solo jacentem, tota facie nigrescentem, nec loqui nec spirare valentem; dissolutæ siquidem videbantur Virginis corporis omnes compages, et illius queque membra languere. Tantopere vero ab torquente impio dæmone Virgo premebatur, ut nec Jesu quidem nomen sanctissimum proferre posset. Divino tandem suffragio læcuta dixit: Domine Deus meus, pro tuæ voluntatis beneplacito en lubens moriar. Quo dicto, reliquit eam sathanas semiexanimem ac toto corpore contremiscentem. In lacrymas itaque prorupit quæ venerat mulier, miserabilem Veronicæ calamitatem compassa. Tum quænam infelicissimi eventus origo extiterit, sciscitatur. Respondet Veronica: Dæmon fuit, quem vulgato nomine a Malatascam vocitabat. Sanctimoniali igitur suffragante lectum supremo labore conscendit. Accurrunt Sorores reliquæ, fientesque Virginis miserantur ærumnas. Nec mora; Veronicæ mens raptu potita ad sidereas evolavit mansiones. Ad corporeos autem usus regrediens sospes pene inventa est: nam eodem die lecto consurgens in refectorio communi cibum sumpsit, ac postera die plurimos labores circa ministeria cœnobii subire haud pertimuit.

a Hæc vox malam peram, sive sacculum sonat.

CAPUT XI.

De allocutione cujusdam Sororis defunctæ.

Laborantem extrema ægritudine Sororem sanctimonialiam, cui nomen Liberata fuit, cujusque pectus magno Dei zelo incensum sancta conversatione credebatur, annente Matre cœnobii, rogatam fecit Veronica in hæc verba: Soror mea carissima, te totis animi votis exoro, ut cum ex hac luce migraveris, impetres a Domino, quatenus mihi apparere valeas, ac me certiore efficere, quodnam sit id quo amplius in divinam Majestatem peccaverim; mihi quoque Deum concedere satagito priorem inter Sorores te post tua fata sequi. Quod ubi inanus obtinueris,

Dire caditur a dæmone.

Post verbera, rapitur, et mox sanaretur.

Mortuum quædam rogat.

neris, me certiores efficies ante mensis spatium, obitus mei quod supremam horam præcedere continget. Eo etenim tempore ad corpoream sarcinam deponendam Sacramentorum perceptione, orationibus; lacrymisque perfusus, Deum mihi conciliare conabor. Talia vero semper pro summi Dei beneplacito mei gratia obsecrabis. Annuit Veronicæ Liberata, quæ fato concessit XII Calendas Decembris anni ab ortu Dominico millesimi quadringentesimi octuagesimi septimi, dans mortis sæva signa, faciei immutatione deformi, oculorum motibus, linguæ corrosione adusque sanguinis effusionem, fremitibus ac totius corporis tumore ingenti: mortuæ autem cadaver ad priorem formam reversionem est. Timuere Sorores timore magno, ne forte damnationis æternæ ea forent præludia.

14 Verum natali D. Stephani Protomartyris anni sequentis obdormientem Veronicam vox similis voci Liberatæ dum viveret excitavit. Arbitrata est Virgo vocem defunctæ nuntiavisse sibi diem obitus, at post tres dies, posteaquam Veronica in loco secretiori noctis intempeste silentio orationem Domino fudit, vocem liberatæ se vocantem audivit. Ea voce vehementi terrore concussa virgo exanimis pene effecta est. Cui Liberata dixit: Ego quidem, o Veronica, Soror Liberata sum. Scito vero te in plerisque defecisse, ac præcipue ea in re, et explicuit peccati genus speciemque. Tibi cuncta pepercit divina miseratio sacræ confessionis medio. Cantior esto in posterum, atque te multa passuram adversa intelligito. Cœnobii quoque Matrem continuo certiores efficies, coactas in unum Sorores admonere, ut a murmure caveant, grande enim illud erimen est, quo nonnumquam in Deum peccant. Agito etiam eidem gratias, ipsaque Mater Sororibus meo nomine referat pro præstitis mihi suffragiis, quibus purgatorii ignibus eriperet. Æquo animo ferre Matrem hortor ventura infelicia, nam apud Deum majori corona donabitur. Interea Virgo receptis viribus audentiorque effecta ait: Cur, o Soror, tam dira mortis signa animam exhalans ostendisti? Cui Liberata: Vidi diabolum terrificæ specie me cogentem Christum Deum abnegare. Enimvero Salvatoris imperio illico mihi mors suffocatione necante subsequuta est. Dæmonis igitur horrenda species, durum cum eo certamen, morsque violenta nimis horrida signa dare coegerunt. Vale Soror, tecum enim amplius demorari nequeo. Cui Veronica: Rectene circa te agitur? Respondit Liberata: Recte. At aurora illucescente personantem pro salutatione Virginis beatissimæ campanam Veronica audivit, et vox Liberatæ omnino conticuit.

CAPUT XII.

De audita voce cælesti mandante fieri nonnulla.

Thadæus Sacerdos, qui monasterii Divæ Marthæ curam gerebat, vir religiosus et timens Deum, malignantium verbis acerbis ac minis persequatur: quapropter dolebat vehementissime Sacerdos, Sororesque pariter turbantur, Deum Maximum assidue obsecrantes, quo pastorem animarum suarum a labiis iniquis liberaret, eidemque præsto adesse dignaretur. At Veronica tacta cordis dolore intrinsecus, lacrymis obortis, genua flectens, et duplices tendens ad sidera palmas, talia sæpius oravit: Amantissime Deus, Christum tuum, Sacerdotem et ministrum, pastoremque bonum animarum nostrarum, que tibi famulamur, ac tuæ (o utinam digno nomine) sponsæ vocitatur, nostros miserata errores ab malignantium insidiis protege. Adjuva in te sperantem, et salvum fac ab inimicis. Post longas itaque preces, postque uberes lacrymas Veronica nocte quæpiam

excubiis celebratis audivit vocem clarissime dicentem: I nunc citius Veronica, et Sorori Thadææ significato, ut oratione Beatæ Virginis prius dicta psalmum centesimum decimum septimum, ejus initium est, Confitemini Domino quoniam bonus, Deo persolvat: quod Thadæa perfecit, plerasque Sorores rogitans idipsum agere ea die, nedum multos per annos. Hac oratione obstructum est os loquentium iniqua, et viri sanguinum ab iniquitate cessaverunt.

CAPUT XIII.

De quæpiam apparitione Jesu sub infantis forma.

Claræ et Seraphinæ geminis Sororibus cœnobii Divæ Marthæ extrema ægritudine laborantibus, advenit Sacerdos viaticum ministraturus: cum itaque sanctum Domini corpus manibus attolleret ab altari recedens, conspexit Veronica infantem Jesum Angelis circumseptum: cælestia pangebant carmina beatissimi Spiritus. Quæaudiens Veronica, extemplo corporeos reliquit usus. At Sacerdos sacræ ministratus abiit. Veronica ubi spiritu ad terrestrem sedem remeavit, dixit Sororibus: Ego semper Sacerdotem comitata spiritu interfui quibuscumque actis, cum exhiberetur Eucharistiæ Sacramentum ægris Sororibus. In ejus rei clarissimum argumentum singula recensuit.

AUCTORE
ISIDORO
ISOLANO.

Veronica videt Christum ut infantem in Eucharistia.

Spiritu comitatur Sacerdotem.

CAPUT XIV.

De viso Sororis morientis agone.

Morienti Seraphinæ interfuit Veronica intuens corporeis oculis sæva bella hostis antiqui, quibus animam exhalantem vexabat. Angelus siquidem lucis astabat præsto decedenti affuturus. Objiciebat e regione dæmon Seraphinæ gravia quæpiam, nedum verba levia, silentii non observationem, ac ea quæ mortales nullius momenti arbitrantur: memorabat vero eadem impropere. At lucis Angelus confessam fuisse omnia Seraphinam respondebat. Tum impius sathan alia in medium deducebat; qui confessionis accepto responso confusus abiit. Seraphina itaque ultimum dante spiritu, Angelum Domini letantem appropinque Veronica conspexit: quamobrem æternæ damnationi animam Seraphinæ minime addictam intellexit, quod itidem sequenti nocte, cælestia regna perlustrans, certius Virgo dignovit, Domino significante ignibus purgatorii Seraphinæ spiritum alligatum.

Dæmon morientis variè objicit.

Hanc Veronica intelligit in purgatorio delicti.

CAPUT XV.

De viso alterius Sororis morientis agone.

Sexta luce post Seraphinæ fata, humanis rehus excessit Clara: cujus morientis certamen, quamquam longius extiterit, mitius tamen fuisse Veronica dixit: mundi nempe Reginam ibidem affuisse conspexit. Verum Sororibus Claram obiisse opinantibus, quod nulla vitæ signa daret, os Sororis Thadææ auri Veronicæ jungens, humili voce dixit: O si quæ ipsa video tu cerneris? nondum Claram spiritum reddidisse arbitraris. Quod rei probavit eventus, continuo enim oculos aperuit, caput dimovit, omnisque sensus officio usa est. Posthæc ad extrema veniens animam exhalavit. Tunc Veronica Thadææ inquit: Nunc proculdubio Clara obiit: nam beatissimam Virginem alta cælorum petivisse animadverterat.

19 Quæ sors Claræ post fata venerit, Virgo raptu potita, Domino revelante cognovit. Purgatorio enim addictam esse certior effecta est. Asseruit Veronica peculiari Dei munere sibi exploratum esse, pateis admodum suffragari ita Apostolicas litteras, ut Purgatorii pœnas aliquo modo experiri non cogantur. Tantus siquidem est divinæ justitiæ rigor, tantaque mortalium

Cuidam morientis udesse in Virgineum videt.

Eatamen in purgatorio delinquitur.

Apparet ei mortua, et variè indicat.

Calumniam oratione demulset.

AUGUSTE
ISIDORO
ISOLANO.

*Dæmon aqua
benedicta fu-
gatur.*

mortalium indispositio. Animadvertit autem Veronica in præfatarum Sororum mortis agone dæmonem magno impetu morientes aggredi, ut eos terreat, et eum aquæ sanctæ aspersione fugari. Heu quid magnorum criminum onusti ponderis, quid homicidæ, quid adulteri, ac vani homines in extremis patientur; quando virgines a teneris (ut aiunt) unguiculis Domino sacratæ, cælibemque vitam usque ad funis ducentes, tam sæva prælia passæ fuerunt? Meminerint hi, quæso, qui confessionis sacræ fructus existant. Eo etenim Sacramento os adversantis dæmonis obstruitur. Mortalia liquerunt Seraphina ac Clara Virgines præfata mense Octobrio dilabente anni millesimi quadragesimesimi octuagesimesimi octavi.

CAPUT XVI.

De ipsa ab dæmone crudelius verberata, soloque Salvatoris aspectu sospite effecta.

*Præmonita ab
Angelo, cru-
deliter a dæ-
mone verbe-
ratur.*

Kalendis Martii anni sequentis Virgini apud Superos vacanti Angelus Domini nuntiavit diens: Forti animo esto, quoniam propediem verbera sæva nimis ab dæmone patieris. Post biduum vero in cubiculo orantem prima noctis vigilia aggrediens dæmon ferox, crudelibus verberum ictibus affecit. Horruit ingenti pavore Veronica dæmonem furis invectum venientem, et commota sunt viscera ejus. Egit gratias summo Opifici Virgo pro acceptis flagellis, indignam pariter se arbitrans, quæ talia pro Salvatoris nomine sustineret: post lectulo compositos artus verberibus attritos, mox surgere cogitur, atque scalam, laborans licet, descendere. Cuique satis naturæ fecisset rediens, ubi scalæ extremum attigit, ab dæmone acrius torquetur; et quadruplici aucto verberum seminecem Virginem spiritus nequam reliquit. Tum Veronica ampliores laudes Deo immortalis dixit pro quadruplicatis flagellis. Vires deinde magnanima virgo excitans scalam conscendit, lectuloque composita totam noctem duxit insomnem. Dolebat enim undique et undique cruciatur. Verum die illucescente venire Virginem visitatum Sorores, toto quidem corpore ægram, sed capite magis quam ceteris membris attritam.

21 Diram nimium Veronicæ sortem commiserantibus Sororibus, personuit campana pro Missæ celebratione: quamobrem abentibus illis, sola sedens Veronica continuo ad Superos rapitur. Asseruit vero ad terrestrem regressa sedem, Salvatorem hac oratione se hortatum fuisse: Scito filia mea, hisce horis te verbera sustinuisse quibus instante meæ Passionis tempore cœnam ultimam desumpsisti cum matre piensissima. Tum nobis lacrymantibus conaculum est ingressa Magdalene tantarum lacrymarum causam sciscitatura. Cui virgo Antonium imitata dixit: Ubi eras, bone Jesu, ubi eras? Quare in principio non affuisti ut me juvares? Respondit Christus: Ego filia mea, hic eram; neque si non affuissem sæva verbera sustinere potuisses. Secundum meæ voluntatis beneplacitum verberibus affecit te dæmon impius, lubensque vires eidem abstuli: non enim adversum meam jussa quicquam potest sathan. Hic ergo eram, o filia mea. Ego quidem columnæ alligatus cum flagellarer, neminem consolantem inveni; tu vero me suffragia, animum, viresque donantem præsto habuisti. Quamquam nullum ego crimen admisserim, pungentem spineam coronam tamen, flagella, et diram crucem crudeli vulnere sum perpassus. Cur non tu ipsa patiære quæ totiens peccasti? Mystera meæ Passionis tibi nota effeci perinde atque tunc Hierosolymis agerentur, ut sufferendo mihi compati edisceres. Verum ego injuste dolui, tu juste pro tuis affligeris criminibus.

22 Cui Veronica: Cur mihi vili femellæ et abjectæ nimium, multisque onustæ criminibus, altissima

mystera explorata efficere dignatus es? Respondit Dominus: Plura equidem admisisti delicta, quæ te hisce indignam muneribus constituunt; tu vero tantis affectas cælestibus donis solamea bonitate donante. Quocirca tuis minime isthæc meritis adscribas, sed meæ tantummodo pietati, quæ hominum vultus aut dignitates nequaquam respicit. Cuncta enim ex mea voluntate pendeat, profuunt, et donantur. Potuisses quoque ego te omni scientia replere, qua mundi sapientibus quibusvis præstares, quæve omnes nodos humanæ divinæque sapientiæ dissolveres: verum summopere mihi placet quod te indignam ac talibus inmeritam arbitreris, quodque dona tua cælestia mortales latere cupias. Humilitas enim ignorata malis, et nemini ignota piorum, mihi semper placuit. Hæc Christus Deus immortalis. Dixit Veronica, plurima se tunc ab Salvatore audivisse quibus ingentia percepit solatia, quæve aperire nefas opinabatur; prolixior nempe fuit Christi Maximi sermo. Cujus hilari vultu ac blandis nimium divinæ presentis oculis ad corporis officia rediens sospes inventa est. Omnis dolor, omnisque ægritudo divini aspectus medicina recessit, totius corporis sola nigredine perseverante.

*Humilitas
Deo grata.*

CAPUT XVII.

De palmula delata ab Angelo.

Cum laboraret ancipiti ægritudine Soror Thadæa, obsecranti Veronicæ assidue pro illius salute, cælorum Regina palmulam ab alto demisit, quæ vitæ longioris a Domino eidem concessæ signum foret. Id quidem muneris Dominica in Ramis accepit Veronica, quod sibi transmittendum antea dignoverat. Est palmula illa argentea ad instar olivæ arboris, vario ornata colore, pro muneribus diversis menti Thadææ a Deo collatis, cœu Virgine beatissima revelante Veronica edidit. Habet tabellam veluti trunco affixam, cui divina nomina inscripta fuere, Jesus Maria. Servatur adhuc palmula eadem præcipua veneratione Divæ Matris et virginis imperio in cœnobio Divæ Marthæ quam nos quoque vidimus et manibus contrectavimus.

*Veronica cui-
dam longio-
rem vitam
impetrat.*

CAPUT XVIII.

De pane delato ab Angelo.

Solemnis Divæ Marthæ veneri mulieres nonnullæ nobilitate insignes Virginem Veronicam visitatum; quæ contemplationi vacans, hominumque consuetudinem fastidians, ac nemini conspicua videri peroptans, in remotiorem domus locum consulto fugit, atque tegente lignorum congerie totam diem latuit. Quæsitæ nec usquam inventa, pane ab Angelo Domini delato pascitur. O Salvatoris pietatem ineffabilem! O Dei nostri immensa misericordiæ viscera, quæ Virgini innocentissimæ latitanti atque jejunanti annonam panis, ut Patribus manna, ab alto demisit! Celebris quoque die Nativitatis Dominicæ anni ejusdem jejuna virgo perseverans, panem ab Angelo pariter accepit. Posthæc vero nimis eo munere donata fuit Veronica adusque trium annorum tempora devoluta.

*Fugit conspe-
ctum secula-
rium.*

*Bis ei panis
ab Angelo de-
latus.*

CAPUT XIX.

De ipsa diebus jejuniorum pasta tantum pane ab Angelo delato.

Erat Veronicæ consuetudo, dies Lunares, Mercurios, et Veneres jejunare, et ea quidem parcitate, qua pane et aqua simplici tantum uteretur. Quocirca triennio dilapso post ea, quæ superiori capite scripsimus, solo pane ab Angelo delato pascabatur. Cæpit autem Angelus Domini cælestem hanc alimoniam Virgini deferre celebri die Catharinæ Martyris anni

*Fecit 2, 4, 6
jejunia in
pane et aqua*

ab

ab Natali Christiano millesimi quadringentesimi nonagesimi tertii. Singulis autem diebus juniorum unico pane candidissimo et recenti medioerisque magnitudinis ab Angelo delato Virgo contenta, cibum omnem fastidiebat. Sic egit Angelus Domini cunctis diebus vitæ ejus, quibus in posterum pane et aqua simplici vivebatur. Hocce tempus triennio obitum Virginis præcessit. Testabatur Veronica unico pane Angelico, quamquam medioeri, magis magisque se saturatam, quam si quatuor communiore panes desumpsisset.

CAPUT XX.

De duplicato pane Angelico ob gratiam Sororis Thadææ.

Aegrotanti vehementissime Thadææ Virgo integerima, fide speque inviolabili, multis eflagitavit precibus ac obtinuit vitam longiorem. Duplicatum vero post hæc panem accipiens, alterum aegrescenti Thadææ dedit : quem comedens illico convalescere cepit, ac propediem plenissimæ sanitati reddita, suam incolunitatem in Virginis merita retulit. Post nactam incolunitatem affirmavit Thadæa, Veronica tradente, Angelicam quoque se panem sæpenter desumpsisse. Enimvero ad tantæ rei fidei adstruendam Thadæa portiuunculam ejusce panis Sacerdoti ad manducandum obtulit. Hocce grande prodigium panis Angelica manu delati Thadæa in sinu Veronicæ seiscitantibus passim apernit. Præerat autem ea tempestate cœnobio Divæ Marthæ. Exploratum quidem habebant Sorores Veronicam tres dies omnis hebdomadæ pane et aqua tantummodo utentem jejunare; at pane Angelico illum vesci nesciebant. Quamobrem Virgo rem omnino latere peroptans accepta portione panis, quam in communi Sororum refectorio desumere consueverat, cellam ingrediebatur, fingens se panem oclusam comedere, quem secreto pauperibus erogabat. O Veronicam Virginem Angelicam! o pectus celeste! o tenuissima incomparabilem, quæ aegros inter mortales degens. Angelici panis celestis edulii et pasci meruit et nutrir.

CAPUT XXI.

De ipsa frequentius aegrotante dæmonis verberibus, ut sospite redeunte post raptum.

Frequentius verberavisse Veronicam hostem humani generis didicimus, quæ raptu celestibus potita gaudiis sospes redibat. Quamobrem in proverbium inter Sorores monasterii Divæ Marthæ versum erat, cum Veronicam dæmonis verberibus regram (quod frequentius eveniebat) et sensibus abstractam ad celestem miliam evolasse ceruerent : Ad medicum, aiebat, Soror Veronica profecta est, nam fere semper incolunus regrediebatur. Eo proverbio Sorores lætabantur, magis magisque gaudebant, cum optimam valetudinem divino miraculo nactam Virginem Angelicam intuerentur.

CAPUT XXII.

De ipsa edocta psalterium a Deo.

Repetendum hoc loco est Veronicam religionis habitum subentem litteras ignoravisse, horis supremæ Virginis exceptis, quas lectitare consueverat : quapropter iustus per annos imperio Matris monasterii panem ostium perquisivit. Hujus micille suæ humilitatem respiciens summus Opifex, totum psalterium illum edocuit, tantoque munere divinarum litterarum sapientiam infudit, ut psalmos quosque David et legeret et intelligeret. Latebat vero hocce munus celeste mortales quosque, studio Vir-

ginis, summaque enitebatur ope, quo homines de hujusemodi sententia deiceret. Id enim Virgo incredibili humilitate decora, totis animi votis optabat : quippe nihil in se boni operis offendens, vilis in conspectu omnium apparere satagebat, ac sanctitudinis suæ famam summpere indolebat. At indignam tantorum munerum se omnino arbitrantem indies majora cælitus donabantur.

CAPUT XXIII.

De ipsa edocta ab Angelo officium secundum morem Romanæ Curia.

Mense Februario anni ab ortu Christi Maximi millesimi quadringentesimi nonagesimi quarti, qui secundus annus fuit, quo Angelico pane Veronicam Deus aluit; Angelus Domini magna luce coruscus adveniens octo dierum spatio omne Romanæ Curia officium Virginem edocuit, ac varios mores religiosorum, qui Romanam sequuntur Curiam in divinis laudibus persolvendis. Dixit autem Thadæa hujus rei conscia Sororibus : Ego ab Virgine intelligens Angelum eam divina edociturum, breviarium mihi concessum eidem tradidi : at singulis diebus librum repetens chordulas folia signantes comperiebam, in quibus dierum illorum officia scripta continebantur : quocirca Angelici ministerii certior efficiebar. Hæc illa, Thadææ vero certior adhibenda est fides, cum ipsa actorum Veronicæ fuerit oculatissima fides.

CAPUT XXIV.

De Angelo eidem suffragante in divinis horis persolvendis.

Virgini Veronicæ divina officia plenissime ab Angelo edoctæ, idem nunquam prelo affuit in persolvendis eisdem. Psalmos alternis Angelus et Virgo semper genu flexo dicebant, responsoriaque et antiphonas. At sexta lux mensis Martii prima fuit, qua Angelo suffragante psalmos Veronica concinuit. Volvebat Angelus voluminis folia. Virginem instruens quoniam modo integre singula persolveret. Posthæc psalmos plurimos alternis pariter dicebant. Quibus peractis Angelus Domini aiebat. Tu sola reliquum perficito. Tum Superum regna petens revertebatur ad Deum qui miserat illum.

CAPUT XXV.

De descriptione Angelicæ speciei.

Asseruit Veronica eo lumine Angelum Domini circumseptum adventare solitum, quo noctis mediæ densissimis tenebris divina lectitare cupienti, neque igne neque ocularibus egeret. Ea itidem mortalibus incognita luce prohibebatur Virgo, ne Angelicam speciem illi satisve intneretur. Angelicam faciem media fronte cornu parvum gestantem inspexit, stolamque collopendentem, et alas habere veluti moris est pictoribus Christianis Angelos, corpora omnia transcendentes, pingere. Purissima undique lucis emittebat radios, præcipue diebus celeberrimis, atque præsertim magis magisque fulgebant. Ascensus mentis in divinos amores et laudes atque signant : qui Christianæ religioni addictis, celestis Hierusalem civium imitatione, ferventior altiorve adesse consuevit. Nihil profecto, aiebat Veronica, a nobis videtur, quod Angelicæ claritudini comparari a mortalibus queat. Neque splendor ille inanis censendus est, lucis enim Angelo abeunte nox obscurior mihi perseverabat, cogebat quoque lumine ignis uti et ocularibus, si forte coopta divina officia perficere voluissem. Hæc Veronica.

Panem tum ab Angelo a anis accepit.

Et pulsa alterius aegritudo.

AUCTORE
ISIDORO
ISIDORO.

Officium Romanum ab Angelo edocuitur.

Angelus iuncta hora recitat.

Angeli forma.

Scientia psalterii eidem infunditur.

ACTORE
ISIDORO
ESOLANO.

CAPUT XXVI.

De composito ab ea volumine Angelo dictante.

Liber a Veronica compositus, Angelo dictante.

Composuit Veronica opus præclarissimum Angelo dictante, quod divina ira ab mortalium oculis creditur ablatum, Virgine adhuc vivente. Futurum vero affirmavit, ut cœnobio Divæ Marthæ volumen ipsum providentissimo Dei munere aliquando restitueretur. Quod utinam nostra detur tempestate, quæ Angelicis dogmatibus proculdubio mirumque in modum eget. Verum aureo calamo Angelo afferente accepto præfatum librum Veronica conscripsit, quem juxta palaulam Sorores cœnobii Divæ Marthæ peculiari veneratione custodiunt. Vidimus nos ipsi calamum, Angelicæ ministeria Veronicæque sanctitudinem ea in re magis magisque demirati.

CAPUT XXVII.

De Angelico solatio ægrotanti eidem præstito.

Ægrotans ab Angelo recreatur.

Torquebatur sæpenumero Veronica doloribus iliacis, et ab iniquo dæmone durioribus flagellis attrita, vehementissime dolebat. Ad eam vero intempestæ noctis silentio veniens Angelus e cœlo, lumine splendoris sui confovebat. Tum matutinas horas una persolvebant. Peracta divinarum laudum particula aiebat Angelus Domini : Quiesce paullulum filia, quoniam acerrimo dolore languens summopere affligeris. At Virgini genua flectenti mandabat plerumque ut pedibus staret. Posthæc mortalibus ignota supernæ Hierusalem arcana beatissimus spiritus Veronica: aperiebat: mortuo quoque fabulabantur pro Angelico beneplacito. Mos itidem fuit divino nuntio subinferre: Eia filia, divinum officium prosequamur. Sic faciebat Angelus Domini quoties Veronica plurimum affligeretur.

CAPUT XXVIII.

De ipsa peculiari munere divino singula quæque memorante in Romano breviario conscripta.

Notitiam accipit a Christo totius Romani breviarii.

Celeberrimo Nativitatis Dominicæ die, anni millesimi quadringentesimi nonagesimi quinti, Veronica raptâ potitâ ac superos choros perlustranti, Christus Maximus significavit, dicens: Hodie, filia mea, præclarissimo munere te prosequi volo. Enimvero quidnam foret futuræ rei probavit eventus. Virgo nempe ad sensus regressa, quidquid in Romano breviario legitur, ejus se memorem esse dignovit. Quamobrem opus nunquam illi fuit libro uti, aut in officiorum mutationibus, aut in quovis discrimine ad divina officia spectante. Sciscitantibus quoque Sororibus ipsam Veronica asseveravit. Nulla vero Sororum accipiti animo fluctuabat in Virginis sermone, scientibus illis et patenter animadvertentibus, quæ in ea fiebant mirabilia, fieri Deo operante, et sermonem confirmante sequentibus signis.

CAPUT XXIX.

De ostenso resurrectionis Dominicæ mysterio.

Nocturnis excubiis resurrectionis Dominicæ anni millesimi quadringentesimi nonagesimi quinti, affuit Veronica non in choro, sed in angulo ecclesiæ, humiliori voce psallens: neque enim ceteris Sororibus psallentibus aliquando misceri se voluit humilis, suæ vocationis servandæ gratia. Cumque psalmus ultimus decantaretur, Angelus Domini, quem singulis diebus Dominicis ab humero dextro, atque præcipuis celebritatibus majori lumine radiantem Virgo inspectabat, ei dixit: Surge filia, et ad tuam

cellam pergito. At Veronica Angelica jussa illico capessens, celerius cellam adiit, tametsi cælesti lumine vicina loca clarescere conspicaretur, ejus tamen cellula ampliore claritudine radiabat. Ingressa vero pessulum ostio dedit. Enimvero corporeis oculis Jesum Dei Filium Angelorum multitudinem circumseptum intuita elevatur adusque loci testudinem. Jussa vero altiori voce antiphonam, Regina cæli lætare, Alleluia, suavissime concinnit. Tum Salvator Virgini sub imaginibus corporeis mysteria cuncta peracta die sancto Paschæ demonstravit. Singulas quoque apparitiones Jesu Maximi, atque imprimis, cum beatissimæ Matri visus creditur, hæc quidem sub obtutibus corporeis vigilantem Veronicæ providentissima Dei Majestas ostendere dignata est.

Christum videt festo Paschæ:

et mysteria eo die peracta.

De Christo in ejus cella inambulante.

Postridie celebritatis Pentecostes anni millesimi quadringentesimi nonagesimi sexti, anteaquam psalmodia horæ nonæ ab Sororibus in templo decantaretur, cellam Veronicæ Virginis, levandi animi gratia, veluti consueverat, Thadæa adiit. Ostium vero clausum sæpenumero propulsans, nullum omnino responsum accepit. At Thadæa accuratissime introspectans rimula, vidit locum lumine cælesti fulgentissimum, omnique ex parte oclusum. Medio lumine inambulabat Veronica psallens altiori voce, veluti cantanti mos est: neque Veronicæ vox hominis videbatur, sed concentus cælestis præ dulcedine suave sonantis harmoniæ. Sic Virgo exultabunda diu multumque processit, psallens, Virgineum denique vultum demiratur Thadæa effectum hilariorum, ridenti similem, ac dicentem: Deus meus, hujus ignara id nunc dicere nequeo. At paullulum subsistens psalmodiam prosecuta est adusque horæ nonæ calcem. Noluit vero Thadæa Nonæ officio interesse, psalmodiæ perseverantis suprema dulcedine tracta. Asseruit Thadæa tantæ suavitatis vocem extitisse Veronicæ tunc psallentis, ut superis gaudiis nimium nimiumque gestiens quænam verba proferret Virgo haud intelligere potuerit.

Geritur in lumine ambulans et psallens intra cellam.

37 Finita psalmodum modulatione, divinaque luce abente, aperuit Veronica ostium: quam Thadæa statim complexa est, dicens: Parcat tibi Deus, Soror mea, quæ mihi diu pulsanti nunquam aperire dignata es. Cui Veronica: Nostin quæ mihi Salvator dixerit? Grandi munere te hodie donatum fuisse scito, quando tibi cælestis datum fuerit animadvertisse ea quæ vidisti et audivisti. Cui Thadæa: Dicito mihi, cur divinas laudes in longum protraxeris. Respondit Veronica: Omnem psalmodiam horæ nonæ una cum Salvatore persolvi. Cui Thadæa: Cur dixisti: Deus meus, hujus ignara id nunc dicere nequeo? Ad quam Virgo: Jusserat Salvator me quæpiam dicere quæ ignorabam. Illa vero me docuit idem ipse Deus immortalis. Affirmavit nonnumquam Thadæa actorum Veronicæ indagatrix, dicens: Ego sæpius, virgine Veronica extasi cælestis Hierusalem superna regna perlustrante, illius cellam clarescere quamquam immensa claritudine inspectaverim; nunquam tamen Virginem conspicari distinctius potui, quam cum Christo deambulans psalleret. Quisquis es qui isthæc demiraris, legito Divæ Catharinæ Senensis præclarissima gesta, quibus facili ingenio Veronicæ Virginis electæ ex millibus ad sanctitudinem venerandam incitaberis. Maluerunt quoque Veronicæ tempora per Italiæ urbes plurimas Virgines talibus tantisque affectas ab summo Opifice donis ineffabilibus. Admiranda est profecto earum virginum puritas, earumdemque deliciarum omnium contemptus, integerrimæ itidem et cælestis vitæ, quæ tamquam splendidissima luminaria sua sanctitudine universum orbem illustratura: emerserunt.

Indicat se cum Christo Nonam decantasse.

CAPUT XXXI.

De allocutionibus Sanctorum.

Cum ea coram colloquuntur Sancti, suis festis.

Post visas Sanctorum celebritates apud Superos, quas liber quintus aperiet, Veronica per singula solennia toto anno præterlabentia caelestes Sanctorum colloctiones promeruit. Exorsa vero est hæc divina consolatio in nativitate B. Joannis Baptistæ. Iis quidem diebus, qui Sanctis pluribus dicati sunt, una Virgini Divæ illæ mentes apparebant, colloquebanturque dulcius, atque in superna fluentia fontis vitæ inhiabat Virgo caelestis. Mortalium omnium mentes superabant ea colloquia; neque ab caelicolis exposita mysteria satis capere possunt hominum quamvis præclarissima ingenia. Mense Augusto celebrat Ecclesia S. Zephyrini Papæ ac Martyris natalitium: quo die omni humana mente altius solatium experta est Veronica. Nam post caelestem sermonem Zephyrinus Angelico carmine dulcissime concinnuit. Hæc quidem apparitiones Superum sub obtutibus corporeis Virgini Veronicæ evenerunt, inæque caelesti circumamicti Sancti adventabant. Quamobrem Thadæa ab Veronicæ secretis affirmare consuevit: Ego anno eodem longa segritudine laborans, sociam noctibus diebusque plurimis Virgineam habui, ad quam lumen caelitus descendere intuebar, audiebamque Virginis loquentis sonos; sed voces minime percipere poteram. Toto quoque unius anni spatio ab singulis Divis, chorisque Angelicis reprehensionem sustinuit Veronica, quibuscumque criminibus ab se in Deum admisis; quocirca ingenti timore percita confundebatur primum, deinde misericordias Domini decantabat, qui sibi cuncta pepererat.

LIBER III.

De raptu Veronicæ Virginis ac plerisque ostensis.

PROOEMIUM.

Implex abstractio a sensibus.

Mentis hominum abstractio a sensibus corporeis, qui exteriores vocantur et sunt, nonnulla naturalis est, modum ordinemque naturæ sequens, alia præter naturam invenitur. Quam naturalem appellamus, producit vehemens animi applicatio ad quodvis ingenio rationabilique mentis examine appensum. Quamquam enim animi plurimæ sint virtutes, una tamen est intentio, qua rerum humanarum vel divinarum contemplationi vacante; inanes oculorum acies, auditus, ac ceterorum sensuum actus inveniuntur; levi vero motu ad corporis usus redit, quod quam facilitate ad sensuum opera animi intentio revocetur. Hæc studiosis notissima, quotidianaque existunt. Quæ præter naturam est abstractio, raptus a divinis litteris nuncupatur. Is quidem raptus aut ab ægritudine provenit, aut a malo spiritu, aut a divino numine. Sunt enim plerique ægritudines humoribus decurrentibus per spirituum corporum nervicula itinera eisdem spiritibus iter occurrentes, quamobrem inane jacet corpus et innotua. Arrepti vero alienationem a sensibus patiuntur eodem demone operante. At plurimos sapientum numina Superum a sensibus evocasse sacri codices referunt. Ezechiel nempe Propheta de se loquens ait: Spiritus elevavit me inter caelum et terram, et adduxit me in Hierusalem in visione Dei. Idem Paulus Apostolus inquit: Scio hominem in Christo raptum usque ad tertium caelum. **2** Socrates (ut scribit Plato) a solis ortu usque ad solem alterum orientem inconvivens, immobilis, iisdem vestigiis, et ore atque oculis in eundem locum directis, cogitabundus et abstractus a corpore stabat. Plato frequenter contemplationis intentione

longe secessit a corpore. Ejus discipulus Xenocrates singulis diebus integram horam abstrahebat a corpore. Porphyrius Plotini discipulus scribit Plotinum sæpe solitum a corpore mutare vultus; tunc mira quædam invenire, quæ postea scriberet: quater autem affuisse se assertit iis Plotini miraculis. Seipsum vero, cum ageret octavum et sexagesimum ætatis annum, a numine correptum semel inter contemplandum affirmat. Multis annis ante istos idem fecisse Heraclitum et Democritum legimus. Horum meminimus etsi a ambigentes an bonorum spirituum opera raperentur, arbitratu tamen quod raptu vero potiti fuerint. Sed quid Philosophos in medium deducimus, nostrorum quando præclariora facinora raptus divini veritatem astruant? Divus enim Thomas noster Aquinas, cujus præconia nunc silentio prætereunda censemus, nonne præclarissimo Dei munere ad superas vivens rapiebatur mansiones? Catbarina Senensis, cujus vitam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ imperio veneramus, colimus, adoramus, nonne mortalis a sensibus segregata, caelestes perquisivit domos?

3 Verumenimvero qui de prudentia et moribus Veronicæ Virginis periculum fecerunt, ejus raptum ægritudini nequaquam adscribunt. Qui vero a demone rapti Virgineam arbitratu, divina illius aeta, sanctitudinem, innocentiamque ad mentem revocet. Quis enim sanæ mentis asseverare ausit, Virgineam post raptum ad terrestrem sedem remeantem divinos amores spirantem, futura præloquentem, mentis secreta reserantem, caelestes domos describentem, terrena quæque magis magisque parvipendentem, a demone raptam extitisse? Sathan Christi Maximi savissimus hostis creditur, adversum ejus caelestia dogmata impia semper molitur. At Virgo Veronica singula Salvatoris gesta raptu potita ediscens, mortalibus Christi Dei immortalis cultum etiam post cineres exponit, prædicat, fatetur, adorat. Quamobrem Lector ingenue, te per Christi sacra rogaverim, ne sequentibus libris a nobis conscripta fide vacuus perlegas, ea cogniturus quæ te æternis triumphis donare queant.

a Merito quidem ambigit, præsertim cum Plotinum raptus magis deditum, familiari demone usum. Socratis illi a sensibus alienatio fortassis naturalis fuit.

CAPUT I.

De raptu initio.

Annum agenti quadragesimum secundum Veronicæ Virgini, posteaquam adversus demones plurimos nacta est triumphos, rapti ad superna palatia donatum est. In raptus quidem initio, nocte tantum sensibus exiliens in caelesti vacabat Hierusalem. Deinde Missæ sacra cum ageret Sacerdos quispiam ea presente, ac præsertim post divinæ Eucharistiæ desumptionem, raptu potiri consuevit. Orans quoque ac meditationi incumbens, sæpenumero ad Superos evolabat. Spiritu sursum elevato, innotum manebat corpus, nullaque arte fieri poterat, ut spiritus ad sensuum organa rediret; quicquid molitum foret a quibusvis incredulis ut ad sensus regrederetur, illa nihilo magis cadavere movebatur. Poplitibus deflexis, in modumque orantis, et sæpenumero ante altare Virgineam abstractam, nonnunquam lecto jacentem, aliquando stantem offenderunt Sorores. A sensibus segregata aliquando voces humiles emittebat; quibus ubinam foret animus Virginis quoquo modo animadverti potuisset. Immobilis, ut plurimum, persistebat, nisi cum Salvatoris patientis motus effigebat, aut beatissimæ Virginis gestus divino imperio imitari cogebatur. Rapti multarum horarum spatio superna tenebant regna.

ACCITORE ISMORO ISOLANO. Raptus gentium sapientium.

Raptus Sanctorum.

Raptus Veronicæ esse a Deo.

Corpus raptus tempore im-

AVCTORE
ISIDORO
BIOLASO.

CAPUT II.

De effectu raptus.

Qualis post
raptum.

Dotet in raptu
deprehendi.

Ad corporeos regrediens sensus Veronica post Superum lustratas regiones, divino amore vehementissime flagrabat : lacrynis perfusa nonnumquam revertebatur, aliquando hilaris gaudensque nimium et exultans redibat. Ægra et ita ægra ut vulneribus affecta se movere nequiret, post raptum continuo sospes inveniebatur. Inde inter Sorores cœnobii Divæ Marthæ ægrescente Veronica, atque sensibus egressa, versum erat in proverbium : Ad medicum Soror Veronica profecta est. Raptu potita sedebat plerumque graviter afflicta, ac veluti longo itinere superato infirmi roboris erat. Nihil illi tam molestum erat, quam a quopiam raptu deprehendi. Haud potuisset spiritus ejus in corpore nonnumquam perseverare, (cælestibus quippe gaudiis affecta, humana quæque fastidiebat) nisi peculiari Dei munere junctus, retracta atque mortificata membra excitasset, vivificassetque.

CAPUT III.

De cogitis ubi ea peccatis hominum, ac præcipue Sacerdotum.

Scelera multorum
Veronica ostendit
Christus.

Virgini Veronicæ raptu potitæ sæpenumero Christus ostendit, quæ impii mortales admitterent crimina, quibus divina bonitas ad iram concitatur. Aiebat vero Christus Veronicæ : Attendito filia mea, quantis sceleribus in me peccent Sacerdotes mei, qui deinde omni veneratione posthabita, infronita fronte ad altare meum accedunt, divinam oblaturi hostiam. Considerato quoque filia mea, quanta erga illos utar patientia. Ego ipse Christos meos patientissime suffero, qui polluto corde et immundis labiis et manibus me sub Sacramento contingunt. Talibus profecto impii sceleribus aperta terra deglutiiri promerentur. Exspecto autem illos patienter apertisque misericordiæ viscibus, ut emendati ad me redeant : quod si eos non penituerit, fiet illis iudicium sine misericordia. Quamobrem te atque eos, qui mihi puro corde famulantur, ad lacrymas excito, utque assiduas eorum me preces effundant pro quibusvis a via veritatis errantibus, ac præsertim pro sceleratis Christiis meis, Spiritu meo suadente, perhortor.

CAPUT IV.

De a ostensis pœnis damnatorum.

11

Paria pœne
variorum statu
in inferno.

Superum regna tenens Veronica, a Christo Deo immortalis, quem tunc Angelorum circumdabat chorus, ad tetros inferorum carceres ducitur. Vidit autem Christo duce, damnatorum loca plurima. Primus quidem profunda nimis voragine horrendus erat. Dixit vero Dominus, Virginem allocutus : Hic est principum ac dominorum, qui æternis addicti fuere supplicii, locus infelix : quod sequitur antrum est nobilium, eorumque qui superbia tumentes, æterna bona contempserunt. Tertius, quem conspicis, locus est, ubi feneratorum animæ cruciantur; quorum tam magnus illic numerus videbatur, quot esse homines in universo orbe minime Veronica arbitrabatur. His proximior erat pauperum carcer, erantque ceteris pauciores. Tunc antrum immane vidit, ubi religiosorum animæ durioribus affligebantur tormentis. Dixit autem Christus : Hi sunt, filia mea, qui religionum divinos mores professi, propriæ salutis deinceps inmemores, mihi plurimum adversati fuere. Ist hæc memorans Salvator, tristes vultus præ se ferebat ac terrificos. Angeli quoque tristes admodum facies ostendebant. Multa itidem tormentorum loca perlustravit Veronica inexcogitate turpitudinis, va-

riaque pœnarum genera pro variis inflata sceleribus. Eorum miseriæ et infelicitati accedebat, quod crudelissimorum dæmonum opera sæva tormenta subibant. Enimvero eum animam quampiam fuisset intuita, quæ veluti vase bullientis aquæ oclusa torquebatur, dixit Dominus : Hæc anima fuit infelicis illius sanctimonialis, quam aliquando dignovisti : talia tantave patitur pro murmuris crimine, proque positis ejus maleficio inter Sorores litibus, ac præcipue quod in Superiores linguam laxaverit. Noluit vero miserabilis femina ea scelera confessionis sacramento delere, quocirca impœnitens obiit.

Sanctimonialis
murmuratrix
damnata.

a Annotat Scholiastes hanc locorum pœnarumque distinctionem Angelico ministerio Veronicæ cogitativa descriptam, quæ intelligendi ratio maxime consentanea est naturæ mentis humanae adhuc corpori juncta.

CAPUT V.

De ostensa horribili facie Christi flagella mundo comminantis.

Qua die festa Divi Thomæ Apostoli celebrantur, spiritum ad Superos relaxans Veronica vilit Christum alto sedentem solio, cujus iratis vultibus quæque contremiscere videbantur : audivit quoque Dominum Majestatis diva nimis flagella mundo comminantem propter innumera scelera undique ab impiis perpetrata mortalibus. At pia Mater mundi Regina Filium Deum in hæc verba precabatur : Noli, quæso, fili mi, tautis humanum genus atterere suppliciiis : parce peccantibus : miserere delinquentibus, tu qui misereri eligis potius quam irasci. Cui Filius : Satis superque, o Genitrix pietissima, præstolatus sum, si forte scelera desererent homines : jam amplius eos sustinere nequeo, quoniam in deteriora crimina quotidie dilabuntur; nullo timore nullove rubore a viis suis pessimis divertunt. Inspice Mater, quantis me ad iracundiam provocent. Dimitte jam me ut irascatur furor meus, et deleam eos de terra. Tum mater pleraque pietatis signa dabat, Deum filium rogans ut humano generi misereretur. Stabat immota mente Deus, neque iratus matris precibus flecebatur. Denique pia Mater talia obsecrans peroravit : Volo, fili mi, isthæc flagella te continere adusque anni tempus dilapsam, quo mortales impietates suas missas facere queant, et ad te Deum converti. Annuit Filius Genitrici, ejus votis satis semper facere consuevit, dixitque : Ego per anni decursum nedum multos per annos humani generis compatiar sceleribus, tuis precibus tuave pietate, flagellis parcens. Et placatus factus est Dominus a malignitate, quam dixit facere mortalibus.

D. Virgo filio
humanum
genus perdere
volenti supplicat.

Obtinat indulgentias
mortalibus.

9 Post hæc Veronica tremebunda ad corporeos usus regressa est, assereus Christi et Matris ultro citroque loquentium sermones duarum horarum spatium superavisse. Quas vero lacrymas, quos singultus, quæve suspiria Virgo Veronica dederit, et super errantes pia gestans viscera, et facie visa Salvatoris supra quam dici queat tremenda, haud facile explicaverim. At inter lacrymas Sororibus adventientibus dixit : Cavete, o Sorores dilectissimæ, a criminibus, ne forte horrenda nimium Salvatoris irati facies vos apprehendat. Heu ! heu ! quantum terroris mortalibus pariet irati Dei immortalis, Christi Maximi aspectus ! Quid, quæso, acturi sunt criminiosi in die tremenda iudicii ? Ah Domine Deus custodi nos ac dirige, ut in novissimo magni iudicii die audire mereamur : Venite benedicti Patris mei. Noli, rogaverim, nostrorum scelorum impietatem attendere. Hæc Veronica. Paria vidisse se asseruit Virgo solenniis Purificationis beatæ Virginis.

Terribilis
Christi irati
aspectus.

CAPUT VI.

De cognitis futuris flagellis Dei non post multos annos.

Die sancto Parasceves anni millesimi quadringentesimi octuagesimi noni, inter multa sibi cœlitus ostensa, conspexit Veronica plurima Dei a flagella, quæ non post multos annos impiæ hominum reipublicæ immittere statuerat. Erant vero illa sæva nimis, ignotique iudicii. Nullum genus hominum, nullamve conditionem, manum Dei percussentis evasuram dignovit. Quamobrem lacrymabatur uberrime, omnium vices dolens. At Angelus Domini iussit ne cuiquam ostensa sibi flagella aperiret.

^a Adscribit Scholiastes, vereri se, ne multa sustineat hominum genus ab anno 1324 et sustinuit revera, sensim invalescente in Septentrionalibus oris hæresi. Sed ridiculus hic est, qui in ceteris gravis et plus, dum horum causam malorum a sideribus petit, licet alias adiungat, unde merito isthæc poterat augurari; ait enim: Non autem spiritu hæc tumco eruditus Prophetico; sed sideribus docentibus, Principum Christianorum schismate, ac ceterorum perfidia, ingratitude, levique reverentia nominis Christiani. Ita ille.

CAPUT VII.

De revelata Sororum negligentia.

Oranti nonnunquam Virgini Veronicæ pro cœtu Sororum sui cœnobii, post animi ab usibus corporeis elationem, dixit beatissima mundi Regina: Tuæ hæc Sorores, quarum gratia assidue Deum immortalium deprecaris, negligentis admodum in divinis rebus exequendis inveniuntur. Optant quidem supernis affici muneribus, sed labores subire renunt. Patientur omnino necesse est, si donorum Dei participes esse cupiunt. Cui Veronica: O Mater dulcis ac Domina, exploratum habes humanæ conditionis fragilem statum: nemo sane bona quævis operari potest, nisi præstante Filio tuo Domino nostro Jesu Christo. Ad quam Mater Dei: Fateor te vera dicere: sed o filia mea memorare omnis vitæ meæ decursus, quem tibi jam dudum exposui. Memori, inquam, condepectori, mea a sanctificatione dempta, (nam ego in utero matris sanctificata fui) nihil aliquando me a Deo meo accepisse, nisi laboribus corporis et animæ præviis. Interea Sororum cœtus in choro litanias beatæ Virginis decantare cœperunt, atque antiphonam, Salve Regina, nam sabbatum erat, quo die mos est monasterii Sororibus talia persolvere ob honorem Dei Genitricis. Dixit ergo divina Mater: Conventus hic mearum litaniarum atque antiphonæ, Salve Regina, mihi quam acceptissimus est. Exposuit itidem Virgini Veronicæ mundi Regina, quæ præstantiores ludes litanias atque antiphona Salve Regina continerentur, modum quoque in earum concentibus congruentem. Noluit vero eadem Virgo aperire beatissimæ Matris imperio.

^a Potior nunc pars Theologorum, in ipsa conceptione divinæ gratiæ munere sanctificatam Dei parum asserit, ut nec ad punctum temporis labe ulla fuerit inquinata.

CAPUT VIII.

De visa Sanctorum felicitate.

Oranti Veronicæ pro cœnobia sui cunctis Sororibus, ac corporeis solute sensibus, dixit aliquando Christus: Felicitatem quam Sororibus tui monasterii, ceterisque electis meis dare statui, tibi nunc palam afficere volo. Imnumerabiles Sanctorum beatitudines se conspexisse Veronica asserit, quarum potiores erant illæ, quas Ecclesiæ sanctæ Dei Pastoribus idem ipse Deus largiri disposuerat. Aiebat quoque Christus Sacerdotes vocitans Christos, sanctimoniales vero Christas, quæ nomina juxta veterum Doctorum morem omnibus divina gratia præditis convenire

possunt: Majores ego ceteris beatitudines Christi meis virginitate pollentibus disposui, minores vero feminis. Mihi profecto quam gratissimi existunt Christi mei virginitate decori: quos ita amo, ut etiamsi crimen quodpiam commiserint quatuorlibet grave, eos custodire proposuerim a laiciis iniquis et a lingua dolosa. Veh autem illis, qui Christos meos sive in occulto, sive palam sagittabant: nam destruaam eos, et evellam de terra.

13 Vidit quoque Virgo dispares beatitudines paratas his qui lubentes mundum contempserunt, hisque qui coacti cœnobia ingressi sunt, et vim denique in virtutis placidæ amorem convertentes, dignum Deo famulatum præstare sategerunt. Quam vero conjugati habituri sint gloriam, minorem ceteris omnibus asseruit. Nulla beatitudinis genera prædicabat Virgo, in cor hominis ascendere posse, nec ea voce proferri. Vidi ego, aiebat Veronica, apud Superos Sanctorum procedentium celebritates, quarum nonnulla dicere queo, sed de felicitate Sanctorum quibusvis præparata nihil omnino lingua exprimere valet. Sunt mortalia quæque hæc comparata nullius omnino momenti. Satagendum nobis est, ut per bona opera felicitatis æternæ ineffabilia præmia attingamus. Si cuiquam vestrum, o Sorores amantissimæ, daretur contemplari Superum gloriam, nullus labor nullæve vigiliæ ab ejus vos revocarent proposito, animus nedum vester quoquo modo tepesceret. Fidelis est Deus immortalis, munificus, ac magna nimis donans præmia diligentibus se: pro minutis enim quibuslibet divinæ Majestatis amore peractis inexcogitata reddit præmia. Omne bonum quamvis desursum sit, descendens a Patre luminum, sine quo nil recte operari valemus, agendum tamen quod in nobis est, mensque preparanda divinis.

14 Audite Sorores amantissimæ: Obsecranti mihi aliquando divinam misericordiam pro criminosis respondit Christus: Mea gratia ipsi se frequentibus sceleribus indignos efficiunt. Agant quod in se est, et gratiæ munus caeleste illis presto aderit: qui enim eos sine ipsis creavi, nolentes minime salvabo. Cavete, o Sorores, omni sollicitudine ne Dei nostri viscera misericordiæ quovis crimine offendantis: dixit enim aliquando mihi Dominus et Salvator meus Jesus Christus: Ego graviora judico ea, quibus in me peccant sacrarum religionum cultores pro accepto magno munere religionis, quam quæ ceteri admittunt scelera, gravissima licet: nam qui majora accepit, amplius amare tenetur, et custodiendæ innocentie debitor assiduus extat. Quocirca in die iudicii pro modici temporis amissione, ac pro quibusvis otiosis verbis aut leviusculis criminibus reddemus rationem, sevasque luemus pœnas. Summopere nosmet custodiamus ne in sponsum dilectissimum Dominum Jesum Christum ignoranter peccemus, et ab ineffabili mihi ostensa beatitudine quoquo modo deficiamus. Hæc Veronica.

CAPUT IX.

De reprehensione ei facta ab Angelo.

Narravit aliquando Sororibus Veronica candida simplicitate præclara, dicens: Missæ sacra agente Sacerdote quopiam die, juxta altare genuflexam Sororem curiosius inspexi sola mentis stabilitate: verum cum a corporeis sensibus me abstracti contigit, Angelus Domini, qui mihi adesse consueverat, me tanta severitate increpuit, ut diem extremum clausura fuerim, si corpori mens meajuncta foret talia sustinens. Heu quam ingens fuit horror ille arguentis Angeli! quam dura verba! quam terribiles vultus! Inter cetera vero reprehendentis Angeli isthæc verba fuerunt: Sicine egisti cordi laxans habenas? cur oculis divagata es? cur Sororem illam curiosius inspexisti? Profecto haud leviuscule in Deum peccasti. Regrediens autem

AUCTORE
ISONORO
ISOLANO.

Virginitas
quam Deo
grata.

Immensa, licet dispar,
gloria Sanctorum.

Imminentia
Dei flagella
videt.

Negligentiam
Sororum in
rebus divinis
a D. Virgine
composcit.

Litanias et Salve
Regina,
gratissimæ
D. Virgini.

Graviter puniuntur religiosi.

Ob otiosum
aspectum reprehenditur
ab Angelo.

AUCTORE
ISIDORO
ISOLANO
*Pœnitentiam
subitjudente
Christo.*

Virgo ad corporeos sensus trium dierum spatio innumeratas effudit lacrymas. Dixit quoque Christum grave quodpiam sibi demandasse ad peragendam pœnitentiam ejusce instabilitatis oenolorum. Secretius itidem demandatum servare virginem jussit Christus Maximus, quam obrem affirmare consueverat Veronica dicens: Quando Missæ sacris intersum, nec quidem caput movere ausim, metuens divinæ Majestatis ultionem.

CAPUT X.

De ostensis pœnis purgatorii.

*Videt pœnas
inferni et
purgatorii.*

Subito raptu posita Veronica, pœnis tartareis primum decursis, Angelo duce singula tormentorum genera, quibus anime apud inferos purgantur, admirabunda conspexit. Diversus quidem damnatorum et purgatorii videbatur locus, sed nulla inter pœnas distantia. Idem enim ignis erat, iidemque tortores. Variis torquebantur suppliciis pro varia criminum perpessorum impietate. Exposuit quoque Angelus Domini Veronicæ primos purgatorii aditus, innumerasque animas sacris initiatorum, et utriusque sexus maximam turbam incredibilibus tormentis affectas inspexit. Ait autem Angelus Domini: Scito filia mea, animas pro quavis levi inobedientia in Superiores, ac segnitie in exequendis divinis, isthæc tormenta sustinere. Præstat iuter earum crimina inane murmur erga Superiores, et quarundam sanctimonialium in suum Confessorem: quapropter pro eodem scelere nunc acrius affliguntur: nam confessionis sacramento Deum sibi olim propitium efficientes, patientur donec Deo placuerit. Liberarentur autem orationibus, Missis, ac elemosynis. Tanti est momenti murmur, quod nisi crimen illud confessione sacra expiassent, æternis suppliciis forent addictæ.

*Propter quæ
ad purgato-
rium eant ani-
mæ*

*Murmurationis
pœna.*

*Febri laborat
e. e. visione pur-
gatorii.*

17 Interea conspiciatur animam quampiam Virgini quando corpori juncta erat cognitam, magnis ejaculatioibus vehementissimos dolores enuntiantem. Vox illa Veronicam usque adeo terruit, ut tremebunda continuo ad corporea officia redierit. Testata fuerunt geminæ Sorores Ursula ac Magdalena, quæ redeunti ad sensus tunc Veronicæ adherunt, Virginem vehementis tristitiæ, timidi doloris, ingentisque horroris signa dedisse, manuum percussioibus, motu capitis, voceque flebilis. Dixit autem Virgo: Heu! heu! quas hodie pœnas, quæve tormentorum genera vidi! Sit mihi fas dignota loqui, resque pandere alta purgatorii caligine mersas. Inter verba solo dilabatur Veronica: febris vehementis Virginem arripuit, signaque toto corpore virgineo, igne velati micantia, magnitudinisque instar palmæ manus apparuerunt. Affirmavit Virgo animas quaspian dignovisse, quas pro meritis proque earundem fama sanctitudinis dum regerent artas, jam dudum divina frui visione arbitrabatur. Tacuit eorum nomina, divinæ offensæ noxam incurrere pertimescens. Enimvero post hæc dixit Veronica adstantibus Sororibus: Hortor vos, o Sorores amatissimæ, a murmure totis animi studiis cavere: grande enim illud est, et Deo odibilis magis quam mortales opinentur. Quod si vera forent ea quæ divino cultui adscripti utriusque sexus homines murmurantes dicunt, cessandum tamen a murmure foret, propter divinæ Majestatis offensam: nos enim a seculi negotiis ad divinas laudes evocamur, non ad murmura prosequenda. Haud vereamini magna et inexcogitabilia tormentorum genera parata esse his qui purgatorii ignibus alligabuntur. Hæc Veronica.

CAPUT XI.

*De apparitione dæmonum sub variis
animantium speciebus.*

Singulis diebus anni unius apparitione dæmonum, Deo primum significante, Veronica summopere affli-

cta fuit. Harum apparitionum prima evenit nocte celebritatis Corporis Christi. Abdæmone vero nequam tunc assumpta species bovis fuit, ignes undique spirantis, terrificæque mugientis. Pertinuit vehementissime Virgo, præsertim quod voce impia repeteret diabolus: Ego te omnino hisce cornibus ad inferos deferam. Verum ingenti terrore perterrita febre acuta corripitur, qua etiam sacræ Eucharistiæ Sacramentum desumere ea solemnitate vetita fuit. Raptæ vero Virgini ad Superum regna dixit Christus: Equidem, o dulcis filia mea, timuisti dæmonis horrendam nimis imaginem: verum scito meam esse voluntatis, ut singulis diebus anni unius singuli dæmones tibi fiant visibiles sub speciebus crudelium animantium ac volucrum: ne timeris, quoniam ego tecum sum. Ad sensus vero regressa corporeos, incolumem se effectam persensit jocundo Salvatoris aspectu, cujus sermo ad unguem perfectus est, dæmonibus quotidie seva nimis sub imagine Virgini apparentibus. Extremo denique die velati aggregato exercitu cuncti simul advenere, quos intrepida Virgo aspexit. Divi Antonii virtutem ac merita in virgine Veronica profecto admirari non desinit, quicumque corde Catholico utriusque gesta altaque mente nesse sategerit.

*Integro anno
quotidie vidit
dæmones.*

*Febri corripitur
ex terrore,
visa dæmone.*

LIBER QUARTUS.

De ostensa Christi Maximi vita.

CAPUT I.

De ostensa Annuntiatione Dominica.

Celebritate Annuntiationis Dominicæ Veronica Angelo duce sæpius ad Superos spiritum relaxans, inter cetera Angelum Domini pulchritudinis ac potestatis inenarrabilis conspiciat. Verum Angelus Veronicæ ductor ait: Hic est Gabriel Dei nuntius, qui pro humana salute hodie Virgini beatissimæ Christi Incarnationem divinitus nuntiavit. Hic nempe ingressus ad eam, legentemque Virginem comperiens magno fulgore terruit, dixitque: Ave gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Quæ cum audisset turbata est in sermone ejus, et cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in utero et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum. Hic erit magnus, et filius Altissimi vocabitur. Et dabit illi Dominus Deus sedem Patris sui, et regnabit in throno Jacob in æternum. Tu quoque maxima mulierum futura es, quæ Regina cæli et Mater Dei vocaberis. Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco? Et respondens Angelus ea retulit quæ in Evangelio scripta leguntur. Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Post hæc illico concepit de spiritu sancto Filium Dei. Exurgensque Maria non post multos dies abiit in montana. Verum scito, ait Angelus Veronicæ, Gabrielem omnia mysteria passionis et gaudii, omnemque Salvatoris vitam et mores a exposuisse Virgini beatissimæ, antequam Christum conciperet, quæ nutu Dei Evangelistæ confiteuerunt. Quibus animadversis ad sensus rediens Veronica, sacris interfuit mysteriis, sanctumque Domini corpus desumpsit.

*Videt Gabrielem
angelum.*

*Omnia mysteria
vite Christi D. Virgini
in Annuntiatione explicata.*

^a Quippe quæ mystice, ut vult Scholasticus, in verbis continentur Angelicis.

CAPUT II.

De ostensa Nativitate Domini.

Biguo ante Dominicæ Nativitatis solemnia, cum nocte Veronica sensibus ad sidereas mansiones evolasset, vidit Superos Hierusalem cælestem veluti exornantes

exornantes pro novi triumphi futuris gaudiis; quamquam si mille terrarum orbes forent, atque hominibus repleti, majestatem tamen supernæ domus exprimere minime possent linguæ hominum, aut æterni sermonis indefessa series. Exornabant itaque æratissima palatia cæli, more humano Angelica gaudia significare Virgini Veronicæ cupientes beatissimi spiritus. Videbatur omnis ille aditus ornatus aureus, undique refulgens, ninium niniumque decorus. Ad sensus vero rediens Veronica mysterium intellexit.

C. rli ornatus.

Videt in spiritu D. Virginem euntem in Bethleem.

ii

Mendical pro monasterio.

Incursus rapti, videt D. Virginem in stabulum ingredi.

Videt infantulum Jesum reversum natum:

b

c

3 At nocte vigiliæ Nativitatis Dominicæ, sensibus exiliens, Virginem beatissimam asello insidentem, grandis alvi veluti propediem parituram inspexit. Erat Virgo Diva ætatis teneræ, modicique aspectus, ita ut puella videretur. Assistebat eidem Joseph vir ejus, habens ancillam comitem, Virginis gravidæ gratia, famulante bovem deducentem. Profectus est Joseph ut profiteretur, a nomenque suum scriberetur cum Maria Virgine uxore prægnante, at neque serui, neque ancillæ nomen visum est Veronicæ ab Imperatoris scriba annotari. Tum subito ad sensus corporeos redeuntem Veronicam monasterii Mater evocat, jubetque altera sanctimoniali comitante per urbem Mediolanensem eleemosynas quærere; quod opus tota die exerevit, hora prandii dempta.

4 Vespere igitur rediens Veronica, continuo orationis locum adit. Nec mora: extasi correpta, in Bethleem, ubi Virginem cum Joseph ac ceteris reliquerat, spiritu se invenit. Errabant Virgo beata ac familia Joseph tota urbe quærentes hospitium, posteaquam a loco Cesareæ professionis reversi sunt, nec inveniebant: tanta etenim multitudo virorum ac mulierum ejusce rei gratia eo convenerat, ut domus singulæ undique plenæ conspicerentur. Quamobrem tristior Joseph divagabatur. Verum locum quempiam deveniens tetum undique, quemque nulla contingebat hominum habitatio, dixit beatissimæ Virgini: Opportunum censeo nos locum hunc ingredi, nocte enim obscuriori vicis circuire amplius nos minime decet. Annuens Virgo asino statim descendit. Dixit autem Maria: In proximo est tempus pariendi. Cui Joseph: Ibo et auxiliatrices tibi feminas perquiram. Sabrisit Virgo. At vero Joseph: Ne rideas, nam talibus indigebis: abiitque intempestæ noctis silentio.

5 Tum Veronica ad sensus regrediens proximum tempus ad nocturnas horas persolvendas adesse cognovit. Perseveravit autem orationi et meditationi incumbens adusque matutinas inchoatas. Cumque sensibus exiliisset, Virginem beatissimam eo in diversorio invenit ubi eandem reliquerat. Conspexit vero Jesum mundi Redemptorem, natum ex Virgine infantem parvulum; quem altera manu tenens Virgo et mater, altera femur colligebat, quo lectulum infanti sterneret. Deinde b velum e capite accipiens, dimidium corpusculum infantuli texit; ejusque alteri lateri fœno hærente. Aderat minime Joseph, cum Virgo peperit, qui cito reversus cum tribus feminis, locum eximio splendore illustratum reperit. Ea luce mulieres veluti territe ingredi nequibant: at Joseph introiens natum infantem adoravit. Joseph duæ mulieres audentius secutæ idipsum egere, tertia præforibus procumbens clamabat: Quæ audio non credam nisi videro. c Ingressa tandem, Virgini que beatissimæ proximior effecta manum extendit, qua subito arescente indoluit vehementissime. At exclamantem præ dolore mulierem Angelus Domini alloquitur, dicens: Pete a Virgine veniam, infantemque continge, et liberaberis. Maudata perfecit mulier, et fide non vacua sospes evasit. Abeuntes itaque mulieres nuntiabant audire volentibus: Quia natus est Salvator mundi.

6 Sed redeat oratio ad Jesum in præsepio jacentem, quem Virgo Diva genua flectens, et duplices jungens

palmas, adoravit. Bos et asinus anhelitibus calefaciebant, et humiliaverant se veluti adorantes et clamoribus magnis veluti laudantes. Tum Angelus Domini adveniens pluribus excelsior parvulum Jesum adoravit. Facta est autem cum eo multitudo Angelorum adorantium, et dicentium: Gloria in excelsis Deo. Concentus undique cælestes personabant, quos mortalium infirma pectora sustinere minime possent, nec eorum portunculam vocibus explicare. Enimvero ea luce præsepe Domini fulgebat, qua omnis regio claresceret, et nox sicut dies illuminaretur. Et pastores erant in regione eadem vigilantes et custodientes vigiliis noctis super gregem suum. Hi nova luce exterriti, ceciderunt in facies suas: et ecce Angelus stetit juxta illos, et claritas Dei circumfulsit illos, et timuerunt timore magno, et dixit illis Angelus: Nolite timere; ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Salvator mundi in civitate David. Euntes vero illum adorete. Et hoc vobis signum, invenietis infantem pannis involutum et positum in præsepio. Et venerunt festinantem, in cælum semper aspicientes præ stupore et admiratione eorum quæ viderant et audierant. Sequebantur et illos pecora et greges clamantes ac si nova isthæc admirarentur. Cum vero applicuissent loca, unde tanta lux prodibat, adoravere. Et invenere Mariam et Joseph et infantem positum in præsepio. Enimvero dum hæc agerentur, Angelus Domini Veronicam admonuit, ut animalia terræ, arbores omnes, lapides et elementa, sidera quoque cæli animadverteret signa dare lætitiæ ob honorem natæ Salvatoris. Quibus mente conspectis, ante infantem Jesum se fore Virgo attendebat: quæ Jesum adorans, nec loqui, nec infantem pertingere valebat. Cumque plurima conspexisset Veronicæ spiritus, quæ nobis referre noluit, ad res corporeas rediit. Trium vero Missarum posteaquam celebrationi interfuit, ab Angelo raptur adusque horam divinæ Eucharistiæ percipiendæ. Asseruit autem Virgo Veronica divina secreta tunc se dignovisse, quæ neque mortalibus enarrare fas est, neque verbis explicare hominem, nedum attingere mente posse arbitraretur, si talia verbis prosequeretur humanis.

7 Desumpto corporis Domini mysterio, raptur potitur Veronica. Cui Angelus Domini eneta quæ evenere d mirabilia in ortu Christi clarius permonstravit. Mellifluos cælos considerabat, veluti si nix per cuncta mundi spatia e cælo descenderet: at alto cælo aureum circumlum intuita est, in cujus medio Virgineâ brachiis infantulum gestantem; Romæ olei fontem emanare, templumque quoddam divini cælestis inspexit, infantem quoque illico natum loquentem audivit, singula infantuli verba intelligens; ac pleraque mortalibus nunc incognita miracula evenisse Veronica dedit natali Salvatoris, quæ silentio veneranda esse censebat. Hic quidem Veronicæ raptus adusque vespertini officii horum perseveravit.

a Haudquaquam, quod hic innuitur, exploratum habetur, Josephum ne Virginem sponsam, ante hujus partum professos esse; cum præsertim multorum Patrum testimonio constet Christum ipsum hoc censu fuisse descriptum.

b Id quidem et alii tradidere. At quæ socordia ea fuisset divinæ parentis, aptu linteum non præparasse? profecto nec in vulguri femina toleranda. Munda ne vitia concinnasse, varix revelationes doctorumque virorum consensus persuadet.

c Scripsere idem PP. nonnulli, quod ex apocryphis haustum censet Baronius. Plura hoc capite, imo et toto libro objecta Veronicæ narravit, quæ fidem non reperient. Fortassis vel auctor, vel quæ prima scripto complexa est Veronicæ vitam ac revelationes Benedictæ monachæ, non assculti quæ obscurius narrabantur, immutavere ornando, vel attestare ex propria ratiocinatione. Ant potius cura raptæ est Veronicæ, æternis sensibus, violentia infundentis se divini luminis aut consolationis oppressis sopitisque, internis intellectum ad cælestia absque ullis phantasmatis speculanda raptum quoque modo subsequentibus, phantasia curia re-

ACCUTORE
ISIDORO
ISOLANO.

alia ejus noctis mysteria.

vocationem
pastorum:

alia admini-
stranda.

Verm Christi
nascendi
nibi factu.

rum

AUCTORE
ISIDORO
ISOLASO.

rum ratione quadam propria expressit imagines, quarum insitas ante species habebat : unde sibi reddita, cum se sciret admiranda passam divinitus, neque jam obnoxio phantasmatibus intellecta ea posset aut exponere aut explicite meminisse, quorum reminiscen-
tiam phantasia ingererat, retulit. Scholiastes certe identidem inculcat cuncta hæc gesta esse Angelis imagines rerum corporearum efformantibus in Virginis cogitativa.

d De his portulis consule Baronium anno Christi 1, quædam solide refutantem.

CAPUT III.

De ostensa Circumcisione Salvatoris.

Inter Missarum solemnia Circumcisionis Dominicæ Veronica sensibus egressa, ornatissimum a templum adiit : ignara vero cuius regionis foret, affuit illico Angelus Domini, loca quæque templi Veronicam edocens. Erat in templo altare præclara magnificentia decorum nimis, ante quod stabat senex reverendi cuiuspiam aspectus : aderat quoque vidua venerabilis, ac plerique promiscui sexus. Interea infantem Jesum quispiam attulit, quem senex accepit in nhas. Idem vir b dno paria columbarum, duoque turturum seni obtulit. Enimvero Mater Maria et Joseph, quasi tristes, Jesum procul aspiciabant. Denique senex infantem fascia nudavit, acceptoque cultro lapideo pelliculam circumcidens paucillum carnis exemit. At infantulus ejulans et clamans vehementissimo dolore matrem affecit; qua itidem flebili voce territa Veronica ad sensus regreditur tristis et lacrymis perfusa. Tota quoque die tristior perseveravit, quasi vocem infantis auribus personantem audiret. Condo-
lebat enim infantulo Jesu, ac Beatissimæ Matri, quam ingenti affectam dolore dignoverat in circum-
cisione filii.

a Probabilis est in ipsa spelunca circumcisum, quod S. Epiphanius tradit Pavarit lib. 1, hæresi 20.

b Purificationis et Circumcisionis mysteria consulit aut Isolans, aut prima scriptrix Benedicta, aut ipsa Veronica.

CAPUT IV.

De ostensa adoratione Christi a Magis.

Vigilia Epiphaniæ Domini cum Missæ sacris inter-
esset Veronica, e sensibus exiliens, ab Angelo ad partes Orientis ducitur. Vidit autem Angelum Domini Regi provincie illius nuntiantem, quia natus est Salvator mundi, hortantemque ad eum adorandum proficisci. Nec mora : ad aliam ducitur Orientis regionem, cuius Regi paria Angelus Dei significavit. Tum ad remotiorem oram profecta Veronica Angelo comite, paria significari Regi provincie illius per Angelum Domini inspectat. Posteaquam longa terrarum spatia decurrit Veronica, meus ad corpus regressa est. At vespere facto cum sol occubisset, orationi animum dans Veronica rapitur, et ab Angelo statim ad Orientis oram perducitur. Animadvertit vero tres Reges in unum convenisse : qui cum mutuo loquerentur, quisque quæ viderat et ab Angelo audierat de novi magni Regis ortu enarrabat. Dicebat autem : Quis dux noster erit? Statnere tandem ut nna ad novum Regem adorandum properarent. Tum variis rebus pro regii itineris majestate compositis, dromedarios, animalia grandis stature et visu ferocia, Reges ascendere Virgo contemplatur. Et ecce stella ceteris fulgentior anteedebat eos, quam Reges secuti sunt. Videntes autem stellam gavisi sunt gaudio magno, et dicebant : Hoc signum magni Regis est. Asseruit Veronica Angelo duce per longas terrarum intercapedines secutam fuisse tres Reges, qui pariter dromedarios insidentes festinabant. Reges magna virorum turba comitabatur, plura animalium genera in suo habens comitatu. Cumque iter prosequerentur Reges, audiebat illos loquentes de his quæ viderant et audierant ab Angelo nativitatibus Dominicæ nuntio.

10 Interea ad corporeos sensus regressa est Veronicæ mens. Enimvero illucescente die Missam egit Sacerdos quispiam in templo D. Marthæ, cui affuit Veronica : quæ post Eucharistiæ adorationem raptu potita, adiit Jerosolymorum regnum, ubi Herodes Rex imperabat : et ecce tres Magos advenisse offendit, quibus obviavit Herodes : audiens autem a Magis Regem novum natum superbia intumuit et invidia, dissimulansque alto corde dolorem, gaudia præferebat pro novi Regis nativitate. Tum aulam componi regiam, mensas parari, cibosque pro regia dignitate afferri. Herodem tresque Magos una discumbere, discumbentes quoque plurima de novo Rege nato in medium deducere insepexit Veronicæ spiritus.

congressum
cum Herode.

11 Post hæc ad corporeos usus regrediens, Sacerdotem divina celebraturum animadvertit. Quibus perfectis Eucharistiæ Sacramentum una cum Sororibus percipiens, iterum extasi corripitur, et ab Angelo ad locum ubi Herodes erat cum Regibus perducitur. Recedentibus vero Magis dixit Herodes : Ite, et interrogate diligenter de pnero, et cum inveni-
eritis reauritate mihi, ut et ego veniens adorem eum. Qui cum audissent Regem abierunt. Stella autem nusquam comparuit donec cum Herode Reges moram traxerunt. Animadvertentem Veronica Herodem Regibus blandientem, Regesque Herodi gaudia ostendentes. At Magos in itinere positos persensit Virgo dicentes : Quo ibimus duce stella amissa? Nec mora : et ecce stella quam viderant Magi in Oriente anteedebat eos, donec veniens staret supra ubi puer erat. Videntes autem stellam Magi gavisi sunt gaudio magno. Erant autem procul a loco cum stellam stantem inspectarunt : qui descendentes de jumentis, acceptis muneribus, et omni posthabita familia, soli ierunt ad locum, super quem stellam stare demirabantur. Inter hæc Angelus Domini Virgini Matri nuntiavit Reges advenisse ad adorandum infantem Jesum. Visa est autem beata Virgo tunc vehementer horruisse. Regibus ingressis Virgo et Mater assurrexit, quam Reges venerati sunt. Tum Virgo resedit infantem Jesum gremio locans
linea veste circumamictum. Infantis tibiæ nude videbantur, aderatque Joseph servo comitatus. Anteaquam Reges infantulum contingentes adorarent ter genu flexere, diuque ad invicem disputarunt, quis eorum prior adoraret : denique junior primus accessit, pedes infantis exosculans, et quam capite gestabat coronam ante pedes infantuli solo reponens, quem Jesus infans benedixit. Sic quoque egere ceteri. Cumque adoraret singuli, audivit Veronica diu multumque Reges locutos, nihil vero intelligere se potuisse asseruit. Adoratione peracta obtulerunt munera aurum, thus et myrrham, quæ Joseph accepit. Angelus autem Domini Veronicæ omne mysterium munus aperuit. At Reges specie corporis præstantes fuisse dicebat Veronica, aureis vestibus usque ad genua indutos, junioremque Regem, qui primus adoraverat, veluti effectum seniore et unius ætatis cum reliquis duobus demirans intuita est. Posteaquam recessere Magi, una tantum nocte per vicina hospitia demorati sunt. Vidit autem Veronicæ spiritus Angelum Domini in somnis apparentem Regibus, ac mandantem ne redirent ad Herodem. Quo responso accepto, per aliam viam reversi sunt in regionem suam. Post Regum abcessum Angelus Domini mentem Veronicæ ad locum ubi Herodes erat perduxit. Vehementer iratus videbatur una cum omnibus qui aderant, quod abeuntes Magi ad se reversi minime fuissent. Jussit quoque per præcones omnibus nuntiari, ut quicumque inventos Reges ad se perducerent magnis muneribus donarentur. Posthæc ad corporeos usus rediens Veronicæ mens Sorores vespere jam magna ex parte decantavisse comperit.

discessum
Hierosolym.

ingressum in
stabulum.

adorationem.

"

b

Videt in imo-
ginatione mys-
terium Cir-
cumcisionis.

Videt Mago-
rum vocatio-
nem.

conventum.

iter.

voluptu

CAPUT V.

De ostensa Purificatione Beatæ Virginis.

Solemni Purificationis beatæ Virginis die geminas extases passa est Veronica, alteram nocte, alteram post Missarum celebrationem, sacratæque hostiæ desumptionem. Priore quidem supra mortalium ingenia plurima vidisse se asseruit, quæ Dei immortalis imperio contigit: at secunda extasi, quæ supra trium horarum spatium perduravit, in templum ab Angelo adducta fuit. Erat autem templum miræ pulchritudinis, in quo vir senex lineis indutus cum subobscuri coloris capitis iuxta altare stabat, tum Jesum infantem parentes, parque turturum et duos pullos columbarum afferre videt, quos Virgo Mater et Joseph sequebantur. Templum introgressi Jesum seni præsentarunt, qui genua flectens, timens ac tremens accepit eum in ulnas suas, et ingenti gaudio infantem Jesum exosculatus est lacrymans, ac dicens: Nunc dimittis Domine servum tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum. Dixit vero Angelus Domini ad Veronicam: Hic est Simeon Propheta. Cum itaque diu infantem in ulnis detinisset, Matri illum tradere difficulter videbatur: pendebat enim a Salvatoris facie senex ille præ dulcedine Dei, quam se percipere verbis et gestibus edocebat. Verum cum Matri infantem tradidisset, dixit: Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. Et ecce Anna mulier grandævâ nimis aspectuque venerabilis, Spiritu prophético incitata, ipsa hora superveniens confitebatur Domino, multa de Jesu infantulo prædicans. At Virgo beata Simeonis verbis territa valde est. Jesus quoque infans subtristior, et supra ætatem maturiori facie videbatur. Cujus visum gravius aspectus ab ipso ortu a Veronica visus est semper extitisse Salvator. Pauperioribus panniculis, eum in templo presentaretur, Jesum indutum Veronica conspexit. Post hæc intuita est celebritatem eandelarum, quam in sequenti volumine prosequemur.

CAPUT VI.

De ostenso itinere Beatæ Virginis deferentis infantem Jesum in Ægyptum.

Nocte sequenti festiva Epiphaniæ, raptu potita Veronica, in domum quampiam ducitur ab Angelo, ubi Joseph et beata Virgo erant. Vidit autem Angelum apparentem in somnis Joseph, (erat enim nox) et dicentem: Surgo et accipe puerum et matrem ejus, et fuge in Ægyptum: futurum est enim ut Herodes iratus querat puerum ad perdendum eum. Qui consurgens stravit asinum, et Virginem una cum puero eidem imposuit. Accepit pariter Joseph tres ancillas comites, deducens bovem cum tribus asellis, quos servi quidam dirigebant. Erant usini onusti rebus domesticis, quibus in quotidianis alimentis familie egent. Perrexerunt autem festinanter per viam memoris, qua transeundum Angelus Domini Joseph edocuerat.

14 Videbatur quidem Veronica illius divinæ multitudinis se sociam esse, ambulareque eum ambulantibus, et singula dicta audire, gestaque Angelo docente intueri. Ingresso enim celesti comitatu nemus, ingens animalium multitudo diversi generis advenit, qua terreri visa est beata Virgo: verum animalibus mansuescentibus, infantemque adorantibus omnes læti proficiscebantur. Veronicam Mater Virgo alloquebatur, secretaque divina pandebat, mandans ne cuiquam ea nota faceret. O quoties itineris longitudine beatissimam Virginem lassam nimis Veronica: mens inspexit, affligebatur enim plerumque ingenti calore Virgo et Mater, ciborumque penuria. Sub palatæ umbra comederunt, cuius rannu mto infantis afferri longius inspexit. Extemplo fons eripit, quo omnis ille comitatus sitiens satis superque naturæ fecit. Ex

eadem aqua etiam hydrias, quas secum detulerant, impleverunt. At Virgo beata, ubi paucillum membra sopori dedit, vires assumens vas quoddam aqua implevit, panniculosque quibus infantem circumvolvebat abluit. Post hæc rebus compositis iter eum longius prosequerentur, sole fervescente petiit Virgo Mater ab Joseph sub arboris frondosæ umbra quiescere, cui annuens Joseph Virgini de asello descendenti præsto fuit.

54 Post hæc Veronica ad sensus rediit lassitudine plurimum afflicta, quasi tam longi itineris regiones mente et corpore peragrasset. Quæ diximus nocte tantum Veronica conspexit: luce autem diei orta rapitur itidem ad locum ubi beatam Virginem cum infantulo Jesu ac reliquo comitatu dimiserat. Cumque iter prosequerentur, ibat Veronica juxta asellum, cui beata Virgo insidebat, quam cum verbis celestibus Virgo et Angelus confoverant nihil respondere poterat. Mansere verba Reginæ caelorum alto peotore condita Veronicæ, quibus admiranda gaudia se percipisse asseverabat. Arduum iter ubi per memora peregerant, domum quampiam ingressi sunt: illam latrunculi inhabitabant, qui omnes fugere, sæva animalium multitudine perterriti, arborumque tuta loca ascendentes, uno dempto, qui omnem societatem quam humanissime excepit. Eos, qui fugerant, rogavit Joseph descendere et suum repetere hospitium, cui nunquam assensere latrones. Inter que ad corporeos usus Veronicæ spiritus revertitur. Nohit Veronica aliquando secreta celestia, que toto itinere beata Virgine loquente didicerat, explicare, paucis dumtaxat, quæ sequuntur, exceptis. Dixit itaque beatissima Mater inter cetera Veronicæ: Vides filia mea, quibus laboribus hoc iter peragraverim: majora quoque his vivens pertuli, per varias tribulationes semper ambulans. Scito autem, o dulcis filia mea, nullam gratiam a Deo immortali mortales obtinere posse, nisi mente et corpore prius affligantur, laborentque vehementer. Nonnulla vero hoc loco conticienda censeo, quæ beata Virgo subintulit Veronicam erudiens, aptius ea litteris demandaturus, si Deus annuerit.

CAPUT VII.

De ostensa amissione Jesu, cum factus esset annorum duodecim.

Tertia noctis hora Dominicæ diei, qua decantatur Evangelium amissionis Jesu cum esset annorum duodecim, rapitur Veronica alusque mediam noctem. Eo temporis spatio ab Angelo mente adducitur domum quampiam, ad quam tunc applicerant Maria Mater Domini et Joseph Hierusalem redeuntes a festi celebritate. Existimans autem mater esse filium cum Joseph, neque puerum Jesum inveniens, acriter indoluit. Dixit autem ad Joseph: Ubicum est filius meus? qui respondit: Nescio. Arbitrari vero illum tecum fore. Tum utrique altius suspiria traxere: existimantes autem puerum esse in comitatu, statuerunt ut divisim quisque Jesum perquireret, et venerunt eadem hora iter diei, et requirebant eum inter cognatos et notos. Domum Elisabeth Zachariæ primum adit Virgo, quam dolens a Elisabeth interrogat an forte filium amisisset? Qua respondente, Sic; Elisabeth Virgini dolenti sociam se præstitit. Iste autem una donum b Annæ matris beatissimæ Virginis, quæ pariter filia comitem se exhibuit. Dolentes itaque requirebant eum inter cognatos et notos. Mater vero tantis afficiebatur angustiis, ut dolere pene deficeret. Joseph quoque per omnia vicina discurrebat, sed et affines et vicini quidam hoc actabant. Quamvis Angelus Domini Veronicæ spiritum comitaretur post beatam Virginem, intuita tamen est singula ab Joseph acta cum Jesum perquireret.

17 Tunc ad sensus rediens indoluit vehementissime, quod plurimum affligi beatam Virginem filium

Mysterium Purificationis.

Accrore Isidoro Isotono. fontem miraculose erumpere.

Veronica quasi ex itinere lassâ.

Religium Virginis iter videt.

latrones fugientes.

Mysterium fugæ in Ægyptum.

Videl Christum adorari a feris

Mysterium amissi Jesu duodecim in raptu agnoscit.

a

b

ACTORE
ISIDORO
ISOLARO.
Veronica do-
lor.

quæritantem animadverterat. Hæc dies est qua ingenti cœpia lacrymarum effusa fontem fluentem oculos ejus dixisses. A dæmone verberibus affecta est Veronica, veluti in secundo libro diximus. Jacentis itaque Veronica ac languentis, ita ut non remaneret in ea anhelitus, spiritus e sensibus exilivit, et ab Angelo ducitur ad plateam templi Salomonis. Erat autem ibidem mater Jesu feminis comitata pluribus una Christum quærentibus. Cumque virorum ingens multitudo adesset, hominem quempiam audivit beatissima Virgo turbis dicentem : O rem admiratione dignissimam, ut puer unicus adversus tot Legisperitos disputare ausit, quos ita confudit, ut responsionum ignari elingues facti viderentur. At Diva Mater propius accedens hominem diligentius seiscitatur, remque ad plenum intelligens, dixit : Hic est filius meus dilectus in templo disputans. Templi vero ingressa locum ubi disputatio exercebatur, viderunt qui aderant puerum Jesum, alto loco, ceu pro tribunali, sedentem in medio Doctorum, audientem, et interrogantem illos. Ubi Jesus matrem vidit, surgens venerationis signa dedit : deinde residens disputationem ceptam longius prosecutus est. Expleta disputatione descendit Jesus de loco, et ad matrem pergens maternæ venerationis ampliora signa exhibuit : quem mater dulcius complexans, osculaque libans tanto digna filio, dextera ejus apprehensa dixit : Fili quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus et ego dolentes quærebamus te. Et ait ad illos : Quid est quod me quærebatis? Nesciebatis quia in his quæ Patris mei sunt oportet me esse? Tum mater conticens apprehensa dextera filium deducebat, sinistram tenente Elisabeth. Sic medius puer Jesus inter beatam Virginem et Elisabeth, domum gaudens repetebat, exultante pariter omni turba, quæ matrem comitabatur.

Christi inventio.

Reverentia erga matrem.

Notar D. Virginis illo triduo.

18 Verum toto hoc itinere Veronica Virginem semper comitata, cum Nazareth redirent Virgini beata proximior erat, cui summi Dei genitrix dixit : Considerato, amantissima filia, quos dolores, quasve subierim angustias in amissione dilecti filii mei : quando nrem intellige nil a Deo haberi posse nisi magnis perpessis laboribus mentis et corporis. Sic mihi pariter evenit : mea dumtaxat excepta sanctificatione. Inter Virginis verba puer Jesus blandis oculis Veronicam inspectabat, dilectionis eidem signa permonstrans. Nazareth domumque omni illa turba ingrediente, Joseph cum cognatis et notis illo pariter devenerunt. Gaudebant vero omnes et lætabantur invento puero Jesu applaudentes. Hæc ubi Veronica conspexit, ad sensus corporeos remeavit.

Forma et habitus pueri Jesu.

19 Jacebat autem Veronica tegra vulneribus a dæmone arreptis; quam Sorores, quæ ei sedula deserviebant, rogaverunt, ut quæ viderat ea in extasi Sororibus aperiret, quarum votis satis humanissima Virgo fecit. Interrogantibus quoque Sororibus quis foret pueri Salvatoris aspectus, quæve illius vestimenta, respondit : Erat color vestimentorum pueri Jesu cæruleus, pulcher valde; faciei vero aspectus puerilis almodum vilebatur et jocundus, capilli ejus fuere crispantes, et candidi sicut nix. Ejusce autem venustatis videbatur puer Jesus, quæ nullis umquam verbis a se explicari posset. Verum cum beatam Virginem viderit, omnemque illius comitatum eo in habitu in quo tunc erat, asseruit Veronica Matrem beatissimam vestem cærulei coloris indutam fuisse. Elisabeth autem vestis erat coloris subnigri clarioris, quem materno eloquio Mediolanenses morelem viciant. Asseruit quoque singula in disputatione Salvatoris dicta, sive ab eodem, sive a Legisperitis audivisse se, et intellexisse, quæ ubi ad sensus rediit corporeos mente omnino excederunt.

^a Citius vita fuerunt Elisabetham vulgo existimant. Cedrenus (qui tamen biennio post Christi ortum neculos infantes scribit), ait, Elisabetham tunc assumpto Joanne in solitudinem exisse, inque

spelunca dies 40, cum delitasset diem suum obisse : Joannem in solitudine ab Angelo institutum, ibique contritum esse ac commemoratum, donec Christus in publicum prodiret.

^b Annam quoque prius mortuam esse probabile est.

CAPUT VIII.

De ostenso baptismo Salvatoris.

Agente Sacerdote Missarum solemnia diei Dominicæ post octavas Epiphaniæ, sensibus egressa Veronica ab Angelo ducitur ad ripam Jordanis fluminis, ubi Christus stare videbatur. Et ecce Joannes Baptista festinabat clamans : Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Cumque ad Salvatorem venisset adoravit pronus in terram. Dixit autem illi Jesus : Baptiza me Joannes. Respondit Joannes : Ego a te debeo baptizari, et tu venis ad me? Cui Dominus : Sine modo, sic enim decet nos implere omnem justitiam. Verum Joannes posteaquam magne humilitatis signa ostendit, terque renuit Salvatori manus baptizans imponere, assensit tandem, et baptizavit Jesum veste deposita fluentia Jordanis jam ingressum. Erat vero Joannes vestitus pilis camelorum et zona pellicea circa lumbos ejus, et timens ac tremens imponebat aquas capiti Salvatoris, quæ per totum corpus illius defluerunt. At Salvator inter decurrentes undas immobilis perseverabat, super quem descendit Spiritus sanctus in specie columbæ niveo candore apprime fulgentis, crucemque medio capite gestantis, et vox altius intonuit dicens : Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Post Patris vocem semper columba Christum a locuta est, donec in caelum evolavit. Dixit Veronica se verba singula columbæ loquentis cum Christo intellexisse, quorum postea recordata non est. Aderant quoque Angeli quatuor, Salvatoris vestimenta brachiis tenentes, nam quæ tunc invisibiliter Angeli egere in Salvatoris obsequium, veluti sub obtutibus clara mente Veronica conspexit. Ascendens Jesus de aqua suffragantibus Angelis induit vestimenta sua; tum flumen ingressus Jesus Joannem baptizavit. Post hæc ad sensus regretiens Veronica Missæ celebrationi interfuit, atque cum ceteris Sororibus pransura discubuit.

Videt Christum a S. Joanne baptizari.

Columbæ miraculum.

Angelorum obsequium.

^a Etsi plurima Christo mirabilia evenerunt, quæ tradita litteris non sunt; hæc tamen columbæ locutionem hanc putamus fuisse ejusmodi quæ audiri ab hominibus, æterna intelligi posset.

CAPUT IX.

De ostensis nuptiis factis in Cana Galileæ.

Discumbens itaque Veronica, ab Angelo rapitur mente in Cana Galileæ : vilit vero cœnæ cenaculum præclarum, in quo mensa varia ciborum genera continens posita fuerat. Stabant autem Christus materque ejus, sponsus et sponsa, plurimique in eodem loco. Mensam primum Jesus manu dextera benedixit, psallentibus ceteris veluti religiosorum mos est. Tum residentibus cunctis Salvator in capite mensæ cathedra locatus discurbit : ad ejus dexteram Mater beatissima cœsedit; quam sequelatur sponsa, ad lævam vero sponsus se posuit ceteris subsequentibus. Verum in calce mensæ Veronica Angelo comitata stare videbatur, quæ agebantur cuncta prospectans. Aiebat Virgo isthæc visu referens, Salvatorem eximio ornatum habitu extitisse, ac capite pulcherrima quadam gestasse. Mater vero beatissima albis induebatur vestibus, sponsus et sponsa rubricatis. Qui continuo deserviebant, quinque numero fuere; duo quidem cibos afferebant, duo allata dividebant, quintus vero architriclinus erat. Hic etsi cunctis præesset, vino tamen effundendo peculiariter intendebat. Inter cibos carnes erant assæ varia arte conditæ, aderant quoque cochlearia, quibus pulmenta convivæ desumebant. Fractio panis a Salvatore fiebat manibus, ut ferro reliqui perficiebant. Postquam diu convivati sunt, deficiente vino dixit mater Jesu ad eum : Vinum non habent.

Videt in spiritu nuptias in Cana Galileæ.

Convivii ritus.

habent. Dixit ei Jesus : Quid mihi et tibi est mulier? nondum venit hora mea. Dicit mater ejus ministris : Quodcumque dixerit vobis facite. Erant autem ibi lapidee hydræ sex positæ. Dicit Jesus ministris : Implete hydras aqua, et impleverunt eas usque ad summum. Dicit eis Jesus : Haurite nunc et ferte architriclino. Et tulerunt, ut autem gustavit architriclinus aquam vinum factam, et non sciebat unde esset, ministri autem sciebant, qui hauserant aquam, vocat sponsum architriclinus, et dicit ei : Omnis homo primum bonum vinum ponit, et cum inebriati fuerint tunc id quod deterius est, tu autem servasti bonum vinum usque adhuc. Verum aquam illam in vinum nigrum conversam fuisse Veronica testabatur. Alimentis tandem e mensa sublati, vasa quædam afferri vidit lignea præclare elaborata, quibus ex saccharo delicatiora quædam composita servabantur, quæ a traginata vocamus. Tum detulere nonnulli pleraque instrumenta, quibus concentus admirabiles personabant, choreas quoque duxere sponsus et sponsa ac multi, Salvatore et beata Virgine semper sedentibus. Affirmabat Veronica concentus choreasque harum nuptiarum, non nisi cælestia solatia excitavisse, Salvatoris aspectu spiritualibus gaudiis cuncta replente. Post hæc ad terrestres usus Veronica remeans, rogantibus diu Sororibus (nam in communi refectorio alluce residebat) hujuscæ visionis seriem explanavit. Satis Sororum votis quamquam invita faceret Virgo, candida tamen simplicitate, Matrisque monasterii imperio cogebatur secreta palam facere, quæ magnis gaudiis apud se servare consueverat.

a Τρυφίτζα συν βελήρια μενστ' σενδρά.

CAPUT X.

De ostensa tentatione Christi in deserto.

Dominica prima Quadragesimæ post desumptum Domini corporis Sacramentum, evolavit Veronicæ mens Angelo duce in desertum locum, ubi septem horarum spatium moram traxit. Vidit autem ibidem Christum veluti mortali carne circumdatum, pallidum vultu ac macie postrema confectum; illius quoque vestimenta atrita videbantur. Dixit vero Angelus Domini : Quem intueris venientem humana specie velatum, idemon est humani generis hostis. Forma viri erat instar eremite, facie multos per annos se abstulisse ostendens, manu collam gerebat, gremio vero lapides; quos ubi ante Christum deposuit demon, dixit : Video te vehementer fatescere; si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit : Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Tunc mutata priori specie assumpsit eum diabolus super locum excelsum et dixit ei : Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim, quia Angelis suis Deus mandavit de te, et in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi rursum Jesus : Scriptum est : Non tentabis Dominum Deum tuum. Iterum diabolus horribiliorem effingens formam, assumpsit eum in montem excelsum valde, et ostendit ei omnia regna mundi et gloriam eorum, et dixit ei : Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraveris me. Diabolus tunc supra modum terribilem speciem indutus undique ignes spirabat. Cui dixit Jesus : vade sathan. Scriptum est enim : Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies. Tunc reliquit eum diabolus horribiles dans sonitus, ita ut mons igneus effectus funditus dilabi videretur ac dirui. Et ecce Angelorum cœtu circumdatus Saluator extemplo in locum ductus est miræ pulchritudinis. Quis foret locus ille nonquam Veronica dignoscere potuit. Veste præclara primum Angeli ministrantes circumdederunt Jesum, ejus extrema circumtendunt veneranda divinæ Majestatis gratia. Concentus deinde varios prompserunt,

quos indefessi sermonis æterna series explanare nequiret. Mensam quoque parari, candidos afferri panes Angelico ministerio conspexit. Deinde Christus Maximus longiori oratione Veronicæ allocutus est. Post hæc Virgo ad corporeos usus regressa est.

CAPUT XI.

De ostensis quibusdam Salvatoris gestis.

Tacenda nonnulla censem, quæ Veronicæ mens Angelo agente vidit, quod nil nisi ea quæ Evangelistæ referunt animadverterit. Sunt vero illa Salvatoris transfiguratio in monte Thabor, sanatio cœci nati, resurrectio Lazari, ac pleraque.

CAPUT XII.

De ostensa conversione Mariæ Magdalenæ ac quibusdam aliis.

Feria quinta ante Dominicam palmarum, extasi Veronicæ mens correpta, ab Angelo ducitur ad locum ubi Christum proponentem parabolam quinque talentorum et vidit et audivit. Aderat concionanti turba virorum et mulierum ingens, in medio turbæ sedebat femina altiori sede locata, cujus ornatus capitis ac vestium, oculi instabiles, motus capitis nunc ad lævam, nunc ad dexteram, impudicam nuntiabant. Expleta similitudinis enarratione Saluator exclamans dixit : O animum criminibus onustum! quæ talentum Domini in terram fodisti, talibus tantisque admissis sceleribus ad me libens revertere, et ego suscipiam te. Tum impudicos oculos mulier in Christum direxit blandius : ac Christus terrificas oculorum acies feminæ objecit ea virtute, ut mulier sede descendens solo conderit lacrymans et ejulans. Mox ornamenta singula deposuit, quæ Martha soror accepta servabat. Soluta tandem crine ino pectore dum suspiria traheret, omnium qui aderant oculos in se convertit. Expleto sermone abiit Jesus sudore et laboribus vehementer afflictus. Tum Simon Leprosus Christum ad prandium evocavit; cui amicus domum Simonis continuo ingressus est.

25 Magdalena vero ad Marthæ lares reversa est. Magdalenam Veronica Angelo duce sequitur, inspectaque cubiculo clausam crimina dellentem. Martha vero, a Marcella suffragante, satagebat circa frequens ministerium, gestiens præ dilectine Dei qui sororem ab errore converterat. Verum Magdalena intelligens Christum in domo Simonis cibum sumere, accepit vas unguenti pretiosi, et domum ingressa Simonis, Veronicæ spiritu isthæc semper animadvertente, nixit primo caput Jesu, deinde pedes, et domus impleta est odore unguenti. Videbatur Christus vehementer afflictus præ lassitudine, et Simon nugentem feminam indefessis oculis observabat. Cœpit quoque Magdalena lacrymis pedes Jesu rigare, et capillis capitis sui tergebat, atque unguento ungebat, singula crimina quæ per omne tempus vite suæ ad miserat voce proferebat, veluti confitentium mos est. Fleebat vero lacrymarum tanta copia, ut rivuli viderentur oculi flentis Magdalene. Asseruit Veronica quæque crimina Magdalene audivisse, cum illa ad pedes Christi flens exponeret omnibus adjectis circumstantiis, quæ delicta aut graviora edicere solent, aut in diversum genus trahere.

26 Post hæc talia subintulit Magdalena : O me felicem nacta sororem Martham, quæ mee salutis origo ab inferni faucibus me eripuit! O Martha soror dignissima, quæ tanto zelo meam optasti salutem! quam totiens corrigentem contempsi, calumniis prosequens! Ah quotiens superbo ore tibi dixi : Vive tuis moribus, tunc quesito Proprietam; me vero mea vota sequi patere. Sed tu Domine Pater misericordiarum peccatrici remitte horrenda facinora. Misere-

ACTORE
ISIDORO
ISOLANO.
*Cibo et cantu
recreatus ab
Angelis Christi.*

*Vide Magda-
lenam obtutu
et voce Christi
convulsi.*

*ungere pedes
Christi, et
confiteri pec-
catis*

*Martha pro
sororis con-
versione du-
laborat.*

*Aqua in vi-
num mutatio.*

Tripudium.

*Tentatio
Christi:*

secundo:

tertia

a

tere

АУТОР.
ИДИОНО
ИСОЛАСО.

rere mei, miserere mei, quia infelix Martham sororem piissimam concupiscentiæ gratia sequi nonnumquam aspernata sum. Jesus autem tacebat, tristi facie feminam lacrymantem prospectans. Simon quoque mala corde versans, Magdalenam torvis oculis inspiciebat. Quod animadvertens Christus, parabolam duorum debitorum eidem proposuit. At post longioris sermonis alterna responsa ad mulierem conversus Jesus dixit: Remittuntur tibi peccata tua, vade in pace: illam quoque Salvator erigens benedixit, quæ tanto veniæ munere indignam se arbitrans, vocem extulit, lacrymasque accrevit. Martha vero fentem sororem in cubiculo esse arbitrans illo accessit, quam non inveniens vicinam Simonis domum adisse cogitavit, quamobrem illico sororem Martha sequitur, ubi tantarum lacrymarum causam didicit, magis magisque gavisæ est. Post hæc Angelus uti sensibus mentem Veronicæ jussit.

a De S. Marcella S. Marthæ pedisvepta ægimus 29 Julii.

CAPUT XIII.

De ostensis Christi ingressu Hierusalem in die palmarum, atque cœna facta in domo Marthæ.

Nocte Dominicæ palmarum raptu potita Veronica ab Angelo Hierosolymam perducitur. Ibi Christum asinæ insidentem contemplata, animadvertit asinæ dorso discipulos vestimenta composuisse instar sellæ. Vallabant Christum discipuli beatissima Virgine, Martha, et Magdalena, ac mulieribus plerisque longius post terga sequentibus. Commota est autem universa civitas, suburbiaque accurrerunt; et quænam tanta forent gaudia perquirebant. Jesus autem lacrymabatur, dicens: Hierusalem, Hierusalem si cognosceres quæ ipse novi, et tu fleres. At piissima Jesu mater filium lacrymas emittentem conspiciens, flevit. Lacrymabantur pariter mulieres quæ aderant, ac præcipue Magdalena. Verum Angelus Domini duplicem populum Veronicæ ostendens, ait: Populus hic, quem gaudii affectum intueris, populus est gentium, alter tristes vultus præ se ferens Hebræus existit. Pueri vero Hebræorum tollentes ramos Olivarum sternebant vestimenta sua in via, et clamabant dicentes: Benedictus qui venit in nomine Domini. Asseruit Veronica arbores a palmarum et olivarum signa venerationis ostendisse pertranseunte Christo; at sola arbusta quæ canæ vocitantur nusquam deflexisse; puerorumve grandem fuisse numerum ætatis annorum decem. Hi soli Christo applaudebant, gentibus loco viciniore, et ab Hebræis remotiores. Quid vero isthæc protenderent, Angelus Veronicæ tunc aperuit, veluti in sexto libro apertius explicabitur. At ubi Salvator præviam templo plateam attingit, asina suffragantibus discipulis descendit, ad locumque altiore profectus, coram frequenti populo sermonem habuit. Cumque verba complexset Jesus, sudoribus laboreque anxius videbatur. Martha, quæ Christum continuo sequebatur, memor nullum cibum ea die Christum sumpsisse, neque quempiam illum invitavisse, per medios populos fervore incitata Spiritus transiit, et domum suam venire illum una cum discipulis rogavit: cui blandius Salvator annuit. Tum concito gradu Martha domum properat, cœnæque paranda, Marcella suffragante, incubuit, satisque fecit.

Veronica interest cœnæ in domo Marthæ

28 Interea Angelo Domini Veronicam admonente, quod cœna cupiam Dominicæ interfutura esset, ad sensus regressa est. Erat autem media dies Dominicæ in ramis, decantatoque completorio a Sororibus Veronica ceteris cum Sororibus commune ingressa est refectorium, nam adhuc jejuna erat. Sumpto levi cibo, interiore cogente Spiritu surrexit, atque cellam ingrediens in orationis exordio rapitur; ejus men-

tem Angelus Domini perluxit domum Marthæ, in quodam castello positam: ubi Salvatorem cum discipulis cœnam benedicientem inspexit. Verum residente Domino, discubuit quoque mater ejus stante discipulorum turba. Matrem ordine suo Maria Jacobi et Salome atque alie mulieres sequebantur a latere dextro Christi, ad lævam vero consedebat Joannes, Magdalena ad pedes Jesu posita. Asseruit Veronica cibos omnes, qui delicatioris extitere atque varii, ut nobilissimam mensam decet, carnibus lacticiisque caruisse, cum Christiana religio tempore Quadragesimali uti consuevit. Inter servos et ancillas Martha sollicitior apparebat, Magdalena ad pedes Jesu semper perseverante. Dixit vero Martha ad Jesum: Domine, non est tibi curæ, quod soror mea relinquit me solam ministrare? Dic ergo illi ut me adjuvet. Et respondens Dominus hilari facie, dixit: Martha, Martha sollicita es, et turbaris erga plurima. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Martha vero lætante verba Domini accipiens, exultabat uberius sororem Magdalenam Deum munere veræ conversionis donavisse, quamobrem alacrius ferventiusque ministerio frequenti intendebat. Cœna peracta gratias omnis illa turba, Salvatore inchoante, Altissimo egit. Posthæc Veronicam Salvator evocat, nonnulla mandans Sororibus significanda. Inter loquendum vero animadvertit Apostolos discumbere, ut cibum sumerent, b nam Salvatore cœnante solus Joannes ex Apostolis discubuerat.

c Scholiastes monet hæc veluti parabolam accipiendam.

b Id sibi imaginata erat Virgo, ex peccatiari forlissis in Joanneum pictute.

CAPUT XIV.

De ostensa cœna Christi et beatæ Virginis.

Nocte cœnæ Domini Virgo raptu potita, ab Angelo perducitur Berthauiam in domo Marthæ: positam vero mensam conspexit in cœnaculo quopiam, sedentesque Christum ac beatam Virginem, ceteris exclusis, quod secretis essent collocuturi. Sermo erat inter matrem et Natam de futura filii passione. Hortabatur genitricem Genitus patienter ventura perferre, neve animium sua tristaretur absentia. Nam me, aiebat Filius, necesse est Hierusalem proficisci, et ultima facta cœna cum discipulis crucis mortem subire, instaurandi humani generis gratia. At pia mater suspiria imo pectore trahebat, lacrymabaturque multiplici ratione, filium delortans illud iter aggredi. Tum Natus divinarum Litterarum oracula in medium afferebat, æternique Patris obedientiam, qui propterea illum in mundum miserat. Videre autem sibi videbatur Virgo Veronica Divam Matrem narrantis ab ore filii pendentem, sæpiusque solo dilabentem sæva cum tormentis intelligeret, quæ se passurum filius exponebat: erigebat vero Natus Genitricem dulciusque consolabatur. Totam noctem talibus intenti colloquiis mater ac Filius transegere, neque cibi quicquam desumpserunt. Cum e mensa tandem surrexissent, conspicatur Veronica Christum ante matrem genua flectentem, maternamque benedictionem rogantem, at humilis mater pariter genuflexo idem obsecrat a Deo filio sibi donari. Posteaquam longius protracta est hæc pia altercatio, lacrymis ab utriusque oculis semper fluentibus, mater Filium primo benedixit, deinde matrem Genitus. Nec mora: genitrix pientissima voce magna exclamavit dicens: Ne queso, fili mi, recesseris. Elevatam matris vocem omnis Marthæ domus audivit. Cucurrit extemplo Magdalena amoris igne succensa, quesivitque tantarum causam lacrymarum, cui mater: Isthæc a filio meo pete, nam Hierusalem adire statuit, dira mortis supplicia subiturus. Magdalena vero ad pedes Jesu accedens lacrymis perfusam rogabat dicens: Noli Magister mi Hierosolymam ire, impium

Videt cœnam Christi ultimam cum ff. Virgine.

impium enim nosti Judæorum consilium. Cui Dominus : Nequaquam me talia rogaveris : quoniam proficisci me oportet, et sævos sustinere cruciatus. Post ubi parvo temporis spatio substitit, abibat. Cumque mater in uberiore prorupisset lacrymas, dixit Magdalene : Citius, o Magdalena, tuum sequens Magistrum a rogato illum nomine meo ut redeat. Abiit Magdalena, et verba matris Nato retulit. Filius vero regredi Magdalenam jubet, matrique verbis ac societate præsto adesse. Rediit Magdalena euenta nuntians, in lacrymasque magis et magis utraque prorupit. Asseruit Veronica cuncta ex ordine vidisse atque lamentabilia verba pleraque audisse, quæ mater ac Magdalena plorantes tunc dixere. Cumque Salvator abiret, animadvertisse illius faciem immutatam ingenti dignam miseratione, pallidamque nimis effectam, ita ut alter videretur.

^a Verba a sensu, non a ratione proceduntia, inquit Scholasticus, cunctaque natura ac filii majestate cogentibus doleret Mater, reprehensione carent, nec illi meritis plena existunt exuberantque. Hæc ille, quæ Christi quoque in horto orantis exemplo comparari possunt, si vere gesta sunt, et non solum a Veronica cogitata.

CAPUT XV.

De ostensa cœna Domini.

Post ubi Veronicæ spiritus cuncta in domo Marthæ peracta conspexit, Angelo duce illico ad Christum Hierusalem proficiscentem venit. Erat autem tunc cum Jesu sociâ multitudo discipulorum, quamvis ex domo Marthæ solum Christum recessisse Veronica viderit. Ingressus Salvator Hierusalem, audivit Virgo, quænam verba erudiens discipulos dixerit, atque inter cetera mandavit, dicens : Euntes parate nobis ut manducemus Pascha. Introeuntibus autem vobis civitatem occurret vobis homo quidam amphoram aque portans, sequimini eum in domum, in quam introierit, et dicetis patrifamilias domus : Dicit tibi Magister, ubi est diversorium ubi Pascha cum discipulis meis manducem? Et ipse ostendet vobis cenaculum magnum stratum, et ibi parate. Affirmavit Veronica amphoram vas hand mediocri pulchritudinis extitisse. Conspectit itidem cenaculum, in quo discipuli nonnulli cœnæ parandæ intenti erant, ceteri autem Christo assistebant eos erudienti. Erant omnes tristes vehementer. Nova quæpiam verba a Salvatore audiebant, et ea quæ fieri mandabat, tristibus acti cogitationibus attendebant, satis minime intelligentes. Eumvero cunctis paratis discubuit Christus, et discipuli cum eo. Et cœna facta surgit a cœna, et ponit vestimenta sua : et cum accepisset linteum præcinxit se; deinde misit aquam in pelviam, et capit lavare pedes discipulorum, et extergere linteo, quo erat ipse præcinctus. Venit ergo ad Simonem Petrum, et dixit ei Petrus : Domine tu mihi lavas pedes? ac reliqua quæ Evangelista narrat Joannes. Ablutos singulorum pedes deosculabatur Salvator. Aiebat Veronica cenaculum illud eximie fuisse pulchritudinis, in cujus parte parata erat mensa quadrato margine non multum a terra elevata, altero vero cenaculi latere pelvis positæ conspicebantur quibus usus est Salvator in pedum lotionem. Postquam ergo lavit pedes eorum, accepit vestimenta sua, et cum discubisset accepit panem et benedixit, fregit, deditque discipulis dicens : Accipite et manducate, hæc est corpus meum. Similiter et calicem dicens : Hic est calix novi testamenti. Deinde dixit Jesus : Amen, amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me. Aspicebant ergo se invicem discipuli hæsitantes de quo diceret. Mirabatur pia turba obstupescere, nonnulli quoque lacrymas eiebat. Omnem Dominicum sermonem audivit Veronica, et discipulos ultro citroque loquentes. Expleto sermone Dominico singulos discipulos complexus est Salvator : abiensque docebat eos de regno

Dei. At spiritum Veronicæ Angelus Domini comitabatur post Salvatoris vestigia. Egressus est autem Jesus cum discipulis trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipse, et discipuli ejus : et assumpto Petro, Jacobo et Joanne vidit Veronica Christum genua flectentem et orantem, Angelumque Domini calicem future passionis ostendentem. Post trinam Salvatoris orationem, ecce videt Judam venientem cum cohorte; Jesum autem ei obviantem, et dicentem : Quem quæritis? Responderunt : Jesum Nazarenum. Dicit eis Jesus : Ego sum. Quo tertio peracto, cohors et Tribunus et ministri Judæorum comprehenderunt Jesum, et ligaverunt eum. At Salvatoris comprehensionem hoc modo se animadvertisse Veronica asseruit. Videbantur Judæi eorumque irapia turba nimis lupi famescentes quando in agnum irruunt, Jesum ad terram primo dejecerunt, pugnis faciem ejus omneque corpus percutientes. Tum catenam ferream collo divino inposuerunt, trahentes eum, omnesque Jesu stanti insultabant. Ensim deinde parte, qua manu tenetur, percutiebant Jesum, dum traheretur, ac lapidibus atterebant, donec ad torrentem Cedron venerunt, ubi præcipientem illum in torrentem dantes catena diu traxere, vocibus impiis acclamantes.

ACTORE
ISIDORO
ISOLANO.

gestu in

horto:

comprehensionem Christi.

CAPUT XVI.

De ostensis præsentatione Christi ante Judices, sententia mortis, ac Crucis delatione ad usque montem Calvarie.

Ingressis Judæis Christum deducuntibus Hierosolymam, conspiciatur Veronica duci Jesum coram Anna et Caipha. Itidem intuita est singula quæ ante Judices Salvator perpassus est. Asseruit Veronica virum, qui in faciem percussit Christum, manum habuisse tectam chirotheca ferrea, fuisseque eam percussorem seviorem, ita ut sanguis stillaret descenderetque in barbam ac collum Salvatoris. Ubi ad columnam ligatum Jesum Judæi verberarunt, sanguinis imber e sacro ruit corpore. Caput spinis deinde coronarunt errore incrudescente; vestemque purpuream ei circumdederunt. Erat autem vestis lacera nimis ac indecora. Oculos ejus illico clauserunt, genua flectentes, et illudentes ei, ac expuentes in faciem ejus. Jesus vero, ut agnus mansuetus, tacens stabat. Lata tandem sententia mortis a Pilato; inspexit Veronica spiritus Judæi magnis clamoribus crucem humeris Jesu imponentes, milites armis ac vocibus perstreptentes populorumque ruidores. Conabatur quidem summa celeritate Christum ad supplicii locum perducere. At Jesus agnus immaculatus semianimis stabat, deficiebantque amissis viribus artus. Tante molis erat dira Crux cælestibus humeris, propter sævos cruciatus attritis. Aiebat Veronica Christum Prietorium exivisse Pilati, Crucemque bajulasse ea diei hora qua ad Primæ persolvendas laudes convenire Sorores consueverunt. Quare Veronica in posterum semper vehementissime indolere consuevit, cum campanulam monasterii pulsantem ad horam primam audire contingeret.

32 Cumque Christus crucem bajulans iter per urbis vicis prosequeretur, en inspectat Veronica properantem matrem lacrymis perfusam, quam comitantur Joannes et Magdalena ac pleræque mulieres. Satagebat Virgo et Mater Filium contingere, sed a turba repellebatur. Dixit vero Maria ad Joannem : Quæso te, qui vicis urbis nosti; per devium aliquod compendium deducito, quo tandem Natum meum contingere queam. Jussa capessens Joannes sociam multitudinem ad bivium deducit, ubi lapis stabat erectus; eo transiens Salvator matrem animadvertit obviam sibi prodeuntem, dixitque : Meos, o Mater, adjuvisti dolores. In mutuos vero prorumpentes complexus

Atque Christo inflata.

Atque tormenta.

Bajulatio crucis.

Occurrenti matri.

Videt gesta ante ultimam cœnam, et in ea:

lotionem pedum: Joann. 13.

institutionem Eucharistiæ.

AUCTOR.
ISIDORO
ISOLANO.

pro verbis lacrymas uterque dederunt. Erat autem tanta utriusque ubertas ut maternæ lacrymæ Nati lacrymis miscerentur. Interea Crux Salvatoris humero hærens solo dilabitur, quam homo quispiam suscipiens tenuit, donec a Matris amplexibus Christus eriperetur. Cogentibus autem ministris tartareis Christum iter prosequi, homo ille nequam crucem humeris cælestibus imposuit. Verum cum Salvator tardinscule incederet trabis ingenti pondere pressus, Simoni crucem bajulandam imposuerunt. Nos visa quancquam ab Virgine Veronica angusto sermone perstrinxerimas, fuere tamen illi singula ostensa perinde atque tunc Hierosolymis agerentur.

CAPUT XVII.

De ostensa Crucis affixione ac morte Christi.

Posteaquam Salvator impia nimis circumseptus turba montem ascendit Calvaria, veste exutus nudus apparuit. At cum Filius Regis omnipotentis nudaretur horrendis vulneribus novus cruor emanavit, juncta quippe erat vestis vulneribus sanguine coagulato. Post igitur humores commotos fluebant sanguinis rivi plagis scaturientibus; a capite enim usque ad pedes non erat in Filio Dei sanitas. His intererat Virgo et Mater turbis immixta, singula animadvertens, lacrymasque magno veluti turbine ciens, que ubi divinum Filii corpus nudum intuita est, velamen e capite subduxit, filioque projecit, quod accipiens Jesus se præcinxit. Dixit Virgo Veronica crucem, que magne molis erat, in terra positam juxta Salvatorem se vidisse, supra quam se extendens Salvator renibus ligno hærentibus brachia libens expandit. Tum circumdederunt eum canes multi, et tauri pingues super eum os suum aperiebant. Acceptis vero clavibus cum foramina Crucis a fabro facta longius distarent, ut manibus et pedibus pertingi non possent, fine brachia manusque circumligaverunt, diuque trahentes compage corporis soluta enodarunt, ac præcipue ossa humeris hærentia collisa loco naturæ cesserunt. Clavo primum manum dexteram cruci affixere, deinde sinistram malleis perstreptibus veluti si trabes jungerentur. Id pariter egere circa pedes, quamobrem omnia Salvatoris membra locis naturæ divulsa sunt. His quam crudelissime peractis, inaudita feritate sacrum corpus in altum erexere ministri sathanæ, quo ineffabilem Christi pendens dolorem facillime qui aderant animadverterent. Conspexit Veronica erectam Crucem ministris volentibus in terram decidisse: que res pietissimo Salvatore dolores in inmensum coacervavit. Cumque crucem iterato erigerent, aut a dextris pendere aut a sinistris satagebant, quamobrem vulnera magis magisque latiora fiebant, doloribus vehementissime auctis.

34 Denique Cruce offirmata, Diva Mater et Virgo Filii corpus viribus exhaustum toto cum sanguine fuso, ac collis indique nervis in aera videns flebili voce exclamavit: Heu me, o fili mi, en tuorum verborum eventus infelices. Ecce mihi abs te prænuntiata tempus locusque adsunt, quibus te videns contingere nequeo. Nunc Simeonis verba prophetica in me completa fateor: Et tuam, inquit, ipsius animam gladius pertransibit. O fili dulcissime, quam pungentissimus, quam acutissimus est gladius hic, quo tantis te cruciatibus in cruce pendente conspicio. Talia perstabat memorans Mater pietissima, sæpius a in terram præ mororis magnitudine dilapsa; quam Magdalena erigebat, suffragante caterva mulierum comite. Aspirabat nonnunquam in Salvatoris faciem Virgo et Mater dicta quæpiam prophetica semper exclamans, tum solo hærebat præ doloris magnitudine. Sic vero perseveravit, donec Filius animam Patri reddidit. Aiebat Veronica Angelo duce singulos motus Christi Jesu pendens in Cruce se animad-

vertisse, præsertim corona spinea premente, cum non haberet ubi caput reclinaret, quod deinceps versus pectus pendere sinebat. Enimvero Christo dicente: Sitio, pia Mater exclamavit: Heu me, o fili mi, ego te olim lacte pavi, at nunc tibi potum præbere nequeo. Atque inter verba solo dilabitur examinis. Conspicata est Veronicæ mens appropinquante hora mortis Jesu pendens in Cruce illum transformari, et lacrymis profusis irriguas genas ejus humectari, nullam vero vocem inter lacrymas dixit Veronica Salvatorem emisisse, aut clamorem præter ea quæ Evangelistæ dicunt. At Mater omni pietate divinum prosequens Filium, cum animadverteret eum morti proximior, vicinior eidem effecta, dixit: Jam te, o fili mi, morientem intueor. Visne tuæ Matri doloribus omnifariam affectæ quicquam dicere? Cui Christus: Mulier ecce filius tuus. Deinde oculos in Joannem elevans, ait: Fili, ecce mater tua. At mater exclamans dixit: Nunc scio, o fili mi, quod me Matrem missam facias. Quænam hæc o fili divine permutatio? Talia postquam Virgo et Mater lacrymis plena dixit; Christi Jesu Regis omnipotentis Filii facies est effecta pallidior, oculis caligantibus. Toto denique corpore inmutatus Salvator voce magna exclamans, dixit: Consummatum est. Et hæc dicens emisit spiritum.

a Nihil fortissima virago tunc egit quod ejus deberet dignitatem, ut solent insana quædam matres præ doloris impatientia comas vellere, lacrare genas, aliisque id genus, ut contra quosdam solide disputat Petrus Canisius noster lib. 4, de Maria Deipara cap. 27 et 28. Fuit tamen dolor illius ejusmodi, qui non modo virium defectionem, sed et mortem potuerit afferre, nisi divinitus esset corroborata.

CAPUT XVIII.

De ostensis mirabilibus, quæ in morte Christi evenerunt, atque illius sepultura.

Mortuo Salvatore exanimis Mater et Virgo solo adhesit, quam difficillime ceteræ mulieres ad sensus redire sategerunt. Dixit Veronica, ea hora, qua Christus animam Patri tradidit, se conspicatam solem tenebras indidisse, petras scissas, monumenta aperta, vehementem terræ motum factum, plurimosque percutientes pectora sua reverti. Longinum latus Salvatoris lancea percutientem: aquas quoque et sanguinem largissime de latere Christi emanavisse: Longinum a lumine oculorum pariter recepto ad Deum converti. Vidit insuper, cum Longinus latus Christi Jesu lancea perforasset, beatissimam Virginem jam erectam denuo in terram colapsam. Aiebat quoque, his expletis, omnes ad propria reversos fuisse, dumtaxat Joanne ac beatissima Virgine, Magdalena, ac mulieribus quæ in Evangelio sepulchro Domini deseruisse leguntur, exceptis. Aderat quoque Veronica Angelo comitata.

36 Lamentabantur autem omnes et lacrymabantur aspicientes in faciem Christi, cupiebantque vita functum de cruce ponere nec valebant. Venere Joseph et Nicodemus, quos intuita Mater beatissima horruit primum, deinde gaudii signum dedit. Erant autem nigris induti vestibus, capicis ad oculos usque descendentes, ejulabant quoque, vehementissimum dolorem præ se ferentes. Hi beatam Virginem primum complectentes venerunt sunt, deinde Joannem, lacrymabilia itidem verba altiori voce emittebant. Tum Christum adorarunt, corpusque illius contemplati magis magisque lamentabantur. Scalis vero prominentibus ascendentes, clavis evulsis, ac Joseph cadaver interea sustinente, deposuerunt in gremium Matris id summo pereoptantis: quod uli Mater excepit novo vulnerata dolore, ter Filium exclamavit. Vocem lacrymantis Genitricis lacrymabiliorem effecere qui aderant, lamenta lamentis addentes. Cunctos superabat pia Mater vociferans uberrimasque lacrymas effluens. Posthæc in monumentum corpus Jesu posuerunt,

Christus nudus velo Matris præcinctus.

Vicruæ affixus.

Uli Crucis erecta.

Mater Matris.

Mors Christi.

Prodigia in morte Christi

Deposito de cruce.

Sepultura.

posuerunt, lapideque magno os monumenti clausere. Pia quamquam Mater neque filii corpus e gremio eripi pateretur, neque sepultum derelinquere vellet, assensit tamen invita, Joannisque mandato. Abiit denique Joannes Matrem socians, unaque montem Sion adiere. Semper autem Veronica comes affuit, Angelo duce, qui, cum ingressa domum quamquam esset Beata Virgo ceterique, Veronicam ad videndum templum Salomonis continuo perduxit.

a An verisimile sit Longioam cœcum misisse, et destinatum vulnus inflixisse, cui cura, ut aliis, non confringeretur, dicens 15 Martii ad ejus vitam. Quidam alii id scriptores tradidere.

CAPUT XIX.

De ostenso templo Salomonis.

Veronica videt in spiritu templum Salomonis.

Ingressæ templum magnificentissimum Veronicæ raptu potitæ Angelus Domini dixit : Quem vides locum, templum est Salomonis. Affirmavit Veronica nunquam templum se vidisse ejusce magnitudinis ac decoris, neque se satis scire cui illud compararet, quando templum majus urbis Mediolanensis incomparabiliter excedere videretur : arbitratur vero in universo orbe hisce ornatam muneribus domum minime comperiri. Undique in eo columnæ a coloris ebysei fulgentes ac ingeniosissime elaboratæ erectæ stabant. Lustrans quoque loca terræ sanctæ Veronica, Passionis sæva tormenta Christo Maximo subeunte, singulorum clarius reminiscatur deinceps, perinde ac si corporeis sensibus affuisset. Viso templo Salomonis, continuo Veronicæ spiritus Angelo comite ad Limbum Patrum, ubi anima Christi erat, descendit. Conspicata vero animarum sanctarum liberationem Veronicæ mens ad mortales sedes remeavit.

38 Animadvertendum, Christi Maximi passionis quamquam mysteria quam brevissime a nobis perstricta sint, Veronicam Virginem tribus noctibus dierum Mercurii, Veneris, ac sabbati vidisse, singulis noctibus nonnullis sibi ab Angelo ostensis. Dicebat itidem Veronica tantæ fuisse crudelitatis diram Christi Jesu passionem, ut eam nulla adhuc mortaliū lingua nullumve scribendi genus satis superque explanaverit. Est ingenti profecto admiratione dignum, quod Veronica testabatur; nam per anni unius decursum singulis sextis feriis, tria mysteria sibi ostensa fuere, comprehensionis scilicet, colligationis ad columnam, et conclavationis. Omnibus vero sextis feriis mensis Martii ejusce anni universa ex ordine gesta in passione Salvatoris sibi ostensa conspexit. Dixit vero aliquando ei Dominus Jesus hoc se propterea effecisse, quoniam feria sexta mensis Martii passus fuerat. In ordine autem mensis incertum numerum esse ejus sextæ feriæ volebat, quo mortales pari veneratione dies illos prosequerentur.

a Scholastes : Ut sunt illic, inquit, quæ in ecclesia Lateranensi hodie habentur.

CAPUT XX.

De ostensa resurrectione Domini.

Sæpe alias mysteria passionis in spiritu videt.

Die sancto Paschæ desumpta divina Eucharistia, raptu Veronica potitur adusque horam prandii. Hoc initium fuit raptus illius Sororum sub obtutibus : nam antea latebat sola nocte sensibus exiliens. In hujus itaque extasis spatio Angelo duce Veronicæ spiritus domum sitam in monte Sion, in qua beatissima Mater lacrymans perseverabat, primum adit. Nec mora: et ecce Magdalena Virgine Matre dimissionem petit, ut ad monumentum Christi prodeat. Quaabeunte vultus Virginis Matris novo gaudio immutari conspexit, aucta vero paulatim lætitia, in risum tandem prorupit Virgo beata. Tum subito a mortuis resurgens Christus cælesti splendore ruscus, ac veste candida circumamictus, locum eum ingressus est : cui mater obviam procedens, post mutuas salutationes Filium quam jucundissime complexa est. Quamobrem

Videt Christum matri post resurrectionem apparentem.

Veronica lætitiā beatissimæ Virginis fuisse nuntiam adventus Dei Filii postea dignovit. Ex templo mens Veronicæ ea domo relicta, Angelo duce, Magdalenam euntem ad monumentum insequitur, cunctaque animadvertit, quæ Evangelia referunt. Christum in hortulani specie vidit, dein Apostolis apparentem, atque forma peregrini sumpta discipulis euntibus in Emans se jungentem. Omnem quoque sermonem Christi, mulierum, ac discipulorum admiranda perdidicit. Quatuor denique mulieribus posteaquam apparente Christo in die Resurrectionis conspicata est, quarum nomina Angelus continuit, ad sensus corporeos regressa est.

40 Verumenimvero intelligens Virgo Sorores raptam se animadvertisse, vehementer erubuit, et ita erubuit ut toto simul corpore contremisceret. Consolabatur vero ancillam Christi verbum, quod aliquando a Salvatore acceperat, dicente : Ego filia mea, tibi donata munera eum voluero manifeste efficiam, secreta quoque libens servabo. Hoc loco minime silentio præterendum est, per singulos dies Dominicis minus anni labentis datum Veronicæ fuisse portiunculam mysteriorum Resurrectionis Dominicæ videre, Christumque Maximum nonnumquam ei dixisse : Scito filia mea, quodcumque a me petitum ob honorem meæ resurrectionis atque in die Dominico, id proculdubio me largiturum, si modo rogatum animæ rogantis conducet. Quare jubeo ut oras in hunc modum obsecret : Domine ob honorem tuæ sanctissimæ Resurrectionis talia mihi concede, si tuæ fuerit voluntatis, atque salutis animæ meæ expediens.

Veronica humilitas.

Utilis memoria Resurrectionis Christi.

CAPUT XXI.

De ostensa ascensione Domini.

Nocte Ascensionis Dominicæ post nocturnas excubias locum petiit secretiorem Veronica : oransque raptum patitur, cujus mens ab Angelo perducitur ad grande comaculum, in quo erat Christus qui a mortuis resurrexerat, beata Virgo, Apostolique. Audit autem Christum dicentem : Hora est, qua ascendam ad Patrem meum. Circumspexitque Veronica beatissimam matrem, et omnes qui convenerant, tristitia affectos; quibus Salvator solatia prestitit, dicens : Non turbetur cor vestrum, non relinquam vos orphanos. Ecce ego vobiscum semper ero, mittamque vobis paraclitum Spiritum, qui vos inenarrabili gaudio afficiet. Si enim non abiero, paraclitus non veniet ad vos. Cumque hæc ac multa talia dixisset egissetque, levatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum, innumero vallatum Angelorum exercitu. At choris Angelicis Veronica continuo se mixtam comperit, ascendebat quoque Christo ascendente quasi eundem comitata. Enimvero singulos cælorum orbis Christo transcendentem novæ Angelorum legionis obviabant novis semper carminibus cælestia paugentes. Afferebant plerique incensæ odores, ac thymiamatum genera diversa, quibus per singula momenta celebrior reddebatur Filii Dei ascendentis triumphus. Jesu Maximo denique cælum ingresso empyreum, Patrem ac Spiritum sanctum, veluti eidem obviantes contemplatur. Erat in supremo cæli cacumine locata sedes ornatissima ad dexteram Patris, in qua Christus sedens ineffabili gloria circumseptus effulsit. Tres quidem personæ Patris et Filii et Spiritus sancti, videbantur, una quoque natura, unusque Deus. Talia tantaque cælitus conspicata Veronicæ mens adusque horam undecimam more Mediolanensi, cælestia perlustravit gaudia.

Ascensio Christi.

CAPUT XXII.

De ostensa missione Spiritus sancti.

Celeberrimi diei Pentecostes nocte, Veronica superna tenens regna, vidit in supremo cæli cacumine Christum

ACL. ROHE.
ISIDORO
ISOANO.

Christum ante Deum Patrem genua flectentem accipientem : Nosti, o mi Pater sanctissime, cum apud mortales essem, Matri meæ et discipulis meis me pollicitum fuisse Spiritum sanctum eisdem demissurum. Cumque bolierna dies huic missioni apta existat, annue, queso, quo id perficiam. Cui Pater æternus : Quando Fili dilectissime omnia tibi a me tradita fuerint, ut libet promissum sanctum mittito Spiritum. At continuo Veronica ad terrestrem sedem remeavit. Erat autem in orationibus et meditationibus perseverans usque ad desumptum sanctæ Eucharistiæ sacramentum : quo percepto sensibus exiliens Veronicæ spiritus, perducitur ab Angelo in conaculum grande plenum hominibus, inter quos erant Maria mater Domini, Apostoli omnes, Martha, Magdalena, Marcella, et plerique qui convenerant utriusque sexus orantes : et factus est repente de caelo sonus, et replevit totam domum ubi erant sedentes, et apparuerunt illis dispersitæ linguæ tamquam ignis, seditque supra singulos eorum. Et repleti sunt omnes Spiritu sancto, et cæperunt loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis. Facta autem hac voce convenit multitudo : tum Apostoli et qui convenerant, veluti ebrii, exenutes, verbum Domini prædicabant gentibus. Stupebant autem omnes et mirabantur; alii vero iridentes dicebant : Quia hi ebrii sunt. Universa itaque in missione Spiritus sancti acta, perinde ac Hierosolymis evenere, Veronica vidit. Neque miraculo caruit hæc visio : nam ad sensus rediens Veronica cum Sorores prænsæ essent, mente et corpore igne illo divini Spiritus ardebat, et eliquebatur cor ejus præ dilectione mirabili. Jamque templares egressæ Veronicæ obviavit Soror Thadea, quæ in Veronicæ complexus irruens, quod illam aprinæ diligeret, venerareturque Dei dona quæ in ea experiebatur, persensit omne corpus Veronicæ Virginis vehementissime caleescere. Cumque mutuo contactu ipsa quoque concalesceret incognitam divini amoris flammam in se experta, arbitratur Veronicam grande quodpiam cælitus eo die accepisse.

Videt missionem Spiritus sancti.

Post illam visionem coram divino quadam igne

LIBER QUINTUS.

De ostensis Sanctorum solenniis apud Superos.

CAPUT I.

De ostensa solennitate Sanctorum Jacobi et Philippi.

Calendis Maii inter Missarum solennia Veronicæ mens Angelo duca ad sidereas rapitur mansiones. Ibi superne Hierosalem cives per choros sectos hoc ordine procedere vidit. Duo viri innumeram turbam præbant, vestibus amicti sideribus ac sole fulgentioribus, atque coronas pari splendore ornatissimas capitibus gestantes. Est mortalibus inexplicabile dictu, quanta fulgerent claritate, gloria, ac majestate duces illi omnis cælestis exercitus. Ad horum latera stabant bini Angeli aureis thuribus odorem incensum dantes : alios quoque Angelos ad medium processionis pariter stantes advertit : at concentus suave nimium sonantes pro superne Hierusalem inexcogitatis gaudiis mulique personabant. Enimvero viros illos innumeri Angelorum exercitus sequebantur. Post quos Apostoli, deinde Martyrum grandis multitudo, tum Summi Pontifices Romani, una cum Archiepiscopis, Episcopis, minoribusque Sacerdotibus junctis turbæ Sanctorum omnis generis; quique vestes aureas inducunt, margaritis et lapidibus prætiosis intextas, coronati auro ac radiantibus gemmis, divinis gestabant gaudiis. Nulla profecto mortalium pompa huic cælesti comparanda est, quam nec cogitatione quidem attingere possumus, aut quovis di-

Processio solennis in caelo.

cendi genere digne prosequi. Est enim immensa claritudo, quæ nostris oculis neque cerni neque verbis explicari queat. Verum Angelus Domini, qui Veronicæ præsto aderat, dixit : Duo viri alios præeuntes, Divi sunt Apostoli Jacobus et Philippus. Turbas singulas, quæ forent, eidem pariter expressit. Conspexit autem Veronica immensæ gloriæ Deum sedentem in throno pulcherrimæ undique lucis radios emittente, quem Sancti omnes procedentes adoraverunt. Vultu sereno ac divinæ nuntio lætitiæ Dens immortalis quosque inspectabat, eos benedicens dextera altius protensa. Post hæc tribunal immenso septum lumine binaque sede divisum, atque inter ceteras sedes altius Jacobus et Philippus consenderunt : quos ubi omnis Sanctorum turba sigillatim venerata est, singuli ad proprias abiere sedes, quæ toto Paradisiacæ regionis spatio locatæ divinitus apparebant. Post quæ Veronica Superos relinquens, uti sensibus corporeis jussa est.

CAPUT II.

De ostenso festo sanctæ Crucis.

Inventionis sanctæ Crucis die solenni, rapta Veronicæ mens ad superas sedes talia se animadvertisse retulit. Erat juxta divinum tribunal locus purissimæ undique lucis radios emittens. Illic erecta stabat Crux aurea, grandis : radiabant in Cruce lapides pretiosi ad manus humanæ quantitatem. Erat autem splendor ille eo fulgore perlucens, cui mortalium res nulla comparanda sit. Nec mora : et ecce beatissima cæli Regina, Divaque Magdalana, quas virginum exercitus comitabantur, adoraturæ Crucem veniunt. Tum felix Regina prior genua flectens, Crucem sanctam venerata est : at Crux inclinata Virgini eam exoculari cupienti facilem se præbuit. Locum, ubi dextera Christi clavo affixa fuit, Virgo primum deosculabatur, deinde locum e regione, tum capitis, postea lateris, de quo fluxit sanguis et aqua, partem, demum pedum loca exosculando magni amoris gaudia demonstrans adoravit. Idem egit Magdalana. Verum cum hæc adoravissent, advenit Salvator medius inter Joannem Baptistam et Joannem Evangelistam, qui pariter Crucem venerati sunt. Post hæc Salvatore ac beatissima Matre quopiam loco cælesti residentibus, universi cives cælestes pari ritu Crucem adorarunt; Virginibus incipientibus, quæ hinc capita demittentes summae venerationis signa dabant. Interea adorantibus illis sanctam Crucem, duo Angeli juxta eam stantes aureis thuribus odorem incensum diffundebant : cunque cælestes domos universi repeterent, ad terrestrem quoque sedem Veronicæ spiritus remeavit.

Videt Crucem in caelo adorari.

CAPUT III.

De ostensa solennitate sanctæ Monicæ ac nonnullorum Sanctorum.

Quo a die natalia Divæ Monicæ matris excellentissimi Doctoris Augustini celebrat Ecclesia, cælestia perlustrans regna Veronicæ animus, vidit superne civitatis cives ejus ob honorem ineffabili pompa gradientes, eadem actitantes quæ primo capite hujus libri recensuimus : at Diva Monica una cum filio vestibus induta quæ immortalæ gloriæ decent, cunctos præibat; veluti duos Apostolos Jacobum et Philippum præcessisse diximus. Paria conspexit Veronicæ meus in festis toto labentibus anno. Erant quidem varia processionum capita ducesque, pro Sanctorum diversis solenniis; nam festo conversionis B. Augustini Divus Ambrosius, qui Augustinum ad fidem perduxerat, una cum eodem beatissimo Augustino ceteros præbant, vestium ornatu ac splendore fulgentiores; solenniis vero Divi Bernardini Ordinis Minorum, præeuntes fuerat Divus Franciscus

S. Monica et aliorum SS. festinantes.

et

et Bernardinus, quos sequebantur SS. Ludovicus b Rex siciliæ, Anfonius Patavinus, Ludovicus Rex Franciæ, ac Bonaventura Doctor præclarissimus. Quamquam singulis diebus per anni decursum Virgo Veronica ad Superos spiritum relaxans, celebrari ob honorem Sanctorum, qui per varia orbis spatia a Catholicis venerantur, talia conspexerit; nos tamen ea missa faciemus, et meditanda pio lectori illa relinquemus: ne eadem repetita, quæ maximis gaudiis Veronica jam beatæ vitæ stabilem statum mortalis attingens animadvertat, tædia pariant. Verum si quo forte die peculiare quodpiam in medium afferendum arbitramur, id quam brevissime satagemus.

a 4 Maii.

b S. Ludovicus Episcopus Tolosanus, Regis Siciliæ Caroli II, filius fuit: colitur 19 Aug.

CAPUT IV.

De ostensis solenniis Corporis Christi.

Magna et inenarrabilia apud Superos peragi Veronicæ contemplanti hac die dixit Angelus Domini: Scito, filia, tantæ dignitatis esse hodiernam festivitatem, ut omni mortalium studio sit prosequenda, ob divinæ Eucharistiæ adorandam majestatem, veluti in cælesti Hierusalem superos cives actitare cernis. Nam Throni, Dominationes, Principatus, et Potestates, Cherubin et Seraphin divinum tribunal in rotæ similitudinem circumsepiens, candidi ac purpurei coloris alternis vestibus tegebantur. Erant inter illorum choros innumeri thuribulis aureis incensa dantes, quique concentibus in excelsis ciebant. Post hos ordines ante Angelos atque Archangelos beatissima cæli Regina media inter Martham et Magdalenam, Apostolis, Patriarchis, Prophetis ac reliqua Sanctorum turba comitantibus, ter se inclinans Deum Filium adoravit. Cui assurgens Filius Matri honores reddebat. Tum Virgo Christi tribunal conscendit, seditque a dextris Filii: nam Joannes Baptista, quem residentem a dextris Christi semper viderat Veronica, surrexit a solio, locumque dextri lateris Reginæ reliquit; juxta quam Martha et Magdalena consederant. Deo immortalis tandem ad omni cælesti curia adorato, rotæ cælestium spirituum se composuerunt. Evanescebant vero Sancti omnes posteaquam rotæ divinæ coordinati fuissent, sola Angelica militia in rota apparente. Postremo Regina mundi de solio divino consurgens post trinam adorationem abiit magna cælestium spirituum et Sanctorum comitante caterva. Recedens divino vultui numquam terga vertebat, vero eosdem incessanter contemplabatur, quoniam divina felicitate Beati semper vident faciem Dei. Posthæc ad terrestrem sedem mens Veronicæ remeavit.

CAPUT V.

De ostensa Solennitate sancti Joannis Baptistæ.

Cum solenni natiuitatis Joannis Baptistæ die Veronica cælestes perquireret domos, Angelum, qui eam dirigebat, talia dicentem audivit: Attentior esto filia, quoniam apud cælicolas nunc festa Baptistæ inchoantur, quibus aderit Christus Maximus tota comitante cælesti Hierusalem. Ex templo Veronica Christum alto descendente solio conspiciet: aurea vestis viridi contexta colore illi erat, quam Angeli pro divinæ Majestatis ampliori veneratione circumtenebant. Capite ornamentum gestabat, cujus gloriam nunquam attingere satis potuit. Nullus inter supernos cives eo capitis ornatu fulgebat, quamvis præstantissimis decorarentur singuli maneribus. Baptista atque Joannes Evangelista albis induti vestibus, quæ aureos radios emittebant, manibus lilia sole magis radiantia detinebant. Maria mundi Regina,

ubi e throno descendit, inter Martham et Magdalenam media gradiebatur, post Patriarcha est Propheta, qui peculiari habitu pollebant. Candida veste Regina cæli tegebatur, quam circumdabant Angelorum chori indumenta circumtenentes. Marthæ ac Magdalene vestimenta tametsi super aurum et lapidem pretiosum desiderabiliora forent, nunquam tamen Magdalene quis color existeret scire Veronica potuit. Post Angelorum exercitus Elisabeth Baptistæ mater, juncta Annæ matri beatissimæ Virginis proficiscebatur; insequente turba virginum, quam dinumerare nemo poterat: has præibant Maria Jacobi et Maria Salome. Omnibus autem Sanctis diversa inerant gloriæ insignia pro meritis; alii aureas coronas, torques quidam, agente nonnulli dona vermiculato opere ornatissima præferabant. Personante vero omni cælesti curia suavissimis concentibus, processere singuli Christum Maximum adoraturi, medium inter Joannem Baptistam et Joannem Evangelistam, ceu semper Christum Veronica consueverat intueri, beata nimium sede locatum. Posthæc Veronicæ spiritus ad terrenos usus Angelo duce regressus est.

CAPUT VI.

De ostensa solennitate sanctorum Apostolorum Petri et Pauli.

Solennia Apostolorum pari ordine celebrari vidit mens Veronicæ divina ope ad cæleste palatium rapta. Habitus quidem sanctorum Apostolorum candidi coloris erat radios emittentis aureos, mortalibus omnino inexplicabilis. Petrus palmam et claves manibus gerens, habitu Pontificio induebatur. Paulus aureum ense, palmam, et lilia detinebat. Uterque ineffabili pompa procedens Dei immortalis majestatem primum adoravit, quos deinde omnis cælestis curia consecrans, divino numini honores attulit.

CAPUT VII.

De ostensa celebritate S. Marthæ hospitiæ Christi.

Inter lustranda solennia Divæ Marthæ virgini Veronicæ ostensa fuit ingens multitudo sanctorum angelorum, quæ albis induta, Martham cælesti pompa incedentem, illico sequebantur. Dixit vero Angelus Veronicæ: Hæ sunt femine Deo sacratæ monasterii quod Martha vivens instituit.

CAPUT VIII.

De ostenso loco Sanctæ Mariæ de Nive et solennitate S. Dominici institutoris Ordinis Prædicatorum.

Ter Veronicæ spiritus Angelo duce hac die ad sidera evolavit, primo quidem raptu Romam Angelo ductore perducitur: locum vero quemdam conspiciens copiosa nive circumtectum, beatissimam Matrem Dei Angelis vallatam illic adesse animadvertit. Tum Angelus inquit: Hic locus existit, ubi nix ab alto descendit Regina cæli jubente, ut hoc miraculo excitatus Joannes Patrius in illius honorem templum conderet. Nec mora: miræ magnitudinis basilicam Veronica admirans intuetur. Cui Angelus Domini: Hocce templum est ob venerationem beatæ Virginis conditum. Secundo raptu Angelo docente audivit cælestes concentus Veronica, viditque maxima quæ piam fieri ob honorem Matris Dei, quæ distinctius minime retulit. Tertio vero raptu Angelus Veronicæ ostendit Divum Dominicum more Prædicatorio indutum, cui socius alter ejusce professionis jungebatur: splendebat mirum in modum illorum vestes, quos Angeli plurimi sequebantur, tum Fratrum Ordinis Prædicatorum millia millium post gradiebantur,

AUCTOR:
ISMORO
ISOLANO.

Magna celebritas venerationis Sacramenti.

Christi et Sanctorum eo die vestes et ornatus.

Templum S. Mariæ ad Nives.

Innumeri SS. ex Ordine Prædicatorum.

AUCTORIB.
ISIDORO
ISOLANO.

gradiebantur, Sororibus ejusce religionis innumero numero sequentibus. Cælesti pompa Deum Maximum, Divumque Patrem Dominicum omnes adorant, eo ritu, quem in reliquis solemnitatibus Veronicæ ostensum fuisse supra meminimus.

CAPUT IX.

De ostensa Assumptione Beatæ Virginis.

Raptu potita Veronicæ mens hac die solenni, Regnam mundi veluti animam exhalantem intuetur, quam carne solutam resurgere pariter vidit. Jamque igitur cælorum Regina revixerat, ejusque corpus illicet ab Angelis in altum delatum vidit. Auro undique tegebatur, splendorem dans omni humana cogitatione altioiorem. Verum antequam superas attingeret sedes per medium Purgatorium deducta est Virgo beata: nullas perpessa fuit penas, imo quæ purgabantur, animas magnis gaudiis sua affectit præsentia. Mox ad supremum cælorum verticem progrediens Virgo beata obviam habuit Christum Maximum tota comitante cælesti Hierusalem. Personabant undique cantica divina, ut post mutuos amplexus duplici corona Virgo donata a Deo filio, alta nimis sede locatur. Non procul a Regina cælorum a circumsedere Martha, Magdalena, atque Anna mater ejus, una cum sororibus quas circumdabant chori Angelorum gaudia dantes cælestia. Post hæc ad humanos sensus Veronicæ mens regreditur.

Assumptio
D. Virg.

a

a *Beate Scholiastes*: Non est hoc referendum ad diem assumptionis primuni, sed anniversarium.

CAPUT X.

De ostensa liberatione animarum facta ab Angelis in Assumptione Beatæ Virginis.

Hac die ubi prima Veronica sacramentum Eucharisticæ desumpsit, mox inter Missarum soleannia abiit mens ejus, Purgatorii fines concedens. Inspexit autem divini cujuspiam aspectus virum, miræque pulchritudinis veste contextum, cujus nomen Veronica nunquam seivit, quem Angelorum ingens numerus sequebatur. Ingressa itaque est ea multitudo cui mixta erat Veronica, Purgatorii sedes. Tum coram viro tot animæ adductæ fuerunt, quot non capit homines urbis Mediolanensis media pars, singulas vero singuli Angeli captarunt, et eas quas apud mortales custodire. Videbantur quidem animæ incendio rubricatæ cum ignem exhibuit purgatorium; quæ mox ignibus erutæ nive candidiores efficiebantur. Coronatæ itaque viridi fronde omnes ante thronum Dei immortalis ab Angelis statuuntur: at animæ coronas ante sedem Dei posuerunt, quas idem Deus immortalis sereno vultu placidisque et blandis oculis benedicens beatissimæ Matri offerebat. Hæc ubi vidit, ad corpus Veronicæ mens regreditur, tantis affecta gaudiis, ut carne vivere diu se non posse arbitraretur. Asseruit Veronica plurima se conspexisse ea celebritate Assumptionis, gaudiis vehementissimis per singulos raptus affecta; verum jucundissimum omnium fuit cum e purgatorio erui animas attendit.

Animæ e purgatorio in Assumptione D. Virginis extractæ.

Id visu jucundissimum.

CAPUT XI.

De ostensa festivitate Divi Augustini.

Hæc peculiari celebritate Divi Augustini Veronicæ spiritu e sensibus exiliens animadvertit. Divus enim Pater Augustinus Pontificio habitu ornatissimus, vestemque habens interiorem rubri coloris, medius inter Sanctos Nicolaum Tolentinatam, et Guilielmum sacerdotali more indutos coronatosque procedebat, mitra auro et lapidibus pretiosis nimium radiante, rediculam auream incredibilis ornatus manu gestabat. Non capit humana mens, quæ fuerit

S. Augustinus ornatus.

ea pulchritudo, eximius, splendor, præclaraque magnificentia. Hos primum sequebatur Eremitarum numerus copiosus, deinde Canonici regulares albis vestibus induti, post quos turba magna religiosorum coloris grisei subobscuri, quo plerique Ordines vestuntur sub Augustini regula militantes. Virorum multitudinem Sorores ejus ordinis, sub quo debebat Veronica, mox subsequi animadvertit. Dixit vero illi Angelus Domini: Hæc sunt tui monasterii tuæque religionis Sorores. Illa quidem est Michaelina Ariminiensis, propior est Mater, quæ te sanctæ religionis habitu donavit, quæ pariter Michaelina vocabatur. Quæ sequitur, Margarita; quæ vero Martyris instar palmam gerit, Justina est: plurimum quoque nomina minime conticuit Angelus. Dignovit inter illas Veronica geminas Matres, quæ in suo obierant monasterio ipsa præsentem, ei hilari aspectu blandientes. Verum cum vestes quarundam aliis splendidiore forent intellexit Veronica habitu clariori indutas Sorores mundum perfectius contempsisse. Post hæc innumeratas Sorores subsequentes animadvertit, alie nigris induebantur, albis vestibus plurimæ. a Septem horarum spatio, quo raptus perseveravit, omnis ille coetus supernam Patris Augustini solemnitatem vix perfecit, cælestis lætitiæ signis tota personante cælesti Hierusalem.

a *Scholiastes*: Horæ ad Virginis mentem sunt referendæ, quibus imagines ab Angelo formatas (vel potius propria imaginatione præceptas, sed vel ab Angelo commotus anime, vel ex sympathia, divina patiente intellectu et voluntate, ulro excitatis) decucurrit. Longior enim est Superiorum solennitas specialis, nec ulla hora diei separatur ab eis, ut mortalibus evenit.

CAPUT XII.

De ostensa celebritate S. Hieronymi.

Cum apud Superos festivitatem Divi Hieronymi, cælestia regna perlustrans, Veronica contemplantur; Hieronymum vidit, cui socius Augustinus erat, Gregorio et Ambrosio subsequentibus. Albis omnes vestiebantur, Hieronymo lilia manu detinente, ac pileum more Cardinalium capite gerente. Pileus aurea corona circumdabatur pulchritudinis mortalibus ignote. Præcedentium ingens nimis caterva fuit, Sacerdotum ac virorum illustrium; quam equissimam multitudinem religiosorum postibat, alii nigri coloris vestibus tegebantur, plerique grisei subobscuri, albis plurimi induebantur. Singuli gestiebant, divina gaudia promentes, cælestemque curiam inenarrabili replebant harmonia ob venerationem Divi Patris Hieronymi.

Forma et habitus S. Hieronymi.

CAPUT XIII.

De ostensa festivitate S. Francisci.

Francisci meritis vidit Veronica mente rapta ad superas mansiones, animas quasdam a Purgatorii pænis erui Angelorum ministerio. Illius habitus erat candida vestis, quæ sui ordinis indumenta tegebat. Enimvero Prædicatorum, Sacerdotum, laicorum, ac tertii habitus virorum innumerabilis fuit multitudo; quæ Franciscum cælesti potapa incedentem consecrabatur. Sorores omnes ejusce professionis præibat Diva Clara, S. Ursula comitante.

CAPUT XIV.

De ostensa solennitate omnium Sanctorum.

Tantæ majestatis apud superos fuisse hodiernam festivitatem retulit Veronica, ut viginti horarum spatio Sanctorum chori vix processerint. Isthæc autem scribenda tantummodo censuimus. Divus enim Franciscus a omnes præibat religiosos propter veram paupertatem, quam vivens semper complexus est. Franciscum sequebatur Divus Dominicus magna Fratrum snorum circumseptus caterva. Tum beatissimus

a

sinus Pater Augustinus, cujus sectatores, diversorum ordinum, omnium religionum numerum excedere videbantur. Tum Divus Basilus; demum Benedictus venerabilis sanctitatis, quos turbæ monachorum circumgradiebantur. Gestabant singuli manibus quodpiam insignis gloriæ; feminis sanctimonialibus aut breviaria aut corollas nigræ pulchritudinis manu gerentibus. Ornatissimi erant nonnullarum libri spectatissimæ corollæ. Dixit autem Angelus Domini Veronica: Ornatus præstantior librorum corollarumve mulieribus donatus est a superna curia, quoniam in persolvendis horis divinis attentiores ferventioresque extitere. Quamquam omnis illa superna Hierusalem variis concentibus exsultaret Angelorum, nullus tamen a facie Dei oculos divertebat: tantæ jocunditatis erat vel unicum verbum ab ore Dei procedens auribus percipere; cunctas enim præcellerat delicias, quæque gaudia superabat vox illa divina.

Pia lectio horum divinitus honorata.

^a *Scholias*: Cautissime attendendus est hic Sanctorum precantium aut sequentium ordo. Non enim gradus gloriæ coram simpliciter exprimitur, sed solum in ordine ad presentem necessitatem; imo forte ad solam imaginativam Virginis.

CAPUT XV.

De ostensa celebritate consecrationis Ecclesiæ.

Quarto Idus Novembris cum solennia consecrationis ecclesiæ anno more celebrarentur, subito raptu Virgo posita circumspexit apud cæcicolas templum hæud grande, ineffabilis pulchritudinis. Erant illius muri ex smaragdo saphyroque lapidibus pretiosis conditi; at ornatus lapidum is erat, quem describere mortales nequeunt. In templo concentus personabant caelestes, quibus excitati Imperatorie et Regiæ majestatis ac præstantissimarum dignitatum viri, auro coronati, templum adoraturi ingrediebantur. Ponabant vero singuli coronas suas ante thronum Dei, qui in templi medio locatus residebat. Post innumeras turbas magnificentissime procedente circumspexit Veronica mens ad mortales remittitur, gaudiis vehementissime affecta cælestibus. Asseruit autem in hac festivitate Imperatorum quoddam ac Regiæ pompa dignum præ ceteris se animadvertisse.

CAPUT XVI.

De ostensa celebritate in sabbatis ob honorem beatissimæ Virginis.

Rapiebatur Veronica ab Angelo singulis sabbatis toto uno anno habentibus ad Supernam regna; ubi caelestia solennia circumspexit, videbat Superos omnes procedere ob honorem Matris Dei, post quæ ea jocunditate Virgo beatissima in Veronicam oculos dirigebat, ut mortali corpori se nusquam junctam Veronica recordaretur. Aiebat quoque: Ego divinitus mente præsens mortalium omnium obliviscebatur, neque tristius quicquam excogitare potuissem, quam ad corruptibilia reverti.

Capitulum omnibus sabbatis Veronice.

CAPUT XVII.

De ostensa festivitate S. Catharinæ Martyris.

Hæc peculiare tantummodo nunc scribendum autumo, quoniam junctam Catharinæ Martyri, inenarrabili gloria progredientem, celebri festivitate ejusdem Catharinæ Martyris, vidit Veronica Virginem quampiam albis indutam non Martyrem, pari majestate fulgentem, cujus nomen Angelus contigit. Ego vero pia devotione arbitror Catharinam Senensem Ordinis nostri Prædicatorii fuisse, quam Christus Maximus spem quoque titulo insignivit in Ecclesiæ militantis imperio.

CAPUT XVIII.

De ostensa solennitate SS. Innocentium.

Aiebat Veronica Superos hac die peculiare festum celebravisse: nam mente raptâ innumeros infantes vidit albis indutos, interiores vestes habentes purpureas. Gestabant singuli manibus lilia ac palmarum ramos, capitibus eorum novo ornatu et inter cæcicolas fulgentibus. Turba Martyrum, quam dinumerare nemo poterat, infantes circumvallabat. Altis vocibus cantabant canticum novum ante sedem Dei. Tum per circumlum quique sedem Dei immensa claritudine radiantem circumsepiebant: quamobrem undique divinum tribunal infantium pulchritudine præclaris reddebatur. Post hæc ad humanas sedes Virginis animus remeavit.

ACTORUM ISIDORI ISOLANO.

Ornatus SS. Innocentium.

CAPUT XIX.

De ostensa festivitate Sancti Antonii Abbatis.

Celebritate divi Antonii Abbatis Veronica corporeis soluta vinculis, superna ope ad cæli lares vehitur: cumque juxta morem Superi procederent, circumspexit in ordine procedentium priores esse Divos Antonium et Paulum primum erenitam. Hi albis induebantur, lilia ob viriuitatis honorem manu gerentes. Eximius ineffabilisque fuit illorum ornatus ac splendor, quos erenitarum ingens numerus postibat. Ultima vero ordinis serie quidam religiosi nigri circumtecti ac capitibus bireta portantes incedere vidit: nunquam in superna Hierusalem ejusce habitus viros intuitam se Veronica asseruit; quorum quamquam grandis foret turba, non tamen ceterarum religionum numerum attingebant. Itaque Superum cœtus ob venerationem Divi Antonii egere ea quæ in reliquis festivitatibus actitasse frequenter memoravimus.

Habitus Antonii et Pauli in cælo.

CAPUT XX.

De visa celebritate caudelarum in die Purificationis.

Celebri die Purificationis Beate Virginis, Veronica subito raptu posita post consideratam præsentationem infantis Jesu in templo, quam superiore libro descripsimus, illico ad basilicam inexcogitata pulchritudinis perducitur. Ibi altare ornatissimum erat, juxta quod Sacerdos divini cujuspiam aspectus sacras vestes induebat, veluti sacra mysteria celebraturus; at Veronicæ admiranti Plainem tanto spirituum circumdatum numero Angelus dixit: Ille est Christus Maximus, qui rem divinam facturus est. Ex templo Introitus Angelicus concentus inchoat. Est mortalibus inenarrabilis Salvatoris habitus ille sacerdotalis: undique lapides et margaritæ caelestem dabant pulchritudinem. Erat amictus aureus saphyris crucibus contextus, ac pulcherrima quapiam arte ornatissimus. Stola manipulusque eundem habebant decorem. Vestis vero, quam planetam vocitamus, nimie fulgore auri, lapidum pretiosorum, ac margaritarum inestimabilis gloriæ videbatur. Decem Diaconi aderant præclarissimis tecti vestibus, more Diaconorum. Decem quoque Subdiaconi Diaconibus ministrabant. Hi gemini stabant, et discolor vestium habitus erat, priores quidem albis vestiebantur, qui sequebantur purpureis, tum albis proximiores, reliqui purpurati. Conspiciebantur cornua altaris duo, sex Diaconi thuribula aurea tenebant, quatuor erant Angelico habitu conspicui, duo fulgebant. Ab exordio Missæ ad usque calcem thura dantibus Diaconis semper fumus incensi ascendit. Quis Salvatoris vocem Missarum solennia continentem describere ausit? Illa clarior distinctiorque hæc gaudia præstabat, et caelestem curiam inenarrabili replebat

Videt in spiritu quasi celebrantem Missam Christum.

ACTIORE
ISIDORO
ISOLANO.

replebat harmonia, Angelorum concentus supra modum sua dulcedine superans. Grata quamquam fuerit nimium vox Subdiaconi Epistolam decantantis, gratius tamen Diaconus Evangelium concinnuit. Interea cum secreta persolveret Christus Sacerdos Maximus, duo Angeli albos cereos populo, qui templum repleverat, dividebant. Tum velum Angeli ante altare oblationis excipiendæ gratia extendebant. Ubi ad populum faciem vertit Salvator, ecce Virgo beatissima, duabus comitata feminis præstantissimis, cereum Salvatori obtulit, manumque illius exosculata est. Sic egere Virginis comites, sic ministri altaris singuli, sicque populus omnis qui aderat. O quantis optavit animi votis Veronica isthæc videns, cereum tenere, cujus oblatione Salvatoris manum exosculari potuisset. Ubi tandem cunctos Christus benedixit, ad usus corporeos regressus est Veronicæ spiritus. Dolebat vero atque excruciahatur lacrymis profluentibus, se dignam minime fuisse quæ manum Salvatoris exoscularetur, idque suis criminibus adscribebat, cujus rei gratia anxia paucillum obdormivit. Eo somno longo Salvatoris sermone solatia mira percepit. Conticuit vero eadem Virgo dicens: Non licet illa homini loqui. Viros intuitam se Veronica asseruit; quorum quamquam grandis foret turba, non tamen ceterarum religionum numerum attingebant. Itaque Superum coetus ob venerationem Divi Antonii egere ea quæ in reliquis festivitibus actitasse frequenter memoravimus.

CAPUT XXI.

De ostensa solennitate S. Joseph.

Quo die Divum Joseph sponsum beatissimæ Virginis præcipua solennitate veneramus, Superum tenens regna Veronicæ spiritus, conspexit Joseph albis indutum atque lilia manutinentem virginitatis signa, maximaque gloria quosque cæli cives præeuntem. Plura quoque festa celebrari Veronica vidit apud cælicos, ac præsertim ob honorem duorum Martyrum, quorum nomina ignoravit.

CAPUT XXII.

De ostensa festivitate S. Benedicti.

Ornatus S. Benedicti.

Cum natali Divi Benedicti cælicolorum interesset choris, Angelo duce, mens Veronicæ, eundem Divum Benedictum intuita est, candida veste tectum inenarrabilique circumdatum gloria. Altera manu gestabat lapidem pretiosum, cujus nimio fulgore ac radiis præpedita fuit ne distinctius cognosceret quidnam foret. Dixit vero: Arbitrata sum aliquando lili speciem habuisse lapidem illum: sed grandis erat ejus decor, atque mihi imperceptibilis. Abbatum ac monachorum, quos nigræ albæque vestes cooperiebant, quique Divum Benedictum cælesti pompa decore sequerantur, magnus erat numerus.

CAPUT XXIII.

De ostensa celebritate Annuntiationis Beatæ Virginis.

Quæ vidit die quo Annuntiationem Dominicam recolimus apud cælestem Hierusalem festa peragi, asseruit Veronica peculiaris fuisse majestatis. Tanto primum micabat splendore Christus Maximus inter Joannem Baptistam et Joannem Evangelistam medius procedens, Joseph patre sequente et admirabili gloria gestiente, quem nulla mortalium pectora capere possent. Gaudebat lætabaturque vehementissime Veronica vultum memorans Salvatoris: omnis vero cælestis curia alternis turnis hominum et mulierum exultabunda incedens, cælestia personabat gaudia.

Erat singulorum habitus præcipuo decore refulgens. At beatissima Virgo alba circumtegebatur veste, cui a manibus ad humeros et ab humeris ad manus radii aurei contexti inerant. Medio pectore mediisque humeris radii aurei divino lumine splendebant: vestis quoque limbus ante et retro duplici radiorum aureorum contextu decorus nimis erat, veluti in lineis vestibus celebrantium Sacerdotum intuemur. Gemino quoque diademate micantibus gemmis coronata gradebatur Virgo beatissima. Illius vero vestem circumtenebant Angeli pro Matris Dei ampliori veneratione. Tandem Altissimi adorato throno, venerataque Dei Matre a cælicolis cunctis, Superum solennia Veronica reliquit decurso septem horarum spatio cum rapta isthæc contemplaretur.

Vestis B. Virginis.

CAPUT XXIV.

De ostensa festivitate S. Marci Evangelistæ.

Vidit hæc die cælestem ad solennitatem progressa Veronicæ mens, Divum Marcum sub specie leonis albi, oculis aureis pleni, cujus inexcogitabilis erat pulchritudo, ac dignitas, apud Superos prodeuntem. Marco tres Evangelistæ jungebantur, Mathæo hominis, Luca vituli, Joanne vero Aquilæ formam gerentibus. Horum alæ invicem collidebantur, divinis concentibus Superum choros replentes. Quid enim cælo terrisque dulcius insonuit Evangeliorum vocibus? Marcus palmam gestans ac coronatus aureo diademate inexcogitatum regis mortalibus splendorem emittebat. Tali exultabundus processit pompa Marcus per choros supernæ Hierusalem, omnibus cælicolis divina gaudia consuetosque honores Altissimo redendentibus.

Forma mystica S. Marci.

CAPUT XXV.

De ostensis solenniis S. Petri Martyris ac Divæ Catharinæ Senensis una die apud Superos celebratis.

Tertio Kalendas Maii, Christo Maximo significante, Veronica intellexit triduo sequenti Sanctorum festa in cælis tantummodo se conspiciendam, quo dilabente spatio multis in cælo Sanctorum interfuit celebritatibus: verum totam fere noctem festivitatis S. Petri Martyris Prædicatorii ordinis, Veronicæ corporeis soluta sensibus superna ad cælum vehitur opè: ibi Divum Petrum Ordinis Prædicatorii Patri Dominico junctum terrestribus ignota gloria inter Superos progredientem inspexit. Uterque habitu fulgebat Prædicatorio, uterque al. omni Hierusalem peculiari veneratione prosecutus est, comitante magna turba Prædicatorii habitus. Inter hæc Divam Catharinam Senensem, cujus Comes erat Domitilla Martyr et Virgo, pari procedentem gloria intuetur. Est mortalibus inexplicabilis illarum Virginum splendor ac majestas, quæ Dei thronum inenarrabili circumventum lumine, primo adorantes ab omnibus Superis cælestes honores acceperunt. Multas per horas hic raptus perduravit, utpote qui a Missæ celebratione post usque decantata officia vespertina perseveravit. Asseruit Veronica eo mentis excessu cælicos se animadvertisse Divi Petri Martyris ac Divæ Catharinæ Senensis festivitati celebrande una semper intentos.

Celebritas S. Petri.

26 Enimvero ineffabile est quibus interfuerit tropæis Veronicæ ob venerationem Sanctorum quorumdam ac Sanctarum tota sequenti die usque ad noctis interstitium. Hæc itaque solennia per annidecursum Veronica in splendoribus rapta Sanctorum vidit, que nos angusto sermone quamvis prosecuti fuimus, divinæ tamen contemplationi insistentibus immensum volumen parient. Tantæ enim majestatis asseruit nonnumquam Veronica, cum Sororibus quæpiam aperiret,

Ingentia cæli gaudia.

aperiret, fuisse eam Sanctorum gloriau, ut silentio potius venerari debeat, quam infirmis raucisque mortalium ineptis aperiri. Hortata vero est Sorores Veronica dicens: Paucula quaedam ego vobis, o Sorores dilectissimae, divino imperio enarravi, ut rebus mundi contemptis ad aeternae solennitatis gaudia mentes vestras excitare conemini. Nullus vos terreat labor, nullove affectae taedio a divini amoris flamma corda vestra tepescere sinite. Grandia nimium apud Superos nobis parata praemia vidi, quae carne junctus spiritus mens explicare nequit. O si vel unius animae divinos viventis honores vobis inspectare ab alto donaretur, mortalibus ea numerata incognita equidem fateremini, neque enim ullae visibilium rerum species supernae illius dignitatis formam exprimere queunt. Multa itidem vobis, o Sorores, conticeo Christo mandante. Haec Veronica.

LIBER SEXTUS.

De expositione multiplici revelata Veronicæ.

PROEMIUM.

Hic volumini præfandum arbitror, apud sacros codices sensum moralem personantes, et piorum gesta nonnumquam præsignare malos, et bonorum typum impios gerere. Quis enim ambigit Regis Assueri imperium Dei immortalis sceptrum significare? Salomonis vero Regis delicias Canticorum oraculis descriptas? Nonne beatissimo illo eloquendi genere Christi et Ecclesie, justissimi animi divinos amores, caelestia præludia, incognita malis solatia, ac blandientem summum Opificem suspirantibus ad aeterna gaudia mortalibus produunt, explicant, præloquuntur? Quamobrem divinarum litterarum interpretationi consentiunt sensus morales, quos sextus liber aperit: in quo plura referuntur, quibus etiam summis viris præcipua conferuntur instructio.

CAPUT I.

*De expositione quorundam visorum
Dominicæ in ramis palmarum.*

Scripsimus in libro superiore Virginem Veronicam mente raptam, quæ gaudia, quosve honores Salvator in die palmarum acceperit, animalvertisse; inter illa vero arbores palmarum et olivarum humilitatis signa dedere, solæ cannae immotæ stabant. Dixit autem Salvator Virgini: Haec signant homines, quos ego per gratiæ donum inhabitabo, semper humilia de se sentire, humilia operari, humilia loqui, hominum laudibus contemptis. Capita semper flectunt et cervicæ, ubi pro divinae Majestatis adoratione quodpiam acitandum aut loquendum exenerit. Cannæ vero similes adveniuntur superbi, humane ambitionis cupidi, inflatque cogitationibus iniquis. Est tanta pravitas inanis gloriæ erimen, quo tametsi miraculis homo claresceret, eo arrogantiae tamen vitio illum odio prosequi cogor. Caveant autem mortales ne ad olivæ vel palmarum ramos accipiendos ab Ecclesie Sacerdotibus accedant, nisi peccatorum prævia confessione, actu vel proposito. Statuat nusquam prius dimittere proximo offensas, et divinam sibi omnino satagat conciliare Majestatem. Hisce decursu operibus, digne palmarum ramos efferet. Haec Christus Deus immortalis.

CAPUT II.

*De revelato a Salvatore modo decantandi
nonnullos psalmos.*

Edem quoque Palmarum die post mente inspectam cenam in domo Martiæ, Salvator Veronicam

allocutus est in hæc verba: Saepe temporibus retroactis coram me præces effudisti pro universis Sororibus tui cenobii, verum illis meo nomine significato, quod hæc quæ officii decantandis addictæ sunt desides nimium existunt. Odi quaedam animo versant, et corde mirum in modum devagantur. Reprehensæ non abstinunt, quin præfato errore vehementer delinquant. Illo conveniunt ut meum nomen laudibus prosequantur, non ut inanibus deserveant cogitationibus. Eisdem pariter meo imperio dicit, quando canticum Benedicite omnia opera Domini Domino, psallentes inchoaverint, et pausam in medio versus protraxerint, memorentur se nomen meum laudare, et benedicere. Eisdem quoque reminiscantur in singulis pausis hymni præfati, ac psalmorum Laudate Dominum de caelis, Beati immaculati in via, et, cum invocarem exaudivit me Deus justitiæ meæ. Salvator itidem in multorum psalmorum decantatione quamvis idem fieri Veronicam edocuerit, id tamen secreto servare Virginem jussit. Haec pariter subintulit Christus: Meo nomine citius Sororibus isthæc explanabis, quoniam talia amplius tibi significanda minime mandabo. Jubeo itidem ut eadem omnibus posteris Sororibus indicentur. Vocem maquamque audentius promat, inimicitias oblivioni mandans: hæc est enim voluntas mea. Cui Veronica: Exploratum habes, o Domine Deus meus, nihilo mortalium fragilia pectora ab alto donari nisi ipse præstiteris. Tu animos illarum tuo amore succende, ut fervore Spiritus tui concepto, tibi Domino famulentur. At Christus Veronicæ respondit: Vera quidem fateris, o filia mea, sed ut sibi vim inferant necesse est, voluntatem propriam abnegantes: discant meo exemplo pati, ac dolores, vulnera, et labores, a me perpeccos mente animove pervolvant. His sibi frena imponent, et carnis incentive devinent. Posthæc de quibusdam altissimis Christus disseruit, quæ mortales latere voluit. At corporea officia mens Virginis repetens nocturnas excubias adesse signo campanæ dignovit.

CAPUT III.

*De expositione morali actorum in ultima
cena Christi cum beatissima Virgine.*

Hebdomadæ sanctæ diebus anni Dominici millesimi quadringentesimi nonagesimi, divina ope corporeis solutæ sensibus Veronicæ Salvator Christus Jesus recessita quæque suæ passionis mysteria exposuit, in hunc modum dicens: Memorare filia mea, agentem me ultimam cenam cum Matre, eademque ciscitante mei causas mæroris, parumper substitisse antequam responsa darem. Aiebat siquidem Mater: Novi profecto, o Fili, te moriturum Hierosolymis, sed tempus minime exploratum habeo. Sic profecto a quovis acitandum est: nam diligentius præcogitandum est, an danda responsio scandalum proximi, mentis iras, aut Dei offensam producere debeat. Ad mentem pariter ducito, o filia, Matrem meam passionis meæ cogito tempore solo protinus seminevem dilapsam; viresque cum recepisset dixisse: Heu o fili mi, inter innumeros tui amore toleratos dolores hic profecto meam ipsius animam pertransibit. Is est modus penitentium ac peccata plangentium, nam ob amorem talium criminum acutos gladios corda, penitentium pertransire convenit, iustarum cruciatum Matris meæ: tametsi dolor nullus mortalium eorum, qui voluntarie pro peccatis adversa subeunt, æquari queat Matris meæ doloribus, quos in diebus meæ passionis ipsa perpeccata est. Cumque in crimina mortalia labitur homo surrecturus ab eisdem, interius semimortuus primum concidere debet, diuque in angustis perseverare; matre mea suis doloribus id præsignante. Tanto etenim temporis spatio saltem

ACCIORE
ISIDORO
ISOLANO.

Pietas in
vino officio.

Voluptu-
rum, et impi-
piorum hujus.

Unam gloriæ
malitia

Unam que-
modo acci-
pienti.

Expenden-
dum respon-
sam ante-
quam detur.

D. Virginis
dolor in pas-
sione Christi.

AUCTOR
IDIDORI
INOLANO.

in doloribus cogitatorum criminum persistendum est, quanto mater mea solo hærens tunc jacuit. Mirum in modum autem iste dolor pro peccatis assumptis conspectui meo pergratus invenitur.

Qualis esse
amor debeat.

5 Memento quoque filia mea, ea hora Magdalenam ingressam ad nos magna voce exclamavisse præ dolore futuræ meæ passionis, quam me exponente intellexerat. Ea vox ingentis amoris flammam, quo me prosequabatur, indicat. Ego quoque diligi ab hominibus pari amore me cupio. Dicit quispiam : Admirandum minime est, si fantopere me diligeret Magdalenam, quando ad viam salutis eam evocaverim nullo labore prævio. At Martha plurima sororis gratia subiens, divinæ gratiæ munus Magdalenæ promeruit. Nullus profecto spiritualia dona Deo largiente percipiet, nisi prius dura superare studuerit. Optant quidem plerique cælestis patriæ fructus prægnare, sed sudores perpersi tedio afficiuntur, desiderique effecti nunquam voti composites comperiuntur.

Parculibus
inacis non
exercentium
domo.

6 Quid vero signet benedictio materna, quam genuflexus ab eadem peti, audi filia mea. Quisquis mortalium parentibus viventibus gaudet, illos veneretur : nunquam domum exire cupiens ipsis insciis iter arripiat, quoniam parentes sive carne sive spiritu sint, talibus honorantes minora admittunt crimina, aut innoxii domum repetunt. At genitrix mea eum a me benedicti exoraverit, humilitatis exemplum cunctis intelligere volentibus dedit. Verum cum ait : Cœcutiunt mihi hac hora cor et corpus, typum gessit tenebrarum hominum eorum, qui adstrictos se esse dignoscentes, scelera sceleribus addunt. Sed Magdalenam me sequens ut ab itinere revocaret, peccatoris indicium est; cui meam consectanti vestigia viscera misericordie Altissimi invocare, et exclamare semper fas est. Et quemalmodum Magdalenam diu perstitit rogans, penitentes agere pariter docet. Aperti autem ad Matris unicum solatium resurrectionem meam futuram tertia die, ut criminosi saltem tertia die a peccati morte resurgere discant. Enimvero sicut Mater piensissima Magdalene nuntianti resurrectionem futuram tertia die, respondit : Quæ, rogo, Magdalenam, his tribus decurrentibus diebus occurrunt? Ita criminibus omni quæ eis contingere queant vesicunt; subita nempe morte præoccupari possunt. Denique fides in sola Genitricis mea perseverans docet conversum ad viam veritatis inviolabilis fidei sacramenta servare. Perpetuo vero odio perpetrata delicta prosequens, de misericordie Dei largo munere nunquam distulidat. Ego enim cuncta peccatori remittam crimina.

CAPUT IV.

De expositione morali actorum in ultima cœna Christi cum discipulis.

Jude criminem
cur non palam
prodidit
Christus.

Memento etiam, o filia mea, in ultima cœna cum discipulis meis me dixisse : Qui intingit manum meam in peropside, hic me traditurus est. Hoc signat quantumcumque latentia crimina me posse palam efficere. Nolui vero Judam proditorem ceteris aperire discipulis, ne forte verosimilia induraretur cor ejus, sed occultum illius crimen esse volui, expectans si forte ad me conversus penitentiam actitaret, qui humanitate abusus impenitens obiit. Est quoque Judæ damnatio omnium peccantium norma. Sola enim obstinatione errantes quique æternis ignibus, perpetuamque miseratione carentes adjuvantur. Discant itidem mortales meo exemplo injurias proximo remittere, et hostium crimina ceteris non pœdere. Quamdiu enim ut Judæ proditoris scelus omnino latret, sacram illi licet indigno Eucharistiam exhibui. Dixit quoque Dominus : Reminiscere filia mea, me discipulis mortem meam nuntiavisse, quæ apprime doluerunt. Hoc typico indicat penitentem oportere mor-

talia sua crimina Sacerdoti explicare, quæ ubi divisa a venialibus Sacerdote declarante intellexerit, debeat toto corde, Apostolorum doctus exemplo. At cum discipulis pacem mandans dixerim : Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis, fraternam caritatem illo sermone edocetur. Non enim qui pace proximi caruerit intrabit in regnum cælorum; nec qui fraternam communionem privatur, electorum numero adscribi poterit. Enimvero jubens ego ipse Apostolis ut ceteris in virtutibus exemplo forent, quosque erudivisse proximis scandala male agendo præberent; bona suspicentur, quæ actitare ceteros viderint, pia semper gestantes viscera. Ubi scelus quodpiam mortales animadverterint, cogitent apud semetipsos dicentes : Hodie mihi, eras tibi. Noverint tandem omnium qui mortalibus adstricti sunt criminibus, catenam meo collo alligatam, apud diabolum captivitatem præsignavisse. Enimvero captivum meum in ultima cœna significavi, ut qui me sequi cupiunt contemni ab hominibus discant. Nulla enim mortalium lingua explicare poterit, quam mihi placeat ille contemptus, utilisque sit ipsis voluntarie contemni appetentibus.

Atene per alia
non julia-
conda

CAPUT V.

De expositione morali quorundam actorum post ultimam cœnam Christi cum discipulis.

Dixit itidem Dominus : Ego cum Judæ proditoris pedes ubi dignatus sum, quanto sint amore prosequenti hostes re ipsa docti : quam gratissima enim mihi profecto est inimicorum dilectio. At cum in montem olivarum proficiscerer cum discipulis, dolentibus nimis præ morore cœna quæ illis mihi ventura declaraveram, dixi tandem : Jam finem, queso, imponite o discipuli mei luctui. Signant vero ea verba, mortalia omnia ad corpus spectantia sine concludi, animam vero immortalitatem perpetuam possidere, sive æternis fuerit donata gaudiis, sive inferorum pœnis addicta. Animi plerique animos hominum cum corpore interire; sed hi falluntur nimium, nimiumque errant a via veritatis, ignari, stulti, ingrati, et conscientie claritate carentes. Attendunt nequaquam miseri mea ab alto illis demissa munera. Ego enim eis animam ad imaginem et similitudinem meam donavi. Ego eos pretiosissimo sanguine meo redemi. Ipsi vero mortalitatis animarum opinione stulti, mundi deliciis ebrii, impia adversum me admittunt scelera; a quibus si conversi non fuerint, æternæ damnationis pœnas luent. Verum luctus discipulorum amorem, quo me toto corde prosequabantur, indicat. Hic est amor, quem ab hominibus expecto, quemve discipulorum dilectio figurat. Hominum sat mihi solus amor, pro tantis a me acceptis numeribus, quos sanguine proprio de tenebris et umbra mortis eripui, quorum profecto animas ego tanta dilectione prosequor, ut omnes salvos esse cupiam. Quocirca prestolor, expectoque iterum atque iterum, ut juste et sancte vivant : quod ubi ad extremum usque spiritum rennerint, eorum justitiæ jura adversus eorum scelera exerceam.

Christus discipulos solat.

CAPUT VI.

De expositione morali eorum quæ Christo oranti in horto venerunt.

Dixit pariter Dominus : Multa mihi evenere, o filia mea, cum in monte Olivæ oravi Patrem ut transiret a me calix passionis, quæ sigillatim tibi non explicabo, quod ea in plerisque locis scripta comperiuntur. Factus fuit tunc sudor meus sicut gutta sanguinis decurrentis in terram, quæ dabatur intelligi pari dolore affici decere eum, qui mortale crimen admisit. Fuit vero mentis meæ cogitatio tam vehemens,

Unde Christi
sudor sangui-
neus.

mens, ut dignota voluntate Patris, qua statuerat me omnino mortem sævam perpeti debere, omnia ossa mea trementiali locum a natura institutum mutaverint. Caro quoque indoluit usque ad cordis medullas, et ossibus amplius lærere visa non est; quamobrem aqua et sanguis e corpore meo sudoris vice ubertim profluxerunt. Verum cum signum Crucis, cui hærebat spongia, calici impositum mihi Angelus nomine Patris mei detulit, cui ego ipse confingendus eram, usque adeo pertinui, ut membratim concidere me arbitrarer. Quamquam nullus pœnitentium dolor meo comparandus sit dolori, utpote qui quosque cruciatus superavit; angustiam tamen omnes peccatores jubeo, ac eos præsertim qui nefanda admittunt scelera, inter quos iniquiores sunt sacris addicti, veluti aliquando me ostendente animo rapta vidisti. Quocirca satagat mortalium quisque quotidie mysterium quoddam sævæ meæ passionis meditari. Sudor itaque sanguineus carne adversus spiritum durius repugante defluxit, vinque naturæ ego intuli, satis imperio Patris mei facturus. Imitentur me qui impia perpetrant scelera quotidie, et pro divinæ legis servando jure, suaque salute tandem nascenda, adversum carnis incentiva dimicent; vim sibi inferre conentur ut peccata devitent, quemadmodum ego ipse paterna jussa capessens, reluctantem carnem devici. Meditentur quoque me dira tormenta pro humani generis non mei ipsius salute subliis. Est et aliud quo me sequi homines edocentur: nam desidiam et inanes cogitationes extinguere orantes meo exemplo discant. His autem qui innotata mente orare sategerint, munera celestia promitto, humilitatem, sui ipsius contemptum, caritatem, et cum fratribus cordium unionem. Numquam a mortalibus explicari posset quam mihi grata sit pax sancta inter fratres reperta, quantumque divini fructus afferat. Hinc oritur, ut attentissime orantes sæpenumero rapiantur, sensuum officioque careant, quoniam ingenti amore mihi tunc juncti, animi una intentione in me solo feruntur.

CAPUT VII.

De expositione morali eorum quæ acciderunt in comprehensione Salvatoris.

Sed cum in horto oravissem ad Patrem, veneri milites ut me comprehenderent: quibus ego obviavi inter cetera dixi: Ego sum. Hoc meo exemplo discant criminibus onusti, omnia etiam minima sua aperire Confessori. Quod si a facie Confessoris se absconderint, me nunquam latere poterunt. Quisquis ad reatus confessionem sacra purgandos accesserit, dolens, corde contritus, stabilique mente scelera omnino posthabendi eat; qui vero confitens peccandi affectum retinet, illius mihi ingrata confessio existit, reusque apud me invenitur, quod sacramento indignus abutatur. Memorare o filia mea, quo furore, quæve rabie insanientes Judæi, vinculum me per montem Oliveti pertraxere: unguibus enim pedum meorum tunc caro cessit. Hocce genus itineris utinam ad crimina properantes animadvertent, menteque volitantem dicentes: Heu me miserum et infelicem! ego his pedibus per scelera curro, at Christus Deus meus montem Oliveti pedibus crudelissime descendere coactus est, ne iniquitatum viam amplius ingrederer. Quod mihi evenit talia cogitantem criminis propria dolere peccata, ne differat ad Sacerdotem accedere, confessionis sacramentum rogaturus.

Et Enimvero quod in diversa tractus et apud plebsque deductus semper tacerem, significat hominem celestia appetentem nunquam mixari fas esse: quamquam moxius a quopiam arbitretur, et innocens existat, taceat tamen meo exemplo, nam qui contentionibus studet, arrogantia vitio laborat, scelus admittit, et eos cum quibus contendit præcellere se opinatur.

At ego minimum omnium jubeo hominem me sectantem se credere, meæ solius tractum dilectionis amore.

CAPUT VIII.

De expositione morali trinæ abnegationis Petri.

Dixit quoque Dominus: Ad mentem reducito o filia, me discipulis prænuutiasse, Petrum, qui tanto amoris zelo me prosequeretur, ter me abnegaturum fuisse, antequam gallus bis vocem daret. In domo vero a Annæ bis me negavit; tertio quoque cum Malchus, cujus ipse auriculam absciderat, asserreret Petrum esse de numero discipulorum meorum. Posthæc Petrum respexi dolore et amore intrinsecus me moventibus. Et statim gallus cantavit, et recordatus est Petrus verbi quod dixeram ei, et egressus foras flevit amare, mente revolvens se esse quem ego prædixeram, ter me abnegaturum. Isthæc signant, o filia mea, eos qui mihi famulantur, criminibus suis me abnegare, veluti Petrus acitavit. Hi quoque sunt qui amore meo languere se ostendunt, inter quos præcipui inveniuntur sacris addicti, tam gravia scelera, qualia aliquando tibi ostendi, admittentes. O utinam qui Petri exemplo peccant et errantem sequuntur, pœnitentem sequerentur! Nam ego eis misereri polliceor. Sed heu corde obstinato, quod diabolus inhabitat, in arumnis suorum peccatorum perdurat usque ad extremum halitum. At me cum oporteat justitiæ exercere vindictam, æterno supplicio deputantur, majoribus utriti tormentis quam ceteri. Sunt vero illorum cruciatus inexplicabiles, ceu aliquando te vidisse nosti meo imperio meque ostendente.

^a Videtur potus triplex negatio in domo Caipha contigisse. Vide Baronium an. Chr. 34, nu. 71.

CAPUT IX.

De expositione morali Joannis nuntiantis beatissimæ Matri comprehensionem Christi.

Memorare itidem o filia mea, me ad columnam ligato, Joannem prope abiisse nuntiatum Matri meæ, quæ mihi sæva contingebant. Nam cum lres applicuisset ejusce domus, ubi tunc Mater mea et Magdalena morabantur, ostium percussit, strepitum dans ingentem, actus amore vehementi quo me prosequeretur. Venit Magdalena perententi responsura, et dixit: O Joannes, ubinam, queso, est Magister meus? Joannes vero præ doloris magnitudine lacrymas uberes pro voce dedit, minime responsura præstare valens. His, o filia mea, edocentur homines meo amore succendi Joannis exemplo: et meæ passionis audientes mysteria dolere et excruciami lacrymis profusis, ceu Joannem egisse intelligunt. Novi equidem neminem tanto dolore affici posse passionis meæ caritate, quanto Joannes et Magdalena doluerunt. At nec ipsi tantum doluissent, nisi hoc illis meo penitenti innumere præstitissent. Scilicet opto omnes homines satagere ut corde adligantur ob passionis meæ venerationem veluti mihi compatientes: quod si vel sola lacrymula egerint, magnum aliquid se egisse arbitrentur: nulla etenim mortalium lingua exploratum ellicere potest, quantum jocunditatis mihi, et quantum commodi illi afferat illa lacrymula.

14 Dixit quoque Dominus: Mente tua non exeat, o filia mea, Joannem profectum ad Matrem meam dixisse: Filius tuus, o Domina, comprehensus fuit a Judæis et ligatus, ne tardes te rogaverim, neve inoreris, si ipsam videre cupis. His verbis emuliantur homines, ubi criminis quodpiam se admisisse animadvertent, ne differant Sacerdoti medio confessionis sacramento aperire, aut saltem conteri cum proposito quam citius confitendi. Tunc mater mea respondit: Propere, o Joannes, Hierusalem una concedarans. Hujus

AUCTORE
ISIDORO
ISOLANO.

Caritas fra-
terna ad ora-
tionem con-
fert.

Itur per mon-
tem Oliveti
rapitibus Chris-
tus.

Itur vi-
tandis

a

dolor de pas-
sione Christi.

Utile Christo
cuidolere.

Peccata mox
repentibus

ACTORUM
ISIDORO
ISOLAVALI.

Hujus verbi typo discant pariter impii statim a peccato resurgere. Verum ingressa Hierusalem Mater mea cum nox foret, vidit ignis lumen a longe in domo quapiam illuescere : eo concessit Mater, comperitque fabrum lignarium; hominem interrogat Mater dicens : Nostine ubinam forte sit Filius meus? Cui faber : Tuum ego ignoro natum; hoc vero exploratum habeo, Judæos virum quempiam apprehendisse, qui dicitur Jesus Nazarens. Et hoc ligno a Crucis die illuescere confingendus est. Tum mater exclamans dixit : O crux quos in te cruciatus sustinebit filius meus! o crux quotiens in te morietur filius meus! Hærebatur autem lingua Matris palato per singula verba. Posthæc Magdalenam Mater complexa dixit : Vide o Magdalena, cui cruci affigendus sit Magister tuus et filius meus. Hæc verba matris genitricis reum mortaliu criminum, talia exclamare ex toto corde hortantur : O Deus meus, ego profecto dignus sum, quem pro scelere meorum sordibus interimas. Cum vero ad portas mortis corporeæ proximior fuerit, oret totis animi votis, dicens : O Deus bone, quanquam post exitum mea sors futura est? Tametsi confessionis sacramento me mundaverim, ignoro tamen quæ mihi post fata succurrant.

a An hæc ita contigerint, haud liquet. Verisimile est Virgineam Matrem si intra urbem ea nocte non fuit, sed Bethania accersita est a Joanne, et quo diverteret amicos viles habuisse, et quo res loro esset per Joannem eripuisse. Crucem autem jam tum fabricantem consentaneum est Judæorum furoris.

CAPUT X.

De expositione morali eorum quæ evenere in deductione Christi a pratorio Pilati usque ad montem Calvarie.

Dixit etiam Dominus : Memor esto o filia mea, domum Pilati exiens quomodo inaudita deducebar sævitia : factus enim eram opprobrium gentibus, et eumotio capitis in populis. Me vero intuita Mater facie deformem non dignovit, quam obrem dixit Magdalenæ : Nostin o Magdalena quis sit filius meus et Magister tuus? Hoc verbo ostenditur, quod qui me inter mortales dignoscere minime satagerint, et ego illos in conspectu majestatis meæ nequaquam sum cogniturus. Enimvero cum Genitrix pietissima Joannem rogatum fecit, ut quoniam me contingere nequibat præ multitudinem populorum, et vicus Hierusalem ignoraret, deduceret eam compendio ad locum qui transiturus esset; indicat quemcumque mortalis criminis pondere pressum, mihi nunquam futuram proximiorum. At ego genitricem intuitus discensve : Adunxit in immensum doloris meus, o Genitrix, presentia tua; doceo quosque in confessione criminum celantes et sancta Eucharistia sacra sumentes indigne, homines quidem latere plerumque, sed me Deum nunquam; quin etiam crimina criminibus addere, sacramenta mei corporis ad sui damnationem percipientes. Enimvero cum me supremo labore ascendentem versus Calvarie montem inspectaret Mater flebilis, dixit : Heu o fili mi, quoniam modo altiorum montem tanto pressus pondere conscendere poteris? At hæc verba erudiunt hominem mortalis peccati obnoxium reatum mente recedere, et magno cordis dolore talia asserere : Heu me miserum! heu me infelicem! quoniam modo ad videndam faciem Creatoris devenimus? Neque oblivioni tradideris Simonem Cirenenum meam crucem humeris coactum detulisse, quo citius ad extremum supplicium proficisceretur : quod peccatis indicium est nulla misericordia eos me persecuturum post cineres.

CAPUT XI.

De expositione morali eorum quæ circa Christum evenerunt, posteaquam ad montem Calvarie crucifigendus devenit.

Ait quoque Dominus : Posteaquam montem Calvarie ascendi, Matre inspectante, quæ se a turba veluti pauperem mulier separaverat; impii milites sævæ mortis mihi pararunt supplicia. At mater undique flebilis et tristis dixit : Jam cor mihi et corpus omne ac vestes in tenebras convertuntur : et quis mihi tantæ obscuritatis modum dabit? Qui sermo tenebras peccantium signat. Sunt vero illæ tantæ cœcitatibus, ut mortalium silentio potius quam verbis aperiri fas sit. Verum cum Judæi, qui me circumdabant instar cantum, diros darent sonos me cruci affixuri, Matris pietissimæ animam gladius doloris pertransivit. In altum vero postquam cruci confixum elevarunt, Mater vehementissime cruciata dixit : Heu me, o fili mi, quem toties per vicos et plateas a turbis venerari intuita sum, nunc in aera turpissime elevatum conspicio! Cumque non liaberem ubi caput reclinarem, subintulit : Non habes, o fili, ubi caput tuum reclines. Discant his verbis qui carnis delicias queritant sæpius meditari me semper apprime laboravisse. In cruce vero quas sustinuerim angustias quis enarrabit? Enimvero morti proximior dixi Matri : Mulier ecce filius tuus. Et ex ipsa hora accepit Joannem in suum. Cui quamvis Reginam mundi se fore nosset, obtemperavit tamen, humillime obediens mihi semper existens. Hoc matris meæ exemplo qui magistratibus polent, et ceteros antecunt dignitatibus, discant præsto alesse inferioribus, et si opus fuerit nonnumquam obsequii. Animadvertens denique pia Genitrix me spiritum Patri traditurum, complexa est crucem, in qua pendebam, iis affecta doloribus qui humano eloquio exprimi nequeunt.

CAPUT XII.

De expositione morali eorum quæ evenerunt circa Christum mortuum.

Posteaquam in cruce pendens Patri spiritum reddidi, venire plurimi milites furis inveci, ac precipue Longinus, qui lancea latus meum sævissime vulneravit. Sanguis vero pretiosissimus lancea decurrens manum militis attingit, qui continuo oculos delinens, lumen oculorum quo carebat recepit, et mentis tenebras una depulit. En qui me duro afflixerat vulnere, in quem ego ipse pro suis criminibus vindicem manum exercere poteram, salute mentis et corporis sola mea pietate donatus est. His ducti exemplis homines noxas dimittant omni nocenti se, homin pro malo reddentes : hoc enim mihi quam gratissimum est. Grandia quoque munia injuriarum immemores a me prestolentur, quoniam premia digna ferent. Verum ubi pia Genitrix crudele vulnus mihi a Longino illatum conspexit, examinis fere solo dilapsa est. Conspectanti quoque eidem Joseph ab Arimathia venientem quorundam comitante cetera, pariter accidit. Verebatur enim ne adversus corpus meum mali quodpiam moliretur. Cui Joannes : Ne timeas, o Domina, nam adveniens turba amica est, non hostis. Tum Virgo genua flexit Deo Patri gratia referens, auxilium sibi mittere dignanti. Hæc vero erudiunt quosque, ut cum post adversa auxilium a Domino persenserint, illud primo cognoscant, et haud ingrati mihi summo optici gratias agant. Dixit itidem Dominus : Memorare quoque Joseph ab Arimathia, ubi locum attingit crucis, in qua mortuus ipse pendebam, inter cetera exclamavisse : Heu! heu! Præceptor noster, Judæorum invidia sæva

Longinus illu-
minatus.

nimis

nimis morte decessit. Quibus verbis et me diligere summopere se ostendit, et emulatione multa fieri scelera, quibus plurimi aeternae damnationis sententiam subeant, veluti aliquando me docente didicisti.

18 Verum Nicodemo crucem ascendente, et clavos, quibus configebat, eripiente, Joseph corpus meum sustinuit. At pia mater me indefessis oculis intuens, brachia protendebat, veluti me dilabentem suo gremio exceptura. Hæc o filia mea indicant, fas esse quemvis studio ineditandæ meæ passionis quam attentissime incumbere, quibuslibet semotis cogitationibus, quæ animum divertere queant. Ea vero meditatio ignibus caritatis, exemplo Matris meæ, exardescat: nam qui multum diligit, valde dolet ob dilecti calamitates; et qui parum amat, haud multum torquetur. Sed cum ceterorum dolor meæ passionis gratia assumptus, Divæ Genitricis doloribus sit incomparabilis; satagent homines a negligentia somno excitari, ne pro accepto passionis meæ munere ingrati reperiantur; ego autem ampliora quam ipsi petierint eis donabo. Mihi enim admodum pergrati existunt, qui passioni meæ meditandæ accuratissime student. Ipse tandem e cruce depositus Matris genibus sum exceptus. Magdalena vero pedes meos rigante lacrymis, pia mater faciem meam uberiore lacrymarum copia diluit; post hæc exclamavit trina voce filium invocans. Tum singula Prophetarum oracula, quæ de me prænuntiabant, repetens, lugubri nimis sermone lamenta inexplicabilia dedit. Discant hoc exemplo pœnitentes super se flere nimis, et pro singulis criminibus tristes dare voces. Corda enim contrita nequaquam ego sperno, nedum ingenti amore prosequor.

CAPUT XIII.

De expositione morali eorum quæ circa sepulchrum Christi acta fuere.

Longiori oratione funus meum Matre prosequente, dixere Joannes et Joseph: Hora præsens nocti jam vicinior extat: quamobrem sine Mater flebilis tui nuti ac præceptoris nostri aromatibus condire corpus in sepulchrum. Respondit pietissima Genitrix: Cogitasse Joannes Filium sine matre sepulchro te posse tradere? Inter verba vero ejulatus imo pectore trahebat. Velo demum corpus meum circumtexit pia mater, suffragantibus qui aderant. Cum autem lumina accensa circumspectaret, funeris venerandi gratia altius exclamavit. Enimvero cum ad monumentum venissent, expandit se mater super corpus meum, tristi nimis voce exclamans: Heu me! ubi nam te o fili mi relinquo? Lacrymantibus vero qui aderant, dixit Joannes: Sine jam Mater corpus sepulchro locari, quoniam advesperascit, et inclinata est jam dies. Plurimi equidem tanto affectu terrena sequuntur, quanto mater mea meipsum. Aiunt corde et ore: Quibus nos hæc nostra terrena relinquimus? Temporalia tantummodo cogitant, animi felicitatem pessumdantes. Memorantur minime novissima, et quanam illis sit futura sors post cineres. Denique recedens a monumento Mater piissima lamentabili voce repetebat: Heu me! quomodo sine te, o fili mi, vitum ducere poterò? Talia dicere errantes a via salutis convenit, et peccatorum sordibus involutos. Exclamet itaque errans a via salutis corde contrito, et voce tristi dicens: Heu me! quomodo sine divinæ gratiæ caelesti munere vivam? qui tot et tanta crimina admisit! Quiderit si subita morte præoccupet! Non tot admissis sceleribus anima mea aeternis ignibus addetur? Hæc ubi voce protulerint cordis, ne desperent, sed fide et amore in caelum erecti viscera misericordie meæ præstolentur. Sic gratiæ donum promereri poterunt, ac fideles in finem usque perseverare. Dixit itidem Dominus: Pia mater fidem semper invio-

latam servavit, cui fides nulla mortalium comparari fas est. Quisquis igitur instar Divæ Genitricis fidem rerum divinarum usque in finem integerrimam custodiet, satagens mea iussa capessere, me animo volutans, affectusque componens, ille semper mecum est, et ego cum illo; ac divino circumventus lumine aeternis tandem bonis potiatur.

CAPUT XIV.

De expositione morali ostensæ ablutionis pedum ante institutionem Sacramenti Eucharistiæ.

Toto anno cum inspectasset Veronica passionis Salvatoris singula mysteria, angebatur, ancepsque mente fluctuabat, cur Christum semper pedes abluentem discipulorum ante cœnam viderit; quando id postquam cœnavit Jesus factum fuisse Evangelistæ referant: quamobrem summum opificem sæpe Virgo precabatur, obsecrans hujusce rei nosse rationem. Quinto itaque Kalendas Octobris anni Domini millesimi quadringentesimi nonagesimi, post sæva verbera ab dæmone illata Virgini, eidemque animo superas sedes tenenti reservavit Dominus plurima, quibus et corporis salutem et mentis ineffabilia percipit gaudia. Post hæc Veronica Dominum alloquitur in hæc verba: Cur, o mi Domine Deus, lotionem pedum ac cœnam tuam ultimam ordine præpostero juxta Evangelicæ veritatis irrefragabilem doctrinam mihi demonstrasti? Cui Dominus: Fateor, o filia mea, pedum lotionem paraeta cœna me effecisse, quo Judas impius tantæ humilitatis operibus animadversis a cepto scelere desisteret; ego enim illum pro arbitrio voluntatis acitare sinebam, quem noveram proditoris meæ intentum insidiis. Verum pœnitentiam negligens, quod conceperat obstinato animo executioni mandavit. Tibi autem ordine præpostero cœna et pedum lotio fuere ostensa, hocce mysterio, quod nunc tibi aperio: nempe qui ad divinæ Eucharistiæ sacramentum accedunt, utrumque hominem prius abluisse oportet, interiori enim exteriorique munditia fulgere debent. At plurimi turpitudinis criminum inquinati ad corporis mei sacra percipiendæ proficiuntur nullis conscientiæ stimulis agitati: quocirca magno scelere affecti delinquant, ad sui damnationis perpetuæ occasionem. Hos ego libero arbitrio uti permiserim, veluti Judæ contigit. Hæc itaque ratio existit, hocce mysterium præpostere ostensionis cœnæ pedumque lotionis.

CAPUT XV.

De expositione morali colorum vestium Christi.

Veronica spiritum aliquando ad Superos relaxanti Angelus Domini dixit: Memorare o filia, Christum Dominum vestes diversorum colorum gestantem te animadvertisse: nonnumquam etiam albis indutum, aliquando viridis, quandoque rubei, sæpe caerulei coloris veste indutum intuita es. Candida vestis mentis innocentiam et puritatem signat, qua homines fulgere debent in conspectu Domini: et hi præcipue qui sacris addicti sunt. Scito vero filia mea, puritate carentem, gratiam a Deo nunquam accepturam. Instabilia quidem sunt hominum corda, nec malos cogitatus eflugere possunt: at satagendum est diligentibus mentis puritatem, ut inanes cogitationes extinguant quamcivis, corde dolentes se talibus affici. Caveant quoque cetera, que munditiæ mentis adversari solent: his e caelis munera dantur, quoniam quam gratissimi Deo existunt. Scito vero filia mea, plurimos in Ecclesia esse Prælatos, nedum religionum vinculis adstrictos, mentis puritatem

AUCTORI:
ISMORO
ISOLANO.

Depositi
Christi de
cruce.

Meditatio
passionis.

Lotio pedum
prius quam
cœna Veronice ostensa.

Vari colorum
vestium Christi.

Quid candida
vestis significet

ACTORE
ISIDORO
IOLANO.

haud magni facientes. Hi negotiis secularibus ac plerisque ad rem non spectantibus se implicant in proximorum scandalum et sui damnationem. Præstant hi materiam inquis cogitationibus, et quas elidere in semine deberent, ampliori studio fovent: adibunt tandem tartareas domos, nisi conversi resipiscant.

quid viridis.

22 Enimvero Christi indumenta viridis coloris auro micantia ac mortalibus inexplicabilis pulchritudinis, gloriam apud Superos indicant futuram, eorum qui voluntatis meæ jussa sequuntur, dum spiritus hos regit artus. Nemini quidem exploratum est an dignus sit odio vel amore. Si qui vero sunt, pauci reperuntur, Deo sic volente, ut magis magisque homines crimina caveant; utque majori studio virtutibus nascendis incumbant, excolendæ menti animum applicent, et ingratitude pro acceptis a Deo beneficiis radicibus evellant. Hoc vivendi genus Deo immortalis quam gratissimum existit, quod sectati fulgebunt apud Superos, veluti radiare vidisti ineffabilis pulchritudinis indumenta Christi viridia.

quid rubri.

23 Dixit quoque Angelus Domini: Vestimenta rubricata indicant passionem, quam Christus mortali carne circumdatus pro humani generis redemptione subiit. Ceterum vestis cærulei coloris humilitatis typum gerit. Hanc qui possederit plurimum clarescit virtutibus, inter quas caritas et pax erunt, a quibus orandi sollicitudo claro fonte proveniet. Est Deo pergrata oratio; qua media mortalibus e cælo ineffabilia munera proveniunt. Sunt qui dicant, nos humiles esse nequimus, nisi Deus dederit. Vera equidem fatentur, sed hos vim sibi inferre oportet adversum semetipsos dimicantes, seipsos haud unquam facientes, et humilibus semper consentientes.

quid cærulei.

CAPUT XVI.

De expositione morali vestium Sanctorum.

Quid ostendit
vestes Sanctorum
cum significent

Dixit etiam Angelus Domini: Ego tibi, o filia mea, Sanctorum festivitates toto anno dilabentes ostendi, veluti apud Superos celebrantur. Sanctos quidem contemplata es his indutos vestibus, quibus mortales vestiebantur, ut intelligeres quis singulorum foret status, quæve beata conditio: at exploratum habeto, nulla veste indui supernæ Hierusalem civis, nisi gloriæ. Candida itaque Virginum indumenta, cum liliis que manu gestabant, mundissimæ virginitatis gloriam significent. Palmæ, quas nonnullæ Virgines deferebant, martyrii coronam indicant. Ostendi quoque tibi majores Confessores a minoribus gloria separatos; Patres pariter ex Ordine Minorum Divini Franciscum ducem sequentes, quorum alter altero præstabilior videbatur, intuita es in habitu sui ordinis; quo exploratum haberes, quis eorum mundum perfectius contempsisset, et seipsos. Conspicua pariter es sub Divo Patre Augustino militantes, qui varii quamquam extiterint habitus, suæ tamen religionis observatores fuerunt. Animadvertisti itidem Divini Dominicum cum suis sectatoribus ejusce religionis indutum habitu. Attendisti Divos Benedictum et Basilium in suarum religionum variis indumentis ut eos dignosceres in cælesti Hierusalem. habitu vitæ mortalis indice; sola enim divini muneri gratia apud Superos distant, non vestium quovis discrimine. Quamobrem decurso anni spatio quo singulas contemplata es Sanctorum celebritates, Superos talibus indutos minime conspexisti. Disce igitur vestimenta Sanctorum beatitudinem eorumdem tibi demonstravisse. Cumque mysteria passionis Christi intuearis aut beatissimæ Virginis Mariæ, tibi ostensa cognoscito perinde atque tunc Hierosolymis acta fuere. Verum discolor ille vestium Christi Maximi superius expla-

nata præseferbat. Deus enim immutabilis omnino est, nulli vestium aut cujusvis alterius rei mutationi subjectus. Repeto denique tibi unicum inter Superos esse gloriæ discrimen. Præcellunt vero Sanctorum beatitudines omnem tibi ostensæ dignitatis præclarissimam speciem.

LIBER SEPTIMUS.

De frequenti sumptione Divinæ Eucharistiæ.

PROCEMIUM.

Est divinæ Eucharistiæ Sacramentum supercæleste, suprema adorandum veneratione, assiduisque precibus prosequendum. Deus enim noster est, nos Angelico fovens edulio. Quamobrem post singula hujus libri capita a orationes more Catholico varias subscripsimus, gesta enarrata ampliori honore afficere totis animi votis peroptantes.

a Has omisimus, ne libri moles frustra exrescat, cum nihil ad historiam faciunt.

CAPUT I.

De Sacramento Eucharistiæ promisso Veronicæ, peculiari Dei munere.

Hactenus maxima Dei dona, admiratione medioeri band prosequenda, Veronicæ cælitus demissa explicare curavi; nunc vero multis inaudita seculis, et summa nostræ tempestatis miracula in sexu peracta femineo, certissima narratione aggredior. Anno itaque nonagesimo supra quadringentesimum et millesimum a natali Christiano, decima luce mensis Junii, qua die Corporis Christi solennia celebrabantur, Veronicam mente ad Superos raptam in hæc verba Christus est allocutus: Scito filia mea, futurum, ut Sacerdos, ejus gratia assiduus apud me preces effundis, servet portunculam divinæ hostiæ præcipua mei corporis celebritate ab eo consecratæ tibi exhibendam; cumque ad eam accipiendam ierit, illam minime comperiet, quam lateenter mea cælesti gratia operante percipies. Virginem extasi correptam Mater monasterii talia submurmurantem forte audivit, nam tanta dulcedine in mentis excessu Virgo indes facta sanctior trahebatur, ut nulla arte excitari posset. Erat illi mos multa tunc ore proferre, quibus interiori allocutione cum Jesu Salvatore Maximo et cum Regina mundi Maria, quæ secreta haberet, animalvertere licuisset. Condebant pectori nonnumquam dimidiata licet verba Sorores, naetæque tempora Virginem seiscitabantur. Faciebat plerumque Virgo satis interrogantibus, atque secretius cuncta reserabat. Aliquando quidem humili voce respondere: Non sinit me Deus meus ea dicere. Grandia enim nimis vidi, quæ nullis unquam verbis a mortalibus explicari possent. Quamobrem annua solennitate Corporis Christi decurrente angebatur dolebatque, ne forte tale quodpiam perpessa, Sororibus palam fierent sua dona cælestia. Inde apud Christum immortalem in hæc verba sæpenumero conquerebatur: Cur, o Deus meus, me Sororum omnium minimam vis cognitam esse quam tanto munere donaveris.

Quædam in
raptu sub-
murmuravit
Veronica.

CAPUT II.

De sumpta Eucharistiæ Angelo ministro.

Nocte sabbati a infra octavas Corporis Christi anni sequentis, Veronica Virgo post vigiliis nocturnas in cella contemplationi vacans, raptam mente in cælestibus audivit vocem suave sonantem: Surge filia, et accipe dignissimum Sacramentum, quo te donaturus est Deus tuus. Tum Virgo vehementissime admirans

a

Hostiam e manu Angeli accipit.

ac divini ardoris flammis magis manisque successa, ad sensus spiritum illico exiit. Undique lumine caelesti loco clarescente, conspexit Angelum Dei nive candidiorem sanctum Domini corpus dextra tenere; quod ubi Angelus orī Virginis apposuit, omnis illa visio evanuit. Hostia sumpta Virgo ad supernas delicias evolavit, rapta perdurans adusque solis ortum.

4 Illucescente die advenit Sacerdos, Sororum audituras confessiones, servatumque Sacramentum divinae Eucharistiae pro more cenobii eidem traditurus. Enimvero cruciabatur Virgo, ne numero hostiarum deficiente, quod ab Angelo factum fuerat, a Sororibus intelligeretur. Rogabat autem Dominum in haec verba: O mi Domine Deus, cui nihil impossibile existit, age tuo imperio ut integer numerus hostiarum inveniat: quam mihi Angelus ministravit, tu illam tua potenti virtute numero ceterarum denuo adjunges. Facta securior post fusas preces, confessione praevia, cum reliquis Sororibus ad sumendum caeleste Sacramentum Virgo gaudens prodiit. Invenit autem hostiarum integro numero, admirabunda, immortales summo opifici gratias egit. Duobus annis Confessor cenobiique Mater praeclearum hoc facinus dignoscentes secreto pectori servaverunt. Talia divinitus gesta, Dei jussa Virgo persolvens, nota cupiam nisi Dei voluntate, faciebat. Haec Divi Barnabae festo evenerunt anno millesimo quadringentesimo nonagesimo primo.

a Non intra octavas Corporis Christi id potest contigisse, sed primo sabbato post octavas. Nam Pascha eo anno incidit in 3 Aprilis, festum Corporis Christi in 2 Junii, octavae in 9 festum S. Barnabae quod undecimo peragitur, in sabbatum.

CAPUT III.

De sumpta Eucharistia manu Salvatoris.

Post octavas Corporis Christi, nocte sequentis illico feriae sextae anni millesimi quadringentesimi nonagesimi tertii, Virginem Veronicam in caelesti Hierusalem vacantem Angelus Dei alloquitur dicens: Filia, significato Sacerdoti ut portionem sacrae hostiae tibi servet; statuerat enim Sacerdos Sororibus agris divini Sacramenti partes omnes eo die distribuere. Virgo ad sensus rediens Angelicum mandatum Matre monasterii significante Sacerdoti retulit. Paruit Sacerdos, arbitratus, quod more Virginis singulis sabbatis sanctum Domini corpus sumere consuetae proxima die servatam portionem eidem daret. Admirabatur etiam atque etiam futuri eventus ignara Virgo nova Angeli jussa. Nocte itaque labentis sabbati in cella existens Veronica, ad supernos rapitur choros, auditque Angelum dicentem sibi: Surge filia et ecclesiam ingrediens sanctum Domini corpus ea veneratione prosequere, qua consuevisti cum ad communionem accedere te contigit. Post secundam vero genuflexionem intuebere splendidissimam nubem tibi obviantem, et quid haec portendant scies postea. Tertia genuflexione peracta quae conspicies memori pectore serva. His diebus Virgo ad sensus regressa obstupuit, Angelica verba animo pervolvens. Tum Veronica repente surgens, ecclesiam versus iter arripuit, talia verba veluti submurmurans: Quidnam rogo, causae est, o Deus et Domine mi amantissime, qua me in tempeste noctis silentio ecclesiam ingredi cogis? At ubi Virgo templum introivit, duos arduos cereos conspexit, alterum in altari, alterum candelabro cuiusdam solo manenti affixum. Mos erat Sororibus eos accendere cereos pro veneratione Corporis Christi, verum genuina genuflexione peracta calicem Eucharistiam continentem, aperto loci reservationis ostiolo, in altari reponi nullo penitus deferente inspectat. Tertio inclinata cum genua flectere incipit, tanto splendore nebulam coruscantem conspexit, ut semividentem efficeretur, atque ejusce nebula fulgoribus oculos nusquam divertere posset. Est deinde intuita e calice hostiam

Numerus hostiarum postea integer miraculose reperitur.

Angelico motu nocte templum adit.

in patena reponi, et velum, quo calix operiebatur, extendi; tum Angelos splendidissimas vestes varii coloris indutos, caelestique harmonia aeternam concinentes, et videns et audiens genu flexit tertio. Surgens vero sancto Domini corpori obviavit, evolante enim ad os divinam hostiam animadvertit. Nec mora: novi concentus vocibus concordans Angelicis inenarrabili suavitate illico personare coeperunt. Egressa est autem e nube clara vox Latino sermone suave nimis ac duleiter dicens: Accipe corpus meum o filia mea: tum materno eloquio subintulit: Ego ille sum, in quem semper credidisti. Fatebatur Virgo ineffabilibus se affectam gaudiis vocem Dei concentibus mixtam Angelicis audiens, quibus etiam millies animam exhalasset, nedum corpus humanum, Deo peculiari munere non conservante, tanta taliaque sustinere potuisset, quae Virgo caelestis oculis auribusque corporeis tunc percepit. O inestimabilis dilectio caritatis! ut virginem consolaretis corpus tuum manu propria ei concedere dignatus es. O pietissimum Deum! o munera mortalibus incognita malis! o Virginem Angelicam, quae vivens humanitus caelestibus gaudiis interesse meruit divinitus!

6 Erat moris huic Virgini, antequam sacramentum Eucharistiae deglutiret, in secretiori loco secedere, quoniam pectori dilapsa a corruptibilibus abstrabebatur animus ejus, horrebatque rapta videri a Sororibus: quocirca sacra mysteria in ore persentens tanta velocitate cellam adit ut momento spatium illud peregerit, arbitrata nec se terram, nec quas ascenderat scalas contigisse. Cellam ingressa tertiam noctis horam campana personante esse cognovit. Necdum Eucharistiam Virgo deglutierat: quo peracto a sensibus segregata ad solis ortum perduravit. Asseruit Veronica se abeunte nubem candidissimam Angelis circumseptam, quam diximus, in templo perseveravisse. O Veronicam Virginem incomparabilem, quae Abacuc in icu oculi per longa spatia delati miraculum experta est! O caelestem Christi Maximi sponsam, quae Catharinae Senensis gloriam admirabili Dei immortalis Jesu Christi familiaritate attigisse videtur! o mentem Deo gratissimam, quae manu Salvatoris Eucharistiam percipiens Divo Dionysio par munus obtinuit.

CAPUT IV.

De manifestatione praedictorum.

Virgo caelestis Veronica ejusce, quem diximus, eventus mysterio cogitabunda nimium nimiumque effecta, obstupescere Deum immortalem se abjectam ac vilem tanto munere affectis. Quamobrem a Matre monasterii interrogata, jussaque arcanum cordis aperire, rem gestam enarravit, universa sincera fide reserans. Aiebat quoque dolens: Satis superque vereor, ne sacrae pars hostiae in calice desit, verum fiduciam habens in Domino, cui hostiae portionem calici restituere difficile non est, teste periculo superiore, confessione peracta ad suscipiendum sanctum Domini corpus pro more ea die sabbati ante Sacerdotem venit, tum Sacerdos sacras indutus vestes armarioli, in quo Eucharistiam pridie condiderat, aperto ostiolo calicem intuetur; in ejus patenae medio velum quod extensum illi imposuerat complicatum invenit. Admiratus Sacerdos quod calicem contrectasse, se dempto, neminem arbitraretur, ad medium altaris vas sacrum defert: at divinam hostiam minime reperiens tanto timore ac tremore concutitur, ut vix subsistere potuerit. Virginem vero intuitus, extasi correptam dignovit. Sacris autem relictis maestas abibat, ni monasterii Mater eidem rem gestam exposuisset: quapropter stupore affectus, tantum negotium Reverendissimo Archiepiscopo Mediolanensi exposuit; quod audiens

AUCTORE
ISIDORO
ISOLANO.

Ab ipso Christo Eucharistiam accipit.

Ceterum ad cellam rediit.

Calicem aperit Matri monasterii.

Hostiam deferunt ad Episcopum sequuntur.

Pastor

ACTORES
ISIDORO
ISOLANO.

Pastor lacrymas emisit, animadvertens viscera misericordiae Dei in Virgine talia tantaque perfecisse; neque Denm esse personarum acceptorem, sed in quoscumque fideles servos et ancillas etiam nobilitate honoribusque carentes sua munera caelitus effundere. Enimvero humilis Veronica dolebat rem banc palam effectam fuisse. Aiebat quoque sua inconsideratione actum ut portiuncula hostiae divinitus suo loco redita non fuisset, oratione nempe arbitrabatur id potuisse assequi.

CAPUT V.

De Sacerdote mandante Virgini ut praefata gesta aperiret.

Conqueritur
cum Christo
cur se notam
faciat.

Cupiens Virginis Confessor gestum ab Veronica intelligere, illam sciscitatur, quae satis imperio iuventis faciens subintulit: Nuper ad Superos tracta cum Salvatore et Domino Deo nostro Jesu Christo conquesta sum, cur me vilem nimis et inter Sorores novissimam placuerit suae divinitati notam efficere, quam tali tantoque munere donavisset. Respondit mihi Deus meus, verba quae vult me secretius custodire, ait deinceps: Scito filia mea, me hac de causa velum super calice complicatum reliquisse, ut Sacerdos intelligeret illic non adesse sacram hostiam. Tum congregatis in unum Sororibus Sacerdos praclarum facinus exposuit, exhortans eas ad iuste sancteque vivendum, habendasque gratias summo epifoci, qui tantae sanctitadinis Virginem in suo monasterio collocavisset. Thesaurus enim fuit incomparabilis, quo si usae fuerint, participes fient amicitiae Dei. Mandavit insuper Sororibus, Veronica rogante, ne id cuiquam dicerent, donec diem clausisset extremum: nam Virgo humilis a Christo id petierat, seque voti compotem arbitrabatur assereratque. In ea siquidem extasi, qua post Sacerdotem hostiam non invenientem sensibus exilivit, talia rogantem Virginem Mater monasterii audivit, ac plurima de rebus altissimis verba, ceteris Sororibus ea hora praeferentibus. Verum Sacerdos dona Virginis Veronicæ, omni humana cogitatione altiora, mente animove pervolvens verebatur nonnumquam diaboli versutia ea fieri: quod Virginem Deo propalante non latuit, dixitque Veronicæ Deus: Tempus aderit, quo ambiguitatem omnem Confessor tuus missam faciens, a me isthæc fieri firmissime credet. Neque vero hoc ancipiti animo usque adhuc crimen aliquid admisit.

CAPUT VI.

De quadam revelatione Angelica.

Post tertiam diem a sumpto dextera Christi sacramento, Angelus Domini Virginem sensibus egressam alloquitur, dicens: Scito filia mea, divina verba, quae ex nube candidissima prodentia audisti, videlicet: Ego ille sum, in quem semper credidisti, Deum tibi materno protulisse eloquio ut intelligeres Deum esse, non Angelum, a quo sacra mysteria perceperas. Intellige pariter o filia mea, id genus afflictionis, tremoris et timoris Sacerdotem Deo volente sustinuisse sacra hostia non inventa, quod aliquando incredulus extiterit, ambigens ea quae in te expertus est mirabilia a Deo esse. Dixit quoque Angelus Domini: Velum, quod extensum intuita es, ingenti est veneratione servandum. Cerei vero custodiendi quidem, sed minori reverentia. Haec autem, o filia, ex parte Dei omnipotentis tibi significaverim.

CAPUT VII.

De colloctione inter Deum et Veronicum.

Cum sub idem tempus Virginis Veronicæ animus ad divinas res delatus fuisset; Deum secum loquen-

Cogitationes
divinitus co-
quosuit

Quodam r. s.
Angelo intel-
ligit

tem ita allocuta est: Quidnam caussa est, o mi Domine Deus, quod me vilem et ineptam ancillulam tuam, pro manifestatione superni muneris sola tua pietate accepti eo rubore perfuderis, quo inter Sorores conversari non ausim? Mente etenim revolve meam exilitatem, nullamque virtutem, dein me cognitam, cui tantum munus concesseris. O Deus meus, quænam, quæso, huiusce meae confusionis existit ratio? Nosti equidem amantissime Deus, quæ ipsa agere institueram, ne mysterium supremum quod in me virtutibus carente operari dignatus es notum efficeretur. Vereor profecto ne me cocam tunc effeceris, nihil agere aut loqui valentem, quamobrem confusa perstiti meis peccatis exigentibus. Tum Virgini Deus talia respondit: Cur, o filia mea, hac de re confunderis? Recolito me tibi dixisse homines mea dona cognituros cum volnero. Intellige filia mea, me fuisse qui mentem ac memoriam tibi subripui, ne forte quæ cogitaveras expleres. Mihi nempe placet voloque grande mysterium gentibus manifestari: non hæc tua laus, sed mea omnis existit. Quamobrem tu ac quicumque talia animadverterint, meo nomini laudem tribuant non tibi. Ego enim Deus immortalis meis dono muneribus quos mihi delegi, non eorum meritis, verum mea sola bonitate. Quocirca pro mei gloria tibi præcipio, o filia mea, quo satagas quæ tibi evenere quando manu mea sacram desumpsisti Eucharistiam litteris demandari, quatenus post obitum tuum plurimis exploratum fiat, me Deum omnipotentem, altum illud mysterium in te operatum fuisse, meo solo iunere, et ad mei, non tui ipsius laudem. Quapropter humilis virgo divina jussa capessens ardua licet viderentur, nactaque tempus Sororem Benedictam, ejus supra meminimus, evocat, rogatque rem gestam omnem conscribere, ac singula divina et Angelica verba ad Dei omnipotentis laudem perpetuumque honorem.

Conqueritur
blande cum
Deo quod se
notam reddi-
derit.

Curat hæc
Christo ju-
vante, con-
scribi.

CAPUT VIII.

De accepta sæpenumero divinitus sacra Eucharistia.

Optabat summopore Virgo Veronica, contemplationis alumna, sacra corporis Christi mysteria percipere, atque praesertim die Dominico, ut desiderio Superum ardens, juncta Dei filio, magis magisque cor ejus incenderetur. Verum ne Sororibus materiam præberet cogitandi, quod ceteras bonitate præstaret, effugiensque singularitatem notari, nemini vota sua exponebat, neque ad Eucharistiam sumendam accedere instituerat, nisi cum reliquæ Sorores pro suae religionis more illam desumerent in festis solennibus. Torquebatur autem vehementissime Virgo tali tantoque succensa desiderio. Ea tempestate quotiens Missarum intererat solenniis, ardens desiderio sacra mysteria sumendi, ea solatia experiebatur quæ sacramentum reipsa sumens experiri consueverat. Quocirca Deus immortalis crescente Virginis affectu, caelitus illi et labenter sacram Eucharistiam propinabat in hunc modum, nam portiunculam divise hostiae a Sacerdote intuebatur Virgo fenestram chori subintrantem, et in os ejus volitantem; qua desumpta, ut plurimum ad sidereas sedes evolabat. Vilebant quidem Sorores Virginem sensibus egressam, rei vero causam ignorabant. At hic molus sumendi divinam Eucharistiam tota fere virginis ætate dum vixit, perseveravit, ac præcipue Sacerdote Thadæo Missam agente, eoque nunquam animadvertente hostiae defectum. Innotuit vero divinam hoc facinus, Sorore Thadæa, ejus jam sæpe meminimus, apertiente post Veronicæ extrema fata. Verumenimvero satis divino imperio, quo nil sanctius nilque melius esse arbitrabatur, tandem faciens, statuit divina mysteria

Sæpe ad ram
particula ho-
stiae miracu-
lose deferretur

mysteria publice frequentare, atque illis diebus quos peculiari Dei præcepto delegerat. Audire etiam Sorores Virginem extasi correptam talia nonnumquam proloquentem : O mi Domine Deus, qua, quæso, die me jubes tui corporis mysteria reipsa percipere? Tum parumper conticens, veluti divinum præstolata responsum, diem a Salvatore statutum voce repetebat. Deo itidem prius mandante diem noverat sæpius sumenda Eucharistiæ, nam talia voce promebat raptâ ad Superos : Tuæ igitur beneplacitum est voluntati eo die tui corporis me sacra percipere.

12 Denique diva Virgo Veronica tantum perfectionis gradum conscendit, ut numquam Sacerdoti confiteretur nisi prius edocta fuisset a Salvatore quotiens et quomodo defecisset. Raptam vero Virginem plerumque audire Sorores dicentem : O amantissime Deus meus, nosti me hodie ad Sacramenta confessionis et Eucharistiæ accessuram, quocirca te rogaverim ut mihi significare digneris, in quibus tibi peccaverim, quæ dicere Confessori debeam. O seculis multis inauditum profecto miraculum ! Numquam peccatum quodpiam confitebatur Virgo, nisi id primum Deo revelante didicisset, ac confitendi modum.

CAPUT IX.

De abstinentia ejus in die communionis, et de sumptione quadam divinæ Eucharistiæ.

Thadæa, quæ Dei imperio a secretis Veronicæ erat, sæpius asseruit Veronicam Virginem cibum nullum sumere consuevisse eo die quo Dominicum corpus desumpsisset. Quamquam prandio cum ceteris interesset, jejuna tamen perdurabat, Sororibus id non advertentibus : sola Thadæa Virginis conscia isthæc attendebat. Veniens quoque Sacerdos plerumque ministrando Eucharistiæ gratia, Virgini nequibat, Veronicæ animo ad Superos delato. Cui Salvator ipse abeunte Sacerdote proprii corporis mysteria propinabat. Hunc modum sumendi divinam Eucharistiam Virgo Veronica communionis spiritualis nomine prosequabatur. Hæc Thadæa a secretis Veronicæ verbo et scripto aperuit, posteaquam Virgo diem clausit extremum.

CAPUT X.

De visis mirabilibus circa mysteria sacra, ac cognitio ab ea mentium occultis.

Sub idem tempus quotiens sacra mysteria Sacerdoti peragenti aderat, in hostiæ elevatione intuebatur Veronica oculis corporeis minime raptâ infantem parvulum exiote pulchritudinis, Angelis circumseptum. Super calice vero admiranda quædam videbat et magni splendoris, quo numquam clarius discrevit, quidnam foret, quod tanto circumdato lumine admiraretur. Perseverabat autem omnis isthæc visio sancto Sacramento in altari perdurante.

15 Enimvero Sororibus sacra mysteria sumentibus, donatum est Veronicæ cælitus nosse earumdem mentes, quæve majori gratia, et quæ minori ad sanctum Domini corpus accederent. Inspectabat etiam geminos Angelos thura dantes sacris adusque completam communionem, grandem pariter sanctorum Angelorum numerum Sacerdoti assistentium, et se peculiariter comitantium attendebat. Plurima denique missa faciens unum haud tacuerim admiratione dignissimum : nam celebrantem una dierum quempiam Sacerdotem Veronica superno lumine illustrata dignovit indigne sacra peragere, utpote reum mortalis criminis : odio enim proximi mente laborabat. At evocatum ad se Sacerdotem Virgo monuit divino jussu, ne in posterum ad divina mysteria accederet nisi primum proximo reconciliaretur. O Veronica

mentem Angelicam ! o Virginis pectus, divinum profecto armariolum ! o felicem nimium nimiumque cælestem Virginis Veronicæ animum, qui mortali corpore circumdatus, divina mysteria oculis corporeis et videre meruit et contemplari !

LIBER OCTAVUS.

De transitu et miraculis Veronicæ Virginis.

PROŒMIUM.

Quotiens providentissima Dei majestas, quæ pro suo imperio universi temperat actiones, quodpiam supra naturæ jura perficit, id miraculum proprio nomine prosequi sacra dogmata consueverunt. Nam labentis solis orbem detinere, maris undas ad parietis instar constituere, manna Patribus pluere annis quadraginta, urbis mœnia tubarum clangoribus solo æquare, mortuos ad vitam revocare, ægrotis salutem continuo reddere, solius Dei immortalis opus censeatur. Neque enim creatura quæpiam talia in universo agere potis existit, nisi divino quodam munere peculiari donetur, quo Dei instrumentum fiat. Verum pro veritate astruenda, quæ mortalium mentes superet, Deum immortalem miracula operari non ambigimus. Quamobrem Christus Maximus, Apostoli, innumerusque Sanctorum exercitus, fidem orthodoxam miraculis comprobant. Qui mortales quoque immortalidignam laude vitam ducunt, eorumdem sæpe numero precibus miracula perpetrantur. Talibus nempe operibus humanarum mentium de cuiuspiam sanctitudinis dubitantium ambiguitas certa redditur. Hinc Virginis Veronicæ meritis, postquam sidereas domos adeptæ est, miracula Deum effecisse credimus. Quisquis igitur admirandus Veronicæ maxima dona haud in magno discrimine posuerit, miracula, quæ hoc ultimo libro scribere instituimus, perlegat, meditetur, veridicæque hominum assertioni hærens sub Veronicæ magnis tropæis animo captivum se sponte præbeat.

CAPUT I.

De morte ejus.

Diem obiit extremum Veronica Virgo cælestibus præclara moribus, anno vitæ suæ quinquagesimo secundo, a suscepto vero sanctæ religionis habitu trigesimo. Nam Idibus Januariis anni a Salvatoris ortu nonagesimi septimi supra millesimum et quadringentesimum, posteaquam febre ac variis ægritudinibus lecto decubuit sex mensium spatio, spiritum Deo reddidit. Horam diemque exitus palam fecit Confessori ante quintum diem futurum feria sexta, hora Completorii. Verum cum morti propior Virgo foret, Sacerdos qui Virgini præsto aderat simulans se abiturum, a Veronica dimissionem petiit, qua non annuente Completorii campana personuit. Jamque faciem Virgo in diversa mutaverat, et altero signo campanæ perstrepeute spiritum exalans ad cælestem remisit patriam, animi quietem corpore præseferente. Nam veluti sopore suavissimo obdormiens vale mortalibus rebus fecit. Dixit vero Sacerdos adstantibus Sororibus : Hæc est hora, qua se mundum relicturam Veronica mihi ante quintum diem patefecit. Hoc secretum apud me latere volui, exploraturus an ita futurum esset, quamobrem recessurum me fingebam. En, o Sorores, isthæc nunc intelligite ob venerationem tantæ Virginis, quæ nunc mortalia deseruit. Cum talia multa de Virgine in ædium deduxisset Sacerdos, in gemitu ac lacrymas cunctæ Sorores eruperunt. Verum cum ex more cadaver ablueretur, albescere nimis ex omni parte visum est. Hoc profecto ingenti admiratione dignum existit, quando

Quæ peccata confitenda, a Christo edocentur.

Die communionis seorsum jejunit.

Videt in hostiæ elevatione infantem in altari.

Videt Sororum eorumdem devotionem.

Cur a Deo miracula fiant.

Diem et horam suæ mortis prædixit Veronica.

Moritur.

A morte candidior.

ALLEGOR.
ESUORO
ESOLANO.

Virgo dum viveret subobscuri coloris fuerit, facies quoque novum induit decorem. Aqua vero lotionis a Sororibus quibusdam servata nonnullis salutem contulit.

CAPUT II.

De celebrato funere.

Corpus ejus
honoratur a
populo.

Delatum Virginis corpus in sacras aedes, innumera populi multitudo concurrens veneratura convenit: quocirca adusque quintum diem insepultum jacuit. Mediolanensem Archiepiscopus ieger Vicarium primo misit, qui Virginis corpus inviseret, deinde funus indicens primarios templi majoris Sacerdotes, ut tantæ Virginis cadaver post populorum visitationem sepulchro honorificentius traderetur, convocaret. Duravit ad quintum usque diem populi visitantis Veronicæ corpus concursus: aderat siquidem crepusculo ejusque diei, quo insepultum jacuit, turba grandis ante virgineum corpus, haud secus quam Sanctorum reliquias adorans. Vespere autem vix ecclesie valvæ occludi poterant turba premente: plerique vero beneficia celestia accepisse se prædicabant. Quinta tandem die a Virginis obitu, venerabilibus prius procuratis exequiis, sepulchro traditum fuit corpus incorruptum, palpabileque veluti viventium corpora perdurant.

Sepelitur.

CAPUT III.

De moto divinitus brachio, cum in feretro cadaver ejus jaceret.

Mortui brachium movet.

Nocte, quæ diem sepulchri virginei præcessit, affluere Mater cœnobii ejusque Vicaria ac Sorores nonnullæ, una cum nobili matrona Mediolanensi Antonia de Stampis, admirantes in Virginis cadavere novam pulchritudinem veluti per singulos dies auctam: obstupescabant roseam faciem rubore perfusam, manuum venustatem, ungulum rubedinem, et totius corporis decorem celestem. Verum enim vero dum admirarentur Virginis cadaver, manum sinistram elevat altius, primumque pectori superponit, deinde in modum crucis dexteræ sinistram jungit. Extimere quæ aderant mulieres, ac præcipue Vicaria, quæ corpori proximior erat Datum forte fortuna fuerat nonnere peculiari quatuor nobilibus viris admodumque honestis, ut ea nocte in ecclesia anteriori pernoctarent: quibus etiam aperta fuit ostium, quæ ex Sacerdotis manu diviniam Eucharistiam percipere Sororibus mos erat: hi testes hocce admirabile facinus multis prædicarunt, asseverantes pariter ungulum immutatam colorem oculo tenuis se contemplatos fuisse. Quidam vero talia protenderent Sorores nunquam satis intellexere. At si a Virgine acceptam a Christo gloriam apud Superos talia præsignasse asseruerimus, paria veterum hujusmodi miraculorum dogmata fideinque astruimus.

CAPUT IV.

De miraculis quæ evenere quandiu corpus insepultum jacuit.

Miracula

Manus en-
cubi

Serorum d-
tor ablati

Laboraverat vivente Veronica Soror quædam, nomine Daria, nondum religionem professa, ingenti manus dolore, gravique ejusce tumore: hæc ubi corpus virgineum fide plena contigit, incolumitatis donum accepit.

6 Mulier quædam habens virum sex mensium spatio nervorum intolerabili dolore agrotantem, Veronicam, quam nuper defunctam populi tumultu dignoverat, rogavit pro viri salute: at nocte sequenti suavissimo somno vir quievit; quod nunquam eidem laboranti acciderat. Mane itaque mulier exclamans corpus Virginis adiit, relique cunctis qui aderant

patefecit. Vir autem de die in diem convalescens omnimodæ sospitatis munus accepit.

7 Christophorus ex Laudensium stirpe Mediolanensis civis, humeri vehementi dolore afflictus, socio quopiam comite accessit ad Virginis funus, precaturus Deum ut Veronicæ meritis sanitatem sibi impertiret. Verum cum templum turba populorum premente non nisi difficulter ingredi posset, ait socius: Cur, quæso, huc advenisti? Cui Christophorus? Ut pro salute, inquit, mea Virginem hanc deprecarer. Irrisit ille hominis votum, dicens: Admiror vehementer tui itineris ad hunc locum causam hæc extitisse, quando Sanctis relictis, quos approbante Ecclesia merito exorare vales, ad incognitam mulierem accesseris. Vix ille verba compleverat; et Christophorus illico incolumem se esse animadvertens, in socium virgineæ sanitati detrahentem subito irrupit. Quamobrem inter populum tumultus exortus est.

Humericolor.

8 Diebus funeris Virginis Veronicæ, hospitate in cœnobio Divæ Marthæ duæ Sorores monasterii Annuntiationis ejusce religionis, urbisque Terdonensis demorabantur: altera, cui nomen Honorata erat, tumorem tibie incidit, ejus dolore a negotiis, quorum gratia Mediolanum concesserat, impediebatur. Hæc magno licet labore sacram ædem adiit, manumque virgineam fide non vacua ac supplex rogans contigit: quo peracto stratum repetit, luceque orta tumefactione ac dolore deficientibus, illius febris vestigia nulla persensit.

Tumor et dolor tibie.

9 Arcis Mediolanensis custos filiam habebat febre continua diu laborantem, quæ nullis medicorum suffragiis quoquo modo curari poterat: audiens illa Veronicam diem obiisse, populumque ad eam venerandam concurrentem, votum maxima fide concepit, vovitque se vestem sericam templo Divæ Marthæ donaturam, si precibus Virginis incolumis redderetur: addidit quoque Missam solennem in præfato templo ut statuto die Sacerdotes decantent se effecturam. Non abiire vacua illius preces: continuo quippe liberata est. Laborabat quoque humore et tibia manante eadem femina, quæ febre sanata humore paulatim exsiccato rectam valetudinem ad plenum assecuta est.

Febris.

10 Mulier quædam tertii ordinis Divi Francisci, nomine Jacobina de Oligio, anhelitus difficultate plurimum vexata, audiens populi catervas ad vota Virginis properantes, iter arripuit versus sacras aedes Divæ Marthæ: quas ubi magnopere laborans attingit, vovit Deo se cereum eidem templo oblaturam, pulumque effecturam miraculum, si Virginis precibus sanitatem consequeretur: voto peracto domum sospes regressa, rem deinde Sororibus Divæ Marthæ apernit.

Anhelitus difficultas.

11 Caruerat multo tempore usu brachii, angebaturque vehementer illius dolore, mulier quædam, nomine Masola de Glusiano: quæ corpus Virginis venerata, brachium ægrius ejus manui junxit: persensit illico aegritudinis solatium; et sequenti nocte incolumem se animadvertens eo morbo amplius minime laboravit.

Brachii dolor.

12 Duo nobiles Mediolanenses germani, simultatibus inter se ortis, statuere quodam die gladiis mutuo inter se congredi, alterque alteri mortem intentabat. Nemo erat, qui ab hoc fraternæ credis proposito illos revocare posset: verum eorundem soror, nomine Luchina, ante Veronicæ corpus talis ad beatissimam Matrem Dei se vertens oravit, dicens: O pietissima errantium mater te obsecraverim, si virginis Veronicæ ea est gratia in conspectu Filii tui, qualem esse concursus hujus populi docet; averte, quæso, a fratribus meis impia quæ præcogitarunt fata, atque inter illos veram pacem componito. Mira res! fratrum corda ita ad invicem convenere,

Inter fratrum sedam.

ut sequenti die cibum una caperent; veniam alter ab altero petiit, obtinuitque: in mutuos vero amplexus prorumpentes germani veræ pacis signa dedere, atque eadem die, qua mortem sibi uterque intentaverat. Hæc a Luchina præfata accepimus, quæ nunquam aliud a Deo se accepisse asseruit precibus virginis Veronicæ, quod minime aperire voluit.

Dolor capitis curatus.

13 Panpercula quædam mulier vehementi capitis dolore laborans, cum corpus Virginis propter adstantium multitudinem contingere nequiret, panniculum projecit, quo tempora cingens salutem statim accepit. Panniculum vero extime tanti fecit mulier, ut præstantissimis feminis illum apud se habere rogantibus, nunquam annuerit. Verebatur enim ne amplius is sibi restitueretur.

Dolor dentium.

14 Cum a Sacerdotibus virgineum corpus sepulchro foret tradendum, et capsæ ligneæ jam esset impositum, adstantibus Sororibus cunctis, Soror quædam, nomine Marcella, vehementi dolore dentium vexata, digitos Virginis dentibus suis apposuit, statimque dolor omnis abscessit, et fide non vacua salutem percepit. Hæc quidem insepulto Virginis corpore evenere miracula. Credimus quoque ampliora tunc contigisse, quæ miræ ingratitude oblivione perierant.

CAPUT V.

De miraculis quæ evenere post corpus sepultum.

Corpus Veronicæ 30 diebus incorruptum. Dolor stomachi in perpetuum depulsus.

Trigesimo die ab obitu Virginis apertum fuit mausoleum, in quo corpus conditum fuerat, quod ex omni parte incorruptum Sorores cunctæ viderunt. Torquebatur vero magno stomachi dolore Daria, cujus in superiori capite meninimus, quæ manum virginis stomacho apponens, plenum salutem statim promeruit. Ea quoque ægritudine deinceps nunquam Daria vexata fuit.

Sanguis ablati.

16 Comitissæ Borelæ uxor, matrona præstans, Veronicam rogavit pro viri incolumitate, longiori febre laborantis; qui continuo e strato surrexit, et equum ascendens domo recessit. Matrona vero satis voto factura Missas quinque celebrari curavit, imaginemque Virginis ad illius sepulchrum depingi.

Loquacitatis et sanguis recuperati.

17 Nobilis mulieris Elisabethæ de Crotis filius, repentino morbo loquendi usum amiserat, cujus mors cum propior videretur, rogavit mulier Veronicam, quo suis meritis filio loquendi vis redderetur, ut moriturus confiteri sua crimina posset. Voto emisso natus loquitur, et post confessionis sacramentum plenam tandem salutem de die in diem convalescens promeruit. In ejus rei fidem Elisabethæ ceream imaginem virgineo affixit sepulchro.

Itinere dolor depulsus.

18 Blancha Lucia magnifici ejusdam Comitissæ filia, uxorque Gasparis Stanghæ, viri nobilis, nunquam sanctitudinis Veronicæ fidem adhibuit: quæ cum sæpenumero humeri dolore vexata fuisset, evenit ut in templo Divæ Marthæ vesperas audiens, eodem dolore torquebatur, elevans vero oculos ad sepulchrum Veronicæ oravit, dicens: Nunquam ego qui-

dem, o Veronica, his quæ de te feruntur fidem adhibui, quod si tuis precibus dolore, quo etiam nunc premor liberaverit me Dominus, cunctis quæ de te fama hominum prædicat, fidem præstabo. Mox autem dolor ille recessit: quo in posterum minime laboravit. Eadem quoque femina Veronicæ precibus a capitis dolore febreque ad plenum convaluit. Testabatur deinceps cunctis se corde assentire, quæ de Virginis Veronicæ sanctitudine ferebantur: quamobrem ceream imaginem ejus tumulo appendi curavit.

Acutus Isthoro Isthoro.

item capitis; ac febris.

19 Pauperis cujusdam mulieris germanus, longa nimis ægritudine torquebatur: qui cum sæpenumero exhortatus fuisset ut crimina sua confiteretur; nec aliquando annuisset, loquendi more tandem privatur: exercebatur soror vehementissime, timens ne humana impænitens frater relinqueret. Quocirca Veronicæ votit mulier, si fratri loquela redderetur, qua crimina confiteri posset, cereolum sepulchro ejus se oblaturam. Continuo vero vir ille locutus est, summaque diligentia peccata confitens propediem corporis salutem superfluens munus accepit. Facinus hoc mulier multis aperuit ob venerationem Virginis Veronicæ.

Loquela viresque receptæ.

20 Blancha conjux Laurentii Marcellini, nobilis Mediolanensis, filiam impubem habebat morbo cicatricum plurium humorem stillantium laborantem, cumque genæ, manibus pedibusque eadem cicatrices hæerent, mortem natæ pia quamquam mater optabat, verebatur enim ne membrorum officis filia privaretur. Verum ad Veronicæ suffragia mater conflagrans plenam incolumitatem filix tandem promeruit, nam voto emisso paulatim convalescens sanctitudinis Veronicæ fidem astruxit.

Morbus curatus.

CAPUT VI.

De quodam puero sanato a vulnere manus.

Millesimo quingentesimo decimo septimo, quartodecimo Kalendas Februarii, Camillus Falco, Magistri Dominici filius, scholarum quondam Domini Thomæ Crassi rectoris et generalis, hora vigesima cum apud patrem ante ignem staret legens Veronicæ gesta, accepto cultello manum sinistram perforavit, ita ut pars cultelli summa ex parte extaret. Ad cujus periculi magni dolorem et clamorem accurrens mater, magnitudine vulneris deterrita succurrere filio non potuit, sed tantum virum admonuit: puer autem interitus sibi cultrum detraxit, patrem et matrem ne flerent exhortans, cumque nullo vulneris timore doloreve afficeretur, semper cecinit. Et quamquam Magister Dominicus pro filio medici opera septem diebus usus fuerit, hæc tamen non humana sed divina ope atque auxilio effecta sunt; cum idem Magister Dominicus pueri pater ad numen Veronicæ statim conversus illi filium commendasset, diceretque puer majori patrem afflicti dolore, quam ipse afficeretur, cum id (ut ipse puer dicebat) auxilio Veronicæ sibi contigisse asseveraret.

Vulnus sanatum.

XIV JANUARI.

SANCTI QUI XIX KAL. FEBRUAR. COLUNTUR.

S. Malachias Propheta, in Judæa.	S. Theodulus Presbyter,	} Monachi Martyres
in Arabia.
S. Euphrasius Episcopus.	S. Paulus,	
S. Clerus, Diaconus Martyr.	S. Joannes.	
S. Pontianus Martyr, Spoleti in Italia.	S. Proclus,	
S. Paulus,	S. Hypatius,	
S. Successus,	S. Isaac,	
S. Victorinus,	S. Macarius,	
S. Saturus,	S. Marcus,	
S. Missor,	S. Benjamin,	
S. Gerontius,	S. Elias et alii,	
S. Lucretius,	Sancti XLII monachi cœnobii Raitlu, Mar-	} Martyres.
S. Januarius,	tyres.	
S. Agapitus,	S. Theodulus, Presbyter monachus in monte	
S. Cruessius.	Sina.	
S. Eufra,	S. Datus, Episcopus Mediolanensis.	
S. Florida,	S. Fulgentius, Episcopus Astigitanus et Car-	
S. Theocosia
et alia octo.	thaginensis in Hispania.	
S. Firminus, Episcopus Gabalitanus in Gallia.	S. Cadeoldus, Episcopus Viennensis in Gallia.	
S. Sabbas,	S. Stephanus fundator monasterii ad lacum	
S. Esaias
et alii XXXVIII,	anserum.	
} monachi Martyres, in Sina
monte.	B. Eugelnarus, Eremita et Martyr in Ger-	
	mania.	
S. Felix, Presbyter Nolæ in Italia.	B. Odo Carthusianus, Taliaetii in Italia.	
S. Felix, Presbyter Romanus, Nolæ.	B. Ordericus de Portu Naonis, ordinis Mino-	
S. Maerina, avia S. Basilii, Neocesareæ in Ponto.	rum.	

501. 501.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

- S. Felix, Confess. Ita *Kalendarium præfixum Officiario Curatorum Ecclesiæ Cameracensis, editio cura Maximiliani a Bergis Episcopi anno 1562. At Martyres sunt, a nobis relati supra vii Juniar.*
- S. Januarius, Confess. Ita *Kalendarium præfixum Officiario Curatorum Ecclesiæ Cameracensis, editio cura Maximiliani a Bergis Episcopi anno 1562. At Martyres sunt, a nobis relati supra vii Juniar.*
- Octavæ Epiphaniarum hoc die consignantur in *Menais. Incipiunt enim Græci suas octavas a die festum consequente, sicut nono demum die concludunt.*
- S. Hilarius Episcopus Pictavensis hoc die officio semiduplici colitur, referturque ejus in pluribus *Martyrologiis nomen. Vitam dedimus xiii Januar.*
- B. Eutychius Abbas. *Menardus. De eo egimus xiii Januar.*
- S. Berno, primus Abbas Cluniacensis. *MS. Kalendarium ord. S. Benedicti. Egimus de eo xiii Januar.*
- Festum sacratissimi nominis Jesu a multis hoc die celebratur, ut videre est apud *Ferrarium: ab Ecclesiis Belgicis plerisque xv Januar.*
- S. Felix Presbyter et Martyr Romæ, in Pincis dictus, quod pincis, id est, subulis occisus sit a pueris, memoratur a *Petro de Natal, lib. 2, cap. 73 et Martyrologio Germanico. Nihil de hoc alibi præterquam in Jacobo de Voragine, legimus. Celebris est memoria S. Cassiani graphis puerorum interfecti 13 Augusti, at non Romæ, sed apud Fornia Sglla, sive Corneliæ, que nunc Imola. De Pincis infra hoc ipso die, cum de S. Felice Nolano agemus.*
- S. Felix Martyr memoratur in libro qui *Primis quotidianis inscribitur, fustibus cæsus, carcere ferreisque catenis maceratus, multis indomitis per vicos raptatus, tactu Angeli curatus. Sed locus martyrii non proditur: nec nobis nunc in mentem venit, quis is sit ex pluribus ejusdem nominis Martyribus.*
- S. Memorius Archiepiscopus Beneventi. Ita *MS. quoddam, non tamen antiquum: In Benevento S. Me-*
- mori Archiepiscopi. *Non meminit ejus Marius Vipera in catalogo Beneventanorum Antistitum, aut Sancturum.*
- Mangina sancta virgo, Daimeni filia, laudatur a *S. Adammuno in vita S. Columbae lib. 2, c. 5. Recensetur in catalogo præcipuorum Sanctorum Hiberniæ, nullo adscripto certo die natali. Camerarius xiv Januarii refert, et Mancinam vocat, apud Hebridianos miraculorum gloria celeberrimam. Non in Hybridibus, sed Clocheri, sive Clogharia, qua urbs est Episcopalis Tironiæ provinciæ in Ultonia apud Hibernos, virit, ut ex S. Adammuno patet.*
- Traine, Siciliæ urbe (de qua egimus 2 Januar. in *S. Silvestra) dedicatio Ecclesiæ, hoc die facta a D. Arnulpho Episcopo, ut in Idea aperis de SS. Siciliae scribit Octavius Cujetanus noster. Rochus Pirrhus in Notitia Ecclesiarum Siciliae, anno 1081. Indict. 4 factam scribit ex veteri quodam diplomate.*
- Bernardus instituti Cisterciensis, in cœnobio Salesiensi, vulgo Salsen, hanc procul Namurco urbe *Belgiæ, sanctimonium Confessorius fuit: is Sanctus appellatur in Sacraia Comitatus Namurcensis. a Chrysostomo Henriquez Beatus, a Saussniu Pii recensetur.*
- Theodardus Conversus in monasterio Villuriciensi ejusdem ordinis in Brabantia, virtutibus et revelationibus clarus, et Beatus prædicatur ab Henriquez hoc die. *Præclara de eo narrantur in libro de viris illustribus illius monasterii cap. 34. Inter Pios eum numerat Saussnius, et Theodorum appellat.*
- Octavæ S. Raimundi fit in sacro ordine Prædicatorum hoc die commemoratio; ut ex proprio ejusdem ordinis *Martyrologio patet.*
- Heyleka Roelusi sanctissima et vere nominis sui *Coloniæ ad S. Andream, refertur hoc die in Kalendario Cisterciensi.*

- Cisterciensi: ast 15 Januarii ab Henríquez, qui Beata appellat. Honorifice ejus meminit Cæsarius lib. 6, cap. 5. Sepulta est in crypta sub choro, a multis annis occulta.*
- S. Maura, } virgines in agro Turonico in Gallia. Mar-
tyrol. Germanicum et Ferrorinus. Nos cum
S. Britta, } Martyrologio Gallicano de iis agemus
xv Januar.
- S. Ida, sive Itta, virgo in Hibernia. Catalogus
SS. Hibernie recensus. Nos xv Januar.
- S. Hagne Martyr, in tenebrosam conjecta carcerem,
memoratur in Menais. Sed radem est quæ Agnes,
ut ex adjuncto disticho ostendimus xxi Januar.
- S. Andreas Corsinus, Episcopus Fesulanus refertur
hoc die a Ferrorio: obiit 6 Januarii: colitur ab Or-
dine Carmelitarum xxx Januar.
- S. Antonius Martyr in Lituania, hoc die suspendio ne-
catus est. Ejus ac Joannis fratris, et Eustachii acta
dabimus xiv Apr.
- B. Alexander filius Regis Scotiæ, in monasterio Fus-
niacensi, vulgo Foigny, diæcesis Laudunensis in
Gallia bubulcum egit ignotus, a morte etiam miracu-
lis clarus, ut testatur Thomas Cantipratanus lib. 2,
cap. 10. Refertur hoc die ab Hugone Menario et
Saussaio; a Chrysostomo Henríquez 4 Maii; in Ka-
lendario Cisterciensi Divione excuso iii Maii.
- S. Basilius Magnus olim hoc die coli consuevit, ut patet
ex Breviario Romano Cardinalis Quignouii. Colitur
nunc xiv Junii.
- S. Felix Presbyter, Romæ via Portuensi martyrio
perfunctus, a multis MSS. Usuardi nomine præti-
tutus, Florario, Martyrologio, Galesinio, Carthusianis
Coloniensibus in addit. ad Usuardum, Martyrologio
Germanico, et Coloniensi, aliisque hoc die refertur.
De eo et S. Adaneto agemus xxx Aug.
- S. Januarii Episcopi et Martyris secunda Translatio,
et monasterio Mantis Virginis Neapoliti, hoc die festo
duplici in diæcesi Neapolitana celebratur. Facta est
13 Januarii, ut supra monuimus anno 1497. De ea
agemus xix Septemb.
- S. Firmini Episcopi Ambianensis et Martyris Inven-
tio, refertur in Carthusianorum Additionibus ad
Usuardum, Martyrologio Coloniensi, et Germanico,
ac MS. Florario, hoc die; ab aliis pridie, ut diximus.
De ea agemus in Sancti ipsius vita xxv Septemb.
- S. Fidei virginis et Martyris Translatio, Agenna
Conchas, hoc die facta memoratur. De ea agemus cum
illius referemus martyrium vi Octob.
- S. Felix Abderitanus Episcopus cum aliis plurimis ab
Hunnico relegatus, hoc die refertur in Diario histo-
rico Eliæ Reusneri, et trucidatus dicitur, perperam.
Colitur xii Oct.
- S. Julianus Sabas senior in Syria, Valentis Impera-
toris tempore. Martyrolog. Romanum. Sed ab eodem
Martyrologio, et Græcis in Menologio et Menais ce-
lebratur xviii Oct.
- S. Felix Tiptizcensis Martyr. MS. Florar. et Ambro-
sius Leo. Est hic Africanus ille Antistes, de quo
xxiv Octob.
- S. Hilarinus Diaconus Martyr Viterbii. Martyrol.
Gallo-belgicum. At Romanum iii Novemb.
- S. Beunous, sive Beno, Presbyter, hoc die celebratur
in Martyrologio Anglicano, et Ferrarii Catalogo ge-
nerali. Menardus ii Novemb. cum refert; alii III,
quo nimirum S. Wenefrida, ab eo ad pietatem insti-
tuta, colitur. Gesta utriusque plane permista sunt.
Quare in eum diem Beunonem quoque rejicimus, nisi
quid certius de natali ejus interea eruamus.
- S. Felix Martyr, a S. Augustino tract. in psal. 127,
laudatus hoc die refertur a Jacobo Doubletio: colitur
vi Novemb.
- S. Felix Episcopus Nolanus in duobus vetustis MSS.
Kalendariis quæ citat Michael Monachus, et MS.
Legendario Capuano refertur hoc die et Confessor
appellatur. Sed, ut idem ostendit Monachus, Presby-
ter est, a S. Paulino laudatus, qui et in MS. Usuardi
Episcopus appellatur. Nam qui Natalis Episcopus fuit
Felix, martyrio occubuit xv Novemb.

DE S. MALACHIA PROPHETA.

XIV JANUARIIL.

Malachias Propheta, non minus puritate vita-
que sanctimonia, quam nomine. Angelus Dei,
vultur a Latinis XIX Kal. Febr. et in Ec-
clesia quidem Hierosolymitana officio semidun-
plici, ut ex proprio Kalend. didicimus. Eo die Mart.
Romanum: In Judæa S. Malachia Propheta. Apud
Græcos III Non. Jan. ut ex Menais ac Menologio
patet; eoque die Molanus et Canisius eum retulere, Ga-
lesinius quoque in Notis: Hoc ipso die fit in Ecclesia
Constantinopolitana de S. Malachia Propheta; sed
ix Kalend. Maii anniversarium ejus dem adscripsit-
mus, adducti certa Martyrologii veteris auctoritate.
Ast eo die nihil penitus de eo habet. Meminit illius ad
eum diem Petrus de Natal. lib. 4, cap. 82. Perionius
obisse scribit Idibus Maii.

2 Vitam ejus breviter descripsit S. Epiphanius libro
de vitis Prophetar. capite vigesimo secundo. Auctor
Synopsis de vitis Prophetar. quæ vulgo S. Dorotheo
tribuitur. S. Isidorus Hispanensis lib. de vita et morte
SS. vet. Testamenti cap. 51. Agunt de eo fusius inter-
pretes sacre Scripturæ; nominatim Cornelius noster, qui
solide errorem refutat Origenis, arbitrati cum vere An-
gelum fuisse, sed humanam naturam sibi hypostatice
unisse. Opinionem quoque eorum qui existimarunt
Esdræ ac Malachiam eundem fuisse, doctè refellit
Cornelius, et Bellarminus lib. de scriptoribus Ecclesia-
sticis.

VITA EX S. EPIPHANIO.

Malachias Propheta, e tribu a Zabulonis, post
reditum populi e Babylonia, a Sophæ in provincia Za-
bulonis natus est; atque etiam tum adolescens eximia

vita integritate enituit. Multa de adventu Domini,
deque mortuorum judicio vaticinatus est: prædixit
implendos commutandosque Moysis ritus ac ceremoni-
as. Et quoniam velut sanctus et mansuetus in
honore apud populum habebatur, Malachias ab eo
vocatus est, hoc est, e Angelus. Erat enim imprimis
decora et venusta specie. Sed et quidquid ille vati-
cinans denuntiasset, id eadem die apparens Angelus
sua interpretatione declarabat, quemadmodum con-
tigit e interregni tempore, uti in libro f Sobophthim,
sive Judicum, legimus. g Obiit vero sanctus Propheta
adhuc juvenis, et in agro suo ad patres suos apposi-
tus est.

a Menais et Menologium, de tribu Levi.

b Ev Σεφά. Dorotheus in Sophu. Menais, ἢ Σοφίας. Adrichomio
Sophu, locus est in terra Zabulon. Perperam ergo Petrus de Natal.
in Sophim, quæ civitas est Judææ, dicta postmodum Ramatha,
sive Arimathia. Nam hæc in tribu Ephraim sita erat longe a Za-
bulon, neque simpliciter Sophim appellata, sed Ramathaim So-
phim, sive Ramatha in monte Sophim.

c Malachi Hebræis, id est, Angelus meus; Græcis ac Latinis
Malachias, id est, Angelus Dantis.

d Videtur Cornelius id inter Rabbiorum commenta recensere.

e Græce est ἀναβὰς εἰς Ἰβραὴν ἢ εἰς Ἰβραὴν τῆς ἀναβίσεως. Nam
Judic 2, 1 dicitur: Ascenditque Angelus Domini de Galgalis ad
Locum Beniam. et ait: Eduxi vos etc. Inepte vero Joachinus
Zehnerus, dum Lutherum et Habbinos, quos Orthodoxos Patres,
sequi mavult, Phineem Eleazarum filium hic intelligit. Quis enim
aliquando Prophetæ sibi opera Dei, ut populi liberationem, etc.,
adscripsit, nisi præfatus, hoc fieri Dominus, aut quid simile?
Non negamus Angeli nomen sacerdotibus tribui aliquando, et
aliis: sed verba Scripturæ proprie accipientia sunt, nisi quid obstet.

f Raderus putat intelligi librum quartum Esdræ, ubi sub finem
capituli primi dicitur: et Malachias, qui et Angelus Domini vo-
catus est. At certum videtur ad illum locum libri Judicum re-
sperxisse Epiphanium.

g Esdra Sacerdote, ut scribit Petrus de Natal. Jam humanis
exemplo, Necemius adhuc superstitè.

S. Malachia
mulus, 14 et
3 Januar.

23 Apr.

15 Mart.

Non fuit An-
gelus, nec
Estrus.a
b
Ejus ortus.

prophetia,

nomen.

c

d

e f

g

DE S. EUPHRASIO EPISCOPO.

XIV JANUARI.

Notatis S. Euphrasii.

An is Sufetanus Episcopus?

an Thonitatus?

Euphrasius Episcopus XIX Kal. Feb. celebratur in Martyrologio Romano, S. Hieronymi, Usuardi, (etsi absit a duobus vetustissimis exemplaribus monasterii S. Germani Parisiis) Bellini, Maurolyci, Galesinii, aliisque his fere verbis: Eodem die S. Euphrasii Episcopi. Molanus in 1 editione Addit. ad Usuardum, Carthusiani Colonienses, Causis in Martyrol. Germanico Eufrosium vocant; Felicius Euphragium, et cum Maurolyco Martyrem facit. Plurimi Clerum Diaconum ac Martyrem ei jungunt, de quo mox agemus.

2 Locum ubi floruerit S. Euphrasius, antiqui retinent. Galesinius in Africa subisse martyrium scribit: In Africa sanctorum Martyrum Euphrasii Episcopi, Cyriaci Diaconi, et sociorum: qui a Vandalis pro Catholice fidei defensione teterrimis excruciatii supplicii, nobili martyrio coronati sunt. In Notis pro Euphrasio Eustratium legendum monet, esseque Sufetanum illum in Byzacena provincia Episcopum, qui aliter Eustachius dicitur, coeliturque 28 Novembris, Geiserici temporibus exilio multatus.

3 Buronius in Martyrologio Romano: In Africa S. Euphrasii Episcopi; suspicaturque in Notis esse Euerathium, ad quem extat Cypriani epistola 61, qui etiam interfuisse reperitur concilio Carthaginensi sub eodem Cypriano celebrato. Vicesimus nonus est inter eos qui illi concilio subscripsisse leguntur, Euchrathius a Thenis, quae civitas erat maritima in Byzacena provincia, ad Syrtim minorem, Ptolymeo Θείαζα aliis Thana. Porro Thonitanum illum Antistitem, Pomelius ex MSS. Euchrathium scribendum contendit: alius est Eucharistius, Eucharitius, Eugrathius. Hoc die coli, nihil est quod persuadent.

4 Franciscus Bivarius in Comment. ad Dextri Chro-

nicon an. 54, nu. 3. S. Euphrasium Apostolorum discipulum, qui cum aliis Episcopis, Hispaniarum Apostolis, celebratur 15 Moii in Martyrologio Romano, hoc die tradit martyrio coronatum. Illiturgi, quae nunc vicus est vix leuca distans ab Andujar, sive Anduxar, urbe ad Baetim sita supra Cordubam; diciturque is vicus Anduxar el viejo, ut auctor est Ludovicus Nonius V. CL. in Hispania sua cap. 21. Occupata vero a Mauris Hispania deportata scribit Bivarius S. Euphrasii reliquias in Gallaciam ad locum cui Valdeomao nomen, ubi nunc Prioratus S. Juliani de Samos: earum partem anno 1596, Philippo II rogatu, monasterio S. Laurentii in Escuviali, portem urbi Anduxar datam, inque lapidi, quo sancti Pontificis sepulchrum legitur, insculptum. Ceterum quia idem Bivarius in Calendario, et Ferrarius in generali catalogo SS. testantur 18 Maii coli S. Euphrasium, de eo isthic agemus, sive idem sit qui 14 Januarii refertur a variis, sive ab eo diversus.

5 Alius S. Euphrasius memoratur a Joanne Savarone in originibus Claromont. Decimustertius Arvernensis Episcopus, quem hoc die celebrari in Martyrologiis existimabat Rosweydu; nobis non omnino il liquet. Laudat ejus hospitalitatem S. Gregorius Turonen. lib. 2, histor. Franc. cap. 36, et Sanctum vocat, uti et lib. 3, c. 2. Subscripsit Euphrasium concilio Aurelianensi I, anno Christi 511, ejusque nomine Paulinus Presbyter Agothensi an. 506. Vixit quatuor annos post Clodovei obitum, ut S. Gregorius Turonensis testatur: obiit ergo anno 516 inveniunt, vel sub finem praecedentis, vicesimo quinto Episcopatus sui anno. Extant ad hanc epistolam duae Ruricii Lemovicensis Episcopi, ejusque una ad Ruricium, to. 5 Antiquae lectionis Henrici Canisii. Miramur ejus nomen in Martyrologio Gallicano non extare.

an potius Iliturgianus?

vel Claromontanus?

DE S. CLERO DIACONO MARTYRE.

XIV JANUARI.

S. Cleri natalis.

Clerum Diaconum Antiochia pro Christianae religionis defensione plerumque capite, retulimus vii Januarii. Alium hoc die, sed diverso lecti genere coronatum, plurima exhibent Martyrologia; et quaedam cum Euphrasio conjungunt. Ita Petrus de Natalib. lib. 11, cap. ultima; nu. 34. Euphrasius Episcopus, et Clerus Diaconus XIX Kalend. Februarii passi sunt. Multa Belgicarum Ecclesiarum MSS. Martyrologia, sub Usuardi fere nomine: Eodem die S. Euphrasii Episcopi; et Cleri Diaconi et Martyris, unius de antiquis, qui post multa tormenta in mare praecipitatus, martyrium consummavit. MS. Adonis monasterii S. Laurentii Leodi, et MS. Bedae Domus professor Societatis Jesu Antverpiae: Eodem die natale S. Cleri (MS. Leodiense Clari) Diaconi, de antiquis, qui post multa tormenta in mare praecipitatus est. MS. Latiense et S. Martini Tornaci: Eodem die Clerici (MS. Latiense Clericchi) Diaconi multis tormentis affecti et in mare mersi. Maurolycus: Item Cleri Diaconi in mare mersi. MS. Centulense: Eodem die S. Cleri Diaconi et Martyris, de antiquis. Meminerunt quoque ejus Carthusiani in Addit. ad Usuardum, Belli-

ni editionis Parisiensis an. 1521. Felicius, Martyrol. Coloniense. MS. Hibernicum: Glyceri discipuli et Diaconi, et quibusdam interjectis: Clerici Diaconi.

2 Martyrii locum indicat vetus MS. S. Hieronymi: In Antiochia Lacerii Diaconi. MS. Rhinaviense: In Antiochia Glycerii Diaconi. Notherus: In Antiochia Glycerii Diaconi, de antiquis, multa tormenta passi, et in mare demersi. Chronicon Hispaniense, quod Flavio Dextro tribuitur, ad annum Christi 54, num. 2, ista habet: Quem (S. Indalecium) Clarus Diaconus comitatur: qui Diaconus cum multis Clericis, prope Carthaginem Spartariam, non procul a portu civitatis in mare crudeliter detruduntur. Bivarius Euphrasio martyrii socium aut fuisse, Petri de Natalibus motus auctoritate. Mirum est, si prope Carthaginem novam, sive Spartariam, Christum praedicavit, occubuitque Clerus, ab Ecclesia Carthaginensi non coli. Varie porro ejus nomen effertur; appellatur enim vulgo Clerus, a quibusdam Clarus, Clericus, Clerichus, Glycerius; a Felicio et MS. Martyrologio Ecclesiae Bruzelensis Cletus.

Ibi passus.

Nomen scribit scriptor

DE S. PONTIANO MARTYRE, SPOLETI, ET ULTRAJECTI.

S. B. V. FEBRU. XIV JANUARI.

Agitur S. Pontiani Spoletini Martyris natalis 14 Januarii (quo et martyrium subiit) Spoleti in Umbria, et Ultrajecti in Belgio (illuc enim ejus translata reliquiae sunt) atque in ordine Windesemensi, a quo noverim Lectionum officio. Ultra-

jecti festo duplici celebratur. Plurima illius eodem die meminerunt Martyrologia. MSS. Centulense et Societatis Jesu Antverpiae, utrumque Bedae adscriptum: Apud Spoletum S. Pontiani Martyris, temporibus Antonini Imperatoris; Addit. MS. nostrum, sub Judice Fabiano.

S. Pontiani natalis 14 Januarii.

Idem

Idem habet MS. Ecclesie S. Marie Ultrajecti, sed Spoletum Thuscie civitatem facit, quæ est Umbricæ. MSS. monasterii S. Martini Treviris et quædam alia: Spoleti Pontiani Martyris. Plurima Belgicarum Ecclesiarum MSS. Usuardi nomine: Apud Spoletum, S. Pontiani Martyris, temporibus Antonini Imperatoris: quem Judex pro Christo vehementissime virgis cæsum jussit super carbones nudis pedibus ambulare; a quibus illæsus, equuleo et uncinis ferreis jussus est suspendi, et sic in carcerem trudi: ubi Angelica visitatione meruit confortari. Post quæ plumbo fervente perfusus, tandem gladio percussus est. Eum quoque hoc die referunt Rabanus, Notkerus, Ferrarius in generali catalogo SS. Rosweydlus, Liber qui Paris quotidianus inscribitur, MS. monasterii S. Maximini, Saussains, alique.

qua itidem sacratissimum ejus corpus, post aliquot seculorum curricula ex Italia in Gallias a Baldrico Trajectensi Præsule translatum fuit. Ast 19. Ipso die Trajecti susceptio pretiosi corporis S. Pontiani Martyris, qui hodie Spoleti in Umbria sub Antonino martyrium peregit. At rursus 2 Septemb. Apud Trajectum susceptio reliquiarum S. Agnetis virginis et Martyris, quas Baldricus Antistes hujus Sedis ex Italia allatas, cum sacris beatorum Martyrum Pontiani et Benigni lipsanis sua in cathedrali Ecclesia perenni cultu prosequendas collocavit. De translatione inferius, deque Agnete et Benigno suis locis; at fallitur Saussains, quod, ut ex indice topographico patet, existimat hos reliquias Trajectum superius, sive ad Mosam, translatas.

Translatio
3 Jan.

2 Ast 19 Januarii Beata vulgaris. Eodem die S. Pontiani Martyris. addit MS. Bavaric. apud Spoletum, temporibus Antonini Imperatoris, sub Judice Fabiano. Usuardi antiquiora exemplaria eodem die recitant elogiū, quod num. 1 dedimus. Consentit Bellinus, Martyrologium Colon. et Romanum, ac Maurolycus; nisi quod in quibusdam Judicis Fabiani nomen exprimitur, et leonum, quibus Sanctus objectus est, fit mentio. Eodem quoque die cum Ado, Ferrarius in catalogo SS. Italæ, Petrus de Natalib. lib. 2, cap. 102. Cornelius Grasius, et plerique alii referunt; quo die vetus Romanum Martyrol. Et Spoleti, S. Pontiani Martyris XIX Kal. pass. xv, sepulti, xiv, in sepulchro mutati, quando celebrari dies ejus agitur.

3 Acta S. Pontiani ab fidelibus memorie prodita dicuntur, qui eum sepelierunt, ut scribit Galesinius. Ea nos ex Bonino Lombritio et vetustis MSS. Trevirensi S. Maximi, Eystadiensi, Rebdorfensi. S. Marie de Ripatorio, Ultrajectino accepimus; quæ Sarinus olim phrasi expolita vulgarat, ac deinde Cornelius Grasius; et paulum contracta Vincentius Bellocæ. lib. 10, cap. 104, 2 pars Legendæ, Petrus de Natalib. lib. 2, cap. 102. Franciscus Haræus, Belgicæ Heribertus Rosweydlus, et Henricus Adriani; Germanice Henricus Fabricius. Verum plura perpersum sanctus Martyr est pro Christianæ religionis defensione, quam quæ iis Actis narrantur. Iis enim illa solum videntur perstringi, quæ ante illius, postquæ S. Concordii eadem ei irrogata sunt tormenta. Ast ex Actis S. Constantii Pervini Episcopi, quæ 29 Januarii dabimus constat Assisii in custodia detentos fuisse SS. Concordium et Pontianum: atque ad eos properantem Constantium, in milites incidisse, a quibus ad Clasiū amnem atrocibus plagis multoties; sed cum ex ab Angelo persanante essent, dimissus est, militibus male ab eo, eum mago, sibi metuentibus. Ingressus igitur S. Constantius, inquit Acta, ad Concordium et Pontianum, qui illic (Assisii) dudum tenebantur in vinculis et carcere, ad constantium eos hortatus est, quam ipsi preclaro responso professi, a satellitibus eum eo abducti sunt Hispellum: inter quod oppidum et Fulginium S. Constantius trucidatus est. Abeuntes autem milites inquit Acta, Concordium et Pontianum in urbem Spoletanam ad crudelissimum Antoninum (vel Præsidem isthuc ab Antonino missum) remeantes duxerunt. At si die 29 Januarii, quo colitur, occisus est S. Constantius, necesse est Concordium et Pontianum anno integro post in vinculis retentos fuisse; quo tempore multa graviaque pertulerint.

Memoria
utroque die.

3 Utroque die de eo agit Molanus; et quidem 14, ista scribit: Passio S. Pontiani Martyris pretiosi, temporibus Antonini Imperatoris, sub Judice Fabiano: cujus reliquie habentur in Trajecto inferiori. At 19. Apud Spoletum translatio S. Pontiani Martyris; recitatioque vlogio, quod ex Usuardo supra dedimus, isthuc addit: Consummavit autem martyrium suum XIX Kal. Februarii; et sublatus corpus ejus a Christianis sepultum est XV Kal. Celebrari vero dies ipsius agitur XIV Kal. Februarii, quando iterum sacrum ejus corpus mutatum est. Carthusiani Colon. in Adit. ad Usuard. 19 Jan. eadem habent quæ reliqua Usuardi exemplaria: At 14. Apud Spoletum S. Pontiani Martyris, quem Usuardus infra XIV Kalendas Februarii ponit, die quo (ut aliquibus placet) sepultus, hoc vero passus fuit. MS. Adonis monasterii S. Laurentii Leodii. 14, Januarii, Acta fusc narrat; 19, ista habet: Eodem die apud Spoletum translatio corporis S. Pontiani Martyris, cujus martyrium XIX Kal. Febr. consummatum prelibavimus. XIV, natalem, XIX, translationem designant quoque MS. Florarium, Canisius in Martyrol. Germanico et Galesinius; testaturque hic in Notis, a quibusdam Pontium appellari. Constantius Felicius 14 Januar. ista habet: Pontianus Martyr, qui Spoleti sub Antonino Imper. a Fabiano Præside, post varios cruciatus, capite plexus est. Hic alius videtur ab eo qui 19 Novemb. celebratur. Recte nam is est. S. Pontianus Papa. At 19 Januar. idem Felicius: Pontianus Martyr, qui Spoleti a Fabiano Judice, sub Antonino Caracalla, post varia tormenta, plexus capite est. Non sub Caracallo, sed M. Aurelio occisus est, ut post videbimus.

6 In anno mortis Pontiani variant recentiores. Rosweydlus an. Christi 146. occisum putat, qui fuit Antonini Pii 8. In postremi Sarrii editione ponitur annus 160, ejusdem Augusti 22. MS. Florarium: Apud Spoletum S. Pontiani Martyris, temporibus Antonini Imperatoris, qui martyrio coronatus est anno salutis 213. nono anno quinte persecutionis mota primo per Severum Imperatorem, anno imperii ejus undecimo. Videtur intellexisse in Actis, uti et Felicius supra, Antoninum Caracallam, qui anno 211, Severo patri successit. Baronius quoque to. 2 Annal. memoria lapsus est, dum an. 154, (quem Antonini Pii 13, facit) nu. 3, scribit: Martyr quoque effectus est Spoleti Pontianus, et alii plures in Italia, et rursus an. 175, M. Aurelii (ut ipse computum inquit) 13, nu. 7. Tunc etiam Julianus illustris Martyr passus est Soræ, Spoleti Concordius Presbyter et Pontianus. Cum ex Actis S. Constantii Episcopi constet, eodem tempore in carcere detentum fuisse cum Pontiano Concordium, qui a S. Pio Papa Subdiaconus erat creatus; (ut 1 Januar. diximus,) Pius autem a 18, Antonini Pii, Christi 136, ad 5. M. Aurelii, Christi 163, sederit; confici certo potest errare eos qui ante 136, occisum esse Pontianum volunt.

Translatio
Ultrajectum.

4 Martyrio igitur coronatus est Pontianus 14 Januar. 18. sepultus; 19, translatus ejus corpus, sive, ut ex veteri Romano Martyrologio, atque Adone vulgato et MS. dictum est, in sepulchro mutatum est, aut ut interpretamur, in aliam thecam transpositum. At Saussains 14 Januarii ita scribit. Apud Trajectum, translatio reliquiarum S. Pontiani Martyris, qui Spoleti, Antonino Imperatore, miris dirisque ob assertam pietatem tormentis excruciatu a Fabiano Judice capite tandem plexus, ipso extremo glorioso agone gloriosum fidei certamen adimplevit hæc ipsa die;

Actis
eius res
gestæ c.c. Actis
S. Constantii
Episcopi.

Tenaxus mar-
tyrii.

EX MSS.

ACTA EX VETERIBUS MSS.

Temporibus Antonini Imperatoris facta est persecutio Christianorum, ut idolis immolarent. Insidiabantur infideles fidelibus, et Christianum nomen quasi inquinamentum quoddam perhorrebant. Igitur ex imperio Antonini Imperatoris directus est a Fabianus Judex in Spoletianam civitatem, ut ibidem ad culturam idolorum Christianos homines compelleret. Cumque in eam civitatem devenisset, sedit pro tribunali, et omnem populum convocari jussit. Cum ergo congregatus ad eum omnis fuisset populus, his verbis ad eos exorsus est, dicens: Piissimus Imperator Antoninus direxit me in hanc civitatem, ut si quis præceptum ejus non servaverit, ut diis omnipotentibus sacrificet, capitali puniatur sententia. Et multi de populo consenserunt, ut idolis sacrificarent; et multi permanserunt in fide Domini nostri Jesu Christi, tolerantes multas passiones, ut animas suas Domino in martyrio consecrarent. Impius vero Fabianus multas persecutiones Christianis intulit: et cum post turbam egrederetur, ubi Christianos ad sacrilegium provocaret, multi ad palmam martyrii pervenerunt; et fremebat ut leo quærens quem devoraret.

2 Erat quidam vir in timore Domini stabilis, nomine Pontianus, qui noluit idolis immolare, et a ministris ejus comprehensus est, et ante tribunal Judicis adductus, Tunc Fabianus Judex dixit ei: Quis vocaris? Pontianus respondit: Quod a parentibus meis mihi nomen inpositum est. Pontianus vocor; majus autem nomen, Christianus. Fabianus Judex dixit: Juvenis bene nate amove incredulitatem tuam; error enim te invasit, ut derelinquas piissimos deos, et colas hominem, qui persecutionem passus est de civitate in civitatem, et tandem mala morte crucis patibulo vitam finivit, et te non poterit adjuvare. Accede ergo, et adora misericordes deos, et noli seduci humanis maleficiis; quia Deus tuus, in quem credis, non te potest liberare de manibus meis. Respiciens ergo in eum S. Pontianus dixit: Immundi sermones tui non me possunt seducere, neque Imperator tuus avertere me potest a Domino meo Jesu Christo, ut adorem idola surda et muta, quæ non possunt liberare cultores suos.

3 Tunc iratus Fabianus Judex propter injurias ejus, S. Pontianum exspoliari, et virgis caedi jussit, et non dimitti, donec videretur sanguis ejus ut fluvius in terram manare. Cumque cessarent ministri, S. Pontianus dixit Fabiano: O, horribilis vultu et abominabilis cum diis tuis non erubescis? Vides, quia non sentio pœnas, quas mihi intulisti? Credo enim in Dominum meum Jesum Christum, quia ipse te confundet, quemadmodum solet confundere patrem tuum diabolum. Tunc iratus Fabianus Judex jussit ut supra carbonem ambularet nudis pedibus; et ei duo judicia proposuit, dicens: Aut thura in istis carbonibus pone, aut nudis super eos plantis ambula. Sanctus vero Pontianus signum Christi in fronte sibi fecit, et cepit supra ipsos carbonem ardentem nudis pedibus ambulare, et dicebat: Ecce ego in nomine Domini nostri Jesu Christi ambulo super carbonem ardentem; mitte et tu, si potes, in nomine Jovis tui manum in aquam calidam, et liberet te Juppiter tuus. Iratus Fabianus Judex jussit eculeum sibi preparari, et ferreos dentes fieri longitudo trium digitorum, et ibi Sanctum Dei suspendi. His autem factis ministri defecerunt, et exclamaverunt dicentes: Ve nobis, quia nos magis torquemur, quam hic detestabilis. Manus nostræ jam defecerunt, et unum fracti sunt. Nihil facere possumus.

4 Tunc impius Fabianus jussit eum in ima carceris concludi. Venerunt itaque ad eum omnes religiosi, et confortabant eum, ut in agone martyrii

constanter certaret. Audiens hæc invidus Fabianus, jussit eum de carcere tolli, et in amphitheatrum iuduci, et præcepit ut duo leones ad eum ducerentur, qui erant diri, ut ossa ejus comminuerent. Cumque relaxarentur bestię, S. Pontianus oravit, dicens: Domine Jesu Christe, salva me de ore leonum, ut euarrem nomen tuum fratribus meis. Dum complexisset orationem, venerunt ad eum ipsi leones rugientes. Et cum vidissent illum, ita sunt mansueti effecti, ut inclinarent capita sua, et adorarent B. Pontianum. Quod cum vidisset omnis populus, exclamavit voce magna, dicens: Vere magnus est Deus Christianorum: dimittatur Sanctus Dei.

5 Tunc videns Fabianus seditionem in populo fieri, jussit eum iterum in carcerem retrudi, et ibi eum per duodecim dies relinqui, donec fame confectus spiritum exhalaret. Cumque reclusus esset in carcere, ecce circa mediam noctem apparuit ei Angelus Domini in imo carceris cum cibis celestibus, et confortavit eum, dicens: Forti animo esto, et viriliter age. Post duodecim dies venerunt ministri, ut tollerent corpus ejus; existimabant enim eum mortuum esse præ nimietate famis; et invenerunt illum psallentem, et dicentem: In Domino confido, non timebo quid faciat mihi homo.

6 Renuntiaverunt Judici ministri, quia nihil mali sensit Pontianus. Tunc Fabianus Præses præcepit ut educeretur de carcere; et jussit liquefieri plumbum, et perfundi dorsum ejus. Et dum hæc audissent ministri, attulerunt æneum cacabum, et fecerunt eum cum plumbo fervere, et nuntiaverunt Præsidi paratas esse pœnas. Audiens hoc Præses, ait: Extendite eum in lectum ferrum, et perfundite eum; forte exterritus sacrificabit diis. Tunc ministri tollentes cacabum æneum perfuderunt dorsum S. Pontiani. Et sicut enat aqua in marmore, sic et plumbum de dorso ejus enatavit. Et dixit ad Præsidentem: Ecce Deus meus de omnibus suppliciis tuis me eruit; et non erubescis? Judex impius Fabianus dixit: Audi me Pontiane, et sacrificata diis, et salva animam tuam. S. Pontianus dixit: Obmutesce infelix, et noli auribus meis hanc injuriam facere; quia dii tui daemonia sunt, muta et surda, qui nec te nec se possunt adjuvare.

7 Audiens hoc Fabianus Judex iratus est valde, et dixit: Contemptor deorum Pontianus, qui diis sacrificare noluit, spiculatori tradatur, et caput ejus ab eo abeidatur. Quo dicto duxerunt eum, et ibi genua figens, sanctam orationem fudit ad Dominum, dicens: Gratias tibi ago omnipotens Deus, qui me ad hanc horam perduxisti, ut per agonem passionis diabolum confunderem in tuo sancto nomine. Et nunc, Domine, suscipe spiritum meum in pace. Et cum hæc diceret perrexit eum spiculator, et statim Pontianus consummavit martyrium xix Kalendas y Februariæ. Et advenerunt Christiani per noctem, abstuleruntque corpus ejus a ponte sanguinario, et sepelierunt eum in pace, non longe a muro civitatis Spoletinæ, in fundo qui appellatur Lucianus; et sepultus est i quinto decimo Kalendas Februarii, et dederunt omnes gloriam Deo qui vincit inimicos, et coronat Sanctos: ipsi honor et gloria in secula seculorum. Amen.

a Mombrit. Fabianus. *b* Ita MSS. et fere veteres scriptores, qui urbem ipsam Spoletianam dicebant, quæ recentioribus est Spoletum, civisque Spoletani, uti et hic habet Mombritius. *c* Mombrit lapidatus est. *d* MS. Rup. uncinos. Mombrit uncinos, his impactis laniari Martyris corpus volebat tyrannus. Alias rei ad supplicia, eorumque cadavera in cloacina, vico tracta. Vide Barontium in Notis. *e* Al. iixarentur, itaque legit Surius, bestias autem corrixantibus Rosweydy. Irudentibus. *f* Cornelius Grægius ait duodecima nocte apparuisse Angelum, quod non est verisimile.

g Mombrit. Septembris. At nullo in Martyrologio ejus mentionem eo die reperimus. *h* Rosweydyus stellagie vertit, quod Teutonice scenam, pegma, theatrum significat. Fabrianus et Adriani bloet brugche, quod sanguinis pontem sonat: et videtur locus fuisse ad pontem fortassis, qui quod de rcis ibi supplicium sumeretur. Pons sanguinarius dicitur. *i* MS. Rup. tertio decimo.

Objicitur leonibus, nec trahitur.

Jussus fame necari, pasceatur ab Angelo.

Plumbo liquefacto perfunditur.

Plectitur uncinis.

Sepelitur.

DE TRANSLATIONE S. PONTIANI SPOLETO ULTRAJECTUM.

AN. CII.
DCCCLXXIII.

S. Pontiani
reliquiæ Spo-
letii: pars Ul-
trajecti.

Asservantur Spoleti S. Pontiani reliquiæ in ecclesia ejus nomini dicata, sitaque extra urbis muros. Ossa tamen aliquot in Belgium a Baldrico XV, Ultrajectino Antistite deportata sunt. De his præter superius citata Martyrologia, MS. S. Lamberti Leadii: Apud Spoletum passio S. Pontiani Martyris, in civitate Trajectensi translata. Et Martyrologium Gallo-belgicum: Spoleti (urbs est, et Ducatus in Italia) obitus S. Pontiani Martyris, sub Antonino Imperatore; ac Præsede Juliano (imo, Fabiano) flagra, prunas ardentes, plumbum liquefactum, rabiem leonum perpassi. Corpus Ultrajecti quiescit. Erant solum ut diximus, ossa aliquot, in ingenti comita feretra, quo vulgo corpus S. Pontiani contineri dicebatur; quod in pluribus aliis Sanctorum reliquiis atibi observare licebit. Ea porro sacra pignora sub initium Belgicorum tumultuum, furori hagiomacharum subdincta sunt, atque apud probos necios homines etiamnum asservantur.

2 Meminit hujus translationis Malanus in Indiculo SS. Belgii ita scribens: S. Pontianus gloriosus Beneventi (imo Spoleti) Martyr, festum habet celebre per diocesim Trajectensem xix Kal. Februar. Baldericus enim XV Episcopus, Pontiani et Agnetis sancta corpora secum ex Italia transtulit et in Trajectensi Ecclesia honeste ingenti devotione reposuit. Obiit is Præsul anno 977. Eadem idem Malanus in Natalib. SS. Belgii, Gulielmus Gazæus in historia Ecclesiastica Belgii et alii. Translationem ita describit Joannes Beke in Baldrico: Hic Episcopus anno Domini DCCCLXVI transcendens Alpes devenit in Italiam, ubi pro quibusdam utilitatibus Ecclesie, Regis Ottonis exquisivit presentiam. Demum idem Antistes valedicens Regi corpora sanctorum Martyrum, Pontiani, Benigni, et Agnetis secum transtulit ne in Ecclesia Trajectensi cum ingenti devotione reposuit. Eadem Tentonia recitat Rosyardus in Ecclesiastica historia. Belgii, et Dianysius Metzardus, De Baldrico hos antiquos versus profert Heda:

Præsuli Baldrico Trajectum magnificavit,
Funditus a Danis eversum quod reparavit;
Nobilis atque pius est omni stemmate dignus,
Per quem venerunt huc Pontius, Aqua, Benignus.

3 In officiis propriis Ecclesie Ultrajectine hoc die lect. 6 ista habentur: Cujus (Pontiani) corpus juxta muros urbis Spoletane primo sepultum, postea anno 966, cum Otto Romæ Imperator effectus in Germaniam victor rediret studio pii Præsulis Baldrici, Ultrajectum ad pontificalis Sedis aulam delatum est. Unde ejus festum celebre per totam diocesim illic 14 Januarii colitur. Eadem habet Malanus in Natalibus; eadem fere Haræus, Gazæus vero: Pars magna sacrarum ejus reliquiarum inde (Spoletum) ab Ottone Imperatore asportata anno 966, donataque est Ultrajectino Antistiti Balderico, ad suæ Eccle-

sie ornatum ac præsidium. In MS. S. Martini Ultrajecti, post Acta S. Pontiani isthæc habebantur: Anno Dominicæ Incarnationis DCCCLXVI, anno vero XXXI regni Ottonis, imperii IV, corpus B. Pontiani Martyris, Ottone Imperatore Romæ effecto, ab Italia in Germaniam victore reverso, prolatum est, Trajecto videlicet pio Præsulis Baldrici studio acquisitum; qui hujusmodi affectum Deo propitio perduxit ad perfectum. Mox voti compos talem una cum suis thesaurum diu desideratum adeptus, cum gaudio et honore suscipiens, intra Pontificalis Sedis aulam locavit, ubi nunc colitur, veneratur, invocatur a fidelibus.

4 Sed chronologia passim ab his non est accurate observata. Otto Magnus anno Christi 961, in Italiam cum exercitu profectus, an. 962, a Joanne XII Imperator coronatus est, an. 965, in Germaniam rediit, quo anno frater ejus S. Bruno Coloniensis Archiepiscopus, Baldrici discipulus, 11 Octob. obiit. Anno 966 sub antumnum cursus in Italiam abiit Otto an. 967, Pascha Ravennæ cum Joanne XIII celebravit; filium deinde in Italiam evocavit, ut est in Appendice Regimonis. Hic in nativitate Domini eorum a beato Apostolico imperii dignitatem suscepit, ut ipsemet puras in epistola ad Herimannum et Thiadericum Duces narrat, apud Witicundum Corbeiensis lib. 3, sub finem. Tum igitur profectus in Italiam videtur Baldricus, sive sponte sua comitatus eo est Ottone II Regem, sive ab Ottone I evocatus. Nam anno 967, Otto Imperator, ut scribit Lambertus Schafnaburgensis, misit Legatos suos ad Wilhelmum Archiepiscopum (Moaguntinum) et alios Principes, ut Ottonem filium suum cum omni dignitate regali ad Italiam mitterent; quem ipse suscipiens Romanam perduxit, ut Papa Joannes posterior Imperatorem faceret: quod et libenter fecit.

5 At cum diutius commoratur in Italia viderentur Imperatores, rediit in Belgium cum sacris pignoribus Baldricus. Quo vero die solemniter in suam Ecclesiam ea intulerit, haud compertimus. Saussains supra, 14 Januarii statuit translationem ad Ecclesiam Ultrajectinam; 19 susceptionem. Sanctique natalem; (at hoc saltem perperam;) iterumque 2 Septembris susceptionem eorumdem reliquiarum. At quæ 2 Septembris in aliis quoque Martyrologiis consignatur S. Agnetis (fortassis Pontiani quoque et Benigni) translatio, ea facta est anno 1421, per Fredericum Blanckenheimium Episcopum, ut 21 Januarii dicimus. Ast in quodam non ita veteri MS. ista leguntur ad 14 Muli: Item translatio S. Pontiani Martyris de Spoletum ad Trajectum inferius.

6 Viget porro etiamnum Ultrajecti, etsi publice abdicatis Ecclesie Catholicæ sacris, consuetudo hoc die æenia largiendi; quibus octava post die, festo S. Agnetis, mutuum repræstatur: hocque Poncen et Agneten vocant, quasi dicas ad S. Pontiani, Sanctæque Agnetis honorem munera impertiri.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRICANIS,

PAULO, SUCCESSO, VICTORINO, SATURO, MISSORE, GERONTIO,
LUCRETIO, JANUARIO, AGAPITO, CRUCESSIO, EUFRA,
FLORIDA, THEOCOSIA, et aliis octo.

IV JANUARI.

Vetustissimum Martyrologium MS. Hibernicum: Pauli, Successi, Victorini, Saturi, Missoris, Gerontii, Lucreti, Januarii, Agapiti, Crucessii, Eufra, Florida, Tue... Casie et aliorum octo. Perantiquum MS. S. Hieronymi: Et in Africa Pauli, Successi, Victorini, Saturi, Missoris, Geronti,

Luctivi, Januari, Florida, et Theocosia. Videtur pro Theocosia in MS. Hibernico Casia poni, et Tueus. Discernit, si quod aliquando proferatur his duobus simile Martyrologium XIX Januarii quidam recensentur horum nonnullis cognomines Africani Martyres.

DE S. FIRMINO EP. MIMATE IN GALLIA.

XIV JANUARI.

Mimate urbs.

S. Firminus
Episcopus
quando vixit.

Civitate Gavalitanorum, quam viri eruditi proprio nomine Anderitum dictam fuisse autumant, eversa; Mimate, vulgo Mende, sive Maude, antea viculus intra montes Cebennicos, in profunda valle situs, sed veterum Episcoporum domicilio sepulchrisque nobilis, caput extitit gentis, muris incincta, ornataque Episcopali Sede sub Bituricensi Archiepiscopo, etsi seculari jurisdictione ad Galliam Narbonensem spectet, ut pluribus prosequitur Guilielmus Catellius lib. 2 *Historia Occitanica* cap. 11.

2 Veneratur porro Ecclesia Mimatensis proprio officio, 14 Januarii, S. Firminum Antitestem suum. Quo in tempore vixerit, haud asseritur: ab eodem tamen Catellio et Joanne Chenu; relictusque medius inter S. Privatam, qui ut 21 Augusti dicemus, Gallieni et Valeriani tempore a Croco Alamannorum Rege interfectus est; atque inter Genialem, qui concilio Arelatensi I, subscripsit anno 314. Genialis Diaconus de civitate Gabalum, provincia Aquitania. Claudius Robertus post S. Veranum, qui sub Valente vixisse traditur, (si tamen is Gavalitanus Episcopus fuit, et non praeperam accipitur pro Verano Episcopo Cabellianorum, qui anno Christi 385, concilio Mutiscomensi II subscripsit, quod 14 Novembris ad ejus vitam disquiremus) et S. Miliarium, qui concilio Arvernensi anno 333 interfuit, ut 25 Oct. dicemus, cum locat. Sed Leonicum, cujus nomine Optimus Diaconus concilio Atheniensi anno 306 subscripsit, omisit Robertus; et imperfectum esse Gavalitanorum Episcoporum catalogum patet ex S. Privatam vita, e qua isthuc citat Catellius: S. Privatam Episcopus Sedem habebat in viculo Mimatensi, quod qui ante eum Episcopi illic fuerant, eo loco et commorati et sepulti essent, atqui ante Privatam solus commemoratur S. Severianus, de quo 25 Januarii, ut suspicari licet Firminum fortassis ante Privatam sedisse.

3 Fallitur tamen Ferrarius qui in generali catalogo SS. ita scribit: Gabalis in Gallia S. Firmini Episcopi primi ejusdem urbis, nam S. Severianum primum fuisse omnes consentiunt. Saussain quoque post S. Veranum sedisse scribit, cum tamen in *Supplemento Martyrol.* S. Veranum patriam quidem Gavalitanam faciat, sed Cavellianensem Episcopum. Ita vero 14 Jan. scribit: Mimate Gabalorum S. Firmini Episcopi et Confessoris, qui in Florenti Ecclesiae aetate, cum fides Catholica jam de Ariana perfidia triumpharet, praecipuisque Doctoribus et sanctissimis Patribus religio Christiana toto jam orbe diffusa perfulgeret; post S. Veranum hujus Sedis factus Antistes, sua sanctitate et doctrina, propriae non modo Cathedralis magnum decus innoxit, sed Galliae quoque universae uberi ornamento ac subsidio fuit, eximio praestantis suae virtutis fulgore, et vigilantiae solertiaeque pastoralis indefesso studio. Demum exacto cum magno animarum luero divino munere, radians signis ac meritis, ad beatitudinem evolavit.

4 Ejus corpus, inquit Chenu, adservatur apud oppidum Canonicam in templo cenobii. De eo Ferrarius in *Notis*: Ejus corpus cum diu latuisset, eo revelante inventum, in oppido, cui Canonica nomen est, in territorio Gavalitano, honorifice conditum est, ut Odo Gisseins vir doctus Societatis Jesu nuper nos certiores fecit. Id porro oppidum vulgo la Canourgue dicitur. De eadem Inventione Saussain in *Supplemento Martyrologii* ad 14 Januarii: In oppido Banacensi tractus Gabalitanus in aula S. Martini, revelatio S. Firmini Episcopi Mimatensis et Confessoris, cujus et beatus transitus hodie recolitur. Corpus vero sacratissimum in ipsa ecclesia S. Martini, ad aram S. Juliani magna veneratione observatur, ubi et crebris beatus Confessor rutikat miraculis, quae in solatium fiunt opem ejus pie poscentium.

Ejus elogium
e. c. Saussain.

Reliquis.

DE SANCTIS MONACHIS MARTYRIBUS
SABBA, ESAIA, ET ALIIS XXXVI,
IN SINA MONTE ARABIÆ.SUB DIOCLET.
XIV JANUARI.Sinae montis
monachi,
Martyres.Dux eorum
Jasses.

Sina, qui et Sinai, Arabia mons, Moysis Prophetæ memoria acceptarumque caelitus legum, totum orbe celeberrimus fuit; nec Christianorum postea errorum sacrorum, quorum aliqua etiamnum vestigia supersunt, monachorum circum sita asclerata, sed variis Græcorum Aegyptiorumque erroribus vitata. Describit ea Petrus Bellonius Cenomanus lib. 2, *Observation.* cap. 62, et sequentibus. Plurimi alioquin olim isthuc sanctissimi viri degere, ut 30 Martii, cum de S. Joanne Climaco erit sermo, et alibi, ostendimus. XIV Januarii varii sancti Patres a Græcis Latinisque celebrantur, quorum alii Diocletiani, alii Theodosii junioris aetate a Saracenis isthuc interfecti fuere. Nam ut primum solitariam calere vitam pii homines capere, opportuna visa isthuc loca sunt, quæ tum vetustis illis sacra religio essent, tum altissimam quietem præberent, rupibus prope inaccessibleibus: fortassis et latebris primum hic captati iis quos tyrannorum metus Aegypti Syriam exegerat, qua eadem causa incultas Thebaidos solitudines aditas primum habitatasque supra 10 Januarii in S. Pauli rita diximus.

2 Porro duas illas Martyrum classes, quas hoc 14 Januarii die coli diximus, confudit Martyrologium Romanum: In monte Sina, inquit, sanctorum triginta octo monachorum a Saracenis ob Christi fidem interfectorum. Et Molanus ac Menologium Græcorum: Die decimaquarta sanctorum Patrum in Sina

et Rhaiti interfectorum. Christophorus quoque Patrius: Raithu etiam Abbates et montis Sinai. Distinguit S. Nilus in *historia cordis suorum equalium infra nu. 28.* Mortui autem sunt consummati septimo die post Theophania, qui est quartusdecimus mensis Januarii. Et mox: Interempti vero sunt alii quoque multis ante temporibus, quorum ipsorum quoque commemorationem, propter viæ longitudinem, et eorum qui congregantur multitudinem, eodem die peragunt.

3 Diserte de prioribus his Menologium ab Henrico Canisio editum: Certamen sanctorum Patrum in Sina interfectorum a Saracenis, temporibus Diocletiani et Petri Alexandrini: fuere autem Patres interfecti xxxviii, ex quibus Hesaias et Sabas reperiuntur sunt vivi, alii vero mortui sunt inventi. *Mensa et Anthologion a Clemente VIII.* approbatum sub eodem titulo Patrum in Sina interfectorum, primum agunt de iis quorum eadem S. Nilus descripsit, tum de veterioribus his illa subhant: Longo vero ante tempore, Diocletiano imperante, Alexandrinam Ecclesiam Petro administrante, occisi alii sunt, qui et ipsi in Sina monte degebant. Egressi enim ejusdem montis accolæ Saraceni, cum eorum Tribunus esset extinctus, multos occiderunt sanctorum anachoretarum, ceteris in munitionem confugientibus. Apparuit vero Saracenis noctu flamma velut universam perurens montem,

Priorum martyrium.

quæ

quæ ad cælum usque efferri videbatur. Illi prodigio territi, abjectis armis profugere. Fuere vero qui primum interfecti sunt, triginta octo; quorum corpora diversis truncata vulneribus. Duo ex ipsis spirantes adhuc reperti Sabbas et Esaias. Quibusdam præcisæ penitus ferro cervicis erant, aliis una parte pellis hærebat, quorundam dissecta per medium corpora. Eos duo sepelierunt monachi, qui et hæc retulere.

4 *Hactenus Menæa.* Quod vero memoratur hic munimentum, ἑξέρωρα, in quod se quidam receperunt monachorum, id in monte Oreb, Sinae vicino, fuisse conjicere licet, in cujus vertice plantitiem extare scribit Bellonius lib. 2, cap. 63, inque ea templum exstructum loco quo Elias commoratus esse dicitur: altius porro gradus lapide solido excisos, atque portam, quæ olim ad graduum initium claudi solebat, ut id latus se jungeret; ut qui præsidium isthic collocare velit, descensu ex monte in eum locum facile arceat. Non tamen hic tunc præsidium Romanorum militum arbitramur fuisse, saltem Diocletiani ætate, sed persequitur quoddam acroterium, in quod sua deportarent, planam regionem incurstantibus Saracenis.

5 *Ambigat quispiam,* quosnam primum interfectos, numero xxxviii, *Menæa* asserant; an prius isthic memoratos, S. Nili æquales, an vetustiores. Illi videntur intelligi. Nam S. Nilus etsi accurate etiam minima per-

secutus, nec Phylarchi, sive Tribuni, extincti, neque actorum in fugam, ignis portento, barbarorum, meminisset; nec superstites Esaiam ac Sabbam commemorat, sed solum Theodulum Presbyterum nondum omnino exanimem repertum refert. An, ut omnino asserere *Menæa* et Anthologion videntur, inter triginta et octo censendi Sabbas et Esaias, haud æque perspicuum; cum xl. Patres coli memorentur, nec tot S. Nili tempore videantur occisi, et plures multo sint, si utrique simul jungantur: nisi forte quadragenario numero celebrantur, qui plures fuisse, quod is numerus ipso loco non uno mysterio consecratus olim sit. Ferrarius in generali catalogo SS. In monte Sina sanctorum Martyrum xl. monachorum. Sed fallitur dum in Notis scribit eosdem videri, qui in Martyrologio Romano in Raithi regione easi referuntur. Multis enim miliaribus ab Oreb et Sina distat Raithu, ut infra dicemus. Horum xl. Martyrum memorie dicatum videtur monasterium, de quo Bellonius lib. 2, cap. 63. Ad cuius (montis Oreb) radices exiguum monasterium Saranda Patres nuncupatum, sita est. Voluit forte ἑξέρωρα Πατήρ; scribere. Et diserte sequenti copite vocat monasterium quadraginta Patrum; sive ibi commorati interemptique sint, sive solam eorum isthic agatur celebritas, ad quam olim frequens conflere populus e longinquis etiam locis consuevit, ut ex S. Nili verbis superius relatis patet.

Quæ isthic innotuit.

Quot fuerint.

Eorum monasterium.

DE S. FELICE CONFESSORE PRESBYT. NOLANO.

§ I. S. Felicis sacrata publice memoria.

Illustre cumprimis S. Felicis Presbyteri nomen, tum quia innumera ad ejus sepulchrum patrata a Deo miracula, tum quod præconem nactus Paulinum, de quo infra. Confessorem an Martyrem dicas, haud interest, licet mirari se Ferrarius scribat in Catalogo SS. Italix, a quibusdam inter Confessores censeri, quem Ecclesia universalis inter Martyres celebraret. Breviarium Romanum et Paulinus passim Martyrem nuncupant; at ceteri, non omnes, nec iidem semper id mox patebit. Multos ille quidem cruciatus perpressus est, non iis tamen immortalis; quin ideo incolunt plures supervixit annos. Ejus omnia meminere Martyrologia; sed quorumdam prolixiora elogia mendo haud carent. Vetustiora fideique puriora primum dabimus. MS. S. Hieronymi: Nola civitate Campaniæ. S. Felicis. MS. Rhinaw. In Campania Nola Felicis Confessoris. MS. Centulens, Bedæ præferens nomen: Apud Nola Campaniæ S. Felicis Confessoris. Wandelbertus:

Quoniam nom et decimam constat Februi ante Kalendas

Esse diem, Felix sacer et Confessor honorat.

2 *Usuardi plurima eaque probatæ notæ MSS. prætereaque Parisiensis editio et Molani, Rabanus, atque alia, Bedæ insignita nomine, MSS.* Apud Nola Campaniæ natalis S. Felicis Presbyteri et Confessoris, de quo B. Paulinus scribit Episcopus, quia eum a persecutoribus in carcerem mitteretur, et cochleis ac testulis vinculis superpositus jaceret, per noctem ab Angelo solutus atque eductus est. Eadem habet utrumque MS. Usuardi quod in monasterio S. Germani Parisiis asservatur, nisi quod Episcopum pro Presbytero veat; additque alium S. Felicem Presbyterum et Confessorem, de quo nos infra. Bellinus: Apud Nola Campaniæ natale S. Felicis in Pincis Presbyteri et Martyris, de quo S. Paulinus, cetera ex Usuardo. Eundem ratione MSS. Ecclesiarum S. Gudilæ Bruzellis, Flavirium, aliæque addunt: sepultusque est juxta urbem in loco qui dicitur Pincis, ubi virtutibus fulget. MS. Kalendarium monasterii S. Joannis Capuæ: Depositio S. Felicis in Pingis, Presbyteri et Confessoris. Aliud MS. Capuanum Kalendarium in Sanctuario

Michaelis Monachi: SS. M. Felicis in Pincis Presbyteri et Martyris, et Felicis Nolani Episcopi et Confessoris. Sed de Pincis postea quareremus.

3 *Martyrologium Romanum:* Nolo in Campania natalis S. Felicis Presbyteri, qui (ut S. Paulinus Episcopus scribit) eum a persecutoribus post tormenta in carcerem mitteretur, et cochleis ac testulis vinculis superpositus jaceret, nocte ab Angelo solutus atque eductus fuit: postmodum vero cessante persecutione cum vite exemplo ac doctrina multos ad Christi fidem convertisset, clarus miraenlis in pace quievit. Galesinius: Nolæ in Campania S. Felicis Presbyteri et Confessoris. Illic in falsos deos vehementius invecus, in carcerem ab infidelibus detruditur, et adstrictus vinculis, ab Angelo nocte solvitur ac liberatur.

4 *Petrus de Natal. lib. 7, cap. 138, hunc Felicem 30 Apr. refert. Maurolycus quoque et Ferrarius: Nolæ in Campania Felicis Presbyteri et Confessoris. Monet Ferrarius diversum esse ab eo qui 14 Januar. calitur. Erit igitur Romanus, qui Nola quoque mortuus. Ast amborum acta non confundit Petrus, ut Ferrarius putavit, sed de solo agit Nolano. Idem Ferrarius, 31 Augusti coli Venetiis S. Felicem Presbyterum ac Confessorem testatur, habereque parochialem sibi dicantur ecclesiam; sed ipse eundem esse arbitratur, de quo hic agit Romanum Martyrologium et Breviarium. Eundem scribit Michael Monachus Capuæ frequentissime cultum; ut patet, inquit, ex ecclesiis in partibus Castellæ ad mare, in Murone, prope S. Priscum, in terra Capuana in partibus S. Clementis et Bellone.*

§ II. Duo SS. Felices Presbyteri.

Ambrosius Leo Nolanus rer. Nolanar. lib. 2, cap. 13, scribit ob unum S. Felicem Presbyterum Confessorem, tum ei tum pluribus cognominibus Divis ceremonias ac sacella Nolæ increvisse adeo, ut solum Nolanorum videantur credanturque esse Divi Felices. Verum et in hoc fallitur, quod Felicem illum Romanum Presbyterum, Circiis a Probo Tribuno Nola deductum, ibique mortuum, existimet: eundem esse qui a S. Paulino tot natalibus laudatus est; et neminem unum e Divis Felicibus Nola natum. Notas est S. Felix Episcopus

XIV JANUARI. S. Felicis nomen in Martyrologiis.

S. Hieronymi.

Wandelberti.

Usuardi, Rabani.

Bellini.

SS.

Romano.

Galesinii.

Celebris memoria, etiam aliis diebus.

Plures SS. Felices.

EX VARIIS.

Episcopus Martyr, de quo 15 Novembris; natus Felix Presbyter, Hermia Syri filius, cujus præcipue encomia S. Paulinus prosecutus est. Vixit tamen obiitque Nola Romanus ille Felix; occisis quoque ibidem fertur Felix Tubzocensis, sive, ut Baronius legendum putat, Tibirensis, in Africa Episcopus, qui 24 Octobr. Vennsiae in Apulia colitur. Omitto alios, quos Nola alibi asserimus. Ast omnium fæde perturbata, ut compendio in Martyrologiis traduntur, res sunt; adeoque et Episcopus, et Afer ille, et Martyr Romanus via Portuensi sepultus, huc translati. Fortassis quod primarium illum, Hermia filium, alii Martyrem, alii Confessorem, quidam etiam Episcopum scriberent, ut § I diximus; factum ut alius Felix Martyr, Confessor alius, et Episcopus denique aliunde huc revocarentur. Alii Romani Martyris Felicis germanum Felicem Presbyterum eundem cum Nolano arbitrati, hunc Romani fratrem fecerunt, et res ab iis gestas confundunt.

Elogia curam memorisque confusa in Martyrologiis.

Germano et Colon.

6 Cum ergo Romanus Presbyter, Nola, in ecclesia, die Dominico, peracto sacrificio, pace populo imperita, obiisse scribitur; id Nolano Hermia filio tribuit Martyrologium Germanicum. Idem tradit Coloniense Martyrologium, et in Pincis sepultum: Apud Nola Campaniae, inquit, natale S. Felicis Presbyteri et Confessoris, de quo Beatus scribit Paulinus Episcopus, quia cum a persecutoribus in carcerem mitteretur, et cochleis et testulis vinctus superpositus jaceret, per noctem ab Angelo solutus atque eductus est. Tandem pace reddita ad Ecclesiam suam rediit, et ibi in pace quievit. Nam Dominica die, mysteriis confectis, data pace, coram omnibus se in pavementum oraturus projecit: mox beati viri anima de carnis ergastulo egressa, post gravia pro Christo tormenta quae patienter tulerat, felicia regna conscendit; sepultus juxta urbem in loco qui dicitur Pincis, ubi claris semper fulget virtutibus. Eadem pauculis verbis variatis memorat MS. Martyrologium S. Mariae Utyajerti, et paulo fusiùs Ghinius.

Nola

7 Beda vulgatus: Apud Nola Campaniae B. Felicis Presbyteri. Hic a Maximiano Nolanae urbis Episcopo, presbyterii honore præditus est. Qui cum multa a perfidis pro nomine Christi pateretur, volentibusque omnibus ejusdem urbis ut Episcopus levaretur, non consentit: sed alterum eligens ad Pontificatus honorem, ipse duodecim post annos, cessante persecutione, Dominica die, mysteriis confectis, data pace omnibus, se in pavementum oraturus projecit: moxque beati viri anima de carnis ergastulo egressa, felicia regna ipse vere felix conscendit: sepultusque est juxta urbem ab Elpidio sancto Presbytero in loco qui dicitur Pincis, ubi claris fulget virtutibus.

Nolani

8 Notkerus etiam relegatum tradit, quod soli videtur Romano Felici accidisse: In Campania, inquit, Nola civitate, Felicis Presbyteri, cujus Episcopus Maximus cum persecutione territus fugisset in eremum, B. Felix captus et vinculis astrictus, ante Praesidem est adductus, et fustibus cæsus. Deinde in equuleo tortus, et in carcere vinculatus, et cochleis ac testulis superpositus; nocte ab Angelo Domini, contractis catenis, et seisa trabe, qua pedes ejus astringebantur, Sacerdotem suum requirere jubebatur. Quem cum senio praeavatam, fame consumptum, gelu constrictum, clausis oculis, strictisque dentibus, semivivum vixque spirantem ægre tandem aliquando reperisset, et non haberet quid defecto seni porrigeret; ecce subito de sentibus uvam pendere miratus, in os Confessoris expressit, ac refocillatum atque humeris inpositum ad civitatem perduxit, ac sub tugurio ejusdem viduae clanculo pavit. Deinde captus, et in exilium transus, cum multos ibidem per signorum ostensionem converteret; post inde regressus, cum iterum ad tormenta quaereretur, sed divina providentia occultatus, apud Nola multis virtutibus illustrissimus enimeret, adeo ut eunctus populus eum

sibi Pontificem postularent, non consentit; sed alio pro se ordinato, ipse nihilominus per duodecim annos Dei servitio insistens, Dominica die, mysteriis confectis, migravit ad Christum, sepultusque est non longe ab urbe Nola, in loco qui dicitur Pincis.

9 Franciscus Maurolyci: Apud Nola Campaniae, Felicis Presbyteri, qui coram Dracone Praeside multa contra deos gentilium disseruit, frater minor natu alterius Felicis, de quo III Kalend. Septembris: et cum Maximianum Episcopum suum latentem, inedia geluque afflictum refocillasset, post cruciatus, vincula, et exilium ad montem Circeum ad lapides credendos, miraculis clarus, contempto Praesulatu, migravit ad Christum, sepultus juxta urbem in Pincis ab Elpidio Presbytero. Mox et Romanum Martyrem Felicem, quem in III Kalend. Septemb. rejecerat, subiungit.

Maurolyci.

10 Mistu quoque omnia in MS. vetusto Domus professor Societatis Jesu Antverpiae: Apud Nola Campaniae S. Felicis Presbyteri. Hic a quodam Nolanae urbis Episcopo presbyterii honore præditus est. Deinde vero persecutione ingruente de nomine Christi comprehensus, et in exilium deportatus beatus Martyr in monte qui vocatur Circeo, ubi lapides excidebantur, ut ipse cum damnatis pari modo cesor lapidum esset: ubi Probi cujusdam Tribuni filiam liberavit, uxoremque ejus ab hydropisi morbo curavit, ipsumque Probum cum uxore et filia et pluribus aliis in Christo baptizavit. Ipse vero B. Felix post duodecim annos, quos apud Nola cessante persecutione fecerat, Dominica die, mysteriis confectis, data pace omnibus, se in pavementum oraturus projecit: mox beati viri anima de carnis ergastulo egressa, post gravia pro Christo tormenta quae patienter tulerat, felicia regna ipse vere felix conscendit: sepultusque juxta urbem ab Elpidio venerabili Presbytero, in loco qui dicitur Pincis, ubi claris semper fulget virtutibus.

MS.

§ III. Acta ex Adone utriusque Felicis confusa.

Apud Nola Campaniae, natale B. Felicis Presbyteri. Hic a Maximo Nolanae urbis Episcopo presbyterii honore præditus est. Cum autem Imperatorum decreta Christianos insequi præcepissent, Maximus Pontifex jam senio prægravatus, putans se non posse ferre supplicia, silvarum saltus adiit. Quos dum turbidus de persecutione pererrasset, affectus fame, gelu attritus, solo corruit semivivus. a At B. Felix Presbyter captus, et vinculis astrictus, ante Praesidem Draecum adductus, cum multa de portentis deorum, quod nihil essent, disputaret; eumque Praefectus inmolare impelleret, respondit: Inimici estis deorum vestrorum. Ad quaecumque enim me deorum vestrorum templa duxeritis, hoc eis eveniet, quod evenit illis, ad quem meum fratrem Felicem vos duxisse penituit. Sed si vultis probare virtutem Domini mei Jesu Christi, me ad Capitolium ire jubete, ut ipsum Jovem principem daemoniorum vestrorum rucere faciam. Mox impius Jux ex compressis auribus suis jussit eum fustibus caedi, deinde equulei tormentis applicari: inde carceri includitur, in quo non mediocribus vinculis astrictus, cochleis, ac testulis superpositis extenditur. Et ecce nocte media Angelus Domini contractis catenis, scissaque trabe, qua pedes ejus conclusi tenebantur, ait illi: Surge et egredere, ac require Sacerdotem tuum, inventumque redue ad urbem, et absconde, ne inedia ac fame depereat, donec desinat persecutio. Dumque B. Felix egressus Sacerdotem et Episcopum suum requireret, invenit illum solo prostratum, clausis oculis, strictisque dentibus vix spirantem. Et cum anxie requireret, quid aliuenti defecto seni porrigeret; ecce subito de sentibus uvam pendere miratur: de qua aliquibus granis in os Confessoris Christi expressis, paullulum senior

SS. Felices Presbyteri et Confessores duo confusi ab Adone.

u

h

nior refocillatus surrexit. Quem humeris impositum Felix ad civitatem detulit, et sub tugurio cujusdam viduæ commendatum, alimentis pavit. Deinde captus in exilium deportatur beatus Martyr in monte qui vocatur e Circeis, ubi lapides excidebantur, ut ipse cum damnatis pari modo lapidum cæsor esset. Ubi Probi cujusdam Tribuni filiam a dæmonio liberavit, uxoremque ejus ab hydropsi morbo curavit, ipsumque Probum cum uxore et filia et pluribus aliis in Christo baptizavit. Post deinde cum regressus esset, crescente persecutione iterum mittitur persecutor ex numero apparitorum, qui B. Felicem teneret. Quem cum sollicitè requireret, et eundem Felicem interrogaret, si nosset ubi Felix Presbyter lateret; *d* Hac, inquit, Felix parte abiit. Persecutore discendente, Felix latebram petiit. Sed nec mora, persecutor ejus subsequitur. At Martyr inter parietes ditos occultabatur, ubi in ipso primo domus introitu araneorum telæ dependentes intus neminem tunc intrasse fidem fecerunt. Qua visione delusus inimicus abscessit. Sic Martyr ad alium locum demigrans, a muliere quadam per tres menses pastus est: cujus tamen faciem, dum iisdem latibulis celaretur, nullo modo vidit. Postmodum vero apud Nolam Pontificem dæmoniorum ad Christum convertens, templum Apollinis, prius dæmone, qui responsa dabat, expulso, divina virtute dejecit. Virtutibus itaque adeo illustris, cum vellet universus populus Nolanus ut levaretur Episcopus, non consensit, sed alterum in Sede Pontificali eligens, ipse post duodecim annos, quos apud Nolam cessante persecutione fecerat, Dominica die, mysteriis confectis, data pace omnibus, se in pavementum oraturus projecit: moxque beati viri anima de carnis ergastulo egressa, post gravia tormenta, quæ patienter tulerat pro Christo, felicia regna ipse vere Felix conscendit. Sepultusque juxta urbem, in loco qui dicitur Pincis, ubi claris semper fulget virtutibus, ab Helpidio venerabili et sancto Presbytero.

e Hic etiam beatissimus Martyr et Confessor hæreticis invictissime restitit.

a MS. Lobense, et S. Laurentii Leodii: M. B. Felix captus ante Presidem Deaceum adducitur, nolensque sacrilegare, post nimiam flagellationem, et equulei tormentum carceri includitur: ubi noctis medio vinculis ac trabæ, qua strictus tenebatur, ab Angelo solutus, ut surgat, Sacerdotemque suum quaerere alicui monetur. Ganique egressus Sacerdotem et Episcopum suum requireret, etc. *Quæ præter Bracci Præfetti nomen, omnia S. Felici Nolano conveniunt: cum ea quæ edita sunt a Fosweglo, sumpta sint ex alterius Actis, uti et alia quædam etiam in illis duabus MSS.*

b Hinc patet, Romæ hæc gesta, quamquam a tibi quoque Capitania. *c* MS. S. Laurentii: Cincens.

d Aliter omnino Beda infra, et alii. Ado Turonensem sequitur. *e* Sequenti desunt in MS. utroque: et recte: nam qui tunc, in Campaniam præsertim, hæretici? Videntur illa potius S. Felici II, Papæ convente, de quo 29 Julii agemus.

§ IV. S. Felicis Nolani Acta celebrata a S. Paulino.

Hoc felicior Felix noster, quod Paulinum nactus laudatorum, quem genere, adeptis in Rep. honoribus, eloquentia, Episcopatu, sed præcipue Christiana humilitate ac religione clarissimum, ipsa Romana Ecclesia veneratur vicissimosecundo Junii. *Nonæ* ævo florentem spectata coram Felicis ad tantum miracula permoverant, ut quietam isthæ sanctamque exigere vitam statueret. Id ubi tandem tribus post lustris præstare aggressus, quotannis ejusdem S. Felicis natalem XIX Kal. Februar. novo natalitio carmine celebrabat. Horum carminum decem hæcenus fuisse in manibus; neque plura scripta essent, sat constat: donec non ita pridem prolucens in lucem opusculum est Dungalii vetusti scriptoris, qui ante annos octingentos Ludovici Pii et filiorum vixit ætate. Hic sacratissimæ Crucis, sanctarumque reliquiarum et imaginum adversus Claudii Taurinensis Episcopi sententiam propugnans, quindecim enumerat natales a Paulino cantatos, et fragmenta ex iis qui hæcenus ignoti, producit

13 Ipsius autem Paulini pulcherrimum hoc præfigit encomium: Paulinus Episcopus vir eruditissimus et sanctissimus, sicut et multi de eo testati sunt, nobilem librum quindecim carminibus distinctum, in honore et laude S. Felicis Martyris edidit: in quo quanta miracula et virtutes, per ipsius merita et intercessionem, divina largiente clementia, ad suum fieri quotidie tumulum, et maxime die Natalis ejus anniversario disseruit, non facile a quoquam excerpti et deslorari potest, quia cuncta flores, aromata, rosæ, lilia suaveolentia ac melliflua sunt. *Verissime hæc pronuntiovit Dungalus. Subscribet qui attente ipsa Paulini poemata perlegerit; mirabiturque Georgii Fabricii Chemnicensis impudentium, Paulinum sugillantis, quosi Divorum invocationem et merita sic exaggeret, ut Filii Dei meritum obscurat. At bene, quod illius sæculi, vere heretici, errore id peccasse Paulinum fateatur. Quod vero aliud secutum beatus fuit, aut doctissimorum virorum eruditione ac religione florentius?*

14 Nec Felicius historiam Grammaticensium illequam Theologiam tractat; dum Paulinum ait Sub Maximo et Quinto Episcopis Nolanis Presbyterum fuisse, iisque in pontificatu successisse: propter religionem aliquando exulasse, et in carcere detentum fuisse indeque incolorem Angeli beneficio evasisse: idque ipsum de se scribere. *Ac post, quod ex Magdeburgicis Centuriatoribus hanc, Marciano imperante vixisse. Annis prope viginti ante Marciani imperium decessit, grandis natu: sed quod illud longævitas prodigium fuisset, si S. Maximi ac Diocletiani tyranni temporibus jam tunc Presbyter fuisset? Minus quidem idem deinde Fabricius, fullitur tamen, dum S. Felicem Episcopum scribit, sed Catholicorum quosdam, ducis habet. Si sobrius aut Paulinum legisset aut quæ jam relata scripsisset, animadvertisset de Felice priora ab eo, non de se memorari.*

15 Paulinus igitur iis qui supersunt natalibus, Felicis res gestas, miracula, templi ejus a se restaurati ornatum, concursum populorum, aliisque præclaræ memorat. *Ejusdem et in epistolis meminit, e quibus infra quædam dabimus. Sæpius Dominædium suum appellat, ut epistola 9, ad Severum: Habes ergo a me libellos duos, unum versibus natalitium de mea solenni ad Dominædium meum cantilena, cui corpore ac spiritu quotidie, lingua autem quotannis pensito dulcissimum voluntariæ servitutis tributum, in die festo consecrationis ejus immolans Christo hostiam laudis, et reddens Altissimo vota mea. Et epistola 12, ad eundem: Basilica igitur illa, quæ ad Dominædium nostrum communem Patronum in nomine Domini Christi jam dedicata celebratur, quatuor ejus basilicis addita, reliquiis Apostolorum et Martyrum intra apsidem triehora sub altaria sacratis, non solo B. Felicis honore venerabilis est. Et epist. 28, ad Victorem: Quem Dominus experiri voluit potentiam apud se sancti sui Confessoris dilectissimi Felicis Dominædii nostri. Unde patet falli Ambrosium Leonem, qui lib. 2, de Nola cap. 11, scribit de ecclesia cathedrali: Templo autem D. Paulini, dedicatio templi fuit Dominædium: Deus enim tum Dominædium vocabatur, quod verbum in ore jurantium ac invocantium Deum usque ad nostra tempora servatum audimus.*

§ V. Acta S. Felicis u variis descripta.

Ex S. Paulini natalibus brevem S. Felicis vitam concinnavit S. Gregorius Turonensis lib. 1, de miraculis cap. 104, quam cum vs. Ripatorii, et aliis contulimus. Aliquanto fusiores Venerabilis Beda, quam et Surius edidit. De ea ipse Beda in indiculo operum suorum post epitomen historię gentis Anglorum: Librum vite et passionis S. Felicis Confessoris, de metrico Paulini opere in prosam transtuli. *Aliam Marcellus Presbyter scripsit, dicavitque Leoni Episcopo Nolano, cujus meminit Baranus in Notationibus ad Marignol, et Mola-*

EX variis. Paulinus a Dungalio laudatus.

Fabricius Chemnicensis notatus:

ibidem.

Paulinus S. Felicem Dominædium appellat.

Vita S. Felicis scripta a variis.

S. Felicis natalibus V. u. S. Paulino scripti.

EX YARIS.

aus ad *Uward*. Hanc ex veteri codice manu excavato Ecclesie S. Audomari descripsimus. Sed aberant miracula, quæ tamen se scripsisse idem auctor testatur. Ex Paulini epistolis quædam subnectemus. Ab his haurere qui alii gesta Felicis traidere litteris. Latinis ac peregrinis, *Jacobus de Voragine*, *Vincencius Bellouacensis lib. 18, cap. 39*. *Franciscus Haræus*, *Zacharias Lippelous*, *Henricus Fabricius*, *Matthias Lamberti*, *Heribertus Rosweyda*, *Petrus Ribadeneira*, *Gabriel Flamma* *Alfonsus Villegas*, alii. *Jacobus Dubletius* pro Nolano hic *Timisanum Felicem dedit, de quo 6 Novemb. agetur.*

17 S. *Damasus Papa* his Felicem versibus celebravit :
Corpore, mente, animo, pariter te nomine Felix,
Sanctorum numero Christi sacrate triumphis,
Qui ad te sollicitè venientibus orania prestatas,
Nec quemquam pateris tristem repedare viantem.
Te duce servatus, mortis quod vincula rupi,
Versibus his *Damasus* supplex tibi vota rependo.

Ejus ope servatus S. Damasus.

Ad eum concursus Romanorum

Nempe et Romani frequentes ad S. Felicis monumentum conflabant, ut scribat Poulinus Nat. 3 dici hujus honore Romam rurescere, dum porta Capena multa millia Nolam tendentium profuudit; ipsaque turbis confertis longe latec via Appia.

18 In Africa quoque grande hujus nomen Felicis, celebris nairoculorum fama. S. *Augustinus Bonifacium Presbyterum* gravi crimine accusatum, una cum accusatore, cum neuter convinci posset, coegit Nolam peregrinari, ubi, inquit, terribiliora opera Dei non sanam cujusque conscientiam, multo facilius aperirent, et ad confessionem vel poena, vel timore compellerent. Et mox subdit : Multis enim notissima est sanctitas loci, ubi B. Felicis Nolensis corpus conditum est, quo volui ut pergerent, quia inde nobis facilius fideliusque scribi potest, quidquid in eorum aliquo divinitus fuerit operatum. Inde colligitur consuevisse isthic falsum argui, vel paratis pejerare incusso cælitus horrore, vel poena jam prolato perjurio irrogata.

Ad sustinendum perjurio ibi cetera.

19 Memit S. Felicis idem *Augustinus* libro de cura pro mortuis capite decimo sexto ita scribens : Hinc et illa solvitur quæstio, quomam modo Martyres ipsis beneficiis que dantur orantibus, indicant se interesse rebus humanis, si nesciant mortui quid agant vivi. Non enim solis beneficiorum effectibus, verum etiam ipsis hominum aspectibus Confessorem apparuisse Felicem, civibus vel inquilinis pie a se dilectis, cum a Barbaris Nola oppugnaretur, audivimus, non incertis rumoribus, sed testibus certis. *Baronius tom. 5, ad an. 410, num. 46, id eo anno opinatur contigisse, cum post Romanum direptam, Nola quoque ab Alarico Gotho occupata, captusque S. Paulinus.*

Apparet variis, Nola obversis

§ VI. S. Felix Nolutus an in Pincis sepultus.

Ejus corpus.

Atas S. Felicis a *Paulino* non exprimitur. Inepte *Christophorus Phreislebius* circa Theodosii tempora vixisse scribit. *Henricus Fabricius* circiter annum Christi 300, obisse existimat; sed que tum pax Ecclesie? *Huricus* circiter 310, *Mihart Monachus* non longe post annum 312, quo data par Ecclesie. Est hæc aliorum quoque et probabilis opinio.

Mors.

21 Decessisse ævi meritique plenis diebus tradit S. *Paulinus*. Plures antea citati, die Dominico, sacris practis, populo bene precantum, ultra humi stratum obdormivisse tradiderunt, que sunt ex alterius Felicis Actis sumpta.

An ab Elpidio sepultus.

22 Ab *Elpidio Presbytero* sepultum *Bedæ* vulgatum *Martyrologium*, *Ado*, alique asserunt. Non meminere *Turuncensis*, *Marcellus*, *Beda* in historiæ vitæ, *Paulinus* : imo hic ab universo populo curatum spendide et religiose funus describit *Natali G.* Ex actis S. Felicis Episcopi hæc translata ita enim habent : Tunc *Elpidius Presbyter*, homo grævus furatus est corpus B. Felicis, et posuit in ecclesia civitatis Nolæ in partes Campaniæ. *Andreas Ferrarius* intra puteum

reconditas ab *Elpidio S. Felicis Episcopi* reliquiis scribit, suproque eas sub annum 320, imperante *Constantino*, ædiculam ædificatam, ac tandem ecclesiam Cathedralam.

23 Obscurior aliquanto de loco sepulture S. Felicis Presbyteri quæstio est. Multa *Martyrologia* superius citata, ac *Breviarium* quoque Romanum, sepultum habent prope Nolam in loco quem in Pincis appellabant. At non pauca quoque mss. *Martyrologia* sub nomine *Uwardi* hoc die S. Felicem Romanum Presbyterum et Martyrem, fratrem S. Felicis Confessoris, de quo infra, referant his verbis : Romæ via Portuensi, loco qui Pincis dicitur, S. Felicis Presbyteri et Martyris: qui tempore *Diocletiani* et *Maximiani* capitis amputatione gloriosa morte coronatus est. Idem habent, sed paullo fusius, *Carthusiani Colonienses* in *Addit. ad Uwardum*, et *Martyrologium Germanicum*. Idem de hoc scribit *Petrus de Natal. lib. 2, cap. 74*. Citat *Michael Monachus* mss. *Martyrologium Capuaum*, et alia mss. in quibus Felix in Pincis dicitur, non qui Nolæ, sed qui Romæ colitur. At subdit : Standum est auctoritati Romani Breviarii. Et licet de hoc loco, qui dicitur in Pincis, nulla mentio apud *Ambrosium*, qui res Nolanas diligentissime scripsit; tamen quia certum est fuisse Romæ familiam Pinciam, quid prohibet opinari aliquam villam a Pincis Romanis possessum Nolæ, et locum a Pincis, in Pincis, vel Pincis, vulgo appellatum? Volunt tamen Nolani in pago Cœmeterio vetus episcopium fuisse, et locum in Pincis; estque isthic puteus qui magni religione aditur, quod olim sanguine Martyrum plenus dicitur fuisse.

An in Pincis.

Ubi is locus.

24 At cum S. *Paulinus*, *Marcellus Presbyter Nolanus*, *Ambrosius Leo* cum non meminerint, et supra ostenderimus multorum Actu Felicium confusa, quid prohibet opinari, locum, in qua alter conditus est Felix, huic attributum? Quid si nullus ejusmodi locus fuit in Pincis dictus? Conjecturam promittimus, quam, ut libebit, stabilient respertere peritiores. *Anastasius Bibliothecarius* in *Hadrivano* I inter templa ab eodem Pontifice restaurata orantare reconset basilicam S. Felicis in Pincis, his verbis : Basilica vero B. Felicis posita in Pincis, que in ruina erat, et tectum ejus distectum existebat, facto eodem tecto noviter ipsam ecclesiam renovavit, etc. *Baronius* anno n. 795, numero vigesimo nono in Pincis scribit, sive ita habuit codex mss. sive ita legendum iudicavit. In Pincis habet *Manolytus*, et quædam mss. licet de Nolano agant. Certe regio est urbis Romæ, nunc XIV, que a Pinea nomen sortita est, vixitque *Octavius Pincirotus*, a pinnæ quædam id natum. In eam forte regionem e via Portuensi, non longe remota, relictum sancti Martyris Felicis corpus, eique basilicam erecta, que vel non extat, vel nomen mutavit. Fuisse S. Felicis Romæ basilicam patet ex S. *Gregorio*, qui homilium 13 in *Evangelia* isthic habuit; sed quod *Baronius* in *Natal. ad Martyrologium* scribit fuisse S. Felicis Confessoris, id in *Gregorio* non habetur.

Videri Romæ esse.

25 At de S. Felicis cognomine quo vulgo in Pincis appellatur, ista commentatur *Jacobus de Voragine* : Felix, prænomine in Pincis, dicitur vel a loco in quo requiescit, vel a subulis quibus passus perhibetur: nam pinea subula dicitur. Ainnt enim quod cum magister puerorum extiterit, et eis nimium rigidus fuerit, tentus a paganis cum Christum libere confiteretur traditus fuit in manibus puerorum quos ipse docerat, qui eum stylis et subulis occiderunt. Ecclesia tamen tenere videtur quod non Martyr extitit, sed Confessor. Deinde alia subdit; in quibus cum cum S. Felice Martyre Romano, et S. Felice Nolano Presbytero confundit, atque Episcopum facit. Verum nullus in sacris Fastis memoratur Felix stylis et graphiis puerorum interfectus, sed *Cassianus*, de quo 13 *Augusti* agemus. Felicem sic confixum graphiis, que pincas quoque vocant, refert et *Petrus de Natalibus lib. 2, cap. 73*, ut supra in omisorum catalogo monimus; at capite sequenti S. Felicem Presbyterum et Martyrem Romanum, quem passum

Jacobus de Voragine memorat in pincis.

AUCTORI
S. GREGORIO
TERON.

Pincius nomen.

passum ait Romæ juxta portam Pincinam, ubi et requiescit in loco qui dicitur in Pincis, et ex hoc prænomine. In Pincis dicitur. Scribit quidem Marlianus in colle Hortulorum domum fuisse Pincii Senatoris, qui et colli et portæ nomen fecit : hodie enim mons Pincius, Pincianaque dicitur porta. Hoc non novum illi portæ nomen esse e Procopio discas qui lib. 1, de bello Gothico ejus meminit. Ea Collatina olim fuit, quique e regione ejus nger jacet, is etiamnum in Collatia appellatur, teste Panvino. Andreas Fulvius lib. 2, antiquæ Romanæ, cap. 9, scribit in ipsa colle Hortulorum fuisse ecclesiam S. Felicis in Pincio quæ nunc non extat.

26 At sive Nola Pincis Pinciusve fuerit Felicis monumento locus, sive Roma in petium est nomen a Pincis Pineisve; S. Paulinus vocabulum loci proprium non prædit, solum conditum scribit Felicem, ubi maris tetrisque vacua regio, læto cespite ridebat, amœniorque, et verno cultu, odoris graminibus, quasi gnara honoris beneficentiae cælitus oblata, gestiebat : mox vero ut justa illi publico studio peracta; positus ex ossibus lucem emicuisse, omen beneficentiæ deinceps impertiendæ divinitus isthic mortalibus, illustrisque ejus meriti testimonium. Hunc autem ejus tumulum videtur constituisse idem Paulinus extra urbem, aut saltem remotam a ceteris urbanis ædificiis, cum Natali 9, præcul u tempore illius arca urbem fuisset; et post, ab urbe prope nullum aqueductum tenui limite exigua isthic gutta demittere scribit. Tradunt Nolani episcopium verus tempore S. Paulini fuisse eo loco ubi S. Felicem unice tenebant, qui locus urbe in minorem formam redacta, militari ab ea distat.

Lux ex sepulchro S. Felicis.

§ VII. De S. Felicis reliquiis.

Murinus Viperanus quosdam S. Felicis reliquias in Ecclesia Beneventana sub principe ara asservari testatur, colique isthic ejus natalem ritu duplici, atque extra urbem supra montem cretum illi ædem, a qua monti regionique vicinæ nomen. Octavius Panciroli aliquas Romæ S. Felicis, qui in Pincis dictus, cætere reliquias tradit, in SS. Sergii et Bacchi sive basilica, sive ara nunc solum in S. Adriani æde; ut reliquum corpus Nola esse.

Reliquiæ ejus atque Beneventi.

28 Ambrosius Leo ita de reliquiis S. Felicis, quæ in crypta Ecclesiæ Cathedralis Nolanæ, sive subterraneo sacello custodiuntur, obscurè ambigueque loquitur, ut nescius Episcopi ac Martyris, an Presbyteri esse existimavit, an potius alterius S. Felicis, ejus germanus Romæ martyrium subiit, conditusque est fortassis in Pincis, aut Pincis. Episcopi ac Martyris Felicis id esse corpus tradunt Nolani, ejus 15 Novemb. agitur celebritas.

tomæ.

Nola.

29 Ecce vero sancti Antistitis exuvia, salutarem exsulant liquorem, quem Nolanæ manna vocant : quod addendum fuit : quia non desunt qui S. Felici Presbytero id tribuant. De eo idem Ambrosius lib. 2, cap. 11. In occiduo sacelli hujus (subterranei, ut diximus) latere ara extat, et supra aram mensa marmorea erecta, ac pertusa trajectaque canalculo argenteo, unde liquor quidam stiriatiim fluens decidit tum cum maxime urget hyemale gelu; quem liquorem mannam vocant, idemque Divi sudor esse creditur, ejus corpus in puteo jacet; hic nempè a tergo tabule marmoreæ patet, ac in imum descendit.

Itadem Felicis Episcopi.

Ex his manna fuit

30 Præcipue oculis medetur hic liquor. Ex ejus vero copia futuræ ubertatis præsentium sumunt Nolani. Fertilem annum fore, si largus fluxerit, festumque nec rana fide, autumant; adversa metuant, si tenuior. Cum anno Christi 1558, Nola nostra Societatis homines primum veneri, isthic furi domicilio, id flagitante Maria Sanctæverina urbis olim Nolanæ Comitæ, pietatis eximie matrona; ubertim divinus hic liquor manavit, inculentos pietatis ceterarumque virtu-

omen felicis.

tum fructus portendens. Memorat id Franciscus Sarchinus tom. 2 Historiæ Societatis, lib. 2, num. 78 : Hi omnes, inquit, excepti sunt perhonorifice ac perhumaniter, multis Primorum partim in equis, partim pedibus longe obviam ingressis : quorum comitatu stipati, festo interim etiam nolarum sonitu publicam celebrante lætitiâ, urbem Dominica sacri adventus quarta iniere. Ea ipsa nocte e S. Felicis Nolanorum patroni corpore latex, qui sacer ac saluber habetur (manna id genus liquoribus vulgus fecit nomen) manavit. Quod quamquam non plane præter solitum evenit, tamen quia persuasum est civibus, ubi manat, felicitatem portendere, observata res est, et tamquam vetus patronus novos hospites lætus ac favens exciperet, emulavit gratulationem, et spes omnium confirmavit.

VITA S. FELICIS.

Ex S. Gregorio Turon. lib. 4, de glor. Mart. cap. 104.

De Felice Nolano Martyre, quia historia passionis non est in promptu, juxta id quod B. Paulinus versu conscripsit, pauca huic lectioni oblectat inserere. Hic enim a Maximo prædicte urbis pontificæ presbyterii honore præditus, quante fuerit sapientiæ eruditionisque, non modo Christianis, verum etiam Imperatorum decreta Christianos insequi præcepissent, Maximus Pontifex jam senio pregravatus, b putans se non posse ferre supplicia, silvarum saltus adivit : quos dum turbidus de hac persecutione percerat, affectus fame, gelu attritus, solo corruit semivivus. At Felix Presbyter captus, cum multa de deorum portentis, quod nihil fuerint, disputasset, c percursis diversorum suppliciorum generibus carceri dijudicatur, in quo non meliocribus vinculis tenebatur adstrictus.

a
S. Felicis eruditio.

b

Deos videri.

c

Cruciatu.

2 Nocte autem media venit ad eum Angelus Domini, et contractis catenis, scissisque trabe, qui pedes ejus conclusi erant, ait : Surge, et sequere me. Qui surgens egressus est cum eo janam carceris; dixitque ei Angelus Domini : Conscende ad montana, et require Sacerdotem tuum, inventumque ac refocillatum, redue ad urbem, et in loco absconde secreto, ne inedia ac frigore deperent, donec desinat persecutio a Christianis. Accepto Felix mandato, perguit quo nesciebat : sed providente Deo reperit Sacerdotem solo prostratum, clausis oculis, strictisque dentibus, in quo nihil aliud quam tenuis halitus inspirabat, interpellatoque nullum sermonem potuit elicere, tactoque sensit ejus membra hinc rigida, et absque nullo vitali tepore præmorta. Anxius autem cum nullum alimentum esset quod periclitanti porrigeret, neque quo ignis accenderetur haberet; dum staret attonitus, quasi de æthereis sedibus dilapsus, quod ita erat, munus contemplantur Angelicum. Ecce enim de sente, quæ erat proxima, avam dependere miratur, de qua granis in os Confessoris expressis, paululum senior refocillatus erectus est : quem humeris impositum tanta velocitate detulit, ut putaretur magis ille ferri quam ferre. Sic turgio d ejusdem viduæ commendato alimentum præbuit, donec insectio Christiana discessit. Quo Sacerdote migrante, Felix electus a populo, ut Cathedræ Ecclesiasticæ superponeretur, noluit acquiescere. Ergo Quintus nomine, Presbyter, Episcopus ordinatur.

Educitur e carcere ab Angelo.

S. Maximum semimortuum refecit.

et suis humeris reportat.

d
accusat Episcopatum.

3 e Orta igitur persecutione Catholicorum, cum Felix Presbyter in platea populum moneret ne a recto itinere deviare, persecutor missus adfuit, et ignotus Felici Presbytero, sollicitus ipse coepit esse quisnam esset Felix : dextra ille innuens, ait : f Hanc in partem abiit. Quo discedente, hic latebram petiit, sequere inter

e

f

VICTORIS
GREGORIO
TERTIO.
Aranearum
telu ejus late-
bris pratensis,
effugit perse-
cutores.

inter parietes dirutos, per modicum ingressus aditum, oculi voluit. Nec mora : persecutor insequitur, sed Deus sollicitudinem querentis elusit. Nam jussu divinitatis, araneae per aditum, quo Martyr ingressus fuerat, telarum praetendunt stamina. At illi per vestigium persequentes, dum locum explorare nituntur, exordia telae conspiciunt, dixeruntque ad semetipsos : Putasne per haec fila homo transiit, quae saepius tenuitas muscarum eruapit. Et illusi providentia Dei, discesserunt. Beatus quoque Felix, g data nocte, h secessit ad alium locum, in quo per i tres menses a muliere quadam ciborum alimenta suscipiens, data pace, Ecclesiae suae ac populo restauratur; numquam tamen mulieris ministrantis faciem vidit, aut ab ea suspectus est, dum in latibulo moraretur.

4 Igitur in pace quiescens, sepultus est juxta urbem, multis se declarans virtutibus in populis, de quibus pauca perstringam. Erat enim quidam pauper habens duos boves ad exercendam culturam suam, nec ei erat alia possessio, nisi quod ab his potuisset tellurem scindens vomere laborare. Accidit autem ut quadam die lassus de hoc opere veniens, his dimissis se hospitio reeonderet. Nec mora : fur rapax adfuit, qui eos clam capiens, secum abduxit. Egressusque pauper in crastino, nihil invenit. Deinde quaerit per devia, circuit silvas, scandit montium ardua : sed nec vestigium quidem deprehendere potest. Redit ad propria, dat voces in fletu, atque eum uxore ac liberis plangit, dicens : Vae mihi, quia juvenis i defectis hoc anno fame moriemini. Quid plura? Accedit lamentans ad sepulcrum B. Felicis Martyris : dat eum fletu gemitum, exorat ut ei virtus ejus, quae perdidit reddi obtineret a Domino. Egressus autem a templo, m ante ipsam atrii januam agnoscit boves suos, et ait : O magna virtus Martyris, quae mihi perditum tam velociter restituit fecit. Ingressusque iterum prosternitur ad pavimentum, et gratias agens, eum rebus regressus est suis : oculumque hominis hujus, quem caecum habebat, Martyris illuminavit.

5 Ad hujus quoque cellulae parietem, quo beatum corpus tumulo conditum requiescit, adhereret appendens porticus, in qua dependens fune lychnus lumen loco consererat ministrare. Ille autem cui hoc erat officium confuere ad ejus compositionem, accedens, laxato fune discessit, quasi oleum petiturus. Cumque omnia tenebris nocturnalibus tenerentur operta, et funis cum uncinulis in medio portici submissior dependeret, n quidam de adstantibus in vigilia Sancti, nebula cellulae, quae de exusta surrexerat papyro, fatigatus, foras egreditur. Cumque per porticum illum praeteriret, unus de uncinulis funis faciem excepit hominis venientis, illato acumine transfigens oculum ejus. At ille dolorem sentiens, extensis celeriter palmis, vultus periclitantes cum ipsis obtegit oculis, clamans non mediocri ejulatu, ac dicens : Succurre, deprecor, sancte Sacerdos, et proximum te facito pereunti, qui loco proximus adstas. Emitte sacras per occulta medicamina manus, et extrahere malum quod adversatur lumini, ne lumine viduatus abscedam, qui hunc miraculorum tuorum cernere veni. Ad hujus lamentabilem vociferationem exhibitio qui aderant lumine, advertunt hominem transfixo oculo de fune pendere. Cumque profluente sanguine, nullus manum ad eruendum auderet apponere, Martyris virtus adfuit immensa beati, quae sic unum o abstraxit, ut nec oculum erueret, nec visum penetraret, et sanguinis decurrentis fluentum stringeret : sic eruto ferro de oculo, dolore palpebrarum resedato, virtus Martyris sancti declaratur in populo. Emergumenus autem ad hanc saceratam athlete Christi adem, probatos atque purgatos saepius scripsit p hic auctor.

y h
i
Nuitur a
muliere, nec
eam videt.

Post mortem
miraculis
curat.

Quidam bovis
amissos, ejus
ope, recuperat,
et oculum
lucum

l

m

ulter oculum
unco transfur-
sum.

n

Emergumenus
aucti

p

a MS. Ripatorii. Maximiano. De eo agemus 15 Januar.
b Ita et Ado supra, atque alii. Plures secessisse scribunt, ut se gregi suo resorvaret. c At S. Paulinus nat. 4.

Primus supplicii de carcere textur ordo.
d S. Paulinus depositum a Felice Episcopum scribit sub proprio tecto, quod unica anus servabat. Viduam fuisse plures alii conjiciunt.

e Ex aliis patet hanc novam persecutionem ante Maximi mortem contigisse. Turonensem sequitur Vincentius Bellouacensis lib. 18, cap. 39.

f Repugnat S. Paulinus, qui respondisse ait : Nescio Felicem, quem queritis.

g MS. Rip. clara nocte.

h Idem S. Paulinus tradit, egressum videlicet, latebrasque mutasse.

i Ita Brevariium Romanum, Vincentius, Barzuz, alii. At Paulinus sex totos menses isthuc scribit latuisse.

k Addit MS. Rip. Ab Elpidio venerabili Presbytero, in loco qui dicitur Pincis. l At perditis.

m Aliter longe hoc narrat Paulinus nat. 6. uti heda infra.

n Theridius is fuit, qui litterarum Severi ad Paulinum bajulus memoratur ep. 14 et 38, mirifice laudatus a Paulino car. 13, qui et hoc miraculum proflixè narrat nat. 7.

o Ipse manu unum eduxit Theridius, ut Paulinus scribit, Felice dubiam ejus mentem manumque firmante.

p Paulinus. Ita natali 3.

Martyris ostendit meritum, cum juve potenti
Daemona exeret, devinctaque corpora solvit.
Nam sibi Felicem ea cis incumbere poenis
Pestiferi proceres tristi clamore tentant,
Occultasque cruces genito testantur aperto,
Veluturque oculis nictantibus, ad manifestum
Auribus, et multo presentem humina produnt.
Cum captiva intra deprenti corpora, Christum
In saeculo fulgere suo clamantque probantque.
Membrorum inensum tremulis, capitumque rotatis;
Tormentisque suis, sed non sua corpora torquent,
Clamantes propius aliena per ora dolores
Orantum veniam : laet ulior, poena videtur.
Tum si quos graviore malo violentior hostis
Vixerit, ista dies divino munere solvit.
Cernere tunc passim est sacra purgata medela
Pectora liminibus sterni, jam mente reflectos
Gratantes jam voce sua : conenrit hiantium
Turba tremens hominum; misere inter gaudia cunctis
Prosilunt lacrymae : praesens Deus omnibus illic
Creuitur : unguens Felix est gloria Christi.

Et natali 6.

Unde igitur tantus circumstat limina terror?
Quis tantos agit huc populos? quemam manus urget
Daemona? invitosque rapi? frustraque rebelles
Vocem reclamantes compellit adusque sepulchrum
Martyris, et sancto quasi fixus limine sistit?

At praecipue natali 7.

Cernitur illa dies spectari sueta per omnem
Viperam sobolem, saevos cum daemona urget,
Occultasque manu communes verberat hostes.
Sed tamen hac ipsa mirum in vultu notatur.
Quod licet in toto cruciatos daemona anno
Exagitet, jubentque hominum discedere membris,
Prodeat plerisque tamen, quo longior hostes
Poena malos agitet, vel ut illi, qui meruerit
Vasa malis fieri, ut meritum, tantumque medela,
Plenus omne luan decreto tempore crimem.
Sive hoc natali studet indulgere diei,
Ut paucis alias det opem, quod plura benignus
Natali det dona suo. Nam cum ista propinquat
Elahente dies anno, tunc crebrior instat
Et gravior. Videas tunc egra examina cungi
Densius, et certam repeli prope festa salutem.
Tunc solito gravius succensit daemones ardent,
Flebilisque nitant, et vi majore subacti,
Ultima jam tormenta gemunt : nec abire sinunt ur
Excessu facili; sed miris ante agitati
Et variis male supplicis, tolluntur in altum
Suspensi subito sublimius, et patuntur
Aeris in vacuo, vinctisque latentibus hierent
Punali per inane mora; per non sua quamvis
Corpora, vexatos hostes sua poena fatigat.
Solvantur poenis, cum poenas ferre videntur
Corpora, et nunquam animae spectant aliena
In membris tormenta suis : homo demone capto
Liber agit, quia non hominis, sed daemone est errat.

Ac paulo inferius :

Quis etiam potiora, tamen spectata profibor.
Ante alios illum, cui membra velustior hostis
Obsidet, ad sacri pio limina Martyris, aegra
Excussam de plebe rapi, admoluntque sacratis
Ante fores Sancti caecillius, corpore verso
Suspendi, sed ius spectantem tecto supinus.
Quodque nazis mirum atque sacrum est, nec in ora relapsis
Vestibus, ut rigidis, aulad vestigia sutis.
Corporis omne sacrum casto velatur operto.
Scilicet ut divini operis reverentia tectis
Corporibus maneat, nec poena demone in qua
Qua cruciatur ovet, nudis profudendo pulverem
Artibus, illaso gravius torquetur hunc esto,
Hecta licet versis sedant cum legatima membris.

Daemona
S. Felice in
possessis cor-
poribus tor-
quentur, in-
deque ejciantur.

praecipue huius
diei.

Mirabiliter
pedibus stru-
sum corpore
tollunt.

Simbo

*Fil id alibi
quoque.*

Similia memorat Severus in Dialogo 3, de vita S. Martini: Si quando exorcizandorum demonum curam S. Martinus reciperet, solum accidere, ut plures subfatis in sublime pedibus penderent, nec defluerent tamen vestes super faciem, nec verendum faceret nublata pars corporum.

Demum natali 8, certum hominem narrat cuormis ποδωπαγίζ; demonio liberatum.

Denique de mollis unum loquar, ut sit ab uno
Discere, dæmonis sensus constare ferinos.
Quidam homo, non longum tempus, lam prodigiali
Dæmone distentus fuit, ut jam non domo autos
Ille cibos hominum, vel si congesta daretur
Multa mensa dape, in facili consumeret hausta,
Verum et gallinis habitantium limine raptas,
Mox ut sustulerat, rapido discerperet ore,
Et pluma incoctas non suffocante voraret,
Quin et funeream sanicem sibi dabat, et ossa
Lambebat, pcedum projecta cadauera manens,
Obscœnis conviva eunum. Ille modo dæmone tanto
Sobrius, ecce procut conductum exercet agellum:
Et curante Deo sancta Felicis in aula
Redditus ipse sibi, clara satis inde monstrat,
Felicem meritis et Christi nomine fortem,
Immiles domitare feras, et vincere flammis.

Ac tandem natali 15.

Non hominem, sed eum potius laudare videbor,
Quo Felix auctore potens, venerabile nomen
Obilinet, et medicas dat opes; quibus ægra revisit
Corpora, captivasque animas, vi demonis atri
Absolvit, superante Deo: nec in hac ope tantum
Municipis Felix operatur munera Christi,
Et de vipereo fortissimus hoste triumphat.

VITA

AUCTORE S. BEDA PRESBYTERO.

PROLOGUS.

Felicissimum B. Felicis triumphum, quem in Nola Campaniæ civitate, Domino adjuvante, promeruit Paulinus ejusdem civitatis Episcopus versibus hexametris pulcherrime ac plenissime descripsit; qui quia metricis potius, quam simplicibus habiles sunt lectoribus, placuit nobis, ob plurimorum utilitatem, eandem sancti Confessoris historiam planioribus dilucidare sermonibus, ejusque imitari industriam, a qui martyrium B. Cassiani de metrico opere Prudentii, in commune apertumque omnibus eloquium transtulit.

a *Ena vitam 13 Aug. dubimus; quis ejus sit auctor, necdum nobis conperitum; antiquum certe, hinc discimus. Ex Prudentii septi regum libro, hymno 9, editit Surinus; Monbrilius, quæ hic citantur, prosa redditam.*

CAPUT I.

S. Felicis sacerdotium, confessio, pietas erga suum Episcopum.

Igitur Felix natus est in Nola quidem Campaniæ, sed a patre Syro, nomine Hermia, qui de Oriente Nola veniens, ibidemque quasi indigena inhabitans, genuit filium Felicem: eique defunctus reliquit hereditatem substantiæ læmpletis, cui tamen ipse promissæ in cœlestibus hereditatis dona præposuit. Habuit autem et fratrem cognomine sui patris, id est, Hermiam, cum quo patrimonium divideret terrenum. Qui longe a Felicis moribus agens, atque idæo felicitate indignus perpetua effectus est. Nam terrena solummodo bona diligere studuit, et Cæsaris potius, quam Christi esse miles elegit.

a *Felicis patris, pater, frater;*
pietas, Ortilium suscepit.
3 At contra Felix, nominis sui mysterium factis exequens, mox a puero se divino famulatu subiecit, et crescente gratia virtutum, primo Lectoris officium in Ecclesia suscepit, ac post ad Exorcistæ gradum proventus, immundos ex obsessis corporibus spiritus ejicere cepit. Cumque in hoc ministerio virtutibus clarus extitisset, non mora, condignum meritis presbyterii gradum subit nec minor gradu, mente et opere remansit, sicut etiam adveniens tentationum turbo probavit.

4 Nam tempore eodem exorta infidelium persecutio, gravi Ecclesiam certamine pulsavit: nec tamen porta mortis, portas filie Sion, ut non nuntiarent

landem sui Creatoris, avertere potuerunt. Cumque magistri auctoresque perfidiæ primum suæ vesaniæ conflictum contra ipsos veritatis ac fidei Dominiæ magistros intendissent, primosque Episcopos vel Presbyteros Ecclesiarum, ad terrorem minorum, aut morti tradere, aut ad negandam fidem cogere conspirassent; factum est, ut ministri erroris et infesti furoris, Nolam quoque pervenientes, Episcopum urbis illius, nomine b Maximam, virum doctrina, pietate, atque ætate venerabilem, ad tormenta quærerent. Quod ille animadvertens, memor Domini præcepti, quo dictum est: Cum vos persecuti fuerint in civitate ista, fugite in aliam, petit ad tempus secessum loci remotioris, relicto ad tuitionem civitatis Felice Presbytero, quem filii loco complectebatur atque heredem suæ Sedis accipere desiderabat.

5 At persecutores ubi Episcopum invenire nequiverunt, nihil morati, manus in Felicem mittere contendunt, eumque primum, quasi maximam post Episcopum urbis arcem, a constantia famosæ suæ virtutis dejicere, vel blandiendi promissis, vel pœnis terrore satagunt. Comprehensus ergo Felix ab adversariis farentibus, sed ipse multum de interna Spiritus sancti consolatione confisus, mittitur in carcerem tenebrosam: ubi manus simul et collum ferrea vincula stringunt, nervo pedes arctantur. Fragmenta quoque testarum subter eum sternebantur, ne inter horrorem et frigora longæ noctis ligatus, vel somnum vel requiem capere aliquam continuo horum acumine compunctus, fineretur.

6 Interea Episcopus, qui ad montium latibula hostem fugiendo secesserat, et ipse non minore martyrium passione gerebat, quam si ferro victus, aut testis superpositus, vel flammis esset urendus. Urebat namque animum illius cura maxima sui gregis, urebat et corpus fames, una cum gelidæ rigore hiemis: qui inter spineta sine tecto et alimento jacens, noctem una cum die pervigil, sollicitis continuabat in precibus. Nec difficile membra senilia, et longis exhausta jejuniis, tanta vis malorum comprimens, vel ad mortem usque enegit.

7 Sed ut superna pietas apertissime, quanta sui cura vir ille dignus esset, ostenderet, mittitur e celo Angelus, qui B. Felicem Confessorem vinculis exemptum, ad quærendam recreandumque ac domi revocandum Antistitem ocyus venire præciperet. Erant autem plures eodem in carcere clausi: sed Angelus adveniens, soli Felici, qui pietatis gratia victus erat, apparuit, luce splendens coruscus, et ipsam quoque domum gratia lucis adimplens: ejus voce simul et luce Felix motus intremuit, ac primum quidem se somnii imagine illudi putavit. Angelus surgere illum, et se sequi exeundo præcepit. Qui stupens ad imperium jubentis caussabatur se exire non posse, quia et vinculis, et claustris carceris, et custodum diligentia teneretur. Porro Angelus iterata voce surgere illum propere, nihil obstantibus vinculis, jussit; et dicto citius catenæ de manibus et collo ejus, compedesque cecidere de pedibus. Edixit autem illum foras miro rerum ordine, aperta sibi quidem janua carceris, sed ceteris clausa: ita ut per ipsos custodes, quibus clauderetur, ignaros rerum iter agerent, ipso Angelo instar columnæ: Mosaicæ, et ducatum Felici et lumen, usque dum hostium manus evaderet, præsentis suæ fulgore præbente.

8 Ut autem pervenit B. Felix Confessor ad locum deserti, quo Episcopus secesserat, invenit eum agra suspiria tenui flatu trahentem. Et quidem gavisus, quod cum viventem inveniret; contristatus vero est multum, quod inventum morti proximum vidit. Itaque complexatus et osculatus est Patrem, cepitque tentare, si forte crebro anhelitu sui oris, et sui futu corporis aliquid caloris posset gelidis ejus artubus afferre. Cum vero diu laborans, neque clamando,

AUCTORE
VEN. BEDA.
S. Maximus
Episcopus
persecutio-
nem fuga de-
clinat.

b

Mat. 10. 23.

Felix capitur.

Maximus mi-
seris confel-
tur.

Felix ab An-
gelo educitur
et carcere.

ACTORE
VEN. BEDA.

Episcopum
pene exani-
mum resovet.

neque tangendo aliquid sensus vitalis in ejus posset vel animo excitare vel corpore, sed neque ignem aut alimentum in proximo, quo eum rigentem ac tabescentem recrearet; tandem invento salubri consilio, flectit genua sua ad Patrem Domini nostri Jesu Christi, suppliciter obsecrans, ut ipse cœlitus eum juvaret, quo ministerium pietatis, quod jussus erat, ergo Patrem suum explere valeret. Nec mora: exauditus vidit pendentem vicinis in sentibus uvam: et illius esse munus agnovit, qui naturarum conditor atque auctor omnium, et aquam de petra produxit arida, et ipsam cum voluit in vinum convertit. Lætatusque multum hoc munere divinæ pietatis, tulit racemum, atque ad os Episcopi morientis admovit. Sed quia ille strictis dentibus instar mortui, utpote omni sensu et cordis et animæ carens, oblatum sibi gustum prorsus accipere nesciebat; tandem sanctus Presbyter Felix, felici manuum suarum lutamine aperuit arida ejus labia, et sic ori ejus, resoluta uva, quantum potuit succi salutaris infudit. Quo gustato, mox Pater sensum et animæ recepit et corporis: aperiuntur deinde oculi, linguaque, quæ siccis hærebant faucibus, ad loquendum soluta est.

Episcopo re-
velatus erat
ejus adventus.

9 Et ubi plene reviviscens, Felicem esse, qui ad se quærendum venisset, agnovit, paterna illum pietate complexus, et quare tam sero veniret, coquestus est: Ubi, inquiens, tam diu demoratus es filii? Nam te jam dudum Dominus ad me venturum promiserat. Vides autem, quia etsi fragilitate victus corporis, ad horam cessi; solidam tamen animi fidelis constantiam servavi, sicut etiam loci hujus, ad quem successi, status indicat. Poteram quidem ad vicum aliquem, sive aliam urbem, ubi a hostibus essem tutus, intrare, si mihi vilis fides, et cara hæc vita fuisset. Nunc autem cuncta hominum refugia declinans, ad deserta vero montium confugiens, divinæ tantum me gratiæ tuitionique credidi, ut videlicet me ipse quoecumque modo vel ordine vellet, aut in hac vita conservaret, aut in futuram transferret. Neque vero me spes, quæ in Deum erat, fefellit, sicut tuo manifeste probatur adventu, per quem ab ipso, ut ita dixerim, limine mortis sum revocatus ad vitam. Unde, nate mi, complere festinus ceptum pietatis opus curato, et impositum me humeris tuis, domum reportare satage.

Eum domum
reportat.

10 Quibus dictis, Felix celerrime quod jubebatur explevit receptumque humeris Antistitem, suam ad domum retulit, quam unica servabat ans. Intantum autem Antistes venerabilis a mundi erat rebus alienatus, ut illi de omni turba domus et summa census, anus una superesset. Pulsatis ergo foribus, hanc suscitavit Felix, surgentique ac januam aperienti dedit et commendavit Episcopum. c Tunc Episcopus pro impenso sibi officio pietatis, B. Felici debitam gratiarum retulit actionem, et imposita capiti ejus dextera, paterna illum benedictione donavit. Qui egressus inde, paucis diebus et ipse in domo sua, donec persecutionis turbo cessaret, delituit. Quod dum fieret, deservit latebram, et lætantibus de suo adventu civibus, sese lætum reddidit, ac per omnia digrediens, solabatur et confortabat verbo exhortationis animos singulorum, qui acerbitate præmissæ tempestatis non modicum fuerant conturbati. Nec solum vero verbo, sed et suo illos docebat exemplo et prospera mundi et adversa despicere, sola æternæ patriæ gaudia quærere, solam superni judicis iram formidare,

Omnia sola-
tur.

a Qui, ut S. Paulinus nat. 5, scribit, emeritis sub Cæsare vixerat armis.

b Colitur hic 13 Jan. ut dicitur.

c Nocte una hæc omnia gesta tradit Paulinus nat. 4.

CAPUT II.

Latebræ tempore persecutionis.

Rursus mota persecutione, quæritur Felix, veniuntque hostes usque ad habitaculum ejus, illum ocyus rapere ac morti tradere sitiens: h qui tum forte ab ædibus suis absens, in medio civitatis cum amicis consistebat, et more sibi solito verbum fidei circumstantibus turbis prædicabat. Quem eo loci esse audientes adversarii, mox strictis gladiis accurrunt: sed pervenientes ad eum, mutato divina provisione, aut vultu ipsius, aut corde illorum, ne quam eum, quem optime noverant, agnoscere valebant. Interrogantibus ergo ipsum, ubi esset Felix, intellexit vir prudentissimus, divinitus actum esse, ne eum agnoscerent, ridensque inquirentibus, Nescio, inquit, Felicem, quem quæritis: nec prorsus fefellit, nemo enim se ipsum facie novit.

a
Non agnoscitur a persecutoribus.

b

12 Qui statim relinquentes eum, diverterunt alio, et quos forte obvios habebant, interrogabant, ubi esset Felix: e quibus unus, prorsus causæ ignarus, et furere eos credens, cœpit objurgare eos demeritæ, qui presentem non possent agnoscere eum, cum quo loquebantur: pariterque eis quo discederet ille, quem quærebant, ostendit. Qui gravius furentes, statim vestigia B. Felicis insequuntur. At ille, appropinquantibus eis admonitus tumultu præcurrentis civitatis, et clamoribus attoniti adventu hostium vulgi, secessit locum in secretiorem qui nil quidem munimenti firmioris habens, semiviti tantum muri erat fragmine præseptus. Sed mox ut virum Dei recepit, miro eum dudæ manus est opere tutatus. Repentino enim rivere concrevit ibidem agger, qui eundem locum præchderet, sed et aranea divino nutu, cui omnis creatura deservit, confestim nutantes ipso in loco telas suspendit. Quo cum pervenissent, obstupuerunt hostes, et presso gradu loquebantur mutuo, dicentes: Nonne stultum est nos huc hominem quærendo ingredi, cum liquido appareat neminem hic præsisse? quia si quisquam intrasset, nequaquam hic aranearum fila integra remaneret, quæ etiam, muscæ perirumpentes minimæ, nonnumquam scindere solent. Constat ergo quia qui huc secessisse Felicem dixit, astu fecit, ut nos ab ejus inventione longius abstraheret. Ergo recedamus, ac omittamus hic hominis latebras scrutari, ubi ipsa loci facies neminem intrasse præmonstrat. Sic delusi, discedunt propere, frementes, et non minus, quam in Felicem, rabida mente frendentes in eum, qui se in loca talia suis dolis induxerat. Ubi multa claruit sapientia pii conditoris ac protectoris nostri. Certe nonnumquam muri urbium altissimi ac munitissimi, cives suos obsidentibus adversariis produnt magis, quam liberant: et humilem Christus famulum suum a persequentibus arnatis hostibus tremulis aranearum cassibus, ne inveniri vel capi posset, abscondit. Vere ut venerabilis Pater Paulinus de his loquens, ait: ubicumque Christus adest nobis, et aranea murus fiet: at cui Christus adest, et murus aranea fiet.

Latet, aranea
tela subito
præseptus.

Nat. 5.

13 Discesserunt ergo, incumbente jam vespere, hostes: et Felix, illis abeuntibus, liberius alias petit latebras, gaudens de adjutorio divinæ protectionis secumque decantans: Nam etsi ambulem in medio umbre mortis, non timebo mala quoniam tu tecum es. Die autem facto, secessit in locum, inter ipsa edificiorum tecta secretiorem, ubi sex mensibus continuis ab hominum quidem notitia omnium segregatus, sed divinæ gratiæ præsentia fruius, manebat absconditus, videlicet juxta vocem Psalmistæ, in abscondito vultus ejus a conturbatione hominum: qui etiam miro illum atque hominibus inusitato ordine tanto temporis spatio pavit. Manebat namque in vicinis ædibus quædam mulier Deo devota, cujus ministerio

Alibi latet, et
ob ignara pia
muliere pasci-
tur 12. mens.
Psal. 30. 21.

ministerio nescientis scienter ipse, qui est totius scientiæ fons et origo, Dominus utebatur. Coquebat enim panes mulier, coquebat alias escas in cibaria domus suæ, et facta in excessu mentis, eo loco inferebat has, ubi Felix Confessor latebat ibique sumendas illi ponebat, ita ut neque huc se intrasse neque redisse unquam scire posset : sed præparatas escas domi se posuisse credens, ita semper abibat, ponende memor, et mox posita inmemor escæ. Et sic B. Felicem ferunt sex, ut dixi, mensibus in iisdem latebris obscuri et angusti tecti mansisse, ab humana quidem societate sejunctum, sed nunquam civium supernorum presentia desertum ; et parco nimirum victu, sed cælitus ministrato, vitam duxisse felicem. Quo tempore perhibetur etiam divini colloquii fructus.

Divinis collo-
quiis fruitur.

d

Potum cælitus
accipit.
Judic. 6.

a *Jacobus de Voragine scribit ante novam hanc persecutionem Felicem ad Episcopatum promotum; pluris, postulatam. At Paulini certior fides.*

b *Petrus de Nat. lib. 7, cap. 138 scribit, domo n gentilibus circumdata, egressum per medium illorum transivisse, ita ut cum videntes non agnoscerent: quæ hinc refellat.*

c *Breviarium Rom. Haræus, alii, tres tantum menses habent; sex Paulinus.*

d *Ribadeneyra, Rosweyd, etc., a Christo, et sæpius ab Angelis visitatum accerunt; Paulinus sæpe Christi alloquio dignatum, ciboque ejus manu præbilo partum.*

e *Petrus de Natal. an vere? Eum ex nimia simplicitate æstivo tempore in ejus puteo aqua defecisset, orante Sancto pluvia larga descendit, et puteum abundanter replevit. At Paulinus:*

Nam nimis, ut fit, tunc torrida solibus restas
Et plenum quaque siccat, qui parca latent
Pocula præbuerat. Sed, ne sitis areret illum
Carnea, qui Christum silentio ferebat et istam
Corporis afflicti partem, delata sereno
Inque globum tenuem nubes collecta, per aretum
Impluvii, dulcem siccitatis in ora liquorem
Influxit, quasi pressa manu, coloque vacillanti
Velleris adhære succo lactante refecit.

Potus S. Felici
et divinitus
præbillus.

CAPUT III.

Humilitas, paupertas.

Completo autem hoc tempore, admonitus est oraculo divino procedere de latebris, eo quod jam persecutionis turbo pertransisset. Qui ut repentinus apparuit in publico, gratissime, ab omnibus, quasi a Paradiso veniens, susceptus est. Cœpit autem ex tempore fidem confirmare omnium, que sævitia tempestatis erat non minimum convulsa. Interea Deo dilectus Antistes Maximus, longa provecus ætate, diem clausit ultimum. Nec mora: Felix in Episcopatu omnium judicio eligitur, qui et Confessor existens invictissimus, et Doctor suavissimus, quæque bona ore docebat, ipse cuncta opere compleisset. Verum Felix, ut etiam humilitatis quantum in corde haberet sublimitatem insinuaret, verecunda se voce, ne hunc gradum suscipere deberet excusavit, dicens conpresbyterum suum Quintum, multo dignius honorem præfati gradus posse subire, eo quod is septem diebus ante, quam ipse, ad ordinem presbyterii fuisset promotus. Quod ita, ut postulabat, expletum est: susceptumque Episcopatus officium ita idem Quintus administravit, ut humiliter beatissimo Confessori submissus, illum pro se sermonem ad populum facere juberet, et ipse plebem officio, Felix doctrina regeret.

15 Qui videlicet Felix, cum constantia confessionis et virtute humilitatis, etiam summus voluntariæ paupertatis amator extitit. Possederat namque ex paterna hereditate prædia multa, domosque ad divitias plurimas, sed tempore persecutionis proscriptus, cuncta

Hona sua tem-
pore persecu-
tionis proscri-
pta non vult
reperere.

amiserat. At vero pace Ecclesiis reddita, cum posset jura sua repetere, nequaquam ultra volebat: sed a amicis suadentibus, ut debita sibi jura reciperet, quæ recepta cum fenore magnæ mercedis dispergere ac dare pauperibus posset, nullatenus id facere consentiens, forti sententia suggestiones eorum repellebat, dicens: Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Absit enim, ut res, quas causa confessionis perdidit, repetam: absit, ut terrenas opes, quas cælestium bonorum contemplatione semel contempsi, quasi hæc minus sola sufficiant, ulla ratione reposcam: quin potius pauper spiritu sequar Jesum, quo opulentius regni cælorum dona percipiam: nec diffidendum quin ille, qui me et vinculis tenebrisque diri carceris eripuit, et ab hominibus secretum tanto tempore pavit, etiam cetero vitæ meæ spatio jactantem in se cogitatum meum enutriet. Hunc retinens animum, beatus Confessor, tria tantum jugera ruris modici, et hæc conducta, et unum hortulum proprii juris, unde viveret, habuit. Sed et utraque, hæc uno quidem famulo adjunctus, propria manu coluit: fructum autem ejusdem suæ messis vel hortuli aditum, cum pauperibus semper communicare gaudebat. Eandem autem et in habitu parcimoniam vir beatissimus sectabatur, ita ut simplici tantum vestimento, et quod nunquam vel sibi sufficeret, esset contentus: si quid vero superesset, pauperibus erogaret: et si forte aliunde contingeret, ut gemitum haberet indumentum, mox nudum meliorem refovit.

AUCTORE
VEN. BRDA.

a

1. Cor. 6. 12.

Agrum ipse-
met coluit.

b

Ejus restitit

a *Inter hos præcipui Archelais, sive ut MS. habet, Arcilais, tam sancta fide, ut ait Nat. 5, Paulinus, quam siemmate clara, dives optime vidua.*

b *Fallitur ergo Ribadeneyra, ejusque interpretes Rosweydus et Canisius, qui opera quoque in eo horto colendo alterius usum scribunt.*

*Paulinus disertè: — — — tria macri jugera ruris,
Nec proprio sub jure tenens, conducta colonus
Ipse manu coluit, famulo sine, pauperis horti
Possessor.*

CAPUT IV.

Miracula post mortem.

Tali ergo vivens pietate, vir et nomine et merito Felix, plenus dierum atque operum bonorum defunctus est, ac viam patrum secutus, æterna est receptus in gloria: sicut etiam signa, quæ in ecclesia, in qua sepultus est, sunt facta perphira, testantur.

Mortuus.

claret mira-
culis.

a

17 a Erat enim quidam rusticus, pauper rebus, sed fide integer: qui angustam pauperiem duorum solummodo bovm possessione sustentabat, vel ipse videlicet his utens, vel vicinis utendos pacta mercede comodans: quos cum multa inops cura diligeret atque servaret, quadam nocte furto ablatos perdidit. At mane facto cum eos furatos certissime comperisset, amissa omni spe sue quæstionis vel inventionis, petit rapulo cursu ecclesiam S. Felicis: ibidemque adveniens, ante fores domus sanctæ prosternitur, fixoque in terram vultu, implorat et obsecrat S. Felicem reddere sibi boves, quos perdidit, testatus multum cum lacrymis, nunquam se inde, nisi boves receperit, exiturum. Quod cum die toto voce quidem rustica, sed fidelissima mente fecisset, superveniente vespera ejectus est violenta turbæ; et sacris propulsatus ab redibus, venit ad suam domum, nec omittit continuis in lamentis noctem ducere pervigilem. Verum quia omnis qui petit, accipit; et qui quærit, invenit; et pulsanti aperietur; et sicut Psalmista ait, desiderium pauperum exaudivit Dominus: medio noctis tempore, cum ceteris hominibus quiescentibus, ac rebus omnibus quietis, ipse solus, excitante se suo dolore ac paupertate, pervigil jaceret; (mirum dictu) contigit venire subito ad ejus ostium boves, quos quærebat: divino videlicet nutu, et prædonibus erepti, et ad domum domini per loca avia inter tenebras noctis erroresque revocati, pulsantesque cornibus ostia ejus, in quo manebat, tugurii, jam sese advenisse

Quidam ejus
ope amissos
boves recipit.

Luc. 11. III.

Psaltn. 9. 38.

AUCTORE
VEN. BEDA.

advenisse signabant. Sed ille multum tremens, non jam boves suos, sed fures sibi rursus adesse credens, diutius fores aperire tardavit, donec iidem boves, quasi causam tardantis domini intelligentes, per mugitus quoque emissos, se esse, qui ad ostia domestica pulsarent, demonstrarent. Receptis autem bobus, rusticus non rustice, sed docte ac fideliter agens, festinavit primo mane debitas redditori suo gratias rependere. Assumens enim secum boves, venit ad ecclesiam S. Felicis, omnibus et illo iter facientibus, et ibidem perveniens, beneficia, quæ a Sancto percipisset, lætabunda voce replicans et ostendens. Et quia multum plorans, vel inquirendo suos boves, vel in recipiendo præ gaudio, oculorum quoque aciem non minimum læserat, et hujus detrimenti solatium a B. Felice querens accepit: sicque domum rediit, duplici gratiæ cœlestis munere lætatus.

et dolore mentium liberatur.

basilicæ S. Felicis ædificationem impediens domus igne assumitur.

18 Cumque in honorem ejusdem beati Confessoris augustior ecclesia ædificaretur, erant in proximo ipsius ecclesie duo rustica ædificia, importuna situ, simul et deformia visu, quæ omne decus ecclesie non parum sua obscuritate fœdabant. Volens autem venerabilis ac Deo dilectus Antistes Paulinus tolli hæc ædificia, et emundari loca, in quibus sita erant, postulabat eos, ad quorum possessionem pertinebant, hanc B. Felici præbere reverentiam, ut ad illustrandum decorandumque locum ecclesie ejus, privata sua tecta paterentur auferri. At illi preces ejus rustica obstinatione spernentes, magis se animas dare, quam suas possessiones relinquere posse dicebant. Cumque Episcopum tæderet rusticos rixa vincere, victi sunt potentia manus divinæ. Nam nocte quadam quiescentibus cunctis, subitus ignis ex una cellarum earundem exortiens, vicina paulatim ædificia petere cepit, ita ut magis magisque suis incrementis adaugetus, et prope et longe posita habitacula cuncta consumpturus esse videretur. Tunc tantis excitati fragoribus et globis ignium, cives accurrerunt, ut vel incendium, si possent, omnes aquam fundendo restinguerent, vel de suis singuli domibus quæcumque possent igni præripientes auferrent. Cumque se nil valere posse conspicerent, cæperunt quærere divinam, ubi humanum cessabat, auxilium. Advolant ergo, duce Episcopo, ad ecclesiam S. Felicis, flectuntque genua, supernæ auxilia protectionis implorantes, divertuntque inde ad ecclesiam beatorum b Apostolorum, quæ continua erat ecclesie B. Felicis, et inde per intercessionem Apostolicam cœlestis præsidii dona flagitantes. Ubi postquam oratum est, rediit domum Episcopus, sumptamque de ligno Dominicæ crucis non grandem c astulam, d misit in medium incendiis furentis: statimque immensa illa volumina flammarum, quæ tanta virorum manus aquas spargendo extinguere nequiverat, ipse lignum addendo restinxit. Tanta etenim sanctæ crucis erat virtus, ut sese natura relinqueret, et ignis, qui omnia solet ligna vorare, ipse ligno Dominicæ passionis velut exustus absumeretur. Ubi vero tempestas tanta sopita est, et mane redeunte, cives dira noctis opera considerare venerunt, credentes se non parva tantis incendiis damna esse peressos, inventum est nihil prorsus exustum, nisi quod debebat exuri. Ex illis etenim domibus dualis, de quibus prædiximus, quas et homines consumere atque auferre disposuerunt, nam flammis assumptam videbant. Quo facto, multum erubuit rusticus ille, qui sua tecta contra decorem sanctorum ædificiorum stolidam obstinatione defenderat, cernens se invitum nulla mercede perdidisse, quæ in gratiam Sanctorum sponte volebat amittere. Et mox ipse, quod igni superferat de suis ædibus, propria cepit manu abolere, quatenus oculus omnis circa ecclesiam beati Confessoris locus congrua Sanctis claritate ac luce redderetur insignis. Ablata autem omni rudera in feditate ac sordium earundem,

S. Paulinus sancta crucis incendium restinguit.

b

c d

perstabat beatus Antistes Paulinus ecclesiam, quam cœperat, ad perfectum deducere: ejus ædificium omne tribus annis perfecit, et in picturis, atque omni ornatu suo debito fine coneludit: in qua felicissima B. Felicis vita et passio in æternum memorabilis celebratur: qui die quartadecima mensis Januarii, consummato cursu certaminis gloriosi, percepit coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.

Explicit liber de vita et confessione S. Felicis, quem ego famulus Christi Beda, de metrico opere beati Episcopi Paulini, simpliciter sermone transtuli.

a Commemoratur hoc miraculum nat. 6, Paulinus.
b Extat nunc ecclesia Nola, sive vetus illa, seu politus, ut censet Ambrosius lib. 2, cap. 12, ex ejus ruinis excitata; at non Apostolorum, sed Apostoli solum, appellatur.

c Sic Paulinus: vicit brevis astula flammam. Ea vox alibi scripta astula Paulino. Quasi abstulam dici a tollendo Isidor. lib. 17, Orig. cap. 6, tradit. Altiis uictoribus assula dicitur.

d Al Paulinus:
De crucis æternæ sumptum mihi fragmine lignum
Promo, tenensque manu adversis procut ingero flammis,
Ut clypeum retinens projectore, quo legerem me,
Arceremque hostem collato umbone rebusum. Non ergo abiecit in flammam, sed ei opposuit, manu retinens.

Templum S. Felicis ædificat, et ornat.

Astula, vel Assula.

ALIA VITA

AUCTORE MARCELLO PRESBYTERO.

Ex veteri MS. Ecclesie S. Audomari.

PROLOGUS.

Domino sancto atque in Christo florentissimo a Leoni Episcopo, Marcellus Presbyter.

Studium me tuæ sollicitudinis commonet, laudabilem sancti Presbyteri et Confessoris Felicis vitam, a Beatissimo Paulino antecessore vel Coepiscopo Ecclesie vestre luculenter heroico versu digestum, prosæ sensibus explicare. Sed quia de tanta operis luce ingenii mei caligo diffidit; et ubertatem materiæ, styli non valet sterilitas jejuna complecti; orationibus sanctitatis vestræ adjuvari desidero, ut sensus mei pigra vestigia difficiles verborum actus, Christo ducente, transcendant: qui inter obediens fluctus madidum iter populo transeunte siccat, qui diras montium rupes manantium aquarum fonte mollivit, qui in tenero parvulorum ore inligata resolvit verba murmurantis infantie: hunc deprecor ut de immenso benevolentie sue lumine sopitam cordis mei noctem in vigilia suæ lucis excitare dignetur; quatenus tanti operis viam indigno minime sermone curramus.

a Meminit Baronius to. 7, an. 333, nn. 54 et an. 530, num. 73. Leonis Episcopi Nolani ab Agapio Papa cum aliis Constantinopolim leguli: an idem hic sit, nos latet.

a Leonis Episcopi Nolani hortatu scripta hæc vita.

CAPUT I.

S. Felicis patria, parentes, labores fidei causa.

Ad gloriam Domini nostri Jesu Christi pertinet, et ad salutis magnæ remedium, Sanctorum merita virtutesque narrare: ut et Christianas mentes in amorem Catholicæ religionis major desiderii ardor accendat, et fidei hunc credulas aures sanctorum de B. Felicis miraculis pascat auditus. Qui ex Oriente ad a nos suæ nativitatæ deduxit originem, ut in patre Hermia veniens nostris in regionibus nasceretur. Nec enim decuit tantæ fidei ornamentum in alia gigni patria, quam in ea, quæ sacratissimos Patriarchas, Prophetasque sanctiloquos; b et unde ipsa Apostolorum lumina per universum orbem Evangelicæ prædicationis luce fulserunt, inde B. Felix olim Deo deditus pietatis suæ nobis detulit in Syro patre suffragia: qui ob amorem paternæ urbis omni Nola dilexit affectu, et quamvis duos filios habuisset Felicem et Hermiam, substantiam suam c uni tantum B. Felici moriens dereliquit.

3 Justissimus vero Confessor terrena bona despiciens,

a S. Felicis patria, pater, frater.

b

c

Hereditatem cum fratre dividit.
Eo militiam sequente,
ipse literis et pietati vacat.
Fit Sacerdos.

ciens, opulentos cœli thesauros idonea jam mente captabat : et in amore Christi cupidus paternas divisit cum fratre pecunias, ut solius Domini bona perciperet. Alterna fratres tenuit vitæ conditio : Heremiam mundus, Felicem Christus obtinuit. Ille caduca sequi maluit, hic meritis firma possedit. Ille præsentia, iste futura dilexit. Ille heres proprii patris, iste coheres Christi cognoscitur. Ille terrene Regi militans, sterilem laboris fructum tolerando duram vitam sub fasce transegit : hic Christum tota mente diligens, arnis fidei militavit. Qui pueritiæ suæ primordia ita spiritalibus disciplinis instituit, ut et servitium Deo redderet, et liber meritis probaretur. In primis vero ætatis suæ annis officium Lectoris accepit, inde Exorcistæ gradum potiori dignitate sortitus est, ut ordinatione paulatim cresceret, qui fide jam creverat. Sed dum in eo gradu constitutus plurima in Christo virtutis signa monstraret, ad dignum presbyterii sacerdotium servitio ducente pervenit.

4 Et ut sacratissimum caput ejus duplex gratiæ corona præcingeret, Christianæ persecutio legis effecit. Quæ furore impietatis armata, pietatis jura turbabat, et fideles perfidos sanctos sacrilegos judicabat : et ut odia circa justos furoris exerceret insani, innocentes nocenti sorte perdebat. Eodem fere tempore Nolanam urbem sanetis legibus Maximus gubernabat Episcopus, qui Ecclesiæ suæ populos nunc mentis pietate, nunc oris solamine confortavit, et grandævum ætatis suæ senium Sancti baculo Felicis oblectans, paterna mente complexum heredem sibi, metu persecutionis abscedens, consilii tacita dispositione substituit et ignorante B. Felice ad montium deserta discessit. Quem venerandus Confessor pro desolati gregis miseratione perquirens, circa Ecclesiæ septa, fugiente sene, sollicitudinem boni Pastoris implevit. Hunc piissimis operibus insistentem, stimulata diabolo paganorum turba comprehendit, et tam sanctæ cervicæ quam manibus ferrea vincula necentes, liberum fidei lumen injuriosa carceris nocte clausurunt. Et ne cogitantibus crudelis ad nocendum deesset inventio, in eodem custodiæ loco acutissima testarum fragmenta substraverunt, ut quæsitum in cruciatibus somnum, lectus pœnalis areceret. Sed consilium perdidit insaudita crudelitas. Nam Dominus ei et beneficium luminis præstitit, et quietis, quia in eo ipso compatiebatur, quem pro coronæ præmio pœnam sustinere permiserat. Vincens quidem membris erat, sed liber spiritu vagabatur. Tot patientiæ palmas meruit, quot subdita pœnas caro sustinuit.

a Hinc patet ipsum Marcellum Nolanum fuisse, et quod max scribat, nostris in regionibus nasceretur.

b Aliquit deest.

c Fallitur hic uxor. Nam Paulinus de Felice loquens.

——— Multoque relictus in auro,

Dives opum viguit, quamvis non unicus heres.

Terrenas cum fratre sui cognomine patris

Obtinuit Felix. Et paulo post :

Iste heres tantum proprii patris, iste coheres

Christi.

CAPUT II.

S. Maximi Episcopi semianimis relectio.

Interea B. Maximus in solitudine montium, ad quam carnificum manus fugiendo pervenerat, vitam æger in aerumnis agebat, non duro catenarum ferro vincetus, sed solo relictus gregis desiderio torquebatur : et nunc famis deforme jejuniū, nunc algorem senilis ætatis et frigoris sustinebat. Qui noctis dieique tempus pervigili prece continuans, inter aspera montium in oratione prostratus, consolationem tribulationi lacrymosa supplicatione posebat. Membrorum dolorem fortior cordis dolor excluserat. Sed licet fidelissimi senis mentem solida in Christo constantia roboraret, carnis tamen infirma fragilitas frigore fameque confecta, spiritus sui substantiam fabrica de-

ficiente linguebat. Hæc cœlestis Pater miseratione permotus, non pertulit Pontificis sui vitam in obscura montium asperitate transire : quamvis eum sicut Eliam volucris servitio potuisset, qui et Prophetam inter famulantia leonum ora cibis spiritalibus educavit. Ergo Sacerdotem Confessoremque sereno Deus vultu respiciens, non passus est senem in solitudine tabescere : sed, ut eum digno consolationis comite visitaret, B. Felicem de carceris custodia liberavit, per quem attonito gregi probatum fide posset revocare Pastorem, atque suis bumeris sanctum oneri pondus imponens ad propria Ecclesiæ septa reduceret. Sed fere silenti nocte venit Angelus, et inter afflictos, quos areta custodiæ vincula construxerant, Felicem solum respexit, quem reum causa pietatis effecerat. Tunc loquente sibi Angelo, et mœroris ab eo dolor abcessit, et marcentes carceris tenebræ cum ministris subita luce fulserunt : turbatusque tanto nuntio, fideli tamen aure Angelicæ virtutis verba captabat. Sed primo agi somniis cuncta credens, respondit se retentum catena sequi non posse, quod et carceris clastro et custodis terroribus teneretur. Quem morantem vox divina increpans, catenarum vincla dissolvit, et dormiente eustode, in auxilium B. Felicis Angelica virtus invigilat. Quo faciente libera fugienti datur occasio, nec clastro retineri poterat, quippe cui janua Christus extabat. Fit per eos custodes via, per quos adimi solet inclusis. Ipse enim Christus famuli sui Felicis libera fecit a catenarum ferro vestigia, qui Apostolum suum Petrum, ut cruentam Herodi prædam diriperet, de carcere liberavit.

6 Discedente vero Angelo, beatus Confessor Christi mandata custodiens, ad deserta montium et defessi senis habitacula, licet per ignotum iter, Domino tamen ducente, pervenit : invenitque eum inter extrema vitæ suspiria defectis animam flatibus perurgentem. Qui postquam B. Felix cari parentis membra cognovit, osculatus notissimos vultus, super pectus senis jacens, calorem gelidis membris et ardorem fidei piis complexibus revocabat. Sed nec sensus in corpore tepefacto, nec mobilis pulsus extabat. Similis quoque mortuo jacens, modico flatu salutis occultate vestigium in extremo vitæ lumine retinebat. Cujus postquam famulus Dei Felix deficientia fame ora conspexit, tristis ingemuit, quia neque unde calefaceret argentem habebat, neque ad reficiendum senem aliquo in deserto erat compendium. Cogitanti siquidem in ea hora cibum Christus opposuit, quia de spinosis sentibus super caput justis media hieme pendere uvam permisit. Hanc B. Felix celeri legit obsequio. Cujus liquorem supra gelida ora senis expressit, et distillantibus musto morientibus labris succum vitæ diffudit. Refectusque subito jucundo et cœlesti remedio, clausos pene morte oculos in januam salutis aperuit. Mox notis faucibus rediens vox animata resonuit, et pari complexu gaudentes, arguens B. Felicem de tarditate, talia senex verba reddebat : Die mihi, præcipuum gratiæ pignus Felix, et in Christo fidele remedium, quænam te cessantem mora retinuit? Dudum te ad me venire Dominus nuntiavit. Ego enim si fragili ad tempus corpore discessi, firmo tamen pectore perduravi, sicut et locus docet, et membrorum vieta fragilitas, in qua me ceruis trahentem lucis extrema. Ergo susceptum tibi opus a Deo perface, et me supra humeros tuæ pietatis imponens ad commune ovilis habitaculum care porta subvectum. Gaudens tanto munere B. Felix devotæ cervicæ carum pondus imponens, ita levior effectus est ut ferri magis quam ipse ferre videretur, cujus pedes ad festinandum pietas veloces effecerat. Ad suæ cellule mox cum tecta perduxit, quæ unica anus servans, tanti Sacerdotis meritum commendabat, et pro omni servitorum turba vel pompa facultatum,

Auctore
 MARCELLO,
 EX MSS.

Eum semi-
 mortuum
 reperit :

divinitus
 oblata una re-
 fecti :

suis humeris
 domum re-
 portat

U. S. Maximo fere exhausto subveniat, ab Angelo educitur e carcere

ACTORE
MARCELLO,
EX MSS.

sola famulo Christi succederat. Hanc B. Felix pulsatis jannis excitans, carum oneris pignus sub Christi obsecratione commendat, ut tantam fidei gemmam in Domini iudicio præsignet incolumem.

CAPUT III.

Cetera S. Felicis gesta, mors.

Qui postquam beatum reduxit Antistitem, ipse paullulum profanorum cessante terrore, ex occultis latebris liber egreditur, etavidum gregem de recenti persecutione saluifero sermone confortans, adversum tentationes mundi armis fidei resistere præmonebat, ut constanti pectore, et carnificum gladios prompta fide luderent, et intolerabiles cruciatus patientia virtutis expellerent. Dum hæc Confessor Christum sitientibus, inculcaret, collecta adversus S. Felicem impiorum turba perferuit, quæ Sanctorum inuila pietati ad B. Felicis domum armata gladiis et fustibus properavit. At ille in media urbe consistens Christianis mentibus verbum caritatis infundens, futuræ vitæ præmia suadebat. Hunc strictis ensibus insipientis malignantium turba perquirrens, præsentem cernens videre non potuit, quippe cujus perfidia et oculis cæcebatur et mente. Quæ ita civem suum cognoscere non poterat, ut cum eo loquens ipsum magis de Felicis interrogaret abscessu. Quo negante, præterit. Et occurrentes per spatia platearum de B. Felice singulos inquirebant. Cunctisque negantibus, quidam increpans eos causæ cœlestis ignaros, indicat eum fuisse, cum quo illi loquentes nec cognoscere nec tenere potuerunt.

8 At illi cum magna vulgi frequentia redeuntes, amissam furoris sui prædam per vestigia sequebantur. At B. Felix inminentia querens vulnera declinare, ad latebram desertæ maceræ Christo favente pervenit. In qua ita squalida loci facies erat, ut ad nullos ante usus apta, nisi tunc ad tegendum Dei famulum videretur. In ea se beatus Confessor prementibus inimicis abscondit. Ingressoque eo, ita aditum loci aranea textit, ut deteriorem situm ruinæ sordenti reficeret. Dum ad eum locum furor adpropinquasset hostilis, negabat quempiam hominum ibi intrasse, ubi tremulos sinus aranei non rupisset, dum aliquando minus muscæ impetum ferre non possent. O sapientia Dei innumeris plena semper suffragiis, quæ ex infirmis fortia mundi condemnas. Nec enim quidquam sine te præcelsæ murorum turres prævalent, aut constructa munimina. Ecce levis aranea Sanctum tuum textit, et fortem murum de fragili subtilitate contextit.

9 Tunc egressus ex eo latibulo B. Felix, silentio tacite noctis usus, ad enjurdam compluvii secreta pervenit. Et dum ibidem latitaret, a nesciente a vidua, jubente Deo, quotidie pascabatur, quæ præparatas escas credebat se domi reponere, ignorans divinitatis occulta consilia. Sed Dominus propitium se omni justo tribuens, et illum pasci voluit, et perire mulieri non fecit obsequium. Dum diu sufficientibus ab ea dapibus aleretur, puteus fere, unde illa sancto viro pocula ministravit, accenso tunc æstatis ardore siccaverat. Et dum arida B. Felicem sitis urgeret misericordiæ Deus nubem madenti globo collectam per angustum compluvii locum in sitientis ora dulci rore diludit. Satiatusque spiritali poculo ardorem fidei duplicavit.

Christus potatur.

10 Sed postquam reddita pace, impia persecutionis tela cessarunt, admonitus a Deo latebram sanctus Confessor egreditur indubitanter. Quem post longum spatii tempus fidelium turba conspiciens, Domino laudes de Pastore reddito referebat, quod euo fugata mortis desperatione salvasset. Et tunc fere B. Maximus Episcopus benedicens S. Felicem pro mercedis compensatione, quod eum bumeris suis

vexerat, ad Dominum pergens de hoc migrarat seculo. Quo defuncto, Pastorem sibi Felicem universa petebat Ecclesia. At ille se velut indignum iudicans beato seni Quinto, quod eum in ordinationis gradu diebus septem fere præcesserat, obtulit sacerdotii dignitatem, vixitque sub eo Antistite Presbyter, meritis et occulta virtute laudabilis. Ille populum tantum officio, Felix regebat eloquio.

Recusat Episcopatum.

11 Aliam quoque palmam pii Confessoris agnosce. Qui ita avaritiam seculi opulentia suæ virtutis sprexit, ut proscriptas a profanis possessiones, oblatas sibi pacis tempore reparare noluerit. Sed nec, donante sibi sancta b Arcula, de prædio curavit accipere; placidoque corde in Christo jam dives, offerentis munera deridebat, et promissionis æternæ dona considerans, egenas divitias fidei pretio recusabat. Nihilque aliud præter tria jugera horti, sed et hæc ab aliis conducta, possedit, quæ propria manu colens, quæsitum labore olus cum paupere dividebat. Nec duas unquam tunicas habuit. Et si quando secundam Domino donante promeruit, mox egeni membra contextit. Interdum suam vestem cum paupere comutabat: gaudebat in habitu mendici procedere, qui candido fidei cultu vestitus, occultos thesauros in cordis sui palatio retinebat, egenus mundo, dives sibi. Quid enim pretiosius faceret, nisi ut Christum imitaretur, qui post cœli regna formam servi suscepit, ut jacentem culpæ nostræ conditionem humiliando se Deus in lucem novæ libertatis erigeret?

Prædia proscripta, post persecutionem non repetit.

Amans pauperatis,

12 Ergo B. Felix tali virtute mirabilis, ad Dominum de hac luce migravit, ut et in vita præcipuus, et in pretiosa videatur morte laudabilis. Tanta enim cineribus miracula Christus contulit, ut eis et demones confiteri faceret, et salvandi permetteret potestatem. Nam et alias ejus multas innumerasque virtutes, quas Deus, tam in hac vita a genti quam post ejus obitum, ad ejus gloriosam memoriam dignatus est perficere, nulla potest lingua narrare. Ex quibus nos, pro Dei gloria et ejus meritis, pauca narrabimus. Post longos itaque et innumeros agones B. Felix migravit ad Dominum, et depositus est nonadecima Kalendas Februarias, regnante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor, gloria et imperium in secula, Amen.

Miraculis post mortem clarus.

a Paulinus solum sanctam Deo mulierem vocat.

b Sportulam vocat S. Cyprrianus ep. 34, ut et sportulis lisdem cum Presbyteris honorantur, et divisione monstruas æqualis quantitatibus partiantur. Idem ep. 60, eos qui ubi Ecclesia victus stipendia accipiebant, sportulantes vocat. De his agit Hieronimus to. 1, ad au. 57, nu. 78.

MIRACULA S. FELICIS

EX S. PAULINI SCRIPTIS.

Quia nobis, quæ scripsisse se testatur Marcellus, miracula desunt, aliqua e S. Paulino habimus, Gregorio Turonensi ac Bedæ ommissa. Solvat quidem Paulinus, quæcumque sibi amicisque cœlestis fausta evenirent, S. Felicis patrocinio accepta scribere: nec immerito; cum favorem Nuninis, a quo bonum omne tribui necesse est, Sancti mortalibus, præsertim sibi devotis, conciliavit. Ergo epistola 28 ad S. Victricium Rotomagensum Episcopum, scribit, Ursum gravi ægritudine ac præsentis mortis periculo, S. Felicis meritis liberatum. Carmine 13 ad Cytherium scribit, Martinianum, dum Cupna Nolam mulo vehitur, medio itinere ab eo exterrito excussum in saxa et rubos prono vultu, nihil tamen incommodi accepisse, S. Felicis eum manu allevante.

Meritis S. Felicis quidam sanatus,

alius in lapsu adjutus.

2 Natali 8 narrat solitum amnem, vicinis e montibus labentem, dum subitis forte imbris augesceret, ita in S. Felicis ædem ruere, ut vicina ei domicilia violentus concuteret: ut Sancti ipsius virtute ejus aversum alio impetum esse, ut procul a basilica, insolito volvatur alveo. Quis ille fuerit amnis, haud divinamus, cum Nolam nullus

amnis violentia aversa

nullus nunc alluat : nisi fortassis torrens fuit, aquis pluvius exundans. *Omni quoque die undique frequentes Nolam confluere scribit ibidem S. Paulinus, tum sanos ut vota persolvant, tum infirmos quoque ut medelam ambiant. Multos quoque peregrino a littore advectos, grates referre ante ejus oram prostratos, et narrare ut confecta procellis navi servati, Deo miserante, ipsiusque Felicis manu educti, e profundo emererint.*

3 *Epistola 36 (ad Macarium, vicaria praefectura Romae fungentem, ut existimat Rosweydyus, cum videlicet ipsum, cujus natalem 2 Januar. retulimus) illustre hoc in genere miraculum prolixè commemorat. Id hic, pauculis recisis, quæ Paulinus pro facienda sua pietate aggerat, dare visum : Opera Domini, inquit, prædicare honorificum est; quæ mihi causa hujus epistolæ fuit : quia patris-familias hujus, quem ad unanimitatem tuam prosequor : Secundiniani negotium, ut probabis, non potest sine Domini gloria, et laude narrari. Sicut enim dixit in Evangelio, Pater meus adhuc operatur, et ego operor, ita et nunc facit : neque desinit bonus Dominus fidem nostram evidentibus veritatibus suæ excitare, ac vere provocare documentis. Itaque in diversis (ut scriptum est) argumentis apparens nobis Salvator Deus, terra marique pro nobis operatur; et quod in singulis agit, multorum fidei salutique procurat. Vide enim quam admirabile et prædicabile opus sit, quod Jesus Dominus in uno senè cum Angelis suis sanctis operatus est. Hæc enim causa est supradicti amici et fratris, qui est vir in Christo fidelis.*

4 *Hieme superiore compulsus in Sardinia (cum ceteris quippe naviculariis) invehendas fiscalibus horreis fruges ministerio propriæ navis accipere, non expectato tempore soliti a commentus, ante æstivam temperiem onustum navigium vi publica urgente dimisit. Illico (ut mihi retulit) in proximo freto exorta tempestas, temere de portu solutam multarum navium classem, a cursibus destinatis retorsit, et fregit in littore. Hujus navem in quodam ejus insulæ loco, quem Ad pulvinos vocant, ne similiter illideretur, anchoris fundare conati sunt; sed hiemis ejusdem violentia prævalente, rumpentibus vinculis, nautæ exterriti scaphulam demiserunt; vel ut navi fortius continende revocatis et aliis stabilitis anchoris subvenirent; vel ut seipsos, si possent, a discrimine navis eriperent. Sed illos statim cum fragili perfugio lenbuli sui arripuisse in scopulos procella dicitur, et superfusus fluctibus obruisse. Unum ex omni numero nautarum senem sentinando deputatum, vel metu immemores, vel ut vilem animam contemnentes, relinquunt.*

5 *Interea destituta nautis et anchoris navis auferitur in pelagus. Senex ille, qui nescierat se relictum, ut jactari volviq; sensit, ab intimo navis emerit; vacua mare undique et undique cælum videt : cum et metum et periculum misero solitudo cumularet, sex dies et noctes jejunos condidit. Fuerunt enim illi lacrymæ panes ille ac nocte : tum ipsum jam mortis, quam vitæ cupidior, finemque pœnarum animæ exitu desiderantem, misericors et miserator Dominus adire cominus, et verbi cibo animare dignatus est. Refert ipse adhuc lacrymans felicitatem periculi sui, nec sine lacrymis cordis, et gaudio spiritus audiri potest, ut compellatus ad eum Christo, ut confortatus hortante sit, ut arbore jussus inciderit, quam excidi in eo tempore remedium navis erat. Sed quod multi atque validissimi sine suo et navis periculo facere vix possunt, solus et debilis arripere non audens, Dei verbo ausus est. Bis tantum et leviter, ut a senili manu tactus magis quam ictus securi, malis ita prosluit a vulnere, ut longe extra navem in undas expulsus tuto ceciderit. Deinde variis, ut marina jactatio et navalis instructio poscit, officiis, cum aut artemone armari oportebat, aut sentinam depleri necesse erat, nomine Victoris vocatus a Do-*

mino porrigere tantum specie agendi manum, ad quamlibet operum jubebatur. Non enim in multa et varia circa hunc senem mirabilia divinorum gratia hoc quoque Dei munus prætereundum videtur, quod etiam nomen accepit, quo nunc et regeneratione censetur, et ab hominibus, et ab Angelis scribitur : gentilitio enim signo Valgius vocabatur, qui nunc Victor a Domino dicitur, et est victor in Domino, qui illi aptum ad opera sua idipsum nomen imposuit : quia videlicet et in mari de tempestatibus atque naufragio per adjutorium Christi, et nuper in terra per ejusdem gratiam de peccatis et diabolo triumphavit; videlicet ut totus in Christo novandus neque in nomine neque in homine veteri permaneret.

6 *Mira fides, et ineffabilis pietas Domini Salvatoris, qui senem, si forte somno piger lentius ad gerenda consurgeret, et molli manu ante præpalpans ne trepidus expergeret, vellicata blande arricula suscitavit, cum leniter admittens senex a primo statim conatu suo manibus Angelicis res effectas videret. Vix rudentem quasi ducturus attigerat, cum velum videret jam exsinuatum in contos suos, supparum stabat, vela navis faciebat. Aqua rimis navis accepta mergere tentaverat : et post unum vel alterum brevis sentinaculi haustum humore destrecto, siccataque navi, quod ageret non habebat; stupens laborem sibi sine labore præcerpi, et ætium suam occulta manu præveniri : si bene occulta dicitur quæ tam perspicuum præstabat auxilium. Sed nec ipsi operatores simplicibus innocentissimis senis oculis subtrahebantur : nam sepe vidit armatos (videlicet de exercitu cæli) milites excubare navigio, et cuncta nautici muneris administrare. Nec sane navem illam nisi Angeli nautæ decebant, cui gubernaculum erat mundi Gubernator. Ipse enim Dominus nunc suo vultu coruseus, ut in Apocalypsi describitur, et coma fulgidus : nunc Confessoris et amici sui, Domini mei communis patroni Felicis ore venerabilis in puppi sedebat, (sicut nautico usu dicitur) ad temones, vel potius, pro temonibus, quos cum anchoris pariter et nantis in illo naufrago littore navis amiserat : infelix feliciter, ut pro amissis omnibus, viris et armis suis, aut Domini Martyrem aut Dominum Martyris obtineret. Narrat gaudio lacrymans senex, se ad ipsius pedes nunc Domini nunc Martyris gubernantis sibi, solitum procubare, etiam familiaris ipso allectante, in genibus quoque ac sinibus sacris beatum, et affatibus divinis odorum reclinati capitis pulvinar habuisse. Dubitemus nunc Patriarcharum sinus fidelibus in Christo servis patere, cum immensa ejus bonitas etiam catechumenum tunc istum, vel suo, vel Sancti sui foverit gremio?*

7 *Et aliquando post : Denique non solum navem, sed ipsum quoque, cujus causa navem tuebatur, regens, et in eo discreta carnis et spiritus officia dispensans, noctu securum requiescere, die vigilare sollicitum jubebat : se pro dormiente vigilaturum, et vigilanti cooperaturum esse promittens. Nempe illum in iis verbis Domini recognosces affectum, quo semper ita spem nostram fovet, ut sollicitudinem non relaxet : ita infirmæ carni consulit, ut spiritus promptus esse non desinat. Et ideo sic dormire permisit seni fesso, ut ne seni quidem et fatigato sine vigilandi negotio securitatem remitteret; ne scilicet resolveretur in somnos inertes, et inciperet non solum corpore, sed et mente dormire.*

8 *Ac deinde : Viginti tres dies homo non modo a terris, sed ab hominibus exclusus, omnium ventorum ludibrium, omnis terræ exul, diversi maris bospes, et exors generis humani, inter fluctus et belluas maris in vago erraticæ navis hospitio, jejuniis, senio, timore confectus, quæso te, numquid natura sua perduravit? Cui ergo obscurum sit, Deum in illo fuisse? Eum dixi Deum, qui facit mirabilia solus; qui vocat*

Ex
S. PAULINO.

Naufragi servati.

Joan. 5. 17
Senex in navi mirabiliter servatus.
Act. 1. 3.

a
Classis tempestate dissipata.

Senex in navi periclitans a Christo recreatur.

Senex eo jubente agit, ut navis servet.

Juvatur ab Angelis.

Apoc. 1. 14.

a Christo quoque et S. Felice.

in eorum sinu reclinat caput.

Jubetur interdum quiescere.

23 diebus jactatur.

Ex
S. PAULINO.

Gen. 7. 17.

b

c

d

In Lucanum
appellit.

e

f

Hom. 11. 29.
Hom. 3. 20.

Gratuito id a
Deo consecutus,
necesse
baptizatum

ea quæ non sunt, tamquam quæ sint; cujus ope enabat toto navis secreta pelago, et invisibili gubernatore quasi vacua et tam gravi mole se promovens, clausis intra cameras suas homine cum frugibus, velut illa diluvio feta mundi seminibus arca, fluebat, nec uno mari jactata eorsum cum tempestatibus immutavit. Primo ad Urbem acta, b Romani portus Pharrum vidit. Deinde Campaniam longis tractibus legit; mutatisque turbinibus in Africæ litora transvolavit; atque ab ipsis rursus abrepta, Siciliam transcurrit, circa quam concita et verticosa crebris, ut ferunt, c insulis freta, et periculosos etiam sub gubernatore navibus cursus inter ambages et obices insularum, tam directo otiosus senex inoffensoque navigio præterivit, ut quasi divina navis, et immisso divinitus spiritu sapiens, sua sponte cavenda vitaret, sequenda peteret, et utiliter ac perite per necessarios obitus flecteretur, vigesimo demum tertio die, miserante jam Domino, finem errorum atque discriminum in Lucanæ positura littoribus.

9 Quibus propinquanti Dominus æternus, ut indefessa ejus bonitas usque ad terminum susceptæ sibi navigationis operaretur mirabilia sua, tacito suæ adspiracionis instinctu, compulsos a littore in duabus naviculis piscatores obviam misit; qui navem hanc eminus conspicati, primo aspectu territi refugerunt: plenam enim armatorum, et d Liburnæ æmulam sibi visam ipsi postea retulerunt: deinde magnis et sæpe repetitis senis nostri vocibus aliquando revocati, ratione secum habita, et agente sic Domino, nihil sibi ab ea navi, timendum, in quam vocarentur, intellexerunt. Accessere navigio, vacuumque militibus esse, quod longe stipatum viderant, vix seni contestanti, et ascensa tandem navi, suis oculis crediderunt. Ubi receptos senex prandio, quod pridie jussus a Domino præpararat, excepit; multaque mercede copiosis amissorum nautarum panibus saturavit, atque donavit. Quibus stipendiis læti famulantibus lembulis suis, quasi emeritam gravi e bello et de certamine coronatam, quippe ut superstitem naufragii, vietricem ventorum et fluctuum navem, ad portum suum r remulo præeunte duxerunt.

10 Post paulo: Quid huc, quæso, obfuit seni persona sentinoris, et in nautis vilissima, inops habitus, et f mastruca Sardorum? Nam pelibus sutis vestiebatur, cum illum Dominus virtutum, Rex gloriæ, et alloquio suo beabat, et illuminabat aspectu, et gremio sopiebat: profecto et id ipsum in eo diligens, quod Eliæ meloten, et prævii Joannis habitum veste setigera imitabatur? Tamem: Quæras forsitan quibus hic meritis vetus navita, semper in tenebris ignorantie demoratus, et tam ab operibus justitiæ, quam a scientia veritatis alienus obtinuisse videatur, quod paucissimis certe operariis, quamquam a custodia matutina usque in noctem totius diei pondus, et æstum sustinuerint, facile conceditur. Respondebit tibi Apostolus profecto, quia sine penitentia sunt gratiæ et donationes Dei; et quia non ex operibus justificabitur omnis caro. Tempus est gratiæ, et fides ad justitiam deputatur, quia de lapidibus filii Abraham quotidie suscitantur. Nunc enim tempus acceptum, nunc dies salutis, quo pacis et laudis hostias immolamus, et sacrificium Deo spiritus contribulatus est: et in homine templum Dei, et in corde credenti

salutaria, et in defæctis pectoribus sancta sanctorum. Quare qui cor contritum et humiliatum non spernit, ipse nostrum senem placitam sibi naturalibus bonis hostiam in odorem suavitatis accepit. Nam ingenita simplicitate tam purus animi semper fuisse perhibetur, ut peccare nescierit. Jam in extremæ ætatis senecta puer et malitia parvulus, non solum gratiæ, sed et mentis infantiam gerit. Nuper enim (ut supra dixi) renatus in Christo, et Domino dedicatus est, per quem malavitæ, per quem aquas mortis evasit.

11 Demum cujus rei causa prolixam illum scripsit epistolam, Macarium isthæc rogat: Tu studium piæ devotionis intende; et patrono hujus Secundiniano, cui navem Christus omnipotens, pro hujus salute servatam, jam desperanti reddidit, toto fidei tuæ affectu adesto. Munus enim Christi adseres. Ne putiaris invidia diaboli per hominem improbum Secundiniano eripi, vel jam ereptum negari, quod illi de naufragio redonavit Deus. Procurator Christiani viri, fratris nostri Posthumiani, esse dicitur, qui eam navem in Brutiorum littore, quo possessio Senatoris adluit, adlapsam, avarior mari et sine nyoparone piraticam in terra agens occupavit, et captam vacuefecit: nam etiam nunc in ipso littore inanis manet, ut damnum oneris frustra in pelago servati et in terra perditæ contestetur. Depositæ jam sæpe apud Judicem provincialem super hoc latrocinio querelæ, sed Pharræ noster induravit cor suum; forte ut in ipso mirabilia fiant: et conventus per officia primo vi rebelavit, postea Romam profugit. Hæc Secundinianum menum necessitas ad Urbem, et itinere terreno, peregrinari cum suo unico nauta coegit. Non ambigo, fratrem nostrum Posthumianum, et intervenit tuo, et sua fide atque justitia, commovendum. Quare hoc moderamine intervenire debemus (quod profecto facias, etsi nullus admoneam) ut pari labore defendas, et excuses optimo Senatori, id est, Christiano viro, reum suum; ita ut prædoni ipsi sufficiat inapunitionis lucrum, nobis ab ipso Dei munera recipere contentis.

a Comœatus sæpe pro abeundi facultate, vel re annuaria; hic pro nu reddituque classis comœantis accipitur. In Suetonio in Nerone cap. 20. Caplus modulatus Alexandrinorum laudationibus, qui de novo comœatu Neapolim confluerant. Cesar lib. 5, bel. Gall. Duobus comœatibus exercitum reporiare constituit. b Sæpe portus Romani mentio fit, qui et simpliciter Portus, Portus Urbis, Augusti portus. Is erat juxta ostium Tiberis, ad dextram ejus alveum. quo insula sacra, sive Libanus almæ Veneris cingitur. Nec solum portus erat, isque duplex, exterior et interior, sed et oppidum insigne: paucis nunc tectis habitatur, sed rudera illustrium ædificiorum templorumque ostentat. Sedes isthic ab antiquo Episcopalis. In Portu Pharus fuit, sive alta turris unde nocturni ignis ostendebantur; ut in illa turri insulæ Phari ad Alexandriam. De Romana hæc Phoro Juvenalis satyra 12.

Tandem intrat posita inclusa per æguora moles,

Tyrchenamque Pharon,

Et Valerius Flaccus:

Non ita Tyrrenicus stupet Joniusque magister,

Qui portus Tiberine luos claramque serena

Arce Pharon loquens.

Et ipse S. Paulinus carni. 13, de Martiniano loquens:

Intraret in Portum Phari.

Eam a Claudio Cesare erectam scribit Suetonius lib. 4, cap. 20.

c Aëlias videtur innuere, sive Vulcanius, ad Septentrionem

Siciliæ, quarum sæpe mentio, præsertim Liparæ. Quamquam et

Ægædus hinc longe a Lilybeo promontorio, Libyam versus, jacet.

d Navi bellicum, quibus expeditis piraticam exercere Liburnæ populi soliti, dein etiam ad prælia uti ipsi Romani,

quod miru celeritate pollerent.

e Remulo duri, irasive naves magnæ dicuntur, cum astu

ventoque destitute a scapha præventæ, et remis uchi impelluntur.

f Genus vestis Sardor: Hinc mastrucarii (sive mastrucati) latroneuli in Sardinia, Ciceroni memorati, oral. de provin. Cons.

DE S. FELICE CONF., PRESBYT., ROMANO, NOLÆ.

FEI
SÆC IV.
XIV JANUARI.
Duo Felices
Presbyteri
confitei

Requentissimum Fastis mendum, ut qui cognomines Divi, eorum Acta mista fœdus vitentur, quo plus alieni singulis affingitur decoris. Id Felici Nolano, alterique Romano Presbyteris, evenisse jam monuimus, egimusque de illo prolixè. Hunc pauciores memorant, quia ejus ad illum gesta translatare.

Alii Romanum Martyrem hic retulerunt, quia cum duos Felices legerent coli hoc die, et unum quidem Felices quoque Martyris fratrem; Martyrem Romanum, Nolanumque Hermior filium, S. Paulino laudatum, fratres temere censuerunt.

2 Alii distinguere Presbyteros duos Romanos, quorum senior

alioquin innocens.

Navis post injuste spolata.

Comœatus.

Portus Romanus.

Pharus in eo.

Liburnæ populi.

Remulos.

Alterius nomi-
ni in Mar-
tyrologiis.

senior Romæ via Portuensi martyrium subiit, junior tormentis superatis relegatus, Nolæ tandem Confessor decessit, et tertium Nolæ Ecclesiæ Presbyterum. Testatur Michael Monachus, in Breviario Capuano tres recitari lectiones, de Romano Martyre primam, alteram de fratre Confessore, tertiam de Nolano, qui perperam tamen in eam Episcopus appellatur. Usuardi quoque MSS. duo supra citata, celebrato Nolano Felice, sed mendose Episcopo appellato, subdunt: Item eodem die S. Felicis Presbyteri et Confessoris. MS. Ecclesiæ S. Guldæ Bruzellis: Apud eundem locum (Nolan) Felicis Presbyteri, fratris præcedentis (scilicet, Hermia F. mendose; potius sequentis, nam Romanum Martyrem mox subiicit) qui pro confessione Christi fortiter certavit: sed Ecclesia ipsum Confessorem potius quam Martyrem tenet.

3 Plenius de eodem Rabanus et MS. S. Maximini Treviris: Eodem die natalis est Felicis germani ipsius (mendum, jam ante perstrictum) quem Dracus Urbis Præfectus idolis immolare coegit, et fustibus cecidit, atque in exilium deportari jussit, ubi et quadratos lapides cæderet, sed per virtutem Dei plures ibi convertit ad fidem, (huc usque MS. S. Maximini; pergit videlicet Rabanus:) hoc est, Probum Tribunalum, et eos qui secum erant. Deinde idolum Apollinis destruxit: in quo loco fideles postea templum Deo construxerunt. Post duodecim vero annos, ipsa die Dominica, confectis mysteriis, perrexit ad Dominum Jesum Christum. Hic dicit Episcopus videtur in quarto Calendario Capuano, quod citat Monachus: S. Felicis in Pincis, inquit, Presbyteri et Martyris; et Felicis Nolani Episcopi et Confessoris. Nam qui alius memoratur Felix Episcopus, is Martyr fuit. A quibusdam videtur 30 Aug. celebrari, ut ex Ferrario diximus supra § 1, no. 4.

4 Hujus Acta descripsit Rosweydeus ex vetustissimo MS. Claudii Putani, quæ cum Membratio, et MSS. S. Marimini et S. Martini Treviris, S. Mariae de Ripitorio, Nicolai Belfortii, contulimus. Eadem fere Vincentius Bellocratius lib. 18 c. 40 recitat, et Petrus de Natal. lib. 2, cap. 75, quæ Ado alii que cum Actis alterius Felicis confuderunt, ut supra fuse dictum.

ACTA EX VETERIBUS MSS.

Factum est post completionem beatissimi a Felicis Presbyteri, alius Felix germanus ejus junior b nomine et actione, et ipse Presbyter, cum adductus fuisset ad iniquissimum c Dracem Urbis Præfectum, cœpit cum compellere ut idolis immolaret. Quibus B. Felix Presbyter ait: Puto, quod estis inimici deorum vestrorum affecti, ad quosnamque me duxeritis in deorum templis, hoc eis eveniet, quod il illis evenit, ad quas meum fratrem vos duxisse jam pœnitet. Sed si vultis probare virtutem Domini mei Jesu Christi, ad Capitolium ire me jubete, ut ipsum Jovem principem demoniorum vestrorum ruere faciam.

2 Audiens hæc Dracem Præfectus clausit aures suas, et jubet eum fustibus cædi, atque exilio deportari in montem, qui vocatur e Circeius, ubi lapides quadrati excidebantur, ut ibidem omnibus diebus vitæ sure S. Felix hoc faceret. Adveniens igitur in prædictum locum, invenit ibidem ejusdem Probi Tribuni, qui præerat loco, filiam a dæmonio vexari. Qui invocato nomine Domini Jesu Christi, statim filia ejus salvata est. Tunc Probus Tribunalis cum vidisset hoc miraculum factum in ejus filia, misit se ad pedes ejus, clamans et dicens: Vere tu verus es homo Dei sanctus: et exinde jam non permisit penitus, ut ibi injuriæ subiaceret. Erat autem iste Tribunalis et nomine et opere Probus, civis Nolanus: cui etiam nuntiatum est quod uxor ejus f morbum hydropticum incurrisset. Cui S. Felix ait: Noli tristari, tu tantummodo crede quod Christus meus verus est

Deus, et salva erit uxor tua. Qui cum diceret, Credo; benedicens oleum, misit ad eam, ex quo peruncta post triduum salva facta est.

3 Tunc collega Probi Tribuni perrexit ad g Consulare, et ita egit, ut h eum vincum duceret, quod eum Christum confitentem audivit. Venientes autem ex officio ut eum tenerent, manus eorum in dolore conversæ sunt, ita ut ululatum diræ vocis emitterent. Quibus B. Felix ait: Dicite, quia Christus verus est Deus, et dimittet vos dolor. Qui cum clamarent, Verus est Christus Deus, statim a dolore liberati sunt. Universi autem qui aderant crediderunt Domino, et baptizati sunt.

4 Expleto autem i Tribunalis sui tempore Probus una cum S. Felice reversus est k Nolan. Erat autem ibi Pontifex dæmonum, qui quasi divinat miseris et paganis hominibus. Hic videns S. Felicem, cecidit ad pedes ejus dicens: Domine, vidit te Deus meus venientem, et fugit; cui cum dicerem, Quare fugis, respondit mihi: Virtutem hujus Felicis, qui cum Probo Tribuno venit, ferre nullatenus possum. Si ergo Deus meus sic te timet, quanto magis ego te timere et venerari debeo? Dicit ei B. Felix: Ego servus Christi sum, ipsum time et venerare. Qui audiens credidit Christo. Cum autem ibi maneret S. Felix, et hortum sibi excoleret, venerunt nocte qui ejus olera raperent: et invenientes ibi l vangas, tota nocte, Luna lucente, laboraverunt. Videbatur autem eis, quod furtum facerent. Illi autem mane inventi sunt laborantes. Quos cum vidisset S. Felix, ait eis: Adjuvet vos Dominus, filiioli. Illi autem mittentes se ad pedes ejus confessi sunt quid voti eorum fuisset, et quid Dominus procurasset.

5 Factum est autem deinceps ut veniret S. Felix ad templum, quod in m vicino erat, in quo divinus esse dicebatur Apollo dæmon paganorum. Et videns populum intrantem, dicit eis: Si vere divinus est Apollo, dicat mihi, quid ego clausa manu retineo. Erat autem in manu ejus Evangelium breve, in quo erat scriptura orationis Dominicæ. Et cum non posset ullus indicare, nec sacerdos, nec vates eorum, minister Apollinis; dixit ad eos S. Felix: Miseri quid erratis: dicite mihi quid vobis præstat Apollo iste ut cum colatis? Qui dixerunt: Furta detegit, et divinat siquis n alicujus læsionis quærit articulum. Quibus S. Felix dixit: Hæc a Domino Jesu Christo melius consequemini; sed in ejusdem Apollinis dejectione non contristemini. Ego enim ei impero, ut ultra non audeat vobis dare responsa. Videntes autem Pagani a nullo eis dari responsa, sed magis a S. Felice in omnibus mirabilia magna fieri, cæcos illuminari, dæmonia efragari, variis languoribus detentos curari, atque vicinos morti per ejus orationes ad vitam restitui; projecerunt simulacrum Apollinis in pavementum, et in eodem loco oratorium fabricantes, crediderunt universi Domino Jesu Christo.

6 Supervixit autem beatissimus Felix Presbyter, in eadem civitate per annos duodecim. Quicumque autem ibi veniebat ex paganis, et in christianum exinde rapere conaretur, et in judicium offerret, statim a dæmonio replebatur. Cunctique Christo credidisset, a S. Felice mundatus, Deo gratias referens, Christianus abscedebat, qui paganus advenerat. Post duodecim vero annos, ipsa die Dominica, confectis mysteriis dansque pacem universo populo, præiciens se in pavementum in orationem, perrexit ad Dominum Jesum Christum, qui vivit et regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti per immortalia secula seculorum, Amen.

a Martyris Romani, qui cum Adalberto solitur 30 Augusti.

b Monbr. animo. c Hic Maurolyco et hæc Draco dicitur, Martyrologio Colonensi Dracouais, Surio, MS. Centulensis Dracens; MS. S. Lamberti Leodi, et Petro de Natal. Dracus, quibusdam MSS. Dracens, Adoni et aliis plerisque Dracens.

EX MSS.
Hydropticum
sanat.

g

h

Volentes cum
comprehen-
dere puniun-
tur: baptizati
liberantur.

i

k

Fugit ex ido-
lis dæmonem.

l

Fures inscii
ejus hortum
colunt.

m

Apollinem
mutum red-
dit.

n

Confregit
idolum.

o

Volentes
S. Felicem
capere puni-
untur.

Vix mortur.

Acti ejus.

u

b

c

S. Felix sissi-
tur draco

Præfecto.

d

Fustibus cæ-
ditur.

e

Relegatur

Membratio
liberata.

Probum Tri-
bunum con-
vertit

f

EX VARIIS, Circeii.

d Scrupi, Mercurio, Dianæ. e MS. Belforrii : Circearius. MS. S. Max. Circus. Vincentius, MS. Cl. Puteani Circeio Circeum promontorium est Italiae haud procul Tarracina, et in eo olim oppidum, colonia Romano, vulgo Circeii, Græcis Circeum, et Circeæ Oppidum vestigia etiamnum videntur in monte, sive promontorio, ut scribit Cluverius, dicta vulgo La citta vecchia. Oppido collapso arx condita isthic est, lulum antiquis Pontificibus a Tyrannorum sævitia refugium, ut in Latino scribit Leander. In radicibus deinde montis Circeæ castellum est S. Felicitas. Porro promontorio a Circe venefica nomen, quam isthic habitasse aiunt, ubi illius olim fanum fuit. Mons vulgo nunc Monte Circello dicitur. f Petrus de Natali, addit, in urbe Nolana.

g Finc. Consulares. Quatuor Consulores, qui per Italiam jus dicerent, creati olim ab Hadriano; post octo fuerunt. Illic intelligitur Consularis Campanæ, de quo in Notitia Imperii Occidentalis agitur

h Petrus Probum comprehendi iussum scribit. i Ita MSS. plerique, quædam Tribunatus. k Addunt quidam codices, in civitatem suam. MS. S. Max. Nolanis. Finc. et quædam MSS. Nolouum, villam fortassis in agrum Nolano. l Monbr. Sarenlo. Vaaga Italis idem est quod bipalium. m MS. S. Max. vico. n At. aliquid lesionis, ut, aliquas lesiones. o Momb. et MS. Puteani : Christum, Belf. eum.

DE S. MACRINA, AVIA S. BASILII, NEOCÆSARÆE IN PONTO.

SEC. IV. XIV JANUARI.

S. Macrina, avia S. Basilii.

An S. Gregorii Thaumaturgi discipula.

Basilii Magni illustre genus fuit, ut S. Gregorius Nazianzenus orat. 20, tradit. Avia paterna Macrina, nutrix illi fideique orthodoxæ ac pietatis magistra. Ejus XIV Januarii Martyrologio Romano inscriptum nomen, his verbis : Neocæsareæ in Ponto S. Macrinæ, discipulæ D. Gregorii Thaumaturgi, aviæ S. Basilii, quæ eum educavit in fide.

2 Baronius in Notat. ad Martyrologium scribit eam temporibus Decii Imperatoris et successorum vixisse Neocæsareæ in Ponto, eruditam a magno illo Gregorio Thaumaturgo. Grondis natu fuit Macrina si ab ipsius ore Gregorii (qui post synodum Antiochenam anno Gallieni 12, Christi 263, contra Paulum Samosatenum celebratam, haud diu videtur superstes fuisse, ut ad vitam ejus 17 Novemb. dicemus) fidei hausit doctrinam : eum ex S. Basilii, quem nutritrix et instituit, ætate colligi possit, minimum ad Constantii ne fratrem pervenisse exordiu. Verba Basilii sunt ep. 75, (in edit. Scotti 69.) ad Neocæsariensis : Fidei vero nostræ quæ poterit esse evidentior probatio, quam quod ab avia beata femina, quæ ex vobis erat oriunda, (Macrinam dico, illustrem illam) educati, ab ea edocti sumus Beatissimi Gregorii verba, quæcumque ad eam consequentia memoriæ conservata et ipsa custodivit, et nos adhuc infantes edocuit, et pietatis dogmatibus informavit. Græca illa, περί της ἐπιδαχθήμεν τὰ τοῦ μακαρίου ἀποστολικοῦ Γρηγορίου ῥήματα, ὅσα πρὸς αὐτὴν ἀκολουθία μνήμης διασωθέντα αὐτῇ τε ἐφύλασσε, καὶ ἡμᾶς ἔτι νεπίους ὄντας ἐπλάττει, καὶ ἐμάρτυρον τοῖς τῆς εὐσελείας δόγμασι, ita videntur intelligi posse, ut et ipsa penes se memorite beneficio conservavit, quæ Gregorium docentem audierat adolescens; et, decursu quodam memoriae ac traditione, quæ is olim docuerat, a parentibus suis ac magistris ipsis didicerit, nepotemque docuerit. Sic in eadem epistola discipulum ac ejusdem Gregorii ipse Basilium gloriatur : Idem, inquit, vobis ac nobis et magistri divinatorum mysteriorum et patres spirituales fuerunt, qui a principio vestram fundarunt Ecclesiam; Gregorium dieo magnum illum et quotquot post illum Episcopalem apud vos thronum susceperunt, alter post alterum velut astra quadam exorti, insidemque incessere vestigiis.

3 Ardet porro institutionis hujus neminem meminit Basilium ep. 79, (Scotti 73.) ad Eustadium Sebastenum. Etsi enim, inquit, reliqua nostra omnia ejusmodi sint, ut merito propter ea ingeniscere debeamus; nam hoc tamen audeo gloriari in Domino, quod nunquam falsas opiniones habuerim de Deo: neque aliter sentiendo, animi postea iudicium mutaverim: sed quam a puero sententiam de Deo, a beata matre mea, et ab avia mea Macrina hansi, illam justis incrementis auctam in meipso conservaverim. Non enim alias post alias maturescente iudicio assumpsi, sed tradita mihi ab iis principia absolvi et ad perfectionem deluxi. Epistola quoque 64, testatur se Neocæsareæ educatum apud aviam suam, vel nutriceam; utrumque enim significat vox τῆτρ. De matre S. Basilii S. Emmelia ac patre Basilii, agemus 30 Maii.

S. Basilii fidei magistra.

4 Basilii frater S. Gregorius Nyssenus in vita Macrinæ sororis, 19 Julii ita scribit : Macrinæ virgini nomen erat, sic a parentibus appellatæ, quod olim insignis quædam in nostra familia Macrina fuerat, patris nostri videlicet mater, quæ tempore persecutionum pro Christi confessione pugnaverat. Hæc certamina utcumque exponit S. Gregorius Nazianzenus orat. in laudem Basilii, atque ex eo Baronius to. 2, an. 304, nu. 53, et seqq.

Persecutionem pro fide passa.

5 Aliarum quidem familiarum, vel etiam sigillatim ejuslibet hominis, alia sunt decora et laudum ornamenta, vel majora vel minora, quæ instar paternæ ejusdem hereditatis, vel longinquius vel propinquius exorsæ, ad posteros devolvuntur : huic autem a utriusque parentis insigne atque ornamentum pietas fuit, quemadmodum nunc oratio declarabit. Persecutio erat, et quidem atrocissima et formidolosissima : iis loquor, quibus ea persecutio nota est, quam b Maximinus excitavit, qui cum multos, qui paulo ante extiterant exceperisset, crudelitate sua perfecit, ut ii omnes humani fuisse viderentur; incredibile quadam audacia furens, modisque omnibus impietatis palmam ferre contendens. Hunc athletarum nostrorum plerique superarunt, alii ad mortem usque, alii pene usque ad mortem dimicantes; ideo videlicet relictis, ut victoriæ suæ essent supersites, nec in ipso certamine animam eflarent, sed aliis virtutis e aliptæ, vivi martyres, spirantes columna, et taciteque præconia relinquenterent.

Tempore Maximiani Galerii.

6 e Horum numerum auxerunt patris ejus parentes, quibus, cum omne pietatis genus coluissent, eximiam tempestas illa coronidem innoxit. Etenim illi quidem ita animo constituti et comparati erant, ut ea omnia facile perpessuri, ob quæ Christus eos, qui certamen ipsius nostra causa susceptum imitantur, corona donat: verum quoniam certamen quoque legitimum ipsis esse oportebat, (lex autem martyrii hæc est, ut nec in certamen ultro proruanus, et persecutoribus ipsis et infirmioribus athletis consulentes, nec cum præsentibus sumus, certamen detretemus: illud quippe temerarii ac præcipitis est animi, hoc timidi et ignavi) in hoc quoque legislatorem reverentes, quid moluntur? vel potius quoniam divina providentia, omnia eorum consilia gubernante, ducuntur? Ad quamdam Ponticorum montium silvam (illæ aut permultæ sunt et densæ et valde amplæ ac spatiosæ) cum paucis admodum tam fugæ comitibus, quam cibi ministris confugiunt. Atque hic quidem alii temporis durtumtatem admirentur, (siquidem in annum pene septimum, etoque amplius protractum illis exilium fuisse narrant) et vivendi rationem corporibus generosis angustam et insolentem, ut verisimile est; quodque item sub dio agentes, algoribus, caloribus, pluvii divexati fuerint, postremo quod in molesta hujusmodi solitudine bonorum societate et commercio carnerint. Quæ res quam calamitosa et acerba iis fuisse putanda est, qui frequenti satellitio cingi atque honorari solebant.

cum viro in solitudine habitet 7 annis.

7 Ego autem quod majus est majori dignum admiratione:

Cibus lautiores expetentibus.

ratione exponam. Nee mihi quisquam fidem abrogabit, nisi qui nihil magnum esse existimavit, persecutiones et pericula Christi causa suscepta, prave certe quidem atque admodum periculose sentiens. Suaviores quasdam epulas generosi homines expetebant, ut qui temporis longinquitate fracti ac debilitati essent, ac necessariorum ciborum fastidium contraxissent. Nee ideo tamen Israelitarum sermonibus utebantur, (non enim queruli et innumuratores erant, ut illi cum Ægyptum reliquissent, fameque in deserto premerentur) nimirum solitudine meliorem sibi que magis exoptandam Ægyptum esse, ut quæ luculentam iis ollarum, et carnum, aliarumque omnium rerum, quas illic reliquerant copiam subministraret; nec enim jam, qua recordia erant, gravis ipsis lateritius labor et argilla videbatur: verum alia, quæ sanctitatem majorem fidelemque sapiebant, loquebantur. Quid enim, dicebant, fierine hoc nequit, ut Deus ille miraculorum, qui peregrinum populum et profugum ita copiose in deserto aluit, ut et panem plueret, et aves effunderet, non solum necessariis, sed etiam delicatioribus cibus eum nutrens; qui mare scidit, solis cursum retardavit, amnem repressit; aliaque deinde subjungentes quaecumque ab eo olim gesta, (solet enim in hujusmodi rebus animus veteres historias libenter persequi. Deique gloriam ex multis miraculis celebrare). Idem etiam, inferebant, nos quoque pietatis athletas hodierno die lautioribus obsoniis pascat. Feræ multæ, quæ divitum mensas, quales, quondam nobis etiam erant, effugerunt, in his montibus latitant: multæ esculentæ aves supra nos, qui eas expetimus, volitant: quorum quid omnino est, quod, te vel solum annuente, non facile capi

possit? Hæc eorum verba erant: ac præda verborum comes erat, obsonium sponte oblatum, convivium nullo labore instructum, cervi e tumulis repente apparentes: quam magni! quam pingues! quam ad eadem prompti et parati! Propemodum eos conjiceres, quod non citius vocati essent, moleste ferre. Illi capitum nutu trabebant: bi sequebantur: quo insectante et cogente? nemine. Quibus equis? quibus canibus? quo latratu et clamore venatico? quibus juvenibus viarum exitus occupantibus, ut venationis leges postulant? orationis tantum justæque petitionis vinculo constricti. Quis vel nostra vel omnium qui unquam fuerunt memoria, talem venationem capturamque cognovit? O rem admirandam! Ipsi prædæ suæ dispensatores erant: quantum voluntas ferebat, detentum est: quod supererat, ad silvas in secundam mensam relegatum est. Loci extemporales, cæna nitida, conviviæ grati, miraculum hoc habentes velut præludium speratarum rerum. Ex quo etiam ad eam dimicationem, ob quam hæc illis præsto erant, alacriores redditi sunt.

cervi ultro se mactandos offerunt.

a Græce est: τῶ δὲ γυναικὶ ἀποστρέφον τὸ εὐσεβεῖς ἐπισημον. *Alii γενναῖον legunt. Bellius verit: utriusque generis decus.*

b Iuno Maximiana Galerius, qui passim a Græcis Maximinus appellatur. De hoc persecutione agit Baronius an. 304, fuse. *Secessit tunc quoque in solitudinem S. Gordius centurio, de quo 3 Jan. egimus.*

c Ἀθλητὸς est qui athletas ungit in gymnasio, ab ἀθλεῖν, ungere.

d Quia non voce, sed præfectorum latiorumque menbrorum ostentatione, pietatem incitavit.

e Græce: εὐσεβεῖς δὲ τοῖς ἀρθρομοῦσι καὶ οἱ πρὸς πατρὶς τὰ ἑαυτῶν πατέρας. *Bellius verit: Cum multis autem aliis, et quidem celeberrimis paterni illius proavi. At Baronius de parentibus S. Basilii Augusti hæc accipit in Ananibus, et Notat. ad Martyrol. 30 Marti; quæ tamen solum de patris ejus parentibus, Macreia nimirum ejusque marito, dicta sunt. f Τραπεζῶν ἀρbitρί, promiscuendi.*

DE SANCTIS MONACHIS MARTYRIBUS

THEODULO PRESBYTERO, PAULO, JOANNE, PROCLO, HYPATIO, ISAAC, MACARIO, MARCO, BENJAMIN, ELIA ET ALIIS, JUXTA SINAM MONTEM IN ARABIA.

SECOLOV. XIV JANUARIUM. Notum SS. natalis.

Interfectos a barbaris initio quarti seculi monachos orto et tringinta in monte Sina, aut ad ejus radices, supra memoravimus. Eodem die, quo illorum vel perpetrata carcer erat, vel agi consueverat celebratis, alii ultro post seculo ibidem trucidati, quos cum prioribus ut diximus, Martyrologium Romanum aliisque confudere: distinxit in Notis Baronius. Galesinius de posterioribus, ut ex Notationibus patet, deque Raitunianis Martyribus ita scribit: In Grecia sanctorum monachorum, qui in Sina monte, et Rhaiti regione habitantes, orationibus assidue dediti, in omnique pietate se exercentes, ob religionem interfecti sunt. Eadem habet Martyrologium Germanicum, sed xiii Januarii.

Acta a S. Nilo monacho scripta.

2 Horum certum S. Nilus monachus descripsit, ut se oculis spectatum. Erat Nilus in utraque philosophia magno Chrysostomo usus Præceptore, ut Nicephorus Callistus lib. 14, cap. 53, testatur, qui sequenti capite de eo ita scribit: Admirando autem Nilo patria Constantinopolis fuit, cujus etiam propter egregiam generis nobilitatem Præfectus fuit. Potentia autem et opibus affluens, asceticam illis prætulit vitam: quippe qui ad exemplum divini Davidis, ad domum Dei abjici, quam in tabernaculis peccatorum habitare maluerit. Et cum eloquentiæ vi polleret, divinæque gratiæ nervis validus esset, scripta varia, quæ vite monasticæ exercitium instruunt, reliquit, verbis et sententiis ita composita ut lectoris animum gratia incredibili recreent. Scripsit quoque diviuorum Patrum

in monte Sina obitum martyrium, facundia et affectu tanto, ut satis inde colligere liceat, quam eximia doctrina juxta et virtute vir is fuerit: ubi etiam suas et filiorum res paucis commemorat, miserabiliter veluti in tragœdia captivitatem eorum exponens, cum barbari Blemmyes excursionem sua eadem ingentem fecere: quod opusculum tamquam spirituale quoddam oblectamentum studiosis reliquit. Hæc Nicephorus. Colitur S. Nilus 12 Novemb. quo die de aliis ejus scriptis agemus, quorum quædam extant to. 5, Bibliothecæ Patrum par. 2. Eadem fere quæ hic Nicephorus, habent Menæ Græcorum et Anthologion: Hi religiosæ vitæ desiderio, omnibus rebus mundanis valere jussis, solitudinem incolebant. Quibuscum et B. Nilus debebat, qui urbis Constantinopolitane Præfectus fuerat: qui et eloquentia clarus et sancti Spiritus gratia potens, nobilissimos libros edidit, qui ad religiosæ vitæ exercitationem pertinent; atque horum sanctorum Patrum vitæ rationem, captivitatem, eademque descripsit. Interfecti sunt enim illi a Barbaris, Blemmyis dictis qui ab Arabia usque ad Ægyptum et mare Erythreum solitudinem pervastarunt.

3 Baronius quoque in Notis ad Martyrologium cum de Raitunianis agit Martyribus, Blemmyas Saracenosque confundit: Cæsi sunt, inquit, iudæa sub incursione Saracenorum qui dicti sunt Blemmil. At diversos esse a Saracenis Blemmyas patet ex Vopisco, qui in Aureliano ita scribit: Præter captivos gentium barbararum, Blemmyes, Axomitæ, Arabes Eudæmones

Non a Blemmyis, sed Saracenis occisi sunt.

AUCTORE
S. NILO.

nes. Indi, Bactriani, Hiberi, Saraceni, Persæ, cum suis quique muneribus. *Et paullo post* : Illum Saraceni, Blemes, Axomita, Bactriani, etc. veluti præsentem pene venerati sunt Deum. *Ammianus quoque Saracenos latissime sumptos ad Nili cataractas porrigi et confuiva Blemyarum scribit. At de Blemis infra. Hanc autem Sanctorum cædem perpetratam ab iis qui Arabiam Petræam incolunt, manifestum est ex ipso S. Nilo infra cap. 4. Cujus historiam a Lipomano olim ac deinde a Surio editam, cum Græco MS. contulimus.*

Tempus cr.
dis.

4 Zacharias Lippelous hanc Sanctorum cædem contigisse ait anno 499, Anastasii 9. Cedrenus scribit anno Anastasii 10 et 11, populatos esse Saracenos Phœnicem et Syriam : at non est verisimile S. Nilum, qui Chrysostomi, 100, jam fere annis mortui, discipulus fuerat, tunc adeo vegetum expeditumque, ad iter esse potuisse. Agitur horum sanctorum Patrum simul et Theoduli celebritas, ut infra ex Menaxis dicitur, in templo sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, juxta orphonotrophium, quo eorum translata sunt reliquia.

Reliquiæ.

u

a HISTORIA

AUCTORE S. NILO MONACHO.

CAPUT I.

S. Nilus in Pharan filium luget.

Cum post incursionem Barbarorum errarem ego, veni in b Pharan. Quidam autem ex iis qui aderant, cum audissent me laudare vitam eremiticam, ipsi quoque ex se multa adiciebant encomia, dicentes eam esse plenam tranquillitate, liberam ab omni perturbatione; et ut quæ animæ statum, quæ in iis quæ non videntur philosophatur, silentio et quiete amplificet, et per hæc progredientem ducat proxime ad Dei cognitionem : quam quidem esse extremum expectendorum, et extremam beatitudinem, omnes qui fuerunt a seculo Sapientes, tamquam una lingua et uno animo opinantur.

Laudat vitam soli-
tariam.

2 Cum lacrymantibus autem defixisque oculis eos attenderem, et miserabiliter admodum ejulassem; (sedebam enim valde conturbatus propter eas, quæ mihi acciderant, molestias, ipsoque vultu manifeste ammittibam meam calamitatem) postquam illi hæc viderunt, adhuc fortasse volentes producere seriem orationis, cum a recta puallulum declinassent, et simul in orbem circumsedissent, et deinde puallulum siluissent, rursus loqui aggredientes, diligenter et cum quadam comicisatione me rogantur causam, cur sic essem perturbatus. Ubi autem ad eorum rogatum fleui adhuc lamentabilibus, (majorem enim mihi commovit animi perturbationem interrogatio eorum quæ acciderant, et rursus roegit cogitatione res tamquam præsentem intueri) illi rursus statim : Numquid, dixerunt, o senex, eorum quæ a nobis dicta sunt, aliquid fuit tibi causa doloris? an errorem nostræ deflexi sententia, nos dicere falsumprehendisti? Non parvam enim intrinsecus tristitiam ostendit et ipso adpectu et lacrymæ oculorum. Sed sic illi quidem. Ego autem ei dixi :

S. Nilus doloris causam interrogatur

3 O Patres et fratres, quid vobis primum dicam? Ad quid autem respondebo, cum jam nubes mæroris, menti meæ offundat tenebras? Nam sum quidem ipse quoque vestre, ut videtis, sententiæ. Solitudinis autem sciens quanta sit utilitas, eam d olim sum admiratus : et cum propter ejus desiderium statuisssem omnia relinquere, domum, patriam, cognationem, amicos, consanguineos, facultates, totum illi me dedidi : sed ea mihi eum perdididi, qui erat omnium carissimus; ut solum, ut videre licet, reliquit, desertum ab omni consolatione : et propterea eam non sinit omnino laudare animi perturbatio, cum desiderii veluti tyrannidem vicerit grave malum, quod acci-

d

dit. Sed (o stultitiam!) progressus sum ad philosophandum, relicta filii lamentatione, et mihi inventotium cogitatio, quæ nunc quoque nihil aliud suscipit cogitandum, præter cædem e Theoduli. Mihi enim perpetuo ejus remanet simulacrum, alias aliter visione apprehendens, variis modis factam fuisse interemptionem, et flebilem vocem mihi audire videor : et eum ob ictum humi se temere volutantem adspicio, illa mente apprehendens, quæ par erat præsentem visu didicisse. Hei mihi, miserande fili, sive adhuc vivis, sive mortuus es! O acerbam servitutem, si mortem effugisti! O insepultam sepulturam, si te barbaricus ensis confecit! Quid servitutem lamentabor? Quid mortem deslebo? Nam si vivis superstes, (quod non sinit, ut existimem, probabilitas : quando enim non fuit manus barbarica prompta ad occidendum, inserviens iræ, semper humanum sanguinem sitiens?) quomodo nunc tecum agitur? flagella omnino quotidiana? et jussu plane inhumana, minaque citra veniam, et violentia. His quoque accedunt opera gravissima, quæ quas vires excedunt, et custodia, quam effugere non datur; et libertatis spes omnino nulla : imo vero metus quoque mortis quotidianus, qui prope habet enssem; eo enim scit barbarus metiri suam iram, ut qui non loris, nec viminibus uti solet ad verbera, sed parvis et magnis delictis unam penam imponat, mortem : quando etiam absque peccato, aut ebrietate delibacans, aut temerario cædens impetui et inconsideratæ appetitioni, facile aliorum ludere interitum dedit consuetudine.

Theodulum
filium dedeflet.

vel misere ser-
vientem,

4 Sin autem es mortuus, ubinam accepisti occisionem corporis? Undenam processerunt fluentia tui sanguinis? Quomodo palpitasti atro criore conspersus, et miseris pedibus mortiferam saltans saltationem? Quomodo supplex fuisti ei, qui te interimebat, barbaro, ejus sævitiam volens emollire miserabilibus gestibus? Nam alter alterius vocem minime intelligebatis; in qua quis apte et concinne componens precationem, iratam animam sæpe flecitur ad misericordiam. Quisnam locus tuum cepit corpus? Quamnam feræ tua membra dilaniarunt? Quamnam aves repleta fuerunt tuis carnibus? Quodnam sidus oriens vidit tui ventris abdita, et adspexit tua effusa viscera? Quidnam immanes ferarum vicit dentes, vel quia reliquum fuit satietati, aut quia propter duritiam mansit non confectum? quod quidem aprico est Soli expositum, et propter solitudinem, sepulturam minime est consecutum? Si quis hoc allatum mihi dedisset, aut me duxisset et juxta id statuisset, haberem saltem aliquam parvam doloris consolationem, tamquam vivum et sentiens relictum membrum alloquens, seu os, seu caro, seu pilus esset id, quod visum fuisset. Nam quorum in calamitatibus moderate sunt res adversæ, habent magnum ut in malis commodum, et se revera secunda quadam explent voluptate, dum eos, qui ad ipsos attinent, in morbo diu curant, et videndi satietatem tempore accipiunt, eisque assident deficientibus et agentibus animam, et extrema verba audiunt, eosque dum effleruntur, sequuntur, et sepulcro vident extremum impositum signaculum. Quæ quidem omnia ei, qui luget, magnam afferunt consolationem; deductio, inquam, et sepultura, et amicorum commiseratio, levantis animi ægritudinem.

NOT. 57.

vel occisum.

5 Ego autem quonam horum consolabor dolorem, qui nec sciam quidem quomodo sit mortuus, neque mortui habeam simulacrum visione expressum, quale erat in fine? Quorum enim aspectus memorie non mandavit figuras, eorum sunt formæ instabiles et minime terminatæ, et alias aliter expresse et simulacrorum varietatibus deceptam cruciantes cogitationem. O malorum incertitudinem! O incertam calamitatem! Nescio quid primum desleam: quid conquerar, ignoro? mortuum lugeto, an vivum? vincetum, an omnino sublatum de medio? acerbam tolerantiam servitutem,

AUCTORE
S. NILI.

vitam, an cæde miserabili interemptum? Captivus enim, est obnoxius et subjectus omni contumeliæ, pœnisque ac suppliciis vel invitatus submittitur, utpote quod sit in ejus domini potestate, quam velit ferresententiam. O qui mihi in hodiernum usque diem fuisti omnium, quæ erant in vita, socius, et solus captivus servitutis fecisti periculum! Fuisti socius longæ peregrinationis, sensitisti mecum æruinas in terra aliena, fuisti in solitudine particeps afflictionis. Isaac, in iis quæ patri videbantur, imitatus es obedientiam. Quomodo ergo nunc solus subiisti extremam calamitatem, et solus exantilas mala captivitatis? Cur ergo propter clementiam ensis evasi periculum? Cur non me aliis quoque mortuis adjecit crudelis dextera? Sed mihi parsum est, ut mala fortasse majora experirer: et quod meæ brevi invideretur liberationi, ut modo longum de te luctum sentirem. Sed magna quidem animi ægritudo hæc mihi præbet dicenda. Quoniam autem vos quoque video mecum tangi misericordiâ, et non aliter esse affectos, quam ipse, qui est passus (ejus autem, quod dico, signum est et intensa auditio, et continui gemitus) omnia mea vobis singulatim, ut se habent, narrabo: et maxime, si vos ad me audiendum breve otium accommodaveritis, et nulla res necessaria vos vocet ad propria. Nam ipsi quoque scitis gravem esse narrationem, si distrahatur animus, atque adeo tædium præbere et molestiam.

a Titulus in MS. Græco hic erat: Νῆλον μοναχὸς, εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἐν Σινῇ καὶ Βαβυλῶν ἁγίων πατέρων ἀναίρεθέντων. Κε εὐδὲν ἴσθω. Nili monachi in caedem sanctorum Patrum in Sina, et Babilu occasorum. Homine benedice lo. Qui titulus ab alio appositus videtur: neque enim de Babilonis patribus agit S. Nilus.

b Pharam, sive Faran, urbs est Saracenis vicina apud Eusebium et S. Hieronymum, tridui spatio distans ab Aïla, non ab Aïla Pharaonis, ut legit et exponit Hofrenerus noster. Memoratur et in sacris litteris desertum Pharam, sed remotius a sinu Arabico, ad quem oppidum Pharam local Ptolemaus Tob. 4 Asix, in Arabia Petruu.

c Græce est: ὡς ἐργαστοροῦσαν τοῖς ἡραμνοῖσι, πλάτυνας ἡουχὴ τῆς ψυχῆς τὴν κατάστασιν, καὶ διὰ τούτων ὁδὸν προβαίνουσαν, ἐγγὺς ἔχουσαν τῆς ἡρώσεως τοῦ Θεοῦ. U que animæ tranquillitatem in rebus aspectabilibus philosophantem, quiete et silentio amplifera, et per hæc recta progredientem, proxime ad Dei cognitionem adducat.

d Hinc, atque ex iis quæ sequenti capite dicuntur, et ex S. Theoduli ætate jam sacerdotio matura, conijci potest annos saltem aliquot egisse in solitudine Nilum, priusquam hæc acciderent.

e Sur. Theodosii, mendose.

CAPUT II.

Cum filio, uxore consentiente, eremum petit.

Hæc cum illi anvivissent, et vultu et voce ostendentes se a libenter facere quod rogassem; Quod aliud, dixerunt, est otium præstabilius, quam curare cor exercitatum, et exinanire dolorem animæ, quæ molestia afficitur? Levatur enim anima ægritudine, cum narratione eorum, quæ sunt molesta, veluti exinanitur animi ægritudo, non secus ac nubes aliqua, a qua distillant guttæ pluvie, utpote quod caligo paulatim expurgatur. Sicut rursus feritur silentio, perinde ac si pus aliquid humilium assidue redundet et in vulnera pululet, nec habeat qua evacuari possit. Visi sunt itaque dicere probabilia. Cum illi certe sic dixissent, ego promissum exequi incipio, sic dicens:

7 Mihi misero, o amici, fuere duo filii; et hic, qui mihi modo fuit luctum occasio, et alter qui remansit apud matrem. Post hos susceptos, dissolvi cum mea uxore consuetudinem, sive ad successionem generis, sive ad obsequia senectutis sufficere hos arbitratus. Me autem traxit quoddam vehemens desiderium, ut hue venirem, eramque toto animo erectus ad quietem et silentium, neque aliud poteram animo cogitare, aut aspiciere, præter hoc. Quando enim cujuslibet rei desiderium animum invaserit, ab omnibus rebus eum per vim abstrahit, etiam a rebus bonis, et in quas est studium conferendum; et fert ad id quod desiderat, propter nullum laborem aut

defatigationem desistens appetitione. Cum ergo juberet mihi, ut peregrinarer, nec liceret repugnare sic jubenti tyrannice, accepi filios (erant autem adhuc admodum parvuli) et adduco ad matrem: et unum quidem ei trado, alterum autem apud me detineo: et dixi quod constitueram, et constanter asserui fore, ut nequaquam ab hac traducerer sententia.

8 Illa autem prius quoque erudita minime contradicere, et tunc meum videns vultum rogari minime ferentem; vim non ferens, nec omnino valens continere lacrymas, permittit ut peregrinarer, b potius cedens necessitati, quam voluntate consentiens. Cum enim videret firmam ac stabile judicium, et apud se consideraret dolorem separationis; eo neglecto, quod sibi esse posset molestum, id spectabat, quod mihi futurum esset gratum; malens vinci in iis, in quibus, etiamsi vellet, non poterat vincere. Scitis autem omnino, quanta res sit disjunctio eorum, qui fuerunt uniti conjunctione legitimi matrimonii, et qui facti sunt corpus unum, arcano ejus, qui conjunxit, consilio. Non minus enim in his molesta est separatio, quam si corpus secaret gladius. Ego autem virtutem sum admiratus cupiditatis, quando vidi eam vicisse et naturam, et diuturnum habitum: quanta enim esset, conjectabam ex eo, quod vincula e solvi insolubilia, quæ sola mors novit solvere, quæ propterea quod desit sensus, efficit ut careatur molestia. Sensus autem vivis vehementiorem atque adeo intolerabilem immittit dolorem; ut qui et consuetudinem revocat in memoriam, et naturalem affectionem: cujus ego, propter majoris boni desiderium, nullam ducebam rationem, ut qui magis proposito festinarem ad secessum. Eam fecit amatorem hujus quietis et silentii, et deduxit ad eam, quæ desiderabatur, solitudinem: effectitque ut diu jucunde viverem, magna fruens tranquillitate, et secundo vento ad scopum tendens: donec procella, quæ nescio unde et quomodo spiravit, illam invexit tempestatem, quæ sanctorum corporum vexavit catervas innumerabiles, etiamsi non profundo obruit. Solum enim contrivit, neque tamen ulla eos mercem jactura affecit. Nam cum totum onus in se recepissent gubernatores, atque ex pelago ad cælum proras detorsissent, iis, quæ solutæ erant, tabulis relictis prædonibus, ad Dei portum appulerunt.

a Sur. agere ferre. Necliamant Græca: ὄψεαι τὴν καὶ φωνὴν τὸ πρὸς τὸν ἐρόσηνον ἐπιθῆς ἐκδιεξέμενοι.

b Non vult invitari in continentiam consensisse, sed viri peregrinationi non ausam obtulit.

c Ita MS. Græcum. Sur. solvit.

CAPUT III.

Divina providentia quandoque dissimulat ad tempus flagitia.

Illi autem rursus sermonem excipientes; et quoniam modo, dixerunt, o frater, fuerunt Sancti interempti? et quomodo, qui Deo citra reprehensionem serviebant, traditi sunt iniquis et scelestis hominibus, et fuerunt dexterae Indibrium barbaricæ? Et cessavit virtus providentiæ in tali actu considerans, neque insultum prohibere aggrediens, neque rursus impudentes ferire cæcitate; aut etiam iniquas exiccans dexteræ, quæ adversus pios extollebantur, qualia beatis viris sape facta esse narrat Scripture? Babylonii enim, aiebant, qui adversus Ezechiam aliquando injuste bellum moverunt, reversi sunt re infecta: et nec poterunt injuriam facere iis, quos populabantur, et præterea amiserunt multos ex suis copiis, ut qui omnes eum toto fuerint exercitu sopiti, exiguis autem vivorum numerus manere fuerint, orant enim interemptorum centum et octoginta quinque millia: quomodo autem fuissent interempti, aut quis interemisset, non poterant omnino dicere: sed

ca consentiente abii cum filio in solitudinem.

c

Quicquid tu in ea vivil.

Ei se junctum optat.

NOT. 38

NOT. 39.

u

Notatur ut mala sua exponat.

Prius superius contulit se ab uxore: NOT. 40

t Reg. 19. Isaie, 37.

Græce copiarum Sennacherib.

ACCTORE
S. NULO

in una nocte unius Angeli opera fuit tanta cædes facta per silentium, et jacebant omnes, existimabanturque potius dormire, quam esse mortui: ut qui nec ictum haberent gladii, animæque eis simul totæ ablatae fuerant; vere mortui, et nullum habentes vestigium occisionis, diu dubium fecerunt id, quod acciderat. Proximum enim pungebat unusquisque a somno excitans, at ille penitus erat immobilis: vocabat, et minus manebat: scrutabatur corpus, et non erat saucium: in naribus quærebat spiritum, et erat eo quod quærebat destitutum: donec sol mane illucescens, ostendit quid accidisset, colore eorum, qui interempti fuerant, ostendens signa mortis.

4. Reg. 6,
Gen. 19.
Alia divinarum
protectionis
exempla.

10 Et rursus qui Eliseum invaserant a Assyrii, et Sanctum quærebant ad cædem; et qui Lot obsidebant Sodomitæ: ab Angelis in domo percussi sunt cæcitate, in irrisionem, et ludibrium dati iis quos quærebant, quoniam eos omnino volebant afficere injuria. Nam hi quidem apponentes manus palpando quærebant ostium; illi autem nesciebant, quoniam tenderent, forte prope habentes eum, qui quærebatur, sed ad eum non valentes accedere. Atque num quidem inermem tanta hostium captiva sequebatur multitudo, quæ fossis et præcipitiis facile poterat deleri, si is qui ducebat voluisset: quæ tunc demum fuit salva, quando visum recepit Prophetæ providentia, et potuit videre viam, quæ eos ad sua ferebat. Neque vero hæc solum, sed etiam cum Prophetæ aliquando Regem impium argueret iniquitatis, quoniam a ratione aliena ira motus, armaverat dexteram ad illius cædem; sic nutu Dei mansit dextera omnino sublata et plane immobilis, perinde ac si esset statuae potius, quam hominis; non aliam ob causam, nisi ut Prophetæ corpus maneret illesum. Quomodo ergo, qui nuper morte fuere affecti, mortui sunt citra auxilium; et eorum, qui interemerunt, animus rein facile confecit, cum nihil grave ulla ex parte occurrisset?

3. Reg. 13.

11 Ego autem rursus loqui aggrediens, Sed quid vobis opus est, inquam, de providentia movere sermonem? Quis est autem idoneus ad comprehendendum arcana Dei judicia, ut in tanta rerum difficultate Domini dispensationis æquitatem ostendat? Inbecilla enim est humana ratiocinatio ad ea perscrutanda, et decidit superata, propterea quod non pateat via comprehensioni, ut quæ non inveniat causam rationi consentaneam, quam accommodet iis quæ sunt. Multa enim sepe ejusmodi facta sunt: et finem consecutæ sunt invidiarum insidie, cum interim justitia silentio præterierit ultionem eorum, quæ fuerunt perpetrata, et vindictam cohibuerit: quandoquidem omnino tempus judicii expectat talium rerum inquisitionem. Quomodo enim Abelem, cui Deus dedit testimonium pietatis, invidia motus interreinit Cain, qui prius parentes affecit tristitia, cum nunquam vidissent inortum, nec omnino mortis fecissent periculum? Quomodo ergo is absque supplicio præterierit, qui Deum sic ad iram provocavit ob primam cædem perpetratam, et in nova creatione minuit genus, quod modo coeperat crescere, et neque ut fratris est miseris ejus, qui ortus et educationis ei fuerat socius, et in tanta terræ amplitudine conversaturus erat una cum parentibus, et eis ablaturus molestiam solitudinis? Quomodo autem Nabanthem lapidibus obrui inique se gerens justitiam Jezabel, quod ei non cessisset possessione vineæ? Quomodo autem una Doeg rhomphaea ceciderunt trecenti sexaginta Sacerdotes: aut rursus infinita justorum multitudo de medio sublata fuit in Hierusalem, ferisque et volucris excedenda est exposita? Quorum etiam Psalmographus contextens lamentationes, Posuerunt, inquit, morticina servorum tuorum escas volucris cæli, carnes Sanctorum tuorum

Sæpe Heusim-
probos hic
non puniit.

Psalm. 78. 3.

bestiis terræ. Effuderunt sanguinem ipsorum tantam aquam in circuito Hierusalem, et non erat qui sepehret. Quomodo autem Prophetarum quoque sunt mortui et Apostolorum chori violentis et iniquis manibus; secti, occisi, lapidibus obruti: qui non solum nihil morte dignum fecerant, sed multi quoque ex iis beneficio affecerant eos, qui interemerunt? Mittò enim dicere de ætate infantium, qui mala non fuerant experti, quemadmodum alii quidem jussu Pharaonis in fluvii aqua fuerunt suffocati, alii vero jussu Herodis gladio crudeliter perierunt: qui prius quam quæ erant vitæ juvennda gustassent, mortalis doloris fecere periculum, ne omnino lateret educatus is Rex, quem suspicabatur.

12 Et in his quidem quiescit Judex relinquens impune ferri, et citra ullum impedimentum homicidarum insolentiam. Diem enim judicii posuit terminum remunerandi ea, quæ facta fuerint. Et ideo interea est patiens, ut qui legum transgressionem et vitæ actæ rationem in illud tempus reservet.

In diem judicii multa reservantur.

13 Sed hæc quidem nec sunt presentis temporis, nec meæ dicendi facultatis, ut dixi antea, et magno tempore et cognitione indigent, ut ea divinae justitiæ, ut par est, exæquentur. Quæ autem urgent, ut eloquar id quod mihi accidit, ea jam dicam: et fortasse levius me habebit, dolore parum remisso. Non fero enim memoriam illius, quod re ipsa vidi; ut qui nescio quo modo illius rei fecerim periculum, cujus ne recordationem quidem possum facile sustinere: propemodum autem ipsis quoque succenseo oculis, qui mihi causæ fuerunt figurarum, ad quas dum cogor adspicere, habeo dolorem perpetuo pungentem, et noctu quidem in somniis, interdum autem vexantem cogitationibus. Neque enim me dormientem cura omnino remittit; neque sinit dormire absque sollicitudine. Sed tunc quoque me quædam conturbat visio eorum, quæ facta sunt, et ostendunt simulacra recentem occisum et palpitantem; et veluti propter casum recentem rursus dolorem renovant. Necessè est ergo, cum consequentia hoc postulet orationis, narrare prius vitam Sanctorum, qui erant in illis locis, et exponere vitam barbarorum, qui invaserunt: ut concinne compactum, ut par est, sit corpus historiae, nullo prætermisso ex iis, quæ debeant cognosci a studiosis.

a *At ibi quoque Assyrios dei reperies, qui Syri, sunt, et contra Syros, qui vulgo Assyrii.*
b *In Ha MS. at Sur. sexcenti triginta sex. 1. Reg. 22, 18, solum octoginta quinque a Dabig interfecit memorantur.*

CAPUT IV.

Saracenorum mores.

Atque a gens quidem, quo dicta est, habitat similitudinem, quæ ab Arabia usque ad Ægyptum, rubro mari et Jordane hinc inde terminis distenditur; b quæ non artem, non mercaturam, non agriculturam unquam exerceat: sed solum habet gladium, quo sibi victum suppeditet. Ant enim feras venantes solitudinis, vivunt vescentes carnibus; aut prædas agentes de iis, qui incidunt in eas vias, quas insident, quæ sunt ad usum necessaria sibi quomodocumque comparant. Quando autem eis utraque defuerint, et rerum necessarium laborarint inopia, tunc jumentis (sunt autem ea cameli e dromades) pro cibo utuntur, belluinam et sanguinariam vitam omnino eligentes. Per cognationes enim aut per contubernia ipsi unum occidentes, et modico ignis calore carnum mollientes duritiem, ut solum cedant eorum dentibus, ita (ut semel dicam) aluntur instar canum.

Latronum
vtrabum ut-
ctus.

15 Deum non cognoscentes, nec qui intelligentiam apprehenditur, nec qui fuerit fabricatus manibus; d astrum autem adorantes matutinum, et orienti ei sacrificantes ea, quæ meliora judicant ex spoliis, quando

numen.
d

hostiæ,

quando ex incursione quæ fit pro prædis agendis, ad eos pervenerit aliquid aptum ad occisionem. Pueros autem offerre, est eis magnum studium, qui præstant et specie, et vigore ætatis. In quibusdam autem congestis lapidibus eos mane sacrificant. Quod quidem, o amici, me valde conturbat et angit, ne forte forma pueri habens aliquid quod sceleratos moveret et alliceret ad impium cultum de more faciendum, ad id quod videbatur visa fuerit utilis; et castæ corpus animæ ab hâpulis oblatam sit hostia sævis, et qui cæde defectantur, dæmonibus: quia qui hæc offerunt sacrificia, nulla solent moveri misericordia puerorum qui occiduntur, etsi omnia faciant, etiamsi rogantes lamententur vel Sirenium vocibus. Quod si quando eis ad sacrificium tale corpus defuerit, camelam colore albam et minime vitiosam, in genua inclinantes, ter circumventjacentem, cum tota populi multitudine in orbem obemtes. Præit vero et circuitionem et canticum, quod ab eis in astrum factum est, aut ex Regibus quispiam, aut ex sacerdotibus, qui sunt senectute venerabiles. Qui post tertiam circuitionem, cum novum canticum finierit populus, et extremam hymni partem albuc in lingua babeat, stricto ense valide percutit ejus cervicem, et primus magno studio gustat sanguinem: et sic reliqui cum gladiis accurrentes, aliqui quidem aliquam parvam pelvis partem excindant cum pilis; alii autem quodlibet rapientes, ex carnibus abscindunt: alii autem usque ad viscera procedunt et infestina, nullam hostiæ partem relinquentes non confectam, quæ possit deinde videri a sole apparente: neque enim abstinent ab ossibus et medullis, perseverantia vincentes fortitudinem, et tandem diuturnitate superantes repugnantiam. Atque hic quidem est barbarorum ritus vitæ et religionis: et sic viventes in solitudine, loca locis commutant, illic castra metantes, ubi jumentis pabulum invenerint et aquam copiosam.

sacrificii, ritus et tempus.

seditum mutatio.

Saraceni.

a Arabia Petraea ab occasu parte Ægypti, a Septentrione Palaestina, a Meridie Arabia felice, ab ortu Deserti terminantur. A sinu maris rubri qui juxta Phoran montes Melanes, sive Nigri, protrahuntur fere usque ad Juliam, ut habet Ptolemæus. Ab occasu horum montium versus Ægyptum Saraceni habitant, qui et Ismaelita: sed Saracenos se, ut Georgius Gebræus scribit, appellarunt, indignè ferentes servilliter se Agarenos vocari, ab Ayur matre Ismaelis. Quam derivationem rejicit Salmasius, maxillique a Saraca urbe Arabiæ dduci. Idem Scenitas Arabes dicit, quod sub tuberculis habitaret; et Nomades, quod pascua mitterent, vagi et instabiles: quamquam et alii in eadem Arabiâ sentire ac Nomades, utraque mare rubrum: qui omnes Saraceni videntur deinceps nuncupati; nam Ammianus Marcellinus lib. 11. Saracenum exordiens initium ab Assyris ad Nilu calaracibus porrigi scribit, et coallibus Memyarum. Idem lib. 22, de Ægypto: Qua Orientem e regione prospicit. Elephantinam et Meroen urbes Æthiopiæ, et Catadupos, rubranque pelagus et Scenitas prævidetur Arabas, quos Saracenos nunc appellamus.

b His consentanea de Saraceni scribit lib. 14. Ammianus, et nationem perniciosam vocat.

Dromades.

c Id est, cursores, et pernicitate dicti: ejusmodi sunt quibus crura oblonga, gracilia et substricta corpora sunt. Dicuntur et dromida: ac dromedila.

d In tertia vita S. Simeonis Stylitæ per Metaphrasten 5 Januar. num. 20, dicuntur multi Ismaelita: orgia Veneris (quæ is dea erat) abulisse; ubi ex Evagrio diximus auricam Veneris statnam a quodam eorum Duec liquefactam, erogantique in pauperes. Et in vita S. Hilarionis: Colunt Ebuseni Venerem ob Luciferum, ejus cultui Saracenum notio delicta est.

CAPUT V.

Patrum Sinaitarum sancta vita.

Eremitarum abstinentia admirabilis.

Qui autem vitam solitariam exercent et quietam, cum pauca quedam loca elegerint solitudinis, ubi possint necessitatem corporis utcumque recreare aquæ abundantia; alii quidem fixis tuguriis, alii vero absconsi in antris et speluncis, sic vivunt virtutem persequentes. Et pauci quidem norunt alimentum ex frumento, nempe quicumque sterilem solitudinem possunt cogero studio et diligentia, ut producat frumentum: qui parvo quodam ligone parva terre, ejusque male operantur, et quantum cogit usus ad

vivendum cum egestate. Multi autem vescuntur crudis oleribus et baccis, mensam minime artificiosam, et nullis condimentis instructam amplectentes, eorum qui obsonia condiunt, et pauem conficiunt, curiositatem multum valere jubentes: ne si in curando corpore multum temporis ponerent, negligentes essent in eo, in quo potius oportet perseverare: sed pura mente Deum colerent, nec carnum crapula gravatam habentes cogitationem, neque ciborum varietate ventris voluptati blandientes. Ille enim non solum renuntiarunt omni qualitati jucundorum, sed etiam, propter redundantem quandam abstinentiam, rursus quoque ad quantitatem, suam extendunt contentionem; tantum sumentes ex rebus maxime necessariis, quantum sufficiat ad vivendum, et ne violenta morte extincti, priventur mercede rerum bonarum et honestarum operationis. Propterea alii quidem cibum capiunt die Dominico, totos septem dies jejuni permanentes: alii vero tempus dimidiant, bis in hebdomada alimenta recordantes: alii vero post unam diem. Et hi quidem omnes per hoc studium abstinentiæ ostendunt se id diligere, quod nullus indiget, et propemodum se contendere cum vita Angelorum: serviunt tamen legibus naturæ, et flectuntur corporis necessitatibus sed vix tandem, quando senserint suas vires defatigari magnis virtutis laboribus.

Liberaltas,

17 In his nummus Cæsaris nec ad auditionem quidem usque est cognitus. Nam neque venditionem sciunt, nec emptionem. Unusquisque enim unicuique gratis præbet id, quod est ei opus; gratis vicissim accipiens id, quod sibi deest. Olerum autem et haccarum fructus, et rarus panis, est multa liberalitas, quæ ex eo quod adest ostendit signa caritatis, et animi munificentiam vel in his parvis donis abunde indicat. Sed nec invidia, quæ bona opera maxime sequi est solita, illic unquam locum habuit: nec enim, qui bonis minus abundabat, ejus qui magis resplendebat, excellentia incitavit ad invidiam. Sicut nec hunc adversus illum extulit arrogantia, ad gloriosam de se persuasionem seducens, ut res recte ab eo gestæ, magnos ei facerent spiritus. Qui enim virtute præstabat, non propriis laboribus, sed Dei virtuti adscribens universam, poterat se moderate gerere: ut qui sibi persuaderet, non se esse rerum bonarum et honestarum per se opificem; sed esse instrumentum gratiæ, quæ in ipso operatur. Et qui rursus in his erat inferior, forte propter imbecillitatem corporis, vel lubens seipsum demittebat humilemque reddebat, animi socordia, non nature imbecillitati, defectum attribuens. Sic ergo alius alio, et omnes omnibus sunt moderatiores, non in magnifica de se persuasionem, et in ingentibus spiritibus, sed in copiis virtutis studentes excellere. Ideo enim fugientes terram quæ habitatur, incolunt solitudinem, non hominibus, sed Deo ea quæ a se recte geruntur volentes ostendere; a quo etiam eorum, quæ recte gerunt, sperant remunerationem. Hominibus enim manifestas reddere, quæ ex Deo fiunt, actiones, simul promptum perdit animi studium et mercedem: illud quidem emolliens arrogantia, hanc vero minuens laudibus, quæ proficiuntur ab hominibus. Qui enim ob ea, quæ facit, quærit humanam gloriam, accepta quam quærebat mercede, ab ea quæ est, excidit, ut qui superatus sit ab humana gloria, et ideo vera privatur.

caritas,

humilitas.

18 Faciunt autem suas habitationes non sibi invicem propinquas, sed satis procul distantes, ut qui viginti et eo amplius stadia absint alius ab alio: non propter odium, (quomodo enim, qui sic inter se affecti sunt, ut dictum est) sed in magna quiete et silentio volentes mores instituere ac formare ad id, quod Deo placet, et studentes cum Deo indivisam habere consuetudinem. Quod quidem ut in turba ac tumultu

Intercelluarum,

AUCTORE
S. NULO.
conventus die
dominico.

tumulto recte fiat, aut est difficile, aut nec omnino quidem potest fieri. Diebus autem Dominicis ad unam veniunt ecclesiam, et inter se conveniunt post unam hebdomadam : ne rursus perfecta separatio dirumpat vinculum concordiae, paulatim inducens oblivionem suorum inter se officiorum. Solet enim quæ est nimis intensa solitudo mores efficere ingratos et agrestes, qui longa consuetudine dediscunt caritatis societatem et communionem.

mutua ex-
hortationes.

19 Divinis itaque communicant sacramentis, et se invicem excipiunt convivio exercitationis eorum, quæ convenit, eloquiorum, et se invicem instrunt adhortationibus, quæ ad mores pertinent. His enim maxime opus habet vita studiosa virtutis ad certamina, adversariorum latentes artes publicans; ne iis capiatur aliquis, qui ignorat pugnandi rationem. Quibus enim non adsunt rerum materiæ et imagines, iis otiosum quidem est peccatum ad operationem. Omne autem bellum in mente consistit. Hic mors est ut plurimum facilis et incerta iis, qui ceruunt quæ sunt extrinsecus; ut quo constet in assensione voluntatis, quæ caret testibus. Ideo imperitis, et qui ad luctum nunc primum accedunt, pulchre instituentes qui ad certamen recte sunt instituti, per abstinentiam quidem fortiter consulunt resistere vitio gulæ. Nam qui ciborum se dedit voluptati, facile prosternitur ab eo, quod est sub ventre, vitio, eo quod a minore vincatur, majorem easum pollicens. Et hæc quidem, ut diximus, suadent iis, qui sunt adhuc recentiores, ii qui jam sunt provecti, et longo tempore et exercitatione consecuti sunt satis magnam earum rerum experientiam.

præcipue ad
qualem conven-
tiam,

et vanam glo-
riam.

20 Sibi autem inter se invicem prohibent perfectiores vanam simul gloriam et superbiam, jubentes ea cavere non secus ac petras, quæ latent in mari prope portum; ut quæ post multam laborem navigationis, ferunt ad extremum et grave periculum eos, qui in maximis vitiorum fluctibus, et tempestate immundarum cogitationum, navem nequaquam fregerunt. Multi enim, qui nequaquam fracti fuerant insultibus tentationum, sed totum cursum illæsi conferant, cum sæpe post victoriam confisi essent habitui eorum quæ recte gesserant, aut in eos, qui se videbantur negligentius gerere, se crexissent, ceciderunt casu valde lachryabili. Nam privat quidem vana gloria iis mercedibus, quæ dantur propter laborem, et facit operationem iis qui laborant inutilem. Est autem cum damno arrogantia ac superbia, et novit magnum conciliare periculum, ut quæ Deum inficietur esse honestarum rerum cooperatorem, et rerum recte gestarum sibi adscribat potestatem. Atque de illis quidem sic dicit Propheta : Qui congregat mercedes, congregat in sacculum perforatum; ut quæ nondum injiciantur, et jam effluant; quæ non diu maneant in dolio, sed mox et dolio prætercurrant. Talis est enim vana gloria : habet interitum, qui cum lucro concurrit : ut quæ in ipso opere delectat id, quod ex eo reddit. Dicit autem de aliis is, qui scripsit Proverbia; Dominus, inquit, superbis resistit, inferens hostem exhibens eum, qui fuit contemptus, iis qui contempserunt.

Agg 3 B.

Prov. 3. 34
secundum
LXX

Moyse et Elie
imitatores.

21 Et ideo animo cogitantes eives illius solitudinis, Moysen, inquam, et Eliam, magno studio contendunt exercere illorum a fastu et arrogantia alienationem; æquum esse arbitantes, ut quorum incolunt regionem, eorum quoque imitentur virtutem. Neque enim Moysen extulit ad arrogantiam magnitudo imperii; neque enim Eliam tumefecit miraculum sacrificii. Manserunt autem semper servantes eundem statum in omni tempore, et non cum rerum mutationibus suos una mutantibus spiritus. Moyses quidem in hac solitudine Egyptianorum fugiens insidias, dum pascebat oves Jethro, fuit spectator admirabilis illius visionis : ut qui tunc dili-

cerit rubi fruticem esse edaci igne potentiorum, et in media flamma viride germen florere viderit. In hoc monte legislator, tunc quidem solius Judaicæ, nunc autem omnium gentium constituitur, cum per naturæ cognitionem in totum genus gratia pervaserit. Fulserunt enim super candelabrum positæ vitæ degendæ leges, etiamsi fuerunt aliquando absconsæ sub medio dictionis, antequam explanarentur. Porro autem inelytus quoque Elias huc venit fugiens Jezebel : et cum in hac terra dormisset, experrectus invenit panem subcinericium et vas aquæ. Hanc ille habitavit speluncam, melote corpus indutus, antiquo suorum majorum indumento : et hic vidit Deum in aura tenui, vocem audivit denuntiantem ea quæ visa fuerant. Est autem hoc postremum et primum indicium virorum fortitudinis. Illam per totam vitam habitant solitudinem, quam Israelitæ cum solum transissent, murmurarunt, cum parato e cælo divino alerentur nutrimento, et de mensa conquirerent illi, quadraginta dies non tulerunt absentiam ejus, qui illis præerat : neque vero sciverunt ita ut oportet, liberum suum administrare arbitrium : sed statim defecerunt, ad impietatem libertate abutentes. Hi toto tempore philosophantur in solitudine, egenes rebus necessariis, et sunt sibi ipsi magistri pietatis.

CAPUT VI.

Patres occisi, monasterium direptum.

Sed quid opus est plura dicere? Iis sic affectis, et sic Deum colentibus, repente insperata veluti procella, eis alicunde phalanx ingruit barbarica et summo mane cum paulo ante desissent hymnos canere, pios invaserunt impii. Ego autem tunc quoque illic aderam cum filio : a sancto enim monte descenderam, visitaturus Sanctos, qui erant in rubo, quod jam diu ante facere consueveram. Et statim instar canum rabidorum irruentes, inconditis vocibus et nihil significantibus aerem preleverunt, et rapuerunt quæcumque hyeme Sanctis parata erant ad cibum. Siccant enim illi ex fructibus, quæcumque sunt utiles et possunt omnino permanere; et eis consolantur naturæ necessitatem. Cum ergo nos ipsos eos fecissent allerre, educunt omnes ex ecclesia : et cum exuissent centonibus, nudos ad occidendum per seriem ordinant eos, qui ætate præstant. Deinde vero circumstantes, stringunt enses : et cum oculos ira replissent, et ardentem adspectum oblique quodammodo circumagerent, et sancti loci Sacerdotem jussissent primum collum porrigere, inferunt, non ambo (duo enim erant circa eum) sed alius post alium, utrumque enses in ejus tergum infligentes, cum is neque præ dolore ejulasset, neque vultum avertisset, et nec vel parvum doloris ostendisset vestigiū; sed se tantum signasset, et oris susurro dixisset; Benedictus Dominus. Atque pervasit quidem unus ictus a dorso usque ad maxillam, cum per aurem transisset; alter vero ab humero pervenit ad mamillam. Et sic vir divinus sensim conversus honeste ac decore cecidit, nihil nec interfectionis, nec nuditatis, quod turpe esset, ostendens. In ejus autem corpore florebat quædam gratia, et nuditatis tegebat deformitatem. Hoc autem vespero et rebus et verbis propemodum prædixerat vir ille admirabilis; eos, qui in cæna aderant, benignius quam consuevit alloquens, et dicens : Quid enim scimus, an rursus ante mortem nos simul congregatura sit mensa et convivium?

NOT. 61

Barbari mo-
nasterium in-
vadunt ac di-
ripiunt.

Sacerdotem
monasterii
occidunt.

Ita senem
illum ac puerum.

23 Deinde post illum capiunt et interimunt eum, qui una cum senē habitabat, qui ipse quoque erat et senex tempore, et satis afflictus laboribus exercitationis : et rursus puerum, qui eis ministrabat. Hic autem fuit modus interfectionis. Jubeat unus ex barbaris colligere aliquem ex iis, qui erant effusi, fructibus

fructibus Ille autem ut placebat ei qui iusserat, diligenter terræ assidens, sinum relaxabat, manibus attrahens ea, quæ erant apposita; ut ei qui iusserat, videretur aptus ad ministerium, et ideo vita ei concederetur. Sed nihil profuit, neque sic barbaricam emollit ferociam. Alius enim, qui retro adstabat, ensem e vagina clam strinxit. Ille vero sive eum trahi sentiens, sive etiam eadem alioqui præsigniens, tamquam perterritus vultum parumper retro circumagit. Qui autem adstabat, eum terruit et clamore barbarico, et contortis oculis. Et sic quidem cum is rectum ensem in jugulum defixisset, magnis viribus eum ab hepate adegit ad thoracem. Ille vero, priusquam is revelleretur, jacebat mortuus, ut qui vel timore perisset, aut propter certitudinem et opportunitatem vulneris non pervenisset ad mortis cognitionem, quæ a vasis corporis cito exemit animam, et eam repente liberavit a vinculis, a quibus vix recedit, ut quæ sit colligata violentis nexibus Creatoris. Reliquos autem nos, nescio quamquam re impulsis, abigunt, gestu manus fugere permittentes; in ea autem cruentos adhuc enses gestabant. Et alii quidem currebant per convales, festinantem ad montem pervenire. His enim ad illum non patebat aditus, propter gloriam eo quod Deus super ipsum steterit, et populo aliquando responderit.

CAPUT VII.

S. Nilus cæcos luget, sepelit.

Ego autem plane hæseram attonitus, ut quem retineret inopia consilii, et ab adolescentis vinculis essem visceribus, et nec omnino poteram recedere, nec volebam omnino conservari, constrictus firmo naturæ vinculo: donec puer amicus oculis, et ut recederem (hei mihi) significans, vix persuasit, ut abirem. Et pedes quidem antequam processerunt, et eos nescio quo modo sequebatur corpus, quod ferebatur; eor autem volebat recedere, vultum ad puerum assidue convertens, et jactum oculorum ad se minime valens congregare, qui non ad iter aggrediendum erat attentus, sed ad tergum convertebatur miserabiliter. Perrexi itaque ego quoque ad montem, sequens eos qui præcedebant, et e specula contemplantur infelicem puerum, qui abducebatur, qui quoque non libere circumspiciebat, sed clandestina ad me conversione furtim fallebat eos, qui abducebant. Tale enim est nature vinculum: non solvitur separatione corporum, sed intenditur vehementius, cum hoc quoque in brutis animantibus similiter fieri cernere liceat. Et vacca quidem quæ abducitur miserabiliter mugit et frequenter, assidue conversa ad vitulum, qui est abstractus, et habitu oculorum indicans doloris magnitudinem. Quin etiam equus privatus eo, qui una pascitur, quoniam caret sermone, hinnitu dolorem significat, anticum frequenter revocans.

25 Ego autem cum nescio quomodo pervenissem ad montis cacumen, etsi non haberem mentem quæ una cum corpore ambularet, volens videre filium veluti e specula, non poteram amplius adspicere, ut qui propter longum intervallum absconsus esset a meis oculis. Restabat itaque mihi deinceps perplexus et anceps animus, et a me ad Deum verba fiebant, et filium desente captivum, et Sanctos interemptos vehementer deplorante: O beati, dicebam, et ter beati, ubi tandem nunc sunt labores vestre abstinentiæ? Ubi sunt perpressiones tolerantiae? Multarum igitur certaminum coronam accepistis? Hæcne sunt vobis reposita præmia longæ decertationis? Num justitiæ est vanus cursus? Num temere suscipitur pro virtute perpressio, quod vos interficiendos absque auxilio reliquit providentia; nec justitia restitit interimentibus, sed vires habuit manus iniqua adversus sancta corpora, et gloriatur iniquitas se adversus pietatem victoria esse potitam, omnino fremens et gestiens

tamquam adversus superatam veritatem? Quomodo veterem flammam non nunc quoque accendit rubus? Quomodo non accedentes sceleratos exussit incendio? Quomodo autem non eos delibens terra accepit, ut eum alias simul cum tabernaculis et cognationibus totam Core devoravit synagogam? Quomodo autem Sinai montis siluerunt prodigiosi terrores, tonitrum sonitu et tristitia caliginis, et innumeralibus fulgurum coruscationibus impios non terrefacientes? Sed otiosa fuit vindex potentia, nec eos qui injuriam faciebant, fulminibus et procellis recte puniens, neque eos valida manu liberans, quibus fiebat injuria; ut eum ipsi postremo docti experientia vim animadvertissent miraculorum, cognoscerent robur admirabile virtutis inexpugnabilis. Sed in ipso rubo et in monte, in quo fuit lata lex, ceciderunt pii absque ullo auxilio, perinde ac hostiæ expertes rationis. Ubinam tandem fuit potentia, quæ in mari submersit Ægyptios, et profundum eis effecit sepulchrum? Ubi autem, quæ grandinis percussit lapidibus alienigenas, qui bellum gerebant adversus Israelitas, et sine sanguine et labore victoriam dedit suo populo, et quæ rursus aliquando eis terrorem ineussit, cum aggredierentur terram sanctam, et eos inter se convertit ad pugnam nescientes, ut qui versarentur in tenebris, se socios suos occidere, et non posse suos qui interficiebantur, agnoscere? Ubinam tandem sum occulavit auxilium, non protegens eos, quibus parabantur insidiae: sed sævorum quidem leonum olim Iran adversus eos qui ipsis objecti fuerant, et ignis inexpugnabilem refrenavit potentiam, efficiens ut eos revererentur, et ostendens eos esse pietate claros; horum autem quomodo dubiam fecit virtutem, eos relinquens omni defecto auxilio, et efficiens ut omnino existimarentur indigni auxilio?

26 Sed hæc quidem dicere nos fortasse persuasit animi aegritudo et dolor, et ab eo quod erat decens nos exturbavit. Danda est autem venia dolori, qui persuadet ei cui ægre est, multa loqui præter animi sententiam, victo fortasse a rerum adversarum magnitudine. Nam justos quoque sæpe divinum reliquit auxilium, eos tradens Tyrannis vartis tormentis erudiendos, et impia morte afficiendos: ut eorum qui decertabant, virtutis, ostenderetur spectata probitas, et eorum fides tamquam fax resplenderet, de fiducia nihil remittens usque ad mortem, sed totam esse vanam Tyrannorum insaniam patiendi arguens. Nam ii quoque, qui nunc remanserunt Sancti, a solitudine minime volunt recedere, ei, quæ promiscue et indifferenter in urbibus agitur, vitam mortem præferentes. Quod ipsum quoque visum est iis, qui sunt interempti, ut potius mererentur, quam sustinerent vitium, quod versatur in ea parte orbis quæ habitat. Sciebant enim mortem animæ esse mortem corporis graviorem; et eam, quæ est in peccato, aperte esse magis periculosam ea quæ affertur gladio: quoniam hæc quidem habet parvum, et qui est ad tempus tantum, dolorem; illa vero longum supplicium, et quod nunquam desinit. Et ego quidem hæc dixi.

27 Barbari autem cum multos alios interemissent, et depopulati essent in solitudine, satis magnam viam confecerunt: et cum die jam inclinatio præbuisset nobis nox de cetero potestatem ambulandi sine metu, de monte descendentes, conversi sumus ad sepelienda corpora. Et alios quidem invenimus diu ante mortuos; Sanctum autem Theodulum adhuc spirantem, et qui posset utcumque loqui. Ei itaque assidentes, et quæ acciderant desentes, pernoctavimus: rogante nos sene, ne hæc nobis viderentur aliena. Satanæ enim esse morem, eos qui tententur, a Deo expetere.

Quam multos inquit, ex Jobi domo interemit, alios quidem igne, alios vero ense, alios autem eversa domo perdens? Sed ne vos, inquit, ea quæ fiunt, conturbent. Scit enim agonotheta, quo judicio tradat athletas adversario; ut qui præclara præmia et bra-

quidam struuntur abire.

barbaris Sina iuacessus.

not. 62.

Nilus in montem exivit, identidem ad Theodulum respectans.

Divina providentia reverentia.

Nilus cum sociis et ut occisos sepeliat.

desert Sanctorum exitem.

Theodulus egregie eum consolatus, moritur.

ACCITORI
S. N. 10.

via proposuerit iis, qui plagas æquo animo accipiunt, eaque talia, qualia ostendit magnus Job, qui omnia accepit duplicia quæ jam visa fuerant periisse, vel potius longe majora, et quæ citra ullam excedunt comparationem. Quæ enim oculus non vidit, et auris non audivit, et in cor hominis non ascenderunt, ea Deus paravit iis, qui pro ipso decertarunt, et pietatis præmiis suam vitam gloriose coronarunt. Sic enim Deum decebat munificum superare labores remunerationibus, et coronis superare certamina, et illa præbere athleticis, quæ neque sperabantur, neque expectabantur ab iis, qui ea quæ dantur accipiunt, ut et reddat mercedem quæ debetur, et gratiam efficiat remunerationem, propter insignem honorem. Hæc dixit, et præsentem salutavit osculo, quamdiu loqui et linguam movere ei virtus præbuit. Mortuum autem nos multis lacrymis prosequi, terræ cum aliis mandavimus, et cum tenebræ adhuc incertum ad vos facerent aditum, huc venire potuimus.

28 Ex iis autem, qui fuerunt interempti, duo quidem vocabantur Paulus et Joannes; Presbyter autem, Theodulus. Mortui autem sunt consummati septimo die post Theophania, qui est quartus decimus mensis Januarii. Omnino enim viris piis ac religiosis ipsa quoque temporis et nominum cognitio digna est magno studio, qui memoriæ Sanctorum volunt esse participes. Interempti vero sunt alii quoque multis ante temporibus, quorum ipsorum quoque commemorationem, propter vite longitudinem, et eorum qui congregantur multitudinem, eodem die peragunt.

Alii eodem
die Martyres
coluntur.

NOT. 63.

CAPUT VIII.

Aliquot secularium cædes.

Quidam post
stridite immo-
lantis profu-
gita Barbaris.

Nobis hæc adhuc loquentibus, nuntiatur quidam salvus evasisse e castris: et paullo post ad nos accedit, timoris vestigiis nondum ex oculis depositis, nec animi perturbationem adhuc valens reprimere; et magno adhuc cursu et animi angore anhelans et conturbatus, perinde ac si prope essent, et futurum esset ut assequerentur ei, qui persequerentur. Deinde rogatus, quomodo effugisset, Me, aiebat, et tunc filium in cœna loquentes denunciabant fore, ut diluculo astro sacrificarent, aramque excitarunt, et ligna apposuerunt, ignorantibus nobis, cur hæc fierent. Mihi autem hæc dixit elanculum unus ex concaptivis, qui eorum vocem intellegebat. Ego autem illi significavi consilium barbarorum, et quod nisi nobis fuga salutem pepererimus, non nobis vivis mane sol illucesceret. Ille autem veritus ne comprehenderetur, remansit, alienus: Quod Deo visum fuerit, ubicunque sit, non effugiet aliquis, etiamsi lateat in adytis. Ego autem in tenebris, cum vidissem omnes somno gravatos, (torpescerat enim eos nimia ebrietas) humi pronus primum serpens, ne, si quis vigilaret, me re-cta corporis membra proderet: deinde a castris parum remotus, cursu ad hunc scopum contendendi, timoris pennis portatus velociter, quæ apud illos statuta erat, caulem vel me ratus fuga evasurum, vel si etiam comprehenderer, constituta morte me nihil gravius passurum esse ratiocinatus, et alioqui certo malo præferens spem incertam. Quod enim, si manerem, non licebat omnino effugere periculum, verisimile erat posse me evadere, si pedum auxilio meam salutem crevissem. Accepi enim, multos sæpe a pedibus plus esse auxilii consecutos, quam a plurimis defensoribus. Ecce ergo me mea fefellit opinio, sed eis, quibus post Deum credidi, sum servatus, et adsum apud vos, ut videtis, nullo malo affectus.

Barbara quos-
dam seculari-
res concen-
dunt.

30 Meis autem oculis adhuc insidet metus crudelitatis Barbarorum, et eorum facta scelerata me in stuporem adducunt, et impleor horrore propter ea quæ ab eis facta sunt. Cum dominum enim una cum Prætoro minus obeuntem Reipublica, et ad vos revertentem offendissent in solitudine, ad se abdu-

xerunt cum omnibus eorum facultatibus: et alterum quidem, qui restiterat, cum famulis membratim disceperunt; meum autem una cum filio (erat autem is, ut nostis, valde juvenis) sequentem abduxerunt. Sole autem jam appropinquante horizonti occasus, figunt tabernacula, ubi eos vespera apprehenderat: et cum ex nostris spoliis magnum fecissent convivium, eum et filium adhibent convivam, jubentes eum bono esse animo, et nihil extimescere. Salvus enim, aiebant, et illæsus domum revertaris cum filio, cum sufficiant alii, ut sint duarum animarum pretium redemptionis. Et videbantur paullo post impleturi pronissum, permittendo, ut ad sua redirent: aquam autem portare, et ad viaticum panes afferri jubebant, ad hoc ut commentum videretur probabile, ut spes vite ex viatico apud eos fraudem haberet fide dignam dolusque barbaricus et scena videretur esse vera cura, quæ eorum gereretur. Duos autem ephellos juvenes, procurantes scilicet, ut iis esset iter securum, una emittunt, qui eos deducerent. Quibus jusserunt elanculum, ut cum essent aliquantulum remoti a castris, eos conciderent. Cum eos ergo circumstissent, qui eo modo, quo dictum est, deducebant, illico ii qui esse videbantur servatores, et si alii invasissent, eorum, ut par erat, propugnatores, ii ipsi fiunt præter spem occisores: et mactant quidem filium ante patrem, ut videndo mortem sui filii, et sure mortis faciendo periculum, ei dolorem conduplicarent. Protinus autem illum quoque multis interimunt vulneribus, eorum infidelitatem et insidias magna voce desidentem. Audivi enim alterum quidem flentem miserabiliter, alterum vero valide clamantem, et ad nunquamque ictum graviter ejulantem, et veluti laboribus concedentem ut plagas dimetirentur. Atque ipse quidem bonis promissis sic deceptus, miserabilem passus est iuteritum. Oportebat enim ipsum ex aliorum malis sua divinare, quod scilicet mors quidem minime vitari posset, esset autem potius toleranter ferenda cum expectaretur. Malum enim quod venit præter expectationem, omnino perturbat eum advenerit. Quod autem est expectatum, cum ad id experiendum paratam invenerit rationem, existimatur levius, ut quod jam sit meditatam, et esse fecit ut ejus adventus nequaquam sit novus et alienus.

alios dolu,

31 Vespere enim in cœna, in qua eum præbibendo invitabant poculis et benignis verbis, volentes hudere ludum sibi consuetum et gratum, (erat autem id, quod ad delectationem agebatur, hominis credes) mittunt ut bibat uni filiorum calicem, cum alterum paullo ante mactasset. Ille autem vix quidem accepit invitatus, ut ejus appetitus esset metu mortuus ante corpus. Accepit tamen metuens. Bibens enim, significabat se necessitate adductum id facere, ut qui violentis ostenderet sonis id a se fieri præter animi sententiam. Non enim quiete fauces permeabat potus, sed in genis quodammodo restagrans, ad mentum veluti ad rupem aliquam asperam, eum maximo sonitu devorationis, vix pervasit thoracem. Cum sic ergo tandem per vinum potum accepisset, mittunt qui eum interficeret. Erat autem is juvenis. Nam eis quoque cædes committunt, ab ineunte ætate provocantes eos ad crudelitatem. Ille autem ob ebrietatem Bacchico furore percitus, ad tam inhumanum opus magno contendit studio, quam ex actione capiebat voluptatem, risu indicans: et ad jacentem accedens, primum quidem eum ferit in colli vertebres, et cum propter ossium duritiem parum scidisset, protinus illinc quidem tollit ensem, per jacentis autem latus eum transadigit. Deinde cum rursus in prima vertebræ sectione certius et opportunius percussisset, revertitur exiliens, manu ensem in aere quatians. Puer vero præ dolore diu quidem palpitavit et subsultavit, et ejulans volutatus est in sanguine. Tandem autem cum in spiram convolutus, caput inclinasset ad ventrem, et pedes ad illud contraxisset, ut qui vellet erigi

puerum om-
nino crude-
liter.

erigi illa conversione, ad prunas appositas se devolvit. Cum vero majorem, ut est consentaneum, ex igne sensisset dolorem, rursus quidem pedibus et manibus necessario, instar piscis subsiliebat, assidue erigens partem quæ torrebatur. Cum vero non posset amplius sibi ipsi opem ferre, ntpote quod una cum sanguine exeretæ essent vires, rogo liquefactus interit, duobus simul affectus supplicii, nempe ensis et ignis.

Ad fontem deveniunt.

32 Die autem sequenti postquam hoc fecissent, ambulantes in solitudine, non recta via, sed aberrante, locaque aspera et difficilia, modo hic, modo illic obeuntes, altosque et arduos montes circumeuntes, et per non tritas et confragosas et propemodum invias valles pedibus ingredientes, longo remotum spatium vident locum paullatim herbescentem: et cum ex viriditate conjectassent esse locum aptum ad diversandum, aut etiam existimassent illic aliquos habitare monachos, scopum suum eo convertunt, tamquam a mari ad portum iter jumentis dirigentes. Cum autem venissent, vident locum, qui nihil erat deterior quam putarant, nec falsa visione eorum spem fefellerat. Nam et erat aqua in eo copiosa, et antequam gustaretur sua visum delectabat puritate. Ori autem allata, parvam arguebat esse visum delectationem, si conferretur cum voluptate gustus: eratque fœnum aptum ad pabulum animalium. Cum ergo camelos exonerassent, illos quidem libere dimittunt ad pasendum: ipsi autem statim currunt ad aquam, eam bibentes, se adspergentes, lavantes, et nescientes, quomodo simpliciter uterentur, illa liberali et profusa aquæ abundantia.

CAPUT IX.

Atii monachi occisi.

SOL. 64.

Eremitam lapidibus maculant.

Dum autem ad eam choros ducerent, et fontem laudibus celebrarent, vident in latere montis quoddam parvum domunculæ vestigium, omnesque uno spiritu eo currunt, cursu alius alium superare contententes, et cum appropinquassent, circumfusi sunt spelunca. Ea autem erat in ostio paucis extracta lapidibus, ne si esset nimis magnus hiatus, feris facili præberet ingressum. Deinde cum intro accurissent pauci et singuli, (non capiebat enim multos) virum educunt specie et habitu venerandum: eumque ducebant trahentes, nihil omnino conturbatum, et qui neque expallnerit, neque illiberale aut triste aliquid ostenderit aut locutus sit: et cum eum supra quandam petram posuissent, lapidibus (non enim habebant cuses) interficiunt scelerati, ridentes et sua voce præcane decantantes.

item alterum, gaudentem.

34 Deinde rursus parum progressi, alterum comprehendunt adolescentem, pallidum, macilentum, et qui aspectu aperta præ se ferebat vestigia abstinentiæ: et ipsum similiter lapidibus interficiunt, multas voces emittentem, quibus agebat gratias, et fatentem se eis debere, quod cum adhuc virtutum sequebatur, et vita eduxissent. Dicebat enim, se non parum timere finis incertitudinem, ne mentis fortassis lapsus, aut quedam externa necessitas liberæ animi voluntatis mutaret constantiam, persuasam aut coactam alia sentire, quam quæ apud Deum sunt certa, et extra controversiam.

Adolescentis eremitarum admittenda constantia.

35 Non multum illinc processerant: et ecce apparet locus quinque herbibus, et multis densus arboribus: et rursus quam maxima potuerunt barbari celebritate ad ipsum concurrerunt. Cum autem appropinquassent, in parvam quandam incidunt domunculam, in qua exercebatur adolescens, ejus magnus et excelsus animus, existimatus est vel ab ipsis barbaris dignus admiratione. Neque enim his ostendere latentia quædam monasteria, et ea ratione mortem effugere sustinuit: hoc enim ei polliciti erant barbari. Sed neque in hoc, ut exiret e domo, neque ut omnino tunicam exueret, obediit: indicare quidem

eos, qui poterant latere, dicens proditorem; omnino autem obedire, quicquid per vim cogeretur, pusilli et abjecti dicebat esse animi. Iis enim, qui exercerentur, dicit oportere adesse magnum et excelsum animum, et non fas esse cedere aut metui aut minis, etiamsi id videatur magnum habere periculum. Consuetudo enim fit via ad majora: et timiditas, quæ semel didicit dominari, jubet etiam magna bona contemnere, atque adeo ipsam etiam pietatem postremo prodere, quando metus malorum timiditate confectum animum invenerit. Si enim nunc, inquit, facile prodidero liberum mei animi arbitrium, timens ne brevi moriar; quomodo si proponantur supplicia, et minæ intententur tormentorum, ad impietatem non facile transfugiam, cum doloris vacuitatem assueverim utili præponere? Quocirca cum vobis plane denegetur ea quæ speratis consequi, ne cunctemini ea, quæ vultis, facere. Neque enim loca, in quibus viri pii habitant, etsi sciam, indicabo: sed nec extra ostium vobis jubentibus egrediar, neque vestem exuam, ut me quis adhuc sentientem et mei liberi arbitrii compotem, cernat nudam, et contueatur corpus, quod in hodiernam usque diem meis non est conspectum oculis. Post mortem autem in me non sentientem faciat deinceps unusquisque quod velit. Eorum enim qui faciunt, crudelitatis, sed non ejus qui patitur, animi est ea reprehensio, intus enim moriar indutus, ut constitui, neque faciam quidquam præter sententiam, me ipsum prodens ut mancipium: et in hoc stadio in quo decertavi, potius interficiar: et erit mihi sepulchrum hæc domuncula, quæ prius virtutis sudores, et strenuitatis ac probitatis nunc accipit sanguinem.

AUCTORE
S. NITTO.

castitas,

36 Sic eum libere loquentem cum non tulissent scelerati, sed adversus generosum ejus animum essent acerrime commoti, tot eum plagis interficiunt, quot potuit ejus corpus capere. Unusquisque enim volens suam iram in eum re ipsa ostendere, non existimabat priorum enses sufficere ad vindictam, nisi cum ipse quoque suum gladium sua manu tinxisset, sic indignationem suam posset consolari. Cum plures itaque mortuum quam vivum illum magni et excelsi animi virum jam sauciassent, ita recesserunt, animis ægre ferentes, quod non ad majus supplicium eis suffecisset corpusculum.

causes atrocissimas.

37 Post hunc autem tres nobis occurrunt, iter facientes per solitudinem, qui adhuc ferventem eorum iram paullulum seclerant, ut qui eorum in illam furoris defectus supplerent. Quomodo enim agrestes ferae, aut canes venatici, si ostensa solum fuerit præda et evaserit, ad majorem provocantur insaniam, quod eam non fuerint consecuti, et quod rursus inciderit, majori studio persequuntur, secunda cautione priori inelentes ludibrio, ita ad eos qui appaernerant, currentes, eadem spirantes scelerati, cum enses strinxissent priusquam appropinquarent, cum tanta in ipsos processerunt crudelitate, eum quanta si ipsum accepissent qui eos irritaverat.

Tres alios occidunt barburi:

38 Cum autem nondum enses in vaginas misissent, sed nudos manu tenerent, calidoque et exhalanti sanguine inquinatos, in eo loco in quo ambulabant, vident posita duo monasteria, non ex adverso quidem itineris, sed ex obliquo ad alteram manum. Erat autem, quod inter ea intercedebat spatium triginta stadia: intereum vero locum, in quo erant quindecim: unumquodque tamquam a centro ad circuli lineas, quæ sunt in circumferentia, pari mensura distantia. Divisi itaque processerunt, dimidia pars ad utrumque eorum, tota præda quam collegerant, in regione relicta cum jumentis. Et eum quidem, qui erat ad Austrum, quomodo interfecerint, aut quemnam, nequaquam cognovi. Eum vero qui erat ad clima Boreale, postquam jam prope accessissent illum, qui ex multo cursu tela in pharetris sonantia senserat, et fugere caperant, ipsi arcus intendentes multis jaculis transfixerunt.

item duos alios.

ACTORI.
S. NITL.

runt. Deinde cum ipsum, ut pronus ceciderat, comprehendissent, non sinunt eum mori cum iis solis, quæ prius acceperat, vulneribus, cum tot haberet plagas quæ ad id sufficerent; sed cum adhuc spirantem et animam agentem supinum convertissent, statim dissecant a pube ad thoracem: respirantia autem per dissectionem viscera, et lateribus circumfusa, contis utriusque conturbabant, donec ea quoque dilaceraverint, priusquam recederent. Post hæc autem ego quidem aufugi, ut prius dixi; filio autem tuo quidnam factum sit nescio. Nam enim quidem vivum reliqui: sed qui de vitanequaquam bonam spem conceperat propter mortem, de qua surraturum fuerat.

CAPUT X.

Mulieris constantiæ exemplum.

S. Nili som-
nium.

Cum hæc ego audivissem, et nocturnam haberem visionem in auribus resonantem; (in somnis enim legebam epistolam, quæ ab aliquo ex familiaribus mihi data fuerat: quæ quidem priusquam explicaretur, ita habebat in plicatura; Domino meo post Deum et Patri, Beatus Theodulus) quoniam modo oportebat meam tunc affectam esse animam, o fratres, si modo adhuc habebam animam? Cor mihi dissecabatur, viscera divellebantur, vires dissolvebantur; sudor omnibus omnino distillabat membris, cum audivissem nuntium somnio convenire, qui mihi non amplius faciebat dubium aut ancipitem mortis suspicionem; sed potius confirmatam duobus testimoniis, somnio, inquam, et significationibus ejus qui fuerat conservatus.

Mulieris in
nec filii con-
suetudine.

40 Quid idem? Cum ipsa vox jam mihi esset extincta, neque flere neque lamentari poteram, sed ad eum solum fixis adspiciebam oculis, donec quædam mulier ex iis qui illic erant, ejus etiam filius ab eis fuerat interfectus, (is autem erat, quem quæ præcessit oratio, significavit fuisse insignem propter magnum excelsumque animum) me recreavit, et ut me a vehementi dolore colligerem effecit. Postquam enim illa intellexit interfectum esse filium, et adversus eos qui interemerant strenue decertasse, actione ipsa quoque in eum suam ostendit cognationem, ut quæ vera ac germana ejus mater apparuerit: et cum se splendida veste protinus induisset, et ad lætitiarum totum mutasset habitum, manus in cælum extendit, et ad Deum Servatorem tales voces emisit: Tibi Domine commendavi filium, et est mihi salvus nunc et usque in secula. Tibi credidi adolescentem, et mihi fuit custoditus vere salvus et invulneratus. Non enim quod sit mortuus, neque quomodo vitam finierit, reputeo, sed considero quod omnis peccati effugit periculum. Non quod corpus sit sauciatum, et mortem acerbam sustinerit; sed quod puram animam et nulli reprehensioni affinem illine tulit, et spiritum immaculatum tuis commendavit manibus. Ego cædes brevita numero: ego plagas, tot esse coronas censeo. Atque utinam tuum corpus plures plagas cepisset, o fili, ut tibi ex eo plures accederent mercedes! Hinc quod te gestarim utero, reddidisti mercedem. Hinc me remuneratus es propter dolores, quos ego sensi in partu. Hinc mihi dedisti honorem propter educationem. Quid ergo? Non me quoque es accepturus particeps præmiorum? Communis enim fuit labor utrisque. Tu certasti, et ego sum quoque tibi particeps certaminis. Tu certasti, et ego tuo gratuler certamini. Tu iræ restitisti barbarica, ego autem resisto naturæ tyranni. Tu mortem videlicet contempsisti, ego autem viscera despicio. Tu cædis dolorem tulisti patienter, ego cum mihi lanientur viscera, fero tormenta. Mea tuis sunt equalia et non inferioria: tu vincis acerbitate doloris, ego autem supero longitudine temporis. Nam etsi tibi valde magnam dolorem mors attulerit, una tamen hora mors præterit. Ego vero longum traho dolorem, et

eum moderate fero, philosophans et certo sciens te apud Deum vita vivere, in quam nullus cadit interitus; et credo fore, ut brevi mea illic curetur senectus, quando mihi quovis modo confractum fuerit hoc vas testaceum, et ad id quod illic est ævum profecta fuero. Beata ego in matribus, quæ Deo talem exhibuerim athleteam. Rursus quoque ego beata: vere confido enim fore ut deinceps glorier, cum tu in Christum fueris resolutus, et una cum eo futurus sis perpetuo, et deliciarum, quæ numquam desinunt sis particeps.

41 Hæc ego audiens, erubescere, quod tam moliter et tam pusillo animo ferrem casum pueri; et mihi esset minor virtus animi quam femine: et eorum qui aderant, memovebat verecundia. Deinde illam quidem admirabar, meipsum autem irridebam, ut qui egregia illius mulieris verba acciperem, perinde ac mei sagillationes; et illius moderationem, meam judicarem insaniam. Nam eum existimassem me jure posse cum Deo conqueri propter ea quæ passus fueram, tunc recte cognovi me esse lapsurum; quod mulieris exemplo didicissem, esse cujusvis mali insultum tolerabilem.

CAPUT XI.

Mittuntur ad Regem Saracenorum legati, et cum iis Nilus.

Visum est autem Concilio eorum, qui Pharam incolebant, postquam audissent quæ renuntiata fuerant, non præterite silentio id quod ansi fuerant Barbari, sed hoc Regi significare eorum. Et ad eum quidem mittunt duos ex iis qui apud ipsos vocantur a Hæmerodromi, accusantes quod iniusta infregissent fœdera. Sunt autem juvenes, ephebis paulo ætate majores barbæ propemodum primam emittentes lanuginem, qui his rebus inserviunt, et nihil ferunt præter areas telaque ac jacula, et silices ignem ejectives: hæc enim eis in via sunt ad vitam utilia; illa quidem venationum, hi vero ignem præbentes ad coquendum: lignorum enim et fruticum est eis utique magna in omni loco copia, cum nullus quæ nascuntur secet in solitudine.

43 Cum ii autem illam viam conficerent, nos egressi sumus ad efferenda corpora: et cum accessissemus, invenimus eos, qui quinque ante diebus interempti fuerant, nihil passos ex iis, quæ verisimile erat passurum esse mortuum, non male olentes, non putrefactos, et nihil læsos ab iis quibus innatum est ut perdant, a carnivoris, inquam, avibus aut feris agrestibus. Tanto autem ante tempore eos fuisse interfectos, dixit b puer e Magadonis: hoc enim erat nomen Senatori, qui a Barbaris fuerat interemptus. Erat vero, qui occisus erat in d Bethrambe quidem, Proclus; Hypatius autem, qui in e Geth; Isaac vero, qui in monasterio Salael; Macarius autem et Marcus, qui fuerunt occisi in ea, quæ est extrinsecus, solitudine; Benjamin vero in ea, quæ est extra f Elem. Eusebius autem in g Thola et Elias h in Aze. Porro autem ipsorum quoque duorum alterum invenimus, qui multa vulnera habebat lethalia; sed adhuc vivebat et spirabat. Quem quidem cum portasset, in cella deposuimus, conversi ad sepulturam aliorum corporum. Cum autem ad ipsum redissemus, vivum quidem non amplius offendimus, apud hydriam autem invenimus jacentem jam mortuum. Nam eum omnino siti laborasset propter inflammationem vulnerum, postquam bibit, cecidit promis in genua, in hoc habitu eum mortuum relinquentem anima. Cuiusque ei ut ceteris justa fecissemus, egressi sumus, ut sciremus quidnam significaretur a Principe Barbarorum.

44 Jam autem nobis Pharam ingredientibus, aderant qui missi fuerant, ab eo afferentes litteras, quæ et pacem confirmabant, et ad se venire jubebant eos qui

Ejus exem-
plum sibi pro-
ponit S. Nilus.

NOT. 63

Mittuntur ad
Barbaros le-
gati, Hæme-
rodromi.

a

Corpora occi-
sorum in in-
corrupta.

b

c

d

e

f

g h

Barbarorum
hoc paratus
est surtere in-
juriam,
qui

AUCTORE
S. NILIO.

qui affecti fuerant injuria; et maxime eos qui at-
tinebant ad captivos adhuc viventes. Quod si quis
etiam vellet sumere pœnas de iis qui occisi fuerant,
dicebat se esse paratum dare auctores ad suppli-
cium. Quinetiam se profitebatur omnia daturum
spolia iis, ex quibus prædæ actæ fuerant. Nolebat
enim solvere leges pacis, ut qui libenter esset cum eis
confoederatus, propterea quod ex iis atque acce-
pisset solatium: agnoscebat enim eis non parvum
afferre emolumentum, quod cum eis intercedebat
commercium, ut qui in sua egestatis necessitatibus
aperte adjuvarent eorum abundantia. Cum dona
itaque parasset, et legatos constituissent tanquam
ad renovandam pacem quæ jam dissoluta fuerat, die
sequenti et ipsos emittunt, et nos qui bona utique
spe eramus venturi.

a Quasi diurni cursores. Sic Aristoteles de mundo, loquens de
Regibus Persarum: ἡμεροδρομοὶ τε, καὶ σκοπῶν, καὶ ἡγεμονόγραφοι.
Iudæus vertit: Cursores etiam exploratoresque et statores. Pe-
trus Alejanus: Qui a pedibus de die sunt, exploratores, nuntii.
b Sur. ilbus. Græce est παῖς, et infra cirkens, il est, famulus.
c Græce est Μαγδόνορα, et in margine Μαγδόνορα, ut et infra
na. 54. Surius et Lipmannus hi Megalensis legunt, infra Megal-
donis. d Sur. Bethrabe. e Non est hæc Gethi Palæstinarum
satrapia, sed vallis quædam circa Sium. f Sur. Elam. Est
Ellin ejus regionis locus hanc procul a Rhailu cœnobio, ut infra
dicemus. g Græce ἐν θαλά. In viâ S. Joannis Climaci per Danie-
lem monachum δοῦλε appellatur hic locus, in Menens δοῦλε,
diciturque ad quantum lapidem a basilica monasterii montis Sina
abfuisse: ibi Climacus 33 annis habitavit. h Græce ἐν Ἀσπ.

NOT. 66.
NOT. 67.
NOT. 68.

CAPUT XII.

Variis perfuncti periculis, ad Regem
perveniunt.

Otavo autem die ambulantes (duodecim enim die-
bus iter conficiebatur) a aquæ pennia laboravimus,
magnaque nos sitis urgebatur necessitas; morsque
deinceps sperabatur, quæ semper imminet inopiæ.
Dicebant autem utique prope esse fontem ii, qui loco-
rum habebant experientiam: idque multos solabatur
laborantes, futuri expectatione, quæ malo præsentem
medetur. Currebant itaque multi ante multitudinem,
properantes invenire illum quod querebatur, et desi-
derantes eo secure frui, cujus laborantem inopia,
alius alio conversi, prout unumquemque ducebat spes
assequendi. Deinde etiam oculis considerantes, firmo
fixoque obtutu procul intuebantur, oculorum lumine
tamquam lucerna id, quod latebat, indagantes.

46 Itam autem ego quoque, paulatim sequens eos
qui præcurrebant, ut alii quidem fortasse dixerint,
qui præ senectutis imbecillitate non possem eos as-
sequi, qui magis valebant viribus; ut ego autem dico,
qui nollem nimium inordinato pede facere injuriam
honestati et gravitati morum. Adhuc enim valebam
viribus, necessitate ad id quod urgebat, magis animi
impetum impellente, quam natura ei insitum fuerat.

47 Ex adverso autem mei itineris erat fons posi-
tus; latebat autem in medio ejusdem collis. Iis ita-
que, qui ex utraque ejus parte despergebantur, sem-
per relictis, pergebam in medio ejus quæ hic aut illic
futura erat inventionis, conjectans me non procul
abfuturum. Cum vero me paululum inclinassem,
quando accessi ad dorsum collis, et primus vidi fon-
tem, et barbaros multos ei circumfusos: et cum sig-
na in immanes incidissem hostes, neque conturbatus
sum eo quod acciderat præter expectationem, neque
magno fui timore affectus. Sed cum essem medius
inter timorem et gaudium, de eo quod evenerat, me
tali solabar consideratione. Aut enim dicebam me
apud ipsos inventurum filium, et prompto et alacri
animo eum ipso servitutum, servitutis molestiam le-
vantem voluptate adspicere; aut omnino esse interi-
mentum, et sic esse liberandum a gravi, quæ me
premebat, molestia. Sed ii quidem exilientes, ad me
permixtim accurrerunt: cumque me comprehendis-
sent, qui tamquam nuntius stabam, utpote cogitandus,
inhumane trabebam. Qui autem ad inquirendam
aquam mecum missi fuerant, iis conspectis, et non

S. Nilii grati-
tus.

S. Nilus fon-
tem quærens,
in barbaros
incidit.

dum ipsi penitus ab iis visi, silentio conversi, etiam
statim redierunt, pronos non secus ac serpentes se
per terram trahentes, et sic se fuga subripientes. Ego
vero etsi ab eis vincerer, traherer, quidveler, (Quid
enim non grave patiebar?) eorum quidem neque ul-
lam ducebam rationem, neque nullum sensum accipie-
bam; sed tota mente versabar in inquirendo filio,
illumque oculis scrutabar, in omnem partem circums-
piciens, sicubi viderem eum, quem desiderabam.

48 Cum hæc autem fierent, non multum tempus
præterit, et ecce ex nostris copiis aderant viri bel-
licosi. Qui cum super tumulum sublimes apparuis-
sent, magnam perturbationem attulerunt barbaris.
Postquam enim militari clamore significarunt adven-
tum, nullus fuit qui in loco manserit: nudus autem
totus locus repente ostendebatur, qui paulo ante
plenus erat corporibus. Saluti enim consilere festi-
nans fugiebat unusquisque, secum nihil valens acci-
pere: tantusque timor eorum, qui apparuerant, ex
tanta securitate eis irruit, ut nec ad persequentes
quidem se omnino converterent, verentes ne compre-
henderentur; putarent autem se habere, qui retro
semper sequerentur, et qui strictos haberent gladios,
et verberarent aliquos, et multos de medio sustul-
sent, et suam perturbationem esse existimant ad-
ventum adversariorum: donec longum fugæ spatium
eis concessit, ut respirarent, præbens facultatem cir-
cumspiciendi, et vilendi eos qui persequebantur.
Efficit enim metus, ut quæ sunt continentia, puten-
tur semper majora, et plura visione apprehendantur,
quam rei habeat veritas, plus quam capere possint
eorum vires, res veluti argente timiditate. Atque
illi quidem sic soli fugiebant, illic relictis omnibus,
quæ habebant, impedimentis. Qui autem accesserant,
cum ex iis quæ iuveniant magnam accepissent uti-
litatem, illic reliquum diei transegerunt.

Diffugiunt
Barbari.

49 Deinde enim sequenti diecepissemus ambulare,
et quatuor dierum iter confecissemus, in castra per-
venimus. Cuique significatum esset advenisse lega-
tos, ii vocati sunt, ut convenienter Amanem, hoc
enim erat nomen Regi Barbarorum. Ad quem cum
attulissent munera, benignum responsum nacti sunt,
et acceperunt prope illum tabernaculum, benigneque
et comiter ab eo sunt tractati: donec diligens et ac-
curata perscrutatio omnia manifesta reddidit, quæ
ad illam jam factam pertinebant incursionem. Atque
illa quidem ab eis brevi peracta sunt tempore.

Legati ad
Amanem
Regem per-
veniunt.

a *Diodorus lib. 2, de Nabatæis Sarcænorum vicinis:* Regio-
nem partim desertam, partim aquarum indigam, minimaque
sui parte frugiferam, inebant. Vita igitur his prædatoria est, et
acerbas longe lateque incursantes latrociniiis vexant, nec bello
facile domantur. In regione enim arida puteus opportunis locis
depressus habent, extraneis ignotos, qui intus lapsi in fuga re-
ceptus præbent. Cum enim quo luce reconditæ suntaque sciant,
facile iis apertis largo potu fruuntur. At peregrini illos perse-
quentes, cum per fontem illorum ignorantiam aquatione desti-
tuantur, potus neglecto partim intereunt, partim multis
defatigati acriminis regre domum revertuntur, etc.

CAPUT XIII.

S. Nilus filium tandem invenit.

Mihi autem cor vehementer palpabat, et ad nun-
tium suspensio animo erigebat: omnis autem sonus
cujuslibet rei, mihi videbatur susurrare sanam ejus,
de quo eram sollicitus: erantque aures paratæ vo-
cum sonis, et mens attendebat eos tanquam nuntios,
spectans quisnam esset mihi renuntiaturus aut vitam
aut mortem filii. Quando autem veniebat non admo-
dum lato vultu, mœstum significari nuntium eorum
tristitia conjectans: Non opus est, aiebam, ut loqua-
mini. Calamitatem enim visus nobis renuntiat, et
etiam ante linguam clamat animi motus, quod dicen-
dum erat sermone, gestu prius eloquens. Non fallit
ergo orationibus, neque decipiar verbis compositis
ad persuadendum, non enim attendam sermones,
qui possunt omnino figurari ad probabilitatem, cum
in ipso vultu videam animi perturbationem. Hoc est

Nilus inquit
sedulitate filio.

ΑΕΤΟΝΑΙ.
S. ΝΗΘ.

enim aperta illius imago, ut quod exprimat internam ejus affectionem, non secus ac speculum. Neque enim potest ille vultus lætitiæ ostendere, qui concidit mœrore et plenus est tristitia. Aut ergo citra fictionem dicite verum mihi roganti, aut scitote vos hoc vestris jam dixisse vultibus, sicut etiam dixi antea. Quid enim prodest verbis paululum consolari eum, qui cruciatur; postea autem majori afficere molestia, quando quod angit verum deprehensum fuerit?

31 Cum itaque jurejurando frequenter affirmasset, non esse mortuum Theodulum, vivere autem venundatum enidam in civitate a Eluza, consulebant ut irem in civitatem; dicebant enim me illic inventurum filium. Sed ne sic quidem dolorem vel modice curarunt. Quid tum enim, cogitabam, si vivit, et major quidem metus mortis est dissolutus, servit autem venundatus, et ne mecum vivat, est prohibitus? Non facit enim omnino puram voluptatem necessitas, quæ impedit appetitionem liberi arbitrii, et animi libertatem refinet aliena voluntate. Postea tamen profectus sum ad eam, quæ mihi significata fuerat, civitatem, cum duobus, quos mihi dederant, viæ ducibus.

32 In via autem quidam nobis occurrit adolescens, qui sequebatur animalia, quæ portabant onera. Is autem me prius viderat in castris, et quæ ad me pertinebant omnia accurate didicerat. Is cum fuisset Eluzæ, et quæ de filio meo dicebantur, audiisset, quod scilicet captivus adductus esset a barbaris, ei de me significavit: acceptisque litteris, veniens afferebat tanquam honum nuntium. Cum autem me vidisset enim, copit accedere subridens; et ego quoque, cum virum agnovissem, mihi vero prope fuit, ipse quidem me læto vultu alloquitur, et dexteram extendens, eam pone divertit, et volam manus applicans humero, epistolam summis digitis extrahit ex pharetra, et eam mihi reddit, filium meum nuntians vivere, et hortans ut essem bono animo, et non perinde ac si esset servus, spem haberem honis vacuum. Nam is, qui emit, inquit, est Sacerdos Christi sacramentorum: et filius copit quidem ipse quoque esse in ordine sacro, ut cui sint credita prima munera Edithorum: magnam autem mox futuri profectus spem ostendit, ut qui brevi tempore magnam virtutis dederit periculationem, et morum bonitate effecerit, ut hoc omnes statuerent. Ego autem, ut qui essem et inops et domo carens, eum benignis verbis sum prosecutus, et ei bona multa sum precatus, quoniam nihil habebam, quo hominis bonum honorarem ministerium: universum autem permisi Dei providentiæ, et pro inexpectata lætitiâ ei cum lacrymis egi gratias, qui mihi, ut erat verisimile, cœpisset solvere ingentem calamitatem, et veterem reddere prosperitatem.

33 Postquam autem veni in civitatem, primum quidem sanctum templum quesivi, tanquam causam honorum, et ei eum quem par erat honorem tribui, solum rigans lacrymis, et implens Dei adem vocibus lamentationum: et illic deductus, veni in domum, in qua manebat filius, multis precedentibus et mei adventus felicem nuntium significare studentibus. Noverant enim omnes ex fama, quæ præcesserat, me esse, qui vulgo lætabar, patrem pueri, qui apud ipsos fuerat venundatus: nec ullus erat, qui non vultu signa gaudii præ se ferret. Unusquisque autem eum tanquam suum vidisset, de quo omnis spes perierat, hilari vultu exilientes, se mei animi affectioni consentire ostendebant. Postquam autem jam appropinquavimus, cum eum vocassent, et me venire dixissent, ducunt salutaturum. Cum nos vero alter alterum ego et ille vidissemus, neque lætari, neque admirari primum cœpinus, sed ambo potius lamentari, vultus lacrymis inquinantes et similiter vestes quæ tegebant pectora. Et ille quidem accurrit non admodum cognoscens, eram enim in capillis et veste sordidatus, ita ut non possem facile cognosci. Is ta-

men qui renuntiaverant, ut videtur, potius credeus quam oculis, venit passis manibus, ut mihi vehementi animi impetu circumfundendus. Ego autem etsi multi essent circa eum, ipsum agnovi protinus, ut qui adhuc eandem haberet vultus figuram, quæ assidua ejus meditatione aperte erat meæ impressa memoriæ: et cum non potuissem continere gaudium, mihi repente dissolutum fuit robur corporis: et cum cecidissem, hianti ore humi jacebam, existimatus a nonnullis esse mortuus. Diniturno enim mœrore, nisi quod respirabam et videbam, a mortuo nihil omnino differabam. Cum me autem comprehendisset et esset complexus, qui defecerat, animum vix mihi restituit, fecitque ut cognoscerem quis essem et ubi essem, et quemnam meis cornerem oculis. Eum ergo vicissim complexus, eidem excepi nexibus, insatiabiliter diuturnum explens desiderium. Deinde ad loquendum conversus, ego me excusabam, et persuadere volebam me fuisse auctorem omnium, quæ senserat, malorum; ut qui eum eduxissem extra patriam, et eum fecissem incolere regionem, quæ continenter diripitur: et vere erat ita ut dicebam. Quando enim unquam eum, quæ genuerat, incolens, aliquid deprecandum sensisset, cum ex omni parte in pace ageret, et nullum haberet ejusmodi metum insidiarum. Valeant, qui quæ sunt in fatiis, opinantur esse inevitabilia, et ex fato iis qui patiuntur imponunt necessitatem.

a Eluza, vel, ut hic dicitur, Eluza, MS. Έλουζα, Stephano Έλουζα, Ptolemæo Έλουζα, in vita S. Hilarionis apud Lipomanum Luza, Γεωρε Ιουζα, civitas fuit Ismaelitarum, Palæstinae vicina. Stephanus: Eluza civitas nunc quidem (Justiniani ævo, quo Hermolaus Stephani ἑρωξα in compendium redegit) tertie Palæstinae, olim Arabie. In Concilio Chalcedonensi nominatur Arelas Episcopus Eluzæ civitatis Palæstinae secundæ. Scribit S. Hieronymus in vita S. Hilarionis ipsum oppidum ex magna parte semi-barbarum esse, propter situm Inei; et coli isthic Venerem consuevisse ob Luciferum, cujus cultui Saracæorum natio delicta erat.

Invicem amplectuntur.

NOT. 421

CAPUT XIV.

Ut mortem evaserit Theodulus.

Post hæc rogabam, ut mihi narraret quæ ei acciderant eo tempore; quo fuit apud barbaros. Neque enim amplius molesta erat enuntiatio, cum præterisset jam periclitatio. Nam quomodo post morbum sanitas, et curatio post vulnera lætificat, et non afficit molestia; ita etiam rerum tristium narratio post liberationem, vel maximam habet voluptatem, quantum prius dolorem habuit experientia. Ipse autem cum gravem et profundo gemitum edidisset, et oculos lacrymis implevisset: Quid juvat, inquit, o pater, eorum quæ sunt molesta, reminisci? Solet enim efficere recordatio ut ejus qui passus est recrudescant vulnera, etiamsi auditorum aures forte demulceat, alienis alioqui malis delectationem afferens. Sed quoniam scio fore, ut nequaquam cesses, donec ea, quæ desideras, tibi scire licuerit; admirabilem enim eventum meæ salutis, vis efficere argumentum glorificationis, quomodo soles de rebus omnibus Deo agere gratias, audi, magni animi virtute tuos implens spiritus, ne ad asperos et difficiles casus eorum quæ evenerunt, ipse quoque miserabiliter fractus paternis visceribus, me quoque flectas ad luctum et lacrymas, et ejulatus lamentationis confundas orationem; ut pote quod luctus sepe vocem interrumpat, et non sinat quempiam ea quæ vult lingua narrare libera. Atque magnam quidem actus partem omnino vobis aperte narravit post fugam famulus Magadonis. Illa ergo rursus referre, simul et supervacaneum fuerit et molestum. Quæ autem post fugam illius evenerunt, necesse est, quoniam tu hoc mihi jubes, dicere.

35 Visum fuerat barbaris, ut dixit (omnino enim dixit ille) nos inactare: et quæ pertinent ad sacrificia, jam vespere parata erant omnia, ara, ensis, libamen, phiala et thus. Summo ergo mane certe erat iners, nisi Deus erat prohibitorius, sicut certe prohibuit.

Theodulus rogatus narrat quæ sibi evenierint

a Eluzam proficiscitur, ut eum quarat.

In via intelligit eum liberum vivere.

Templum adiit.

Ducuntur ad filium

prohibuit. Postquam autem ille, cum me suam non celavisset fugam, aufugit, quia et propter longum viaspatium incertamque persecutionem, dubitaverat, an eum possem assequi, quod non solum tempus (erat enim vespera) usque ad mane, esset sufficiens discrimen ei qui fugeret, sed etiam itineris incertitudo faceret, ut nescirem quomodo possem eum persequi. Quis enim est tam egregius simul investigator, et tam bona conjectura praeditus, ut in tanta latitudine solitudinis, itineris inveniat vestigia? est enim tota aspera et lacunosa, et quae nullum omnino ostendat vestigium quod acceperit. Cum haec ita se haberent ego pronus jacebam, vultum quidem lumi defigens, propter angustias autem afflictionis mentem sursum erigens, et sic Deum universorum tacite et apud me rogans, utpote quod nihil ex iis, quae ad hanc vitam pertinent, ad nullam rem utilem me posset deducere et attrahere, propter celerem necessitatem; sed efficeret, ut essem potius sobrius et vigilans, et soli Deo mentem adhiberem, et a spe in eum penderem.

*Vigil et
anxius mor-
tem expecta-
tur captivus.*

*Deum ferven-
ter precatur.*

56 Quocirca dicebam: O Domine et Deus, qui solus es opifex universae, quae cernitur et quae mente intelligitur, creaturae; habes in manu tua corda eorum quae es fabricatus, et convertis saepe ad misericordiam ferociam impetus alieni a ratione, quando volueris justo et rationi consentaneo iudicio, eos qui tuae potestatis sententia morti traduntur, conservare, qui scelas iras ferarum agrestium, quae prosiliunt ad humana corpora devoranda; qui viam ignis hebetasti, et solo nutu tuo pueros tuos illaesos conservasti, et eorum pilos et colorem arcana tua et admirabili potentia, flamma reddidisti potentiora; tu me quoque serva Rex Christe, qui nulla spe nitor auxilii, qui mox inimicorum iudicio sum vita privandus, qui (ut est verisimile) jam sum mortuus; et ne permittas, o Domine, ut meus sanguis sit libamen daemonibus, neque meorum carmina nidore latifificentur mali spiritus. Statuerunt me astro sacrificare matutino, *a* quod cognomen accepit ex vitio libidinis. Sed ne permittas, Domine, ut corpus meum, quod in hodiernum usque diem castum esse conservatum, sit hostia daemonis, qui cognomen accepit ab intemperantia. Muta autem cor ferinum ferarum vere immanium ad elementiam et mansuetudinem, qui mutasti iram in Esther inflammatam Assueri Regis Mediae, et ejus inanimem animum convertisti ad misericordiam, salva animam, quae tibi servire proposuit. Redde me patri seni et tuo famulo filium radem malorum, et qui, quod ad propositum, attinet, sum pius Dei cultor futurus. Non enim propter metum periculi hanc nunc incipio confessionem, ut videatur promissum rependi pro salute. Certaminis enim necessitatem anticipavi libera mea cogitatione. Ostendo fidem esse ad salutem pedibus perniciorum, et tuam spem esse quavis fuga tutiorem. Effugit mortem is, quem mecum erat mane sacrificandus, et fuga sibi salutem peperit. Ego autem mansi, expectans quod tibi videretur, et sum in manibus inimicorum, tuo confidens auxilio. Ille suis pedibus, ego tuae credidi potentiae. Ne sit divina expectatio ad salutem infirmior spe corporis. Conservatus est ille, qui tenebris usus est ad fugam, et recte quidem sit conservatus. Ad me jam pervenit lux diei. Tu deinceps me conserva tua sapientia, qui vivis lucem largiris ad tua exequenda praecepta.

*Virto luci fero-
literum Deum
orat*

57 Me sic orantem cum acerbis lacrymis, crepusculum insomnem occupavit. Cumque respexissem, vidi jam luciferum proleptem ex horizonte. Surgens autem ab eo loco in quo jacebam, sedi manus meas complicans genibus, et faciem super ea inclinans, simul implebam lacrymis; et rursus corde clamabam ad eum, qui me poterat eximere, intensa vi spiritus; Mirifica, dicens, mecum Domine tuam misericordiam, qui solus habes vitae et mortis po-

testatem, sicut mirificasti cum Sanctis, qui olim constituti fuerunt in necessitate, et liberati fuerunt ab omni afflictione; ut nos habeamus fiduciam te invocandi, et confidendi fore ut liberemur ab iis in quibus sumus malis, cum illos habeamus tui exemplar auxilii. Tu redemisti Isaac, qui jacebat ad ipsam aram occisionis, et patrem, qui tincturus erat enssem sanguine, sono vocis retraxisti. Tu Joseph eripuisti a fratrum dextera, quae eadem moliebatur; et rursus cum ei paratæ fuissent, insidiae, ab injustis liberasti vinculis et custodia, et post longum luctum patri reddidisti regnantem. Tu hujus patrem Jacob redemisti a necessitatibus, cui frater similiter invidabat, servans in Mesopotamia. *b* Qua ratione etiam Mosem custodisti, qui Aegyptiacam fugiebat tyrannidem. Tu cum duos pueros mortuos oratione Prophetica e lecto fecisses surgere, praebuisti viduis matribus. Tu ipse, o Domine, in quem non cadit mutatio, qui haec divina virtute fecisti admirabilia; tu quoque me nunc exaudi, et largire vivam patri eum qui te Altissime sum duxit esse refugium, et solve luctum, qui superat omnem consolationem; et da iis, qui norunt nomen tuum, ut admirentur vim tuae potentiae o Rex maxime celebrande.

*ALCIRON
S. NILO.*

h

58 Cum ego autem in his essem, surgunt repleti tumultu, utpote quod sacrificii tempus praeterisset: jam enim sol lucebat super terram: et cum non invenissent alterum, neque scirent quidnam eo factum esset, me interrogarunt. Postquam autem respondi, me nescire, cum essem apud eos, siluerunt et neque minati sunt neque ostenderunt ulla signa iracundiae. Tunc quietus ac compositus fuit mihi spiritus, et Deo benedixi, qui non despexerat mei humilis orationem. Me autem deinceps subiit audacia et fiducia, cum Deus omnino haec mihi concessisset; cumque juberent ut nefaris vescerer, contradixi; et luderem cum mulieribus, non parvi imperantibus, donec venimus prope terram, quae habitatur. Tunc enim eum nescio quid communiter consultasset, introducant in vicium, qui dicitur Subaita, et iis qui illic erant, significant se me velle vendere. Cum autem nihil agerent, sed re infecta saepe reversi essent, utpote quod nullus vellet dare plus quam duos aureos, tandem ubi eduxissent, et ut mos illis erat, nudum ante vicium statuissent, enssem collo meo imponunt, si nullus me emit, dicentes se me statim interfekturos. Ego autem iis qui ad emendum veniebant, supplex eram, manus extendens, ut darent quantum petebant barbari, et ne viderentur parci, cum pretium darent humani sanguinis, dicens me esse pretium propedem redditurum et ei qui emisset, libenter si vellet esse serviturum, confitens eum esse dominum etiam post redditum pretium, qui meam vitam emisset. Quidam itaque mei misertus clamantis et lacrymantis, vix tandem me emit: et ex eo hic, ut vides, emptus sum, ut multa dicam breviter. Video enim te perturbatum, et non longe abesse a lacrymis, et esse planetu confusurum gaudium. Haec quidem sum passus, pater, et passus, fui liberatus. Te autem deinceps Deum glorificare convenit pro mea hac inopinata, et quae praeter spem et expectationem reddita est, salute.

*Serius exper-
rectis barba-
ris mortem
evadit.*

Venditur.

a Nam *ἡσπέρρος*, ἀστρον Ἀσπέρρος, Lucifer stella Venus.
b In Liponanus Ubi, Graece *Ἰβη*. At non in Mesopotamia servatus est Moses, sed apud Madiannitas Arabes, haud longe a mari rubro habitantes. Scriptum forte fuit *Ἰβη* hoc, aut *Ἰβη* eadem significatione acceptum.

NOT. 70.

CAPUT XV.

Nilus et Theodulus sacerdotio initiatur.

Sed tu quidem, dixi, o fili, innumerabilia tolerasti pericula, et multas sustinisti mortes expectatione, etiamsi Dei gratia ejus effugeris periculationem. Idem enim est, mortem vere sperare et eam discere experientia, mitto dicere, quod etiam graviorem. Non enim tantum affert dolorem dissectio, quantum

*Votum S. Nili
pro filio.*

ACTORE
S. NICO.

affert se
Theodulus
patri socium
ut intensus
Dei obse-
quium.

quæ eam præcedit expectatio, quæ sensum doloris longo quodam metu extendit, et facit ut vere maneat, quæ speratur, molestia. Ego autem in tempore illius afflictionis os meum ad Dominum aperui, et continentia et alterius malorum perpersionis professus sum austeram servitutum, si te vivum solimmodo recipere: et audiui in somnio vocem dicentem: Stabiliet Dominus, stabiliet verbum quod egressum fuit ex ore tuo. Non oportet autem, o fili, transgredi professionem, nec eum fallere qui divino responso confirmavit promissum.

60 Cum sic bonum finem votum acceperit, ego quoque o pater, inquit puer, tecum prompto et alacri animo laborem suscipiam, et promissi ero socius, quandoquidem sui gratiæ quoque particeps, et beneficii maximum percepi fructum. Nam tu quidem luctum, ego autem mortis evasi periculum: cum etiam universum a Deo in tuam gratiam factum sit. Se enim Jephthæ, qui pro consequenda in bello victoria votum fecit, inservit filia, sui cæde et sacrificio, dans seipsam futuram hostiam propter conservandam patris existimationem: quisnam ego fuerim, si non velox et præcurrens sim debiti paterni exolutor? idque cum sura Deo redditurum grati animi debitoris: qui semper quidem profudit gratias, et se semper scribit esse debitorem iis, qui famori accipiunt beneficia: et eorum omnino redditionem, reputat liberalitatem et magnificentiam: ut et semper incipiat benefacere, et tamquam debitor referat gratias. Quamobrem cum me in evolvendo promptum socium habere, pater, incipe reddere. Omnino autem Deus, qui nostras novit vires, convenienter eis exiget debitum: nec majores postulat labores, quam possit robur præstare, naturæ sciens imbecillitatem. Ego autem his quoque verbis sum precatus: O si fili hæc detur ad opus reducere, et in rebus ostendere, ut et promissum suum finem accipiat, sitque votum efflicax, et merces consequatur labores. Hoc est enim finis et terminus universi operis quod fit ex

Deo, ut obsignentur actiones remunerationibus, et certamini coronæ ferant testimonium: quandoquidem quæ digna datur merces solet esse argumentum, quod sit opus probatum, et sunt præmia certum testimonium decertationis. Sed hæc quidem sic habent.

61 Eorum autem qui illie erant, vere pius, et religiosus Episcopus cum nos diu curasset, et a priori afflictione nos non parum recreasset, rogabat non mediocriter ut nos apud eum maneremus, benigneque pollicebatur, se nostri curam habiturum in omnibus. Ne videretur autem vim afferre, quod reputaret pretium datum pro filio, nec nimis jure domini exigere ut maneremus, permisit ut faceremus quidquid videretur ex nostra animi sententia: in hoc solo in nos exereens tyrannidem, quod sacri ordinis jugum vel invitis nobis imposuerit. Nos enim reputantes onus ministerii, agre ferentes deflebamus, ut quod nostris esset viribus superius, et vix solis Sanctis conveniret, quod ad vitæ gerendæ rationem atinet. Nam illis quoque visum est grave, et vocati confessi sunt dignitatem esse majorem, quam ut eis conveniret: et Deo contradicebant, producentes suam indignitatem, et recusabant ordinationem, caussantes imbecillitatem; etsi omnibus, qui nunc sunt, essent ad munus aptiores, et ex rerum honestarum exercitatione majorem in colendo possent habere ad Dominum fiduciam. Ille autem dicebat, munus convenire laboribus, et certaminis perpersionibus dabat mercedem, ut putabat, dignitatem.

62 Volentes autem discedere, et domum proficisci, liberali viatico prosectus, utpote quod longa esset via, et ut Dei gratia nos comitaretur precatus, quæ deinceps nobis pacem conciliaret, sic dimisit: cum nec de dominio se arroganter jactasset, ut aliquis fortasse alius, ejus quem eimerat, auctoritatem prædicans; sed etiam quod videbatur fuisse infortunium, levasset multa consolatione; et opinionem insolentia, vitasset moderatione. Mihi autem hic desinat oratio ubi rerum gravium cessavit periclitatio, quæ Dei gratia post multam afflictionem, lætioris vitæ præbuit principium: qua detur nobis omnibus frui et nunc, et in futuro seculo, virtute et bonitate sanctæ et consubstantialis Trinitatis. Amen.

Ambo inviti
sunt Sacer-
dotes.

Discidentibus
benedicit
Episcopus.

DE SANCTIS XLIII MARTYRIBUS MONACHIS COENOBII RAIITHU IN ARABIA.

XIV JANUARI

Sanctis Patribus Sinaitis Raythunos subjungimus, etsi ignoremus statem, quia uno eaconio a Molano, Galesinio, Christophoro Patricio Greco Menologia, et XIII Januarii a Martyrologio Germanico, utriusque simul celebrantur, ut supra dicimus, cum de Sinaitis ageremus. De his scorsim Martyrologium Romanum: In Ægypto in Raithi regione sanctorum quadragintatium monachorum, qui pro Christiana religione a Blemniis occisi sunt. Et Menologium Henrici Canisii: Eodem die natalis sanctorum Patrum XLIII in Raithi jugulatorum a Blemmyis in mari rubro, ubi sunt duodecim fontes, et septuaginta arbores palmarum. Fuisse etiam Menan, ut supra, quæ tamen solus hujus, id est, triginta tres habent. Prius ubi Raithu situm fuit, qui Blemmyze, querendum; quia hoc Baronius Saracenos vocat, illud in Ægypto statui.

2 Haud procul mari rubro situm fuisse Raithu sanctorum monachorum asecutorum in confesso est: eis sinum Arabicum fuisse in ipsa Ægypto existimavit præter Baronium Ortelius, Roderus in Notis ad librum S. Climaci ad Postorem, Rosweyda in tabula geographica ad ritos Patrum. Et videtur id inveni in Nicolai narratione apud Moschum cap. 16. Cum essem aliquando in Raythu, inquit, missi sumus tres fratres in ministerium in Thebaidem. Cum ergo per desertum iter faceremus, etc. Nam cum Thebaïs in Ægypto

fuerit, in eam iter ex Arabia expeditum non erat, nisi navigio mare rubrum trajiceret, circumire intianam ejus sinum versus Heronum urbem. Ast hæc forte brevitate causa prætermisit. Certe lib. 6, vitarum PP. interprete Joanne, libel. 3, num. 11 ita habetur: Narrabat quidam solitarius fratribus qui erant in Raythum, ubi sunt septuaginta arbores palmarum, in locum ubi applicuit Moyses cum populo quando egressus est de terra Ægypti. At constat ex 13 cap. Ecodi palmas illas fuisse in Arabia fuisse, in loco Eliu dicto: ita fortassis planities appellata, in qua aliquo dissiti intervallio fontes illi, et circa eos pulmæ; versus mare autem Raithu, sive id tum loco nomen, seu id postmodum impositum. Eodem spectat quod Jaanes Moschus cap. 120 refert: Narraverunt nobis Pharonitæ piscatores, dicentes: Die quadam ivimus in Buchrin trans mare rubrum. Et cum plurimos pisces cepissemus, reversi sumus et venimus prope Peraleum, volentesque transfretare in Raythi prohibiti sumus a ventis contrariis, etc. Videtur ergo situm fuisse monasterium illud in ora orientali maris rubri, haud procul a Phara oppida: eratque inter Raithunos et Sinaitas, ut ex S. Joanne Climaco patet, magna familiaritas. Appellatur porro in Menologia Ραίθου, Rhaithu; in Menais Ραίθου, et Ραίθου secunda longa; in Menologia Canisii Raithum; Galesinio, Molano, Martyrologio Romano Raithis regio; lib. 3, vitarum PP. libel. 8,

au potius in
Arabia.

Variè appel-
latum.

Ita dicitur in
in Ægypto

libel. 8, nu. 16, Raythum; *Ruffino lib. 3, num. 188, Ragitham; lib. 7, de vitis PP. cap. 33, nu. 3, Ragita. Ita enim hic dicitur*: Abbas Muthois venit aliquando de loco qui vocatur Ragita, in partibus Gebilonis, apud *Ruffinum*: Abbas Muthues venit aliquando de loco qui vocatur Ragitham, in partibus Gebalonis. At *lib. 5 de vitis PP. libell. 15, num. 27, ubi eadem refertur historia*: Perrexit aliquando Abbas Muthois de Raythu in partibus Gebalon.

3 *Hæc de Rhaithu, nunc de Blemmyis. Eos inter Æthiopes recenset Plinius lib. 3, cap. 8, sed illud de iis fabulosum*: Blemmyis traduntur capita abesse, ore et oculis pectori affixis. *Solinus cap. 31. Blemmyas, sed non eos qui vicina rubro mari incolunt, credunt truncos nasci parte qua caput est, os tamen et oculos habere in pectore. Ita duas Blemmyarum gentes facit, quæ una cæteris. Strabo lib. 17. Infra vero, ex utraque parte Meroes insula, secus Nilum versus mare rubrum, Megabari et Blemmyes habitant, Æthiopicum subditi, Ægyptiis finitimi. Et post Ægyptio loquens*: A Septemtrione ora importuosa et Ægyptio pelago munita, ab ortu et occasu desertis montibus Libycis et Arabicis, ut diximus: cetera Austrum versus Troglodytæ, Blemmyes, et Nubæ, et Megabari colunt, qui supra Syenen Æthiopes. Eodem fere situ eos collocat *Ptolemæus tab. 4 Africa. Plura de Blemmyis Procopius lib. 1, de bello Persico, ubi scribit eos tum Isim, Osyrim, Priopum colere, tum humana hostia Soli litare, qui mos Justiniani jussu sublatus*: colere vero eos ait media regionis inter Auzo-

midum civitatem et fines Ægypti. Denique *Ammianus supra citatus cum de Sinaitis ageremus, Sacarenos, latissime id nomen accipiendum, a Mesopotamia usque ad confinia Blemmyarum porrigi scribit, non etiam sub Saracenis censeri Blemmyas. Sunt atquo Blemmyes et Trologytæ, teste Strabone, nomades, sive vagi, neque multi, neque bellicosi: quamquam olim viderentur, propterea quod sæpe latronum more incautos adoriebantur: in eo nimirum Saracenis similes.*

4 *Ab his igitur, incertum quo tempore, XLIII Patres monasterii Rhaithu intersecti sunt. Rem gestam ita commemorant Marcella*:

Ut prius Rachel filios, nunc Abbates Luget Rhaitho, concisos gladiis, Hi beati Patres religiosum agonem exegerunt, ubi duodecim sunt fontes, ac palma septuaginta. Cum trecenti Blemmyæ vastis trabibus mare Æthiopicum transmisissent, venerunt in locum quemdam, ibique navigio reperto, ac conscenso in regionem Pharanitarum appulerunt. Occurrere iis Pharanitæ, sed profligati sunt, desideratis suorum septem et quadraginta. Barbari conjugibus liberisque Pharanitarum abductis, ad castrum properant, ubi sancti Patres ecclesiam habebant. Hi vero clausis foribus mortem opperiebantur. Ingressi Barbari, cum nil pecuniæ invenissent, omnes trucidarunt, et cum prioribus captivis ad mare se receperunt, minimeque reperto navigio, (id servitiam merserant, profugerantque) in furore acti, captivos omnes jugularunt: deinde in socios versi, omnes mutuis vulneribus conciderunt.

EX VARIIS.

Blemmyæ populi.

Cades XLIII monachorum in Rhaithu per Blemmyas.

DE S. THEODULO PRESB. MONACHO IN MONTE SINA.

SUL. FINEM
SEC. V.
XIV JANUARI.

Luculente a S. Nilo Theoduli filii eximie virtutes supra memoratæ, cum Patrum Sinaitarum eadem daret, quam ille, ad senis parentis solatium, caelesti ope evasit. Tamen quia nec Martirii lanceam tulit, et superstes fortissimis illis suis commilitonibus fuit, peculiariter referri meruit, etsi ad ejus præconium omnis illa superior pertinet laudatio. De eo igitur ita hoc die Ferrarius: Ibidem (in monte Sina) S. Theoduli monachi. Et *Menologium Conisii*: Eodem die S. Theoduli. Hic fuit filius Nili viri sapientis, qui relicto seculo in montem Sina se contulit, ubi cum filio vitam monachi exerevit.

2 *Plenius Menæa*: Ipso die commemoratio S. P. N. Theoduli, filii Nili Sapientis.

Theodulum convenienter prædicabo

Theodulum (id est, Dei servum) re et nomine.

Hic filius fuit Nili Sapientis, qui cum Præfectus esset urbis Constantinopolitanae, spreta mundi gloria, in montem Sina concessit, ibique vitam monasticam cum hoc suo filio egit. His igitur aliisque isthic degeulibus et ad religiosæ vite exercitationem gnæviter incumbentibus, repente irruere barbari; a quibus alii trucidati sunt Patres, Nilo fuga elapso; Theodulus vero ejus filius captivus abductus est cum alio quodam adolescente, vinculis adstrictus. Barbari vero positus tentoriis, mactare, ac stellæ ante Solem exorienti immolare ambos parabant. Verum cum et

alter profugisset, et ipsi alto sopore pressi non nisi orto sole, stellaque jam depulsa exigilassent, Theodulo peperere. Eum dein venalem exposnere: sed cum nemo mercari pluris duobus aureis eum velle, quidam stricto gladio interdimitere eum cogitabat. Tunc illum Episcopus redemit ac manumisit: qui vita tandem pie peracta defunctus est. Agitur horum Sanctorum Patrum simul celebritas in veneranda S. Pauli Apostoli basilica, quæ est in orphanotrophio.

3 *Hæc Menæa; quæ rursus 12. Novembris cum de S. Nilo agunt; Conditus est, ut fertur, inquit, et ipse Nilus, et filius ejus Theodulus cum aliis religiosus Patribus, in venerando templo sanctorum Apostolorum, in orphanotrophio, sub altari, Justino imperante isthuc translati. Sed mendose eadem Menæa eo die, vixisse S. Nilum sub Mauricio Imperatore volunt, qui, ut supra ex Nicephoro retulimus, S. Joannis Chrysostomi discipulus fuit. Et qui potnere a Justino juniore transferri ejus filiique reliquiæ, si sub Mauricio vixit qui tertius a Justino imperavit? De translatione Nicephorus lib. 14, cap. 34. Quem (Nilum) vita functum, Justinus posterior inde translatum, in basi sacratoris mensæ, in eo quod ab ipso, Petro et Paulo Apostolorum Principibus ad Orphanotrophium constructum est, templo reposuit. Imperavit Justinus junior a fine anni 565 usque ad 4 Oct. 578.*

S. Theoduli
natalis.Vita epitome
et Menæis.

DE S. DATIO EPISCOPO MEDIOLANENSI.

§ 1. S. Datii Episcopatus, scripta, in egenos pietas.

Datus, qui Dacius alius, ne Dasius, riv pictore doctrinaque eximus, Mediolani (ut traditur in Actis Eccl. Mediolan. et a Joanne de Deis in catalogo successorum S. Barnabæ ex bibliotheca Vaticana et MS. Cardinalis Sirleti collecto) familia Alatiæ, cum primis illustri, ortus. Quæ ante Episcopatum gessit, haud sunt prodita litteris: quæ deinceps, variè obiter perstrinxere. Tempus quoque ipsum imi-

Episcopatus, definiiri certo haud potest. Si duobus ac viginti, ut plerique volunt, annis sedit; electum esse circiter annum Christi 530, infra ex anno obitus deducere licebit. Principia publice pacata habuit: cum singulvi Amalassentæ prudentia et æquitate res Gothicæ regerentur.

2 *Decessorem Datii S. Magnum, XXVIII, ejus Ecclesiæ Antistitem, statuumt cihata ejus Ecclesiæ Acta. Joannes de Deis, Ferrarius in catalogo SS. Italiæ 14 Januar. et 5 Novembris Magni notati, et Josèphus Ripamontius Histor. Mediolan. decade 4, lib. 7, ubi*

Episcopatus,

AN. CH.
DLII.
XIV JANUARI.

S. Datii genus,

EX VARIIS
ACCESSOR.

isthæc scribit. Post Eustorgium, qui factus Episcopus a Felice IV, decesserat octavo sui Pontificatus anno, atque in basilica Laurentiniana fuerat sepultus; rexerat has Ecclesiæ vices, atque statum hunc temporum Magnus e Trincerberia gente, nec ultra triennium. Huic deinde successerat Datus, ob sapientię studia, peritiãque casuum qui versarentur in vita, magnis negotiis aptus. Quippe tradere gesta posteris, humanasque fraudes in monumenta referre, cura et labor illi. Accedebant cœlestia dona probitatis et candoris, vulgoque sanctos inter Episcopos ferebatur. *Hæc ille. Paria citati auctores. Ast Eustorgium II, 6 Junii ostendemus ante Felicis IV, tempora sedisse. Magnum vult Erycius Puteanus lib. 1, histor. Insubrica, et Claudius Robertus in appendice ad Galliam Christianam, Datio successisse. Id 8 Novembris disquiremus.*

scripta.

3 Historiam sui temporis scripsisse Datum et vitas prædecessorum suorum asserit Joannes de Deis. *Annalium libros ob eo compositos memorant Acta Ecclesiæ Mediolan. Puteanus, atii. Possevinus noster Chronicon appellat, in quo præter alia testetur lib. 1, cap. 10, a sanctis Patribus Ambrosio et Augustino, statim a baptismo ejusdem Augustini, toto populo obstupescente, canticum illud TE DEUM LAUDAMUS, alternatim et ex tempore cantatum fuisse, inde vero ab universa Ecclesia frequentari cœpisse. Hæc Possevinus, atque ex eo Vossius de Historicis Latinis. Meminit et Relationum Datii Anastasius Bibliothecarius de vitis Pontificum, in Sylverio. Tunc obsessa, inquit, est civitas annum unum et portus Romanus a Gothis, Patricius vero Belisarius pugnando vicit Gothos, et postmodum fugerunt Gothi Ravennam post annum unum. Eodem tempore tanta fames fuit per universon mundum, ut Datus Episcopus Mediolanensis relatione sua hoc evidenter narraverit, eo quod in partibus Liguriæ mulieres filios suos comedissent penuria famis, quas retulit ex Ecclesiæ suæ fuisse familia. Eadem de fame hæc et Datii relatione habentur lib. 16, historix Miscellæ cap. 15. Præter belli instantiamangebatur insuper Roma famis penuria. Tanta siquidem per universon mundum eo anno, maximeque apud Liguriam fames excreverat, ut sicut vir beatissimus Datus Mediolanensis Antistes retulit, pleræque matres infelicium natorum comederent membra. Possint tamen hæc Relationes, videri fortassis epistolice narrationes.*

miseriordia
in egnos.

4 *Hic viscera misericordiæ effulerit optimus Antistes; nec penum ipse solum horreaque tum propria tum Ecclesiæ exhaustis, sed miserorum apud alios patrocinium suscepit, Gothicamque etiam imploravit munificentiam. Testis est M. Aurelius Cassiodorus, qui S. Datio, ut ex horreis regis annonam pauperibus vili pretio divenderet, potestatem tribuit, ab eo haud dubie exoratus ut publicæ calamitati succurreret. Ita ergo ad eum scribit lib. 12, variarum, ep. 27.*

epistola ad
eum Cassio-
dori.

5 Datio Episcopo Mediolanensi Senator Præf. Prætor. Minus prodest bonum jubere, nisi hoc per viros sanctissimos velimus efficere. Auget enim beneficium voluntas recta justorum: et quidquid sine fraude geritur, hoc vero donantis meritis applicatur. Beceet enim ut munificentiam Principalem Sacerdotalis puritas exequatur. Num cui est studium, bonum de proprio facere, laudabiliter post aliena vota complere. Et ideo sanctitatem vestram petimus (cujus propositi est divinis inservire mandatis) ut de horreis Ticinensibus et Dertonensibus pauci speciem, sicut a Principe jussum est, tertiam portionem esurienti populo, ad viginti quinque modios per solidum distrahi sub nostra ordinatione faciatis: ne ejusquam venalitate ad illos perveniat, qui se de proprio videntur posse transigere. Accipiat minus habens munificentiam Principalem. Egentibus visum est, non divitibus subvenire: fundit potius qui mittit in plenum: nam illud potius reconditur quod vasis vacuis

Viti pretio
pauperibus
regiam an-
nonam ven-
dere permittitur.

congregatur. Quapropter sanctitas vestra miserationis officia non putet injuriam: quia totum vobis dignum est, ubi pietas invenitur. Siquidem aliena desideria fideliter gerere, hoc est bona propria perfecisse. Ad quam rem Beo juvante procurandam, illum atque illum curavimus destinare: qui sanctitatis vestræ ordinationibus obsecuti, nihil ex se faciant, sed tantummodo vobis obedire contendant. Solidi vero quanti ex supradicta quantitate pauci poterunt congregari, vestra nobis relatione declarate, ut apud Arcarium reconditi ad supramemoratam speciem reparandam futuris reserventur, Deo auxiliante, temporibus, more vestis redivivæ, ejus adunatio per fila resolvitur, ut in novam faciem splendido potius decore taxetur.

* forte texatur.

6 *Hæc ille, cum insigni Datii commendatione a beneficentia in pauperes, fidelitate, pietate. Ripamontius hujus epistolæ eam vult fuisse inscriptionem. Cassiodorus Datio Archiep. Med. sanctissimo; at quo eam in exemplari legerit, non indicat. Baronius to. 7, Annal. scriptam existimat anno Christi 534. Guilielmus Fornerius in Notis ad Cassiodorum, post consulatum Belisarii, quo tempore adversus Witigem Gothorum regem, Belisarius Romam vi obtinens resistebat. Verum id contigit post consulatum Belisarii anno tertio, Indict. 15, an. Christi 537, quo anno Romam obsideri ceptam scribit Marcellini continuator, et Procopius lib. 2, de bello Gothico, traditque hic post anni unius et novem dierum obsidionem circa æquinoctium vernum anni 538, liberatam. Puteanus, antequam Mundilas Mediolanum occuparet, Cassiodorum ait Datio scripsisse, Sigonius non nisi post Mediolanum eversum eam epistolam refert.*

Quando ea
scripta sit
epistola.

§ II. Mediolanum Belisario traditum : a Gothis receptum et eversum.

Continuator Marcellini Comitum, Indict. 1, Joanne solo Cos. id est, anno Christi 538. Adhuc, inquit, Vitige in obsidione Romæ morante, Joannes Magister militum, cum Batze, Conone, Paulo, Remaque inlustribus, magnoque exercitu apparato ad Italiam properant, castraque ad portum Romanum collocant, laboranti Romæ subveniunt. Quorum adventum Vitiges cernens, trium mensium temporis cum Belisario pacta confirmat, suosque legatos ad Imperatorem transmittit.

Roma Gothe-
rum obsi-
dione libe-
rata.

8 *Eadem pluribus Procopius, qui harum tempore induciarum scribit S. Datum ad Belisarium venisse, auxiliumque contra Gothos implorasse: Sub idem tempus, inquit, Mediolanensium Sacerdos Datus, civiumque primores nonnulli Romam venerunt, enixeque Belisarium orarunt, ut paucos secum prædidiarios mitteret: posse se nullo negotio, non Mediolana modo, sed et omnem Liguriam Gothis ademptam, Imperatori recuperare. Urbs hæc Liguribus habitata, medio fere inter Ravennam et Alpes, quæ in Galliarum confinibus sunt, sita est itinere: quare utrimque octo circiter dierum homini expedito via patet. Princeps inter Occidentis urbes secundum Romam, tam magnitudine quam incolarum frequentia et ceteris fortune bonis existit. His itaque orationibus cum Belisarius polliceretur, eorum se petitionibus satisfactorum, eodem tamen in loco hibernaturus permansit.*

Contra Go-
thos auxilium
rogat Datus.

9 *Ne suspicris autem virum sanctissimum rerum quo jure: novandarium temere populo vel auctorem fuisse vel adjutorem. Atroces injurias irrogatas civibus, pactamque sacerorum orthodoxorum libertatem violatam, facile et Barbarorum immittit ingenia, et nunquam non perfida heresis, persuadent. De hac lectione ita pronuntiat Baron. an. 538, nu. ultimo: Hic ergo Datus vite sanctitate insignis, ut vindicaret a Gothis iisdemque Arianis populos spirituali regimine sibi subditos, omnem adhibuit diligentiam. Quo exemplo satis in-*
telligas,

telligas, non mereri calumniam, neque invidiam Episcopos illos pati debere, qui ne sub bæretico Principe degant, omnem lapidem movent. Acerbius hinc quoque in Datium impiorum odium exarsit, ut tandem causa fidei exactum ad Constantinopolitanam urbem perrexisset, testetur S. Gregorius infra citandus.

10 Ferrarius perperam hanc legationem ad annum sequentem 539 refert. Magis aberrat Joannes de Deis, a quo scribitur S. Datus multas a Gottis perpressas injurias, magno civium Mediolanensium numero profectus ad Constantinopolitanam urbem ad Imperatorem Justinianum, a quo Delisarium Ducem in Italiam mitti impetravit ad Gottorum gentem debellandam. Cui etiam maximo adjumento fuit ad hoc præstandum. Sed duplicem Datii profectionem permiscet. Ad Romanam redeamus.

11 Roma obsidione Gothorum liberata, variisque urbibus Justiniano assertis, Belisarius Mediolanum, inquit Procopius. Isaurus Thraceseque ad homines mille transmisit. Isauris Ennem præfecit, Paulum Thracibus; omnium tamen Mundilæ imperium demandavit. Et mox: Mediolanum contendunt, civitateque cum tota Liguriæ regione potiuntur. Tum vero Datus, ut Ripamontius scribit, in hunc modum supplicium impetratis, ac urbe liberata, parens haud dubie publicis habebatur. Agit de his quoque rebus S. Antoninus par. 2, cap. 4, tit. 12, § 3.

12 At non diuturna hæc urbi felicitas ac lætitia. Vix enim Græcum militem cum Muudila admerat, cum obsessa est a Gothis. Nam missus a Vitige Urajas, urbem acriter oppugnat. Burgundiones quoque a Theoderberto Francorum Rege auxilio missi Barbaris. Neque jam aut in Datio Pontifice, (si in urbe cum ceteris obsessus est, ut Baronius et Ripamontius scribunt) aut in Mundila et Græcis opis sat erat. Quas enim Roma copias adduxerant, in circumjecta Mediolano distribuerant oppida; trecentis tantummodo secum militibus retentis. Belisarius ubi percepit Mediolanum a Gothis obsessum, Martinum eo et Vliarem Duces cum non spernendis copiis mittit. Ille ad Padum flumen moras nectunt, ignavio et metu. Mundilas, (forte et Datus, si adfuit) primoresque Mediolanensium Paulum Romanum ad eos ablegant: qui cum notatu trajecisset, Martinum et Vliarem ad progrediendum incitavit. Ut in urbem ille rediit, hi quoque ad ingruum revertuntur; utque moram recusent, Belisario scribunt, Padum non posse transmitti, impediuntibus Gothis. Hic Narsetem jubet copias cogere et succurrere obsessis. Pavebat Datii Pontificis, inquit Ripamontius, ingenio simul et sanctitati Narses, ac viri illius causa salvam esse cupiebat urbem. Justinum ergo et Joannem continuo mittit. Hic cum ex Emilia movet in morbum incidit: nec miles a groto Duce progressus.

13 Interea obsessi cum vim diu sustinuissent, fame victi sunt. Est, inquit Ripamontius, in ipsius Datii Annalibus (horribile dictu) materua cura tostus infans, et eodem conditus utero, qui nondum ex puerperio esset reffectus. Hac communi necessitate ad extrema redacti Mundilus ac cives, in deditionem venerunt. Sed nulla fides crudelitatem remorata est. Tamquam infra pacta rebelles essent, miserabili prorsus strage saxavitum est in muros, ades, ipsosque homines. Interfecta virorum trecenta millia. Horruiit ad namerum Puteanus, et triginta millia scripsit. Heu, nimium id quoque, nisi trecenta scripsisset Procopius. Feminae, quas ætas formaque commendaret, in servitutem libidinemque Burgundionibus data. Reparatis, defectianis ad Romanos unctor primarius, minutatim concisus est, et canibus in escam projectus. Birgentius ejus socius fuga elapsus, per Dalmatiam Constantinopolim pervenit.

14 Datium quoque clam effugisse victorum crudelitatem Baronius et Ripamontius putant. Ghinius in Natalib. SS. Canonicorum scribit, (qua fide?) Datii persuasum Mediolani civitatem ad Gothorum devastatione liberatam. Continuator chronici Marcellini Comitiss

tradit Indict. ii, Appione solo Cos. id est, anno Christi 539, Gothos Mediolanum ingressos muros diruisse, prædamque potitos, Romanos omnes interfecisse, Mundilam Paulumque Duces abduxisse Ravennam. Erit qui probabile existimet, captum quoque fuisse Datium; sed Cassidori veteris amici gratia libertati deinde restitutum. Sigonius certe lib. 18, de Occidentali imperio, eum a clade fuisse Mediolani supponit; quo tempore citatam ante Cassidori epistolam scriptam, et summa tunc in Liguria totaque Italia annonæ penuria laboratum contendit. Id si factum est, certe et Dacii industria urbs illa a tanto funere resurgere cepit. Bernardinus Corius, qui omnia tunc gesta confundit, tradit urbe eversa Episcopum cum aliis summa ædis Sacerdotibus, Noxetæ domicilium firnisse.

§ III. S. Dacii iter Constantinopolim, fugati ex hospitio lemures.

Belisarius, inquit continuator chronici Marcellini Comitiss, Indict. III, Justino juniore solo Cos. id est, anno Christi 540, Ravennam ingreditur, Regem Vitigem et Reginam, eunctasque opes, Gothosque nobiliores tollens secum, ad Imperatorem revertitur. Verum Gothi trans Padum residentes, rebellare disponunt, Regem sibi statuentes Heldebadum; aliis Heldibaldum, et Idibaldum. Mox Indict. IV, Basilio solo Cos. anno Christi 541, Heldibaldo occiso Eraricum sibi ordinant Regem, quo etiam occiso Indict. V, post consulatum Basillii, Totilam in regnum manciparunt, virum acrem ac sagacem, qui plurimum bella non tam ferro, quam clementia et benignitate feliciter gessisse traditur. At religioni certe Catholicae haud æquus fuit, præcipueque Antistites homo hereticus instauravit. Documenta haud levia dabimus Martii in S. Herulano II, Episcopo Perusino; 21 Martii in S. Benedicto Abbate; 22 Maii in S. Fulgentio Episcopo Utriculano; 10 Octob. in S. Cerbonio Populoniensi, et alibi.

16 Sub hoc Principe S. Datum fidei causa exactum, circiter annum 543 suspicamus, Sigonium secuti. Ut Constantinopolim tunc petierit, et que in itinere gesserit, commemorat S. Gregorius lib. 3, Dial. cap. 4. Ejusdem quoque, inquit, Principis tempore, nempe Justiniani, cum Dacius Mediolanensis urbis Episcopus, causa fidei exactus, ad Constantinopolitanam urbem pergeret, Corinthum devenit. Qui dum largam domum ad hospitandum quaereret, quæ conitatum illius totum ferre potuisset, et vix inveniret, aspexit eminens domum congruentis magnitudinis, eamque sibi preparari ad hospitandum jussit. Cumque ejusdem loci incolæ dicerent, in ea hunc manere non posse, quia multis jam annis hanc diabolus inhabitaret, atque ideo vacua remansisset; vir venerabilis Datus respondit, dicens: Imo ideo hospitari in eadem domo debemus, si hanc spiritus malignus invasit et ab ea hominum habitationem repulit. In ea sibi igitur parari precepit, securusque illam, antiqui hostis certamina toleraturus, intravit. Itaque intempestæ noctis silentio, cum vir Dei quiesceret, antiquus hostis immensis vocibus, magnisque clamoribus cepit imitari rugitus leonum, balatus pecorum, ruditus asinorum, sibilus serpentium, porcorum gemitus, stridores soricum. Tunc repente Datus tot bestiarum vocibus excitatus, surrexit, vehementer iratus, et contra antiquum bostem magnis cepit vocibus clamare, dicens: Bene tibi contigit, miser tu ille es qui dixisti: Ponam selem meam ad Aquilonem, et ero similis Altissimo. Ecce per superbiam tuam porcis et soricibus similibus factus es: et qui imitari Deum indigne voluisti, ecce (ut dignus es) bestias imitaris. Ad quam ejus vocem, ut ita dicam, dejectionem suam malignus spiritus erubuit. An non erubuit, qui eandem domum ad exhibenda monstraque consueverat, ulterius non intravit? Sicque postmodum

EX VARIIS.

quanto;

inpetrat.

Obsidetur a Gothis Mediolanum;

non succurrerentibus Græcis.

aditum.

crudeliter excisum.

Quid S. Datus tunc factum.

Regnat Totilas.

Fugatur S. Datus:

In domo demonibus infesta hospitatur:

eos fugat.

EX VARIIS.

modum fidelium habitaculum facta est : quia dum eam unus veraciter fidelis ingressus est, ab ea protinus mendax spiritus atque infidelis abscessit. Eadem narrat S. Antoninus par. 2, cap. 9, tit. 12, § 8. Petrus de Natal. lib. 11, cap. 99. Vincentius Belloc. lib. 22, cap. 74, ac Ripamontius paullo ornatus, hic tamen ut a S. Gregorii simplicitate, ita et a veritate paululum quandoque recedit.

§ IV. Pro fide Catholica labores.

Quæ tria capitula.

Hoc ipso tempore celebris illa de Tribus capitulis exorta controversia est. Scripti olim fuerant a Theodoro Mopsuestie Episcopo de fide commentarii, in quibus ita duas in Christo naturas asserbat, ut Nestorianæ heresi duas personas statuenti præmonstrasse viam videretur. Hi post Nestorii damnationem ob ejus fautores sparsi in vulgus, variis post Ephesinam synodum anno 431, habitam altercationibus agitati, præcipue oppugnant eos Rabula Episcopo Edesseno. Ibas Rabula successor epistolam scripsit ad Marinam Persam, in qua Cyrillum Alexandrinum acerrimum Nestorii adversarium ac Rabulam decessorem suum, æque ac Nestorium redarguit; Theodorum vero collaudat. Tamen in concilio Chalcedonensi anno 451 receptus est Ibas, cum prius Nestorio et Eutychemi anathemam dirisset. Ad idem concilium admissus Theodoretus Cyri Episcopus, etsi contra ejusdem Cyrilli anathematismos aculeatum commentarium eliderat. Hac enim recenti adhuc Orientales inter et Aegyptios dissidio tum condonari visum est oportere; cum præsertim jam Catholice Ibas Theodoretusque sentirent.

damnato post a Græcis.

18 Integro post seculo suscitatus est, qui sub cineribus latebat, ignis. Nam ipse Justinianus Imperator, Theodoro Cæsareæ Cappadociæ Episcopo, Acephalorum patrone, instigante, anno 546 librum elidit quo Theodorus Mopsuestenus, Ibas epistola, Theodoretus contra Cyrillum commentarii damnarentur. Intercessere principio Catholici, rati concilii Chalcedonensis convelli auctoritatem. Nec erit profecto Imperatoris rem ejusmodi moliri. Præcivit is tamen, et Menam Patriarcham Constantinopolitanum aliosque rogavit subscribere. Tum Apostolice quoque Sedis Apocrisarium, inquit Baronius an. 546, nu. 45, ibi degentem Stephanum Diaconum ut id faceret, vehementer rogavit. Sed tantum abest ut id illum ad id præstandum impellere potuerit, ut eundem maximum suis conatibus expertus sit adversarium, sicut et Datium Mediolanensem Episcopum, qui tunc item erat Constantinopoli. Idem vero Vigilium Romanum Pontificem monuerunt absentem. Imo et Datus Mediolanensis Episcopus, inquit Faenius Hermianensis lib. contra Mociannum Scholasticum, cum aliis Sacerdotibus talium prævaricatorum communionem ferendam esse non duxit : ideoque ut ex epistola Vigilii Papæ ex itinere ad Menam scripta ibidem refertur, cum aliis consacerdotibus, et multis aliis Ecclesie ab ejusdem Menæ se communionem subtraxit.

occurrit Vigilio Papæ.

19 Interim Imperator ipsum Romanum Pontificem circum Constantinopolim. Propere ab urbe solvit Vigilium in Siciliam, ibique locavit. Isthuc et Datus occurrit, deque omnibus quæ gesta Constantinopoli essent edocuit, ut ipse testatur in citata epistola Vigilii. Quæ alia interim acta sint, idem Faenius lib. 4, defensionis Trium capitulorum, cap. 3, atque alii prosequuntur. Ut Constantinopolim pervenit Vigilium, conflictatus, inquit Ripamontius, omni rerum veritate, propugnatorum acerrimum et participem omnium consiliorum habuit Mediolanensem. Quæ isthuc gesta, omnia hic commemorare necesse non est. Paucis, quibus interfuisse Datium constat, perstringemus, etsi usque ad obitum usquam illius aut industria aut fides Vigilio defuit.

cum vivo.

20 Coacta triginta Episcoporum, qui Constantinopoli aderant, synodo, jussit Vigilium quemque scripto quæ sentiret, et quibus rationibus sentiret, exponere. Post

alia, decretum tulit, Datio, præsentem, utrique parti præsentem, ut de controversia usque ad proximam cogendam synodum utrumque sileretur. Ita ipse in libello sentiret, qua Theodorum Cæsareensem decreti illius violatorem, auctoremque malorum omnium, sacerdotio et communionem privavit : Illud quoque, inquit, magnopere nobis cum clementissimo Principe, præsentibus etiam Mena Constantinopolitanæ civitatis et Datio Mediolanensis Antistite, aliisque tam Græcis quam Latinis Episcopis, cum quibus omnibus etiam tu, Theodore, pariter affuisti; nec non et præsentibus Judicibus, ac Proceribus, universoque Senatu convenit, ne usque ad memoratam concilii definitionem quidquam de præfatis tribus capitulis fieri intentaretur. Lata est ea adversus Theodorum sententia XIX Kalend. Septembris, imperante Domino Justiniano perpetuo Augusto anno vigesimo quinto, post consulatum Basilii V. CL. anno undecimo, id est, anno Christi 531. Adfuit tunc quoque Datus. Ex persona, inquit Vigilium, et auctoritate B. Petri Apostoli, cujus licet exigui locum gerimus, cum Datio Mediolanense, Joanne Marsicano, etc., fratribus et Coepiscopis, hæc Theodorum Cæsareæ Cappadociæ civitatis quondam Episcopum sententiæ promulgatione, tam sacerdotali honore et communionem Catholica, quam omni officio Episcopali seu potestate spoliatum esse decernimus.

§ V. S. Datii obitus, publica veneratio.

Si XIV Januarii, quo tabulis Ecclesiasticis inscriptus, obiit Datus, id anno Christi 532, contigisse necesse est. Non prius, cum anno superiori XIX Kal. Septemb. superstes fuerit, ut ante dictum est. Non postea, cum eodem ipso anno 532, quo adversus Totilam Narses exercitum duxit, successor Datii necdum consecratus Ravennam evocatus est. Patet id ex Pelagii Papæ, qui Vigilio an. Christi 534, post consulatum nempe Basilii XIII, Indict. II, in Sicilia calculi doloribus extincto, successerunt, epistola ad Narsen, et refertur tum in tomo 2 conciliorum, tum in Gratiani Decreto cap. Non vos. 23, quæst. 3 in fine : Recondere debet Celsitudo vestra, inquit, quid per vos Deus fecerit tempore illo, quo Istriam et Venetias tyranno Totila possidente, Francis etiam cuncta vastantibus, non ante tamen Mediolanensem Episcopum fieri permisistis, nisi ad clementissimum Principem exinde retulissetis, et quid fieri debuisset ejus iterum scriptis recognovissetis; et inter ubique ferventes hostes Ravennam tamen et is qui ordinabatur, et is qui ordinaturus erat, providentia culminis vestri deducti sunt.

Obit S. Datii an. 532.

nona scribis.

22 Idem ex Victoris Tununensis Chronico liquet : Datus, inquit, Mediolanensis Episcopus Constantinopolim venit, et damnationi Trium capitulorum consentiens, eo die percussus occubuit. Narses Eumachus ex Prasposito Patricius Totilam Gothorum Regem apud Italianam mirabiliter superat ac perimit, et omnes ejus divitias tollit. Hæc Victor Trium capitulorum obstinatus usque ad schisma defensor; eodem anno Datii obitum eademque Totila consignans, perperam tamen eum faciens annum decimumquartum post consulatum Basilii, Christi nimirum 533. Baronius in Annalibus Narsis victoriam anno 533 refert, melius in Notationibus ad Martyrologium, anno 532, qui fuit decimus octavus belli Gothici anno 535 capti : eoque bellum terminant Procopius et continuator chronici Marcellini, Indict. xv, ut hic notat, post consulatum Basilii xi.

Eodem anno victus. Totilas.

23 Hinc primum eos refellit, qui Datium scripserunt interfuisse concilio Vaccumico, cepto, ut habent Acta, imperii D. Justiniani anno xxvii, post consulatum Basilii anno xn, die IV Nonas Maias, Indict. I, id est, anno Christi 533. Errandi occasio præbita, qui id scripsere, Auctori Actorum Ecclesie Mediolanensis, Ripamontio, Puteano, aliisque, quod particularibus antea synodis a Vigilio coactis adfuerit.

Non interfuit Datus concilio Vaccumico.

neq. rediit Me-
diolanum.

24 Secundo liquet falli Ferrarium et Ripamontium,asserentis reversum esse Mediolanum Datum, isthucque decessisse. Fæde alioquin idem aliquæ in anno obitus Datii hallucinantur. Ferrarius 545, statuit, secum ipse pugnans; Ripamontius 536 alii 361, quibus subscribunt Acta Ecclesiæ Mediolanensis et Joannes de Deis, dum sub Vigilio Papa (qui anno 538, relegato S. Silverio, legitime anno primum 540, regere Ecclesiam cepit) electum voluit, sedisse tamen annis viginti duobus. Et diserte Joannes de Deis sub Pelagio I et Joanne III, scribit vixisse, quorum hic illi suffectus anno 360. Claudius Robertus ab anno 521 ad 561 sedisse Datum scribit.

25 Ejus reportatum est corpus Constantinopoli Me-

diolanum, inque S. Victoris vide conditum; tunc fortassis, cum eam urbem Narses restauravit. Inter Sanctos quoque relatus. Adscriptum multis locis in Litaniis Ecclesiæ Mediolanensis, et in libro pervetusto MS. de Sanctis ejusdem Ecclesiæ, docet Galesinus, qui hoc eum in Martyrologio celebrat religio: Mediolani S. Datii Episcopi et Confessoris. Is cum Ecclesiam Mediolanensem duos et viginti annos religiose administrasset, Episcopatum virtutum laude clarus quævit in Domino. Martyrologium Romanum: Mediolani S. Datii Episcopi et Confessoris, ejus meminit B. Gregorius Papa. Agunt de eo quoque Molanus in Adit. ad Usuardum, et Martyrologium Germanicum.

EX VARIIS.
Eo post reve-
ctus, cultus-
que ut San-
ctus

DE S. FULGENTIO

EPISCOPO ASTIGITANO ET CARTHAGINENSI.

§ I. S. Fulgentii natalis, ætas, episcopatus.

Sauctorum Hispalensium Antistitem Leandri et Isidori frater fuit Fulgentius, quem quidam primo, alii octavo Januarii tradunt obiisse. Colitur is diversis diebus in variis Ecclesiis: nam Hispalenses olim VIII nunc XIV Januarii officio duplici secundæ classis cum venerunt. In Placentina diocesi XIX Januarii duplici secundæ classis cum octava, Berzocanæ autem, ubi ejus et S. Florentinæ sororis corpora diu quæverunt, celebratur XV Januarii; in Carthaginensi Episcopatu XVI, officio primæ classis cum octavo. Ferrarius in generali catalogo SS. VIII Januarii ista habet: Astigi in Hispania S. Fulgentii Episcopi, et VI Februarii: Hispali in Hispania S. Fulgentii Episcopi Carthaginensis. An ejus isthic illo die celebrari festum consueverit, nos latet, modo certe XIV Januarii agitur. Idem Ferrarius XVI Januarii: Carthagine in Hispania S. Fulgentii Episcopi et Patroni.

2 Fulgentii meminere quotquot Leandri et Isidori gesta præsequantur, ac separatim nonnulli. Vitam dubium, quem libro de Sanctis Hispalensibus Hispanice vidit Antonius Quintanadvennas noster. De ætate tamen, episcopatu, scriptis Fulgentii moveri quæstio potest, haud enim satis inter scriptores convenit. Citat Franciscus Padilla historicæ Ecclesiæ Hispaniæ centur. 7, cap. 13, et refutat. Rodericum Yepes in vita S. Florentinæ asserentem, S. Leandrum juniorem fuisse Fulgentio: ceteri hunc medium locant inter Leandrum et Isidorum ordine nascendi. Quo tamen natus sit aut obiit anna, veteris non produnt. Subscripsit Decreto Gundemari Regis æra 648, sive anno Christi 610, et synodo Hispalensi II, habitæ Idibus Novembris, anno 9. Sisebuti, æra 657, sive anno Christi 619. Unde liquet falli, primo Thomam Trujillo, qui tomo I, Thesauri concionum, VIII Jan. scribit, circiter annum Christi 600, obiisse. Secundo Franciscum Tarapham et Lucium Marinum Siculum, qui morienti, adfuisse Leandrum fratrem scribunt; Marinus præterea fuus a Reccaredo Rege curatum: ad Leander et Reccaredus minimum 18 annis ante illam Hispalensem synodum mortui erant. Quintanadvennas anno 638, ait obiisse, natum verò in vita S. Leandri scribit cum parentes ab Agila Rege Hispalim fuissent relegati: atque ita cum Agilam constet anno 554, occisum, vixisse Fulgentium oportet circiter 86 annos. Idem tamen in Notis Maximam citat scribentem anno 360. Fulgentium natum: at quod tunc ejus parentibus religionis gratia irrogatum fuisse exilium dicemus, regnante Athanagildo, rei Catholice æquo, si non etiam addicto? Demum obiisse scribit superstitute Isidoro germano: ast Isidorum auctor est Redemptus ejus discipulum mortuum æra 674, Christi anno 636. Et certe Honoratus Isidori successor interfuit concilio Toletano sexto, æra 676, Christi 638. V Id. Januarii. Joannes Marietta vult anno 620, obiisse S. Fulgentium: certum est, non prius; si quidem mense Januarii. Idem vixisse annos 66 asserit, quod et Mari-

nius, Vasquez, Tarapha: ast Paulus Spinosa cum Ambrosio Morale 60. Padilla non diu post concilium II Hispalense fuisse superstitem conjicit, quod nulla deinceps ejus mentio fuit.

3 Hæc de ætate, parum expedita. Nunc de episcopatu, Astigitano et Carthaginensi. Est Astigis, vulgo nunc Ecija, Bætica urbs antiqua, quippe Romanorum (ut videre est in Hispania Ludovici Noui V. CL. cap. 18) coloniam, Augusta firma nuncupata, ad Singulim fluvium sita, qui nunc Chenil dicitur, et haud inde procul in Batim influit. Episcopos olim proprios habuit: e quibus præter Fulgentium ejusque decessorem Pegasium, et Abentium successorem, de quibus infra, Stephanus concilio Toletano septimo æra 684, et octavo æra 691, subscripsit; Theodullus duodecimo æra 719, et decimotertio æra 721. Decimoquinto æra 726. Nasidarius per Desiderium Præbyterum; Arvidius decimo sexto æra 728. Nunc Episcopo proprio caret Astigis, sed Archidiaconatus est Ecclesiæ Hispalensis, ut scribit idem Novius.

4 Carthago nova, quæ et spartaria, Pænorum opus, inter principes olim Hispaniæ urbes habita, insigni portu quæntævis classis capaci, a Wandis Gothisque eversa fuisse traditur; sed parentum nostrorum memoria a Philippo II. Hispaniæ Rege instaurata atque egregie munita. Episcopum proprium, etiam ipsorum Gothorum temporibus habuit, sive in Carthagine, sive, quod quidam volunt, Murcia (quæ magni nunc nominis, et regni caput, inter Carthaginem et Valentiam, ad Straberm, sive Setabim fluvium) sederit. Nam præter Hectorem, qui concilio Tarraconensi æra 534, sive Christi anno 516. Episcopus Carthaginensis metropolis, sive, ut alii codices habent a Loaisa citati, in Christi nomine Episcopus, subscripsit; lanulatur a S. Isidoro cap. 29, de viris illustribus, Licinianus, sive Lucinianus, Carthaginis spartariæ Episcopus, qui temporibus Mauriti Imperatoris Constantinopoli veneno, ut ferunt, extinctus ab æmulis.

5 Astigi Episcopus fuit Fulgentius, ut ex conciliis Hispaniæ, et Isidori per Broutionem elogio patet. An Carthagine, disputatur. Negat omnino Prudentius Sandorallius et alii, qui putant id esse traditum a recentioribus, quod natus sit patre Severiano Carthaginensis provinciæ Hispaniæ, ut de Leandro agens scribit Isidorus. Vidimus e bibliotheca Laurentii Ramiresii V. CL. Chronicon et Adversaria MSS. quæ Luitprando Ticinensi tribuuntur, in his isthuc habentur: S. Fulgentius bis fuit Episcopus Carthaginensis, inde translatus Astigim, et postremo Carthaginem. Ubi paucos annos (duos videlicet) vixit in hoc episcopatu. Sed quæ sit horum Adversariorum auctoritas, haud satis nobis exploratum. Recentiores plures, qui saltem sedisse Carthagine tradunt, citat paullo inferius vitæ scriptor.

§ II. Eruditio, scripta, virtutes.

Variæ reliquissæ Fulgentium ingenii sui monumenta asserunt recentiores, quorum nec Isidorus ejus germa-

Episcopatus
Astigitanus.

Carthaginen-
sis.

An utrumque
gesserit Ful-
gentius.

que scrip-
tit.

EX VARIIS.

mus, nec Hedefousus, nec alii veteres meminere. Mariana lib. 6, cap. 4, Scripsit Fulgentius, inquit, librum de fide Incarnationis aliisque nonnullis quæstionibus, qui ad nostrum tempus conservatur. Enumerant Joannes Vasens, Sandorallius, Quintanadvennas, Fulgentii commentarios in Evangelia, Esaiam, XII Prophetas minores, Pentateuchum, libros Regum: Addunt Quintanadvennas et Sandorallius commentarium in Psalmos. Paulus Spinoso lib. 2, Antiquitatum Hispanensium ait quendam eum Hebraice scripta reliquisse. Mirum est ea opera non proferri in lucem; quorum aliquin quia antiquiorum neminem testem habemus, neque affirmata opinione nostra esse ea volumus, nec pro canis prætermissa.

An Mythologiarum libros,

7 Alii probabilis compositis ab eo existimant tres Mythologiarum libros, qui Fabii Furi Fulgentii Placidii nomine feruntur. Christianus certe auctor fuit, qui passim quas exponit Gentilium ridet fabulas; et diserte sub finem proemii libri primi: Ergo nunc de Deorum primæ naturæ, unde tanta male credulitatis lues stultis mentibus inolevit, edicamus. Et in fabula Mercurii: Si furcis præferre Dii, non erat opus crinibus judicem, ex quo culpæ habere celestem auctorem. Quin et sacerdotum voluminum præfert testimonia, ut lib. 2, in fabula Herculis et Omphales, et de judicio Paradisi fabula 1, lib. 2, ubi ista addit: Prima igitur (vita) contemplativa est, quam apud nos Episcopi, Sacerdotes, ac monachi, apud illos philosophi gesserunt. Dubita Sigebertus an horum auctor librorum sit S. Fulgentius Ruspensis: Quod si, inquit, is est ipse Fulgentius, qui tres libros Mythologiarum scripsit ad Catam Presbyterum Carthaginis; hic certe omnis lector expavescere potest acumen ingenii ejus, qui totam fabularum seriem, secundum philosophiam exposituram, transtulerit, vel ad rerum ordinem, vel ad humanæ vitæ mortalitatem.

an S. Fulgentius Ruspensis.

8 Eo potius inclinamus, ut Astigitano Antistiti ascribimus, quam Ruspenti, hos libros. Illud quidem quod inter Barbaros degerit Auctor, commune ambobus. Id in præfatione indicat: Non paves, inquit (Calliope,) musicum tuis receptare dogma penatibus; cum Barbarorum morum auscultaverim ita litterarios inercatus penitus abluere, ut hos qui primis elementorum figuris vel proprium nomen descripserint, cassata inquisitione in carnificinam raptassent? Ast huic illa magis ridetur propria, quæ in eadem præfatione: Addebat hinc, quod etiam hellici frequenter incursus pedum domi radicem infingere jusserant, quo portarum nostrarum pessulos aranearum cassibus oppletos quispiam non videret. Et post: Intuemur arva, quibus adhuc impressæ bellantium plantæ muricatos, quod aiunt, sigillaverant gressus: et formidine menti nondum extensa, hostes in vestigiis pavebamus. Terrorem enim pro sui memoria miles hostis heredem reliquerat. Sed Troadum in morem ostentabamus alterutraque loca, quorum recordationem aut inter necio celebrari faciebat, aut præda. Tandem inter sentosa nemorum fruteta, quæ agrestis olim desererat manus, etc. Nec silet quæ fuerint bella, Francos scilicet inter ut Gothos, vel inter Gothos ipsos in Gallia Narbonensi, quæ ipsorum erat: Arbitrabar agrestem secure adipisci quietem, ut procellis curarum celatibus, quo in torpore urbana tempestas exciderat, velut halcyones niduli placitam serenitatem villaticæ sermone tranquillior agitarem: sopitisque in favilla silentii raucisonis jurgiorum classicis, quibus ma Galagefici quassaverant impetus, defæctam silentio vitam agere creditam: ni me ille quoque mærorum improbius angina sequeretur, felicitatisque noverca fortuna, quæ amarum quoddam humanis interserit semper negotiis, me quasi pedissequa sectaretur. Ac tandem, de Leovigildo fortassis aut Reccarelo Rege loquens: Sed quia nunquam est malum immortalibus, tandem Domini Regis felicitas, adventantis velut solis crepusculum, mundo tenebris deliscentibus, pavores

videt Astigitani esse.

abstersit. Denique præterquam quod stylo Ruspensis Fulgentii opera, et hi Mythologiarum libri plurimum differunt; Carthaginiensis, Murcensis, aliarumque Hispaniarum Ecclesiarum traditione Fulgentio Leandri germano hos tribui, virorum gravium testimonio delicias.

9 Non tamen ejusdem est Opus mirificum, sive Fabii Claudii Gordiani Fulgentii V. CL. libri xxiv, per singulos singulis litteris secundum ordinem dimittitis. Ruspensis esse, absolute pronuntiat Sigebertus. Scripsit libros, inquit, quos prætitulavit Sine litteris; librum scilicet de Adam sine A, de Abel sine B, de Cain sine C, et ceteros secundum litterarum consequentiam. Ejus operis xiv priores libros ex vetusto canobii sui codice nobis descripsit Christianus le Roy Lactiensis in Haannonia monachus, vir eruditus cum primis ac religiose, quibusque operis nostri de Sanctorum vitis adiutor, coque tristori nobis funere elatus 8 Septembris 1637, cum ob bellicos tumultus, occupato jam a Francis Landeviciaco et Malbolia, ad urbem Montes se recipere Lactiensis essent coacti. Ceterum in eo Lactiensis codice novem posteriores libri desunt. Ante Episcopatum a Ruspenti Fulgentium elucubratum hoc opus opinatur Antbertus Mirvus V. Cl. Librum se certe non uno loco Auctor fatetur, idque operis Xenophontis poetæ Græci imitatione aggressum. Conjectet aliquis Claudium fuisse, Gordiani filium, Fulgentii patrem; qui ex Italia, quo Gensericus furor parentem exturbat, reversus in Africam, avitis possessionibus ac domo spoliatus, merito illud libro 1, in publicis rapinis invecus, queri potuit: In his non lugentium luctus intenditur, non miserorum gemitus condoletur; sed solius colligende præconiæ quoquo modo pernox computus ducitur.

ut non item libros singulis alphabeti litteris caruit.

10 Subjectivus a quædam de S. Fulgentii virtutibus. Accurante is parere suis Decretis Conciliorum et sacris canonibus cogebat: ipse quoque in se apprimere se verens, inedia se, vigilia, aliisque corporis afflictationibus macerabat. Ita Marietta, et Spinosa. Lucius Marinus inter cetera de eo ista scribit: Ceterum cum Ariana hæresis Christianos a Dei cultu comaretur abducere, convocato multarum Episcoporum et Hispanorum Principum concilio apud Toletum, Fulgentius concionibus suis et miris operibus Arianos omnes fortiter oppressit, et Christianos qui a fide Christi nihil erant alienati, summa prudentia et exemplis ad exemplum Dei cultum reduxit. Brevius Vosavius: Interfuit concilio Toletano, in quo damnata est Ariana hæresis, et omnis Paganorum perfidia. Videtur uterque auctor Concilio Toletanum III intelligere, anno 627, anno Christi 589, 4 Reccareli Regis habitum, in quo S. Leandri præcipue industria atque eruditio spectata, Ariana vero hæresis condemnata est. Interfuitne Fulgentius nobis non constat: nondum certe tum Astigitanus Episcopus erat, neque subscriptus reperitur. Tarapha nulla facta concilii Toletani mentione, Arianos omnes, inquit, cum vir esset eruditissimus, miris operibus suis fortiter oppressit. Potuit tamen concilio illi interfuisse sive Presbyter jam, sive adhuc privatus magnamque obtinuisse auctoritatem, quippe qui illustri urbis genere, Reccareli Regis avunculus, exilium pro fide sub Leovigildo sororio perpassus, doctrinæ præterea opinione floret.

Atque S. Fulgentii virtutes,

etibus,

11 Visitur etiamnum Astiji domus quom Fulgentius domus, incoluisse creditur, in sanctimonialium virginum cenobium conversa. At Mariana Florentinæ sororis domum monstrari Astiji scribit.

VITA

Hispanice scripta
ab Antonio Quintanadvennas Soc. Jesu.

CAPUT I.

Vita ante Episcopatum.

Natus est Fulgentius Severiano Carthaginis Hispanice Duce, sive militum Præfecto, et a Theodora Theodorici

ACTORI.
ANT.
QUINTANAD.
VENNAS.
c

obnoxios cogitant. Mortis meditationem inflammata aeternae beatitudinis desideria comitabantur.

6 Porro cum migraturum se brevi praesagiret, S. e Braulione, et, quem velut germanum unice diligebat, f Laurum Gaditanum Episcopum rogavit, ut sibi animam agenti praesto essent. Fuit ea pretiosa mors in conspectu Dei : quippe sacro viatico aliorumque praesidio sacramentorum munitus, psalmos pie recitantibus, lacrymasque ubertim fundentibus Episcopis, animam exhalavit, Angelorum mox obsequio ad thronum gloriae deportatam. Contigit haec ejus gloriosa migratio, ut Marcus Maximus scripsit, anno dcccxxviii cum Romanum Imperium Heraclius, Sedem Apostolicam Honorius, S. Isidorus Hispalensem Cathedrali, regnum Hispaniae Cyntila teneret. Satis inter omnes convenit mense Januario excessisse : de die variant auctores, aliis primum ejus diem, aliis 16, prodentibus : antiqua breviaria octavam habent : nunc decimoquarto colitur.

a *Rodericus Tolcinus scribit (et assentitur Mariana lib. 5, c. 13.) Leovigildam, dum infirmitate acriter torqueretur, praecipisse filio Beccaredo ut Episcopos ad exilium revocaret, et Leandrum Hispalensem et ejus germanum Fulgentium Astigitanum, qui doctrina Ecclesiae fulgebant insignis, tanquam patres audiret, et eorum monitis obediret. Sed nandum Astigi Episcopum fuisse Fulgentium manifestum est ex sequentibus de Pegasio decessore. In quo et Trugilo falsus, qui mortuo Leovigildo, rediisse ad Ecclesiam suam (Astigitanam) Fulgentium scribit, et in ea sanctissime vitam finivisse. b Anno Christi 589, era 627. necarelli 4, subscriptis concilio 3 Toletano servandus Diaconus illius unum. c Actione 1 et 2. d Contigit id ante xram 671, sive annua Christi 633 quo concilio Toletano 4, subscripti Abentius Astigitanus Ecclesiae Episcopus. Sed gravissime fallitur Auctor dum Gaudenari leges auctoritate confirmatam hanc mutationem scribit, cum is septem annis ante concilium Hispalense obierit. e Colitur S. Braulio sive Braulius, 26 Martii.*

f Ab aliis Laureanus vocatur, Laura a Mariella.

CAPUT III.

Translatio, alii honores.

Conditum ejus corpus ab Episcopis in Cathedrali basilica Carthagine : sed tringenta quatuor ab obitu ejus annis, Hispalim a translatum est, cumque germanorum ejus Leandri, Isidori, ac Florentinae reliquiis locatum, in aede SS. Rufinae et Justae, quam in eum finem edificarat S. Leander, ea urbis regione qua nunc ejus eremitorum visus ad portam Cordubensem. Supra sepulcrum crux argentea erecta, cui eorum epitaphium insculptum. Poeta est nobili hoc thesuro Hispalis usque ad incursionem Mauro- rum. Tunc enim in montes B Guadalupe oppido propinquos SS. Fulgentii et Florentinae corpora, atque Deiparae imago Guadalupensis deportata. Isthic recondita, ignotaque mansere ad Alphonsi XI tempora, quibus Fulgentii ac Florentinae corpora ad Berzocanum pagum reperta. Pars Carthaginem ac Mureiam deinceps delata, pars ad Cathedrali Abulensem Ecclesiam, atque ad Guadalupaeum coenobium.

8 Singularem veneratione cultus a Christianis est Fulgentias inde a primo post ejus excessum seculo, multisque coelitis miraculis illustratus. Extat festi illius memoria in vetustissimis Hispalensis Ecclesiae breviariis. Retenta diu ea religio, dein annis aliquot interrupta, restituta tandem anno mcccxxv sancitumque ut officio de Doctore, duplici secundae classis, celebraretur. Primum classis sollemnitas cum Octava ei ut Patrono Carthagine et Placentiae exhibetur : hic, quod Berzocanae sub Placentina diocesi ejus extent reliquiae, illi vero, quod eam olim Ecclesiam rexerit. Veneratur eum quoque, velut sui instituti alumnus, uti graves auctores tradidere, ordo S. Benedicti. Astigis ejus doctrina, exemplis, Cathedra, nobilitata, praecipuum illum a Divis tutelarem sibi adoptavit : statuitque ut collegium Societatis Jesu, quod insigni munificentia et pietate captum, constanti ad praestandos sumptus magnitudine animorum, perfectum est, S. Fulgentio dicaretur : utque eximii illius Doctoris patrocinio ac tutela gauderent praefatae isthic

erectae scholae, tam illustri urbe dignum opus; in quibus omni instituitur virtute et scientia juventus, Grammatica, Rhetorica, Philosophia, Theologia. Celebratur qui illi sacer est dies publica Cleri, religiosorum ordinum, Capituli supplicatione : iidemque solemnitati, quae in collegio eodem peragitur assistunt.

9 Meminere S. Fulgentii antiqua e breviaria Hispalensis Ecclesiae, d S. Ildefonsus, e Primus Cabilunensis Episcopus, f Rodericus Archiepiscopus Toletanus, g Marineus Siculus, h Franciscus Tharapha, i Maurolycus, k Julianus Petri, Marcus Maximus, Luitprandus, l Joannes Vasquez, m Joannes Mariana, Ambrosius Morales, Laurentius et n Franciscus de Padilla, o Prudentius Sandovallius, p Rodericus Carus, Rodericus Yezpez, q Emilianus, q Christophorus Braverus, atque alii qui vitas Sanctorum, ac historias Hispalensem, Carthaginensem, Placentinam, Guadalupensem, ac Regum Gothorum scripsere, ac praecipue r Martinus de Roa e Societate Jesu, gravis auctor et eloquens.

a *Ejusdem translationis meminit Marineus, Tharapha, Primus Cabilunensis. Disputat de ea pluribus Padilla.*

b *Hujus oppidi nomen annis Guadalupe (Mauris Gauda equum aut flumen significat) aluit, qui deinde in Anam cadit, huiusmodi Virginis Deiparae a S. Gregorio ad S. Leandrum missa, hic cum aliis reliquiis a Sacerdotibus aliquot Hispalensibus in maritimo sepulchro, adjunctis litteris in rei memoriam, iugesta tellure condita, ac deinde tempore Alphonsi XI, circa annum Christi 1330, inventa, historiam breviter commemorat Ludovicus Nonius l. CL. in sua Hispania cap. 61 et fassus Gabriel Talavera monasterium Guadalupae (quo est ordinis Hieronymiani) Prior, in Historia Guadalupensi. A Guadalupa deabus aut tribus leucis distat Berzocanum, tradit Franc. Padilla Centur. 7, cap. 14. Berzocanum alii vocant. Hinc S. Fulgentii et S. Florentinae sororis reliquias Murecinum translatae a Sancto de Avila Episcopo Carthaginensi, anno 1594, scribit Mariella. c Editio, ut ad invariabilem indicat Auctor, an. 1510, 1531, 1555, 1558. d Nusquam in Ildefonso editis operibus Fulgentii nomen reperimus : meminit S. Braulio, in elogio Isidori. e In Topographia sanctorum Martyrum, edita cum Maurolyci Martyrologio, verbo Carthago nova. f De reb. Hispan. lib. 2, cap. 14. g De reb. Hispan. lib. 5. h Canonibus Barcinonensis lib. de Regibus Hispaniae in Loyb. l. i In Martyrologio 1 Januarii, ubi de S. Fulgentio Hispani agens, isthuc addit : Fuit et alius Fulgentius Carthaginis novus Episcopus, et Leandri ac Isidori Pontificum Hispalensium frater. k In Adversariis num. 462. l In Chronico rer. Hispanie, ad an. 391. m Lib. 5, cap. 13 et lib. 6, cap. 1. n Historia Ecclesiastica Hispan. centuria 6, cap. 50 et centur. 7, cap. 13. o In vita S. Leandri, ubi tradit monachum Benedictinum fuisse sed nullo vetusti scriptoris testimonio id confirmat, uti nec Constantinus Cajetanus, qui in vita S. Isidori vocat Fulgentium religionis Benedictinae iubar lucidissimum.*

p Lib. 2, Antiquitat. Hispal. cap. 41. q In Notis ad vitam et regulam S. Leandri. r Lib. 2, de SS. Astigitanis cap. 5. Quae librum diu antea questum, insperato nacti sumus, parte jam hujus Vitae excusa.

CAPUT IV.

Probatio eorum quae relata sunt.

Natum Hispali Fulgentium testatur Maximus aera 598 Fulgentius nascitur Hispali patre erule in ea urbe, excusa Carthagine. Luitprandus nu. 226. Fulgentius et Isidorus utri sunt Hispani.

Fuisse prius Carthagine Episcopum asserit Episcopus Cabilunensis, Marineus Siculus, Tarafa, Vasquez, Laurentius Padilla, Emilianus, Breviarium Hispalense editum an. 1510 et 1531, certaque ea habetur traditio. At prius Astigi sedisse contendit. P. Roa aliique. a Maximus Fulgentii fore aequalis, priorem sententiam confirmat an. 598. Fulgentius ex Carthaginensi Episcopo Hispania, fil Episcopus Astigitanus in Batica, ut sedilio exorta ex Praesule sedaretur. Arbitror ab aliis prius Astigitanae Ecclesiae tradi praefuisse, quod Carthagine obierit, eum ante Astigitanum fuisse Episcopum, aut fortassis quia revera secundo Carthaginensis Episcopus factus, uti tradit Julianus advers. num. 363. S. Licianus, inquit, praecessit in Sede Dominicum et Fulgentium bis Episcopum Carthaginis. Idemque repetit nu. 370 et 371.

De obitu ejus Carthagine, et translato Hispalim corpore, Breviaria et auctores citati. Versus cruci insculpti sunt isti:

Crux

Corpus trans-
feritur Hispa-
lim:

a

b

absconditur

reperitur.

Festus S. Ful-
gentii

Collegium So-
cietatis Jesu
constitutum

c
d r
f
g h i
k
l m
n
o p
q
r

a

EX VERTIS.

Crux hæc alam gerit geminorum corpora fratrum
 Leandri Isidorique, priorum ex ordine vatim,
 Tertia Florentina, Deo devota perennis.
 O quam compositæ concors hæc digna quiescit !
 Isidorus medius disjungit membra duorum.
 Hi quales fuerint, libris inquirito Lector :
 Cognosces et eos bene cuncta fuisse locutos.
 Cum quibus bicreعبat Fulgentius. Inspice tres hos
 Spe certa plenosque fide super omnia claros :
 Dogmatibus cernas horum crevisse fideles,
 Ac reddi Domino quos impia cura tenebant.
 Utque viros credas sublimes vivere semper,
 Aspiciens pictos sursim contende videre.

*Epigramma S. Ildephonsi de S. Fulgentio,
 relatum a Juliano Perez.*

Fulgenti, nova Carthago quem reddidit anris,
 Teque nimis felix postmodo patre fuit :
 Inde patrem recipit te gaudens Astigis unda,
 Qua fruitur Bætis, teque magis fruitur.
 Corrigit effrenes mores, vitamque tuorum
 Erudis exemplo Doctor et eloquio.
 Hispalis ipsa tuos cineres cum fratribus aptat :
 Tres eadem fratres continet urna simul.

n. Ino jam ab eo citati Tarupha, Martineus, Vasrus.

DE S. CADEOLDO, SIVE EDALDO, VIENNENSI EPISCOPO IN GALLIA.

CIRCITER
 AN. DCCXVI.
 XIV JANUARI.
 S. Cadeoldi
 natalis.

Vienne in Gallia XXXIV Episcopus sedisse
 S. Cadeoldus traditur. De quo Ado in Marty-
 rologio, Beila vulgatus, Molanus et Carthusa-
 siani Colon. in Adlit. ad Usuardum, Gulesi-
 nius, Ferrarius : Apud Viennam Cadeoldi Episcopi.
 addunt Wion et Hago Menardus : et Confessoris, ad-
 miranda sanctitatis et parsimonie viri. Refert eum
 quoque in Martyrologio Benedictino Dorganus. Variæ
 ejus effertur nomen : est enim Adoni vulgato Caeldus ;
 MS. S. Laurentii Leodii, Caecoldus ; MS. Floravio
 et MS. Bavarico Beila, Caeldus ; Carthusianis Colon.
 Eoldus ; Molano, et Martyrol. Germanico, Caldeoldus ;
 Claudio Roberto, Caldeolus, Cadeolus, Edaldus ;
 Joanni Chevru, et Joanni Bosco in Bibliotheca Floriac.
 Edaldus, Evaldus, Cadeoldus, Cadeolus ; Wioni Ca-
 deoldus, Cadoldus, Caldeolus ; Antonio Demochari
 Caldeolus, et Landalenuis, ceteris Cadeoldus.

nomen,

2 Mendum irrepit in catalogum Episcoporum Vien-
 nensium apud Democharem, Chevru, Robertum, Bo-
 scium ; ubi Sindulfus successisse traditur Edictus, huic
 Cadeoldus, inde Dadolenus, Bobo, Georgius. Inter-
 fuit Sindulfus Concilio Romensi sub Sonnatio circiter
 annum Christi 630. Cabilonensi Landalenuis circiter
 650. Ad Edictum traditur Agatho Papa, ejusque suc-
 cessor Leo, litteras dedisse initio anni 682, ut supra ad
 ejus vitam X Januarii n. 3 diximus. Unde conficiat
 Landalenuis, quod voluit Demochares, non esse Ca-
 deoldum ; aut certe non successisse Edicto : sed potius
 Dadolenum, qui aliis Dolinus, Dolomus, Dodolinus ;
 cumque ante Edictum reponendum videri. Et Saussaius
 quidem in Supplemento Martyrologii Galliani 1 Apri-
 lis eundem Dadolenum et Landalenuis esse existimat,
 ut in eum diem dicens : ad XIV Januarii Cadeoldum
 Edicto successisse scribit.

successor,

3 Cadeoldo Viennensem Ecclesiam administrante,
 rerum potitum in Oriente Justinianum, apud Francos
 Clodoveum Dagoberti filium ac Theodoricum, scribit
 Boscius ; et S. Willebrordum a Sergio Papa consecra-
 tum Episcopum, Justinianum quoque imperio exutum.
 Ast in Clodoveo falli videtur : nam Clodoveus Dago-
 berti filius anno 660 decessit, quando Cadeoldus Edicti
 successor necdum Episcopatum erat adeptus. Potius
 Clodoveum III, Theodarici filium scribere debuisset :
 hic enim anno Christi 690 regno abnotus, Justiniani
 Rhinotmeti 6 tenuitque id ad 694, Sergii Papæ 7, quo
 Justinianus naribus truncatis relegatus est. Segnenti
 vero anno Episcopatus infulis ornatus ab eodem Sergio
 est Willebrordus.

etius,

4 Recitat Boscius hanc Joannis V, Papæ, qui a
 22 Julii 685 ad 2 Augusti 686 sedit, epistolam ad
 Edaldum, sive Caldeoldum : Joannes Episcopus Edaldo
 Viennensi Archiepiscopo. De officiis Missarum, de
 quibus in litteris vestris requisistis, sciat caritas
 vestra, quia varie apud diversas Ecclesias fiant :

religione
 S. Pauli et n
 Papa misse.

aliter enim Alexandrina Ecclesia, aliter Hierosoly-
 mitana, aliter Ephesina, aliter Romana facit : cujus
 morem et instituta debet servare Ecclesia tua, quæ
 fundamentum sancti habuit ab illa sumpsit. Vene-
 rabilis pallii usum per sanctum Presbyterum vestrum
 Felicem tibi destinavimus, nolentes te privari anti-
 quo B. Petri munere ; simul mittentes de capillis
 S. Pauli, ut esset Ecclesie vestrae illius interces-
 sione solutum, per cujus discipulum suscepit primum
 religionis honorem. Benedictio Apostolorum vos ab
 imbre malignorum custodiat. Quem hic Pontifex
 S. Pauli discipulum, primumque Evangelii apud Vien-
 nenses præconem memorat, is est S. Crescens, de quo
 29 Decembris, et 27 Junii agemus. Joannes Chevru dicit
 ad Cadeoldum misisse Joannem Papam pretiosa mu-
 nera ; reliquos nimirum S. Pauli Apostoli. Quod vero
 Concilio Cabilonensi ait subscripsisse, uti et Wion, jam
 diximus minus probabile videri. Ferrarius 19 Januarii
 in Notis, hanc epistolam vult esse Joannis IV, Papæ,
 qui ab anno 639 ad 2 Oct. 641 sedit.

5 Ex monacho, inquit Wion, et Abbate Grima-
 nense, ut habetur in vita S. Clari Abbatis apud Su-
 rium tomo 1 factus est Viennensis Episcopus. Chevru
 quoque : Monachus ordinis S. Benedicti et Abbas
 Grimonensis Viennæ, S. Edito in Episcopatu Vien-
 nensi successit. Idem tradit Saussaius. In vita
 S. Clari 1 Januarii, cap. 2, n. 3 ista habentur : Erat
 tunc temporis vir strenuus et Deo placitus Viennensis
 Ecclesie Pontifex Cadoldus. Monasteria tam viro-
 rum quam sanctimonialium sub sancta professione
 viventium, pia districtione, tam in civitate quam
 extra muros civitatis, hæc præcipue erant quæ rege-
 bat : Grinianeusium cœnobium, a sanctis Pontificibus
 urbis fundata ; in quorum maximo ossa beatissimi
 Ferreoli Martyris condita venerabantur. Sanctimo-
 nialium beate Virginis Columbæ triginta monachas
 habens. Et pluribus aliis recensitis subditur : Alia quo-
 que venerabilia Sanctorum in unum conversantium
 habitacula ad sexaginta, sub cura Pontificis degen-
 tia, in Viennensi diocesi satis ordinaabiliter situ
 erant. Ex quibus nemo confecerit cum monachum fuisse,
 nisi aliunde id testatum sit, necdum Abbatem Griniana-
 sem potius, quam S. Petri, S. Marcelli, S. Vincentii,
 aut alicujus alterius ex enumeratis isthic cœnobis. Quod
 vero Saussaius scribit, horum cœnobiorum nonnulla con-
 struxisse Caldeoldum, et universa aluisse, id ex vita
 S. Clari etici non potest : potest vero, quod addit, uni-
 versa fovisse, ac rexisse maxima cum pietate et sin-
 gulari prudentia.

Au monachus
 fuerit.

6 Joannes Boscius obiisse S. Cadeoldum scribit XIV
 Kal. Februarii ; quo die Ferrarius : Viennæ in Gal-
 lia S. Edaldi Episcopi. Ceteri XIX Kal. Februarii
 eum referunt. Alius Eoaldus, sive Eoaldus, ejusdem
 Ecclesie Episcopus fuit, de quo agemus 7 Julii.

VITA S. STEPHANI

FUNDATORIS COENOBII AD LACUM ANSERUM.

Ex Meneis Græcorum.

SEC. VIII.
XIV JANUARI.
a
b
S. Stephanus
lustrat Syrix
monasteria :
c
d
e
f
vohabita
S. Germano :
g

Sanctus Pater noster a Stephanus, ex Oriente profectus, nobilis, quemadmodum magnus Job, a puero religiosam vitam æmulatus, b cœnobîa virorum ad Jordanæ et solitudinem, necnon et c S. Euthymii, et Sabbæ, et Theodosii asceteria lustravit : et explorata singulorum vivendi ratione, postea d Leone Isaurico imperante Constantinopolim venit, hospitio ab sanctissimo Patriarcha e Germano f acceptus. Apud quem aliquamdiu moratus, plurima ab eo didicit, magnamque inde fructum percepit : atque in rebus agendis salutari cum consilio juvit. Hinc illud est cœnobium, quod ab g Anserum lacu nomen accepit, ab ipso conditum : in quo ipse vixit, et magnum numerum monachorum coegit, quos in religiosa disciplina et per exhortationes pietas in Domino excoluit, ut ad perfectionem ætatis plenitudinis Christi aspirarent. Cum ergo vitam præclare exegisset, et ex præsentibus experimentis futuræ felicitatis et consortii gustum percepisset et demonstrasset, cum jam hinc emigraturus esset, præmissa cum gloria anima, (quemadmodum qui prioriem mentis æciem habebant viderunt, multisque aliis denarraverunt) e terrestri domicilio ad cœlestem aniam h evolavit.

monasterium
ad Lacum an-
serum insti-
tuit :

sancte mor-
tur.
h

a *Noderns ad hunc diem* : De multis, inquit, hoc nomine sanctis viris Joannes Moschus in Limonario. Quis tamen sit hic Stephanus, ad Lacum anserum Abbas nondum legi. Verum Joannes Moschus nihil de hoc S. Stephano scribere potuit, quo centum et amplius annis senior fuit : nam Moschi corpus Roma, ubi obierat, anno 619, vel 620. Indictione 8, delatum fuisse ad monasterium S. Theodosii Cœnobiarchæ dicitur supra XI Januar. in protego-meis; Stephanus vero sub Isaurico Constantinopolim venit.

b *Pleraque describuntur a Joanne Moscho in Limonario, seu Prato spiritali, qui est liber 10, de vitis Patrum, nonnulla a Theodoro in Philotheo.*

c *S. Euthymii vitam dabinus XX Januar. S. Sabæ V Decemb. multa de ipsis, ac horum situ monasteriorum dicitur ad vitam S. Theodosii XI Januarii et dicitur ad vitam S. Euthemii.*

d *Imperium adit Indici, 15, Martii 23, au. Ch. 717. Interit Junii 18. Indict. 9, an. Ch. 741.*

e *Hunc celeberrimus cum Martyrol. Rom. XI Maii.*

f *Ino ab eo ex Palestina evocatus, ad regendum monachos disciplina solutus, dicitur in Menologio Græcorum citato a Baronio tom. 9, ad annum Ch. 730, num. 7.*

g *Græcè Νεολαίου μονή. Non procul Constantinopoli esse arbitratur Noderns, Constantinopoli sanctitate claruisse ait Baronius ex Menologio.*

h *Menæa hoc die eum referunt. at Menologium a Baronio citatum anniversariam dicit illius agni XII Januarii. Sepultum in monasterio a se rando hoc distichon invenit :*

Τῷ Χριστάκῳ τῶν μονῶν ἀειμαρτύρῳ,
Θεῶν Στεφάνῳ λόγιος ἀρχιεπίσκοπος.
Qui Lacus anserum cœnobium construxit,
Divino Stephano lacus sepulchri effusus est.

DE B. ENGELMARO EREMITA MART. IN BAVARIA.

INSTITIO
SEC. XII.
XIV JANUARI.
B. Engelmaro
vitata,

Ferrurinus in generali SS. catalogo, XIV Junuorii : In Bavaria B. Engelmaro eremita, et iterum XXIV ejus rationem nullam offert. Hoc certe, sive proximo post octavam Epiphaniæ die, interfectum esse, infra patebit. Citat ille Annales Bavarie. Henricus Canisius tomo 6, Antiquæ lectionis arigines Windbergenses ex ejusdem cœnobii vetusta codice vulgavit, inque is B. Engelmaro gesta; quæ elegantius reddidit Roderus to. 1, Bavarie sanctæ, citans Bruschi schedas, ut in B. Wilhelmo ibidem futetur, ineditas; or deinde Brunnerus Annal. 11, nu. 8, titulo S. Engelmaro eremita mors. Quod sanctitatis honestamentum ei recte tribuitur, cum in vita jam ab annis prope 300, scripta cella S. Engelmaro, cœlestisque designati Martyris patrocinia celebrantur, et Roderus testis sit hodieque Winburgi celebrari.

viti,

sanctibus.

viti scriptor,

2 *Illarum porro originum et vite scriptor, instituti Præmonstratensis sectator fuit, ac cœnobii Windbergensis alumnus. Testatur ipse : Anno 1142 ab incarnatione Dominica, gubernante monarchiam Rege Courado, presidente diocesanæ nostræ Ecclesie venerabili Henrico Episcopo; anno primo ingressionis venerandi Patris et provisoris hujus loci Gebhardi, etc. et paulo post : Consecravit autem ea altarâ D. Stileo Olmucienis Episcopus, de provincia quæ est Moravia, vir magni nominis et meriti, tam spiritalibus quam laicis acceptus et gratus personis, amator religionis quantum ad professionem nostri ordinis, scilicet Præmonstratensis.*

3 *Vixisse autem sub ejusdem monasterii, atque ordinis, primordia videtur. Nam de Rudberto primo Windbergensi Præposito loquens, ait : Supradicto Rudberto, olim duntaxat populari Presbytero, nunc autem et arctioris conversationis æmulo. Et ante de B. Guilhelmo loquens : Per quem (propheticè spiritum) cum multa prædixerit, ut nobis hente recordationis altrix ejus Comitissa Luitkardis retulit, etc. Videtur prioriem libelli partem, vitamque S. Engelmaro ipso adhuc superstitè Rudberto scripsisse, quod particula illa nunc indicat; cetera deinceps adjecisse, ut quæque*

scriptoris
viti

gesta sunt, usque ad majoris basilicæ dedicationem anno 1167, Indict. 1, IV Kal. Decemb.

4 *Ejus fides constat, quod referat solum vel a se coram conspecta, vel ab acutis accepta testibus. Verum quod Sanctis nitalem duntaxat diem adscribat, anno, quod in promptu erat, non expresso, scriptor indiligens censetur Brunnero libro citato, nu. 2, Engelmarus quidem quo unctus est Christi anno obierit, penitus silet : quo ad secundam errorem transierit, veluti per transcunnam indicat, dum S. Gregorii ejus in anachoreticis magistri mortem memorat, quæ 23 Septembris 1093 contigit.*

correspondens fides.

5 *Inter Regnum Illisunne annes, quorum hic e regione Passavii, ille Rotisbonæ Danubio miscetur, ad Bohemiam confinium, celebri et amplitudine sese Pogiensis Comitatus extendit, ut Aventinus 7 Annal. et Handius to. 3, Metrop. cœnobii Windbergensis ortum progressumque memorantes tradunt. Pogen vulgo, et Bogen appellatur, quod quidam arcum interpretantur, (estque cu vocis Bogen notio :) inde alii originem familiæ de Arcu ad lacum Benavum in Italia repetunt : alii veterum Boiorum hic suppressæ vel in nomine vestigia dicunt. Quæ Comitatus illius pars ad Septemtrionem ac Bohemiam vergit, vulgo Waldt, sive silva, nuncupatur, ab Hercynio saltu, qui, ut omnem eam olim ditionem obtinuit, ita etiamnum, et quidem ingentibus altitudinibus, præcingit.*

Pogiensis Co-
mitatus.

6 *In hunc igitur saltum anno 1093, Passavio demigravit, commemoratusque est circa Windi montem, sive Windbergam, Pogiensi municipio et arce montana haud procul, Stralbinga, sive Strubinga, ad alteram Danubii ripam posterius extracta secundo milliari distantem : ubi aliquot annis post ab Adelberto Comite extractum est, quod etiamnum viget, Windbergense amplissimum cœnobium, ordinis Præmonstratensis, loco perennano. In Bavaria charographia studio Petri Weimeri accurata, visitur locus quidam intra ipsum saltum Hercynium, Engelnswaldt, sive Engelmaro silva dictus : num isthic illius eremitica mansio fuerit, an cella sepulchra imposita, quæ supplicantium confluxu in ampliore vicum*

Windbergense cœno-
bium.

viciam dilatata, Comitis Adelberti dono fundatione cœnobii Windbergensis accessit, haudquam compertum habemus.

7 Quod Raderus scribit: Engelmarus circa Windburgi, postea conditi, saltus et nemora cum socio sedem fixit, de cœnobio (quod æque ac pagus ipse Windberga passim nuncupatur) accipi debet: nam et pagus et ecclesia adventu Engelmarum antiquiora sunt. Constat ex citatis loci originibus, Windum quemdam, sive Windum, gente Saxonem, primum loci incolam, et nominis auctorem, isthuc ecclesiam (incertum tamen quo anno) construxisse honori Deiparæ Virginis et omnium Sanctorum, plurimis isthuc altis reliquiis, et in altari per se conclusis lapidibus absconditis et collocatis, præsentem Azelino Presbytero. Ex vero reliquiis isthuc expressis nominibus recensetur. Huic Windlo frater senior fuit, ut ibidem narratur, ejusdem nominis, in illius cœdificatione ecclesiæ adjutor, qui de Saxonia tempore Ludovici Regis, deducentibus Hunnis, in eas oras advenerat. Videtur id contigisse sub Ludovico Rege Arnulphi Imperatoris filio, qui anno Christi 912, regni 12, obiit: nam eo regnante sæptus Germanicus provincias, ac nominatim Saxoniam et Thuringiam populati sunt sive Hungari, ut ex Regionis continuatore, Hermanno Contracto, Lamberto Schafnaburgensi et aliis liquet. Quo calculo, Windbergæ nomen ac templum integro sæculo Engelmarum ortu priora concludes. Atque hæc est honorabilis et amabilis antiquitas Windbergensis Ecclesiæ, ut unonymus originum scriptor ait.

8 Ante Engelmarum quoque, eodem loco, ut idem auctor scribit, tantis Sanctorum pignoribus (a Windis fratribus) gratificato, non minimum gratificationis addidit emeritis et veteranis Christi miles Willihelmus, qui longis peregrinationibus ad varia Sanctorum sepulchra, ac laboribus fractus, isthuc eremiticam vitam peregit, Lutikurle pia semina, Hertwini II, Comitis Pogeusis uxore, Alberti I, funditoris Windbergensis matre (sua conjuge, ut Raderus, eam cum Hudoige nuru confundens, scribit) ei annuum subministrante. Is huc sur atrici, quæ dñi post superstit, eadem Saxorum ad Vnstratum fluvium prædixit, quæ anno 1075, contigit, ut ex Schafnaburgensi et aliis patet. Albertus I, qui et Windbergensis monasterii fundator, in bulla qua Eugenius II, anno Christi 1126, Attavii superioris funditionum secundum, sive restaurationem confirmat, to. 2, Metropolitani Hundii, vocatur Adelbertus Comes de Windleberch; atque ab Henningus tom. 4, Stemmat. Windbergensis. Qua nomenclatura, ubi arce (in fortissis ipsa loco sita, ubi deinde monasterium locatum) ducta, distingui videtur ab altera Pogeusium familia, cujus a Frederico, fratre Assuini, avi Alberti, ceptæ, princeps hoc tempore, in sejunta ditione erat Frederici filius Fredericus Advocatus Ratisbonensis Ecclesiæ, memoratus in eodem Honorii diplomate.

9 Vixit Engelmarus, inquit Raderus, anno post annum Virginis partum 1088, quod Ferrarius reddidit: cessit e vita circa annum salutis 1088. Astanto 1093, cessit e vita Gregorius Episcopus, ac post Engelmarus in solitudinem Windbergæ viciniam excessit: ubi Martyr occubuit non multis post annis. Brunnerus ad annum 1096, ejus eadem refert: sed fallitur dum VII Id. Januarii jugulatum scribit, ubi Raderus ad ipsa regalia; nam auctor fere rovensis discrete asserit post octavas regulium il contigisse.

VITA, AUCTORE ANONYMO.

ex tom. 6 Antiq. lect. Hen. Canisti.

Preterea suggerente venerabili Rudberto Presbytero, et amantem b præfate Comite Adelberto, cessit in dominium hujus loci silvestris cella S. e Engelmarum, de quo nos plura scribenti futuris scriptoribus occasionem dare cupientes, diligentis inquisitionis initia ponimus. Denique reperimus eam natione

fuisse Baiovarum, genere et opere d georgium, hoc est, terræ colonum: sed abdicatis terrenis desideriis propriisque facultatibus pro amore Christi derelictis, eremiticæ vitæ disciplinam cœpisse sub eruditione S. Gregorii Armeniorum quondam, ut ferunt, Archiepiscopi, sed tunc uberiori spe cœlestis præmii voluntariam paupertatem cum peregrinatione circa Pataviam sectati. Quo defuncto, secundum quod ipse prædixerat, Nona Calendarum Octobris, circa meridiem, f hora qua illa famosissima solis Eclipsis accidit, quam non solum maxima mortalitas, sed et Hierosolymitana sequebatur expeditio g, auctore Papa Urbano II, contulit se B. Engelmarus in solitudinem requietionis suæ: factaque inibi mansione, cœpit laboribus manuum suarum juxta Psalmistam et Apostolum vivere, et nihilominus vigiliis ac jeuniis et orationibus conditoris sui gratiam spiritu fervens quaerere.

2 Cumque pro bonitate et religione sua valde acceptus esset omnibus, qui in circuitu ejus erant, socius suus novus Cain appellandus, invidia ductus potioris ei divinitus collate gratiæ; seque dolens inæqualem apparere, remotis arbitris non exhorruit in illum manus extendere: percussimque nive et rudibus operire. Fertur enim post octavam Epiphaniæ proxima die facinus hoc perpetrasse, et usque ad Pentecosten variis simulationibus et dissimulationibus occultasse. Ultra vero solemnitate sancti Spiritus non debuit tanti sceleris reus latere, quoniam ipsius etiam est mundum de peccato arguere. Igitur novi Abel sanguine ad Dominum clauante, vagus et profugus factus est recens Cain ille, qui singularem eremi potestatem, cum æquipollentiæ favoris humani post mortem B. Engelmarum speraverat obtinere, exemplo Judæorum, qui propter obtinendum locum occiderunt Christum, sed propter occisum Christum perdidit locum, et dispersi sunt in omnem ventum.

3 Veniens autem quidam vulgaris Sacerdos, h inventum corpus vulgariter sepelivit, videlicet non secundum sublimitatem sanctitatis, sed secundum humilitatem paupertatis. Hujus enim diligentiæ pietas et merces servabatur supradicto Rudberto, olim dumtaxat populari Presbytero, i nunc autem et arctioris conversationis amulo, uti scilicet digno dignum monumentum præpararet, in quo tunc sacra ossa ejus transponerentur; cum etiam ecclesia lapidea ejusdem Rudberti patrato, super eum constructa dedicaretur, anno videlicet Incarnationis Dominicæ millesimo centesimo trigesimo primo, Romanorum præsulatum et regnum concorditer gubernantibus Innocentio II, et Lothario III.

4 A prima tamen sepultura divino instinctu tamquam lex obtinuit, ut singulis annis in media Pentecostes hebdomada populus ibi confluat, et colitus designati Martyris patrocinia devotus requirat. Nam sicut fideles in verbis suis adhuc superstites viri pronuntiant, cum ille locus aliquando nullam habitatorum haberet, et vilis ædicula sepulchrum venerabilis Eremitæ protegeret, ipsique forte noctu præterirent, prospexerunt ibi numerosa luminaria divinitus accensa, mirabili claritate radiantia, seque non solum ad introspicendum, sed etiam ad introendum provocantia: insuper adorati sunt et suavissima aromata, absque specie aromatica. Præterea plures infirmi et afflicti medelas et erptiones ibidem perhibentur experti: sed quia nobis ignoti sunt, notos expectamus de quibus scribamus. Futuris namque temporibus majorem Dei gloriam speramus illic apparituram.

a duo capita præviserat de Windbergæ nomine et ecclesia, ac B. Willihelmo.

b Ante de B. Willihelmo loquens hæc scripserat: Hertwicus Innotate memorat Ratisbonensis Episcopus epellam dedicavit, quam super eum ib. Willihelma) Comes Adelbertus in somnis adnotavit.

AUCTORE ANONYMO. S. Engelmarus colonum,

il instituitur a Gregorio Episcopo ad pietatem,

e f

g fit crevita,

libore manuum vivit,

a socio ex invidia occiditur:

h sepelitur ejus corpus:

i transfertur:

que visitatur.

cretales turbine honrat,

et suavi odore,

atque miraculis illustratur.

Nominis et ecclesiæ origo.

fi. Willihelmi in eo tractu commemoratio.

Comites Windbergenses.

Tempus martiris B. Engelmarum

a b c

AUCTORE
ANONYMO.

admonitus pro medicamento gravis infirmitatis rediit. Sedit Hartwicus, ut *Hundius tom. 1 Metrop. ab anno 1105 ad 1126.*

c *Aventinus in Nomencl. ait: Angel et engel aculeum, cardinem, similem, nobis Germanis Bois valet, unde Angilomar-
rus, Engelmar, est augmentans limitem. Ultima vocabuli pars, præter augmentum, Heutero in veteri belgio rumorem significat, Junio Balaviz cap. 23, significat Præfectum, sive Meier, usitato etiam hodie in oppidis pagisque Belgicis ac Germanicis nomine.*

d *ἄγγελος est colonus. e Quæ vulgo Passivium, olim Batava, ut diximus VIII Janu. ad vitam S. Severiæ cap. 6, ann. 27, Roderus Patavium Venetiæ intulerit: scribit enim Gregorium dimissa clam pontificatus dignitate in Italiam peregre advenisse, et circa Patavium versatum. Rectius Brunner: Engelmarus ruri educatus et ab agro stivaque ad cultum animi transgressus, Gregorio Armeniæ Pontifex in Boica exuli in disciplinam se dederat.*

f *Urspergen. Anno 1093 eclipsis solis facta est IX Kal. Octob. hora tertia, et mortallitas magna subsequuta. Dodechinus in Appen-
dice Mariani: Eclipsis solis facta est hora tertia diei, et draco visus est. Anno 1094, pestilentia magna fuit.*

g *Anno 1098, exiit in concilio Claramontano decreta, 1096, suscepta, dnce primario Godefrido Bullonio.*

b *Engelmarum, inquit Brunnerus, sol liquata nive prodidit.*

i *Catalogus Abbatum Windbergensium apud Hundium ita habet: Rudbertus popularis sacerdos sacro ordine Præmonstratensi indutus anno Incarnationis Christi 1125, hujus Ecclesiæ Præpositus primus regere cepit. Rexit annos 15: Ostendimus supra XII Januarii eo anno ita: isbonam reisse S. Norbertum. Tum nimirum facta Windbergensis comobii fundamenta, ant potius cum isthac Roma rediit initio anni 1126, nam in Apostolica confirmatione ordinis facta XI Kal. Martii 1126, nulla mentio fit Windbergæ, cum cætera monasteria, eorumque prædix, vince, mausi, etc. accuratissime memorantur.*

k *In Casisiana editione, librarii incuria, legitur: anno millesimo centesimo primo. Lotharius anno 1125, Imperator creatus est, Innocentius II, anno 1130, Pontifex Romanus.*

l *Abbi apud Germanos usitate feria quarta Pentecostes at Saucorum sepulchra supplicationes.*

DE B. Odone CARTHUSIANO, TALIACOTII IN ITALIA.

CIRCA
AN. MCCXXX.
XIV JANUARI.

n. Odonis sancti.

ritu.

locus habitationis.

Odonis quidem Carthusiani in nullo Martyrologio nomen reperimus: miraculis tamen certe, et religioso hominum ad ejus sepulchrum concursu, ita a quatuor jam seculis, et quod excurrit, celebrem fuisse constat, ut Gregorius IX, Pontifex Maximus, qui ab anno 1227, ad 22 Augusti 1241, sedit, de eo in Sanctorum album adscribendo egerit. Vitæ ejus ex monumentis Curia Romanæ edidit 10. 13, Annal. Abrahamus Bzovius ad an. 1240, nu. 15, atque ex eo brevius Georgius Garnvelli in catalogo Sanctorum quorundam Carthusianorum adjecto ad vitam Nicolai Albergati.

2 Est Taliacotium, ubi is vixit, (vulgo Tagliacozzo, Bzovio Taliacorum, Sabellico, ut testis est Leander, Taliquitium) honestum in primis castrum eodem teste Leandro, et populi frequentia multis hujus regionis arboribus non impar; situm Tibur inter locumque Fucinum, huic propinquus.

VITA EX ABR. BZOVIO.

n. h.

Circa a hoc tempus vixit Odo b Novariæ natus. Is Carthusiensium ordinem professus, tantum in religiosa vita profecit, ut sanctitatis ejus fama divulgata, electus fuerit in Abbatem monasterii civitatis e Jaderæ in provincia Slavoniæ. Quo cum pervenisset, ab Episcopo et diocæsano loci istius tot passus est opprobria, ut paci ac tranquillitati consulens, honori et oneri cedere eligeret. Quare ad Clementem III, Pontificem Maximum accedens, officium prædictum, eo quod persecutiones Episcopi supportare non posset, ubi illud debite exequi vellet, in manibus ejus renuntiavit.

2 Ex Romana Curia discedens, Taliacorum venit, ibique aliquantulum itinere confectus, quiescere cupiens, ab Adulisa religiosissima femina, quæ SS. Comæ et Daniani monasterii Abbatissam agebat, hospitio est receptus. Cumque post paucos dies discessum pararet, Adulisa inspecta senis probitate, quiete, humilitate, ac pietate, considerataque utilitate, quam præsentia viri sancti monasterio conferre poterat, precibus humilibus eum agressa est, ne inde recederet, sed in dicto monasterio vitam degeret. Quod cum Odo institutum proprium sibi non permittere diceret, Adulisa accersito nepote suo, D. Berardo de Taliacoro, eum ad d Clementem III, Pontificem Maximum (cui sanguine juncta erat) misit, ut ab eo Odoni, quem vitæ sanctæ exemplum sibi præsens optabat, licentiam manendi in suo monasterio, impetraret. Rogans ergo prefectus, litteras sigillo plumbeo munitas id concedentes a Pontifice obtinuit, eidemque detulit.

3 Adulisa itaque desiderii compos, cellulam parvam juxta placitum Odonis, ad latus monasterii ex-

truxit, in qua vir Dei lectum lignum instar craticulæ, et stratum de vili sacco, sarmentisque asperis confectis; bique vitam sanctissimam duxit. Vestimentalanea aspera portabat, desuper straminea: cilicio ad undam carnem continuo utebatur. Carnem numquam gustavit. Omni tempore, præterquam diebus Dominicis, jejunabat, in cibo quadragesimali, ac pluries tantummodo parum panis sumebat. Tempore Quadragesimæ quotidie, exceptis Dominicis, corpus num disciplinis affligebat. De cellula tantum ad ecclesiam exibat in qua sacris Missæ solemnibus devotissime et cum lacrymis peractis prædicabat. Venientes ad se admonebat et animabat in bono. Si quid temporis supererat, quantum senilis ætas patiebatur, illud in manualibus exercitiis consumebat: unde etiam calli in juncturis manuum ejus apparebant.

4 Miraculis pluribus claruit. Nam Joannes Bartholomæus de Taliacoro scrofulas ex utraque parte gutturis passus, viro sancto supplicans, ab eo signo crucis est liberatus.

5 Cum aliquando Presbyter Nicolaus de Monacho Odoni aquam propinasset ut liberet, statim ac eam recepit in vinum conversam sensit.

6 Sylvaticus quidam dolore hemicranic continuo afflictus, cum nullam sibi medicinam prodesse expertus esset, accedens ad Odonem, supplex petiit medelam. Cui vir sanctus respondit: Quid me tentas frater, hominem peccatorem, putridam carnem gerentem? recede a me. Sanet te Dominus Jesus Christus filius Dei vivi. Quibus dictis, cum lacrymari cœpisset, Sylvaticus sauitatem obtinuit, Deumque in Sancto benedixit.

7 Fere centenarius, cum debitum naturæ persolvere cogeretur; XIII Januarii, convocato Clero eum ad amorem Dei admonens, subjunxit: Cras in hac ora migrabo a seculo: rogo vos ex parte Dei, nullum mihi mundanum conferre bonorem, sed tantum in vili sacco, quem me nunc portare videtis, corpus reponite, et crucem hanc ligneam (quam propriis manibus confecerat) ad caput meum in tumulo collocare. Postera itaque die, cum hora, qua moriturum se prædixerat, advenisset, summa cum devotione orabat dicens: Expecta me Domine, ecce venio ad te. Interrogatus autem a circumstantibus Clericis, cinam hæc diceret, respondit: Jam Regem meum video: jam in conspectu ejus assisto, porrigendoque manus sursum, erectus de strato, migravit e vita, numquam aliqua carnis pollutione inquinatus.

8 Tempore transitus ejus Nicolaus quidam, enjus guttur scrofulæ occupaverant, accurrens ad Odonem morientem, deducta illius manu, scrofulas tangens, eas fugavit.

Ejus austeritas in vestitu, ac victu:

solitudo,

labor manuum:

scrofulas san-
nat:

aqua ei in vinum vertitur.

Hemicranium curat.

Prædicti obitum sumit

Christum videt.

Moritur.

Scrofulas san-
nat.

Taliacotti de-
git.

id

credū et alter morbus.

9 Post mortem innumeris miraculis Deus sanctitatem viri testatus est. Nam cum ante fores ecclesie SS. Cosmæ et Damiani Clerici corpus ejus sepulturæ tradere, in tumulo, in quo reponi debuit, alterius ejusdem mortui ossa dispersa jacabant, statimque ac corpus B. Odonis illic delatum est, ossa illa per se cedendo locum semet in unum collegerunt, et cumlaverunt in angulo monimenti.

Inbet se honestius scelerari.

10 Cumque pene 40 annis ibi quiesisset, Archiepiscopus Oderisio apparuit, monens eum ut præcipere Abbatissæ quatuordecim corpus suum in locum honestiorem transferre. Quod Oderisio phantasticis delusionibus adscribens, mandatum exequi neglexit. Sed secundo ac tertio eidem Sanctus apparens, severius admonuit, ne desiderium suum contemneret. Quare Oderisio Abbatissæ visionem iteratam retulit: quæ congregato Clero castris, corpus ejus in ecclesiam SS. Cosmæ et Damiani transferri curavit. Dum autem Clerus ad debitas caeremonias peragendas se præpararet, plebs moræ impatiens variis instrumentis ligneis ac ferreis tumulum, ex quo corpus transferendum erat, aperire tentavit. Quod tamen sine miraculo facere non potuit, donec Clero accedente, aqua benedicta conspersus tumulus, ac thure suffumigatus, abscque aliqua difficultate ab eisdem discooperatus est. Statimque odor suavissimus, mentes hominum ad devotionem excitans, ex corpore beato spirare cœpit, corpusque illud integrum, et, ut aliqui ex iis quibus in vita notus erat asserabant, nec colore quidem deperdita, inventum est.

Miracula in tumulo aperture.

Corpus post 10 annos incorruptum.

Cecitas ejus ope sublata: et struma:

morbus.

11 Ad quod accedens Palumba uxor Joannis de Montescianensi, privata lumine oculi dextri sexennio, sanata est: idemque filie suæ evenit. Nicolaus quoque Blasii a scrofulis tunc liberatus est. Sepultus est itaque honorifice prope altare SS. Cosmæ et Damiani.

pulsa demonia

12 His autem quæ in translatione ejus contigerant divulgatis, infirmitatibus oppressi, atque auxilio in quibusvis necessitatibus destituti, undique ad tumulum Sancti confluentes, gratiam per intercessionem ejus obtinebant. Maria de Tibure demoniaca 18 annis, mordens noxie homines, ac in facies omnium expuens, adducta ac tumulus Beati, exclamans est. Sepultus est itaque honorifice prope altare SS. Cosmæ et Damiani.

e

13 Alia quoque mulier de territorio e Celanensi 30 annorum, a nativitate demoniaca, liberata est.

f sanata epileptica.

14 Nobili virgini filie Berin. de f Pilio, caduco morbo intantum afflictæ, ut tribus diebus veluti exanimis absque loquela maneret, Beatus in somno ap-

parens, eam signo crucis signavit, monens ut ad sepulchrum ejus accederet: quo facto convaluit.

Es Bzovio.

15 Filiam quoque Nicolai Ray de Sorbo per 7 annos contractam, ei apparens sanavit. Maria de g Cellis lumine sinistri oculi 20 annis privata, asthma 7 annos passa, in inguine fistula tribus annis cruciata, ad tumulum beati viri liberata est. Martinus ex eodem loco manibus et pedibus contractus, surdus ac mutus, visitans sepulchrum divi viri, sanus domum reversus est.

contracta, lusa, asthmatica:

g

contractus et mutus:

16 Theodorus Joannis Porrei, et Rogerus miles de Luculo, ambo surdi; Joannes quoque Girandus de Talacozio, duobus annis lumine oculi dextri privatus, contactu crucis lignæ, quæ ad Sancti caput in sepulchro inventa erat, liberati sunt.

surdi duo.

luscis:

17 Monachus quidam h Cryptæ ferratæ podagra et chiragra afflictus, audita virtute Odonis, cum nonnihil de pannis illius accepisset, et Sanctum invocasset, pristinam sanitatem recuperavit.

chiragris: h

18 His et aliis plurimis miraculis Gregorius IX, summus Pontifex pernotus, hoc an. MCCXL. Pontificatus sui XIII. IV Id. Decembr. Abbati Turonensi Reatinæ diocesis, et F. Petro Custodi FF. Minorum Marsicano, Marsicanæ diocesis, commisit inquisitionem vite et miraculorum ejus Divi. Ex quorum instrumento publico, nobis ab Illustri et R. D. Paulo de Angelis Abbate, et SS. D. N. Pauli V, propter virtutes et doctrinam familiari ac commensali, communicato, exscripsimus.

inquiritur in virtutes et miracula ejus: ad canonizationem.

a Annum 1240.

b Garnevellius habet, Novariæ.

c Iadera, vulgo Zara, urbs est Liburnorum in Illyrico, Archiepiscopalis. Ptolemæo tab. 3, Europæ Ἰσδραρα ἑσθωνία dicitur. Sic et Plinius lib. 3, cap. 21. Rursus in continente colonia Iadera, ut mirum sit ab Auth. Miræo P. CL. in Notitia Episcopatum insularum dici, nisi cum ævi vetustas a continente avellerit, quod tamen non producit geographi. Iader insula in Indice Pliniano reperitur, sed mentose. Verba Plinii sunt lib. 3, cap. 26, ubi de mille amplius insulis agit, quibus Illyrici ora frequentatur. Contra Iader est Lissa. At Iader eadem est quæ Iadera, cui Lissa objacet, insula, alius nomine appellata. d Sedit a 6 Jan. 1188, ad 10 Apr. 1191.

e Circa Fucinum (lacum in Marsis celeberrimum, millibus passuum ferme 67, ad Urbe distantem) castella sunt, inquit Leander, Sontapetium, ad D. Jone, Paternum etc. Hæc tanquam omnia cum populi frequentia, tum opibus Celanum longe vincit, juxta montium altissimorum radices medio in colle Martilem versus, quod nobilissima Ciborum Genuensium familia possidet, Fucinoque lacui vulgatum hæc memoria nomen Celani præbuit.

f Vicus est, aut castellum, Pilius, Leandro quoque in Equicolis memoratum.

g Leander: Dehinc summo in montis vertice Cellæ, tam difficile asperoque aditu, magis ut esse haudquam possent, Ficinæ sunt Toliacotio. h In Tusculano Ciceronis, quod Plinio teste lib. 22, cap. 6, olim Sylla Dictatoris fuerat, S. Mariæ de Crypta ferratæ, Græcæque instituti D. Basilii cœnobium est.

VITA S. SABBÆ, ARCHIEPISC. SERVIÆ.

Auctore a Joanne Tomeo Marnavito.

CAPUT I.

Progenies regia S. Sabbæ. Monachus.

b

Sec. XIII.

XIV JANUARI.

c

Tres SS. Sabæ.

d

hæc origo,

Tres hujus nominis, hæcenus illatos celo, præclaros sanctitate viros, catholica veneratur ecclesia. Horum primus et c antiquissimus Sabba natione Cappadox, in Palestina plurimorum monachorum pater, quinto seculo christiano post defensum Chalcedonense concilium contra hereticos, sancto sine claruit. Alter d Gothus sub finem ejusdem seculi, a Gothorum rege Athanarico martyrio affectus, egregie triumphavit. Tertius est Sabba noster, Simeonis Stephani Rasciæ regis præclara soboles, qui decimo tertio seculo, morum sanctitate, regiam suorum progeniem illustravit. Rasciæ regnum, cum præter admodum paucos nostrates, qui illius meminere, vix aliquis ex externis attigerit scriptoribus, breviter hic aliqua de eo, simulque regibus ipsius, perstringemus. Tellurem hoc regnum eandem plane compre-

hendit, quæ ante Romanum imperium Dardania, mox e Mæsia superior; sub imperatoribus vero, quæ Danubium attingit, Daciæ Aureliani et Ripensis, sub declinationem Romæ majestatis iterum prisco nomine Dardaniæ recuperata, denique inclinato imperio ac ferre extincto, f Serbia, Scribia, ac Servia, a Sirbis populis a Tanai fluvio populariter eo commigrantibus, postremo regnantibus in ea Nemanicæ familie principibus, Rasciæ, sive a Russis, vel Ruthenis, qui cum Sirbis Danubium transierant, sive ab antiquis Tauriscis Justino, Plinio, Ptolemæo, ibidem notis, et eodem loci descriptis, seu demum a Rascæ non admodum nobili fluvio, per tellurem eandem stagnante, dicta est. Rasciæ nomen sub finem duodecimi christiani seculi obtinuit, Nemanianæ stirpæ rerum potente.

c

antiqua vocabula,

f

2 Ilujus gentis auctor g Stephanus, in Tuglo Bosnensi oppido genitus, cum Lubimirum filium magni animi juvenem reliquisset, is virtute quæsitum h

g Principes.

h

AUCTORES
TOMO
MARNAVITIO.

k i

l

m

n

Reges
S. Sabæ anus,

n

pater,

p

mater,

q

r

s

t

u

fratres.

S. Sabas monachus in Atho monte,

v

Imperantibus Constantinopolitani:

Tarnovium territorium, ad *i* Drinam fluvium in Savum undas volventem, *k* Urosco filio cum dignitate nominis a principibus Bosnensibus concessa, transmisit. Hic Dessam filium, Dessa tres liberos, dynastia semper adacta, reliquit hæredes, Miroslavam nimirum, Chressimirum et Nemaniam, magnos comites appellatos. Horum postremus, egregia opera vicinis navata principibus, depressis vel loco *l* pulsis inferioribus regulis, iis præsertim qui originem suam ad sanctissimi principis Magni Constantini posteros referrebant, *m* Nissensemque urbem cum adjacenti territorio, sub Constantinopolitanorum imperatorum tutela, archontis titulo, tenuerant, magna sibi auctoritatem inter populares comparavit. *n* Ea tempestate Fredericus Romanorum imperator, dum ad sacrum Pælestinæ bellum, iter per Illyricanas intendit provincias, a Nemaniam in urbe Nissa regie opulentia *o* excipitur hospitiis, non solum, sed maximis præterea auctus muneribus, magna pompa ad Thraciam deducitur littus. Imperator, indignum ratus adeo magnanimum hospitem absque aliquo grati animi argumento a se dimittere, regis Servie titulo decoratum, perpetuum cum posteritate Romani imperii declaravit amicum.

3 Hac occasione regnum amplissime dilatatum Tihomilo, et Simeoni, Stephano nuncupato, filiis illud obiens reliquit, sed majori filio brevi patris fatum subeunte, universa potestas in Simeonem recidit, qui per Bulgariæ, Macedoniæ, Epiri, Dalmatiæque fines dilatato regno, Stephani nomine retento, novos titulos inde sibi comparavit : a quo consuetudo in posterum introducta, ut primogenito in regno succedente, alter ab illo frater, magnus Servie jupanus appellaretur. Tanta hic dexteritate regnasse fertur, ut omnium illius ætatis principum gratiam et amicitiam conciliatam haberet. Constantino Stressimiro dicto, cujus majores rex Nemaniam parens suus Nissensi principatu spoliaret, non solum ablatas ditiones cum principatu *p* restituit, sed Geliziam quoque sororem ejus uxorem sibi accepit, ex qua nobilissimam filiorum triadem, ut mox dicemus, suscepit; licet ea mortua *q* Eudociam, Alexii Imperatoris filiam *r*, faceret familiæ suæ, postea duxerit. Romanum tamen in primis pontificem coluit, et loco patris in omnibus habuit, ut videre est ex litteris Stephani ejus filii, magni Jupani Servie ad *s* Innocentium III, summum pontificem datis, quibus postquam illum tamquam patrem suum spirituale salutavit : Nos, inquit, semper consideramus in vestigia sanctæ Romanæ ecclesiæ, sicuti bonæ memoriæ pater noster. Ita ille. Moriens itaque tres filios pater princeps ex uxore Geliza reliquit, Vuksanum, Vencianum et Raseum. Vuksanus, Latinis *t* Vulkanus appellatus, tamquam primogenitus, regnum Dalmatiæ et *u* Diocelie obtinuit; fratri Venciano, Stephano voce Græcæ interpretato, Servie Rasciæque principatu, cum titulo magni Jupani, fraterna æque ac christiana caritate concessio : inter quos et præfatum Innocentium pontificem plures epistolæ intercessere, ut in ejusdem pontificis decretali libro est videre.

f Rascus tertio loco genitus, vivente adhuc patre, cum ab infantia animum ad pietatem adjecisset, indeque præ cæteris fratribus a patre diligeretur, ubi primum adolescere cepit, aulicæ turbas pertæsus, in seipsis genitoribus, domo prolapsus, ad sacros viros qui jugam montis *r* Athos, ex Macedonia in Ægeum mare altera crepidine procurrentis incolebant, sese recepit: qui locus ea tempestate Thehidis Syriæque sacras solitudines referebat, confluentibus in illum vere sacrosanctum montem, idcirco a Græcis *ερηου ερος* appellatum, ex universo Oriente non solum, sed et ex Occidente, solitaria vite undique amatoribus; præsertim cumper ea tempora Constantinopolitani imperii clavus, sicuti et ejusdem ecclesiæ temperamentum,

penes Latinos exstaret. *y* Ineunte enim tertio decimo Christiano seculo, Balduinus, comes Flandriæ, iturus in Pælestinam, prius opera Venetis Jadrensis bello navata in Dalmatia, cum mox eisdem conjunctis viribus, Alexio Isaaci Angeli filio, qui per Alexium Comnenum tyrannum solio paterno fuerat dejectus, in avitum regnum restitutum, paulo post eodem principe, vix regni gustatis primitiis, per Murzuphulum unum ex proceribus græcis, regno vitæque deturbato, Constantinopolitanum imperium impio parricide eripuerat, illudque cum sociis diviserat, ita ut fascibus regni apud ipsum manentibus, patriarchalem thronum Veneta natio suppleret, Ægei maris insulis eidem genti concessis; Bonifacio vero, Montisferati marchioni, regno Thessaliæ cum *z* insula Creta; Gotlifredo, Francico dynaste, Athenarum et Achaie principatu : ita ut universa Græcia Europæa ad Romani pontificis obedientiam transitum faceret; cujus summa potestas per eas oras viguit *na* sexaginta annorum spatio, dum post Balduinum Henricus ejus frater, tum Petrus Antissiodorensis, hujusque filius Robertus, et demum alter Balduinus habenas Græcæ regni tenuerunt. Qua occasione Constantinopolitanis præsulibus, sicuti Græciæ, ita etiam adjacentium regionum populis in catholica unitate retinendis, toto nisi intentis, pietas extincta ferme per eas partes brevi revixit. Exemplo filii *pius* pater, regno duobus natis relicto, valedicens Eudocia, Alexii regis Græcorum filia, quam post mortem prioris duxerat conjugis, in Papiæ monte, teste Niceta, monasticam vitam arripuit.

a Edidit hanc Vitam in libro, qui Regiæ Sanctiæ Illyricanæ fecunditas inscribitur, ac Romæ editus est an. Christi 1630, Ferdinando III, tunc Hungariæ Regi, dehi Casari Augusto, dicatus, et eminentissimo cardinali Francisco Barberino. Ipse autem Tomæus postea creatus est episcopus Bosnensis. Nos Vitam in capita partiti sumus, et scholia addidimus. [Eadem Vita S. Sabæ, commentariis illustrata et præfatione aucti prodit Venetiis, anno 1780, opera et studio Joam. Panlovich Lucich. Marnavitius plene ignoravit Vitam, ex quibus Trifolium nostrum Serbicum confecimus; sed contra adit fontes, nunc ignotos.]

b Imo plures, ut hoc opere nostro ostenditur. Nam præter Julianum cognomento Sabbanum, quod Senem vel Priscum significat, de quo agimus 18 Octobris, alium hoc ipso 14 Januar. dedimus Sabbanum monachum Sinaitam et martyrem. *c* Celeberrimus, non antiquissimus. Natus est Imp. Theodosio VIII consule an. Ch. 430, mortuus an. 531, quinta Decembris, ut breviter dictum 20 Januar. ad Vitam S. Euthymii num. 12 et 45, in prolegomenis.

d Acta ejus habemus 12 Aprilis : in his dicitur martyrio coronatus quinta die salubri post Pascha, hoc est, pridie idus Aprilis, Valentiniano et Valente imperatoribus, consulum gerentibus Modesto et Arimtheo an. Chr. 372, quo Pascha incidit in 8 Aprilis. Obiit ergo secundo quarto, non sub finem quinti, et Nympha Sabba senior est.

e Quibusdam Mysia. Ptolemæus lib. 3, cap. 9, Mysie superioris partem Macedoniæ proximam a Dardanis incolis scribit, alii aliter: quorum opera præterea non duximus, sententiam in medium offerre.

f De Servis et Rascis consilia scribit Leunclavius in Pandectæ historiæ Turcicæ cap. 37. De celeberrima civitatium situ agitur in eptione rerum Hungar. Petri Hauzani, indice 2.

g Ab hoc forte familie nuctore Stephani nomen omnibus illius gentis regibus commune deinceps fuit, ut alibi Casaris, Pharaonis, Ptolemæi, etc., quod tradit Basilium Joannes Heroldus in tabula Geneologica ad Nicetan. Greyoram et Chalcedoniam.

h Ternoviza modernis Geographis, prope fontes Brinæ fluvii, qua Servia attingit Dalmatiam, intra cujus olim fines inclusi. [Apud auctores indigenas vocatur Travnica, hodie Trebigne.]

i Drinus Ptolemæo lib. 2, Geogr. cap. 17. Ab eodem, inquit, monte Dalmatiæ, alius amnis delatit Drinus nomine, qui in Saum fluvium exit.

k Thurocius in Chronico Hungarorum part. 2, cap. 63. Uros magnam comitem vocat, cujus filia circa an. Ch. 1130, nupsit Bela II, Croco, Regi Hungariæ, atque Cecim II peperit, qui dein rex fuit.

l Ideo Manuel Imperator bellum illi indicit, apud Nicetam lib. 5. Audierat Manuel, inquit, Serviorum principem, inquieto et insubili ingenio hominem, Stephannum Neemanem justo audaciorum factum, similia quoque invadere, ac populares suos graviter premere ferro grassantem, suæque fortunæ oblitum Crabaliam et Gallarorum dominatum sibi vindicare, etc. Obiit Manuel an. Chr. 1180, cum paucis ante annis Neeman bellum intulisset, et ad fidem sibi servandam coegisset.

m Ptolemæo Nesus Dardaniæ urbs, Antonino et Cedreno Naisos, modernis geographis Nisi, ad Ibarem fluvium, qui a Mornia absorptus in Danubium effluit. De ea urbe quorundam imperatorum sedes nulla crudite disputat Michael Athorus noster lib. de Constantini patria cap. 1, sect. 2, § 3.

n Capta a Saladino Hierosolyma 4 Octob. an. 1187, Fredericus vere sequente iter in Orientem suscepit.

pater ex Rege monachus. Lib. 3. Alexii Angeli.

Plures Sabba Sancti.

Stephani Rasciæ Reges.

Drinus fl.

Naisus urbs Dardaniæ.

o Arnoldus Abbas Lubecensis lib. 3. Chronici Slavorum cap. 20, post descriptum iter imperatoris ultra Savum fluvium, addit: Quingenti servi pabulatum excentes sagittis ab hominibus illius regionis, qui Servii nuncupantur, interfecti sunt. Altera autem die venit dux ejusdem gentis, et fecit Domino imperatori hominum, suscipiens ab ipso terram suam jure beneficiario.

p Regia Sede Naiso Bodonem, sive Budoniam, [imo Vidinam,] quod oppidum, Danubio adjacet, translata; cuius meminit Thurocius par. 3, cap. 33.

q Erat Alexii Angeli tertia filia, quam eo in Palaestina obrante Isaacius patruus despondit Stephano filio Neenanis, Triballorum Principi. Nicetas lib. 3, Alexii. [Fallitur Nicetas, teste ipsomet S. Sabba, acute S. Simeonem nunquam ad secundas nuptias convolasse.]

r Nuptia deici alteri Stephano, hujus filio, de quo incestu, ejusque ultione, consulti potest Nicetas. [Consulatur potius Pejocericus pag. 153, qui Nicetiam initius interprecandum esse prudenter observavit.]

s Praefuit ecclesiae ab 8 Januar. 1198 ad 17 Julii 1216.

t Nicetae Bioris, Volens dicitur, [il est Lupus.]

v Ptolemaeo Docea urbs, Latinis fere Dioclea, Diocleliani patria. Aegio, cuius illa erat caput, eodem nomine dicta videtur, quare et Doceleate populi apud Ptolemaeum.

x Cantuacenensis ob frequentiam monasteriorum sanctum montem passim et ecclesiam civitatem appellat lib. 2, cap. 39, ipsos monachos viros sanctos lib. 2, cap. 10, a Dea affatas, lib. 4, cap. 24, caeteris sanctimoniam praestantes lib. 3, cap. 34. Athuc hoc tempore sub Turcis, teste Leonelavio in Paudecte Historiae Turcae cap. 17, supersunt viginti tria monasteria, quorum singula olim a 200 aut 300 monachis saepe inhabitata; nec exiguus nunc eorum numerus est.

y An. Ch. 1204, 12 Aprilis, feria 2, hebdomadis 6 Quadragesimae capta est a Latinis Constantinopolis, teste Niceta, apud quem, uti et Nicethorum Gregoriam, Georgium Logothetam, Graecos et plures Latinos, descripta haec superius innuitur.

z Niceta vult Cretam a Gemensibus occupatam. Blondus Decade 2, lib. 6, a Venetis. aa Imo 58 tantum, cum Constantino-polis a Graecis recuperata sit anno 1261.

Suacien. Natali Dulcinen. Theodoroque f Servien. magno applausu Vuksani regis, Vencianique principis: in eo siquidem comprobatum fuit, quantas vires pietas cum auctoritate regia conjuncta in excelsis silvescentibus ecclesiarum agris habeat; cum brevi tempore non tantum Serviensis ejus sponsa, sed omnes circumcirca posite christianae plebes in antiquum pietatis nitorem reflorescerent.

6 Pastoralis ejus indefessae sollicitudini, regio sanguine roborata, dos altera summis quibusque praesulibus imprimis necessaria, discretio nimirum, proxime juncta accessit; cum enim populi sibi per vires Constantinopolitani throni commissi, ex Graecis, Latinis, Illyricisque, ritu scitumque discrepantibus, constarent; mistisque sedibus plerumque inter se agerent; ita eorum saluti promovende, ita pacis inter eos conciliandae, christiana dexteritate prudentiaque se gessit, ut ex diversissimis gentibus, moribus, animis, omnium in sui amorem et observantiam adtractis, eos tanquam unius familiae plebeculam, caritate mutua conjunctos efficeret. Adauxit praestantiam discretionis, in nobilioribus stemmatibus rara virtus, affabilitas; qua ut neminem ad se accedentem exclusit, ita non nisi laetum abscedere permisit; in perlustrandis et adeundis piorum gregibus, nulla locorum distantia, asperitate, gentiumve ferocia deterreri potuit nunquam, quominus ad omnes accederet, cunctisque paternas aures et peccora aperiret.

7 Aliquando tum priscae educationis memoria, tum numeris exsequendi officio, cum ad coenobia sancti Montis, quem ex Macedonia in Aegeum procurere diximus, accessisset, sacramque illam urbem, plurimis q lauris, id est domiciis, juxta diversarum linguarum proprietates, distinctam inviseret; subiit praeciarum inter praecipua loci coenobium, in quo plurima juvenus, juxta illorum temporum consuetudinem, secularem postea vitam actura, inter Deo sacros viros, instituebatur. De quorum statu speque cum loci praesidem interpellasset, isque prorsus in ejusmodi juventute educanda, utpote quae nec minis, neque flagellis ab innata ferocitate quaequam remitteret, oleum et operam amitti conquereretur; sanctus vir, praeside in partem, sed eorum senioribus, accepto, interrogavit hominem, utrum expediret teneras arborum plantas ita ab injuriis temporum servare munitas, ut radicate inter septa murorumque areta propugnacula, et solis et venti severitatem ignorarent, et utrum ab ejusmodi planta matura arboris unquam sperare posset incrementa? Cumque ille respondisset, nil minus quam quid tale ab ejusmodi cautela; tum Sabbas: Ergone ingenius parentibus, claroque sanguine nata soboles, durius quam arbor vilissima, cuique inservitura, erit educanda? Et quid mirum nobilissimorum natalium prolem, nullis virtutum incrementis augeri, dum saevissimarum ferarum instar, carceribus, flagris, omni denique inhumanitatis rigore, inter viros Deo sacros ad divina saepe ac humana fastidenda adigitur? Et qui fieri poterit, inquit, ut unquam vel vestri vel rerum a vobis propositarum capiantur affectu, dum vos durissimis exactoribus immaniores experiuntur? Tenella planta juventutis a rigidioribus tempestatum turbinibus est illa quidem praeservanda, eo tamen temperamento tenore, ut suaviores salubrium ventorum auras, juvenioresque solis radii, minime illis opportuno tempore denegentur. Quod si fiat, et juveniles plantas beneficentissimorum agricolarum spem non elusuras, et iisdem agricolis nulla vel minima fastidia allaturas. Statuarius etiam, metallorumque fabros, nequaquam perpetuis ictibus efformando signo iusulare, sed aliquando post malleos ad limaturas, et ab iis ad unctiones, et molliores extensiones, manum admovere. Quin interdum

AUCTORE
TOMCO
MARNAVITO.
f

moderatus et
industrius in
varis nationibus
pacifice
regendis,

diligens in
visitanda
diocesi:

invistit monasteria in monte Atho:

y

monet Praesidem in vradicanda juventute nimis severum.

CAPUT II.

Archiepiscopatus Serviae. Obitus in Milesceno monasterio.

Quo tempore regius adolescens Raseo, Sabbas inter coenobitas dictus, post magna virtutum incrementa, ad maturam aetatem progressus, mortuo Theodoro Serviensi episcopo, in ejus locum vel invitatus succititur. Urbem Serviae, ne quis totum regnum pro ea accipiat, Joannes Cantuacensis imperator ita illam describit: Servia, urbs non parva, ad confinia a Boticiae et b Thessaliae jacet; edificata est super montis ardua prominentia, statuque a principio semetipsa altior, sicut est, accedenti apparet. In ipso autem jugo montis desinit, triplici muro distincta et intersepta, ut foris existimes tria esse oppida, aliud post aliud; utrimque vallibus profundis circumdatur. Haec et plura cap. 19, lib. 4. Cujus ecclesiae cura, post instantissimas populorum regisque ac magni Japani fratrum preces, tandem suscepta, ita suo pastorelli muneri fecit satis, ut Constantinopolitano patriarcha in omnibus suae curae partibus, quacumque Illyriae linguae usus habebatur, ei suas vires eum amplissima auctoritate demandaret; unde vulgo tamquam alter c patriarcha est habitus. Praecipua tamen ei cura fuit circa Serviensem ecclesiam, quam, ob schismaticorum vicinitatem, silvescentem potius agrum, quam bene cultam vineam, invenerat: quam obrem totis in eo viribus incubuit, ut ab erroribus repurgata cultui pietatis catholicae restitueret. Quo in negotio pastoralis ipsius sollicitudini magno adjumento fuit, auctoritas regii sanguinis, fratrumque regnantium favor, spectatissima pietati conjunctus. Praesertim cum non ita pridem, utriusque principis christiana industria, concilium nationale in illis partibus, Romani pontificis d Innocentii auctoritate, fuisset celebratum, praesidentibus Joanne sedis apostolicae capellano et Simone subdiacono legatis, in eoque saluberrimae constitutiones, pro reformatione cleri, tam Dalmatiae quam Serviae et Diocliae, editae fuissent, subscribentibus Joanne c Dioclen. et Antibaren. archiepiscopo, Dominico archipresbytero Antibaren. episcopisque Petro Scutaren. Joanne Polatien. Petro Drivasten. Dominico

Dioclea.

Athos mons a monachis habitatus.

Sabbas fil Serviae Archiepiscopus.

a b

et Vicarius patriarchae Constantinopolitani.

c

Concilium nationale celebrat.

d

e

ne

ACCIORE
TOMCO
MARNAVITO.

ne limaturis plus nimio rigeant, vel unctionibus pulveri inhaerendo modum præbeant, ventorum aura solaribusque radiis exponi. Humanis quoque corporibus non eosdem cibos omnibus conducere, sed pro naturæ diversitate alimenta subministrari debere. Eandem rationem in animis pertractandis, ad virtutem efformandis adhibendam. Secus ex hominibus, universalireipublice detrimento, belluas fieri: idque eorum culpa, qui beluinis modis similes sibi iuvenes informant. Iterum atque iterum mente revolverent, an ullibigentium plantas audiverint, quæ ubi primum radices tenellas solo infixerit, maturos fructus proferant? Pristinis ætatis annos in memoria revocarent, examinarentque an prima adolescentia, ea iudicii gravitate, morumque præstantia vigerint, qua iam graves annis alii exemplo præluerent? Ipsa frugum semina prius humida sub tellure nisi putrescant, in herbam assurgere nequaquam; herbam porro non nisi post alternantes tempestatum anni vices ventorumque pluviarumque simul, ac radiorum solis indulgentia in aristam et spicam, ipsaque denum victualia grana coalescere. Iis plurimisque aliis paternis monitis, et piæ juvenutis jugum, ad illam diem vix tolerabile, saltem inutile, ne perniciosum dicam, allevavit, et ipsis moderatoribus, molestissimæ curæ onus reddidit suavissimum.

Archiepiscopo
patru relicto filio
monachus.

8 Hæc dotibus Serviensi ecclesie aliisque plebibus egregie institutis, post plures annos in pastoralis officio utiliter exantillans, pristinae solitudinis, et uni sibi vacandi desiderio, tandem obtinuit, ut solutus ab ecclesie suæ vinculo, antiquos montis Athos recessus repeteret: ita tamen, ut et alibi monasticam vitam agentibus, aliquando sui presentiam non denegaret. Hinc dierum meritorumque plenus, demum in Milesævo cenobio intra avitas ditiones constituto, terrena sarcina deposita volavit ad coelos die quartadecima Januarii, circa quinquagesimum tertiiidiculi seculi annum h.

moritur 11
Janu.

h.

Bohæa regio.

Castorlaurbus.

a Bohæa, regio Macedonia, media inter Albaniam et Thessaliam moderantem. Hinc apud Constantinum lib. 2, cap. 32, ex Albanis per Bohæam et Thessaliam devenit Thessaloniceam. Urbs in ea magna apud antiquos auctorem cap. 21, Castoria, quæ lib. 1, cap. 34, unmissima dicitur, propter lacum quo circumgitur, quo modo exhibetur a modernis Geographis; ex loco fluvius Castor in Thraciam, nunc Thessaloniceam, sinum effluit, eaque ora Bohæa importuna est Constantino lib. 3, cap. 63.

b Idem Constantinus lib. 3, cap. 38: Servia urbs ad confinia Thessaliæ; et lib. 2, cap. 28: Thessalia Bohææ confinis. Est ergo Thessalia apud eum pars Macedoniae ad Thessaloniceam urbem, ubi supra sum. I regnum Thessaliæ constituit Bonifacius marchio Montisferrati.

Patriarcha
Servic.

c Hinc forte posteri patriarchæ titulum usurparunt. Bulla Innocentii VI, inscripta Joannetui patriarchæ Servicæ existit apud Waddingum, tomo IV Annal. Minor. ad an. Ch. 1354, ut pluribus dicitur ad vitam S. Petri Thomasi, 20 Januarii.

d Hic est Innocentius IV, qui solus a 24 Junii 1243, ad 13 Decemb. 1254.

e Petrus Bieleusi et Antibarensi archiepiscopo pallium misit Alexander II, anno Ch. 1062, ut ad eum aunum refert Baronius tomo XI, num. 113. Eum Servicæ primalem scribit Miræus lib. 4 Notitæ episcopatum, cujus hic enumeratos episcopos subjicit, sed aliter singulis fere sedes appellat, ut apud eum videre est.

f Miræus Serbicum vocat. an a Serviensi, cui S. Sabbas præerat, diversa? (Negri Pejarovicus, Hist. pag. 108.)

g Lauris in Atho constituit Constantinus lib. 1, cap. 31, lib. 3, cap. 31, etc. de Lauris et cenobio differentia agimus 20 Januar. ad vitam S. Euthymii § 1, in præloquio.

h (Obit S. Sabbæ anno 1257, non in cenobio Miletecho, sed Ternobi, in Bulgaria; unde in illud cenobium translatus est.)

CAPUT III.

Publica veneratio.

Vito ejus fusiori stylo proseguenda non defuit occasio ex his monumentis, quæ, a solitariis viris Athon incolentibus collecta, ad memoriam posteritatis habentur transmissa. Verum cum ea Græca fide laborare non ambigamus, utpote posterioribus temporibus conscripta, quibus extincto Latinorum imperio in Græcia, latine quoque sinceritatis puritas evanuit, Paleologis regnantibus principibus. Quæ tamen ad nostra tempora, sinceritatis ejus comprobanda admi-

S. Sabbæ corpus
350 annis
integrum.

randa contingere, breviter subtexam; et quidem præclarum illud et sanctitate celeberrimorum virorum proprium, corpuseculi nimirum ejus integritas, per trecentos quinquaginta annos, magno peregrinorum concursu celebrata fuit, tanta omnium membrorum consistentia, ut recenter extincti hominis cadaver apparet: indicio absque dubio puritatis ejus angelicæ: ejus sacræ reliquæ violatio quanti steterit sacrilegis nostra ætate, admirando successu spectatum est.

10 Siquidem Sinanus, summus Ottomanicæ aulæ purpuratus, alter Pompeius, sive Belisarius habitus, quippe qui Tunetano regno in Africa ex Hispanorum manu a erepto, Persico regno in Asia ad extremas angustias inagnis reportatis b victoriis redacto, demum in Europa, capta munitissima urbe c Jaurini in Ungaria, Germaniæ Italiæque, ne diem christiani orbis propugnaculo, cum plurimis aliis magni momenti arcibus et oppidis per Ungariam, cum post tot victorias et triumphos accepisset, christianos jugo Turcico pressos, S. Sabbæ opem implorantes, nonagesimo quinto anno sextidecimi christiani seculi,

d Strigonensem urbem Ungariæ metropolim, Visegradum Pannoniorum olim regum sedem, Vaciam pariter, et Chanadium episcopales urbes cum aliis plurimis, per Ungariam, Transylvaniam, Slavoniamque et Croatiam, in christianam libertatem vindicasse, Transylvanorum principe Sigismundo, et Michaele Valacchorum, a Turcarum amicitia recedentibus; Bulgarosque ac Servios, S. Sabbæ imagine militaribus vexillis exornatis, cum præfatis sentio principibus, et occulta agitare consilia, coacto centum millium militum exercitu, in Serviam irrupit, belloque reliquiis sancti episcopi indicto, ad Milesævom oppidum, ubi magna veneratione culta habebantur, advolat, ac sacrum corpus tumulo extractum, flammis incendit sacrilegis. Constans adhuc fama, Turcarum æque ac christianorum testimonio roborata, perseverat, ubi primum flamma sancti viri corpus invasit, ab ipso rogo, ad coelum usque, magna barbarorum confusione, mille moribus speciosam duntius iridis instar perseverasse nubeculam, incertum, celestisne tutelæ circa sacras reliquias indicem, an infelicissimæ cladis Turcarum, quæ sacrilegum facinus statim est consecuta cum ipsius impij ducis infami post cladem interitu, portentum: a paucis siquidem Ungaris et Valacchis, potentissimi exercitus imperator, ad illam diem victor ubique, fusus, inter præliandum, proprii equi morsibus in paludem dejectus, in turpem fugam coactus; cum post fugam iterum instaurato milite, cum Sigismundo Transylvano, longe inferioribus copiis stipato, manu collata, fortunam tentare voluisset, iterum fusus et fugatus, Byzantium ex fuga repetens, cujus virtus militaris ex Asia, Africa, Europa triumphos retulerat, ubi semel eadem virtus impio sacrarum reliquiarum afflata est incendio, Deo, qui capillos capitis servorum suorum sacrosancto numero vult esse intactos, barbaricum sacrilegium vindicante, perpetuo dedecore, fuesito sine vitam conclusit.

comburitur
anno 1555, a
Turcarum
Duce;

quem mox
ultra ultimum
oppressit.

11 Quam porro cultum et honorem Deus reliquiis servi sui exhibitum gratuita habuerit, quibusque beneficentia suæ muneribus ejuscemodi cultores cumulaverit, nobile monumentum in familia Cossacia, inter patricos Venetos illustrissima, est videre. Hæc enim, quamvis beneficio regum Bosniae ac Servicæ amplissimum principatum, ex intimis Dalmaticæ visceribus ad Dardaniam mediterraneam, decem dierum itinerationis in longitudinem obtinisset, non alio tamen quam S. Sabbæ Ducatus nomine illum appellavit; ipsosque duces regnantes Custodes sepulchri S. Sabbæ dici et esse voluit, adeo ut in ipso stemmatis gentilicij ornamento leonem clavem attollentem superpositum gestet. Hinc licet ante centum annos principatu ab

magno concursu honoratur:

a

b

c

ob defectum
nem et victorias
Christiano-
rum cum
colentium,

d

comburitur
anno 1555, a
Turcarum
Duce;

quem mox
ultra ultimum
oppressit.

Cossacii Pa-
tricii Veneti

olim Ducatus
S. Sabbæ obtinuerunt.

Custodes sepulchri
S. Sabbæ dicitur.

immani

immani hoste occupato, vertere solum coacta fuerit, tanti sancti patrocinio, summorum principum affinitatibus eminentissima, inter Venetos locum patriciorum retinens, eorumdem proventuum reliquiis vitam traduci, quos olim florentibus eorum rebus respublica Veneta pro e Catharensis urbis proprietate, ducibus S. Sabbæ solvere pacta conditione tenebatur : adeo nulla diuturnitate temporis impensa Dei famulis obsequia benignitate divina destituuntur.

12 Viget Illyricanæ non solum ecclesiæ, sed ipsis, quorum intolerando iugo maxima ex parte eadem premitur ecclesia, Turcis nobilis annua celebritate ad undevigesimum kalendas Februarii S. Sabbæ memoria : quam, fracto tyrannico iugo, ejusdem sancti patris ac cæterorum regie fecunditatis Illyricanæ sanctorum patrocinio, futuram semper faustam speramus. Hæc de sanctissimo præsule, ipsis hodie christiani nominis hostibus Turcis, et unionis catholice eversoribus schismaticis, nedum catholicis nostratibus, culto imprimis : cujus sacræ reliquiæ licet ab impuro Sinano fuerint flammis combustæ, manet tamen et sacro loco, et sancti viri tumulo, in eodem sacro loco, ubi semel quievit, idem honos, qui prius, assidua Illyricorum peregrinatione solemniter attestatus. Et quidem Nemanie familiæ principum, mira solidæ pietatis ad eorum penultimum f Stephanum parricidam, non solum, sed etiam opera græculæ conjugis Helenæ (adeo hujus generis Helenæ perpetuo regnis ferales exstiterent) catholicæ Romanæ unitatis ab avis suis religiosissime cultæ, desertorem, alioqui magni animi virum, exstitit observantia, ut ex innumeris per universum Illyricum ad ipsa sacræ Palæstinæ loca, sacratis ædibus Deo dicatis a fundamentis, vel regali splendore ornatis, bona ex parte adhuc inter Turcicos fuores exstantibus, est videre.

13 Gratissimum porro omnium piorum hujusce familiæ operum Deo fuisse pretiosissimam illam ex puro argento amplissimæ formæ iconiam, divo Nicolao in Barensi basilica ab Uroscio Stephano rege dicatam, vel inde apparet, quod ab eo tempore, quo in venerandi sacrarii penetralibus ejusdem basilicæ pretiosa servatur iconia, nulla temporum calamitas, aut offensi Dei vindex ira, Barensi urbi, vel regioni proximæ incubuit, quæ aspectu solo cælo gratæ imaginis, per vias urbis circumlatæ, non resederit, aut

conquieverit, ut Vitæ S. Nicolai et iconiæ ipsius disertissimus et eruditissimus scriptor et illustrator Antonius Beatillus, Barensium civium decus g, superius a nobis, sed nunquam satis superque laudatus, ingenti volumine nuper edito testatur : cujus iconiæ nobdem descriptionem, ut apud h illum lector magna voluptate poterit contemplari, ita regiæ inscriptionis epigrammate sub ipsa sacra iconia insculpto ut hic valeat delectari, illud ipsis verbis expressimus.

14 Anno Domini mcccix, mense Junii, secunda indictione, Uroscius rex Rasciæ et Diocleæ, Albanicæ, Bulgariæ, ac totius Maritimæ de Culfo Andriano a mari usque ad flumen Danubii magni, præsens opus altaris, iconiam magnam argenteam, lampades et candelabra magna de argento fieri fecit, ad honorem Dei, et beatissimi Nicolai ejus, Obrado adstante Decatara, filio Desislava, fidei et experto, a prædicto rege, super dicto opere deputato, et nos Rogerius de Invidia protomagister, et Robertus de Barolo magister in omnibus præfatis, opus de prædicto mense Junio incepimus, et per totum mensem Martium anni sequentis, tertia indictione, fideliter complevimus.

15 Quo elogio pietatis, maximi Nemanie regum, variis connubiis vicissim meis atavis junctorum, finem pro nunc, regiæ sanctitatis Illyricanæ fecunditati, finem imponimus : regique seculorum immortalitati et invisibili, soli Deo reddimus honorem, virtutem, et gloriam, et benedictionem in secula seculorum, Amen.

a An. Ch. 1374.

b Ipsos Turcas sæpe a Persis profligatos, ideoque Sinanum an. Chr. 1379 relegatum scribit Spodanus.

c An. Ch. 1394. Describitur ea obsidio lib. 28 historia Hungaricæ a Nicolao Istvanffy. Reciperatum est exinio stratagemate a Comite Swartzenburgico an. 1398, idem lib. 31.

d Agit de interceptis his urbibus et victoriis Christianorum contra Sinanum, idem Istvanffy lib. 29.

e Catarus urbis Dalmatiæ in situ Risonum sita, civibus frequens, agrum amplum et bene habitatum habet. Ita Coriolanus Cæpio Polmata lib. 3 Gestorum Petri Moccenici imperatoris Venetæ classis contra Othomanum.

f Ad hunc missus est S. Petrus Thomasius, ut ad illius Vitam dicitur 29 Januar. cap. 3 et in Prolegom. § 1. Intra pontificis Innocentii VI, ad hunc Stephanum, ejusque conjugem Helenam, et filium Orosium, exstant apud Waddingum post vitam ejusdem S. Petri in Annalibus Minorum ad an. Ch. 1354.

g Piosissimum in Vita S. Irene virginis et martyris.

h Lib. 7, cap. 29, ubi plura de his regibus commemorantur.

AUCTORE
TOMCO
MARNAVITTO.
g

k

anathematis
illi dicat in-
scriptio.

Marnavilius
iis sanguine
junctus.

Catarus urbis.

Colitur S. Sab-
bas 14 Janua-
rii ab Illyricis.

Pietas Regum
Rasciæ erga
S. Nicolaum:

DE B. ODORICO SIVE ORDERICO, DE PORTU-NAONIS ORD. MIN., UTINI IN FORO-JULII.

AN
MCCCXXIII.
NIV JANUARI.
Portus-Naon-
is et Utinum
urbes:

Portus Naonis, sive Portus Noanus, Italis Portonono, Germanis Portnaw; et Utinum, sive Utina, vulgo Udine, Fori-Julii civitates sunt : hæc ampla, et totius regionis caput, ac Sedes Patriarchæ Aquileiensis : illa minor, minor tamen cincta. Ea Aliquando Austria Archiduces potiti, se pus- sim Dominos Portus Naonis scribunt. Ejus insignia in Maximiliano II, Imperatore describit Joannes Jacobus Chiffletius de anno velleve num. 63. Plurimum utramque urbem exornavit B. Odoricus, sive Ordericus: Utinum morte, ortu Portum Naonum. In utraque monasterium est ordinis S. Francisci. Utini condidit Raimundus Turrianns, ex Episcopo Comensi Patriarcha Aquileiensis, circa an. Ch. 1279, ut eo anno num. 30, Lucas Waddingus tomo 2, Annal. Minorum. Id nunc tenent qui Conventuales vocantur, ut auctor est Franciscus Gonzaga par. 2, de origine Seraphicæ religionis, provinc. S. Antonii, Conv. 6, Originem alterius in Portu Naono non reperimus. Ejus meminit Gabelius, de quo mox, qui hoc monumentum B. Orderico ibidem in Ecclesia erectum recitat : B. Odorico a Portu Naonis Ord. Min. Conv. qui omnibus ferme infulelium regionibus peragratis maximas Indiæ provincias ad

fidem convertit, vivensque mortuum ex tumulo post sex dies excitavit, F. Bier. Ast. Pos. MDXCIV.

2 Vitam B. Odorici conscripserunt Petrus Rodulphius lib. 1, historiarum Seraphicæ religionis, Marcus Ulyssiponensis par. 2, Chronicon Minorum lib. 8, cap. 18, 19, 20, 21. Lucas Waddingus tomo 3, Annal. Minorum an. Ch. 1331. Citant ambo vetusta Chronica, et Miracula LXX authentica, Patriarchæ Aquileiensis jussu conscripta a Meliorantio Canonico Utinensi et Maphæo Cassino, quæ non vidimus. Joannes Baptistæ Gabelius a Portu Naonis in folio patenti edidit Utini an. Ch. 1633, hymnum in laudem B. Odorici, versu Jambico dimetro, cum aliis quibusdam antiquis sanctinoniae publicè testatæ monumentis. Ipse etiam B. Odoricus præter varios sermones et epistolas scripsit historiam peregrinationis suæ ac librum de diversis ritibus et conditionibus hujus mundi, ut tradunt Henricus Wil- lottus in Athenis Orthodoxorum sodalitati Franciscani, et ex eo Possevinus noster in apparatu sacro, ac Vossius de Historicis Latinis : verum ea ipsa est historia peregrinationis, et a Waddingo num. 14, liber de Mirabilibus mundi appellatur, ubi hæc de eo profert ex Rodulphio fere descripta. Mirabilia, inquit, sunt quæ

ejus Vita,

et scripta:

hic B. Orderi-
ci monu-
mentum:

EX VARIIS. se vidisse in illis regionibus recenset : scripsit enim, sen potius dictavit, dum jaceret infirmus, Fr. Guilielmo de Saxonia Scriptori, ita jubente, et impetrante imperante Fr. Guidotto Ministro provinciae S. Antonii quaecumque vidit prodigiosa in regionibus Orientis, inscriptusque est liber de Mirabilibus mundi, in quo plura judicabit lector incredibilia, nisi fidem adstruat vel extorqueat sanctitas auctoris, in *pervertuto Colice MS. quem beneficio Joannis Gamonsii nostri obtinimus, extat ea historia sub hoc titulo: Descriptiotterrarum Fr. Odorici de Foro-Julii, cum appendice rerum ab eo narratarum Fr. Marchisino de Bayadon Ordinis Minorum. Quae omnia una cum brevi relatione obitus et miraculorum descripsi in hoc nostro Codice Fr. Henricus de Glats ord. Minorum Pragae an. Ch. 1340, ab obitu B. Odorici 9. Praecipua solum decerpimus, quae B. Odorici zelum demonstrent in Christianae religionis propagatione indefessum planeque magnanimum, quo adscitis quamplurimis sociis eodem tempore velle videbatur universum Orientem fidei lumine collustrare. Reliquam ejus vitam ex Annalibus Wadingi mox proponimus ut sanctitas auctoris cognita ejus scriptis fidem conciliet.*

antiquum sanctitatis ejus testimonium.

3 De hac ejus historia, vitae sanctitate, et publica veneratione Bartholomaeus Pisanus sacrae Theologiae Magister lib. 1, de conformitate vitae S. Francisci ad vitam D. N. Jesu Christi par. 2, conformitate 8, ita scribit : In loco Utini jacet sanctus Frater Odoricus, qui zelo fidei partes adiens infidelium, fructum multum in conversione gentium fecit, et partes ipsorum infidelium pro majori parte personaliter visitavit. Et licet de conditionibus, habitationibus et moribus praefatorum esset informatissimus, ac veridice posset effari; voluit tamen trinum habere mandatum ad scribendum mirabilia praefatorum : et sic obedientia adstrictus breve quoddam opus edidit de mirabilibus ipsorum infidelium. Demum ad provinciam nativam rediens, scilicet S. Antonii, Utini obdormivit in Domino. Cujus mors in conspectu Domini gloriosa. Signa multa post mortem fecit, et facit Sanctus iste. Propter quae in Patriarchatu Aquilegensi est canonizatus. Hic Frater Odoricus quemdam Fratrem Minorem sex dies habentem in monumento, precibus sororis a mortuis suscitavit, quem vidit suscitatum F. Henricus Generalis Minister, ut mihi Magistro Bartholomaeo dixit ipse oretenus. Henricus iste cognomento Alferus electus est Minister Florentiae an. Ch. 1387, atque anno Ch. 1399, in Capitulo generali Assisii approbavit librum Bartholomaei Pisani. Unde constat intra duodecim annos intermedios haec scripta fuisse, 50 aut 60 annis ab obitu B. Odorici. Idem Pisanus conformitate 11, haec iterum confirmat : Custodia, inquit, Forojulii habet locum de Utino, in quo jacet Frater Ludovicus Odoricus suis virtutibus in Patriarchatu Aquilegensi canonizatus, qui quasi totum orbem perambulavit praedicando et informando.

et publicae venerationis.

4 Franciscus Gonzaga part. 1, inter Seraphici ordinis Beatos hoc Orderico elogium tribuit : B. Odoricus Forliciensis, vir sanctus atque devotus, qui Asiam et Indiam zelo fidei evangelizando peragravit, in conventu Utinensi feliciter obdormivit in Domino, quo in Patriarchatu Aquilegensi inter Sanctos relat est, et sanctorum quatuor Martyrum corpora de civitate Hieronis ad superiorem Indiam, in civitatem Carram, non sine ingenti miraculo, per mare transulit, quo anno Marcus Ulyssiponensis cap. 21, § 1, ait Primum ejus quotannis in diocesi Aquilegensi celebrari. Quod Gabellus in suo de B. Odorico hymno sic cecinit :

ulla monumenta publici cultus:

Patri beato protinus
Antistes aras construit,
Diemque sacrum Fratribus
Indicit, urbe supplice.

Adsculpi hymno curavit Gabellus ejusdem Beati Indus

aliisque barbaris praedicantis pervertustam imaginem, quae in ecclesia S. Udalrici de Villanova extra muros Portus Naonis reperitur. Aliam ejus effigiem dedit Rodolphus, his adscriptis versibus :

Lumine fax oculis veluti fugat undique noctem,
Erroris nebulam sic Odorice fuga.

5 Hieronymus Montenianus Utinensis hoc carmine sanctitatem B. Odorici testatus est, apud Rodolphum et Willotum supra :

Qui tibi vota canunt, aegrotis redde salutem :

vota et facta.

Si qua pericla, tuis impiger adfer opem.

Sit procul a nobis crimen quodcumque nefandum:

Quilibet exoptet nil, nisi grata Deo.

Da Pater istius conservatoribus aedis

Sacrae, quod valeant omnia rite geri.

Devotis solitum praestes Odorice favorem,

Servetur per te Monteniana domus.

Obiit anno Christi 1331, in crastinum octavae Epiphaniae circa horam nonam inquit Rodulfus. Wadingus addit seriam tunc fuisse secundam, diei XIV Januarii. Marcus tempus Tertiarum assignat.

NOT. 72.

VITA

ex Annalib. Minor. Lucae Wadingi.

CAPUT I.

B. Odorici variae virtutes. Miracula in vita. Obitus.

Beatus Odoricus a provinciae S. Antonii, ex portu Naono oppido Fori-Julii oriundus, in tenera adolescentia Ordinem Minorum professus, super nudam carnem semper habebat cilicium vel ferream loriam; panem b dumtaxat, et aquam in cibum admittens, una tunica contentus, exalceatus incedens, crebris flagellis in suum corpus severe animadvertebat. In oratione assiduus et humilitatis religiosae studiosus sectator, noluit assentiri dignitatibus Ordinis communi Patrum suffragio sibi collatis. Ex Ministri sui licentia in eremum secessit, ubi solitariam vitam per e longum tempus traduxit. Adeo profecit in virtute et sanctitate, ut d miraculis coruscaret, et plurimos ad Christi fidem, et Minorum institutum alliceret.

u
An an. Ch.
1331, num.
13.
Odoricus in
Orditne Minorum austere
vixit:
h

2 Lucrandarum zelo animarum universum ferme orbem pervagatus est... e Postremo reliit in Europam, post annorum sexdecim continuam peregrinationem, disseminato ubique Evangelii semine, et sacro baptismo in tinctis ultra viginti millia Paganis, Saracenis, aliisque infidelibus. Ita squalore et inedia mutata est facies ejus, et a sole denigrata, ut parentes eum minime potuerint cognoscere....

secessit in eremum
d

num. 14.
vitas Christi
lucrandarum
Orientem pervulit.
f

3 In hac peregrinatione multa passus : accidit ut in quadam provincia, in qua sub poena capitis cautum erat, ne ullus Christianus sub tecto reciperetur, valde aegrotaret, et sub umbra ejusdem arboris per g dies multos decumberet, nec quidquam in gravi et proluxa infirmitate comederet, praeter decidentem ex arbore fructum, et aquam ad ejus radices placido manantem. Paullulum convalescens accessit ad vicinum flumen, repertumque in eo praeterlabens pomum comedit, ac tantam illico virtutem sensit et robur, ut animose ambulaverit dies novem, nihil bibens aut manducans. h Vidit beatissimam Virginem Mariam multis Virginibus, Martyribus, et viduis associatam, gloriose procedentem, ut piam feminam, quae multis annis Domino inviolata virginitate servivit, mox morturam consolatione et honore afficeret; sicut ipsa eidem Oderico, ex nomine ad se vocato, narravit, producto colloquio ad integrum miliarium, eodemque invitato ut languenti sacram praebet synaxim....

num. 15.
aegrotat diu
sub arbore:
g

h
u D. Virgine
sibi apparen-
ter recreatur.

4 Redeunti occurrit i daemon in via, mala illaturus propter multam, quam ei eripuit, praedam animarum, et propter novum quem contra eum conscribere militem tentabat, praedixitque irritum fore ejus conatum,

num. 16.
i
daemone si-
gno crucis
pellu

conatum, neque iterum rediturum in Tartariam. Ille importunum et insolentem invasorem signo crucis repulit : sed verum esse probavit, quod dixit. Nam ut in Italiam an. mcccxxx, applicuit, et Pisas pervenit, ut inde navigaret Avenionem, rerum Orientalium statum Pontifici significaturus, et operarios pro magna illa messe Tartarorum petiturus; dum audiret calamitates Ordinis ex fuga Caesenatis et intrusione Corbarii ortas vehementer doluit, cupitque quanto-cyus ad Curiam accedere, ut laboranti sodalitia, si qua posset succurreret, et consodalibus adlaboraret.

5 Sed in gravem incidens morbum vidit S. Franciscus sibi in magna nube interius lucida, exterius obscura apparentem, et dicentem : Ego pro te et pro reliquis vadam, et *l* curabo quæ tu concupiscis. Induere fortitudinem et surge, revertere ad nidulum tuum; ibi morieris : non enim hæc civitas, quæ tantopere vero restitit Pontifici, meretur te vel mortuum possidere. Obsecutus voci paternæ, statim curavit se deferri ad provinciam suam S. Antonii, non obstante corporis languore, et itineris longitudine. In civitate Utinensi decubuit, ibique, quem diximus, ad Ministri præceptam librum dictavit. Cum vero infirmitate gravaretur, et post generalem peccatorum confessionem absolveretur a Sacerdote, dixit : Utere Reverende Pater tibi potestate tradita, quantumvis mihi Dominus nunc significaverit se condonasse omnia mea peccata, attamen tamquam humilis filius libenter me subiecio clavibus Ecclesiæ. Paulo post accepta sacra synaxi et extrema unctione, placide obdormavit in Domino.

k
calamitati
Ordinis con-
sollet:

apparet ei
S. Franciscus.

l
Utini pie
moritur.

Provincia
S. Antonii de
Palmis,

a Provincia hæc in antiqua Provinciâ secundum ordinem Fratrum Minorum, scripto ab auctore Anglo, in opere cui nomen Polychronicon, circa an. Ch. 1314, (ad quem annum exhibetur a Waddingo) dicitur Provincia Marchiæ Tarvisina: cui suberant quatuor Custodiæ. At Bartholomæus Pisanus lib. 1, par. 2, confor. 11, appellat Provinciam S. Antonii, et in has quatuor Custodias distinguit: Paduanam, Venetiarum, Fori-Julii, et Veronensem, in quibus enumerat Conventus duodequadraginta. Triplicem Pismi catalogum exhibet ex codice impresso, et MSS. Vaticano et Arz-eclitiano Waddingus tomo 1, an. Ch. 1399 et sequenti. Plevius eandem provinciam describit Franciscus Gonzaga parte 2, in eaque an. Ch. 1487, existisse testatur Conventus Fratrum quadraginta, monasteria monialium novendecim, et S. Antonio de Padua ilico dicatam quod sacrum ejus corpus Potavii servetur.

b Marcus Utynensis, plurimo anni tempore. *c* Ideo Marcus: aliquot annis, addiditque diabolum horribili forma apparuisse B. Odorico, ut a precibus cum averteret. Verum ab hoc Christi milite, viva fide armato, magno animo repulsam. *d* Ideo Marcus illas feminas ab eo signo Crucis sanatas scribit, quarum alteri morbus in genis erat incurabilis, alteri manus ab cuabulis languens.

e Iter infra ipsius B. Odorici verbis damus. *f* Marcus septendecim. *g* Marcus, integro anno. *h* Marcus tunc, aut similem potius, D. Virginis apparitionem, ita describit: Pervenit B. Odoricus in urbem infidelium, in eoque ad filium Christi converteret partem cum illo, assumptoque hoc itineris comite, sepius a Deo ejusque sanctissima Matre meruit visitari.

i Idem Marcus ait demonem apparuisse sub forma mulleris gravidæ.

k Michael Casenas Minister Generalis fugit Avenione ex aula Pontificis Joannis XXII, Pisas ad Ludovicum IV Imperatorem et Petrum Corbarium ex Minorita Pseudopapam. Miserum tunc Ecclesiæ statum passim describunt auctores: quidam satis invidios: breviter et nervose Woddingus an. Chr. 1328.

l Ita hoc anno 1330, die 26 Augusti Petrus Corbarius in publico consistorio, misericordiam humiliter, alligato ad collum juve, imploravit et obtinuit a Joanne XXII

CAPUT II.

Miracula in sepultura.

*l*psa eodem die, quo obiisse supra monuimus, voluerunt Fratres post Vesperas corpus ejus sepelire: sed impedit Castaldus Rector civitatis, Frater Odorici carus amicus, dicens: Non expedit, ut tantus vir statim absque honore tradatur sepulturæ: expectate usque in crastinum, et ergo cum universis urbis Proceribus convenimus, ut honorifice funus peragatur. Annuerunt Fratres, et exequias die sequenti solemniter celebrarunt, posito calavere pretioso in loculo in omnium conspectu. Accedebat universus populus,

num 17.
Exequias sol-
lemnes appa-
rantur.

osculabatur manus et pedes, et vestimenta decerpebat. Præ reliquis adfuit nobilis matrona soror Patriarchæ Aquileiæ, septem mensibus brachium dolens contractum; quod dum magno fidei ardore brachio applicuit Odorici, repente clariore se sanata esse circumstantibus ostendit. Ad apertum miraculum commotus populus, vere Sanctum esse proclamavit; accurreruntque alii languidi et infirmi, et curati sunt omnes. Noluerunt itaque permittere, ut adeo cito terræ mandaretur optima languentium medicina, sed per integros dies voluerunt insepultum.

7 Avide omnes reliquias colligebant, ex habitu scindebant fragmenta, pilos capitis et barbæ evelebant, tentavitque quædam Heroïna forcice *a* auriculam abscindere; sed mirabiliter effectum est, ut nullatenus potuerit forcices occludere, vel adnectere, quos ad secandum dilataverat. Hac intentata corporis injuria Fratres commoti, in arca condiderunt, et tertia die sub vesperam egregius Concionator Ordinis Prædicatorum, sacræ Theologiæ Professor, universam ejus vitam et pie gesta pro sermone recitavit ad populum. Quarta die translatum est corpus ad aliam arcam nobiliorem, tribus seris munitam, præserte Domino *b* Pagano Patriarcha Aquileiæ, et Decano Canonorum Utinensium; talemque emisit mirificum odorem, ut suspicionem ingesserit aromatica conditionis. Unus ex eis volens probare, an ita esset, ad omnes ferme corporis partes, manus applicuit et nares, juravitque non humanum aut terrenum, sed cælestem se sensisse odorem, eodemque fragrasse manus, quibus sanctum corpus tractavit, per dies septem.

8 Deposito in novo loculo sancto cadavere, primum, in quo jacuit, pii viri in minutissimas assulas desciderunt: sed uno incaute avideque secante digittum mutilavit, hærente pelle duntaxat. Linteolo mox involvit, et assulas colligatum suo loco direxit, abiitque ad chirurgum remedium adhibiturus. Explicato vero digito ita integer et illæsus apparuit, ut nec sectionis vestigium appareret.

9 Post *c* multos dies Patriarcha desiderabat videre, quo in statu esset sanctum cadaver, vocatisque Rectore et Consulibus civitatis, ac conventus Guardiano, qui tres capsulæ claves habebant, fecit exhumari. Extrahitur ex arca corpus repositum fuit super altare, suavissimum emittens odorem, adeoque mollia, tractabilia, et candida erant universa membra, ut viventi potius quam mortuo simile videretur, ac color ruborque faciei vegetior et pulchrior tunc fuisset, quam dum viveret. Non potuit Patriarcha se a lacrymis continere; extraxitque anulum et digito suo, et posuit in indice B. Odorici, exhibita prius flexis genibus reverentia, universaque familia devotis precibus se ejus meritis et intercessioni commendavit.

10 Extraxit ei confestim nobile sepulchrum, speciosam et nobilem aram erexit, atque sacellum picturis et multo cobonestavit ornatum, atque hinc judicio sumpsisse fundamentum *d* Pisanum, ut mirus proprie diceret, eum in Patriarchatu Aquileiensi esse canonizatum. Curam imposuit Melioratio Canonico Utinensi, et Maphæo Cassino, et sancti viri miracula diligenter perquirerent: qui septuaginta authentica conscripserunt, et Guidoni Candido Episcopo Mutinensi remiserunt, ut eundem inter Sanctos annumerari diligenter et efficaciter curaret in Curia Romana.

a Ita etiam Rudolphus. Sed Marcus ait feminam hanc teatasse digittum præscindere, ac subito exanimem humi collapsam.

b Paganus Turrianus Mediolanensis, ex Episcopo Patavino creatus Patriarcha, obiit an. Ch. 1333, ut ex vita MS. B. Bertrandi successoris, de quo VI Junii scribunt Ferrarius in catalogo Sanctorum Italiæ, Brovius an. Ch. 1350, num. 25. Ast Omufrius in Chronico Ecclesiastico cum XIII annis vult sedisse, ab anno 1317, ad annum 1330, eoque obiisse: quod hinc quoque refelli potest.

c Marcus ait id die Veneris, quinto ab obitu die, contigisse, eaque de causa, quod nonnulli Medici ob carnis mollietatem, et odoris suavitatem, de ejus obitu dubitarent.

d Ejus verba supra in prolegomenis dedimus.

CAPUT

Ex Luca
Waddingo.
Contracto
brachio lobo-
rans sanatur.

Auriculæ ei
præscindit ne-
quit.

a

b

Olor suavis *c*
corpore exhalat.

c

num. 18 Cui-
dam digittus
scre abscissus
intelle retin
tegratur.

d

Odorici cor-
pus viventi
simile, post
plures dies.

e

sepulchrum
ara et sacel-
lum ei erigi-
tur.

f

Miracula 70
authentica.

EX LECA
WADDINGO.

CAPUT III.

Varie supplicationes ad ejus reliquias,
miracula.

Crebrescentibus itaque miraculis, et divino quodam æstu hominum animos succedente, absque omni humana opera aut cura, subito totius populi et provinciæ Foro-Julienensis accrevit devotio in utroque statu Ecclesiastico et seculari. Confluebant undique ad visitandum ejus sepulchrum Castellani cum consortibus et filiis, Foro-Julienenses Nobles, populares, cives, et rustici, mixtim certatimque ex oppidis, agris concurrentes cum Crucibus et vexillis in forma supplicationis publicæ pedestres, et magna ex parte flagellantes se, accesserunt in tanta multitudine, ut aliquando conveniret sexdecim Cruces et vexilla diversarum urbium, villarumque, ex regionibus a Carneæ et Foro-Julii.

12 Abbatissa monasterii majoris b Civitatis Austriæ, cum toto suo collegio, composito consuetoque ordine supplicandi pedites venerunt Utinum. Et similiter Abbatissa Aquileiensis, cujus monasterium per septem leucas distabat ab Utino. In hujus gratiam (erat enim nobilissima) præsentibus Rectore et Consulibus urbis extractum est sanctum corpus ex loculo, et multis accensis cereis collocatum super altare. Accedentibus binis et binis sacramentalibus, ut pedes exoscularentur, cecidit fortuito quidquam ex alto super tibiam sancti viri, et vulnus infixit. Ex cicatrice statim recens et rubicundus sanguis effluxit, quem adhibitis linteolis collegerunt Rector et Consules aliquoties, panniculis sanguine tinctis concessis Abbatissæ et Monialibus. Ita perseveravit hic populorum concursus, ut totis diebus et noctibus ecclesia Minorum fuerit plena populo. Quin etiam ex longinquis regionibus veniebant multi Dei servum veneraturi. Comitissa c Goriciæ cum magna solemnitate et devotione eo concessit. Ex Sclavonia et Germania multi adveniebant Heroes.

13 In d Vellaeho in finibus Pannoniæ magnificatum est nomen ejus, sanante Domino nobilem Heroïnâ, gravi et diutina infirmitate laborantem, ad contactum ejus tunicæ, quam illic asportavit quidam Professor Theologiæ Minorita, qui adstitit morienti.

14 Fr. Michael a Venetiis Concionator Minorita, et socius aliquando servi Dei in Oriente, septem annis laborans incurabili fistula in gutture, habensque guttur ipsum perforatum, cum magna fiducia accessit ad sepulchrum, oravitque his verbis: Frater Oderice, amice et comes carissime, per caritatem, per amicitiam et societatem, quam longo professi sumus inter infideles, et per meritum tuæ sanctitatis supplico, rogo, et obtestor, ut me digneris liberare per intercessionem tuam a molesto et gravi hoc morbo. Ita oravit in vigilia Pentecostes post Matutinum præsentibus duobus Fratribus, et apposita gutturi lorica, quam gestabat vir sanctus, repente et perfecte convaluit, ita ut ipso eodem die populo prædicaverit mirabilia Dei.

15 Die sequenti curru evecta accessit ad sepulchrum mulier Patavina, spina dorsi ita contracta, ut incurvata caput ad genua ferme demiserit, et hoc pacto decem annis incesserit: tribus diebus orans et vigiliis exercens, repente convaluit tertia die, rectoque corpore absque haculi aut alterius adjumento rediit in patriam.

16 Quendam Fratrem Minorem sex diebus habentem in monumento, propter preces sororis ad vitam revocavit. Hunc Fratrem a mortuis resuscitatum se vidisse et allocutum fuisse, retulit Henricus Alferus Astesanus, Ordinis Minorum Generalis Minister, Bartholomæo Pisano; uti ipse testatur, dum de hoc servo Dei quædam enarrat. Multa sane vivens et

mortuus patravit miracula: cæcos illuminavit, surdos fecit audire, mutos loqui, claudos ambulare, contractos, et diversis infirmitatibus oppressos mirabiliter sanavit.

a *Rodulphus*: De toto Foro-Julio et tota Carneæ longo ordine procedendo conveniebant. Est autem Carnia, aliis Carniola, a Carnia.

b *Olim Forum-Julii fuisse ubi modo Civitas Austriæ est, tradunt Leander, Porcæchius, Læzius, alii. Mediam percurrit amnis Natiso, ponte lapideo nobili junctus, ut scribit Leander. Utino decem millibus passuum distat. In ea olim conventum Minorum fuisse legitur in catalogo Pisani. Apud recentiores Geographos civitas de Friuli vocatur.*

c *Goritia Ptolæmæo Julium Carnicum, Amaseo Norcia, ut Leander auctor est. Comitatus titulo jam olim nobilis, ad Austriacos devoluta, inter quos Maximilianus I, Imperator Comes Goritiæ primum inscriptus in tabulis Theodorici Piespordi legitur. Situs hic Comitatus in confiniibus Fori-Julii, Istriæ, et Carniolæ. Goritiæ conventus Minorum signatur in catalogo Pisani.*

d *Vellaehum, Villachum, aut Villacum, Carinthiæ oppidum, situm in planitie, altissimis rupibus septum, ad Dravum fluvium, cujus oræ ponte lapideo istic connectuntur.*

B. ORDERICI PEREGRINATIO
ab ipsomet descripta.

CAPUT I.

Iter in Orientem.

Licet multa et varia de ritibus hominum, et conditionibus hujus mundi, a pluribus enarrentur; sciendum tamen, quod ego Fr. Odericus de Foro-Julii, Ordinis Fratrum Minorum, volens transire ad partes infidelium, ut aliquod lucrum facerem animarum; (et hoc de licentia Prælatorum meorum, qui hoc concedere possunt secundum regulæ nostræ instituta) multa, magna, et mirabilia audivi a fide dignis, et quædam propriis oculis conspexi. Nam primo transivi per mare a Maius, et veni b Trapezondam, quæ Pontus antiquitus vocabatur. Hæc civitas bene sita est: ipsa enim schola quædam est Persarum, Medorum, et eorum omnium qui sunt ultra mare. Ibi vidi quoddam mirabile, quod mihi plurimum placebat. Nam vidi quemdam hominem secum ducentem plusquam quatuor millia perdicum. Iste homo per terram veniebat, perdices vero per aera volabant: illas perdices ducebat ad quoddam castrum, nomine c Tegana, distans a Trapezona tribus diebus. Et cum homo ille voluit quiescere vel dormire, omnes perdices illæ submittebant se circa eum, more pullorum qui collocant se juxta gallinam: et hoc modo deducit eas Trapezondam usque ad palatium d Imperatoris, qui de eis tot accipiebat quot volebat: alias autem perdices homo ad locum, ubi eas acceperat, reducebat.

2 Hinc recedens veni ad e Armeniam majorem, in quamdam civitatem, nomine f Caricon, quæ quondam multum bona fuit et opulenta; et adhuc esset, si eam Saraceni et Tartari non vastassent: nam abundat pane et carnibus et aliis victualibus, præter vinum et fructus: ipsa enim est multum frigida. Et dicunt gentes illæ, quod altior sit terra omnibus aliis quæ inhabitantur. Habet et multas bonas aquas; cujus ratio videtur esse, quod vene aquarum illarum scaturire videntur a flumine Euphrate, quod per unam dietam distat ab ipsa. Hæc autem civitas est via media cundo Tauris a Trapezona. De hac recedens veni ad quemdam montem, qui vocatur Sarbi Sarbolo: in hoc territorio est mons ille in g quo arca Noe requievit. Hunc libenter ascendissem, si me voluisset mea societas præstolari. Cum tamen illuc ire voluisset, dicebat gens illa quod nullus unquam ascendere potuit, quia hoc dicitur Deo altissimo non placere. Ah inde recedens, transivi h Thauris, civitatem magnam et regalem, quæ i Suors antiquitus vocabatur. Hæc civitas nobilis, melior est provisionibus quam aliqua de mundo. Nam nihil est comestibile, nihil abeujus utilitatis, necessitatis, aut mercimonii,

num. 19. Solennem ad reliquias supplicationem instituunt Foro-Julienenses et Carni.

u

b
Abbatissa
Civitatis Austriæ cum suis.

et alia, coram qua recens e fuit corpore sanguis fuit:

num. 20.

c
Comitissa
Goritiæ,
Slavi et Germani.

d
Depellitur diutina infirmitas,
incurabilis fistula in gutture.

incurvata spinæ orâ

mortuus resuscitatus.

Civitas urbs.

Goritia.

Villacum.

Fuit Trapezondam:

a b

c

d

e

f

Instrat Armeniam majorem.

g

cimonii, ejus illic copia non reperiatur magna. Est etiam multum bene sita, nam quasi totus mundus huic civitati pro mercimoniis correspondet. De hac dicunt Cbristiani, quod plus de censu recipiat Imperator ille, quam Rex Franciæ de toto suo regno. Penes hanc civitatem est unus mons magnam habens copiam salis, de quo unusquisque recipit quantum sibi placet, nemini quidquam persolvendo. In ista civitate diversæ nationes Christianorum commorantur, quamvis ipsi Saraceni per omnia dominantur. Multa quidem et alia sunt illic quæ per singula scribere nimis longum esset.

regnum Persarum,

k

3 Ab hac civitate Thauris recedens per decem dietas, veni ad quamquam civitatem, nomine Soldolina. In hac moratur Imperator k Persarum tempore æstivo, quia frigida est: in hyeme autem vadit ad aliam, quæ vocatur Axam, quæ sita est super unum mare, quod dicitur Abacut: hæc magna est et calida habens in se bonas aquas. Ad hanc ducunt multa mercimonia. Recedens ab ista cum quadam societate Tartarorum, transivi versus Indiam superiorem, ad quam cum sic irem per multas dietas, applicui ad unam civitatem trium Magorum, nomine l Casan. Hæc regalis et magna extitit, sed Tartavi eam plurimum destruxerunt. Hæc civitas abundat pane et vino, et habet alia multa bona. Ab hac usque in Hierusalem, quo Magi venerunt, sunt fere quinquaginta dietæ. Vidi et alia multa in illa quæ scribere non curavi. Post hæc ivi ad quamdam civitatem, nomine m Gest, a qua distat mare Arenarum per unam dietam, quod mare est valde periculosum et mirabile. In Gest est copia victualium et omnium bonorum quæ necessaria sunt humane vitæ. Ficium autem illic abundantia est: uvæ autem siccæ et virides ut herba, et multum munitæ, illic uberius reperiuntur, quam in alia parte mundi. Ista est civitas de melioribus quas Persarum Imperator possidet in toto regno suo. De hac dicunt Saraceni, quod in ea nullus Christianus possit vivere ultra unum annum. Ab hac transiens per civitates et terras, veni ad quamdam civitatem, nomine n Coprum, quæ antiquitus civitas magna fuit. Hæc maximum damnum quondam intulit Romæ. Ejus autem muri bene quadraginta miliarium sunt capaces: in ea sunt palatia integra, et multis victualibus hæc abundat.

l

m

n

4 Ex hac recedens, per multas civitates et terras perrexi ad terram quæ vocatur Ur, ejus situs est multum pulcher, et est cunctis victualibus plena. Penes hanc sunt montes cum pascu animalium habentes illic melius mamma, et in majori copia, quam alicubi in terris aliis reperitur. In ipsa quandoque quatuor bonæ pedices habentur minori quam uno grosso Veneto. In ea sunt pulchri senes: ibi viri nent et filant, mulieres vero non. Hæc civitas correspondet a capite Chaldeæ versus Tramontanam. Inde exiens ivi in Chaldæam, quæ est o regnum magnum, et circumneundo perveni juxta turrim Babel, quæ per quatuor dietas forte distat ab ea. In hac Chaldæa sunt pulchri viri, mulieres vero turpes. Viri illi cooperti vadunt et ornati sicut hic mulieres incedunt: mulieres vero turpes non: portant autem super capita sua fasciola aurea de perlis pretiosis. Mulieres viles tunicellam usque ad genua pertingentem, et habent manicas ita largas, quod usque ad terram in longum prætenduntur. Istæ vero mulieres ambulat discaleate portantibus scrobullas usque ad terram; et tiaras non habent, sed earum capilli undique disperguntur. Viri sequuntur eas, sicut in aliis terris post viros mulieres incedunt. Sunt et multa alia quæ non expedit declarare.

Chaldæam.

o

a Antiqui Pontum Euxinum appellaverunt. Hæc etiam ante B. Oedericum ad Tortures profecti sunt Nicolaus Paulus et Matthæus Paulus fratres, illiusque filius Marcus Paulus, cujus historia hinc lucem accipiet, et vicissim dabit.

b Hæc est Trapezus, de qua Ptolemæus lib. 3. Geograph. cap. 6.

Tabula 1, Asiz. Istic domicilium habuisse dicuntur Minores in catalogo Polychronici; et a Pisano custodia Trapezundarum, in vicaria Orientis, constituitur.

EX RESUS SCRIPTIS.

c Rodolphus Zanba.

d Cum Turci Asiam, modernis Natioham dictam, interciperent, et in ea dominum regni Turquæ constituerent, non potuerunt, inquit Aytanus Armenus lib. de Tataris cap. 13, civitatem Trapezondæ, nec ejus pertinentias occupare, propter castra fortissima et munimenta; et sic permansit in potentia Imperatoris Constantinopolitani ad terram illam regendam. Unum vero Gubernatorem annuatim consueverat transmittere Imperator, qui Dux dicebatur: unde accidit, quod quidam ex illis Recloribus, seu Ducibus, rebellis effectus, tenuit terræ dominium pro seipso, et fecit se Regem; et ille qui nunc tenet, Trapezuntis fecit se Imperatorem vocari.

Trapezuntinus Imperator.

e Armeniæ tum proprius Rex erat; fortassis tunc adhuc Osinus, qui anno Christi 1311, a Clemente V, petiit, ut ex speciali privilegio sibi liceret sex e Minoribus retinere. Ita Waddingus eo anno num. 2. Quæ tum fuerit regni amplitudo describit Aythonus cap. 13, qui cap. 23, refert ab Aythono Rege Armeniæ, cujus ipse nepos erat, ad Christi fidem Magnum Can Imperatorem Tatarorum fuisse conversum.

f Rodolphus Achæream vocat, atque a Scytis eversam: a Rodolpho, eadem pane in annibus servata phrasi, descripsit Waddingus. Forte illa Marco Paulo Veneto Arzinga dicitur lib. 1, cap. 13, et Aythono cap. 13.

g De eo Armeniæ monte pueribus Adrichomius, Bouffrerius noster, atque interpretes sacris scripturæ ad cap. 8. Genesis v. 4. Meminit hujus traditionis Paulus Venetus loco citato.

h In Catalogo Polychronici, dicuntur duo fuisse Taurisii Minorum domicilia. Ibidem Fr. Jacobus de Camerino, et Fr. Bartholomæus Accola an. Chr. 1321. debebant; de quibus Waddingus ad eum annum num. 1, Fr. Jordanes, ordinis Prædicatorum, ex India scripsit Prædicatoribus et Minoribus; in Thaurisio degentibus de quatuor Martyribus Minoritis. Epistolam recitat Waddingus num. 14. Taurisii hæc Alaghas Fr. Hieronymum Ascobanum aliosque Minoritas Legatos misit ad Concilium Lugduacense II, an. Ch. 1274. Consule Waddingum tomo 2, anno citato num. 6, et Marinum Sanutum Torsellinum lib. 3, par. 13, cap. 8, citatum a Waddingo an. Ch. 1280, num. 6, De Taurisio agit Marcus Paulus Venetus lib. 1, cap. 17.

Tauris urbs.

i An Saraca, vel certe Zazaca, quæ in Media Ptolemæo eo fere loco, ubi a modernis Geographis Tauris, constituantur, qui tamen vulgo veterum Ecbatana esse aiunt.

k Persarum regnum quale eo tempore fuerit, scribit Aythonus cap. 7.

l Plurimorum antiquiorum Patrum opinio est, venisse Magos e Perside. Quæ de re agit Baronius an. Ch. 1, num. 24, Baradhis tom. 1, lib. 9, cap. 8 et alii.

m An hæc est Jasdi Paulo Veneto lib. 1, cap. 20, memorata? incerte sunt Mahometani.

n Comum dicit videtur a Rodolpho, a Waddingo Karum, et forte Cretram a Paulo Veneto lib. 1, cap. 21. Ceterum Waddingus et Rodolphus aliis locis neglectis iter ita contraxerunt, non absque mendis: Ad urbem Tauris, inquit Rodolphus, vicinis a Babylone diebus longinquam permeavit. Inde Comum perrexit, et varias perecurrens urbes Job Persarum extremum oppidum adiit, mox et per Ichthyophagos, Oros, et Gedrosios ad mare Indicum progressus Ormes celeberrimum emporium vidit. Non videtur Waddingus hæc B. Olerici historiam integram habuisse. Populi hi Orientis antiqui, quorum non meminit B. Olericus, Gedrosii inter Carmaniam et Hulam fluvium sunt. Ori et Ichthyophagi in tractu maritimo juxta Carmaniam, et Gedrosiam. Sed et ad oram maris Arabici juxtaque Tragiodylas Ichthyophagi fuisse, atque alibi.

o An hæc Ur Chaldæorum, ex qua evocatus est Abraham Genesios 11.

p Chaldææ regnum describit Aythonus cap. 11.

CAPUT II.

Iter in Indiam. Translatio reliquiarum IV Martyrum.

Abinde recedens veni in a Indian, quæ est infra terram, quam Tartari multum destruxerunt. In ea autem sunt homines pulchri, tantum dactylos comedentes, quorum quadraginta duæ libre minori pretio habentur quam sit unus grossus Venetus. Ex hac India recedens, transivi per multas terras. Veni ad mare Oceanum. Prima autem civitas, quam inveni, vocatur b Ormes, multum bona, et bene murata, et est magnorum merciniorum.... In hac contrata utuntur homines navigio, quod vocatur Jassefitum. In unum illorum ego ascendi, in quo nullum Fratrum potui reperire. In illa ergo navi per viginti octo dietas, veni in c Chanam, in qua pro Christi fide gloriosum martyrium sustinuerunt quatuor nostri Fratres Minores, sicut inferius est conscriptum. Hæc bene sita est, et habet copiam panis, vini, et arborum diversarum, et fuit antiquitus valde magna. Nam fuit civitas Regis e Ponti, vel Parti Regis, qui

a Abit in Indianam:

b

c

d

e

EX OPSIS
SCRIPTIS.

cum Alexandro Magno praelium commisit. Hic autem populus idololatrat : nam adorant ignem, serpentes, et arbores. Iam terram regunt Saraceni, qui eam violenter ceperunt, et nunc subiacet imperio Daldili. In hacreperiuntur diversa genera bestiarum, et potissime leones maximae quantitates. Sunt vero et simiae, et cathi magni, et noctuae magnae; item mures ita grandes ibi sunt, sicut in terris nostris canes qui dicuntur Depi; imo canes illic capiunt mures, quia murilegi, seu cathi, nihil ad hoc valent, et multae sunt ibi aliae novitates.

f
reliquias &
Martyrum sc-
cum asportat:

6 In hac Chanaa passi sunt quatuor Fratres Minorum martyriura gloriosum f.... Istorum corpora bene quatuordecim diebus iacerunt recentia et integra, sicut eadem die qua martyrium subierunt. Quod videntes Christiani in terra illa, acceperunt corpora, et ea cum magna reverentia, (quod longum esset dicere) sepulchro tradiderunt. Tunc ego Fr. Odoricus de Foro-Julii audiens felices Fratres ex hoc mundo per viam sic deferrem, in domo eiusdem hominis hospitio me recepi, et cum socio pergerem ad quiescendum, ossa illa meo capiti supposui, et dormivi. Ecce subito domus a Saracenis mihi mortem intendentibus est accensa, et socio cum famulo citius domo excurrentibus, ego in flammis unicus sum relictus. In arcto igitur positus accepi reliquias sacras, et invocato Dei auxilio, in uno domus angulo me collegi. Mira Dei clementia, qui se pie invocantibus non elongat! Tres anguli domus toti comburantur, q illo tantum salvo, in quo cum fiducia residelam. Me tandem sine laesione ignem egrediente tota illa domus, et quamplures illi conjunctae penitus cremantur.

Psal. 67. 36.

per cas incen-
diam evadit:

y

ventum pro-
sperum in-
petrat.

h

earum parte
in mare de-
missa.

7 Aliud quoque accidit mihi per viam illam eunti : cum enim irem per mare versus civitatem, quae Polumbum dicitur, ubi piper abundantius crescit, defecit totaliter necessarius nobis ventus. Quapropter idololatras Deos suos invocantes, ut eis prosperum ventum reddere dignarentur; nec in aliquo profecerunt. Deinde Saraceni orando multum laborabant; nec vero poterant ventum suis supplicationibus obtinere. h Post haec mihi et socio meo mandarunt euntes qui erant in navi, dicentes : Vos surgentes adorare Dominum Deum vestrum : si vestris orationibus salutem consequamur, honorem vobis maxime impendemus; sin autem, vos cum ossibus istis in pelago submergemus. Tunc nos cum tremore surgentes, tamen spem habentes in Domino, qui maxime adest his qui tribulato sunt corde, orationes Deo et multas Missas celebrare promisimus Virgini gloriosae. Cum autem nec sic ventum optatum haberemus, ego clamavi ad Dominum Jesum Christum, ut per merita istorum Fratrum dignaretur nostrum desiderium exaudire. Et accipiens de reliquiis sacris os unum, dedi famulo nostro occulte, precepique ut iret ad caput navis, et illud os in mare mergeret sine mora. Quod cum factum esset, mirificavit Dominus Sanctos suos, et nos clamantes ad se sub nomine eorum mirabiliter expandivit. Nam mox venit ventus optate prosperitatis, qui nos cum salute perduxit ad portum.

8 Cum autem Polumbum venissemus, aliam navim ascendimus, ut ad superiorem, sicut dictum est, Indiam navigaremus. Transivimus vero ad quamdam civitatem, i Sandon nomine, ubi duo loca Fratrum nostrorum sunt constructa, et ibi sanctas reliquias poneremus. In ista autem navi erant bene septin-

genti homines idololatras, praeter quosdam alios mercatores : k isti autem idololatras hanc habent consuetudinem, quod priusquam applicent ad portum, totam perquirant navim considerantes quid in ea sit; et maxime si ibi inveniunt ossa mortuorum, mox illa in mare projiciunt, tenentes illam fidem, quod propter haec pericula in mari eis eveniunt et in aquis. Cum autem sic scrutarentur in navi, licet essent in magna quantitate, numquam tamen illa invenire vel tangere potuerunt, Domino Deo, qui absconderat animas eorum in abscondito faciei suae, ossa eorum ab infidelibus occultante. Pervenimus ergo ad locum Fratrum, ibique ossa eorum beatorum Martyrum cum magna, sicut decuit, reverentia condidimus et honore. Et sic usque in hodiernum diem Deus omnipotens miracula non solum in fidelibus, sed etiam in infidelibus operatur, nam idololatras et Saraceni, cum morbo aliquo defimentur, accipiunt de terra illa, in qua beati Martyres suum sanguinem effuderunt, et illam abluentes, ipsam loturam bibunt, et multi mox ab omni aegritudine liberantur praestante Domino nostro Jesu Christo.

hae frustra ab
impis in navi
quaruntur:
k

clarent mira-
culis.

9 Notandum, quod in imperio quod i Ezamiubar nominatur, ad quod ego Fr. Odoricus applicui, piper nascitur, et non in aliqua parte mundi : nemus, in quo crescit ipsum piper, continet octodecim dietas... A capite istius memoris versus Meridiem est civitas nomine Polumbum, de qua supra actum est, ibi nascitur melius zingiber de universis terris : tot et tanta sunt mercimonia in illa, quod multis, nisi vidissent, incredibile reputatur.... Ab hoc regno per decem dietas est aliud regnum, nomine m Mobar, magnum et latum, habens sub se multas civitates et terras. In hoc positum fuit corpus n B. Thomae Apostoli, ecclesia vero ejus nunc idolis plena est, juxta quam quindecim domus Nestorianorum sunt, qui sunt Christiani, sed pessimi heretici.... Rex hujus insulae dives est in auro et argento et lapidibus pretiosis, illic enim tot bonae perlae reperuntur, sicut in aliqua parte mundi. Sunt illie alia multa, quae scribere longum esset.

l
Odoricus alias
Indiae provin-
cias lustrat.

m

u

a Hinc Indiam etiam orditur Athonus cap. 6.
b Armusa alius, quam Maffeus et Jarricus nostri in historiis Indiarum describunt, ille pluribus locis, hic tom. 2, lib. 2, cap. 1, et seq. ubi iter ex Europa Armusiam bis quatuordecim a mercatoribus suscipi solitum refert. Multa quoque de Armusia memorat Nicolaus Trigantius noster in vita Gasparis Barcei viri Apostolici qui isthuc Evangelium praedicavit. Hermes dicitur Hathono, quod ab Hermete Philosopho artificiose sit fundata.
c Tonam vocat Rodolphus Waddingus anno supra citato num. 11 Thomam. Tonam appellatur in Vicaria Aquilonis, in custodia Saraceni apud Pisanum: qui addit in loco de Saracis sepultum esse Cataganti fratrem Imperatoris Tartarorum, conversum ad fidem per Minores.
d Occisi sunt Kalendis Aprilis Iras, Fr. Thomas de Tolentino, Fr. Jacobus de Padua, et Fr. Demetrius Latus : triduo post Fr. Petrus de Senis an. Ch. 1321.
e Tmo Pori, ut alii.
f Martyrium hoc cum altero MS. collatum dubium suo loco. De his agunt Rodolphus ad calcem libri 1. Marcus par. 2, lib. 7, cap. 35, et seqq. Waddingus anno citato.
g Addit Waddingus: perfante suavi aura, quae ex somno exsurgentem in medio ignis mirifice recreabat.
h Waddingus aliter sequentia : Navarcha, inquit. Armenus Christianus sua lingua, quam Fr. Odericus callebat, dixit, ut cum solo Fratre Deum rogaret, et ab eo obtineret, quod falsi Dei exhibere non poterant.
i Rodolphus, Zaitum, Waddingus, Zaitonem.
k Aliter ea narrat Waddingus.
l Videntur intelligi regno, quae Eli et Melibar Paulus Venetus vocat hb. 3, cap. 33 et 34 modernis Malabar.
m Maabar Paulo Veneto hb. 3, ca. 23. Modernis Coromandeliam.
n Item tradit Paulus cap. 24 et 27. Corpus S. Thomae Mellapori in ora Coromandelica reperitum est Joanne III Lusitanorum Rege. De ea inventione agunt Vasconcellius in Anacaphalosis, et Maffeus lib. 8 historiis Indiarum, nosque infra XXI Decembris.

CAPUT III.

Iter per insulas Oceanii Indici.

De hac terra recedens ivi per mare Oceanum versus Meridiem, et infra a quinquaginta dietas perveni

u

b ad quamdam terram, nomine Lomori *b*, in qua ita est
Lustrat insu- immensus calor, quod omnes tam viri quam mulieres
las maris in- incedunt nudi, et nulla se parte corporis operientes.
dici, Illi me videntes multum deridebant, dicentes : Deus
Lomori, Adam nudum creavit, cur tu vestitus ambulans con-
 tra naturam ?... Terra in se bona est et abundans
 blado, risi, amaraco, lignis aloe, et campora, et
 multis aliis bonis rebus. Ad hanc insulam mercato-
 res veniunt de longinquo, portantes secum homines,
 quos illi interficiunt ad edendum. In eadem insula
 est quoddam territorium, nomine Zumptloc, in quo
 habitat hominum quaedam generatio singularis : hi
 quodam ferro parvo et calido cauterizant se in duo-
 decim locis in facie consignando, et hoc faciunt tam
 viri quam mulieres : isti cum his qui nudi incedunt
 continuum gerunt bellum. In hac terra magna est
 rerum copia diversarum. Post hoc est aliud regnum,
 nomine Resengo, versus Meridiem, et multa, quae
 sunt illic, propter proximitatem scribere non curavi.

c **11** Penes hoc regnum est una magna insula,
Javan, nomine *c* Java, quae bene tribus millibus milliariorum
 circumdatur. Rex hujus Java sub se septem Reges
 possidet coronatos. Haec insula multum bene inha-
 bitatur, et est de melioribus Indiae una. In ipsa nasci-
 tur camphora, cubebae crescunt, et naegetae, neces-
 saeque muscatae, et multae species pretiosae. Illic est
 magna copia victualium, praeter vinum. Rex habet
 unum palatium tam pretiosum et mirabile, quod
 multis impossibile videretur. Scalae hujus palatii sunt
 magnae et altae. Harum graduum unus est aureus, et
 alius argenteus; pavimentum ejus habet unum late-
 rem de auro, alterum de argento : muri quoque ejus
 intrinsecus laminis aureis sunt vestiti.... Est tamen
 tectum hujus domus de auro purissimo fabricatum.
 Can autem magnus Catay saepius fuit in bello cum
 isto Rege in campis, de quo semper iste solenniter
 triumphavit. Sunt etiam ibi plura alia quae non pono.

d **12** Penes istam terram jam dictam est alia, quae
Paceu, dicitur *d* Pacen, (aliqui tamen appellant Thalama-
 sium) ejus Rex multis aliis insulis dominatur. In
 hac terra reperiuntur arbores farinam producentes....
 cum homines farinam habere volunt, operantur
 isto modo : Arborem enim circa pedem securi
 incidunt : ex qua incisione quidam *e* liquor defluit;
 quem colligentes, ponunt in saccis ex foliis factis, et
 hos saccos dimittunt in sole per dies quindecim ad
 siccandum. In fine vero illius quindene, ex proprio
 liquore farina optima reperitur : quam cum tunc per
 duos dies ponunt in aquam marinam : postea lavant
 aqua dulci, et sic conficiunt bonam pastam, et ex illa
 faciunt quidquid volunt, sive cibos et pulmenta, et
 panem multum bonum, de quo ego Fr. Odoricus non
 solum pro necessitate, sed etiam pro delectatione
 pluries manducaui. Illic vero panis exterius pulcher
 est, interius aliquantulum niger apparet. In fine
 hujus terrae est mare mortuum versus Meridiem,
 cujus aqua semper currit, etsi aliquis casu circa
 ripam vadens in ipsam ceciderit numquam ulterius
 invenitur.... Ab isto regno per multas dietas est
 aliud regnum nomine Zapa, pulchrorum habens in se
 copiam victualium et honorum. Rex hujus terrae,
 ut dicebatur quando eram ibi, habebat filios et filias
 bene decentas : nec mirabar de hoc cum plures
 haberet uxores. Illic Rex habuit quatuordecim millia
 elephantorum domesticorum, qui nutriuntur a villa-
 nis sibi subjectis, sicut apud nos boves et alia ani-
 mabilia conservantur....

f **13** De hac terra navigans per mare Oceanum
Insimezan, reperi multas insulas et terras, quarum una voca-
 batur Insimezan. Haec insula est ita magna, quod
 bene duo millia milliarium per circuitum habet....
 Rex istius terrae bene trecentas perlas in collo suo
 portat.... Habet etiam unum pretiosum *f* lapidem
 bene ita magnum, quem sicut una manu gestare

possem, et sic tamen in manu eum portat. Ipse quasi
 flamma ignis insipientibus apparet : creditur ibi,
 ita nobilis, quod non possit in mundo pretiosior inve-
 niri. Verumtamen magnus Imperator Tartarorum
 Cathay hunc lapidem ab isto Rege, nec vi, nec pre-
 tio, nec aliquo unquam ingenio potuit obtinere....

Alia est insula, nomine Sylan, circuitus cujus est
 plusquam millia milliarium; in qua sunt serpentes
 innumeri, et alia animalia silvestria maximae quan-
 titatis et praecipue elephantes. In hac terra est mons
 quidam magnus, de quo dicunt gentes illic, quod
 super eum luxit Adam filium Abel centum annis. In
 supremo hujus montis quaedam planities pulchra, in
 qua est unus lacus non multo magnus, sed profun-
 dus. Hujus lacus aquas gentes errore delusae dicunt
 esse lacrymas, quas fudit Adam et Eva pro filio suo
 Abel, cum tamen videatur ipsa aqua de terrae visceri-
 bus scaturire.... In descensu hujus aquae de isto
 monte fodiuntur rubini optimi, et boni adamantes,
 et alii lapides valde boni. Unde dicitur quod Rex
 plures habeat pretiosas gemmas et perlas, quam
 aliquis in hoc mundo....

14 Ab inde recedens versus Meridiem ad quam-
 dam insulam applicui, nomine *g* Dodyn, quod inter-
 pretatur immundum. Ibi mali inhabitant homines,
 edentes carnes crudas, et aliam immunditiam, quod
 est abominabile et dicere et audire : habent et hanc
 malam consuetudinem, quod pater comedat filium,
 et filius patrem, maritus uxorem, et contra, quod
 agitur isto modo : Si pater infirmatur, filius accedit
 ad sacerdotem idolorum, dicens : Domine, pater meus
 aegrotat : consulite Deum nostrum, utrum possit
 vivere, an non ? Tunc sacerdos cum eodem euntes
 ad idolum aureum vel argenteum, orationem faciunt,
 dicentes : Domine, tu es Deus noster, et nos te pro
 Deo colimus et adoramus : petimus ut nunties nobis,
 utrum talis homo ab aegritudine possit liberari. Tunc
 daemon quandoque ex idolo de convalescentia respon-
 det; jubens pro curatione illius in fine aliquas fieri
 ceremonias et oblationes, et docens filium, quomodo
 nutriat patrem, et qualiter usque ad plenam sanita-
 tem ei debeat deservire. Si autem dicat ipsum eva-
 dere non posse; tunc sacerdos accedit ad infirmum,
 et ponens unum panem super os ejus, ipsum suffo-
 cat, et extinguit. Post hoc cadaver illud in frustra
 concidit, et praeparat ad comedendum. Et tunc paren-
 tes et amici cum histrionibus de civitate illa ad hoc
 convivium invitantur. Epulantur itaque cum cantici-
 cis, et gaudio magno valde. Post hujus ossa acci-
 pientes sepulture tradunt cum magna solennitate.
 Si autem aliqui de cognatione ad hoc convivium non
 fuerint vocati, hoc illi pro verecundia maxima repu-
 tabunt. Hos ergo ego Fr. Odoricus pro tali ritu plu-
 rimum reprehendi. Inter alia, quibus rei hujus irra-
 tionabilitatem argui, dixi : Si canis occisus, ab alio
 cane non comeditur, cur vos existentes homines
 rationabiles facitis vos bestiis viliores ? Ad quod illi
 responderunt : Hoc ideo facimus, ne vermes eum
 lacerent, et ex hoc ejus anima sustineat poenas
 magnas. Quamvis predicarem illis, quantum valebam
 et potui, numquam tamen ab hac perfidia discedere
 voluerunt. Multae sunt ibi novitates alic, et mirabi-
 lia quae non scribo, quia vix aliquis credere posset.
 nisi qui propriis oculis haec vidisset.

a Ita Waddingus ex Rodolpho. Numerus in MS. haud satis dis-
 tincte erat expressus.

b Addunt idem : ubi abscondito polo arctico, antarctico vide-
 tur. Incolas Neeurae insulae ita nudos incedere solitos scribit Pau-
 lus Venetus.

c Paulo Veneto lib. 3, cap. 10, insula Java magna in circuito suo
 dicitur patere tribus millibus milliarium; at Java minor dividitur
 in octo regna cap. 13.

d Paceni Regis et regni pluribus locis meminit Massus noster.
 Pacenense regnum appellat Osorius lib. 7 de rebus Emmanueli
 Id non multum distat a Malaccensi regione, situm in Septentri-
 onali parte Sumatrae.

EX IPSIS
 SCRIPTIS.

Sylan,

g
 Dodyn, ubi au-
 thropophagos
 conatur ad
 humanitatem
 deducere.

EX IPSIUS
SCRIPTIS.

e De simili liquore agit Paulus Venetus cap. 16, in regno Samara insule Jarx minoris, et cap. 22, in insula magna Seilan.

f Paulus Venetus cap. 22 rubinum vocat, et a Rege Seilani insulam possessum, cui pro eo unguo Chama egregiam urbem ait fuisse oblatam.

g Item cap. 21, anthropophagos constituiti in insula Angania.

CAPUT IV.

Iter per regnum Manzy.

De magnitudine hujus inferioris Indiæ a multis, quibus hæc nota est, diligentius exquisivi: qui omnes uno ore protestantur, quod bene viginti quatuor millia continent insularum, in qua etiam sunt sexaginta quatuor Reges coronati: major pars Indiæ ab hominibus inhabitatur. Cumque navigarem per mare Oceanum versus Orientem per multas dietas, ad unam nobilem a provinciam Manzy ego deveni, quam superiorem Indiam vocamus. De ista sollicite quæsivi a Christianis, Saracenis, et idololâtris, ab omnibusque Officialibus magni Can; qui omnes eodem modo fatentur, quod hæc Manzy habet bene duo millia magnarum civitatum, quæ tam grandes sunt quod bene Tarvisium et Vicentia intra muros ipsarum cujuslibet possent stare: unde tanta multitudo hominum est illic, quod apud nos multum incredibile videtur. Est etiam ibi copia panis, vini, risi, carniû, piscium, et omnium quæ ad humanos usus necessaria requiruntur. Hujus provinciæ homines omnes sunt artifices et mercatores, qui numquam depauperantur, nec unquam aliquis eleemosynam sibi petit. Viri sunt corpore satis pulchri, sed pallidi, habentes barbam ita raram et longam sicuti murilegi, id est cati: mulieres nimium sunt formosæ. Prima civitas hujus provinciæ, quam intravi, vocatur Soustalay, quæ bene est ita magna sicut tres Venetiæ essent. Hæc distat a mari per unam dietam, posita super unum flumen, cujus aqua propter ipsum mare ascendit ultra terram bene duodecim dietis. Omnis populus hujus civitatis, et totius provinciæ Manzi, idola colunt. Civitas autem ista sola plus habet de navigio et mercationibus, quam tota Italia posset habere. In hæc etiam civitate bene centum libræ zingiberis recentis possunt haberi uno minori grosso Veneto....

16 Ab inde recedens, et per multas terras et civitates transiens, veni ad nobilem civitatem Saiton. Illic est copia bonorum omnium, quæ necessaria sunt humane vite. Tres etiam libræ et uncie zingiberis minori dimidio grosso emuntur. Hæc civitas ita est magna, sicut bis Bononia ab omnibus æstimatur. Multa sunt illic monasteria religiosorum idola colentium. In uno monasterio ego fui, in quo erant tria millia religiosorum illorum, qui sub cura sua habebant undecim millia idolorum. Et inter illa unum videbatur ita magnum sicut S. Christophorus depingitur circa nos. In hora qua isti diis suis dant ad manducandum contigit me interesse, et vidi quod omnium cibaria, quæ illis offeruntur a populo, sunt calidissima; et isti sic calida coram diis suis elevant, ita quod vapor in eorum facies ascendit. Et hoc modo ipsos asserunt comedisse; substantiam vero ciborum ipsorum somunt, et pro suis usibus reservant. De hæc exiens versus Orientem, veni ad quamdam civitatem, nomine h Suetio, quæ in circuitu triginta milliaria dicitur habere; in qua sunt majores galli quos vidi, gallinæ vero ita magnæ non sunt, sed sunt albæ sicut nix, plumas et pennas non habentes, sed lanam deferunt sicut pecus. Hæc civitas est pulchra valde, et sita supra mare. Recedens inde in octodecim dietis, transivi per multas terras et civitates, et veni ad unum montem magnum, in cujus latere nigra animalia morabantur; ex alio autem latere ejusdem montis animalia sunt albâ.... Transiens hinc in octodecim dietis, per multas civitates et terras, veni ad unum flumen magnum, ibique

applicui ad unam civitatem, quæ per transversum istius fluminis erat sita....

17 Hinc recedens veni in quamdam civitatem c Chamsana, quæ dicitur Civitas-cæli. Hæc major est omni alia quam conspexi. In circuitu enim fere habet centum milliaria, et populosissime inhabitatur, imo raro est domus, quæ non decem vel duodecim suppellectibiles, id est, familias in se habet. Habet duodecim portas principales; et prope æqualiter, forte ad octo milliaria, sunt civitates, majores quam esset civitas Venetiarum et Padua. Unde itur bene per sex vel septem dietas per unum illorum burgorum, et videtur modicum measse. Hæc civitas sita est in aquis lacunarum, quæ stat sicut civitas Venetiarum. Ipsa etiam habet plusquam duodecim millia pontium, et in quolibet morantur fortes homines custodientes hæc civitatem pro magno Cane. A latere hujus civitatis labitur unum flumen, juxta quod ipsa sita est, sicut Ferraria juxta Padum....

Illic est copia panis, vini, carniû, et aliqua genera potus nobilissima, et omnium victualium abundantia reperitur. Hæc est civitas regia, in qua Rex Manzy morabatur. In ea nostri Fratres quatuor prædicti ad fidem Christi unum potentem hominem converterunt, in cujus domo ego continue hospitabar, et ille mihi aliquando dixit: Ara, id est, Pater, vis venire ad perdeductionem conspiciere civitatem? Tunc consentiente me, ascendimus simul in unam barcham, et ivimus ad quoddam magnum monasterium religiosorum, qui sunt illic. Et evocato ad se uno ex illis, dixit: Vides hunc Rabi Francum, id est, virum religiosum? Iste venit a regionibus ubi sol occidit, et nunc vadit Cambalech, ut roget pro vita magni Can. Ideo aliquid sibi ostendas, ut si aliquando reversus fuerit..... novum et rarum in Chamsana ego vidi. Ille autem respondit se velle aliquid libenter demonstrare. Deinde magnas duas sportas accepit plenas, quæ mense superfluerant fragmentorum, et aperta porta nos in quoddam viridarium introduxit. Erat autem in eo monticulus quidam plenus arboribus æmouis: et deinde magnas duas sportas cepit pulsare. Ad cujus sonitum mox animalia multa et diversa de illo monticulo descenderunt, sicut essent simiæ, cati, ... et plura alia, et quedam quæ faciem hominis videbantur habere. Et cum videremus de bestiis usque ad tria millia circa ipsum ordinate convenisse, ille paropsides posuit, et illis sportis secundum naturæ suæ... distribuit illis cibum. Et cum comedissent, iterum cybalum pulsans, animalia ad loca propria remeabant. Ego autem multum ridens illi seni dixi: Edisserere mihi, quid ista significant. Ait ille: Istæ sunt nobilium virorum animæ, quas nos hic pascimus amore Dei. Ad quod ego: Ista animalia non sunt animæ, quæ spirituales sunt, sed solum bestię corporales. Respondit ille: Non sunt animalia, sed animæ defuكتورorum. Et adjeçit: Sicut hic quilibet nobilior fuit, sic anima ejus in nobilium animal transformatur: animæ vero rusticorum vilibus animalibus se conjungunt. Et licet multa sibi dicerem et predicarem, nunquam tamen ipsum ab hæc perfidia potui revocare. Si quis velit hujus civitatis magna et mirabilia, quæ in ea sunt, scribere, vix unus quaternio possit omnia continere.

18 De hæc recedens per sex dietas veni ad aliam civitatem magnam, nomine Chyleso, bene muratam, ad quam sunt quadraginta pontes lapidei pulchriorum de hoc mundo. In hac civitate fuit prima sedes Regis Manzy, hæc bene a gentibus inhabitatur. Hinc exiens veni ad fluvium magnum, nomine Tannay.... Cum autem per istud flumen transissem, per multas civitates veni ad unam, nomine Janzi, ubi locus est Fratrum Minorum.... Ab hac civitate est quedam alia civitas in capite fluminis Thanay, nomine Mensy per decem milliaria ab illa, quæ habet majus et pulchrius

c
Chamsana,
sive Quinsay.

ubi volucp-
sychosin ab
incollis credi-
tum refutat;

Chyleso,

u
Ingressus
regnum
Manzy

lustrat urbes.
Soustalay.

Saiton.

h
Suetio.

Lensium.

chrius navigium cunctis terris, omnes naves ibi sunt albæ sicut nix zesso depictæ, et multa smt illic aliis variis decoribus ordinata. Recedens ab hac per octo dietas per multas civitates et terras, per aquam dulcem veni ad civitatem quamdam, nomine Lensium, quæ sita est super unum flumen Tharamorim nomine. Hoc flumen per medium Chathay transit cui damnum magnum infert cum inundat, sicut est Padus transiens versus Ferrariam. Cum autem irem per hoc flumen versus Orientem, transiens per multas civitates et terras, per plures dietas, veni ad civitatem nomine Sucumat, quæ ibi quo major carentia serici solet esse, tunc quadraginta libræ habentur octo solidis grossorum minorum. In ea sunt mercimonia, et copia panis et vini et omnium victualium.

^a *Hic describi regnum Sinarum vix dubium erit ei, qui hæc contulerit cum iis quæ Nicolaus Trigautius noster de hoc regno et Christianum opud Sinas expeditione scripsit. Mangi appellat Paulus Venetus, et in novem regna divisum scribit cap. 63, lib. 2.*

^b *Videtur Suceu Triguntio dici lib. 4, cap. 4, qui asserit instar Venetiarum super aquas, sed dulces, edificatum.*

^c *Quinsai, Civitas-Cæli dicitur Paulo Veneto cap. 63 et 64, ejusque etiam circum statuit circiter centum milliarium, in eaque reperiri aut pontium lapidearum duodecim millia, ob fundum, ut Venetiis, paludinosum.*

CAPUT V.

Iter per regna Cathay et Thibet. Conversio infidelium.

Inde recedens per multas civitates et terras versus Orientem, veni ad illam nobilem civitatem ^a Chambalech, quæ vetus est et antiqua in provincia Chatay. Hanc ceperunt Tartari, et abinde a dimidio milliari um civitatem, nomine Thayde, construxerunt. Hæc duodecim portas habet, et intra quilibet earum sunt duo milliaria magna; et nunquam civitas bene per homines habitatur. Harum civitatum circuitus plus arhit quam quadraginta milliaria magna. In civitate magnus Cham sedem imperii sui habet, palatium ibi magnum habet cujus muri per quadrum se extendunt, infra quod spatium multa sunt pulchre palatia edificata.... Ego Fr. Odoricus mansi ibi tribus annis et festis regis sæpius interfui. Nam nos Fratres Minores in hac curia habemus locum pro nobis specialiter deputatum, et nos semper oportet primos procedere, et dare Domino Regi nostram benedictionem. Diligenter etiam de ipsis histronibus inquisivi a Christianis, Saracenis, cunctisque idololâtris, non modo ab illis qui per me ad fidem Christi conversi sunt, quorum plures in illa curia sunt magni Barones aspicientes solummodo ad personam Regis...

^{transit per} ^{Pretosean,} ^{et Kansan,} ^h ^{in regnum} ^{Tibet.} **20** De hoc imperio Chatay recedens versus Orientem in quinquaginta dietas, transeundo per multas civitates et terras, veni in terram Pretoseam, de qua centesima pars non est, sicut olim dicitur fuisse: cujus autem principalis civitas Tuzan vocatur, quæ sola de melioribus est in terra, multas et sub se habet civitates,.... Deinde per multas dietas veni ad provinciam quæ Kansan vocatur. Hæc provincia est una de duodecim partibus magni Camis. De hac recedens veni ad unum magnum regnum, nomine ^b Thibet, quod ipsi Indiæ contiguum est et subiectum est magno Cani, ibi panis et vini abundantia reperitur. Gens hujus terre moratur in tentoriis ex filtris magnis factis, civitas principalis tota est ex muris albis et nigris.... In hac civitate moratur Abbassi, quod sonat PAPA in illa lingua. Iste equat est omnium idololâtrarum quibus secundum morem suum distribuit gradus et beneficia dignitatum.

^c **21** ^c In terra hæc omnipotens Deus nostris Fratribus contra inimicos spiritus magnam contulit potestatem. Nam sic eos ejecit ab obsessis corporibus, sicut qui ex facili de domo expelleret unum canem: ideo multi a demonibus obsessi, et catenis ligati, ad ipsos Fratres per decem dietas et amplius adducun-

tur. Illi autem, qui sic a dæmonio liberantur, mox se permittunt et petunt sacro baptismate purificari. Tunc Fratres idola filtro facta, quæ isti coluerant, accipiunt portantes secum Crucem et aquam benedictam, ad ignem pro hoc paratum deferunt ad cremandum. Tunc omnes de contrata illa conveniunt ad spectaculum, cupientes videre qualiter dii vicinorum suorum a Fratribus comburantur. Et cum Fratres idola in ignem projiciunt, frequenter ageute diabolo prosiliunt extra ignem. Tunc ipsi beuedicta aqua ignem aspergunt et idola penitus incinerantur. Indignatus ergo Sathanas cum suis, quia vasa diu possessa amisit, in aere vociferatur, dicens: Videte qualiter de meo habitaculo cum injuria sum expulsus: propter hoc multi de gentibus illis ad baptismi gratiam convertuntur.

22 Aliud quoque stupendum et terribile ego vidi. Cum enim irem per unam vallem, quæ sita est super flumen deliciarum, multa corpora mortuorum ibi vidi. Audivi etiam in hac valle cantum diversis generis musicorum, maxime autem citharæ, quæ ibi mirabiliter pulsabatur. Ideo propter tumultum, clamorem, et cantum istorum, timor mihi maximus incumbabat. Hæc vallis longa est, scilicet octo milliarium terræ, in quam, ut dicitur, si quis intraverit, ibi moritur, et nunquam de cetero revertitur. Et licet hoc pro certo audiverim, tamen intrare volui, confidens in Domino, ut viderem finaliter quid hoc esset. Et cum intrassem, ut dixi, vidique corpora mortua, quæ innumerabilia videbantur. In uno latere hujus vallis, in quodam saxo, vidi faciem hominis: quæ sic aspectu erat terribilis, quod præ timore nimio putabam me spiritum exhalare. Ideo illud Evangelicum, Verbum caro factum est, ore meo continuo proferebam: ad ipsam autem faciem accedere non audebam, sed tremens ac stupens ab ipsa septem vel octo passibus ego steti: deinde transivi ad alium finem vallis: super montem arenosum ascendi, de quo circumspiciens nihil videbam penitus præter unam citharam, quam pulsari audebam. Cum autem essem in vertice montis, juveni illic argentum multum, quasi squamas piscium congregatum; de quo accipiens posui in gremio, et quia non indigni, nec de eo multum curavi, iterum illud in terram projeci, et sic protegente me Deo absque periculo exivi, et ad habitationes hominum romeavi. Saraceni vere omnes, cum rescirent me hanc vallem pertransisse, et sine periculo evasisse, reverentiam mihi exhibebant dicentes me esse beatum et sanctum. Illos autem mortuos, nescio qua delusione ac phantastica imaginatione decepti, dicebant esse homines, dæmonum infernalium.

23 Ego Frater Odericus de Foro-Julii testificor coram Deo et Jesu Christo, quod omnia hæc, quæ hic scripsi, aut propriis oculis vidi, aut a majori parte fide dignorum hominum hæc audivi. Multa alia vidi, quæ non scripsi, quia hominibus terrarum nostrarum impossibilia viderentur, nisi qui eas in terris infidelium, sicut ego peccator, adspexissent.

^a *Paulus Venetus Cambalu vocat, et pluribus describit lib. 2, cap. 9, 10, 11, de magno Chamo agit cap. 12, 13, et seqq. Hanc civitatem hoc tempore Pechinani, seu Pequini dicit, et Sedem Sinenstem regnum esse arbitratur Trigautius noster lib. 4 de Christianam expedit, apud Sinas cap. 3. Alii aliter sentiunt. In Cambalech templum erexit Joannes de monte Corveino anno Chr. 1299. Idem Archiepiscopus Cambalensis creatus an. Chr. 1307. Adhuc Episcopi septem suffraganei, constituti in vicinis civitatibus, omnes ex ordine Minorum. Ita Waddingus. Vicariatus Tartaricæ nominatur in Catalogo Polychronici duplex, Aquilonaris, et Orientalis; in illo septemdecim loca, in hoc quatuordecim, Minores habebant. Pisani illum vocat Vicariam Aquilonis, hunc vero Vicariam Tartaricæ, ubi in Cambalech in palatio magni Cani habent Fratres locum.*

^b *Regni hujus Thibet mentio Paulus Venetus lib. 2, cap. 36 et 37, sed accurate a se perstratum describit Antonius Andrada noster in epistola ad B. P. Mutium Vitellescum Generalem Societatis nostræ, missa ex urbe regia Caparangna 15 Augusti 1626, quæ vario idiomate excusa est.*

^c *Waddingus ad an. 1331, num. 15, quæ hic Odoricus a Fratribus, ab ipsomet gesta scribit.*

Ex usque scriptis. Multi ad fidem convertuntur ab ejus sociis,

combustis idolis.

Varias præstigijs dæmonis contentum et superat B. Odoricus.

Libri Epilogus.

EX IPSIUS
SCRIPTIS.

APPENDIX.

Auctoribus Marchisino, et Henrico.

*Hymno cum
sociis cantato,
excipit in illi-
acre Magnum
Chamun Im-
peratorem.*

Ego Frater Marchisinus de Baiadon, Ordinis Fratrum Minorum, protestor, quod a Fratre Odorico predicto dum adhuc viveret, audiui plura quæ non scripsit. Dixit enim quod semel dum Chan magnus Imperator Tartarorum iret de Cambalech Sandon, ipse Frater Odoricus erat cum quatuor Fratribus Minoribus sub umbra unius arboris juxta viam, ubi ipse Chan erat transiturus. Et cum jam appropinquare cepisset unus Fratrum illorum, qui erat Episcopus, indutus Pontificali ornatu accepit crucem, et impositam baculo in altum erexit. Tunc hi quatuor cœperunt altis vocibus hymnum, Veni Creator Spiritus, decantare. Quo audito ipse Chan quæsiuit a vicinioribus sibi Principibus, quid hoc esset. Cui responderunt illos esse quatuor Rabanth Franci, id est, religiosi Christiani. Et vocans eos ad se, et visa cruce erexit se in currum, depositoque galerio capitis sui humiliter deosculabatur crucem. Et quia statutum est, ut nullus audeat appropinquare currui suo vacuis manibus, ideo Frater Odoricus parvum calatum plenum pomis pulcherrimis obtulit ei pro venio. Et ille duo poma sustulit : et de uno comedit, alterum vero in manibus gestans tum recessit. Ex quo luculenter apparet, quod ipse Chan aliquid sapit de fide Catholica, et hoc per inductionem Fratrum Minorum, qui in Curia sua continue morantur. Istud autem galerium, quod ob reverentiam deposuit, prout audiui a Fratre Oderico, ex gemmis et perlis pretiosis factum est, et plus valet quam tota marchia Tarvisina....

poma offert

2 Beatus autem vir Odoricus, cum anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo de partibus infidelium ad suam provinciam remearet, scilicet Marchiam Tarvisinam, Curiam summi Pontificis, videlicet Domini Joannis XXII. adire disposuit, ut ab eo licentiam peteret, quod quinquaginta Fratres de quibuscumque provinciis collectos, qui voluntarii essent, ad eundem, secum duceret ad seminandum fidem in partibus transmarinis. Cum autem recederet de Foro-Julii, unde natus erat, et venisset Pisis, gravi infirmitate correptus est. Eapropter ad locum suum redire compulsus est : et veniens in Utinum, quæ est civitas de Foro-Julii, anno Dominicæ Incarnationis mcccxxxii, postridie Idus Januarii, de hujus mundi naufragio transiit ad gloriam Beatorum. Sed innumeris virtutibus, et multis miraculis nunc cornescat : nam ad tumulum ejus cæci, claudi, surdi, muti, et alii diversis morbis prægravati, per merita ipsius accipiunt gratiam sanitatum a Domino Jesu Christo. Hoc testatus est litteris suis in Curia Papæ Patriarcha Aquileiensis, in cujus diocesi hæc fiunt. Et protestatur Styria et Carinthia, et multi de Italia et regiones plurimas circumquaque.

*ut novossocios accersat,
redit in Europam :*

moritur :

claret miraculis.

3 Ego Frater Henricus, dictus de Glatz, qui prædicta omnia transscripsi existens Avenione in Curia Domini Papæ anno Domini supradicto, si non intellexissem ibidem de felice Fr. Odorico, et sociis qui secum fuerant, tot perfectiones et sanctitatis ejus opera, vix aliquibus hic per eum descriptis credere potuissem : sed coegit me vitæ suæ veritas dictis ejus fidem credulam adhibere. Scripsi autem hæc anno Domini trecentesimo quadragesimo in Praga, circa festum omnium Sanctorum, et copiosius ea audieram in Avenione.

Epitologus Henrici, qui hæc transscripsit.

XV JANUARIII.

SANCTI QUI XVIII KAL. FEBR. COLUNTUR.

S. Abacac.	} Prophetæ, in Judæa.	S. Maura.	} Virgines apud Turones in Gallia.
S. Michæas,		S. Britta,	
S. Pansophius, Martyr Alexandriæ.		S. Alexander, Abbas et insitutor Acemetorum, Constantinopoli.	
S. Secundina, Virgo et Martyr, Anagninæ in Latio.		S. Joannes Calybita, monachus Acemetus, et propter Deum mendicus, Constantinopoli.	
S. Cresconius,	} Martyres in Ægypto.	S. Marcus, Abbas Glannafoliensis in Gallia.	
S. Zeno,			S. Ida, sive Iia, Virgo in Hibernia.
S. Menelaus et alii,			S. Tharsilia, Virgo, Rutensis in Gallia.
S. Cornelius,	} Martyres in Oriente.	S. Bonitus, Episcopus Arvernorum in Gallia.	
S. Cælestius et alii,			S. Ablebertus, sive Emebertus, Episcopus Cameracensis in Belgio.
S. Ephysius, Martyr in Sardinia.			S. Maurus, sive Mortuus-natus, Eremita, Hui in Belgio.
S. Macarius Ægyptius, Abbas.		S. Ceohulphus, Rex Northumbriæ in Anglia, dein monachus.	
S. Isidorus, monachus et Presbyter Alexandriæ.			

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

- S. Martina, Virgo et Martyr, tempore Pauli III, Papæ culta fuit hoc die officio trium Lectionum, ut patet ex Breviario Romano, quod Cardinalis Quignonius concinnavit. Colitur jam officio semiduplici XXX Januarii. Acta dedimus die ejus natali i Janu.
- S. Macarium Alexandrinum, discipulum S. Antonii, refert hoc die Felicius. De eo egimus ii Junn.
- S. PAULUS THEBEUS, PRIMUS EREMITA, colitur hoc die officio semiduplici ab Ecclesia Romana, et refertur a Molano, Felicio, Menæis etc. ab aliis XIX Januarii. Vitum dedimus x Janu.
- S. Designatus, Episcopus Trajectensis. Ferrar. De eo egimus xiii Janu.
- S. Pontianus, Martyr Spoletinus, memoratur hoc die in Viola SS. Haganæ an. 1508, excusa. Ejus Acta dedimus xiv Janu.
- S. Fulgentius, Episcopus Astigitanus, Berzocanæ, ubi ejus corpus diu quievit, colitur XV Januarii; aliis diebus alibi. De eo egimus xiv Janu.
- Sacrum conjugium B. Mariæ Deiparæ et S. Joseph, celebratur hoc die officio duplici ab Ecclesia Nannetensi, ab aliis alio die, ut XXIII Januarii dicemus.
- Festum sanctissimi nominis Jesu a quamplurimis Ecclesiis Belgicis et aliis agitur hoc die, et plurimis inscriptum est Martyrologiis. PP. Minorum rogatu (qui tamen XIV Januarii id celebrant, uti et Servitæ, atque alii) anno 1530, institutum scribit Petrus Gallesinus in Notis. Potius confirmatum, aut restauratum dixisset: nam prius viguisse, patet ex vetustis Breviariis et Martyrologiis diu ante Clementis Pontificatum tum cæsis tum manu exaratis. De ea Catholicorum pietate, ejusque antiquitate, præclara sunt quæ habet Antonius Quintanadrenas noster lib. de SS. Hispanensibus.
- S. Lucerius Diaconus, Antiochiæ. MS. Martyrologium S. Hieronymi, in quo et antea VII Junn. Lucerius Diaconus, qui aliis Clerus; uti et XIV Lucerius, qui Clerus. Hiæc ab utroque diversus sit, a nobis egimus.
- S. Clarissima, Martyr sub Diocletiano in Græcia, memoratur a Ferrario, qui citat tabulas Græcorum: in quibus tamen nullam Clarissimam reperimus, nisi sit Epiphane, vel Epiphania; de qua XII Julii agitur. Sanctos sex Patres in pace finitos referunt hoc die Menæa. Quamvis illi sint, an aliis forte diebus separatum religioso cultu celebres, haud scimus.
- S. Mauri Abbatis corpus asservari in vico Membrillar, juxta Badajoz Hispaniæ urbem, et festum illius agi XV Januarii, scribit Joannes Marietta lib. 18, cap. 12, et se ex incolis sedulo quæsisse, quis esset ille Maurus Abbas, an S. Benedicti discipulus, qui hoc die colitur, an alius aliquis; nihil certi discere potuisse, nisi esse ibi corpus S. Mauri Abbatis.
- Eligius quidam a S. Mauro Abbate, ut in ejus Vita infra hoc ipso die narratur, gravissima ægritudine liberatus, dein in Livino insula monachus fuit. Recensetur a Vincentio Barrali Salerno inter Sanctos illius sacrati asceterii, cum tamen de eo aliud nihil profertur, nisi testimonium illud sanitatis recuperatæ, et vitæ religiose susceptæ. Sanctis quoque in Martyrologio Gallicano annumerat Sanssius.
- Bigitanus Episcopus in Scotia, memoratur a Ferrario, et Camerario. Adhuc nobis ignotus.
- Isidorus, Episcopus in Sicilia, discipulus S. Gregorii Papæ, a Constantio Felicio statuitur hoc die. Felicium sequitur Wion, sed ejus Sedis Episcopus fuerit, fatetur pervestigare se nequivisse. Wioæm citant et sequuntur, absque alia auctoritate, Menardus, Dorganus, Octavius Cajetanus, Ferrarius, Rochus Pirrus.
- Alfredum, vel Alfridum, Regem Northumbriæ, Sanctum appellat, et monachum fuisse scribit Arnoldus Wion lib. 4, Ligni Vitæ cap. 6. Wionem secuti sunt Wilsonus et Ferrarius, qui ambo hoc die cum retulere; ille vero in posteriori editione Martyrologii Anglicani XIV Martii. Videtur Wion loco Bedæ lib. 3, cap. 13, perperam intellectu iaductus ut monachum crederet, cum Beda non Alfredum, sed Drithelmum, Alfridi rogatu in monasterium receptum testetur. Wernerus Rolevinck a Wione citatus, non Alfredum Northannibrorum, sed Adjulfridum, vel Alfridum, aut potius Æthelredum, Merciorum Regem monachum factum scribit, de quo nus IV Maii. Alfridus Northumbriæ XIX Kal. Januar. mortuus est anno 705, succedente Osredo, filio, ut scribunt Wigorniensis et Westmonasteriensis. De Aelfrido Occidentali Saxorum Rege, atque Angliæ monarcha, agemus 28 Octobris.
- Bamba, sive Wamba, Hispaniæ Rex, Sanctus indigitur a Benedicto Dorganio hoc die, et Wione. Honorifice translatus est ejus corpus Philippo II, curante. Haud tamen omnino adhuc exploratum nobis, an ut Sanctus colatur.
- Godefridus, sive Gaufridus de Perona, Prior Claravallis, a Chrysostomo Henriquez in Menologio Cisterciensi Beatus prædicatur; a Sanssaio Pisis accensetur. Conanus,

EX VARIIS.

- Conanus, sive Cunanus, Marganensis in Wallia Abbas instituti Cisterciensis, a Chrysostomo Henriquez in *Menologio* refertur hoc die, et Beatus appellatur. *Ilustrasunt, quæ de illius virtutibus narrat Silvester Givaldus in Itinerario Cambriæ lib. 1, cap. 7. Verum an Sanctorum, aut Beatorum catalogo legitime insertus sit, nos latet. Abesta Martyrologio Anglicano.*
- Heylecka, Reclusa sanctissima, Coloniae, refertur hoc die a Chrysostomo Henriquez in *Menol.* ab aliis XIV Janu. ut isthic diximus.
- S. Sulpitii Pii, Bituricensis Episcopi, Translatio, in plurimis hoc die consignata *Martyrologiis, Bedæ vulgato, Adonis, Saussolii, Menardi, aliis. De ea agemus ad ejus vitam* xvii Janu.
- S. Marius, } Martyres. MS. *Martyrol. cœnobii*
S. Martha, } S. Maximini Treviris. *Acta eorum*
dabimus xix Janu.
- S. Stephani templum in monasterio S. Euthymii hoc die dedicatum anno 460, ut ad ipsius S. Euthymii vitam cap. 16, nu. 99, dicitur xx Janu.
- S. Anastasius Persa, monachus et Martyr, refertur hoc die in *Menologio Græcorum. De eo agemus xxii Janu.*
- S. Eliudius Martyr, Arvernus, Ferrar. De eo et S. Præjecto, agemus xxv Janu.
- Institutio sacræ militiæ Calatravæ sub S. Raymundo Abbate Fiterii anno 1159, his ipsis verbis in *Kalendario Cisterciensi Divione excuso* consignata est. De ea agemus ad ipsius B. Raymundi vitam i Febru.
- S. Maximus, sive Maximianus, Episcopus Nolanus, de quo in *gestis S. Felicis Presbyteri XIV Januarii actum est, refertur hoc die in Martyrologio Romano, et aliis. Colitur ab Ecclesia Beneventana, quæ aliquibus ejus reliquiis gloriatur, VIII Februarii, ast in sua, id est, Nolana, quam sequemur, vii Febru.*
- S. Cointa, Virgo et Martyr, Alexandriae. Carthus. Colon. in addit. ad *Usuard. Nos viii Febru.*
- S. Accas, Episcopus Hagulstadiensis in Anglia. *David Camerar. at Martyrologium Anglicanum* xix Febr.
- S. Probus Episcopus Reatinus, refertur hoc die a *Galesiatis, iterumque ab eo et pluribus aliis xv Martii.*
- S. Josephi nutritii Christi commemoratio videtur aliquo hoc die celebrari ab Ecclesiis Germanicis; nam eam hic consignat *Carthusianus Colonien. Martyrol. Colon. et Conisius. De eo agemus xix Martii.*
- S. Prochorus, unus e LXX Christi discipulis, hoc die

- in scriptis reperitur *Kalendario Coptico. Colitur ab Ecclesia Romana* ix April.
- S. Antonina Virgo, una de sodalibus S. Ursulæ, refertur hoc die in nova editione *Martyrologii Anglicani. Celebratur ejus Translatio XIX Januarii; solemnius feria 2 Pentecostes. De ea agemus xi Maii. atque in historia Ursulana* xxi Octob.
- S. Mauritii Translationem, Angustæ Taurinorum hoc die summa celebritate recolit *Ferrarius. De ea agemus, cum illius gloriosi Martyris Acta dabimus, xxii Septemb.*
- S. Firmini, Episcopi Ambianensis et Martyris, inventio recolit hoc die in quibusdam Ecclesiis consuevit, ut patet ex veteri *Missali Cameracensi: ab aliis XIII Janu. ut diximus. De ea agemus die ejus natali* xxv Septemb.
- S. Romedius, sive Remedius, Confessor, colitur hoc die Tridenti, ut auctor est *Ferrarius, qui i Junii agi ecclesia ipsius dedicationem scribit, obisse ipsum XIII Januarii. Ast in Vita, quam e veteribus MSS. to. 3, Bavaricæ sanctæ exhibet Roderus noster, consentientibus quibusdam Martyrologiis, dicitur obisse et coli* i Octob.
- S. Remedius, Episcopus Remensis. *Canisius, Carthus. Colonien. in addit. ad Usuardum. Martyrolog. MS. S. Hieronymi, sed unctum, ut vel hinc patet; est enim S. Remigius de quo agemus* i Octob.
- S. Charitina Martyr. *Menolog. Græcorum. Eodem videtur quæ in eodem Menologio, ac Martyrologio Romano et aliis, refertur* v Octob.
- S. Cosmas, Episcopus Maiumæ, refertur in *Menais hoc die et iterum, uti et in aliis plurimis, xiv Octob.*
- S. Felix, Episcopus Tubizacensis in Africa. *Carthus. Colon. in addit. ad Usuard. et Canisius, Acta etiam, quæ in MS. Ultrajectino, et in Agonibus Martyrum Lutetiæ excusis extant. De eo cum Martyrologio Romano et aliis agemus* xxiv Octob.
- S. Macarii, Aberlonensis in Scotia Patroni, ecclesiæ dedicationem memorat hoc die *Ferrarius in Notationibus ad generalem SS. catalogum. Lesléus et Conæus hujus S. Macarii meminerunt. Camerarius festum ejus celebrari solere tradit* xiii Novemb.
- S. Maximus, Abbas juxta Aureliam, refertur in *MS. quodam Kalendario SS. orl. S. Benedicti. Colitur* xv Dec.

DE SS. PROPHETIS ABACUC ET MICHÆA.

§ I. Reliquiæ utriusque inventæ. Dies Natalis.

XV JANUARI.

Coluntur sancti Prophete Abacuc et Michæas ab Ecclesia Hierosolymitana, (cujus *Kalendarium exhibet Waddingus to. 3 Annal. Minor. ad an. Ch. 1342.*) officio semiduplici, hoc die. Quosdam vetera *MSS. Martyrologia solius Abacuc hic meminere; vetus Romanum et cetera Latina utriusque. Beda, Ado, Usuardus, Robanus, Notherus, Bellinus, Maurolycus, Galesiatis, Canisius, sub Arcadio et Honorio repertas sanctorum horum Prophetarum reliquias tradunt; Romanum Martyrologium sub Theodosio seniore: In Judea, inquit, SS. Habacuc et Michæe Prophetarum, quorum corpora sub Theodosio seniore divina revelatione reperta sunt, et recte, ut patet ex *Sozomeno, Nicephoro, et aliis. De Inventionem primum, deinde de singulis separatim agemus.**

2 *Sozomenus lib. 7, historicæ Ecclesiasticæ cap. 28, Abacuc, et post eum non longo intervallo Michæas, inter Prophetas primi, circa hoc tempus apparuerunt. Amborum autem corpora (ut intellexi) per divinam in somnis visionem indicata sunt Sebemio tum temporis Eleutheropolis Episcopo. Erat autem nomen ejus civitatis Cela, quæ antea Cila vocabatur, in qua repertus fuit Abacuc. At Barathsatia locus est circiter decem stadiis ab ea civitate distans, in quo Mi-*

chææ sepulchrum erat, quod Monumentum fidele vocabant indigens, ignari quid dicerent, Nephassame-mana lingua patria appellantes. Satis igitur opportuna et hæc ad Christianæ doctrinæ celebritatem, sub hoc imperio contigerunt. *Cassiodorus historicæ Tripartitæ lib. 9, cap. 49, ex Sozomeno paraphrasticè: Abacuc et Michææ Prophetarum corpora (sicuti a divi) hoc tempore sunt ostensa revelatione divina, eum Zebennus tunc Eleutheropolitani gubernaret Ecclesiam, in vico qui prius vocabatur Ceila, in Berethasia prædio quod distabat ab urbe ferme stadiis decem. Circa hunc locum sepultura Michææ fuit, quam nescientes quid dicerent provinciales: O fidelem memoriam vocabant.*

3 *Idem quoque narrat Nicephorus lib. 12, cap. 48, qui Celam olim Ceilam cum Cassiodoro dictam scribit; locum vero ubi Michæus inventus est appellat Berathpasia, sepulchrum, vocatum ab accolis Nephassame-mana: at Cornelius a Lapide noster præfatione in Michæam, Nephassa neenana, id est, Animam fidelem, vel Corpus fidele; nam anima pro corpore, etiam mortuo, metonymicè sumitur. Demum addit Nicephorus: Prophete Zebeno in somnis apparentes, seipsos qui essent indicaverunt. Vide Baron. tom. 3, anno 406, sub finem, licet pridem ante inventa sacra pignora fateatur. Sijbertus anno 396, habet hunc inventum.*

ubi inventæ,

quando

§ II.

SS. Michææ
et Abacuc nat-
talis.reliquiæ divi-
nitas reve-
latæ

§ II. Quis hic Michæas Propheta?

Eundem esse Michæam Prophetam sextum inter XII minores, et illum qui sub Achabo Rege floruit, existimat Epiphanius de vitis Prophetarum cap. 13, et Dorotheus in Synopsi, atque alii: sed vel ex eo refelluntur, quod ille a Joram Achabi filio occisus sit, ipso Epiphanius teste, hic sub Joathan prophetarit, facile 130 annis post. Sed nec nomina, nec patriæ, nec tribus utriusque Michææ conveniunt. Nam Michæas ille lib. 3, Reg. cap. 22 מִיכָהוּ Machaïehu vocatur, hic מִיכָהּ Michah; quamquam facile evenire potest ut vocabula aliter uno loco, alio aliter efferantur; et in omni lingua suppetunt exempla, suntque hic radicales litteræ eadem. Ast ille ex tribu Ephraim erat, ut ait Epiphanius, et verisimiliter in Samaria; hic ex tribu Juda in vico Morasthi natus.

De hoc ita scribit Cornelius a Lapide noster in Præfatione commentar. in Michæam. Hic Michæas oriundus fuit de Morasthi, qui fuit viculus in tribu Juda juxta Eleutheropolim, ad Orientem ejus. Chaldaeus, Clarius, Arias et Vatab. putant esse eundem cum Maresa; a Maresa enim vel Mereset deductum videtur Hebræum nomen patronymicum Morasthi, id est, Morasthites, quod hic Michææ attribuitur. Verum S. Hieronymus docet, Morasthi nomen esse loci distincti a Maresa. Unde ipse in Epitaphio Paulæ distincti suo tempore ibidem extitisse sepulchrum Michææ, illudque conversum fuisse in ecclesiam, quam S. Paula invisit religionis ergo. Sic et Adrichomius, et alii in Descriptione terræ sanctæ; sic et Remigijs, Haymo, Rupertus, Hugo et Liranus hic. Fuit ergo Michæas oriundus ex tribu Juda, non Ephraim, uti censuit Epiphanius, Isidorus et Dorotheus in Synopsi: unde cap. 1, v. 9, ait, venit usque ad Judam, tetigit portam populi mei, usque ad Jerusalem. De Maresa vero quasi de peregrina dicit v. 15, Adhuc herelem adducam tibi, quæ habitas in Maresa. Hæc Cornelius.

Et paucis interjectis: Argumentum Michææ est, taxare idololatriam, vitiaque ex ea nati, ac præsertim oppressionem pauperum, tam Samariæ quam Jerusalem; puta tam decem tribuum, quam duarum. Et quia Samaria idololatricæ vitulorum initium dedit, eamque communicavit Judæis sub Achaz impio Rege, hinc primo excidium Samariæ per Assyrios, deinde excidium Hierosolymæ per Chaldaeos comminatur; stragemque et captivitatem populi præsertim Principum tam laicorum quam Ecclesiasticorum, qui in scelere duces fuere populo, præmunit. Post hæc tristitia, de more leta subiungit; eosdemque consolatur, promittens lætina reditura e Babylone per Cyrum, et lætorem ex peccato, morte, et geluina regressum ad gratiam, vitam, et Ecclesiam tum militantem tum triumphantem, per Christum, quem in Bethlehem nasciturum prædicat.

7 Consulit Franciscum Ribevam nostrum, et alios interpretes qui fusius singula disputant ac Jacobum Sallianum anno mundi 3290. Menæa Græcorum hunc habent 14 Augusti, sed cum altero confundunt, ideoque plurimis annis prophetasse scribunt, tamen (quod ridiculum videri potest) a Joram occisum. Erat, inquit, Michæas Jorami filius, natus Boratæ, et tribu Ephraim, prophetavitque annos quatuor et octoginta: præcessit natalem Christi sexcentis et sex annis: multaque fecit Achab Regi Judæ, a cujus filio Joram e medio sublatus est, suspensus, quod ipsius impietatem et majorum reprehenderet. Mortuusque in Morasthe sepultus est, solus in terra sua prope cœmiterium Enacim, sepulchrum ejus notum est. At Menologium Michææ Prophetæ unius e XII minoribus natalem statuit 14 Augusti, alterius vero e tribu Ephraim 3 Januarii.

§ III. Abacuc Propheta unus an duo?

Epiphanus, Dorotheus, Isidorus, et alii cum Germanico Martyrologio, unum tantum agnoscunt Habacuc, eum qui octavus recensetur inter minores Prophetas, quique ab Angelo ad Danielum in lacum leonum deportatus est. Contrarium censet cum multis Jacobus Saliannus noster anno mundi 3327. Ezechii 19 et tibi, cui ussentiri videtur Cornelius præfat. in Habacuc et alii Interpretes. Idem Cornelius in cap. 14 Danielis v. 32 ita scribit: Nota, licet tempore excidii Hierosolymæ per Chaldaeos, multi Judæi abducti fuerint in Babylonem, alii fugerint in Ægyptum, vel in alias regiones; tamen nonnullos remansisse, vel rediisse in Judæam, inter quos fuit hic Habacuc. Quæres: Fuitne hic idem cum Habacuc uno e 12 minoribus Prophetis? Affirmare videtur S. Hieronymus præfatione in Habacuc, Epiphanius, et Dorotheus in Synopsi, Pererius et Pintus hic. Verum Tornielius et alii id negant, idque verius videtur. Nam noster hic Habacuc illo fuit posterior. Ille enim fuit ante captivitatem Babylonicam; nam eam prædixit: hic vero post eam vixit sub Evilmerodach: nisi dicas eum ad multam ætatem vixisse. Si enim eum ponas hoc tempore fuisse 75 vel 80 annorum, potuit esse unus idemque; unde tam hic quam ille vocatur Propheta.

9 Nobis quidem videtur multo probabilius, diversos fuisse, tamen quia non omnino est certum, eos hic non distinguemus. Menæa 2 Decemb. Erat Abacuc e tribu Simeonis Saphati filius. Prævidit captivitatem, et templi et urbis Hierosolymorum expugnationem valde deploravit. Quando Nabuchodonosor venit Hierosolymam, fugit Propheta in Ostracenam, et mansit apud Israelitas. Postquam reversi sunt Chaldaei ad reliquias Judæorum, qui Hierosolymis et in Ægypto remanserant, se contulit, et inserviit messoribus agri paterni. Cum autem accepisset prandium, denuntiavit suis: Abeo in regionem longinquam, statimque redibo. Si autem moratus fuero, ferte prandium messoribus. Raptus inde in impetu Babylonem, Propheta Danieli cibum attulit, qui erat in lacu leonum. Subitoque adstitit rursus messoribus suis praudentibus, nec ulli quicquam dixit eorum, quæ facta erant. Intellexit etiam populum brevi e Babylone reversurum, et biennio ante reditum extinctus est, et in agro suo humatus. Hic portendit Judæis fore ut in templo ingens viderent lumen et spectarent gloriam Dei, prædixit etiam eversionem templi, quæ futura esset per gentem ex Occidente venturam. Tunc etiam velum Dabir in parvas rupturas scissum, et duo columnarum capitella ablata iri, nec quemquam cogniturum ubi lateant. Hæc autem ab Angelis in solitudinem deferentur, ubi primum condita est arca testamenti. Et in ipsis sub finem cognoscetur Dominus, qui illuminabit eos quos serpens persequitur a principio.

10 Eadem fere habet Epiphanius de vitis Prophetarum cap. 18. Dorotheus de vita et morte Prophetarum: Iste octavus est. Accepit et ipse divino numere ut de resurrectione Christi vaticinaretur, ad hunc modum loquutus: Videte contemptores, aspiciete et admiramini, et disperdimini, quoniam opus ego operor in diebus vestris, quod non credetis si quisquam vobis narraverit. Oraculum hoc Paulus concine de resurrectione Domini Jesu Christi Antiochiæ Pisiadiæ usurpavit. Hic Abacuc erat de tribu Simeon ex agro Bithieuehar. Cetera fere cum iis quæ habet Epiphanius conveniunt. Isidorus de vita et morte Sanctorum cap. 47. Abacuc de tribu Simeon, in agro Bethacat ortus est, et hic ante biennium reversionis filiorum Israel de captivitate, in agro Sabarta vita decessit. Plura reperiet qui volet apud Interpretes sacræ Scripturæ, ad cap. 14 Danielis, et ad ipsius Habacuc Prophetiam.

Duo Michææ Prophetæ;

hic posterior:

ejus patriæ.

sepulchrum in ecclesiam conversum.

vaticinia.

quam prope a quibusdam imperite confusus.

Abacuc unus an duo?

ejus tribus,

excidium,

esca Danieli allata,

Daniel. 14.

vaticinia.

Habacuc. 1. 5.

Act. 13. 41.

templis mortis

DE S. PANSOPHIO MART., ALEXANDRIÆ.

SUB DECIO.
XV JANUARI.

In nullis se Divorum Fastis reperisse S. Pansophii nomen, præterquam in Græcorum Menæis ad XV Januarii, scribit in annotationibus ad Menæonundum vulgatis Raderus noster. At Petrus Galestinus, sed postmodum, præclaro eum elogio celebrat: Alexandriæ, inquit, S. Pansophii Martyris. Hic e Nilo Alexandriæ Proconsule natus liberalibus disciplinis institutus, mortuo patre primum omne patrimonium pauperibus in eleemosynam contulit; tunc in solitudinem secessit, ubi septem et viginti annos orando vitam egit. Post Christianæ religionis apud Augustalium Præfectum, Decio fidei hoste, accusatus, tamdiu verberibus cæsus est quoad spiritum Deo reddidit. Eadem fere habet Causinus. Ferrarius breviter: Alexandriæ S. Pansophii Martyris, sub Decio. Plenius Menæa hoc die.

ACTA EX MENÆIS GRÆCOR.

Et Pansophium amplius credite impostores,
Sic enim illi plures plectetis coronas.

S. Pansophii
genus.

Alexandrinus hic erat, Nilo patre Proconsulis di-

gitatem adepto natus: opum copia, indolis dexterritate, et paterna virtute, ad summum pervenit tum profanarum tum sacrarum disciplinarum apicem. Post patris obitum, facultatibus in pauperes profusis, a solitudine petiit, atque omnibus terrenis commodis abdicatis, Christum solum secutus, annos septem et viginti in desertis locis exegit, cum solo assidue colloquens Deo, et mente ab his infimis abstracta, in cælo conversans.

2 Cum igitur tanta virtus diutius latere non posset, ad *b* Augustalem, Alexandriæ Præfectum, qui *c* Decii imperio bellum Christianis intulerat, delatus est. Ad eum perductus, ex ipsismet eorum fabulis, iuanes et fallaces Gentilium superstitiones redarguit, et tyranni fastum repressit: quare immaniter cæsus et lauream martyrii adeptus est.

a De piorum hominum a vulgi turbis secessu, et quibusdam monasticæ atque anchoriticæ vitæ rudimentis sub Dionysio Alexandrino Episcopo, his ipsis Pansophii temporibus, agemus XVII Januarii ad vitam S. Antonii § 3.

b Augustaleni dicitur Egypti Præfectum ex Notitia imperii patet
c Decius cæsis Philippis imperium invasit anno Christi 249, ut pluribus dicemus 20 Januarii ad S. Fabiani Papæ Acta.

DE S. SECUNDINA, VIRGINE ET MART., ANAGNIÆ.

SUB DECIO.
XV JANUARI.

Agnia urbs est Luttii, caput Hærnice gentis, olim, etiam Christianorum avo, celebris. Hic S. Secundina virgo martyrio coronata est, inscriptaque Martyrologio XV Januarii his verbis: Anagninæ S. Secundinæ Virginis et Martyris. De illius Actis ita scribit Baronius in Notis ad Martyrologium: Ejus res gestas, præter illas que missæ sunt Romam ab Ecclesia Anagnina, reperimus etiam in vet. cod. MS. nostræ bibliothecæ, quarum præfatio sic exorditur: Martyrum triumphos etc. Has nos consequi adhuc non potuimus, nec Silvanus Razzius, ut lib. de feminis sanctitate illustribus queritur. Dabimus ergo earum epitomen, quam ex veteri codice Ecclesiæ Anagninæ concinnavit Philippus Ferrarius in Catal. SS. Italiæ.

2 In vita S. Magni Episcopi, quam dabimus XIX Augusti, ista de S. Secundina habentur: Eodem autem tempore, quo Cornelius Romanam ingressus est, sub Decio Cæsare et Valeriano Præfecto, cœpit persecutio diabolica personare adversus Christianos: et dum B. Magni fama ad Imperatoris pervenisset notitiam, una cum Valeriano Armentario eum iracundia miserunt xxx milites, qui B. Magnum eum festinatione ad eos perducerent, aut cæde nimia eum interficerent. Et euntibus eis ad sanctum Dei Episcopum, ut nobis a quibusdam fidelibus intimatum est, occurrit eis in quadragesimo milliario ab urbe Roma, in via Latina, invidus diabolus: et eum vidisset milites venientes, misit vocem excelsam ad eos, dicens: Viri optimi, qui ab Imperatore missi estis ad sacrilegum Magnum, prius unum consentite mihi, quia est in civitate Anagnia Virgo, nomine Secundina, que est et ipsa docta et persuasa a Magno mago et seductore: quare Deos blasphematis, et jussa Imperatoris contemnitis. Ducite eum ad Imperatorem, ut aut sacrificet, aut interimatur: et sic postea ad contra illum sacrilegum Magnum sententiam dandam venite; quia et ego statim ab illo reversus sum, qui multas malas injurias de Imperatore et omnibus suis facit. Hic autem fortiosem se vobis esse dicit, sicut et antecessores ejus Petrus et Paulus.

3 In vita S. Magni edita a Thoma Angelo Bay, hæc non de Magno, sed de ipsa Secundina dicit diabolus: Modo reversus sum ab illa, que multa mala minatur, et injurias Imperatoribus facit. At ubi vos audivit venientes ad se, ita et de vobis facit. Sed pergunt MSS. Acta: Illi autem milites stantes auscultabant

verba ejus. Hæc cum diabolus diceret iterum persuasit eis, ut irent in civitatem Anagninam, et perquirerent Christi sponsam. Et invenientes hominem quemdam paganum, nomine Tarquinium, in ejus cor ingressus diabolus, duxit milites, et tradidit eis sanctam Virginem Christi Secundinam. Quia comprehensa cœperunt ei dicere: Cujus sponsa es? aut quem confiteris? Ad quos Virgo Christi Secundina respondit: Ipsius sum discipula, qui pro nobis omnibus unicum filium suum passioni et morti tradidit, ut nos redimeret. Christum ipsum Dominum et Salvatorem habeo sponsum: ipsum confiteor, et illi soli servo. Tunc iniqui milites dederunt eam sub custodia, quousque pervenirent ad virum sanctum et beatum Magnum.

4 Eadem commemorat atiter paullo Franciscus Maria Torriggus in Vita Italica S. Magni: Interea pervestigantibus sanctum Episcopum Decii satellitibus, ipsi Imperatori via Latina iter agenti occurrit specie humana eadem quadraginta millibus passuum ab Urbe; eique singulari artificio indicat, Anagninæ mulierem esse, Secundinam nomine, sacris Christianis a Magno inbutam, que cunctos a Deorum cultu avertat, pertrahatque ad Christum. Jubet is Secundinam Anagninæ perquiri: sed cum isthic inventa non esset, prodita est a Gentili quodam Tarquinio, atque a licitoribus comprehensa, eum induci non posset ut Diis sacrificaret, Fundos perducta est, ibique XV Januarii martyrium consummavit.

5 Occurrit igitur demon Imperatori vel cuipiam ejus Præfecto, via Latina inter Pietas tabernas et Compitum Anagninum. Quod id contigisse dicitur tempore, quo Urbem ingressus est Cornelius; Thomas Angelus Bay, habet, tempore quo Cornelius Roma egressus est, cum nimirum Centumcellas se recepit, ut ad ejus nativitatem dicemus XIV Septembris. Fundi, ubi occisa dicitur Secundina, etiamnum nomen retinent. Quod Ferrarius XIX Augusti aliquot diebus ante Magnum, et ab iisdem satellitibus, passam esse Secundinam scribat, hanc possumus assentiri. Ab iisdem fortassis satellitibus capta, sed non nisi quinto post mense occisa.

ACTORUM EPITOME

Auctore Philippo Ferrario in Catal. SS. Ital.

Secundina Virgo Anagninæ, quo tempore S. Magnus Episcopus captus et martyrio affectus est, et

eruditio,

a
solitaria vita,

b

c

causes.

a Tarquinio
prodita:

ubi passu?

quando?

En a S. Magno conversi, a demone inditata satellitibus,

S. Secundina comprehenditur:

ipsa

ipsa Decio Imperatore, ab ejus satellitibus com-
prebena, carceri diutino mancipatur, ex quo post
quinque menses educta, cum nec minis, nec promissis
a Valeriano Praefecto a Christiana religione remo-
vereri posset, primum palmis caeditur: sed ministri,
voce de caelo ad eos facta, Vos oratione Secundinae
vivitis, ad Christum convertuntur; ab eaque in car-
cerem reducta instructi, deinde baptizati ad octodecim
Virgini abundi potestatem fecerunt. Postera die
ante Praesidem tracta, cum in sancto proposito con-
stantissima reperiretur, vestibus exuta dirissime
caeditur, ingenti ex ejus corpore splendore, quem
carnifices et milites adstantes ferre non poterant,

egrediente: illaque quo acris caedebatur, eo fortior
tortoribus imbecillitatem exprobrabat. Illud etiam
mirabile contigisse fertur, quod pro sanguine ex ejus
corpore lacerato lac profluxit, et suavissimus odor ex-
halabat. Quibus populus animadversis, Virginem, ut
pro ipsis intercederet ad Deum, deprecabatur. Cum-
que Virgo sancta oraret, tonitruo ingenti facto spiri-
tuum Deo reddidit. Cujus animam Angeli, Veni
sponsa Christi, accipe coronam quam tibi Dominus
preparavit in aeternum, cantantes, in caelum deduxe-
runt, Corpus vero a Christianis in vico Salapi nomi-
nato conditum, postea in civitatem translatum est.

AUCTORE
PHILIPPO
FERRARIO.
caeditur,
splendenti
corpore:
lac pro san-
guine fundit:
cantu Ange-
lorum
evocat.

DE SS. MARTYRIBUS AEGYPTIIS CRESCONIO, ZENONE, MENELAO ET SOCIIS.

XV JANUARI.

Plures nobis Menelaos ac Zenones exhibent sacri
fasti, at non simul. His Cresconius jungitur,
et alii. Ita vetustissimum MS. S. Hieronymi:
In Aegypto Crisconi, Tyrsi, Lauci, Gauniti,
Zenonis, Menelai. MS. Hibernicum Conventus Dun-
galensis: Cisconi, Tirsii, Celavi, Lauci, ...nitii.
MSS. monasteriorum Latiensis et S. Martini Tor-
naci: Eodem die in Aegypto sanctorum Martyrum
Crisconi et Tyrsi. at MS. Rhinow. In Aegypto Cre-

sconii, Genonis. Memoratur alius Thyrsus, qui vide-
tur martyrium Alexandriae fecisse, XXXI Januarii,
cum aliis Thyrsus, Leucius, Callinicus, quorum Acta
XXVIII Januarii dabimus, alius hujus mensis diebus,
incertum qua causa, in variis Martyrologiis referun-
tur: propterea omisitimus hic Thyrsus, Laucum, Gau-
nitum; ne iidem fortassis sint, licet magis opinemur
diversos esse.

DE SS. CORNELIO ET COELESTIO, ET ALIIS MARTYRIBUS IN ORIENTE.

XV JANUARI.

Ignoti hi penitus nobis; in duobus expressi vetustissimis
Martyrologiis: alterum est S. Hieronymi, atque ita

habet: Et in Oriente Corneli, Coelesti, et ceterorum.
Alterum Rhinaviense: In Oriente Cornelii, Coelesti.

DE S. EPHYSIO MARTYRE, CARALI IN SARDINIA.

SUB DIOCLET.
XV JANUARI.
S. Ephysii na-
talis,

Carali, quae vulgo nunc Calaris, Sardiniae primaria
urbe S. Ephysius colitur, sive Ephysius, aut Ephysus.
Baronius nomen ejus Martyrologio Romano ita inscri-
psit ad XVIII Kal. Februarias: Caralis in Sardinia
S. Ephysii Martyris, qui in persecutione Diocletiani
sub Flaviano Judice plurimis tormentis divina virtute
superatis, demum abscissis cervicibus victor migra-
vit in caelum.

Marci narrationem. Plane similia sunt Actis S. Pro-
copii, quae ex Metaphraste VIII Julii dabimus.

4 De SS. Ephysii et Potiti reliquiis ex Sardinia
Pisam translatis, festo solemniter Idibus Novembris agi
solito, diximus ad S. Potiti vitam XIII Januarii in festum,
Prolegom. nu. 7, et sequentib. De crypta ubi olim Carali
S. Ephysii recondita: reliquiae fuerunt, ubi ipse in custo-
dia detentus creditur, ita scribit Scraphinus Squirrus
ordinis Capucinarum Theologus, in Sanctuario Calari-
tano par. 1, lib. 3, cap. 17.

2 In Notationibus sublit idem Baronius: Hujus
martyrii Acta e Sardinia missa accepimus. Agit de
eodem Fara de rebus Sardois. Eorum actorum com-
pendium recitat Philippus Ferrarius in Catalogo
SS. Italiae, ex vita, inquit, per Marcum Presbyterum
scripta, ut Joannes Franciscus Fara auctor est,
ac ex monumentis Ecclesiae Pisanae, et ex Jo. Maria
Arca lib. de SS. Sardiniae. Subdit deinde: Multa
etiam MSS. quae vidimus, continent inverisimilia,
quapropter purgatione aliqua indigent.

5 Calaritanæ urbis regione, quam Estampache
vocant, via S. Annæ, haud procul aede et crypta
S. Restitutæ, mediocre visitur templum, præclaro
Martyri Ephysio sacrum. Curant id Sodales qui
S. Ephysii dicuntur, atque aulicis ceteroque ad splen-
dorem apparatu egregie exornarunt. Nam et fre-
quentia isthic sacra peraguntur, et Martyris ipsius
aliaque magnifice celebrantur feriae. Est vero istud
totum fere profundæ cryptæ superstructum. Car-
cer hic fuit, quo detentus gloriosus Martyr Ephy-
sius asseritur. Quinquaginta gradibus lapideis in
eam descenditur, estque mollicioris magnitudinis: ad
medium in ipsa rupe excisum habet quasi exiguum
cubile, solo ad putei normam depresso ad octo cir-
citer palmos, adeo angustum, vix ut hominem seden-
tem capere queat. In hunc locum compactus S. Ephy-
sius fuit. Præsequitur deinde succincte S. Ephysii acta.
Capite 18, narrat repertam in ea crypta columnam mar-
moream, adhuc sanguine tinctam, Martyrum indubie,
ipsiusque adeo Ephysii. Addit repertus sub altari, quod e
regione cubilis illius aut ergastuli S. Ephysii in eadem
crypta erat erectum, S. Edictii reliquias an. MDCXVI.
Quem arbitratur a S. Ephysio cum aliis coverram.
De

3 Ea Acta vel Heribertum Rosweydam e Sicilia
missa: a quo, nusquam expressum; suspicamus ab Octa-
vio Cajetano, Is vero illa prenotavit: Consignata illa
quidem Acta sunt, ejus testificatione, qui se his
omnibus presentem, hortatuque, ut affirmat, ipsius
S. Ephysii (sic enim illum scribit) fideliter veraciter-
que descripsisse omnia, in fide eorumdem profite-
tur. Is vero Marcus quidam Presbyter fuit, ut ex
ejusdem subscriptione patet inferius. Cujus narra-
tionem illam ex pervetusto Pergameno codice MS.
archivii Ecclesiae Calaritanæ sub folio 211, et cum
hoc titulo, Passio S. EPHYSII MARTYRIS, huc, rebus
nonsquam, rescriptivæ, aut epistolæ; in cetero verbis
aliquantum ex instituto nostro inmutatis, sincere
traducimus. Hac ille. Mohlisenus primitivam ipsius

Acta,

a Marcio
Presbytero
scripta,

unde hic e-
dit.

reliquia,

templum,

Sodales,

crypta.

AUCTORE
MARGO,
EX MSS.

De eo agemus XIII Martii. Ejusdem cryptæ meminit Franciscus Squivellus, Archiepiscopus Calaritanus, in narratione Inventionis sanctarum reliquiarum ad Paulum V, Pontificem Maximum missa.

ACTA

ex iis quæ tradidisse literis Marcus Presbyter, testis oculatus, dicitur.

CAPUT I.

S. Ephysii ortus, militaris dignitas.

Cum impius et crudelis idololatra Diocletianus accepisset Imperium, non distulit a suum adversus Christum odium evomens universaliter in Christianos edicere, ac tum quidem edicta per singulas provincias, civitates, urbesque, et loca Syriæ, in qua aderat, mittere persequenda; exequendaque mandare, quorum exemplar in *b* Italianam ejusdem regionis civitatem, (in qua Ephysius *c* Stratilates sub materna disciplina, oh præproperam patris Christophori viri quondam Christianissimi mortem, commemorabatur) sub hoc augusto et universali rescripto pervenit: Rex magnus et Imperator Diocletianus, omnibus populis, tribubus, et linguis salutem. Placuit exaltatione nostri Imperii Deorum nostrorum ampliari et honorificare culturam, quoniam ipsi sunt per quos mundus regitur totus. Quicumque ergo in fide illius Galilæi inventi fuerint permanere, aut diis nostris thura ponant, et sacrificent, aut atrocissimis pœnis consumentur. Nolumus enim varios sacrificiorum ritus fieri, ne forte dii nostri irascantur, cum debeant misereri. Una erit omnibus lex et cultura, una doctrina, atque una religio, et nullus a nostra separabitur fide. Si quis ergo inventus fuerit, cui hæc nostra displiceat epistola, et quæ in ea præcipimus noluerit adimplere, quicumque fuerit, punietur, et nostram dominationem in toto mundo fieri cognoscat. Nam qui dixerint se Christianos esse, et deorum culturam affirmabunt nullatenus esse tenendam, sique nostris obedire noluerint præceptis, omnibus quæ excogitari possunt subiciantur tormentis. Qui vero ex ipsis ad nostram convertuntur magnificam Deorum culturam, de nostro accipient palatio auri et argenti plurimum. Hoc autem ideo facimus, quia Deos nostros propitios habere volumus, et, ut nostro propitientur Imperio, eos exaltare cupimus. Et quoniam cum festinatione partibus vestris appropinquare disposuimus, propter Imperii nostri altitudinem, et debitam Deorum nostrorum reverentiam exurgentes, sacrificia ponite, thura incendite, festa celebrate; quatenus eorum claritas et potestas in finem usquequaque permaneat, et nostri altitudo Imperii.

venit Antiochiam,

2 Strata sibi his præmissis via promissæ visitationi, ad exactiorem prædictorum omnium executionem incumbens, Antiochiam pervenit. Cives ejusvis ætatis, sexus, conditionis, certatim ei obviam egrediuntur, pars cantu, pars musicorum instrumentorum pulsu stipantes eum in civitatem introducant, summa omnium plane lætitia et hilaritate. Ille in Deorum suorum honore et cultu promovendo impiger, seu in Christi odium, et Christianorum necem propensior, sive in utrumque impie fervens, proxima die Primores potioresque Antiochiæ viros accersiri ad se jubet; atque ab iisdem præsentibus, quam fidem profiterentur, incipit percontari. Illi vero respondentes, inquirunt, eam se inviolate observare, quæ sit permanentium Deorum, Jovis nempe, Junonis, Saturni, Mercurii, Apollinis, et Minervæ, ceterorumque cœlestium ut aiebant, numinum: quo quidem responso bilaris effectus Imperator, primum iisdem ipsis Diis gratias agens, Antiochenos ob eorum fidem donis ornavit amplissimis.

civisque idolis addictos donis ornati.

3 Inde circumfusa etiam juxta vicinias Imperatorii adventus fama, *d* Æliam quoque urbem advolvit: ibi *e* Alexandria nobili ora stirpe Christophoro viro primario quondam nuperat; qui etsi vir probissimus, et Christianæ religionis observantissimus extiterat, illa tamen eo præmortuo idolorum cultum, quo viri tempore occultius, forte ipsius timore, retinuerat, exercueratque remissius; eo apertius exhibebat, incumbebatque in illum ferventius. Susceperat ex prædicto suo conjugæ unicæ filium, cui Ephysi nomen fuerat impositum. Huic immatura patris morte, reliqua fuerant maternum iniquitatis læe, et educatio, ac simul ejusdem impietatis disciplina, qua illum ipsa, vano idolorum cultu imbutum, quem etiam Curialium honorum procuracione promovere, eorumdemque functione confirmare, et simul gloriæ cupida ad aliquod dignitatis fastigium tendebat evehere.

d
e
Alexandria ethnica vidua.

4 Quo desiderio adeo arsit mulier, ut, vel quod sibi persuaderet Diocletianum singulas provincias urbes, ac sic nec Æliam ut Antiochiam invisurum, vel certe quod levitati muliebri satis est consentaneum, moræ, omnis impatiens, ea ad illum cum Ephyso unigenito implendi studio perrexit. Mox adventans adit Aulam Imperatoriam, Diocletianique alloquendi copiam quarit. Is visa muliere, primum ab assistentibus provincialibus sciscitavit, cuiusnam illa esset; respondentibusque ipsis, ob illius quam habebant notitiam, Æliæ civitatis primariam, nobilem, et prudentem esse; iterum quærit Diocletianus, an haberet virum necne, quamque religionem profiteretur. At iidem, eam plene agnoscentes, Christophoro cuidam aiunt Christiano viro nupsisse; nunc vero eo viduatam esse, et augustam Deorum religionem sequi. Unde lætus Imperator propius ad se mulierem jussam accedere, poscit quid quærat, quid velit. Tum vero Alexandria, quæ linguam Græcum callebat optime, a latere Ephysum suum habens, ac ore supplex Augustæ Majestati loquitur: Rex magne et Imperator in æternum vivas; veni ad Imperii tua altitudinem, quo totus floret, et regitur mundus: habeo siquidem hunc unum filium, Ephysum nomine, quem ad te, Domine Imperator, adduxi ut in tuo sit conspectu, unus ex assistentibus miles.

filium ei commendat.

5 Hunc ut vidit Imperator aspectu decorum, formosumque, et juvenili ætatis flore virentem, recepit hilariter, adeoque ipsius in illum affectio, ac simul Ephysi æstimatio crevit apud eundem, ut magnam sui exercitus partem mox ei concesserit, commiseritque provinciam Christianos persequendi, et ad hoc eum in Italianam cum ipsismet copiis festinam transmiserit. Hoc itaque sibi imposito onere, dum sese profectioni accingit, Dux novus Imperatori refert audisse, Christianos prius mortem optare et pati, quam ut Christi, quem colunt, religionem abneqent, derelinquant. Ad hæc Ephyso Diocletianus, carcere omni penitus ratione Christum Deum dici posse, hoc sophismo tentavit: Nulla ratio, inquit, videtur esse cur Christus debeat dici Deus: cum enim a Principibus Judæorum reus mortis iudicatus, et ante Pilatum eorum Præsidentem flagellatus, septies sputis et colaphis, et corona spinea delusus, et tandem in cruce suspensus, et mortuus fuerit; patet ipsum non fuisse Deum, qui de tantis injuriis, et de crucis supplicio se ipsum non potuit liberare: proinde in illum credentes poteris rationibus confutare; et nisi ad Deorum nostrorum culturam redierint justissime condemnare.

qui ab eo præflectitur parti copiarum.

jussu Christianos persecuti.

a Non videntur hæc statim initio Imperii Diocletiani contigisse: nam ipse in Occidentem, Apro interfecto, reverit, et lenius persecutionem adversus Christianos movit, quoad Carinus vixit, ut 20 Janu. in vita S. Sebastiani cap. 18 dicitur: eo actio scilicet cepit; serius tamen in Syria, ut ex Eusebio alibi dicitur.

b Haud scimus an alibi Syriæ urbs Italica memoretur.

c Σεβαστιανός. Duem militarem significat. Id tunc necdumangebatur Ephysio nomen.

d Ælius Adrianus cum Hierosolynam a Tito eversum restau-

*rasset, de suo nomine Æliam dixit, qui et multas civitates Adri-
nopolis appellavit, Spartiano teste, ut ipsam Carthaginem, Atti-
narum portem. Ferrarius scribit Æliam apud nullum auctorem
reperiri. Reperitur apud Eusebium, Dionem, alios.
e Ferrarius Alexandram appellat.*

CAPUT II.

Ephysis conversio, cruce cœlitus objecta.

Tum vero jam procinctu existens Ephysus, ordi-
natis mox militibus, facultateque ab Imperatore
exeundi accepta, vale matris primam, deinde ceteris
omnibus, quos norat, dixit: si que in mandatum ad-
versus Christianos provinciam Italiæ iter arripit. El-
prianum quidem in locum *a* Transci dictum accedit,
indeque præ solis ardore nimio noctu equitans tendit
in *b* Uritaniam. Undique ei in itinere innumera exit
obviam multitudo, salutaturaque reverenter excipit
honorifice. Verum cum iter suum pedetentim, et
noctu, ut dictum est, prosequuntur, stadiisque
adhuc fere xxx abesset ab Uritania; hora noctis cir-
citer tertia auditus ingens cœli fragor Ephysum tur-
basque militum perterruit adeo vehementer, ut magis
mortui, quam exterriti solum, videri omnes possent.
Mox vero de tanto sonitu egressa ad ipsum Ducem
vox est, proprio eum nomine appellantis, ac per
apostrophem. Quis esset, unde venerit, quove ten-
deret, sciscitantis. Ille licet prævio fragore admodum
adhuc perturbatus, animis tamen in responsionem
sumptis, ait se filiam Alexandriæ Æliæ civitatis
primariæ mulieris, Antiochia egressum, a Diocle-
tiano potestatem in Italiam adversus Christianos
proficiscendi accepisse; nempe ut eos, ni Christum ab-
negent idolisque offerant sacrificia, diversis tormen-
tentis supplicisque afficiat atrocissimis. Ad hæc
repetita in aere voce his verbis replicatum Ephyso
est: O Ephyse, et tu per martyrii palmam ad me
huc venies.

7 Quibus quidem ille, veluti Saulus alter, mente
paullo clarius jam intueri incipiens, respondit:
Quæso Domine, ostende te mihi, ut videam magni-
tudinis tue potentiam. Unde eo ipso momento ei
crux micans in similitudinem crystalli apparuit in
aere, voxque hæc simul audita est: Ego sum Chris-
tus, Filius Dei vivi, quem crucifixerunt Judæi, et
tu persequeris. Ad quæ respondentem adhuc ignoranter
Ephyso, meminisse se a Diocletiano audisse, illum a
Prineibus Judæorum damnatum, multisque delusum
opprobriis supplicisque, ac tandem crucis morte
crudelissima affectum fuisse: atque ita deinde argu-
mentanti, si Filius Dei esset, cur hæc omnia tunc
ipso sustinisset, a quibus se divina virtute poterat
eripere; subdidit porro in amplissimum amoris sui
pignus eadem in aere voce Christus? Ephyse, ab hæc
hora vas dilectionis eris, et ego ostendam tibi hæc
omnia. Dico tamen tibi, quia nisi omnia, quæ dixisti,
patienter sustinuissem, et judicatus ab impiis, quos
judicare debeo, non fuisset, quæ Prophete prædixe-
runt adimpleta non essent, et a captivitate diaboli
humanum genus eripi non posset: et nisi in ligno
suspensus fuisset, Patriarchæ et Prophete, de in-
ferni claustro non exiissent: ac si mortem non gu-
stassent qui mortui erant peccatis ad vitam redire non
potuissent. Gaudetique jam inde admodum Duci,
postremum hoc adjecit Dominus: In virtute crucis,
quam tibi ostendi, vinces omnes inimicos tuos, et
pax mea semper tecum erit.

8 Post hæc reconcilita loquentis voce, non minus
favorabili, quam insperato divino illo colloquio non
mediocriter recreatus est corroboratusque in Christo
Ephysus, relictis ad milites gestis his omnibus, ex
illis plerosque ita stimulavit corroboravitque, ut cum
ipso pariter gratias agentes, gloriam Deo summam
darent, ipsumque prædicarent amplissime. Proxima
inde nocte Cajetan Ephysus cum copiis suis pervenit,
eamque ut primum est ingressus, convocatos

omnes civitatis aurifabros interrogat, scirentne an
possent vas aureum quo plurimum se indigere aiebat
quanto citius conficere. Ad quod singuli, verentes ne
Cruce intelligeret, nescire se priore responderunt
unanimes. Quibus ideo dimissis, alium quemdam,
quem ea in arte esse peritissimum perceperat, no-
mine Joannem, accersivit, eique ostensa Cruce, quam
dextra ipse gerebat, similem sibi ex auro argentoque
studiose ac diligenter elaborandam celandamque
commissit. Verum hic pariter ob hoc inde est com-
motus, quod et sciret Galilæos Christianosve illud
salutis signum credere, et Diocletianum eo utentes
omnino variis tormentorum generibus cogi ab ipso
desistere vel tandem interfici præcepisse; ideo etiam
amplius sibi metuens, quod desperaret se tale opus,
uti necessarium esset ad vitandas laboris sui pœnas,
in abscondito adeo posse perficere, ut nemo vel sci-
ret, vel referret. Cujus quidem timoris causa repe-
ta, Ephysus Joannem in secretum ad abditum locum
perduxit, ubi per certam loci solitudinem, promi-
sumque ipsi secretum, adeo ut nequaquam unquam
id resciret Imperator, hominem obtestatur, ut de-
posito penitus timore ejus annueret petitioni, aurumque
et argentum, quantum ad id sufficeret, offerens, ac
multos se illi honores largiturum promittens, ad ex-
tremum pro minis negat eum, infecto quod postula-
bat, opere, ab se ullo pacto dimissum iri.

9 His igitur persuasus Joannes Ephyso annuens
tandem petita ab eo crucem ex commisto auro ar-
gentoque pretiosissimam, miro artificio elaborat.
Verum ea absoluta, dum sequentem diem expectat,
quo Duci eam perferat ac tradat, crescit in ea opus,
artificumque. Etenim præter opificis cœlaturam (res
mira!) noctu tres insculpuntur imagines, suo quæque
nomine litteris descripta, in ipsius scilicet crucis titulo
EMANUEL, dextro cornu MICHAEL, levoque GABRIEL.
Hinc experrectus Joannes dilectulo, dum crucem
Ephyso ferendam assumens auctum in ea artificum
suum cernit præter Ducis mandatum; novus invadit ti-
mor, diuque ille supradictas imagines evadere conatus,
nequivit usquam, nec quatenus archisculptoris Dei
voluntati propria dissentire tentaverit, factoque tamen
unquam valuit efficere. Postridie itaque Ephysus,
ante solis ortum, per noctis obscure tenebras ad Joan-
nem, nimium sibi visum opus protrahere, se con-
tulit, videnda recipiendæque crucis desiderio: quam
cum præter prescriptam suam tribus illis figuris
cœlaturam aspiceret, divini opificis inscius, præcepti
sui transgressori Joanni in primis succensuit qui-
dem acriter; sed respondente eo in cruce ex man-
dato dimtaxat composita, appensusque per noctem
parieti, tres illas imagines se penitus inscio scul-
ptas, mane dum eam acciperet illi pridie defe-
rendam, apparuisse; Ephysus mox eventum hunc
Dei nutui tribuens, laetior crucem suam extulit:
eamque deinde summo honore amorisque sensu, ac
non sine lacrymis, veneratus, purpura involutam
recondit, ac tandem inde actis Deo gratis plurimâ,
Joannis operam artificumque largissime compensa-
vit.

*a An Tranæ urbem Apuliam intelligit, quæ olim Turenorum?
b Ipsam Apuliam est Uria sinus, atque Uria oppidum circa
Sipontum montemque Garganium, in Uria Uritania est circumjuncta
regio, Cerealis unius irrigua? Sed qui potuit e tractu Sipontino
nocte sequenti cum copiis Cæcilium pertinere? Nam qui Apuliam
memoratur Uritanus ager, longius etiam distat, circosque Raven-
nam et Faventiam patet*

CAPUT III.

Victoria per Crucem relata.

Per id tempus quidam Romani imperii hostes non-
nullas ejusdem in Italia terras invaserant, virisque
ac mulieribus in servitutem redactis, nihil penitus
intactum liberave reliquerant. Quo nuntio Ephysus
delato, is agre id ferens, continuo sese cum
copiis itineri præliisque accingit, ac sanctissimæ

ACCURON
MARCO,
EX MSS.

curat sibi
crucem au-
ream confici:

cui tres im-
gines divini-
tus addit:

cum ipse ve-
neratur.

Contra hostes
innotuit.

a
b
Ephysus su-
bito fragore.

utque ipsius
Christi voce
convertitur.

Crucis in aere
conspicua.

perque eam
promissa ei
victoria

et multos de
suis convertit:

ACCIORE
MARCO,
EX MSS.

Crucem alo-
rat :

crucis vexillum potissimum secum gerens, apud se toto itinere proponit, tum se denum hoc sibi signum ad auxilium et victoriam concessum probaturum. Ideoque simul a turbis parumper amotus, equo desiliens, chlamydeque nobili militari indumento exutus, illam, quam gestabat, crucem in edito et sublimi loco collocatam, maximo cum honore, summaque reverentia et devotione adorat, flexisque ad Orientem genibus, et effusis lacrymis, firma fide in hæc plane verba oraturus irrupit: Fiat mihi Domine in auxilium promissio tua, et spes mea, quam habeo in te; tu es enim Christus, filius Dei vivi, quem credunt et adorant Galilæi. Per te ergo, et per sanctæ Crucis tuæ signum, gentes has, quæ in sua confidunt feritate, comprime, atque prosterne.

Christi ani-
matur :

11 Quam quidem illius orationem subsequuta sunt, mox hæc solantis, promittentisque; Christi verba: Ephyse ne timeas, viriliter age, et confortare, ego enim tecum sum Dominus Deus tuus. Quibus mirum in modum recreatus, alacrisque ac plane intrepidus exurgens, resumpta chlamyde ad suos accelerat, narraturus. Ergo ubi ad eos pervenit, tam militibus quam qui ad protectionem hanc civitatum adveniant, animos ad pugnam adiens: State, inquit, pugnatæ meæ, viriliter a dextris, et a sinistris meis, et pugnatæ adversus inimicos nostros; Deus enim nobiscum est, qui per sanctæ ac triumphalis crucis signum de illis nobis victoriam præstabit. Iterumque eodem ipse, ut inimicos nullo modo pertimescant, sed nudatis gladiis intrepide percutiant, hortatur. Illi vero ejus sermone et hortatu pariter in prælium accensi, roboratique, ac salutifero sanctæ crucis signo, victorie medio ab Ephysio proposito, confidentes, ineam certamen unanimes, statimque ac necalum fere conseratis manibus a Saracenos prædam non solum, sed et arma hinc inde, quasi disperditis penitus viribus, projicientes, fugant partim, partimque profugiant, et occidunt, adeo ut cæsis eorum duodecim millibus, reliquis fugam capessentibus, tam prospero, sanctissimæ crucis auspiciis opeque, ab Ephysio sit pugnatum eventu, ut nullo penitus ex suis occiso, perditove aut læso, pavatas illas liberatasque omnino populi Romani terras unica et fausta illa quidem die reddiderit.

ape sanctæ
Crucis victo-
riam repor-
tat :

u

baptizatur :

in Sardiniam
navigat con-
tra barbaros :

12 Itaque hæc tam admirabili divinæ crucis virtutis probatione, omnibus que sibi de eadem promissa erant, fidem adhibet constantem, et firmissimam Ephysus, eaque armatus suscepto sacro baptisinate, idola penitus abhorret, et minum sancto divinarum Scripturarum studio applicat. Interea vero non multo post tempore nuntiatur barbaricam quamdam gentem, Sardinie insulam occupantem, omnia ibi crudeliter et impie undique devastare et depopulari, multamque et validam eam esse: cum confecto aptatoque navali exercitu, cum viginti circiter navibus eo properat, misera insule succursurus. Ad dum classem appropinquare barbari conspiciunt, resistendi animo cum armis ad litus undique conveniunt, factisque undique copiis, pugandi avidi classis adventum expectant tum quidem diu; sed cum ipsa non appelleret, sublata pugna: copia in proprias habitationes, quibusdam in specula excubiisque relictis, singuli sese recipiunt.

partes opti-
mum ab hosti-
bus erax :

13 Orta dein in mari tempestate, infausto vento, quindecim ex Ephysi navibus, quamvis in reliquis ipse superfuit, ad litus illud tandem perlata, redeuntibus iisdem Barbaris per speculatores monitis, prælesuerunt, cæsis quotquot aderant militibus. Inde Dux quod non ita procul abesset, suorum hinc luctus, hinc occisiones hostium audiens, ac sic illos quidem ab his omnino trucidatos sentiens, perterritus licet repentinus et infelici eventu, misericordiam tamen præpotentis Dei agnoscit, atque ad ipsum adinstar inutilis servi contrito abjectoque corda, hac oratione recurrit: Non me, Domine, tempestat aquæ demergat, neque

me profundum absorbeat, neque super nos urgeat puteus os summ: non me derelinquas Domine, ne barbarica gens exaltetur, et dicat, Ubi est Deus eorum? Sed intende de celo, et vide, et ne patiaris nos fluctibus maris opprimi, sed fac illud placidum, quia tu es gloriosus nunc, et per omnia secula. Vix absolutis his Ephysi precibus summa in pelago facta est tranquillitas.

precibus tem-
pestate se-
dat :

14 Unde is cum superstitibus navigationis cursum, Deo propitiante, pacate prospereque ulterius prosequentes, meridianam Sardinie oram circumeuntes, Occiduum versus ad fluvium regionis Arboreæ tandem appulerunt. Per quem quidem remigio altius subeuntes, relictis deinde navigiis, eductisque et extractis inde equis, armis, ac ceteris omnibus, que deferebant, stadiis circiter tribus fluvii oram occupant: ac mox postea consensens equis milites catervatim viciniam totam peragrunt, lustrantque diligentissime, quidque sibi tum facta esset satius secum ipsi singuli, simulque etiam omnes accuratè perpendunt, et consultant. Neque vero interea obdormiunt Barbari, sed advenis continuo sunt obviam: verum cæsis eorum plurimus, Ephysi milites nonnullos quoque vincetos ad castra et Ducem adducunt, a quibus discunt loci et provincie, quod prædiximus, Arboreæ nomen.

in Sardiniam
appellit :

barbaros fu-
gat :

15 Proxima deinde nocte dum se tumultu fatigatum somno Ephysus tradit, tertio ei apparet Christus orbis conditor servatorque, Gaudium, inquit, tibi sit semper; age viriliter Ephyse, et confortetur cor tuum. Unde ille expectatus, omni mentis abjecta formidine, suis quoque timore militibus excutit, Christum, referens probare eos quidem hactenus voluisse, nunc vero certo illum cum ipsis deinceps permansurum; monetque ideo et hortatur in continentem terra intrepide oberrent, considerentque. Nec mora: copie sua cum Duce progredientes ulterius, ad locum Tyrum appellatam in occurrentes sibi et ad pugnam paratos Barbaros incidunt. Tum vero dum magno adversarii hinc inde exercitus clamore ad conserendum manus vicem sibi appropinquant, a dextris suis ad Orientem Ephysus virum equo albo insidentem. Euncho, Augustalis palatii cubiculario, hand admodum absimilem conspiciet, gladium utrinque acutum, in ejusque apice sacrosanctæ Crucis effigiem gerentem; statimque ut eum intueretur has voces palma ad se jactantem attentius auscultat: Hoc nimirum (de cruce aiebat) venerandum signum Regis est omnium hominum. Hinc Ephysus accepta redditaque salute equo desiliens, bellieumque instrumentum exiens, in terram pronus adorat illud reverenter, ac porro de Rege, cuius paulo ante meminerat, interrogans, responsum accepit ab illo hujusmodi; se nempe ab eodem Rege, de quo sciscitaretur, missum ei in auxilium eum gladio illo, quem manu gestantem cerneret, quo ille inimicos Barbaros illos esset debellaturus, cuius virtute adepta victoria mittentis Regis nunquam desineret meminisse. Tandemque absoluta legatione, divinoque illo munere per Legatum dextra Ephysi imposito, ac eo secum ire in hostes jusso. Barbari ad pugnam accurrentes, solo auctorum aspectu adeo sunt exterriti, ut vel ante cooptam dimicationem fugam penitus omnes capesserent. Quos continuo Ephysus cum suis insequens, victoria ei e celo per Angelum illum subministrata, omnia prodigavit, tota illa inde Provincia reliquis Barbarorum superstitionum cervicibus servitutis iugo subactis, suo libera dominio remanente.

Christus ei in
somnia victo-
riam pollicetur :

Angelus ei
gladium tra-
dit :

hostes profu-
gat virtute
sanctæ cru-
cis :

a Quas ex vate terras habitavit Saraceni, diximus 11 Januaria. Nec classes tunc in mediterraneo mari struere, nec tantas procul ab domo copiasmittere potuerunt. Posterioris ævi scriptor hæc tradidit, quando Africam, Siciliam, Hispaniam tenuere Saraceni.

CAPUT IV.

Fidei publica professio.

a Calari Christum prædicant :

Diocletiano renuntiat se Christianum esse factum;

et matri :

ab hac concitatus Imp.

b Julicum in Sardiniam mittit,

qui cum, ut Christum dixerit,

crudeliter occidat.

Postea vero non adeo dudum Calarim a civitatem potiori urbaniorique populo, et omnibus facultatibus refertam proficiscitur : ibique, ex milite prædicator effectus, Christianam fidem disseminare totis viribus contendit. Qua in re, velut in ceteris pene omnibus, cum sibi Deum propitium adiutoremque esse intelligeret, et Crucis beneficia erga se adversus hostes plurima maxime conspiceret, militi cuidam e suis strenno hujusmodi epistolam dedit ad Diocletianum Imperatorem deferendam : Diocletiano Magno Imperatori Ephysus Dux. Cum Imperii tui sapientia tanta ac talis fieri debuisset, ut per eam totus mitesceret mundus; miror valde, quare tam turpes colas deos, qui ex quocumque metallo fabricati, nec sibi nec aliis valent proficere; quorum capitibus stercore aves caeli projiciunt; quorum oculi non vident, non audiuntur, manus non palpant, non ambulat pedes. Hos deos dicere sapientia Romana non debet, sed Christum Deum vivum esse credere, qui omnia ex nihilo creavit. Unde, o Imperator, altitudo Imperii tui omni remota ambiguitate cognoscat me Christum filium Dei vivum colere, ipsumque adorare, et ab ejus fide nulla me posse amplius re divelli.

17 Harum lateri socium dedit Ephysus alium militem, qui matri verbis nuuntiaret, se suosque Dei optimi maximi gratia, et sanctissimæ Crucis virtute, victores in Romani Imperii hostes extitisse, barbaram Sardiniam gentem superasse, ac se demum Christiano characterem in sacro baptisate esse insignitum. Hæc ut audivit mater, mœrens e vestigio quæstum de filio ad Imperatorem perrexit, adstantesque multis cum lacrymis Augustum salutavit : captat illius ad Imperialis dominationis conusatione, et regni amplitudine benevolentiam : exposuit deinde universalem, intaminatumque Deorum cultum; odiumque in filium movens, dolens, et queritur eum a communi et augusta religione aversum, deos ipsos aspernari, ac de melio tollere contendere; ideoque ipsi conviciatur, Magnum et Galileum vocitat; rem Imperialium mandatorum contemptus et peribellit facit : ac deum supplicat Imperatori, ut ad illum mittat aliquem, qui eum cogat a tanta, ut aiebat, dementia respicere, redireque ad cultum Deorum, quos Romanus orbis ubique rotat et veneretur.

18 Qua Alexandria oratione, crevit Imperatoris accepta ex prædicatorum litterarum Ephysi lectione iracundia, non aliter quam flamma oleo injecto. Unde continuo de presentium aliquot suorum consilio b Julicum militem quemdam ad se vocatum Judicem in Christianos Calaritanæ regionis constituit, jussitque ut selectis aliquot nobilibus Antiochiæ civibus, epistolique quam porrigebat accepta, sese Calarim quanto posset citius conferret, utque ibi inventum Ephysum Alexandriæ filium apprehenderet, et variis tormentorum generibus, si ab errore et stultitia sua nequiret abduci, cruciatum, ad extremum occideret. Audivisse enim aiebat, illum deorum fidem abnegasse, eorumque deridere cultum, quorum ipse virtute ac potentia orbem regeret; credere vero in Christum illum, quem Judæi diversis tortum modis supplicio tandem crucis infami affecerint. Mandavit porro idem Augustus Julico, ut primum quidem studeat Ephysum ad sua reducere numina, et expropter anghorem illi honorem gloriæ, et divitiarum cumulum polliceatur. Quod si his hortationibus eum nequeat allicere, omni e contrario penitus honore, omni potestate, auctoritate, et copiis spoliatum, quolibet tormentorum genere terreat, ac dilaniatis dein, si nihil aliter possit, laceratisque inmaniter cunctis ejus membris, extremo tandem supplicio, eoque acerbissimo afficiat, ceteris ejusdem secte hominibus exemplo futurum.

ut et illi eam deserant, et reliqui imposterum ab ipsa deterreantur.

a Ferrarius scribit S. Juvenalem, de quo agemus 28 Maii, tunc Episcopum Carthaginiensis fuisse.

b Ferrarius Julicum appellat.

AUCTORE MANCO, EX MSS.

CAPUT V.

Tormenta humano divinoque solatio lenita.

Julicus itaque Imperatoris mandata nequaquam detrectans, mox cum civibus illis sibi ascitis, navigationem in Sardiniam arripit, Calarimque delatus, interim dum lustrat locum, ad Ephysum præmittit, qui munit se illum invisum salutatumque, debitamque ei reverentiam (majori quippe dignitate erat Ephysus) exhibitum venire. Annuit nuntio Ephysus, paratumque se ait Julicum, quandocumque veniat, recipere. Quo responso Ephysi ad Judicem delato, mox ipse ad Ducem accedit, salutem, deosculatur, atque inter discurrendum de plurimis invicem, ut moris est, aperta Ephysus adventus sui causa Julicus Augustalem epistolam porrigit. Qua quidem Dux accepta perlertaque, cæcitate et amentia Imperiali indignatus : Stulti, inquit, et fatui Principis mandata, neque peragenda, neque auscultanda sunt. Unde novis Julice, me Christianum esse, et Christi famulum, Diocletianique præcepta vilipendere, ejusque epistolam pedibus conculcare. Tum vero Index, ut venerat ab Imperatore instructus, jussusque primum blandiri Duci, diei Augustum in palatio cupere eum amplioribus honoribus evehere, indigere quippe ipso Diocletianum, hortari deum ideo augusta jussa ne contemnat, ei credat, ac diis sacrificet.

Julicum Præsidem honorifice excipit.

ab eo blanditiis tentatur :

Matth. 10. 28.

generose respouidet.

20 At respondit Ephysus, sacrificium se Deo suo Jesu Christo offerre quotidie, cuius præcepta custodiat, et Diocletiani non curet, quod sacram Scripturam sic momentem audierit : Nolite timere eos qui occidunt corpus, quoniam animam non possunt occidere; sed eum potius timete, qui potest animam et corpus perdere in gehennam. Ecce vero corpus meum, subdit, ponas quascumque pro Christo paratum sustinere. Index ad hæc Ducem monere, ut his sermonibus abstinere; et dicere se eos, solum quod amicus esset, impune ferre. At Dux contra in his persistens, Dixi, inquit, me Christianum esse, ejusque crucem die noctique adorare, qui in Judices omnes, Principes, Reges, et Imperatores terræ, ac in universum genus humanum plenam absolutamque habeat potestatem.

comprehenditur :

creditur fustibus,

21 Quibus tandem in iram versus, assistentibus sibi militibus Index Ephysum ligari, ligatumque in carcerem detrudi, imperat : statimque die postera, pro tribunali sedens, educi illum, vincitumque ante se jubet consistere. Cum ecce ethnicus hinc inde populus Calaritanus eo festinat, Præsidiique quæstum accedit, Ephysum deorum suorum derisorem, blasphematorem, deturbatoremque, ac regionum edictorum effractorem esse vociferans. Cujus clamoribus majori accensus ira Index sanctum atletam adeo inmaniter fustibus in præsentia sua mulctari jussit, ut sexdecim militum manus mutatis vicibus plectentina fatigari feriendo ipsemet viderit. At hoc tam atroci spectaculo permotus nonnullis, præque humana commiseratione sustinentis Ephysi, ejusque pulchritudinis, et florentis ætatis in lacrymas prorumpentibus, constanter aiebat Dux fortissimus : Viri fratres et patres, nolite flere super me, sed super vos, quia diaboli estis errore decepti, et quorum animæ, nisi convertimini, erunt in æterna damnatione; hæc statim orationem subdens : Domine Jesu Christe, qui errata corrigis, et elisa redintegras, esto in adiutorium mihi, et carbora servum tuum, quatenus diabolicam omnem artem conculcare valeam.

summa constantia.

22 Interea dum hæc agebantur, qui cum eo ex suis superstitiis erant milites, ab ejus conspectu sese nequaquam unquam subtraxerunt; quinimo animi corporisque

adstantibus et miserantibus suis sudibus :

AUCTORE
MARCO,
EX MSS.

nihil profecisset, verbis primum et illecebris, ac minis postea tentare aggreditur : redeat hortatur ad sanam mentem, et ab illa stultitia sese revocet, sic eum præmia, dona, honoresque ab Imperatore consecuturum, ac tormentorum penas vitaturum proponit, idemque suadere contendit Augusti amicitia, sineque ipsius benevolentia, qua se illum prosecuturum, et ei quicquid postulet concessurum pollicetur : ac tandem e contrario absterr et minis, plurimis variisque tormentorum generibus propositis. Sed constans et strenuus victor, Miror; respondit, te virum rationis participem ad tantam insipientiam devolutum, ut credas me vel per blanda verba, vel per tormentorum minas, posse a Deo vivo et vero separari, et diis tuis surdis ac vanis, manibus hominum fabricatis, quibuscumque promissionum illecebris sociari. Non enim est hominis sensum habentis, ligna et lapides colere, vel pro auro et argento Deum cœli relinquere. Ego autem Deum Patrem adoro, et Filium et Spiritum sanctum, ac sancte et vivificæ Crucis lignum venerabile.

29 Hæc ita sancto Martyre clara elataque voce prosequente, micante e cœlo fulgore in conspectu iniquissimi Judicis, stipantiumque militum, Sancti facies non minus meridiano sole resplenduit. Verum illi hoc licet portento exterriti, dicere tamen sibi ad invicem dignum esse morte Ducem Martyrem non desiverunt. Ex quibus vel unus, Archelans nomine, Principem Flavianum salutans, gladio suo capiti Ephysi sese obtulit amputando. Cum auditis decollationis suæ sententiis eorum, gestisque prædictis attentis, ad militem illum accurrens parata cervice eum est quidem bortatus, ut feriret. Sed is dum manum ad feriendum attollit, decidit ita ei gladius, ut amplius illum nequiret erigere. Quibus visis perpensisque a Judice et præsentibus jubetur invictissimus athleta catenis collo injectis in carcerum custodia reponi, dum, ut ipsi aiunt, quid eo fiat investigent. Perrexit in carceres hilaris Ephysus, quantumvis catenarum pondere prægravatus. Statimque ac est illos ingressus, positus in terra genibus orare in hunc modum cepit : Domine Jesu Christe fili Dei vivi, qui totum mundum illuminasti, et per crucem tuam a potestate diaboli liberasti, ne derelinquas me usque in finem. Nunc vero, Domine, gratias ago tibi, quia tu me creasti, et me peccatorem ad te convertisti : tu enim omnes peccatores, qui ad te redeunt, recipis, et qui a via veritatis errant illuminas et exaudis. Nunc Domine exaudi me servum tuum, et perface in bonum desiderium meum, ut merear introire in regnum tuum. Quæ quidem oranti illi hæc voce e cœlo emissa responsum est : Pax tecum Ephyse serve mi carissime : scias quod tecum sum ego, et non deseram te, quia multa pateris pro me, et adhuc patieris.

30 Peractis itaque proximis octo diebus Flavianus tribunal repetens, jubet iterum sisti Martyrem, hortaturque ut antequam iterum flammis tradat deos suos veneretur. Cui quidem Ephysus, corpus suum in illius esse potestate inquires, monet ut quicquid eo velit faciat sine præstolatione. Regnabo enim ego, subdit, cum Deo meo in æternum, et tu miser eum diabolo cruciaberis sine fine. Replicat perfidus Præses, vana illius verba ineptaque ferre se amplius non posse; quippe qui per magicas artes de militis manu corruiere gladium fecit, maximo suo et militum stupore. Verum quod Sanctus nihili penderet minas tormentorumque objectiones omnes, his magis magicisque confirmatus in Christo tyrannum increpare, filium diaboli vocitare, præmissa tormenta ab illo proposita deridere; Patrem sibi esse Jesum Christum, Regem cœli et terre, et Dominum suum potentissimum profiteri, qui Flavianum, et diabolum ejus parentem inferno alligaturus, æternisque ignibus

esset addicturus. Unde magis accensus Judex, illi se dejerat effecturum, ut diis suis ipse sacra faciat. At ridens imperterritus Christi miles, sævius tyrannum objurgat, immanem bestiam et agrestem vocat : quærit cor talia minetur, ac veluti rabidus canis frustra latret, cum illum ipse non timeat, nec deos ejus, ignemve, ferrum, catenas aut reliqua quæcumque tormenta inferre possit.

31 Ad hæc autem ille Flavianus : Corpus tuum, inquit, reipsa igni faciam apponi, vulneraque vulneribus imprimi, resinam, picem, oleum, et omnem pinguedinem cadentem subministrari, et acri deum aceto omnes tuas plagas aspergi mandabo. Statimque Sanctum ministris imperat in pavimento crudeliter torquetur duabus horis : violenter extendi, muneribus, quæ in sacrificium offerret, ejusdem dextræ impositis. Parent occissime Judicis imperio ministri; cum vir sancta fortitudine præditus, duabus jam prope horis in pavimento extensus, projectis e manibus muneribus illis profanis, Spiritus sancti ope, prædicta illa omnia tormentorum genera sibi illata gloriose superat. Unde non oblitus Deo adjutori suo gratias agere, cepit cum regio Propheta canere : Impulsus, eversus sum et caderem, et Dominus suscepit me : fortitudo mea, et laus mea Dominus, et factus est mihi in salutem. Dextera Domini fecit virtutem : dextera Domini exaltavit me. Ac mox Flavianus ceterisque ejusdem farinae circumstantibus interrogantibus, quid miser diceret, quid loqueretur, cur plangeret, subiecit : Propter peccata mea plango, ne forte animam meam impediunt, quoniam multa mala commisi : unde corpus meum lutum et pulverem conspiciens, si pro Deo centies posset occidi, ob animæ meæ salutem letarer plurimum. Dæmones enim in animarum perditione valde congaudent : quibus tu (Flavianum intuens) ad exurendum perpetuo sociaberis.

32 At ille Sanctum eisdem vincum catenis in carcerem detrudi mandat, alteraque die iterum sibi ad tribunal, dum ibi sederet, adduci. Tum vero primum extensas ei manus conteri penitus jubet : deinde dum interim in ipsa extensione sinitur, invito cum ceteris consilio, fornacem ingentem accendi e vestigio curat, et statim Martyrem in eam projicit. Projicitur ipse quidem, ac sanctæ et salutiferæ Crucis signo munitus patienter fortiterque flammam ferens, cemit hilaris : Igne me examinasti Domine, et non est inventa in me iniquitas : tamquam aurum in fornace probasti me Domine. Oransque subdit : Nunc, Domine, clementiam tuam posco, ut, qui liberasti tres pueros de camino ignis ardentis in Babilone, eruas me de medio istius, ut gentes istæ vileant mirabilia tua, et glorificent nomen tuum in æternum. Nec est a Christo repulsam passus tam bene meritis orator : etenim illeso eo in mediis incendiis remanente, erumpentes a clihano flamma, Flavianæ iniquitatis executores circumstantes uno momento combusserunt.

33 Hinc ex adstantibus quoque huic spectaculo populis, alii portento attoniti Flavianum compellere, ut Ephysum cito demitteret, veriti, ut niebant, ne nisi id præsto fieret, mox cuncti quoque simul pari facto corripentur. Alii Christianos sese profiteri, et palam clamare sanctam se Christi crucem adorare, Imperatoris præcepta respicere, Deorumque sacrificia abhorreere atque detestari; deinde ad Ephysum conversi dicere : Tecum, sanctissime Pater Ephyse Dux noster, tormenta, et mortem pati pro Christi nomine parati sumus. Alii vociferari virum sanctum et justum, vite æternæ et felicitatis perpetuæ indicem, talia sustinere non debere : non deficientibus tamen ex eodem cœtu, qui contra affirmarent, imperii edicta, et sacrificiorum antiquorum ritus nequaquam esse contemnendos.

Ince cœlesti circumfusus.

(cum volenti eum occidere gladius excidisset)

reducitur in carcerem ;

ubi voce divinum confirmatur :

tyranni minas deridet, eum insultat

crudeliter torquetur duabus horis :

Psal. 112.

conteritis manibus, in ardentem fornacem conjicitur :

manet illæsus ;

sacellitibus combustis :

multi convertuntur.

AUGUSTO
MARCO,
IX MESS.

CAPUT VIII.

Martyrii consummatio. Miracula.

Accepta mor-
tis sententia,

Quos illorum omnium clamores ferre amplius non valens Judex, imo eum invadente mortis metu, tribunal prætoriumque reliquit, habitaque nocte proxima consultatione, mane illud repetens, capitis tandem sententiam tulit in Christi Martyrem sanctissimum, ex hoc fere breviculo recitatam: Ephysum rebellem, nostris diis credere nolentem, eorumque sacrificia per superbiam respuentem, Imperatoris atque totius mundi religionem vanam putantem, eamque dissuadentem, nostris precibus aures suas nullo modo inclinantem, honores et hujus vitæ gaudia pro nihilo habentem, contumelias, derisiones, opprobria, vincula, carceres et tormenta pro Galilæo illo crucifixo libentissime tolerantem, capite præcipuus obruncari.

Nuras dicitur:

35 Lata hujusmodi a Flaviano sententia, condemnatum arripiunt Ephysum ministri, Nurasque constitutum ad solitum supplicii locum perducunt. Quo pertractus, tortorem beatus Martyr fratrem appellans, rogat ut antequam eum feriat, orandi sibi inducias largiatur. Permissusque Martyr a tortore ut quantum vellet id ageret, elatis in cælum oculis, expansisque manibus, hanc Christo pie devoteque orationem effudit: Domine Jesu Christe, qui ante mundi principium de Patre genitus, per uterum intacta Virginis Mariæ in hunc mundum venire dignatus es, et sedes a dextris virtutis Dei, esque nobiscum, sicut ipse promisisti, usque in finem seculi, dabisque nobis post diem judicii corporis et animæ beatitudinem, exaudi orationem meam, et auribus pietatis tuæ percipe lacrymas meas, et propitius esto mihi. Concede itaque Domine, ut martyrii mei, quod pro te libenter suscepi, cursum consummem feliciter. Adsit mihi misericordia tua, ut nullum impedimentum patiatur anima mea: humani generis adversarius non appropinquet mihi, nec me manus contingat inimici. Peto etiam, Domine, ut hanc Calaritanæ populæ civitatem ab hostium incursum custodias, et ut desinant cives ejus idola vana colere, dæmonum figmenta respiciant, et cognoscant te verum ac vivum Deum Dominum nostrum Jesum Christum: quicumque vero ex eis ægri fuerint, vel si aliquo modo maris fluctibus supra vires constricti, si barbaris gentibus oppressi, si peste afflicti extiterint, postquam ad nos servum tuum supplices recurrerint, salventur, et ab angustiis suis liberentur, per te Domine Jesu Christe, Deus de Deo lumen de lumine, qui vivis et regnas cum Deo Patre et Spiritu sancto in æternum. Qua oratione per præsentem Christianos voce hac, Amen, conclusa, videt Sanctus apparentem sibi Christum Dominum, auditque suis precibus his verbis eum hortatu annuentem: Ephys dilecte mi, tuas preces audi vi: veni, accipe coronam tuam semper mansuram, quia bonum certamen certasti, cursum consummasti, fidem servasti.

a Christo in-
vitat ad
gloriam

plectitur ca-
pite:

repulso

36 Hoc itaque divino accepto oraculo tantis fretus divinis pollicitationibus invictus Christi athleta, spiculatorum innot, ut agat quicquid ex Præsidis sententia mandate agere eum oporteat, sanctissimaque se signo Crucis muniens, flexis genibus dum spiritum suum in manus Domini commendat, porrecto capite a spiculatore obruncatur, octavo decimo Kalendas Februarii, ut ex Martyrologio Romano præmisimus, et ex Marci testificatione mox sequitur, anno Domini 286. Cujus quidem invictissimi ac sanctissimi Dei Martyris anima in cælum ipsorum Angelorum manibus perlata, gloriosum cadaver in terra relictum, muneribus per Christianos redemptum, et a profanis ferarum dentibus, seu potius a

sacrilega impiorum Ethnicorum ultione vindicatum, inde non procul in loco celebri ex parte Orientis hymnis et psalmis decantatis, Deoque datis laudibus, et actis gratis reverenter est reconditum. Ibi vero deinde sanctus Martyr innumera patravit miracula. Nam ex hac eadem Marci narratione cæci ibi visum receperunt, munda sunt leprosi, fugati humanis corporibus dæmones, surdis auditus, incessus claudis est restitutus: ac etiam ubicumque pro qualibet necessitate ipsi Divo Ephyso supplicatum est, præsto ipse et cum effectu semper adfuit.

claret mira-
culis.

CAPUT IX.

Translatio, templa.

Martyrizatus est autem beatus Christi Martyr Ephysus octavo decimo Kalendas Februarii apud Calaritanam civitatem in insula Sardinie, in loco qui dicitur Nuras, et sepultus est ex parte Orientis, imperante Diocletiano Imperatore, et Flaviano Principe, ejus passionem ego Præbyter Marcus dum a principio usque ad finem vidissem, hortatuque ipsius beati Martyris Ephysi fideliter veraciterque de scripsi, præsentibus atque posteris profuturam, ad laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in secula seculorum, Amen.

S. Ephysii
vita a Marco
scripta:

38 Ceterum et hic quoque dico, Divum Ephysum una cum S. Potito Pisas ex hac insula esse asportatum: quo vero singulariter ex loco, plurimum confert dicere. Peninsula est modici spatii juxta propugnaculum illud recenter ad Barbarorum frequentes antea descensiones cohibendas extractum, quod vulgo Turris et Collallas dicitur, in qua quidem peninsula, quæ vestigia ædificiorum oppidive cernuntur ex quadratis quibusdam lapidibus, Arabicis litteris inscriptis, dignoscitur fuisse Saracenorum opus: quæ vero hinc extra peninsulam passibus aliquot versus et ad castrum usque Pulæ, latiori spatio existunt, vel ex ipsis D. Ephysi actis genuinum Noræ situm magis indicant, quod ei loco præfati Sancti sepulchrum juxta ejusdem acta, ut visentibus plane innotescit, adstat ex parte Orientis.

corpus Pisas
translatum:

locus mar-
tyrii et sepul-
chri,

39 Enimvero illud est eo in templo, quod Sancti nomini perstat nuncupatum, inter præfata distinctorum a nobis locorum vestigia extra eam peninsulam, atque hoc quidem templum quadrato constans ex lapide ad Occidentem fere duobus aditibus, latiore in medio, angustiore a sinistris patet, utroque sursum arcuato; latitudo ejus passuum sex in tres fornice, et trinum trinarum columnarum ordinem deducitur, ad longitudinem passuum decem: medius fornix passus tres latus, ceteris duplo altior, ad Orientem super ara majori desinit in seniorhem. Columnæ hinc inde tres quadrata figura extractæ ex quadrato lapide, crassitie quatuor pedum, et ab extremis muris in has, atque ab una earum ad aliam ducti per longitudinem arcus, erecto desuper muro, contexunt mediæ quidem testudinis utrumque, collateralium vero intrinsecum fundamentum. Hæ autem late sunt passus duos, et in sinistra ab ingressu arcus superiori, hoc est ad Orientem, qua parte ara est, fenestra una, in dextra duæ, duobus inferioribus arcibus respondent: quarta ipsi aræ superstat, sub ipso majori ac medio fornice. Porro a dextro aræ cornu ad extremum dextræ testudinis..... patet quidem scalarum aditus ad Orientem duobus gradibus: sed hinc aliis quatuor a Meridie contra Septentrionem ad duarum sepulchrorum aperturam mediis in lateribus factam pervenitur, adeo ut ipsæ ante aram facta quoque experientia quatuor circiter aut quinque pedes subsint; extractæ quidem non in transversum, sed juxta ipsam templi longitudinem, inferior stracto tegmineque constat lateritio hoc quidem

templi de-
scriptio:

dem in acutum desinente. Erectis eum in modum lateribus ab utraque stracti ora per longum, hinc altera superstat paullo latior altiorque strata, marmore candido, et in arcum per longitudinem aperta quadrato lapide: ceterum parvis latitudinis utraque quinque circiter vel sex pedum. Atque hunc Divorinam, primæ in primis Ephysi, secundæ vero deinde Potiti ab ejus ex Apulia translatione depositionis locum, hæc eorum monumenta extitisse, tenacissima traditione perhibetur, quæ et situ cum ipsis D. Ephysi actis, collato, et templi nuncupatione, ac ipsa demum utriusque sepulchri structura satis superque confirmatur.

40 Hinc alia sub Sancti ejusdem invocatione alibi

erecta, illud quidem extra oppidum, vulgo dictum Villasar, Marchionatus ejusdem nominis caput. At hoc aliud in suburbio Calaris, Stampache dicto, longe famosius est, tum ex eo quod subterraneam cryptam ejus firma traditione fuisse creditur S. Ephysi carcerem, ex quo subterranea quoque porticus ad aliud antrum subtus Divi Venerei templo, in vico ejusdem nominis, uno a Calari miliari, pertingit; tum quod idem oratorium est Confraternitatis sanctissimi Gofelonis, seu sacrosanctarum Christi plagarum primariæ Romanæ tituli ejusdem aggregatæ, ejus Sodales cæruleo habitu in Confraternitatis exercitiis et pietatis officiis induti procedunt.

AUCTORE MARCO, EX MSS. alia celebrior.

DE SANCTO MACARIO ÆGYPTIO PRESBYTERO ET ABBATE IN SCITHI.

§ I. S. Macarius S. Antonii discipulus.

Plures fuere Macarii, vastarum Ægypti solitudinum inquilini. Celeberrimi in Martyrologiis duo, quorum alter Alexandrinus, sive Urbanus appellatur, alter Ægyptius: ambo Magni Antonii discipuli, ut ex Rufino et Sozomene infra XVII Janu. in Prolegomenis ad ejusdem S. Antonii vitam dicemus; non quia sub ejus disciplina primum ad pietatem vitamque monasticam eruditi sint; sed quia eum convenerint aliquando, et salubribus ab eo monitis informati sint: qua ratione alii quoque sese Antonii discipulos prædicarunt: et vero facti illi communis, ut isthic dicemus, vitæ monasticæ Magister.

2 Colitur a Græcis uterque hic Macarius XIX Januarii, ut ex Menæis ac Menologio patet; licet Anthologium solius Ægyptii meminerit. Latinorum fastis recentioribus hic XV Januarii, ille II, ascriptus. At paullo antiquiora Martyrologia, ut II Januarii monimus, illud fere statunt discrimen, quod qui XV, colitur, eum S. Antonii discipulum vocent, alterum non item. Quam ob causam censet Rosweygdus, ut in quadam scheda notatum ab eo reperimus, Ægyptium II, Alexandrinum XV, reponi oportere: hunc enim præcipue Antonii discipulum fuisse, cui ipse dixerit Antonius, ut auctor est Palladius in Lusiaco cap. 20, Ecce Spiritus sanctus requievit super te, et risque mihi deinceps hæres mearum virtutum. Num quod Rufinus lib. 2, cap. 28, eodem de Ægyptio prædicat, eum quasi hæreditatem gratiarum et virtutum D. Antonii possedisse; Rosweygdus in Notationibus ad lib. 2, de Vitis P.P. n. 49, monet, Videndum num Rufinus Palladium, vel alium, quem Latine expressit, male ceperit. Recte quoque ibidem præannuntiat intricatam plane rem de duobus Macariis.

3 At qui causa intricata? Quia nimirum posteriores scriptores, ac præsertim Martyrologiorum concinnatores, cum memorari a S. Athanasio in S. Antonii vita Macarium ejus discipulum cernerent, a posterioribus vero scriptoribus Palladio, Rufino, et aliis, qui Ægypti Libyæque deserta lustrarunt, potissimum duos prædicari Macarios Alexandrinum et Ægyptium, et utrumque cum Antonio locutum, aliter utrumque existimant celebrem illum ejus discipulum, atque in Pispirensis cenobii præfectura successorem extitisse, hi Ægyptium, illi Alexandrinum, ut cuique verisimilior id ratio persuaserat.

4 Verum utroque ille Macarius senior fuit. Nam Ægyptius, ut mox dicemus, anno Christi 391, decessit, 90 natus annos, quorum 60, vixerat in solitudine: in eam igitur secesserat sub annum 331. S. Antonius, ut suo loco ostendimus, obiit anno 19 Constantii, Christi 356. At Fratres duos, Amatham et Macarium, quoddecim annis ante in interiorem montem secum duxerat, et modico intervallo sejanctos instituerat, eique illi ministrabant, ut S. Athanasius in S. Antonii,

S. Hieronymus in S. Pauli Vito tradunt. Ipso ergo tempore, quo Scithicam solitudinem petiit Macarius Ægyptius, aut etiam aliquanto ante, in interiorem illum montem alter ille ductus Macarius est, longo jam virtutis experimento probatus. Nam antea Æconomus videtur Pispiritoni cenobii ad Nilum siti fuisse, ut colligitur ex Palladio cap. 23. Cronius quidam, inquit, mihi narravit Presbyter Nitriæ: Cum essem, inquit, junior ab initio, et propter animi angorem et tristitiam fugerem ex monasterio mei Arehimandrite, errans deveni ad montem S. Antonii. Sedebat autem B. Antonius inter Babylonem et Heracleam in vasta solitudine quæ fert ad mare rubrum, circiter 30 milliariibus a fluvio. Cum ergo venissem ad ejus monasterium, quod est prope fluvium, in quo sedebat ejus discipuli Macarius et Amathas, in eo qui Pispier appellatur loco, qui eum etiam cum dormisisset sepehærent; expectavi quinque dies ut convenirem S. Antonium. Dicebatur enim accedere ad hoc monasterium, aliquando quidem post decem dies, aliquando vero post 20, aliquando vero post quinque, prout expediebat pro beneficio eorum, qui veniebant ad monasterium, et post pauca: Accidit autem ut alio die veniret Magnus sero vespere, ut narravit Cronius, anxius chlamyde pellicea. Ingressus est ergo suum monasterium; erat autem hæc ejus consuetudo, ut alloqueretur Macarium, et eum interrogaret: Præter Macari, veneruntne huc aliqui? Respondit Macarius: Venerunt. Dicebat autem Magnus: Suntne Ægyptii an Hierosolymitani? Dederat autem Magnus ei signum dicens: Cum videris venisse aliquos, quibus est minus negotii, dic: Adsunt Ægyptii. Quando autem videris venisse aliquos religiosiores, et paullo consideratioris, dic: Sunt Hierosolymitani. Rogabat ergo Magnus pro more dicens Fratri Macario: Sunt Ægyptii Fratres, an Hierosolymitani? Respondit Macarius, dicens: Est mixtura. Hæc autem ante annum 340, gesta sunt que narravit Cronius. Non igitur ille Macarius Ægyptius est, qui non nisi eo ant potius sequenti anno eremum petiit. Multo etiam minus dici potest Alexandrinum fuisse, qui Ægyptio junior, neutiquam ei muneri adnotus a Magno fuisset Antonio; cum ipso Cronio, a quo hæc Palladius didicit, junior esset, ut ex Rufino colligere est.

5 Locis quoque longissime invicem dissitis habitare hi Macarii: Antonii monasterium in Thebaide erat ad Nilum flumen. Habitatat vero Macarius Ægyptius in Scithi, Alexandrinus in Cellis, quæ loca in Libya sunt. Ut mirum sit 11 Januarii scribere de Alexandrino Usuardum et alios: In Thebaide S. Macarii Abbatis; nisi de illo Pispiritono scribere, cujus aliqui non reperimus in Martyrologiis nomen, et magis etiam illi congruunt, quæ hoc die XV, in nonnullis habentur. Ita vetus Romanum a Rosweygdus vulgatum: Macarii Abbatis, Antonii discipuli. Notherus: Item Macarii Abbatis,

ei intinus.

ejus monasterii ad Nilum

Æconomus.

ei familiaris:

longe alius a duobus illis.

forte olim 2 aut 13 Jan. cultus

alia ejus ecclesiam;

ANN. CCXCI. XV JANUARI.

Duo SS. Macarii:

utriusque natalis:

uter dicatur S. Antonii discipulus?

qua causa?

Atus antiquior.

EX VARIIS.

batis, discipuli S. Antonii. *Beda vulgatus, Usuardus, Rabanus, Ado, Bellinus, et MSS. plurima et pervertusta*: Item B. Macarii Abbatis, discipuli S. Antonii, vita et miraculis celeberrimi. *Maurolycus quasi hunc significet, Apud Ægyptum in Thebaide, inquit, B. Macarii etc. Galesinius quoque*: In Thebaide S. Macarii Abbatis. Hic B. Antonii discipulus, religiosæ discipline, sanctimoniam, et miraculorum laude floruit. *Sed in Notis significat se de Ægyptio agere.*

6 *Plura de Pispiritano illo, sive Thebaeo Macario infra ad vitam S. Antonii, præsertim § 5. Prolegomenam. Successit ei in præfectura Antoniani cenobii S. Posthumus, sive Pasthumus, qui an non Poemen, sive Pastor sit, alibi disquiremus, Posthumii vitam qui scripsit, (sicut referentium jactavit oratio, qui conversionis ejus ordinem noverunt, ut in Præfatione scribit, iis verbis fortasse illius sese æqualem innuens) ñlem de Macario ait*: De quo sæpe diximus, corpus sepelisse Magistri, cum spiritus ejus vocatus est ex seculo. *At ubi illud dicit, et sæpe quidem? Idem fortassis Macarii illius vitam litteris tradidit, quæ non extat. Ast ex eadem illa Posthumii vita hic Macarii illius senioris abitum referemus.*

7 Nota facta est, inquit, S. Macario, scilicet B. Antonii discipulo, conversatio Posthumii, et celebre ejus factum est nomen; visumque est illi ad hunc abire in eremum. Nam idem Macarius ab illustri viro Antonio monachorum fere quinquaginta millia susceperat gubernanda. Ejusdem igitur Macarii exitus de seculo appropinquabat, et Dominico gregi, quis post ejus excessum inagisterii nomine subrogaretur inquirebatur. Sanctus itaque Macarius cum ad Sanctum venisset Posthumium, excepit eum libenter, præcipue ejus jam ab Angelo famam audierat. Non ergo ille ut hospes, sed ejus subtiliter explorare propositum venerat. Porro Macarii adspicibus Posthumii complacuit conversatio, et eum suadere cœpit, ut S. Antonii anachoretarum Principis non gravaretur visitare reliquias. Sed cum omni virtute reniteretur, et abire penitus nolisset, in somnis Posthumus sine aliquo emetamine iro jussus, Divinæ contradicere non poterat majestati. Itaque cum Macario aggreditur iter, multitudinem congregationis monachorum, quæ a solo gubernabatur Macario, ingressus, de quo sæpe diximus, corpus sepelisse Magistri, cum spiritus ejus vocatus est ex seculo. Qui cum se in extremo vite istius temporalis adspiceret, advocato ad se S. Posthumio, ita exorsus est ei: En Frater, tempus resolutionis meæ instat: quapropter, audiens bonum testimonium de te, finem senectutis meæ debilitatis suppositi gressibus ad pertingendum usque ad te. Nunc igitur bene fecisti venire mecum. Suscipe ergo paterno amore gregem Dei ad regendum. Noli querere, quod tibi utile est, sed quod multis ut salvæ fiant: ne ergo neques suscipiendi honoris gratiam, mercedem a Domino recepturus tempore opportuno. Tunc S. Posthumus pedibus ejus provolutus, ait: Carissime Pater, quomodo mihi tam magnæ multitudinis curam imponis, rustico homini, litteras nescienti? Provide igitur ex eis meritum hominem, qui possit eum sollicitudine tantas animas regere populorum. Tunc Macarius ait Posthumio: Excusationes non audio, neque causas recipio: hi enim omnes sub tua ditione manebunt, nec alius est tantæ abstinentiæ vir, qui possit istius populi gubernare animas, ac sollicitè tractare: et ut certius dicam, dilectissime Frater, te electione sua Dominus designavit ad suscipiendum hunc ministerii locum: nequamquam ergo ecclesti poteris contradicere jussioni. Nihil ex hoc Posthumus locutus est Macario: sed dum ejus verba secum in animo volveret, Macarius emisit spiritum: statimque populorum ingens turba intente ad fumum currunt. Hi psallentium multitudo, diversis hymnorum vocibus, quasi uno ore laudes

Deo canebant, donec corpus ad sepulchrum deduceretur humanum: nemo tamen vehementer dolebat, eo quod S. Macarius tam velociter monasterium relinquere, quoniam Dominus similem ei Posthumium gregi suo inagistrum providerat.

8 *Hæc ibi. Quod dicatur tam velociter monasterium reliquisse, argumento est non diu ei post S. Antonii aut S. Sarmatæ mortem præfuisse, nec ad 391, quo S. Macarius Ægyptius decessit, pervenisse. Mendam videtur, cum monachorum fere quinquaginta millia dicitur gubernanda suscepisse: quinque legendum; itaque habet titulus vite S. Posthumii: Vita B. Posthumii Patris quinque millium monachorum.*

§ II. S. Macarius Ægyptius.

Nunc de S. Macario Ægyptio agendum. Presbyter hic fuit, quod de Pispiritano non traditur. Agitur ejus natalis a Latinis XV Januarii: licet quod in plerisque Martyrologiis ejus extat elogium, in alterum jam memoratum Macarium, aliquanto etiam aptius, quadret. Expressius eum celebrant recentiora; Coloniense anno 1490, excusum: Apud Ægyptum B. Macarii Abbatis discipuli B. Antonii, vita et miraculis celeberrimi: qui contra aereos spiritus, et in curationibus hominum, et in demittationibus futurorum divinam gratiam consequutus, sexaginta annos in desertis implevit, ad quæ tricenarius ingressus est. Hic interrogatus a quodam, quomodo sic corpus suum siccam esset: respondit: Timor Dei etiam ossa exsiccet. Similia habet MS. Martyrolog. Ecclesia S. Gudilæ Bruzelis, et aliæque.

10 *Vitam ejus Græcam nacti sumus ex Bibliotheca Regis Christianissimi; ejus hæc erat inscriptio*: Βίος και πολιτεία του Αγίου Μακαρίου του Αιγυπτίου. Vita et conversatio S. Macarii Ægyptii. *Et continet quæ sparsim extant de illo in vitis Patrum, nisi quod quæ Rufinus lib. 2, et Palladius in Lusiaca narrant, vix attigit; quæ propterea separatim subjungemus. Aliam Latinam ex MS. Colicæ Bodecensis cenobii Canoniorum regularium in diocesi Paderbornensi accepimus a Joanne Gamansio nostro, sed quæ fere ex lib. 3, 5, 6, 7, de Vitæ PP. ipsismet auctorum verbis erat consarcinata, et quædam huic tribuebat Macario, quæ sunt Alexandrini propria.*

11 *Sozomenus lib. 3, histor. Eccles. acturus de præstantibus, qui quarto seculo florere, monachis, ita Macarium utrumque celebrat cap. 13. Exordium vero capium ex Ægypto, et duobus monachis, qui Macarii nominabantur, quique cum summa laude monasteriis in solitudine Sceti et monte, qui ibi est, positus præerant. Quorum alter in agris Ægypti, alter in urbe natus (erat enim Alexandrinus genere) et ita institutus civilibus educatus, ut ἄρτος, id est Urbanus, appellaretur. Ambo autem viri sanctissimi, divins præscientiæ et sapientiæ eximia imbuti, dæmonibus terribiles, verum denique mirabilium et sanationum effectoros. Ægyptium vero fama est mortuum ad vitam revocasse, quo homini, qui contra sentiret, posset persuadere mortuum fore resurrectionem. Vixit annos circiter nonaginta, quorum sexaginta in solitudine contrivit. Qui simul, ut studio monasticæ et severæ discipline, cum adhuc adolescens esset, se dedit, sic in eo excelluit, ut a monachis Πατριάρχου, hoc est, Adolescens senis mores et gravitatem præ se ferens, nuncuparetur. Ubi autem annum jam ætatis egit quadragesimum, presbyter ordinatus est.*

12 *Socrates lib. 4, hist. Eccl. cap. 18, eadem fere de illis prædicat*: In numero, inquit, monachorum, qui eo tempore vixerunt, duo viri erant pietate et sanctimonia eximii, qui eodem nomine (uterque enim vocabatur Macarius) nuncupati fuerunt: quorum alter ex superiore Ægypto, alter ex urbe Alexandria oriundus, uterque multarum rerum ransa, ut disciplinæ

diu ante alios
duos Macarios.

S. Macarii
Ægyptii natalis.

Vita;

Elogium et
miracula ex
Sozomeno.

Sumite,

Vita ejus olim
scripta videtur:

adit S. Posthumium:

deducit eum
secum, hœ
jubente.

deferi et curam sui monasterii.

et moritur.

monastica, vitæ pie institute, morum præstabilium, et miraculorum denique ab ipsis editorum, pereclebris et illustris. Ægyptius Macarius morbis tam multos liberavit, tot demones ex hominibus, qui eisdem agitabantur, ejecit, ut res ab eo per Dei gratiam gestæ opus separatim desiderent. Erga illos, qui in ipsius congressum venirent, severitate cum reverentia temperata usus est. *Similia habet Nicephorus lib. 9, hist. Eccl. cap. 14. Suidas etiam verbo Macarius: Duo, inquit, fuerunt ejusdem nominis, atque decantati propter exercitia studiorum, vitam, mores, atque disciplinam. Alter quidem Ægyptius, qui miracula edebat, ac religiosa cautione in eos qui se conveniebant erat severus: alter Alexandrinus per omnia similis Ægyptio etc.*

Suida.

locus habitationis.

13 *Præcipue Scythium, sive Scethin, aut Scithicam in Lybia solitudinem inhabitavit, cujus situm ex Rufino indicavimus 2 Janu. ad alterius Macarii vitam cap. 9. Nam et is, licet præcipue in Celliis commoretur, sæpius tamen ad seniore hunc Macarium in Scithi divertebat, habebatque etiam isthic cellulam, atque aliam in Nitria. Distabat Nitria quinquaginta millibus passuum Alexandria, ut ad vitam S. Antonii dicemus. Ab eo loco decem millibus distabant Cellia, a multitudine dispersarum in eremo cellularum dicto, ut auctor est Rufinus lib. 2, de vitis PP. cap. 20. At Cassianus: Celke, seu Cellia, inter Nitriam et Scythia, a monasteriis Nitriæ quinque millium, octoginta millium solitudine ab eremo Scythi.*

etias.

14 *Ætas S. Macarii scilicet statui potest. Palladius venit Alexandriam secundo consulatu Theodosii Magni Imp. id est, an. Ch. 388, ut ipsemet testatur cap. 1, hist. Lausiacæ. Triennio versatus in monasteriis que sunt circa Alexandriam, abiit in montem Nitriæ; ut testatur cap. 7, anno videlicet 391. Cum toto anno in monte habitasset, ut ibidem scribit, venit in intimam solitudinem, in Cellia videlicet, anno 392. Dormierat autem anno, antequam ipse ingrederetur in solitudinem, Macarius Ægyptius. In Celliis novem annos habitavit Palladius cum Macario Alexandrino, qui adhuc triennio post ejus iudicium in vivis fuit. Reversus autem solitudinem Palladius an. 399, aut 400, nem an. 401, jam Episcopus ordinatus interfuit synodo Constantinopolitana, ut dicitur ad vitam S. Joannis Chrysostomi.*

erituum,

15 *Natus est igitur Macarius Ægyptius circiter annum Christi 301, Diocletiano et Maximiano imperantibus: recessit in eremum an. 341. Valentis Imp. tempore, Lucii Præfeti jussa cum Alexandrino Macario aliisque sanctis Patribus extorris deportatus, est in insulam quamdam Gentilium, quos omnes Christo adjuverit, ut Rufinus commemorat lib. 2, histor. Eccl. cap. 4. Socrates lib. 4, cap. 19. Sozomenus lib. 6, cap. 20.*

scripta.

16 *Injus S. Macarii esse feruntur homines Græcæ, quas Joannes Picus in Senatu Parisiensi classium inquisitoriarum Præses anno 1559, Lutetie reddidit. At Gemadius Massiliensis unicam ei tribuit epistolam; ita enim scribit cap. 10, Macarius, monachus ille Ægyptius, signis et virtutibus clarus unam tantum ad juniores professionis suæ scripsit epistolam: in qua docet, illum perfecte posse servire Deo, qui conditionem creationis suæ cognoscens, ad omnes senectipsum inclinaverit labores, et luctando atque Dei auxilium adversum omne, quod in hac vita suave est, explorando, ad naturalem quoque perveniens puritatem, contentiam, velut nature debitum munus obtinuerit. Eam epistolam esse censet Antbertus Miræus, que in MSS. reperitur hoc exordio: Milites ergo Christi, que aliis Regula S. Macarii scribitur.*

VITA EX GRÆCO MS.

CAPUT I.

Calumniæ depulsa. Secessus in eremum.

Beatus Macarius de semetipso referebat dicens: *Ann essem junior, atque in cella residere in*

Ægypto, tenuerunt me, et Clericum ordinaverunt in vico. Ego vero nolens acquiescere, in alium locum profugi: et venit ad me secularis quidam vir pius, qui quod manibus eram operatus tollebat, mihi ministrabat. Accidit autem ut virgo quædam in eodem pago diabolica tentatione in fornicationem laboretur: cumque jam iterum gestaret, interrogata est, a quo esset imprægnata; ipsa vero: Ab isto, inquit, anachoreta. Exeuntes vero pertraverunt me in vicum, et suspenderunt ad collum meum b ficiles ollas, et ansas vasorum, et circumduxerunt in pago per vias cædentes, ac dicentes: Hic monachus filiam nostram corrupit: tollite, tollite eum: et pane ad mortem me ceciderunt. Superveniens vero quidam seniorum dixit: Quamdiu peregrinum hunc monachum cædetis? At, qui mihi solitus erat ministrare, sequebatur retro, pudore suffusus; nam et ipsum multis contumeliis affecerant, dicentes: Ecce solitarius ille, cui tu testimonium tribuebas, quid perpetravit. Et dixerunt puellæ parentes: Non dimittimus eum, nisi de alimentis ei præbendis fidejussorem dederit. Cunque ei, qui mihi ministrabat, inaussem, fidejussit. Atque ad cellam reversus, dedi ei quotquot habebam sportulas: Vende, inquiens, has, et conjugi illi meæ cibum præbe, dicebam vero cum animo meo: Ecce, Macari uxorem tibi reperisti, oportet te nunc amplius laborare, ut eam alas: et dies noctes que operabar, eique mittebam. Cum vero miserio illi tempore parienti advenit, dies complures in acerbo cruciatu exegit, neque parere omnino valuit. Mirantibus qui aderant, et quid hoc esset querentibus: Scio, inquit, quia videlicet monacho illi falsum crimen imposui, cum ille flagitii sit expertus, et quod juvenis iste admisit. Advolat minister meus, et gaudio gestius ait: Non potuit puella illa parere, donec confessa est, insontem esse te criminis, quo te falso accusarat. Ecce vero universi vici illius habitatores huc convenire cupiunt, ut eum gloria irrogate tibi injuriæ veniam flagitent. Ego vero his auditis, ne me homines alligerent, surrexi, atque inde in Scethen profugi. Hoc principium est causæ, ob quam huc veni.

AUCTORE ANONYMO, EX MS. GRÆCO.

Macarius in-vitus fit Clericus: innocens patitur fornicationis calumniam:

b

puella in partu periclitata, et calumniam fasso,

c

ne honoretur, fugit in Scethen:

d

e

3 annis suggestione explorata,

penetrat in uterum desertum

ibique duos eremitas nudos reperit,

frigus et laborem non sentientes

ACTORE
ANONYMO,
EX MS.
GRÆCO.

necdm monachus factus sum, sed vidi monachos. Ignoscite mihi Fratres.

a *Hæc eadem referunt Rufinus lib. 3, de Vitis PP. num. 99, et Pelagius lib. 3, libello 13, num. 25. b Pelagius: Appenderunt in collum meum cacabatas ollas et ansas vasorum, et miserunt me circumcirca in viâ illo per viam cedentes, etc. c Rufinus: Nam me juvenis vicinus noster ille compressit. d Hæc excerpta ex lib. 6, de Vitis PP. interprete Joanne Subdiacono, libello 3, num. 4. e Joannes: In die oblationis, ad monasterium Abbatis, Pambo. Colitur S. Pambo 1 Julii. Ejus vita describitur u Polladio lib. 8, de vitis PP. cap. 10.*

CAPUT II.

Tentationes dæmonum detectæ. Colloquium cum S. Antonio.

a
Videt dæmo-
nem cum va-
riis phialis
adventum
monachos:

b **I**dem Abbas Macarius Ægyptius in loco omnino deserto habitabat, eratque in eo solus qui anachoreticam vitam ageret. Inferius vero alia erat eremus, in qua plurimi habitabant Fratres. Observabat autem senex viam, et conspicit dæmonem adventantem specie humana, ut juxta ipsum transiret. Videbatur vero tunica indutus linea undique perforata: ac per foramina suspensæ erant b ampullæ. Dicit ei senex: c Magne, quæ vadis? Vado, inquit, commonefactum Fratres. Dicit senex: Et ut quid tibi ampullæ istæ?

b

c

d

d Potiones, inquit, varias Fratribus porto. At senex: Istas omnes? Respondit: Plane. Si quæ uni mihi placeat, alteram offero; si nec hæc, iterum aliam: saltem vel una ex omnibus ei ardebit. Hæc cum dixisset, abscessit. Perstitit senex vias speculans, donec ille reverteretur. Et videns eum ait: Salve. Ille vero respondit: Unde mihi salus? Dicit ei senex: e Quæ? Respondet: Quia e omnes duri et intractabiles mihi effecti sunt, et nemo mihi acquiescit. Ad dicit senex: Neminem ergo isthuc amicum habes? Unum, respondet, adhuc habeo monachum isthuc fratrem, et is mihi credit, et quando me videt convertitur uti ventus. Qui, inquit senior, vocatur iste Frater? At ille: f Theopemptus? Hæc cum dixisset, abscessit.

e

f

g **4** Consurgens vero Abbas Macarius in inferiorem solitudinem proficiscitur. Quo cognito Fratres acceptis ramis palmarum ei obviam proderunt: ceterum quisque cellam præparabat, existimans quod ad se diverteret senior. Ipse vero percunctatur, quis Theopemptus vocaretur in eo monte. Quem cum reperisset, ad ejus collam abiit; qui eum magna lætitiæ significatione suscepit. Cumque colloqui secreto cœpissent, ait senex: Quæ tecum agitur, Frater? Ille vero: Per preces tuas, recte. At senex: Non te cogitationes tuæ impugnant? Ille, Interim, inquit, bene sum. Pudebat enim eum fateri. Tum senex: Ecce, inquit, quot annos in rigidiore hac versor exercitatione, et honore afflictor ab omnibus: et mihi hoc ætatis, spiritus fornicationis negotium facessit. Ad hæc Theopemptus: Crede Pater, etiam mihi. Senex vero simulabat et alias cogitationes sibi esse molestas; donec eum ad confitentium induceret. Deinde querit, qua ratione jejnet. Ad Nonam, inquit. Jejunia, ait, usque ad vesperam, et te exerce, ac de Evangelio aliisque Scripturis aliquid semper meditare. Et si te aliqua invaserit cogitatio, nunquam deorsum respicias, sed semper sursum: et celeriter tibi Dominus auxilium feret. Cumque idoneis Fratrem illum monitis informasset, ad propriam eremum reversus est senex. Rursumque speculatus conspicitur eundem dæmonem, eique ait: Quo tu rursus? Denuo, inquit ille, commonefactum Fratres: hæcque effatus pertransiit. Cum vero reverteretur, dicit ei Sanctus: Qui se habent Fratres? Male, inquit. At senior: Quid ita? g Agrestes, ait, ei duri sunt omnes, quodque pejus est, quem amicum habebam, obaudientiam mihi, et ipse nescio quo modo subversus est, nec ipse mihi nunc aures præbet; sed ceteris austerior effectus est. Et juravi non amplius isthuc reverti, nisi post tempus. Et hæc loquens abscessit, senex relicto. Sanctus vero ad cellam suam rediit.

g

præsentia sua
tentatum cur-
rat.

h **5** h Venit Abbas Macarius ad Abbatem Antonium in montem: cumque ostium pulsaret, ad eum egreditur, et, Tu quis es? inquit. Ille vero: Ego sum Macarius: et clauso ostio intravit, reliquitque eum foris. At videns ejus patientiam, aperuit ei; et amice eum complexus; Pridem, inquit, desiderio tenebar te videndi, audiens quæ a te gereretur: magnaque eum hospitalitate refecit; erat enim multo labore fatigatus. Vespere autem facto madefecit sibi Abbas Antonius ramos palmarum: dicitque ei Abbas Macarius: Sine ut et ego mihi infundam. Ille vero: Infunde. Cumque fascem magnum fecisset, madefecit. Atque una considentes, colloquentes de salute animarum, i plectam faciebant. Ipsa vero plecta per fenestram in speluncam descendit. Et egressus primo mane B. Antonius videt cumulum plectarum Abbatis Macarii et ait: Malta virtus de istis manibus egreditur.

inter laboran-
dum colloqui-
tur de rebis
piis cum An-
tonio,

i

k **6** k Dixit Abbas Macarius de desolatione Scete, Fratribus: Quando videritis cellam exedificatam juxta paludem, scitote quia prope est desolatio ejus: quando videritis arbores, jam ante januam est: quando vero videritis pueros, tollite melotas vestras et discedite.

k
trudit signa
desolationis
eremi.

l **7** l Dixit iterum cupieus Fratres consolari: Venit huc aliquando puer cum matre sua, qui a dæmone vexabatur, dixitque matri suæ: Surge, vetula, eamus hinc. Illa vero respondit: Nequeo pedibus incedere. Dixit ei puer: Ego te gestabo. Et miratus sum dæmonis improbitatem, qua ratione voluerit eos hinc fugare.

l

a *Narrant eadem Rufinus lib. 3, num. 61. Pelagius lib. 3, libel. 18, num. 9, et Paschasius lib. 7, cap. 1, num. 8. b Rufinus, vascula parva, Paschasius, vasa parva. c Pelagius, major. Rufinus et Paschasius, nalgine. d Abi gustum e Pelagius: Quia modo omnes sanctificati sunt, et nemo mihi acquiescit. f Ita etiam Rufinus, at Pelagius Theoctistus, Paschas. Theopistus. g Pelag. Quia tolli sancti sunt. h Excerpta ex Pelagio lib. 5, libel. 7, num. 9, ubi Macarius Magnus cognominatur. i Hæc vox Plecta saepe alibi in Vitis PP. occurrit. dicitur a Græco πλεκτο, plectum aut flexum, subinde Flexa legitur. Habena sunt e palma, junco, sparto, aut simili re connectæ; ac quibus sporta, castris, aliisque rjsumodl conficiuntur. Græce est σπῆρα, quod infra num. 42, Rufinus funiculum vertit. Vide Cassianum Collat. 18, cap. 10, et Rosweyllum unnot. 8, in lib. 5 de Vitis PP. k Pelagius hæc recenset libel. 18, num. 11. l Ibidem num. 10.*

CAPUT III.

Responsum mortui. Humilitas S. Macarii.

u **D**ixit Abbas Sisoës: Quando eram in Sceti cum Abbate Macario, surreximus metere cum eo b septem nomina. Et ecce vidua colligebat spicas post nos, assidue lacrymans. Vocavit igitur senex agri illius dominum, aitque ei: Quid habet hæc vetula, quod assidue ploret? Ille vero: Habuit vir ejus depositum ejusmodi, et subito mortuus est, neque indicavit ubi illud posuerit: cupitque nunc qui id depositum ei credidit, ipsam ejusque liberos in mancipia sibi vindicare. At senex: Dic ei ut ad nos veniat, ubi requiescimus c ab æstu. Cumque illa venisset, dicit ei senex: Quid assidue ploras? et ait: Vir meus mortuus est, cum depositum a quopiam accepisset, neque indicavit moriens, ubi id collocavit. Et ait ei senex: Age, monstra mihi ubi eum sepelieris. Assumptisque secum Fratribus, cum ea profectus est. Cumque ad locum venissent, dicit ei senex: Reede hinc ad domum tuam. Cumque preces fudissent, sanctus senex mortuum inelamat, dicens: Ubi posuisti alienum depositum? Ipse vero respondens dixit: In domo mea absconditum est sub pede lectuli. Et dixit ei senex: Dormi iterum usque in diem resurrectionis. Videntes vero Fratres præ timore corruerunt ad pedes ejus. Dixitque eis senex: Non propter me factum est hoc, nihil enim sum ego; sed propter viduam illam ejusque orphanos fecit rem hanc Deus. Hoc enim est magnum, quia sine peccato vult Deus animam esse, et si quid petierit, accipit. Veniens autem nuntiavit viduæ illi, ubi esset depositum illud.

u

h

u mortuo ri-
sponsum eli-
cit ut viduæ
succurrat.

Ipsa

Ipsa vero illud sumens reddidit domino suo, filiosque suos liberavit. Audientes vero glorificaverunt Deum.

9 Dixit Abbas Petrus de S. Macario, quod cum venisset aliquando ad quemdam eremitam, invenissetque eum male habentem, quasivit, quidnam comedere vellet, nam in ejus cella nihil erat. Cumque diceret, cupere se pastillos; Alexandriam illico vir magnanimus excurrit, atque hos laboranti attulit. Neque id miraculi cuiquam innotuit.

10 Dixit iterum : Cum in simplicitate Fratres omnes gubernaret, dixerunt ei quidam : Cur ita te habes? Ipse vero ait : Duodecim annis Domino meo servivi, rogans ut mihi gratiam largiretur; et omnes mihi suadetis eam nunc dimittam.

11 d Dicebant de Abbate Macario; Quod si forte vacasset cum Fratribus, sibi legem constituerat, ut quando vinum inveniebatur, propter ipsos Fratres biberet : sed pro uno vini calice, die integro nec aquam hiberet. Fratres igitur volentes eum recreare, dabant ei : senex eum gaudio suscipiebat, ut semetipsum postea cruciaret. Ejus vero discipulus id cernens dixit Fratribus : Per Dominum ne detis ei; alioqui in cella seipsum domat. Fratres hoc cognito, deinceps vinum ei non praeberant.

12e Revertens aliquando Abbas Macarius a palude ad cellam suam, palmarum ramos portabat. Et ecce occurrit illi diabolus in via eum falce : et cum vellet eum percutere, non potuit; dixitque ei : Magnam a te vim patior Macari, quia adversum te nihil valeo. Ecce enim quidquid tu facis et ego facio. Jejunas, et ego f; vigilas, et ego omnino non dormio. Unum est tantummodo, in quo me superas. Et dicit ei Abbas Macarius : Quod est istud? Respondit diabolus : Humilitas tua : et ideo adversus te nihil possum g.

13 h Interrogaverunt quidam Patrum, Abbatem Macarium Aegyptium, dicentes : Quomodo sive comedas, sive jejunes, corpus tuum semper siccum est? Et dixit eis senex : Lignum versans ardentia virgulta, semper ab igne consumitur. Ita si homo mundaverit mentem suam in timore Dei; ipse timor Dei exedit corpus ejus.

14 i Descendit aliquando Abbas Macarius ex Sceti in k Terenuthen, intravitque in l fanum quoddam, ut isthuc dormiret. Erant vero isthuc antiquitas ethniorum sepulta corpora, ex quibus unum arripuit capitiq; suppositi, tanquam implumatum de scirpo. Demones igitur cernentes ejus fiduciam, succensuerunt, volentesque eum terere, vocabant quasi quamdam mulierem, dicentes : Heus n mulier veni nobiscum ad balneum, alter vero demon de sub ipso tanquam ex mortuis respondit. Peregrinum quemdam habeo super me, et non possum venire : senex autem non expavit, sed praefidens tundeat corpus illud, dicens : Surge, vade in tenebras, si potes. Quod cum audissent demones, clamaverunt voce magna, dicentes : Vicisti nos. Et fugerunt confusi.

15 o Dicebant de Abbate Macario illo majore, quod ascendens de Scete, et portans sportas, fatigatus sedit, et oravit dicens : O Deus tu vides quod non praevaleo. Et subito inventus est p ad flumen q.

16 r Habebat quidam filium paralyticum in Aegypto, et tulit eum ad cellam Abbatis Macarii : et relicto eo ad ostium flente, longius recessit. Respiciens igitur senex videt puerum, et dicit ei : Quis te huc tulit? Et dicit : Pater mens reliquit me hic et abscessit. Dicit ei senex : Consurge et apprehende eum, et subito sanus effectus surrexit, apprehenditque patrem suum : et sic abierunt in domum suam.

u Eadem habentur lib. 6, de Vitis PP. interprete Joanne, libello 2, num. 8. h Graece est τέρθη δὲ τέρθη. MS. Inlocense, septem Fratres, e Joannes in caenaculo. d Rufinus lib. 3, num. 53. Pelag. libel. 4, num. 20. e Rufinus num. 124, Pelag. libel. 15, num. 26. Pselusius lib. 7, cap. 43, num. 6. f Adhuc ubi : Ego millo unquam cibo reficior. g Adhuc Rufinus et Paschasius : Ille dicente infirmo, et extendente B. Macario manus suas ad orationem, spiritus immundus inter auras exiit. h Pelagius libello 3, num. 8. i Idem libel. 7, num. 10. k Terenute, Therenutum,

Terentis, locus vicinus; quo ex Scithi levi negotio commcabant ut patet ex Rufino num. 199. Pelagio libel. 15, num. 11, etc.

l Pelag. veritū monumentum. Graece est ἀπίρ. m Ita Pelag. Graece est ἀπὸ τῆς ἄρας, qua de voce alibi egimus. n Graece ἡ ἐκ τῆς, id est, aliqua talis. Pelagius veritū, Nonnulla. o Rufinus lib. 3, num. 243, et Joannes lib. 6, libel. 2, num. 6. p Joannes, supra flumen. q Adhuc Rufinus : Unde adhuc multis aberat intervallis.

r Idem refertur a Joanne lib. 6, libel. 2, num. 6. At Rufinus lib. 3, num. 122, paralyticum a B. Besarione Abbate narrat sanatum; ubi Rosweyodus margini annotavit : Besarion nescius paralyticum sanat. De S. Besarione agemus 17 Junii.

ACTORE ANONYMO, EX MS. GRÆCO.

CAPUT IV.

Varia documenta. Mansuetudo.

a Abbas Macarius major dixit Fratribus in Sceti b postquam dimisit congregationem : Fugite Fratres Et dixit ei quidam seniorum : Pater, quo fugiemus ultra hanc solitudinem? Ipse vero digito ad os appposito, ait : Istud fugite et intravit in cellam suam, ostiumque clausit, et sedit.

18 Dixit idem Abbas Macarius, si quempiam increpare volens ad iracundiam commoveris, propriam passionem imple : non enim ut alios salves, teipsum perdes.

19 c Idem Abbas Macarius dum esset in Aegypto, invenit hominem habentem jumentum, et rapientem quæ in cella habebat : et ipse ut peregrinum adstans furi, d juvabat eum in onerando jumento, et cum magna quiete illum deduxit, dicens : Nihil intulimus in hunc mundum, hand dubium quod nec auferre quid possumus. Dominus dedit; sicut voluit ipse, ita et factum est. Benedictus Deus in omnibus.

20 e Interrogaverunt quidam Abbatem Macarium, dicentes : Quomodo debemus orare? Dixit eis senex : Non opus est multum loqui, sed extendere manus, et dicere : Domine, sicut vis et scis, miserere. Si vero imminet f bellum : Domine miserere. Et ipse scit, quæ nobis expediant, et facit nobiscum misericordiam.

21 g Dixit Abbas Macarius : Si facta est tibi despectio quasi laus, et paupertas ut divitiæ, et indignitas ut affluentia; non moveris. Impossibile enim est recte credentem, et in pietate operantem incidere in puritiam passionum, et demonum errores.

22 Dicebant, quod duo Fratres peccaverant in Scethi, et separavit illos Abbas Macarius urbanus, et venerunt quidam ac dixerunt Abbati Macario majori Aegypto : et dixit : Non sunt Fratres qui separati sunt, sed Macarius ipse separatus est : amabat enim eum. Audiit Abbas Macarius, quod segregatus esset a sene, et fugit ad paludem. Exiit igitur Abbas Macarius major, et invenit eum a h culicibus perforatum, et dicit ei : Tu Fratres segregasti, et ecce reversuri erant in vicum. Ego te separavi, et tu ut speciosa virgo ad intimum conclave huc confugisti. Ego vero advocatos Fratres interrogavi, dixerantque nihil eorum esse gestum. Vide igitur et tu Frater, ne et tibi demon illudat. Nihil enim vidisti; sed suspice pœnitentiam pro peccato tuo. Ipse vero ait : Si vis da mihi pœnitentiam. Videns vero senior ejus quietem dixit : Vade et jejuna tres hebdomadas, singulis hebdomadis comedens. Hæc enim erat exercitatio ejus, semper integram hebdomadam jejunare.

23 Dixit Abbas Moyses Abbati Macario in Sceti : Volo quiescere, et non permittunt Fratres. Et dixit illi Abbas Macarius : Video, quia natura tua delicata est, et non potes abstrahi a Fratre. Sed si vis quiescere, vade in solitudinem anteriore ad rupem, et ibi quiesces. Et hoc fecit, et requievit.

24 k Accessit ad Abbatem Macarium Aegyptium Frater quidam, et dicit ei : Abba dic mihi verbum, quo salvus fiam. Dicit ei senex : Vade ad monumenta, et maledice mortuis. Descendens igitur Frater conviciis ac lapidibus eos appetiit. Et veniens seui il renuntiavit, et dicit ei : Nihil tibi dixerunt? Nihil, inquit. Tum senex : Vade cras iterum, et lauda eos. Abiit

a b Prescribit taciturnitatem.

et mansuetudinem;

c d sua furantem aljuvat.

e ibi orant motum;

f

g

Macarium Alexandrium nimis severum puniit;

h

jejunium trium hebdomatum impavit;

i promittit monacho quietem in solitudine;

k maledicat mortuorum, differentiam,

Alexandrius pastillos ægro offert:

d ob vini hauritum aquæ abstinentia se castigat.

e

f humilitate demones succipit:

g h

timore Dei carnem domat,

i

k l

m

n

magnanimus in demonum terroribus.

o

massas divinitus transportatur.

p q

r

paralyticum sanat.

AUCTORE
ANONYMO,
EX MS.
GRÆCO.

Abiit ille, eosque laudibus cœpit demulcere, dicens : Apostoli sancti, et justi : atque ad senem reversus dicit ei : Laudavi. Senex vero : Nihil responderunt? Nihil, inquit. Dicit ei senex : Vides quoniam neque eum injuriis eos affectis, responderunt; neque eum laudibus celebrasti, locuti sunt? Ita et tu si cupis salvus fieri, esto veluti mortuus, neque aut injuria hominum, aut gloria movearis ut mortui, et poteris salvari.

amorem Dei

23 Transiens Abbas Macarius cum Fratribus per Ægyptum audivit puerum dicentem matri suæ : Abba, dives quispiam me amat, et odi eum; et mendicus odit me, et amo eum. Et cum audisset Abbas Macarius miratus est. Dicunt ei Fratres : Quodnam est hoc verbum Pater, quod ita mireris? Dicit eis senior : Vere Dominus noster dives est, et amat nos, et nolumus eum audire; inimicus vero noster diabolus mendicus est, ac nos odit, et ejus amamus immunditiam.

discretionem
in utilibus pe-
tentis,

26 Rogabat eum Abbas l Pœmen cum multis lacrymis dicens : Die mihi verbum, quo salver. Respondens senex dixit ei : Res quam queris abscessit in me a monachis. Accessit Abbas Macarius ad Abbatem Antoninum, et eum illi esset locutus, revertentem in Scetm, et venerunt Patres obviam illis, et ut locuti sunt, dixit illis senex : Dixi Abhati Antonino, quod oblationem in loco hoc nostro non habeamus. Et cœperunt Patres de aliis loqui, neque quid dedisset responsi aut ipsi petierunt, aut ultro eis senes dixit. Hoc igitur dixit quidam ex Patribus, quod si viderint Patres, Fratres nescire petere quod ipsis utile est cogebant se ipsos sermonem inchoare, nisi vero coacti sint a Fratribus, non proseguunt sermonem; ne non interrogati loquantur, et sic otiosus sermo reperiantur.

fugam homi-
num:

27 Interrogavit Abbas Isaias Abbatem Macarium, dicens : Die mihi verbum. Dicit ei senex : Fuge homines. Dicit ei Abbas Isaias : Quid est fugere homines? Senex vero dicit ei : Sedere in cella tua, et delere peccata tua.

m

28 Dixit Abbas m Paphnutius, discipulus Abbatis Macarii, quia rogavi Patrem meum dicens : Die mihi sermonem. Ipse vero dixit : Neminem injuria affeceris, neminem judicaveris, ista serva, et salvus eris.

recusat oblati
comuola:

29 Dixit Abbas Macarius : Non dormias in cella fratris habentis malam famam.

30 Accesserunt aliquando Abbatem Macarium Fratres in Sceti, et nihil invenerunt in cella ejus, nisi patridam aquam. Et dixerunt ei : Abba, veni superius in vicum, et recreabimur te. Dicit eis senex : Nostis Fratres pistrinum istius in vicio? dicunt ei : Novimus. Dicit senex : Et ego novi. Nostis et villam istius, quam fluvius aluit? Respondent : Novimus. Dicit eis senex : Et ego novi illam. Quando igitur volo, non egen opera vestra, sed mihi ipsi apporto.

n

31 n Dicebant de Abbate Macario, quod si Frater quispiam ad eum ut sanctum et magnum virum accessisset, nihil ei loquebatur. Si vero dixisset ei quispiam Fratrum, tanquam eum nihili faciens : Abba quando o agebas camelos, et furaveris nitrum, et vendebas illud, p non te verberabant custodes? Si ista quis ei diceret, loquebatur ei cum gaudio, si quid eum rogasset.

in contemptu
gaudet

a

32 q Dicebant de Abbate Macario majore, quod factus esset, ut scriptum est, Dens quidam terrestris : quia quemadmodum Dens mundum tegit, ita et Abbas Macarius tangebatur defectus quos videbat, quasi non audiret.

regni alienos
defectus

33 q Dicebant de Abbate Macario majore, quod factus esset, ut scriptum est, Dens quidam terrestris : quia quemadmodum Dens mundum tegit, ita et Abbas Macarius tangebatur defectus quos videbat, quasi non audiret.

a Pelag. libel. 1 num. 27 et 28. b Pelag. addit. Post missas Ecclesiar. c Iuffinus lib. 3, num. 73. Pelagius lib. 5, libel. 10. titulu. 6. Paschasius lib. 7, cap. 3, num. 1. d Abi : Corripuit animal eum illo. Gloss. vet. carnos, onero. e Iuffinus lib. 3, num. 207. Pelagius lib. 3, libel. 12, num. 10. f Pelagius : Sitistat bellum in animo. Iuffinus. Si tentatio irruerit aut impugnetur, dicendum est, Deus auxiliare nobis. g Paschasius lib. 7, cap. 38, num. 2. h In vita S. Macarii 2 Januarii, cap. 3, num.

17, alia occasio habetur, quare culicibus se exposuerit ultro, et sex quidem mensibus, ob culicem manu sua peremptum.

i S. Moyses anachoreta colitur XXVIII Augusti. k Hoc multo fusius refertur in antiqua versione Palladii in appendice ad vitas PP cap. 9. l De S. Pœmene agit Martyrologium Romanum XXVIII Augusti. m Plures facit Paphnutii. Non est hic qui colitur XI Septembr. de quo agitur in vita S. Antonii; nam is Episcopus fuit, antequam anachoreticam vitam susciperet Macarius. n Ea narrat Paschasius lib. 7, cap. 13. o Paschasius, eras camelarius. p Idem numquid vapulabatur a magistris? q In sententiis Patrum Martini Damianensis cap. 107.

CAPUT V.

Duorum juvenum conversio, vita et mors.
S. Macarii lacrymæ.

Referebat Abbas b Bitimius, quod dixerit Abbas Macarius : Cum sederem aliquando in Scithi descenderunt duo juvenes peregrini eo, et unus quidam c barbam habebat, alter vero incipiebat principium barbae mittere. Et venerunt ad me dicentes : Ubi est cella Abbatis Macarii? Dixi : Quid eum vultis? Responderunt : Audientes de ipso et Sceti, venimus ut eum videamus. Dico eis Ego sum. Et compuncti dixerunt : Hic volumus manere. Ego vero carnens eos delicatos et in divitiis emritos, dixi ipsis : Non potestis hic sedere. Et dicit major : Si non possimus hic sedere d, imus alio. Dico ego cum animo meo : Quare abigo eos, et scandalizantur? Ipse labor faciet illos sponte hinc fugere. Et dico eis : Venite, facite vobis ipsi cellam, si potestis. Et dixerunt : Ostende nobis locum, et faciemus. e Dedi autem eis securim, et sportam plenam panibus, et salem. Ostendi etiam illis duram petram dicens : Excidite hinc, et ferte vobis ipsis ligna de palude; et cum imposueritis tectura, sedete. Ego autem existimabam futurum ut propter laborem discederent. Interrogaverunt autem me : Quid operantur hic? dico eis : Plectas. Et accipio ramos palmarum de palude, et ostendo eis initium plectas, et quomodo consuere oporteret; et dixi : Facite sportas, et præbebe custodibus f, et ferent vobis panes.

a b

c

d

Duos juvenes
delicatos pro-
bat:

e

f

34 Post hæc igitur discessi ab eis. Ipsi patienter euncta que dixeram fecerunt, neque ad me venerunt tribus annis. Et permansi cum animo meo lactans, et dicens : Eque eorum est operatio quod non venerunt me interrogatum de cogitationibus suis? qui procul habitant, veniunt ad me, et hi ex propinquo non venerunt : sed neque ad alios iverunt, nisi solum ad ecclesiam cum silentio accipere oblationem. Et oravi Deum jejunans una hebdomada, ut mihi ostenderet operationem eorum. Surgens vero post unam hebdomadam alii ad eos, ut viderem quomodo sederent. Et cum pulsassem aperuerunt, et g salutarunt me tacentes. Et cum fecissem orationem, seli. Innuens vero major minori ut exiret, ipse sedit plectam texens, neque quidquam loquens. Et hora nona pulsavit, et venit junior, et fecit parum pulmenti, et apposuit mensam imminente majore, et posuit in ea tres h paxinates. Et stetit tacens. Ego vero dixi : Surgite comedimus. Et surgentes comedimus, et tulit i lignum lana, et bibimus.

eos post trienu-
nii exercitia
lionem visi-
tat,

g

h

i

k

35 Cum vero vespera esset diem mihi : Discedisne hinc? Ego vero dixi : Non : sed hic dormio. Et posuerunt mihi stercem in angulo, et tulerunt zonas suas, et k semicinctia sua : et simul sese ad somnum capieulum composuerunt ante me in matta. Cumque se reclinassent, oravi Deum ut mihi revelaret operationem ipsorum. Et aperta est tectum, et facta est lux magna sicut per diem. Ipsi vero lumen non viderunt, et ut putarent me dormire; tetigit major ille minorem in latere, et surgunt ac se præcingunt, tolluntque manus in cœlum : et videbam eos, ipsi vero me non videbant. Et vidi demones venientes ut muresas super minorem, et alii quidem incipiebant ori ejus insidere, alii vero oculis. Et vidi Angelum Domini habentem romphæam ignitam, et circumvallantem eum, et pellentem ab eo demones. Majori vero

divinitus in-
teligit eorum
perfectionem,

tuctum An-
gelorum,

non valebant appropinquare. Sub tempus vero matutinum, iterum se reclinauerunt. Ego vero simulavi me primum evigilare, uti et ipsi quoque. Dixit mihi senior hunc tantum sermonem: Vis dicamus duodecim psalmos? Omnino, inquam. Psallebat ille minor quinque psalmos, senos versus, et unum Alleluia. Et ad unumquemque versum exhibat lampas ignis ex ore ejus, et ascendebat ad caelum. Similiter autem, cum major ille os suum aperiebat psallens, ut l funiculus ignis exibat de ore ejus, et pertingebat usque in caelum. Et ego quoque oravi parum ex pectore, et descendens dico: Orate pro me. Ipsi vero *m* ad meos pedes provolvuntur tacentes. Cognovi igitur quod major ille perfectus esset, minorem vero adhuc impugnaret inimicus. Intra paucos deinde dies major ille Frater dormiavit, et tertio post die minor. Et cum veniret aliqui ex Patribus ad Abbatem Macarium, duebat eos in cellam istorum, dicens: Venite, videte martyrium horum minorum peregrinorum.

36 n Miserunt aliquando ad Abbatem Macarium in Scethi seniores montis, advocantes eum, et dicunt ei: Ne fatigetur omnis populus ad te veniens, si ipse ad nos veneris, ut vileamus te antequam peregrineris ad Dominum: Cum vero in monte esset, convenit omnis populus ad ipsum: et rogabant ipsum seniores, ut sermonem haberet ad Fratres. Ipse vero audiens dixit: Ploremus Fratres, et producant oculi nostri lacrymas, antequam eamus eo, ubi lacrymae nostrae perurunt corpora nostra. Et fleverunt omnes, et ceciderunt in facies suas, et dixerunt: Pater ora pro nobis.

37 A Alias *o* rursus demon accessit ad Abbatem Macarium cum cultro, volens pedem ejus percutere, et propter humilitatem ejus non valens, dicit ei: Quaecumque habes et nos habemus: sola humilitate differis a nobis, et superiores estis.

38 p Dixit Abbas Macarius: Si memores sumus quae ab hominibus nobis mala fiunt, tollimus virtutem recordandi Deum. Si vero memores simus malorum quae daemones excitant, *q* erimus imperforabiles *r*.

39 Dixit Abbas Paphnutius, discipulus Abbatis Macarii, quod dixerit senex: Quoniam cum essem puer, cum aliis pueris pascbam hoves, et ivimus furatum ficus: et dum currunt, una ex iis cecidit, et sumens comedi eam: et quoties ejus reminiscor, sedeo plorans.

a Rufinus lib. 3, num. 195, et Joannes lib. 6, libel. 3, num. 2. *b* Joannes, Vindemius. *c* Rufinus, ad plenum doctus. *d* Idem, quid ergo faciemus? *e* Graecus est, Dedit autem eis senex. *f* Addit Rufinus, Ecclesiae. *g* Idem Rufin. Viso homine Dei, adoraverunt utrique in terra. *h* Graece παρμασας, id est, panes his coctos. *i* dicitur παρμασας δ διπυρος ἀραια ἐστὶ δὲ ἡ ἄλις ἰσχυροῦς. Per Romanos hic Lipsius de Militia Romana lib. 5, dial. 11, intelligit Graecos illos Romanos in imperio Byzantini, qui sic dixer. Iuxta ipsa lingua Thracia, hodie Graecis vernaculi Παρμασας dicitur, ut infra dicemus ad vitam S. Joannis Calybitae. *k* Proximates, seu Paxinatia, aut Paxanidia pluribus explicat Hieronymus in Onomastico ad Vilas PP. *l* Graece βουκόλιον. *m* Graecus est, χοιρίον. Joannes veritè funus. *n* Ita Joannes, Graecus est ἀβελόν περὶ νοκον. *o* Ea refert Pelagius lib. 3, libel. 3, num. 9. *p* De priori accessit demonis actum num. 12. *q* Pelagius lib. 3, libel. 10, nu. 31. Paschasius lib. 7, cap. 37, nu. 1. In sententiis S. Martini Damascensis, num. 45. *r* Damascensis: sine perturbacione erimus. *s* Addit Paschasius: Scientes quod ab initio bona Deus creavit, diaboli vero mala superseminavit. En sunt perditiones inimicorum.

CAPUT VI.

Cranii responsum. Ethnicici conversio. Contemptus terrenorum.

a Dixit Abbas Macarius quod ambulans aliquando in eremo, invenit cranium mortui in terra jacens: et cum illud movisset virga palmae, locutum est mihi cranium; et dixi ipsi: Tu quis es? respondit mihi: Ego fui sacerdos idolorum et gentilium, qui isto loco morabantur. Tu vero es Abbas Macarius, *b* qui habes Spiritum Sanctum Dei. Quaecumque bona miseris eorum qui sunt in tormentis, oraveris pro eis, paul-

ulum solatii accipiunt. Dixit ei senex: Quale est istud solatium, et quae tormenta? Dixit ei: Quantum distat caelum a terra, tantus est ignis, in cuius medio stamus a pedibus ad caput, undique perfusi, nec licet aliquam faciem alterius intueri. Sed facies cujusque ad tergum alterius adhæret. Cum ergo oras pro nobis, ex parte videmus faciem mutam. Hoc est solatium. Et fleus senex dixit: *c* Vae diei, in qua natus est homo! Dicit ei sanctus senex: Estne aliud pejus supplicium? Respondit Cranium: Majus supplicium est subtus nos. Dicit ei senex: Quinam isthic sunt? Dicit ei cranium: Nos, ut qui Dei cognitionem non habuimus, *d*... hi vero qui cognoverunt Deum et negaverunt eum, nec fecerunt voluntatem ejus, hi sunt subtus nos. Et sumens senex cranium istud, defodit illud in terra.

41 r Dicebant de Abbate Macario Ægyptio, quod ascenderit aliquando ex Scethi in montem Nitriae, utque loco appropinquavit, dixit discipulo suo: Praecede paululum. Cumque is praecederet obvium habuit sacerdotem Gentilium cursu concito venientem et lignum grande portantem; et exclamans ait illi Frater: Heus, heus demon, quo vadis? Conversus ille verberibus eum male mulctavit, et reliquit eum semianimem, sublatoque ligno abscurrit. Et progresso paululum, occurrit ei Abbas Macarius currenti, dicitque ei: Salvus sis, salvus sis laborator. Ille miratus, ad eum venit ac dicit: Quid in me boni vidisti, ut me salutes? Respondit senex: Quia vidi te laborantem, et nescis quod ignoranter laboras. Dicit ei ille: Et ego salutatione tua compunctus, cognovi te ex parte Dei esse. Alius vero malus monachus mihi occurrens injuria me affecit; et ego eum ad mortem verberavi. Agnovitque senex discipulum suum esse, et apprehendens pedes ejus, sacerdos dixit: Non dimittam te, nisi feceris me monachum. Perrexerunt quoque sursum, ubi erat ille monachus, et sustulerunt, deportaruntque eum ad ecclesiam montis. Et viuentes cum eo sacerdotem illum, stupefacti sunt, et fecerunt eum monachum. Et multi Gentilium propter illum facti sunt Christiani. Dicebat igitur Abbas Macarius: *f* Malus sermo etiam bonos, malos facit: et bonus sermo etiam malos facit honos.

42 Dicebant de Abbate Macario, quod absente eo intravit latro in cellam ejus. Ipse vero reversus ad cellam invenit latronem onerantem sua suppellectile camelum. Ipse vero intrans in cellam, accepit de vasis, et cum eo camelum quoque onerabat. Cum vero onerassent, cepit latro camelum verberare, ut surgeret, neque consurrexit. Videns vero Abbas Macarius, quod non surgeret, ingressus in cellam invenit parvum sarculem, ilque efferens imposuit camelo, dicens: Frater hoc quaerit camelus, et pulsans eum pede senior dicit: Surge, et statim surrexit, et paululum progressus propter ejus sermonem, iterum resedit, neque surrexit, donec eum exonerarent. Omnibus ei vasis ademptis surrexit, et sic discessit.

43 q Abbas Aiu rogavit Abbatem Macarium dicens: Dic mihi verbum. Dixit ei Abbas Macarius: Fuge homines, sede in cella tua, et desce peccata tua, nec amice loquacitatem hominum, et salvus eris *h*.

a Haec ante legenda, quia non quadrant cum placitis Theologorum Scholasticorum, qui in horum explicacione multum descenderunt. Refertur a Rufino lib. 3, num. 172, et Joanne lib. 6, libel. 3, num. 13, ob hoc isdem pene verbis, in tertia tamen persona de ipso Macario. Aliquanto magis discrepat Rufinus, ad quem in annotationibus longe aliter, ex MS. Aquicinctio ab Hosweydo refertur, his verbis: Abbas Macarius dum ambularet per desertum, hominem quemdam mortuum pronum in terra invenit jacentem, et posito baculo super eum, ait: In nomine Jesu Christi surge. Et statim qui jacebat mortuus, surrexit, et factavit se ad pedes S. Marcarii, et cepit proclamare, quemadmodum ducebatur ab angelis Satanae ad locum tormentorum, et propter petitionem ejus fuisse ab Æthiopiis dimissus. Cui cum interrogaret Macarius, in quo loco fuisset destinatus, ille ab ingemiscens ait: quantum caelum distat a terra, tantum ignis est alius, in quo medio cranii missus. His autem auditis senex lacrymas effudit, dicens: Vae homini illi qui mandata Dei transgressus fuerit. Verum cranium interrogatum respondisse, cum Rufino

AUCTORE ANONYMO, EX MS. GRÆCO. et refrigerium tenuis.

c ac durus Christianorum supplicium.

d

e Gentilem a suo discipulo ad iram et verba concitatum.

f amica salutatione convertit.

g et monachum facit.

h

i juvat latronem sua furantem.

k docet, latere, silere, ferre.

l

a pallentium efficaciam:

l

m

n mortuos pie honorat:

o quis provocat alios ad defurda peccata.

p humilitate vincit demonem:

q

r

s unius ficus furtum in pueritia factum deplorat.

t Ex cranio cognoscit damnatorum penas,

u

AUCTORE
PALLADIO.
An et quale
refrigerium
damnatis ob
preces pro eis
oblatas.

fino, Joanne, et collectore hujus vite testantur Græcorum Menza atque Anthologion auctoritate Clementis VIII, ab Antonio Arcudio editum, et gravissimus auctor S. Joannes Damascenus, cujus in libro, De iis qui in fide dormierunt, hæc sunt verba : Macarius ex cranio arido sciscitando de defunctis plerumque edidit. Et quia faciebat pro consuetudine sua pro defunctis preces, scireque desiderabat, numquid illis prodesset, et an consolatio inde proveniret; Deus ammarum amator, volens hoc servo suo pluribus et certis argumentis patefacere, cranio, quod exaruerat, verbum veritatis inspiravit. Prorupit enim cranium in hæc verba : Quando pro mortuis offers preces, consolatiunculam sentimus. D. Thomas in 4 dist. 35, ar. 2 refutatis variorum opinionibus ad 4, ait : Illud adjutorium non erat, quod pœna eorum diminueretur, sed in hoc solo ut ibidem dicitur, quod eo orante concedebatur eis, ut multo se viderent; et in hoc aliquid gaudium non verum, sed phantasticum habebant, dum implebatur hoc quod desiderabant : sicut et demones gaudere dicuntur, dum homines ad peccata pertrahunt, quamvis per hoc eorum pœna nullatenus minuat; sicut nec minuitur gaudium Angelorum per hoc quod malis nostris compati dicuntur. Eodem est solutio Durandi et aliorum. Quidni uticujus accidentarii augenti panarum data dicitur ad tempus remissio? Simile quid habetur in vita S. Irandani XVI Maii. Fortassis conjicere liceat hæc ab aliquo S. Macarii discipulo relata perperam fuisse. Raderus suspicatur a sacrificio de animabus in purgatorio detentis dictum fuisse. Dionysius Carthusianus lib. de qualior novissimis art. 32, historiam hæc de cranio citat, omisissus ille, quæ hic dicuntur de relaxatione panarum damnatorum, forte quod hanc rem dubiam reperiret, et inter Doctores controversam. Quid si non anima respondit, sed mendacii patens diabolus in cranio, ut supra num. 14?

b Græce est πνευματικός, spiritaliter.
c Adit Joannes : Si hæc est consolatio supplicii. Ejus loco Rufinus : Vixit illi, in quo homo mandata Dei transgressus est.
d Supplicii defectum alii sic : vel ad medicum habemus aliquid misericordie. e Rufinus lib. 3, num. 127.
f Rufinus : Sermo superbus et malus etiam bonos viros convertit ad malum; sermo vero humilis et bonus etiam malos mutat in melius. g Rufinus lib. 3, num. 189.
h Rufinus : et quod super omnes virtutes est, tam linguam coercere quam ventrem.

ALIA VITA

ex Palladii hist. Lausiaca, cap. 19.

S. Macarii
morum gra-
vitas,

Primum virtutes narraho Macarii Ægyptii, qui vixit nonaginta annos integros. Ex his in solitudine annos sexaginta. Cum triginta annos natus ascendisset, esset quæretate junior, tam toleranter tulit labores exercitationis totum decennium, ut magna quadam et insigni dignus haberetur discretionem; adeo ut vocaretur πειραστικός, id est, in puerili ætate senex; quoniam citius quam pro ætate profecerat virtutibus. Cum enim esset quadraginta annos natus, et potestatem accepit contra spiritus et gratiam curacionum, et spiritum futurarum prædictionis; dignus quoque est habitus honorando a sacerdotio. Cum eo habitarent duo discipuli in intima solitudine, quæ vocatur Scete : ex quibus unus quidam erat ei minister, qui semper prope ipsum inveniebatur, propter eos qui veniebant ut curarentur; alter autem seorsum sedebat in cella.

sacerdotium,
a

2 Proeedente autem tempore, cum Sanctus perspicaci oculo prævidisset, dicit suo ministro, Joanni nomine, qui postea factus est Presbyter in loco S. Macarii (presbyteratu enim dignus fuerat habitus magnus Macarius) : Audi me Frater Joannes, et per æquo animo meam admonitionem, eaque tibi proderit : tentaris enim, inquit, et te tentat spiritus avaritia. Sic enim vili : et seio quod si meam æquo animo tuleris adhortationem, in Dei timore consummaberis, et in ejus opere, et in isto loco, et laudaberis, et ad tuum tabernaculum non appropinquabit flagellum. Quod si non audieris, in te veniet finis Giezi, ejus vitio laboras. Contigit autem ut Sancto quidam non obediens post ejus mortem, sed obediens ei qui Judæ alligavit laqueum propter avaritiam : et post alios quindecim aut viginti annos, cum bona pauperum sibi usurpasset, ita laboravit elephantia, ut non inveniretur integer locus in ejus corpore, in quo quis posset figere digitum. Hæc est prophetia S. Macarii.

prophetia de
discipuli avaritia puni-
enda,

4 Reg. 5

abstinentia,

3 Ac de cibo quidem et potione supervacaneum est dicere, cum nec apud iis sacerdotiorum monachos, qui sunt extra, inveniri possit ingluvies, aut ulla citra delectum et discrimen vivendi ratio alia ab iis qui

sunt in illis locis; cum propter inopiam rerum necessariarum, tum etiam propter zelum qui est in Deum, unoquoque contentende vincere proximum diversis vite institutis.

4 De alia autem exercitatione cœlestis hujus viri, Macarii, inquam; dicebatur hic Sanctus esse assidue in extasi, et b majori tempore cum Deo versari, quam hujus mundi rebus occupari : cujus etiam feruntur diversa miracula.

5 c Ægyptius quidam libidinosus, captus amore cujusdam mulieris ingenuæ, quæ viro nupserat, cum non posset eam inescare propter pudicitiam et castitatem erga conjugem virginittatis, convenit improbus prestigiatorem, dicens : Aut eam incita ut me amet, aut arte tua effice ut ejus maritus eam dimittat. Cum ergo prestigiatore satis ab eo accepisset, usus est suis præstigiis et incantationibus : et cum non posset ejus animum movere ut ei assentiretur, efficit ut videretur equa iis qui eam intuebantur. Cum ergo foris venisset ejus maritus, aspexit uxorem suam in forma equæ : cumque in suo lecto cubuisset, alienum ei videbatur, quod in suo cubili equa jaceret. Flet ergo ejus maritus, et lamentatur, quod rem non inveniat : et quod existitans se alloqui bestiam, responsum non assequatur, præterquam quod solummodo eam videbat irasci. Unde magis angebatur animo, cum intelligeret eam esse suam uxorem, curiosus autem hominum artibus esse imitatum in equam. His de causis accersit vici Presbyteros, et domum adducit, et eis eam ostendit : sed nec ii cognoverunt calamitatem quæ ei acciderat. Tribus ergo diebus neque fœnum comedit ut equa, neque panem ut homo, utroque alimento privata.

assidua ec-
stasis :

b

c

mulieris, quæ
equa videba-
tur.

6 Tandem ut Deus glorificaretur, et videretur virtus S. Macarii, ascendit in cor mariti ejus, ducere eam in solitudinem ad sanctum virum : et cum eam capistro ligasset ut equam, duxit in solitudinem. Dum autem appropinquassent, steterunt Fratres prope cellam S. Macarii cum ejus marito contententes, et dicentes : Cur huc adduxisti hanc equam? Is autem dicit : ut misericordiam consequatur, Sancti oratione. Illi vero dicunt ad eum : Quid mali habet? Ille eis dicit : Quam videtis equam, eam misera erat uxor mea; neque scio quemadmodum mutata sit in equam : et jam sunt tres dies, ex quo nihil comedit. Ii autem cum hæc audissent, referunt ad servum Dei Macarium, eo jam intus pro illa orante : ei enim Deus revelaverat, ipsis ad eum venientibus, et ideo orabat ut sibi declararetur causa, propter quam hoc evenerat. Respondit autem S. Macarius Fratribus qui ei renuntiaverunt quemdam illic equum adduxisse, dicens : Equi vos estis, qui habetis equorum oculos; illa enim est femina, ita ut est creata, non transformata, sed sic solum apparens oculis eorum qui sunt decepti. Quæ cum esset adducta, aquamque benedixisset, et in ejus mutæ caput infudisset, super ejus caput est precatus, statimque effecit ut omnibus videntibus videretur femina. Cum autem jussisset ei cibum afferri, fecit ut comederet, et eam sic curatam dimisit cum suo marito, Deo agentes gratias. Eam autem admonuit vir Dei, sic dicens : Numquam ecclesiam deseras, nunquam abstineas a communione Christi Sacramentorum. Hæc enim tibi acciderunt, quod jam quinque hebdomadis non accessisti ad infemerata nostri Servatoris Sacramenta.

adventus ei
revelatus.

curatio per
quam bene-
dictam :

frequentis
communions
fructus.

7 Alia est actio magnæ ejus exercitationis. Magno vite suæ tempore a cella sua in dimidium usque stadium fodiens cuniculum, summam effecit speluncam; et si quando complures ei essent molesti, occulte e sua cella egrediens, ibat in speluncam, neque quisquam eum inveniebat. Narravit autem nobis quidam ex studiosis ejus discipulis, quod recedens usque ad speluncam per cuniculum dicebat viginti quatuor orationes d; et rediens, totidem.

Macarii accer-
sus a turbis,
et assidua ora-
tio.

8 e De eo exiti fama quod mortuum suscitavit : ut persuaderet

d

e

persuaderet hæretico, qui non confitebatur esse resurrectionem corporum, et fuit constans hæc fama in solitudine.

9 Ad hunc Sanctum adductus est aliquando a matre propria lamentante adolescens, qui vexabatur a dæmone, a duobus adolescentibus ex utraque parte constrictus. Hunc autem ita vexabat dæmon: Trium modiorum panes postquam comelisset, et amphoræ unius Cilicensis aquam bibisset, utraque eructans, cibos resolvebat in vaporem. Ab eo enim, non secus ac igne, consumebantur quæ comederat et biberat. Est enim ordo quoque dæmonum qui dicitur igneus. Sunt enim dæmonum quoque, sicut hominum, differentie, non mutata essentia, verum voluntate distincta. Hic ergo adolescens cum ei mater non suppeditaret, sepe sua comedeat excrementa, et lotium bibebat. Flente ergo ejus matre, et alienam sui filii morente calanitate, et Sanctum valde obtestante et rogante, illum accipiens invictus Christi athleta Macarius, supplex pro eo Deum oravit. Post unum autem aut alterum diem, remisit dæmon vexationem. Tunc ergo dicit matri adolescentis Sanctus Macarius: Quantum vis ut filius tuus comedat? Illa autem respondit, dicens: Rogo te, jube eum solum comedere decem libras panis. Eam autem increpans, ut que nimium dixerat, dixit: O mulier cur hoc dixisti? Cumque septem dies orasset cum jejunio, expulso ab eo pernicioso dæmone ingluviæ, constituit ei vesendi rationem ad tres usque libras panis, quas deberet ipse comedere si operaretur. Cum hoc modo, Dei gratia, puerum emundasset, eum matri reddidit.

10 Has res admirabiles et præter opinionem fecit Deus per S. Macarium, cujus immortalis anima nunc est cum Angelis. Eam ego non conveni: obierat enim anno antequam ego ingrederer in solitudinem.

a Ergo quod supra dictum est, cum Clericum ordinatum in vico, ac deinde in olium vicum effugisse, et postremo in solitudinem, erit accipiendum non de sacerdote, sed de aliquo inferiori ordine. Nam in solitudine exegisse annos 60, vixisse universim 90, omnis consentiunt: unde sequitur anno ætatis trigesimo in eam abiisse, cum antea tamen aliquem diu viliam anachoreticam, quatenus id fieri ea ætate in vico fas erat, egisset.

b In Roswydus. Hæreticus autem: et majori tempore vel cum Deo, vel in rebus versari coelestibus.

c Hinc simile de virgine quodam modo ex Rufino referemus.

d In Hæretice additur, Dominicus.

e Id fusiis a Rufino narratur.

ALIA VITA

ex Rufino lib. 2, de Vitæ PP. c. 28.

Narrabant autem nobis, quidam ex Patribus, qui ibi erant, quod in locis illis duo Macarii, quasi duo cæli luminaria refulsissent: ex quibus unus Ægyptii genere, et discipulus B. Antonii fuit; alius Alexandrinus. Quibus ut vocabula nominis, ita virtutes animi, et cælestium gratiarum magnificentia concordabat. Uterque enim Macarius, uterque abstinentiæ exercitiis et virtutibus animi equaliter polens, hoc solo alius præcellens, quod quasi hereditatam gratiarum, et virtutum B. Antonii possidebat. a Hinc denique ferunt, aliquando cum homicidium in locis vicinis fuisset admissum, et innocenti enidum impingeretur crimen admissi, confugisse ad ejus cellulam eum, qui calumniam patiebatur; affuisse etiam eos, qui perurgebant, allegantes et dicentes periclitari seipsos, nisi comprehensum legibus traderent homicidium. Is vero, cui crimen impingebatur, cum sacramentis affirmabat conscius se non esse sanguinis illius. Et cum diu ab utraque parte certamen haberetur, interrogabat S. Macarius, ubi sepultus esset, qui dicebatur occisus. Cumque designassent locum, eum omnibus, qui ad perurgendum hominem venerant, pergit ad sepulchrum: atque ibi, fixis genibus invocato Christi nomine, ait ad eos qui adstant: Nunc Dominus ostendet si vere reus est hic qui perurgetur a vobis. Et elevata voce ex nomine

vocat defunctum. Cumque ei de sepulchro vocatus respondisset, ait ad eum: Per fidem Christi te obtestor, ut dicas, si ab hoc homine, qui calumniam patitur, occisus es. Tunc ille de sepulchro clara voce respondit, dicens, non se esse ab eo interfectum. Et cum obstupefacti omnes decidissent ad terram, ac pedibus ejus advolverentur, rogare cœperunt, ut interrogaret eum, a quo esset occisus. Tunc ille, Hoc, inquit, non interrogabo. Sufficit enim mihi, ut innocens liberetur, non est autem meum, ut reus prodatur.

2 Aliud quoque ejus genus miracul ferebatur. Cujusdam in vicino oppido patrisfamilias virgo filia, per phantasias magicas videbatur hominibus in equinum animal versa, ut putaretur equa esse, et non puella. Hanc adduxerunt ad eum. Tunc ille percontatus, quid vellent? aiunt parentes ejus: Equa hæc, quam vident oculi tui, puella virgo et filia nostra fuit: sed homines pessimi magicis artibus in animal hoc, quod vides, mutaverunt eam. Rogamus ergo, ut ores Dominum, ut commutet eam in hoc quod fuit. At ille ait: Ego hanc, quam ostenditis mihi puellam video, nihil in se pecudis habentem: hoc autem, quod dicitis, non est in ejus corpore, sed in oculis intuentium. Phantasie enim dæmonum sunt istæ, non veritas rerum. Et cum introduxisset eam cum parentibus intra cellulam, fixis genibus orare Dominum cœpit, simulque et parentes rogat eum Dominum supplicare, et post hoc perungens eam oleo in nomine Domini, omni fallacia visus expulsa, virginem videri omnibus, ut etiam sibi videbatur, effecit.

3 Alia quoque minor puella ad eum deducta est, cujus obscena corporis ita omni ex parte corruptuerant, ut consumptis carnibus, interiora quoque et secreta nature nudarentur, ne verminum ebulliret inde innumera multitudo, ita ut nec accedere quidem quisquam ad eam posset præ fetoris horrore. Hæc cum allata a parentibus, et projecta fuisset ante fores ejus, miserans virginis cruciatus, Æquo animo, inquit, esto, filia: hæc tibi ad salutem Dominus, non ad interitum dedit: unde providendum est magis, ut sanitas tua nullum tibi periculum conferat. Et cum instisset orationibus per septem continuos dies, et oleum benedicens, in nomine Domini perungeret membra ejus, ita eam sanam reddidit, ut muliebris in ea nature nulla forma, nulla species appareret: sed esset ei inter viros conversatio absque femineæ suspicionis obstaculo.

4 b Aiebant præterea aliquando venisse ad eum hæreticum quemdam c Hieracitam, quod genus hæreseos invenitur apud Ægyptios. Hic cum per multam loquendi artem plurimos Fratrum, qui habitabant in eremo, conturbaret, ausus est etiam coram ipso fidei sue asserere pravitatem. Cui cum resisteret senior et contradiceret, ille verba simplicia argumentis calidis eludebat. Sed cum videret Sanctus, fidem Fratrum periclitari, Quid opus est, inquit, nos verbis contendere, ad subversionem audientium? Exeamus ad sepulchra Fratrum, qui nos præcesserunt in Domino: et cui nostrum concesserit Dominus suscitare mortuum de sepulchro, sciant omnes, quia illius fides probatura Deo. Sermo hic omnibus, qui aderant, Fratribus placuit. Processerunt ad sepulchra, et hortatur Macarius Hieracitam, ut evocaret mortuum in nomine Domini. At ille, Tu, inquit, Domine, qui proposuisti, prior evoca. Et Macarius postemens se in orationem ante Dominum, ubi sufficenter oravit, elevatis sursum oculis suis ait ad Dominum: Tu, inquit, Domine, quis ex duobus nobis rectam fidem teneat, ostende elevato mortuo hoc. Et cum hæc dixisset, Fratris ejusdam nomen, qui nuper fuerat sepultus evocavit. Cui ille cum de tumulo respondisset, accedentes Fratres continuo quæ superposita fuerant auferunt, et eductum eum de sepulchro, resolutis fasciis, quibus constrictus erat, exhibuerunt viventem. Hieracita

Auctore Rufino, a mortuo testimonium exposcit:

virginem præstigiis in equam versam

oleo benedicto et oratione restituit:

alium oleo benedicto miraculose sanat.

b

c

Hæreticum ut consulat,

mortuum suscitavit

portentosa ingluviæ dæmonem

e quodam ex-pellit.

a

S. Macarius ut innocenti homicidii suspicionem liberet,

AUCTORE
BURNIO.

cita vero, ubi hæc vidit, obstupefactus in fugam
vertitur. Quem Fratres quoque insequentes, extra
terminos terræ illius exturbaverunt. Multa etiam et
alia ferebantur de eo, quæ nimis proluxa sunt ad
scribendum : sed ex his paucis etiam cetera ejus
opera noscuntur.

^a Idem narratur lib. 3, de Vitis PP. num. 41.

^b Idem narratur in Appendice ad Lausiacam cap. 9, iisdem
verbis; a Cassiano autem collat. 15, ca. 3, variis circumstantiis
quibusdam: Sicut et ab Abbate Macario, inquit, qui habitationem
Scythiolicæ solitudinis primus invenit, moriuum suscitatum esse
renoviscimus. Nam cum hæreticus quidam, qui Eunonii periti-
diam sectabatur, sinceritatem Catholicæ fidei arte dialectica sub-
vertere conaretur, magnamque jam hominum multitudinem de-
cepisset, rogatus a Catholicis viris, qui ruinæ tantæ subversionis
gravissime movebantur, B. Macarius, ut simplicitatem totius
Ægypti ab infidelitatis naufragio liberaret, adventit. Quem cum
hæreticus arte dialectica fuisset aggressus, et Aristotelicis igno-
rantem spiritus vellet adducere; B. Macarius Apostolica multilo-
quium ejus brevitate concludens. Non est, inquit, in verbo regnum
Dei, sed in virtute. Eius igitur ad sepulchra et nomen
Domini super mortuum, qui primus inventus fuerit, invocemus,
ac, sicut scriptum est, ostendamus ex operibus fidem nostram, ut
manifestis sine recte fidei documenta ejus testimonio declarentur,
et perspicua veritatem non inani disputatione verborum sed
virtute signorum, et illo quod non potest falli iudicio compro-
bemus.

Quo audito hæreticus foras circumstanti plebe pulso con-
strictus, cum ad presens proferre se conditioni propositi simu-
lisset assensum, sequæ affuturum in crastinum promississet, po-
stero die expectantibus universis, qui studiosius ad conditum
locum, spectaculi hujus cupiditate, confluerant, exterritus de
conscientia suæ infidelitatis aufugit, ac profinus ab universa
Ægypto transmigravit. Quem cum B. Macarius usque ad horam
votum eum populis parastolatus pro sua conscientia declinasse
vidisset assumens plebem quæ ab illo fuerat depravata, ad con-
dita sepulchra pervexit. Hinc autem Ægyptiis morem Nili flumi-
nis invexit alvens, ut quoniam universa illius latitudo terre, in-
star humens pelagi, non parvo anni tempore solita aquarum
eruptione contegerit, ita ut nulla tunc culquam humandi copia
humani corporis tribuatur, nisi post transvectionem decursam;
corpore vero periborum pigmentis condita redolentibus in edi-
toribus cellulis recendantur. Nam modoque ebrietate continua
terre illius solam humandi prece officium. Si qua enim cadavera
defossa susceperit, evomerit ad superficiem suam inundationum
nimietate compellitur. Cuius igitur antiquissimo eundem cadaveri
B. Macarius astitisset ait: O homo si venisset hoc mecum hæreti-
cus ille illius perditionis et astante ipso nomen Christi Dei mei
invocans evitasset, utrum tunc culquam humandi copia
fratris subversi, surreptus fuisset? Edicito. Tum ille consurgens
annuens voce respondit. Quem interrogans Abbas Macarius,
quidnam fuisset aliquando fructus hujus vitæ, vel qua hominum
fuisset utilitas, aut si nomen Christi tunc temporis cognovisset? Ille
se sub antiquissimis Regibus vixisse respondit, Christianique nomen
asseruit illis se nec audisse temporibus. Cui rursus Abbas Maca-
rius: Domini, inquit, in pace cum ceteris in tuo ordine, a Christo
in fine temporum suscitandos. Hæc igitur ejus virtus et gratia
quantum in ipso fuit, semper factasse latuisset, nisi cum neces-
sitas totius provincie periclitantis, et erga Christum plena devo-
tio amorque sincerus, istud exercere miraculum compulisset.
Quod utique ut aliis fieret, non ostentatio gloriæ: sed caritas
Christi et totius plebis extarsit militas, qui legem quoque Hebræam
ferbse, legum hostio manifestus, qui ignem de celo super hos-
tias impositas pene idcirco descendere postulavit, ut periclitan-
tem Pseudoprophetaam prestigis. Idem totius populi liberaret.
Hæc Cassianus.

^c Hierax, qui et Hieracos, Ægyptius hæreses Manichæorum
particeps, novam Hieraciorum sectam præcudit. negavit resur-
rectionem carnis, conjugatis et infantibus regnum Dei interclu-
sit, filii Dei æternam naturam nescivit, Spiritum sanctum
Melchisedecum dixit. Agunt de eo S. Epiphanius hæc. 67, S. Au-
gustinus hæres. 47, S. Hilarius de Trinit. lib. 6. Hieronimus an.
Ch. 288 ubi hanc historiam adducit, Jacobus Guallierius in Tu-
bulo Chronologica, seculo 3, cap. 21. Cassianus aut hæreticorum
lenæ perditionem Eunonii fuisse velatum. De eo apud SS. Bas-
ilium, Augustinum, Gregorium Nyssensem et Nazianzenum, Epiphanium,
aliquæ vitæ a Hieronimo an. Chr. 360, a num. 35. Guallierio se-
culo 3, cap. 17. Synodus Constantinopolitana prima anno 381,
Eunonium cum Macedonio damnavit.

ALIA ANALECTA

De S. Macario, ex Vitis PP.

^a Sanctus Abbas Macarius commonebat sepe disci-
pulis suis, et docebat eos dicens: Memento sem-
per, quia ante conspectum Domini omnipotentis
conversamini, qui prospicit omnium hominum cogi-
tationes, et singulorum corda scrutatur. Quod etiam
et sanctæ Scripturæ testantur, et Apostolus docet,
et dicit: Vivus est enim sermo Dei et efficax, et acutior
omni gladio attingit, et pertingens usque ad
animæ divisionem ac spiritus, compagum quoque e
medullarum, discretor cogitationum et intentionum

cordis: et non est ulla creatura invisibilis in con-
spectu ejus; omnia autem nuda et aperta sunt oculis
ejus. Ideoque si nos, Fratres, pulsaverit delectatio
carnis, et concupiscentia fornicationis, festinemus
repellere et abicere de corde nostro sordidissimam
et pessimam cogitationem, invocantes intentissime
adjutorium Domini nostri Jesu Christi in orationibus
ac jejniis; ut virtute potentie suæ eripiat nos, et
protegat, et conterat Satanam sub pedibus nostris.
Oportet ergo, ut etiam nosmetipsos ponitendo, et a
peccatis abstinendo corripiamus, dicamusque ad ani-
mam nostram: Quoniam delectatio quidem corporis,
quæ te male oblectat, ad modicum tempus est; nam
tormenta et cruciatus animæ et corporis in igne
æterno gehennæ in perpetuum permanent pœnas.
Illud etiam admonentes animam nostram, dicamus:
Si erubescis homines similes tui peccatores, ne videant
te peccantem, quare non magis revereri et timere
debes Majestatem Dei omnipotentis, qui omnium se-
creta cordium considerat, sicut et Apostolus ait:
Omnia nuda et aperta sunt oculis ejus? Talibus ergo
cogitationibus si inerepamus nosmetipsos, continuo
timor Domini venit in corde nostro, et in amore
castitatis confirmatur anima nostra, etiam et ad om-
nia præcepta Domini facienda incitatur, adjuvante
nos gratia Domini nostri Jesu Christi, qui servien-
tibus sibi in sanctitate et castitate promisit cœlestia
et æterna donare in illa gloria futuri seculi vita,
cum Angelis sanctis in perpetui luminis splendore
semper gaudere.

^b Quodam tempore orante B. Macario Abbate vox
ad eum personavit, dicens: Macari, neculum ad men-
suram duarum mulierum pervenisti, quæ in proxima
pariter habitant civitate. Quo audito senex exurgens,
arrepo baculo in designatam pervenit civitatem.
Cumque ostium quæsitæ domus atque inventæ pul-
saret, egressa una ex illis, cum magna exultatione
eum suscepit. Quas utrasque senex convocatas, ita
est allocutus: Propter vos tantum laborem veniens
ex solitudine longinqua sustinco, ut opera vestra
cognoscerem, quæ mihi vos condicite ac narrate. Cui
illæ sic dixerunt: Crede nobis, sanctissime Pater,
quia nec presenti nocte a maritorum lectulis fuimus
separatæ. Qualia ergo opera a nobis exquiris? Sed
senex in precibus persistebat, ut ei vitæ suæ ordinem
declararent. Cui tunc ille compulso dixerunt: Nos
nulla inter nos sinitus parentelitatis affinitate con-
junctæ: contigit autem ut duobus fratribus jungeremur,
et cum his quindecim annis in domo una pariter
permanentes, neque turpe verbum altera dixit ad
alteram, neque litem aliquando commisimus, sed in
pace hæcenus viximus; et pari consensu tractavimus,
quatenus pariter relictis maritis, in congregatione
religiosarum Virginum proficisceremur, et multis
precibus hoc a coniugibus non valimus obtinere.
Quo non adepto, inter nos et Deum posuimus testa-
mentum, ut usque ad mortem nostram seculare ver-
bum non loqueremur omnino. Quæ cum audisset
B. Macarius, dixit: In veritate non est virgo, neque
maritata, neque monachus, neque secularis; c sed
Deus tantum propositum querit, et spiritum vitæ
omnibus ministrat.

^d Dixit Abbas Macarius: Culpa est monachi,
si læsus a Fratribus, primus in caritate purgato
corde non occurrit. Nam Sunamitis non meruisset
recipere Elisæum Prophetam in domum suam, nisi
quia eum nullo e alio habuit causam. Sunamitis
enim in persona est animæ, Elisæus vero in persona
Spiritus sancti figuratus: quia nisi pura sit anima,
non meretur suscipere Spiritum Dei. Ita ira invete-
rata excecavit oculos cordis, et animam excludit ab
oratione f.

^a Hæc ex antiqua versione Palladii, (quæ est in Appendice
ad Vitæ PP. apud Rosswydan) cap. 9.

^b Ex lib. 3, de vitis PP. cap. 97. Eadem narratur lib. 6, lib. 3,
num. 17, interprete Joanne et disertè hinc Macario tribuuntur.
c Joannes

et pœna
æterna:

Heb. 4. 15.

mittitur ad
duas mulie-
res, ipso an-
teriores in
virtute.

hæc conju-
gatæ essent.

sed linguam
egregie refræ-
nantes:

c

d
docet quo-
modo exci-
piendus Spi-
ritus sanctus
f

* auctoritate.

Hæreticum ad
suscitandum
mortuum
provocat,
Jacob 2. 18.

qui clam pro-
fugit:

suscitavit mor-
tuum Maca-
rius, et qua-
dam interro-
gat

3. Reg. 18.

Hierax hære-
ticus.

u
Incaluit in-
morum præ-
scitis Dei.

Heb. 4. 12.

c Joannes : Sed secundum uniuscujusque propositum Deus omnibus præstat Spiritum sanctum.
d Hæc sumpta sunt ex lib. 7, interprete Paschasio, cap. 37, nu. 4. Eodem referuntur a S. Martino Dumiensi in sententiis Patrum nu. 10, et sub titulo Incerti a Joanne lib. 6, libel. 1, num. 7.

e Dumiensis, habuit aliquam caussam.
f Joannes addit pro antipodis: Quæcumque ergo hora recedit anima a seculari confusione et perturbatione, adveniet ei Spiritus Dei, et tunc poterit parere cum sit sterilis.

EX VITIS PATRUM.

DE SANCTO ISIDORO MONACHO ET PRESBYTERO, ALEXANDRIÆ.

§ I. Varii Isidori. Hujus natalis.

Macario Abbati, cujus jam Acta dedimus, collegam statuunt hoc die S. Isidorum antiqua Martyrologia fere omnia. Romanum antiquum a Rosweydo editum : Macarii Abbatis, Antonii discipuli, et Isidori. Romanum item antiquum Bellini de Padua : Apud Ægyptum B. Macarii Abbatis, discipuli B. Antonii, vita et miraculis celeberrimi. Item S. Isidori in sanctitate vitæ, fide et miraculis præclari. Consentit modernum Martyrologium Romanum; Usuardus, Beda vulgatus, Rabanus, Ado, Notkerus; MSS. Centulense, S. Lambertii Leodii, S. Mariae Ultrajecti, S. Gudilæ Brunzelis, aliaque : in quibus omnibus illi conjunguntur et iisdem fere verbis celebrantur.

2 Rufinus lib. 2 Hist. Eccl. cap. 4, ita refert S. Antonii discipulos : Patres monachorum, vitæ et antiquitatis merito, Macarius, et Isidorus, aliusque Macarius, atque Heraclides, et Pambus, Antonii discipuli, et maxime in Nitriæ deserti partibus habebant viri, qui consortium vitæ et actuum non cum ceteris mortalibus, sed cum supernis Angelis habere credebantur. Et cap. 8 : Quos ipsi vidimus, et quorum benedicti manibus meruimus, hi sunt : Macarius de superiori eremo, alius Macarius de inferiori, Isidorus in Scyti, Pambus in Cellulis, etc., et inectiva 2, Ut ad eremi quietem veniam, quibus et attentius et frequentius vacabamus, ubi Macarius Antonii discipulus, et alter Macarius, et Isidorus, et Pambus, omnes amici Dei, qui nos hæc docebant, quæ ipsi a Deo dicebant. Hæc Rufinus. Qui Isidorum inter duos Macarios Ægyptium et Alexandrinum collocat, atque ex S. Antonii discipulis censet, de quibus ad hujus Vitam in Proleg. § 6 agemus. Cum S. Antonio egisse Isidorum testatur Palladius in Historia Lauciaca, sine lib. 8 de Vitis PP. cap. 3, Beatus ergo, inquit, Isidorus xenodochus, qui B. Antonium convenerat, narravit mihi se ab eo audivisse rem dignam quæ mandetur litteris. Et subnectit martyrium S. Potamiæ, atque historiam suam ab ejus vita, quam § sequenti dabimus, auspiciatur.

3 Alius ab hoc est S. Isidorus Episcopus Hermopolis et Confessor, in vita S. Paulæ a S. Hieronymo laudatus, et in vita Melaniæ apud Palladium cap. 117. Sed a Laurentio Barrensi cum hoc confusus, quem cum Martyrologio Romano II Januarii retulimus. Alius fuit in Thebaide Isidorus, Pater mille monachorum, apud Rufinum lib. 2, de Vitis Patrum cap. 47, et Palladium cap. 71, qui inter Origenistas numeratur a S. Hieronymo mox citando. Hunc tamen hoc die colunt recentiores nonnulli, aut forte cum Isidoro Presbytero confuderunt. Maurolycus : Item S. Isidori vitæ sanctimonia signisque celebris, et Abbatis in Thebaide, plurimum quam mille monachorum Patris. Galesinius : Eodem die S. Isidori item Abbatis, fide ac vita, tum rebus pie divineque actis præclari, cujus cura mille et amplius monachi regebantur. Eodem scribunt Felicius et auctor Martyrologii Germanici. Ideo ista hoc die ad Martyrologium annotavit Baronius : Louge alium hunc existimato ab illo Isidoro, quem laudibus prosequitur Socrates lib. 6, cap. 9. Sozomenus lib. 8, cap. 12 et 13. Rufinus

lib. 2, cap. 4, et Evagrius Ponticus (Heriberto Rufinus) in Vit. Patrum : nam ille ad Origenistas defecit, illorumque Dux inventus est, ut S. Hieronymus de illo scribit epist. 61, ad Pammachium, et ad Ctesiphontem contra Pelagianos : hic autem potius alibi, quam in Ægypto vixisse videtur : nam de alio Isidoro Ægyptio superius actum est IV Nonas Januarii.

4 Verum quem Baronius hoc loco ignoravit tertium Isidorum, cum postea agnovit to. 3, an. Ch. 340, nu. 30. Quod autem pertinet, inquit, ad Athanasii Romanam adventum, reperimus duxisse secum inter alios Isidorum illum, de quo plura Palladius, qui eum mirifice commendat. Imo quod Romæ Procerum uxoribus notus infra dicatur, ex iis videtur, quos laudat S. Hieronymus in Vita S. Marcellæ; Hæc, inquit, ab Alexandrinis prius Sacerdotibus, Papaque Athanasio, et postea Petro, qui persecutionem Arianae hæreseos declinantes, quasi adtissimum communionis suæ portum Romam confugerant, vitam B. Antonii adhuc tunc viventis, monasteriorumque in Thebaide, Pachumii, et Virginum, ac viduarum, didicit disciplinam. Certe fide præclarus dicitur in Martyrologiis, et mox in Actis, et S. Antonio notus, aut ejus etiam discipulus. Nam de eo in Rufino lib. 2, Hist. Eccl. agi, non de Origenista adjuncti socii, sancti et orthodoxi, persuadent, et loca Annalium Baronii Notationibus Martyrol. adscripta in posthuma editione confirmant.

5 Hoc a S. Isidoro pronuntiatum apophthegma refert Socrates lib. 4, cap. 18, cum de Piore discipulo S. Antonii egisset : Isidorus dicebat quadraginta annos, ex quo peccatum in animo senserat, jam præterisse, ac nunquam vel cupiditati vel iræ consensisse. Ab Isidoro transit Socrates ad Pambonem, ideoque de Isidoro Presbytero eum agere arbitramur. Putarunt Laurentius Barrensis et Rosweyds in Notationibus ad Palladium num. 1, præter Socratem citatum, de eodem agere Sozomenum lib. 6, cap. 28, et Nicephorum lib. 11, cap. 34, quod nobis non sufficienter probatur. Certius de eo agit S. Hieronymus epist. 22, ad Eustochium de custodia Virginitatis. Quidam ex Fratribus, inquit, Nitriæ parciore magis quam avarior, et nesciens triginta argenteis Dominum venditum, centum solidos, quos lina texendo acquisierat, moriens dereliquit. Initum est inter monachos consilium (nam in eodem loco circiter quinque millia divisim cellulis habitabant) quid facto opus esset : alii pauperibus distribuendos esse dicebant, alii dandos Ecclesie, nonnulli parentibus remittendos. Macarius vero et Pambo et Isidorus et ceteri, quos Patres vocant, sancto in eis loquente Spiritu, decreverunt infodiendos esse cum eodem dicentes : Pecunia tua tecum sit in perditionem. Macarius hic est Alexandrinus, qui e Celliis forte evocatus aut ultro adfuit, nam in monte etiam cellam habebat, uti etiam S. Isidorus. Cum Melania Roma venisset Alexandriam, B. Isidorus Presbyter et Xenodochus eam deduxit ad Abbatem Pambo in solitudinem, ut ex ore ipsius Isidori scribit Palladius cap. 10, et ex eo Baronius tom. 4, an. Ch. 388, num. 34. Quæ etiam huic S. Isidoro tribuit in citationibus novis ad Martyrologium.

cum S. Athanasio venit Roman :

40 annis tentationi resistit :

dumtaxat monachum proprietarium :

Melaniam in solitudinem ducit.

AN. CIV. CDIV. XV JANUARIUM. S. Isidorus collega S. Macarii.

discipulus S. Antonii;

diversus a S. Isidoro Episc. Hermopolis.

et altero Isidoro Origenista,

EX VARIIS.

§ II. A Palladio invisitur.

Ex Palladii historia Lauciaca cap. 1 et 2.

Cum ergo primum venissem in Alexandriam civitatem, a secundo Consulatu Theodosii Magni Imperatoris, qui propter suam rectam in Christum fidem nunc est cum Angelis; in ipsa civitate incidi in quemdam virum admirandum, et omni ex parte ornatum sermone, moribus, et scientia, nempe Isidorum, qui erat et Presbyter et b Xenodochns Alexandrinæ Ecclesiæ. Is dicebatur prima quidem juventute versans in solitudine, peregrisse certamina exercitationis. Cujus etiam c cellam vidi ego in monte Nitriæ: offendi autem eum senem septuaginta annos natum; qui cum vixisset alios d quindecim annos, in pace obiit. Hic Sanctus usque ad horam obitus nihil e lineum gestavit extra vittam, non balneo est usus, non tetigit carnes, nunquam a mensa recessit repletus ad satietatem. Erat autem corpore a Dei gratia tam bene temperato, ut omnes qui ignorabant ejus victus rationem, persuasum haberent eum laute vivere et opipare. Hujus virtutes animæ si velim sigillatim narrare, narrantem me tempus deficiet. Qui erat adeo mitis, benignus, et pacificus, ut etiam f infideles, ejus inimici propter rectam in Christum fidem, vel ejus unbram revererentur ob insignem viri bonitatem.

Notus Palladio,

b

c

d

e

f

g

h

i

k

l

m

n

o

p

q

r

s

t

u

v

w

x

y

z

7 Tantam autem habuit spiritalem gratiam et cognitionem sanctarum Scripturarum et comprehensionem divinarum dogmatum, ut etiam in ipso convivio hora solita refectionis Fratrum, Sancti bujus fieret mentis excessus, mutusque evaderet ipse et obstupesceret: et cum rogaretur, ut quæ in excessu everserunt narraret, diceret: Mente sum peregrinatus ab aliqua raptus contemplatione. Scio ego eum sepe in mensa fuisse lacrymatum: et cum rogaretur causam cur esset lacrymatum, audivi eum dicentem: Pudet me vesci cibo a ratione alieno, cum sim ratione præditus, et versari deberem in paradiso deliciarum, replendus ambrosiæ nutrimento, propter eam quæ nobis a Domino data est potestatem. Is erat g Rome notus cuncto Senatui et Procerum uxoricibus, quo tempore cum D. Athanasio Episcopo prius recesserit, deinde cum h S. Demetrio Episcopo. Is cum abundaret opibus, et iis quæ sunt ad usum necessaria, non scripsit testamentum decedens, non i pecuniam reliquit, non rem ullam suis sororibus quæ erant Virgines; sed eas Christo commendavit dicens: Deus qui vos creavit, vobis quoque victum providebit, sicut et mihi. Erat autem k conventus, Virginitum, quæ erant cum sororibus ejus, septuaginta.

8 Is cum ad eum venissem l adolescens, et rogarem, ut ad vitam cooptarer monasticam, mea adhuc ætate lasciviente, et non opus habente sermionibus, sed laboribus qui carnem subigerent, duraque et aspera vivendi ratione quæ corpus compesceret; is, inquam, tanquam bonus domitor pullorum, duxit me extra civitatem m ad eas quæ dicuntur. Cellæ eremiticæ, circiter quinto ab urbe lapide. Et me tradidit cuidam n Dorotheo exercitatori Thebano sexagesimum annuum agenti in spelunca, et jubet me implere apud ipsam tres annos ad domandas animi perturbationes (sciebat enim senem agere vitam admodum duram et asperam) et postquam annorum numerum implexerem, rursus ad eum reverterer mandavit, ob reliquam doctrinam spiritalem. Cum autem non potuissem apud eum implere numerum trium annorum, eo quod in morbum incidissem vehementem, ab eo recessi ante tempus præstitutum.

a Is erat annus Christi 388, quando Theodosius anno decimo imperii cum Cyprigo secundum gessit Consulatum.

b In Heraclidis Paradiso: susceptor atque provisor pauperum Fratrum.

c Sic et Macarius Alexandrinus cellam habebat in monte Nitriæ, licet in Cellis habitaret, ut refert Palladius cap. 20, et 11 Januarii in ejus Vita num. 8.

d Hinc colligitur pervenisse ad annum circiter 404.

e In Heraclidis Paradiso: non linteus usus est, nisi eo quo velaret caput. Græce est in MS. Veneto apud Rosweydatum, ἐκτε φανιολου in MS. Regio, et Palatino, quorum hoc edidit Meursius, illud Fronto Bucæus ἐκτε φανιολου. Illud significat villam seu capitis legumentum. Suidæ, Photio, Joanni Moscho: hoc censetur a Latino Faciali deductum. et linteum, quo factes sudore manans tergitur, valet. Ita Rosweydas in Onomastico.

f In Heracl. Parad. pertinacissimi inimici. Velus Interpres: inimici ejus et infideles gentiles. Græce ὄχι καὶ αὐτοὺς τοὺς ἄπιστους ἐχθροὺς αὐτοῦ δὲ τῶ ἐκ: Χριστοῦ ὁρῶν αὐτοῦ πλεονεξία καὶ ἀπιστία quibus verbis etiam hæretici indicantur.

g In Heracl. Parad. Notus Romano Senatui feminisque primatibus. Velus interpres: Notus cum esset Romano Senatui, et omnibus matronis magnificorum et illustrium virorum. Græce Γνωρίζομαι ἢ πᾶσι κατὰ τὸ μῆτρος εὐγενέστερον, ταπεινὴ γυναιξὶ τῶν μεγιστάνων.

h Videtur Demetrius hic esse Metropolitans Pisinuntinus in Galatia secunda, qui pro S. Joanne Chrysostomo cum aliis 40 Episcopis Constantinopolitanæ Synodo interfuit, atque inde Chalcedonem ad Pseudo-Synodum Legatus, a Theophilo Alexandrino plurimum perpressus est, eo tempore quo Constantinopoli aderant Nitriotarum monachi ab eo expulsi, de quibus § seq. Chrysostomo in exilium missa idem Demetrius Romanus profectus est caussamque Joannis apud Innocentium Papam peregit. Reliquia Demetrii gesta, ex illa verberaque interscruntur Actis S. Chrysostomi, an colatur, et quo die, huc usque non reperimus.

i Græce νόμισμα. Velus interp. nummum. In Heracl. Parad. solidum.

k Ita et SS. Antonii et Pachomii sorores in παρθενῶν, in parthenone Deo sacrarunt suam virginitatem.

l Vingtî annorum, ut colligitur ex Epistola ejus ad Lansum Præpositum.

m Græve, εἰς τὰ δειχόμενα ἐρημῶν ad ea quæ vocantur solitudinum loca, et Heraclides; secretoria loca, ut velus interpres. Atque hoc Cella a Cellis illis celeberrimis Lybæ, sive Cellis, de quibus actum est in Prolegomenis ad vitam S. Macarii.

n Dorothei hujus meminerunt Sozomenus lib. 6, cap. 29, et cæcæ Cossiodorus hist. trip. lib. 8, cap. 1, et Nicephorus lib. 11, cap. 25.

o Constantino-politani Episcopus a Theophilo olim destitutus;

p missus ontea ab eo ad victorem cum muneribus.

q

r

s

t

u

v

w

x

y

z

a

b

c

d

e

f

g

h

i

k

l

m

n

o

p

q

r

s

t

u

v

§ III. A Theophilo Alexandrino agitatur.

Ex Actis S. Joannis Chrysostomi.

Multa de eodem Isidoro referuntur in Actis S. Chrysostomi, Ubi Georgius cum ita describit: Secundum ea tempora vir quidam erat Alexandria, nomine Isidorus, ordinatione beati ac vere magni Athanasii Presbyter, annum agens ætatis octogesimum, quem Romanorum plurimi probe norant, ob causam et tractationem rerum Ecclesiasticarum; quippe qui a multis retro temporibus Romam adisset, peregrinorum et hospitium Alexandria exceptor. Quæ ex Palladii dialogo sumpsit Georgius. Conveniunt singula; quippe qui ante in Hister. Lauciaca anno Ch. 388, erat septuaginta annos natus anno Chr. 397, aut sequenti (num de illis temporibus supra agitur) octogesimum ætatis annum necessario agebat. Hunc eundem initio summe amavit Theophilus Episcopus Alexandrinus, et defuncto Nectario Constantinopolitanam ei cathedram tradere studuit, ut docet Sozomenus lib. 8, cap. 3 et 12. Quod ita narrat Georgius Alexandrinus in Vita S. Joannis Chrysostomi: Theophilus, inquit, Alexandria Episcopus multum addidit studii, ut ejus (Joannis) convelleret gloriam suis insectationibus, quibus relatis, pergit. Accedit his, quia Isidorum quemdam cum haberet suæ ditionis, magnopere contendeat eum præficere, et ad Episcopatum suo suffragio promovere. Eum siquidem maximopere amabat Theophilus, quia sua olim causa is in se recepisset negotium plenum periculi. Quid id fuerit mihi edisserendum est. Theodosius Imperator cum adversus Maximum tyrannum prælio congrediretur ac decertaret, Theophilus per hunc Isidorum munera quædam ad Imperatorem mittens, duplices Isidori manibus epistolæ tradidit, præcipiens ut et dona et litteras ei offerret, qui victoria esset potitus. His obundis cum suam navaret operam Isidorus, Romamque advenisset, in omnem occasionem imminabat, ut nosset in quem inclinaret victoria. Atqui res nequaquam diutius latuit. Quum enim is, qui epistolæ fuerat suffuratus, eas ipso præsentate legis-

Constantino-politani Episcopus a Theophilo olim destitutus;

missus ontea ab eo ad victorem cum muneribus.

set, hanc ob causam Isidorus timore correptus repetivit Alexandriam. Hæc erat occasio quare erga eum Theophilus fuerit propensioris studiî ac favoris.

10 *Quam ob causam incurrit Theophili odium, ita narrat Socrates lib. 6, cap. 9* : Isidorus Theophilo, inquit, jam olim amicissimus, tunc tamen inimicissimus factus, idque ob hanc causam : Theophilus adversus Petrum quemdam, primarium Ecclesie Alexandrinæ Presbyterum gravissimo odio inflammatus, eum Ecclesia expellere cogitavit : eique istud objectavit crimen, quod mulierem sectæ Manichææ ante ad sacra mysteria admiserat, quam illam ab errore Manichæorum avertisset. Verum ubi Petrus docuerat, se mulierem ab illa secta traduxisse, eamque de sententia Theophili in Ecclesiam recepisse, Theophilus iniquo animo tulit, perinde ac si calumniis a Petro fuisset appetitus. Nam dixit, se facti illius omnino fuisse ignarum. Idecirco Petrus Isidorum testem advocavit, Episcopum Theophilum non ignorasse, quod de muliere factum esset. Eodem tempore Isidorus Romæ urbe primaria versabatur, a Theophilo ad Damasum Episcopum Romanum missus, ut Flavianum Episcopum Antiochiæ cum illo in gratiam reduceret. Nam omnes qui favebant Meletio, cum Flaviano propter jururandum, ut a me supra declaratum est, discordarunt. Isidorus igitur Roma reversus, et a Petro ad testimonium dicendum vocatus, affirmavit mulierem sectæ Manichææ de sententia Episcopi Theophili in Ecclesiam receptam fuisse, eumque ipsum mysteria ei impertivisse. Itaque Theophilus iracundia exardescens, præ vesania utrumque ab Ecclesia exturbavit.

11 *Eadem narrat Sozomenus, Georgius, et Metaphrastes in Vita S. Chrysostomi. Alia additur odii causa in Palladii dialogo* : Nosti, inquit, et ipse virum, quando cum Acacio profectus. Flaviani ad Theophilum communionem detulit, quæ viginti annis segregata fuerat, B. Evagii gratia, qui multa certamina in laboribus Ecclesiasticis pertulit. Huic itaque Isidoro vidua quædam ex principalibus civitatis mille aureos dedit, adjuvans eum ante altare venerandum, coemptis ut vestibus pauperulas Alexandriæ mulieres indueret, ignorante Theophilo, ne, si sciret, acceptos lapidibus emendis impenderet; quedam enim edificandi rabies, Pharaonis instar illum obsedit, minime Ecclesie necessaria. Verum ista missa facio : quod autem de Isidoro magis urget attende. Acceptam pecuniam Isidorus pauperibus impendit ac viduis. Hoc comperto, Theophilus (nihil enim ipsum latebat ex his quæ ubique rei gererentur, aut dicebantur, quod haberet rerum atque operum exploratores, ne aliter dicam) Isidorum advocat perturbatus modice, et, an ita se res habeat, seiscitatur. Nihil ille cunctatus, rei seriè pandit. Quod ille audiens, habitum mutat, et qui ante paullulum modestus ac mitis interrogando videbatur, paullo post intumuit totus, Isidori accepto responso, effugiumque mutavit.

12 *Ac parumper se intra silentium continens, velticanis clam impetitus, post duos menses congregatis Sacerdotibus, Isidoroque præsentè chartulam profert, Hanc, inquit, Isidore, contra te accepi, jam decimus octavus annus evolutus est. Et quoniam occupatus fui, rem interim oblivioni tradideram. Nunc vero cum alias requirerem chartas, inveni hanc de te chartulam diu latitantem. Quid ergo ad eam respondes? Continebat illa Sodomorum crimen. Ad hæc Isidorus respondit Theophilo : Concedamus verum esse, quod et chartulam accepisti, et memoria excidit, non fuit qui libellum dedit, evocaudus? Ad hæc Theophilus : At puer non aderat, navigabat enim.*

Et Isidorus : Non aderat tunc, ut dieis, Episcopo. Post navigationem non aderat? Secundo anno non aderat? non tertio? Et nunc, si adest, ad stare hominem jube. Theophilus cum ipsa veritatis evidèntia vinceretur, in diem alterum judicium differt, deprecatusque adolescentulum quemdam, promissionibus multis ad accensandum Isidorum instruit, datis illi, ut aiunt, aureis quidecim. Ille hæc omnia retulit matri. Mater id minime probavit, partim integritate judicii, partim legum metu dissuasa : cogitansque ne forte calumniam passus Isidorus ad Principem judicem provocaret, accedens omnem scenam pandit Isidoro, aureos quoque illi ostendens, quos a Theophili sorore mercedis nomine, contra insontem accepisse dicebat. Quæ cum ob alia plurima, tum ob hoc præcipue dignas persolvit pœnas, mortua, cum illi mamillas medicus curandi causa ferro tentaret. Ad hæc Isidorus mansit domi, Dominum deprecans. Adolescens vero hinc leges metuens, inde Theophilum magis irritandum non ignorans, ad utilem recurrit Ecclesie murum, venerandaque apprehendit altaria.

13 Ita Theophilus muto judicio Isidorum Ecclesia eliminat, gravia illum deliquisse pronuntians, honestamque faciem injustitiæ imponens. Ad hæc veritas Isidorus, ne forte graviore indignatione concitatus, saluti quoque suæ Theophilus insidiaretur (et ista enim, ut aiunt, moliri consuevit) cursu rapido contendit ad Nitriæ montem, repetens monasticum ordinem, in quo juvenis fuerat nutritus; ibique intra cellulam residens orabat, patientissimum Dominum interpellans. Interea Theophilus sibi conscius quam indecenter egisset, incertamque victoriam suspectam habens, litteras ad vicinos Episcopos mittit, mandans, quosdam de monte ex primoribus abjici, atque interiore eremo monachos pelli. *Prosequitur persecutionem monachis Nitriensibus illatam, quod Isidoro affecti, viderentur, solumque apud Theophilum intercederet odium Isidori. Ergo trecenti sumptis continuo melotis suis in Palestinam concedentes Aliam occupant. Verum Theophilo illos persequente, ingenti necessitate loca in dies mutare compulsi, tandem regiam ad urbem pervenerunt, in qua divina manu ad curam indigentium Joannes ordinatus Episcopus : procrebentesque ad ejus genua, orabant, ut opem ferret animabus calumniarum passis, atque vastatis horum studio, qui hoc potius, quam benefacere consuevissent. Stetit Joannes, ut vidit quinquaginta electorum hominum canitiem venerandam, sacris sudoribus infectam compunctusque, juxta Joseph, pro fraternitatis studio in lacrymas solvitur, percunctatus ab iis quisnam aper de silva, aut singularis fera huic fecundissimæ ac letissimæ viti invidisset. Mansiones illis in ecclesia, quæ Anastasia dicitur, ad requiem tribuens, ipse quidem necessaria victui non suppedibat, sed eis religiosæ mulieres ministrabant, ipsis quoque ex opere manuum necessitates suas ex parte supplebantibus. Inter has præcipua fuit S. Olympias, quæ colitur XVII Decembris. Hinc odium Theophili in S. Joannem accrevit, ut S. Isidorus Pelusiota lib. 1 epist. 152 ad Symmachum de S. Chrysostomo scribens testatur : Pium virum, inquit, ac divinarum rerum doctrina præditum expugnavit Theophilus, odium videlicet atque inimicitiam, quam adversus eum, qui quo ego nomine appellatur (Græce Τὸν ἐπὶ ἐμὸν μέρος) improbitatis atque importunitatis suæ velut propugnaculum nactus. Unde clare refellas Metaphrasten, qui hæc ipsi S. Isidoro Pelusiota omnia attribuit : de quo agemus IV Februar. Plura de Isidoro aliisque monachis a Theophilo pulsatis dicentur ad Vitam S. Joannis Chrysostomi.*

EX VARIIS.

ejectus ex ecclesia Alexandrina,

ad eremum redit;

hinc pulsus cum 300 monachis,

confugit ad S. Joannem Chrysostomum,

ideo Theophilo magis exosum.

Flavianum Antiochenum S. Damaso Papat recon-

incurrit odium Theophili :

calumniis ab eo impetitur.

DE

DE SS. VIRGINIBUS MAURA ET BRITTA, APUD TURONES IN GALLIA.

XV JANUARI.

SS. Mauræ et
Brittæ reve-
latio.

Latebant harum Virginum corpora ac nomina : utraque ipsæ prodiderunt. Rem omnem breviter litteris consignavit S. Gregorius Turonensis de gloria Confessorum cap. 18. Acta vel conscripta non sunt, quod uni Deo ac Cœlitibus natam vitam egere, procul hominum turbis ac luce; vel intercidere in illa Galliarum per Francos, Wandalos, Hunnos aliosque barbaros vastitate. Etas quoque incerta. S. Martini temporibus, aut non multo post, vigente, quam sedulo excolerat, Christiana pietate, vixisse eas liceat suspicari. Reperta corpora sunt dum Turonensem Ecclesiam S. Euphronius, S. Gregorii decessor, administraret, sexto nimirum seculo, quippe qui Concilio Parisiensi III, anno 537 et Turonensi II, anno 567 interfuerit, ut ad ejus natalem dicemus IV Augusti.

annua memo-
ria.

2 Aliz affini nomenclatione celebrantur sanctæ sorores Maura et Brigida, quæ in Bellocacis martyrium pro virginitate tuenda fecere, ut fuse narrat Petrus Lovetus V. CL. lib. 2, Antiquit. Bellocac. cap. 13 et tribus sequentibus. Earum elevatio solenni celebritate recolitur Dominica post Christi ascensionem, inscripta Martyrologio Gallicano a Saussaio V Maii. At Turonicæ illæ minime dubium quin sacris quoque honoribus ornatae ab Euphronio et posteris sint; quo die, id nos latet. Idem Saussaïus XV Januarii retulit, in Supplemento Martyrologii Gallicani : pridie Canisius, Ferrarius, Molanus in priori editione Usuardi.

INVENTIONIS HISTORIA

EX S. GREGORIO EP. TURONENSI.

Harum cor-
pora celesti
luminis,

Intra ipsum terminum Turonicum erat mons parvulus, sentibus, rubis, vitibusque repletus agrestibus, et tanta densitate labruscæ contextus, ut vix aliquis intro posset intrumpero : ferebat enim fama, duas Deo sacratas Virgines in illo loco quiescere, scilicet cum in vigiliis dierum festorum, luminibus accensus divinitus a fidelibus sæpius cerneretur, unius audacior et animi fretus auctoritate, ad locum accedere sub obscura nocte non metuit. Atque cœterum miri candoris immenso lumine fulgurantem aspiciens, admiratusque diu, discessit, aliisque quæ viderat nuntiavit.

et iterata ca-
rum appari-
tione,

2 Tunc uni de incolis loci se Virgines per visum ostendunt : exponunt se ibidem esse sepultas, ac sine

tecto, imbrum injuriam diutius ferre non posse : hic vero si sibi vellet esse consultum, incisis vepribus tegumen tumulis adhiberet. Expergefactus vero, inruentibus aliis cogitationibus, tradidit oblivioni quæ viderat. Alia vero nocte apparuerunt ei iterum, vultu minaci terribiliter comminantes, nisi locum tegeret, anno præsentis ab hoc seculo migraret. Territus igitur vir ille visu, accepta secure, stirpe succisa tumulos detexit : invenitque validas de cereis guttas in modum libani odore nectareo effragrare.

reperta cum
miraculo :

3 Tunc deputatis bobus et plaustro lapides congregat, et data æstate oratorium superædificat : explicitoque opere B. Euphronium, qui tunc Turonicam regerat Ecclesiam, ad benedicendum invitat. Sed ille jam defessus senio, excusat abire, dicens : Vides, inquit, fili, quod senuerim, et hiems solito asperior ingruat : descendunt pluviae, ac venti cuncta turbine perflant, inflantur flumina, et ipse quoque via a frequentatione imbrum effusæ pene in lutum sunt dissolutæ. Et nunc non convenit ætati meæ ista modo properare itinera. Hæc audiens vir ille discessit a conspectu Sacerdotis, abiens valde mœrens. Verum ubi Sacerdos membra quieti laxavit, vidit duas Virgines adstare sibi : quarum senior tristi vultu sic infit : Quid tibi ingrata exitimus, Beatissime Pontifex? quid molestie intulimus regioni tibi a Deo commissæ? Cur nos despicias? cur ad consecrandum locum, quem nobis vir fidelis edificavit, venire dissimulas? Veni nunc, obsecramus per nomen omnipotentis Dei, cujus nos sumus ancillæ. Hæc efflata, genas lacrymis rigabat obortis.

conditum
istic Orationum,rogatur ab
ipsis SS. ut
dedicet Epi-
scopus;

4 Expergefactus vero senex, vocat Ecclesiasticæ domus rectorem, dicens, Peccavi non eundo cum homine; ecce enim vidi duas Virgines me ob id increpantes, et vereor Dei offensam incurrere, si illuc distulero ambulare : acceleransque iter, viam ingreditur. Igitur eunte illo quievit pluvia, Austrorumque violentia sæva succubuit. Ipse quoque feliciter, conficiens iter, benedicto loco cum pace regressus est. Nam referebat plerumque vultum incessumque Virginum; et unam quidem dicebat prolixiorem, alteram minorem statu, non merito; utramque tamen nive candidiorem : quarum unam Mauram, Brittam alteram vocitabat, dicens se ab earum ore hæc nomina cognovisse.

eoque illuc
tendente
tempestas
quiescit.SS. statura et
nomina.

DE S. ALEXANDRO, FUNDATORE ACOEMETORUM, CONSTANTINOPOLI.

§ 1. S. Alexandri natalis, Vita.

CIRCITER
AN. CDXXX.
XV JANUARI.S. Alexandri
ignotus nata-
lis :

Dnos hoc die damus illustres sanctitate Acœmetos; alterum natu grandem, auctorem ejus instituti Alexandrum; juniorem alterum, atque in ipso prope flore ætatis cœla transscriptum, Joannem, cognomento Calybyten, qui ad Alexandri nuper vita functi reliquias, plurimis miraculis, ideoque et piorum hominum concursu, celebres, sexennium ezeget. Et hunc quidem Latinorum Græcorumque fasti XV Januarii exhibent; illius usquam expressum natalem reperimus. Fit tamen honorifica ejus mentio in vita S. Marcelli Abbatis, qui ab eo sacratum habitum suscepit, et tertius ab eo Acœmetorum monasterio præfuit; cujus natalis agitur XXIX Decembris. Eo quoque die signari Alexandri nomen poterat : sed quoniam Joannes, etsi non ab eo sit in monachorum numerum cooptatus, tamen

quia diu ante Marcellum diem suum obiit; merito inter Acœmetos, quorum quidem religiosa peragatur memoria, S. Alexandri primogenitus censeri appellarique potest : eaque causa illi Alexandrum, parentem filio, comitem damus, aut duces potius, propterea quod ex ejus vita plurima, quæ de Acœmetis adhuc perperam tradita, illustrantur.

cur hic data
ejus Vita?

2 Eam vitam nacti sumus e bibliothecæ Regis Christianissimi MS. codice, vetustate quibusdam locis cæso, coque mutilam; præclaram alioqui, et nondum typis vulgatam, aut ulli citatam, quod quidem viderimus, recentiorum. Auctor monachus Acœmetus fuit, ab ipsa Alexandro præceptionibus asceticis eruditus ad virtutem. Id ipse non uno loco significat. Nam cap. 4, cum Christum narrasset S. Alexandra apparuisse, id se ab illius ore didicisse scribit : καὶ τοῦτο αὐτὸς ἡμῖν ὁμολόγησεν, ὡς ἐκ προσηύτου ἑστίου, et cap. 8 profitetur se ea scribere,

ejus auctor
S. Alexandri
dicitur :

quæ

que oculis ipse viderit, et curiose observavit : καὶ ἤματι μὲν, ἰηκὺι, τὴν φιλαδέλφειαν καὶ τὴν στεργίην ἐπιδαυνόμενοι, ἀπερ' ἰθεὶσάμεθα. *Alia ex Rabbuli, ab Alexandro ad fidem et vitam anachoreticam conversi, dein Edessæ Ecclesiæ præfecti, relatione tradit* : Τελευθῆντος τοῦ μακαρίου, ὁμολόγησε τοῦτο ὁ Παββούλας ἔμπροσθεν Ἐπισκόπων καὶ μοναχῶν καὶ ἀληθῆς ἔστιν ἡ μαρτυρία τοῦ νέου μαθητοῦ. *Supervixit Alexandro hic Auctor, in monasterio quod in Bithynia a Joanne ejus successore inchoatum, Marcellus deinde perfecit; in quod deinde S. Alexandri translata ὅσα λείψανα καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐθυσματούργου, ut cap. 8, dicitur; illudque subjungitur votum* : Ἔνεοιο δὲ πάντας ἡμᾶς ἀξίους μαθητὰς γενέσθαι τε καὶ εὐρεθῆναι καὶ τυχεῖν διὰ τῶν προσβίων αὐτοῦ, ὧν αὐτὸς μέτοχος ἔγενετο. *Hæc de Auctore.*

3 *Ipsam porro vitam solidissimam, omnique acceptatione dignissimam, tum rerum omnium exacta descriptio, et consequentia persuadet, tum consentanea aliorum scripta, ac præsertim Vita S. Marcelli, in qua dicitur Alexander, vir virtute incomparabilis, plenus sapientia, plenus pastorali sollicitudine et diligenti curaque animarum. Baronius quoque tomo 6, Annal. an. 459, num. 18, memorat Alexandrum Abbatem, hujus instituti, (Acœmetorum, quos ipse Acœmetas vocat, minus fortassis usitate, cum ἀκοίμητος dicitur Græce, vigil, insomnis, de quo mox) auctorem, et S. Marcelli institutorem.*

§ II. Acœmetorum origo, prima monasteria.

Andreas Snuassius F. CL. in Martyrologio Gallicano hoc die S. Joannis Calybitæ vitam brevi epitome complexus, ait enim e patria fugientem Arometi monasterium remotissimum petiisse. Debit Acœmetorum scribere, sed ejusmodi illud, aut ubi terrarum situm fuerit, silet. In Fastis Marianis, in Syria; in Martyrologio Gallico idiomate Leatii vulgato, Hierosolymis statuitur. Jacobus Canisius noster in Petri Ribadeneyræ Flore SS. Latine verso, parte 2, de SS. Extravagantibus, ad XX Februarii, ait S. Eucherium Episcopum Aurelianensem, Christi crucem amplexum, cœnobiumque Acœmetorum ingressum, monachum induisse etc. et multa ibi de Acœmetis annotat. At quantum deviat! Gemmetium S. Eucherius ingressus est, quinque leucis a Rotomagensi urbe distans, instituti Benedictini; circiter annum 640, n S. Philiberto, sumptum præbente Dagoberto Rege, fundatum, ut XX Augusti ad S. Philiberti vitam dicemus. Dicitur quidem post S. Alexandri decessum late per orbem propagata Acœmetorum religio, hic cap. ultimo. Et in Vita S. Marcelli: Quomodo ex magna Eden quatuor dicunt manare fluvios, ita etiam ex Marcelli tabernaculo cepit per universum fere orbem terre profundum parum et jucundissimum et salutare fluentum, illa, inquam, acerrantissima vitæ, que ab eo agebatur, imitatio. Præterea autem supernarum potestatum ministerii, quod nullo somno interruptitur, zelus cum hinc coepisset, venit ad primum et urbium Reginam; deinde ad alia quoque transit loca imitatio. Sed hæc de Oriente accipienda: quamquam fuerunt etiam in Occidente, qui similem sacrarum præcationum disciplinam suis præscriberent, aliis tamen statutis temperatam.

5 *Primum ejus rationis cœnobium credit ad Enphyratem Alexander, ut cap. 4, dicitur. Ad ejus normam alia ab ejus discipulis ipso vix condita, et quibus Crithenium cap. 6, laudatur. Sed in his institutum, non nomen Acœmetorum viguit. Demum Constantinopoli aliud ipse construxit, in quo e vita migravit. De eo cap. 7, et 8, utque in vita S. Marcelli ista habentur* : Καὶ τότε μὲν ὁ Θεὸς Ἀλιζανδρος πρὸς τὴν ἐν τῷ οὐρανῷ τοῦ μεγάλου ἐν μαρτυρίᾳ Μωϋσῆ τὴν ἀσκήσιν ἐπιπέμειντο. Ὑστερον δὲ καὶ πρὸς αὐτῷ τῷ τοῦ πότους στόματι σημῶν ἰδρῆται φροντιστήριον, τοῦ δὲ καὶ νόμον εἰσάγει, καυδὸν μὲν, ἀλλὰ τὰ ἀπαυτάχου κάλλιστον, μηδέποτε τῶν εἰς

Θεὸν ὕμνων τὸ συνεχῆς διακρίπεται, ἀλλὰ τῇ καταδραχῇ τῶν λειτουργούντων ὑπαλλογῇ τὴν ἕσπρητον ταύτην, καὶ ἀπαυστον τῷ δεσπότη πρικοπιεῖσθαι δεξιολογίαν. Et tunc quidem divinus Alexander in templo inagui Martyrii Menæ exercebatur; postea autem in ipso quoque ostio Ponti venerandum statuit monasterium: in quo novam quidem, sed longe omnium pulcherrimam legem posuit, ut hymnorum ad Deum nunquam interrupteretur perpetuitas; sed per vices mutatis ministris hæc nunquam silens et nunquam quiescens tribueretur Deo glorificatio.

6 *Hoc post Alexandri decessum in Bithyniam translatum est, a Joanne ejus successore, in locum Γορῶνα appellatum, quem et Ἐσιχάτιον dixerunt, διὰ τὸ θορύβων ἐπιτό; εἶναι, quod procul a turbis et strepitu abesset. Ιωάννου δὲ, ut in vita S. Marcelli dicitur, τὸ πρᾶγμα ὄνομα τῷ τόπῳ δόντος, ἐκ τῆς δικημοῦς πρὸς Θεὸν ὁδῆς τῶν Αζοιμητῶν ἄχρι τῆς δεύρου τῷ φροντιστήριον ὄνομαζέται. Τῶν γὰρ αὐτοῦ Ἀλιζανδρου τύπον καὶ Ιωάννης ζηλώσας ἐκ διαδοχῆς τῶν ἀδούτων τὴν πρὸς Θεὸν ἀκοίμητον ἐποιεῖτο δεξιολογίαν. Cum Joannes autem ex re ipsa nomen loco dedisset, propter perpetua que ad Deum fiunt cantica, in hodiernum usque nominatur monasterium Acœmetorum, id est, Non dormientium. Nam cum eadem formam, quam Alexander habebat, imitatus esset Joannes, eorum qui per vices caneabant, nullo somno interruptam faciebat glorificationem.*

7 *Joanni hand diu post translatum monasterium vita functo, subrogatus est Marcellus, sub quo ea colendi numinis ratio late sparsa, venit etiam, aut potius rediit, ad primam et urbium Reginam Constantinopolim: quando Studius quidam vir præclarus, ut ait Nicephorus lib. 15, cap. 23. Roma Constantinopolim venit, et Divo Præcursori templum evexit, in quod monachos ex monasterio Acœmetorum inluxit, quod divinissimus Marcellus extruxerat; in quo perpetui hymni Deo canerentur, sodalitate monachorum in tres coetus divisa. Hinc Studitæ orti, quorum multis seculis eluxit virtus et eruditio, et præsertim gloriosa adversus Iconoclastas Imperatores certamina, de quibus IV Februarii ad S. Nicolai Studitæ vitam, XI Novembris ad S. Theodori, et alibi sæpe.*

8 *Hinc manifestum unde Acœmetorum fluxerit nomen. In Vita S. Joannis Calybitæ a Lipomano edita, ita appellati dicuntur, quod nunquam cubare soliti essent. At vero id glossema videtur interpretis, aut ejuspiam librarii. Ita Carthusiani Colonensium in addit. ad Usuardum XXVII Februarii habent S. Joannem septem annis in monasterio stetitisse. Roswyndus in Notis ad cap. 26. Philothei, nu. 76, Stylitas vocat ἀκοιμητους, quod S. Simeon Stylites isthic referatur manibus in cœlum extensis stetisse tota nocte, nec a somno delinitus, nec a labore superatus. Sic et monachi Palestine in Lauris degentes laudantur ab Evagrijo lib. 6, cap. 31. Κοινὰς τὰς πρὸς τὸν Θεὸν λιτὰς διαμερῆνουσί τε καὶ διακονητέρουσί, οὗτοι σφᾶς ἐκθλίβουστες, οὗτοι τοῖς πόνοις πύζουστες, ὡς τὰ φωνῶν ἀνευ νεκρούς αὐτοῦς ὄρα. In precibus, quas ad Deum fundunt, die nocteque perseverant, ita se atterentes, ita laboribus affluentes, ut insepulti mortui videantur. Ferrum et Palestinorum monachorum, et Stylitarum diversum ab Acœmetis institutum fuit. De utrisque illis actum alibi. Alexander præcloram continuandæ per vices præcationis instituit methodum: quam Canisius et Ferrarius in Catalogo SS. Italice perperam ita interpretati sunt, quasi idem absque intermissione in divinis laudibus exercebant, et somni perparum aut omnino nihil eaqrent. At recte Baronius to. 6, Annal. an. 459, no. 16, scribit eos juges die nocteque pervigiles Deo laudes obtulisse, tripartito tempore, sibi invicem succedentes.*

§ III. S. Alexandri ætus, tempus obitus.

Quot annos vixerit Alexander, nusquam diserte ex-
68 pressum. *secularis.*

alibi laudatus Alexander.

Acœmetorum institutum

tate per Orientem propagatum.

Eorum cœnobia, ad Enphyratem, Crithenium,

Constantinopoli.

in Bithynia.

aliud Constantinopoli, quod Studii dicitur.

Unde Acœmetorum, vel Non dormientium, nomen?

S. Alexandri pressum.

EX VARIIS.

pressum. Quinquaginta in religiosa vitæ exercitatione posuisse, in proœmio vitæ et cap. 8, asseritur. Prius vero quam ei sese exercitationi daret, adolescentiam in studiis litterarum Constantinopoli exegit; militiam annis aliquot secutus, atque aliquamdiu Ἐπὶ ἔργων functus munere: ut haud multo minor viginti quinque annis videretur ad monasticam vitam accessisse.

monastica, 80 per annos;

10 Hæc omnis in sex veluti stercus aut præcipuas functiones partitu illi fuit. Primum enim, quadriennium in Syria sub Elia Archimandrita rudimentis canonicis datum: septennii anachoresis secuta: adfuit inde ad conciliandos Christo Gentiles animum, et Rabbulum cum suis, triginta item latrones, atque alios convertit, miraculis etiam patris, ac cœlitus elicito igne; quod evenisse dicitur triginta ante obitum illius annis. Postea viginti ipsos annos monasterio trans Euphratem præfuit, et quadringentos in eo monachos instituit ad virtutem; ut cap. 4, memoratur. Tum peregrinus, in solitudine Euphrati vicina, Antiochiæ, Palmyræ, atque in variis monasteriis quinque facile annos exegit; tres quidem, quibus annonæ stricte castella dicuntur laborasse, antequam ad urbem Antiochenam accederet: quartus fertilitus fuit: altero post tandem Constantinopolim venit, ibique quinque reliquos vixit.

11 Hæc de Alexandri ætate. Nunc qui Christianæ epochæ ea congruat, quaerendum. Theodotus Antiochiæ Episcopus erat, cum isthic degeret Alexander, ut cap. 6, dicitur. Is autem anno 421, ordinatus, annis sex eam rexit Ecclesiam, ut ex Theodoretæ epistola 83, patet, quam ex codice Vaticano recitat Baronius to. 6, Annal. an. Chr. 444, nu. 23. Quæ de re actum pluribus VIII Januarii in S. Attici Vita. Cum eam Ecclesiam teneret Theodotus, Alexander hic noster Antiochia mendici habitu recessit, et Constantinopolim paullo post venit. Quam hic persecutionem passus cap. 8, scribitur, ea videtur a Nestorio concitata ejusve asseclis. Cupressiverat eam Srdem Nestorius IV Id. Aprilis, Felice et Tanro Coss. ut auctor est Socrates lib. 7, cap. 29, qui Christi annus erat 428. Item anno 431, ab Ephesina Synodo damnatus, solioque exturbatus est. Nec videtur Alexander illi damnationi superstes fuisse, aut saltem diu: plane ut probabile sit, circiter 380 annum Christi, militiæ inuitum remisisse, ac dein quinquaginta annorum curriculo strenue ac feliciter peracto, e vita decessisse sub annum 430. Quil, quod rjns discipuli domicilio in Bithyniam translato, hoc Ἐπὶ ἔργων appellavit, qui utcumque pacem et quietem repræsentant, procul insectantium tuantia suffragantur quæ dein ab iisdem gesto Acemetis.

te capus mortis.

12 Illud quoque declarandum videtur, Rabbulum, qui et Rabbulas, Rabulas, Rabulo dicitur, quo tempore Edessenam administravit Ecclesiam. Is ante annum 400, ab Alexandro fidei mysteriis eruditus; constructo urori ac filiabus monasterio, in eremum secessit, atque annis aliquot anachoreticam vitam duxit. Dein Episcopus ordinatus, annis 30 Edessenæ Ecclesiæ præfuit, ut cap. 3, dicitur. Illi Ibas successit, qui in epistola ad Marin Persam, quæ extat Act. 10. Concilii Chalcedonensis, et to. 6, Annal. Baron. an. 448, nu. 66, Rabbulam perstringit, et tyrannum civitatis Edessenæ appellat, propterea quod cum Acacio Melitenensi Theodori Mopsuesteni libros damnarat. Hæc vero non ante annum 435 contigerunt, quæ, cum Nestorii libri a Theodosio Imp. jam XV, Cas. III Nonas Augusti interdicti incendioque damnum essent, ut dicitur L. ult. C. Theodos. de Hæreticis; Nestoriani, ut Nestoriani non nova docuisse ostenderent, Diodori Tarsensis et Theodori Mopsuesteni scripta, affinem traditionis doctrinam, publicaverunt: quibus Rabbulum atque Acacium restiterunt, ut testatur etiam Liberatus in Brevariario cap. 10. Extant in Concilio V. Eœumenica confessione sive Collocatione V. quas tunc invicem hi et Cyrillus scripsere, epistolarum fragmenta. Atque inter alia Rabbulo ita Cyrillus scribit. Semper quidem tua splenduit sanctitas, præcipue autem modo facta omnibus Orientalibus columna et fundamentum veritatis, et sicut quemdam

tabulis ab eo conversus,

inte Episcopus Edessenæ

Nestoriani restitit,

ideo laudatus a S. Cyrillo.

pestiferum expellens morbum, novæ et abominandæ hæreseos Nestorii blasphemiam. Videtur ergo etiam post annum 435, aliquamdiu fuisse in vivis Rabbulus. Ubi is decessit, subrogatus est Ibas, superstite etiam tum Joanne Antiocheno; nam huic S. Proclus Constantinopolitanus Antistes scribit, apud se Iban Edessenam hæreseos Nestorianæ a suis Clericis insimulatum. Extant ex litteræ collatione VI, concilii V, quod propter tria Capitula præcipue convocatum, quorum Capitulum secundum erat de citata Iba ad Marin epistola. Successit Theodoto, de quo supra, in Antiochena Cathedra Joannes anno Christi 427, sedit annis tredecim, ut discrete scribit Theodoretus ep. 83, ante citato. Obiit ergo an. 440, quo anno ejus obitum consignavit Baronius in Appendice tomi 5, ad ann. 436, cum prius eo anno decessisse illum scripsisset: quod in Epitome quoque observavit Spondanus; at non Gualterius in Tabula Chronographica, et Petavius in Chronologia lib. 13, de doctrina tempor. qui Theodoti mortem referunt ann. 427, Joannes 436, additque Petavius, cum sedisset annos xiii, ut calami aut memoriæ lapsus liceat agnoscere. Præfuerat jam, superstite Joanne, anno uno altero Edessenæ Ecclesiæ Ibas.

sigillatus a successore Iba,

13 Unde confici potest circiter annum 437, decessisse Rabbulum, qui S. Alexandro septem annos superstes, narravit facta olim ab eo miracula, jam grandis natu, cæcus oculis corporis, eum mente acutum cerneret, ut jam vidimus. De cæcitate meminit Theodorus Lector Collectan. lib. 2. Μετὰ τὴν πρὸς τοὺς ἀνατολικούς συμβίβασιν συγγράφαι λέγει τὸν Θεοδώριτον κατὰ τῶν δόξαι κεφαλαίων Κυρίλλου. Παβουλὰς Ἐδέσαι Ἐπίσκοπος τυφλὸς ἦν. Ἀνδρέας δὲ τῶν Σαμοσατέων ἐνεκάλει ὡς γράψαντα κατὰ τῶν δόξαι κεφαλαίων Θεοδορίτου. Post reconciliationem cum Orientalibus, Theodoritis contra duodecim Capita Cyrilli scripsisse fertur. Rabbulas Episcopus Edessenus cæcus erat. Andreas vero Samosatensis accusavit eum, quasi contra duodecim Capitula Theodoriti scripsisset.

mortuus circiter an. ch. 437.

sub finem vitæ cæcus.

VITA

Auctore monacho Acemeto, ejus discipulo, ex veteri Græco MS. PRÆFATIO AUCTORIS.

Sanctissimus ac beatissimus Alexander, vir Apostolicus, et vobis Christum diligentibus, et mihi disceptationis proponitur argumentum. Illud enim mihi licere existimo, ut et virtutem imitatione, et verbis præclara ejus facinora coner exprimere. Benignissimo igitur Deo adjuvante, cujus hic vir, quo de sermo est, extiterit, et unde illa ei exercitationis ratio modusque, exponam. Novimus, emetos, qui cœlestibus cumulati beneficiis a proprio Numine sunt, illius agnoscere beneficentiam, illius delectari operibus, illius laudes prædicare, et cum Apostolo in has prurumpere voces: O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei! quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! Spectemus igitur exitum victoriosi athlete, qui inter nos vitam egit, et nunquam interruptum, veluti Sol hic aspectabilis, cursum peregit.

S. Alexander exemplar virtutis,

Rom. 11. 23.

Math. 17. 10.

2 Atque hic solus in hac nostra vere, ut Salvator noster testatur, perversa generatione, ita eluxit, ut geminam sibi coronam pepererit. Etsi igitur omnes, qui scribendæ historiæ dedunt operam, hic fatiscere necesse sit, rerum narrandarum magnitudine eorum obruente facilitate; tamen quia silentium nostrum volentibus illius virtutem imitari infructuosum futurum sit; quemadmodum qui seculi negotia tractant mercatores, quæstus proventuri gratia, mortis etiam periculo sese obijciunt; nos quoque propter eorum qui imitari voluerint, emolumenta, facilius ad hanc dicendi temeritatem devenimus, ac temporî obsecuti partem aliquam recensebimus magnanimi hujus athle-

te

ACCTORE
EJUS DISCIPULO,
EX MS.
GRÆCO.

tæ præclare factorum; nam ut universa pro dignitate exponamus, fieri nullo modo potest. Eia igitur principium proponamus certaminis, et præstantem hunc athletam fide egregie instructum fuisse commonstremus. Alexander, cujus memoria est in benedictione, toto corde, totisque viribus Deum dilexit, ipsisque id patefecit operibus: et quod nullum Divinorum mandatorum sit prætergressus, fructus testatur: indicium id Christus ipse præscripsit: A fructibus eorum cognoscetis eos. Neque suæ dumtaxat salutis curam gessit, verum orbem terrarum universum subjugare Christo studuit; atque id quoque ex parte perfecit. Et velut in manibus haberet eorum qui per ipsum salvarentur mercedem, ita firmo pectore, animoque invicto, quinquaginta per annos alienam, impentius tamen propriam, assidue salutem curavit.

CAPUT I.

S. Alexandri vita secularis, cœnobitica, anachoretica.

Beatus hic ex Asia illustri genere oriundus, in insulis habitavit: Constantinopoli vero arte Grammatica accurate eruditus, atque omni morum honestate et temperantia conformatus, ad maturam pervevit ætatem: dein in militum a Prætorianorum classem affectus, brevi pervidit quam humana omnia infirma sint et instabilia, quamque gloria omnis mundana velut flos fœni celeriter defluit: eoque res has sublunares ut fluxas aspernatus, mentis oculos in alterius longeque melioris vitæ bona intendit. Ergo veteris novique Testamenti libros indefesso studio pervolvens, in sanctis tandem Evangelii invenit inexhaustum, nullique rapinæ obnoxium thesaurum, ita eos qui viva fide accedunt invitantes: Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in celo, et veni, sequere me.

Hoc ut audivit et sincere credidit, continuo et patrimonium omne, et castrensia bona (nec exigua illa, qui in eo esset Prætorianæ militiæ gradu, et insigni præditus cum temperantia, tum animi magnitudine) in mendicos et pauperes profundit. Cupiebat enim propter propositam spem, procul a patria, cognatis, amicis secedere, ut in solius Christi adlegeretur familiam. Et audierat in Syria cœnobia esse sanctorum virorum, quorum præclara et laudabilis esset conversatio. Eo igitur cum venisset, multis precibus, tandem obtinuit, ut in monasterium admitteretur religiosissimi Archimandritæ Eliæ, cujus erat celebre in his regionibus nomen, propter eximiam et morum sanctitatem, et domesticæ disciplinæ institutorumque rationem.

5 Hæc quadriennio moratus egregios in virtute progressus fecit, alacre et indefessus iniens certamen, atque in cunctis reverenter obtemperans; vitam autem divinarum Scripturarum norma regens. Cum vero... non reperiret, quod quæ in commune instituitur vita, ut morum earum rerum studiosi, summam illam egestatem, et curarum omnium vacuitatem sancto Evangelio consentaneam, hinc experiri videatur, Præfectus omnes Fratrum necessitates sollicitè curantibus; servus Dei Alexander, spiritu fervens, assidue illam audiens Domini vocem, vetantibus vel in erastinum sollicitus esse, qui multis passeribus præstetimus, angebatur et perturbabatur animo, neque ulterius continuere se poterat. Nec fas erat quidem, ut principio statim iis de rebus faceret sermonem: oportebat enim eum prius omni spirituali instrui armatura, quæ est psalterium.

6 Cum vero quadriennii spatio desiderium suum explessset, non propter ingenii tarditatem diutius in illa disciplina exercitatione immergatus; sed quod exacte intelligeret, de quo quisque versus esset promittatus, tunc oratione et obsecratione ad Deum fusa, haustaque coelitus intelligentia, nihil, præter

Præpositi mandatum, jam mortale spectare sustinuit, verum sumpto Evangelio continuo Præfectum adit, itaque eum compellat: Pater verane sunt omnia quæ in Evangelio conscripta? Elias autem vero Pater et pastor rationalium ovium, insolitam interrogationem miratus, ratusque eum maligni dæmonis fraude in aliquam prolapsam incredulitatem, nihil quidem statim illi respondit; verum pronâ facie solo affixus, Fratres hortatur, ut orent pro eo, laqueis, inquit, diaboli irretito. Cumque duarum horarum spatio pro eo cum lacrymis fudissent ad Deum preces, assurgit Archimandrita, ex eoque sciscitatur: Frater, unde hæc tibi incidit cogitatio? Hic ille rursus querere, Verane sint quæ in sancto scripta Evangelio sunt? Respondentibus, verissima esse, quia Dei verba: Cur non ergo, inquit, illa exequimur? At illi: Nemo c servare illa potest. Tum vehementi quodam spiritu correptus, ac veluti præteritum omne tempus damnans, et ad nihilum redigens, salutatis Fratribus, sumpto secum Evangelio egreditur, executurus quæ scripta sunt, et sanctos Patres nostros imitaturus. Ergo Eliæ vatis exemplo abit in solitudinem; in qua septem exegit annos, nulla terrenarum rerum pulsatus sollicitudine; Spiritu sancto actus ejus omnes perpetuo dirigente.

a Græce est Ἐπαρχὴς. Est Ἐπαρχος, Præses, Prætor, Præfectus Prætorio. Fortassis innuitur gessisse eum aliquam præfecturam; ut Ἐπαρχὴς non Prætorianum, sed Præfectorium significet.

b Videtur id dicere Auctor: Cum suadet in Evangelio Christus, ut rebus omnibus abdicatis, lotos non illius providentiæ committamus, nec de cibo aut vestitu omnino cogitemus, id perfectius impleri in anachoretico vitæ genere, ubi necessaria res non propriâ industria parantur, non Præfectorum sollicitudine curentur, sed ab una Dei manu expectentur. Verum, etsi, propter et hanc eminentem de divina ope fiduciam, et assiduum cum dæmone luctum absque hominum aliorum auxilio et solatio, sublimior ea videatur vivendi ratio, quam quæ in cœnobia ducitur; tamen potest hæc et debet, in iis saltem qui aliis non præstunt, omnino perfectissimam messe sollicitudinibus vacuulis. Cur enim de crastino cogitent, de cibo, potu, vestimentis, quibus abunde paternæ Dei cura prospicit, vel Præsidium vigiliantia, vel aliorum hominum, ino et brutorum quandoque animalium, atque Angelorum etiam ministerio? Laudabilis tamen fuit antiquorum consuetudo, qui diu in cœnobia exercitati in solitudinem abibant, vel ad tempus, vel in perpetuum, ut quietius vacarent Deo, plura incommoda paterentur, dæmonem veluti singulari certamine vincerent.

c Hæc ab infirmitate nimia missa vox est. Si de præceptis agatur, servari cum divinæ gratiæ auxilio omnia possunt, non ita tamen, quin subinde homo, saltem leviter, labatur; si de consiliis, et illa quoque cum eadem gratia suscipi atque impleri queunt; licet quisque expendere ante debeat, quod monuit Christus, ne altius aulicæ molitur, ne gravius bellum aggrediantur, quam exequi possit ejusdem gratiæ fultus præsidium.

CAPUT II.

Fanum succensum. Rabbulus conversus.

Ubi vero visus est fidem caritate radicasse, mentem quoque ad Evangelii prædicationem adiecit, ne cum otioso et nequam illo servo damnaretur. Cum ergo audisset civitatem esse quandam, in qua improbi dæmonis etiamnum domiaretur superstitio; nam et festivas idolorum peragebant ferias, et in nefandis exultabant gestiebantque flagitiis; succinctis lumbis in præparationem Evangelii, ingressus in celeberrimum eorum fanum, Divina a quadam virtute illud succendit evertitque. Eoque perfunctus certamine, nequaquam ex eo loco profugit, sed in ipso templo cœdit.

8 Concurrere interea populares ingenti furore, eique necem intentare: qui mox tamen incredibili ejus libertate mansueti decedebant. Ille vero a Dei gratia custoditus, in Apostolicam illam vocem prorupit: Et ego homo sum similis vestri patibilis; atque in his quoque vanissimis rebus tempus aliquando contrivi. Fugite judicium æternum. Regnum vobis cœlestis annuntio. Et multo tempore hæc facientes....

9 ... b urbis Præfectus, quod et divitiis et facundia præstaret... deinceps vero idolorum exterminator, et præco factus veritatis. Hic insano correptus defendendæ superstitionis studio, magna voce populum ita affatur: Fratres et Patres, patrios Deos ne deseramus:

septem de-
git in cremo.

Math. 23. 28
Fannum idolo-
rum succen-
dit.

idololatrias fu-
ribundos miti-
gat:
Act. 13. 14.

sincero Dei amore

Math. 7. 16.

suam et proximorum salutem curavit.

a A militum conversus

lectione sacræ Scripturæ,

Math. 10. 21.

boni sua pauperibus distribuit:

ut mansuetus in Spiritu:

Math. 8. 31,
Luc. 12. 7.

quadriennio perfectioni studet:

Præpositum consilium de Evangelicæ puritate

ACCITORE
EJUS DISCIPULO,
EX MS.
GRÆCO.
habbulum
Præfectum
Præfidenter
secum disputantem confu-
tam:

deseramus: at sacrificia iis ritu solito offeramus. Dii Galilæo huic minime auxiliantur. Neque ab eo injuria lacessiti, velut si obsequiis essent deliniti, opem illi ferent. Ecquid magnus est Deus Christianorum? Dein sua fretus potentia et nescio quibus diaboli prestigiis offusam habens mentem, dicit multitudini: Ego solus ad eum accedam, ejusque magiam ac fraudem dissolvam, et Deos ulciscar, nosque omnes ab eo contumelia affectos. Magna ergo cum insaniam ad eum accedit, cumque eo disputaturus, cepit jactabundos hosce proferre sermones: Ut certaminis moderatorem c, ... justitiam, denuntiam; ... capesamus armaturam, qua omnem, vim roburque hostile elisit, et non solum principatus et potestates, et dominationes æternæ illius caliginis, et spirituales nequitias evertit; sed totum orbem terrarum obsistentem repulit. Omnia igitur frustra expertus adversarius, semperque divina virtute prostratus, ac nihil omnino valens efficere tandem universalem hominum pugnam ciet: varie his sanctum athletam aggrediuntur.

vim ac minus
contemnit:

10 Ille vero neque regiam reveritus est potestatem, neque Præfectorum timuit minas, neque populi contumeliam, neque Antistitum perversas adhortationes, nec quæ alia intentabantur, ut abduci sese a veritate pateretur. Verum eos omnes qui contradicebant confudit, recta vitæ ratione, et fide perfecta. Audierat enim Apostolum dicentem: Quis nos separabit a caritate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius?...

Hom. 8. 35.

11 dominorum nostrorum Deorum evertisti; et non solum populum, sed et nos omnes ad te attrahere vis, ac tui similes efficere, sacrilegos ac Deorum omnium contemptores. Dic igitur veritatem: Quam spem habetis vos Christiani, qui ita vitam vestram contemnitis, talia audentes? Beatus subridens, ait: Nos vero nequam vitam nostram contemnimus, ut dicis, sed æternam vitam expetentes, presentem hanc negligimus. Scriptum enim est nobis: Qui perdidit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam inveniet eam. Ille vero: Qualem spem expectatis, ubi alii hac vita migraveritis? At Beatus: Nos volentibus veritatem addiscere, et transferri a tenebris ad lucem, hujus vim sermonis operibus ostendimus. Nec opus est fabulis multiloquio involutis, ut vos Ethnici existimatis.

fidei mysteria
Præfecto ex-
ponit

Math. 10. 39.

12 At ille: Et ego paratus sum omnem vestram insaniam addiscere, qua non solum nos conturbasti, verum et Deos contumelia afficere non cessas. Tum Sanctus: Audi, inquit, Dei nostri virtutem, et mysteria fidei nostre, cepitque illi explicare Dei erga homines benignitatem, et sacrarum Scripturarum virtutem, exorsus a prima mundi conditione, usque ad Crucis dispensationem. Et persisterunt invicem his de rebus conferentes die illa ac nocte tota, cibi omnis somnique expertes. Scriptis igitur consignatas ostendens sanctorum virorum virtutes, quamque de Deo habuere fiduciam, atque in eum quasi libertatem, evolvensque a Deo dictata volumina, in eum devenit locum, ubi Elias traditur ter ignem et celo elicuisse. Cunque plura jam ille capita audisset, hic obloqui cepit, ac sibi scilicet victoriam polliceri: Ista omnia, inquit, mendacia sunt: res vestre collectis fabulis constant. Utilia tibi suadeo, ut nobiscum diem festum agas, et Diis sacrificia offeras. Et quæ in eos perpetrasti, quia benigni sunt, eorum tibi veniam atque iniquitatem, quia ignorantia adductus ea fecisti, tribuent. At Beatus: Si Dii erant, cur non a primo mane in vesperam ad se clamantes exaudiebant, ignemque largiebantur? Et quidem Dei servus Elias solus erat, omnes tamen pseudoprophetas Divina virtute interfecit: eoque orante ne plueret propter deimentem hominum in coleendis idolis insaniam, annos tres et sex menses nullus omnino a celo nubes decidit: donec ipse Dominus servi sui severitatem, ob humanitatem erga viduam, inflexit, atque

Scripturas
capitavit

3. Reg. 18
19 Sel Reg 1

eo miracula
Ejus non cre-
dente

3. Reg. 18. 40.

ad benignitatem eum induxit, ut jusjurandum suum solveret, et pro hominibus ad se funderet preces. Dixerat enim: Vivit Dominus, si erit annis his ros et pluvia, nisi juxta oris mei verba. Neque irritum servi sui jusjurandum esse voluit Deus; verum ut dixit propheta, ita evenit.

13 Irridens autem dieit B. Alexandro: Si hæc vera sunt, si talis est Deus vester, et famulos suos ita actutum exaudit, precare et tu illum, ut coram nobis ignem demittat. Id si fecerit, dicam non esse Deum illum nisi Deum Christianorum. Sin vero, falsa sunt quæ apud vos scripta extant: nam et tu, ut dicis, servus es Dei illius. Beatus autem Alexander firmiter credidit absque hæsitazione; et Deus ejus petitioni annuit. Et quia scriptum est, Omnia possibilia sunt credenti, ait illi: Invoça et tu Deos tuos, quia multi sunt, ut coram nobis ignis decidat. Deum ego Deum meum precabor, et veniet ignis, consumetque positas ante nos storeas. Rabbulus vero ait: Non habeo ego talem potestatem; verum ora tu. Sanctus ergo his auditis, fervens Spiritu, surrexit, dicens: Oremus, et stans versus Orientem, manusque extendens, sic oravit, ut ipsa moveretur creatura; venitque ignis et storeas consumpsit per domum jacentes, ut generosus noster pugil prædixerat, ipsos vero minime læsit. Rabbulus repente hoc viso miraculo, veritus ne et ipse incendio hauriretur, magna voce exclamavit: Magnus Deus Christianorum. Volentem vero prodigium hoc late prædicare, obtestatus est, adeoque jurejurando obstrinxit Sanctus, ne se vivo euiquam id narraret quod et ille præstitit. Annis vero triginta post hoc miraculum elapsis, Sancto jam vita functo, Rabbulus illud coram Episcopis et monachis narravit; et verum esse testimonium novi discipuli. Licet vero hoc ex miraculo statuere, eadem quoque ratione exustum ab eo delubrum illud fuisse.

ac simile u
Sancto exi-
gente.

Marc. 9. 22.

oratione
ignem e celo
elicit:

jubet id sileri
miraculum.

14 Rabbulus hoc viso miraculo, mansit enim B. Alexandro hebdomadam unam, accuratius cumeta perdiscens, quæ ad sermonem pertinent veritatis. Cunque ex ipsis operibus penitus etiam illi esset persuasum, poposcit sese deinceps illuminari, et celesti initiari baptismo, cum jam sanctum Pascha instaret. Verum inimicus veritatis cernens undique summum subverti dominatum, conatus est novum hunc discipulum æternæ vitæ exortem facere. Persuadet ergo illi, ut non in ipsa urbe baptismum suscipiat, sed in quodam Martyrum templo, tribus inde dissitis stationibus, illuminationis suscipiat sacramentum: procuravit autem ut in eodem ipso templo Canonica quædam ipso tempore ab infansu corripetur genio. Cum ergo illi templum essent ingressi repererunt eum veluti epileptica ægritudine humi stratum. Quam cum Rabbulus vidisset, averit se ut abiret, dicens: Non fio Christianus; hæc enim omnino a Diis puni- tur, quod Christianam sit religionem complexa. Et ne quoque eadem manent.

Rabbulus bap-
tismum petiit:

15 Sanctus vero ut exterritum eum vidit, jamque a proposito resiliens, Deum obnixè precatur, ut pessimi dæmonis technas elidat, novique sui discipuli miseretur. Tribus ergo horis elapsis, vix tandem illi persuadere potuit, dicens: Hæc inimici fraus est. Illa suorum criminum penas exolvit, quodque sanctum habitum, quem gerit, inhonoravit. Et si ingredi liberit, neque illud ex ejus ore dæmon ipse fateatur, non postulo deinceps verbis meis habeas fidem. Ilis ille auditis, indoci se passus est, ut templum denuo ingrederetur, probaturus num vera essent, quæ Sanctus dixerat: jam enim e templo recesserat. Ingressi ergo repererunt illam a Deo punitam, magna voce confitentem, quam ob causam dæmonis tradita esset potestati. Rabbulus auditis ejus pravæ actibus, et cernens ita se rem habere ut Sanctus dixerat, ait: Vere illa flagitiorum suorum penas exolvit. Ac deinde sincera fide sacrum suscepit baptisma.

non resiliit
nisi Canonica
energumè in:

sed fuit
dæmone, cum
propter sua
peccata puni-
ri.

inspiratur,

reste interim crucibus undique repleta.

16 Alia plurima per eum Deus fecit miracula. Nam cum a caelesti prodiret lavacro, inventa est ejus vestis undique crucibus a summo ad imum referta: quæ res haud leve attulit ad ejus roborandam fidem momentuna. Cives vero conspecta hac repentina mutatione et miraculis, cum uxoribus et liberis Christo crediderunt; itaque prompto animo, ut prius etiam quam de rebus divinis pro more habendis sermonibus instituerentur, festinarent sigillum sacri baptismatis accipere.

Cives baptismum petunt.

17 Sanctus vero Alexander experiri volens, num serio crederent, edicit omnibus: Prius operibus fidem probate, ac deinde consignabimini. Si quis igitur idola domi suæ habeat, ea proferat in medium, et propriis manibus confringat. Quæ emu illi audissent, certatim (quis enim in eo signis esset?) sua et parentum idola comminebant: licebatque eo die isthic mirabilia divina contemplari. Si quis fidem mentiri, atque abdere idola voluisset, non poterat.

et prius confrahitis omnibus idolis,

impetroni,

serventes in fide.

Quisque enim priusquam ab alio accusaretur, contendebat propria sua efferre: noverant enim mutua arcana. Atque ita ipsi, cum omni quisque familia, purgati sunt, et exiguo tempore in fide confirmati, omnes sacro baptismate dignati sunt; ac deinde cum uxoribus et liberis eo studio fidei propagandæ exarsunt, ut Principes coacti sint eos omnes qui veritati adversarentur, exilio miltare.

a Igne collitus elieito, ut infra lauitur.

b Solendum has expleri lacunas alterius codicis opera non posse. Rabbulum hunc esse, sive Babulum, ex sequentibus patet. At quæ res illa fuerit, nobis non constat. Fuisse adhuc plurimis locis ea tempestate idololatram in Syria, patet ex S. Porphyrii Vita 26 Februarii.

c Hæc lacuna fortassis Rabuli Thrasoulicam orationem absorbit, nisi quæ sequuntur illius pars sunt.

CAPUT III.

Rabbuli vita anachoretica; uxoris filiarumque monastica. Ejus Episcopatus. Latrones ab Alexandro conversi.

Alexander docet pauperum vitam Evangelicam: Matth. ii. 33.

Sanctus ergo eum videret omnes fide suscepta gestientes, Deoque gratias agentes, ait eis : Hactenus lacte estis nutriti; at si quis solidi cibi esse participes cupit, et perfectus Christianus fieri... possessiones suas, et det pauperibus : nec sollicitus sit de crastino, et habeat thesaurum in caelis. Sed querat, juxta quod scriptum est, regnum caelorum et justitiam Dei, et hæc omnia affatim ei adjicientur. Hæc gravia et dura visa sunt quibusdam, qui amplas habebant facultates. At Rabbulus discipulus dixit : Non sum ego perfectus Christianus? at qua ratione possum hæc facere? Quis enim multitudinem domesticorum meorum nutriet, si id egero? Hic mera fraus est. At si vis, ipso facto id mihi persuade, et me liberosque meos vel die uno sustentare, tum demum credam quæ dicis. Si id in urbe prestare haud vales, quid si in solitudinem exierimus? Respondit B. Alexander : Summe liberos tuos, atque alios quot volueris, et in quampiam illos deducere solitudinem; et si vestri curam non gesserit Dominus, ne mihi deinceps fidem habeas. Rabbulus ait : Id si feceris, exequar universa quæ scripta sunt.

Rabbulum contradicentem,

una liberis et aliis ducti in solitudinem:

19 Assumptis igitur liberis suis, et quot voluit aliis, maxime B. Alexandrum cupiens tentare, in vastam eos solitudinem deducit, nunquam humano, ut videbatur, calcata vestigio. Cumque die toto iter egissent, sub horam undecimam substituerunt in medio duorum montium. Et Rabbulus quidem vias circumspiciens ridebat. B. Alexander autem juxta consuetudinem statim preceationi se dedit. Cumque simul vesperitium bymnum complerent, fiducia magnanimiti athleta sui respondit piissimum numen. Misit enim Angelum rustici specie, jumentum agentem mundis et calidis onustum panibus, et duabus ollis obsonorum nrimque dependentibus, in quibus olera erant et legumina. Tunc B. Alexander Rabbulo dicit:

itis recentis cibos offert Angelus.

Surge, accipe, et noli incredulus esse. Is vero longo tempore attonitus hæsit, ita secum ratiocinans : Unde in loco deserto rusticus homo tot et tales habuit panes? Et nos quidem toto die incedentes vix in hunc pervenimus locum : omnino igitur ipsum oportet noctu domo discessisse, ut hunc tandem hoc tempore perveniret : necesse proinde est, ut hodie panes illi cocti non sint : unde ergo calidi sunt? Atque hæc animo volvens, admirabatur Christi virtutem. Dicit autem ei qui advenerat : Unde venis? aut quis te huc misit? Angelus vero : Meus me Dominius misit. Sumptis ergo cibis illum qui rusticus videbatur dimiserunt : qui ad exiguum spatium progressus, subito videri desit. Suscipientes eum gratiarum actione quæ iis a Domino Jesu missa erant, manserunt isthic ea nocte. Postridie in urbem reversi sunt.

AUCTORE EJUS DISCIPULO, EX MS. GRÆCO.

20 Rabbulus autem hoc miraculo in fide confirmatus, volens absque ulla distractione divinæ vacare contemplationi, quæ Reip. erant, ei resignat; uxori, quæ ejus erant, restituit, et filiabus atque ancillis. Acquievit vero uxor viri sui consilio, constructoque manasterio in eo cum filiabus et ancillis Deo toto corde servivit. At Rabbulus servos manu misit, quæ rationi consentanea essent vitæ subsidia iis largitus; possessiones vero ac vestes divitibus, pretium in pauperes erogavit. Atque in eremum secedens eo assidua exercitatione processit, ut non videretur humano amplius corpore circumvestitus, in jejuniis, vigiliis, precibus perseverans, et cum Christo indesinenter colloquens, dolens de præterita ignorantia.

Rabbulus.

conscutiente uxore et cum filiabus sumptimoniam vitam amplexa, secedit in eremum, ibique sancte vivit :

21 At benignus et misericors Deus, qui solus mala non recordatur, qui dixit, Glorificantes me glorificabo, id quoque promissum erga eum complevit, neque diu bonum suum servum abscondit, sed velut luminare mundo ostendit. Nam cum decessisset a Episcopus Edessenus, universa civitas ac circumjecta regio eum Pastorem poposcit. Plurimorum igitur suffragiis diligitur populi Princeps. Est autem b Edessa metropolis Mesopotamiae.

creatur Episcopus Edessenus:

a

b

22 Ordinatus Episcopus, portus quidam divinæ cognitionis factus est, non solum Syriæ, Armeniæ, Persidi, sed et toti propemodum orbi terrarum. Erectæ in ea urbe sunt jam olim divini nutu linguæ Syriacæ scholæ in vicinarum civitatum commodum. Nam viri principes atque alii locupletes liberos suos eo institutionis gratia ablegant. Sacrum igitur principatum adeptus Rabbulus studuit, cooperante Spiritu sancto, omnes in veram et stabilem fidem adnare, et scilicet quæ Magister suus, sedulo acitare. Et vere de eo licet illud pronuntiare: Sufficit discipulo si sit sicut et magister ejus. Exponam vero et aliud Beati hujus benefactum, proderit enim legentibus. Viduarum et pupillarum erat pater. Exteros Gentilium filios bis in mensem e schola ad se evocabat, eosque verbum veritatis docebat. Ac suscepto sancti Spiritus signaculo, eoquo pacto maximum consecuti emolumentum in patriam revertebantur, et successu temporis bonis assueti moribus, eosdem liberis suis in hoc usque tempus inserunt. Ita in illis quoque partibus Christi gratia effluisit. Id vero egit non duobus aut tribus, sed totis triginta annis. Et hæc illius præclara facinora ac virtutes, propter magistri ejus certamina retulimus : nec enim illo minus laboravit. Et vere illud possum asserere ejusmodi fuisse ejus acta, ut Elisæi Prophete conditionem exæquare videatur. Et hæc quidem novus ille discipulus.

suorum salutis studet.

Math. 10. 21.

pueros Gentiles in fide instruit :

30 annis vivit in episcopatu.

vir sanctus. 4 Reg. 2. 9.

23 At pater ratione præditi gregis Alexander, eum ita præclare affectum intuens, et intelligens posse eum aliis ad Christum viam commoustrare; reliquos vero pro temporis opportunitate fidei obedi-re; animo exultabat, ipsa re expertus, omnia possibilia esse credenti, et paratum esse Deum optima largiri eum rogantibus. Ceterum perpendebat, quid a se nunc Christus exigeret. Populus vero omnem movebat lapidem, ut eum secum retineret propter

Marc. 9. 22

Alexander, ne Episcopus fiat, clam profugit.

ACTORE
EJUS DISCIPULO,
EX MS.
GRECO.

immensam qua eum omnes complectebantur caritatem, ut eum quoque Pastorem sibi deposcerent. Quod cum ille didicisset, meditabatur elam urbe excedere. Cives autem perspecto ejus consilio, ut ne, quem vere Patrem agnovissent, eo privarentur, custodes ad portas urbis statuerunt, qui diu noctuque ne ipse profugeret caverent. Cum ergo prioreptam sibi egrediendi facultatem videret, nocte in sporta dimissus e muro est a discipulis, uti Beatus olim Paulus, atque ita urbe excessit.

2. Cor. 11. 33.

c

24 In solitudinem ludii itinere progressus, incidit in e latronum latibula, in quibus dux latronum morabatur, qui triginta sub se habebat viros secleratos, quos nec urbs ulla nec regio effugit, quin eorum nefariis flagitiis fœdaretur. Hæc cum a multis audivisset Alexander, precatus est Deum, obsecrans sibi improborum illorum animas daret, quas ipsi vicissim offerret. Videns Deus optimum ejus propositum, annuit postulatis. Nam cum in ducem latronum incidisset, ei fidei mysteria exposuit. Qui ejus verbis compunctus, ac sincere credens, gratiam sancti baptismatis suscepit. Cum vero divino eo munere esset dignatus, et primum a sacro lavacro egressus, dicit ei B. Alexander : Petisti quidpiam cum ad sacrum lavacrum accederes? Omnino, inquit ille. Quid vero petisti? ait Alexander. Ut, inquit, Deus brevi animam meam suscipiat. Cumque hebdomade una supervixisset, et præteritorum scelera vehementer eum pœniteret, octavo die ad Deum migravit.

In eum latronum
conver-
sit, qui in al-
bis moritur :

socios conver-
sit,

qui omnes
pæccati mo-
nachi eva-
dunt.

25 Qui ei adhærebant viri triginta insolitum hoc prodigium contemplati, et ipsi ad S. Alexandrum accedunt, flagitantes ut et ipsos dona Christi dignaretur: et sincero animo Dominum nostrum Christum confessi, baptismo quoque abluti sunt. Tanto vero tamque inflammato studio fidem complexi sunt, ut illam latrocinii domum in monasterium converterint, atque ibi ea animi contentione virtutem coluerint, ut brevi coram Deo pretiosi inventi sint. B. Alexander, ut eos vidit sufficienter jam in fide perfectos, qui et alios possent instruere, Presidem eis constituit, leges præscripsit, amplius eorum animos confirmavit, et bene precatus iter antea susceptum prosecutus est, gaudio exultans.

a Agemus 30 Janu. de S. Barse, vel Barso, Episcopo Edesseno, ejus successor S. Eulogius, an. 381, Concilio Constantinopolitano interfuit, et colitur 3. Moii.

Edessa urbs.

b Plura de Edessa ubi, quæ hic dicitur, dicitur, Eusebius lib. 2, hist. Eccl. cap. 1. Usque ad hanc ætatem (Constanti nempe imperium) ab eo tempore (anno S. Thaddeus Apostolus Edessenos convertit Hegemque Abgarum) tota Edessenorum civitas, Christi evobis semper constantiter adheret. Theodorctus, habebat aquas, Philothei cap. 8 Est autem Edessa civitas maxima et populo frequentissima, et quæ pietate insigniter exornatur.

c S. Hieronymus in vita S. Moysi, quam dicitur 21 Octobr. De Berca Edessam (in nullibus inde distantem) pergentibus, vicina est publico itineri solitudo, per quam Saracenæ turcis sedibus huc atque illuc vagantur, et latrocinia, ut sequitur, late exercent.

CAPUT IV.

Cœnobium ad Euphratem constructum.

Bilui itinere ad Euphratem pervenit, omni- que traiecit spiritualis Jacob. Ille cum fixum dolium reperisset, quidem interdiu preces in montibus peragebat, nocte autem a in eo idolo morabatur. Ille virgam gestans idem flumen transmisit, orans panem quo vesceretur, quaque aperiretur vestem sibi tribui, atque isthic viginti annis habitavit. Quæ eum memoria repeteret B. Alexander, Deum obtestatus est, ut sese alterum veluti Jacob efficeret. Annuit benignissimus Deus. Ergo suam illiusque sortem confereas, ita cum animo suo loquebatur : Ille pastor erat ratione parentium ovium, egorationalium fieri cupio : ille post septimum annum merita frustratus est mercede; ego post annos septem a Domino meo gratiam consequar : ille viginte per annos homini servivit, quatuor sibi uxores comparavit, ex iisque prolem suscepit; ego annis viginti Domino meo serviens,

a
Habitat ad
Euphratem

cum Jacob
Patriarcha
confertur

quatuor diversarum linguarum choros illi b congregari : ille fratrem metiens, octo gregibus ordinatis eique obviam missis, vicium servavit; ego per octo choros Deo hymnos concinendum, salutem suscipio: ille duodecim filios carnales habuit; ego duodecim ex divinis Scripturis lectiones. Hæc meditabatur, per intervalla in illo ante scripto dolio degens.

27 Convenerunt autem ad eum viginti annorum spatio viri quadringenti, contententes præclara et inculpata ejus institutione in familiam Christi adscisci, inducti ab eo ut dignos sese præstarent regno cœlorum. Erant hi quatuor linguis distincti, videlicet Latini, Greci, Syri, Ægyptii. Hos in octo choros partitur, ut alacriter et assidue canerent et psallerent Deo laudes, constructo ordinatoque monasterio. Normam vero et officia duodenis ordinibus descripsit, juxta eam precationem quam auspiciatus erat in dolio. Licet vero etiam in hoc fidem admirari generosi athleteæ, quod cum tot Fratrum curam gereret, nulla omnino earum rerum quæ ad quotidianos usus accommodatae sunt, sollicitudine angebatur, sed juxta Evangelium solum quæ in diem necessaria erant procurabat: quod supererat, in omne pauperibus largiebatur. Habebant vero cuncti singulas tunicas, atque in his omnibus singularem percipiebant ex divinis sermonibus voluptatem, et futurorum spe nutriebantur.

b
discipulos
congregat,

Matth. 6. 34.

numquam de
crustino solli-
citus

28 Attentebat autem servus Dei Alexander iis quæ in traditis divinitus voluminibus descripta sunt, ita accurate et sedulo, ut ne unus quidem eum apex præteriret; sed fieret omnium magnorum virorum, quorum tradita litteris gesta, imitator. Et primum in regula sanctæ institutionis, normam Apostolicam suscipit, statuitque c Tertiam, Sextam, Nonam, et simul Nocturnum. Deinde vero expendit, quid Deus exigat, et reperit ubique septimum numerum prædicari, quem admodum dicitur, Septies in die laudem dixi tibi; et illud statuit exequi: quod et perfecit, septies interdiu, ac noctu septies concipiens preces. Septennio hunc secutus est tenorem.

c
septies orandi
regulam ser-
vat :
Psal. 118.
164.

29 Inquisivit postea denuo, quid aliud exigatur; et reperit dictum a Propheta : Et in lege Domini meditabitur die ac nocte. Quarebat ergo secum, qui fieri id posset, atque ita ratiocinabatur : Equidem si id fieri non posset, sanctus Spiritus per Prophetam id minime nobis præscripsisset. Et volens rem tantum petere a Deo, non audebat, ratus esse eam humanis altiore viribus. Tunc illius subit animo, Christum quotidie nos ita hortari : Petite, et dabitur vobis; pulsate, et aperietur, et : Omnis qui petit accipit, et pulsanti, aperietur, et rursus : Omnia possibilia sunt credenti. Hæc secum animo revolvens, ait : Si Dominus noster, ut est benignissimus, hortatur nos ut a se bona omnia postulamus; quid nos propter inertiam nostram negligimus petere : Et triennio integro perseveravit, jejuniis et orationibus vacans, et obsecrans Deum die ac nocte, ut quod cœlestium virtutum est opus, ab ipso perfici posset in terra. At benignus et misericors Deus cernens boni servi sui caritatem, et desiderium; ac studium inflammatum, hoc quoque illi concessit, clare illi apparens, et dicens : Statuo petitionem tuam, et stabilietur in terra, usque ad consummationem sæculi, juxta verbum tuum. Et hoc ipse nobis veluti ex alterius persona confessus est. Nam quemadmodum olim beatus Apostolus Paulus, alterius assumpta persona revelationem sibi factam enarravit, ita et Apostoli imitator Alexander.

Psal. 1. 2.

perpetua
hymnodia
instituit
gratiam,
Matth. 7. 7
et 8.
Marc. 11. 22,
triennio ser-
venter petit.

a Christo sibi
apparens
impetrat :

2 Cor. 12 2

30 Cum igitur hoc illi patefactum esset mysterium, regulam querebat juxta quam id perfici opus posset : et perspecta natura imbecillitate, hærebant anceps animi. Omnem enim veterem ac novam perscrutatus Scripturam, et, quotquot omni ætate extiterunt, viros magnos contemplatus, neminem reperit, qui mirabile hoc opus in terris exacte peregisset, ejus imitatione suam explect sanctum desiderium ad multarum saluta animarum. Magistrum igitur sibi legit architectum

24 ordines
psallentium
constituit.

architectum universorum : et quemadmodum hic in prima mundi creatione quosdam terminos limitesque præfixit, ita et vitam ipse ordinat, dicens : Deus in prima rerum conditione horis quatuor et viginti diem ac noctem definiuit : nos igitur quatuor et viginti ministeriis cursum diei ac noctis perficiemus, Deo hymnos accinentes. Saluator noster iubet nos conservis nostris mutuas offensas septuagies septies condonare : et nos cum totidem *d* genuflexionibus mittamus ad Deum preces. Dominus meus diem et noctem augeri ordinate constituit : et nos tali constitutione hymnos indesinenter illi offeramus. Salvatorem meum in terra Angeli glorificaverunt : et nos cum Angelis glorificemus. Et jussit omni divini officii acolutia absoluta, Lectionibus servatis, ministeriis peractis, cum illis hymnologiam sanctorum Angelorum nocte ac die septuagies septies decantari ; ea est autem : Gloria in altissimis Deo, et in terra pax, in hominibus bona voluntas.

Math. 18. 12.
d
multas genuflexiones. etc.

31 Hæc cum egregia instituta in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti sanxisset, denuo, scrutatur quid exigit Deus ; et reperit in Evangelio, ex omni discipulorum numero delectos esse septuaginta, qui regnum Dei nostri evangelizarent : Deum precatur ut et e suis pari numero deligat, fidei zelo inflammatos, qui valeant Gentilibus Verbum Dei prædicare. Et hoc quoque ei Deus concessit, atque ex omni turba discipulorum ejus, ut illi postularat, septuaginta fide potentes designavit. Narrabo rem, uti gesta est, ex fide. Cum octo essent ordines perfecta fide exculiti, quique longo tempore cum gaudio ac jubilo cordis ad Deum preces et hymnos fundebant ; ita secum ratiocinabatur Sanctus : Ne quando in hac tanta curarum vacuitate negligentia aliqua surrepat, rursusque carnalem, ut fieri solet, afflictionem inducat, ac simul centum quinquaginta nominatim accersit, generosos Christi pingules, vere lorica fidei tectos, et galea salutis, et gladio sancti Spiritus armatos, itaque illos affatur : Fratres, probemus nos ipsos, num simus fide perfecti, et peragremus solitudinem hanc horrendam Gentilium, ostendamusque operibus, non solum verbo, quod ex corde crediderimus Deo. Volebat igitur primum in Ægyptum proficisci, et Gentiles isthic, qui a se fabrefacta idola venerabantur, catechesi instruere ; et ducebatur a Spiritu sancto. Illi autem ejus vere discipuli audito hoc consilio constituerunt incessanter eum sequi. Beatus vero Alexander omnino cupiebat ex eo loco migrare, nequo hoc ulli indicavit. At simulans, se Fratres, qui in eremo essent, visitare velle, monasterio virum quietum et sanctum, ac vere Patrem præficit, Trophimum nomine, quem cum idoneis monitis instruxisset, ceteros pro more esset adhortatus, facta oratione, discedit.

Luc. 10. 1.

designat qui prædicent Ethnicis :

180 secum ducit in eremum,

Trophimo reliquis præfeco.

a Græce est : *in ἀντὶ τοῦ πλοῦ.*
b *Ἐπεσοὺντα*, in ejus domum vel familiam adscivi. Non ergo hæc principio dicta commemorationis ad Euphratem.
c *Uinc servatum Apostolus psalmodicæ ritum, patet ex Actibus Apostolorum cap. 3. 1, et cap. 16. 9. Quæ de consuetudine alii plura.*
d *Evagrius lib. 1, hist. Eccles. cap. 24, genuflexiones crebras ac prope assiduas Syris monachis in usu tradidit fuisse ac si γογγύων οὐρανὸν αὐτοὶ καὶ ἄδῶν ὁνομασίαν.* Genuum frequentes inclinationes et inclinationes usurpent. De Magni Simonis Sigillæ admirandis inclinationibus egyptus 3 Janu. in ejus vita.

CAPUT V.

Iter per solitudinem et limites Romani Imperii. Miraculo.

Transmittit rursus cum discipulis, quos delegerat, Euphratem Alexander : inde in Persicam solitudinem abeunt, nihil omnino secum rerum necessariarum deferentes, præter descriptas in membranis sacras litteras. Unicu induti tunica versabantur in inculta solitudine, assidue die ac nocte canonem sacre hymnologie exequentes. Cantigii deinde, ut magis eorum virtus probaretur, eos corporis necessitatibus tentari : nam multis diebus solis arborum baccis victi-

tabant, itaque incedebant. Oblocuti autem sunt viro sancto triginta ex iis. eumque ita affati, ut olim illi S. Moyses : *Eduxisti nos in hanc solitudinem ut fame enecares. Et cupiebant clam ad monasterium reverti ; idque inter sese agitabant considium. At viro sancto divinitus id patefactum est ; ut nihil eum celabat Deus, cum vere, ut alter Moyses, esset fidelis in omni domo ejus. Convocat igitur eos, et ut incredulos increpat, verbisque castigatos dimittit, ut ad monasterium unde discesserant revertantur, magna voce inclamans : Credite mihi Fratres, hodie visitabit nos Deus, et vestram incredulitatem arguet.*

AUCTORE
EJUS DISCIPULO,
EX MS.
GRÆCO.
Exod. 16. 3.
murmurantes
quosdam re-
mittit ad ca-
nobium.

33 Cumque haud longo spatio recessissent, misit Deus, ut prædixerat Sanctus, Tribunos Romanos et milites, qui cuncta iis bona attulerunt, rogaruntque ut ad ipsorum a castella diverterent, iisque benedicerent. Sunt enim ad confinia Romanorum ac Persarum castella, Barbaris opposita, decena ac viginti invicem distantia milliariibus. At Fratres qui stationem suam reliquerant, hos eminus adventantes conspicati, ac vere rati evenisse quod vir sanctus prædixerat, confirmati sunt in fide, et quidam eorum poenitentia ducti ac humi procumbentes, valedixerunt fraternitati : alii vero qui cum eo erant, abierunt in interiorum solitudinem, et isthic usque ad mortem permanserunt. Beatus vero Alexander jussus a Spiritu sancto, quemadmodum et olim beato Apostolo Petro accidit, cum militibus illis ire, continuo eos sequitur, et totum obiens *b* limitem, omnes in fide confirmabat, pauperes nutriens ut Pater, divites vero ut egentibus beneficerent, adhortans. Tantus autem ejus verbis factus est motus animorum, ut multi tabulas ac lites adversus creditores instructas, coram eo prolatas comburerent.

ceteris cibos
offerunt Ho-
mani milites :

a

Act. 10.
quorum ca-
stella visiti,
h

inigno qua-
stu spiritali :

34 Consurrexerunt autem quidam viri scelerati divitiis affluentes, et diabolicis tenebris involuti, et dixerunt : Accessisti huc, ut nos depauperares. Hos vero divinis beneficiis ingratos execratus est Sanctus, atque in eorum c castro tres ipsos annos omnino non pluit. Postea vero intellecta plagæ hujus causæ, unanimes concurrerunt, ut ejus rei auctores e castro exterminarent. Qui terrore perculti ad ecclesiam confugerunt, et profusis lacrymis noxam diluerunt : ceteri vero metuentes ne et ipsi paria paterentur, *d* Romanos Episcopos adire, ut cum literis legatos mitterent ad B. Alexandrum, quem audierant Antiochia esse. Hujus igitur rei diligentem curam gessere, arbitrati eum Antiochiam abiisse ut Ducem exercitus contra ipsos interpellaret. Episcopi eo audito, Sanctum continuo per litteras obsecraverunt, ut pro castro apud Deum intercederet, atque incolarum misereretur. Ut litteras legit vir sanctus, didicitque populi calamitatem, amare coram Deo collaeremavit, et, Quis ego sum, inquit, Domine, quod ita me exaudisti, et populum innocentem afflixisti? Gratias tibi semper ago Domine, quia me peccatorem exaudisti. Et nunc benignitatem tuam deprecor, ut miserearis pauperum, et trium illis annorum sterilitatem fructuum ubertate, compenses, eaque re mihi declares, servum me tuum esse. Hæc precatus, minimeque ambigens, quin Deus postulata esset largiturus, homines illos dimisit, dicens : In nomine Domini nostri Jesu Christi ite fratres. Evenit vero, ut prædixerat, talisque circa illud castrum anno quarto fertilitas extitit, qualis antea nunquam. At vero in viros deinceps ira Dei desavit : nam intra paucos dies liberi eorum extinctis sunt, pecora a Barbaris abacta, domus a latronibus direpte ; plane ut omnes intelligerent, hæc illis omnia evenisse propter viri sancti indignationem.

ceteris cibos
offerunt Ho-
mani milites :

Act. 10.
quorum ca-
stella visiti,
h

inigno qua-
stu spiritali :

quorundam
avaritiam
nii sticitate
cushitio ;
i

d

quam præci-
bus suis pro-
pulsat ;

at fontes divi-
nitatis panti :

35 Sanctus cum omnem solitudinem peragrasset, cum Patribus assidue psallentibus, venit in civitatem Salomonis, ejus in libris regnorum mentio fit, quam in solitudine edificavit, e Palmyram. Cives Fratrum multitudinem eminus conspicati, (Judæi enim

a palmyrens
exclusus cum
suis,

Cum suis in eremo baccis victi :

AUCTORE
EJUS DESCRUO,
EX MS.
GRÆCO.

enim sunt, licet dicantur Christiani) ubi propius accesserunt, portas illis ocluserunt, ita invicem colloquentes: Quis tot homines alet? si in urbem ingrediantur, omnes famem patiemur. Utd Sanctus vidit, Deum collaudavit, dicens: Bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine. Bono animo estote Fratres; quando minime expectamus, visitabit nos Deus. Barbari vero, qui in iis locis debebant, exhibuerunt eis non vulgarem humanitatem. Cum tribus diebus in eremo morarentur, misit Deus juxta verbum viri sancti f camelarios quatuor mansionibus ab urbe distantes, qui omnes varia iis bona attulerunt. Accipientes ea, et Deo gratias agentes iis frui sunt ipsi, et hortante viro sancto etiam cum uendicis illius urbis, quæ missa sibi erant, participarunt.

ribos a Barbaris accipit:

f

36 Quidam vero e Fratribus viri industrii ex commiseratione consilium inierunt, ut propter præteritam molestiam multitudo Fratrum tantisper recrearetur: atque ex ipsius sententia paraverunt diversa feruula, quæ sciebant Fratribus conducere. Et volens eos docere ut superiores esse se humanis passionibus scirent oportere, dum illi omnia sollicitè parant, repente juxta consuetudinem accipit sancti Evangelii volumen, atque in viam se dat, dicens: Gloria in altissimis Deo, et in terra pax, in hominibus bona voluntas, (consueverat enim, cum proficisci vellet, id agere) precipiens ne quid eorum quæ prepararant attingerent. Ergo illi cuncta jam facta dimiserunt, suumque prosecti sunt iter.

suas prom-
ptam obedientiam et mortificationem docet.

a Græce est: εις τούς ἀσπίλους ἀνδράς, ἀφ' ὧνδε ἐξορέλλοι γάρ εἶμι περὶ τῶν Παύλων ἐπὶ τῶν ἑρπύων.

b Græce: καὶ διὰ τὸν δὲκ παντός τοῦ ληπτεῦ. Theodoretus Philothel cap. 2, ait ad Euphratem locum esse Romani imperii. Festus Rufus de Adriano scribit: Invidens Trajani glorie, sponte Armeniam et Mesopotamiam et Assyriam reddidit, ac medium inter Persas ac Romanos Euphratem esse voluit.

c Græce: εἰς τὸ ἄσπερον ἔβητο, ἢ ΜΟΛ: ἐκ τοῦ κλάσπου.

d Græce: ἀποστρέψας τὴν ἑπιστολήν τῶν Παυλίων.

Palmyra urbs.

e 3 Reg. 9. 18. Edificavit ergo Salomon... Palmyram in terra solitudinis. 2 Paralip. 8. 4. Et edificavit Palmyram in deserto, scilicet Syria superioris. Ptolemæus, alijque et nosler hic auctor, Παλμύραν scribunt. Distat ab Euphrate itinere unius diei.

f Græce: Καρὸς ἀπὸ τῶν.

CAPUT VI.
Antiochiæ gesta, tolerata.

Cum quatriddi essent itinere progressi, pertigerunt ad locum, ubi illius frater uterinus magnæ congregationis erat Archimandrita: statuit autem explorare an secum ibi Evangelium ambularet; et Fratre uno secum assumpto, januam pulsat. Janitor vero, Præstolare, inquit, tantisper; sine primum ad Præpositum referam: et tunc ingredieris. Non acquievit Alexander, sed secutus est Fratrem, explorare cupiens num adversus Fratrem illum commoveretur Præpositus. At sanctus illius frater Petrus (id enim erat ei nomen) illum post triginta annos conspicatus, continuo agnovit; (Natura enim ingeneratum est, ut etiam inter ignota proprium agnoscamus) et humi procidens pedes ejus complexus, rogabat ut quod factum erat condonaret. Sanctus vero austerius illum increpans, ait: Pater noster Abraham ipsemet prehensabat peregrinos, iisque ministrabat. Dominus vero noster Jesus Christus eadem nobis præcepit. Et excusso vestimento suo, discessit. Sanctissimus autem Petrus et Fratres omnes cum fletu rogabant, ut vel diem isthic munum morarentur: nec amittit; verum ad paupertatem eos et divinum amorem hortatus, abiit Antiochiam.

Petri fratris sui cubitum inivit

ejus explorat virtutem:

Gen. 18

Math. 21.

a

Antiochia ar-
cetur ab Episcopo

noctu ingres-
sus.

38 Antiochenus autem Episcopus a Theodotus cum improborum quorundam hominum et hypoeritarum instinctu sinistram de Alexandro opinionem animo imbibisset, ubi didicit eum in urbem advenisse eum grege assidue psallentium monachorum, jussit injuriis ac plagis affectos expelli. Qua facta nefariis hominibus potestate, immaniter Dei servos divexarunt, atque urbe exturbarunt. Sanctus vero cernens diaboli conatum, clam media nocte cum Fratribus

in urbem ingreditur; cumque veteres quasdam thermas reperisset, hic juxta morem suum assidam instituit hymnodiam. Episcopus vero eorum intellecta audacia, graviter quidem stomachatus est, manum tamen iis rursus injicere ausus non est: metuebat enim turbas, quæ veluti unum e Prophetis Sanctum reverebantur, audientes et cernentes quæ patrabat prodigia; unde relictis ecclesiis ei adbarebant, admirandæ ejus doctrinæ attendentes.

magni fit a populo:

xenodochium erigit:

omnes libere monet:

b
accusatur apud Episcopum ab invidiis Clericis.

c

39 Cernens autem quantum vim sua habuisset in audientium animis adhortatio, ac paratos esse omnes exsequi imperata, plurimumque sibi honoris et gloriæ deferri, opportunum tempus ratus, statuit et pauperum ejus urbis curam suscipere. Atque in hoc admirari licet viri sancti magnanimitatem, quod rerum omnium egenus, undique extorris, studio suo curare ac moliri xenodochium valuerit. Convocatus igitur ad se opulentiores et pro divina, quæ ei inerat, prudentia admonitos permovit, ut xenodochio necessaria præberent. Insigni quoque usus libertate Ducem exercitus, et Episcopum arguit, quod multa quæ essent numeris sui negligerent. Et, ut verbo absolvam, Pædagogus erat et Magister omnium.

40 Hæc atque alia eum viderent quotidie Clerici, mirari quidem videbantur, tamen pristinam animo retinebant h invidiam. Malchus vero quidam Subdiaconus, homo superbus, ad Episcopum accessit, dicens: Unicum hanc habebam sustentationem, judiciorum potestate: et eam mihi Alexander monachus ademittit; nec solum eam, sed et Ecclesiæ gloriam: et facti sumus omnibus ludibrio, assiduum Pædagogum nacti. Hic est præstigiator ille, qui adversus S.P.N. c Porphyrinum urbem concitavit, et plurima ei conceivit mala. Hic est, qui oculos hæreticorum fuligine infecit. Hic est, qui Episcopis, et Prefectis, fortassis etiam et demonibus, terrorem incutit; ubique sui similis. Hic mortem contemnit, et facossit omnibus molestiam. Et nunc huc ingressus eadem agit. Hic igitur si in civitate permanserit, nobis ex ea erit jam alio abeundum, quia omnibus deinceps ludibrio erimus. Sed precor Angelum vestrum, ut mihi potestas detur eum urbe exturbandi.

d
a Malcho Subdiacono alapa creditur:
Joan. 18. 10.

a Duce Orientis, urbe pellitur:

c
clam redit:

41 Ea accepta potestate, cum turba d lectiorum aggressus est virum sanctum, et effreni abreptus iracundia statim illi alapan intligit, dicens: Egrederere ex hac urbe scelestæ. At beatus veluti agnus innocens nihil respondit, sed mansueto animo illam hominis tulit prociacium, id solum effatus: Et erat nomen servo illi Malchus. Adstantes hoc ita ad rem appposito sermone audito, viri prudentiam sunt admirati. Cum ergo multi adversum sanctum virum convenissent, nihil ei incommodare valuerunt, populo eum defendente. Hæc ergo renuntiant Episcopo. Posteaquam inter se contulere, Ducem adeunt, nunquam id beneficii et gratiæ loco postulant, ut Sanctum c Chaleidem Syria urbem releget, ac Fratres cum eo urbe pellat. Verum benignus Deus hæc illorum improbitate ad majus usus est bonum: ut discessurus e Syria vir sanctus post viginti annos spirituales suos filios maxima cum providentia reviseret. Quod cum factum esset, in urbem regressus, omnes in fide confirmat. Cum vero aliquo tempore isthic moraretur, observabatur a satellitibus, metu Præsidi, atque a civibus qui magno illius desiderio tenebantur. Intellecta autem improborum hominum machinatione, stupebat et Dei longanimitatem, et ipsorum animi cæcitatem.

mendici habitu discedit:

42 Post aliquod vero tempus voluit iterum in peregrinum aliquem locum abire, et valedicere iis quibus jam sexto valedixerat. Et cum propter edictum Ducis palam egredi non posset, mutato habitu, mendici specie noctu discedit, factoque dierum aliquot itinere devenit in locum quemdam, ubi illustri pietate virorum monasterium reperit, Crittenium dictum; atque in illud ingressus cunctos salutat.

Mirabatur

venit in Crithenium cœnobium,

Mirabatur vero cernens præclara instituta ac disciplinam, et maximam sanctorum Fratrum caritatem; secum vero ita ratiocinabatur : Vitæ institutum agnosco : disciplinam a me inventam videre hic videor. At quis eam has in oras invexerit, miror. Tantum itineris confeci, at nihil insipiam vidi simile. Ignoti tamen mihi Præsidium vultus. Hæc cum animo volveret, intelligit quis illud cœnobium instituerit; fuisse nimirum querupiam e suo grege : et Deo gratias egit, qui sibi in iis partibus laborum suorum fructus ostenderit. Eorum ergo collaudata caritate et alacritate, exiit rursus ut diaboli laqueis detentos venaretur. Sancti vero Fratres cernentes eum cuncta diligenter examinantem, et inprobantem horti occupationem, ut quæ possit perfectæ virtuti afferre impedimentum, sancto Spiritu compuncti, intellexerunt hunc esse magnum illum spiritualium ovium pastorem Alexandrum, qui in Orientis partibus tanta splendisset virtutis celebritate.

a suis fundamentum,

quædam corrigi.

a Theodorum Episcopum Antiochenum, de cujus Sedis tempore supra egimus, multis laudat Theodorctus : ut nempe Porphyrium, de quo mox, et Theodorum Mopsuestenum, ei coniungit, lib. 5, cap. ultimo; ut facite sit agnosceret; haud satis defævam eam laudem esse.

b Haud alia validior, ad subruendam pietatem et virtutem machina, quam Cleri invidia. Ea Christo olim mortem conscivit : ea multorum Christiani imitantium sanctos conatus etisi.

c Magna vero laus est Alexandri quod Porphyrio homini scelerato resisterit illic mortuo Flaviano, in cathedram Antiochenam intrusus sub anno 404, ut ex Palladii dialogo de vita S. Chrysostomi patet. Villosus quidam Nisibus Presbyter tunc Romanus venit, exponens monasteriorum Mesopotamie genitum et ejulatum, quodque inter alia, ordinationem de Porphyrio factam, ut illicitam ac nefariam execerarent. Indubie tunc inter illos Mesopotamios zelotus S. Alexander fuit.

d Græce : μετὰ πλῆθος δεικνυμένων. De his agit Meursius in Glossario. Mortuos efferebant.

e Chalcedicæ caput diel minimum itinere Antiochia distat. De ea utitur.

CAPUT VII.

Monasterium Constantinopoli constructum.

Inde abeuntem illum viginti quatuor a Pratribus secuti sunt, Christi milites, habentes thoracem justitiæ, et galeam salutis, necnon gladium Spiritus, obsecrantes ut ab eo offerrentur Christo irreprehensibiles. Sanctus vero tantam cernens Fratrum alacritatem, et zelum, ac fidem, et quid sibi hæc vellet pendens, didicit sancti spiritus areano quodam motu, sese in iis quoque partibus ad certamen vocari : eaque stimulatus cogitatione ad illud animum comparat, et Christum obtestatur, ut brevi ejus circa se voluntas fiat. Exaudit haud diu post preces ejus benignus Deus. Et cum a juxta eodem sancti Martyris Memne moraretur, intra paucos dies conveniunt ad eum generosi athletæ Christi ex omnibus istarum partium monasteriis, sane sentientes. Erant vero universim a tribus nationibus, Romani, Græci, Syri, numero trecenti; et hos in sex choros distribuit, ut assiduam obirent hymnodiam, docuitque eos paupertatem; et juxta pristinam regulam omnia ordinavit effectique ut intra breve tempus omni virtute efflorescerent; et virtutis iis ostendit fundamentum : præfecit quoque iis b Quinquagenarios et Decurios secundum Regulam. Et erant omni hora perseverantes in divina doxologia.

Venit Constantinopolim, 24 e Crithenio sequentibus

a multæ se junxunt.

quos egypte instruit

multos e populo erudit ad virtutem.

44 Cum ergo videret populus constitutum certamen, assiduam confessionem, absolutam paupertatem, atque insolita quædam opera non sine miraculo perfecta, revera tanquam ad benefactorem et magistrum alacriter coneruebant, atque ab eo de fide et futura vita edocebantur. Et brevi tempore factus est omnibus portus salutis, ac Pedagogus justitiæ. Et si ipse siluisset, vita tamen ejus magna voce clamabat, ac Dei præcepta adulterantes assidue arguebat; si qui inemendabiles manerent, eos qua utebatur libertate percellibat. Maxime vero cernentes tantam paupertatem et integritatem, et nihil eos præter membranas, in quibus sacre litteræ descriptæ erant, possidere, et indesinenter hymnodiam peragere, et

veluti încorporeos vivere in corpore, attoniti Deum collaudabant, qui etiam in his partibus adeo admiranda ostenderet mysteria : terrena enim, ut ante scripsi, contennebant, ac nulla omnino præsentium cura tangebantur.

45 Cogitarunt vero quidam increduli gratiam tentare, et manserunt inter Fratres die ac nocte, volentes explorare, unde alimenta Dei famulis præberentur : cernebant enim in dies escam illis paratam assidue reperiri, quia ipsi sufficienter vescerentur; residuum vero mendicis distribui, et nulla eos crastini cura angere. Sanctus vero cum sancti Spiritus instinctu didicisset eorum cogitationes, dicit Fratri se sequenti, nemine fores pulsante : Exi, et sume quæ a Domino missa sunt. At priusquam ille ad januam pervenisset, venit vir quidam candida indutus veste, et fortiter januam pulsavit. Qua aperta, reperit Frater copiosum refectum mundis panibus et calidis; eum vero qui januam pulsarat, nusquam vidit. Erat enim Angelus, qui virum cum panibus isthuc stiterat, et discesserat. Dicit igitur Frater ei qui advenerat : Quis te huc misit ? At ille : c Panes ex furno extraherem; cum mihi vir adstitit procerus, candido amictu, graviter me ugens, ac diceus : Affer panes hos omnes servis Altissimi. Cumque locum ignorarem, jussit me sequi huc usque : ille est qui fores pulsavit, atque illicco videri desiit. Hæc cum audisset Frater ille, sancto Abbati renuntiavit, cum Fratres jam mensæ accubuissent. Accipiens ille calidos panes apposuit. Quos eum gratiarum actione sumentes, quod superfuert pauperibus fratribus largiti sunt. Obstupuerunt vero hæc viri fiducia, qui secundum Scripturam de crastino minime esset sollicitus. Is vero cupiens Fratribus fidem inserere, in medium advocat eum qui panes attulerat, ut ex ipsius ore cuncta cognoscerent. Atque ita animæ Fratrum eum timore et amore ei devinciebantur. Et hæc agebat, non ut sibi gloria quidquam accederet, sed quia in certamen erant deinde descenduri, exercebat illos prius, et animas eorum fideroborabat, ne eum in mediam arenam processissent, diffidentia deficerent.

AUCTORE EJUS DISCIPULO, EX MS. GRÆCO

divinitus intelligit.

c panes sibi ac suis Angelo jubente offerri.

Matth. ii. 34. ea re suorum fulcra erant.

46 Commemorabo autem e plurimis miraculis nonnulla, quæ multis fuere manifesta. Volo enim vel per hæc demonstrare, generosum hunc athletam fuisse in domo Dei alterum Moysen. Conueverat vir sanctus responsa a junioribus discipulis exigere. Contigit igitur ut quidam ex ipsis, a Fratribus divina providentia rationabiliter gubernatis, egressus, per urbem temere vagaretur. Eo divinitus cognito Alexander, advenienti illi occurrit, atque in ænigmatate eum arguit, id solum vernacula ejus lingua effatus, Κλέπτα, fur. Ac deinde siluit, scire volens num eo verbo de pœnitentiâ moveretur, et peccatum confiteretur. Ideoque neutiquam curiose rem inquisivit, ne hostis veritatis eum ad excusandum præ verecundia delictum induceret. Ille vero haud quamquam clare intellexit Patri culpam suam perspectam esse; sed lepore quodam id ab illo pronuntiatum existimavit; atque in copto progressus est. At sanctus pastor pro eo lamentabatur et obsecrabat Deum : et volens ei significare se prius illius peccatum probe cognitum habuisse, commoda oblata occasione, castigat eum et a conspectu removet. At rursus induxit Satanæ cor ejus, et nolebat respondere. Verum post triduum compunctus, et se respiciens, statuit penam deprecari. Cumque id animo volveret, continuo id Sancto revelatum est, et sequenti se Fratri ait : Abi, et dic Fratri istî : Quandoquidem emollitum est cor tuum, et tui te peccati pœnitet, ego te quoque pœna absolvo. Ut id Frater audivit, ex secundo hoc miraculo facile intellexit, primum quoque delictum ei clare perspectum fuisse : et illud quoque cum lacrymis confessus est. Et salvatus est frater, Magistri vestigiis post hæc inhærens.

Frater ejusdem peccatum alioquin cognoscit.

et pœnitentiam.

47 Aliud commemorabo miraculum, humana natura

ACCITORE
EJUS DISCIPULO,
EX MS.
GRÆCO
suorum sani-
tati prospici-

aquam dtvina
virtute calefacit.

tura alius. Curam gerebat vir sanctus bonæ tem-
periei propter infirmos Fratres. Ollas igitur habebat
fictiles, easque jussit repleri, et calefieri : et quatuor
Fratres constituit, qui quotidie per vias eas mane
curarent. Quodam igitur die uni eorum oblivio sur-
repsit; (aut Deus potius eam evenire oblivionem per-
misit, ut viri virtus innosceret,) eo igitur die ne-
glecta res est : nam cum aqua frigida eas mane
replevisset, abierunt. Instante igitur hora, et ne-
cessitate jam iis quod opus erat in memoriam revo-
cante, erubescere Fratrem respicere, ad Abbatem
vero accedere eique id referre non audebant. Quidam
tandem ex ipsis sumpta audacia, ad eum adit, et
dicit : Ligna non habemus, et aquam non calefecim-
us. Sanctus vero : Cur mane non monuistis? Sed,
ut video, tentare me nunc cupis. Vade : calefacta
est. Et adhuc ambigentes ingressi, reppererunt ollas
bullientes. Certum tamen erat, neminem eo die
quidquam supposuisse. Atque in hoc denuo sancti
viri fidem admirati sunt Fratres. Et hæc quidem ex
parte retulimus, ut ex paucis alia plurima probare-
mus, atque illud cumprimis, omnia ei possibile fuisse,
eo quod esset fide perfectus.

a Græcè : πάλαιον τοῦ βίου τοῦ ἀγίου μάρτυρος ἡμῶν. Sic in Vita
S. Marcelli 29 Decembris : ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος πρὸς τὴν ἑρῶν οἰκίαν τοῦ
μεγάλου ἐν μάρτυροι Νηὶα τοῦ ἀσκητοῦ ἰασιότουρου : Divinus Alexan-
der exercebatur (non in templo, ut Latine quidam Lipomanum per-
perum versum est, sed) apud templum magni Mariyris Menæ.
Constantinopolis silam suis-e hanc ædem, patet ex sequentibus, et
diserte exprimitur in Vita S. Marcelli. Eadem hæc a Constantino
Magno adificata fuisse tradit Nirephorus lib. 7, cap. 49. De ca
agenus ad Vitam S. Menæ, sive Menas, XI Novembris.

b Græcè : Περσευοτάχθους καὶ διατάχθους.
c Græcè : ἄρτους ἐκ τοῦ πρῶτου ἐξήγαλλον.

CAPUT VIII.

Persecutio, mors, miracula.

Cum ergo, obsecundante Numine, præclare mi-
nisterium implesset, et discipuli ejus insignes in fide
progressus facerent, et in psalmis, ac hymnis, et
canticis spiritalibus exultarent, atque in pace vi-
verent, non tulit hæc cernens inimicus : sed veluti
in militari acie fieri solet, ita sanctum athletam ag-
gressus est. Nam in illa primum quidem eminus telis
geritur res; deinde gladiis exercitis unanimes concu-
runt, et fortiori parti cedit victoria. Idem hic egit
hostis veritatis. Postquam quinquaginta per annos
invictum hunc Ducem oppugnavit, neque eum valuit
proturbare, at vim belli semper proprium in caput
traxit; nunc tandem in eum cum toto diabolico exer-
citu irruit, et turbam hominum in ejusdem advocat
belli societatem; ac rursus adversus Dei servos telum
vibrat. Defertur ergo ad Prefectos Alexandrum mon-
achum a hæreticis esse, et velle Dei Ecclesiam
tetra contagione corrumpere. Sed eum vir sanctus
assidue precibus omne quod objectum erat generose
dissipasset, nec umbræ quidem illius poterant re-
sistere. Solet enim a veritate prodi et convinci
mendacium; at si in obscuris rebus verum dixerit,
justitia tempestate jactatur. Stetit igitur Alexander,
inermis ille quidem et nudus, ut videbatur, sed pru-
dentia indutus. Cernens enim Dei servus multitudi-
nem populi adversum se a diabolo commotam, ista
e sacris litteris protulit : Sederunt Principes, ad-
versum me loquebantur; servus autem tuus exerce-
batur in tuis justificationibus. Nam et testimonia tua
meditatio mea est; et consilium meum justificationes
tue. Adhæsi testimoniis tuis Domine, noli me con-
fundere.

Semper ad-
versus dymo-
nem victor,

et agnate

ii
hæreticos insi-
mulatur :

Psal 118, 23.

Te clemente dno-
bdo.

liber eadit :

49 Tunc hostis veritatis coram eo adstitit, exclamans : Quid me punis ante tempus serve Dei? Habeo proprium Dominum et Judicem. Constituti igitur Judices haudquaquam rectum reddentes judicium, contra magnam Judicem judicaverunt. Id vero egerunt ut diuissus populo exhiberetur a satellitibus diaboli. Ipse vero divino fretus auxilio per medium illorum ibat. Eos enim pavor quidam cœlitus immissus oc-

cuparat, et dissipatum est eorum consilium. At sancti Fratres preces pro eo fundebant ad Deum. Et quod olim sub sanctis Apostolis, idem hic quoque evenit; idem enim ubique id fecit Deus.

50 Ut vero bellum, Christi virtute, sopitum est, non conquievit tamen hostis veritatis; verum omnia movit, omnia periclitatus est, ut perennem illam hymnologiam abrumperet, quod illa præcipue adversus eum esset instituta. Et rationem reperit, qua eam penitus dissolveret, ut quidem rebatur; memor urbes quandoque et provincias a suis civibus esse proditas. Ita ergo Beatum aggreditur adversarius, et collectos contribules in belli provocat societatem. Comprehendunt hi Alexandrum cum sanctis Fratribus injiciunt iis vincula, plagas imponunt incurabiles. Tunc ergo assiduam hymnologiam ad dies aliquot intermiserunt. Et factus est revera planetus Fratribus, et sanctis virtutibus. Jussi sunt qui prius eorundem Fratrum Pastores extiterant, singuli suos recipere.

cum suis
vinculis ver-
beratur :

dissolvitur
congregatio,

51 Atque ita dimittitur Dei servus Alexander solus, ut existimabant. At solus non erat. Secum enim Christum habebat. Ut vero ille dimissus est, conveniunt unanimes, veluti tuba evocati Fratres omnes, atque eo ipso die in divino ministerio consueta servata regula est, itaque omnes erant affecti, atque si nihil durum essent perpersi : imo veluti spirituali reperto thesauro, ita exultabant; proficiebant etiam in Domino, pluribus aliis sibi adjunctis Fratribus. Si quis enim voluerit universum orbem peragrarè, et non Romanum duntaxat imperium, sed et barbarorum adire provincias, reperiet Sancti hujus vigere ubique discipulos. Tunc enim illustre cœnobium Acœmetorum ipsi construxerunt, et alia plura et maxima.

eodem die
denno coa-
lescit,

et crescit.

52 Si vulnere magnanimi hujus athlete virtutes cunctas ordine percensere, quemadmodum S. Paulus Apostolus ait, narrantem me dies deficiet. Quis enim ea est præditi dicendi facultate, ea sancti Spiritus gratia, ut quinquaginta annorum possit certamina explicare? Ego vero fieri vix posse existimo, ut apud incredulos, et honestatis inimicos, ea referantur, quæ vel supra modum magnifica, vel humanam superant imbecillitatem, propterea quod ipsi carnales sint. Fideles vero, et recta nobiscum sentientes, quique proximorum bona velut propria existimant, suscipiant nos vera narrantes, non ignorantes a Domino promissum, eum arefactam fitem mirarentur discipuli : Non solum que ego facio, sed his etiam majora facietis, illud quoque : Omnia possibile sunt credenti. Nos vero scimus recte et ex virtute actam vitam omnibus miraculis esse altiore, qualem perfectus hic magister egit. Ibi ergo sermonem abrumpemus, ubi ille vitam finivit. Hic vir beatus annis quinquaginta assidue luctatus, numquam succubuit, non fractus adversis, persecutionibus, nuditate, fame, siti, sed in his gaudens, et eum libertate docens verbum veritatis, et magnam congregans hominum multitudinem, ac Christo offerens; quod et in hodiernum usque diem ejus agunt discipuli. Cum in his ergo illius semper eluxisset virtus, tandem ad beatum, curis liberum et quietum a laboribus finem pervenit, cumque sancte obdormisset, sepultus est in Bithyniæ finibus, in loco qui Gomon dicitur.

Heb. 11. 32.

Joan 14. 12

Marc. 11. 20.

Marc. 9. 22.

moritur
S. Alexan-
der :

53 Post ejus decessum, crevit, ipsius precibus, discipulorum numerus, et coepa perseveravit disciplinæ ratio, uti diximus, non iis solum locis, sed ubique terrarum. Nam qui ipsorum congregationi præerant, monasterium est a nobis, digna ejus sancta conversatione, quod propter assiduam ipsorum et nunquam somno interruptam doxologiam Acœmetorum, id est Non-dormientium, fuit cognominatum. Huc illius sacræ translate reliquie sunt. Ut vero etiam isthic ostenderet benignissimus Deus se eos qui gloriam suam amplificare contendant, gloria quoque

ad novum
monasterium
transfertur
ejus corpus.

quoque exornare, et quæcumque ab eo gesta atque instituta sunt, suo esse nutu gesta, sua sententia comprobata, sanctæ ejus reliquiæ quotidie plurimæ edidere miracula: adeo ut immundi spiritus nomen quidem illius audire sustinerent, velut igne quodam ita illius percussit nomine.

54 Et nos quidem fraternali ejus caritate beneficentiamque ostendimus. et quæ vidimus ipsi, pro nostra tenuitate, solam sectantes veritatem, retulimus. Speramus autem divina providentia futuros alios, qui sancto afflati Spiritu, majori quam nos

scientia præditi, elegantius hæc sint explanaturi, ad ædificationem et utilitatem eorum, qui hoc vivendi genus voluerint complecti. Veniat utinam nobis, ut digni illius efficiamur discipuli, atque ejus precibus consequamur ea, quibus ille nunc fruatur, gratia et indulgentia Domini nostri Jesu Christi, ipsi gloria in sæcula sæculorum. Amen.

a Erat tunc Constantinopoli Episcopus Nestorius, qui quavis quo zelo Catholicam fidem et pietatem alibi propugnasset Alexander, (et viderat ipse Antiochia eum quoquo modo submovere cupiebat, ne suis ille nefarii conatibus adversaretur.

DE S. JOANNE CALYBITA, PROPTER CHRISTUM MENDICO, CONSTANTINOPOLI.

§ I. S. Joannis natalis, Vita, cognomen.

Alexium, abdicatis opibus, spreis honoribus, deserta conjugæ, sponte sua exulem, dein paternam in domo peregrinum, in luculento patrimonio egenum, novum philosophiæ genus coletem, sub initium quinti sæculi Christiani, Innocentio I, Pontifice, Honorio et Arcadio Imperatoribus, mirata est Roma. Par prope exemptum, annis circiter quinquaginta post, vidit Constantinopolis, nova Roma: quamquam, ut max dicemus, nonnulli etiam veteri illum Romæ vendicent. Hujus agunt Græci ac Latini natalem XV Januarii quo die Menologium ab Henrico Canisio editum: S. Joannis Calybitæ filii Eutropii Senatoris et Theodoræ. Ejusdem quoque mentio fit in Græco Menologio, ejusque Epitome u Christophoro Patricio concinnata; itemque in Anthologio: at plenius in Menæis, quæ, præter elogium a Matthæo Raderio nostro olim Latine versum, editumque prima parte Vividarii Sanctorum, integram exhibent Ecclesiasticum ejus diei officium, variis odis, hymnis, antiphonis contextum. Consonant recentiorum Latinorum Martyrologia, quæ infra citabimus.

2 Macrolycus, Canisius, Carthusiani Colonienses in Addit. ad Usuardum, Petrus de Natalibus, XXVII Februarii ejus memoriam consignarunt; plerorumque verba infra proferemus, cum de Joannis patria agemus. Raderius libro jam citato, et Rosweydnus noster in Annotationibus ad lib. 9 de Vitis PP. num. 76 adnotarunt colli cum XV Septembris, cum eo die in nullo Martyrologio aut Kalendario illius adscriptum nomen adhuc legerimus.

3 Illius Vitam e veteri MS. Cryptæ Ferratæ Latine vertit Gmilicetus Sirdicus tuar Apostolicus Protonotarius, qui deinde S. R. E. Cardinalis fuit. Eam Aloysius Lipomanus, atque ex eo Laurentius Surinus, vulgaverunt: ab his accipere Zacharias Lippelous, Philippus Ferrarius, Gabriel Flamma, Petrus Ribadeneira noster, Joannes Franciscus Bnodinus atque alii. Ediderat prædem ejus compendium Petrus de Natalib. lib. 3, cap. 156. Ejus vitæ auctorem scribit Galesinius esse Simonem Logothetam, sive Metaphrastem Simeonem, ut ex aliis locis colligere est in ejus ad summ Martyrologium Notationibus.

4 Quin alia antiquior extiterit, vix ambigeret licet: nam cum erectum illi templum ab ipsis ejus parentibus, atque alii habiti honores sint, et, ut infra dicitur, omnia ejus gesta ab ingressu in monasterium publice innotuerint; quis non panegyricas in eum dietas, ac traditam litteris vitæ ejus historiam existimet fuisse? Atque hinc fortassis illa transcripsit Logotheta: Viri justî et perfecti vitam, honeste, pure, et cum virtute actam, vobis qui concordēs in hunc locum convenistis narrare in animohabito: vixit enim ille temporibus nostris.

5 Aliam e MS. codice Bibliothecæ Vaticanæ nactus erat Rosweydnus noster, quæ Latine ex fide versam hic damus; multo, quæ altera sit, puriorem et genuinam magis. Nam prior illa a librariis aut interprete quibusdam glossæmatîs interpolata videtur. Unde quidem accepit Galesinius prioris illius auctorem esse Logothetam,

tam, nescimus; Baronius Metaphrastæ tribuit seu scriptori, seu collectori. Hujus quoque non inviditissimus auctor fuit. Scribit idem Baronius in Notat. ad Martyrologium: Legimus alia mss. (Acta) ab illis paullo diversa. De eo meminit Nicephorus lib. 13, cap. 23. Claruit secundum eundem auctorem, Leonis Imperatoris temporibus, licet post. sub Theodosio eum vixisse licant. De ætate post agemus. At cum Theodosii non meminerint Acta illa e bibliotheca Vaticana, alia lecta Baronio oportet fuisse.

6 Duplex Joanni cognomen fuit, Calybita et Propter Deum mendicans. Utriusque minime obscura ratio, Conjuncta subinde ambo; alius alterum solum expressum. Titulus vitæ e Vaticano codice ita habet: βίος και πολιτεία τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ διὰ Χριστὸν πτωχοῦ. Vita et conversatio S. P. N. Joannis propter Christum mendici. Tum in Vitæ præmia: Ἰωάννης ἐκείνος ὁ πτωχὸς μὲν ἐπισκληθεὶς, πλούσιος δὲ γεγονὼς τῶν πλοῦτων τοῦ πνεύματος. Joannes ille, Mendicus quidem cognominatus, sed magnis Spiritus divitiis locupletatus. Georgius Cedrenus in historiæ compendio ad annum Leonis Imper. quintum, qui erat 461 Christi, etiam Mendicem appellat. Κατὰ μὲν γὰρ ἀνατολὰς ἀπὸ τοῦ κειρίου ἐπιτελειόμενος μέχρι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ πτωχοῦ πρὸς ὄψιν. Ad ortum a navali profectum incendium, usque ad sedem Joannis Mendici, quod est ad Occasum, quo de incendio actum X Januarii ad Vitam S. Marciiani Presbyteri cap. 4, litt. u. At Calybitam appellat Nicephorus infra citandus, Joannes Zonaras to. 3 Annul. de eodem illo agens Constantinopolitanæ urbis incendio, quod pervagatum scribit in longitudinem a Bosporo versus eadem S. Joannis Calybitæ. μέχρι τοῦ ναοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ καλυβίτου. Utrumque nomen conjungere Menæa: Μνήμη τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ διὰ Χριστὸν πτωχοῦ, ὃς καὶ καλυβίτης ὠνομασθη. Memoria S. P. N. Joannis propter Christum mendici, qui etiam Calybita nominatur. Dicitur vero Calybita ἀπὸ τῆς καλύβης, quod sub tugurio habitavit. ea vox a καλύπτω, tego, operio, deflexa.

7 In Kalendario præfixo antiquo Missali Ecclesiæ Versuntinæ, quod olim fuerat Caroli de Novo Castru Archiepiscopi ejusdem urbis, qui obiit anno 1498 scriptum erat hoc die S. Joannis Caliviti, quod nomen Molanus in prima Usuardi editione et Galesinius expressere: licet hic in Notis Calybitam scribendum moneat, et ille in secunda editione ita correxerit. Inscriptum erat videlicet, thecæ fortassis reliquiarum ejus, Ἰωάννου Καλυβίτου. Græci litteris Latinis scripsere Joannis Caliviti, pro quo posteri Caliviti legunt. De his reliquiis et inscriptione infra.

§ II. S. Joannis patria.

Sæpius in Martyrologiis usuvenit, ut quo loco Sancti eujuspiam extant reliquiæ, ei ita tribuatur, quasi vitam isthuc degerit, aut martyrium subierit, ut XXII Januarii: Romæ ad Aquas Salvias S. Anastasii Persæ monachi etc. et XXXI: Romæ: via Portuensi sancto-

Scriptor visa narrat.

SECOL. V. XV JANUARI.

S. Joannis Calybitæ natalis 15 Janu.

et 27 Februari.

non 15 Sept.

Vita versa u Sirdico.

alia u syn-chrona.

alia e Græco MS. hic primum edita.

Joannes cognominatus Mendicus.

et Calybita.

mendose Calivitus.

EX VARIIS

rum Martyrum Cyri et Joannis, qui post multa tormenta pro confessione Christi capite truncati sunt, cum ille in Perside passus sit, hi in Ægypto. Idem S. Joanni Calybitæ accidit; cui posita Romæ ædes, reliquias eo allatis, quibusdam persuasit eum Romæ habitasse. Quamquam edita a Lipomano Acta, in urbe Roma natum habent. At quis est in historiis vel medio-criter versatus qui nesciat Constantinopolim Novam Romam, et secundam Romam esse appellatam: Socrates lib. 1 hist. Eccles. cap. 12 Ἰσχυρὴ τὴ βυζαντινεὺς πόλις ὡς ποδαῖζα, Κωνσταντινουπόλιν ὀνομάσας, χρημαλί- ζειν δὲ δευτέραν Ῥώμην νόμῳ ἐπέρωσεν, ὅς νόμος ἐν λιθῆν γέγραπται στήλῃ καὶ δημοσίῃ ἐν τῷ καλουμένῳ στρατη- γίῳ πλάσιον τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέτου παρέθηκε. Æqualem eam dominatrici Romæ effecit Constantinus, et Con- stantinopolim nominavit, ac secundam Romam nuncupari lege sanxit: quæ lex lapideæ columnæ incisa, publice in loco qui Strategium, sive Prætorium dicitur, juxta ipsius Imperatoris equestrem statuam, est collocata. Sozomenus quoque lib. 2, cap. 2, λέγει Ῥώμην Κωνσταντινουπόλιν ὀνόμασε. Novam Romam Constantinopolim appellavit Constantinus. Itaque illud in Oriente nomen invaluit, ut Romam fere antiquam Romam appellarent, sive Romam quæ est in Italia. Quin Thracia ipsa, cujus caput Byzantium, ideo Romania dicta; lingua Græca passim Ῥωμαϊκὴ, qua de re plura habet Simon Portius in libro quem ἑξῆς ἐὼν λατι- νοῦν, Ῥωμαϊκόν, καὶ Ἐλληνικόν inscripsit.

nom. natum videri;

9 Patriam igitur habuit Joannes Romam, sed novam, sive Constantinopolim. Petrus de Natalibus lib. 3, cap. 156, ubique scripsit: Joannes monachus filius Eutropii Magistri militum urbis Romæ. Hunc secuti Carthusiani Colonienis in adit. ad Usuardum XXVII Februarii: Item B. Joannis monachi filii Eutropii Magistri militum urbis Romæ: qui cum in omni sanctitate annis septem in monasterio stetisset, Romam rediit; in domo parentum incognitus perman- sit; et in extremo vitæ presentibus se revelans, inter eorum brachia expiravit. Maurolycus quoque eodem die: Romæ Joannis monachi, qui diu peregrinatus, in ædibus paternis incognitus mansit; seque ante obitum Eutropio et Theodora parentibus manifesta- vit. Canisius ibidem: in Heo Romæ S. Joannis mona- chi, filii Eutropii Romani Tribuni, et Theodosiæ: hic xv annos natus eum a parentibus profugit in mona- sterium, ubi septem annos exegit in omni obedientia et sanctitate: Romam deinde reversus, in paterna domo ignotus, veluti pauper peregrinus, sub tugurio habitavit, assiduis jejuniis et preceationibus vacans. Tandem sese parentibus aperuit, atque in eorum bra- chiis expiravit. At cum XV Januarii Calybitam idem referat Canisius, videtur diversum ab hoc existimasse. Constantius Felicius XV Januarii: Joannes Caly- bita Romanus nobilissimus, filius cujusdam Tribuni militum, monachus factus: deinde ignotus mul- tis annis Romæ vixit sub exiguo tugurio, paterna in domo, maxima cum paupertate, ubi et sanctis- sime obiit.

in insula Ti- berina

10 Et hi quidem omnes, cum simpliciter ei Romam patriam tribuant, Romam veterem intelligunt. Disertius Baronius in Martyrologio: Romæ S. Joannis Caly- bitæ, qui aliquatadiu in angulo domus paternæ, deinde in tugurio in insula Tiberina ignotus parenti- bus habitavit, a quibus in morte agnitus, clarus mi- raculis in eodem loco sepultus est: ubi postea in ejus honorem ecclesiâ constructa est, prius ita scripserat sub annum 1384. Romæ S. Joannis Calybitæ, qui Hierosolytam peregrinatus, diu post inde rediens, in tugurio juxta domum paternam delituit in insula Tiberina, ubi celebri memoria colitur. Verum ea edi- tio suppressa, et correctâ, ommissa illa Hierosolymitana peregrinatione.

quæ argu- menti?

11 Octavius Pancrotus in Thesauris absconditis almæ Urbis, regione 9, ecclesia 2, scribit Romanum fuisse, et Constantinopoli, in canobio paullo ante constructo mona-

chum factum; Romam deinde reversum. Romanum eum fuisse eo conatur argumentum probare, quod 100 aureos in nautum dicitur dedisse, ut proinde longinquam eam fuisse navigationem necesse sit. Poterat, et fortassis effi- caciùs, illud urgere quod in Vita a Lipomano edita, dicitur ad fluminis ripam accessisse, et deinde ivisse ad flu- minis ripam; cum nullum Constantinopoli flumen sit.

12 Verum si nobis licuisset Græcum ipsum codicem Crypta Ferrata videre, fortassis interpolata hæc a quo- piam deprehendissemus. Pretium nauticario datum, ma- jus fuit quam vulgo pro minime longa navigatione pendi solet, tum ut soli ipsi navigium vacaret, tum ut non solito. fidem ne falleret. Quis tamen credat quantum in puerile symposium dederant parentes, eo contentum fuisse nautam, ut Roma ad Ponti Euxini flumens usque tenderet, inleque reverteretur? Et si in flumina rep- erta ea novis Romæ, non fuit sane ejusmodi quæ pro- cellas fere Ægri Ionique maris posset.

non solito.

13 Melius ergo Molanus in Annotationibus ad Usuar- dum nu. 7, Joannes qui Calybam, sive tugurium, in- habitavit, patria fuit Romanus; hoc est, ut arbitror, Constantinopolitanus. Pronuntiat id diseret Galesinius in Notis: Fuit, inquit, civis Constantinopolitanus Eutropio Patricio et Theodora natus. Neque id quis- quam in dubium revocabit, qui quæ de Acemetis supra in Vita S. Alexandri dicta sunt expenderit. Nam si is qui Joannem e patria abduxit Acemetis fuit, et Con- stantinopolim cum duxit, ut vult Pancrotus, quæ illo fuit ratio itineris, ut ipse Constantinopoli Hierosolytam iturus, in Italiam ac Romam veniret? Nam isthac red- diisse solus Joannis gratia crederi posset. Sin alibi Acemeti in Italia Galliarum fuerunt; ubi? quis eorum meminit.

Potius Con- stantinopoli natus,

14 Constantinopolitanum fuisse cum Menwa asse- runt: Οὗτος ἦν ἐν Κωνσταντινου πόλει, υἱὸς Ἑυτροπίου συγλητικῶς καὶ Θεοδορίας. Erat hic Constantinopoli, Eutropio Senatore et Theodora natus; tum Vita e MS. Vitiano multo disertius: ἐν τῇ λαμπρᾷ πόλει καὶ βα- σιλεῖ τῶν πόλεων, τῇ Κωνσταντινου φησὶ, λέγει δὲ Ῥώμην οὐδὲ πᾶς ὀνομάζειν, ἀλλ' οὐκ ἐξέμα πλοῦτος πολλῶ, ζῶν ἐπὶ γυναικί, καὶ τῷ τοῦ στρατηλάτου τιμώμενος ἀξιώματι ὀνοματῶ ἀνδρὶ Ἑυτρόπιος, τῇ γυναικί Θεοδόρα. et nu. 8 ait canobium Acemetorum non procul a patria Joannis abfuisse; ideoque divina providentiâ factum ut latret. Deinde templum ei jam vito juncta ibidem parentes posuere: Καὶ γὰρ αὐτῷ παρὰ τῶν τελευτῶν ἐρὸς ἀνε- γείρεται, καὶ τὰ ἐκείνου πάντα παρ' αὐτῆς τῆς ὑποδεξα- μένης μονῆς, καὶ τῶν θεραπεύοντων πᾶσι ἀνακαλύπτονται. Fuitque illud templum, ut ante et Zouara et Cedreno diximus, ante annum 3 Leonis, Christi 461 ædificatum.

Vita id te- stante.

§ III. S. Joannis habitatio, ætas.

Hæc de Joannis patria. De instituto Acemetorum, et monasterio in Bithynia a Joanne et Marcello Abbatibus constructo, egimus in S. Alexandri vita. Situm hoc erat vix LX stadiis Constantinopoli, in ipsis Bospori fauci- bus, in loco qui Γερόν dicebatur; appellatumque Ἑσπα- ραζίου, quod pacem isthic quietemque sibi uacti monachi viderentur, procul strepitu populi, et iis turbis quas in eos Constantinopoli per nefarios homines demon concit- atar; postea Acemetorum sive Non-dormientium dictum. E regione ejusdem monasterii, ut 29 Decembr. in S. Marcelli vita dicitur, tacet in Thracio littore Sosthenium, de quo Petrus Gyllius lib. 2, Bospori Thracii cap. 14, et alii. Hinc corrigas quod in Fastis Marianis scripsit Brunnerus noster, Joannem in Syria monachum egisse, quodque in Gallico Martyrologio Leadii excuso, Hierosolyms habitasse. Nam quod Mau- rolycus ait diu peregrinatum, omnino abest a vero. In illo porro commemoratum fuisse Acemetarum canobio, quod statuimus, testatur Nicephorus lib. 13, cap. 23. Stud- dius, inquit, quidam vir præclarus Roma Constanti- nopolim venit, et Divo Præcursori templum erexit, in quod monachos ex monasterio Acemetorum in- duxit, quod divinissemus Marcello extruxerat, in quo

S. Joannes in monasterio Acemetorum in Bithynia vixit;

quo perpetui hymni Deo canerentur, sodalitate monachorum in tres cœtus divisa. In ea mandra Joannes quoque Calybita monachicis disciplinis institutus est. ἐφ' ἧ δὴ μόνον καὶ Ἰωάννης ὁ Καλυβίτης τὰ μοναχῶν ἐπέλεσθη. Quid dici clarius potest?

16 Nunc vias disquirenda. Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ in Notis ita scribit : Sub quo Imper. vixerit, non ita certum est, cum apud alios sub Theodosio, apud alios vero sub Leone illum vixisse legatur. Utrumque verum puto; vixisse scilicet et sub Theodosio IV, qui modico tempore imperavit, et sub Leone III. Ieonomacho circa annum Domini dccvii. Ast in ipsa vitæ narratione præmiserat sub Leone natum; quomodo ergo potest sub Theodosio Leonis decessore vixisse? Sed longe aberrit. Baronius in Notat. ad Martyrolog. § 1 citatis, ait claruisse eum secundum Nicephorum Leonis Imp. temporibus, licet mss. sub Theodosio eum vixisse dicant. Omnino sub Theodosio vixit; et sub eo, aut Marciano fortassis, mortuus est; quod ita confici breviter potest : Templum ei Constantinopoli erectum erat, ante incendium illud, de quo supra, quod Leonis anno 5, vel 9 contigit. Ergo aliquamdiu ante obierat. S. Alexander Acometorum parens, ut ante scriptum, Constantinopolim venit sub annum 423 obiit circiter 430. Postea in Bithyniam migrarunt ejus discipuli, quibus Joannes præerat : huic S. Marcellus disfectus. Ab hoc sacrum habitum suscepit Calybitis : cum cum ita studiosè ex Acometo monacho quæsierit de ipsorum instituto ac vivendi ratione, manifestum videtur non fuisse tunc Constantinopoli ejusmodi cœnobium, quod propter inusitatum aliis divinæ doxologie rationem vitæque sanctitatem omnium in se converterebat animos, nec potuisset sagacissimum adolescentem latere. At redacti sunt in urbem Acometi a Studio viro consulari sub Geunulio Episcopo qui anno 438 Anatolio successit, seditque annis 13. Unde conficitur Joannem vel extremis temporibus Theodosii, vel Marciano imperante, mortuum esse, cum vixisset annos fere XXII. Et fortassis Studio injecta voluit Acometis cœnobium ædificandi, cum Joannis præclare vulgatae sunt virtutes, et constitit eum Acometorum disciplina fuisse informatum. Cedrens anno Leonis 6 qui erat Christi 462 ædificatum Studitarum monasterium scribit. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Στεφάνος τὸν καλὸν ἔπεισε τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, καὶ μοναχὸς ἐκ τῆς μονῆς τῶν ἀκουητῶν ἐν αὐτῷ κατιστάσσει. Eodem anno, proximo, ut ipse statuit, post incendium illud de quo supra, Studius templum S. Joannis Baptistæ ædificavit, et monachos e cœnobio Acometorum in eo collocavit. Barinius id retulit anno 439. Falli certum est eos qui ad annum 467 aut serius Calybitæ obitum retulerunt. Mayrellus Archimandritu ad annum 483, et ultra perrexit.

§ IV. S. Joannis Calybitæ reliquiæ.

Sancto filio Eutropius et Theodora templum Constantinopoli ædificarunt, illudque, magnifice eorumarunt. In eo illius asservatæ reliquiæ sunt : postea Romam aliquæ et Vesontionem translate. Prestotat Saussains in Martyrologio Gallicano, Constantinopoli a Francis subjugata, cranium S. Joannis inde Vesontionem advectum, atque in S. Stephani basilica maximo honore reconditum esse, ubi etiamnum inter potiora religionis monilia, et quietis publicæ pignora ac præsidia conservetur. Locupletatae sunt Divarum pignorum, quæ fere innumerabilia Constantinopolim ex toto Oriente congesta erant, multæ Occidentales provincie, ac præsertim Belgicæ, eo tempore quo Flandri Constantinopolim tenuerunt ab anno 1204 usque 1261. De his reliquiis Molanus in Addit. ad Usuardum : In Burgundia S. Joannis Calinitii Confessoris, ejus sanctum corpus in civitate Constantinopolitana feliciter quiescit, multis fulgens miraculis : pretioso vero capitis ejus thesauro urbs Chrysopolitana incomparabiliter ditatur. Vesontionem Chrysopolim a

variis mediis acri scriptoribus appellari, alibi adnotavimus ex Joannis Jacobi Chiffletii V. CL. Vesontione part. 1, cap. 12. Item Molanus in posteriori editione ista de Joanne habet : Die XV, S. P. Joannis Calybitæ : cujus pretioso capitis thesauro urbs Chrysopolitana incomparabiliter ditatur. Galesinius : In Burgundia S. Joannis Calinitii et Confessoris : cujus sacrum corpus, multis clarum miraculis, Constantinopoli quiescit, caput Chrysopoli religiose asservatur. Eadem fere Canisius eodem die.

18 Chiffletius Vesontionis parte 2, in Vitale II Archiepiscopo 69, ita illius capitis meminit : Joannes de Corcondrayo Scholasticus et Canonicus, dein Decanus Bisontinus, a duobus Græcis Episcopis Avenione accepit interpretationem quarundam Græcarum vocum, antiquo caractere inscriptarum circa thecam, in qua S. Joannis Calybitæ venerandum caput in Bisontina S. Stephani ecclesia servabatur; quo nomine Episcopi illi publicum iustrumentum confecerunt Avenione XVII April. an. Christi 1321. Indict. 4. Pontifice Joanne XXII.

19 Extat Romæ in insula Tiberina ecclesia S. Joannis Calybitæ, de qua agit Pancirolus reg. 9, eccl. 2, testaturque traditam eam esse congregationi, quam instituit B. Joannes de Deo, de quo agemus VIII Martii, atque ob ea erectum insigne nosocomium. Addit deinde cum sub annum 1600, religiosi hi Fratres ecclesiam suam instaurarent, reperisse, cum aliorum Sanctorum reliquias, ut Martii, Marthæ, de quibus XIX Januarii, tum S. Joannis Calybitæ corpus, id est, ut interpretamur, corporis partes aliquas. Verisimile est has reliquias, ut aliorum plurimorum, Constantinopoli Romani allatus sub Iconoclastis Imperatoribus; aliquas tamen Constantinopoli remississe, unde caput postea Vesontini adepti sunt. Idem Pancirolus testatur aliquas S. Joannis Calybitæ reliquias asservari in vico S. Blasii 3, regionis I.

20 Fuisse alios quoque Calybiticam vitam, Joannis nostri exemplo, secutos conjicere licet ex historia Miscella lib. 22, cap. 30, ubi de S. Andrea Crisi, ut postea a sepulture loco appellatus est, istu habeatur : Eodem quoque anno (Christi 761.) Constantinus persecutor Andream memorabilem monachum, qui dicebatur Calybitis, apud Bachelinas flagris in hippodromio S. Mamæ peremit. De hoc plenius agemus xvii Octob.

VITA AUCTORE ANONYMO, ex MS. Græco Bibliothecæ Vaticanæ. CAPUT I.

S. Joannis Calybitæ ortus, institutio.

Res est sane tyrannica parentum amor, et vincula nature insolubilia, ac desiderium semper ardens, quod restingui nunquam potest. Sed tamen Dominus, ut hæc prompte contemnamus, hortatur, et crucem tollamus in humeros, ac se alacriter sequamur : quia majorem ipse nobis auream, quam parentes, exhibuit. Joannes vero, de quo nunc agimus, magna animi alacritate hoc Christi præceptum implevit : Joannes ille, Mendicus quidem appellatus, sed magnis Spiritus divitiis locupletatus. Ideo altius aliquanto rerum ab eo gestarum reportanda est narratio; et diligentibus Deum amantibus, velut via quædam ad virtutem, proponenda; quam et ipse, a se decursam, demonstrare volentibus potest. Ita porro se habet.

2 In clarissima illa urbiumque Regina Constantinopoli, quæ nova Roma vulgo appellatur, vir quidam multis affluebat pilis, Strabulata, sive Ducis exercitus, ornatus dignitate. Nomen viro Eutropius, uxori Theodora erat : pater ambo, neque solum seculari potestate illustres, sed et morum probitate conspicui. His tres filii fuere : quorum duos dignitatum splendor ceteraque vitæ felicitas suscepit. Minimus

non sub Leone IIIanrico.

sed Theodosio Juniore.

cum non essent Constantinopoli Acometi.

quibus isthic conditum cœnobium a Studio

S. Joannis reliquiæ Constantinopoli

caput Vesontionis

EX VARIO.

thecc inscriptio exanimata :

aliquæ reliquiæ et templum Romæ

Alii Calybitæ.

S. Joannes Mendicus appellatus.

Constantinopoli, abibi quere natu

VG. T. J. Æ.
ANONYMO,
EX MS.
G. A. S. CO.
Matth. 20. 16.

Psal. 39. 3.
litteris et pietati studet.

statuit secretum deserere:

pueritur cum monacho de fuga clam instituta

petit a parentibus Evangelia.

impetrat eligentissimum

natu fuit præclarus hic Joannes, qui nascendi quidem ordine postremus; tamen, ut cum Evangelio loquar, primus evasit. A tenera ætate, singulari parentum cura educatus, doctrinæ ac disciplinæ vacabat: hisque malebat inulto, quam pecunia ditari, non respiciens ad vanitates et insanias falsas: uti egregie divinus David canit. Cum vero duodecimum ætatis annum attigisset, studia diligenter, templa vero nocte dieque frequentabat; veluti surculus quidam nobilis, divinorum auditione oraculorum, quæ vere sunt decursus aquarum, assidue irrigatus; et virtutis fructum jam tum dulcissimum proferens.

3 Accidit autem ut quidam ex ea monachorum congregatione, quos Acænetos, id est, Insomnes vocant, divino incensus Ierosolymam visendi desiderio, priusquam illud susciperet iter, negotii ejusmodi gratia Constantinopolim ingressus, juxta Ducis palatium hospitaretur. Eum Joannes conspicatus, et unico monachi intuitu, quasi ab igne torris inflammatus, quævere ex eo cepit, cur et unde venisset, quod ejus esset monasterium quisve ejus congregationi sapienter præcesset. Hic vero et familiam et Antistitem indicavit, et causam quæ Constantinopolim sese evocasset aperuit, ac consilium quoque future peregrinationis: sentiebat enim auditum sitientem spiritualium cogitationum. Rursus eum interpellans optimus adolescens sciscitatur, quomodo in monasterio degerent, et quæ ipsis essent exercitationes. Cunque hæc particulatim monachus explicaret, benigne iis afficiebatur Joannes, et dulcia faucibus ejus erant viri eloquia, et super mel ori ejus. Ac mox eum ejusmodi instituti desiderium cepit, et sudorum spiritualium cupido. Denique manu ejus apprehensa, occulto eum sacramento abstringit, ut Ierosolymis redux, nequaquam se prætervat, sed secum clam assumat, ut discessum parentes minime percipiant: deinde religiosæ familie adscriptum detondeat. Jam enim me nuptiis copulare, inquit, cogitant parentes, et ad dignitates evehere, et mundanæ gloriæ rebusque vanis affigere: quod est ei qui vere liber esse et diem vult, aperta servitus. Me vero ardens tenet vitæ vobiscum agendæ desiderium; propterea in vestrum cooptari numerum vehementer expeto: et huc existimo veram esse gloriam, et stabilem honorem, et pignus quoddam future beatitudinis. Assensus ei est monachus, pactumque jurejurando sancivit: ac sic iter aggressus est.

4 At divini amoris scintilla nutriebatur et augebatur in Joannis animo, multisque erga Christum desideriis marlescebat, et ei adesse, et intellectu eum eo versari optabat. Quid ergo: Divinum Evangelium sibi comparari a parentibus postulat: more vehementer amantium, qui jucundissime eorum, quam, sermonibus assidue honorantur, et sufficiens desiderii hoc rentur esse solatium. Parentes itaque, ac mater præsertim, calidissimum facillimumque circa puerorum desideria negotium est) cum libenter illi petitionem acceperunt; maxime quod nec vestem peteret exquisitam, nec præclara ac honorifica eulecmenta, nec aliud simile, ut sunt juvenum cupiditates, sed rem ita seriam ac divinam; Evangelium comparant, idque materie præstantia, atque artis ornatu, et admirabili quadam scriptiois elegantia, interius exteriusque illustant; ut illecebrosus quodammodo liber esset, soloque aspectu ad continentium sui usum alliceret ac studium, Joannis animam. Neque vernebat qualis ipsum intus stimulus, acerrimi, inquam, erga Christum amoris, ad hoc moveret: sed ejus rei ignari, illud enarant. Assidua enim illius exercitatio contrectatioque inductura erat ipsius etiam naturalis in parentes amoris oblivionem, rei que tam arduæ atque inexpugnabilis, ipsius, inquam, nature contemptum. Sed ille, ut cupierat, accipit a parentibus Evangelium.

CAPUT II.

Fuga, ingressus Religionis.

Jam vero etiam monachus redierat, non frustratus promissa. Hic fons aquæ oculis cervi, Joanni est visus, et mille ipsam voluptatibus complevit. Quocirca festinavit ut accensum in se desiderium opere expleretur, optatumque tandem finem sequeretur: sumptoque ex ædibus Evangelio expectavit monachum, quasi cum eo, ut heri ac nudius tertius, aditurus ad scholam. Metuebat quippe parentum in se anorem, matris potissimum lacrymas; ne divini desiderii in se ignem extinguerent. Discessum itaque celat, et scholam quidem non adit; sed celeriter ad mare contendit. At servorum illum quispiam sequebatur. Et hunc Joannes dimittit, ejusmodi negotii prætexta, sapienter prudenterque omnino, rem omnibus ignotam præordinans. Ipse ac monachus ad littus abeunt: et nave illico conscensa, ac secundo usi vento, ad monasterium quam celerrime evolant, Joannis auro nautarum manus corroborante, itaque celerem efficiente cursu navis.

6 Cum exscendissent, atque ad monasterii Prefectum una adissent; monachus cuncta quæ ad Joannem pertinebant, exponit particulatim, generis nobilitatem, dignitatem parentum, eorumque in ipsum amorem, paratos honores, procratas nuptias: deinde pueri erga res divinas studium, pacta secum inita et jusjurandum, denique fugam ac discessum. Intuitus Joannem monasterii Prefectus, ætatisque imbecillitatem ac priorem vitæ conditionem perpensens; et veritus, ne ita delicate educatus, laboris ac molestiæ rudis, non posset tam laboriosam vitæ genus sustinere; sed brevi discederet et jugum exercitationis abjiceret; (norat enim ferventes juvenum impetus, in quæcumque animi propensione ostenderit, nec stabiles, nec perpetuos, sed fastidiosos esse ac mutabiles) his ille perpensis ipsum ad se accitum paterne adhortatus est, atque ita illius propositum tentare cepit: Rem, inquit, fili aggredieris et educationi tuæ et ætati admodum repugnantem: adhuc enim puer es, et hactenus commode ac mollior nutritus: nostra vero vitæ laboriosa est et aspera, et cum perpetua afflictione conjuncta. Vereor igitur ne illa imbecillitas, omnis hactenus incommodi ignara, ubi laboris plurimum offenderit, immoderatione statim frangat, et adhorrentem ab omni laborum tolerantia virtutis negligentiam complectatur; ut non in te solo deinde hærent, sed ad multos alios hæc labe pervadat. Oportet igitur te quadraginta dies in monasterio commorari, et ipsa experientia discere que in eo agantur. Et si postea videris ea animo tuo viribusque convenire, tum fas tibi erit ad nostrum accedere institutum, ac desiderium explere.

7 Hic vehementer angi fervens spiritu Joannes, et nihil omittente, quod animum mollire illius posset ac flectere: instanter orabat: perseverantiam jurejurando sanciebat in genua provolutus: atque ex inflammato animi affectu totus lacrymis colliquecebat; nullas inducias negotio dandas ratus, sed quamprimum se tonderi postulans, Fratrumque choro adjungi. Id autem faciebat, non simpliciter propter magnam ejus rei cupiditatem; sed ut parentum studia eluderet, prudenter statuens, simul atque spem omnem præcisum iri. Non habens igitur quod opponeret tam multis his precibus calentibusque lacrymis, obsecutus est monasterii Antistes: ac consuetis super eum precibus recitatis, et omnibus quæ monachis lex præscribit impletis, statim pueri comas detondeat, simulque, ut vere loquar, omnem mundanum terrenumque sensum resecat: et monastico ipsum habitu induit, ac suo allegit gregi: ut eodem die Joannes et ad monasterium venerit, et monachus sit factus, non veste solum, sed re quoque ipsa.

8 Nihil

Clam parentibus fugit.

dificulter admittitur ob teneritudinem.

et adolescentium impetus instabilis.

incredibili fervore impetrat.

ut induatur monachali veste.

et attenditur.

perquiritur a parentibus frustra.

8 Nihil vero necesse est perquisitum a parentibus filium commemorare. Liqueat enim si ipsi parentes, hic illorum filius, et filiorum carissimus et præstantissimus erat. Verum et hinc fortassis rursus dubitatio emergat. Si enim inquisitio facta est, quomodo latere usque in finem potuit puer; cum neque procul abesset, neque longo ab urbe intervallo monasterium distaret? Sed promptum est dicere, (omnino ab opere ipso et fine sumpta causa) Deo occultante, et rem hanc gubernante, latuisse, ne lateret animæ nobilitas, et bonum consilium isthæc dirigere et volens et valens.

CAPUT III.

Tentatio, recessus e monasterio.

Sancte et exemplariter vivit:

Joannes igitur sextum jam annum cum monachis degit, demissionis animi et obedientiæ præbens potius exempla ceteris, quam ab iis accipiens; ceterarumque virtutum velut regula ipsis et exemplar, mirabile omnibus, perpaucis imitabile effectus. Vehementer hæc communem humani generis hostem torquebant. Neque ferre id diutius valens, ad consuetas artes convertitur, fraudes ei et insidias struens, et simpliciter mala detestantem supplantare ac vincere cupiens, qui inde ab initio semper bonis obstifit. At simili prorsus modo repulsus est: tutus enim cælesti ope armisque virtutum erat Joannes.

tentatur desiderio parentum:

10 Aliud igitur ipsi bellum infert, bellum sane grave et formidolosum. Reducit enim illi in memoriam parentum amorem, patris viscera, dolores matris, ceterasque naturæ necessitates. Ad desiderium eum provocat carissimi omnibus et dulcissimi parentum conspectus. Jamque alte adolescentis animo, eorum amor impressus, consumebat ejus corpus, et valide macebat, multa absinentia confectum, ut mors jam illi imminere videretur. Igitur familie Præses, ita ipsum extenuatum cernens, nimiam ejus reprehendebat, inedia, hanc occasionem esse tabis existimans, asserens, violentas sibi manus inferre, non virtutis esse, sed summæ omnino amentitiæ. Hic vero ex veritate vivens, omnisque fraudis ac simulationis expertus; Non ex abstinentia, inquit, o Pater, nimiaque austeritate est tabes corporis mei; sed a bello certe gravissimo, quod ex ipsa mihi natura, is qui a Superis bello pulsus est, hostis intulit. Ad desiderium enim nescio quo modo parentum me commonens, mihi que acrem videndi cupiditatem injiciens conficit, ut perspicere potes, et consumit me, quemadmodum ab igne liquefit cera; et capere omnino vel brevissimam quietem mihi mentem non patitur. Propterea te oro, Pater, ut mihi ad eos reditum permittas. Hostis enim speravit hoc modo supplantare me, et perturbare gressus meos ad Deum tendentes. Ego vero confido sanctis tuis precibus fore, ut et parentum videndorum desiderium expleam, et hostis, pugnante mecum Christo, non modo spem infringam, sed et cladem illi inferam.

calectu fere contabescens,

petit facilitatem discendi:

precibus pro eo indiciis,

11 His præter omnem spem auditis, monasterii Antistes, vehementer omnino percussus, cœpit priorem illi fervorem ad memoriam revocare: quomodo et ipse inexorabilis fuerit primum, neque admittere eum in monasterium voluerit: qualia ad ipsum verba fecerit: qualia eum præmonuerit, quæve sit adhortatus. Deinde aliquantulum subsistens et dictis illacrymans, atque hoc edens animi interius afflicti argumentum; diluculo suos convocat monachos, et in commune omnibus pro ipso precatis, amarum quid suspirans et confusus, in uberes proripit lacrymas. Talem enim Joannes ejus animo desiderii stimulum infixerat: eratque revera ovis pastoris desiderabilis et indivulsa: Proficiscere, inquit, o fili, Deo hujus itineris rectore ac luce, ex mandato ejus ac voluntate. Ille propter se unum omnibus simul Fratribus plorantibus complorans, nec veluti se dimittentes

ammatus ab Abbate discendi:

dimittens, sed parentum desiderio et invitatus ab illis divulsus, et tyrannidis potius opus quam propositi sui ratus, singulos complexus et iis lugentibus, vehementi et ipse tristitia oppressus a monasterio descendit; identidem ad illud respectans, donec ex oculis tandem subtractum est, memoria interim spiritualium quæ in eo suscipiuntur certaminum, et suavissimæ Fratrum consuetudinis viscera illi effodiente.

Monasterio Anonymo. Ex MS. Græco.

12 Ut videri illi monasterium omnino desiit, statim resumit animum, seseque ex omni illo collegit mœrore ac perturbatione. Tum pauperem quemdam pannis obsitum in via offendit, et, Salve frater, inquit, et viæ comes. Exiit deinde se tunica, eaque pauperem induit. Pannos vero illius sibi sumit: jamque disenta illa lacerna, mendicus vero ejus erat veste amictus; et lætabatur uterque, hic præsentia intrens, sperata ille, Christi imitando egestatem, et demissionem adamando.

vestes cum paupere commutat.

CAPUT IV.

Vita sub tugurio in atrio parentum.

Jam mare trajecerat Joannes, et paternæ domui proximus in solum se abjicit, animoque sursum ad Deum erecto, corde et oculis ad lacrymas commotus, Domine Deus, inquit, qui mirabilem hanc et cœcœdem creaturam moderaris; qui cœlum manu propria efformasti, sapiens tantum opus et illustre ac honorificum; qui amorem in parentes naturæ indidisti fortem et inexpugnabilem, et te tamen pluris quam ipsam fieri naturam jussisti, ut et rationem ostenderes affectionibus naturalibus validiorem, et nobile animi propositum naturam vincere posse; qui propter sola corda nostra, cuncta creasti; cujus palpebræ interrogant filios hominum; tu Domine nosti quod a puero te sitivit anima mea, et naturæ oblitus sum propter te, nec amoris parentum rationem habui; sed opes, honores, delicias tua causa contempsi, omnia amori in te meo postponens, Ipse me nunc quoque, tyrannicum in morem a maligno afflictum, adjuva, et ne derelinquas me; sed complaceat tibi ut per ea generose eum prosteruam, per quæ mihi ipse insidias struxit.

Fenit in patriam:

14 Hæc Deum religiose precatus, abjicit se ut mendicus et peregrinus ad parentum jannam, ignotus omnino esse iis cupiens, quos sat ipse agnoscebat; atque ita sapientissime mederi et vincere vim naturæ. Cum jam illuxisset, essentque atria de more patefacta, intuitus ipsum is qui curam domus gerebat, pannis misere obsitum et veste lacerna, ac sordide adjacentem: Quis sit quaerit, et nude venerit. Oblitterarat enim nimia corporis tabes speciei illius notas, et omnia plane obscurarat indicia. Quomodo igitur, inquit, sic prostratus jacet ad introitum, per quem Domini mei egredi consueverunt? Ille pauperem se esse confitebatur, et vestem habebat, quæ hoc, ipso etiam tacente, satis proderet. Indicabat etiam victus indigentiam, ac lecti sub quo commoraretur carentiam. Non igitur me repellas, inquit (tui enim memor ero mendicus) sed miseratione meæ egestatis ductus, sine ita miserum in hoc me angulo jacere. Talia dominus famulum rogabat, nec erubescere mendicationem, nec se dominum manifestabat; illum imitari volens, qui divitias Deitatis et dominationem in carnis paupertate occultavit: etenim erat etiam ipse eruditus corde in sapientia, quemadmodum canit David; et sapientem in malitia, intelligentia boni spiritus studebat destruere. Illum ergo miseratus paternæ domus curator ob vilem et omnino lacernam vestitum, et umbratilem illum ac tabidum aspectum digressus est, permittens ut isthæc commoraretur.

jacet ad fores domus paternæ:

in angulo paterni atrii commoratur:

Psalm. 89. 12.

15 Jacet igitur in atrio parentum filius, angusto quodam tugurio tectus. Agon vero hic major etiam erat, et Gymnasium quoddam inter se pugnamium divini amoris ac naturalis: naturalis quidem in

tugurium sibi extruxit

egressu

VICTORE
ANONYMO,
EX MS.
GALICO.
ingentem lu-
ctam patitur:

egressu et ingressu patris ejus ac matris, memoriam magis vividam commoventis, et ipsi versantis viscera et cor dissolvētis, ac suaviter ablandientis, et in agnitionem ut veniret cogentis; Divini vero resistentis et in contrarium abutentis, et animum ipsius vehementer concitatum, et ad naturalia inclinantem, ratione quasi fræno cohibentis, ac victorem ita præter opinionem efficientis. Qualem vero luctam habebat! Quos fluctus cordis sustinebat, deliciis servos videns affluentes paterna in domo, sese autem esurientem, squalidum, tecti et amictus egen-tem! Hæc forti animo ferebat Joannes, Dei sese amore corroborans; ideoque continenter ita precabatur: Dominator Domine, qui paternam hanc domum mihi postliminio aspicere dedisti, et ipso parentum frui aspectu; qui meus vere pater et creator es; tu mihi vires largire ut hostem superem tua virtute, ac penitus prosternam; ne parentum desiderium tui me desiderio exuat, ac spem in te meam infringat. Hæc et his similia Deum orans animum integrum ad parentum limen exegit magnanimus ille, neglectus et contemptus: inimico fortassis hunc ei despectum curante, ut gravius opprimeret magnam illum profecto et admirabilem ejus animum.

ludibrio luti-
betur

16 Cum integrum hic animum esset commoratus, omniumque ludibrio expositus jacuisset; patientiam illius demirari pater cepit, nec levissime suspicans se parentem esse exulis illius, peregrini, tecto carentis, mendici. Incessit ipsum deinde talis cogitatio; non esse rationi consentaneum, divinum hominem in atrio suo jacere: et propterea ejus (filii nempe) sibi deinceps curam gerendum esse existimavit: ac cibos Joanni copiosos quotidie de sua mensa mittebat. Ipse vero pauca quedam, quæ ad necessariam corporis sustentationem vix sat essent, delibans, cetera largiebatur pauperibus, alios præ se cupiens laute vesci. Ac sic inedia carnem maceravit suam ut interior forma in exteriori veluti in speculo quodam refulere propemodum videretur.

cibus a pa-
rente submis-
sus,

distribuit
pauperibus

17 Mater vero acerbo dolore intima illi lancinante viscera, ignorabat eum prope adesse quo orbatam se querebatur; atque omnino ita afflicti animo refugiebat, ut ei post evenit. Gravis sane matri res et acerba, et multam post agnitionem penitentiam habens, neque tunc medelam admittens. Etenim quadam vice magnifice et splendide domo cum stipatoribus et pedissequis egrediens, vilit Joannem putida, tabe exhanatum, et laceris centonibus indutum, sordibus et squallere obsitum, tum tertium nescio quid eximia inedia, et agreste tuentem: et mox veluti mulum quodpiam onem, desideratum (heu!) filium aversata; præcipit distributoribus ut e media ipsum trahentes via in aliquem angulum summoveant, ne multo, inquit, transeuntem me impleat fastidio. Hæc illa dicebat omnino ignara, eum se expellere quem medio in corde perpetuo ferebat: atque eum non sustinebat videre, quem non videns, ipsum dulcem ceteris solum amaram arbitratur luctuosumque spectaculum. Sic igitur Joannes misere ejectus est e materno conspectu: non tamen accubare ad domum desit: sed prope iterum jacebat, angustum tugurium, ut diximus, fabricatus.

a matre jube-
tur inde pellit,
ut eam quoti-
die videat

insigne pa-
tristitia præ-
e-
tus.

amplius expetebatur, ab his per ignorantiam execrationi habitus, expulsus, et verbo sese valens expellere, patienter tolerabat omnia, bello nature tam difficili se opponens. Hæc videns oculorum inspector Deus, secundum quietem ei apparet, et benignissime salutato mortem intra triduum denuntiat, et copiosa laborum præmia, præclaras coronas, et honorificam absolutamque remunerationem promittit. Experrectus autem statim flere præ voluptate affectuose ac dulciter cepit; ac simul gratias agere Deo pro felici illo nuntio ac visione, simul et pro parentibus ex animo orare.

a Christo se
intra triduum
mortalitym
intelligit:

19 Deinde accessit familia præfectum, rogatque ut hæc Domine referat: Pauper ille, qui ante vestibulum jacet, per tuam te benignitatem obtestatur ne propter vilitatem et inopiam suam verearis ad eum accedere, Christum reverita qui figuram ejus induit, quem nosti iis qui a dexteris stant perspicere dicere: Infirmus ei pauper eram, et visitastis me: præterquam quod et est mihi, inquit, ad te sermo, ad te non otiosus, scio, nec inutilis videbitur. Ille vero his egeni verbis inductus cuncta Domine indicat. Quæ secum diu multumque considerat, quid tandem esset sibi pauper ille dicturus: rem simul vero renuntiat, et an conveniat sibi illa pauperis visitatio seiscitatur: qui mox ut ad pauperem adeat hortatur, et, Paupere, inquit, o mulier, Deus elegit. Cum vero differret illa ac cunctaretur, et quod divinus ait David, consilium inopis erubesceret, (res enim contempta vir pauper, et si quid habeat studio dignum, multosque præcellens) Joannes sentiens appropinquantem et propinquam in januis mortem etiam post mortem humilis esse et abjectus, omnique carere honore cupiebat, ut post paulo dicitur, iterum hæc matri renuntiat: Jam ultimam iueo peregrinationem. Te vero, si me jam aspectu non dignaris, sera tandem et inutilis subibit penitudo. Tunc mater multa ratiocinari, num quid sibi tandem necessarium esset dicturus: ipsum enim eam cor quodammodo ferebat, sollicitam an de carissimo filio sibi pauper quidpiam posset nuntiare.

matrem ad se
evocat:

Matth. 23, 36.

Psal 13, 6.
cunctantem.
Iterum rogari
curat ut ve-
nit.

20 Imperat ergo quibusdam ministrorum ut pauperem ex tugurio abstractum ad se adducant. Adductus ad eam Joannes, jamque proximus matri filius, desiderantem vicissim desiderans, mutuo oculorum conjectu salutantem resalutans; adhuc tamen continebat linguam et animum, et nature impotens reprimerebat. Magnus profecto et admirabilis animus. Deinde humili voce ac specie: Quæ a vobis, inquit, in me pauperem et peregrinum collata sunt, ea ad commune Dominum scitis pertransire; ipsius enim hæc vox est: Quodcumque feceritis uni de fratribus istis minimis, mihi fecistis. Quoniam vero jam mihi vite finis instat, ultimam hoc a te petere coram Deo omnium scrutatore ac teste volo: Ne aliis me mortuum funeralibus, neu in alio me loco sepelias; sed his ipsis, ut nunc sum, laceris pannis involvi patiaris ibique tumulari, ubi tugurium meis ipse manibus construxi. Assensa est mater, fidemque ei certam dedit, nequaquam se matrem rata. Hoc enim illius providerat mens, ad fidem faciendam occasionem arripere priusquam agnosceretur.

adductus
ad eam

Matth. 25 50.

pellit in lacris
suis vestibus
et tugurio ve-
pelliri

21 Hæc igitur pauper spiritu obtestatus et consecutus, dat ipsi Evangelium: Sit hoc vobis, inquit, tibi ac Domino meo conjugi tuo, tutum in hæc mortali vita presidium, et future pignus salutis. Libenter ac benigne id mater ab eo accepit. Mirabatur vero vehementer unde et quomodo tale quid pauperi illi obtigisset. Cum igitur sus deque librum versaret manibus: Valde, inquit, hic similis est ei quem olim Joanni comparavimus: et simul in mentem revocavit filium; dolorque innovatus est, atque enim affectuose inclamabat, et validius incendebat luctum. Et nec sic Joannes nature succubuit, ut familiam confiteretur. Serpigitur et vix seipsam colligens mater, ad conjugem suum se confert, donum ostendit; atque admodum similem hunc carissimi sui libro esse ait,

dat matri
Evangelium

vel

CAPUT V.

Colloquium cum matre. Evangelia ei reddita.

Tertium sic annum perseveravit athleta ab amore parentum valide impugnavit et ab ipsis expulsus a domesticis sine commiseratione despectus, a servis injuriis affectus, et, quod omnium maxime intolerabile, a matre abominationi habitus. Et nec ita abjectus magnus hic vel acerbum lamentari, vel verbum ad movendam commiserationem proferre, vel omnino explicare familiam, in animum induxit. Hoc enim mirum sane, quod quis desiderabat, et a quibus ipse

vel eundem certe quem ei curarint. Ut eum ille vidit, illico agnovit, commotumque ei contremuit cor, et, Hic ille est, o mulier, ait, et nequaquam alius; sed idem ipse, quem nos aliquando carissimo filio comparavimus. Sed pauperem illum adeamus, et quaramus, unde et quomodo hunc sit consecutus, quantumque fluxerit temporis ex quo dominus ejus effectus est. Cito enim et aliud, quod inquiramus, ex ipso intelligemus.

CAPUT VI.

Manifestatio sui. Obitus. Sepultura.

Continuo igitur ad Joannem accedentes interrogant, discutiunt, juramento adstringunt, ut cuncta sincere aperiat, et nihil ipsos celet. Ille fini jam propinquus, atque ita prævencus, maxime cavens ne perjurio caperetur, alte ac flebiliter ingemiscens, atque in lacrymas effusus, vere affectionibus humanis fortior, latentem ipsis Joannem detegit: Ego sum diu vobis quæsitus, inquit, Joannes; atque hoc Evangelium ipsum illud est, quod vos circa meum a vobis discessum petenti comparastis. Quibus pater et mater intellectis, accurate filii indicia oculis observant, certoque ipsum ex vultu, voce, aliisque signis agnoscentes, pene linquebantur animis, lætitia simul et luctu immenso oppressi; lætitia quidem, quod sic expetitur sibi reperissent; dolore vero, quod simul ac reperissent, e mediis ipsam manibus amitterent.

23 Itaque extremum illum jam complexi, eique circumfusi, magno eum affectu inclamabant complorantes: O expetite multum, inquebant, ac luctuose vobis filii! o viscerum dissolutio! o parentum vulnus! o aculeus medio cordi penitus infixus! ut nobis jam repertus acerbius, quam prius amissus animum sauciastis! Tunc enim ablandiebatur aliqua nobis spes reditus, et vehementia doloris spei dulcedine leniebatur; nunc autem et ipsum tollis nobis spei solatium, ac si ideo repertus fores, ut nos amplius excruciares, utque solum ostenderes desperationem tuam reditum. Utinam tacitus mortuus esses! utinam moriens ut vivens, sic latuisses! Sic enim non acutiorem nobis affectum fecisses; non latius infixisses vulnus. O inventio jactura infortunata! O expetiti conspectus, cupidus frustrati! Oportebat certe vel a reditu statim agnosci, ut esset occasio lætitiæ; ne dolore dolor, sed voluptas aliqua exciperet; vel ignotum mori. Jam vero etiam animi pendemus, utrum prius deceat, reditu lætari an mortem deplorare. O nos miserimorum miserimos! Quomodo, quem ubique terrarum quarebamus, hunc in manibus habentes expulimus? O siderum orbis! o omnium inspector sol, tale videre sustines spectaculum? Que gemituum acerbitas, qui fontes lacrymarum ad tantum sufficient dolorem? Oportebat filii, et parentes discessus comites tibi accipere, ut et vite munus haberemus carissimi societatem, et quos non exiguo tempore lætitiæ de te sperata privasti, lacrymis etiam liberares pro te fundendis. Nunc autem quis lapis, quod ferrum, qualis natura nequam tantum mali pondus feret?

24 Et si quidem hæc et alia, que affectus suggereret, filio circumfusi loquebantur, ac lamentationem ad horas quatuor protraherant. Ad ipsum vero paulatim mors accedens sensum eripuit. Mox et ipsam, præclaris victor, animam inter parentum caras manus efflavit. Urbem autem universam nova quædam et varia invasit affectio, voluptas, admiratio, lacrymæ. Gaudebant super adolescentis præclari inventionem: mirabantur invictam longanimitatem pugilis: Ingebant cum parentibus optatissimi filii mortem.

25 Mater denique mandata filii oblitâ, aut certe amore erga ipsum victa, mox eum laceris illis pannis exiit, nitida induit veste ac splendida: at statim membrorum eam paralysis invasit, castigante facinus filio. O ferventem erga Christum amorem; quod et ipsa certaminum symbola propter eum multo cariora

athletæ, quam mater ipsa, fuisse videntur! Pater igitur conjugem sic constitutam cernens, filii mandata ei revocat ad memoriam: et simul atque filius proctiosus exutus vestibus, consuetis indutus, mater paralyti expedita est. Ita filius parentum quodammodo censor et admonitor fuit; significante ut videtur Deo, non parentum modo jussa filii observanda, sed etiam parentibus filiorum morientium petitiones, quando eæ ad Dei honorem pertinent.

26 Sepultus est ergo strenuus luctator in ipso tugurio, uti petierat. Sciebat enim talem humilitatem longe facilius, quam eximiam claritatem ad superna perlingere tabernacula. Templum deinde ei a parentibus exstructum est, omniaque ejus gesta ab ingressu in monasterium, publice innotuere.

27 Post hæc ejus quoque parentes rebus suis optime ordinatis vita excesserunt, facultatum suarum parte templo consecrata, parte in egentem erogata, ut arbor ipsa etiam aliquid haberet fructui suo consentaneum, ad gloriam Dei et Patris Domini nostri Jesu Christi, cui debetur omnis honor, imperium, magnificentia, ac majestas, nunc et semper et in secula seculorum, Amen.

ALIA VITA

e MS. Græco versa a Card. Sirleto, edita a Lipomano et Surio.

CAPUT I.

S. Joannis educatio, desiderium vitæ monasticæ.

Viri justî et perfecti vitam, honeste, pure, et cum virtute actam, vobis qui concordem in hunc locum convenistis, narrare in animo habeo: vixit enim ille temporibus nostris. Qui cum hujus vitæ negotia singulari sapientia, et in Christum fide ac pietate contempsisset, celestia bona consecutus est. Res ipsa ejusmodi sit, narratione hac explicabitur.

2 Fuit in urbe Roma vir quidam valde dives, et dignitate illa præditus, qua si sunt, qui exercitus ducunt. Nomen viro illi erat Eutropius: ejus autem conjunx Theodora vocabatur. Is habuit tres filios, e quibus duo civilibus magistratibus ab ipso occupati erant. Qui vero natus erat minor, Joannes appellabatur. Eum ad litteras discendas pater magistro tradidit. Itaque cum primas eruditionis litteras didicisset, ad Rhetoricos et Philosophicos libros cognoscendos se traduxit. Cum vero duodecimum annum ageret, et omnia fere perfecte didicisset, eo quod boni et elegantis ingenii esset puer; cumque Christi fidem servaret, præter cetera sanctis ecclesiis vacabat, neque horam unam a libris discedebat, ita ut Grammatici homines adolescentuli perseverantiam obstupescerent.

3 Quodam autem die Abbas quidam et superioribus partibus ex venerabiliorum monasterio, qui vocantur Acœmeti, eo quod nunquam eubare soliti sunt, cum votum fecisset, ut Hierosolymam proficisceretur, venit in eam domum, in qua Joannes docebatur, et eos qui illam habitabant, exoravit, ut apud ipsos diversari posset. Ejus viri habitum, et exercitationis institutionem, cum B. Joannes vidisset, a sancto Spiritu inflammatus, cepit ab eo quaerere, undenam esset, quiret, et quenam foret exercitationis ratio, quam monasterium illud, e quo discesserat, teneret. Monachus igitur ille a puero interrogatus, omnem vitam et exercitationis regulam enarravit. Patefecit autem et res suas, quod scilicet devotionis causa Hierosolymam proficisceretur, ut illic Deum oraret, et sancta loca veneraretur, ac rursus in sanctum monasterium, e quo discesserat, rediret.

4 Hæc cum Joannes audivisset, manu apprehendit monachum illum, et seorsum duxit, ac jurejurando valde horribili eum adstrinxit, ut postquam iler illud perfecisset, ad eum rediret; ut secum una ipsum ad

antiqua lacerna reddita sanatur.

Templum ei extruitur.

Parentes sua omnia in pias causas expendunt.

S. Joannes nobilibus parentibus ortus,

studet litteris et pietati:

colloquitur cum monacho Acœmeto:

desiderat fieri monachus:

pater librum olim filio datum agnoscit.

Aperit parentibus, quis sit:

flebiliter parentum vocibus excipitur.

moritur.

Mater prætoriosa eum veste induens, paralyti percutitur.

Ex LIPOMANO.

sanctum illud monasterium duceret. Tunc dicebat illi B. Joannes : Audi, quæso, mi Abba, et mei commiseratio te tangat. Nam parentes mei, cum me præter ceteros fratres, et alios omnes domesticos diligant, et eruditionis ac doctrinæ litteris plurimis me instituendum curent, cogitant ad magnum aliquem dignitatis gradum me extollere. Ut enim dicit Dominus et pater meus, vult me provehere ad dignitatem aliquam, quæ major sit, quam gradus ille est, quem Tribuni militares obtinent. Post hæc omnino me nuptiis copulare in animo habet. Sed ego partim in sanctam ecclesiam veniens, partim ex iis, quæ legi, et mecum ipse cogitavi, res omnes, quæ in hac vita sunt, vanas esse cognovi, et illum solum salvum esse, qui hujus vitæ rebus contemptis, constanter in isto vestro habitu Christo servit. Quamobrem a te supplex peto, Domine, ut me ducas, et in illo sancto monasterio connumerer. Hæc cum audivisset monachus ille, rejurando se redituro promisit, et eum secum una in monasterium ducturum.

Librum Evangeliorum petiit a parentibus :

5 Cum ita igitur inter se convenissent, uterque in suam viam abiit. Cum vero monachus ille discessisset, hæc secum B. Joannes dicebat : Interea hoc primum faciam : a meis parentibus sanctum Evangeliorum librum petam, ex quo Christi traditiones ediscam, et quomodo possim ea facere, quæ Christo grata sunt. Itaque parentes adiens : Non possum, inquit, præ pudore in gymnasium ire, cum omnes, qui mecum una litteras discunt, postquam res illas expedierint, quæ in gymnasio exercentur, secum habeant Evangelia, et sedentes ea legant : at ego talis sum, quasi unus ex iis, qui parentes non habent, cum Evangeliiis caream. Itaque supplex a vobis peto, Domini mei, ut mihi quoque jubeatis Evangelium dari, quo et ipse illud in manibus meis habens ediscam. Hæc cum ejus mater audivisset, valde letata est, quod ejus filius tanto discendi studio teneretur, et cum viro collocata, Age, inquit, Domine mi, cura, ut talis Evangeliorum liber conscribatur, et filio nostro detur, qui non solum litterarum figuris, et his quæ intus scripta habuerit desiderium filio commoveat, sed etiam ipsius conglutinatione et exteriori specie ita pulcher sit, ut ejus desiderium magis excitet. Statim vero ejus pater jussit aurificem vocari, eique dixit, ut tantum pecuniæ sumeret quantum satis esset ad Evangeliorum librum filio conglutinandum. Aurifex igitur cum quingenta numismata, et pretiosos lapillos ac margaritas sumpsisset, librum Joanni conglutinavit. Cum vero Evangelium ipse Joannes accepisset, et in manibus teneret, studiosè illud didicit, expectans quoad monachus, de quo supra dictum est, reverteretur.

accipit valde pretiosum.

CAPUT II.

Fuga ad monasterium Acæmetorum.

Statim cum monacho clam discedere :

Intervallo temporis monachus ille reversus est, quemadmodum se facturum promiserat. Quem cum vidisset Joannes, valde gavisus est, et occurrens amplexu admodum læto, eum amplexus, his verbis affatus est : Domine mi, parentum meorum affectum et nimiam ipsorum in me benevolentiam nemo scit ut ego ipse. Novi enim matrem meam precipue talem in me esse, ut si quid iniustitiam præsenferit, lacrymis suis propositi mei cursum impediatur. Itaque te precor, ut tacite discedamus, ne quis id sciat, quod facimus. Tum monachus : Faciamus, inquit, fili, quod vis : votis enim tuis Deus satisfaciet. Itaque Joannes secum ducens monachum illum, ad fluminis ripam accessit, et naclero quodam invento, ait : Rogamus te, frater, ut liceat nobis navigium tuum conducere, quo ad eorum monasterium, qui Acæmeti vocantur, nos vehas. Quibus ille : Ego, inquit, propterea hic sedeo, ut omni aliquod capiam, et navigium meum impleam, centumque nummi sint ipsius merces. Tunc Joannes dixit : Expecta frater usque ad

tertium diem, et a me navigium conducetur. Cum ita inter se convenissent, discesserunt. Tuncque Joannes dixit monacho : Multa erit merces, qua navigium hoc conducitur : illud autem consilium valde placet, ut rationem ineamus, qua parentes discessum meum non impediatur. Ibo igitur, et aliqua ficta excusatione a parentibus meis petam, ut mihi pecuniam largiantur : ea vero navigium conducemus. Tum monachus : Vade fili : Dominus dirigat omne tuum consilium bonum.

quærit navigandi opportunitatem :

7 Venit igitur Joannes, et matri suæ dixit : Mater mea Domina, quæ ab initio ita me educasti, ut pauca admodum matres filios suos educarunt, et propter summam tuam in me benevolentiam, quicquid ipse optavi, mihi præstitisti; unum est, quod præterea ego a te ac patre meo peto, idque vestræ gloriæ causa exopto. Ad hæc mater : Pete, inquit, fili, quicquid vis. Tum Joannes : Mater mea Domina, omnes pueri, qui sunt in gymnasio, non semel tantum atque iterum, sed sæpius me in convivium vocarunt : ego cum illos similiter accipere non valeam, in gymnasium ire non possum : ita pudore multo perfundor. At illa : Expecta, fili, hodiernum diem, et ego patri tuo persuadebo, ut tibi det pecuniam, qua invitare possis, quoscumque velis. Hæc dixit mater, et absente filio, singula viro suo narravit, quæ a Joanne acceperat. Cui vir : Demus, inquit, illi centum aureos nummos, et puerum qui eum custodiat et observet, ne quo modo adolescens proclivior evadat, et in sordidum ac turpem aliquem usum pecuniam conferat atque consumat. Placuit utrique consilium illud.

pecuniam in tantum necessariam a parentibus colorquet :

8 Cum igitur Joannem accersivissent, dederunt illi pecuniam, et puerum custodem. Joannes vero, acceptis centum illis aureis nummis, ea re valde gaudens, ad monachum venit una cum puero illo, et ait : Mi Domine, hic homo meus est : ipse tecum hic manebit : ego vero ad socios meos adibo, ut ab ipsis audiam certum diem, quo illos in convivium accepturus sim. Abiit igitur, et secum habens pecuniam, navigii dominum adiit, ac dixit : Rogo te, frater, ut mihi et monacho tantum navigium loces. Cui navigii dominus : Dixi, inquit, tibi multa mercede navigium conduci : quod si expectetis, vos una cum reliquis oneribus accipiam. Tunc illi Joannes : Accipe a me mercedem tuam, modo nos salvos pervehas. Hoc cum dixisset, centum nummos aureos ei numeravit. Quos cum daret : Rogo, inquit, te, frater, ut cælum ipsum bene inspicias, cumque is ventus flare incipiat, qui ad nos vehendos idoneus esse possit, tunc in navigio tuo stans, nos ipsos nutu voces : suspectos enim habemus quosdam homines, et fuga uti volumus. Tum ille centum aureis nummis acceptis, valde lætatus, dixit : Vade, Domine mi, et securus esto, quod vos incolumes perveham. Abiit igitur Joannes, et monacho rem narravit clam puero illo, quem pater custodem apposuerat.

navigium conducti :

9 Post aliquod temporis intervallum, Joannes monacho, et puero dixit : Eamus ad fluminis ripam, eo quod intra duos dies futurum est, ut ego sodales meos in convivium accipiam, unde boni alicujus piscis obsequio indigemus. Cum igitur eo venissent, Dei voluntate factum est, ut ventus navigationi accommodatus flare cœperit. Itaque naclerus et navigio ipso crebris nubibus illos vocabat. Cum vero puerum ipsum, si ibi maneret, latere non possent, ei dixerunt : Abi puer in gymnasium, et vide, quid adolescentes illi faciant, et redi huc, ubi nos invenies. Abiit puer. Joannes vero et monachus navigium conscenderunt, et illine navigantes, ad sanctum illud monasterium incolentes vecti sunt.

clam aufugiunt custodem a se dimisso.

CAPUT III.

Vita monastica. Desiderium revisendi parentes.

Narravit autem monachus ille Fratribus totum id, quod

quod verum erat, et quanta esset pueri fides. Quem cum Archimandrita inspexisset: Nimum, inquit, adolescens es, o fili: nobis autem mos est, ut qui monasticam vitam profleri velit, quadraginta dies apud monasterium maneat, et cum exercitationis nostræ regulam consideraverit, ita tondetur. Ad hæc Joannes: Obtestor te purissimam Trinitatem, ut hodie me tondeas, quoniam isto Angelico habitu indui vehementer cupio ac studeo. Tunc Archimandrita puero illi benedixit, cumque eum totondisset, habitu induit. Ipse vero multo studio et animi alacritate, exercitationi monasticæ vacabat, Deum ipsum nocte et die precans. Mansit autem annis sex in monasterio illo, et omnibus qui illic erant, exemplo fuit, quo pacto humilitatem exercere, ac Deum ipsum orare deberent.

Tondetur, et habitu monastico induitur:

11 Talem autem continentiam sibi præscripsit, ut nihil aliud gustaret, nisi pretiosum Christi corpus et sanguinem, ita ut Archimandrita ille miraretur, ac diceret: Tu quidem adhuc puer multum laboris tibi ipse imposuisti: itaque corpus tuum inbecillius efficitur, quam ut divinæ gloriæ ministerio sufficere possit: continentia enim, jejunium, et vigiliæ multæ ipsum corrumpunt.

mira abstinentia vivit:

12 Jam vero bonarum rerum hostis diabolus, cum adolescentis illius studium multum et sancti propositi cursum intentum videret, vehementer contra illum furere cœpit. In quem cum acerbissime affectus esset, et generosam ejus mentem et cogitationes superare, et a Christi spe removere non posset, talem merorem, et tantum parentum desiderium in ejus adolescentis mentem injecit, ut nocte et die de illis cogitaret, et ante oculos haberet, quanto comitatu ac servorum ministerio parentes uterentur: denique omnem vitæ hujus fallaciam ac vanitatem propositam habebat. Itaque multis jejuniiis, vigiliis, et nimio parentum desiderio factum est, ut ejus corpus non caro, sed instar umbræ tenne videretur. Archimandrita vero eum adolescentem ita extenuatum atque afflictum vidisset, ut jamjam e vivis excessurus putaretur: An non tibi dixi, inquit, fili Joannes, Deum ipsum hoc tantum a servis suis postulare, ut eum pro viribus colant? Tu vero supra vires tuas ista exercitatione utens, te ipsum nimis extenuatum et gracilem reddidisti. Ad hæc Joannes: Scito, Pater, non jejunium me domari, sed peccata mea impedimentum mihi afferre. Multis enim abhinc diebus bonarum rerum inimicus diabolus cor meum conturbavit, et parentum ac videndæ familiæ meæ desiderium animo meo suggestit: neque perditis hic hostis illud videt, quod, Deo meo volente, et vestris precibus mihi opitulantibus, quanvis ad videndos parentes meos profectus fuero, ipsum tamen conculcabo, et ejus conatum inbecillum atque inanem esse ostendam. Tunc illi Archimandrita: Nonne, inquit, fili, tibi dixi, eum primum monastica professione initiari voluisti, nostræ exercitationis certamen magnum, et laborem multum esse? Hæc cum dixisset, et adolescentis causa lacrymatus esset, ei benedixit.

trahitur parentum desiderio:

inducit tentationem Archimandritæ,

13 Postero autem die Joannes Archimandritam adiit, cumque ad ejus pedes se abjecisset ipsum rogavit, ne sibi succenseret, sed pro se Deum precaretur, et concederet abire, et parentes videre, eaque ratione dialolum, Domino adjuvante, conculcare. Archimandrita cum omnes Fratres, qui erant in monasterio illo, congregasset, et attentis precibus pro adolescente illo Deum oravisset, cum genuit et lacrymis, Vade, inquit, fili, in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, et tecum una venientem habes Dominum Jesum Christum, qui te ducat in via ista, prout ipse vult. Joannes vero cum e terra surrexisset, Fratres omnes oblando, genibus flexis, petiit a singulis, ut extensis manibus illi benedicerent: et ita eos salutans, Salvi estote, inquit, omnes Patres et Fratres: salva esto laudabilis et sancta societas;

abstrahitur ab eo facultatem discedendi,

petit benedictionem a singulis Fratribus.

quæ me bene suscepisti: ego omnino vestro tecto indignus sum.

EX LIBRARIO.

CAPUT IV.

Reditus ad ædes paternas. Habitatio sub tugurio.

Cum igitur a sanctis illis Patribus Deo commendatus esset, exiit e monasterio illo, et ab ejus janua longius progressus, se convertens, et sanctum monasterium adspiciens, tristem atque acerbum gemitum emisit, et flexis genibus, Deum ipsum sic oravit, ut ejus lacrymæ in terram defluerint: atque ita finitimam illam regionem salutavit, et lacrymas non intermittens, discessit, iterque suum fecit. Cum vero dimidium itineris confecisset, vidit inopem quemdam hominem lacera veste indutum, cui dixit: Salve, frater, et viæ comes. An placet, ut una iter faciamus? Maxime, inquit ille, gratum mihi hoc est. Cum vero una iter facerent, Joannes ait: Video te, frater, vestem tam laceram habere, ut illam ferre non possis: te igitur rogo, ut veste ista te exuas, et meam capias: ego autem tua me induam. Cumque ad locum quemdam venissent, vicissim se salutantes, singuli viam suam aggressi sunt.

Abescedit a monasterio flexus:

mutat vestem cum paupere:

15 Cum vero Joannes eo venisset, unde parentum suorum ædem e regione prospiciebat, seipsum in terram dejecit, et Deum ita precabatur: Domine Jesu Christe, ne derelinquas me. Cumque ad multam noctem parentum suorum januam adisset, rursus in terram prostratus ac lugens, Deum ita precatus est: Domine Jesu Christe, en parentum meorum domus, quam mihi ostendisti: sed ne a gratia tua decidam, da mihi, quæso, ut superato diabolo, hoc in loco bene moriens, non amplius tentationem aliquam patiar. Mansit itaque illic tota nocte illa.

juget ad fores domus paternæ.

16 Ut vero dies illuxit, atrii fores patefactæ sunt, ut solebant, eo quod ejus parentes paullo post egresuri essent. Exiit autem familia Præfectus, qui eum ipsum lacera veste indutum vidisset, Quis, inquit, tu es, et undenam, et quare cum talis sis, huc accedere ausus es? Discede isthinc, quoniam domini mei egresuri sunt. Tum Joannes: Quæso, Domine, ut misericordia me prosequaris: sum enim homo pauper. Sine igitur me in hoc angulo manere, (nihil enim mali facio) atque hujus rei mercedem a Deo ipso expecta, si me pauperem ad hujus atrii fores manere permittas. Permisit ille, et abiit.

moratur in angulo atrii:

17 Exierunt autem ejus parentes in atrium. Quos cum Joannes vidisset, totus lacrymis repletus est, ac secum dixit: En diabole, et parentes meos, Deo ita volente, adspexi, et sagittas tuas ardentis contemno, Christi ope adjutus. Ac rursus dixit, Domine Jesu Christe, ne derelinquas me. Et manebat in illo angulo. Cœpit autem ejus pater e mensa sua cibum illi mittere, dicens: Hujus pauperis patientia multa est: quippe qui in tantis pluviis, et multa glaciæ tam patienter ac fortiter in hoc atrio commoratur. Potest Deus ipse per hominem hunc nobis salutem afferre. Omnino enim propterea huc missus fuit homo iste, ut et nos per illum salutem assequamur.

a patre patientium ejus mirato vihos accipit:

18 Exiens autem domo quodam die mater illius, eum eum ita abjectum vidisset, indignans substitit, quod tamquam horrendum aliquid videre sibi visa esset, et ad pueros suos conversa: Anferre, inquit, isthinc hominem istum, quod non possum illo sic jacente transire. Statim igitur servi hominem illum vi pertraxerunt. Cum vero aliquantulum a foribus illis longe abesset, manebat illic neque aliquo discedebat. Egredienti autem aliquando familie Præfecto: Rogo te, inquit Joannes, quemadmodum initio misericordia me prosequutus es, ita et nunc parvum aliquod tugurium mihi construas, ut a glaciæ defendi possim, neque a vestra domina unquam videar. Hæc cum ille audivisset, nihil moratus, parvum quoddam tugurium ei composuit: in quo manebat, Deum orans. Ei autem

jussu matris longius removetur:

tugurium sibi extrui petiit:

pater

EX LIPOMANO.
cibula suam
dat pauperi-
bus.

pater quotidie cibum mittebat. Verum quæ a patre mittebantur, pauperibus ipse distribuere, ex eis non edens, neque bibens, ita ut omnes pauperes ad eum currerent, et ab illo nutrentur. Itaque ejus corpus sic extenuatum erat, ut ossium compages numerari possent : tanta continentia se affligerat.

CAPUT V.

Manifestatio sui. Mors. Sepultura.

A Christo sibi
apparente
mortem in-
stantem intel-
ligit

Tertio autem post anno, cum benignus Deus multum ejus laborem adspexisset, eumque virtutis exercitatione perfectum vidisset, apparuit ipsi et dixit : Salve Joannes, qui revera hoc nomine appellaris : eo enim, quod fecisti, te illi Joanni, qui virgo fuit, similem ostendisti : nam cum omnia dereliqueris, me secutus es. Tunc igitur exercitationis tempus, et laborum tuorum certamen completum est. Post tres dies ad me venies, ad illam justorum hominum requiem. Exspectatus autem Joannes flere cepit, et Deum ita precari : Ago tibi gratias, Domine Deus, quod me indignum hominem illa justorum requie dignum facere velis : sed memento, quæso, et parentum meorum, et ipsos misericordia prosequere, illorum peccata non reputans, sed delens, quoniam solus tu clemens es et misericors.

ad se secundo
matrem ad-
voceat

20 Cumque has preces complevisset, predictum familie Præfectum ad se accersitum, sic affatus est : Quemadmodum ab initio usque ad hanc horam misericordia me prosecutus es, ita, quæso, et nunc facias. Unum est, quod a te peto, ut meis verbis dominæ vestræ significetur. At ille : Age, inquit, dic, si quid vis. Tum Joannes : Eas igitur, et illi hæc dicas : Pauper ille, quem ad fores jacentem expellere jussisti, per me a te petit, ne superbo animo pauperem inopem despicias, Jesum Christum Dominum respiciens, sed patienter digneris ad eum accedere, quippe qui habet quædam tibi dicere. Abiit ille, et dominæ suæ nuntiavit quæ a Joanne acceperat. Tum illa : Num, inquit, aliquid est, quod pauper iste mihi habeat dicere, quæ non possum ad eum accedere, neque ipsum adspicere? Virum autem suum adiit, et ipsi hæc significavit. Cui ille dixit : Abi uxor mea, et pauperem ne despicias : pauperes enim Deus elegit. At illa adhuc iter suum differebat. Rursus Joannes ad eam misit, qui ejus verba diceret : Post tres dies ego moriar : at tu si huc venire, et me videre noleris, postremo te ipsam pœnitebit. Illa cum de ejus morte audisset, exiit, et pueris suis præcepit, ut pauperem illum ad se ferrent.

Matth. 28. 40.

21 Ille vero cum esset contactus, agnoscere non poterat, sed hæc dixit : Merces tua, o Domina, completæ est, sicut Dominus dixit in Evangelii suis, quo loco ait : Quæcumque feceritis uni ex istis fratribus meis minimis, et mihi fecistis. Ego vero, ut pauper

et nihil habens, benedictionem quamdam tibi volo derelinquere : sed jurejurando promittas velim, te facturam quæ dixerò, et ita benedictionem accipias. Juravit illa se observaturam quæ audiret. Tum ille : Per enim, inquit, ipsum te obtestor, per quem et tu jurasti, ne jubeas me alia veste tectum sepeliri, nisi hæc ipsa, quam nunc habeo : et in hoc ipso loco, ubi tugurium meum est, facias me humari : quoniam neque aliis vestibus, neque nobiliore aliquo loco ego dignus sum. Hæc cum dixisset, illi Evangelium tradidit, ac dixit : Hoc tibi in hac vita propugnaculum, et illius futuri ævi bonum tam tibi, quam Domino meo viro tuo sit vitæ. Illa cum Evangelium accepisset, undique illud versans, ait : Simile Evangelium hoc illi est, quod olim Dominus meus filio nostro dedit. Cœcurrit igitur, et viro suo librum ostendit. Quem cum ille agnovisset : Vere, inquit, Evangelium illud hoc est, et non aliud. Sed undenam ipse hoc habuit? Par est illum interrogare, ubinam sit filius noster Joannes.

petit tisdem
vestibus, et
loco tugurii
sepeliri :

dat matri
Evangelium.

22 Cum igitur ad ipsam venissent, dixerunt : Obtestamur te per purissimam Trinitatem, ut nobis vere dicas, undenam Evangelium hoc habueris, et ubi sit filius noster Joannes. Ille cum lacrymarum vim ferre non posset : Ego, inquit, sum Joannes filius vester : ego sum multarum lacrymarum vobis causa. Evangelium hoc illi est, quod vos mihi dedistis. Sed Christum memm desiderans, suave illius jugum portavi. Hæc cum parentes audivissent, ad filii colium se abjecerunt, et ab hora prima usque ad sextam ita flevit, ut omnes, qui urbem habitabant, una cum illis filium agnatum flevissent. Ut vero ejus recta et sancta institutio, nulla vitæ hujus perturbatione macularetur, illius Spiritus, quem loquentem in se habebat, ope adjutus, animam suam Deo reddidit.

et se filium
ejus esse con-
fitebatur :

moritur.

23 At ejus mater oblita quod juraverat, laceratis vestibus illum exiit, et aureis induit : quibus cum ille indutus esset, repente mater paralytica effecta est. Cum vero ejus pater verba illius memoria repeteret : Servetur, inquit, quod sancti nostri filii voluntas postulavit. Cum igitur aureis vestibus eum exuissent, laceris illis induerunt, quas antea habere solitus fuerat. Quo facto, statim ejus mater sanata est. Illius autem sancti viri reliquias in tugurio illo parentes condiderunt, et sacram ædem illic ei construxerunt, omniaque bona sua sacro illi templo dedicaverunt. Cumque multas pecunias in peregrinorum ministerium contulissent, in pace diem suum obierunt. Hæc fuit Joannis institutio, hæc vita, et sanctæ ipsius exercitationis ratio. Hic, inquam, cum diabolus conculcasset, supernæ vocationis bravio dignus effectus est, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria sit et imperium in secula seculorum, Amen.

Mater aureis
vestibus eum
induens, fit
paralytica :

restituens la-
ceras sana-
tur.

Templum ei
struitur.

DE SANCTO MAURO ABBATE GLANNAFOLIENSI, IN GALLIA.

ANN.
DLXXXIV.
XV JANUARIJ

Quem S. Benedictus instituerat, sanctissimisque legibus fundarat Ordinem, S. Maurus ejus discipulus præcipue propagavit : nam per eum ejusque discipulos, ut in Chronico Cassinensi scribit Leo Ostiensis lib. 1, cap. 2, omnis ordo et regularis disciplinæ norma, quæ per sanctissimum Patrem Benedictum in Cassinensi monasterio fuerat constituta, per totam Galliam diffusa ac disseminata est. Eum Benedictini officio duplici venerantur XV Januarii : quædam Ecclesiæ, ut Parisiensis, semiduplici. Nomen omnibus Martyrologiis inscriptum est. Breviter de eo Usuardus : In territorio Andegavensi S. Mauri Abbatis, addunt quædam, etiam perantiqua, MSS. discipuli B. Benedicti Abbatis. At Romanum, cui con-

S. Mauri na-
talis.

sonant multa et manu exarata et typis cusa : In territorio Andegavensi B. Mauri Abbatis, discipuli S. Benedicti, cujus disciplinis ab infantia eruditus, quantum in eis profecerit, inter alia quæ apud eum positus gessit (res nova et post Petrum fere inusitata) pedibus super aquas incedens patefecit. In Gallias inde ab eo directus, constructo ibi celebri monasterio, cui quadraginta annis præfuit, miraculorum gloria clarus in pace quievit. Celebrant eum quoque Beda vulgatus, Ado, Petrus de Natal. Bellinus, Maurolycus, Galesinius, Canisius, Felicius, et reliqui.

2 Vitam ejus S. Faustus, testis oculatus, litteris tradidit. De eo Sigebertus de illust. Eccles. scriptor. cap. 32. Faustus discipulus S. Benedicti, ab ipso Benedicto

Vita n
S. Fausto,
scripta.

Benedicto

Benedicto missus ad Gallias cum Mauro, ejus monacho, vitam ipsius Mauri monachi descripsit. *Qua fide scripta sit hæc Vita, ipsiusmet Fausti testimonio patet: nam enim se Bonifacio Papæ ostendisse scribit, atque ab eo approbatam, laude dignam judicatam, suaque sancta auctoritate roboratam. Quod et Leo Ostiensis lib. 1, cap. 3, testatur: Tertio interea Bonifacio Apostolicæ Sedi præsentante, memoratus Faustus, qui cum B. Mauro ad Gallias perrexerat, ad prædictum Lateranensem cœnobium rediit: atque a B. Theodoro (qui tunc post sanctæ memoriæ Valentiniæ tertius eandem congregationem regebat) rogatus atque compulsus, historiam de vita B. Mauri signata veritate conscripsit: quam idem Papa Bonifacius approbans, sua auctoritate roboravit. Creatus Pontifex est Bonifacius XV Kal. Martias anno 606, eodemque anno, die XII Novembr. decessit. Unde patet omnino grandem natu fuisse Faustum cum hæc vitam scripsit. De eo plurius agens XV Februarii, quo die Sanctorum Fastis adscriptus est.*

3 *Edita est ea Vita a Lipomano et Surio. Nos eam e plurimis MSS. codicibus descripsimus, e quibus alteram præfationem addidimus, sive narrationis exordium, ejus meminit Baronius in Notat. ad Martyrol. Habemus, inquit, in nostra Bibliotheca eandem Fausti scripturam, alia tamen præfatione præposita, ejus est exordium, Postquam Divinitas etc. Inseruimus et tria capita libri secundi Dialogorum S. Gregorii, quæ a se quoque e vita S. Benedicti fuisse transscripta ipse Faustus testatur, et habebantur in MSS. monasteriorum S. Maximini Treveris, Marciacensis, S. Mariæ Bonifontis, S. Mariæ de Ripatorio, atque Ecclesiæ S. Audomari. Ceteros qui S. Mauri res gestas prosecuti sunt nihil attinet perconsere, cum fere innumeri sint. Maxime obviæ sunt Petrus de Natalib. lib. 2, cap. 79. Vincentius Bellouac. lib. 2, cap. 67, 68, 71, 72, S. Antoninus par. 2, tit. 15, cap. 14, § 2 et 3. Ribaleira, Harcus, Villens, Lippelons, Garzus, Doubletius, Joannes Basilii Sanctius, Trithemius, Ypez in Chronis Benedictinis fasc. Baronius to. 7, Annalium etc.*

4 *Arnoldus Wion ex Aniciorum grate ortum fuisse Maurum tradit, patre Aquilio, ut scribendum esse contraxit; vitæque antiqua donationum instrumenta, quæ non vidimus: sigillum Aquilii, quod profert, hand facile nobis genuinum esse probaverit.*

5 *De ætate S. Mauri magna controversia est, quæ ab anno abitus S. Benedicti pendet, quem inquiremus 21 Martii. Nam quem Faustus signasse characterem visus est, scribens pridie Paschæ decessisse, is maxime intrinsecus est. Fuit in vivis, cum Gothorum regnum cepisset Totilas anno 541. Ad post eum annum in XII Kal. Aprilis non incidit vigilia Paschæ usque ad 604. Unde necesse est vel non obisse sanctissimum Patriarcham XXI Martii, vel alium quempiam tunc Cyclum ab eis observatum, nam memoria lapsus Faustum, verisimile non est; quamvis cum labili memoria sint senes, tamen vetera vivacissime memierunt: et potuisset ab eis quibus hæc narrabat, refelli. Baronius ita Mauri ætatem colligit: Oblatus est a patre Katelyho S. Benedicto anno a Christo Domino quingentesimo vigesimo tertio, mansitque apud eum annos viginti: deinde ab eo est missus in Gallias: ubi cum annum quadragesimum primam ægeret, qui erat annus quadragesimus primus ab obitu S. Benedicti, migravit ad Dominum. Est autem is annus Christi quingentesimus octogesimus quartus.*

VITA

Auctore S. Fausto ejus æquali,
ex multis veteribus MSS.

PRÆFATIO AUCTORIS.

Fastus, famulorum Christi famulus, omnibus monachis, qui sunt in Oriente et Occidente, Meridie

et Septentrione, et fidem, quæ secundum pietatem est, una nobiscum in Domino retinent, gratia, misericordia, pax et propitiatio a Deo Patre omnipotente, conditore omnium; et ab Jesu Christo unico filio ejus, Domino, Redemptore ac Salvatore nostro; atque a Spiritu sancto, illuminatore et vivificatore animarum nostrarum.

2 Cum a parentibus meis omnipotentis Dei servitio nutriendus, secundum regularis normam institutionis, septennis B. Benedicto in ejus sanctissimo cœnobio, quod idem totius sanctitatis vir in Cassino ædificaverat castro, traditus fuisset, juxta miserantis Dei pietatem, qua et velle et operari in nobis perficit, pro bona voluntate, gratuita nos et omnipotentissima miseratione ut velinus prævenire; ac misericordissima gratia, ne frustra bona, quæ inspirare dignatur, aggredi conemur, subsequens: quin magis, ut recta in illum fide credentes, atque in bonitate et simplicitate cordis de illo sentientes, pro his quæ ipse tribuit et immittit, præmia nos æternorum ab eo recipere speremus gaudiorum; si tamen propositi nostri et fidei rigorem ad finem usque firmum ac inconvisum servemus. Postquam autem, ut ipsi superno placuit opifici, annos puerilis ætatis emensus sum, et uti jam liberæ facultatis cæpi permissione; ex integro me pro viribus, ubi licuit posse tunc ac scire, monasticæ munitiæ observationi: adeo ut ne momento quidem visioni beatissimi et sanctissimi Benedicti disjungi nullo modo vellem; sed semper ejus Deo placita, et hominibus imitanda instrui doctrina, ac radiantibus ædificari exemplis, ardentissimo desiderabam amore.

3 Cernens itaque beatissimus Pater me per omnia salutis propriæ, et regulari institutioni operam dare, multis sæpissime argumentationibus propositum animi mei omissis ut experiri, etiam de his, quæ ipse homini omnibus modis impossibilia ac inportabilia esse sciebat. Sed ubi per gratiam omnipotentis Dei, qui omnes homines vult salvos fieri, me paratissimum atque promptissimum ad omne quicquid illud erat aggrediendum ac attentandum, sive etiam perferendum, esse pervidi; illico *b* specialius præ ceteris obsequiorum meorum uti servitii cepit, neque arcanis quibusque, et nulli pene ab eo, ut ipse assererat, antea prorsus creditis, paterno affectu instruere, ac contra tentamenta præmunire vitiorum. Unde factum est, ut cum beatissimo Mauro discipulo suo, qui ab eo religiosissime nutritus et eruditus fuerat, quique vitæ merito, et perfectione virtutum, Magistri cooperato extiterat, me ad partes dirigeret Galliarum; quo illi aliquod solatium mea præberet cohabitatio: (ego quippe ex prioribus, qui ab eo educati primi fuerant, solus superstes eram tironibus) gratia siquidem fundantæ cœnobialis Religionis, ad tam longinquas exterasque ab eo transmissus est regiones.

4 Denique divinitatis majestas omnipotentissima, quæ omnia circumplectens et penetrans, intelligit cogitationes a longe, et novit omnia novissima et antiqua, et omnes vias singulorum prævidet; cum eidem sanctissimo Patri, summi monasterium in loco superius jam dicto ab ipso constructum, occulto suo judicio destruendum evertendumque prodidisset; et vir Domini inconsolabili pro hoc afflictione fletuque indesinenter afficeretur; revelatio illum celestis tali relevare ac confortare dignata est oraculo: Noli, ait, probatissime ac dilectissime Deo Benedicte, pro his quæ huic eventura didicisti loco, moerstem ullo modo gerere animam: quoniam quod senel præfixum atque decretum inscrutabili summe Deitatis consilio est, intransibile atque irrevocabile, sine dubio patrabitur, solis tibi tuo merito cunctarum concessis habitantium animabus. Sed aderit omnipotentis quam imperrime propitia consolatio, quæ et locum huic in pristinum, imo in ampliore, quam

AUCTORE
S. FAUSTO.
EX MSS.

Faustus septennis fit monachus.

S. Benedicti imitator.

ab eo varie probatus.

a

1 Timot. 2. 4.

b

ei intime curas;

Ps. d. 139. 3
et 5.
ab eo Cassinensis eventura divinitus edocto.

AGOSTOE
S. FAUSTO,
EX MSS.

nunc videtur, tuis nihilominus meritis, restituet gra-
dum : et aliis e perinde nationibus hujus lumen reli-
gionis de hoc eodem irradiabit loco. Pro quo ut
interpellatus, vel potius efflagitatus fueris, extemplo
quos probabiliores in hujus grege sanctæ habes con-
gregationis, quo deposceris mittere maturato, sciens
proculdubio, quoniam laboris eorum fructus uberrimus,
et tibi ad eumulum recipiendorum augmenta-
bitur præmiorum, et illos ad habitationem perennis
introducet beatitudinis. Hoc ergo sanctissimus Deo-
que carissimus Pater certus factus responso, mox ut
legatione d Cenomanici Antistitis conventus et e exor-
atus est, continuo summæ religionis virum evoca-
ans Maurum, cum consilio totius congregationis,
legatis eum ipsius assignat Præsulis; dans illi socios
et cooperatores, Simplicium, et Antonium, ac Con-
stantinianum; me quoque laboris eorum et peregrina-
tionis, non dico operum perfectorum, comitem
deputans.

d e
cum S. Mauro
et aliis mis-
sus in Gal-
liam;

in Italiam re-
versus, vitam
S. Mauri scri-
bit.

5 Ego itaque cum longe post transitum egregii
Confessoris Christi Benedicti Magistri nostri, ope-
rum mirabilium patroris, sepulto jam beatissimo
Mauro, et duobus comitibus nostris, Constantini-
ano scilicet et Antonio, ad nostrum monasterium, ulti-
mam pene jam agens ætatem, una cum Simplicio,
juxta mandatum B. Mauri fuissem regressus; com-
pulsus ab omnibus Fratribus Cassinensis cœnobii,
de quo profecti fueramus, et præcipue a religiosis-
simo viro, ac eum honore nominando Theodoro, qui
tertius post sanctæ memoriæ Valentianum pro-
lixiori tempore Lateranensis congregationem rexit
monasterii; historiam de vita et conversatione, sive
etiam de professione ejusdem beatissimi Mauri, nec-
non etiam de constructione cœnobii, quod Deo se
juvante, strenue atque complissime edificavit, quin
et de miraculis, quæ per illum Dominus ad laudem
et gloriam nominis sui operari dignatus est, quæ
et nos ipsi eorum positi, oculis nostris inspeximus,
altius et ab ipsa ejus rejctens infantia, scribere sum
aggressus, ad omnium redificationem monachorum.
De veritate porro gestarum rerum et narratio-
nis, neminem ambigere suadeo, quia multo melius
de toto silere esse scio, quam aliquid frivolum con-
fictumque narrare. Denique hoc opusculum beatis-
simo Papæ Bonifacio ostendi: quod ipse sanctissimus
Pontifex approbans dignum laude duxit, suaque
sanctæ auctoritate roboravit.

probam Ho-
nifacio III
Papæ;

stylum meul-
tum excusat.

6 Deprecor autem eos, qui hoc ad legendum sma-
pserint, ne rustico ineultoque conscripta stylo fasti-
diant, sed potius veniam mihi tribuant; qui quanvis
imperitus existerem, ac nullius prærogativa litem-
rariæ artis, qua imitti valerem, essem instructus,
ea tamen, quæ per servum summi Dominus operari
voluit, et quibus ipse interfui, silentio non sum pas-
sus abscondi: præsertim cum ad hæc exaranda,
quoquo modo possem, tam fraterna caritate et de-
precatione, quam non parvi pendendo sanctorum
virorum sum provocatus imperio.

a Al. visus. b MS Ripat. specialium. c Al. provida. d De
hoc cap. 3, num. 26. e Al. exhoratus.

CAPUT I.

S. Mauri institutio, arbor penitentia.

Postquam Divinitas Domini et Salvatoris nostri
Jesu Christi, quæ miraculis per carnem carueans,
salvationem humani generis procurare est dignata,
universo orbi Apostolorum immotuit prædicatione, et
Ecclesia Catholica ipsius sui Domini piissimo redem-
pta cruore, innumerabilium est consecrata sanguine
Martyrum, qui victrice coronati patientia, infirmo-
ribus quibusque proximis a pleniorem jam fidei
disciplinam relinquere; sublimitateque ac celsitudo
quandam illa terrena et superba, in ipso quoque Im-
periali fastigio, iugo divinae credulitatis et fidei, per
benignitatem et misericordiam conditoris et libera-

a

toris omnium, clementissimo ac rationabili æqui-
tatis jure est subdita; diversi longe lateque per Dei
providentiam sancti extiterunt viri, qui adversus mundi
Principem, divino vallati adjutorio, viriliter decer-
tantes, corporisque illecebras, et voluptates carnis
desiderio æternorum abdicantes præmiorum; tam
virtute signorum potentissimi, quam doctrinæ spiri-
tualis scientia clarissimi, quamque omnium bonorum
operum executores effecti ardentissimi, et sua vi-
sione, et nostra adhuc ætate, recordatione simul et
veterum migant lectione monumentorum. Inter quos,
velut clarissimum sidus inter astra reliqua lucidius
rutilans, tempore b Justinii senioris et c Hilderici
Regis Wandalarum, beatissimus ac egregius vir
Benedictus, facundissimus ac luculentissimus cœ-
nobialis regulæ scriptor, totiusque monasticæ reli-
gionis discretissimus institutor, effulsit. Quo etiam
tempore sanctus Papa d Joannes, qui tunc sanctæ
et Apostolicæ Sedi in Romana urbe præsidebat,
a Theodorico Rege Ariano, savissimo orthodoxorum
persecutore, fame peremptus est, e Symmachus quo-
que Patricius ab ipso Arianae perversitatis fautore
ferro trucidatus. Hujus igitur sanctissimi Benedicti
vitam quicumque pleniter nosse desiderat, secun-
dum Dialogorum B. Gregorii librum legat; ubi qua
et qualis ei a puero institutio et conversatio fuerit,
sed et miraculorum ejus opera insignia, quibus præ
omnibus, quos nostri recollit memoria, clarior et
sublimior habetur, lucide satis et ordinate descripta
inveniet. Nos autem ea tantum ex ipso assumpsimus,
quæ huic nostro opusculo inserere dignum duximus,
et ut nostra legentibus, in quorum forte manus li-
ber iste non venit, panderemus, quod perfectissimi
Magistri discipulus tanto liberius Deo opulante
perfectionis peragere opera valuit, ejusdem sui Ma-
gistri comitatus et roboratus orationibus et meritis,
quanto ab ipsis, ut ita dictum sit, amabilis cum lacte
carnis in ejus sancta adolevit doctrina et eruditione.

S. Benedicti
sapientissimi
fundatoris
religionis
b c

d

e

(e cujus vita
huc quædam
transcriptum)

8 Beatissimus igitur Maurus, clarissimo Senato-
rum genere, patre f Eutychio, matre vero Julia ex-
ortus, duodennis sanctissimo Benedicto, omnipotenti
Deo sub regulari nutriendum institutione, a parenti-
bus est traditus. Qui cum adhuc junior bonis polle-
ret moribus, sicut etiam ipsi vidimus, et frequenter
experti sumus, Magistri cepit adjutor existere, ac
ejus miraculorum cooperatores esse. Hunc sanctissi-
mus Benedictus præ omnibus semper carius dilexit
et instruxit, atque ita in omnipotentis Dei infor-
mavit servitio, ut nemini post ipsum in cœnobiali
sacrosancta observatione fuerit secundus. Quis enim
unquam austerius cœporum proprium jejuniis, absti-
nentia, ac vigiliis, squalloribus quoque ac nimis
edonavit frigoribus? Frequenter enim eum vidimus
in diebus sanctæ Quadragesimæ nec tunica, nec cu-
culla, nisi solummodo sacco uti cilicino; et duabus
tantum vicibus in hebdomada parvissimum potius
præ gustare, quam sumere cibum. Iste quippe mos
in omni vita sanctissimo fuit Benedicto: cujus ille
exemplo provocatus, afflictione pervasida carnem
maerabat, inquantum illi ejusdem Patris sui per-
mittebat licentia. Nam reliquo totius anni tempore,
sub monachi tunica, semper asperrimo a scapulis
usque ad renes induebatur g frogulo, ejusdem sub-
tegmis in stratu, super aggestum calcis et sabuli,
tantummodo excepto Quadragesimali tempore, sem-
per usus cilicio. Tunc enim, inquantum poterat,
solicite satagebat, non jacendo, sed potius stando,
vel, cum nimia eum lassitudo compulisset, sedendo
semnum capere. Neque illura unquam vidit de lectulo
eum ceteris surgere Fratribus: sed semper noctur-
nos vigilando prævenire hymnos attentius procura-
bat; plerumque quinquagenos, sæpe etiam centenos
psalmos, nonnunquam vero totum ex ordine Psalte-
rium ante nocturnalem consummans synaxim, excep-
tis dumtaxat horarum spatiis, quibus orationum,
lacrymarumque

f
institutum
duodennis
traditur
Maurus,

g precarius,

miræ ejus ab-
stinentiæ imi-
tatur.

g

in habitu au-
sterius et
suumi ra-
tionis.

orationi assi-
dus etibus,
et silentio ac
lectioni

lacrymarumque ac creberrimorum profundeabat precrescens. Silentio vero ac lectioni ita assidue vacabat, ut pro hoc etiam ipsi sanctissimo Benedicto admirabilis haberetur.

9 His ergo aliisque, quas enumerare longum est, eo succrescente virtutibus, sanctissimus de illo Benedictus plerumque in conventu Fratrum, suppresso ejus nomine, quasi de alio loquebatur, junioribus et negligentioribus illum proponens sequendum. Vidimus, aiebat, nostra aetate quemdam strenuissimae nobilitatis juvenem, infra annos adolescentiae, ita omnis monastice religionis subito arripuisse perfectionem, ut alicui ex prioribus similis, imo aequalis per omnia dignissime judicaretur. Sed licet haec beatissimus Deoque dilectissimus Maurus, ac nonnulli ex Fratribus, de eo sanctissimi ore Benedicti proferri scirent, numquam tamen ille pro hoc, vitio succubuit jaectantiae; ardua semper et sanctiora appetens, et toto conamine de virtute in virtutem proficere studens.

a MS. Bonifontis : planius jam iter fidei. MS. Ripat plantorem viam fidei. b Justinus senior a 9 Julii 518, usque ad 1 Aug. 527, imperavit. c Hildericus, Hilarici Wandulorum Regis filius, ex Endocia Valentini III, Imp. filii genitus, Maximo V. Cl. Cos. sine anno Christi 523. Transiit in tyranno successit, regnavitque annis 7, mensibus 3. Anno dein 531, post Consulatum Lampadii et Orestis, a Gilmere tyranno, regno exiit, ut ex Victoris Chronico patet. d S. Joannes Papa anno 526, arumnis confectus in carcere; cotidie 27 Maii. e Symmachus ejusque gener Boetius Consulares, eodem anno a Theoderico, falso crimine detenti; trucidati sunt. f M. Euthio. Wion Equitio. Leo Ostien. Euthio. g Infra in priore Vita S. Genulphi 17 Junii, lib. 1, cap. 3, nu. 10, aspernino ex pills reinduebatur trogulo, et lib. 2, cap. 1, num. 2 Sed aspernino cilicii trogulo nuditatem corporeae fragilitatis velarent. Papius: Trogulus, cuculla, monachalis vestis. Est quidem monachalis vestis; ut quibus haud satis adhaec compertum habemus. Non videtur solum cuculla fuisse.

CAPUT II.

Miraculi in Cassino facta.

In uno ergo ex monasteriis, quae B. Benedictus aedificaverat, quidam monachus erat, qui ad orationem stare non poterat: sed mox ut se Fratres in orationem dedissent, ille continuo mente caeca oratorum egressus, terrena quaelibet et vana meditabatur, vanitati et levitati, instinctu demonis, quem sequebatur, operam dans: et cum ab Abbate suo saepe fuisset admonitus, nec se vellet ab hac corrigere vanitate; ab eodem Abbate B. Benedicto adductus est. Cumque ab eo vehementer increpatus fuisset, ad monasterium regressus vix biduo viri Dei admonitionem tenuit: nam die tertia ad usum proprium reversus, vagari tempore orationis cepit. Quod cum iterum viro Dei nuntiatum fuisset, dixit: Ego veniam, et per memetipsum eum emendabo. Cumque venisset, et se Fratres orationi delissent, adspexit quod ille monachus, qui ad orationem stare non poterat, a quodam nigro puerulo per vestimenti fimbriam foras traheretur. Tunc venerabilis Pater Mauro Dei famulo, et Pompeiano ipsius monasterii Patri dixit: Numquid non aspiciatis, quis est, qui istum monachum foras trahit? Qui dixerunt: Non. Et ait: Oremus ut etiam vos videatis, quem iste sequitur monachus. Cumque biduo fuisset oratum, Maurus monachus vidit. Pompeianus autem videre non potuit. Vir autem Domini altero die oratorium egressus, stantem foris monachum reperit: et eum pro caecitate cordis sui virga percussit. Qui ex illo die nihil persuasimus a nigro puerulo pertulit, ac si ipse antiquus hostis eodem verberare percussus fuisset. Nemo igitur dubitet, S. Maurum hujus miraculi participem extitisse, quem beatus Magister suis testem et consortem talis visionis et virtutis voluit demonstrare.

11 b Per idem quoque tempus, dum quadam die sanctissimus Pater Benedictus in cella consisteret, c Placidus sancti viri puer et monachus, Tertullii Patricii filius, ad hauriendam de lacu aquam est degressus. Qui dum vas, quod tenebat, incaute in aquam

misisset, cadendo secutus est. Quem continuo unda rapuit, et pene in unius sagitte virum, introrsus traxit. Quod protinus vir Dei in cella positus agnovit, et dilectissimum discipulum suum Maurum vocavit, dicens: Frater Maure curre velociter, quia puer ille qui ad hauriendam aquam perrexit, in lacum cecidit; cumque longius jam unda e pertraxit. Res mira, et post Petrum Apostolum inusitata secuta est. Benedictione etenim postulata atque percepta, ad Patris sui imperium concitus perrexit Maurus; atque usque ad eundem locum, quo ab unda ducebatur puer, per terram se ire existimans, super aquam ecurrit, eumque f per capillos tenuit, rapidoque cursu rediit: qui mox ut terram tetigit, ad se reversus post tergum respexit; et quia super aquas ecurrisset agnovit, et quod praesumere non potuisset ut fieret, miratus extremum factum. Reversusque ad Patrem rem gestam retulit.

12 Vir autem venerabilis Benedictus, hoc non suis meritis, sed obedientiae illius deputare cepit. At contra Maurus pro solo ejus imperio factum dicebat, seque conscium in illa virtute non fuisse, quam nesciens fecisset. Sed in hac naturae humilitatis amica contentione accessit arbiter puer, qui ereptus fuerat. Nam dicebat: Ego cum ex aqua traherem, super caput meum Abbatis g meloten videbam, atque ipsum me ex aquis reducere considerabam. O beatissimi viri admiranda sanctitas, qui quod sanctis obtinet meritis, discipuli potius asseribendum censebat obedientiae; licet eum ad majora etiam operandum pro sua sanctissima et spectabili religione, utpote a se educatum, omnimodis idoneum sciret! Sed quia enritas, quae in Sanctorum cordibus principalem obtinet locum, non quaerit quae sua sunt, sed quae aliena; pretiosissimus et Deo acceptus Benedictus ea etiam, quae suis effici non dubitabat meritis, suo magis sanctissimo volebat deputare discipulo, quo ejus sanctitas hominibus nota fieret etiam invirtute signorum, quem jam Deo carissimum atque perfectissimum in omni effecerat divina observatione.

13 h Alio itidem tempore idem praecipuus Pater ferramentum, quod i falcistrum vocatur, quodquendam Gotho ejus monacho, materiem vepriam ex eidentem, de manubrio in lacum ceciderat; hoc prius comperito per B. Maurum, manubrio, de quo lapsum fuerat, restituit. Denique eidem ipsi dilecto suo discipulo superius nominato penitentiam aliquando indixit, pro eo scilicet, quod de morte ejusdem Presbyteri persecutoris sui, quem omnipotens Deus terribiliter occidit, hanc illi nuntians gaudere praesumpsisset: seque post in gravibus lamentis dedit, vel quia inimicus occubuit, vel quia de ejus morte discipulus exultavit.

14 Ex his ergo aliisque argumentamli facultas datur, quod posteaquam beati viri magisterio traditus est, omnibus pene virtutibus ejus aut interfuit, aut cooperatore existit. Nobis vero qui haec certissime scimus, nulla dubietas de his inesse valet, praesertim cum grande miraculum, per eum Dominus, absente tunc beatissimo Patre nostro Benedicto, in ipso nostro monasterio efficere sit dignatus; quod praetermissum a B. Gregorio non minime miramur: et innumera signorum miracula tam in itinere, per quod simul eum eo perrexit, quam etiam in loco, quo Deo ordiante requiescit, operari voluerit.

15 Dum quodam tempore sanctissimus Benedictus, a quodam nobilissimo secundum seculi dignitatem viro, exoratus fuisset, ut ad domum ejus dignaretur per semetipsum accedere, quo uxorem ejus et filium, quem nuper enixa fuerat, a demonio, quo gravissime pariter vexabantur, suis sanctis meritis et orationibus liberaret; et Sanctus Domini pro eo, quod ei familiaris pro aliquibus operibus ab eo religiose gestis existeret, ire non distulisset; beatissimus Maurus, qui tunc in nostro monasterio, imperio sanctissimi Patris

ACTORE S. FAUSTO, EX MSS. S. Placidum in aquas lapsum,

juvante S. Benedicto,

f extrahit, super aquas gradibus;

idque S. Benedicti meritis asseribit, vere:

g

h

i

morte inimici Presbyteri exultans a S. Benedicto castigatur

imperatur S. Benedicto in miraculis:

S. Benedicto ad sanandos egros profecto,

proponitur ceteris in exemplum,

in hunc tenentis.

Trogulus

Monachum vagantem tempore orationis,

frustra a S. Benedicto monitum,

virum (sui et ille) foras trahi a demone,

qui disciplina emendatus:

b

c

d

ALCATORIS
S. FAUSTO,
EX MSS.
ipse, mona-
sterii Procura-
tor, fruges
colligit.

claudum et
mulum,

fusa prae,

stola impo-
sita

et signo cru-
cis.

Matr. 11. 24.

smat

Magni fit a
S. Benedicto,

Falestrum.

Patris nostri, Praepositi ac totius cœnobii Procura-
toris et administratoris post ipsum fugebatur offi-
cio, cum Fratribus ad fruges colligendas, longiuscule
a monasterio esse egressus. A quo opere dum ad sex-
tam refectiois horam cum eisdem rediret Fratribus,
antequam ad portam ventum fuisset monasterii, clau-
dum quemdam et mutum puerum invenit in itinere.
Cumque pater et mater pueri, ejus pedibus provoluti,
et cum clamore valido et lacrymis terribile Dei nomen
obtestantes, ut filium suum eis sanum redderet, ge-
nua ejus firmissime utrisque constringentes manibus
precarentur, refugit pavore nimio, tale attentare
miraculum; se peccatorem esse, nec talis ullo modo
operis effectorem vociferans posse fieri: Maxime, in-
quit, cum hæc sanctorum sint opera Apostolorum,
aliorumque perfectorum, qui eorum exempla cre-
dendo et imitando sectantur. Nos ergo hæc ab eo dici
audientes, simul et perfectam Deoque acceptam ad
talia peragenda ejus vitam et meritum sufficere co-
gnoscimus, juncti parentibus pueri, pro restitutione
aegroti eum rogare cœpimus. At ille, ut erat piissi-
mus, lacrymis perfusus, atque in orationem prostratus,
postquam diutissime oravit, stolam, cum qua
eodem anno, jubente beato magistro suo, ordinatus
ad ministerium fuerat Leviticum, et quam juxta mo-
reni, gratia sanctitatis, primo indesinenter ferebat
anno, collo protulit, et super caput infirmi, Crucis
signum faciens, posuit; atque ad cœlum oculos eri-
gens, dixit: Domine Jesu Christe, qui discipulis,
tuis polliceri dignatus es, dicens: Amen dico vobis,
quia omnia quæcumque orantes petieritis, credite,
quia accipietis, et veniet vobis; ostende etiam nunc,
quia et nos servi tui, exigui licet et peccatores, in
te et in verbis tuis sanctis, prout ipse largiri digna-
ris, eandem fidem habemus. Et hæc dicens, ait ad
debilem: In nomine sanctæ et individuae Trinitatis,
adjutus meritis sanctissimi Magistri nostri, sta san-
nus et ineluctus super pedes tuos rectus. Et conti-
nuo sospitati redditis, cepit rectissime ante nos
pergere, ac Deum voce exultationis et laudis ben-
dicere, dicens: Benedictus Deus creator omnium,
qui me reintegrare dignatus est meritis sanctissimi
servi sui Benedicti, per beatissimum discipulum ejus
Maurum. Perfectissimus ergo Benedictus, cum re-
versus ad monasterium, sanatis pro quibus ierat, fuis-
set, nobisque narrantibus, et laudantibus Deum, ea
que contigerant, comperisset, in magna deinceps
admiratione ac veneratione beatissimum Maurum
habere cepit: nec jam loco discipuli censebat æsti-
mandum, quem ita Deo proximum jam videbat af-
fectum.

a Hæc e S. Gregorii Dialog. lib. 2, cap. 4, transcripta sunt.
b Hæc eodem libro, cap. 7. c Vita S. Placidi dabinus 3 Oct.
d MS. Andomar. missus. e Al. protulit. f Ergo is nondum
attonsus erat in monachum. g De nieloio phara dicens 17 Jan.
ad Vita S. Antonii in Prolegomen. 5 Febr. num. 67. h Hæc eodem
libro 2, Dialog. cap. 6. i Pappus Falestrum a similitudine fal-
cis dicitur: est enim ferraculum curvum cum manubrio longo
ad succidendum densilatum verpura: hi runcones dicuntur;
atque a runco, ut verbo runcones verbit. Sic et Josephus Lau-
rentius in Anathia: Falestrum curvum ad similitudinem falcis.

CAPUT III.

Missio in Gallias, discessus e Cassino.

Per idem tempus Legati ad nostrum venerunt mo-
nasterium, missi a beatissimo a Bertigranno, Ceno-
manien civitatis Episcopo. Nam idem sanctissimus
Pontifex, audita fama sanctitatis eximii Patris nos-
tri, Flodogarium Archidiaconum, et Harderadam
b Vicecomitum summa, strenuissimos scilicet atque
clarissimos viros, a latere suo cum magnis xeniis ad
eundem Patrem nostrum transmisit; omnibus eum
exortus precibus, ut illi perfectos dirigeret Fratres,
qui monasterium illi secundum regularis ordinem ob-
servationis in fudo Ecclesie, quam regabat, adifi-
care deberent. Perfectissimus vero Pater noster, juxta
rationem et revelationem, quæ in præfatione hujus

n
Episcopo Cen-
omanienensi
prelate,

b

operis a nobis pleniter est exposita, quamquam finem
dierum suorum jam jamque seiret imminere, secu-
dum quod Spiritui sancto revelante dederat; Lega-
tis supradicti Antistitis tam beatissimum Maurum,
quam nos quatuor, quorum nomina præmio inse-
ruimus, assignavit; præcipiens nobis, ut non minus
ipsi beatissimo Mauro, quem nobis Magistrum con-
stituebat, quam ei eatenus, in omnibus paremus.

17 Jam vero quis digne explicet, quantus moror,
quantusque luctus totam sanctissimam nostram su-
bito corripuit congregationem? Quia enim sanctus
Pater eis jam obitus sui reseraverat diem, spes et
consolatio totius congregationis in beatissimo Mauro
pendebat: illum se Patrem, illum se gaudentes post
ejus transitum habere rectorem. Sanctissimus autem
Pater noster tantis fletibus et suspiriis motus, om-
nem convocans congregationem, talem ad eos pro-
tulit orationem: Si tristandum, dilectissimi Fratres
ac filii, pro tali esset negotio; mihi magis, quam vo-
bis hinc esset morendum, qui quantum ad præsens,
magnis videor destitui solatiis. Sed quia, dicente
Apostolo, caritas benigna est, benignitatem caritatis
nostræ omnimodis impendere debeamus his, quos ali-
quo modo ea indigere cognoscimus; nec nostra tan-
tum, quam aliorum querere. Quapropter vos amoris
paterni sollicitudine fletibus et morore temperare
deposeimus: quia potens est Deus meliores nobis,
post hujus depositionem corporis, huic sancte im-
mittere congregationi; quarum et meritis et exemplis
longe præstantius, quam nostris ædificemini. Sed et
illud summopere nobis est procurandum, ne versu-
tia antiqui hostis, unde alius talis acquiritur, inde
nobis tristitiæ malo detrimentum in aliquo ingeratur.
Nos etenim, quos unitatis semel in sancta caritate
junxit concordia, nunquam vel longissima dividunt
terrarum spatia: quoniam semper interioris hominis
adspectu, qui renovatur secundum imaginem ejus,
qui creavit eum, nos quoad vixerimus tempore invi-
cem intueamur. Vos autem, Fratres carissimi, quos
ad opus Domini construendum ad illas dirigimus par-
tes, viriliter agite, et confortetur cor vestrum in
sancto proposito et religione; proculdubio scientes,
quia quanto ansteriora, emisa salutis aliorum, in hu-
jus via seculo pertuleritis, tanto majora a Deo reci-
pietis celestium gaudia prætorum. Nec vos ullo
modo resolutio hujus nostri mæstificet corpusculi;
quoniam præsentior vobis ero, carnis deposito onere,
vestrique, per Dei gratiam, cooperator existam
assiduus.

18 Et hæc dicens, dans osculum nobis, prosecu-
tusque nos cum omni congregatione usque ad ostium
monasterii, osculatis rursum nobis, ac benedictione
super nos tradita, dedit sanctissimo discipulo suo
Mauro librum regule, quem ipse Sanctus unum sua
scripserat; proferrique jussit pondus libra panis, et
vasculum anenim, vini cheminam capiens, et ita non
sivitabile; dans mandatum Missis supradicti Præsulis
ad eundem Pontificem, ut sua vice paterno affectu
nos suscipiens tractaret, ac nobis aptum locum ad
edificandum, sicut pollicebatur, cœnobium traderet.

19 Igitur nos quinta Epiphaniarum sabbati iter
arripientes, primam mansionem in possessione nos-
tri monasterii habuimus, in villa, que d. Eucharia
nuncupatur. Quo advenientes, honorifice satis a duo-
bus Fratribus nostris, Probo videlicet et Aquino,
suscepti sumus, quos sanctus Pater noster hujus rei
gratia prius illic direxerat. Ea nocte celebrantibus
nobis nocturnale officium, advenerunt illuc duo ni-
hilominus ex Fratribus nostris, Honoratus beato re-
cordationis vir, ac Felicissimus egregie indolis ad-
lescens, consobrinus S. Mauri, missi a sanctissimo
Patre nostro Benedicto. Quos ut vidimus, gaudio non
modico gavisi sumus, certum tenentes apud nos, ali-
quid magni de parte ejusdem Patris nostri nos ab eis
vel audituros vel percepturos. Nec nostra frustra-
simus

missus in
Gallias cum
& aliis.

S. Benedicto
reliquis con-
solante,

1. Cor. 13. 4.

ipsos pro
animante, et
opem e caris
pollicente.

discedit e mo-
nasterio:

c

in villa mo-
nasterii per-
noctat:

d

MACTURE
S. FAUSTO,
EX MSS.

a
cæco depre-
cante

25 Exinde cum ecclesiam pretiosorum Martyrum Christi a Mauriti ac sociorum ejus, gratia orationis omnes simul fuisset ingressi, cæcus quidam ex matris utero pro foribus ejusdem basilicæ sedens, et ab intrantibus ac egredientibus quotidianum mendicando victum deprecens, comperit a sociis itineris nostri illic Maurum advenisse discipulum sanctissimi Benedicti, cujus fama sanctitatis jam ubique percrebuerat. Cumque oratione completa ostium basilicæ egressi fuisset, cæcus idem in pavimento toto prostratus corpore, deprecari et obtestari B. Maurum cœpit, dicens : Adjuro te Maure serve Dei, per hos pretiosissimos Thebæe legionis Martyres, et per venerabile Magistri tui nomen Benedicti, ut sanctis tuis precibus oculorum mihi lumen conferri obtineas a Domino. Sanctus ergo Domini hoc audit, parumper figens gradum substernit, eumque de pavimento surgere præcepit. Cumque stetisset ante illum, interrogavit eum, dicens : Dic mihi homo, quantum temporis jam emensum est, ex quo hæc sancta sanctorum Martyrum adiisti limina? Cui ille respondit, dicens : Undecimus pene jam elabitur annus. Et Sanctus Domini ad hæc ait : Numquid si voluissent hi sanctissimi ac Deo carissimi Martyres, qui corpora sua sancta pro Christo gladiatoribus perimenda exposuerunt, ut animas pro ipso ponerent, lumen oculorum tibi a Domino dari, impetrare non potuissent? Istos itaque attentius exorando deprecare, quorum magis hæc quam nostra sunt opera, et quorum ipsi non minus ceteris indigemus suffragiis. Et hæc dicens, cœpit abire. Cæcus vero horrenda quadam et pavenda vociferando inclamare sacramenta non intermittebat, usquequo sanctus vir, nobis etiam compellentibus, sedibus oculorum ejus, quibus eatenus lucicomis solis non splenderat claritas, lacrymis madefactos dexteræ manus suæ impressit digitos, cæloque aliquantisper intendens, ac super eos signum nostræ redemptionis edens, Dominus, ait, et Salvator noster Jesus Christus, qui est vera lux, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ipse te per invocationem sancti sui nominis, et merita horum beatorum Martyrum, ac Magistri nostri Benedicti, illuminare dignetur, ut videris mirabilia opera Altissimi, quibus distinguere mundanæ voluit formam creationis, ipsum conditorem horum ac restauratorem nostrum voce exultationis, et opere veræ credulitatis collaudes.

26 Hæc cum crasset sanctus vir, statim sanguis ubertim ab oculis ejus defluere cœpit, et continuo clarissimis luminibus sphaeram solis respectans, hymnum trium puerorum ex ordine decantare clara voce cœpit. Vocabatur autem vir ille Linus : qui, ut ab ipso comperimus, tam psalterium, quam omnia et diurna et nocturna audiendo didicerat officia. Habitatores autem loci illius, videntes tale miraculum per B. Maurum celebratum, simul in unum conglobati, deprecabantur eum, ut benedictionem suam super eos daret. Quibus ipse hæc tantum respondit voce : Benedicat vobis Dominus Deus noster, qui habitat in Sion, ut videatis bona ejus, quæ sunt in Hierusalem, omnibus diebus vite vestræ. Deditque mandatum illi qui illuminatus fuerat, ut nunquam jam ab ipsa ecclesia discederet, sed jugiter ibi Domino ac sanctis Martyribus deserviret. Quod ipse postmodum devotissime implevit. Cum enim post transitum B. Mauri ad nostrum reverteremur monasterium, Clericatus eum functum officio in ipsa invenimus ecclesia, et decrepitam jam agentem senectutem.

a S. Mauri Acta dabanus 22 Septembris; et preterea de ejus Agnitione in eandem, agranus A. Matti ad vitam S. Sigismundi Regis.

b M. Madefactis.

CAPUT V.

S. Romani visitatio. Mors S. Benedicti.

Inde igitur egressi, ceptum iter exequi attentius ambabatur. Cumque nocte quadam juxta ecclesiam sanctæ Dei genitricis et semper virginis Mariæ, jam

in locis hospitaremur a Jurensibus, et mulier quædam vidua, b Remeia nomine, quæ in configua nobis commauelabat domo, filium suum adolescentem, quem ex defuncto nuper viro suo susceperat, quique jam ultimum trahens flatum, vicinam in lecto jacens operiebatur mortem, insonnem plangendo et ejulando duceret noctem, vir Dei Maurus more sibi solito, nobis quiescentibus, ipsam ecclesiam, vota Domino precum ac supplicationum ut redderet, ingressus est. Cum vero jam vigilia propinquaret matutina, et mulier nec momento quidem a plangoribus et ejulatu cessaret; vir Dei tenerrime motus ad pietatem, se cum lacrymis Domino prostravit, et ut miseræ mulierculæ misereri dignaretur, filium suum illi restituendo in columem, precabatur. Cumque ab oratione surrexisset, cellulam, in qua dormiebamus latenter introiens, Simplicium monachum caute tetigit cœmnuens illi, ut cautius surgens se sequeretur. Ille autem mox eum in ecclesiam secutus, attonitus quid ei vellet jubere, expectabat. Sanctus vero Domini accedens ad illum, ait : Doloribus hujus infelicis mulieris animus meus nimia compatitur teneritudine. Quapropter plena fide ad lectulum simul accedamus jacentis : forsitan recuperabit illum superna dignatio.

28 Veniens ergo ante stratum pene jam exanimati cadaveris B. Maurus una cum Simplicio, ait : Christus Dominus et Salvator noster, unica spes et consolatio dolorem patientibus et perferentibus, qui misericordia motus super viduam, filium ejus extra portam elatum, intuentibus populorum resuscitavit turbis, eadem nunc pietate et huic adesse dignetur mulieri, filium ejus restituendo incolumem. Et hæc dicens, abscessit. Ille vero, qui duobus jam diebus sine sensu et voce jacuerat, matrem suam vocare ac consolari cœpit, dicens : Noli mater flere, quia lacrymis ejusdam servi Dei, quas fudit tuo compatiens dolori, vitæ ac sanitati ab ipsis Averni faucibus redditus sum. Cui eum illa diceret : Ecce in hac nostra basilica cum aliis ejusdem habitus viris matutinos decantant hymnos; ille ac si nihil incommoli pertulisset, de lectulo continuo surgens, ecclesiam intravit, et absque hæsitacione sanctissimum adiit Maurum, vociferans et dicens : Vere tu idem ipse es, qui me tuis lacrymis et meritis a tribunali, d de quo tristem exceperam sententiam, qua jam incuriosus deputatus eram locis, superis revocasti. Fama hujus facti totam continuo replevit regionem. Ruunt præcipites nobis obviam viri cum mulieribus, senes cum junioribus, laudes Deo undique conrepantes, qui taliter mirificat Sanctos suos. Vocabatur autem idem adolescens Eligius, qui postea (ut nobis relatum fuit) e in monasterio Litinensi monachus est effectus.

29 Nos itaque cum jam appropinquante solennitate Paschali, quotidie profectorem accelerarem, eo die, quo Dominica celebratur Cœna, in pagum devenimus Autisiodorensem. Audiens autem B. Maurus opinionem f S. Romani monachi, qui beatissimo Patri nostro Benedicto in initio adjutor et cooperatores extitit, ut in historia vite ejus plenissime invenitur, quique per revelationem Gallias petens, cœnobium in eodem pago, in loco, qui g Fons-rogi nuncupatur, edificabat; petiit duces itineris nostri, ut eo divertentes, ibidem sacrosanctum Pascha celebrarem. Hoc autem B. Maurus maxime idcirco expetebat, quia et sequenti die transitum sanctissimi Magistri nostri complendum esse sciebat; et colloquio B. Romani desiderabiliter perfrui cupiebat. Ductores vero itineris nostri, petitionibus viri Dei libenter annuentes, concito gressu illic tendere festinarunt.

30 Die itaque Parasceve hora illic sexta pervenientes, devotissime a B. Romano suscepti sumus. Cumque omnes nos, qui cum B. Mauro peregrabamus, ad ea, quæ opus ad diem festum erant, preparanda vel emenda occupati essemus, ipsi sanctissimi viri dulciter invicem perennis vite crederent colloquia. Et

cum

h
signo Crucis
nisum resti-
tuit.

et jubet Eccl-
sia S. Mauri-
tu servare.

a
b

vidua rom-
patis.

r

ejus filium
moribundum.

alioqui dam-
nandum.

d

sanitati resti-
tuit;

e
qui monachus
furtus:
ad S. Romani
num divertit:

f

g

CAPUT VI.

Adventus in Audegavos.

At tunc
S. Faustus
et Faustina.

ei prædicit
S. Benedicti
mortem

h

mate Parasceves in hac die
peccata
transiunt.

t

volentiam
habentem
quod
ad carum
terrat

lib. 2. dial. 1.
57
convenit
natura

S. Faustina
dominus
dixit
omnino

et

14

eum jam vespertina hora post solenne officium, quod specialiter, utpote annuatim eo celebratur die, appropinquaret; vir Dei S. Maurus B. Romano dixit: Crastina die beatissimus Pater noster Benedictus, terreno deposito corporis opere, hæc celestem gaudens et hilaris scandet ad patriam. Quod audiens S. Romanus, illico in lacrymas resolutus, flere inconsolabiliter cepit. Quem B. Maurus consolari cupiens, aiebat. Gaudere potius, quam flere, ideo de ejus migratione debemus, quia et magnum Patronum præmittimus, et presentiore enim nunc, quam si in carne viveret, sumus habituri. Hæc tamen dicens, nec ipse a fletu se poterat collibere. Noctem vero illam, qua duodecimo Kalendas Aprilis habebatur, et qua sacratissimum vigiliarum Pasche illucescebat sabbatum, tam beatissimus Maurus ac nos qui cum eo ibamus, quam S. Romanus cum aliquibus discipulis suis, jejuni pervigilem diximus, unusquisque nostrum secreto apud se, ut in illis diebus in Ecclesia Romana mos erat, psalmos et orationum precos devote pro exitu ejusdem Patri nostri Beo dilectissimi Benedicti consummantes.

31 Cum vero transacta jam hora quasi tertia ipsius sacratissimo diei, beatissimus Maurus in ecclesia consistens transitum ejus, qualienaque eveniret hora, orando et psallendo præmnire, longe licet positus, satigeret, seque pavimento in orationem delisset, raptus in spiritu, subito se transpositum in loco, de quo egressi fueramus, vidit: conspexitque viam pallis stratam, ac innumeris coruscantibus, recto Orientis tramite, ab ejus cella in cœlum usque tendentem. In qua etiam visione duos congregationis nostre Fratres socios habuit, cum quibus simul eandem visionem conspexit. Itaque cum viam, quam cernebant, mirarentur attentius, venerando habitu vir desuper eorum assistens, ejus esset via, quam cernerent, inquisivit. Quod illi se nescire professi sunt. Quibus ille ait. Hæc est via, qua dilectus Domino cœlum Benedictus ascendit. Hanc visionem nus ex illis duobus Fratribus nostris, qui eam simul cum B. Mauro viderunt, in nostro memorabatur eumobio, alter vero, ut scribit B. Gregorius, longius positus vidit. Mox vero ut beatus ad se recessus est Maurus, occurrit S. Romanus ac nos evocans, cuncta que viderat, luendo nobis per ordinem recitavit.

32 Diem illam et sequentem Dominicam, qua specialiter triumphus Resurrectionis Dominicæ celebratur, solennem et celebrem cum omni gaudio ac letitia peregrinamus. Secunda autem feria festivitatis ipsius, antequam proficisci cupissemus, S. Romanus B. Mauro dixit. Si absque animæ periculo locum hunc deserere potuisset, melius tecum, amantissime Frater, cupere habebat, quam alicubi finem vite terminare. Sed quia et hoc deesse periculosum est, et ultimus nobi jam atque immansuetus dies, per te felix, qui mittens, ac prospere feliciter utere forte. Deus autem omnipotens semper sit tecum, et cum Fratribus, qui tecum pergunt, et recto itinere perducant vos ad veram reposituram. Tunc, quæ omnibus electis suis palliæri dicitur, ostendit præparavit, que nos secum vidit, nos secum audivit, nos per terram ascendunt, nos in illorum, qui terram amantior cupi præteritis, desideriorum adit, nos in ordine Apollonio vidit. Nobis cum rexy hanc dicitur, per Spiritum.

14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

Ex eo igitur loco, recto calle Aurelianis cum venissemus, gravissimos duces itineris nostri morror invasit. Audierunt siquidem certis deferentibus nuntiis, B. a Bertranno Episcopum jam migrasse ad Dominum; alimque in loco ejus jam substitutum Pontificem. Hæc autem cum B. Mauro ac nobis intimassent, magno tacto defecere cepimus, nescientes quid facere deberemus. Sed B. Maurus, memor prophetie sanctissimi Patris nostri, qua nos, cum difficultate licet, aptum locum inventuros esse prædixit, dejectos animos blandis consolationibus ac promissionibus roborabat, dicens. Nolite, Fratres dilectissimi, in presenti afflictione animos vestros ita tristitie subdere: quoniam et Deus tribulationem patientibus, gratia sure pietatis seos relevando, præoccurrere consuevit, et præcipue precibus beatissimi Patris nostri adjuvabimur, qui se nobis semper presentem et cooperatorem adesse pollicitus est. Nam et Abraham Patriarcha imperio Dei egressus de domo et de cognatione sua, terram peregrinationis sue postea in posterum accepit in hereditatem. Itaque et nos nostram congruenter cupisse peregrinationem, expectamus, ut devotissimi servi, consolationem Domini, et per omnia vestigia sanctissimi Patris nostri Benedicti imitari satagemus, qui relictæ domo et rebus patriis, et ad ultimum nutricem suam occulte fugiens, ac soli Deo placere per omnia desiderans, tantam a Domino promeruit gratiam, ut nemini post beatos et primos Apostolos unquam fuerit secundus; sed potius, Deo se juvante, tot sanctorum extiterit fundator: venerabilium, tantaque Domino acquiserit millia perfectorum monachorum.

33 Hæc itaque exhortatione B. Mauri aliquo modo confortati, tractare simul cum ductoribus nostris cupimus, quid potissimum nobis esset agendum. Tunc nobilissimus vir Harderodus cum ad latus Beati resideret Mauri, ita exarsit talia proferre cepit. Dignum mihi atque conveniens, Pater sancte ac religiosi Fratres, esse videtur, ut nos, qui legationibus rei functi sumus, propter quam tot ac tanta perlustrantes terrarum spatia, laborem hunc jussu nostri Pontificis assumpsimus, istum novum atque incognitum nobis adeamus Antistitem; et causam itineris nostri notam illi ex ordine facientes, voluntatem eius super tali negotio rescire valeamus. Similiter etiam et nostri sollicitudinem ipsam cum genere nos oportet. Tu vero, Pater venerande cum Fratribus, quos tecum habes, nostrum ad vos hic expectare nobitum debes, qui infra octo, ut reor, consummabitur dies. Etenim si de hoc, quod beatus decessor meus impere cuperat, facere remerit: alia procul dubio reperitur via, que illi ad quod missi estis, cum supremo ad uterque perire valeatis, ne frustra tanti laborem itineris a se se videamini. His diebus, apertissimam rationem nobis in archiepiscopo juxta se locum B. Petri Apostoli dicitur veniunt, deputat ad eos. Jam nostri quos honoratore in suo habebant fundati, simul et prope pontem eis, ut non tantum de quibus B. Maurus ac nostras, quæ colliguntur, ad invigilant. Hæc itaque per litteras curantur, ut nos, qui S. Mauri prædicationem

33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

u

Mortuo Episcopo
S. Gen. tunc
necesse

stans solatur.

Legatus
S. Gen.
manus
profectus.

et

et

ACCIONE
S. FAUSTO.
EX MSS.
divino nuntio.

agebatur secundum dispositionem occulti consilii Dei, qui locum, quem B. Mauri magisterio, atque institutione doctrina regularis sublimandum esse decreverat, nullo modo obtentu alterius differri vel ad modicum volebat loci. Siquidem locus ille, qui a B. Bertigrano ad construendum cenobium provisos ac delegatus fuerat, non admodum aptus vel congruus regulari erat religioni, ut nobis nostri dicebant ductores: nam ex ipso nomine, quo Rupiatus vocabatur, deformis a nobis et scabrosus aestimabatur.

exoratur in
ditionem An-
deavensem

36 Harderatus proinde certissime comperiens, quod Domnolus Episcopus nihil de hac re facere vellet, lætissimus effectus, licentiam ab eo ad nos revertendi petiit. Qua sibi concessa, nepotem suum strenuæ juvenutis virum, nomine Hademarum, Beato transmisit Mauro, mandans illi, ut nullo modo moestum gereret animum, sed quantocyus posset cum omnibus, quos cum eo dimiserat, Andegavensem adire festinaret regionem, quo ille nobis se occurrere per nuntium designaverat. Cum itaque tam B. Maurus, quam et nos omnes, qui cum eo remanseramus, alacriores tali effecti nuntio fuisset, decimo die, postquam Aurelianis civitatem fueramus ingressi, iter arripientes, tendere quo jussi fueramus, summo opere certabamus.

honorifice ex-
cipitur.

37 Quinto tandem die ad locum, qui Restis nuncupatur, pervenientes, honorabilem virum Harderatum et uxorem ejus ac filios, adventum nostrum jam per biduum ibi præstolantes, invenimus. Qui cum honorifice nos suscepissent, post abundantissimam, quam nobis præparaverant, refectionem, supradictus vir Harderatus cum conjuge sua, Cæcilia nomine, secretiore expetens locum, adscito B. Mauro, omnia illi quæ cum suo invenerat Episcopo, per ordinem nuntiavit. Et cum Beatus ei diceret Maurus: Quid nobis nunc agendum, vir illustrissime, vel potius eligendum esse decernis? Ille amabiliter, ut vir jucundissimi erat vultus, respondit: Est mihi consolatio, nomine Florus, magnis tam in his, quam in aliis regionibus possessionibus pollens, qui prius inter primos totius regni Francorum Proceres, decentissime omnia jussus a Rege Palatina disponit moderamina. Ille itaque ab ineunte ætate, in seculari licet habitu constitutus, omnipotenti Deo sollicitè semper placere studuit. Cui ex omnia conjuge, quam ut acciperet, invitum eum tam Rex, quam nostri coegere parentes, unus tantummodo superest filius: qui si alicubi perfectus in hac religione posset invenire viros, in sua propria possessione, quæ ei de paterna venit hereditate, monasterium construere desiderat, filiumque suum ibidem Deo offerre cupit: ac sic demum relictis omnibus, quæ sunt hujus mundi, negotiis, Deo in eodem deservire, liber ex omnibus, exoptat cenobio. Ad hanc ergo Missum nostrum directum habeo, qui illi adventus vestri causam pleniter enarrare valeat, vel si in deliberatione animi sui perseverat, explorare. Nos tamen, si placet, usque dum aut ipse aut ille quem ei direximus, revertatur, locum ipsam, de quo loquimur, inspicere et considerare habeamus.

in honore ejus
invenitur
causam Floro
viro potenti et
pium.

^a Auresunt hic variant MSS. codices altissimi enim est Bertigratus, aliis Bertigrano, Bertichranus. Ceterum vel memoria lapsus hic est Faustus aut potius ejus interpolator Odo, Bertichranum pro Innocentio scribens, vel dicitur Bertichranum, quorum prior exiguam omnino tempore sederit. Nam S. Innocentius Concilio Aurelianensi II, anno 841, habitu subscripsit. Domnolus, sive Domnolus, qui S. Maurum noluit admittere, anno 867, Turonensi II, Bertichranus alter interfuit conventui Episcoporum apud Guntramium in causa montium Pictavensium anno 883, licet non dicatur fuisse Cenomanensis. At non potest ille, quod putavit Claudius Robertus, S. Maurum evocasse, ut ex hac Vita patet. Probabilis autem est memoria lapsus esse Odonem, cum in Vita S. Domnoli, quam Ab. Maii dubium, ipse dicatur S. Innocentii, sive Innocentio successisse.

CAPUT VII.

Glannufoliensis cenobii fundatio

Hoc B. Maurus audiens, gaudio gavisus est magno, et statim altera die cum eodem honorabili viro

pergit ad considerandum locum. Eo tempore Theobertus Rex nobilitate regni Francorum apicem gubernabat. Cui supradictus clarissimus vir Florus ita familiaris et carissimus in omnibus erat, ut quicquid in omni ditione ejus facere vellet, absque alicujus contradictione permissus a Rege obtineret. Qui cum relatu nuntii, quem ei Harderatus direxerat, tam B. Maurum, quam et nos advenisse cognovisset, et quia Cenomanicus Antistes recipere nos nolisset; illico accedens ad Regem, causam ei adventus nostri pleniter enarravit, ac voluntatem suam, quam de edificando cenobio habebat, ei aperuit; petiitque ab eo ut nos ejus permissu suscipere mereretur, quatenus ei monasterium, sicut desiderabat, construere. Cui Theobertus Rex respondit, dicens: Non ita nobis hæcenus servisti, ut aliquid tibi negare, aut contradicere possimus: unde perge quantocyus, et nostra comitatus gratia, ac roboratus auctoritate, eosdem sanctissimos viros cum omni suscipere reverentia, peragens cum eis desiderium, quod animo tuo superna inspiravit dignatio: simul et deprecare illos, ut pro nobis ac liberis nostris, populoque totius regni a Deo nobis collati, ipsius assidue exorare dignentur misericordiam: paratissimos etenim nos atque promptissimos in omni suo invenient obsequio, si formam hujus religionis ita ab eis observari compererimus, sicut jam fama vulgante ab eorum Magistro arduus satis eam traditam audivimus. Tum vero erit, artifices illic ad operandum, ubicumque eos in omni nostra invenieris potestate, adducere et adunare, ut opus ipsum celerius possit expleri. Nec nostra, juxta voluntatem et consilium tuum, regni loco illi deerit largitas, si apte enim constructum et convenienter perspexerimus ordinatum.

Florus ei mo-
nasterium
edificaturus

Rege probante

et favore
suum addi-
cente.

39 Talibus ac tantis Regis promissionibus nobilissimus vir Florus roboratus, concitus ad prædium possessionis suæ, quod a Glannufolio dicebatur, advenit. Cujus adventu Harderatus audito, cum B. Mauro ante fores portarum in ejus pergit occursum. Videns vero Florus B. Maurum humillimo monachi indutum habitu stantem, de equo, ejus tergo insederat, permiciter desilivit: ac tertio antequam ei appropinquaret, toto corpore in terram se prosterens, cum ab eo humiliter receptus, ac modeste, ut dicerat, elevatus fuisset, diutius se invicem complexantes, ac alterutrum constringentes, lacrymas quoque præ gaudio invicem infundentes, immanati sunt. Tunc deinde prædicti vir, osculatis nobis omnibus, apprehendens iterum dexteram B. Mauri manum, et strictim eam exosculans ait ad illum: Bene te venisse gaudemus, serve Dei exeelsi, et discipule sancti viri Benedicti, cujus honor et nomen, quod in sancta emeruit servitute, pene jam omni seculo innouit: et benedictum nomen Domini gloriosum, qui te ac commilitones tuos, istos reverendos viros, ad adiutorium nobis in istam misit providiam. Et hæc dicens, ducebat eum ad domum, præcedente nos Harderato, et filiis ejus.

in eum venit.

a

enimque et so-
cios honori-
fice excipit:

b

40 Die vero alia, cum post matutinale officium in unum convenissemus, aperuit B. Mauro voluntatem suam, quam de constructione cenobii habebat, simul et Regis referens promissionem ac deprecationem, qua eum et pro se ac filiis, omnique populo Dominum attentius implorare expetebat. Tunc B. Maurus ait ad illum: Observare ordinis nostri summam deposcit quietem et securitatem. Quapropter si nobilitati generositatis tuæ videtur non esse contrarium, primum omnium res, quas Deo ejusque famulis tradere pro remedio, ut asseris, anime tuæ desideras, simul perustrantes inspicere debemus. Inde vero facti testamento, te tradente nobis eorum testibus, recipere eas in nostram convenit dominationem. Cui cum assensum suum Florus præbuisset; ascensis equis post diem tertium, inspectis omnibus, ad supradictam reversi sunt locum.

probatum
Sancti locum

et donat.

41 Tunc clarissimus vir Florus scripto, juxta consilium beati viri, testamento, tradidit ei omnia, et de suo jure in ejus delegavit potestatem atque dominium. Obtulit etiam ipso die Domino filium suum, nomine Bertulfum, puerulum octo circiter annorum, nutriendum et instituendum doctrina et magisterio beatissimi Mauri, sicut et ipse a sanctissimo Magistro suo Benedicto educatus in omni nostra fuerat observatione. Post cujus oblationem ait B. Mauro. In hoc sanctissime vir, et te, et qui tecum sunt, certus tam de hoc loco, quam et de rebus ibi a me collatis esse convenit, cum et filium meum servituum Deo per vestrum obtulerim magisterium: et meipsum, si vita comes Deo propitio fuerit, opusque perfectum, relictis omnibus, quæ sunt hujus mundi, in hoc eodem divinis mancipandum servitiis polliceor loco.

et huiusmodi votum Deo offert

42 Congregatis igitur plurimis artificibus et operariis, iustisque fundamentis, opus ceptum quotidie certatim accelerabant. Sed quia parvus deorsum super ripam fluminis erat locus (ex una enim parte objectu montis, ex altera vero Ligeris alveo angustabatur) in dexero ipsius montis latere fabrica omnis monasterii ædificari cœpta est. Primum ibi unam non admodum magnam ædificaverunt orationis domum, quam B. Maurus in honorem S. Martini Confessoris Christi consecrari fecit, in qua etiam Dei dispositione, et sua electione unum sepelivimus. Nam sicut sanctissimus Benedictus in oratorio ejusdem beatissimi Martini, in quo, destructa ara Apollinis, ejus memoriam posuerat, se sepeliri jusserat; sic perfectissimus ejus discipulus, ne vel in sepultura ab ejus videretur discrepare qualitate, in domo ejusdem oratorii se præcepit tumulari. Prædictus denique vir Florus cum in omni regno Theodeberti Regis summam obtineret potestatem, ac vice Comitis in Andegavensi eo tempore fungeretur pago, peritissimos videlicet illic convenire fecit artifices, tam lignarios quam commentarios, quaque etiam in aliis doctos artibus.

domum ædificatur strenue monasterium.

43 Cumque die quadam cum Beato Mauro operarios inspicere resideret, et vir Domini lectioni de contra operam daret, ac interdum ea quæ legebat ipsi Floro exponeret; quidam Clericus, qui commentariæ arti præerat, et quem idem Florus de palatio Regis ob hoc adduxerat, de altissimis gradibus, in quibus operarii stantes, altius jam prætectam redificabant macerium, retrorsum currens, super deperatam illuc montem lapidum cecidit. Cumque omnes eum mortuum crederent, ac de sola ejus sepultura tractarent, pro eo maxime, quia per omnes corporis meatus sanguis undatim profusus egrederebatur; vir Dei eum Floro advenit, unaque continuo ad ostium ecclesie B. Martini deportari fecit. Cumque omnes abscississent, ipse in terram se ante altare orationis dedit. Qua completa, egrediens et super collis membra signum Crucis faciens ait: In ejus nomine, qui corpus hominis de limo terræ formavit, et spiraculum vitæ inspiravit, surge sanus Langisee, et perface opus tuum quod coeperas. At ille statim velut a somno consurgens, mirari cepit, quando illuc advenisset. Sanctus vero Domini ad eum ait: Non tuis huc pedibus, sed aliorum delatus es manibus. Sed perge quantumvis, ne forte tua absentia opus interrumpatur. Illo itaque egresso, Florus, qui in parte cum Simplicio monacho stans emeta quæ vir Dei egerat vidit, concito cursu adveniens, sequæ ad pedes ejus projiciens, clamare capit. Vere discipulus es tu S. Mauri B. Benedicti, de quo talia narrari frequenter audivimus. Ex illo die idem Florus, ita cum in maxima habuit admiratione, ut nunquam propius ei accedere auderet.

quomodo lapsu exanimatum

precibus et signo Crucis sanat

Floro mirante

44 Itaque cum Clericus, qui sanatus fuerat, ad opus suum fuisset reversus, quidam ex operariis B. Mauro detralere coeperunt, dicentes eum non religionis obtentu, sed gratia cupiditatis, quo honora-

tior in aliis esset regionibus, suam reliquisse monasterium et tam longinquas adisse terras; et hæc quæ faciebat, non virtute Dei, sed potius quibusdam obtinere præcantaminibus. Cum ergo hæc inter se sermocinarentur, malignus spiritus tres ex illis subito invasit, ac ita gravissima vexatione atterere coepit, ut uni ex illis, nomine Flodegiso, animam extorqueret. Quod ubi vir Dei quid evenisset agnovit, vehementer flere coepit: iterumque oratorium B. Martini ingressus, attentius Dominum tam pro his qui torquebatur, quam et pro illo, qui mortuus fuerat, deprecabatur. Et cum per tres continuas horas orationi incubisset, ad eos qui vexabantur, et se invicem dentibus lacerabant, accessit; et signum Crucis tertio contra eos faciens, dixit: Filius Dei unigenitus Dominus noster Jesus Christus, qui discipulis suis potestatem dedit calcandi super serpentes et scorpios terræ, et super omnem virtutem inimici, ipse vos ab hac solvat demonica vexatione. Et cum adhuc dentibus frenderent, pulvereque se conspergerent, vir Dei propius accedens, digitos utriusque manus illis in ora misit. Spiritus vero inmundi, foetida relinquentes vestigia, ventris egestionem fugati sunt.

AUCTOR S. FAUSTO EX MSS.

a demone possessus quæ et detraherant.

signo Crucis liberat.

45 Jussit deinde vir Domini corpus defuncti tolli, et in porticum ecclesie deferri; nocturnque illam vigiliis totam duxit insomnem, assiduis Dominum exorans gemitibus, ut animam defuncti in corpus reddere dignaretur, ne diutius de ea diabolus, qui illam extorserat, triumpharet. Mane autem primo Simplicium Presbyterum adsciscens, ut sacrificium nostræ redemptionis pro eadem Deo anima offerret, imperavit. Quod dum ille devotissime consummasset, cum ipso Simplicio vir Domini ad locum, in quo mortuus jacebat, accedens ait: Domine Jesu Christi, qui quadrimum Lazarum de monumento suscitasti, et ad preces servi tui Eliæ filium viduæ vitæ restitisti: adesto et nunc nobis famulis tuis, et redde in hoc defuncti corpore animam, quam, te permittente, hostis humani generis cruciando de eo effugavit. Et cum hoc dixisset continuo corpus defuncti totum consensua est: illicoque consurgens, ab eo mandatum accepit, ut si vivere vellet, quando ipse in hac vita esset, in locum ipsum jam non introiret. Hoc autem Sanctus pro sola inqueravit humilitate, ne scilicet pro tali facto plausum et favorem hominum quaerere, ac delectari videretur.

alium, alio a demone suscitatum resuscitat

a. Alii Glanabulum scribunt. H. teste Massonio, ad Ligerim edito in vineis loco positum, vulgo S. Maur sur Loyre dicitur.

b. H. effundentes.

CAPUT VIII.

Theodeberti Regis donationes. Flori ingressus in Religionem.

Igitur a octavo anno, postquam ibidem advenimus, monasterium omne satis convenienter in omni constructione consummatum, atque ab Episcopis provincie ipsius dedicatum est. Regebat autem per idem tempus Andegavensem Ecclesiam vir sanctissimus b. Eutropius. Porro in ipso monasterio ecclesie quatuor ædificata fuerant. Quarum major, in quam Fratres tam ad diurnam quam ad nocturnam conveniebant officium, consecrata est in honore B. Petri Apostolorum Principis: secunda (ut dictum jam superius est) in honore B. Martini: tertia vero, quæ et minor erat ceteris, in veneratione S. Severini: quarta autem, que in modum turris quadrifide, in ingressu monasterii altissime ædificata est, benedicta fuit in honore sancti Archangeli Michaelis.

u

47 His itaque expletis, prædictus vir Florus non immerito promissionis, quam Deo voverat, pergens ad Theodebertum Regem, licentiam ab eo expetiit, ut ei regularem liceret suscipere habitum, et peccata sua, quæ plurima in seculari contraxerat conversatione, jejuniis et orationibus, ceterisque spiritus fructibus redimere. Quam cum ei Rex negare nequiveret,

Perfecto monasterio.

b

et h. in eo ceteris.

volens Floro habitum istum suscipere.

AVCTORE
S. FACSTO,
EX MSS.

visset, tristis licet et mœrens, pro eo quod ab eo separari nollet, permisit illi quæ deposebat implere; eumque aliquantisper diebus secum in palatio retinens, de virtutibus, quas per B. Maurum fieri audiebat, interrogare cepit, vel qualiter ipse cum discipulis suis in sancta viveret religione, seu quantus jam Fratrum numerus ibi adunatus esset. Quæ cum illi omnia Florus enarrasset, prout ea ipse certissime sciebat, Rex dixit illi : Si placere hoc ipsi Dei servo scirem, multum tam eum quam locum illum videre cuperem, eumque nostro regio honorare munere. Cui Florus respondit : Quærat primum, si vestræ placet Celsitudini, super hoc viri Dei voluntas : et tunc demum, sicut ipse ordinaverit, ea quæ vultis, implere poteritis.

48 Binittens ergo eum Rex, cum in ejus osculis diutius inamoratus fuisset, dixit ad illum : Quæ cum viro Dei de nostra ad locum illum inveneris perfectione, citius nobis remandare satage. Multum enim vellem, si possibile esset, die quo capitis comam deposueris, ibi præsens adesse. Veniens ergo ad monasterium Florus cum multis optimatibus ac nobilibus viris, qui eum de palatio Regis fuerant secuti, viro Dei voluntatem Regis aperuit. Qui cum ei respondisset, nil loco officere, sed potius in meliorationem ejus ipsius ad eum adventum, quantum ipse intelligere poterat, proficere, certum diem Regi Florus, quo ad monasterium venire deberet, mandavit. Quo eum venisset, et magnifice, ut regiam decebat sublimitatem, a B. Mauro, et congregatione cujus sanctissimus grex jam quadragenarium excesserat numerum, suspectus fuisset; post orationem in conventum Fratrum pergens, regiamque dignitatem parvipendens, Beato se Mauro ac congregationi, regali indutus purpura, humiliter prostravit, et ut pro illo Dominum exorare dignarentur, lacrymis perfusus precabatur. Cuique eum vir Dei a pavimento elevasset, Rex ait ad eum : Celebre nomen Magistri vestri Benedicti ad nostram olim delatum fuerat notitiam; ejus sanctitatis et virtutis opera insignia, quæ de illo andivimus, per vos quotidie fieri, gaudio lætamur non modico.

49 Tunc Rex B. Maurum petiit, ut Fratres eum in suam recipere dignarentur societatem, et nomen ejus inter sua scribere nomina : filiumque suum Theobaldum sancto viro ac Fratris commendabat attentius, præcipiens ipsi, ut semper devotus erga locum illum esset, ac in omnibus sanctæ illi congregationi adiutor et defensor existeret. Interrogavitque virum Dei, quoniam illi Fratres essent, qui cum illo venerant. Qui cum nos digito illi designasset, in parte nos stare præcipiens, intuebatur attentius, nomen uniuscujusque ab eo sciscitans. Quæ eum didicisset, osculatus est nos, deinde omnem congregationem. Videns autem Bertulfum adolescentem inter reliquos Fratres stantem, interrogabat, quis esset. Cui B. Maurus eum hunc esse Flori filium indicasset, vocans eum ad se Rex, atque ad pectus suum amplexando stringens, B. Mauro eum attentius, amore patris ejus, commendare cepit, et ut carissime ab eo nutriretur deposcere.

50 Inde eum omnia habitacula monachorum circumnactus perlustrasset, ac convenienter cuncta constructa esse laudasset; ingressus iterum ecclesiam S. Petri, dedit ad ipsum locum fiscum regium, qui Boscus vocatur, cum omnibus villis et redditibus, qui ad eum pertinebant. Vocansque ad eum Ansebaldu, qui scriptoribus testamentorum regaliū præerat, præcepit ei, ut antequam de ipso monasterio egrederetur, testamentum de eisdem scriberet rebus, ac de annulo ejus regali firmaret more : concessitque B. Mauro, ut si quid ex illo die apud eum obtinere vellet, ipsi eum ei adire placuisset, liberam haberet facultatem introeundi, quocumque eum sciret. Posuit quoque super altare B. Petri pallium pretiosissimum, et crucem auream cum lapidibus valde pretiosis.

51 Florus autem accedens ad Regem, deprecatus est eum, ut præceptum regis dignitatis facere juberet super testamentum, quod ipse de propriis rebus, quas loco illi tradiderat, scribere rogaverat. Quod Rex libentissime annuit. Tunc in conspectu Regis allata sunt munera non modica in auro et argento, gemmis quoque et diversarum vestium multiplicitate, quæ idem vir eo die Domino et Sanctis ejus obtulit. Dimisit etiam viginti ex servis suis liberos, prius eos ditans magnis donis. Deinde veniens ante sacrosanctum altare, adstante Beato Mauro et omni congregatione, Rege quoque ex altera parte cum populi numerositate, quæ cum illo venerat, ac cingulata militiæ, quo eatenus usus fuerat, deponens, super altare misit. Cui, jubente viro Dei, Rex primus post eum de coma capitis ejus totodidit; deinde quicumque ex optimatibus ejus voluit. Rex vero gaudio lacrymas effundebat, congaudens devotioni animi ejus : vocansque ad se nepotem ipsius Flori, nomine c Landramnum, dedit ei per sceptrum regale, quod manu gestabat, quæcumque Florus patris ejus ex regali possederat dono.

52 Post hæc Sanctus Bomini deprecatus est Regem, ut domum, quæ hospitibus suscipiendis aptissime omni compendio ac decore constructa fuerat, intrare dignaretur. Quam cum ingressus fuisset Rex, antequam vir Dei pedibus ejus toto corpore prostratus fuisset, ab eo cum nimio elevatus pavore, ac inquisitus quid vellet, respondit, dicens : Hæc est petitio, quam a vestra, vice omnium servorum Dei qui in hoc degunt cœnobio, exopto sublimitate, ut veniat Rex cum servis suis, et alimenta cibi ac potus, quæ ei devotione et servitio sunt preparata monachorum, percipiat cum gratiarum actione. Quod cum Rex renitere cœpisset, sequi, ne id fieret, humiliter vellet excusare, unus ex Consiliariis ejus, vir sapientissimus, nomine d Ebbo, dixit ei : Perpendere tibi, Domine mi Rex, convenit, quorum deprecatione istam sumere deposceris refectionem : si enim hi, qui ita Deo, sicut tua conspiciunt Celsitudo, deseruiunt, tua aliquo modo tristes effecti fuerint contradictione, Deum propitium habere non poteris. Quod Rex audiens, illico quod petebatur annuens implevit.

53 Cumque abundantissime cum suis omnibus, qui eum eo venerant, refectus fuisset, antequam egredi a monasterio cœpisset, Florum amantissimum sibi virum ad se adduci præcepit. Qui cum ei monachi jam indutus habitu, adductus fuisset, Rex usque ad suffusionem vultus lacrymis permotus, ait illi : Gratias omnipotenti Deo pro tua referimus conversione : sed tibi sollicitè procurandum ac summo opere pervigilandum est, ut sicut in seculari constitutus habitu strenue semper ac nobiliter absque dedecore conversatus es, ita nunc quoque in hac sanctissima, quam expectasti, religione, sine reprehensione Dei semper placere satagens, proficias quotidie de virtute in virtutem, quousque Deum Deorum in Sion felici cernere possis exultatione. His dictis, diutius in osculis ejus immoratus, ac benedictione, quam expecterat, B. Mauri roboratus, Andegavis ipso die reversus est.

a Manifestum est vel hic vel supra falli Odonem. Mortuus est Theodoricus, ut scribit S. Gregorius Turonensis lib. 3, cap. 23, vigesimo tertio regni sui anno, a morte videlicet Clodovei patris, qui anno 511 decessit. Theodobertus ut cap. 9, num. 37, dicitur, cum quatuordecim annis strenue ac nobiliter Francorum gubernasset regnum, obiit. A transitu igitur Clodovei, inquit idem S. Gregorius lib. 3, cap. 37, usque in transitum Theodoberti computantur anni 37. Mortuus ergo Theodobertus, quatuordecimo regni sui anno, regnavit Theodovaldus filius ejus pro eo. Mortuus est ergo Theodobertus, si recte calculum ponimus, anno Christi 548. Ergo si anno octavo post adventum S. Mauri in Gallias, visitavit Glanvolfium, qui anno 548 decessit, accessit est anno 540, vel 541 Isthuc venisse Maurum : quod cum ante scriptis de obitu S. Benedicti vix congruit, cum eum constet ad Tolitæ temporis pervenisse.

b Hic successor S. Albini, Domitiani decessor constituitur a Cl. Roberto.

c At Landramnum, at Landramnum. d MS. Bontf. Ebbo.

confirmat do-
uata a Floro.

cumque ipse
et Maurus at-
tendenti :

Mauro ro-
gante isthic
cibum sumit.

d

Florum hor-
tatur ad per-
fectionem :

petit a
S. Mauro be-
nedictionem.

CAPUT IX.

Flori obitus. Theodebaldi et Clotharii Regum donationes.

Beatus vero Maurus altera die ad invisendum recipiendumque fiscum, quem idem Rex ad ipsum contulerat monasterium, est egressus. Cumque per biduum ibi commoratus fuisset, paralyticus quidam, qui in eadem villa per septem jam annos toto corpore destitutus in lecto absque sensu iacebat, ei deportatus atque oblatus est. Super quem cum vir Dei benedictionem suam dedisset, ita sanus effectus est, ac si nihil unquam mali de ipsa pertulisset destitutione.

55 Inde reversus ad monasterium, sollicite more Magistri sui singulorum secum habitantium mores et vitam perscrutans, ac verbum vite publice et privatim eis annuntians, atque antiqui hostis versutissimas et multiplices insidias detegens, proficere eos ad meliora quotidie hortabatur. A secundo siquidem adventus nostri ad eundem locum anno, nobiles ad eum viri convenire undique coeperant, ac se omnipotentis Dei servitio tradentes, ejus cohabitationem expetere: nonnulli vero filios suos Deo per ejus magisterium instituendos offerre. Unde factum est, ut vigesimo sexto anno foundationis ipsius cœnobii congregatio centum quadraginta Fratrum illic adunata esset. Qui numerus tunc a B. Mauro scriptus, et auctoritate tam ejus, quam totius congregationis prefixus atque statutus est: ut nemo deinceps existeret, qui hunc numerum vel excedere, vel minuire unquam in ipsius congregatione cœnobii ausus fuisset: quoniam et res, que ibi jam tunc delegata erant, tanto Fratrum numero in his que necessaria erant, sufficiebant: et si amplior esset numerus, occasionem patiendæ necessitatis forte inferre potuisset.

56 Sed ut ad id redeam, unde digressus sum, anno prædictus Florus annis a diocesan, mensibus tribus ac diebus totidem, sanctissime, ut nobiliorum decebat, nobilissimus in omni vixisset religione, b duodecimo Calendarum Septembrium feliciter migrans ad Dominum, diem elansit ultimum. Filius vero ejus Bertulfus quoniam perfectus in omni sacrosancta fuerit observatione, sequens lectio demonstrabit.

57 Theobertus igitur Rex, cum quatuordecim annis strenue ac nobiliter Francorum gubernasset regnum, Theodelaldo filio suo sedem regni post se dereliquit. Qui juxta patris sui imperium non minimum, quoad vixit tempore, tunc B. Maurum, quam nostrato dilexit congregationem. Ille itaque patris sui sequens vestigia, qui nobiliter locum congregationis hujus, cum ibidem, ordine qui supra inserimus, advenisset, honoravit; eum et ipse post mortem patris B. Maurum, ac ipsam locum aliquando venisset invisere, contulit et ipse nihilominus ibidem, ut magnificentia regia dignum erat, testamentaria auctoritate villas duas; quarum una vocabatur Villa Fabrensensis, altera vero Vosda.

58 Sed et hic cum e parvo tempore regni apicem honorifice cum pæce obtinisset, immatura preventus morte Clothario principatus dimisit diocesaniam. Qui Clotharius audita fama B. Mauri, frequenter eum ad se evocans, ejus sapientissimis ad datur consiliis. Denique cum aliquando B. Maurus duos ex Fratribus pro aliquibus necessitatibus ad eum transmississet, ac ipse benignissime omnia, pro quibus ierant, annuisset, inquirere ab eis sollicite coepit, quid vel qualia Reges decessores sui nostro contulissent loco. Quo eum ab eis recessisset, ait: Et nostra, Deo proptio, largitas ipsi non deerit loco, præsertim eum et ampliorum illis tam regni quam divitiarum obtineamus potestatem, et bona operandi a Domino perciperimus voluntatem.

59 Hujus temporibus dum B. Maurus villas ac prædium monasterii curam gerendo et disponendo cir-

cuiret, quadam die in possessione monasterii, cui Gaudiacus nomen est, ingressus refrigerandi gratia, secretiorem locum petiit. Quo cum sederet, et cum duobus monachis, qui cum eo venerant, psalmos decantaret, nuntiatur illi, Ansegarium Archidiaconum Ecclesiæ Andegavensis stare pro foribus, et cum eo colloqui desiderare. Cumque vir Dei ut ingrederetur jussisset, et ille ea, pro quibus venerat, perorasset; vir Domini S. Maurus Simpliicum vocans monachum, ait illi: Virum hunc, qui nobis pro sua reverentia et affabilitate dudum familiaris effectus est, poculo caritatis potare, ac vino sanctæ dilectionis inebriare, ut spiritales spiritualiter debemus. Cui cum Simpliicus dixisset: Non est quicquam vini nobis, nisi tantummodo in uno parvissimo vasculo, quod ad sellam pendere consuevit; Sanctus Domini Maurus dixit illi: Defer illud huc. Cumque allatum fuisset, adjecit: Panem etiam huc deferre. Et cum eorum eo paneto proque attulisset, signum Crucis contra parvissimum vasculum faciens, dixit: Potens est Deus, qui mensam populo suo in eremo paravit, et aquam in abundantia de petra profluxit, etiam nobis servis suis de hoc parvulo vasculo sufficienter vini ministrare affluentiam. Mirum dieti, pene, et incredibile facti, opus est secutum. Cum enim exaginta, et eo amplius, homines ibi adessent, qui tribus vicibus de ipso biberunt vasculo, ita plenum semper repertum est, ac si intactum post primam permansisset impletionem. Hoc miraculum nobis Simpliicus, cum ad monasterium eum ipso B. Mauro reversus enarrasset, Eliseo eum similem decrevimus estimandum, qui paucis de cisteriis plurimos in longum pavit artifices.

60 Ex eo loco eum ad monasterium revertentem, obvium habuit in media via quemdam virum plebeium, cui caneri ulcus superius occupans labrum tam nasum, quoniam majorem genarum absumperat partem. Cujus calamitatem vir Domini miseratus, de contra signo Crucis edito, pristina eum restituit sanitati.

61 Per idem tempus Clotharius Andegavis veniens, viro Dei ad monasterium se ire velle mandavit. Cui cum a viro Dei ut veniret remandatum fuisset, paucis secum assumptis, ire perrexit. Cumque venisset, tradidit ad ipsam locum fiscum regium, qui / Blazon nuncupatur; villam etiam, que Longus-campus dicitur, auctoritate regia ibi delegavit. Quoniam etiam B. Maurus deprecatus est, ut regali edicto firmari dignaretur, quatenus congregationi loci illius electionem propriam per succedentia liceret habere tempora. Quod cum precepto regie potestatis, juxta petitionem viri Dei, Rex libenter annuisset, comitatus ejus benedictione, profectus est.

a. Anni annis 22. b. Eo die in multis Martyrologiis ejus inscription est nomen. c. Theodebaldus, ut lib. 4. cap. 9. scribit S. Gregorius Turonensis, septimo regni sui anno mortuus est, qui erat Christi 356. d. Clotharius I. Clotharii filius, mortuus 3 fratribus eorumque liberis, hincno regni Francorum monachum tenuit, obiit anno 9 morte patris 51, Christi 562. e. MS. Regal. septuaginta; alii, quadraginta. f. At. Winton

CAPUT X.

S. Mauri mors, successores.

Ex eo tempore B. Maurus non facile jam de monasterio egredi inspiam volebat: sed ordinatis Præpositis, ac reliquis administratoribus, ipse, soli Deo, orationi quotidie ac lectioni vacans, ferventius multo quam coeperat, deservire in sancto procurabat proposito. Cumque gregi suo de die in diem incrementa sanctæ religionis in molis augmentari conspiciens, omnipotenti Deo labris exultationis sacrificium offerret devotissima laudationis, tricesimo octavo foundationis ipsius monasterii anno, eum et ad perfectam jam pervenisset aetatem, et juxta prophetiam beatissimi Magistri sui, qui post consummatam trinam viciorum annorum decursionem, mercedem operum suorum a Domino ei recompensionem esse prædixerat, finem

Attione S. Faust. Ex vss.

S. Maurus signo Crucis vinum multiplicavit.

concreto laborantem signo Crucis sanat.

Clotharius virum et donat.

S. Maurus publico abstinere

morte tantique

S. Maurus paralyticum sanat

snos ad virtutem instituit

statut ut æstus sint 60 numerari.

a Florus sancti mortuus. b

Theodebaldus quamdam donat S. Maurus.

c Clotharius eum coepe ad se evocavit

AUCTORE
S. FAUSTO,
EX MSS.

Bertulfo mo-
uachis præ-
fecto.

a

h
in separata
domo degens.

d. x. m. o. t. e. n. s. i. b. i.
i. n. s. u. l. t. a. n. t. e. m.
a. b. i. p. i. t.

q. u. i. c. u. m. s. t. r. e. p. t. u. m. d. i. s. c. e. d. i. t. :

ab Angelo
dicit multum
sternum brevi
mortalis :

finem vitæ suæ propinquare cognosceret; ædificata sibi domuncula juxta B. Martini ecclesiam, remotiorem delegit vitam assumere.

63 Sed quia grex sanctæ congregationis sine rectore, qui super eum sollicitè intenderet, esse non poterat; vir sanctissimus omnem convocans congregationem de substituendo sibi Abbate sollicitus pertractabat. Cumque omnis congregatio cœnobii hoc in ejus postisset deliberatione, utpote qui omnes melius, quam se unusquisque eorum, cognosceret, ipse Pater sanctissimus Bertulfum, nobilissimum ac perfectissimum in omni religione virum, quem ipse sanctissime a edocuerat, ad tale onus suscipiendum idoneum esse judicavit. Cui cum omnis congregatio in tali electione assensum præbuisset; ipse Pater sanctissimus in loco eum sessionis suæ sedere constituens, ac singula ei, in quibus tanti gregis curam gerere deberet, paterno insinuans amore, intra domum, quæ ei, in quibus tanti gregis curam gerere deberet, paterno insinuans amore, intra domum, quæ ei, ut diximus, prope ecclesiam S. Martini constructa fuerat, se recepit, duobus tantummodo ad sibi cohabitandum et servendum, ipsius congregationis electis Fratribus, Primo scilicet, et B. Aniano. Nobis enim, qui cum eo veneramus, Bertulfo, quem Abbatem constituerat, sollicitè adesse ac invigilare præcepit, ne forte in aliquo a rectitudine regularis tramitis deviare.

64 Cumque duos ac dimidium taliter in contritione spiritus et corporis maceratione complexset annos; quadam nocte cum more sibi solito ecclesiam D. Martini intrare vellet, et vota precum ac lacrymarum Domino persolvere, diabolus magna obsequentium constipatus caterva, ab ingressu eum prohibuit basilicæ, dicens: Eia Maure, qui nos a propriis deturbare sperans sedibus, tam longissimas, tibi que ac tuis incognitas, adisti regiones, nunc videndo ac experiendo nostræ perferes inmissionis destituentissimam populationem. Ego enim prout libuerit strages diversarum mortuum inferendo, de tuis nunc debacchans triumphabo, ita ut vix aliqui de tanta istic ablutata remanere videantur congregatione. Cui cum vir Domini respondisset: Incepit Dominus in te Satan, et in verbis tuis, quibus mendax es, et pater ejus; statim inimicus velut fumus evanescens, strepitum quoque immanissimum ac terrificum dedit, ita ut etiam ipsi viro Dei monasterium omne funditus contremuisse fuerit visum. Quo sonitu Fratres experefacti, ingentique pavore percussi, stratis illico exilientes, signa pulsare cœperunt, ac synaxim decantare nocturnam.

65 Interea cum vir Dei nimia afflictione ac tædio pro his quæ audierat moriens, ingressus ecclesiam B. Martini, Dominum precaretur, ut illi certius ea, quæ malignus spiritus ei dixerat, revelare dignaretur; Angelis Domini ei continuo, candidissimo amictus habitu adstans, dixit: Quid, dilectissima Deo anima, tanto morere pro his, quæ a Deo agi disposita sunt, afficeris? Nam diabolus, licet totius caput obtineat mendacii, multa tamen conjiciendo, de iis præcipue, quæ frequenter est expertus, prænoscit. Unde scias eum non sua voluntate, sed imperio Dei ea quæ tibi prodidit reserare: nam aliquo modo verum est, quod audisti. Pius enim hujus congregationis maxima infra breve tempus colligetur ad Dominum, ut ab ipso prefixum est atque præordinatum. Sed non propter hoc ipse, ut asseruit, de aliquo istorum vel ad modicum triumpfabit: Tuis enim admonitionibus et exhortationibus instructi, paratus unusquisque, vocationis suæ diem expectabit gaudens. Quos cum omnes qui moderno obibunt tempore præmiseris felix, ut præmeruisti felicior subsequeris.

66 His dictis visio Angeli adstantis et colloquentis ablata est. Sanctus autem Domini facto mane, omni

congregationi cuncta quæ viderat per ordinem enarravit. Deinde paterna erga eos usus sollicitudine, taliter illos allocutus est: De his quæ servi Dominum velle cognoverint, si aliquo modo tristari cœperint, voluntati Domini contraire ipsa sua videntur tristitia. Et ideo, quia ipse mortalibus terminum finiendæ istius posuit vitæ, qui præteriri a nullo natorum valet, sed ex eo quo primis hominibus mortem minatus est, ira ejus in hac irrevocabili permanet sententia; nos, quibus voluit, et quo ordine decrevit, dies hujus vitæ in proximo finiendos esse patefecit, maculas commissorum facinorum lacrymis penitentiae et maceratione tergamus corporis: et sicut Prophetæ admonet, scrutantes sollicitè vias atque opera nostra, præveniamus faciem Domini in confessione, ut atria supernæ civitatis in hymnis valeamus introire confessionum, ejusque claritatem cum omnibus Sanctis revelata facie perpetuo contemplari digni inveniamur. Et quia, dilectissimi fratres, nunc tempus adesse cognovimus, ut incipiamus de domo Domini, judicia ejus, quæ aliquando quidem occulta, nunquam tamen sunt injusta, revocentur, ut servos boni Domini decet, suscipientes ac perferentes, sursum erectis cordibus adoremus, summo opere procurantes, ne qua minus perfecta nos accuset actio, ac attentius invigilantes, ne calcaneo nostro tentator insidians, muscula nos deceptionis in via hac, qua jam undecima ingredimur hora, illaqueare possit.

67 Hac exhortatione et admonitione sancti viri ita omnis congregatio ad horam ultimam libere expectandam, præparare sese cepit, ut omnes, qui illo tempore ab hac vita de ipso loco migraverunt, celestem ascendisse ad patriam nulli dubium sit. Factum est enim, ut infra quinque menses centum et sexdecim ibi morerentur Fratres, nec plus de tanto grege quam viginti quatuor remaneret monachi. Inter quos etiam tunc Antonium et Constantinianum comites et socios nostros sepelivimus. Expleto autem tanto numero, eo tempore in eodem loco mortuorum, dolor lateris graviter Beatum invasit Maurum. Qui languore ingravescente, quadagesimo primo adventus sui ad eundem locum anno, octavo decimo Calendarum Februariarum die, ante altare D. Martini, super cilicium stratus sui decubans, cum exitum suum vivificorum munivisset perceptione sacramentorum, adstantibus qui relictis fuerant discipulis, feliciter ingravit ad Dominum: sepultusque est in eadem basilica ad dexteram partem altaris. In quo loco meritis et orationibus ejus, multa magnifica et admiranda operatur Deus ad laudem et gloriam nominis sui.

68 Post obitum denique ipsius sancti viri, cum ego una cum Simplicio, sicut ipse nobis ipso die depositionis suæ præceperat, ad nostrum decrevissem reverti monasterium, vir Domini Bertulfus nos obtestando deprecatus est, ne illum quoad viveret, desereremus tempore. Quem cum offendere pro sua sanctitate ausi non fuisset, per biennium, quo supervixit, cum illo commemorati sumus. Quo defuncto, cum Florianus vir totius religionis, filius ductoris nostri Harderadi, qui a B. Mauro nutritus fuerat, ei in monasterii regimine successisset, ac nos multis precibus retinere voluisset, reversi ad vos, o sanctissimi Patres, Deo gubernante sumus: atque hæc vestris obsecundantes imperiis, de vita et conversatione seu virtutibus B. Mauri, imperito licet sermone, conscripsimus. Dies autem vitæ B. Mauri ita suppulantur: Oblatus est Deo ac traditus B. Benedicto, cum duodecim esset annorum: habitavit cum eo viginti annis: comoratus est in monasterio suo, quod ipse ædificavit, annis quadraginta, diebus quatuordecim: Qui simul fiunt anni septuaginta et duo, dies quatuordecim. Per omnia benedictus Deus, qui regnat in secula, Amen.

a MS. tip. educaverat. b Al. Anando.

suoshortatur,
ut se ad mor-
tem parent :

mortalis 116,

ipse quoque
pleuritide.
supra cili-
cium mori-
tur :

claret mira-
culis :

monet Fau-
stum et Sim-
plicium ut
Cassium rec-
deant ;

quod post
Bertulfi mor-
tem faciunt.

.Elas
S. Mauri.

DE RELIQUIIS S. MAURI, ET TRANSLATIONE.

Fossateuse fuit canobium, (anno 1533 in secularem Ecclesiam conversum, atque Episcopatum Parisiensi conjunctum) ad Matronam annem, tribus circiter leucis supra Lutetiam, conditum Clodoveo II tempore, loco cui Fossatus Bagaudarum, vel Castrum Bagaudarum nomen erat ut XXVI Junii ad S. Baboleni ritam dicimus. Huc S. Mauri allata a Glanassidensi ad Ligerim canobia reliquie, sub annum 868. Unde S. Mauri canobium deinceps appellatum. Mirmuit ad annum 869 Sigebertus in Chronico : Corpus S. Mauri, qui fuit discipulus S. Benedicti, asportatum a Glandifolio in Burgundiam propter timorem Normannorum, transfertur ad Fossateuse canobium, quod construxit S. Babolenus Columbanii discipulus. Hinc Usuardi Martyrologium unctum editumque Parisiis anno 1536, ista habet : In territorio Andegavensi S. Mauri Abbatii discipuli S. Benedicti, cujus corpus juxta Parisinam urbem magnifice collocatione honoratur et colitur. Eadem habet Molanus, Cousinat Galesinus et Saussures.

2 Fallitur Cansius, seu quisquis est auctor Martyrologii Germanici, ita scribens : Cum anno etatis 92, decessisset, corpus juxta Parisios religiose tumulatum, ac multis illustratum miraculis. Nec ad tantam pervenit etatem, nec juxta Parisios sepultus est. Falsus etiam Martyrologium Colonienae : In territorio Andegavensi quod Parisios in Gallis S. Mauri Abbatii, etc. Trithemius quoque in Chronico Hirsaugiensi ad annum 869 : Corpus S. Mauri discipuli hujus Patris nostri Benedicti Abbatii, propter timorem Normannorum a Glandifolio ad monasterium Fossateuse in Burgundiam transfertur.

3 Hujus Translationis memoriam consignavit Hugo Menardus in Calendario Benedictino XIII Novembris his verbis : In territorio Parisiensi Translatum corporis S. Mauri Abbatii discipuli S. P. N. Benedicti ; cum e Glandifolio ob incursionem Nortmannorum in monasterium Fossateuse translatum est In historia Translatum, de qua mox, dicitur venerabiliter in ecclesia B. Petri in ipsis Idibus Novembris collocatum esse sacrum corpus. Quo die eam quoque inscripsit Martyrologio Gallieno Saussurus ; qui rursus V Februario ista habet : Eodem die in Parisiensi territorio Translatio S. Mauri Abbatii et Levitae. Quae haec sit secunda Translatio, nos latet. In eadem historia, dicitur Carolus Calvus anno Christi 869, regni sui 29, Indict. 2, die Nonarum Februariarum, venisse ad Fossateuse monasterium et Sanctum eorum veneratus. In codice quodam veteri manu exarato reperimus XII Martii : Eodem die Translatio S. Mauri Abbatii Confessoris. Et haec est translatio, cujus rap. 4, mentio fit. In alio item recenti MS. in quo citatur MS. Martyrol. Guilhelmicorum Brugensium, X Junii habetur : Translatio S. Mauri Abbatii discipuli S. Benedicti.

4 Historiam hujus Translationis descripsit, qui inter fuit, Odo Abbas Glanassidensis, anno 869. Citat hunc auctorem Paparius Mussanus Annal. Francie, lib. 2. Ateum Normanni, inquit, Gallia pulsati, rursus aliam excursionem fecere anno 863, Ligeram in Oceanum Britannicum influit. Hujus ostium ingressi, Nannetum, Andium, ac Turonum fines inhumaniter vexarunt Odo Abbas monasterii a Mauro ad Ligerim conditi, illius excursionis meminit prefatione ad librum Faustii Cassinensis de vita Mauri, his verbis : Cum circumirena cuncta pene loca nobis contigua, effera natio Normannorum, ferali rabie populans, incendioque concremans vastaret etc.

5 Hanc historiam edidit Jacobus Breulius Parisiis in canobio S. Germani a Pratis monachus, post Aimoini libros de gestis Francorum, et Chronicon Cassinense. Hanc Rosweydlus noster cum MS. codice Rubea-

vallis contulerat, ex eoque priorem praefationem, aut e Popurio vitalem, descripserat. Nos duobus aliis uti vetustioribus codicibus suavis, canobiorum Bonfontis et Riputorii : volumusque cum MS. Nicolai Belforti Canonici Regularis Sussoniensis.

6 Testatur supra citatus Breulius lib. 4 Antiquitatum Parisiorum extare in S. Mauri ecclesia Fossateusi capsam, in qua S. Mauri corpus, sive pars praecipua condita, supra majus altare loci eminenti versus Orientem : aliam quoque minorem thecam, cui caput inclusum. At Colonia Agrippinae in ecclesia collegiata in gradibus beate Virginis Marite rature caput S. Mauri Abbatii scribit in Sacario Agrippinae Erhardus Wulheimius. Parte utrobique pars est erant.

7 Partem corporis S. Mauri Secusii, sive Segusu, intra Pedenontias Alpes, digno honore asserenti, tradit Carolus Stengelius in Imoginibus SS. ord. S. Benedicti. Os integrum brachii beatissimi Mauri capsella argentea decenter inclusum, a S. Odilone missum esse ad monasterium Cassinense, auctor est Leo Ostiensis, lib. 2, Chron. Cassin. cap. 54, cujus narrationem infra recitabimus. In Sicilia quoque S. Mauri brachium (idemne hoc an aliud, nescimus) apportatum esse testatur Octavius Capetanus noster in Idea Operis de SS. Siciliae hoc die : In Butera, inquit, in ecclesia S. Joannis, Translatio brachii S. Mauri Abbatii. Est Butera, sive Buterium, Siciliae meridionalis oppidum novi nominis, ut reuset Fucellus dec. 1, lib. 5, cap. 2, in edito colli situm, ruinis, et eis ingentibus, antiquae habitationis superstructum. Censet Chavrus Siciliae antiquae lib. 2, cap. 10, ruinas istas apud Buterium oppidum ab antiqui Maetorii situ minime abhorrere.

8 Supra cum eos recensere, quis vel in utroque die recipiendus, vel omnino praetermittendus judicabamus, diximus trahere Joannem Muricetum lib. 18, histor. Eccles. Hispan. cap. 12, asserenti corpus S. Mauri Abbatii in vico Membrillar, juxta Badajoz Hispaniae urbem, et festum illius agi XV Januarii ; necnon verum sintne factissis hujusce Mauri Abbatii istha reliquie alique, an alterius.

9 In MS. Martyrologio metropolitane Ecclesiae Pragense post elogium S. Mauri additur : Cujus reliquias, videlicet costam, de ejus sepulchro Christianissimus princeps Carolus IV Romanorum Imperator semper Augustus et Bohemiae Rex obtinuit apud Regem Francie, et donavit Ecclesiae Pragensi. In hac Ecclesia peculiare festum celebratur Translationis reliquiarum II Januarii.

10 In nostro quoque Belgicae atque olim fuerunt S. Mauri reliquie, ut Bavari comperimus. Est Bavaeum vetustissimum Hannova oppidum, et, ut quidam viri eruditi censent, praecipuum Romanorum in Nervis statio ; ut conjicimus, Βήρυζον Ptolemy lib. 2, cap. 9, Bagacum Antonin. sed propter Civi ruinas, muros subterraneos et ingentium aedificiorum fundamenta, quae passim in pomerio erant, ut ipsi anno 1630, et 1633 eorum aspeximus, vestigia quoque magnificorum Aqueductuum, quae non procul inde videntur, ac numismata vetera Romanorum quae passim toto agru colliguntur ; praeter haec nihil admodum veteris magnificentiae retinet. Haec praeter majorem oppidi basilicam, articulo est cenobii S. Mauro sacra. Pama est istha olim ejus reliquias observatas reliquias fuisse ; sed vel bellorum injuria oppidique exaltatione, vel quo alio casu perierunt. Non tamen populi erga Sanctum intermissa religio. Plures eni, etiam e Francia, postulat volique causa confluant, tibis ac brachia e ceru effluunt appenduntque, impetrat colitis opus monumenta. Et hanc ab omni majorem memoria viguisse putatam, (nihil tamen scriptis traditum extare.) robustus est Christophorus de la Beke oppidi Curio et Decanus, egregio divini cultus amplificandi studio praeditus vir.

11 Post historiam Translationis et miraculorum S. Mauri ab Odone conscriptam, et translata Cassinum

S. Mauri corpus fossateuse translatum

in univ. epist. m.

Trithem. chron. m. m. m.

hanc a univ. scripta

uolens edita

reliquie aunc isthae.

Coloniae,

Secusii.

in Cassino.

inter in Sicilia

an et in quinta?

Praeg.

NOT 73

olim etiam Baraci, urbe belgi antiqui.

ubi et miracula

AUCTORE
ODONE
ABBATE,
EX MSS.

brachii narrationem ex Leone Ostiensi; subiiciemus aliud quoddam portentum ex lib. 4 Chronici Cassinensis a Petro Diacono post Leonem Ostiensem composito.

HISTORIA TRANSLATIONIS

Auctore Odone Abbate Glannafol.

ex quatuor veteribus MSS.

a PRÆFATIO AUCTORIS.

Vineulo sanctæ dilectionis visceraliter nexo, Reverendo viro *b* Almodo, sanctæ Cenomanicæ matris Ecclesiæ Archidiacono, Odo Abbas monasterii, quod in *c* præcipio ripæ Ligæris fluminis situm, Glannafolium ex antiquo appellatur, munuseulum.

De d repertione Vitæ S. Mauri, nobilisque ejus conversationis, morum et actuum perfectione, unde frequens, ut recolis, inter nos sermo habitus est, certam cupiens reddere tuam fraternitatem, sicut te crebro poposcisse reminiscor, ne petitionis tuæ frustrari videaris effectu, scripto tamen plena fide percurrere disposui; qua occasione indaginem hujus rei eatenus et a nobis, et a nostris penitus ignotæ ac inaudite consecutus sim. Valde siquidem tuis etiam in hæc congratulor studiis, dum sollicite perquirere te perpendo, qualiter et quomodo nobis comperta existant, quæ de hoc beatissimo viro in manibus habentes, Patrem luminum, a quo omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum descendit, collaudamus, quem a Pontifice sanctæ Sedis, cui Deo auctore deservis, Beato scilicet *e* Bertichramno totius sanctitatis decus insigne nostris, ut nostis, adscitum gaudemus provincialis.

2 Cum circumcirca cuncta pene loca nobis contigua effera natio Normannorum feraci rabie depopulans, incendioque concremans vastaret; nosque vis et atrocitas barbarica optata populisset tellure, ac pristinis miserabiliter privasset sedibus; nec ullus nspiam refugii nobis tutus superesset locus; consilio tandem servandæ vitæ, cum corpore ejusdem S. Mauri, partes Burgundiæ petere decrevimus. Cumque in prædium illustris viri Audonis Comitis, citra fluvium, quem Ararim vocant, devenissemus, (quod nobis ob reverentiam et amorem sancti corporis, sive etiam *f* pro æterna remuneratione aliquandiu ad habitandum concesserat) benigno favore ibidem commorantium, ac munifica largitate excepti, anno Dominicæ Incarnationis octingentesimo sexagesimo tertio, Indictione *g* XI, digno cum honore, congruo illud et apto candidimus loco.

3 Ordinatis igitur Fratribus, prout rei suppetebat opportunitas, qui sacro thesauro inherentes debito famulatu inservirent, liberi et expediti paternum consuevit solum repetendum. Et cum jam propinqua littora præfati fluminis legeremus, offendimus frequentiam virorum non ignobilium, qui dudum Romanam petentes, sanctaque loca orationis gratia peragrantes, genuinam revisere festinanter accelerabant glebam. Cumque ob laborem tanti itineris sarcinulis animalia relevantes, ac fessi in littore nobiscum navigium opperientes resedissent; amica quadam considerabilique curiositate de sanctorum locorum positione et ornatu, sanctitatisque ac religionis custodia, divinorum etiam cultuum assiduitate, atque Ecclesiasticorum frequentatione officiorum, Catholicorumque studio et elucidatione dogmatum, plurima ab eis sciscitans, atque, ut a talibus moris est, plurius audiens, repperi in sportula cujusdam Clerici, qui Petrus, ut asserbat, vocabatur; quique ante bienium, ut fatebatur, illic ex pago *h* Abrincatiuo, de loco sancti Angeli Michaelis, qui ad duas vocatur *i* Tunbas, perreerat, quaternumculos nimia pene vetustate consumptos, antiquaria et obtusa olim conscriptos manu, vitam B. Benedicti, ac quinque

discipulorum ejus continentes, *k* Honorati videlicet, *l* Simplicii, *m* Theodori, *n* Valentiniani, atque Mauri: quos vix emerni datis non paucis redimere nummis. Et quia tam inculto sermone, quam vitio scriptorum depravati videbantur, vitam B. Mauri, prout potui, corrigere satagens, viginti dierum plus minus consumpto labore, salva fide dictorum ac miraculorum inibi repertorum, sicut nunc habetur, apertiozem cam legentibus reddidi et expressi.

4 Cui etiam, sicut tua postulavit industria, libellum *o* subindere capio, de restauratione jam dicti cœnobii, regularisque in eo reparatione religionis, sive etiam de mirabilibus, quæ ibidem ostensa sunt, et quæ adhuc superstites ac non minimum reverendæ adstipulantur personæ. De visionibus quoque cœlitus ibi per Angelicam administrationem demonstratis, necnon et de his, quæ a die Translationis ejus usque nunc tam in itinere, quam in diversoriis multiplicium repausationum, per eundem servum suum, in laudem et gloriam nominis sui divina operari dignata est majestas. Hæc omnia tuo dieans nomini, utilia legentibus fore, nostrisque potissimum, arbitratus sum. Quos per eam, quæ est in Jesu, deprecor veritatem, ut veris et absque furo a me prolatis fidem adhibentes, religiosioris vitæ studii sollicitè operam dare non negligant; quatenus fructum laborum suorum in die retributionis a pio Domino recipientes, perennis vitæ præmiis cum eo, cujus et audiunt et legunt virtutes, participari mereantur.

a Hæc est Epistola a Papiæ citata, ut ante diximus, atque, ut ipse ait, et patet in 3, præfixa non solum Miraculorum et Translationis historia, sed et *b* Vite a Fausto olim scriptæ, sed interpolatæ ab Odone. *b* Alii Adelmodo, uti infra, et Adalmodo; at MSS. Bipat. Bonif. Belfort. et hic in 2 præfat. Adelmodum vocant. *c* Ita MSS. at quadam præcipitio. *d* Al. reparatione. *e* Superius diximus non Bertichramnum Cenomanensem Episcopum fuisse, cum in Gallias venit S. Maurus, sed S. Innocentium, vel Innocentium.

f Ita MSS. at Mussonus, palerna, *g* MSS. X non congruit erat XI. *h* Civitas Abrincatum, vulgo Avranché, Episcopalis, in Gallia Lugdunensi II, sub Rotomagensi metropoli. *i* Oppidum hoc et cœnobium S. Michaelis de periculo maris, sive ad duas tunbas, tribus leucis Abruca distat, in scopulo melius in audis situm; de quo alibi. *k* Hunc Antonius Yezes Chron. Benedict. centuria I, ad an. 545, cap. 1 scribit Abbatem Sublacensem fuisse, nondum nomen ejus in Martyrologiis reperimus. *l* Alius hic videtur Simplicius a socio S. Mauri utriusque mentitum Petrus Diaconus in libro de ortu et vita Justorum cœnobii Cassinensis. Ille Abbas Cassinensis fuit. Reperitur ejus inventio consignata in Martyrologiis monasticis 29 Martii. *m* Hic videtur Theodorus esse, cujus hortatu vitam se S. Mauri scripsisse Faustus testatur, quem Petrus Diaconus cap. 16, prædicat vita sanctitatisque præclarum. *n* Et hic Abbas Lutetanus fuit, Theodori decessor, nobilis carne, sed nobilior spiritu, ut scribit Petrus Diaconus cap. 35. *o* alii subjungere.

PRÆFATIO ALTERA.

Dilectissimo fratri et venerando viro Adelmodo Archidiacono Odo Abbas cœnobii S. Mauri, amoris subsidium.

Historiam eversionis seu restaurationis sancti cœnobii, quod olim a B. Mauro nobiliter ædificatum ex antiquo Glannafolium nominatur, quam a venerabilibus et probatissimis, atque adhuc in carne manentibus personis plena fide didici, in corpus unius libelli colligere ac ordinare aggrediens, sicut crebro tuam, venerande vir Adalmode, poposcisse reminiscor fraternitatem, eandem personarum nomina in ipso exordio narrationis inserere dignum judicavi; quatenus et scrupulum dubietatis legentibus auferrem, et ad veraciter fideliterque amplectenda que narro, ex ipsarum Deo placita et hominibus spectabili probitate, omnes audientes invitarem. Harum primus et ordinis dignitate, et perfectionis vitæ sanctitate, *a* Godefridus venerandus Abbas Fossatensis monasterii extat: qui prolixiore tempore sub regimine sancte recordationis, Theodradi in eodem sancto deguit cœnobio, Bilechildis quoque Abbatissa, nostro seculo speciale sanctæ viduitatis decus, quæ cum viro suo illustrissimo Comite Rorigone in reparatione ejusdem monasterii, juxta quod illis cœlitus ostensum

k
l *m* *n*

incultam
S. Mauri vi-
tam, inter-
polat.

o

additque re-
centia mira-
vula.

Auctor, po-
terente Al-
modo;

Jac. I. 17.

quous, in
Burgundiam
profugus cum
corpore
S. Mauri,
f

g

a *Petro Cle-*
rico cum aliis
peregrinis
Roma ve-
niente acce-
perat.

h

i

Abruca.

Auctor quæ
narrat, unde
acceperit.

a

ostensum ac preceptum fuit, longo sollicite invigilavit tempore. Cujus et ego plurima, quæ refero, frequenti didici colloquutione. Sed et *b* Bernegarius Presbyter his tertius in profereudis substituitur : de cujus verissimis assertionibus nemo nostrum dubitare permittitur, qui ejus probabilem in omnibus, et præcipue in sanctæ orationis studio, vitam cognoscentes, ut antiquiore eum antiquissimis veneramus Patrem : qui per duodecim continuos annos in jam dicto monasterio, et primum cum pie memoriæ *c* Ganzino, et postmodum cum fratre ejus superius nominato habitavit Theodoro.

6 His nihilominus copulantur omnes pene ipsius loci congregationis Fratres, qui gestis ibidem sui temporis miraculis, revelationibus quoque et visitationibus divinitus procuratis, concensibus etiam inestimabili atque ineffabili suavitate, Angelico ministerio, et præcipue nocturno tempore celebratis, nimio se terrere stupissimè perensos fuisse asseverant. Aliquoties vero tantum melos ita se animo captivasse astruunt, ut ejusdem cantilenæ dulcisonis atque tinnulis modulationibus, aure cordis intenti, nihil jam illis nisi tantarum liberet inhærere harmoniarum odis. Ex quibus nonnullos nominatim exprimo, cum astipulandi opportunitas prosequendi accidit tenoris.

7 Hujus autem series narrationis, a tempore divæ recordationis Pipini incipit ad nostram usque præsentis anni decurrens ætatem, quæstab Incarnatione Domini octingentesimus sexagesimus octavus. Quo etiam anno ejusdem beatissimi viri sanctissimam corporis glebam, jus ut serenissimi Regis Caroli, *d* in monasterium sancte Dei genitricis semper virginis Mariæ, Beatique Petri Apostolorum Principis (quod antiquitus Fossatense appellatur) digno cum honore, populorumque frequentissimo ac celeberrimo defultimus occursum. Quam sanctus Pontifex *e* *Æneas* in ipso introitu monasterii suscipiens, propiusque imponens humeris, cum frequentia venerabilium monachorum, et numerositate nobilium Canonicorum, cuncta quoque et apparatus Ecclesiasticorum ministeriorum, in ecclesiâ B. Petri festivo satis deportavit obsequio atque solemnè sanctæ devotionis, in arca ferrea ad hoc ipsam preparatè frecondidit officio. Ubi etiam nunc cum superna opitulante debitis et assiduis monachorum venerat et colitur servitiis, ad laudem et honorem nominis Domini : qui ita presentialiter mirificat Sanctos suos, quos jam æternaliter celestium donavit præmiis gaudiorum, conformes eos et coherædes micæ filii sui constituens. Quorum meritis et interventionibus veniam consequi commissorum mereantur flagitorum, qui nos sancti sanguinis Christi gloriamur redeaptos ellusione.

a *H. Godefridus* b *MS. Bonif. Bernegarius.* c *Edito Iratulo, Gualmo, et Adit ibidem cognomento Galvi.* d *H. Facas Parmensis Episcopus interfuit concilio Tullensi apud Saponariis an. 859, et Trerensi 867.* e *Aditine in eadem editione Iratuli sub idè dictum Novemtrina, abest ut hoc loco a MSS.*

CAPUT I.

Glannafolium u Gaidulfo eversum.

igitur tempore Pipini gloriosissimi Regis, cum adhuc monastice religionis observantia in eodem sancto evendio optime custodiretur, honor etiam et dignitas atque affluentia rerum omnium cupio issime exuberaret, numerositas quoque religiosorum monachorum (ut statutum a B. Mauro fuerat *a*) ibi pleniter haberetur, locum ipsam, cum omnium integritate possessionum ad eundem pertinuerunt, idem excellentissimus Rex Gaidulfo cuidam Raveonati dedit. Qui barbaricè savissimè animi, atque effera crudelitatis exercens duritiam, execrabili odio monachos ibidem commorantes persequi aggressus est. Qui ejus immatissimam ferre non valentes oppressionem, cir-

cumquaque diffugientes, dispersi sunt : ita ut non remanerent ex eis nisi quatuordecim tantum, qui inopiar malo compulsi, aliud agere non valentes, quotidianam stipem vix emendicando a suprudictotyranno poterant extorquere, exubias semper, prout valebant, apud beati viri corpus sollicite observantes. Cumque et ipsi tam famis inedia, quam ceterarum miseriarum acerrimo afficerentur cruciata, nec institutionis sanctæ regulæ arduam possent ducere vitam; consilio accepto indumenta deponunt monastica, habitum canonicorum assumentes vestimentorum. Unde ipse tyrannice perversitatis nefandissimus homo, occasione contra eos sumpta, omnes expulit, quinque tantum Clericos, abjectissime scilicet vilitatis personas, ibi constituens, a quibus aliquid officiorum divini cultus, apud sancti viri perageretur corpus. Inde instigatus a dominatore sui diabolo, monasterium omne solotomis evertit; ita ut etiam fundamenta nonnullorum eruerit ædificiorum, quod ludicre insipientibus liquido claret, dum diversarum adhuc officinarum penitus ablatæ sui demuntur fundamina. Denique nec domibus ecclesiarum in eodem sancto peperit loco, dicens. Sicut Dominus eadem interfectionis a sanctuario suo initiatè jussit, ita eversionis nostre destructio a sanctis exordium sumens, audacius reliqua pervadet ædificia.

9 Post hæc omnia testamenta, quorum auctoritate rerum cunctarum eidem loco collatarum constat delegatio, sollicite perquirens et inveniens, pejora semper pessimis adjiciendo, partim evanavit, partim in Ligeriam misit, nonnulla vero in monasterio *b* S. Altoni custodienda deposuit. Quod cum jam nostro tempore ego audita comperissem, quadam vice Andegavis pergens, atque Anscherium Prepositum adiens, deprecari illum omnibus crepi precibus, ut si aliquid ex his in e periculis aut in serinis chartarum ejusdem loci esse sciret, nobis reddere dignaretur. Tum ille : Fateor, ait, me aliquid hujusmodi, cum præcepta veterum Regum revolverem, reperisse sed quia nemo unquam extitit, qui a me quippiam horum inquireret, et ego in talibus cor non apposui; inter chartarum copiam, ea facilitate, quæ reperta sunt, eadem et reposita fuerunt. Cunque instrumenta præceptorum atque testamentorum nostrorum insecratione Paganorum deperissent, cum eis pariter et vestra disperierunt.

10 Ne ergo legentibus ex his fastidium ingeramus, ad proposita articulum reflectamus. Hic itaque miserior miserimis, non considerans damnationis suæ ultricem plagam, quæ eum, justo dei iudicio, pro talibus tantarum ansis præsumptionum, erat consecutura, postquam cuncta quæ animo conceperat, justæ Dei permissione de eodem exerevit loco, convocatis amicorum atque affinium turmis ad convivium apparitionis prandii, scelerate a se gesta, post insatiabilem lautiorum edacitatem ciborum, et vini meri nimiam potationem, cunctis qui aderant, jaectantia desperabiliter barathro demersus, referre cœpit; Ne, inquit, teterrimum monachorum genus, per succedentia tempora locum hunc vanis spelus animatum repetere aut evindicare valeat, cum donorum eversione testamenta sunt ablata prædiorum, quibus se opinari poterunt possessiones tantorum recuperaturos fudorum. Necdum verba compleverat, cum ecce contra se super mensam, ad quam lascivus adhuc residebat, stare videt venerandi monachi habitus virum, cujus facies igneo resplendebat aspectu, canities vero comptissimè dignitate honoris super nivem niveus eandebat. Qui ferulam manū gestans, torvisque aliquantisper miserum respectans huminibus, eum forti canamine, cales quidem in ventre, ferula autem in equite valide percussit. Qui illico amens effectus, atque equit hæc illaque super scapulas crebro jaectans ejulando clare cœpit : Maure, tu me interficis, Maure tu me interficis. Cum hæc cunctis

AUCTORI
ORONE
ADRASTE.
EX VES.

Gaidulfus
Glannafolien-
ses cragitat,
et pellit

monasterium
evertit

b

c

scripta disti-
puit

a *S. Mauro
percussus, ef-
fusa puerri-
bus misere
moritur*

b

c

tantus Ange-
torum Glan-
nafolien-
tium 568

S. Mauro cot-
pus tran-
tum 568

d

e

f

g

AUCTORE
OPONE
ABBATE.
EX MSS.

etis qui aderant audientibus, oculis jam creatus, quos in capitis percussione amiserat, frequenter repeteret; Arii infelicis multatus damnatione, effluis in testinis infelicem (ut dignus erat) finivit vitæ, particeps demoniorum effectus.

Id
Unde auctor
id diligerit.

¶ Hæc ita gesta esse testatur d. Gerrannus monachus nostræ congregationis, qui a patre suo ipsius loci monacho, se frequenter peracta, sicut hic inserta sunt, ista audisse confirmat. Qui de eodem cœnobio cum ceteris Fratribus, ab ipso perversæ mentis homine expulsus, sæpe ad domum fratris sui, patris videlicet hujus Gerranni veniens, cuncta ex ordine referre erat solitus. Astipulantur etiam huic assertioni, religiose admodum ac veteranæ personæ, quæ ab eo tempore ad nostram usque perdurantes ætatem, evidentissimis ista prosequuntur indicis. Ex quibus etiam ego duos vidi: quos pro hoc ipso ad me evocans, atque ab eis cuncta diligenter sciscitans, verissimè hæc esse, prout ea ipsi oculis inspexerant, asseruerunt; addentes etiam hoc, quia post expulsionem ipsius loci habitatorum, et ejusdem scelerati viri desperabilem percussione, prædia ac villæ, quarum subsidiis ac redditibus locus idem eatenus subsisterat, præreptione satis injusta tam a Comite Andegavensi, quam ab aliis quibusque presumptuose ac cupidæ mentis hominibus usurpatæ sunt, atque pervasæ, ea solummodo occasione, quia nemo fuit qui ad notitiam augustissimæ honoris, magni scilicet Imperatoris Caroli, prout gesta erant, hæc perferre curaret.

Noni monasterii ab aliis diripiuntur.

^a Supra in vita cap. 9, no. 35, statuisse dicitur S. Maurus, ut in cœnobio Glannafoliensi perpetuo essent 140 monachi.

^b Est id monasterium Andegavensium. De ipso S. Albino Ep. Andegavensi agimus in Martii. ^c Pro tabulario vel archivo incipere hanc vocem Auctor videtur, quæ atque septum, vallomve significat. ^d ut. Gerrannus, ut. Geranus.

CAPUT II.

Glannafolium a Rorigone restauratum.

Rorigo Comes

Cumque idem locus pene jam desolatus atque in solitudinem reductus omnimodis esse videretur, jam tempore piissimi Augusti Ludovici, cum paucissimo numero villarum (sicut videlicet eum onager habuerat.) ab ipso Imperatore Rorigoni religiose ac nobilis memoria Comiti collatus est. Qui Dei inspiratione corde tactus, ac divini muneris gratia præventus, cum conjugæ suæ jam superius dictæ Bilechilde sollicitè perquirere cepit, qualiter seculo renuntians, liber ab omni mundana occupatione, perfectionem regularem posset adipisci religionis, vel qualem ipsa super hæc regeret voluntatem. Cumque ei et assensum summa eadem venerabilis mulier in tali negotio præbuisset, et se eadem facturam secundum sexus sui ordinem pollicita fuisset; de sola jam locorum opportunitate, in quibus id peragere cum superno adiutorio possent, studiose investigare certabant. Sed cum Deus omnipotens et eundem locum in pristinam religionem reformare decrevisset, et eosdem religiosos conjuges mercede perfectorum operum, quibus ipsi in restaurando invigilaverunt loco, a se donandos esse, hominibus notum facere voluisset; quadam die cor amborum, ut gratia orationis corpus B. Mauri adirent, manū sancti desiderii tetigit. Qui fervore sanctæ devotionis concepto, de loco habitationis suæ, qui Boscus vocatur, ascensis equis, religioso satis obsequio illuc tendere festinarunt. Perlustatisque omnibus convenientiis, quibus locus ipse dignissimo et floruit et florere poterat honore, taliter communi consilio in reconstructione cœnobii laborare æstinaverunt. Continuo denique Turonis mittentes, Lambertum religiose vitæ virum de monasterio sancti Pontificis Martini evocant, ascito nihilominus Ebbone viro satis strenuo, affinitate consanguinitatis sibi propinquo. Quibus cum voluntatem suam de his, quæ superscripta sunt, venerabilis Rorigo Comes aperuisset; eorum consiliis et exhortationibus, in ipso

cum uxore statuit seculo renuntiare

incipit Glannafolium renovare.

suo sancto desiderio ardentes effecti, non summo studio in fabrica monasterii laborare aggressi sunt; convenienter coram eis, quos evocaverant, jactis fundamentis.

¶ Sed aliquamdiu redificatione tanti operis assidue occupati cum fuissent; quorundam impedimentorum interceptu præpediti, Brennovnen amplissima possessionis suæ cespitem petunt. Ubi dum prolixiori tempore moras innectent, et cœptum ab eis opus, eorum absentia neglectum, non assurgeret; cuidam reverentissimæ vitæ Abbati, Jacob nomine, cœnobii a Cormericensis, cum post matutinale officium, sanctarum instantia precum divinitatis more sibi solito pulsaret aures, quidam candidissimum monachi præferens habitum, cujus facies roseo micabat aspectu, canities vero instar lactis candebat, astans talia inquit: Vade, inquit, et partes Britannicæ aggrediens, Rorigonem perquire Comitem: quem cum inveneris ista illi divinitus tibi nuntiata prosequere: Non recte vir honorum desideriorum agis, quod segnitie improvidæ mentis pressus, occupatione terrenarum implicatus rerum, his quæ cœlesti inspiratus desiderio perficere cogitaveras, neglectis, temporalibus atque caducis operam dando inhæres. Sed si tibi Divinitatem placabilem, et adiutricem fore (ut dudum optaveras) concupiscis, religiose quidem a te cœptis, sed periculose dimissis, studiosissime insiste operibus: ut meritis viri sapientis, qui ædificavit domum suam supra petram, a Deo donatus, cœlestis regni heres, cum Paulo sapiente architecto effici merearis. Cui Abbas respondit: Rorigonem non novi: scilicet et te, qui talia jubes, ignoro. At ille subiunxit: Illum quidem ocyus perquirere satage; me autem quis sim ut superno placuerit opifici scire licebit. His peroratis disparuit. Tunc ille stupens ad ea quæ audierat et viderat, nulli præsumere proderet illa volebat, eventum rei sollicitè expectans. Expleta vero hebdomada, iterum ei idem vir, in eodem habitu, hora eadem qua et prius, in ipso apparuit loco, ansterius arguens quod negligentius a se jussa perceperit, sibi que cum consulere assensit, si festinanter his quæ audierat obtemperare voluisset. Sed nec sic quidem ille etiam hac vice animum apposuit, ut executor ostensorum fieret, defectione quadam supra modum torpens: cum ecce die tertia, horribiliter eum compellans in eodem loco illi astitit, ac tertio illum acerbissimo flagello, sicut acclinis residebat, in dorso validissime percussit, mortem ei minatus si ultra ad explenda quæ audierat tardare præsumpsisset. Qui nimio percussione exercuciatus dolore, siquidem et cutis et carnis molliem divinum transiens verber, medullitus, ut sic dictum sit, ossibus inhaesit, timore quoque intentatæ mortis perterritus, illico quo jussus fuerat perniter tendere festinat.

ut opus intermissum perficeret.

mittitur ut cum Jacob Abbas,

I. Cor. 3. 10.

tertio monitus, etiam cum plagis;

¶ Cumque post longos viarum anfractus, laborioso confecto itinere, tandem, ut optaverat Brennovnen devenisset, ac Comiti supradicto nuntiatum fuisset, mox ut ejus ingressus præsentiam adiit, secretiorem ab eo expectans locum, missum se ad ipsum specialiter indicavit. Et continuo nihil amplius dicens, agiler se cepit expoliare. Quem in anentiam versum Comes existimans, prohibere eum reluctantando nitabatur. Cui ille, Non, inquit, virorum justissime, ut tu putas, desipio, sed cœlestis oraculi tibi jussa deferens, evidentioribus te indicis robore desidero. Et hæc dicens, ac dorsum suum reticens, liventes adhuc plagas lacrymis perfusus ei ostendebat. Et post hæc rei ordinem pandit. Denique cum ejus uxor ab eo vocata introisset, illi quoque cuncta replicavit, ostensis nihilominus divinorum ulceribus flagellorum. Igitur tantis ac talibus attoniti miraculis, tractare sollicitè cœperunt, quomodo cœpto operi attentius invigilare possent. Deinde Abbatem illum diebus quindecim secum retinuerunt, instantiam devotionis suæ certatim ei impendentem,

quas Rorigoni ostendit, et ut cepta prosecutur monerent.

pendentes, ac frequentim fovere iubentes inductione unguentorum. Quem jam obductis cicatricibus ad se evocantes, divinis se per omnia præceptis parere pronuntiavit. Ita demum non parvis donatam muneribus, ad propria eum ketantem et alacri corde remittunt, et post hæc pagum Andegavam repetere decernunt.

15 Cumque in locum, qui Vernentis dicitur, manendi gratia divertissent; subito adversæ valetudinis incommodo, supralicta matrona, ut prægnans erat, ita vehementissime cõpiteri, ut de ejus vita omnes qui aderant desperare cogerentur. Sed honorabilis Comes vir ejus, progressum illius gnaviter administrans, iter suum cornipedum velocitate peragere ad supralictum locum disponit, de sola jam conjugis sepultura, lugubri satis mente pertractans. Cum vero Ligerim navigio subvehente, transmare cõpisset, jamque media fluminis spatia celox innare videretur, sphaera ignis instar latioris clypei cõditus emissa illi supra caput affluit, cujus odoris adeo persensit vigorem, ut comam capitis sui absumi perfimesceret. Attonitus ergo reiditus, pro his quæ et videbat et sentiebat, hujusmodi oraculum cœlestis percipit vocis. Hic, inquit, ædifica, hic ædifica, hic ædifica. Quod nisi te facturum modo divinitati spondideris, nullo modo deinceps dulcibus dimissæ uxoris frueris osculis, vel prospere metas tibi concessi attinges ævi. Hæc ipse solus in medio fluminis alveo videns et audiens, et cuncta se implenturum pollicens, mox in terram rate appellente arenasam cõpuit calcare, ocynus B. Mauri corpus cum fervore sanctæ devotionis reverenter expetiit: non longe siquidem ab eo loco fluvium transnavigaverat, sed, ut æstimari valet, quasi passibus ducentis. Denique hora eadem, ut postea simul conferentes invenerunt, gravissimo pondere infirmitatis conjux ejus exonerata est, quæ jam tribus diebus totidemque noctibus sine cibi vel potus perceptione jacuerat. cunq; et ipsa navigio ad eundem locum delata fuisset, absque ullius admihiculo urnam sancti viri religioso sitis adit desiderio.

16 Eo adhuc tempore Bertingas quidam, non ignobili ortus familia, eorum domo, cum conjuge sua Huninga locum ipsum beneficiario possidebat jure. Biduo igitur ibi loci amore et consideratione morati, solitum locum habitationis sue Boscom revisere statuerunt. Ubi dum quadam die idem venerabilis Comes in oratorio compendiose ibidem constructo (ut nobilioribus mos est) post matutinos residens hymnos, divinis intenderet theoricis, psalmis ac precibus per contemplationem insistendo, quidam ignoti schematis vir, illi visibiliter astans, talia ore protulit: Noli, inquit, de his, quæ tibi divinitus sunt nuntiata, ullo modo deinceps turbare; quoniam post Augusti Ludovici defunctionem, non ita tibi habilis ardebit facultas temporis, ut licenter insistere, sicut nunc, divinis valeas jussibus. Ut vero uxor tua a stupore et lætenti pleniùs convalescere queat incunctorio, sanguifuga sitibunda ei adhibeatur numerositas. His dictis abscessit.

17 Porro ille uxorem suam continuo evocans, cuncta illi quæ viderat per ordinem enarravit: rursusque Lambertum et Ebroicam directis nuntiis convocantes, quæ erga se gesta vel sibi ostensa fuerant retulerunt. Qui simul cum eis laudantes et benedicientes Deum hortati eos sunt, ut ceteris postpositis, hæc, quod salubriter quidam cõperant, sed negligentius omiserant, secundum divinum ad se perlatum responsum, perficere quantoocius possent studiosissime elaborarent. Qui eorum obsecundantes consilii, Ingelbertum sanctissimæ vitæ virum Abbatem Fossatensis conditi, ut sibi cooperator ediceretur, vix infatigabilibus emeruerunt obtinere precibus. Tandem ergo devictis votis eorum et familiaritatibus, assumptis perfectioribus quibusque con-

gregationis suæ Fratribus, perrexit ad locum. Ex quibus duo specialiter nostro seculo tam in divinis contemplationibus, quam in cunctis sanctæ regulæ observationibus, velut quædam duo magna luminaria, in nostro ordine emicuerunt, b Gaubertus scilicet frater ipsius Comitæ Rorigonis, atque Wilermus: qui quantæ nobilitatis quantæque potestatis extiterint, ac quales in secularibus clauerint honore dignitatis, et quam perfectam in omnibus vitam duxerint, postquam fugitivi seculi fascibus abrenuntiantes, atque non segniter præceptis Domini inhaerentes, cœnobialem delegerunt expetere conversationem, si quis nosse desiderat, ab omnibus qui eos cognoscere potuerunt, et adhuc superstites in carne morantur, veraciter audire valet. Et quia locus ille in omnibus habitaculis, quæ monasticæ conveniunt observationi, instantia honorum conjugum, sicut nunc habetur, pene jam ædificatus erat; venerabilis Abbas Ingelbertus, cum illis quos supra diximus, copiosorem Fratrum dimittens numerum, eosque in sancta religione corroborans, ad propria reverti acceleravit, certus utique de eorum infatigabili sancta-perfectionis observantia.

a MS. Reput. Corimænsis MS. Bouff. et Bel'. Cormariensis Commaricam cœnobium est et oppidum in Turonibus ad Angerum fluvium, Joachimi Perionii patrii. b MS. Reput. Gaubertus

CAPUT III.

Glannafolium Fossatensibus traditum, ereptum.

At vero venerabilis Comes, ne per succedentia tempora locus ipse, habitatorum fortasse negligentia, a rectitudine regularis transitus exorbitaret, præceptum Imperialis edicti, a Serenissimo Imperatore Ludovico, ex sacro promeruit scripto, quatenus rectores Fossatensis monasterii, semper providentiam de eodem loco habentes, instantiam sollicitudinis suæ tam loco quam congregationi vigilantia cura in omnibus adhiberent; tales videlicet suæ congregationis eis Magistros et Praepositos ordinando Fratres, quorum nutu et regimine cuncta illie perficienda et interius et exterius studiose dispenserentur. Quod qualiter tempore Ingelberti ablata, ignique crematum fuerit, melius reticendum quam preferendum putamus. Cum itaque viri illi, quorum superius nomina sunt inserta, cum reliquis sibi commissis locum eundem honorifice satis ac religiose stabilire et ordinare cõpissent; parvo admodum transacto tempore nonnullos illa Deo per sanctæ religionis observationem acquirere ac adunare summo studio cõstiti sunt. Siquidem de suo monasterio, jussu Patris sui, omnia quæ in divinis cultibus necessaria erant, et quibus se in noviter capto indigere timebant loca, secum detulerunt.

19 Cumque in dies augmentatio spiritualis incrementi, per eorum ministeria, fructum non modicum animarum ibidem Deo in segetem sancte maturitatis præferre non cessaret; augustissime recordationis Ludovicus a Pipino filio suo, cum reliquis quæ magnitudini celsitudinis illius visa sunt, etiam Andegavensem contulit Comitatum, cum abbatibus et fideis in eodem pago sitis. Unde factum est, ut consilio et hortatu illustris viri Rorigonis, b Ebroicinus tunc adhuc flore juventutis egregie in Clementis pollens ordine, postea vero Pontifici Cathedra in Pietavensi sublimitas Ecclesiæ, locum hunc, de ejus restauratione a nobis sermo deducitur, solemnè donatione Pipini gloriosi Regis, percipereretur: ob id scilicet, ne in alienas decideret manus, regularis, ut dudum, de eo eliminaretur religio. Nam et locum tam suæ tranquillitatis, quam conjugis et filiorum ceterorumque propinquorum idem nobilissimus Comes hic decesserat eligendum, ubi etiam ipse Dei dispositione et sua quiescit conditus electione. Affinitate enim carualis genero-

ACTORUM
OBORNE
ABBATU,
EX MSS.

b

ca deducit m-
signis mona-
chos.

qui rursus di-
vina voce ad-
monetur

sed facturum
spondet et
subito contra-
teret ejus
urax

Glannafolium
subiactur
Fossatensi cœ-
nobio

crucis
ut ne ego
diffidat

a

traditæ
Ebroicæ, post
Pietavensium
Epi copu
b

ACTORE
ODONE
ABRATE
FX MSS.

sitatis ipse Ebroinus ei propinquus erat. Hoc ergo cum apud Pipinum (ut optaverat) obtinisset, accedens etiam ad piissimum Imperatorem Ludovicum, jam Episcopus constitutus, locum ipsum cum omnium plenitudine rerum, quas eo tempore dignoscitur possedisse; hæreditario ac perenni promeruit impetrare dono: ut testatur sacræ auctoritatis ejus celebre testamentum, quod hodieque serinii nostri cautissima conservatio repositione.

20 Hic itaque supradicti Comitis jussionem sequens, ejusque obtemperans voluntati. Fratribus Fossatensis cœnobii liberrimam de eodem loco concessit potestatem, quamdiu idem nobilissimus et reverentissimus vir in corpore, Dei voluntate, permansit. Illo vero presenti cussato lumine, cum auctoritatem ab eis inquireret, qualiter ipsum cœnobium in eorum devenisset potestatem atque dominium, nec eam illi ostendere quivissent; quippe quia jam (ut supra significatum est) fraudulenter abstracta atque igni mancipata fuerat; ille aliquibus Fratribus de supradicto monasterio retentis, ceteros locum suum jubet repetere. Et hoc post obitum Augusti Ludovici, et justæ recordationis Rorigonis, inductus a quibusdam non sani cordis viris agere aggressus est. Accedensque ad Serenissimum Regem Carolum, et ostendens illi testamentum patris ejus, cujus auctoritate proprietatis jure eandem retinebat locum, deprecatus est eum, ut suis novis præceptionibus Domini genitoris sui roborare dignaretur edictum. Cujus ille precibus libentissime annuens, quod a tanto petebatur Pontifice celeberrimis confirmavit scriptis. Quibus etiam continetur, ut quamdiu aliquis de progenie nostra inveniri poterit, qui locum ipsum secundum auctoritatem B. Benedicti, regere et gubernare valeat, regulariter ipse vivens, et nullus alius ibi Rectoris fungatur officio.

hic Fossatensis, mortuo Iurisque, domum remittit.

a Pipinus a Ludovico Pio patre an. 817, Rex Aquitanie creatus, mortuus an. 838.
b Interfuit hic concilio in Verano palatio an. 844. In Vita Ludovici ad an. 839, appellatur nobilissimus Pictavensis Episcopus, diciturque emulisse inter machinos Procerum.

CAPUT IV.

Translatæ S. Mauri reliquæ. Prædones repressi.

Hic denique strenue satis peractis, Gauzlinum virum eruditissimum atque in monastica perfectione religiosissime institutum, filium scilicet sancti viri Gausberti, regie presentavit celsitudini; egitque cum eo ut illum loco ipsi Abbatibus honore præficeret. Quod Rex gratanter accipiens, (valde enim eum pro sua eruditione, et doctissima locutione diligebat, qua idem vir nobilissime pollebat) honorabiliter eum coram Optimatibus totius regni sui Abbatem constituit: ampliara se ei daturum promittens, cum opportunitas id peragendi se ei obtulisset. Qui suscepta cura pastoralis ejusdem loci a Rege sibi injuncta, nobiliter in sancta religione cœpit exerescere; denique in divinis cultibus suo tempore nemini secundus emicuit.

Gauzlinus transfert reliquias S. Mauri

22 Qui qualiter corpus B. Mauri de Australi climate altaris B. Martini, retro (ut nostro seculo mos est) ad Orientalem scilicet ejusdem mensæ transtulerit partem, ipsius scriptis plenissime cognosci valet. Ita enim prosequitur: Anno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi, octingentesimo quadragesimo quinto, indictione octava, feria quinta hebdomadalis nihilominus a quinta in quadragesima, quarto Idus Martii, translata sunt ossa beatissimi Levitæ Mauri, a famulo Dei Gauzolino alisque Sacerdotibus, in locum in quo nunc venerantur in arca ferrea cum honore recondita. Hac eodem etiam die, reliquæ Protomartyris Stepliani (quæ a Bertulfo Abbate, tempore b Clotharii Regis, juxta prædicti Patris Mauri tumulum, ob ejus venerationem, in caxtula lignea recondite fuerant) ita intactæ et

et ubi erant;

b

c

absque macula sunt repertæ, ut quasi eodem die illic repositæ fuisse crederentur. In qua etiam membranulæ vetustissimæ portunculæ est inventa, cujus series diuturna obliiteratione pene delata, vix perspicacissima elucidari valuit indagine. Cujus textus tandem enucleatus hæc continere repertus est: Hic requiescit corpus B. Mauri monachi et Levitæ: qui tempore Theodeberti Regis in Galliam venit, et octavo decimo Kalendas Februarii migravit a seculo. Beati quoque Petri Apostoli patrocinia, simili modo ibidem sunt reperta in d arcu, quæ ad caput ejus erecta, et arenoso aggere cooperta, pro conservatione eorundem (ut opinari potest) decenter fuerat. Hæc quidem ille.

23 Testati vero nobis sunt Fratres congregationis nostræ, qui eo die obsequiis translationis tanti viri devotissime interfuerunt, quod octo notissimæ persone ibi a diversis sanatae sint infirmitatibus: ex quibus tres cæci fuerunt, claudi duo, paralyticus unus, mulieres mûtae duæ. Eodem anno, pridie ante sanctum Pentecosten et tertio Kalendas Junii, ordinatus est famulus Christi Gauzlinus primus Abbas, post restaurationem monastici ordinis, in cœnobio S. Mauri in ecclesia S. Salvatoris ante altare, quod ipse ædificaverat in honore individuae ac vivificæ Trinitatis, a summo Pontifice Turonicae urbis f Ursinæ, et aliis duobus Episcopis: quem etiam ipso anno, primum quidem Ebroinus Antistes, in Ecclesia Pictavensi ad ordinem diaconatus, g Dodo autem Episcopus in Ecclesia Andegavensi ad presbyterii promovemat dignitatem gradus. Sed jam ad virtutum insignia, quæ pro hunc beatissimum virum, in hoc eodem loco cœlitus demonstrata sunt, narrationis ordo est convertendus.

quæ miraculis illustratur.

e

ordinatus Abbas.

f

g

24 Cum locus idem, providentia et regimine monachorum Fossatensium, justæ videlicet memoria Gausberti et ceterorum (quorum superius mentionem fecimus) convenienter et religiose gubernaretur, tempore illo quo inter gloriosissimum Regem Carolum et ejus fratrem Lotharium longa concertatio pro h regni fastigio exorta est; quam, Deo se protegente, serenissimus Rex Carolus strenue satis armis decertando publice evendicavit; Cenomannicæ Ecclesie Antistes, i Aldricus, cuncta quæ in villa, quæ Cavana nuncupatur, habebat, prædicto Dei famulo Gausberto, ad nostrum adducens monasterium custodiendam commendavit. Quod cum Haimerius quidam et ejus compar k Gerardus comperissent, Missos suos illic dirigentes, cuncta quæ a supradicto Pontifice illic deposita fuerant, se per vim diripere inauderunt, nisi celerrime a Fratribus traderentur. Cumque eis de monasterio remandatum fuisset, certam legem a Domino de depositis constitutam esse, seque omnia pro his custodiendis ac conservandis, etiam extrema pericula pati paratos; ipsi ira accensi, et cupiditate cæcati, ad monasterium equis sudantibus advolaverunt, suis mandatum dantes, ut dum ipsi cum Fratribus loquerentur, illi omnia ostia domorum, in quibus commendata reposita erant, pervadere absque ullius timore pavoris satagerent. Qui eorum impiis jussionibus obtemperantes, mox ut auctores tanti mali introgressi, cum Dei famulo Gausberto et ceteris Fratribus de eadem re austerius agere cœperunt, strictis gladiis irrupentes, auferre omnia dissectis foribus conabantur.

h Glunnafoli u S. Aldrico deposita

k

diripientes,

25 Quod cum viro Dei nuntiatum fuisset, convocatis Fratribus, ut misericordiam omnipotentis Dei attentius precearentur, ac S. Mauri suffragia ocyus sibi afutura crebra deprecantur repetitione, ipse lacrymis perfusus hortatus est. Deinde signis sonantibus, sumptis Sanctorum reliquiis, impositaque Letania, cum omni Ferrarum numero pergit ad locum, ubi jam et vinna terre effundebatur, et credes cruentissima exoriebatur. Cumque et juvenilissima esset cœli serenitas, et apertissima solis resplenderet claritas, subito dum B. Mauri nomen in Letaniarum

calulis puerum.

proce

prece a Fratribus copisset inclamari, tantus fragor tonitruiorum minaci supra modum concrepuit terrere, tantaque cornuscatio emissorum inhorruit fulminum; ut omnes qui rapina malo decepti illic advenerant, vite discrimen se subituros jam jamque pertimescerent; præsertim cum repentina effusione inundatio subitaneæ pluvie consecuta limina ostiorum eos egredi prohiberet. Unde factum est, ut quatuor ex eis sensu perduto in amentiam versi, reliquos fugæ tantum sumere presidium compellerent. Qui miseriores miserimè affecti, strata viarum, plena vasculorum et atrium relinquentes, nulli deinceps ipsius habitatorem loci modestam inferre ausi fuerunt. Hæc meritis et intercessionibus beatissimi Confessoris Christi Mauri ita gesta esse affirmat assertio veridica monachorum, qui se his interfuisse testantur; ex quibus duos tantum, Bernegarium videlicet et Rainmundum, ex nomine designatos esse sufficiat.

a Vocal hic Oda quantam hebdomadam, que sequitur Dominicam Lecturæ, que vulgo quarta censetur. Invidit eo anno Pascha in 29 Martii, littera Dominicali B.

b Ille est Clotarius II pater Dagoberti, nam Clotarius I, ejus avus ante ipsum S. Marium mortuus est an. 502

c Ita 3. MSS. Helfortius bawcula, et Anaxola verperant. Brutus edidit paxide, et sine paxide a paxide debet videtur, quod hanc signifiat. d Ita MSS. ut Brutus, avendo e hinc eo anno Pentecostis incipit in APL Kal. Junii, sive XVI Junii. I. MS. tipat Orisario, quoniam talis quoque nominat Lupus Ferraricus epist. 16.

g Interfuit Ancho Taron. IV, an. 819. Successione. II, an. 833, etc. h Lotharius morte omnia potestas se trahere cupiebat. Ibis Carolus Calvus Ludovicus fratrem per hunc vocavit 841 et 842, tandem concis convenit. i De S. Adyvo Epi. cap. Genomancensis epist. 7 Januarii. k Ita MSS. ut Brutus, Girardus.

CAPIT. V.

Cœlitum cantus, impensa miseris beneficia.

Eodem anno cœlitum servo Dei, nomine a Annowaredh, de genere Britonum, per nocturnam visionem præceptum est, ut monasterium S. Mauri orationis gratia petere non negligeret. Qui longioris viæ confecto itinere, alveum Ligeris non longe ab ipsius beati viri conobio transnavigavit. Duo vero ex Fratribus missi a venerabili Patre Gausberto, Andegavis pergentes eum obviam habuerunt. Qui omnino emulsiore in modum crucis solo decumbere videntes (iste quippe mos ei erat, ut quotiens finito psalmo, Gloria Patri et sequentia dicere inciperet, continuo toto corpore in terram se prosterneret) insanire eum aestimaverunt. Cumque ei appropinquarent, ab eius interprete causam frequentis ejus didicerunt prostrationis; et post hæc iter sumi prosequentes, viam ei quæ ad monasterium ducit demonstraverunt. Qui ecclesiam ingressus, cum synaxim Fratres vesperantem decantare corpissent, inter duos cancellis demisso capite humiliter, sicut revera is qui ante Deum, stare cepit. Præcentoris autem vox Antiphonam, Excelsus super omnes gentes Dominus, imponens (erat quippe dies illa magna et percelebris, quæ Dominica appellatur) paululum eum caput erigere fecit. Viditque per fenestram ab Australi altaris parte, Angelum ingredientem, quem sequebatur vir valde honorabilis, Diaconi præferens habitum, atque in suo ordine stola sancta indutus. Qui una cum Angelo ante altare veniens, atque expansis brachiis dorsum, id est ad chorum respiciens, seque ad altare iterum convertens, quasi orationes servorum Dei, Angelo super altare stanti offerebat. Qui eas ab illo suscipiens, in conspectu Dei elevare videbatur. Hoc ille diu videns et admirans, cum jam oratio a Presbytero completeretur, Angelum per fenestram Orientalem egredi conspiciat. Diaconus vero per medium chorum descendens, atque secus illum transiens, hæc eadem verba illi in auro locutus est, dicens: Sæpe hæc venio, et frequenter hoc facio. Hæc dicens ibi paruit.

27 Ille vero statim in terram corruens lacrymis perfusus atque pavore anxius, Latine repetere talia

cepit: Sancte Maure tuorum visitator et custos famulorum, intercede pro nobis indignis et peccatoribus. Ista ejulando et plorando, terramque capite percutendo prosequens, tandem a Fratribus, qui eum gregatim vallaverant, a pavimento elevatus, ac inquisitus cum morens et tristis inconsolabiliter plangeret; peccatorum suorum se conscium esse respondit, atque ut eorum indulgentiam a Domino percipere mereretur, deprecando flore. Gauzlinus vero tunc adhuc bonæ indolis adolescens, postea autem (ut supra dictum est) Abbas ipsius loci, ordine, quo superius retulimus, effertus, intelligens enim ibidem aliquid magni, aut vidisse aut audisse, duos congregationis ipsius Fratres, Degonem et Winchelom, qui Britanice linguae notitiam habebant, deprecari cepit, ut ipsi ab eo et assam tanti planctus, vel quo pergeret, familiariter inquirere studerent. Qui devotissime ad eum accedentes, vix ab eo obtinere poterunt, ut rei gestæ ordinem, sicut viderat et audierat, illis pandere non recusaret. Quindecim quoque eum diebus, venerabilis Pater Gausbertus secum retinuit: in quibus agere cum eo non potuit, ut vel modicum vini degustare debuisset. Si quando enim se hoc facturum pollicitus fuisset, mox ut vini poculum ori admovisset, lacrymarum et singultuum periosissima prohibebatur inundatione. Quod Dei famulus Gausbertus altiori mente pertractans, emaque hoc solius Dei intuitu agere perpiciens, nullo modo illum hujuscemodi molestia amplius inquietare presumpsit: sed donatum omnibus quibus eum indigere perspexerat, cum gaudio ad propria remeare permisit; benedictentem et laudentem Deum in omnibus quæ audierat et viderat, sicut divinitus illi ostensa et demonstrata fuerant.

28 In tempore Gauzlini Abbatis in solemnitate Innocentium, cum nocturnum officium Fratres in ecclesia Salvatoris celebrarent, et duodecimam Lectionem idem Abbas, ut in congregationibus monachorum mos est, recitaret; subito voces cantantium, cum nimia inestimabilique suavitate, in basilica S. Martini, in qua B. Mauri corpus jacebat, omnes Fratres resonantes audierunt. Et hoc antequam sacratissimum corpus ejus de illa in majorem translationem esset ecclesiam contigit. Cumque tanto miraculo attoniti omnes residerent, et ipse Abbas lectione terminata perquirere cepisset, a quibus tam inestimabilis dulcedinis multiplicium ac diversarum vorum celebraretur concentus, duo ex Fratribus, quibus custodia hujus basilicæ commissa erat, oryx pergere coeperunt, ut diligentius fores ecclesie egressi, percipere possent ea, quæ audiebant, aut aliquid ex his quæ dicebantur intelligere. Sed antequam ad ostium ecclesie ipsius, quæ in monte sita tioriorum ascenditibus gressum efficit, pervenissent, omnis cantilenæ illius modulatio finita, deinceps a nullo audiri potuit. Splendorem tamen inmensi luminis, qui totam illam repleverat basilicam, partim exterius per fenestras, partim introgressi, aperta visione videre meruerunt. Omnibus ergo notum factum est, Angelorum ministerio, excubiis apud beati viri corpus observantium, hæc celebrata et peracta fuisse. Siquidem, ut discerni, potuit tante suavitatis melodia cum majoribus dulcisonis modulationibus, frequentior instar infantium resonabat celestium agnium mellifluæ vocis jubilatio. Ex illo itaque die crebro hæc audita, et precipue nocturnis horis, apud ejus sanctissimum solemnizata sunt tumulum: ut verissimis approbat assertionibus reverendissimus Abbas Godefridus, et plerique ejusdem monasterii Fratres, qui frequenter se hæc audisse testantur.

29 Clericus quidam, nomine Manfridus, qui ob custodiam in contigua basilica ipsius domuncula dormire erat solitus, cum membra in strati meridiano composuisset tempore, a quodam ignota visionis viro in latere impulsus atque excitatus, ut

ACTORIB.
ODONIS,
ABBATIS,
EX MSS.

scribitur visio-
nem narrat.

recusat nu-
mum libere.

Cantus An-
golorum ad
corpus
S. Mauri in-
diti.

cum visio
hæc et adire

An recit
et plus

erat illu-
minatum

vidi S. Mau-
rum orationes
numerosorum
Angelo offe-
rentem

velociter

MASTOBI.
ODONE.
ABBATE.
EX MSS.
Custos eccle-
siae ruinæ pe-
riculo eximil-
tur.

velociter foras egrederetur jussus est. Quod dum somno gravatus agere neglexisset, ac se in aliud convertens latus, sopori oculos repressisset; ille iterum, speciem Othberti ipsius monasterii monachi prætendens, ac frequenti inclamatione eum compellans, collocare se in ejus velle lecto, ob nimiam lassitudinem asserebat. Visumque sibi fuisse dixit, quod ipse ejus magister Othbertus, qui eodem tempore ecclesiarum ejusdem loci Arcarius erat, se in stratum, de quo ipse surrexerat, collocasset. Sed cum ille basilicam intrasset, seque orationi dedisset, domus illa, de qua exierat, funditus corruit. Ille autem Othbertum, quem in lecto, ut sperabat, dimiserat, mortuum existimans, pernici cursu ad portas ecclesiae S. Salvatoris advolvit, atque eas valido conatu impellens, ejulando magistrum suum ruina domus illius oppressum asserebat. Othbertus vero de stratu suo surgens, fores ecclesiae reseravit, eumque insanire proclamabat. Ille e contra rei ordinem pandens eversam domum illi demonstrabat; hoc nutu Dei aut per Angelum visitatore ipsius loci, aut per eundem sanctissimum virum actum esse datur intelligi, ne scilicet juxta sacratissimum corpus ejus, vitæ discrimen custos basilicæ ipsius incurreret.

30 Nauclerus quoque cujusdam ratis, ex his quæ meritis inservientibus magnis questibus onerata sursum per Ligerim ascendere solent, cum rudentem *b* peripetasmatis malum navis scandens, tornaturæ, de qua dissilierat, reaptare vellet, laqueo subtilioris funis per pollicem sinistrae manus apprehensus, ac validissime constrictus est. Qui cum adminiculo dexterae manus, triplicem ipsius laquei insertionem nodare conaretur; repente malo, quem inhærendo circumdaverat, amisso desperaliter pendere cepit. Quid agerent nautæ, quo se verterent, nesciebant. Nam funem, de quo ille pendeat, præcidere metuebant; ne subito corruens elideretur. Sed et sursum ascendere, illius intercepti appensione non valentes, quo ei aliquo modo succurrere possent, B. Mauri nomen invocare ceperunt, ut suis sanctis meritis et intercessionibus misero in articulo mortis posito subvenire dignaretur. Hoc itaque sub ejus cenobio contigit, in littore scilicet appulsione piscatorum, eodem loco servientium. Exorto itaque clamore nautarum, Fratres conglobati, Christi clementiam ac B. Mauri auxilium instantissima prece, signis sonantibus implorare ceperunt: cum ecce subito illis orantibus, is qui appensus fuerat, paulatim desursum demitti videri cepit. Cumque jam in navi recta staret planta, absque ullius juvenine, nolo durissimæ constrictionis solutus est; funis vero artemonis (non minus mirabile dictu quam visu) cursim suis locis redditus, stupentibus nautis, secundo admodum flatu navim dirigere cepit, cunctis Deum laudantibus ac benedicientibus pro talibus tantorum beneficiis miraculorum, per beatissimum virum ibi celebratis.

^a In 3. MSS. *Utrius*: Anovereth. MS. *Uip*. Anovereth.

^b *Id est* velli. a *περιπέταστο* extendere.

CAPUT VI.

Multati caelitus improbi.

Qualiter autem divina elementia meritis hujus beati viri, loco huic defensatrix semper affuerit, et contra persecutores ejus, qui aliquo modo res ad eundem pertinentes præsumpserunt vel familiam ejus insectari, ultricem dexteram exererit, prout ea oculis inspeximus et a fidelibus nostri temporis viris, ex ordine videlicet monachorum ejusdem loci congregationis, veris testimoniis comperimus; paucis subjiciendum censuimus. Vir quidam nobilioris generis, a Witherius nomine, crudelitate effera mentis, in homines monasterio delegatos vehementer deservire cepit, adeo ut uni ex familia vitam malignam auferret. Cumque hoc ad monasterium nuntiatum fuisset, jussu Gauzlini Abbatis Fratres omnes ante

corpus beati viri, misericordiam omnipotentis Dei implorare ceperunt: quatenus meritis sancti viri, et ille a perversitate atrocissimi animi conquiesceret, et innocens familia ab ejus immanissima vastatione liberaretur: et cum hoc per dies aliquot indesinenter agi ante sepulchrum B. Mauri ille comperisset, timore actus, ne forte pro commissis vitæ discrimen incurreret, servum juris sui Abbati et Fratribus ad monasterium transmisit, ut illum loco illius quem peremerat recipere et possidere dignarentur. Sed non pro hoc ultricis pœnæ evasit vindictam. Ne enim orationes servorum Dei incassum fusæ viderentur, et auxilium sancti viri sibi servientibus, seque ac per se Deum invocantibus, præsto non esse dubitaretur, divinum continuo miserum prostravit flagellum. Qui ad extrema veniens, jamque desperatus in lecto decumbens, subito dum ab assistentibus observaretur, arcuatim se virtute qua poterat colligens, de lecto agiliter prosiliebat, horribiliter et se et circumstantes urinae fodans effusione, atque clamore valido, ingeminans: Heu S. Maure, etsi tibi servum tuum perimens abstuli, loco illius meliorem ex proprio jure substitue. Quid me persequeris? Quid me occidis? Hæc indesinenter per sex continfos dies ejulans, languore ingravescente, septimo tandem die, in eadem verba infelicem abruptit vitam.

32 Wisuinus quidam vir clarus secundum seculi dignitatem, atque in equestri ordine nonnullos præcellens, cum toto quadragesimali tempore censum piscium, (quem more provinciarum Cenadicum vocant) per vin Fratribus abstulisset; nec crebris nuntiis sibi ab Abbate et Fratribus directis adquiescere vellet, ut ea quæ a piscatoribus monachis persolvenda erant, ex debito redderetur, Gerfredus monachus magna vitæ vir, (qui dudum per viginti annos vitam eremiticam ducens ab omni quod inebriare potest abstinerat) novissime ad eum accedens, mortem illi minatus est, nisi præteritorum penitentiam gerens, de reliquo ea quæ Fratribus competeabant, sine impedimento illis recipere permitteret. Quod nullo modo ille assentiens, in pristina perseveravit malitia. Abbas vero jam dictus Gauzlinus, communi decrevit consilio, ut expletis hymnis matutinalibus, ad tumulum B. Mauri septem quotidie psalmos Fratres decantarent, et misericordiam Christi ocyus sibi afflaturam contra tyrannum precarentur. Quod cum instantissima prece, omni illo jejuniorum tempore, peractum ab eis fuisset; ipsa Dominicæ resurrectionis die, post omnem multiplicium apparatus epularum, cunctorumque gaudiorum jocundissimam hilaritatem, quam eo die celebrius atque solemnius ob honorem et reverentiam tantæ festivitatis, Christianus orbis colit, cum super secessum latrinæ cubiculi resideret; a quodam viro, qui honoratio in domo ejus erat, nomine c Adalgando, ipso suo ense quem ante illum tenebat, validissimo conatu per medium verticem percussus, præceps ruens, verecundioribus relectis, instar examinati cadaveris prostratus jacuit. Qui manibus servulorum post paululum ad lectum deportatus, sensuque aliquantis per recepto, aperto profiteri cepit, se ob injuriam servis Dei illatam talia perpessum esse: continuoque ad monasterium mittens, indulgentiam commissorum vocibus et ejulatibus conjugis suæ a Fratribus precabatur. Et cum duo ex senioribus ad eum ab Abbate, gratia absolutionis, directi fuissent, a B. Mauro se lethaliter percussum asserebat, eo quod servientibus illi molestiam inferre præsumpisset. Nam et ille qui cum vulneraverat fatebatur se subito animo concepisse, non debere eum vivere, qui Dei cultoribus imperturbatus existere ausus fuisset: cum ipse penitus ea, quæ ab ipso monachis illata fuerant, ignoraret. Die

post repaui, male perit.

corum precibus territus,

danum re- parat.

imicu S. Mauro ultricem, male perit.

Monachi sua eripiens,

his arantibus

ab unico vulnere

culpam ignoscens amittit.

medicorum

Trasce-
monachorum.

a

medicorum cura sibi impensa, plenius convalescere cepisset, desperabiliter corde cæcatus, deliberare secum cepit, qualiter in monachos percussione suæ vindictam, peiora illis quam prius ingerendo, ulcisci posset, dicens, quod illi cum suis orationibus, imo, at testabatur, maledictionibus occidere voluissent. Tali ergo insanæ mentis rabie efferatus, Cenomanis profectus est, partem prædiorum sibi competentium cum fratre suo, Herveo nomine, divisurus. Sed exorta inter eos (ut in tali assolet negotio) contentione, fratris dextera viscere tenui confossus interiit.

33 *d* Gerelmi honorabilis viri, qui hodieque in dono e Agelwini Abbatis clarior habetur, custodes equorum cum per vim de monasterio vinum auferre vellet, et contradicentibus famulis et obniventibus plagas inferre cepissent; tumultu exorto quidam ex Fratribus accurrerunt; Abbas quoque Theodradus, nuntio sibi ea deferente et ipse advenit. Qui cum eorum insolentiam blanda cepisset increpatione arguere, unus illorum, qui vehementius ceteris insistebat, conviciis eum appetere irreverenter cepit. Abbas vero capsula reliquiarum, quam in pectore suo detulerat, eum in fronte percussit, atque insuper hæc ore protulit. Deus omnipotens per merita B. Mauri aliorumque Sanctorum, quorum reliquie in hac capsula reconditæ venerantur, penas et vindictam de suis et servorum suorum reposect contempторibus; et maxime de te, qui rapinæ malo inserviens, ductum talibus præbes prædonibus. Et post hæc de monasterio eos proturbari jubet. Ille vero piscatorium navim, quæ Fratrum usibus deserviebat, ingressus, Ligerim cum ea transnavigare volebat. Cui quidam ex monachis, Assuernus nomine, occurrens dixit: Non recte facis, quod non sufficientibus tibi reliquis, quæ servantibus B. Mauro intulisti malis, etiam navim, quæ eorum necessitudinibus inseruit, auferre conaris; et cum talia prossequendo nihil proficeret; Navis, ait, B. Mauri est, non habeas licentiam eam longius impellendi. Cui ille subjunxit: Tantum hoc pro B. Mauro, quantum pro ejus dimittam uxore. Necdum verba compleverat, cum ecce a diabolo arreptus, saltu se in Ligerim projecit. Qui ab imis sursum emergens ac istiusmodi voci infundens, Diabole adjuva me, undis iterum interceptus, nusquam comparuit. Tertio tandem die a piscatoribus, ventre disrupto intestinisque perditis, inter duas insulas reperitus est. Qui nimio timore in fugam acti, pro confuso murmure, qui adhuc a demonibus ex ejus ore emittebatur, vix navi relicta corpora gurgitis dantes, nautando evadere potuerunt. Hæc de pluribus paucæ perstruxisse sufficet: ut ostenderemus beati viri præsentiam sibi famulantibus atque in se sperantibus nunquam defuisse.

34 Omnes denique, quos nostro jam tempore atrocissimos in omni genere persecutionum insectatores, rerumque nostrarum crudelissimos pertulimus vastatores, Fridericum dicimus et reliquos ejusdem præsumptionis, ac cupidissimæ pervasionis homines, fratres scilicet ejus ac affines, illisque adherentes (qui omnes uno corde eodemque opere, irremediabiliter et ultra quam humanum cor concepere, aut lingua effari potest, nequiores effecti nequissimis, et, ut ita dictum sit, paganis deteriores, omnigenis, et præcipue rapinæ sceleri, insistebant) repente exterminatos atque deletos, justo Dei et credimus et videmus judicio. Nam preces et genitus ac lacrymæ servorum Dei, quas immanissimè ab eis oppressi, ante Sanctorum busta assidue profundebant, meritis eorundem Sanctorum, in conspectu divinæ majestatis recitate sunt et admittæ; ideoque illi subita contritû sunt ultione. Fredericus enim (qui caput omnium malorum, et auctor scelerum, cunctarumque incensor erat seditionum) captus a Nortmannis, turpissimè et nefandissimè necè, ut erat dignus, ab eis aetatus interiit. Post quem sequens illius unus post

unum, caelesti eos insequente vindicta, a finibus dilectæ sibi telluris, alii effossis oculis, alii truncatis manibus, eliminati sunt. / Raimbaldus vero, qui primus inter primos in omni crimine habebatur, et nullo non quotidie scelere fœdabatur; quique dudum Satanæ instinctu succensus, ac infra muros cœnobii nostri famulos monasterii persequi aggressus, cum ab Abbate Teodrado ei diceretur, eum talia agere præsumeret; Christiani funditus animo nudatus, lethaliter eum ferire conatus, lancea emulsum ejus cum interiore perforavit indumento; sole perosus et aere, ipsaque communi indignus luce, *g* in restalibus scrobeis, divina percussus animadversione consortibus suis applicatus est demonibus. *h* Frotmundus autem et Heremarius cum uxoribus et filiis ac nonnullis ex obsequentibus sibi, perditis omnibus quæ habuerant, Nortmannica adhuc immensis ferri constricti ponderibus detinentur captivitate; Domino illis, quæ in se et in servos suos commiserant, retribuente. *i* Gwamilo vero, qui paucillum minus ceteris crudelis fuit, ipse quidem captivitate solutus est, uxore ejus et filiis cum ceteris detentis. Non enim crediderunt in Deo nec speraverunt in salutari ejus, nec opera Christianæ sponsonis perficere studuerunt: propterea exterminati sunt ab exterminatore, et a crudelestis nationum intercepti perierunt. Per omnia benedictus Deus qui tradidit impios.

a Brutus, Wicherus MS *h*ector ii, Wicherus. *b* Ita MSS. at Brut Cenobium *c* Brutus Adalgando *d* MS *h*ip Gerelmi *e* al. Angebini *f* Brut Baimobius *g* Brut sed pro talibus ausis *h* Brut Frotmundus MS *Donifon* Frotmundus. *i* al. Gwamilo.

CAPUT VII.

Reliquiæ S. Mauri in Burgundiam, dein Fossatum translatae.

Igitur nostro jam tempore, cum, insequentibus nos Nortmannis, hujus beati viri corpus de monasterio asportassemus, plura per eum fieri miracula vidimus, et licet in tristibus positum gaudio gavisus sumus. Nam cum in villa a Scamanto per aliquot dies demorati fuisset, et frequens conventus populi in ecclesiam ejusdem loci, in qua Sancti custodiebatur gleba, conflueret; mulier quaedam, quæ jam per quinquennium frequenti sanguinis vomitu laborabat, cum ceteris adventantibus ad eundem locum, Sancti imploratura auxilium, incommoto cogente advenit. Cujus calamitatem miserati, divina pro ea in altari, supra quod sanctum depositum fuerat corpus, celebravimus mysteria. Deinde psalmodiarum et Letaniarum preces quanta potuimus devotione persolvimus, in ecclesia illam remorari precipientes: cum ecce medio noctis tempore nobis omnibus quiescentibus, illa quoque sapore depressa, cuncta luminaria ecclesiæ illius, (quorum copiosior numerus, ob honorem sancti corporis, apparatus fuerat) subito accensæ sunt. Basilica quoque altarium repleta est multitudine: quorum sonitu mulier excitata, ingenti pavore percussa, quaquam ut se credebatur mortis periculum posse evadere, anxia formidare cepit. Et cum his, quæ ab eis fieri vilebat, paulatim timore exonerata intenderet; unus illorum, qui præstantior ceteris clarior in suo habitu refulgebat, ab altari descendens atque ad illam accedens, hæc eadem verba Latine illi locutus est. Mulier gratias ago Deo omnipotenti, qui te per merita et orationes S. Mauri sanam reddidit et incohamem habet. Quæ verba nos ex ore ipsius litteris exprimi fecimus, ne forte de his ab aliquo dubitari posset, qui eam ipsa quoque litterarum eleiamenta ignorare seiebant.

36 Cumque jam de salute sua certa, de loco, qui jacuerat, surrexisset; Girardum, religiosæ vitæ virum, monachum scilicet et Presbyterum congregationis nostræ, qui inter duos emullos ob custodiam sancti corporis dormiebat, frequenti voce inelamare cepit.

Abbas
Obvsc
Abbat.
IA MSS.

f

g

h

i

ii

Sanguinis vomitu laborans.

vult luminaria ultra accendi, Sanctos ad corpus S. Mauri conuenire.

sanular

Monachus in-
juriosus.

et in S. Mauri
rum blasphemus

horribili
morte perit.

Orantibus
monachis et
litis pariter
sacerdotum
torum pers-
ubres, qui
v. Gwamilo

AUCTORE
ODORE
ARBATE,
EX MSS.
monachi odo-
rent suavitati
sentiant,
et luminaria
accensa vi-
dent.

cœpit. Cujus clamore ille excitatus, ardentiaque luminaria conspiciens, atque suavissimum odorem persentiens, inquirere ab ea cœpit, qualiter erga illam divina ageret clementia. Cui illa rei ordinem pandit. Qui cum ingressus cubiculum, in quo dormiebamus, nobis expergefactus, ut basilicam ingrederemur annuere non cessaret, e stratis perniter exilientes, ecclesiam intravimus: conspicientesque succensa luminaria, simul et odorem captantes mirificum, stupore attoniti hæere cœpimus: solutoque prius silentio, (ut mos est) cuncta quæ acta fuerant, ab ipsa per ordinem didicimus muliere. Nam dicebat: Odor iste, cujus suavitate nares vestrae adhuc perfuuntur, mox ut relecto fereiro hi qui ingressi sunt, quasi obsequendo et nescio quid divini dulciter modulando, nram Sancti contagiore cœperunt, totam istam replevit ecclesiam. Vocatur autem eadem mulier Ratburgis: quæ cum gaudio ad propria reversa divina erga se per B. Maurum miracula celebrata cunctis enarrare non cessabat.

iterum can-
tum audiunt:

37 Sequenti vero nocte, ne quid dubietatis, ex his, quæ a muliere audieramus, nobis in corde remaneret, antequam ad solemne peragendum surgeremus officium (erat quippe nox illa celebris, quæ Dominica appellatur) subito cum inæstimabili cantus suavitate voces concrepantium audire cœpimus: sed quasi quodam pressi onere, et ejusdum torporis gravati lassitudine, nullo modo se de loco lectuli surgere potuisse (quamquam saepe conatus fuerit) testabatur: nec horama illud, sed manifesta visio fuit. Interdum enim apertis oculis quosdam ex celebratoribus tantarum excubiarum se vidisse fatebatur. His itaque visis atque auditis, certum profecto tenuimus et tenemus, non minori frequentia cœlestium agminum, sancti viri corpus, quocumque delatum fuerit, et visitari et honorari, quam in loco sepulturae ejus: idque evidentissimis crebro ab eis fieri approbatum est iudiciis. Dignum quippe est, ut eos visitatores corporis sui habeat in terris quorum coetibus admistus immarcescibilis glorie felicitate una perfuirit in cœlis.

Sanctos vi-
dent.

b

c

Corpus
S. Mauri
transfertur
in villam
Merulam.

38 Ex eo ergo loco, comitante nos populi multitudinem, qui undique ex vicis et agris nobis obviam præcipientes confluabant, in pagum b Sagensem, cum sacro devenimus thesauro. Et quia sanctus Pontifex c Hildebrannus, generali expeditione universo populo contra Nortmannos indicta occupatus, ad suscipiendum componendumque pro tempore hoc sancti viri corpus, præsens adesse non potuit; Archidiaconum sanctæ suæ Sedis cum electiori parte sancti Cleri, ad villam quæ Merula nuncupatur, quam munificè largitate Serenissimus Rex Carolus ad suggestionem sancti Pontificis Ebroini, B. Mauro et ejus famulis per magnificentia celsitudinis suæ contulerat præceptum, cum omni Ecclesiasticorum honore et apparatu ministeriorum destinatum habuit: qui nobiscum sancti viri glebam religiosa satis in ecclesia S. Juliani reconderet obsequio. Ubi per annum integrum et dimidium, quanta valdimus hoc sancti viri corpus diligentia custodivimus. Ubi quæ et quanta Dominus per eundem servum suum operari dignatus fuerit, si quis scripto digerere velit, ante (ut opinamur) tempus ei deficiet loquendi, quam materia scribendi. Multi enim cæci, surdi, et claudi, aliisque oppressi languoribus, ante ejus lecticam nobis cernentibus sanitatem recipere meruerunt. Quos ideo nominatim exprimere conitimus, quia et copiosior eorum numerus memoriam nostram excedit, et legentium fastidium subitopere cavere certamus.

multa sunt
miracula:

39 Illud tamen unum prætereuntes reticere non debemus, quod nullus febriçiantium, ejuſcumque

typi contritione vexaretur, (si plena fide hujus sancti viri imploravit auxilium) sine sanitatis gaudio nunquam ab ejus repedavit tumulo. Sed ut tacemus de reliquis, quid nobili viro Orgerio ibidem eveniret silere non debemus. Hic cum jam per tres continuos menses, sine intermissione duobus diebus validissima vi febrium irremediabiliter quateretur, adeo ut sensu penitus perduto, penitus in amentiam versus æstimaretur; Cadilo Comes, qui ei affinitate generis propinquus erat, secum eum ad locum sancti corporis B. Mauri adduxit. Et cum eum hortaremur, ut cum fiducia fidelis animi, ante membra sancti viri nocte integra jaceret, reluctari cœpit; sedque consciunt peccatorum suorum esse testabatur, pro quibus sibi pejora accidere pavidus formidaret. Cujus pusillanimitatem sacra auctoritatis assertionibus utrumque roborantes, invitum eum illic dormire compulimus. Sed ut ostenderet Dominus quantum fides proficiat, et diffidentia officiat, meritis B. Mauri tantum eum diei vexatione solvere est dignatus, usquequo post non longum tempus, pleniori jam fide animatus, cum xeniorum munere regressus, atque jam securus periculum, pervigilem ante Sancti urnam, summa cum devotione, duceret noctem: omni illius incommodi validudine perfecte liberatus, gratias Divinitati et S. Mauro referens, ex eo usque nunc absque ullius viget infirmitatis labore.

omnes febricitantes ju-
vantur:

40 Cum vero et illic creberrimis, et improvisis paganorum deterrerentur eruptionibus, secundum quod in Epistola huic opusculo præposita continetur, hoc sancti viri corpus citra fluvium Ararim a nobis deportatum, digno cum honore (prou temporis et loci permisit opportunitas) reconditum ac collocatum in fundo Audonis Comitum est: ubi per tres semis annos custoditum, sedecim notissimarum personarum sanitate celebre nomen ejus circumcirca divulgatum, assidua populorum frequentatione venerari cœpit et excoli. Nam primo adventus sui ad eundem locum anno, frequentibus claruit virtutibus, quas enumerare longissimum est. In quibus clarus ea quæ suprascripta est, enicuit curatio sedecim personarum, quarum aliquanti cæci, nonnulli claudi, quidam vero surdi, aliquanti autem muti fuerunt.

iterum trans-
fertur.

fuit 16 mi-
curula:

41 Exinde illud juxta tenorem præfationis hujus libelli, in monasterium Fossatense deportavimus, et (sicut pleniter ibi prosecutum est) venerabiliter in ecclesia B. Petri recondebat, in ipsis diebus Novembris collocavimus. Ad quem locum gloriosissimus ac clementissimus Rex Carolus, a partibus Burgundiæ regrediens, per semetipsum dignatus est accedere, Christi protectionem ante lecticam sancti viri, summa deprecans devotione, die Nonarum Februariarum, hoc anno, qui est ab Incarnatione Domini octingentesimus sexagesimus nonus, regni vero ejus vicesimus nonus, indictione secunda. Qui ob majorem devotionem christianissimi animi, quam erga Deum et Sanctos ejus habet, post non multos dies, de monasterio beatorum Martyrum Dionysii et sociorum ejus, honorabilia, B. Mauro transmisit munera, per Otulfum strenuæ probitatis monachum; pallia scilicet pretiosissima duo, quibus corpus ejus in diebus processionum, et festivitatis cunctarum decoratur solemnitate, cujus intercessione perennis vitæ a Domino æternaliter recepturus est remunerationem: qui ita præsentialiter venerabilia exornare non desinit d polyandra Sanctorum; ut neminem priscorum, qui regii nominis claruerunt honore, priorem videatur habere in sancta religione. At nos optato tandem sine narrationis hujus gaudentes, Christi misericordiam per B. Mauri imploramus suffragia, ut qui incultiori licet stylo, fide tamen integra, seriem hujus historie prosecuti sumus, vinculis peccatorum solvi ab eodem mereamur Redemptore, æternorumque gaudii perfui valeamus premium, juncti in cœlestibus consortiis Angelorum. Amen.

visitatur et
donariis ho-
noratur a Ca-
rolo Calvo.

a *Frithus, Sacerdote*
 b *Civitas Sagonum vel Sagonum, in provincia Lugdunensi H.*
 sub *Archiepiscopo Rotomagensi, vulgo Seve, ad Olenam amnem.*
 c *Hildebrandus, vel Hildebrandus, Sagonensis Episcopus inter-*
fectus comiti Suessoniensi H. an. 863, Fermeriensis H. eodem anno,
apud Sagonum 863, Suessoniensi III 866, Pontigonensi 876.
 d *Id est, sepulchra, de quo alibi.*

TRANSLATIO BRACHII S. MAURI.

ex a Leone Ostiensi l. 2. Chron. c. 54.

Per idem tempus Dominus b Odilo, vir vitæ et famæ venerabilis, Cluniacensis Abbas, ad hoc monasterium valde devotum advēnit, et ob maximam quam sancto Patri Benedicto, ac per eum monasterio gerebat reverentiam, montem c totum pedestris ascendit. Qui cum de more monasterii ab Abbate et Fratribus honorifice in Capitulum ductus fuisset, post verba solennia. Sicut, audivimus, inquit vir reverentissimus, ita et vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri, et in monte sancto ejus. Et mox nimis humiliter ad Abbatem convensus, Donum, ait, a te Pater maximum expeto, mihi que ut sine contradictione aliqua conceleatur, votis omnibus flagito. Volo, inquam, atque desidero omnium Fratrum vestigia devotissimus osculari. Annuit Theobaldus, (licet invitus) nec reniti tante devotioni aliquatenus potuit. Post hæc autem ipso die festivitatis ejusdem beatissimi Patris nostri, ab eodem Abbate d Theobaldo gratia præcipue religionis multis precibus oratus, ut Missarum solennia celebraret, nullo modo induci potuit, ut se præsertim Missas publicas ageret. Cumque jam paratis ad præcedendum solemniter Fratrilus pastorem baculum idem Abbas noster ejus manus reverenter offerret, longe humiliter ille refugit, dicens nequaquam dignum esse illo presente se hujusmodi gestare virgam; indecens nimium et contra fas omne ducens, quamquam Abbatum manu pastorem præferre virgam, ubi Benedicti Vicarium, Abbatum scilicet omnium Abbatem adesse contingeret.

2 Eo igitur reverti parante, cum multis illum Fratrilus Abbas usque ad januas monasterii prosequens, suppliciter tandem oravit, ut si posset particulam aliquam de B. Mauri reliquiis ad monasterium istud aliquando transmitteret. Quam postulationem vir Dei lætus accipiens, et posse se confidenter asseruit, et facturum libenter vita comito repromisit. Sicque vale dicto recessit. Septem postmodum annorum evoluto circulo os integrum brachii beatissimi Mauri capsella argentea decenter inclusum, opere pulchro turrim instar erecta, per sex sui monasterii Fratres huc delegare curavit.

3 Ad ejus adventum innumerabilis ex tota provincia populi turba conflavit devotione præcipua. Hujusmodi namque jam pridem rumoribus exciti, B. Mauro, qui multos ante annos in Galliam fuerat destinatus, sese cum honore et laudibus obviam ire debere censebant. Jam vero prædictus Abbas noster Caputini e Principis odia persecutionesque devotus in Marellias recesserat. Hoc amplissimo suscepto munere totus monasterii conventus inestimabili jucunditate lætatus est: omnesque solennibus indui sacrisque vestibus, cum cereis, ac thymiamatibus plurimis usque ad portam veterem aliquanto extra monasterii vallibus procedentes, obviam cum devotione summa hospiti tanto exierunt, et quasi viventem in carne conspicerent, omnes pariter in terram procedentes adoraverunt: surgentesque sanctum illum loculum devotissime ac reverenter mixtis gaudio lacrymis excolati sunt; et cum hymnis ac laudibus honorifice nimis prosequentes, in monasterium introduxerunt, eumque super Magistri sui Benedicti venerabile altarium posuerunt. Quam vero dissimilis, quamque omnino diversa hæc processio fuerit, qua Beatus receptus est Maurus, ab illa qua Pater Benedictus cum omni eum congregatione prosecutus usque ad monasterii januam, transmisit in Galliam, quan-

vis utraque plena piis lacrymis fuit, devoto lectori considerandam relinquamus.

4 Fuere nonnulli ex Fratrilus non quidem omnino dubitantes, sed certiores rellili cupientes: qui clanculo prædictum loculum ab inferiori parte unde argentea clavícula reserabatur aperientes, visus sacrosanctis reliquiis, tam sibi, quam ceteris certissime fidei causa extitere. Quod cum Prioribus relatam esset, valde illos presumptionis arguerunt; verentesque ne illorum deinceps exemplo, plurimis eas conspiciere desiderantibus reliquia sanctæ aliquando mutilarentur, diligentissime prædictum loculum obserantes, clavem in frustra comminunt: et ex tunc hodie sacer ille loculus clausus irroseratusque permansit.

a *Floruit Leo circiter annum 1100, Chronicon Cassinense Tribus libris pertinet ad an. 1096.*

b *S. Odilobus obiit delictus 1 Janu.*

c *Is tertius circiter passuum millibus tander in altitudinem assurgit, ut in Elogiis Abbatum Cassinensium scribit M. Antonius Scipio Placentinus.*

d *Is biennio ante S. Mauri obitum, qui contigit anno 1024, Abbas Cassinensis factus, præfuit annis 13, quorum 9 postremos exul peregit, ut hinc latissimus.*

e *Pandulfus Princeps Capuanus, homo acceleratus gravior Cassinenses afflicto Theobaldo quadrimestro Capue veluti captivum detinuit, qui postea clam Neapolim, inde ad S. Liberatoris carcerem, quod ante annis 45, recessit profugit; ubi annis 5, superavit. Pandulfum biennio post Theobaldi mortem persequuti exiit Conventus Imperior anno 1038. Pluribus hæc describit Leo Ostiensis a cap. 62, lib. 2, ad 63, qui S. Liberatoris monasterium in Comitatu Teatino situm esse testatur.*

APPARITIO S. MAURI

ex a Petro Diac. l. 4. Chron. Cassin. c. 430.

Erat his diebus Frater quidam in Casinensi monasterio, Albertus nomine, natione Peliginus, ætate proventus, religiosam agens vitam, adeo ut ceteris Fratrilus admirationis compunctionisque sæpe causa esset. Is cum senio fessus in infirmorum maneret domo, et populi sua referre cupientes tumultum hausisset auribus; quosdam ex assistentibus rogavit, quid sibi vellet is populi tumultus. Et unus ex his: Num, inquit, ignoras quis iste tumultus sit, cum nemini fore istius regionis ignotus sit? Et cum ille nihil se scire dixisset: Rex, ait, b Rogerius nuper minatus est se Casinense monasterium et omnem illi adjacentem regionem demoliturum: sed omnipotentis Dei gratia placatus, iinit nobiscum forlus. Hæc lujus tumultus causa est, quod omnia que huc delata fuerunt flendo, a populo gaudente referuntur.

2 His ille auditis ingemuit, et ex intimo trahens longa suspiria, hunc psalmum cum lacrymis canere incepit: *Judica me Deus, et discerne causam meam de gente non sancta.* Cumque versum illum, *Emitte lucem tuam, et veritatem tuam corpisset canere, mirabile dictu, immensa cornu repente super eum descendit, adeo ut ipse qui diu jam luminibus orbatu fuerat, lumen continuo recuperaret oculorum, illiusque immense lucis munere nequaquam fraudaretur. Nec mora: conspicit januas ecclesie ipsius, in qua residebat, patefactas; venerabilesque vultu et habitu reverendos viros duos ad se ingredi. Quos cum vidisset divino circumfusus lumine, expavit, nec ultra oculos ausus attolere, resedit. Tum illi propius accedentes dixerunt: Surge age Frater Alberte, Abbati ac Fratrilus ut penitentiam commissorum delictorum agere satagant, edicito: discalcentisque pedibus antiphonam B. Marie decantantes egressi Litamas ante sacrosanctum beati Patris Benedicti corpus peragant: si forte Deus vestrorum delictorum lamentis ac penitentia memor factus, tantis ab his locis elades repellat.*

3 Tum Frater, quinquæ essent et quibus vocarentur nominibus, inquisivit. Ad hæc alter ex eis, Ego, inquit, sum Maurus, sanctissimi Patris Benedicti discipulus: hic vero ejusdem Patris et ipse discipulus e Phædis, adjectque: *Ea que nunc a te vel audita*

EA LEONI OSTIENSI

ut prout observatur

Pandulfus Princeps Capuanus.

Albertus monachus Casinensis ecclesie

Psalm 42

videt lucem celestem,

et S. Maurum cum S. Placido imperantem ut monachos hactenus ad penitentiam

x. Odilo inter Cassinensis pedes ascendit

monachorum gades ascenditur

transit solenniter de celebrare

os brachii S. Mauri in portu mittit

quod solenniter suscipitur.

EX PETRO
DRAGONO.

audita vel visa sunt, cave ne quibus jussus es dicere omittas. Sin alias, contemptor negligentiae poenas exsolvas. Sciasque te ideo divino justoque judicio, corporali lumine fuisse privatum, quia quae aliquando in capitulo ob agendam poenitentiam divina dignata est majestas ostendere, tui cordis arcano condidisti, nulli quae videras pandens. Namque idem Frater dum adhuc sub districtione conobialis institutionis in claustrum cum Fratribus reliquis degeret, seque jejuniis, orationibus, vigiliis, flagrisque in conspectu divinae majestatis quotidie mactaret; nocte quadam ingressus Capitulum in spiritu rapitur, judicariasque sedes in absida capituli, Domino una cum sancta ipsius Matre consedente (sicut ibi hactenus pictae cernuntur) aspexit: tantoque liberius divinis coepit intendere, quanto se ab hamanis reddiderat alienum. Cumque tanta visione stupefactus assisteret, vidit repente sanctissimum Patrem Benedictum, Mauro ac Placido dextera lavaque comitatum, in medium advenisse concilium, magnis vocibus omnipotentis Dei majestatem ita interpellare: Rex Regnum, creator redemptorque mortalium, sine cujus nutu subsistere fragilitas humana non valet, has oro questus mei voces exaudias: nequaquam, quod te donante fabricandum perpetuoque regendum monasterium suscepi, respicias. Tu enim Domine, qui cogitationes de longe consideras, et vocas ea quae non sunt tamquam ea quae sunt, hunc locum mihi adhuc mortali in carae constituto destruendum esse monstraveras, gentibusque barbaris, quae preparaveram Fratribus, traditurum te oculo tuo judicio dixeras, ac restituendum in melius polliculus fueras; quod et factum hodie cernitur. Insurrexerunt enim contra hunc locum iniquissimi quidam et execrabiles, ipsum conantes evertere. Rectores quoque ipsius nequaquam boni pastoris, sed voracis lupi vestigia sequentes, oves sibi commissas voracibus dentibus laniant tyrannorum more, opes ad servitium et honorem tuum congregatas in usus turpissimos convertunt: commissum sibi populum ut lascivientes vacas vagari sinunt: pupillarumque et viduarum causas contemnentes, ad munera sola convertuntur. Quem das his cladibus finem, Rex magne polorum?

Idem antea
viderat. in
Christi et Ca-
situm concilii.

S. Benedic-
tum quere-
ntem de Prabu-
tis, et inimicis
Cassinen-
sium:

Ac inde Cres-
centium comi-
tem poenas
dantem ab
surreptis.

Id
ab eo rogatus
filium mu-
nere ut ablati
restitueret.

4 His dictis Sanctus conticuit, factoque ibi fine quievit. Cum ecce innumerabilis multitudo demonum fureis igneis et uncinis armata, ante se Crescentium Marsorum Comitem habentes adveniunt, thuribulaque argentea magna, quae ex Casinensi monasterio quondam in pignus acceperat, et quae contra voluntatem id Senioreti Abbatis recollerat, in manibus, veluti de fornace prodiret, habentem. Quem idem Frater cum interrogasset, cur his supplicibus alliceretur: quia majora thuribula retinisset, se torqueri ait: coepitque rogare monachum, ut quae de se viderat, Berardo filio diceret, et ut supradicta

thuribula monasterio redderet, rogaret, addens: Hoc illi signum sit, quod eadem thuribula et auream calicem ab aliis rebus dum viveret segregasset: idque, exceptis Fuscone et Transmundo consiliariis suis, neminem scire. Hoc ille ubi ad se rediit dicere dubitavit. Ex hinc justo Dei judicio caecatus est; et qui lumen aeternum quod viderat, talentumque, quod erogandum acceperat, voluit ceteris erogare conservis, sed in terram ut piger servus occuluit, juste talentum proprii luminis perdidit.

sed omnia ve-
jicatus caecus
erat factus:

5 Et ut ad ea quae omisimus revertamur, auditis beati viri Mauri monitis, illisque recedentibus, lux quoque, quae ejus illustraverat oculos, una abscessit, adeo ut caecus (sicut antea fuerat) remaneret. Verum ne delirus aut mendax haberetur, ne sic quidem quae audierat vel viderat dicere voluit. Trigesimo autem die, postquam haec viderat, illucescente, cum idem Frater in eodem loco, ubi prius visionem viderat, sederet, in ecclesia scilicet S. Andreae Apostoli; idem qui supra sanctissimus Maurus apparuit, et cur ea quae viderat vel audierat dicere renuisset increpans, talia verba profudit: Ego quidem, Frater, praeecepi ut secreta Dei, quae tibi per me revelata sunt, hominibus pauderis; sed tu negligens desidia te dedisti. Unde veluti majestati obnoxius, tradendus esses inextinguibilibus. Sed quia omnipotentis Domini misericordia (quae melior est super vitas) hoc tibi commissum indulget; praecipio ut quae a me tibi revelata sunt, dicere ultra non moreris. Quod nisi feceris (quod absit) aeternis traderis incendiis. Haec fatus, in tenues subito Sanctus evanuit auras. Frater autem continuo surgens, Abbatem ad se evocat, et cuncta quae audierat vel viderat per ordinem pandit. Abbas autem convocans Fratres, quae supradictus Frater viderat, narrat. Omnesque discaleatis pedibus Capitulum, quo resederat, egressi, litanias cum fletu et lacrymis ante Patris Benedicti corpus peregerunt.

cum a
S. Mauro in-
perata negli-
git:

iterum a
Sancto incre-
patur:

Abbatem et
monachos
monet:

6 Ceterum quidam ex Fratribus cum haec deliramenta putarent, nullumque prebere assensum vel-
lent; de quadam praedictus Albertus me accersiri fecit, remque eandem quo supra diximus ordine se vidisse sacramento firmavit. Nullo igitur haec ulla ratione dubitare commoneo, ne forte incredulitatis suae poena plectantur: et dum me falsitatis reprehendunt, ipsi falsi testes mentientes apud districtum examen habeantur.

haec Anthoni
narrat.

a Librum quartum Chronici Cassinensis composuit Petrus Diaconus, exorsus, ubi Leo desierat, ab anno 1080, prosecutus usque ad an. 1138.

b Rogerius Siciliae Comes, et Apuliae Calabriaeque Dux, a Petro Leonis, sive Anacleto II Antidapa, legibus titulo ornatus est an. 1130, triumpho post a Lothario III Imperatore victus fugatusque; post ejus ex Italia discessum reversus cunctis recuperavit, Guibaldum Abbatem necis terrore Cassino fugavit. Reinoldo II, ejus successoris dira minatus, mox et reconciliatus est, ut hic dicitur.

c Colitur S. Placidus 5 Octobris. d De Senioreto praechura sunt, quae idem Petrus narrat cap. 96, et sequentibus.

Rogerius Rex
Siciliae.

DE S. IDA, SIVE ITA, VIRGINE IN HIBERNIA.

VI SECTIO.
XV JANUARI
S. Idae nomen.

Celebratur in Hibernorum Fastis S. Ida Virgo, sive Ita, quae et Yta, Ide, Ite, Itha, Itta et Mida quoque appellatur; nam ut alibi iterum observabimus, propriis nominibus praepone M litteram vel me aut mo solent Hiberni, quod meum significat, atque amorem reverentiamque indicat, ut sit Mida idem quod mea Ida; sic XXXI Januarii Medocens, ubi Molanus, Molna, Mecholmoc, Molanus.

mutatis.

2 Colitur S. Ida XV Januarii festo solecni in regione Bnacomaill diocesis Limericensis, provinciae Memoniae, praecipueque in Ecclesia Cnan-Credbail; in regione quoque Desiorum Comitatus Waterfordiensis, loco qui Rosnide dicitur. In Catalogo tamen praecipuorum Sanctorum Hiberniae ad XIV Januarii adscriptum est illius nomen; in novo Martyrologio Anglicano ad XXV Januarii.

3 Vitam S. Idae accepimus a R. P. Joanne Colyano Viti ordinis S. Francisci, S. Theol. Lovanii Professore, qui ex Kilkenniensi codice perperituo descripterat. Auctur fere aequalis ipsius Idae fuit, ut ipsemet indicat cap. 3, quomodo scri-
pta; filius adhuc vivit, adductus est ad S. Ytham. Aliam paulo elegantiore et brevioram ex MS. Insulae Sanctorum in lacu Rivensi nobiscum olim communicarat Hugo Vardax monasterii S. Antonii de Padua Lovanii Guardianus, cum qua vetustiore illam contulimus.

4 Mentio fit S. Idae in Vita S. Aidani, sive Medoci, XXXI Januarii cap. 8, m. 51. Alio tempore cum S. Maedhog in finibus Meionensium, scilicet in Ina Conaill, prope monasterium S. Ithae esset etc. In ritu quoque S. Pulcherii XIII Martii pluribus videtur de S. Ita ejus amita et nutrice, et in aliorum plurium San-
ctorum

alibi ejus ver-
nariis.

torum Hibernorum gestis. Est in Cornwallia S. Ithæ oppidum vulgo S. Iies, vel S. Ithes, et subjectus sinus S. Iies-bay. Ab hac nostra Ita, sive Ida, ductum nomen censet Wilsonus in Martyrol. Angl. et Henricus Fitz-Simon noster in Catalogo præcipuorum Sanctorum Hibernie, cum anbo Guilibannum Cambdenum citent, qui in Donnionorum descriptione ait hoc oppidum Itæ mulieri Hibernicæ, quæ singulari sanctitate hic vixit, hoc nomen acceptum ferre. At non isthæ vixit Ita nostra; ut necesse sit vel Cambdenum falli, vel aliam esse Itam, vel hunc, quæ nomen loco fecerit.

VITA AUCTORE INCERTO

ex veteri MS. Hibernico.

CAPUT I.

S. Idæ adolescentia, sacrata Deo virginitas.

De vita et miraculis beatissimæ Virginis Ythæ aliquam commentationem breviter enarrare cupimus; multa enim de miraculis ejus nos latent, quia ipsa semper ea abscondebat, et quæ sibi soli contigerunt, nemini narrabat; alia enim quæ scimus propter brevitatem omittimus. Sanctissima siquidem Virgo Ytha de nobilissimo genere Hiberniæ orta est, id est, de semine a Feighlim Reachtmhuir, a quo tota Hibernia multis annis in maxima potestate in oppido regali Themoria regnabat. Ipse vero tres filios habuit, id est, b Fiacha, Conn, et Eochaidh. Fiacha quidem tres filios habens mortuus est sine regno, sive antequam regnum paternum ad se devenit. Conn autem c superstes ejus frater totam Hiberniam post patrem suum potenter in maxima felicitate regnavit; et ipse (proh dolor!) occisus est in bello, quod commissum est in campo Cotha a Rege d Ulthorum, qui vocabatur e Tybraide Tireach. Tres autem f illi filii fratris sui Fiacha, cum multis turbis et magno exercitu ad terram g Munemensium de Themoria venerunt, et ibi maximam regionem nobiliter et fortiter gladiis suis apprehenderunt. Quæ gens hodie hHuadesi vocatur. De qua gente nobilissima Virgo S. Ytha orta est, quæ a fonte baptismatis Spiritu sancto repleta est; nam omnes mirabantur continentiam et mores infantie ejus, et abstinentiam diebus quibus famula Dei debebat jejunare; et multa signa per eam, cum infantula esset, fieri videbantur. Et cum valeret loqui et ambulare prudens in sermone et opere, dulcis alloquio, et constans mente apparuit; proferens semper verba castissima de ore suo, mitis in omnes, larga valde, Deum timens et amans; prohibens semper mala, suadens bona. Ita vixit in domo parentum suorum in puellari ætate.

2 Quodam quoque die sancta puella Ytha sola dormivit in cubiculo, et totum illud cubiculum visum est hominibus ardere. Cum autem illi homines accessissent adjuvare, cubiculum illud incombustum et flammis infectum apparuit. Et omnes mirantes hoc valde, dictum est eis desuper, quia gratia Dei circa famulam Christi ardebat, quæ ibi dormiebat. Et cum surrexisset S. Ytha de somno, tota forma ejus visa est quasi forma Angelica; quæ tunc habuit talem pulchritudinem, quæ nec antea nec postea habuit; ita enim species ejus tunc apparuit, ut vix amici sui potuissent eam conspiciere, et tunc omnes cognoverunt, quod gratia Dei ardebat ita eam; et post breve intervallum in specie suam Virgo Dei conversa est, quæ siquidem satis pulchra erat.

3 Alio die cum dormisset S. Ytha, vidit Angelum Domini ad se venire, et dare ei tres pretiosos lapides. Et cum surrexisset ancilla Christi de somno, nescivit quid illa visio significaret, et de hoc Sancta Dei questionem habebat in corde suo. Tunc Angelus Domini descendit ad eam, dicens: Quid scrutaris de visione? illi tres lapides pretiosi, quos vidisti tibi

dari, significant sanctam Trinitatem visitatione ad te venire, et te visitare, id est, visitatio Patris, Filii, et Spiritus sancti; et semper in somnis et vigiliis Angeli Dei et sanctæ visiones ad te venient; tu enim Deitatis es corpore et anima. Et hæc dicens discessit ab ea.

4 Alio die beatissima Virgo Ytha accessit ad matrem suam, prædicavit ei divina præcepta Spiritu sancto docta, et rogavit ipsam, ut i patrem suum rogaret pro ea; ut cum licentia patris sui S. Ytha consecraretur Christo. Et ille nullo modo voluit hæc licentiam dare; quia nobilis et potens adolescens petivit ab eo eam; et valde hoc matri displicuit; et additis aliis ut rogarent eum, ipse hoc cum juramento negavit. Tunc S. Ytha repleta Spiritu prophetiæ dixit ad omnes: Dimitte patrem meum ad tempus; pater meus modo me prohibet consecrari Christo, iterum suadebit ac precipiet; quia a domino meo Jesu Christo compelletur, ut me dimittat quocumque ire voluero ad serviendum Deo. Et ita factum est. Quomodo autem contigit, postea narrabitur.

5 Postea vero non post multum temporis beata Virgo Ytha tribus diebus et tribus noctibus jejunavit. In illis autem diebus et noctibus, diabolus evidenter per somnia et vigiliis, multis pugnis contra Virginem Domini pugnavit; et beatissima Virgo prudentissime in omnibus ei resistebat tam dormiens quam vigilans. In posteriori vero nocte, apparuit diabolus tristis et lugens, et lucente die discessit a famula Dei, dicens lugubri voce: Hæc non solam temetipsam Ytha liberabis a me, sed et alios multos. In illa vero nocte Angelus Domini venit ad patrem S. Ythæ, dicens ei: Cur prohibes filiam tuam, ut ipsa in Christi nomine velamen virginitatis acciperet? Ipsa enim magna et probata Virgo coram Deo et Sanctis ejus erit, atque multorum matrona in die judicii: tu non solum dabis ei signum virginitatis accipere, sed dimittes eam quocumque ire voluerit Christo servire: in alia itaque gente serviet Domino, et patrona illius gentis erit. Pater autem puellæ sine ulla mora venit ad eam, et hæc omnia narravit ei; et, sicut prophetavit superius Virgo probabiliter de eo, non solum dedit optatam licentiam, sed etiam suasit ei, ut ipso die velamen virginitatis acciperet, et tunc quocumque vellet.

6 Et ipso die completo triduo Virgo Domini ad ecclesiam Dei, quæ fuit in eadem plebe, accipere velamen virginitatis perrexit. Et cum iter ageret B. Ytha, ecce multi demones contra eam in via venerunt, et coperunt contra Virginem Dei atrociter litigare. Tunc Angeli Dei desuper venerunt, et pugnaverunt fortiter pro sponsa Christi cum demoniis. Et cum essent demones superati ab Angelis Dei, fingerunt per devia clamantes et dicentes: Vae nobis, quia ab hac die contra hæc Virginem certare non valebimus; et volumus nostras injurias in eam hodie vindicare; et Angeli Domini a nobis eam liberaverunt. Ipsa enim nostram habitationem multis locis destruet, et plures a nobis eripiet in hoc seculo et k ab inferis. Virgo autem Domini, consolantibus eam Angelis Dei in terra, ad ecclesiam pervenit, et in ea visione Angelica illico ab Ecclesiasticis viris consecrata est, et velamen virginitatis accepit.

a MS. Irvense - Fethlimi Regis, cognomento Bretainar.
 b Idem MS. Finchum, Cond, et Eochaidum vocat
 c Adit idem MS. cognomento Cedfadach
 d Ultonia, Analis Ulster, septentrionale in Hibernia regnum
 e MS. Irv. Tibrayn Tirech. f Hæc tradunt fuisse Rossium, Eugeniū, Eugenium; e quorum genere plures postea Sancti extiterunt
 g Mononia Angli Monaster, regnum Hiberniæ Australe.
 h Ea dicta nunc Waterfordensis tamquam continetur, juxta Lusmorensis urbem. In vita S. Aidani Al Janu, vocatur terra Desiorum, et Hua-Desy, stirpem Desy significat. Alterum MS habet, terram, quam Desy vocant. i Patrem sanctæ Virginis didi-
 cimus a doctissimo Colmano Kemfalsidam fuisse appellatum, filium, Cornaci filii Conchonnari, filii Conalli, filii Cagusa deai
 e Matrem vero Sactam. k Clarus MS. Irvense. Ex hunc multa habitacula, scilicet, corda peccatorum, in quibus habitamus, a nobis auferet, et multos a nostra potestate eripiet

AUCTORE ANONYMO, EX MSS. celeste munus, pignus visitationis Divinæ

i propositum virginitatis impugnatum a patre,

a dormone,

Pater castus monitus ultra id suadet.

Frustra ubi strepitibus demoniis,

k juvenibus Angelis, velam suscepit.

a s. Idæ genu-
ditare.

b

c

d

e f

g

h

sancti mores
ob ipsa puer-
titia

obcubum
lesti luce col-
ustratum

ante splen-
didu

CAPUT II.

Monasterium constructum. Vita sanctissima.

Deinde Virgo Ytha oravit ad Dominum ut ostenderet ei locum in quo sibi serviret. Et ecce Angelus Domini venit ad eam, dicens : Relinque hanc patriam et perge ad illam regionem, quæ vocatur *a* Hyconnaill, et manebis in occidentali parte ejusdem regionis juxta radices montis *b* Luachra; et ibi Angelus Domini veniet ad te, et ostendet tibi locum in quo erit civitas tua, in qua migrabis ad Christum : tu enim patrona gentis Huaconhail eris; quæ gens tibi et *c* S. Senano data est a Domino. His verbis Angeli auditis S. Ytha cum suis comitibus ad illam regionem perrexit, et mansit juxta radices montis Luachra, sicut sibi Angelus dixit. Et statim Angelus Domini venit ad eam, et assignavit ei locum in quo serviret Deo. Et illico fama sanctissimæ Virginis per totam illam regionem diffusa est; et multe Virgines hinc et inde ad S. Ytham venerunt, Deo servire sub cura ejus : et ipsa pie et mente hilariter recipiebat eas omnes.

8 Audita vero maxima sanctitate beatissimæ Virginis Ythæ, gens Huaconhail cum suo Duce venit ad eam, et volverunt omnem agrum, qui erat in circuitu cellæ S. Ythæ; sibi et Deo in æternum donare. Famula autem Domini *d* nolens curiosa esse in secularibus curis, nihil de agro ab eis accepit, nisi tantum quatuor jugera in usus hortorum. Et hoc Duci et suis comitibus valde displicuit, et dixerunt : Quod tu non vis modo accipere, cum migrabis ad regnum Dei, tibi donabitur. Et ita factum est. Tunc tota gens Huaconhail S. Ytham in matronam suam hinc et in futuro accepit, sicut prælixit Angelus; et sancta Virgo eandem gentem et terram suam multis benedictionibus benedixit, quæ semper complentur. Et illi cum gaudio magno ad sua reversi sunt, et magna munera et elemosynas ac donationes ad eandem cellam, ad usum sanctarum Virginum quæ ibi erant, in honore B. Ythæ semper ferebant.

9 Beatissima Ytha Virgo omne studium in hiduanis, triduanis, et frequenter in quadriduanis jejuniis vivere dedit. Angelus autem Domini quadam die cum ipsa esset fatigata jejuniis et fame, venit ad eam, et ait ei : *c* Sine mensura corpus tuum alligis jejuniis, et ne ita facias. *f* Sponsa vero Christi volente onus suum laxare, dixit ei Angelus : Tantam tibi Dominus gratiam donavit, ut ab hoc die usque ad obitum tuum, cibo cœlesti reficiaris, et tu non poteris non comedere, in quacumque hora Angelus Domini veniet ad te afferens tibi prandium. Tunc S. Ytha inclinans se in terram gratias egit Deo; et de illo prandio S. Ytha aliis dabat, quibus sciebat dignum esse donari; sicque sine ullo dubio usque ad obitum suum annona cœlesti vixit, ministrante sibi Angelo.

a MS. *livense* : Yconhail, hinc mox Duo-Conaill appellatur, id est, stirps Conaill.

b Idem MS. Luac. *c* Colitur S. Senanus Episcopus 8 Mart.

d MS. *liv* timens occasione temporalium vel mente distracti, vel nimis occupati, omnia renuit accipere præter etc.

e *Charlus livense* MS. Supra vires corpus tuum alligis; non sic igitur facias, sed rationale sibi obsequium tuum.

f Idem MS. Et respondit Virgo : In anteriora velim tendere, et non reverti.

CAPUT III.

Miraculorum gratia, unde? Donum prophetiar.

Quadam die quadam Virgo religiosa accessit ad S. Ytham, et loquebatur cum ea de divinis præceptis; et cum loquerentur ad invicem, dixit Virgo illa S. Ythæ : Indica nobis in nomine Dei, cur tu diligenter plus a Domino, quam alie Virgines, quas sciunt in mundo esse? Tibi enim prandium de cœlo a Deo datur, omnes languores tua oratione sanas, prophetizas de præteritis et futuris, dæmonia ubique fugas. Angeli Domini tecum quotidie loquuntur,

semper in meditatione et oratione sanctissimæ Trinitatis sine impedimento persistis. Tunc dixit ei S. Ytha : Tuam questionem tu ipsa solvisti, dicens : Sine impedimento in meditatione et oratione sanctæ Trinitatis persisto. Si quis enim ita fuerit, Dominus cum eo semper erit : *a* et si ita ego fui ab infantia, hæc omnia quæ dixisti ideo mihi contigerunt. Sancta illa Virgo hæc verba audiens a B. Ytha de oratione et meditatione Dei, gaudens recessit in cellam suam. Tantam autem prophetiæ gratiam largitus est Deus S. Ythæ, ut ipsa sciret, si viverent infirmi sua infirmitate, an morerentur.

11 *b* Sanctus Abbas Comganus, cum sciret suæ remunerationis tempus advenire, rogata est a se S. Ytha, ut veniret ad eum, et dixit ei S. Comganus : En moriar hæc infirmitate citius; et rogo te in Christi nomine, ut ponas manus tuas super labia mea, et claudas os meum in hora dormitionis meæ. Scio enim ab Angelo Dei super quemcumque morientem imposueris manus tuas, quod Angeli Domini illico animam ejus deducunt in regnum. Dixit ei sancta Virgo : O Pater sancte, quid tu dicis? Peccatorem hominem oportet hoc verbum dicere. Magna est merces tua apud Deum, et tu gloriosus eris inter Sanctos Dei. Quid indiges me? Dixit S. Comganus : Vere dico propter hoc quod ego petii, nullus dæmon ad iter nostrum appropinquare audebit, vel nos ullo modo accusare. Interea vir sanctus Comganus de hoc seculo inter choros Angelorum sanctorum migravit, et quod petiit, perfecit S. Ytha.

12 Deinde gloriosa Virgo Dei Ytha ad cellam suam reversa est. Et cum appropinquaret famula Dei suo monasterio, audivit de propinquo immensum et magnum ululatum. Ibi enim erant tres Nobiles mortui, qui illo die obierant; et amici eorum ululantes et lugentes eos : et illi scientes quod S. Ytha transiret, descenderunt, et voce flebili rogaverunt famulam Dei, ut veniret, et saltem oraret pro animabus eorum. Statim Virgo Ytha ait eis : Quod plus vultis quam orare pro animabus eorum, in Christi nomine fiet vobis. Illi hoc verbum adhuc nesciverunt. Hoc verbum dixit B. Ytha, quia noverat plena Spiritu prophetiæ, quod resuscitaret in Dei nomine illos a morte. Et descendit Sancta Dei cum illis, ubi erant mortui, et orans signavit corpora eorum sancte crucis : et illi ad jussionem ejus surrexerunt vivi, assignavitque Christi sponsa eos vivos ante omnes.

13 In illo siquidem loco erat homo paralyticus maxima infirmitate detentus; et amici videntes mortuos suscitatos, apprehenderunt eum, et adduxerunt ad S. Ytham, ut sanaret eum; ipsi enim non dubitabant, quod infirmum curaret, quia mortuos suscitavit. Vidensque famula Dei magnam miseriam illius, respexit in cœlum, et ait ad eum : Dominus misereatur tui, et hoc dicens signavit illum signo sancte Crucis. Mirum dictum est valde : famula Christi signans adhuc paralyticum, ipse illico sanus et incolumis ante omnes surrexit, quasi nunquam fuisset paralyti deprehensus. Tunc clamor omnis populi in cœlum erectus est, laudantes Deum, et sibi gratias agentes, famulamque ejus digno honore magnificantes. Postea Dei famula cum suis ad suam cellam pervenit.

14 Quædam sanctimonialis, quæ fuerat sub cura S. Ythæ, occulte fornicata fuit : et in crastino die B. Ytha vocavit eam ad se et ait ei : Cur tu Soror non curasti custodire virginitatem tuam? Illa vero negans quod fecit, dixit ei S. Ytha : Nonne heri in illo loco fornicata fuisti, et ita tibi contigit? Statimque sciens illa B. Ytham prophetissam esse de præteritis et de futuris, confessam esse veritatem rei, et sanata est agens penitentiam secundum jussionem S. Ythæ.

15 Alia quoque Virgo, quæ erat longe a S. Ytha, id est, in provincia *c* Connactorum, cum quodam viro

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.

Angelo ju-
vente

a

b

c

patriam dese-
rit :

Virgines in-
stituit :

d

oblatus pos-
siones res-
puit,

quæ tamen
postea ejus
canobio do-
nata

de minima ob-
stinentia ju-
betur aliquid
remittere .

f

cœlesti cibo
pascitur.

Miraculorum
gratiam con-
secuta devo-
tione erga
SS. Trinita-
tem.

b

adest S. Com-
gano mor-
ienti :

tres mortuos
preceibus sus-
citavit :

paralyticum
signo Crucis
sanavit :

Virgines in-
psum divini-
tus cognoscit.

Item alterius,
c

viro

CAPUT IV.

Pietas, hospitalitas, alix virtutes.

AUCTORI
ANONYMO,
EX MSS.

viro occulte adulterabatur. Sancta autem Ytha plena spiritu prophetie sciens hoc, jussit S. d Brandano ut illum adduceret ad eam. Sanctus autem Brandanus fecit eam venire ad S. Ytham. Christi siquidem famula et sponsa narrabat illi Virgini inter cetera, quomodo concepit et peperit filiam, illa enim illi viro peperit filiam. At illa audiens suam iniquitatem ex ore famule Dei, dignam egit penitentiam, et anima ejus saluti eterne reddita est, postea degens vitam in sanctitate. De cetero autem omnis familia S. Ythae, et ceteri qui cognoverunt scientiam prophetie ejus, e timebant eam tam absentem quam presentem.

16 Quidam bonus artifex, qui erat homo honorabilis de provincia Connactorum, in exitium ad terram Mumenencium venit. Et audiens B. Ytha famulam artis ejus, rogatus est ab ea, ut sibi ageret aedificia. Ille vero artifex quesivit sibi uxorem a S. Ytha, et agrum ad habitandum. Et beatissima Ytha dedit ei f sororem suam, et agrum in quo manerent. Et ille cum omni devotione aedificia in monasterio S. Ythae agebat. Contigit autem ut duo Inuces bellum inter se aliquo die agerent, et ille artifex cum uno illorum Ducum in bellum exivit. ipse enim probatus erat in militia. Ille vero Dux cum quo erat artifex versus est in fugam, et sui omnes occisi sunt; inter quos ille artifex occisus est, et decollatus; caput autem ejus ab eo longe ductum est. Et cum hoc narratum esset S. Ythae, valde sibi displicuit. Ipsa enim promisit artificei in Christi nomine, ut filium post se haberet, et ipse tunc non habuit prole, quia adhuc uxor ejus sterilis erat. Et venit S. Ytha cum suis ubi erat corpus truncatum Beoani artificis; (ipse enim artifex vocabatur Beoanus) et non invento capite ejus, oravit S. Ytha ut ostenderet sibi caput, et caput divina potentia evolavit per aera, et stetit ubi corpus erat ante famulam Dei: et Dominus ad instantiam famulae suae, caput corpori adherere fecit, tam valide quasi nunquam fuisset abicissum; sed tantum vestigium vulneris mansit. Sed orante Sancta Dei, sanctoque spatio minus horre, ille vivus surrexit, salutans famulam Dei, et gratias Deo agens, omnesque qui ibi erant similiter gratias Deo egerunt et S. Ythae. Et surgens sancta Dei famula monasterium suum iulit. Et ille qui resuscitatus fuit, ixit in comitatu eorum. Deinde ille artifex Beoanus dormivit cum sua uxore sterili, et illa concepit et peperit filium, sicut longe ante promisit ei Sancta Dei Ytha. Quem filium ipsa Sancta Dei Ytha nutritivum, qui vocatur g Pulcherius, et ipse est sanctissimus Abbas, h in ejus honore civitas Liath edificata est.

17 Quidam vir sapiens eventu amisit suam loquelam, et effectus est mutus, et venit ad S. Ytham cum suis discipulis ad querendam salutem. Et oravit sancta ancilla Dei ad Dominum pro eo: et statim ipsa adhuc orante tradita est illi loquela, et locutus est clare: et orantes invicem ad Dominum eum gaudio ille ad sua reversus est.

a Clarus Irenae MS. Et si illam gratiam misericordia Dei mihi concessit, cetera, quae numerasti, mihi condonantur.

b Hec est hie f Irenae MS. Hic videtur S. Conganus de Glennessen esse, S. Columbae Irenae Abbatis ex Ithica sorore nepos, quem colit ab Iibernis deducimus 27 Febru.

c Altera Vita, Connectorum. Est Connactia, sine Connacia, quarta pars Iiberniae.

d Hic est S. Brandanus, sive Brevlanus, Clunifertensis, de quo agimus 16 Mart.

e MS. Rit. magis sibi ab illis cavebant.

f Nona hie fit, sive Nona ut dicitur in Vita S. Pulcherii 13 Martii, ubi hie paulo aliter et fusius narratur. Alia S. Idr soror fuit S. Ythae Virgo.

g Hic MS. qui in gratia et virtutibus, necesse sur nutritis, predicere meruit, adeo ut postmodum fieret sanctus Abbas, et multorum monachorum Pater, nomine Mochaemoch. Hoc nomen testatur vulgus idem significare quod Latine Pulcherius.

h Irenae MS. in cujus nomine ecclesia de Liath-Mochaemochi est fundata.

Quodam festo ac sancto die rogavit B. Ytha Deum, ut de manu digni Sacerdotis corpus et sanguinem Christi illo die aciperet. Gratia autem Dei duxit ancillam suam per longa terrarum spatia ad civitatem Cluaimmionis, a et accepit de manu digni Sacerdotis corpus et sanguinem Domini, sicut ipsa voluit; sed nemo vidit eam ibi venientem, vel accipientem, vel redeuntem, et statim ipso die inventa est in suo loco. Et Sacerdotes nescientes quid factum est de corpore et sanguine Domini, b jejunavit omnis populus et clerus cum illis illo die, ut mysterium hujus eventus ostenderet ei Dominus. Postea Angelus Domini venit ad quendam sanctum senem illorum, et narravit ei omnia quae gesta fuerant.

19 Ille autem Sacerdos qui immolavit bostiam, quam suscepit S. Ytha, venit cum aliis Clericis longa via ad eam ut benediceret eos ancilla Domini. Et cum iter agerent, unus eorum aliquo eventu effectus est caecus. Consolantes se invicem dixerunt. B. Ytha sponsa Christi, quando pervenimus ad eam, postulat Dei gratia lumen oculi Fratris nostri. Et beata Virgo Ytha suis adventum eorum propheticè indicavit, et praedixit. Et pervenientes illi illuc, ancilla Domini recepit eos gaudens, et festum illi fratri caeco lumen oculorum suorum Dei gratia praebuit. Et S. Ytha c praecipit illi sacerdoti, a quo accepit in civitate Cluaimmionis occulte communionem Dominicam, ut Missam cantaret ante se. Et beata Virgo Sororibus et filiabus suis praecipit, ut darent illi sancto Sacerdoti Missalia indumenta, in quibus tunc immolavit. At ille remisit dicens: Non possumus nunc aliquid nobiscum ducere, quia Abbas noster d. Aeneas nobis praecipit, ne a te ullam rem accipiamus, nisi tantum orationem tuam. Sancta prophetissa Ytha ait: Non displicebit sancto Abati vestro Aeneae hoc accipere a me, quia dabo vobis signum ad eam. Quadam die ipse e ad monasterium sanctae Virginis Cluimreacha Deaream pervenit, et sancta Virgo rogavit eum, ut lavaret pedes suos, et ille concessit. Tunc sanctissima Virgo Cluimreacha Sancto pedes Aeneae lavit, et texit linteis, ego autem (Deo teste) caput lintei tenui, et extorsi pedes ejus cum Virgine. Cum hoc Abbas vester audierit, gavisus erit, et manus meae letus suscipiet. Postea illi accipientes, et de his discipuli admirantes acceptaque benedictione Sanctae in viam suam reversi sunt, et ita omnia evenerunt, sicut sancta Virgo Ytha praedixit.

20 Venit quidam vir secularis dives multum et eloquens velle ad B. Ytham, habens magnam manus argenti in elemosynam, posuitque illud ad pedes sanctissimae Virginis, quae porrigens manum tetigit argentum, et parvipendens projecit de pedibus suis, nolens illud animo vel oculis videre. Igitur postquam ancilla Dei manibus argentum supra dictum tetigit, dixit filiae sibi ministranti: Da mihi aquam ut lavem manus, qua tetigi argentum corruptibile. Sic autem adhaeruit ancilla Dei argentum, et omnia hiera seculi, quasi in mundum tetigisset. Deinde qui donum dedit interrogavit B. Ytham dicens: Cui dari debet donum, divitibus et potentibus, an pauperibus et peregrinis? Respondit famula Dei: Utrisque debet dari, divitibus et potentibus causa secularis honoris, pauperibus autem et peregrinis pro retributione in caelestibus. Ille ait: Si non potero utrisque dare, quid faciam? Sancta ancilla Dei respondit: In potestate hominis est substantiam suam pro honore seculi dare vel Domino Deo, a quo accipit, et qui pro temporalibus bonis aeternam vitam retribuet. Ille his dictis edificatus accepta benedictione recessit.

21 Interrogans

Procul transferatur, communicatur e manibus viri sancti: a

b

caeco visum restituit

d

pedes S. Aeneae tergit

horret peccata contrahentem

d

alioque amittitur ar-rana:

e

f Beoanum artificem

in praetio occisum

g pulchus miscit;

h ejus filium S. Pulcherium nutrit

g

h

muta loquentem restituit

S. Conganus

S. Brandanus.

ALTORE
SYNOYMO,
K. S. MSS.

21 Interrogans S. Brandanus quodam tempore B. Ytham de tribus operibus, quæ magis Deo placent, et de tribus quæ satis displicent; ancilla Christi Ytha respondit sic: Vera credulitas corde puro in Deum, simplex vita cum religione, largitas cum caritate, hæc tria satis Deo placent. Os autem detestans homines, affectusque malorum in corde; tenax confidentia in divitiis, hæc tria satis Deo displicent. S. Brandanus et omnes qui ibierant talem sententiam audientes, glorificaverunt Deum in famula sua.

22 Quædam sancta Virgo, volens explorare quomodo viveret sanctissima Virgo in secretissimo loco, in quo consueverat soli Deo vacare, exivit quadam hora ut videret eam. Ingressa autem ibi, vidit tres soles lucidissimos, similesque illi soli mundi qui universo mundo illucet, lucentes totum locum et spatium in circuitu et præ terrore non potuit intrare, sed statim reversa est. Mysterium hujus prodigii nos latet, nisi fuerint dona sanctissimæ Trinitatis, quæ fecit omnia de nihilo, cui beatissima Virgo Ytha corpore et anima assidue servivit.

23 Fuit quædam Virgo in campo f Liffé, g Rethna nomine, quæ sanctum habuit alumnum, cui nomen erat h Columbanus, qui ad insulam Hy ad S. Columbanum pergens, illic gradum Episcopalem accepit, et iterum ad suam patriam reversus est. Qui veniens ad nutricem suam S. Rethnam, dixit ei B. Virgo: Fili mi magna ægritudine dulcis filia mea vexatur, et ideo veni mecum ad S. Ytham, ut te benedicat, et ut sodali tuæ subveniat. Itaque Episcopus grateranter hoc suscepit. Postea positus equis in curru, Episcopus et sua nutrix cum suis comitibus viam carpebant. Sed diabolus multum in via cœpit insidia facere eis. B. Ytha prophetissa suæ familiæ dixit: Præparate balneum et convivium, quia hodie sancti hospites ad nos venient de longinqua terra Lageniensium. Illo autem die illi pervenerunt illuc, et illico ait S. Ytha: Veniat Episcopus ad me, et ponat manum benedicens caput meum. Illi mirabantur quod Sancta Dei sciret quod Episcopus esset, nemine sibi indicante. Benedicentes se invicem, sicut placuit Episcopo, ait B. Ytha, non indicantes illi adhuc de Virgine infirma: Filia vestra, quam eduxistis eligite, ut sit sana corpore, et in peccato moriatur, an sit hic in labore et in æterna vita vivat? Sicut ait Apostolus: Nam virtus in infirmitate perficitur. Illi eum filia eligentes, ut hic esset in dolore, et in æterna requie viveret, sic factum est. Conversa S. Ytha ad S. Rethnam ait ei: Ancilla Dei iter tuum prosperum non esset, nisi Episcopus tecum veniret, quia multi demones insidiabant nostro sexui. Et commorantes per aliquot dies apud S. Ytham in vera caritate cœperunt redire. Tunc S. Rethna dixit ad B. Ytham: Est mihi carissima, sodalis Virgo i, in australi plaga Hiberniæ: et quid mihi consulis Domina mea, si debeo adire eam: Dixit ei B. Ytha: Non, sed cum tuis recta via ad cellam tuam, et illa Virgo occurret vobis in confinio Lageniensium, et Mumeniensium k, volens te adire. Sic factum est. Illis autem euntibus cum benedictione, illic prædicta Virgo occurrat ipsis, et benedixerunt S. Ytham prophetissam, invicem gaudentes.

24 Addit Brevense MS. quæ prope xi. milliaria vel plus ab ea distabat. b Idem MS. addit: quod in diligenti custodia repescuerunt. c Melius idem MS. humiliter rogavit Sacerdotem illum. d In coleni MS. Engus appellatur, alius Engus, et Oena. Abbas fuit Glanensis, successor S. Kerani de quo 9 Sept. Coli dicitur ab Hibernis S. Eucus 20 Janu. e Riv. MS. ad cellam talium Virginum. Monuit Colganus rectiorum Conneriam vocari hanc sanctam Virginem, quam Kenrecliam, vel Kenrecliam, et coli 5 Novembris. Porro videtur S. Ida hic fuisse invisibiliter. f Hujus campi, tu Kildaræ Comitatu est, sæpius mentio fit in vita S. Brigidæ 1 Februarii, et Libellæ omnis qui eum irrigat, ac Dublini in mare se effundit. g In Brevensi MS. Rithena dicitur, alius Italina, et Rathana, fertur coli 5 Aug. h Brevense MS. Colmanum vocat, alii Columbanum; atque ex voce distinctivè, a S. Columbanæ nomine ductæ, idem omnes significant. Colitur 26 Septembris.

Tria Deo gratissima; tria maxime detestanda.

Quædam tribus solibus illustratur.

f g

h

Virginitas cognoscit adventum hospitium.

et Columbanum Episcopatum esse.

Ægritudinis utilitas.

2. Cor. 12. 9.

Evagatio sanctimonialibus noxia

i

S. Ida adventum cuiusdam prædicit.

k

Ejus mentio fit in Vita S. Columbanæ a Canisio edita lib. 1. nu. 3. ubi Columbanus appellatur, ast in MS. titulo illius § Colmanus. At lib. 2, nu. 13, Columbanus in excuso et MS. appellatur. Nam de eo istlic esse sermonem patet ex MS. ubi in titulo filius Beogni dicitur.

1 Addit Brevense MS. Deo devota.
k Riv. MS. in confinio Mornonie et Lageniæ. Est hæc Orientalis Hiberniæ regio, Angliæ Leinster, cuius caput Dublinium.

CAPUT V.

Varia miracula, et prædictiones.

Quidam vir occidit fratrem suum, et tactus poenitentia venit ad S. Ytham, et egit poenitentiam secundum jussionem ejus; et ait ei beatissima Ytha, videns animum ejus devotum esse: Si adhæseris meis verbis, non subit a morte morieris, sed ad vitam migrabis, æternam. Contigit autem ei postea ire cum Duce suo in bello, quia miles erat, et gravato bello contra suos, ipse inter ceteros occisus est. Hoc audiens B. Ytha ait: Ego promisi illi viro cursiva vitæ suæ feliciter consummare, quia observat quæ ego præcepi ei; et ait ministris: Ite a me, et in nomine Dei mei in strage vocate eum nomine suo, et credo quod resurget ad vos. Illi autem sic agentes, ipse surrexit a crede, quasi numquam esset jugulatus, cucurritque ad eos qui eum vocabant, et venit, cum eis ad B. Ytham, et postea evenit ei sicut promisit famula Dei.

Quendam occisum ad se accersit, qui mox resurgit:

25 a Quodam tempore venit vir quidam dives secularis ad B. Ytham dicens: Rogo te sancta Dei, ut equæ meæ masculos pullos albi capitis, et rubri coloris pariant hoc anno. Respondit ei S. Ytha: Non est meæ parvitiatis quod dicis; sed Dei est facere de elementis suis, quod vult. Tunc ille gravius rogavit eam dicens: Pete Patrem et Filium et Spiritum sanctum, qui Deus trius et unus cœli et terræ, maris et hominum, vestimentorum et pecorum colores coloravit, ut ipse efficiat colores pullorum sicut ego volo. Ait ei Ancilla Dei: Quod tu credis sic in Deum, ita erunt pulli tui hoc anno sicut vis. Ille de tali prophetia gaudens exivit, et venerunt ei omnia, sicut dixit ancilla Dei.

n

impetrat et prædicit certi coloris pullos equinos masculinos:

26 Alio tempore in cella Sanctimonialium, quæ dicitur Doirechuisgrigh, orta est quæstio inquietissima de furto, quod ibi factum est. Requirebatur autem illud ab unaquaque illarum. Negantibus itaque cunctis, dixit Abbatissa illius loci filiabus suis: Eamus ad B. Ytham Virginem, et credo quod solvetur per illam hæc quæstio obscura: nam displicent quia hæc tota opinio venit supra unam innocentem Virginem Christi. Postea perrexit ad B. Ytham. Et S. Ytha prophetice familiæ suæ dixit: Præparate epulas et balneum, quia Christi ancilla venit ad nos hodie. Postea illæ venientes intraverunt per ordinem ad S. Ytham, osculantes eam. Illa autem ad quam opinio erat, non ausa est propius ad sanulam Dei accedere, quamvis innocens et pure conscientiæ erat. Tunc B. Ytha dixit ei: Veni innocentissima Christi Virgo, et da mihi osculum, certum est quod non tulisti furtum, quod queritur a te. Illico illæ Virgines in Christi nomine rogaverunt S. Ytham personam quæ furata est illud. Respondit eis B. Ytha: Illa quæ pro alia culpa apud vos in poenitentia posita est, ipsa furata est illud, et abscondit inter lignum veli et pratum suum, et addidit dicens: Illud invenietis incolome; sed quæ furata est illud non manebit in cella vestra, sed, ut Propheta dicit, frons meretricis facta est ei. Et ita omnia fuerunt. Nam illud furtum inventum est, et illa infelix deferens habitum suum, apud sylvaticos in fornicatione constrepata permansit.

prædicit hospitium adventum:

cujusdam innocentiam divitiis cognoscit et aperit.

atque aliter furtum, et sculturam apostasiam: Jerem. 3. 3.

27 Alio tempore quidam vir, nomine b Feargus, ejus filius adhuc vivit, adductus est ad S. Ytham in maximo dolore oculorum et corporis. Vix enim sui amici sciebant, si vivus an mortuus esset. Sed hic

b

exercitum et agrum salvat.

æger

AUCTOR
ANONYMUS.
EX MSS.

ager pene mortuus, luminibus extinctis et a cunctis desperatus, sahis vadens corpore et oculis perspicacissimis ad sua rediit, atque cum usque ad obitum suum sanis membris per orationem et benedictionem beatissimæ Ythæ vixit.

28 Quodam tempore avunculus S. Ythæ mortuus est, qui octo filios habuit. Illi habitabant in regione Handesi; misitque ad eos de terra Huacoñailla ancilla Dei vocans illos. Qui venientes, allocuta est ad eos Christi sponsa, dicens: Avunculus meus, pater vester mortuus est: heu nobis! quia et duris et duris pœnis pro commissis suis torquetur; mihi autem divinitus ostensum est, quomodo cruciatur; sed agamus aliquid pro salute anime sue, ut possit erui: facite ergo quod dico, id est, ut det unusquisque vestrum per hunc totum annum quotidie panes cum alimento carnis vel butyri pro anima ejus *ii*, et totidem lucernas, et in fine anni revertimini ad me. Illi enim divites erant, feceruntque sicut præcepit eis Christi famula, et reversi sunt post annum ad B. Ytham, quæ dixit eis: Pater vester, a pœnis dimidia parte extractus est per munera vestra et orationes meas: nunc ite et paria munera date hoc anno, et iterum venite ad me. Et ita fecerunt. Venientes, iterum sic loquuta est eis Virgo Christi: Pater vester ex totaliter eripus est a pœnis; sed modo est et absque vestimento, quia nemini in Christi nomine dedit vestimentum; ergo facite eleemosynas de vestimentis ut possit indui, et illi eleemosynas dantes de vestimentis per alium annum reversi sunt ad S. Ytham. Quibus illa ait: Pater vester modo requiem habet per munera vestra et postulationes meas, per magnam misericordiam Dei. Ideo vos, evadite vos ab illicitis secularibus desideriis et concupiscentiis, pro quibus pater vester cruciatus est, et illi gratulantes Domino, et ancille ejus gratias agentes, redierunt ad propria.

29 Quodam die homo secularis de morte filii sui valde contristatus venit ad S. Ytham lacrymans, afflictausque rusticus, et dicens: Scias hoc Sancta Dei pro certa re quia non reddam de habitaculo tuo, et ululare non cessabo, dum filium meum mortuum resuscites. Respondit ei leniter B. Ythæ: Quod petis a me, o homo, non est mee virtutis, sed Apostolorum et eorum similibus. Tunc dixit vir ille: Hæc maxime doleo, quia perhita est lingua filii mei ante mortem suam *f*, ut non potuisset Deum confiteri, nec ulla verba nobis loqui: peto ergo a te ut sanctam Trinitatem roges, ut iterum filius meus saltem uno die vivat, ut possim audire verba ejus. Respondit ei B. Ythæ: Quanto tempore contentus eris, si Dominus pius qui mortuos suscitavit misereatur tui, et resuscitaverit filium tuum? Ille ait: Gratium habeo, etiam minus diei tempus. Dixit ei ancilla Dei: Septem annis et septem mensibus, et septem diebus vivet. Postea ille mortuus, orante beata Virgine, illico surrexit, et nec minus nec plus vixit, nisi sicut prædictum est ei per os prophetissæ Virginis.

30 Alio tempore *g* S. Luchtighernus et S. *h* Lasreanus Ablades dixerunt ad invicem: Eamus visitare famulam Dei S. Ytham. Tunc quidam adolescens stulte et insipienter dixit eis: Quid est vobis sapientibus et sanctis viris ire ad animum illum vetustam? Increpantes eum Sancti, dixerunt ei: Male loquutus es Frater, jam enim prophetissa Domini noverit quod tu dixisti. Deinde perrexerunt Sancti ad S. Ytham, ducentes illum juvenem secum. Venientes autem ad ostium monasterii, Virgines S. Luchtighernum agnoverunt, quia ipse frequenter visitabat B. Ytham, et intrantes nuntiaverunt Christi sponsæ dicientes: Bona est nobis dies hodie, quia S. Luchtighernus visitat te. Respondit eis Mater sancta: Non timor est apud Deum qui cum eo venit, id est, S. Lasreanus filius Colmanni, quem non salutastis, quia non cognovistis

eum: per spiritum enim S. Ythæ novit eum nomine et merito, quem nunquam vidit. Et venientes ad B. Ytham, ut benediceret eos, illico famula Dei illi juveni prædicto ait: Cur tu venisti ad animum vetustam, cum dixisti, quid prodesset venire Sanctis pro eo, manentesque ibi feliciter triduo, accepta licentia et benedictione a sanctissima Ythæ ad sua redierunt.

a Hæc desideratur in *livensi* MS.

b *Al. VII* Fergus

c *Ita* MS. *livense*, quæ debent de Purgatorio panis intelligi *KM* *keumense* MS. *habebat*, pœnis infernalis; quod ipsum debeat de Purgatorio accipi, et intra, ex oculis inferni, ex toto inferno, etc.

d *livense* MS. et candelas ad celebrandum Missas.

e *Indicat* panis quidem eripitum, nondum tamen Dei visione perfrui, et gloria celesti convestiri; sed adhuc beatitudinis perfectæ desiderio torquetur.

f *livense* MS. ne possit confiteri peccata sua in fine.

g *livense* MS. Luchtighernus *Coli* dicitur 28 Aprilis.

h *Dicitur* coli hæc Lasreanus Abbas *luani* et alii celebrantur ejusdem nominis Sancti 25 Octobr.

CAPUT VI.

Alie prædictiones, obitus.

Prophetia S. Ythæ in multis miraculis ostensa est, sicuti in hoc miraculo audietis. Quodam die Virgo Christi Ythæ dixit familiæ suæ: Quæ verba audio? Aspiciete, qui venerunt ad locum nostrum. Et quædam ex suis iverunt foras et viderunt duos a terribus fratres sibi satis notos. Et redeuntes dixerunt ancillæ Dei: Hi sunt duo fratres de hac terra, quos bene novimus. Tunc prophetissa B. Ythæ ait gemens: Vae vae illis, et dolor mihi et ipsis crescit, quia alter alterum cito occidet; quod jam ita probavit effectus. Et enim frater fratrem manibus suis occidit. Deinde malefactor ille alligatus est in vinculis a Duce regionis Huacoñailla, ad mortem cito tradendus. Sed Virgo Christi Ythæ miserta est ei, dicens: Tristis erit mater illorum, dum miserit primogenitum, et si hunc miserit, privata ambobus. Etiam filius Dei, quem diligit anima mea, non vult perire hunc in peccatis suis, sed servare ad veniam. Postea misit ad prædictum Ducem, rogans eum sibi dimitti illum, et missus est homo ille ad eam, dicentes ei nuntii: Solve eum Virgo Dei, et accipe eum in fidem tuam, si tibi bonum videtur: et si quid mali fecerit contra regnum, super te constabit. Tolle ergo eum, ut agat pœnitentiam. Respondit eis S. Ythæ: Scio quod non aget citius pœnitentiam: sed postea tamen bene pœnitabit. Quod ita factum est. Nam statim dimissus reus noluit agere pœnitentiam; sed sicut S. Ythæ prædixit sponsa Christi expectabat eum patienter, ut jam non coactam, sed spontaneam ageret pœnitentiam, quia Deus dimisit unumquemque in suo arbitrio.

32 His itaque transactis, bellum magnum commotum est genti Huacoñailla a pluribus inimicis. Gens vero supradicta presente sua matrona B. Ythæ auxilium Dei per ipsam petivit, contra maximam multitudinem inimicorum. Tunc B. Ythæ compatiens eis, rogavit Deum, dicens: Sancta Trinitas, et inseparabilis unitas, Pater, Filius, et Spiritus sanctus, paucis et miseris meis hominibus, qui me benigne in tuo nomine in suis finibus sumpserunt, et me matronam suam receperunt: subveni ergo auxilio, quibus non est auxilium humanum contra hanc nimiam multitudinem occidentalis Munonie. Gens Huacoñailla confidens orationibus B. Ythæ, audacter exivit contra maximam multitudinem inimicorum; et pugnaverunt animose, et invicem bellantes in vulneribus maximis, illi Dei adjutorio evidenter per orationem S. Ythæ in fugam bello conversi sunt, et gens Huacoñailla maximam stragem fecit in eis: et victoriosissime bello revertentes gens Huacoñailla gratias egit Deo, et beatissimæ Ythæ matronæ pro victoria sibi concessa. Victores Christi pauci, contra plurimos erant, quia pro eis rogavit S. Ythæ. Tunc S. Ythæ nix egit nuntii-

*trunculau-
nis precibus
et filiorum
eleemosynas c
Purgatoria li-
berat.*

d

e

f

*ortium au-
sentat, et
quandam vi-
lucum ad pr.
dicit*

g h

*absentor co-
gnovistis.*

a

*Fratrium
prædicti*

*reus studeat
posci ut
agendam pœ-
nitentiam.*

*quam ille non
statim post.*

AGCTORE
ANONYMO,
EX MSS.

sed in bello
vulneratus
egit.

stris suis dixit : Perge ubi bellum gestum est, et quære illum ibi, qui promisit mihi agere pœnitentiam, et adhuc non egit, et invenies eum in strage belli latitantem et vulneratum. Ille enim erat miles, et in prima acie belli vulneratus est; et invenit eum nuntius Virginis sicut ipsa indicavit ei, reduxitque eum ad B. Ytham, et benigne ab ea susceptus est; et sanatus est a vulneribus suis, et postea egit dignam pœnitentiam secundum jussionem beatissimæ Ythæ, et in vita beata obit.

Sancti moni-
alis peccatum
ultimitus co-
gnoscit :

33 Alias dixit B. Ytha filiabus suis : In hac hora anima ex nostra familia maculatur, ite et diligenter considerate, quæ modo ex nostris ab insidiante Ippo nostro gregi rapitur. Tunc familia B. Ythæ inquisivit scelus peractum, et non potuerunt scire quæ persona ex eis peccavit. Et collecta est omnis familia ad B. Ytham, et negantes omnes singulariter dicebant : Non ego feci illud peccatum; negans eum ceteris quæ peccavit. Repleta Spiritu prophetiæ B. Ytha ait illi neganti : Tu hodie in fornicatione peccasti : et nec pœnituit illa, nec confessa est; sed cum peccati ignominia recessit. Quæ vagans per multa loca effecta est ancilla in regione Connachtorum, et peperit filiam. Post multum jam temporis dixit S. Ytha familie suæ : Nostra soror quondam libera, modo autem ancilla et serva est in domo magni cujusdam in regione Connachtorum, quæ jam agit pœnitentiam : et si jam esset libera se fideliter emendaret. Postea sancta Virgo Ytha nuntios ad B. Brandanum Abbatem in regione Connachtorum habitantem misit, ut ipse quæreretur libertatem prædictæ feminae. Et S. Brandanus humilis præcepto Christi sponsæ adivit Regem Connachtorum post illa, et obtinuit ei ac filia suæ libertatem, et illa cum filia sua missa a S. Brandano, venit ad S. Ytham, et recepta est ab ea gaudens in adventu ejus. Et ipsa agens dignam pœnitentiam

deserto cenobio jam pœnitentem.

tiam in sanctitate usque ad obitum suum cum filia sua in monasterio piissimæ Virginis Ythæ permansit.

sibi restitui
curat :

34 Quodam die beatissima Virgo Ytha in senectute venerabili collectis Virginibus suis ante se indicans obitum suum esse prope. lenis ait eis : Abbas Chainmicensis b Macnissius misit nuntios ad me, ut reducerent aquam benedictam a me Abbati Æneæ, qui valde infirmatur, quia sperant sanitatem illi, si ita contigisset ut ipse biberet aquam consecratam a me : modo benedicam aquam illi. Nuntii tristes sunt, et dicite eis quia ego benedixi aquam ipsi. Non enim ego moriar antequam ipsi huc venient; et antequam ipsi ad domum redeant ipse S. Æneæ ad cœlum migrabit. Et sic hæc omnia contigerunt secundum vaticinium sanctissimæ Virginis Ythæ.

b
prædicit
suam et
S. Æneæ obi-
tum :

35 Postea sanctissima matrona Ytha in infirmitate correpta est, et cepit benedicere et monere suam civitatem et clerum et populum Huacconnaill, qui accepit eam in Patronam suam : et visitata a multis Sanctis utriusque sexus, inter choros Sanctorum, letantibus Angelis in obviam animæ ejus procedentibus, post maximam virtutum multitudinem, felicissima in conspectu sanctissimæ Trinitatis gloriosissima Virgo S. Ytha decimo octavo Calendas Februarii migravit. Cujus beatissimum corpus, collectis multis populis per circuitum, peractis miraculis quæ adhuc ibi non cessant ostendi, gloriosissime post Missarum solemniam in suo monasterio (quod signavit ipsa S. Ytha quæ S. Brigida meritis et moribus nullatenus inferior videtur) traditum est sepulture, regnante Domino nostro Salvatore Jesu Christo, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per infinita secula seculorum, Amen.

moritur.

a Riventi MS. germanos.

b S. Macnissius S. Æneæ Abbatis Cluannensis successor fuit, coliturque 13 Julii; diversus a S. Macnisso, sive Engo, Comucrensi Episcopo, de quo nos alibi.

S. Macnissius.

DE SANCTA TARSITIA VIRGINE APUD RUTENOS IN GALLIA.

Ruteni Gallie populi sunt, inde a Julii Cæsaris avo celebres, Gabalis Caduceisque vicini. Apud hos vivit coliturque S. Tarsitia regii sanguinis virgo; de qua præter elogium e Martyrologio Gallicano Saussoii, et genealogium, nihil comperimus. Ita scribit Saussoius hoc die in Supplemento : Apud Rutenos natalis S. Tarsiciae Virginis, quæ in Germania regio Pipini nata sanguine, specie formosissima, artium sui sexus doctissima, pro tuenda castitate in Aquitaniam veniens ad castrum Rutenua dictum, in spelunca montis proximi fugiens se recipit; ubi Domino jugiter serviens, et aliquando cœlitus pasta, et uberibus capræ quotidie divinitus advenientis enutrita, animam Deo reddidit, cujus corpus venerabile maxima claritate circumfusum, cum Rutenorum Episcopus fragranti odore refertum comperisset, assistente Clero et populo reverenter ad S. Vincentium collocavit. Quod regio Pipini natam sanguine scribit, ita accipiendum est, quod ex eo orta sit genere e quo deinde Pipinus.

2 Ejus meminit idem Saussoius in Supplemento ad 2 Januarii, his verbis : Ruthenæ civitate Segodunum in Aquitania prima, S. Vincentii Confessoris; cujus ibi clara memoriæ dicata est ecclesia, in qua S. Tarsicia Virgo requiescit. At quod ait Ruthenæ civitate Segodunum, rectius dixeris. Segoduni civitate Rutenorum, nam Segodunum urbs fuit, non populi Sigodunes. Ita Ptolemæus lib 2, cap. 7, Ἰπὸ δὲ τοῦτους Πρωταῖοι, καὶ πάλιν Σεγόδονον. infra bos Rbutani, urbs Segodunum. Ea urbs Gallie nunc Rodes dicitur.

3 Refert Ferrarius quoque in Catalogo SS. qui

desunt Martyrologio Romano, S. Tarsitiam, sed Tarsicilliam vocat : In territorio Ruthenensi, inquit, S. Tarsicillæ Virginis. Genealogia S. Tarsitiæ edita est ab Henrico Canisio tom. 3, antiquæ lectionis, parte 2, quam cum MS. monasterii S. Maximini Treviris contulimus.

Ejus genealogia.

GENEALOGIA S. TARSITIAE EX MSS.

Ansperthus, qui fuit ex genere Senatorum, præclarus vir atque nobilis, in multis divitiis pollens, accepit a filiam Lotharii Regis Francorum ad conjugem, nomine Blithilt, et habuit ex ea filios tres, et filiam unam. Primogenitus ipsius habuit nomen b Arnoldus, secundus Ferreolus, tertius Modericus : et filia ipsius Tarsicia. Ferreolus quidem Episcopus effectus in c Ueciu civitate, d coronatus est martyrio, ibique quiescit in pace. Modericus vero in e Arisido Episcopus est ordinatus, ibique Confessor Christi requiescit in pace, ubi Deus pro ejus meritis multa miracula operatur. Tarsicia Virgo Christi in virginitate sua perseverans, in f Rodinis civitate requiescit; pro cujus meritis ibidem Christi virtus quotidie ostenditur : quæ etiam fertur mortuum suscitasse. Arnoldus primogenitus ipsius genuit Dominum Arnulfum, Dominus Arnulfus genuit Flodulfum et Ansgisium. Flodulfus divina gratia annente Episcopus ordinatus est, Ansgisius genuit Pipinum, Pipinus genuit Karolum, Karolus genuit Dominum Regem Pipinum. Dominus Pipinus Rex genuit Dominum Regem Karolum. Karolus Magnus Imperator genuit Ludovicum Pium Augustum; qui genuit inelytos Reges Lotharium, Karolum, et Ludovicum.

a

S. Tarsitiæ

parentis.

b

sancti fra-

tres.

c d

e

miracula,

f

a Constatiani

S. Tarsitia
dona profu-
git

caelitus pasci-
tur.

transfertur
non sine mi-
raculis.

hucum,

a Consentim Genealogia S. Arnulfi Episcopi Melensis a Frithro edita. Scribo da Plele Sammarthani Falluntur toto caelo qui Clotharii II filiam faciunt, cum S. Ferreolus Hildis plus, Episcopus Uccensis obiit ipso fere tempore quo natus est Clotharius II, ut proinde non potuerit hic illius avus fuisse

b In Genealogia S. Arnulphi vocatur Arnaldus. Hunc in Lotharinga uspiam ut Bentum coli, dicato ei sacello, indicimus a Francisco Lahuerio nostro.

c Castrum Usctense civitas est Episcopatus in Gallia Narbonensi, Gallis nunc Usez, alius Uesclia, et Vinea dictum, unde saepe in Concilio Episcopi Uccenses nominantur

d Desideratur in Martyrol Gallicanohujus S. Ferreoli nomen, et nobis ejus ignotus est natalis. S. Gregorius Turon. lib. 4, cap. 7, de eo ita scribit: Eo tempore Ferreolus Uccensis Episcopus, ma-

gnus vir sanctitatis, obiit, plenus sapientia et intellectu. Qui libros aliquos Epistolarum, quasi Sidonium secutus, composuit.

e Canisius ediderat Heriso. Alii Aristum vocant. Carolus de S. Paulo in Geographia sacra ait hibernicus Archiepiscopo subjectum fuisse Aristensem Episcopum S. Gregorius Turon. lib. 3, cap. 3, de Moderico agens, quem Modericum vocat, commemorato eius ecclesio, et apud Aristensem vicium, inquit, Episcopus instituitur, habens sub se plus minus dioceses quindecim, quos primum Gotli quidam tenebant, nunc vero Dalmatus Butheonensis Episcopus vendicabat. Sancti hujus Moderici natalum nondum reperimus in Martyrologis. Ee ejus successoribus fuit Emondus Aresotensis, qui concilio Remensi sub Somuato Episcopo interfuit circiter annum 630

f MS S. Matr. Rodoms g Canisius mortua mortuos

LA VARIIS

S. Matericus Episc. Aristensis.

Uccensis urbs.

S. Ferreolus Ep. Uccensis.

DE SANCTO BONITO, SIVE BONO EPISCOPO CLAROMONTANO IN GALLIA.

IN VITA VIII SECLI. XVII SECLI. S. Boniti notum.

natalis.

Vita scripta a Constantino

Solumonymo.

Claromonte Arvernorum natalis xv Januarii agitur S. Boniti, trigesimi illius civitatis Episcopi, juxta Joannis Savaronis accuratissimam supplementationem, quam Joannes Chenu et Claudus Robertus secuti sunt; licet Bononus et Demochares quadragesimum primum faciunt. Is Maurolyca et Felvio Bonifacius dicitur; Petro de Natal. et quibusdam MSS. Bonitius; Auctori vite S. Menelai, teste Savarone, Eusebius; aliis plurimis Bonus; Gallis vulgo S. Bon. et S. Bonet. De eo Usuardus: Civitate Arvernis S. Boniti Episcopi et Confessoris, ejus vita virtutibus refulsit. Consentit Martyrologium Romanum, Maurolycus et Felicius citati, Menardus, Wion, Bellinus, Ghinius, aliique MS. Adoms martyrologium monasterii S. Laurentii Londii, et MS. Domus professor Societatis Jesu Antverpiæ Bedæ nomine prætitulatum: Arvernis B. Boniti Episcopi Confessoris; ejus vita et virtutum meritis et miraculorum gloria illustris fuit. Martyrologium Germanicum: Civitate Arvernis S. Boniti Episcopi et Confessoris. Hunc Dei mater, quam eximio amore et pietate prosequabatur, apparuit, eumque admirabili solatio perfudit.

2 Vitam S. Boniti descripsit anonymus quidam ejus aequalis, ut pluribus locis ipse testatur: nam cap. 2. n. 7, ubi, inquit, beati Levite et Martyris Laurentii ecclesiam ingressi sumus, cap. 3, n. 11, venerabilis Pater Adelfus tunc Levita, sed nunc præfati viri Dei Bobenis,..... successor monasterii Magniloensis, qui eo tempore coram altari viro Dei assistens, etc. n. 12. Sed hæc, quæ jam supra retulimus, venerabili Patre Adelfio narrante cognovimus. n. 13, vir fidelissimus ac viri Dei culticularius, Donio nomine, nobis se vidisse testatus est, et cap. 7, testatur se ulfuisse cum S. Boniti reliquiæ Lugdunum Claromontem deportate sunt, ita n. 34, cum vigiliis celebrare voluissent, nobis aditum nullatenus mater ipsius congregationis permisit, et n. 37, usque quo Arvernorum fines ingredemur, et mor: quæ oculis vidi, etc. 38. Sed cum Arvernorum tollere fuisset ingressi, et 39, de claudo curato, in eadem ecclesia usque hodie permanens, valvæ custos existit.

3 Nomen suum ant institutum usquam prodit auctor. Sussatus infra citandus ad cap. 7, religiosissimum ascetam ant fuisse. Sarius in titulo vite isthuc habet: Vita S. Boniti Arvernorum Episcopi, scripta ab ejus æquali ad beatissimos Patres Adelphum et Eucherium, illis ita jubentibus. Qui antem historie hujus auctor est, nomen quidem suppressit suum, sed in prologo testatur, quandoquidem Illidi et Galli Arvernorum Episcoporum et Confessorum Inculento stylo vita esset exarata, doluisse Adelphum et Eucherium Boniti vitam non extare. Eam nos Præfationem a Sario omissam et veteri MS. adjuvamus; an tamen integra sit dubitamus. Ceterum ex citato titulo obiter lecto præbita Gulesino est occasio ita scribendi in suo Martyrologio: Arvernis S. Boniti Episcopi et Confessoris: ejus vita, virtutum splendore insignis,

beatorum Patrum Adelphi et Eucherii jussu, ab Ægidio et Gallo litterarum monumentis consignata est, idemque in Notationibus repetit.

4 Eam vitam paraphrastizos reddidit Sarius olim edidit; breviam ex eo Harcus, Lippelous, Lanovius, aliique: ut primigenio stylo, sed prologo carentem, ex veteri codice monasterii Heri-pallis ord. S. Augustini in diocesi Parisiensi, nobis sua manu descripsit Jacobus Simonius noster. Quam cum veteri codice Ambianensi conferri curavit vir religiosissimus Joannes a S. Martino congregationis Foliensis: ipsi quoque cum MS. S. Marix de Ripatorio contulimus.

5 Hinc subnectimus geminam narrationem miraculi, quod eodem sancto Episcopo in S. Michaels vico contigit, cum a beatissima Virgine Dei matre casulam accepit. Prior est ex Speculo historiali Vincentii Belluacensis lib. 7, cap. 97, ubi plura ejusdem Virginis operata miracula recenset. Alteram Rhythmo Latino contextum ex veteri codice Carthusiæ Coloniensis descripsit Joannes Grothsius noster. Hujus auctor Anglus videtur fuisse, et multo antiquior Bellovacensi, qui Herherthum Losungam Episcopum Norwicensem, velut non ita pridem vitam sanctum, testem citat: obiit vero Herherthus, ut scribit Westmonasteriensis, anno 1119.

6 Quandoquid sedere Bonitus, quove anno obiit, non exprimitur in Vita: solum dicitur Episcopatum adeptus cum sub Theodorico Principe Pippino regi primatum teneret, quod, si de totius Gallicani imperii magisterio intelligatur, non ante annum 691, contigit, ex accuratiorum chronographorum sententia. Ghinius tamen circa annum 690, ubi S. Bonitum scribit, Arnobius Wion sub Theodorico Cala anno 726 vixisse. Baronus, clarissime temporibus Theodorici IV Francorum Regis, qui nempe alius Cala dicitur, regnavit autem ab anno 720 ad 735, sub Carolo Martello. At sic centuarius fere decesserit, ut qui sub S. Sigeberto Rege, imbutus antea litterarum humaniorum et juris scientia, antea munera gesserit; decessit autem Sigebertus anno 654. Baronus tom. 8, Annatum visus est quod ad Martyrologium scripserat, tacite revocasse; cum anno 704, peregrinatum ad limina Apostolorum, dimisso jam Episcopatu, Bonitum scribit. Sigebertus Gemblacensis Ariperti de Luitperto et Asprando veterum, quæ præsentè Bonito contigit, anno 701 refert. Roma Lugdunum reversas, his binos annos ibidem demoratus est. Savaro Baroni posteriorem Chronologum secutus, circiter annum 709, ait decessisse Bonitum. Lanovius anno 708 vel 710, obiisse censet, translata Claromontem reliquis anno 713 vel 717.

7 Ecclesiam sui nominis habet, eadem teste Lanovio, Parisiis, Bitorigis, Molinis. In suburbio vero urbis Claromontane quæ prius S. Maurici dicitur, ecclesia, ea nunc S. Boniti, vel S. Ferreoli appellatur. In eam S. Boniti corpus translatum, ut in Vita dicitur; et lib. 1 de eccles. Clarom. § 4, hæc habentur: in ecclesia S. Boniti, altare S. Mauricii, etc. et S. Marie: ibi requiescit S. Bonitus in corpore. Ejus ecclesia

unde descripta

Historia ecclesie S. Boniti.

Ejus vna.

Ecclesia et ibi

quis fere amplius annis magna cum alacritate Arvernica sibi commissam rexit Ecclesiam. Qui non post multum langore correptus, ad extremum est usque deductus; cernensque suæ migrationis imminere diem, divino afflatus Spiritu, acceptoque consilio, sibi Ecclesia concordante, virum Dei sibi meti successorem, suæque Sedis dignissimum judicat Sacerdotem. Eodem tempore sub Theoderico Principe, h Pippini regni primatum tenens, atque curam Palatii gerens, cunctaque gubernacula suo disponerentur arbitrio. Cumque vir Dei supradictus germanus ejus relationem pro auctoritate adipiscenda regia direxisset; et illi ei petitionem sibi commissam perorasset; ita favente Domino cuncta prospera meruerunt, ut ex regio jussu, ejusque præcepto idem roboraretur consensus. Domino enim Princeps hæc imperante peregit, qui Ecclesie suæ profuturum Pastorem atque adversus rabiem inhumanis beluæ defensorem parabat. Unde negare non valuit, quia scriptum est: Cor regis in manu Dei. Qui cum gaudio regressi, vota sua ad effectum cum magna alacritate perduxerunt, et præsulatus cathedra beatum virum sublimarunt, summa cum gratia et letitia vinctorum.

6 Suscepto itaque Episcopatu non se arbitratu est suscepisse honorem, sed onera; unde sui cursus augmentavit laborem, in jejunii videlicet et vigiliis persistens atque pernoctans, nec non lectioni silentioque, ac c remotis, maximeque Quadragesimæ tempore, ita studens, ut non solum Sacerdotem dignissimum crederes, sed et monasticam vitam degere digne predicares. Biduo triduoque certam explebat jejunii, nonnumquam vero quadriduum eum agere cognovimus.

7 Quodam tempore cum nimio caloræ aestu fatigari Sacerdos cerneret populum, ita ut magnorum fluminum alvei siccitatis squalore d torrerentur; vir Dei hoc cernens, et suæ formidans civitatis periculum, velut bonus Pastor sui gregis ab omnipotente Domino deposcit remedium. Bxinde monens, ut more Niniitarum omnes ad ecclesiam convenientes, et, juxta quod unicuique virtus valebat, aut tridui biduive jejunium peragentes. Domini misericordiam supplices exorarent; e qui vero neutrum causa fragilitatis valebant explere decretum, in pane et aqua vel tantum usque solis oculum eum oculis contributione jejunium expleat; tantum ejus fidei favens exiti divina elementa, ut eum juxta morem Ecclesie crux foras egrediens, et eum manu Dei Sacerdos gestaret; nec mora, ubi beati Levite et Martyris f Laurentii ecclesiam ingressi sumus, et illi que Dei sunt peregrisset Sacerdos, subito pernici cursu, flante Austro aeris serenitatem nihilum conglobatio densissima texit. Quid dicam? Eadem nocte infantum aquarum sunt onere ponderate viæ, ut ex imbrum inundatione vix alia die Dei Sacerdos cum plebe valeret recedere.

8 Qui cum tantæ difficultatis sui itineris vidisset obstacula, Sacerdotum sibi adstantium fidei constantiam plus explorator aggreditur: Quid, inquit, vobis videtur? En adspicit quod difficilis nobis prætre extat egressus. Nonnulli inquirunt: Melius est nobis absque labore intra ecclesie ambitum cum psallentium modulatione contineri, quam tantæ effusionis vim subire. Tunc conversus ad reverentissimum g Bobonem atque venerabilem h Maguilocensis monasterii Abbatem, ait ad eum: Tu quidem, inquit, consilium evidenti assertionem deprime. At ille, ut ei semper moris erat, reverentissime atque constantissime intulit dicens: Etsi tanta Domini nobis non merentibus misericordia subvenit, non solum nos oportet in ceptis persistere, sed nostrum magis ampliare laborem. Vir autem sanctissimus, gavisus quod sibi congruens deprompsisset consilium, magis

ac magis plebem, tam ipse quam etiam per eundem virum, ut perseveranter agerent admonere instantius studebat. Ipse vero juxta morem quadridui jejunio in oratione pernoctans humillimus atque abjectus peregit, ut psalmi sententia impleretur, quæ dicit: Elegi abjectus esse in domo Dei magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. ita ut eum in ecclesiam quisquis ignarus ingressus adisset, Episcopum minime crederet; et nonnulli in eum, ubi sedens psallebat, pedem offenderent.

9 Lacrymarum ei gratia in sacro non deerat officio, ita ut i amphibali summitas, qua caput tegebatur, ex profusione earum madida videretur. Sed inter hæc erat Dei Sacerdos peregrinorum lætus scæpissime conviva, et juxta Apostolum, non præponebat pauperi divitem, neque aureum habentem anulum, sed præponebat sordidam vestem gestantem: a largitate vero elemosinæ, quantum in ipso erat, nullum vacuum a se ire sinebat. Sacerdotum Fratrumque flagrans amore, canonum sæpe per collationem Presbyteris normam tradebat, et ut caste digneque viverent crebrius admonebat. Plebi relique per dignos Sacerdotes declamando prædicabat, ut timeant supplicium, ad celestem patriam anhelarent.

a Cohitur S. Avitus II, 21 Januarii, at 20 Septembris Avitus I, quem cum hoc confundit Lanovius. Sensus autem scribit, Avito defuncto, unanimum omnium sententia et divina nota sublectum esse Bobonem. Ast hæc refellitur.

b Savaro anno Christi 683, ad episcopatum electum esse Bobonem scribit. At vivebat etiam tunc Eboronus, nec nisi anno 691, utriusque regni, Austrasiæ et Senstior, imperium adeptus est Pipinus Heristallus. Difficile est tempore apte definire, si, ut 25 Januarii dicitur, sub Childerico occisus est S. Proje tus, atque immediate Avitus successit, nec nisi 45 sedit annis.

c Exponit Surius ac remotoris loci solitudinem d MS Simonidi. terentur e MSS. Nipal. et Ambian. Qui vero neutrum frugalitatis valebant

f Savaro in Natis ad lib. 1, de ecclesia Claromontanis § 3, hic ecclesiam cathedralen intelligit, quam ait ab thone Carnotensi ep. 31, ad monachos Dolenses sub fisco Monasterium S. Laurentii Arverniensis vocari, et confirmari eæ domitque Stephani Episcopi facta inter Ecclesie S. Marie et S. Laurentii, atque sanctorum Martyrum Agreolæ et Vitalis, fratribusque ibi thone in commune deserventibus, ut in reliquis ipsi matri Ecclesie sive penuria vinearum et panis alacriter deserviant, has res ad presens sibi omni integritate concedimus, etc exponit thulem Savaro que hoc tempore veneratio istius S. Laurentii impendatur. Patet alioquin ex eodem libro aliam fuisse S. Laurentii reverentiam, quæ postea Guidonis Episcopi auctoritate eam vicinæ S. Marie de Portu, sive S. Marie principibus, nulli

g Alii Bobonem, Lanovius Bobonem vocat. h Ordo Benedictini diocesis Claromontanæ, vulgo Maillou, de quo supra

i Lanovius amphidolma vocat, uti et Gregorius Turenensis de gl'or Confess. cap. 30, verum cæ Sulpitio tu vita S. Martini et alius patet, vestem fuisse lacam, quæ totum undique corpus ambrat

CAPUT III.
Alia miracula.

Post hæc magis ac magis a Spiritu sancto accensus, a timens ne qui a præfate ejus germano per domum sicut acceperat, grave sibi eveniret iudicium; nec non plus Apostolicam sequi desiderans sectam, qui derelinquentes patrem cum retribus coeleste regnum mereati sunt. Qua de re peregit ad quendam opinatissimum Dei famulum b Tillonem, cognomento Paulum, ut ab eo accepto consilio, voto compleret quod mente conceperat. c Quo cum peregris Sollemniacense tenus pervenisset d Synnionem, hoc monasterium, miro cum gaudio a Fratribus, atque officiosissime susceptus est. Quo ducto ad præfatum virum Dei, magnam habentes inter se e collationem pervenerunt ad id unde Dei Sacerdos agebat. Perennetantes utrobique sancti Spiritus igne succensi, altiori arrepto consilio: Nilul, inquirunt, melius, quam quod temere contra sancta canonum instituta usurpatum est, declinando postponi. Et ille non immerito Evangelicæ præcepti pollicentis, Qui reliquerit domum, aut agros, et omnia quæ possidet, propter

AUCTOR.
ANONYMUS
COSTANSEU,
EX MS.
peregit tamen
in supplicatione et jejunio.
Psal 83. 11.

Donum lacrymarum, the niguitas tu pauperes

exhortationes

Duplexecclesia S. Laurentii Arverni.

a S. Tillonem consulti de relinquendo Episcopatu Math t

h

c

d

e

h Regr ant. noviti.

Pro 21 f

Et Episcopo

d

Supplicatione et jejunio indico.

e

verum plurimam exultis etia il

f

g h

ACCTOBE
ANONYMO
CONSTANEO,
EX M.S.
Math. 19. 29.

Aqua, quala-
verat manus,
ager sanatur;

f

g

item alius.

Tortu clau-
duna curat

h

et dnos drmo-
niacos.

k

Cruci, et ma-
nuum pedum-
que officio ca-
pta cum in-
vencans, sana-
tor.

nomen meum, centuplum accipiet, et vitam aeternam possidebit: tunc apud se ipse definivit, ut non solum Sedem, sed etiam patriam, parentes, res omnes exulando relinqueret. Sed hoc, cum ad locum ordinis venero, qualiter gesserit explicabo.

11 Nunc subjungam quomodo Dominus illo in loco egerit suae virtutis miracula. Cumque Resurrectionis Dominicæ illuxisset dies, eum Fratres petierunt, ut eis Missarum ageret solemnia. Sed dum, ut moris est, manus ad altare lactice ablueret, et venerabilis Pater f Adelpius tunc Levita, sed nunc praefati viri Dei Bobonis, cujus superius fecimus mentionem, successor monasterii Magnilocensis, qui eo tempore coram altari viro Dei assistens Diaconi fungebatur officio; quidam Frater incommodus, nomine g Auderannus, advenit, et ipse Levitam petiit, ut ex Sacerdotis manibus aquam ei ad bibendum praeretur. Qua hausta saluti pristinae restitutus est, statimque cum Fratribus laetus sedit ad mensam.

12 Sed et alium itidem in eodem monasterio Fratrem, nomine Natolenum, cum ex eadem aqua accepisset, quamplurimi eum a vi februm aiunt esse salvatum. Sed haec, quae jam supra retulimus, venerabili Patre Adelfio narrante cognovimus. Sed et cetera quae nostro studio huic paginulae indidimus, ipso exorante atque probante conscripsimus.

13 Cumque ex eo monasterio digressus Sacerdos ad propria remearet, quidam in eodem itinere claudus post tergum ejus quo poterat conamine sequens clamabat: Expecta Domine, expecta. Vir quoque Domini protinus ejus infirmitatis misertus, paululum substitit, ignarus quid posceret homo. Et ille, Hujus infirmitatis meae, quæso, tuae impositionis manus tactu praere remedium. Et ille subridens ait: Non abnego, quod possis: sed ac si bos te pede contingat, ita a meo es tactu suscepturus salutem. Tamen haec dicens, infirmitatis locum vexillo crucis munire curavit. Ipse vero qui infirmus advenerat, laetus cum salute discessit. Et recte, ut reor, vir Domini se bovem praedixit, quia in agro Dominico, jugo Christi accepto, usu fructuosus laboris desudans, atque in area sanctae Ecclesiae magno cum studio triturans, et suo exemplo vivendi praebuit modum, ut lucrum magnum coelesti conferret in horreo. Sed ea quae supra commemoravimus vir fidelissimus ac viri Dei cubicularius, h Domio nomine, nobis se vidisse testatus est; et Bonitus vir industria clarus, atque praefatae Ecclesiae sacrarii custos nec non et Sacerdos, curiosius ac diligentius postmodum requirens, ita reperit hominem Dei gratia ab infirmitate salvatum.

14 Quodam vero die dum vir Domini iter ageret, ei duo demoniaci obvii facti, eum ut eis confirmandi gratia manus imponeret deprecati sunt. Sed ille, ignarus quod eos remula adversarii vexaret insania, orans atque eis manus imponens, confirmatis iter quod coeperat peregit. Sed hi qui cum eo erant post tergum respicientes, atque curiosius investigantes, eosdem crucorem fundentes a demonibus affirmant esse salvatos.

15 Per idem tempus cum fama beati Pontificis celeberrima haberetur, ut non solum in vicinis urbibus, sed etiam Oceani partibus, citra maris littora i insulam, quam Britannorum gens sita æquor continens vallat, pervenerit. Nam in eadem provincia mulier quædara erat nomine k Blanda, quæ dudum lumen oculorum amisserat, nec non manuum ac pedum officio destituta manebat. Quadam namque die, cum gentis suae peregrini in domo ejus hospitalitatis gratia declinasset, et eam ita corporis difficultate laborantem cernerent, aiunt ad eam: O mulier si adsertioni nostrae adcommoares fidem ut B. Boniti Arvernici urbis Episcopi interventionem apud Deum commoares, nos credimus, nec dubium est, quia vir sanctus potest apud Dominum, tuum hunc alle-

viare laborem. At illa hoc audito gavisæ sermone, foras se in remotiorem locum duci præcepit; statimque ut ex oratione e terra surrexit, lumen oculorum ac membrorum recepit sanitatem. Vidensque erga se ob viri Dei meritum Domini tantæ pietatis inesse virtutem relicto proprio solo, parentibusque suisque omnibus ad beatum virum Arvernorum gleba tenus pervenit. Cumque propter urbem pene jam peregrina graderetur, vir Domini inopinatus ei obviam factus est. Ipse autem l Rubiacense cœnobium, quod hinc indeque montibus septum ab Oriente pandit aditum, et haud procul eminet urbi, visendis gratia, consulendique adire properabat. Mulier in ipso itinere, humili eum atque supplici voce compellans, se peregrinam et ob ejus famam advenisse praedixit. Cumque ille, ut ei moris erat, m indigentem cognovisset paululum substitit, et quid vellet requisivit. At illa adventus sui causam per ordinem pandit, eumque sua salutis apud omnipotentem Dominum auctorem de- clamat. Ille ejus fidem atque devotionem miratus, eam secum ad monasterium ire præcepit, atque Matri ipsius monasterii tradens suæque nepti in cœtu Virginum commendavit. Ubi aliquamdiu degens post discessum beati viri ad proprium repedans solum, id est, ad Britannicum rus regressa est.

a Non videtur hunc vitam legisse B. Petrus Damiani, qui ep. 9. ad Nicolaum II. et 10. ad Alexandrum II. Pontifices, ita scribit: Nec te, felix Bonite, preteream, qui hæc illustat occasione percepta, quoniam de manu Regis, licet videlicet hominis, traditioni Ecclesiae suscepisse conigerat, cathedram contempsisti, atque ad remotioris vite custodiam te protinus contulisti. Sed nec id tamen verum quod Lanovius scribit, solum abdicandi Episcopatus causam fuisse, remotioris et tranquillioris vite studium.

b Vitam ejus delinans 7 Januarius.

c MS. Ambian. sic habebat: Quo cum pergens solemnia celebraturus pervenisset Symionem, hoc est monasterium, viro cum gaudio, etc. Surus solum: Cumque ad ejus monasterium pervenisset. De Solemnitate pluribus agit in vita S. Eligii, qui id fundavit.

d MS. Sirm. Siminonem. Ambian. Symionem. Savaro Sommonem.

e MS. Sirm. consolationem.

f Saussatus Adolphum vocat, et Sanctum facit, Ferrarum secutus, ut 25 Januarii dicitur.

g Surus et Lanovius, Audemarus.

h Sur. Dunno.

i Dubium est num Angliam Auctor significet, an potius insulam aliquam Britannicam, sive Armorico littori objectam.

k Sur. Blada MS. Sirm. Blada.

l Sanctimoniam, ut hinc patet, tum cœnobium fuit: nunc Prioratus est ordinis Benedictini, teste Roberto, vulgo Royac.

m MS. Sirm. indigenam.

CAPUT IV.

Abdicatio Episcopatus, vita monastica.

P er idem vero tempus sanctum Dei virum industriam atque excellentissimum a genealogiæque nobilis apice clarum Nodobertum petiit, et sibi successor, plebisque sibi commissæ existeret rector, atque patriæ tutor, suo robore Deo juvante constanter maneret. Qua de re ad Principem regni dignos tali opere cum plebis Ecclesiaeque convenientia dirigit oratores, id est, Cantinum b Archileviticæ ministrum, nec non reliquos ejus dignos itinere comites aptavit. Qui cum suæ petitionis effectus ad virum Dei regressi, eum magno cum favore eunctorum sanctus Sacerdos suæ cathedræ solio sublimavit.

17 His ita peractis, vir Domini in Magnilocensi cœnobio sub sancto habitu atque cultu, sicut semper optaverat, aliquantum temporis degit. Qui locus tam remotus aptusque sanctæ sophiæ apparet, ut omnes eum sui nominis e auctorem adfirmet. Nam omni ex parte collium tuitione munitus, nemoribus obumbratur, comis frondentibus densis, amœna vident, rigante anne, florida erga hortulum cœnobii prata: patetque largum ab Austro aditum: triplici valvarum itinere clauditur limes: jubare perlustrante splendent sanctorum Martyrum aula: insignis micat sanctæ semper Virginis Deiæ genitricis Mariæ, atque celsior eminent turris pentagona, quadrangulo,

l

m

n

Nodobertum
Episcopum
constituit
b

Fil mona-
chus
c

Descriptio-
narii Magni-
locensis.

gulo,

AUCTORE ANONYMO COSTANEO, EX MSS. i

prostratis, i Rege in genitalibus vulnerato atque capto, cum magno tripudio ad virum Dei regressus est, et ei gratias pro suæ orationis adminiculo referens, iterum semetipsum ejus obnixius precibus humillimum commendavit, eique in suo regno fecit præberi necessaria.

h

25 Exinde digressus cum tenuis maris littore pervenisset, carina susceptus, fluctante cœrulo minaces fluctus terrorem nonnullis qui cum eo erant incutiunt mortis : atque h nave, quæ simul gradiebatur, separata, in divisis homines tabulis inditi, vix pauci ad litus pervenire potuerunt. Vidensque vir Dei suorum diffidentiam Fratrum, blande eos consolari cœpit. Illi vero mortis l metu declinantes, in navem prostrati corruerant, alii sumptum alimentum aut aliud quod navi intulerant, in undis, ad sublevandum vehiculum, projicere cupiebant, si non Dei Sacerdos restitisset, dicens : Nolite, nolite hoc facere, Fratres : melius est, inquit, pauperibus et egentibus vobisque servetis. Et hoc dicens, oculos ad cœlum cum solito lacrymarum imbre suspendit, et pro salute omnium Dominum supplicavit : statimque eodem puncto horæ undarum impulsu, ceu pennigero volatu, longius littore scapham unda protraxit. Post hæc Roman cum magna alacritate perrexit, ibique sanctorum excubias Apostolorum atque sanctorum circumquaque Martyrum loca percurrens, eorum sibi patrocinium atque suffragium supplici atque inestimabili devotione poposcit. m Captivos exinde redimendo non modicam pecuniam turbam reduxit.

l Anufragii periculum previncit avertit.

hunc loca sacra visit. Captivos redimit.

m

a Godinum vocat Suvoro, qui nimirum infra cap. 7. auferri Lugduno ejus reliquias vituit. Gadinus Claudio Roberto est 46, ejus Sedis Antistes, qui Joanni Chevæ Gadinus, Gadinus, Godinus; aliis Godwinus.

b Collatus nullum his temporibus memorat Burgundionum Ducem, præter Pipinum Herstallum, quem tamen non arbitramur hic intelligi.

Insula-Barbara.

c Aliis Insula-Barbaræ, vulgo L'Isle-barbe. De hac Papirius Massonus lib. de fluminibus Galliarum : Insula nomine Barbara, quam prope Lugdunum Arar facit, recreationi civium serviens. Agit de ea Juradinus lib. 2, histor. Lugduni. cap. 108, citatque inter cætera ex quidam Leydradi Archiepiscopi epistola hæc : Monasterium regale Insule-Barbaræ, situm in medio Araris fluvio, quod antiquitus est dedicatum in honorem S. Andreae et omnium Apostolorum, nunc autem in honorem S. Martini recens videtur esse fundatum jussu Domini Caroli Imperatoris, qui ibidem prefecit Dominum Benedictum Abbatem, cum quo simul direxit tibi suos redices etc. Jam est ecclesia sacrosancta, ut scribit Gl. Hoberus.

d Sur. Arnoldo. o MS. Amb. alvei. f MS. Saru. captivum cepisset. g MS. Amb. ad Caruonise, mendose. Celebre est Agaunum SS. Mauriti et sociorum Thebarum caede et reliquiis. h Hic Ariherus II, fuit Aganuberti filius, Gondeberti nepos. Aganuberti Taurini Dux, Cuniperto Perthariti filio, patracli suo mortuo, regnum arvis invasit, Aspandium Luitperli Regis tutorem prælio vitit. Sed ipse eodem anno decessit. Filium Ariperthum Aspandium et Rotharis Biergotatum Dux, instauratis oculis ac viribus, vicinis civitatibus opprimere cogitantes, ab eo quocque prælio vitit, Surrexit hæc Paulus Diaconus lib. 6, de gest. Longobard. cap. 19 Ergelus Puteanus hist. Insul. lib. 3, Baroanus ad an. 704

Vipertus II, Rex Longobardorum.

i Luitperlo, quia deinde in balneo necandum curavit, eo crudellus, quod pœrum, et consanguineum.

k Surus : maxime quod alia naves jam disjectæ essent, ita ut vix pauci mortales litus possent attingere. Hic unius tantum navis contractæ mentio fit.

l MS. Ambian. metum. m Idem MS. captivorum.

CAPUT VI.

Reditus Lugdunum, obitus.

n Tarda aqua, quamvis laevaret, illuminotum.

Cum vir Dei regrediens Roma a Clusinam Tuscorum pervenisset in urbem, mulier quædam caeca, ab ejus ministris petiit, ut aquam ex manibus Sacerdotis pro remedio unde oculos sibi ablueret largirentur. Cumque illi hæc gratiam poscenti præstare cuperent, vir Domini juxta morem aquam quam manibus ablutis in terram diffusum præcepit. Unde vix modicam furari guttum potuerunt, quam mulieri tribuentes, dixerunt : Unde et in basilica B. Petri, que in hac urbe sita est, sequenti nocte cum hac aqua vigila, et mane oculos ex fide sicut petisti continge : credimus quod tibi proveniat ad salutem. Quorum mulier præceptum

secuta, ita peragens, lucem, quam toto cordis desiderio quærebat, oculis reseratis aspexit. Proinde ad viri Dei comites cum magna impensa alimonia largitione suæ salutis perrexit, et Deum pro sancti viri merito laudans benedicebat. Sed et Sacerdos videns ipsius in peregrinis obsequium, valde ei placuit ejus devotionis affectus, et mulierem collaudans benedictione percepta ad propria remeavit. Nam virtutis miraculum, quod virum Dei latebat, nullus indicare præsumpsit. Cumque post hæc eum infirmantium turba ubique prosequeretur, sed ille jactantiæ vitium cavens ubicunque potuisset, semetipsum hospitio tradebat, et infirmos ex oleo, quod ex B. Petri sepulchro pro benedictione levare jusserat, ungi præcipiebat : moxque sanitatis gaudio incommodi percepto, Deum, ad propria remeantes, jure debito collaudabant. O beatum commercium, quod vir egerat sanctus! Dedit terrena, accepit cœlestia : pauper divitiis, sed dives virtutibus fuit.

Oleo a sepulchro S. Petri delato ægros sanat.

27 Jam vero eo in tempore ei in elemosyna quod tribuere posset nihil remanserat, et ita juxta Evangelium nudus erat, ut nec duas, quibus indui posset, tunicas haberet; et juxta B. Petri Apostoli exemplum, aurum et argentum ei non erat : sed divinis virtutibus referens gratiam sanitatum pretiosius erogabat. Ecce quod Veritas dixit in Evangelio : Qui reliquerit omnia propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit. Centuplum accipit, qui in sanctitate atque caritate Dei fundatus, perfectionis tectum conscendit. Unde B. Paulus dicebat : Nostra conversatio in cœlis est. Non sicut nonnulli dicere solent : Qui reliquerit omnia, in præsentem centuplum accipiet in honoribus, aut rebus terrenis, et vitam æternam possidebunt. Nec hæc dicens ignoro, quod sancti viri in præsentem honore sint prælati; sed non arbitrantur hoc illi retributionis premium, sed dispensationis officium. Sicut nec beatus Sacerdos in præsentem, qui multa reliquerat, aliquid postmodum terrenum quæsivit aut meruit : sed centuplum accepit, quia perfectionis gratia claruit, et nunc vitam æternam possidet cum Sanctis in gloria.

Luc 9. 3. Act. 3. 6.

Matth. 19. 29.

Phil. 3. 20. Quomodo religiosi centuplum recipiant.

28 Cunque post hæc Lugdunum rediens, bis binos annos ibidem demoratus fuisset, bonum quod semper egerat Deo juvante ad finem usque perducentem, diem clausit extremum. Deatus igitur Donitus, dum obitus sui per revelationem imminere jam cerneret diem, b cum sibi successore atque æmulo pacis vincula necit, nec post multos dies lectulo detentus, quam Græco vocabulo podagram vocant, ingravescente molestia, ad extremum usque pervenit. Nam sacer Episcopus ad cœlestia anhelans, antequam beatum carperet iter, fenestram cellulæ, in qua quiescebat, reserari præcepit, et solito oculos imbris rore perfundens, psalmum, qui ea hora juxta morem canendus erat, incepit : Sicque sancta illa anima carne soluta, cœlesti leta penetravit arcana : Sanctorum, quorum vitam egit in terris, eorum nunc consortio fruatur in cœlis.

h

Lugduni podagra, moritur

29 Post hæc cum eum ad sepeliendum juxta narem deferrent, et quidam paralyticus advenisset, sacrumque corpus super ægrum transisset, salutem corporis reintegrari meruit. O beatum virum, qui tanta Domini potius est gratia, ut hic gloriosum relinqueret nobis suæ virtutis exemplum et ibi perpetuum patrocinium nostris pro noxis præberet ad Dominum. Reliquit omnia, qui tamquam nihil habens omnia possideret. Luxit pro tempore, ut in perpetuum Angelorum læticia gauderet. Suorum parentum nobilitatem ac sodalium est fraudatus aspectu, sed Sanctorum gloriosum est adeptus consortium. Ille infirmus, sed illic potens : hic ad tempus voluntarie pauper et inops, laudansque nomen Domini; sed et hic et ibi dives, quia hic fulget per miracula, et ibi manet in gloria.

Ad ejus corpus paralyticus sanat.

30 Hunc imitentur Proceres; hujus, si placeat, sequantur

sequantur exemplum Sacerdotis; hujus mortificationis vel frugalitatis et mansuetudinem omnes, etsi forsitam imitari non possumus, saltem lacrymabiliter recordemur. Mirentur alii virtutes et signa, quae Dominus per eum dignatus est ostendere : ego nihil opinor magis mirandum, quam ejus longanimitatem ac patientiam in eo virtutem constantem. Quia Dominus ad Apostolos vel ad discipulos suos non dixit aliud a se disci, nisi quia mitis esset et humilis corde. Quam gratiam nobis suis vir beatus intercessionibus ad dominum postulet exorando, et quae nostra non merentur adipisci precamina, suae opitulationis interventu nobis conferantur opportuna.

a *Satum Clusum, Italiae nunc Chiassi, ad Clanciam unquam, centum nullibus passuum loca distans.*

b *Invenit cum successore suo, et quidem temulo pacem fecit, Saussanus. Evocato suo successore, janteque temulo, cum in osculo pacis complexus est. benignaque sequentia videntur, recordatus eodem successor ipsius Nordobertus Praesul ejus exultatis, vel benevolentiae quam erga se vir beatus exhibuerat, etc. Ea postius scriptoris calculo videtur, Nordoberto, cum dum alium quempana a Bonito revoceluctum. Saussanus scribit post reditum ex Urbe recordatum ab eo tunc junda. Invenit cum Episcopo Godino.*
c *MS Inp magnitudinea.*

CAPUT VII.

Reliquiae Clarummontem transtatae.

Cumque beati Confessoris Boniti annis ter binis Lugdunensi artus haberentur conditi urbi, recordatus isdem successor ipsius Nordobertus Praesul ejus exultatis vel benevolentiae, quam erga se vir beatus exhibuerat, legationem ad virum beatissimum Godinum ipsius urbis Praesulum misit. Cumque hi qui missi fuerant petitionem sibi perorasset commissam, ille respondit: Quod mihi a Deo commissum est, nequaquam me meosque tanti muneris pati permitto dispendium. Unde iidem, qui missi fuerant, magno eum morrore ad propriam regressi sunt urbem, facta sui teneris Praesuli nuntiaverunt. Tunc ille blande eos alloquitur, dicens: Et mihi in eadem nocte, qua vos in oppidum Lugdunense intrastis, vir Domini in visu, veste, qua aliquando solitus erat indui, apparuit, qui et dixit mihi: Quid, inquit, agis mi frater Nordoberte? Putasne bene gregis tibi commissi curam geris? et addidit: Noli me, ait, inquietare modo, quia enim redire vulnero, ego nuntiabo. Unde certum tenni, quod petitio nostra non meruisset effectum.

b *32* His ita gestis cum vir venerabilis Proculus Praesulatus Cathedra Arvernicae urbis post virum Dei a loco tertio sublimatus fuisset, bonum statim suae militiae dignumque arripuit opus. Nam cum B. Mauricii h basilicam omni ex parte reperisset incultam, atque ipsius aedis nonnulla diruta, miro modo non solum ad statum pristinum revocavit, sed etiam sublimius atque praeclaris imminere fecit. Moxque consilium ipsi cum Sacerdotibus atque civibus fuit, ut iterata vice ad deferendum beati viri corpus mitteretur, ut ex ejus adventu urbs munita maneret, et beati Martyris nobilitando ditesceret aulna.

c *33* Eodem tempore cuidam viro beatus Sacerdos in somnis in eadem B. Mauricii basilica apparuit, dicens: Vade, et dic confratri meo Proculo Episcopo, hic et hic ita peragat. Etiam sui ingressus locum designavit, dicens: Quia per hunc locum ego regressions intrabo. Unde certum tenens gaudensque promissum, ad eum deferendum dignos dirigit Sacerdotes, venerabilem scilicet Adelphium monasterii Magniacensis Abbatem, neonou, et e Eddum d Volvicensis coenobii Patrem, Moderatumque e Teclarenensis monasterii rectorem, una cum reliquis Sacerdotibus ac monachis, qui ad tale officium arbitrati sunt digni.

d *34* Cumque Lugdunensem urbem ad industriam virum f Fulcoaldum, qui eo tempore Praesulatus

officio erat praelectus, perventum fuisset atque suggestum, ille intulit dicens: Voluntatem implorate, cui nullus resistere neque obviare potest: et si ipse vestrae petitioni favens atque propitius esse voluerit, ego contraire non valeo. Sed cum nostris haec optio data fuisset, inchoato, ut oportebat, jejunio Sanctorum circumquaque orando redubias peragrantes, interventum suae petitionis apud Dominum cum magna contritione deposcunt, verentes ne frustrato labore ac vacui ad propria redirent. Jam die transacto, cum in eodem g monasterio, ubi vir Domini quiescebat, vigiliis celebrare voluissemus, nobis aditum nullatenus Mater ipsius congregationis permisit. Tunc consilii fuit, ut in ecclesia B. Stephani protomartyris pernactantes, sancte agerentur excubiae. Unde cum ante diluculum in eandem urbem regressi fuisset, nec mora, duo ab eodem praelecto Sacerdote missi sunt, qui nobis optatum ac nimium desideratum nuntium detulerunt, dicens: *e* *Ite, inquit, et, sicut petitis, reliquias vel artus beati Sacerdotis absque mora levate, quia ipsi quod voluntas omnipotentis Domini foret per scriptas praebraverant breves.*

f *35* Post haec cum ad locum sacri tumuli perventum fuisset, et venerabilis h Sacerdos Adelphius mihi sacrificium offerens altari adisteret, duo gesta coram omnibus tuere non silenda miracula. Venientes itaque ipsius civitatis Sacerdotes una cum sacrificio ac Clericorum dignitate, nec non cum modulamine cantus, juxta morem Sanctae crucis praeferebant vexillum; mox ecclesia B. Stephani ita contremuit, ut a summitate cacuminis usque ad fulera maceriae casura videretur. Quae basilica beati Martyris juxta eandem B. Petri Apostoli, in qua vir Domini quiescebat geminata consistit. Unde quis dubitet, quod sanctus Sacerdos cum Sanctorum cura suo adventu partibus suorum civium esset favens, ut annula corda tanto miraculo ab altercatione cessarent.

g *36* Quod in sequenti de ejus praesentia idoneo patet miraculo. Nam quaedam puella Deo dicata ad sepulchrum beati viri paralytica reptando cunctis videntibus venit. Ubi cum sopore depressa jaceret, nec mora, unus ex nostris eam concite surgere compellit, quia cancellum, quod supra viri Dei corpus inerat, aliam in partem transponi non poterat. Ipsa ergo ut ex somno surrexit, continuo pedibus suis stetit, ac membrorum, quod amiserat, officio reddita est, atque ad Matrem monasterii regressa, ita narravit, dicens: Ego vidi beatum Sacerdotem, et mihi in hunc modum tibi suae iussionis verba deferre praecipit; Vade, inquit, et dic Abbatisse k Lidiae, ut partem amphibali mei, quo caput tegitur, secum retineat. Haec ideo vir sanctus intulit, ut et ipsa et cuncti qui aderant patulae cognoverint, quod ipse ad propriam remearet urbem, et plebem, quam superstes dereliquerat, suarum reliquiarum consolari cuperet adventu. Quae res nostris magnam contulit emo levandi fiduciam.

h *37* Moxque cuncti nostris partibus faventes, magna adminiculi praestiterunt solatia, usquequo Arvenorum fines ingrederemur, ita eorum prosecutio perseveravit. Sed in eodem itinere, quanta infirmitatum multitudo fidei concursu ad corpus sancti Sacerdotis, vehit ad scolum medici probatissimi conluebat, numerari difficile puto. Et vero bonus ille medicus, quia naturaliter bonus, nec unquam potest aliter esse quam bonus, qui tales habet discipulos, qui non solum superstites, sed et post discessum, non solum corporum, sed et animarum vulnera curando, ad salutem l revocant pristinam. Sed et quam plurimi in eodem itinere sanitate comoda numerant, nobis incognitum manet: quia vir Sanctus, sicut in praesenti stavit vita, ita et nunc peragit miracula. Nam si aliquis accepta suae salutis optata alicui referens

AUGUSTA ANONYMO COETANEO, EX MSS. Post preces auauit Episcopus Lugdunen

g

h

Tremuit viciniam templum.

Paralytica curatur, Sancto et appropinquante.

k

Lugdunense inuatur reliquias

Multa in via miracula,

l

Inuolanda ejus consuetudine

Nordobertus corpus S. Boniti Lugdunense recepit, fructu

Proculus in eo Proculus

venit eandem in Lugdunum

et d

AUCTORE
ANONYMO
COETANEO,
EX MSS.

intimasset, statim quæ recesserat adveniebat insania. Nam ego ea quæ oculis vidi, aut a probatis viris didici, quamquam simpliciter atque inculto meo eliciam stylo. Sed quid plura dicenda sunt? Sicut alibi quidam sapiens dixit: Cui pauca non sufficiunt, nec multa proderunt. Nam dum humeris veberetur, sicubi corpus ejus quievit depositum, statim vexillum crucis conceptum remansit, et rurum ubi non ecclesie fabricate miro modo gratulentur.

Magna devotio
Arvernorum
populi.

38 Sed cum Arvernorum tellurem fuisset ingressi, quanti nobiles viri ac femine occurrentes eum suis humeris magna cum alacritate ac devotione ferebant! eratque inter eos pia altercatio, ut aut quis primus aut quis plus eo pio in opere laboraret. Cumque propinquius urbem accederent, magis magisque sue ad eum oves confluebant, atque ex nimio gaudio flentes nonnulli clamabant: Ecce Domine, urbem quam reliqueras recognosce: gregem tibi a Deo commissum, tua intercessione defende. Post hæc eum jam viri Dei reliquie urbi eminus graderentur, cum qua devotione atque apparatu sacratissimo occurrisset Episcopus, intimari posse difficile puto. Nam in utraque parte tanta erat populi cum Clericis multitudo, ut exercitum coadunatum, aut nundinas crederes celebrari. Cumque in ejus occursum, Sanctorum idem Episcopus ex urbe pignora humeris deferens, graderetur, tam diligenter ac reverenter occurrit, ut corporaliter Sancti Dei cum sacerdotio occurrisse viderentur.

Occurrit Episcopus
cum SS. reliquiis.

39 Exinde eum ab Episcopo in ecclesiam B. Mauricii portare vultur, in ipso ingressu quidam claudus, nimis portatetur, in foribus jacens sancti Sacerdotis præstolabatur adventum. Sed mox ut super eum viri Dei corpus transit, ipse sanitatis gaudia sensit, et in eadem ecclesia usque hodie permanens, valvarum custos existit. Post hæc sancti Sacerdotis membra digne sepultura sunt tradita juxta beatorum Apostolorum in Petri et Pauli atque S. Andreae altare, quorum reliquias præfatus Pontifex ex urbe jussit deferri, et magna cum devotione locum ipsum dedicans, ac pridie curie deposita renovavit. Et dignum erat ut quorum flagravat amore sancto igne succensus, eorum semper ejus etiam sepulchrum jungeretur altario. Deinde mausoleum beati Sacerdotis auri argentique mirifice decoravit metallo. Ubi Domino opitulante, multa infirmis præstantur remedia. Sed nunc a pluribus in præsentem unum narro miraculum. Quidam ex Burgundionum provincia, nomine Ceronius, cæcus advenit: cumque ad sepulchrum sanctum suæ debilitati poposisset salutem, nobis violentibus lumen recepit: et non solum ipse, sed et quicunque ex eadem provincia Burgundionum incommodi advenissent, sospites ex infirmitate ad propria remearunt.

Claudus san-
ctur.

in

trahitur se-
pulchrum.

Cæcus, alique
agrè san-
mit.

40 Hactenus vult quoddam indiculum colligentes edidimus: sed credimus quod a vobis prudentioribus elegantius, sicut necesse est, atque prudentius luculentior viri Dei vita extollatur stylo: atque omnia requirendo diligentiore studio miracula, alium forsitan libellum evadere potestis.

An habus
Episcopus?

a Savaro, Chem, Demochures, Robertus inter Nordobertum et Procinbum sedisse libellum scripserunt; ast hinc refelluntur. Post virum Dei secundus veli Nordobertus, tertius Proculus.

b Descripsit hunc Proculus, teste Savarone, primo anno sui episcopatus. Ea nunc, ut idem scribit lib. 1, de ecclesiis Clarom. cap. 4, S. Boniti, vel S. Ferreoli dicitur, estque paracletus in suburbio sita. Visitor in ea altare S. Mauricii. Lapsus memoria est item Savaro, dum in Originibus, Clarom. scribit S. Mauricii ecclesiam a S. Bombresaurabum.

c Sur. Evahum. d Sur. Voluicensis, mendose. Condidit hoc cœnobium S. Præjectus, de quo 25 Januarii.

e Saus, in Synopse, martyrol. ad 25 Junii. Teclensensem vocat, Savaro S. Thecl. que in eo monasterio quiescebat. Lib. 2, de eccl. Clarom. cap. 2, hinc halitur. In monasterio Camalariensi, altare S. Marie, altare Projecl, altare S. Agathe, altare S. Martini, altare S. Fardilli, ubi quiescit S. Thecla. Adnotat Savaro ex historia S. Bene-ii: Constructi quoque divino admonitus oraculo apud castrum proprium, Camaleriam a camelis sic nuncupatam,

quinque ecclesias, quidque corporis sensus designantes. Quarum unam in honorem Salvatoris condidit, postea alteram in honore Dei genitricis Mariæ etc. Has quinque ecclesias scribit idem Savaro in Originibus. a S. Bonito Camaleriam, in loco Chamaliere.

f Claudio Roberto Faldus, Faraldus, Focallus, Eraldus dicitur: Chem Faldus, alias Fealdus; Severio Fraldus, Foaldus.

g Superest etiam nota hoc S. Petri monasterium, estque ut testatur Cl. Robertus, nobilium virginum.

h MS. Amb. Pater.

i Ita MS. Amb. ast alii visionis.

k Saussait hinc ep2) p2) emendes, ita scribitur in Supplemento Martyrol. 25 Januarii: Item ibidem (Claromonte) B. Dida Abbatissæ Arvernensis parthenonie, quæ cœlestem in terra vitam gerens, ipsimet cœlesti B. Bonito ita cara fuit, ut is in prociecto prædicte sue translationis, religiosissimo suo ascete actorum suorum exceptori apparens, illum admonuerit ut ipsimet Dida reditum suum ad Arvernensem urbem significaret, etc. 1, unde dicitur hunc gestorum sancti Antistitis exoptorem ascetam fuisse? 2, non est, sed puella Deo dicte hæc facta revelata, 3, non Arvernensi, sed Lugdunensi parthenoni præerat Dida.

l MS. Amb. revocavit.

m Lib. 1, de eccl. et SS. Clarom. cap. 4, in ecclesia S. Boniti recensetur inter cetera altare S. Petri.

DE a CASULA S. BONITI.

Ex Vinc. Beltovac. Speculo hist. l. 7, c. 97.

Sanctus Præsul Bonitus Alvernensis, cum cor suum perfecte dedisset, ut perfecte Jesum et ejus matrem diligeret; quadam die b templum c B. Michaelis cum turba intravit, et in angulo basilicæ licet inter multos solitudinem cordis sibi fecit. Consummatis mysteriis, quique in sua redierunt, et ipse solus in latibulo suo remansit. Et custodes quidem ne quis remansisset perscrutati sunt ecclesiam: sed Dei nutu sancti viri non potuerunt invenire latebram: qui obseratis jam ecclesie foribus, eo securus quo secretis, effudit in se animam suam, factusque in agonia prolixius et enixius orans, vidit hujusmodi visionem. Ecce repente de cœlo sonuit quasi vox dulcis cantilena, et micantibus luminaribus limen templi cœpit tremere, tanquam intrante multitudine. Aspiciebat vir sanctus: et ecce Virgo Maria intrabat, cum candidato Sanctorum Angelorum et animarum cœtu, sicut Regina circumstante exercitu: chorus ille cœlestis decantabat laudes Domine, ejusque filio: ipsa quoque vocem suam exerevit in Christi præconio.

S. Bonitus
noctæ orans
in templo,

videt D. Vir-
ginem alios-
que SS.

2 Per medium chori facta est illa processio: eumque ventum fuisset ante altare, quesitum est a quibusdam Sanctorum quis haberet Missam celebrare. En, inquit beata Virgo, adest Bonitus Præsul, vere bonus, et satis dignus cui hoc officium debeat committi. Audiens hoc ille pavebat, et retrahebat se: cujus rei lapis, qui ei cessit, adhuc servat indicium. Tandem quesitus et inventus, deductus est, et præsentatus illi beata congregationi; et ministrantibus Sanctis veste nuptialis ornatus est, ac divino altari applicitus. Et postquam dedit in celebratione sancti operis operam, ac decenter consummavit, beata Virgo valescens dilecto suo pro munere cœlestem vestem ei dedit. Res est nota satis, et apud Alvernes admodum celebris, maxime autem in civitate Alvernæ quæ dicitur d Mons-clarus; et usque hodie monstratur populo vestimentum illud cœlestis, cujus materies et contexture modus a nullo hominum dignosci potest, et est eximii coloris, miraque levitatis.

Missam jubetur
celebrare.

Veste cœlesti
deauratur

d

3 Alter vero quidam post præfatum Sanctum sortitus cathedram honoris, sed non sic castigatorem honestatis, simile quid se promereri posse mentitus est, et si in præfati Archangeli basilica somniasset. Venit igitur procax, præsumptuosus intravit illam officium sobrietatis, cibo et potu ingurgitatus. Et quia laborabat ebrietate, subito sepultus est gravi sopore. Et tamen in his omnibus non est conversus in sacrilegum furor Domini, sed flagitiosum sine flagello dimittens, miraculose eum a sanctificationis suæ dono longe fecit. Facto enim mane reperit se homo in domo sua, et in lecto suo: dehinc exiens ad famulos

Alius ilem af-
fectans puni-
tur.

fanulos suos, confessus est mentis suae insanam presumptionem, nec celavit, quam portabat caelestis repulsae confusionem : sciensque se esse stultum prophetam, et insanum virum spiritualed, jam humilior de se sensit, et in simplicitate cordis Deum querere cautus fuit.

a Hoc idem miraculum narrat Sarius, Lanovius in Nois, M. Murulus lib. 2. Erenipi. cap. 4. Petrus de Nat. lib. 2. cap. 82. Ghinius, et alii. Savaro festatur etiamnum asseruari Claromonte casulam S. Boniti, texturae admirabilis, quae antiqua ejus Ecclesiae traditione creditur cunctis ei a Virgine Despara donata : eumque rem narrari veteri prologo vitae, qui Latino rhythmo descriptus isthuc extat; quem et nos hic dabimus.

b MS. Ultr. addebat, instante festo Assumptionis B. Mariae. et paullo post, in nocte Assumptionis.

c Huc ab antiqua peregrinationem institui solere docet Savaro, ex vita S. Genesii Cornitiis.

d Duplex horum temporum Arvernaia : superior, montosa, inferior, plana, haec Limonia, et Alimonia dicitur ejusque metropolis Clarus-mons : illa proprie Arvernaia, caputque ei est S. Flori civitas Episcopalis.

DE EADEM CASULA

Rhythmus antiquus ex MS. Carthus. Colon.

Præsul erat. Deo gratus, ex a Francorum gente
[natus;
Bonum erat illi nomen, quod designat bonum omen.
Ille juxta Dei legem custodivit suum gregem,
Sanctitatis dans exemplum, Michaelis petit templum:
Solut loco in obscuro orat Deum corde puro,
Tundit pectus, agit cœtus, inter preces fundit fletus.
Quæ convenit plebs abscedit, et ad sua quisque redit :
Ille solus ibi jacet, ut divinæ laudi vacet.

Custos loca perscrutatur, ne quis ibi relinquatur :
Ille manere solus audeat, nec se capi posse gaudet :
Dum ex corde Deo psallit, perscrutantes servos fallit.
Hi recedunt, iste orat, culparumque memor plorat.

2 Hora noctis intempesta dum revolvit sua gesta,
Dum amarus agit plancus, Angelorum audit cantus :
Oblectatur dulci melo, descendente quasi cœto,
Jamque verba vocum audit, memorique corde claudit :
Admiratur tanto sono, tam suavi gaudet tono.
Dum precatur Dei nomen, videt late fuscum lumen;
Et caelestis adest cœtus, inde virum subit metus.

Angelorum chorus præit, et vexilla sacra vehit.
Subsequuntur Sancti Dei, quos precantur omnes rei,
Inceditque ut festiva Mater Dei sicut Diva :
Quæ rogata quis cantaret, quisve Missam celebraret ?
Bono, inquit, hoc concedo : illum enia dignum credo.
Verba Præsul audiebat, seque tremens retrahebat,
Ipse lapis cœdens ei servat signum hujus rei.
Statim Sancti Bonini quærum, et quæsitum invene-
[runt,

Quem indutum vestem claram statuerunt contra aram.
Hic caelesti veste dives cœli stabat inter cives :
Patriarche hunc ducebant, et Prophete præcinebant.

Incedebat sic deluctus, memor tantum sui luctus,
Et accedens aram petit, quam cum suis ante stetit.
Hic accepta manu pura ipse Deo offert thura :
Resonabant dulces meli, præcinebat tuba cœli.
Ut divinum opus digne vir peregit et benigne,
Virgo Mater viro vestem pro mercede dat caelestem.
Agit grates, reddit vota, laudat Deum mente tota,
Et quam Virgo sibi dedit, sumit vestem et abscedit.
His oculis ita gestis, crevit fama datæ vestis.
Ille quidem nihil celat, sed quod vidit hoc revelat.

3 Alter quidam eredens male pro merito quiddam tale,
Præcessoris ad exemplum, illud quidem in petit templum :
Intrat solus valde sero, hebetatus multo mero,
Et labore longo fessens, gravi somno fit depressus.
Illic aurora lucem dedit, et cum somno mox recedit :
Capiteque mox erecto, se in suo videt lecto :
Signo Crucis se munivit, thalamoque mox exivit :
Spectat servos et salutatur, et errare sese putat.
Tandem Præsul in se redit, vocat servos, et consedit,
Et quod secum fuit gestum suis facit manifestum.

O quam pia, quam benigna, omni quoque laude digna,
Christi mater hæc intacta, per quam sunt tot mira facta,
Quæ sic parens negligenti sanum reddit suæ genti,
Malens illum pœuitere quam pro culpa mox delere :
Bonum autem vigilantem, nec incassum excubantem,
Sic dilexit, ut caelestem largiretur ei vestem,
Volens eum celebrare opus Dei salutare !

4 Ne quis putet hoc commentum esse, ecce argu-
[mentum.
Durat adhuc vestimentum, nullum forens detrimen-
[tum.

Arvernensis urbs perdives, quæ et multos habet cives,
Orienti tota patens, Occidenti parti latens,
Fama fuit satis clara, belli quippe non ignara :
Clarus-mons hæc nuncupatur. Aptè ea reservatur,
Illa Boni bona vestis, raro visa nisi festis.
Suavissimi est odoris, et intensis est coloris,
Multæ quoque levitatis, sed et miræ b lævitatibus.
Modus vero contexturæ, cujus artis vel facturæ
Sit introrsus et extrorsus, ignoratur quidem priorsus.
Donans Præsul hoc Herbertus Norwicensis est ex-
[pertus,

Qui dicebat hanc vidisse, hanc et manu tetigisse.
Ergo qui non credis vererem, quam dico sic se habere,
Vade et fac tibi fidem, vestem videns hanc ibidem,
Et tunc tibi fiet satis : laudem scire quam non sapis,
Enarrare tunc memento, corde puro et intento :
Verum ne obliviscaris stellæ maris salutaris,
Cujus dono non privatur quisquis ei fauulatur :
Ipsi atque Nato ejus salus, honor atque virtus. Amen.

a Auctor coævus parvalem Boniti utramque ex Romanæ senatoria familia orium scribit.
b Petrus de Nat. Est autem eximi candoris, lenitatis et levitatis. indubie scripserit, levitatis et lævitatibus.

veste caelesti donatur a D. Virg.

Alius idem temere effectus corripitur.

Servatur ea vestis, et ostenditur

h

DE S. ABLEBERTO, SIVE EMEBERTO, EPISCOPO CAMERACENSI ET ATREBATENSI.

§ 1. S. Euseberti celebris memoria.

Quod a Christi ortu septimum fluxit seculum, et in Belgica nostra, Sanctorum virorum multitudinem, religionis gloria, præclaris monasteriorum fundamentibus, florantissimum fuit. Vix diem unum in nostratibus fastis reperis, qui non aureæ illius ætatis nomen aliquod præferat. Illi tum spiritus Apostolice prædicit Antistes Ecclesiam late propagant, Amundus, Aubertus, Elygus, Lambertus, alii.

2 Eusebertum quoque, sive Ablebertum, ea tulere tempora, cujus xv Januarii celebratur a variis Ecclesis memoria. De eo Molanus in Addit. ad Usuardum : Eodem die Malbodi depositio B. Ableberti, sive

Euseberti, Cameracensis Episcopi, qui S. Aubertum in Cameracensi Episcopatu processit. Martyrologium Belgicum Henrici Adriani, et Gallieni Leodii excusum : Malbodi depositio S. Euseberti, sive Ableberti, Episcopi Cameracensis, fratris sanctarum Virginum Rainildis et Gulilæ. Eundem Sanctus accenset hoc die Constantinus Ghinius in Natalibus SS. Canoniarum, Philippus Ferrarius in generali catalogo SS. Molanus in Indiculo et Natalibus SS. Belgii, Aubertus Miræus in Fastis Belgicis; Guilielmus Gæzrus in historia Ecclesiastica Belgii, cum indidem text Sanctorum, qui in duces Cameracensi coluntur, versumque cum Episcoporum ejusdem urbis catalogo; Ferreolus Lucerus in Chronico Belgico, ubi hæc de ejus reliquiis : Est vero Malbodium

Arvernaia dicitur.

S. Bonitus noctu orans in templo.

auditransiens Angelus.

vixit a Virgine et alius SS.

Missam jubentur celebrare

INSTR. VII SECEL. XV JANUARI

S. Euseberti Featum 13 Janu

EX VMSIB. Malbodium Aduaticorum oppidum (Nerviorum potius dixisset, et distat tribus dumtaxat leucis a Bavaco Nerviorum) in quo Canonicarum Ecclesia, quæ hodieque sacro S. Ableberti pignore latatur, ejusque solennia annue colit. *Ejusdem meminit Andros Saussatus in Martyrol. Gallicano hoc die, Heribertus Rosweyodus noster in vernacula historia Belgii, Christianus Massæus lib. 12 Chronicor. Ægidius Wauldærus in Gallica historia SS. Binchiensium lib. 8, cap. 6, et varia Kalendaria.*

et 13 Martii. 3 De eo in quodam MS. Corthusiæ Bruzællensis ad XIII Martii ista habentur: Eodem die S. Emeberti Episcopi Cameracensis, consobrini D. Waldefrudis. ac 19 Maii. In eodem MS. ad XIX Maii hæc habentur: Item B. Emberti (alibi Hildeberti) Episcopi Cameracensis, fratris germani BB. Gudilæ et Pbaraldis, qui, S. Vindiciano mediante, S. Auberto in Episcopatu successit. Eodem quoque die MS. Florarum: Malbodio monasterio S. Emeberti, fratris S. Gudilæ ex patre et matre, de stirpe Karolidarum, qui alio nomine dictus est Ablembertus, et Episcopus fuit Cameracensis.

ejus etiam 18 Octob. 4 Solet ejus Festum, teste Motano, olim ita Malbodii peragi, ut novem Lectionum mediæ tres essent de S. Mauro Abbate, reliquæ de Ableberto. Rursusque Festo S. Lucæ XVIII Octobris habebat commemorationem. At nunc Breviario Malbodiensi ad Romani normam conformato, sit quidem XV Januarii officium semiduplex de S. Ableberto, cum nova de S. Mauro Lectione, dilato in alium non impeditum diem S. Pauli Eremitæ Festo. At XVIII Octobris fit S. Aldegondis Virginis, non Ableberti, commemoratio. Verisimile est utriusque eo die factam olim elevationem vel translationem aliquam aut altaris consecrationem. Fortassis duobus illis diebus XIII Martii, et XIX Maii translatio facta aliqua reliquiarum S. Ableberti.

§ II. S. Emeberti parentes, sorores.

ejus patris parentes, sorores? vite sanctitas? mirabilia? domitians? etc. **B**aldricus Tornacensis Episcopus in Chronico Comeracensi de S. Ableberto hæc scribit: Post Bertoaldum successit B. Ablebertus, qui ita in catalogo Episcoporum nominatus, ubi incolis vero et vicinis Emebertus dicebatur. Hic ex Bracbatensi pago oriundus; parentibus siquidem et vite et generis dignitate clarissimis, patre videlicet Witgero Comite, sancto viro, atque Amulberga matre editus est. Cujus etiam quatuor sorores fuerunt hæc, Reinildis, Sarachildis, Ermenildis, beatissima quoque Guodila, junior ætate, sed non minus præstantior sanctitate. Quæ profecto antequam nata, ab Angelo beatissimæ matri nuntiata, dies suos bonis operibus vincere studuit, multisque virtutibus et miraculis, ut ipsius vite liber insinuat, coruscavit. Qui etiam liber Ablebertum Pontificem et mira sanctitate clarum protestatur, et morum ingenuitate conspicuum: quod nec dubitandum, præsertim cum et tam sanctis et tam magnificis natalibus ortum. Hic nimirum prælibatæ sororis, nempe Guodilæ, jam triduo sepultæ, tumulum a lutrone pestifero violatum audiens, ingenuit, latro nemque anathematis vinculo innodavit: imo etiam exerta imprecatione, ut signis latentibus saltem posteros non lateret obtinuit: hoc modo sane, ut si vir esset, claudus vel quolibet modo debilis fieret; si femina, vitio, quod vulgo dicimus gutteriam, semper non careret. Et hoc mirabile dictu: namque omnia ipsam progeniem hæc ita postea habere, liber ipse fatetur. Unde datur intelligi virum altioris meriti extitisse.

6 Fuit autem huic, ut ferunt, prædium, quod Martinus dicitur, familiis quidem et rebus circumfluis locupletissimum; de quo Dei genitricis Ecclesiam heredem fecerat: sed nescimus qua causa, nisi infestatione paganorum, amiserit. Hic superveniente

die suæ vocationis, in eodem pago, villa videlicet quam loci habitatores Ham dicunt, defunctus, migravit a mundo, illucque sepultus. Deinde ad Martinas deportatus: postea vero ad Melbodium translatus; ibique nunc quiescens, resurrectionis diem expectat. *Hactenus Baldricus. An Berthoaldo, an potius S. Vindiciano successerit S. Ablebertus, exominabimus § 4.*

7 De B. Witgero, et S. Amalberga, illius parentibus, agemus X Julii. S. Reinildis Virginis et Martirii vitam dabimus ejusdem Julii XVI, in qua et S. Emeberti mentio fit. Sarachildem vulgo omnes Pharaïldem esse censent, ejus vitam dedimus IV Januarii. Verum illa Theodorici Regis Austrasiæ filia fuisse dicitur: nisi binominis extiterit Witgerus, Rexque isthic dicatur, quod opulentus et illustris vir fuerit. Nam bis nuptam fuisse S. Amalbergam non est verisimile, cum u parentibus cogi ad nuptias debuerit, ut suo loco dicemus. Theodorico filio Childeberti Burgundiæ ac deinde Austrasiæ Rege natam fuisse Pharaïldem scribit Massæus Chronic. lib. 12, sub finem. Verum cum hic anno 613, obierit, et legitima uxore carnerit; non posset illa Pharaïldis S. Amalbergæ, castissimæ matronæ, dici filia. Sororem tamen fuisse Gudilæ Pharaïldem tradit Hubertus in ejus Vita VIII Junii, his verbis: Habuit sorores sanctitate famosas, videlicet Reinildem atque Pharaïldem, germanumque fratrem S. Emebertum Episcopum Cameracensem. Cum S. Reinildis sorores recensentur XVI Julii, in quibusdam exemplaribus S. Pharaïldis expunctum est nomen.

S Si soror fuit SS. Emeberti, Reinildis, Gudilæ, aliqua Ermelindis, quæ hic Ermenildis appellatur, aliam fuisse necesse est ab ea quæ XXIX Octobris colitur Meldarix Lovanium inter ac Hugardiam. Fuit enim ea 48 a morte anno vivata a B. Pipino Duce: unde liquido patet, ante annum 600 obiisse, cum ipse anno 646 decesserit Pipinus, ut XXI Februarii dicemus. Quare circiter 80 annis Gudila senior fuit Hermelindis: quæ proinde una matre vitas nemo fuisse crediderit. Breviario Malbodiense pro Ermelinde Ermentrudem habet S. Emeberti sororem, de qua § sequenti.

9 S. Gudila, sive Gudula, ant, ut hic appellatur, Guodila colitur VII Januarii Bruzællis, ubi magnificè dicata est basilica. Obiisse videtur circa annum 712, et in Chronico Belgico tradit Authbertus Mirans, et nos VII Januarii diximus; aut fortassis aliquanto citius, seriuisse. Penn sacrilegis sepulchri virginis violatoribus a S. Emeberto inflata, aliter paulo atque hic, refertur in vita S. Gudilæ cap. XI. Imprecatum videlicet, lata excommunicationis Ecclesiasticæ sententia, sanctissimum virum, ut non solum viri, sed et feminæ illius consortes flogitii, corumque posteri altero poplite claudicarent, feminæ præterea gutteriam laborarent. Est vero gutteria, ut annotavit Colvenerus ad hoc Baldrici caput quæ alibi gutturnositas dicitur, vitium gutturis.

10 Quilam S. Emeberti fratrem autem fuisse S. Gangulfum, sive Gengulfum, Martirium, de quo IX Moii agemus, Burgundio is gente fuit, et Pipino militavit; si Brevi, ut vulgo asserunt, longe post Emeberti ætatem; si Crosso, æqualis ei quidem fuit Emebertus, sed qui fratres hos vocet, antiquorum vidimus neminem. Inde fortassis ex vulgo sermone error natus, quod Gangulfum Belyæ Gengoul, Gaudilam Goul, sive sancte Goul vocent: ut qui audire Emebertum fuisse sancte Goul fratrem (quod sæpe rudibus usaverit, ut militibus illis, qui pro Eloi sive Eli, Eliam invocari a Christo in cruce arbitrabantur) sancti Gengoul fratrem existimarent.

11 Longius ab omni abest veri specie, quod S. Venantii qui regnante Pipino u latrone trucidatus est non procul Aria Artesicæ urbe, quo loco nunc S. Venantii municipium est) frater fuisse Emebertus dicitur. Fucrintne Venantius et Gengulfus germani, non liquet. Nam neque id a majoribus traditum, nec de Gangulfi, ut dixi, certo constat ætate.

§ III. S. Emeberti vita ex Breviario Malbodiensi.

Breviarium Malbodiense in 2 uocturno, ex Baldrici chronico Cameracensi et MSS. Ecclesiarum Malbodiensium concinatas hos exhibet de S. Emeberto Lectiones :

S. Ablebertus, qui et Emebertus, ex Brabansiensis territorii, villa dicta Ham, parentibus vite et generis dignitate clarissimis, patre videlicet Witgero Conite, sancto viro, et matre S. Amulberga editus est. Cujus etiam quatuor sanctæ sorores fuerunt, Remildis, Sarahildis, quæ alio nomine Pharailldis, Ermentrudis, et Gudila. Post transactos in timore Domini pueritiæ annos, factus est adolescens vultu præclarus, suavis eloquio, benignis animo, simplex, humilis, obediens, devotus, et omni morum probitate conspicuus, scandens quotidie de virtute in virtutem, et magis ac magis se erigens in Dei servitium.

S. Emeberti
vultus in
adolescencia

1191. et 102.

13 Post hæc secessum amans, et hominum secularium vitans consortia, seipsum in compunctione cordis, orationibus, vigiliis, jejuniis, et lacrymis exerceans, Deo commendabat. Contigit interea Bertoldum Cameracensis Ecclesiarum Episcopum Deo dignum, animam honorum actuum floribus adornatam in cælum dirigere : post cujus decessum ad eandem Sedem Pontificalem Ablebertus, Deo disponente, assumitur. Quem adeptus dignitatis apicem, dici non potest, quam tum excreverit culmine sanctitatis, instar lucernæ supra candelabrum positæ, optime respondens sanctis et clarissimis natalibus, quibus ortus fuerat.

14 Cum autem diocesim suam visitando obambulare, et divini verbi semina spargens, animarum lura Deo reconderet, ut contemplationi cælestium liberius vacaret, ad locum nativum nonnulli recessit : ubi cum jam Deus eum pro laboribus suis remunerare decrevisset, membra ipsius modica febri pulsari cœperunt. Superveniente igitur die vocationis suæ in prædicto pago Ham defunctus migravit a seculo, illique sepultus est. Deinde ad Martinam deportatus, postea Melbodiura est translatus : ibique nunc quiescens in ecclesia Dei genitricis Mariæ et S. Aldegondis Virginis, diem resurrectionis expectat.

15 Hactenus Malbodiense Breviarium. Præter sancti viri commemorata hic decora, tradit Egilius Wauldens fuisse eum hæc valgarum prædicatione. Nam non oppidum est, ut idem putavit Wauldens, sed pagus hæc procul Vilvordia Brabantix oppido. Quænam sit Ermentrudis, quæ hic dicitur Emeberti soror, non satis assequimur. Ermentrudis enim, sive Ermentrudis, cognata S. Iringaridis Zutphaniensis, aliquot sæculis Emeberto junior est. Ermentrudis Virgo, neptis aut soror S. Ruperthi Episcopi Salisburgensis, quæ xxx Junii colitur, ex regio Franciarum ortu sanguine proditur, nec ab Emeberto procul distat ætate, nisi aliquanto forte senior sit, cum circa annum 623, ducta in Bonjorum sit a S. Rupertho, qui anno 628, traditur obiisse.

§ IV. S. Emeberti ætas, sedes.

S. Ableberti accessorem fuisse S. Emebertum tradit Baldricus jam citatus, Fulbertus in Ableberti vita XII Decembre, Molanus in Indiculo SS. Belgii, Ablebertus Miræus in Fastis Belgicis, Ferrucolus Loerius, Guilielmus Gazæus, Heribertus Rosweyda noster, Demochares lib. 2, de divino Missæ sacrificio cap. 15, Claudius Robertus in Gallia Christiana, Saussanus, atque Fulbertum omnes Baldricumque secuti.

17 At sorori suæ S. Gudilæ superstitem fuisse S. Emebertum, et ipsomet, ut jam vulgus, fatetur Baldricus, et ex S. Gudilæ vita constat. Gudila autem a S. Gertrude suscepta de Sacro fonte, atque in ejus contubernio literis et pietate instituta est. At Gertrudis

S. Gertrudis
quando obiit.
11.

obiisse traditur anno ætatis 33, XVI Kal. April. die Dominica, anno vel 639, ut voluit Bucherus noster et Miræus; aut potius ut habet Sigebertus 664, quo eandem dies XVII Martii Dominica fuit. Nam si anno 639, ergo matri Itæ, sive Idubergæ, (quæ 12 a marito morte vixit annos) solum 10 mensibus superstes fuit; cupis contrarium in vita inuenitur. Deinde commemorato consilio parentis de ea cuidam Duci Austrasio desponsanda, dicitur post annos 14, pater obiisse : quod de 14 annis ætatis ipsius Gertrudis accipiendum videtur; ut nimirum fuerit anno Christi 646. Clodovæi II, tertio, quo Pipinus obiit, annorum 14, non vero quod ab ea sollicitatione anni fluxerint 14. Si enim ad illis 14, adjiciamus alios 13 annos, quot a morte Pipini usque ad annum 639, lapsi sunt, efficiuntur anni 27, illudque futuri necesse erit, Gertrudem fuisse sex duobus annorum cum eam Dux ille sibi conjugem depoposcit, quod nemo, opinor, dixerit, cum et Orientalem Franciam fugisse tum, et alia egisse tradatur, quæ profectionem fuisse eam, minimum 10 aut 11 annorum persuadeant. At juxta nostrum calculum constant omnia. Fuit anno 646, annorum 14, addantur 18, et quod excurrit usque ad XVII Martii anni 664, habebimus 33, annum incloutum.

18 Sed utrumvis computum sequare, cum ea Gudilam suscepit, institueritque, non potest Gudila ante annum 643, dici e vita excessisse; quo tamen anno multi e civitate ante auctoribus S. Emeberti obitum consignant. Adde, quod, ut in ejus vita diximus, quo tempore ex Ham pago in Morzelam translatus est S. Gudilæ corpus, tempore Caroli Magni, qui regnare cepit anno 768, aderat quidam qui eam adolescens noverat. Deinde S. Amulberga a S. Ableberto, quem voluit Emeberto successisse, veluta est vivente adhuc Gudila, quæ cum Remilde sorore, ut in hujus vita refertur, Lanibus profecta est, ut relictas sibi a parvulis facultates Deo isthic et S. Petro offerrent : cum ante S. Ableberti Episcopatum mortuum Gudilam futuri debeant qui contra sentiunt.

S. Gudila
quando obiit.
119

19 Denique confici hinc videtur, quod ante diximus, ultra annum 700, vixisse Gudilam; et, ut habet citatus ante colex, non Bertoldo, sed S. Vindiciano successisse Emebertum. Et fortassis idem est Hildebertus ab eodem Baldrico et aliis appellatus. Haud enim multum abhinc nomen, quod alii uliter efferunt : nam præter vos, qui Emebertum, Emibertum, Emobertum, Embertum vocant; hunc Surius in vita S. Rainildis et Saussanus Adelbertum appellat; MS. § 2, citatum, Hildebertum; Claudius Robertus, Adelbertum, Albertum, Emelbertum; Demochares Ablebertum et Adelbertum.

Emeberti viri
expressum
nomen

20 Et sane apud Tornacum, ut scribit Molanus in Natalibus, est pagus S. Aldeberti, qui mons Sanctæ Trinitatis vulgo appellatur. Pagum autem Pastor sic vocari asserit, quod S. Aldebertus Episcopus Cameracensis ibi habitasse creditur. Asseruit et Festum sua in ecclesia celebrari. Hic fortassis est Aldebertus Abbas, qui testamenta S. Amandi anno 2 Theodorici Regis subscripsisse legitur; qui vel ad prædicationem Evangelii, ut alii eodem tempore, Episcopus est consecratus, vel mortua S. Vindiciano ad Cathedralam Cameracensem et Atrebatensem erectus est. In MS. quodam Kalendario SS. Ordinis S. Benedicti ad 17 Martii isthæc legimus : Ipso die S. Adelberti Abbatis. Hic ipse est fortassis de quo agimus.

Pagus S. Aldeberti.

21 Annuadvertit doctissimus Molanus implicatum hic rationem temporum; nec satis, quod de S. Emeberti Episcopatu pronuntiare, in promptu habuit. Ita namque scribit : Quod vero ad Episcopatum attinet, in catalogo Episcoporum Cameracensium ponitur antecessor S. Ableberti; sed in Rainildis historia et alibi, quædam de Ableberto leguntur, ex quibus consequi videtur Ablebertum aut successisse ei, aut saltem parenti fuisse, Coepiscopum videlicet, ut tunc ad fidei propagationem plures fuerunt. Quod qui volet, pressius consideret

EX VARIIS.

§ V. S. Emeberti mors, reliquiarum, cultus.

Mortuus est, uti § 2 et 3, diximus, in pago Ham Emebertus, atque ibi sepultus. Transtatum deinde corpus ejus ad Martinus, sive Marcinus, pagum, quem Ecclesiam Cameracensem donarat. Ubi situs hic pagus sit, fatetur Colvenerius se ex Cameracensibus Malbodiensibusque Canonicis perquisisse, nec quidquam assecutum. Molanus quoque nihil se de eo comperisse scribit. Suspicatur Egidius Wauldeus, alique viri eruditi Marpinas esse legendum. Erat enim Marpen pagus ad Sabim leuca distans Malbodio, ubi aliqua videtur ejus superesse memoria. Dicata isthic est ecclesia S. Mariæ, fortassis, quia, ut conjicit Wauldeus, Ecclesiam S. Mariæ Cameracensis cum pago tradita erat. Nobis probabilis videtur Martinus in agro Brabantensi situs fuisse. Indicat id Baldricus, qui inuit prædium Martinus et villam Ham in eodem pago, sive ditone fuisse. Ex vita S. Gudilæ cap. 2, discimus ædes parentum ejus a Mozella duorum circiter miliarium intervallo abfuisse. Tantum fere a Morzella distat municipium Merchten in ditone Alostana: quod Martinus esse, haud temere quis conjiciat.

23 Martinus deinde, (incertum qua causa, an ob hostiles incursionem, ut tutius asseruntur, an ad majorem venerationem) Malbodium deportatae sunt ejus reliquiae, atque humo (an ut primum allatae sunt, an postea alia occasione, non liquet) defossæ. Sed, ut testatur qui S. Alemondis vitam Gallie scripsit Basilides Athenis

Capuccinus, altare in veteri Ecclesia SS. Alemondis et Emeberti nomini honorifice dicatum est. Sanctus ille Abbas Lætiensium Antonius Winghins, meo præcipue hortatu, perquiri S. Emeberti ante annos aliquot reliquias curavit, refosso alte pavimento omni chori ecclesie Malbodiensis. Nihil tamen inventum est; Sancto nimirum in aliud tempus sui corporis manifestationem differente, ut homines tot adversis, quæ interim perpessi sunt, eruditi, magis ad dona celestia, quæ ubertim inventis Sanctorum pignoribus conferri solent, idonei fiant. Mentio fit corporis S. Ableberti xxx Jann. in 3 Vita S. Alemondis Virginis m. 12.

24 Hæc pauca de S. Emeberto e variis collegimus, cum vitam nusquam assequi potuerimus, quam nec Baldrico visam facile est ex ejus verbis colligere, scriptam tamen olim fuisse patet ex S. Rainoldis sororis ejus vita, ubi cap. 1, hæc habentur: Ex hac ergo (Amalberga) dedit ei (Witgero) Deus sobolem sanctissimam Emebertum, postea sancte Cameracensis Ecclesie Pastorem beatissimum; ejus gesta plena virtutibus atque miraculis in eadem Ecclesia usque in bodiernum diem florent: tresque (quædam MSS. duasque) filias, quarum una Gudila, altera Rainildis vocabatur, et tertia Pharaïdis, ut in vita B. Gudilæ habetur. Hæc postrema, Et tertia, etc. absunt ab aliquibus MSS. Et sane solæ deinceps Rainildis et Gudila memorantur. Illud postremo ad Sancti gloriam fieri videtur, quod haud pauci in Belgio, Trutonico præsertim, Emeberti, sive Emeberti nomine appellantur.

Vita S. Emeberti olim scripta.

DE S. MAURO, SIVE MORTUO-NATO, EREMITA HUI IN BELGIO.

XV JANUARI, S. Mauri natalis

nomen, ætas incerta,

miracula,

memoria.

Hui, antiquo Belgii oppido ad Mosam flumen, colitur xv Januarii S. Maurus Eremita, sive Mortuus-natus; quia mortuus in lucem venit, verum ad ædificam, ut vulgo traditur, Beate Virginis de Vinca delatus, isthic vitæ redditus est. Alii Sancte-mortuum, alii Sanctum-mortuum appellant. De ætate certi nihil constat; nisi quod nonnulli S. Beggæ temporibus virisse volunt, Christiani sæculo septimo exente, sive ita illi conjiciunt, sive a majoribus didicerunt. Bartholomæus Piseus noster in Historia Ecclesie Leodiensis lib. 6, num. 8, ad annum Christi 909, illius meminit, non quod eo tempore virisse fidem faciat, sed quia de S. Meugoldo italem Hænsim Patrone, de quo nos vii Februarii, sermonem isthic fecerat.

2 De ejus vita ac miraculis nihil erimus, præter ea quæ ex litteris Godefridi Præti Pastoris Ecclesie, in qua S. Mauri corpus quiescit, edidit in Natalibus Sanctorum Joannes Molanus, Nec alia tradidit citatus Leodiensis historicus scriptor, nisi pauca hæc de miraculis, quæ et nos altimè deducimus. Pluribus olim, inquit, claruit miraculis. Sed et supererine cura paucorum annorum decursu ter Hoïolus annis ita intumisset ut universum templi pavimentum perfunderet, S. Mauri sepulchrum namquam attigit, nec in illud penetravit, quamquam rimis pateret non exiguis.

3 Erat sancti hujus nomen non solum Martyrologio Belgico inscriptum, sed et Gallicano Andreæ Saussoii, qui rursus in supplemento eum refert. Meminit quoque illius Ferrarius.

VITA

Ex Jo. Molani Natalib. SS. Belgii.

S. Maurus mortuus-natus, suscitatus,

Hui, natalis S. Mauri Confessoris. Qui, ut a majoribus accepimus, in circumvicinis locis a Andanensibus natus est et mortuus: sed divina permissione recepit vitam, et in baptismo dictus est Mortuus-natus, vulgriter Mort né. Supervixit autem, vitam ægens modestam, cum hominibus rudibus in silvis,

præstans eis auxilium in conficiendis b carbonibus ligneis. Tandem in silvis circa Andanam eremiticam vitam elegit, in qua sancte extremum vitæ suæ diem conclusit.

2 Cum autem ulterius a nullo videretur, vicini diligenter eum quæsiverunt, et mortuum e invenerunt. Cujus corpus cum Andanam vehere vellent, equi divino nutu d refragabantur: cum autem Huium dirigerentur, absque omni difficultate progressi sunt usque ad parochialem ecclesiam S. Joannis Evangelistæ; in qua corpus ejus honorifice terræ inhumatum jacet, in navi ecclesie, inter duas columnas. Superius visitur ipse in imagine ad modum Eremitæ, pedibus nudis, erinibus sparsis in humeros, ætate, ut apparet, octogenarius, vestitus pallio oblongo usque ad talos, in dextera manu gestans spheras precatorias cum baculo eremitico, in sinistra librum habens; in capite portans biretum, quale Fratres Minores sub cuculla gerunt; barbam habens oblongam, pictam aureo colore. Inferius corpus ejus lapide tegitur: supra quem alius lapis, in modum altaris, columnis innititur: in quo reponuntur offerteria peregrinorum, qui eo quotidie devotionis gratia confluunt, ut a calculo, a dolore capitis, dentium, tiliarum, et ab aliis morbis liberentur. Offeruntur autem ex ferro vel cera tibiæ, eorumæ, brachia, item compedes, sal, nummi, gallinæ, pulli, et similia, quæ præcis temporibus in majori copia, et cum majori devotione offerebantur, quam nunc, quando pluribus erga infirmos clarebat miraculis, quæ nunc decrecente devotione sunt rariora. Inde autem vir sanctus apud suos, a tempore omnibus ignoto, celebris est: et Pastores in die S. Mauri Abbatibus memoria ejus celebrant, officium legentes commune de Confessore non Pontifice, Capitulum quoque Huiense, quando Pastorem Ecclesie, in qua quiescit, instituit, nominat eum in litteris institutionis, Pastorem Parochialis Ecclesie BB. Joannis Evangelistæ et Mauri. Hæc sunt quæ a Pastore Ecclesie ejus accepi.

b fit eremita.

c

d

Ejus corpus divino nutu Huium deferretur. Ejus imago.

contra quos morbus invenietur.

e Anathemata ei oblata.

Cur Maurus
dicitur.

3 Ne quis autem nomen miretur. Litterati quidam eum Sancte-Mortuum; alii Sanctum-Mortuum vocant. Rectius Renatum dixissent: quomodo S. Maurilius puerulum a se resuscitatum nominavit, qui ei postea in cathedra Andegavensi successit. Vulgus eum pro *Saint-Mort*, vocat *Samet-Moor*: unde Clerus, eorum simplicitatem sequens, Maurum vocat: et cum obitus dies nesciretur, in die S. Mauri Abbatís, memoriam ejus cum plebe celebrare voluit.

Dedicationis autem festum incidit annue in Dominicum diem Rogationum.

- a De Andana, et condito isthuc a S. Begga Canoniarum collegio, agemus ad illius vitam 17 Decemb.
- b Patrem quoque illius tradunt carbonarium fuisse.
- c *Sanctis manibus, scipioni incumbentem, ut narrat.*
- d Imo nullis impelli stimulis poterant, ut scribit Eisen; at sibi relictis, Noium se converterunt.
- e Brachiorum quoque, item chiragra, podagra, paralyssi.
- f Coñitur S. Maurilius 13 Sept. S. Renuus 12 Novembr.

EX VARIIS.

DE SANCTO CEOLULPHO REGE, DEIN MONACHO, IN ANGLIA.

SECTIO IIII
XV JANUARI

Northum-
bria

Humber nobile Anglice æstuarium est ad Uri, sive Ousæ fluminis ostia, quod Ptolemæus Ἰβου ποταμὸς ἰβελῶν; dixit. Abi fluminis ostia; et facta vox utraque ab aber voce Britannica, quæ fluvii ostium significat. Quæ ab Humbro versus Scotiam portenditur regio, ab eo Nordan-Humbria, seu Nort-Humbria est appellata; amplius in septentrione Saxonica regnum, et quandoque in duo divisam, Deiorum et Berniciorum. Minus huc nunc Northumbriæ nomen patet, a Canelmensi ditione ad Scotia: confinium (quæ et ipsa Anglis olim parvere) purrectus Comitatus.

sanctus hic
Ceolulphus.

2 Nordan-Humbriæ multi extiterunt Reges in Carlitum tabulas dein relati, Edwinus, Oswaldus, Oswinus, et ipse Oswini interfector Oswius; quibus accenseri Ceolulphus debet, sapientissimus Rex primum, dein monachus religiosissimus. Hinc genus illustre, ab Ida primo illius provincie Rege, qui circiter annum 550, vixit, propagatum. Ita Westmonasteriensis ad an. 730. Fuit autem Ceolulphus filius Cuthæ, qui fuit Cutbwini, qui fuit Lethewaldi, qui fuit Egwaldi, qui fuit Adelmi, qui fuit Ogeæ, qui fuit Idæ. Eandem fire habet Florentius Wigorniensis et Henricus Huntindomensis.

illius genere
actus.

3 His ille ortus majoribus, sed multo sapientum ac pietate clarior, Nort-humbricæ regnum accepit, abutante Oswino. Ita Wigorniensis ad an. 729. Osricus Rex Northanhimbrorum vita decessit, et Fratrem Kenredi Regis, qui ante se regnaverat, Ceolulfum sibi hæredem fecit. Idem tradit Huntindomensis, et Rannfus Cestrensis. Plevis aliquanto Malmesbariensis hb. 1. de gestis Reg. Anglor. Habuit, inquit, Alfredus successorem filium Osredum octo annorum puerum qui annis 11. regnum inumbrans, turpemque vitam sanctimonialium stupris exagitans, tandemque cogitatorum insidiiis cæsus, eandem fortunam in ipsos referbit. Siquidem Kenred duobus, et Osricus 11 annis regnantes hoc tantum memorabile habuerunt, quod Domini sui, licet merito (ut putabant) occisi, sanguinem luentes, fædo exitu auras polluere. Meruit sane, quo letior aleret Osricus, multumque, ut Gentilis ait, aliis jactantior umbris, quod Celwlfum Kenredi fratrem vivens sibi successorem adoptaverat. Con-cendit igitur tremulum regni culmen Celwlfus, ab Ida septimus et idonæus. *Fallitur ergo Harpsfeldus, qui sec. 8, cap. 21, scribit Ceolulphum ab Osredi successorem designatum.*

illa resore
adoptatur.

typeru-
ctus.

4 Porro Ceolulphum idem Malmesbariensis scribit, et idonæum ad cetera fuisse, et cui, inquit, non deesset litterarum peritia acri animo et alacri studio comparata. Vadatur sermonis mei veritatem Bedæ, qui eo tempore, quo maxime scaturiebat litteratis Britannia, huic potissimum Anglorum historiam emandam obtulit, eligens nimirum in illo auctoritatem bene dicta roborandi, propter imperium et scientiam; perperam dicta emendandi, propter ingenium. *Bedæ verba sunt hæc: Gloriosissimo Regi Ceolwlfopho Beda famulus Christi, et Presbyter. Historiam gentis Anglorum Ecclesiasticam, quam nuper edideram, libentissime tibi desideranti, Rex, et prius ad legen-*

dum ac probandum transmissi, et nunc ad transseribendum ac plenius ex tempore meditandum transmitto; satisque studium tuæ sinceritatis amplector, quo non solum audiendis Scripturæ sacræ verbis aurem sedulus accommodas, verum etiam noscendis priorum gestis sive dictis, et maxime nostræ gentis virorum illustrium, curam vigilanter inapendis. Sive enim historia de bonis bona referat, ad imitandum bonum auditor sollicitus instigatur, seu mala commoret de pravis, nihilominus religiosus ac pius auditor, sive lector, vitando quod noxium est ac perversum, solertius ad exequenda ea quæ bona ac Deo digna esse cognoverit, accenditur. Quod ipsum tu quoque vigilantissime deprehendens historiam memoratam in notitiam tibi, simul et eis quibus te regendis divina præfecit auctoritas, ob generalis curam salutis latius propagari desideras.

coque illi
missa a
S. Bedæ histo-
ria:

5 Eum historicam et diligenter pervolvit Ceolulphus, et singularem ex ea, quod auctor aptabat, utilitatem percipit. Ita Henricus Huntindomensis: Hic est Rex ille, cui Beda vir sanctus et venerabilis, vir ingenii florentis et Christi philosophus, Ecclesiasticam historiam Anglorum scripsit. Quæ Regi missa quantum profecerit, finis beatus Regis ostendit. *Hic ille lectone et se ad regnum etiam abdicandum exortavit, ut mor dicens, et ad ferendum fortiter adversos casus mentem ipsæ suam confirmavit. Nam, ut Harpsfeldus ait, ejus regni primordia atque progressiones, videntur multis rerum adversarum difficultatibus implicata. Testatur ut Westmonasteriensis ad an. 733, Ceolwlfus Rex, inquit, captus, attausus, et remissus est in regnum.*

conjecture,

6 Denam Ceolulphus, ut scribit Malmesbariensis, citra gravitatem Christianam æstimans terrenis negotiis immori, post octo annos regni Regem exuens, in Lindisfarnensi cenobio monachicum habitum accepit; anno, ut habet Wigorniensis, 738. Fusius eam rem prosequitur Huntindomensis. Ceolwlf igitur, cum siepe viventi Bedæ colloqueretur, et siepe ante mortem ejus et post mortem historiam ejus ad se scriptam oculis adhiberet, cepit diligenter Regum singulorum facta et finem secum discentere; viditque luce clarius, regna terrena et res humanas cum labore perquiri, cum timore possideri, cum dolore amitti. Et quia quibusdam minus callidis, vel ætate teneris, videntibus temporalia pulera et delectabilia, cum audierint prædicari ea deserenda et temnenda, videtur frivolum et contra rationem, quia non solum perceperunt quomodo mordeant mundi divitiæ, quomodo ad nihilum deveniant, et fructum tandem nullum nisi seram poenitentiam generent, horum nihil Regem callentem et expertum impediēbat. Senserat enim in seipso, regnum sibi cum labore fuisse perquisitum, cum timore possessum; noluit vero cum dolore amittere. Sponte igitur divitiarum non servus sed dominus, quasi magnus viles abiecit. Maxime autem accenderat eum, quod cum pueri vel mulieres, vulgusque, vel etiam ditiores, prosilirent ad eum conspiciendum et ejus beatitudinem mirandum, ipse horribilibus curis necis, et proditionis,

et illis motus
rationibus

EX USU:

proditionis, et multimodæ calamitatis, intus cruciatur, et animo et corpore decoquebatur: cumque alii judicarent eum beatissimum, ipse, qui solus animi sui secreta noverat, iudicabat se miserrimum. Cum ergo parvo spatio, id est, octo annis regnasset, permixtum visum est ei, et valde anxius est, quod tanto tempore vitam suam amiserit, curis vanis et disciplinis fragilibus deditam: reliquum autem saltem vitæ suæ non erroneæ stultitiæ, sed sapientiæ et utilitati propriæ dicere certavit: exemplumque assumens ex historia beati viri prædicti, sex Reges fortissimos vir vere fortissimus persecutus est; scilicet Edelredum Regem Merce, et Cenredum successorem ejus, nec non Cedwallan Regem Westsexe, et Ine successorem ejus; sed et Sigehertum Regem Estangle, qui monachus effectus est, quem postea Penda occidit; et Sebbi Regem Estsexe, qui monachus effectus diem jucundum mortis suæ prævidit, vidit, et gavisus est. Isti non devorarunt substantias suas cum meretricibus, sed euntes cum dolore semina sua seminaverunt, ut venientes veniant cum exultatione, suos Deo manipulos afferentes. Complevit ergo Ceolwlfus hebdomadam Regum perfectorum, et habitu monachi suscepto, capiti ejus corona de lapide pretioso imposita est a Domino.

et exemplis.

regno se abdicant;

et fit in Lindisfarne monachus:

monachis ut vinum concedatur efficit

7 *Ranulfus Cestrensis de loco ubi monachicam vitam professus est a ceteris auctoribus discrepat, ita scribens ad annum 738, Ceolwlfus Rex Northumbriæ post octavum regni sui annum relicto regno Egberto patrueli suo effectus est monachus in cœnobio Bedæ. Harpsfeldius Ranulphum secutus ait, in Bedæ cœnobio, aut ut quidam scribunt, in Lindisfarnensi, monasticam vitam professum. Wigorniensis, Malmesburiensis, Hovedenus, qui in monasterio Lindisfarnensi factum monachum scribunt, longe Ranulfo potiores. De S. Bedæ monasterio, constructo a S. Benedicto Biscopo in loco qui Girvum, nunc Jarrow dicitur, ad ipsum fere Tineæ annis ostium, regimus 12 Janu. ad S. Benedicti vitam num. 9. De Lindisfarne, Lindi annis, vel potius rivi, objecta ostio insula, quæ nunc Angli Holy-iland, id est, sacra insula, dicitur, agemus alibi sæpe, præsertim 20 Martii ad S. Cuthberti vitam, et 31 Aug. ad S. Aidani.*

8 Hoc Rege jam monacho facto, efficiente, inquit Rogerius Hovedenus, data est Lindisfarnensis Ecclesie monachis licentia bibendi vinum vel cervisiam: antea enim non nisi lac vel aquam bibere solebant, secundum antiquam traditionem S. Aidani, primi ejusdem Ecclesie Antistitis, et monachorum, qui

cum illo de Scotia venientes ibidem donante Rege Oswaldo mansionem acceperant, et cum magna restrictione futuræ vitæ servientes, degere gaudebant.

9 Tandem multis claris beneficiis in cœlum migravit Ceolwlfus. Id anno 764, contigisse Hovedenus scribit, Wigorniensis 760, at Westmonasteriensis 739. Hoc etiam anno, inquit, Ceolwlfus Northanbromorum Rex nobilissimus, ut quibusdam placet, ex hac vita migravit ad Christum.

moritur:

10 De sepultura ejus scribit Malmesburiensis: Quo loci quanta meritorum gratia conversatus sit, testatur celebris juxta B. Cuthbertum sepultura, et multa superne demissa miracula. Ceolwlfus corpus, teste Hovedeno, postea delatum in ecclesiam Northam, multis ibidem, ut fertur ab habitatoribus ipsius loci, miraculis claruit. Translatio illa eo tempore facta videtur, quo S. Cuthberti et aliorum Sanctorum, de qua Malmesburiensis lib. 3, de gestis Pontificum Anglorum. Cum enim Dani et Norwegi littora Angliæ sub fluxu octavi sæculi infestarent, ipsamque Lindisfarnem insulam essent depopulati, pensato consilio decretum est, inquit Malmesburiensis, ut ab insula illa, quæ esset maritimorum prædonum hiatibus exposita, corpora Sanctorum in continentem transferrentur. Tunc beatum magni Cuthberti corpus cum quidam religioso (ut putabant) furto Hiberniam transvehere ambirent, perdidit fructum operæ; dum aut multis diebus ventum operirentur in littore, aut flatu aliquantum concitatore in altum proveci, statim repellerentur. Quocirca cum honore debito sacrum corpus apud Bulbeford, incertum an Episcopatus Sedem, deposuere, juxta amnem Twyda. Hæc ille. Sed quod Bulbeford, vocat, alii Bubedford, Cambdenus Ubbauford dictum scribit: nunc Norham, sive Northam dicitur, estque Dunelmensium Episcoporum oppidum, ut idem testatur, juxta Twedam flumen, ad ipsa Scotia confinia. Extare isthic templum, in quo conditus est Ceolwlfus Rex, testatur idem Cambdenus. Miraculorum Ceolulfi meminit quoque Harpsfeldius.

claret miracula

Corpus in Hiberniam aveli non potest:

transferitur in Northam

11 Est illius in Martyrologii Anglicani priore editione ad XIV Martii adscriptum nomen, quo die eum quoque Ferrarius refert, sed perperam Gouulfum vocat. Verum XV Janu. cum in Martyrologio Benedictino recenset Hugo Menardus, quem in posteriore Anglicani sui Martyrologii editione sequitur Wilsonus, qui tamen quod utrobique scribit anno circiter 737 mortuum, refellitur a ceteris verum Anglicanarum Scriptoris, qui anno 738, regno se abdicasse tradunt, licet quædam in cœnobio vixerit non consentiant.

nomen sacris Fastis inscriptum.

XVI JANUARIII.

SANCTI QUI XVII KAL. FEBRUARII COLUNTUR.

- S. Priscilla, matrona Romana.
 S. Marius Presbyter,
 S. Stephanus Diaconus, } Martyres Brixiae.
 S. Saturninus,
 S. Faustinus,
 S. Naffianus } Martyres in Africa.
 et alii VII,
 S. Ananus, } Martyres Romae via Appia.
 S. Marius,
 SS. Milites IX, Martyres Romae via Cornelia.
 S. Honorius } Martyres Romae.
 et alii XIII,
 S. Danax, Martyr in Illyrico.
 S. MARCELLUS PAPA ET MARTYR.
 S. Melas, Episcopus Rhinocoluræ in Ægypto.
 S. Honoratus, Archiepiscopus Arelatensis.
 S. Jacobus, Episcopus Tarentasiensis in Sa-
 baudia.
- S. Faustus, Episcopus Reicensis in Gallia.
 S. Valerius, Episcopus Surrentinus in Cam-
 pania.
 S. Titianus, Episcopus Opitergensis in ditione
 Veneta.
 S. Liberata, Virgo Papiae.
 S. Honoratus Abbas, Fundis in Italia.
 S. Treverius, monachus in Gallia.
 S. Fursus Abbas, Peronæ in Gallia.
 S. Tozzo, Episcopus Augustanus.
 B. Joanna, ord. Camaldulensis, Balneis in
 Italia.
 S. Henricus, Eremita in Anglia.
 S. Bernardus de Carbio,
 S. Otto, Presbyter,
 S. Petrus de S. Geminiano, } Martyres ordi-
 S. Accursius, } nis S. Franci-
 S. Adjutus, } sei in Mauri-
 tania.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

- S. Remondus Confessor. *MS. Florarim, antiquum Martyrol. Coloniense, et Carthusiani in Addit. ad Usuardum. Suspiciamus S. Raimundum Pennafortium esse, de quo egimus* xvii Januarii.
 S. Guillelmus Episcopus Bituricensis colitur hoc die in *Ecclesia Rotomagensi officio semiduplici, cum commemoratione et lectione nona de S. Marcello, ut patet ex ejus Ecclesia novo Breviario. Vitam ejus dedimus* x Januarii.
 S. Polyentus, } Martyres. Carthusiani Colon. in
 S. Candidianus, } addit. ad Usuardum. Acta eorum
 S. Philoromus, } dedimus xi Januarii.
 S. Victor, } Martyres Thehei, Walsindorum trans-
 S. Candidus, } lati memorantur hoc die, ab Arnolfo
 Rayso. Ast facta est recoliturque ea
 translatio xiii Januarii.
 S. Hermulus Martyr hoc die refertur in *Kalendario monasterii S. Joannis Capue, edito a Michaele Monacho parte 4, sanctuaris. Hermulus est, cujus et Stridonici acta dedimus* xiii Januarii.
 S. Fulgentius Episcopus Carthaginensis in Hispania, colitur Carthagine hoc die officio primæ classis cum octava, referturque hic a Ferrario. De eo egimus xiv Januarii.
 S. Pausophilus Martyr, Alexandriæ. *Galesin. Ferrar. de eo cum Menæus egimus* xv Januarii.
 S. Priscilla vidua, Romæ, S. Marcelli Papæ temporibus. *Galesin. Martyrolog. Germanicum, Ferrar. in catalogo SS. Italæ. Nobis non liquet, an alia fuerit a semore Priscilla, de qua hoc ipso xvi Jan. die egimus.*
 Berhardus Episcopus Ambuensis decimus, Sanctus appellatur a Joanne Chenu, Demochare, Ghinio. *Omittitur in Martyrol. Gallicano Saussaii.*
 Melantius Episcopus Rothomagensis, Sanctus appellatur, et hoc die refertur in *MS. S. Lamberti Leodii, nempe assentiente. Errorem suspiciamus quod Melas, qui et Melantius quibusdam, Episcopus Rhinocoluræ eodem die colatur.*
 S. Merofleta Virgo, Saussains in supplemento *Martyrologii Gallicani.*
 S. Petrus Martyr. Ita *MS. quoddam non admodum vetus*: In civitate Beneventana in monasterio Sophiæ B. Petri Martyris. *Ejus non meminit Marius Vipera in catalogo SS. Beneventanorum; nisi forte*
pertinet ad Bennaventam, sive Bennavennam Britunnæ, quam nunc Wedon dic. scribit Cambæmus, de qua egimus 24 Jun. ad vitum S. Sophiæ Episcopi.
 In monasterio Fulde dedicatio ecclesiæ S. Michaelis in cœmiterio fratrum. *Rabanus.*
 Translatio imaginis sanctissimæ Dei genitricis Odigitriæ recolitur hoc die *Mazaræ in Sicilia, ut testatur Octavius Cajetanus noster in Idæa operis de SS. Siciliæ.*
 S. Spurus Abbas, refertur a Ferrario, cumque secuto Saussaio in *supplem. Martyrologii Gallicani, diciturque Cabellione, sive Cavallicæ, aut Cahellicæ, in provincia Viennensi coli, reliquiis ejus in ædæ principe asservatis. Nihilvni alibi de eo legimus.*
 B. Rolandus, monachus ordinis Cisterciensis in Cherseriaco, refertur hoc die, et Beatus appellatur a Chrysostamo Henriquez, et ab Hugone Menardo in catalogo SS. et BB. ord. Cisterciën. ex vetusto *Missali. Cetera nobis ignota.*
 Theobaldus, olim Castellanus Cortracensis in Flandria, miles strenuus, deinde monachus Villarii in Brabantia factus, ut habet liber de viris illustribus ejusdem monasterii, et Chrysostomus Henriquez in *Menol. Cisterciën. et Saussinus hoc die, qui eum Pils viris annuncrat.*
 S. Pseusippus,
 S. Eleusippus, } Martyres. *Menæa. Nos xvii Januarii.*
 S. Melasippus,
 S. Neomilla,
 S. Gengulphus Episcopus Confessor. *MS. Florarim. Omnino videtur Genulphus esse, de quo* xvii Jan.
 S. Sulpitius Pius, Episcopus Bituricensis. *Wion, Doryanius, Ferrarius. Colitur* xvii Januar.
 S. Liberata, sive Libera, Virgo, colitur hoc die *Mantua, teste Ferrario in Notis ad catalogum SS. Italiæ, qui eandem esse ceaset, de qui egimus xvii Jan.*
 S. Marthæ passio. *MS. Rhinow. Itæ est fortassis quæ cum Mario conjuge et filius colitur* xix Januar.
 S. Calocerus Episcopus Ravennas. *MS. Flor. Nos* xi Februarii.
 S. Eulogius, } Martyres, officio duplici coluntur in Ove-
 S. Lucretia, } tensi diocesi, hoc die, de S. Eulogio
 } egimus xi
 } de S. Leocritia, sive Lucretia, xv Mar.
 84 S. Quillinus

EX VARIIS.

- S. Quillinus Martyr hoc die refertur in MS. quodam non ita vetusto, in eodemque ad XXIII Decembris ista habentur : Translatio Quellini Martyris. Videtur Quirinus esse : verum an Presbyter socius S. Nicasi, an Tribunus, non liquet. Martyr uterque fuit, agiturque hujus natalis xxx Mart. Translatio xxx April. Illius natalis et translatio xi Octob.
- S. Ultanus refertur hoc die a Galesinio cum fratribus Furseo, et Floriano, at Foillano voluit scribere. De Ultano agemus 1 Maii
- S. Honoratus, Episcopus Ambianensis. Carthusiani in Addit. ad Usuardum, et Molanus in 1 edit. Petrus de Natalibus lib. 2, cap. 87, Galesin. Martyrolog. Germanicum. Nos cum Martyrologio Romano eum dabimus xvi Maii.
- S. Petri catena, qua viuctus in carcere Heroliano fuit, hoc die concursu populi frequentari, adorarique in ejusdem sancti Apostoli sacello intra magnam ecclesiam Constantinopoli consecuit, ut patet ex Menologio et Menæis Græcorum, Molano, Galesinio, et sermone Simeonis Metaplastæ. De ea catena pluribus agemus 1 Aug.

- S. Tamarus Episcopus, refertur hoc die in duobus Calendariis editis a Michaelæ Monacho in Sauctuario Capuano, qui addit : Hac ipsa die in diocesi Averšana loco qui dicitur Vico de Pantano, colitur S. Tamarus, qui ibi traditur mortuus et sepultus. An idem sit qui socius S. Prisci Confessoris memoratur 1 Septembris in Martyrologio Romano, disquiremus, quo hic Beneventi colitur xv Octobr.
- S. Felix Episcopus Tubabocensis in Africa. Carthusiani Colonien. in Addit. ad Usuardum, Petrus de Natalibus lib. 2, cap. 85, Galesinius, Martyrolog. Germanicum, Ferrarius in generali catal. et in cat. SS. Italiæ. Omnino is videtur esse, quem alii Tibirensem, alii Tipzicensem vocant de quo agemus xxiv Octobr.
- S. Foillani Martyris inventio et translatio, hoc die consignatur a Molano, Wione, Menardo, Dorganio, Saussaio, aliisque. Eam dabimus cum ejus vita xxxi Octobr.
- S. Begga vidua Ansegisi Ducis, soror S. Gertrudis, refertur hoc die a Saussaio. Colitur, quo die et ipse ejus meminit xvii Decemb.

DE S. PRISCILLA MATRONA ROMANA.

1 SECCLO.
XVI JANUARI.S. Priscillæ
natalis,

Romæ S. Priscillæ, quæ se suaque Martyrum obsequio mancipavit, celebratur, XVI Januarii natalis, ut habet Martyrologium Romanum, de qua Bellinus, Molanus, MS. Florarium, Mauralyeus, et multa MSS. atque excussa Martyrologia sub nomine Usuardi : Romæ S. Priscillæ Paradoxon est, imo mendosum, quod Carthusiani Colonien. in Adlii. ad Usuardum, et Martyrologium Colonien. habent : Romæ S. Priscillæ Virginis. MS. Martyrologium S. Hieronymi xviii Januar. Romæ via Salaria Priscillæ.

filius neples,

2 Non est hæc Priscilla illa, sive Prisen, de qua et conjuge ejus Aquila in Actis Apostolorum, et ubi mentio fit; ea enim VIII Julii colitur. Sed hæc est mater S. Pudentis Senatoris, patris SS. Praxedis et Pudencianæ, hospitis et discipuli S. Petri Apostoli. ut in Annalibus et in Notis ad Martyrologium tradit Baronius, et Hermus Pastor in vita S. Pudencianæ 19 Maii. Hæc quoque, ut in catalogo Sanctorum Italiæ scribit Ferrarius, Apostolos Petrum et Paulum Romam venientes hospitio excepit, et pauperibus assidue elemosynas ministrabat. Fertur celebre illud cœmeterium, via Salaria suis sumptibus ædificasse.

cœmeterium,

Anastasiojunior
Priscilla,

3 Anastasius Bibliothecarius in vita S. Marcelli aliam refert Priscillam, his verbis : Hic (Marcellus) rogavit quandam matronam, nomine Priscillam, et fecit cœmeterium via Salaria. Sed, ut notat Baronius hic in Notis ad Martyrologium, in plurimis codicibus illa non habentur. Certe in MS. codice Bertiniano, quocumque librum illum de Romanis Pontificibus qui Anastasio tribuitur, contulerat Rosweydlus noster, ista de cœmeterio sic efferebantur : Hic fecit cœmeteria via Salaria

nulla facta Priscillæ mentione; quasi ipse Marcellus cœmeteria aliqua aut construxerit, aut vetustate uliore casu fatiscencia restaurarit. Et quod cœmeteria dicit, non unicum cœmeterium, scribit Octavius Punciroti quatuor recenseri cœmeteria Christianorum via Salaria.

4 Causinus et Galesinius Priscillam, quæ hodie colitur, asserunt Marcelli Pupæ hortatu cœmeterium ædificasse; senioris Priscillæ matris S. Pudentis non meminere. Addit Galesinius hujus vitam a S. Honorato Episcopo Arelatensi scriptam, nec prolixi nuda id accepit, haud probatur. Videtur potius doctissimi Galesinii schedæ a librario confusæ hoc loco, ut quod de S. Honorati vita a S. Ilario scripta dicebatur, attributum sit Priscillæ. Molanus Priscillam hic recenseri eam credit, ejus Pantus meminit, addit tamen in margine : de qua forte gesta Marcelli. Ferrarius in catalogo Sanctorum Italiæ ait cœmeterium Priscillæ a Priscilla illa Pudentis matre olim ædificatum, forte collapsam, a juniore S. Marcelli hortatu reparatum; facile ruin, inquit, pia femine, ut quod ab alia matrona ejusdem nominis ædificatum fuerat, illi resicere, persuadere fuit. Probabiliter ista quidem dicuntur. In eam tamen potius inclinamus sententiam, ut præter illam in Actis Apostolorum (de qua non est hic sermo) unicum Priscillam matrem cœmeterii existimemus; alteram recentiore, quæ S. Marcelli tempore vixerit, a librariis excogitatum, pro Lucina fortassis juniore, ejus in actis S. Marcelli mentio fit. De cœmeteriis sæpe utius. Via Salaria, sic dicta quod in Sabinos per eam sul deferebatur, incipiebat a porta Collina, quæ et Agonalis, et Quirinalis appellata postremo Salaria ab ipsa via.

ejusdem
cœmeterii
restitu-
triciæ.

DE SS. MARTYRIBUS BRIXIENSIBUS

MARINO PRESBYTERO, ET STEPHANO DIACONO.

SUB
ADRIANO
IMP.
XVI JANUARI.

Adriano imperante, venit Brixiensem Ecclesiam S. Apollonius Episcopus, ejus ab ea natalis Nonis Julii celebratur. Ab eo S. Faustinus Presbyter, S. Jovita Diaconus, consecrati, ut eorum Acta testantur, quæ XV Februarii dabimus. Horum in sacro hoc munere, suscipiendis pro Christianæ religionis propagatione laboribus, prestendis cruciatibus, ac morte denique subeunda, socii fuisse S. Marinus Presbyter et S. Stephanus Diaconus, quorum tamen

in illis actis nulla mentio. Sed qui ea tamen studiose expenderit, censet fortassis SS. Marinum et Stephanum, Comitum Italiæ jussu trucidatos, reservatis in Imperatoris adventum Faustino et Jovita, utpote nobilissimo ortis genere : aut certe cum sociis S. Calocerii (de quo XVIII Aprilis) circumductos jussu Adriani et decollatos, quorum corpora rapuit Apollonius Episcopus cum Christianis, et digne tradidit sepulture sub die XIII Kal. Decemb. Ferrarius in Notis et Galesinus

SS. Marini et
Stephani
natalis incertus
ac gemis cœ-
dit.

solum

solum scribant cum SS. Faustino et Jovita passos. Fortassis ab Aureliano Comite, Sanctis jam Roma Briviam ad necem reductis, ipsi quoque tenti casique sunt.

2 Horum corpora cum diutissime latuissent, cum inscriptione anno 1529, inventa sunt, ut testatur idem Ferrarius, et ante eum Galesinus in Notis ul Martyrologium, ubi Annales Brixianenses citat. Hanc Inventioem hoc die consignat Ferrarius. Brixie Inventio sanctorum Martyrum Marini Presbyteri, et Stephani Diaconi. At Morinum in Topographia mar-

tyrologii appellat, in Indice vero ad Catalogum SS. Italic ita scribit: Marinus, qui et Morinus, Presbyter, et Stephanus Diaconus, Martyres Brixie XVI Januarii. Galesinus eodem die: Brixie Inventio sanctorum Martyrum Marini Presbyteri, et Stephani Diaconi; quiambo una cum beatis Martyribus Faustino et Jovita variis tormentis cruciati praeclarum Christianae fidei testimonium reddiderunt. Observat Ferrarius de eis nihil in tabulis Ecclesie Brixianensis ad usum sacrum confectis legi.

Inventio
16 Jan.

DE SS. MARTYRIBUS AFRICANIS SATURNINO, FAUSTINO, NAFFANIANO, ET ALIIS VII.

XVI JANUARI.

Martyrologium S. Hieronymi. In Africa Saturnini, Faustini, Naffaniani et aliorum VII. MS. Hibernicum conventus Dungalensis: Saturnini, Faustini, et aliorum VII.

MS. Rhinanicuse: In Africa Fausti. Alms XXII Marti Saturninus in Africa passus commemoratur cum IX sociis, IV Julii Namphanion cum sociis.

DE SS. MARTYRIBUS ROMANIS

ANANO, ET MARIO, VIA APPIA, MILITIBUS IX, VIA CORNELIA, HONORIO ET ALIIS XIII.

XVI JANUARI.

Horum SS
confusi me-
moriam

Intricatu horum Martyrum nomina, a duobus solum prodita vteribus MSS. Martyrologiis, quorum quod S. Hieronymi nomine insignitum est, ita habet: XVII KAL. Romae via Salaria in caemiterio Priscellae depositio S. Marcelli Episcopi. Et via Appia in caemiterio Caestii, passio S. Anani, Mari. Via Cornelia IX Militum. In caemiterio aliorum XIII, quorum nomina Deus scit. Obscurius adhuc MS. Hibernicum Conventus Dungalensis: Caestii, Priscellae, Emenriani et aliorum XVI Fabiani, Honorati, et aliorum Martyrum XXIX Honorii et aliorum Martyrum XIV.

erat, adeoque legi poterat: passio S. Anani, Mari via Cornelia. Sed locum proponere hic videri consuevit. An non fortassis Ananus idem, qui infra Fabianus Papa, in caemiterio Callisti sepultus? Ast in utroque MS. rursus 20 Januarii refertur Fabianus.

2 Prims MS. melioris est nota, etsi mutilum. Id sequitur. De S. Marcello qui in caemiterio Priscellae sepultus, separatim agemus. Emenriani et Fabiani, au sint Ananus et Marini, et ultra genuina lectio, haud facile est statuere. Morius infra memoratur 19 Januarii via Cornelia interfectus. Hic nulla interpunctio

3 Celebre est S. Callisti caemiterium via Appia extra portam Capenam, quae nunc S. Sebastiani dicitur. Hic ergo conditi Ananus, Marius; fortassis et alii XVI, inter quos Emenriani, et Fabiani. Honoratus qui hic in Hibernico codice nominatur, omnino videtur esse S. Honoratus Arelatensis. Qui subjunquatur Martyres XXIX sunt fortassis milites illi, quos via Cornelia passos testatur MS. S. Hieronymi, licet solum novem agnoscat, alterutro vitiato numero. In eodem S. Hieronymi codice, caemiterii nomen desideratur, in quo conditi XIII aut XIV, illi quibus Honorium adijungi MS. Hibernicum.

DE S. DANACTE MARTYRE,

Ex Menacis Graecorum.

XVI JANUARI.

a
b

Spoliatus delta littera et capite Danax, Cesus visus es calipotens a Rex. Hic ex Illyrico oriundus, loco qui b Anlon dicitur, Clericus fuit sancte Dei, quae illidem erat, ecclesiae. Cum sacra vasa accepisset, ut illa ab infidelium incursione servaret, quodam loco ab illis deprehensus, jussus est Barcho sacrificare. Sed cum id ut ageret induci non posset, gladiis eorum confossus occubuit.

a Graece sic habetur
Συναρπίστης το δέντρο καρα Δαναξ.
Τημεβεις γαρ ἄρθης ὀρθανορατωρ ἀναξ.
At prior versus, ut constat sic restituendus videtur Συναρπίστης το δέντρο καρα το καρα Δαναξ. Anonymatum est in vocibus Δαναξ et ἀναξ, quarum loci Begem significat. De hoc porro Martyre nihil alibi legitur, nisi quod de eo uat quoque Maximus Episcopus
1. Apud Prologum ad lb. 3, cap. 13, tabula 10. Europae Anlon arbis est et nunciale Mucroniae ad mare Adriaticum. Plurimum locorum ut nomen est, quod ἀδδωρ vallem significat.

DE S. MARCELLO PAPA, MARTYRE.

CIRC 4
SS.
GREG.
XVI JANUARI

Marcellinum ac Marcellum Graeci quidam scriptores, vocis similitudine decepti, unum eundemque existimarunt, ut Cletum atque Anacletum. Refragantur Latini omnes, diversosque statuunt. Colitur Marcellinus XXVI Aprilis,

Marcellus XVI Januarii, atque hoc die ita eum celebrat Usuardus. Romae via Salaria natalis S. Marcelli Papae, qui ad Catholicam fidei defensionem iubente Maximino tyranno, primo fustibus cesus, deinde ad servitium animalium cum custodia publica deputatus,

EX VARIS.
S. Marcelli
natalis
16 Jan.

deputatus, post multos annos ibidem serviendo, amictu indutus ciliçino, defunctus est. Eadem habet *Martyrologium Romanum*, nisi quod sub Maxentio passum poni Marcellum; ad Molanus in addit. ad Usuardum, Bellinus, plurimaque MSS. sub Maximiano. Agunt quoque de Marcello hoc die, Beda vulgatus, Ado, Rabanus, Notkerus, Maurolycus, Galesinius, Felicius, Ghinius, aliique: singulorum elogia cum sint ex Actis ejus aut libro de Romanis Pontificibus concinnata, hic dare nihil attinet MS. *Martyrologium S. Hieronymi*: Romæ via Salaria in cœmeterio Priscillæ depositio S. Marcelli Episcopi. *Varia antiqua MSS.* Romæ Marcelli Papæ; addunt quædam Martyris; unum percutus Hibernicum, et Confessoris, perperam, cum in laboribus a tyranno in cruciatum illi impositis extinctus sit. Wandelbertus:

Septima post decimam Marcelli Martyris atque Pontificis summi meritis et nomine fulget.

In tribus veteribus *Martyrologiis* refertur S. Marcellus 4 Oct. an eo die electus, consecratus, necis, translatus sit, non proditur, nec nos divinamus. Beda ergo vulgatus: Romæ Marcelli Papæ. Rabanus: Romæ Marcelli Episcopi. MS. S. Hieronymi: IV Non. Oct. Romæ, Balbinæ, Marcelli Episcopi.

2 Acta ejus, quæ per Romanæ Ecclesiæ Notarios conscripta censet Molanus, cum veteribus MSS. S. Martini et S. Maximini Treviris, S. Audomari, S. Mariæ de Ripatorio, aliisque permultis contulimus. Egent ea correctione, ut decimus, quod eorum pars prior ad S. Marcellinum pertinet. Eadem Acta historiarumque inventarum ejus reliquiarum scripsit Ursio

Altimontensis in Belgio Abbas, qui ante sexcentos fere annos vixit. Hunc ejus commentarium exhibere nobis vetusti codices canobiorum Altimontensis, S. Gislens, Claremarescani. Præmittimus quæ habet libellus de Romanis Pontificibus, qui et in Marcellino: Conjurans B. Marcellinus Marcellum Presbyterum, dum pergeret ad passionem suam, ut præcepta Diocletiani non impleat. Et post hoc factum jaecerunt corpora sancta (Marcellini, Claudii, Cyrini, Antonini) in platea ad exemplum Christianorum diebus 36, ex jussu Diocletiani, et exinde Marcellus Presbyter collegit noctu corpora cum Presbyteris et Diaconibus cum hymnis, et sepelivit via Salaria in cœmeterio Priscillæ etc.

Corpora SS. sepelii.

3 Tempus Sedis Marcelli haud ita liquido definiti potest, quod in libello de Romanis Pontificibus qui Damaso tribuitur, non solum numeri annorum, mensium, dierum, quibus aut quisque antiquorum Pontificum sedit, aut Sedes vocavit, vitiatum sunt, nec in diversis exemplaribus sibi constant; sed et Consulium nomina confusa. De Marcello ita videtur statui posse. Occisus est S. Marcellinus anno 304, extremis Diocletiani et Maximiani temporibus. Ecin Sedes aliquandiu vacavit, non unius septem, ut in citato libello dicitur, sed mensibus aliquot. Creatus inde Marcellus primis Galerii Maximiani et Constantii Chlorig temporibus, annos ei quinque, necesse aliquot, omnes tribuunt, ut necesse sit eum ad an. 310, pervenisse, aut saltem 309, ut vult Baronius, qui utroque eo anno Consulium fuisse Maxentium censet, sed postea craso ejus filiique Romuli nomine, solum inscriptum tabulis P. C. X et VII, id est, post consulatum Herculei X et Galerii VII.

quamdiu sederit.

4 Sunt in manibus epistolæ duæ Marcelli, una ad Episcopos provincie Anthiochensæ, altera ad Maxentium tyrannum, ex quibus in Decretum suum quædam translatus Gratianus. Verum en omnino indubitata sint fidei, alii disquirant. Certe nec aptis consignatæ sunt Consulibus, et res in posteriori scripto parum sibi coherent, ut fatetur Baronius ad an. 308, n. 24, unde judicat epistolam illam additamentum aliquod extrinsecus accepisse.

Ejus epistolæ.

5 Octavius Pancirolus in libro quem inscripsit Theساuros absconditos almae Urbis, agens de tertie regionis ecclesia septima quæ est S. Marcelli, testatur isthuc

reliquæ varis locis:

S. Marcelli corpus asservari in ara majore cum corpore S. Pocæ, de quo 5 Martii agemus. Antonius Vincentius Domeneccus in historia SS. Catalaunice ad XI Aug. scribit in parochiali ecclesia juxta monasterium quod Arles vocant, diocesis Helenensis, cum aliis Sanctorum corporibus extare corpus S. Marcelli Papæ, sed non integrum. Auctor anonymus originum monasterii Windbergensis to. 6, antiquæ lectionis Canisii, recenset inter alias Sanctorum reliquias etiam S. Marcelli Papæ et Martyris. Ascetæ Altimontenses juxta Malbodium oppidum ad Sabim fluvium in Belgio gloriantur se corpus ejusdem sancti Pontificis a mille circiter annis possidere.

6 Sepulchrum id primo fuit in cœmeterio Priscillæ via Salaria: quando in Urbem translatum, non constat. Suspiciatur Pancirolo id Paschalis I temporibus contigisse, Ludovico Pio imperante; nam de Paschale scribit Anastasius: Hic beatissimus Præsul multa corpora Sanctorum perquirens, invenit: quæ et diligentius intra civitatem ad honorem et gloriam Dei honeste recondidit. Videtur sane ultra annum saltem 550 in priore tumulo permansisse, cum in Vigilio sic tradat idem auctor: Cujus corpus ductum est Romam, et sepulchrum est ad S. Marcellum via Salaria in cœmeterio Priscillæ. Si in Urbem sub Paschale deportatum, idem fortassis in Helenensem diocesim partem aliquam decevi siverit, cum Domeneccus Privilegium Ludovici citet datum anno 821, quo omnes illius cœnobii confirmantur possessiones, rogata Castellani Abbatibus, qui et a Pontifice de iisdem sanctionem aliquam Apostolicam et reliquias impetravit.

7 Reliquiarum quæ in Altomonte sunt, meminere *Martyrologium Gallobelgicum*, et Authbertus Miræus in *Fastis Belgicis*, hoc die; ac Molanus in *Additionibus ad Usuardum 9 Septembris* his verbis: Altomonte inventio S. Marcelli Papæ et Martyris. Agit de iis quoque Guilielmus Guæzus in *historia Ecclesiastica Belgii*, et plenius Molanus in *Natalibus SS. Belgii*, ubi ita scribit:

8 Romæ, via Salaria, natale S. Marcelli Papæ, qui catubali bestias in ea ecclesia, quam dedicarat, a Maxentio custodire jussus est: ubi propter loci fertilitatem, pœdore confectus, obdormivit in Domino: Hujus Martyris corpus, habetur in Altomonte, Hannonicæ pervetusto juxta Malbodium monasterio. Quod tempore vastationis Hungaricæ reconditum fuerat in terris, eo loci ubi nunc jacet vetustissimum saxum, cum inscriptione Ursio abbas. Sed sub dicto Ursione primo Abbate post Hungarorum vastationem, tempore bellorum inter Henricum Imperatorem et Balduinum Comitem, est manifestatum et inventum, circa annum millesimum quinquagesimum quartum, V Idus Septembris. Quo die narratio manifestationis in ecclesia eadem legitur a predicto Ursione descripta.

9 Celebrant etiam Cluviacenses VIII Idus Januarii Exceptionem S. Marcelli Papæ. Unde colligitur reliquias ejus etiam alibi haberi. Martyrium autem exstat ad diem decimum sextum Januarii, ejus auctores esse videntur Romanæ Ecclesiæ Notarii.

10 Pingitur in Alto-monte, sedens cum duabus ecclesiis in manibus, et duobus Imperatoribus sub se prostratis. De Imperatoribus satis constat: ii enim sunt Diocletianus et Maximianus, vel potius Maximianus et Maxentius, quos martyrio suo superavit: sed de ecclesiis minus clarum est. Non dubito tamen quin his significetur domus Lucinæ a S. Marcello in ecclesiam consecrata, in qua frequenter Missas celebrabat; et Joannes Cyrini, in qua dictus Papa fontem consecravit. Hæc enim loca erant ecclesiæ, non quales nunc habemus, sed quales ea tempora in gravissima persecutione admittent. Sunt denique qui Marcelli nomen a Marcello corruptum judicent.

quando translatus.

In Altomonte dicitur abditæ, dein reperiæ:

Atiquæ Cluviaci.

Quomodo pingatur.

Epist. festivas
Cluniaci

11 Hæc Molanus, De reliquijs S. Marcelli Cluniacum allatis ista habet Andreas Saussurus in Supplemento Martyrologii Gullicani : Apud Cluniacum receptio reliquiarum S. Marcelli Papæ et Martyris, hodie Romæ coronati : cujus ob suscepta sacratissima pignora, cum apud Cluniacum frequentari cepisset natalis celebritas, Petrus Abbas, cognomento Venerabilis, ejus in honorem sermonem luculentum habuit, qui etiamnum inter ejus opuscula insignis est. Hæc ille, at sermo ille cum ceteris B. Petri Venerabilis operibus in Bibliotheca Cluniacensi editus non est; restauraturque Andreus du Chesne nondum repertum.

EPITOME VITÆ S. MARCELLI
ex libro de Romanis Pontificibus.

Marcellus natione Romanus, ex patre Benedicto, de regione Via Lata, a sedit annos quinque, menses b sex, dies 21. Fuit inter temporibus e Constantii, et Galerii, et d Maxentii, a e consulatu Maxentii quarto, et Maximi, usque f post consulatum. . . . q Hic fecit cœmeteria Via Salaria, et h xxv Titulos in urbe Roma constituit; quasi Dioceses, propter baptismum, et pœnitentiam multorum, qui convertebantur ex paganis, et propter sepulturas Martyrum. Hic ordinavit i 26 Presbyteros in urbe Roma per mensem Decembris, Diaconos duos, k et Episcopos per diversa loca 21.

2 Hic coarctatus est, et tentus, eo quod Ecclesiam ordinaret, comprehensus a Maxentio, ut negaret se esse Episcopum, et sacrificiis se humiliaret demoniorum; qui semper l contemnens, deridens dicta et præcepta Maxentii, damnatus est in m catabulo, qui dum multis diebus serviret in catabulo, orationibus et jeuniis Domino servire non cessabat. Mense autem nono, nocte venerunt Clerici ejus omnes, et n exemerunt eum de catabulo.

3 Matronda autem quadam, nomine o Lucina, quæ fuerat cum viro suo Marco annos 13, et in viduitate sua habebat annos 19, suscepit B. Marcellum, p quæ domum suam q nomine B. Marcelli titulum dedicavit, ubi die nocteque hymnis et orationibus Domino Jesu Christo, confitebatur. Hoc audito Maxentius misit, et tenuit iterum B. Marcellum, et jussit in eadem Ecclesia iterum r plancas externi, ut ibidem animalia catabuli s congregata starent, et ipsis B. Marcellus deserviret. Qui tandem in servitio animalium nudus amictus cilicio defunctus est. Cujus corpus collegit B. Lucina, et sepelivit in cœmeterio Priscilla, via Salaria, XVII Calendis Februarii : et cessavit Episcopatus diebus 20. Lucina vero proseriptione damnata est.

a Est ea in ceteri Urbis descriptione regio septima, a Campo Martio versus Capitolium. Via nomen civitatum retinet, teste Panvino.

b Abbo Flor. Luthprand MS Bertinianum, septem. Baronius mensuri unum, dies 25.

c Anno Christi 304, Constantius Chlorus et Galerius Maximianus Armentarius et Casaribus Augusti et Imperatores facti. Eodem anno creatus videtur S. Marcellinus, ut suo loco videbimus, cum scilicet debeat a consulatu Diocletiani VI, Constantii II, usque ad Diocletiani IX, Maximian VIII, quem anno 304, gesserunt, et eum imperio deposuerunt.

d Maxentius Maximiani Herculei filius, alitis Romam Constantini Augusti imaginibus, a Prætorianis militibus subito Imperator acclamatus est.

e Mendum hic est, nam quartus Maxentii consulatus consignatur anno Christi 312, ut factus est Pontifex Marcellus anno 301, quo vero mense aut die incertum est.

f MS. Berita, usque post consulatum Constantii editi habebant, usque ad consulatum, nec addebant ejus. et suspecto etiam in illo MS mendu. Nam qui P. C. VI, post consulatum sextum Constantii et Galerii notatur annis, fuit Christi 307, ejus Consules alii tradunt Constantinum et Herculeum IX aut eo anno non est mortuus Marcellus. Annis vero 309, notatur P. C. X et VII, sive post consulatum Herculei X, et Galerii VII, rursusque annis 310, P. C. X et VII iterum. Fortassis non scripsit hujus de Pontificibus libelli auctor, usque post consulatum X et VII, quod cum liberis non intelligerent, omiserunt, alii addiderunt Constantii.

g Ita codex Bertinianus, editi habent. Hic rogavit quandam

matronam, nomine Priscillam, et fecit. Supra cum de S. Priscilla seniore egrinus, diximus hanc juniorem minus nobis probari, licet a recentioribus sialuatur, ex hujus unius libelli fide, haud sat certa, ut hinc patet. Alia fuisse via Salaria cœmeteria, ut ex Pancirolo ibidem dicimus, quæ fortassis a Marcello adificata aut instaurata; in veteri illo Priscilla S. Marcellini et sociorum ab ipsomet Marcello condita corpora sunt: idne quoque reparationis egerit, quam ipse adhibuit, haud nobis constat. Abbo solum habet. Hic fecit cœmeterium via Salaria. Adonix quædam exemplaria, et Notkens. Hic fecit cœmeteria via Salaria.

h Titulus pro ecclesia usurpatur aut domo divino cultui mancipata, nam ut quæ Fisco vendebantur domus aut prædia, its rebum imagine aut nomine Casaris insignuntur, quod et cortina regia dictum, apponchatur, ita quæ Deo sacrisque Christianis consecrabantur ades, Crucis veritatem, cum titulus is proprii solitum formæ non nisi præstantiores ecclesie Tituli sunt appellati, quibus Presbyteri aut Diaconi præfecti, qui deinceps Cardinales sunt appellati. De his agit fusc et eruditè Baronius to. 2. ad an. 112, nu. 4, et sequentibus, in Notis ad Martyrol. 26 Julii et alibi. Titulos ipsos Galesinus in Notat. ad Martyrol. hoc die, Octavianus Pancirolo, Andreus du Chesne in vitis Pontific. in Morcello, et alii recensent.

i MS. Berlin. 15. Luthprandus 25.

k Desunt hæc in MS. Berlin

l Item MS. contendens contra dicta.

m Catabulum est stabulum publicorum jumentorum, quæ ad vehenda onera deservirent. Notionem vocis exponit Papias: Catabole, inquit, proprie dicitur cum quid de sublimi inferius jactur, et mox Catabulum clausura animalium, ubi desuper aliquid jactur. Hinc Catabulenses dicti, qui prædicta oneraria jumenta ductabant, de quibus Baronius in Notis ad Martyrol. ex Cassiodori varianum lib. 3, ep. 10, et lib 4, ep. 47 et alius. De pluribus Ecclesiarum præstitibus ad equos imperatores evadendo damnatis agit Eusebius lib. 8, cap 21. Pro catabulo habet Notkens catabulum, quædam MSS. stabulum, quædam catabulum. Cuspinnanus cataballum.

n Ita legendum videtur, Berlin. MS. habebat, exemerunt editi, emerunt, at si prelio libertationi sancti Pontificis a custodibus, aut Catabulensium præfecto viderentur, cur noctu? cur omnes? poterat ut per unum alterumve optius fieri.

o De hac Lucina, agemus 30 Junii. Nuptia fuerat Marco, ut hic dicitur, Falco Piniano, qui cum esset Asia Proconsul, cum uxore conversus est, ut in Actis S. Anthimi Al Man refertur.

p MS. Berlin. ipse in domum.

q Dicitur et Lucina titulus, ut videtur est apud Galesinium. De hac ecclesia multa curiose congruit Pancirolo.

r Papias. Planca dicitur quod plana colloctur in aliquo iudicio.

s MS. Berlin. conligata, forte rectius

a EPITAPHIUM S. MARCELLI
auctore S. Damaso Papa.

Veniens rector lapsos quia crimina flere
Prædixit miseris, fuit omnibus hostis amarus.
Hinc furor, hinc odium sequitur, discordia, lites,
Seditio, caedes. solvuntur fœdera pacis :
Crimen ob alterius Christiana qui in pace negavit,
b Finibus expulsus patrie feritate Tyranni.
Hæc breviter Damasus voluit comperta referre,
Marcelli ut populus meritis cognoscere posset.

a Et Andreus du Chesne edidit.

b Nalla alibi, quod sciamus, mentio recti S. Marcelli

ACTA

ex variis veteribus MSS.

CAPUT I.

SS. Cyriaci et Sisinnii comprehensio.
S. Apronianii martyrium.

Tempore quo a Maximianus Augustus rediens de partibus Africae ad urbem Romanam, volens placere Diocletiano Augusto, ut in nomine ejus b thermas a solo edificaret, cepit in invidiam Christianorum omnes milites Romanos ad afflictionem laboris compellere, et per varia loca alios ad lapides, alios ad arenam fœdientulam damnavit.

2 In ipsa tempore erat vir Christianus, nomine d Thrason, vir potens et facultatibus locuples, et vita fidelis. Hic cum vidisset affligi Christianos ad fatigationem et laborem, cepit de sua facultate sanctis Martyribus alimoniam et victum ministrare, per viros Christianos e Cyriacum, Sisinnium, Smaragdum, et Largum. Hoc audiens f B. Marcellus Urbis Episcopus, gaudio repletus est magno, de eleemosyna quam

EX DAMASO

Titulus, pro ecclesia

Catabulum,

S. Lucina

Planca.

a

S. Marcellus catabulum

b

Christiani milites ad opera damnati,

u

d aliti a S. Thrason.

r f per S. Kyriacum et alios.

quando, quæ
ge scribit
S. Marcellus.

r

k

l

m

damantur
ad catabu-
lum

n

o

p

q

r

s

Mortitur

Euseb. Hist. et
Galerius An-
qusti

Wolcentius,

Epist. de civitate
Salaria.

Ex MSS. Thrason Sanctis ministrabat. Et rogans ad se venire sanctos viros Christianos et servos Domini nostri Jesu Christi Cyriacum et Sisinnium, Smaragdum et Largum, inquisivit ab eis: et notum fecerunt S. Marcello Episcopo, quomodo Thrason Sanctis Dei victualia ministrabat. Tunc gaudio repletus ducens consilium, consecravit Sisinnium et Cyriacum Diaconos Ecclesie Romanæ.

Cyriacus et Sisinnius ad eadem opera damnati. 3 Factum est autem, ut una nocte, dum deferrent humeris suis victum, quem Thrason ministrabat, tenti sint a militibus paganis, et perducti ad Tribunalum g Exspurium. Suscipiens eos Tribunus, retrusit in custodiam publicam. Post diem vero tertium nuntiavit Maximiano Augusto. Hoc cum audisset Maximianus jussit, ut cum custodia et ipsi foderent arenam, et humeris suis portarent usque ad locum ubi thermæ edificabantur. Erat autem vir senex inter eos nomine h Saturninus, qui jam senectute maceratus fuerat, et ceperunt eum ad portandum adjuvare.

h Saturninum juvant. Hoc cum viderent custodes fieri, quia Cyriacus et Sisinnius Diaconi et suas et aliorum sarcinas cum adjutorio Christi portarent, mirati sunt, et nuntiaverunt Tribuno Exspurio. Tunc Tribunus nuntiavit Maximiano Augusto, dicens, quod cum hymnis et laudibus Dei et omni veneratione Christo gloriam reddebant.

Sisinnius tyranno intrude respondens. 4 Eodem tempore misit Maximianus Augustus, et jussit sibi Sisinnium presentari. Qui cum presentatus fuisset, dixit ad eum Maximianus: Quis vocaris? Respondit: Ego peccator Sisinnius vocor servus servorum Domini nostri Jesu Christi. Maximianus Augustus dixit: Quæ carmina sunt in vobis? Respondit Sisinnius Diaconus, dicens: Si cognosceres quæ sunt carmina fidelium, scires utique Creatorem tuum. Respondit Maximianus, dicens: Et quis est Creator, nisi invictus Hercules? Respondit Sisinnius Diaconus: Nobis turpe est i vel nominare vel audire illum. Maximianus dixit: Unum tibi e duobus eligere festina: aut sacrificia deo Herculi, aut carnes tuas ignibus cremabo.

i conficitur in carcerem. Sisinnius Diaconus dixit: Et ego quidem semper hoc optavi; verumtamen si meritus fuero, ut coronam desideratam accipiam. Iratus Maximianus Augustus, tradidit eum Laodicio Prefecto. Tunc Laodicus Prefectus retrusit eum in k custodia Mamertini, et fuit ibi in custodia diebus l decem et septem.

h Post hos dies transactos jussit Laodicus Prefectus adspectibus suis Sisinnium presentari. Qui cum presentatus fuisset ab Aproniano Commentariensi, subito lux de caelo facta est, et vox de luce exiit dicens: Venite ad me benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est a constitutione mundi. Tunc Apronianus tremefactus, cecidit ad pedes Sisinnii Diaconi dicens ei: Adjuro per Christum quem confiteris, ne tardes me baptizare, et facias me tecum pertingere ad coronam. Eadem hora allata est aqua, et catechizavit eum, et benedixit fontem, et deposuit eum nudum in pelvim et dixit ei: Credis in Deum Patrem omnipotentem, et in filium ejus unicum Dominum nostrum Jesum Christum, et in Spiritum sanctum? Et ille respondit: Credo. Et Sisinnius Diaconus dixit ei: Illuminet te Christus. Et elevavit eum de pelvi, et duxit eum ad S. Marcellum Episcopum, quem chrismate consignavit, et iltare consecravit: et sic participati sunt omnes corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi.

Apronianus luce et voce caelesti convertitur: 6 Eodem die post meridiem jussit sibi Laodicus Prefectus presentari Sisinnium Diaconum. Veniens autem cum Sisinnio Diacono Apronianus Commentariensis jam baptizatus, cepit clamans dicere: Quil vos coarctat diabolus in Dei servos tanta mala exercere? Tunc Prefectus dixit ad Apronianum Commentariensem: Quomodo te video, et tu Christianus es effectus. Respondit Apronianus: Væ mihi infelici, quia perdi di dies meos. Respondit Prefectus: Vere

ultro e Jadhra stitit: modo perdes dies tuos, et jussit eum capitalem subire sententiam, dicens: Si bic extinctus non fuerit, multum pereunt. Eodem tempore ductus in via Salariæ, milliario secundo, capite truncatus est sub die m quarto Nonarum Februariarum.

plectitur capitale. m

a Anno Diocletiani 4, ut habet Eusebius in Chronico, Quingentiani Africam infestaverunt, idque annis pluribus, accedente Juliano tyranno. Ita Aurelius Victor: Eodem tempore Orientem Persæ; Africam Julianus ac nationes Quingentianæ graviter quatiebant. At Persæ anno decimum Diocletiani 14 juxta Eusebium Pontaci, aut juxta editionem Scaligeri 19 victi a Galerio. commissa, ut idem ait Victor, Africa Italiaque Herculo; qui rem feliciter gessit.

b Eusebius an. 15 Diocletiani, qui est Christi 298 ant, secundum editionem Scaligeri, 18, Christi 302. Thermæ Diocletianæ Romæ factæ, et Maximianæ Carthagine. Fuerunt illæ Urbis regione sexta, quæ Alta semita dicitur. Eo anno captæ sed non nisi septennio post dicitur: a Constantio et Galerio Augustis, Severo et Marquino Casaribus, ut ex veteri inscriptione docet Omphrius Panvinius. Ecce in ecclesiam deinde S. Mariæ et Anglorum a Pio IV Papa consecrata.

c At. soli. al. et solia. Est enim solum vas balneis usitatum, in quo sedentes lavant. Suetonius in Augusto cap. 82, At quoties nervorum causa marinis Albulisque calidis utendum esset, contentus hoc erat, ut insidens ligneo solio, quod ipso Hispanico verbo ductum vocabat, manus ad pedes alternis jactaret. At Plinius lib. 33, c. 12, feminas, cum lavarentur, nisi argentea solia fastidisse sua etate, scribit.

d Is deinde cum Pontiano, Prætextato et aliis, martyrium subiit, cohiturque XI Decembris. Præclara de eo narravit in vita S. Susannæ virginis et Martiris XI Augusti.

e Horum natalis agitur 16 Martii, translatio 8 Aug. Imo Marcellinus hic et sequentibus legendum recte monet Baronius, usque ad imperium Galerii et Constantii.

f Sur. Spiritum forte Exuperium.

g Cohuntur SS. Saturninus et Sisinnius 29 Novemb. i al. vel nominare illum, vel audire vos.

k De hoc carcere et Tulliano fuisse et docto disserit Baronius in Notis ad Martyrol, 11 Martii. In hoc Mamertini carcere detenti fuerunt sancti Apostoli Petrus et Paulus, aliique innumeri Sancti.

l MS. Audom. Seduclim. m Quo ab Ecclesia cohitur.

CAPUT II.

SS. Sisinnii, Saturnini, Papiæ, Mauri martyrium.

Tunc jussit retrudi in custodiam Saturninum senem, et Sisinnium Diaconum, dicens: Si non immolaverint diis, diversis eos pœnis interficiam. Tunc Saturninus senex cum esset in custodia una cum Sisinnio Diacono, veniebant ad eos multi gentiles, et baptizabantur cum omni fiducia. Audiens hoc Laodicus Prefectus, jussit sibi tribunal parari in Urbe in a Tellure. Et post dies quadraginta duos, misit et exhibuit sibi Saturninum et Sisinnium Diaconum: et vincti catenis, adducti sunt in conspectu Laodicii, nudis pedibus. Quibus dixit Laodicus: Quid est? non deposuistis vanas superstitiones, et adoratis deos, quos Imperatores adorant? Respondit Sisinnius Diaconus: Nos peccatores adoramus Dominum nostrum Jesum Christum, filium Dei. Nam demonibus et lapidibus numquam humiliamur. Laodicus dixit: Deferatur tripodæ, etthurificent majestabilibus. Saturninus dixit: Conterat Dominus deos gentium. Et continuo soluta est tripodæ ærea velut lutum. Tunc videntes duo milites b Papias et Maurus ceperunt clamare, et dicere: Vere Deus est Dominus Jesus Christus, quem colunt Sisinnius et Saturninus.

8 Iratus itaque Laodicus Prefectus jussit eos in eculeo c levari. Et cum traherentur, nervis, fustibus, et d scorpionibus caesi sunt. Illi autem clamabant dicentes: Gloria tibi Domine Jesu Christe, quia meruimus socii fieri servorum tuorum. Tunc Papias et Maurus clamabant, dicentes: Ut quid vos sic coarctat diabolus in servos Dei ista exercere? Iratus Laodicus jussit, ut eum lapidibus os eorum contunderetur, et retrudi fecit in carcerem; Saturnino autem et Sisinnio flammam ad latera poni. Illi autem in eculeo pendentes, vultu alacri gratias Deo agebant. Eadem vero die dedit eis capitalem subire sententiam. Et depositi de eculeo, ducti sunt e via Numentana,

occiduntur
f
y
dum Papias
et Maurus.
h

mentana, milliario secundo, et ibi capite sunt truncati. Foram autem corpora collegit Thrason cum Joanne Presbytero, et sepelivit in praedio suo via Salaria sub die y quarto Calendarum Decembris.

9 Post dies duodecim, jussit Laodicus Praefectus Papiam et Maurum milites, qui baptizati fuerant a B. Marcello Episcopo, sibi presentari in h Circo Flamini. Quos cum vidisset, dixit ad eos: Nunc cognovi, quod et vos Christiani sitis. Papias dixit: Vere Christiani. Dicit ad eos Laodicus: Deponite et absolvite vanam fallaciam et adorare deos, quos Principes adorant. Respondit Maurus, et dixit: Adorent eos, qui desperaverunt de animabus suis, ut in aeternum pereant. Laodicus Praefectus dixit: Modo vos desperabit de animabus vestris, si non sacrificaveritis diis immortabilibus. Audite et facite quae dico, et vivite. Respondit Papias: Sacrifica tu, et vives in tormentis aeternalibus. Tunc jussit eos sterni in terram, et fustibus credi. Et cum diu cederentur, nulla vox ex eis audita est nisi tantum: Christe adjuva nos servos tuos. Tunc jussit eos levari de terra, et plumbatis credi. Et cum diu cederentur emisissent spiritum. Quorum corpora collegit noctu Joannes Presbyter, et sepelivit in via Numentana, sub die quarto Calendarum Februariarum i ad Nymphas B. Petri, ubi baptizabat.

a Id est, vales Telluris, quae erat regione quarta, intra Carinas.
b Coluane Papias et Maurus 29 Junii
c Atin MSS. codices habent suspensi.

Scorpio
d S. Isidor lib. 5 Origin. cap. 27. Si lenis fuerit, virga est; si certe molosa vel aculeata, scorpio recessissimo nomine vocatur, quia arenato vulnere in corpus indigitur, ut Papias: Scorpiones, genus hujusmodi flagelli, vel magis fustes. vide Baronium in Notis ad Martyrol. 12 Junii.

Via Numentana.
e Via Numentana a porta Numentali (quae et Ficulnensis olim, nunc S. Agnetis, a proxima ejus direx. rde, appellatur) Nomentum dicitur, Saborum oppidum, cui nunc Laurentino nomen esse voluit. At ab Urbe milibus passuum. Numentum, pro Nomento, scribitur recentioribus.

f Coluinar SS. Joannes et Crispus Presbyteri Martyres 18 Augusta, eorum frequens mentio in Actis Martyrum.
g At nunc III kal. Dec. coluinar, ut supra diximus.

Circus Flaminius
h Sic appellata regio IX Urbis, in qua is Circus, in quem, (ant vicinia quamquam rdem) septus coepi Senatum solere docet ex veteribus Martialis in Topographia Urbis lib. 5, cap. 9.

i Pauciores hoc camiterium aut septem milibus passuum ab Urbe distare.

CAPUT III

Artemiae et Jobiae regiae virgines a daemone per S. Cyriacum liberatae.

Post non multos dies narravit omnia Laodicus Praefectus Augustis Diocletiano et Maximiano de militibus, et de sanctis quos interfecerat: et gavisus sunt Diocletianus et Maximianus Augusti. Deinde post paucos dies nuntiatum est Diocletiano Augusto, eo quod filia ejus Artemia vexaretur a daemone. Unde grandi afflictione contristatus est, et die presenti noluit comedere cibum. Et dum multo tempore in custodia esset B. Cyriacus, et jam de eo oblivio esset facta, multi Christiani pergabant ad eum in custodiam, et ecce illuminabantur, et infirmi salvi fiebant a languoribus suis. Interea cepit urgeri Artemia Diocletiani filia a daemone. Hoc cum nuntiatum fuisset Diocletiano Augusto, intravit ad eam in cubiculum: et ecce ipse daemone clamare cepit per os Artemiae presente Diocletiana, dicens: Nisi venerit Cyriacus Diaconus, non exeo. Confestim autem misit Diocletianus ad eum in custodiam, ubi erat inclusus ac viculis constrictus, cum Largo et Smaragdo, et eiecit eam de custodia. Et eam presentatus fuisset Diocletiano Augusto, cepit rogare eum, ut intraret ad filiam ejus.

11 Cumque intrasset ad eam Cyriacus, dixit: In nomine Domini nostri Jesu Christi precipio tibi, ut exeat ab ea. Daemone autem respondit per os Artemiae, dicens: Si vis ut exeam, da mihi vas ubi ingrediar. Dicit ei Cyriacus: Si potes, ecce corpus meum ingredere. Respondit daemone per os Artemiae: In vas tuum non possum ingredi, quia undique

clausum et signatum est. Dicit ei Cyriacus: In nomine Domini nostri Jesu Christi crucifixi, exi ab ea, ut fiat vas mundum ad a serviendum Spiritui sancto. Et dixit ad Artemiam: Filia, crede in Deum Patrem omnipotentem, et in Jesum Christum filium ejus unicum Dominum nostrum. At ille exclamavit, dicens: O Cyriace, si hinc me ejicis, in Persilam te faciam venire. Dicit ei Cyriacus: In nomine Domini nostri Jesu Christi exi; et continuo exivit.

12 Tunc clamavit Artemia dicens: Per ipsum nomen te contester, ut me baptizes: quia video de longe Dominum, quem tu praedicas B. Cyriace. Tunc tenentes manum ejus B. Largus et Smaragdus, levaverunt eam. Altera autem die secundum consuetudinem catechizavit eam, et allatam aquam benedixit S. Cyriacus, et baptizavit eam presente matre sua b Serena Augusta, in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Ab eodem die dicebat Serena filiae suae, ut fideliter amaret religionem Christianam. Post menses vero decem et annos duos, c explicata fabrica thermarum cum gloria, cepit Diocletianus Augustus bene habere Cyriacum Diaconum, et donavit illi domum, et praecipit, ut securus viveret in urbe Roma, furiente Serena Augusta uxore Diocletiani.

13 Post paucum vero tempus venit legatio a Rege Persarum ad Diocletianum Augustum, ut Cyriacum Diaconum ad se dirigeret: quia filia ejus a daemone vexabatur. Tunc Diocletianus Augustus videns tantam supplicationem d Saporis Regis Persarum, praecipit uxori suae Serenae, ut rogaret ad se venire Cyriacum Diaconum. Qui cum venisset Cyriacus ad Serenam Augustam, dicit ei legationem Saporis Regis Persarum, sicut dixerat ei Diocletianus Augustus maritus suus. Dixit et Cyriacus Diaconus: Cum auxilio Domini mei Jesu Christi Salvatoris, vadam securus. Eodem vero tempore Serena Augusta Christianissima dedit omne vehiculum, vel necessaria quae opus fuerant in navi: et cum eo Largus et Smaragdus perrexerunt usque ad Persilam. Milites vero cum e veredis ibant. Beatus autem Cyriacus cum baculo suo prius perveniebat ad mansionem, usque dum perveniret ad Saporem Regem Persarum.

14 Cumque presentati fuissent Regi Cyriacus Diaconus, et Largo et Smaragdus, dixit ad eos Rex: Quis ex vobis dicitur Cyriacus Diaconus? Et ut cognovit, quis esset Diaconus, adoravit eum, rogavitque ut introiret in cubiculum ad filiam ejus, nomine f Jobiam. Eadem hora exclamavit diabolus ex ore puellae, et dixit ad Cyriacum: Quid est Cyriace? Respondit Cyriacus: In nomine Domini mei Jesu Christi precipio tibi, immunde spiritus, exi, et jam non revertaris in eam. Respondit diabolus: Fatigatus es. Respondit Cyriacus: Ego exivi in nomine Domini mei Jesu Christi, ejus auxilio gubernatus sum, et in omnibus gubernor, et non sum fatigatus. Dicit ei diabolus: Tamen ego te perluxi, ad quod volui. Cyriacus autem Diaconus cum vidisset puellam fatigari, projecit se in pavimentum, orans et flens, et dicens: Imperat tibi Dominus meus Jesus Christus, quem g confessus sum, ut exeat. Respondit diabolus: Da mihi vas, ubi ingrediar. S. Cyriacus dixit: Dominus Jesus Christus, Deus de Deo, ipse imperat tibi ut exeat. Et ecce cum ululatu magno et eum clamore spumans et clausus dicebat in h aere diabolus: O nomen terribile, quod me coartat exire! Et ah eadem hora salva facta est Jobia.

15 Tunc B. Cyriacus dixit ei: Filia crede in filium Dei, et semper i sana eris. Respondit Jobia: Ego credo in Dominum Jesum Christum, quem tu praedicas. Et fecit eam catechumenam more solito, et catechizavit eam, et allata aqua, k deposuit eam in concham argenteam: et benedixit aquam, et dixit ei: Jobia credis in Deum Patrem et Filium et Spiritum sanctum?

EX MSS.
liberatur
a

baptizatur.

b

c

Cyriacus se
curus dicitur Ro-
mae

d

militatur in
Persidem,
videlicet offer-
ente Serena
Augusta
Christum

e
pelles comites
percedit.

f

Jobia filiam
Saporis a dae-
mone liberat

g

h

i

cum baptizat,
h

Artemia Diocletiani filia
catergumina.

a S. Cyriaci
obitu curatio-
nem praedito.

En MSS. cum patre et aliis.

l dona obtata respicit

nonnum redit

Sapores Reges Persorum dicit

Veredi

Cum ab

a

b

c et

comprehenditur

ignatus trahitur ante rhodanum tyranni.

Marcellus tyrannum increpans fustibus caeditur.

sanctum? Respondit: Credo. Et dixit ei: Credis carnis resurrectionem? Respondit: Credo. Et elevata de concha cœpit dicere Jobia Vere Dominus Jesus Christus, quem prædicat B. Cyriacus, ipse est Deus. Eadem hora omnes affines ejus baptizati sunt: et ipse Rex baptizatus est, et alii promiscui sexus, numero l quadringenti et viginti similiter baptizati sunt. Eodem tempore multa dona vel pecunias obtulit Rex B. Cyriaco. Cui S. Cyriacus dixit: Nos gratiam Domini nostri Jesu Christi pretio non offerimus, sed fide testimamus. Et nihil accepit: sed tantum pane et aqua cum Largo et Smaragdo usus est. Post dies autem quadraginta quinque ascendens navim, cum commendationibus epistolarum Regis reversus est Romam. Quem cum grandi honore suscepit Diocletianus Augustus cum uxore sua, et filia: et cœpit B. Cyriacus habitare cum Largo et Smaragdo in domo, quam ei donaverat Diocletianus juxta thermas Diocletianas.

a Alii MSS. superveniendum.
b Colitur S. Serena 16 Aug.
c Alii MSS. explicita, ut non videatur thermas absolute ante imperium Constantii et Galerii, a quibus dedicatæ, ut supra diximus.

d Non probatur Daronio hæc historia, to. 3, ad an. 309 num. 6. Nam cum duo memorentur Sapores Reges Persorum, senior qui Valerianum cepit, victusque deinde est ob Odemio Palmyrenorum Rege; et junior, qui circa initia Constantini regnum cepisset, tenuitque ad annos 70, neutri id convenire videtur: non seniori ut patet, cum qui sextus ab eo regnasse traditur Narses, sive Narsesus, ut Eusebius Scythigeri habet, 18 anno Diocletiani, ut vero Pontiaci editio, 15, victus sit a Galerio. Narsesi Misdates successit, regnavitque annos 7, menses 9, ac nemum Sapores junior, et quidem adhuc in matris utero quæ inauguratus. Ergo non potuit hic imperante Diocletiano filiam habere, et si Christianorum sacris fuisse initiatus, quomodo deinde via ætheris persecutus? quomodo non apostasie ejus quispiam meminit? Potuit regulus quispiam, aut provincie Romanis propinquois Præfectus fuisse hic Sapores, ex regio fortassis genere. Quamquam non omnia ab historicis scripta sunt: et multa sunt quæ in Agathia hæc narante lib. 4, reprehendit, illudque cumprimis quod secundum ejus calculum non nisi anno Christi 304, ultimo Diocletiani suscepit regni gubernacula Narsesus.

e Alii MSS. veredaris, ut, vehiculis et veredis. Sunt veredi equi ceteris tunc ad venatum, tunc præcipue ad usum publicorum tabulariorum, qui inde vehedarii dicit. Et hujusmodi veredis uti S. Cyriaci comites potuerunt, ut qui ab Imperatore legarentur ad amicum Regem, vel Narsesi bello convellatum, vel Romanorum committionem fortassis adversus eum.

f al. Jovianum.
g MS. itip. confessus es.
h al. ipsa hora. i al. salva.

k Quædam MSS. habent: Deposuit eam nudam in concham argenteam. Est vero concha hic genus palulæ vasis, sive pelvis.
l Quædam MSS. quadringenti triginta.

CAPUT IV.

SS. Cyriaci, Crescentiani, Artemiæ, et aliorum cædes. Marcelli constantia.

Post menses duos a ambulavit Diocletianus Augustus ad Dalmatias, ibique ægritudine fatigatus, fecit testamentum, et coheredes fecit b filios suos, et c mortuus est. Hoc audiens filius ejus d Maximianus Augustus, præcepit ut Christiani, ubicumque inventi fuissent, punirentur. Et zelo ductus propter sororem suam Artemianam, misit et tenuit Cyriacum Diaconum, et misit eum in custodiam, et præcepit ut in die processionis sue, ad exemplum Christianorum Cyriacus nudus et catenis obligatus ante rhodanum ejus traheretur.

17 Uno autem tempore veniens in die processionis Marcellus Episcopus, obtulit se Maximiano Augusto, dicens ei: Pietati tuæ suggero, servos Dei, qui orant pro regno tuo et pro republica, quare trucidas? Tunc iratus Maximianus Augustus; præcepit ut fustibus caderetur, et expelleretur Marcellus Episcopus: et Carpasio Vicario jussit dicens: Audi Carpasi: Cyriacum sacrilegum, qui carnibus magicis et incantationibus suadet hominibus Christum confiteri, diversis penis afflige, si non libamina diis obtulerit.

18 Eodem tempore Carpasius Vicarius mittens ad

custodiam, adduxit Cyriacum Diaconum, Largum, Smaragdum, et Crescentianum et jussit eos in Tellude præsentari; quibus dixit: Quare non obanditis præceptis Principum, et offertis libamina diis immortalibus? Respondit Cyriacus cum Largo, Smaragdo et Crescentiano: Nos ipsos Domino Jesu Christo offerimus. Carpasius Vicarius dixit: Quod vobis jubetur, facite, Senectus tua alba facta est, Cyriace, sed modo eam juvenem facio. Et jussit picem relinquari: et cum reliquata fuisset, præcepit ut in capite B. Cyriaci Diaconi funderetur. Tunc cœpit clamare B. Cyriacus et dicere: Gloria tibi Domine, qui nos servos tuos dignatus es portas cœlestis regni introire.

19 Dicit et aliis Carpasius: Sacrificate, aut peribitis sicut perdidit Cyriacus. Dixerunt: Nos peccatores Domino Jesu Christo nosmetipsos sacrificium offerimus. Tunc Carpasius Vicarius adduxit in conspectum suum euleum, et jussit suspendi Crescentianum, et fustibus cædi, in conspectu Cyriaci, Largi, et Smaragdi. Et cum diu attraheretur nervis, et fustibus caderetur, et ungulis raderetur, voce magna clamabat dicens: Gloria tibi Domine Jesu Christe, qui nos ad gratiam tuam dignatus es evocare. Carpasius dixit: Date flammam ad latera ejus. Et cum diu incendio constrictus ureretur, emisit spiritum. Cujus corpus jussit jactari ante Clivum Ursi, in platea ante templum e Palatii. Ipsa nocte venit Joannes Presbyter, et collegit corpus ejus, et sepelivit in cœmiterio Priscillæ, in arenario via Salaria veteri, sub die f VIII Calend. Decembris.

20 Post mortem autem Crescentiani, retrusit in custodiam Largum et Smaragdum et Cyriacum. Post dies vero quatuor resedit in eodem loco in Tellude, et præcepit sibi præsentari Cyriacum Diaconum, cui sic dixit: Quare dies senectutis tuæ cum tormentis ad inferos deducis? Respondit Cyriacus Diaconus: Ego semper hoc optavi. Dicit ei Carpasius: Sacrifica diis immortalibus, et vives. Cyriacus respondit: Sacrificent eis, qui non cognoverunt creatorem suum Dominum nostrum Jesum Christum. Hoc cum audisset impissimus Carpasius Vicarius, iratus est valde, et jussit eum in g catasta extendi, et atrahi nervis, et fustibus cædi. Cyriacus autem clamabat, dicens: Misere mihi peccatori Domine Jesu Christe. Eodem die nuntiavit Carpasius Vicarius omnia Maximiano Augusto, quæ exereerat in Sanctos Dei. Tunc iratus Maximianus jussit omnes vinctos, qui erant in custodia, una cum Cyriaco capite truncari. Et data sententia, ducti sunt enim Cyriaco Diacono promiscui sexus, numero viginti et unus, et decollati sunt via Salaria intra thermas Salustij foras muros. Quorum corpora collegit nocte Joannes Presbyter, et sepelivit eos in eadem via: sanctum vero Cyriacum collegit, et commendavit ibidem sub die XVII Calend. Aprilis, ad gloriam et laudem Dei. Ipso tempore Maximianus Augustus interfecit sororem suam h Artemianam.

i Exacto imperii anno viceesimo, sponte id depositi Diocletianus, ea præcipue causa, quod extirpare, ut cupiebat, religionem Christianam non posset, ut in Actis S. Menæ et sociorum 10 Dec. traditur, ut idem faceret, Maximianum Herculeum, hiet ageri-rine, traherit.
h Filios naturæ non reliquit. Galerius Maximianus ejus gener fuerat, Constantius Hercules: ii Augusti tunc facti.

c Uno privatis annos prope novem egit, ut Anrelius Victor scribit.
d Baronius deinceps restituendum censet Moxentii nomen, ubi Maximianus nominatur. Id nobis haud satis expeditum est pronuntiare. Fuit certe Romæ aliquandiu Galerius, qui Diocletiani filiam, Artemiæ sororem, uxorem habuerat. Nam Aurelius Victor de Constantino scribit: Hic, dum juvenulus a Galerio in urbe Roma, religionis specie, obses teneretur, fugam arripens, etc. Et ne dubitet quis nunc post depositam a Diocletiano purpuram id contigerit, subdit: ad patrem in Britanniam pervenit: et fortissimum diebus ibidem Constantium parentem fata ultima perurgebant.

e Surtius et MS. Aud. Palladis, fuit delubrum Palatii in regione 10 quæ Palatium dicebatur: Templum Minervæ, sive Palladis in 13, quæ Aventinus.

f Colitur

Cyriacus picem liquata prae-funditur.

S. Crescentianus in tormentis moritur.

Cyriacus iterum longatur.

cum aliis 21 capite pœcitur.

S. Artemiam occiditur.

Diocletianus imperio se abdicat.

Colitur eo die, videlicet 24 Novemb. S. Crescentianus.
g De varia significatione vocis catasta consule Baronium in
Notis ad Martyrol. 16 Martii.
h Ferrarius in generali catalogo SS. scribit 12 Aug. colit Romæ
in ecclesia S. Silvestri S. Artemiam virginem et Martyrem, cetera
latere in indice Catalogi SS. Italia, tradit Diocletiani filiam
fuisse, colit 8 Aug. corpus in ecclesia S. Silvestri servari. Alia
Martyrologia 16 Aug. cum matre Serena eam referunt.

CAPUT V.

S. Lucinae pietas. Marcelli labores, martyrium.

Post dies autem octo, veniens Marcellus Episcopus cum Lucina matrona Christianissima, condidit corpora Sanctorum cum aromatibus, et linteaminibus, et imposuit noctu in a pavane cum eunuchis suis, et sustulit ubi commendati fuerant. Translata sunt corpora cum S. Cyriaco bin prædio ejus via Ostiensi, milliario ab urbe Roma septimo: ubi requiescunt in sarcophagis lapideis, quos manu sua recondidit B. Lucina in pace, c VI Idus Augusti.

22 Eodem tempore B. Lucina fecit donationem de facultate sua ex omnibus sanctæ Ecclesiæ Catholicæ. Hoc audiens d Maximianus Augustus, indignatus proseriptione eam damnavit. Beata autem Lucina rogavit S. Marcellum Episcopum, ut domum ejus ecclesiam consecraret. Quod cum omni devotione fecit B. Marcellus Episcopus. At ubi frequenter in eadem domo Missas celebrasset in media civitate via Lata; audiens hoc Maximianus Augustus, iratus misit in eandem ecclesiam, et fecit præceptione sua ut in eadem ecclesia plantæ sternerentur ad animalia cataluli publici, et eundem Marcellum Episcopum ad servitium animalium e deputavit, cum custodia publica. Ubi etiam post multos annos serviendo, indutus amictu cilicino, emisit spiritum, sub die septimo decimo Calend. Februarii. Cujus corpus rapuit Joannes Presbyter noctu cum B. Lucina, et condidit cum aromatibus, et sepelivit in cœmiterio Priscillæ via Salaria veteri, non longe ab urbe Roma, milliario tertio, ubi requiescit in pace.

23 Eodem tempore Maximianus Augustus præcepit ad se venire Carpasium Vicarium, et interrogavit eum de discussione et nece Sanctorum. Et cum vidisset Carpasium placatum sibi Maximianum, petiit ab eo domum B. Cyriaci. Cui confestim donavit domum Cyriaci Diaconi. Et cum introisset in eandem domum, quam donaverat B. Cyriaco Diocletianus Augustus, invenit locum ubi S. Cyriacus fontem edificavit, quem consecravit B. Marcellus Episcopus, ubi frequenter baptizabat S. Cyriacum venientes ad fidem. Tunc Carpasius Vicarius paganus crudelissimus ingressus est in eandem domum, dum introisset et invenisset baptisterium, fecit in loco eodem balneum, quasi ad perdendam legem Christianorum. Ubi frequenter f lupanariis et scenicis lavaera g exhibebat, turpi lucro gaudens in loco sanctificato. Et cum frequenter ista ferent et epulæ cum sceleratis; quadam die cum se lavissent, et exhiberent sibi epulas, ex-eunte Carpasio de balneo cum multis sceleratis, decem et novem cum Carpasio Vicario subito ceciderunt, et mortui sunt. Ab eodem die clausurunt balneum, et factus est timor magnus in eadem regione usque in hodiernum diem. Deo gratias.

24 Sanctorum vero corpora, hoc est, Cyriaci, Largi, Smaragdi, Crescentiani, h Memmiae et Julianæ, sepulta sunt in vita Ostiensi, milliario ab urbe Roma plus minus octavo: ubi orationes eorum florent nunc et semper, et quousque mundus iste steterit, regnante Domino nostro Jesus Christo, cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

a Mambrit pavementum, mendose. Est pavo apud Papiam ge-
nus oportinenti et vehiculi; et quidem, ut Martinus notat, rove
unius, et dicitur alius pavo. h Via Ostiensis a porta Trigemina
(quæ et Ostiensis dicitur, nunc S. Pauli) Ostiam ducebat. Hoc Lucinae
cœmiterium memorat Panctrolus Anastasius in Honorio I Fecit,
inquit et ecclesiam B. Cyriaco Martyri a solo via Ostiensi milliario
septimo, ubi et donum obtulit

c ul, vi Idus, celebratur ea translatio 8 Aug.
d Omnino hic et deinceps Maxentii nomen resititendum videtur
e Jam inde ex alto calatulo eripitum a Clericis, ut supra ex
libello de Romanis Pontificibus dicitur.
f MS. Rip, lupanariibus, adjective abiturum, pro lupis ipsis, sive
meretricibus, aut qui cum iis lupari soliti.
g MS. Audom, exlubebat turpia, ludo gaudens.
h Coluntur SS. Memmia (Mombrito, Memmia) et Juliana 8 Au-
gusti. Earum mentio fit in actis S. Anthimi et sociorum v. Maii.

ALIA ACTA

auctore Ursione Abbate Altimontensi,
 ex tribus veteribus mss.

PROLOGUS AUCTORIS.

Domino suo a Lieberto vere Episcopo, salutem et prosperitatem frater Ursio, Abbas nomine et baculo, non opere vel merito.

Dignitas, summe Pater, Episcopalis, cui constat præesse, et prodesse Ecclesiis, et rebus Ecclesiasticis, quanto aliquos moestificat suorum Episcoporum elatione, tanto nos lætificat tuæ humilitatis, religionis, et b nobilitatis prælatione. Respexit quippe Dominus ultima tempora nostra ex alto; dum filios Ecclesiæ, quos oppresserat pessima c bellorum tempestas et desolatio, quotidie relevat tuæ admonitionis, et oraminis melliflua consolatio. Tu es enim Pastor ovium, non aliunde ascendens in ovile, sed per ostium: tu subjectorum baculus, tu in Ecclesia Christi, et tui pastoralis oculus. Fructificando juvenescit flos Ecclesiæ in tua senectute, quæ domitis stimulis dormit cum perpetua Sunanitis virginitate, luxuriaque contemnens cum Berzellai delegat eam adolescenti filio d Maatha, nec vult Jordanem transire. Proinde disponis ascensiones in corde tuo, in loco quem Deus posuit certamen viucentibus, scilicet in valle lachrymarum; ubi, quia prævius pater filiis insinuas iter prævium, videbis Iemma Deorum, et caro tua exultabit in Deum vivum.

2 Nec desunt patrocinia Sanctorum, quorum reliquæ quiescentes sub alis tuis, conquisite industria antecessorum, temporum quidem contumelia latuerunt diutius, sed tandem quibusdam in locis patuerunt feliciter novissimis temporibus, quorum omnium intercessionem mihi est orandum; de Sancto autem Marcello Papa et Martyre, tua licentia et benedictione breviter scribendum, ejus gloriosa apud nos manifestatio, Seli tuæ noviter contulit inestimabilem gloriam, nobis vero peccatoribus momentaliter apud Deum indicibilem fiduciam.

3 Cujus descriptionis te constituo judicem, ut quia gratia sui inter me et Deum te habeo sequestrem, in eo quod minus expectatione tua valebit ingenium meum, habeam et defensorem: defensorem, inquam, tantæ audacitæ, utpote qui ausum opus meis viribus laud æquum suscipere, nisi insulsum sermonem meum salsura ingenii tui digneris mellificare. Terram quippe inhabito Naym; in vallo Josaphat, ubi peccatores judicantur, semper Deum video. Sed quis humanis, quis alienus a peccatis? Nullus prior, nullus posterior, nullus medius: omnis homo reus. Et ego quis sum ut enarrem justitias Dei, et assumam testamentum ejus per os meum? Certe non est speciosa laus in ore peccatoris: sed laudare Deum jam aliquid est initium speciositatis. Quæ vero major laus Dei et gloria, quam electorum suorum magnificentia, quos sua dignationis dignatur magnificentare munificentia? Hæc est enim, hæc est devotio Ecclesiarum, diversis Sanctorum meritishonestarum, prout placuit eorum Regi disponere mansiones eorum: quemadmodum cuius multe mansiones in domo Patris, ita multe mansiones Sanctorum in terris, multaque revelationes, et scribendo revelatores eorum claritatis. Ego quoque licet non delecter dictandi studio, sed affligar quotidie vivendi ergastulo; famæ tamen consulendo domesticæ, vitam patroni

a

B. Lieberti Episcopi Cumeracensis laus.

b

c

2 Reg 19

d

S. Marcelli et aliorum SS. reliquæ sub eo reperiuntur.

Ejus vitam et translationem describit Ursio Abbas.

Joan 15 2

Catista
 s. Artemio.
 s. Marcellus et Lucina corpora sepelivit.
 a
 b
 c
 Lucina sua dat Ecclesiæ.
 d
 s. Marcellus bestias servit
 e
 moritur sepelitur.
 carpassus domo S. Cyriaci et baptisterio profuit.
 f g
 male perit cum aliquot sociis.
 h
 SS. sepulti
 Par.
 cœmiterium Lucinae

ACCITORE
URSIONE,
EX MSS.

patroni nostri, S. Marcelli scilicet, gestis sanctorum Martyrum Saturnini, Sisinnii, Cyriaci, Largi, et Smaragdi, et ceterorum quorum magister extitit, insertam, necessariam sentio singillatim excerpere; et deinceps quando et qualiter ad nos sit translatus, et postea temporibus nostris manifestatus, æquum duco posteris litterare. In quibus omnibus, dignissime Pater, non attendas comicam e vernulitatem, nec f Mæandrico sermone g firmatam florariam orationem, quia doctrina Christi non constringitur regulis h Donati. Jamque fiat proloquendi modus, ne dum volo esse officiosus, fiam injuriosus.

a B. Lieberti *Cameracensis et Atrebatensis Episcopi vitam dabimus 23 Junii. Nulla de eo habet Baldricus in Chronico lib. 3.*

b Baldricus l. 3, cap. 61, ex Brachantensi patria, nobili ortus prosapia, etc. At ibi diximus Brachantum, vel Brachantum, dici eam distionem quæ a Tornaco Teacrumundani usque cis Scaldin sita, nunc maxima ex parte Comitatu Flandriæ continetur. Unde Comites Lovanienses, ut inferioris Lotharingæ Duces dici possent, suam omnem provinciam cum Brachanti parte conjunctam Brabantiam vocarunt, quæ nunc prima Belgicarum provinciarum.

c Præcipue ab Hugone Castellano *Cameracensi* dire vezatus est Liebertus, ejusque subdit.

d Ita 2 MSS. at S. Gislenti MS. *Mæcha. vulgata edit. habet Chamaan.*

e Vulgo venilitas, asseniandi nrs. qua verna pollutent hic elegantiam Auctor intelligit, qua scripta comædix, in quarum plerisque vernæ.

f Periodico, a Mæandro Phrygiæ fluvio sinuosa ducta metaphora. Nisi quis legat Mæandrico: nam Mæander poeta comicus fuit ingeniosus et elegans.

g MS. S. Gislenti: symmatum.

h Ælius Donatus *grammaticus fuit, S. Hieronymi Romæ magister.*

Brabantia
unde dicta.e
f g
hEcclesiæcampus
fertilis.

Psal 123.

Romæ vijet
abololubria,post Christi
annu religio.

LIBER I.

Acta S. Marcelli.

CAPUT I.

S. Marcelli opera ac decreta.

Pulcrum est videre campos segetum aureis maturatos calamis aristarum; sed pulcrius est atfendere campos Ecclesiæ micantes plantatione Martyrum, per sanguinem Agni suo cruore purpuratorum: segetes enim Martyrum sunt passiones, secus aquarum decursus lacrymarum fontibus radiantes. Venientes igitur venient cum exultatione portantes manipulos suos in beatitudine, et qui seminarent in lacrymis, in gaudio metent juxta arborem crucis, ubi est proximus fons Salvatoris. Unde plantata Martyrum tolerantia, seminis sui germina cepit colligere purpurata, postquam victoria Dominice passionis antiqui hostis elisa virtute, adversus Christicolas lues tormentorum iterato cepit recalescere. Contra quam fides valido fideus armorum munimine, cominus pugnatura procedit, adstat in acie, congregitur, et vincit, et Martyrum gregalem chorum ad cœlica regna transmittit. Quo certamine quadripartita mundi plaga concutitur: sed Roma omnibus superior, deterius cunctis subvertitur: quia quæ cunctas longe lateque ad serviendum sibi coegerat, nefandissimo ritu cunctarum idolis gentium serviebat, et quæ dedignabatur aurum habere, sed habentibus imperare, nunc sibi ipsi non valet repugnare. Unde accidit ut ibi amplius ferveret immanitas tormentorum, ubi plenius confluxerat impuritas demoniorum. Sed non defuit vicissitudo: quia postquam triumphavit Petrus et Paulus in sanguine suo, demonum multitudinem exterminavit Martyrum multitudo, quorum sequaces extiterunt plurimi coronis victricibus postea laureati, necnon post Sedem Apostolicam aliqui cœlorum regnis intronizati.

3 Inter quos S. Marcellus Papa et Martyr effulgens ut sidus aureum, doctrina sua et sanguine nobiliter illustravit natale solum: erat enim natione Romanus, patre Benedicto progenitus, de regione quæ dicitur Vita lata oriundus, florem suæ juventutis redolendum reddidit gratia senectutis. Ea quippe totius vite suæ fuit intentio, ut in confessione Dei ter-

minaretur sui professio. Nec spes eum fefellit: sublimatus etenim Sede Apostolica, laureolum Ecclesiæ palæstrandum suscepit. Ad cujus professionis titulum Sedem suam et ipsum caput mundi, Romam scilicet, nobilitavit quantum permisit rabies temporum. Fecit denique cœmeterium via Salaria: et propter baptismum et pœnitentiam multorum, qui convertebantur ex paganis, et propter sepulturas Martyrum constituit viginti quinque Titulos in urbe Roma: viginti quoque Presbyteros et duos Diaconos ordinavit: decreta etiam sua quæ habentur in decretis Pontificum Romanorum antientice decrevit. Sed non plus quam annis quinque, mensibus quator, diebus viginti uno, Romanæ Sedi præfuit. Quibus expletis Apostolicæ sanctione inter æquitatem et iniquitatem, inter justitiam et injustitiam, duellum factum est publica statione.

6 Agebant in sceptris Diocletianus et Maximianus, a in consulatu Maxentius et Maximinus, qui postea purpuram a Diocletiano et Maximiano depositam suscipientes infeliciter usis successerunt infelicius. Horum quatuor immanis sævitia unius Martyris, S. Marcelli scilicet, gloriosa extitit victoria: tot enim coronæ extiterunt unius, quot tortores per Christum potuit ferre unus. Sciebat enim cædi pro Christo, et non deficere in Christo: nec poterat in certamine tortores formidare, quia volebat de triumpho gaudere: temporalis minime timebat pugnam, quia perpetuitatis studebat sortiri victoriam: neque sui solum sollicitus erat, sed etiam filiorum Ecclesiæ cui præerat, quos eadem palæstra sub eisdem tortoribus, coronis aptabat.

a Non reperiuntur in fastis Consularibus hi ambo una Consules, imperatoribus Diocletiano et Herculeo. Maximinus autem hic, ut saepe, pro Galerio Maximiano positus.

CAPUT II.

Sanctorum labores. Aproniani martyrium.

Cujus palæstræ præludium cepit prohdi post Maximiani Augusti ab Africa partibus reditum. Volens enim Diocletiano placere sub nomine ejus thermas Romæ instituit a solo ædificare. Et quia invadebat Christianis, super eos imposuit afflictionem hujus operis, aliis ad lapides deportandos, aliis ad arenam effodiendam destinatis. Quibus usque ad miserationem laborantibus, nec ullis eorum miseriæ misericordiam præstantibus, providit Deus Thrasonem quemdam fidelem vita, et locupletem facultatibus. Hic cum cerneret eos affligi tanto labore, per Sisinnium et Cyriacum, per Largum, et Smaragdum, constituit eis victum ministrare. Sicque Martyres relevati ciborum alimonia non Augustis thermas, sed sibi fabricabant coronas in labore et ærumna.

8 Sanctus vero Marcellus filiorum suspensus defecione, seipsum pro eis mactabat Christo quotidie in oratione cum lacrymis et spiritus humilitate. Cumque sibi innotisset Thrasonis obsequium, Deo gratias agens, duos, ut præscriptum est, Diaconos consecravit, Sisinnium et Cyriacum, qui et Ecclesiæ Romanæ deservirent, et in angustia consilii victum ex Thrasonis facultatibus ministrarent. Hæc autem Ecclesiæ ordinatio, totius Ecclesiæ fuit exultatio, et ipsorum in labore Confessorum necessitatis relevatio. Felices ministri tanti patris doctrina bene filiiati, et ipsam ad coronam quandoque processuri.

9 Gratanter itaque creditum sibi suscipientes officium, dupliciter fiunt consortes Martyrum, quia nunquam sine munere dimittitur obsequium. Nocte igitur quadam exeuntes de domo Thrasonis, et inde sociis victum deferentes humeris suis, a paganis militibus crudeliter aretati. Expurio Prefecto sunt præsentati. Quorum ille latatus comprehensione, Maximiano Augusto placere festinat eorum delatione. Maximianus vero crudelitate furens, nec solum crudelis, sed et ipsa crudelitas existens, publicam apponit eis custodiam,

S. Marcellus
cœmeterium
extruit:
varia statuit:n
sub quibus
Thrasanis pas-
sus.Christiani
milites ad
œnem ferendum
damnant.ntuntur a
Thrasone, per
S. Cyriacum
et socios.Cyriacus et Si-
sinnius Dia-
coni,comprehen-
duntur,damnantur
ad fodendam
arenam.

stodiam, et arenæ effodiendæ imponit sententiam. Inter quos deputatus senex quidam, Saturninus nomine, jam senio fractus, inaceratur nimia laboris afflictione, alligens et ipse juvenes, qui secum erant, nimia suæ ætatis miseratione. Erat ibi spectaculum videre miseriam et misericordiam convenire, pietatem et caritatem subvenire, Martyres sanctos fortunas suas contemnere, juvenes senem vix seipsum valentem ab onere imposito levare, custodes mirari et stupere.

10 Nec latuit Augustum, cui plus placebat delatores Martyrum, quam delatores regnorum. Quæ ut sibi relata est devotio, dolens tantum pietatis remansisse in regno sui, tradit eos puniendos Laodicio Præfecto. Laodicium autem retrudens in carcere tradit Commentariensi Aproniano. Apronianus autem visitatus divina respectione, precipiens ad pedes Sisinnii cum protestatione. Adjuro te, inquit, per Christum, ut me facias participem prædestinationis tuæ. Ad hæc eum ille catechizavit, catechizatum ad fontem deduxit, deductum de credulitate requisivit, requisitum in fontem deposuit, depositum ex more levavit, levatum ad S. Marcellum deduxit, a quo chrismate consecratus, Ecclesie pleniter communicavit. Nec multum temporis intercessit, et capitalem jussus subire sententiam, Doctores suos ad coronam præressit.

CAPUT III.

SS. Papiæ, Mauri, Cyriaci, etc. cædes. Marcelli constantia.

Saturinus vero et Sisinnius retrusi in carcere, quotquot poterant inefaciebant fidei suæ. Inter quos milites duos initiantes, Papiam et Maurum, cum tripodam ad thurificandum sibi delatam comminissent imperio orationum, a Laodicio Præfecto in euleo suspensi, et scorpionibus cæsi, flammis exusti, et ad ultimum capite truncati, præmittuntur ad regnum. Papias autem et Maurus baptizati a S. Marcello, et post baptismum comprehensi, et apud Flammum præsentati Præfecto, in successione tormentorum cum palma succedunt et regno. Quorum omnium corpora, B. Marcelli jussu, via Numentana reconduntur et via Salaria. Ipse autem assiduus erat in oratione, ut filios suos Dei filius constantes redderet in certamine, pro eo paulo post certaturus et ipse.

12 Etenimvero Cyriacus, quem sibi constitnerat Diocenum, cum B. Sisinnio jam oblivioni traditus tenebatur in carcere cum Largo et Smaragdo. Sed demone protestante per os Artemie, filie Diocletiani, ejus virtutem, jussu ejusdem Principis eductus, puellam reduxit ad sui libertatem, et purificatam fonte baptismatis in Christo reddidit liberiozem. Deinde a Rege Saporæ evocatus ad partes Persiæ, a Jobiam ejus filiam mundavit a demone, Regem ipsum et Reginam cum toto regno Persarum, liberavit a demoniaca servitute. Sicque reversus Romanam, ingrediente Diocletiano b universitatis viam, iniiit contra Maximianum potenter victoriæ suæ pugnam.

13 Maximianus quippe zelo ductus Artemisæ sororis suæ, sororem ipsam homo miseræ conditionis non erudit tormentis subijcere : Cyriacum vero jussit miseris cruciatibus deficere. Quem etiam opprobrio Christianorum in die processionis suæ, ante c ephrædia sua protrahi fecit nudum et ligatum. Jamque ceteris ad coronam præmissis præter istum, S. Marcellus hunc sequitur cum lacrymis, ut pater filium. Ubi pugnaturus non sacciperium cum David defert, sed patientia obarmatus contra tyrannum talibus dictis confert : Novitati tuæ, Augustorum optime, snggestum venio, ne fiat humilium pressura, tuæ

erectionis confirmatio. Vocalis quippe semper fuit æquitas apud Romanorum Rectores, parcere humilibus et debellare superbos. Ecce opprimuntur filii Ecclesie, qui pro statu vestro, et pro Republica orant assidue. Non deest Romanam virtutem contra inermes et imbelles producere feritatis suæ aciem. Trucidatur innocentium turba, et fœdatur Romanorum virtus hujus infamiæ nota. Ita senex peroravit, sed non impune licuit. Irato siquidem Augusto dehonestatur, et absque reverentia sacerdotii, et respectu senectutis, fustibus cæditur, et cum injuria expellitur.

14 Nec solus sensit iratum : statim enim in Sanctos, pro quibus Papa interpellaverat, minister diaboli dictat sententiam tormentorum. Carpasius Vicarius tortor eligitur, qui omnia tormentorum genera in Cyriacum, Largum, et Smaragdum, et Crescentianum experiri præcipitur. At ille gratanter suscepit imperium jussus, quod si prius auderet libenter suppleret et injussus, ut postea probavit Martyrum cruciatus : tanta enim in eos descevit crudelitate, ac si in eorum tormentis regnum sibi debrisset acquirere. Martyres itaque sancti tormentantur, pira liquata perfunduntur, in euleo suspenduntur, in catasta depositi extenduntur, ignibus exuruntur, et ad ultimum capitalem sententiam subire jubentur. Ita sociati in passione, eos expectant germana societate. Officium vero sepultura, ut pater filiis, S. Marcellus supplevit paterna pietate, et Ecclesiastica procurazione.

a MS. Clarenar Lobian.
b Non mortuus tunc est infelix tyrannus, sed privatus annos circiter novem in Dalmatia vivit, ut ante diximus.
c Ephrædia, inquit Papias, majora vehicula.

CAPUT IV.

S. Marcelli in catabulo labores, mors.

Quibus præmissis ad vitam, coronis eorum Pastoris sui Marcelli adornantibus coronam, et ipse pastas sine multa dilatione disponitur ad victimum. Beata denique Lucina matrona quædam ex nobilioribus, animo superhis hærens contentis terrestribus, per eundem Papam fecit donationem facultatum suarum Ecclesiis omnibus. Cujus rei permotus indignatione Augustus, eam damnavit proscriptione. Ad illa petiit Papam ut domum suam consecraret ecclesiam, quatenus locus carnalitati fieret locus consecrationis. Nec distulit ille : ecclesiam consecravit, in qua frequenter et Missas celebravit.

16 Eadem vero domus carcer sibi postea fuit, et exilii locus; sed non contempsit exilium, quia desiderabat cælum. Carcerem existimavit pro prætorio, quia jurandari desiderabat in paraliso. Et quod fuit prætorium, ea donus Dei jubetur animalibus esse catabulum : in qua mox animarum pastor, constituitur pastor animalium. Apponitur ei et publica custodia; ne tanto sacerdoti doerret duplex injuria. Injuriatur modis omnibus : nullus præter panem indulgetur ei eibus, lectus et vestitus sacens erat cilicinus. Ita seipsum offerens sacrificium Deo, in vigiliis et jejuniis per multum temporis, imperatum supplebat officium, orando et psalmodiando. Res non privata, sed communis agitur : Episcopus confidendo patitur, et Ecclesia orando compatitur.

17 Sed cum deposita purpura, a Maximianus fuisset secutus collegam suum Diocletianum, noctu venientes Clerici, de catabulo duxerunt S. Marcellum. Latificatur Ecclesia subito, utpote tanti Pastoris restituta patrocinio. Sed repentaliter subsequitur mœstitia, non impar priori : e vestigio, uti se habet hominum incertitudo, lux oborta tenebratur, et hinc gaudia perturbantur. Jam Sacerdos in sua victor extiterat pugna, et sacrificium obtulerat de victoria, seipsum scilicet in confessionis hostia : jam sibi meruerat

AUCTORI
UNSONE,
EX MSS.

fustibus cæditur.

Cyriacus et socii occiduntur.

sepelitur a Marcello.

S. Marcellus domum Lucinæ consecrat

in catabulo servat

a
educitur a Clericis

filios juvenit.

Apronianus
convulsi.

ociditur.

Papias et
Maurus cruci-
veruntur

ociduntur

Cyriacus Ar-
temianum obses-
suam liberat

a
et Jobiam, ac
Persas con-
vertit.

b
S. Artemisæ or-
citur

c

Marcellus Im-
peratorem li-
bere arguit

AUCTORE
CAUSIONE,
EX MSS.

ruerat coronam, et subditis postulaverat indulgentiam. Quid ergo novi processit? Quid mali successit? quid prioribus intercessit? Maxentius pejor prioribus, regni infortunio sortitus imperium, ut regnandi, ita et sæviendi in Christianos obtinuit b hæredium. Qui cum cogeret sanctum Papam negare, quod erat, videlicet Episcopum; et ille Christum confitendo, sacrificia derideret dæmoniorum; iterum cum furore emissa sententia, restituitur in catabulo cum publica custodia. Recipit officium pastoralitatis suæ, educit et reducit animalia cum cordis contritione. Ecclesia fit ei catabulum, carcer ille bestialis fit regale prætorium, qui per hoc parabatur ad regnum.

iterum ad
idem damna-
tur:

18 O supplicium dissimile omnibus, et proinde sancto Martyri ceteris amabilius! Certe ea videbatur sibi remissior sententia, quam importabiliorem pendebat tortoris insania. Licet enim tanta injuria dehonestaretur in catabulo, intentione tamen c theoretica semper suspirabat in celo. Cui hærendo assidue cum lacrymis, dilatio illa, quæ sibi videbatur gravior, breviatur clementia Salvatoris, et æquitate justî remuneratoris. Nam dum Maxentius cogitat de differendo supplicio, Christus disponit de remunerando milite suo. Statuit ei carcerem aperire, pastoralitatem mutare, ab animalibus inter Angelos transferre, pro catabulo paradisi conferre, et perlatis suppliciis dignam remunerationem referre, Martyrem Martyribus inferre, coronam inimicorum expugnatione paratam pugnantiori proferre, nec amplius militem a regno differre. Itaque militatum inibi per aliquot annorum, in fame et siti, in laboribus et ærumnis, in vigiliis et jejuniis, nudus amictus tantum cilicio, persistens in servitio animalium, tandem in confessione Dei, alacriter emisit spiritum. O somnium paciis! o requiem immortalitatis.

c

moritur

19 Corpus ejus collegit B. Joannes Presbyter cum Presbyteris et Diaconibus, et D. Lucina, et sepelivit in cœmiterio Priscillæ via Salaria XVII Kal. Februarii; ut a diaconibus et discipulis, quos præmiserat ad regnum, nec ipsa sejungeretur sepultura. O pia congregatio, cujus nec in cœlis, nec in terris fit separatio! o Martyrum præmiis et coronæ, quæ perpetuo virescunt flore, immortalitatis scilicet et vitæ æternæ! Nesciunt marcescere, quia non timuerunt flammis ardere, quos Agnus deducet ad vitæ fontes aquarum, et debet omnem lacrymam ab oculis eorum, et florebunt sicut lilium in medio Angelorum.

sepeliunt.

hæredium.

a Videtur innuere a Maximiano primo captum esse S. Marcellum; non quidem Herculeo, qui ut hic dicitur, collegam secutus purpuram deposuit; sed Armentario, qui et ipse ex Italia non multo post recessit. b Hæredium prædium est, quod hæreditate venit, hic simpliciter pro hæreditate accipitur. c Contemplativa, a contempl., contemplor.

LIBER II.

Narratio manifestationis et itineratio
S. Marcelli.

CAPUT I.

Reliquiæ S. Marcelli diu absconditæ.

a
Altimontense
cœnobium.

Est locus super fluvium a Sambram nuncupatum situs, a parte non a toto (neque enim adeo eminens est) Altus-mons dicitur: quem illustrat cœnobium famosæ antiquitatis, et, ut conjici datur ex vestigiis antecessorum, antiquæ nobilitatis. Siquidem metata ab Angelo ejusdem templi mensura, b Vincentius Madelgarius potenter laboravit in ejus structura, qui Dux c Lotharingarum, Francorum, et d Saxonum, in eodem loco postea est professus monachum, abjecta seculari militia, divini pugnæ se præbens monachum. Cum quo etiam Dagobertus Imperator locum excoluit: rebus et redditibus ditavit et ampliavit. Reliquiis quoque Sanctorum, prout potuit uterque eorum, decenter muneravit et illustravit, ad quibus serviendum ter centum ferme monachos

b

c d

S. Marcelli
reliquiæ eo
transibit.

constituit. Inter quos S. Vincentii intercessu, et c Martini Papæ concessu, et Dagoberti Regis conductu, ab octavo urbis Romæ milliario remotus, S. Marcellus Papa et Martyr ad prædictum locum cum honoris gratia est translatus.

e
f

2 Ubi susceptus officiosissime non est privatus per multum temporis officioso monachorum famulamine. Sed cum decidentibus aureis et argenteis temporibus successissent ferrea, opprimente fortuna orbem terrarum, felicitatis novæ, g Ripbæi montes super Galliam emisissent Hungorum et Hunnorum tempestates et fulmina, a quibus desolatis ecclesiis, monachis, et monialibus et Clericis postliminio damnatis, Altus mons humiliatus, inter cetera factus est locus desolationis: fugatis denique cultoribus tantæ negligentia est relictus, ut neque memoriam Reliquiarum teneret notitia alicujus. Per successiones itaque temporum, per divisiones, dum sibi invicem succedebant, monachorum et Clericorum, per dissensiones animorum, et perversiones militum, h relictus Ecclesiæ gallinaciis pedibus deducuntur ad nihilum. Sed cum redisset tempus miserendi ejus, quoniam placuerat servis Dei lapides ejus, i respexit Dominus orationem humilium, et non sprexit precem eorum.

g

Barbarorum
incurSIONibus
neglecta.

h

i

a Hic Namurci in Mosam insinit, Sabis Cæsari dicitur.

b Ejus vitam dabimus 14 Julii.

c Necdum id nomen provinciæ sortite huic erant, quæ regno Austrasiæ continebantur. d Etsi domiti antea erant a Clotario et Dagoberto Sarònes; non tamen iis Vincentius præfectus.

e Mortuus est Dagobertus Rex anno Christi 644, cum Romæ sederet Theodoros Papa cum Marilino successit. Videtur hic conjungi, quod inchoatum sit forte sub Dagoberto Altimontense cœnobium, sed his reliquiis ornatum circa annum 651 sub Martino.

f Imo tribus tantum ab Urbe milliariibus distabat Priscilla cœmiterium, ut testatur Baronius to. 2 ad an. 130, num. 2, ubi illud suo tempore refossam scribit, magna insular urbis.

Cœmiterium
Priscillæ.

g Atii non a Ripbæis montibus, qui inter Alburn sionem et Obium flumen siti, glaciale Oceani respiciunt, interjecta solum Hyperboreorum angusta regione; sed a Caspio mari, aut ulterioribus Asia ad Boream plagis profecto humos atque Hungros volunt. Scipius ii Germaniam seculo Christiano decimo incursum: sed Haannoniam, in qua Altus mons, anno præcipue 934, a Conrado Lotharingæ Exduce contra Baginorum II, Haannoniæ Contem conducti. Consule Chronicon Mirari, et Sahlrici lib. 1, cap. 74.

Hungarorum
irruptio in
Belgium.

h Baldricus lib. 2, cap. 33: Per incursum Gentilium, imo et per crebros seditiones domesticorum, subripiente (forte, subrepente) inopia, ordo monachalis ad Canonicalem redactus etc. i Gerardi I Cameracensis Episcopi studio, collaborante Richardo Abbate S. Vedasti restauratum Altimontense cœnobium, ac monachis restitutum, quibus præfectus Abbas Fulcivinus. Baldricus lib. 3, cap. 6.

CAPUT II.

Repertæ ornataque reliquiæ.

Latebat ibi lucerna sub modio, S. Marcellus scilicet Papa et Martyr, sine alicujus venerationis titulo, per quem providente loco divina clementia, ejus manifestatione ferrea misericorditer mollescunt tempora. Cujus manifestationis divinitus provisæ occasio, Abbatibus a Ursionis extitit in regimine successio. Idem denique cœnobium Dei concessu suspiciens regendum, ea scilicet tempestate, qua inter Henricum Imperatorem et Comitem b Balduinum sæviabat tempestas bellorum, rem nimis attenuatam invenit, ut præscriptum est, processu temporum, decessu rerum, et quotidiano incessu vel incursum vastatorum. Angebatur angustia, quia fratres appetebat inopia, nec sibi suppetebat succurrendi copia. Quid ergo ageret? Quo se verteret? Voluit et revolutis animo suis omnibus, nihil oculis occurrebant extrinsecus, quod posset obstare tantæ necessitatis foribus. Vertit se ad interiora et circumdantis oculis invenit scriniolum, in quo quiescebant sancti Martyris Marcelli ossa, argento quidem fabricatum, sed inulto et absque ulla cælatura. Estnabat animo, quia latebat omnes quid contineretur in scriniolo: Reliquias tamen contineri nulla erat hæsitatio. Vicit tandem, quod vincere solet in rebus tam angustis, angustia, scilicet, quæ semper requirit solatia necessitatis: et disponente Deo, consilio sui et Fratrum, meliorando reparaturus

Ursio Abbas
Altimontensis.

a

b

roarsio iwo-
pia, arcum re-
liquiarum
S. Marcelli
distribuit

paraturus suscipit, sed invitus argentum; ita suos, relevando ab inopia, S. Marcellus protegebat qualicumque providentia.

4 Abbas autem suspensus animo, longo interdu cōscientiæ urebatur cauterio : ignorabat enim quid spoliatum contineret scrinio, et ideo non modicæ offensionis timore, loculum festinabat non post multum temporis renovare. Et quia volenti nihil satis festinatur, vix conquisito argento fabricam aggreditur. Nondum expleta, ad Episcopum Cameracensem Liethbertum egreditur, et qualiter res tractata sit narrare aggreditur.

5 Deinde quasita et accepta licentia reserandi loculum, ut quod mortales latebat, ad gloriam Dei proferretur in publicum, cum lætitia et benedictione redit monasterium. Nec passus aliquamdiu rem susceptam præcastinare, Fratribus et sibi indicens jejunium, diem constituit sine multa dilatione : dilatio autem diei sola fuit causa Deum orandi et exorandi, ne ad tantum thesaurum accederent imparati. Quo superveniente, albis et stolis induti ad locum accedunt quanta possunt apparatione, quanta debent veneratione, scilicet cum lacrymis et litanis, et maxima cordis contritione.

6 Reserato antem loculo, lacrymæ sine mora duplicantur præ gaudio : tanta enim egreditur suavitas odoris, ac si starent in paradiso amonitatis. Apparent ossa, nescitur adhuc ejus : pendet animi et oculi omnium in agnitione ejus. Cum repertis statim litteris excluditur suspensionis eorum scrupulus : recitata siquidem in auditu adstantium, commendat contineri sanctum Martyrem Marcellum Romanæ Sedis Episcopum, tempore Dagoberti, ut prædictum est, illic translatum, sed temporum mutatione neglectum. Quibus perceptis, gaudium refecit singultibus et lacrymis, et loculis iterum clauditur cum magna diligentia observationis et signationis. Discenditur : Abbas ad Episcopum regreditur, gratanter benedictionem petit, et rem gestam ex ordine catambundus exponit. Miratur Episcopus, et stupendo gaudet, et nisi auctoritas Abbatis eum inclinaret, tantum thesaurum in eo loco lateare, vix introduci ad credendum valeret. Sed et etiam attestatio litterarum, omnem submovebat invidulitatis scrupulum.

7 Statim itaque quid agendum foret, inter eos tractatur : depositio sancti Martyris in scrinio noviter fabricato ordinatur, et natiitas sanctæ Dei genitricis Mariæ, quæ est VI Idus Septembris, dies repositionis constituitur. Conveniunt multi, pars Episcopum, pars Comitem et Balduinum et Comitissam socii, plures causa amoris S. Marcelli, omnes vero in commune, Dei et sancti Martyris misericordiam orantur. Ea enim vero die S. Marcelli præsentiam ibi adesse, illius qui cuncta providet et disponit, fuit manifestare. Denique repositis artibus sanctis in loculo sibi parato, communiter petitur a populo, ut extra templum sibi liceat sanctum Martyrem precibus et numeribus venerari capaciore interstitio. Effertur, cum frequentia Cleri et populi defertur, et in atrio ante porticum templi super quadripodem locatur. Circumfluit populus, et Martyrem cum devotione frequentat : et licet vix alieni vacet eundi et redendi locus, precibus tamen ubi potest petit, et numeribus ditat. Crescit turba tumultuantium, densatur omneis accedentium, nequaquam atrio capiente exanimia continentium. Jamque circumstat totius præsentis populi multitudo, et admoveente gradum pietate, cœlitus aridet sancti Martyris glorificatio.

CAPUT III.

Miracula ad reliquias facta.

Denique puella quædam delucta ad locum a parentibus, ab ipsa nativitate muta, et surditate feriatis auribus, coram Sancto prosternitur in oratione, et quia voce non poterat, cœlum transit intentione. Admittuntur preces ejus intra sacrarium exauditionis, et exauditur ad gloriam tanti Confessoris. Præbet obsequium omnis pene creatura, ut manifestetur Martyris præsentia. Tonat cœlum, obscuratur solum, temeratur atrium, et fragore concutitur, cui puella subiacebat, scrinium. At illa tacet immobilis, et pascitur gemitibus singultibus. Hærent oculi circumstantium, et hærendo præstolantur rei eventum. Tandem cœlo dulciter retero nubibus, et atrio deorsum illustrato claris, illustratur et puella divinitus, et statim surgit adstans deterens orbibus, aspiciet aspicientes, audit tumultuantes, alloquitur alloquentes.

9 Curritur ad Episcopum, ubi provinciam sermocinandi ingressus, de passione Martyris perorabat ad populum : et quasi nova nuntiaturus incedit unus post alium, interruptur oratio et narratur Martyris glorificatio. Deinde dicitur et puella, et vultu demisso puellaritatis gratia, in medio adstantium adstat salutis suæ lingua. Interrogata nomen suum, Willesendam se vocari absolute refert : et locum nativitatis requisita, Squiliunum sine hesitatione profert. Sed neque sic creditur. Presbyter Squiliunensis advocatus inquiritur, qui bene prosequente testimonio parochiensium, eam semper surdam fuisse et mutam adstipulatur. O didascalium Doctorem, ita a figurinam ad gloriam sui imperfectam reformantem, ut utriusque officii momentaliter reciperet plenitudinem.

10 Itaque repetita oratione Episcopus, rem gestam apud populum cum lacrymis magnificat diffusius, pendente ab ejus ore Comite cum suis optimatibus. Et instante hora Missarum, jubet reliquias tam decenter glorificatas intro ferri monasterium, Te Deum laudamus gloriose imponendo hymnum. Quo finito Missa celebratur, celebrata populus cum benedictione Episcopali dimittitur. Dies hujus celebritatis Episcopo fuit dies devotionis, et usque ad vesperum nullus alter cibus, nisi in populo confirmando studium supplementæ Christianitatis. Intercapedinante etiam tantummodo noctis spatio, ad idem redit officium, nocti succedenti læari hæredio. Sicque accepta licentia a S. Marcello, et Apostolica benedictione, officiosus discedit, cum lætitia et exultatione.

11 Crescente quoque deinceps fama gestorum et dulciter illabeute non solum auribus, sed etiam cordibus auditorum, rumor tandem rei gestæ pervenit Gommacum. Erat ibi mulier quædam, Rathscendis nomine, mulier, inquam, non forma, sed similitudine, facie, et sexu, non artuum discretionem. Jacebat materies informis, nullius rei petax, nisi tantum, talibus semper appetendæ, mortis. Ita triennio contracta manibus et pedibus, dissolutis ab officio sui membris omnibus, latere nequibat relevare latus. Quæcumque Sanctorum loca audierat virtutibus clare, redaccurrente percurrerat pedibus ligatis invaletudine. Fit tedium amicis ductitantibus, quia sospitatis ejus gratia S. Marcello reservatur ab omnibus, quem consulta a suis, in ultimis respirare constituta malorum, flebili devotione voxit eundi votum. Nec invenit post votum moram salus : redintegrantur plante et manus, et conata exurgere, faciles est experta conatus. Altum montem petit, medicum sui S. Marcellum requirit. Apud quem protestata suæ salutis redintegrationem, post orationis et oblationis satisfactionem, redit ad sua, non alienis, sed suis pedibus, expertis Apostolicum benedictionem.

a Figulina, vel Ilglua, officina est, arsque ipsa figuli. Hic pro opere sumptum, quod figurinam Plinius dicit lib. 35, cap. 18.

b Gomignoy juxta est hanc procul Bavaco in Hamonia.

APUD
FISIONI,
EX MSS.
Willesendo
surda et muta
sanatur.

a

aguntur deo
gratie.

b

Quidam
membris con-
tibus debilis
sanatur.

novam heri
jubet

loculum reli-
quiarum aper-
ri.

Suavis ex eo
odor exspirat

opibus autur
reliquia
S. Marcelli

in mensa arca
reponuntur

Ingressus ad eius
vna ursus

Baldunus 1

Baldunus 1

a Garsus hunc Ursorum vocat. b Baldunus hic fuit cognomento Insulanus et Pius, cujus adversus Henricum III Imperatorem bella describit Meyerus lib. 3. et Miræus in Chronica.

c Baldunus VI, Hannonius, sive Montensis, Richildem Ragneri IV, Hannonæ Comitis filium et hæredem dicit, patris in Flandriæ Comitatu successit an. 1067, obiit 24 Julii 1070.

AUCTORE
VINCIONE,
EX MSS.

CAPUT IV.

Reliquiæ circumlatæ, Sonegias usque.

Circumferuntur reliquiæ per remotiora loca.

Quibus post alia gestis, amplius cœpit crebrescere rumor Apostolica claritatis. Frequentant vicini locum, honorant pro posse Sanctum, et votis onerant animum suum. Remotiores autem a loco, quia illuc eos convenire prohibebat multarum rerum impeditio, ut ad se Martyris Reliquiæ deferrentur, una et eadem univit petitio. Quibus petentibus et utilitatis Ecclesiasticæ quibusdam necessariis intercedentibus, quaeritur Episcopalis licentia, a quo ut cum honore perferatur et custodia, statim procedit pastoralis sententia. Orditur itaque monachalis, clericalis, et popularis processio, et emittitur quasi imperatoria expeditio. Funduntur populi, procedunt a Arquites pueri, ex omni parte videntur properare itinera ad gloriam Sancti.

*Uto vocat rel-
illur.*

13 Aliquibus ergo vicis transeundo circumfertur, et sic Halcinio inferitur. *b* Halcinium est villa omnium incolarum suorum commoratione nunquam tantum magnificata, quantum uno et momentaneo S. Marcelli transitu glorificata. Sed qualiter, et in quo? Non in grandioribus viris, sed in uno puello. Puellus erat septennis, ex utero tamdiu suspectæ matris mutus permanens et elinguis. Convenerunt ibi Sanctus, et ægritudo; imperfectum, et perfectum; exinanitio naturæ, et plenitudo cœlestis medicinæ. Christus erat medicus, mediator Sanctus, puer medicandus. Adest mater cum lacrymis; secum filius causa lacrymarum præcordialis, ignarus quidem sui, sed dolor et gemitus miseræ genitricis. Orat mater, orat et clamat silendo, et populos conciliat sibi similis et communis miseræ conditio. Ipsa est vox mnti, auditus surdi, et quicquid minus natura supplevit in filio, miserabiliter supplet flendo et eulando. O viscera matris nunquam vacua visceribus pietatis! Noli mater, noli flere, quia habebis paulo post gaudere. Jam patet cœlum, jam reseratur precibus tuis misericordię sacrarium. Jam demittitur filio tuo cœlitus verbum, per quod recipiat et auditum. Non accidit res ista aliquo casu, sed ad gloriam Dei, et manifestationem Martyris sui, reservata divino permisso. Suppone serinio filium, et recipies redintegratum. Quid plura? fit sine mora. Supponitur, pro eo oratur, statim resilit et loquitur, loquendo auditum se recepisse gloriatur, et mercedis causa Sanctum sequitur.

*S. Marcelli
reluptæ defe-
runtur Soneg-
gio.*

14 Deinde processu itineris *c* Sonegia exitit locus hospitalitatis; hospitalitatis autem gratia, inter tantos hospites, Martyrem scilicet et Confessorem provenit pulcherrima. Gaudebat S. Marcellus sui quondam translatoris condigna susceptione: Sanctus vero Vincentius Martyris sui hospitalitate, quem olim ab urbe Roma translatum Altimontensi præfecerat Ecclesie, tunc quando per tales Deus parabat regnum in aeterna beatitudine. Quapropter exhibetur ei debita devotio, præmittitur devota processio: non parum quippe letificabat et Clericos tanti hospitis visitatio.

15 Quem suscipientes officiosissime, erga suos exuberant omnimoda humanitate. Et quia laboraverant tota die itinerando, necessaria eis erat refectio. Nec desunt procuratores, iidem ipsi videlicet Clerici in procurando hilares, sed ut postea probavit exitus rei, in dando hilariores. Quibus profusis necessaria ministrare, provenerunt omnia plenissime, excepto vini libatione, quæ salebras relevando et curas expellendo, hominum solet corda letificare. Erat autem præ oculis duplex malum, quia nec aberat, nec aderat vinum; quod si omnino scissent abesse, levius nique potuissent ferre: forte enim, imo Dei dispositione, aberat tabernarius, nec aliquis domi reman-

serat præter filiam ejus, clausis et obseratis tabernæ foribus. Cumque Clerici fores velent reserare, obstitit puella, qua potuit, contradictione. Sed Baldinus quidam parvipendens contradictionem ejus, cum vin foribus inferre vellet lætabundus, subito resiliente sera voluntatem ejus prævenit S. Marcellus, per eum et per reliquos vinum suis propinans diffusius. Cœnatur, dormitum itur, diluculo surgitur, matutini celebrantur, iter cœptum iteratur.

a Arcubus instructi, sive ad ornatum, sive ad tutelam, sive ad venerationem reliquiarum; quasi arcus, quos a prima ætate bellicosa ea gens tractare consueverat, Sanctorum gloriæ dicare se velle profiterentur.

b Halcinia pagus Hannoniæ hand procul Binchio oppido.

c Sonegias vocat Baldricus lib. 2, cap. 46, nunc Sonegias et Sonegiacum, vulgo Sonegia, oppidum est Hanmonia, ubi olim S. Vincentius Comes monasterium struxit, ut 14 Julii dicitur.

*Cella vinaria
sponte aperitur,*

Sonegia.

CAPUT V.

Namurcum deportatæ reliquiæ.

Post aliquot dierum pervenitur *a* Namurcum: ubi suscepti reverentia, qua decebat Sanctum: Sanctus in ecclesia, ipsi *a* regione sortiuntur hospitium. Et quia illic de rebus Ecclesiasticis patiebantur aliquam fraudem, pro quibus etiam videbantur assumpsisse cœptam itinerationem, rebus Ecclesiæ providentes imprimis, postea intenderunt usibus suis. Cumque seriis intenderent post cibum, et custodes pernocarent ante Sanctum, ardente lucerna languidius, Willebertus Presbyter cuidam puero imperat ut emuncto lychno candelam illustraret clarius. Paruit ille, sed male cavendo asportavit flammam lucernæ. Iratus Presbyter, ut mos est talibus, colaphum minatur impingere, nisi candelam accendat velocius. At ille offendendo descendens de gradibus, Nescio quo ire, lacrymabiliter inelamat: Deus scit et S. Marcellus. Dixit, et compatiente Sancto, lucerna in manibus ejus accensa totam ecclesiam illustravit. Et exclamans cum gaudio, ait ad Presbyterum: Deo et S. Marcello gratias ago, per quem mihi frustratur comminati colaphi inventio.

*Ejus opte can-
dela relin-
censculitur.*

17 Inde digressi, breviando iter cœptum, ad propria sunt reversi. Confluunt in obviam sui, et cum gaudio protectorem suum excipiunt ipsi. Ubi repositus cum debita veneratione cunctis petentibus affuit pia protectione; requiritur a multis: in quos mulier veniens, vim inferebat Sancto, precibus et lacrymis. Erat autem de pago Cameracensi, Dominica nomine, quæ per aliquot annorum, tormento infirmitatis orbata lumine, ubicumque audierat meritis Sanctorum succurri infirmantibus, orbitati suæ petierat redintegrationis munus. Sed quia salutem sui Deo disponente, nondum pervenerat ad locum miserationis suæ, auditis miserationibus quæ fiebant Altomonte per S. Marcellum, illuc dirigit animum et gressum. Nec est frustrata desiderio spei suæ: terris quippe prostrata ante sanctum altare, cœlum transit effectiva oratione; subsequitur gratia a sacrario supernæ pietatis demissa. Surgens etenim ab oratione, et astans gemebunda, circumstantium non remota miseratione, sanguine statim ab orbitibus proficiente oculorum, divina pietate recipit illud desiderabile amici visus officium. Loco fugit cœcitas, et grata refunditur claritas: discit oculis quod præsumperat votis. Curritur, Fratribus nuntiatur, populo citius diffamatur res acta, advenientibus peroratur, at Deus in commune laudatur.

a Fredegarus Scholasticus cap. 98, scribit præteritum comitatum Namurcum a Gislenaro Major-domus ad Manucum castrum, recentiores legunt, ad Namucum: forte Namurum. Fulgo Namurcum appellatur, Gallice Namur, Teutonice Naemen; ad Sabis Moszyque confluens sita urbs Episcopalis, elegans ac valida.

b S. Marcelli Altimontenses hæc reliquiæ an. 1389, 5 Maii u Ludovico Berlymontio Archiepiscopo Cameracensi, in oppido Montensi in novam capsam argenteam translatae sunt.

Nova translatio reliquiarum S. Marcelli.

DE

DE S. MELA, SIVE MELANE, EPISC. RHINOCOLURÆ CONFESSORE.

ACTA EX SOZOMENO I. 6. cap. 51.

Rhinocolura, sive Rhinocorura, Baronia in Notis ad Martyrologium Romanum hoc dir, duplex est, una in Ægypto ubi S. Melas Episcopus fuit, alia in Syria. Ortelio (cui potius assentimur) unum eademque; quæ quod in confuibus Syriæ et Ægypti sita, huic illi tribuitur a scriptoribus. Adiacet sturio, regionem Saroccorum a Palestina dividenti, de quo Genes. 13, v. 18: Semini tuo dabo terram hanc a fluvio Ægypti usque ad fluvium magnum Euphratem. Is possim in sacris libris fluvius, torrens, vel rivus. Ægypti appellatur: Amos 6, vers. ultimo Torrens deserti, quia ad lava ejus ripa versus mari rubrum protenditur desertum Cedar, Ismaelitis, sive Saracenis habitatum: a LXX Interpretibus Isaac 27, v. 12 Rhinocorura, ab urbe, quam juxta fluit, ducto nomine; nisi ipsam urbem, non exitem rivum, statuere Judææ lumentem maluerint. S. Hieronymus in eum locum: Pro torrente Ægypti, LXX Rhinocoruram transtulerunt, quod est oppidum in Ægypti Palestinaque confinio, non tam verba Scripturarum quam sensum verborum exprimentes. Tribi Simonis describitur in tabulis Adriehorin.

2 Ipsi autem urbi a præcisit viribus nomen impostum, quod isthæ factorosi de furtis aut atrocibus concicti, viribus amputatis relegarentur a rege Æthiopiæ Actisane, ut Diodorus Siculus lib. 4, Biblioth. hist. et Strabo lib. 16 Geograph. scribunt, aut a Rege Persarum, ut Scæva lib. 3, de ira, m. 20. Græci enim πύα nasum dicunt, κόσμοσ cartutum. S. Epiphanius in Panario lib. 2, to. 2, hæc. 66 contra Monichum m. 83 dicit Rhinocoluram alio nomine Neeldurtam, a sortibus, quod illic Noe tribus filisterram forte partitus sit. Idem in Anacroro m. 114, cum constituit Ægyptum inter ac Palestinam, sed ex adverso Rubri maris, ἐν τῷ πείσῳ Ἀγῶπῶσσι καὶ Παλαιστίνῃσιν ἀπὸ τοῦ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης. Num forte, in conspectu maris magni, ut est, mediterranei legendum?

3 In hac urbe Episcopus fuit S. Melas, ut scribit Sozomeus lib. 6, cap. 31, ubi cum sibi notum fuisse significat. Meminerit quoque ejusdem S. Melæ, sive Melanis Cassiodorus in Tripartita lib. 8, cap. 2. Nicephorus Callistus lib. 11, cap. 38. Petrus Hallox noster to. 1 de sanctis Scripturis Orientis, in vita S. Polycarpi cap. 14, §. 3. Nigram eum, quod Græca vox sonat, Sozomeum appellat interpres in titulo capitis.

4 Ejus notati diem XVI Januarii sacrum scribunt Petrus de Natal. lib. 2, cap. 90 cujus secuti Cæthustianus Colonienses in Addit. ad Usuardum, et Camisus in Martyrologio Germanico, qui cum Melantium vocant, et sub Humerico in exilium relegatum scribunt, perperam. Galesinius quoque Martyrologium MS. sequentis: Rhinocoruræ S. Melantii Episcopi, qui pro fide Catholicæ in exilii periculo, multiplicique certamine, pie fortiterque conversatus, Episcopatum virtutum et humilitatis in primis laude insignis quievit in Domino. Brevis Martyrol. Romanum: Rhinocoluræ in Ægypto S. Melæ Episcopi, qui sub Valente exilium et alia gravia pro fide Catholica passus, in pace quievit.

Rhinocorura post illud tempus viris piis, non adventitiis, sed ea in urbe natis, floruit. Quorum facile optimos vitæ monasticæ se dedisse accepi: novi etiam ipse Melanem Ecclesiæ ejusdem Episcopum, et Dionysium, qui a parte urbis ad Septemtriones vergente monasterium habuit: novi quoque a Solonem Melanis fratrem, et ejus in Episcopatu successorem.

2 Fertur præterea eo tempore, quo erat imperatum ut Episcopi ejusque civitatis, qui doctrinæ Ariani adversabantur, e sedibus suis pellerentur, eos qui ad Melanem pellendum venerant, offeudissimum tanquam infimum ministrum lampades ecclesiæ parantem, habentemque haltheum, quo pallium cingebatur, oleo sordulatum, in lampades denique lychnos inserentem: quem cum pro Episcopo rogassent, respondisse, eum ibi esse, seque illum monstraturum. Extemplo vero homines eos de via fessos in ædes Episcopi deduxisse, mensam apposuisse, epulis, quæ forte suppetebant, excepisse. Postquam autem epulati sunt, lavisse manus, (illis enim inter epulandum ministraverat) et ita se eis indicasse. Illos hominum admiratos, confessos esse cur venissent; reverentia tamen erga eum inductos, concessisse ei potestatem aufugiendi. Eum tum dixisse, tantum abesse ut idem supplicii genus subire recusatet, quod Episcopi secum doctrina fidei consentientes subirent, ut etiam lubenti animo id ipsum amplecteretur. Ejus generis igitur institutis disciplinæ a puero exercitatus in virtute monastica perfectus evasit.

3 Solon autem, factus ex mercatore monachus, non parum ipse quoque inde percepit utilitatis. Nam fratre suo Melane, et monachis, qui ibi piæ illud vivendi genus sedulo colebant, præceptoribus usus, tum in Dei cultum summa animi alacritate incubuit, tum erga vicinos perbenignus fuit. Quare Ecclesiæ Rhinocoruræ, ejusmodi ab initio nacta Antistite, ex eo tempore ad nostram usque setatem eorum institutis uti, et bonos ac pios viros offerre non destitit. Quinetiam Clericis illius Ecclesiæ ædes communes, et communis mensa, alia denique omnia communia.

a Cassiodoro et Petro de Natal. Solomon appellatur.
b Addit Petrus: Sicque una cum ceteris (Episcopis) voluntarium pro Christo subit exilium, ubi ei post multos agones in Clusio dominavit XVII Kal. Februarii. Consentit Petrus Hallox, et Martyrologium Romanum. Galesinius solus ait fuisse exili periculum. Cassiodorus ita scribit: Illi mirati virum, causas aperuerunt et reddita reverentia ei dederunt fugam. Tum ille, Non impit, delectabo quod mei sumis libentissime susceperunt, sed volens exili præcepta suscipio.

c Dni post Valentis mortem superfluisse necesse est, cum cum moreret Sozomeus, qui, ut in præfatione ipse testatur, historiam exorsus a Crispo et Constantino Casaribus tertium Coss. anno Christi 324, cum perduxit ad XVII Theodosii Junioris consulti tum, an. Christi 439, a morte Valentis 61.

d Græce, ἡ μὲν πύα ἐστὶν τῶν οὐρῶν τελευτῶσα. Christophoros codex habuit, πύα οὐρῶσιν, Cyprii, πύα οὐρῶσιν. Scyligeri πύα οὐρῶσιν. Supra est πύα οὐρῶσιν.

e Ergo non erat in atate promissæ Clericis omnibus id institutum, quod quidam volunt.

DE S. HONORATO EPISC. ARELATENSI.

Lerinus insula est exigua mediterranei maris, hinc longe Antipoli urbe Galliar. Lerina Plinio lib. 3, cap. 3, et S. Eucherio Lugdunensi de laude vici; Lerina alio ac Lyrimis dicta; Strabon, ut vulgo existimat, Planasia. In ea Plinio ævo Vergoni oppidi memoria. Derincps tetra squalore stetit, solis habitata serpentibus, donec sub fuem quarti

Christum seculi monasticum in eo S. Honoratus coluit, Lerinus tamen nobisque constituit toto orbe celeberrimum: cujus plurimi in sacris Fastis alimus celebrantur, et hoc ipso quodam decimo sexto Januarii die præter Honoratum parentem, duo sancti Antistites Jacobus Tarantasiensis, et Faustus Revensis. Ab hoc erudobio, ejusque conditor, Lerinus nunc vulgo S. Honorati insula appellatur.

Rhinocoluræ Episcopi et monachis

S. Melas Episcopi lampades parat

persecutores epulo excepit

exilium ultro subit

Solon ejus frater et discipulus

d

e

Idem v. Sec. XVI JANUARI

Rhinocolura ubi sita.

vulgo dicta

Ibi Episcopus Melas.

Ejus natalis.

CALIGULÆ IN CIVITATE XVI JANUARI

Lerinus insula jan S. Honorati.

EX VARIIS
S. Honorati
natalis.

2 S. Honorati pridem sacris tabulis nomen adscriptum. Usuardus: Apud Arelaten B. Honorati Episcopi, cujus vita doctrina et miraculis illustris fuit. Consentiant Bedæ vulgatus, Ado, Martyrologium Romanum, et alia pleraque. Rabanus et Notherus: Arelate depositio S. Honorati Episcopi et Confessoris, cujus inter cetera miracula fertur, quod draconem de Hilarina insula orando fugaverit, et monasterium ibi fundaverit. Vetusissimum Martyrologium S. Hieronymi, sed quod vel hinc patet auctum esse: Arelati depositio S. Honorati Episcopi.

abus,

3 Successit S. Honoratus in episcopatum Patrocolo, quem Theodosio juniore XII et Valentiniano II Coss, id est, anno Christi 426, a Tribuno quodam barbaro multis vulneribus confectum, occulta jussione Felicis Magistri militum, scribit Prosper in Chronico. Quot annis sederit Honoratus, nobis haud constat. Ex illo brevi, inquit Hilarius cap. 6, nu. 26, quo vobis indultus est tempore etc. Barralis, ut infra patebit, circa annum 430, obiisse existimat. Baronius ad tempora Xysti III, pervenisse, qui anno 432 S. Coelestino successit. Ghinius circa annum 533, decessisse: sed ex precedentibus liquet hunc scribere voluisse 435. Ejus successor Hilarius subscripsisse legitur concilio Regensi, Theodosio Aug. XVII et Festo V. CL. Coss. anno nimirum Christi 439.

pateat,

4 Patria Arelatensem fuisse Honoratum non obeure significari ab Hilario in ejus vita, existimat Baronius ad an. 445, nu. 20. Nobis vitam accurate legentibus contrarium omnino videtur. Nam cap. 6, nu. 25, dicitur: Sed unde illud, queso, quod tam e longinquo tam ignotus expetitur? Quis illam absentis, nec prius usq. gratiam vestris pectoribus affixit? Quomodo ignotus, nec prius visus, si isthic natus illustri domo, educatus, amplas facultates elargitus pauperibus? Et cap. 7, nu. 33, Quid illud, queso quodcum omnes suos, quos ad hanc urbem amor suus traxerat, utique inter peregrina desereret, nullum ulli reditum, nullam societatem commendavit, non loca vivendi certa distribuit? Baronio tamen ad stipulatur Saussnius in Martyrologio, Petrus de Natal. lib. 2, cap. 86, et MS. Ecclesiae S. Lamberti Leodii, Bedæ nomen proferens, in quo ita habetur: Apud Arelaten S. Honorati Episcopi. Et additum est recenti manu: Arelatensis, nobili prosapia ejusdem urbis oriundi. Barralis patris ex Campania, aut Lotharingia, aut Burgundia, Tullo fortassis, vel Divione, vel Matiscone, vel Cahillone ortum conjicit. Cum enim constet S. Lupum Treverensem Episcopum patriam Tullessem fuisse, parentibus natum regie propaginis ex pago Britanico eique nuptam Pimeniolam S. Hilarii Arelatensis sororem, Honorati consanguineam, verisimile est Honoratum ex eodem tractu duxisse originem. Unum id habemus pronuntiare, Gallum nobis videri, origine Romanum. Nam quod de avitis consulationibus nu. 4, dicitur, non de ulterius quam Romanae verbis consulatione accipi potest, cum dicat Hilarius, quod concupiscibile ac pene summum habet mundus, usque ad consulatus provectam familiæ suæ nobilitatem.

genus Romanum.

vita.

5 De vita S. Honorati ita scribit S. Isidorus de Scriptor. Eccl. cap. 16, Hilarius Arelatensis Episcopus scripsit vitam parentis et predecessoris sui sanctissimi ac venerabilis Honorati Episcopi suavi ac præclaro predictatam eloquio. Non est hæc vita, quod Baronius in Notis ad martyrol. existimavit, diversa a sermone in laudem S. Honorati anniversario ejus obitus die habito. Hanc nos cum Surii Barralisque editionibus, et MSS. S. Marie de Ripatorio, et Pseudonomii Canonici Cameracensis contulimus. De ipso S. Hilario agemus 5 Maii. Subjecimus lectiones ex veteri Breviario Cathedralis Ecclesie Massiliensis.

alia apocrypha.

6 Alia edita est Parisiis anno 1511, vita S. Honorati tribus libris distincta, fabulis et deliriis conferta, que non sine nausea, ut ait Baronius an. 445, num. 19, legi possunt, nisi ab eo cujus sit stomachus ferreus,

et ignorantie undique obductus rubiginæ. Nonnulla quidem otiosus et ineptus illius vitæ scriptor ex S. Eucherii libello de laude eventi, et S. Hilarii oratione decerpit, sed quæ plurimis figmentis dedecorat. An aliqua fortassis posteriorum miraculorum, quæ narrat, veritate subnixæ sint, statere non possumus.

7 Plura alioquin gesta ab Honorato esse, quam quæ commemorantur ab Hilario, nemo negaverit, cum alii graves auctores draconis, sive bovæ ab eo precibus fugatæ meminerint; et multa obiter solum perstringat Hilarius. Certe priusquam in Lerinum migraret, vitam in specurupis vicinæ egisse videtur, cum eadem visatur ac frequentetur etiamnum specus; de qua Vincentius Barralis Salernus in chronologia Lerinensi ista tradit:

8 Apponenda videntur, quæ ipsi vidimus, de specu, seu antro, in quo prope insulam Lerinensem egisse antiquo ipse Honoratus traditur, qui a nostratibus vulgariter dicitur: La sancta Baulma de Sancto Honorat. Est igitur quidam mons in mari Gallico Narbonensi, in ingressu patriæ Provinciæ ad occidentum venientibus ab Italia, qui vulgo Caporosse nuncupatur, inter insulam Lerinensem, et civitatem Forojuliensem interpositus: qui fere per tria milliaria et eo amplius in altum se extollens rupibus vallatus, invius et nemoribus obsitus; cujus orientis et meridiei plagam mare alluit, in qua præ ceteris portus habetur, Agathon nomine, qui vulgo Agaii dicitur: in cujus etiam latere prope verticem inter Aquilonem et occasum adest quoddam antrum per sex milliaria distans a prædicta civitate Forojulensi, in modum oratorii, in quo S. Honoratus primus Abbas et fundator sacri monasterii Lerinensis, postquæ Archiepiscopus Arelatensis aliquandiu eremi cultor mansit.

Specus S. Honorati.

9 Quo in loco (certe mirum) tam invio et inaquoso, in vertice aridæ rupis, prope portam auri, visitur saxum veluti in forma putei concavum ad altitudinem trium palmorum fere jugiter limpidas continere aquas; quæ continue hominibus illic devotionis gratia concurrentibus eedunt usui, et maxime Forojuliensibus; qui cum ariditatibus, sterilitate, imbribus, aliisque pressuris urgentur, ad placandam iram altissimi Dei illic processionali pompa quam devote tota ipsorum concurrat civitas. Adest etiam subtus oratorium quædam parvula spelunca, in quam nisi reptando ingreditur, tantæ angustie et exilitatis, ut vix hominea curvum et in se contractum recipiat, habens foramen cælum versus, quæ Patri nostro Honorato cessit pro regali cubili.

Puteus ad specum, subterraneus.

10 S. Honorati honorifice meminerunt plurimi scriptores. Ei et S. Eucherio dedicat undecimam et sex sequentes collationes Joannes Cassianus, ubi illa illustra: Cum virtutem perfectionis vestræ, qua velut magna quedam luminaria in hoc mundo admirabili claritate fulgetis, multi Sanctorum, qui vestro erudiuntur exemplo, vix queant æmulari; tamen vos, o sancti fratres Honorate et Eucherii, tanta illorum sublimium virorum, a quibus prima anachoreos instituta suscepimus, laude flammamini, ut nunc quidem vestrum (Honoratus nempe) ingenti Fratrum canobio præsidentis, congregationem suam, quæ quotidiano sanctæ conversationis vestræ docetur intuitu, illorum quoque Patrum præceptis optet institari etc. S. Sidonius Apollinaris carm. 16 Encharistico de eodem agit Honorato. S. Eucherius de laude eremi: Digna (Lerina) quæ celestibus disciplinis Honorato auctore fundata sit, quæ tantis institutis tantum nacta sit Patrem Apostolici spiritus vigore et vultus honore radiantem: digni quæ illum suscipiens ita emitteret. Idem in præfatione ad librum de questionibus veteris Testamenti ad Salonium: Qui vixdum decem natus annos eremum ingressus, inter illas Sanctorum, manus, non solum imbutus, verum etiam nutritus sis ab Honorato Patre, illo, inquam, primum insularum, postea etiam Ecclesiarum Magistro.

Laudes apud alios scriptores.

DE VITA S. HONORATI
SERMO S. HILARII EPISC. AREL.
PREFATIO.

quamvis e repentis ingenii . et quod jacet verbis, elevabitur rebus, et effusa in illum caritate vestrorum pectorum condidetur.

Auctore S. HILARIO

a MS. Ripat. agnoscite b alii memoris. c ut. consolatoria laude. d In editione vulgata Vivit Dominus exercituum note cujus vultum sto, quia hodie apparebo et. e Sur. repentis

CAPUT I.

S. Honorati genus, sancta adolescentia.

Est illud notum omnibus oratoriae disciplinae, quorum laudandam receperint vitam, patriam prius et originem praedicare : ut quod in propriis virtutibus deest, in patrum gloria praecessisse videatur. Nos autem in Christo unum sumus omnes, et fastigium nobilitatis est, inter Dei a famulos computari : nec addere nobis quicquam ad dignitatem terrenae originis decus, nisi contemptu sui potest. Nemo est in caelestibus clarior, quam qui repudiato parentum stemmate, elegit sola Christi paternitate censi. Praetermitto itaque commemorare avita illi secularium honorum insignia, et quod concepi-cibile, ac pene summum habet mundus, usque ad Consulatus propectam familiae suae nobilitatem, majore generositate pectoris fastiditam; nec placuisse illum sibi de supervacuis suorum honoribus, qui per amorem veritatis jam non suos optabat.

5 Ad illud potius sermo meus festinat, qua fide baptismum in adolescentia annis proprio conceperit arbitratum, quam maturo consilio sanus mortem expaverit, qui eam ante baptismum vita carituram esse perspexerat : qua siti vitam suam desideravit vitali fonte renovari : quam dulcis ei infantia, quam modesta pueritia, quam gravis adolescentia fuerit, quam omnes etiam aetatum gradus, gratia semper et virtute transeenderit, majorque se semper inventus sit; ut prorsus divino quodam paedagogio educatum putes. Eruditur sine aliqua suorum instantia; servat, juvante Deo, baptismum praeter illam hominum sollicitudinem; et, quod his majus est, recenti adhuc et illibato nitore b fontis, sine admonitore convertitur. Sine admonitore, dixit? et ubi est illud, quod patria obstabat? quod oblectabatur pater? quod propinquitas tota c retinebat? Intraverat enim gratia sua omnium sensus, et cum eum sibi Christus assumeret, certatim in suis omnibus mundus tenebat : alios dulcedo ipsius obligaverat, alios collegii blandimenta devinxerant, alios in variis juvenum exercitiis admiratio secularium virtutum tenebat. Quot illi vitae prioris gratiae fuerant, tot a conversione vinculis retrahebatur. Commune quoddam familiae decus praeripi omnes timebant. Et vere quomodo illum habitus non quasi proprius accepit? quos aliquando amictus non ornavit? Itaque velut splendidissimam gemmam, et commune omnium decus, eripi sibi simul patria, simul familiares, simul parentes putabant. Neque enim immutanda haec omnia, et reformanda in melius, ut vidimus, sed quasi mortura esse credebant. Et inde illud erat, quod quem omnia, quae adorsus erat, strenue pater agere perspexerat, a baptismate, quando potuit, avertit, timeus, ne totus simul, sicut consecutum est, religionis amore raperetur. Invaluit tamen desiderium et amor Christi, et baptismum, discussis patris dissimulationibus, pueritia fidelis invasit. Ita enim adhuc se catechumenus inter prima fidei rudimenta formaverat, lasciviam pro reverentia accipiendi quam doque baptismatis respiciens, clericos ut patres honorans, et puerili interdum censu pauperem juvenis, quicquid habere adhuc illa aetas, et plus utique pro novitate habendi amare poterat, miseratione prodigus offerebat; jam tunc in parvo praemeditans cuncta contemnerat, et sua simul universa largiri.

S. Honoratus ex familia Consulari.

baptismum caput adole-scentis.

b

c

Catechumenus puer vivit.

a f Agnoscitis, dilectissimi, diem publicis fidelium b mororibus consecratam : qui mihi quamdiu hos caducos vitae luxus dies Deus indulserit, semper quidem acerbitatibus gravis, plenus tamen r dignitatis adveniet. Hodie enim ille sanctae recordationis, Ecclesiae hujus Antistes, virtute, sacerdotio, nomine Honoratus, corpore exutus : quicquid ad clausulam elocutionis adjeceero, absurdum poterit judicari. Si enim dixero, Ad astra migravit; ille etiam dum in terris moraretur, inter splendidissima illa regni Dei astra numeratus est. Addam, Christo adest? Quando autem ei in vita sua ille non adstitit, ejus omnis vita illam Eliae vocem habuit : *U* Vivit Dominus, cui adsto hodie? Dicam, Terrena deservit, rufus, ut Apostolus ait conversatio semper in caelis fuit? Similiter itaque, quantum certo animus mens habet, quicquid de tali viro dicendum occurrerit, ipsa sui magnitudine congruo exitu varet. Compugnant mororibus gaudia. Talis reminisci, dulce est : tali carere, supplicium.

d 3. Reg. 18. 15. Philip. 3. 20.

2 Duplex itaque materia me provocat : illinc me laudum suarum gratia ad sermonem trahit, hinc ad singultus retrahunt damna communia. Ignoscite itaque, si diripientibus sibi duobus his affectibus mentem meam, oris mei officium, tanquam duobus dominis famulatum congruum negat. Quicquid recordatio in laudis partibus suggerit, totum hoc sibi inter damna numerans dolor veniat. Quamquam, etsi adesset mihi serenitas mentis, et famulatu idoneo menti lingua serviret, nunquid abundantius laus ejus proferri sermonibus meis poterat, quam in vestris sensibus manet : Nemo est, ut puto, cui non illius viri gratia major occurrat, quam possit opulentissima cujuslibet proferre facultia. Quia ergo, ut Scriptura loquitur, justorum memoria cum laudibus semper est, nec potest quisquam meritorum illustrium viros non cum laude memorare; proferam, ut facultas datur, aliqua ex his, quae de illo dilectionis vestrae corda meditauerunt. Adjuvant utique sensus vestri conatus meos, et quicquid sermoni meo expedire difficile est, vestra sibi pectora propriis cogitationibus eloquentur.

Prov. 10. 7

Ecc. 11. 30.

Laudare de- lincios, utile

3 Scriptura quodam loco continet : Sapientia in exitu canitur, hoc est dicere Sapientis conversatio in consummationis fine laudatur. Unde et in alio loco : Ne laudes, inquit, hominem in vita sua, et iterum : Ante mortem ne laudaveris quemquam; tanquam diceret : Lauda post mortem. In viventibus enim laudibus, et laudato locus vane exultationis offertur, et laudatori maxime nota assentationis affigitur. Multis autem modis utile est laudare defunctum : primum, quia dum adest, cui gratificari laudatione possimus, necesse est, ut ad largitorem gratiae Deum laus tota referatur : deinde, quia sola virtutis admiratio residet, ubi suspicio assentationis aufertur. Defuncti itaque laus in sancta fidelium congregatione prolata, plena est iedificationis, vacua jactantiae : merita quoque in hoc ejus, qui laudatur, accrescunt, quia plures sua laude proficiunt. Nec verebor, ne nimis forsitan favorabiliter de meo loqui credar : quia praeterquam quod nihil non inferius dici suis virtutibus potest, nemo est qui non illum suum computet, suum senserit, sumque crediderit. Non tamen ego ingenii fiducia, neque fretus eloquio ad attingendam tanti viri vitam manum mitto : quam si quis praesae eloquentiae auctor attingeret, non solum nihil facultia ornaret, sed victus materiae mole succumberet. Vester me amor provocat, vester affectus de illo aliquid loquendi fiduciam subministrat. Animalitur ipsius, ut credimus, merito sermo

ACTORE
S. HILARIO.
d
Votius blandi-
tius a patre
tentatur:

providus pater, et d teneræ pietatis suspicione sollicitus, variis eum oblectationibus provocare, studiis juventutis illicere, diversis mundi voluptatibus irretire, et quasi in collegium cum filio adolescente juvenescere, venatibus et ludorum varietatibus occupari, et tota ad subjugandam illam ætatem, seculi hujus dulcedine armari. Nec immerito eum secularis sibi a Christo præripi timebat, quem inter reliquos ornatissimos juvenes velut unicum complectebatur.

cas omnes
contemnit.

7 Verum illi major inter hæc omnia erat custodiendi baptismatis cura. Fastidiebat adolescens, quo grandævus oblectabatur pater, tali se semper adhortatione compellans: Delectat hæc vita, sed decipit: alia in ecclesiis præcepta recitantur: alia ibi in auribus meis mandata sonaverunt: illic modestia, continentia, et quies, et pudor traditur; hic effrenata luxuria nutritur: ibi pietas viget, hic exercitatio corporalis: illic ad æternum regnum Christus invitat, hic diabolus ad temporale sollicitat. Omne quod in mundo est, vanitas est et concupiscentia oculorum: et mundus transibit, et concupiscentia ejus: qui autem fecerit voluntatem Dei, manet in æternum sicut et Deus manet in æternum. Festinamus ergo erui ad his laqueis, dum adhuc minus tenemur. Difficile diu illigata solvuntur: facilius est tenera evellere, quam robusta succidere. In monte salvam fac animam tuam, ne forte apprehendant te e mala conversationis istius. Cito serpit voluptatis venenum. Servanda est Christo per Christi gratiam sumpta libertas. Alii aurum argentumque mirentur. Dominantur, ut video, metalla dominantibus. Alii prælia atque mancipia non sine animi sui captivitate possideant: alii honoribus gaudeant, et honorem divinæ in se imaginis premant. Mihi satis est, mancipium non esse vitiorum: mihi salus, gaudium: mihi conjunx, sapientia: mihi in virtutibus voluptas: mihi Christus thesaurus sit. Pensabit mihi gaudia caduca melioribus, dabit et in hac vita disciplina studiis et oblectari et ornari, et inter hæc dignum fieri coelestibus regnis.

Lu. cum om-
nem oblectat

8 Nec longas talis meditatio moras pertulit, sed illico se in flammam conversionis nutrita hujusmodi fontis scintilla proripuit. Jugum Dominicæ servitutis subdita cervice suscipiens, jugum libertatis excussit, intelligens summum esse captivitatis genus licentiam juventutis. Rediguntur ad breves capillos luxuriantes comæ, transfertur ad nitorem mentis vestima splendor, cervicis lacteæ decens palliis rigentibus occupatur, transit letitia in gravitatem: membrorum vigor, animi vigore mutatur: virtus corporis, in virtutem spiritus migrat: pallescit jejunio speciosa facies, et prius f succi plena fit plena gravitas. Et quid plura? ita repente totus alius ex alio ostenditur, ut non aliter genitor ipsius, quam orbatus filio pater laudaretur. Et vere plena mortificatio corporis, sed vita illic spiritus erat. Tota hinc parentum persecutio suscitatur. Tunc solum et primum patri contumax fuit, cum Dei Patris filius esse contendit, ordinata jam tunc in Deo, sicut Salomon præcepit, caritate. Ita enim Propheta memoratus sub Dei voce pronuntiat: Ordinate in me caritatem. Ordinavit plane eam ille, et sub caritatis dispositione, perspexit primo Deum, tum proximum diligendum. Condemnari itaque; se senectus patris, ætatis illius conversatione credebat: occurrit, renititur, comminatur: nec tamen ullo horum pueritia Deo freta, concutitur.

Canl. 2, 4.

a Sur illius. b Baral ad fones. c Sur. renitatur. d MS. Preudh. terrene. e Sur. male cogitationes. f MS. lip. luci.

CAPUT II.

Cum Venantio fratre peregrinationes, hujus obitus.

Assistit tironi suo Dominus consolator, nec dissi-

mulat unum ei ex germanis suis in collegium suscitare: qui exemplo ipsius ad conversionem vocatus, et senior juniorem secutus, in ipso brevi quo vixit tempore sicut collegio illum, ita etiam virtute conitatus est. Hinc jam inter illos certamina grata propositi, ejus mens ad pietatem mollior, ejus esset cibus durior, cui sermo blandior, cui amictus asperior: quis loqui rarius, quis orare crebrius posset: quem minus detineret lectulus, quem magis lectio: quem minus moveret a injuria, quem magis misericordia: quis daret promptius, quod sibi detraxisset, quis libentius hospiti stratum ciliicii, et cervical illud consueti lapidis offerret. Quis peregrinum promptius ante eleemosynæ dispensationem lacrymis foveret, et affectu prius Christum, quam advenam convivio pasceret: cui in ore rarior mundus, cui frequentior Christus: quis in illa sublimitate virtutum sibimet ipsi minor videretur, et quo magis merito ascenderet, eo magis compunctione decresceret. Privatus quidam jam tunc in conversatione eorum Episcopatus gerebatur. Mentior, nisi plurimi Episcoporum didicere ab illis, dum excipiuntur, excipere: nam si qui rigorem illum propositi non expaverunt, plus illinc humanitatis animo, quam refectionis corpore secum tulerunt. Ornabant itaque omnem simul patriam, et quantum apud animos multorum manet, custodiebantur aliorum ab illis corpora aliorum spiritus: prout quisque indigens erat aut doctrina, aut sumptibus vestiebantur, iustruebantur, alebantur. Nullus illuc peregrinationis labore defessus, non tanquam ad patriam et patrimonii sui b rura pervenit. Nullus illinc ad ulteriora discedens, non tanquam iterum a domo sua pedem movit, et iterum sibi relinquere cives suos visus est. Iterum propinquos.

fratrem
exemplo con-
vertit.

Certant inter
se studio vir-
tutum:

laudantur ab
omnibus, in-
viti.

10 Interea amor in illos omnium crescebat, multiplicabatur, disseminabatur, et fama in ulteriora quæque ferebatur: totaque jam erga illos patria, obsequiis et amore ac honore certabat: pervenire illis ad ignobilitatem et paupertatem non licebat. Quanto magis eorum vita abscondebatur, tanto magis fama enicabatur, et alter alterum laudi objicere, et gloriæ exponere, et ad unum communem virtutem referre. Sed dum unusquisque sub umbra alterius obscurari volebat, tanquam repercussa claritas utrimque radiabat. Jam que illorum gravitas, quam senilis maturitas, quam rara feminarum visitatio, etiam proximorum, et que inter tot virtutes totius vanitatis fuga, quam blanda consolatio, et quam sollicita custodia erga eorum salutem, qui se eorum doctrinæ mancipaverunt! Angelica ab illis vita in terris ducebatur in multa patientia, in vigiliis, in jejuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto, in caritate non ficta, in virtute Dei. Pavabant interea illi gloriam suam, et odorem bonæ conversationis longe lateque diffusum, licet ad Dei laudem referrent, sibi tamen vanitatis periculum inferre metuebant. Percepisse se in vita sua mercedem suam reputabant: humanam conversationem et gratiam fastidientes, eremi amore flagrabant.

patrim re-
linquunt.

11 Inito itaque consilio, et quodammodo passi honoris sui persecutionem, ad e peregrina contendunt. Iterum patria consurgit, iterum propinqui reluctantur. Spoliari se, sed nunc sanius lumine suo metuunt. Quod illic, Jesu bone, certamen fidei atque amoris fuit? qui tunc consiliorum, qui precum, qui lacrymarum ambitus? quis non illic sibi officium propinqui vendicavit? aut ejus lacrymæ, non cum lacrymis patris certaverunt? Amittere enim se omnis patria in juvenibus illis patres sentiebat: et vere erat illis senectus, non annis cana, sed gratiis; non cariosa artibus, sed moribus d vetusta. Quanta, Domine, dispensatio procuracionis tuæ, qui larapadas fidei igne fulgentes, non loco fixas stare pateris, sed e præfers eas illuminationi diversorum locorum, inspirans mi-

c

d

e

grandi

grandi voluntatem, et fugiendi gloriam : quæ utique multiplicanda erat ipso per susceptam peregrinationem virtutum augmento. Dripit utaque dudum quidem vario misericordiarum opere vexata, adhuc tamen larga substantia, et æqualiter ad patrimonium propinquas atque extraneas auctionator admittitur. Itamullus in lucris dumtaxat parentum respectus est, ac si rem non suam vendant. Possessio quæ pauperibus, ex qua ab ipsis fuerat possessa, servierat, pauperibus nunc distribuenda distrahitur. Excipit patria effusus misericordiam, et fletibus effluis pensat.

12 Exeunt de terra, et de domo, et de cognitione sua, et exemplo *f* pari vere Abrahæ filii demonstrantur. Ne quid tamen juvenili ansu temere ab ipsis inceptum putaretur, assumunt senem perfecte consummataque gravitatis, quem semper in Christo patrem computantes, patrem nominabant, *g* S. Caprasium, Angelica in terra adhuc conversatione degentem. Cujus quamquam dilectio vestra nomen hæcenus ignoraverit, et adhuc nesciat vitam, amicus enim suis Christus ammerat. Hunc tamquam ordinatorem in Domino atque custodem sue ætatis assumunt, quos custodes sibi plurima juventus elegerat. Queritur ergo peregrinationis latebra, fugitur fama virtutis. Ubi cumque itur, ibi alia, velint veliant, fama pariebatur. Felicis terræ, et portus beati, quos celestem patriam sitiens peregrinus illustrat. Alii Orientis oras, et quæcumque alia plena Sanctis loca, accipiendi exempli gratia, accedunt : hi quicquid adeunt exemplis bonis suscitant. Spargitur ulique substantia, et in omni accessu eorum bonus Christi odor fragrat.

13 *h* Hunc ipsum jam tunc, cujus hodie memoria pascimur, urbi huic Massiliensis Ecclesia pene præcipit, hortante illius urbis Antistite, et tali eo gaudente collegio, Sed quid non ille fervor lacrymarum certamine, et blandimentorum ambitione evinceret? Alacris ergo, tamquam novo admoniti periculo, maria transmittunt, expetunt litora, quibus barbura esset etiam illa, quæ plurima in ipsis erat, Romana eloquentia. Longum est percurrere, quem ab illis profectum unusquisque locus traxerit, quam salubritatem Ecclesiis sine ullo clericatus actu invexerint, quod magistris magistri in silentio fuerint.

14 Illud commemorasse sufficiat, intrepide ab illis pro Christi desiderio, maris *i* rheuma toleratum, squallorem ac sterilitatem Achæri littoris expetitum, et tam delicate, *h* tam mollior educatos, contra tantas aquarum varietates decertasse. Quod quam grave, quam intolerabile illi teneritudini fuerit, excessus illie germani sui beatissimi in Christo viri Venantii, et infirmitatis suæ suorumque protestabantur. Jam quid in illo finire *m* Methona ait extulisse se, aut percipisse crediderit, multiplicibus psallentium indicavit agnivilas ; hinc Helæus, hinc Græcus, hinc Latinus exultant : Judæus ipse Christum respiciens, fidelem Christi servum admiratur. Astra ipsa ferventes chori pulsant, et, ut credimus, cum humanis vocibus Angelicæ chori concinant. fidei famulo suo Christus occurrit. Enge Venanti, serve bone et fidelis : et dum audis, Intra in gaudium Domini tui, memento nostri, quos adhuc sæculi gaudia impugnant. Accipiunt finem carnis animaque certamina, sumit principium vita perennis et gloria.

a Sic invidia, *b* Barrat. jura, *c* MS. Rip. peregrinandum, *d* MS. Rip. venusta, *e* Idem, pedes ad illuminationem.

f Idem, Paris *g* Colitur S. Caprasius I. Jan. *h* Hæc ex MSS. uljctanus, quæ Suru et Barrati decant, usque ad expectant litora etc. *i* p. 100, fluxus, *k* MS. Rip. quam mollior.

l Colitur hic S. Venantius 30 Mart. ut ex Sausso et Barrati potest. *m* Plures sunt hujus nominis civitates. Hæc cu videtur intelligenda, quæ in ora Messæne in Peloponneso sita.

CAPUT III.

Stressus Lerinensis, funditio monasterii.

Hunc jam vobis Honoratum vestrum Christus re-

ducit, et occulta manu salubritatem regressus su temperat. Nam quicquid præterfluen s tangit, illuminat. Hujus Italia benedici gaudet introitu : hunc Tuscia venerata complectitur, et blandissimas per sacerdotes suos moras necit. Porro Dei providentiâ nobis prospiciens, emecta disrumpit, et quæ e patria eremi desideria provocaverant, hunc in eremum huic urbi propinquam Christus invitat. Vacantem itaque insulam ob iniquitatem squaloris, et inaccessam venentorum annualium metu, Alpino haud longe jugo subditam petit, præter secreti opportunitatem, sancti ac beatissimi in Christo viri a Leontii Episcopi ollectatus vicinia, et caritate constrictus, plurimis a tam novo ausu retrahere illum conantibus. Nam circumjecti accedite terribilem illam vastitatem ferebant, et suis illum occupare finibus fidei ambitione certabant. Verum ille humanæ conversationis impatiens, et circumcidi a mundo vel objectu freti concupiscens, illud corde et ore gestabat, nunc sibi, nunc suis proferens : Super aspidem et basiliscum ambulabis, et conculcabis leonem et draconem. Et in Evangelis Christi ad discipulos factam promissionem : Ecce dedi potestatem calcandi super serpentes et scorpiones. Ingreditur itaque imparidus, et pavorem suorum securitate sua discutit. Fugit horror solitudinis, cedit turba serpentium. At quæ non tenebræ illud lumen refugerunt? quæ non illi mellicamento venena cesserunt? Inauditum vere illud, et plane inter miracula ac merita illius mirandum reor, quod tam frequens, ut vidimus, in illis ariditatibus serpentium occursum, marinis præsertim aestibus excitatus, nulli umquam periculo, sed nec pavori fuit.

16 Quid longius morer? Cooperante, ut ita dicam, Christo, omnia, quæ prius deterruerat, adversitate superata, Honoratus vester castra illic quædam Dei collocat, et qui locus dudum homines a sua commemoratione repulerat, Angelicis illustratur officiis. Illuminatur latibulum, dum lumen occulitur: cedit ignoti prius exilii obscuritas, voluntarii exulis claritati. Quid ergo commendatio illa conferat? Quocumque Honoratus accesserit, adesse illic etiam honorem necesse est. Ille primum diu evitavit clericatus illigatur officio: hic refugam suum Sacerdotalis insula innectit: et qui venire ad dignitatem detrectaverat, ad ipsam dignitatem venit. Apparuit illic Presbyter, non duplici tantum, sed et multiplici honore dignissimus, eorum quo nullam sacerdoti distantiam, nullam nominis privilegium Episcopatus agnosceret. Nemo umquam Episcoporum sibi tantum usurpavit, ut se Presbyteri illius collegam computaret. Verum ille tam integram in sacerdotio monachi humilitatem conservabat, quam plene monachus sacerdotii merita possederat.

17 Industria illico sua sufficiens electis Dei ecclesie templum excitatur : apte monachorum habitaculis tecta consurgunt; negata a sæculis aquæ largiter flouit, in uno ortu suo duo veteris testamenti miracula præferentes. Nam cum e saxa erumperent, in media maris amaritudine dulces profuebant. Certatim jam illuc omnis regio quærentes Deum dirigebat. Honoratum expetiit, quisquis Christum desideravit, et plane Christum, quisquis Honoratum expetiit, invenit. Ille enim ille totus vigeat, pectus ejus, quasi præcelsam arcem, et splendidissimum templum insederat : illic castitas, quæ est sanctitas, fides, sapientia et virtus habitavit : ibi justitia fulsit et veritas. Itaque velut ulnis effluis, patentibusque brachiis, in amplexum suum omnes, hoc est, in amorem Christi invitabat : omnes undique ad illum certatim confluebant. Etenim quæ adhuc terra, quæ natio in monasterio illius civis suos non habet? quam ille barbariem non mitigavit? quoties de inimicis belhis quam mites fecit columbas? quam amarus interdum mores Christi dulcedine aspersionis? et quorum pravitas sibi-metipsis prius ponalis fuerat, eorum postmodum gratia

Acetone S. Honoratus redi in Italian.

Abit in insulam Lerinensem

u

Psal. 90. 13.

Luce. 10. 19.

venenatas bestias fugat.

Inlatur sacerdotio

Construct monasterium.

Aquas dulces efficit.

monachos præclare instruit

Sua dant pauperibus

Gen. 12. f

g S. Caprasium sibi directorem adsciscunt

raria visitat loca Sanctorum

h

i

k

l

Venantius moratur Methony

m

ACCITORE
S. HILARIO.

gratia oblectamento omnibus erat: degustata deinde boni suavitate, non poterant non magis odisse quod fuerant. Nam velut educti in novam lucem, antiquum illum diu insidentium errorum carcerem detestabantur. Pulsa est per exhortationes ipsius varia pestis animorum: amaritudo, asperitas, et rabies locum dabant libertati, quam Christus obtulerat, et deletabat requies post longam et gravem Pharaonicam servitutum. Stupenda et admirabilis permutatio: non Circeo, ut aiunt, poculo ex hominibus feras, sed ex feris homines, Christi verbum tamquam dulcissimum poculum, Honorato ministrante, faciebat. Quid enim non extunderet illa instantia cum alacritate conjuncta? Aut qui lapides non in Abrahamæ filios verterentur, ubi tanta erat in expoliendis mentibus officina virtutum? Quod si minus hominem ad salutem suam vivis exhortationibus permoveret, Deum oratione confringeret. Omnium ille passiones, suas credidit, et tamquam suas flevit: profectus laboresque omnium, suos computavit, sciens condere cum gaudentibus, flere eum fleutibus, simul et vitia et virtutes omnium, in meriti sui cumulum transferebat. Sicut enim virtus ad virtutem excitat, ita miseratio miseris impensa, fructificat. Metet enim in singulis plus, quam sibi singuli, singulorum enim salus unam illi gloriam instruit. Impiger, festinus, infatigabilis perseverat: prout cujusque naturam, moresque perspexerat, hunc secreto, illum palam; hunc severus, illum blandus aggreditur, et ad castigandi immutationem, ipsam plerumque faciem castigationis immutat. Inde illud erat, quod non facile quemquam tantum vel amari vidimus, vel timeri. Ita enim duos hos affectus sui, in unoquoque suorum collocebat, ut et amor suos delicti metum, et timor disciplinæ amorem introduceret.

^a Colitur S. Leonius Episcopus Forojuliensis provinciarum secundæ Narbonensis, i. Decemb.

CAPUT IV.

Præclara Lerinensium institutio. Honorati virtutes.

singularem
eorum curam
gerit.

Incredibile est, quantæ illi curæ fuerit, ne quem tristitia affligeret, ne cogitatio secularis urgeret: quam facile perspexerat, quid quemque vexaret, tamquam singulorum mentes mente gestaret. Quanta præterea pietatis dispensatione provideret, ne quem nimii labores gravarent, ne quis vicia quiete torpesceret. Ipsos, si dici potest, singulorum Fratrum somnos pio pensavit affectu: valentes corpore, a desidia semper exentiens; ferventes spiritu, cogebat ad requiem. Omnium vires, omnium animos, omnium stomachos instinctu, credo, Dei noverat: vere servus omnium factus propter Christum Jesum. Mirandum est, quomodo unus tot simul officia compleverit, tam varia præsertim infirmitate vexatus: fortissimos quosque et recentis adhuc conversatione prævalidos, in jejuniis vigiliisque, impar viribus, pari lege comitatus est. Infirmos ipse infirmior visitavit: refrigeria animarum simul providit et corporum, et ne quid cuiquam minus fuisset impensum, animo semper recurrebat: Hic alget, hic a cogitat: illi hic labor gravis est, huic hæc esca non congruit: ille ab alio læsus est: grave, quod hic intulit, nec minus grave, quod hic sensit injuriam. Grandi instantia opus est, ut offensa gratiam consequatur, et hic sibi illatam contumeliam aut levem aut nullam computet; hic autem se gravissimam intulisse suspiret. Hæc illius jugis opera, jugis intentio erat, levigare omnibus jugum Christi, et quicquid diabolus injecisset, avertere; discussio culparum nubilo, gratiarum serena revocare; amorem Christi et proximorum amando inserere; et mentes omnium, tamquam pectus suum, excolere, innovare gaudia, et ad Christi semper desiderium tamquam primo conversionis die inardescere.

19 Hinc illud erat, quod omnis congregatio illa, divinæ cupidæ servitutis, ad nomen ipsius ex diversis terrarum partibus collecta, tam moribus quam linguis dissona, in amorem illius conspirabat. Omnes dominum, omnes patrem vocabant; in illo sibi patriam, propinquos, et omnia simul reddita computantes. Diderant omnes, ipso sibi compatiente, dolores illius, suos computare: ut non immerito egregius, et in Christo b beatissimus vir Salvianus Presbyter, carorum suorum unus, scriptis suis dixerit, quod sicut sol cœli faciem pro sua sola aut obscuritate aut serenitate mutaret; ita congregatio illa cœlum sitiens, et cœlestibus studiis mancipata, ab ipso vel nubila, vel serenitatem mentium quasi a peculiari in Christo sole, susciperet: ipsoque congruo congrueret, inspirante revalesceret. Hinc illa erat, et adhuc orationibus suis permanet diffusa in monasterio sancti Spiritus gratia, tanti doctoris et exemplo et admonitione firmata, in variis charismatum donis, et humilitate et mansuetudine, et in caritate non ficta, et una capitæ gloria, in diversitate membrorum.

20 Magna illi inter hæc erga advenas et hospites cura. Quis enim illum aliquando præteriret? Quis non quamlibet prosperam navigationem, et quamlibet secundos ventos aut pro tanti viri desiderio, commodi sui contemptor, abruptus? aut si insulam tenere non lieuit, violentum secundæ navigationis obsequium, acerbissimam tempestatem computavit? Nemo illic non festinus accessit, nemo illic moras suas sensit, nemo illinc non securissimus solvit, prosequente ipso amore, sumptibus, votis; et tunc primum agnitos, tamquam dudum suos emittente. In squallore eremi delicias conspectu suo ministrabat, cum tanto omnes gaudio et alacritate suscipiens, tamquam expectasset. Aderat præterea munificentie animo par substantia, pari fide ministrata. Nam qui libenter audierat, Vende omnia tua, et da pauperibus, et veni, sequere me; huic libentissime unusquisque, si quid misericordie animo devoverat, dispensandum ingerebat, securus illi sua cuncta committens, cujus in relinquendis omnibus secutus fuerat exemplum. Hinc ad eum frequens ex diversarum regionum vastitate concursus. Et vere is ille erat, qui non ut parcus dispensator, aut timidus respector sibi creditæ et crescentis quotidie congregationis aliqua tribueret, plura servaret: sed quid quotidie in alieno non faceret, quod in suo semel fecerat? hoc est, nihil sibi, nihil suis, præter præsentium dierum victum et vestimentum reservaret.

21 Exhausta est aliquando dispensationis substantia, fides nunquam. Quadam enim vice, cum unum jam ex multis millibus aureum nummum d profuita ad munificentiam arca retineret, hunc etiam ipsum in multarum rerum defectu constantissime pauperi prætereunti dedit, et mihi atque aliis adstantibus dixit: Certum est jam appropinquare qui deferat, si jam non habet munificentia nostra quod proferat. Vix trium aut quatuor horarum spatium, die fluente, transierat, et continuo qui verbis suis fidem faceret, occurrit. O felix munificentia, cui fides ministravit! o felix fides, cui munificentia nunquam moram fecit! Et vere quantum fides sua suppetebat, dispensare sua tantum manu non occurrit. Plurimos multis locis probatissimos viros habuit, quorum semper manibus, quod sibi deferebatur, expenderet. Sic unius dispensatoris gratia dispensatores multos habebat, et fides sua, quasi communis quidam fons, et dantibus et accipientibus plurimis profuebat. Nullius pene angustia: ad ipsum pervenerunt, quæ ultra ipsum protenderentur, aut non in ipso metam reperirent.

22 Hinc jam certatim ad illum, ut putabat, aut certe ut optabat, latentem, undique litterarum officia perlata sunt. Quibus ille quam novis affectibus variata reddebat, quam gravia, quam blanda, quam dulcia? Unde pulcherrime splendidus mundo, splendidior Christo,

Amatur ab
his.

b
Laudatur
cum suis a
Salviano.

Benignus et
liberatis in
hospites.

c
Nummum au-
reum unicum
habens dat
pauperi.
d

e
magni fit u
S. Eucherii
Lugdun.

Christo, æmulus virtutis ejus, e B. Euchernus, cum ab eremo in tabulis, ut assolet, cera illitis in f proxima ab ipso degenis insula litteras ejus suscepisset, Mel, inquit, suam ceris reddidisti. Quis itaque non beatum se, beatam domum, beata serinia sua credidit, in parvo ex ore ipsius munere, magna benedictione ditatus? Et sane tantum in scriptis illius salis, tantum dulcedinis erat, ut non seriniis aut armariis, sed area pectoris condi mererentur. Inde est, quod plurimi ea inscripta sensibus ferunt, et libentissime ad testimonium amoris illius proferunt. Denique quis nunquam tantos sibi amicos presentibus illigavit officiis, quantos ille qui se diligere, et avidissime desiderarent, habuit ignotos.

a Ita MSS. at Surtus et Barralis, luc ugrota.

b Solvianum Sansonius in supplem. Martyrol. Gallicanum Sanctum facti. Missilia nec colitur, nec vulgo sanctus habetur. S. Euchernus in præfat. libr. de questionibus vet. et novi Testam. illum et Vincentium Lerinensem sanctos viros appellat.

c MS. sup. Et quis d hanc prona.

d Eucherni duo Lugduni Antistes fuer. senior, cujus hic mentio est, S. Honorati æqualis, junior alter integro post seculo, famularis S. Cæsario Arelatensi. Uterque, tenere in unum conflatus a quibusdam, colitur 16 Noveimb.

f Hinc ostendit Theophilus Baynaudus noster, non fuisse illum Lerinensem monachum, quod Alardus Gazæus in Proverbum Colut. 11. Cassini, atque alii scripser. Præterea Lerinæ est Lero, vulgo insula S. Margarete, a veluto ejus duar isthæ sacello. In hac Euchernum commemoratam aut Barralis.

CAPUT V.

a S. Hilarii vita monastica.

Interea ego dum multimodam ejus in omnes gratiam memoro, in me infinitam curam prætermitto, cum ipsius utique mihi cura non minus in Christo salutis attulerit, quam amor inter vos ornamentum et honoris reliquit. Mei enim gratia, quod ad meritum sumum, et judicium meum pertinet, patriam, quam fastidierit, non designatur accedere, nec refugit laborem tanti itineris, suis præcipue multis jam dudum infirmitatibus gravem: meque illic jam in illis annis nimis amicum seculo, et contumacem Deo, ut seductor et verax, ad amorem Christi blanda manu tentat. Longum est intromittere illam in exhortationibus ingenii sui violentiam, in quibus cum jam ante propositum acerrimis sibi metipsi ad conversionem stimulos adnovere potuisset, haustis dein sapientie fontibus multijdeiter diffundebatur: sed cum parum in aures meas pietatis illius verba descenderent, ad solita orationis præsidia convertitur, et affectus sui clamor repulsus duritia mea, piissimas Dei usque ad misericordiam pulsavit et penetravit aures. Et vere oblitus tanti mihi, et per secularem illam nimis periculosam consuetudinem, obstinationem interdum meam sacramento obstrigenti, prophetico (ut ita dicam) spiritu ante jam promiserat: Hoc, impiens, quod mihi tu non præstas, Deus præstat. Et o, quam diu mollire duritiam meam nisus est nobis lacrymarum! quam piis mecum pro salute mea amplexibus osculisque certavit! Ad præsens tamen, ut ille ait, vici pessima victoria. Sed agitandum me illinc et edomandum dextera Dei suscepit: illi enim me oratione tradiderat. Qui tunc in corde meo fluctus, que tempestates diversarum et inter se compugnantium voluntatum excitatae sunt! Quoties sibi in animo meo velle et nolle successit! Et quid plura? Absente illo, partes in me suas Christus exequitur, et post b triduum orationibus suis per miserationem Dei mea contumacia subjugatur: fugaverat enim somnum cogitatio, et invitante me pio Domino, totus eminus cum voluptatibus suis mundus adstabat: quid expetendum, quid relinquendum suaderetur, minus mecum meus, tanquam collatis quod amicum tractatibus, ventilabat. Gratias tibi, bone Jesu, gratias, qui dirupisti vincula mea, famuli tui Honorati pia supplicatione permotus, et iniecasti mihi vincula amoris tui, quibus si tenear, nunquam peccati vincula revalerent.

salvian

ss. Eucherni Lugduni duo

Hilarium a seculari vita convertit exhortationibus.

2 per seculum in eremibus.

b

Occurro itaque subditus, qui superbus abscesseram, et omni contradictione deposita, novus peccator accedo. Sic sic Sancti oratio fugitivos suos reducit, sic contumaces subjugat, sic expugnat rebelles.

Auctore S. Hilarium

In Lerinum cum deducti, suaviter instituit.

24 Jam quibus ille tunc lacrymis ariditatem meam irroravit! quam pio fletu me quoque traxit in lacrymas! Tali me humilitate et blandimento, tanquam si ipse a me exciperetur, excepit: ablata est illico causa remorandi. Tum primum illam esse patriam, quam fugendam esse dudum crediderat, agnovit. Educit me secum suam prædam: gaudet, triumphat, exultat. Eremo me jam tamen exemplo suo secreti cupidum festinat includere. Alit primum lacte, et postmodum cibo. Potat etiam profano illo, qui in se erat, celestis fonte sapientie. Atque utinam tantum angustia spiritus mei recepissent, quantum ille studebat infundere! præparasset me profecto vobis, et desiderio vestro dignum dedisset, et successorem sibi idoneum nesciens erudisset. Jam vero profano illius in omnes caritas, quod sine invidia dixerim, quantum in me adjecerat, et c leve illud Christi jugum quantum mihi levius blandimentis suis fecerat! Quoties me mentem meam, quoties animam, quoties linguam suam nominabat! Quam impatiens absentia! quam semper indignissimi conspectus mei cupidus erat! Quid de his omnibus dicam, nisi propheticum illud, quod Dominus ei retrulit pro me!

a Petrus de Natal. l. 2. cap. 86. Exemplo quoque conversationis sue Genadum quendam virum effrenem et indomitum ad penitentiam provocavit. Videtur Hilarium voluisse scribere.

b Sur. et Barr. Iduum. c MS. Preuth. Iene.

CAPUT VI.

Honorati in Episcopatu virtutes.

Interea ego, dilectissimi, strictim contingens passus cuncta, quam referens, de solertissimo pastore vestro ea, que aliis potius quam vobis erant nota, replicavi. Sacerdotium quippe suam in Ecclesia hæc nomine auctum vidimus; sanctimoniam vero et actibus jam prius summam. Sed unde illud, quæso, quod tam e longinquo, tam ignotus expetitur? Quis illam absentis, nec prius visi gratiam vestris pectoribus adlixit? quis illud desiderium suscitavit, ut orbatis his, quibus a Domino apud eremum indultus erat, vobis nasceretur? Ille utique, qui cuncta dispensat, ille, qui eum et patrie sue quamvis congruam videbat, infulsit, et per maria et per terras ad utilitatem videntium, hanc tantum cultoris sui gratiam circumnegit.

Et Episcopus.

26 In summa, ex illo brevi, quo vobis indultus est tempore, facile metiri datur, quid plus de illo in his, quid minus dixerim. Vidistis enim, dilectissimi, illam sollicitudinis vigilantiam, illud discipline studium, illas pietatis lacrymas, illam jugem ac perpetuam mentis serenitatem, cujus testimonium vultus inmutabilis erat. Audistis quoque os illud congruens vite, in quo erat conscientia purificati pectoris, sermonis luculentia. Vidistis illam latitudinem caritatis, que tanta in illo fuit, ut non immerito de illo Sanctus idem, cujus proximum sententiam propositi, dixerit. Quod si arbitrio suo caritas ipsa exprimenda esset in vultum, Honorati putissimum pingi debere vultu videretur. Quis itaque illum magnam sufficienter vidisse sibi visus est? Cui non loco omnium affectuum fuit? Quis ita blandimentum cum severitate conjunxit? Quis ita mixtam hilaritate disciplinam propinavit? Quem non eum ipsius, qui corrigebatur, voluptate correxit? Quando lætitia ejus quiesquam lascivie redolens? Quando tristitia non subbris? Quando gemitus, nisi de peccati alieni mœrore descendens? Quis enim non a auctorem invenit, quam prius viderat? Semper in summitate virtutum positus, semper quo crescere posset, invenit.

Quam virtute floret.

ff

Effluar meritorianam

27 Jam vero sub exhortatione ipsius quis anxius

ACTORE
S. HILARIO.

1. Cor. 9. 22.

*Dissentientes
reconciliat.*

*Liberatis in
pauperes.*

Egyptus.

Suos solatur.

*Omnia rite
ordinat.*

u

non dolorem suum sprevit? Quis feris moribus, non insaniam suam execratus est? Quis arrogans, non plus quam omnes, superbiam ipse suam abominatus est? Quis lascivus luxuriam non detestatus? Et quid plura? Omnibus omnia, ut Apostolus ait, factus, communis omnium medecina erat. Nullam pene gratiam non in se tam plenam habuit, ut ipsam specialiter excolere et possidere tanquam unicam putaretur. In nullo vite ordine non ita vigit, ut ipsi specialiter aptus videretur.

28 Denique ut primum sanctæ hujus Ecclesiæ regimē accepit, prima ei cura concordia fuit, et præcipuus labor fraternitatis, calentibus adhuc de assumendo episcopatu studiis, dissidentibus mutuo amore connectere. Tanquam probatus Israelis agitator probe noverat, non facile quicquam discordantibus imperari. Studebat præterea amore potius regere, quam terrore dominari: ut voluntaria magis, quam coacta correctio hunc quoque subditis adjiceret ornatum, ne ad officium suum compulsi putarentur. Confestim itaque exclusa discordia, illi, quæ est virtutum omnium mater, caritati locum præbuit. Floruit igitur sub ipso Christi Ecclesia, sicut monasterium ante floruerat: crevit gratis, decrevit metallis. Ingressa videlicet disciplina, domo sua, tanquam domo Dominica mamona iniquitatis exclusit, et quæ otiose diu congesta fuerant, dignis tandem usibus deputavit. Dudum defunctis thesauros suos misit: iterumque qui obtulerant, oblationum suarum refrigeria senserunt. Hoc solum quod ministerio sufficiens erat, reservavit: sed si exegisset usus, nec ministerio, ut reor, pepercisset. Alieni temporis vota dispensationem suam fecit.

a *of. alterem.*

CAPUT VII.

Egritudo, obitus, sepultura.

Operari etiam inter extrema non destitit: multos in lectulo suo verbi dispensatione ditavit. Sed quamdiu illum lectulus tenuit, cui etiam superare vicinas morti lassitudines jam in consuetudinem venerat? Ultimum, doloribus jam reluctantibus, Epiphaniorum die in ecclesia sermonem habuit, nesciens unquam, consistente cum infirmitatibus fide, dolori magis corporis, quam spiritus fervori acquiescere, servavit desideris vestris supra suas vires. Non illum siquidem aliqua extrinsecus superveniens ægritudo, non subitus febrium aestus absorbit: sed diu dilata infirmitas, nimio dudum propositi rigore contracta, et adhuc remissioni parum acquiescendo ingravescens, octavo eum vel nono die a solemnitate prædicta paullatim extenuando confecit. Vix quadriduo tamen nobis suam in officiis caritatis debitis presentiam denegavit, timens utique, ne suos vicinia transitus sui contristaret. Nulli unquam gravis inter gravissimas ægritudines fuit: nulli, ut assolet, ullum infirmitates sue horrorem intulerunt. Et quidem hoc ordine illud sancti Spiritus receptaculum conquievit.

30 Cæterum impollute illius mentis vigorem incredibile est quam integrum usque in extrema servaverit. Ac primus semper uberrime suos consolatus est, ac nihil magis timuit, quam ne diutina nos desperatione conficeret, intelligens pene facilius ferri extrema, quam dubia. Absternit semper sermone conditio circumstantium lacrymas: quas tamen quo magis absternit, irritavit. Inde graviorem suo, dolorem nostrum computabat. Non facile quisquam tam forti pectore inter quælibet aspera et diu tolerata, nec optavit aliquando mortem, nec expavit. Nam, quem vivere inter quamlibet gravia in Christi servitute non piguit, ad novam vitam per communem illam novæ vitæ januam transire non timuit. Præmeditata enim illi ultima hominum necessitas, non repentina advenerat. a Itaque sub ipso jam finis ad-

spectu, tanquam emigraret, tanquam valediceret, ne quid imperfectum derelinqueret, ne quid minus plene quam proposuerat, ordinaret; interrogare singulos nostrum, et ad suggerendum, si quid memoriam suam subterfugisset, hortari: omnia interim subscriptione firmare, et parcentes nos fatigationi suæ, ad omnia quæ agenda erant, cogere: cogere autem blando illo; sicut semper, imperio.

31 Quadam autem vice, cum comprimere lacrymarum mearum tempestatem, et abrumperè rivos fle-tuum laborarem; Quid, inquit, fies inevitabilem humani generis necessitatem? Imparatum ergo te invenire meus transitus debuit, cum me non invenerit imparatum? Cumque ego b impedita singultibus utcumque poteram verbis ipsis verba subnecterem, quod jam non destitutionem meam dolerem, quippe qui mihi orationum suarum patrocinia nunquam defutura considerem, quin et post transitum suum validiora præsumerem; uno me dolorum suorum vulnere, et difficultum inter extrema luctaminum graviter affligi; Et quid ego, inquit, nimium omnium fero ad ea, quæ Sanctorum plurimi in supremis suis acerbissima pertulerunt? et commemoratis aliquot, adjeit, quod credo alicubi legerat: Magni, inquit, viri multa patiuntur, et ut illos pati doceant ad quorum nati sunt exemplum.

32 Confluentibus autem ad se potestatibus, c Præfecto, et Præfectoriis viris, quam serventia sub mortali jam frigore mandata deprompsit, ab ipso exitu suo sumens acerrimum exhortationis exortium? et dignum plane erat, ut qui vite semper exempla præbuerat, etiam mortem suam in exemplum advocaret: Videtis, inquit, quam fragile habitemus hospitium. Quolibet vivendo ascenderimus, illinc morte detrahimur. Ab hac necessitate neminem honores, neminem divitiæ liberant: hæc iustis et iniustis, hæc potentibus humilibusque communis est. Magnas Christo debemus gratias, qui mortis resurrectione propriæ mortem nostram spe resurrectionis animavit, æternam vitam afferens, discussit æternæ mortis horrorem. Sic ergo vitam agite, ne vite extrema timeatis, et hoc, quod mortem appellamus, quasi commigrationem expectetis. Mors pena non est, si non ad supplicia deducit. Dura quidem est carnis animæque divisio; sed multo durius in gehennæ flammis erit carnis animæque consortium, nisi in omni vita generositatem suam spiritus recognoscens, bellum corpori, et corporalibus vitis certamen indixerit: et felice discretus a carnis collivione divortio, æternæ pacis impollutam servet utramque substantiam, illic feliciter copulandam. ubi exultant Sancti in gloria, et katabuntur in cubilibus suis, hoc est, in corporibus, tanquam in receptaculis suis; omnia ea quæ justitiæ dedicaverint membra socialia, tanquam consueta hospitia recognoscent. Hoc itaque agite: hæc vobis Honoratus vester hereditatem relinquit, supremo habitu suo ad hereditatem vos regni cœlestis invitat. Nullas nimis mundi hujus amore teneatur. Optimum est, ut voluntate fastidias quo te vides necessitate caritatum. Nemo opibus diluat, neminem divitiarum pompa corrumpat. Scelus est, pretium salutis in materiam perditionis assumere, et illo capi quemquam, quo ridioi d potest. Plus interea vultu, plus oculis emicante in eadem sensu monebat. Impar est quidem ignito sermone suo sermo referentis; sed non minus imparia spiritui suo verba erant momentis. Tali itaque exhortatione, et insolito quodam e nutu oratione profusa, inusitatum quoddam munus benedictionis impendit.

33 Deficiente membrorum ministerio, nova semper mentis gratia pullulabat. Ordinatis itaque omnibus, (neque enim multa in actibus suis minus plena restabant) cum omnes caros suos mente percurreret, quantos nominatim proferre lassitudo non vetuit, missa per eos qui adstant salutatione ditavit. Mihi

veru

*Hilarium
mœstus solu-
tur.*

h

c

*Viros illustres
se viscentes in-
struit.*

d

e

*Varios salu-
tari curat.*

vero in aurem, Excusa, inquit, Saeculo illi fieri non potuisse quod voluit. Magna et admiranda solertia, inter graves illas mortis angustias providisse, ne ejus tristitiam non, quantum in se erat, abstergeret, ne quid certe inexensatum relinqueret. *f* Quid illud, quaeso, quod cum omnes tuos, quos ad hanc urbem amor suus traxerat, utique inter peregrina desereret, nullum ulli reditum, nullam societatem commendavit, non loca vivendi certa distribuit, tamquam vere praescius, nullam suorum dispersionem futuram, nisi eorum, qui jam et se superstitie animi diffinitione migrassent? Et vere non facile quemquam a societate nostra abesse novimus, nisi quem abfuturum ipse praemonuit: qui aut cariorem conspectu suo patriam, aut graviolem senserat disciplinam. Interea gravior illa somnus urgebat: quem cum interdum pavidi interpellavimus. Miror, inquit, in tam gravi mea lassitudine, post tam longa insomnia, quae praecesserunt, gravem vobis mentem sonorum videri. Et cum suspectis omnibus sedere eum in ultimo diutius prohiberemus, jactantari, ut erat solitus, blandimento, et consuetudinaria mentis serenitate, respondit, quod molestos nos in hac sollicitudinis parte pateretur. Ita pene ante vita ejus, quam dulcedo consumpta est.

Somno pre-
mitur,

Horror

Honoratur vi-
suminis,concursum po-
puli,pompa cre-
tantissimi

34 Somno deinde ultimo exceptus, in mortis quietem dormiens transiit, sine ulla, ut se habent suprema, luctamine, nullas difficile obitus moras sensit. Angelicis choris anima illa sancta, generosa, sincera, et ab omni contactu mundi incontaminata suscipitur. Multorum interea variis visionibus somnus incutitur, quarum tamen una omnium facies erat, quod scilicet Sancto illi occurrerent officia Sanctorum. Et vere illi in eodem mediae noctis puncto ecclesiam in occursum sancti corporis conventus implevit, ut non nisi Angelicis nutus suscitatus putaretur. Relinquitur vegetatum semper spiritu, plenum gratiae corpus exanime: integrum siquidem vultus decorem facies omnibus grata servavit. Probe vos ista nostis, et multo plenius vos vobis, quam sermo sufficit, annuarum meditatione describitis.

35 Neque ullus non magno sibi damno affici visus est, si conspectu corporis ejus caruit, si non, ut quemque aut reverentia, aut amor suaserat, oscendum aut ori aut quibuscumque membris ipsius impressit, aut feretro. Sanctum illud corpus magna fidei ambitione vestitum est, majore fide postmodum, dum sepulchro admovetur, penemdatum. Nec enim peperit sanctificationis amictu suo pallis fides, quae pretiosissimi muneris loco habuit, aliquam de velaminibus illius fimbriam decerpisse. Curtavit in exequiis illius vester affectus: referistis in funere suo latentem adhuc inter vos peregrinationem iocam: pavistis me tam elusa in ipsum animi caritate. Quem enim illo die sua tecta tenuerunt? Aut quem non tamquam peculiari luctu oblutum, basilicae huic moenia urbis hujus dederunt? Pro magno munere habitum est, lecticae manum admovisse, aut cervicem subjecisse. Vidistis non sine vestra gloria gloriam suam. Nam et illa exequiarum religio, fidei devotio erat: et tam laetum erat habuisse talem, quam grave talem, amisisse. Nec parum fiduciae dat sepulchri sui gratia: nam ejus hinc assa condidimus, in caelo utique patrocinia praesumimus. Praelata tunc ante feretrum ipsius aromata et incensum vidimus: sed majora de vestris mentibus Deus in tanto erga tantum pastorem affectu vestro odoramenta suscepit. Persultavit in gloria sua Dei gloria, et in dissonis diversarum linguarum choris amor consonus.

a Haec usque ad nu. 31, abierunt in duobus MSS

b MSS indita

c Barralis intellegit Praefectum urbis,

d MS. sup. non potest.

e Sur motu

f Sequentia usque ad nu. 34, desunt in MSS. sup. et Pseudonim.

CAPUT VIII.

Successor Honorati, alia laudum analecta.

Plus Dominus, qui stimulando animos vestros ad electionem parvitas meae dedit, ne a sepulchro illius longius abessem, illud etiam vobis orantibus dabit, ne a viis illius longe recedam: sed ut quicquid illum egisse cognovero, id sine exploratione aliqua aut disceptatione factorum agere festinem. Vobis enim me, ut video, jam tunc per illum Deus genuit: vobis, licet indignum, praeparavit: vobis ille inae nesciens tanto labore quaesivit: vobis tam propensa sollicitudine et cura utcumque erudit, quaerens in me fidei sicut sanguinis sui venam: vobis me tanto labore per litteras, tanto per excursu suum ambitu ab insula, cui me, a directis Episcopatus sui principis, secreti amore reddideram, non audeo dicere nesciens, fortasse praescius, admoveere satagebat, ut mihi juxta sepulchri sui sedem in amore vestro patriam collocaret. Sed quid agians, quod immaturum me iacturo excessu tradidit? Non est nostrum, secretum aeterni Regis in ullo vel leviter culpae iudicio. Non facile senseratis, quantum amisistis boni, si redintegratum vobis bonum vestrum fuisset.

Subrogatur et
Hilarius.

n

37 O magna et inclyta, Honorate, tua gloria! Non indignum meritum tuum signis probari. Ipsa enim conversatio tua plena virtutibus et admirationis novitate praecelsa, perpetuum quoddam signum ministravit. Multa quidem tibi divinitus signorum specie indulta novimus, quicumque propius assistebamus: sed in his tu minimam partem tuam computabas, majusque tibi gaudium erat, quod merita et virtutes tuas Christus scriberet, quam quod signa homines notarent. Et tamen quod magis signum virtutis esse potest, quam signa fugere, occultare virtutes? Et vere tam familiaris quodammodo oratio tua Christi amibus erat, ut enixissimis precibus impetratum putem, ne virtutem tuam signa clamarent. Habet et pax Martyres sui. Christi enim tu perpetuus, quantum in corpore moratus es, testis fuisti. Illud enim stupendum quondam adolescentiae tuae robur, perpetuo abstinentiae rigore tenuatum, et in illam quam vidimus, adspetus licet decore servato, exilitatem redactum, crux utique quotidiana consumpsit: quam tamen sine ulla semper notabili superstitione servasti, omnes semper nimietates, et cognatum nimietatibus gloriae fingens appetitum. Numquam in tuo ore, nisi pax, nisi castitas, nisi pietas, nisi caritas; nunquam in corde, nisi horum omnium fons Christus habitavit: qui tibi, et per te plurimus caritatis, gaudii, pacis, longanimitatis, bonitatis, benignitatis, fidei, modestiae, continentiae fructus ministravit exuberantes in multiplicem equam, in multorum salutem et gaudia: et non immerito illi cantares: Qui timent te, videbunt me, et letabuntur: cui semper omne conversationis tuae bonum asseripsisti, illud assidue tibi ac tuis ingerens: Quid enim habes, quod non accepisti? Aut si accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti? Sed hoc magis tunc erat vitae tuae bonum, quo magis tunc negabas.

Vita Hono-
rati, mira u-
lam,et perpetuum
martyrium

h

psal 118

1. Cor. 3.

Etiam dor-
tuens oral

38 In te commune omnium Deum desiderantium solamen fuit: tu contra in Deo exultare suadebas, resonante affectum tuum voce blande modulationis immurmurans: Laetetur cor quaerentium Dominum. Nulla tibi major, quam in orationibus et psalmis voluptas. Tuis in tantum modulis Christus incederat, ut interdum, quod expertus loquor, membris tuis plarido sopore devinctis, illum etiam in somnis officio solito tua lingua resonaret. Saepe dormiens sanissimae exhortationis, saepe orationis affectuosissima, verba fudisti. Agebatur itaque in lectulo corporis requies, metis in Christo. Et quidem haec, prout quique affirmas, experti sumus: tu vero unica semper

per

EX VARIIS.

per omnium requies, quam alacer, quam sæpe referebas somnia, non aliquid præsentia, neque aliqua in futurum anxietate sollicita, sed inquietis animi desiderijs excitata, martyrium scilicet, quod semper meditatione gestabas, credo, interdum *d* illudente et provocante cupiditatem tuam Domino, tamquam excitata in fidem tuam persecutione peragebas. Et vere puto neminem diffiteri, tibi ad martyrium tempus, non animum, defuisse. Quotidianus siquidem in sincerissimis tractatibus confessione Patris et Filii et Spiritus sancti testis fuisti : nec facile tam exerte, tam lucide quisquam de divinitatis trinitate disseruit, cum eam personis distingueres, et gloria, æternitate, ac majestate sociarēs.

Invocat enim Hilarius.

39 Memento itaque amice utique Dei, memento jugiter nostri, Deo incoquinatus assistens et canens illud canticum novum, et sequens Agnum quocumque vadit. Tu illi pedissequus, tu nobis patronus, orationum nostrarum interpres acceptabilis, et fortis assertor. Profusus ad sepulchrum tuum almani gregis preces perfer. Impetra, ut conspiratione communi simul Sacerdos et populus, quæ jussisti, quæque docuisti, aliquatenus obtinere mereatur; Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui te in gloriam suam assumpsit, atque cum Patre suo sanctoque Spiritu, vivit et regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

a Sidonius Apollinaris *carmine XVI eucharistico ad Fanstum Reicensem huc respexit, scribens :*

celebrans quoque laudibus illis

Eucherii venientis iter, redeuntis Hilari.

S. Hilarius Arela, non deseruit Episcopatum:

Non abdicavit se episcopatu Hilarius et Iovinno cessit, ad dilectam denuo secedens Lirinum, ut Mirans scripsit in Bibliotheca Ecclesiastica ad cap. 69 Gennadii, et olim Baronius, qui deinceps ite retractavit. Nondum Episcopus erat Hilarius, cum Lirinensi eremo se reddidit : sed cum ab Honorato Episcopo perditus esset Arclavia, post paulo, illo adhuc vivo et supersite, civicos tumultus aversans, Lirinum repetiit. De qua re Eucherius ad eundem Hilarium adhuc monachum de laude eremi scribit : Magno in quidem animo egressus dudum de domo tua et de cognatione tua, usque ad mare magnum recedentia eremi secreta penetra-veras : majore tamen virtute repetita est a te eremus, quam petita. Si quidem cum hanc prius hospes ingressus es, habuisti du-cem et velut itineris tui præviuum, quem deinde militie celestis magistrum, eumque tunc secutus, et parentes relinquens, paren-tem tamen sepulchris : nunc vero cum eundem adscitum ad Pontificatus fastigium prosequendum potaris, ad familiare secre-tum eroni te amor retulit. Ergo nunc es nobilior et major exem-ple : prius enim cum desertum peteres, comitatus fratrem vide-baris, nunc cum desertum repelleris, etiam Patrem reliquisti.

b Id est, importuna nimis religiositas affectatione.
c MS. Pseudh. et Barral. voluntas. d Sur. alludente.

LECTIONES DE S. HONORATO,

Ex veteri Breviario Eccl. Massilien.

LECTIO I

S. Honorati virtutes.

Honoratus igitur primus incola Lirinensis, susci-piens curam gregis, in seipso monstrabat singulis, qualiter conversarentur et sincerum obsequium red-derent Jesu Christo. Erat enim vere humilis, vere-cundus, et mansuetus, nihil imperans, sed blande rogans; ne posset ejusquam animum concitare, et tamquam ejuslibet famulus convivium obsequia præ-parare.

instruções,

2 Blandiebatur sollicite juvenes, et corroborabat fortes ac reficiens seniores, quos reverebatur tam-quam fratres, dominos, atque patres, sollicite eos in-struens portare onera Jesus Christi, et perfectam colere caritatem :

de vltitudis,

3 Curas et oblectationes seculi, vanas fabulosita-tes, et omnia vitare, carnalis contagia tergere, rebellia corpora domare, tentationibus resistere, et se com-mittere soli Deo.

Incruentis,

4 Deum devote ac sollicite exorare, et ab eo fida-cialiter petere quicquid vellent, si veram tremendi judicii horam timere et vitare vellent, et solam Do-mini desiderare gloriam sempiternam.

caemplum,

5 Cuncta breviter, quæ operabatur, erat doctrina, inductio, et exemplum vite celestis. Dum igitur quis-piam aliquid facere negligebat, antequam injungeret

Honoratus illud obsequabatur: et sic suæ humilitatis fervore extabat sollicitus qui ante neglexerat operari.

reprehensio-nes,

6 Et dum quispiam diabolico fomite extabat in ali-quo vitiosus, ac in simili deliquisset, a criminoso consilium requirebat, quomodo posset a tali vitio re-silire : et sic anxians delinquentem relevabat a crimi-nine peccatorem.

7 Lectio de Evangelio : Homo quidam.

victus,

8 Licet igitur existeret cibus ejus aridus panis et aqua, in solis solennitatibus salsatas herbas, vel in-fusa legumina reverentiam adjungendo, nihilominus conabatur diebus singulis pulmentum Fra-tribus preparare, ut fervent libere fortes et debiles jugum Christi.

vestitus.

9 Tegebant itaque cilicium et vestis rigida et munda suum corpus, et caput arcata a melota, et b terræ scarpæ ex palmarum foliis latos pedes. Pallida nam-que facies ejus, et gravata macies præ languore, et mortificatio corporalis, adeo intuitum focillabat, ut si peccator existeret, anhelabat illio ad salutem; et si justus, ad gloriam supernorum.

a b

c

a Inter monachicas vestes melota censetur, sive melotes, ut vi-dere est lib. 4, de vitis Patrum cap. 15. Ubi proprium capitis leg-men, cuculla, de qua 3 Janu. post S. Simeonis Stylite vitium, cum de ejus reliquijs ex Evagrii. Isidorus lib. 19, Etymol. cap. 34, ait melolen esse pellen a collo pendente præinctam usque ad humos. De melote agit Cassianus lib. 1. Instit. cap. 8, et Gasarus ad eam locum. b Fortassis tunc

melota.

c Scarpa, et Scarpetta Italica calceum significat.

DE TRANSLATIONE S. HONORATI.

Antonius Vincentius Domenecus lib. de SS. Catu-launia scribit Perpiniam in vrb Carmelitarum S. Ho-norati Episcopi Arelatensis corpus magna veneratione asservari, multaque isthic ejus patrocinio fieri miracula, ac præcipue tempore siccitatis caelitus pluvium impetrari. Verum aut integrum isthic non est. S. Honorati corpus,

AN. CH. MDCCLXXI. XX JAN. ET XV MAR.

sed aliqua duntaxat reliquia; vel alterius vicijsiam est, non Arelatensis; cum hujus sancti parentis sui corpus possidere se Lerinensis gloriorum, isthic Arelate, ex ecclesia suburbana ejus nomini dicata, translatum.

S. Honorati reliquia Perpiniani.

2 Contigit ea translatio circiter annum Christi 1391, 20 Januarii, ut scribit Barralis, licet 15 Maii præcipue recolatur. At 20. Janu. istæc habet Suassanus in Martyrologio : Eodem die apud Lerinum translatio S. Honorati Episcopi Arelatensis et Confessoris.

Corporis in Lerinum translato 15 maii.

3 Consuevit vero Idibus Maii, cum S. Honorati trans-latione, omnium Sanctorum Lirinensium agi solennitas; ut patet ex sermone eo die habito, quem recitat ilem Barralis, ubi inter cetera hæc habentur. Sed quia vir-tus discipuli laus est et gloria magistri, cum illustrius præstantes viri discipulorum certaminibus quam suis vincant; congruum existimamus beatissimi Ho-norati festivæ celebritati, discipulorum ejus ac san-ctorum successorum suorum omnium veneranda ad-jungere solennia, quorum pene numerus infinitus, et illi soli qui numerat multitudinem stellarum cognitus, hanc insulam suis orationibus sanctifica-runt, ac proprii sanguinis pro Christo effusione conse-crarunt. Et post : Sanctorum igitur Martyrum, Episcoporum, Abbatum, et Confessorum, omniumque electorum Lirinensium, qui a primæva hujus insti-tutione monasterii, æternæ vite meruerunt esse par-ticipes, et qui eorum exempla secuti ad eandem vi-tam pereuntem Christo duce pervenerunt; ac quorum corpora vel reliquæ in præsentî monasterio requie-sunt; sub una diei solennitate et letitia memoriam recolentes, studeamus et toto mentis conamine laho-remus, ut quicquid in singulorum festivitibus per anni circulum, aut ex negligentia vel fragilitate hu-mana, minus plene gessimus, hic in præsentî eorum celebratione, eorumque et devota diligentia, in humi-litate spiritus, et animi puritate restauremus. Et quia ipsorum omnium, propter innumerabilem nobis mul-titudinem, festa sigillatim celebrare non possumus,

si aut festum omnium SS. Lirinensium.

in hac saltem generali eorum festivitate, debita laudum præconia omnipotenti Deo, qui omnium est Sanctorum corona, pro eorum meritis impendamus; ut ipse, eorum assiduis precibus exoratus, desideratam nobis sue propitiæ abundantiam multipliciter intercessoribus largiatur, et eorum pia intercessione concedat, ut in hoc suo sanctissimo monasterio diebus nostris et merito et numero populis sibi servius augetur: crescat illi regularis observantia fervor, contemplationis vigor, illique efficaciter vigeat bonorum operum exercitium fructuosum. In tanta igitur et tam præclara festivitate, omnium Christi fidelium vota, corda, et labra hymnos persolvant lætitiæ salutaris. Psallat fides, spes tripudiet, exaltet caritas, devotio plaudat, jubilet chorus, puritas jucundetur: singuli læteri animo, pronaque voluntate conveniant, suæque pia et devota studia laudaliter exequantur, tot Sanctorum festiva solemnia celebrantes: quorum sanctitate eorum exultat, quorum patrocinii terra lætatur quorum triumphis Ecclesia sancta coronatur, quorum salutaria documenta exemplaque præluceat Catholicam illustrant Ecclesiam, decorant virtutibus, et moribus informant, per ipsos nempe, quasi luminosas ardentibus lucernas super candelarum in domo Domini positas, hæc præsens insula Lerinensis, ino et totius corporis Ecclesie tanquam sidus irradiat matutinum. Nos ergo, Fratres carissimi, tantorum patrocinia intercessorum, de quibus locuti sumus, tota mentis intentione quaeramus, ut per temporalia festa que gerimus, eorum meritis intercedentibus, ad æterna pervenire valeamus.

Corpus S. Honorati in sepulchro in ecclesia sanctæ Crucis

4 *Servantur porro S. Honorati reliquæ in sanctæ Crucis Lerinensi sacello, in ejus aditu marmoreum visitur monumentum, inque eo hæc epigraphæ: Hæc est capella sanctæ Crucis que appellatur Sancta Sanctorum propter reconditas inibi reliquias Sanctorum, videlicet Honorati, Caprasii, Venantii, Agyulpii Martyris, Antonii, et plurimorum aliorum Sanctorum. Thecam ex argento assabre factam, recondendis S. Honorati reliquiis dicavit Johannes Andreas Gramulus, cujus hæc inscriptio: Hæc capsam Reverendus in Christo Pater Dominus Johannes Andreas de Guimadis Pontificii civilisque juris Doctor, Episcopus Grassensis, sanctissimi Domini nostri Pape Referendaris et Avenionis et terrarum adjacentium Vicelegatus et Gubernator, et hujus sacri monasterii Commendatarius, pro recondendis alim Patris S. Honorati ossibus, ob religionem suo are dicavit anno Christi MCDXCI.*

Theca argentea

49

5 *Multo vero ante monachus quidam Nicæa provincie orindus, caput argenteum a pectore elevatum cum mitra Pontificali, auro et lapidibus pretiosis insignita, fieri curavit, in quo ossa erant S. Honorati reposita, additaque eum ejusdem monachi insignibus, a re mirum auro in rubro campo, inscriptum: Hoc caput B. Honorati Joannes Langeri de Nicæa Prior Vallis-aureæ fieri fecit, circa annum Domini mccc existente Abbate Rostagno quinto hujus nominis. Abba scribit Brevatis hunc Langerium fuisse Rostagni Abbatis Vicarium Generalem et Priorem claustralem.*

6 *Brachiorum quoque ossa thecis elegantibus, serie murantis condita; que ante ad brachia humani formam fabricata, prior anno mcccclxxxv X Maii, altera, qua sinistrum brachium refert, an. MDXXI*

HISTORIA TRANSLATIONIS.
ex Vincentio Barrati Salerno.

Post longum temporis lapsum ab obitu sanctissimi Patris nostri Honorati, qui fuit circa annum Domini 430, cupientes Clerus et populus Arelatensis civitatis, ipsum, quem, dum superas ageret auras, summa benignitate, sanctitate, omnigenaque doctrina refertum devote coluerant, etiam vita finietum, venerabiliter ab ipsis venerari, into consilio, a ecclesiam

ad laudem Dei ac Deiparæ Virginis Mariæ, beatissimiique Confessoris Honorati, juxta sepulcrum ejus, quod erat in comiterio Elisii campi, quod vulgum dicitur Miscamps, sub eorumdem titulo fundare statuit: quam honorifica satis lapidum congerie perfecerunt. Quæ postmodum ruinam passa, restaurata fuit tempore h Kavilani Episcopi Arelatensis, ut constat ex ejusdem epistola, ad Episcopos et Christi fideles data pro resectione ejusdem ecclesie, in qua sic habetur præter alia: Notum ergo omnibus facimus, quod extra muros urbis Arelatensis, in campis qui vulgariter dicuntur Elisii, ecclesia fundata est, quæ S. Honorati censetur, quam præcessores nostri viris religiosis et S. Victoris Massiliensis contulerunt, ut sancta Sanctis obvenirent. Ibi B. Honorati corpus locello suo repositum est. Ibi viri disertissimi Hilarii prædictæ civitatis Episcopi reliquæ sepultæ loventur. Ibi beatorum Pontificum d Aurelii, e Concordii, f Eonii, g Virgiliti, h Rothlandi, et aliorum Pontificum beatissima membra loca prædicta sanctificent, ut i B. Genesii Martyris, et k Dorotheæ Virginis et Martyris, et multorum aliorum æque sanctissimorum corpora illic collocata sunt.

EX BARRATI S. Barrati basilica constructa.

b restauratur

c

Reliqui virj.

d e f g h i k

2 Cui Ecclesie post alios præfuit quidam honeste vite religiosus vir, monachus et Prior monasterii Garegobie, qui cum pene omnem provinciam bellicis turbiniibus conspiceret agitari, et hostili impetu, repentinis insultibus, civitates, oppida, locaque Deo dicata, profane cupidæque prædæ exponi, anxius ne bellicens furor invalesceret, et repentine a prædombus Martialibusque viris, quibus nulla fides pietasque manet, ecclesia ipsa profanaretur, et corpus B. Honorati furtivis raptibus tolleretur, perpendens iniquum esse sanctum dare canibus, et margaritas mittere ante porcos, assumptis cum Dei timore venerabilis corporis ipsanis, ad suam prædictum monasterium Garegobie conservandis devote transportavit, quo in loco aliquibus annorum curricula asservata fuere.

Garegobiam transferruntur

3 Disponente autem elementia divina, ut sacra insula Lerinensis sum aliquando benignum ingremitu foveret patrum et fundatorem, accidit quod cum idem Prior fœdere consanguinitatis foret sacristæ Lerinensi conjunctus, ejusdemque laris, disposuit illum invisere, et custodiam dicti corporis B. Honorati penes se esse reserare. Qui gressus suos Lirinam versus dirigens, sacristæ propinquo suo secretum aperuit, promittens si in congregationem monachorum Lerinensium asseriberetur, ipsum corpus B. Honorati conventui assignaret Lerinensi custodiendum. Quo per ipsum sacristam Domino Abbati Lerinensi, Johanni scilicet Turnaforti, ex monacho et Abbate S. Ponti de Nicæa, ac monachis delato, lubenti animo se ejus petitioni assentire, et in monachum recipere, si dicta factis compensaret, promiserunt. Spondit ille, associatoque sibi consanguineo suo sacrista, et quodam alio honesto monacho de conventu Lerinensi, arrepto itinere, monasterio prædicto Garegobie appulerunt, per paucosque ibidem diebus demoratis, una sabbatorum diluculo exurgentes, assumpto corpore B. Honorati, via in nomine Domini se commiserunt, suosque juges et festinos Lerinensium insulam versus dirigerunt gressus.

vide ad Lerinensem translationem.

l

4 Cumque una iter agerent, et ille monachus Lerinensis, in sacre secreta ambigere fluctuaretque mentis, an vere corpus B. Honorati existeret, quod esse ferant, minusque credulus cepit in via subter Podii Monthoni castrum, membrorum, maximo rurrum, doloribus, ac artuum contractione, miserè vexari. Unde tam adverso et repentino casu conturbati comites, pro aliquo impendendo auxilio, agrote, ad prædictam castrum mittere parant. Sed interim languidus sue incredulitatem mentis pandit, et facti penitens, suffragium Beati implorat Honorati, dicens

eorum veritas miraculo comprobata

EX MSS.

dicens : O alme Confessor Honorate sanctissime, cujus vita virtutibus ornata refulsit, et vitali in presentis aevi fruens spiritu, semper Christo adhesisti, a quo tuis sanctissimis precibus languidis, et variis infirmitatibus detentis, incolumitatem impetrasti; obnixè obsecro, ut si hæc ossa, quæ gerimus, tui existunt beatissimi corporis, pro me indigno famulo tuo apud eum, qui te tantis meritis dotare dignatus est, intercedere digneris, ut ab hac infirmitate liberari merear, ut per convalescentiam sospitatis, hæc tui vere existere ossa corporis agnoscere, et veram translationem pandere, in Ecclesiaque Dei laudum præconia promovere valeam. Perfectaque oratione incolumis effectus, Deo, qui meritis sui Confessoris Honorati ipsum sanaverat, gratias referens, reliquum itineris cum sociis perfecit.

m 5 Pervenit autem ad *m* Canoarum castrum portum, instructo remige perbrevis freto enavigato, sacræ insule Lerinensis littora carpunt. Tunc Abbas cum omni simul congregatione cum solenni pompa et canticis laudum, eis obviam venerabiliter processerunt, susceptibile ipsius corporis B. Honorati artubus in jubilo et voce exultationis, pro tanto accepto munere immensas Deo gratias persolvunt. Aperientesque loculum in quo beata ossa includebantur, a Alharanna verbis sequentibus inscriptum inveniunt, scilicet : RELIQUE ET CORPUS BEATISSIMI HONORATI ARELATENSIS ARCHIEPISCOPI. Tum pro majori veritatis certitudine, partem ossis eruris, quam antea

n
Mirabiliter
relinquitur,

in præfato monasterio habebant, reliquæ parti a qua absumpta fuerat aptantes, ita statim perfecte conjuncta est, ut nulla prorsus appareret fractura, ac si nunquam divulsa fuisset. Ex quo vere reliquias, et ossa gloriosi Confessoris Honorati esse, manifestum fuit : quæ quidem cum quanta potuerunt majori reverentia in cœnobium et intra arceam turris, in o capella sanctæ Crucis honorifice collocarunt, anno Domini 1391, tertiodecimo Calend. Februarii. Ad laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum, Amen.

a Habet etiamnum S. Honoratus ecclesiam suburbanam, ut scribit Cl. Robertus. *b* Hujus nomen non extat in catalogo Antistitum Arelatensium apud Cl. Robertum, nisi sit Gibellinus, quem scripsisse ait anno 1103. At Joannes Cheru in secundo catalogo et Kaviiliarium et Gibellinum recenset. *c* Hujus nobilissimi cœnobii sapius infra mentio fiet, 28 Februarii ad vitam S. Joannis Cassiani, et 21 Julii ad vitam S. Victoris. *d* Colitur S. Aurellus, sive Aurelianus, 16 Junii. *e* Refertur S. Concordius a Saussatio in Appendice Martyrologii Gallicani inter eos Sanctos quorum natus ignoravit. *f* De S. Aonio, sive Eonio, Episcopo Arelat. ægimus 3 Augusti. *g* Colitur S. Virgilius 5 martii. *h* Interfuit Rodlandus, alius Bolandus, hic Rodlandus, concilio Valentino anno 835, obit captivus in avibus Saracenorum 19 Septembr.

i Colitur S. Gonesius Martyr. Arelat. 25 Aug. *k* S. Dorothea Virg. Mart. translatas Arelatum reliquias scribit Saussatus : de ea ægimus 6 Februarii. *l* Rosagni V, de quo supra, decessor fuit Joannes de Thornaforti, creatus anno 1303, post Episcopus Niemensis factus. *m* Id Turrois alias Castrum Marcellinum et Francum, appellatum fuisse testatur. Hic turris perfecti Joannes de Turmforti, ut illem scribit. *n* Legendum videtur : membranonum verbis sequentibus inscriptam. *o* Est ea, testis Barrali, intra arceam turris Lerinensis, dedicata 14 Septemb. 1392, ab eodem Joanne de Turmforti jam Niemensi Episcopo.

DE S. JACOBO EPISCOPO TARENTASIENSI.

SECTIO V.
XVI JANUARI.

S. Jacobi mutilis.

Forma Claudii in Graiis Atipibus, Centronum urbs fuit, ad Isaræ fluminis ripam sita, quæ deinde Darantasia et Tarantasia, at Tarentasia dicta, nunc Archiepiscopalis. Primus ejus Antistes S. Jacobus, S. Honorati Arelatensis discipulus fuit, cujus natalem ex tabulis Ecclesie Tarentasiensis consignat XVI Januarii Ferrarius hic verbis : Tarantasia S. Jacobi Episcopi ejusdem urbis, tradit eoli quoque Auguste Prætorie, quod ea urbs Tarentasiensi metropoli subsit. Saussatus in Supplemento martyrologii Gallicani ita de ea scribit : Tarentasie in ipsa Gallia Narbonensi S. Jacobi Episcopi illius metropolis et Confessoris, qui Apostolico spiritu plenus, hanc regionem facibus Evangelicis illustrans, fide et religione replevit, erectaque illic perenni Sede Episcopali, composita hierarchia, designato Marcellino, viro prolata virtutis et gratiæ, sacri muneris herede, gregi a se admato cum sanctissime præfussit, fidelis villicationis præmiura a Domino, cui gnæviter servierat, recepit. Fimlavit etiam Augustæ Prætorie Salassorum Ecclesiam Episcopalem, cujus primum Pastorem S. Enstachium constituit.

vita.

2 Vitam S. Jacobi, scilicet mutilam, ex vetusto codice descripsit nobisque communicavit Petrus Franciscus Chiffletius nostræ, qui ejus auctorem esse conjicit Guidonem e Comitibus Burgundicæ, primo Viennensium Archiepiscopum, deinde Pontificem Romanum Callistum II. Nam hunc, inquit, nonnullas Sanctorum vitas scripsisse legimus; et est Tarentasia in veteri Burgundia, et in provincia Viennensi : et in nostro us. codice habebatur hæc vita post Callisti ejusdem librum de translatione et miraculis S. Jacobi Hispaniarum Apostoli.

VITA

e veteri MS. eruta a Pet. Franc. Chiffletio Soc. JESU.

PREFATIO.

QUONIAM volubilitate temporum, et decessione mortalium, res bene geste nonnunquam oblivioni traduntur, idecirco Vitam beatissimi Jacobi Tharen-

tasiensis Archiepiscopi, multis (ut credimus) profuturi, posteris legendam transmittimus. De cujus virtutibus, et miraculis locuturi, auditores humiliter præmonemus, ut dum magnaalia, quæ per eum omnipotens Deus operari dignatus est, cognoverint, vitam quoque ejus ac mores imitari studeant : scientes, quoniam qui eum pie sequi, et vestigiis ejus diligenter inhæere voluerint, ad gaudium, ad quod intravit, et ipsi pervenient, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, Amen.

CAPUT I.

S. Jacobi vita monastica.

Igitur cum tuba sancti Evangelii pene per totum mundum intonaret, dicens : Penitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum, B. Jacobus miles, qui secundum seculi dignitatem apud a Assyrios clarus habebatur, divino munere preventus, per angustam portam, quæ ducit ad vitam, sicut in fine claruit, intrare contendit. Proinde habitum militarem, quo nitobat, rejiciens, pauperis Christi solerter decrevit pauper sequi vestigia; conversusque ad Dominum, totis viribus adimplere studuit opere, quod tenuit pectore. Ingens super omnia fuit ei desiderium, magistrum, qui eum ad fidem et Dei dilectionem propensius instrueret, alicui posse reperire. Sicque infra non longum spatium Baptismi sacramentum percipiens, atque cuiusdam servo Dei, Honorato monacho adherens, qui tunc temporis florebat intra Galliam, servo Dei inancipandum totum se dedit. Hostis postmodum callidi funditus abhorrens militiam, optimam partem elegit, dum magistro sancto se sociavit.

S. Jacobus re-
linquit seculi
militiam :

n

adheret
S. Honorato.

3 Qui cum in eodem loco aliquamdiu commoraretur, ubi devotus discipulus reverendo sociatus est magistro, percrebuit fama quod Lerinensem insulam pestifer draco circumseptam haberet, atque ex more navigantes circa eandem insulam, odore nefandissimo obrueret. Tunc vir Dei Honoratus proprias oves, quas in loco illo Domino acquisierat, b solo Jacobo discipulo adscito, partes Provincie peragravit :

Draco fugatus
e Lerino.

b

deinde.

deinde memoratam insulam cum navi aggrediens, assidue cum fidei discipulo, Domini implorans misericordiam, ipsum pestiferum draconem funditus ab eadem insula repulit; ita ut ulterius ibidem nusquam deinceps appareret.

¶ Servi vero Domini, memoratam insulam ab hoste antiquo emundatam, aptamque ad usus monachorum eam esse cernentes, *d* oraculum construnt, cellamque ædificant; in qua per aliquot annos simul residentes, virtutibus pollent, cornescunt miraculis; aggregatisque discipulis, usque in hodiernum diem locus ille ex eadem congregatione fundatus, religione regitur per monachos.

a Vere ergo S. Hilarius in S. Honorati vita cap. 3 un. 17, Etenim que adhuc terra, que nato in monasterio dicitur exes suos non habet? quam ille barbari non mitigavit? etc.

b Videtur desse dimittens aut simile quoddam verbum

c Multa de hoc dracone fabulatur apocrypha vite S. Honorati scriptor. Miranda de serpentum, ac horum præsertim magnitudine scribit Plinius lib. 8, cap. 14 et Solinus cap. 2.

d Id est, ædem sacra, sic Plinius lib. 12, cap. 23, etiam ab Hæmionis oraculo, juxta quod gignitur arbor.

CAPUT II.

Episcopatus, templum ædificatum, miracula.

Interea fama viri Dei Honorati usque Arelatem percrepente, a clero, præcibus, populoque vulgari illius urbis expeditur; ut quia jam eorum Pontifex migraverat ad Dominum, eundem Dei famulum Honoratum monachum, habere mererentur Pontificem. Factum est, ut invitum eum urbis præfata clerus tollens, et secum deducens, eum omni alacritate, communique consilio sibi eum eligerent omnes Pontificem.

¶ Qui dum in pontificali cathedra clerus existeret, assiduaque frequentatione Jacobus discipulus ei adesset, cernens præcipuar sanctitatis esse virum, alloquitur illum, obsecrans toto mentis affectu, ut a Cædromium oppidum adiret, populumque inibi sub gentilitatis ritu degentem ad fidem Christi converteret. Hoc audito, discipulus obediens, cum omni joconditate, pronaque humilitate assensum præbuit, seseque juxta vires suas, Domino opulante, ita facturum spondit. Quævis Pater venerandus aliis convocatis Sacerdotibus Jacobum ordinavit Episcopum, et ad præfatum oppidum, vallonemque Tarenthasiensem direxit, predicare verbum Domini. Quo cum adveniret quasi clamulo, Deo dispensante fama ejus percrepuit in populo; ita ut dicerent manifeste, dilectum Christi famulum ad vos jam venisse Jacobum Episcopum. Qua re comperta, Dei Sacerdos Jacobus de tantis Christi beneficiis letatur; summoque dilectulo dum predicare cepit, vulgus innumerabile ad fidem Christi convertitur; et absque dilatione, ab Baptismi gratiam primo animo, nunquam voluntate præfati oppidi populus pene omnis pariter accessit.

7 Factum est autem ut pauci remanerent in valle Barentasiensi infideles, qui non ad prædicationem Jacobi Episcopi colla submitterent gaudentes. Hoc vero cernens venerabilis Episcopus, de tanto grege Christo acquisito gaudens et exultans, fundavit basilicam. Dehinc famulis jubet, ut trabes, ceteraque ligna ad tectum domus illius peragendum, in saltibus eederent: que cum Christicolæ ferventiori fide succens, cum suis labas deferrent, contigit ut innumerabilis ursus de caverna prosiliens, eum summa ferocitate unum ex bubus, qui ad vehendam trabem junctus erat, torvo et impudenti vultu unguibus arripens ore dilaceraret, ac corruerent. Hæc vero cernentes famuli, timore percussi, rapidissimo cursu suo nuntiaverunt Pontifici. Quod vir sanctus audiens, velociterque curvens, invenit ursum bovis cadaver devorantem; cui et fertur dixisse: Ego Jacobus Christi famulus præcipio tibi immansuetam et ercenta bestiam, ut in nomine Domini ad opus, quod impedisti, duram cervicem inclines, et jugo bovis, quem

occidisti, superbum collum submittas. Qui protinus ad vocem servi Dei, licet rugiens, collum jugo subposuit: eumque famulus Domini, loris quibus bos fuerat, adstringens, trabem ad opus coeptum adduci fecit. Quod cernentes incolæ oppidi, majores natu in stuporem versi sunt pro tanto miraculo; minores vero, quos adhuc ignavia detinebat, gladiis arreptis ursum conabantur occidere. Quod vir Dei percipiens, juvenes blando alloquio compefcens, ait: O filii, bestiam, quam nullo laqueo cepistis, vivam sinite a vestris finibus egredi. Obtemperantibus illis B. Jacobus urso præcepit, ut nequaquam in eadem valle aliquam deinceps faceret læsionem. Ipse vero illæsus sese in profundam eremum dolit, et postea in territorio prædicto nusquam apparuit.

8 Dominus deinde fidelissimi famuli sui merita præclara demonstrare volens, magnum secundo ostendit miraculum. Quippe cum trabs illa, quam ursus cum hove junctus de saltu adduxerat, mensura quinque pedum ceteris trabibus brevior inveniretur, servus Dei sacra lympham eandem trabem aspergens, orando, videntibus cunctis alii fecit esse similem. Hoc nimirum miraculo peracto, Deo largiente, emeti incolæ vallis illius amore divino succensi, tenebras erroris pristini funditus repulerunt, veraciter (que est Christus) adherentes inconculsa, firmantesque fundamenta in ipso angulari lapide Christo Jesu Domino nostro.

a Papyrus Mississus lib. de plantis. Gallia trahit Centromem vicem, unde populus vis nomen, hodie per se ignobiliter esse, et si nomen ad suum hodie non retinet, plura obscurum.

CAPUT III.

Iter ad principem variis miraculis illustre.

Basilica decenter peracta, et in honore S. Stephani Protomartyris dedicata, visum est servo Dei Jacobo Episcopo, quatenus a principem Galliarum adiret, donaque deferret aliquantula, quatenus notitiam illius habere mereretur. Tulit itaque nivem æstivo in tempore collectam, onustoque exinde asino, cum Jacobo discipulo, ceterisque famulis iter aggreditur. Mira res, et relato dignissima! enimvero cum calor fervidi solis, qui illo tempore sura exsiccans, nives ceteras omnino liquefecerat nimio sui æstus ardore, eandem nivem, quam de Cædromio oppido tulit, testatis aocentis neque calor ullus liquefecit: sed glaciali firmata rigore integra permansit.

10 Denique dum iter coeptum ageret, atque ex nimio *b* caumate lassus ad quoddam declinaret umbram, vectatorque nivis asellus paululum requiesceret, ales teterrimus advolans, hoste (ut visum est) antiquo suggerente, qui servis Domini, in quantum permissum est ei, semper obsistit, supra quiescentem asinum insedit, oculumque illius eruit. Mox, ut cernunt famuli erorem de maxilla asini distillantem, magistro narrant; qui continuo surgens, invocato Christi nomine, erentem corvum redire jussit, dicens: Præcipio tibi, ales teterrime, in nomine Domini, ut confestim reportes quod furtim de nostro asino, tulisti. Mirum in modum videres corvum erocitando reportantem quod abstulerat; oculumque in eodem loco, quo eum violenter evulserat, vomito, sanum, et inceduam kajulum nivis domino suo restituisse. cui protinus sursum vivis impoentes, iter aggressi sunt quod inceperant.

11 His ita gestis, necdum itineris longi terminato labore, unus ex discipulis, propinquans carne, spiritu propinquior, Jacobus nomine, febre corripitur: et hoc, ut postea claruit, nutu contigit divino: quatenus sanctissimi Pontificis meritum tan apud exterarum regiones quam finitimas panderetur. Infirmitatem fidelitati Christianorum commendato viam ingressus, Galliarum principem adiit: ejus conspectui presentatus, primo salutationem, deinde nivem obtulit. Princeps vero maligno spiritu reple-

EX 365

deum dimittit unumquem.

Trabem aqua benedicta ad 5 pedes longiorum reddidit.

Ad principem cum dono nivis astute

h

Erant asinus oculum restituit.

Andra equatur a Principe

d monasterium constructum.

Ab Honorati jam Arelat. Episcopo.

quidam Jacobus ad Centromem.

a

Episcopus creatus

multis convertit.

Templum ædificat

Ursum propulsat.

EX VARIIS. tus, servum Dei, illusorem, magum, et maleficum yociferando sæpius adclamans, dedignanter animo tumenti et iracundo niven jubel recipi.

Mox ab eo agrotante re-vocatur.

Sanitati eum restituit.

12 Gravissimis illico febrium doloribus torquetur: tamquam languens, et moribundus, jamque positus in extremis, salutis quærit extemplo remedium. Tunc unus ex Proceribus existentibus sapienter eum alloquens, dixit: Cur salutis medelam modo desideranter expetis, cum Dei virum, sancto plenum Spiritu præsumpseris contristare, qui clarus, pollens miraculis, maxima mirabilia per virtutem Domini circumquaque operatur? Princeps audita Proceris sui correctione pavore nimio correptus, famulis sibi assistentibus imperavit, ut cursu celerrimo irent post Episcopum: quibus et injunxit, ut pedibus ejus provoluti, osculando vestigia ipsius, impetrare studerent, quatenus eum per semetipsum visitare dignaretur, tranquillissimoque vultu subveniret agrotanti.

13 Viro Dei postquam res innovuit, solita motus pietate propeanter regreditur, aulam intrat Principis precesque coram Domino fundens, regrum a validissimis febribus curat. Pro hoc siquidem subito, et tam evidentem per sanctum virum divinitus facti miraculo, omnis domus Principis multipliciter exhilarata est; et magnificata virtute sancti viri, unanimiter immensas Domino laudes retulerunt. Princeps miro modo exhilaratus pro optata sanitae, precibus sancti Episcopi adepti, multas Deo, eidemque servo Dei gratias referens, rogavit eum, ut indubitanter ab eo peteret quicquid vellet impetrare; non enim

ullatenus pateretur repulsam. Ad hæc vir sanctus: O mi glorioso monarcha Galliae, totiusque Burgundiae, desiderio vos videndi, tam longi difficultatem itineris aggressus, non aurum, non argentum a vobis expeto. Sed quia locus meae diocesis inter arduas et adstrictas continetur montium Alpes, et non est congrue spatiosus ad habitandum, expedit nobis, ut terminos aliquantulum curet ampliare vestra dignatio. Celsitudinis igitur vestrae misericorditer precor magnificentiam, ut respectu Dei, et amore D. Petri, Principis Apostolorum, atque propter perpetuam nominis vestri memoriam, aliquod augmentum de rebus vestri regni, in circuitu nostrae rudis Ecclesiae conjacentibus, nostris et successorum usibus profuturum, atque per seriem firmissimi præcepti vestri perpetualliter possidendum, ad honorem Dei et B. Petri Apostoli conferre nobis dignemini. Ad quem Princeps: Quicquid petere volueris, fiet tibi. Cui vir sanctus: Hoc quod a vobis postulo, mihi quidem valde congruum atque necessarium est, sed vobis leve ad dandum, atque facillimum esse potest: hoc est, quodam rupem prominentis saxi, quam antiquo vocabulo incolae ipsius loci Pupim.

Petiti ab eo rupem quamdam.

Hic me lacere membrana destituit. Colitur S. Jacobus Tarentasiensis Apostolus in sua diocesi, et aliis finitimis XVII Kalendas Februarii, qua die et ejus magister S. Honoratus Episcopus Arelatensis.

a Guntiericus Burgundionum rex intelligi videtur, qui ab Actio victus, pacem obtinuit, et Sabundiam cum indigenis dividendam; sed dilatavit deinde ipse, ac filii ejus, imperium.

b pupim, calor, aestus solis.

DE S. FAUSTO EPISCOPO REIENSI IN GALLIA.

SUB HINC V. SECCLE. XVI JANUARI.

S. Fausti libri.

contra Prædestinatorum heresim.

Sigeb. an 413.

erroris incursit.

Circa annum Christi CDLXXV, Habita est synodus Arelatensis ad condemnandum Prædestinationis errorem. Faustus ex abbate Livinensi Episcopus Regiensis, sive Reiensis, ex synodi sensu ac sententia (quod ipse in præfatione ad Leontium Arelatensem testatur) duos libros de gratia Dei, et humane mentis libero arbitrio scripsit, sed qui deinde sunt ab Ecclesia rejecti.

2 Prædestinationis porro errorem, inquit Sirmondus noster to. i Concil. Gallia, ad quem expugnandum hæc synodus congregata est, Prædestinatorum hæresim illam interpretor, quæ, ut Prosper et Sigebertus in Chronicis tradunt, Honorii orta principatu, ex libris S. Augustini male intellectis infinium sumpsisse ferebatur. Hi de prædestinatione ita disserebant, quasi fatalem quandam necessitatem afferret, quæ bonorum operum studium omne præcideret, quippe qui nec mala opera obesse hominibus posse dicerent, si essent prædestinati, nec bona prodesse, si non essent. Cui absurdo quia nonnullis quorundam librorum suorum sententiis viam munire, aut vim addere, S. Augustinus, quorundam in Gallia Episcoporum aliorumque judicio videbatur, ab illo propterea, cum in ceteris maximi facerent, vehementer hæc in parte dissidebant. At contra qui pro S. Augustini placitis cum Prospero dimicabant, ejus adversarios, quod nature humane plus æquo tribuere viderentur, ut Semipelagianos insinulabant. Qua nota in his etiam libris suis Faustus non caruit. Nam et a Gelasio Papa hoc nomine inter apocryphos relati sunt, et ab Avito Viennensi, atque a Fulgentio, et aliis pluribus oppugnati. Ceterum gravi ac diluturnæ contentioni, quæ sanctissimos et doctissimos utrinque viros in Gallia centum amplius annos exercent, finem postea tandem attulit synodus Arausicana II, quæ totam de gratia et libero arbitrio controversiam ex S. Augustini sententia composuit. Hæc Sirmondus. Habita est synodus II anno Christi 329: præfuit S. Casarius Archiepiscopus Arelatensis.

3 Quisdam, egregie atioquin Catholicos, nescio quæ styli sefellit subtilitas, ut Fausti libros de gratia ortho-

doeos censerent. Contra recentiores plerique justo acris in eum insurrexerunt, ut non libros tantum ejus damnarent, sed et nomen e sacris fastis erasum sæcla hæresicos nota aspergerent; Baronius in Annalib. to. 6, ad annum 490. Posscripsit noster in Apparatu; Belluminus de scriptoribus Ecclesiasticis, et alii.

Etiam auctor quibusdam suspectus.

4 Baronius postmodum re melius examinata, in Appendice ad to. 6, edita post annum 10, priorum censuram, sane acrem, quæ Faustum perstrinxerat, ita retractat: Ista quidem priori editione ex adductis diversorum scriptis affirmasse, non indecens quidem fuit. At vero ex postea cognitis et adductis, rursus ad judicium ipsa revocandum, haud existimamus indignum; eum tamen de ejus scriptis immotæ maneat sententiæ Patrum.

Baronii patinotia purgatus.

5 Quod enim usque ad hæc tempora eundem Faustum continit inter Sanctos Martyrologium Gallicanum, a quo ipsum Molanus primum expunxit: quod etiam, ut accepimus, Ecclesia Regiensis in Gallia, ubi ipse sedit Antistes, semper eum ut Sanctum colerit, celebraus ejusdem natalem decima septima Januarii; ibique in ejus memoriam antiquitus erecta basilica ejus nominis titulo insignita hæcenus ejus cultu a fidelibus frequentetur; quodque tot sæculis, Christiano orbe spectante, Ecclesia Romana taceente, nemine penitus (quod sciatur) contradicente, ista eidem Fausto exhibita intelligantur; opinari non prohibemur, de eodem Fausto accidere potuisse, quod de multis viris sanctis asseritur, quod delinquens erraverit, cum questio illa fuerit auctoritate Sedis Apostolicæ definita, et ejus opinio aliorum Patrum sententia condemnata, ipse summa errore fuerit scriptis contrariis detestatus, quæ potuerint, ut alia quam plurima perisse; vel ipsam ante suorum scriptorum factam ab Ecclesia damnationem diem obisse (incertus est enim ejus obitus annus) habentem in animo in his sequi, quod sequendum doceret Ecclesia. Ita quidem ipsum compositum animo fuisse, aliisque innovasse, inde facile potest intelligi, quod semper (ut indicant Acta Conciliorum Arelatensis, et Lugdunensis superius recitata)

semper inter Sanctos habitus.

hic scriptis erravit, ut quidam ubi Sancti extra peritiam.

tata) communicationem habuit cum sanctissimis orthodoxis Galliarum Episcopis. Maueant igitur Fausto integra jura sua, nec ex nostris scriptis sentiat praenjudicium: neque privato iudicio novitati liceat conuelleri antiquitatem. *Ita Baronius, sed pro XVII die Januarii, lege XVII Kal. Februarii, sive XVI Januarii.*

5 Sanctum appellat *CL. Robertus in Gallia Christiana. Maurolycus: Regio Galliae Fausti Episcopi tempore Anastasii primi. Eadem prope Ferrarius, Carlusini Colonien; in Addit. ad Usuaril. Constantinus Ghivius mirulose scripsit, ex Lateranensi Abbatate Episcopum esse factum, ex Lirinensi scribere voluit. Gravius hallucinatur Galusinus. Regii, inquit, S. Fausti Episcopi, ejus et libri pie ducteque scripti, et res mirabiliter gestae leguntur. In Notis ait Regii Lepidii Episcopum fuisse; sed dum Gennadium citat Fausti libros laudantem, se de nostro hoc agere significat. At cujus libros apocryphos habendos sanxit Gelasius, cum Faustinum vocat Reginensem Episcopum; cum unus et idem sit Faustus, tertius Lirinensis vobiscum Abbas, S. Maximi successor; deinde Regii, sive civitatis Reiensium in provincia Narbonensi secunda, vulgo Riez en Provence, Episcopus. Eum Saussnius quoque inter Sanctos recenset in supplemento Martyrologii Gallicani: Regii, inquit, memoria S. Fausti Episcopi et Confessoris, ex monacho Lirinensi. Petrus de Natalib. lib. 2, cap. 91, Sanctum appellat. Vincentius Berratis Salernus in Chronologia Lirinensi testatur ab antiquo ut Sanctum coli.*

6 Consulto hic praetermittimus, quae varii Patres in laudem Fausti scripsere, quaeque alii in librorum ejus vituperationem. Partem solum dabimus carminis Eucharistici, quod ad ipsum adhuc viventem Sulpicius Apollinaris sanctissimus ad doctissimus Episcopus misit, in quo inter alia de ejus virtutibus ista praedicat:

— — — Te magne Sacerdos
Barbitus hic noster, pleetro licet impare, cantat.
Haec igitur prima est vel causa vel actio laudum,
Quod mihi germani, dum lubrica volvitur aetas,
Servatus tecum Domini per dona probatur
Nec fama titulante pudet. Te respicere istud
Quantumcumque hominum. Merces debebitur illi,
Ille tibi. Sit laus, si labi moluit, ejus;
Nam quod nec potuit, totum ad te jure redimat.
7 Praeterea quod me pridem Reios veniente
Cum Procyon feriret, cum solis torridus ignis
Flexilibus rimis sitiens scinderet agros,
Hospite te nostros excepit protinus testus

Pax, domus, umbra, latex, benedictio, mensa, cubile.
Omnibus attamen bis sat praestat, quod voluisti
Ut sanctae matris sanctum quoque limen adirem.
Dirigui, fateor mihi conscius, atque repente
Tinxit adorantem pavidum reverentia vultum:
Nec secus intremui, quam si me forte Rebeccae
Israel, aut Sammel erinitus duceret Annae.
Quapropter vel te votis sine fine colentes,
Affectum magnum per carmina parva fatemur.
Sen te flammatae Syrtis et inhospita tesqua,
Sen cornu viridante palus, sen nigra recessu
Incultum mage saxa tenent, ubi sole remoto
Concava longaevas asservant intra tenebras;
Sen te praeruptis porrectae in rupibus Alpibus,
Succinctos gelido libautem caespite somnos
Anachorita tremuit, qui quamquam frigora portet,
Conceptum Christi nunquam domat ille calorem.
Qua nunc Elias, nunc te jubet ire Joannes,
Nunc duo Macarii, nunc et Paphnutius heros,
Nunc Or, nunc Ammon, nunc Sarmata, nunc III-
Nunc vocat in tunica nudus te Antonius illa, [larion;
Quam fecit palmae foliis manus alua magistri;
Sen te Lirinus priscum complexa parentem est,
Qua tu jam fractus pro magna saepe quiete
Discipulis servire venis, vixque otia somni,
Vix coctos captare cibos, abstemius aevum
Ducis, et insertis pingis jejunia psalmis;
Fratribus insinuans, quantos illa insula plana
Miserit in coelum montes, quae sancta Caprasi
Vita sonis, juvenisque Lupi, quae gratia Patrem
Mansit Honoratum; fuerit quis Maximus ille,
Urbem tu cujus monachusque, Antistes, et Abbas,
Bis successor agis; celebrans quoque laudibus illis
Eucherii venientis iter, redentis Hilari;
Sen te commissus populus tenet, et minor audent
Te medio tumulis majorum tenere mores;
Sen tu sollicitas curas qua languilus esca
Quave peregrinus vivat, quid pascat et illum
Lubrica crura cui tenent sub compe carcere:
Seu, magis funeribus mentem distractus humanis,
Livida defuncti si pauperis ossa virescant,
Infelicitatum fers ipse ad busta cadaver:
Seu te conspicuis gradibus venerabilis arae
Concionaturum plebs sedula circumassistit,
Exposite legis libat auribus ut medicinam;
Quicquid agis, quocumque locies, semper mihi

EX VARIIS.
et ad matron
visendam du-
cerat.

Faustus locis
asperis degit
veterum Ere-
mitarum imi-
tator

Saepe Lirin-
um revisit.

Peregrinus,
captivusque
vocat.

et funera puerum

[Faustus,

Semper Honoratus, semper quoque Maximus esto.

DE S. VALERIO EPISC. SURRENTINO IN ITALIA.

Surrentinum maritima Campaniae urbs est, haud procul a Minervae promontorio. Hic Antistes fuit S. Valerius, cujus natalem hoc die Philippus Ferrarius in Catalogo SS. Italiae, et generali catalogo SS. consignat. Quaeque coluntur praecipui urbs Surrentina tutelarius, S. Antoninus Abbas XIV Februarii; Episcopi quotiann, S. Renatus XII Novemb. Valerius hic noster XVI Januarii, S. Athanasius XXVI, S. Pauculus XXIX ejusdem, eorum gesta David Romaeus Surrentinus Presbyter collegit, sed de Valerio omnino pauca, ut qui ne tempus quidem asservit, quo is vixerit. Constat tamen certe post S. Renatum, qui quinto saeculo floruit, vixisse, ante Rudoaldi Ducis, qui circiter annum 650, Beneventanum principatum tenuit, aut Romoaldi illius nepotis aetatem.

VITA AUCT. DAVIDE ROMEO.

De Valerio Surrenti Pontifice quae dicemus, illa fere habuimus, quae a in vita Renati, et b Antonini scripsimus: non enim res est ejusmodi, ut conjectura propius possimus accedere, etiamsi conjectura diffi-

cilis non sit: tamen ne quod nobis verisimile, aliis secus videatur, in dilatanda oratione vererandi et parvi esse volumus: et Valerium, ut primum ex pueris excessit, atque ab iis artibus, quibus aetas puerilis ad humanitatem et sanctitatem informari solet, ut omne tempus aetatis posset in tranquillitate sine molestia degere, se ad solitudinem contulisse, parvamque adieciam continentem et adjunctam D. Renati templo sibi contruxisse.

2 Ibi vitam cum virtute in egestate inter feras degens, in eam Dei familiaritatem venit (erat haec necessitudo inter omnes) ut ab eo peterent multa, et per eum omnia a Deo haberent, qui ejus causa faceret omnia. Surrentini, qui studiosius ad diligentius, quam hoc tempore, omnia quae ad Dei cultum arbitrabantur pertinere, curabant et pertractabant, cum extitisset tempus sibi optatum et speratum, Valerio invitissimo Pontificatum fundarunt: cognitum enim bene eum habebant. Qui in potestate bene se gerentem Jesus Christus, qui dixerat: Volo, Pater, ut ubi ego sum, illic sit et minister meus, juvenem ad se accersit XVII Kalend. Febr. et in eadem adiecia, quam vivis

solitarie de-
git.

etavel meca-
chus,

Sanctus cele-
bratur in
martirio-
m

Laudatur:
Sulpicius Apol-
linare

quoniam ille
hospitium ex-
cepit

XVI JANUARI

S. Valeria na-
talis

25

26

a b

AUCTORE
DAVIDE
ROMÆO.
moritur.

ante Pontificatum incoluerat, sepultus est. Quibus annis hoc fuit, non reperi, ut dictum est.

ORATIO. Omnipotens sempiternæ Deus, qui hostium mirabilem defensorem nostrum, atque patrocinabilem virum beatissimum Valerium Confessorem tuum et Pontificem nobis præesse iussisti; ejus corporis depositionem, ac annua solennia devote celebrantibus victoriam ex hostibus, et veniam de offensis, largire propitius. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

a *Subjicimus ex vita S. Renati ab eodem Romæo scripta miracula quædam.*

b *In vita S. Antonini sæpius apparuisse cum ceteris Surrenti tutelariis Divus Valerius legitur.*

MIRACULA.

ex vita S. Renati, eodem auctore.

a **L**ongobardi, quæ gens ex a Schandia insula profecta propter majorem barbari in Italia cognomen invenit, et b Longobarba prius, deinde Longobarda vocari cœpit, templa Dei immortalis, tecta urbium, Italiam denique totam ad exitum et vastitatem vocabant. c Rodoaldus illorum Dux cum obsideret, oppugnaret, ac labefactaret Surrentum, et ad murum castra posuisset, nec cives frangere domareque posset, nullusque esset modus, qui ab eo tentatus non esset, intervenit unus et alter casus mirificus, divinus ac pene incredibilis, vel testis hujus rei, vel sponsæ benignitatis Dei.

2 Comprehenderant hominem quemdam, cui nomen erat Felix, e Surrentino, apud quem suæ acerbilitatis virus evomere volebant: nam vincum, ac religatum ducebant ad mortem. Cumque venissent ad pontem lapideum, in quo flexus est ad iter ad sepulera DD. Valerii et Renati, ubi ferro trucidare decreverant; Felix mortem sibi ob oculos versari videns, ac ex illorum ferro, et manibus elabi, et non modo effugim, sed ne moram quidem mortis assequi posse, hac re terribili objecta, tremebat et exalbescebat, secumque loquens Deum DD. Valerii et Renati, quibus rogantibus de Surrento, nihil negaret, ut se vindicaret ac liberaret ab eis, precabatur scientia menteque divina: seque ex illa altissima torrentis ripa in aquam precipitavit. Hostes eum fractis omnibus membris a saxis esse mortuum credentes, ejus corpus canibus et avibus dilaniandum reliquerunt. Post, audientes eum vivere, hoc sibi persuadere nequibant: nec omnium oratio eos ad credendum inducere poterat: voluerunt eum videre, dataque fide, revertit Felix in castra, interrogatusque, se commendasse respondit Divis Renato et Valerio, et ab illis precipitante se in sua esse adjutum salute, et vincula rupisse; rogatusque, eos in illorum sepulera duxit.

3 Noctu in hostium castris senex D. Renato similis visus est, quem suspicantes villicium aliquem esse, vel speculandi causa in castra missum, in eum omni impetu irruunt, et eum ferro invadentes, ut cervicibus caput abscederent, aërem secabant; eorum impetus inanes fiebant: et senex impetus, tela, etiam incursus eorum refugiebat. Quod cum sæpius fecissent, formam Divorum visam putabant, opinionem habere cœperunt aliquem esse Divum, qui urbem tueretur, defenderet, custodiret, incolumemque servaret.

4 Loquentibus de hac re, honorificam nonnulli de DD. Renato et Valerio, diis patriis, qui urbi præsidebant, mentionem apud Rodoaldum faciebant, de eorum virtutibus sæpe commemorabant, ut Rodoaldus sepulchra peteret, eos pecunia tentare, ultro eis satis præfixe benigneque multa de suis opibus polliceri soleret, ac multa se illis daturum, non modo decimam, verum etiam templa dignitatis plena, ampla, et præclara, signis, picturis, omnibus rebus ornata atque referta dedicaturum voveret, si a Surrentinis recessissent, et pro se contra eos stetissent: eratque in commemoranda pecunia insolens osten-

tatio. Male se res habet, cum quod virtute effici debet, pecunia tentatur.

5 Qua de re audiens Agapitus vir et Deo et hominibus carus ac jucundus, Pontifex ea tempestate Surrenti, ita conturbatus videbatur, ut quævis quid esset optimum facti explicaret, sollicitum tamen eum habebat cogitatio, tum officii, tum etiam periculi civitatis: verebatur ne illa defuisset officio, et Divi qui illi loco, temploque præsidebant, aliquibus ibi vitiis offendendis alio traducerentur: continuo civitatem convocavit: quæ cum frequens convenisset, rem Pontifex aperuit, ut eam oculis cernere viderentur, consilioque suo exposito, et ad omnia templa supplicatione decreta, orabant, mentes obsecrabant, ne sua vota et preces a suis mentibus repudiarent, magnitudinemque sui animi cujusquam injuria inflecterent, et hostes ad suam sententiam traducerent. Divi a Surrentenis exorati eorum preces, studium, et querimoniam aspernati non sunt; sed in precibus, optatis, inedia eis occurrerunt. Numquam enim populus, integer præsertim atque innocens, a Deo supplex repudiatus est.

6 Interim urbs ab illa scelerata manu attentabatur: et Rodoaldus sacerdotibus ab ipsis aris pulvinaribus detractis, ad DD. Renati et Valerii sepulchra itare non desinebat, eos a contraria defensione abducere, et ad suam traducere conabatur. O amentiam miram, dementia turbulentam, insaniam non mediocrem! o stultitiam singularem! o stupiditatem incredibilem! o temeritatem hominum insignem, qui Divos largitionibus corrumpere, eorum fidem pretio labefactare conabatur! Divi neque premium, neque timoris magnitudine, a jure, a fide, a constantia discedunt. Instabat tamen et urgebat Rodoaldus, liberalissime pollicebatur, et se quæ illis promittebat ac recipiebat, ea sanctissime observaturum, et diligentissime facturum, templumque instructum rebus omnibus necessariis, egregiisque picturis locupletatum conditurum, si Surrentum ipsos non sollicitaverit, ejus salus ac dignitas curæ eis non fuerit: nec intermittebat donum aliquod quotidie templo afferre. Sed res ab lætitia ad metum traducta sunt. Nam Divi non modo, non faciles in hominibus audiendis se præbebant, verum etiam eos refutabant, oculis fugiebant, auribus respuebant, animo aspernabantur; et quæ in templo inferebantur, per se ipsa, nullo adjuvante, subito inde efferebantur, et a nomine tacta foras projecta extra valvas limenque templi depellebantur.

7 Ex horum hominum numero quidam ira elati, offensionem ex hoc facto excipientes, nefario quodam furore et audacia instructi, Deum et Divos contempnentes (d gens fera, quæ ignorabat qualem Deum habere deceat, cujus nomini parent omnia, quique a Christianis unis intelligitur) fanum spoliare cœperunt. Sed eos diu imitos Deus non sivit: nam sacrilegas manus fano adherentes, continuo ab ore satellitibus arripiuntur, et in altum a conspectu pene omnium abstracti, amentes in parietes, et alter in alterum, cæco impetu incurrebant; frontem et parietem feriebant, fractisque capitibus mortui conciderunt, ex vivorum numero exturbati, infra mortuos æternis tenebris, vineulisque mandati sunt, apud inferos impiorum supplicia perlaturi: quorum sanguine vivorum sepulchra, pavimento, parietes templi, hoc tempore respersi dicuntur.

8 Quod hostium animos a minore cura ad summum timorem traduxit, ut vix expectatis impellentis fugerint. Divi depulerunt primos, delarunt extremos, ne quam teteram belli scintillam reliquerunt; Surrentum divino beneficio affecerunt; vim, pericula, immanitatem, furoremque hostium, a suorum cervicibus repulerunt; feliciter hostes a Surrentino rejecerunt, suos aliquando supplices tot menses in pericul-

sanctius id
agunt Surrenti,
hortante
Episcopo.

Rodoaldus
Surrentum
obsidet.
c

Quidam mor-
tem evadit,
ope SS. Va-
lerii et Re-
nati.

S. Renatus in
castris visus.

Sanctos sibi
vindicant Rodo-
aldus conu-
tur

Donu barbari
Ducis Surrenti
aspernuntur.

il
Eorum tem-
plum violan-
tes, male
percutit

Urbs obsi-
dione libera-
tur.

entis versatos levaverunt: qui magnam Deo, Divisque antiquissimis urbibus custodibus gratiam habuerunt; quod iis duobus juvenibus brevi tempore liberi fuerunt, et terram illam, tam horribilem, tamque infestam Reip. postem toties jam effugerunt.

a Scandia, quæ alius Scandinavia, et Scanzia, vulgo nunc Schania, et Schonia, Danorum ultra Sunitam fretum ampla regio. Istæ ea voce partem quoque Suecicæ Norvegięque intellexisse nonnulli antiquorum videtur. Inde progressos longobardos negant eruditi quidam, et in Germania cis mare Balticum prius eorum sedes collocant. Romanus et Paulo Diacono haussit, qui lib. 1, cap. 2, Wjantos illos vocat, atque e Scandinavia oriundos.

b Imo Longobardi et Langebarthi dicti. Paulus Diaconus, lib. 1 cap. 9, Certum tamen est Longobardos ab intacte ferro barbe longitudine, cum primitus Wimbli dicti fuerint, ita postmodum appellatos. Nam juxta illorum linguam, lang longani, baert barbani significat. Consule Germanica Chiverti, Insularia Pulciani.

c Ille Grimoldi Regis frater fuit Romanus in vita S. Antonii refert obsessum fuisse Surrentum a Romualdo Grimoldi filio, liberatum ope ejusdem Sancti. An eadem sit obsidio, et alterutro loco error in nomine, haud definitum. Ille ille est Romualdus, quem Beneventi Constanti Heraclii nepos Imperator obsedit, sed adventante Grimoldo fugere coactus. d De Longobardis loquitur hic Auctor quasi adhuc tum Gentiles fuerint plerique Rodobaldi vero Christiani erant, sed quidam adhuc Ariani. At Romualdus, uti et Grimoldus parens, Catholicæ fere

EX PET.
DE NAT.
Langobardi

DE S. TITIANO EPISCOPO OPITERGINO.

XVI JANUARI.

Opitergii (quod Venetiæ oppidum, quondam nobile, nunc Olerzo et Ulerzo vulgo appellatum) colitur XVI Januarius. S. Titianus ejusdem urbis Episcopus, ac totius diocesis Cenetensis (sub qua nunc Opitergium) Patronus. De eo Martyrologium Romanum. Opitergii S. Titiani Episcopi et Confessoris. Usuardus, Bethuus, Molanus, MS. Florarium: Item civitate Odobergia S. Titiani Episcopi et Confessoris. Paulo fuscus Galentius: Opitergii S. Titiani Episcopi et Confessoris. Hic Heraclæa genere nobili natus, urbis Opitergii factus Episcopus, non destitit et verbo et exemplo vite populum sibi in curam traditum, pascere. Quo munere diu religiosus perfunctus, ad meritum premium abiit in cælum. Eodem habet Martyrol. Germanicum. Alius colitur Titianus Episcopus Briatae, 3 Martii; alius Lande Pompeia, 4 Martii.

S. Titianus natus.

erat: etenim classen civili bello Casacis et Pompeii habuisse constat Opiterginos, prætereaque gradus adhuc id hic docent marmorei, quibus olim nares in portum pertractæ consueverant. Ne gradibus alii eximant. Potuit eorum classis morari in Lippentis portu, aut certe navibus impio epibate ac milites quos submisisset oppidum Opitergium. Nec in Belgio nostro quæcumque nares instruant, aut classarios suppeditant, omnes mari adjacent civitates. Situa est Opitergium ad Muteam, sive Muteam, torrentem, qui vulgo Motteggam dicitur. Plinius lib. 3, cap. 19, diserte in mediterraneo regionis decima: locat.

b Etsi aut quo die hic colitur, non compertimus.
c Videtur Imperatoris causa intelligi. Nam si Gothorum aut Longobardorum pœcium adisset, non egeret annum spatium.
d Non dubium, quæ ut vel Apostolice Sedis natu, vel instinctu Nummus extraordinario vir sanctus suscepit.

ALIA VITA EX PETRO DE NAT.

Titianus Episcopus ortus a Heraclæa civitate, nobili genere, a Floriano Opitergiensi Episcopo eruditus est, et in Presbyterum ordinatus. Quo quidem propter amorem martyrii Episcopatum cedente, Titianus a populo electus est in Episcopum. Qui gregem Domini optime pavit sermonibus et exemplis, et sanctitate pollens in pace quievit XVII Kal. Februarii, sepultusque est primo in civitate Opitergiensi.

a
S. Titianus
vita epitome

VITA EX PHILIP. FERRARIO.

Titianus Heraclæa, (quæ Venetiæ a in ora maris Hadriaci sita erat) nobili genere natus, ac a prima ætate in litteris et pietate educatus, a S. Floriano primo Opitergii Episcopo Diaconus creatur, ac Opitergiæ Ecclesiæ Economus, ut præcipue pauperum curam gereret. Quo in munere summam ipsius omnes laudem consecutus est.

a
S. Titianus
Economus
Balejarum.

2 Accidit autem, ut eo tempore b S. Florianus pro nonnullis Ecclesiæ suæ gravibus negotiis ad eam aulam regiam se conferret. Sed ante discessum convocatis omnibus causam suæ protectionis aperit, ac ut, si intra annum ad eos non rediret, sibi alium Pastorem eligerent, certo se ex hac vita migrasse scientes, dixit. Profectus itaque ad Regem, etsi reverti poterat ad Ecclesiam, martyrii tamen cupidus, d in alienam provinciam ad Evangelium prædicandum se recepit. Quare Opitergini anno transacto Episcopum suum obisse rati, Titianum nullo totius populi consensu in Episcopum sibi deligunt.

b
c
d
Opitergium
a S. Titiano

3 Qui non multo post cum S. Florianum vivere accepisset, ad eum acris contendit. Cui Florianus obvians ita dixisse fertur: O Titiane Episcope venerande, cur gregem tibi commissum deliquisti? Titianus vero ad ejus pedes prostratus respondit: Ne Pater gregem tuum, oro, dimittas, sed ad pristinum sedem revertere, cum te vivente alius Præsul esse non possit. Verum Florianus in proposito constans, et haud Titianum precibus commotus, illum ad suum Episcopatum redire jussit. Ipse autem Florianus per diversa loca prædicando, multosque Christo lucrificando tandem sancto fine quævit. Titianus Opitergium reversus munus Episcopale sanctissime prosecutus, et ipse ad extremum multis ornatus meritis, clarisque miraculis ingravit ad Christum.

Opitergium
reditus et colitur, translatum.

a Leander in Marcum Tarrivina. Quamvis Opitergium nunc supra xxx a mari lapidem abest, olim tamen ore proprioque

2 Cujus parentes ad eum venientes, et jam mortuum reperientes, corpus noctu furati sunt, ut in patriam deferrent. Quos mane populus armatis insecutus est pro corpore redimendo. Et dum propter hoc ad vicem bellum vellent assumere, apparuit senior, qui eis concordiam suadens, consuluit, ut corpus solum in navicula dimitterent, et divine voluntati exponerent, quo Deus vellet deferendum. Quod cum fecissent, disparuit senior; et navicula per flumen b Liviæ iter sursum contrariis undis tenens, devenit ad locum, qui dicitur Septimus, et ibi quævit: corpus autem terræ depositum.

Corporis
translatio
prima ad
Septimiam.

3 Dum iterum de ipso habendo multorum locorum incolæ contenderent; consilio senioris præfati iterum apparentis, divinum oraculum implorabant. Et post jejunium triduanum, divina revelatione vitulus cum matre vehiculo jungitur, et corpus superponitur, et quo vellent abire dimittuntur. Qui ipsam ad civitatem c Cemetensem deduxerunt, ibique substituerunt: ubi et mulier a demonio obsessa, meritis sancti corporis liberatur. d Ibi quoque digno honore tumulatur: quo et Episcopatus Opitergiensis translatus est.

b
c
d
Secunda, 15
nctum.

a Leander scribit Heraclæam a Concordiensibus et Alimallibus post suarum urbium et Aquileæ eadem esse conditam, et in Heraclæa Imperatoris gratiam ita denominatam, postea ab Annis eremum. Secundum tamen explorata hinc S. Titianus etiam, quod potuerit eo loco editus in lucem fuisse, qui deinde in civitatem innotuit, deque Imperatoris nomine appellatus.

Heraclæa

b Florianus Lippentia ex montibus Opitergiis, et portus eodem nomine. Ha Plinius lib. 3, cap. 18. Lippentia nunc vulgo dicitur. In eum illabitur infra Opitergium Mutea amnis.

Lippentia f

c Cenetæ, alius Cenua, vulgo Ceneda, Aquilæ Cenesæ, quorundam mendose, urbs est Episcopalis, sub Patriarcha Aquileensi, in Venetiâ, supra Opitergium.

Cenetæ

d Recolitur ea Translatio annua memorata 13 Junii, ut Ferraricus gener cabil SS. ordit. Cenetæ in Venetiâ, inquit, Translatio S. Titiani Episcopi Opitergiani in eam quondam MS. reperimus adnotata 29 Martii hæc verba: S. Titianus Episcopi, an ea prior fuerit Translatio, an vero de Landina Titiano sermo sit, nos latet.

Translatio
S. Titiani

EX
S. GREGORIO.
a

a VITA S. LIBERATÆ VIRGINIS, AUCTORE PHILIPPO FERRARIO.

b
CIRCITER
AN. D.
XVI JANUARIUM.
c d
e
S. Liberatæ
frater, soror-
res,
f
festum.

Liberata nobilis virgo Ticinensis, soror bS. Epiphaniï Episcopi fuit. Tres habuit sorores itidem virgines et sanctas : quarum c Luminosa et d Honorata in monasterio; ipsa vero et e Speciosa quæ sponsum habuit, in propria domo, quasi in cœnobio, cœlibem et Deo caram vitam in orationibus et piis operibus duxerunt. Cum Liberata ex hac vita decessisset, corpus illius in ecclesia, quæ nunc S. Epiphaniï nuncupatur, apud corpus S. Speciosæ sororis f conditum fuit. Cujus memoria hac die in dicta ecclesia a Canonicis regularibus recolitur.

a Hanc vitam ex gestis sororum et tabulis illius Ecclesiæ concinnavit Ferrarius : cum peculiaris ejus vita nec us. nec typis evulgata reperitur, ut ait in *Catal. SS. Italiæ*, qui et in *gener. catal. SS. ejus* meminit.

b Vitam ejus deditus 21 Januar. in qua tamen nulla Liberatæ aut Speciosæ mentio, licet eam vitam hic in *Notis cict Ferrarius*.

c De S. Luminosa agens 9 Maii. Ex S. Epiphaniï vita colligi non potest eam illius sororem fuisse, sed potius contrarium.

d S. Honoratæ vitam deditus 11 Janu.

e Colitur S. Speciosa 18 Junii.

f Ferrarius in *Notis ad gener. Catal. SS.* testatur ibi adhuc asservari.

DE SANCTO HONORATO ABBATE FUNDIS IN ITALIA.

VI SECULO.
XVI JANUARIUM.

S. Honorati
nobilis.

commemora-
tio altis die-
bus;

vita.

acta.

monasterium
ubi situm.

Sancti Abbatis Honorati in vetustioribus Martyrologiis necdum reperimus nomen. Celebratur in Romano, hoc clogio: Fundis in Campania S. Honorati Abbatis, cujus meminit B. Gregorius Papa. Refertur enim quoque hoc die Carthusiani Coloniæ. ju Addit ad Usuard. Maurolycus, Felicius, Galesinius, Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ; Martyrologium Germanicum, Gallicum, Belgicum, Arnobius Wion, Hugo Menardus, Benedictus Dorganus, Petrus de Natalib. lib. 2, cap. 88.

2 In MS. quodam, sed non admodum vetusto Kalendario SS. ord. S. Benedicti refertur 30 Aprilis his verbis : Ipso die S. Honorati Abbatis Fundensis. Ast in Martyrologio Gallo-belgico, 17 Decembris; quo die testatur Ferrarius cum ab aliis coli, forte ob aliam ejus, inquit, eo die festivitatem.

3 Gesta ejus descripsit S. Gregorius lib. 1, Dialog. cap. 1 et 2, ubi et quo tempore vixerit ostendit, illum S. Libertinum ejus discipulum ait tempore Totilæ Regis Gothorum; qui ab anno 541 ad 552, regnavit, ejusdem Fundensis monasterii Præpositum fuisse; et Laurentium, a quo ista accepit S. Gregorius, quique tum adhuc, cum ista scriberet, superstes erat, ei familiarissimum fuisse. Unde corrigas quod in Martyrologio Germanico ad marginem annotatum est floruisse eum anno Domini 400.

4 Ambigat quisquam quo loco situm S. Honorati monasterium fuerit, sive quis locus ille qui Fundis dicitur. Fandos Latii novi civitatem inter Terracinam et Lirin flumen, intelligit Baronius aliique; sed quod in Campania locum, cum eis Lirin sit, qui Campaniæ Latiique times, id propterea fit quod nunc Terræ Laboris, sive Campaniæ felici, et regno Neapolitano adnumeretur. Martyrologium Gallobelgicum disertè in Campania Romana, qual est Latium, ponit. At Galesinius procul a Fundani civitate, in Samnio fuisse id monasterium scribit : Fundis, inquit, in Samnio Sancti etiam Honorati Abbatis, etc. forte quod in Samnio natus sit Honoratus. At S. Gregorius in Campania statuere videtur cap. 2, lib. 1, Dial. Eodem vero tempore, inquit, in Campaniæ partibus Buccellinus cum Francis venit. De monasterio vero præfati viri famuli Dei rumor exierat, quod pecunias multas haberet. Ingressi oratorium Franci cœperunt sævientes Libertinum querere, Libertinum clamare, ubi in oratione ille prostratus jacebat. Mira valde res : querentes sævientesque Franci, ingredienti in ipso impingebant, et ipsum videre non poterant; sicque sua cæcitate frustrati, a monasterio sunt vacui reversi. Buccellinus Dux fuit Theodeberti Francorum in Anstrasia Regis, postquam late grassatus annis aliquot in Italia

fuevat, tandem victus a Narsete, ut mox ad vitam S. Treverii annotabimus.

VITA EX S. GREGORIO. l. i. Dial.

Venantii quondam Patricii in Samnio partibus villa fuit, in qua colonus ejus filius, Honoratum nomine, habuit. Qui ab annis puerilibus ad amorem cœlestis patriæ per abstinentiam exarsit. Cumque tam magna conversatione polleret, seque jam ab otioso quoque sermone restringeret, multum, ut præfatus sum, per abstinentiam carnem domaret; die quadam parentes ejus vicinis suis convivium fecerunt, in quo ad vescendum carnes paratæ sunt, quas dum ille ad esum contingere per abstinentiæ amorem recusaret, cœperunt eum parentes ejus irridere, ac dicere : Comede, numquid piscem in his montibus tibi allatum sumus? Illo vero in loco pisces audiri consueverant, non videri. Sed cum his sermonibus Honoratus irrideret, repente in convivio aqua ad ministerium defuit, et cum situla lignea, sicut illic moris est, mancipium ad fontem perrexit. Dumque hauriret aquam, piscis situlam intravit; reversumque mancipium ante ora discumbentium piscem cum aqua fudit, qui ad totius diei victum potuisset Honorato sufficere. Mirati sunt omnes, totaque illa parentum irrisio cessavit. Cœpere namque in Honorato venerari abstinentiam, quam ante deridebant, sicque a Dei homine irrisiois detersit opprobria piscis allatus de fonte.

2 Qui cum magnis virtutibus cresceret, a prædicto domino suo libertate donatus est, atque in eo loco, qui a Fundis dicitur, monasterium construxit; in quo ducentorum ferme monachorum Pater extitit : ibique vita illius circumquaque exempla eximie conversationis dedit.

3 Nam quadam die ex eo monte, qui ejus monasterio in excelso prominet, ingentis saxi moles eruta est, quæ per devexum montis latus veniens, totius ruinam cellæ, omniumque Fratrum interitum minabatur. Quam cum venientem desuper vir sanctus vidisset, frequenti voce nomen Christi invocans, extensa mox dextera signum ei crucis opposuit, eamque in ipso devexi montis latere cadentem fixit; sicut religiosus vir Laurentius perhibet. Et quia laus ei non fuerat quo inhaerere potuisset, aspicitur, ita ut nunc usque montem cernentibus, casura pendere videatur.

4 Petrus. Putasne, hic tam egregius vir, ut post Magister discipulorum fieret, prius habuit Magistrum?

GREGORIUS. Nequaquam b hunc fuisse cujusquam discipulum

S. Honorati
patria:

abstinentia,

irrisio,

miraculo ho-
norata.

monasterium
ab eo extru-
ctum.

Miraculum
evidentis saxi,
crucis signo
repressi.

b

magistrum
vite spiritua-
li quem ha-
beret

discipulum audivi. Sed lege non constringitur sancti Spiritus donum. Usus quidem recte conversationis est, ut præesse non audeat, qui subesse non didicerit; nec obedientiam subjectis imperet, quam Prælati non novit exhibere. Sed tamen sunt nonnulli, qui ita per magistrum Spiritus intrinsecus doceantur, ut etsi eis exterius humani magisterii disciplina desit, Magistri intimi censura non desit. Quorum tamen libertas vite ab infirmis in exemplum non est trahenda: ne dum se quisque similiter sancto Spiritu impletum præsumit, discipulus hominis esse despiciat, et Magister erroris fiat. Mens autem qua divino spiritu impletur, habet evidentissima signa sua, virtutes scilicet et humilitatem, quæ si utraque perfecte in una mente conveniunt, liquet quod de presentia sancti Spiritus testimonium ferat. Sic quippe etiam Joannes Baptista magistrum habuisse non legitur; neque ipsa veritas, quæ corporali presentia Apostolos docuit, eum corporaliter inter discipulos aggregavit. Sed quem intrinsecus docebat extrinsecus quasi in sua libertate reliquerat. Sic Moyses in eremo edoctus mandatum ab Angelo didicit, quod per hominem non cognovit. Sed hæc, ut prædiximus, infirmis veneranda sunt, non imitanda.

5 Alio quoque tempore pro causa monasterii, Abbatis jussu, qui Honorato ejus Magistro successerat, c Raveinam pergebat. Pro amore vero ejusdem venerabilis Honorati, quocumque Libertinus ibat, semper ejus d caligulam in sinu portare consueverat. Itaque dum pergeret, accidit, ut quadam mulier extincti filii corpusculum ferret. Quæ dum servum Dei fuisset intaita, amore filii succensa, jumentum ejus per framm tenuit, atque cum juramento dixit: Nullatenus recedes, nisi filium meum suscitaveris. At ille inusitatum habens tale miraculum, expavit petitionem illius, juramenta declinare mulieris voluit, sed nequaquam prævalens animo hesit. Considerare libet quale, quantumque in ejus pectore certamen

fuerit. Ibi quippe pugnabat inter se humilitas conversationis, ac pietas matris; timor ne inusitata præsumeret, dolor ne orbatæ matri non subveniret sed ad majorem Dei gloriam vicit pietas illud pectus virtutis, quod ideo fuit validum, quia devictum. virtutis enim pectus non esset, si hoc pietas non vicisset. Itaque descendit, genua flexit, ad caelum manus tetendit, caligulam de sinu protulit, et super extincti pueri pectus posuit. Quo orante, anima pueri ad corpus rediit: quem manu comprehendit, ac flenti matri viventem reddidit, atque iter quod coeperat peregit.

6 PETRES. Quidnam hoc esse dicimus? virtutem tanti miraculi Honorati egit meritum, an petitio Libertini?

Gregorius. In ostensione tam admirabilis signi cum fide femine virtus convenit utrorumque: atque ideo Libertinum existimo ista potuisse, quia plus dilexerat de Magistri, quam de sua virtute confidere. Cujus enim caligulam in pectus extincti corpusculi posuit, ejus nimirum animam obtinere quod petebat, vestimavit. Nam Helisæus quoque magistri pallium ferens atque ad Jordanem veniens, percussit semel, et aquas minime divisit. Sed cum diceret: Ubi est Deus Helisæi etiam nunc? percussit fluvium magistri pallio, ut iter inter aquas fecit. Perpendis Petre quantum in exhibendis virtutibus humilitas valet? Tunc exhibere magistri meritum virtutem potuit, quando magistri nomen ad memoriam reduxit. Quia enim ad humilitatem sub magistro rediit, quod magister fecerat et ipse fecit.

a Ubi Fondis legunt, Felicius Iundis.

b Hinc merito ambigi queat, an deinde S. Benedicti, æqualis sui, instruita evasisset, quod supponunt Wion, Meardus, et alii.

c Ubi sedes erat regum Gothorum, ac deinde Exarchorum.

d Zacharias Græce vertit καλίσμα, quod Meursius interpretatur crepidam. Est certe caliga calcamunt genus, de quo præclarum dissertationem edidit ante annos 22 Julius Nigronus noster.

EX 988

Mortuus ad-
volvis relupus
S. Honorati
resuscitatus.

ejus merito
et accipit
fole

VITA S. TREVERII MONACHI,

Ex veteri ms. Prioratus S. Treverii

Eruta a Pet. Franc. Chiffletio Soc. JESU.

CAPUT I.

S. Treverii monasticæ professio, iter in Bresciam.

Venerandi viri, cultuque religionis imitandi, B. b Treverii monachi vitam memorie commendando, stylo patefacere nitimur, quæ et quanta sui laboris studuit subire certamina, et nostris egregie exempla monstrando temporibus, memoriam dimiserit scirentis: ut non solum ille sui laboris fructum reciperet, verum etiam quosque ad sui certaminis imitationem postmodum traxerit, doceat, post gloriosum triumphum, et peccatorum medicinam, et æterni præmii capere supplementa. Ab ipsis ergo primordiis, et loco quo exortus fuerit, sunt prosequenda.

2 Ortus igitur venerandi, cultusque Treverii monachi infra regiones e Neustrasiorum, ex genere Romanorum, d Caturceniensi territorio fuit. In pago autem e Tarouannensi monasterium, quod in suburbano Tarouannicæ urbis situm erat, expertiit: et dum eum gratiarum actione omnes Clerici eum plena devotione ad Albatem suum commendarent, communi pro ipso ad Dominum oratione expleta in monasterio recipi fecerunt. Erat enim eo tempore, quo Gallia sub imperii jure f Justinii consulis extitit, ipsum monasterium juxta fluvium nomine g Uthe, et h prope pelagus. Ubi ipse vir beatus Treverius,

et integra devotione obediens, dum jam tetatis suæ tempora octo lustra haberent, Clericatus suscepit dignitatem.

3 Cumque jam Galliarum, Francorumque Rege suæ ditioni, sublato Imperii jure, gubernacula ponerent, et postposita Reipublicæ dominatione, propria fruerentur potestate; evenit ut i Theudebertus filius Theudericus, Chodovei quondam filii, bellum Italiae inferret, transactis Alpibus Italiam inquietaret; celerique reversus, dimissis Ducibus, quibus summam bellorum commiserat, Mummoleno, et h Buccileno, ipse ad patriam repelavit. At tunc forte Francorum populis regiones Burgundiorum hostiliter debellantibus, puerisque indoles captivas secum reducentibus, duo pueruli nomine Radigniselus, et Salsufur de pago l Dombensi, ubi Briscia dicitur, juxta fluvium Araris, sive m Sagonnæ, de villa, sive Utinga, que sex millibus a Prissianico vico distat, ubi et rivulus præterfluit, qui dicitur Monienta, ab hostibus capti, in regionem Neustrasiorum, juxta Tarouannam civitatem abducti fuerunt. Cum vero ipse Abbas suprascripti monasterii ab iis inquireret, qui ipsos pueros detinebant, si pretium pro ipsis acciperent, et ei in potestatem traderent, illis gavisus complacuit pretium accipere et Ablati per B. Treverium miserunt.

4 Tunc S. Treverius ipsos pueros sciscitari cepit, si ad patriam reverti cuperent. At illi cum magno gemitu et lacrymis desiderii sui optionem indicantes

Est monachus
in helgu

h
duo pueri
captivi e bur-
gundia ab-
ducti,

l
m

redempti ab
Abbate S. Tre-
verii

a Treverius
post 3 annos
in patriam
reducendum

Sectio VI
VII JANUARI

a
e
N. Treverii
patria et que-
ritur

l
u h
h

EX MSS.

reverti se velle dixerunt, et de propriis hæreditatibus parentum suorum, tertiam partem ei, qui eos reduceret, cum omni cordis affectu se daturos spondederunt. Cum autem homo Dei Treverius Abbati suo omnia exposuisset, post tres annos cum alimento, victu, et vestitu munerati, ab ipso absolute dimissi, et comite eis B. Treverio dato, cum anxietate cordis iter capere cœperunt.

¶ Cumque introissent in vastitatem eremi, atque in opacis silvæ, cui nomen erat Memficius, jam triduo aberrarent; territus vir Dei Treverius, ne a bestiis devorarentur, flexis genibus orationi incubuit, ut misericordiam Christus cum ipsis faceret; et Angelum dñcem haberent, qui recto itinere viam pacis, gradiendi prosperitatem tribueret. Hac igitur oratione expleta, ecce bestia, videlicet duo lupi, mansueto aspectu leniter venientes, flexo capite, auriculis demissis, adulantibusque caudis innuebant iter eorum per semitam antecedentes ad viam publicam, eosque ad errorem solitudinis dirigentes, quo ipsi recognoscere potuerunt cœptum opus itineris, gradientes ad patriam, in diocesim Lugdunensis urbis, in Briscia, ad locum jam dictum devenerunt.

lupis ducibus in viam redeunt.

a In nullo Martyrologio S. Treverii reperimus nomen, ne in Gallicano quidem Saussii. Exlat tamen certe ejus nomine nuncupationi oppidulum in diocesi Dombensi, vulgo S. Trivier, vix duabus ab Arari leucis.

b In MS. sapius Treverius, quandoque Triverius scriptum erat.

Neustria.

c Neustria dicta pars occidentalis Galliarum, quasi Westria, West-rijck, id est, occidentale regnum. Austrasia, Oost-rijck, orientale regnum, qui lhenum et Orientem spectat tractus.

Cadurci.

d Cadurci Aquitania I populi, vulgo nunc Quercii; eorum metropolis Civitas Cadurcorum, vulgo Cahors, sub Bituricensi Archiepiscopo.

e Tarruana Morinorum urbs antiquissima in Belgica II, excisa an. 1333, a Carolo V.

f Consulatum primum gessit Justinus senior an. Christi 519, secundum 524. Pleraque tum Galliarum Franci, Gothi, Burgundiones tenebant.

Ulle fl.

g Erudite hujus monasterii situm discussit Jacobus Mabroncus auctor lib. de reb. Morin. cap. 43, censetque legitimum hic Ulter; quasi Legia, sive Lisia, qui Tarruannam perlabeatur fluvius, Romanis a Romanorum metropoli tendentibus in Britanniam, Cælorum dictus sit; alter fluvius paullo ultra primum lapidem Ulterior. Hoc monasterium a S. Pictorio Rotomagensi extractum conjicit ante annum 400, ab Hunnis eversum, restauratum a S. Antimundo.

h Nam eo usque æstus marinus penetrabat, et prope aberat Sinus Rhus, in quem sese Ulterior hic rivus effundebat: qui Sinus Rhus, ut idem censet, sensim Sitiis, et Sitiu dici cœpit. Ea certe ratione Latini voces paulatim exolevisse, alibi licet observare. De illo ulter alii arbitrantur.

Theodebertus I.

i Regnavit Theodebertus in Austrasia ab an. 534. ad 548. De ejus in Italiam expeditione circa an. 540, agit Aimoinus lib. 2, c. 21. Procopius lib. 2, de bello Gothico, Gregorius Turon. lib. 5, cap. 32.

Buccelinus tunc.

k Buccelinum vocat Marius Avaticca, Bulthium Agathias, qui testatur gentem Germanum fuisse, sed magnam cum fratre Leuthari apud Francos potentiam consecutum. Buccelinus per annos aliquot Italiam Siciliamque infestavit, et Romanum sæpe exercitum superavit. Tandem exercitum ejus dysenteria attritus, a Narsete profligatus est, ipseque occisus. Ita fere Appendix ad Marcellini chronicon.

Bressia

l Fulgo la souveraineté de Dombes, Papirio Massono Umbarum regio dicitur. Sitæ est intra Bressauncensem provinciam, aut Principatum, qui Arari ac Rhodano inclusus, a Burgundiarum Comitatu Lugdunum usque protenditur, vulgo Bressia, hic Briscia, Gallice Bresse.

Araris.

m Amodeanus Marcellinus, Sauconnam appellari scribit, Gallice vulgo Saone et Sone.

CAPUT II.

Sancti vita, mors.

Treverius in cellula degit.

At illi, qui de captivitate adducti fuerant, de omni substantia parentum suorum homini Dei attulerunt. Igitur vir Dei Treverius pie in corde suo conferens, ne terrena donaria cum a devotione Christi separarent, eis fertur dixisse: Hæreditas patrum vestrorum vobis sufficiat; verumtamen beneficium necessitati mee indulgete hoc, ut juxta habitaculum vestrum cellulam pusillam, et hortulum parvulum habeam. Quod illi sine mora gaudentes facere, impleverunt.

et. fuscil.

7 Post hæc autem præfatus Dei cultor oculos eorum multo tempore pascens ibidem habitavit, hæc

secum meditatione pervigili indesinenter considerans: Si ad loca unde huc accessi reversus fuero, ne forte prolixitas intervalli defatigatum me redire impediatur, atque terrarum quarumlibet periculum incurram pertimesco: quod si me casus evadendi divina subveniente custodia illuc usque perduxerit, suscipiendi honoris ne immerito graver pondere vereor, ac per hoc propositæ servituti divinæ religionis inobediens cultor existam.

8 Hæc igitur, ut dictum est, dum quotidie meditaretur, exilii solitudinem pro nomine Christi subire, potiorum elegit sententiam; David Prophetam recolens, non dedignatum pascendarum ovium suscepisse custodiam; Jacob quoque memorans exilium appetuisse: atque Moysem in alienæ regionis peregrinatione, advenam multo tempore fuisse. Itaque die noctuque psalmis, hymnis, canticis spiritalibus, jejuniis, ac vigiliis, et orationibus, cum lacrymarum ubertate ad Dominum insistens, desiderii sui satagebat explere laborem; id secum volvens, quo pacto ac vivendi more seipsum institueret, cum in psalmo tricesimo octavo habeatur, Exaudi Domine orationem meam, ne sileas, quia incola sum apud te in terra, et peregrinus, sicut omnes patres mei, et item in alio psalmo: Cantabiles mihi erant justificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ. Et iterum: Mandata Dei scrutari, nisi quieta mens non potest. Ad ipsum Domini quoque recurrens dictum, Martha occuparis, et satagis circa multa: porto unum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea; quia pars Marthæ non reprehenditur, sed Mariæ laudatur. Caritatem quidem Dei, et proximi tota mente retinere, se ab exteriori actione quiescere, soli desiderio conditoris indesinenter inhærere, ut nihil jam agere libeat, sed calcatis curis omnibus ad videndam faciem sui Creatoris animus inardescat: ita ut jam noverit carnis corruptibilis pondus cum merore portare, totisque desideriis cœlestem patriam appetere; illic hymnicis Angelorum chorus interesset, admisceri cœlestibus civibus, de æterna in conspectu Dei incorruptione gaudere, et quod in hac vita positi contemplationis intimæ soli initia degustamus.

contemplationi atque virtutibus delectatus.

Ps. 38. 13.

Ps. 148. 54.

Luc. 10. 41.

Loco sancto visit.

9 Sed cum jam longævus, et multis temporibus B. Treverius ita animum suam, et integra devotione custodiret, et ad loca sancta, quæ in circuitu erant, præcipue Prissanico vico in diocesim Lugdunensis urbis diebus Dominicæ resurrectionis interesse sacerdoti Missarum solenni studuit. Inibi publice psalterium, quod secum habebat, super sanctum altare posuit, et reversus ad cellulam suam post aliquod tempus, dum in agro oves pasceret, et psalmis et orationibus diurnis insisteret, septimodecimo kalendas Februarii, genibus flexis in terram, cum orationem ad Christum Dominum funderet, spiritum emisit.

Mortuus in oratione.

10 Hujusmodi ergo fine circumquaque divulgato, vicini populi turmaliter affluentes, ac lignibus humum egerentes, in eodem loco ubi solitas orationes frequentaverat, cum consueto indumento, et sine vase ligneo et lapideo, sanctum corpus ejus reverenter posuerunt, et complentes humo fossam, nomen ipsius loci dixerunt ad Nonnifossam.

Sepelitur.

CAPUT III.

Translatio, miracula.

Sic per multa spatia temporis exolevit sancta ejus memoria donec jam completis quatuordecim lustris, duobus hominibus adhuc viventibus, qui eum in hac vita viderant, cœperunt juxta prædictum sanctissimi viri sepulchrum, virtutum plurimarum insignia coelitus declarari, claudi egressum, cæci visum, ægri sanitatem recipere.

claret miraculis.

Ficere corporeis iusto, et negligens paratur

2 Cor. 11. 13

12 Multis modis in visionibus nocturnis aliquibus Christianis revelatum fuit, ut nuntiaretur ad illustrem sanctimoniam, (quæ juxta ipsum locum prædia divitiarum tenebat, nomine Epiphania, sive Emenone) ut sanctum corpus de profunditate terræ, ipsa annuente levaretur a Sacerdotibus, et in sepulchro justî funeris conderetur. Sed illa nolente, metuens, ne seductio inimici, vel illusio somni esset, dicente Apostolo, quia ipse Satanas transfiguratur se in Angelum lucis, et ministros suos componit, affertens noctem pro die, tenebras pro salute: iteratis vicibus eum ei annuntiaretur operi ipse sancto insistere, dum volebat perussa est in capitis cerebro, ita ut non posset se vehere. Tunc convocatis ad se Sacerdotibus, cœperunt cogitare, quid oportune agere deberent: consilio accepto pauperes, et mendicî advocati, omnisque ejus familia, et omnes ejus clerici, et cum ipsis jam dicta sanctimonialis, jejuniis diei, et vigiliis nocturnis deprecantes Domini nostri Jesu Christi misericordiam, ut ostenderet eis quod Deo placeret, ut facerent.

13 Tunc uni ex ipsis Sacerdotibus revelatum est, ut ipsa illustris femina a metueret hoc opus sanctum agere. Illa autem Cleri jussione fecit illuc convenire Sacerdotes, et multa stipendia, quibus fieret, quod fuerat nuntiatum. Erat autem monasterium, nomine Ansilla secus Prissiniacum, tria millia iter habens. Cum autem percrebuisset somni, quod agere disponebant, pridie ab ipsa die, nocte furtim venientes tres Clerici ab ipso Ansilla monasterio, egerentes lumum, cum violenter vellent ipsum sanctum corpus asportare, et profunde foderent, existimantes aut lapidem, aut lignum invenire, unus de ipsis Clericis caput S. Treverii percussit, mox exacerati, et rigore percussi, quasi clavis confixi, usque dum ipsi Sacerdotes, cum ipsa sanctimoniali, et cum multitudine populi venerunt, inovere se ipsi Clerici non potuerunt: oratione vero facta pro ipsis, sani reversi sunt ad locum suum.

14 Sed postea ipsi servi Dei adnoventes ligneam cellulam, quæ ibi pro devotissime sanitatis facta foret, invenerunt corpus sanctissimi Treverii confessoris

Christi illæsum et integrum, cum omni indumento suo, fragrans multis odoribus suavitatis. Cumque multi servi Dei illuc convenissent, præcipue tres senes Sacerdotes, pleni religione sanctitatis, scilicet Symphorianus Presbyter, Trasulfus Presbyter, et Eusebius Diaconus, seniores in Clero, levantes sanctum corpus, in uno milliario per gyrum omnes senserunt odoramenta virtutum, quasi rosarum folia, et lilia, et balsamum, et incensum. Interea ipsa illustri femina a longe aspiciente, in sarcophagium cum timore Domini et psallentibus Clericis, ac cœreis flammantibus, sicut erat indutus vestimentis suis, nihil amoventes, nisi sanctas reliquias de coma capitis, condididerunt in sepulchrum, ac cellulam desuper ex lapidibus, et cœmento construxerunt.

15 Pontifex autem b Secundinus Lugduni Galliarum, mox sanctum altare illuc transmisit, quod ad pedes sancti sepulchri situm est, quo Christi hostiæ hodie libantur, atque orationum officia funduntur: ubi et remedia ægris, et precantum vota, et solamina beneficiorum accommodantur.

16 Nec absurdum videtur huic operi inserere, quæ tunc in eo loco sunt acta. Erat in civitate Lugduni Galliarum vir nobilis, Vigofredus nomine, cum conjugæ sua, nomine Marcellæ, habentes filiam, nomine Galiniam, debilem a nativitate sua, omnibus membris contractam, erurum languore obsessam, quam ad ipsum S. Treverii sepulchrum, quia per se venire nequiverat, cum omni diligentia transmiserunt. Statim ut ad ipsum sanctum sepulchrum manibus illata, et in pavimento prostrata fuit, omni debilitate depulsa, sospitate recepta, incolumis, et exultans ad parentes proprios remeavit. Omnes quoque populi Christiani utriusque sexus, et ætatis, Domini nostri Jesu Christi misericordiam collaudantes, jugiter exultabant in Christo, qui cum Patre, et Spiritu sancto in trinitate perfecta vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum, Amen.

a Videtur legendum, non metueret; vel verte, deberet
b Secundinus Etherio successit anno 7 regni Theoderici, filii Childerici, sive Christi 602, ut habet Fredegarus, et Anonimus lib 3, cap 89

Volentes id furtim avertere, carci sunt

visum recipiunt

Corpus sancti illæsum post 70 annos, gravibus odoribus operatis.

EX VARIO

transfectur.

b Altare ad ejus sepulchrum

Marcella ibi facta.

Facilla constructa sanata.

Secundinus Episcopus

DE S. FURSEO CONFESSORE PERONÆ IN GALLIA.

§ 1. Fursei natalis. triple r translatio.

Peronæ, Veromandorum prævalido ad Somoniam fluvium oppido, apertur XVI Januarii S Fursei Confessoris natalis. De quo Usuardus Parona monasterio S. Fursei Confessoris. Consentit Martyrologium Romanum, Bellinus, MSS. At prætoribus eum clajis hoc die celebrant plerique alii Martyrologiorum scriptores, Rabanus, Notkerus, Manryolus, Galesinus, Causus, Felicius, Ghinius, Wion, Menardus, Dorganus, Saussus. Sed quo Rabanus et Notkerus habent: In pago vero Mandensi in Perona monasterio, etc. lege: In pago Veromandensi.

2 Vincentius Bellovacensis lib. 23, cap. 83. S. Antoninus 2 parte Chronici tit. 13, cap. 6. § 23. Trithemius lib. 3, de viris illustr. ord. S. Benedicti cap. 86, scribit eum IV Martii obiisse; quo die ejus natalem consignat Martyrol. Anglicanum, Ferrarius in gen. Catal. SS. et, qui XVI Jan. eum quoque celebrant, Dorganus, ac Wion. Verum Calendarium SS ord. S. Benedicti Translationem eo die factam ponit, uti et MS. Florarium, in qua hæc habentur. Translatio prima S. Fursei Abbatis et Confessoris anno salutis 661. De anno obitus post agemus, at saltem sibi ac ipse contulit nuctor Florarii, cum ante, obiisse scribat XVI Januarii, an. 660, hic Translationem primam factam

IV Martii anni sequentis, quæ non multas ab alio diebus contigit. In Catalogo SS. Ibernic referitur XVI Januarii, iterumque cum aliis pluribus XVI Jan. Jacobus Desmaus cap. 19, scribit LX Februarii defunctionem, sed XVI Januarii colit, quod eod. die albo Sanctorum insertus sit.

3 XXV Februarii celebratur Translatio in variis Martyrologis, Anglicano, Wionis, Dorganis, Menardi, Gallieno Saussai, et generali Catalogo Ferrarii, Manryolus quoque et Galesinus, in Gallia, inquam, S. Fursei monachi, at Galesinus in Notatione monet hanc illius esse Translationem. Hæc prima videtur esse translatio, quæ 23, aut 27, aut 30 diebus, postquam Peronam erat corpus ejus advectum, deducta jam ecclesiam, contigit. Fallitur Wion, qui Latiniac obiisse scribit: sed Latiniacum videtur Peronam ipsam, vel locum Peronæ propinquum existimasse, ita eum scribit. In qua (Gollu) Latiniacum monasterium construxit, et in eo miraculis clarus in pace quævit, et in Natis. Fuit primo Abbas in monasterio Chabberssburg in provincia Anglorum Orientalium temporibus Anna Regis circa annum Domini 650, deinde eremita; postremo Abbas Latiniacensis apud Peronam Picardie in Veromandis urbem, ubi sacri ejus corporis exuvie digno honore reconduntur. Harpsfeldus scribit Peronæ obiisse.

4 Latiniac

LIBRARIUS AN EB GR III. XVI JANUARII Natalis S. Fursei 16 Jan.

alibi & etc. in

Translatio prima, 23 Febr.

EX VMAIE.

4 Latiniaci primo sepultum fuisse Furseum memorant quoque MSS. Martyrologia, monasterii S. Laurentii Leodii, et Domus professæ Societatis Jesu Antverpiæ, ac Florarium, his verbis: Sepultus primo in Latiniaco monasterio, deinde translatus Parronom, ubi multis miraculis clarus quiescit. Saussains quoque quarto ab obitu anno in monasterium Peronæ fuisse illatum scribit. Mortuus est S. Furseus in castro Macerias ad Alteium flumen infra Dourensium oppidum: qui locus in hinos deinde vicus excrevit, quorum alter Maserooles dicitur, veteri pene nomine, non Massiers, ut aliquoties scribit Desmaius; alter Forbem, sive Frohem, aut Forshem, quod Forsei-domum nostrate Teutonica lingua, qua isthic olim usi, sonat. Hic templum D. Fursei intraculis nobile, inquit Maltrancus noster Rer. Morin. lib. 3, cap. 32, quod hæc ætate ab advenis excurritur ad languidam luem ab infantium corpusculis averruendandam: quamobrem in limpido illic fonte intinguntur, exsiccanturque accenso fomite, cui materiem subministrat ecclesia, ad id, ob factam sibi donationem, obstricta.

Translatio secunda 28 Septembris

5 Hinc ergo post dies aliquot a morte translatus Peronam est corpus, ex triginta post diebus in ecclesiam jam consecratam illatum; quarto vero post anno in peculiare conditorium ei sabrefactum. Hæc posterior translatio recoli videtur solenni memoria XXVIII Septembris; quo die Maurolygens, Wion, Feliciens: Apud Latiniacum in Gallia S. Forsei Episcopi, qui in Ibernia claruit. Meminit ejus quoque illo die Martyrol. Germanicum, Cuthusiani Colonien. in Addit. ad Usuard. Ferrarius, Saussains, MS. Florarium. Addit Wion in Notis: Suspicio festivitatem presentem, Inventionis ejus esse, que quarto ab ejus obitu anno contigit. Confirmat id Florarii auctor in indice, ubi ista habet: Fursei Abbatis et Confessoris XVI Januarii. Translatio ejus prima IV Martii. Translatio ejus secunda, XXVIII Septembris. Petrus de Natal. lib. 8, cap. 126, ubi Furseum vocat, tradit IV Kal. Octob. Latiniaci obiisse; lib. 11, cap. 130, § 35, ubi Fuscum, in monasterio Patrona XVII Kal. Februarii. Desmaius cap. 22, scribit XVII Septembris, hæc secundam contigisse et quotannis recoli translationem, sive elevationem. Sed tertia illa est, anno 1236 facta, de qua infra.

tertia 17 Septembris.

§ II. Vita S. Fursei.

Vita S. Fursei antiqua.

ERTUBIT Beda ætate libellus de S. Fursei vita conscriptus, e cujus lectione multum profectus spiritualis percipi posse asserit. Idem esse libellus videtur qui in manibus est, citatus a Surio; a nobis cum MSS. Corbeiensi, Hibernica, duobus Ecclesie S. Audomari, Bertiniano, S. Marie de Ripatorio, S. Maximini, D. Preudhomii Canonici Comeracensis, aliisque collatus: e quibus librum Miraculorum adjecimus, a Surio omissum. Hanc tamen ipsam vitam integram non esse, conjicimus, quod de ejus sociis per pauca referat; de quibus tamen sufficientius in ea agi Bedæ scribit. Aliam nobis vitam transmiserat Andreas du Chesne V. CL. sed priora sumpta erant verbotenus ex vita S. Foillani, quam XXXI Octobris dabimus; posteriora ex libro miraculorum S. Fursei, et subinde quidem contracta. Extat in Legenda Sanctorum Angliæ Joannis Capgravi, et Plurilingio Insule Sanctorum Thomæ Messinghami, alia ex hac brevata.

Alia profetiar.

7 Aliam profetiarum descripsimus ex vetusto codice monasterii S. Marie Bonifontis, cuique contulimus cum MS. Nicolai Belfortii, in quo tamen passim erat contracta. Melius quæ ad verbum erant ex priore descripta, omisimus. Auctor in Prologo et Epilogo fatetur se antiquissimis usum schedis, quæ ex variis locis erant collectæ. Jacobus Desmaius Peronensis Canonicus edidit sermone Gallico Parisi vitam S. Fursei anno 1607, quæ cum hac nostra in plerisque convenit, in iis præsertim quæ de ejus ortu nuerant plene admiranda; quæ eadem in S. Foillani vita referuntur. Huic subjungemus

quæ de eo Venerabilis Beda scribit lib. 3, historię gentis Anglorum cap. 19.

8 Agit de S. Furseo fuse Vincentius Bellovacensis lib. 23, cap. 80, et tribus sequentibus. S. Antoninus 2 par. tit. 13, c. 6, § 23. Aimoins lib. 1, cap. 18. Andreas du Chesne to. I, scriptorum Francicorum. Sigebertus ad an. 648. David Camerarius lib. 3, de Scotor. pietate. Aubertus Miraxus in Fastis, et Chronica Belgico. Molanus in Natal. SS. Belgii. Nicolaus Harpsfeldius historia Angl. seculo 7, cap. 17. Haraxus. Lippelous. Hieronymus Platus noster lib. 2, de bono status religiosi cap. 26. Petrus de Natalib. supra citatus. Baron. to. 8, ad an. 644, nu. 2. Westmonasteriensis ad an. 647. Ranulphus Cestrensis lib. 5, cap. 13.

Qui atque vivit.

9 Mortuum ait Harpsfeldius S. Furseum circa annum 636. Miraxus in Chronico circa 655; MS. Florarium 660. Venit in Orientium Anglorum provinciam cum isthic Sigebertus regnaret, qui anno 636, fratri Eorpenwaldo successerat. Abiit inde in Galliam, cum sub Clodoveo II Rege, Dagoberti filio, Major-domus esset Erchenaldus, in regno Neustria: ast hic illud munus (quod tamen aliqui volunt cum sub Dagoberto gessisse) adeptus est anno 646, Clodovei anno 3, mortuo Aegane, sive Ega, ut testis est Fredegarius. Romæ demum Furseus S. Martinum Papam traditur convenisse, qui anno 649 creatus est. Corpus ejus quadriennio post mortem a sanctis Episcopis Eligio Noviomensi, et Auberto Cameracensi, translatum est, qui tamen anno circiter annum 660, uti et Erchenaldus, obire, ut de hoc XIII de illo I Decemb. ostendimus. Quibus omnibus expensis conjicere licet anno 653, aut 654, e vivis exersisse Furseum.

Quando obiit.

§ III. Hymni duo de S. Furseo,

Ex Arnolto Wion lib. 3. Ligni vitæ.

I.

Laudes almi Confessoris Fursei vox resera:
Qui, ad instar Præcursoris, matris intra viscera
Loquens, avi nequioris arguebat scelera.
Ille ferox opinatur quod falsa sit visio:
Triplex rogus apparatus: mater stillicidio
Lacrymarum liberatur ignis ab incendio.
Patrem fugit hæc profanum, sponsi comes exulis.
Inde venit ad Brandamm: jubar ejus oculis
Nocte signum dat arcum affuturi Præulis.
Adolescens monachatur: gemellis infantibus
Ejus prece vita datur: regulam sequentibus,
Illis mare transfretatur, immeris corporibus.
Hic insultus et conflictum patitur in transitu:
Dæmonemque reddit victum Angelico munita:
Redivivus portat ictum, quem sensit in spiritu.
Vitæ reddit homo mitis Haymonis infantulum:
Aperitque compeditis carceris ergastulum:
Furorem matronæ ditis compescit per baculum.
Migrat Sanctus ad coronam, trina morte prævia;
Erchenaldus ob personam ejus, movet prælia:
Trahunt boves ad Peronam, Dei providentia.
Excecata lumen binum resumit incredula:
Bibens aquam factam vinum languens muliercula.
Fert juramen repentinum, per ejus suffragia.
Sit laus summæ Trinitati, honor, virtus, gloria:
Qua det nobis ut Beati Fursei sollemnia,
Assequamur laureati post mortem in patria. Amen

II.

Læta plaudet Hibernia,
Latiniaci monia,
Choro coruscet júbilo,
Pulso mæroris nubilo.
Clarum struit cœnobium,
Fratrum ponit consortium:
Aqua seaturit laculo,
Sed fixo terræ in arido.

* Sic videtur legendum, erat maceris nec satis constat sensus.

Matrona

Matrona vobis improba,
Sancti supra ecclesiam
Gemit argenti millia,
Tam multa, inquit, perdita,
Fursee, lampas sideris,
Tui memor sis generis :
In nos cum mors jam pendulum
Suum fuderit jaculum:
Clausa natus de virgine,
Jesu spei fons unice,
Cum Patre et sancto Spiritu
Pius salvet in transitu. Amen.

VITA

Auctore anonymo, ex veteribus MSS.

CAPUT I.

S Fursei vita monastica, extasis.

Fuit a vir vite venerabilis, Furseus nomine, nobilis quidem genere, sed nobilior fide; seculi dignitate inter suos clarus, sed in divinorum munerum gratia ubique præcipuus. Hujus viri infantia sacris quibusdam miraculorum præsgis apparentibus fulgebat. Summis etiam Sacerdotibus per divinæ gratiæ providentiam commissus, sacris litteris, et monasticis eruditus discipulis.

2 Crescente vero ætate, et gratia providente erga illum b omnium affectus quotidie crescebat. Erat enim forma præcipuus, corpore castus, mente devotus, affabilis colloquio, amabilis adspectu, prudentia præditus, temperantia clarus, interna fortitudine firmus, censura justitiæ stabilis, longanimitate assiduus, patientia robustus, humilitate mansuetus, caritate sollicitus : et ita in eo omnium virtutum decorem sapientia adornabat, ut secundum Apostolum sermo illius semper in gratia sale esset conditus. Bonorum ergo operum et gratiæ fructibus plenus, e patriam parentesque relinquens, sacre Scripturæ studiis aliquot vacabat annis : ac sufficienter instructus monasterium in quodam construxit loco, ubi, undique religiosi confluentibus viris, aliquos etiam de parentibus suis pia sollicitudine evocare curavit.

3 Hac ex causa dum patriam parentesque visitare properaret, ut inter illos sacri verbi semina spiritualibus seminaret eloquiis, quadam die corporis ærotantis molestia corripitur; ac deinde ad paternam, amicis suggerentibus, commigravit domum. Quo super alterius manuum innitendo, perrexit, ac hand longe a domo vespertinalem exorsus psalmodiam, et orationi intentus, tenebris subita circumdatus, restitit : nec enim pedes movere infirmatus valebat; sed quasi jam mortuus, ad proximam deportatus est casam.

4 Et cum se tenebrarum caligine circumdari vidisset, quatuor manus desuper ad se extensas conspexit, tenentesque illam per brachia, niveis subvolabant pennis. Manus quippe sub penis erant, quæ illum ex utraque parte sustinebant, et quasi per caliginem Angelicæ cernebat corpora. Altius vero perveniens, mirifico splendentes fulgore facies sanctorum cernebat Angelorum; vel ut certius dicam, claritatem eximia lucis ex ipsis Angelicis intuebatur adspectibus, nec aliquid corporeum, nisi luminis claritatem, potuit videre. Tertium quoque Angelum, armatum scuto candido, et d fulgoreo nimium gladio, claritate et perspicuum, se præcedere conspexit. Illi tres cœlestes, splendentes pari fulgore, miræ suavitatis dulcedinem alarum sonitu, carminum modulamine, conspectusque pulchritudine, illius animæ inferebant. Conabant autem nro incipiente : Ibunt Sancti de virtute in virtutem : videbitur Deus deorum in Sion. Eratque in carmine elevatio, et ad finem positio. Audiebat quoque aliud quasi ignotum canticum multorum millium Angelorum, unde pauca vix poterat

intelligere, hoc est : f Exierunt autem obviam Christo. Facies vero omnium, quantum intelligere potuit, Angelorum, pari similitudine videbat : quamvis g propter claritatem luminis, h perspicue distinctionem corporeæ non posset videre formæ.

5 Tunc unus ex superius agminibus armato præcedentique Angelo jussit, ad corpus venerandum reducere virum, suamque secum deferre debere sollicitudinem. Profusus ergo sancti obedientes Angeli, quo venerant, iter repedarunt. Tunc primo vir sanctus se corpore exutum cognoscens, a sanctis comitibus, quo se deferrent, inquit; sanctus Angelus a dextris consistens, dixit ei : Oportet te proprium corpus suscipere, quoadusque debitam reportes sollicitudinem. Tunc vir sanctus tedio separandæ societatis Angelicæ affectus, dixit se ab eis separari noluisse. Angelus vero Domini sanctus respondit : Ad te, completa prædicta sollicitudine, suscipiendum revertemur, cantabantque dimidium versiculum : Videbitur Deus deorum in Sion. Tunc qualiter anima corpus intraverit hujus carnis suavitate lactificata, intelligere non potuit.

6 Tuncque in pullorum cantu, roseo colore vultum perfusus, in momento temporis, Angelicis cessantibus carminibus, audivit verba admirantium ac plangentium; qui paulatim vestimentis superpositis moventibus deaudaverunt faciem ejus. Tunc vir Dei circumstantibus dixit : Quid, stupentes, sonitus inquietos emittitis? At illi respondentes, omnem rei referabant ei orationem, qualiter vespertinali hora transisset, et usque ad galorum cantus corpus exanime in medio servasset. At ille sedens, Angelicamque claritatem ac dulcedinem mente revolvens, de quali sollicitudine admonitus fuisset pertractans, moestus erat, quod non habebat ibidem sapientem hominem, cui ea quæ viderat clare exponere potuisset, ne revertentes Angeli eum invenissent imparatum : i petivique et accepit sacri corporis et sanguinis communionem, vixitque infirmus ipso die et altero.

a Addit. MS. S. Maximini, in Ilibernia. b Aliquot MSS. honorum affectuum. c Hinc ambigis, nam certa fides eorum quæ de abstrahendo ejus ortu in secunda vita narratur. d Aliquot MSS. fulgore nimio gladii. e MS. Ripuit, præcipuum. f Idem. qui omnes exierunt eis obviam. g Varia MSS præter. h MSS. Prævidit. et Rip. mira certitudine distinctionis nihil. i MS. S. Mar. peravitque.

CAPUT II.

Alia ecstasis, varia ei a dæmonibus objecta.

Media vero nocte tertie feriæ, parentibus et cognatis, multisque vicinis illucis virum visitantibus, teuebris irruentibus, pedes ejus frigore ingravati duruerunt, manibusque in oratione extensis, lætus excepit mortem. Recordabatur enim a juvenidissima visionis, quam per eadem signa viderat antea : decidensque in lectulum, quasi somno gravatus, audivit horribiles maguæ multitudinis voces, clamantima, atque illum exire compellentium : apertisque oculis, nullum nisi tres supradictos sanctos vidit Angelos, duos ex utroque latere positos, tertium vero armatum ad suum stetisse caput. Mirumque in modum humanis conspectibus ac vocibus b privatus sanctos Angelos vidit, ac illorum cantica cum omni suavitate ac dulcedine audiebat. Tunc Angelus qui a dextris ejus aderat, consolans eum, dixit : Noli timere, detensionem habes.

8 Levantibus enim Angelis, nihil terti aut domus adspiciens, nisi ululatus et clamores dæmonum, per medium eorum transiens, audivit, ex quibus unus dixit : Antecedamus, et ante faciem illius bella commoveamus. Tunc vidit nigram nubem, a sinistra parte crispantem, et ante faciem illius bellicam aciem constituentem. Corpora autem dæmonum, in quantum animæ illius apparere poterant, plena deformitate et c nigredine erant, collo extento, macie squallentia, ac omni horrore plena, capite in similitudinem tenei

EX MSS.
f
g h

Redit anima ejus ad corpus.

Psal. 83. 8.

Sollicitus conficitur et communicat

i

a
Inventus rapularum.

b

a dæmonibus impugnatur.

Tetra dæmonum forma

c

EX MES.

cacabi intumescente. Quando vero volabant, vel quando pugnabant, nullam corporis formam, nisi horribilem et volaticam umbram videre poterat. Sed quis prudentiura lectorum ignorat, hæc etiam de immundis spiritibus ad terrorem vidētis animæ fieri? Et facies eorum nunquam potuit videre propter horrorem tenebrarum; sicut nec sanctorum Angelorum propter nimiam claritatem.

9 Bellantia vero daemona ignitas sagittas jactabant contra illum, sed Angelico scuto omnia tela nequissima extinguebantur. *d* Cadebant vero adversarii ante conspectum pugnantis Angeli: qui quasi rationem posuit eum eis quando dixit: Nolite tardare iter nostrum; quia hic homo non est particeps perditionis vestræ. Contradicente adversario ac blasphemante, injustum esse Deo, hominem peccatoribus consentientem, nihil damnationis habere, cum scriptum sit: Non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, digni sunt morte. Pugnante vero Angelo, existimabat vir sanctus clamorem pugnae, et e vociferantium daemionum in omnem terram audiri.

Objecta ei a daemionibus: malis consensisse: Rom. 1. 32.

t

verbu otiosa

10 Cumque victus Satanas, sicut contritus coluber, caput relevasset venenosum, dixit: Otiosos sermones sæpe protulit; et ideo non debet illæsus vita perfrui beata. Sanctus Angelus dixit: Nisi principalia protuleris crimina, propter minima non peribis.

f Marc. 11. 26. Matth. 18. 35. injuria non remissa ex toto corde:

11 Accusator antiquus dixit: *f* Scriptum est: Nisi remiseritis hominibus peccata eorum, nec Pater vester cælestis dimittet vobis peccata vestra. Sanctus Angelus respondit: Ubi se vindicavit, vel cui injuriam fecit? Diabolus dixit: Non est scriptum: Si non vindicetis; sed si non remiseritis de cordibus vestris. Sanctus Angelus excusans, dixit: Indulgentiam in corde habuit, sed consuetudine humana continuit. Diabolus respondit: Sicut accepit malum ex consuetudine, ita accipiet vindictam a superno Judice. Sanctus Angelus dixit: *g* Judicetur ante Dominum.

y defectus omnimodæ humilitatis. Matth. 18. 3.

12 Ter victus inimicus, viperea restaurat venena, dicens: Si justus est Deus, hic homo non intrabit in regnum cælorum. Scriptum est enim: Nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum. Hoc verbum minime implevit. Angelus Domini dixit: Judicemur ante Dominum. Præstante sancto Angelo contriti sunt adversarii.

a MS. Bibern. juvenitatem. *b* MS. Bip. prefatos. *c* MS. Audom. nigritudine. *d* MS. Bertin. Canebant. *e* MS. S. Bonif. et Helf. vociferationem. *f* Desmains cap. 7. censet hic obijci Furseo motum aliquem antequam ab avo Aelludo propitius injuriam patri factam. *g* MS. S. Bonif. et Helf. Judicabimur.

CAPUT III.

Alia daemionum criminationes.

Tunc sanctus Angelus, qui a dextris ejus erat, dixit: Respice in mundum. Tunc vir sanctus respexit, et vidit vallem tenebrorū sub se in imo positam, et vidit quatuor ignes ibidem in aere incendi aliquibus spatiis a se distantes. Dixitque rursus sanctus Angelus: Qui sunt hi ignes? Vir Domini se nescire respondit. Cui sanctus Angelus dixit: Hi sunt quatuor ignes, qui mundum succendunt, postquam in baptismo omnia peccata dimissa sunt, *a* post confessionem, et abrenuntiationem diabolo, et operibus ejus, et pompis. Unus enim est mendacii; cum hoc, quod in baptismo abrenuntiare Satanae et omnibus operibus ejus promiserunt, minime implent. Alter cupiditatis, cum mundi divitias amori cælestium præponunt. Tertius dissensionis, cum animos proximorum etiam in supervacuis rebus offendere non formidant. Quartus impietatis, cum infirmiores spoliare, et eis fraudem facere pro nihilo ducunt. Unusquisque ignis accendit alium, quia per augmenta malorum, peccata ex culpis crescunt. Ignibus vero crescentibus *b* in majus, effectus est unus, et illi appropinquabat. Timensque vir Dei ignem minacem, sancto Angelo secum loquenti ait: Ignis mihi appropinquat. Cui respondit

Ignes & mundum inflammanentes.

a

mendacium, cupiditas, dissensio, impietas.

b

Angelus: Quod non accendisti, non ardebit in te. Licet enim terribilis sit et grandis ignis iste, tamen secundum merita operum singulos examinat: juxta quod unusquisque crescit cupiditas, in isto igne ardebit. Sicut enim corpus ardet per illicitam voluptatem, ita et anima ardebit per debitam poenam. Tunc vidit sanctum Angelum præcedentem, et ignem flammæ dividentem in duos muros utroque latere: et duo sancti Angeli utroque latere ab igne eum defendebant.

Ignem a Furseo repellunt Angeli.

14 Vidit quoque quatuor daemona immunda per ignem volantia, et bellum horribile in medio ignis construentia. Et dixit unus ex illis: Servus qui seit voluntatem Domini sui, et non facit digna, plagis vapulabit multis. Sanctus Angelus respondit: Quid enim iste de voluntate Domini sui non adimplevit? Satanas respondit: Scriptum est: Dona iniquorum reprobat Altissimus, *c* iste dona iniquorum recepit. Sanctus Angelus respondit: Credidit enim quod unusquisque eorum egisset poenitentiam. Diabolus dixit: Ante debuit probare poenitentiam perseverantiam, et sic fructum suscipere. Munera enim excaecant oculos sapientum, et pervertunt verba justorum. Sanctus Angelus respondit: Judicemur ante Dominum.

Luc. 12. 47. Objecta ei a daemionibus, dona ab impiis accepta:

Ecclesi. 34. 23. c

Deuter. 16. 19.

15 Fallax diabolus succubens, in blasphemias contra auctorem erupit, dicens: Usque nunc Deum veracem esse existimavimus. Sanctus Angelus respondit: Quid enim aliud est? Procacissimus daemion dixit: Quia omne delictum, quod non purgatur super terram, de cælo promisit esse vindicandum, Esaia Propheta clamante: Quod si volueritis et audieritis me, bona terræ comedetis. Quod si nolueritis, et me ad iracundiam provocaveritis, gladius devorabit vos. Hic autem homo non purgavit delicta sua in terra, nec vindictam hic recepit, ubi est ergo justitia Dei? Sanctus Angelus increpans eos dixit: Nolite blasphemare, dum nescitis occulta Dei judicium. Diabolus respondit: Quid enim hic occultum? Sanctus Angelus dixit: Quamdiu speratur poenitentia, comitatur hominibus divina misericordia. Satanas respondit: Sed nullus tamen hic locus poenitentiae. Angelus respondit: Profunditatem mysteriorum Dei ignoratis: fortasse etenim hic erit. Diabolus dixit: Discedamus ergo, dum judicandi ratio non est.

Isa. 1. 19. et 20.

defectus sufficientis poenitentiae.

16 Alius vero satellitum ejus dixit: Adhuc restat illi angusta porta, per quam non nisi pauci intrant, ibi illum superare poterimus, et est hoc: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Sanctus Angelus respondit: Vir iste in proximos suos operatus est bona. Adversarius respondit: Non sufficit operari bona, nisi etiam proximum sicut semetipsum dilexerit. Sanctus Angelus respondit: Fructus dilectionis, est bona operari: quia Deus reddet unicuique secundum opera sua. Improbos daemion dixit: Sed quia verbum Dei, diligendo non implevit, damnandus erit. Pugnante turba nefanda, sancti Angeli victores fuere.

defectus amoris erga proximum: Matth. 22. 39.

Matth. 16. 17 et Rom. 2. 6.

imperfectio abrenuntiationis seculi

17 Victus sex vicibus diabolus more suo in blasphemiam erupit, dicens: Si Deus iniquus non est, et si mendacium, et verbi illius transgressio ei displicet, vir iste expers poenarum non erit. Promisit enim seculo abrenuntiare, et *e* contrario iste seculum dilexit, contra Apostoli præceptum dicentis: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Virum ergo hunc nec propriae sponsionis sermo, nec Apostoli prohibuit sententia. Sanctus Angelus respondit: Non sibi soli ea, quæ sunt seculi, sed omnibus indigentibus dispensanda dilexit. Nefandissimus diabolus dixit: Qualicumque modo diligatur, contra præceptum divinum est, et contra sponsionem Christianitatis in baptismo.

1. Joan. 2. 15.

18 Victis adversariis, Angelus vincentibus, rursus diabolus ad callidas convertitur *d* accusationes, dicens: Scriptum est: Nisi annuntiaveris iniquo iniquitatem suam, sanguinem ejus requiram de manu tua. *e* Hic non annuntiavit digne poenitentiam peccantibus.

Ezech. 3. 18. *f*

Sanctus

neglecta im-
probarum
mentio.
Anno. d. 13.

Sanctus Angelus respondit. De hoc enim tempore scriptum est: Prudens in tempore illo tacebit, quia tunc pessimum est. Quando enim auditores despicunt verbum, lingua etiam doctoris loqui præpeditur dum videt quod audita prædicatio despicitur. Accusator antiquus respondit: Ille tamen usque ad passionem annuntiare debuit, nec consentire, nec tacere.

^a *Alia MSS. per. In MS. lib. humanis. c. Resm. ait S. Furseo hic obijci vestem, ab usurario et donatiana d. MS. lib. actiones. e. Resmatus ait Sanctum hic accusari, quod utinis acer et vehemens fuerit in corpore auditorem vitis.*

CAPUT IV.

Alia celestia visa.

In omni vero contradictione demonum prævalida nimis extitit pugna: donec iudice Domino, triumphantibus sanctis Angelis, contritis devictisque adversariis, immensa claritate vir sanctus circumfusus est, sanctorum Angelorum chorus concinentibus, hoc apud se reputabat, quod videlicet, nullus labor durus videri debet, nullum tempus longum, quo gloria æternitatis acquiritur, lætitia simul et dulcedo conglobatur. Tunc sursum adspiciens, vidit immensa agmina, eximia claritate fulgentia, Angelorum ac præcedentium sanctorum hominum, qui advolantes, quasi alis, immensa consuscatione circumdederunt eum, omnem formidinem ignis ac demoniorum terrores procul a nigentes. Conspicit quoque duos venerabiles viros *a* illius provincie, in qua ipse vir Domini Furseus natus erat, quorum unus *c* Beanus, alter *d* Medanns vocabatur. Hæc videns quasi obijisse credebat. Hos Præules cunctorum memoria usque ad nostra tempora celebrat: qui propius ad illum accedentes loqui ad illum familiariter coperunt, dicentes ei propria nomina sua.

s. Furseus
inermis cœdet
Angelorum et
Sanctorum.

n
b
d

vidit 4 choros
concurrentes
Angelos
In B 3

20 Tunc adspiciebat magnam cœli serenitatem, et duos Angelos proximam cœli juvenitatem repetentes, et quasi per ostium æthereum intrantes: et erumpente circa illos mira magnitudine claritatis, audiebantur quasi per quatuor choros cantantium multitudines Angelorum, ac dicentium: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus Sabaoth. Tunc anima illius dulcedinem superni modulaminis ac sonitum ineffabilis lætitiæ ultra cœlum sonantis intendente, circumfundunt eum Angelorum quoque agmina stantia a dextris ejus; de quibus unus ait: Scis ubi agitur hæc lætitia et gaudium? Illo respondente se nescire, sanctus Angelus respondit: Apud supernum conventum, unde et nos sumus. Tunc mens omnem laborem tribulationis obliviscens, immensa complebatur lætitia: quia superna audiens carmina clarius et modulatus resonare, pro se solo decantari reputabat, admiransque ait: Magnum est gaudium hæc auscultare carmina. Cum dixit Angelus Domini: Hoc auditur nos pro ministerio dispensationis humanæ sæpe privamur; et quod nos annuntians laboramus, demonia humana corrumpendo corda dissipant. Rursumque Angelus Domini beato viro ad carmina cœlestia audienda intento loquitur, dicens: In hoc cœlesti regno nulla unquam tristitia, nisi de hominum perditione fieri potest.

^a *Alia MSS. obijcendos. In Resmatus ait, hinc illi olim notus fuisse Nobis ut non probatur, nisi de fama intellegat. c. MS. Ant. Beanus Bertha Beanus, S. Max. Beanus, Resm Beodanus Melbanicus noster. Beanus. Colitur S. Beanus 16 Decembris.*

^d *Alis, Medannus, Resmaio, etiam Melbanicus. Colitur 14 Novembri. e. Ira, dolor, tristitia non valent in statum illum æterna beatitudinis. Ita tamen despicitur cœlestibus mortalium scelera, ut, si illis passionibus essent obnoxii, illi ad illas possent commoveri, quod manifestis experientia produnt indubis.*

CAPUT V.

Imminentes urbi calamitates ostensæ, eorum causæ.

Tunc prælietos Sacerdotes, cum ingenti claritate a secreto cœli procedere, Angelica forma radiantes, ad se venire conspexit: ac sibi ad sæculum redire

ubet, r. ad
corruptalr.

præcipiunt. At ille tacens, et hujus nuntii tristitia stupefactus, in momento reversus est, sanctis Angelis eum reducentibus. Profati vero viri venerabiles spatium poseunt cum eo loquendi, et dicunt: Quid times? Unius diei iter est, quo laboraturus es. Prædicans ergo omnibus annuntia, quia in proximo est vindicta. B. Furseo interrogante de mundi fine, aiunt finem creaturæ jam tunc non esse, quoniam in proximo sit; sed famis et mortalitatis plagis humanum genus esse vexandum: quod etiam signo solis, radios suos anno præterito abscondentis, et in modum lænæ jugiter splendentis, significatum est. Duo vero genera sunt famis, unum in abundantia sapientiæ, intelligendique verbum Domini, et non implendi: aliud vero, in tenacitate mentis in abundantia divitiarum: sed de una radice amaritudines generantur. Sicut enim avarus non impletur pecunia, quia avaritiæ amaritudo non sentit dulcedinem de perceptis bonis, inhians ad ea luera, quæ illicita sunt; sic etiam sermonis Domini dulcedinem, malitia et amaritudine occupatæ atque detentæ non sentiunt animæ. Mortalitas vero propter Dei patientiam modicum quidem detenta est: sed quicumque hæc signa vidit, vel monita sanctæ Scripturæ despicit, si non egerit penitentiam, mors illi in proximo est.

21 Et quamvis omnibus divina monita contemnentes superni iudicis ira jam jam imminet, maxime tamen super Doctores Ecclesie, ac Principes furor illius iratus est: quia per quatuor res pereunt animæ fidelium; per hujus mundi illecebrosa vitia, per suggestionem militantis diaboli, per negligentiam Doctorum, per mala exempla pravorum Principum. Doctores ergo, Prophetarum libros considerantes, intelligant, et quale sit hoc tempus cognoscant. Viri namque dimidii operis sunt: quia per omnipotentis Dei misericordiam alii largitatis gratiam sunt adepti, sed carnis incontinentia sunt lubrici: alii vero corpore quidem sunt casti, sed avaritiæ aestibus sunt cupidi: alii quoque gratiam habent lenitatis, sed rancore animi sunt passillanimes: alii autem non recordando injurias suas, cito ignoscunt, sed minus cor caute custodiendo, citiusque irascendo, rivas provocant: alii, quod Deus singulis illis largiendo donavit, in hoc, quasi proprio labore acquisitum sit, gloriantur: *a* alii vitia, quæ se impugnabant, corde devincunt vigili, sed bonorum operum instantia virtutes obtinere negligunt.

23 Sunt quoque nonnulli, qui spiritualibus vitiis impugnantur, sed his ommissis, corpus in abstinentia affligunt; verbi gratia, nocturnas illusiones, vel levia quæque, crimina *b* gravia existimantes; superbiam vero, quæ Angelos de supernis deiecit, pro nihilo computantes, vel avaritiam, quæ primum hominem de paradisi expulit amenitate, non execrantur: nec invidiam, pro quam fratricida Cain fratrem suum Abel interfecit: falsum quoque testimonium, per quod Salvator damnatus est, aut blasphemiam non abominantur: nec considerant, quales vel quante vindictæ super eos qui talia egerunt et superposito sunt. Multi enim cibis, quos Deus ad percipiendum cum gratiarum actione creavit, abstinentes, hæc nefanda quasi licita sumunt, hoc est superbiam, avaritiam, invidiam, falsum testimonium, blasphemiam: per quæ detrahendo, quasi carnes proximi cum sanguine illius comedunt: et quæ leviora sunt in Dei iudicio, gravius iudicant; gravia vero, leviora putant. Omnis ergo Doctor singulis vitiis congrua debet opponere medicamenta. Nam qui *d* hæc vitia leviora esse aut gula aut fornicatione existimat, animarum inimicus potius, quam doctor iudicandus est.

24 Curatio ergo superbiæ, est increpatio coram omnibus, humilificatio crebra in e lectu et cinere. Avaritiæ quoque medicamentum, est largitatis dispensatio. Invidia vero per benevolentiam et benignitatem medicatur. Falsum autem testimonium qui dixerit, humiliter

Ex uss

Ex SS Beano
et Medano
multa cognos-
cent

futurus calu-
mitates.

ob peccatu
Doctorum et
Principum

que inlecto-
rum

a

b

alibi iniqui
gravia

c

d

e

Qui curari
possunt

Ex MSS.

humiliter confiteri, et in quem falsa congressit verba, ab eo indulgentiam supplicare convenit. Blasphemiam quoque malum, medicamento simili sanatur, id est, per humilitatem subjectionis, et linguæ ab omni inutili locutione refreuationem, atque per orationis instantiam. Contraria enim vitia contrariis virtutibus sanantur. Nec satis est corpus affligere; si animus a malitia et nequitia non curatur. Principes ergo et Doctores Ecclesiæ Christi, animas fidelium ad poenitentiam lamentum post culpas provocent, et eas spiritali f. pastu doctrinæ, ac sacri corporis et sanguinis participatione, solidas reddant. Nolentes vero excommunicent, ne reatum damnationis de neglectis sustineant, ne ulrum pro vite, et alium pro oliva plantent: dum plus terrenum et infructuosum laborem diligunt, quam caritatem Dei, quæ omnium radix et culmus esse dignoscitur bonorum operum.

25 Contra Doctores irascitur Dominus, eo quod divinos libros negligentes, curas hujus mundi cum omni dilectione agunt. Si enim legentes Prophetarum dicta intelligerent, nec is qui a mortuis resurrexit plus timoris atque compunctionis audientibus, inferre potuit. Sed nemo est qui prohibeat, aut qui propellat. Rex enim et Sacerdos, unusquisque secundum hoc quod scriptum est, quod sibi rectum videtur, hoc facit. Causa vero et radix omnium malorum est superbia. Populus enim contra g regentem erigitur, Clerus contra Sacerdotem, monachi contra Abbatem, filii contra parentes, juvenes contra seniores, superbiendo diversa sentiunt. Sed sicut unusquisque eorum subjectus Prælo sibi non didicit obedientiam humilitatis exhibere, sic justo Dei judicio agitur, ut illi ceteris prælato nullus humiliter subdatur: et quod ab illo superbiente alius injuste sustinuit, ille ab alio per districti iudicis justitiam dolens sufferat. Malum ergo superbiæ, quod supernam Angelorum curiam destruendo corruerat, præsens quoque seculum inordinate pervertendo destruit.

a *Alia MSS.* Ea vero que impugnant eos devicerunt, corde vigili et bonorum operum instantia vincere omittunt. b *MSS.* Bonif. et Helf. pro multo habentes. c *Alia MSS.* ventura. d *MS. Hib.* gulam et fornicationem leviora existimant. e *Al.* luto. f *MS. Aud. pariu.* g *Helf. Regem.* MS. *Hib.* docentem se.

CAPUT VI.

Monita ei cœlitus data.

Conversus quoque ad B. Furseum præfatus Sacerdos S. Beoanus, qui hæc diligenter perorabat, ait: Vitam tuam, creaturis Dei utendo, serva: omne quod malum est, abnegando respice. Esto sicut fidelis dispensator, nihil tibi præter victum et vestitum vendicans, sicut in auferendo lucro, oro, esto sicut in augendo temperatus. Qui enim sic libenter ablatum sicut datum suscepit, os mitorum aperire poterit, nihil mendicans, nulli negans. Deo odibile est aliena appetere, et propria retinere. Pauperibus enim et victis convenit petere; habentibus autem, indigentibus dispensare. Eleemosynæ vero, nullo rogante, dispensandæ sunt pauperibus. Bona quoque in omnes homines operanda sunt, maxime in domesticos fidei. Iniquorum vero dona in pauperes et omni solatio destitutos impertienda sunt. Dona vero Sanctorum pauperibus spiritu, vel vitis correctis perfrui tribuantur in necessitatibus. Nulla vero discordia in Ecclesia Dei sit: sed qui in plebe præsumt, Apostolico ordini, et doctrinæ sanctæ insistant; qui vero in monasteriis degunt, cum silentio operantes, suum panem manducant.

27 Sed vero nonnulli, qui a doctrinæ sanctæ officio se excusant, et propter curas seculi in publico prosiliunt. Bonum igitur quod agunt, in occulto ponentes, lucem boni exempli proximis abscondunt: seculi vero causas sen contentiones in publico agentes, mortifera cupiditatis venenum publice eorum cordibus infundunt. Te ergo ipsam nec semper remotum, nec semper in publico decernas: sed quando te remotum esse volueris, omni custodia te ipsum

serva, omnia divina observando præcepta. Et quando in publicum processeris, ad animarum salutem, non ad hujus mundi a inhianda lucra, animum intentum adhibeto. Sed et si quis tibi prima hora diei dona contulerit, et ante vesperum poeniterit, sicut libens suscepisti, ita hilaris ei restitue. Nullam quoque patrimonio custodiam, nullam curis hujus seculi intencordis diligentiam adhibeas: sed omnibus adversantibus vel contrariis, puri pectoris indulgentia, bona pro malis rependens, pro inimicis supplica Domino. Qui enim pacati cordis lenitatem contrariis et sibi resistentibus illasam servaverit, omnium ferarum et bestiarum ferocitatem in mansuetudinem convertet. Nullum enim boni operis sacrificium Deo sic acceptabile probatur, quam patientissimi cordis contra omnes injurias lenitatis mansuetudo, per quam omnia adversa ac damna, quasi lucra et prospera, spe futuræ remunerationis lætus Domino juvante suscipit.

28 Duo enim humanæ animæ inimici esse probantur, diabolus et mundus: et unusquisque eorum mutuam vicissim alter alterius dilectionem insinuat, ut per hoc, quod anima mundi hujus illecebris subternitur, ab adversario victa et possessa teneatur. Vade ergo, terræ hujus Hiberniæ Principibus verbum Dei annuntians, ut relicta iniquitate, per poenitentiam ad salutem perveniant animarum. Tum deinde excelentioribus sanctæ Ecclesiæ Sacerdotibus hæc ipsa annuntia, quod omnipotens Deus habet zelum, Deus enim zelotes est, erga illos qui plus amant seculum, quam ipsam; et neglectis animarum utilitatibus, lucris hujus seculi deserviunt, et ad mortem seram prædicant poenitentiam: et tunc eorum dona suscipientes, ignem de illorum tormentis perferunt.

29 His dictis a B. Beano et Meldano, supernum illud Angelorum simul cum ipso Beano et Meldano in cœlum receptum est agmen; Beatoque Furseo cum tribus Angelis solis ad terram reversuro, maximus appropinquabat ignis. Sed Angelus Domini, sicut et ante, medium dividens fidebat ignem. At demones arreptum de mediis ignibus virum unum proiecerunt super humerum B. Fursei, et maxillam maxillæ ejus impresserunt, humerum et maxillam ejus incendentes. Cognoscebat quoque S. Furseus virum, quod ei vestimentum proprium moriens perdonavit; humerumque ejus ac maxillam incendens, ab Angelo sancto in ignem, unde exiit, projectus est. Angelo autem, qui a sinistris volabat, inter beatum virum et ignem stante, dexter illum Angelus virum in flammis proiecit. Tunc diabolus antiquas repetens fallacias, dixit: Noli repellere, quem antea suscepisti: sicut enim ejus bona suscepisti, sic de poenis ejus particeps esse debes. Angelus Domini respondit: Non propter avaritiam, sed propter animam ejus liberandam suscepit. Cessavitque ignis. Tunc dixit Angelus Domini: Quod accendisti, hoc arsit in te. Si enim hujus viri, in peccatis suis mortui, vestimenta non suscepisses, nec poenæ illius in corpore tuo arderent.

30 Prædica ergo omnibus, quod poenitentia agenda est, et a Sacerdote suscipienda, usque in extremam horam: sed tamen nisi poeniterit, nihil substantiæ ejus suscipiendum, nec corpus ejus in sancto sepeliendum est loco. Vivo tamen prædicetur acrius, quatenus cor illius amaritudo compunctionis tangat, ut tactum quandoque purgetur, omnibusque pristinis renuntians iniquitatibus, eleemosynas ubertim pauperibus distribuat. Nihil tamen exinde a Sacerdote ei prædicante suscipiatur, sed juxta sepulchrum ejus bona illius pauperibus dividantur, ne in aliquo iniquitatis illius particeps sit.

a *MSS.* Bonif. et Helf. emenda.

CAPUT VII.

In Hibernia, Anglia, Gallia prædicatum Evangelium.

His atque aliis sanctæ exhortationis sermonibus vir

S. Furseus jubetur monere Principes, et Antistites.

Exod. 34. 14.

Humiliati hominis allocti adhibetur, quare.

Nihil accipiendum ab usurariis im-pacientibus.

Superbia omnium malorum causa. Judic. 17. 6.

Furseus variè instruitur a S. Beano.

In publico quomodo agendum.

Redditur cor-
pori mira-
culo, sed ro-
tatione pari-
tatu

vir Domini instructus, super tectum ecclesie inter sanctos constitit Angelus, summe corpus considerans, nec parietes domus, nec turbam gementium, nec ipsa corporis indumenta videre potuit: jubeturque ab Angelo proprium cognoscere et resumere corpus. Tunc ille quasi ignotum cadaver timens, nolle se ibidem appropinquare respondit. a Cui sanctus Angelus: Noli timere, inquit, hoc suscipere corpus, quod sine ulla repugnatione infirmitatis vel vitiorum expugnantium, quamvis invalidum, habere potes. Concupiscentias enim illicitas in hac tribulatione superasti, ut h ultra contra te non prevaleant.

a

h

In eo scribi
adulationem
animi im-
pressam

32 Tunc vidit a pectore illius corpus aperiri. Dixitque ei Angelus: Reviviscens corpus tuum aqua fontis superfundatur, et nullum dolorem, nisi tantum concremationis, sentire poteris. c Beneficiens, omnem gressum tuum usque in finem videbimus, et sic te letum beneque operantem suscipiemus. Exurgens autem vir sanctus quasi ex profunda mortis quiete, conspiciensque parentum multitudinem, vel vicinorum, sive etiam Clericorum, ingemiscensque magnitudinem humane stultitie, arcumque et difficilem transitum admirans, magnitudinem quoque remunerationis pervenientibus ad beatas sedes, singula per ordinem annuntiabat. Atque viva superflusa aqua, incendium inter scapulas sensit, quod de iniquo sumpsit viro, et in facie ejus apparuit: mirumque in modum quod anima sola sustinuit, d in carne demonstrabatur.

d
penitentium
predicatio

Harmonia fru-
ctus

haurium intel-
ligit 32 annos
cessare

r

33 Egressus inde, verbum Dei per universam Hiberniam predicabat, et ea, que viderat vel audierat, omnibus populis Scotorum annuntiabat, (erat vero in illo incomparabilis gratia) nihil terrenum cuiquam petens, omni petenti se tribuens, Prælati et subditis æqualis, Magnatibus, et Regibus timendus, humilibus et contemptoribus seculi mitis, omnibus bonis amabilis, iniquis et peccatoribus terribilis, divinis virtutibus clarus. Ex obsessis enim corporibus demonia fugabat, et pauperes recreabat.

34 Dumque unius anni spatio Hibernie insule populus doctrine studio circumiret; instabat dies anniversarius, quo visionem a corpore sublatus viderat, memorans semper unius diei iter sibi fuisse ad junctum. Multis denique sapientibus ac religiosis cum comitantibus viris, eadem nocte modestia corporali correptus, in solo tantum pectusculo vita palpitante, vidit Angelum Domini ea, que ad opus prædicationis sunt congrua, sibi annuntiantem, et unius diei iter exponentem, ac duodecim annos in opere suo prædicationis complendos prædicentem: quod ita factum est.

Ibi in An-
thony

q

h

Math. 23. 13.

Monasterium
in terris

t

35 Completis vero annis f decem, omnibus sine personarum acceptione verbum Domini annuntians, irruentium populorum multitudines non ferens, aliquantulum etiam animos invidia stimulante contra se commotus esse deprehendens, relicto omnibus, que habere videbatur, paucis cum fratribus ad insulam quandam parvulam in mari profectus est. Atque exinde non multo post de Hibernia peregrina littora petens, g per Britannos in Saxoniam transvectus est, ubi honorifice a Sigeberto Orientalium Saxonum Regi susceptus, verbo Domini barbaro mitigabat corda.

36 Completis vero duodecim annis, quos Angelus prædixerat, Sanctus quadam infirmitate h correptus, Angelici fruitur visione: ubi etiam de prædicationis instantia admonitus, nullum vivendi finem audivit; tertium diem peregril tacendo, Evangelicum præceptum revolvens. Vigilat et orate: quia nescitis diem neque horam. Quod vir Deo plenus intelligens, locum monasterii a predicto sibi Rege Sigeberto traditum acceleravit construere. Quod monasterium vocabatur i Cnobersburgh, in quodam castro constructum, silvarum et maris vicinitate amoenum. Rex autem gentis illius Anna religiosus valde, ac mobiles quique tectis et mueneribus idem monasterium adornarunt.

37 His rite gestis, vir sanctus ab omni seculi, atque ipsius monasterii cura alienare se cupiens, cum sapientibus Fratribus tractabat. Hæuit enim secum reverentissimos et spirituales viros, qui exemplo tanti viri, et in monasterii probatione, et in diversis laboribus vite, ad humilitatis et caritatis gratiam profecerant; inter quos etiam germanos proprios habuit Foillanum, sanctum admodum virum, cui etiam Sacerdoti cum Sanctis h Gobbona et l Tibulla Presbyteris, monasterii et animarum dereliquit curam: alterum vero Ultanum anachoretam, diuturna monasterii probatione ad eremitalem vitam instructum, multis jam annis ab eodem electum. Relictis itaque omnibus curis et rebus, nudus ad fratrem suum Ultanum, qui jam theoricè pascabatur vita, solus profectus est. Qui labori quotidiano et orationibus continuè deservientes, animi integrum ibidem philosophabantur.

Ex MSS.
Id S. Foillano
committit.

k
l

Secedit in cre-
mum.

Evocatur a
Rege.

Abit in Gal-
liam.

m
Latinicum
construit

n

Eger vestitur
a Rege.

Moritur,
Sepelitur

38 Tunc quibusdam causis ingruentibus, a populo et Rege vir altioris ingenii ad consilium vocatus, imo etiam compulsus, desideratum sibi eremi dereliquit locum: omniaque animo pervigili tractans, ac turbatam esse provinciam gentilium incursione perspicens, nec ibi diuturno monasterialem ordinem pensans, ad Galliarum littora dimissis ordinate omnibus, causa visendi Romam navigavit: ibique a Francorum Rege Clodoveo et Patricio Erchenaldo honorifice susceptus, monasterium in loco, quem nuncupant in Latinicum, construxit. At non multo post fratribus ordinatis dimissis cum Rege et Patricio, n iter agens, infirmitate corripitur. Ibi que diu jacens, virorum nobilium, et ipsius reverentissimi Regis visitatione frequentatus, ab ore illius sermone gratiam et condimentum vite assumebant æternæ. Et sic presentia relinquens in loco Macerio non inato XVII Kal. Februarii ad æternam commivit regna.

39 Corpus vero illius ab illustri viro Erchenaldo Patricio retentum causa ecclesie, animi sibi magno opere construxit, in villa, emi Perona vocabulum est, ponitur. Et quia ipsius ecclesie dedicatio intra a viginti et septem parabat dies; in quodam loco in porticu ecclesie interim corpus sanctum summa cum diligentia custoditur: ac post tantos dies ita illesum invenitur, ac si eadem hora de hac luce fuisset egressus. Reverenter ergo die p VI Februarii, juxta morem, prope altare reconditur, ibique annis fere quatuor demoratur. Constructa vero ad orientalem altaris partem domuncula, ibi post tot annos immaculatum et integrum corpus a reverentissimis subvectum Episcopis, Eligio scilicet, et Autherto, et a Foillano et y Emiano Abbatibus, et aliis sanctis viris transfertur sine ulla putredine. Ubi etiam recta fide petentibus merita illius clarescunt divinis virtutibus, adjuvante Domino nostro Jesu Christo, qui eum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus in secula seculorum, Amen.

o

p

Post 4 annos
transfertur.

q

a Capparicus. Præcepto tamen Angei qualiter corpus suum intravit, scire non potuit. In MSS. vetera. e MS. Irb Bonum ergo fac. d Capparicus. Signum incendi, quod in anima sola perculit, visibiliter in humero et in maxilla semper portavit. Idem tradunt Harpsfeldus et Besnatus; adduntque hic, prævari solitum ut ubi ex verbo, sive ut ex veteri Legendario tradit strinus sanaretur. e MS. Irb indultum. f MSS. Bonif. d. Helf duodecim. g Sive, ut nunc loquimur, per Waltham in Angliam. Quinquaginta et ipse Walli, sive Britanni, nunc Angli appellantur. h Adit MS. Irb triduum. i MS. Irb Cnobersburgh. Triduum MSS. Chokeresburgh. Harpsfeldus Cnobersburgh. Triduum Chaobersburgh. k In vita S. Foillani vocatur Gobbanus, apud Besnatum Gobbanus; de quo 3 Novemb. l Eadem vita. Iteculum vocat, ubi Iteculum colitur. m Junii in Gallie Lagny dicitur, situm ad Matronam flumen, in diocesi Parisiensis, monasterium et oppidum. n S. Antonius aliter dispungit, cum Rege nec agens, ultranitate corripitur. o Sur. triginta p Legendum, videtur XVI, quo die supra diximus ejus reatū translationem. El qui potuit recordi VI Februarii corpus, quod 27, aut 30, diebus istius quiescerat, ex Maceris castro antea deportatum? quæ deportatio dum abornatur ac peragitur, dies aliquot, ut legendi patet, effluxerunt, dum advenit Perona Erchenoldus, Landino Bercharius, Matro Castro Haymo. q Is in libro miraculorum Cui manas, et in aliis MSS. Emilianus, in secunda vita. Emilianus typel hilar, revenseturque inter Sanctos a Renato 10 Martii.

EX MSS.

MIRACULA S. FURSEI.

CAPUT I.

Miracula in Pontivo et Atrebatibus.

Rem actam atque gestam, fratres dilectissimi, ad memoriam concitemus Confessoris, ut cunctæ proles divulgantes restaurent Ecclesias. Quia Pastor gregis et doctor istud desepxit seculum, laudes terrenas, munera regalia, decus Principis; et animum Christi diligens, penetravit regna polorum, cum Sanctorum millibus, lætus pastor de commisso sibi ovili lætos reportans fructus : nam quos elegit, et amavit, non reliquit post tergum.

2 Pius utique Antistes Furseus, largus et humilis qui cum esset ex regali semine, a sermone affabili, ad congregandum plebem fidelium promptus, efficax in opere, omnia sibi commendata a Deo diligenter servans, se et omnia sua propria in munus detulit Salvatori. Omnia hæc, ut audivimus et credimus, pro intuitu amoris Dei ultramarinis adimplevit documenta partibus.

3 Ac postremo meruit audire vocem Domini dicentis : Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. Et iterum : Qui reliquerit propria, id est, agros, et propinquos, et cetera omnia, propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam recipiet. O virtus abstinentiæ, et mortificationis carnis, que et hæc omnia custodivit, et docuit! Veniens namque in Saxoniam, ibi a Sigeberto Rege honorifice susceptus est, qui præ gaudio nesciens quid ei opus egisset bonitatis, obtulit ei munera, aurum, et gemmas, et divitias innumerabiles. Ipse vero prædictus Furseus pro nibilo habuit hæc omnia. Sed petiit ab eo *b* aliquem locum, ubi sibi et suis post se venientibus, præpararet hospitium. Rex ejus adquiescens sermonibus non solum eum dilexit, verum etiam post ejus regimem clamans, pro amore Sancti dedit auxilium et consolationem.

Tunc vir Domini in ipsa prædicta traditione construxit monasteria : *a*

Quique venientes ad eum debiles et claudos, cæcos atque leprosos, vel etiam qui varias habebant injurias, cunctos salvabat ab infirmitatibus, et cunctis se petentibus dabat necessaria. Qui honorabiliter ceteris effectus, cunctis prædicabat remedium penitentiae, et cunctos ab erroribus salvabat.

4 Benedictus Pater Furseus omnia sua gubernacula, propriis germanis suis *c* Foillano et Ultano ad custodiendum dereliquit. Angelo admonente petiit a Rege sibi licentiam dari Romanam transmeandi, ubi piis ad limina SS. Petri et Pauli et ceterorum Sanctorum orationibus vacaret. Qui ad hæc respondit ei, dicens : Non dimissurum se eum, nisi ei voto vovisset iterum reverti. Cui Domini athleta vovit, auxiliante Domino reversurum se esse. Petentesque omnes ejus benedictionem, deduxerunt eum cum pace ad littora maris. Navigans autem venit in Galliam, ubi statim a Rege Chlodoveo, et Patricio Erchenaldo honorifice est susceptus; data ei a Rege licentia prævidere omnem potestatem suam, ut sibi condignum inveniret. Sed vir Domini iter quod cœperat, petebat ne impediretur. Sed longum est narrare, quanta in partibus transmarinis Dominus per eum dignatus est operari miracula; et huic divino operi ejusdem præcipuum jungendum est miraculum.

5 Veniens in pagum *d* Pontivum, et in villam que dicitur *e* Majoc, in qua audivit planetum magnum in dono Haimonis Ducis, eo quod *f* filius ejus esset defunctus unicuique, quem habebat. Tunc petiit vir Domini illud corpus ad custodiendum per noctem. Quod impetravit, et jussit ostio poni in secreto cellule secum : clausoque corpore, flectens genua, et

cum lacrymis Dominum deprecatus, pariter surgunt, Sanctus de pulvere, infans de feretro. Mane autem facto, veniens Haymo, cum uxore sua, et cum turba plurima virorum et mulierum lamentantium, cum luminibus ad domum, ubi vir Domini orabat invenierunt vivum, quem mortuum suspicabantur, canentem et laudantem Deum cum viro sancto.

6 Tunc Haymo cum omni populo lætus effectus, glorificans Deum, qui est gloriosus in Sanctis suis, dedit ei possessionem suam, nuncupatam Macerias; et deprecatus est eum, ut ab eo nunquam discederet. Vir autem Domini hoc respiciens, iter carpebat quod cœperat. Tunc populi vociferantes post eum, osculantes ejus vestigia, petebant ejus benedictionem, quos omnes a variis infirmitatibus sanabat. Sed et Haymo provolutus ad pedes ejus, dixit : Oro te, vir Dei, utquamvis non simus digni, ut nobiscum continuo maneas, vel tuum transitum nobis manifestes. Vir Domini dixit : Quando in una nocte tres horas fulgoreas videris mutatas, tunc me transiturum scias.

7 Deinde veniens in pagum Ambianensem, et in curtem vocabulo *g* Antoilum, super fluvium *h* Corbeiam; ibi obviavit ei vir malignus, et exuens eum pallio suo, et minans eum cum discipulis suis fastibus, et pergens ad domum suam portavit cappam viri Dei, jactans eam mulieri suæ. Et insiliens super eum spiritus malignus, et super uxorem suam, et micam filiam suam fregit linguas eorum, et filia surda et cæca affecta est, et nullus alteri loquebatur. Secutus est eum vir Domini usque ad domum potens hospitium; et responso non invento, misericordia motus, fecit orationem pro eis, ut indulgentiam acciperent. Meritis Sancti crediderunt simul et sanitatem receperunt. Ipsi conversi ad Deum pro amore Sancti, sed et cuncta propria in munus detulerunt Salvatori.

8 Deinde divino desiderio anhelans, veniensque in Grandem-curtem, in pagum *i* Atrebatensem, petiit diversorium a femina, nomine *k* Ermenefleda, que videbatur multas habere possessiones et pecunias, sed minime impetravit. Statim ut vidit vir Domini duritiam ejus, recessit, et in ipsa hora cepit eam inimicus vexare. Et ecce nuntii post eum venerunt ad invitandum eum dicentes : Serve Dei, ecce vocat te domina nostra : veni libera eam a vexante se : scit enim quod propter te tanta patitur mala. Sed noluit vir Domini reverti ad ejus habitaculum, quia sciebat quid ei eveneret. Attamen compunctus corde pius Pater misit unum ex discipulis suis eum baculo suo ad eam. Ut autem introivit domum daemon eum tremore exiliens ab ea, mulier facta est sana. Veniens autem post virum sanctum, et provoluta pedibus ejus, se et sua propria ei devota vovens, postea multis vixit annis. O fratres dilectissimi, quam clara et quam pretiosa fuerunt merita Sancti! Non solum namque per ejus manus virtutes clarescebant, verum etiam si baculus, quem in manu frequentissime portabat, super infirmos mittebatur, statim sanabantur. Et illud quod superius inemoravimus, quotidie per totam Galliam divulgabatur.

a MS. Corbeicu. decore amatilis. *b* MS. Bertin. aliquid spectaculum. *c* MS. du Chesne, aliquid municipium. *d* At Desmaius cap. 14 scribit SS. Foillonum et Ultanum, aliosque fuisse Romanæ peregrinationis comites. *e* Ita appellatur regio inter Somonam ac Quantium sita. *Quædam* MSS. hic habent Pontinnacum.

f MS. du Chesne Mator. alia MSS. Maigoc. Inlucatur Desmaius cap. 14, scribens vicum illum, alias Mator fuisse dictum qui tunc appellabatur Alteio, Latine Macerias, Gallice Massiers, ac dicitur Froctius. *De Frohem et Maceris supra diximus* § 1. Mator castrum paullo inferius situm fuit ad eundem fluvium Alteina; ubi nunc Nemont vicus, fortassis de Haymonis Ducis nomine. *f* Ursinum vocat Malbrancus noster *g* in secunda vita Antogilus dicitur. Gallice Antueil, ut scribit Desmaius. *h* Colbeta in Somonam infuit inter Ambianos et Peronam: ab eo nomen nobilissimi canobis ductum, quod his ipsis fere temporibus S. Fursei, a S. Hatilde Regina edificatum. *i* Celebres ab avo Cesaris Atrebatibus Gallicæ Helicæ populi. Metropolis ab ipso gentis nomine, ut passim alii, Civitas Atrebatum appellatur, Gallice Arras, Teutonice Atrecht. *k* MS. Iibern. Ermenefleda. Corbelen. Ermenefleda. *Desmaia* Hermesis dicitur.

CAPUT

S. Furseus regio generis ortus, omnia reliquit.

a

Matth. 11. 28.
Matth. 19. 19.

Venit in Galliam.

b

construit monasteria :

agros sanat.

c

Venit in Galliam: benigne suscipitur a Chlodoveo II.

*d**e**f*

Haimonis Ducis plium resuscitat.

Multos agros sanat.

g h
Spoliatur a latrone :

cum a d
mone liberat :

*i**k*

Ermenefleda quoque inhospiatatem.

misso ad eum baculo.

Corbeia II.

CAPUT II.
Miracula facta Peronnæ.

Inviatur Peronnam.
Vir Domini memoratus Erchenaldus audiens ejus famam, obviam ei perrexit, orans et postulans ut veniret ad domum ejus, ad palatium Petronensis vici, et in sacrum baptismi filium suum poneret, *a* et a fonte susciperet. Quod vir sanctus non renuens, sed proximum sicut semetipsum diligens, pariter pergunt. Venientes autem ad locum nominatum, magna fit lætitia.

Capitulos miraculose liberat.
10 Sed tamen *b* sex vincti in carcere tenebantur in ipso vico. Ipsi, ubi audiverunt adventum ejus, clamabant dicentes: Ora pro nobis, serve Dei, propter Deum, quia credimus per tuum adventum nos salvari. At ubi audivit vir Domini, misericordia motus postulavit pro eis ut dimitterentur: sed minime impetravit. Accedentesque ad equulas, vir Domini expectabat mirabilia Dei; dixit enim se non esse pransurum aut equum vinctos ante se vidisset. Audiens Dominus petitionem servi sui, et ecce cunctis videntibus, qui erant retrusi absque ulla contagione advennerunt illis. Cuncti adstantes simul cum Principe veniam postulerunt, et glorificaverunt Deum, eo quod eis venisset virtus, salus, et adjutorium.

Faculo fontem elicit, agrum salubrem.
11 Tunc electus Domini Erchenaldus constituit tres domesticos suos, qui virum justum per diversa loca deducerent, et ubicunque sua propria fuissent, ei demonstrarent; ut qualis ei locus amabilior fuisset ad habitandum daretur. Qui et fecerunt. Sanctus vere Fursee ex cunctis locis Latiniacum expetivit. Veniens autem in ipsum predictum locum fixit baculum suum in terra, et mox ebullivit fons magnus, qui usque hodie locum irrigat, et multis a diversis infirmitatibus præstat medicinam.

Emerguntus sanat.
12 Contigit autem ut dum prævideret quodam die locum, ecce duo emergunt in beatissimo Fursee deprecati sunt remedium. At ille facto Crucis signaculo, effugavit demonium, reddiditque eis salutis remedium.

Ab Erchenaldo laudatum accipit.
13 Tunc qui missi fuerant, cuncta que viderunt, omnibus indicaverunt. Erchenaldus vero ut audivit hoc, gratias egit Deo, qui talem ei virum dedisset, unde talia processissent miracula. Pergens itaque post virum sanctum, dicit ei: Deo gratias ago, qui mihi tale dederit proprium, ubi tibi invenisti dignum habitaculum. Edifica et ordina diligenter, ut sit tibi et tuis aptum perennibus temporibus. Ego autem interim præparabo montem *c* Cygnopum qui Perrona nuncupatur, ut si acceptior tibi fuerit, habeas et ipsum, quia Deo jubente illi requiescent corpuscula nostra.

Ab construat monasterium.
14 Hymno dicto, S. Fursee Latiniacum suis manibus construxit. Beatus quoque Erchenaldus Peronnam cum festinatione præparavit. *d* Ac non multo post audientes hæc ultramarini, cognati atque amici, simul cum S. Eminentio, acceleraverunt venire ad sanctissimum virum Fursum, qui eos honorifice suscipiens et simul cum eis manibus operans magnopere construxit illum locum.

a Ambigue dictum; ut nescius, ipseve puerum baptizavit, quod asserit Desmains cap. 17, an solum de sacro fonte levavit

b MS. Corbeien. vigentibus. *c* MS. du Chesne, Cygnophy. *d* Hinc conjeturas non venisse cum eo primum, ut in secunda vita refertur.

CAPUT III.

Miracula in morte et prima translatione.

Iturus in Angliam in Pontico maritur.
Et post spatium aliquot annorum contigit ei ut reverteretur in Saxoniam visitare proprios germanos suos, id est, Foillanum, et Ultanum, quos dimisit ad regendum suum monasterium. Qui in sua relinquens sede Emilianum virum sanctum curam gregis agere, iter accelerabat. Veniens igitur in predictam traditionem Haimonis Ducis, vocabulo Macerias, Sanctus

Domini infirmitate corripitur, et Angelica perfruitur visione, præsentia relinquens, ad æterna migravit regna.

16 Sed Haimo neglexit dicta sancti viri, tempusque transitus Sancti, adveniensque ad prandium suum vidit B. Fursum cum suis duobus Diaconis, et cum tribus cereis, quos posuerunt super mensam suam, et abierunt. Tunc Haimo stupefactus, interrogabat circumstantes se: Videtis gloriam, quam ego video? Dixerunt se neminem vidisse. Qui dixit eis: Ecce vidi ante me virum sanctum stantem, qui unigenitum meum resuscitavit, et signa magna nobis demonstravit, *a* cum duobus Diaconis et tribus cereis, quos posuerunt super mensam meam, et abierunt. Credo enim huic signo, quod mihi *b* mercedem præstabit, et nunc scio quod de corpore migravit. Ergo pergamus ad sepeliendum eum. Tunc ipse cum omni domo sua, et cum cunctis pagensisibus, seu cum Clero, vel turba Virginum, cum thuribus et cereis perrexit ad sepeliendum Sanctum. Qui veniens in locum vocabulo Macerias, ibi cum odoribus magnis, hymnis atque canticis, custodiebat corpus Sancti.

Erchenaldus vi repetit ejus corpus.
17 Audiens hæc inluster vir Erchenaldus Majordomus, illic cum turba multa hostiliter perrexit. Qui veniens ad supradictum locum super fluvium Alteia, ubi sancta jacebat gemma, ibi Haimonem Ducem præparatum invenit hostiliter, vigilantem et custodientem corpus. Tunc Erchenaldus dicit Haimoni Duci: Redde mihi monachum meum. Alioquin eras mane judicet hoc Deus inter me et te. Haimo respondit: Et mihi primogenitum meum resuscitavit. Sed tamen quid inter nos hæc ratio? Jubeantur crastino jungi duo tauri indomiti, ut elevent feretrum, et pergant Deo jubente quocumque voluerint. Tunc vir Domini Erchenaldus ketus effectus dixit: Recte judicasti. Fiat secundum judicium tuum.

Curat ad Sancti feretrum illuminatur.
18 Factum est autem dum uterque custodiret corpus beati viri, atque confabularentur, ecce juellæ cereæ a nativitate, quæ prostrato corpore tetigit palatum, quo feretrum operiebatur, et recepit lumen oculorum. O qualis tunc extitit risus vel jocunditas! Quæ prius palpando voverat, cunctis videntibus saliens, currens, laudans et glorificans Deum, dicebat: O B. Fursee, qui totis visceribus jam pergis ad Christi regnum; qui non declinabas dextra lavaque de consortio Sanctorum! O Fursee jam vernas inter choros lætantium! sanctissima anima, quæ jam audis a Domino: Intra in gaudium Domini tui; bonum certamen certasti, ideoque et cum Angelis exultabis in æternum!

Taurus corpus ejus Peronnam deferunt.
19 Mane, autem facto fecerunt ut hæc probarentur, quæ dixerant. Tauros jungunt ad feretrum, ac statim elevat sanctum corpus. Qui tenentes rectam viam itineris, pervenerunt ad villam, vocabulo Peronnam. Erchenaldus vero post corpus pergebat, cum turba popularum, et psallens glorificat Deum. Et ecce claudus jacebat in via, qui expectabat consolationem Domini, clamans et vociferans: Sancto Dei Fursee, adjuva me. Ego si potuissem tibi appropinquare, credebam me tuis meritis salvari. Tunc quidam viri misericordes portantes eum ante feretrum, fide poscente recepit sanitatem.

Claudus sanat.
20 His rite gestis ecce Bercharius Dux *e* Lugdunensis venit cum exercitu magno, volens rapere corpus. Tunc dicit ei Erchenaldus: Quid est hoc Berchari, quod sic armatus advenis? Respondit ei Bercharius: Meus est legibus, quem ducis, eo quod ego prior omnibus in hac terra *d* dux fui, et quicquid meæ fuit facultatis, ad cultus amoris ejus et parentum ipsius tradidi ad possidendum. Ille vivens voluit ad me pervenire, quod tu non permisisti. Tamen obsecro quamvis non meruissem illum videre vivum, ut mihi saltem dimittas corpus ejus custodire. Et hoc si noheris, unum *e* duobus elige: *e* aut duos pueros rem ignorantes ad feretrum pone, ut eant partem quam

EX MSS.

Apparet Haimonem.

u

h

Erchenaldus vi repetit ejus corpus

Curat ad Sancti feretrum illuminatur

Taurus corpus ejus Peronnam deferunt

Claudus sanat.

Bercharius dux corpus sibi cupit vendicare

d

e

quam

EX MSS.
Per innocen-
tes pueros res
deciditur.

quam elegerint: et hoc altissimus Judex inter nos hac hora dijudicet, quod placitum sibi fuerit. Respondit Erchenaldus: Prout dixisti fiat. Tunc misit Erchenaldus unum puerum habentem septem annos de parte Bercharii, et Bercharius similiter posuit puerum suum de parte Erchenaldi. Qui statim elevantes feretrum, jubente Salvatore deduxerunt sanctum corpus ad montem Cygnopum. Et prædicti viri post corpus, cum eorum plebe, et cum magna lætitia gaudenter pergunt, ibique cum odoribus magnis con-
dunt; ubi ipse Sanctus prius *f* multorum Sanctorum condidit pignora, id est Patricii, Beati, Meldani, et ceterorum, quos secum detulit.

a In hujus rei memoriam, tria ante S. Fursei aram candelabra videntur, in quibus olim perpetuo ardere tres ceri consueverunt, teste Desmaio cap. 19. *b* MS. Corb. monstravit. *c* Lugduni Clavii, sive Lauduni Dux erat, ut exponit Desmaius. *d* Desmaius Bercharium ait cum S. Vincentio Madelgarico, ex Anglia venienti Fursco et sociis comitem fuisse. *e* Desmaius ait hoc consilium ab Erchenaldio et Haynone propositum; pueros vero loco taurorum junctos curram traxisse. *f* Ex reliquiis ubi nunc sint ignoratur, teste Desmaio.

CAPUT IV.

Alia miracula in prima et secunda translatione.

Sed interim, hoc est intra triginta dies, paratur ecclesia, et ædificatur in honore duodecim Apostolorum. Conjux autem Erchenaldi nomine a Leutsinda, furore repleta eo quod tum diligenter diligeret Sanctum, dixit viro suo: Ecce me desolatam cum filiis meis et filiabus derelinquis absque pecunia et possessione, tradens omnia nostra in manus ejus, quem nos ignoramus, qui fuerit, vel ex qua origine ortus est. Cui dixit Erchenaldus: Dulcissima mea Leutsinda, noli talia verba loqui. Leutsinda respondit: Fac me extraneam de tuo consortio, si sic perseveras ut copisti. Erchenaldus dixit: Cessa *b* verbosare Leutsinda: quod si furor tuus non cessaverit, eris extranea *c* de potestate mea, et de deliciis, quas tibi tradidi. Leutsinda irata respondit: Utinam nunquam pervenissem ad diem illum nuptiarum, unde nunc reproba effecta sum. Erchenaldus dixit: Carissima, si scires quanta nobis venerunt bona a die, quo nobis suam tradidit familiaritatem, nunquam in talia proveheris: scito certissime, quod si furor tuus contra te *d* eversus fuerit, tu et omnia tua tecum ibunt in perditionem. Subridens Leutsinda dixit: Audite cuncti; homo triginta dies putrefactus, quid mihi faciet mali?

22 Venit autem dies quo templum ædificationis præparatum fuit, hoc est e V Idus Februarii. Ibi magna collecta populorum adunata, Erchenaldus dixit: Leutsinda, ecce dies, in qua probare poteris, *f* quæ semper dolose inquiris: hodie, Deo jubente, transferetur Sanctus ad locum quem ei præparatum habeo; et si sic inveneris, ut dicis, centuplum restituro tibi pecunias tuas. Tunc Leutsinda læta effecta, perrexit cum turba multa ad locum, ubi sanctum jacebat corpus; jubet discooperiri sepulchrum. Et ideo quia non erat digna videre sanctum corpus, amisit lumen oculorum. Quæ diu jacens in terra juxta Sancti sepulchrum, quicquid a juventute adquisivit, Christo propter amorem S. Fursei vovit. Statim ut credidit, sanata est.

23 Cuncti adstantes gaudio magno repleti, elevarunt corpus cum magna exultatione, et condiderunt dextra parte altaris Apostolorum Principis, ubi conditum jacuit annis quatuor, ubi et multa patuerunt miracula. Interim parabatur domuncula, in qua jacens tot annos, ab industriis viris Eligio, Auberto, et *g* Medardo Episcopis translatum est. Sicque tunc inventum illesum, quasi eadem hora migrasset e corpore. Ibi cum odoribus magnis clara teguntur membra, ubi et virtutes multæ clarescunt per merita Sancti. Ibi paralytici et leprosi curantur, et demoniaci liberantur. Cæci visum recipiunt, atque

cuncta necessaria, quæ in fide poscuntur, illic largiente Domino præstantur. Lætus Sacerdos lætam petiit domum. Tristes et mœrore plenos lætos deducit in domum cœlestem.

24 Et illud non est silendum, quod in memoriam reducimus. Erat quædam femina multas habens divitias et possessiones, sed validam infirmitatem patiebatur cum suis hominibus languoris, ita ut nullus alium posset adjuvare: quæ admonita in somnis, ut pergeret ad sepulchrum sancti viri, orationibus vacare, sed præ nimia infirmitate non valuit ire. Tamen compuncta corde, et in fide et amore Sancti, missum suum misit, præcipiens illi, ut cito pergeret ad locum prædictum, et posceret sibi transmittere de eulogiis S. Fursei. Hoc credebatur ex fide, quod postea agnovit in facto, et gustu credebatur sanari. Servus quo domina imperavit perrexit. Veniens ad virum, ejus sollicitudo præerat monasterio, dicit ei: Domina mea valde infirmatur, obsecra et petiit ut eulogias Sancti ei transmittatis, quia par ipsas credit recipere sanitatem. Qui frater dicit ei: Certe scias nos absque vino esse, nisi tantum unde vix ad Missas oblationes facimus, quia validissima in hoc anno, et in hac terra extitit quæ, tam in populo quam et in fructibus. Ille servus ut audivit verba excusantis, dixit: Domine vel fontem mihi indica ut hauriam, et de ipso deferam, ut ex ipso desiderium suum impleat. Pergens frater monstravit ei fontem, qui ex eo ferens vas plenum tulit dominæ suæ, et cuncta quæ ei contigerant, refudit. Gavisa mulier dixit: Vel ex ipso mihi da quod attulisti. Quæ ut gustavit gratias agens Deo, dixit, quod nunquam melius vinum bibisset. Tunc præcepit omni familiæ suæ exinde gustum dare, atque vicinis omnibus: qui ex eo biberunt, elevarunt merita S. Fursei: et ipsa cum omnibus suis recepit sanitatem; et omnibus hæc res claruit. Postea ipsa veniens cum omni domo sua, et cum parentibus seipsos et cuncta propria Deo pro meritis S. Fursei voverunt, et postea multas vixerunt annis. Crebrescentibus deinceps miraculis, beatæ memoriæ Erchenaldus et conjux ipsius Leutsinda ædificaverunt ei ecclesiam.

25 Sanctus vero Dei Eligius diligenter fabricavit manibus suis, venerabilis S. Fursei sepulchrum, h ubi præstantur beneficia orationibus ejus; præstante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat per omnia secula seculorum. Amen.

a At Leutsindis. *b* MS. lib. verbosiorum. *c* MS. Corb. a possessione. *d* MS. du Chesne, versus. *e* Antia Martyrologia S. Fursei translationem vel elevationem eo die referunt, sed *f*. Kal. Martii. *f* MS. Corb. et du Chesne, quem.

g Flagitiosum mendum, a scolo librario, qui Eligio Noviomensi Episcopo, Medardum prædecessorem, 100 jam fere annis mortuum, junxit. *MS. Hiber.* pro ab industriis viris, habebat ab illis tribus viris. *h* Coniunctur etiam, Desmaio teste, fenestella post altare, ubi olim S. Fursei erat sepulchrum, per quam sudaria atque lintea demitti solebant, ut tactu sancti corporis sacra ægris remedium afferrent. Testatur deum Peronam, tum eundem nunquam, acriter a Caroli V Imperatoris exercitu, Duce Nassovio Comite, oppugnatum mense Augusto 1537, ope S. Fursei præcipue servatam. Laudat certe incolarum pietatem Martinus Bellius comment. lib. 8, ubi cum obsidione fusc narrat. Adversus quos potissimum morbos S. Fursei imploretur patrocinium, his versibus in hymno ad Laudes recitari solito indicatur:

Febris, spasmus, paralysis,
Calculus, et hernia
Curantur, ac hydroplisis;
Breviter et omnia,
Curare que nequit Physis,
Sonat ejus gratia.

ALIA VITA

Auctore anonymo ex veterib. MSS.

PROLOGUS.

Considerans, Reverende Frater, interioribus oculis frondosam, quam me debilem ingredi conaris, silvam, contremisco. At qua ratione tanti viri obedientiam devitare queam, cum dignum sit quod petis, invenire nequeo. Rogas enim solita simplicitate, quæ cuncta,

Infrma ejus
culogias petiit.

Aqua ei in vi-
num vertitur.

ca sanatur.

Sepulchrum
Sancto fabri-
factum.
h

Miraculo
S. Fursei.

Leutsinda Er-
chenaldi viri
sui pietati ob-
strepit:

b

c

d

e

f

fit corp.

visum recipit.

Corpus inte-
grum post
4 annos
transferitur

g

clarescunt
-atis.

cxvss
g

cuncta, utpote caritatis balsamo perunctus, spiritualisque dulcedinis thymiamates suffusus; quatenus beati Confessoris Fursei vitam et miracula, que mirabilis Deus in Sanctis suis per eum, nondum etiam matris utero fustum, gesserit, juxta antiquissimas, quas de pluribus locis collegisti, schedulas, in uno volumine constringam: et que scriptorum vitio depravata, seu vario linguarum genere videntur dissona, sensum servando illaesum, ex arte ad usque nigram corrigam. Certe viribus meis ponderosum onus imponis. Sed quia quod vires denegant, caritas administrat; ut laudem Domini loquatur os meum, et benedicat omnis caro nomini sancto ejus in æternum; prætitulati Sancti meritis suffultus, orationibusque tuis adjutus, prout Spiritus sanctus docuerit, tantum opus aggrediar.

CAPUT I.

S. Fursei regium genus.

Igitur tempore quo apud Hiberniam insulam, que a Scotiæ est contigua, Rex Fundloga b Mumiensium regna regebat; et c Brendinus Rex tertium fratrem d Magnartennia scepra gerebat; superiora clementia providens multorum populorum salutem in futuro, Regi Fundlogæ filium, nomine Phyltanum, consulit: juniore quoque fratri Brendini Regis, c Aelfind nuncupato, filiam Gelgehen vocitatum dedit.

Phyltanus vero Fundlogæ Regis filius, satis in pueritia laudabilis, ut ad f juvenilem pervenit ætatem, patria regna reliquit, atque Brendinum Regem, ut sibi militaturus, adivit. Qui eum gratanter suscipiens, et quoniam speciosum corpore, suum sermone, gloriosum animositate comperit, æqualem fere sibi in regno suo constituit.

Postmodum autem divina commovente providentia, Brendinum, cui honorifice adhæserat, dereliquit; et ad juniorem ejus fratrem, Aelfind vocitatum, quia multi nominis erat, iter direxit. Apud quem non minore gratiam, quam apud fratrem habuerat, impetravit. Erat enim bone indolis industria præditus, omnibusque militaribus utilitatibus eruditus. His ita Deo operante peractis, contigit ut quadam die Gelgehe Regis filia, nulli mortalium virginitatis pulchritudine secunda, deambulationis causa ad spectacula veniret; atque inter cetera verba cum paucis suorum de Philtani qualitatibus, et quis esset, et quare venerit, quæreret.

Confabulantibus squirem de eo puella et quibusdam suorum, forte Phyltanus adproperat: et visa delectabilis, sermoneque cantus ut erat, hujusmodi verbis puellam interpellat: Curialium est, inquit, juvenum, pulcherrima virgo, per diversa terrarum regna militiæ suæ quærere palmam, nobiliumque puellarum promereri notitiam. Quapropter ad has partes veniens, patris tui ac matris gratiam adeptus, et hanc diligentius adipisci cupio, qui si possim primus apud te esse desidero. Namque pro ulla alia causa nisi cogente animi voluntate diutius exilo. Primogenitus etenim filius Fundlogæ Regis Mumiensium existo, et secundum patris leges in regno post eum principari debeo. Quapropter cupio diversas plurimorum regnorum consuetudines et habitus in juventute mea cognoscere, et pluribus Regibus ac Principibus notus et amabilis esse, quatenus et ea que mihi hereditario jure attingent vita comite, et sciam prudenter agere, et viriliter possim defendere, et aliorum, prout res sese habuerit, mihi subdere.

Cui illi: Multa, inquit, decenter juvenis, est operatio divina dispositionis, ejus moderamine regitur universa que sunt in celo et in terra, in mari, et in omnibus abyssis. Cui si fideliter firmiterque credendo spem tuam commiseris, gloriam, quam desideras, et palmam quam expectas, in præsentem et æternam felicitate procul dubio consequeris.

Habitis itaque insimul hujusmodi multoties sermocinationibus, jam jamque g in Christiana religione moribus et verbis congruentibus, ad hoc Dea duce pervenitur, quatenus indissolubili amore stabilique comubio, ignorantibus patribus, præsentibus vero quibusdam sapientiorum secretariorum suorum, legitima benedictione secundum Evangelicam institutionem amiantur.

a Scotiæ veteribus eadem que et Hibernia: nunc cum Britannia partem significat, quam de Hibernia cæcæ Scoti, Britonibus Pictisque debellatis, occuparunt. Hæc posteriori significatione accipitur hæc Scota, uti et in vita S. Foillani.

b Quovisq; olim regna fuerit in Hibernia. Momonia ad Austrum, Lagema ad Ortum, Conactia ad Occidentem, Ultonia ad Septentrionem, Media fere in medio, Momonia, capis hæc Fundloga, Hibernicæ Moxa, et in concilio orationis Moxa, Anglicæ alibi Moanster appellatur.

c Desmanus Brendinum vocat, Alter frater fuit Feradacl, ut traditur.

d Non tam regionis hæc nomen est, quam familia: quod particula Mac, vel Mak, aut Mag, præposita indicat, quæ flum sonat Murchbertacti fortassis fuisse nepotes, quem initio sexti seculi potentissimum Regem Hiberniarum tradunt fuisse. Nam ut in Saxonica heptarchia apud Britannos aliquod semper observare specimen monarchiæ legitur, ita aliquo tempore Regum sese armis vel communi consensu, supra ceteros efferebant, uti et inter Scotorum Reges, qui in Hibernia Britannique dominabantur, voluit fortissimum Sigchertus Gemblacensis, seu quisquis in Chronico ejus addidit, Philtanum videtur totius Hiberniæ Brendinum Scotiæ Regem fuisse, anno 593. Hoc tempore inquit, regnabat in Hibernia insula Philtanus, et in Scotiâ regnabat Brendinus, cui frater erat nomine Adelfius: de cujus Adelli filia, que vocata est Gelgehe, genuit Rex Hiberniæ Philtanus S. Furseum et fratres ejus Foillanum et Ultanum. Quæ sumpta sunt e S. Foillani vita.

e In vita S. Foillani et Sigcherti citato Adelfius vocatur.

f Desmanus ait 25 annorum fuisse, cum ad hos Reges se contulit.

g Idem cap 2, scribit a Gelgehe, jam ante Christianam, conversum esse Philtanum, cum illa nisi Christiano nubere omnino nollet.

CAPUT II.

Parentes ab avo morti addicti: proscripti.

Cognovit ergo Phyltanus Gelgehen conjugem suam elum patre suo: quæ mox concepit, ut rei exitus probavit, puerum dignum Deo. Nec multo post ad patrias aures fecunditas filie pervenit: qui ferocitate animi commotus a in iram vehementius exiliit; filiamque suam igni cremendam adjudicavit. b Quod intelligens puerulus adhuc materno utero clausus, cunctis qui aderant obstupescentibus, furilando avo intit. Indignum est certe ejusmodi ditionis homini filiam suam tradere igni, nisi probabili causa exigente et rationabili.

8 Quod miraculum revera illis videtur absurdum qui minus credunt esse omnia possibilis apud Deum. Remiscantur, obsecro, quæ dixerit Palmista, Quoniam omnia que voluit Dominus fecit in celo et in terra. Nonne qui sterili Elizabeth et avo provocata, denegante natura, concipere dedit, et concepto Jonam in ejus alvo pro adventu sui in utero Virginis suæ matris similiter consistentis, exultare in gaudio concessit; quique B. Nicolaum adhuc ad ubera matris suspensum, bis in hebdomada, quarta scilicet et sexta feria, semel in die sugere mamillas docuit, quique bruti animalis linguam in humana verbo resolvit; isti etiam puero in utero matris posse loquendi dare potuit? Credant igitur, creulant, inquam magalia Dei, humanis sensibus incomprehensibilia, et potius collaudent, quam tempore vituperent cunctipotentis factoris Dei, præsertim in Sanctis suis, mirabilia opera.

9 Audiens igitur Aelfind verba loquentis pueri, phantasma credidit, et quantoque tres ignium rogos accendi præcepit. Qua de re fama concita Brendini Regis auribus insedit, et criminata, que frater suus patrandi disposuerat, legularia notificavit. Qui concitus sinistra fama adusque fratrem occurrit, namque ex Deo esse asseruit; rogosque destrui fletus et ejulans rogavit. Ast Aelfind ferocitas fratrem supplicationi minime acquievit. Videres populum ad juvenentula damnationem condunatum, gemitibus et

3 Regna Hiberniæ

Ipsa a patre igni adjudicatur

u
b

Ex matris utero utero incepta Furseus.

Psal. 113. Credite ut miraculum

Num. 22. 28

Pro Gelgehe intercedit Brendinus patris frustrum.

Ecce S. Furseus a multis, raro videtur scribitur

a b

c

d

S. Fursei nomen uterque

e

f

collatum ejus patris fundlogæ regis cu habuit

dem M-fundlogæ fratrem

Ujus inter Gelgehe nomen

am dicitur avorem, in vita parentum

EX MSS.

lacrymis præcordialibus in tantum anxiatum, ut difficile posses numerare utriusque sexus personas per terramjacentium ob mœrorem, et cordis et animi alacritate carentium. Videres Philtanum postposito sui timore, amore et dolore conjugis suæ angustiatum. Videres tenerum pectus juvenulæ suspensum et singultibus ita suffocatum, ut vix posset aliquid exprimere verbum.

*Ipsi Deum
orat præcipue
pro filio.*

10 Tandem autem prout potuit expansis ad cœlum manibus in hujusmodi preces erupit : Fons bonitatis, inquit, Deus, cujus pietatis et misericordiæ non est numerus; si de illibata Virgine dignatus es nasci pro salute humani generis; qui solus nosti quia non ob Veneream voluptatem, sed ad procreandam tibi devotam sobolem, me juxta mandatum tuum legitimo viro copulavi; si prædestinata est corporis mei perditio, fac mecum misericordiam tuam, ne pereat fœtus quem in ventre bajulo, quem in primo conceptu tibi ancilla tua devoveram, supplico. Compositis igitur rogis, imo accensis, Gelges ducitur ad comburendum. Quæ intuens flammam, exterrita more feminarum, maximum effudit humotenus imbrem lacrymarum. c Cujus rivulus ut terra maduit, omnipotentis Dei virtute operante, nimius fons aquæ profluit, qui ipsos tres rogos superabundans extinxit.

*Ejus lacrymis
fons orbis
ignem restin-
guit.*

c

11 Cernens quippe circumfluens populus mirabile signum, quod pro ancilla sua divina peregerat virtus, quanto vi cordis et animi plorando tribuerat, tanto et amplius eo in Deum glorificando hilarescit et exultat, d dulcibusque vocum melodiis modulatur et intonat : Exultate justi in Domino, rectos decet laudatio. Et nisi e Ecclesiastica auctoritas prohiberet, quia nulli resistere regis potestati licet, unanimiter astans plebs ad eum puniendum insurgeret. Videns itaque Aelfind filiam ab incendio divina clementia liberatam, non ausus eam vexare amplius, jubet eam cum viro et familia sua utcumque maritimum non reddituram transfretare litus.

d

e

*Integatur
rum marito.*

a Desmaius ira causas proflit, odium Aelfindi adversus Christianos; et probrum, quod sibi interrogatum censuit, filia se in seculo nupta. b In vita S. Foilani probabilis ita narratur hoc portentum : Omnibus attentis super-nova acclitudo rei, subito vox clam audita est ab omnibus : O Adelphi, noli fieri paricida. Quod Deus conjunxit, homo non separet. Considerantur omnes stupore, in erit mille hæc vox prodierit : alii putabant hanc vocem fuisse Angelicam. alii putabant ipsum infantem novo miraculo ex utero matris illic nascitum hanc dedisse vocem. c Desmaius vult in ignem fuisse conjectum, tuncque fontes complures emanasse, caritatisque missum imbrem, adeo ut nec vestes ejus atrox fuerint.

d Adit idem, multos ad religionem Christianam amplectendam fuisse conversos, e Interpretatur Desmaius, adfuisse viros Ecclesiasticos, qui populum sua præsentia coercuerint, ne sciret in hegem.

CAPUT III.

S. Fursei nativitas, sanctæ adolescentiæ.

a **E**rat autem Phyltano apud a Esbrem insulam patrum, nomine b Brendanus, Antistes venerandus, gemina scientia, morumque honestate in Dei servitio egregius, qui in insula, quæ c Clynnaferta vocatur, monasterium construxerat, in quo cum religiosis ibidem degentibus monachis, ipse idem plurimum lectioni, et orationibus vacabat. Ad d hunc nepos suus Phyltanus cum uxore et familia sua properavit, quæ sibi in juventute sua contigerant multo singultu interrumpente verba enarravit, angustiarumque suarum remedium, necessitatumque subventum humilissimis precibus exoravit. Quorum passionibus venerabilis Pontifex compatiens, in cella hospitium, quæ idonea habebatur, illos recepit, multisque ferulis et deliciosis cibus illos, licet communes escæ suffecissent, refocillavit.

a

b

*Ad S. Brendanum
proxi-
suscitantur.*

c

d

*Luce celesti
honorantur.*

13 Sequenti vero nocte, dum fessa membra soporis quiete recessissent, tanta lux de cœlo supra domum qua pausabant enituit, ut Procreator ejusdem hospitii contemplans claritatem, si et ignem calore sensisset, totum habitaculum comburi indubie putasset. Perterritus nempe et quasi in ecstasi mentis positus

surgit, et concito cursu anhelans Episcopum adivit : quem solita vigilia noctis lætendo genua orantem reperit remque quam viderat tremantibus labiis seriatur intulit. Intelligens vir Deo plenus celestem custodiam esse cum hospitibus susceptis, convocatis sub silentio religiosioribus monachis et Clericis, ad hospitium properavit : adveniensque claritatem quidem per totum vidit, sed nihil ignei caloris igneæ læsionis sensit. Introiens autem Præsul reverenter dormientes reperit, gaudensque et lætus facto circumquaque sanctæ crucis signo eis benedixit, ac deinceps pedetentim ad monasterium rediit, assuetisque orationibus, ut Deo devotus, incumbit.

14 Orto vero crastino lucifero, nondum tamen mane facto eximius rumor indigenarum aures percussit, qui eis Phyltanum Regis Fundlogæ filium cum uxore sua Aelfud Regis filia adventasse publicavit. Quamobrem parentes ejus, (plerique enim inibi erant) et nobiliores incolæ accelerant, multoque munerum apparatus felices advenas visitant, honorant, et ditant.

*Accolarum
donis juven-
tur.*

15 Dum autem hæc agebantur, completis mensibus suis Gelges peperit, beatumque partum venerabili Episcopo in nomine sanctæ et individue Trinitatis baptizandum obtulit. Sanctus quidem Pontifex quoniam jam in eo per revelationem charismata Spiritus sancti infusa cognoverat, indieto triduo jejunio cum omni Clero et populo suo, puerum diligenter suscepit, atque sacrosancti baptismatis fonte renatum, nomine Furseum, quod ex virtutibus in nostra locutione de Scotica lingua interpretatur, vocavit.

*S. Furseus
nascitur.*

baptizatur.

16 Quem non solum divitiis carnalibus deinceps coaluit, verum etiam divinarum doctrinarum facilitate factu applicatum paginis ad plenum eruditum, nihilominusque monasticis eruditionibus instituit. Felix ergo in utroque puer superna repletus gratia, se hominibus amabilem, studiisque docibilem ultra spem humanam exhibuit, et quod a beatis doctoribus prudenti ingenio didicerat, in pio pectoris armario memorialiter condidit. Et ne in eo sapientia damnetur abscondita, nec patrifamilias displiceret ad multiplicandum sibi credita defossa pecunia, assiduis prædicationibus, prout juvenilis ætas perpeti poterat, fructificare divina verba studuit neonem extirpando vitia messen Christi quoquo modo suffocantia, quæ sermocinando edocuit bonorum operum exemplis adimplevit. Namque supra mortalium vires, exhibuit sese esurientibus cibum, sitientibus potum, madis vestimentum, languentibus medicamentum, hospitibus domicilium, morosis gaudium, desolatis refugium, debilibus subsidium : contritis extitit consolatio, labentibus fortitudo, oppressis defensio, miseris locupletatio. Et ut breviter reliqua concludam, ingenuus imitator Apostoli omnibus omnia factus est; ut omnes lucrifaceret.

*litteris et pie-
tate instituitur.*

*adhuc puer
prædicat.*

*omni virtute
pollat.*

1. Cor. 9. 22.

a Desmaius : Elbreen, atque in oceanum fuisse.

b Colitur S. Brendanus, sive Brandanus, 16 Maii; ubi de ejus admirandis per oceanum erroribus agemus.

c Atiis Cluniferta, Desmaio Cluniferta dicitur, quod hic addit monasterium illud S. Brandani fuisse institutum benedictini, alii examinant.

d Neque enim, ut in vita S. Foilani dicitur, ad patrem suum Fundlogam redire audebat, quia offensum animi ejus timebat, quod inconsulto eo uxorem duxerat. Intantum rigor paterne censure in illos vigeat apud illos.

CAPUT IV.

Mortui ab eo suscitati, alia miracula.

Evenit autem interea tunc temporis cujusdam Brendini Regis cognati filium et filiam, quos, ut fit sæpius, uxo, sua uno partu pepererat, insimul obisse, et quia juvenilibus ætatis et multe fuerant speciei et probitatis, tantum dolorem compatriotis excrevisse, ut nullatenus possent eorum corpora humari, a querentibus omnibus præ dolore phrenesim patientibus ea membratim rapi. Consilium ergo fuit

u

fuit sapientum ad ultimum, trans mare ad sepeliendum ea B. Brendano Episcopo furtim mitti, et illuc usque a vespillonibus nocturno itinere deferri. Qui mandati veniunt, et juxta Regis edictum juvenula corpora in navi sua condunt, iter arripiunt : sed ubi disposuerant prospera quauvis aura nequaquam perveniunt. Mutata namque divino nutu sententia, b B. Fursei cellulam adeunt, eoque nesciente tenera de navi corpora educunt, et ante ostium cellule suae deponunt, retroque pedem illico properando faciunt. Ecce summo diluculo beatus juvenis Furseus cupiens ritu solito monasterium adire, cum ostium aperuisset, coetaneorum suorum corpora ante se nuda prospiciens, toto submissus corpore Deum, cui omnia vivunt, lacrymans suppliciter invocat, quatenus misericordiae suae respectu, secundum immensam miserationum suarum multitudinem ad dissoluta corpora reducere animas faciat. Nondum tota oratione completa, citius dicto quidem alacriter de terra juvenes surgunt, et sese ad invicem conspicientes, neminem autem praeter Sanctum videntes, in se ipsis mirantur et erubescunt. Quos Dei servus in cellula clausit quousque necessaria eis indumenta attribuit. Deinde ad laudem et gloriam nominis Dei, secum ad ecclesiam duxit, ubi Domino Deo condignas grates per totum diem reddidit.

18 Quo facto, quid animi juvenes habeant vir Dei interrogat : et illi desiderium redeundi ad patriam, nisi navium deesset illis, se habere confitentur, et ut fiat lacrymabiliter supplicibus precibus deprecabantur. Nec mirum. Regali prosapia geniti, inter Palatinos suos nobiliter educati, totius indigentiae hactenus nescii, inter extraneos quo casu nesciunt positi, qualiter se habere valeant, quibusve supplicare vel dominari debeant, aut quid de eis futurum sit in ignotis partibus dubitantes, praecordiali anxietate afflicti suspirant. Porro Furseus medullitus eorum afflictione tactus, ligneam regulam scriptoris hastulam, quam manu tenebat, in mare projecit, et ut ad portum teneris exulibus paternum tenderet imperavit : et eis, ut in nomine Domini nostri Jesu Christi, qui siccis pedibus super mare ambulavit, et B. Petro Apostolorum Principi ad se venienti eadem vestigia donavit, nullo modo hesitantes eam sequerentur praecipit. Res stupenda et tu Creatoris honore recitanda! Confestim ac si rationalis creatura, imperio Sancti fit praevia regula. Quam sequentes audacter patrios fines attingunt, affinesque suos recognoscunt. Qui cunctatim obviam illis properantes, primo visu hesitando gradum sistunt, et paula post rei veritatem comprobantes obstupescunt. Quid nisi Quos nudius tertius expertes vitae deploraverant, hos modo tripudiantes tam cito contra jus naturae letos et incolumes supraque marina aquora pedestri calle gradientes aspiciunt, et cui tam inconsumtum tamque mirabile signum reputare debeant non agnoscunt.

19 Percunctantibus tandem parentibus et amicis, unde et quo ducta venissent, ejusve medicamento revixissent, heatum juvenem Furseum, ejus meritis vitae redditi sunt, indicant, et ductricem suam videbunt regulam hastulam per marina pericula praeviam, ad laudem et gloriam cunctipotentis Dei et memoriam patroni sui Fursei in ecclesia servare et venerari postulant. Audiens itaque Rex et indigenae necnon affinis populus praefati Sancti dignitatem et nomen, multo cum apparatu eum revixit, ac sese suis sanctis orationibus die noctuque committunt.

20 Unde tubescens humani generis insularum monachorum corda subvertit, et invidiae et odii stimulos contra justum et innocentem exardere coegit. Comperiens ergo vir pius insaniam eorum, accepta licentia a beato Praesule Brendano, ususque suo suorumque consilio, ad aliam insulam c Rathmath

nuncupatam transit, in qua, secus locum Ebreu vocitatum, venerabile monasterium cum necessariis cellis suis edificavit, magnanque congregationem religiosorum monachorum ibidem Deo largiente constituit.

21 Interea vero fama tanti viri indignum avum suum Aelfrud vera relatione cievit : qui supplex et humilis, emollita vecordia, inspirante Spiritu sancti gratia, cum fratribus suis, videlicet Brendino atque Feradach, multisque primatum suorum, satis laudabiliter advenit : et viso Sancto, bumi se cum comitatu suo projecit, aspersoque pulvere capite, et cooperto solo cilicio corpore, pro praeteritis peccatis et maxime pro offensa, quam maleconsultus in Gelgehen venerabilem filiam suam exegerat, veniam postulavit. Quem vir sanctus de ferocitate sua primo duriter increpavit, deinde colloquiis divinis eum dulciter mitigavit. Qui protinus apud praefatam filiam impetrata venia, et pii nepotis absolutione promerita, filiam suam cum genero suo Phyltano, ac familia sua, secum hilaris et laetus ad propria reduxit. Eadem vero tempestate Fundloga Rex Muminensium viam universae carnis ingressus hominem exiit, et venerabilis Phyltani a primatibus regni requisitus, paternum in regnum successit.

a Exponit haec Desmanus ex Joanne Mieloto et Legendario Ecclesiae Peronensis, quod populus, pagano adhuc ejus gentis ritu iustitiae, regionum harum puerorum corpora vorare cupierit : quae ut pater eorum furori subtraheret, ad Brendannum clam miserit. Isthic sequenda. Plura de feraci hoc barbarorum more congerit Desmanus, quibus tamen fidem non facit, cum tunc apud Hibernos viguisse.

b Desmanus scribit, navium, qua corpora vehuntur, in piratas incidisse, qui quicquid pretiosum ad exequiarum splendorem collatum a patre erat, ut omne dirigerunt : corpora ad S. Fursei cellulam nuda abiecerunt. c Desm. Rathmath.

CAPUT V.

Varia in ecstasi visa.

Bonorum vero operum B. Furseus gratia plenus, patriae parentibusque abnegans, et sacrae Scripturae studiis potius vacans in monasterio quod in praedicto construxerat loco, religiosus undique viris ad eum confluentibus, aliquos parentum suorum, fratresque etiam suos germanos Foillanua et Ultanum, pia sollicitudine vocare ac coelestibus imbueret documentis curavit.

23 Quamobrem enim jam patriam reliquosque parentes visitare disposuisset, ut in eos spiritualibus eloquiis semina sacri verbi seminaret ; quadam die corporis egrotantis molestia corripitur, atque ad a proprium monasterium supplicantibus suis comitibus revertitur. Dum vero ad cellam suis lacrymantibus departaretur, raptus in spiritu ab hora diei nona usque ad primum noctis galli cantum, visus est immanem aeris densitatem se vidisse, et duos Angelos niveis pennis apertos manibus suis se supportare. Quorum manus viderat, corpora vero pennis cooperta, praenitia claritate videre non poterat. Quarum pennarum juxta Ezechielis Prophetae visionem, duae ad caelum tendebant, duaeque eorum corpora tegebant. Tertium quoque Angelum pro ipsam aeris densitatem cernebat, qui armatus scuto candido, et fulguranti gladio eos praecedebat. Qui inenarrabili suavitate fragrantia redolentes, per ipsam tenebrositatem, ut praenotatum est, supportantes, inedicibili vocis dulcedine illud incomparabilis cithariste psallebant : Ibunt Sancti de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion. Qua delectabili modulatione finita, consona voce sibi dixerunt : Quae vides et audis, spirituali intentione cognosce, et resumpto corpore amodo sollicitus esto operator in Dominica messe. Quo dicto, animam corpori reddunt, et eo nolente discedentes sese adeum in proximo redituros promittunt.

24 Jam jamque omnibus de vita sua desperantibus,

Ex MSS. alio recedit, et monasterium aedificat.

Visitur ab Aelfrudo avo.

Paterfamilias statuit

Tunc ut monasterium referretur

In ecstasi Angelus videt.

Ezech. 4 11

Eos canentes audit. Psal. 83 8.

Gemma innotuit ad suam cellam delata.

b

precibus suscitavit.

ut per aquas incendentes, domum rediret impetravit, ducere quibus scripturas.

1010. a lege

ab monachorum insularum.

1

EX MSS. *Vita exponit, et quid signifi-*
cat.

Gen. 48. bus, Dei servus surrexit, et quæ in spiritu viderat et audierat, mane facto convocata congregatione et omni plebe seriatim ostendit. Collegerat namque ipsam tenebrositatem, per quam ductus fuerat, mundum originalis peccati caligine circumdatum, et tres Angelos quos unius faciei, unius claritatis, uniusque modulationis conspexerat, sanctam et indivisibilem in unitate Trinitatem secundum Patriarchæ Abrahamæ fidem credendum. Collegerat eorum corpora niveis pennis involuta, quæ ad plenum intueri non valuit, hoc quoque Joannes Apostolus et Evangelista profunditatem altissimæ divinitatis sentiens dixit: Deum nemo vidit unquam, sicuti est. Intellexerat duas pennas quæ corpora tegebant, timorem fidelium et poenitentium. De quo timore Apostolus: Non sum, inquit, dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei. De ipsa quoque poenitentia, Non sunt, ait, condignæ passionibus hujus temporis, ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis. Intellexerat pariter duas pennas, quæ ad cælum tendebant, amorem et spem: de quo amore ipse Doctor gentium exultans ait: Absit mihi gloriari nisi in cruce Domini Jesu Christi. Et B. Gregorius: Amor Dei nunquam erit otiosus. Operatur etenim magna, si est. De spe siquidem ista sepe dictus Apostolus, Nostra, ait, conversatio in cælis. Intellexerat quoque scutum candidum et micantem gladium, scutum fidei et gladium spiritus, quod est verbum Dei. Ut hac autem armatura adversus insidias diaboli resistere populum admonuit, et ut his invigilaret dulcibus colloquiis erudit. Versiculum sane quem cantaverant Angeli, ad scalam, quam Jacob Patriarcha vidit erectam, comparavit: cujus stipites dilectione Dei et proximi eriguntur, gradus quoque ejus patientia, caritate, concordia, humilitate, ceterisque virtutibus construuntur. Quas prout quisque fidelis amplectitur ascensus sibi ad cælum præbentur.

25 Postquam autem vir sanctus his et aliis hujusmodi sacris alloquiis, circumstantes ingurgitavit, et uti sibi Angeli sponderant, majus certamen sibi futurum adversus infestationes demonum imminere prædixit, populo licentiam redeundi ad propria, benedictione data concessit. Residens quippe in cellula Angelicam claritatem, quam perspexerat, et dulcedinem quam senserat, compunctis mente revolvit: sollicitudinemque circa subjectos sibi indictam bisque quaterque, imò assidue precordialiter pertractavit. Nihilominus quoque lugebat, et conque- rebatur non habere secum aliquem tante dignitatis tantaque sapientiæ virum, a quo posset necessarium utriusque salutis expetere consilium; ne revertentes Angeli illum invenirent contra promissum certamen imparatum. Tandem post multimoda ab imo pectoris emissa suspiria, orationesque lacrymabiliter, flexis multoties genibus, ad æternum Deum fusas, viaticum animæ suæ, quasi in extremis positus, sacro sancti corporis et sanguinis Christi communionem devote postulavit, devotius et accepit, triduumque in vigiliis, et jejuniis ac sanctis orationibus, nondum ex integro corporis sanitate recepta, peregit.

a Ito Desmains. At prior vita: ad paternam commigravit domum.

CAPUT VI.

Atia ecstasis, quæ in ea visa.

Tertia vero nocte media subito visitantibus illustrem virum parentibus et cognatis multisque vicinis, tenebris irruentibus, pedes ejus frigore ingravati duruerunt, manibusque moratione extensis, lætus excepit mortem ad horam.

Sequentia fere ad verbum cum prima vita conveniunt, a capit. 2, nu 7, usque ad cap. 7, nu. 39, sequentia ita hic narrantur.

Ad Galliarum littora dimissus, ordinatis omnibus navigavit, ibique a Francorum Regea Flodoveo, et Patricio Erchenaldo, honorifice susceptus, monasterium in loco, quem nuncupant Latiniacum, construxit, qui nomine præterdit qualiter hunc a molesta incursione latere Deus voluerit. Nam hinc silva peropaca tegitur, hinc b Materna aqua honestatur; hinc multiplex et delectabilis pratorum planities, hinc fecundissimarum vinearum floret densitas. His quasi quibusdam gemmulis resplendens supradictus locus plebilitudinis numeribus, delectabilis viri Dei nimium apparuit obtutibus, quem in parte sui delegat, presentiaque sui honorat. Ecclesias namque in prædicto fundo ædificat, quarum unam in honore Domini Salvatoris, alteram vero in memoria B. Petri Principis Apostolorum consecrat; tertiamque vili quidem constructi opere, sed quotidiana usque nunc miraculorum mirificat amplitudine, quæ in ejusdem B. Fursei honore a posteris dedicata, multis præbet tam animarum quam corporum dona salutaria.

58 Inter cetera hujus sancti viri virtutum spectacula, prædictum Latiniacensem locum per hunc suum fidelissimum famulum omnipotens Deus mirabili decoravit gloria: unde ampliatae laudis fama per multa terrarum regnet spatia. Nam ut Domini nostri virtus ostenderet, quanta hic apud eum haberet meritorum privilegia, dum hic vir beatus in latere constructi cœnobii baculum figit in solo areni, mox valde perspicuus et delectabilis c. fons usque adhuc indeficiens emanavit aquis, quæ multis profuerunt, et in præsentem proficiunt ad recipienda multimoda sanitatis commoda, per mirabilem Dei nostri potentiam, et per hujus sancti viri laudabilem gratiam. Quæ nos in presentem attingere nolumus, quoniam in descriptione miraculorum hujus dilectissimi Dei Fursei, quæ divina per eum operata est potentia, postquam ad cœli scandit sidera, ea narrare adjuti ipsius Sanctissimi meritis præstolamur: multisque prætermisissis miraculorum titulis, quibus prædictum locum honestaverit manens adhuc in fragilitate corporis, illud admirabile adnectimus, quia dum quodam die hic vir beatus Latiniaco residens, duos energumenos ad se venire videt, quorum motus miseria, signaculo Crucis, amisse salutis reddidit donaria.

59 Pro his tantis virtutibus sancti viri fama circumquaque dilatata, tandem ad aures nobilissimi Patricii Erchenaldi perveniunt, quæ omnipotens Deus per suum famulum in prædicto loco parere voluerit: quorum nimio excitatus amore, ad Sanctum Dei quantocyus festinat venire, Deoque omnipotenti multas reddidit gratias et laudes, quia B. Furseo d Latiniacus inter ceteras ejus placuisset possessiones.

60 Per aliquot etenim dies prædicto Patricio manente cum beato viro, cordis sui desiderium aperit, velle se scilicet ad palatium Paronense remeare, ut inibi aliquid decoris strueret, ut si fortasse venienti quandoque beato viro isdem locus placuisset, ditioni suæ in perpetuo subjugaret, corporisque sui presentia quoad viveret nobilitaret, ubi se Patricius vitæ ponendo finem, si Deus permitteret, tumulare juberet. Laudabilem hujus viri audiens deliberationem magno lætatur gaudio, dicta perfici jubet accelerato studio. Qui Patricium illico confirmans benedictionibus lætatum remisit ad prædictum locum cum magnis exultationibus: Latiniacoque ipse residens, egregius coepit quotidie pollere virtutibus, Deo semper et ubique servans.

61 Unde Jesu Domini athleta invictissimus, non solum per totam Galliam vel Saxoniam magnis attol-

a
In Galliam
venit.
Latiniacum
construit.

b

vjus situs.

Tres isthic ec-
clesiæ.

Dactilo fou-
tem elicit.

c

multis saluti-
ferum.

S. Furseus
signo Crucis
energumenos
liberat.

Visitat eum
Erchenaldus

d

offerit illi
ethum Peron-
nam.

Lachrymantium
vomit.

Bucina vapu-
tur.

lebatur laudum præconiis; sed etiam illud Hibernense nativum solum, talem se letabatur habuisse Dominum: cujus sanctitatis famam, ut audivit, aliquos ad id cognoscendum commovit. Nam B. Emilianus, cum simplicitate ditissimus, dilecti Fursei sanctitatem, quam dudum compererat, quia hanc quotidie augmentari audiebat, per se ipsum id scire quantum cupiens, assumptis quibusdam fratribus, ad Beati properat visendam presentiam devotus. Tandemque post longos viarum recursus, illa peregrina felixque Hibernensis cateryula Latiniacum veniens, Sanctum Dei amplioribus, quam comperissent, vident florere virtutibus: quos letabundo suscipiens animo, eos inibi diutius in Christi Domini formavit servitio.

62 Succedenti vero tempore postquam eundem locum Deus noster per beati viri meritum, multa probabilitum virorum honestavit numerositate; eundem beato viro velle fuit, ut Saxaniam revertens Foillanum et Utaum socios egregios visitare deberet. Qui sanctum virum Emilianum Latiniacensi congregationi præferens, iter accelerat: et in fundo Haimonis Ducis, nomine Macerias, hospitatur, ubi quondam Dominus ejus orationibus favens ipsius Principis unicum filium suscitaverat, patrique spem consolationis recrearat.

63 Ubi aliquantisper commorans gravi infirmitate deprimitur, et quia fidelem omnipotens Deus jam digna decreverat remunerari mercede, post Evangelicæ visitationis consolationem, post sacri corporis et sanguinis sumptam vivificationem, animam ejus cælesti palatio collocat; corpusque ejus in terris, multisque miraculorum frequentationibus honorans, hodiernum diem specialiter ejus sanctæ memoriæ consecrat.

64 Corpus vero illius ab illustri viro Erchenaldo Patricio retentum causa ecclesiæ, quam sibi magnopere construxerat, in villa quæ vocatur Perona penitur. Et quia ipsius ecclesiæ dedicatio intra triginta dies parabatur; in quodam loco in porticu interim sanctum corpus summa cum diligentia custoditur, ac post tantos dies ita illesum invenitur, ac si eadem hora de hac luce animus fuisset egressus. Reverenter ergo juxta morem prope altare reconditur, ibique flere annis quatuor demoratur.

65 Constructa vero ad orientalem partem altaris domuncula, ibi post tot annos immaculatum corpus a reverentissimis suggestum Episcopis Elgno et Alberto transfertur sine ulla putredine: ubi etiam recta fide petentibus merita illius clarescunt divinis virtutibus; adjuvante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in secula seculorum, Amen.

a *Ita infra quoque lib. 2, nu. 43, appellatur Fuit Glodovius II, de quo supra. b Vulgatus rectusque, Matrona Ita Ansonus in Mosellæ descriptione:*

Non tibi se Liger anteferet, non Axona præceps,
Matrona non Gallis Belgisque intersita litoris.

In primo ortu suo, vico Balisua, milliari uno ab urbe Lingonum, Maciota dicitur. In Sequaniam inflat ad Carantonium vicum. Instat Latiniacum a Lutetia Parisiorum, ut scribit Besumius cap. 47, parvis sex levis. c Testatur Hesumius extare etiamnum eum fontem, monasterio et oppidum percontandam.

d *Item tradit casulam isthuc asseruari, qui indulus sacrum celebravit S. Furseus: copias duas chorales a Calvinistis omnis sacre antiquitatis inimicis incendio absumptas.*

LIBER II.
MIRACULA S. FURSEI.
PROLOGUS.

Gloriosi Confessoris Fursei, venerabilis Frater, culuæ veritati triam schedularum intincto, vita pro scire meo continuatim notata, ad ejusdem miracula que in quarta schedula, partim vetustate erosa, partim scriptoris ignavia videntur corrupta, me idiotam accingere hortatis, ut annuntiem in quantum potero brachium Domini omni generationi, que presens et ventura est. Justa quidem exhortatio, sed vel præ-

dentissimo est onerosa viro, nedum mihi qui obtusi ingenii existo; præsertim cum si cuncta ejus miraculorum prodigia aliquis sapiens memoriæ vellet tradere, et inciperet in ipso juventutis flore, non deliceret tanta materia illi posito etiam in decrepita ætate. Tamen ego gratuitam importunitatem tuam libenti animo sustinens, more illius qui de maris immensitate aliquas haurit guttas, panca de multis historiis sequendo contingens, ad corrigendum vitiosa, prout Deus donaverit, accingar.

CAPUT I.
Miracula S. Fursei in Pontivo.

Egregius itaque Christi Confessor Fursens ordinatis utillime ecclesiis; quas in Hibernia et in contiguis insularum regionibus construxerat, desiderio visendi Apostolicam Sedem, patriam parentesque relinquens, per insularum regna cum paucis discipulorum suorum comitibus transfretando, et circumquaque indesinenter semina divini verbi spargendo, in Britannicam provinciam quæ a modernis a Normannia, nuncupatur, illo duce cui obediunt et venti et mare, prospera flante aura pervenit. Veniens autem per Ponticum pagum, in possessionem quandam Haimonis Ducis, quæ Macerias et Maioc vocabatur, voces lamentantium non minimas audivit. Quibus commotus, ad Ducis aulam pervenit, ibique ejus unicum filium mortuum reperit; quem, compatiens doloribus patris et matris et coadunata plebis, confestim facta cum lacrymis oratione de lacu mortis erexit.

3 Quod lux plusquam dici possit admirans, letusque et hilaris, Dominum Deum in Sanctis suis collaudans; usus præcipue conjugis sue ac totius astantis populi consilio, multopere laborabat supplicibus verbis sanctum Dei virum retinere: et coram positis multis pretiosisque auri et argenti muneribus cum ipsa prædicta possessione, omnia sibi in perpetuum possidenda deliberat concedere. At vir Deo plenus, qui pro Christi amore paterna regna, et totius labentis mundi gloriam contempserat, adfabilis ut erat daleloquio, ejus rei gratia ad partes illas iter direxisset sibi supplicantibus aperuit, et relictis omnibus coram positis, quo coeperat gressum tendere disposuit. Præclarus vero Dux, conversis suis ac totius plebis gemitibus pro beati viri digressu, mæstus ejus pedibus provolvitur, et ut sui suorumque mentem in sanctis orationibus suis faciat deprecatur, et adjungit quatenus Deo protegente peracta, quam coeperat, peregrinatione rediens vita comite, sua eum præsentia vel semel illustret; aut si prius, quod absit, de corruptione fragilis vite, ad incorruptionem cælestis gloriæ Deo vocante migraverit, et ipse indignus superstes existerit, ut sibi quoque modo notificare curet. Tunc vir Dei pietate redundans supplicantis vota exaudivit, et sub signo quia in hora sui exitus tria luminaria coram se posita clare visurus erat indicavit. Dataque benedictione Duci et conjugi sue, necnon unico filio suo nuperrime de laqueo mortis educto, et reliquis, val-dicensque illis, ad limina beatorum Apostolorum Petri et Pauli peregre contendit.

4 Factum est autem transeunte sancto viro per b Amlianusensem pagum, quatenus juxta villam, quæ Antogilus vocatur, super fluvium Corbene iter faceret, et ibi maligna virum effreni impetu sibi obviana habuisset; qui eum simpliciter gradientem furibundus intuens, demoniaco instinctu compulsus, in eum insiliit, et pallium quo tegebatur abstulit, graviterque (pro dolor!) nullo modo sibi resistentem fistibus cecidit, ac portans tegulam quam rapuerat ad domum tripudians uxoris sue brachiis iniecit. Nec mora: statim ipse idem spiritus malignus, ejus ductu et suggestione sanctum virum læserat, in eum et uxorem suam et unam quam habebat filiam conversus

Venit ad civitatem Hiberniam s. Emilianus curialis

praefectus gubernatoris curialis

S. Furseus curialis

Septimo

Corpus ejus post 4 annos in Latium

Matrona ff.

EX MSS. Titularem S. Fursei miracula.

Venit in Galliam.

o

Filium Haimonis Ducis resuscitat

Præstitit se mortem suam ei indicatum

b

A quodam verberatur et spoliat.

E. A. 1855.

passime angustiavit, linguæque donum subripuit, et visu pariter et auditu privavit. Vir autem Domini per Spiritum sanctum sciens miseriam eorum, quasi hospitandi gratia subsequens ad domum accessit, et ut erat simplex introspectit, per domum errantes, et sese laniantes vidit. Clamavit, et qui respondeat non reperiens, tenere ingemuit. Tandemque super desolatam domum misericordia motus, sese ad terram proiecit, et preces Domino Deo voluntatis cordis sui multiplices ploratu indices effudit. Quibus impetrata venia pristinae salutis miseram familiam reddidit, et eos sua pauperibus largiri pro amore Jesu quam pluribus divini verbi eloquiis tota nocte erudit. Mane vero sacri baptismatis unda, quam non attigerant, ablutos Catholicæ fidei commendavit, et valedicens illis gressum quem ceperat arripuit.

a At quis provinciam, quæ nunc Normannia dicitur, Britannicam appellavit? Quamquam nec in Normannia, ut nunc quidem limites sunt, Pontivus est, sed in Picardia inferiore; caputque Pontivi Abbatis-villa ad Somonam.

b Desuavius per ipsam urbem Ambianorum scribit transisse.

CAPUT II.

Miracula in Atrebutibus, iter Romanum.

Proficiscens autem servus Dei inde, infra Atrebutensium pagum, ad villam, quam indigenæ Grandemarcum vocant, properavit: ubi inclinante jam sole, fatigatus ex itinere, a quadam matrona nimis et supra affluentia divitiarum superabundante, diversorium solius noctis expetiit; quod minime impetrare valuit. Scriptum namque est,

Intolerabilis nihil est quam femina dives.

Secedente vero Domini Sancto, confestim demoniacus spiritus introiens domum miseram invasit, eamque variis vexationibus graviter afflixit. Nam quanto vir Dei longius a domo illa secedebat, tanto mortalius ipsam predictam matronam, Ermesindem nomine nuncupatam, malignus spiritus opprimebat. Cognoscens ergo misera se summum Regem offendisse, eo quod servum suum induerit hospitio suscipere, cœpit lamentabilibus vocibus post Sanctum Dei clamare. Quod videntes servi ejus, plerique enim erant, concito gradu ululantes beatum peregrinum sequuntur: et re multis suspiriis, multisque singultibus, necnon multis lacrymarum rivulis, ac si nescisset, notificata, ut redeat et languenti barba languore subveniat, deprecantur. Noluit autem beatus viator repedere, sed confidens in eo Domino, qui non derelinquit sperantes in se, cui famulabatur die et nocte, tota mentis et cordis intentione, baculum, quo se sustentabat, per unum ex discipulis suis remisit: et ut inde in nomine Jesu Christi tangeretur præcepit. Quo facto daemon effugit: et ipsa illico sanata quantocyus surgens cum omni confinio suo post virum Dei cucurrit, provolutaque pedibus ejus, cum omni familia, et cognatis et amicis suis, se et sua quæcumque videbatur habere, Domino Deo devovit: et in famulatu ejus permanens postea multo tempore fideliter vixit.

6 Beatus vero vir Fursens ceptum exequeus iter, per offendicula Burgundiæ, per pericula Italiæ, per assaltus a Passerella, per fraudes Papiæ, per perfidiam Sutriæ, per insidias Carbonellæ, gaudens et lætus sine impedimento, per singulas civitatum ecclesiasticas, visitando sanctasancorum, et exorans ea pro salute totius peccatoris populi, adusque Montem gaudii perveniens astitit, et contemplans Urbem, pluribus circumstantibus peregrinis, ut mos est, ita inquit: O Roma triumphis Apostolorum superexaltata, Martyrum rosis decorata, Confessorum liliis candidata, Virginum palmis dulcorata, meritis eorum roborata, quæ tot et tanta contines sancta Sanctorum corpora, esto salutata, ut nunquam succumbat auctoritas tua, sanctorum Patrum dignitate et sapientia hactenus roborata; qua corpus Christi, videlicet beata mater Ecclesia viget solidata.

7 Sic locutus genua flexit, et per totam convallem illam adusque gradus ecclesiæ S. Petri properavit: ibique tantillum, quod penes se habebat, viaticum pauperibus erogavit: ac iterum flexis genibus rigansque marmoreum, ut est, pavementum rivulis lacrymarum, ad corpus usque S. Petri pervenit: ibique multas orationum preces pro se et totius mundi salute effudit. Deinde circumveundo per Urbem singulas ecclesias, oransque assidue pro peccatore populo, ibidem multos dies fecit. His ita peractis, sollicitus, gregum, quorum curam Deus sibi commiserat, redire disposuit: acceptaque ab b Apostolico viro sui suorumque absolutionis benedictione, et multifario usus in eo de utraque vita consilio, retro gradum posuit.

a Quæ hic memorantur loca, præter Papiam, sive Ticinum, Insulbrum urbem, et Sutrium Hetruriam, ignota sunt nobis.

b Desuavius narraſſe ait Furſeum S. Martino Pape, quæ olim viderat, quocirca inde assidue perpetiebatur morbum. Sed cum audisset Pontifex ter eum singulis hebdomadis, medicorum consilio, in ejus morbi remedium, carnibus vesci, ea re offensum sinistre de ejus vitæ integritate sensit; ideoque nocte insequenti eundem correptum ægritudine: qua cum dire cruciaretur, perquiri tota Urbe Furſeum jussisse, utque sibi ignoscere cum lacrymis obtentum: ut mox sanatum, malo in Furſeum, qui tantisper eo levatus fuerat, quasi remigrante. Tunc varias oblatas ei a Pontifice dignitates, rogantique ut saltem Romæ commoraretur: sed cum prædicandi munus, sibi divinitus impositum obtenderet, Episcopum tandem consecratum cum Foiluno fratre, multis donatum Sanctorum reliquiis, quas ille Latiniaci deposuit, et baculo pastorali ad figuram scipionis conformato. De Foiluno suo loco agitur. Testatur Malanus a Cameracensis ut Episcopus coli, non quod proprii nominis Episcopus fuerit, inquit, sed quia quorundam locorum Apostolus fuit. In quibusdam Martyrologiis Episcopus, in pluribus Abbas, et monachus appellatur. Certum saltem videtur, facti Ferrarium et Saussanum, quorum hic in Supplement. Martyrologii Gallieni, ille in generali Catal. SS. ad 28 Septemb. scribitur in Hibernia Episcopum fuisse, sed ubi Episcopatu in Gallias venisse.

Hæc visitat sepulchrum S. Petri, omne viaticum dat pauperibus.

h

Roma gesta a S. Furſeo.

An Episcopus fuerit.

CAPUT III.

Gesta ab eo in Anglia.

Intullexit autem quamplurimis referentibus magnificam de se sumam pro virtutibus, quas per eum fecerat misericors Dominus, per Gallicas partes convolasse, et maximam plebem se præstolantem, sui absentiam, ob varias ægritudines, quas partim animæ, partim corporis patiebantur, deplorare. Quamobrem favorem populi ne ab eo diriperetur in aliquo, declinare studuit, et ea causa repedando ad provinciam Orientalium Anglorum tendens, a per Saxoniam qua sub ditione Regis Sigeberti debebat, gradum diverſit. Sed quia tam clarum, tam lucidum Domini sidus nullatenus poterat sub modio abscondi, egregius rumor adventus sui aures præfati Regis percussit: qui ei callidiores quos habuit exploratores, ne ejus transitu occulto falleretur obviam misit: et ipse idem, ut eum partibus suis messe præsensit, eum magno comitatu utriusque sexus ad eum alacriter exit, vidensque illum, adeo regiam celsitudinem humiliavit, quatenus se in occursum ejus ad terram prosterneret, et benedictionem postularet. Qua data, benignus Rex surrexit, et pedes eum eo, Sanctum Domini ad palatium suum reverenter adduxit.

9 Postmodum quoque multa præstiosissima auri et argenti et secularium honorum munera ei obtulit; et sese cum omni regno suo sanctitati suæ commisit. At ubi vir Deo plenus coram sibi posita munera prospexit, ab imo cordis suspiria traxit, et condolens generi humano labentium rerum cupiditate decepto, Regi et primatibus suis dixit: Omnibus, carissimi, a Christi nomine dietis, qui se jubet venerari in pauperibus suis, nosse expedit, quoniam ea donaria Domini Salvatoris militibus et athletis non conveniunt, quæ tinea comedit, vetustas erodit, fur consumit. Referantur igitur ista munera eis, qui volubilitate et illecebris fragilis mundi capti incerti errant; qui nondum felicitatis æternæ gaudia desiderantes, tenebris obæcati carnalibus ad ea non suspirant. Nobis autem vobiscum in hac convalle lacrymarum, exigentibus

Vitans invidias humanas, redit in Angliam.

Honorifice accipitur a Sigeberto Rege.

Recurat oblata ab eo munera.

Eum ipsum a demonio liberat,

et baptizati.

Inspatium sibi nequiter,

libro arreptum a demonio,

missa baculo liberat.

Pergit nomen a

e in salutem.

pat locum
extruendo
monasterio.

exigentibus peccatis nostris, licet adhuc commoran-
tibus, tamen in quantum fragilitas humana permittit,
ad ea respirantibus, placeat Regi et primatibus suis
quantulum locum dare, quo monasterium ad Deo,
cui militamus, servendum, ex suis sumptibus pro
sua suorunq; salute, et regni sui stabilitate possi-
mus edificare, et aliquos sedentes in tenebris et um-
bra mortis ad verum lumen, qui via, veritas est, et
vita, ne pereant, revocare.

Matth. 10. 19.

10 Hæc et hujusmodi, quæ Spiritus sanctus sug-
gessit (sicuti suis fidelibus Dominus promisit, Cum
steteritis ante Reges et Præsides, volite cogitare
quomodo aut quid loquamini, dabitur enim vobis in
illa hora quid loquamini) ab ore sancti viri proced-
entia, Rex et Palatinus percipientes, illius petitioni
unanimiter acquiescunt, et locum mari vicinum,
silvis innexum gratanter eligunt. Et omnes incolæ,
prout unicuique suggererat possibilitas sua, Deo
inibi servitibus necessaria in presenti et in futuro
redificent et attribuant, ecclesiamq; mirifico arti-
ficium ingenio intus et extra construunt. Cui alii
prædia villarum, alii nemorosos saltus silvarum, alii
fluvios piscationum, alii diversorum ovilia pecorum,
alii serica ornata gemmis et auro intexta vario-
rum operum, alii vasa aurea et argentea cooptata
ad Ecclesiasticum multiplex officium, alii servos et
ancillas concedunt, alii se ipsos cum omnibus que
possident, assumpto sanctæ religionis habitu in Dei
servitum tradunt. *b*

Multi et vi-
monasterio cariti
inquinantur

Multi nobiliter
vivi mona-
chi sunt.
Luc. 14. 27
Matth. 23

11 Constructo igitur monasterio, plerique nobili-
um audientes Evangelicam exprobrationem, Qui
non bajulat crucem suam et sequitur me, non est
me dignus; et, Qui non renuntiaverit omnibus que
possidet, non potest meus esse discipulus, senescenti
mundo et omnibus que sua sunt abrenuntiarunt, et
crucem suam bajulare, Christiane sequi vestigia,
postpositis omnibus vani seculi oblectamentis, non
formidarunt, sed potius mediatoris Dei et hominum
Jesu Christi famulo in cælesti gloria conjungi festi-
naverunt.

Foillanum illi
monasterio
perficunt

12 Post non multum vero temporis B. Fursens
nolens esse piger Domini sui servus, quadam die
Regem cum Palatinis suis soorsum vocavit, et eorum
amicabili affabilitate usus, electum Dei Foillanum
fratrem suum, diligenti assensu Cleri et populi, illi
monasterio in Abbatem præfecit, curamque animarum
cenobitarum inibi Deo servitium sibi credi-
dit, ac ecclesiam multis pretiosissimorum Sanctorum
reliquiis ditavit, necnon variis linguarum agritu-
dinumque curationibus honestavit. e Quibus ita
tractatis, Utanum alterum fratrem suum, cenobi-
tarum honestissimam vitam et religiosi moribus proba-
tum, quod multoties ab eo petierat, ad eremum ire
permisit. Atque ipse vir Deo plenus semper humanas
cupiens devitare laudes, impetrato Regis quamvis
invito concessu, silvam, in qua premiticam posset
ducere vitam, longe ab hominum frequentatione
segregatam acceleravit. Noverat enim, Qui homini-
bus placere confusi sunt, quoniam Deus speravit eos.

Quis saltem
in eremum
vadit, ut et
S. Pflannus

Psalm. 32. 6

a Non videtur hoc iter recte statui post reditum ex Italia. Num,
sive Angliam Scotiasque pervenisset, postquam in Galliam venit,
reversus S. Fursens; sive ad solum proposuisset, utque in itinere
obierit, ut in priore miraculorum libro refertur, quæ hoc narratur,
et in priore vita, et hujus ipsius libro primo ante adventum
in Galliam refertur, eum primum ex Hibernia ad Sigebertum
Regem venit Fursens. Verum auctor Saxonice nominis deceptus,
hoc loco videtur Germanicam aliquam pronunciationem, aliquamque Si-
gebertum Regem intellexisse. At Desmains cap. 10, ait Fursens a
S. Sigeberto Rege Austrasie exivit in hiberniam, atque in S. Ger-
trude Niveldensi. De Sigeberto quidem non improbabile videre
potest, si quoniam antiquo monumento testatum sit. Sed quod
Bertrudem ad tunc in domo claustrum parentis sui B. Pipini Ma-
joris- domus regni Austrasie fuisse, non ei ascenditur Fursens
Fursens hominem anno 630, atque is quartus erat a morte Pipini.

Vanquill
S. Fursens

b Refert Desmains cap. 12, edificato monasterio cum compa-
nisset, cujus socii ad quibusdam prædicationes monachi convenerunt
ipsorum se precibus decessisse Fursens et inter illud dictum, cum
adolevens quondam, Annæ viduæ filius, defunctus esset, ad-
stitisse coram omnibus fatis prosecutibus Angelum, et compa-
nam Fursens obtulisse; cujus socii illico reversi mortuus, ibique

monachus factus pie vitam cepit. Multa similia campanarum
portenta in vitis Sanctorum Britannicæ et Hibernicæ occurrunt, et
nonnulla quidem satis testata, ut videre est in S. Columbe vita
per S. Adamannum. Hinc Fursens vim eam multam divinitus
fuisse scribit Desmains, ut si tonante celo, aut ubi ingruente
impetu pulsata foret, quam late crandari ejus poterat elongari,
omne clivis periculum divinitus arceatur. Idem sua ætate cir-
citer annum 1432, vixisse, certa experientia testari Joannem
Mictotum.

EX 485.

vis contra
fulmina

e Desmains rediisse in Hiberniam Fursens scribit, atque in Clu-
neto oppido novum edificasse monasterium. Tanta vero religione
Dominicum iterum celebrare solitum, ut a Nono sabbato nihil morta-
lium operum tractaret, sed divinus solum vivaret, ac ne iter qui-
dem capium prosequeretur. Cum ergo ad urbem quendam, cujus
S. Parmelinus Pontifex erat, proficisceretur, vaucurrat ut eum
benigne exiret, vis magna cepit. Filianus quibus quoniam morem
Fursens retineret, ejus pietatis petulantiter illud ut non impune.
Nun cum ad urbem appropinquaret Fursens, ille solito malarum
(sabbatum erat) publice prætoris, quam Nonum dicimus, si-
gnum campanæ pulsu edidit. Fursens cognito divinitus hominis
multum, ad fontem condescit, quem S. Parmelinus populo quæ
sublatis penuria laboranti eliceret, eructo isthæ in prædibus
Dominico die, fontem alio ad duas leucas averit, factam Sancto
injuriarum incensente Deo. Hæc ille. Nerdum nobis S. Parmelinus
notum nomen.

Dominicus dicit
religio.

Fons alio
aversus

*P*l in Angliam reverit, subdit Desmains, ista isthæ grassari
fumes cepit. Monachos ipsos Cnobersburgenses sollicitudo inces-
sit, ne annona destituerentur Fursens Deo jubendum monuit,
neque enim vere pauperibus necessaria defutura, quo vero sollici-
tores fuerit, hoc minus Dei viri fore. Monta prodigio firmat
ut agrum cuius cum S. Laetiano, peregrinationum suarum
indiviso comite, colere aggressus, mox semen injecti, unde tritico
post maturam demerere triticum licuit. gratis Deo aris, in
agrum reliquos educti, aratro, ligumbus, rastris instructos, ter-
raque subacta jubet triticum serere, quod ipso die pulcherrime, ado-
levit in culmos, planeque maturavit. Ita Desmains.

Fiduciam in
Deum, mira
culis sanabit.

CAPUT IV.

Reditus in Galliam, ibi gesta.

Quod Regi Francorum Flodoveo et Patricio ejus
Erebenaldo innotuit, et virum Dei per diversa
viarum, quousque inveniretur, divertentia, querere
fecit, inventumque ad se honorabiliter adduci præ-
cepit, quem honorabilis suscepit. Cui vir sanctus
quanta esset regia sublimitas per aliquot dies
enucleavit, et quanta retributio bene se habenti
erga subditos Regi in cæli palatio deberetur; quæve
gehennalis pena Dominica negligentia præcepta ab
horribilibus ministris pararetur declaravit. Nam
quanto altior gradus, tanto, inquit, gravior casus.
Opposuitque sibi prophetica verba quibus dicitur;
Principes vestri socii furum, omnes diligunt munera,
sequuntur retributiones. In quorum manibus iniqui-
tates sunt, dextera eorum repleta est muneribus.
Quæ verba non tantum in Reges, quantum in Epi-
scopos et Abbates et in omnes qui Christi iussum,
cujus operarii esse debuerant, suffloant, et ejus
vincam sibi creditam extirpant, retorsit. His et hujus-
modi sæpissime Regem vir sanctus exhortans, ejus
in oculis magnam admodum promeruit gratiam.

Evocatur in
Galliam.

Chaloveum D
monitis in-
struit

Luc. 1. 23.
Ps. d. 23. 1

14 Intelligens ergo Patricius beati viri dignita-
tem et sapientiam, toto demissus corpore illi sup-
plicat, quatenus Regis prætulerat permissu, ad
Paronense palatium suum venire dignetur, ut filius
suus, quem in cuabulis habebat, per sanctæ manus
sue impositionem sacri baptismatis fonte renascatur.
Quod Rex eo tenore diligenter permisit, quatenus ad
se quamprimum rediret, et si quid in regno suo sibi
placens vel audiret vel videret, fidealiter, utpote
proculdubio habiturus, peteret, ne amplius de suis
partibus exire vellet. Vir igitur sanctus et Patricius
ad prædictum castrum venerunt, ubi plus solita vene-
rati, quod quæsierant de puro peregerunt.

Et Peroniam
cum Erebe-
naldo

15 Contigit autem aliquid referentibus cogno-
verit B. Fursens sex viros vinculis astrictos ibidem
in carcere clausos, veluti damnationi adjudicatos:
pro quibus ut solverentur Patricium rogavit, nec
impetrare potuit. Qua de re ad divina arma conver-
sus suppliciter ait: Dominus erigit elisos, Dominus
solvit compeditos. Nec multo post inter epulas cum
hilariter se haberent, alii comendando et bibendo, alii
variis confabulationibus interserendo; sancto viri
orante, repente solutos a vinculis cælesti virtute, qui
capti

Pre istos cap-
tivos, miracu-
lister liberat.

Ex mss.

capti tenebantur, ante se vident illætos adstare, et magnis vocibus humani generis redemptorem, qui precibus servi sui eos solverat, glorificare. Quod cernens Patricius, quasi in ecstasi mentis positus obstupuit, et ad penitentiam tanto miraculo reductus, duritiam cordis sui frequentibus suspiriis emollivit, fletibusque propriis culpam lavit: et proci dens ad beati viri pedes veniam postulavit, quam cum absolute impetravit. Quapropter quicumque diversis ægritudinum doloribus angustiati ad eum confluebant, et omnes cujuscumque regionis benedictione ejus pro antidoto accepta incolumes fiebant.

Plurimos
raros sanati.

16 Interea egregius Christi Confessor locum sibi idoneum ad habitandum juxta Regis edictum dari postulavit, quod Patricio inedicebilitate placuit, et ad eum inquirendum tres sibi sagaces viros angariavit; quatenus nbcumque Deo largiente reperiretur, sibi et suis ab illis perpetualiter concederetur. Vadit Sanctus, vadunt et illi, quamplurima loca circum-euntes, donec ad collem, qui Latiniacus vocabatur, veniunt: ibi gradum figunt, eo quod salubri aere temperatum herbiferis nemoribus obsitum, pratis et vineis amœnum, fertilibus terris pharetratam, salu-tiferis arboribus decorum, situm super irriguum piscibus Maternæ fluvium, a populari accessu longè positum cernunt. Placuit quippe locellus ille præcunctis in oculis sancti viri: sensit enim quoniam Deus multa signorum prodigia inibi per eum provi-derat operatum iri. Quæ, ut in ejus sancti viri præ-titulata planius vita elaret, summa Dei potentia pere-git; sed ea pusillanimitas nostra, ne sint fastidio legentibus, sub silentio præterit.

Latiniaci
amœnus situs.

CAPUT V.

Obitus, funus Peronam delatum.

Constructis igitur uti prælibatum est Latiniacensis ecclesiis, et ineffabilibus virtutum prodigiis, per diversa terrarum regna dilatatis, forte venit beato viro in desiderium mentis quatenus Saxoniam adiret, et fratres suos, quos ibi reliquerat, visitaret. Perveniens itaque ad possessionem Haimonis Ducis, Macerias nuncupatam, quam sibi obtulerat, quando filium suum a mortis vinculo ibidem absolverat, prænuntiante sibi Angelo viam universæ carnis ingreditur: sed prius vocem patrisfamilias dicentis sibi, audire gratulatur: Euge serve bone et fidelis, intra in gaudium Domini tui.

S. Fursens
moriturHaimoni duci
apparet.

18 Non immemor autem sponsionis suæ, Duci, qui multo longius aberat, ad prandium sedenti cum duobus Levitis apparuit, et trilus cereis ignea claritate rutilantibus coram eo positus, ab ejus oculis evanuit. Tunc Dux circumsedentes et adstantes interrogavit, utrum aliquis eorum vidisset mirabile signum, quod ipse viderat. Denegantibus ergo omnibus se aliquem ibi præter solitum vidisse, cepit Dux visionem suam exponere, et quia vir sanctus, secundum promissionem suam, sibi præsignaverat se de hæc luce migrasse. Festinans igitur de prandio surgit, et ad sanctum Dei virum humandum cum omni domo sua urgendo calcariibus equos tendit. At ubi ad Macerias pervenit, cunctis pagensibus congregatis tam monachis quam Clericis, ac virginum turmis, cum aromatibus beato margarito ad sepeliendum congruentibus, ad illud reverenter introiit, et tantas exequias bymnidicis Deo vocibus celebravit.

Mortui corpus
repsit Erche-
naldus.

19 Vir autem illustris Erchenaldus audiens viri sancti obitum, multo coadunato armatoque exercitu, quantocyus in prima noctis vigilia velocius ad sanctum corpus properat, et ad illud rapiendum galeatus iter accelerat. Veniens autem juxta Macerias super fluvium Alteyre astitit, et quoniam Haimonem Ducem sanctum corpus loricate jam milite custodientem et excubantem intellexit, legatos ad eum in hæc verba direxit: Rogat te Patricius et monet,

quatenus sancti viri corpus, quem Rex sibi ad baptizandum filium suum credidit, et qui sibi Latiniacum cœnobium celesti virtute plenum construxit et sacra-vit, multimodisque miraculorum prodigiis illustravit, non differas reddere; quatenus quem vivum non poterit reducere, vel defunctum Regi desideranti possit præsentare. Sin autem distuleris, pro certo potes scire, quoniam cras probabitur armorum a certamine, cui nostrum debeat præsentialiter advocatus esse.

a

20 Ad hæc Haymo: Mihi prius, inquit, cœlorum Rex isthic ubi jacet eum adduxit: istic filium meum resuscitavit: et multo majus videtur mortuum susci-tare, quam puerum baptizare. Hinc elegit, ut patet, ad cœlestia regna properare, et mihi longius absentem exitum suum, ut sponderat, indicare. Indignum quippe est ut cujus meritis credimus languidos curari, in ejus præsentia sani vulnerentur; et cujus præsentia credimus mortuos resuscitandos, in ea versa vice occidantur. Jungantur ergo, si visum fuerit Patricio, duo tauri indomiti, et currus eis cum beato corpore apponatur, et ubi divina provi-dentia eos direxerit pacifice nos sequamur. His auditis Legati velociter redeunt, et Ducis propositum Patricio referunt. Cui utriusque omnes unanimiter assentiunt, et quantocyus fiat Patricio suggerunt.

Tauris indo-
mitis junctis,
tis dirimitur.

21 Factum est autem dum currus aptaretur, quatenus quædam mulier indigena omnibus pagensibus nota, a natali suo die caeca, inter aptantes sese inter-serit; quæ mox, ut pallio, quo sanctum corpus tege-batur, oculos suos tetigit, lumen recipit, et bilaris et gaudens per turmas excubantium, quantum Deus misericordiam meritis beati Confessoris sui fecerat, ostendit. Ideirco uterque exercitus projectis armis ante sanctum corpus in orationes conveniunt, et cœlesti Regi in Sancto suo Furseo gratias condignas reddunt.

Caeca visum
recipit.

22 Summo vero diluculo omni populo in orationibus postrato, ut pactum fuerat, tauri junguntur: qui sola Dei dispositione prævia, ad Peronam recta via proficiscuntur: quos Erchenaldus et sui tripu-diantes et exultantes sequuntur.

Tauri recti
Peronam leu-
dunt.

23 Iterea vero claudus in medio itinere jacens transeuntes et beatum corpus sequentes vocibus jam raucis appellat, et ut eum adusque ennum deferant orat. Quem viri misericordes manibus suis suppor-tantes ad vehiculum detulerunt, expectantes quid de eo fieret, currum sistunt. Qui mox ut feretrum tetigit, sanitatem ex toto recepit, ac projectis, quæ habnerat, sustentaculis, Domini Dei potentiam in B. Furseo collaudans, donec ad Peronam præcucurrit, et quid sibi plus Dominus intercessione Confessoris sui fecerit omnibus patefecit.

Cludus tacto
feretro, gres-
sum recipit.

24 Contigit autem, quod adhuc in eodem loco populo cum curru quiescente, necnon Deum pro viso miraculo glorificante, Bercharius Laudunensum Dux effreni impetu cum multo milite galeatus advolat, et sanctum corpus interrogat, ac nisi permittatur sibi Patricium morte infestat. Ait enim: Jure mihi contigit illius corpus habendum, ejus ego primus citra mare dux itineris fui, et sumptibus meis procuravi: et quidquid meæ facultatis erat, sibi pro suo incom-parabili amore seque sequentibus possidendum in secula concessi. Ideirco dum adviveret me revisere voluit, si tu permisisses.

Bercharius
Dux corpus
S. Fursei re-
cepit.

25 Conperientes itaque utriusque partis astutiores Bercharii furorem, ad eum placandum se applicant, et rem tantam, tam sanctam, tam incertam, divino judicio probandam adjudicant. Quod Bercharius non renuens, in duobus septem annorum pueris constitu-t, data eis facultate eundi accepto curru quorsum placuerit. Qui mutuatim ab utraque parte electi solu-tis tauris, eurrum tamquam viginti aut triginta annorum essent arripiunt, et celeri cursu ad mon-tem Cygnopum divina virtute adjuti deducunt; ubi uterque

Duo pueri 7
annorum fe-
retrem Peronam
deferunt.

uterque Dux et Patricius multis supplicationibus compuncti sanctum corpus deponunt, et in *b* porticu ecclesie, quæ nondum perfecta nec dedicata fuerat, venerabiliter condunt. Agnoscens itaque uterque Dux Dei et sancti sui Confessoris dispositionem, resistere nolunt, sed potius facta alterutrum pace multas ibi lacrymas fuderunt, ac deinceps ad propria, subtristes tamen, repedarunt.

a al. examine. *b* Isthic nunc vestibulum est basilicæ S. Fursei, ut cap. 20. tradit Desmains. Eo loco suaveri quemdam odorem sibi afflari quidam testantur.

CAPUT VI.

Herata corporis translatio, miracula.

Exultans igitur Erchenaldus pro tanto thesauro a Deo sibi concesso, toto nisi ecclesiam, sicuti Sancto adhuc in carneposito promiserat, studiosus amplificare contendit, quam infra triginta dies Deo largiente peregit. Unde Leutsinda uxor sua commota probum virum rancore plena aggreditur; eumque talibus verbis furibunda visu in faciem alloquitur: Quæro, ait, vir insani capitis, quæ dementia te cepit, quæ te filiosque tuos et me exheredare nescio pro quo advena et ignoto eogit, et ad pauperem attrahit? Non est hoc, inquam, dignitatis, sed potius socordie et levitatis, quandoquidem pro mortuis vivos confundis. Cui Erchenaldus, Verbum inquit, inutile diutius agitare stolidum est. Pensa igitur, omnium pessima, et reole, totius boni ignara, quantum Deus, ex quo familiaris ei fui, in cunctis mundi prosperitatibus nos exaltaverit; et novissime quantis miraculis Ducibus cum requirentibus prohibuerit, et vobis peccatoribus præstiterit. Vere merito scriptum est:

varium et mutabile sæper

Femina.

Poeniteat ergo te stulta, contra Sanctum Dei inepitise, et dum licet, ne irascatur, citissime veniam pete. Cui illa: Scito, inquit, mi Domine, quoniam quem, tricesima dies est hodie, mortuum tumulari vidimus, illius jam ex parte putrefacti iram omnino floecipendimus. Erchenaldus ad hæc: Confido, ait, in illius virtute, cui devotus servivi die ac nocte, quoniam corpus ejus adhuc illæsum consistit. Quod jam tu ipsa probare poteris, cum illud in ecclesiam deferri videris. His dictis beati Pontificis Eligius et Authertus, qui ad hoc convocati fuerant, cum innumerabili populo adsunt, qui ecclesiam multimoda solemnitate, ut moris est, consecraverunt. Dum vero sancti viri corpus de tumulo extrahere, et in ecclesiam portare supplicibus votis cupiunt, Leutsinda cum omni familia sua, erronea suspitione seducta acceleravit, corpusque pallio denudari ad videndum præcepit, quod videre sperans, subito lumen oculorum amisit.

27 Exterrita protinus lugubri voce exclamat, et quemque sanctorum Pontificum, eorum providuta pedibus, nominatim appellat, et ut sibi propitientur Sanctum exorando, eflagitat. Confitetur etenim se nimis et supra desipuisse, et præcordialiter penitere. Quid plura? Orantibus sanctis Pontificibus et omni populo planctu et lamentatione pro tanta domina laborante, Leutsinda visum recepit: laudansque et glorificans Deum, B. Furseo se et omnia sua perpetually concessit, quem, ac si eadem hora de hac luce migrasset, illæsum videre promeruit. Sancti vero Pontifices venerabile corpus, reverenter in nmas suas cum hymidicis vocibus accipiunt, et in ecclesiam secus Principis Apostolorum altare cum multis odoribus et redolentibus aromatibus condierunt.

28 Erchenaldus vero et præfata uxor sua religiosos a Canonicos ad serviendum Deo et Sanctis suis, et præcipue eis quorum præsentia ibidem habebatur, juxta beatorum Patrum decreta instituunt, ac possessionibus suis amplissimis ditaverunt. In prima enim, quæ ibi fuerat, ecclesia B. Furseus sanctos

collegas suos Patricium, et Beonum, atque Meldanum tumulaverat, quorum animas in visione, quæ miranda sustinuit dæmonum impropria, viderat; et alia patrocina pretiosorum Dei servorum, quæ secum detulerat: exceptis illis quæ de Jerosolymitanis partibus allata, Latiniaco cœnobio sub firmissimo munimine posnerat; quorum meritis usque in hodiernum diem Rex cœlestis multis virtutum signis locum illum honestavit.

29 Post quadriennium vero prædictus Patricius cum uxore sua thesauros suos, et eos quos divina virtus in prædicta ecclesia thesaurizaverant, B. Eligio Noviomensium Episcopo tradidit, et ut inde S. Furseo conveniens feretrum fabricet cum omni Clero supplicavit. Quod vir venerabilis miro et incomprensibili opere polivit, et ad Sanctum inthronizandum, beatum virum Authertum convocavit. Qui ad elevandum venerabile corpus de sarcophago accedentes, ita illæsum invenerunt, ut fuerat illa die qua posuerunt. Quod præ gaudio lacrymantes, ut erat Clero et populo detexerunt, et posthac condigna veneratione multis aromatum odoramentis comlitum V Idus Februarii, qua die cœli palatium adivit, in feretro cluserunt: ac deinde post B. Petri Apostolorum Principis altare ejusdem ecclesie principale, secus quod jacuerat, versus solis ortum posuerunt. Ubi extunc usque hodie quicumque fideliter adveniat, quicquid in vera fide poscunt, sine ulla tergiversatione accipiunt.

30 Sequenti vero anno odiosa vini penuria Francigenas omnes deturpavit, quod ad Eucharistiam sacrandam etiam vix inveniri potuit. Contigit autem ut quædam nobilissima ejusdem castri matrona, cum magna parte familie suæ gravissima infirmitate teneretur, et jam desperata ferme de salute, extremum diem sibi proximum præstolaretur. Quadam vero nocte in visione sibi innotuit, quatenus ad ecclesiam in qua Sanctus corpore requiescit Furseus dirigeret, et de vino, quo ineffabilis Christi Eucharistia quotidie consecratur, sibi et suis dari deposeret. Que illico aptiorem ceteris unum suum servientem sevoecat, et quod in visione perreperat sibi ex ordine narrat. Qui conceitus ad ecclesiam properat, et Clericum matricularium vinum quo sanari debeat interrogat. At ille quoniam rarum sibi erat, penitus ei denegat. Quid serviens faceret? vim inferre nec audet nec debet. Ad fontem, qui adhuc ibi habetur, incurrit, plenum vas haurit, domine suæ obtulit, et quoniam aqua sit depromit. Quæ bene credula mox ut gustavit, vinum, quo melius nunquam biberat, sensit, et salutem ex integro recepit. Ecco quæ duplus Deus miracula pro meritis servi sui Fursei fecit qui et aquam in vinum convertit, et omnes languidos ex eodem gustantes sanitati restituit. Surgens igitur venerabilis matrona cum omni sua vobili familia sanitati reddita, ad ecclesiam cura cereis, et aliis auri et argenti oblationibus pergit; ubi se cum omnibus quæ suæ facultatis erant, Domino Deo, et S. Furseo irrevocabiliter contulit, ac reliquam vitam suam digne et laudabiliter vivens ibi consummavit, annuente trino in unitate Deo, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum, Amen.

a Desmains cap. 21. fuisse contentum in basilica S. Fursei a principio Canonicos fuisse, non monachos nec oblatum quod monasterium ab antiquis appelleretur, ut enim ea ætate usitatum, vel quod communiter viverent Clerici, sique sanctam vitam, ut monachos similes essent, vel quod vulgus assuetum vulere complures monachorum ecclesias, omnes promiscue, etiam aliorum, monasteria vocabat. Binus autem aut ab Erchenaldo extructis Peronæ ecclesias, unam Canonicorum in monte cygnorum, quæ nunc est S. Fursei, alteram monachorum loco qui Mons S. Quintini dicitur, et huic primum præfectum fuisse S. Elianum S. Fursei fratrem, de quo 4 Maii agemus.

EPILOGUS.

Elimatis, carissime frater, vita et miraculis egregii Confessoris Fursei, secundum quatuor schedulas,

EX ASS
Sanctorum
reliquæ, Pe-
ronæ et Lati-
niaci.

Capta S. Fur-
sei reliquæ
facta.

Post 4 annos
integrum ejus
corpus.

Infirmi, co-
lesti monu-
tium ex
Oblatis peti.

Aqua et in vi-
num mutatur

Ea pota sum-
tur.

An Peronæ ab
italio Cano-
nicis fuerit.

Erchenaldus
ecclesiam ædi-
ficavit

Contra in
eum debeat
chilum

de ut

de ut

corpus
S. Fursei post
20 dies illu-
minavit

transfertur

de

Ex Ven. Beda.
a b

prout potuimus; notari volumus quoniam a majorem ceteris visionem b præter nomen et verborum lapsus, non attigimus: eo quod Venerabilem Bedam, qui ejus mentionem in Anglorum gestis pulcherrime facit, eam, ut est incompti calami, pertransisse cognovimus. Quæ licet inculco sermone scripta videatur; tamen perspicacius utilitatem suam scrutanti, ad salutem omnium Catholicorum honestissima, et tenaci memoria retinenda probatur. Quæ autem præfatus ille prudens historiographus exinde scripsit, idcirco subter annotavimus, quia testimonium ejus de ipsa visione contra remordentes improbos, pro scuto fidei opponere gaudemus. Unde tamen sanctorum virorum plurima exempla (B. Gregorio venerabili Papa in Dialogo suo attestante) habentur, quæ ad dirimendas detrahentium linguas sufficiunt, ubicumque fideliter proferantur.

^a Hinc patet aliam extitisse vitam prolixiorum; nam quæ in priorè vita narrantur visiones, eas hic auctor non omisit, sed totidem verbis relulit. ^b Videtur legendum propter.

ALIA VITA EX BEDA, l. 5, hist. c. 19.

Verum dum adhuc Sigebertus regni infulus tene- ret supervenit de Hibernia vir sanctus, nomine Furseus verbo et actibus clarus, sed egregiis insignis virtutibus; cupiens pro Domino, ubicumque sibi oportunum inveniret, peregrinam ducere vitam. Qui cum ad provinciam Orientalium pervenisset Anglorum, susceptus est honorifice a Rege præfato, et solitum sibi opus evangelizandi exequens, multos et exemplo virtutis, et incitamento sermonis, vel incredulos ad Christum convertit, vel etiam credentes amplius in fide atque amore Christi confirmavit.

2 Ubi quadam infirmitate corporis arreptus, Angelica meruit visione perfui; in qua admonitus est, coopto verbi ministerio sedulus insistere, vigiliisque consuetis et orationibus indefessus incumbere: eo quod certus sibi exitus esset, sed incerta ejusdem exitus hora futura, dicente Domino: Vigilate itaque quia nescitis diem neque horam. Qua visione confirmatus, curavit locum monasterii, quem a præfato Rege Sigeberto acceperat, velocissime construere, ac regularibus instituire disciplinis. Erat autem monasterium silvarum et maris vicinitate amœnum, constructum in castro quodam, quod lingua Anglorum Cnobbersburg, id est, Urbs Cnobheri vocatur. Quod deinde Rex provincie illius Anna, ac nobiles quique angustioribus sedificiis ac donariis adornaverunt.

3 Erat autem vir iste de nobilissimo genere Scottorum: sed longe animo nobilior, quam carne. Ab ipso tempore pueritiae suæ curam non modicam lectionibus sacris, simul et monasticis exhibebat disciplinis: et quod maxime Sanctos decet, cuncta quæ agendi didicerat, sollicitus agere curabat. Quid multa? procedente tempore et ipse sibi monasterium, in quo liberius cœlestibus studiis vacaret, construxit. Ubi correptus infirmitate (sicut libellus de vita ejus conscriptus sufficienter edocet) raptus est e corpore: et a vespera usque ad galli cantum corpore exutus, Angelicorum agminum et aspectus intueri, et laudes beatas meruit audire. Referre autem erat solitus, quod aperte eos inter alia resonare audiret: Ibunt Sancti de virtute in virtutem, et iterum: Videbitur Deus deorum in Sion.

4 Qui reductus in corpore, et die tertia rursum eductus, vidit non solum majora Beatorum gaudia, sed et maxima malignorum spirituum certamina; qui crebris accusationibus improbi iter illi cœleste intercludere contendebant: nec tamen, protegentibus eum Angelis, quicquam proficiebant. De quibus omnibus, si quis plenius scire vult, id est, quanta fraudis solertia demones et actus ejus, et verba superflua, et ipsas etiam cogitationes, quasi in libro descriptas replicaverint, quæ ab Angelis, sanctisque ac viris

justis sibi inter Angelos apparentibus læta vel tristia cognoverit, legat ipsum, de quo dixi libellum vitæ ejus; et multum ex illo (ut reor) profectus spiritualis accipiet: in quibus tamen unum est, quod et nos in hac historia ponere multis commodum duximus.

5 Cum ergo in altum esset elatus, jussus est ab Angelis qui eum ducebant, respicere in mundum. At ille oculos in inferiora deflectens, vidit quasi vallem tenebrosam subter se in imo positam. Vidit et quatuor ignes in aere, non multo ab invicem spatio distantes: et interrogans Angelos, qui essent hi ignes, audivit hos esse ignes, qui mundum succedentes essent consumpturi: primum mendacii, cum hoc quod in baptismo abrenuntiare nos Satanae, et omnibus operibus ejus promissimus, minime implemus: secundum cupiditatis, cum mundi divitias amori cœlestium præponimus: tertium dissensionis, cum animas proximorum etiam in supervacuis rebus offendere non formidamus: quartum impietatis, cum infirmiores spoliare, et eis fraudem facere pro nibilo ducimus. Crescentes vero paulatim ignes usque ad invicem sese extenderunt, atque in immensam adunatæ sunt flammam.

6 Dumque appropinquassent, pertimescens ille dicit Angelo: Domine, ecce ignis mihi appropinquat. At ille: Quod non incendisti, inquit, non ardebit te. Nam etsi terribilis iste et grandis esse rogos videtur, tamen juxta merita operum singulos examinat: quia misereusque cupiditas in hoc igne ardebit. Sicut enim quis ardet in corpore per illicitam voluptatem, ita solutus corpore ardebit per debitam pœnam. Tunc vidit unum de tribus Angelis, qui sibi in tota utraque visione ductores affuerunt, præcedentem ignis flammam dividere, et duos ab utroque latere circumvolantes, ab ignium se periculo defendere. Vilit autem et demones per ignem volantes, incendia bellorum contra justos struere. Sequuntur adversus ipsum accusationes malignorum, defensiones spirituum bonorum, copiosior cœlestium agminum visio: sed et virorum de sua natione Scottorum, quos olim sacerdotali gradu non ignobilitate potitos fama jam vulgante compererat, a quibus non pauca, quæ vel ipsi vel omnibus qui audire vellent, multum salubria essent, audivit.

7 Qui cum verba finissent, et cum Angelicis spiritibus ipsi quoque ad cœlos redirent, remanserunt cum B. Furseo tres Angeli, de quibus diximus, qui eum ad corpus referrent. Cumque præfato igni maximo appropriaret, divisit quidem Angelus, sicut prius, ignem flammæ: sed vir Dei ubi ad patefactam usque inter flammam janam pervenit, arripientes immundi spiritus unum de eis quos in ignibus torrebant, jactaverunt in eum, et contingentes humerum maxillamque ejus incendierunt: eognovitque hominem, et quod vestimentum ejus morientis acceperit, ad memoriam reduxit. Quem Angelus sanctus statim apprehendens in ignem rejecit. Dicebatque hostis malignus: Nolite repellere, quem ante suscepistis. Nam sicut bona ejus peccatoris suscepistis, ita et de pœnis ejus participes esse debetis. Contradicens Angelus: Non, inquit, hoc propter avaritiam, sed propter salvandam ejus animam suscepit. Cessavitque ignis: et conversus ad eum Angelus, Quod incendisti, inquit, hoc arsit in te. Si enim hujus viri in peccatis suis mortui pecuniam non accepisses, nec pœna ejus in te arderet. Et plura locutus, quid erga salutem eorum qui pœniterent, esset agendum, salubri sermone edocuit. Qui postmodum in corpore restitutus, omni vitæ suæ tempore signum incendii quod in anima pertulit, visibile eunctis in humero maxillaque portavit: mirumque in modum quod anima in occulto passa sit, caro palam præmonstrabat.

8 Curabat autem semper, sicut et antea consueverat, omnibus opus virtutum et exercitiorum ostendere, et prædicare sermonibus: ordinem autem visionum

Ignes 4 mundum succedentes.

Ab his defenditur per Angelos.

Edocuit de multis.

Homini damnati tactu adurit.

a quo impunitente domi acceperit.

retinet adulationis signum,

Visiones suas narrat,

visionum

S. Furseus venit in Angliam.

Multos convertit.

Cœlesti visio animatur.

Matti. 23. 13.

Construit monasterium.

Ejus patriam,

instituit,

monasterium.

raptus.

Psal. 83. 8.

alter, et in cœlo visa.

EX VARIIS.

visionum sanarum illis solummodo, qui propter desiderium conjunctionis interrogabant, exponere volebat. Superest adhuc quidam Frater senior monasterii nostri, qui narrare solet dixisse sibi quemdam multum veracem ac religiosum hominem, quod ipsum Furseum viderit in provincia Orientalium Anglorum, illasque visiones ex ipsius ore audierit; adjiciensque quod tempus hiemis fuerit acerrimum et glacie contractum, cum sedens *a* in tenui veste vir iste interdicendum, propter magnitudinem memorati timoris vel suavitatis, quasi in mediæ ætatis *b* caumate sudaverit.

9 Cum ergo, ut ad superiora redeamus, multis annis in Scotia verbum Dei omnibus annuntians, tum multis irruentium barbarum non facile ferret, relictis omnibus que habere videbatur, ab ipsa quoque insula patria discessit, et paucis cum Fratribus per Britones in provinciam Anglorum devenit: ibique prædicans verbum Dei, ut diximus, monasterium nobile construxit.

10 Quibus rite gestis, cupiens se ab omnibus seculi hujus, et ipsius quoque monasterii negotiis alienare, reliquit monasterium, et animarum curam fratri suo Fullano, et Presbyteris Gotthano et Dicuilo, et ipse ab omnibus mundi rebus liber in anachoretica conversatione vitam finire disposuit. Habuit alterum fratrem, vocabulo Ultanum, qui de monasterii probatione diuturna ad eremiticam vitam pervenerat. Ilunc erga solus petens, annum totum cum eo in continentia et orationibus, in quotidianis manuum vixit laboribus.

11 Dein turbatam incursione gentilium provinciam videns, et monasteriis quoque periculum imminere prævidens, dimissis ordinate omnibus, navigavit in Galliam, ibique a Rege Francorum *c* Lothouvio, vel Patrio Herconaldo honorifice susceptus, monasterium construxit in loco Latiniæo nominato. Ac non multo post infirmitate correptus, diem clausit ultimum: ejus corpus idem Herconaldus Patrius accipiens, servavit in porticu quadam ecclesie, quam in villa sua, cui nomen erat Perona, faciebat, donec ipsa ecclesia dedicaretur. Quod cum post dies viginti sex esset factum, et corpus ipsum de porticu abla-

tum, prope altare esset recondendum, inventum est ita illæsum ac si eadem hora de hac luce fuisset egressus. Sed et post annos quatuor constructa domuncula cultiore receptui corporis ejusdem ad orientem altaris, adhuc sine macula corruptionis inventum ibidem digno cum honore translatum est, ubi merita illius multis sæpe constat Deo operante claruisse virtutibus.

12 Hæc et de corporis ejus incorruptione breviter attigimus, ut quanta esset viri sublimitas, legentibus notius existeret: que cuncta in libello ejus sufficientius, et de aliis commilitonibus ipsius quisquis legerit inveniet.

a Desmanus cap. 10. Bedam citat, non satis ex fide, quasi is inferna sola indatum, visos cruciatos meditantem Furseum scribat media hieme per glaciem et nives incidere solitum, sudore interea manantem. *b* *capra*, æstus, fervor solis. *c* Is est Clodoveus II, Dagoberti filius.

III. TRANSLATIO S. FURSEI.

Anno Dominicæ incarnationis millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto, XV Calendas Octobris, Dominica post Octavam Nativitatis B. Mariæ Virginis, presentibus *b* Domino Ludovico Rege Francorum illustri, et venerabilibus Patribus *c* Vuermando Novionensi, *d* Guillelmo Belluacensi, et *e* Rodulpho Morinensi, Dei gratia Episcopis: presentibus etiam multis religiosis viris, Abbatibus et aliis, ac multitudine Christi fidelium congregata; translatum est pretiosum corpus gloriosi Confessoris Christi, B. Fursei Peronensis per manus Episcoporum ipsorum, adstante etiam et vidente Rege prædicto, et in capsula nova repositum, et collocatum in ecclesia Peronensi. In cujus rei memoriam nos Ludovicus Dei gratia Rex Francorum prædictus, una cum sigillis prænominatorum Episcoporum, presenti scripto sigillum nostrum apponi fecimus et appendi.

a Hoc diploma communi curavit nobis R. P. Hugo Wartheus monasterii S. Antonii de Podia Lovani olim Guardianus, acceptum, ut nuchat, ex Ecclesia S. Fursei Peronæ monumentis. *b* Hic est S. Ludovicus, cujus regni is trigessimus erat annus. *c* Clodovus Roberto est Varimundus, vel potius Warnundus, de Boisseria Subest Novionensi divites Perona. *d* Guillelmum de Gressor vocat Et. Robertus, et *e* Et. Robertus hunc vocat Balaphon de Cala, testaturque huic translationi S. Fursei interfuisse.

DE S. TOZZONE, SIVE TOZONE, EPISCOPO AUGUSTANO.

Tozzo Augustæ Vindelicorum Episcopus, XVII Kal. Februarii e vixit excessit. Inter Sanctos pridem coli, ait Rabrens, De eo ita Cratopolus lib. de Sanctis Germaniæ, et in Catalogo Episcoporum Germaniæ cap. 8, S. Thosso, Parochus Waldorfensis, constituitur Augustanæ Ecclesie Episcopus a Rege Galliarum Pipino, S. Magni precibus ac commendationibus moto, anno Domini 753. Præfuit annis 12. Sepelitur apud S. Afram, ubi est templum S. Ulrichi Episcopi. Eadem habent Demuchares lib. 2 de sacrificio Missæ, et Bruschius de Episcopis Germaniæ cap. 8, qui addunt, obiisse XVI Januarii, anno DCCLV. Decimus ab us censetur ejus Ecclesie Antistes. Ita et in catalogo Episcoporum Augustanorum, an. 1614, excuso: X. Tozzo. Inter Sanctos etiam colitur: S. Magni potissimum commendatione Wichterpo successit. Obiit anno 676, XVII Kal. Februar. Bernardus Hertfelder in Chronico basilicæ SS. Udalrici et Afræ ita scribit ad an. 663, Tosso Presbyter, consilio S. Magui Abbatis, in Episcopum Augustanum eligitur, et ad an. 676, Tosso Episcopus cum magna sanctitatis opinione moritur.

2 Idem Hertfelder parte 2. Basilicæ SS. Udalrici et Afræ, ad Iconismum ara sacrariæ: In fronte sacrariæ, ut, ara est duodecim sacræ corporibus, Marti- tyrum octo, et Confessorum Pontificum quatuor,

conspiciat: que per varios casus non semel perditâ, et rursus detectâ, hinc diversimode translata; demum anno 1618, augenda eorum honori in hunc locum, in magna populi frequentia, reposita fuere, et infra. Duo latera aræ quatuor Episcopi Confessores Augustani, sanctitate celebres, occupant per sacras suas reliquias. Primus est S. Wichterpus decessor S. Tozzonis. Alter, Tozzo ex Parocho Waldovensi Episcopus. Atteritur vite compendium desumptum fore ex libro Imaginum, qui Sancti Augustini inscribitur, cujusque est an. Ch. 1601, et M. Velsero a Ferrario in Catalogo generali in Notis ad XIII Januarii tribuitur. In eo sic legitur:

3 Cum adhuc Presbyter sepulchrum S. Galli religionis causa peteret, cereo usus fertur, qui noctu contingeret ardens, nec flamma absumeretur, nec ventorum flatu extingueretur; orto sole, mox lumen sua sponte amitteret. Miraculi speciem admiratus S. Magnus, tum insigni hominis probitate captus, in familiaritatem admissum, ducem itineris ascivit, quod divino impulsu ad Alpinum fauces animo agitata. Wieterpo inde mortuo, ut in Episcopum sublegeretur, effecit. Tozzo vicissim Magnum eximia pietate coluit, morienti assistit. Patrem et Doctorem compellavit, se illius discessu orphanum relinqui questus est. Magno annos quinque, et aliquot menses,

Corpus ejus adhuc integrum post 4 annos, transfertur.

a

b

c

d

e

sedans eum gelido tempore.

a

b

Vixit in Angliam.

monasterium extruxit

Scedit in scotlandiam.

Abit in Galliam

IN UR. DCCLXVI XVI JANUARI. Celebris S. Tozzonis memoria

Reliquæ ubi.

Vite compendium.

ses,

EX VARIIS.

ses, superfuit; XVII Kal. Feb. anno circiter DCLXXVI mortuus. Ferrarius in generali catalogo ejus natalem refert XIII Januarii : Augustæ Vindellicorum B. Tossonis Episcopi, citat tabulas Episcoporum Augustanorum; sed quas? certe in supra citatis dicitur obiisse XVII Kalend. Februar. Addit XVII, Episcopum fuisse, et floruisse sub Pipino Rege, allegatque Democharem, a quo, uti et ab aliis, decimus Episcopus numeratur.

Vita plenior
ex Actis
S. Magni,
editis et MSS.

4 Quo autem tempore vixerit eruentum ex vita S. Magni, quam VI Septemb. illustrabimus : ex ea hoc loco excerptimus, quæ ad S. Tozzonem spectant. Henricus Canisius tomo I. Antiq. Lection. ex membranæ monasterii S. Magni ad pedem pontis Ratisponæ vulgavit vitam illam S. Magni, quæ tertia editioni operum Surii inserta est. Eodem etiam MS. in monasterio S. Maximini prope Treviros, et in monasterio SS. Udalrici et Afræ Augustæ. Inter scriptores vetustos Alamannicarum rerum ex bibliotheca Melchioris Goldasti excusum etiam est, duobus libris distincta paucis mutatis, nonnullis etiam omissis.

brevis a
Theodoro de-
scriptis.

5 Auctor apud Cunisium præfigitur Theodorus monachus S. Galli, et Campidonensis Abbas primus. S. Magni discipulus. Inter Alamannicos scriptores dicitur S. Theodorus Eremita. Unus idemque est. Eremiticam vitam duxit potius quam monasticam in cella Campidonæ erecta, ubi diu post ejus obitum monasterium celebre fundatum est a Regina Hildegarde uxore Caroli Magni, tum necdum Imperatoris. Theodorus infra num. 11, jussu Tozzonis Episcopi a se testatur scriptam S. Magni vitam, seu potius vitæ ejus compendium in pyetacio, aut epitaphio, ut Canisii exemplar habet. Quod qualecumque fuerit utinam proferre quis posset?

Justus ab Er-
merico
Ehwangensi.

6 In editione Goldastina utriusque libri titulo additur eum ab Ermentico Ehwangensi monacho emendatum et distinctum esse, et Ermenrici hujus supplementum esse, quod ultimis capitibus post mortem S. Magni adjicitur. De Ermenrico ita Possevinus noster : Ermenricus Germanus monachus, et Abbas Elwangensis VII Congregationis Luxoviensis, post an. Do. 800, scripsit Dialogum de vita et miraculis S. Hariolphi Abbatis primi Elwangensis, de quo agemus XIII Augusti. Idem quoque Ermenricus descripsit S. Solæ Abbatis vitam, et dominum III Decembris; in qua Rabani meminit tum Fuldense monasterium administrantis, qui dein factus Episcopus Moguntinus est an. Ch. 847, ut dicemus IV Februarii. Nonnulli in hac S. Magni vita navæ reperiuntur, qui cum legitima pugnant Chronologia. Dicitur S. Magnus discipulus fuisse S. Columbani in monasterio Lanzoiviensi, Faucesse monasterium extraxisse tempore Pipini Regis Galliarum, et tamen septuaginta tribus tantum vixisse annis, cum S. Columbanus circiter an. Ch. 610, discesserit Luxorio, Pipinus Rex sit renuntiatus anno Ch. 752. Hinc alii seculo septimo, alii octavo floruisse Magnum, Wichterppum, Tozzonem volunt. Non Rex hic Pipinus, sed Major Domus fuit Regum Austrasie, quibus tum Suvvia parebat, Clotharii, Dagoberti, et S. Sigeberti, obiitque anno Christi 646, Febr. 21, quo die ejus vitam dabimus. Ita ergo ratio temporis describi creta vitæ potest.

Chronologia
vite SS. Ma-
gni et Tozzo-
nis.

7 Regnum Austrasie obtinuit Chlotarius a morte Theodorici, cæsis hujus filii et avia Brunichilde an. Ch. 613. Sub hujus initium S. Columbanus, cum animum egressus in monasterio Bobiensi, teste Jona in ejus vita, moritur X Kalend. Decemb. circiter annum 613. Ab hujus obitu elapsis decem circiter annis moritur S. Gallus 16 Octobris, anno circiter 623. Tricennio commoratus apud illius sepulchrum S. Magnus, cum S. Tozzone Campidonam, deinde in Waldenbafen, tandem ad Fauces pervenit anno forte 629. Extrinitur monasterium, abijt B. Wichterpus ad B. Pipinum, impetrat monasterio privilegia. Moritur B. Pipinus an. Ch. 646. Elapsis vero a primo adventu SS. Magni, et Tozzonis ad Fauces annis viginti quinque moritur S. Wichterpus Episcopus, eique subrogatur S. Tozzo

anno circiter 654. Verum quomodo tunc a Pipino Rege ad Pontificatus honorem dicitur perductus, cum B. Pipinus de Landis octo annis prius obiit? Tenere fortassis Pipini hic repetitum nomen, eique adscriptum, quod vel Grimoaldus ejus filius, vel ipse S. Sigebertus Rex curarat. Anno 653, 6 Septembris moritur S. Magnus, quo anno littera Dominicali D, sextus Septemb. incidit in diem Dominicam, quo obiisse scribitur. Post hujus discessum vixit S. Tozzo annos quinque, menses tres, adeoque hoc die obiit anno circiter 661.

8 Vitam S. Magni nuper edidit auctam Murtinus Abbas Fussensis, ex qua decerpit suam de SS. Magno et Tozzone narrationem Raderus noster in fine tom. 4 Bavarie sanctæ, epitomen vitæ utriusque edidit Carolus Stenghelius in Monasteriologia, cum de Faucesi S. Magni monasterio agit.

Recentior vita
S. Magni.

VITA

Ex Actis S. Magni decerpta.

CAPUT I.

SS. Tozzonis et Magni societas. Iter
Campidonam.

Agnoaldus et Theodorus a prostraverunt se simul in orationem, Domini misericordiam implorantes, ut disponeret iter illorum secundum suam voluntatem partibus Orientis; ne quasi fraudulenter abscedentes beati Patris corpus relinquerent : memores prophetiæ B. Columbani, qui dixit venturum fore B. Magnoaldum in eremo Orientali, ad fontes b Alpium Juliarum, ubi c B. Narcissus Episcopus Tolesanæ civitatis jussit diabolo draconem interficere, quando S. Afram convertit ad fidem. Sequenti vero nocte per visionem B. Magnoaldo demonstratum est, ut fiducialem pergeret, Domini adminiculum sibi semper nosset adesse. Facto igitur mane iterum orationibus attentius exorati sunt, ut Dominus eis demonstraret viam et iter commodum, quomodo vellet eos illo ire.

a
S. Magno et
Theodoro iter
inituris,

b
c

2 Adveniente ergo meridie Presbyter quidam ex ipso d pago advenit, Tozzo nomine, qui jam audita habebat sanam B. Galli, et ideo causa orationis veniebat ad sepulchrum ejus, ferens ardentem e cereum in manu ejus. Quem cereum miro modo illic attulit, scilicet ut quando nocte proficisceretur cereus ardebat, et nullo modo a vento extinguí poterat : die autem veniente, lux ab ipso cereo per se illico subtracta est. Cumque viderent eum B. Magnoaldus et Theodorus venientem, cereum quippe per ardorem minime miri admirati, obviaverunt ei, et interrogaverunt, unde veniret. At ille per ordinem exposuit unde erat, et quomodo ei revelatum fuerit, ut visiteret sepulchrum S. Galli, ino eos quos inveniret velle proficisci partibus Orientis, recto itinere duceret eos, usque dum ad locum desideratum venirent. Illi hæc audientes prostraverunt se in orationem, Domino gratias referentes, qui talem ducem eis ostendere dignatus est, ut neque per angustam viam eos errare permitteret. Et tunc denum susceperunt Presbyterum, deosculantes eum, duxerunt in ecclesiam ad sepulchrum B. Galli : factaque oratione, duxerunt eum in hospitium suum, tribuentes ei, prout poterant, necessaria; et conviatorum eligentes.

occurrit
S. Tozzo cum
cereo miracu-
lose ardente,
d e

dux eis divi-
nitus datus.

3 Sicque præfatus Presbyter pernocians cum eis, orto mane orantes coram sepulchro B. Galli, et benedicentes Deum, atque valedicentes Fratribus, qui ibi erant, simul profecti sunt, arripientes iter juxta lacum Brigantium, usque ad locum, qui dicitur f Brigantia, illicque morati sunt dies duos. Tunc illis ibi commanentibus, cæcus quidam, obviavit B. Magnoaldo, ab eo visum recepit. . . . secutusque est eos cæcus. Domino gratias agens de recepto visu : comitaturque cum eis dux itineris Presbyter præfatus nomine Tozzo.

Transiit
Brigantium,
f

4 Venerunt

venunt Campidona.

4 Venerunt itaque post aliquot dies ad locum qui vocatur *g* Campidona, ubi repererunt oppidum valde famosum, sed in toto desertum. Tunc interrogavit B. Magnoldus Presbyterum, quomodo ille locus vocaretur, vel fluvius, qui ibi defluebat. Ille respondit: Locus iste ab incolis terræ hujus sæpissime visitatur, et vocatur Campidona, sed non sunt ausi saltem una nocte hic manere propter diversa genera vermium, qui hic sunt. Fluvius vero vocatur *h* Hilara quod non est, quia multos homines conturbat propter velocissimum cursum suum, eosque potius in marem vertit, quam in latitiam. Nos autem oportet velocius transire, ne vermes hic nos esse sentiant; quoniam si senserint, magnum impetum facient super nos ad devorandum. Plurimos namque homines, qui causa venationis huc venerunt, devoraverunt, non permittentes eos saltem una nocte hic jacere....

h

1

8 am interfruenti.

5 Dum Magnoldus, et Theodorus orarent, egressus est foris de oppido *i* vermis magnus, qui dicitur boa, et impetum faciens super beatos viros, jacentes in oratione. Presbyter ergo Tozzo, qui eos ducebat, videns eum, exclamavit voce magna, dicens: Heu mihi quod huc vos adduxi. Et in fugam versus, et cum eo qui cæcus fuerat, festinabant ad arborem, ut se liberarent. Itaque B. Magnoldus et Theodorus confisi de Dei misericordia, surrexit Magnoldus Theodoro orante, et faciens signum sanctæ crucis coram se, arripiensque *k* cambuttam, quam a B. Gallo acceperat, et crucem quam secum portabat, perrexit in occursum vermis, et dixit: Impero tibi in nomine Domini mei Jesu Christi, ut hic jaceas, et diabolus, qui in te latitat, ipse te interficiat, adjuratus per Deum vivum et verum. Et cum hoc dixisset, percussit eum cum cambutta in caput, et statim crepuit medius, et mortuus est: ceteri vero vermes, qui in oppido et circa oppidum ipsum morabantur, omnes in fugam versi sunt, et nusquam comparuerunt. Sicque mundatus est locus, et morati sunt ibi unam hebdomadam, Domino gratias referentes, qui eos exardere dignatus est.

6 Tozzo autem, ut videt eos ambos incolumes esse, descendit de arbore ad quam fugerat, et cum eo qui cæcus fuerat, prostraverunt se ad pedes eorum. Et ait Tozzo. Vere Dominus est in loco isto, qui B. Magni tantam gratiam contulit, ut cum sua cambutta talisignum inauditum fieret. Nunc ergo fiducia liter ducam vos per deserta et angusta loca, usque ad locum quem electum habetis ad manendum, quia video tantum a Deo vobis concessam potestatem, ut per vestra merita diversa hæc loca purificentur, et quæ nunc sunt inhabitabilia, Domino annuente habitabilia efficiantur. Respondens B. Magnus dixit: Presentem hebdomadam hic manemus, et edificemus oraculum parvulum, ut discat populus terræ istius, qualem misericordiam eis Dominus conferre dignatus est in loco. Manseruntque ibi ipsam hebdomadam. Tozzo vero enervit per vicina loca sibi cognita ad homines, qui ibi morabantur, et diffamans hoc signum. Venerunt ad illum locum, attulerunt alimoniam sufficienter, nimis valde admirantes de tanta virtute Dei. Et plurimi per prædicationem B. Magni ad fidem conversi, et baptizati a Presbytero Tozzone, et Domino gratias agentes, manserunt ibi colentes terram illam et construentes cellulas simul cum B. Magni et Theodoro. Transactis tribus diebus illis pernoctantibus in oratione, die vero laborantibus.

Sacrum eius

Habitaculum

Removes fuerunt

7 Cum vero tertia nocte aurora diei surgentes celebrare vellent matutinales laudes, subito demones in aere volantes, ejulantes cum magno strepitu et fremitu voces emittentes, quasi impetum supra Tozzonem Presbyterum facientes, clamabant: Tu inimice senioris nostri, et noster, ut quid induxisti virum istum cum socio suo in locum istum, ut et nos, et membra nostra, per que multas animas lucrabamur a loco isto evellit? Magister autem illorum semper nos

cum suis maleficiis, sicut et iste invocato nomine Domini vincere consuevit. Iste vero non solum nobismetipsis, verum etiam in membris nostris cum terribili nomine Adonai victos habet et expulso. Hoc audiens præfatus Presbyter Tozzo, tremefactus, tamen muniens se signaculo sanctæ crucis, festinus perrexit ad virum Dei, et indicavit illi, quæ viderat et audiverat.... Porro ex illa die imperio *S. Magni* tam pleniter abcesserunt, et in fugam versi sunt, ut postea ibi non comparerent. Et sic factum est, ut ab illa die omnes homines in illo loco tranquille habitare permitti sint.

EX VITA S. MAGNI.

a *Triennio post obitum S. Galli, violato et fracto ab impiis Ducebus ejus sepulchro, sed a Bosono Constantiensis Episcopo restituito.* b *Ab aliis quoque scriptoribus varia Alpium jura Alpes Julie appellata sunt, cum proprie sic dicere solet, quæ alius demoreps Venetæ et Pannoniæ, per quæ e Pannonia in Venetiam patebat transitus, quos idem Julius Cæsar manibus prævidus tradidit, unde et nomen adeptæ. De us Tabula Itinerariorum Aquileia Fonte Sontii Flavio Frigido. In Alpe Julia Longatico Nauporto Emona. Ast hic Rhaeticæ in Alpibus debent, quoniam ea pars quæ vocatur Lyco nunc irriguam claudit, ubi Euvicense monasterium, Helvetia ubi S. Galli carolinum Orientatis est.* c *Colitur S. Nervissus 18 Martii et 29 Octobris, una Tolosane urbis, aut Toletane, sed Gerundensis in Hispania Tarraconensi Episcopus. De eo et dracone, cujus hic mentio fit, agitur in historia conversionis S. Mæi 3 Augusti.* d *Pagus hic, ut sæpe alibi, regionem vel tractum terrarum significat. e In imaginibus Sanctorum Augustinorum, et Basilii sancta hoberi pignitur cum cereo, aut fave, ad quam ita ubi hinc hinc*

Alpes Julia.

Tozzo faciem gestat, quoni famula nulla fatigant Nec potis est nudis obruto flamma mori Moratur Sereus, stupet Eolus Imperat ergo Fax, Tozo, venis, fax tua, Tozo, mari.

f *Itinerario Antonini conformiter, in quo ita instituit iter Arbore felice, Brigantia XX, Venona XXIV, Canopollino XVI, al. XV Est Arbor felix oppidum Helvetiorum ad locum Brigantium una vulgo Arbona, hanc præcedit oppidum S. Galli. Brigantia vero, vel Brigantium, vulgo Bregecia, ubi fluvius cognominis in lacum influit, limes Helvetios inter ac Indulicos. De Julia agunt Strabo lib. 7, Solinus cap. 24, Plinius lib. 3 cap. 17, Ptolemaeus lib. 2, cap. 12 aliique plurimi g Campidona Antonina, Straboni Καμπιδονα, Ptolemaeo Καμπιδονα, in tabula Camulodunum; in Notitia Imperii Camulodunum; Germanis Kamblen, sive Kamplen; Campidona et Campidonum posterioris ævi scriptoribus, a Kamb flumine, cui appositum, nomen ducit. De magifico eidem ordini Benedictini extructo monasterio agunt Brunichus de monasteriis Germaniarum, Crinius par. 1, Annal. Suevoorum lib. 12, cap. 2, et in Paralipomenis cap. 10, Cardus Stenychus in Monasterologia, et alii. h Hilara, alius Hirus, fluvius est Suevia, ex Alpibus ortus cui ad Campidona Cambus intercurat. De velocissimo ejus cursu sicut editio Camusi et Goldasti*

Arbona Brigantia.

Campidona.

Hilara fl.

Boa.

Cambuta.

CAPUT II.

S. Tozzonis pasturatus in Waldenhoven.

Campidona profectus est B. Magnus, accepto secum conviatore et duce itineris Tozzone Presbytero, relinquens cum Theodoro cæcum, qui visum receperat. Itaque cæpto itinere, transiisque fluvio, perrexit recto tramite, sicut cum viator ducebat: sicque venerunt ad locum, qui vocatur a Eptaticus, et invenerunt ibi Episcopum sanctæ Augustæ Vindehensis Ecclesie, nomine *b* Wichterpium. Tozzo igitur, propter notitiam quam in Episcopo habebat, processit B. Magnum, venitque ad præfatum Episcopum, et narravit ei omnia de sancto viro, quæ viderat, et audierat. Præfatus autem Episcopus interrogavit, de qua origine esset. Et respondit Presbyter: Domine, sicut audivi a Theodoro, qui nunc est relictus ad Campidona, de Hibernia provincia est ortus. Et autem audivit Episcopus ejus sumam bonam, suscepit eum benigne, cepitque cum eo loqui atque cum honore fovere: et moratus est cum eo paucos dies....

a h S. Wichterpium Episc. Augustanum convenit.

EX VITA
S. MAGNI.

Acquievit autem verbis illius, et dedit ei solamina ciborum, præbens ei conviatorum Tozzonem Presbyterum, et duces itineris, qui eum perducerent ad locum a Deo sibi destinatum.

9 Cumque venissent ad locum qui vocatur *c* Caput equi, jacebat ibi in uno loco angusto draco magnus, qui non permittebat ullum hominem per illam viam transire, neque equum, et idcirco vocatus est ille locus Caput equi, quia omnes venatores reliquerunt ibi caballos suos, et pedestres ibant, quocumque poterant ad venandum. Cum ergo B. Magnus jam prope ipso loco esset, dixit ad Tozzonem Presbyterum: Frater, construamus hic nobis tabernaculum hac nocte manendum, et oremus Deum ut expellat præsentem membrum diaboli ab isto loco, atque aditum permittere dignetur nobis ad properandum. Fecerunt itaque ut imperaverat, et manserunt ibi. In tota autem nocte illa non cessavit B. Magnus orare, et Domini misericordiam implorare, ut draconem subvertere dignaretur. Circa vero mediam noctem surgens B. Magnus dixit ad Tozzonem: Mitte mecum hominem, qui me ducat ad locum, ubi draco jacet. Respondit Tozzo: Timeo igitur si te illuc adduxero, ab eo devoreris. Ad hæc vir sanctus: Si Deus pro nobis quis contra nos? *Ivit, interfecit.* Ut viderunt autem draconem interfectum, descenderunt ad rupem, de qua idem draco impetum facere visus est super sanctum virum; Presbyter Tozzo dixit: Gratias tibi agimus, Domine, qui nobis talem virum, et tam magnum ostendere dignatus es, ut per merita sua ista loca purificentur, efficianturque *d* habitabilia, quæ ante erant inutilia.

10 Facta vero oratione transierunt illum angustum locum, et venerunt per viam juxta Licum flumen ad *e* locum speciosum qui non habebat nomen, erat tamen planities bona. Habebat autem B. Magnus Diagonis pendentem in collo Crucem, in qua continebantur reliquie beate Dei genitricis Mariæ, et de ligno sancte Crucis atque sanctorum Martyrum Mauricii, et soriorum ejus, necnon beatorum Confessorum Columbanii et Galli. Invenit ergo *f* supra præfatum flumen locum valde honestum et formosum, in quo loco a littore præfati fluminis spatio quasi cubitis 30, invenit arborem stantem pomiferam valde decoram, suspendit cruciculam in ipsa arbore, et vocavit Tozzonem Presbyterum, atque prostraverunt se coram crucicula in orationem. Tum vir venerabilis B. Magnus hujusmodi preces emisit: Domine Jesu Christe, qui pro salute generis humani de Virgine nasci et mori dignatus es, ne despicias deprecationem meam, sed permitte nos construere in hoc loco oratorium in honore genitricis tuæ; et præpara hic habitationem tuis servitiis aptam. Finita vero oratione, cœperunt construere fundamentum, et ædificaverunt ecclesiam. Qua constructa, invitaverunt Wichterpum Episcopum ut veniret, et eam Domino et S. Mariæ dedicaret. Venit ergo præfatus Episcopus ad illum locum, admirans valde quomodo illuc venire possent, nisi per gratiam Dei, et dedicavit ecclesiam in honore Dei genitricis Mariæ et S. Floriani Martyris Christi, et sic administrare cœperunt ad laudem Christi in illo loco divina officia. Igitur cum fama virtutum, quas Dominus per beati Confessoris sui merita pie querentibus exhibere dignatus est, ut longe lateque circumpositorum mulceret aures populorum, cœperunt undique alacri devotione ad tanti Patris suffragia postulanda concurrere, eumdemque locum ob suæ dignitatis memoriam Cellam S. Magni nuncupare, et multiplicibus substantiæ seu possessionum amplificare donariis.

11 Cumque res hac largitate fidelium accedissent collatæ, recessit vir beatus propter multitudinem populorum, et perrexit ad vicina loca, quæ vocantur Faucæ, quatenus ibi familiarem locum Domino annente sibi construeret ad manendum, relinquens præfatum

Presbyterum Tozzonem in ecclesia S. Mariæ populorum illuc venturum custodiendum, vocavitque ipsum locum Synagoga, id est congregatio populorum. *Ivit S. Magnus, ac mox auditis querelis demonum expostulantium se undique ab eo effugari, festinus rediit ad ecclesiam S. Mariæ, quam construxerat, narravitque Tozzoni Presbytero omnia quæ audierat in illo loco.* Cumque voluissent vespertinum tempus psallere, auditæ sunt diræ voces dæmoniorum per montium summitates, quasi discedentium ejulatus cum terrore profusi. Et hæc audientes servi Dei prostraverunt se in orationem Domino laudes et gratias persolventes, qui eos liberare dignatus est de terrore malignorum spirituum. Sequenti vero die B. Magnus cum Presbytero Tozzone regressus est ad præfatum locum, et ibi construere eum ad ministris suorum cœperunt oraculum parvissimum, accersitusque est a Tozzone Wichterpus Episcopus, et dedicavit ipsum oratorium in honore Domini nostri Jesu Christi, sub nomine sancti Salvatoris.

a *Radero* Heptaticum dicitur, pagus in Boica, inter Landspergam et Schongaviam, oppida Lyco fluvio adjacentia, situs, *De eo pluribus ad vitam S. Wichterpi 18 Aprilis et B. Herluce Virgin.*

b Aliis Wichterpus; in *edit. Goldast. Wichterpus dicitur; Demochari Viterbus, et Viterpus.* *c* *Radero Græca compositione Hippoccephalum, Germanis Rosshaupten. Pagus est ad Lycom in Suevia.* *d* *MS. S. Maximiani, habitacula.* *e* *Stengelius in hoc loco extractum putat monasterium Faucense, verum qui potest, cum infra dicatur, relicto hic S. Tozzone, perrexisse ad loca vicina quæ vocantur Faucæ quæ desunt in Goldastino exemplari, quo forte usus. Melius haderus hunc locum non procul a flumine Lyco in Bavaria situm putat; initio cellam S. Magni, deinceps Waltenhofen vocatum. parociam etiam tunc esse, cui Decurio Sacerdotum presit. Ibi, dum in Episcopum Augustinum fuit assumptus, Pastorem egit S. Tozzo, ideoque, ut in prolegomenis dictum, a Bruschio, Gratepolio, Radero, aliisque dicitur ex parochia Waltenhofensi Episcopus Augustanus. f* *MS. S. Max. juxta. De hoc loco, et monasterio ibidem a S. Magni extracto, plenus est ejus et S. Wichterpi vitam. Est id situm ad confinia trium provinciarum Tirolis, Bavarie, et Sæviæ cui annumeratur.* *g* *Colitur S. Florianus 4 Maii.*

CAPUT III.

Episcopatus S. Tozzonis, ejusdem et S. Magni mors.

Cumque transissent viginti quinque anni, et Dominus illum locum per merita tanti viri sublimare dilatarique dignatus est, Wichterpo Episcopo defuncto XIV Kalend. Maiarum, Tozzo per electionem B. Magni ad Pontificatus honorem a *a* Pippino glorioso Rege jam in ultimis suis diebus deductus est. Sed finitis viginti *b* sex annis beatus Pater ægrotare cœpit, atque infirmitate febrium languescere; misit ergo ad Theodorum sodalem suum qui tunc temporis in Campidonense cellula morabatur, et accersivit eum ut acceleraret, atque eum visitaret, et sua visitatione referret fidissimum amicum. Audiens hoc Theodorus commotione maxima de invaliditate tanti viri, animoque mœsto celeriter partes in illas profectus est, sumens secum prout poterat ea quæ in infirmitate laboranti noverat congruere.

13 Veniens autem ad præfatum cellulam, invenit beatum virum maxima infirmitate detentum. Et misit celeriter ad Tozzonem Episcopum, intimans ei ut acceleraret, et tantum Patronum, prius quam ab hac luce seculari discederet, visitare veniret. Cum au disset igitur hoc præfatus Episcopus, velociter partes in illas profectus est, et pervenit ad cœnobium beati viri. Cumque magnus Patronus in infirmitate maxima laborasset, videns eum Tozzo Episcopus cœpit flere, et dicere: Heu, heu, Pater amande! heu Doctor egregie! in his periculis quasi orphanum me dimittis! Ad hæc beatus vir Magnus inquit: Noli flere, venerabilis Præsul, quia me in tot mundalium perturbationum procellis laborantem conspicias: quoniam credo in misericordia Dei, quod anima mea in immortalitatis libertate sit gavisura; tamen deprecor, ut orationibus tuis sanctis me peccatorem et animam meam non desinas adjuvare.

Draconem interierunt.

d

e
Pervenit in
Waldenhofen.

f

ibi extruunt
sacellum, cui
præficiunt
S. Tozzo.

Abit S. Magnus ad Faucæ.

erigit sacellum.

Waldenhofen.

S. Tozzo fuit
Episcopus
Augustanus.

a

b

Invisit
S. Magnum
moribundum:

14 Inter hæc verba B. Maganus per dies et tredecim laborans, expletis 26 annis migrationis suæ in illo cœnobio, ætatis vero suæ annis 73, in die sancto Dominico, et in VIII Idus Septemb. commendans se Domino et venerabili Pontifici in senectute bona, circa horam nonam diei ipsius Dominici, sanctam animam Deo, reddidit, de hujus vitæ liberatus ergastulo. Plentibus autem Episcopo et Theodoro eorâ lectulo ejus, audita est vox : Veni Magne, veni suscipe coronam, quam tibi Dominus preparatam habet. Audita ergo hac voce, dixit Tozzo ad Theodorum : Cessemus flere frater, quia potius nos oportet gaudere de anima ejus in immortalitate sumpta in hoc signo audito, quam luctum facere. Sed canus ad ecclesiam, et pro tam carissimo amico salutare hostias Domino immolare studeamus.

15 Finito itaque fraternæ commemorationis obsequio invenerunt ambo sarcophagum ætimum lapideum, a quodam Duce antiquis temporibus, nomine Abuzaro, constructum, qui et ipsum castrum construxit, et a suo nomine similiter Abuzarum vocavit. Sed non fuit in ipso sarcophago positus, neque sepultus quisquam. Purgato ergo ipso sarcophago, assumpservit sanctum corpus, et recondiderunt in loco, ubi Pater ipse sibi oraculum construxerat, et coopernerunt humo; ponentes ejus vitam in capite suo scriptam, virtutibusque plenam, sub auctoritate Theodori, ita : Ego itaque Theodorus monachus ex monasterio S. Galli, jussu Tozzonis Episcopi, et sicut a Theodegiselo monacho S. Columbani de tanti viri conversationibus simul cum B. Columbano comperni,

et oculis meis ipse vidi, et auribus audiui, seu postea quam me reliquit in cellula Campidonense, sicut postea a præfate venerabili Episcopo Tozzone de virtutibus ejus didici plurima, sed non omnia, in psycatio meo scribere curavi, et ad caput ejus posui reconditum in sepulchro, etc.

16 e Vir ergo venerabilis Episcopus Tozzo, post obitum beati patroni Magni, prout potuit ipsum cœnobium semper cum suis custodibus custodivit, secundum facultatem loci regens, et gubernans, atque disponens ea, quæ ad ipsum monasterium jure pertinere debebant, custodiens sanctum corpus cum Clericis et officiis divinis, atque luminaribus usque ab obitu suo. Qui permanens post discessum B. Magni in Episcopatu annos quinque et menses tres, XVII Kal. Febr. vitam secularem finivit, tradens ante obitum suum hereditatem suam ad sepulchrum B. Magni cum firmitate, et ad stipulatione secundum legem Alamannorum, sepultusque a Clero suo est Augusterse sub testimonio in eadem hereditate,

a Monumentis supra, hic mendata videri. b Ita Goldast, et MS. S. Marini et melius, Camisii editio viginti quinque. c MS. S. Mar. sedecim. d Hæc ita breviter in Goldastino sicut a Theodegisilo monacho S. Columbani audiui, et postea ipse oculis meis vidi, et auribus audiui, seu postquam me reliquit in cellula Campidonense; plurima, sed non omnia, in psycatio meo scribere curavi: in epitaphio dicitur in edit. Camisii in MS. S. Mar. psycatio. De psycatio, vid. Rosweydi Onomasticon in vitæ PP. Significat panni fenestram, et per similitudinem, indiculum membranaceum vel chartaceum. e Hinc incipit Emenrixi supplementum, a quo et præcedentia videntur interpolata. f Lex Alamannorum edita est tom 2 rerum Alamannicarum, ex bibliotheca Goldasti, et a Lindebragio in Codice antiquarum legum

AUGUSTINE SILVANO RAZZO

Moritur S. Tozzo. 16 Januarii

Pittacium

DE B. JOANNA VIRGINE BALNEIS IN ITALIA.

Joannam Virginem ordinis Camaldulensis testatur Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ nondum quidem collegio sanctarum Virginum adscriptam; ejus tamen natalem hæc die Sedis Apostolicæ permissu celebrari. De ea idem Ferrarius in generali catalogo Sanctorum. Balneis in Ærilia B. Joanne virginis natalis Camaldulensis. Arnoldus Wion: Balnis S. Joanne sanctimonialis ordinis Camaldulensis, in eujus transitu campanæ sine humano adjutorio somnere. Idem habet Dorgannus, et Menardus, nisi quod hic Beatam vocat, non Sanctam. Inlem I Mari ejus Translationem, de qua infra, ita referunt: Eodem die Balnis translatio S. Joanne, ordinis Camaldulensis.

2 Balneum vero oppidum describit Lvauder in Romanula: Alterius secundum Sapi ad oppidum via fert D. Mariæ in Balneo, dextræ annis ripe imminens, ita æquominatum ab aquarum medicatarum tan potu quon lotione ad multas infirmitates subhibium balneis quæ hic sunt, et a Facio commemorantur:

Ad pedem Alpium quendam in balneo vidi Muro cineto, ac lapidibus in eo fixis, Qui nocte aliis magno compendio sunt.

Castellum est satis lantum. Non procul hinc fons Sapis in Alpium radicibus sequitur. Vallis per quam fuit perpulera est et colonis frequens: vicos habet plurimos, nominatimque perhonestum D. Petri in Balneo, mille passibus ab oppido D. Mariæ. Quondam hæc tota vallis Comitum, qui a Balneis et Jaciolo nominabantur, possessio fuit: at nunc fere ditionis Florentinæ est. Hæc ille. Sapis vulgo nunc Savio dicitur, atque inter Ravennam et Ariminum in mare Adriaticum infuit.

3 Vitam B. Joanne genium, hærentem utramque, datus. Præterea Italiæ scripsit Silvanus Razzus to. 1, de feminis sanctitate illustribus: alteram edidit Phylippus Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ, ex monumentis Ecclesiæ Balneensis, et Antoni Florentini historia Camaldulensis, necdum nobis visa.

VITA

Italiæ scripta a Seraphino Razzino.

Quiescit B. Joannæ corpus in sede sacra abbatissæ S. Mariæ in Balneo. Celebre id oppidum est, quod illuc vis ingens hominum omnis ætatis ac sexus, æstivo tempore confluat, remedium, ex medicorum consilio, adversus morbos petitura a balneis salutarium, quæ isthic scaturiunt, aquarum.

2 Contendunt Balneenses, beatam hanc virginem isthic progenitam fuisse, atque a prima ætate castimoniam Deo devovisse ac monacham factam in cœnobio S. Lucie, quod tunc haud longe ab oppido remotum erat. Alii natamasserunt in pago qui Fons-clausus dicitur, ac prope distat a pago S. Benelieti in Apenninis jugis, Danti poete memorato; atque inde profectam, religiose vite in S. Lucie cœnobio se dedidisse.

3 Ut ut sit, cum isthic annos complures sancte vixisset, multaque eximia sanctitatis argumenta edidisset, (quæ tamen tradita litteris non sunt, aut certe excederunt, solum id fama a majoribus tradita retinente, sanctam feminam fuisse) id demum in morte divinitus consecuta virtutis publicum testimonium est, quod campanæ omnes ejus loci sponte sua, nemine mortalium impellente, sonuerunt. Oppidani ergo qua potuerunt maxima animi pietate, atque exequiarum splendore, corpus ejus in arcam lapideam condiderunt.

4 Verum everso deinceps monasterio (quod post ejus mortem B. Joanne fuerat vocitatum) translatum est stierum corpus ad ecclesiam ipsius oppidi (quæ hodie abbatia est) intra eandem inclusum capsam, cui insculpta crux, et characteres quidam, annui, quo e vita excessit, exprimentes, nempe millesimum. Sed quod minus ii clari ac distincti sint, existimant alii annum iis 1103 significari. Illud certe

Balneum oppidum

B. Joanne patria

Cant. 16, de Inferno,

sanctitas miraculo comprobata

translatio requiritur

virtuti animam celo receptam inteligit

corpus repetit

Theodorus scribit vitam S. Magni, jubente Tozzone.

d

XVI JANUARI

B. Joanne natalis,

Translatio.

Balneum oppidum

Vita B. Joanne

EX SERAPHINO
RAZZI.

certe constat corpus ejus, uti Divorum exuviae solent, solenniter translatum anno 1287, dedicatumque illi altare a Guilhelmo Aretii et Jacobo Civitatis Castellii Pontificibus, Kalendis Maii. Invitarant octiduo ante ambo illi vieinos omnes ad eam translationem ac dedicationem, nominatim Gerardum tunc eremi a Camaldulensis Priorum. Extat eorum Latina epistola. Neque hæc ab iis acta fas est arbitrari, nisi legitime prius explorata probataque Joannæ sanctitate.

Pestis illius
ope depulsa.

5 Proflentur Balneenses multa se divinitus ejus meritis beneficia consecutos: fidemque faciunt complura ad sepulchrum suspensa anathemata. An. 1506, die 20 Augusti, nova ei capsula fabrefacta, novumque extractum sacellum, cum hac inscriptione: DIVÆ JOANNÆ OB PATRIAM A PESTE VENDICATAM OPIIDANI URNAM HANC EREXERUNT ET HUC TRANSLATA JACET. b

b

a Balneensi oppido vicina.
b Testatur Wion in corona sacelli legi: Pro gratitudine beneficii, B. Joannæ dicata. Sepulchro vero ejus a Petro Delphino generalis Camaldulensium perpetuo ultimo carmen hoc appositum:

Virgo beata jacet tumulo hoc prestansque Joanna.

ALIA VITA EX PHIL. FERRARIO.

Joanna ex pago agri Balneensis, qui Fons-clausus appellatur, orta, in monasterium monialium S. Luciae inter Conversas recepta, obedientia maxime et humilitate refulsit. Cujus Deus sanctitatem miraculis comprobavit. Cum enim illa diem obiisset, tympana ecclesiarum Balnei nullo pulsante sonabant. Quo miraculo Clerus et populus Balneensis commotus, corpus illius solemnî pompa elatum in ecclesia majori condidit, multis post mortem subsecutis miraculis.

B. Joannæ
patria,
virtutes,

miracula a
morte.

2 Cum enim Balneum peste maxime affligeretur, ubi B. Joannæ sacellum populus publico voto adstrictus extruere pollicitus fuisset, illico hies illa cessavit. Extracto autem sacello, ara ei dedicata, cum hac inscriptione: D. JOANNÆ OB PATRIAM A PESTE VENDICATAM.

Pestis extin-
ctu.

3 Illud non silentio involvendum, quod cum quidam clam reliquiarum partem noctu abstulissent, in suam ipsorum patriam deferendam; cum per totam noctem incedentes longe a Balneo distare se arbitrantur, mane se ad Balneensis ecclesiae januam invenerunt. Quare ea re perterriti, crimen confessi, brachium, quod abstulerunt, restituerunt. Obiit die XVII Kal. Februarii anno post Christum natum 1105.

Reliquiarum
fures puniti.

DE S. HENRICO EREMITA IN ANGLIA.

AN. DII. MCXII.
XVI JANUARI.

Philippus Ferrarius in novo catalogo Sanctorum, S. Henricum Eremitam ita celebrat hoc XVI die Januarii: In Northumbria S. Henrici Eremitæ. Prolixius elogium habet Martyrologium Anglicanum. Vitam domus ex Legenda Sanctorum Angliæ Joannis Capgravi.

mallet quam sic laboriose contra stimulos carnis reluctari. Monachus insuper insule curam habens, verba aspera, contumelias, et opprobria quotidie sibi inferre non cessabat. Immensam tamen ejus humilitatem, sanctitatem, ac devotionem continuam, tandem admirans, pedibus ejus prostratus, precibus ac lacrymis veniam suppliciter imploravit. Qui eum magna cordis lætitia eum a terra elevans, quicquid in eum commiserat alacriter indulsit: et quasi unanimes effecti, spirituali dilectione ex tunc conjuncti sunt

et alienas in-
jurias.

VITA EX JO. CAPGRAVIO.

CAPUT I.

S. Henrici vita solitaria, abstinentia, patientia.

Ex præclaro Danorum genere Henricus Eremita originem duxit. Est enim a Coket insula quedam in Orientali Northumbriæ plaga, per sexdecim stadia infra Oceanum posita, a fluvio e Coket non longe decurrente nomen trahens, quæ magno antiquitus monachorum collegio pollebat. Cum autem ad annos adolescentiæ perveniens amicorum ductus consilio, uxorem ducere et matrimonio consentire moneretur: nuptiarum imminente die conjugal copula a Domino per visum ei interdicitur: castum immaculatamque ab hoc seculo se custodire, atque ad insulam in Anglia, nomine Coket, divinitus sibi paratam, serviturus Deo cunctis diebus vitæ suæ, proficisci jubetur.

u

b

c

B. Henricus
divino moni-
tu sponsam
et patriam
describit.

2 Qui statim relictis omnibus parentibus suis, et amicis, et quo in mundo habere videbatur; apud Tynemutham vinginti milliaribus a præfata distantem insulam navigio applicans, impetrato Prioris assensu insulam adiit: et ædificata parva ædificia in magna vitæ abstinentia Deo servire cepit; aliquibus annis per singulos dies panem exiguum et aquam gustans, ter demum in septimana cibum sumpsit: et tribus os ad loquendum reseravit. Per quatuor enim ante obitum suum annos, hordeum molari lapide in farinam reductum, aqua conspersum, in massas rotundas formavit, sole desiccavit, et esuriam suam temperare consuevit.

d

In insula Co-
ket vivit.

erimia absti-
nentiæ.

3 Cum enim peregrinationis gratia e Dunelmum proficiscens cymbam, qua Were flumen transire posset, paratam non inveniret; fusa ad Deum prece, navicula resoluta quo ligabatur funiculo, ab altera ripe parte ad litus, in quo sedebat, applicuit: quam cum socio quodam intrans, sine remige confestim transductus est.

e

Flumen mira-
culose trajicit.

vitatur carnis
tentationes.

4 Instigat et totius mali incentore, maxima contra eum suæ carnis tentatio adeo invalerebat, ut mori

a Martyrol. Angl. Cochet.
b Maximo Septentrionalis regni Angliæ provincia, Scotiæ propinqua, ultra Vallum Pieticum.

c Hujus meminit Cambdenus in Ottatinis, et Coquedam, sive Coquet appellat. d De hoc monasterio egimus 12 Janu. in S. Benedicti vita qui illud ædificavit. Est Tina fluvius, ad cuius ostium situm est, Meridionalis Northumbriæ limes.

e Urbs est Angliæ: Episcopalis Dunelmum, Anglice Durham, vel Duresme; ad Vedram, sive Were fluvium, de quo fusc diximus in vita S. Benedicti Episcopi 12 Januarii, qui alterum ad ejus fluvii ostia monasterium ædificavit.

CAPUT II.

Constantia probata, prophetiæ donum.

Inter hæc enim legati a parentibus et amicis ad eum missi rogaverunt eum, quatenus terram natalitatis suæ, parentes, amicos, et patriam illico visitare dignaretur. Quibus ille nullatenus acquiescens, pro vita æterna et Christo patriam temporalem et cognatos cum mundo penitus se reliquisse assererat. Illi autem dicebant loca solitaria nonnulla ac deserta in terra sua magis apta, quæ voluntati ejus exposita adventum ejus expectabant. Ille enim naturali amore terræ suæ illectus nuntiis favorabiles aures inclinans, et monitis fere acquiescens, in crastinum tamen quod Deo placeret se facturum promisit. In nocte vero sequenti multa in animo revolvens, et quid sibi utilius foret ignorans, ad crucem in ejus oratorio erectam conversus, cum lacrymis orare cepit dicens: Domine Jesu Christe fili Dei vivi, qui primi hominis ruinam gloriosi sanguinis tui pretio reparans, a supercelestibus ad terram descendere dignatus es, et carnem sumens de virgine, hostiam pro redemptione generis humani obtulisti; te adoro, te invoco, quatenus mihi peccatori et misero pietatis et miserationis tue non desit suffragium; et quod bonitati tuæ fuerit acceptum, temeritati meæ Spiritus tuus aspirare dignetur.

Ab amicis in
patriam invi-
tatus,

divinam vo-
luntatem ex-
plorat:

a Crucifixi
imagine mo-
detur ut eat

6 Hæc et alia illo cum gemitu et lacrymis prosequente, crucis imago in voces resoluta humanas respondit, dicens : Dilecte mi, jam pridem in terra natiuitatis tuæ, cum decor mulieris et nobilitas tuam mentem alliceret, misericorditer a nuptiis revocans, cœleste desiderium cordi tuo inserui. Ab illa enim die ad beatitudinem vitæ prædestinatus es æternæ, et in libro vitæ nomen tuum scriptum non delebitur in seculum. Viriliter age et confortetur cor tuum; in his quæ cepisti persevera; et loci hujus solitudinem usque ad finem vitæ tuæ nullatenus derelinquas. Cum enim hæc proferret imago, tanquam loquentis hominis labia moveri videbantur.

Frater ut
vel volens
possit discere

7 Vir autem Dei cum lacrymis et gratiarum actione solo prostratus, iterato cepit invocare dicens : Domine Jesu Christe salus et redemptio mea, spes unica mea, jube etiam ut nec vedens ab hac insula discedam. Nec mora : vigiliarum et orationum instantia fatigatus eum sopori membra daret, confestim quasi gladii horrore percussus, vix inchoatum somnum interrompere coactus est. Manibus vero ad genua injectis, gravissima ægritudinis molestia ibi se tactum advertit, quæ de die in diem invalescens in ulcus maximum excrevit, et sanies quotidie inde non modica emanavit : interius demum computrescens fetorem intolerabilem exhalabat. Proprio tamen labore viveus, et quotidiani operi insistens, agellum suum excoluit, terram non sine bæno sustentatus aperens. Cumque operis instantia fatigatus aliquantulum respirare vellet a labore, lapidi insidens, genu morbidum contra solum exponebat. Tunc putredinis sublatentis generatio prava, vermium videlicet copia, contra solis ardorem ad exteriora scaturire cepit. Et cum in terram prærepentes eaderent, recolligens eos dixit : Redite, redite, et immundam naturæ vestræ originem, quæ vos hæreditabit, consumite. Dedit autem Dominus agriculturæ suæ in terra sterili fructus incredibilis incrementum : et quanto acrius et miserabilius vis ægritudinis invaliditudinem corporis perurgebat, hilaris tamen et in omni tribulationis angustia Deo gratias agens semper permanebat.

Formo ulcere
laborat

unde vermes
volutantur.

super foliis

Propheta
domo claret

8 Vir enim iste non solum presentia et propo-
posita, sed etiam futura et absentia divinitus edo-
ctus, videre et prædicere consuevit. Contigit enim
ut monachus insule custos, oratorium ejus ingressus,
coram altari eum amarissime lacrymantem reperiret.
Cumque causam tanti fletus inquireret, ait : Ger-
manus et uterinus meus, malignantium sevitia, in
solo patrio interemptus est : indultumque est mihi a
Domino, ut pro ejus anima mihi liceat pœnitere. Id
circo per te, dilecte mi Domine, religiosus et laicis
interitus fratris mei imotescat ut elemosynarum
et orationum suffragiis adjutus, a pœna et peccati
laqueis absolvatur.

Frater res-
torabatur usque
amoen

9 Cum enim die quadam naveis mercibus onustas
veloci transire cursu conspiceret, in proximo illis
navfragium imminere astantibus prædixit. Numquid
aspicitis, inquit, monstrum illud quod navigantes in-
sequitur? Illi vero mulieris effigiem post naves supra
mare eminentem se videre fatentur. Ista, inquit, in
proximo mare conueniens, tempestatem maximam
excitans, naves, quas aspicitis, paucis evadentibus
submerget. Nec mora : venti subito concitantur, fit
fragor undarum : tempestas valida invadescit, ejus
impetu naves sabulo et scopulis illis et penitus con-
fractæ, cum his quæ gestabant, per littora dissipantur.

Prædixit quæ-
dam non-
traquæ

10 Contulit ei quidam manusculum unum, et
elapsis aliquot diebus iterum venit ad eum, qui et
ait : Num adhuc, inquit, sedasti iram conjugis tuæ,
quæ tibi pro manusculo mihi collato molesta fuit?
Ecce manus ipsam habet sibi, dummodo tibi impo-
sterum quieti fiat.

tenetur en-
mudata pur-
gata cogni-
or.

11 Multos a remotis partibus ad ipsum accedentes,

ablitæ suæ et occulta eis obiciens, tanquam oculis
corporeis evidenter perspexisset, acriter arguere
consuevit. Monachum quemdam de Tynemutha
visitationis gratia ad illum accedentem, arguere
cepit, dicens : Cave tibi, Frater, ut circumspectus
et magis sobrie tecum agas. Vide ne gravetur cor
tuum in crapula et ebrietate, et Denm tuum offendas,
sicut nuper temulentus offendisti. Designavitque ei
locum et noctis horam quando crapulatus a potu
turpiter se gessit.

EX Jc.
CAPITULUM.
Multos de ar-
cauis arguit,
monachum de
crapula.

CAPUT III.

Obitus, sepultura, miracula.

Cum enim doloris ingravescente molestia reprota-
ret, solus in medicula sua, nullius requisito adjutorio,
diei atgerem et noctis prolixæ fastidium transigebat.
Et cum mortis hora appropinquaret, harmoniam
miræ dulcedinis vocum, Te Denm laudamus, alter-
nantium, vir quidam in aere audivit, donec hymni
series penitus completeretur. Interim monachus sonitu
tintinnabuli audito accurrens, funiculum eum tenen-
tem, et super lapidem residentem invenit, et caude-
lam, quam ipse expers ignis ante mortem divinitus
accenderat, ardentem vidit. Cumque mortuus propre-
henderetur, exuto quo induebatur cilicio, et corpore
a vermibus et sorde aqua mandato, subito instar
nivis resplenduit, nec cicatricis vestigium nec pristinæ
ægritudinis in carnis superficie deprehendi potuit.
Tantæ venustatis et splendoris erat facies
ejus, ut quasi alterata non posset agnoscere, et dor-
mienti magis quam mortuo multo similior appa-
rebat.

Mortuus cu-
rentibus An-
gellis.

caudela colli-
tus accensus.

Corpus a
morte splen-
didum.

13 Monachi enim de Tynemutha, cum ad sepe-
liendum corpus ejus congregati, ad monasterium
suum transferre tentarent; parochiani vicini tantum
amittere thesaurum formidantes, congregata multo-
rum copia vim deferentibus inferre, et in sua eccle-
sia servum Dei sepelire invito consilio nitebantur. Et
ecce mare spatiosum nebulam subito evaporans, um-
bras palpabiles et tenebras inducens, congregatum
populum per invia quo nesciebant oberrare coegit.
Cumque in quadam ecclesia cum corpore servi Dei
exebias celebrarent, apparens vir Dei in somnis,
ut in aurora cum corpore festinatam propter popu-
lum supervenientem arripere fugam, quidam ad-
monuit. Quo facto cum magno honore non longe a
corpore a S. Oswini Regis et Martyris, versus Mer-
ridiem in latere parietis arcuato sepelitur.

Volentes cor-
pus ejus ra-
pere, collibus
arcentur.

Apparet eu-
dam.

Honori fice se-
peltitur

a

14 Contigit enim adhuc vivente servo Dei Sacer-
dotem quemdam infirmitate maxime depressum,
quasi ad extremum vitæ spiritum deduci. Cumque
velut exanimis decumberet, vidit vir Dei maligno-
rum spirituum catervam aspectu horribilem, ad ra-
piendam Sacerdotis animam paratam, totam domum,
in qua languidus jacebat, circumvolantem. Et exur-
gens a cella sua, concito gradu ad domum infirmi
properavit. Aspiciensque cuneos spirituum, interro-
gavit eos, cur sic pessimis convenissent. Illi veni-
mis improbe respondentes dixerunt : Ut animam
hujus, qui hætenus opera mortis complevit, nobis-
cum illico ad infernum rapiamus. Tunc servus Dei
illis in virtute sanctæ Trinitatis præcepit, ut opera
sua gehennæ digna sibi feriatim exponere matura-
rent. Qui horride conclamantes, multa facinora et
innumera delicta, eum accusantes, in medium
protulerunt. Vir autem Dei opus quoddam virtutis,
quod infirmus quandoque egerat, obiciens, qua-
damones impropere in statera jussit ponderari,
bonumque illud exiguum omnibus objectis malis
in immensum plus in statera ponderavit. Demones
autem perturbari nimis et per merita servi Dei quasi
confusi, velut muscæ per aerem evanuerunt. Egrotus
vero cito convalescens, mirabilem ubique propagavit,

Dæmones a
moribundo
arce, ut-
pensu cum vi-
tus unico
bano opere

Ex Jo.
CAPGRAVIO.
Quendam a
naufragii pe-
riculo liberat.

et vitam suam in melius reformans, in timore Domini spiritum emisit.

13 Quibusdam in mari navigantibus et aeris ingruente intemperie, sequoris unda ita commota est, ut omnibus mortem potius quam vitam minaretur. Inter quos quidam viro Dei Henrico quondam familiaris et valde dilectus, devotus clamoribus cepit eum invocare, dicens : O Domine mi, famule Christi, in cujus ministerio totiens desudavi, in tanto mortis periculo mihi subvenire ne differas. Et ecce mox assistens ei, in hæc verba prorumpens, dixit : Revera tu mihi adhaerens quondam placuisti familiariter obsequendo ; impetravi ergo ab eo qui ventis imperat et mari, tuam et qui tecum sunt salutem. Sedatoque mari, ad portum optatum prospere pervenerunt.

16 Correptus est vir quidam ab eo, quia quadragesimali tempore debitum subtrahens uxori, ab ea

se continere velle disposuit : et secretum quod mihi indicaverat, vir Dei venienti patefecit, dicens : Quia thorum uxoris tuæ minus discrete contempnis, in loco contemptibili et sordido teipsum cito reperies. Nocte vero quadam expergefactus vir ille, reperit se nudum in stabulo fœtido infra equorum pedes reclinatam. Quem postea servus Dei corripuit, quia a thoro conjugis suæ sine spiritualis consilio Patris abstinere præsumpsit. Dicebat enim non a Domino, sed immundo spiritu suggerente, temeritatis hujus præsumptionem sibi nequiter accidisse : et ideo talis potestas spiritibus immundis super se data fuit, ut eum ad loca immunda sic dormitantem transportarent. Obiit autem servus Dei Henricus anno Domini millesimo centesimo vicesimo, XVII Kalendas Februarii.

a Celebratur S. Oswini Regis et Martyris natalis 20 Aug. Translatio 11 Martii.

Inconsulte ab
uzore invita
se continen-
tem, arguit.

DE SANCTIS MARTYRIBUS BERARDO DE CARBIO, OTTONE PRESBYTERO, PETRO A SANCTO GEMINIANO, ADJUTO, ACCURSIO. ORDINIS S. FRANCISCI IN MAURITANIA.

§ 1. Martyrii locus et tempus.

AN. CH. MDCXX.
XVI JANUARI.

Martyres cæ
Ordine
S. Francisci.

Scitum illud Martini ab Aspilcueta Navarri promittatum commentor. in c. statuimus 19 quæst. 3, § 17. Regulam illam altissimam S. Francisci observantes ad unguem et mentem auctoris, quosdam inveniunt Christi Martyres videri. Nec desunt tamen etiam, qui fuso sanguine martyrii lauram tulerint, quamplurimi : nonentos supra numerat Vitalis ab Algaira capucinus in Epitologo Franciscanæ familiæ, qua viri discretæ reformationibus latissime patet. Ipsa initia aspiciendo consueverunt qui in Mauritania, ipso superstate patriarcha Francisco, casi sunt quinque Heroes, Berardus de Carbio, Otto, Petrus a S. Geminiano, Adjutus, Accursus.

Hi quinque,
qui et imbr.

2 Vitalem his Franciscus præfecerat, quem in Argonia morbus stitit, et gloriosi triumpho, commilitonibus preparati, spe dejecit. Ab eo jussus præesse ceteris Berardus, ut Marcus Ulyssiponensis parte 1 Chron. Minorum lib. 4, cap. 3, auctor est. Erat Berardus, sive, ut alibi appellatur, Berardus, vel Gerardus, ex oppido Carbio, sive Corbio, Comitatus Narciensis in Umbria, ortus, unjunctus S. Francisco anno 1213. Eum arabice lingua utcumque peritum, concionatorem vero egregium fuisse Wadingus tradit in Annal. Minorum an. 1219, nu. 48. Solus Otto, qui aliis Otho, et Ottonus, sacerdotio erat initiatus, ut Pisanus lib. 1, Confarmitatum p. 2, fruc. 8, et Marcus Ulyssiponensis testantur. Petrus a S. Geminiano, cognomen accepit ab oppido S. Geminiani ad Elsa fluvii fontes sito in Thuscina, Senensis olim, nunc Florentina ditionis, S. Franciscum in eo oppido ad penitentiam mortales hortantem anno 1211, secutus erat, ut ad eum annum observent Wadingus num. 26 Diaconum fuisse Marcus asserit : quod in Hispanico Gallicaque versione penitus omisum est ; in Italica mutatum. Frater Otto, inquit Marcus, fuit Sacerdos, F. Petrus Diaconus. Italus interpres, Fr. Otto et Fr. Petrus fuerunt Sacerdotes. Hanc versionem secutus est Wadingus. Arturus a Monasterio in Notis ad Martyrologium Franciscanum, præter hos, Berardum quoque Sacerdotem scribit. Adjutus, sive Adjutus, perperam Sabellico Avitus ; et Accursus, vel Accurtius, Fratres Loici, sive Conversi fuerunt : quos tamen Constantinus Felices in suo Martyrologio Sacerdotes quoque appellat.

Qui ex iis Sa-
cerdotes.

Ubi occisi.

3 Illustrium horum pugilum palæstra Mauritania Tingitana fuit, in extrema Africa ad Oceanum occidentale,

in eaque urbs Maurocum, seu Marrochium, Marueccos Hispanis, aliis Marrocco. Ptolemaeo lib. 4, cap. 1, et Tabula 1. Africa Βοζαβίν ἡμσπορ, Boecum Hemerum ut concurs omnium sententia est. Urbs ea olim amplissima ac celeberrima, inter maximos orbis terrarum lubita, regni Maurociani, cui nomen dedit, caput. Regnum hoc a Miramamolins, seu Miramolinis, administratum est, ex quo pulsus delictive Christianis Saraceni, atque impie Mahumeti sectæ gæones, ens regiones invaserunt, quæ ob eorum barbaros mores dici ceperunt Barbaria. Miramamolini, quæ vox eorum lingua eudentium Principem significat, appellati Reges, quod penes eos, grutis instituto, reipublice ac sacrorum arbitrium foret, ut alibi Caliphæ dicebantur. Coeptum hoc Miramamolinarum imperium circiter annum Christi 666, ut tradit Mariana aoster lib. 6 Rer. Hispanie, cap. 11. Ex his Miramamolino Abenzacolo, Abdelmonis, primi ex secta Almohadica Regis, filio, in Lusitania a Sancio I, anno Chr. 1184, perempta, frater successit Miramamolins Solanhecel : qui Lusitaniam iterum anno Ch. 1189, tringinta ante horum Martyrum in Mauritaniam adventum omnis, invasit. Huic anno Ch. 1200, e vivis sublato successit Miramamolins Aben Mahomet, qui an. Ch. 1212 Hispaniam cum valido exercitu ingressus, propter snorum perfidiam in Mauritaniam redire coactus est. Superstes hic an. Ch. 1220, fuerit, adeoque sua impius carnifex manu hos Martyres interemerit, non constat : successori potius, ejus nepoti, Miramamolino Caïd Arax, qui adhuc an. Ch. 1232, regnabat, tribuendum videtur, quod Marcus ex MSS. Chronicis ac veteri Legenda asserat Miramamolinum, ulciscente il fucinus Numine in se suosque integro quinquennio, sunxisse, ut Christianis isthic Catholicum habere ex ordine Minorum Antistitem, et Romano ritu publice sacra colere liceret. Missus a Gregorio IX Agnellus Episcopus an. Ch. 1233, cum binis ad Miramamolinum litteris, quas ex Vaticano descriptas recitat eo anno Wadingus nu. 27 et 28. Agnello Lupus Ferdinandus Dain ejusdem ordinis successit, Sedis Apostolicæ Legatus dictus ab Innocentio IV, an. Ch. 1246, de qua Wadingus num. 9, 10 et 11, et an. Ch. 1247, num. 27 et tomo 2, an. Ch. 1257, num. 18. Ille inscriptus Martyrologio Franciscano Arturi Monstierii 1 Maii, illi 14 Martii. De Miramamolins porro Franciscus Belleforestus tomo 2 Cosmographiarum lib. 6, cap. 13 et 14. Vasconellius noster in Alphonso I Lusitanis Rege, num. 17 et Sancio I, num. 6, et pluri-

Reges mauri-
tanicæ Saraceni.

A quomam or-
cisi hi marty-
res

buc

his locis Marianam, aliique ugnunt, rerum præcipue Hispanicarum scriptores.

quoto anno christi.

4 Martyrium peregerunt Sancti anno Chr. 1220, licet (haud scimus quo errore) scripserint Carthusiani Colonienses in additionibus ad Usuardum annum 1330, et Pelbartus, de quo mox, annum 1236, nisi (quod remur) utrobique mendata sit typographicum, ut esse in Wadingo, et Ribadeneira Latina versione fatendum est: nam ille dirum martyrii assignat XVI huc XVII Kalendar Febriu. cum fuerit XVI Januarii, siue XVII Kalendar. Februarii. Illud porro edisserendum, quotus is fuerit annus Honorii III Pontificis: quotus in conversione S. Francisci: quotus ante ejus obitum. Arturus citatus, ait Honorii III, anno 3, uel 4, occisos, quasi ut certo nesciri possit. Pisaanus annum tertium, Tiscrandus infra num. 12, et Marcus Ulyssipon. cap. 17, assignant quartum. In Wadingo quintus in titulo præfigitur, sed qui eo Christi anno, Julii 18, inchoandus erat: adeoque quartus medio in cursu erat. Crævus est enim Honorius III, 18 Julii cum 1216, obit an. 1227, Martii 18.

quoto Honorii III Papæ

5 Duplex S. Francisci conversio fuit: prior ad habitum utriusque eremiticæ, posterior ad novi Ordinis funditionem. Hæc statuitur a Wadingo in Apparatu ad Annales facti un. Chr. 1208, illa biennio ante, anno 1206. A prima conversione anno decimo tertio infra num. 2, missi dicuntur. Consentit S. Bonaventura cap. 9, uita S. Francisci; ubi asserit hunc tertio decimo conversionis sue anno ad partes Syriæ perrexisse, ut Soldani Babiloniæ posset alire præsentiam. Eodem anno et S. Franciscum, et sanctos Martyres ex Italia discessisse, una omnium sententia est. Sarius anno undecimo missos scribit, posteriorem conversionem intelligit. Marcus cap. 1. annum Ch. 1219, uocat undecimum confirmati ordinis; Wadingus duodecimum. At potiore sui parte undecimus fuit. Nam mense Octobri secundo et perforte conversus dicitur ab eodem Wadingo in Apparatu § 3, num. 16. Et sane post primum Assisii celebratum Capitulum generale in Pentecoste anni 1219, continuo missi sunt, qui hoc eodem Marrochium perreuerant, et martyrium subierunt 16 Januarii anni sequentis 1220, 14 a prima conversione S. Francisci.

quoto a conversione S. Francisci.

6 Tempus huc martyrii, a Sario eumque secutus Sedntia et Wadingo, dicitur annus ante mortem S. Francisci sextus: Melius ex antiquis Chronis et Legenda Marcus Ulyssipon, et Tiscrandus statuunt martyrium hoc complexisse ferme septem annis ante mortem S. Francisci, exceptis scilicet tribus mensibus, et diebus duodecim. Obiit enim S. Franciscus 4 Octobr. 1226, ut scribit S. Bonaventura in ejus uita cap. 15, die sabbathi in sero; siue die Dominico ab occasu solis inchoato, qui eo unum in 4 Octobris incidit.

quobante ejus mortem.

§ II. Cultus sacer.

Eodem, quo Martyres occubuerant, anno, aut initio sequentis, quo S. Antonius de Padua ordinem Minorum ingressus est, sacræ horum reliquæ Conimbricæ, Regnum tum Lusitanum sedem, delatæ sunt, atque passa Alphonsi II Regis in templo reuolui sanctæ Crucis, ordinis Canoniceorum Regularium S. Augustini, collocatæ: in quo eorum capita argento ad elegantiam et pietatem obiecta etiamnum spectantur testatur Antonius Vasconcellius noster in descriptione regni Lusitanæ; titulo de Sanctorum delubris num. 23. At duo illorum corpora, ut num. 24, seruari Lorrani prope Conimbricam in carnoho retete ex sanctimonialium D. Bernardi disciplina, sub qua ibidem uitam egit et abiit sanctissimam Theresia soror ejusdem Alphonsi II, qui ei plane regnum manus has cultum misit exaruas. Wadingus ut an. Ch. 1220, num. 43, corpus unum dimittat cum ulterius cupit missum scribit. Franciscus Gonzaga 3 part. Origines Seraphicæ Religionis, con-

reliquis horum SS. Conimbricæ

Torquati.

uentu 20 Præuinc. Portugallia refert Catharinam Dezam Abbatissam Lorraniensem, Pontifice Maximo annente, anno Domini 1315, ex his reliquiis spathulum dedisse Fratribus Minoribus in Conuentu Spiritus sancti Gou.æ uico diocesis Conimbricensis. Ex tribus gladiis, quibus eos Miramamolinus interfecit, unus integer, cum ulterius fracti cuspidæ, flagellum præterea quo cæsi, ac pecten coruus, quo eorum lacerata corpora sunt, asseruntur Vallisoleti in sacristia S. Francisci. Quod donum a Rege Ferdinando Catholico acceptum, isthæ fortè traditio. Ita Marcus Ulyssipouensis 3 part. lib. 6, cap. 34.

EX VARIIS. BOREA. Vallisoleti.

8 Reliquie porro illæ quam coli impense debeant, crebris miraculis ostensum: imo, ne ueneratio earum prohiberetur diuinitus procuratum. Statuto igitur Diocessano, eorum natalis XVI Januarii ut festiue peragatur sancitum est, idque uarij Pontifices seruere. Tandem an. Ch. 1481, Sixtus IV festum eorum concessit ab universo Franciscano ordine officio duplice majore celebrari, quod etiamnum uiget, ut eorum docti Breviarii. Quia autem eo tempore, amotis ab Urbe alijs Breviariis et Missalibus, tantum Breviaria adhibebantur Fratrum Minorum, ut ex Rudalphi Propos. 22, scribit Gavoutus sectione 7. Thesauri sacrorum rituum cap. 1, num. 5, officium de sanctis his Martyribus duplex majus consignatum reperit in Missali Romano Venetiis an. Ch. 1508, excuso. Id deinde abrogatum retinuit diocesis Conimbricensis, in qua officio duplici coluntur, ut festi propria Conimbricæ anno Chr. 1588, auctoritate Alphonsi de Castelbranco Episcopi cusa tradunt.

Publius eorum cultus.

9 Eodem publicæ uenerationi suffragantur uaria Martyrologia. Bellinus in antiquo Romano: Eodem die (16 Januarii) apud Marrochium passio beatorum Martyrum Bernardi, Petri, Accursii, Adjuti, et Ottonis, de Ordine Minorum. Adit Molanus: Qui zelo diuino successi, et flagrantis amore martyrii, cum ad predicandum Christi Euangelium ad partes infidelium transfretassent, a Rege Marrochii pro Christi nomine coronati sunt. Quorum uenerandas reliquias Dominus Petrus infans a Marrochii detulit, et in monasterio sanctæ Crucis de Columbrâ uenerabiliter collocauit, seu potius, ut infra dicitur, collocandas misit. Hæc Molanus, descriptis et Addit. Carthusianorum Calamensium ad Usuardum; unde acceptum quoque elogium qual in Martyrologio Germanico legitur, quodque Galesinus retulit, in eo tamen corrigendus quod D. Petram Infantem Hispania scribit, qui Lusitanæ erant, ut mox dicitur. In Martyrologio quoque Constanti Felicii celebrantur, ut non sine mendis: nam et omnes Sacerdotes appellatur, et septemdecim ante obitum S. Francisci annis interempti feruntur, cum ne septem quidem pleni fuerint, ut jam dictum est. Floruuum MS. Apud Marrochiam sanctorum quinque Martyrum Ordinis Fratrum Minorum, scilicet Bernardi, Petri, Accursii, Adjutoris (alijs Adjuti) et Ottonis, quorum festum instituit sanctissimus Dominus Sixtus IV hoc die celebrari anno salutis 1481. Paria habent Marrochicus et Viola Sanctorum. Martyrologium Romanum: Marrochii in Africa passio sanctorum Martyrum Bernardi, Petri, Accursii, Adjuti. Adhibetur in Martyrologio Franciscano: Qui pro fidei Christianæ libera prædicatione, ac Mahumeticæ superstitionis oburgatione, primo uincula et carceres, appropriata, famem, sitim, uerbera sæpius iterata experti. saule, aetate, ac feruenti oleo plage eorum circumfusa; tandem capitis detractione martyrii coronam a Domino perceperunt.

Nonnulla in Martyrologis.

10 Denum orationes, quas in variis reperimus, eorum cultum probant. MS. extat in Legenda Sanctorum Corsendonæ, de qua mox: Prosta, quæsumus, omnipotens Deus, ut qui gloriosos Martyres Beraldum, Ottonem, Accursium, Petrum, et Adjutum. fortes in sua confessione cognouimus, pios apud te

antiquos eorum officio.

EX VARIIS.

in nostra intercessione sentiamus. Per Dominum. *Alia est in antiquo Missali Romano anni 1508, et in moderno Breviario Minorum: Largire nobis quesumus Domine beatis Martyribus tuis Beraldo, Petro, Accursio Adjuto et Ottone intercedentibus, caelestia semper et Christum amare, quorum glorioso martyrio Ordinis Minorum initia consecrasti. Per eundem Dom. Tertia de communi Martyrum, Deus qui nos concedis, in officio Conimbricensis diocesis. Hoc eodem die Indulgentias annorum 336, dierum 150, et quadragenarum 12, concessas esse refert Cornelius Thielmannus in compendio vitarum Sanctorum Ordinis S. Francisci Teutonice edito.*

Indulgentiæ.

§ III. Vitæ scriptores.

Acta, scripta a Petro Difante Lusitano;

Acta S. Antonii de Padua apud Surium XIII Junii, Vincentius Bellonacensis, ipsorum Martyrum æqualis, lib. 30 Speculi historialis cap. 131, S. Antonius 3 part. Chronici tñ. 24, cap. 13, referunt, horum Martyrum celebrem passionis ordinem fuisse divulgatum a viro quodam famoso, Petro nomine, qui Marrochio venerandas eorum reliquias detulerat. Bartholomæus Pisanus Petrum Infantem, aut eorum passionem narrasse. Fuit hic Petrus Infans Lusitanæ, filius Saucii I, non frater uterinus, ut male in Notis ad Martyrolog. Franciscanum legitur; nec primogenitus, (ut Acta S. Antonii de Padua excusa habent, quod in MSS. quæ penes nos sunt, non reperitur) sed tertius in sobole mascula: fratres seniores habuit Alphonsum II Regem et Ferdinandum Comitem Flandriæ. Ipse ducta uxore Aurenbiage Comes fuit Urgellensis, inque maternæ hereditatis compensationem Dominus, sive Rex Balearium. Hic, quo tempore sancti Martyres Marrochium abvenere, istic celebs debebat Regis barbari obsequio auctoratus, e patria ob veteres cum fratre Rege similitates exul. Is erga primus censendus est Acta Martyrum conscripsisse, quæ cum sacris reliquiis fratri Regi miserit. Plura de Petro Vasconcellinsin Sancto I, num. 12, inque Alphonso II, num. 9, et de cæssis simultatum num. 2. Duardus Nonius in Genealogia Regum Lusitanæ; Hieronymus Zurita tom. 1 Annal. Aragoniæ lib. 3, cap. 12. Martinus Carrillo in Annal. Chronologicis lib. 4, ad an. Ch. 1232.

Matthæo Ep. Ulyssip.

12 Huic principi nobilis adfuit miles, Petrus Stephani, agnominatus Mangarado, patria Santarenensis, sive Scalabitanus, qui publico juramento sanctorum Martyrum certaminum atque miracula asseveravit coram Antiste Ulyssiponensi Matthæo et Ministro Fratrum Minorum, quorum uterque horum Martyrum Acta descripsit, et ad comitia generalia proxime futura remisit. Matthæi sincera, et humilis, sed exacta est historia MSS. Ita Wadingus an. Ch. 1220, num. 41 et 51, a quo et Marco Ulyssiponensi sæpius in horum Actis citatur Historia MS. Ulyssiponensis: un hujus Episcopi Matthæi? De eo agit Marianus lib 12, cap. 6.

alio anno.

13 Alia deinde horum Sanctorum diffusior Legenda scripta est, in qua miracula plenius continentur, ut infra Tiserandus n. 23. Hunc passim citat Moreus, et Wadingus, qui tamen, tanquam ipse non viderit, Marcum allegat ex antiqua Legenda illa promentem an. Ch. 1219, num. 22. Hujus videtur mentio fieri in Bulla Sixti IV, quod ferantur contineri miracula, quibus in ipsa morte et post claruerunt. Eadem videtur quæ a Marco citatur Legenda sanctæ Crucis de Conimbrica, ubi MS. fortassis extat. Aliud ab eodem Marco citatur Chronicon antiquum. Galtsinius in notationibus ad Martyrol. ait horum Martyrum narrationem totam primo contextuisse Bartholomæum Pisanum. Erte hic librum Conformitatum obtulit in Capitulo generali Assisi an. Chr. 1399. Henrico Ministro Generali, cui etiam probatus fuit: in eo compendium Actorum, quæ eo tempore fusiis extabant, re-

northolomæo Pisano.

fertur. Pisana coævus fuit Marianus Florentinus, qui inconcinna et bumili, sed eo sinceriori et fideliori enarratione (verba sunt Wadingi an. Ch. 1214, num. 4.) initia Ordinis S. Francisci protulit.

Mariano Florentino:

14 Concessa porro anax Martyrum celebritatis peragendæ facultate, Vita ex antiqua Legenda in epitome contracta, atque in Lectiones novem, quæ in Matutinis, legerentur, distincta fuit. De qua Molanus in onnotat. ad Usnardum: Passio quinque Minorum, babetur, in Breviario Minorum antiquato, in officio, quod edidit Joannes Tiserandus Ordinis ejusdem Doctor Theologus; et pagina 372. Surii. Sed hæc ab illa longe diversa, ut mox patebit. Henricus Willot in Athenis Franciscanorum: Joannes Tiserandi, inquit, scripsit officium quinque Martyrum sanctorum Patrum Minorum. Gouzaga de Origine Franciscana Religionis par. 1, de Scripturibus Joannem Tirlandi vocat, ceterum consentit Willotio. Utrumque refert, et sequitur Possévinus in Apparatu sacro. Ipse vero Tiserandus Martyrologio Franciscano a Monasterio inscriptus est ad VII Augusti, diciturque vita, doctrina, et verbo prædicationis insignis, Parisiis sub an. 1494. aut 1495. ordinem mulierum Pœnitentium instituisse. Eam vitam ita in Lectiones distributam hic primum luci damus, ex 4 par. Legendæ MS. conobii Corsendonani Canonice Regularium juxta Turnhoutum. Eam verbotenus plurima ex parte descripsit circa an. Ch. 1500, Pelbartus de Themeswar in Pomerio Sermouum, parte hiemali de Sanctis, concione 46, et Belgice vulgata est in Vineæ S. Francisci an. Ch. 1518, sed auctior. Consentient huic tum quæ S. Antonius ex antiqua illa Legenda edidit par. 3. Chron. tit. 24, cap. 7, §. 1, tum quæ fuse Marcus Ulyssiponensis narrat tom. 1, lib. 4, capitibus 28 primis, adeo ut nonnulla ab atroque aut referantur ab aliis omissa, aut omittantur ab aliis relata. Ex Marco vitæ epitomen contexuit Alphonsus Villegus in Flore-Sanctorum agens de Sanctis Hispaniæ.

Joanne Tisserando:

15 Quod hæc Acta adhuc vulgata typis non fuerint, dubitatum est num quæ a Surio edita erant non scripsisset Tisserandus. Asseritur id a Sedulio ob verba Molani perperam intellecta, ab Arturo quoque in Martyrologio Franciscano, et Wadingo, cui an. Chr. 1219, num. 48, Joannes Tiserandus vetustus auctor dicitur vitæ quam Surius edidit, et num. 51, Tiserandus apud Surium citatur. Idem scribit in Annotatione ad Collationem 23 S. Francisci. Verum dubio sarto an. Ch. 1220, num. 21, Surius citatur, vel Joannes Tiserandus, aut si quis alius est auctor vitæ illorum apud eundem XVI Januarii. Videtur potius ab aliquo recentiore ex ipsis Tiserandi lectionibus concinnata, mutato subinde ordine, additis omissisque nonnullis.

Sario:

16 Tiserandi fere æqualis fuit Petrus de Natalibus qui in Appendicæ Catalogi agit de Sanctis nuperim albo Cœlitum inscriptis, quibus quique hos Martyres uccenset: et addit, ex horum reliquiis adhuc sanguineum manare liquorem fragrantissimum pluribus medelam infirmitatibus. Quod prorsus idem in Vineæ S. Francisci, et apud Surium legitur. Nihil de ea re tradunt Marcus Ulyssiponensis, Tiserandus, Vasconcellius, licet curiose ornatum et situm reliquiarum inspexerit. Non se denique oculatum ejus rei testem, ut sæpe alias proficitur Wadingus, ubi ea verba ex Petro de Natalibus et Surio, suis Annalibus inserit an. Ch. 1220, num. 46.

Petro de Natalibus.

Liquor e reliquiis au fluit.

17 Acta in Surii triplici editione vulgata descripsit, sine detruncato, Thomas de Trugillo tom. 1, Thesauri Concinatorum. Integra vulgavit, in capita distinxit, et annotationibus illustravit, Henricus Sedulius in Historia Seraphica. Contracta edidit Zacharius Lippelous, Franciscus Haræus, Abrahamus Brovius tom. 13, an. Chr. 1220, num. 12, Joannes de Marietta, lib. 3, de Sanctis Hispaniæ cap. 28, Jacobus Doubletius, Thielmannus, Ribadineira quoque lib. de Sanctis Extravagantibus

Qui alii eorum gesta extulerunt;

gantibus ex variis eorum vitam Hispanice scripsit. Denique Petrus Rodulphus Tossinius lib. 1 historiarum Seraphicæ religionis fusc horum Martyrum prosecutus est Acta, in quibus tamen non pauca corrigere fas est, ut quod § 4, Urracam Alphonsi VI, Castellæ Regis filiam, Alphonso I, Arragonio (quod contigit an. Ch. 1106) nuptam, secundum horum Martyrum vaticinium seculo sequenti an. Ch. 1219 prolatum, tradit misere interisse. De Urraca Lusitana dicitur in Actis. Ita quæ § 3, de pace composita inter Regem Marrochiensem atque Sarracenum, et leone itineris comite, narrat, contigevit aliis Minoribus an. Ch. 1246, ut ex Mariano, Marco, aliisque refert Wadingus eo anno num. 11.

aut de his scripserunt

18 Agunt de hisce Martyribus plurimi alii scriptores, e quibus hi a nobis lecti. Hermannus Schedelinus in Chronico, ætate 6, Gilbertus Grobnardus lib. 4 Chronici ad an. Ch. 1213. Apud Marrochiam, ait, Franciscani aliquot prædicandi gratia hinc inde vagantes, propter Christi nomen necati sunt. Sedulius in Notis ad cap. 8, quod vagantes dicantur, calumniam Sanctis irrogatum refutat, ut ad cap. 4, eos refellit, qui Sanctos hosce alienis imprudentiæ arguerunt, quod ultro in mortem sese iniecerant. Denique eorum meminerunt Sabellicus Euvade 9, lib. 6, sub initium; Marveta iterum lib. 16 histor. Sanctorum Hispaniæ cap. 2 in vita S. Antonii de Padua, et lib. 22, in descriptione urbis Combricensis; Gonzaga de Origine Seraphicæ Religionis parte 1, in Sanctis hujus Ordinis, et parte 3, Conventu 2 et 10. Portugalliæ; Joannes Franc. de Pavonis in Relatione 1, pro canonizatione S. Bonaventuræ in præfatione circa finem; Bernardinus de Busto tomo 2 Rosarii, sermone 27, p. 2, § 4. Lucas Wadingus præter Annales, ex quibus a Tisserando ommissa miracula datus, de his agit tom. 3, opuscul. D. Francisci, Annotat. in Collationem 23, et Benedictione 2, Algezira in Arbore Epilogica totius ordinis Franciscani; Thomas Bosius de signis Ecclesiæ tom. 2, lib. 15 cap. 7. Iyuntius le Gault de sanctitate Rom. Eccles. cap. 2, sect. 2, Etzevrius l'Archev lib. 2, sacri montis Oliveti S. Francisci, cap. 11. Victor de Canonizatione Sanctorum; Ludovicus Zacconi in Compendio vitæ omnium Sanctorum; Stephanus de Guribay, tom. 2, hist. Hispaniæ lib. 12, cap. 47. Petrus de Salazar lib. 2, Chron. provinciæ Castellæ cap. 12. Ferdinandus de Castillo lib. 1, historiæ Prædicatorum c. 31, ubi ait S. Dominicum, audito martyri hujus nuntio in Capitulo primo generali anno 1220 Bononiæ celebrato, exultasse in spiritu, et suos exstimulasse ad fortiter pro fide Christi, horum exemplo, patendum. Marcus Ulyssiponensis nonnulla miracula recenset tom. 3, Chron. Minor. lib. 6, cap. 33 et 34, quæ a Bravio contractis edita sunt tom. 18, an. Ch. 1476, num. 24, atque hæc a nobis plenus referuntur. Postremo Bulla canonizationis Acta concludet.

ACTA

AUCTORE JOANNE TISSERANDO.

Ex MS. monasterii Corsendonciani.

PROLOGUS.

Non hominis est enarrare, cum quibuslibet sane verbis dici non possit, quam admiranda sit minima religionis sacre mysterium; quodque immortalis summas Deus optimus, religione, sanctimonia, virtute denique omni, atque immaculata Christi fide, jam pene obrutis, ut alterum Christum ad collapsum humanum genus sibi conciliandum, Patriarcham Franciscum stigmatibus nostræ redemptionis insignitum evocaverit. Cujus sanctam Religionem non solum in temporum decursu amplissimis dignitatibus, summisque honoribus adauxit; verum etiam quodam tam illustri tanque excellentissimo dono in ipsius

Horum SS. martyrum Ordinis Minorum originem

regulæ primordiis Omnipotens ipse exornavit atque comprobavit. Nam quinque Minorum Fratrum, institutore Franciseo adhuc vivente, pro ipsius veri Dei cultu ac Christi Jesu promulganda et tuenda religione, celeberrimo martyrio, præclare intelligimus, auctore Deo, summaque elementia sua inspirante, hæc pauperum regulam in puritate Evangelii iustitiam esse, confirmatam, ac approbatam. Ad quam strictissime observandam illustrissimi Reges et Principes, potentissimi nobiles, cives opulentissimi, hominesque sceleratissimi, abjectis abdicatisque seculi rebus omnibus et ejus voluptatibus, divino quodam fulgure perculti, se penitus deoverunt; quidam purissima virginitate tanquam peculiari ornamento; alii doctrinarum gloria, admirabilique sanctitate, ac constantissimæ fidei prædicatione; alii vero, veluti Apostoli ad prædicandum missi, seivissimo martyrio cælestes sedes sibi vendicarunt. Quos pene omnes ii quinque religionis Minorum Protomartyres ad hujus regulæ S. Francisci professionem et observantiam, qua ad immortales delicias, ad æternamque gloriam pervenitur, invitarunt et attraxerunt. Quod indubie probat illud grande, stupendumque lumen S. Antonius de Padua e Canonico Regulari eorum exemplo in Minorem transformatus, ut in sua Legenda plenius habetur.

AUCTORE JO. TISSERANDO, EX MSS.

ejus candubitis stimulus.

Et, ne rem quam diligentissime memoriæ prodendam deleret oblivio sanctissimus Dominus Sixtus IV Pontificatus sui felicissimi anno decimo declaravit, et universali decreto sanctum esse voluit, hos quinque Christi Martyres per universum orbem, ut catalogo Sanctorum apud omnes populos ascriptos, a cunctis fidelibus colendos esse; [ut longeantea per suos prædecessores in civitate Colimbriciæ regni Portugalliæ, ubi eorum corpora requiescunt, de eisdem Sanctis specialiter decretum fuerat.] anno a natali Christi ccccxxx, die secundo mensis Novembris.

Pontificia auctoritate, cultu publico stabilitum.

Antiquus nam protogus hic Tisserandi sit, an potius reverentis ejuspiam Antonii Genta pua, aut Joannis Giliuum, Canonorum regularium Bubæ-vallis, quorum alias lucubrations aut collectanea Sanctorum Acta descripsit in hoc codice Antonius Bergensis Canonicus Corsendoncensis circiter annum 1494 in Vita S. Francisci alius præfigitur, Suriano similis.

Mendum erit in MS. Pro his namque verbis, enarrare cum, legebatur enim, ut sententia constaret, censimus hoc aut similibus modo emendandum.

Annus in Bulla ipsa exprimitur 1481, dies vero 7 Augusti, cum decimus annus Pontificatus esset expiraturus 9 Augusti, quo die creatus est Pontifex un. Chr. 1471, obiit 12 Augusti 1492. Forte die et anno hic signatis concesserat vix vox oraculo privilegii celebrandi hæc festivitatem, ut infra in Bulla dicitur.

LECTIO I.

Iter Martyrum in Lusitaniam.

Anno Domini mcccix, a prima conversione S. Francisci anno xiii, a misit B. Franciscus de voluntate Domini sex Fratres mira sanctitatis ad regnum Marrochiorum, videlicet Fratrem Vitalem, Beraldum, Ottonem, Accursium, Petrum, et Adjutum: Fratrem vero Vitalem dedit eis Prælatum. Cum autem fuerint in regno Aragoniæ, Frater Vitalis cepit graviter infirmari; et videns prolongari suam infirmitatem, nolens suo corporali morbo Dei negotium impedire, precepit aliis quinque supradictis Fratribus, ut Dei et Fratris Francisci preceptum, Marrochium pergentes, adimplerent. Sancti vero Fratres obediens, dimisso ibi Fratre b Vitale infirmo, c Colimbriciam pervenerunt.

Sancti, Vitale in Aragonia relicto.

Combricam pervenerunt.

b c

4 Domina vero d Oracha Regina Portugalliæ, que tunc ibi erat, eos ad se vocans, et cum eis de Deo loquens, vidensque in eis tantum mundi contemptum, tantum ad moriendum pro Christo fervorem, eos perfectissimos Dei servos indicavit; rogavitque eos instanter, quod a Domino suis orationibus peterent, ut eis revelaret suæ vitæ terminum. Qui cum se indignos divina secreta exposcere humillime dicerent, tandem

Futura divinitus cognita prædicant.

ACCURSE
JU. TISSE-
RANDO,
EX MESS.

tandem ob devotissimas cum lacrymis preces Reginae oraturos se promiserunt. Quibus firma fide exorantibus, non solum quod exostularunt, verum etiam eorum martyrium divino oraculo revelatum est. Ipsi vero extremum diem Reginae post breve tempus futurum eidem praedixerunt, atque eorum corpora post martyria a Marrochio illuc deferenda, et ab ea cum toto populo honorifice recipienda : quod et factum est.

a Sermo, quo eis jam ad iter occinctos exhortatus est S. Franciscus, referitur a Marco Ulyssiponenſi cap. 1, a Wadingo an. Ch. 1219, num. 49, et collatione 23, inter opuscula S. Francisci, lib. 3.

b Ab eo morbo supervixit : obituque laudem Caesarangustae apud suos sepultus, ut scribit Wadingus an. Ch. 1220, num. 38, a quo Beatus appellatur, inscriptus etiam Martyrol. Franciscano III Februi.

c Alis vulgo Conimbrica, quibusdam Coimbrica dicitur, Regum eo tempore sedes, celeberrima etiamnum civitas, illustri orniata academia.

d Alis Urracam vocant. Uxor fuit Alphonsi II, Alphonso VIII Castellae Rege nata, et Eleonora Joannis Angliae Regis filia. Hujus praecipue opera vicinio ante in Lusitaniam admissi fuerant Minores, extraque Conimbricam sacellam D. Antonia sacrum imperarant.

LECTIO II.

Hispani subita verbera. Iter in Mauritiam.

Et inle Sancti procedentes a Alanquerium castrum devenerunt, et Dominae b Sanctae sorori regis Portugalliae totum suum propositum revelarunt. Ipsa vero eorum negotium approbans, induit eos super habitus c secularibus vestimentis; quia aliter non possent ad Saracenos transire. Et sic dissimulato habitu, Hispaniam civitatem tunc d Saracenorum, quae nunc dicitur Sibia, pervenerunt : et in hospitio ejusdem Christiani per dies octo depositis secularibus vestimentis latuerunt. Quodam vero die, spiritu ferventes, usque ad principalem Myzquitam, hoc est ipsorum templum, sine aliquo ductore venerunt. Quod eum vellent intrare, Saraceni indignati eos clamoribus, impulsibus, et verberibus impetentes, Myzquitam intrare nullatenus permiserunt. Haec enim est eorum institutio, ut nullus Christianorum, aut alterius ejusdemque sectae, ipsorum templum ingredi permitatur.

6 Tandem ad portam palatii accedentes, ad e Regem Legatos se dicunt a Rege regum Domino Jesu Christo missos. Cumque Regi multa de fide Catholica proposuissent, ad conversionem et Baptismum suscipiendum ipsum inducendo, et multa turpia de Mahumeto et ejus damabili lego deluxissent; Rex furere exanilescens, capibus eos truncari jubet : sed ad verba filii mitigatus Rex, jussit eos in summitate f turris includi. Illi vero e turris altitudine Christi fidem ingredientibus curiam praedicabant; Mahumetum et ejus profanae sectae observatores aeterno supplicio damnandos. Quod audiens Rex, praecipit eos in fundo ejusdem turris recludi : et post, seniorum consilio, g misit eos Marrochium, ut ipsi optabant, cum Domino Petro nobili h Christiano Catholico, et quibusdam aliis Christianis. Et intraverunt hospitium in quo morabatur Dominus Petrus Infans i supradictus; (in Hispania enim filii Regum post primogenitum Infantes appellantur,) qui sanctos Fratres fecit cum magna devotione recipi, eisque ad victum necessaria ministrari.

a Alanquerium, sive Alanquera, vulgo Alenquer, patria Damiani Coesii; quam dicitur palat quasi Alan-kereke, id est, Alanorum templum, quia Teutonibus adcoqui Alams et Colthis Kereke templum significat. Antonino, Ieralrica, seu Hierabrigo, uti censent Vasconcellius, Resendius, Parreus, Ambrosius Morales. Tago adjacent supra Ulyssiponem, Mauris eam cepit Alphonsus I. Hinc ergo Ulyssiponem iter Martyres, inde Hispaniam navigarunt, ut Marcus Ulyssip. lib. 4, cap. 4.

b Sancta haec soror Regis Portugalliae Alphonsi II, erat, non Regina, ut vitiose hic erol scriptum. Ea a Sancto patre oppidum Alanquerium accepit, in quo et Minoribus castrum monasterium exepit. Extat id etiamnum, Vasconcellio teste; post quod numerata prope tota Lusitania aedificata, de prioris illis consuli potest Franciscus Gonzaga de origine Seraphice Religionis

S. Francisci, par. 3 in provincia Portugalliae: Wadingus item ad an. Ch. 1217 num. 22, 23, 24 et 25. Marcus Ulyssipon. lib. 4, cap. 48, et lib. 6, cap. 28 et 29. Sanctae hujus, quae Virgo devota dicitur Petro de Nalalibus, virtutes describit Marcus lib. 4, cap. 4. Bibadencira in horum Martyrum Actis; Gonzaga 3 p. conven. 2 Portugalliae.

c Cubiculum inlerius, in quo his se vestibus induere, traditur modo juvenum esse tirocinium, ac reverentiam sarcanicum odorem adspirare accedentibus; idque se credbo expertum scribit Wadingus ad an. Ch. 1219, num. 51.

d Hispanis non diu post, anno nimirum 1247, 20 Augusti, obsideret a Ferdinando Rege Castellae est capta, ac decimo sexto post mense intercepta. Ultimus isse Saracenorum Rex fuit Axataffus. Ita Mariana noster lib. 13, de rebus Hispaniae cap. 7.

e Circa hoc tempus Hispani regnabat Abenillate, cujus meminit Belleforestus tomo 2, Cosmographiae, lib. 6, cap. 13.

f Locus hic turris Martyrum quibusdam dicitur, aliis Turris auri; sicut ad fluminis ripam, ita Wadingus ex Mariano, et Recollado.

g Pisanus: Rex iratus eos fatuos reputans, de regno suo expulit et emisit.

h Potius: nobili Castellano Catholico, Marco cap. 9, ex antiqua Legenda, dicitur: Eques Castellanus, nomine Petrus Ferdinandus de Castro, Wadingo ex Mariano et Marco, Eques Castellanus Ferdinandus de Castro. Memorat Mariana lib. 12 de rebus Hispaniae cap. 3, Petrum Castrum Ferdinando Castrio genitum obisse Marrochii ad XV Kal. Septemb. an. Ch. 1214. Ille forti opera Regi Legionensi in bellis navata, profectus in Africam erat, qua causa incertum. Erant a patre hujus cum ea gente amicitiae hospitique jura ista. Certe parens ante an. Ch. 1170, eo suggerat, utidem Mariana lib. 11, cap. 11. Aliquis ergo ex hac familia fuerit: nisi mendum judicetur in Marco et Mariano Florentino.

i Desunt aliqui, hoc aut simili modo supplenda: D. Petrus Infans, frater Regis Portugalliae supradicti Alphonsi II.

LECTIO III.

Publica praedicatio, exilium, carcer. Aqua divinitus obtenta.

Tunc Fratres ubicumque videbant Saracenos, eis ferventissime praedicabant. Cum vero Frater Beraldus quemdam currum ascendens, populo praedicaret, Miramolinus Rex a inde transiens, qui ad visitandum Regium sepulchra, quae sunt extra muros, pergebat; cum videret Fratrem praedicantem, nec a praedicatione, eo praesente, desistentem, fatuum eum existimans, praecipit ut omnes quinque Fratres de civitate expellerentur, et per Christianos ad partes fidelium remitterentur sine mora. Tunc dictus Dominus Petrus Infans quosdam de suis servitoribus eis dedit, qui eos usque b Septem conducerent, et inde ad partes fidelium transfretarent.

8 Sancti vero Fratres, illis in via dimissis, Marrochium revertuntur : et civitatem ingressi, statim coeperunt Saracenis in foro existentibus praedicare. Quod Rex audiens praecipit eos in carcere recludi, ubi sine cibo et potu viginti diebus fuerunt; sed divina consolatione refecti. Postmodum accidit, quod immoderatus calor et magna intemperies aeris supervenit. Estuantes autem aliqui, quia propter carcerem sanctorum Fratrum illa tempestas evenisset, Rex de consilio Ahoturim, qui Christianos diligebat, ipsos de carcere liberavit, praecipiens Christianis, quod ad partes Christianorum eos remitterent sine mora. Coepit tamen mirari eum aliis Saracenis, quando eos vidit corpore incolumes, et mente constantes, cum viginti diebus continuis fuissent in carcere sine cibo. Et cum liberi fuissent, statim volverunt Saracenis proponere verbum Dei: sed Christiani timore Regis nullatenus permiserunt, sed dederunt eis ductores, cum quibus versus partes fidelium remearent. Fratres vero illis in via dimissis, Marrochium iterum revertuntur. Tunc, habito inter Christianos consilio, Dominus Petrus Infans eos in suo hospitio tennit, et in publicum prodire, adhibitis eis custodibus, non permisit.

9 Post haec Dominus Infans eum multis aliis Christianis et Saracenis congregato exercitu, ad quosdam c Saracenos Regi rebelles expugnandos perrexit. Qui redendo per tres dietas non potuerunt pro se et equis aquam ad bibendum alicubi invenire. Cum vero angustia sitis de vita desperarent, Frater Beraldus, praevia

u
b
Alanquera
Hispaniam pro-
fecti,
c
ingressa Mes-
quitae arcen-
tur,
d

Regis jussu
turri inclu-
duntur.

y
h
Marrochium
mittuntur.

i

a
Isthic praedi-
cant.

b
revertuntur.

c
Eo redeunt.

d
In carcere
20 dies jejuni-
umunt.

e
Iterum puls-
i, denuo re-
deunt.

f
Beraldus fon-
tem elicit.

prævia oratione, accepto brevi paxillo, terram sedit, et statim fons erupit, de quo ad plenum biberunt homines et iumenta, et utres etiam impleverunt. Et hoc facto, statim fuit fons illi exsiccatus. Omnes vero, tanto miraculo viso, eos in majori reverentia et devotione habuerunt, et multi ejus osculabantur pedes.

a *Febertus, Indæ perperam.*

b *Septa in ipsis freti Gaditani faucibus minutissimam et frequentissimam ea tempestate Maurorum, nunc firmissimum Lusitanorum propugnaculum; Mauris creptum an. Ch. 1418, mense Augusto, e quo in Hispaniam facilissimus trajectus. Lege Vasconcellum in Joanne 1, num. 11.*

c *Wadingus num. 83, ex Legenda antiqua Arabes vocat.*

LECTIO IV.

Varii cruciatus, tentationes, martyrium.

a **C**um vero reversi Marrochium, custodirentur, quadam feria sexta domum clam exeuntes, Miramolino Regi, ad visitandum Regum sepulchra emti, se audacter præsentarunt. Frater vero Beraldus eorum ascendens, cepit eo presente intrepide prædicare. Quo viso Rex iracundia plenus præcepit cuidam b Principi Saraceno, qui miraculum aque viderat, ut eos capitali pœna puniret. Tunc omnes Christiani timore mortis ad propria hospitia confugerunt, ubi firmatis januis latitabant.

c **I**llic vero Princeps missis apparitoribus jussit eos ad se venire. Qui cum fuissent ad Principis domum bis adducti, illo absente, ministri diaboli eos alapis et ictibus percutientes in majorem carcerem recluserunt: et ibi sancti Fratres Christianis et c hæreticis verbum Dei continue prædicabant. Tunc Princeps fecit eos adduci. Quos cum vidisset constantissime fidem Catholicam confitentes, et iniqua Mahumetti et suæ legis exprobrando audacter reserarent, ira magna succensus præcepit eos variis tormentis torqueri, et in diversis domibus ab invicem separatos fortiter flagellari. Tunc iniqui ministri, ligatis manibus Sanctorum et pedibus, funibus in collis eorum positos, ipsos per terram trahentes et retrahentes, sic graviter d flagellarunt, quod fere viscera apparebant. Super ipsorum etiam vulnera ebulliens oleum et acetum superinfundebant, eosque super aspera stramenta vasorum ferventis olei et aceti, fragmentis impositis hinc inde volutabant. Et sic per totam noctem afflicti a triginta Saracenis fuerunt crudeliter flagellati.

d **12** Eadem nocte visum fuit custodibus, quod lux magna de cœlo descendeat, et sanctos Fratres recipiens ad coslos cum innumerabili multitudine sublimabat. Qui stupefacti et terribi ad carcerem accedentes, eos devote orantes invenerunt. Rex vero Marrochiorum, iis auditis, furore succensus, præcepit ut sibi ducerentur. Ligatis itaque manibus, nudis pedibus, expoliati Sancti, afflicti, plagati, fustibus continue acti, ad Regem ducuntur. Quos cum vidisset Rex in fide solidissimos, introductis quibusdam mulieribus, ceteris exclusis, dixit eis: Convertimini ad fidem nostram, et dabo vobis mulieres has in uxores, et pecuniam magnam, et eritis honorati in regno meo. Beati vero Martyres responderunt: Mulieres et pecuniam tuam nolumus; sed omnia contemnimus propter Christum. Tunc Rex ira succensus gladium arripiens, Sanctis ab invicem separatis unum post alium caput per medium frontis fregit: atque e tres gladios simul conjunctos constringens propria manu, ferri crudelitate, eos decollavit. f

a *Sequentia rejicit Wadingus in an. Ch. 1220. b Ille Marco et Pisano dicitur Abozaida; in officio Conimbric. Albosaidus*

c *Petrus Saracenus, aut Mohimelanus, ut sequentia indicant. d Surtius cap. 6, dicitur illis, donec nuhi traherentur per plateas, atque assiduis flagris excrucientur. Princeps quidam Mahometicum suadens fidem, Oho vero illius persuasionem confutans, etiam in contemptum profane legis in terram spuens, gravi ab ipso alapa percussus est. Al ille verborum Domini non immemor, alteram præbuit maxillam, dicens: Ignoscat tibi Deus, quia nescis quid facis. Eadem fere stantia.*

e *Pisanus decollavit, tres enses in feriendo confringens, integrum unum servari, supra dictum.*

f *Scribit Marcus Ulms, atque ex eo Wadingus, Martyres in ipsa martyrii hora D. Sancti Infanti Alenquerie oranti apparuisse, macerant sanguine rubentem in signum sui martyrii manu tenentes, dicentesque se jam per martyrium curis hæc possuisse, et ad celum evolasse, ibique perpetuis suis fore intercessores apud Deum, qui exhibitam eis beneficentiam noluit iremuncraram.*

LECTIO V.

Reliquiæ collectæ. Miracula facta Marrochii.

Compleverunt autem suum martyrium anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo, XVII Kalendas Februarii, Domini Papæ Honorii tertii anno quarto, ferme septem annis ante mortem S. Francisci. Post hæc corporibus et capitibus Sanctorum a mulieribus extra projectis, nequissimi populi fines pedibus et brachiis ligantes, extra muros civitatis traxerunt, ac sacra corpora, ululatus et clamoribus maximis per gyrum civitatis tracta, tandem urgente nocte ipsa membratim dilacerata in campis reliquerunt. Tunc vero Christiani elevatis manibus in cœlum, hominum pro eorum triumphali martyrio collaudantes, reliquias Sanctorum devotissime ac lætanter colligere cœperunt. Quod cum viderent Saraceni, omnes ut rabidi canes tantam lapidum multitudinem in Christianos jactaverunt, ut grandinis tempestas videretur. Sed meritis Sanctorum Christiani omnes fugientes ad propria redierunt: et sic timore mortis in propriis domibus clausi per triduum latuerunt. Nam illo tempore a Petrus Fernandi, et Martinus Alphonsi Scitiferi Domini Infantis per Saracenos in foro interfecti fuerunt.

14 Postmodum vero facto magno igne in campo, corpora sanctorum Fratrum in illum projecta fuerunt, ut totaliter cremarentur. Sed ignis divina virtute a sanctis reliquiis, tanquam a materia contraria declinabat, et totaliter extinguebatur: primo caput unius Martyrum frequenter in ignem projectum, nec in capillis ulla combustionis signum sensit, quod adhuc cum pelle et capillis in monasterio sanctæ Crucis de Colimbria b ostenditur incorruptum. Saraceni autem quidam propter amicitiam, quidam propter herum, nec non Christiani ibidem captivati, Sanctorum reliquias colligentes, Domino Infanti obtulerunt. Qui cum magna devotione eas recipiens, commisit c Johanni Roberti, Canonico sanctæ Crucis de Colimbria, viro perfecto, et tribus innocentibus d domicellis.

15 Nullus autem audebat intrare locum, ubi sacre reliquiæ servabantur, quem alienus facinoris etiam sola conscientia arguebat. Umbræ illo tempore quidam Petrus e Rosanus nomine miles, habens concubinam, Rosarian nomine, cum ascenderet solarium, ubi sacre reliquiæ servabantur, in medio factus immobilis, fortiter clamavit, dicens: Succurrite, succurrite, date mihi confessionem. Et facta confessione prædicto Canonico, et abjurata concubina, descendit liber, viribus corporis recuperatis: sed ultra loqui non potuit, quousque de mandato Infantis dictus Canonicus ei caput unius Martyris possidisset supra f pectus; et statim loquelam et vires recuperavit, ut prius.

16 g Quidam etiam scitifer, qui aliquando Sanctorum reliquias, quæ super sentem desiccabantur, devote contrectabat, semel actui fornicationis se ingressit. Et cum rediens, vellet, ut prius, sacras reliquias adaptare, scutum, in quo erant, subito se levavit in altum, ut ipsum tangere non valeret. Premitentia vero ductus, nox ut fuit confessus et contritus, ad locum solito reliquiæ descenderunt et se contrectari manibus ejusdem scitiferi permiserunt.

a *Marcus Ulms cap. 18, et cum secutus Wadingus num. 39, referunt verbum Martinum Alphonsi Tolleam Infantis consanguineum, et Petrum Ferdinandi de Castro, ab Infante missos, et sacras reliquias vel prece, vel mercede redierunt. Indulgentias deus emendandos, quod reliquias vult ab Alonzo Tello consobrino D. Infantis Colimbriciam delatas.*

b *Vasconcellus*

AUCTORE
JO TISSI-
BIANNO,
EX MSS

Corpora
SS. dissecta,
abjectaque

rapere volentes
fugantur,
occiduntur.

a

Igni injecta
non laeduntur

b

traduntur
Petro Infanti.

c

d

e

Aliquis non
possunt in concubina,

f

g

vid fornicario.

a *Regiam Christi-
stam prædica-
vit.*

b

c *Comprehensi,
alapis ceduntur*

d

e *Flagellantur*

f

g *Fervente olei
et aceti per-
funduntur*

h *Interstare
humoratur*

i *Honores et
voluptates
respuunt.*

k *A Regis dera-
dantur*

l

LECTIO VII.

Reliquiæ Conimbricæ delatæ.

Cum vero a Astoricam pervenissent, et hospes, in cuius domo hospitabantur, a triguata annis esset morbo paralytico sic afflicto, ut loquela et membrorum officio privaretur, et Sanctorum tot mirabilia audisset, prostratus ante arcam, ubi Sanctorum reliquiæ servabantur, orans pro remedio sanctos Fratres, ibidem cunctis videntibus loquelam et omnium membrorum obtinuit sanitatem.

29 Cum vero b Colimbriam appropinquassent, ubi jam sanctorum Martyrum fama pervenerat, Domina Oracha Regina Portugalliæ supradicta cum universo populo sanctis occurrit reliquiis, cum magna solemnitate et devotione, usque ad e monasterium sanctæ Crucis de Colimbría ipsas delucentes, ibidem honorifice collocarunt. Cum autem B. Franciscus eorum martyrium audisset, exultans in spiritu, dixit: Nunc veraciter dicere possum, quod habeo quinque Fratres.

21 d Et eodem anno quo Sancti fuerunt interfecti, contra Regem Marrochiorum et ejus regnum indignatio Dei in vindictam Sanctorum efferebat. Nam manus dextera ejusque brachium, quibus occiderat sanctos Fratres, et ejusdem partis omnia membra usque ad dexteram pedem fuerunt desiccata. In patria etiam illa e tribus annis immediate sequentibus nihil pluit: ex quo secuta est tanta sterilitas rerum, et hominum pestilentia per quinque annos continuos, quod major pars illius gentis fuit per mortalitatem deleta, ut juxta numerum fratrum in vindictam pestilentialium agnorum numerus sequeretur.

a Astorica, *Πολεμια* Ἀστούρια Ἀστούρια, Astorica Plinio, et Antonino, vulgo Astorga, Asturiæ urbs, et propria Astorum sedes, urbi gentique Astura annis, cui adjecto, nomen dedit.

b Adde ex Marco cap. 21, et Wadingo num. 44, qui reliquias portabant equites plurimi et nobiles, inter quos eminebat nobilis vir Alphonsus Perez de Arguilla.

c Scribitur Marcus cap. 22, ex antiquis Chronicis, *Hibadencira*, Wadingus in. 43, cum *hæc et Clerus cuperent reliquias portari ad ecclesiam matricem, repugnantes qui eas attulerant, nullum recta telendis, per vicum Sampsonis, alias veteris Aculeone, ad ædem sanctæ Crucis, atque ad ejus valvas oculos stetit; ut vero aperta sunt, progressum ad primarium sacellum, ante ejus altare utroque curvato genu non autem surrexerit quam sarcina levaretur.*

d *Sequentia eisdem verbis narrat S. Antonius 3, parte Chron. tit. 24, cap. 7, § 1.*

e *Pisonus, usque hodie nunquam pluit; nimis enormi mendo.*

LECTIO VIII.

Visio in obitu Urracæ Reginæ.

Et ut sanctorum Fratrum supradictum vaticinium completeretur, Regina Portugalliæ Oracha prædicta, post modicum temporis a sanctorum Martyrum sepultura, plena virtutibus ex hac vita migravit. Et eadem hora, nocte profunda Dominus Petrus Nunii Canonicus et sacrista, omni sanctitate præclarus, et ejusdem Reginæ Confessor, vidit innumerabiles Fratres Minores chorum intrantes, inter quos erat unus cum magna solennitate procedens, et post alii quinque quodam singulari honore inter alios præcellentes. Statim vero, dum chorum processionaliter intraverunt, matutinum cum melodia indicibili cantaverunt. Dominus vero Petrus totus attonitus quæsiuit ab uno eorum, ad quidem per quem locum tali hora tot Fratres intrassent, cum omnes portæ monasterii essent clausæ. Qui respondit: Nos omnes, quo hic vides, fuimus Fratres Minores, et nunc cum Christo gloriosi regnamus. Ille vero cum tanta gloria præcedens est Franciscus, quem tantum desiderasti in hac vita videre. Alii vero quinque inter alios præcellentes, sunt Fratres pro Christo in Marrochio interfecti, in isto monasterio tumulati. Et scias quod Domina Oracha Regina ex hac vita migravit: et quod

a Paralyticum sanant.

b Conimbricam feruntur.

c

d

Miramolimus cum subditis punitur.

e

Urraca Regina moritur.

Supplicatio minorum visa, in qua S. Franciscus et V martyres.

ex

AUCTORE
Jo. TISSE-
RANDO,
EX MSS.
Lucee 21. 18.

b Vasconcellus in descriptione regni Lusitanæ, tractatu de insignioribus Sanctorum delubris num. 23, ait unius ex his Martyribus caput esse corone cinctum adeo in orbem illibitatis, ut ne unus quidem defuisse capillus videatur: quod lucem affert illi sacre pagine oraculo. Et capillus de capite vestro non peribit. Quæ verba historię interserit Wadingus num. 39, ubi se caput illud sæpius vidisse, et attentius observasse testatur.

c Capellanus is erat D. Priori Infantis, quo solum titulo, nomine omisso, refertur apud Surium.

d Ephelis, seu pueris honorariis masculis, ut ex aliis colligitur.

e Hic Petrus Infantis Petri familiaris, cognominatus Rosarius a Rosa, seu Rosaria Burgensi concubina. Wadingus num. 40.

f Hibadencira, imposuisset capiti.

g Hoc miraculum ad sequentem lectionem in MS. referebatur.

LECTIO VI.

Reliquiæ in Hispaniam delatæ. Miracula in itinere.

Includuntur
theæ argen-
teæ.

Post hæc Dominus Infans fecit fieri duas arcas argenteas: ita quod in una erant capita, in alia vero corporum ossa. Ipse vero in sua capella reposuit, ibique continue Sanctos devotissime exorabat, ut ad propria redire posset, obtinerent; cum jam invitus longo tempore ibidem detentus perdurasset. Tunc Rex Miramolimus delit sibi liberam licentiam reddendi contra suorum consilium, qui, ut eum occideret, antea consulebant. Cum vero Infans cum suis licentiam recederet, post diem et noctem venerunt ad quemdam locum, ubi prope audiebant rugitus leonum et terribiles ululatus. Qui terri, positus reliquiis inter se et locum illum, ad quem videbant leones convenire; mox disparuerunt, ut nec leones viderent, nec eorum rugitus audirent.

Liberant Petram Infantem ab incursu leonum.

ab insidiis intronum.

18 Cum vero procedentes ad multivium accessissent, et quam eligerent viam penitus ignorarent; Dominus Infans præcepit mulam, quæ sacras reliquias deferebat, antecedere, eamque omnes insequerentur. Mula vero, Domino dirigente, statim a vita divertit, in qua paratæ erant Infanti insidiæ Sarcenorum, ut sibi postea fuit dictum: et per quamdam iusitatan et asperam incedens viam, per montes et valles divertebat: et sic brutum animal per viam securiorem eos usque Septam direxit, navisque paratas, Domino disponente, ascendentes navigaverunt. Et prima nocte supervenientibus tenebris timebant nautæ, ne in aliquos scopulos irruerent et perirent: et tunc omnes ante reliquias prostrati sanctis Martyribus supplicabant, ut eos a tanto periculo liberarent. Et ecce subito claritas quædam effulsit, ita ut hinc inde mare possent conspiciere navigantes: et tunc clare viderunt quod ad illos scopulos naves ducebantur; sed lucis beneficio ab illis divertentes, salvis omnibus, ad desiderata littora a Algizre et b Turife. Deinde Hispalim pervenerunt: ubi per Christianos Infanti nuntiatum est, Saracenos ad eum capiendum a Rege missos. Quo audito in c Castellam omnes quamecitius se dederunt. Et vix nautæ vela levaverant, et ecce milites Regis Marrochiorum affuerunt, ut Infantem etiam invitum reducerent, et suos capitibus detraherent: sed Sanctorum meritis liberati cum salute Hispaniam intraverunt.

et periculis maris.

u h
In Hispaniam
devehuntur.

r

a Algizre e regione Septa, in Hispaniæ littore Gaditano, portus est Bæticæ, seu Andalusis. Wadingus num. 43. Algizram scribit, nomen Geographis incognitum. Algizre legit etiam Marcus, Ludovico Nonio F. CL. Algeriza dicitur.

b Turiffa dicta, ut tradunt, a Turiffio Duce Maurorum, qui primus cum proditore Juliano sub Rudrico Rege an Ch. 713, in illas Hispaniæ partes Mauros induxit. Cujus copis Calpe mons primum est occupatus. Heracleoque urbs illi monti imposita, Gibraltaris dicta a Tarif, et Gehal quæ vox montem significat. Ita fere Mariana lib. 6, cap. 22. Quidam Turiffiam veterem fuisse Tartessum scribunt, refragante Nonio, Marcus hic pro Turiffa, Palmam habet. Turife dicitur in Finea S. Franc.

c Marcus et Wadingus in Galsclam: scilicet circumnavigando Lusitaniam, quam ingredi Petrus Infans necesse fuit ausus, in regno Legionensi apud Alphonsium Regem pervenit, ac sacras reliquias ad fratrem Alphonsium II, Conimbricæ agentem, in Lusitaniam transmisit. Vasconcellus in Alphonso II, num. 9.

Malitiam ab
us decanta-
tum
a
peccata mor-
talia

ex toto corde nostrum dilexit ordinem, Dominus
Jesus Christus nos omnes huc misit, *a* ut pro ejus
honore hic diceremus sic solemniter matutinum : et,
quia tu eras ejus Confessor, Deus voluit, quod tu ista
videres. De morte vero Reginae non dubites, nam
statim, cum recedemus, de hoc audies certa nova.
Tunc illa processio clausis januis monasterium exiit :
et statim illi de familia dictae Reginae ad portam pul-
saverunt et denuntiaverunt Reginae nunc debitum
exolvisse.

a Pelbartus : ad deferendam animam ejus in caelo. At Marcus
porcus Tisserando consentit.

LECTIO IX.

Conversio S. Antonii de Padua. Iter S. Fran-
cisci in Syriam.

a
S. Antonius
de Padua con-
versus.

Postea Sancti magnis ceperunt conursare mira-
culis, quorum aliqua in eorum diffusiori *a* legenda
plenius continentur, Istorum autem exemplo Sancto-
rum B. Antonius, tunc Canonicus in eodem mona-
sterio sanctae Crucis, qui Fernandus Martini voca-
batur, zelo martyrii flagrans, Ordinem Fratrum
Minorum, aetatis suae anno xxv, intravit : et annos
decem in ordine plenus sanetitate, et praeclarus
doctrina et miraculis, *b* consummavit.

24 In illa autem Fratrum *c* dispersione, B. Fran-
ciscus ob fervorem martyrii ad partes Syriae cum
duodecim Fratribus et ad Soldanum se contulit :
eumque constantissime Christi fidei praedicantem
Soldanus cum omni reverentia, Domino disponente,
ad propria remisit.

a Aliqua coram hoc subvertentur

b Abbat S. Antonius de Padua an. Ch. 1234 ingressus ordinem
Sacerdotum an. Ch. 1221. De eo videmus XIII Janu.

c De hoc itinere S. Francisci, quod an. Ch. 1219 suscepit,
aliquae ejus Seraphicus verbulibus, aegros 11 Octobris

MIRACULA

Ex Annalib. Lucae Wadingii.

a
S. Antonii libe-
ratus

Juvenula quaedam Saracena, sed Christiana fide
inbuita, et secreto baptizata a Principis praefato
Saecellano, a daemone obsessa, qui doluit hanc sibi
eripi praedam; adducta ante scrinium, ubi pars reli-
quiarum religiose servabatur, statim ut detecte sunt,
daemon cum ingenti clamore abscessit. Juvenis etiam
domesticus proluxa et gravi oppressus infirmitate,
cum humanum non superasset remedium, rogavit
Saecellanum, ut quidquam sibi admooveret reliquia-
rum. Ille immerso uno ex ossibus in aquam, biben-
dam dedit febrientanti, et statim ab omni morbo liber
evasit. Alter tibiam vulneratam, aqua, qua abluta
sunt sacrae reliquiae, aspersit, et sana facta est. Eadem
aqua dolorem oculorum ab alio depulit, et deinde
Presbyter quidam faciem ex tumore dolens, post
contrectationem reliquiarum, applicata cum fiducia
ad tumentem faciem manu, qua sancta tractavit,
vernaute[m] et pulchram effecit.

Luca anno
1219

Palmyra curati-
tanti,
dolor oculor-
um,
sana lingua

b
lethali vul-
nere

2 b Irruerunt in quendam nobilem Conimbricen-
sem prope dictam sanctae Crucis redem sicarii ut eum
occiderent : fugientem comprehenderunt ad ecclesiae
januam, et tot affecerunt vulneribus, ut mortuum
judicaverint. Qui morientem succurrere voluerunt,
atque omnino defunctum putantes, suo coarctum
pallio in ecclesiam introduxerunt, ut ibidem sepeli-
retur. Sed non jacent longo tempore : nullo enim
auxiliante se crevit in pedes sanus, absque vulneri-
bus publice proclamans magnam esse sanctorum
Martyrum virtutem, qui a tot lethalibus ictibus libe-
rarentur.

a

3 Rarum et singulare hoc, quod refero spectacul-
um. Uppidum est diocesis Conimbricensis, Fala
dictum, cujus incolae, dum e saevissima peste perirent,
omnes obierunt, uno solo jam pestilenti in faucibus
mortis relicto. Hic nullum videns suae vitae superesse

remedium praeter divinum, Martyres, quorum devo-
tus cultor erat, invocavit instanter; votumque addi-
dit, quod si eum a contagioso illo morbo liberarent,
nudus eorum *d* visitaret reliquias, hortareturque ut
similiter facerent et alii. Convaluit de infirmitate
sua miraculose, et tam efficaciter suasit regredien-
tibus vicinis, ut quod ille vovit illi facerent sponta-
nee, ut omnino persuaserit, et omnes singulis annis
nudi veniant ad Martyrum sepulchra in publica et
ordinata supplicatione.

Ex Luca
WADINGIO.

d

4 Veniunt in ipso Martyrum natalitio ad S. Fran-
cisci aedem trans *e* Mundam fluvium positam, in
magno numero, non solum ex illo oppido, verum ex
aliis vicinis, ad quartum et quintum ab urbe lapidem
sitis, et ibi detractis vestibus, quibusdam etiam in
propriis jam aedibus demudatis, audiunt sacrum. Quo
peracto pergunt omnes processionaliter, toto cor-
pore nihil gestantes praeter femoralia, aut subliga-
cula, procedente Cruce, subsequentibus vel in melio
positis eorum Rectoribus suos fasces seu rectorias
virgas gestantibus, et ceteros in ordinem cogenti-
bus. Postea veniunt omnes Franciscani psallentes in
Martyrum triumphum. Excedunt aliquando hi nudi
oppidam cum quibusdam civibus et puerulis, qui
magna devotione se eis nudi etiam imaiscent, nume-
rum ducentesimum : ferme tercentum ipse nume-
ravi anno mccc, dum in Collegio D. Bonaventurae
Conimbricensi ultra trennium Theologiae inebuerim,
singulis annis ad hoc devotum vocatus spectaculum.
Ferme ad mille passus distat monasterium sanctae
Crucis a Franciscano, et per ducentorum passuum
pontem itur ad civitatem illo mensium omnium frigi-
dissimo. Accedentibus ad sanctam Crucem, haeret
vel concionator in suggestu, vel Sacerdos in altari,
dum a nobili circumstantium multitudinis *e* potiori
Clero seculari et regulari, primatibusque civitatis,
atque ipsius aedis Canonicis, hymnis, organis et
ingenti jubilo excepiuntur, et singuli ad sacrarum
reliquiarum deosulationem venerationemque admit-
tuntur. Nudi deinde omnes sistunt ante reliquias in
sacello majore et capacissimo, donec sacra absol-
vuntur : mox deducuntur in amplam aulam, in quam
deductas suas vestes quisque resumit.

Nudi ad
SS. reliquias
supplicatum
veniunt

e

Itulus suppli-
cationis

5 Horum pietatem emulati multi ex civibus nobi-
lioribus alique pii viri, nocte natalitii, qua sacras
excubias januis bipatentibus observant Canonici,
veniunt similiter nudo corpore, sed tecta facie, et
devote sanctorum Martyrum invocant auxilium. Fuit
tamen quidam Nuntius Apostolicus, quem in illo
regno Collectorem appellant, qui tantam impendi
venerationem videns Martyriis, adhuc per Eccle-
siam non canonizatis, in ipsa eorum ecclesia prohib-
uit, ne amplius tanta solemnitate colerentur in-
consulta Romana Ecclesia, nec peculiari obtenta licentia.
Ut dixit, statim mula, qua vehebatur, ad templi
valvas mortua elisa est in terram, et ipse Antistes
ardenti subitaneaque correptus est febre. Ex caelesti
indignatione haec mala suspicans oriri, humiliter se
prostravit ad sacrarum Martyrum reliquias, promit-
tens in posterum se eis omne obsequium et reveren-
tiam praestiturum, eorumque solemnitatem com-
mendaturum. Cor contritum et humiliatum Deus non
despexit : cumque sanitati, et mulam vitae restituit.
Quae duo miracula adeo manifesta in conspectu totius
populi, qui Antistitem comitabatur, universam illam
regionem magis in sanctorum Martyrum cultum accen-
dit, dum plane intellexit nimis honorificandos Dei
amicos, et in oculis confirmatum esse principatum
eorum. Nec multo post Diocesano statuto, sancitum
est, ut eorum dies natalis haberetur pro festivo.

Gemma mira-
culo cu confr-
mata religio

6 Huic miraculo aliud ferunt simile Conimbricen-
ses : quod cum quidam urbis Episcopus argutus, ex
magna, quam praeferebat, modestia, vetaret illas
madorum fieri supplicationes, indignum indecorum-
que

Intermissa,
judicatur

EX MARCO
ULYSSIPP.

que existimans per medias plateas homines incedere nudos; statim eo anno, quo piam suam consuetudinem dimiserunt præfati oppidani, tempore brumali et salubri, nullo locorum in toto regno peste grassante, in eos debaccata sit, et vindictam simul cum Episcopo senserint divinam. Quæ commoti revoverunt se nullo pacto aut lege ullo unquam tempore prædictam supplicationem in Martyrum solennitate præterituros, quod in hunc diem fidelissime curant complere.

a Referuntur hæc num. 42, ex Historia MS. Ulyssiponensi.

b Sequentia referuntur num. 48, 49 et 50, ex Marco Ulyssiponensi cap. 26, 27 et 28.

c Nodulphius a ceteris iterum discessit: ait enim grandine omnes, un hoc exceptio, mactatos: Marcus et Bzovius, patrem et liberos quinque a peste servatos.

d Marcus: quolannis dum viveret nudus visitaret, et curaret a morte per quempiam ex sua familia visitari.

e Munda fluvius Lusitanæ, inter Tagum et Durium, vulgo Mondego, Conimbricam præterfluit, vide Nonium in Hispania.

ALIA MIRACULA ex Marco Ulyssiponensi.

a
Visus, ope
SS. recupera-
tus:

Conimbricæ Maria Vasquez, Petro Danfins nupta, visu orbata est. Inflammato ergo fidei ac pietatis ardore ad monasterium adit sanctæ Crucis: aquam poscit, cui sacra intincta pignora erant: ea oculos abluit, visumque b recipit. Vulgatum illico tota urbe miraculum.

c
sedatus san-
guinis
fluxus:

2 Ejusdem cœnobii Canonicus inter bibendum c hirudinem deglutiit imprudens, ac ne sensit quidem principio; donec mittere e naribus sanguinem cœpit, itaque copiosum, et dies quidem unum ac viginti, ut conelamata ejus videretur salus, deque exequiis ageretur. Mulier quedam honorata, ejusdem Canonici d patrini, sive susceprix, sanctorum Martyrum dedita cultui, eorum opem implorat, votumque nuncupat. Canonicus continuo hirudinem revomit, omnique periculo liberatus.

hernia cu-
rata:

3 Viri nobilis Joannis Vasquez Conimbricensis filium difficilis torquebat e hernia. Multis frustra tentatis medicamentis, ad Martyrum patrociniū confugit, spondetque se noctem unam in eorum sacello cum filio daturum precibus. Curata illico hernia est.

f
et comitialis
morbus:

4 Haud procul ab oppido Pala, ubi patremfamilias ac filios quinque a peste curatos diximus initium dedisse supplicationi, quæ annue f mediis nudatis corporibus ad Maryrum sacellum instituitur, colonus debebat, cui Joanni g Capillo nomen. Hic dudum comitali morbo laborarat. Cum didicisset quanta sanctorum Martyrum invocatione patrarentur miracula, magno animi correptus angore vovet se Falensium supplicationibus eodem ritu quotannis adfuturum. Votum deinceps pie solvit, omni liber pristinae ægritudinis molestia.

emergentia
liberata:

5 Emergumentam quandam parentes sui ac maritus ad Martyrum sacellum adduxere: triduumque isthic egere sacris procurandis ac precibus fundendis intenti. Tandem pessimo inquilino, Martyrum virtute, liberata est.

item alia:

6 Aliam emergumentam e vico Beira, dum ad ædem Deiparæ Virginis, h cui a Virtutibus nomen, perducitur, ut Conimbricam pervenit, dire exagitare tartareus hospes cœpit. Ergo sacellum aditur sanctorum Martyrum, conceptisque precibus, fugatur malus dæmon.

i
rabidus cura-
tus:

7 Petrosi vici incola i viverram habebat, quæ rabie correpta ejus filium momordit: hic in rabiem quoque actus, sibi ipse inferre manus conabatur: nec vinci poterat remedio ullo malum. Parenti in somnis quidam Franciscano habita visus, edicit ut eum filio ad sanctæ Crucis monasterium adent, atque ab Edituo aquam poscat sanctorum Martyrum inumeris reliquiis sacram; eam potam saluti filio fore. Nec fidem fefellit eventus.

8 k Puerum a primo ortu hernia laborantem ad sacellum Martyrum parentes sui deportarunt: qui Sanctis cum donaris et ferventi preceatione oblati, omnino curatus est.

k
hernia so-
nata:

9 Quemdam in eadem urbe ita dentium dolor cruciabat, ut nec cibum capere, nec partem ullam quietis posset. Expers medelæ, sanctos Martyres religiose invocat, votis additis. Nocte insequente necdum remittente dolore in somnum incidit, visusque sibi in eo est quinque sanctos Martyres videre adstantes, unumque ex iis maxillam sibi manu palpantem. Experrectus sensit omnem sibi detersum dolorem.

dentium do-
lor.

10 l Rudericus Lanrentii de las Puntas vir nobilis, dum in Regis obsequio versatur, in carcerem forte conjectus, ac damnatus morte, vovit Martyribus si per eos periculo eriperetur, visitaturum se eorum sacellum cum ipsis, quibus victus erat, compedibus. Illico securus ei patefactus egressus est. Ergo ingentes trahens catenas, ad monasterium sanctæ Crucis venit, et Missæ sacrificium offerendum curavit ad aram Martyrum. Missa peracta solute catenæ ultro pedibus exciderunt, ibique ad memoriam appensæ.

l
Liberatus qui
dam e car-

11 Ferdinandus quidam ita languenti erat stomacho, ut quindecim ipsos dies cibi omnis expers manserit, jamque nec aperire oculos posset: et jam cœperant quæ ad curandum funus pertinebant apparari. Mater magno quodam animi sensu opem implorat Martyrum votumque concepit. Mox filio esse melius cœpit, qui postridie e strato se proripuit pedibusque incessit incolumis, visitque cum parentibus Sanctorum sacellum, ac materna vota persolvit.

Stomachi im-
becillitas cu-
rata.

12 Jacobus Perez de la Curta Conimbricensis natali sanctorum Martyrum die ad putandam vitem, quæ post Minorum cœnobium sita erat, primo mane profectus est. Præterit isthac quispiam, et, Au ignoras, inquit, Jacobe Perez, hodie sanctos Martyres coli, quorum in sanctæ Crucis corpora sunt? Quid deinde? ait ille: Non est ejusmodi id festum ut publica feriatione agi debeat. Moxque respectans nusquam eum qui se mouerat, videt. Opus ergo prosequitur: sed e vestigio ingenti totius corporis, manuum præsertim tremore percussus, omittit id coactus est. Sensit ergo divinitus id sibi evenisse, templumque sanctæ Crucis petiit, ac votum fecit, se quoad viveret eum diem religiose observaturum, m sacris, concioni, vespers interfuturum: simul votum suscepit, simul sanitatem recuperavit. Testatus deinde est quotquot eo die palmites incidisset (inciderat circiter octoginta) nihil eo anno nvarum tulisse, cum ceteri perquam secundi fuerint.

Festi illi ob-
servatio, mi-
raculo duplici
sancta.

13 Mulier quedam, aliusque adolescens, Sanctorum meritis, percepere cœlitus surditatis remedium.

Surdi sanati.

14 Anno 1466, 16 Januarii, cum esset Conimbricensis Episcopus in Sanctorum sacello, confluxit eo vis ingens hominum ad vota solveada, erantque complures seminudi. Sciscitatur Episcopus quæ quemque causa ad vota et illum supplicandi ritum impulsisset. Alii se hernia, alii surditate, aliæ infirmitate, simul ac se ejusmodi peregrinationis voto obstrinxerant, liberatos prædicabant. Adstabat Episcopi nepos annos undecim natus, ita molesta conflictatus n hernia ut negarent medici arte ulla curari posse. Hunc jubet Antistes in sacerarium secedere positisque vestibus, ceterorum ritu nudum supplicare Martyribus. Paruit adolescens. Ipse quoque eum adstantibus preces dedit Episcopus. Dum ergo nudus, fixis humi genibus, manu creum gestans, precatur Sanctos, (mira res!) ita sanus continuo evasit, ac si nihil unquam passus esset adversi. Antistes gaudio exiliens, et qui spectare vellent sivit testes miraculi fieri, et Deo sanctisque Martyribus gratias egit.

Varix curata
infirmitates,

ii

hernia.

a Narrat

- a Narrat hæc Marcus par. 3, lib. 6, cap. 33.
 b Adhuc Joannes Blancunius Gallicus interpret, coram Canonicis.
 c Blancunius, araneam,
 d Quisit in Blancunius. Ceterum patris, voce Ecclesiastica appellant, qui pro baptizando aut confirmando sponte, eumque suscipiunt.
 e Interpres Gallicus, plagæ et ultero consentit Azovius.
 f Blancunius, nudis pedibus.
 g Hispanice est Cabelos Gallice Capelli; apud Dzovium Capellus.
 h Hispanice: nuestra Señora de las virtudes.
 i Mustela genus est. Dzovius canem rabidum habet.
 k Sequentia narrat Marcus cap. 34
 l Dzovo, Laurentius Ruizius
 m Blancunius, solenni sacro, vesperis primis et secundis; conuenem omittit.
 n Blancunius, plagis; Dzovius, deplorata ægitudine.

BULLA SIXTI IV, PAPÆ

de sanctorum Martyrum veneratione.

Sixtus Episcopus, servus servorum Dei, universis Fratribus Ordinis Minorum, dilectis filiis, ubicumque morantibus, seu moraturis, salutem et Apostolicam benedictionem.

Cum alias animo revolveremus merita beatorum Martyrum, Bernardi, Petri, Othonis, Accursii, et Adjuti, qui ex ordine Fratrum Minorum, (sub quo et nos coaluimus) fuerunt, qui post multa tormenta sub Rege Marochiorum pro Christo mortem subierunt, et martyrii palmam gloriose promerentes plurimis miraculis in ipsa morte, et post claruerunt; ex quo incensus Beatus Antonius de Padua ex ordine

Canonicorum regularium, in quo tunc erat, ad ordinem ipsum Fratrum Minorum se legitur transtulisse; Concessimus ex auctoritate Apostolica et benignitate, vivæ vocis oraculo, ut Fratres prædicti Ordinis Minorum possint publice et solemniter celebrare in suis Ecclesiis Missæ et horarum officium de supra memoratis sanctis Martyribus. Verum cum frequenter adversarius humani generis nitatur bona et sancta opera perturbare; ne tam divinum et pium opus posset aliquis imposterum impedire, tenore præsentium ex certa nostra scientia, auctoritate Apostolica concedimus, quod prædicti Fratres Minores ubique solemniter et publice officium plurimorum Martyrum pro ipsis BERARDO, PETRO, ACCURSIO, ADJUTO, et OTTONE sub officio duplici majore, ac etiam XVI Januarii, qua die ab hoc seculo per martyrium decesserunt, libere ac cum sana et serena conscientia dicere ac celebrare possint. Inhibentes præfata Apostolica auctoritate, ne quis huic nostræ concessioni audeat se opponere; non obstantibus in contrarium facientibus quibuscumque. Præterea quia difficile esset præsens Breve ad omnia loca deferri, volumus ut illius transumpto alicujus publici Notarii manu subscripto, et sigillo Generalis dicti ordinis, vel Vicarii Generalis Fratrum Minorum de Observantia munito, ea prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur si idem præsens Breve originaliter ostenderetur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die septimo Augusti, anno Domini MCDLXXXI. Pontificatus nostri anno X.

a Piplona originale servatur hunc in archivo conventus S. Maria de Avicchi

XVII JANUARIII.

SANCTI QUI XVI KAL. FEBRUARII COLUNTUR.

S. Speusippus,	} tergemini fratres,	} Martyres.	S. Misurianus,	} Martyres in Africa.	
S. Eleusippus,			S. Vincentia,		
S. Melasippus,			S. Alba,		
S. Leonilla eorum avia,			S. Timotheus,		
S. Neonilla,			S. Ingenula,		
S. Neon,			S. Victoria et alii,		
S. Turbon,			S. Rubentius,		} Martyres in Oriente.
S. Mucius,			S. Martyrius,		
S. Victor,			S. Genulphus, Episcopus, in Gallia.		} monachi, Romæ.
S. Mistrrianus,			S. ANTONIUS MAGNUS, Abbas in Thebaide.		
S. Salvius,	S. Sabinus, Episcopus Placentinus in Italia.				
S. Misellianus,	S. Achilleus, Confessor.				
S. Victoricus,	S. Antonius,				
S. Teussa,	S. Merulus,				
S. Fortunatus,	S. Joannes,				
S. Veneria,	S. Sulpitius Pius, Episcopus Bituricensis in Gallia.				
S. Sarta,	S. Milwida, Virgo, in Anglia.				
S. Saturninus,	S. Richmirus, Presbyter in Gallia.				
S. Hortisianus,					
S. Leucius,					

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

- Theodosii Magni Imperatoris obitus consignatur hoc die a Molano, Ferrario, Martyrologio Germanico. Sanctum Petrus de Nalibus lib. 11, cap. 93, appellat, dicitque a Græcis in catalogo Sanctorum conscribi. Nusquam in Menæis extat. Multa de eo præclara narant Ecclesiastici scriptores: vitam separatim edidit Bellarminus lib. 3, de officio Principis Christiani.
- Adda Presbyter, Apostolus Merciorum refertur hoc die et Beatus vocatur a Davide Camerario, qui perperam primum Nordaniubrorum Apostolum facit. Laudatur a Venerabili Beda lib. 3, cap. 21, relato supra vii Jan. in vita S. Ceddæ.
- Confirmatio Ordinis B. Mariæ de Mercede hoc die facta traditur. De ea agemus in vita S. Petri Nolasci fundatoris xxxix Januar.
- Algotus Curiensis in Rhætia Episcopus refertur hoc die in Calendario Cisterciensi; a Chrysostomo Henriquez Beatus appellatur. Recensetur et ab Hugone Menardo in catalogo SS. ac BB. ejus Ordinis. Nondum comperimus ullum eicælestem honorem a Curien-sibus haberi.
- Septem Martyres Ordinis Minorum in Syria a Soldano Melebasa interfecti memorantur in Martyrologio Franciscano Arturi a Monasterio. Meminit eorum S. Antoninus part. 3, tit. 24, cap. 9, § 10. Thomas Bosius de signis Ecclesiæ tom. 1, lib. 7, cap. 3, seculo 13, aliique. Eos hic omittimus, quod necdum publica Ecclesiæ auctoritate vindicati sint.
- Dedicatio basilicæ Beatæ Virginis Annuntiæ agi Florentiæ hoc die consuevit, ut testis est Ferrarius in generali catalogo SS.
- Translatio variorum sanctorum corporum monasterii Villariensis in Brabantia hoc die facta anno 1399, consignata est in Menologio Cisterciensi a Chrysostomo Henriquez. De singulis ogemus in cõjunque natali.
- S. Sulpitius Tungrensis, sive Trajectensis, Episcopus. MS. Florarium. Nos xviii Janu.
- S. Leonardus reclusus Turonis. Ferrar. Leohardus est, de quo xviii Janu.
- S. Brithwaldus Episcopus Wiltoniensis. Hugo Me-nard. Nos xxxii Janu.
- S. Amandi Episcopi fit in veteri Præmonstratensi Breviario commemoratio; in quo tamen rursus cum S. Vedasto officiotrium Lectionum colitur, ut et alibi, vi Febr.
- S. Marcellus Episcopus. MS. S. Hieron. Carthusiani Colonien. in addit. ad Usuard. MS. Florarium. Sed in his duobus traditur Viennæ quiescere. Aliud MS. habet: In civitate Deas, vel Astensi, S. Marcelli Episcopi et Martyris. Primum Diensis Episcopus est, de quo ix April.
- S. Theodotus Episcopus Cyriniæ in Cypro. Menæa. At Martyrolog. Romanum vi Maii.
- S. Joannes Episcopus Eboracensis. MS. Calendar. SS. Ord. S. Benedicti. Vitam dabimus vi Maii.
- S. Marcellini Presbyteri, } Martyrium, Translatio
S. Petri Exorcistæ, } celebratur hoc die, so-
lenni officio, in monasterio Selighenstadiensi, ubi
religiose asservantur eorum reliquiæ. Translationis
historiam, ab Eginhartho accurate descriptam, dabimus
cum eorum Actis ii Junii.
- S. Bernardi canonizatio. Hugo Menar. Nos de ea age-
mus ad ejus vitam xx Augusti.
- S. Columbæ Virginis et Martyris caput hoc die Mon-
tem-regalem translatur, scribit Octavus Cajetanus
noster in Ideo operis de SS. Sicilia. Dnas reperimus
Columbas in sacris fastis; Cordubensem, quæ coli-
tur xvii Septembris; et Senonensem, quæ xxxi De-
cembris. Utriusque isthuc translatur sit caput, an tertiæ
alicujus, nos latet.
- S. Julianus. Menæa. Hic est S. Julianus Sabas, de
quo nos xviii Octob.
- S. Sulpitius Episcopus Ravennas. MS. Florarium.
Hic est forte, qui S. Ursolam fertur comitatus, sive
Episcopus, sive Archidiaconus fuerit: de quo vide
Hieronymum Rubicum lib. 2, historia Ravennat. Nos
xxi Octobr.
- S. Diodori Presbyteri, } Martyrium Inven-
S. Mariani Diaconi, et sociorum, } tio hoc die refer-
tur in Martyrologio Romano aliisque. Illius inven-
tionis historiam dabimus die eorum natali i Decemb.

DE SANCTIS MARTYRIBUS
SPEUSIPPO, ELEUSIPPO, MELEUSIPPO,
TERGEMINIS,
LEONILLA, JONILLA, NEONE, TURBONE.

§ I. *Tergeminorum cultus, acta, ætas.*

AVIASCAROL.

Sanctorum
hominum nati-
tus

Celeberrima est in sacris fastis sanctorum fratrum
 tergeminarum memoria XVI Kal. Februarii,
 quo die *Usuardus*: Lingonis natalis sanctorum
 Geminorum Speusippi, Elasiippi, et Melasiippi,
 qui cum essent viginquaque annorum, cum avia
 sua Leonilla, et Ionilla, et Neone, martyrio coronati
 sunt, tempore Aureliani Imperatoris. *De isdem agunt*
MSS. plerumque itemque *Beda vulgatus, Ado, Robianus,*
Notherus, Maurolycus, Galesimus, Casius, Bellianus,
Martyrologium Romanum, Felcius, Sansstius; quorum
 plerique Turliconem addunt. Antiquissimum *S. Hiero-*
nyimi MS. Martyrologium ita habet: Lingonas passio
 sanctorum geminorum Speusippi, Elasiippi, Melasiippi,
 Leonilla, Junilla, Neonis. *MS. Dun Gallense*:
 Germanorum trium, Speusepi, Helapi, Munici. *MS.*
vetustissimum Rhinanicæ: Lingonis passio sancto-
 rum Martyrum geminorum. *Wambolbertus*:

Sextaque cum decima Antonii virtute dicatur:
 Hæc etiam socio Geminorum pollet honore,
 Lingona quos uno celebrat plæbe marmore tectos.

quoniam varie
scripta

2 *Vix alia tam varie scripta Sanctorum nomina re-*
perimus. Speusepus enim, Speosippus, Sensippus, Speu-
sippus, Spensippus, Peusippus, Spensippus, dicitur;
qui Speusippus est, quod equorum incitatorum sonat.
At Eleusippus, qui equo venit, antecertat; Eleusippus,
Eleusippus, Helensippus, Eleusippus, Helapius, Eleo-
sippus, et (are male quidem, quasi equi instigator)
Elasiippus. Melasiippus vero, Meleusippus, Meleusi-
ppus, Meleusippus, Meleusippus, Municus, Meleosippus,
Mulensippus, Mesippus, Leonilla quoniam, Leovilla,
Lonilla, Neonilla, Neovilla. Jonilla autem, Jovilla,
Conilla, Jeonilla, Lonilla, Lovilla, Imilla, Jonella,
Janilla, Junilla. Neonom demum quidam Neronem,
ali Neoniam, alii Neonem vocant; Martyrologium
tirranicum Neonem, sed feminam inserit, rapillis,
ut Leonillam ac Jonillam, suspensam, postquam alios tole-
ratos cruciatus pleram capite.

Acta antiqua.

3 Horum gloriosarum pugilum acta excepisse *S. Neon*
 et *Turbon* feruntur. *En an uspiam e etent, hand vule-*
mus statuerè. Ipsa esse existimabat Rosweyldus noster, que
ipsiusmet manu ex vetustissimo codice Marci Velscri de-
scripta hic datus, plane egregia et multa forent. Alii ex
MSS. Audomarensi, S. Maximii, S. Marix de Ripa-
torio accepimus, que paulum expolita Surius, contractu
Mombrotius et Cornelius Grasius edulere. Horum auctor
Warnaharius fuit, qui Molano Waribarius, Galesimo
Byaribarius dicitur. Eo S. Ceramio, sive Ceramno
dicunt, Episcopo Parisiensi, qui sedisse traditur sub
Clodoveo II, ante Leudebertum, qui concilio Remensi
sub Sounatio an. 630, interfuit. Posteriora hæc acta
aut Galesianus mendis aliquot aspersa. Falsetur id ipsum
Surius, at Baronius to. 2, ad an. 179, nu. 37, quo-
rum, inquit, martyrii actu extant, germana quidem,
sed injuria temporum aliquantulum depravata. Sup-
ponunt plerique, hæc ipsa esse acta, que primitus
S. Neon scripsit, quod sane nobis non probant: Ros-
weyldus Velscriana illa putabat Neonis esse; nec id
liquet.

quatuor passis.

4 Quod præcipue in iis vitiatum queritur *Baronius,*
 est temporum character, dum sub Aureliano Impera-
 tore passi dicuntur, *S. Polycarpi ætate; cum hunc con-*
 stet anno *M. Aurelii septimo, qui fuit Christi 168, mar-*

tyrium subisse; Aurelianum imperio potitum anno 270
Restituit ergo Baronius pro Aureliano, Aureliam; cujus
tempore, inquit, ex Quarto Præsidente, qui illic ponitur,
hi passi noscuntur. Quartus enim Consularis tempo-
ribus M. Aurelii et Lucii Veri in urbe claruit; gessit
et consulatum una cum Lucio Vero. At non Quartus
Præsides in Actis nominatur, sed Quadratus, quoniam
et quem ille cum Lucio Vero Consulem fuisse scribit,
non Quartus, sed T. Numidius Quadratus fuit, anno
Christi 167. At vult constare cum ipsum esse Quadra-
tum, qui inter Primates et Judices populi Lingonici
recensetur in Warnaharii? Omnia fere Martyrologia
(præter Romanum a Baronio correctum, et MS. quod-
dam monasterii S. Maximii) non Aurelium, sed Au-
relianum habent. Ado tamca, Notherus, Maurolycus,
Felcius, MSS. aliquot, a S. Benigno S. Polycarpi
discipulo, conversos, et sub Aureliano interfectos memo-
rant; que hand invicem congruunt.

5 In priore vita nec Aureliani, nec *S. Polycarpi* ubi, NOT. 71.
 mentio fit; nec apud *Lingones* passi, sed in *Cappadocia*
 dicuntur. *Suffragantur Menæ Grecorum et Maximus*
Cytherensis; nam XVI Januarii ita habent: Eodem die
sanctorum Martyrum et germanorum Peusippi, Ela-
sippi, et Mesippi, et Neonilla aviarum eorum.

Etsi sint equites nominum significatione,
 Pedites tamen currunt Tergemini ad flammam.
 Neonilla vero vetula rogum immanem
 Velut quæpiam vegeta perpetitur juvenela.

Fuerunt hi ex Cappadocia, uno editi partu, egregie
 docti equos domare, campoque flectere. Cum ali-
 quando patriam agentes Jovis Nemesii solemnitatem,
 aviam suam invitassent ad epulas; illa Christi fide
 probe erudita, ejus circa nos dispensationem illis
 exposuit, et gentilium derisit idola. Continuo ea dis-
 sertatio salutis iis occasio fuit: singuli enim in me-
 moriam redire somniorum, quæ iis superiori nocte
 erant oblata, viam ad Christi fidem veluti panden-
 tia. Subito igitur idola demoliti, Christumque summa
 libertate confessi, a Dominis suis in ignem conjecti,
 martyrii coronam percipere. *Eodem fere Maximus,*
Leonillam unum solum gladio percussam actu tradunt
quædam Martyrologia multis una cum Neonilla et Neone
exeraciatam supplicis. Menæ hæc, ignis tenturum
perculisse. Quod vero ejus tergemini nepotes dicuntur a
Dominis suis in ignem præcipitati, Præsides intellige
ac reip. moderatores.

6 De patria ita breviter commentatur *Ruderus in No-*
 tis *MSS. ad Menæ*: Passi sunt in Cappadocia, et ad
 Lingonas translati, qui Livio sunt inter Padum et
 Alpes, Celtarum populi. *At duplîciter fallitur: nam*
neque inter Alpes et Padum colere Italici Lingones;
nec us Tergemini, sive rivi, sive exuvii eorum isthuc
deportatis obtigerunt. Livius lib. 5, Parnino deinde Boii
Lingonesque transgressi, cum junctis Padum atque
Alpes omnia tenerentur; Pado ratibus trajecto, non
Etruscis modo sed etiam Umbros agro pellunt: intra
Apenninum tamen sese tenuere. Nec fere eorum alibi
mentio, ut exiguum fuisse populum possis coniecere, et
Boiorum nomine obscuratum. Qui vero Tergeminorum
vel ortu vel reliquis nobilitati sunt Lingones, ii in Gal-
lia Transalpina etiamnum celebres sunt, quorum metro-
polis, circa Matronæ annis fontes sita in provincia Lug-
duncensi prima, Gallicæ Langres appellatur.

Rudericodivoco
judicium.

EX VARIIS.

§ II. Reliquiæ Elwangam translata.

Eorum commemoratio, 9 Januar.

Aliis quoque diebus sanctorum horum Martyrum mentio fit in Martyrologiis, vel rejecto isthuc hinc officio, vel ob quampiam translationem. Saussaius in Supplemento Martyrologii Galliani IX Januarii eos refert, aut saltem Leonillam, Jonillam, (quam perperam Leonilla filiam facit) Neonem, Turbonem; traditque Leonillam Divione sepultam in eadem crypta, ubi S. Benignus Martyr ab ipsa fuerat multo cum reverentiæ officio tumulatus. At non verisimile est S. Benignum ante Leonillam interfecitum, ut 1 Novemb. dicemus.

18 et 19 ejusdem;

8 In Kalendario monasterii S. Joannis Capuæ, quod recitat Michael Monachus, referuntur XVIII Januarii, quo die Galsinius; Lugduni S. Peusepii et sociorum Martyrum, qui Aureliano Cesare coronantur. Idem habet Ferrarius, citat uterque Mombritium, qui S. Speusippi et sociorum acta narrat. MS. Florarium eo die: Inventio et dedicatio sanctorum Martyrum, Speusippi, Eleusippi, et Meleusippi. Ferrarius rursus, XIX Januarii ex Canisio: Elwangæ in Suevia Sanctorum Geminorum: imo Tergeminorum, quos mox dicemus coli Elwangæ, sed XVII Januarii. Denique idem Ferrarius 18 Februarii: Lugduni sanctorum Martyrum Speusippi et sociorum. XVIII Septembris MS. Florarium: Item inventio et dedicatio sanctorum Martyrum Speusippi, Eleusippi, et Meleusippi. Inventiois hujus, ac dedicationis basilicæ eorum, mentio fit in fine actuum per Warnaharum: quæ si sunt ab ipso scripta, antiquior aliqua Tergeminorum Inventio contigit, nobis ignota. Petrus de Natal. Quorum omnium, inquit, corpora diu latentia, processu temporis inventa sunt, et digno honore tumulata.

18 Febr. 18 Septemb.

Corpora eorum Elwangam translatam.

9 Altero post Warnaharii ætatem seculo in Sueviam translata eorum sunt pignora. Testatur auctor vitæ S. Annonis apud Surium IV Decembris, lib. 1, cap. 38. In Suevia, inquit, loco qui dicitur Cella S. Viti, quidam Alemannorum atque Burgundiorum Dux olim ecclesiam constituens, suis eam hereditariis bonis ad sustentationem monachorum illi Deo militantium abundare fecit. Qui devotione pariter et fide instructus, cum sanctorum reliquiarum studio Divionem venisset, inde rediens, corpus Deo dilectissimi Martyris Benigni secum exportavit: qui divinitus ab Oriente Gallias destinatus, post multos agones tandem sub Aureliano Cesare lancea militis percussus, in specie niveæ columbæ cœlos penetravit. Illos quoque Tergeminos fratres, Speusippum, Eleusippum, et Meleusippum, a prædicto Martyre baptizatos, et apud Lingones egregie coronatos, una cum corpore S. Mameri, civitatis illius Episcopi, Dux illa concedente Christo emeruit: letusque cum tanto cœlestis patrocinii pignore fines Alemanniæ repetens, ecclesiæ, quam construxit, desiderabilem consignavit thesaurum. Idem aliis verbis narrat Cornelius Grasius.

Elwangæ situs.

nomen,

fundatio.

10 Dnr ille, B. Hariolphus fuit, cujus vitam ab Ermenrico scriptam, ut certe origines Elwangensis canobii, 13 Augusti dabimus. Est Elwanga magnificum Sæviæ monasterium et oppidum, ad Jagistam, sive Jaxtum amnem, in pago, sive tractu, qui Virguna, vulgo Virngrunt dicitur. Elephancium, et Elefancense vocat Benschius; Crusius Suevicor. Anual. lib. 11, par. 1, Elephancium, et Elefancense; alii Elwacense, et Elwangense. Ab alce fera (quam Ellend, vel Elland Teutonice dicimus) ibidem capti id nomen ductum tradit Crusius; inque ejus rei memoriam, solemnibus festis Evangelia in ea ecclesia cani solere, libro supra pulpitum locato pelle alceæ hirsuta aperto. Conditum Elwangense canobium scribit Bruschius anno 764, et mox secum ipse pugnas obisse ait Victorium secundum Abbatem an. 752. Crusius fundatum aitan. 754. Hoc ex Ermenrico constat SS. Sulpitii et Serviliani Martyrum corpora B. Erlolfo Episcopo ab Adriano Papa esse data,

sicque Domino Hariolfo fratri suo huc translata Elwangen. At creatus est Pontifex Adrianns an. 772. Ab eodem Erlolfo fratre accepit fortassis sanctos Tergeminorum reliquias; nisi si ipse, quod quidam trudent, in Episcopatum Lingonensem fratri successit, eumque suo monasterio thesaurum largitus est.

11 Ceterum coluntur Elwangæ Tergemini veluti Patroni secundarii (præcipuus est S. Vitus, ut 15 Junii dicemus) ritu duplici secundæ classis cum octava, ut patet ex propriis officiis ejus Ecclesiæ anno 1631, a sacra Rituum congregatione confirmatis. De Translatione in fine Lectionis sextæ isthuc memorantur: Quorum corpora, una cum nonnullis reliquiis S. Desiderii Episcopi et Martyris, e Lingonum civitate per B. Hariolphum et fratrem ipsius Erlolphum Lingonicensis Episcopus Elvacum translata, in ecclesia collegiata S. Viti requiescunt.

Tergeminorum isthuc festivitas.

ACTA

ex veteri MS. M. Velscri.

CAPUT I.

Tergemini varie ad fidem invitati.

Tres pueri fratres, quasi tres rosæ ex una virginate florentes, ita hi ex uno utroque nati, et aspectus gratia et sapientiæ protectu pollebant. Quibus cura maxima hæc erat, ut equos alerent, ut familiam ampliarent. Quorum avia, Leonilla nomine, medicinam instructe cognoverat, et notis diligenter instructa, ut incomparabilis haberetur. Memorati autem pueri tres nepotes ejus, et nutritores optimi equorum erant, et ascensores incomparabiles. Qui cursu rapidissimo ferebantur pene quotidie in locum, qui Palmasus appellatur, in quo stabat Dea Nemesis, quam gentiles superstitione colebant.

Tergemini equos exerceant.

Leonilla eorum avia medicina perita,

2 Isti igitur cum aviam suam Leonillam ad suum convivium invitassent, et ea, quæ de sacrificiis Nemesis attulerant, quasi pro benedictionibus posuissent, Leonilla avia eorum dixit: Sic omni sapientia eruditi estis, ut nesciatis idolorum culturam inimicam salutis humanæ semper existere, et animas æternis pœnis in Tartaro religare? Ego Christi ancilla sum, qui cœlum fecit et terram, maria, et omnia, quæ in eis sunt; qui post tenebrosam et cæcæ noctem, lumen prodire jussit, ortum solis et occasum segregavit, dies constituit, tempora disposuit, hunc cursum certis metarum anfractibus per plateas cœli ire constituit, stellis quoque splendens varia claritate cœlum ornavit, statuit montes, fontes aperuit, campos extendit, perpetuos cursus fluminibus contulit, ab arboribus protulit poma, vitibus botryones exhibuit, olivæ nemora pinguedinis gratia tam in refectioes quam in splendores supplevit; laxavit nubibus cursum, ut illic influant, sicut ipso jubente eas distinxerunt flabra ventorum; quæ nunc tepenti molliore temperant seculum, nunc rigenti algore penetrant mundum, ut fertilitatem agris impertiant, et viventium omnium muniant sospitatem: ipso volente vivimus, ipso pascente alimur, ipso a dominante vestimur. Hunc ego Deum colo, et ut ipsum excolatis, admoneo. Nemesis enim idolum est, quod excratur Deus, qui est in cœlis. Cognoscere enim debetis creatorem omnium Deum, ut de tenebris exeat ad lucem, de morte resurgatis ad vitam. Ego enim matrem vestram in hac fide erudivi, quæ vos tres cum uno subito partu fudisset in mundo, tertio a nativitate vestra anno exire jussa est de isto seculo, b ad alterum seculum properare. Post cujus obitum pater vobis impedimentum fuit, ut nec ad veritatem potuissetis attingere, et ad portum salutis a tempestatibus dæmonum pervenire. Nunc vero omnia impedimenta sublata sunt, et sapientia in vestris sensibus regnat, et nihil tale profero ex ore meo, quod non evidentiis

carnes Nemest oblato respuit:

nepotes fide instruit.

a

Mater eorum Christiana, pater eluicatus.

b

evidentius agnoscatis. Et ideo rogo vos, secundus fructus ventris mei, aperite oculos vestros ad caelum, et idolorum omnium culturam, quasi inimicam salutis vestre projicite, ut possitis ad aeterna gaudia pervenire.

Convertuntur
Tergemini.

3 Haec cum dixisset Leonilla, pueri stupefacti, alius ad alium attendebant, et fundentes lacrymas coperunt dicere: O duleissima avia, ubi usque nunc istam veritatem a nostris animis occultasti? Quibus illa respondit: Quoniam pater vester nunquam potuit in ista veritate esse consensus, ideoque silui, ne verbum Dei, quod in vestris mentibus seminasset, eo prohibente non posset fructum adferre.

sapuli di-
verso et ad-
mirabili som-
nio ad id an-
tra mirati.

4 Tunc illi tres recordati sunt visiones, quas viderant in ea nocte, quae transierat, et exclamans Spensippus dixit: Videbam me in visu noctis praeterite in sinu aviae meae, quae mamillam suam plenam lacte labiis meis infundens, dicebat: Spesippe bibe lac, quo in agone et in certamine dnu veneris, quantum plus biberis, tantum fortius et velocius vincis. Et cum haec dixisset Spensippus, Eleusippus dixit: Credite et me vidisse hujuscemodi visionem: Vidi in caelo sedentem super sedem magnam ex electro et gemmis instructam; et dum me pavor tenuisset, ita ut splendore nimio meos oculos obumbrarem, vocavit me ad se dicens: Noli timere: inimica tuum vinces, et dum viceris, ad palmas attingis. Cumque haec Elasiippus retulisset, exclamavit Melasippus dicens: Videbam et ego visum, et nescio quem Regem comparantem nos. Scribebat autem instrumenta nostra ex auro, et libertatem nostram simul faciens, totos tres nos ad militiam applicabat, cingebat baltheis, chlamydis induebat, dicens: Avia vestra talia mihi obtulit munera, et tales pro vobis die ac nocte per seipsum et per amicos meos effudit preces, ut vos in meo palatio militetis. Cumque gratanter ea, quae nobis dicebantur, audire, vultu hilari Rex dixit mihi: Melasippe immortales equos paravi tibi et fratribus tuis.

a Potius donante.

b Hinc corrigis Mevrogemum, Galestinum, Canisimam, Sanssamum, qui Leonillam Tergeminorum matrem fuisse scribunt, Petrus de Natali. lib. 2, cap. 93, scribit S. Leonille sororem fuisse, conversamque viso miraculo in morte Tergeminorum.

CAPUT II.

Idolis eversis, plenius instruuntur.

Et haec dicentes stupebant se isti tres fratres invicem, et fletum tenere non poterant; dicentes visiones suas ita oblivioni vinculo fuisse religatas, ut nisi avia nostra haec verba ad nos locuta fuisset, ista quae videmus, ad memoriam nostram penitus non relisissent. Tunc unanimes dixerunt ad aviam suam: Indica nobis, quid debeamus facere, ut possimus istum Deum colere, qui verus est. Quibus Leonilla dixit: Doceat vos Imperatoris exercitus, quid faciat tyranno et satellitibus ejus, ut placeat Regi suo; et vos ut placeatis Regi caelesti, haec facite diabolo, qui est verus tyrannus, et satellibus ejus, id est, demoniis, qui in idolis habitant. Erant in domo illorum duodecim templa, in quibus erant duodecim simulacra, in quibus per singulos dies in singulis mensibus sacrificia exhibebant. Accedentes autem unanimiter cum servis suis, dejecerunt idola minutim mittentes, a templa autem eorum funditus everterunt: carnes vero, quae sacrificatae fuerant, canibus projecerunt.

avix immitu.

idola ever-
hant.

a

Avia vero gra-
has agit

Matti 11 2;
Luc 10 21.

6 Tunc Leonilla positus genibus in terra expandens manus suas ad caelum dixit: Haec tua sunt opera, Pater Domini nostri Jesu Christi, quae tibi Deus et Dominus noster Jesus Christus in Evangeliiis exclamavit dicens: Confi-teor tibi Pater Domine caeli et terrae, qui abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Ecce enim parvulis revelasti regnum tuum, et confirmasti mentes eorum,

exaudivisti orationem meam, et nepotum meorum animas liberasti, et sensus eorum simulacris vanis obligatos tuis manibus exsolvisti.

FA 55

b

c d

7 Tunc perrexit ad S. b Macarium Confessorem, qui erat in exilio ab Antiochia missus in ergustulo Cappadociae, in monte c Athar, qui est in suburbio d Nazanzae civitatis, qui orationibus suis aquam fecit in ipso monte confluere; de nono enim milliario aquam sibi exules in eodem loco damnati portabant. Hos igitur nepotes suos perduxit ad eum: quos ille suscipiens, docuit omnia Catholicae fidei mysteria, unitatem Trinitatis, veritatem Deitatis, aequalitatem omnipotentiae, nihil majus, nihil minus, idem esse substantiam, majestatem, Deitatem, Patrem vere patrem esse, qui genuit filium, sicut lumen de lumine, fluvium de fonte, sicut verbum ex voce, sicut sonum ex verbo, sicut rationem de consilio, sicut gaudium de bono nuntio; ex eo esse Filium, ex quo est Pater sicut ex eo fluvius, ex quo fons. Qui fluvius etiam docetur postea cucurrisse, semper tamen ictus in corde fontis fuit. Non enim fons aliquando sine aqua esse potuit, sicut nec fuit aliquando sine Filio Pater: sicut verbum ex voce; ex quo enim vox, ex eo et verbum, sic et ratio ex consilio; ex quo enim consilium, ex eo et ratio; sicut et gaudium ex bono nuntio; ex quo enim bonum nuntium, ex eo et gaudium. Ideo enim et Evangelium bonum nuntium interpretatur, quia gaudium donavit flentibus, libertatem servis, redemptionem captivis, caecis lumen reddidit, surdis auditum, salutem... hic (pro dolor!) solium unum ex-cusum erit.

Reducti ad
S. Macarium,
ab eo mysteri-
um Trinitatis
docentur.

a Saussurus addit, Nemesis ab eis communitam statuum, quod est a S. Neone factum.

b Plures Macarii memorantur in sacris Fastis, etiam Antiocheni Antistites, de quibus suo loco, sed Tergeminorum avo plerique posteriores.

c Alius hujus nominis locus in Palaestina refertur Josue 19, 7, qui dicitur Ather, et Elber

d Nazianzus alius, et Nazianzum dicitur, oppidum exiguum, sed cui Gregorius Theologus isthic natus, patetque ac vultu sanctitate illustres, celebre pepererat nomen.

12 Dicit ei Hermogenes: Stulte moras nostras otiosas putas? non sicut vos vultis, ita peribitis. Melasippus dixit: Chorus nos Christianorum expectat, occurrere volumus, si non ad sextam, vel ad nonam; si non ad nonam, vel ad undecimam, ut accipiamus et nos, sicut illi, qui priores laborasse prolantur, mercedem martyrii. Dicit ei Quadratus: Miser mortem tuam ante oculos vides, et sine timore loqueris? Melasippus dixit: Nos mortem non videmus, sed vilemus vitam nostram, vultu hilari nos respicientem Dominum nostrum Jesum Christum, quem vos non potestis videre, quia oculi vestri pleni sunt caligine idolorum.

Melasippus
generose Pr. v-
sidi respon-
det.

CAPUT IV.

Martyriorum avium aliisque coronantur.

Tunc jubent adduci aviam eorum Leonillam, et vocantes eam, secreta dicunt ei: Vade ad nepotes tuos, et dic eis, ut deponant vanitatem mentis suae, et reaedificent templa, et restituant deos, ut possint, sicut semper amati sunt, plus amari. Quibus ait Leonilla: Ego vadam, et persuadebo illis ut vivant. Cumque Leonilla venisset ad eos, accedens hilari vultu, osculatur eos, et dicit: O agni sine macula, positi in medio luporum, estote prodescentes sicut serpentes, et simplices ut columbae, in mansuetudine Christi: nulla vos terreat difficultas, nulla poene perterreant: occidi enim pro Christo majus est, quam regnum assumere. Regnum enim mortale est hoc, quod in mundo est, illa autem vita aeterna est.

Vna jussu eis
revocari a
fide, in ea
confirmit

14 Illi suspendi tres pueros in una arboe proceperunt, ligantes manus eorum sursum, pedes vero deorsum, tantum trochleis stridentibus eorum membra traxerunt, ut ossa apparenter, et nervi quasi in cithara extensi. Illi vero sudorem habentes in facie tacitis

stanti, exul-
tant in tor-
quentis

K C MSS.

tacitis vocibus Deo gratias referebant. Tunc Quadratus dixit: Ubi est Deus vester? Spensippus dixit: Hic est, et ipse adjuvat nos, ut de penis vestris non solum non doleamus, sed etiam rideamus. Palmatus dixit: Infelices et miseri, uno animo ad mortis vestrae interitum festinatis. Elasippus dixit: Unus venter nos uno die genuit, una mater tres filios dedit sæculo, una arbor tres Martyres tradidit Deo. Quadratus dixit: Non in ista arbore moriemini, sed vos hodie ignis consumit. Melasippus dixit ad eum: Qui vnus ignis erit, qui trinitatem nostram trino Deo tradat in sacrificium.

15 Tunc iubentibus his Palmato, Hermogene, et Quadrato ignis copiosus accenditur. Cum autem moras facerent ligna portantes, conversi ad aviam suam dixerunt: Memor nostri semper esto in orationibus tuis, et cum cibum acceperis frangis panem, et incipiunt micæ cadere de fragmento, collige micas de mensa, et memor esto nomina nostra, ut et nos gustemus de micis mensæ Regis nostri, quia super faciem terræ a non sumus loti, ut de mensa ejus gustemus panem. Quibus Leonilla dixit: Saturi estote, quia sanguis vester vos lavabit, et confessio vestra candidis vos induit vestimentis. Et statim ad mensam Regis vestri inter invitatos accumbitis, quia vestem nuptialem in martyrio suscepistis. Ex illo enim die baptizati estis, ex quo idola confregistis, et credentes Deo sermonem vitæ intus in animo recepistis. Sicut enim si quis baptizetur, et non credat ex toto corde, aqua baptismatis non solum non tollit peccata, quæ habuit, sed incipit ei addere incredulitatis suæ reatum et crimen; ita qui ex toto corde crediderit, si illi defuerit baptismus, non eum excludit a numero fidelium: Corde enim creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem.

16 Igitur cum eam credentes audirent, ligatis pedibus et manibus in medio ignis jactati sunt. Statim sicut de tribus Hebreis legitur, disrupta sunt vincula eorum, et cœperunt stare in oratione, et Deo gratias agere. Flamma enim in modum arcus exaltabatur ad nubes, illi vero immobiles remanebant, momentes servos suos, et dicentes: Videte, ne seducamini ab eis, et timeatis homines vanos, et ad sacrificium eorum penitus non accedatis. Defecerunt autem ligna portantes. Mittere jusserunt tedas, oleum, pices, ceram, quæ omnia arserunt, famulos autem Domini in nullo penitus contingebat incendium.

17 At ubi finiti sunt ignes et ligna, cœperunt Sancti insultare Judicibus suis, quibus et dixerunt: Dedit nobis Dominus Deus noster potestatem, utrum velimus, exire de corpore an non: quem nos rogavimus, ut igne deficiente, nos insultaremus vestrae perfidie, qui nobis hoc prestare dignatus est. Ecce modo exultantes egredimur, nullam de igne vestro habentes in corpore cicatricem, Et hæc dicentes positus genibus in oratione emiserunt spiritum, tanquam agni adhuc vocem benedictionis in ore gestantes.

18 In ea hora Junilla quædam b parvulum tenens jactavit eum, et exclamavit dicens: Christiana sum. Uni ego Deo meo Jesu Christo credo, immortalis Regi et perpetuo. Quam irati jusserunt post tergum manibus a capillis suspendi, dicentes: Nisi promiseris negare te Christum, et de sacrificiis manducare, non inde deponeris. Ad quam accedens maritus ejus dicens: Junilla mea, conjux bona, miserere mihi, et infanti filio tuo, cui eum derelinquis? Cui illa respondit: Parvulum ego genui, me autem Deus creavit: quem debeo ego antepone, parvulum meum creatori meo, an creatorem meum, qui me et creavit et judicaturus est? Ad aliorum autem metum cito jussa est duci ad vicum Orbatum, et una cum Leonilla avia Sanctorum capite cædi.

19 Neon autem Exceptor, qui gesta ipsa scripsit, claudens codices suos, in quibus exceperat, collegæ

suo Turboni consignavit, et cucurrit ad Nemesium, dejecit eam, et minutatim marmora ejus misit, et omnia quæ erant e idola minuta per gyrum ejus contrivit. Quod factum custodes templi nuntiantes, tenuerunt tandem cædentes et lapidantes, quousque confessus Dei filium spiritum exhalaret.

20 Turbon autem scribens victorias confitentium Dominum Spensippi, Elasippi et Melasippi, Leonillæ, Jonillæ, et Neonis, non post multum tempus martyrium perpressus est. Passi sunt autem hi, qui supra, XVI Kal. Februarias, regnante Domino nostro Jesu Christo, cui gloria in sæcula sæculorum, Amen.

a Hæc repugnant ei quod a Warnahario aliisque Gallicis scriptoribus traditur, a S. Benigno fuisse baptizatos: quoniam et ipse sibi, ut infra dicemus, contradicit Warnaharius.

b Petrus de Natal. relicto viro et duobus parvulis.
c Nulla de Nemesi ex Pausania aliisque veteribus congerit Lilius Gregorius Giraldus historia: Deorum syntagm. 16, Vincentius quoque Cartarius, et Laurentius Pignorius lib. de imaginib. Deor. At de his minutis per gyrum idolis nihil.

ALIA ACTA

AUCTORE WARNAHARIO,

ex tribus veteribus MSS.

PROLOGUS AUCTORIS.

Sancto et a me Pontificali apice præferendo, Domino a Ceraunio Papæ, Warnaharius salutem.

Præcipuis beatissimorum Episcoporum personis assidue cœquari meritis non desistens, in omni conversatione sacerdotii, sancta quædam exornari religione festinans, divinarum litterarum legendi studio universa dogmata peragasti: nunc sanctorum Martyrum gesta, ad laudis tuæ cumulum, pro amore religionis congregare in urbe Parisiaca devotus intentis. Unde b sancto Eusebio Cesariensi in æmulationis studio cœquandus es, et pari gloriæ dono perpetua-liter memorandus. Da veniam nostræ imperitiæ, quoniam te tantum laudare non sufficimus, quantum esses cordi si facundia succurreret præferendus. Gesta Sanctorum geminorum, qui in suburbio Lingonicæ civitatis pretiosam adepti sunt consummationem martyrii; vel Beatissimi c Desiderii Martyris et Antistitis ipsius civitatis, sicut devotionis studio imperastis, ita desiderantissime me famulationis obedientiæ cognoscatis.

a De eo agemus 27 Septembris, quo tempore vixerit, diximus supra in Prolegom. § 1, nu. 3.

b Perperam Sanctus appellatur hic, et in multis Martyrologiis ad 21 Junii Eusebius Casarensis Episcopus, qui licet de Ecclesia non male meritis sit, dum gesta Sanctorum descripsit, tamen Ariana hæresis propugnator fuit. Sed cum S. Eusebii Episcopi nomen in veteris tabulis reperissent quidam, Casarensium existimant, qui Samosatensis est, ut 21 Junii dicemus: fortassis quidam Samosatensis nomen ob Panthum hæresiarcham suspectum habentes, ausi velut mendum corrigere. Consule Baronium in Notat. ad Martyrol. eo die, et lo. 3, an. 340, num. 42, ubi Siltum Senensem egregie perstringit, qui Eusebium Casarensium ausus fuit ob hæresim excusare.

c S. Desiderii Episc. Lingonensis et Martyris vitam dohimus 23 Maii.

CAPUT I.

S. Benigni ad Lingonas adventus.

Gloriosa Martyrum certamina studiosius reserare Christo auctore compellimur, in cujus fidei amore acta fuisse procul dubio confitemur. Igitur sancti tres gemini fratres, Spensippus, Eleusippus, et Meleosippus, cum quantis ad Martyrii dignitatem præmiis pervenerint, explanare potius, quam præterire, plenissima convenit ratione. Admirandum satis est, et Dei omnipotentis prædestinatione multipliciter præferendum. Ergo hujus rei ordinem prosequentes, et gratiarum beneficia largitoris diligentius perpensantes principium publicemus.

3 Denique S. Polycarpus a Ephesi urbis Episcopus, doctrina

Neon Exceptor idola ever-
sit,

c

occiditur.

Turbon occi-
ditur.

u

S. Ceraunus
Episc. Parisi-
en. Sancto-
rum gesta col-
ligit.

b

c

a
in solo san-
guine suo lu-
pit:ati.

Boon. 10. 10.

In ignem con-
jecti non læ-
duntur:
Mat. 3

insultant Ju-
dicibus

moruntur in
oratione.

b
Junilla Chri-
stiana, sus-
penditur.

mariti blaui-
ditas spernit,

plectitur ca-
pite cum Leo-
nilla.

AUCTORE
WARABAHADU,
EX MSS.

doctrina beatissimi Joannis Apostoli et Evangeliste perfecte instructus, Spiritu sancto repletus, fidei ducatu cupiens Christi militiam ampliare, per diversas mundi partes suos dirigebat discipulos, verbum Domini nostri Jesu Christi gentibus fiducialiter praedicare. Audiens itaque Aurelianum Imperatorem, post discessum Severi impij persecutoris, crudelissimam deum resuscitasse persecutionem, et quod mali peior Princeps Principi successisset in regno, et Galliarum provincias coram se suisque Praesidibus, ac generaliter in cuncto populo sibi subdito pronulgasse edictum, et decrevisse, ut diversis omnes omnino punirentur suppliciis Christiani, B. Polycarpus sanctos Dei Sacerdotes; id est, c Andochium et d Benignum Presbyteros, et Thyrsium Diaconum, illic praedicationis causa destinavit, viros scilicet virtutibus praestantissimos, in Dei amore diffusos, ad certaminis agorem festinas, pro Christi nomine iterum labores assumere omnino devotos, pericula maris sustinere non tardos, peregrinationes ambulenter expetere hilares, ac parentes pro religione Christi gratanter relinquere, poenarum supplicia vel beatae mortis passionem desiderare potius, non timere.

4 Qui viri tres obediens sanctis monitis, naviculam ascendentes, Sanctis Sanctus valdeicens Polycarpus, ita tradidit in mandatis: Ite viri fortes, in fortitudine Christi fortiter dimicantes, per sanctam Christi confessionem plures commilitones acquirite; cum quibus de victoria triumphantes, nomen et dignitatis gloriam possitis adipisci sempiternam. Fructus laboris vestri, multiplici opulentia cumulentur; justorum paradisi sedes per vos plurimum de sanctarum animarum acquisitione latentur. His et aliis multis eos S. Polycarpus prosequatur orationibus.

5 Illi vero navigantes feliciter, gubernatione divina, ad Massiliensium littora celeriter pervenerunt; egressisque ad terras, Dei Angelo procedente, prospera iter agentes e Aednam civitatem ingrediuntur: ibique Domini provisione, reperto Fausto, nobilissime familiae viro, Senatoria dignitate conspicuo, et Praetorianis fascibus sublimato, gratissime ab eodem hospitio sunt recepti. Quos cum comperisset esse Presbyteros, suppliciter postulavit, ut amicos, vel familiam suam per ablutioem baptismatis efficerent Christianos. Ille vero propter eminentem persecutionem Christum colebat occulte. Obtulit etiam et filium suum, f Symphorium adolescentem, Sanctorum praedicationibus vel divina praedestinatione succensus temporibus praeclearum Martyrem futurum. Et sanctis tradens manibus, ut a Sancto baptizaretur Benigno, et de sacro fontis lavacro a Sancto susciperetur Andochio, attentius deprecatus est. Illi vero opus ad quod venerant alacres peragentes, et tanti viri obtemperantes precibus, per baptismi gratiam, voluntatis suae desideria in omnibus satisfecerunt.

6 Post haec cum praefatus Faustus causam petitionis per collationem sermonum sanctorum Sacerdotum diligentius explorasset, sororem nepotesque ejus in memoriam divinae pietatis perduxit. Tunc ait eis: Est mihi soror germana, Leonilla nomine, illustris matrona, civis urbis Lingoniae; cui sunt nepotes ex filio tres gemini fratres uno partu simul editi, litteris liberalibus eruditi, paterna tamen traditione adhuc gentili errore viventes; quas mater desiderat ad Christi militiam sociare. Subvenite sanctissimi Sacerdotes suis devotionibus, et nobilissimam nobilitate familiam, quam coepistis. His diebus sancti viri, rem pro qua venerant attentius pertractantes, placuit unisque consilium, ut S. Benignus ad territorium Lingoniense illustrandum, juxta Dei sententiam, properaret. Sancti vero Andochius et Thyrsus Augustodunensem villam plurimum in divinis praedicationibus augmentantes, non post multum spatium temporis sub Aureliano Principe, felici sunt coronati

martyrio. Sanctum itaque Benignum praefatus Faustus sorori suae pro munere divino, sicut erat, de praesenti transmisit. Illa cum scilicet veluti manna, quod de caelo descendit, cum omni veneratione suscepit.

- a Von Ephesi sed Smyrnae Episcopus fuit S. Polycarpus, ut ad ejus vitam 20 Januarii dicemus.
- b Anns 59, post Severi mortem imperare cepit Aurelianus: neutrans tempora attigit S. Polycarpus.
- c De SS. Andochio et Thyrso agemus 24 Septemb.
- d Vitam S. Benigni dabimus 1 Novemb. sed ipsam quoque ab incerto descriptam auctore, qui sub Marco Antonino missus a S. Polycarpo in Gallias Benignum cum sociis tradidit, Severo in Christianos saeviente pervenisse Lugdunum, sub Aureliano tandem martyrio perfunctum. In ea vita mentio quoque fit S. Leonilla, et tergenitorum ejus in polium.
- e Ea urbs Augustodunum, sive Augustodunus appellatur, Augusti montem transfert quod Celtica lingua, ut interpretatur Ericus in vita S. Germani Auxiliodorensis. Unde corrigas quod Cornehus Grusius scribit Sanctos. Edm Augustodunum contendisse.
- f De S. Symphoriano agemus 22 Augusti.

CAPUT II.

Tergemini, aviae motu, et somniis, ad fidem invitati.

In eadem igitur die memorati nepotes sui, in agro cui Pasmusius nomen est, ad simulacrum a Dece Nemesi ritu solito profana sacrificia offerebant; et de superstitionis libaminibus, aviae suae residua reservaverunt: quam invitantes ad convivium servata protulerunt. Illa vero omnia proficiens canibus, respicit tanquam stercus. Tunc accedens ad eos emittit cum S. Benigno talia coepit verba producere: Carissimi nepotes, cognoscite Dominum nostrum Jesum Christum verum Deum esse, cui Angeli, et omnis creatura justam exhibent servitutem, qui mundum omnem constituit, omnemque rerum materiam libratum verbi subita dispositione composuit; caeli altitudinem eadem visione extendit; terrarum spatia multiplicia late latius dilatavit; immensum abyssi pelagus congregari, et littoribus coartari, momentanea sententia ordinavit; pinxit caelum stellis, et duo luminaria praecipua constituens, quae omnia succidua vicissitudine, quae fecerat, exornarent, ac vestita lumine cuncta detegerent omnino decrevit; mare omne in piscium habitatione ad perambulandum concessit; diversis arboribus et graminibus tellurem omnem vestivit; omnia quae mundi quoque animantia creaverat, vel viventia sunt, eadem constitutione creavit. Postremo hominem ad imaginem et similitudinem suam formavit, quem ad hoc sapientiae, et intelligentiae singulari dono locupletavit, ut tantam mundanae magnitudinis fabricam, vel omnia quae patravit diligentius requirat, ut discernat bonum a malo; ne per ignorantiae desidia postponat auctorem; sed ut simulacris hominum manu factis ex diversis metallis, sensu carentibus, et omni vitali spiramine desolatis, ad humanam deceptionem diabolica adinventione figuratis, non solum culturam venerationis iis exhibere non debeat, verum etiam ut imunda in omni abusione despiciendo diffugiat. Ipsius enim perversa adinventio in hoc mundo idola figuravit, qui Adam primum hominem in Paradiso constitutum, per praevagationem decepit. Derelinquite ergo dulcissimi nepotes omnia idola demonibus consecrata, et Creatorem omnium rerum Dominum nostrum Jesum Christum sine ulla ambiguitate confitemini. Hunc b virum S. Benignum, quem stantem coram vobis cernitis, de longinqua regione ad vos pietate divina credite fuisse transmissum. Attendite igitur ad verba oris ejus: Dei enim sunt praeccepta, quae de ore ejus procedunt, discite ab eodem doctrinam plus omni munere copiosam, et vestre salutis super omnia opportunitatem.

8 Dum haec saluberrima alloquia S. Leonilla cum S. Benigno suis nepotibus praedicaret, et in cordibus

S. polycarpus
suos ad di-
versas loca
mittit.

d
tres viros
sanctos in
Galliam

abentibus
bene precat-
ur.

e
Excipiuntur
quid Aedna
a Fausto

f
ejus filium
Symphoriam
nunc bapti-
zant

S. Benignus
mittitur ad
Leonillam
Fausti soror-
rem.

u

Fa suis nepo-
tibus Tergem-
inis fidem
expont

ACTOBE
WARNABARIO,
EX MSS.

Cur non prius
id egerit.

Singuli conversionem
suam et agone mystico
sonatio præ-
dicti erant.

eorum jam inspirata gratia divinitus convalesceret; miro pariter adstiterunt stupore defixi, et se invicem intuentes, considerantesque omnia, quæ eis dicta fuerant, et conversi ad aviam suam unanimes dixerunt una voce: Quare tantam et tam præcipuam rem, tam diu tectam silentio tenuisti? cur nobis veritatis viam et lumen præclarum tantis temporibus occultasti? Quibus illa blando sermone respondens, elevans oculos, et manus ad cælos expandens, Deo gratias agens, inquit: Filius meus pater vester in tanta cordis perseveravit duritia, ut in tartarea sede demersus, delictorum obumbratus caligine, desolatus omni sapientia, et intellectu cæcatus perversitatis consilio, Christum Dominum nec credidit, nec unquam voluit confiteri. Quid ei prodesset sermo divinus, cujus interiora cordis incredulitatis malitia ad integrum possidebat, et lumen verum circumseptus idolorum caligine videre non poterat? Ipse fecit mihi hæcens taciturnitatis silentium custodire, dum timui ne sua inimica suasionem vos faceret a recto tramite perpetualiter deviare. Voluntate enim Dei eo deficiente omnia impedimenta sublata sunt. Ecce nunc tempus acceptabile. Aperite ergo oculos cordis et corporis, cælum potius intuentes, idolorum inimicam salutis vestræ culturam, Domini nostri Jesu Christi repleti gratia, ab animis vestris radicibus extirpate, ut possitis ad æterna gaudia pervenire.

9 Dum hæc et alia plura B. Leonilla cum S. Benigno nepotibus suis narrasset, ut credulitatis indicia divina pietas in eisdem patefaceret; visiones, quas nocte præterita viderant, in memoriam revocaverunt. Primus Spensippus dixit: Videbam me in visione noctis præterita, in sinu avie meæ, quæ mammillam suam plenam lacte labiis meis infundens, dicebat: Speusippe bibe lac, quoniam in agone et certamine cum veneris, quanto plus biberis, tanto fortius, et velocius vinces. Et hæc cum dixisset Speusippus, Eleusippus ait: Credite et me hujusmodi vidisse visionem: Vidi in cælo super sedem magnam sedentem, quasi ex electro et gemmis, majestatis potentia radiantem, cujus splendor immensus meum obumbravit aspectum, et ob stuporem nimium pavor cordis mei terruit intellectum. Tunc is vultu sereno me vocans ad se, dixit: Noli timere, coronam victoriæ promercheris. Tertio loco Meleusippus visionem suam exposuit: Vidi et ego nescio quem Regem magnum satis, singularia sceptrum tenentem. Hic nos tres pariter ad suam militiam provocabat, præclaris baltheis accingebat, magno nos pretio a captivitatis vinculo redimebat, perpetuæ libertatis nostræ præmia aureis litteris scribebat, donis nos indigentibus simul remunerabat. Super his ad me hortandum addidit, dicens: Meleusippe, vos tres fratres in meo palatio collocare decrevi, et æternis præmiis pariter coronare. Avia vestra cunctis diebus ac noctibus pro vestra salute supplices preces effundit, ut recto tramite gradientes liberati de tenebrosa caligine, verum lumen contemplari possitis, et de condemnatione mortis ad vitam veniatis perpetuam. Hæc et alia plurima adhortationum verba mihi Rex, quem dixi, narravit in visu. O quam admirandas, quam concordantes, et unius rei indicia designantes, vel in perpetua memoria retinendas, in noctis tenebris adhuc positi, illuminati jam prædestinatione ex gratia Spiritus sancti, tres fratres gemini meruerunt videre visiones! His tribus pueris, obtentu avie, antea est Trinitas revelata per gratiam, antequam plenam Christi perciperent disciplinam. Viderunt illuminatis ex parte oculis prius Dominum Deum, quam per oris confessionem plenius cognoscerent Salvatorem.

a Menæa Iovi Nemesio sacrificasse Tergeminos tradunt; qui mythographis ignotus, nisi sit dictus, quod Nemesim cygni specie compressit, cum Ijva vel in anserem esset mutata, vel decepta a Venere in aquilam verba. Vide Liliam in Castoribus.

b Alia MSS. Felteen.

CAPUT III.

Eversis idolis, fidem publice professi.

Perpensantes denique infra se Sancti Gemini de concordationibus visionum, prædicationibus S. Benigni ac B. Leonillæ orationibus incessanter instructi, cogitabant attentius quid agere procurarent; desiderantes etiam ut detersa caligine purum claritatis lumen in visu lucis visibiliter contemplantur, et Deum vivum et verum sine ulla ambiguitate cognoscerent. Tunc dixerunt ad aviam suam: Indica nobis quid faciamus, ut prædicatione vestra omnibus erroribus effugatis, nostram possit proficere ad salutem. His dictis B. Leonilla exultans de sancta confessione nepotum suorum, et Deo gratias agens, dixit ad eos una cum S. Benigno: Custodite ergo omnia præcepta divina, et Regem regum Christum Deum esse sine dubio credite, separati a nefandis idolis, vosmetipsos Creatori vestro Deo offerte. Docuit autem eos S. Benignus omnem sanctam doctrinam, et perfectos in fide Christi confessionem credulitatis veram et manifestam, per infusionem sancti Spiritus, ut cognovit eosdem ad integrum recepisse, baptismatis ipsius pariter gratiam consecravit. Deinde S. Benignus a Divinatione petiit castrum, ubi plures laboris sui fructus congregans, non post multum tempus pro multis meritis condignam martyrii coronam promeruit.

11 Sancti vero gemini fratres, confirmati in omni credulitate Christi, servis suis præceperunt ut simulacrum Nemesi confringerent, et duodecim templa, quæ in domo eorum erant constituta; funditus everterent; ipsas etiam idolorum statuas simul in confractionem redactas, protinus dissiparent: fecerintque servi omnia, quæ fuerant a dominis imperata.

12 Interea fama citata pereurrens, cunctos terminos civitatis Lingonicæ peragravit, nuntians tres geminos fratres nepotes B. Leonillæ, illustribus ortos natalibus, ad Christi cultum devotionis studio manifestissime declinasse, et Jesu Christi omnipotentis fiducia, deorum simulacra pro nihilo ducentes et in omni abusione despicientes, a fundamentis cum ipsis idolis everti jussisse. Crescit rumor immensus in populo, excitantur in iracundiam Primates, Judices, et sacerdotes idolorum, et nimio furore succensi ad Dei pueros undique conveniunt; congregatique in unum dixerunt Primates ad eos: Quæ vos tam repentina invasit temeritas? quis vos persuasit culturam deorum nostrorum relinquere, quam nostri vestrique veteres ab antiquis temporibus coluisse noscuntur, decreta Principum convellentes? Christum, quem pro Deo adoratis, Judæi ipsum in mortis condemnatione cruci affixerunt. Tum Sancti repleti Spiritu sancto dixerunt ad eos: O dementes in profunda demersi caligine, perpetuis tenebris obumbrati, et nimia gravati mole peccatorum, poenarum indigentium morte perpetua condemnati, antiqui hostis errore decepti, quid nos saxa et cetera metalla, in hominum effigies ab hominibus figurata, adorare compellit, quæ nullum vite spiraculum habere videntur? quæ nihil sunt, nihil sentiunt, pro nihilo abs stultis omnino coluntur. Deus verus et vivus Pater et Filius et Spiritus sanctus, unus in trinitate Deitatis, et trinus in majestatis unitate credendus. Dominus noster Jesus Christus ipse est Deus de Deo, lumen de lumine, splendor a splendore procedens, qui semper est semperque fuit, et semper ipse sine fine manebit. Ipse fecit omnia quæ in hoc mundo sunt.

13 Tunc permoti sunt Primates populi et Judices et sacerdotes, qui ad spectaculum venerant, in nimia iracundia contra sanctos Dei famulos. Exurgens antea Quadratus iracundia repletus Speusippum et Eleusippum pugno percussit in facie, quia ipsi duo tantum locuti fuerant. Confolens Meleusippus exclamavit

Instructi baptizantur a S. Benigno.

Idola ever-
tunt.

Concurrunt ad-
versus eos po-
pulus.

Reddunt fidei
rationem.

ad tormenta
intrepidi.

mavit dicens : Cur me de isto peronssionis dono cum fratribus meis non fecisti participem? In illis ostendisti optabile principium passionis, me autem quasi pro tuis incredulis actibus honorans a sancto consortio sequestrasti. Unanimes in Christi confessione sumus, aequaliter per vestram perfidiam de Christi remuneratione congratulamur. Quadratus dixit : Hodie vos pro contemptu deorum nostrorum diversis cruciatibus puniri disponimus. Eleusippus dixit : Quantum nobis majora tormenta parabit, tanto amplius nos de Dei gratia confortatis. Palmatus dixit : Nisi linguas eorum radicibus amputemus, non cessabunt loqui injuriam nostram, vel deorum nostrorum. Speusippus dixit : Si linguas nostras crudelitas vestra carnales absciderit, in interioribus nostris magna Dei narrabimus, et de sancta credulitate Christi nunquam nos malitia vestra separabit. Iterum Palmatus, et Hermogenes aiunt : Infelices unanimitèr ad mortis vestre interitum festinatis. Spensippus dixit : Mori enim pro Christi nomine gloriosum est; inde ad vitam eelerius perveniemus aeternam, ubi nulla tristitia est, sed gaudia quae nullo tempore finiuntur.

^a Davio, Gallia Dijon; urbs primaria Ducatus Burgundiar. fise describitur a Claudio Roberto in Galia Christiana

CAPUT IV.

Varie cruciati, coronantur.

^{Missi ut eos a fide abducat Leonilla.}
Videntesque eos Palmatus et Quadratus, et Hermogenes in Christi confessione constanter perdurare, cogitabant attentius quid agerent, vel quibus gravissimis penis affligerentur, quo genere moribus, propter ^a meritum eorum qui adveniant, crudelissimo damnarentur. Dum hæc diligentius pertractarent, B. Leonillam deorsum ad se accersiri præcipiunt; si forsitan ejus blanditiis, et suasionibus parentalibus revocare eos potuisset ad culturam deorum, ut Christi majestatis Deitatem per omnia denegarent. Cumque B. Leonilla ad eosdem pervenisset, dixerunt ei Judices : Perge ad nepotes tuos, et si eos salvare desideras, et a poenarum suppliciis, vel meritis liberare interitu, suade eis ut templa restituant quæ destruxerunt; deos autem nostros adorantes, consuetudinaria offerant sacrificia. Hæc et alia plura dicentes, dixit ad eos B. Leonilla : Ibo, et suadebo eis omnia quæ saluti eorum congruunt.

^{in ea confirmat}
13 Veniens denique B. Leonilla ad nepotes suos, cum cognovisset eos in sancta perseverare confessione, multa exitit exultatione gavisus, præbens omnibus dulcia oscula, lacrymans præ gaudio, et multas Deo omnipotenti preces effundens, et gratias agens Christo, dixit nepotibus suis : Nullus de genere vestro nobilior, nullus ditior, nullus gratior, quam vos, in Christo invenitur. Omnem progeniem vestram præclara confessione Christi perpetualiter illustratis. In tenera aetate positi cunctos seniores originis vestra sapientia præcessistis. Thesaurum immensum plus omni pretio copiosum per Christi militiam adquisistis. Estote ergo in sancta Christi religione viriliter perseverantes. Nulla vos frangat adversitas, nullæ minæ, nulla tormentorum supplicia vestros terreat animos fortiter in fide Christi armatos. Regna hujus mundi, quæ videntur, et cum vita temporaliter finiuntur, nihil sunt : regnum enim Dei invisibile et sempiternum concupiscere perpetua est, atque perfecta, et super omnia opportuna sapientia plenitudo. Per hos temporales labores et subito transitorias penas ad aeterna gaudia pervenietis. Videns itaque eos plenos gratia Christi in sua stabilitate manere, et promissam fidem fortiter servare, Deo commendans cum integra devotione nepotes, discessit ab eis.

16 Interrogati autem a Judicibus si vellent consentire eis, et deorum simulacra publica voce confi-

teri, ergo cum illi pertinaci sententia in Christi amore persisterent, et nullatenus voluissent assensum præbere petentibus, ligatis sursum manibus, pedibus vero deorsum, in arbore una suspensi sunt : tanta vero tormentorum adinventione extensi, ut pene putarentur ab ipsa membrorum compage separari. Confortati tamen a Christo, ut virtutis tolerantia divinitus interius ministrata, in confessione et credulitate Christi viriliter permanebant : et in ipsis tormentis suspensus cum fratribus Meleusippus Judicibus insultabat, dicens : Dominus noster Salvator Jesus Christus clavis affixus, in Trinitate colendus, pro nostra redemptione sancto pependit in ligno, unde crucis signaculum adipisci promeruimus. Nos quoque tres sui famuli in uno hoc pendentes stipite pro ejus nomine efficiamur gloriosi Martyres. O beatum fructum ipsius arboris, quæ tres portavit Martyres, Trinitatis nomine consecratos.

17 Videntesque eos Judices confortari, non contristari in suppliciis, dixerunt ad eos : Non in ista arbore, sicut vos velle dicitis, moriemini, sed igne ultore peribitis. Meleusippus iterum respondens, ait ad eos : Major nobis erit beatitudinis augmentatio, si per ignem probati transierimus ad Deum, et de tenebris per hunc ignem perpetuam veniamus ad lucem. Tum denique Judices, propter metum qui aderant populorum, ligna, et reliqua quæ solent focis incrementa præbere expediunt; et ignis copiosus accenditur. Ligatis manibus et pedibus Sancti Gemini in ignem præcipitantur. Adhuc Christus Salvator in medio, et disruptis vinculis sancti Martyres gloria-bantur in igne, et nullum de eis contingebat incendium. O beatus ignis, qui tantum ^b originale purgavit peccatum et nullum in Sanctorum membris diminutionis incendio intulit detrimentum! Adjuvit potius ignis Sanctos, per quem nocere voluit et non potuit inimicus. Ignis ab incredulis acris incendiabatur, ut Sanctorum corpora sine mora comburerentur : sed conversa misericordia divina in melius, inde Sanctis lumen inextinguibile præparavit. Flamma ardentes altius elevata sunt; sed Christi officio famulantes Sanctorum præcipuum gloriam ostendebant, quæ damnose a persecutoribus præparate fuerant ad ruinam. Ignis ad Sanctorum membra consumenda vires proprias habere non potuit, quoniam Dei potentia vaporem caloris pro suis Sanctis pietatis studio temperavit.

18 Viderunt impii et iniqui persecutores inter immensas flammæ exultare sanctos Geminos, et perseverare inlesos, quos putaverunt tanto incendio subito videre consumptos. Ambulandi Sanctis in igne est a Christo permissa licentia, ut major accresceret incredulis, mysteria divina videntibus, de confusione tristitia. Defecerunt itaque ligna, et omnia ignium incrementa. Sancti vero Gemini deficientibus flammis in medio stantes persecutorum malitias irridebant, dicentes : Data est nobis, si volumus, de presenti ad Christum migrandi potestas; et, si adhuc desideramus, vestra demerite viuentes in hoc seculo insultare concessum est. Nam nobis melius est ad ejus epulas festinare, ubi fœderatio non deficit largitoris. Post sopitum ignem cum increduli ad Sanctos Dei Geminos eminus appropinquassent, nullas solliciti potuerunt videre in membris Sanctorum de incendio cicatrices. Sed ut major non fieret desiderantibus mora martyrii, et ut preparatas dudum immarcescibiles jam acciperent a Christo remunerante coronas, videntes choros d Angelorum ad se excipientes, et ante oculos eorum adstare paratos; tunc continuo flectentes genua in terra, in oratione prostrati, felici Christi evocatione invitati, sanctum simul efflantes spiritum, pariter migrasse noscuntur ad celos.

19 Delata sunt autem corpora eorum ac sepulta a devotis

ACTORE
VARNABIO,
EX MSS.
Suspensi tor-
tisque erul-
tant.

Conjiciuntur
in ignem

illuxi man-
ent
b

insultant Ju-
dicibus

vident Ange-
los

moriuntur

Ex MSS.
e
sepeliuntur :

devotis in e secundo miliario ab urbe Lingonica, in vico qui vocatur Urbatus, ubi se duæ viæ maximæ sociant, et aliæ ante has a diversa parte se subiungunt : ut ibi et expedita voluntatis devotio, et iunctum opportuna satis subijuncta collatio semper frequens adsit populorum, et ad eorum undique limina ad orationem concursio. Ibi que etiam quicquid devote preceantur, obtentu sanctorum germanorum Deo largiente præstatur : sanitatum ibidem suffragia per eosdem sedule infirmantibus ministrantur : mœrentibus confortationis consolatio sine mora conceditur, et præcipuus circa basilicam eorum semper additur cultus, et opum largitas in melius a devotis quotidie ampliatur.

clarant mira-
culis.*

a MS. Nipol. metum Judæorum.
b Quomodo originale purgavit peccatum, si jam ante erant a S. Benigno baptizati? Hæc ex prioribus Actis transitit Warnaharius, nec expendit quæ ante de eorum baptismo attestasset.
c Alia MSS. deliberamus.
d Petrus de Natal. Visique sunt Angeli cum luce multo eorum animas colligentes.
e MS. Martyrol. Brug. in uno.

CAPUT V.

Avia, alii que comites martyrii.

Jonilla et
Leonilla mar-
tyrio coro-
nantur :

Illud etiam rationabiliter congruit adnectendum, quod ad laudem Sanctorum Geminorum augendam, vel cultum religionis dignoscitur pertinere; nam per eorum sanctam acquisitionem numerus est Martyrum, inspirante Deo, amplius. Videns denique Jonilla quædam mulier tam pretiosam Sanctorum geminorum martyrii consummationem, spreto maritali consortio, parvuli et unici filii dulcem relinquens

amplexum, inter incredulas turbas adhuc in persecutionis ardore commotas, veloci cursu properans, exclamavit dicens : Et ego Christi ancilla sum, Christum Deum vivum et verum sine ulla ambiguitate pronuntio : idola vestra ignominiosa et vana omnino adorare despicio. His dictis continuo comprehensa est, et propter metum circumstantium populorum a capillis suspensa est multisque afflicta suppliciis, cum Christum negare coacta nullatenus voluisset, una cum B. Leonilla avia Sanctorum ad locum deducta martyrii, ad memoratum vicum Urbatum a persecutoribus pariter gladio sunt preemptæ a.

21 Neon quoque exceptor geste hujus rei atque scriptor, tradens Turboni codicem, inter medias turbas persecutorum ingressus, cupiens Sanctorum geminorum militiæ beatissimæ sociari, Christi nomen confessus est. Qui illico a persecutoribus diversis suppliciis afflictus, et vita temporali expoliatus, martyrio continuo meruit honorari. Turbon quoque non post multum temporis, doctrina beatissimorum geminorum perfecte instructus, a persecutoribus captus, et ipse martyrii est remuneratione locupletatus.

a
item Neon et
Turbon.

22 Acta sunt hæc sub Aureliano Principe, Palmatio, Quadrato et Hermogene Præsidentibus, sub die sexta decima Kalendarum Februariarum. Adinventio sanctorum corporum Geminorum, vel dedicatio basilicæ Sanctorum Geminorum excolenda est b XIV Kal. Octobr. regnante Christo Deo nostro in secula seculorum Amen.

a Saussoins in Supplemento Martyrol. Gallicani 9 Janu. scribit S. Leonillam apud Divionem sepultam in eodem crypta in qua S. Benignus ab ipsa fuerat tumulatus.
b Rom. IV Kal.

DE SS. MARTYRIBUS AFRICANIS

MUCIO, VICTORE, MISTRIANO, SALVIO, MISELIANO, VICTORICO, TEUSSA, FORTUNATO, VENERIA, SARTA, SATURNINO, HORTISIANO, LEUCIO, MISURIANO, VINCENTIA, ALBA, TIMOTHEO, INGENULA, VICTORIA, ET ALIIS.

XVII JANUARI.

Gloriosam hunc turmam exhibuit nobis vestustissimum S. Hieronymi Martyrologium, in hunc modum : In Africa, Mucii, Victoris, Mistriani, Salvi, Miseliani, Victorici, Teusæ, Fortunatæ, Veneriæ, Sartæ, Saturnini, Hortisiani, Leuci, Misuriani, Vincentiæ, Albæ, Timothei, Ingenulæ, Victoriæ. Tres solum recensentur in Rhinaviensi MS. In Africa, Mutii, Victoris, et Fortunati. Plures, sed confuse, in veteri MS. Hibernico conventus Dungulensis : Germanorum trium, Spensepi, Helapi, Mucii, Victoris, Fortunati, Mucii, Teucisii, Martini et aliorum XLV, Micere, Mistriani, Marcelli, Salvi, Sulpicii, Mesalani, Teusæ, Victoricii, Veneriæ, Sartæ, Leonillæ, Junillæ, Ingenulæ, Victoriæ, Saturnini, Albæ, Hortisiani, Vincentiæ, Leucii, Rubentii,

Misuriani, Timosæi. In aliquot ergo nominibus discrepant. Hibernicum Mucium, pro Mucio; pro Miseliano, Mesalanum : forte Messalianus, vel Messidius scriptum fuit : pro Victorico, Victoricium; Teuseam, pro Teusa; Satam, pro Sarta; Timosæum, pro Timotheo. Addit præter Tergeminos, Leonillam, et Junillam, de quibus ante egimus, Teucisium, Miccam, Marcellum, Sulpitium, Rubentium, Martinum et alios XLV. De Rubentio et Martino, quem Martyrium esse S. Hieronymi conjicimus, infra separatim. His duobus jungendi illi XLV, an Africanis, ambiguum est. Sulpitium arbitramur Pium esse, Bituricensem Antistitem : Marcellum, Divensem, quem in 1x Aprilis videri rejiciendum monuimus, pro Fortunata, MSS. Rhinaw. et Dungal. Fortunatum habent; hæc potius sequi libuit.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

RUBENTIO ET MARTYRIO.

XVIII JANUARI.

Eadem hos quoque MSS. tulere S. Hieronymi : In Oriente natalis Rubentii et Martyrii. Dungalense, ut jam diximus, cum Africanis Martyribus permiscet,

proque Martyrio Martinum substituit; et, dubium est an his an illis, alios XLV socios addit.

DE

DE SANCTO GENULPHO EPISCOPO APUD BITURIGES IN GALLIA.

SECTIO III
XVII JANUARI
S. Genulphus
an Cadurcorum
Episcopus
fuit?

Cadurei Aquilaniae principis populi S. Genulphum, vetuli primum suae civitatis Antistitem, venerantur XVII Januarii, ut auctor est Guilielmus de la Croix Jurisconsultus in Cadurensium Episcoporum historia. Confirmat id majorum traditione, Lectorarii vetusti illius Ecclesiae et Martyrologiorum fide. Quod in Actis, quae mox dabimus, dicitur Gaturniensem, sive, ut ipse scribit, Gaturniensem populum Christianus mysteris ambuisse, id de Cadurensi interpretatur, itaque restituendum monet. Sed cum in Aquitania primum sicut Cadurei, cur in secunda vita cap. 3, num. 23 dicitur: Post haec autem sancti viri cunctis Ecclesiae illius (Gaturniensis) valedicentes Fratribus, inde recesserunt, et Galliam Aquitanicam petierunt, et quidem cum non nisi tres isthic menses egissent? In priore vita multo etiam perplerius, an in Gallia Gaturniensis statuatur civitas, addabites. Ita enim cap. 7, num. 31 dicitur: Confirmatis itaque cunctis in Domini servitio, inde recesserunt ambo, et post aliquantula laboriose vice spatia, ad Gallias pervenerunt, in praediolo, quod dicebatur Cella demoniorum super fluvium Naonis situm, et in territorio Bituricensi positum.

altera Episcopi
libri

2 Obvici illud quoque potest, si vere ejus urbis Episcopus fuit; qui liceret ei post trimestre eam Ecclesiam deserere. Videtur (ut in actate, ne diu etiam post, moris fuit) Episcopus factus a Pontifice Romano nullius certa Sedis, sed ad Apostolicum munus ubi vis aptus peragendum, invitandosque sacerdotio quos ubi vis reperisset. Cum vero erecta postea in Cadureorum civitate Cathedra Episcopali, meminissent cives se aut majores suos a S. Genulpho Episcopo fidem accepisse, cum in suorum Episcoporum catalogo primum scripserit. Modò certe in pluribus Ecclesiis observare licet, ut alibi dicimus, dicimusque de Tungrisibus atque Agrippinensibus in Gallia nostra Belgica.

Episcopi

3 Ceterum Cadurensis Ecclesiae traditioni suffragantur Martyrologia quaedam. Nam Molanus in Abbit. ad Usuardum, et Galesinus ita scribunt: Eodem die S. Genulphi primi Episcopi Cadurensis et Confessoris. Ferrarius: Cadureis in Gallia S. Genulphi primi ejus urbis Episcopi. Recensetur quoque a Claudio Roberto, et Joanne Chenu inter Cadurenses Episcopos. Andreas Saussains hoc die prolixum ejus elogium recitat, ut non diserte Cadureorum Episcopum scribit; scribit tamen in indice, et 13 Novembris. Maurolycus, licet in eam sententiam illum de la Croix citet, soluta tamen id habet. Item Genulphi Praesulis, Martyrologium Coloniense et Carthusiae Coloniensis, auctarium ad Usuardum: Genulphi Episcopi et Confessoris. Hic Genulphus esse videtur, de quo MS. Florarium 16 Januarii: Ipso die S. Genulphi Episcopi et Confessoris. Nam qui XI Maii colitur S. Genulphus, Martyr fuit, nec Episcopus: neque utrum ejus nominis Sanctum adhuc reperimus.

leg. anno 20
Junii

4 S. Gundulphum, qui in Martyrologio Romano 17 Junii memoratur, Genulphum esse Guilielmus de la Croix existimat; quod in Breviario Bituricensi eadem acta recensentur Gundulphi 17 Junii, quae in Cadurensi Genulphi 17 Januarii: eo ergo die translationem illius agi, hoc natalem. Nam quod lib. Miraculorum cap. 3, num. 19 dicitur XII Kal. Julii ea facta translatione, legendum existimat, XV Kal. Julii. At prior vita lib. 2, cap. 2, num. 13 expresse habet in omnibus MSS. duodecimo Kal. Julii. Quo die Bellinus de Padua editionis Parisiensis an. 1521. Ipso die S. Genuli Episcopi et Confessoris, Maurolycus: Item Genulphi Praesulis. MS. quoddam recentius: Translatio S. Genuli Confessoris. Die vero 17 Junii Usuardus: In

17 Junii

territorio Bituricensi S. Gundulphi Episcopi et Confessoris. Consentit Martyrologium Romanum, Felicius, Maurolycus, Bellinus, MSS. plurima: sed ab aliis Gundolphus, Gundulphus, Gaudolphus appellatur. Galesinus: In pago Biturico S. Gundulphi Episcopi et Confessoris: ejus pietas cum in ceteris religionis officiis, tum in captivis redimendis mirifice eluxit. Idem de eo praedicat Ghinius, idem Ferrarius, ac Canisius; sed hic Bituricensem Episcopum facit, qui tamen, ut recte animadvertit Ferrarius, in tabulis Democharis non apparet, nec Joannis Chenu, aut Claudii Roberti. Est autem in Bituricensi ditione tum vetus S. Genulphi cella super Naonem, tum celebris S. Genulphi monasterium ad Angerim, sive Indrum flumen.

NOT. 77.

5 Jacobus Breulius lib. 1, Antiquitat. Parisien. enumerans reliquias, quae in cathedrali S. Mariae ecclesia asservantur, ista de S. Genulpho scribit: Theca S. Gundulphi, sive Genulphi, Romani, qui a S. Sixto I (Imo II). Episcopus factus, missusque in Galliam ad praedicandum gentibus Evangelium, multa isthic per tulit, in fornacem etiam ardentem coniectus, unde illesus exiit, ut refertur in secunda parte, sive aestiva, novi Breviarii Parisiensis 13 Novembris. Edificarat in Biturigibus coenobium, ubi eodem die (imo 17 Januarii) decessit. Corpus deinde illius ac caput Parisios ad basilicam S. Mariae deportatum est, ubi quotannis festum illius ritu duplici celebratur. Idem scribit de la Croix, testaturque in veteri Breviario Parisiensi acta S. Genulphi eodem prope contextu, usdemque pene verbis, quibus in Cadurensi, commemorari.

reliquiae Parisiis

6 Eo die Carthusiani Colonienses in Abbit. ad Usuardum: Parisiis. S. Gundulphi Episcopi et Confessoris. Idem adscriptum erat alia manu ad vetustissimum exemplar Usuardi quod ibidem in monasterio S. Germani de Pratis asservatur, habebaturque in alio exemplari ante annos circiter 400 exarato: in aliis tamen Gundulfus in illa Gundulfus dicebatur: in aliis nostris Usuardi Martyrologii desideratur. Ast in editione Parisiensi an. 1336 et Molani auctario ad Usuardum, ita habetur: Parisiis, transitus S. Gundulphi Episcopi a B. Sixto ordinati: ejus jussi mortuum gentilis suscitavit filium. Ejus caput requiescit in magna ecclesia B. Mariae Virginis Parisios. Eadem Canisius in Martyrologio Germanico; corrigendus tamen, quod eo die non translationem, sed dormitionem, sive depositionem agi scribit MS. Florarium: Eodem die S. Gundulphi Episcopi et Confessoris. Hic a die ordinationis suae usque ad mortem vinum non bibit; nec nisi panem hordeaceum comedit, et cilicium asperimum gustavit: sicut a ceteris hominibus longe ipsius vita fuit. Saussains: Lutetiae Parisiorum, susceptio pretiosi corporis S. Genulphi, alias Gundulphi, Episcopi Cadurensis, ex ejus cella Bituricensi, ubi sanctissime demortuus est post edita Apostolicae gratiae testimonia XVI Kal. Februarii. E cella, in qua mortuus est, prius in territorium Niuernense ad S. Petri ecclesiam translatus fuit, atque in sancti Salvatoris Stradense monasterium, ab eo S. Genulphi dictum; hanc tandem Parisios. Ferrarius: Lutetiae S. Gundulphi Episcopi Parisiensis. Citat Molanus et Canisium, qui illum tradunt a S. Sixto Papa ordinatum, missumque illo, ast hoc postremum illi non tradunt, nec Parisiensis Episcopus fuit, ut ex dictis liquet.

Translatio Secunda.

NOT. 78.

7 Primum S. Sebastus, triennio post mortem S. Genulphi, mandavit litteris quidquid de ejus ac S. Geniti gestis illo in tempore potuit cognoscere, et quae eorum discipuli fidei narratione studuerunt patefacere; ut in priore vita lib. 2, cap. 1, num. 3 dicitur, et alio

acta a S. Sebastus scripta

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.
item alia. Li-
ber miraculo-
rum.

in secunda vita cap. 6, nu. 33. Quin etiam ipsorum gesta Sanctorum, quæ a Leonto et ceteris discipulis eorum didicerat, scripsit. *Ea vita an uspiam extet, haud scimus. Aliam post annum Christi 900 scriptam damus ex MS. codice Ripatorii, collatam cum MS. Normannico, quod a Frederico Floreto nostro accepimus. Descripsit rapidem, sed minus integram ac correctam, ex codice Longpontico Nicolaus Belfortius Successione Canonicus regularis. Aliam edidit in Bibliotheca Floriacensi Joannes Boscius Parisiensis: cui librum miraculorum subjunxit. Hic ab eodem sit auctore scriptus, an alio, non facile est statuere. Agnosceret subinde styli similitudinem licet, ut quod carmina et hemistichia interserat: at multa repetit aliter dicta, unde alium merito existimes. Fuit certe auctor libri miraculorum instituti Benedictini professor, ut cap. 4, num. 13 patet et quidem in ipso ad Angerem S. Genesii canobio, ut pluribus locis, præsertim num. 16, 29, 37, 39, 41, 47, significat, virique post annum Christi 990 ut ex cap. 12, num. 50 manifestum est. Capita aptius distinximus, omissis titulis, qui additi recentiore æra, fortassis ab ipso Boscio, videbantur, prioris tamen divisionis numeros ad oram paginæ expressimus.*

VITA

Ea duobus veteribus MSS.

LIBER I.

PROLOGUS.

Utile est San-
ctos laudare.

Mirabilis Christi virtus et sapientia mirabiliter in Sanctis est adoranda: quæ semper injustis respectum cum promittit misericordiæ, et coronat justos gloria et honore. Quorum in numero ut possimus computari, magnum nobis debet videri, dum talibus ac tantis miseris peccatoribus ad impetrandam veniam conceditur Christus laudari in Sanctis suis fidelibus. Nam laudabunt Dominum qui requirunt eum. Et quamvis non sit speciosa laus in ore peccatoris, convertamur ad aliquem Sanctorum, ut dum nigredo scelerum nos decolorat, pallium frequentatæ laudationis eos quotidie invitet ad auxilium nostri. Ecce si recolamus divitiis misericordiæ Dei, non nos fraudare vult sua gratia, quibus ad exemplum proponit Sanctorum suorum mirabilem vitam, qui modo tentationibus variis, diversisque persecutionibus, nec non tormentis multiplicibus cælestem lætitiæ capessunt pro desudatis laboribus. Qui, ut multos prætermittamus, ne super arenam multiplicentur, ad sancti Patris Genulphi diem natalitium convertimus styli officium: et videant et probent pueri cum senioribus, et minus creduli cum jam perfectioribus, quid possint sperare ab ipso quem mirificavit Altissimus ab ipso matris utero, omnium virtutum replens dotatio. Nam antequam matris alvo esset editus, (quia nunquam desunt vaniloqui persecutores sanctæ Dei Ecclesiæ) illis in temporibus nimium persecutio Imperatoris Decii in Christianos exardescibat, maxime in urbe Romana, adeo ut Christi nominis confessores idolis sacrificare compellerentur, variis tormentorum plectentes penas cruciatibus, pro annullatis dæmonum superstitionibus.

CAPUT I.

S. Genulphi parentes, adolescentia.

4
S. Genulphi
parentum
puerum.

Hoc in tempore fuit quidam, nomine et merito vocatus Genutus, Christiani nominis amator ferventissimus, et sanguinis egregii de nobilitate verendus, a quem mentis et corporis summa ingenuitas commendabilem Christo sub occulto habitu divinæ religionis fecerat. Qui, ut apud prudentissima, variis virtutum flosculis se ipsum in corde Deo beneplacitum fecerat, pauperibus pio corde subveniens, viduas

et orphanos compassibili corde eleemosynis sustentans; quatenus data eleemosyna munda essent sibi animæ palatia. Respuens autem illecebrosæ spurcæ voluptatis, caussa procreandorum liberorum accepit sibi moribus consimilem sociam, excellentissimis ortam natalibus, nomine b Acliam, quæ Christi magisterio subserviens, valde dilecta est ab ipso.

3 Agentes igitur multa annorum lustra mutæ familiaritatis Deo amica colloquia, et juxta morem commorantes duo in carne una, dum animæ novos partus Deo offerunt quotiens, aliquandiu c infecundi sine filiis carnis visi sunt tempus exlesse. Incedentes igitur ambo in justificationibus Domini et custodientes voluntatem ejus in mandatis cælestibus, tandem post pauca in commune decreverunt, Domini clementiam postulare, ut sacro semine sterilia viscera repleri permitteret; quatenus de arca ventris repleta bona voluntate in hanc lucem effunderet, qui multorum necessitatibus proficiens, aliquandiu c infecunditate cumulationis fructibus gliscere. Hos ergo tanto ardentem spirituali desiderio dignatus invisere Christus solita dignatione servulos, ad nium eorum dedit beatissimæ Aclie conceptum. Quod lætabundo cernens beatus pater Genitus oculo, gratanti animo innumerabiles superno exauditori gratias retulit, geminum in animo replicans affectum, utpote sciens Deum sibi esse propitium, et qui potuisset precibus promereri filium. Tandem ex materni ventris palatio præclarissimo partu huic luci effuso, cum indicibili gaudio parentes ejus conventum faciunt, sacrique fontis trina submersione secunda nativitas parentum manibus Deo amabilem et dilectum effecit, Genulphumque vocari disposuit.

4 In spiritualibus autem puer exerescens exercitiis, et ab ipsis cunabulis alcam devitans caduci mundi, spretis cervicibus conatibus; hujusmodi multifariam ejus elegantiam bonæque spei principium stupido corde mirabantur cuncti, utpote insolitum aliquid. Nam quinquennis a parentibus traditus d D. Sixto Papæ Romano, qui sub præfato maledicto Decio postmodum penas subiit pro cælesti Domino, multis precibus, sacris imbuendum tirocinii ei puerum contradunt; ut cælesti magisterio dignus, oculato corde, circumspicteque devotione fidei, curreret sine offensa viam mandatorum Dei: quatenus in tempore malo et in diebus faniis verborum Dei, semurum pro domo Israel exponeret; et pane eloquiorum sapientiæ et scientiæ cælestis corda esurientium reficeret. Vir denique sanctissimus blandæ adoptionis portu intronitens eum in spiritualium plantationum viridario, promptuaria teneræ infantie lætabat: donec post paululum panis scientiæ sic confirmavit sensuum primordia, ut docili memoria vetus et novum testamentum retineret infantia. Confirmabat doctrix omnia Domini clementia in puero sensus et corda, ut de infantili pectore videres emanare fluentia omnis doctrinæ, et moribus authenticis in puero radicatam cor senile. Erat pulchrum spectare imbecillis pueri annosam patientiam, dum a consimilibus pateretur mille convicia, a majoribus crebra verbera, a minoribus pro posse impelleretur cum injuria: et tamen hæc et multa alia propter nomen Domini cum gaudio magno patienter sufferabat.

5 Perpendens quoque jam præfatus prudentissimæ memoriæ sanctus Præsul Sixtus tantam illius sanctitatem, pulchris patientiæ e adoleis albicantem vere dignum in quo Dominus habitaret templum, jejuniis castigatum, oratione purissimum eum fore persensit, eique Ecclesiasticæ administrationis gra-
dus

h
dusteritium.

c

Dan. 12. 3.

precibus im-
petratus,

ascitur.

d
a S. Sixto II
instituitur,

insigni me-
morla prædi-
tus:

eximie pa-
tientis.

e

AUCTORE ANONYMO. EX MSS.

Episcopus mater mor- tua

us contradidit. Postque Episcopi insignibus consti-
patus decenter in medio Ecclesiae fulgebat stola
vernante Sacerdos. Qui sanctus puer dum esset posi-
tus primis puerilibus annis, et pro posse desularet
in scholaribus disciplinis; ejus Deo et hominibus
dilecta genitrix Acha migravit a seculo, cujus memo-
ria in benedictione est coram Deo semper.

patrem con- solatur S. Scriptur

6 Ideo autem patrem ejus opplevit dolor luctifi-
cens, ut consolationem vix admitteret, deflexus perdi-
disse animae suae limidium, in quo requiescebat, in
cujus amabili societate erat solatium et pausatium
animae post Deum. Tandem ad consolationis suffi-
gium veniens B. Sixtum, cui jam tradiderat bonae
spei filium, singultuose plorationis elegiacam lacry-
mabilemque querimoniam de amissa conjuge coram
ipso exposuit. Praefatus autem Episcopus de spiri-
tualium thesauro proferens nova et vetera consolatio-
num antidota, maestificum cor et lumi aereore
dejectum, manu consolationis siccat, ut sine aliqua
consolationis intercaedine coram pati nesciret in
recipienda consolatione : sed grates innumeras Al-
tissimo referens, quae fuerant luctus coeperunt esse
gaudii; indignum censens eam jam deslere, quam
adsceverat superius in aeterna requie, cum scriptum
sit : Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in
caelo. Sicque magis jam pro se erat sollicitus, cepit-
que attentius in mundanae exultationis exilio deslere
incolatum caelestis patriae, et ut meteret in gaudio in
lacrymis seminare.

Laq. 10. 20.

- a MSS. duo habebant, cujus.
- b Sansanus in Martyrol. Gallicano 20 Octob. et Gulielmus de la Croix Acciam appellant, alii Aeliani, Adiam, Acham, Achiam.
- c La Croix matrem solam sterilem facit. Vita utraque infecun-
dos fuisse ait, nec distinguunt cujus vitio.
- d S. Sixtus II. G. Aug. sub Valeriano et Gallieno, non sub Decio,
martyrio coronatus est Jacobus Breullius lib. 1. Antiquit. Parisi-
en. modeste scribit S. Genulfum a S. Sixto I. missum in Gal-
liam. Ceterum nomen Pontificis erat Sixtus cum Genulfum
quingentesimum suscepit erudendum, si cum deinde Episcopum
creavit.

Adurem

e Pupius Adorea, laus bellica, victoria, bona existimatio. Pla-
nius lib. 18. cap. 3. Gloriam deoque usam à factis honore ado-
reum appellabant, est cum odor fur, sive, ut idem habet idem
cap. 8. fur, adurem veteres appellavere.

CAPUT II.
Apostolatus in Gallias.

u Avertite h-
na,

His in temporibus praefatum Imperatorem Decium
contigit a Romanis venisse, armatum malignae stoma-
chationis adinventionibus : et de nigro pectore tra-
heus mille suspiria, truci vultu, incomposito mentis
habitu, et toto malignitatis debacchans spiritu,
adversus Christianos, ceu leo frendens, quos Christi
nomen confitentis offendit, nimis erat et illud irre-
vocabile, aut profano cultui mancipari, ut vite
hujus bonis privari, et cum tormento et cruciatibus
interire; non recogitans miser, quid proderat mutis
annas damnare metallis, et volnerem turpeaque
horem, tortumque draconem semihominemque ca-
nem, ut plenus homo supplex adoraret. Mandans
igitur duces cum h. Gratianis, vicariosque cum
militibus, de Christianorum injustis persecutionibus
in commune pertractabant. Tantaque erat furoris
ejus indignatio, ut nisi noceret, mortuum se cre-
deret.

meantur
ambo a
S. Sixto in
Gallia.

8 Igitur fama tanta cladis quaquaersum pervolita-
ns, B. Sixtum latere non potuit, vocansque S. Ge-
nulfum ad se venire fecit. Cui inter multa divinarum
aliquorum charismata, proficere utilitatis retexuit
e thronata, inquires : O mi frater lepidissime, et
morum probitate in Christo Genite, num consideras
immemore omnis bonitatis, qualiter diatim solli-
citarum circa septa Dominici oculis, non ut salvet,
sed ut occidat, et una perditione nomen Salvatoris
de terra viventium disperdat? Non es immemor, ut
credo, Dominici praeccepti dicentis : Qui patrem aut

u. 111. 37.

matrem, et multa quae subjungit, plusquam me dili-
git, non est me dignus. Quod necessarium est fide-
litate amplecti, et recogitandum est, ne dum omnes
ob amorem invictae professionis pro Dei nomine ad
palmam supernae vocacionis per martyrium gressas
mentis dirignant, desint cultores messis Dominice :
maxime cum Martyres sola voluntate possimus exis-
tere, vitiiis et voluptatibus resistendo, semper in
d scannate carnis, irremissis fidei lacertis agoni-
zando. Jubemur denique si nos persecuti fuerint in
una civitate, furori locum cedere. Quapropter, mi
dilecte, adimple praecceptum Domini, et vadeus vende
omnia quae habes et da pauperibus, Galliarumque
partes indubitata fide expete, et Genulfum sanctis-
sima laudabilitatis tuae habebis baculum. His nam-
que in partibus jam fructuabat verbum Dei, et in
ore omnium laus versabatur Angelorum.

d Math. 10. 23

9 Cumque his sacris admonitionibus eum instrue-
ret, multaque horum similia de caelestibus mandatis
repeteret, sanctissimo viro Genulfo sacra mysteria
solemnitatem ingenti honore celebrare praecipit.
Expletisque mysteriis, valefecit eis B. Sixtus, iterum
iterumque de amore Christi multa repetens, dedit
potestatem S. Genulfo libera auctoritate praedicandi
salutare mandatum, et per universas regiones pro-
fectionis eorum, praedicationis exercere aratrum.
Quibus exemptibus statim ab urbe Romana, secun-
dum verba Evangelii vendiderunt omnia sua, et
pretium posuerunt in sinu pauperum, orphanorum,
ac viduarum, nihil sibi reservantes ex omnibus, ut
justitia eorum maneret in perpetuis eternitatibus.
Tandem ergo post multos scrupulos vix infractus,
incognitas partes Galliae coeperunt e introitare. In
quamquamque autem domum habuerunt diverticulum,
dicebant : Pax huic domui. Filius pacis sit cum
egredientibus, pax cum ingredientibus : sicque pra-
missa pace quibus poterant remissionem delictorum
curaverunt impertire.

Sua dant pau-
peribus.

r Pervenunt in
Galliam

10 Beato autem Genulfo post sacri ordinis fun-
ctionem, praebuit hirtum tegumen camelus, praeter
quod tempore celebrandi mysterii molibus inluebat-
ur lineis, ac ceteris, qui ad tanti mysterii... perti-
nerent, nitidis ornatibus : rursusque consummato
mysterio, asperrimo ex pilis reinduebatur f trogulo.
A quoque suae ordinationis usque in diem sui obitus,
potus vini mansit incognitus, praeter quod libabat
in calice sacrarum Missarum celebratione. Panis
hordeaceus similiter sumebatur, non usque ad satie-
tatem, sed parcius, coangustans et attendans semper
pro Dei amore nobile corpus.

S. Genulphi
in vestitu
tunc austeri-
tus.

- a Anno Christi 249, corso ad Veronam Philippo imperium ar-
ripuit Decius, tenuitque menses 30.
- b Gratia, Graphia, Grapius, Graxus. Gravo, Teutonice Graet, Graeco
id est, Gones, Praxes, Praefectus.
- c Θρόνος, praeciptum; a Graeco contemplot, animadverto.
- d Σκαμμα stultum est, sive hircus certantibus, ut ad vitam S. Lu-
ciani 7 Junii. notavimus, a Graeco, hircio, quod fossa praecceptus
esset is locus.
- e MS. sup. inthronizare.
- f De trogulo dicitur 13 Januar. ad vitam S. Mauri Abbatis,
MS. Belg. habebat hic, stagulo

CAPUT III.

Energumenus liberatus, multi conversi.

Cum autem pari incessu civitate a Geturnicen-
sem intrarent, a quadam vidua suscepti sunt, hos-
pitalitatis gratia. Ubi quantus luctus, quante essent
laerymae, non est nostrum dicere. Deflebat nam-
que ipsius viduae unicuique filius, quoniam infirmis hu-
mani generis daemon obsederat infantum, ut solis
cateuarum compedibus, durisque lacertorum b colum-
baribus arceretur ab hominum morsibus, consecuto-
susque dilaniabat, lacertisque manibus perdebat.
Hanc miseram domum intrantes viri sancti pacem
primum praedicant; ipsiusque pueri vinceti commoti
sunt miseria ad dolorem, submurmurantes ad invi-
ce III

a

b

Demone in
energumeno
terret

ACCIORE
ANONYMO,
EX MSS.

cem quædam sancti Spiritus magnalia tacti dolore intrinsecus, sic relaxari habenas dæmonis, ut facturam suam Christus multiplicibus exagitationum probris atteri sineret. Quid memorem? sine aliqua horarum morula, dæmon resumpto per os pueri fandi officio, stringit vocem in gutture, et per alienæ vocis organum stomachatus hujuscemodi intonat miserrimæ deplorationis responsum : O fidei meritum! o pulchrum sanctitatis margaritum! o S. Genulfe amator omnium virtutum, quid me persequeris? quid me a propriis sedibus tu incola et peregrinus expellis? O quid commerui? o quæ est tanta confidentia militum Domini? Sine, o Sancte, animas meorum, sine habitare pervasum locum.

12 Talia miserrime inclamantem puerum instinctu dæmonis exaudiebat mater et cuncti famuli, cœperuntque demirari, et querulæ vocis miti affatu ad invicem dicere : Quis ignotæ personæ evocitamen prædocuit? Quis putas iste est, qui tanti numinis famulatio tam imperiosæ auctoritatis extat homo? Hæc dicentes, attenti prospectabant hujus rei magnam et mirabilem exitum. Stabant hinc parentes cum lacrymis, hinc puer cum indicibilium figurarum dæmoniosis portentis, hinc sanctus Confessor armatus armatura Dei et gladio Spiritus, scutoque et galea salutis munitus : qui in omnium oculis conversus ad puerum, dixit :

Fraus zabuli perversa nimis, genus omne nepotum

In primo maculis infuscans plasmate nigris, hanc repetis Domini facturam, et sic indebito jure vendicas tibi hujus misella pueri viscera, et distrahis per varia non sinis creatori facturam servire suam? In ejus ergo nomine qui omnia de nihilo constituit, pervasum dimitte locum, et ultra repetendi non habes ausum : sitque tibi in inferno inferiori religatio, et longe fias deinceps ab omnium Christianorum consortio. Tunc terrifico solitæ ululationis exclamans mugitu, eum quem exercebat homellum reliquit ; et cum genitu fugit indignatus sub umbris : ceciditque puer redivivus ad instar mortui, aliquantisper sine voce mutus et elinguis permanens. Beatus autem Genulfus manum adhibens manui, salvum et incolumem a terra levavit, benedictentem Altissimum in Sanctis suis Dominum.

13 Tante autem virtutis prospectans mater magnalia et unigenitum filium pro attributa incolumitate laudantem Dominum, Sanctique amplectentem vestigia; supra quam credi potest insolito miraculo perterrita, ad pedes Sancti cecidit, et clamans inquit : Domine meus, Confessor Domini, videre mihi videor in te quasi vultum Angeli : sermone jocundæ lepiditatis repletus : vox dulcis super mel et favum. Quapropter benedictus eris in omnibus linguis et populis, et benedicta mater quæ te genuit. Obsecro te per Christi nominis omnipotentiam, ut lavaero spiritualis fontis a sordibus me expies antiquæ contaminationis, quatenus beata mater Ecclesia non habens maculam aut rugam, ne renovatam in novum hominem, qui secundum Deum creatus est, repræsentet per te proprio factori; et edocta salutaribus monitis, quæ fueram magistra erroris, fiam discipula veritatis; quia usque nunc vanitatibus, et his quæ non sunt, servivi. Quapropter mundari posco a peccatis meis, ut justifier in sermonibus tuis. In veritate autem cognovi voluntatis Dei fuisse, istas partes per vos fideles suos ad viam salutis reducere : quatenus pro tantis ac talibus nomen vestrum benedicatur in futuris generationibus.

14 Hujus tante matronæ fidem admirans sanctissimus Sacerdos, hujusmodi mellea voce allocutus est sanctum Patrem Genitum : O mi Pater, non consideras supernorum donorum quanta sint beneficia? Certe omnia quæcumque vult Dominus facit in cælo et in terra,

Qui stellas numerat, quarum scit nomina solus, Signa, potestates, cursus, loca, tempora noscit, fundator exultationis. Nam in omni gente qui operatur justitiam, acceptus est illi, ipseque novit corda filiorum hominum, et patienter aspicit si est intelligens aut requirens Deum. Nos vero, ut credo, ejus voluntas in has partes delegavit, cujus gratia cum bonis omnibus nos diriget, et nullis tentationibus a se secerni sinet, donec gustemus et videamus quam suavis est Dominus. Debemus autem ejus magnitudinem gratiarum actionibus extollere et venerari, qui per nostrum ministerium aliquos sibi dignatur uniri, qui verbi Dei lac concupiscunt, ut in eo crescant in salutem. Iterum, iterumque repetens : Vere cognosco superno nutu representatos nos loco huic, in quo jam cœpit habitare pax Domini. Quapropter deliberandum est in animo jam non timere dura et contraria : sed si est persecutor his in locis, ecce habet nos confitentes Domini carcerum omnia. Stemus autem muniti pectus ancilli justitiæ, et sint calceati pedes in præparationem Evangelii pacis, ne videamur similes existere timidis, qui in die pugnæ malunt in pedibus dare se, quam telis tela levare.

15 His peroratis, conversus ad mulierem, cujus filium a dæmonio liberaverat, inquit : Numquid credere jam deliberasti quod ore polliceris? Quæ respondit : Ut quid, Pater, addubitas meæ fidei causas? Num infidelis potui confiteri nigredinem facinoris? An forte erubescis miserræ peccatricis delictorum molem? Adhibe, precor, saucio pectori medelam, tuumque erit jubere, meum vero jussa libenter peragere. His verbis optimæ confessionis motus sanctus Pater Genulfus, indixit jejunium tribus diebus. Consummatoque cum omni patientia die tertio, baptizavit eam simul cum filio, quem liberaverat a dæmonio, omnisque familiæ mundatæ expiatione lavacri, vitro purior, lacte candidior, continuo apparuit, fuitque numerus eorum *il* viginti et octo, qui omnes baptizati sunt a B. Genulfo.

a MS. Belfortii. Gottronicense, MS. Victorinny a Guilielmo de la Croix citatum Gitrunicense, ipse Cadurcense censet legendum.

b Columbar genus vinculi est, proprieque ipsius vinculi foramen.

c MS. Norm. vocitatum.

d Guil. de la Croix, quodraginta.

CAPUT IV.

Alia mirandæ curationes.

Hæc tanta mirabilium divinorum magnalia, fortassis dubitant quidam non esse vera. Numquid invalida est manus Domini multo majora operari? O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei! Quis comprehendit eam? Quis investigabit viam ejus, et dinumerabit semitas illius? O homo quicumque non credis quæ diximus, vel non crediturus es quæ dicemus vera esse, tu tibi ipsi attende. Non sancto Confessori derogas, sed potius Deum impotentem prædicas, in quo possunt quidquid possunt, in quo sunt quod sunt, in quem gaudent semper prospicere, in quo habent semper beate vivere. Ut autem tergatur a corde hæc iniquitatis macula, convertat Dominus corda, ne deinceps talia cogitent, sed potius confiteantur et dicant : Iniquitatem meam ego cognosco, asperges me hyssopo et mundabor. Cum autem dicatur, Signa sunt infidelibus non fidelibus, infidelium convertenda miraculis dura infidelitas : et si non credunt verbis, credant operibus, sanctique hujus Patris memoriam colant, ament infideles cum fidelibus.

17 Subjungimus ergo aliud miraculum, quod Dominus operari dignatus est per istum sanctum Patrem nostrum, cujus fama jam totus pene mundus exaudierat. Quo rumore commotus quidam homo, nomine Aglibertus, venit ad eum cum devoto studio : et solotenus prostratus pedibus ejus, deosculatur genua

Gratias agit
Deo.

Post triduum
jejunium, eos
baptizati.

il

Dictorum
probabilitas.

1 Cor. 13. 22

fugat.

Ipsam euer-
guentem
matremque
convertit.

gemma illius, hæc iterato replicans : O serve Dei iuclyte, o mi care Domine, obsecro dapsilitatem tue magnificentiæ, ut declines in domum meam. Est namque unica filia mihi servo tuo, quam inutilem ipsa fecit infirmitas : estque misero mihi patri dolor non modicus, et de die in diem dum eam conspicio, geminam calamitatem deploro; unam damnum ipsius carissimæ filiæ, alteram quoque paterni animi affert in lacrymas semper prona afflictio : quibus in rebus duabus validissime exerueior. Mea ergo calamitati si fueris compassus, libenti animo credam Deo tuo; tali congruentia, ut filia surgente de lectulo, cervicem meam supponam Christi jugo. Tunc Sanctus Domini una cum illo properat ad cubile languentis : et nota fidei arma serenus ad Christum vibrans, suis sanetis meritis intercedentibus mox a sanam in Christi nomine patri proprio restituit. Quam sanam et incedamem genitor respiciens, continuo coepit spei fructus pullulare, ipsoque cum uxore et filia a B. Genulfo baptizatus est, cum miserentis Dei gratia divina.

18 Quod audientes multi infirmitatibus dediti, mirabilia scilicet quæ operabatur in prudenti servo virtus Altissimi; ceperunt undecumque concurrere, adeo ut videns diceret apes alvearia reliquisse, Conserebantque manus manibus, et unguisquisque, prout posse habebat, alteri subveniens, etiam auxilio opus habebat. Trahebaturque videns non videntem, quos ambos infirmitas claudos reddebat : assistebantque sancto viro sine invidia, quos ne inviderent ma curabat Domini clementia. Videres ibi multos cum nodosis manibus, multos cum semistis erubibus, multos carentes linguæ officio, multosque pustulis repletos corpore, caecos, claudos, aridos, surdos, multosque demoniacos. Longumque est dicere, quanti ab eo curati sunt in Christi nomine. De censu vero quotidianae misericordiæ retroeo, quo viduas sustentabat, orphanos recreabat, pupillos confortabat, nudos vestiebat, infirmos visitabat, in carcere positos consolabatur, ita ut esset illi Deus omnia in omnibus. Hæc omnia poterat iste sanctissimus Pater in eo qui se confortabat Domino Jesu Christo.

a *La Grace a morte suscitavit hanc puellam scribit.*

CAPUT V.

Flagra, aliique cruciatus tolerati.

Interea cum hæc agerentur, spiritualium operationum a ludiera, venit quidam in maligne pravitatis permanens iracundia, et multavit b Comiti Dioscuro, quod duo versutissimi magi a catholis Romanæ advenissent, qui ritus vestros pede annullationis calcant, invictissimosque deos floccipendunt, templeque eorum destrui prædicant, caeremoniasque et paternas leges petulantis splenis cachinno subsannant, insuper omnia priscae consuetudinis decreta nescia qua adinventione evellunt. Prædicant enim unum Deum, quem omnipotentem affirmant, eumque solum coli, eum venerari, eum toto corde diligere, quibus possunt persuadent, seque ejus esse famulos libera voce constantique corde palam prædicant.

20 Hæc ab invidi delatoris ore suscipiens Comes, comensso capite corrugatoque frontis supercilio, tanquam leo terribilis super absentes accusatos ore polluto multa insibilat, et voce gravi nefarios seclerum exentores ab alta sede evocat : Deus, inquit, milites fortissimi, quorum manus vindices sunt nostræ salutis, nostrique imperii; quid prodest vixisse cum laude et lætitia, dum deorum honor contemnitur, cultura evanescat? Quid juvat imperium, dum dii nostri a quibusdam evertuntur profanis hominibus, quos magiæ artis inflat confidentia? Exhibete ergo reos in conspectu meo ut sacrificent : et si contemnunt, diversis poenis intereant. Exequentes ergo inquit ministri Comitis jussa, veloci acceleratione

statuerunt sanctos viros in antedicti Comitis præsentiam. Qui muta prælocutus de deorum suorum annullata cultura, sic dixit inter cetera : Num vos estis Christiani, quos adversus cultus divinos examnavit illa ars, quæ dicitur magica? Num vos estis, qui subvertitis falsis assertionibus civitatem nostram? Quæ est tanta, o rebelles, vestri confidentia? Jam jamque finiendi morte turpissima, interrogationi nostræ date responsa.

21 Ad hæc pretiosus Confessor mansit imperterritus, et de Christi confusus omnipotentia sic S. Genulfus aurea voce intonat : Ut quid nos perverso plectro tantis criminariis falsis dictionibus, et nefariæ artis imbutos credis incantationibus? Disce miser discipulus fieri, et discere poteris quanta sit potentia Dei. Certe Regis et Dei nostri protecti misericordia, cuncta calcamus demonum veneficia : ejus imperio reguntur terrena, ejus nutu condita sunt secula; in quo possumus omnia, a quo, velis nobis, disponuntur tua imperia. O si revertereris in penetralibus animæ, profecto posses cognoscere, nihil esse quæ coluntur demonum simulachra, cum dicatur. Primus in orbe deos fecit timor; sed esse unum Deum in supernis sedibus, in cujus manu manet tuus balitus, qui ratione scis uti, videre oculis, palpate manibus, ambulare pedibus : turpeque nimis est atque illaudabile manufacta idola, larvasque venerari, et adorare, præsertim cum oculis habent et non vident, aures habent et non audiunt, nares habent et non odorabunt, nec clamabant in gutture suo. Similes illis sunt omnes, qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis.

22 Tunc Comes magis ac magis insurgens in iram, sic dixit ad eos : Nisi voluntati meæ consensum præbueritis, et omnes quos in errorem vanis persuasionibus induxistis, iterum ad sacros cultus revocaveritis, poenis variis vos interficiam, et de terra viventium nomen vestrum excludam. Tunc Sanctus Domini Genulfus respondit : Ut quid minutaris, Comes, talia? Noli unquam credere, quod tormenta tua habemus timere. Potens est superius nos, si volverit, de poenis eripere, qui agonistas suos semper adjuvat in certamine. O quanti ante nos Sancti passi sunt ludibria, verbera, vincula, carceres, fustes, ignes, lapidationes, sectiones; et tamen superatis his omnibus in occisione gladii mortui sunt! Numquid putas nos degeneres? Ecce habes quos ferias : damna, occide, ut corones. His commotus Comes responsionibus, jubet eos credi fustibus. At illi cum cederentur, nihil sentientes, benedicebant Domino, qui inimicos deducit ad nihilum.

23 Videns autem eos salvos et incoherentes, et nihil de poenis ad eos pertinere, jussit eos in cilibanum ardentem mitti, ut de abundis eorum cadaveribus pulvis in ventum dispergeretur. Igitur sanctissimi Confessores, tanquam aurum in fornace probationis clausi, laudabant læto animo conditorem in excelso. Statimque ab alto descendit Domini Angelus, et confortans eos multis sermonibus refrigeravit ignem, flammamque camini, ut statim cilibanus velut ros esset factus, et refrigerium præstaret, non incendium; anorem, non terrorem. Visis autem populus tantis Dei virtutibus coepit clamare, et hujuscemodi dicere : Universe terre Domine Deus, quis similis tibi in universis gentibus? Tu salus seculorum, deus Angelorum, creator aquarum : solusque es Deus Christianorum, quem voce prædicant Genulfus et Genitus. Qms putas in idolis gentium sic exaudit preces ad se clamantium? Quis unquam audivit tale. Quis vidit huic simile? Ecce flammæ adhuc crepitantes scintillas valide emittunt, et Sancti isti quomodo frigidi sunt? O quanta sunt istorum merita, quibus auxiliatrix est Domini misericordia! Gloria tibi Domine, qui sic adjuvas confidentes te.

24 Tunc præfatus Comes multa in vasus insaniam, etiam

AUCTOR ANONYMUS, EX MSS. Et sistitur, cum patre

anxiose respondet.

Ambo fustibus ceduntur

conspiciuntur in ignem, ut test, Angelo eos solante

Genulphus puellam regiam sanavit, et paterentes baptizavit

Murmo, et prius vixit

conversus juvenis

a Accusatur apud Præsidentem

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.
retruduntur
in carcerem;

voce caelesti
confirmantur.

multos bapti-
zant.

a
Præsidis
filius a dæ-
mone suffo-
catur.

Educuntur
SS. e carcere.

etiam nec sic erubescerat : iussitque sanctos viros de elibano extrahere, frendens dentibus, quod nihil eos ignis potuisset nocere. Iterum autem de Sanctorum interfectione aliquid excogitare. volens, circulos ferreos adhibuit, et ipsorum brachia valide innodavit : iussitque in carcerem usque in crastinum retrudi. Pervigil ergo nocte tota Comes permanens, graves pœnas excogitat, ut Sanctos Domini dum perdere vult, potius coronet. Cum autem ducerentur ad carcerem, facta est vox de caelo, dicens : Estote fortes o viri sancti, et in Domino confortamini, nihilque terreamini. Ecce Comes super vos multa cogitat, ut celerius carnes vestras dilaniet : sed Christus Rex potentissimus invigilat, ut celerius nomen vestrum in cunctis seculis et gentibus manifestet. Crastina namque die omnes habitatores istius civitatis per vestram exhortationem et prædicationem eredent in Christum cuncta regentem. Cœpit ergo populus jam effici grex Domini, et beatum Patrem rogare, ut ocyus eos confirmaret in Dei timore, sanctique fontis lavacrum tribueret in remissionem peccatorum. Accepta ergo aqua, cum laude et lætitia consecravit eam in nomine Trinitatis : et illo die per baptismum Christo filios genuit, plusquam trecentos viros, exceptis parvulis et mulieribus, quorum non fuit recensitus numerus. Tanto niveo agmini, prout poterat, prædicabat verbum Dei, pacem et veritatem diligere mandans.

a Ita MSS. utramque; forte lucra.
b Is in altera vita modo Dux. modo Princeps civitatis appellatur.

CAPUT VI.

Præsidis, et aliorum plurimorum conversio.

In ista ipsa nocte, qua pretiosus miles sic a exarmabat oves Christi signo salutis, arreptus est filius Dioscori a dæmonio, et mox spiritum exhalavit, permittente Domino. Quod videns pater, jam de Sanctorum damnatione nihil cogitabat, sed lacerata veste nudatoque pectore præ nimio dolore inconsolabiliter cœpit flere, et dicere : O carissime fili, o mi dilecte, ut quid te perdidisti tam subitanea infirmitate? Heu me miserum! heu me infelicem, qui superstes esse potui! Dulce esset mori potius quam vivere, dum perdidisti unigenitum, dum regni amici Dominum. O milites, dellete necum.

26 Uxor autem cognoscens causas mortis ejus, sic dixit ad virum : Quid frustra lacrymas? Quid lacrymando temetipsum exercitas? Scio et firmo corde teneo, quod furor tuus hoc promeruit, propter viros, quos in carcerem iussisti recipi. Mittens itaque festinanter adduci præcipe, tuæque multæ insanæ veniam exposce, et ut remittantur tibi peccata, quæ in Sanctis bestialium furore exercuisti, prona humilitate quære, Deumque ipsorum, cœli et terræ Dominum, quem sine cessatione annuntiant, sponde erediturum, ita tamen ut nostrum resuscitent filium. Ex tota namque anima credo, isti Sancti benedicti sunt a Deo, noveruntque bona pro malis reddere, quia mites sunt et humiles corde. Quapropter si dictis meis fidem accomodaveris, quascumque desideraveris ab ipsis impetrare poteris. Tactus ergo corde his verbis, per Domini elementiam, cœpit jam mitis esse qui fuerat truculentus, et in ovem est conversus lupus. Statinque festinanter misit ad carcerem, quo sancti Confessores Christum collaudabant, præcepitque eos adduci in conspectu suo, et dixit B. Genulfo, jam agnus factus ex lupo : Quis sit Dei vestri virtus et omnipotentia vellem cognoscere, vel cur dicatis eum solum semper vivere. Dicitis namque quia Deus unus est, et præstat hominibus in se credentibus quascumque petierint. Tam mira et magna si sint, dum non valeo intelligere, si mihi prodesse scirem, per vos cuperem audire.

27 Tunc lætabundis auribus tanti viri dicta hau-

riens beatus Pater Genulphus, altius caput extulit, cœpitque sermonem de cœlestibus mandatis. Tunc conticuere omnes intentique ora tenebant. Qui dum silerent, clara voce sic incipit : Deus meus, quem confiteor, unus est omnium creator, semperque fuit, semperque permanebit, qui terram palmo concludit, qui cœlorum thronum continet, et abyssos intuetur : qui hominem formavit ad suam imaginem; quem dum in amœnis Paradisi posuisset hortis, maligna persuasione zabuli omne genus humanum in hac mundi perturbatione posuit. Misit autem Deus Pater Filium suum, qui nos proprii sanguinis redemit pretio, et de miserimo liberavit orco. Probra quoque infidelium sustinuit, crucem sputa, colaphos, spineam coronam, lanceam pacificus pertulit, et quos salvare venerat persecutores infestos habebat : sicque mors mortua tunc fuit, cum ercis in ligno mortua vita fuit : tertioque die gloriosus exsurrexit de funere, ut nobis daret aditum resurgendi a morte in vitam.

28 Hæc attenta aure percipiens Comes, infit : Hinc apparebunt verba tua constare vera, si quod semper prædicas, nunc super hunc dilectissimum ostenderis filium : egoque cum meis omnibus prædico virtutem ejus, eritque ipse Deus meus et Dominus, cujus virtus manet in perpetuis æternitatibus. Tunc sanctus Pater dixit : Si ex tota fidei confessione deliberasti credere, vadens representa te filio, et apprehendens manum ejus dicito : In virtute cœlestis Regis, quem confitentur Genulphus et Genitus, surge incolumis, et sta super pedes tuos rectus. Hæc dicens, manum ejus extrahe, et si surrexerit, libenter debes credere. Quod dum pater faceret, surrexit puer sanus et incolumis, flente patre præ gaudio et benedicente Domino; tenensque manum filii ad pedes Sancti cecidit. Clamans autem poenitentiam gerebat, quod Sanctos injuste punierat, voceque lacrymabili sic veniam exposcebat : Patres mei sanctissimi, miseremini mei, ne imputetur mihi misero quod vos exacerbavi, quod offendi, quod varie afflixi; quia nesciebam memetipsum, dum usque nunc colui dæmonium. Quia vero jam credidi, veniam et indulgentiam delictorum jam precor, tribuite mihi, qui ignoranter hoc feci, et induite me in baptismum purificationis, uxoremque meam cum filio, omniique populo, baptizate in Jesu Christo Domino nostro. Ipsum enim vere scio, ipsum confiteor; hunc adoro, hunc benedico, qui omnia scit, omnia potest. Quid autem profuit coluisse memanufacta? Miror et stupeo Domini patientiam, qui quotidie injuriam de contemptu suo suscipit, et tamen quandoque venientibus etiam præmia promittit. Ne cesses ergo Sancte Dei nobis vias vitæ pandere, quibus queamus beredes poli existere, et de ejus exiliis ergastulo remeare ad ea quæ promisit diligentibus se, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendere queunt.

29 Beatus autem Genulphus multimoda cordis exhilaratione jocundatus super hujusmodi prudentia tanti viri et responsis ejus, primum solito suæ consuetudinis more laudes immensas offert Deo de pectore, qui humilia respicit, et alta a longe cognoscit, cui omne cor patet et omnis voluntas loquitur. Indixit ergo eis triduanum jejunium, referens multa confirmationis divinæ medicamina, qualiter in melius de die in diem proficerent : temperabatque modum poenitentiae, ne nimiae longitudinis jejunio lassescerent intimi pectoris vitalia, eratque in suis imperiis cautus et consideratus, sive secundum Deum, sive secundum seculum; uniens semper Christo, quos mater virtutum discretio allociebat sine cessatione et modo. Cupiebant quique bonæ spei animati fiducia, plebs urbana, nec non rustica, simulque pusilli cum majoribus, tanti Confessoris ore modum suscipere poenitentiae : ut ne quid nimis gravarentur, si inop-

Genulphus
fidei mysteria
exponit Præ-
sidi :

per ipsamet
jam creden-
tem filium
susceit.

Post tridua-
num jeju-
nium.

ueretur

neretur eis, quod non possent portare. Discentiebat ergo singulorum mores et vitam, et data pœnitentia, quotidie in sanctitate proficere hortabatur. Supradictus autem Comes indictum triduanum jejunium, humili pronus devotioe complectens, præstolabatur eum gaudio diem tertium, in quo recipere mereretur sanctæ regenerationis pallium, quo tegerentur membra, nigredine vitiorum nebulata, quatenus festivo laudum præconio Angelorum mereretur interesse collegio.

eos baptizat.

30 Decurso ergo jejunii die tertio, baptizavit eum sanctissimus Confessor cum omni populo suo, simulque uxorem ejus una cum filio: struxitque firmissima fundatione illis b ecclesiam, quam in sancte Dei genitricis Mariæ sacravit honore, nec non et omnium Apostolorum Christi: eruditque eos omni spirituali doctrina, docens non amare hujus mundi caduca, non concupiscere terrena, sed potius sectari fidem, amplecti caritatem, diligere justitiam, et ut beneplacitos se facerent in omne opus bonum perseverando. Non intermittebat autem per trium mensium continuationem, de arcanis divinis optima vtiæque contribuere, jam curans aliis in locis verbum vite impertire. Tandem ergo sermoni suo calcem imponebat, eos attentius in verbo benedictionis commendabat Domino, ut suæ tuitionis munimine ab inimicorum visibilibus et invisibilibus salvaret eos incursione: ne de aliquo admodum diabolus triumpharet, dum sicut leo semper circuit quaerens quem devoret.

^a Forte exarabat, *εξαρρσσε*, signabat

^b *Altera una habet plures ecclesias consecratas.*

CAPUT VII.

*Dæmones effugati, conditum cenobium,
S. Geniti mors.*

inde discreti

Confirmatis itaque cunctis in Domini servitio, inde recesserunt ambo, et post aliquantula laboriosæ vite spatia, ad Gallias pervenerunt, in prædiolo, quod dicebatur Cella dæmoniorum, super fluviolum a Naonis situm, et in territorio Bituricensi positum. Quo mansitandi quaerentes reclinatorium, ab incolis loci illius sic acceperunt responsum: Ut quid vos delectat istius locelli amœnitas, cum habitandi desit facultas? Nam si vultis id certius nosse, ille locus humano caret habitatore: quia ibi dæmones inhabitant, et legio eorum in terrificis monstris humanam præsentiam arcet. Tale autem vocabulum huic loco causam indiderat, eo quod antequam verbi divini seminarium ipsa provincia recepisset, supervacue superstitionis cultibus prava perversitas hominum ibi Diane locarat templum, et inibi immolabant dæmoniis, et non Deo: sicque tempore plurimo ille locus erat multorum hominum decipula et perditio. At tandem postquam Christianæ venerationis increvit decor, etiam ipsius loci incolæ Christo coeperunt credere, et unum altissimum fundatorem cœli et terræ Dominum venerari et colere. Quod vetus inhabitator dæmon graviter molebat, et malignitatis suæ stimulis extunc inhabitantibus multa insidiosè præparans, multosque male terrefaciens: ob idque interdicebatur sanctis Domini fidelibus vel unius noctis post laborem pausatio, ne suffocarentur ab ipsis dæmonibus subito.

3 Quorum responsis nihil vir Domini motus, invitabat eos potius ne pusillo animo fierent, et de Dei misericordissima bonitate nunquam desperarent, qui fidelis existit in verbis suis, et sanctus in cunctis mirabilibus suis. In hujusmodi autem constantia permanens, et intra semetipsum veluti per tres horas de hujusmodi re paululum quid deliberans, salutiferi signum in armis eorum exposuit, et attento corde aquam sub divini nominis invocatione sanctificat, eamque per totius spatia domus aspergit, et frontem consignat signo sanctæ crucis, videntibus et mirantibus ipsius loci vicinis. Qui dum super se et super omnes

cruce et lustrali aqua consignat

qui secum aderant hujusmodi vexillum imponeret eum oratione Dominica, sic ibi in pace quievit nocte illa, haud sentiens quamvis parum dæmoniosæ tentationis Indibrium, qui gestabat sub pectore sanctæ requietionis dotatium, vigili corde dormiens in pace in id ipsum, quoniam Dominus in spe singulariter constituebat eum. Tandem autem roseus sol procedens, vibratus flammivomo jubare lucis, ut stellarum nigræ noctis pabulum lumine obtudit; cernui de ipsius loci confiniis extemplo adsunt homines; quid contigerit cupiunt cognoscere. Cernentes autem absque ullius terroris incommodo diei repræsentatos salvos et incolumes, nec aliquid quivisse dæmones machinari, quo congregatio pausabat famulorum Domini; commutationem loci mirabantur solum, et Dominum Jesum vocibus non modicis glorificabant, qui facit magna et mirabilia, quorum non est numerus, quique famulos et servos suos puteiter potens liberat, justus juste justificat, mirus mire mirificat. Sustolentesque reciproca jubilatione magnalia Altissimi, de cetero tales viros et Christi Confessores pro magno habebant, et eis obsequentiam exhibebant, cum bonore non minimo, gaudebantque in adventu eorum se visitatos Domini clementia, per quos pepulerat vis summa e finibus propriis dæmonum molimina.

33 Prospicientes denique amœni situm prædioli, quod foret voluntari eorum rata acceptione contiguus, et ad Dei cultum peragendum habilis et pulcherrimus, metam suæ peregrinationis inibi decreverunt figere: qui grates referendo maximas, dum post multiplicis itineris spatiosa, tranquillius se locus ultro per Dei omnipotentiam obtulisset, utpote peregrinis, quos latebat facies alieni regni. Perquirentes itaque ipsius loci quis qualisve extaret dominus, cognoverunt sine mora quod Basenus homo prudens et Christianissimus hanc ipsam possessionem sub ditione proprii juris retinebat, alibentesque suæ voluntatis bajulum, mittentes rogant per nuntium, si forte liceret inibi habere domicilium, quo post laboriosam peregrinationem fessum reclinare corpusculum, et deinceps servire securi possent Domino, usque ad vite suæ terminum. Referente ergo fideli nuntio Sanctorum delegata supradicto Baseno, mox concitus currit ad eorum diverticulum, libentique animo postulata concessit, et multo majora testamentum delegavit, per quod omnia sua possessiones, agros, quæcumque ibi videbatur habere, tradidit, totumque se eorum discipulatu mancipare disposuit, et adiutorem in opportunitatibus, et in tribulationibus, si immineret calamitas, esse se prudenter devovit. Commisit deinde eorum sanctissimæ laudabilitati unicum filium sacris litteris imbuendum, mandatisque divinis confirmandum, juste et religiose de futuris recogitans, ut dum vacabat, et dum esset in corpore, curreret et ageret quod in perpetuum ei expediret.

34 Beatus denique Genulfus præcavens futuris successioneibus, voce, corde, et ore pariter quos per curva avia flectere videbat iter, in herbam floris cespitis revocabat vestigia, et cœlestis sapientie sale condiebat. Volensque locum perditionis et inanimilitæ, locum esse orationis et reverentia, construxit inibi oratorium in honore B. Petri Principis Apostolorum. Laborabat opportune, importune, die ac nocte, adagens necessaria victus, ne quos in Christi magisterio junxerat thronos, alicujus necessarie rei causa remaneret inopes, et post ejus resolutionem corpuseculi negligentius famulatum et Christi servitium postponerent, eique imputaretur ad peccatum.

35 Hoc in tempore ejus rarissimus pater Genitus, post multa virtutum insignia, post bellicosa mundana desolationis certamina, quæ cum vitis et concupiscentiis resistendo quotidie bellabat, in pace migravit ad Dominum sub die tertio kalendarum Novembrii. Beatus autem Genulfus ad horam quidem valde deluit, totusque resolutus est in lacrymas, ploratu multo

ACTORE
ANONYMO,
EX MSS.

quem illi donavit Basenus, atque.

Discipulos congregat S. Genulfus.

Mortuar S. Genitus

b

ACTORE
ANONYMO.
EX MSS.
sepelitur.

multo ejulans, quod orphanus jam remaneret, et tam dulcem patrem, tam suavem, tam benignum perderet. Surgensque post lacrymas, suis sanctis manibus corpus lavit, vestes composuit, linteaminibus quoque nitidis decenter circumsepsit; et cum fidelium virorum plurimo comitatu et honore congruo sepelivit eum non longe ab oratorio S. Petri, quod ipse tam stabili fundatione decenter, prout possibilitas suppeditavit, perfecerat, eratque super Naonis rivum.

^a Meminit hujus fluvii Papirius Massonus in libro de fluminibus Gallie, et Navam vocat, ac vitam hanc citat.

^b Saussains IV Kal. Novemb. cum Martyrologio Gallicano inscripsit. Guilielmus de la Croix V Kal. Novemb.

CAPUT VIII.

Variæ S. Genulphi virtutes ac miracula.

S. Genulpho
nustere vi-
venti, nulli
adhærent.

Hinc jam acrius sanctissimus Sacerdos intendebat in divinis mandatis, divinaque præventus gratia magis ac magis ad superna animo suspirabat. Corpus jejuniis attenuabat, et frequenti afflictione fortique maceratione ita in Dei servitio diligenter informabat, ut pro hoc ipso admirabilis videntibus se haberetur. Audientesque viri religiosi quam aetam et arduam duceret vitam, cupiebant per simplicitatis ejus celsitudinem computari in filiorum Dei sorte, venientesque devoto obsequio se ejus magisterio subdebant, renuntiabantque mundo, et queque habere quibant, villas, agros, possessiones et si quid aliud eis erat, in ejus nutu et dispositione committebant. Nam multi ibidem propter nomen Domini comam capitis tondere decreverunt, et pro posse cupiebant imitatores ejus existere, et vitæ vias in omni concupiscentia spirituali currere.

Ejus absti-
nentia.

alix virtutes,
Ira. 32. 7.
Rom. 10. 13.

37 Sicut enim supra inseruimus, a die ordinationis suæ usque ad diem migrationis suæ omne quod inebriare potest, os ejus non attigit, nec cupide desideravit, excepto quod sacrarum Missarum celebratione Dominicum sacramentum libabat in calice; in pastu quotidiano panem servans hordeaceum, et in vestitu jugiter habens super nuda cilieum, quod camelorum pillis intexebatur asperrimum. Si forte aliquos discordiæ navis fuscato sentiret, secundum dicta sancti Evangelii, Beati pedes pacem portant, omni vigilantia curabat, ne occideret sol super eorum iracundiam, gaudens cum discordantibus ante solis occasum in pacem redire, et semper commonens de Dei misericordia nunquam desperare, nec diabolocum dare. Plurima sunt que de eo dici possent, sed fastidiosi lectoris pigritiam metuentes, plurima prætermittimus, que dici possent.

Inertina colli.

Cathinas ulii.

38 Sed ut ad incepta redeamus, quid dicam de tali et de tanto; Nam longe dissimilis aliis vita fuit illius, et a ceteris hominibus Angelica conversatione fuit remotus. Operabatur per eum Christus mira potentie suæ miracula, pro quibus venerabilis ejus paternitas hodie permanet in celo et in terra. Nam quadam die cum ipse sanctissimus Confessor invigilaret assiduus in opere, ne quos Christus in eo locello congregaverat penuria alliceret, excolendi agri causa, quo hortus fieri deberet, cum discipulis expetiit. Quo in loco plurimam multitudinem gallinarum congregaverat; ut ex eis multorum sive peregrinorum, sive hospitem, seu etiam infirmorum Fratrum famem resciceret. In isto ipso loco dum, sicut dictum est, et in opere manuum jam quamdam partem diei consumpsisset; fraudulenta quedam bestiola, que vulgo dicitur valpes, que hujuscemodi avibus semper intendit insidias, affuit, et unam ex eis ore hianti excipiens, imperterrita ante sanctum Patrem cum præda transiit. Quod prospiciens venerabilis Pater ait: O crudelis bestiola, rapinis semper dedita, cur Fratrum substantiam defraudare venisti? Numquid pro te hæc congregavi? Itaque nullam licentiam habeas longius quæ nostra sunt deportandi: sed potius aviculum, quam mordaci rapina invasisti, ad proprium locum iterato reporta,

Valpes galli-
nam rapinam,
eo julsente re-
fert

et dimitte illasam. Ad tanti Patris vocem bestiola figens gradum substitit, præceptoque obtemperans servi Dei, cum festinatione retrogradum vestigium retorsit, reversaque ad locum, quo gallinam rapuerat, incolumem dimisit. Iterum autem via suæ repetens itinera, dum fores ipsius ecclesiæ summa cum festinatione transisset, subito cum maximo tremore velut ligata apparuit, et ibi pro furto commisso sustinens poenas mox videntibus cunctis in terra decidens expiravit. Mirumque fuit et valde mirabile, quod ex eo tempore usque ad præsens hujusmodi bestia non fuit visa in eodem loco rapinam exercuisse in tali negotio. Quod luce clarius patet meritis sanctissimi patroni Genulphi factum, ejus imperium sic extinuit crudelis bestiola, ut deinceps nulla de ejus genere posset contemnere sancti viri imperium. Minima sunt quidem quæ dicimus, et quasi vilia, sed eo amplius laudanda foret Christi potentia, quæ vel in modico non patiebatur contristari dilectorem suum, sed in parvo et in magno præparata erat exauldeservulum.

concidit mor-
tua.

Valpes isthic
gallinis non
nocent.

39 Sed fortassis dicitur est aliquis versipellis et incredulus: Non dubito tantum Confessorem, qui minima potuit, majora potuisse, sed scriptor culpandus est, qui dum minor dixit, majora prætermisit. Hujus ergo stultitiam ne indiscussam prætermissemus videamur, paucis eum convenio, quibus confiteatur detraxisse male scriptoris officio, qui utique ob fastidium vitandum multa prætermisit. Nam quid homine carius, quid anima pretiosius? qui in terrena cohabitatione diversa sentiunt, et caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem: et caro quidem his quæ terrena sunt, spiritus autem his quæ spiritualia sunt, gaudet. Sed moles terrenæ fragilitatis deprimit, et oculos cordis de cælesti contemplatione rapit. Quicumque ergo non vult vinci a malo, sed cupit vincere in bono malo; supplex hujus egregii mausoleum expetat, et poterit in semetipso grande miraculum cognoscere quod requirit. Omnis namque, qui eum de toto corde requirit, quicumque adstrictus teneatur delicto, ipso interecedente veniam impetrabit a Domino. Estque non minimum, sed valde magnum, ut quod infidelitas denigravit, ejus intercessio super nivem dealbatum Christo restituat. Multa sunt que donante Domino pro modulo nostro cupimus de ejus mirabilibus gestis referre; sed paullulum respirare placuit, et de his quæ usque ad ejus vocationem cognoscere quivimus, rusticano sermone primum libellum compleximus; et hic finem loquendi fecimus.

Scriptor fri-
gide se excen-
sat, quod hæc
parva narret,
alia omittat.

LIBER II.

De transitu et translatione ejus.

CAPUT I.

S. Genulphi obitus, sepultura.

Post multis autem miraculis in vita patris, per inhabitantem in se cælestem gratiam cognoscens imminere diem obitus sui, quo transferretur ab hac luce, ut digna pro meritis reciperet gaudia, omnes discipulos suos pius Pater advocat, et tristem de suæ migrationis tempore prædicat nuntium, quod de hujus mundi carnali carcere die quarto migraturus esset ad Dominum in æterna requie. Convocatis ergo, sicut præfati sumus, Fratribus in unum, amabili pietate et paternitate eos instruebat ne de ejus morte aliquo modo contristarentur, sed potius gauderent, et vitæ vias inoffenso mentis pede currerent, atque omni tempore militare Christo armis cælestibus præoptarent.

S. Genulphus
mortem suam
prædicat:

2 Plurima sunt, quibus de divina informatione eos commonefecit: jamque corpore præ nimia infirmitate lassato, sic inter piæ admonitionis hortamenta sub testificationis imperio præcepit eis, a ne corpusculum ejus in ecclesia ullo modo sepelirent. Indignum enim censebat fore cibum vernium putredinemque ossium intra januas ecclesiæ tabernaculi concludi; ne aliquando

libet se cecilio involutum extra ecclesiam sequi

aliquando videretur contraria agere, dum Deus sanctæ operationis exquirat odorantia, et carnalis operationis exeretur olentia : maxime cum non possit locus facere dignum, seu meritum. Præcepit deinde ne lintaminibus corpus ejus obvolverent, sed asperimo cilicii trogulo nuditatem corporeæ fragilitatis velarent, illud semper replicans : O filii carissimi, quamvis pretiosis mollibus induatur caro, quid est aliud quam caro? Certe decet Christianum in cinere et ciliciorum. Enjamjamque resolvitur corpus meum, et rapitur præceptum ad mortem. Perfecti estote, Fratres, in omni bonitate. En ego morior, vosque in manus Dei commendo : et si alicujus boni exemplum in me vidistis, hoc tenete in Domino, hoc amate in Domino : et nolite pro me conturbari, sed pensate quid estis, quidve futuri sitis : homo enim natus de muliere, brevi quidem vivit tempore, repleturque multis miseriis. Bonum est mihi namque mori corpore, et cum Christo in cælestibus regnare. Quapropter de me nolite contristari, nec dolere.

Job. 14 1

3 Audientes circumstantes discipuli, præ nimio dolore inconsolabiliter cœperunt flere; et dantes voces ad cœlum, deosculabantur manus ejus et pedes, et cum lacrymis dicebant : O Pater, cur nos deseris? O sancte Pastor cui nos desolatos relinquis? O Pater dulcissime, cur tam cito dimittis, quos sic amabas? O miseri omnes a te derelicti perditæ erimus, et invadent gregem tuum lupi rapaces. Sancte Confessor exora vitæ tuæ prolongari spatium, ne linquas flentes de te, quos credis amantes. Sanctissimus itaque Genulfus motus his discipulorum fleatibus, tranquillo pectore consolabatur eos, dicens : Quid prodest, o fratres et filii, sic conturbari? Talis est conditio et terminus humane vite, qui præteriri non poterit. Nolite ergo flere, filii dulcissimi, nolite super me contristari. Ego enim vos committo Domino : spem et firmissimam fidem habete in eo, et tota puritatis devotione, et synceri cordis honesta mansuetudine, sicut cœpistis, illi servite : et hoc retinete et amate, quod per exemplum nostre humilitatis divina largitas vobis patefecit. Si enim hoc humili devotione feceritis, scio et confido, scireque et confidere vos volo, quod Dominus Deus semper vobiscum erit, et non vos deseret, neque derelinquet, quousque benedicat vobis, et illuminet vultum suum super vos, et misereatur vestri. Quod si alicujus tribulationis acciderit infortunium, de sancto thesauro cordis vestri profertur solatium, et cum magno gaudio propter nomen Domini sufferte, sitisque semper memores bonorum in die malorum, et in die bonorum memores malorum, cogitantes ipsius verba dicentis : Ego quos amo, arguo et castigo; mundusque gaudebit et vos contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.

suos consolatur

Apoc. 3 11 Joan. 16.

S. Petrus et apparel

Horat.

Colin dicit voces Angelice

4 Jamque quarto die appropinquante, divinæ vocationis munitus apparuit ei B. Petrus Apostolus dicens : Usquequo, dilecte Dei, tardas, et discipulorum intentus fleatibus sollicitaris pro eis? Tuis enim paternis admonitionibus et doctrinis instituti, feliciter, cum tempus uniuscujusque advenerit, ad Christum emigrabit, semperque pro quibuscumque dilectio et benignitas tua, quam habes, Deum rogaverit, proculdubio impetrabit. Festina ergo serve Dei, festina et venire ne moreris : accipe coronam quam tibi Dominus preparatam habet ab initio sæculi. In hac cælesti vocatione confortatus sanctus Confessor, cum gaudio et veneratione Missuram sancta sollempnia ante se celebrari mandavit. Cumque signo salutis munitus, corpus et sanguinem humane restorationis acciperet, jamque exhortationem discipulorum exisset, ad ultimum valedicens eis migravit ad Dominum sub die XVI Kalendarum Februariarum. Moxque sub ipso articulo exitus sui e corpore, audite sunt voces in sublimes Angelice choro reboantes cantica, adeo ut omnes qui intererant tali

ac tanto fureri deprimerentur sopore somni præ melodia dulci. Bajulantes ergo discipuli illud sanctum corpusculum, et ex more lavantes, asperrimo membrâ composuerunt cilicio, et sepelierunt eum juxta beatum Patrem Genitum : qui humatus quiescebat juxta S. Petri oratorium, quod constructum est super Naonis fluvium. Ipsius autem loci vocabulum, transmutavit fidelis devotio Christianorum, vocaturque nunc vulgariter Cella S. Genulfi, quæ adventum ejus dicebatur Cella dæmonis.

Auctore ANONYMO. EX MSS. Sepelitur.

5 Decursis denique trium annorum spatiis, postquam ex corporeæ habitationis vasculo migravit in pace, jubente Domino, quidam ex discipulis ejus, nomine Leontus, ad B. Sebastum venit, atque sancti magistri sui Genulfi nuntiavit obitum, et in Christo Jesu fidele propositum, vitamque ejus mirabilem et aretam fideliter retulit, et consequenti ordine exposuit. Quod S. Sebastus intenta aure percipiens, magnas gratias Deo retulit, qui tanta in fidelibus suis operatur magnalia. Succensus ergo subito igne divini amoris, venit cum festinatione ad locum, quo SS. Genulfi et Geniti continebantur corpora, oravitque cum maxima reverentia; et deinde adhibitis plurimis cereis et luminariis, ingentique fidelium virorum obsequio et apparatu, levavit pretiosissimum sanctitatis margaritum, et transtulit amborum ossa in S. Petri cellulam, cujus a fundamentis testudinem ipsi suis manibus edificaverant, condiditque S. Genulfum in parte dextera, corpusque S. Geniti in parte sinistra, egredientibusque sinister est, qui intrantibus est dexter. Postquam corpora eorum cum magno honore sepulture tradidit, super utrumque singulas cryptas edificavit, et sic ad propria, unde venerat, benedicens Deum rediit. Mandavit quoque litteris quidquid de eorum gestis illo in tempore potuit cognoscere, et quæ eorum discipuli fidei narratione studuerunt patefacere.

et S. Sebasto transtulit.

Vita ejus ab eodem scribitur.

3 Gulielmus de la Croix ait, in funeto condidit voluisse

CAPIUT II.

Incursio Normannorum, translatio S. Genulphi.

Quia vero de transitu breviter diximus, de Translatione ejus mirabili, vel de his quæ post mortem gessit, Domino adjuvante, hinc referre placuit. Tempore quo Normannorum gens universas Gallias devastabat, universam Franciam Rex a Karolus gubernabat. Sed non valebat eis resistere, quin longe lateque fines regni sui devastarent b Marchomanni. Habebant quoque Regem super se nomine c Rolum, a quo vix afflicta est gens Christianorum. Qui post multas depredationes et persecutiones quas exercuit, Bituricum pagum violenter alligere cœpit. Tandem ergo perveniens ad quoddam d monasterium, quod constructum est in honore sancti Salvatoris super Agneris rivam, universa devastans, etiam ipsum monasteriolum flammis cremavit : sed nullum habitatorum invenire potuit. Nam propter ejus crudelitatem omnes ad tutiora confugerant. Postquam ergo omnia devastavit, et universam regionem secundum voluntatem suam exterminavit, jam satiata ejus crudelitate, in propriis finibus se cum suis recipiens, distulit multis annorum curriculis has partes bellis lacessere.

Normanni Gallias vastant.

a

b

c

d

Sancti Salvatoris monasterium incendunt

7 Igitur post discessum hostium, Abbas ipsius loci cum suis Fratribus valde cœpit contristari pro igne crematis sui monasterii ædibus. Colloquentesque sibi invicem excogitaverunt sanctum et salubre consilium, ut mitterent ad Dominum Regem Karolum quatenus daret eis licentiam transferendi corpus sanctissimi Presulis Genulfi in ecclesiam sancti Salvatoris : ut per ejus gloriosum interventum de cetero salvaret Dominus et custodiret locum suum. Nam locus, in quo quiescebat, valde is erat vicinus,

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.
Ad illud
transferri
S. Genulphi
corpus per
mittit Carolus
Calvus:

nus, adeo ut non amplius quam quatuor leucis ab ipso monasterio distaret. Surgens Abbas ergo præfatus cum omnis congregationis pari consilio, assumptis duobus Fratribus aulam expetiit Domini Regis Karoli, et pro quibus venerat diligenter intimavit, et de translatione supradicti Confessoris eum supplex exposulavit. Quem cum Rex interrogasset, quis vel unde hic esset Sanctus, vel a quibus partibus adventasset, discipulum S. Sixti fuisse respondit, et ab urbe Roma cum patre suo, nomine Genito, advenisse ad Gallias. Quod Rex Karolus audiens, supra quam credi potest factus, dedit licentiam ut sanctum Confessorem Genulfum transportarent, patremque ejus Genitum dimitterent, ne locus sepulturæ eorum aliquando vilesceret.

r
reclut Episco-
pus Bituric.

8 Tunc Abbas letus redditus, accepta licentia revertendi, monasterium petiit, et quæ invenerat Fratribus nuntiavit. Quo nuntio nimium ex hilarati decreverunt Bituricensium e Episcopum super hujusmodi re adire, et cum ejus oratione et benedictione dixerunt se velle corpus sanctum transferre. De qua re nimium tristis Episcopus redditus, nullo modo eis assentire voluit; sed quasi Pharao durus permanens, Episcopali auctoritate interdixit. Quod audientes Fratres nimio mœrore sunt affecti, et quid agendum esset ignorabant. Tandem igitur Regis ad palatium revertuntur, et lacrymabili voce denuntiant duritiam Episcopi, quidque sibi agendum possent consilium in re hujusmodi. Tunc Rex imperat, f ut cum omni cautela beatum furtum excogitent, et revertentes omnimodis invigilent, si forte aliquo modo desiderium suum adimplere possent. Dixitque se habere S. Petri parvum oratorium inter duas aquas Ligerim et g Alericum decenter compositum, quo possent salvari, et corpus sanctum servare, donec ira Episcopi requiesceret, et tantum thesaurum eum pace tranquilla habere permetteret.

f
Rex suadet illi
clum fieri,

g
offert eis
ulium eccle-
siarum.

9 Reversi igitur Fratres a Regis curia, cuncta in monasterio renuntiant, et Regis consilium et in efficiendo mirabile desiderium. Ceperuntque se jam mutuo confortare, et querere quis hoc diligenter posset perficere. Tandem ergo inventi sunt duo, qui hoc opus tentare aggressi sunt libenti animo. Venientes quoque ad locum, qui vocatur Cella, quo tanti pretii continebatur margarita, intra domum Presbyteri, qui ipsi loco inserviebat, habuerunt hospitium, multis eandem precationibus sive promissionibus ad hoc invitabant, ut desiderio eorum consentiret et sanctum Confessorem demonstraret, secumque in hoc opus elaboraret. Quo multum denegante et consentire nolente; subito tactus divina clementia etiam ipse ulterio cepit cohortari, et demonstrans locellum primus cepit fodere. Levantes ergo sanctum thesaurum in h sitareis super colla equorum, cœperunt regredi eum summa velocitate ad antedictum locum. Sic igitur quod diu desideraverant obtinentes, summa eum festinatione locum, quem Rex Karolus dixerat, expetunt; et cum timore magno die ac nocte equis non lassantibus cœptum iter superare contendunt.

Duo monachi
cum corpus
auferunt,

h

Instru ins-
trute loci
cuncto.

10 Quo cognito ejusdem loci dominus valde cepit conturbari, multoque mœrore et tristitia affici pro Sancti furto lipsanis subductis, conscensisque equis tota celeritate ad insequendum festinabat, et per iter, quo non aberant, frustra cepit insequi fugientes. Fatigatis tandem equis et omni familia, cum multo mœrore et ejulata domum propriam revertitur, sicque sanctarum reliquiarum genui veloci cursu explebant quod supererat itineris.

11 Cum autem pervenissent ad Bituricam civitatem, qua Episcopus jam supradictus præsidebat, quem fraus perpetrata latebat; ecce ante eos demon cepit per os hominis clamare et dicere: S. Genulphum te effugere potero? Cur autem me etiam in his locis persequeris? Non sufficit tibi quod de Returni-

censi regione me expulisti, et cellam inhabitare prohibuisti? Ut quid furto ablatum me persequeris? Heu me miserum! Hæc dicens dæmon, hominem, quem invaserat, sine mora dimisit incolumem et sanum. Hoc ideo operata est divina misericordia per dilectissimum famulum, ne Episcopus aliquo modo posset rescire, et timor pelleretur a corde portantium, quem conceperant ad clamores dæmonum. Tandem ergo ad præoptatum locum devenerunt S. Petri oratorium, quod superius est memoratum; ibique eum omni diligentia servantes corpus sanctum aliquanto tempore permanserunt.

12 Quod fama vulgante cognoscens ejusdem loci supradicti dominus, unde membra sancti Confessoris furtim ablata fuerant, tristes et mœrens supradictum Antistitem adiit, et quid sibi accidisset, vel quomodo sancti Præsulis reliquiæ ablatae essent lacrymando denuntiavit. Tunc Episcopus in semetipsum tabescens præ ira, videlicet quod monachi super suum interdictum furati essent sancti Confessoris membra, gravi excommunicatione eos religavit, quoad usque se audientia Episcopi repræsentasset, et de quibus interrogarentur congrua responsione satisfacerent. Igitur adsunt ipsi Fratres, qui furtum hujusmodi perpetraverant, et se non esse callida excusatione mentiti sunt. Dixerunt ergo ad Episcopum; Quid Domine Pastor sie conturbaris, et Fratres illos excommunicasti? Nam unus illorum jam morte obiit, alter vero gravi infirmitate detentus de vita sua nos incertos reddidit. Superexaltet igitur misericordia judicium et Fratres illos absolvit, qui hoc furtum perpetrarunt causa devotionis, non causa vestrae despectionis. His et aliis excusationibus calide absolutionem Episcopo subripiunt, et sic unde venerant redierunt.

13 Cum autem adhuc essent in itinere, obviam habuerunt quendam Clericum sibi familiarem: agentesque eum eo, implorabant ut ipse eum Episcopo loqueretur, quatenus permitteret transferri sanctas reliquias in sancti Salvatoris basilicam. Tunc Clericus ad Episcopum veniens ait: Ut quid Domine Præsul monachos, qui in conspectu tuo venerunt, permisisti abire? Certe ipsi fures sunt sancti thesauri, et jurant quod nullo modo ea quæ abstulerunt reddent. Si vero placere vobis scirem, consilium in hæc re darem. Est namque eorum locus vobis vicinus. Quapropter, si placeret, hoc utile judicarem, ut quod eis concessit regalis potentia, vestra quoque non destrueret munificencia: sed omitteret eis corpus sanctum, ut fiat pro vobis oratio ad Deum, nostraque regio honoretur tanto thesauro, et non extranei, sine vestro imperio. Dei itaque inspiratione correctus Episcopus assensum præbuit Clerico, dixitque ei: Quia vera videris narrare, ecce voluntarie, faciam quod locutus es, tantum sint memores mei ipsi sancti Fratres in orationibus suis, et ego quod regalis auctoritas permisit libenter confirmabo. Surgant nihil metuentes, cum Dei benedictione et nostra licentia, reportent sancta membra in loco quo disponunt, cum omni honore et reverentia. Surgentes itaque Fratres componunt decenter sancta membra feretro, et de oratorio S. Petri, in quo plurimum manserant, transposuerunt in duodecimo Kal. Julii in sancti Salvatoris monasterio. In quo loco quantas virtutes per sanctum Confessorem Dominus fecerit, longum est persecrari: sed tamen quæ fidelium ore didicimus, scribere dignum censuimus.

a Carolus Calvus, Ludovici Pii F. Occidentalis Franca a Mosa ad Britannicum Oceanum, ac dein etiam Aquitanicæ rex, atque anno regni sui 36, Christi 875, Imperator factus; mortuus an. 877. 7 Octob. Eius tempore et aliquot post annis maritimas Galliarum provincias mirum in modum infestaverunt Nortmanni, ut est, Septentrionales vici, Dani nimirum ac Norwegi.

b Marcomanni alii longe a Nortmannis, nempe Germanicæ regionis Gallis vicinis incolæ, a Maroboduino in Bohæmum ducti, ubi sedes locarunt. Verum eo nomine hic Nortmanni appellantur, vel quia barbari et feroces, quales illi olim Marcomanni; vel quia ultra

Energumenus ad præsentiam sacri corporis libratur.

Monachi illi excommunicantur ab Episcopo:

callide absolutionem obtinunt.

Episcopo tandem assentiunt.

transferunt corpus S. Genulphi.

Nortmanni

Marcomanni.

ultra Gallici imperii mareas, sive limites, sibi, quasi lautanei viri, De Nortmannorum grassationibus egimus 13 Jan. ad cap. 8, p. 12 S. Yvenerii.

c MS. Belf. Bolom, passim Rollo dicitur. Is a temporibus Caroli Calvi diutissime Gallias afflixit, donec a Carolo Simplice cum provincia, quæ tunc Normannia dicitur, accepit, hancque ejus Gislelm in matrimonium, atque a Franco Archiepiscopo Rotomagensi an. 912, baptizatus est.

d Id in altera vita Siradense dicitur.

e B. Wulfandus hic fuit, de quo 31 Martii, aut ejus successor Fratrius.

f Merito vaser ac subilolus Princeps dicitur a Deluvio nostro in Nationario Temporum.

g Elaver vulgo Allier, in Ligerim iustul infra Niuernensem urbem, ad locum qui inde Elaveris-beccus vocatur, sive Becc-d'Allier.

h Starcia, pera est ad cibum reconducendum, quali pastores et viatores utuntur. Vide Maritimi lexicon. Sistaribus vocat Papias. i Gulielmus de la Croix in Cadurcensium Episcoporum Catalogo, censet reponendum decimo quinto; sive pro XII, XV, nam qui eo die volitat Gundulphus, Genulphum esse, de quo supra diximus.

CAPUT III.

Alia S. Genulphi translationes, miracula.

Post plurimos namque annos, iterum a Normanorum gens perfida fines suos exiit, et Galliam iterato attingere cepit. Quo rumore territi monachi sancti Salvatoris, iterum corpus sanctissimi Præsulis Genulphi ad castrum, cui nomen est Lucas, transportaverunt, Clericisque, qui inibi habitabant, commiserunt. Quo cum per aliquantum temporis spatium mansisset, jussit sanctissimæ memoriæ Abbas Elias, ut corpus sanctum feretro imponerent, et loco suo restituerent. Cumque feretro Clerici superposuissent sanctas reliquias, textum sancti Evangelii, qui usque hodie in monasterio est, rustico superponunt: et sic antecedentes dimisso rustico, cum reliquiis viam suam abierunt. Et ecce subito orta est tempestas valida, et inundatio totam terram replebat. Quod videns homo valde cepit contristari, nesciens ubi salvaret textum Evangelii. Cumque in semetipso uno in loco staret, expectabat si forte pertransiret tante inundationis diluivium. Itaque factum est per grande miraculum, et nihil super hominem, nihil super textum Evangelii cecidit phivæ, venitque ad monasterium, quod constructum est in honore sancti Salvatoris super fluvium Agueris, benedicens Christum altissima voce.

15 Cum autem pro quadam hostium persecutione portaretur S. Genulfus ad castrum, quod vulgo dicitur Padutellus, jamque hora prandii advenisset, Frater qui eum navigio deportabat, cepit ad Sanctum conquiri, dicens: Vides, o S. Genulle, quod tempus prandii præterit, et jejuni permanent qui tecum sunt. Certe, si velles, servis tuis cibos dare posses. Quod cum dixisset, statim piscis miræ magnitudinis, quem lucium dicimus, juxta Sanctum in navicula salta se innisit. Apprehensaque pisce, cum magna exultatione pervenerunt quo tendebant Deum magnifica voce in Sancto suo laudantes.

16 Quodam iterum tempore quædam materfamilias partibus Britannicæ, cum unico filio suo lactente veniens, b in monasterio S. Gildasii hospitium habuit. Quo in loco tam diu permanserant, donec ipse puerulus virilem attingit ætatem, deserviebatque in necessariis Fratrum. Tandem nrisque placuit, matri scriberet et filio, ut terram suam repeterent, et grandi gratia ad sepulchrum S. Martini venirent. Quo dum pervenissent tanta infirmitas subito juvenem arripuit, ut de vita desperaret. Equo vero levatus, retrogradum iter cum matre arripuit, et cum maximo labore villam e Godore adiit. Est autem ipsa villa contigua monasterio sancti Salvatoris. Quam dum intrasset, pene usque ad mortem nimia membrorum contractione fatigatus, perquirat quale esset monasterium, quod non longe ante se erat positum. Dumque audisset ipsum esse locum, quo sanctus Salvator una cum Beatissimo Genulfo Confessore veneratur, mittit ad monasterium, ut pro Dei amore

Domineum corpus et sanguinem ei dirigerent. Quod cum nuntiatum finisset Fratribus per Cantorem ipsius loci, nomine Widonem, ei quod petierat direxerunt: utque funeri ejus interesset, diligenti admonitione commonefecerunt. Assumptis igitur sanctis mysteriis celeriter properat, quo infirmus languebat, dansque ei sacrosancta mysteria et custodes disponens, ad monasterium rediit.

17 Ecce autem subito audite sunt mirabiles voces quas omnes qui aderant audiebant. Exercitus namque demonum assistebant, et de anima ipsius hominis, si forte aliquo modo in partem suam cederet contendeabant. Cum ecce adsunt tres sanctissimi viri, d Paulus videlicet, et Machutus atque Samson, et gravi confabulatione contra legiones demonum armabantur, sic dicentes: Quid maligni spiritus hic expectatis, et de isto quam partem requiritis? Certe noster est iste per Domini clementiam. Nam de nostris regionibus hac peregrinus adventavit, dignumque est, ut quorum servus fuit corpore, ab ipsis sublevetur in æterna requie. Contradictibus malignis spiritibus, et supradictis Sanctis contra affirmantibus, homines qui funeri intererant, voces quidem audiebant, sed neminem videbant. Cumque Sanctis cum demonibus gravis pugna existeret, adest subito inter eos sanctus Domini Confessor Genulfus, sedensque ad caput infirmi, conversus demones assistere conspexit: Quid, inquit, hic facitis cruce bestie? Ecce hunc suscipiet simul Abraham. Quod cum dixisset, omnes illi conventus repente non comparuerunt. Dixitque ad SS. Paulum, et Machutum, Sansonemque, amicablem manum suam mittens ad pectora eorum: Quid Domini hic expectatis? vel quæ causa vos ad hanc nostram regionem invitavit? Cumque illi responderent se esse dominos ipsius infirmi, Episcoposque Britannicæ, et huc ad hoc venisse ut perducerent eum in superna requie, ait beatissimus Antistes Genulfus: Bene quidem fecistis in hoc, quod de vestris curam habetis. Quapropter revertimini, et quos reliquistis visitare memento: tunc autem per gratiam Dei nostrum fore scitote. Quippe officio meorum monachorum sacramentum receptionem recepit: dignumque est, ut quem usque nunc custodivi, ego Domino Jesu Christo offeram. Hæc dicens sanctissimus Presul Genulfus, recesserunt illi tres sanctissimi viri, Paulus scilicet, et Machutus, son Samson. Moxque infirmus ille oculos aperuit, et adstantibus istas fuisse voces, quas audierant, manifestavit; nominaque Sanctorum ipse aperuit. Quod dum faceret, iterum clausis oculis ad Dominum migravit: corpusque ejus ad monasterium deportatum et a monachis cum populorum frequentia honorabiliter est sepultum.

18 Quidam mutus de transmarinis patribus, ejus sanctam urnam expetiit: moxque ut ecclesiam intravit, officium lingue, quod nunquam habuerat, videntibus enectis ibidem per merita sancti Confessoris recipere meruit.

19 Quædam autem mulier de pago Biturico, diabolico furore plena, sensuque perdita, mox ut ecclesiam intravit liberari promeruit.

20 Quidam autem homo de villa, que vocatur Arfolia, plenus demonio, vincetis manibus ad monasterium est adductus. Cumque Fratres Sanctorum reliquias lavissent, et ipsi porrexissent, mox per os ejus cum sanguine demon exivit, et sic ad proprium rediit.

a In libro miraculorum infra cap. 8, dicitur hæc Hungarorum fuisse incurio.

b Est hoc solum in Diocesi Bituricensi juxta Castrum Rodulphi sive Clasteno-Roux ad Indrum flumen, jam seculariter teste Cl. Roberto, de S. Gildas, sive Gilda agemus 29 Januarii.

c Liber miraculorum habet Godonis. d Colitur Sancti in Episcopi Paulus Leonensis 12 Martii, Marculus Alethensis, 13 Novembris; Sampson Dolensis 28 Julii. e Sequuntur alia duo miracula, quæ quod infra in libro miraculorum cap. 11, nu. 45 et 46, referantur totidem verbis, hic omittimus.

ACTORUM ANONYMORUM EN MEE.

infestatur a demonibus,

ii

juventur a Sanctis.

præcipio S. Genulphi

Mutus per eum vocem recepit.

Evangelium liberatur

Unus eorum mentis.

e

Elaver ff.

Sitaribus.

a

Barbaris vicram irruentibus.

alio transferatur

revelatur diluivium.

nostris repressu.

Autum de vituli subvertit

b

Supra quidam munus sacramentis.

ALIA VITA

Auctore anonymo,

ex Bibliotheca Floriac. Joan. Boscii.

CAPUT I.

S. Genulphi parentes, ortus, institutio.

Cap. 1.

n

Quando natus
sit S. Genul-
phus.

b

c

C. 2.

Ejus pater
Genitus,

vir pius,

C. 3.

mater Aelia;

viro simili,

plurimum preci-
bus impe-
trant.

c. 4

Igitur Incarnationis Dominicæ anno ducentesimo a quadragesimo septimo, millesimo ab urbe Roma condita completus est annus. Quo tempore Philippus Imperator vigesimus quartus ab Augusto, cum filio ejus Philippo, tertium Imperii sui compleverat annum. Hic omnium primus Augustorum Christianus fuisse, b Beato prædicante Pontio Martyre, scriptorum relatione fidelium perhibetur. Eo itaque cum filio Augustalem regente dignitatem, Decius c ex Consulatu Casarem agebat procuracionem. Ab ipsis namque suis initiis, sub gemina procuracione, Romanum semper constabat Imperium.

2 His itaque temporibus, fuit quidam præclara nobilitate Romanorum prosapia ortus, qui sui generis decus, clarioribus utique titulis extulit. dum sanctæ Matris Ecclesiæ filius effectus est, nomine et merito vocitatus Genitus. Bic autem totus fide Catholicus, ac probis moribus adornatus, omnibus se, Deo juvante, virtutibus aptare disposuit. Denique divinis instructus mandatis, divinorum summam præceptorum, caritatem, per quam Deum proximamque diligeret, ad virtutis initium omnimodis habere concupivit. Cujus summæ virtutis gratissimos fructus, quoad in presenti vita superstes fuit, beata Paradisi arbor proferre non destitit. Amore siquidem Dei, jugi parsimonia usus, ipse quidem continentissime vixit. Proximi vero dilectione, continua miseratione miseris subveniens, eorum esuriem parvit, sitim potavit, nuditatem texit, algorem calefecit, infirmos visitavit viduas ac pupillos compassibili corde sustentavit. Sic nimirum misericordiæ visceribus affluens, aliorum inopiam, sui abundantia sublevabat.

3 Interea vir beatus, quia sanctorum Patrum fide plenus erat, qui quoniam per sui generis posteritatem veram mundo salutem venturam divinis prænoverant oraculis, ideo legalia sortiti sunt connubia; ipse quoque non voluptuoso, quin potius pie successionis intuitu, natalibus et moribus sibi prorsus consimili, adeptus est conjugem, nomine Aeliam. Quæ venerabilis mulier, in eunctis pietatis operibus religioso favens viro, non ei detrimentum virtutis, sed semper augmentum studuit esse sanctitatis.

4 Cum autem aliquantum temporis invicem infecundi exegissent, in commune Domini clementiam exorare decernunt, ut sacræ dilectionis eorum impleveret affectum, et eis boni conjugii præstaret fructum: qui corruptione totius pravitatis expertus, mandata cordis ac corporis sibi esset acceptus, et fidelibus innocentiæ et sanctitatis exemplum præberet. Quorum petitioni, summæ Divinitati elementer annuere libuit. Conceptit ergo venerabilis mulier, et congruente tempore peperit partum. Itaque venerabilis pater, voti sui compos effectus, altissimo bonorum auctori Deo grates innumeras, ob sibi collatam gratiam, ab intimo pectore solvit. Ergo cognati et affines eorum, affectu cognationis, pari congratulatione lætandi, pariter conveniunt; et in sacro baptismate Deo dilectum puerum vocavere Genulphum. Sic itaque venerabilis pater, velut alter Samuel a religiosis parentibus a Deo postulatus, sicut eum sibi præstitum divinæ gratiæ noverant munus, ita et religiose ab eis altus est.

5 Per idem tempus, B. Sixtus vicesimus quintus ab Apostolis Præsulatum Romanæ gerebat Ecclesiæ: qui genere et eruditione Atheniensis, non solum doctrina clarus, verum etiam magnificæ vir sanctitatis fuit: qui quantum in utroque perfectus extite-

rit, et perfectio eruditorum ab eo, et ejus declaravit finis, quem post d. decem sacerdotii sui annos, sub præfato Casare Decio, gloriosus decoravit martyrio. Hoc sane doctore maximus Levitarum et toto famosissimus orbe Laurentius, pietatis imbutus disciplinis, et pia magistri exempla secutus, excellentiam suæ fidei admirandam in gloriosi celebratione martyrii sacræ reliquit Ecclesiæ. Huic ergo venerabili Papæ Sixto, religiosi conjuges, ob eximiam sanctitatis suæ famam notissimi, beatæ spei sum jam quinquennem puerum tradunt, poscentes omnimodis, ut eum sacris imbueret disciplinis, quibus posset divinis aptari mysteriis. Quem vir clarissimus gratiffice suscipiens, infra breve temporis spatium, summa cum diligentia magnifice studuit informare.

6 Erat autem spectabile in puero, jam cœlestem advertere gratiam: quæ sibi pueriles ejus mores et vitam ita dedicabat, ut ipsa ejus primordia, jam futura speculum sanctitatis, satis liquida cunctis haberentur. Nam pii Magistri piis eruditionibus inhiante intentus, quicquid cœvorum seu majorum garrulitas illi minus decenter infereret, hæc ille patienter jam pro Deo tolerare noverat. Ita religiosus puer, ingentem fidei animum in angusto pectore concipiens, in spiritualibus exerevit exercitiis; donec ad robur perveniret ætatis, et virum perfecte, secundum interiorem hominem cœlestis imaginis, efficeret virtutis.

a Anno Christi 247, ipsis Palilibus, sive Pales pastorum defestus, XI Kal. Maii, capiti annus Urbis millesimus; anno 248, capitus, hoc anno M. Julios Philippus mense Martio tertium compleverat annum Imperii, quod invasit, Gordiano occiso, anno Christi 244.

b S. Pontii Martyris acta dabimus 14 Maii.

c Nullum antea gessisse consulatum legitur Decius, sed primum anno 250, cum Grato, secundum 251, cum Etrusco filio.

d Quot annis sederit S. Sixtus II, disquiremus ad ejus vitam 6 Augusti.

CAPUT II.

Episcopus consecratus in Gallias mittitur.

Igitur scholaribus adhuc eo commorante disciplinis, Deo dilecta genitrix ejus Aelia luteam naturæ debito gravedinem linguens, ad terram viventium, bona domini visura simul ac fructura, sicut credidit, feliciter migravit. Unde sanctus vir Genitus, post ejus condigne peractas exequias, quamquam sibi, quod supermis eam gaudiis adscitam noverat, gaudendum sciret; tanti tamen destitutionem solatii, ad pietatis opus sibi detrimentum metuens, adeo semet gravibus effecit lamentis, ut vix post diutinas lacrymas, Beato adhortante Præsule Sixto, tandem fletibus temperaret.

8 Enimvero Papa Reverendus, humillimam in beato puero Genulpho morum conspiciens gravitatem, vni que parsimoniam, qua toto conamine lascivos adolescentiæ motus evincere laborabat, quin etiam admirandam illius in omni sanctitate vitam considerans, vere dignum, in quo Dominus habitaret, templum eum fore persensit, et ideo sanctitatis illum officis applicare dignum duxit. Omnes itaque gradus Ecclesiasticæ administrationis ei committens, ac demum sibi ratus cum auxilio fore ad Ecclesiæ curam, si facultas faveret temporis; sed et futuris utile fidelibus futurum fore prænoscentis, ordinare decrevit Episcopum.

9 Qui licet eatenus satis arctam pro posse duxisset vitam, arctiorem tamen ex eo ducere miro modo sategit. A die namque suæ ordinationis, absque vini perceptione, præter id, quod in divini sumebat celebratione sacramenti, et absque lineis vestibus, quas præter in sacris utebatur officis, reliquum vitæ suæ tempus transegit. Lantioribus quoque cibis abstiniens, pane tantum hordeaceo vel quibusque vilioribus usus, naturæ satisfacere studuit. Sic vero religiosus puer adolescentiam suam per trivium fidei, spei, et caritatis, in viam dirigens mandatorum Dei, et pericu-

Is erudiendus
traditur
S. Sixto.Ejus Christi-
ana indo-
les.C. 3.
Matre orbu-
tur.C. 6.
Per gradus
ecclesiasticos
ad Episcopatu-
m promo-
vetur.Ejus abstin-
tia, aliæque
virtutes.

losa

Iosa mundi hujus devia summopere cavens, deinceps per justitiæ semitam feliciter incessit. Aderant illi sacræ comites virtutes, quas inspirante gratia Dei, et in suo naturaliter affectu conceperat, et a piis suorum genitorum exemplis sanctique sui magistri disciplinis, hereditario veluti jure, contra impugnantium vires adversas vitiorum fortia susceperat arma. Nam adversus antiqui superbiam hostis, qua protoplastum dejecerat, illa sacrosancta humilitas, qua Verbum Dei pro salute hominum caro factum est, eum viriliter armabat. Patientia vero, qua idem Dei Filius Judaici furorem populi usque ad Crucis passionem pertulit, illum adversus iram valide semper munivit. Castitate quoque præcipua, humilis semper præcinctus, et vigore pudicitiae præclarus, ex carnis voluptate devicta triumphans, floridam virginitatis obtinuit palmam. His igitur et ceteris sacris sibi conjunctis virtutibus, omnibus vitæ suæ dielus individuum quod cum eis pepigit semper tenuit fœdus.

10 Augustus interea Philippus, a septem annis imperio functus, in tumultu militari, cum filio Philippo, non equidem pariter, sed aliis alio peremtorum loco. Quod bodio Christianæ religionis a Decii factionibus Cesaris machinatum constat, ut sese veterum tenet traditio scriptorum. Is namque post eum factus Imperator, minus quam finitis tribus regnavit annis. Igitur eo tempore ab aliis Imperii partibus Romam veniens, acerbissimam omnium præcitarum persecutionem, septimam videlicet ab ea quæ sub Nerone facta est, crudelissimam crudelior, Christianis incitavit. Mandatis ergo potestatibus cunctis quaquaversum directis, crudelia per orbem dispersit elicta: ut idolorum contemptoribus, omnium genera tormentorum privatum et publicè pararentur, et in Christianos ad ultimum usque flatum, horribiliter expenderentur. His sane temporibus Ecclesia fidei, que per orbem suis in locis divinitus beata consistebat, ceu nitens lilium inter condensa veprina, ceu rubentis rosæ speciositas inter spinarum; sic inter infidelium savitiam Gentilium, et piæ confessionis gratia nitens, et sacri pro veritate sanguinis effusione rutilans, odore suavitatis Deo fragrat.

11 At vero beatus Praesul Sixtus, Decii bellæ cruenta super ovile Christi dira frementis adventu, curæ suæ gregem pius aggregat pastor. Quem divinis adhortationibus, adversus lupi firentis insidias, et bella præmuniens; et armis induit fidei, et spe celestis corroborat præmii, et in caritate divini confirmat amoris. Cum vero multos ad martyrii palmam secum dux gloriosus iretasset, inter quos ille præclarus Levita Laurentius emicuit, alios eorum æque probabili sanctitate decoros, ad confirmandas in sacræ fidei constantiam fidelium mentes, in confessionis gradu permanere decrevit. Etenim singulariter manu fortis Rex noster Christus, et pugnantibus in prælio, et proinde residentibus ad sarcinas, ob sui videlicet suorumque tuitionem, assiduis bonorum exemplis operum insudantibus, æquas utrisque præmiorum portiones post victoriam distribuere gaudet. Ipse namque devicta Principis mundi tyrannide, post gloriam suæ resurrectionis, duos in sua Ecclesia fidei ordines, martyrii scilicet atque confessionis decrevisse creditur, cum se Petrum curæ sequi præcepit, Joannem vero sic se velle manere, ut vitam scilicet in pace finiret Ecclesie, manifeste licetur.

12 Plurimis præterea cunctos in fide edhortatus verbis, beatum patrem genitum ad se convocans, dixit: Mi frater Genite, quem pius sacræ religionis affectus, et certa sanctorum præconia virtutum, Regi nostro Jesu Christo semper fidem servaturum manifeste declarant; obsecro te precibus acquiescere meis, et parere præceptis. Cernis equidem adversus fideles, ob fidei sacræ detrimentum, infidelium instare pugnam: in quo certamine, Christi militum

acies, juxta ipsius auctoritatem a nobis constituenda est, ut abnegando nosmetipsos, et tollendo crucem nostram, ipsumque sequendo, sic videlicet, ut sicut opportune pugnamus, opportune quoque, sed Regis nostri salva fide, cedamus, secundum ipsius præceptum dicentis: Si vos persequuti fuerint in una civitate, fugite in aliam. Quod non ad ipsius detrimentum militiæ, quin potius ad augmentum ejus nobis observandum est. Ut nostri videlicet legatio Regis et Imperatoris æterni, quaquaversum directa, strenuissimos atque fidelissimos illi semper legere studeat, et aggregare tirones. Ergo non in te notam ignaviæ sentientes, sed augmentis Ecclesie Dei consulentes, tibi et unico filio tuo carissimo nostro Genulfo, Christi mandatum committimus; ut scilicet omnibus quæ possides pauperibus erogatis, præsentem impavidus cedas furori, et Galliam petas, quo jam procurante Deo divini verbi fructificant semina. Ibi namque tibi Deo vacandi liberior erit facultas, quo murum fidei jam minus aretat perfidorum impietas. Deinceps vero filii tui dilectissimi nostri Genulfi præeunte prudentia, cum auctoritate nostra, secundum datam vobis gratiam, locis opportunis temporibusve salutaria fidei semina spargere satagite, ut in tempore messis, cumque zizania tradentur ad comburendum, vos exultantes ad Patrisfamilias horreum manipulos justitiæ feliciter afferatis, præcepturi ab eo premium sempiternum. Talibus ergo Papæ munitis cum reverenter acquievisset sancti viri, mox solemnem officio sacra Missarum solemniam B. Genulfi celebrare præcepit. Quibus expletis, plurimum in fide cohortatus eos, cum benedictionis gratia valefecit eis.

13 Qui percepta benedictione, protinus emetis, quibus cotenus juxta nobilitatem pollere videbantur honoribus distractis, omne prædiorum ac patrimonii sui pretium egenis distribuerunt. Ita illam plane celestibus thesauris inditam atque ditissimam pauperiem mercati sunt. Ut ex eis merito fierent, quos Christus Dominus beatificat dicens: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Hac igitur opulencia, qua Deum timentibus nihil deesse noverant, servi Dei fidei, sibi decretam in Galliam peregrinationem aggressi sunt.

a *In uno tantum imperavit annos quinque, ut Aurelius Victor scribit.*

b *In Ita Oratorum lib. 7, cap. 21. Idem notandum, in quo se etiam oblium Philippus interfecisse docuit, ad persequendos interfectos desque Christianos, septimus post Neroneum ferenda dispersi elicta, plurimosque Sanctorum ad coronas Christi de suis crucibus misit. S. Hieronymus in Chronico Eusebio idem scribit.*

CAPUT III.

Galliarum Apostoli, S. Genulphi istius miracula.

His præterea Decii temporibus ab etiam a Sede Apostolica æque Gallias directi traduntur. Ex quibus præstantissimus atque sanctissimus a Saturninus, urbis Tholosanæ primus Episcopus fuit: qui post aliquod tempus sui adventus, ibidem Martyr emicuit gloriosus. b Marcellus quoque, qui apud Argentomum castrum, eoque pro Christo viriliter certavit, donec palmam martyrii victor glorioso obtinuit. Sancti autem Genulphus et Genitus divina comitante gratia Galliam properantes, secundum Domini præceptum, omni, qua divertebant, domui, pacem præferabant dicentes: Pax huic domui: ut cum videlicet illorum pax, inspiratione divina, super filios requiesceret pacis, deinceps hominibus bonæ voluntatis bona pacis æternæ vitæ prædicando ministrarent. Sic itaque transactis Alpibus Gallias pervenerunt.

15 Est autem Gallia, quæ quondam beligeris cultoribus pollens, nomini Romano totius orbis dominatori, ceteris infestior fuisse nationibus fertur: sed tandem a Julio Cæsare subacta, deinceps Imperio paruit

EX DIOLOGO FLORIANI.

Mat. 10. 23.

Illi sui dant pauperibus.

Mat. 5. 3.

1. 9.

a

b

Pervenerunt in Galliam.

Luc. 10. 5.

C. 10.

7
a
b
Iteius Ecclesiam pervenit quatur

8
S. Sixtus
confermat

6. Nam
et Genulphum
nisi in Galliam

EX BIBLIOTH.
FLORIAN.

paruit Romano : et in maximis urbibus ejus, Augustorum Legati, ex eorum decretis, provinciis Galliarum disponere. Sed postquam illa quoque a Deo Patre praefinita pervenerunt tempora, in quibus unigenitus ejus, coaeternus illi, Dominus noster Jesus Christus, a sublimi caelorum arce humilis venire dignatus est, ut mundi superbiam sibi substerneret, ut per electos suos totum suis legibus subderet orbem; Principes militiae suae Petrum et Paulum Romanae direxit sublimitati, quorum virtute et industria tota sibi subderetur Respublica. Hi ergo sibi commisso strenue insistentes negotio, per optimos quosque suorum nihilominus et ipsi Galliam *c* aggrediuntur, ut eam caeli terraeque subderent Imperatori. Ex quibus *d* Austremonius atque *e* Martialis fuere, qui a B. Petro directi sunt : quorum primus Arvernus postea Martyr gloriosus, sequens vero signis et virtutibus Confessor clarissimus Lemovicis datur. A beato quoque Apostolo Paulo Narbonensibus Antistes ordinatur *f* Paulus, et Arelatensibus *g* Trophimus, de ejus praedicationis fonte tota fertur *h* Gallia fidei rivulus suscepisse. Ab his igitur atque plurimis aliis, qui de vivo deliciarum Dei fonte, sanctis propinquantibus Apostolis, abundantius hauserant, Gallia jam partim, ut praedictum est, fidei rivulis irrigata constabat. Tunc namque temporis, flumen Dei sacris repletum aquis, videlicet baptismi, ab idololatriis obicibus omnimodis arcebat, ne profusius laberetur. Sed praevaleat Christi gratia, haud omnino potuit prohiberi, quin impetus ejus civitatem Dei, sanctam videlicet Ecclesiam, lavae salutari perfusam, et virore fidei letificaret, et ad saevos Gentilium turbines perferendos, virtutum erementis valide roboraret. Sed jam unde paullulum digredi visum est, redeundum nobis est.

C. 11.

16 Cum in urbem quae Geturnicensis dicitur, sancti viri pervenissent, domui cujusdam viduae, more sibi solito praemissa pace, sese ad declinandum contulerant. Cui viduae simul et omni ejus familiae gravis admodum inerat luctus. Etenim ille totius boni amulus, et caelestis invidus pacis, semperque salutis humanae veterimus hostis, unicum filium ejus arripuerat, quem terrificis monstris, atque horrendis motibus crudeliter agitans, miserime vexabat. Adeo vero debachando hic in homines sieviebat, ut consecutos dilaniaret, cruentisque manibus furiose decerneret. Onerosus itaque *i* bacum compedibus nexus, durisque lacertos vestibus vincetus, tandem ab hominum, non tam morsibus quam mortibus arcebat. Interea famuli Christi, tantis puerum conspicientes atteri probris daemonei furoris, intimo pietatis affectu super eum moti conquerebantur ad invicem, sic relaxari habenas daemoneis, in perniciem pretiosi operis Christi. Haec autem illis querule colloquentibus, ecce subito miserabilis puer, instinctu daemoneis atrocibus exagitatus, torvis in Sanctos Dei respiciens oculis, horribiles hujusmodi voces magnis jaectabat rictibus, clamans : O filios ingens! o magnitudo sanctitatis! heu quanta potentia vobis! Quid tu me Sancte Dei Genulpho, quid me persequeris? o caeleste imperium! Siccine, peregrinus a propriis incolam sedibus pellit? O virtus Christi quae me sic cogis!

I

Daemones e
purro emergunt

17 Talia frementem puerum miseramater, et omnes qui aderant obstupentes, inde magis admirabantur, unde ignotorum illi notitia contigisset. Erant ergo attoniti, tante praestolantes exitum rei. Christus interea Rex caelestis, ut notam faceret ignorantibus se virtutem suam, et suorum qui aderant merita servorum declararet; eos ad expugnationem hostis, armis accingit fidei. Quoniam vero juris Ecclesiastici erat haec pugna, per sacrae militiae suae tironem, speciosae videlicet et beatae indolis adolescentem Genulphum, dignitate sacerdotii completum, ex hoste antiquo triumphare decrevit. Qui debacchanti puero constanter appropians, ait iniquitatis ministro : In

nomine, inquit, Domini nostri Jesu Christi, qui a nexibus tui erroris mundum solvere venit, imperamus tibi, perditte Satan, ut hunc deinceps vexare desistas puerum, et eas in debitum tibi supplicium aeternum. Haec ubi dixit, illico diris ululatibus atrocissimus daemone aera complens dio cruciatum hominem seminecem reliquit. Deatus vero Genulphus humi dejecto porrigens manum, eum a solo sanum erexit, et matris natum sospitem reddit. Quae jam majori prudentia servos Dei veneranter admirans, pedibus B. Genulphi cum filio provolvitur, orans et dicens : Obsecro te, Sancte Dei, ut me tantae fidei particeps facias, cujus beneficii gratiam super puerum exhibuisti. Nam fideliter animadverto te magni super omnia Dei ministrum, cujus per te virtutem tam imperiosam experti sumus. Deatus vero Praesul ejus fidei placido congratulans animo, verba salutiferae praedicationis, illi simul et omni ejus familiae consequenter exhibuit. Quae cum sitienti percipiens animo, eosque in fide promptos animadvertit, jejunium eis triduanum indixit : quo expleto, baptizavit eum cum filio, et omni familia, viginti et octo numero. Sicuti vero scriptum est : Quia placuerunt Deo quidam, Angelis hospitio receptis; ita et venerabili huic viduae, divina clementia suam contulisse gratiam videtur, ut videlicet per hospitalitatis obsequium, quod pie Dei servus exhibuit, et filius ejus a daemone, et ipsa cum omni familia liberari mereretur ab errore.

pellit S. Genulphus:

puerum ac matrem convertit.

Itb. 13. 2.

C. 12.

18 Christi vero cultores aliquibus inibi commorari decrevere diebus, certi sine dubio nonnullos illuc existere quos Salvatoris clementia lucrari dignaretur. Ob hoc etiam, zelo fidei ferventes, euncta quaevis adversa perpeti vehementer ambiebant : ut sicut veritatis erant confessores, ita quoque digni ejus haberentur et testes. Itaque celebri jam virtutis hujus fama circumvagante, quidam illius incola loci, Aglibertus nomine, hos venerabiles adit viros; et solotenus B. Genulphi prostratus pedibus orabat attentius, dicens : Magni servus Dei, per illam qua pie videris bonitate *k* elui, te supplico, uti meo te conferras diversorio. Est namque mihi filia gravissimo laborans incommodo, quam tuo juvamine per fidem quam colis, salvari posse spe non ambigua credo. Haec etenim confidentia, Reverendi Domini mei, vos accersire praesumens, etiam fidei vestre fieri cultor vehementer exopto. His a viro dictis, abiit cum illo B. Genulphus : et sacrae orationis obtentu, atque per Christi nominis invocationem, mox sanam et incolumem patri filiam reddidit. Admiratus pater virtutem Christi, mox cum uxore et filia baptizatus est. Sic nimirum, interna Dei providentia, interno suo iudicio juste ac provide cuncta disponens, varia plerumque mortalibus infortunia, quibus meliora sortiantur, misericorditer accidere sinit; ut mirabilem suae Deitatis operationem, per suorum merita fidelium, ad sui laudem nominis, mirabiliter innotescat. Hoc etenim multi rumore commoti, quos varia morborum passio debiles effecerat, aut quibus officis privatae naturalibus corporum partes inerant, ad hunc certatim salutiferum medicum properare festinabant : a quo gratis salutaria corporum et animarum percipientes remedia, superstitiosos idololatriae cultus abdicare certabant, et in Christi laudibus deinceps persistere gaulebant.

puerum
ingrant sanot,

k

pluresque
altis

a De viris Galliarum Apostolis egimus 8 Janu. ad cap. 2, vita S. Luriani bellocacensis auctore Odone. Vita S. Satornini dubium 29 Novemb. b Collitur S. Marcellus 29 Junii.

c Quis enim credat nobilissimas Gallias, Romanis jam florentes institutis et artibus, ab his esse neglectas, qui ad fines orbis terra mittebant Evangelii praedicones?

d Collitur S. Austremonius 1 Novembris.

e S. Martialis 30 Jun. f S. Paulus Narbon. 22 Mart.

g S. Trophimus 29 Decemb.

h Ita fere Zozimus Papa in epistola ad Episcopos Galliarum data

XI Kal. Aprilis Honorio Augusto XI, et Constantio II, Coss.

i Videtur legemini boiarum.

k Cluco, et eluo, vitata sunt significantque vigere, splendere, nominari, pollere. Cluor haudum tibi legimus.

CAPUT

CAPUT IV.

Tolerati cruciatus. Cadurcorum conversio.

C. 13.

pignori
statuatur
sanctiardentur fu-
dibusempuatur
inguent, il-
lucC. 14
creta voce
annuntiatmulti bapti-
zantC. 15
huicorum
plura diximus
suffocato

Interea, cum de servis Dei principi civitatis, nomine Dioscoro, tanta virtutum a ministris militiae perlata fuisset opinio, misit continuo qui eos exhiberent in conspectu suo. Quibus exhibitis ait : Num vos estis quos fama retulit, novae cultores doctrinae, quam nostris, ut audio, colendam civibus ultro exhibetis? Ad haec Beatus respondit Genulfus : Tu quidem potentiae nixus terreus, nullam existimas celsiorem : cum profecto sublimior sit Divinitas, quam colimus, et potentia Dei, cui famulamur, omni virtute, quam sublimissimam putas, vel credis potentissimam. Dux respondit : Magica superstitione responsio vestra fulta videtur, per quam facilius indoctum vulgus a deorum cultu pervertere arbitramini. Sed conatus vestros, nisi resipueritis, et diis sacrificaveritis, equidem multa frustrabunt tormenta. Minitanti sic Duci, B. Genulfus respondit : Si prudenter intelligeres, ob confidentiam Jesu Christi Domini nostri nos interritos advertere posses. Nulli namque potentiae fas esse contra ejus velle quippiam posse, et certum tenemus et fideliter credimus. His Dux responsionibus in ira commotus, jubet eos credi fastibus. At illi gaudentes glorificabant Deum, pro ejus nominis testimonia talia patiebantur, qui eos etiam ad graviora toleranda viriliter animabat.

20 Cernens vero Dux Dei servos in fide constantes, ardenti furore succensus mitti eos jubet in clibanum ignis ardentis. Quod ut factum est, mox illa quae quondam virtus omnipotentis in fornace Chaldaea tribus mirabiliter adfuit pueris in conspectu superbi Regis, hos quoque Sanctos suos pari gloria miraculi, coram praefato Tyranno atque populari praesentia, glorificavit. Angelus namque Domini de caelo descendens ita vim incendii fornacis sopivit, ut in rois fluentia celerrime clibanus ille solveretur. Quod cernentes qui aderant, cum ingenti admiratione dicebant : Vere mirabilis religio Christianorum! vere pius et mirabilis Deus eorum! qui sic pie et mirabiliter servis suis adest, ut eos in tantis tueatur flammis, et a periculosissimis liberet incendiis. Vere non est similis illi Salvator, qui suorum tam potentissimus videtur adiutor. Praesentibus ergo talia conclamantibus, fremebat potius, quam erubescere Tyrannus. Jubet ergo Dei Sanctos educi de clibano. Quos ab ignibus omnino cernens illicos, eorum brachia circumis vinciri ferreis, et sic usque in posterum diem carere claudi praecipit.

21 Itaque cum ducerentur ad carcerem, facta est eis vox de caelis dicens : Confortamini viri sancti, viriliter agite in Domino. Nam quia Deo dignissimam vosmet per ignem obtulistis hostiam, ideo vestrae sanctitatis apud Deum praevaleantibus meritis obstinuit, ut omnes deinceps hujus habitatores civitatis Christi cultores incipiant fieri. Clausis itaque sanctis in carcere viris, jam populus civitatis ad eos in custodia confluere coepit, Beata postulantes Genulfum, ut sacro baptismate purificari mererentur. Beatus vero Genulfus tanta fidei eorum devotione gavisus, Deo gratias egit. Ipso ergo die, trina confessione fidei fundatos, ac trina baptismi submersione mandatos, unice Trinitati, summo singulariter Deo, trecentos obtulit viros, excepto parvulorum ac mulierum non minimo numero.

22 Sequenti vero nocte praefati filius Dioscori Principis arreptus a demonio, rox spiritum exhalavit, iudicio divino. Continuo pater dolore correptus gravissimo, irremediabiliter, unicum filium, quem pariter flebilis conjux nimis afflicti lamentis conspiciens, ait ad eum : Novi pro certo, quia propter viros illos, quos carere claudi jussisti, nobis hic filii nostri casus acciderit : qui nisi magni

Dei servi essent, ab illo vastae fornacis incendio liberari nullo modo quivissent. Itaque festinanter illos educi carcere jubet, et sanctam illorum exorta mansuetudinem, ut tibi ignoscant, et de fide quam praedicant nos certos efficiant, ut unicum nobis resuscitent filium. Ego namque per eos id fieri posse fideliter credo. Hoc vero facto, quicquid deinceps de sui Dei fide praedicaverint, renuere non debes. Sic igitur uxore morante, Dux apparitores ad carcerem direxit, qui ad se Dei servos officiose deducerent. Quod ut factum est, ait eis : Certis, o viri venerabiles, opprobro nunc experimentis, maximam Dei vestri super omnia constare virtutem, et eum injuria suorum potentissimum vindicem. Nunc ergo facinoris in vos commissi veniam exostulans, consensui vestro me facilem cedo, ut unius veri Dei, quam praedicatis, fides plurimos a me falsorum avertat errores Deorum.

23 Latissimus ad haec Beatus respondit Genulfus : Deus noster, quem colimus, omnium Deus est, omnium creator atque dispositor et omnipotens rector : a quo, et per quem, et in quo cuncta naturaliter existunt, suo modo subsistunt et cuncta viventia vivunt : cujus verbo caeli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum : cujus sapientia fundavit terram, et creavit in ea hominem ad imaginem et similitudinem sui, et spiraculo vitae vivificavit : qui cum ab illo sublimi deliciarum Dei loco, ubi positus et immortalitatis gloria donatus fuerat, illius qui ob suimet superbiam iam corruerat, ventura diaboli corruisset, et in mundi hujus exilio exulatus esset, seque suosque posteros periculo mortis obnoxios fecit. Tandem vero post multa sic decursa tempora, mortalius Deus miseratus errores, unigenitum suum, quem Sapientiam Verbumque suum, per quod in principio cuncta creaverat, confitemur, natum mirabili modo de sacra Virgine, misit in mundum Jesum Christum Dominum nostrum, virtute Deitatis sine clarificatum; qui errantes ab itinere mortis suae morte reduceret, et per resurrectionem suam ad vitam vitae coelestis revocaret. Quique etiam fideles suos, a culpa peccati, baptismatis unda dilueret, et contra Principem mortis vitali signo muniret, atque omnibus se justis petentibus semper adesset. Haec est fides nostra, quam fideliter credimus, et coram omni, potentia constanter praedicamus.

24 His a B. Genulfo dictis, respondet : Oro ut fides horum quae dixisti, super amici mei funus clareat. Ait illi B. Genulfus : Si toto corde tuo Deo nostro deprevisti credere, ipsemet ad filii tui funus accede, et accipiens manum ejus, indubitata fide dicito : In nomine Jesu Christi Domini nostri, qui est vera viventium vita, surge puer ad vitam, et sta pedibus tuis sanis. Illico pater imperata peregit, et filius ejus vivens a solo surrexit. Attonitus igitur ingenti stupore miraculi, Sanctorum prosterantur pedibus, indutgeri sibi postulans eis illatae facinus injuriae. Ecce, inquit, ecce, vere fateor et fideliter confiteor, quod nusquam sit similis Deo vestro. Nunc deinceps oro ut me cum uxore et filio meo, simulque cum omni civitatis meae populo participem faciatis aeternae salutis et vitae coelestis. Itaque B. Genulfus accepta eorum sponione credendi, Principi cunctisque eum eo baptizandis jejunium constituit triduum : quo expleto, baptizavit Principem eum uxore et filio, cunctoque exercitu, et omni populo suo, credentem Christo, et praedicantem mirabilia ejus, quibus plerumque corda mortaliura ad agnitionem et confessionem sui nominis provocare consuevit. His vero ita gestis, ad roborandam in Deo fidem eorum, tres apud illos menses manere decreverunt. In quibus diebus ecclesiam illis ad Dei laudes celebrandas fundavit, quas in honore sanctae Dei genitricis Mariae, et omnium Apostolorum

EX BIBLIOTH
FLORIAN.eos educit e
carcerenudit fidei
mysteriumC. 16.
filium in
Christi no-
mine suscepitpost tridui je-
junium cum
suis baptiza-
tur.

runt

EX BIBLIOTH.
FLORIAC.

rum consecravit; et sacris ordinibus ordinavit, et omnes in fide Catholica et eruditione divina fideliter confirmavit.

CAPUT V.

Secessus ad Biturigas, mors parentis.

Post hæc autem sancti viri cunctis Ecclesiæ illius valedicentes Fratribus, inde recesserunt, et Galliam Aquitanicam petierunt. Quæ regio jam dudum his, quos supra retulimus, prædicantibus verbum Dei per plurima suorum susceperat locorum. Eam ergo profundius adeuntes viri Dei, et maximam Biturici pagi transmeantes partem, ad quemdam pervenerunt locum, in quo quondam vetus error Gentilium Dianæ construxerat fanum, quod jam tunc a fidelibus omnino manebat destitutum, cum propter execrationem delubri, tum etiam propter illatos a dæmonibus terrores. Huc ergo sese conferentes viri altissimi ad manendum, a vicinis audiunt, inibi consistere machinationes dæmonum: quorum dictis minime tacti, sed salutari sacræ fidei signo muniti, ad purificationem illius ædis, aquam præparant expiationis, quam B. Genulfus per invocationem Christi nominis consecravit, et per omne spatium domus aspersit. Tum vero semet, ac deinde omnes qui secum erant, signo Crucis munivit; et sic ibi cum suis, ipsa nocte quievit. Et sane non sine multorum stupore qui periculum loci multis præoverant probumentis. Sed mane facto, cernentes nihil eos adversi a solitis dæmonum furoribus pertulisse, glorificabant mirabilem Christum in servis suis: magnæque apud ipsum gratiæ viros, suis laudibus commendabant; quorum meritis, ab eo loco depulsa cernebant malignorum spirituum phantasmata.

26 Erat autem idem locus super fluviolum vocabulo Naon, satis mortalibus amoenitate sui gratissimus. Cujus acceptabilem beati viri prospicientes, situm, et divino cultui dedicantes aptissimum, peregrinationem suam inibi definire statuunt. Is eo tempore locus a quodam Christianissimo viro, nomine Baseno, jure proprietatis possidebatur. Huic per nuntium sancti viri suum patefacientes desiderium postulabant humiliter, ut locum, quem sibi divina gratia congruum ostenderat, eis inhabitare sua permitteret auctoritas. Qui sanctitatis ipsorum cognita fama, voluntati eorum libentissime paruit: et accedens ad eos, per semetipsum locum ipsum cum multiplici prædiorum possessione, testamento facto, eis delegavit. Qui etiam eis filium suum divinis inbuedum disciplinis tradens, seque sinque omnia eorum sanctitati commisit: et in omnibus subsidia deinceps præbiturum fideliter spondit: et sic ad propria rediit.

27 Iis ita gestis, deinceps sanctissimi viri in his quæ salutis fidelium expedirent amaram insistere studuerunt: ecclesiam denique mox inibi construxerunt, quam beatus Præsul Genulfus, in honore consecravit B. Petri Principis Ecclesiæ Christi. Ubi deinceps in orationibus, vigiliis, atque in ceteris bonorum exhibitionibus operum vitam ducentes, Deo dignissima sanctitatis sacrificia quotidie persolvebant. Prædicatione quoque sancta, eunctisque pietatis exemplis, et infideles ad fidem provocabant, et ad pacis unanimitatem fideles semper animare satagebant. Postquam itaque viri sancti, congruum ad Dei peragendam servitutem locum prædictum fundaverunt, ipso tempore beatus Pater Genitus, hujus mundi peregrina deseruit, et ad cælestem Sanctorum hereditatem feliciter migravit, tertio die ante Kalendaras Novembris. Quem sanctissimus Præsul filius ejus post pias et paterno affectui debitas lacrymas, digno cum honore, decenti reblidit sepultura.

28 Quamvis autem semper isdem vir venerabilis Genulfus, proprii corporis afflictionem, quam supra diximus, cœtenus inremissam servare tentaverit, ex

eo tamen ad rigorem propositi sui addere potius, quam demere studuit. Etenim, quanto celerius ad ultimum cuncta mundi caduca festinare sentiebat, tanto arctius elaborabat, ut dignior haberetur ad cælestia promerenda. Unde factum est, ut multi sanctitatis ejus opinione compuncti, properarent ad eum, cupientes ejus piis alloquiis et ædificari in fide, et consolari in Christo. Plurimi vero suas illi tradentes possessiones, comam capitis ibidem pro Deo deponebant, ac ejus servituti sedulæ se mancipabant: quos pius doctor, et divinis semper institutionibus informabat, et caritate Dei et dilectione fervere proximi, et pacis unanimitatem servare monebat. Quibus etiam non solummodo cælestis vitæ pabula ministrabat, verum etiam temporalia commoda pia semper eis sollicitudine procurabat.

29 Die vero quadam, operi cum Fratribus necessario eo insistenti, vulpes enim rapiam gallinæ ante eum transitum habuit. Quam vir sanctus intuens: In nomine, inquit, Domini, jubeo te redire ac loco suo deponere prædam. Mox obaudiens bestiola rediit, atque prædam deposuit. Itinere vero quo venerat rediens, cum ante fores transiret ecclesiæ contremuit, atque ibidem corruens expiravit. Quod tunc equidem dignissime, verum etiam postea non minus mirandum sancti viri merita commendavit, cum nemo rapinam hujusmodi tali raptore viderit ibidem deinceps contigisse.

CAPUT VI.

S. Genulphi obitus. Transtatio.

Cum itaque vir sanctus in Dei servitute, lumbis semper præcinctus, cælestem in terris assidue vitam duxisset, et operatione sancta, lucis exempla, discipulis præbisset; jam felix ejus appropinquabat tempus, quo bene vigilantem servum suum libertate cælestis gloriæ remuneraret Dominus. Quod divino præsentens spiritu, convocatis omnibus in unum discipulis, quarto se migraturum die prædixit. Quo audito discipuli consternati sunt animis valde, nimioque resolvuntur in luctu, dicentes: O sancte Pater, quis tuis fulmis tanta deinceps pietate providebit? Quis conservabit in reliquum, quos hactenus pio semper foveras patrocinio? Hei miseris et desolatis, quos tacita præoccupat destituito Patris! His autem Fratrum gemitibus compunctus et ipse piissimus Præsul ait illis: Quid filii mei duleissimi, quid super meum excessum nimis fetibus affluitis? Ego quidem deficio, sed non deficit Christus. Remississimi, precor, doctrinæ sanctæ, quam dedicistis; et Jesu Christo capiti vestro fidem servantes, illi fideliter adhaerete; ut ejus præcepta servantes, illius effici membra valeatis, et semper cum eo feliciter esse mereamini: sicut ipse Patri, suos adoptans, dixit: Pater volo, ut ubi ego sum, et ipsi sint necum.

Hunc vestræ fidei fundamentum recolentes, cavete, diligenter, ne male corruat, quod in vobis fideliter ædificatum est. Nulla vos angustia, nulla tribulatio, nullius suasio separet unquam a caritate Christi. Quin etiam hujus adversa sæculi dignum super omnia ducite pro nomine ejus æquanimiter ferre, propter ipsius verba dicentis: Ego, quos amo, arguo et castigo. Itemque: Mundus gaudebit, vos autem contristabimini; sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Mementote benignitatis ejus, et ingentis misericordie, per quam nos indebitos, gratuita pietate sua, salvare disposuit; ut per sanguinem suum acquireret nos regnum Deo et Patri suo, ad ea tribuenda nobis, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus se. In his ergo, fratres et filii mei, vestræ mentis intuitum figite, illa desiderate quæ vobis tribuet Christus in gloria Patris sui et sanctorum Angelorum, ad conregnandum sibi in secula seculorum.

31 In

S. Genulfus
locum dæmo-
nibus infe-
stum aqua lu-
strati et signo
Crucis emun-
dat:

eum sibi do-
natum in-
rolii.

C. 18.

Mortui S. Ge-
nulfus.

S. Genulfus
discipulos
congregat et
instruit.

C. 19.

Gallinæ a vul-
pibus, eo vi-
dice, inno-
xiæ.

C. 20.
Obitum suum
prædicat:

discipulos so-
latur:

Joan. 17. 26.

Apoc. 3. 19.
Joan. 16. 20.

statui de se-
pullura sua

31 In talibus igitur admonitionibus exacto triduo, deinde sub vehementi testificatione præcepit eis, ut corpus ejus cilicio non lateis involverent; neque in ecclesia tumularent. Interea jam quartus advenerat dies, in quo prudens ac bene providus servus, totus in spiritualibus intentus erat, expectans Dominum suum, ut venienti et pulsanti, confestim aperiret ei. Preparabat interim sancta precum subsidia, et vitale anime viaticum, perceptionem videlicet corporis et sanguinis Jesu Christi Domini nostri, ad iter celestis Hierusalem aggrediendum, et ad visionem pacis, quæ est in illa, peremittere perfruendam. Jam vero feliciter preparato, ecce claviger ipse regni celestis Beatissimus Petrus Apostolus apparuit ei dicens: Festina serve Dei, festina, et veni, ut intres in gaudium Domini tui, et accipias coronam quam tibi preparavit ab origine mundi. Sic felix anima carne soluta, lætissimis Angelorum suscipitur amplexibus, et ante Regem supernum coronanda cum exultatione deducitur: et quia super pauca sibi commissa fidelis fuit, super multa celestis gloria præmia constituitur, et æterni gaudii Domini sui compos in æternum effecta letatur.

apparente vibi
s Petro, mo-
riturCelestis con-
centus in
morte ejus
auditur.

32 In ipso autem momento resolutionis illius, audita sunt voces psallentium, quæ dulci modulamine suavissima concinentes alternatim carmina caelos petebant, quorum dulcissimis modulationibus qui audiebant intenti, velut in excessu mentis effecti sunt omnes, præ dulci melodia. O quam magna, Deus multitudo dulcedinis tuæ, quam in præsentem quidem abscondisti timentibus te, ut perficias illam in tempore opportuno, sperantibus in te, cum abscondes eos in abscondito faciei tuæ, et proteges in tabernaculo tuo; ubi te benedicant æternum, Deum et Dominum suum, quoniam mirificasti in eis misericordiam tuam, in civitate munitissima gloriæ tuæ, sancta Hierusalem, ejus lætissimis civibus et hujus servi tui animam, comitem efficiens, lætissimis, ipsorum jubilantibus notum fieri mortalibus adhuc voluisti, ut audientes etiam desiderii celestibus accenderes, et eos de terrenis celestes efficeres, ad benedicendum te, et laudandum nomen tuum in sæcula sæculorum! Migravit autem vir sanctissimus, et Deo acceptissimus Præsul septimo decimo die mensis Januarii, et ut testificatus fuerat discipulis, extra ecclesiam septa sepultus est ab eis decentissime, juxta sanctam Patrem Genitum. Locus autem ipse qui ante adventum sanctorum istorum nuncupabatur Cellademoniorum, post excessum sancti hujus Præsulis, vocitatur a cunctis, Cella S. Genulfi egregii Confessoris Christi.

Sepeliuntur

C. 24
A. N. Sebastus

33 Erat autem eo tempore in ipsa regione quidam merito sanctitatis opinatissimus nomine Sebastus. Ad hunc ergo quidam ex discipulis B. Genulfi, nomine Leontus, venit, et ei venerabilem in omni sanctitate vitam vel obitum ejus, seu patris illius, fideliter enarravit. Quibus ille vir sanctus auditus, mox mente compunctus, ad prædictum Sanctorum locum venit. Erat autem ab ipsius sanctissimi Præsulis obitu jam tertius elapsus annus. Itaque cum ingenti apparatu lampadarum, ac religioso satis obsequio psallentium, transtulit corpora Sanctorum, in S. Petri oratorium, quod ipsi a fundamentis edificaverant tam suis quam etiam virorum sumptibus devotorum. Sub tali vero notitia, eos tibi deposuit, ut ingredientibus quidem parte dextera sancti Præsulis Genulfi corpus poneret; sinistra vero beati Patris Geniti membra locaret. Cryptas etiam super utrumque corpus edificavit; et ut religiose deinceps venerentur, studiose composuit. Quin etiam ipsorum gesta Sanctorum, quæ a Leonte et ceteris discipulis eorum didicerat, scripsit: et sic benedicens Deum, et Fratribus valedicens, ad propria rediit.

Furnus gestis

Miracula ad
sequelam

34 Multi vero variis incommodis afflicti multoties illi per istorum merita Sanctorum sanitati pristina restituti sunt, ad laudem et gloriam ejus qui solus

jure laudabilis est et gloriosus et ab omni creatura sua benedictus Deus: qui miseriam nostræ mortalitatis miserando respiciens, viscera nobis misericordiæ suæ elementer exhibuit, in quibus visitavit nos oriens ex ipso, Deus de Deo, Dominus noster Jesus Christus, verum de vero subsistens lumine lumen; quod videlicet in Deitate Patris unius essentia ac voluntatis semper existens, ad hoc semetipsum humanari pie et mirabiliter voluit pro nobis, ut in tenebris ignorantia et umbra mortis peccati residentes, splendore gratiæ suæ illuminaret, et nostræ mentis gressus dirigeret in viam pacis, quæ ad salutem perpetuam, et vitam ducit æternam. Qui etiam hujus gratiæ suæ ministros, sanctos videlicet Evangelistas sui prædicatores, et pios in sancta religione Patres, Ecclesia suæ longe lateque per orbem diffusæ, provide disponendo, ad speciale patrocinium contulit: ut contra mundi hujus impetus sibi commissis habeantur semper ad refugium et opportunum in tribulationibus auxilium; quos ideo a fidelium Christi devotione tanto dignius venerari oportet, quanto certius eos apud Christum pro sui salute assiduos novit suffragatores.

35 Digne igitur hujus sancti Patris Genulfi memoria, digne celebritas ejus, qui jam in æterna celestium civium solemnitate letatur, a sibi devotis, quos ejus patrocinii cura complectitur, læstive recollitur, quem sibi Deo providente, et piissimum gaudent meruisse patronum, et pro sue statu salutis præcipua sibi normæ divinitus collatum intercessorem. Fideliter etenim semper in necessitatibus expetitus, adeo se devote petentibus adesse consuevit, ut ex debilitate sospitatem, ex languore salutem, de morore gaudium, fides indubitata semper cepisse letetur. Ille vero fidelis devoto benigna prorsus intentione consideret, quam ingens erga nos Christi clementia, quam pia Sanctorum dulcedo, super humane fragilitatis habeatur miseria. Ipsi quippe jam cum Christo regnantes, nec aliunde quam de nostra sollicitudine, de sola salute postulata nobis a Christo subsidia impetrant, ut nos ad ea postulanda, quibus jam ipsi perfruuntur, accendant. Ut videlicet illorum exempla, cunctum temporaliū negligentibus sollicitudinem, de sola salute sollicitemur æterna; sicut ipse Rex æternus Christus, postquam suos a præsentem revocavit sollicitudine fideles, meliora monuit sperare, dicens: Querite primum regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis. Ad ejus regni nobilia possidenda, ipse Deitate Patris et omnipotentia nobilis, unigenitus Altissimi, pro nostra vero salute, filius hominis, scilicet Virginis, et speciosius forma præ filiis hominum, nos perducit, et cum Sanctis suis heredes faciat; qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat, in æterna Trinitatis gloria semper. Amen.

Cur SS. præ-
sentia boni
nobis impet-
rent

Mat. 6. 33.

MIRACULA S. GENULFI.

Auctore Benedictino anonymo,

ex Bibliotheca Florianæ. Joan. Boscii.

CAPUT I.

Galliæ situs. Francorum origo.

Galliæ situs ad Orientalem plagam, confinia sui et Italiae, juga montium habet: ad Meridiem vero, fretum Mediterraneum, Provinciam præterluens Narbonensem. Porro ad occidentalem Hispaniam et Oceanum, quod Gallicum, sive Britannicum dicitur. Inde vero Septentrionem versus, protenditur usque ad Rheni fluenta, qui ex supradictis Jovinis defluens Alpibus, Galliam dividit a Germanis, hisque Gallia limitibus sic circumcincta refertur. Cujus apud Julium Casarem, quondam quidem tripartita, sed nunc apud modernos, ob varios postea rerum eventus, exploratus considerata divisio constat. A Rheno siquidem usque Sequanam, Belgica Gallia; quæ nunc a gente Francia dicitur.

Cap. 1.
Galliarum situs et
limitesduplex du-
plex.

Ex BIBLIOTH.
FLORIAN.

dicitur. Inde vero usque Ligerim, Gallia Lugdunensis; quæ nunc superius, ob adventum gentis, Burgundia; inferius, Neustria dicitur, a Ligeri vero usque Garonnæ, Aquitania Gallia; quæ a sibi Oriente Rhodano* usque ad sibi Occidentalem porrigitur Oceanum. Cujus etiam pars superior, a celsitudine montium, qua præminent, congrue Celcita nuncupata videtur, a Garonna quoque usque fretum Mediterraneum vel Pyrenæos montes, Gallia Narbonensis, quæ nunc partim Gothia, partim Wasconia dicitur. In omni prorsus Gallia, sedecim numero provinciæ habentur, quarum omnium felicior atque fecundior Aquitania.

C. 2.
Subacta a Romanis,

2 Galliam dudum fortissimi tenere coloni, qui totius orbis victores Romanos, multiplici bello pene protriverunt, et ceteris infestiores eis nationibus fuerunt. Sed quamquam diutius sic se habuerint, tandem sub prædicto Julio Cæsare subacta est et ipsa, sicut et cetera totius orbis terrarum regna. Ex quo tempore usque ad ultima Imperii Valentiniiani tempora per quadringentos circiter et paulo magis annos, in Gallia principati sunt Romani. Quibus temporibus, externæ quoque a diversis partibus orbis, intra Gallias sese nationes immersere. Wandali namque et Huni, post afflictam patriam, alias decedere terrarum; Suevi vero, Burgundi, et Gothi, atque Sicambri, post istos proprias sibi sedes vendicaverunt in ea. Quibus temporibus Ecclesiæ Gallicarum plurimæ, et antiquæ Sanctorum memoriæ, pene detritæ sunt et desolatæ.

post etiam a barbaris :

a
C. 3.

Sicambriis postremo, sive Francis :

3 a Sicambri vero genus fuere illorum, qui a Troia civitate Asiæ, quæ a Græcis, ob eorum crudelia super finitimos bella, decenniali prælio fatigata, tandem quadringentesimo quarto ante Urbem conditam anno, expugnata est. Cives autem ejus profugi ab Asia in Europam, pars sub Ænea duce Italianam, pars vero sub Antenore per Mæotides paludes, perque flumen Tanais, Pannonias petierunt. Sed qui Italianam, postea urbis Romæ conditores fuere. Qui vero Pannonias, infra terminos earum, civitatem Sicambriam condiderunt, a qua Sicambri dicti sunt, in qua etiam plurimis temporibus, usque ad supradicti Valentiniiani tempora, qui septimus a Constantino fuit, quem Sanctus Papa Silvester baptizavit, Romanorum tributarii manserunt. Id autem, ut contra Alanos, qui crebras irruptiones e saltuosis et palustribus locis in Romanorum terras agebant, bellum susciperent, eis decennio remissum est. Quod suscipientes, ita totam delevere gentem, ut ex innumera multitudine, nec unus quidem superstes relinqueretur. Decennio vero decurso, solitum exacti tributum, solvere renuerunt, propter adeptam ex Alanis victoriam. Quare Valentinianus ingenti coacto exercitu, bello Sicambros impetit, et vincit. Quo infortunio crudeliter efferati, terras circumquaque Romanorum pervadere ceperunt. Hi vero eatenus Sicambri, b sive a Franco Duce partis ipsius gentis, seu potius c a feritate, Franci ex eo dicti sunt. Qui tunc temporis, primum sibi Regem nomine Pharamundum, filium Marcomiri crearunt : et sub eo cuncta quæ Romanis erant a Sicambriis usque Rhenum propria, in ditionem suam redegerunt. Quo defuncto, Clodionem filium ejus in regno substituerunt. Post hæc autem Rhenum transierunt, Gallias occupaverunt, et sub Clodione et Clodomire, Merovingo, et Clodoveo Regibus, a Rheno usque Ligerim, cuncta Romanis Principibus abstulerunt. Deinde, postquam Clodoveus Beato prædicante Remigio, cum suo exercitu Christianus effectus est, Gothos Arianos, ab Aquitania, qui jussu Romanorum inibi consistebant, bello pene deletos, expulerunt : et universas Galliæ provincias fortissimi Reges eorum, Catholici effecti, auxilio divino sibi vendicaverunt.

a Hanc Francorum originem, non satis veterum scriptorum auctoritate stabilitam, alii quoque tradiderunt. Consulte, tomo 1, Francorum scriptorum Andréz Du Chesne, eruditum tractatum Nicolai Vignerii de statu et origine veterum Francorum.

b Ita Isidorus lib. 92, Etymol. cap. 2, et Fredegarius in historia Francorum epitomata.

c Ita Joannes Parisiensis apud Du Chesne, et Isidorus loco cit. Franci unde dicti
Ast Hincmarus in vita S. Remigii : a cuius (Merovei) celeberrimo nomine Franci vocati sunt Merovingi : sicut a Valentiniiano Imperatore Attica lingua vocati sunt Franci, hoc est, feroces. Valentiniiani vero antiquius Francorum nomen est, a libertate ductum, voce Teutonice Franck.

CAPUT II.

Merovingi et Karolingi Francorum Reges.

Itaque tam a Romanis quam ab externis quoque nationibus, multis dudum tempestatibus pessumdata Gallia; sic postea Francorum adventu, Romanorum ab se jugo deleta, ad sui libertatem cornu virtutis erexit : ut ex eo deinceps libera vigeat, et regiæ Majestatis stemmate polleat. Clodoveo vero supra dicto, primo ex Francorum Regibus Christiano, regnante, a sanctus Pater Benedictus insignis claruit virtutibus. Decedente Clodoveo, regnavit filius ejus Chilbertus, cum tribus fratribus suis Theodorico, Clodomire, et Clothario. Horum tempore b S. Gregorius Papa Romanus, et Gregorius, Turonensis fuerunt. Post Chilbertum Clotharius frater ejus regnavit, qui c S. Radegundem in matrimonio habuit. Et post eum Chilpericus filius ejus regnavit, cum tribus fratribus suis, Cariberto, Guntranno, et Sigeberto. Bis vero temporibus, d S. Austregisilus magna Metropolis Bituricensis Archiepiscopus, clarus virtutibus fulsit. Post Chilpericum Clotharius filius ejus regnavit. Hic Clotharius genuit Dagobertum, et sororem ejus Blitildem. Quo defuncto regnavit Dagobertus, cui fuit Pipinus Major domus, vir egregiæ nobilitatis. His temporibus, sub Herachio Principe Romanorum, sanctæ Crucis Exaltatio fuit. Post Dagobertum filius ejus Clodoveus regnavit : cuius tempore, e corpus S. Benedicti de Benevento, in Gallias translatum est. Post Clodoveum regnavit filius ejus Clotharius. Huic successit Theodericus frater ejus; cui Major domus Ebroinus fuit : qui S. Leodegarium Episcopum martyrio finitenu afflixit. Post Theodericum Clodoveus filius ejus regnavit : cui Chilbertus junior, frater ejus, successit. Isque successorem filium habuit Dagobertum juniorem. Post hunc vero Dagobertum regale genus a prudentia defecit. Et post eum regnavit Daniel Clericus frater ejus insipiens, quem Franci mutato nomine Chilpericum vocaverunt. Post quem Theodericus propinquus ejus regnavit : illique successit Hildericus frater ejus, qui ob inertiam sui, solio depositus est, et Clericus factus, in monasterium vivere missus. Hic vero linea prosapiæ Pharamundi per viros defecit : mansit vero per Blitildem sororem Dagoberti superioris memoratam, hoc modo :

C. 4.
eorum Reges Merovingi.

a

b

c

d

e

C. 5.

f

Stirps Karolingorum.

Pipinus Rex.

5 Hæc ipsa Blitildis nupta fuit Ansberto cuiusdam nobilissimo : de quo genuit Arnaldum, qui Arnaldus genuit Arnulfum, qui uxorem duxit filiam Pipini Ducis Dagoberti Regis, fratris prædictæ Blitildis, f ex qua genuit Ansegisilum. Hic vero Arnulfus, postea militiæ renuntians, Episcopus effectus est. Porro Ansegisilus filius ejus genuit Pipinum, qui Vetulus vel Brevis dictus est. Idem quoque Pipinus genuit Karolum, qui Tudiis, id est, Martulus, agnominatus est ob plurimam scilicet bellorum virtutem. Iste Karolus Dux, magnis duobus præliis Sarracenos, qui ea tempestate Hispanias occupaverant, a Galliis expulsi. Idem ipse genuit Pipinum Pium, et Karlomanum, postea monachum. Hic vero Pipinus Pius Dux, ex Ducibus atavis, proavis, et avis, et patre Duce, genitus, ex præfata Blitilde genus regium ducens, multis militiæ virtutibus insignis, post depositionem Hilderici, totius militiæ voto, una cum auctoritate Zachariæ Papæ, primus ex sua linea, in regno Francorum Rex sublimatus est. Hic Religiosus Ecclesiæ Dei fuit cultor, et ex Aistulfo Longobardorum Rege, atque de Ducibus Aquitanorum Guainaldo,

Guainaldo, et Vaiferio, nec non et ex aliis Gallorum et Germanorum tyrannis, gloriosus extitit triumphator.

6 Ipse Karolum magnum genuit, qui post obitum patris, anno ab Incarnatione Domini 9 septingentesimo sexagesimo nono, Rex a Francis elevatus est. Quem postea sibi Romani Advocatum S. Petri elegerunt, deinde Patricium, tum vero Imperatorem et Augustum. Ex quo tempore Romanum a Constantinopolitano defecit Imperium. Is autem Karolus, a magnitudine fidei, qua religiosus vivere studuit, et ab excellentia virtutis, qua gentis Saxonum vel aliarum gentium virtutem stravit, et ex idololatris Christo credulos fecit, et cuncta versus adversa bellorum inflexibilis viguit, et ab aequitate justitiae, qua totius regni vel imperii sui spatia aequè moderando disposuit, et ab Augustali gloria, qua regnum Francorum nobilitavit, vel a potentia, qua a monte Gargano usque Cordubam Hispaniae civitatem dominatus est, vel ab ingenti suae laudis fama qua Patriarchae Hierosolymitani, Regisque persarum numeribus, vel omnium totius Europae Regum donis, legationibus, sive pactionibus honoratus est: ab his sane, vel omnibus quae Regiam vel Augustam magnitudinem decet, jure Magnus agnominatus est. Qui ad augmentum suae magnitudinis, quamvis Gallorum, ac Germanorum, seu Itolorum, multiplicibus esset impeditionibus impeditus, tamen pietatis intuitu, quo Christianis in Hispania sub Sarracenis laborantibus auxilium ferret, ingenti militiae manu delecta, praevaleo gloriosus exercitu, praedictam regionem adiit: et infideles, tam metu quam gratia, ad sui metum, et ad pacem coegit fidelium. Inde vero rediens, ad Galliae suae custodiam urbibus Aquitaniae Comites praefecit, et per alia Hispaniae vicina loca, adversus Sarracenorum incursum, praesidia disposuit militaria. Tunc ergo Lemovicæ urbi, Rotherium Comitem constituit, qui cœnobii Karrolofensis fundator extitit: quod postea gloriosus Rex Karolus, de pretiosi portione ligni salutiferæ Crucis Christi sacravit, de thesauris quoque ac possessionibus propriis nobilissime ditavit, sicuti privilegia testantur, de ipsis rebus facta, et annuli ejus impressione insignita. Qui cum feliciter quadraginta septem annis regnasset, obiit anno ab Incarnatione Domini 8 octingentesimo sextodecimo relicto superstitute glorioso, Domino videlicet Ludovico. Hic vero cum patris in vita, ipso concedente, per aliquot annos in Aquitania regnasset, post ejus obitum totius regni Francorum et Imperii Romanorum suscepit summam. Qui et ipse potius liberis, regnum et Imperium eis in vita sua ita disposuit: Majorem natu Lotharium Regem Italiae et socium Imperii fecit, Ludovicum in Germania, Pipinum in Aquitania, Karolum Calvum Franciae ac Burgundiae regnare decrevit. Hic vero clementissimæ vir naturæ, juxta suorum lenitatem morum, Republicam regere disponens, nonnullas aliquando, tam a liberis quam a regni tyrannis, difficultates patiebatur. Sed cunctis tandem controversiis pessumdati, et religiose vivere, et consulte regnum vel Imperium moderari satagit: Ecclesiae Dei statum sublimius semper provehendum, super omnia dignum duxit. Omnibus piis, in constructione novorum seu in restauratione veterum cœnobiorum, sese cooperatorem attribuit. Ipse inter multa, quæ vel extruxit vel restauravit, etiam i Karrolofense cœnobium edificasse legitur. Pipinus vero filius ejus hæc ædificavit cœnobium: Ingericum videlicet, atque Brantosvum, et apud Pietavos monasterium k S. Cypriani.

B. Pipini S. Beggam dicit, sed Ausegibus, sive Ausegisibus ejus filius, pater Pipini Herstali Crassi qui et Senior dicitur, sive, ut hic, Vetulus, sed non Brevis, quod Pipini I Regis agnomen fuit, quibus Pius appellatur. 2 Imo septingentesimo sexagesimo octavo, h. Obiit Karolus Magnus anno 814. 28 Januarii sed qui convenerant Galli animum ordiri a Pachtate, hic auctor videtur infra cap. 3, un 8, mortem Caroli ascribere anno 813, dum annum Christi 828, facti Ludovici Pii 45. Unde hic mendium agnoscat dum dicitur Karolus anno 816 mortuus. Infra quoque cap. 4, un 13, dicitur Ludovicus anno 840, decessisse. filius vero ejus Pipinus Aquitaniae Rex biennio ante patris obitum, ut est, anno 838, vel ut alii habent, 837. At cap. 3, un, 12. Gibravensis Ecclesia monasterio Stradensi domata dicitur anno Ludovici 28, Pipini 24, quos si ad 816, addideris, habebis 840, ad quem non pertinet Pipinus. i Id vulgo Carosium dicit scribit Claudius Robertus, Gallice, Charoux, vel salnet Sauvour de Charoux, in Pictavensi ditione situm. k Hinc evincit quod scribit idem Robertus, circa an. Christi 928 conditum. scribere forte voluit 828, qui certe tunc restauratum est, post Normannicus vastationes. Monet idem Robertus hoc monasterium dici a S. Cypriano fratre S. Augustini, de quo XI Julii agemus.

CAPUT III.

Stradensis cœnobii fundatio, privilegia.

Hujus itaque Pii Augusti Ludovici temporibus, quibus filius ejus Pipinus Rempub. regebat Aquitaniae, quidam Bituricensium Comes extitit, vocabulo Wifredus. Hic ex illa nobilitate a sacra Francorum, quam gloriosus Rex Dominus Pipinus, praefati Augusti Ludovici avus, in urbe Biturica ad b Guaferrii Ducis Aquitaniae partes expugnandas reliquerat, originem trahens, regali quoque prosapia oriundus erat. Cui non impari, verum aequè generoso stemmate celebris, ex clarissimo genere Francorum Oda nomine, conjunx fuit. Quibus alii prater filiam fuerintne liberi, parum comperimus. Quae videlicet illorum filia, nomine Agana, Roberto cuidam, insignis honesteque potentiae viro, primoque Palatii Pipini Regis, nupta fuit. Qui Robertus, ad suam nobilitatis excellentiam, regalis etiam stemmatis per sororem adeptus erat consortia. Quam isdem Dominus Pipinus uxorem duxit: de qua c Pipinum et Karolum liberos, totidemque filias habuit. Hæc itaque nobilitatis excellentia praefatus Comes Wifredus inelytus, religionis etiam gloria clarissimus fuit.

8 Hic ergo suis temporibus amplissimis usus honoribus, utpote primæ capitis Aquitaniae Comes, antea praudenti perpendens quæ et quanta sint, quæ cum mortalium prima putantur, quive casus ea prosequantur, simulque cernens rerum suarum commoda: statuit animo, ut de temporalibus quæ jure possidebat, sibi prepararet æternaliter profutura. Itaque pari consilio communiq. voto venerandæ semperque cum laude nominandæ suæ conjugis Ode, placuit, ut ad laudem Creatoris celebrandam, divinaque mysteria peragenda, in jure suæ proprietatis, in villa quæ dicitur Strada, Ecclesiam fundaret, quoniam de propriis rebus ad Ecclesie ministrorum usum sufficientissime dotaret. Quod quidem ut disposuit, efficaciter etiam divina largiente clementia complevit, anno quinto decimo imperii Domini Ludovici Serenissimi Augusti, filioque ejus Pipino quartodecimo anno regnante, qui est ab Incarnatione Domini 808xxviii. Cum vero ad usque dedicationem ecclesiae ventum esset, eam in honore sanctæ semperque Virginis Mariae, et omnium Sanctorum dedicari constituit, ejusque vel aliorum reliquiis Sanctorum solemniter decoravit. Cui in die consecrationis ejus, qui est septimo Kalend. Julii, prædia quædam circumadjacentia, quæ sui juris erant, cum mancipiis ibidem commententibus, quorum non parvus fuit numerus, concessit, et testamento delegavit. Quod testamentum hæc quæ diximus etiam hodie testari videtur.

9 Postquam vero Clarissimus Vir hæc studiose per-

Carolus Magnus Imp. g

Dominus Crucis portionem Karrolofensi monasterio dedit.

h Ludovicus Pius, primum tunc Aquitaniae, dein totius Galliar, et post Dominus Imperator

i

not 79.

C. 6. Wifredus Comes,

ii

fundat cœnobium Stradense

17

tanti

EX OBEDIOTU.
FLORIAN.
curat Pipini
Regis privile-
gio confir-
mari :

tanti viri petitionem fieri decrevit. Ergo proposuit edictum, quod presentibus et futuris voluit esse notum, statuitque præcepto, ut isdem locus, Strada videlicet, ab omnium potestatum inquietudine maneret immunis, et nullus cujuslibet potentiae Juxta aut exactor in eodem loco, vel foro, quod inibi concesserat haberi ad multorum utilia negotia peragenda, judicium aut exactionem ullam facere præsumeret : exceptis rectoribus ejusdem loci. Quod ut in perpetuum maneret inconvulsum, a suis Notariis scripto mandari, et annulo proprio scriptum jussit insigniri, in conventu Nobilium, in *d* Jougntiaco palatio, anno septimo decimo imperii Domni Ludovici Srenissimi Augusti sui genitoris, et sexto decimo sui regni. Hæc itaque Regis auctoritate percepta, vir egregius ejusque devotissima conjux, frequenti deinceps statione dignaque reverentia locum excolebant. Igitur ex eo, devotione fidelium, cultus sacrae religionis ibidem proficiens, cepit isdem locus, non solum a venerandis jugalibus, verum et ab aliis religiosis mortalibus decenter et honeste venerari. Eoque processit amplificatio rei ipsius ecclesiae, ut inter reliqua Matris Ecclesiae Bituricensis membra connumeraretur et ipsa. Ita religiosi conjuges, voti sui compotes effecti, vitae suae tempus, nunc in divinis laudibus, modo vero cum administratione militiae, fideliter agebant.

C. 8.

10 Aliquando vero, quidam ex ipsorum officio custodiis equorum in pascuis præterfluenti alveo adjacentibus solito more invigilante, una dierum jam aurora illucescente, vapor nebula, ut adsolet, superficiem tenebat terræ : quo paulatim inaniscente, quaedam in ecclesiae modum recentis effigies aedificii, in contigua flumini planicie, et per aliquot horarum spatia, residere videbatur : donec diurna lucis vigore disparuit. Miratus insolitum, suæ primum Dominae, quod viderat pandit. Quod illa mente pertractans, et ut fidelis, divinum fore fideliter credens, piam supplicabat Divinitatem, ut reiteratione hujusmodi visus, eam de hac sui dispositione consilii redderet certiorum. Quam voti compotem Divinae complacuit facere pietati. Ubi vero eodem schemate, quo primus ille viderat, ipsa quoque perspexit : mox venerando conjugii patefecit. Qui super auditis Deo gratias agens, ipse quoque divinis emeruit precibus idipsum post aliquot dies, simul cum his qui viderant, cernere schema. Tali denique modo, dispositio Dei venerabilium mentes conjugum ad profectionem instinctum bonæ pertrahens actionis, deinceps eos etiam ad cœnobii constructionem animavit. Quibus ut sese tempus obtulit opportunum, continuo de rebus eidem loco delegandis testamentum faciunt, Domnique Pipini Regis adeuntes præsentiam, vota suggerunt, et locum sibi rebus decretis per testamentum, ejus potestati committunt, ut ipsius auctoritate atque Francorum deinceps Regum providentia tueretur. His igitur ad votum eis a Rege concessis, propere ceptum perficiunt opus. Quod postquam decenter et commode perfeceant, ad honorem summi Salvatoris, ejusque sanctæ Genitricis et semper Virginis Mariae, sanctorumque Apostolorum, et omnium deinde Sanctorum, consecrare fecerunt. Sacrosanctis etiam reliquiis, ex sacra videlicet e palla Magni Gregorii Papæ meritis divinitus eruentata, sicut in gestis ejus legitur, necnon et plurimorum pignoribus Sanctorum locum illustrant, diversis quoque muneribus et Ecclesiasticis ornantibus decenter adornare studuerunt. Deinde compositis habitaculis religiosis cœnobitis, quorum Pater vitæ venerabilis Dodo nomine fuit, cœnobium commiserunt, qui secundum institutionem Beatissimi Patris Benedicti religiose semper illud regerent, et per succedentia tempora possiderent.

11 Est autem locus isdem in penultima parte Biturici pagi, versus Occidentem, admodum delectabili

situ jocundus. Nam e regione, fluminis f Agneris cursus offertur, quod communitate sui quam maxime juvat incolæ ejusdem loci. Tum deinde circumquaque fertilis humus omni germine, cum sui fecunditate, tum etiam agricolarum opere. Præterea loco pertinentia, ex maxima parte satis contigua. Prædicta porro sanctæ Dei genitricis ecclesiae, spatio stadii ad Meridiem distat. Quæ et ipsa cum sibi collatis per prædictum testamentum eidem cœnobio fuit concessa.

12 Postquam vero sacer Ordo, cura religiosi Patris Dodonis, in hoc ipso jam rite profecerat cœnobio, iidem nobilissimi conjuges, animo sitiendi adhuc amplificare loci ipsius rerum possessiones desiderantes, præter illa quæ prius contulerant, alia quædam addiderunt, et cum Ecclesia, quæ vocatur Cildracus, æque per testamentum præfati loco contulerunt, anno vigesimoquinto Imperii Augusti Ludovici, et vicesimoquarto Pipini filii sui Aquitanie Regis. Quæresin superioribus partibus Biturici pagi, seu in vicinia Bituricæ civitatis consistere videntur : sicut ipso rerum earundem testamento docemur.

a Scara vox est Teutoica, et multitudinem significat. Annoinus lib. 4. cap. 26, collegit lectam e Francie bellatoribus scaram, quam nos turman vel cuneum appellare possumus. b Nempe Pipinus Brevis, qui Waifarum debellavit. Excusum erit unus. c Hos Carolus Calvus patrum monachos fieri coegit. d In vita Ludovici vocatur Jocundiacum palatium in territorio Lemovic situm. e Videtur respirare ad id quod lib. 2. vitæ S. Gregorii cap. 42, narratur. f Angeris legit Pipirius Massonus de fluminibus Gallie, ubi de vo isto. In Bituricum finibus Anger oritur supra Castrum, inter Rodulphi castellum et monasterium Dolense Gregorio et veteribus notum, fuit. Andria est Annoino, Gallie Indre.

CAPUT IV.

Novæ ejusdem cœnobii privilegia, amplificatio.

His igitur ab optime religiosis conjugibus ita compositis, de cetero quoad vixerunt, eis illa vigilantia fuit, ut isdem locus ad meliora semper et altiora proveheretur; quorum equidem materialis aedificatio, in ipsius angularis lapidis nomine Christi Jesu constructa, crevit in templum sanctum in Domino, cum in ea, degentes cœnobitæ per instituta mandatorum Dei, perque regularem sanctissimi Præceptoris nostri Benedicti tramitem gradientes, reliquorumve sanctorum Patrum exemplis viventes, alius ab alio coaedificati sunt in habitaculum Dei, in Spiritu sancto. Namque quod hi tales, et boni quique, Deo magis quam sibi viventes ipsius Dei habitatio sint, est inde veritatis verissima sponsio, quæ dicit : Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum; et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus. Apostolus quoque Petrus, fideles adhortans : Accedentes, inquit, ad lapidem vivum, et ipsi tanquam lapides vivi superaedificamini in domos spirituales. Cum hæc ergo de fidelibus ita se habent, merito hi fidelissimi conjuges, illorum gratiæ participes esse creduntur, qui ea intentione laborare studuerunt, ut hi in eorum labores introirent, quos pia Divinitatis dignatio sua dignos effecerat habitatione. Pro quibus omnibus, postquam a terrestri domo hujus habitationis emigrarunt, domum non manufactam æternam in cælis promeruisse digne credendi sunt. Quorum corpora, secundum sui dispositionem, tunc quidem secus ecclesiam memoratæ Beatæ Dei Genitricis introitum, ad dexteram scilicet ingredientium, sepulta sunt : postea vero, devotione Fratrum præfati cœnobii agente, hinc translata, dextra lævaque altaris ipsius speciosæ Virginis Mariæ digno cum honore condita sunt : quorum depositionis dies sub uno die, nempe decimo Kalendas Septembris quotannis recolitur. Circa quod tempus, Dominus etiam Pipinus Aquitanie Rex, biennio ante patris sui obitum, ultimam vitæ sortitus diem, Pictavis apud S. Radegundem sepultus est. Dominus vero Ludovicus, post plurima Rei Ecclesiasticæ, nec non et publicæ bene consultæ, quibus ad æquum, divino semper in adversis usus auxilio, regni vel Imperii

Divino ostento ad id fundandum pernotus.

e Reliquiis id ornat.

Scaro.

Anger ff.

C. 11.

Floret id cœnobium.

Joan. 14. 23.

1. Pet. 2. 4 et 5.

Mors Wifredi fundatoris.

Imperii se moderavit statum, anno ab Incarnatione Domini ccingentesimo quadragesimo feliciter obiit. Post ejus extrema tres filii ejus pro regno Aquitania, quo frater eorum Pipinus regnaverat, invicem dissidentes, bello decertare contendunt, quod et factum est apud a Fontanetum Burgundie locum. Lotharius major natus, et Augustali dignitate superior, cum exercitu Italiae adversus fratres Ludovicum, et Carolum, qui Calvus agnominatus est, et ipsi adversus eum cum Francis et Aquitanis. Et Lotharius quidem primo impetu victor exiit, sed mox resumptis viribus, ab b Warino Duce Tholosano et Aquitanis fugatus est. Et quidem merito: nam is Imperii cupidine, quamvis non absque fratrum seu quorundam pravorum consensu, Pium patrem custodia detentum diademate privare decreverat, ni sanior Ducum sententia et Episcoporum auctoritas, conatus ejus frustraverit, qui post fugam, diademate deposito, facinoris sui poenitentia motus, private vivere deinceps, c monasterio se contulit. Ludovico praeterea non longe post haec ab humanis obeunte, Carolus solus, qui Calvus dictus est, et regnum Francorum et Imperium Romanorum, nobiliter ac strenue rexit.

14 Interea Dodo praememoratus, egregie probitatis Abbas Stradensis coenobii, sollicitè sibi commissorum commoda instanti procurans vigilantia, praesentibus et futuris, quod optimum fore censebat, consulte semper providere satagebat. Is ergo quam primum opportunitate reperta, memoratum Regem Carolum adiit, illique sese, causamque sui adventus diligenter innotuit. Deinde profereus auctoritatis edictum Praecellentissimi Regis Domini Pipini sui germani, quod pro liberalitate, sibi credita concesserat loco, et hoc maxime suas constare preces edicit, ut ejus exemplo, simul et ob memoriam fraternali dilectionis, ipse etiam more Regio, speciale decretum ad perpetuum munimentum, contra pravorum tumultuationem, supradicto dignaretur concedere loco. Cujus petitionem Rex placide suscipiens, ejus voluntati libenter annuit. Igitur accitis in conspectu suo Notariis, praesenti conscriptione decrevit, ut hoc ipsum coenobium, vel in eodegentes, et cuncta quae sui juris essent, vel quae Deo favente futuris temporibus ibidem augmentanda erant, nulli cujusvis potentiae personae, arte nequitiae, opprimendi aut inquietandi illo modo licentia foret: neve quilibet, in omni loco dominationis ipsius loci, quippiam pravi usus imponere, aut indebitam exactionem quaequo modo facere praesumeret: sacrae siquidem religioni, soli Deo vacare cupienti, summam quietem debitam fore: neque licere debere ejusquam illi impetum contraire. Ad hoc etiam fisco Regio debita, pro sui sanorumque salute, statuque Reipublicae suae, cuncta prorsus eo privilegio eidem loco sunt inlata. In clausula demum perscripti decreti statutum est, ut per succedentia tempora locum ipsum inhabitantes e suis non aliunde petitis personis eligerent semper, quibus sacra praelatio loci committeretur, a quibus coenobii totius gubernatio, aequo jure tractaretur. Idque non cujusquam mortalium vi, sed fraterno coenobialium voto fieri quam maxime decrevit. Haec ita statuta, litterisque mandata, Regio more, praequi impressione annuli roboravit, regnante eo jam quarto regni sui anno.

15 Ita ergo venerandae memoriae Dodo Pater, cum suis apud Regem honorifice habitus et voti compos effectus, ad propria remeavit letas. Qui postquam feliciter vixit et humane debitum naturae feliciter solvit, ad bonae vitae percipienda merita felicissime pervenire promeruit. Cui nihilominus vita religiosus, in praedicatione praefati coenobii, Mainardus successit, ejus erga memoratum locum pia sollicitudinis studium, plurimarum edocent instrumenta servata chartarum.

16 Illic igitur aliquando pro sibi competentibus

caussis animum expetiit Domini Karoli Regis. Aderant vero tunc in palatio Fratres ex coenobio d S. Petri, quod est in territorio Nivernensi grata satis positione situm, inter duos aquas Ligerim et Elaverem; qui pro substituendo sibi Patre Regiam videbantur expetiisse Majestatem. Ad horum ergo consultum, post alia animum vertens, praedictum convocat Mainardum Abbatem, et ejus paternitati monasterium illud se velle concedere dixit. De quo, quamvis ob prolixitatem vix taediosum sibi valde videretur, cum se illi parere consensisset; mox praesenti Rex confirmavit scripto Regium praecipitum, ac proprio roboravit sigillo; ut jam dictus videlicet S. Petri locus, a praefato Abbate Mainardo, suisque successoribus, Stradensis scilicet monasterii rectoribus, perpetualiter possideretur et regeretur. Verum haec de coenobii Stradensis constructione, velut aedificando operi posita fundamenta sufficiant. Super quae quiddam altius aedificare gestientes, non id fateor mutuatibus ab incerto sumptibus agere decrevimus cum huic loco, de quo sermo agitur, gratiae Dei munere, feliciter abundet celestium operum praecleara materies. Igitur ope virtutis Dei, cujus opus est quod extra vel intra coenobium ambitum mirabiliter contineri constat, id aggredi tentavimus; ut videlicet ad fidelium venerationem illa conscribantur, quae in hoc coenobio divinitas nostri Salvatoris mirabiliter operata est ad sui laudem nominis, illorum utique Sanctorum meritis, quorum hic pia fidelium devotio patrocinia colligere curavit, quorum etiam precibus isdem locus nunc usque fruatur, semperque tuendus speratur.

a Abi Fontanetum vocant Perbium hoc anno 841 25 Jun contigit b Athordus lib 4 Ducem solum vocat hunc Warinum, atque a Carolo Calvo ob custodiam Aquitanicae relictum; cum alioquin Egfridum Tolosae Comitem Pipino Pipini Regis filio faventem ibidem referat. De Warino et Ave. see Traua, ejus conjugis, epinos 13 Jul. in vita S. Bernardi 13. no 13 e anno 835. regnum in filios partitus Lotharius, Francorum monarchus factus est, ab 29 Septemb. mortuus est. d Gallia S. Pierre le Monsther describit Boscus.

CAPUT V.

S. Genulphi corpus Stradium translatum.

ERAT igitur haud procul a praedicto Stradensi coenobio locus, sex videlicet millibus distans ab eo, in quo SS. Genulphi et Geniti memoria continebatur; qui temporibus Decianae persecutionis, a B. Sixto Papa Romano, ob verbum praedicationis in Gallias directi fuerant: qui venientes in urbe Geturnicensi, quanti apud se meriti essent omnipotenti Deo declarare placuit, dum eorum meritis ibi puerum a daemonio, et puellam a gravissimo liberavit incommodo. Ubi pro veritate Christi dira sustinum verbera passi, post etiam formicis ardentis ignibus injecti. Angelica protectione a vasto ignium liberi sunt ardore. Tum deinde ferrea carceris vincula perferentes, sed ab Angelo confortati; demum per resurrectionem mortui, et divini verbi praedicationem, omnes urbis illius cives ad Christum conversi et baptizati sunt. Quibus ecclesiis fundatis, et institutis Ecclesiasticis doctis, post aliqua temporis spatia, indidissent, et supradictum expetiverunt locum. Quem pro sui aptitudine sibi melius ad manendum eligere decreverunt. Quem etiam postea, favente eis gratia divina, in propria ditione ab ejus possessore suscipientes, et ibidem ecclesiam Christo fundantes, felicis vitae suae cursum, ibi feliciter consummaverunt: et divinas saepius ostendendo virtutes, sanctis meritis suis ipsum deinceps illustravere locum. Unde et contigit, ut eo tempore, a Cella S. Genulphi cognominaretur ab incolis. Succedentibus vero temporibus, extiterunt intra Gallias incursions plurimae Barbarorum, nec non et persecutiones infidelium, quibus multae, ut supradictum est, desolatae sunt antiquae Sanctorum memoriae: ac penitus per multa tempora destitute.

EX BIBLIOTH. FLOREAC. 2 Mainardus: d hinc collatum coenobium S. Petri.

C. 14 Cella S. Genulphi.

miraculis clara.

a

Relia inter filios Ludovici Pa.

a

b

c

C. 12

Confirmatur et ampliantur coenobii privilegia a Carolo Calvo

I Abbas Dodo.

C. 13.

EX BIBLIOTH.
FLORAC.

C. 13.
Auctoritate
regia,

18 Contigit igitur aliquando, ut venerandæ memorie prefatus Mainardus cœnobii Stradensis Abbas consilium haberet cum Fratribus, de Translatione jam dicti Confessoris Christi Genulphi: quibus idipsum omnibus invicem sententibus, et hujusmodi sententiam amplectentibus, etiam super hoc negotio Dominum Regem Karolum adire decreverunt, ut quod futurum ex illo foret consilio, illius celeberrimo fieret imperio. Aliquantum igitur assumptis Abba Fratribus, aulam expetiit Domini Regis Karoli, cui cum adfuitisset, et pro quibus ierat intimasset; ejus temporis, vel loci, seu auctoritatis isdem vir sanctus fuerit, Rex sciscitatus est. De quibus cum edoctus ab Abbate fuisset, libentissime quod petebat concessit, et libere faceret imperavit. Hoc sane præcipiens, ut sancti quidem Præsulis Genulphi corpus monasterio transferret; beati vero patris illius Genitiglebam remanere sineret.

C. 16.
transferuntur
S. Genulphi
reliquiæ
ad cœnobium
Stradense.

19 His igitur a regali clementia concessis, accepta Abba remeandi licentia, regreditur ad propria; et se pro quibus ierat impetrasse denuntiat. Eo ergo Fratres exhilarati nuntio, auctoritate freti regia, Sanctorum cellam adeunt devoto cum obsequio. Quia vero minus quam decebat eo tempore locus ipse reverenter habebatur, ideo res ipsa sic ad habendum ipsius sancti Confessoris corpus animos Fratrum accenderat. Oratorium ergo, quod in honore S. Petri sacratum erat, sunt ingressi: sanctum inquirunt thesaurum: sed ne tunc incertum foret, quemadmodum Sanctus uterque discernetur, olim, ut credi potest, huic future Translationi dispositio providerat Divina. Nam ut libello vitæ vel obitus eorum continetur, sancti quidem Præsulis Genulphi corpus, ad ingredientium dexteram; beati vero patris ejus Genitiglebam parte fuerant sinistra locata. Igitur ea certitudine, maximi pretii reperto munere, digna cum reverentia sanctum corpus gestatorio Fratres imponunt, et sic cum laudibus divinis ad monasterium redeunt: in quo sub die b XII Kalend. Julii pretiosum deponentes onus, ob tanti Confessoris adventum, hunc ipsum diem quotannis instituire celeberrimum atque solemnem. In quo deinceps loco, multoties per hunc sibi dilectissimum funalium, multa sanitatum miranda, frequenter mortalibus largiri dignatus est Christus, ad laudem et gloriam nominis sui.

a Videtur is locus esse, qui in Biturigum chorographia Celle sur Nahon appellatur; erit enim ad Naonem flumen.

b Guallelmus de la Croix legendum putat, XV Kal.

CAPUT VI.

Normannorum incursus. Corpus S. Genulphi alio deportatum.

C. 17.
Posteri Caroli
Calvi.

Ea sane tempestate gravissimis casibus Galliarum sunt detrita provinciæ. Decedente siquidem glorioso Rege Karolo Calvo, regni quoque ejus a sua celsitudine corrui status. Nullus namque post eum Imperium tenuit Romanorum. Ejus filius Ludovicus agnomine Balbus solummodo regnum obtinuit Francorum. Tunc Dajoariorum surrexit regnum, apud quos hæcenus constat Imperium Romanorum. At vero Ludovico decedente Dado, filius ejus Karolus agnomine a Minor post eum regnavit. Contra quem Franci conjurantes, eum de regno expulerunt. Et Odonem Aquitanie Ducem pro eo regnare constituerunt: qui nec integris etiam in regno duobus substitit annis. Cui filius successit Arnulfus, in ipso pene initio regni sui jam senivivus. His temporibus Willelmus Comes Arvernorum erat Dux Aquitanorum, qui Cluniacense fundavit cœnobium. Sanctus quoque b Geraldus vir magnæ sanctitatis, ac præclaræ nobilitatis ipsius temporibus claruit, qui Aureliacum monasterium construxit. Tunc etiam Abo nobilissimus partium Princeps Biturigensium, c Dolense cœnobium ædificavit. Eo quoque tempore, cruentæ acies in cælo

apparuerunt, ad præsagium excidii regni vel patriæ, jam tunc imminenti. Nam Karolus, quem Franci repulerant, resumptis viribus, regnum recepit: sed iterum repulsus est, et Dux Robertus d Rex constitutus est. Karolus ergo, ab e Othone Imperatore accito auxilio, prælium cum Francis, qui eum repulerant, commisit: et victor existens Rotbertum interfecit: regnumque recepit. Postea vero, contraversis adversantium sedatis, factisque pactionibus, Ugoni filio Rotberti Ducatum concessit, ac deinceps regnum obtinuit.

C. 18.
Normanni
Gallias vastant.

21 Sic itaque clandestino malo Francorum vacillante regno, ab externis etiam Galliarum nationibus affliguntur. Siquidem barbaries effera Normannorum, quæ interiora Oceani Britannici plagæ Septemtrionalis incolere videbatur, navali manu innumera de suis electa, ingentis pelagi Galliarum victum occupat limbum. Igitur ab ipsis incipiens oris, ac deinde cuncta pervadendo sese diffundens, Occidentales Gallias, et maxime Neustriam, et Aquitaniam depopulari cœpit. Idipsum vero multoties superioribus annis adgressi fuerant Normanni, sed eis belligeri viri Duces locorum sepius obstitierant, et eorum frequentes impetus sepe Mavortia manu pepulerant. At ipsis etiam Ducibus inter se diuturno bello dissidentibus, ac vario rerum eventu nunc istis nunc illis decidentibus, ita tellus nudata suis defensoribus perfacile patuit externis pervasoribus. Quorum insania, per cuncta, qua visus ante sui faciem erat, feraliter incedens, obsistentes si qui fuerant interimere, victos captivare, bona cuncta diripere, nulli mortalium parcere, divina et humana suis ludibriis promiscua habere, sancta loca demoliri, credibus, incendiis prorsus cuncta replere satagebat.

S. Genulphi reliquiæ ad Nivernensium territorium translatae:

22 Cum vero jam per plurima Galliarum loca suæ crudelitatis exercuissent facinora, Biturigum etiam pagum violenter affligere cœperunt. Jam dictus autem cœnobii Stradensis Abbas Mainardus cum Fratribus suis, hostili præcognito adventu, apud prædictum S. Petri monasterium fugæ presidium expetere decreverat. Assumptis igitur omnibus quæ salvandi gratia; secum ferenda censerant, etiam beati Præsulis Genulphi corpus, pariter ferri voluerunt. Cum ergo cœptum iter usque Biturigam peragissent civitatem, ecce ante eos, dæmon per os hominis cœpit clamare, et dicere: O S. Genulphi, num te effugere potero? Cur in his etiam locis me persequeris? Non tibi sufficit quod Gedurnicensi urbe me expulisti, et cellam inhabitare prohibuisti? heu me Sancte Dei! Cum itaque nequam spiritus, hujusmodi vocibus insani hominis ore clamasset, sine mora pervasum reliquit hospitium. Ita meritis sanctissimi Præsulis liberata persona, gestatoribus ejus Dominum benedicientibus plurimum lætitiæ contulit. Tandem igitur ad dispositum pervenientes locum, S. Petri videlicet oratorium, Sancti ossa ibi deposuerunt: et omni cum diligentia servare studuerunt.

dæmonem fugant.

a Alibi vulgo Simplex dictus, obiit anno 920. b Vita S. Gerardi dabinus 13 Oct. c Alibi Burgidolense vocant; Gallice Bourdeaux, et Bourdieux. Situm est ad Angerim, sive Indrum, de quo supra ad cap. 3. Hoc Burgidolense monasterium descripsimus in Actis S. Bernonis XIII Januarii, § 6, num. 28, ubi hunc locum citavimus. d Id anno 922, contigit. e Qui potuit, cum anno 936, primum Henrico parvulo in regnum Otto successerit, septem annis a morte Caroli? At Ludovico Transmarino Simplex filio supplicius Otto tulit.

CAPUT VII.

Stradam denuo relatam.

Advenientes autem hostes ad Stradense cœnobium, et tam rebus quam habitatoribus vacuum reperientes locum, quicquid reliquum fuit in ædibus, flammis tradidere voracibus. Sed reliquis circumpositis ædibus igne consumptis, ita totius monasterii fabrica, Domini Jesu protegente virtute, restitit illæsa, ut in ea nullius adustionis vestigium appareret

C. 19.
Normanni monasterium Stradense incendere frustra conati:

CAPUT VIII.

*Hungarorum gemina incursio, clientes sui a
S. Genulpho adjuti.*

appareret. Quod cernentes hostes, et virtutem divi-
nam sentientes, a loco recesserunt, et super vicini
fluminis oram Duces eorum, circum se scribibus
actis, aliquibus temporibus consederunt : donec ab
eis omnis circumquaque regio vastaretur. Itaque,
cum per septem annorum Iustra, Neustriam et
Agnitaniam devastando, Arvernum usque perve-
nissent Normanni, Rex Burgundie Radulfus, in
auxilium evocatus ab Aquitanis, cum exercitu valido
festinus occurrit eis. Commissoque a prælio cum
eis, in loco qui dicitur ad Destrictios, Deo auxiliante
Christianis, pene usque ad internecionem delati
sunt Pagani, et ab Aquitania fugati. Qui vero eva-
dere potuerunt, in oris Gallie super Oceanum, in
urbibus scilicet, quas ipsi primo impetu suo desola-
verant, eo pacto permittente Francorum Rege, ut
fierent Christiani, resederunt. Quæ loca propter in-
habitantes nunc partim Nortmannia, partim Britan-
nia dicuntur.

24 Postquam igitur ille metus hostilis a provincia
discessit, mox sancta beati Præsulis membra Stra-
densi monasterio Fratrum restituere curavit devotio.
Ergo remunerato loco ipso de pretioso reliquiarum
sacri corporis ipsius Confessoris Christi thesauro,
cum benedictione Fratrum ipsius cœnobii, sanctorum
pignorum bajuli profecti sunt. Venientes autem Ni-
vernus, a civibus urbis illius, ac sibi notis fidelibus
reverenter excepti sunt. Ibi etiam a Clericis Episco-
pii civitatis ipsius, necnon a Sanctimonialibus ibidem
degentibus expetiti, ut eis vel aliquantulum portio-
nem de sacro beati Præsulis corpore darent, unan-
e costis ejus illis concesserunt. Quam cum inter se
Clerici sive Deo sacratæ Virgines sibiænt exequando
secessissent, mox ab utrisque partibus cruor stillavit.
Admirantesque qui aderant stupuerunt valde : et vere
viventia coram Deo sancti Confessoris merita dignis
laudibus attollebant.

25 Inde quoque egressi, viam suam direxerunt ad
territorium quod Sigalonium dicitur. Ubi post aliquot
dies pervenissent, quoniam loco diversorium
habuerunt, ubi post discessum eorum, circumma-
nentes pagenses ecclesiam in ejusdem beati Confes-
soris honore laudaverunt, et nomine consecraverunt.
Ibi vero quantum gratiam suam Deus meritis hujus
beati Præsulis Genulphi terre illius incolis præstiterit,
gratum memorari videtur. Cultores siquidem agro-
rum circumjacentium votivum sibi fecerunt usum, ut
seuæntis tempore portionem seminis, quantum sibi
videretur, ad ecclesiam ipsam quisque deferret, ac
sancto Confessori, ad usus Sacerdotis, qui divina
ibidem mysteria celebraret, devotus offerret : ut ejus
meritis, eorum segetes vel a fulgure, et tempestati-
bus, sive adversis aeris corruptionibus, illiesse ser-
vantur. Quorum pie devotioni sic pietas annuit
Salvatoris, beato suffragante Patrono, ut ex tunc
usque nunc, in eodem voto perseverantibus, expetita
quoque perseveret salus.

26 Nonnulla quoque sanitarum dona in eodem ite-
nere, per beatum Confessorem confluentibus ad eum
conlata sunt, quibus sæpe suos laudificavit, donec ad
monasterium prospere ventum est. Interea jam tunc
Mainariis excesserat Abba. Cui etiam in prælatione
vir strenuus et utilis monachus successerat Amalri-
cus. Huic vero Amalrico, suisque successoribus, qui-
dam vir clare nobilitatis, Laetarius nomine, mona-
sterium, quod in Wastinensi pago, ad honorem
B. Baptiste Joannis, ac S. Genulphi Confessoris
construxerat, cum testamento semper possidendum
delegavit. Illoque decedente, successit Ayino, qui
predecessor extitit Aerico. Hic post illa Nortmannica
tempora, propius cœnobio præfuit Stradensi. Obvenit
Aerico, successit Elias, qui usque ad nostrorum
tempora majorum longævus permansit.

a Memora hoc præfuitum Ademur, ab Andrea de Chesno citatus
in Normannica.

P Post aliquot iterum annos accidit ut hæc ipsa regio
Hungarorum quateretur incursibus. Quæ res vul-
gata cœnobialium Stradensis cœnobii non minimum
perterruit corda. Providentes itaque sibi, castrum
quoddam quod a Lucas vocatur, ad sui præsidium
in ea necessitate petierunt. Illic itaque Fratres sese
cum suis, ac etiam cum beati Præsulis Genulphi cor-
pore conferentes, illius tempore metus, eo sancta
Confessoris servata sunt membra. Sed postquam et
ille hostium tepuit fervor, redire Fratres ad mona-
sterium cum sacris decreverunt reliquiis. Ergo cœp-
tum iter illis peragentibus, ecce subito nubium den-
sitate cœli facies obumbratur. Anxiosi Fratres et
sanctarum reliquiarum geruli cœpere, future tædio
pluvie. Tum deinde largissimis proruentibus imbribus,
vehemens inundatio complacuit replebat terræ.
Sed manifeste divinæ complacuit clementiæ pia sancti
Confessoris declarare tunc merita. Nam a tante
inundationis violentia ita sanctum corpus ejusque
geruli cœlesti sunt virtute protecti, ut nihil omnino
super eos pluvie ceciderit. Si meritis magno Præ-
sulis ab eo relevati tædio, cum exultatione magnifi-
cantes Dominum, ad monasterium pervenerunt.

28 Alia nihilominus Hungarorum incursione, quæ
biennio post primam contigit, ad proximam ab Occi-
dentali plaga munitionem, sancti Confessoris delatæ
sunt reliquiæ. Qua etiam decedente perturbatione,
sancta membra Fratres navigio imponunt, et per
Agneream fluxum superius ad monasterium remigare
cœperunt. Quibus cum gaudio ascendentibus, exela-
mavit unus ex navigantibus : S. Genulpho, certe si
velles, servis tuis cibos dare posses. Nec mora, pis-
cis non parvæ quantitatis, quem b squillam dicimus,
a profundo gurgitis emersus, saltu se in navi præ-
cipitavit. Admirantes gratulantur naute sic citissime
sanctum Confessorem suis adesse fidelibus. Sicque
letissimis animis ad monasterium reditum est.

29 Quodam etiam tempore, quidam a nativo Bri-
tannicæ solo egressus, orationis gratia, sancti Patris
Gildæ reliquias, sive aliorum Sanctorum expetere
loca decreverat. Qui post aliquos itineris dies, ab
invaletudine correptus est. Pro posse tamen cum
sociis iter explebat, donec ad hanc usque, quæ citra
flumen Agneris, Villa Godonis dicitur, perventum
est : ibi fessus omnino, aegritudine cogente, deponi-
tur. Elias interea vir religiosus hujus loci tunc præ-
latione potiebatur. Ad hunc igitur languens ille
supplices dirigit preces, ut sibi mysteria nostræ
Redemptionis per sanctæ religionis ministros mit-
tere dignaretur; qui eum jam deficientem sanctis ac
vivificis mysteriis communicarent, ejus exitum Do-
mino commendarent. Illico Venerandus Abba, per
loci Paraphonistam, nomine Widonem, ei quæ pete-
bat dirigere curavit. Ad quem cum festinus isdem
Fratres accessisset, mox eum sacrosanctis mysteriis
participavit. Qui mox clausis oculis agebatur in ex-
tremis. Aliquibus igitur horarum spatiis exactis ite-
rum oculos aperuit, et adstantibus referebat, a sanctis
provinciae suæ se visitatum fuisse, qui contra mali-
gnorum spirituum turbam de ejus animæ salvatione
decertaverint. Quibus altercantibus, ecce subito sanctus
Domini Confessor intervenit Genulphus. Qui con-
versus, assistentibus ait demonibus : Quid, inquit,
miserrimi spiritus, hic agere disponitis? Ecce Dei
clementia concedente, suscipiet hunc sinus Abrahae.
Quod cum dixisset, nequam conventus repente dis-
sparuit. Et conversus ad Sanctos, dixit : Bene sancti
Domini vestrorum cura sollicitamini : sed in reliquiis,
vestræ sollicitudinis ut decet meminisse sagitate :
nam istius salutem animæ, nobis a Dei benignitate
concessam scrote. Hic siquidem cum in præsentem
nostrorum

C. 21

a

Quidam ope
S. Genulphi a
pluvia intacti,

C. 22

cibus essentibus
oblati.

C. 23

Moribundus a
S. Genulpho
contra demon-
es defenditur

recti prælio.

a

C. 20

Abbas S. Ge-
nulphi reliquiæ
in S. Petri
monasterio
relictealiquæ Naver-
nusibus
dareEjus meritis
palsi tempe-
stales.Ab Abbatibus
Nortmannicis.

EX BIBLIOTH.
FLORIAC.

nostrorum officio Fratrum divinis sit participatus sacramentis; dignum est ut eorum precibus assistamus, et de ejus salute proceremus. Hæc cum infirmus cunctis adstantibus aperuisset, interum clausis oculis a vita discessit. De quo nulli Pubium, cum talia de sancto Præsule Genulfo retulerit, quin ipsius meritis in æterna requie locatus sit. Ejus itaque corpus, monasterio delatum, honorifice sepultum est.

a *Mosonus* Lucas oppidum arcemque munissimam appellat. *Angeri* quoque attulit. b *In priore vita est iustus.*

CAPUT IX.

*Monarchi cædes cœlitus vindicata.*C. 25.
Monachi cædes.

EX Ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ, quedam aliquando inter quosdam secularium atque monasterii cœnobitas extitit controversia. Quæ adeo diffusa est, ut Frater quidam, Fredebaldus nomine, qui eo pro Fratrum jure tuendo, ab Elia directus Abbate fuerat, in foribus ejusdem ecclesiæ gladio necaretur, conscio loci Presbytero, nomine Godone, qui fraudulenter eorum partibus favere videbatur. Quo facto, Venerandus Abba, pariterque Fratres omnes vehementer afflicti, magis ab illo Judice Deo, qui Dominus ultionum est, et ex male commissis ultionem libere agere novit, quam ab aliquo seculi Principe, tanti vindictam flagitii expetere decreverunt. Erat autem in eodem cœtu Fratrum vita venerabilis senior, Ermenulphus nomine, qui tunc in monasterio Æditui fungebatur officio. Hic nocte quadam cum se post orationem expletam in oratorio quieti dedisset, conspicit primo quidem immenso claritatis fulgore tota repleti spatia templi: deinde præfulgidum quemdam et maximum cœlestium virorum conventum, eximio candore vernantem, ad stare cuidam reverendæ mulieri et inæstimabilis potentia personæ; quæ incomparabili speciositate decora juxta summi Salvatoris adsidere videbatur altare. Ecce autem quidam venerandæ gravitatis Antistes, in sacerdotali schemate, illi Dominae propius assistens, ultionem ex supradicti sanguine Fratris nuper interempti, coram ea suppliciter expetebat. Quæ gratifice sic ad eum respondere videbatur: Et mihi potius, Frater, causa de hoc procuranda est scelere. Et adiecit: Petrus, inquit, Apostolus, huc accedat. Quo accedente, ait ad eum: Ecce Frater, hujusmodi piaculi judicium exercendum, tuæ potestati commissum. His dictis, cœlestis ille conventus disparuit. Post hæc igitur ex perpetrata nece, vindicta cœlestis a Deo maturo subsecuta est; ut infra parvissimi temporis spatium illius homicidii ministri, cum suis fautoribus et omnibus pene adfinitibus, morbis deederent exitibus. Perpaucis illius immunibus vindictæ relictis, qui in rerum miseria, totius vitæ suæ tempore permanentes, ad ultimam usque pervenerunt ætatem. Ita vero gloriosa genitrice Dei Maria, sanctissimoque Præsule Genulfo famulo suo patrocinantibus reddita confestim retributio superbis est, quemadmodum scriptum est: Mihi vindictam; ego retribuam, dicit Dominus.

31 Porro Presbyter ille, quem supra tanti facinoris conscium diximus, reatus sui perpendens magnitudinem, sanctam Dei genitricis ecclesiam et hujus cœnobii cœtum, ex proprii possessione juris, heredem fecit. Hic ad vitæ suæ finem perveniens, capsulam quandam sacris Sanctorum reliquis insignem, ab eadem sanctæ virginis ecclesia coram se deferri rogavit. Qui eum in extremis ageretur, subito prosiliens hæc ipsa capsula a loco, quo ante eum fuerat appensa, e conspectu ejus alibi perlata est. Ex hoc autem et immensis divinæ a virtutis, cuius in ea portio maxima continebatur capsula; et divini in eum examinis prolata sententia, patenter intelligitur.

32 De ejus adhuc judicio, talis in monasterio subsecuta fertur ostensio. Sabbato quodam, instante jam noctis articulo, eum Fratres delictum Completorii solvere pararent, Ædituus ecclesiæ, nomine

Wido, ob campanam pulsandam ante processerat. Qui cum ad campanam pervenisset locum, ecce quem ante defunctum noverat, illum in notissima forma Presbyterum conspicit, evaginatam tenentem gladium. Perterritus illico retrorsum aufugit, atque in ostii limine velut exanimis cecidit. Jam Fratres aderant, illumque quolibet alio casu, potius quam metu, corruisse putabant. Post paullulum itaque spiritu recreato surrexit a loco, Quodque viderat, Eliæ Patri Venerabili, ceterisque Fratribus, verbis non valens, signis innotuit. Postquam igitur admirantes omnes in stratibus se dederunt, ecce per alta silentia noctis, ipsi Widoni, nominatim eum vocando, vox hujusmodi sonuit dicens: Surge, inquit, surge. Expergefactus ille nimio iterum corripitur horrore: cui trementi et admodum paventi, seque salutari signo Crucis munienti, vox etiam intulit: Ne, inquit, omnino pertimescas. Veniens autem in monasterium videbis, quo pro nece Fredebaldi supplicio deputatus sim. At ille quanquam tremens et pavidus, rei tamen auditæ probamento, surrexit et ivit: et dictorum fidem coram S. Petri præstolans altare, paullulum obdormivit. Ecce autem in illo quietis somno coram ipso S. Petri altari, dolium ingens eructantibus repletum flammis ei apparet, in quo Presbyter ille sese immergere videbatur. Deinde gladius quidam igneus, ab alto delapsus, et ejus vertici illis, pariter in flamma demergebatur, Evigilans autem Frater, cum maximo tremore cuncta per ordinem supradicto Patri vel Fratribus retulit. Hic ergo patet quanta Sanctorum sollicitudo super sibi digne famulantes invigilet semper; ea videlicet, quæ sinistrorsus illis accidit submovendo, sed et commoda cuncta pie petentibus adhibendo.

a *Videtur Crucis legendum, propter ea quæ sequuntur.*

CAPUT X.

Prædones ope S. Genulphi sæpius repressi.

At vero Karolo decedente Minore, Ludoviens filius ejus regnavit. Hujus filii fuere, Lotharius et Karolus. Lotharius post patrem regnavit, a et a Regina sua veneno extinctus est. Cujus filius Ludovicus, uno tantum supervivens anno, et ipse potu malefico periit. Patruus autem ejus Karolus, cum post eum regnare voluisset, a Francis b ejectus est. Et Ugo Dux filius Hugonis Ducis, Rex a Francis elevatus est. Karolus autem captus in c Senletensi urbe, in carcere trusus est: ibique genuit Ludovicum et Karolum, et mortuus est: et expulsi sunt filii ejus a Francis, et erant morantes apud Imperatorem Romanorum. Ita Francorum Regum secunda deficiente linea, regnum in tertiam translatum est: in qua quidem primus extitit Robertus, qui a Karolo Minore interfectus est, sicut superius dictum est: secundus vero filius filii ejus, præfatus Ugo, qui Magnus agnominatus est, qui etiam Ecclesiæ Dei clementissimus defensor fuit.

34 Hujus ergo Magni primo Ducis, postea Regis Ugonis temporibus, quidam Optimates nobilissimi Pietavorum, in eo loco ubi d cœnobium B. Sigiranni extat Abbatis munitionem redificaverunt, ac firmissime munierunt. Hoc Primas contigui castris, quod ad Orientalem Stradensis cœnobii plagam situm est, admodum graviter ferens, presumptionem eorum omnino dissultum iri festinabat. Igitur ob id negotii memoratum adiens Ducem Francorum, ejus ad hoc suffragia postulabat. Qui ejus rogatui favens, coactisque militum millibus quamplurimis, quo fuerat expeditus, exercitum ducere coepit. Itaque, cum ad Stradensis monasterii vicinia perventum fuisset, ibidem Franci castrametantes fixere tentoria. Inopinato metu turbati ruricolæ, primo suspicabantur barbaras nationes, velut superioribus solite fuerant temporibus, supervenisse: sed cernentes eos nihil insistere prædæ,

Idem tertio
apparet in
pœnis.S. Genulfo
rogante, vin-
dicantur.

C. 26

a

b

c

Ultimi reges
Galliæ kar-
lingi.Rom. 12. 19.
C. 25.Reliquæ ab
homicidii
conscio resti-
tunt.

a

C. 27.

d

prædæ, (quod illi callide fecere) jam paulo minus mali suspicabiles habeantur. Sed postero die castra moventes, quicquid usquam victui necessarium, quæcumque fuerant opportuna reperta futuræ parantes obsidioni, cuncta invadere, rapere, secumque ducere cœpere. Tollitur in eorum vulgi moræntis clamor, Salvatorem Christum invocantis, et sancti Præsulis Genulfi auxilium deprecantis. Adfuit illico miseris miseratio Salvatoris, per meritum sancti Confessoris. Nam hi qui debita vel propinqua cœnobii loca deprendati fuerant, ita cœlesti sunt ultione percussi, ut eorum alios oculorum lumine mulctatos, alios vero nervorum contractione misero cerneret corpore debilitatos.

33 Hujus ergo cœlestis animadversionis opinio cum ad aures usque prædicti Principis perlata fuisset, rem sciscitatus et edoctus, confestim primarios exercitus sui plurimos et latere suo direxit ad locum, qui suos a pervasione rerum dominationis ipsius loci, vel ad eum confugientium, omnino prohiberet, et in eos, si nolent, etiam vindicaret. Qui cum venissent, unum e sociis elegerunt, qui toto deinceps obsidionis tempore, monasterii rebus tutamento fieret. Illi autem prædicti miserabiles, divino mulctati iudicio, monasterii limina coram cunctis expetentes, reatus sui veniam et sancti Confessoris Genulfi auxilia supplicabant. Omnipotens vero Deus, notam semper faciens in populis virtutem suam, ita sancti Patris Genulfi merita declaravit, ut omnes continuo pristina redderet sanitati. Ipse vero Dux Ugo, cum Principibus exercitus sui, locum ipsum et Fratres qui sub Patre religioso vivebant Elia, ex eo maxima veneratione coluit semper.

36 Cum vero memoratus Dux, assumpto jam regno, ad urbem Pietavam exercitum duceret, Wilhelmo Comite, propter abjectionem Karoli et injustam, ut videbatur, assumptionem regni, ei nolente subditi pars exercitus ejus per vicum prædicti cœnobii Stradensis transitum habuit. Ceteris pertranseuntibus, unus ex exercitu duos eundam pauperulæ rapuit panes. Exclamare mulier, et sanctissimum cœpit invocare Genulfum. Nec mora: pavidum progressus eques, illius corruit equus, graviterque collisus inutilis effectus est. Ipse autem mox cœcitate captus est. Interea commilitones collegæ sui reatum cognoscen-
tes, ocyus ad monasterium eum eo repedarunt. Confitetur ille delictum suum: Veniam culpæ coram Sancto deposcit. Adfuit et mulier, cui damnum intulerat. Quam ille juxta modum culpæ digna satisfactione placavit. Tum deinde verbera profert, et omnino precibus instat, ut his exercitiato corpore, ab illo cœlestis vindictæ vinculo solveretur. Fratres autem et fidelibus qui aderant Salvatorem nostrum orantibus, et beati Præsulis Genulfi suffragia pro misero poscentibus, illico lucis ei gaudia reparantur: exhilarantur adstantes tantæ presentia virtutis, benedicentes Christum, qui semper est mirabilis in Sanctis suis. Milites vero cum suo, vota Deo gratiarum, et sancto Confessori solventes, quo decreverant abire gaudentes.

37 Pennina regione finitima laborante, mulieri eundam et vicino possessionis hujus monasterii loco, panis subsidia defecerant: quamobrem ut sibi provideret cœnobium petens, id orans ibat, ut Sancti pietas Confessoris ejus negotio pium præberet occursum. Cum igitur ad sacram perveniens ad eam crasset, atque post orationem inde fuisset egressa, confestim a proxima domo quemdam egredientem offendit, quem de suo cum interpellasset negotio, is ei continuo suæ paupertatis pretio condignam annonæ mensuram libentissime largitus est. Sic itaque voto profusa gaudens ad proprium repedabat tugurium. Sed ne fortuito potius id accidisse quibuspiam credibile videretur, evidentis indicio virtutis mox declaratum est. A vicino siquidem castris tunc etiam

duo quidam, ut sibi panes emorent, advenerant equites. Quibus emptis, modus portandi eos non aderat illis. Horum igitur unus, Stephanus dictus, qui etiam a rapiendi sibi solito more, Rastris dicebatur agnomen habere, præfatam conspiciens oneratam abire pauperulam, eam subsequens exoneravit, soloque fundens annonam, violenter ei saccellulum abstulit et abscessit. Tum vero genere mulier, et manibus ad templum protensis clamare cœpit: Heu me, sancte Dei Genulfe, ecce quod a te petiveram, magis tua gratia, quam meo pretio me impetravisse gaudebam, ut quid ergo sic deturbor? Ne Sancte Dei, ne patiaris, inopiæ meæ juvamen auferri. Hæc ubi dixit, repente quodammodo mente turbatus infelix constitit eques. Deinde magis ac magis bebectatus, mox etiam cœcitate damnatur. Ita sanctissimi merito Confessoris, propter miseriam inopis et gemitum pauperis mulieris, tunc exsurrexit Dominus, faciendum videlicet ex calumniatore vindictam. Magis igitur quod illa paulo ante petierat, ac se impetrasse gaudebat, gratiæ divinæ, quam fortuito casui deputandum, quia scriptum est: Desiderium pauperum exaudivit Dominus.

38 Enimvero clamore mulieris, noscendæ rei gratia plurimis ad eum confluentibus locum, aliquibus ille percunctatur quidnam sibi videretur. Quibus ipse neque cernere se quippiam, neque nosse respondit. Tum vero cunctorum qui aderant ore, gloriosi Confessoris meritum virtus laudibus innumeris effertur. Igitur in presenti pauperulæ mulieri de violentia satisfaciens miles ille, non suis, verum aliorum obtutibus, ad sacra templi limina deducitur: in quo reatus sui veniam petens, cum devoto coram Sancto persisteret, tandem divina propitiatione sanctique Præsulis obtentu, luminibus pristinis restitutus est. Ipse autem hujusmodi vindictam expertus, ita virtutis ejus extitit testis, ut in quocumque locorum domi forisque præfatam postmodum pauperulam offendisset, eam in maxima semper habuerit veneratione, atque ob ejus injuriam, talia divinitus perpessum fuisse, sed beatissimo patrocinante Genulfo, saluti se propriæ redditum, palam omnibus fateretur.

39 Quidam rerum venadium negotia perferentes, ex hujus cœnobii vice, mercandi gratia, superiora pagi hujus adierant loca. In itinere autem a quibusdam conventi sunt equitibus, qui illis rerum suarum summam violenter auferre nitentur. At vero summi Salvatoris ac sanctissimi Præsulis Genulfi suffragia proclamantibus eis, illi prorsus, ut sese talium habet savitia, proclamationem illam floccipendere, nec a cooptis destitire; quin potius conati sunt perficere. Sed quæmetissime præsens adfuit Sancti auxilium Confessoris. Nam unus ex ipsis, qui primus eorum esse videbatur, dum suum in partem flectere nititur equum, ita repente isdem illius virtute divina riguit equus, ut omnino perstaret immobilis. Urgeri quidem calcariibus atque eruentari poterat, sed movendi prorsus nulla erat facultas. Mirari miles cum sociis cœpit insolito sibi rei eventu. Tandem itaque virtutem sentiens adesse divinam, continuo socios abscedere prohibet. Illisque viris satisfaciens cum suis, ac sancto Confessori votum vovens, in vinculo divino solutum recepit equum. Hoc etiam a cunctis hujus loci notissimo, qui propriæ inseruit relatum est; juxta cujus fidem, hic quoque insertum fuit.

40 Turonorum civitatis obsidionis tempore, tres ex prætereunte exercitu milites, hic captam prædam abducere nitentur; sed ut paululum ab oppido progressi sunt, continuo nervorum contractione debilitantur usu membrorum. Qui protinus reatus sui culpam cognoscen-
tes; a sancto Confessore veniam petiri monasterium adeunt. Ergo consueta miseratione pii Præsulis, duo sanitati redditi sunt. Qui gratiarum Deo sanctoque Confessori munera solventes,

EX BIBLIOTH.
FLORAC.

rapit miles

fit crevus

Psal. 9. 38

per S. Genulphum visum
recepti.

C. 29.
Prædonis
equus fit im-
mobilis

ope S. Genulphi curatur

C. 30.

Prædonis puniti

sanati.

Milites res
monasterii po-
pulari, divinitus
panem intulit

opere S. Genulphi sanavit

C. 27

Miles pauperulæ injuriam
sibi fecit

ope S. Genulphi sanavit

C. 28

Mirante ob-
tentus panes.

Ex BIBLIOTE.
FLORIAC.

recesserunt tertio deinceps usque ad finem vitæ in debilitate permanente.

a Ab anno 984 usque ad annum 986. b Imo Franci regnum transferre ad eum volabant, ut testatur Sigebertus ad an. 987. Sed dum ille rem ad consilium differt, regnum Francorum usurpat Hugo. c Laudui captus est Carolus, Episcopi proditione; sed Aurelianus in carcere mortuus. d Est in Bituricensi diocesi S. Sigirani stum cavobium. De ipso S. Sigirano, vel Sigirano, agemus 4 Decembris, et ad vitam filii ejus S. Siviardi 4 Martii.

CAPUT XI.

Miseris præstita a Sancto beneficia.

C. 31.

Quidam aliquando mutus de transmarinis partibus huc advenerat; qui stridulæ magis strepitu, quam sono vocis sibi videbatur poscere necessaria. Hic una dierum sacri Præsulis expetens urnam, mox ut ecclesiam intravit, officium linguæ quo eatenus caruerat, videntibus cunctis, ibidem gloriosi Confessoris merito recipere meruit.

C. 32.

Energumeni
sanati.

42 Quædam etiam mulier hujus incola pagi Biturici, dæmonico furore plena, sensuque prorsus amisso, confestim ut sacram ædem intravit, ab insaniam liberari promeruit. In hoc autem, contra videlicet dæmonum nequitas, iudicio Dei multoties incautis mortalibus ab insidiatore inlatis, ipsius sæpenumero sanctissimi Præsulis virtus imperiosa constat. Ex quo testimonium perhibet non modo numerositas eorum, qui ipsam in semetipsis virtutem experti sunt, sed et illorum qui propriis visibus intuiti sunt.

C. 33.

Sanctum vi-
ningium.

43 Nam quidam e proximo loco, nihilominus sævitia dæmonis plenus, vinctis manibus ad monasterium est adductus. Cumque Fratres Sanctorum reliquias lavissent vino, et ipsi porrexissent; mox per os ejus cum sanguine dæmon exivit. Sic igitur opitulante Deo meritis hujus egregii Patroni propriæ redditus saluti sospes ad sua rediit.

C. 34.

Cæcus visum
recipit.

44 Prima quadam Sabbathorum, quæ in septenarium revolutione dierum, eadem octava quæ et prima semper habetur, et ob Dominicæ Resurrectionis gloriam a horbe Catholico celeberrimarecolitur; quædam pariter cum parvulo filio, luminibus oculorum privato, devota venit mulier, quæ devotionis sue fructum a Salvatore nostro Deo, meritis utique sanctissimi Patroni nostri Genulphi, mox ita percipere meruit. Siquidem oratorium ingressa, cum attentius in oratione persisteret, a patre luminum Deo filius ejus illuminatus est. Et libere superiora templi spatia depicta conspiciens, cernit imagines sursum mirando figuras. Tum pueriliter exclamat ad matrem: Mi mater, quinam sunt isti, quos sursum aspicio? supra modum autem mater admirans, respondit: Et quid est quod loqueris fili? Puer vero cum hunc ipsum reiterasset ei sermonem; exclamare mulier, et immensas omnium Salvatori Deo Sanctoque Genulphi gratias agere cœpit. Cujus clamore, per cinctos qui aderant hoc divulgato miraculo, simul omnium vocibus Christus glorificatur, qui sacra servi sui pignora talibus semper virtutum insignibus exornat. Hujus etiam miraculi certitudinem, a quadam notissima satis, ac suæ fidei merito credenda didicimus persona.

C. 35.

a

Laborans die
Dominico pu-
nitur.

45 a Semper quidem Dei nostri æquitas popularem consuevit reprimere audaciam, vel miserationis respectu interius inspirando, vel manifestato correptionis flagello exterius corripiendo. Quædam etenim mulier, Tethberga nomine, dum messis tempore die Sabbathi, jam illucescente ipsius diei vespera, in Resurrectionis Dominicæ prima Sabbathi, ex multiplicatis manipulis, b mergetem colligere nititur, subito digitis in volam deflexis, ac erumpente sanguine, audax manus et misera dirigit. Hinc illa se cernens divina percussam ultione, tandem mœsta properat ad ecclesiam sanctæ Dei genitricis Mariæ strata nuncupatam; ibique decubans, ac fide monente sospitatem implorans, interventu ipsius Dei genitricis Mariæ, duobus directis digitis, læta surrexit. Deinde vero monasterium petens, et coram sancti Confessoris

Genulphi venerando decubans sepulchro, Ædituum, qui hodieque superesse videtur Abbatis officio sublimatus, rogat sibi subveniri. Qui supplicanti candelam ad ejus staturæ mensuram, benigno miserationis respectu, largitur. Missarum autem celebratione completa, idem Ædituus ad eam accedens, ac super manum debilem signum sanctæ Crucis faciens, et de pulvere sancti sepulchri super aspergens, manum quam detulerat invalidam, duobus aliis digitis directis, validam recepit. Gratias autem Deo sanctoque referens Confessori, gaudens ad propria remeavit,

sanatur.

C. 36.

46 Alio rursus tempore, instante solennitate sancti Confessoris, ac plurimis ad ejus sacrosanctum properantibus sepulchrum, et devotionis suæ munera, cuique posse contulerat, deferentibus; quidam ipsius monasterii servus, substantiæ inops, fide locuples, aiebat secum ingemiscens: Væ mihi, quoniam inopia premente, ad tua o sancte Confessor, sine meo pudore non queo properare limina: dum mihi non sit, unde aliquod devotionis meæ munusculum deferam, cum ceteris tum properantibus solemnizare festum. Hæc cum suspirio revolvens animo, ac paullulum progressus e tecto, conspicit innumeram multitudinem avium, quas c Gentas vulgus vocitat, per herbida spatia prata, Quas cernens, eis interdicti ne abire possint, quousque suæ paupertatis ex eis valeat explere desiderium. Hæc dicens, et ut aliquam caperet eas deturbans, aliis avolantibus una earum ab illo longe posita remansit. Non aliquo infirmitatis incommodo detenta, non laqueo inretita, sed sola sancti Confessoris virtute mansuefacta. Quam pauper assumens, super sanctum altare, populo spectante, deposuit, palam ostendens quantum fides consequi mereatur, quamque festinato beatus veræ paupertatis spiritus etiam præsentis consolatione cœlitus relevetur.

c

Patricii exhibetur avis, quam Sancto offerat.

C. 37.

47 Alter nihilominus ex hujus cœnobii familia, dum ad sacra sancti Confessoris oratorium properans piguora, par turturum in itinere percipientem offendit. Eo aviculæ viso, volatuque divino quodam instinctu represso, mox uti domesticæ ante eum abire cœpere. Quod ille perpendens, sancti Præsulis memoriam corde servabat, et ore proferebat. Et tandem eum eadem aviculæ præcesserunt, donec ad locum, ex quo monasterium primum videri poterat, perveniret; ibique eas absque ullius impeditionis pedica comprehenderet. Quas etiam in testimonium virtutis egregii Confessoris atque suæ devotionis super altare deposuit,

Turtures sinunt se capi, eidem offerunt.

a Hæc duo miracula priori vitæ injecta erant, sed ea omnino, quod a lapsio hic edita magis quadrare videntur; nisi ac priore vita ea secundus auctor integra descripsit. b Mergetes, manipulus est segetis. c Alii gentas vocant genus est inscriptis. Gaza a Martiino citatus vulpanserem appellat.

Gunta.

CAPUT XII.

Alia miracula, novæ Translationis.

Alius æque monasterii servus, utique vir boni testimonii, dum aliquando sui negotii causa noctu propriam ad domum rediret, circa jam noctis conticinium ante portam oratorii transitum habuit. Ecce autem voces multorum miris compositas modis dulcissime resonantes, quasi psallentium chori, ejus auribus insonuerunt: simul etiam splendor inestimabilis ab intus ecclesiæ per fenestras emicans, illi apparuit. Hoc videns vel audiens, admirabatur. Cumque domum suam quæ monasterio propinqua satis habebatur, intrasset, conjugem seiscitatur, cujus Sancti celebritas in monasterio ageretur, quod tam festive in eo psalleretur. Illa vero se nescire respondit, sed et necdum monachus ad nocturnas surrexisset vigilias adfirmabat. Tunc magis admirans, uxori quæ viderat vel audierat enarravit. At illa curiosus rem nosse cupiens, domo progressa, nihil eorum vel aliud quid potuit haurire, quam cuncta prorsus sub silentio manere.

C. 38.

Noctu caulus auditur, et lux cernitur in templo.

manere. Ex quo colligitur, illius modulationis concentum, illorum visitationem fuisse Sanctorum, quorum hunc cura complectitur locum. Et illam viri sui meritis imparem extitisse, cujus aures illud spiritale mysterium percipere nequiverunt.

49 Contigit aliquando, iudicio Dei, a quodam carnis incendio multos periclitari mortalium, ex populo Christianorum. Quorum multitudines, ob sui remedia deprecanda Sanctorum expetere loca certantes, huc etiam quam plurimi, tunc fidelium miseratione subsidioque, delati sunt. Qui secus ecclesie fusi jacentes introitum, ob intolerabilem passionem, die noctuque magnis clamoribus Salvatoris mundi clementiam, sanctique Præsulis Genulfi suffragia proclamabant. Erat autem non solum audire stridores eorum pre dolore, vel exustas a corporibus effluere partes videre, miseria, verum etiam ex putre carnis factore res intoleranda. Qua clade multi eorum consumpti sunt: multi etiam aquis aspersi sacratis, rore misericordie Dei, per gloriosa Confessoris Christi Genulfi merita, refrigerati sunt, et ab illo mortis erepti periculo. Ex quibus in pago Lemovicensi quidam adhuc habentur superstitis, huic sancto Patrono certis temporibus vota solventes. Plurima sunt in quibus Salvator noster hunc sanctissimum Præsulem Genulfum, in hujus prima monasterii fabrica, gloriosum ostendere dignatus est; et quibus hunc locum ipsius vel aliorum Sanctorum, quorum hic pia continentur pignora, meritis, suam mortalibus impendendo clementiam, saepenumero summa voluit decorare Divinitas. Sed ex præcedentibus virtutibus, fidem quoque de futuris si petentium fides exegerit, indubitanter tenemus, certissime compertum habentes, piissimum Præsulem piissime semper in omnibus suis adesse fidelibus.

50 Postquam igitur isdem locus, jam cohabitatio- nibus plurimorum repleri, et adventu multorum tam medioerium, quamque nobilium frequentari, et eorum opibus ditari coepisset, circa MCCXC annum ab Incarnatione Domini, primæ constructionis ejus opus, eo quod augustum videbatur, destructum est: atque majoribus spatiis a strenuissimo coenobii Patre Rotberto noviter edificari ceptum est. Die vero quadam ad vetus destruendum opus plurimis advocatis operariis, a duobus eorum, reliquo celsior edificio pinnæ templi præcidi cepit: quam cum ex parte trabibus stantes incidissent, repente cum magno strepitu ruina corruit, et trabes virosque terræ dejecit. Illico de viris infortunatos adcurrunt omnes, ea ruina suppressos existimantes. Illi autem de quorum vita in tanto casu nil prorsus quisque sperare poterat, virtute divina, sanctique meritis hujus nostri Patroni, ut credimus, ab illo mortis periculo liberati, licet tanto præcipitio parum affecti, cum omni tamen in-

tegritate membrorum, vivi reperti sunt. Quod equidem virtutis esse divine, nemini debet ambiguum videri; cum minimis casibus multos nonnunquam periclitari cernamus.

51 Interea novæ monasterii fabricæ, jam ea quæ respiciebat ad Orientem edificata parte, communi consilio Fratrum, prædicandæ memoriæ Pater Robertus decrevit, ut beata sancti Confessoris membra in eodem novo monasterii opere decentissime transferrentur. Ad quod peragendum, certum constituentes tempus, interim cuncta, quæ tam solemnè congrua videbantur officio, præparare disponunt. Itaque dies advenit statuta, jamque infinita populi multitudo præmonita confluserat. Cum multis ergo propter expetendam suæ salutis gratiam confluentibus ad locum, quidam etiam Abrincantina civitatis incola, cæcus advenit. Hic devotissime coram sancti Præsulis prostratus lipsanis, ingenti supplicabat prece, quo meritum ipsius a Domino gratia super se manifestaretur, ut videlicet ejus interventu, lucis amissæ gaudia recipere mereretur. Talia congenians terræ dejectus herebat. Fratres igitur sanctissimum beati corporis elevantes thesaurum, ex loculo veteri transportant in novum quod ad hoc ipsum diligentissime fuerat præparatum.

52 Quod cum fieret, unus ex sanctarum Reliquiarum bajulis, os unum oculis ipsius admovit cæci, id ipsum eo fideliter deprecante. Tunc cum psallentium choris, ac specioso simulque religioso satis apparatu, sanctas easdem Reliquias, ad constitutum extra vicum deferunt locum. In quo nunc ob eam causam, in honore sancti Apostoli Andreæ, videtur ecclesia constructa. Ibi ergo beata sancti corporis petentibus populis ostendentes ossa, emictos de presentia pii Confessoris certos reddiderunt. Sed ne quibuspiam ex hoc dubietatis adhuc portio superesset innox rei veritas evidenter ostensa est. Namque ut ad monasterium cum laudibus reditum est, continuo cæcus ille, discussa cæcicitatis caligine, palpebrisque reseratis, videndi gratiam recipere meruit. Sicque sanctus Confessor, per illius inluminationem cæci, sui presentiam non solum demonstravit, verum etiam suorum devotioni fidelium aperte se congaudere declaravit. Tunc igitur in preparato sepulchro sancta illius membra, primo Kalendarum Decembrii die, deposita, digno cum honore condita sunt. Ille autem ob reparatæ lucis gratiam laudes immensas et gratiarum actiones Christo, sanctoque Confessori solvens, per aliquot dies ibidem in orationibus continuare visus est. Sed et multi varium incommodis atlicti, eo quo tunc sacre fuerant instinctæ reliquiæ vino potati, pristinae sunt salutis restitui.

u. In hoc igne sacro pluribus actum 3 Januar. ad vitam S. Genulfi, et oritur hic ad vitam S. Antonii.

DE S. ANTONIO MAGNO ABBATE IN THEBAIDE.

§ I. Egypti varia divisio. S. Antonii natale solent.

Agyptus, ex qua suam vita monastica originem traxit, varie ab auctoribus describitur, distinguitur, ac limitatur. In his præcipue Strabo lib. 17. Geographiæ, Dionysius Alexandrinus in τὰς αἰσθητικὰς περιγραφὰς, ab Eustathio Archiepiscopo illustratus cap. 28, et seqq. Plinius lib. 5. Hist. natur. cap. 9 et 10, Diodorus Siculus lib. 1. biblioth. histor. et Ptolemaeus lib. 4 Geographiæ cap. 5. antiqui omnes, atque etiam Antonii priores. Nonnulla ex his, Strabone præsertim, necessario huc transferunt, quod moderis loca exercitatorum S. Antonii parum gnara sunt, summotis fere aditu earum provinciarum, quibus tot jam sæculis potiti barbari, odus bellis que plusquam civilibus inter se Christianorum insultant.

2 Nilus Ægyptum ab Austro in Septentrionem pervenit, et annua exundatione fecundat, adeoque habitabilem facit. Ejus fluento quodlibet editus est, id utrinque, qua Orientem quoque Occidentem spectat, desertum est, aquæ penuria, eoque vacuum cultoribus. Quæ vero terra circum ripam utramque amne rigatur, raro usque trecentorum stadorum continuam latitudinem habitabilem obtinet. Præci id solum, quod Nilo irriguum a locus Syenæ proximus ad mare usque mediterraneum habitat, Ægyptium vocare. Qui sub Ptolemæis Regibus ad Romanos usque Cæsares regere, quidquid inter mare rubrum ac Nilum jacet, addiderunt, Arabiamque vocaverunt; at Libyam, quod Occidentem solent respiciunt: populi Ptolemæo cosmographo Διὸσσαρπιδίοι, et Ἀραβιδίοι dicti. Nilo irrigua Ægyptus, trifariam divisio est, in Ægyptum inferiorem, mediam, et superiorem. Inferior sæpius Ægyptus, absolute, alias et Delta, atque

C. 41. Transferuntur S. Genulphi reliquæ

Cæcus illuminatur

Multi alii viri sanati

Nilo ubi irrigua,

in partes divisa.

alias olim,

atque

C. 39.

a

Ignis sacer ejus ope sanatus.

C. 40

Parabunt Stradense paratum

Ex alto lapsi, dicitur

EX LIB. DEXTER. XVIII JANUARI

Ægyptus, et antiquis descriptio

EX VARIIS.

atque Angustammica indigetatur : media, Ptolemæo Heptanomia, Dianysio Heptapolis, et postea, teste Eustathio, ab Arcadio Imperatore Arcadia : superior, Thebais, seu Thebaida. Singularum terminos exhibent tabulæ Ptolemæi, Ortelii, et unica a Rosweydo libro de Vitis Patrum inserta, sed minus distincte.

3 Palladius in epistola ad Lausum, monachorum stationes in quatuor velut provincias distribuit, Ægyptum, Lybiam, Thebaida, Syenen. Palladio consentiunt Rufinus, Cassianus, atque alii, qui eodem fere tempore Vitas Patrum scripserunt; sed Libyam septem Sceten; et Syenen appellant Thebaidem superiorem. In Arabia Ægypti vicina dicitur Abbas Joannes Peria vixisse, apud Pelayum lib. 5, libel. 6, cap. 7. Confinia isthac Saracenorum fuerunt, ut 14 Jan. cum de eade Sinaitarum et Raithuorum ageremus, dictum, eorumque infra populationibus. Scetbe, Schiti, et Schitium, Ptolemæo Scithiaca regio, Libyæ pars, ideoque ab Ægypto passim distinguitur in Vitis PP. lib. 3, num. 22, 93, et 146, lib. 5, libel. 5, num. 21 et 35, libel. 8, num. 10, libel. 10, num. 39 et 109, libel. 13, num. 4 et libel. 17, num. 8 et 17, lib. 7, cap. 33, num. 2 et cap. 42, num. 4. Quibus in locis passim accessus, recessus, fuga ex Ægypto in Scithi, aut contra ex Scithi in Ægyptum describitur. Secernitur Scete ab Ægypto Mareotide et Mœride paludibus, Nitria et Pherme montibus. Mœride videtur contiguit Pherme mons in Ægypto, Palladio cap. 23, abducens in vastam solitudinem Scetes, et cap. 7, Mareotidi ad Meridiem adjacet Nitria mons, in quo ea solitudo incipit quæ ultra Scetes eremum ad Æthiopiæm protenditur. In ea solitudine Cellia sunt, de quibus actum ad vitam S. Mucarii Ægyptii XV Januarii, et Nitria vicus, ubi utrum nascitur, quod loco nomen fecit, aut ab eo accepit. Hand longe ab hoc vico monasteria, seu toberruola quinquaginta Nitriensium anachoretarum, quorum alii indigenæ, alii advenæ. Palladius cap. 69, illos ἔγγυροις, in ipso genitos loco, hos ξένοις hospites, seu peregrinos appellat. Hos reliquosque Scetes et Libyæ monachos S. Athanasius in proemio ad vitam S. Antonii peregrinos Fratres appellare videtur. Græce τοὺς ἐν τῇ ἔρημῃ Νουαχούς, et traque Ægyptum collocat, æquari Ægypti monachis et superare nitentes virtutis instantia prædicat, ut ad prologum pluribus dicitur.

altius avo S. Antonii : hæc Arabia; Libya, in qua Scethe.

et Anachoretæ Nitrienses;

Ægyptus proprie sumpta;

Thebais inferior,

et superior.

Patria S. Antonii,

pogus prope Heracleam.

mas in patria sua partes ferens, in vico, cui nomen erat Coma, ortus, qui finitimus est Arcadum, quæ apud Ægyptios est Heracleæ. S. Athanasius : Ἄντωνιος γένος μὲν τῆν Αἰγύπτου, ἐγένεον δὲ γούλιον καὶ προύστειαν αὐτάρχει καὶ κλητήριων καὶ χριστιανῶν. Quæ ab Evagriô sic versa : Antonius nobilibus religiosisque parentibus natus, in Ægypto oriandus fuit, etc. Ceterum loci non meminit nisi num. 8, ubi villam appellat : Incipiens, inquit, etiam ipse vitam solitariam in locis paullulum a villa remotioribus manebat : Græce : ἤρξατο καὶ αὐτὸς μένειν ἐν τοῖς πρὸ τῆς κώμης τόποις, et num. 18, ad sepulchra non longe a villa recessit, ubi Græce, ἀπὲρχτο εἰς τὰ μακρὰ τῆς κώμης τογγύοντα μνημεῖα, ad sepulchra a pago remota secessit. Floræ Coma hic appellative sumpta, ut suspicatur Ortelius in Thesauro geographico, sic dein per antonomasiam indigetata ob celebrem famam S. Antonii; quo modo Epiphanius Scholasticus apud Cassiodorum lib. 1, hist. Tripart. cap. 11, videtur intellexisse Socomeni citatum locum : Fuit autem Ægyptius, inquit, genere ortus insigni, vico in loco Heracleæ apud Ægyptios constituto. Natus itaque S. Antonius et vitam juvenis anachoreticam aspiciatus est, ut in Nomo Heracleote, (qui in insula Nili celeberrima ad lacum fluvii flæcum Heracleam urbem magnam, habebat) aut e regione vicus hujus, extra insulam in Arsenoite Nomo; nam hic Ægypto, ille Thebaidi fere attributus : Antonius vero non genere solum, sed ortu quoque Ægyptius videtur, et sane institutum illud juxta aedes proprias ἀναχωρητικῶς vivendi apud Arsenoitas plurimum ante fuit usurpatas, ut § 3 dicitur.

Coma appellatus.

in Nomo Heracleote,

aut Arsenoite.

§ II. Duplex eremus, mons et monasterium S. Antonii.

Duos eremi montes, in quibus (adulescentiam supergressus, domesticamque quodammodo ἀναχώρησιν, et præludia severioris exercitiosis) reliquos septuaginta vitæ annos peregit, scrutamur. Patria relicta scribitur num. 22, secessisse in eremum, et transnato Nilo, ad vicinum illi montem Orientali illius ora situm, declinasse, et desertum isthic castellum inhabitasse. Eremum hanc jacere suspicamur inter Memphim, Babylonem, et Aphroditou urbes, infra insulam Heracleotæ Nomi : nam eam S. Hilarion triennio post S. Antonii obitum, eremum incoluit, in qua nimirum antea apud S. Antonium, mutato seculari habita, tirocinium vitæ monasticæ duobus fere mensibus posuerat, circiter an. Ch. 306, quando hic primo monasteria cepit construere, ut pluribus dicitur XXI Octob. et hic § 4 et 6. Eadem eremus Arsenoitidi proxima præfecturæ est, quam S. Antonius inde invisit, (num. 26.) in qua, uti et in hac eremo, fuerunt monasteria postea plurima ædificata. Rufinus lib. 2, de Vitis Patrum cap. 18, reperit apud Arsenoitas Serapionem decem millium monachorum Patrem, et innumeras multitudines monachorum in regionibus Memphæos et Babylonis.

Eremus prima S. Antonii ubi:

7 Denum iter, quod hinc describitur, ad secundum montem in interiori deserto constitutum, idem est, quo ab Aphrodito venisse S. Hilarion legitur. Illud S. Antonius tribus diebus et noctibus confecit, num. 66, et S. Hilarion Aphrodito tribus diebus per vastam solitudinem ad montem eum pervenit. Vasta ea solitudo, infra num. 71, via arens absque potabili aqua dicitur; in qua Fratrum alter siti extinctus est, alterum S. Antonius eo periculo cœlitus cognito liberavit nu. 79, ipseque revisurus monasteria prioris montis, ne siti cum suo comitatu periret, fontem præcibus clicuit, unum. 71. Et in vita S. Hilarionis Baisæns Diaconis Aphroditanus locatis dromadibus camelis, ob aquæ in eremo penuriam, consueverat euntes ad Antonium ducere. Ipse denique situs secundi montis dicta stabiliet.

iter inde ad secundam et interiorem eremum:

8 Mons igitur S. Antonii ἀνωτομικτικῶς dictus, in quo et vita functus est, in interiori deserto vergebat,

in ea mons S. Antonii, versus

versus Arabiam, seu mare rubrum. nec tamen nisi tri-
 ginta circiter milliariis a fluvio Nilo distabat, teste
 Palladio cap. 25, situs ad Orientalem partem Nomi
 Heracleotae, non procul ab Angyrorum civitate, ut Pto-
 lemaeus, seu Aueyro, ut Stephanus eum vocat, quam
 tempore S. Antonii vel eversam, vel in vicum rudicium
 suspensam, propterea quod nulla ejus in Vitis Patrum
 altissime epus acri scriptoribus mentio extet. Ab Angyrorum
 civitate, seu Nili Oricutali parte, mons est Troicus,
 Ptolemaeo triginta circiter milliariis a fluvio distans,
 Troicus lapis dicitur: quem eundem cum hoc S. Antonii
 monte esse ipso distantia demonstrat. Hunc montem
 ita describit Strabo lib. 7 Τρωικόν περὶ Ἰουδαίας ἄκρας
 καὶ σπηλαία ὑπὸ αὐτῶν, καὶ κώμα πλείστον, καὶ τούτοις
 καὶ τῶν περὶ τὴν Ἐρῶα κατοικοῦντων. Troicus satis petrosus
 mons, et speluncae sub eo, et pagus his atque
 anni proximus, Troia dicitur. Eudem Stephanus et
 Strabone. Ortelius in tabula antiqua Aegypti Troiam
 pagum supra Angyrorum civitatem ad Nilum collocat;
 sed quod eadem antiquorum auctoritate Troicum mon-
 tem magis removeat, et proximam existimet Climacem
 ab Orosio in inferiore Aegypto a Meridie (ut in The-
 sauro observat) collocatum, haud ei assentiamur. Sed, ut
 de nomine disceptemus, montem Strabonius, Ptolemaeus,
 et Stephanum Troicum, montem deum S. Antonii appel-
 latum in Vitis Patrum distantia indicat, utque utriusque
 par situs.

9 Saxens, inquit S. Hieronymus in vita S. Anto-
 nianus, et sublimis mons per mille circiter passus, ad
 radices suas aquas exprimit, quarum alias arenae
 ebullunt, aliae ad inferiorem delapsae paulatim rivum
 efficiunt. Et infra: In sublimi montis vertice, quasi
 per coelestem ascendentibus arduo valde nisu, dum
 ejusdem mensurae cellulae viscantur, in quibus,
 venientium frequentiam, et discipulorum suorum
 contubernium fugiens, commemoratus est. Verum hic
 in vivo existeri lapide, ostia tantum addita habebant.
 Et Palladius testis oculatus vocat cap. 74, altum mon-
 tem fluvio imminentem, valde terribilem et praecipit-
 tosum, in quo vidit monachus discipulus S. Antonii, de
 quibus § 8, viventes in speluncis. Et infra num. 66,
 S. Athanasio dicitur mons valde excelsum, ad ejus
 radices fons aquae dulcis habebatur, Strabo lapides in
 hoc monte scribit effossos, quibus structae Pyramides
 sunt. In mons petrosus, speluncae sub eo, et rivus. De-
 mum, ut quid ibi, ubi pagus Troia olim prope Nilum,
 ibi forte villa fuit ditissima Pergamii, ejus in vita
 S. Hieronymus mentio fit, et in annotationibus infra ad
 cap. 20, aut vult ille rivus, quo primo ablegare An-
 tonius Paulum Simplici voluit, ut scribit Palladius
 cap. 28 et infra in Apophth. c. 8, quo et alium mon-
 achum misit carnis captivum, ut Pelagius lib. 3, libel. 6,
 num. 3, Apoph. un. 1, quasi ipsa Angyrorum civitas
 alterutro loco designatur) aut certe monasterium istuc
 constructum, et Pisper, Pispiri, seu Pispiri, appellatum,
 Palladio cap. 15, Ruffinus lib. 2, hist. Eccles. cap. 8,
 Pispiri, inquit, qui appellatur mons Antonii. Et ad
 S. Antonium Eulogius Alexandria multatum hominem
 cymba advenit, Pallad. cap. 26, Paschas. cap. 19,
 num. 3 et in Apophth. cap. 7

10 S. Athanasius passim in vita hic duplicem agnos-
 cet montem, interiori et exteriori. Interior ille
 sublimis et saevus circiter triginta milliariis distans a
 Nilo, amicum virtutis habitaculum infra num. 112 et
 interior archisterium num. 108 in quo sedens risanti-
 bus datus illustratus est Antonius, num. 78, 79, 87
 et 104. Et hoc in Pispiri montem exteriori et sum-
 mum monasterium, seu monasterium discipulorum, tende-
 bat aliquando quidem post decem dies, aliquando
 vero post viginti, aliquando vero post quinque, prout
 expellibat pro beneficio eorum qui veniebant ad
 monasterium, ut apud Palladium cap. 25, narrat Cris-
 tomus, et in vita num. 111. Venit juxta consuetudinem
 ad visendos Fratres, qui in exteriori monte erant
 Ibi peregrinos et hospites excipiebat, agris sanitatem

conferrebat, Imperatoribus aliisque litteris scribebat, cum
 Philosophis disputabat, cum Judicibus cussus reorum
 peragebat, infra num. 81, 94, 103, 104 et 108. Et
 hic exterior mons ab ipso fluvio, usperimus itinere,
 in interiori montem extendebatur, hinc tunc anachor-
 etarum cellulis distinctus. Ita in Apophth. num. 35,
 S. Paulo Simplici cellum fecit ad tres vel quatuor lapi-
 des a suo celli. Hoc de locis S. Antonii dictum sufficiat,
 ex quibus emendes aut illustres tabulam Chorographicam
 Roscardi ad vitas Patrum, et Jacobi Ziegleri Laudari
 Buvri in Terra sancta et Aegypti descriptione, qui in
 Arabiam Aegyptiacam procul versus mare rubrum,
 hunc S. Antonii montem rejecerunt

§ III. Exercitatio prima monastica in Aegypto.

S. Athanasius infra in vita num. 6, ante S. Antonii
 conversionem ad vitam monasticam seu anachoreticam,
 quae, ut § 4 ostenditur, contigit circiter an. Chr. 270,
 agnoscit in Aegypto fuisse monasteria, ut tam erant
 cum scriberet post annum Ch. 360 etsi non tam crebra;
 et anachoretas fuisse, sed qui non longe a sua villa
 instituebantur, avium nondum penetrantes solitudi-
 nem. Auctor Vita S. Pachonii antiquus, interprete
 Dionysio Evigao, scribit ante S. Antonium monachos
 fuisse, sed comparatione seculi 4 et 5, infrequentes: Pau-
 cissimi sane tunc (loquitur de S. Antonio) adhuc per
 Aegyptum et Thebaidum monachi esse forebantur.
 Post persecutionem namque Diocletiani et Maximiani
 crudelium Principum quando S. Antonius, ut § seq.
 dicitur, in castello deserto adhuc solitarius, num. 22
 et 23 nullis ad sanctioris vitae convictum adscitis
 monachis, degebat) multitudinem gentium intravit, sicut
 divinitus praeparatum est, et formiditas Ecclesiae
 fructus amplissimos cepit exhibere, etc. Et infra prope
 Chinosocum vicum Thebaidos superioris, ultra vicum
 secreta, Antonio senior aut certe aequalis vixit S. Paler-
 mon, ut XI Januarii dicitur est.

12 Exordium eorum ab Esscis, ex Philone lib. de
 vita contemplativa, repetant S. Hieronymus lib. de scri-
 ptor. Eccl. in Marco et Philone; S. Epiphanius ha-
 resis 29, Eusebius, Cassianus, Sozomenus, Nicephorus,
 Beda, alique, quos citat et sequitur Baronius tom. 4,
 an. Ch. 64, in. 3 et 4, Belarminus tom. 2, Contro-
 vers. lib. 2 de monachis cap. 5 et Prusper Stellurtus
 de fundamine ordinum monasticorum cap. 6 et 7, quod
 nos XXV Aprilis susus discutimus in Actis S. Marci.
 Quod hic fuit, vitra vicum in hortis et villis solitarii
 degebat, ut sacris aedibus habebant, quae σπηλαία voca-
 bant, et μοναστήρια, in quibus simul vita mysticus
 dabatur opera: idque vicum Alexandriam ad stagnum
 Mariam, imo per singulas Praefecturas, καὶ ἑκαστοῦ
 τοῦ ἀλλοτρίου νόμου. Ex horum posterus fuit Fronto-
 nius apud Nitram Abbas septuaginta Fratrum, tertio
 decimo anno imperii Antonii Imperatoris, circiter an.
 Ch. 150 integra ante ortum S. Antonii seculo, ut
 14 Aprilis pluribus diebus Phermon montem Esscis
 assignat potissimum Ortelius. Imo ibidem, et mox tunc in
 Arsenite Nemo, ad tempora usque S. Antonii hunc
 consuetudinem perdurasse, prorsus persuadet S. Dyo-
 nysii Episcopi Alexandrini liber 1 de promissis apud
 Eusebium lib. 7, hist. Eccl. cap. 19, ubi Fratrum
 constantiam, studium veritatis, facile obsequium, et
 penduntiam supra modum admiratur, quod tam pre-
 clarum ordine, et tanta cum modestia rogabant, disce-
 ptabant, illique assentiebantur, etc. denique con-
 scientia integra, sincera cogitatione, et puris erga
 Deum ac simplicibus animis, ea, quae erant firmis
 rationibus, et testimoniis a sacris litteris depraecipis
 confirmata, approbant. Hos autem Fratres apud
 Arsenitas potissimum in singulis pagis tendit consedis-
 se, variisque psalmis et hymnis Deum laudasse, quod
 XVII Nov. ut S. Dionysii vitam plenius proponetur.
 Obiit ipse circa Galliam Imperatoris annum XII, cum
 S. Antonius sub praesentium educeretur disciplinam: adeo-

FAVORIS

Monachi et anachoretarum in Aegypto ante S. Antonium

Essci sub S. Marco Evangelista.

S. Frontonius, alioque Nitrae.

Arsenite sub S. Dionysio Ep. Alexandrino.

olim Troicus ubi situs.

quasi

superior

exteriori in monasterio

EX VARIIS.

que senex ille, quem S. Antonius nactus est vitæ solitariae pedagogum num. 6 ex iis erat fortassis, quibuscum S. Dianysius collocutus.

13 Inter monasteria Ægypti, quæ priusquam alla Antonius admirabilis suæ philosophiæ collegia contraheret, erecta fuerant, censeri possunt sancta monasteria a Juliano et Basilissa instituta: in quibus erat S. Julianus sanctæ congregationis circiter decem millium monachorum Pater; et per S. Basilissam fulgebat in Virginibus et mulieribus castitatis excelsior victoriæ palma, ut refertur in eorum actis ab oculato teste conscriptis, supra IX Januarii, nu. 10. Ea certe quidem monasteria non improbabili ratione, cum Menaxis et Menologii Græcorum, et Latinis quibusdam codicibus, conjectamus Antinoi in Ægypto, aut potius in Antinoite Nomo, rure potissimum, coisse; sed persecutione forson Diocletiani eversa, quando centum quadraginta quatuor millia fidelium in Thebaide martyrio coronata sunt, et septingenta in exilium acta, ut § 2 in prolegom. ad eorum Acta fusius a nobis est relatam. Nostram confirmare opinionem videtur S. Antonii cum Philosophis disputatio, in qua iis objicit, per prædicationem ignominiosæ Crucis aurata templa cecidisse, quod a S. Juliano factum, describitur cap. 12 nec debuit a S. Antonio, at vulgo notissimum ob loci temporisque vicinitatem, fusius narrari. Dedimus XIV Januarii SS. Subam, Esaim, aliosque triginta sex monachos sub Diocletiano in Sina Arabiæ monte, haud procul Ægypto ocrisos. Omittimus eos qui alibi terrarum vitam monasticam, etsi non adeo illustri famæ celebratam, tribus prioribus seculis coluerant, quos sparsim toto hoc opere daturi sumus. Consuli potest Bellarminus loco citato, et Stellartius sedecim primis capitibus.

14 Ast eorum qui aviam penetrarunt solitudinem, auctor Paulus, teste S. Hieronymo ep. 22 ad Eustochium, illustrator Antonius, princeps Joannes Baptista, Consentit vita S. Pachonii his verbis: B. Antonius, magni Elisei atque Elisæi, nec non et S. Joannis Baptistæ, æmulator existens, secreta interioris eremi studio sectatus est singulari, vitamque coelestium in terris gessit amore virtutis. Et infra: Hinc itaque Patres monachorum viri mirabiles in universis prope modum regionibus extiterunt, quorum nomina in libro viventium ulscripta. An S. Onaphis, quique illi anachoreticæ institutionis doctor fuit, ante SS. Paulum et Antonium in eremo vixerint, dicitur XII Junii. Verum, auctore Sozomeno lib. 1, cap. 13. Sive Ægyptii, sive alii hujus pie vitæ auctores fuerint, illud certe constat inter omnes, quod Antonius, magnus ille monachus, perfectis pietatis institutis, et exercitationibus ad eam rem accommodatis, hoc vitæ genus ad summum perduxit. Ut hæc clare oculis legentium subjiciantur, ætotem S. Antonii cum Imperatorum successione censimus conferendam, ne quem impudentia et prodigiosa fallant hæreticorum mendacia, qui monachatum nuper inventum clamitant, ut Philippus Melancthon in Confessione Augustana art. 27 aliique quorum ineptias præcure refutat Bellarminus citato libro.

§ IV. Ætas S. Antonii, cum successione Imperatorum collata.

Centuriatores Mogilaburgenses centur. 4, cap. 6 et Calvinus lib. 4. Instit. cap. 13, § 16 institutum Eremitarum gravissime reprehendunt, quod fuerit sui ipsorum homicidæ, nimis jejuniis, ciliciis, aliisque ultero susceptis afflictionibus. Documentum sumant ab Antonio licet, qui unus viginti et amplius Imperatores, invicem fere succedentes, vita ad eorum et quinque annos prorogata superavit, atque exemplo suo conducere sanitati jejuniis docuit. Decessit, teste S. Hieronymo in Chronico, anno Constantii Imperatoris XIX. Natus ergo Decio imperante an. Ch. 250, quod idem in Chronico Eusebii testatur his verbis: Decius cum Philippus Imperatores patrem et filium interfecisset, ob odium

eorum in Christianos persecutionem movet. Antonius monachus in Ægypto nascitur. Decio an. Ch. 251, cum filio interempto, successit Gallus Hostilius cum Volusiano filio: quibus post biennium ac menses quatuor trucidatis, Æmilianus tertio mense imperii occubuit. Rerua mox potiti Valerianus ejusque filius Gallienus, quorum hic cum patre annos fere septem, solus octo imperavit. Anno itaque Christi 268, Claudius imperium cepit, quod eo extincto, et Quintillo fratre obruncto, ad Aurelianum devolutum est anno Chr. 270. Ad Claudium usque, aut certe Aureliani primordia, pie educatus est in ædibus paternis Antonius, sub parentum Christianorum disciplina: quibus vita sanctis, cum annorum esset circiter decem et octo, seu viginti, (num. 4) paulatim animum magis perfectioni Evangelicæ adipiscendæ intendens, intra annum facultatibus et seculo renuntiat, atque anachoreticam vitam auspiciatur, puellulum a patria remotus, num. 6. Cum ea exercitatio illius animum inter diabolicos insultus corroborasset, majoris solitudinis cupidus, in mortuorum sepulchris aliquanto etiam remotius sibi domicilium legit, (num. 16) ibique ad annum ætatis 35 durat, Christi 285, num. 20.

16 Interea imperium Romanum post Aurelianum administrarunt Tacitus, Probus, ejusque frater Florianus, ob anno Chr. 275 ad an. 282, quibus suffectus ante Carus cum filiis Carino et Numeriano, quo cum parente extincto, Diocletianus purpuram accepit ad an. 284: mense Septembri anno sequenti, interempto Carino, Maximianus Herculens Cæsar, et deinde an. 286, Augustus a Diocletiano creatus est: a quibus circiter an. Ch. 291, Constantius Chlorus, et Galerius Maximianus Armentarius Cæsares nominati. Anno Diocletiani 19 et 20, Christi 303 et 304, tantopere in Christianos, potissimum in Ægypto, sevitus est, ut ab hac persecutione Ægyptii Copti annos deinceps numerarint, quos gratiæ et misericordiæ, et a transitu Martyrum elapsos appellant, ut dictum IX Janu. in prolegom. ad vitam SS. Juliani et Basilissæ: num. 11. Anno Ch. 304, mense Aprili Diocletiano et Herculæ privatum ultro vitam unplexis, e Cæsariibus Augusti et Imperatores facti Constantius Chlorus et Galerius Maximianus Armentarius. Quid interim Antonius? Anno Diocletiani 1 Ch. 285, in cremum seculi (num. 20), juxta Aphroditon, ibique in castris deserto, in monte olim extracto, solitarie annos viginti ab hominum segregatus conspectibus etiam tempore persecutionis perdurat, (num. 23), ad annum scilicet Christi 305, quo eodem anno Cæsares putantur creati Constantinus Magnus, Severus, et Galerius Maximinus, quorum hic Orientem utque Ægyptum administravit, et in Christianos atrociter debuchatus est, atque innumerabiles Martyres trucidavit. Constantinus (ut de aliis sileam) patri Constantio successit an. Ch. 306 initio Cæsar, mox Augustus ob Maximiano sacro appellatus. Sub initio Constantini, voveris plurimis a S. Antonio ad vitam monasticam extrui capta monasteria, (num. 25, 26) quæ erant in eo monte tanquam tabernacula plena divinis choris psallentium, legentium, orantium, num. 38, ubi inter primas ejus discipulos exercitatus est S. Hilarion circiter an. Ch. 306, ut ex hujus vita liquet. Saviente autem in Christianos tyranno abijt Alexandriam Antonius, Martyres corroborat. (num. 60 et 61). adest S. Petro Episcopo Alexandrino pro Christo morienti; redit ad erectum ante monasterium, nu. 62. Interea debellati Maxentius an. Ch. 312, sequenti Galerius Maximinus, tertio Licinius, quo an. 325, precepto pacis armis civilibus et Ecclesiæ datu.

17 Claret Antonius miraculis, num. 63. Quare ob multitudinem venientiam, (num. 64), lædio affectus fugit ad sibi divinitus ostensum montem, in interioribus desertum, (num. 65 et 66), terram colit ad annum vietam, serit, metit, molit, pinsit ipse in monte solus: invisitur ab hospitibus, imo priora ipse monasteria invisit, moxque in montem redit. In Pispiri degit S. Paphnutius Confessor, qui deinde superiorum Thebarum Episcopus

SS. Julianus, Basilissa aliique Antinoi,

Martyres Si-naite.

Eremitæ primi SS. Paulus et Antonius.

S. Antonius vixit 105 annis.

natus an. Ch. 250.

fit anachoreta proprie villam;

in sepulchro habitat,

ia prima cremo degit,

monasteria extruit.

Martyres confirmat:

abit in interioriorem eremum.

Episcopus interfuit Concilio Nicæno (ut ad ejus vitam dicimus XI Septembr.) an. Ch. 325, adeoque aliquanto ante disciplinam usum erat Antoni, licet quo simpliciter anno, ignoretur. Videt Antonius Ammonis unicum in carcerum deferri. Ab Athanasio pum Episcopo adiectus Alexandriam, filium suum ad hereticos et schismaticos redarguendus proficetur. Id circiter an. Ch. 330, aut paullo post factum. Anno 333, Athanasius se concilio Tyri stitit, indeque comectus est ad Constantinum fugere, in quo Treverim relegatus est an. Ch. 336. Floret hominum celebritate Pispitanum S. Antonii monasterium. In eo reserit Antonius Constantium Imperatori, ejusque filius Constanti et Constantio. Constantinus an. Ch. 337, ipso Pentecostes die moritur. Cohstans filius Iulianum, Scythiam, Africam, Illyricum, Græciam sortitus, occisus, est prope Pyrenæos an. Chr. 350. Constantius vero cui Asia, Ægyptus, atque interjecta Orientis provinciæ, obtigerant, utriusque fratri Constantium et Constanti, ac S. Antonio superceit. Sub hoc an. Ch. 339 de imminente noxu, eaque atroci immolium præcella, Ecclesiæ quietem rupturam immetur divina uruculo Antonius. Bivium post, an. Ch. 341, ejectione demum Athanasio, substitutus est Georgius Cappadox, qui ingenti patratu eccle Ecclesiæ Alexandrinam occupavit. Eam, aut certe Balarium Ægypti Duem, literis arguit Antonius, qui jam ob senium ancilio alieno egress, quidreum ante obtatum unius monagenarius admittit ministerium duarum Frutrum, quos secum in interiore monte habitare permittit, ubi anno scilicet 340. Eadem invenit nonagenarius S. Paulum, ut X Januarii ad ejus vitam dicimus, aut certe ubiqnot unius nonagenarius major, ut infra ad eip. 21, num. 113 annuamus.

18 Tandem anno Constantii XIX, teste S. Hieronymo in Chronico, Antonius monachus centesimo quinto anni ætatis in eremo moritur. Hieronymo consentit Gregorius Turonensis lib. 1. Hist. Franc. c. 38, et Vincentius spec. hist. lib. 14, cap. 14. Fusc hic Roserophilus in notatone ad præfatum in vitam S. Antonii ostendit Barmanum deparato Chronici codice usum, ideoque in omnibus unius perperam dissertur. Cum Constantius patri Constantino die Pentecostes defuncto successerit anno Ch. 337, dies XVII Januarii, quo obisse S. Antonium infra § 13 probabatur, necessario incidit in unum Christi 336. Constanti 19. Obitum ejus sub Constantio etiam ponunt Isidorus Hispalensis in Chronico, Vener. Beda lib. de sex mundi ætatibus, atque unnes omnino Chronologi.

§ V. Discipuli S. Antonii in Thebaidæ inferire.

Eorum primo nomina gestaue vestigamus, qui in Pispiri et monte S. Antonii vixerunt. S. Hieronymus in Chronico, commemorato obitu S. Antonii paullo post subdit. Sarmata, Amathus, et Macarius discipuli Antonii insignes habentur. Sarmata in Vita Patrum usquam mentio habetur. De eo iterum idem Hieronymus in Chronico anno Constantii XX. Sarmata in monasterium B. Antonii irrucens, Sarmatam interfecit. Natalis ejus celebratur in Martyrol. Rom. XI Octobris. Cronius apud Palladium cap. 25, infra in Apophth. num. 44, refert in monasterio S. Antonii, quod est prope Ilyvima, sedisse ejus discipulos Macarium et Amatham, in eo qui Pispur appellatur loco, et cap. 26 in Apophth. num. 46. Macarius Æcononius istuc fuisse videtur, sive curatur præbende hospitibus unnotat: quem S. Antonius de adventu eorum movumque cum tione per uncturi subdit, essentur Ægyptii an Hierosolymitani; ut istuc de Entopia, qui eymba Alexandria elephantum sen mutilatum hominem advecevat, factum observavit Cronius, quod ante unum Christi 340, necessario contigit. Ab eo enim anno Amathus et Macarius evocati fuerunt ad montem interiorem, relicto forte Sarmata monasterii moderatore: ubique ipsi modico a S. Antonio intervallo sejuncti exercebantur, eique seni ministrabant, num. 113, quorum

alter ad præbendum et aquam non paullulum temporis, quindereum scilicet annos, cum eo fecit, num. 2 in prologo. Hi duo discipuli occurruerunt S. Antonio a S. Paulo revertenti, quibus curata ex ordine exploravit de Paulo comperta, ut supra in hujus vita num. 14 et 16.

20 His moribus extrema dicit verba, his testamentum corporisque sui sepulturam comisit, his coram (dato osculo,) exspiravit: hi corpus, ut præceperat, involutum sepeliverunt; quod de utroque etiam testatur Cronius apud Palladium cap. 25. Macarius et Amathus, inquit, eum etiam cum dormisset sepelierunt. S. Hieronymus alteri tantum sepulture officium adscribit in vita S. Pauli num. 1. Amathus vero et Macarius discipuli Antonii, quorum superior corpus magistri sepelivit, etiam nunc affirmant, etc. In vita S. Posthumi dicitur Macarius corpus sepelisse magistri. Sed istuc nulla Amathæ mentio requerebatur. Sepulto S. Antonio, mandatu ejus reliqua curarunt, meloton et pullinum tritum S. Athanasio Alexandriam, alteram meloton Scapioni Thumata tolerant: quod forte non contigit nisi sub Juliani Imperatore, cum quietem aliquam post varia casu metus Athanasius est, et Alexandria reseedit; quando ob altercento, qui æquum S. Antonio præbere salubris fuerat, didicit quæ de vita ejus conscripsit, ut § 8 dicitur. Utrumque utem cum scriberet superstitem fuisse, unnotat num. 113 his verbis: Nemo usque in hanc diem, præter eos, ubi sit conditum corpus S. Antonii, novit. Et S. Hieronymus vita S. Antonii Romano stylo vulgata, testes producit adhuc superstites Amatham et Macarium, qui, inquit, etiam nunc affirmant Paulum quemdam Thebæum principem istius rei fuisse, vitæ scilicet anachoreticæ. Alteruter vitam S. Pauli, a nobis et Græco translaturam, scripsit, ut istuc in prolegomenis unum. 6, probatum est.

21 Johannes Duvergus Doctor Parisiensis in Eusebii editione a se illustrata, unnotat ad citatum supra e Hieronymo S. Hieronymi locum, Sarmata, Amathus, et Macarius discipuli Antonii insignes habentur, pro Amathia, Amos forte legendum, quem auctores inter discipulos Antonii vel præcipuum nominant. Ambreas Schottus noster in exemplari Hieronymi, quo utebatur, adscripsit ab idus Amos dici hunc Amatham: certe quæ Antinorio monasterio feminarum, Palladio cap. 137. Anna Talida dicitur, in Heracleidis Parvatis Amathia appellatur, quamquam id appellativum fortassis est, et matrem significat. Amathus vero hic S. Antonii discipulus, alius Amathus, Ammonis dici videtur Palladio cap. 74, et Ammon Rufinus lib. 2 de Vita Pat. cap. 43. Vilinus autem, inquit Palladius, in Thebaidæ altum montem fluvio imminente, valde terribilem et precipitem, et monachos illic viventes in speluncis. Eorum autem Pater erat Pityrius, qui fuit unus ex discipulis S. Antonii, et tertius qui illum locum excepit, qui quidem multas virtutes effliciebat, et efflicenter spiritus expellebat. Cum enim successisset Antonio et ejus discipulo Ammonæ, merito etiam successit hereditati donorum. Eadem fere habet Rufinus. Hic ergo Ammonus, Ammon, seu Amathus S. Antonii montem interiorem incolat proximas laves: in quo illi ministravit vivo, et mortuum sepelivit.

22 Montem exteriori sibi elept, aut potius recepit, saltem post S. Sarmata eadem, Macarius, quem montem dicimus appellari monasterium in Pispiri, in quo a S. Antonio monachorum fere quinquaginta millia suscepit gubernanda, ut in vita S. Posthumi legitur, ut fere quinq millia legendum esse titulus vitæ induat, in quo S. Posthummus, successor Macarii, dicitur Pater quinq millium monachorum, qui a fluvio Nilo usque ad montem interiorem per triginta fere miliaria habitabant. Quo eadem tempore Amathus, seu Ammonæ, successit Pityrius, et Macario S. Posthummus, non exprimitur. Rufinus lib. 2. Hist. Eccl. cap. 8, ait se in Pispiri, qui appellabatur mons Antonii, vidi se Pemenem et Josephum, eorumque mandis meruisse benedici. Hic Pemen lib. 3, de Vita Patrum a Peto

EX VARIIS. hi ei seni ministrabant.

mortuum sepeliverunt

vitam alter S. Athanasio vitam Antonii unnotat.

Vitam S. Pauli scripsit.

Amathus, alius Amos

Ammonus et Ammon.

successit S. Antonio in interiore monte et Pityrius

Macarius monasterium recxit.

Arrethoscon- jidat.

scribit Impe- ratoribus

previdet per- scutionem

nonagenarius admittit ministerium alienum

moritur an. Chr 356

Vita S. An- tonii discipuli.

Sarmata. Martyr

Macarius et Amathus

EX VARIIS
cui Posthumius
succes-
sit.

gio Pastor Latine, et lib. 7, a Paschasio Pimenius appellatur: nam idem cum Posthumio sit, quem in aliis editionibus Pashumium dicit annotavit ad vitam ejus Rosweydlus num. 1, dicitur ad vitam S. Pemenis XXVII Augusti. Rosweydlus unum et eundem esse suspicabatur Pachomium et Posthumium, quod nobis non probatur. Ferrarius in Catalogo generali alium a Pemenue Pastorem facit, et consignat XXV Julii; quod prorsus improbabile est. Pastorem alloquitur S. Antonius apud Pelogium lib. 3, libel. 3, num. 2, infra in Apophth. num. 6. De Macario actus XV Januarii. De Amatha, seu Ammona agetur XXVI Januarii.

23 Inter hujus loci monachos referuntur a S. Hieronymo in vita S. Hieronimo, Isaac, et Pelusianus, quorum Isaac Antonii interpret fuerat: et in vita S. Theodis Abbas Paulus major discipulus S. Antonii nominatur, idem forte qui Paulus simplex, de quo in Apophth. cap. 8.

Alii discipuli
S. Antonii.

§ VI. Discipuli S. Antonii per reliquam Egyptum.

Discipuli in
Libro.

Discipuli S. Antonii enumerati a Ruffino lib. 2. Hist. Eccles. cap. 4. Patres monachorum vite et antiquitatis merito Macarius et Isidorus, aliusque Macarius, atque Heraclides, et Pambus, Antonii discipuli, per Ægyptum, et maxime in Nitriae deserti partibus habebantur viri qui consortium vite et actuum non cum ceteris mortalibus, sed cum superis Angelis habere credebantur. Idem Invectiona 2. Ut ad eremi magistros veniam, ubi Macarius Antonii discipulus, et alter Macarius, et Isidorus, et Pambus. Sozomenus ex Ruffino, lib. 6, cap. 20. Ex monachis Ægyptiis facile principes fuisse accepimus duos Macarios, de quibus ante facta est mentio, (lib. 3, cap. 13, ubi tamen S. Antonii disciplina instituti non dicuntur) Pambo et Heraclidem et reliquos Antonii discipulos. Idem a Sozomeno descripsit Nicephorus lib. 11, cap. 27. Inter Sanctos fere voluntur. Macarius Alexandrinus II, Ægyptus et Isidorus XV Januarii. Pambo I Julii Heraclidis nomen necum in sacris fustis legitimus. Memorantur ejusdem iterum Sozomenus lib. 3, cap. 13, et Nicephorus lib. 9, cap. 14. Isidorus S. Antonium ullocutus, ex eo martyrium S. Potamianus dicit, teste Palladio cap. 3, citato XV Januarii. Idem cap. 10, scribit Pambo hanc virtutem et esset in loquendo accuratus et perfectus, etiam supra Magnum Antonium et super omnes Sanctos, exercuisse; quem legitur ullocutus Antonius, apud Pelogium lib. 3, libel. 1, num. 2, in Apophth. num. 21.

Heraclides,

Isidorus,

Pambo,

Macarius
Alexandri-
nus,

et Macarius
Egyptius,

23 Que Macarii cum S. Antonio peregerint, quia pauca sunt, hic repetimus. Alexandrinus, inquit Palladius, cap. 20, cum apud magnum vicum et Patrem Antonium electos palmae ramos vidisset, quos ipse laboraverat, petiit ab eo unum manipulum ramorum palmae. Dixit autem ei Antonius: Scriptum est, Non concupisces res proximi tui. Et cum id solum dixisset, rami omnes statim tanquam ab igne torrefacti sunt. Quod quidem cum vidisset Antonius, dixit Macario: Ecce Spiritus sanctus requievit super te, erisque mihi deinceps haeres mearum virtutum. Ægyptus dicitur Ruffino lib. 2, de Vit. Patr. cap. 28, discipulus B. Antonii, qui quasi hereditatem gratiarum et virtutum B. Antonii possidebat, quae perperam hinc a Ruffino tribui, cum sint Alexandrino, ut vidimus, dicta, etiam observavit Rosweydlus hic num. 49, qui ab eo Palladium in hoc libro Latine versum opinatur, hic male intellectum. At Pelagius lib. 3, libel. 7, num. 9, sic scribit: Venit Abbas Macarius major (qui Ægyptus) ad Abbatem Antonium in montem, et cum pulsasset ostium exiit ad eum, et dixit ei: Tu quis es? Et ille ait: Ego sum Macarius. Et claudens ostium intravit, et dimisit eum foras. Et cum vidisset postea patientiam ejus, aperuit ei. Et adgaudens ei, dicebat: Multum tempus est, ex quo te videre desiderabam, audiens de te. Et exhibens ei hospitalita-

tem, refecit eum; erat enim fessus de multo labore. Vespere autem facto infudit sibi Abbas Antonius medicas palmas, et dicit ei Abbas Macarius: Da mihi, ut ego infundam quod operer. Ille autem dixit: Non habeo plus. Et faciens fasciculum majorem, infudit eum. Et sedentes a sero, et colloquentes de utilitate animarum, faciebant plectam, et ipsa plecta per fenestram descendebat in spelunca. Et egrediens mane S. Antonius vidit collectionem plecturum Abbatis Macarii, et admiratus est, et osculatus manus ejus dicebat: Multa virtus de istis egreditur. Eadem supra XV Januar. in vita ejus leguntur.

26 Quae ratione hi S. Antonii discipuli fuerint, non proditur. Non agnoscent eos in Antonii discipulis citati XV Januarii, Socrates aut Sozomenus, ubi fusiis eorum Acta proseguuntur, ille lib. 4, cap. 18 et 19, hic lib. 3, cap. 13, uti et Nicephorus lib. 9, cap. 14. Nusquam etiam ullus horum in vitis Patrum S. Antonii discipulus censetur, excepto Macario Ægyptio loco Ruffini citato, ubi tamen aliqua Macariorum confusio est. Certe quotquot S. Antonium viderant, gaudebant se ejus discipulos appellari, maxime quod virtutum illius, et religiosi instituti se profiterentur sectatores. Ita Ruffinus lib. 2, de Vit. PP. cap. 23. Cronium discipulum B. Antonii appellat, cum ipse tamen Cronius narret se cum errando per eremum perrenisse in Pispiri, atque tum S. Antonii et Eulogii interpretem egisse. Pallad. cap. 23, 26, 27. Paschos. cap. 9, num. 3, et in Apophth. cap. 7.

27 Rosweydlus ad Ruffini locum num. 49, et ad vitam S. Pauli Eremitae num. 6, vult alterum ex his Macariis eundem esse, quem ante cum Amathu diximus S. Antonio cohabitasse: imo intricata, inquit, plane res est de duobus Macariis, ut dignoscatur uter fuerit S. Antonii discipulus; ac raris utrimque prolatis rationibus, potius Alexandrinum conjicit fuisse Amathae socium; quod et nos, (si quidem alteruter fuisset) non absolum videri subinde consensimus. Verum Actis singulorum accuratius collatis, neutrum remur Amathae socium. Primo, quia Socrates, Sozomenus, Nicephorus ante citati, Cusianus, Hieronymus, aliique scriptores nusquam alterutrum agnoscent S. Antonio ministrasse, aut Amatham individuum ei socium utjuguat. Secundo, quia Palladius, cui praecipue habenda fides est, hunc Amathae socium ab aliis segregat, ut legitur cap. 19, 20, 23 et 26, manifestum fiet. Loca illis habitationum diversa, semotaque procul ab Antonii monasterio tribuuntur, in Sceti vicinisque Libyae locis, Celliis, et Nitriensis eremo, ubi et obierunt; Ægyptus an. Chr. 391. Alexandrinus an. 404, ut ad vitam Ægypti dictum est XV Janu. At qui Antonii discipulus fuit, is in Thebulae vixit, initio in monasterio Pispiri, mox quindecim annis in monte interiori: deum ab Antonii obitu idem monasterium recit, in eoque vitam finivit, circiter an. Chr. 370, aut paullo post. Hujus Acta ex Cronii relatione tantum didicit Palladius, qui tamen in Celliis Macario Alexandrino aemum annis habitaverat. Tertius igitur hic Macarius Thebaeus est. Certe nomen Macarii eo serulo multis fuit commune, utroque confusio facile obnoxium. Ita Macarium a Mathematicis per Ruffinum abstractum, de quo Genadius cap. 28, de Scriptor. Eccles. cum S. Macario Romano, ejus vitam extat lib. 1, inter Vitae Patrum, a nobis illustranda ad diem XXIII Octob. confulerat Baronius in Notis ad II Januarii, ut bene observavit Rosweydlus in Notis ad epist. 36, S. Paulini Nolani, et post eum Mirreus ad citatum Genadii locum.

28 Inter Scititatas quoque vixit Pior, quem B. Antonius adolescentem in sancto proposito monachorum instruxit. Ruffin. lib. 3, num. 31, de quo agitur cap. 7. Apophth. num. 41. Abbas Nisteron Magnus Abbatis Antonii amicus vocatur Pelagio lib. 3, libel. 1, num. 11. Magnus Æsisius, aliique saeculares aequales tempore Magno Antonio, laudantur a Palladio cap. 7 et cap. 30. Stephanus Libs notus B. Antonio.

vita S. An-
tonii in-
voluta-
res.

Horum neuter
Amathae so-
cius.

Alii discipuli
S. Antonii.

§ VII. Discipuli S. Antonii extra Ægyptum. Monachatus per orbem dispersus.

Quamplurimos, ait *Sozomeus lib. 1, cap. 13.* S. Antonius habuit discipulos, viros certe spectatissimos, quorum alii in Ægypto et Libya, (de quibus actum) alii in Palestina; Syria, et Arabia, magna gloria florere. *Unus omnium instar est Hilarion, qui mutato pristino habitu, ut S. Hieronymus de eo scribit, duobus fere mensibus juxta eum mansit, contemplan- ordinem vitæ ejus morumque gravitatem; quam creber in oratione, quam humilis in suscipiendis Frat- tribus, severus in corripiendis, alacer in exhortandis esset: et ut continentiam cibi que ejus asperitatem nulla nunquam infirmitas frangeret. Deinde, reversus est cum quibusdam monachis ad patriam, et solitudinem, que in septimo milliario a Majuma Gazæ emporio per littus euntibus Ægyptum ad levam fecit, ingressus est. In tantam autem a Domino fuerat Hilarion elevatus gloriam, ut Beatus quoque Antonius audiens conversationem scriberet ei, libenterque ejus epistolas sumeret. Et si quando de Syriæ parti- bus ad se languentes perrexissent, diceret eis: Quare vos tam longe vexare voluistis, cum habeatis ibi filium meum Hilarionem? An hoc tempore etiam ceperit monasterium Ægyptiorum Anazarba in Cilecia, de quo Moschus cap. 51, non disputamus. Certe ante S. Hilarionem monachos in Syria non fuisse vult Hieronymus in ejus vita: Necdum monasteria, inquit, erant in Palestina, nec quisquam monachum ante S. Hilarionem in Syria noverat. Ille studatur et eruditio hujus conversationis et studii in hac provincia fuit. Habebat Dominus Jesus in Ægypto senem Antonium, habebat in Palestina Hilarionem juniorem, Antonii discipulum. Exemplo ejus, subit, per totam Palestinam innumerabilia monasteria esse cœperunt, et omnes ad eum monachi certatim cucurrerunt.*

30 *Sham* tamen eminentium Ægypti permansisse etiam suo tempore, testatur S. Joannes Chrysostomus homilia 8 in Mattheum, ubi Beatum et Magnam Antonium Apostolis proximum, per multorum orationem volentem proponit, nec ita variis astrorum eboris eolum refulgere contendit, ut Ægypti eremus innumeris monachorum ac Virginum distinguitur atque illustratur habitaculis: ideoque Ægyptum in virtute Christianæ studio ferventiorum censet, quam quæ Dominum prima suscepit Palestina. In Ægypto Magnus Basilus annam vitæ monastice tirocinium sub Porphyrio Archimandrita posuit, atque in Asia hoc vitæ genus induxit, servavit, et dilatavit. Id testantur Amphilo- chus in ejus vita, et ipse Basilus epist. 79, ad Eustathium Episcopum Sebaste. S. Gregorius Nazianzenus cum Emigrio Pontico in Ægyptum profectus, ibique cum piis illis monachis colloctus, illorum vivendi genus ardentis studio imitari cœpit, ut docet Socrates lib. 4, cap. 18.

31 *Romæ* vivente S. Antonio propositum monachorum ignotum, et propter rei novitatem incognitissimum fuisse, scribit S. Hieronymus in vita S. Marcellæ. Induxit in Italiam illud S. Eusebius Episcopus Vercellensis probe a se perspectum, cum, ut § 9, dicitur in Ægypto erit, et deinde legatione Apostolica functus fuit. *Plura de e- re S. Ambrosius sermone 15 Romæ Orientalium more monachus se velle testatur S. Augustinus de moribus Ecclesiarum, cap. 33, quorum nomen ante conversionem suam au, Ch. 387, ne auderet quidem, ut fateri lib. 8 Confessionum cap. 6. Inde auditus Antonii Ægypti mirabilibus, sermo Potitiani, (qui in palatio Imperatoris apud Trevis militavit) devolutus est ad monasteriorum greces et mores suavolentis tue, (Christum alloquitur) et ubera deserta eremi, quorum vis Afri nihil sciebamus. Et erat monasterium Mediolani plenum bonis Fratribus extra urbis mœnia sub Ambrosio nutritore, et non noveramus. Et apud Trevis*

in hortis muris contiguis in casa quodam habitabant quidam servi tui spiritu pauperes, quorum est regnum cœlorum cum codice in quo erat vita Antonii. Ibi admirabantur Augustinus, et Potitianus, ille, quia tam magna erant, que de S. Antonio dicebantur, hic quia inaudita illi erant. Et Gallianus novellis monasteriis instituta Ægyptiorum monachorum descripsit Cassianus, ut ad Castorem Episcopum Aptensimpr. e- fatar. Hujus demque instituti deiferos Patres agnoscit, Antonium ejusque imitatores Pachonium et Marcurium, S. Dorotheus Abbas lib. 1 de renuntiatione, doctrina V. Erat per idem tempus, ut in Actis S. Pachonii legitur, B. Antonii vita cunctis ad imitandum præclare pre- posita. Ceterum monachorum in Ægypto ingentia agmina multiplicari cœpissent, atque eorum virtutis vitæque ad Angelorum imitationem accedentes summi orbis terrarum fines percessisset, ipsisque debita Indis esset, eos quoque ad ejusdem vitæ studium excitavit, ut scripsit S. Joannes Damascenus in vita SS. Barlucæ et Josaphat, quorum illum risdem tentationibus agitatam scribit, quas hic de S. Antonio refert Athanasius. Ex his satis constat S. Antonium Patriarcham vere dici monachorum spectatissimorum, qui in Oriente et Occidente florere, inter quos Basilium, Gregorium, Chrysostomum censet Bar- ruius tom. 3, an. Ch. 328, num. 25.

§ VIII. Vita S. Antonii Græce conscripta.

S. Hilarion, teste S. Hieronymo in ejus vita, audiens celebre nomen Antonii, quod per omnes Ægypti populos lerebatur, incensus visendi ejus studio, perrexit ad eremum, in qua tuam inter Mem- phim, Babylonem, et Aphroditon, ad Nilum, infra Hieracleonem Nomon, incipiebat monasterium erigere. Erat autem Hilarion creteret annorum quindæcem, cujus annu sexagesimo quinto ætatis obiit S. Antonius. Hoc igitur nomen jam creteret annu Christi 306, per Ægyptum celebre, cepit orbe paulatim relapso vulgari. Præmo quando recrudescere persecutio, Alexandria illustri orbis imperio Petrum Episcopum aliosque Christi Martyres pubere, desideria et ipse Martyr, confirmavit, usque ad locum felices certaminis prosecutus. Deinde cum ab Athanasio jam Episcopo Alexandriam perductus, Ariam hæresim publico sermone condemnavit. Tunc, inquit Athanasius num. 92, nulla ætas, nullus sexus domi remansit: imo præter Christianos pagani et ipsi idolorum cultores Hominem Dei (hoc ei nomen erat) ardeant videre, secute Philosophorum disputationes, que cum innumeris miraculis per orbem divulgabantur.

33 S. Marcella, ut in ejus vita scribit S. Hieronymus, ab Alexandriis prius Sacerdotibus, Papaque Athanasio, et postea Petro, quasi ad tutissimum communionis sue portum, Romam confugerant, vitam B. Antonii adhuc tunc viventis, monasteriorumque in Thebaide Pachonii, et Virginum ac viduarum didicit disciplinam. Erat hic Petrus tum Presbyter, dein Athanasii in Episcopatu successor. Bar- ruius tom. 3, an. Ch. 340, num. 7, hinc colligit tunc S. Athanasium vitam S. Antonii a se conscriptam in Urbem delulisse. Idem sentit Passerius noster in Apparatu sacro in Antonio. Non dubium quin S. Mar- cella de vita, id est, illustri vivendi ratione, miraculis, ac virtutibus S. Antonii multa ex S. Athanasio oho- ranque Sacerdotum Alexandrinorum revelatione didicerit. nondum tamen tunc S. Amatus vitam, sive Acta S. Antonii conscripserat, ut brevè observat ad vitam S. Mar- cellæ Roswylus num. 6. Tam enim dicitur didicisse ab Alexandriis Sacerdotibus et Petro, quam a S. Atha- nasio, imo prius ab illis, postea a Petro didicisse, nec tamen eis attribuitur hæc S. Antonii Vita. Deinde cum post S. Antonii obitum conscriptam clare demonstrant verba præfatus: Quodam igitur, inquit, exegistis jam defuncti, a me, ut volis scriberem de conversatione B. An- tonii

EX VARIO

u Cassiano Gallicis de- scripta.

ad Italos pro- pagata

Nomen cele- bre S. Antonii in Egypto.

et totum.

S. Athanasius scripsit vitam ejus

jam defuncti.

S. Hilarion a S. Antonio excoelatus.

in Palestinam prima mona- stera extruit

In Egypto ci- vitate S. Ita- lius

13 Grego- rius Nazian- zenus

Vita mona- stica inducitur Italianam.

Africogata

Ex VABUS.

cujus discipulo:

tonii volentibus discere quemadmodum cœperit quive fuerit ante sanctum propositum, qualem etiam habuerit terminum vitæ. et *non dicit se indicare quæ ab eo didicit, qui ad præbendam ei aquam non paullulum temporis cum eo (S. Antonio) fecerat, quem § 4, diximus Amatham ejusve socium Macarium fuisse, qui umbo quindecim ultimis annis S. Antonio ministravit, quorum alter (si non uterque;) ut erat ab eo præceptum, meliorem et pallium S. Athanasio Alexandriam detulit, eunisque de tota illius vita edocuit, aut de ea fortassis summam commentarium composuit, quale de S. Paulo Latine transtulimus, eique tradidit, elegantiori stylo publicandam.*

causæque absol-
vit.

34 Deinde tota narratio uno fluens perpetuo tenore mortuum jam Antonium indicat: nec facile ostenditur quæ pars ab obitu videri possit adjuncta. Denique Epilogi verba a S. Ephræm in illud Attende tibi ipsi, c. 10, sub nomine S. Athanasii citata (ut ibidem referemus) nullam dubitationi locum relinquunt. Adde hæc ibidem relate, num. 116. Hic Antonio vitæ terminus fuit. ista principia meritum, quæ licet parciore, ut prædixi, (in prolegomeno nu. 1), sermone narraverim, etc. Et iterum num. 117. Quod per omnes provincias amor ejus fama que voluit, quem nec librærum disseminatorum oratio huculenta, nec mundanæ sapientiæ disputatio, nec nobilitas generis, nec opum infinita congestio commendavit, cui omnium ore est adscribendum, nisi Christo, cuius hoc domum est? qui devotos ejus animos erga suam prævidens Majestatem, hominem alio pene orbe celatum, et inter tantas positum solitudines, Africæ, Hispaniæ, Galliæ, Italiæ, Illyrici, ipsi etiam, quæ urbium caput est, Romæ demonstravit. Creatoris est ista benignitas, ergo non scriptoris, qui vitam ipso violente vulgarit, beneficium. Postremo nullus vitæ partem unquam ab Athanasio conscriptam dixit. S. Hieronymus de Script. Eccl. cap. 88, Antonii monachi vitam, inquit, Athanasius Alexandrinæ urbis Episcopus insigni volumine prosecutus est, quibus verbis etiam ultimam ab eo additam manum significat. Alibi quoque eandem vitam citat, non partem affreti operis.

In ea cur nil
de S. Paulo
Eremita.

35 Neque nobis hoc quisquam dicat, Cur igitur, si jam decesserat Antonius, nulli usquam præclari ejus cum Paulo Thebæo congressus mentio extat? Num et plerasque Antonii discipulos retineat. Preclarissimi fortassis libello destinavit Pauli vitam conscribere, ut mors uliare interessissent impedita. Certe Amathas et Macarius, aut saltem alteruter, S. Athanasio videtur tam Acta Pauli quam vitam Antonii narrasse, quos Græco ac Latino sermone vulgata Antonii vita, ipsoque Pauli a se edita, superstitis fuisse S. Hieronymus testatur. Denique movet S. Athanasius Fratres peregrinos in profusione, et existiment se minima audisse de maximis, cum ob portitoris litterarum festinationem non potuerit monachos evocare, ut plenius aliquid addiscens, numerata majora transmitteret. Hinc colligimus ultimo decennio vitæ ejus suo Juliano aut sequentibus Imperatoribus scriptam fuisse, quod ad illud tempus ab obitu S. Antonii, religionis causa exterris, Alexandria absuerit. Hunc u S. Athanasio conscriptam fuisse testantur quoque Paulinus Presbyter Prologo in vitam S. Ambrosii VII. Decemb. Menæa Græcorum in vita S. Antonii, Honorius de Eccl. Script. cap. 88 et §§ 10 et 11, citandi S. Gregor. Nazianzenus, S. Ephræm, Auctor vitæ S. Pachonii, Palladius, Socrates, Nicephorus, Rufinus, atque infiniti recentiores. Baronius tom. 3, an. Ch. 310 num. 19, atque alibi sæpe ait Athanasium sincere pureque res S. Antonii gestas conscripsisse, quid mirum? Vidit enim adolescens persecutiois tempore Alexandria: adduxit eum jam Episcopus iterum contra Arianos: frequenter eum visitavit: a Macario aut Amathas plurima didicit, et monachorum concordia relatione.

Scripti post
obitum Con-
stantii Imp.ex vertascien-
tia.

36 Baronius tom 3, an Ch. 328, num. 3, scribit S. Athanasium eo anno visitasse monasterium S. Pa-

chonii, et de via invisisse S. Antonium, eique duo pallia attulisse. Verum cum ad Pachonium Athanasius venit, is jam ante, ut in ejus Vita a Baronio citata legitur, compererat sanctam vitam ejus, et persecutiones innumeratas. quas ab Arianis, pro Christi per-tulerat confessione: quare hæc ejus visitatio post mortem Constantii, cum jam pridem obiisset S. Antonius, contigit, cum Origenis errores inter monachos Ægypti inciperent invalescere; ut reliqua Acta S. Pachonii exigunt, quæ XIV Maii illustrabimus.

Invisit S. Pa-
chonium post
obitum S. An-
tonii.

§ IX. Vita in Linguam Latinam translata.

Vitam hanc Græcæ vulgatam, Latine interpretatus est Evagrius, tum Presbyter, deinde Episcopus Antiochenus. De eo ita scribit Hieronymus de Scriptor. Eccl. cap. 125, Evagrius Antiochiæ Episcopus, acris ac ferventis ingenii, cum adhuc esset Presbyter diversarum hypotheseon tractatus mihi legit, quos necdum edidit: Vitam quoque B. Antonii de Græco Athanasii in sermonem nostrum transtulit. Eadem habet Honorius de Script. Eccl. cap. 126 et consentiant omnia passim exemplaria edita et MSS. Rosweydas Prolegomeno 4, ad Vitas PP. § 4, recte Trithemium corrigit et Sixtum Senensium, quod hanc Evagrius et alterum Ponticum S. Mearii Ægyptii discipulum Origenistam in unum conflavit. Indicat Evagrius in prologo se non verbum verbis, sed sententias sententiis expressisse, quemadmodum laudat S. Hieronymus epist. 101, ad Pammachium de optimo genere interpretandi, ubi hunc totum prologum profert, Evagrius non citato, quod hanc S. Antonii vitam optime Pammachio notam sciret. At suum non esse profatur. Ne meorum scriptorum parva sit auctoritas super hoc genere, prefatimcula sit in libro, quo B. Antonii Vita describitur, ipsius lectione cognosce, quum et subdit.

Latine vitam
edidit Eva-
grius;

38 Hinc tamen errantem occasionem arripuerunt Hilarion Veronensis monachus Cussetensis, et Joannes Grynaeus, a Rosweydo citati in Notationibus ad Præfatum in vitam B. Antonii, nu. 4, Posservius in Antonio, et Baumius in Notationibus ad Martyrol. Roman. hoc XVII Januar. et tom. 3, an. Chr. 358, num. 29, qui ipsum Hieronymum vitæ hujus interpretem existimarunt: uti et Joannes Basilii Sanctorius qui utramque interpretem agnoscit Evagrius et Hieronymus, quasi bis versa fuerit. Sed reselluntur hi a Rosweydo, qui præclare verba Gelasii Papæ decret. de libr. authent. et apoc. d. 15, existimat, ubi est Pontifex: Vitas Patrum Pauli, Antonii, et Hilarionis, et omnium Eremitarum, quas tamen vir beatissimus descripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus. Ac primo opinatur Rosweydas Gelasium, cum vitam Pauli et Antonii ab Hieronymo ait descriptam, respexisse ad Pauli vitam, in qua tanta prope Antonii, quam Pauli fit mentio. Consonat titulus Vitæ ex Græco MS. Bavarico ita præfixus: Historia S. Pauli Thebæi, et S. Antonii Ægyptii, in interiori eremo commorantium. Vide X Januarii. Secundo Evagrius Græcum hominem et Hieronymo conjunctissimum, studiorumque ejus patronum, in vertenda Antonii vita Hieronymi usum esse opera: quod tamen frivolum argumentum ipse mox fatetur, et patebit infra. Tertio vitam Antonii inter Vitas Pauli et Hilarionis olim descriptam occasionem dedisse Gelasio existimandi Hieronymum quoque Vitæ Antonii auctorem esse, qui duarum aliarum auctor est: arbitratur autem Rosweydas, plerasque Patrum Vitas sine auctoris et interpretis nomine olim circumlatas. Certe Gratianus in decreto par. 2, can. 27, par. 2, cap. 26; post recitata verba Nicolai I, ad Carolum Regem, quibus decernit non licere nisi ex consensu utriusque conjugis vota continentia suscipere; subdit glossam, licere; quando tantum sunt desponsati. probatur: Ut enim refert B. Hieronymus, Macarius præcipuus

non S. Hiero-
nymus,cui vitæ Pa-
trium attri-
buntur.

precipuum inter Christi eremitas, celebrato nuptiarum convivio, cum vespere thalamum esset ingressurus, ex Urbe egrediens transmarina petiit, et eremi solitudinem sibi elegit. Quod in Vita S. Marcurii Romani reperitur. Baronius in Martyrol. Rom. ad diem 11 Januari censet auctorem ejus Theophilum esse; Rosweydu auctores Theophilum, Sergium, et Hyginum facti secutus Menæu Græcorum. Imo putat hanc historiam instar fabulæ a S. Hieronymo explodi in Vita S. Pauli Eremita num. 1, ubi ait jactitari subterraneo specu crinitum calcaneo tonus hominum, propterea quod in hujus Vita dicitur, barba et capilli corporis ejus totum circumdedit. Quæ examinabimus XXIII Octob. ad ejus Vitam, et XII Junii ad Vitam S. Onuphrii, de quo idem legitur.

30 Hic illud solum inde conficimus, Vitas Patrum communi errore vulgo S. Hieronymo fuisse attributas, ut etiam annotavit Rosweyduus Prolegom. 3. Causa forsitan erroris fuit, quod S. Hieronymus simul curavit vulgari Vitas Patrum servato aliquo historicæ ordine, ut ipse enscripsisset, ut Vitas SS. Pauli, Hilarionis, et Malchi, seu ab aliis conscriptis repræsentasset, ut SS. Antonii, Onuphrii, Abrahæ etc. quibus alii alias deinde conjunxerint, atque eundem retinuerint in titulo primo auctorem Hieronymum. Hoc inuicere videtur verba Gelasii, quibus omnimoda Eremitarum Vitas ab Hieronymo scriptas ad sacre lectionis usum admittit, cum tres duntaxat dictas scintillas scripsisset. Clarus idem asservit Gelasii verba præterea M. Aurelius Cassiodorus Instit. divini. Lect. cap. 32. Vitas Patrum, inquit, confessiones fidelium, passiones Martyrum legite constanter, quas inter alia in epistola Hieronymi ad Chromatium et Heliodorum, destinata procul dubio reperitis etc. An titulus libri precipuus fuerit: Epistola Hieronymi ad Chromatium et Heliodorum, quod cu in fronte extaret, volumus hujus vero proxi totius Vitas Patrum contineret ulter Confessiones fidelium, et passiones Martyrum, quas sæpius Martyrologium S. Hieronymi appellamus, aliam, ut discutatur, locum requirit. Certe Vite Patrum in antiquis editionibus et codicibus MSS. § 11, et laudis passim omnes sibi Hieronymo tribuuntur, ut vulgo Mombrizio, Lipaniano, Suria, aut etiam Metaphraste Vite Sanctorum, quod illis collegent, et hæc Actis præfigitur titulus sequens: Incipit vita S. Antonii Abbatis ab Athanasio Episcopo Alexandrino conscripta, et ab Evagrîo Presbytero e Græco in Latinum translata, atque a B. Hieronymo huic libro inserta. Demum ipse S. Hieronymus de Script. Eccl. cap. 133, ordine temporum expansus quæ scripsit, refert primo Vitam S. Pauli, ante quem hæc conscripta erat. De Antonio sicut, et in Vita S. Pauli num. 2. Quia de Antonio tam Græco quam Romano stylo diligenter traditum, pauca de Pauli principio, et sine scribere disposui. Nusquam se Antonii Vite auctorem aut interpretem insinuat, sed S. Athanasium, ut diximus, et Evagrîum.

40 Vitam hanc transtulit Evagrîus nondum Episcopus, id est, ante an. Ch. 388, qui a Paulino designatus successor est Cons. Imp. Theodosio II, et Cyrenio, ut constat ex Socrate lib. 4, cap. 15, Theodoro lib. 5, cap. 25, Sozomene lib. 7, cap. 15. Verum jam doctrinæ opinione clarus erat ipse Juliano Apostata temporibus, quando S. Eusebium Vercellensem in Italiam redeuntem comitatus est, ut testatur S. Basilii epist. 8, ad S. Eusebium Samosatensem, ubi ait: Ὁ ἡγεστέρτος Ἐυαγγρίος ὁ ἡδὲ Πομπησιανὸς τοῦ Ἀντιόχειας, ὁ συνάπτορος ποτὶ ἐπὶ τῆς Δοξῆς τοῦ Μακάρου Ἐυσέβητος, ἐπιπένης ὡς ἐκ τῆς Πύλας πατρῶν ἡμῶν ἐπιστολῶν. Presbyter Evagrîus filius Pompeiani Antiochem, qui quondam migravit versus Occasum cum B. Eusebio, rediit tunc Roma, petens a nobis literas, etc. Hinc tunc hujus vite translationi suboritur, S. Eusebii Vercellensis Aratorum opera variis in locis sub Constantio exulabat, in Syria etiam atque

Egypto, in cujus superiores Thebes postremo mandatum fuisse auctor est Socrates lib. 3, cap. 4. Hinc sub Juliano Alexandriam venit ad S. Athanasium, qui a sede Georgii Pseudepiscopi, teste S. Gregorio Nazianzeno Orat. in laudem S. Athanasii, summo Alexandrinorum triumpho sæcæ redditus Ecclesiæ erit. Concilio Alexandriam ab hoc convocato interest et subscribit S. Eusebius, Legatus Sedis Apostolicæ a Liberio Papa constitutus, ut colligit Baronius an. Ch. 362, num. 177. Post Concilium Alexandria decedens Antiochiam contendit, teste Socrate cap. 7, ubi pluribus discordiam inter SS. Eusebium et Luciferum Calaritanum excitatam, quam alibi examinavimus, commemorat. Redeuntem Antiochiam in Italiam S. Eusebium comitatus est Presbyter Evagrîus, cujus nomen ante in Ægypto et Syriam in Italiam

EX VARIIS.

comes dicitur S. Eusebio Vercelli

et Syriam in Italiam

41 Quam acer pro Ecclesia Dei contra Auxentium Episcopum Mediolanensem insurrexerit Evagrîus cum SS. Eusebio et Hilario Pictavorum Episcopo, quem XIII Januari celebravimus, describit S. Hieronymus epist. 49 de muliere Vercellis septies lecta, ad Innocentium eundem, cui hanc Vitam inscripsit ipse Evagrîus: Eo quo me, ait, gestorum ordo pertraxit. Jam enim ad Evagrîi nostri nomen pervenimus. Cujus ego pro Christo laborem, si arbitrer a me dici posse, non sapiam; si penitus tacere velim, voce in gaudium eruiopente, non possim. Quis enim valeat digno canere precocum Auxentium Mediolani incubantem, hujus exubiis sepultum pene ante quam mortuum; Romanum Episcopum jam pene factionis laqueis irretitum, et vicisse adversarios, et non noensisse speratis? Verum hæc ipse equidem spatiis exclusus iniquis, prætereo, atque aliis post me memoranda reliquo. Præsentis tantum rei sine contentis sum. Imperatorem (Valentinianum, non Constantium, ut perperam hic annotavit Henricus Grævius) de industria adit, precibus fatigat, merito lenit solitudine promeretur, ut redditum vite redderet libertati.

Hic Auxentium hæreticum oppugnat.

42 Hæc S. Hieronymus, qui in ejus comitatu se in Syriam profectum videtur epist. 11, ad Rufinum. Cum me, inquit, Thracia, Pontus, atque Bithynia, totumque Galatæ et Cappadociæ iter, et fervido Cilicium terra fregisset aestu, Syria mihi velut fidissimus naufrago portus occurrit, ubi ego quilibet morborum esse poterat, expertus, ex duobus oculis unum amisit; Innocentium enim partem animæ mee repentinus febrium ardor abstraxit: nunc uno et toto mihi lumini Evagrîo nostro fruor, nisi ego semper infirmus ad laborem cumulus accessi. Erat nobiscum et Hylas S. Melanii famulus, etc. In hujus actibus scripsit idem S. Hieronymus epist. 5, ad Florentium cum hæc clausula: Sanctus Presbyter Evagrîus plurimum te salutet et epist. 6, ad eundem: Sæpe Evagrîus Presbyter, dum adhuc Antiochie esse, me presente corripuit, etc. nam ad cretinum discesserat in vicium Maroniam, possessionem ipsius Evagrîi, tringinta ab Antiochia milliaribus, ubi S. Malchiam novit, ut ad ejus Vitam præfatur.

Hic cum S. Hieronymo in Syriam.

43 Hæc de Evagrîo fassus deducta sunt. Primum ostendatur eundem esse qui hanc Vitam transtulit deinde ut tempus translatur hujus vite clarius proponatur. Baronius an. Ch. 362, n. 226, deceptus ob perperam translationem S. Basilii citatum antea locum, (senior Evagrîus, etc. cum Presbyter scribi debuisset) parentem cum fuit junioris Evagrîi, qui postea fuit Episcopus Antiochie. Inde an. Ch. 369, num. 27, fatetur haud exploratum se satis labere potuisse, quis Evagrîus contra Auxentium infracto animo steterit. Denique an. Ch. 372, num. 38, illum eundem asserit, qui olim cum S. Eusebio in Italiam abierat, et jam socius S. Hieronymi peregrinatus ad S. Basilium in Cappadocia, indeque in Syriam redierat, et mox eundem Presbyterum facit, et num. 43, Episcopum post consecratum.

Hic in Cappadocia.

ut Collectio.

1. 1790
H. 1790 et
181

EX VARIIS.

secratum, quod in S. Malchi Vita cum S. Hieronymus Papam appellet. Unus ergo idemque est Evagrius, qui cum S. Eusebio in Italiam profectus, deinde Episcopus Antiochenus fuit; quidque Presbyter adhuc hanc Vitam Latine donavit: quod factum asserit Rosweyda in Notat. ad Vitam num. 1, quando in Syriae eremo versabatur cum S. Hieronymo et Innocentio, aut paulo ante. Verum Innocentius, ut ante ex S. Hieronymo dictum est, in ipso in Syriam appulso obiit circa an. Ch. 370. Decessisse eos ex Italia post obitum S. Eusebii vult Baronius an. 372, num. 9, et S. Eusebium obiisse an. 371, ut ibidem scribit num. 116. Verum quod obitum ejus referat S. Hieronymus in Chronico anno Valentiani et Valentis sexto, videtur obiisse an. Ch. 369, quod ad ejus Vitam 2 Augusti et XXX Septembris ad Vitam S. Hieronymi, ubi de hac peregrinatione agetur, curatus disseretur.

44 Quod huc facit, Vitam S. Antonii Græce aut Alerandria secum detulit S. Eusebius, aut si non necdum conscripta erat, in Italiam S. Athanasius eidem submissit: nisi Evagrius una cum S. Eusebio in Ægypto fuerit, aut singulari etiam cum S. Anathasio familiaritate conjuncti ab eo ipse acceperit. Certe in Italia Latinis Latine eam vulgavit, seu sponte sua, seu rogatu inductus S. Eusebii et Innocentii, cui eam ipse, et S. Hieronymus historiam de muliere Vercellis septies icta inscripsit. Delata mox Vita hæc Italia Treviros, ubi eam Potitianus legerat, ut § 11, dicitur. Imo in Italia, aut certe quando in Syriam appulit, vitam S. Pauli scripsit S. Hieronymus, ab Evagrione et forte aliis ex Ægypto submissam historicam ejus narrationem nactus, in qua scribit, quia de Antonio tam Græco quam Romano stylo diligenter traditum est, se pauca de Paulo principio et fine scribere disposuisse. Quod olim a se factum tradit in Vita S. Hilarionis, vivis adhuc discipulis S. Antonii Macario et Amatha, quorum priori defuncto successit Abbas in Pispivi Posthumus, qui dictum est, et Poemen, quem isthic reperit Ruffinus, videri potest.

In Italia Vitam hanc verit.

Quando S. Hieronymus Vitam S. Pauli scripsit.

§ X. Vita ab hæreticis frustra impugnata.

Vitam S. Antonii a S. Athanasio olim scriptam fuisse, nec ipse diffiteri hæretici nostri temporis possunt, tot tamque perspicuis comprobatum testimoniis. Verum quod plurima, eaque luce meridiana clariora, monachismi, signi Crucis, aliorumque Ecclesiasticorum rituum argumenta hand ferunt lippente obtutu, magis etiam hac luce antiquitatis præstricto, effugium hoc arripere, ut, quod sub S. Athanasii nomine pervulgatum pridem, omniumque manibus factatum est scriptum, insulsi hominis, esse commentum dicerent, nullaque dignum fide. Ita Rodericus Hospitans lib. 3 Orig. Monach. cap. 1. Abrahamus Scultetus Medul. Theol. P.P. par. 2. Andreas Rivetus Critici sacri lib. 3, cap. 4. Subdubitant etiam Centuriales Magdenburgenses centur. 4, cap. 10. At que in hac Vita commemorantur de Antonio, singula sunt ab antiquis Patribus ex ea, quam scripsisse Athanasium tunc constabat, citata, gravissimeque inculcata; et Christianæ virtutis absolutiorem, quam consecutum fuisse Antonium nec ipsi negare ausint hæretici, spirant hæc vita, at quibus genuinum Athanasii factum possit agnoscere.

46 S. Joannes Chrysostomus homilia 8, in Mattheum: Antonius talem vitam, inquit, egit qualem leges Christi requirunt. Hoc autem facile cognoverit quisquis eum legerit librum, qui vitæ ejus textit historiam, in quo etiam prophetiam lucentem videbit. De his enim, quos Ariana pestis invasit manifestissimè prophetavit, quantaque Ecclesiis labes ab his immineret docuit, Deo utique revelante hæc, et cuncta ante oculos ejus figura pingente. Quod certe vel præcipuum Catholicæ Fidei documentum est, nullum videlicet hæreticorum talem posse monstrari. Sed ne a me hæc audire videamini, ipsum potius li-

brum legentes diligentius cuncta discetis, ut maxima iude philosophiæ documenta capiat. Obsecro autem ut non meditemur scripta illa, sed ea quoque, quæ exprimentur, imitemur. Hæc Chrysostomus. Verum quos hæc imitari piget, si abolita malunt aut in inutilis frivoleque sententiam scripturæ rejecta, ne sui inde argui mores queant. Mallent, ut Ariani olim suæ hæresi affinem mentiti in vulgus Antoniam erant, ipsi quoque dicere eum mollem quandam absque ullis beneficiis inisse rivendi rationem. Vaticinium illud S. Antonii, quod Chrysostomus indicat, refertur in Vita cap. 18, n. 105, atque a Sozomeno lib. 6, cap. 5. Traditum est, inquit hic, Antonium, priusquam Ariani essent Ecclesiarum potiti gubernaculis, regnante Constantia, secundum quietem mulos altare insultantes calcibus, et sacrum mensam evertentes vidisse, illicoque, prædixisse tumultum ex adulterinis permixtisque doctrinis ortum, et rebellionem ex illis, qui alienam ab Ecclesia Catholica opinionem tenerent exitatam, Ecclesiam Dei postea occupaturam. Eadem refert Nicephorus lib. 10, cap. 43. Ipsa persecutio copiosius quidem, sed isdem tamen pene verbis, describitur ab Athanasio epist. ad Orthodoxos, eajus verba ad caput 18 proferemus.

47 Prædecessor Chrysostomi fuit S. Gregorius Nazianzenus, et quid sentire de hac Vita ipse ceterique deberent, præjudicavit, dum ea censet contineri legem et normam vitæ monasticæ, quod ejus Athanasius in Vita hujus præfatione asseruerat: Exegistis a me, inquit, ut vobis scriberem de conversatione B. Antonii, etc. ut ad ejus æmulationem atque exemplum vos instituere possitis. Ex mox: Scio vos ejus propositum cupere sectari: perfecta est siquidem ad virtutem via, Antonium scire quis fuerit. At S. Gregorius Nazianzenus oratione 21, in laudem S. Athanasii: Ἐπειὸς Ἀθανάσιος τοῦ θελοῦ βίτου συνέγραψε, τῷ μοναχικοῦ βίτου νομοθεσίαν ἐν πλάσματι διηγήσας. Ille, (Athanasius) Divini Antonii conscripsit vitam, quæ sub forma narrationis est norma seu lex sancita vitæ monasticæ: de ea regula agetur § 15.

48 S. Ephraem quoque hoc esse Athanasii opus dilucide ostendit, dum ei, quæ in manibus nunc est vita, consentanea, ex ea quæ tunc recens scripta extabat, promittit, in illud Attende tibi, cap. 10, S. Antonius, inquit, quemadmodum et S. Athanasius Archiepiscopus meminit in vita quam de eo conscripsit, multa exercitatione, eaque in citatore ac vehementiore est usus. Jejuna bat enim semper, indumentumque gerebat luterius quidem cilicium, exterius autem pellicium, idque ad mortem usque servavit, ita ut neque corpus, sordium causa aquis abluerat, neque penitus suos pedes lavaret, neque illos unquam omnino vel aqua tingeret, nisi necessitate cogente. Sed neque quis denudatum eum unquam conspexit, nec prorsus Antonii corpusculum nudum, præterquam cum post mortem sepeliretur, cuiquam patuit. Hæc ille; quæ eadem prorsus ratione referuntur infra cap. 11, n. 62. Ea tamen verba: Idque ad mortem usque servavit, Latino ommissa interpreti sunt, quæ in Græco sic effertur, ὁ καὶ ἕως τῆς τελευτῆς. Alias ibidem S. Ephraem S. Antonii virtutes describit, quas eodem modo recenset S. Athanasius in epiloquo, sen cap. 22, num. 116, ubi S. Ephraem locum dabimus. Idem quoque in epist. ad Joannem monachum, brevi gestorum S. Antonii unacephalæosi (quæ singula in hac vita habentur) monachos ad communem vitam hortatur.

49 Auctor vitæ S. Pachonii, quam jam olim ante annos 1100, et quod excurrit, Dionysius Exiguus interpretatus est, hanc ipsam S. Antonii vitam S. Athanasio adscribit: B. Antonio S. Athanasius Alexandrinæ civitatis Episcopus proprio stylo testimonia præbuit; dignus sane relator conversationis Antonii, qui juxta supplicationem Fratrum, Vitam ejus pro multorum commoditate perscriberet, et æmulandum eum viris spiritualibus exhiberet, quæ num. 1, in prologo dicuntur. Pergit idem auctor: In quo opere sancti quoque

Sozomenus,

S. Gregor. Nazianzenus,

S. Ephraem,

quæ nunc in vita S. Antonii habentur ex ea olim citantur

S. Chrysostomus

Auctor vitæ S. Pachonii antiquus.

EX VARIIS.

quoque Patris Ammon meminit, a quo per Dei gratiam primum facta sunt fundamenta conversationis eorum Fratrum, qui nunc in monte Nitriae commorantur, nec non et Theodorum sanctum admodum virum, qui cum sene prefato fuerat, idem nobis Pontifex indicavit etc. quae num. 78, 79 et 80, continentur. *Palladius cap. 7, scribit animam hujus Ammonis ab Antonio visam caelis inferri, et cap. 8, eundem ultra fluvium Lycum divina virtute transvectum recenset ex Athanasio: Hoc autem, inquit, miraculum narravit B. Athanasius Alexandriae Episcopus scribens in vita Antonii. Ruffinus lib. 2, de Vita Patrum cap. 30. Ammonis animam, inquit, cum exisset de corpore, vidit ferri ad caelum S. Antonius, sicut refert scriptura illa, quae vitam describit B. Antonii. Ita et Sazonius lib. 1, cap. 14. Clarius Socrates lib. 4, c. 18. Hujus Ammonis animam, inquit, post mortem ab Angelis in caelum sublatam Antonius, qui eisdem vixit temporibus, vidit, quemadmodum ab Athanasio Alexandriae Episcopo in ejus vita commemoratum est, num. citato 78.*

Ruffinus

50 *Idem Ruffinus lib. 1, hist. Eccl. cap. 8. De virtutibus Antonii, inquit, atque institutis, et sobrietate mentis, ut in solitudine vitam degenis, usus solummodo consortio fuerit bestiarum, et de daemonibus erebros agens triumphos, placuerit Deo supra cunctos mortales, utque institutionis suae praecleara usque in hodiernum diem monachi exempli reliquerit, volentem ne aliqua exponere, ille libellus exclusit, qui ab Athanasio scriptus etiam Latino sermone editus est. Eadem excusatione utitur Socrates lib. 1, cap. 17, sibi supervacuum videri commemorare daemonum calculus pugnas, multa prodigia et miracula S. Antonii, quoniam ab Athanasio Alexandriae Episcopo in libro separato de ejus vita conscripto jam pridem expositum est, ut legenti patebit.*

51 *Est igitur haec ipsa Athanasii genuinum lucubratio, quando et qui sanctorum pulchritudinem eruditissime ita sentiant, et quae haec nunc continentur, eandem ipsius quoque Athanasii aera, et demum semper ex ea citare quatuordecim auctores. Haec insigne illud volumen est, cuius S. Hieronymus de script. Eccl. meminit, in quo S. Pauli Eremitae vitam esse vitam aut num. 2, et qua ibidem num. 14, scripsit duos discipulos, qui ei longo jam tempore ministrare consueverant, quae hic infra num. 113, recensentur. In hac vita commemorantur plurima illi miracula, quae S. Augustinus lib. 8, Confessionum cap. 6, admiratur. Haec denique sub S. Athanasii nomine in omnibus reperitur collectibus MSS. quorum aliqui plurimum saeculis antequam ab omnibus haec sapientia, quam quinti Evangelii pericopes eructant, formata esset, aut ex Jovis exscripta verba, erant fuerunt: eadem in exensis, qui de S. Antonio agunt, aut integre descripta, aut missa in compendium, ut § sequenti ostendetur. In Notationibus ad vitam ipsam reperit lector, quae cum S. Athanasio videntur, ex ipsi etiam aliis ejus operibus desumpta. De mirum idem spiritus, eadem signi Crucis energia, idemque monachismus continetur in Vita S. Hilarii S. Antonii discipuli, a S. Hieronymo conscripta, in Vita S. Hilarii S. Antonii discipuli, a S. Hieronymo conscripta in Vita S. Palamoni XI Januarii, et S. Pechonii, S. Antonio aequalium, ut § 15, et ad vitam saepius dicitur, et in Vita S. Pauli Eremitae a S. Hieronymo supra X Januarii dictum est.*

§ XI. Unde hic et editi

Editum est haec S. Antonii vita in Vitae PP. Norimbergae an. Ch. 1478 et 1483, et alibi in Germania 1483 et 1485 Venetis 1483, 1508 et 1512 Lugduni 1502, 1509, 1512, 1513, 1520 et 1537. Coloniae 1548 et 1549, nisi hic mutato titulo unus idemque fuerit typus. Compluti 1596, quas editiones ne nominis typographorum citat Rosweydeus prolegom. 17. Adhi potest Witteber-

Exemplaria recusa.

gensis, praeco Petri Scit. an. Ch. 1544, superstite etiam tum isthucque commorante Luthero. Inter Vitae Sanctorum eundem publicavit Boninus Mombrinius tom. 1. Aloysius Lipomannus par. 2, historiae Sanctorum Laurentius Sarius: sed praeter ceteris cum eruditus Praedictus et Notationibus illustravit Hieronymus Rosweydeus in Vita PP. editis Antverpiae an. Ch. 1615 et 1627, et Lugduni 1617. Quot autem ad haec collectoribus alligati codices MSS. sint, quis dicit? Theodorici Lohber a Stratis Carthusianus in sua editione Coloniensi an. Ch. 1548, asserit in epistola dedicatoria se eas ex antiquis et fide dignis exemplaribus MSS. octo aut decem simul collatis recognovisse. Plura adhibuit Rosweydeus, eoque praecleara, ad quorum fidem eam vitam rececit, utinam MS. S. Floriani ante annos amplius octingentos scriptam, Audouardensium, Affligemense, Crispinense, Aquicinctinum, Latense, Moretianum, Camberonense, S. Mariae Bibracense, S. Petri in Mauster, Carthusianorum Bruxellense, Societatis Jesu Ruramondunum, Sionium religiosorum Contraci. Ipse singulorum Cuius formam et loca describit Prolegom. 24. Eandem nos post mortem Rosweydi cum MSS. S. Mariae de Ripatorio, dantis S. Maximini, Domus S. Hieronymi Theopetii, aliisque et Graeco exemplari, de quo infra, continemus.

et MSS

quibus Hierb. Rosweydeus.

nosque usi.

33 *Vitam eandem expressere quotquot acta Sanctorum generatim, aut Eremitarum, Pauperumque religiosarum congregationum, etiam compendio, vulgaverunt, aut Annales, seu Chronica Ecclesiastica digesserunt, tractatusque ascriptis compuserunt, quavis lingua, ne cui populo aut genti ignota Antonii virtus foret. Proter praeter citatos Vincentius lib. 13. Spec. histor. cap. 91, 92 et 93, et lib. 14, cap. 14. S. Antonius par. 2 Chronici tit. 13, cap. 3, § 1, 2, 3, 4 et 5. Baronius tom. 2, unum Christi 236, tom. 3, annis Ch. 310, 318, 319, 328, 336, 339, 340, 342, 343 et 358, et tom. 4, an. 385 Joannis Gerson operum par. 1, sermone habito in Concilio Constantiensi, et par. 4, tribus sermonibus, quorum primus vorum Philippo I, Duce Burgundiae dictus. Gabriel Biel de festivitibus Sanctorum sermone 8 et 9. Jacobus a Voragine, Claudius a Rota, Petrus de Natalibus lib. 2, cap. 92. Zacharias Lippelens, Franciscus Hiericus, Pharesius, Johannes Basilus Sanctorius, Alphonsus Villegas, Petrus Ribadencira, Franciscus Oetz Lucius, Johannes Petrus Massens, Gabriel Flamma, Paulus Morici, Paulus Aresius, Silvester Muurholgens, Henricus Fabricius, Stephanus Binet, Clemens Marchantius, Jacobus Doubletus, Guilielmus Gazerus, Dionysius Lambertus, Henricus Adriaui, Ludovicus Huetter, aliique innumeri. In hisce praeter vitam ab Athanasio scriptam saepe mentio fit itineris ejus ad S. Paulum Eremitam, quod ad X Januarii et S. Hieronymo aliisque datum hic omittimus. De variis ejus reliquiarum Translationibus infra agimus. Prus et Vita PP. apophthegmata aliaque S. Antonii illustra eicania a S. Athanasio pretermissa profereamus Sabycemum miracula quae post Translationem reliquiarum in Galliam, variis Europae provinciis patrita sunt, pinea de multis, neque eam aut scripta unquam sunt, aut studiosae conquirere, fere innumerabilia, nimis fut.*

Alia gestorum S. Antonii narratio-nes.

etiam linguas peregrinis.

Ejusdem apophthegmata, translationes.

miracula

vauit. etc.

34 *Edita Graece est S. Antonii vita Augusti Vindelcorum an. Ch. 1611, curante Davide Hoerschelio, qui et novam interpretationem Latinam, notas quasdam et variantes Lectiones ex Anglicano codice Henrici Sardi adiecit. Eadem est et Graeco-Latina tom. 2, operum S. Athanasii excusa Parisiis an. Ch. 1627. Mirum hic novam Hoerschelianam versionem antiquae praetam Evangelicam, quae in prioribus editionibus Commeliniana an. Ch. 1600, et Parisiis 1608, exolat. L. Holsternus in praefatione ad tom. 2, operum S. Athanasii ultimae editionis, ait se in S. Antonii vita ex MS. codice Abbatis S. Amantii aliqua supplere et emendare quae seorsum typographus edidit, aut Hoerschelianis notis inserturus. Quae necesse vidimus.*

EX VARIIS.

§. XII. Vitæ hujus lectio utilis.

S. Hieronymus in Vita S. Marcellæ tradit eum audita S. Antonii tunc viventis, aliorumque Ægypti monasteriorum disciplina, non erubuisse profiteri, quod Christo placere cognoverat. Imitata eam Sophronia, Paula, et aliæ. S. Augustinus lib. 8, Confessionum cap. 6, narrat, occasione Vitæ S. Antonii apud Treviros repertæ, duos istic in aula Imperatorum Agentes in rebus, relictis sponsis vitam elegisse solitariam. Incidit, inquit, ut diceret Potitianus, nescio quando se et tres alios contubernales suos, nimirum apud Treviros, cum Imperator pomeridiano Circensium spectaculo teneretur, exisse deambulatum in hortos muris contiguos, atque illic, ut forte combinati spatiantur, unum secum seorsum, et alios duos itidem seorsum, pariterque digressos, sed illos vagabundos irruisse in quandam casam, ubi habitabant quidam servi tui, spiritu pauperes, qualium est regnum cœlorum: et invenisse ibi codicem in quo scripta erat Vita Antonii. Quam legere cœpit unus eorum, et mirari et accendi, et inter legendum meditari arripere talem vitam, et relicta militia seculari servire tibi. Erat autem ex eis, quos dicunt Agentes in rebus. Tunc subito repletus amore sancto, et sobrio pudore, iratus sibi coniecit oculos in amicum, et ait illi: Dic, quæso te, omnibus istis laboribus nostris quo ambimus pervenire? Quid querimus? cujus rei causa militamus? Majorne esse poterit spes nostra in palatio, quam ut amici Imperatoris simus? Et ibi, quid non fragile, pleuunque periculis? Et per quot pericula pervenitur ad grandius periculum? Et quantum istud erit? Amicus autem Dei, si volvero, ecce nunc fio. Dixit hoc, et turbidus parturitione vitæ reddidit oculos paginis, et legebat, et mutabatur intus, ubi tu videbas, et exuebatur mundo mens ejus, ut mox apparuit. Namque dum legit, et voluit fluctus cordis sui, infremuit aliquando, et discrevit, decrevitque meliora; jamque tuus ait amico suo: Ego jam abrupti me ab illa spe nostra, et Deo servire statui, et hoc ex hora hæc, in hoc loco aggredior: te si piget imitari, noli adversari. Respondit ille adherere se socio tantæ mercedis tantæque militiæ. Et ambo jam tui relictabant turrim sumptu idoneo, relinquenti omnia sua, et sequendi te. Tunc Potitianus, et qui cum eo per alias horti partes deambulabant, querentes eos, devenerunt in eundem locum, et inventientes admonuerunt ut redirent, quod jam declinasset dies. At illi narrato placito et proposito suo, quoque modo in eis talis voluntas orta esset atque firmata; petiverunt ne sibi molesti essent, si adjungi recusarent. Isti autem nihilo mutati a pristinis, flevunt se tamen, ut dicebant, atque illis pie congratulati sunt, et commendaverunt se orationibus eorum, et trahentes cor in terra, abierunt in palatium. Illi autem affigentes cor cœlo manserunt in casa. Et ambo habebant sponsas. Quæ posteaquam hoc audierunt, dicaverunt etiam ipsæ virginitatem tibi. Narrabat hæc Potitianus.

36 Quæ quidem lectio uti iis tum profuit, ita hæc repetita narratio S. Augustini animum ad meliora stimulant. Subdit enim cap. 7. Tu autem Domine inter verba ejus retorquebas me ad meipsum, auferens me a dorso meo, ubi me posueram, dum nollem me attendere, et constituebas me ante faciem meam, ut viderem quam turpis essem, et quam distortus, sordidus, et maculosus, et ulcerosus. Et videbam et horrebam, et quo a me fugerem, non erat. Et si conabar a me avertere aspectum, narrabat ille quod narrabat. Et tu me rursus opponebas mihi, et impingebas me in oculos meos ut invenirem iniquitatem meam, et odissen. Noveram eam sed dissimulabam, et comivebam, et obliviscabar. Tunc vero quanto ardentius amabam illos, de quibus audiebam, salubres affectus, quod se totos tibi sanandos dederant; tanto

execrabilibus me comparatum eis oderam. Hæc contigisse anno ætatis S. Augustini 33, Christi 387, sequentia indicant. Omittimus recentiora, quæ plurima ad vitæ hujus persuadendam lectionem afferri possent. Nam quod auctor vitæ S. Pachonii scripsit de suo avo, Vitam S. Antonii per id tempus cunctis fuisse ad imitandum præclare propositam, idem reliquis omnibus valuisse ætatibus certum est.

§. XIII. S. Antonii publica veneratio.

Antonii mortem etiam elementa lugere vulgo dicebatur, quod toto ab obitu ejus triennio cœlum clausum terras illas Ægypti et Thebaidos arefaceret. Ita S. Hieronymus in vita S. Hilarii, quem et memorat de ejus morte absentem divinitus esse eductum, et triennio post profectum in montem S. Antonii, ut pervigilem noctem in ipso, quo defunctus fuerat loco, ut o se debere fatebatur, celebraret. Ivi, et jacuit in stratu ejus, et quasi calens adhuc cubile deosculatus est. Macarius quoque, qui corpus magistri sepelierat, S. Posthumio persuasit, ut S. Antonii anachoretarum principis non gravaretur visitare reliquias, ut hujus acta testantur. Diem ejus natalem mox in Syria celebrari consuevisse indicant S. Euthymii Abbatis Acta a Cyrillo monacho conscripta, ubi dicitur præcepisse eum advenisset dies festus divini Antonii, ut vigilarent in templo per totam noctem: et nocturnis illis hymnis ab eo peractis, etc. cum tres postea dies mansisset in diaconico, sabbatho noctu dormit in pace vicesimo die mensis Januarii, decimo autem pace imperii Leonis, qui Marciano successit un. Ch. 437, integro post obitum S. Antonii seculo; cujus natalis etiam necessario iis censebatur XVII Januarii: quod in vita ejus edita per Boninum Mombritium ita in fine legitur: Depositus est S. Antonius sexto decimo Kalendas Februarias. Is dies erat Ægyptiis 22, mensis Tybi, ut ostendit Rosweyden in Onomastico, quo die ita in antiquo Coptico, seu Ægyptiaco, Menologio refertur: S. Antonii Stella terrestris et Patris omnium monachorum.

38 Secuti Syros et Ægyptios Græci, celebri admodum officio eum colunt, ut varia eorum responsoria, antiphonæ, cantica, cetera fidem faciunt. Inter alia canuntur hymni a Studiti, Anatolio, et Theophane compositi. Evangelium duplex recitatur, abind ad matutinum: Πέντα με παρθεύθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου. Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. Matthæi 11, a versu 27, Ἄτιδι Ἐστὶν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ πνεύματι καὶ ἐν τῷ λόγῳ. Stetit Jesus in loco campestri. Lucæ 6, a versu 17. Hoc in officio Romano in festo plurimorum Martyrum; illud in festo S. Matthæi Apostoli, et S. Francisci legitur. Consuli Græcorum Menæa possunt, et Anthologion in quibus μέλη καὶ ὅσιον καὶ θεοφόρος πατὸρ ἡμῶν Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου, memoria sancti et dei Patris nostri Antonii Magni, celebratur in sanctissima magna ecclesia Constantinopoli. Idem ex Menæis descripsit Maximus Cytheræns, in ejus epitome et Horologio ἁγία καὶ κατὰ λόγον ὑδριστα, indicat omne opus servile eo die inhibuit esse. Memoratur etiam in Menologio Christophori Mitylenæi, et Calendario Græcorum a Gnebrardo edito.

39 Latini quoque eodem die S. Antonium ab omni retro memoria celebrant. MS. Martyrol. S. Hieronymi: In Ægypto depositio S. Antonii monachi. MS. Rhinow. In Ægypto Antonii monachi. Idem habet MS. S. Martini Treviris. Vetus Romanum a Rosweydo editum: Apud Thebaidem Antonii monachi, meminit et pervetustum MS. Ibernicum. Antiquum MS. Centulense: In Ægypto apud Thebaidem depositio B. Antonii Abbatis, qui multa millia monachorum Christi servitio mancipavit, atque vita et miraculis clarissimus vixit. MS. Loticense, et Tornacense S. Martini: In Ægypto S. Antonii monachi, qui cum esset abstinentissimæ vitæ multis miraculis effloruit, cujus vitam B. Athanasius scripsit. Plurima alia Martyrologia corporis quoque translationem referunt, de qua

duo Aulici lectione hujus vitæ conversi:

et alii.

S. Antonii natalis celebratus apud Syros,

Ægyptios.

Græcos,

Latinos.

ipsæque corum exemplo S. Augustinus,

infra separatim agetur. Ita Ursardus. Apud Thebaidem B. Antonii monachi, cujus corpus sub Justiniano Imperatore divina revelatione repositum, Alexandriae delatum est, et in ecclesia S. Joannis Baptistae humatum. Eadem una cum translatione ejus habent Beda, Ado, Rabanus, Notkerus, Belinus, et plurima MSS. in quibus de Vita S. Antonii ex S. Athanasio plura fusius et παραφραστικῶς narrantur. Martyrologium Romanum: In Thebaide S. Antonii Abbatis, qui multorum monachorum Pater, vita et miraculis præclarissimus vixit: cujus gesta Athanasius insigni volumine persecutus est. Maurolyrus quoque, Galesinius, Felicius, aliique neoterici cum in suis Martyrologiis exhibent.

60 Gavantus Comment. in Rubr. Breviarii, sect. 7, cap. 3, ait S. Antonii memoriam celebrari in Appendice MS. Sacramentario S. Gregorii non diu post ejus obitum addita. Annotatur Natalis Antonii monachi in vetustissimo Calendario monasterii Epertnacensis circa an. Ch. 740, conscripto. Aidit Gavantus ejus officium simplex referri in MS. Breviario, Semiduplex in excuso an. Ch. 1330. Duplex institutum a Pio V. At in Missali Rom. excuso Verbitis 1508, scribitur Antonii Abbatis solenne generaliter. In Breviario Pauli III, a Cardinale Quignoneo ordinatum fuit Duplex minus. Hæc de Romano. In aliis variant ritus diversarum Ecclesiarum. In nonnullis soli commemoratio facta: in aliis officii referuntur tres lectiones, in aliis novem, et sæpe duplex annotatur. In quibusdam Gallicanis, et Anglicanis excusis nomen ejus non extat, sed hunc diem vindicat sibi S. Sulpitius, de quo infra. Duplex etiam prædem in pluribus excusis fuit, uti in antiquis Belgicis Antverpiensi, Bruwellensi, Brugensi, Audomarensi, et Windeshemensi Canoniceorum Regularium, Eboensi in Lutitania, Sleswicensi in Danu, Mediolanensi S. Ambrosii, aliisque; quævis et trium lectionum fuerit in quamplurimis. In Benedictinis pluribus Breviariis, usitato iis ritu, XII Lectionum est. Lectiones præsertim in omnibus ex ritu S. Antonii desumptæ. Nonnulli in seruis addentur, cum de Translatione, ipsaque sacri, qui vulgo S. Antonii dicitur, curatio agetur.

§. XIV. Doctrina S. Antonii.

Rodolphus Hospinianus, Abrahamus Scultetus, Andreas Rivetus, pugnantur commemorari de Antonio aiunt, mirram caussidicam cum fuisse ac valde doctum, et a vite scriptore indoctam litterarumque imperitum dici. Erudite duos præces confutavit Hosneydus; cujus si rationes soluto animo expendisset Rivetus, abstinuisset verbosè, sibi tamen satis solita, censent. Perversisset enim, quod ille monuit, a Suda Antonium quemdam Alexandrinum fondatum, ethnicum fortassis, qui Alexandria et Byzanti causam sororis egerit, cum S. Antonio ab eis tenere confundi, quod ille pluribus deducit. Nec Alexandrinus fuit S. Antonius. Ne caussidicus dicitur, arcum et severiore quidam ratione, haud equidem ob sistemus: nam et ob miserorum patrocinium ad Judæos accessit, reus defendit, misericordiam implorat, et ut quibus absolverentur emeruit. 108. Hæreticorum ambucum, qui cum Ariano jura de religione sentire jactarunt, retulit, ab interitu eremo ea sola cussa. Alexandrinum profectus. Iste sacrarum orthodoxorum causam egit, adeoque Arianos judex ipse publico sermone condemnavit, nam. 91 et 92 Athanasio laboranti persepe præsto fuit, teste Sozomano lib. 2, cap. 29. De eo ad Imperatorem scripsit, cumque observavit ut Meletianorum sententia minime assentiretur, sed eorum criminationes calumniarum loro diceret. Hæc ejus doctrina, hæc sanctissimi advocati munus; hæc partes mysticæ caussidicæ, eo effluens, qui virtute magis quam lingua, peroravit. Idcirco inter præcipuos Concilii Niceni assertores numeratur a Sozote, Nicephoro, Sozomano. Hujus verba lib. 3, cap. 12, hæc sunt: Præter ceteros omnes qui in Oriente atalem debebant, visi

sunt decretis Concilii Niceni mordicus adhaerescere, Paulus Episcopus Constantinopolitaneus, Athanasius Alexandriae, et tota monachorum multitudo: quin etiam Antonius Magnus, qui adhuc in vita manebat, et qui cum eo versabantur omnes.

62 Sed utis quoque in rebus ejus perspecta eruditio est, ipso quoque testante Athanasio in acuta illa, et divini ejusdam plena ingenitæ de mysteris Fidei Christianæ cum Philosophis disputatione, quæ cap. 17, refertur; in sublimi de assidua mentis innotuit, de natura, technis, et imbecillitate demonum, deque discretione spirituum, habito ad discipulos sermone qui cap. 3, 6, 7, 8 et 9, describitur, ab ipsomet, usque discipulis, traditus litteris. Nam et S. Antonium inter scriptores Ecclesiasticos recensuit S. Hieronymus: Misit Ægyptiace, inquit cap. 88, ad diversa monasteria Apostolici sensus, sermonisque Epistolæ septem, quæ in Græcam Linguam translata: sunt, quarum præcipua est ad Arsenium. De his ita Symphorimus Cunquepius in epistola ad Hectorem Dillum Sedis Apostolicæ Prototonarium: Gravitate hæc an suavitate plus admirer nescio. Namque aptissime exorditur Antonius, lucide Proprietarum narrat historias, involvit arriter, varie ornat, artificiose complectitur. Tam apte, tam ornate, tam copiose, tam pulchre in epistolis oravit Antonius. Hæc Cunquepi epistola ipsis præfata S. Antonii epistolis a Valerio Sarnio Latine redditis, in Bibliotheca Patrum, editione 1, Parisiensis tom. 1, edit. 2 et 3, Paris. tom. 3, et editione Colonensi tom. 4. In us non proprie sed metaphoricè arripendum monuit Magister sacri Palatii, quod Angeli dicantur dolere, aut de malis hominum tristari. Editus est, et sub S. Antonii nomine sermo brevis de vanitate mundi et resurrectione mortuorum a Gerardo Vossio ex antiquo MS. Albi Munuti, qui in Bibliotheca PP. editionis Colonensis simul cum epistolis excusis. Trithemius lib. de scriptoribus Ecclesiasticis S. Antonii describit celebre opus duorum librorum quod Melissa, id est, Apicula, nominatur. Sed Trithemium falli docet Possereus in Apparatu sacro, et in editione Francofurtensi ann. 1601, omis sum est.

63 De his aliisque ejus ad Imperatores aliosve epistolis, disceptari possit, nam ab eo exarata fuerint, a potius quæ divino spiritu concepta, amanuensi dictata sint, nam puer non se litteris erudiri passus est, nam. 3, et, cum litteras non didicisset, ingeniosissimus et prudentissimus erat, nam. 93, et laudis sapientes eam irridere cupiebant, quia litteras ignoraret, nam. 95, adeo nam. 87, erat secundum quod scriptum est a Deo doctus. Quod utrumque de eo testatur S. Augustinus Prologo lib. 1, de doctrina Christiana: Antonius, inquit, sanctus et perfectus vir, Ægyptius monachus, sine ulla scientia litterarum Scripturas divinas et memoriter audiendo tenuisse, et prudenter cogitando intellexisse prædicatur: quod ipsum inscriptum Martyrologio Bedæ continetur, Adonis, Notkeri, et aliorum, atque in Trithemii libro de scriptoribus Eccles. Innatur idem in ritu nom. 7. Auditioni scripturarum ita studium accommodabat, ut nihil ex ejus animo laboretur; sed universa Domini præcepta custodiens, memoriam pro libris haberet. Qui et naturam rerum a Deo conditarum Antonio iustarum librorum fuisse docet Evagrius Ponticus discipulus S. Macarii Ægypti lib. de monachis apud Sozotem lib. 4, cap. 18. Cuidam ex eorum numero, inquit, qui id temporis sapientes sunt habiti, ad Antonium illum justum accedenti, querentique quo pacto vitam possent sustentare solatio illo, quod ex libris capi potest, orbat, respondit. Meus liber, o Philosophè, est natura rerum a Deo conditarum, quæ quotiesunque animo libitum sit meo, libros ipsius Dei legendos suppeditat, ut, quæ mihi quiescit, verba Dei legero cupio adesse consuevit, ut refertur lib. 6, de Vita Patrum interprete Joanne libel. 4, num. 16.

64 At fortassis hæc litterarum dicta imperita est,

EXAMIN.

Egregie doctus.

epistolas scribit.

aliisque

An omnino ignarus litterarum

Ejus die officium

Non commemorat S. Antonium.

red inscriptum patrocinium.

et Fidei deservit.

EX VAGIIS.
an solum
Græcarum,

quod Græcam linguam, eo tempore Ægyptiis familiarem et Læneticam ignoraret. Ita Eulogius Alexandrinus disciplinarum liberalium Sobolasticus Græcum, non Ægyptiacum, sermonem norat. Pallod. cap. 26, at Joseph Abbas apud Cassianum Coll. 26, cap. 1, quia primarius civitatis suæ Thmuis fuit, Ægyptia et Græca facundia diligenter edoctus erat. Adde quod nunquam legatur per alium scripsisse, uti dicitur allocutus alios per interpretem, qui ejus verba diligentissime in Græcum solebat exprime sermonem num. 94 et 96. Et in vita S. Hilarionis a S. Hieronymo Isaac interpres Antonii appellatur, et apud Palladium cap. 26. Cronius fuit verborum interpres, eum B. Antonius Græce nesciret: qua lingua sacri et profani libri erant fere conscripti, ideoque a Philosophis spernebatur, quia et aliarum artium liberalium ignarus. Sic vulgo illiterati et idiotæ censentur, qui alioquin vernaculo idiomate et legere litteras, et exarare, adeoque et libros conscribere norant. Et quomodo num. 8. Fratrum dicitur legendi æmulatus industriam, si omnino legere non norat? Ut ut se ea res habuerit, hoc a Sozomeno lib. 1, cap. 13, de S. Antonio præclare pronuntiatum est: Litteras neque novit, neque magni æstimavit; sed puram mentem, utpote litteris antiquiorem, et earum inventricem, laudavit plurimum.

artiumque li-
beralium.

§ XV. S. Antonii disciplina monastica.

Negat Scultetus reperire se in hac S. Antonii historia vitæ monasticæ leges, quas Nazianzenus scribit Athanasium sub narrationis prætextu voluisse promulgare. Reperere sane hæc non assecticæ vitæ studiosi, reperuntque in dies, qui imitandi studio eam evolvunt. Nec mirum si aciem effugiant eorum, quibus mentis oculi a carnalium studio cupiditate caligent. Neque opus foret eas hic commonstrare, ipsa lectione mox occurruras, nisi operæ pretium videretur, in suis partes omnem eam vitæ monasticæ ab eo exercitam traditamque disciplinam breviter distribuere, tum ex vita ipsius Antonii, Hilarionis, Abrahamæ, Palemonis, Pachonii, tum ex Cassiani Institutionibus.

Regula mo-
nastica in
S. Antonii
vita expressa.

habitus

66 Ab habitu ordinatur, quo a ceteris mortalibus discernuntur monachi. S. Hilarion, ut S. Antonium vidit, mutato pristino habitu apud eum mansit, Sic et S. Palæmon spiritualibus oculis intuens Pachonii fidem, tandem patefecit aditum, eumque suspiciens habitu monachi consecravit, ut supra XI Januarii num. 4, dictum. Hunc vestis mutationem, dum quis in monachum consecratur, refert S. Dionysius Areopagita Eccles. hierarchiæ cap. 6, et dicatum Deo habitum Tertullianus de velandis Virginibus cap. 3. Et renuntiantem seculo, per manus Abbatis, in medio Fratrum, indui monasterii vestimentis solitum, docet Cassianus lib. 4. Instit. cap. 5. De vestimentis suis ita ante mortem Antonius statuit num. 114. Meloten, inquit, et pallium tritum, eui superiaceo date Athanasio Episcopo, quod mihi novum ipse detulerat. Serapion aliam accipiat meloten; vos cilicium habetote vestimentum, et num. 61, vestimento cilicino intrinsecus, desuper pelliceo utebatur. Eisdem usus vestibus S. Hilarion. sacco membra coopertus et pellicem habens ependyteu, quem illi B. Antonius proficiscenti dederat, cum monachum consecraret. sagumque rusticum. Saccus ibidem tunica saccinea, tunica cilicina, et cilicium dicitur a S. Hieronymo. Saccum, inquit, quo semel fuerat indutus, nunquam lavans, et superfluum esse dicens munditias in cilicio querere. Sic sago tunicaque cilicina indutus describitur S. Abraham Eremita a S. Ephraim Dioceno XVI Martii, et B. Pachomius ad humiliandum corpus proprium induebat se plerumque cilicio. Hujus loci ordinem in monachorum vestis interior linea erat, lehiton, seu colobium dicta, qua ibidem dicuntur uti monachi per Thebaidem et Ægyptum: quam intabant cum sordes necessitas roegisset eluere. Cassianus lib. 1, cap. 5. Colobiis

interior, altis
cilicium.

altis colobium
lineum,

lineis induti, quæ vix ad enbitorum ima pertingunt nudas de reliquo circumferunt manus. Et Isidorus lib. 19, Etymolog. cap. 22. Libitonarium, inquit, est colobium sine maniciis, quali monachi Ægypti utuntur: et potius quam cilicina veste, inquit Cassianus cap. 4, quod hæc ad necessarii operis exercitium, in quo monachum semper impigrum expeditumque oportet incedere, inhabilis atque inepta sit: tum etiam, si videatur, præbeat elationis vanitatem. Hæc de interiori veste.

67 Exterior erat pellicea, ideoque melotes dicta, aptata et confecta ex pellibus orinis aut caprinis, simul cum lana corpori detractis, *πῆλον* ovem sæpius, Homero Odiss. 5, capram significat. Ita S. Paulus Simplex pelle sua ovilla verberabat dæmoniaco, ut in regula S. Pachonii in ejus Vita: Habeant singuli meloten, id est, pellem caprinam confectam albam, sine qua neque comedant, neque dormiant, at Palladius cap. 38. Habeat unusquisque pellem ovillam laboratam, et Cassianus cap. 8. Ultimus est habitus eorum pellicis caprina, quæ melotes, vel pera appellatur, ubi peram pro penula positam existimat Gazæus. Sozomenus lib. 3, cap. 13, indumenti hujus rationem exponit. Isti, inquit de monachis Ægypti, ad exemplum Eliae Thebitæ pellicibus se induebant, ut singuli ex pelle corpori circumjecta virtutem Prophete semper in memoriam revocantes, strenue contra cupiditates Venereas confingerent, aut certe eos imitati sunt de quibus Apostolus a Cassiano citatus: Circuierunt in melotis, et in pellicibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti; quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, in montibus, et speluncis, et in cavernis terræ. Elia pallium meloten appellat S. Hieronymus epist. 28, ad Lucinum, secutus LXX. Interpretes 3, Reg. 19, 19 et 4, Reg. 2, 8 et Cronius apud Palladium cap. 26, et Paschasium cap. 19, num. 3, et infra in Apophth. num. 46, ridit S. Antonium chlamyde pellicea amictum, quam S. Hieronymus in vita S. Hilarionis nominat etiam tunicam, cucullam, et ependyten pellicem. Cucullam forte ob cucullum, seu cucullionem connexam, quo caput usque ad cervicis bumerorumque confinia contegebatur, ut Cassianus tradit cap. 4, et cucullum operiebat caput S. Pachonii.

exterior, me-
lote, sive tu-
nico pellicea,

Hebr. 11, 37.

qua et cu-
cutta,

68 Ependytes, Græce ἐπεδύτης, superior seu summa vestis, ἐπεδύομαι superinduo, Plutarcho in Pelop. Ita pro melote accipitur in vita S. Antonii num. 61. Antonius impavidus neglecto persecutoris imperio lavit ependyten suum. Et alia die stans in quodam eminenti loco, candente præcinctum veste, procedentem Judicem suo provocabat ad spectu, flagrans cupiditate martyrii. Ubi observandum primo Antonium veste nitida atque munda apparuisse, ut eo apparat se monachum ad martyrium tamquam ad convivium lacto animo offerret; itaque Græce legitur φαίνεσθαι τῷ ἡγεμόνι λαμπρόν. Ut Duci, seu Judici, amicus, seu conspicuus appareret. Secundo, Interpretem Evagrium vertisse candente præcinctum veste, quod fuerit alba, quæ a lotionem candebat. Id nosse potuit ob meloten S. Athanasio ob obita S. Antonii oblatam, a se aut S. Eusebia Alexandriæ visam, et in Regula S. Pachonii tam in vita quam apud Palladium meloten ex pelle alba confici præcipitur. Vic se expedit hic Rosweyds in Notat. num. 56, et Baronius tom. 2, an. Ch. 256, num. 19, dum hic vult S. Antonium, ut cognosceretur esse Christianus, alba induisse indumenta: sed monachi, non alii Christiani, erant civitate edicto publico pulsati. Rosweyds intertem vult candida veste venisse, ut Ægyptiis alba indutis mixtus securus procederet, quod monachis, qui nulla veste dignoscebantur, civitate esset interdicitum. Sed de candente et loto pridie ependyte hic ogi nimis certum est, maxime si Græca cum Latinis conferantur. Erut autem ependytes, seu melotes, vestis monachis propria, ut de pendyte Ascetici scriptores scribunt apud Rosweyds in Onomastico, et in vita S. Pachonii: exceptis melotis, quas femine non habent, omnis institutionis

et ependytes,

candidi colo-
ris.

justitiosis earum forma monachis probalitur esse consimilis.

69 Tertia observandum hanc vestem præcingi solitam; ut monachus, inquit Cassianus cap. 2, instar militis Christi accinctis lumbis incederet: Ita Elias et Joannes Baptista zona pellicea dicuntur stricti, S. Hieronymo epist. 8, ad Demetriadem et in e. 3, Matthæi. S. Dorotheus Doctrina 1, de Renuntiatioe cum deiferos Patres monachorum retulisset Antonium, Pachomium, Macarium, aliosque; Habemus, inquit de restituta agens, zonam pelliceam circa renes nostros. Id signum est ad opus quodque accincti ut quamprimum sinus et parati.

70 Hæc de ordinibus S. Antonii vestimentis, quibus pallium sæpe adhibebat, quod n. S. Athanasia acceperat duplex; unum ab obtu jam tratum ei remissum, altero S. Pauli corpus involvit. In Vita S. Hilarionis dicitur sagum rusticum, pallium, et palliolum: quod Cassianus cap. 7, mafortes appellat. Augusto palliolo, inquit, tam anxietus humilitatem, quam vilitatem pretii compendiumque sectantes, colla pariter atque humeros tegunt, quæ mafortes tam nostro quam illorum nuncupantur eloquio. Verum hæc S. Athanasii domum latius sine dubio fuit et longius pallium, non absimile capnis superioribus monachorum: utique Baronio an. Ch. 37, num. 97, videtur pallium paullatim a communi fidelium usu descivisse, et monasticam vitam profitentibus cæssisse. In hoc pallio S. Antonius pœnit moribundus, cum ulius membra quieti concessurus junco contexto (mattam vocat Pelagius lib. 5, lib. 8, num. 1, in Apoph. num. 7.) et cilicio uteretur, num. 14, et Socratem, lib. 1, cap. 13. Solum super parvam stercam cepit, non raro autem humi jacens ipsa terra pro cubili usus. Ita S. Hilarion super nudam humum stratumque junceum usque ad mortem cubitavit. Erat autem cellula S. Antonii non plus mensura per quadratum tenens, quam homo dormiens extendi poterat, teste S. Hieronymo in vita S. Hilarionis. Hactenus de restituta.

71 Vetus ratio describitur in vita num. 18, cui consonant hæc verba Socratem: Erat ei cibus, panis solum et sal; potus aqua: tempus prandii, solis occasus, sæpenumero ad biduum et amplius cibo abstiniuit, ma tum ei prandium vultu adhuc tenne fuit. Infra in Apophth. num. 31 et 33, senex post quinque dierum jejuniæ unicam paximiam, seu paximilium, vel est, panem seu uciarium siccam, aqua mactefactum comedit. Nam in vita num. 22, more Thebarum panes sex mensium secula recondit, cum per annum incorrupti durent. At monachus præscripta refectio erat solius panis in duobus paximiacis, quos parvulos panes vix libra minus pondus habere docet Cassianus Collat. 2, cap. 19, et lib. 4, Instit. cap. 11. Et S. Antonius apud Ruffinum lib. 2, de Vita Patr. cap. 31. S. Paulo Simplicii cibum in vespere sumere præcepit, sed observare ne unquam ad saturitatem usque perveniret, et præcipue in potu, confirmans non minus per aquæ abundantiam phantasias fieri animi, quam per vinum calorem corporis crescere.

72 Et hæc arida comestio illis xerophagia dicebatur: ubi erat homophagia, quando crudis et incoctis olivibus, aqua mactefactis et sale conditis vescerentur. Ἐξὸς enim aridum, et ἄρὸς crudum significant, in num. 67, olis eduit, ut aliqui hospites venientes solatio refocerentur. Hæc eis delicias reputari assertit Cassianus lib. 1, Instit. cap. 11, si herba sale condita, quam lapsanium vocant, aqua diluta, ad refectioem Fratrum apponatur. Quæ in hæc provincia (Galitha) nec aeris temperies, nec qualitas nostræ fragilitatis admittit. Et de monasterio agens cap. 24: Nec tanta cura, inquit, inter eos parandum ciborum, vel coctionis impenditur, quippe qui maxime xerophagiis vel homophagiis utuntur, et apud quos secta singulis mensibus porrorum folia, lapsania, sal fructum, olive, pisciendi minuti sediti, quos illi mœnidia vocant,

summa voluptas est. Ideo S. Antonius ad monasterium ablegare volebat Paulum Simplicem in Apoph. num. 31, ubi Fratres possent ferre ejus imbecillitatem; et num. 46, in monasterio existens jubet hospitibus lentem parari: pro ejus edulio, seu decoctione rusa Esau vendidit jus primogeniti, Gen. 25, v. 34. Lagatur vite SS. Hilarionis et Pachomii, et Cassianus lib. 4, a cap. 17 ad 23.

73 Restat exercitatio ejus quotidiana. Discipuli post ejus obitum S. Hilarioni loca singula ostendentes. His, aiebant, psallere, hic orare, hic operari, hic fessus residere solitus erat. Has vites, has arbusculas ipse plantavit, illam areolam manibus suis ipse composuit etc. Ita S. Hieronymus in vita S. Hilarionis. Primo, quod ad psalmos attinet, Per universam, inquit Cassianus lib. 2, Instit. cap. 4, Ægyptium et Thebaidem duodenarius psalmodia numerus tam in vespertinis, quam in nocturnis solennitatibus custoditur; ita dumtaxat, ut post hunc duæ lectiones, veteris scilicet ac novi Testamenti singule, subsequantur. Qui modus antiquitas (dicit ante S. Antonium, ut cap. sequenti ostendit) constitutus, ideoque post tot secula penes cuncta illarum monasteria infemeratus nunc usque perluratur; quia non humana adinventione statutus a senioribus affirmatur, sed cœlesti Angeli magisterio Patribus fuisse delatus, quod mox explicat. Hoc ritu S. Antonius in Apophth. num. 33, cum Paulo Simplicem psalmum psallit quem noverat: et cum eum duodecies cecinisset, duodecies oravit, hoc ad vespeream, et media nocte excitavit eum ad orationem etc. de qua nos plura in Apophth. num. 26, utque etiam inter opus amittenda non sit num. 27, et in vita num. 7, et Cassianus toto libro 2 et 3, ubi hæc cap. 2, leguntur: Apud illos hæc officia, quæ Domino solvere per distinctionem Horarum (quas cap. 3 Tertias, Sextas et Nonas vocat) et temporis intervalla cum admonitione compulsoris adiguntur, per totum diei spatium jugiter cum operis adjectione sponte celebrantur. Ita nanteque ab eis incessanter operatio manuum privatim per cellulas exercebatur, ut psalmodia quoque vel ceterarum Scripturarum meditatio nunquam penitus omittatur. Cui preces et orationes per singula momenta miscentes, in his Officiis, quæ nos statuto tempore celebramus, totum diei tempus absument. Quamobrem exceptis vespertinis ac nocturnis congregationibus, nulla apud eos publica solemnitas, absque die Sabbathi vel Dominicæ, in quibus hora tertia sacre communionis obtentu conveniunt. Utrumque diem sabbathicum et Dominicum festum uti solitum docent Clemens lib. 6, Constit. cap. 24, Socrates lib. 6, cap. 8, et passim Cassianus. Aliis diebus solennitati nocturnæ privata succedebat meditatio, quam cum adjectione operis exercebantur teste Cassiano lib. 2, cap. 13 et 14, ne velut otiosis valent somnus irrepere. Sicut enim nullum ferme ab eis otium tempus exceperitur, ita nec meditationi quidem spirituali locus imponitur. Sæpe etiam Collationes inter operandum fiebant. Ita S. Antonius et S. Macarius Ægyptius sedentes a sero, et colloquentes de utilitate animarum, faciebant plectam ex ramis palmarum, ut dictum est § 6, et infra de S. Antonio in Apophth. num. 27 dicitur. S. Hilarion fascellas junco texens amulabatur Ægyptiorum monachorum disciplinam, et SS. Pakenon et Pachomius texebant cilicia, et laborabant manibus suis ut darent pauperibus, supra XI Januarii num. 4, quod pluribus in Apoph. cap. 1, faciendum docet S. Antonius, et fecisse dicitur in vita num. 7.

VITA

Auctore S. Athanasio Episc.

PROLOGUS EVAGRII INTERPRETIS

Presbyter Evagrius Innocentio a carissimo filio in Domino salutem.

b Ex alia in aliam linguam ad verbum expressa a

translatio. b

Opus monachum cum psalmis, aut collatione

an pallium

pallium, sicut mafortes.

data p. ut aqua

et domus, circa vultu

AUCTORE S. ATHANASIO.

translatio, sensus operit, et veluti ketum gramen sata stragoulat. Dum enim casibus et figuris servit oratio, quod brevi poterat indicari sermone, longo ambitu circumacta vix explicat. Hoc igitur ego vitans, c vitam B. Antonii, te petente, ita transposui, ut nihil desit ex sensu, cum aliquid desit ex verbis. Alii syllabas aucupentur et litteras, tu quære sententiam.

a Eundem Sanctus quoque Hieronymus epist. 49, carissimum appellat. Unde conjectat Rosweygdus Presbyteratu non fuisse initiatum. De eo et Evagrius octavi §9. b Præfatiomena hæc iisdem verbis, tacto Evagrii nomine, inserta est epistola 101 S. Hieronymi ad Pammachium, cap. 11, ut supra innotuit. c Apud S. Hieron. Ita B. Antonium, te petente, transposui.

PROLOCUS AUCTORIS.

A Athanasius Episcopus ad a peregrinos fratres.

Optimum, Fratres, iniistis certamen; aut æquari Ægypti monachis, aut b superare nitentes virtutis instantia. Etenim apud vos jam plurima sunt monasteria : monachorum quoque nomen est celebre : et hæc voluntatem vestram juste quisque mirabitur : orantibusque vobis optatum Deus tribuet effectum. Quoniam igitur exegistis a me, ut vobis scriberem de conversatione B. Antonii, volentibus discere, quem admodum cœperit, quive fuerit ante sanctum propositum, d qualem etiam habuerit terminum vite, et si vera sint ea, quæ de ipso fama dispersit, ut ad ejus æmulationem atque exemplum vos instituire possitis; magna cum letitia suscepi vestræ caritatis imperium. Et mihi enim ingens lucrum est atque utilitas hoc ipsum, quod recorder Antonii; et vos cum admiratione audientes, scio ejus propositum cupere sectari: perfecta est siquidem ad virtutem via, Antonium scire quis fuerit.

non ad virtutem

2 Ergo ut breviter dicam, et omnibus, quæ de eo referentium sermo jactavit, eredit, et minima vos existimate auilisse de maximis : quia non ambigo, nec eos omnia potuisse cognoscere, cum et ego rogatus a vobis, quantumcumque per epistolam significavero, non equalia sim ejus meritis narraturus. Sed et vos omnes hinc e navigantes studiose percontamini, quo singulis, quæ norunt, referentibus, congrua dignaque tanti nominis relatio compleatur. Disponebam itaque post lectionem litterarum vestrarum aliquos ad me monachos invitare, et maxime eos, qui f crebro ad eum ire consueverant : ut plenius aliquid addiscens, numeris vobis majora transmitterem. Sed quoniam et navigationis tempora labelantur, et litterarum portitor vehementissime festinabat, ideo ea, quæ et ipse noveram (g frequenter enim eum visitavi) et quæ ab eo didici, qui ad præbendam ei aquam non paullulum temporis cum eo h fecit, dilectioni vestræ indicere properavi : utrobique curam veritatis habens, ut neque plus aliquis audiens, miraculorum congestionem non credat, nec rursus meritis ejus inferiora cognoscens, non putet dignum esse miraculo pro tanti nominis vivo.

Peregrini Fratres,

a Locum certum, in quo plurimum sint monasteria indicant sequentia. In Scetes solitudine diximus § 1. Nitriensis monachos, partim indigenas, partim hospites, seu peregrinos, Græce ξηται; incoluisse quinquaginta tabernacula. Græce hic inscriptio est πρὸς τοὺς ἐκ τῆς ξητῆς μεταγωγῆς. Au regio in Alexandrinis dicebatur Σίβα, Xene, et monachi ξβοι, hospites, peregrini? Stephanus paganus Libya Σελῆρον agnoscit, an vox composita ἀπο τῆς ξητῆς καὶ γῆρας, quod pervenire significat, quia indigenis immixti peregrini eam regionem inhabitant. Ivo omnes Scetes, seu Libya, manachos hic intelligi forte dicimus ex Cassiano lib. 4 de vitis PP. cap. 39, ubi Ægypti manachi dicuntur de laboribus suis peregrinos et mlti-ventes Fratres secum relleere, et ad loca Libya, quæ fame laborant, inannam conferre alimonie substantiam, et S. Pambò apud Palladium cap. 10, accepto a Melania Romana vaso argentea trecentarum librarum jussit dispensari universæ fraternitati quæ est in Libya, et in insulis, quod hæc monasteria magis indigerent.

forte Scitharum in Libya,

b Palladius cap. 69, de Nitriensibus scribit : Se invicem superabant virtutibus, et magno studio se exercebant, et in vita se invicem contendeabant superare.

c MS. S. Maximini nobis, Græce εἰς ὁμοίαν ἡμῶν. d Ex hoc præcipue loco ducta argumentatione conclusimus § 7 hænce Vitam post S. Antonii obitum scriptam esse.

Mareotis palus,

e Agitur furiosus hic de trajectu Marie, sive Mareotides, paludis, quæ continet ad millia septuaginta teste Palladio cap. 7, a

qua itinere dici ac dimidiati ad Meridiem distat mons Nitrie : aut Oceanum versus hæc Libya, Scetes, sive Xenes, jacent monasteria, inter quæ et eum montem Nitrienses anachoretæ habitant.

f Arsenoitis intelligit, aliosque in regionibus Memphæos et Babylonis monachos, de quibus § 2. g Invisit eum cum ad rescellendos hæreticos Alexandriam adduxit, ut S. Hieronymus tradit epist. 33, ad Castrulium, et Rufinus infra inter Apophthegma. S. Antonii cap. 8, et ipse in Vita S. Athanasii cap. 10, ubi recedentem scribit se prosectum fuisse, num. 93, vide § 8.

h Alteruter eorum, qui seni in interiori monie ministrarunt, hic fuit : Amathas nimirum, aut Macarus, de quibus § 5. Nec Haronio assentimur, existimanti tom. 3, an. Ch. 311, num. 63, hæc de se ipso Athanasium scribere, idcirco feci legendum.

CAPUT I.

S. Antonii pia educatio, vita anachoretica.

A Antonius nobilibus religiosisque parentibus natus, a in Ægypto oriundus fuit, tanta suorum nutritus cura, ut nihil aliud præter parentes domumque cognosceret. Et cum jam puer esset, non se litteris erudiri, non ineptis infantium jungi passus est fabulis : sed Dei desiderio flagrans, secundum quod b scriptum est, c innocenter habitabat domi. Ad ecclesiam quoque cum parentibus sæpe conveniens, nec infantum lascivias, nec puerorum negligentiam sectabatur; sed tantum ea quæ legebantur auscultans, utilitatem præceptorum vite institutione servabat; non suis, ut solet illa ætas, pro variis et delicatis cibis nunquam tædio fuit; non escæ mollioris blandimenta sectatus est : his solum, quæ dabatur, contentus, nihil amplius requisivit.

Nobili genere natus,

h Gen. 23, 27. pie educatur,

frequens in ecclesiis.

Actus 4, 35

attentus auditor :

Matth. 19, 21.

d vendit possessiones,

Matth. 6, 33

c seculo reumtial,

veredit paullulum ab domo :

f y

mehores imitatur

h

4 Post mortem autem parentum, amorum circiter decem et octo seu viginti, cum sorore admodum parvula derelictus, et domus et sororis honestam curam gerebat. Nequid vero sex fluxerant menses, quibus ad ecclesiam (ut solebat) accurrens, recordabatur quomodo et Apostoli, omnibus spreis, secuti fuissent Salvatorem; et multi, ut legitur in Actis Apostolorum, facultatibus suis venditis, pretia ad pedes eorum detulissent, egentibus partienda, quæve aut quanta spes iisdem reposita esset in coelis. Talia secum volvens, intravit ecclesiam, et accidit ut tunc Evangelium legeretur, in quo Dominus dicit ad divitem : Si vis perfectus esse, vale, vende omnia tua quæcumque habes, et da pauperibus, et veni sequere me, et habebis thesaurum in celo. Quo audito, quasi divinitus hujusmodi ante memoriam concepisset, et veluti propter se hæc esset Scriptura recitata, ad se Dominicum traxit imperium : statimque regressus, possessiones quas habebat vendidit. d Arurie autem erant ei trecentæ uberes, et valde optime, quas vicinis largitus est : ne in aliquo aut sibi, aut sorori molestia gigneretur. Cetera vero, quæ in mobilibus possidebat, universa vendidit : et aggregato non exiguo pretio, indigentibus dedit, paucis tamen ob sororem reservatis, quæ et sexu et ætate videbatur infirmior.

5 Rursus autem ecclesiam ingressus, cum audisset Dominum in Evangelio dicentem : Nolite cogitare crastino, reliquam quoque portionem pauperibus distribuit; neque se versari passus est domi, sed sorore fidelibus ac notis e Virginibus commendata, ut ad eam nutrituræ exemplum, ipse jam omnibus seculi vinculis liber, asperum atque arduum arripuit institutum.

6 Nequid autem tam crebra erant in Ægypti monasteria; neque omnino quisquam aviam solitudinem noverat : sed quicumque in Christi servitute sibi metipsi prodesse cupiebat : non longe a sua villa separatus instituebatur. Erat igitur y in agello vicino senex quidam, vitam solitariam a prima sectatus ætate : hunc Antonius cum vidisset, æmulatus est ad bonum. Et primo quidem incipiens etiam ipse, in locis paullulum a villa remotioribus manebat : exinde autem, si quem vigilantem in hoc studio compererat, procedens, quærebat ut h apud prudentissimam : nec ad habitaculum suum ante remuabat, nisi ejus, quem cupiebat, frueretur aspectibus : et sic, tanquam munere mellis accepto, abibat ad sua.

7 Tali

7 Tali ibidem institutus exordio, cum per dies singulos ita animam roboraret, ut nec opum paternarum, nec suorum meminisset affinium, omne etiam desiderium et sollicitudinem erga id, quod coeperat, exercebat, i operabatur manibus suis, sciens scriptum esse : Qui non operatur, non manducet. Mercedem tamen operis sui, pretio panis excepto, egentibus largiebatur. Orabat frequenter: quippe qui dixerat, quod oporteret sine intermissione Dominum orare. Auditioni etiam *k* Scripturarum ita studium commo-
operatur ma-
nibus.
k
auditioni et
Scripturarum
stud.

8 Sic suam vitam instituens, ab universis fratribus puro diligebatur affectu : et omnibus, ad quos studio discendi pergebat, oheiens, proprias singulorum gratias hauriebat. hujus continentiam, jucunditatem illius sectabatur : istius lenitatem, illius vigilantiam, alterius legendi temulatur industriam : istum jejunantem, illum humi quiescentem mirabatur : alterius patientiam, alterius mansuetudinem predicabat. Omnium quoque vicariam erga se retinens caritatem, atque universis virtutum partibus irrigatus, ad sedem propriam regrediebatur. Ibi secum universam pertractans, omnium in se bona nitentur exprimere. Neque vero adversum coevos aliquando movebatur, sed ea tantummodo flamma egregio viro cresebat in pectore, ne secundus cuiquam in prebendis operibus inveniretur. Et hoc ita faciebat, ut cum omnes gloria anteiret, omnibus tamen curus esset. Nam et vicini et monachi, ad quos sepe veniebat, Antonium videntes, Iudeicolum nuncupabant : indultisque nature vocabulis, quidam ut filium, alii ut *m* fratrem diligebant.

a De patria Antonii actum accuratè § 1. de aetate § 3. de scientia ignorantiæ litterarum § 14. b. Adhuc Græcum exemplar de Jacobi. c. MS. S. Maximini, Innocens. Græce ἀπαύετος, non θελος, ἀπαύετος, legi Eugrius. Jacobo dicitur ἀδελφός ἀπὸ λαός, Aquila ἀπὸ λαός, in vulgata editione vir simplex, Symonacho ἀπὸ λαός, sine crimine. d. Strabo lib. 13. Geographiæ. Regno hoc (Lampias) initio in Præfecturas (Νόμους vocant) divisa fuit. Rursus Præfecturae in toparchias divise fuere. Toparchiarum rursus in portiones alias, quantum munus arva erant. Græce ἐκκλησίαι ἢ οἱ ἀρχαὶ μεριδιῶν. Minime portiones erant arvae. Adhuc vero. Opus autem fuit tam diligentie subtili locorum divisione propter continentium confusiones, quas Nilus auctus effundebat, ubi addens, aliis abluens, immutans figuras, et signa olentis, quibus propriam discernitur ab aliis. Hæc Strabo. Est autem Ἀρσούρα terra mensura centum complectens rubus. ut hinc et in Quonastico biosægidus, cum quo et variis MSS. hanc vocem retinemus, pro qua in quibusdam editionibus palus erant, apud Hoeschekium compo. e. Agi hinc de Virginibus Deo sacratis, patet ex Græco, ubi hæc sequuntur : Δόξας τε αὐτῆς οἱς παρθενία ἀναστρέφεται, ut in conventu Virginum educantur. Et num. 72. dicitur aliam puellarum Magistræ ipsa jam Virgo vetula, et non 36. Antonius eas Virgines Christi vocat, de antiquis in. Equo monasterio, etiam Virginum, eunias § 3. f. Græce. Οὐ μακρὰν τῆς ἰδίας κόμης, non procul a proprio pago. g. Græce. Ἐν τῇ πόλει, κόμης, in vicino pago. h. Hoc præceptum uti postea ab Antonio traditum referitur in Apoph. num. 35. i. De continentis ejus operatione cum prædicatione conjuncta actum est in Prolog. § 15. in fine. k. S. Iuliana Scripturas sacras memoriter tenens, post orationes et psalmos, quasi Deo præsentem, recitabat. Hieronymus in epist. vii. l. Græce θεοπρόξ, a Deo amatum. Ut θεοπρόξ est, qui Deum amat in Nonnulli, Patrem. Græce πατέρων, fratrem, quod magis ejus vetati congruit.

CAPUT II.

Prima de diabolo victoria, arctu abstinentiæ.

*D*um hæc gereret Antonius, quibus omnium in se provocaret affectum, inimicus maninis Christiani diaboli, impatienter ferens tantis in adolescente virtutes, veteranis eum aggressus est fraudibus. Et primo quidem tentans si quo modo posset ab arrepto eum instituto detrudere, immittebat ei memoriam possessionum, sororis defensionem, a generis nobilitatem, amorum reverna, fluxam seculi gloriam, escere variam delectationem, et reliqua vite remissioris blandimenta: postremo virtutis arduum finem, et maximum perveniendi laborem, necnon et corporis fragilitatem suggererat, et aetatis spatia proflixa: prorens maximum ei cogitationum caliginem suscitabat; volens eum a proposito revocare.

10 Postquam autem diabolus orationibus ejus ad Deum per Passionis fidem se intellexit elidi, consueta adversum omnes adolescentes arma arripens, noturnis eum inquietabat illecebris. b Et primo notibus infesta multitudo et horribili meta sonitus eum exagitare conabatur. Per dies etiam tam apertis in eum telis irruerat, ut nullus ambigeret, quin Antonius contra diabolum dimicaret. b Et primo notibus infesta multitudo et horribili meta sonitus eum exagitare conabatur. Per dies etiam tam apertis in eum telis irruerat, ut nullus ambigeret, quin Antonius contra diabolum dimicaret. Nam et ille cogitationes sordidas conabatur inserere: et hic eas orati submovebat assiduo. Ille titillabat sensus naturali carnis ardore: hic fide, vigiliis, et jejunatis corpus omne vallabat. Ille per noctes in pulchre mulieris vertebatur ornatum, nulla omittens figmenta lascivie: c hic ultrices gehennæ flammæ et dolorem vermium recordans, ingestæ sibi libidini opponebat. Ille lubricum adolescentiæ iter, et ad ruinam facile proponebat: hic aeterna futuri judicii tormenta considerans, illæsam animæ puritatem per tentamenta servabat. Ista autem omnia ad confusionem diaboli fiebant: qui enim similem se Deo fieri posse existimabat, nunc ab adolescente ut miserrimus deludebatur: et qui contra carnem et sanguinem sæviebat, ab homine, qui carnem portabat, elusus est. Adjuvabat enim servam suam Dominus, qui nostri gratia carnem suspiciens, victoriam corpori contra diabolum largitus est: ut singulis ita certantibus, Apostolicum liceret proferre sermonem: Non autem ego, sed gratia Dei, que mecum est.

11 Postremo cum hæc argumento destruere posset Antonium draco terribissimus, et videret se semper ab ejus cogitationibus repelli, secundum quod scriptum est, stridens dentibus et ejulans, qualis est, talis merito apparebat, et vultu: puer horribilus atque niger, ad ejus se genua provolvens, humana voce flebat, dicens: Multos seduxi, plurimos decepi: nunc autem ut a ceteris Sanctis, ita et tuo sum labore superatus. Quem cum interrogaret Antonius, quisnam esset, qui talia loqueretur ait: Ego sum fornicationis amicus, ego multimoda adversum omnes adolescentes turpitudinis arma suscepi: hinc et id spiritus fornicationis vocor. Quantos pulce vivere disponentes, felelli? quot tenuiter incipientes, ad sordes pristinas redire persuasi? Ego sum, propter quem Propheeta lapsos increpat, dicens, Spiritum fornicationis seducti estis: et revera per me et illi fuerant supplantati. Ego sum, qui te ipsa sepe tentavi, et semper repulsus sum.

12 Cum hoc Christi miles audisset, gratias agens Deo, et largiore adversum inimicum confortatus audacia, ait: Multum ergo despicibilis, multumque contemptibilis es: nam et obscuritas tua et ætas, infirmarum signa sunt rerum. Nulla mihi jam de te cura est. Dominis mihi adjutor est, et ego exultabo super inimicos meos. Et statim ad vocem fœtantantis, phantasma, quod videbatur, evanuit. Hæc autem Antonii contra diabolum fuit prima victoria, imo virtus in Antonio Salvatore: qui peccatum in carne condemnavit, ut justificatio legis in nobis compleretur, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum.

13 Sed neque Antonio securitatem dedit hic unus triumphus, nec diabolo semel fracte defecere vires. Nam et iste, ut leo rugiens, quærebat aditum per quem posset irrupere: et ille Scripturarum doctus eloquio, multas esse demonum captiones, solerti propositum labore servabat; considerans, quia posset Satanæ in carnis evocatione superatus, novarum adversus se artium machinas acrius evanovovere. Ideo magis ac magis subjugabat corpus sumum, ne victor aliorum, in aliis vinceretur. Disponens igitur duriiori se vite lege constringeret, eum omnes infatigabilem adolescentis mirarentur y instantiam, sanctum toleranter ferebat laborem, quia voluntaria servitutis longum in Dei opere stulium, consuetudinem in naturam verterat.

AUCTORI S. ANTONII. eius orationi superat. b.

vigiliis, jejunatis.

memoria nostrorum.

1 Cor. 13. 57

Mar. 9. 18

Tetra specia spiritum fornicationis videt.

Disc. 4. 12.

di pellit qui postulat.

Ephes. 6. 11

tenax sancti propostis.

11 h

2 Thes. 3

operatur manibus.

k

abstrum ver-

et non con-

l

traculo di-

strua.

diaboli as n-

u

AUCTORE S. ATHANASIO. h i corpus mace- rat in ediu. vi gilia. ienni victu.

durulecto

k 2. Cor. 12. 10 Merita non tempore sed uiaie pensat.

l Philp. 3. 14. 3 Reg. 18. 16. Elia exam- pla.

14 h Inedie autem et vigiliarum intantum patiens erat, i ut incredulitatem viribus vinceret. Pernocabat in oratione sepiissime, eadeb semel in die post solis occasum, nonnumquam biduo triduoque sic permanens, quarta demum die reficiebatur. Sumebat vero panem et sal, potumque aque perparuum. De carnibus vero et vino tacere melius puo, quam quidquam dicere: quando nec apud plurimos quidem monachorum, istiusmodi aliquid reperitur. Quieti autem membra concedens, iuncto contexto atque cilicio utebatur. Nonnumquam etiam super nudam humum jacebat, unguenta penitus repudians, cum diceret minime posse utentium, et praeipue juvenum corpora roborari, si olei essent lenitate mollita: oportere vero asperos carni imperari, secundum Apostoli praeceptum, dicentis: k Quando infirmor, tunc fortior sum. Asserebatque sensum animi sic posse reviviscere, si corporis fuisset impetus fatigatus.

15 Unde nec temporum longitudine laborum merita pensabat, sed amore et famulatu spontaneo semper tamquam in principiis constitutus, ad perfectam divini metus desiderium concitabat. Novisque cupiens angeri praerita, supra memorati Doctoris sermonum recordabatur, qui ait: l Praerita obliviscens, et in futurum convalescens. Meminerat quoque Eliae prophetae dicentis: Vivit Dominus, cui adsto hodie aut ipsum: et disserebat, cur, hodie, esset appositum, quia non computabat Elias praeritum tempus: sed tamquam quotidie in certamine constitutus, talem se praebere cupiebat, qualem sciebat dignum Dei esse conspectibus, parum corde, et paratum obedire voluntati ejus.

a Hoesehelius generis cognationem. Graece τοῦ ἑνὸς τοῦ ἀσκήτου. b Deest hoc colon in MSS. hup et S. Maximi: et Graeco exemplari, ubi alia phrasia. c Eadem a S. Pachomio remedia iisdem tentationibus opposita. d Ita Palladio c. 86, dicitur demon fornicationis; S. Hieronymo in vita S. Hilarii, demon amoris; Tobias 3 et 6. Asmodaus; de quo plura istic Serrarius noster.

e Graece, ἀπόφασις, despiciam. f Ita Pachomio psallente fugerunt daemones. g Id est, contentionem, curam, studium magnum, ita S. Paulus 2 Corinth. 11. Instancia mea quotidiana.

h Eadem tradit Sozomenus lib. 1, cap. 13, quae pluribus illustrata in Protegona. § 13. i Alit crudelitatem. k Graece ὄτ' ἐνὸς ἡμέρας, tunc duobus diebus. Quando infirmor, tunc potius sum.

l Fulgata editio: Qui quidem retro sunt obliviscens, ad ea vero quae sunt priora extendens seipsum.

CAPUT III.

Seccus in sepulchrum. Varias demonum oppugnationes.

Habitat in monumentis:

Igitur S. Antonius secum reputans, oportere Dei famulum ex instituto magni Eliae exemplum capere, et ad illud speculum vitam suam debere componere; ad sepulchra non longe a villa constituta secessit, ubi de cogitatis mandans, ut statutis diebus sibi alimenta deferret. Et cum in una a memoria supradictus frater eum clausisset, solus ibidem morabatur. Metuens ergo diabolus, ne accessu temporis erenum quoque habitari faceret, ita eum aggregatis satellitibus suis, varia b caede laceravit ut doloris magnitudo et motum auferret et vocem. Nam et ipse postea saepe referebat, vulnera fuisse tam gravia, ut universa hominum tormenta superarent: sed Dei providentia, quae nunquam in se sperantibus deest, conservavit eum.

a

b verberatur a demonibus.

c Semimortuus ad villam fertur.

d

17 c Alio die is, quem supra diximus. Frater adventit, cibos deferens assuetos: atque eum jacentem in terra semimortuum, fractis foribus, invenit. Quem impositum humeris, ad villulae domicilium reportavit. Quo audito, ingens vicinorum atque affinium multitudo concurrens, triste in medio posito funeris reddebat officium. Et jam media noctis parte transgressa, d gravis pervigiles omnium oculos vicerat sopor. Tum Antonius anima paululum redeunte suspirans, elevavit caput; ceteris vero alta quiete prostratis, eum, a quod elatus fuerat, vigilare conspexit: eumque nutu advocans, obsecravit, ut nullo penitus excitato, ad pristinum se referret habitaculum.

18 Relatus ergo, juxta consuetudinem solus iterum permanebat: et stare quidem propter recentes plagas non poterat, orans vero prostratus, post orationem clara voce dicebat: Ecce hic sum ego Antonius, non fugio vestra certamina: etiamsi majora faciatis, nullus me separabit a caritate Christi. Psallebatque dicens: Si consistent adversum me castra, non timebit cor meum. Talia eo dicente, bonorum hostis diabolus, admiratus, quod post tot verbera fuisset ausus reverti, congregatis canibus suis, et proprio se furore dilanans, Videtis, ait, quia nec spiritu fornicationis, nec corporis doloribus superatus, insuper audacter laceravit nos. Omnia arma corripite, acrius a nobis impugmandus est. Sentiat. Debet scire, quos provocet. Dixit, et ad hortantis vocem audientium turba consensus, quia innumeras diabolus habet artes nocendi. Sonitus igitur repentinus increpuit, ita ut loco funditus agitato, et parietibus patefactis, multifaria demonum exinde turba se effunderet: nam et bestiarum et serpentium formas induentes, omnem protinus locum replevere phantasiis leonum, taurorum, luporum, aspidum, serpentium, scorpionum, necnon et pardorum atque ursorum. Et haec singula secundum suam fremebant naturam: rugiebat leo, occidere volens: taurus mugitu et cornibus minabatur: serpens sibilo personabat: luporum impetus ingerebantur: pardus et discoloris tergo auctoris sui calliditates varias indicabat. Truces omnium vultus, et vocis horridae dirus auditus.

Nelatus dr- monibus in- sultat.

Varia eorum terrificula- menta.

19 Antonius flagellatus atque confossus, sentiebat quidem asperiores corporis dolores, sed interritus durabat mente pervigili. Et licet genitum vulnera carnis exprimerent, sensu tamen idem permanens, quasi de inimicis luderet, loquebatur: Si virium aliquid haberetis, sufficeret unus ad praelium: sed quoniam Domino vos enervante frangimini, multitudine tentatis inferre terrores, cum hoc ipsum infirmitatis indicium sit, quod irrationabilium formas induistis bestiarum. Rursusque confideus, aiebat: Si quid valetis, si vobis in me potestatem Dominus dedit, ecce praesto sum: devorate concessum. Si vero non potestis, cur frustra nitimini? Signum enim Crucis et fides ad Dominum, inexpugnabilis nobis murus est. Multa contra S. Antonium imitantibus, fremebant dentibus suis, quod nullus eorum tentamenta sequeretur effectus, sed maxime e contrario gigneretur illusio.

e

superat signu Crucis.

20 Non oblitus Jesus colloctationis servi sui, eidem protector est factus. Denique cum elevaret oculos, vidit desuper culmen aperiri, et deductis tenebris, radium ad se lucis influere. Post ejus splendoris adventum nec demonum aliqui apparuit, et corporis dolor extemplo deletus est. Aedificium quoque, quod paulo ante dissolutum fuerat, instauratum est. Illico praesentiam Domini intellexit Antonius, et ex intimo pectore trahens longa suspiria, ad lumen, quod ei apparuerat, loquebatur, dicens: Ubi eras bone Jesu? ubi eras? Quare non a principio affuisti, ut sanares vulnera mea? Et vox ad eum facta est, dicens: Antoni, hic eram; sed expectabam videre certamen tuum. Nunc autem, quia dimicando viriliter non cessisti, semper auxiliabor tibi, et faciam te in omni orbe nominari. His auditis, exurgens, intantum roboratus, orabat, ut intelligeret se plus recepisse tunc virium, quam ante perdidit. Erat autem tunc Antonius annos g natus triginta quinq.

Celesti visione re- crevitur

f

a Graece πρῶτα, quod paulo ante versum sepulchrum. Ita Mar- tyrum memoria pro sepulchro eorumdem sumitur. S. Augustinus lib. 22. de Civit. Dei cap. 8 de reliquis S. Stephani: Ad ejus memoriam, inquit, veniebat magna multitudo concursus et ac- cursus. b Ita et Pachomius crudelissime a demonibus excus est.

annorum tum 33.

y Memoria pro sepulchro.

c Graece: Τῆ ἑξῆς παραγίνεται ὁ γέρων, ἐπιβῶν τοῖς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀναψῶντι τοῖς ὄμμασι, καὶ τρυφεροῖς ἰδίῳ χαμαὶ κλισίῳ, καὶ αὐτὸν βαρῆσαι: ἔπειτα οἶς τὸ πῆξ σφραγίσ. Sequenti die familiaris ejus adest, adferens ei panes, cumque aperisset januam, et hunc hunc vidisset instar mortui jacentem, humeris impositum in pagi templum portavit. d MSS. hupat. et S. Maximi. gratias.

e Ita MS. hupat. At Rosweydeus ex MS. Colonienis, pardus discoloriter,

AGUSTOBE
S. ATHANASIO.

a

Collationibus
b

Fervor spiri-
tus fovendus,

1. quia vita
brevis, mer-
ces aeterna :

Psal. 89. 10.
c

2. parva re-
linquuntur,
recipiuntur
immensa :

Eccl. 2. 18.
d

Joan. 4. 2
3. quia servi-
mus Dei.

Matt. 24. 36.
Luc. 12. 37

Rom. 8. 28
1 Cor. 13. 31

giretur præcepta; cum prophetica fiducia exaltans vocem, aiebat : Ad omuem quidem mandatorum disciplinam Scripturas posse a sufficere : sed et hoc optimum fore, si mutuis se invicem Fratres sermonibus consolarentur. Et b vos ergo, inquit, ut Patri referte, quæ nostis: et ego, quæ per longam ætatem consecutus sum, quasi filiis indicabo.

28 Hoc sit autem primum cunctis in commune mandatum, nullum in arrepti propositi vigore lassescere, sed quasi incipientem angere semper debere quod cœperit, præsertim cum humanæ vitæ spatia æternitati comparata, brevissima sint ac parva. Ita exorsus, paululum siluit : et admiratus nimiam Dei largitatem, rursus adjecit, dicens : In præsentia hac vitæ æqualia sunt pro rerum commutatione commercia, nec majora recipit ab eemente qui vendit. Promissio autem vitæ sempiternæ vili pretio comparatur. Scriptum est enim : Dies vitæ nostræ septuaginta anni; c si autem multum, octoginta : quidquid reliquum est, labor et dolor est. Quando ergo octoginta, aut centum, ut multum, annis laborantes, in Dei opere vixerimus, non pari tempore regnaturi sumus in futuro : sed pro annis prædictis, omnium nobis sæculorum regna tribuentur. Non terram hæreditabimus, sed cælum : corpus quoque corruptum relinquentes, idipsam cum incorruptione recipiemus. Ergo, filioli, non vos aut tedium defatiget, aut vane gloriæ delectet ambitio : Non sunt enim condignæ passionis hujus temporis, ad superventuram gloriam quæ revelabitur in nobis.

29 Nemo, cum despexerit mundum, reliquisse se arbitretur ingentia : quia omnis terra ad infinitatem comparata cælorum, brevis ac parva est. Si ergo nec universo orbi renuntiantes, dignum aliquid habitaculis possumus compensare cælestibus, se unusquisque consideret, et statim intelligit, parvis aruris et parietibus vel modica auri portione contempta, nec gloriari se debere, quasi magna dimiserit; nec tædere, quasi parva sit recepturus. Ut enim contemnit aliquis unam æream drachinam, ad drachmas centum aureas conquirendas; ita etiam, qui totius orbis dominium auferunt, centuplum de melioribus præmiis in sublimi sede recipiet. Ad summum, illud perspicere debemus, quod etsi nostras velimus retentare divitias, lege mortis ab ipsis divellamur d invitæ, ut in libro Ecclesiastæ scriptum est : Cur ergo non facimus de necessitate virtutem? Cur non ad lucrandam regna cælestia ultro relinquimus, quod lucis istius sine perendum est? Nihil eorum curæ sit Christianis, quæ secum auferre non possunt: illud potius debemus expetere, quod nos ducat ad cælum; sapientiam scilicet, castitatem, justitiam, virtutem, sensum pervigilem, pauperum curam, fidem in Christo robustam, animum iræ victorem, hospitalitatem. Hæc sectantes, mansionem nobis in terra quietorum, secundum Evangelium, præparabimus.

30 Consideremus Domini esse nos famulos, et servitutem debere ei, a quo creati sumus. Ut ergo servus præteriti gratia famulatus, præsens aut futurum non contemnit imperium, nec audet asserere, quod ex labore transacto instantis operis habere debeat libertatem, sed jugi studio (ut in Evangelio scriptum est) eandem semper exhibet servitutem, ut et domino placere possit, et ne metum lucretur et verbera : sic et nos divinis congruit parere præceptis, scientes quod æquus ille retributor, in quo quemque invenerit, in eo sit judicaturus, quod prophetica per Ezechielem voce testatur. Nam et infelix Judas propter minus noctis impietatem, omni præteriti temporis labore privatus est. Id circo tenendus est continuus instituti rigor, habentibus Deum auxiliatorem, sicut scriptum est : Quia omni proponenti bonum Deus cooperatur.

31 Ad inertiam autem calcandam, Apostoli præcepta replicemus, quibus se mori quotidie testaba-

tur : similiter et nos humanæ conditionis vitam ancipitem retractantes, non peccabimus. Cum enim excitati a somno, ad vesperam nos pervenire dubitemus, et quieti corpora concedentes, de lucis non confidamus adventu, et ubique naturæ ac vitæ incertæ memores, Dei nos intelligamus providentiâ gubernari; hoc modo non delinquemus, aut aliqua fragili cupiditate raptabimur : sed nec irascemur quidem adversus aliquem, nec terrenos congregare thesauros ambiemus : quin potius metu quotidiani recessus, et sejungendi corporis jugi e meditatione, omnia caduca calcabimus. Cessabit mulierum amor, libidinis extinguetur incendium, invicem nobis debita nostra donabimus ante oculos semper habentes ultimæ retributionis adventum : quia major formido judicii et pœnarum timor horridus, simul et lubricæ carnis incentiva dissolvit, et fruenter animam quasi ex aliqua rupe sustentat. Ideoque precor ut ad finem propositi omni labore tendamus. Nemo post tergum respiciens Lot imitetur uxorem, præsertim cum Dominus dixerit, nullum ponentem manum super aratrum et respicientem retrorsum, dignum esse regno cælorum. Respicere autem retrorsum nihil aliud est, quam in eo pœnitere quod cœperis, et mundanis rursus desideris obligari.

32 Nolite, quæso, virtutis tanquam impossibile nomen pavere, nec peregrinum vobis aut procul positum videatur hoc studium, quod y ex nostro pendet arbitrio hujus operis homini inserta natura est, et ejusmodi res est, quæ nostram tantummodo expectat voluntatem. Græci studia transmarina sectentur, et in alieno orbe constitutos, inanum literarum quaerant magistros : nobis vero nulla proficiscendi, nulla transfretandi fluctus necessitas imminet : in omni sede terrarum constituta sunt regna cælorum. Unde et Dominus in Evangelio ait : Regnum Dei intra vos est : virtus quæ in nobis est, mentem tantum requirit humanam. Cui enim dubium est, quin naturalis animæ puritas, si nulla fuerit extrinsecus sorde polluta, fons sit et origo omnium virtutum? Bonam enim necesse est creaverit bonus Auctor. Quod si forte eumetabimur, audiamus Jesum filium Nave populo dicentem : Rectum facite cor vestrum ad Dominum Deum Israel. Nec Joannes dicitur salutem tulit de virtute sententiam, prædicans : Rectas facite semitas h ejus. Siquidem hoc est rectam esse animam, cum ejus principalis integritas nulla vitiorum labe maculatur : si naturam mutaverit, perversa tunc dicitur : conditio servetur, et virtus est. Animam nostram commendavit nobis Dominus : servemus depositum, quale accepimus. Nemo causari potest extrinsecus situm, quod in se nascitur : facturam suam, qui fecit, agnoscat : opus suum inveniat, ut creavit. Sufficit nobis naturalis ornatus : ne deturpes homo, quod tibi largitio divina concessit. Opera Dei immutare velle, polluere est.

a De sufficientia sacræ Scripturæ, Bellarminus tom. 1. contr. 1. generali, lib. 4. cap. 9. de verbo Dei non scripto ad argum. 2.

b Collationes hæc spirituales dicebantur: quales XXIV, scripsit Joannes Cassianus, in quibus sæpe S. Antonii meminit, ut infra in Apophthegmatis. S. Hieronymus epist. 22. ad Eustochium; S. Basiliius in regulis fusionibus cap. 54. S. Pachemius regula 7. et passim alii, harum usum describunt. Hæc vero potius auctoritatio quædam est, in qua alius interloquitur nemo. Similis extat S. Pachemii ad suos monachos. c Ita S. Hieronymus epist. 21, ad Paulum Convardiensem : Si autem multum, et epist. 139 ad Cyprianum : Sin autem nullum; citatque ex LXX. Si autem in potentibus, Græce εἰν δὲ ἐν δυνατοῖσι.

d Græce, ἀποθνήσκοντες; ἐκταθρησκοντες οὐκ πολλοὶς καὶ εἰς εὐθλόγηται, ὡς ἰναρβήσκοντες ὁ Ἐκκλησιαστής. Mortentes relinquimus ea sæpe etiam illis quibus nolimus, ut commemoravit Ecclesiastes. Addit editio Colonienfis : Quia nescit homo, quid si post eum in labore suo. Eruditissime de his disserit Joannes Tollenarius Noster in Speculo vanitatis sect. 6, in cap. 2. Eccles. et metrica paraphrasi, et prosa exegesi. e Alti, expectatione.

f Græce, τὸν ἑξ ἑλπίου ἀποσταθῆναι. animam nutantem erigit. g Aliquæ editiones addunt : quod ex nostro, Dei gratia præcedente, pendet arbitrio. Quæ verba media quævis absint a MSS. Latinis et Græco; tamen hic ex vera Theologia intelligenda esse, recte monet Rosweyda. h Græce, τὴν ἑξ ἑλπίου ἀποσταθῆναι. semitas vestras, quod etiam aliqua MSS. habent.

4. quia incerta mortis hora.

Lucæ 9. 62.

Lucæ 17. 21.

Josue 24. 23.

Math. 3. 3.

Collationes pp.

CAPUT VI.

Monita de technis demonum.

Ind etiam sollicite providere debemus, ut tyrannicam iram superemus insaniam: quia scriptum est: Iracundia viri iustitiam Dei non operatur. Et iterum: Desiderium concipiens parit peccatum, quo perfecto, mors gignitur. Divine præceptum vocis est, ut jugi custodia tueamur animam, et ad perfectum cum omni cautela et astutia perducamus, quia exercitatus ad supplantandum habetis inimicos, demones scilicet, contra quos nobis, secundum Apostolicam contestationem, pugna sine a intermissione est. Ait enim: Non est nobis collicutatio adversus carnem et sanguineum, sed adversus principatus et potestates hujus mundi, adversus spiritalia nequitiæ in cælestibus. Ingens eorum turba istum pervolat aerem, non procul a nobis hostium caterva discurrit. Et diversitatem quidem eorum non est meæ parvitatis exponere, sed hanc majoribus concedo rationem. Quod autem in promptu est, et ignorare non expedit, deos scilicet eorum adversum nos compositos breviter indicabo.

34 Hoc primum debemus mentibus attingere, nihil Deum fecisse quod malum est, nec ab ejus institutione demonum coepisse principia: perversitas ista, non naturæ, sed voluntatis est vitium. Boni etenim, utpote a Deo, conditi, ex proprio mentis arbitrio ad terras ruere de caelis, ibique in cæni fordibus volutati, gentilitatis impias constituere culturas: et nunc de vobis torquentur invidia, atque universa mala commovere non cessant, ne pristinis eorum sedibus succedamus.

35 Diversa autem eorum et partita nequitiæ est. Quidam enim ad summum nocendi verticem pervenerunt, alii ex comparatione pejorum videntur esse leniores: atque omnes pro possibilitate virium, diversa contra singulas emissas sumpsere certamina. Ideo necessarium est, dum spirituum discernendorum a Domino petere, ut possimus, tam fraudes eorum quam studia pervidentis, adversus disparem pugnam unum Dominicæ Crucis elevare vexillum. Hoc munere Paulus accepto, docebat dicens: Non enim ejus ignoramus astutias. Ad ejus exemplum etiam nos oportet ex his quæ passim sumus, mutuis nos invicem instruere sermonibus.

36 Hostile illis contra omnes Christianos, maxime vero contra monachos et Virgines Christi, odium est. Eorum semitis laqueos prætendunt, eorum mentes impiis atque obscenis cogitationibus nituntur evertere. Sed nihil vobis in hoc terroris incutiat: fidelium enim orationibus atque jejniis ad Dominum, statim corrumpunt: nec tamen si paululum cessaverint, prorsus plenam putetis esse victoriam. Solem etiam saucii gravius assurgere, et mutata arte pugnandi, cum in cogitatione nihil egerint, pavorebus terrent, assumentes nunc mulierum, nunc bestiarum, nunc serpentium formas, necnon et ingentia quædam corpora, et usque ad tectum domus porrectum caput, infinitas species et militum catervas. Quas omnia ad primum quodque *b* Crucis signum evanescent. His quoque agnitis fallaciarum modis, discipiant præagire, et futurorum dierum eventus velle prædicere. Cumque et in his contempti fuerint, ipsum jam suæ nequitiæ principem ac totius mali summitatem, ad subsidium sui certaminis vocant.

37 Crebro denique Antonius talem a se visum diabolum asserebat, qualem et B. Job, Domino revelante, cognoverat. Oculi ejus ac si species luciferi, ex ore ejus procedunt lampades incensæ. Crines quoque incendiis sparguntur, et ex naribus ejus fumus egredietur, quasi fornacis æstuantis ardore carbonum. Anima ejus ut pruna, flamma vero ex ore ejus glomeratur. Cum hujusmodi terroribus visus est princeps demonum, inquit Antonius, et

ingentia sæpe, ut dixi, promittens, impietatis suæ defurit lingua magniloqua, de qua Dominus triumphavit, ab Job dicens: Arbitratur enim ferrum ut paleas, acamentum ut lignum putridum, maria ut terram, tartarum profundi tamquam captivum aestimavit, abyssum ut deambulatorium. Per Prophetam quoque increpat, dicens: Persequens comprehendam, et omnium orbem terrarum manu mea ut nidum obtinebo, et ut ova derelicta auferam. Sic iniquus funereus evomens voces, bene viventium aliquos frequenter illaqueat, sed nos nec ejus pollicitationibus credere, nec minas formidare debemus: fallit enim frequenter, nihilque verum promittit. Nam si non meliora cuncta loqueretur, quomodo talia et tam infinita promittens, e hano Crucis ut draco adnectatus a Domino est, et capistro ligatus ut jumentum, et quasi mancipium fugitivum vincetas circumlo, et armilla labia perforatus, nullum omnino fidelium devotum permittitur? Nunc miserabilis ut *d* passer, ad ludum irrefitus a Christo est, nunc comites suos quasi scorpiones et serpentes, calcaneo Christianorum substratos gemit. Ille qui universa maria a se deleta plaudebat, ille qui orbem terrarum manu sua teneri pollicebatur, ecce a vobis vincitur, ecce me adversum se prohibere non potest disputantem. Contemnenda est, filioli, penitus cum inanibus verbis superba jactantia: fulgor ille, quo lucere se simulat, non veri splendor est luminis: sol, quibus arsurus est, indicat flammam. Nam dicto citius recedens, suarum secum refert simulacra panarum.

38 Solent etiam cum modulatione nonnumquam apparentes psallere, proh nefas! ad hæc et impuro ore sacra Scripturarum eloquia meditantur. Frequenter enim legentibus nobis, quasi Echo ad extrema verba respondent. Dormientes quoque excitant ad orandum, ut totius noctis sonorum eripiant: plerosque etiam, dum se in monachorum nobilium habitu transferunt, monachos coercent, et pristina, quibus consci sunt, peccata imputant: sed spernenda sunt eorum increpationes, et admonitiones jejunandi, vigiliarum quoque fraudulenta suggestio. Ob id enim familiares nobis species assumunt, ut affinitate virtutum vocentes, facilius virus interserant, et innocentes quosque per speciem honestatis elidant. Impossibile postea dumque studium diligant, ut dum onerosum esse videntur, quod coeptum est, ex desperatione telum, et ex tædio succedat ignavia. Ideo Propheta missus a Domino, huctuosus demittens, sublimi voce dicebat: Vir qui potat proximum suum subversione turbida. Hujusmodi enim exhortamenta, depravatoria sunt itineris, quod ducit ad cælum.

39 Ideo cum venisset Dominus ad terras, et vera de eo demones inviti prædicarent (veris enim dicebant: Tu es Christus Filius Davi vivi) vociferantium ora clauderebat, qui vincetas hominum linguas solvebat, ne cum præconio veri perversitatis venena miscerent: et ut nos ejus exemplo, etiamsi profuturam suaderent, in nullo his commodaremus assensum: quia profecto non congruit non post libertatem a Domino concessam, et scripturarum præcepta vitalia, a diabolo vivendi capere consilia, qui summo deserens ordinem, sacrum Christi temperavit imperium. Propterea etiam Dominus eum de Scripturis loquentem iugebat tacere, quia peccatori dicit Deus: Quare tu enarras justitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum? Omnia demones simulant, colloquantur sæpe cum fratribus, sæpe cum turba inconditos excitant sonitus, manus apprehendunt, sibilant, insipienter cachinnant, ut vel in puncto peccati Christianum pectus introeant. Cumque ab universis fuerint repulsi, ad extremam debilitatem suam lamentatione testantur. Et Dominus quidem quasi Deus, et sine consensu majestatis, obmutescere his imperabat: nos autem vestigiis Sanctorum inhærentes, eandem gradiamur

AGUI TORE S. ATHANASIO.
Ibid. 18. 22 et 23
Exodi 13. 9
Isaie. 18. 14
Promissa eorum ac nihil spernenda

Technæ eorum ad turbandos Sanctos.

et offensa virtutum

Isaie 2 13.

Mat. 8. 29.
Marc. 1. 23.
Lucie. 4. 34
Nec vera dicentibus credendum

Isai 59 10.

tra dicitur
panda
Iac 1 21
Rom. 15

Pro 4 23

a
Ephes. 6 12.
Contemna
in lucta
contra
demonum.

non natura,
sed suo vitio
malum.

Diversa
eorum
nequitiæ
est.

2 Cor 2 11

maxime
contra
monachos
et Virgines
Christi.

superando
otiosum,
jejunio

b
Crucis signum

contemptu
Ad 11 11

horribili
specie
et rivis
S. An-
tonio.

Augustinus
S. AFRICANO
Psalm. 38. 2
et 3.
Psalm. 37. 14
et 15.

gradiamur viam, qui memoratas subtilius fallacias
pervidentes, caneant: Cum consisteret adversum
me peccator, obmutui, et humiliatus sum, et silvi a
bonis. Et iterum: Ego vero tamquam surdus non
audiebam, et sicut mutus non aperiens os suum: et
factus sum ut homo non audiens. Christus silentium
ut Dominus imperavit, nos diabolo nihil credamus,
et vincemus.

Nec timen-
dum, si mor-
tem ininnav-
tur.

40 Si orare compellunt, si jejunia suadent, non ex-
eorum nos moritis, sed ex nostra consuetudine id
agamus. Denique etiam si irruentes, mortem nobis
intentare videantur, ridendi potius sunt quam ti-
mendi: quia cum sint debiles, minantur cuncta, nec
faciunt. Equidem de istis jam transitorie me dixisse
memini, tamen eadem nunc explicanda sunt latius,
quia non mediocrem affert repetitio cautelam.

Signum Cru-
cis.

a MSS. Ripat. et S. Marini. fodere.
b Advertant his animum novatores, qui cum Flacco Illyrico in
Catalogo testium veritatis lib. 2, non verentur scribere, multa de
Antonii laetis cum Satana legi; sed nusquam de Cruce: cum mi-
nimum duodecies repetatur. Aut si contra cum Hispaniano, Scul-
teto, et Centuriatoribus supra citatis, insulsum hoc scriptum ideo
arbitrentur; meminerint S. Hilarionem, a S. Antonio edoctum,
teste S. Hieronymo, contra diemonum ludibria Christi Crucem si-
gnasse; et tria Crucis signa pinxisse in sabulo; et intumescens
more stetit, etc. Et Pachomium signo Crucis frontem munien-
tem exullasse in diemonem, moxque fugatum esse.
c Alludat ad illud Jobi 40, 20. An extrahere poteris Leviathan
hamo? ubi in Græco, ἄξιον ἔστι ἀπὸ κράτος τοῦ ἀγέλαστου; Duces autem
draconem in hamo? d Ibidem: Numquid illudes ei quasi avi,
ut ligabis eum ancillis tuis? Plura de utroque hoc loco Hosweydyus.

CAPUT VII.

Alia monita de imbecillitate demonum.

Virtus cornu
adventu
Christi debi-
lita.

Adveniente Domino destructus est inimicus, et
omne penitus ejus robur elanguit. Propter quod pri-
stinæ virtutis memor, quasi tyrannus jam senescens,
cum cuisse se videat, in perniciem grassatur huma-
nam: nec tamen potest firmum Deo pectus, cogita-
tionum et ceterarum fraudum arte pervertere. Nam
luce clarius est quoniam adversarii nostri, cum nec
humana carne sint septi, ut cassari valeant, idcirco
nos a se non posse superari; a quia clauso ostio in-
troire non valeant. Et revera si fuissent hoc fragili
corpore colligati, observato introitu, iisdem negaretur
accessus. Cum autem (ut diximus) hoc impedimento
sint liberi, et obstructa penetrent, atque in omni
licenter volent aere, manifestum est, ob enervationem
eorum, permanere Ecclesie corpus illasum. Denique
satellites impij cum principe suo diabolo, quem
Salvator in Evangelio homicidam et patrem malitiæ
ab initio fuisse firmat, nobis adversum se
fortiter dimicantibus, nullo modo cessissent, si pote-
stas eorum non fuisset ablata.

Joan. 8. 14

b
Probris eos
ultra pronu-
ent S. Anto-
nias.

42 Nam si mentior, b cur nobis satanas parcis,
qui ubique discurrens? Cur qui nullo clauderis loco,
adversum te bene ventium et disputantium non potes
labefactare constantiam? Sed fortasse nos diligi-
s, quos quotidie conaris obruere: aut credibile est
te esse bonitatis magistrum, et favere magis optimis,
quam nocere? Et quid tam carum tibi esse potest,
quam ledere, maxime eos, qui tuis sceleribus virili-
ter repugnant, secundum quod scriptum est: Quia
abominatio est pietas peccatori. Quis tam secundum
ad malitiam possidet pectus? quis tamen meditates
implere conatur insidias? Scimus te impurissimum
cadaver: scimus quia idcirco vivimus Christiani, et
contra te nobis est secreta congressio, quia infirmus
es a Domino. Ideo de tuis confoderis jaculis, quia
mirationem tuam non sequitur effectus: quod si
fallimur, cur cum terrore simulato, cur magnitudi-
ne corporum nostram aggredieris fidem? Si voluntatem
sequitur possibilitas, tantum tibi velle sufficiat. Is
enim potentie mos est, non extranea fallaciæ adju-
menta conquirere, sed sua virtute implere quod cu-
piat. At nunc dum theatri mutatione formarum,
quasi rudem infantiam scenica niteris simulatione
deludere, exhaustas vires manifestius probas. Num-

Evil. 1. 32.

4 Reg. 19. 31.

quidam verus ille Angelus contra Assyrios missus
a Domino, aut populorum eguit societate, aut e soni-
tus quæsit, aut plausus: et non potius tacitam
exercens potestatem, centum octogintaquinque millia
hostium, sermone velocius, juxta jubentis Domini
prostravit imperium? Vos ergo cum fragiles sitis
viribus, perpetuus vos consequitur interitus.

Job. 1. 11

43 At dicet aliquis: Cur diabolus egrediens, Beati
Job omnem in ruinam impulit domum? cur ejus opi-
bus penitus dissipatis, parietum quoque fundamenta
subvertens, unum numerosæ sobolis concervavit
sepulchrum? cur ipsum ad extremum diri vulneris
novitate percussit? Qui hoc opponit, audiat e diverso:
non diabolum hoc potuisse, sed Dominum, a quo po-
testas adversum nos dupliciter datur; vel ad gloriam,
si probamur; vel ad penam, si delinquimus. Quin
potius ex hoc animadvertat, ne contra unum quidem
hominem diabolum quidquam potuisse, si non po-
testatem accepisset a Domino. Nullus enim, quod sue
ditionis, est, ab alio deprecat. Sed quid Job me-
moro, quem nec expetitum potuit vincere? sed nec
contra jumenta quidem ejus, nec contra suos in Evan-
gelio, sine concessu Dei proprium robur exererit.
Sicut scriptum est: Demones autem rogabant eum,
dicentes: Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem
porcorum. Quemadmodum igitur, qui porcorum ox-
petunt mortes, imaginem Dei hominem, et tam ca-
rum Conditivi animal suo valebunt jure pervertere?

Job. 2. 7.

Tentatio per-
mittitur vel
ad gloriam,
vel ad pen-
nam.

Math. 8. 31.

44 Magna dilectissimi, adversum demones arma
sunt, d vita sincera, et interemerata ad Deum fides.
Credite mihi experto: pertimescit satanas recte vi-
ventium vigiliis, orationes, jejunia, mansuetudinem,
voluntariam paupertatem, vanæ gloriæ contemptum,
humilitatem misericordiam, iræ dominatum, et præ-
cipue purum cor erga Christi amorem. Novit teter-
rimus coluber, ex præcepto Domini sub justorum se
jacere vestigiis, qui ait: Ecce dedi vobis potestatem
calcare super serpentes et scorpiones, et super
omnem virtutem inimici.

Superventur
demones
viva fide, et
sincera vita.

Luc. 10. 19.

45 Si autem et divinationem se habere simulates,
venturos Fratres nuntiaverint, et adjuerint quos ve-
nire prædixerant, nec sic fides est commodanda
mendacibus: ob id enim præcessere venientes, ut
credulitas sibi pararetur ex nuntio, et postea aditus
ex credulitate fallacia. Verum in hoc nullum Chri-
stiano debet esse miraculum, cum non tantum, qui
levitate naturæ per cuncta discurrent, valeant præ-
venire gradientes; sed homines quoque equorum ve-
locitate prævecti nuntient adfuturos. Non enim ea,
que nondum fieri cœpta sunt, referunt, quia, Deus
solus conscius est futurorum: sed quorum conspicui-
ciunt in actu initium, eorum sibi tamquam fures
apud ignaros vindicant notionem. Nam quantos nunc
putatis, qui possint velocitate puerili istum cœtum
nostrosque contra se sermones, ante relatum alicui-
jus hic positi, longe manentibus indicare? Hoc quod
dico vobis, perspicuum fieri potest exemplis. Si quis
a Thebaide aut alicujus regionis oppido cœperit pro-
ficisci, et hunc demones viderint in itinere ambu-
lantem, pernicitate memorata possunt prædicere
venientem. Ita et de e Nili inundatione solenni, cum
multas in Æthiopia viderint pluvias, e quibus fluvius
intumescens, ultra alveum effluere consuevit, præ-
currentes ad Ægyptum, nuntiant amnis adventum.
Hoc autem et homines, si illis celeritatis esset tante
natura, facile nuntiarent. Ut enim speculator Beati
David ad verticem loci celsioris ascendens, prior,
quam hi qui in terra erant, prospiciens venientes,
non quedam incerta de futuris, sed de his, qui ve-
nire cœperant, nuntiabat; sic et demones cura
pervigili omnia considerantes, rapido cursu sibi invi-
cem nuntiant.

Vance corum
prædictiones.

ex naturam
pernicitate.

2 Reg. 1.
13. 34.

serpe infer.

46 Sed si forte contigerit, ut Dei nutu ad finem
cœpta non veniant; hoc est, si aut viator e media
regrediat via, aut suspensæ nubibus aque ad alium
corli

coeli cardinem deferantur, tunc decipientium una cum credentibus error aperitur. Hæc gentilitatis fære principia, his præſagatorum dolis apud delubra demonum quondam credebantur oracula : quæ ad-ventu Domini nostri Jesu Christi indicto sibi / ſilento, obantuerunt, suosque perdidere captivos. Quis (pogo) aut medicum ex observatione morborum, cum animæ reſtantis incendium de venarum pulſu, levi digitorum ſcrutatur tactu, divinam arbitratuſ ha-bera notitiam? Quis gubernatorem navigationis ſua viam inter cæli ſidera requirentem majestatis honore venerat? Quis agricolam de aridis æſtatis fervoribus, aut de hiemali aquarum largitate vel frigore diſputantem, non potius experientia laudat, quam Dei conſecrat nomine?

47 Verum, ut concedamus paullisper vera dæmo-nes nuntiare, respondeſte mihi, q quis fructus eſt noſſe venientia? Numquid aut ſciens hæc aliquando laudatus, aut punitus eſt neſciens? In hoc unusquis-que ſibi præparat, ſeu tormenta, ſeu gloriam, ſi vel negligat Scripturarum mandata, vel faciat. Nullus ubi id noſtrum hanc arripuit vitam, ut habeat præſcientiam futurorum : ſed ut præceptis Domini obediens, amicus eſſe incipiat de ſervo. Curandum eſt, non præſcire que veniunt, ſed implere que juſſa ſunt : nec inſtituti boni hanc flagitare merce-dem, cum magis, debeamus victoriam contra diabolum ab auxiliatore Domino poſtulare. Sed ſi forte aliquis hoc liberè aſſumat, ut futura agnoſcat, habeat purum cor : quia credo animam Deo ſervien-tem, ſi in ea perſeveraverit integritate qua nata eſt plus ſcire poſſe quam dæmones. Talis erit anima Eliſæ, que aliis incognitas virtutes videbat.

a Hanc quæſtionem deducit Thyranus niſter de locis infeſtis par 60. b In Græco exemplari huc continuaſerie abſque invec-tione ad d rmones apoſtrophe deſcribuntur. c MS. lupul exercens. d Marſianus Belrio niſter tom 3. Diſquiſit. Mayje. lib. 6. cap. 2. ſect. 3. quæſt. 3. contra maleficia duo hæc S. Antonii remedia ſuadet, eaque pluribus explicat; et ex eo Boſwygdus lib. c. De Nilo ejuſque natura et incrementis, poſt innumeros anti-quoſ doctiſſime diſputavit Joannes Baptiſta Scorta niſter duobus libris Londini 1667. ærenſis. f De hoc ſentio legenti Eusebii lib. 5. de præparat. Evang. cap. 8. Prudentius Apoſt. per 503. Numbis in Auguſto, Nicephorus lib. 1. hiſt. Eccl. cap. 47 et alii. g Eadem hinc tranſcriptiſ Sorozomenus lib. 1. cap. 13.

CAPUT VIII.

Præcepta de diſcretione ſpirituum.

Nunc jam ceteras vobis dæmonum explicabo fallacias. Solent nocte venientes, a Angelos Dei ſe ſingere, laudare ſtudium, mirari perſeverantiam, futura præmia polliceri. Quos cum videritis, tam vos quam donos veſtras Crucis armate ſignaculo, et conſeſtum ſolventur in nihilum : quia metunt illud trophæum in quo Salvator aereas expolians poteſtates, eas fecit oſentui. Solent etiam variis b ſimulationibus membra torquere, et noſtris proaceter offerre ſe viſibus, ut mentem pavore, et corporis horrore concutiant. Sed et in hoc fides Deo tuta fugat eos quaſt infirma ludibria.

49 Non eſt autem difficilis honorum ſpirituum malorumque diſcretio, quæ ſic Deo tribuente panditur : c Sanctorum Angelorum amabiliſ et tranquilluſ aspectus eſt, quia non contendunt neque clamant, neque audiet aliquis vocem eorum : verum tacite leniterque proſperantes, gaudium, exultationem, fiduciaſ pectribus infundunt; ſiquidem cum illis eſt Dominus, qui eſt fons et origo lætitiæ. Tunc mens noſtra non turbida, ſed lenis et placida Angelorum luce radiatur. tunc anima cœleſtium præmiorum aviditate flagrans, effracto (ſi poſſet) humani corporis domicilio, et membris exonerata mortalibus, cum his, quos videt abire, feſtinat ad cœlum. Horum tanta benignitas eſt, ut ſi quis pro conditione fragilitatis humane, niſro fuerit eorum fulgore perterritus, omnem continuo ex corde auferant metum. Ita Gabriel cum Zachariæ loqueretur in templo; et

Angeli cum divinum Virginiſ partum paſtoribus nuntiant, et qui Domini corporis uegabant excubiis, ſecuris videntium ſe ventibus oſtendentes, ne metuerent, imperabant. Metus enim non tantum ex pavore animi, quantum ex imaginum rerum ſape incutitur aspectu. Peſſimorum vero vultus truces, ſonitus horridi, ſordidi cogitatus, plauſus motuſque indiſciplinatarum adoleſcentium vel latronum; e quibus conſeſtim timor animæ, ſenſibus torpor incutitur, odium Chriſtianorum, monachorum moror et tædium, ſuorum recordatio, metus mortis, cupido nequitiaſ, laſſitudo virtutis, cordis hæbetatio.

50 Si igitur poſt timorem horrore conceptum, ſuſceſſerit gaudium, et ad Deum fiducia atque ineffabilis caritas, veniſſe ſciamus auxilium : quia ſecuritas animæ, præſentis majestatis iudicium eſt. Sic namque et Abraham Patriarcha videns Deum, gaviſus eſt : et Joannes cum Mariam ſuperveniſſe ſentiret, quæ in ſacro ventris hoſpicio univerſitatis geſtabat parentem, exultavit needum natus in gaudium. Si autem incuſſa formido permãnerit, hoſtis eſt qui videtur : quoniam nec refovere novit, ut Gabriel paventem Virginem; nec ut non timeatur, jubet, ſicut paſtores nuntii conſolati ſunt; quinimo pavorem duplicat, et uſque ad profundam impietatis foveam, ut ſibi homines præſternantur, impellit. Exinde miſera gentilitas, Dominice interdictionis ignara, falſo dæmones deos opinata eſt. Chriſtiano-rum autem populoſ his fallaciis irretiri non paſſus eſt Dominus, qui diabolum in Evangelio nudaeter ſibi principatum omnium præſumentem repulit, dicens : Vade retro ſatana. Scriptum eſt enim : Domini Deum tuum adorabis, et illi ſoli ſervies. Horum verborum etiam nobis licentia eſt tributa : quia ideoque bonus eſt talia, ut ſimilitudo tentamentorum Auctoris noſtri irangeretur eloquiis.

51 Illud quoque, mei cariſſimi, admoneo, ut vite magis ſit vobis, quam carniſſorum ſollicitudo. Nullus ex vobis hæc faciens, aut ipſe ſuperbia intumeſcat, aut deſpiciat eos qui facere non poſſunt. d Converſationem magis ſcrutinamini ſingularum : in hac vita ete imitari vos que perfecta ſunt, convenit, et implere que deſunt. Nam ſigna facere non eſt noſtra parvitas, ſed Domini poteſtatis, qui ad diſcipulos gloriantes, in Evangelio ait : Ne gaudetis quia dæmones vobis ſubjecti ſunt, ſed quod nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis. Nominum enim in libro vite conſcriptio, teſtimonium eſt virtutis et meriti : expulſio autem ſancti, largitio Salvatoris eſt. Unde his, qui non in vite laboribus, ſed in prolixiſ exultant, dicentibus : Nonne in nomine tuo dæmonia egerimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus? reſpondebit Dominus : Amen dico vobis, non novi vos : diſcedite a me operarii iniquitatis. Non enim novit Dominus vias iniquorum. Hoc ergo magnopere poſtulemus, ut donum ſpirituum diſcernendorum mereamur accipere : quo, ſecundum ſententiam Scripturarum, omni ſpiritu non credamus.

a Hanc S. Antonii doctrinam pluribus explicat Belrio tom. 2. Diſquiſit. Mayje. lib. 4. cap. 1. quæſt. 3. ſect. 6. et ex eo Boſwygdus hic. b V. ſaltimondus. c Paru, et forte aliquanto etiam dilucidiora. de fallaciis dæmonum monet S. Ignatius Societatis Jeſu Fundator in Regula de diſcretione ſpirituum. d Græce Ἐραστοὶ ἐκ τῶν ἀρετῶν καταπαύσαντες τοὺς μαθητὰς, καὶ ζῆλον, ἢ διαπορεύου. Unuſcuſque vero exercitatio nem adhibet, et aut omittetur, et remittetur, aut evocetur. Hoc præceptum pluribus incutitur in Apoſtoli. mon. 34.

CAPUT IX.

Superiora moniti exemplis Antonii tentatio num confirmata.

Vidueram quidem jam finire ſermonem, et ſilento premere qua-cumque meæ acciderant parvitati : ſed ne putetis me fruſtra commemorariſſe, que evenire non poſſent, ideoque (licet inſipientem ſiam, tamen Dominus, qui ſecreta mentis eſt inſpector, novit non

AVCTORE
S. ANTONIO
Luce. 1. 13.
2. 9.
Matth. 28. 19.

malorum vol-
tus truces

est securitas
tem animæ.

Joan. 8. 16.

Luce. 1. 11.

In peccanem-
tem formu-
nem gignunt.

Matth. 1. 10.
Joan. 6. 13.

d
Affectum
non est virtus
miraculo-
rum

Luce. 10. 20.

Matth. 7. 22.

1 Joan. 4. 1.

quæ
exhibenda
sunt

y
credenda
sunt

penitentia
quo Crucis
ſignaculo

h

bonorum ſpi-
rituum tran-
ſparentiaſ adſpe-
ctum

AGGTORE
S. ATHANASIO.

a

S. Antonius
dæmones re-
pellit com-
temptu,

Psal. 19. 8.
psalmodia;

b

conspu-
tione,

c

recursu ad
Christum,

flora. 8. 33.

Luc. 10. 18.
1. Cor. 4. 6.

Dæmon ad
cælum usque
porrectus,

d

Psal. 9. 7.
potentiam
Christi invi-
tus conficitur,

f

prolato Jesu
nomine eva-
nescit.

me caussa jactantiæ, sed vestri gratia profectus hoc facere) pauca replicabo de plurimis. a Quoties me nimis laudibus efferre conati sunt, cum a me in nomine Domini maledicta reciperent? quoties augmenta Nili fluminis futura dixerunt, cum a me audirent: Et hoc ad vestram quid pertinet curam? quoties minitantes ut milites armati, scorpionibus, equis, belluis, et variis serpentibus circumdederunt me, et domum, in qua eram, repleverunt, cum ego e contra psallere: Hi in curribus et hi in equis, nos autem in nomine Domini Dei nostri magnificabimur. Et statim misericordia Christi fugabantur. Quodam autem tempore cum ingenti luce venientes, dixerunt: Venimus, Antoni, nostram tibi præbere fulgorem. Et ego clausis oculis, quia lucem diaboli dedignabar aspicere, orabam, et dicto citius impiorum lumen extinguatur. Post menses autem paucos, cum coram me psallerent, et de Scripturis sibi sermoci- narentur, ego tamquam surdus non audiebam. Com- moverunt aliquando b monasterium meum, et ego mente immobili Dominum deprecabar. Sæpe strepitus, sæpe saltationes, sæpe sibilos ingesserunt: et me psallente, sonus eorum in voces flebiles vertebatur.

53 Creditisne, filii, quod dicturus sum vobis? Vidi aliquando diabolus excelsus corpore, qui se Dei virtutem et providentiam ausus est dicere, et ait ad me: Quid vis, ut a me tibi donetur, Antoni? At ego c sputaculum maximum in os ejus ingeminans, totum me in eum Christi nomine armatus, ingessi: et statim ille procerus aspectu inter medias manus exolevit. Jejunanti etiam mihi visus est ut monachus: et panes offerens, his sermonibus suadebat ut vescerer, et huic aliquid indulgerem corpusculo: Et tu, inquit, homo es, et humana fragilitate circum- daris: labor paullulum conquiescat, ne aegritudo subrepat. Illico luridam faciem serpentis agnovi: Et cum ad consueta Christi munimenta confugerem, tamquam per fenestram fumus laberetur, evanuit. Auri quoque decipulam mihi in deserto frequenter tetendit: quod ideo ostendebat, ut aut visu irretiret me, aut tactu commacularet. Sæpe quoque me a dæmonibus non denego verberatum. Canebam autem sic: Nullus me separabit a caritate Christi. Ad ejus vocis auditum, in se invicem defurentes, non meo, sed Domini ingabantur imperio, qui ait: Vidi sata- nam quasi fulgur cadentem de cælo. Hæc ergo, filii, Apostolici memor eloqui, in me transformavi, ut propositum vestrum nec dæmonum terror, nec aliqua lassitudo dissolveret.

54 Sed quoniam ob vestram utilitatem multa me- morando, insipiens factus sum; et hujus rei vobis impertiri cupio notionem, quam veram esse nullus ambigat audientium. Pulsavit aliquando dæmon monasterii ostium: egrediens, video hominem enormi sublimitate, porrectum caput usque ad cælum. Cum ab hoc, quisnam esset, inquirerem, ait: Ego sum sata- nas. Et ego: Quid, inquam, hic queris? respondit: Cur mihi frustra imputant monachi? cur mihi omnes Christianorum populi maledicunt? Et ego: Juste faciunt: tuis enim frequenter molestantur insidiis. At ille ait: Nilil ego facio, sed ipsi se d invicem turbant. Nam ego miserabilis factus sum. Rogo: Nonne legisti: e Quia defecerunt inimici frameæ in finea, et civitates eorum destruxisti? En nullum jam habeo locum, nullam possideo civitatem, jam mihi nulla sunt arina: per omnes nationes cunctasque provin- cias Christi personat nomen: solitudiens quoque mo- nachorum stipantur choris. Ipsi se, queso, tueantur, et me sine caussa non lacerent. Tunc ego Dei gratiam cum alacritate miratus, sic ad eum locutus sum: Non tuæ veritati, que nulla est, tam novam et tam inau- ditam adseribo sententiam. Nam cum fallaciæ caput sis, hoc siue mendacio coactus es confiteri. Vere enim f Jesus tuas funditus subruit vires, et honore nudatus Angelico, volutaris in sordibus. Vix dum

verba compleveram, et ille sublimis aspectu Salva- toris nominatione dejectus est.

a De omni ejusmodi rezatione diabolica præclare disserit Thy- ræus noster. b Græce τὸ ποσειδώνιον, quod de castello deserto, in quo solus viginti annis vixit, intelligendum. Ita S. Hieronymus in vita S. Pauli Eremitæ cellam, ubi solus hic debebat, et montem in- teriorem, in quo S. Antonius cum duobus discipulis erat, mona- steria appellat. De monasterio cuius monachi Cassianus Collat. 18. cap. 6 et nos alibi. c MSS. quædam: Sputa quam maxime in os ejus ingeminans. Græce: Ἐγὼ δὲ τὸν μέγιστον ἐνεγένησα, κατ' αὐτόν. Ego vero tum magis contra eum insullavi. Evagrius videtur le- gisse ἰσχυρῶς, insputavi. d Perelegante homiliu probat S. Joan- nes Chrysostomus, Neminem lædi nisi a seipso. e Andreas Cæsa- riensis Episc. sermone 12 in Apocalypsim: Pristime diaboli vires, inquit, post Christum passum sunt diminutæ, et quasi frache; ut ipsi B. Antonio conditeri non erubuit, illud Prophete in se imple- tum ostendens: Inimici frameæ defecerunt in finea.

f S. Hilarion, diabolica illusione advectam cernit rheadam fer- ventibus equis super se irrucere, cumque in clamasset Jesum, ante oculos ejus repente terre hiatus pompa omnis absorpta est. S. Hieronymus in ejus vita.

CAPUT X.

Peroratio et fructus Exhortationis.

Quæ ergo jam, a filii, poterit residere cunctatio? Quæ trepidatio manebit ulterius? Quis nos eorum turbo poterit convellere? Secure sint animæ singu- lorum: non sibi fingat cogitatio vana discrimina: non aliquis timeat a diabolo sublatum ad præcipitia se posse deferri. Pellatur omnis anxietas: Dominus enim, qui nostros prostravit inimicus, manens, et promisit, in nobis, a variis nos satanas munivit in- cursibus. En ipse diabolus, qui hujusmodi cum suis satellitibus exercet astutias, nihil se posse contra Christianos fatetur, jam curæ Christianorum et monachorum sit, ne per eorum inertiam vires dæ- monibus præbeantur. Nam quales nos et nostras repererint cogitationes, tales se nobis præstare con- sueverunt. Et si quod in pectoribus male mentis et pavoris semen invenerint, quasi latrones qui deserta a obtinent loca, ceptos cumulant timores, et crude- liter imminentes, infelicem puniunt animam.

56 Si autem alacres fuerimus in Domino, et futu- rorum bonorum cupido nos succenderit; si semper omnia manibus Dei committamus, nullus dæmonum ad expugnandum valebit accedere; magis enim, cum munita in Christo corda conspexerint, confusi rever- tentur. Ita et Job firmatum in Domino diabolus re- fugit: Et infelicissimum Judam expoliatum fide, vinculis captivitatis innexuit. Una est ergo ratio vincendi inimicum, lætitia spiritualis, et animæ Do- minum semper cogitantis jugis recordatio: quæ dæmonum ludos quasi fumum expellens, persequetur adversarios potius quam timebit. Non est enim ne- sciens satanas ignium futurorum, et æstuantis ge- hennæ copiosa novit incendia.

57 Sed ut mea jam claudatur oratio, illud in finem commemoro: Cum aliqua se vobis obtulerit visio, audacter requirite, quis sit ille, et unde venerit: ac sine mora, si Sanctorum fuerit revelatio, Angelica consolatione timor vertetur in gaudium. Si vero dia- boli fuerit oblata tentatio, fidelis animæ percunctationibus evanesceat: quia maximum est securitatis indicium, interrogare quisnam est et unde. Sic et Nave filius auxiliatorem suum interrogando cogno- vit: nec Daniele percontantem latere potuit ini- micus.

58 Postquam Antonius dicendi finem fecit, hætanti- bus cunctis, in aliis virtutis cupido exardescerat, in aliis infirma refovebatur fides, ex aliorum menti- bus falsæ opiniones pellebantur, ex aliorum sensibus inanum terrorum pellebantur accessio: simulque universi, cum jam dæmonum insidias contemnerent, mirabantur in Antonio tantam gratiam spirituum discernendorum, quam Domino tribuente perceperat. Erant igitur in monte monasteria tamquam taberna- cula, plena b divinis choris psallentium, legentium, orantium: tantumque jejumandi et vigiliarum ardo- rem cunctorum mentibus sermo ejus allaverat, ut

Joan. 14. 20.

non timendus
dæmon;

a

qui vincitur
fiducia in
Deum,

lætitia spiri-
tuali, præseu-
tia Dei,

et audaci se-
curitate inter-
rogantibus.

Josue 5. 13.
Dan. 10.

Discipuli ab
Antonio so-
lide instructi.

b

future

AUCTORE
S. ATHANASIO.

futurae spei aviditate, ad caritatem mutuum et misericordias indigentibus exhibendas jugi studio laborarent: qui infinitam regionem quamdam, et oppidum a mundana conversatione sejunctum, plenum pietatis et justitiae videbantur incolere. Quis tantum monachorum agmen adspiciens, quis virilem illum concordiae cœtum cernens, in quo nullus nocens, nulla detractio susurrionis, sed multitudo abstinentium et certamen officiorum erat, non in hanc statim erumperet vocem? Quam bonae domus tuae Jacobs, tabernacula tua Israel tanquam nemora obumbrantia, tanquam paradisi super fluvios, tanquam tabernacula quae fixa sunt a Domino, tanquam cedri circa aquas!

59 Dum haec ita geruntur; quibus in dies beate vite studium cresceret, Antonius mansionum in caelo positarum recordans, et praesentis vite despiciens inanitatem, quasi parva essent quæcumque jam gesserat, e separat us a Fratribus sedens, a cibo, qui fuerat appositus, memoria escæ spiritualis abstrahatur. Elebat tamen, utpote homo, sæpe solus, sæpe cum Fratribus. Et cum hæc mira (ut prædixi) ageret, cum confusione animæ adhibendam magnopere corpori diligentiam persuahebat, dicens, nec corpus esse penitus evincendum, ne operatio contra voluntatem Creatoris dissolveretur: Et ob id omne studium animæ conferendum, ne vitii superata corporeis, ad aeternas inferni tenebras truderetur; quinimo indultum sibi in carne imperium vindicans, domicilium suum, ut Apostolus Paulus ad tertium cœlum sublevarat. Asserebatque hoc a Salvatore præceptum, in quo ait: Nolite solliciti esse animæ vestrae quod manducetis aut quid bibatis, nec corpori quid vestiamini, quia hæc gentes quaerunt. vester autem Pater novit quod indigetis his omnibus. Querite ergo primum regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis.

a *Ubi* absident. b *De his S. Joannes Chrysostomus homilia 8 in Mattheum cap. 2.* Si quis nunc ad Aegyptum veniat solitudines, paradiso quovis omnem illam videbit eremum digniorem, et innumerabiles Angelorum cœtus in corporibus fulgere mortalibus. Similia habent S. Epiphanius lib. 3, hæresi 80 aliisque. Consule § 3, 7 et 15 in Prolegom. c *Ita SS. Hilariion et Pachomius a Fratribus separati degebant.*

CAPUT XI.

Desiderium martyrii. Miracula.

His rebus transactis, cum persecutio impissima a Maximini furore vesano vastaret Ecclesiam, sanctis quoque a Martyribus Alexandriam perdetis, relicto et ipse monasterio secutus est futuras Christi victimas, illicens: Pergamus ad gloriosos Fratrum triumphos, ut aut ipsi congregiamur, aut spectemus alio præliantes. Et amore quidem jam Martyr erat, sed eum tradere se ultro non valeret, et sociari Confessoribus in metallis vel in carceribus constitutis; magna cum libertate et cura ingredientes ad Judicium, exhortabatur, ne terrore impiorum subacti, Dominum negarent. Jamque sententia coronatos exultans, quasi ipse vicisset, usque ad locum felices sanguinis prosequatur.

61 Quamobrem motus Judex, ob Antonii socio-rumque ejus constantiam, e præcepit nullum penitus monachorum aut observare iudicium, aut in civitate versari. Et ceteris quidem omnibus in illa die placuit abscondi: Antonius autem impavidus, neglecto persecutoris imperio, lavit d ependyten suum. Et alia die stans in quodam eminenti loco, candente præcinctus veste, procedentem Judicem suo provocabat adspectu, flagrans cupiditate martyrii: ostendebatque nobis, contemptorem penarum et mortis in

Christianis animum perseverare debere, intantum, ut contristaretur; quia volenti pati pro Dei nomine, martyrium non dabatur. Sed Dominus qui suo gregi parabat magistrum, servavit Antonium: ut institutum (sicut factum est) monachorum non solum oratione ejus, sed et conspectibus firmaretur. Numquam tamen a sanctorum Confessorum vestigiis separatus est, quin anxia circa eos cura et caritatis vinculis colligatus, magis carcerem patiebatur exclusus.

62 Postquam autem persecutionis turbo defluerat, et beato Episcopo Petro jam ob martyrii gloriam coronato, ad pristinum monasterium regressus, quotidianum fidei ac conscientiae martyrium merebatur, acrioribus se jejuniis vigiliisque conficiens: e vestimento elicito intrinsecus, desuper pellicio utebatur, nunquam corpus lavans, nunquam e pedibus sordes abluens, nisi cum per aquas transire necessitas compulisset. Nullus denique Antonii corpus nudum, antequam moreretur, unquam vidit.

63 Quodam autem tempore, cum ab omnium se amovisset oculis, et clauso monasterio neminem omnino susciperet, Martinianus militum præpositus, cujus filia immundi spiritus infestationibus quatiiebatur, pulsans ostium obsecrabat ut suo pignori subveniret, et exiens. Denm pro filia precaretur. Tum illi aperire quidem minime voluit; prospiciens vero desuper ait: O homo, quid meum posesis auxilium? mortalis et ego sum, et tuæ socius fragilitatis: si autem credis in Christum, cui deservio, vade et secundum fidem tuam ora Deum, et sanabitur filia tua. Confestim ille credens abiit: Et invocato Jesu, filiam reduxit incolumem.

64 Multa et alia mirabilia per illum Dominus operatus est, et merito: qui enim promisit in Evangelio, Petite, et dabitur vobis; invento qui ejus gratiam mereretur accipere, suam potentiam non negavit. Nam plures vexatorum ante monasterium ejus, clauso introitu, dormientes, fidelibus per eum ad Christum precibus curabantur.

a *Hosceulus aliisque et Græcum exemplar Anglicanum Maximiani, et Baronius tom. 3 an. Chr. 310, num. 19, cum Græco exemplari Bavarico Maximiani. De ea re ad 26 Novemb. cum de S. Petro Alexandrino erit sermo.*

b *Illustri tunc martyrio perfuncti Alexandria, præsentis S. Antonii, Petrus Episcopus, ejusque socii, Faustus, Dulcis, Ammonius, Phileas, Hesychius Pachomius, Theodorus, et alii pecc. Eodem quoque tempore occisi est S. Palamona Virgo, de qua Palladius in Lausaca historia cap. 3, narrante tandem Presbytero, qui a S. Antonio, oculato forsitan teste cum Alexandria versaretur, acceperat. c Acta S. Petri Episcopi Vihens Tribonus non tantum populos diverse nationis, sed etiam illustres viros, monachos quoque religiosos, ac Virgines, in custodia carceris perennere, cum sancto vix agebat silentio moderate, qualiter B. Petrum sine ullius sanguinis effusione foris ejectione percereret, sicut et Maximianum tyranni sententia manifestabat.*

d *Nonnullæ editiones interpolant: id est, scampulare suum, quo modo hic vertit eremorum Boescheilus. De eo pluribus in proleg. § 13. e Eodem scribit S. Epiphanius citatus § 11 in proleg. At § 15, de his vestibus fatus actum.*

CAPUT XII.

Secessus ad interioris desertum. Tentationes.

Hæc illi multitudo venientium, desideratam solitudinem auferens, tedio fuit. Metuens itaque ne signorum copiosa a concessio aut suos animos extolleret, aut alios plus de se, quam videbant in ipso, cogeret restimare, ad b superiorem Thebaidem pergere cogitavit, ubi nullus eum agnosceret. Et a Fratrilus acceptis panibus, sedebat super fluminis ripam, transitum e navis observans. Illo talia cogitante, vox ad eum desuper facta est, dicens: Antoni, quo pergis, et quare? At ille intrepide, quasi consuetam vocem loquentis agnosceret, respondit: Quoniam non sinunt me quiescere populi, idcirco ad superiorem Thebaidem ire optimum duxi; præcipue, quia ea exigor, quæ virtutem meæ pusillanimitatis excedunt. Et vox ad illum ait: Si ad Thebaidem vadas, et ad d pastoralia (ut cogitas) pergas, majorem ac duplicem sustinebis laborem. Si autem vere quiescere cupis, vade

redit in eremum

e
Martyr ob arctam vivendi normam.

Bonomocant liberat

Mult. 7 7
plurisque alios.

a
Metu gloria et honoris fugam ulorunt.

b
c

d

estival
emce genus
pntiunt.
Vultu 26
et 6
S. Antonius
erit separa-
tum
cum pudore
corporis ne-
cessitatibus
servit
Kath 6 11
a
b
c
d
e
f
g
h
i
k
l
m
n
o
p
q
r
s
t
u
v
w
x
y
z

AUCTORE
S. ATHANASIO.
Divinitus ad
interius de-
sertum mitti-
tur :

vade nunc ad interius desertum. Cumque Antonius diceret : Quis mihi locum avium poterit ostendere? ignarus enim sum locorum : confestim ei is qui loquebatur, Saracenos indicavit, qui mercandi gratia ad Ægyptum venire consueverant. His appropinquans Antonius, rogavit ut se pariter abducerent in desertum. Nullus obvisus est, sed tamquam a Deo missum comites suscipientes, amplexi sunt ejus societatem.

montem se-
rummum in-
colit :

66 Tribus autem diebus et noctibus itinere confecto, invenit e montem valde excelsum, ad cujus radices fons aque dulcis labeatur, et campus haud magnus totum ambiens montem, qui palmis perpaucis, et his neglectis, consitus erat. Hunc Antonius locum, quasi a Deo sibi offerretur, amplexus est. Is enim erat, quem sibi ad fluminis ripam sedenti, qui loquebatur, ostenderat. Et primo quidem accipiens a comitibus panes, solus remansit in monte, nullo alio cum eodem conversante : quasi propriam enim domum agnoscebat, habebat locum illum. Saraceni quoque videntes ejus fiduciam, optato per eum transitu, panes eidem cum belititia deferebant : necnon palmarum, licet mediocri, attamen aliquanto solatio refovebatur.

f
frumentum
serit in an-
num vicium :

67 Exinde cum Fratres agnito loco, tamquam ad patrem filii, sollicitè alimenta transmitterent; videns Antonius, quod ob f summ refrigerium multis oerosus labor indicaretur; et parcens etiam in hoc monachis, rogavit unum de adventibus, ut sarculum sibi cum g bis-acuto et frumento deferret. Quibus allatis, circumiens montem, haud grandem, culturæ aptum reperit locum, ad quem derivata h aqua desuper poterat influere : ibique seminavit : atque exinde annum sibi panem laborans, gaudebat, quod sine cuiusquam molestia ex propriis manibus viveret in deserto. Sed cum rursus etiam illuc quidam venire cœpissent, miserus est lassitudini eorum, et olus in parvo terræ cespite coluit, ut post asperum iter aliquo venientes solatio refoverentur.

g
olis colit pro
hospitiis :

68 Hæc Fratrum refrigerium et parvulam messem f bestię propter aquas illuc convenientes, depastæ sunt : e quibus unam apprehendens dixit omnibus : Cur me leditis, nihil a me lassæ? abite, et in nomine Domini ne huc appropietis ulterius. h Quis credat, post hanc demittationem quasi timentes; numquam illuc bestias appropinquasse? Sic Antonio impenetrabilia montium et deserti interiora captanti, orationibus etiam dedito, introeuntes Fratres magnis vix precibus extorserunt, ut olivas et legumen et oleum, quod post menses aliquot ministrabant, dignaretur accipere, et senili modicum laxaret ætati.

verbo noxias
bestias abigit :

Ephes. 6. 12.

69 Proh! quantas ibi conversans expertus est luctas! vere, secundum quod scriptum est, non illi adversus carnem et sanguinem fuisse collocationem, sed adversus principatus et potestates, ab his, qui ad eum ingrediebantur, agnovimus. Illi enim tumultus et voces populi, amorumque sonitus, prorsus plenum montem dæmonum multitudine se vidisse referebant : ipsum etiam quasi contra inimicos palam resistantem et fortiter collocationem. Qui tamen et advenientes suo refovebat i hortatu, et flexis genibus, armis quoque orationum omnem satanæ prosternebat exercitum. Admiratione plane dignum est, in tam inamanti solitudine, nunquam hominem nec dæmonum quotidianas expavisse congressiones, nec tantarum bestiarum, quadrupedum sive serpentium, diversæ cœssisse feritatis. Juste David cecinit : Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion non commovebitur in æternum. Immobilem et tranquillam retinens animi firmitatem, et dæmones fugabat, et feras (sicut scriptum est) secum pacificabat. Sed et diabolus, ut supra dictus Propheta ait, observans eum, fremdebat dentibus suis : et ille Salvatoris auxilio, ab universis tutus perseverabat insidiis. Quadam ergo nocte cum pervigil Antonius obsecraret Dominum, tantos in monasterium ejus bestiarum greges concervavit, ut omnes eremi belluas circum se adspiceret. Quæ cum

i
dæmonum
exercitum
prostravit :

Ps. 124 1.

Job. 31. 23
Ps. 34. 16

rietu oris morsum corpori munitarentur, intellexit hostis astutias, dixitque : Si a Domino in me volbis est tributa licentia, devorare concessum : si autem dæmonum huc venistis impulsu, quantoque abite, quia Christi famulus sum. Ita factum est, et cum jubentis voce omnis bestiarum multitudo, quasi majestatis verbere cæderetur, aufugit.

belluas in-
missas fugat
verbo,

70 Non multi post hæc fluxerant dies, et alia oritur eum eodem hoste certatio. Operante illo (nam semper, ut venientibus pro his quæ sibi detulerant, aliud munusculum rependeret, laborabat) traxit quidam sportellæ, quam texebat, m tricium sive funiculum. Ad cujus motum exurgens, vidit bestiam pubetens humanam faciem præferentem, quæ exinde in asinum finiebat. Post cujus adspicium, vexillum Crucis in fronte sua pingens, hoc tantum ait : Christi servus sum, si ad me missa es, non fugio. Nullum in medio spatium, et statim informe prodigium dicto ocyus cum satellitum turba fugit, et in medio eursu ruens extinctum est. Ista autem explosi mors atque enecatio proligii, dæmonum erat communis interitus : qui omni studio laborantes, Antonium a deserto deducere non valuerunt. Mirandis plus miranda succedunt.

m

et cruce in
fronte si-
gnata.

a MS. Ripat. congestio. b De duplici Thebaide, § 1.

c Ut in superiorem Thebaidem navigaret. Idem S. Athanasius fecit in vita S. Pachonii. d Græce Βουβόλια. S. Hieronymus in vita S. Hilarionis ait, ea loca Ægypti Bucolici vocari, eo quod nullus ibi Christianorum esset, sed harbara tantum et ferox natio. Βουβόλια ab his diversa, apud Heliodorum, quæ Bucolici in vita S. Marci, non procul ab Alexandria : unde Bucolici milites Capitolino in Marco Antonio, ut in Ononastico Rosweydis.

Bucolin.

e Eum montem ad mille circiter passus sublimè assurgentem, describit S. Hieronymus in vita S. Hilarionis, citatus § 2.

f Græce, προχθονίον ἀρούρα. prætextu panis, scilicet ferendi.

g Græce, διστάλιον καὶ πένταλον καὶ εἰς τὸν ὄρειον λιγόνην, et bipennium, et modicum frumentum. Rosweydis, sarculum cum bis-acuto et frumento : annotatque bis-aculum absolute poni pro bipenni, seu ancipite securi, aut ferramento rusticano utrinque incidente.

Bis-aculum.

h In vita Frontonis dicuntur montes deferre ad eremum parva olerum semina, et bis-acutos, parvosque sarculos. S. Hilarioni post Antonii obitum ostenduntur discipuli sarculum, quem ad fudicandum terram pluribus annis habuit. Ita S. Hieronymus.

i Hanc piscinam, inquitur fident, ad irrigandum hortulum multo sudore fabricatus est. Similem Ægyptiorum, in retinendis post Nilii inundationem aquis, industriam exponit Strabo lib. 17.

k S. Hieronymus in vita S. Hilarionis hæc ita narrat : Postquam S. Hilarion et Isaac in hortulum venerant : Videlis, inquit Isaac, hoc pomarium arbusculis constium et oleribus vastens? Ante hoc ferre tricium, cum oiagorum grex hoc vastaret, unum e ductoribus eorum stare jussit, bacilloque, laudans latera : Quare, inquit, comeditis, quod non seminastis? Et exinde, exceptis nquis ad quas potandas ventitabant, nunquam eos nec arbusculas nec olera contigisse. k Rosweydis, quis non credat?

l MS. Rip. oratu. m Quædam MSS. sportellam trichinam : quædam editiones, vitium vel tricham forte a tricus dicta trichina, aut trichina τριχίνα, quasi e pills textus funiculum. Græce αειρην τῶν ἰστρον, funiculum operis.

Trichium.

CAPUT XIII.

Visitatio priorum monasteriorum.

N Non grande post ista tempus excesserat, et tantarum victoriarum homo Fratrum precibus vincitur. A monachis enim rogatus, ut eos dignaretur invisere, una cum his profectus est, impositis camelo aqua et panibus : quia nusquam, præter monasterii locum, ex quo hauserant, potabilis aqua per arenam viam reperiebatur. Verum in medio itinere bibendi subsidia defecerunt. Ardor nimis, æstus intolerabilis, mortem evincta munitantur. Circumeunt, et quærunt saltem collectam ex pluviis lacunam : nihil prorsus remedii, nihil occurrit penitus ad salutem. Camelus quasi periturus et ipse æstians dimittitur, æstuantis pectus exurit, et sitis desperatione fervercit. Movit senem fratrum secunda comæne discrimen, et vehementissime contristatus ingemuit. Delinæ ad solita precum auxilia confugiens, paullulum ab eis fecessit : ibique genibus fixis, supplices manus tetendit ad Dominum. Nec mora, et ad primas rogantis lacrymas, in orationis loco fons chælliens erupit, ibique extincta sitis, et arentia membra reflecta sunt, et plenis utribus inventum potant camelum. b Ita enim casu evenerat, ut camelus errans

u

Fratres in-
visuras disce-
dit :

siti in vi-
cum nitus lo-
borat :

fons pre-
bus divinitus
impetrat :

b

pe

ACTORE
S. ATHANASIO.
Frutrem sili
torqueri ab-
sens cognos-
cit.

riter ad se duos monachos vocat, qui forte ibidem sunt reperti : et festinato præcepit, ut lagenam aquæ assumentes, invaderent iter, quod ducit ad Ægyptum, dixitque : Unus e Fratribus huc advenientibus modo migravit ad Dominum; alter, si non succurreritis, addetur : hoc enim mihi nunc oranti revelatum est. Sic ait; et juxta præceptum ejus monachi festinantes, extinctum corpus inveniunt, terraque id operientes, alterum refocillatum suo junxerunt comitatu, erat autem spatium itineris unius diei. Fortasse aliquis quærat, Cur non antequam moreretur, Antonius dixerit? incongruo prorsus Christianis argumento : quia non Antonii, sed Dei judicium fuit, qui et de recedente, quam voluit, sententiam tulit, et de sitiente revelare dignatus est. Hoc tantum in Antonio mirabile est, quod in monte remotissimo sedens, corde pervigili cuncta præcul posita, Domino indicante, cognosceret.

curatque re-
focillari.

Fidel Ammonis animam in celum vehi,

g

80 Alio rursus in tempore, cum sederet in monte, et oculos subito tetendisset in cælum, vidit nescio quam animam, ketantibus in ejus occursum Angelis, ad cælum pergere. Cujus spectaculi novitate stupefactus, beatum dixit Sanctorum chorum : oravitque ut sibi rei præsentis agnitio panderetur. Et statim vox ad eum facta est, inquires istam esse g Ammonis moaachi animam, qui Nitriæ morabatur. Erat autem Ammon vir grandævus, qui perseveranter a pueritia usque ad senectutem in sanctitate vixerat. Itinere quoque dierum tredecim a Nitria locus, in quo sedebat Antonius, dividebatur. Videntes autem eum monachi admirantem, qui venerant, deprecati sunt, ut eussam hilaritatis ediceret. Quibus ait, modo Ammonem quiescisse : quem propter frequentem ejus ad Antonium commentum, et propter celebritatem indultorum ei a Domino signorum optime noverant. De quibus etiam hoc unum dicendum est : Necessè ei fuit aliquando flumen nomine h Lycum subitis aquis inundatum transvadare : rogavitque i Theodorum, qui cum ipso erat, ut paullulum a suo separaretur adspectu, ne nuditatem corporis invicem uterque conspicerent. Recessit Theodorus : nihilominus ille seipsum cum nudare vellet, erubuit. Cogitavit autem eum, in alteram ripam virtus divina transposuit. Rursusque Theodorus, vir et ipse Deo devotus, transiens ad senem mirari cœpit, quod tam velociter fluvium transvadasset. Cumque nihil humoris in pedibus, nulla in vestibus ejus aquæ signa conspiceret, rogavit eum, ut tam incredibilem translationem quasi filio pater exponeret. Nolente illo dicere que acciderant, amplexus est pedes ejus, juravitque non se dimissurum, priusquam sibi id, quod celabat, referret. Videns ergo senex contentiose vincere volentem Fratrem, exegit vicissim ab eo, ut nulli hoc ante suam mortem indicaret : atque ita confessus est se subito in alteram ripam fuisse transpositum, neque vero omnino undis impressisse vestigia : Dominici corporis hoc tantummodo privilegium asserens, et eorum quibus ipse, ut Apostolo Petro, donaverit, ut aquarum levitati humanum corpus insisteret. Hæc autem Theodorus promisso tempore non dixit, post ejus mortem retulit. Monachi vero, quibus dixerat Antonius de morte Ammonis, notaverunt diem : et venientibus de Nitria Fratribus post dies triginta, seiscitantes, repererunt illo die illaque hora dormisse Ammonem, qua animam ejus ferri senex viderat : utriusque igitur puritatem mentis in Antonio mirati sunt, quomodo rei tam longe gestæ statim ad eum fuisset perlata cognitio.

ulque Fratribus indicat.

h

i

Ammon pudicitia amans.

ultra Lycum divinitus transponitur.

Math. 14 28.

visionis Antonii veritas cognoscitur.

Busris urbs.

a MS. Bapat. Palatinis. h MSS. S. Maximini et Bapat. Quæ a Tripolitane regionis civitate Busris in Ægypto extra regionem Tripolitnam, quam voluit eadem esse cum Thebis, seu Diospoli magna, in Theburum, seu Diospolite Nomo, ut hic observavit Roswedus e De hoc S. Paphnutio agens cum Martyrolog. Roman. 11. Septemb. d Theodorctus lib. 1, c. 7. dextero effosso oculo, male Roswedus effossis oculis. e An hic Maximino legendum sit, dicemus 11 Sept. Beati hrv de S. Paphnutio periphrasis in Cod. Græco. forte ab Evagrio aliove ul distinctionem aliorum

Paphnutiorum intacta. I Ita MSS. at Roswedus, præsentia. g MSS. fere ubique Ammon, ἁγιῶτος, et Græce Ἀμμων, et Ἀμμων. S. Ammon. Idem refert auctor Vitæ S. Pachonii de Amnone, Rufinus, Palladius, Socrates, et Sozomenus § 9, citati, Nicephorus lib. 8, cap. 41, aliisque. Colitur IV Octob. h Rufinus Nilum scribit, at Lycum cum S. Athanasio, Sozomenus, Nicephorus, et Palladius, qui addit : Hunc Lycum fluvium ego cum metu pontone aliquando transiit; est enim fossa et derivatio magni Nil. Nicephorus etiam Lycum, fossam vocat. i De eo egimus 7 Janu. Lycus fl.

CAPUT XV.

Domum curationum, animarum status.

Archeleus quoque Comes, cum eum invenisset in exteriori monte, rogavit ut oraret pro Polycratia, a quæ in b Laodicea erat, admirabili et Christo dedita Virgine. Patiebatur enim pessimos stomachi et lateris dolores, quos jejuniis nimis vigiliisque contraxerat, et erat penitus toto debilis corpore. Oravitque Antonius : et diem, quo oratio fuerat facta, annotavit Archeleus. Redit Laodiceam, et invenit virginem incolumem. Percontatus diem sanitatis, reperit tempus medelæ cum annotatione congruere. Et omnes admirati sunt, agnoscentes eo tempore illam a Domino fuisse a doloribus liberatam, quo orans Antonius pro ipsa bonitatem Salvatoris invocaverat.

a

b

Polycratia virgo Antonio orante curatur absens.

82 Sæpe etiam a se venientium ante dies et menses, et causas prædixit et tempora. Nam quosdam videndi eum tantum desiderium, alios imbecillitas, nonnullos obsessa a dæmonibus corpora pertrahabant : nemo tamen unquam vexationem aut detrimentum laboriosi itineris conquestus est : regrediebantur omnes spiritali cibo pleni. At ille præcipiebat, non suæ laudi hanc admirationem ab eis applicari debere, sed Domini, qui sui c notionem hominibus pro capacitate mortalitatis indulserit.

Omnes ab Antonio laxi regreduntur.

c

83 Quodam autem tempore cum exisset ad exteriora monasteria, et rogatus esset a Fratribus, ut in navi quadam cum monachis proficiscentibus oraret; ascendit, et solus ex omnibus odorem sensit teterrimum. Asserebant cuncti, piscium falsorum et d tarichorum in navi positorum hunc esse putorem. At ille alterius rei fetorem se sentire affirmavit. Adhuc loquente illo, adolescens quidam possessus a dæmone, qui e præcedens juxta carinam se navis absconderat, repente exclamavit. Quo statim per Antonium in nomine Domini nostri Jesu Christi curato, intellexere universi, f diaboli illum fuisse putorem.

Dæmons fetorem solus sentit Antonius:

e

liberat obsessum.

f

item utium.

84 Alius quoque ad eum vir inter suos nobilis, demoniosus adducitur, tanta oppressus insaniam, non sciret se esse apud Antonium, necnon et corporis sui superflua comederet. Quamobrem rogatus senex ab his, qui eum adduxerant, ut pro illo Dominum oraret, intantum juvenis miseriam condoluit, ut tota nocta pervigilans cum eo, adversus patientis insaniam laboraret. Sed cum jam lucesceret, et obsessus impetu in Antonium facto, vehementer eum impulisset; irasei cœperunt, qui eum adduxerant, cur seni fecisset injuriam. Quibus Antonius ait : Nolite alienam culpam juveni misero adscribere : furor iste obsidentis est, non obsessi. Idcirco autem in hanc proruit dolens bestis audaciam, quia Dominus ad aridam regionem ire eum jussit; et expulsi satanæ indicium, iste adversum me impetus fuit. Nulla post verba mora : adolescens recepto sensu, et gratias agens Deo, et locum ubi esset, agnovit, et toto Antonium complexans deosculatus est affectu.

85 Innumera et alia istiusmodi signa sunt, quæ monachorum concordi sepe relatione cognovimus. Verum non tantum his adhibendus est stupor : quia multo plus, quæ sequuntur, conditionem nostræ fragilitatis excedunt. g Hora circiter nona, cum ante cibum orare cœpisset, raptum se sensit in spiritu, et ab Angelis in sublime deferri : prohibentibus transiitum aeris dæmonibus, cœperunt Angeli contradicentes requirere, quæ esset causa retinendi, nullis existentibus in Antonio criminibus. Illis vero ab exordio

g

hujus in su-
mum ab An-
geli, frustra
a demonibus
tentatur.
h
et auasur
procedit

exordio nativitatís replicare peccata nitentibus, ca-
lumniosa ora Angeli clausurunt, dicentes, non de-
bere eos a nativitate ejus delicta narrare, quæ jam
Christi essent bonitate sopita : si qua autem scirent
ex h eo tempore, quo factus esset monachus, et Deo
se consecrasset, licere proferri. Accusabant dæmones
multa procaciter mentientes : et cum deessent pro-
bamenta fallacibus, liber Antonio consensus aperit-
tur. Et statim rediens in se, in eo loco, in quo stare
ceperat, hoc se rursus vidit esse quod fuerat.

sub redditis
lamentatur
Ephes. 6. 13.

86 Tunc vero oblitus esse, ex illa hora noctem
gemitu ac lamentatione transegit, reputans secum
humanorum hostium multitudinem, et collectatio-
nem tantæ exercitus, et laboriosum per aerem iter ad
cælum, et hoc Apostoli dictum quo ait : Non est
nobis collectatio adversus carnem et sanguinem, sed
adversus principem potestatis hujus aeris, qui sciens
aeræ potestates ob id semper tentare, luctari, et
contendere, ne nobis liber transitus esset ad cælum,
hortabatur monens : Assumite arma Dei, ut possitis
resistere in die mala : ut nihil mali habens quod de
vobis dicere possit inimicus, confundatur. Nos autem
Apostolice sermonis recordemur, dicentis : Sive in
corpore, sive extra corpus, nescio : Deus scit. Et
Paulus quidem usque ad tertium cælum raptus est,
ibique auditis verbis ineffabilibus descendit; Antonius
autem usque : ad æream sublatus, post collectatio-
nem liber apparuit.

hortatur suos
ad pugnam :

2 Cor. 12 2

tribuitur.

87 Habebat etiam istiusmodi donum : Si cujus rei
sedens in monte ignarus fuisset, et ejus secum in-
quireret notionem, oranti ei a Domino revelabatur : et
erat, secundum quod scriptum est, a Deo doctus.
Denique cum a Fratribus haberetur iste tractatus, et
ab eo sedule seiscitarentur, quemadmodum se post
corporis sarcinam anima gereret, quive ei locus post
exitum concederetur; proxima nocte vox desuper
nomen ejus inclamans, ait : Antoni exurge, exi et
vide. Qui exurgens, egressus est : scielat enim qui-
bus respondere deberet. Et elevatis ad cælum oculis,
k vidit quendam longum atque terribilem, caput
usque ad nubes attolentem : vidit etiam pennatos
quosdam se elevare cupientes ad cælum, atque illum
extensis manibus prohibere transgressum : quibus
alios apprehensos elidebat ad terram, alios frustra
retinere contendens, dolebat super se ad cælestia
transvolare, et maximum gaudium mixtum mœrore
victi victoresque tribuebant. Statimque ad eum vox
facta est, dicens : Animadvertite quod vides. Et tunc
cepit illuminato corde intelligere, animarum esse
consensum, et diabolum prohibentem : qui et sibi
retineret obnoxios, et in Sanctorum, quos decipere
non poterat, cruciaretur volatu. His visionum exem-
plis incitatus, quotidie ad meliorem crescebat. Neque
vero id, quod sibi revelatum fuerat, caussa jactantia
Fratribus indicabat; sed cum orans jugiter Dei lau-
daret auxilium, interrogantibus compellebatur edi-
cere, nec spiritualibus filiis pura in Christo anima
occurrere quidquam volebat, præsertim cum Injus-
tissimi signorum relatio et amoris ministraret pro-
posito, et fructum laboris ostenderet.

Joan. 6. 4.

Eccl. 5. 12.

k
vidit anima-
ram post exi-
tum statum.

Tarichum.

insurgens
in Antipontis
ingressu.

h. Abititur Paddi illa apud Surinam, et in cælibus antiquis,
quod dicit MSS et Græco exemplari, ut notat etiam Rosweyde
num. 74. b. Suspiratur Laodiceam hanc Cælestiæ esse, referit
Ippol. in morum. c. MS. Ippol. notitium. d. Græce Ἰερο-
σόλυμα καὶ τὰ ἱεροσόλυμα, καὶ τὸ αὐτὸν εἶναι τὸ αὐτὸν. Piscem esse
et Tarichum in mari, et horum esse idem. Est autem Tarichum,
quod retinetur interpretis, salomonium, vel aliud salis conditum.
MS. Ippol. Sicut, et in multis editionibus piscium salis et cari-
cium leguntur, est autem carica fieri genus, quod Syriæ attribuit
Plinius lib. 13, cap. 5. c. Rosweyde, procedens. f. S. Pachu-
mus, ex factore, presentium hæresim agnovit. g. Sequentia,
citato S. Athanasio, referuntur etiam in Synagoga Georgii Ita-
liensis, seu Logothetæ, de statu morientium num. 3, a hactenus
nostro Latine reddito, et tertio cum Virarum Sanctorum et Anti-
ponti edito. h. Hieronymus Pallas noster lib. 1, de bono status
religiosi cap. 11, asserti primam religionis fructum esse, quod
cum ingressu plenum atque integrum remissionem unamque om-
nium peccatorum, quæ in seculari vita commiserant, manifestantur.
Imo Cardinalis Bellarminus libro 5, in Judicio de libro Con-
tra Lutherum, meadacio 22, colligit ex hoc S. Antoni

rapin aliquam inter Baptismum et religionis ingressum simili-
tudinem videri, atque sicuti in baptismo remittitur omnis peccata
peccatis debita, ita quoque in susceptione vite monasticæ aliquam
proportionem fieri. Quod ab eisdem, et Rosweyde hic, antiquorum
Patrum testimonio, Sanctorum exemplis, et Scholasticorum do-
ctrina egregie confirmatur. i. MS. Ippol. et S. Nazim adærem.
k. Visionem hanc narrat Paschasius lib. 7, de Vita PP. cap. 19,
num. 5, et Palladius lib. 8, cap. 27, eisdem pene verbis.

AUCTORE
S. ATHANASIO

CAPUT XVI.

Reverentia Cleri, odium hæresis.

Defert Clero.

NUMQUAM ille aut ita subita concitatus patientiam
rupit, aut humilitatem erexit in gloriam. Nam om-
nes Clericos usque ad ultimum a gradum ante se
orare compellens, Episcopis quoque atque Presbyteris,
quasi humilitatis discipulus, ad benedicendum
se caput submittebat. Diacones vero, qui ad eum
utilitatis causa veniebant, cum pro adjutorio eorum
eis presentibus disputaret, ad orandum Dominum
sibi præponebat, non erubescens et ipse discere. Nam
et interrogabat frequenter eos cum quibus erat : et
si aliquid ab eis necessarium audierat, se fatebatur
adjutum.

a

Benedictio-
nem submitto
capite petit.

89 Habebat autem et in vultu magnam gratiam,
et admirabile a Salvatore etiam hoc munus accepe-
rat. Si quis enim ignarus ejus, inter multitudinem
monachorum eum videre desiderasset, nullo indi-
cante, ceteris prætermissis, ad Antonium currebat,
et animæ puritatem agnoscebat ex vultu, et per
speculum corporis, gratiam sanctæ mentis intueba-
tur. Nam semper bilarem faciem gerens, liquido
ostendebat se de cælestibus cogitare, sicut Scriptura
ait : Corde lætante vultus floret, in mœrore consti-
tutum tristatur. Ita et Jacob agnovit Laban soerum
suum insidias sibi machinantem, dicens ad filias
ejus : Non est facies patris vestri sicut heri et nudius-
tertius. Sic Samuel agnovit David : Lætificatos
enim habebat oculos, et dentes sicut læ candidos.
Similiter agnoscebatur Antonius : quia semper eam-
dem faciem inter prospera et adversa retinens, nec
secundis extollebatur, nec frangebatur adversis.
Erat enim et in vultu amabilis, et in fidei puritate
mirabilis.

Ex vultu hi-
laritate agno-
scitur.

Prov. 15. 13.

Gen. 3. 5.

1. Reg. 16.

90 Numquam schismaticorum se misuit commu-
nioni, antiquam eorum sciens pravitatem atque trans-
gressionem. Numquam Manicheis aut aliis hæreticis
sætem amœabilia verba largitus est, nisi tantum ea,
quæ eos possent ab iniquitatis errore revocare; de-
nuntians, talium amicitias atque sermones, perditionem
esse animæ. Sic etiam Arianos detestabatur, ut
cunibus diceret, nec juxta eos quidem esse acceden-
dum. Nam cum venissent quidam b Ariomanites,
reperita eorum post examinationem infidelissima se-
cta, effingavit eos de monte, dicens, multo serpenti-
bus deteriores horum esse sermones.

Hæreticos et
schismaticos
devitat.

h

91 Mentientibus autem Arianis aliquando, Anto-
nium ita ut se credere, admiratus eorum audaciam,
et justi doloris ira commotus, rogatusque ab Episco-
pis atque universis Fratribus, c Alexandriam descen-
dit; ibique Ariomanitas publice sermone condemnavit,
ultimam hanc esse hæresim et præ-cursorem Anti-
christi affirmans; prædicavitque in populo Filium Dei,
non facturam, non ex nullis extantibus, sed propriam,
unius cum Patre substantiam; ne creatura potius, aut
adoptio, aut appellatio videretur : impium esse dicens
vel mente concipere. Erat quando non erat : cum
Verbum Dei Deus, qui est semper, Patri sit coæternus,
quia ex eo natus est. Patri, qui semper est. Unde
aëkat : Cum Arianis vobis nulla sit conjunctio. Que
enim societas luci ad tenebras? vos fideliter credentes,
Christiani estis : illi Verbum, id est, Filium, qui ex
Deo Patre est, creaturam dicentes, nullo intervallo
a Gentibus separantur, qui serviunt creaturae potius
quam Creatori, qui est benedictus in secula. Ipsa,
mili credite, irascuntur elementa, et omnis contra
Arianum furor, secundum Apostoli dictum, inge-
miscit

Abit Alexan-
driam,

c
palam dam-
nat Arianos,

2 Cor. 6. 14

Hom. 8. 22.

AUCTORE
S. ATHANASIO.
Homo huius ap-
pellatur.

miscit creatura, quod sibi Dominum suum, per quem omnia, et in quo omnia facta sunt, videat aggregari.

92 Hæc tanti viri prædicatione, exprimi non potest, quantum ad fidem populos roboraverit. Lætabantur quippe hostilem et Christo inimicam hæresim anathematizari ab Ecclesie columna. Nulla tunc ætas, nullus sexus domi remansit. Taceo de Christianis; pagani quoque et ipsi idolorum sacerdotes ad d. Dominicum convolabant, dicentes: Precamur ut videamus Hominem Dei: quia hoc apud universos erat nomen Antonio. Ambiebant quoque saltem fimbriam vestimenti ejus attingere, multum sibi et tactum prodes se credentes. Quot tunc diabolica obsidione et variis infirmitatibus liberati? quot simulacris erepta sunt spolia? quanti etiam ab errore gentilium retracti, nostro juncti sunt gregi? Tanti certe, ut paucorum dierum spatio ex idolorum superstitione conversi omnem per annum credentium viucerent turbam. Præterea cum irruentem multitudinem comites repellerent, æstimantes tædio illi conventum populi fore; ille tranquillo animo dicebat: Numquid hic cæcus dæmonium major est turbis? numquid obsequentium multitudo collectatorum in monte nostrorum catervis est numerosior?

d
Miraculis firmat fidem.

Genitiles convertit.

93 Accidit etiam, ut cum eum redeuntem circa portam prosequeremur, a tergo quædam mulier clamaret, dicens: Expecta homo Dei, filia mea atrocissimo vexatur dæmonio: expecta, obsecro, expecta, ne et ego corruens inteream. Hoc audite, mirabilis senex a nobis adinonitus, volens tamen et ipse, paululum substitit. Cumque appropinquante muliere, puella jaceret explosa, oravit tacitus Dominum Jesum: et e ad nominationem ejus statim spiritus impurus egressus est. Puella incolumis, populus in laudibus Dei, mater in gaudio fuit. Ipse autem lætabatur, quia ad desideratam solitudinem repedabat. Erat autem valde sapiens, et hoc in se mirabile habebat, quia cum litteras non didicisset, ingeniosissimus et prudentissimus erat.

e
Dæmoniaca curat.

hominium, curabat.

a *Uti gradus in majores et minores Ordines sacros distincti; ita dicti, quod gradatim ab imo ad summum fiat adscensus. Ita Concilium Neocæsarense l. c. 38, Laicus per gradus eruditus ad Sacerdotium perveniat. b Ariamite dicti Ariani, quod Arriana, sive furor correpti essent. c S. Hieronymus epist. 33, ad Castrulianam, et Rufinum infra in Apoliti. num. 40, scribitur Alexandriam S. Antonium ad consultandos Arianos a S. Athanasio fuisse perlectum. d Græce, εἰς νηυσὶν, quod templum Christi cultui dicatum significat. sic dies primus hebdomadae, sive solis, eandem ob causam Dominica, seu Κυριακὴ dici cæpi, a voce hac: Teutonice Kirche vel Kercke, quæ ecclesiam sonat, delectam quidam arbitrantur. Hosvegyus, Surius aliique impresserunt ad Dominicum imperium, quod non placet, et oberat imperium u MSS. Ripat. supra num. 17, villule domicilium vertitur, cum Græce τὸ τοῦ κυρίου ναυπηγοῦ pagi templum legeretur: aut si forte necdum publica ædes sacris peregrinantis assignata erat, certe primaria quædam domus intelligitur, qualis forte parentum illius fuerat: aut pagi priorum. Talia enim ædificia etiam nostris hominibus Heeren-huyzen, χωριατοὶ οἴκη, dominice domus dicuntur. e Græce: καὶ τὸν Χριστὸν ὀνομασάντος ἑτέθη, et Christo nominato surrexit. Surius, Hosvegyus, aliique: ad comminationem ejus, melius nominationem ut habent MSS. Ripat, et S. Marini. id est, simul ac Christum Jesum nominavit.*

CAPUT XVII.

Disputatio cum Philosophis.

Aliquando etenim Philosophi duo gentiles venerunt ad eum, putantes Antonium se posse decipere, erat vero in a exteriori monte. Quos cum vidisset, paganos intellexit ex vultu: et procedens ad eos, per b inter prætem ita cæpit loqui: Quare tam longe ad stultum hominem, sapientes se vexare voluerunt? Illis dicentibus, non esse illum stultum, sed et nimium sapientem; vigilanter respondit: Si ad stultum venistis, superfluum est labor vester: si autem putatis me sapientem esse, et sapientiam habere, bonum est, ut iustemini quod probatis, quia bona convenit imitari. Si ego ad vos venissem, vos imitarer: sed quia vos ad me quasi ad sapientem venistis, estote, sicut ego sum, Christiani. Abscesserunt Philosophi, utrumque mirantes, et acumen ingenii, et dæmonum expulsiones.

u
b
Ingeniose arguit Philosophos.

95 c Alios quoque similiter mundi sapientes, qui eum irridere cupiebant, quia litteras ignoraret, tali disputatione colligavit, dicens: Respondete mihi, quid prius, sensus an litteræ? et quid ejus exordium? Sensus ex litteris, an litteræ oriuntur ex sensu? Illis assententibus, quia sensus esset auctor atque inventor litterarum, ait: Igitur sicut sensus incolumis est, hic litteras non requirit. Quis præsentium post hanc collocationem non exclamaverit, cum obstupuerint et ipsi qui victi sunt, tantam in imperio litterarum sagacitatem animi admirantes? Neque enim, ut in solitudine et montibus versatus, atque omnem ibidem exigens vitam, agrestis et rigidus erat, sed jucundus atque affabilis, sermonem, secundum Apostoli præceptum, divino conditum sale proferebat, ita ut invidia careret, et amore omnium potiretur.

e
Oscendi ubi-
que littera-
rum scientia
sapientem
esse posse.

Coloss. 4. ti.

96 Inter hæc, quasi parum esset bis gentilitatem fuisse superatam, et tertio venerunt viri ad eum omnis secularis prudentie nube cæcati, atque universis philosophiæ studiis artium suarum æstimatione doctissimi. Hic cum rationem ab eo exigent fidei, quam in Christo habemus, et niterentur arguta sophismatum interrogatione de divina cruce eum illudere, in silentium paululum voce compressa, primum eorum miseratus errorum est; deinde per interpretem, qui ejus verba diligentissime in Græcum solebat exprimere sermonem, ita exorsus est, dicens: Quid pulchrius est, quidve honestius, crucem colere, an adulteria, parricidium, vel incestum his assignare, quos colitis, cum in altero sit contemptus mortis, insigne virtutum: in altero turpis religio, obscœnitatis magistra? Quid melius est dicere, quod Dei Verbum manens ut erat, ob salutem nostram humanum corpus assumpserit, ut societate mortalitatis non eveberet ad cælum, participesque nature celestis efficeret; an, ut ipsi asseritis, d divina mentis bautum, ad terrena veneranda caput submittere, et pecudum atque serpentium formis cœlestis nomen includere? Quo ore Christianorum credulitatem audetis irridere, dicentium Christum Filium Dei sine sui detrimento, et cœpisse esse quod non erat, et mansisse quod fuerat; cum ipsi animam de cœlestibus detrahentes, non tantum hominum sed et serpentium et pecudum soleatis e sepelire corporibus? Christiana credulitas pro salute mundi Deum suum venisse testatur: vos vero innatam animam prædicantes, ultro citroque transferitis. Christiana fides, quæ omnipotentiam Dei clementiamque veneratur, consequenter incarnationem dicit Deo fuisse possibilem, ita tamen, ut non evacuaverit dignatio dignitatem: vos qui animam ex splendidissimo Dei fonte manantem turpiter decidisse jactatis, qui mutabilem et convertibilem eam post sui diminutionem audetis asserere, jam illam quoque naturam dominam seculorum per animæ contumelias impia lingua temeratis. Imago enim, quæ secundum vos naturalem similitudinem sui retinet auctoris, cui una est ex quo defluxit eademque substantia, humilitates proprias et injurias consequenter ad suam originem remittit. Igitur animadvertite, contumelias animarum, ad patrem (ut appellatis) earum per vestram blasphemiam redundare.

Explicat Crucis et incarnati Verbi mysterium.

d

e
Ridet Pythagoram mentis psychosin

97 Crux Christi Domini Dei nostri hic nobis ingeritur. Rogo quæ hæc est religionis obscœnitas? nonne potius est crucem aut alicujus generis mortem, ab iniquis hominibus illatam patienter sustinere, quam f Isidis plangere post Osirim vagos incertisque discursum? Pudeat, queso, vos insidiarum Typhonis: pudeat Saturni fugæ et devorationis crudelissimæ liberorum. Erubescite parricidium Jovis et incestum: erubescite raptum ejus et coitum mulierum atque puerorum. Ille, sicut vestri fingunt poetæ, ad explendum immanissimæ libidinis furorem, molles dedit in amorem vagitus: ille in Danaes fluxit sinus: ipso amator et pretium: ille modulatus ales Ledæos expetivit amplexus: ille in proprium sæviens sexum, regium

f
Perstringit falsorum deorum flagitia et turpitudines.

AUCTORIS
S. ATHANASI.

m

gentilitatem
collapsam
esse,

et vim do-
ctrinae Evan-
gelicae prava-
tere.

1. Cor. 2. 3

Sophistas pro-
vocat ad eye-
tionem dr-
monum

Signo Crucis
dæmonicos
liberat.

his

regum puerum ministris avibus polluit. Hæc vos creditis, hæc colitis, hæc sunt vestrorum ornamenta templorum. Æquo, deprecor, pro vestra salute, nostra dicta pensate iudicio. Cuncta, an nihil credendum in libris Christianis est? Si nihil, nec Crucis quoque, cui detrahitis, nomen agnoscitis. Si universa credenda sunt, cur, cum in iisdem libris cruci resurrectione copuletur, passionem divinam stolido laceratis eloquio, et non statim jungitis eorum visum, surdorum auditum, claudorum gressum, lepræ emundationem, serviens ambulanti Deo suo mare, dæmonum fugas, resurrectionem mortuorum, et defunctorum ab inferis reditus? Hæc omnia Scripturis divinis, quas *g* interpellatis, inserta sunt, et iisdem voluminibus continentur præconia maiestatis, et mortis de-decora. Quamobrem odio, quo imbuti estis, abjecto, invenietis illico, et Deum verum esse Jesum, et salutis humane gratia fragilem assumpsisse naturam.

98 Vestram tamen nobis, si non pudet, narrate religionem. Sed quas error infelix poterit referre-culturas de tanta rerum fœditate atque vecordia? nisi forte (ut audio) fabulosas asseratis deorum vestrorum, et obsconitates, et crudelitates, et vanitates, et mortes, tegentes eas *h* allegoricis velaminibus. Libere raptum, terram; semiclaudum Vulcanum et debilem, igneum; Junonem, aerem; Apollinem, solem; Dianam, lunam; Neptunum, maria; et libidinum principem Jovem, ætherem interpretantes. Nec post hanc excusationis procacitatem Deum, sed creaturas, contempto Creatore suscipitis. Quod si polehritudo vos elementorum ad suam traxit venerationem, modum fas erat custodire; et oportebat mirari tantum, nec colere; ne facturae veneratio creatoris esset injuria. Nam secundum istiusmodi, quam vos sequimini, rationem præposteram, et architecti honor migravit ad donum, et medici scientia ad remedia conferretur, omnium quoque artificum merita vel laudes ad opera transferentur. Quid ad hæc dicitis, ut agnoscimus quæ sit crucis ridiculæ vobis ignominiosa *i* confessio?

99 Hæc disputatione convertentibus inter se philosophis oculis, simulque munitantibus, subridens Antonius, rursus per interpretem ait: *h* Præsertim namque cuncto videtur queri, quoties justo universæ rei tenore caleato, laboris merita factis magis quam factoribus adstruuntur. Elementa quidem, ut memoravi, ex ipso conspectu suam comprobant servitutem. Sed quoniam vos observatione dialectica necessaria, ut putatis, quæque colligitis, hoc quoque artificio etiam nos nostram religionem compellit affirmare. Respondete mihi: Cognitio Dei quemadmodum manifestus approbatur, per *l* collectionem verborum, an per operationem fidei? Et quid antiquius est, operatio fidei, an disputatio per argumenta procedens? Illis respondentibus, firmiorem sermonibus operationem esse, et hanc liquidam de Deo cognitionem; bene ens et ipse dixisse consensit; quin operationem, quæ ex fide descendit, animi generat affectus, dialectica vero disputatione ex artificio componentium sumpsit oppositionis exordium. Cum ergo, aut, operationem fidei animo sitam quis habuerit, superflua erit verborum compositio, per quam conceptam sensu nostro credulitatem tentatis evellere, et tamen sæpe nostras explicare intelligentias non valetis. Ita solidiora sunt mentis opera, quam sophismatum fraudulenta conclusio.

100 Nos Christiani mysterium vite nostræ non in sapientia mundi habemus repositum, sed in virtute fidei, quæ nobis a Deo tributa per Christum est. Hanc orationis meæ veritatem, rerum, quæ quotidie geruntur, ordo commendat: nobis imperitis et litterarum vestrarum ignavis ad Dei cognitionem ejus solum verba sufficiunt. Ecce nos tot gentilitatis gregibus abstracti, in universum orbem quotidie propagamur: vobis vero post adventum Domini, mollosa sophismatum defecerunt versutia. Ecce nos simpli-

cem Christi fidem docentes, idololatram debellavimus, et per predicationem ignominiosa Crucis, in aurata templa ceciderunt. Vos, si potestis, ostendite quibus contextione verborum gentilitatem Christo præponere suaseritis. Per omnes jam terras verus Dei Filius Christus est agnitus, nihil eloquentia sophistarum, nihil disputatione philosophiæ multitudinè potest obesse credentium. Crucifixam nominamus, et universi dæmones, quos vos ut deos colitis, rugiunt, atque ex obsessis corporibus ad primum Dominicæ Crucis signum fugantur. Ubi sunt illa fulmina oracula? ubi Ægyptiorum incantationes? quo magorum proferere carmina? Certe tunc vastata sunt omnia, cum de sua Cruce mundo Christus intonuit. Nihilominus vos, prætermisissis debilitatorum catervis, gloriosam Jesu mortem irridere conamini.

101 Illud autem quale est, quod nunquam infestatione regali concussa gentilitas, imo seculo cara et hominum presidii fulta, jam corruit. Nos famuli Christi quo plus premimur, eo magis assumigimus et floremus. Vestra simulacra ornatis quondam septa parietibus, jam vetustate collapsa sunt. Christi vero doctrina, quæ vobis stultitia videtur et ludus, licet tyrannica persequentium principum tentamenta pertulerit, licet variis sit incurmata terroribus, nullo tamen terrarum orbe concluditur, nullo gentium barbararum sine prohibetur. Quando enim divinæ scientiæ tantus splendor illuxit? Quando tot simul in se convenere virtutes? continentia in matrimonio, virginitas in Ecclesia. Floret Martyrum pro Domino suo gloriosa constantia: quorum omnium Crux Christi principium est.

102 Cum interim vos inter tantos virtutum choros syllogismorum retia tenditis, et veram rem lucem tenebrosis conamini argumentationibus obvolvete; ecce nos, ut dixit Doctor noster, non in gentili persuasionem, sed in fide apertissima suademus, quæ verborum affirmationem prævenire consuevit. Adsunt quippe patientes a dæmonibus vexati, quos cum in medium produxisset, verba repetivit, dicens: Nunc vos collectionibus vestris, et quo vultis malefico carmine deos vestros, quos putatis, expellite: sin autem non potestis, victas submitte manus, et ad Christi trophæa confugite, et statim Crucifixi credulitatem maiestatis potentia prosequatur. Dixit, et invocato nomine Jesu, cum vitale signum in sacro numero Trinitatis pressisset in frontibus una cum expulsis dæmonibus vana præsentium philosophorum confutata sapientia est. Expaverunt enim stupefacti hominem, cui post tantum ingenium afflueret signorum divina largitio. At ille universa Christo, qui curarat, adscribens, usus est affatu reciproco, et ait: Nolite me putare his sanitatem dedisse: Christus per servos suos facit ista miracula. Credite et vos, et videbitis, quia devota Deo fides, non eloquentie vanus tumor talia signa mereatur. Confugite ad Crucifixi legem, nosque ejus imitamine famulos: et hoc scientiæ fine contenti, nulladeinceps secularis imprudentiæ argumenta queratis. Hactenus Antonio dicente, miro philosophi stupore percusi, cum honorifico salutato ab eo recedentes, multum ejus sibi fatebantur profuisse conspectum.

a Basilienus, superiore, at Surius et MS. Hippol. exteriore, et Græc. ἐπι τοῦ ἐξῆς. De exteriore et interiori mente actum in prolegom. § 2

b Hæc interrogans Antonii dicitur in vita S. Hilarii. Subinde Cronius fuit, in Apophth. non. 49. Consule § 13 in prolegom.

c Ad hunc locum alludit Sigenus de bene, seu vite insti. ejusque scholastes, licet Ἄποσι, pro Ἄποσις perperam legitur, pluribus verba singularium confert Buscendus loc. cit. num. 89.

d Hieronimus ad. cl. 325. num. 10. hoc videt fuisse Platonicos Philosophos, qui archant animum esse divinæ mentis manifestationem atque substantiam, ubi e contra est dicit S. Antonius rationationem e MS. Hippol. sapere. Hanc solvant Pythagoreorum metempsychosin nostræ passim refutant Philosophi.

e Isis Ægyptiorum Dea, cupis maritus et frater Osiris discerptus a fratre Typhone. De his ont. Gualdus in historia deorum syntagm. 8 et 12, ut et de Saturno, Jove, Castorebus Leda genitis, syntagm. 2, 4 et 5, de Danae. Armibus lib. 5 et 7 et alii.

partim
philosophis
legit

h
turbat alte-
quas,
omnium ja-
bulorum

i

h

l
interrogat
num de
operatione
s. p. bari.

invenit
que rebis
quæ est.

AUCTORE
S. ATHANASIO.

g MS. Ripat. interpellastis. h De his allegoricis velaminibus agunt S. Augustinus de Civitate Dei lib. 4, cap. 10, et lib. 7, cap. 16. Arnobius lib. 3 et 5. Clemens lib. 10. Recognit. cap. 8. Fulgentius Ploclades; et ex recentioribus copiose Natalis Comes lib. Mythologiar. i MS. Ripat. confusio. Græc. Εἰ ἀρεῖται τὰ χιτῶνες ὁ σκαυρὸς ἕξει. Si crux dignum aliquid ludibrio habeat.

k Tota hæc sententia, usque Elementa, deest in MSS. Ripat. et Maxim. Itemque in Græco. l MS. Ripat. complexionem. Græc. εἰ ἀποδύσῃς ἴδωαι, per demonstrationem sermonum.

m De templo Jovis, everso, cujus parietes et pavimentum tabulis argenteis, (vel, ut alii habent. aureis) stratum splendebat, et auro purissimo et margaritis vel lapidibus crispantes camera; diximus IX Januarii in actis SS. Juliani et sociorum cap. 12.

CAPUT XVIII.

Epistolæ Imperatorum ad S. Antonium.
Prævisa Ecclesiæ afflictio.

Hoc in eo viro mirabile est, ut hominem in extremo mundi limite conditum, et favor Principum, et omnis celebraret aula regalis. Nam et a Constantinus Augustus, et ejus liberi b Constans atque c Constantius talia cognoscentes, crebro ad eum, quasi ad patrem, d missis litteris obsecrabant, ut reciprocis eos scriptis hilararet. At ille ejusmodi manens, qualis et antequam litteræ ad eum venirent, fuerat, nec salutatione Principum movebatur, et tamquam non acceptis litteris convocatis monachis aiebat: Reges sæculi epistolas ad nos miserunt, quæ hic Christianis adhibenda miratio est? Licet enim diversa sit dignitas, atfamen eadem nascendi moriendique conditio est. Ista sunt veneratione omni percolenda, illa toto animi affectu retinenda sunt, quod hominibus Deus legem scripserit, quod per Filium suum propriis Ecclesiis ditaverit eloquiis. Quæ monachis est ratio cum epistolis Regum? cur accipiam litteras, quibus consueta nesciam reddere salutationis obsequia? Igitur rogatus ab universis Patribus, ut Christianos Reges suis litteris refrigeraret, ne scilicet per silentium ejus exasperarentur, ad susceptas epistolas convenientia rescripsit. Laudavit primum, quod Christum colerent, deinde salutaria persuasit, ne magnum putarent regiam potestatem, ne presentis carnis imperio tumentes, et se homines esse nescirent, et judicandos a Christo obliviscerentur: ad postremum, clementiæ circa subjectos et justitiæ, curæ quoque inopum admonuit, atque unum sempiternum esse Regem omnium seculorum Jesum Christum epistolis testatus est. His Principes susceptis vehementissime letabantur. Sancta quoque apud cunctos Antonii e flagrabat opinio, ita ut ejus se filios euperent nominari. Magna etenim cum advenientibus affabilitas, omnium in se studium converterat.

104 Postquam ergo gentiles confutati, Reges admoniti, Fratres ab eo sunt consolatione relevati, ad interiorem montem, et ad rigorem solitum regressus est: illico sæpe cum introeuntibus deambulans ac residens stipebat, sicuti in Daniele scriptum est: et interjectis horarum spatiis, consequentia respondebat, ut intelligeretur aliqua revelationis vidisse secreta. Nam et in monte positus, ea quæ in Ægypto longe gerebantur, prævidens, Episcopo f Serapioni ibi constituto narravit.

105 Lamentabilis sequitur g visio, et omni lacrymarum fonte plangenda. Cum enim Fratribus circa se sedentibus h operaretur, intente fixit oculos in cælum, gemens atque suspirans: et post aliquantum spatium revelationis inceptæ nimio dolore contremuit: et statim fixis genibus ante Dei vultum provolutus orationi suæ clementia sua futurum scelus averteret. Succedunt orationi lacrymæ, metus ingens invadit præsentis: obsecrant, ut tantæ calamitatis exponeret visionem. Singultus occupant vocem, lingua flentibus præpeditur, et in medio conatu sermo gemitu interrumpitur. Vix tandem cum vociferatione luctuosa ait: Melius erat, o filii, impendens piaculum cita morte herari. Sic incipiens rursus lacrymis vincitur, et inter agra suspiria tandem pectori

commodans vocem: Magnum, inquit, quoddam et universis sæculis inauditum imminet nefas. Magno fides Catholica turbine subvertetur, et homines jumentis similes Christi sancta diripient. Vidi enim altare Domini molorum circumdatum multitudine, qui crebris calcium ictibus omnia dissipabant. Hæc est causa gemituum meorum, quos audistis. Et facta est vox Domini dicens: Abominabitur altare meum. Nec mora, visionem sequitur effectus: nam post annos i duos sæva Arianorum irrupit insania. k Tunc Ecclesiarum rapinæ, tunc divinarum temeratio vatorum, tunc pollutis ethnicorum manibus sacra polluta sunt ministeria, tunc paganorum opificum præsidia adversus Christum comparata, cum assumptione palmarum (quod idololatriæ apud Alexandriam insignne est) ad ecclesiam pergere compellebantur Christiani, ut Arianorum populi crederentur. Pro scelus, horret animus replicare, quæ gesta sunt: virginum matronarumque ereptus pudor, sanguis ovium Christi in Christi templo effusus veneranda respersit altaria: baptisterium pro voluntate gentilium pollutum est. Nihil deficit visionis veritati, ut monstravit effectus, quod calcitrantium molorum indisciplina, Arianorum esset impietas.

106 Sed istam tristitiam consequentis revelationis prosperitate solatus est, et ait: Nolite, filii, morari vos penitus dare: ut enim iratus est Dominus, sic rursus miserabitur, et iram cito Ecclesia recuperabit ornatum: eosque, qui in persecutionibus fidem Domini servaverint, solito videbitis fulgore relucentes. Revertentur ad foveas suas serpentes, et religio longius propagabitur: tantum videte, ne fidei vestre sinceritas Ariana labe sordescat. Non Apostolorum, sed demonum et patris eorum diaboli ista doctrina est: ob id per insipientiam jumentorum, similis peedum eorum expressus est animus.

107 Hucusque Antonius. Sed nos minime convenit diffidere, tam grande miraculum per hominem potuisse portendi. Salvatoris enim promissio est, ita dicens: Si habueritis fidem in granum sinapis, dicetis huic monti: Transferre, et transferetur, et nihil impossibile erit vobis. Et iterum: Amen, amen dico vobis, omne, quod petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Petite et accipietis. Ipse enim suis discipulis et universo credentium gregi nunc subjectionem demoniorum, nunc variarum infirmitatum pollicens curationem, aiebat: Gratis accepistis, gratis date. Numquid suæ virtutis imperio curabat Antonius? numquid suæ possibilitatis arbitrabatur esse, quod fecerat? Orationibus, non præceptis demones inobique cesserunt, et ad Christi Dei nostri nominationem semper universa perfecta sunt. Nemo sapientum sanitatum admirationem adscribat Antonio, sed Domino Jesu, qui solitam erga creaturas suas exhibens benevolentiam, nunc quoque per electum famulum suum indulgenter exerevit. Antonius tantum orabat, et ob vitæ ejus merita cuncta Dominus largiebatur.

a Obiit Constantinus Magnus in suburbano Nicomediæ, ipso Pentecostes die an. Ch. 337. b Constans natus an. Ch. 320 eccisus an. 330. c Constantinus utriusque fratris Constantino et Constanti superstes, obiit prope Tarsum 3 Novemb. 361.

d De hisce litteris agit horonius an. Ch. 328 num. 7, sed quo anno scriptæ sint, non constat. e Al. fragrabat. f S. Serapion Episcopus Thimicos colitur 21 Martii. Carum eum S. Antonio fuisse scribit S. Hieronymus in Catal. Illust. Eccl. Script. cap. 99.

g Memnerunt hujus visionis S. Chrysostomus homilia 8 in Multæum cap. 2, Sozomenus lib. 6, cap. 3, quorum verba didimus in Prolegomenis. Nicophorus lib. 10, cap. 43 et ulii.

h Sozomenus, per quietem, Nicophorus in somnis; sed perperam. i Alfonsus Pisanus noster lib. 1, de Actis quæ Concilium Nicænum antecesserunt, refert hanc S. Antonii visionem integre hinc descriptam, cique alteram subjungit factam S. Petro Alexandrino Episcopo, ex Actis martyrii ejus. Verum fallitur in ratione temporis, cum hæc S. Antonio revelata sit, diu post martyrium S. Petri, postque ipsum etiam Concilium Nicænum habitum an. Ch. 325. Contra Symphorianus Campegius in epistola ad Dalmium, præfixa epistolis S. Antonii, asserit prævisum in spiritu futurum scandalum Ecclesiæ per Julianum Apostatam, de Christiano futurum paganum. Sozomenus lib. 6, rap. 3, ait: Non in his solum, ut est verisimile, quæ temporibus Constantii Ecclesiæ contigerunt, prædictio Antonii monachi explicata est, sed restabant adhuc ea,

biennio post illatam.

i k

prædicti seculorum Ecclesiæ sceleritatem..

Matth. 17. 20.

Joan. 16. 21.

Præcibus miraculapratat.

Matth. 10. 8.

et meritis vibravit.

S. Serapion Ep

Persecutio Arianorum prævisa a S. Antonio, quando:

a
b c
A Constantino et libris ejus accipit litteras:

d
non magnt facit eorum favorcm,

e
salutaria iis rescribit.

f
nedit ad rigorem solitum.

g
Dan. 4. 16.

h

i

k
Prævidet Ecclesiæ afflictionem ab Arianis.

que postea sub Valente facta sunt, ad biennium hic assignatum est an. Chr 351, quando anno Constantii 5, ut in Chronico doret S. Hieronymus, ad dedicandam Constantinam basilicam Antiochia conciliabulum celebratum est quinto anno post mortem Constantini; ut Sozomenus tradit lib. 3, cap. 3, et Socrates lib. 2, cap. 3, qui Consules assignat Marcellum (alibi Marcellinum) et Probinum. In hoc Conciliabulo exerto S. Athanasio substitutus est et Gregorius Cappadox. Arianus, qui ingenti eade patrata Ecclesiam illam inuasit militari manu, ope Philagrii Praefecti. Baronius ad annum sequentem 352, refert.

k. Choles tui illatus describit idem Athanasius epist. ad Orthodoxos, cum iis qui hic narrantur congruentes Ecclesis et baptisteris flammae injecta. Magnus igitur luctus, ejulatus et plangens per civitatem. Cives ea, qui agebantur, indigne ferre, exclamare Praesidi, vim protestari, eo quod Virgines sanctae et incontaminatae nublatis corporibus velatae paterentur, iisdemque si contumacius obisterent, periculum capitis ingereretur, monachi pedibus obtriti expirarent, alii lisco addicerent, alii gladiis fustibusque mactarentur, alii vulneribus plagisque male maledati discederent. In sacrosanctam autem mensam (proity) quantis impietas et facinora commissa? Vidissis enim eos aves et puces pines inmundare, idola sua laudibus efferre, in Dominum nostrum Salvatorem Jesum Christum et Filium viventis concivicia verborumque contumelias jacere, sacros Scripturarum libros, quos in ecclesiis inveniebant comburere in sacrum baptisterium (proh Superbity) Christianas Judaeos et atheos Ethnicos nulla cum reverentia ingressos, eam verborum factorumque impudicam nudam corporibus designare, ut procedunt abominandumque sit relatu. Nec defuere impij homines: multi acerbissimorum persecutorum, qui virgines continentesque injectis manibus traherent, rapuerent, et ad blasphemiam, dominique abnegationem compellerent, eosque qui id facere recusarent, conderent, pedibusque obtricerent.

CAPUT XIX.

Patrocinium afflictorum.

Saepe autem, et contra voluntatem, ad exteriorum montem a Fratribus perducebatur. Et cum Judices, qui ad interius a archisterium propter asperitatem itineris, et obsequentium multitudinem, et horridam solitudinem ire non poterant, precario quaesissent, ut ejus fruerentur aspectibus, nec impetrare possent, quia molestissime ferebat vexationem discursuum; ipsos catenatos, quos aut noxietas, aut vigor publicus constrinxerat, ad eum destinabant, scientes tales ab Antonio non posse contemni, quorum fletibus superatus pertraheretur ad exteriorum montem, agnosceret laborem suum utilem miseris fore: suadebatque Judicibus, qui eum invitaverant, ut in sententia preferenda, et odio et gratiae, Dei timorem anteponerent, nec ignorare eos debere, quod scriptum est: Quocumque judicio judicaveritis, in eo judicabitur de vobis: attamen inter medios sermones cura sibi solitudinis recordabatur. Post eorundem itaque praesentiam, quam Ducis preces, et, quod verius est, miserorum fletus extorserat, post salutaria monita, post reorum commendationem, quorundam etiam absolutionem, postulanti Duci, ut paullo largius eidem suam praesentiam indulgeret, ait non posse se diutius ibidem morari, grato usus exemplo, quod sicuti b pisces ab aqua extracti, mox in areni terra morerentur, ita et monachos cum secularibus retardantes, humanis statim resolyi confabulationibus. Ub id ergo, inquit, convenit ut pisces ad mare, ita nos ad montem festinemus, ne tardantibus nobis aliqua e propositi succedat oblivio. Pro tanta hominis sapientia Dux miratus, justam de eo tulit veramque sententiam, dicens: Vere istum esse Dei famulum, nec in rustico homine potuisse tantam aliquando inesse sapientiam, nisi divino amore regeretur.

109 Praeterea cum Balacius, qui sub d Nestorio Praefecto Alexandriae e Dux Egypti fuit, homo Ariana iniquitatis studiosissimus fanteo, ita Christi Ecclesiam persequeretur, ut animo vesano Virgines monachosque nublatis verberaret in publico, ad eum Antonio litteras, misit, quarum ista sententia est: Video iram Dei venientem super te, desine persequi Christianos, ne te ira occupet, qua proximum jam tibi minatur interitum. Legit infelix epistolam, et irritis, atque in eam y excreans projecit in terram: perditores quoque multis afficiens injuriis, Antonio talia renuntiari praecipit: Quoniam cura tibi tantopere monachorum est, etiam ad te mei h vigoris trans-

ibit disciplina. Sed confestim minitorem oppressit supplicium, et post quinque dies eos effrenatum ultio divina persecuit. Egreditur enim ad primam i mansionem Alexandriae, quae appellatur k Chareum, cum supradicto Egypti Praefecto Nestorio, vehuntur equis, quos inter omnes Balacius, cujus erant, mansuetissimos nutrieat. Cum ergo pariter solito sibi met equi alhderent, mitior, l quo Nestorius vehebatur, morsu repentino Balacium decussit in terram, ac sic in eum inhians femora ejus laceravit atque corrosit, ut statim relatus ad civitatem post tertium diem moreretur: universique agnoscerent minarum ab Antonio praedictarum effectum quantumcunque consecutum, digno persecutoris fine completo. Ceteros ad se venientes mira eum modestia Antonius admonebat, ut oblita seculi dignitate, remotioris vite beatitudinem appeterent. Si qui autem majori potestate premebantur, nec poterant obtinere justitiam, ita eos obnixie defendebat, ut ipse pro illis pati videretur injuriam. Multis utilis fuit praecleari senis oratio: multi magnis divitiis et altiori gradu militiae derelicti, ejus besere curricula. Et ut infinita brevi sermone comprehendam, bonum Egypto medicum Christus indulserat. Quis non tristitiam apud Antonium mutavit in gaudium? quis non iram vertit in pacem? quis oblitus luctum non ad ejus temperavit adspexit? quis non morare paupertatis, quo premebatur, abjecto, statim et divitum desepit opulentias, et in sua letatus est paupertate? quis post lassitudinem monachus non ejus vegetatus est hortamentis? quis adolescens, succensus ardoribus, non ex ejus admonitu pudicitiae amator fuit? quis vexatus a diabolo, sine medela rediit? Quis inimici cogitationibus distractus, non caeca tempestate sopita, sereno regressus est animo? Sciebat enim quo quisque laboraret incommo, et ex vite meritis discretionem spirituum agnosceret, adhibebat verborum, prout erant vulnera, sanitatem. Unde effectum est, ut post ejus doctrinam omnes diaboli panderentur insulie. Multa quoque desponsata puella, ad ejus conspectum ab ipso pene thalamo recedentes, in Ecclesiae matris gremio condeserunt. Quid plura? Totius orbis homines ad eum confluebant, et universarum gentium varietas belliosissimum contra demones virum conspiceret gestiebant, nullus se frustra illuc venisse conquestus est: omnibus delectabile atque jucundum laboris commercium fuit. Fatigatio enim itineris emolumentum vaticij reportabat, sicut rei probavit effectus. Nam post resolutionem ejus, quasi communi vulnere orlatis excepto, propriam singuli parentem luserunt.

a Archisterium, Roswylo interior et primaria Antonii cella. In Vita S. Euphrasie dicitur monasterium mulierum habere architro centum triginta. Vita S. Wallburgis alrum sacri arcisterii, et coeniterium ad pacens archisterio. Vita S. Willibaldi: archisterium jugum. Paulus Longinus in Chronico Celsensi an. Ch. 1409 Burchfeldense archisterium animal Papus Archisterium Graeco monasterium, an καταστήριον λέγεται, et paulatim ita corruptum est? Socrates lib. 4, cap. 18, καὶ ἐν Ἀιγύπτῳ ἀρετήρια τοῖς τε μακρῶν τῶν κρήνων ἕνα τε τὸν ἀρχῆον. Asceterium in Egypto ante longum fortasse tempus nihil sumperunt. Quod in nonnullis Glossariis sterion, statio, et arculus, penitens, indeque archisterion dicitur, expendant alii, un genuina isthuc vocabula sunt, et parz Helladi usurpata. V. Idea S. Antonii dolum referatur a Pelagio lib. 5, libel 2, num 4, et sub nomine Moysis lib. 3, de Vita Patrum num. 109, v. Prilagias, interioris custodie. Ἐπίσκοπος, ἀπὸ τῆς ἀθήρηθαι τῶν ἰδῶν, ne eorum que sunt hucus oblivissemur. d Nestorio Praefecto scripsit Constantius Imperator. Germaniam epistolam praefert S. Athanasius, alteram in epistola ad solitariam vitam agentes, in qua Nestori Praefecti iterum meminit, alteram in Apoloque 2. Hanc citat Melaphrasus, in vita S. Athanasii, a quo inscribitur Nestorius ἀρετήριος, quo modo etiam appellatur in vita S. Athanasii in eodem auctore. Baronius in Ch. 350, num 21, cum Constantii ad eum epistolam ex Apologia 2, S. Athanasii recitasset, addit. Hec ad Nestorium, cujus mentio habetur in Actis persecutionis Arriatorum in Ecclesia Alexandriana: erat etiam hic idem tum in Magistratu, openque ferens Arias. Sed dubium est an Praefectus Hexandriae, uti Agypti, ut mox dicitur, hoc tempore fuerit, an postea successerit Philagrio, quem S. Athanasius lib. ad solitariam vitam degentes, ubi hujus historiae meminit. Praefectum Aegypti, non Nestorium appellat, et in Graeco exemplari tantum infra nominatur Balacii comes itineris, et forte per antonomastionem dicitur Ἐπαρχὴ τῆς Ἀιγύπτου. c Graece Στατάριος, Dux, aut Praefectus militiae. In Epist. ad solitariam

AVCTORES S. ATHANASIO

i k proterum praedicti puniendum

omnes ad vitam perfectorem incitat.

Medicus totius Aegypti.

praesertim spiritualis.

imo universi orbi

Archisterium.

Nestorius Praefectus.

quomodo in-

a

ob miserorum

eos officii commendationem

Matth. 7 y

trus commenda-

b

ad solitariam vitam festinam

c

d

e

f quomodo habetiam Arias in in-

g

h

AUCTORE
S. ATHANASIO.

*solitaria vitam degentes ita describitur: Πόροι τε άλλοι μονήσους
ἐμαρτύροιστο καθεζομένου Γρηγορίου μητῆ Βαλακίου τοῦ λεγομένου Δου-
ρῆς; πόροι Ἐπίσκοποι ἐδῶντο;* Quot alii vitæ monasticæ emulato-
res flagellabantur, sedente pro tribunali Gregorio cum Balacio
Duce appellato? quot Episcopi exdebantur? ubi Interpretes etiam
in editione Græco-Latina Commeliniiana et Parisiensi, pro Gre-
gorio Philagrium posuerunt.

*I In epist. citata litteras vult missas ad Gregorium Pseudoepi-
scopum: Si quando igitur Pater Antonius e monte scribebat, si-
cuti pietas peccatori abominatio est, ita Sancti litteras abomina-
batur. g In epist. eodem: Antonii aliquando epistolam sibi
scriptam. Duci Balacio conspiciendamque tradidit.*

Mansio.

*h MS. Ripat. rigoris. Græce τῶν καὶ αὐτὸν ἐξομαζομαι, nunc etiam
te persequar. i Mansio, Græce μὴ, certus et status in itinere
interrogandus locus, ita infra in Apophth. ann. 51. ex Palladio
cap. 28. Paulus Simplex pertransit octo mansiones. k S. Gregor.
Nazianzenus orat. 21 in laudem S. Athanasii Chæreum penit ad
Nila Itineris diei ab Alexandria. l In citata epistola dicitur a
proprio equo, cui insidebat, cerviculis retortis in femore morsus,
aliquæ exquiss. Rosweyden ob hanc diversitatem subdubitat num
a S. Athanasio hæc epistola fuerit conscripta. Baronius an. Ch. 342.
num. 24, vitio librarium id opinatur accidisse. An non potuit
S. Athanasius historiam postea melius examinasse, et de adjunctis
haud recte expressis ab aliquo monitis, fuscis et correctis cauden
dem in vita S. Antonii deduxisse? Quamquam et Balacii equus
erat, quo vehatur Nestorius. Exaggerat illam contradictionem
Rivetus, que tamen revera parvi est momenti.
m Ath. consenserunt. Græce ἐμμεν τῷ Χριστῷ παρῆτος, virgi-
nitatem Christo servarunt.*

CAPUT XX.

Postrema monita ad Pispiritanos monachos.

Quis autem finis vitæ ejus fuerit, dignum est et
me commemorare, et vos cum desiderio audire:
quia et hoc in eo imitabile cunctis fuit. Juxta con-
suetudinem ad visendos fratres, qui iu exteriori
monte erant, venit, ibique a divina providentia de
sua morte disciscens, ita exorsus est: Ultimam,
filioli, patris audite sententiam, non enim arbitror,
quod in hoc seculo iterum nos visuri simus. Cogit
conditio naturæ, ut post a centenarium numerum,
quem annis quinque supergredior, jam resolver. Ita
locutus, audientium pectora contristavit: gemitus
lacrymæque dicta mœrentia consecutæ sunt. Am-
plexabantur eum universi, quasi jam de seculo neces-
surum. At ille, tanquam alieua deserens, ad propriam
patriam profecturus, magna cum lætitia præcipiebat,
desidiâ instituto non debere subrepere, sed tam-
quam quotidie morituros, ut ante prædixerat, a
sordidis cogitationibus animam custodire, et omnem
æmulationem ad Sanctos quosque convertere: ad
b Meletianos vero schismaticos ne prope quidem
accedere. Scitis enim, aiebat, eorum antiquam per-
versitatem. Neque eum c Arianis communiione jun-
gumini, quia impietas eorum jam omnibus manifesta
est. His etiam illud addebat, nullum debere Christianum
et seculi viderit potestates pro Arianorum
et Meletianorum pugnarè nequitia, a Christi territum
discedere veritate: mortalium illam esse defensionem,
nec diu fallacem permanere posse phantasiam.
Quapropter, aiebat, custodienda est pia fides in
Christo, et Patrum religiosa traditio, quam ex Scri-
pturarum lectione et crebo mere parvitatibus didicistis
admonitum.

Fratribus
suam mortem
prædicat:

a

postrema iis
dicit monita.

b

c

Fides et Tra-
ditiones rum-
mentia:

d

arguit inete-
ratum in
Ægypto sume-
randi morem.
Joan. 16. 41.

111 Finito sermone, Fratres eum vehementissime
retardabant, glorioso Patris cupientes termino decora-
ri. Sed multas ob causas, quas et silentio demon-
strabat, præcipue tamen ob præsumptam, Ægypti
consuetudinem contradixit. Mos etenim Ægypti
est, nobilium et præcipue beatorum Martyrum cor-
pora lintamine quidem obvolvere, et studium funeri
solitum non negare; terra vero non abscondere,
sed super lectulus domi posita reservare. Hunc hono-
rem quiescentibus reddi, d in veterato consuetudinis
vanitas tradidit. De hoc Antonius sæpe et Episcopus
deprecatus est, ut populos Ecclesiastica contesta-
tione corrigerent; et laicos viros ac mulieres rigidius
Deo placitum: quippe cum Patriarcharum et Pro-
phetarum sepulchra, quæ ad nos usque perdurant,
hæc facta convincerent. Dominici quoque corporis

exemplum oportere intueri jubebat, quod in sepul-
chro positum, lapide usque ad resurrectionis diem
tertium clausum fuerit, atque his modis vitium circa
defunctos Ægypti, etiansi e sancta essent corpora,
coarguebat, dicens: Quid majus aut sanctius corpore
potest esse Dominico, quod juxta consuetudinem
gentium ceterarum humo conditum esse scimus? Hæc
justa persuasio multorum insitum evellit errorem, et
repositis in terra cadaveribus, Domino gratias pro
hono magisterio retulerunt. Metuens ergo consuetu-
dinem supradictam, ne eodem etiam circa se labe-
rentur errore, celeriter valedicens monachis, qui con-
fluxerant, ad amicum virtutis habitaculum repedavit.

Matth. 27. 60.

Hedit ad in-
teriorem
montem.

Meletiani.

*a Græce: Ἐπι γὰρ ἔγγυς τῶν πύλων καὶ ἐκείθεν, annorum feresum
centum et quinque. b Meletius Episcopus Ægypti nominatus,
multis criminibus convictus, et in primis quod idolis sacrificasset,
a S. Petro Episcopo Alexandrino, qui dein Martyr fuit, in com-
muni Episcoporum Synodo depositus est. Quare calumnias
S. Petri, ejusque successores Achillani et Alexandrum, schisma
concilavit, adeo ut ejus successores pro Christianis Meletiani fuerint
vocati. Ita S. Athanasius in Apologia 2. Agnat quoque de his
S. Epiphanius hæresi 68. Theodoretus lib. 4. hæret. fab. cap. 10,
aliquæ recentiores. c Pachomius moribundus idem monuit:
Nulla sit vobis conjunctio cum sectatoribus Meletii, vel Arrii, vel
Origenis, seu ceteris Christi præceptis adversantibus. d Impe-
ratam hanc consuetudinem docent Pomponius Mela, Sextus philo-
sophus, Lucianus, Silius Italicus, et Cicero a Rosweydo hic
num. 131. producti. Cicerois 1, Tusc. verba sunt: Conditum Ægy-
ptii mortuos, et eos domi servant. Origine et eussam ejus referit
Cassianus Collut. 15. cap. 3, ex relatione Nestoritis Abbatis:
Hæc, inquit, Ægyptiis morem Nili fluminis inveniit etiam, ut
quoniam universa terra: illius latitudo instar fœmensis pelagi non
parvo anni tempore solita aquarum eruptione contigitur, ita ut
nulla tunc cuiquam viandi copia nisi laborum transvectione tri-
buatur, corpora mortuorum, pigmentis coadita redolentibus, in
editioribus cellulis recondantur. e S. Joannes Damascenus a
Rosweydo num. 132. citatus censet S. Athanasium, adeoque S. An-
tonium, τὸ ἀποδοῦν τῶν τῶν Αἰγυπτίων κατασκευῶν βουλόμενος, vo-
luisse absurdum Ægyptiorum morem abrogare. Idem dicitur in
catena MS. in Lucam ex Græcis Patribus collecta, que cathili in
bibliotheca Palatina, referente inter Fragmenta operum S. Atha-
nasii Petro Felchmanno Coronato, qui præfuit in Commeliniiana
officina editioni S. Athanasii Græco-Latinæ an. Ch. 1600, probat-
que verba S. Athanasii esse, Verum quod capiebant, non esse con-
secutos, colligimus ex S. Augustino sermone 120 de diversis, qui
est prior tractatus de resurrectione mortuorum cap. 12, ubi cor-
pora ab Ægyptiis ita siccata atque aenea reddita, Galbaras vo-
cari ait.*

CAPUT XXI.

Præparatio ad mortem. Mors. Sepultura.

Post menses autem paucos, cum non medioere
incommodum senilia membra turbasset, vocatis ad
se a duobus Fratribus, quos ibidem ante quindecim
annos modico intervallo sejunctos instituerat, quique
etiam ei jam seni cœperant b ministrare, ait: Ego
quidem, filioli, secundum eloquia Scripturarum,
Patrum gradior viam: jam enim Dominus me iuvitat,
jam cupio videre cœlestia: sed vos, o viscera mea,
admoneo, ne tanti temporis laborem repente per-
datis. Hodie vos religiosum studium arripuisse arbi-
tramini, et quasi cœptæ voluntatis fortitudo succre-
scat. Varias dæmonum nostis insidias, vidistis eorum
et impetus feroces, et vires effeminatas. Jesum suspi-
rate, et credulitatem nominis ejus vestris figite
mentibus, et a certa fide universi dæmones fuga-
buntur. Mementote etiam admouitionum mearum,
et incertæ conditionis vitam quotidie ancipitem retra-
ctate, et cœlesti vobis premium sine cunctamine
tribuetur.

a
Extrema ad
desertales
verba.

b
Josue 23. 14.
3. Reg. 2. 2.

Religioso cogi-
tandum se
primum in-
choare.

Scia nomen
dynamus pel-
lii.

Vitandi chis-
matici et her-
etici.

Lucæ 16. 9.

113 Schismaticorum quoque et hæreticorum venena-
vitæ, neumque circa eos odium sectamini, quia
Christi sunt inimici. Scitis ipsi, quod nullus mihi
nec pacificus quidem sermo cum eis aliquando fuerit,
propter pravam eorum voluntatem, et pertinax contra
Christum bellum. In hoc autem magis estote
soliciti, ut Domini præcepta servetis, ut post mor-
tem vestram Sancti quique, quasi amicos et notos,
in æterna vos recipiant tabernacula.

114 Hæc cogitate, hæc sapite, hæc retexit: et si
qua mei vobis cura, si qua patris memoria est, si
mihi vicarium c repræstatis affectum, nullus ad
Ægyptum meas perferat reliquias, ne vauo corpus
honora servetur, ne vituperati, ut nostis, a me ritus
etiam

c
Velut pom-
pian et glo-
riam funeris.

etiam circa me serventur obsequia. Hujus enim rei gratia maxime huc sum regressus. Vos igitur humo tegite, vos patris operite corpusculum, et illud quoque senis vestri custodite mandatum: ut nemo præter vestram dilectionem locum tumuli mei noverit. Confido in Domino, quia necessario resurrectionis tempore hoc corpusculum resurget incorruptum. Vestimentorum autem meorum sit ista divisio: Meloten et pallium tritum, cui superiaceo, Athanasio Episcopo date, quod mihi novum ipse d detulerat. Serapion e Episcopus aliam accipiat meloten: vos cilicium habetote vestimentum, et valete viscera mea: Antonius enim migrat, et jam non erit in præsentis sæculo vobiscum.

amor ejus fama que volitavit, quem nec librorum disseminatorum oratio luculenta, nec mundanæ sapientia disputatio, nec nobilitas generis, nec opum infinita congestio commendavit; cui omnium ore est adscribendum, nisi Christo, cujus hoc donum est? qui devotos ejus animos erga suam prævidens majestatem, homine malo pene orbe e celatum, et inter tantas positum solitudines, Africæ, Hispaniæ, Galliæ, Italiæ, Illyrico, ipsi etiam, quæ urbium caput est, Romæ, ut in exordio promiserat, demonstravit. Creatoris est ista benignitas, qui famulos suos, licet nolentes, nobilitare consuevit, ut virtus possibilis nec extra humanam esse naturam Sanctorum doceatur exemplis, et ad beatæ vitæ imitationem, ex fructu laboris optimus quisque impellatur.

ACCIONI.
S. ATHANASIO
d
Christi benignitate.
e
longe lateque celebris.

118 Hunc itaque Fratrilium librum magnopere perlegere curate: ut agnita fidei vitæ sublimitium Christianorum et monachorum, sciant, quod Salvator noster Jesus Christus glorificantes se glorificat, et servientibus sibi met, non tantum regna colorum, sed etiam hic in ipsis montium secretis latere cupientibus, famæ tribuit nobilitatem: scilicet ut et ipsi fruantur laude meritorum, et ceteri eorum provocentur exemplis. Si autem necessarium fuerit, et gentilibus legite, ut vel sic agnoscat, quia Dominus noster Jesus Christus non solum est Deus, Dei Filius, sed etiam his, qui eum sollicite colunt, et in eum fideliter credunt, haec dedit potestatem, ut demones, quos illi deos esse arbitrantur, conculcent atque ejiciant, deceptores scilicet hominum, et totius corruptumque artifices. f

Statuetur hujus vitæ lectum monachis.

a Hæc quoque a S. Athanasio scripta esse docet S. Ephræm in illud Attende tibi ipsi cap. 10. Bursusque, inquit, ait S. Athanasius. Et si ista ad illius virtutem parva, ex his tamen, quales Dei servus fuerit Antonius, considerare et æstimare licet. quippe qui a juventute ad tantam usque ætatem, æqualem semper servabat in exercitatione abstinendam, et neque senectute fractus, delicatioribus utebatur cibis, neque propter delibitatem corporis immutabat sui indumenti habitum. Aut si forte pedes aquaingeret, et tamen in omnibus illisus permanebat: nam etiam oculos illisus integrosque servabat, recteque cernentes. Et ne singula consecretur, cunctis, qui cibis variis, et lavacris, diversisque vestimentis utuntur, ipse multo illustrior apparebat ac clarior et ad fortitudinem abacior. In vitiosis forte codicibus. Possit, cum huc sit, nec pedes lavit, ille verterit, si forte pedes aquaingeret? licet et quoque de numero dentium ad extremum usque servato.

b Palladius cap. 28, in Apophth. num. 38. Talem vitæ asperæ agendæ rationem et illis diebus suscepit Antonius, qualem quando erat in principio juventutis. c In vita S. Pauli dicitur, senex infirmus artus baculo regente sustinens. quæ verba peregrè propositum inducunt, aut certe idem appositum, quod baculum monachi gestare esset soliti, ut trahit Cassianus lib. 1. Inst. cap. 9, et ita baculo instructus pungi solet S. Antonius. d Præclare B. Petrus Damianus lib. 6, epist. 17 ad Arripudium meminum, de stulle doctis, et sapienter indoctis. Antonius non rhetorizatur, sed toto conspicuus orbe, litteris, ut ita dicam, vitalibus legatur. Et S. Theodorus Studita sermon. catechet. 43, in S. Antonium et Martyrem Thaulerum. S. Antonius, inquit, qui illiteratus erat, doctis doctor, etc. de ejus doctrina actum § 14, in Prolegom.

Inventus S. Antonii.

e Antonium Hierosolymam non videsse docet S. Hieronymus epist. 23 ad Paulinum de Institutione monachi. f Additur apud Monbertium. Deposuit in S. Antonius sexta decimo Kalendas Februarias, quæ, ab eo obitu subiecta, desunt, in reliquis editis et manu exaratis codicibus. De die ejus natali actum est in Prolegom. § 12.

CAPUT XXII.

Epilogus S. Athanasii.

Hic Antonio vitæ terminus fuit, ista principia meritorum: quæ licet parviori, ut prædixi, sermone narraverim, tamen ex his potestis advertere, qualiter homo Dei a pueritia ad senectum usque pervenerit: et quod omni semper dubitatione calvata, nec languori, nec longævæ quidquam ætati aliquando concesserit, magnis autem æqualitatem propositi labens, nec vestimentum mutavit, nec pedes lavit, nec escam seclatam est molliorem: oculorum quoque aciem, et numerum dentium, licet paululum obretatem viderentur attriti, necnon et e pedum incessum, totius etiam corporis firmitatem, ita contra jura naturæ meritorum gratia custodivit, ut, tantorum corporum, quæ balneis atque deliciis confouentur, hilarior ejus caro viderentur.

117 Hoc etiam, fratres, quod per omnes provincias

a EPILOGUS EVAGRII INTERPRETIS.

Itaque prudentes, qui legere voluerint hanc scripturam, obsecramus, ut dent veniam, si Græci sermone vim exprimere non potuimus, transferentes eum in Latinam linguam; licet contra nostrum propositum hæc fecerimus. Sed non quasi iavidentes nobis facere, sed sufficienter scientes, quantum infirmitatem sustinet Græcus sermo translatus in Latinitatem, tamen malimus Græcum sermonem hoc sustinere, quam fraudem pati eos lucri deifici, qui quomodocumque interpretatum Græcum sermonem legere possint. Deus autem omnipotens, qui tanto viro cooperatus est ad faciendam talia, et nobis cooperetur ad imitandum ipsum vel ex parte, ut in omnibus clarificetur nomen ejus per magistrum, et hortatorem, et redemptorem, et Salvatorem nostrum

Testamentum condit

d

videtur hinc præsentibus Angelis.

Athanasius Antonium in Antonii munerebus amplectitur

Antonius semper in proposito quibilibet.

in ipso ad nihilum corpore rignere

Ex vitis PP. Jesum Dominum cum Spiritu sancto, cui est claritas et perpetua potestas in sæcula sæculorum.

^a Rosweydyus ex unico MS. adiecit hunc epilogum, et prudenter veretur ut Evagrii nomen tueri queat, quod cum Prologo non videatur posse comparari.

APOPHTHEGMATA ET COLLATIONES Alique ad Vitam S. ANTONII pertinentia.

Ex Cassiano et Vitis Patrum.

CAPUT I.

Renuntiatio sæculi.

^a **F**rater quidam renuntians sæculo, et dans quæ habebat pauperibus, retinens autem pauca in sua ratione, venit ad Abbatem Antonium. Quod cum agnovisset senex, dixit ei: Si vis monachus fieri, vade in illum vicum, et eme carnes, et impone corpori tuo nudo, et sic veni hæc. Et cum sic fecisset Frater ille, canes et aves corpus ejus lacerabant. Cum pervenisset autem ad senem, interrogavit, si fecisset quod ei dixerat. Illo autem ostendente corpus suum ^b laceratum, dixit S. Antonius: Qui renuntiant sæculo, et volunt habere pecunias, ecce ita impugnati a dæmonibus discernuntur.

^c ² c ADRAHAM: Non enim contra hoc vobis, sed B. Antonii sententiam proferam, qua ille ita conjudam Fratris, hoc quo dicitis tempore torpentis, signitiam confutavit, ut etiam nodum vestre propositionis absunderet: nam cum ad prædictum virum quidam, ad dixi, veniens anachoreticam disciplinam minime diceret admirandam; majoris pronuntians esse virtutis, si ea, quæ perfectionis sunt, inter homines quispiam, quam in eremo positus, exerceret; B. Antonius, ubinam ipse consisteret, percunctatur. Cumque ille se juxta parentes suos habitare dixisset, et eorum præbitione ab omni cura, et sollicitudine

^d diurni operis absolutum, lectioni tantum, et orationi, absque ulla distentione spiritus indesinenter gloriaretur insistere; rursus B. Antonius: Dic, inquit, fili, utrum in eorum damnis vel adversis casibus contristeris, parique etiam modo super eorum prosperitate congaudeas? Ille utriusque rei se participem esse confessus est. Cui senex: Noveris te, inquit, etiam in futuro sæculo eorum sorte censendum, cum quibus in hac vita in lucri detrimentive consortio, vel gaudio, vel mœnore concuteris.

³ Nec hac contentus sententia B. Antonius, majorem insuper campum disputationis ingressus est, Hæc, inquit, conversatio, atque hic tepidissimus status non hoc solo, quo dixi, te ferunt detrimento (licet tu ipse non sentias, dicens quodammodo secundum illam Proverbiorum parabolam, c Ferierunt me, sed non dolui; et deluserunt me, ego autem nescivi: vel illud, quod dicitur in Propheta: Comederunt alieni robur ejus, et ipse nescivit) quod scilicet diebus singulis mentem tuam pro casuum varietate mutantem, indesinenter ad terrena demergunt; verum etiam, quod fructuum manuum tuarum, et justa laboris proprii mercede defraudant, non permittentes te horum præbitione sustulturn secundum beati Apostoli regulam quotidianam tibi vietum tuis manibus præparare, quem ille, ultima Ephesiorum Ecclesiæ Principibus præcepta promulgans, se etiam sanctis Evangelicæ prædicationis studiis occupatum, non solum sibi, verum etiam his, qui erant erga ministerium suum necessariis obsequiis præpediti, præbuisse se memorat, dicens: Ipsi scitis, quoniam ea quæ mihi opus erant, et his qui mecum sunt, ministraverunt manus iste. Quod tamen, ut se fecisse pro forma nostræ utilitatis ostenderet, alibi ait: Non ^f otiosi fuimus inter vos, neque gratis panem ab aliquo manducavimus, sed in labore et fatione nocte et die operantes, ne quem vestrum gravaremus: non quia non habuerimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos.

⁴ Et ideo cum etiam nobis parentum præsidia non deessent, tamen hanc cunctis opibus præcilius nuditatem, et quotidianam corporis alimenta nostris mahimus sudoribus præparare, quam secuta parentum præbitione fuleiri, laboriosissimæ huic penuriam illam, quam prædicas, otiosam Scripturarum meditationem, atque infructuosam lectionis instantiam postponentes; quam proculdubio libentissime sectaremur, si hoc esse utilius, vel exemplis suis Apostolica tradidisset auctoritas, vel instituta seniorum salubriter præfuisse. Noveris autem te etiam ex hoc non levius, quam illo quo supra diximus, affici detrimento: quia cum sis sani corporis ac robusti, stipe sustentaris alinea, quæ juste solis est debilibus attributa. Nam utique omne hominum genus absque illo tantum genere monachorum, quod secundum præceptum Apostoli quotidianis manuum suarum laboribus vivit, ^g agapen alienæ operationis expectat. Unde non solum eos, qui semetipsos vel parentum facultatibus, vel famulorum laboribus, vel fundorum suorum fructibus gloriantur, sed ipsos etiam Reges mundi hujus agape certum esse sustentari. Hoc denique majorem nostrorum definitio habet: Quicquid ad necessitatem quotidiani victus insumitur, quod opere manuumstrarum effectum partumque non fuerit ad agapen referri debere sanxerunt, secundum Apostolum, qui otiosis penitus interdicens opem largitatis alienæ: Qui, inquit, non operatur, nec mandeducet. His B. Antonius adversus quemdam usus verbis, etiam nos magisterii sui informavit exemplo.

^a Petagius lib. 3, libel. 6, num. 1, et Rufinus lib. 3, num. 68.
^b Adit Rufinus: propter carnem rapiendam, tan dentibus quam unguibus dirperunt, etc. c Cassianus Collat. 24, cap. 11 et 12. Tota hæc Collatio 24. Abbatibus Abrahæ inscribitur. De eodem insigne encomium habetur Collat. 43, cap. 4 et 5, ubi duo miracula curationum ab eo patrato narrantur. Erudite cum distinguit Gazæus ab S. Abrahamo Syro, qui collitur 16 Martii. d Al. diurni. e Editio vulgata: Verberaverunt me, sed non dolui: traxerunt me, et non sensi. f Vulgata, inquit. g Id est, stipe aliena sustentatur, ita et Reges agape, id est, ope et subsidio aliorum, vivunt. Sic agapen pro caritatis officio, seu elemosina, aut subventionem in prociuos, prescriptum pauperes, impensa, usurparunt Tertullianus lib. ad Martyres, Cyprianus lib. 3, testim. cap. 3. Cassianus Collat. 16, cap. 14, citati a Gazæo. Frequens ea apud S. Ephraem locutio est ἡγάπης αὐτοῦ, et infra num. 47, et 48, bona dilectio et perfecta caritas transfertur Latine. Alia est Ecclesiastica agape, de qua Baronius pluribus agit tom. 1, an. Ch. 37, et nos sæpe alibi.

CAPUT II.

Pœnitentia. Patientia.

^a **S.** Antonium requisivit Frater, dicens: Quid faciam pro peccatis meis? Respondit: Qui vult liberari a peccatis, fletu et planctu liberabitur ab eis; et qui vult edificari in virtutibus, per fletum lacrymarum ædificatur. Ipsa laudatio Psalmorum, planctus est. Memento exemplum Ezechie Regis Judæ, sicut scriptum est per Isaiam Prophetam, qui flendo non solum sanitatem recepit, sed etiam per quindecim annos augmentum vite promeruit; et supervenientem hostis exercitum, videlicet centum et octoginta quinque millium per lacrymarum ejus rigationem, virtus Domini in mortem prostravit. S. Petrus Apostolus flendo recepit, quod in Christum negando commiserat. Maria, quia cum lacrymis rigavit pedes Domini, meruit audire se optimam partem elegisse. Ipse timor Domini sanctus permanens in seculum seculi.

^b Dixit Abbas Antonius Abbati Pastori: Hoc est magnum ^c opus hominis ^d ut culpam suam super se ipsum unusquisque ponat coram Domino, et expectet tentationem usque ad ultimum vite sue tempus.

^e ⁷ e Audivit aliquando Abbas Antonius de quodam juvene monacho, quia signum quoddam hujusmodi fecerit in via, id est, cum vidisset quosdam senes iter agentes, et laborantes in ambulando, onagriss jussit, ut venirent et portarent eos, donec pervenirent ad se: illi autem senes indicantes hoc Abbati Antonio, dixit Abbas Antonius: Videtur mihi monachus iste similis esse navi oneratae omnibus bonis, de qua in-

exempla
S. Antonii:

g
non stipe a-
liena: opera-
tionis susten-
tetur:

2. Thessa. 3.
10.

a
lacrymis pec-
cata deletur;
caelestia dona
impetret:
Isaie 38. 5
et 6.

b
c d
culpam co-
ram Deo co-
gnoscat.
e

a
Monachus pe-
cuniam nede-
tincat:

b

c
nec cohabitet
amicis:

d

a
Prov. 23. 35.
Osea 7. 9.

b
victum labori
manuum
comparat.

c
Act. 20. 34

d
2. Thessa. 3.
7 etc.

CAPUT III.
Tentationes. Discretio.EX VITIS 1^oP.

S. Antonius lapsum monachi prævidet et deplorat.
certum est utrum pervenire possit in portum. Et post aliquantulum temporis, subito cepit Abbas Antonius flere, et trahere sibi capillos, et lugere. Quod cum vidissent discipuli ejus, dicunt ei : Quid ploras Abba? Et respondit senex : Magna columna Ecclesie cecidit modo. Dicebat autem hoc de monacho illo juvene, et adjecit : Ambulate ad eum, et videte quod factum est. Perrexerunt igitur discipuli ejus, et invenerunt monachum illum super *f* mattam sedentem, et flentem peccatum, quod fecerat. Videns autem discipulos senis, ait eis : Dicite seni, ut obsecret Deum decem tantum dierum dari mihi inducias, et spero me satisfacturum ei. Qui intra quinque dies mortuus est.

g perfectionem probat patientia
h
8 *g* Laudatus est quidam Frater a monachis apud Abbatem Antonium : ille autem cum venisset ad eum, tentavit si portaret injuriam : et cum cognovisset, quia non posset ferre, dixit ei : *h* Similis es domui, quæ a facie quidem ornata est, de retro vero a latronibus despoliata.

i
9 *i* Abbati Ammoni prophetavit B. Antonius dicens : Multum habes in timore Dei proficere. Et educens eum de cella, ostendit ei lapidem, et dicit ei : Vade, et injuriare lapidem hunc, et indesinenter caede illum. Quod cum fecisset interrogavit eum S. Antonius, si ei aliquid lapis respondisset. At ille dixit : Non. Cui Abbas Antonius ait : Ita et tu ad hanc mensuram perventurus es, ut nullam tibi fieri arbitreris injuriam.

k
10 *k* Quidam Fratres venientes ad Abbatem Antonium, postulabant ab eo audire sermonem, per quem salvarentur. Quibus ille ait : Scripturas audivistis, et scitis quæ vobis a Christo sufficiant. At illi, ut ipse quoque aliquid eis dicere dignaretur, instabant. Tunc dicit eis : Evangelium dicit : Si quis te percusserit in maxillam *l* dextram, præbe illi et alteram. At illi se facere hoc non posse dixerunt. Respondit senex : Præbere alteram non potestis? *m* vel in illam iterum si voluerit ferre sustinetis. Sed cum neque hoc se posse ferre testarentur, dicit eis senex : Ergo si hoc non potestis, *n* ne rebellatis malum pro eo quod accepistis. Et cum idem verbum, quod superiores dixerant, repeteret, dixit Abbas Antonius discipulo suo : Vade *o* fac illis escas ut comedant, vides enim quod valde infirmi sunt. Et ait ad illos : Si enim hoc non potestis, et alteram non vultis, quid a me requiritis? Ut video necessaria est vobis oratio, per quam infirmitas vestra sanetur.

p
11 *p* Quidam Frater Abbatem Antonium, requisivit dicens : Quid observando, Deo placebo? Respondit senex : Quod dico tibi custodi. Quocumque vadis, Deum semper habeto præ oculis tuis, et quodcumque opus exerceas, *q* sume ex divinis Scripturis exempla; et in quocumque loco resederis, ne inde citius movearis, sed patienter in eodem loco consiste. Hæc enim tria custodieris, salvus efficiaris.

a Puschasius lib. 7 cap. 38, num. 1. *b* Pelagius lib. 3, libel. 13, num. 2 *c* Ephrem Apophth. 3, aut quisquis Apophthegmatum Patrum auctor est, quæ a Gerardo Vossio latine redidit tom. 2, operum ejus sunt subjuncti. Colitur S. Prementius, sive Pastor, XXVII Augusti, vide § 6 in Proleg. *e* Græce, ἡ ἰσχυρὸς ὄντων, exercitatio. *d* Apud Ephrem in interpretatione Vossii ut summi, quo gravatur errorum coram Deo projiciat. *e* Pelagius lib. 3, libel. 8, num. 1 *f* Matta teges ex jureis contexta. Greg. Turon. lib. de Vitis Patrum cap. 11 De Antimo lecto dictio § 15 in Prolegon. *g* Pelagius lib. 3, libel. 8, num. 2 *et* Rufinus lib. 3, num. 88 *h* Rufinus Similis es adllicis, quod quomaxis habeat ingressum ornatum, per postica fames a latronibus expugnator.

i Puschasius lib. 7, cap. 9, num. 3 Appendix ad Vitas Pat. cap. 20, num. 8, ubi Antonia dicitur, ac deinde Episcopus factus. Meminit S. Athanasius epist. ad Draconium Anomoni, ejusque socii serapionis, ex monachis Episcoporum. Eum esse opinamur, qui hic a S. Antonio exercetis. *k* Puschasius lib. 7, cap. 3, num. 2 *l* Joannes lib. 6, libel. 1, num. 11. *m* Joannes hic, similitudinem perperam. *n* Joannes saltem de una forte patienter.

o Idem ne velitis percutere magis, quam percuti. *p* Idem successu præpara, id est, jusculum, seu jusculeta. *q* Rufinus lib. 3, num. 108, apud S. Ephrem apophth. 2 Pelagius lib. 3, libel. 1, num. 1. *r* Pelagius : adhibe testimonium sacrarum Scripturarum S. Ephrem divinæ cum primis Scripturæ testimonio illud confirma.

*D*ixit Abbas Antonius : Qui sedet in solitudine, et quiescit, a tribus bellis eripitur, id est, auditus, locutionis, et visus : et contra unum tantummodo habebit pugnam, id est, cordis.

13 *b* Dixit iterum Abbas Antonius : Quia non permittit Deus bella excitari in generatione hac, quoniam scit, quia infirmi sunt, et portare non possunt.

14 *c* Quodam tempore duo quidam Philosophi audientes famam B. Antonii, perrexerunt ad eum. Qui cum inter se quasdam quæstiones habuissent, despicientes Philosophi S. Antonium velut imperitum et sine litteris virum, reversi sunt ab eo. Volentes autem eum, si nihil amplius potuissent lædere, vel de cellula ejus magicis præstigiis et circumventionibus demonum perturbare, imiserunt ei nequissimos demones ad impugnationem, hac invidia et livore percusi, eo quod multi hominum ad illum, velut Dei famulum, quotidie convenirent. Cumque, illo nunc quidem imprimente pectori suo et fronti signaculum crucis, non vero orationi suppliciter incubante, nec appropinquare quidem durissimi demones eidem audeant, revertebantur ad eos, qui illos direxerant sine effectu. Tunc illi alios rursum, quasi potentiores, miserunt. Cumque et illi fatigati revertissent, iterum alios nihilominus potentiores ac vehementiores adversus militem Christi destinaverunt, qui nihil penitus prævaluerunt, Antonio viriliter reluctante. Eo itaque nihil profecerunt tales tantaque eorum insidia, tota magica arte *et* necromantia quæsita, ut per hæc evidentissime comprobarent magnam virtutem inesse professioni Christianorum, quibus illatam sævæ umbræ nihil Antonium non solum lædere, sed nec puncto quidem de habitaculo suo valuerunt perturbare. Pro hac ergo admiratione stupefacti Philosophi, confestim ad S. Antonium venerunt, impugnationum suarum magnitudinem, et causas atque insidias livoris sui ei patefecerunt. Christianos se fieri protinus poposcerunt. Cumque diem ab illis prodite impugnationis requireret, indicaverunt : asserunt se B. Antonium avarissimis cogitationum stimulis tunc fuisse pulsatum.

15 *e* Dixit Abbas Antonius : Quia sunt quidam contententes corpora sua in abstinentia; sed quia non habuerunt discretionem, longe facti sunt a Deo.

16 *f* Quodam tempore convenerunt plurimi seniorum ad B. Antonium commorantem in Thebaide partibus, perfectionis inquisitione, et collationis gratia. Cumque a vespertinis horis usque ad lucem fuisset protracta collatio, quæstio discretionis maxime noctis spatium consumpsit. Nam diutissime inter eos quærebatur, quænam virtus vel observatio monachum a diaboli laqueis custodire posset illæsum, vel certe ad Deum recto tramite, firmoque gressu perduceret. Cumque pro captu mentis suæ unusquisque sententiam proferret in melius; et alii quidem hoc in jejuniarum vigiliarumque studio collocarent, alii in nuditate et contemptu rerum; alii remotiorem vitam, et eremi secreta censerent, et nonnulli in primis sectanda caritatis, id est, humanitatis officia definirent, quia ipsa pie erga Fratres et peregrinos studio susceptionis impendantur; cumque in hunc modum pia contentione decertarent, essetque noctis jam maximum tempus consumptum, respondens deum B. Antonius universis dixit : Omnia quidem hæc, quæ dixistis, necessaria sunt et utilia sitientibus Deum : sed his principalem tribuere gratiam, nequam non innumerabiles multorum Fratrum casus, et experimenta permittunt. Nam sæpe vidimus Fratres has observationes tenentes, repentino casu deceptos, eo quod in bono, quod ceperant, discretionem minime tenuerunt. Nec enim alia causa lapsus eorum deprehenditur, nisi quod minus a senioribus inquisiti, nequaquam

u
Tentationes solitario rarioris;

b
et infirmis

c

depelluntur signo Crucis fronti et pectori impresso, oratione

d

e
et discretionem

f

quæ a lapsu preservat.

Ex vitis PP. nequaquam potuerunt rationem discretionis hujus adipisci, quæ viam regiam docet monachum semper incedere, et nec excessu continentia modum transire permittit, nec deflectere ad vitia concedit. In omnibus ergo quæ agimus, discretio anteponenda est. Manifestissime enim declaratur, nullam sine discretionis gratia perfecte posse, vel perfici, vel stare virtutem. Et hæc dicente Antonio, universorum sententia definitum est, discretionem esse, quæ fixo gradu intrepidum monachum perducit ad Deum, et prædictas virtutes jugiter conservet illætas. Omnium namque virtutum genitrix, et custos, atque moderatrix, discretio est.

et virtutum est genitrix.

a Pelagius lib. 3, libel. 2, num. 2. b Idem, libel. 10, num. 4. c Cassianus lib. 4, de Vit. Pat. cap. 33, ex ejus Collatione 3, cap. 18 et 19. Ubi hæc narrat Abbas Sereus, cujus nomine inscrip-
ta est Collatio 7 et 8. De eo agitur in Vitis Pat. lib. 4, cap. 30. apud Photium in biblioth. Incunata 197, et Petrum de Natalibus lib. 3, cap. 48, ad diem XXIII Febr. d Dicit in Collatione, sed cum umbris satis convenit, quæ expe dæmones, sæpe animas defunctorum significavit. e Pelagius lib. 3, libel. 10, num. 10. f Cassianus lib. 4, de Vit. PP. ap. 42, ex Collat. 2, cap. 2, ubi ea narratur ab Abbate Moysæ, cujus nomine Collatio 2 inscribitur.

CAPUT IV.
Humilitas. Mortificatio.

a Humilis laqueus dæmonis transit.

Item B. Antonius retulit vidisse omnes laqueos inimici super universam terram extentos, et cum suspirans dixisset : Quis hos poterit transire? vocem ad se dicentem audivit : b Humilitas sola pertransit, Antoni; quam nullo modo valent superbi confingere.

18 c Item B. Antonius dum in cella propria oraret, venit ad eum vox dicens : Antoni, nondum pervenisti ad mensuram coriarii, qui est in Alexandria. Quo audito senex surgens mane, arrepto baculo in civitatem Alexandriam festinus venit. Cumque ad designatum hominem fuisset ingressus, ille viso tanto viro obstupuit. Cui senex dixit : Refer mihi opera tua, quia propter te, relicto deserto, huc veni. Qui respondens ait : Nescio me aliquando aliquid boni perpetrasse : unde et ex cubili proprio mane surgens, antequam in opere meo resideam, dico quod omnis civitas a minore usque ad majorem ingrediuntur regnum Dei propter justitias suas; ego autem solus propter peccata mea pœnam ingrediar sempiternam. Quod verbum antequam quiescam sero, ex cordis mei recenseo veritate. Quod audiens B. Antonius, respondit : In veritate, fili, sicut bonus d artifices sedens in domo tua cum requie regnum Dei adeptus es; ego autem veluti sine discretionem omne tempus meum in solitudine conversatus, necdum verbi tui assumpsi mensuram.

c se omnibus pejorem existimet.

d

19 e Interrogavit Frater Abbatem Antonium, dicens : Quid est pro nihilo se ipsum homo æstimare? Respondit : Similem se jumentis irrationalibus æstimare, pro eo quod nihil dijudicant, sicut scriptum est : Ego autem velut jumentum factus sum apud te, et ego semper tecum.

e et similem jumentis :

Psal 72

f

20 f Venerunt aliquando senes ad Abbatem Antonium, et erat cum eis etiam Abbas y Joseph. Volens autem Abbas Antonius probare eos, movit sermonem de Scripturis sanctis. Et cepit interrogare a junioribus, quid esset hoc vel illud verbum. Et singuli dicebant prout poterant. Ille autem dicebat eis : Necdum invenistis. Post eos vero dixit Abbati Joseph : Tu quomodo dicis esse verbum hoc? Ille respondit : Nescio. Et dixit Abbas Antonius : Vere Abbas Joseph solus invenit viam, qui se nescire respondit.

g ignarum se fateatur

h

21 h Interrogavit Abbas Pampho Abbatem Antonium dicens : Quid faciam? Respondit ei senex : Noli esse in tua justitia confidens : i neque pemitearis de re transacta : et continens esto lingua tua et ventris.

h justitia sua diffidat.

i

k

22 k B. Antonius monebat discipulum suum, dicens : Horre ventrem tuam, et necessitates hujus seculi, et concupiscentiam malum, et honorem, tanquam absens de hoc sæculo, et requiem possidebis.

Quorum præcipue coercendus appetitus.

l

23 l Dixit Abbas Antonius : Æstimo quod babeat

corpus motum naturalem conspersum in se, qui uolente animo non operatur, sed tantummodo significatur in corpore, quasi m impassibilis motus. Est autem et alius motus ex eo, quod nutritur et fovetur corpus cibis et potibus, et ex quibus calor sanguinis excitat corpus ad operandum. Propter quod dicit Apostolus : Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Et rursus Dominus in Evangelio discipulis mandans dixit : n Videte, ne quando graventur corda vestra in crapula et ebrietate. Est autem et alius quidam motus certantibus in conversatione, ex insidiis et invidia dæmonum veniens. Itaque scire convenit, quia tres sunt corporales motus. Unus quidem naturalis; alius autem ex plenitudine ciborum; tertius vero ex dæmonibus.

m Motus corporalis triplex.

Ephes. 3. 18.

n

Luce 21. 34

24 o S. Antonium requisivit Frater; Quomodo Deus repromittit bona animæ per assiduitatem Scripturarum, et non vult anima in bonis permanere, sed declinat ad transitoria, caduca, et immunda? Respondit : Ad hoc jungitur quod Psalmista ait : Iniquitatem si conspexi in corde meo, non exaudiet Deus. Ignoras, quod cum venter plenus fuerit esca, statim ebulliunt magna vitia? quæ Salvator noster per Evangelium prædixit : Non coinquinat quod in os intrat animam hominis; sed de corde exeunt, quæ in interitum demergunt hominem. Vide quid dixerit primum : cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, et blasphemie. Quia qui necdum gustavit dulcedinem celestium, ut ex toto corde exquirat Deum, ideo ad immunda revertitur; qui poterit recte dicere : Ut jumentum factus sum apud te, et ego semper tecum.

o Animus cur in caduca et immunda pronus.

Psal. 65. 18.

Matth. 13. 11.

p

25 p Fratres quidam venerunt ad Abbatem Antonium, ut nuntiarent ei phantasias, quas videbant, et cognoscerent ab eo, utrum veræ essent, an a dæmonibus illuderentur. Habebant autem asinum secum, et mortuus esteis in via. Cum ergo venissent, ad senem, prævenit eos dicens : Quomodo mortuus est ille asinus in via? Dicunt ei : Unde seis Pater : Et ille dixit : Dæmones mihi ostenderunt. Dicunt ei : Et nos propterea venimus interrogare te, quia vidimus phantasias, et plerumque fiunt in veritate, ne forte erremus. Et satisfecit eis senex, sumpto exemplo de asino, ostendens quia de dæmonibus fiunt ista. Supervenit autem quidam venationem faciens in silvam agrestium animalium, et viderat Abbatem Antonium gaudentem cum Fratribus, et displicuerat ei. Volens autem senex ei ostendere, quia oportet aliquando descendere interrogare, dicit ei : Pone sagittam in arcu tuo, et trahere : et fecit sic. Et dixit ei : Iterum trahere : et traxit, Et rursus dixit ei : Trahe adhuc, et traxit. Dixit ei venator : Si supra mensuram traxero, frangetur arcus. Dicit ei Abbas Antonius : Ita est et in opere Dei : si plus a mensura tendimus, Fratres cito deficiunt. Expediit ergo una et una relaxare rigorem eorum. Hæc audiens venator compunctus est, et multum proficiens in sermone senis, discessit; et Fratres confirmati, reversi sunt in locum suum.

aliquando relaxandus honeste.

p

26 q Abbas Antonius dixit : Monachus, si paucis diebus laborat, et iterum relaxatur; et rursus laborat, et inde negligit; hic nihil agit, nec patientiam perseverantiam possidebit.

q non negligenter.

27 r S. Antonius Abbas cum sederet aliquando in eremo animus ejus s tædium, et confusionem cogitationum incurrit, et dicebat ad Deum : Domine, volo salvus fieri, et non me permittunt cogitationes meæ, quid faciam in hac tribulatione? quomodo salvus ero? Et modice assurgens, cepit foras exire, et vidit quendam tanquam seipsum sedentem, atque operantem; deinde surgentem ab operibus et orantem; et iterum sedentem, et t plectam de palmis facientem, et inde rursus ad orationem suagentem. Erat autem Angelus Domini r missus ad correptionem et cantellam dandam Antonio. Et audivit vocem Angeli dicentis : Sic fac, et salvus eris. Ille autem hoc audito,

r

s

et variis exercitiis immorandus.

t

v

magnam

magnum gaudium sumpsit atque fiduciam. Et ita faciens, salutem quam querebat, invenit.

a *Ruffinus lib. 3. num. 129. S. Ephraem apophth. 4. b Ephraem humilitas illos separabit, et non attingent eam. c Ruffinus lib. 3. num. 130. Paschasius lib. 7. cap. 13. num. 2. d Ita Paschasius, et Ruffinus audivit: Præter id, idcirco eadem verba sunt.*

e *S. Martinus Damianensis in Appendice ad Vitas Patrum num. 33. i Pelagius lib. 3. libel. 13. num. 4. g Joseph socius sui S. Patrem, seu Pastorem, ut lib. 3. libel. 10. nu. 29, et passim in Vitis Patrum legitur. h Pelagius lib. 3. libel. 1. num. 2. s. Mortuus quoniam in Appendice num. 34. i Damianensis non cogites de rebus transitoriis. k Paschasius lib. 7. cap. 26. num. 4. l Pelagius lib. 3. cap. 3. num. 1. S. Ephraem apophth. 7.*

m *Græve apud S. Ephraem ἀνάδραστον, motus perturbationis ac passiones expers, ut a Vossio transferitur in Editio mihyala: Attendite verba, ne forte gravetur etc. o Paschasius lib. 7. cap. 40. num. 1. p Pelagius lib. 3. libel. 10. num. 2. q Paschasius lib. 7. cap. 27. num. 1. r Pelagius lib. 3. libel. 7. num. 1. Ruffinus lib. 3. num. 103. S. Ephraem apophth. 4. Auctor sermonum ad Fratres in eremo sub nomine S. Augustini, sermone 27. hinc scribit de S. Antonio si libel. 8 S. Ephraem torporis varisque cogitationum tenebris obnoxius. Ruffinus spiritu tenuitatis acedie, regulatibusque diversis multiplicatus. t Græve apud S. Ephraem τὸ εὐχολογῆσαι ἐπὶ τῷ ἁγίῳ, Ruffinus fuculentum, vide Oratoriam Ruffiniana. u Ephraem ad dirigendum instans, ut quæ ac protegendum Antonium inissus. Apud S. Augustinum ita legitur: Vixit Antonius: Antoni cupis Deo placere? ora, et dum vive non poteris, manibus labora, et semper aliquid facio. Fac quod in te est, age quod potes, et non delicias tibi avulum de sancto.*

CAPUT V.

Amor Dei. Intentio pura.

Et ut orationis vere percipiatis affectum, non meam vobis sed B. Antonii sententiam proferam: quem ita nonnumquam in oratione novimus perstitisse, ut eodem in excessu mentis frequenter orante cum solis ortus cœpisset infundi, audierimus eum in fervore spiritus proclamantem: Quid me impellis sol, quæ ad hoc jam oriris, ut me ab hujus veri luminis abstractas claritate? Cujus etiam hæc quoque est super orationis fine cœlestis et plusquam humana sententia. Non est, inquit, perfecta oratio, in qua se monachus, vel hoc ipsum quod orat, b intelligit.

29 c Dixit Abbas Antonius: Ego jam non timeo Deum, sed amo, quia amor foras misit timorem.

30 d Abbas Ammon de loco Nitriensis venit ad Abbatem Antonium, et dixit ei: Video quia majorem laborem, quam tu, sustinea, et quomodo nomen tuum magnificum est in hominibus super me? Et dixit ei Abbas Antonius: Quoniam et ego diligo Deum, plusquam tu.

31 e Sape dicebat B. Antonius: Nisi pistior velaret oculos animalis f. mercedem suam recipiens ipse consumeret. Ita et nos per Dei dispensationem regimen accipimus, ut ea que operamur bona, non varamus intendere; ne nos ipsi beatificantes possimus extollere, et mercedem propriam amittamus. Nam et ob hoc, quando relinquimur in sordidis cogitationibus, necesse est ut hoc tantummodo prævideamus, ut nosipsos et nostram sententiam condemnemus. et ea que sunt in nobis sordida, illud parvum bonum nostrum in nobis absentem. Numquam enim homo bonus est, etiam si bonus esse desideret, nisi Deus habitaverit in ipso: quia nemo bonus nisi solus Deus. Oportet autem ut nosipsos semper veraciter incusamus. Quando enim se quisque non reprehendit, mercedem propriam amittit.

32 g B. Antonius discipulo suo solebat dicere: Si affectaveris silentium, ne arbitreris te exercere virtutem, sed indignum te proloqui confitere.

33 h Abbas Antonius deficientem in consideratione profunditatis judiciorum Dei, postulavit dicens: Domine, quando aliqui in parvo tempore vite suæ moriuntur, et aliqui ultra decrepitam veniunt senectutem? et quare quidam egestosissimi sunt, alii autem facultatibus ditantur? et quomodo iniusti opulenti sunt, justi vero paupertate premuntur? Et venit ei vox dicens: Antoni, ad teipsum intende; hæc enim judicia Dei sunt, et te scire ea non convenit.

34 i Vetus namque est B. Antonii admirabilisque sententia, monachum qui post cœnobiæ propositum

fastigia nititur sublimitatis perfectionis attingere, et apprehenso discretionis examine, proprio jam potens est stare iudicio, atque ad arcem anachoreticæ pervenire, minime debere ad uno, quamvis summo, universa generis virtutum expectere. Alius enim scientiæ floribus exornatur, alter discretionis ratione robustius communitur, alter patientiæ gravitate fundatur; alius humilitatis, alius continentiæ virtute præfertur; alius simplicitatis gratia decoratur: hi magnanimitatis, ille misericordiæ, iste vigilarum, hic taciturnitatis, ille laboris studio supereminet ceteros. Et idcirco monachum spiritum illa condere cupientem, velut apem prudentissimum debere unquamque virtutem ab his, qui eam familiarius possident, deflorare, et in sui pectoris vase diligenter recondere: nec quid minus aliquis habeat discutere, sed hoc tantum quid virtutis habeat contemplari, studioseque decerpere. Cunctas namque si ab uno velimus mutuari, aut difficile, aut certe nunquam idonea ad imitandum nobis exempla poterunt reperiri.

a *Cassianus Collat. 9. cap. 31. ubi Abbas Isaac ea narrat. Pars prior inde descripta est lib. 4. de Vitis Patrum cap. 33 in fine.*

b *Quasi scilicet nihil aliud præter Deum cogit. Qui potest capere cupiat, et Deo gratias agat. c Pelagius lib. 3. libel. 17. num. 1. S. Ephraem apophth. 5. d Idem Pelagius ibid. num. 3. Est autem hic S. Ammon, cupis animam in carum nihil deferri S. Antonius, ut dictum in vita cap. 14. e Paschasius lib. 7. cap. 13. num. 1. Ruffinus lib. 3. num. 128. Pelagius lib. 3. libel. 13. num. 80. sub nomine incerti sensus. f Addit Pelagius: ad molam circumventis, converteret se animal, etc. g Paschasius lib. 7. cap. 32. num. 1. h Pelagius lib. 3. libel. 13. num. 1. i Cassianus lib. 3. Institut. cap. 4. S. Athanasius supra in vita num. 6 et 8.*

CAPUT VI.

Amor et instructio proximi.

Contigit aliquando Fratri in congregatione Abbatibus Eliæ tentatio, et expulsus inde abiit in montem ad Abbatem Antonium. Et cum mansisset aliquanto tempore apud eum, remisit eum ad congregationem, unde exierat. Illi autem videntes eum, iterum expulerunt: qui similiter perrexit ad Abbatem Antonium, dicens: Noluerunt me suscipere, Pater. Misit ergo senex ad eos, dicens: Navis naufragam tulit in pelago, et perdidit onus quod portabat, et cum labore vacua navis perducta est ad terram. Vos ergo liberatam navim in terram, vultis submergere? Illi autem cognoscentes, quia eum Abbas Antonius remisisset, statim susceperunt eum.

36 b Contigit Fratri cuidam culpa in cœnobia: et dum a ceteris increparetur, ad Abbatem profectus est Antonium. Et assecuti sunt eum Fratres volentes eum reducere, caperuntque ei culpas exprobrare. Ille vero fecisse culpam denegabat. Inventus est ibi Abbas Paphnutius, cui cognomen erat Cephalus, qui talem retulit in congregatione Fratrum inauditam parabolam. Vidi, inquit, in ripa fluminis hominem usque ad genua in limo demersum: venientes autem quidam, ut eum porrecta manu extraherent, usque ad collum demerserunt. Tunc B. Antonius de B. Paphnutio ait: Ecce homo, qui ex veritate potest animas salvare. Quo Fratres illius sermone compuncti agentes penitentiam, eum, qui discesserat, ad cœnobiæ revocarunt.

37 d Dixit iterum: Quia de proximo est vita et mors: si enim lucremur fratrem, lucrabimur Deum: si autem scandalizamus fratrem, in Christo peccavimus.

38 e Frater dixit Abbati Antonio: Ora pro me. Et respondit ei senex: Nec ego tui miserer, nec Deus: nisi pro teipso sollicitus fueris, et poposceris a Deo.

39 f Interrogavit quidam Frater B. Antonium dicens: Quid est detractio, et quid est alium iudicare? Ille respondit: Detractio in omnibus dicitur omnis sermo malus, quem non audet quis præsentem Fratrem suo dicere: iudicare autem, qui dixerit de aliquo. Quia Frater ille negotiator est, et avarus, et cetera.

Aliorum virtutes imitandæ

Penitentem recipiens.

ejus autem sermo

et Deum Insciamur

quomodo proterio detrahitur aut iudicatur.

a
b
c
d
e
f
g
h
i

est minus negotii, die : Adsunt .Egyptii. Quando autem videris venisse aliquos religiosiores, et paulo consideratiore, die : Sunt Hierosolymitani. Rogabat ergo Magnus pro more dicens Fratri Macario : Sunt .Egyptii Fratres, an Hierosolymitani? Respondet Macarius, dicens : Est mixtura. Quando ergo dicebat Macarius : Sunt .Egyptii; dicebat ei Magnus : e Para eis lentem, et da eis quod comedant, et faciebat eis unam orationem, et dimittebat eos. Quando autem dicebat : Sunt Hierosolymitani; sedebat per totam noctem, et eis dicebat ea quae pertinent ad salutem.

17 Sedens ergo illo vespere omnes accessit Magnus. Cumque nullus ei dixisset quod nomen haberet f Scholasticus, eum servus esset g vesper, vocat eum dicens : Eulogi, Eulogi, Eulogi; et eum ter proclamasset, et scholasticus Eulogius non respondisset, putans aliquem alium vocari hoc nomine, dicit ei Magnus : Tibi dico Eulogi, qui venisti ab Alexandria. Tunc ei dicit Eulogius : Quid jubes quæso? Dicit ei Magnus : Quid hic venisti? Respondit ei Eulogius, dicens : Qui tibi revelavit nomen meum, rem quoque propter quam veni, revelavit. Dicit ei S. Antonius : Dilici quare venisti : sed dic coram Fratribus, ut ipsi quoque audiant. Jussus autem a Magno Eulogius, dixit coram omnibus : Hunc mutilatum inveni ego in foro projectum et neglectum habitum; ejus autem miseris, Deum sum precatus ut daret mihi gratiam in ipsum tolerantiae, et illum adsumpsi. Dexteram quoque dedi Deo, quod in morbo ejus curam geram, ut et ego per ipsam salvus sim, et ipse a me recreatur. Sunt autem quindecim anni ex quo simul versamur, sicut etiam tuæ sanctitati revelata sunt omnia. Sed nescio quidnam mali, a me passus, post tot annos me summe vexat, et in animo habui ipsum ejicere, ipso me ad hoc cogente. Ea de causa veni ad tuam sanctitatem, ut mihi consulas quidnam debeam facere, et ores pro me; me enim vexat graviter.

18 Dicit ei Magnus Antonius gravi et austera voce : Abjicias tu eum Eulogi? at qui eum creavit, non abjicit. Si tu eum abjicis, Deus ei excutiat te meliorem qui eum colligat. Contieuit Eulogius, et extinguit eum hæc audisset. Relicta autem Eulogio, Magnus Antonius incipit lingua flagellare mutilatum, et ad eum exclamare : h Mutilate, maculate, terra et colo indigne, non cessas cum Deo pugnare, et tuum fratrem irritare? Nescis esse Christum, qui tibi ministrat? Quomodo aures hæc loqui adversus Christum? Non propter Christum se tuo mancipavit servitio? Cum ergo eum quoque verbis coercuisset inrepantibus, eos dimittit, et eum dissernisset eum Fratribus de iis quae erant iniquae necessaria, rursus accedit ad Eulogium, et mutilatum, et dicit eis : Ne usquam inmoremini, o Fratres, sed abite in pace, et ne invicem separemini, deposita omni molestia, quam vobis injecti demon : et cum bona dictione revertimini in cellam, in qua longo tempore versati estis; jam enim Deus mittit ad vos. Hæc enim tentatio in vos excitata est a Satana, quoniam scit vos jam ad finem pervenisse, et futurum esse, ut coronas a Christo accipiatis, ipsum per te, et te per eum. Nilil ergo aliud cogitaveritis. Quod si veniens Angelus non inveniit vos in eodem loco, futurum est ut corous privetini. Cito ergo festinantes ingressi sunt, et venerunt in suam cellam, caritate perfecti; et intra quadraginta dies, obit B. Eulogius migrans ad Dominum, et intra tres alios obit is, qui erat corpore mutilatus, sed anima firmus ac robustus, qui ipse quoque in manus Dei suum commendavit spiritum.

19 Cum ergo aliquanto tempore versatus esset Cronius circa loca Thebaidis, descendit in monasterium Alexandriae, accidit, ut Beati quidem Eulogii obitus a fraternitate celebraretur quadragesimus dies, manci autem tertius. Cum ergo hoc didicisset

Cronius obstupuit, et acceptum Evangelium ut fidem haberent audientes, posuit in medio Fratrum : et eis juravit, narrans Magni Antonii de his prescientiam, et de omnibus quae acciderant, et dicens : Horum ego verborum sui interpretes, cum B. Antonius Græce nesciret : ego vero sciebam utramque linguam, et eis sum interpretatus, beatis quidem deinceps per Christi gratiam; Eulogio, et corpore mutilato Græce, quæ a Magno dicta sunt, ipsi autem Sancto et Beato Magnoque Antonio .Egyptiace, quæ dicta sunt ab utroque.

a Palladius lib. 3, cap. 25 et 26. De Cronio agit Rufinus lib. 2, de Vit. PP. cap. 23, et de Eulogio eodem narrat Paschasius lib. 7, cap. 19, num. 3. b De loco hoc actum in prolegom. § 2, uti de discipulis Mavario et Amatha § 3. Cronius videtur Babylonie profectus ad montem S. Antonii, et hinc Hieracium rediisse, adeoque inter utramque urbem collocaie incluso circuitu a se facta.

c Paschasius qui elephantiaico morbo cruciabatur, d idem littoralis naviculae imposuit. e Idem hic filii botanum, et sumant cibum. Palladius Græce παύρον αὐτοῦς φάρον, vel δὸς αὐτοῦς ἐσθῆν. f Disciplinam liberalium scholasticus dicitur a Palladio.

g Paschasius mutili in tenebris. h Græce ἀσθενῆσαι, παρρησιμία. Paschasius Elephantiose, cæco et luto horride. παῖδος lutum significat. MS. Venetum apud Huswegium cum. 63, ἀσθενῆσαι ἐστὶ παρρησιμία, mutilatum et truncatum. Tetus Palladii interpret. Leprose, inveterate dierum malorum.

CAPUT VIII. Exercitatio S. Pauli Simplicis.

a Narravit autem sanctus Christi servus Hierax, et Cronius, et plures alii ex Fratribus ea quæ sum dicturus, quod quidam Paulus agrestis agricola, insigniter innocens, et moribus simplex, uxorem duxerat mulierem formosissimam, sed moribus improbam, quæ longissimo tempore peccans eum latuit. Aliquando autem de improvviso regressus ex agro, et ingressus domum suam, invenit eos turpia perpetrantes, delucente Paulum providentia ad id quod erat sibi conducibile : eumque cum vidisset eum eo cum quo habebat stupri consuetudinem, honeste ac decore risit, et eis exclamavit, dicens : Bene est, bene est : revera non est mihi curæ. Per Jesum ego eam non accipiam amplius; abi, eam tibi habe, et ejus filios; ego enim recedo, et efficiar monachus.

31 Cum mali autem dixisset aliquid, pertransit octo mansiones, et abit ad S. Antonium, et pulsat ostium, Egressus autem S. Antonius eum interrogat : Quid vis? Ei dicit Paulus. Volo fieri monachus. Respondet ei Antonius Senex sexagenarius non potest hic fieri monachus; sed potius abi in vicium, et operare, et vitam dege operariam, Deo agens gratias. Non potes enim sustinere afflictiones solitudinis. Respondet senex, et dicit : Si quid me docueris, illud faciam. Dicit ei Antonius : Dixi tibi te esse senem, et non posse esse monachum, abi Si enim vis esse monachus, ingrediare contubium, ubi sunt complures Fratres, qui possunt tuam ferre imbecillitatem. Ego enim hic solus scilicet, quinque dierum spatio interjecto comedens, idem esuriens. His ergo verbis Paulum abigebat. Postquam autem eum non admisit, clauso ostio Antonius tribus diebus foras non est egressus, propter ipsum, ne quidem ad necessitates suas. Senex autem pertransit non recedens. Quarto vero die cum eum premeret necessitas, aperto ostio egressus est : et cum rursus vidisset Paulum, ei dicit : Abi hinc senex, quid mihi es molestus? non potes hic manere. Dicit ei Paulus. Fieri non potest, ut ego alibi, quam hic moriar. Cum aspexisset autem Antonius, et vidisset eum non ferre ea, quæ sunt ad victum necessaria, non panem, non aquam, non aliquid aliud, et jam quartum diem perseverasse jejunum, cogitavit apud se ne forte moriatur, ut qui non sit assuetus jejunare, et meam maculet animam; eum ergo admittit.

32 Tunc ei dicit Antonius : Potes esse salvus, si habeas obedientiam, et quod a me audieris hoc feceris. Paulus autem respondens, dixit : Faciam quaecumque jusseris. Talemque vite asperam rationem, et illis

EX VIII PP. Cronius juratus testatur hæc gesta.

eorum interpretes.

u

Paulus Simplex relictæ uxore ob uditurum.

sexagenarius petit uderi monachos admitti

reijcitur a S. Antonio

u-mittitur

cu accepit abo

et ex oratione

f g dierna revelatione Eulogium novit

subtenuissimæ ad oculum recurre

conspicit et mutilatum dixerat

h

itit involuntate id la admittit.

itit involuntate id la admittit.

Ex vitis PP.
exercetur in
obediencia,

b
operantione.

illis diebus suscepit Antonius, qualem quando erat in principio juventutis. Ejus ergo mentem probans Antonius, ei dixit: Sta, et ora in hoc loco, donec ingrediar, et afferam tibi quod opereris. Ingressus autem speluncam per fenestram animadvertit eum in eo loco b totam hebdomadam manere immobilem, cum ab aestu torreretur. Egressus autem post hebdomadam, cum ex palmis ramos madefecisset, ei dicit: Accipe, et contexe funem, ut me vides. Textit senex ad horam usque nonam quindecim ulnas magno labore. Cum autem vidisset Antonius id quod contexuerat, id minime si placuit, et ipse ei dicit: Male contexuisti, refexe, et denuo contexe; cum jam septimo die jejunus ageret, idque cum esset grandis ætate. Tantum autem eum hac de causa afflixit, ut agre ferens senex fugeret Antonium, et vitam monachorum. Is autem eosdem ramos et retextuit et titerum contexit cum magno labore, quod ex contextura prima fuisset corrugati.

Jejunio,

53 Cum ergo vidisset Magnus Antonius cum nec murmurasse, neque animum abjecisse, neque vultum suum omnino avertisse, et neque vel tantillum succensuisse, propter eum est compunctus. Et sole occidente ei dicit: Patereule, vis comedamus fragmentum panis? Dicit ei Paulus: Ut tibi videtur, Abba. Hoc quoque rursus inflexit Antonium, quod non ad cibi nuntium protinus accurrerit, sed ei potestatem permiserit. Para ergo, inquit, mensam; et obediit. Fert panes Antonius et imponit mensæ quatuor paxamates sex unciarum, et sibi quidem unum madefecit, erant enim siccæ; illi autem tres. Psalmum psallit Antonius, quem noverat: et eum cum duodecies cecinisset, duodecies oravit, ut in hoc quoque Paulum probaret. Senex autem simul precatus est, ipso Magno Antonio promptius et alacrius. Malebat enim, ut arbitrator, pascere scorpiones, quam una vivere cum adultera. Post duodecim autem orationes, Paulo dicit Magnus Antonius: Sede, inquit, et ne comedas usque ad vesperam: sed solum attende esculentis. Cum autem fuisset vespera, et Paulus non comedisset, dixit ei Antonius: Surge, ora, et dormi. Ille autem mensa relicta sic fecit. Media autem nocte excitavit eum ad orationem, et usque ad horam nonam produxit orationes. Meusa autem rursus apposita cum et rursus cecinisset, et orasset, sero vespere sederunt ad comedendum. Cum ergo comedisset Magnus Antonius unum paxamatem, aliud non tetigit. Senex autem comedens tardius, adhuc tenebat paxamidium quod ceperat, expectabat ergo Antonius donec perfecisset, et dicit ei: Comede, Patereule, etiam unum aliud paxamidium. Dicit ei Paulus: Si tu comedas, ego quoque comedam; te autem non comedente, nec ego comedam. Dicit ei Antonius: Mihi sufficit, sum enim monachus. Et ille: Et mihi sufficit; nam ego quoque volo fieri monachus. Surgit rursus, et facit duodecim orationes, et psallit duodecim psalmos. Et post orationes primi somni parum dormiunt, et rursus expergiscuntur ad psallendum a media nocte ad diem usque.

oratio.

tenui victu.

vigilia,

pergrinatione

silento,

et variis laboribus.

54 Deinde misit eum ad obeundam solitudinem, dicens ei: Veni huc post tres dies. Cum hoc autem factum esset, et quidam Fratres ad eum venissent, observabat Paulus Antonium quidnam vellet eum facere. Is autem dixit ei: Tacens ministra Fratribus; neque aliquid gustaveris, donec Fratres fuerint iter ingressi. Postquam autem tertia jam impleta esset hebdomada ex quo non comederat Paulus, Fratres eum rogabant: Qua de causa tacet? Cumque ille non responderet, dicit ei Antonius: Quid tacet, colloquere cum Fratribus. Ille vero est collocutus. Cum aliquando ei fuisset allata urna mellis, dixit ei Antonius: Frange vas, et mel effundatur. Sic autem fecit. Et ei rursus dicit: Collige rursus mel concha, ne sordes aliquas inferas. Et rursus jussit eum aquam haurire toto die. Et rursus, eum

vestem ejus dissoluisset, jussit consuere. Tantam denique hic vir possedit obedientiam, ut ei etiam data sit gratia divinitus, nempe ut ejeceret dæmones. Postquam ergo vidit senem Magnus Antonius prompte eum esse ad omnia secutum in vitæ exercendæ ratione, ei dicit: Vide, Frater, si sic in dies potes, mane mecum. Dicit ei Paulus: An quid mihi possis amplius ostendere, nescio: nam ea quæ vidi a te fieri, ego quoque facio facile, et citra laborem, Deo mihi opem ferente.

55 Tunc ei dicit Antonius alio die: In nomine Jesu, ecce factus es monachus. Cum autem satis superque compertum haberet in omnibus Magnus et Beatus Antonius esse admodum perfectam animam Christi servum, ut qui esset admodum simplex; post certos menses, Dei gratia opem ferente B. Antonio, facit ei deinceps cellam ad tres, vel quatuor lapides a sua cella. Et dicit ei: Ecce Christi virtute, opem ferente, tu factus es monachus: mane deinceps seorsum, ut etiam facias periculum dæmonum. Cum ergo anno uno apud se habitasset Paulus Simplicissimus, et gratia dignatus est adversus dæmones, et adversus omne genus morbos, se perfecte gerens in virtute exercitationis.

56 Quodam ergo die adolescentulus, qui supra modum graviter vexabatur a dæmone, allatus est ad B. Antonium, habens principalem sævissimum dæmonem, qui etiam ipsum cælum maledictis et probris insequabatur. Cum igitur adolescentem observasset Magnus Antonius, dicit iis qui eum ducebant: Non est hoc meum opus; nam contra hunc ordinem dæmonum, nempe principalem, nondum sum donatus gratia: sed hæc est Pauli gratia Simplicis. Abiens ergo Magnus Antonius ad probatissimum Paulum, ipsos quoque deduxit, et dicit ei: Abba Paule, eijce hunc dæmonem ab hoc homine, ut sanus ad sua redeat, et Dominum glorificet. Dicit ei Paulus: Tu vero quid: Dicit ei Antonius: Non est mihi otium, est aliud quod agam. Et relicto illic puero, reversus est Magnus Antonius in suam cellam. Cum ergo surrexisset innocens senex, et efficacem effudisset orationem, dicit, provocans dæmoniacum: Dixit Abbas Antonius, Egredere ab hoc homine. Dæmon autem maledictis insequabatur Paulum et Antonium: Helluones isti in senectute, veterinosi, insatiabiles, qui propriis numquam sunt contenti, quid est vobis commune nobiscum? quid in nos exercetis tyrannidem? Tandem dicit ei Paulus: Aut exhibis, aut abeo, ut id dicam Christo, isque faciet ut sit tibi vix, etc.

57 c Cum Thaisis tribus annis ita fuisset inclusa, concoluit Abbas Paphnutius, et mox profectus est ad Abbatem Antonium, ut ab eo requireret si peccata ejus remisisset ei Dominus, an non. Cum ergo pervenisset, et tantam illi causam subtiliter narrasset, convocatis suis discipulis Abbas Antonius præcepit ut illa nocte omnes vigilarent, et in oratione singulatum persisterent, quatenus alicui ex eis declararet Deus causam, pro qua Abbas Paphnutius venerat. Itaque cum singuli secessissent, et incessanter orarent, Abbas Paulus major discipulus S. Antonii vidit subito in cælo lectum pretiosis vestibus adornatum, quem tres Virgines clara facie fulgentes custodiebant. Cum ergo ipse Paulus diceret: Non est largitio hæc alterius, nisi Patris mei Antonii; vox ad eum facta est: Non est Patris tui Antonii, sed Thaisis, meretricis est.

a Hæc plenius illustrabimus 7 Martii, quo die colitur S. Paulus Simplex: hic ne quid desit ex Actis S. Antonii, quæ ad eum pertinent excerptimus. Scribant ea Palladius lib. 8. cap. 28, et Iulianus lib. 2, de Vit. PP. cap. 31, sed contractus.

b Rufinus: per totam diem, et per totam noctem.

c Acta S. Thaisis, quæ 8 Octob. colitur, ubi de Paphnutio plura.

In omnibus
absque mur-
miratione
obediit.

habitat in
cella ab Anto-
nio remotus.

Miraculis cla-
ret.

Energume-
num ab Anto-
nio adductum

liberat.

Indicta ab An-
tonio ora-
tione.

ostenditur
Paulo locus
Thaisi para-
tus.

DE TRANSLATIONE I ET II Reliquiarum S. Antonii.

EX VARIIS.

Sacrum B. Antonii corpus sub Justiniano Imperatore divina revelatione repertum, Alexandriam delatum, atque in ecclesia S. Joannis Baptiste humatum fuisse commemorant XVII Januarii Martyrologia, Romanum, Bedæ, Usuardi, Adonis, Rabani, Notkeri, Bellini, aliæque MSS, et excusa. Idem tradunt Isidorus Hispalensis ejus ætatis proximus in Chronico; Bedæ lib. de sex mundi ætatibus; Freculphus tom. 2. Chron. lib. 3, cap. 22, aliæque. Suscepit Imperium Justinianus Maritimo Cos. an. Ch. 527, ab obitu S. Antonii 172, tenuitque annos 38, menses 8. Non recte igitur Sausains in supplemento ad XVII Martii, et Octavius Pancirolus Regione 2. Urbis, Ecclesia 44. S. Antonii corpus centum tantum et sexaginta annos voluit latuisse. Propius absunt ut vero lectiones ex propriis Ordinibus Antoniani officii infra, in quibus in abdito eremi loco centum septuaginta annis corpus permansisse traditur. Sed quoto Justiniani anno inventum fuerit, non convenit inter auctores, adeoque annotat Baronius ad Martyrol. cui potissimum assentientium sit, haud libere esse definire. Ad in Chronico annum Christi assignat 527, sub imperio Justiniani vortidia. Aymarus Falco in historia Ordinis S. Antonii, de quo infra, par. 2, cap. 4, ad Ecclesiasticorum scriptorum atque historicorum omnium consensu constare anno Justiniani Imp. secundo corpus fuisse repertum. Westmonasteriensis in Floribus historiaron, Siebertus in Chron. et MS. Florarii Actor XV Febr. et XI Junii, contigisse inventionem voluit an. Ch. 529, Justiniani 3. His lectiones adstipulantur et Pancirolus, forte et Sausains, quod an. Ch. 339, obisse existimant: ad eum enim annum si CLXX adpreeris, (sic librarius oscitanter, CLX solum expressit) 529 officies. Marianus Scotus in Chron. anno Ch. 331, Justiniani 3, post Consulatum Lampulci et Orvisti, eam translationem adnotat: cui assentiri mavult Baronius ad eum annum num. 27. Cuspinianus differt in annum Ch. 341.

2 Revelationi porro corporis alius, alius Inventioni assignatur dies; illi quidem ab antiquis temporibus, teste Fulcone supra, XXVII Junii, (Ita Martyrol. Colon. et Auctarium Carthusie Colon. ad Usuardum: Ipsa die Revelatio S. Antonii Abbatis et Confessoris,) huic XI Junii. Eadem Martyrologia: Eodem die Inventioni corporis B. Antonii Abbatis et Confessoris. Fusius de die Martyrol. Germanicum. In Florario MS. revelatio simul inventionique et translato ad unum illum adscripto diem: Eodem die corpus B. Antonii Abbatis divina revelatione inventum, Alexandriam est translatum anno salutis 529. Mauricijus XIII Junii inventionem memorat, secundamque translationem, cum Constantinopolim est deportatum. Sausains etiam tertiam addit: Eodem die inventio corporis sanctissimi Anachorete Antonii, cognomento Magni, quod ex Ægypto Constantinopolim; indeque in Gallias delatum, Viennæ in celebri toto orbe sui nominis basilica, quæ etiam religiosi ordinis eujus est, repositum, eundem honore quiescit. Translatione prima XV Februarii in MS. Florario individuatus est: Translatio S. Antonii Abbatis et monachi, anno salutis 529. In Bedæ Kalendario Antonii memoria inserta est V Idibus Aprilis.

3 Alteram translationem cum divinum illud pignus Alexandria est Constantinopolim devertim, Galesinus XII Junii consequunt Constantinopoli, Translatio S. Antonii Abbatis, quæ, ut in Notatum, addit, celebrata primum est an. Ch. 670, Perstringit Galesinus Perovius XIII Junii, tanquam non Constantinopolim reliquæ hæ fuerint, sed ex Ægypto Viennam immediate delata: et monumenta, quæ ipse in contrarium citat, comitibus S. Antonii Viennæ, Galesinus liquido suffragatur. In Lætanibus Antonianis deuntur Constantinopolim translata reliquæ post Ægyptiorum ab Imperio Constantinopolitano defectionem, Saracenis

Arabiam occupantibus. Theophanes lib. 18, cap. 64, 65 et 66, scribit Bosram atque Arabiæ civitates interceptas a Saracenis anno Heraclii Imperatoris 24, Christi 633, sequenti captam Damascum, subactamque Ægyptum. Priore anno Heraclius Syria relicta, in desperationem ruens, sublatis pretiosis lignis ab Hierosolyma Constantinopolim adiit. Videtur Alexandrinorum quidam aut Imperatoris procuratores et præfecti, ejus exemplo cum sacro thesauro, in quo hæc S. Antonii reliquæ erant, Constantinopolim etiam profugisse: an tamen superstite Heraclio, non omnino certum est. Persuadent id verba lectionum, et quod subsequens sub eodem Heraclio annis Palestina omnis, Syria, Mesopotamia, interceptis Hierosolyma, Antiochia, Edessa, cesserant Saracenis. Mortuus est Heraclius 11 Martii an. 641. Successit Constantinus e priore illi conjuge natus, quartumque post mensem veneno sublatus a noverca Martina, ut cum Heracleona filio ipsa regnaret; quibus sexto mense exacto, capessit gubernacula Constantini filius Constans. Huic an. Ch. 668, filius Constantinus Pogonatus, egregie Catholice ac pius, successit; sub quo translatae has sacras reliquias statui supra Galesinus, aut certe publico primum cultu honoratas; idcirco nova quasi inventio habita quibusdam, et cum priore, quæ Justiniani ætate acciderat confusa.

4 Gabriel a Podio-Herbaldi, sive, ut alius scribitur, Putherbæus, vulgo Du-Puyherbault, in Historia Sanctorum Aloysii Lipomani Gallicæ versa, addit ad Vitum S. Antonii Corpus ejus ab Imperatoris Constantini satellitibus inventum fuisse, et Constantinopolim deportatum, inde Viennam translatum, in monasterium a filio S. Guilielmi edificatum, ejus festiuitas Idibus Junii celebretur. Quo die ita Manrolyens: Item inventio corporis B. Antonii Abbatis, quod ex Ægypto Constantinopolim tempore Constantini devertum est. Inde a filio S. Guilielmi Comitis Jacobino Viennam in Galliam translatum est. At III Id. Junii Martyrologium Germanicum: Item Inventio corporis S. Antonii celeberrimi Abbatis, quod tempore Constantini ex Ægypto Constantinopolim delatum est, factis in itinere multis miraculis, eiectioneque ex filia Imperatoris Constantinopolitani demone. Quo deinde Comes quidam, cognomento Jacobinus, S. Guilielmi filius, e Gallia venit, qui sacrum hoc corpus, dono acceptum, Viennam in Galliam deportavit, eodem ipso die, quo inventum fuerat. Ubi idem usque in hodiernum diem innumeris miraculis claret. Est et historia hujus Translationis fuscè delicta in MS. Ultrajectino Clericorum S. Hieronymi, excusa etiam Belgico idiomate Suolla an. Ch. 1490, Germano Colontæ eodem fere tempore, in quales antiquis Passionalibus sive Legendariis. Verum, quamvis plurima in ea haud dubie veritati congruant, quæ scriptorem ipsum aut a Græcis aut ab Ægyptiis, de revelatione et inventione, nec non revelatione hujusmodi accepisse vel audisse arbitrat Falso cap. 4, illi tamen rerumque et temporum non satis gnarus videtur; et veræ fidei intermiscendo corrupte explicuisse, et que veraciter narrando, ut par erat, assequi non potuerat, propria inventione supplere conatus fuisse. His ergo amissis, ita pincis secundam translationem complectitur ipse Falcap. 8, quæ et serius contigisse arbitrat:

5 Quam post Romani imperii lapsum ac declinationem, Ægypti provincia Constantinopolitanis Imperatoribus diu paruisset, tandem Ægypto vel avaritiam vel superbiam Græcorum pertæsi, ut historici tradunt, circa annum Dominice Incarnationis septingentesimum quartum, ab imperio Constantinopolitano ad Saracenos defecerunt. Quod licet ea lege et condicione factum esset, ut cuius sine molestia in propria secula vivere liceret, plures tamen Ecclesiastici viri, sanctæque religionis cultores, principatum et dominationem infidelium perhorrescentes, sibi quocerto certius persuadentes, Ecclesiam Dei ab ipsis Saracenis gravia in posterum esse passuram, ab

sub Heraclio,

aut posteri

fortassis Constantino Pogonato?

confusa cum prima inventionione

narrata ea Ananæ Galonc

Corpus S. Antonii divina revelatione inventum, et Alexandriam translatum.

sub Justiniano Imp.

Revelatio et Inventione 27 Junii

Inventio 11 Junii

Translatio prima 15 Februar

Translatio secunda 12 Junii corporis Constantinopolitano

EX VARIIS.

Alexandria solventes, cum sanctis, quas secum habebant, reliquiis, ad Constantinopolitanam Imperatorem ejus Jitioni antea parere consueverant, transfretarunt. Quos idem Imperator benigne susceptos humanissime pertractavit, locumque mansionis illis assignavit. Magnam autem hac in re comperio scriptorum varietatem, quibusdam referentibus sanctas hujusmodi reliquias, quæ ab Alexandria delatæ fuerant, in majori, seu Patriarchali, ecclesia Constantinopolitana, id est, in S. Sopyiæ templo, fuisse repositas: aliis contra asserentibus, illas non infra urbem, sed in suburbano quodam loco eidem civitati propinquo, fuisse collatas. Mibi profecto propius vero esse videtur, religiosos illos viros ex Ægypto ad veteris clericis Ecclesiæ Constantinopolitanæ nequaquam fuisse aggregatos, ininusque etiam reliquias ab ipsis Ægyptiis delatas majori Ecclesiæ traditas, sed potius ab eisdemmet Ægyptiis, in loco sibi per Imperatorem assignato, peculiariter fuisse conservatas.

DE TERTIA TRANSLATIONE.

Tertia Translatio-
tionis histo-
ria,

Tertia Translatio est, qua Constantinopoli in Galliam pretiosum hoc cinereon ulportatum est. Ea describitur ab auctore satis antiquo, qui ante ordinem Antonianum institutum, de quo mox, videtur virisse, cum ejus non meminerit: ex relatione tamen aliorum quæ scribit se accepisse profertur. Eam idem MS. Ultrajectinum representavit. Subjungimus varia ex Historia Antoniana Aymari Falconis.

festivitas 17
Martii

7 Huic translationi sacrata est XVII Martii dies in MS. Florario, Martyrolog. Colonien. Auctario Carthusiæ Colonien. ad Usuardum, et Martyrolog. Germanicæ. Consentiant Lectiones, quas infra recitamus, quo die Saussains in Supplemento ad Martyrol. Gallic. In territorio Viennensi ad Furaniam fluvium, in archimonasterio Antoniani ordinis, suscepto corporis S. Antonii Magni Abbat. quod primum in ignoto Thedaidos loco sepultum, ibi centum et sexaginta annos latuit; sed tandem Dei providentia repertum, Alexandriam primum, deinde Constantinopolim, postea in Galliam translatum, in isto monasterio, quod in ejusdem sanctissimi Confessoris honorem erectum fuit ac dictum, magno honore repositum est. Estque Gallie, ut idem 17 Januarii scribit, decus sempiterna et inexpugnabile presidium. Ferrarius XIII Junii: Viennæ in Gallia translatio corporis S. Antonii Abbat. Sed prior aliqua eo die celebratur.

Sub Lothario
Rege Franciæ
reliquias de-
tulit

8 Facta dicitur in Lectionibus hæc Translatio Lothario II imperante. Is Ludovico IV Transmarino Franciæ Regi successit an. Ch. 954, obiit 986. Dicitur secundus, respectu Lotharii Imperatoris, Regis Italiæ, Austriæ, Provinciæ, et Burgundiæ superioris; cujus filius Lotharius actus intra solam Lotharingiam dominatus est, ideoque hic omissus in serie Dynastiarum Regum Burgundiæ, cujus pars tunc erat provincia Viennensis, ut docet Andreas du Chesne in Historia Comitum Alboensium et Delphinorum Viennensium cap. 1, ubique Joannes Geysen sermone habito de S. Antonio in Concilio Constantiensi tom. 1, operum exclamat: O felicem dixerim Viennæ et Burgundiæ regionem, que venerandis corporis sacrosancti Antonii reliquiis decoratur!

Jacelinus,

9 Reliquias eas Jocelinus, seu Jacelinus, qui Maurolyco et Martyrolog. Germanico Jacobinus est, Constantinopoli attulit: ilque apud omnes in confesso est, at quis ille Jocelinus fuerit hanc perinde liquet. In Lectionibus appellatur Comes Viennensis. Pancirolo Magnus Baro provinciæ Viennensis. Miræo ex historia Antoniani Castri Albenciani et Mote S. Desiderii Domini. Baronio ex stirpe Comitum Pictaviensium oriundus. Putherbo, Maurolyco, et Martyrolog. Germanico supra, filius S. Guillelmi. Antonio Vincentio Domeneco in historia Sanctor. Catalaniæ ad XXX Augusti de Translatione S. Agnetis, de qua 21 Januarii,

plus Guicel-
mi Comit. .

Guillelmus Guillelmi filius. In historia Translationis dicitur filius Comitum Guillelmi, qui unus de pugnantibus esse creditur, qui pro bono vitæ suæ merito, quam in monasterio suo duxisse fertur, S. GUILLELMUS appellatur. A Falcone infra Cornutus agnominatur. An hic Fortassis Guillelmi Capitis-stupei Comes et Aquitanix Duc. sextus, ejus vero nominis tertius fuit? Is defuncta uxore Agnete, atque Adomalda, monachus in cenobio S. Cypriani in agro suburbano obiit decrepita senectate, circiter an. Ch. 1020, ut narrat Joannes Bouchetus lib. 3, Annal. Aquitanix cap. 1 et Claudius Robertus in Abbatia S. Cypriani. De variis Guillelmi agemus X Februarii.

quis hic.

10 Similiter de Jocelini posteris hæreditibusque controversitur. Aymaro infra num. 12, dicitur hæreditas illius sine liberis defuncti ad Hugonem Desiderium, nobilitate insignem virum, jure propinquitatis delata, Huigo aliis Guigo, et Gigno, appellatur. Baronius tom. 11, an. Ch. 1089, num. 18, citato Aymaro, Guigonem hunc Jocelini filium vocat, melius pronepotem, aut abnepotem, aut certe hæredem dixisset; cum infra in historia Translationis num. 5, tam ipse Jocelinus, quam posteri ejus postea per multa annorum curricula secum quocumque pergerent deferri reliquias facerent et num. 6. Guigo, qui quasi jure hæreditario easdem reliquias vendicaret, exemplo patrum suorum, ubicumque pergeret, circumferret. Quæ statutam ante delati corporis chronologiam confirmant requiruntque centum facile annorum spatium, quod a Jocelino et Lothario Rege ad Guigonem interessit.

Eorum po-
steri.

11 Hic autem Guigo is fortasse fuit, a quo genealogium Comitum Alboensium, seu eustri Albenciaci, et Delphinorum Viennensium, deducit Andreas du Chesne, qui deinde Cluniarum sub S. Hugone Abbate monachus fuit, de quo nos ad vitam ejusdem Sancti I Martii, aut certe alius ejusdem stirpis, a quo Guigo II, Crassus fuerit prognatus: nisi ipse potius Guigo Crassus hic sit qui S. Hugonem Episcopum Gratianopolitanum legitur, in hujus vita I Aprilis, et devote tempore tranquillitatis coluisse, et invictissime pro justitia resistenti molestias non parvas nec paucas intulisse, quare grande placitum inter eos habitum est in presentia Viennensis Archiepiscopi, qui postea Papa Calixtus effectus est, etc. Idem Archiepiscopus, teste Aymaro infra num. 16, templum Motæ a Guigone erectum consecravit, sub quo et Ordo S. Antonii coluit. De Guigonis majoribus varias opiniones profert du Chesne.

et iis Guigo,
Mote subur-
tor

12 At non integrum S. Antonii corpus Constantinopoli asportatum fuit a Jocelino in Galliam. Num an. Ch. 1231, Lambertus Præpositus Ecclesiæ collegiæ S. Mariæ Brugis, impetravit partem brachii S. Antonii, aliorumque Sanctorum curias reliquias, et Constantinopoli Brugas attulit, ut in monumentis ejusdem Ecclesiæ legitur. Jacobus Meyerus lib. 8, Annal. Flandriæ de salis S. Antonii reliquiis idem testatur ad an. Ch. 1231, Lambertus Antistes Ecclesiæ B. Mariæ Brugensis retulit domum ex Constantinopoli partem brachii D. Antonii.

Reliquiæ
S. Antonii
Brugis.

13 Ejusdem barba in sede parochiali S. Cuniberti asseruntur Coloniæ Agrippinæ, ac circumfertur unius sudoris prodigium ad statum urbis locum crebris, ut dictum est XIII Januarii adventum B. Godefridi num. 37 in Prolegomenis; testaturque id Erhardus Winheim in Sacratio Agrippinæ, Ecclesiæ 35. Ibidem in Ecclesia Ordinis Antoniani inter varias reliquias religiose asseruntur notabilis pars manus S. Antonii in peculiari sacello eidem dicato, ut idem Winheim Eccles. 17. Aliquas ejusdem reliquias habet Ecclesia Cathedralis Tornuci, ut narrat in historia Tornacensi Joannes Cognatus lib. 3, cap. 36. Duas hic Antverpiæ in domo professo Societatis Jesu ejusdem S. Antonii reliquiarum particulas asseruimus, ut patet in archivo hujus domus litteris FF et EEE Romæ S. Antonii templa aliqua sunt ejusdem reliquiis, teste Octavio Pancirolo, ornata, quorum præcipuum est Ordinis Antoniani regione 2 Eccl. 30, cili-
cio

Coloniæ.

Tornuci.

Antverpiæ.

Romæ.

cio S. Antonii celebr. In alijs præter particulas ossium servantur aliquot folia vestis e palmis confecta, qua a morte S. Pauli Thebæi accepta Antonius diebus solemnioribus induebatur. Reliquam hoc vestimentum in cenobio Antoniano servatur, et ita describitur ab Aymaro cap. 7.

14 Cernitur ad hanc usque diem una cum sanctissimis dicti corporis reliquijs exesum quoddam, nimisque vetustate detritum vestimentum, quod pauli primi eremite fuisse nonnulli existimant, tametsi plerique non Pauli, sed Antonii potius fuisse opinentur. Materia que aut qualis sit, non facile discerni potest. Color est fumoso persimilis, textura artificiosa, superficie exterius plana; intèrius vero prolixæ atque prominentes barbulae birsutam villosamque speciem reldunt. Posterius ad collum consutitiam habet scuti formam, elansum est undique, nulla fissura aut apertione patente, præterquam ad caput immittendum. Ad hæc ora ipsius vestimenti per gymni inferius complicata cernitur, ne textura sese attritu dissolvente fimbriaretur. Christianissimus Francorum Rex Franciscus ejus nominis primus nuper viso eo ipso pallio judicavit palmeum esse, cui plerique sunt assensi. Vetustas tamen ejus rei certitudinem intuentibus admittit.

TRANSLATIONIS HISTORIA.

ex Officijs Ord. Antoniani editis Romæ 1592.

Cum B. Antonius quintum et centesimum annum ægens e vita migrasset, duo discipuli, quibus ipse mandaverat, corpus ejus juxta conductum Patris, ne Ægyptiorum more inhumatum reservaretur, in abdito eremi loco sepelierunt; ubi centum septuaginta annis ignotum permansit. Deo autem, qui servi sui memoriam in universo orbe celebrandam proposuerat, aliter disponente, ipsius corpus Justiniano a juniore imperatore divinitus inventum, Alexandriam translatum est, atque ibi in ecclesia S. Joannis Baptistæ reconditum, populi concursu, et votis fidelium honorari cepit. Deinde post Ægyptiorum ab Imperio Constantinopolitano defectionem, Saraceni Arabiam occupantibus, Christiani in eoque diversas Sanctorum reliquias, ne in manus infidelium pervenirent, Alexandria asportantes, B. Antonii corpus Constantinopolim detulerunt, et in vetusto templo, non procul ab urbe, benigne ab Imperatore suscepti, consideræ. Et hæc quidem fuit sancti corporis secunda translatio.

2 Lapsu temporis Lothario secundo imperante, cum dira sacri ignis lues passim per occidentales regiones grassaretur, nec arte medica, ullove humano auxilio, exstinguì posset; suorum Dominus miseratus languores, quoniam bonum olim medicum Ægypto dederat, ejusdem sanctissimi Patris reliquias, ut oculis etiam partibus mederetur, ab orientalibus oris in Viennensem provinciam transferri voluit. Cum enim eo tempore Comes Jocellinus Viennensis, vir pietate et militia clarus, Hierosolymam, persolvendi voti causa, cum multis nobilibus et contribulibus adisset; eumque voto peracto, regiones illas orientales peregraret, sollicite exquisivit, quo in loco reliquie B. Antonii extarent, sive divinitus (ut fertur) admonitus, seu pia devotione erga sanctum Patrem Antonium affectus, quod paulo ante ipsius implorato auxilio, a lethali morbo convalescisset; intellexitque Constantinopolim jampridem translatas ibidem asservari. Igitur properandi avidus, tametsi propter hostium agmina aditus intercluderetur, divina tamen gratia, ac B. Antonii patrocino fretus, omnem itineris difficultatem superavit, et Constantinopolim suo cum universo comitatu incolomis pervenit. Quos Imperator ob gentis nobilitatem honorifice suscepit.

3 Certior interea factus Jocellinus, B. Antonii

reliquias, quarum gratia arduum hoc iter arripuerat, in quadam ecclesia pene desolata, minus decenter, ob ministrorum inopiam et paucitatem, asservari; Imperatorem suppliciter adiit, et petiit, ut eas in Viennensem Gallie provinciam comitantibus illius Ecclesie ministris, deferre sibi liceret: quod facile impetravit, divina sibi tanti muneris obtinendi suffragante gratia. Laetus igitur, votique compos, sacro donatus munere, prospera usus navigatione, in patriam remeavit. Dumque tanti thesauri deponendi locum et veneratione et majestate decorum perquireret, nullas interea absque sacris reliquijs aggrediebatur expeditiones, quæ sibi semper ob B. Antonii merita prospere succedebant. Pace vero cum finitimis et exteris tandem bello parta, templi construendi in tanti nominis honorem, et sacrarum reliquiarum depositionem, curam adjecit. Locus autem idoneus visus est sibi oppidum tunc S. Desiderii Mota vocitatum, ubi prima illius angusti templi S. Antonii Viennensis, quod hodie cernitur, jacta fuere fundamenta, cum antea esset tantum ædicula B. Mariæ dicata. Ex quo et primarium illud templum, et oppidum S. Desiderii Mota, mutato nomine S. Antonii sortita sunt vocabula. Unde Antonianus Ordo ab iis ceptus primordiis, ad summam Dei Omnipotentis gloriam, pauperumque sacro igne laborantium..... per orbem universum fausta propagatione eversit.

a Videtur hanc lectionem auctor Justinus seniori Justiniano nomen tribuere nam Justinianus II, fuit Obmolvetus Constantin Pogonati filius, qui natus annis 130, post aliam S. Antonii translationem unius erat.

EADEM HISTORIA

ex veteri MS Ultrajectino.

PROLOGUS.

Quia, favente Domino, B. Antonii vitam, a beate memorie Athanasio Alexandrine Ecclesie Archiepiscopo ad eruditionem fidelium luculento sermone digestam ad Fratres eremi, legendam habemus operæ pretium est, ut scripto nihilominus inseratur, quemadmodum venerandum corpus ipsius de Thebaidæ finibus ad nostras devenit oras, vel a quibus personis tantus thesaurus de tam longinquis provincijs deferri potuerit. Impossibile forsitan quibusdam videtur, ut id, quod infra præfatæ regionis eremum in ignoto loco a duobus tantum discipulis humanum fuisse legitur, et cunctis alijs quamolim vixerunt incognitum, postmodum sit offossum, et hinc miraculis delatum. Sed non est impossibile id Deo.

2 Ideo persistere debet, quin Dominus Jesus Christus, sicut in textu beati viri legitur, superato daemonum conflictu, visibiliter ei apparuit, et quam sanctus sit ostendit, istud promisit quod per totum mundum eum faceret nominari. Et revera pius Dominus, sicut tunc paucis promisit ei verbis, ita nunc multipliciter dignatur adimplere factis. Crescentibus enim per singulos dies miraculis, crescit et fama in populis. Sed hæc tua sunt Domine dona Christe. Quia, sicut ipse dixisti in Evangelio, non permittis ut lucerna ardeat et lucens, beatus vir Antonius famulus tuus, reconducatur in latibulo, sed reponatur super candelabrum quod in domo tua est, hoc est, in eminentiori loco, ut omnibus luceat.

3 Ita enim, Domine, de die in diem eum mirificas, ut de remotissimis terris ac regionibus infirmantes nonnullos transmittas, qui non prius de gehennalis incendio ignis liberari possunt, nisi ante glebam sanctam corporis ejus recubuerint, et auxilium ejus devotamente poposcerint. At postquam te adorato, et subsidio ejus ante reliquias ejus sacras implorato, servos ejus sese fore in ævum deoverint, mox vel usque ad nonnam diem liberati inde revertuntur, vel quietæ pace ab hac laboriosa vita migrantes in Domino morantur. Nam nonnullos quoque alios diversis infirmitatibus præpeditos multotiens visus est sanasse,

EX VARIO

Mota S. In videri deponit

ensis Fien-
dit

Reliquia
S. Antonii
primo Alex-
andrinum,

in Constanti-
nopolim,

nude Antonium
delatæ

Comite Jocer-
tino

Corpus S. An-
tonii ignoto
loco recondu-
tum.

thematibus il-
lustratum

Math. 5 15

plurimos cur-
ravit

EX 488.

sanasse, et defunctis etiam quibusdam vitam præsentem restituisse. E contra nonnullos qui in possessionibus famulorum ejus quippiam sibi vendicare tentabant, aut votum aliquod, quod sibi spondissent, recondere moliebantur præfato ardore gehennalis ignis vel ipsos vel pecora ipsorum plerumque visus est incendisse: quia sanctis ejus meritis exigentibus ultio divina iis infertur, quicumque fraudem vel injuriam in iis, qui ad eum pertinent, inferre præsumperint. Quod quia totiens contingere videbat, ut non sit nostræ facultatis; potius ad ea, quæ de eo narrare proposuimus, stylum vertamus. Servata igitur veritate in quod audivimus pro modulo nostro proferamus.

NARRATIO.

Comes Guillermus, qui unus de pugnatoribus esse creditur, qui pro bonæ vitæ suæ merito, quam in monasterio suo diu duxisse refertur, S. Guillermus appellatur, filium quemdam, Jacelinum nomine, prohibitatis suæ non degenerem habuit: qui, cum ad virilem ætatem pervenisset, causa orationis Hierosolymam petiit. Quia fideliter peracta peregrinatione, ad curiam Constantinopolitani Imperatoris divertens, gratiam plurimam apud ipsum Imperatorem et omnes Milites ejus invenit. Cumque ibidem per dies multos demoratus fuisset, et omnibus carus esset, tandem repatriare desiderans, suosque revisere, ad ipsum Imperatorem, licentiam postulaturus, accessit. Verum ille adolescentis boni præsentia plurimum delectatus, dare ei hanc, quam postulabat, licentiam differebat; sed ut secum demoraretur amabiliter obsecrabat. Sed cum non amplius eum secum detinere valeret, de thesauris suis eum accipere præcepit quicquid placeret. Ceterum non concupiscentes ille aurum vel argentum, nec aliquid hujusmodi, capsellam tantummodo, in qua B. Antonii corpus jacebat, expetiit et accepit, licet quodlibet ei munus Imperator aliud largiri mallet, eo quod plurimam in B. Antonio fiduciam haberet, et plurimum illum veneraretur et diligeret, ac multas ante eum preces funderet. Verumtamen denegare et illud noluit, quia cuncta alia donativa accipere recusavit.

5 Illud ergo gratanter suscipiens pro summo munere, valedicens omnibus, festinanter cum suo cuneo cepit redire, confidens interim de sacrosancti corporis munimine, quod ferebat, quod nihil sibi æstimaret adversi ubique prorsus posse nocere. Et revera, sicut Dominus dicit, quod omnia possibilia sunt credenti, nihil triste, licet inter barbaras gentes transirent, in eodem eis contigit itinere, sed sani et alacres ad sua rediere. Ex quo nimirum factum est ut tam ipse quam posteri ejus postea per multa annorum curricula secum quocumque pergerent deferri facerent, et nusquam post se relinquere vellent. Ado enim de ejus ducamine confidebant, ut nihil sinistrum sibi posse subrepere suspicarentur, sed prospere cuncta quæ aggredierentur currere sperabant, quamdiu videlicet illum haberent in via. Et ideo quocumque profecturi essent, ut dixi, coram se secum semper deferri faciebant, et coram illo etiam in expeditionibus ire volebant. Quod licet non sit ambigendum quin ex devotione facerent: indecens tamen et temerarium Dominus Papa, ... eum ad ejus notitiam pervenisset, quod hujusmodi personæ tantas Confessoris sacrosanctas reliquias circumferrent.

6 Eapropter, cum quidam illorum, qui Gigno Desiderii vocabatur, quasi jure hæreditario easdem reliquias vendicaret, et exemplo patrum suorum ubicumque pergeret circumferret, summus Pontifex mandare curavit, ut nequaquam deinceps secum deferre præsumeret, sed ubicumque vellet de Abbatibus religiosorum virorum Deum timentium eas servandas traderet. Quo præcepto vir egregius audito obedire non distulit; sed convocato concilio eumamicis suis,

viris qui bonæ conversationis et nominis habebantur, eas conservandas commisit. Qui ut eos in suo territorio haberet, locum eis quemdam nemorosum, qui ex naturali situ Mota vocabatur, ad excolendum et ad monasterium construendum tradidit, ubi honorifice conservari possent. In quo eis tantam operam impendit, quousque ad effectum res ipsa pervenit. Terras quoque alias cum septem ecclesiis, decimisque ad eas pertinentibus jure perpetuo tradidit, ex quibus ejusdem monasterii habitatores victum et vestitum sufficienter habere possent. Denique et locum alium haud procul inde positum contulit, in quo domus eleemosynarum, id est, hospitale construeretur, infra quam pauperes Christi, et universi qui ex prædicto gehennali incendio perurerentur, ad implorandum suffragium B. Antonii devenirent, gratuito susciperentur. Præterea ne quisquam illorum, qui sibi jure hæreditario successuri forent, aliquid sibi in supradictis donationibus vendicare vellent, aut aliquam calumniam movere possent, libere cuncta obtinenda concessit.

7 Quam devotus erga B. Antonium et universos servitores illius fuerit dum in hoc seculo vixit, nulla, ut arbitror, lingua humana enarrare posset. Nec immerito. Ipse enim vere fuit Israelita, qui dum adhuc adolescens esset tenerimus, ex nobilissima stirpe oriundus, cunctas tamen hujus mundi illecebras, cunctas divitias et honores ac homines fugiendo sprexit, et pauperibus cuncta, quæ habere poterat, distribuit in hac terra morientium, ut bona Domini videre mereretur in terra viventium. Qui primus post Paulum sanctum Eremitam, quem ipse sepelivit anachoreticam aggressus est ducere vitam, et cœnobitarum omnium propositum primus in Ægypto instituit et monachorum: qui sæpius eum diabolo insultando conflixit, sed numquam a diabolo est superatus. Quid plura? Tantam denique gratiam in curandis languentium infirmitatibus vir Dei habebat, ut nemo ad eum male habens veniret, quem non incolorem fusa ad Dominum oratione restituerit. Felix igitur est locus hic, quem constat habere talem tantumque virum, cui tot sunt tantaque fuere culmina virtutum, et præconia laudum.

8 Veneremur itaque enim, dilectissimi, ut pium Patronum, imitantes pro modulo nostro vitæ ejus exempla: quatenus ipsius sanctis suffragantibus meritis, et gehennalis ignis incendia in presenti, et in futuro evitare mereamur, et ad Christum, quod ipse pervenit, pervenientes, et beatitudinem inveniamus æternam, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat secula seculorum, Amen.

EADEM HISTORIA

ex hist. Antoniana Aimari Falconis.

CAPUT. I.

Occasio protectionis Jocellini in Orientem.

Cum divinæ dispositionis decreto futurum esset, ut beatissimi Antonii corpus a Constantinopolitanis partibus ad provinciam Viennensem pro mortalium subsidio transferretur, accidit, quemadmodum scriptum legimus, ut Baro quidam nobilissimus et potens diete Viennensis provincie Guillelmus Cornutus incompatus, castrum novi Albenciani Motæque S. Desiderii, necnon plurimum aliarum arcium et locorum Dominus, vir per omnem ætatem in armis exercitatisimus, post reberrima pericula, quibus se multoties bellicis in rebus exposuerat, devotione tandem permotus, votum emitteret, se Hierosolymam sacraque nostræ redemptionis loca humiliter suppliciterque visitaturum. Verum gravissima quadam infirmitate præventus, suum propositum minime potuit adimplere. Quo cernens ipse, solenni conditi testamento, ea lege filium, quem unicum habebat,

monasterium
Mota extruit
iis conservan-
dis.

et hospitale.

prius in S.
Antonium, et
quare.

Adhortatio
ad cultum S.
Antonii.

a
par. 2. c. 15.

Jocelinus se
votum patr-
num ad eundem
Hierosoly-
mam solutu-
rum spondit.

Jocelinus Hierosolymam et Constantinopolim vidit.

Ab Imperatore impetrat reliquias S. Antonii.

In Galliam prospere profertur.

Martii 9. 22.

Eius ipse posterique in expeditionibus circumferunt.

Grego Papa succedente.

nomine Jocelinum, haerodem suum universalem instituit, ut quamprimum post ipsius Guillelmi decessum ad dietae Hierosolymitanae peregrinationis iter sese accingeret, patremque emisso voto liberaret. Quod Jocelinus ipse laud grave spondit. Nec multis post diebus idem Guillelmus ab humana excessit.

2 Jocelinus tametsi pietate insignis haberetur, aliis tamen negotiis implicatus, sponsionem, quam morienti patri fecerat, longo tempore distulit adimplere : nec tamen propterea cessabat Ecclesiasticis suffragiis piisque elemosynis jam dicti sui patris animam Deo sollicite commendare. Verum cum subeuntibus annis susceptae peregrinationis, paternique voti exequenda memoriam, seu recordationem, omnino postergasse videretur, memorabili casu de longioris morae culpa illum divinitus redargutum, deque exolvenda promissione patri facta mirandose admonitum fuisse legimus, hunc in modum. Erat, ut ferant, Jocelinus in armis strenuus, et haec in re paterna gloriae imitator clarissimus : illumque veluti militiae Ducem Viennensis provinciae nobilitas armisque dedita juvenutis studiosissima sequebatur. Itaque cum per id tempus in Helvetiorum finibus non procul a monte Jura bellum gereretur, ipseque Jocelinus illic non modica juvenum dietae provinciae Viennensis caetera comitatus perrexisset, eruento cum hostibus inito congressu, ad noctem usque acriter hinc inde pugatum est, multaque ibidem occubuisse feruntur. Proinde Jocelinus viriliter et strenue dimicans, tribus atrocissimis vulneribus acceptis, equo dejectus est, prostratusque adiquamdiu jacuit in campo : tandem vero veluti cadaver exanimae sub noctem a suis elatus, in vetusto quodam sacello ibidem propinquum, quod B. Antonio dictum erat, repositus est, sociis pervigilem juxta illum noctem cum morore et lacrymis ducentibus, tamque acerbam viri casum miserabiliter deplorantibus.

3 Tace autem appropinquante corpus ipsam, omnibus qui aderant obstupescens, magna suspiria copit emittere. Namque, ut postea ejusdem Jocelini relatione cognitum est, eo tunc visa illi est maxima demonum astre multitudo, ex quibus unus etiam injecto liquore suffocare nitentur, reliquis ad Jocelinum in gehennam pertrahendum sese multitudine accingentibus. Itaque ea maxime de causa, quod dicerent pretenderentque illum promissionis, quam morienti patri fecerat, neglectorem ignominiosaque praevaricantorem extitisse, Jocelinus vero magno terrore concussus, quanto maximo poterat conatu Dei misericordiam implorabat : nec segnius ea demum turba perungebat, ut quam citissime pertraheretur in barathrum. Tandem vero post multam malignorum spirituum impressionem, visus est grandaevis senex barbarus, haenloque inmixus illic adventare, ejus praesentiam multitudo demonum perhorrescens coepit aliquantulum retrocedere. Is igitur venerandus senex increpabat, eo quod in sua ipsius domo, sibi que dicto sacello ansi essent hosti suo vim facere, injuriamque inferre. Itaque eodem loco profusus colere, mnestosque abire coegit. Tum deinde pulsus illis, idem beatus senex blandis agrorum verbis affatus, talia ad illum verba facere videbatur. Noli timere, fili, ego sum sacelli hujus servator et custos : tibi que tanquam hosti meo auxiliabor, et te ab injuria defensuro : verum cave ne ultra differas promissam Hierosolymitanam peregrinationem adimplere, sed statim ad illam pro voto patris accingere. Hanc autem pro impetrata tibi salute, tu mihi rependes gratiam, ut corporis mei reliquias ab orientibus partibus ad has occidentales oras, dum redibis, curas transferendas. In quibus quidem occidus partibus Christus Dominus me posthaec disposuit precelsus fore venerandum.

4 Quo dicto, visio ipsa disparuit, coepitque regio-

tus, cunctis qui aderant mirantibus cum gemitibus et suspiriis manus ad caelum tendere. Nec multo post curatis vulneribus, incolumitateque recepta, sospes ad propria remeavit. Hoc autem verumne sit, an commentitium, Deus ipse novit. b Fateor equidem id non in authenticis, sed in privatis quibusdam scripturis proditum esse : quapropter eam ipsam narrationem pro cujusvis arbitrio probandum, vel improbandam relinquo.

a Sumpta haec sunt ex parte secunda historiae Antonii Aymari Falconis, ipsiusque verbis retentis, nisi solum periermissis quae ad institutum nostrum minus necessaria videbantur, ut notatis ad marginem capitulis, e quibus singula transscripta sunt. Usus ille fuit monumentis Antonii domus, sed quam de hinc historiae translationis videtur non habuisse, qui in tempore translationis ab ea longe discrepet. b Hinc sinceritatem discere scripserit. Fidem non meretur, quousque auctentius gesta narret, quam accepit. Fideles historici partes reuunt, unde didicerit, quae commemorat, profiteri, nisi ipse ea conspexerit. Ea causis stylium a pe in altum ac eadem, referent dominus

CAPUT II.

Peregrinatio Jocelini, obtenta reliquæ.

Rebus itaque domi pro tempore ordinatis, Jocelinus, non contemnenda virorum nobilium caetera comitatus, maritimo itinere Hierosolyam petiit, locaque sacrosanctis nostrae Redemptionis mysteriis consecrata devotissime visitavit. Quo autem id gestum sit anno, quia scriptum ten ab alioque proditum non reperit, nequaquam possum salva historica asequi, ac ex subsequito postmodum rerum eventu verisimiliter, metiri valeo, ad ipsum arbitror a circa millesimum atque septuagesimum Dominicæ incarnationis annum contigisse. Sepulchro igitur Dominico et aliis venerabilibus locis pro Salvatoris memoria devotissime visitatis, jam dictus Jocelinus sollicite perenuntatus est quoniam in parte B. Antonii corpus haberetur : intellexitque, fama referente, sanctas beatissimi illius corporis reliquias, eadem ad Constantinopolitanam urbem fuisse translatas, ibidemque reconditas asservari. Verumtamen eo tunc ad partes illas parum tuta videbatur profectio, eaque atrocissima ibidem bella geri, rerumque varia fluctuationes vigere ferebatur. Sed nullo discrimine territus Jocelinus, divinam gratiam, et B. Antonii tutelam sibi sperans atque adfuturam, illic protinus se conferre, atque omni mora postposita Constantinopolim statim proficisci.

6 Expleta igitur sanctorum locorum visitatione in Judaea, Jocelinus Constantinopolim pergere decrevit, ubi beatissimi Antonii corpus intellexerat esse reconditum. Et quamquam rebus ibidem tumultuantibus parum tuta videbatur profectio, attamen Divinam clementiam, sanctissimi quoque Antonii tutelam sperans sibi semper adfuturam, illic cum suis advigavit, applicitusque ibidem statim Imperatorem salutavit, a quo perbenigne exceptus est. Erat enim ipse Jocelinus forma et morum nobilitate conspicuus, bellique et pacis artibus instructissimus. Praeterea existimabat Imperator ad stabilienda sui principatus fundamenta, rebus praesertim turbulentis existentibus, pernecessarium esse omnium etiam exterorum auxilia sibi comparare et adjungere. Nec ignorabat Gallicam nobilitatem semper fuisse bellicis in rebus illustrem, et ad bella capessenda promptissimam. Tum etiam fama erat, apparatus quosdam maritimos per id tempus in b Basilia atque Italia fieri. Magno itaque favore Imperator dictum Jocelinum illiusque comites excepit, humanissimeque pertractavit. Jocelinus vero comitesque ut desiderii sui compotes ellicerentur, delectati etiam Imperatoris humanitate singulari, aliquamdiu apud eundem manserunt. Nec otiose quidem, sed multis praeclearis facinoribus domi ac militiae gestis, maximo in pretio habiti sunt.

7 Cum autem Jocelinus ipse atque comites devo-

EX AVARO
FALCON

b

Cap. 17.

profector
Hierosolymam

u

Cap. 19

unde Constan-
tinopolim.

b

gratus Impe-
ratori.

Cap. 16.

ad differ

in parte vul-
neribus.

dejerit in
sacellum
S. Antonii

a demonibus,
appropinqu

definitur in
S. An. 110

subeui ejus
reliquias in
Gallia de-
fere

subeui

EA AYMARO
FALGONE.

tionis gratia sæpius ad ecclesiam veterem pergerent, in qua sanctum B. Antonii corpus erat reconditum, locumque ipsum propter bellorum tumultus conspexissent propemodum derelictum, seu pacis tempore tantummodo Ecclesiasticis viris, iisque rerum omnium penuria laborantibus custoditum, facile eisdem religiosus viris persuaserunt, ut in Galliam, ad meliores, et tutiores sedes cum sanctis reliquiis se conferrent, ubi locus illis pulcherrimus atque commodissimus assignaretur, majoreque ipsi in pretio ac veneratione, quam in Græcia haberetur. Cumque huic rei solus deesset Imperatoris assensus. Jocelinus Imperialem ardentem adit majestatem, et supplex id pro summo munere postulavit: Divinaque, ut verisimile est, sibi ad id obtinendum opitulante gratia ipsiusque B. Antonii pio suffragante favore, quod cupiebat impetravit.

impetrat reli-
quias S. An-
tonii

Cap. 21

8 Lætus igitur, tanti thesauri munere Jocelinus, habitis eidem Imperatori gratis, assumptisque sanctis reliquiis, necnon viris aliquot Ecclesiasticis, prospera navigatione cursuque felici ad Provinciam Viennensem remeavit, ubi magna omnium lætitia, ac exultatione exceptus est. Scio quosdam scripsisse Jocelinum non ab Imperatore, sed ab ipsius Imperatoris filio, sanctum hoc munus accepisse: quod mihi minime probabile videtur. Verum sive ab Imperatore ipso, sive ab Imperatoris filio id obtinuerit, certissima fide constat dictum sanctum corpus ab eodem Jocelino ad Viennensem Provinciam divina dispositione fuisse translatum. Quod non solum fide dignis scriptoribus referentibus, verum etiam plurimorum olim Romanorum Pontificum, Imperatorum quoque et Regum litteris diplomatibusque reperitur esse testatum, ac denique per sanctam Sedem Apostolicam consistorialiter declaratum.

aus defert in
Galliam.

a Cur hanc ejus conjecturam sequi haud libuerit, supra indicatum: sinceribilem tamen laudamus.

b Scandinavium utique Borvales provinciam intelligit Aymarus Basilie nomine, ubi, propinquitatem Byzantio, Scythia urbem regentem, non divinum: utraque notione Basilie usquepurgatum veteribus nomen reperire est.

CAPUT III.

Ecclesia S. Antonii extracta.

Cap. 22

Postquam vir illustris Jocelinus dignissimo sancti corporis thesauro locupletatus provinciam Viennensem divina benignitate applicuit, non mediocri sollicitudine curaque premebatur prospiciendi ubinam hoc ipsum divinum munus reponere possit honorifice conservandum, sedemque illi opportunam ac idoneum locum statuere. Sed interim quocumque pergebat sancti corporis reliquias deferebat, adeo ut nec in præliis bellicisque tumultibus, sine dicto sancto corpore proficisceretur. Ea namque tempestate cruentissima bella in Gallia gerebantur.

circumfert in
expeditioni-
bus bellicis.

10 Quiesce vero a bellis parva, Jocelinus urgente (ut ferunt) Pontificis jussione, Ecclesie ad honorem Beatissimi Antonii construende animum adjecit, in qua postmodum sancti corporis reliquias reponeret. Huic igitur rei idoneus visus est locus oppidum Mota, cujus ipse temporalem ditionem atque jurisdictionem obtinebat. Erat namque per id tempus locus ipse involis frequens, et multarum nobilium familiarum domiciliis honestatus: quamvis nonnulli errore ducti putent locum illum tunc temporis nemorosum et incultum extitisse; quod minime verum esse antiquissima documenta declarant. Sed nec id verum est, quod quidam existimaverunt, hunc ipsum locum olim fuisse Motam-Fangiasii nuncupatum. Nam locus Motæ-Fangiasii quatuor circiter ab hoc altero Mote locumiliaribus ultra lumen Isaram est situs, antiquissimisque documentis locorum ipsorum diversitas haud dubie comprobatur. Itaque oppidum istud non Motæ-Fangiasii, sed Motæ potius S. Desiderii vocabatur. Erat autem per id tempus in eo, quo nunc major Ecclesia S. Antonii sita est, loco,

Nota S. Desiderii extracti: templum S. Antonii accipit.

ut antiquæ perhibent litteræ, parochialis Ecclesia B. Mariæ dicata, in qua jus patronatus et presentandi idoneum Rectorem, ad eundem Jocelinum pertinebat. Hoc igitur auspiciato loco, quia ea ipsa, quæ tunc ibidem constructa erat, parochialis Ecclesia per exigua videbatur, dictus Jocelinus, convocatis permultis supramemoratae provincie proceribus, Archiepiscopoque Viennensi, eorundem consilio et auxilio, nec non universi populi suffragio fretus, primarii templi, seu majoris Ecclesie, fundamenta jecisse creditur: ita scilicet ut ad equinoctialem ferme solis exortum nova ipsa ecclesia vergeret, quum alia, quæ prius ibi erat, ad Septentrionem versa esset: quo factum est ut altera in alterius transversum porrigeretur. Antiqua tamen illa parochialis Ecclesia minime tunc diruta fuit, sed ea adhuc intacta remanens intra habitum novæ, quæ capacior erat, conclusa remanebat, et hæc fuerunt primordia majoris templi, antequam ibidem venerandum corpus Beati Antonii reponeretur.

Cap. 26.

11 Jocelinus, tametsi ab initio cœptum opus ferventissime prosequeretur, distractus tamen subinde alienis curis, aut quia plurimarum Ecclesiarum precibus de reponendis apud easdem dictis sanctis reliquiis interpellabatur, tepide circa ipsum opus agere cœpit. Et quamquam Ecclesiasticæ auctoritatis decreto sanctum corpus in profano loco prohibitus esset retinere, at tamen parum rem ipsam expediebat. Inter hæc autem gravi morbo correptus, inopinata morte finem vitæ fecit.

12 Eoque sine liberis defuncto hæreditas illius ad Huigonem Desiderium, nobilitate insignem virum, jure propinquitatis delata est. Qui et ipse, ut antiquæ ferunt litteræ, sancti corporis potius reliquiis, illas quocumque pergeret secum deferebat: nec pacis tantum, sed etiam belli presidium in Sancti virtute reponens, ejusdem beati corporis feretrum passim in castris et cruentis præliis ventilabat. Quod etsi non sine devotionis affectu fieret, quemadmodum olim filios Israel arcam foderis nonnumquam in bello legibus detulisse, id tamen ad nutum et voluntatem viri secularis fieri, penitus erat improbandum. Verum quia tunc de patriæ tutela, ac, ut arbitror, de totius populi salute res agebatur, excusabile forsam erat apud Deum id quod sanctæ et pia quadam fiducia, non temeraria levitate, gerebatur.

Ratio Desiderii reliquias ad bella circumfert.

13 Ea tempestate sanctæ Romane Ecclesie præerat Urbanus ejus nominis secundus, qui sacri Domini sepulchri locorumque sanctorum profanationem, nec non Christianorum in Orientis partibus conculationem et servitutem miseratus, hortante maxime Petro Eremita, ad excitandos fidelium animos sese in Galliam contulit, atque apud Clarum-montem generale concilium indixit. Is itaque Pontifex beatissimus cum per Viennensem provinciam iter faceret, intellexit sanctissimi Antonii venerandum corpus in manibus secularium ac militarium virorum indecenter versari, passimque ubilibet deferri. Quapropter causa cognita, Huigoni Desiderio, Apostolice auctoritate, ac sub anathematis censura, inhibuit, ne talia deinceps præsumeret: sed quamprimum corpus illud sanctissimum in religioso aliquo loco committeret atque honorifice reponeret.

Cap. 27.

14 Accepta igitur Apostolica jussione Huigo Desiderius opus jam pridem a Jocelino apud Motam inchoatum, magno populi favore cœpit instaurare. Verum quia tam propere illud absolvi seu perfici non poterat, levi interim materia exiguum sacellum ad primarii altaris sedem extruit, ibidemque dicti sancti corporis reliquias collocat, dispositis custodibus, qui oblationes piæque fidelium orationes pro ipsius Huigonis arbitrio in opus fabricæ suscipere dispensandas. Proinde locus ipse cum præfatis reliquiis semper eo modo in secularium potestate existebat; quamvis idem locus supra memorata parochiali Ecclesie adja-

Capitulum ut veritate.

Cap. 28.

templum S. Antonii instaurat, ubique curæ deservit.

EX AVIANO
FACONE

rens ad eandem Ecclesiam pertinere nosceretur. Sed tante ipse Huigo potentie et auctoritatis erat, ut nullus super hoc contendere, aut illi quovis modo adversari aut repugnare auderet. Quamobrem sic per annos aliquot transacta res est: et sacer ille locus a secularibus, præter juris formam, usurpatus atque detentus.

Cap. 29

preparatione
iste licentia
antiqua consti-
tuit

15 Exactis aliquot annis Huigo Desiderius conscientie scrupulo tactus, agnoscensque quam indecens et incongruum esset, ut locus ille cum sanctis reliquiis pro sua, non autem Ecclesiastico, disponeretur vel administraretur arbitrio, accessit Benedictini Ordinis, monasterii S. Petri Montis-majoris monachis, certa propinqua beneficia et Prioratus obtinentibus, locum ipsum (custodia sibi suisque in posterum successoribus reservata) tradidit et remisit, certis conditionibus assignavit: et ab eo tempore Prioratus regularis Ordinis S. Benedicti eodem in loco esse cepit, cum antea parochialis Ecclesia fuisset secularis.

Cap. 31

ut Ecclesia
dicitur auctoritate
confirmata

16 Cum autem supra memorata remissio, utpote de re Ecclesiastica per secularem facta, parum de jure efficax existimaretur, nisi aut Diocesani aut summi Pontificis consensus accederet, optima factu visum est si ab Ecclesia Viennensi jam dictæ remissionis obtineretur confirmatio. Quæ cum nullaratione, nisi purgato prius usurpationis pridem per seculares facte vitio haberi posset, ita denum res composita est, ut ante omnia locus ipse predictæ Viennensi Ecclesie restitueretur. Quo facto, Vicarius et capitulum ipsius Ecclesie Huigoni voto et voluntati annuentes, Ecclesiam S. Antonii quæ construebatur, nec non veterem in ipsa majori, ut prædictum est, comprehensam et inclusam pariterque etiam S. Desiderii in castro, Sanctique Marcellini et S. Hilarii ecclesias memoratis religiosis viris concesserunt. Extant super hoc authenticæ a Hunyadi Valentiniensis Episcopi, atque etiam Archiepiscopali Sede vacante Vicarii Viennensis, litteræ, quibus idem venerandus Antistes inter alia Christi fideles omnes volebat esse rogatus; insuper et ea qua fungebatur auctoritate cunctis injungebat, ut locus ipse maximo honore et reverentia pro reliquiis tanti Patroni haberetur. Idipsum autem sabinde bina memoria Humo Archiepiscopi Viennensis auctoritate confirmasse legitur, Urbano secundo Romanum adhuc Ecclesiam regente, quemadmodum authentica scripta declarant.

^a Guntardus est Guntio Roberto, qui scribit, ubi de no cepit hospitium Urbani II, tunc ad concordiam Claramolense proficisceretur

CAPUT IV.

Ecclesia delicta a Callisto II.

Cap. 37

Callisto II
Papa

Urbano II, rebus humanis exempto successit Gelasius, qui cum Henrici Imperatoris persecutionem fugiens in Gallias se contulisset, apud Cluniacense monasterium vita excessit. Quo Ecclesiastice tradito sepultura, Cardinales, qui ibidem aderant, Guidonem Viennensem Archiepiscopum, ex Regum Franciæ, Angliæ et Germaniæ (ut historici tradunt) præsupia ortum, Burgundiæque Comitum fratrem, in Romanum Pontificem elegerunt, qui non prius Pontificatum acceptare voluit, quam Cardinalium Romæ existentium ac populi Romani consensum habuisset. Hic igitur Pontifex beatissimus sincera erga omnium Sanctum devotione motus, statim post suam promotionem ad visitandum ejusdem anni Confessoris corpus accessit, et ecclesiam novam, in qua requiescebat, afflictissimè consecravit, atque dedicavit, concessa perpetuis temporibus plenaria omnium commissorum indulgentia, nec non peccatorum remissione omnibus ipsam ecclesiam eadem die spe impetrandæ veniæ visitantibus. Hujusmodi autem dedicationis decretum in ejusdem ecclesie archiepis legitur sub hæc formam .

Urbani
S. Antonii
consecrat

18 Dominus noster Jesus Christus ante secula permanens, unus cum Patre et Spiritu sancto Deus, in fine seculorum ex vera matre verus homo factus, omnibus in se vera fide et digna operatione credentibus cælestis vitæ aditum, humana mediante natura, aperire est dignatus. Qui etiam ad magna iudicium pietatis Apostolis suis eadem qua et nos terrena materia creatis, nec ullius carnalis sapientiæ vel dignitatis excellentia fultis, ligandorum et solvendorum peccatorum potestatem concessit, B. Petro Apostolo, in personam universalis Ecclesie, ita inquit: Tibi do claves regni cælorum, et quæ ligaveris ligata erunt, et quæ solveris soluta erunt. Cujus vices nos, licet indigni agentes, ecclesiam beati Confessoris Antonii corpore venerabilem, ad laudem et nomen sanctæ et individue Trinitatis, et honorem B. Mariæ semper Virginis, sub patrocinio tanti Patroni XIII Cal. Aprilis die consecravimus. Omnibus ergo ad eam spe impetrandæ misericordiæ confugientibus, salutem et Apostolicam benedictionem remissionemque peccatorum, si ex corde peniteant, auctoritate BB. Petri et Pauli Apostolorum, exoptamus et concedimus. Invasores autem et violatores cœmiterii, sive rerum monachorum et clericorum in ea Deo servientium, ceterorumque hominum ad eam pertinentium, ab omni Christianitate segregatos, sub anathematis excommunicationem ponimus, donec ad satisfactionem veniant ad male pervasa restituant. Adhuc huic decreto laudator et confirmator Guigo Desiderii cum filiis suis, qui manu sua manus nostras supposita jure sacramenti firmavit, quod in rebus monachorum vel clericorum Ecclesie nullam invasionem aut violentiam in reliquum exerceret: et si forte faceret, infra xiii dies admonitus emendaret, terminos cœmiterii præfixos a se suisque inviolatos teneret. Hostiensis Episcopus, Joannes Cremonensis nostrique Cardinales interfuere. G. Prior, B. Capellanus, D. Canonicus Romanensis etc. Superde B. Presbyter, Nantelmus, Gamo, P. Provincialis, G. Raschus, cum ceteris Clericis sive laicis. Anno Domini millesimo centesimo decimo nono ab Incarnatione.

Indulgentias
ornat

invasores ex-
communicat.

CAPUT V.

Ecclesia dilata. Reliquiæ transpositæ.

Nonnulli in privatis quibusdam commentariis scripserunt Huigonem Desiderium, temporalem Dominum locorum Mote et Castri-novi, donasse monachis septem ecclesias, amplissimosque proventus ipsidem assignasse: quod minime verum est. Nam locum et ædificium duntaxat novæ ecclesie inchoatum imperfectumque eidem remisit, una cum jure patronatus veteris ecclesie parochialis, quæ infra ambitum novi ædificii, majoris scilicet ecclesie, conclusa et comprehensa remanebat, pariterque jus patronatus Ecclesie S. Desiderii. Quibus per Guntardum Vicarium Viennensem adhibe sunt ecclesie S. Marcellini, nec non et S. Hilarii, confirmatione Guidonis Archiepiscopi postmodum subsequuta. Post deinde ecclesiam B. Mariæ de Montana cum decimis ejusdem loci dedit et donavit nobilis Bernardus de Eschanagnis, autorizante eodem Guidone Archiepiscopo. Proterea vir quidam nobilis, nomine Constantinus, dedit capellam de Chapaysia. Nantelmus vero de Montelacido, una cum Pontio Rufo, ecclesiam loci de Vinis, et quartam partem decimæ ejusdem loci contulerunt. Insuper Ardenchus de Vinis dedit ecclesiam S. Joannis, qui dicitur frumentalis, et nonatam partem decimæ. Postremo Petrus Sofreys partem quam habebat in ecclesia de Vinis et de Monte-Lucido legitur contulisse. Hæc autem ipsæ donationes dicebantur fieri de ecclesiis, quamvis prædicti Nobiles in illis jus duntaxat idoneum Rectorem presentandi, vacatione illarum occurrente, obtinerent. Ipsarum vero Ecclesiarum donationem postmodum a Lucio Papa tertius, et pariter b Innocentius tertius,

Cap. 41
Farræ possessiones
donatæ
Ecclesie
S. Antonii a
Guntio

et alius.

a b

terius,

EX AYMARO
FALCONE.

tius, additis Ecclesiis de Roybone et de Quincevo, Apostolica auctoritate confirmavit.

20 Prænominatus quoque Guigo Desiderius eum locum in quo nunc domus Abbatialis sita est, nec non vineam adjacentem donasse legitur. Quædam præterea privilegia eidem Ecclesiæ contulit. Franco vero et Mallenus ejusdem Guigonis filii prædictæ Ecclesiæ certas decimas reperiuntur contulisse. Addidit præterea Mallenus ipse quasdam vineas. Sic enim suas ille (ut scribitur) rationes instituerat, ut annis singulis quidpiam de suis facultatibus eidem Ecclesiæ in festo revelationis B. Antonii largiretur. Erat siquidem illa dies tunc frequentibus miraculis facta clarior. Pia quoque devotione motus Guilielmus Viennensis Ecclesiæ Archidiaconus, dicti Guigonis filius, Ecclesiæ B. Antonii locum de Condaminanes donasse legitur. Isdem pariter temporibus Franco, vir nobilitate insignis, Hierosolymam petens Dei misericordiam imploraturus plura bona temporalia dictæ Ecclesiæ largitus est: tandemque ab eadem peregrinatione reversus, semetipsum in eadem Ecclesia sub habitu regulari Christo dedicavit. Alii præterea viri nobiles quamplurimi, devotionis fervore accensi, non pauca eidem Ecclesiæ bona legantur per ea tempora contulisse.

de Guigonis
filiis

et Francone
viro nobili.

Cap. 12.

21 Cum autem nobilis et potens Guigo Desiderius, opera pietatis in pauperes sacro igne mutilatos, magno devotionis fervore, per Gastonem sociosque et confratres illius exerceri perspexisset, attendens eosdem non satis amplum idoneumque ad hoc locum habere, volensque et ipse particeps effici meritum, domum, quæ eximie Eleemosynaria dicta est, sincera devotione pioque affectu, ad tam sanctum opus largitus est. Quidam tamen referunt ab eodem non domum extructam, sed locum duntaxat, seu aream, in qua postmodum ipsa domus ædificata est, fuisse collatam. Quæ sententia mihi probabilior videtur, eo maxime quod in appendice veteris Martyrologii, nonnullisque aliis locis legitur, hospitali majus a Stephano Sacerdote fuisse ædificatum. Qui quidem Stephanus eodem ferme, quo et ipse Guigo Desiderius, anno ab humanis legitur decessisse, millesimo scilicet centesimo atque trigesimo. In quibusdam tamen scriptis animadverti, domum Eleemosynarii appellari illam, in qua Fratres residebant, non autem eam in qua erant pauperes constituti. Erat autem domus residentiarum Fratrum prope ecclesiam B. Mariæ, quæ de Eleemosyna dicebatur a Septentrionali parte sita, vineisque contigua; in qua nunc horrea, torcular, locus concilii, et bibliotheca conspiciuntur.

domus Eleemosynaria
ædificata.

Cap. 18.

22 Gelziardo Priore Ecclesiæ S. Antonii existente, prout antiquarum scripturarum testimonio comprobatur, auctoritate beatissimi Calixti Papæ II, quamplurimis magnæ auctoritatis et nobilitatis viris convocatis, debita cum veneratione ac sub publico conspectu, arctissima custodia adhibita, apertum fuit feretrum, seu arca, vel capsula antiqua, ex Constantinopoli advecta, repertumque in ea venerandum corpus sanctissimi Antonii, una cum veste quadam, quam Pauli primi eremite fuisse nonnulli existimabant. Singillatim itaque singulis ossibus corporis dinumeratis, super mensa altaris majoris, transpositum extitit ipsum sanctum corpus in capsam novam, quam vir summe religionis et sanctitatis Sofredus Prior Excubiarum sub ordine Carthusiensi devotissime ac religiosissime vivens, propria manu, simplicique artificio fabricaverat ex cypresso. Major autem et primaria domus Carthusiæ tunc Prioratus Excubiarum vocabatur.

Reliquiæ
S. Antonii in
novam transpositæ.

Par. 3.

23 Falcone Mathione Magistro Eleemosynariæ domus S. Antonii, fabricata extitit argentea capsula, seu exterior theca: in qua conditum est beatissimi Antonii corpus: fuitque opus ipsum consummatum anno millesimo ducentesimo trigesimo octavo. Cui quidem operi faciendo Guilielmus Abbas Montis-

deinde in ar-
centena.

juris, nec non Raymundus ejus nepos Ecclesiæque ejusdem loci Prior, necessariam impensam suppeditasse leguntur, ut inscriptio docet.

24 Anno ducentesimo trigesimo septimo supra millesimum, Raymundo prioratum Ecclesiæ S. Antonii obtinente, magna celebritate reserata atque aperta extitit capsula, in qua sanctum corpus reconditum est: ex eaque per Reverendum Patrem Dominum Joannem Archiepiscopum Viennensem Sedis Apostolicæ Legatum, alterum ex brachiis extractum fuit, separatimque repositum; et illius inspectione, pio fidelium devotioni satisfaceret: idque ad hunc usque diem extra conservatur, affluentique populo venerandum et exosculandum exhibetur. Adfuerunt huic extractioni Utiensis Episcopus pluresque Ecclesiastici Prælati, Illustrissima quoque Comitissa Viennensis multis nobilibus comitata personis. Hoc autem brachium sanctum postea, Illustrissimum Mediolanensium Ducum liberalitate atque devotione, anno gemmisque inclusum, magnificoque et sumptuoso opere exornatum fuit.

Extractum
postea bra-
chium.

dein prælare
exornatum.

a Lucio III, coronatus Pontifex III Kat. Septemb. 1181, obiit VII Kat. Decemb. 1185. b Innocentius III, consecratus 13 Februar. 1198, obiit XVI Kat. Aug. 1216

MIRACULA S. ANTONII.

§ 1. Ignis sacer. Miracula ad reliquias S. Antonii.

Jam seculo integro reliquiæ S. Antonii in Gallia fuerant cum præcipue grassari sacer ignis cepit, et S. Antonium eximium orbi medicum ostendit. Sighebertus in Chronico ad an. Ch. 1089, eumque scutus Vincentius lib. 25, speculi historici, cap. 84, hunc morbum ita describunt: Annus pestilens, maxime in Occidentale parte Lotharingiæ, ubi multi sacro igne interiora consumentem computrescentes, ex his membris instar carbonum nigrescentes, aut miserabiliter moriuntur, aut manibus et pedibus putrefactis truncati miserabiliore vite reservantur; multi vero nervorum contractione distorti tormentantur. Jacobus Meyerus lib. 3, Annal. Flandr. hunc ignem prævio caelesti prodigio immisum ita refert: Anno 1088, tertio Kalend. Septemb. visus est igneus draco volare per medium caeli, et ex ore suo quasi flammam evomere; statimque subsecutus est pestilens ille morbus, qui Ignis sacer vocatur, quam tum Arsurum appellabant quidam. Et anno 1089, sævit vehementer in Flandria sacer ignis, quam igniarum vocabant pestem. Et anno 1092, Tornaci religiosa instituta supplicatio ab Rabodone Episcopo, die Exaltationis sanctæ Crucis, ob pestem quam vocabant igniarum, hoc est, sacrum ignem, Magna religione sacris ubique operatum, ad procuranda quæ fiebant prodigia, placandamque Dei iram. Nam alii instar carbonum nigrescentes, alii ex his morbo visceribus tabescentes pars truncari miserabiliter membris; incredibile est diu, quam multi mortales sacro illo igne sunt absorpti. Scilicet, ut Virgilius lib. 3, Georgicorum in fine de suo tempore cecinerat,

Ignis sacer
grassaturcir-
citeran. 1090.

caelesti ostento
denuntiatus.

— Nec longo deinde moranti

Tempore, contactos artus sacer ignis edebat.

Quo loco in Notis num. 25, docte de hoc igne disserit, et varias ejus appellationes explicat Joannes Ludovicus de la Cerda noster. Eodem anno scribit Abbas Urspergensis in Chronico, pestilentiam magnam factam esse hominum atque pecudum. In gregibus hæc lues pusula dicitur. In Columella cap. 5, lib. 7. Est etiam insanabilis sacer ignis quam pusulam vocant pastores.

2 Plura de igne sacro (tam grassante Buselinus noster lib. 4 Annual. Gallo-Flandriæ, ad quem extinguendum recenset tam alia remedia divinitus concessa, tam beatissimam Virginem, SS. Martinum, Piatocum, Rictrudem, multis salutem operumque præstitisse. Cum vero ea lues iisdem temporibus in aliis Galliæ partibus sævi-

imploratur
pincrocinhan
variorum
Sanctorum.

ret,

ret, et, teste Hugone Farseto apud *Aymarus Falconem*, adversarie potestati humanique generis inimico tunc concessum videretur percutere plaga ista diversae aetatis et sexus homines, ita ut simul succensa eorum corpora cum intolerabili cruciati arderent, *ius, inquam, temporibus cultus S. Antonio major haberi cepit: quo factum ut maximus agrorum concursus ad Motensem ejus basilicam sit factus, ac plurimi omni ex tubi illius meritis sanati. Ea ita describit Aymarus Falco par. 2. c. 31.* Inciderunt hæc circa ea tempora, quibus, ut Sigebertus et Vincentius historici supra memorati referunt, dira lues, igneique morbi, seu sacri ignis persecutio, in Occiduis atque Septentrionalibus partibus quamplurimos mortales absumebat, multosque membris crudeliter perustis mutilabat. Cui miseriam horrendamque calamitati præsentaneum atque efficacissimum remedium afferre perspecta est devota imploratio patrocini atque intercessionis beatissimi Antonii. Quapropter reliquiis sancti corporis ejusdem apud Motam honorifice repositis non facile dictu est quantus illic populorum concursus, quantaque mortalium frequentia, ex diversis regionibus conflueret. Qua in re id quod dudum de Antonio vivente Athanasius protulerat, etiam eo cælestibus sedibus aggregato effectualiter adimpleri fierique cernebatur, scilicet dum ipse Athanasius ait: Totius orbis homines ad Antonium certatim confluebant, et bellicosum contra demones viram conspiciere gostielant. Clarescebant autem in dies varia et stupenda miracula, quæ Christus in eodem loco per intercessionem sui gloriosi Confessoris jugiter operabatur. Reliquiis sancti corporis apud locum qui prius Mota dicebatur, ut predictum est, repositis honorificeque collocatis, concurrentibus undique populis, locus ipse apud omnes clarior fieri, longeque illustrior haberi cepit, unde suppressa veteri appellatone alteram nuncupationem induit. Nam qui antea Mota vocabatur, subinde ob susceptam a Divo illo Patre illustrationem S. Antonii vulgo cepit nuncupari, quemadmodum ex publicis locorum maxime vicinorum documentis patenter ostenditur.

3 *Idem cap. 13.* Possem hoc loco pene incredibilia, quamquam veracissima, referre; sed in præsentiarum propositi nostri non est in his enarandis diutius immorari, quæ pene justum volumen per se exigere viderentur. Nec arbitror quemquam scribendo assequi posse miraculorum numerum. *Et cap. 40, agens de magna peregrinorum turba, quæ ille Dominico Ascensionis ad solennem processionem confluere solet, ita pergit:* In hujus autem processionis devotissima celebritate, quamquam ab initio sanctum corpus in expositum repositum a loci Domino, nec non quibusdam nobilibus illustribusque personis provincie Viennensis deferri consuevisset, attamen annis jam propemodum ducentis Mediolani Duces id sibi juris vendicant, ut humiliter et devote hujus subeundi muneris locum secundum per se vel deputatos exequantur, exoptatissimaque hujusce muneris functione perfruantur.

4 Hoc quoque eadem celebri die ab antiquo ad nostra usque tempora extitit observatum, ut dicti sancti corporis reliquie vino perfundantur, quod inde reservatum diversorum languorum remediis utilissimum affluentem populo propinatur, atque exhibetur. Innumeris profecto experimentis probatum est, ejus sanctificationi vini virtutem adversus sacri ignis incendia præsentaneam afferre medelam. Eoque ipso, quo hæc scripsimus anno, plurimos novimus irratione et conspersione vini illius ab ea sacri ignis lue, non sine summa divina virtutis contestatione, fuisse curatos. Nostraque memoria Reges et Principes eo salutari remedio usos fuisse perspicuum est. Quapropter ejusdem vini sanctificationem Sedes Apostolica comprobavit, decrevitque nullis licere tale vinum conficere, præterquam in ipso, quo sancti corporis reliquie quiescunt, B. Antonii monasterio. *Hæc Aymarus.*

5 Aucta est, inquit *Baronus an. Ch. 1089, num. 18, ex historia Antoniana*, eo amplius erga Sanctum reverentia, quod, sicut eo inprobo ægrotantes sanari consueverint, ita sani in eundem Sanctum peccantes, sive perjurio, aliave irrogata in eum blasphemia vel contumelia, eundem mox experiri solerent ultorem, eodemque confestim morbo ignis sacri perenti; quod pavendum cunctis prodigium hactenus perseverat, adeo ut in proverbium versum sit: In Antonium neminem impune peccare. *Quod infra recentioribus miraculis confirmabitur.*

6 *Jouannes Gerson Cancellarius Parisiensis sermone habito in concilio Constantiensi tomo I operum, admiratur multiplices, quæ contigerunt, ignis sacri curatio- nes:* Quot miraculis, inquit, in vita, quot post mortem beneficiis et opitulationibus refulsit Antonius, præsertim in hac quadam speciali prærogativa, quod ignem sacrum fugat ex corporibus, in signum quod ignem concupiscentiæ libidinosæ perniciosorem invocatus refrigerat in cordibus! Exclamet ad aridorem ignis hujus infernalis tentatus: O sacer Anton! adjuva me. *Eandem rationem assignat to. 4, ser. 3, de S. Antonio:* Facile est creditu, inquit, S. Antonium specialem gratiam a Deo recepisse sanandi ignem corporalem in infirmorum membris, eo quod taliter rieverit spiritualem ignem iniquæ carnalitatæ, et ad multitudinem miraculorum respiciens sermone primo habito coram *Duce Burgundis, assertit se miracula ejus probatissima non recitare, quod nihil novi dicturus esset, cum ipsa in toto orbe sint notissima. Aymarus Falco:* Hæc ipso, inquit, quo hæc scripsimus anno, id est, Christi 1530, plurimos Deo teste scivimus eo dno morbo laborantes, implorato ejusdem Sancti patrocini, locoque morbi diluto, seu consperso eo vino, quo sacri corporis reliquie intinctæ fuerant, pristinas restitutos fuisse sanatos. *Mentuit eorum Saussurus XIII Junii:* Viennæ in celebri toto orbe sui nominis basilica, quæ etiam religiosi Ordinis caput est, repositum (*corpus S. Antonii*) concœnti honore quiescit, perpetuamque nitet receptæ cœlitus opitulationis, in eis quorum membra sacer ignis depascitur, at gratiosis prodigiis.

§ II. Miraculi in Belgio, et Germania.

Juxta *Betholium Flundriæ oppidum celeberrimum ad S. Antonium, ignis hujus luis depellendæ gratia, fieri concursus consuevit, qui an. Ch. 1626, morbo circumcirca denno grassante, non sine plurimorum subito redintegritate, sollicitudine, seu Confraternitate S. Antonii ibidem erecta, atque ab Urbano VIII Pontifice Max. eodem anno VI Kalen. Jati approbata, indulgentiarum amplissima penitentiarum locupletata. Pertinet quod isthæ frequentatur sacellum ad monachos Benedictinos cœnobii S. Joannis, quod olim ad murus Mornenses, sive nebis Trevoux fuit, inde Betholium, post Ipsas translatum est. De eo recensque editis isthæ miraculis librum edidit Petrus Rainerus ejusdem monasterii Religiosus: in quo testatur S. Antonium ipse sanatos quadraginta, qui sacro igne venut correpti; et quidem cruce altero laborant Luloricus Wassehouve Ipreusis, Joannes Snelhart Hoyletrannus, Joannes de Konniel Nordberthaus, Carolus Vander struct Castrensus, Simon Janssonius Liffingia et Franconatu oriundus, Haringus Lanckriet, Franciscus vande Walle et Joanna Mesduch Tiletani, Francisca Bubbe et Petronilla Swingheldou Betholiana, Maria Liteyn Zilleberana ex agro Ipreusis, Maria Cuproen et Larvina Vanden Streu Ipreusis. Tibiam unam tetra ulcera tabesque multiplex depiscabatur Valentino Philippo Artesio, et Petro Brueys Betholiano; utrumque Matthæ Lulu Betholiano, Judoro Kemele Bovekerwano in agro Dixmudensi, Joanni Abandio Italo. Susanna de Raedt Niphkerwax ad Lisam flumen: ibidem et brachium utrumque Mariæ ancillæ Joannis Rabault civis Casletani, brachium Petro Storm*

123 Metereus,

Ex variis.

Perjurant in S. Antonium blasphemii puniti.

Innumerabiles curatio- nes.

Sacellum S. Antonii juxta Betholium.

plurima ibi facta miracula.

perjurant in S. Antonii.

miraculo con- curren-

plurimos se- culis miracu- lis.

hæcque cir- cumgestata ab illustrib. viris.

innumeris mi- raculis sancti- ficatum

salutare con- tra morbos.

EX VARIIS.

Meterensi, Barbaræ de Sante Religiosæ ord. S. Francisci Neoperti, Petronillæ Swyngedau Belliolanæ, his unicum: est utrumque Francisca Gruson Meterensi; et brachium dextrum cum latere humeroque Petro de Winck Castrensi: manum unam Petro de Brune Adrikerano, Joannæ Bubbe Belliolanæ, Mariæ Vroyclinck Castellanæ, utramque Mariæ Werkin Iprensi; manus ac pedes Catharinæ de Breyn Comenis ad Lisam natæ: pedem alterum Petronillæ de Koninck e Kemela pago oriundæ, et Michaelis Velle Belliolanæ: pedum digitos Mariæ Pont Neokeranæ: genu Judocæ Borrewals Iprensi: coxendicæ ac genua Mariæ Banzel Belliolanæ, dextrum latus Mariæ le Mettre Pevenensi: corpus univrsum Andomaropolitano infanti Adriano Varelle. Eodem malo levali, non expressa parte corporis quæ tabem senserit, Franciscus Huyzman et Joannes Vermote Tiletani. Aliis æque periculosus morbis ope S. Antonii liberati, diuturnis incognitisque, Cæcilia de Thiel Iprensis; ulcerosis, inflammatisque tibiis Guilielmus Jonckheere Iscghemius ex agro Contrauceno, Livinus van Damme, Joannes van Ackere, et uxor Andreæ van Damme ex Flandria Orientali orimidi et Isabella Formanoir Ordinis S. Claræ Ipris Religiosa; incurabili incomperoque brachii dolore Iprensis Religiosa monasterii Nonnebossii Ordinis S. Benedicti Margareta Laben; tertia denique quartana febrî Joannes van Ackere Belliolanus, et Joannes Rysport vir nobilis, sæpiusque consulata Bellioli perfunctus, cujus filia Judoca van Rysport ejusdem Divi ope a peste sanata. Hæc fusc Petrus Ruinerus, citatis passim testibus, aut publicis etiam Notariis, qui scripto hæc excerpere: nos brevissime nomina, morborumque genera collegimus. Minuit hujus libri Antonius Sanderus de claris Antoniiis.

8 Reliquis quoque Belgicæ urbibus celebris S. Antonio, ob frequentia facta ab eo miracula, veneratio habetur; ejusque nomine egrægia balistariorum Sodalitas insignita sunt. Atrebatî ejus honori jam olim sacra Confraternitas, ut vocum, seu sodalitus, adeo hollicque efflorescit, ut nemo fere civium illi nomen non det, teste Sanderus supra. In variis Artesiæ parocciis sub titulo S. Antonii Confraternitates ejusmodi erectæ, uti et in pago Bousbeck ad Lisam in agro Insuleusi, ad quem ex vicinis locis, sæviente licet hyeme, magni pietate supplicatum itur. Celebris olim in Roubaix, quem locum Montuorenciaca familia Belgica titulo Principatus tenet, Confraternitas fuit, quæ nuper restituta. Colitur magno populi confluxu in Prioratu juxta Montes, Hammonicæ metropolim, qui S. Antonii dicitur, et collegio Societatis Jesu in eadem urbe erecto, attributus est. Silemus ne nimii stans alia Brabantix, Geltriv, et reliquarum provinciarum loca, quorum infra in miraculis nonnulla attingentur.

9 Certum et insigne, ejusdem Sancti beneficia eo grassante morbo huc usque perseverasse, constitutum publice iudicium est, quod hujus ignis sacri historia cum Sancti imagine plurimis in locis præ foribus ædium privatarum adpicta cernatur, quod et Sanderus supra ac Molanus lib. 3, de Historia sacrar. imaginum cap. 3, observare: quamquam aliam etiam hic adpicti ignis ex D. Thoma causam assignat, quia datum est illi patrociniari ad ignem infernalem, qui supra a Gersono per ignem conpescitæ, et in historia Translationis per ignem sacrum denotatur. In antiquo Missali Ecclesiæ Leodiensis in hymno, quem Sequentiam dicunt, hæc leguntur. Quisquis igne cruciatur gehennali, liberatur ipsius ob meritum.

10 Colouix etiam quondam morbido Antonii igne infecti homines, inquit Winheim in Sacratio Agrippinæ, Ecclesia 17, magnum ad reliquias istius Sancti Patris (quas in cœnobii Antoniani templo servari supra diximus) concursum habuerunt. In quem finem in vico ecclesiæ vicino etiamnum certas et separatas habent aedes hospitalis, prout etiam in ecclesiæ muro, ex opposito summi altaris, cancelli, per quos ex infirmary divina audire, et sacram hostiam videre possunt, indicant. Alibi per Germaniam plurima olim S. Antonio dicata altaria, capellæ, cellæ, hospitalia,

ecclesiæ, multaque horum concursu piorum hominum peregre adventantium frequentata. Cernitur passim ejusdem Divi, etiam ruri, imago.

11 Illud ridiculum quod nec ipsi Calvinistici rabula, soliti in Divorum imagines, veluti dæmoniorum idola, debacchari voce ubique, alibi ferro aut igne, non omnino S. Antonii eliminare imaginem potuerunt. Testatus est nobis vir eruditus ac gravis Joannes Grothsius noster (a quo nobis plurima ex historiæ Aymari deprompta, quam beneficio admodum Reu D. Rutgersi Velen Generalis Præceptoris Donus S. Antonii Colonix erat inleptus) testatus est is, se ante triennium Hevenbergæ, quod oppidum est Salsaniæ hand u Rheno præcul et Embrica Clivorum, in veterem Cathoicorum, sed incessam u Calvinianis ecclesiam cum Prædicante ingressum, nihil ibi sacrum, nullum antiquæ pietatis vestigium conspexisse, præter unicam S. Antonii in vitrea fenestra effigiem, camque imperrime post sacra orthodoxa repudiata depictam. Id vero miranti, respondisse Prædicantem, ita jussisse eum qui fenestram donarat. Sic animis vetusta erga Divum religio insedit, ut nec tota potuerit recentibus fanaticorum dogmatum præstigiis obtiterari.

§ III. Imago, atiaque promiscui cultus analecta.

Ceterum et hoc forte attinet, qua ratione pingi sculptive solent, explicare. Cur scipio insertus manibus supra ad vitæ epilogum indicatum de igne hic jam actum. Adpingi nota, et ecclesia cum campanali consuevit: hæc æcen primæ domus Antonianæ imago, quæle Divæ Aspircollensis symbolum, quercus; Lavaretuæ, arboriscula Nazarethana: illi, quin a Nuntius Elvemospariæ domus Antonianis ad cogendam stipem concursantibus deferri, in adventus sui signum, cum reliquiis soliti. Quin et porco, qui his publico oppidorum sumptu alebatur, appensa ad collum nolula erat.

13 De porco ad pedes S. Antonii locari solito ita scribit Aymarus pur. 1, c. 48. Ad pedes beatissimi viri sus depicta, seu porcus effigiatus est, quia etiam in hoc animali per servum suum Deus fecit miracula. Imo porcus appingitur, ut vult Molanus lib. 3, de histor. sacrar. imaginum cap. 3, ut plebei doceantur, animalia sua ejus intercessione a malo præservari. Nam in hujus benefici implorationem ac protestationem porcus plerisque locis alitur a communitate, quem nominant S. Antonii porcum. Fieri etiam potest, quod majores nostri, dum primum porcum ei potius quam aliud animal appinxerunt, non huc respexerint, sed ad dæmonum insultus, quos perpepus est. Dæmones enim per porcos convenienter significantur. Hinc quando Arianorum ecclesia Romæ Catholica consecratione dedicabatur, porcus ex ea exiit, invisibilis quidem, sed qui omnes, per quos transiit, in admirationem commovebat. Quod idcirco, ait Gregorius, divina pietas ostendit, ut cuetis patesceret, quia de loco eodem immundus habitator exiret.

14 Porro sicut majores nostri memorias Sanctorum invisentes, libenter pro se conferebant parvam Sancti imaginem, sic etiam pro peccatoribus suis eollo alligandam nolam ex memoria S. Antonii conferebant, protestantes hæc ratione, quod meritis sancti Confessoris petebant et confidebant, animalia sua præservatum iri a peste: quod indicant carmina Ambrosii Novidii etiam a Romanis observari. Agens enim de porco grunniente, qui Antonio appingitur, subdit:

Collo mea concutit æra,
Noscere quæ possis, ne noceatur, ait.
Æsque meum gestat, baculo quod cernis in isto,
Quodque rogans æger, collaque multa gerunt.

15 De anni huc spectant hymnus, responsorium, antiphona, Collecta sive Oratio, multarum Ecclesiarum, quæ subnectimus. Quinque præcipue Cœlitum invocari patrociniæ adversus pestilentiam solet, e quibus S. Antonius est. Hinc vetus hymnus in Missali Tornacensi: Veneretur

Imago alicubi ab hæreticis picta, aut terata.

Cur appingi solent ecclesia, nota,

porcus.

lib. 3. Dialog. cap. 30.

Etiam Itali porcus nolula que in usu.

Alibi in Belgio celebris S. Antonii cultus:

NOT. 81 et imago ædium præfixa.

Colouix olim auracula facta.

Nulla alibi loca Sancto dicata.

S. Antonius Patronus contra pestem.

Veneretur hic Patronus, quem cœlestis habet thronus, qui dando beneficia, mundum replet letitia. Illic divinum dans odorem, pestem pellit et languorem, velut rosa vel lilia redolet in Ecclesia.

16 *Hymnus ex Breviario antiquo Andomar.*

Urbs beata Viennensis, et beatus populus, Vir decrepitus et senex, juvenis et parvulus, Apud quem non dubitatur esse Dei famulus.

Manua ægris imperatorem servo dedit Dominus, Ut cum jubet vi naturæ fiat morbo terminus, Et tollatur infernalis a herpes esthiomenus.

n
aliisque morbor.

Hæc apparent per effectum hoc in loco clarus, Ubi mira per eundem Sanctum fiunt scæpis, Et extingui sacrum ignem constat mirabilis.

Nos infirmi, nos jacentes in peccatis hominum, Tuis pater indigemus precibus ad Dominum, Ut a malo liberemur et a nexu criminum.

O quot ad ejus infirmi confluunt clementiam, Implorantes per eundem divinam clementiam, Et recipiant ibidem sanitatis gratiam!

Domos nostras circumcinge muro providentiæ, Nec remota levitatis sine negligentia.

Per fenestras ad nos intret mors concupiscentia. Præsta Pater, ad quem nostra mens anhelat, [aditum,

Et qui vitæ reparasti nos per Unigenitum, Dona nobis ab utroque procedentem Spiritum, Amen.

17 *Responsorium ex Breviario antiquo, Tornacensi, Hildeshemensi, etc.*

Plaudite Vienna manu, tanto dotata Patrone,

Quem dedit Ægyptus pignora cara tibi.

Perentit, et sanat, extinguit, et excitat ignes, Ardentesque minas intonat Antonius.

(Oratio de S. Antonio

Oratio ex antiquo Missali Romano, et plerisque vetustis Breviariis: Deus qui concessit obtenta B. Antonii Confessoris tui atque Abbatis morbidum ignem extingui, et membris ægris refrigeria præstari, fac nos propitius ipsius meritis a gehennæ incendiis liberatos, integros mente et corpore tibi feliciter in gloria præsentari.

not. 82.

a *Ἐρπια ἰσθμιας, ulcus est a flavâ bilis copia crassiore et acrore, ab ἔρπια, id est, serpere, ductum nomen, et ἰσθμια comedere, vorare. Etymologiam naturamque expressit Lucretius lib. 6 vers. 660.

Existit sacer ignis, et viri corpora serpens, Quicumque arripit partem, reptique per artus

§ IV. *Pœnæ in blasphemos, aliosque impios.*

d
Sacerdotes igne S. Antonii consummatus,

Florentina historice scriptor, et post illum non contemnendi auctores referunt, Gregorii XI, Romani Pontificis temporibus, apud Casenam Italiæ urbem hoc stupendum miraculum contigisse. Nam eum ibidem Britonum copie adessent, et quidam ex Britonibus ipsis in ecclesia quadam super altare parvulos aliquot in ipsa direptione civitatis immaniter trucidasset, furoreque ebrius gladio cruento imaginem B. Antonii in pariete depictam ictibus lacesseret; mox ignis carnem ejus corripens ac devorans, horrendo spectaculo, illum invasit. Dumque immensis doloribus ureretur, cucurrit ad mare, et in aquam se projecens, ibi ab igne consumptus est totus cum ossibus.

alius,

19 Nec dissimile est, quod apud S. Dionysii Burgum non procul a Placentia constat nostra memoria contigisse. Illic siquidem Gallie exercitus miles quidam pari exemplo sue temeritatis pœnas luit, igne sacro miserabiliter exustus, spectante hoc ipsum numerosissima exercitus parte.

b
alius perperus

20 b Romæ in templo D. Antonii conspicitur imago hominis ardentis depicta, cum hæc inscriptione: Marcus Brixianus miles admota a re D. Antonii manu, perjurus, ultore Numinis igne correptus, moritur Idibus Augusti anno 1573.

21 *Clarissimi Principis Joannis Francisci Præci Mirandule Domini et Concordiæ Comitis ad D. Antonium Heroici cornuus fragmentum*:

— tua nulli obnoxia morti

Fama, per exustam Libyen Asianque potentem Transit in Europam, vixit semperque vigebit Gloria, limitibus nullis conclusa, per omnes Tethyos alternae tractus, perque ultima mundi, Per cælum superosque means felicibus alis: Quoque magis teritur longinqui dentibus ævi, Hoc magis egregio splendescit flore juventæ. Ac memini, si quando illam temerare profani Capere, haud alias ipsos majora tulisse Supplicia ultoris fumi, flammæque sequacis. Non ego Aloidas fictæ post prælia Phlegra Fulmine dejectos, Capanei aut impia dicam Ingentis telo fumantia membra trisulco. Vidimus ambustos artus, atque ossa perenni Exemplo ad postes sacri pendentia templi. Vidimus integrum consumptum carne cadaver: Quo subito exarsit, violato nomine Magni Antoni, subitoque imis incendiis venis Traxit, ut enormi prompsit convicia lingua. Tanti te Superum, cœli, terraque creator Fecit, et hæc spretæ tribuit stipendia famæ.

EX VARIS.

et blasphemus.

alius vales Francus.

ejusque socius.

terius febricitans cruciatus.

postea reddidit sanitati.

22 c Anno MDLXXVI, xi Junii dum Dux Alensonius, d frater Regis Franciæ, esset in urbe Castillon, et excubiæ pedestrium copiarum, in villa, quæ dicitur Soulei, a dicta civitate uno plus minus milliari distante, agerentur, tres milites male feriatu deprehenderunt præ foribus imaginem B. Antonii in petra erectam: ac post multa scandala, ludibria, et dietaria in eam congesta, caput quidem imaginis galea, manus vero armarunt e hallebardia, talia cum execrandis blasphemis evomentes: Tu, si quid vales, si qua tibi potestas, in presentiarum nunc eam demonstra contra nos, ac te defende. Quo dicto suis armis imaginem impetunt multis ictibus. Quibus non contenti, manus eorum bis aut ter dispolosa bombardam imaginem illam oppugnare aggreditur; ac ejus faciem inter mentum et inferius labrum jaculatus globulo tormentario lacerat sacrilegus. At non impune: nam eodem momento ille impius, magno ejulatu exclamans, horridumque ejulans: Totus, inquit, ardeo, totus comburor, statimque prolabitur mortuus in terram. In cuius facie eodem loco, ubi imaginem globo violarat, vice reddita, ignis scelerum vindex, qui totum inde os replebat, velut via facta erumpens perluxit, eum devorans, etiam cum jam miseram exhalasset animam.

23 Secundus autem non minus sentiens Dei omnipotentis manum, exclamat quoque, ignis vim se ferre non posse, volensque intestina tormenta per aquam elligere, in torrentem proximum præceps insiliit: nec Dei tamen presentiam effugit. Nam statim aquis submersus et suffocatus interiit.

24 Porro tertius ceruus suorum miserabilem exitum, sui imos ac totus exanimis humi affligitur, ac deportatus in proximam domum, totus ferventissimis febris restuabat, adeoque violentis, ut miserum de se spectaculum omnibus exhiberet. Cujus miseria pernoti cognati, amici, maxime et commilitones Catholici, ad templum, velut ad asyllum, confugere, Deo Patri (sacerdote perquisito) sacrificium mediatoris, solenni cantu, coram imagine B. Antonii immolare, ac unanimiter entervatim pronentes tam milites, quam dicti loci incolæ, Deum summa animi devotione pro miseri fratris salute comprecari, postque sacrificium te multas preces afflictum inviseri, præmissisque multis aliis orationibus aquam ei benedictam Sacerdos adspargebat. Vestigio illo miser sibi redditus, crimen agnoscit, Dei misericordiam inclamat, ac manus tendens in cœlum, humilibus ac magnis precibus suam errorem professus accusans, omnium deprecationes supplex ambit, ut pro ipso Deum clementissimum interpellent. Nec defuit divina misericordia: nam statim pristinae valetudini ac menti restituitur, eaque etiamnum hodie fruitur. Hæc veraciter

EX VARIIS.

veraciter sub oculis plusquam trium millium hominum palam gesta, docent, quam reverentiam venerandis Sanctorum imaginibus debeamus: nam etsi numen in illis nullum sit, tamen eorum nobis refricant subinde memoriam quos representant, ac ad gloriosa Dei in suis Sanctis opera collaudanda, eorumque pia patrocinia imploranda plerosque Christianorum exstimulant. Quid et contumelia illata ipsis, in Dei servos, imo in communem Dominum, redundat: qui hic aliquando etsi silere videatur, non tamen silebit semper.

f g

25 f Anno illo Goesiaco MDLXVI, g cum per Belgium passim iconoclastæ in venerandas Sanctorum imagines desævirent, h Busciducis accidit quosdam D. Antonii imaginem gladiis, ascia, et bipennis in frustra concidere, ut incendio via publica abolerent.

i

i Verum quod accidit, non sane impue tulere impii: evestigio namque illa peste, quam D. Antonii jam olim appellamus Christiani, (quod illi depellendæ sint ejus apud Deum pii experti sæpe patrocinium) corripuntur, totoque utriusque corpore instar granorum piperis pestilens ille ignis ebullit: domum sese recipiunt infelices, quorum plaga socii deteriti, rogam deserunt trepidi. Tam atroci atque voraci consumebantur miseri totam per corpus incendio, ut postridie impiam efflarent animam, et funesta reliquerint cadavera, variorum colorum stigmatibus, cæruleis, prasinis, artis insignita. Istud tam est tota vicinia notum, ut plurimos hujus rei non solum audierimus concorditer historiam ad vivum depingentem, additis etiam tam sacrilegorum, quam familiarium nominibus; sed publici etiam viderimus Notarii, fide non indigni neque obscuri, testimonium.

k

26 k Publico multorum sermone, editisque scriptis constat, atque etiamnum hodie superstitis sunt viri fide dignissimi, qui nobis retulerunt, eo ipso tempore, cum Goesii in Belgio tumultuarentur, et l Guilhelmus Comes Montensis, Aurangæ Principis Guilhelmi sororius, monasterium Franciscanorum prope Embricam, ab ejusdem Comitibus majoribus, ut fertur, quondam religiose fundatum, demoliretur (cujus demolitionis, per menses aliquot successive durantis, postremos actus ego ipsemet vidi) quemdam hominem novis dogmatibus dementatum supervenisse, et omnibus jam status, imaginibus, et altaribus vastatis et exturbatis, invenisse adhuc residuam ibi statuam D. Antonii: quam iste protinus proterna manu corripit, et quibuscumque poterat modis exagitaverit. Evenit autem, ut forte assisteret mulier quæpiam Catholica, quæ hominem compellens, ait: Quid in te peccavit D. Antonius, quod statuam ejus tam indignè exagitas? Ille protinus, in protervam hanc vocem prorupit: Quid tu mihi obstrepis de S. Antonio? Si quam ille vim aut virtutem habet, eam declaret. Nec mora: evestigio iste in Sanctum blasphemus, igne sacro, quem vocant D. Antonii, corripitur, totoque corpore ustulatur; et tandem sacro igne totus, Deo vindicæ hunc, excarnicatus, animam exhalat. m

m

NOT. 531.

a Narrat hoc Ainarus Falco 1, par. cap. 47. b Referunt Octavius Pancrotus regione 2, Urbis, Ecclesia 44, et Tilmannus Bredembachius S. Theologus Doctor, lib. 3, sacrarum Collationum cap. 26. c Libellus Gallice scriptus, et Parisiis anno 1576, quo contigerat, apud Guilelmum Merlinum cæcus, quem ipsi legimus. Guillelmus Lindanus lib. 2, de fugiendis idolis illam historiam edidit a se ruditer Latine, ut præfatur, transfusam. Ex quo eandem referunt Thomas Iosius lib. 15, de signis Ecclesiæ cap. 12. Antonius Dauroutius noster par. 2. Catechismi historialis Tit. 69. Exemplo 8. Bredembachius supra cap. 30. Auctor libelli, qui inscribitur Historiam miraculorum Illustrium Duaci editi an. Ch. 1593, una cum Petri Venerabilis libris duobus de Miraculis. Jacobus Guallterius noster in Tabula Chronographica seculo 16, an. Ch. 1576, qui addit se per id tempus rem eandem quasi tota Gallia pervulgatam audivisse. d Idem. Dux Alensoniis Franciscus, XVII Januarii, ipso die festo S. Antonii anno 1583. Antverpianam diripere conatus, a civibus, Catholicis præcipue (cum tamen sacro orthodoxa in urbe abdicata ab Arauscano Dynasta et Calvinistic essent: sed patriæ caritas injuria sensum vicit.) turpiter urbe pulsus, Gallis mille quingentis qua cæsis qua manum fossa, in quam desilierant,mersis. Portæ Kijdorpiæ, qua fraudulenter in-

trant, insculptum Chronographicum: aVXILIVM sVIs DeVs. At nunc Antverpiæ S. Antonius in pluribus templis solenni cultu celebratur. e Guallterius hasta; forte ut barbarum verbum devitaret. f Guillelmus Lindanus tom. 2, Apologeticus ad Germanos cap. 11, et lib. 2, de fugiendis idolis cap. 1, et ex eo Bosius, Dauroutius exemplo 7. Bredembachius cap. 29. Auctor historiam miraculorum mirabilium, Guallterius ad an. 1566, libris singuli ante citatis, et Molanus lib. 3, de historia sacrarum imaginum cap. 5.

g Hanc hæreticorum rabiem præclare describit Famianus Strada de bello Belgico decade 1, lib. 6. Gousiorum sibi ipsi nomen sumpserunt a Procerum quorundam dicerio, hæretici Belgæ.

h Buscum-ducis, seu Silvaducis, Belgis Shortoghen-Bosch, Gallis Bois le Duc et Bolduc, Brabantix urbs muatissima, ad fines Cætriæ et Hollandiæ. Divi isthic ædes ad portam Nimelemensem, ac veneratio celebris, quamdiu ei urbi avita obire sacra licuit, quæ nuper inconsolabili optinorum civium luctu Mors Batavus eliminavit. i Hæc impia ab iis protata: Antoniole exere si quas habes vires. Ita adhuc civis memoraui.

k Bredembachius cap. 27, atque ex eo Dauroutius exemplo 6.

l De eo legendus Strada lib. 5 et 7. Filii postea Regi Catholico reconciliati, e quibus Fredericus, coque natus Albertus, qui nunc vivit, Morchio Bergarum ad Somam, pagi S. Antonii Dynasta, cultum ejusdem sedulo pronoverunt, egregie ambo Orthodoxi. Situs est hic pagus in Cuyckana provincia, Petam paludem inter et Mosam flumen, duabus a Gravia oppido leucis, ob celebrem S. Antonii cultum, peregrinorum concursum, et miraculorum antiquam memoriam, ab innumerabili tempore Fanum S. Antonii appellatus. m Petrus Rainerus in libello de sacello S. Antonii Belliolano ejusque miraculis, hæc quoque memorat, sexque alia his non absimilia.

ORDO S. ANTONII.

CAPUT I.

Ordinis origo, insigne.

Ortus ac progressus Antoniani cætes monastici, ut loquitur Renatus Choppinus lib. 4, sacræ Politix tit. 2, art. 8, denarrat concinne Frater Aymarus Falco Præceptor Barroducanae domus D. Antonio sanctæ, in Historia Antoniana quatuor libris concinnata, ex armario Antoniani cœnobii majoris et ex variis sparsim Ecclesiasticis scriptoribus. Quam Falco historiam persecutus ad annum usque 1530, dicavit Antonio Langacia cœnobiarchæ Viennensi. Eam qui plura volet adeat, hic pauca libasse sat erit. Illustrium ac prope innumerabilium miraculorum occasione prima ordini data cœordia, quæ sic enarrat ipse Aymarus par. 2, cap. 33, non certissima tamen sibi fide comperta.

Ordinis Antoniani historia.

2 Vir quidam nobilissimus Provinciæ Viennensis, Gasto nuncupatus, pietate valde insignis, dum gravissima atque periculosissima infirmitate laboraret, qua omnium fere suorum membrorum sensu atque officio destitutus erat, frequentissimis precibus votisque suam almo Dei Confessori B. Antonio salutem quam obnixè poterat commendavit: votique solvendi gratia, filium Girarium, seu Girondum, ad ipsius B. Antonii corpus et ecclesiam destinavit. Nec mora: exoptatam divino beneficio assequutus est sanitatem.

Gasto gravi morbo, ope S. Antonii, liberatur.

3 Nec ita multo post Girondus ipse morbum contraxit, quo ditissime vexatus atque maceratus, ægritudineque in dies magis ac magis invalescente, vita propediem excessurus credebatur. Quod cernens Gasto, sibi persuadens periclitanti filio nulla medicorum arte subveniri posse, supplex ad divinum Beatique Antonii suffragium devote confugit. Proinde humanam miseriam viteque hujus calamitatem contemplant, ipse ægotanti, seu potius in extremis laboranti, filio persuasit, ut ambo ipsi cum eorum substantia universa B. Antonio sese perpetuo devoverent, si ægotus ipse illius intercessionem pristina incolumitati restitueret. Quo ab ejusdem emissio voto, cœpit ægotus aliquid melius se habere.

deinde ejus filius.

4 Nocte igitur ipsa, cum se Gasto sopori dedisset, per quietem beatissimum Antonium videre visus est, talibus verbis se alloquentem: Quid est, Gasto, quod tu filiusque iste tuus tam a Deo pro hac misera vita, quæ innumeris fluctibus perpetuisque procellis indesinenter agitur, solliciti estis? Cur non potius stabilem cœlestis patriæ mansionem expetitis? proque ea paranda preces votaque facitis? sed quoniam ita Divinæ pietati visum est, ecce mea intercessione, filio tuo concessa est gratia sanitatis, prout et tibi pridem

facto ab ambobus volens vivendi perpetuo S. Antonio:

Sancito appropinquante patri.

pridem

pridem per me Christus desideratam incolumitatem indulsit. Estote igitur post huc altissimo gratiarum largitori fideles: serviteque illi in timore, et exultate ei cum tremore: apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, et percatis de via justa. Vos autem votum a vobis emissum acceptum habens, ego in proprios filios suscipio. De bonis vero mihi per vos oblati, volo jubeoque hoc in loco miseris, igneo morbo, sacroque igne perastis et mutilatis, quos egestas premit, et morbi vis Divino judicio conturbescere cogit, quique a nemine excepti cum horrore spectantium miserabiliter jacent in plateis, piæ subventionis et caritatis solatium perpetuo exhiberi: illos fidei vestræ commendo. His etenim caritatis operibus via vobis in cœlum proculdubio parabitur.

3 Quibus auditis Gasto ipse, quibus melius poterat modis eidem divo Patri gratias agere satagebat; receptaque subinde fiducia, se imperata facturum pollicebatur. Verum dubitare se dicebat, cum ingens illic afflueret languentium multitudo, ne suæ facultates tanto ovari succumberent, minimeque ad id suppetere possent. Tunc Divus ipse Pater, porrecto eidem Gastoni baculo, quem gestare videbatur, quique ad potentiam, seu litteræ vel signi Tau molium et figuram formatus apparebat, jussit illum humi defigere. Quod cum Gasto fecisset, visus est statim baculus ille in arborum magnam succrescere et propagari, cujus rami undequaque majorem in modum sparsi diffundebantur, miramque florum et fructuum ubertatem ostentabant. Sub ipsa vero arbore permulti pauperes languidi et mutilati conspiciebantur, qui arboris ipsius umbra et fructu refocillabantur. Ad hæc subinde manus, seu dextra, ex cœlo prodire visa est, benedictionem desuper effundens, cœlestisque favoris ex alto præstendens infusionem. Hanc igitur admirabilem visionem cum attonitus Gasto spectaret, sic ad illum beatus senex ait: Ecce tu in pietatis stipite et radice caritatis meo favore plantabilis arborem, que longe lateque suos ramos diffundet: et de fructu ejusdem pauperes sustentabuntur. Una est quam precipue coli atque observari volo, in pauperes Christi caritas: huic curæ et sollicitudini summopere cupio vos esse intentos, nec non et eos qui posthac filiorum loco mihi futuri erant. Quo dicto visio ipsa disparuit.

6 Subsequuta autem hæc, is qui pene exanimis decumbebat, non sine summa omnium admiratione præter spem apparuit pristinae restitutus sanitati; posteraque die, qua revelationis B. Antonii celebritas agebatur, omnibus admirantibus pro gratiarum actionibus exhibendis ecclesiam ingressus est incolumis. Unde ea ipsa dies apud locum prædictum habita exinde est celebrior, Præfati vero Gasto et Girondus, eo miraculo divinaque admonitione permoti, statim se et sua pietatis operibus exercendis dedicaverunt, et juxta figuram exhibiti per D. Antonium baculi, signum, ut traditur, potentiam suis in vestibus assumpserunt. Qui quidem sanctissimo proposito, haud multo post devotione moti octo circiter viri Deum timentes sese adjunxerunt: proque eisdem sanctis operibus adimplendis, piissimam inter se societatem et fraternitatem concorditer inierunt. Quod his quique versibus legitur adnotatum:

Gastonis voto societas Fratribus octo,

Ordo est hic creptus ad pietatis opus.

7 Hæc deinde ex figura antiqui sigilli sic confirmat. Non leve certe argumentum memorandi hujusce religionis exortus nobis præstat typus seu character veteris sigilli, quo a primæva ejusdem religionis origine dicta sancta societas et fraternitas usa fuisse comperitur. In eo namque viri cujusdam secularis effigies apparet expressa, nudato sen detecto capite, brevique ad genua dumtaxat thorace amicti, quæ dextera manu protensa signum Tau, velut ab aliquo sibi superne porrectum, suscipere tenereque videtur;

altera manu in sublime, quasi in admirantis vel stupentis similitudinem, elevata. Tum deinde ibidem ex superiore parte veluti e cœlo procedens cernitur figura manus benedictionem largientis. *Figuram sigilli hujus in imagine exhibet Sylvester Maurolycus lib. 1, Oceani Religionum ubi eadem hinc enarrat.*

8 Pergit Aymarus, refertque opiniones originum signi Tau: Existimant nonnulli verum hujus religionis signum esse figuram Græcæ litteræ quæ Tau dicitur, idque signum divinitus eidem religioni datum asserunt: quod apud Ezechielem Prophetam efficacissimum fuisse, et esse legitur. Sic enim ipse Ezechiel in visione effatus est: Transi, inquit, per mediam civitatem, in medio Jerusalem, et signa Than supra frontes virorum gementium et dolentium super cunctis abominationibus que sunt in medio ejus, et dixit sex viris qui veniebant de via portæ quæ respicit ad Aquilonem: Transite per civitatem sequentes eum, et percutite: non pareat oculus vester, neque miseramini: senem et adolescentulum, et virginem, parvulum, et mulieres interficite usque ad internectionem. Omnem autem super quem videritis signum Than, ne occidatis, et a sanctuario meo incipite. O mirabilis visio atque terribilis, et hujus signi Tau immensa inauditaque virtus! Vere itaque veneranda est religio, que eo signo veluti proprio sernate ab originis suæ primordio divinitus extitit insignita.

9 Non desunt tamen qui existimant, Gastonem et Girondum supra memoratos, posteaquam pietatis officio, pauperumque mutilatorum et impotentium sustentationi, sese addixissent, sponte sibi Potentiæ signum desumpsisse, ut eo ipso signo profiteri palamque testari viderentur, se velle esse baculum ac sustentaculum languidorum, sacroque igne mutilatorum, sublevandis quoque debilibus et mutilatis sese perpetuo devovisse ac fervide applicasse. Est enim Potentia baculus, fulciendus mutilatis, seu debilibus et claudis accommodatus: eo quoque impotentes sustineat, vulgo ita dictus. Proinde hoc ipsum signum proculdubio nequaquam eidem ordini videtur incongruum, qui ad languidorum sacroque igne mutilatorum sustentationem specialiter est institutus. *Acta ea sunt sub annum Christi 1093, ut referant Baronius, tom. 11, num. 34. Claudius Robertus in Gallia Christiana, Nicolans Cræcensis par. 2, monachismi S. Augustini, cap. 18. Antonius Sanderus lib. 1, de claris Antoniiis, et Joannes de Livure in Antiquitatibus Viennensibus cap. 40, cum metropoli Viennensi Guido processit, qui deo Papa Callistus II, dictus.*

CAPUT II.

Generales Magistri. Abbates.

Fuit autem hæc societas principio veluti confraternitas quardam secularis ad exercendas Christianæ caritatis actiones, at paullatim sublimius protracta custodiam corporis S. Antonii adeptæ, S. Augustini regula viri, a pluribus Romanis Pontificibus confirmata, Gastone vita sancto, hospitalis sive domus Eleemosynarum S. Antonii Magister seu Præceptor, Fratrum calensis lectus Stephanus Sacerdos pietate conspicuus. Inde apud Claud. Robertum ex historia Antoniana relati, Nantolinus Soffredus, Guilielmus Rufus, Petrus Soffredus, Bruno, Falco, Stephanus, Falco Matthiæus, Guilielmus Soffredus, Pontius Rufus, Jocelinus de Turre, Guilielmus de Pernanco, Guilielmus de Bonis, Guilielmus Daniel sen Rufus, Stephanus Ayno; qui (Benedictus in monasterium Montis-majoris, ad quod Prioratus S. Antonii adhuc pertinebat, amotis) isthe Abbas a Bonifacio VIII, creatus est XV Kalend. Junii anno Pontificatus ejus tertio, Ch. 1297.

11 Constitutio Bonifacii, seu diploma extat tom. 1, Bullarum inquitur: In dispositione ministrorum Ecclesie. Ejus partem a § 3, hæc inferimus, quod Translationem reliquarum S. Antonii et miracula confirmet

et cœlum accipiant

et pubente eos agris servire.

et Potentia, sue scipimus, efflorescentia signo antinuit

Junijque seculi.

Sigillum Ordinis.

Potentia mystica explicatio: Ezech. 9, 4

alii

Quando inchoatus Ordo.

Magistri Bonifacii S. Antonii.

EX VARIIS.

Quia Prioratum eundem, propter ipsius B. Antonii reverentiam, cujus gloriosa merita per universas Ecclesias in hujus orbis latitudine constitutas manifestius innotescunt, ejusque corpus, sicut fama celebris misit ad posteros, et innumera quae per eundem Sanctum ibidem Boninus miracula jugiter operatur patenter ostendunt, in Prioratu ipso quiescit, condignis efferris honoribus non tam dignum quam debitum existimantes, Prioratum ipsum in Abbatiam ereximus, de praedictorum Fratrum consilio, et ejusdem plenitudinis potestatis, certo Canonico, seu Fratrum inibi numero constituto. Ac ut dissensionis et emulationis cujuslibet occasio inde praecideretur, omnino praedictum hospitale, cum omnibus membris suis in quibuscunque mundi partibus constitutis, eorumque pertinentiis et juribus, ipsi subjecimus et inivimus Abbatiae. Auctoritate Apostolica statuentes, ut locus ipse, qui Prioratus in antea dicebatur, foret et appellaretur de cetero abbatia, et ii qui praesentem eidem, nomen semper et dignitatem obtinerent Abbatis, et abbatiam ipsam ac dictum hospitale sibi unitum simul perpetuis futuris temporibus, constitutione vel consuetudine quavis non obstante contraria, gubernarent; nec Magistri, vel Domini de cetero, sed Abbates monasterii S. Antonii tantummodo appellarentur. Quibus universi Fratres hospitalis et membrorum eorundem, quos Canonicos seu Fratres monasterii S. Antonii volumus de cetero nuncupari, parerent humiliter in omnibus et intenderent: quodque in eodem monasterio S. Antonii et hospitali ac membris eisdem B. Augustini regula servaretur, et secundum eam dicti Abbas et Canonici seu Fratres perpetuo vivere tenerentur. Habitum vero cum signo T, quod Potentiam vocant, in honorem ipsius B. Antonii tam Abbas quam Canonici seu Fratres praefati, juxta morem solitum ipsius Hospitalis, semper et ubique portarent. Ipsum quoque monasterium, cum hospitali praedicto et omnibus membris ac bonis suis existentibus ubique, et Abbatem, Canonicos seu Fratres ejusdem nunc praesentes atque futuros, ab omni jurisdictione, potestate, subjectione, ac dominio Archiepiscopi, Episcopi, et Ordinarii cujuscunque, omnino duximus eximenda; decernentes ut omnia immediate soli dumtaxat Romano Pontifici subjacere.

Ea Prioratui Molano unita,

fit abbatia,

Papae iunctae subjecta.

Abbatibus ejus soli.

Fjus Ordinis monasteria alibi,

etiam nomini:

12 Post Aimonem Abbates ad nostra usque tempora fuerunt, Pontius Aleracius, Guilielmus Mitte, Petrus Lobetus, Pontius Bernardus, Gerento de Castro-novo, Hugo de Castro-novo, Falco ex nobili Montecanutorum familia in Delyhiatu, Arbaudus Grandivallensis, Joannes de Polleyo, Humbertus ex Brione, Benedictus ex Monteferrando, Joannes Jognetus, Antonius ex Brione, Antonius Ropemoranus, Petrus de Arva, Theodorus de S. Chamundo, Antonius de Langiaco, Ludovicus de Langiaco, ejus frater, Ludovicus de Langiaco utriusque decessoris nepos, Antonius Tholosanus, Antonius Brunel de Grandmont. Ex his Theodorus de S. Chamundo edidit epistolas S. Antonii, de quibus in Prologomenis ad vitam § 14. Jaet Mussiponti in Lotharingia in ecclesia quae nunc est Societatis Jesu, mortuus an. Ch. 1527.

13 Plurima ejusdem instituti monasteria erecta sunt per Galliam Aquitanicam, Celticam, Belgicam, Italiam, Hispaniam, Germaniam, aliasque orbis Christiani provincias, quorum Praefecti proprio ac peculiari nomine Praeceptores nuncupantur. In Belgio unicum hoc tempore superest Trajecti ad Mosam. Romae, agente Aimone primo Viennensi, Abbate, Bonifacium VIII, basilicam S. Andreae Antonianis attribuisse tradit Falco atque ex eo Mirvus. Verum ante jam pridem hospitale S. Antonio dedicatum constat ex Vita S. Francisci cap. 3, ubi dicitur a famulis Innocentii III, Pontificis inventus juxta Lateranum in hospitali S. Antonii. Pacivulus tamen eo tempore vult adhuc S. Andreae appellatum, et S. Bonaventuram hospitale S. Antonii scripsisse, quod cum

Vitam S. Francisci componeret huic jam esset consecratum. Obiit S. Bonaventura 20 circiter annis antequam Bonifacius VIII, ad Pontificatum fuit promotus. Ex hoc canobio (quocunque demum tempore caperit) unus semper est ordinis beatissimi Patris Antonii, qui Romanam curiam sequens, fragmenta a mensa Papae colligat in eleemosynam pauperum, et Curatus proprius, et quasi Parochia's omnium qui vulgari vocabulo Curtisani nominantur existat. Ita Joannes Gerson serm. de S. Antonio in Concilio Constantiensi habito. De Antoniani ordinis privilegiis Apostolicis non pauca tradita sunt ab Olbrado Juriscon. in Respons. 211, 293 et 321. Chassanox parte 4, Catal. gloriae mundi considerat. 65, et potissimum a Renato Choppino in Politia sacra, et Monasticis libris variis locis. De Ordinis hujus religiosi praecclare pronuntiavit Joannes Gerson supra: O felices, qui religioso et peculiari quodam tanti Patris obsequio dedicari meruerunt.

14 Jacobum Hierosolymorum et Siciliae regem scribit Mirvus Origin. monast. lib. 1, cap. 5, ex Aimoro, in signum adsumptae protectionis atque adfectus in hunc ordinem, testamenti tabulis anno 1423, conditis, haereditibus ac successoribus in perpetuum suis mandasse, ut Antoniani Ordinis symbolum collo appensum, id est, Potentiam, sive notam T, ex auro puro, una cum campanula gestarent.

CAPUT III.

Alter ordo S. Antonii in Aegypto, et Aethiopia.

De altero S. Antonii ordine, quem ipsemet instituit formavitque SS. Macarius, Amathas, alii, ut inde dictum, propagarunt, nihil admodum suppetit quod addatur; monumentis omnibus antiquis vel barbarica clade abolitis, vel latentibus inter tesq; illa, olim sacrosancta, nunc non situ magis ipso horrida quam Copticorum mystarum obstinata haeresis Eutychianae tuenda pervicacia, cum summa ignorantia conjuncta. Metaphrastes tamen in Vita S. Joannis Eleemosynarii XXIII Januarii num. 6, meminit Anastasii Praefecti magni montis Antonii, qui cum Theodoro Episcopo Amalunensis et Gregorio Episcopo Rimocurorum, micus est a S. Joanne ad Persos, ut interceptis a Cosroe Hierosolymis in captivitate abductis redimeret Christianos. Contigit illi sub annum Ch. 614, ut ibidem dicemus. Catholicam tunc inter Antonianos viguisse religionem verumque pietatem ex hac Anastasii cum S. Joanne necessitudine, obitaque legatione collegi potest. Alioquin antea erroribus fuisse irretitos patet ex vita S. Fulgentii I Januarii, cap. 12, num. 25, cui iturum se ad ultimam Thehaidae regionis eremum dicenti, respondit Eulalius Episcopus Syracusanus: Terras, ad quas pergere concupiscis a communione B. Petri perfidia dissensio separavit. Omnes illi monachi, quorum praedicatur mirabilis abstinencia, non habebunt tecum altaris sacramenta communia. At restituti, sub sanctissimis Patriarchis Eulogio, Joanne, aliisque recte fidei sunt.

16 Idem (ut fere in plerisque orbis partibus Christus religio a monachis, non querentibus quae sua sunt sed quae Jesu Christi, aut plantati primum aut certe stabilita restituta) ab Apostolis superiori Aethiopia, quoniam nunc Abassiam vocant, illatam, atque collapsentem firmasse creduntur, et varia in iisdem oris monasteria crevisse. Quando vero rursus, sicut tum Aegyptii tum Abassini in haeresim relapsi, nequaquam legimus. Num quod Ludovicus de Urreta scribit in historia Aethiopiae, nunquam Abassinos fuisse ulla haeresi infectos, namquam ab Ecclesia Romana et a Romano Pontifice distinctos, sed Christianam fidem, ut eam ab Apostolis susceperant, ad hunc usque diem perfectissime custodisse; monachos vero a Legibus et institutis Magni Antonii nunquam descivisse, sed omnibus sinceræ religionis et Christianarum virtutum operibus hactenus florere, id adeo ridiculum est et ineptum, ut ne refutari quidem mereatur; etsi illi cumulate tamen fecerit Nicolaus

Potentia insigniti Reges.

Monachi S. Antonii in Aegypto.

aliquando haeretici.

conversis.

relapsi.

Ludovicus de Urreta notatus.

hinc Gollignus noster, quod ille etiam sanctissimo viro Andrea Oratio Patriarchæ, utique et nostra Societate religiosissimis Sacerdotibus, inconsiderato suo scripto aliquam irrogasse contumeliam videretur: ut miremur quosdam in temere Urretam esse secutos.

17 Imo sint ne qui modo in Abassin reperiantur monachi, ex Antonianis orti, haud constat. Duos enim, ut Alphonsus Mendez Æthiopiæ Patriarcha in litteris anno 1626, datis scribit, sui instituti agnoscent auctores Abbatem Eustachium et Theclam Haymanot, id

est, plantam fidei, qui ad an. 1200, vixisse memorantur: quamquam fama sit multo ante novem monachos Roma venisse, quorum quilibet sui nominis cœnobium in Tigrea provincia ædicavit. Utut sit, monachi illi Abassini jam 80, per annos nostrorum hominum conatibus præcipue obstiterunt, ne Æthiopia aut rediret cum Romana Ecclesia in gratiam, aut permaneret in adepta ejus communione, quod idem testatur Patriarcha: hæc haud pauci ex ipsismet monachis ab eo societate saniora colorati sunt.

DE S. SABINO, SIVE SAVINO EPISCOPO PLACENTINO IN ITALIA.

Monachi
Abassin hæ-
retici

SUB FINEM
IV SECULI
XVII JANUARI
S. Sabini in-
talie

Placentia, nobili Gallie Cispadanae urbe, colitur S. Savinus, sive Sabinus XVII Januarii, officio duplici cum octava, ut testis est Ferrarius in catalogo SS. Italiae, et in generali catalogo SS. ubi ita scribit: Placentiæ in Gallia Togata S. Savini Episcopi ejusdem urbis Patroni. Fertur atque in XI Decembris obiisse; quo die Martyrol. Romanum: Placentiæ S. Sabini Episcopi miraculis clari. Meminerunt ejusdem eo die Molanus et Carthusiani Colonien. in addit. ad Usnardum, Maurolycum, Felivius, Galestinus; sed hic iterum XIV Februarii, sive XVI Kal. Martii, (voluit forte XVI Kal. Februarii scribere) istae habet: Placentiæ S. Sabini Episcopi et Confessoris: qui Concilio Aquileiensi interfuit, renuncque mirabiliter ac divine gestarum gloria præceus, quievit in Domino. Martyrologium Germanicum XI Decembris: Item S. Sabini Episcopi Placentini, qui divina revelatione corpus invenit S. Antonio, de quo ultimo Septembris auctum est. Vir erat fide plenus, et verbi divini factor non minus quam prædicator, miraculis quoque illustris. De eo scribit S. Gregorius.

tes gesta

familia
cum S. Am-
brosio

traditio.

2 Dubium quod lib. 3, Dial. cap. 10, narrat ubi en patratum miraculum S. Gregorius tum quoniam vita illius eptomen Ferrarius continet, ex Lectionibus, ut ad, Romæ approbatis, que Placentiæ in ejus die festo leguntur. Extant complures S. Ambrosii ad eum epistolæ: nam summa in eorum obstricti erant caritate, unde epistolam 8, lib. 4 et lib. 4, 30 ac 31, de vinctibus: Vale et nos dilige, quia nos te diligimus; at 65 lib. 8. Vale et nos dilige, ut facis; Denique 63. Vale frater, et dilige amicum tui, quia plurimum te diligo. Ea verò 53, epistola significat Ambrosius, se inebriationes suas ad eum mittere, ejus corrigendus jubeat, numetque eum ut a liquido decernat, et serentantor discentiat, que corrigat, et illud præclarum subdit: Nescio quo enim modo unum quonque fallunt sua scripta, et autem prætereant, atque filii etiam deformes delectant, sic etiam scriptorem indecens sermones sui palpant.

3 Abud Sabini eruditionis argumentum habemus in concilio Aquileiensi, Singrio et Eucherio Coss. Christi anno 381, celebrato, ubi gravissime ejus adversus Arianos sententiæ leguntur. Agit de eadem Sabini varie testata eruditione Baronius in Notis ad Martyrologium XI Decembris, et in Annalib. to. 4, ad an. 381, num. 83.

MIRACULUM S. SABINI. Ee S. Gregorii Dialogis l. 3, c. 10.

Hujus quoque venerabilis viri Venantii Episcopi aliud miraculum relatione cognovi, quod in Placentina urbe perhibet gestum: quod vir quoque Dei veracissimus Joannes in hac modo Romana civitate locum b Præfectorum servans, qui in eadem Placentina urbe est ortus et nutritus, ita et Episcopus memorat, quia gestum fuerit, attestatur. In ea namque civitate Sabinum nomine fuisse asserunt miræ virtutis Episcopum. Cui dum die quodam suis Diaconus nuntiasset, quod curus sui Padus alveum egressus, Ecclesie agros occupasset, totaque illie

u
b
S. Sabini
Episcopi

loci nutriendis seminibus profutura, aqua ejusdem fluminis teneret; venerabilis vir Sabinus Episcopus respondit, dicens: Vade, et dic ei: Mandat tibi Episcopus, ut te compescas, et ad proprium alveum redeas. Quod Diaconus ejus audiens, despexit et irrisit. Tunc vir Dei accersito Notario dictavit, dicens: Sabinus Domini Jesu Christi servus communitorium Pado: Præcipio tibi in nomine Jesu Christi Domini nostri, ut de alveo tuo in lucis istis ulterius non ex eas: nec terras Ecclesie lædere præsumas. Atque eidem Notario subjungit, dicens: Vade, hoc scribe, et in aquam ejusdem fluminis projice. Quo facto sancti viri præceptum suscipiens, statim se a terris Ecclesie fluminis aqua compescuit, atque ad proprium alveum reversa, exire ulterius in loca eadem non præsumpsit. Qua in re, Petre, quid aliud quam inobedientium hominum duritia confunditur, quando in virtute Jesu et elementum irrationabile sancti viri præceptis obediunt?

Padum exundantem,

scripto et in-
jecto commo-
nitório
compescit.

a Lunensis, ut præcedenti cap. dicitur.
b Zacharius supra in singulari verbi τοῦ τοῦ Ἐπίσκοπου τῆς πόλεως Πράξεσι Υποτίθεται.

VITA EX FERRARIO.

Savinus, sive Sabinus, uti in Rom. Martyrologio, patria Romanus, factus Episcopus Placentiæ, virtutibus et miraculis conuseavit. Multa in Episcopatu præclare gessit: corpus a S. Antonini Martyris ejus urbis tutelaris, quod diu obscuro loco laterat, Dei monitu inventum, in basilicam b S. Victoris Martyris, a S. Victore Episcopo dicatam, magna populi frequentia detulit. Interfuit Concilio c Nicæno, deinde una cum S. Ambrosio Mediolanensi Episcopo Concilio Aquileiensi. Tanta fuit doctrina, ut S. Ambrosius sua scripta illi recognoscenda tradiderit.

u
S. Savinus
corpora
SS. transferi.
b
c
doctrina flo-
ret.

2 Fuit etiam insignium miraculorum perpetrator. Nam inter alia, ut S. Gregorius Papa in Dialogis scribit, cum Diaconus S. Savini, Padum alveum sum egressum agros Ecclesie occupare nuntiasset, sanctusque Episcopus respondisset: Vade, dic ei: Savinus Episcopus mandat tibi, ut ad proprium redeas alveum; Diaconus vero irridens, exequi nundatum contempsisset, accersito Notario præceptum hujusmodi dictavit: Savinus servus Domini nostri Jesu Christi Pado: Præcipio tibi in nomine Jesu Christi Domini nostri, ut in locum tuum rediens, deinceps in hæc loca non ex eas, nec Ecclesie terras lædere præsumas, jussitque Notario, ut præceptum illud Pado fluxio deferret, et in aquas ejus projiceret. Quo facto, (mirabile dictu!) statim Padus in pristinum alveum se recepit, neque unquam in ea loca Ecclesie reversus est.

ut miraculis:

3 Cum S. Savinus Ecclesiam Placentinam annos 45, sanctissime rexisset, summo deo reddidit spiritum III Idus Decembris. Corpus ejus in ecclesia tunc sanctis XII Apostolis dicata, que postea S. Savini dicata est, conditum fuit a d S. Mauro Episcopo, ejus successore XVI Cal. Februar. Qua die ejus solennitas ab Ecclesia Placentina celebratur.

moritur.

d

a 104

EX VARIS.

a Hic 30 Septembr. refertur in Martyrologio Romano, at Placencia celebratur ejus natalis 4 Julii, inventio 13 Novembris, teste Ferrario. b Quæ deinde S. Antonini dicta est, ut idem 7 Decembris in S. Victoris Episcopi vita tradit Ferrarius.

c Habitum id fuit anno Christi 325. Ei si interfuit Savinus, necdum tunc Episcopus fuit; qui Aquileiensi anno 381 interfuerit, 56 annis post, ac solum 45, exegisse in episcopatu dicitur. d Cotilur S. Maurus Episcopus Placentinus 13 Septemb.

DE S. ACHILLEO CONFESSORE.

XVIII JANUARI.
S. Achillei
natalis.

Menæa Græcorum et Maximus Cythereus hoc die : S. Achilleus in pace quiescit, oddunt Menæa hoc distichon :

Armīs Achilles terrestres (τὰς γὰρ, inferas) pop[ulatus] urbes :

Laboribus Achilles supernam ditat civitatem.

Raderus hunc eundem existimat esse Achillium, sive Achillea, Metropolitam Larissæ, qui in iisdem Menæis et Menologio XV Maii refertur. Nobis potius hic ille videtur esse qui sæpius in Vitis Patrum laudatur Achilles, sive Achilleus, aut Achilleus Abbas, nec usquam in ullo, quod viderimus, Martyrologio refertur. De eo igitur isthæc narvat Rufinus, seu quisquis auctor est libri 3, de vitis Patrum, num. 9 et 107.

Vindictant
genere
refra-

2 Cum venisset quidam de Patribus ad Abbatem Achilliam, vidit eum sanguinem expuentem, et requisivit quid hoc esset. At ille respondit : Sermo erat fratris qui me contristaverat, et repugnavi ut non illum dicere, sed petivi Dominum ut tolleret a me; et factus est ille sermo sanguis in ore meo, et postquam expui, requievi; sed et ipsam tristitiam, et sermonem istum oblitus sum. Idem refertur lib. 5, libell. 4, de continentia num. 9.

Remedium
contra ace-
dium sugge-
rit.

3 Alter frater requisivit Abbatem Achilliam, dicens : Cur sedens in cella mea patior acediam? cui senex ait : Quia necdum vidisti requiem, fili, quam speramus, neque tormenta que timeamus. Si enim ea diligenter inspiceres, etiam si vermibus plena esset cella tua usque ad collum, tu tamen in ipsis jaceres permanens sine acedia. Idem habetur sub titulo incerti lib. 5, libell. 7, n. 28.

4 Lib. 5, libell. 10, num. 14, insignis ejus discretio

ita describitur : Venerunt aliquando tres senes ad Abbatem Achillem, et unus ex iis habebat opinionem malam. Dicit autem ei unus de senibus : Abba, fac mihi unam sagenam ad piscandum. Et ille dixit : Non facio. Et alius dixit ei : Fac nobis, ut habeamus memoriam tui in monasterio nostro. Et ille respondit : Non mihi vacat. Dixit ei tertius ille, qui habebat malam opinionem : Mihi fac sagenam, ut habeam de manibus tuis benedictionem, Abba. Et ille statim respondit ei : Ego tibi faciam. Dixerunt autem ei secreto duo priores, quibus non acquieverat : Quomodo sic, quia nobis rogantibus noluit facere, et huic dixisti : Ego tibi faciam? Respondit eis senex : Vobis ideo dixi : Non facio, quia non mihi vacat, et non contristabimini; huic autem si non fecero, dicturus est; quia de opinione mea, quæ mala est, audivit senex, et ideo noluit facere sagenam; et statim incidebamus funem ad sedandum animum ejus, ne tristitia absorberetur hujusmodi.

Satagit Fra-
trem non con-
tristare.

5 Denique lib. 7, cap. 25, num. 4, cyregium ejus refertur apophthegma de demonum impugnatione : Quidam frater requisivit Abbatem Achillem : Quemadmodum adversum nos possunt demones? Respondit seux : Per voluntates nostras. Et adjecit, dicens : Ligna Libani dixerunt : Quam grandia sumus et alta et parvissimo ferramento incidimur : nihil ergo ei demus ex nobis, et nos non poterit incidere. Venerunt ergo homines, et fecerunt in securi manubrium ex ipsis lignis, et ita inciderunt. Ligna ergo sunt animæ; securis, diabolus; manubrium, voluntas nostra est. Per malas ergo voluntates nostras incidimur.

Mala volun-
tas, diaboli
manubrium.

DE SANCTIS MONACHIS ROMANIS ANTONIO, MERULO, JOANNE.

SECOLO VI.
XVII JANUARI
Monasterium
S. Gregorii
Romæ.

Gregorius Magnus sex ante Pontificatum monasteria in Sicilia edificavit, ut in ejus vita, quam XII Martii dabimus, scribit Joannes Diaconus : Septimum intra Romanæ urbis moenia, sub honore S. Andreae Apostoli, juxta lusilicam SS. Joannis et Pauli ad clivum Scauri monasterium in proprio domate fabricavit; in quo et ipse monachicum cepit indumentum, incolunt id nunc Camaldulenses saceta, Octavio Paucirolo teste, diciturque SS. Gregorii et Andreae.

SS. 3 mona-
chorum nota-
lis.

2 Hic tres cum eo vivere sanctissimi monachi, Antonius, Merulus, Joannes; quorum felicissimum exitum ipse in Dialogis describit. Eorum inscripta Martyrologio Romano nominum XVII Januarii : Romæ in monasterio S. Andreae beatorum monachorum Antonii, Meruli, et Joannis, de quibus scribit S. Gregorius Papa. Eosdem commemorant Menarius, Wion, Dorganus, Ferrarius in catalogo SS. Italia; Antonium et Merulum Galesinius, Trithemius lib. 3, de viris illustr. ord. S. Benedicti lib. 3, cap. 23 et 25, Petrus de Natal. lib. 11, cap. 116 et 117, ubi pro Merulo, Merolum scribit. Trithemius lib. citato cop. 21 non de hoc agit Joanne, ut Wion existimavit.

reliquia.

3 Molanus in prima editione et Martyrologium Germanicum, XV Martii Antonium et Merulum referunt, at MS. quoddam Calendarium SS. Ord. Benedictini, Merulum habet XXI Januarii, Antonium XXXI Paucirolo tradit horum reliquias in eadem basilica sub majore altari asservari.

VITA EX S. GREGORIO I. 4, dial. c. 47.

Nonnumquam omnipotens Deus trepidantium men-

tes quibusdam prius revelationibus roborat, ut in morte minime pertinescant. a Nam quidam mecum in monasterio Frater, Antonius nomine, vivebat, qui b multis quotidianis lacrymis ad gaudia patriæ celestis anhelabat. Cumque studiosissime, et magno c fervoris desiderio sacra eloquia d meditaretur, non in eis verba scientiæ, sed fletum compunctionis inquirebat; quatenus pro hæc excitata mens ejus iardesceret, et ima deserens ad regionem celestis patriæ per contemplationem volaret. Huic per visionem nocturnam dictum est : Paratus esto, quia Dominus jussit migrare te. Cumque ille non habere se sumptus ad migrandum diceret, responsum protinus audivit, dicens : Si de peccatis tuis agitur, dimissa sunt. Quod cum semel audisset, et magno adhuc metu trepidaret, nocte quoque alia eisdem verbis est admonitus. Tunc post quinque dies febri correptus, cunctis Fratribus orantibus flentibusque defunctus est.

a

b

Antonii pie-
tas.

c d

Mors ei celi-
tus predicta.

2 Alius etiam Frater in eodem monasterio Merulus dicebatur, vehementer lacrymis atque elemosynis e intentus. Psalmodia vero ex ore illius pene nullo tempore cessare consueverat, excepto cum aut alimentum corpori, aut membra dedisset sopori. Huic nocturna visione apparuit, quod ex albis florum corona de cælo in caput illius descendebat. Qui mox molestia corporis occupatus, cum magna securitate animi atque hilaritate defunctus est. Ad cujus sepulchrum dum Petrus, qui nunc monasterio meo preest, sibi sepulturam facere post annos quatuordecim voluisset, tanta, ut asserit, de eodem sepulchro illius fragrantia suavitatis emanavit, ac si illic florum omnium fuissent odoramenta congregata. Qua

e

uti et Merulo.

ex hujus se-
pulchro odor
suavis.

f

Qua ex re manifeste patuit, quam verum fuit quod per nocturnam visionem vidit.

3 In eodem quoque monasterio alius quidam Joannes dictus est, magne indolis adolescens, qui aetatem suam v intellectu et humilitate, dulcedine et gravitate h transiebat. Huic aegrotanti atque ad extremum deducto per nocturnam visionem i quidam senex apparuit, et hunc virga tetigit, eique dixit: Surge; ex hac enim molestia modo minime morieris, sed paratus esto, quia longum tempus hic facturus non eris. Qui dum jam esset a medicis desperatus, repente sanatus est atque convaluit. Rem, quam viderat, narravit; seque per biennium in Dei servitio, sicut praedixi, ultra aetatis suae annos exhibuit. Ante hoc autem triennium k cum quidam frater fuisset mortuus, atque in ejusdem monasterii caemiterio a nobis sepultus, cunctis nobis ab eodem caemiterio exemptibus, idem Joannes, sicut postmodum pallens et tremens

indicavit, illic nobis discedentibus inventus, ab eodem Fratre, qui mortuus fuerat, de sepulchro vocatus est. Quod etiam subsequens finis edocuit. Nam post dies decem l invasus febribus, carne solutus est.

a *Falsum narrat Joannes Placoms lib. 1, vita s Gregorii cap. 17, 19, 20, ipsis fere s. Gregorii verbis, et Antonius Yepes Chron. Hensl. centuria 1, ad an. 376, cap. 4. b Interficii Joannes tanti Patris (Gregorii) verbis exemplisque communitus.*

c *Idem fervore desiderii. d Addit idem duce Gregorio.*

e *Idem, ex Gregorii viri venerabilis doctrina. Yepes interpretatur hic, Merulo minus commissum fuisse elemosinas, quas erogari Abbas juberet, distribuendi pauperibus. Sane cum ita se vere careret ne quis quid proprium possideret, officium aliquod gessisse ipsum oportet, quo et faciente elemosinarum potestas fieret.*

f *Id monachus olim visitatum fuisse, ut sibi diu ante tumulum effunderet ad perpetuum mortis memoriam, tendit Yepes; allegatur s. Benedicti, et Chimmovium exemplum. g Joannes intellectus et humilitatis dulcedine. h Idem, transcendebat, faret Gregorius interpret. i Joannes sub habitu senis beatus Apollolus Andreas apparuit. Idem scribit Yepes. k Yepes perperam, apparuisse et ut quendam jam a tricenno defunctum.*

l *Idem Yepes ut statim febribus correptum, decima die obiisse.*

DE S. SULPITIO PIO EP. BITURICENSI IN GALLIA.

§ 1. SS. Sulpitii primus et secundus distincti.

Duo Bituricensem Ecclesiam reverent Sulpitii Episcopi, prior cognomento Severus sub Gunthramno Rege, alter Pius sub Clotario II et Dagoberto: uterque inter Sanctos relictus, hic XVII ille XXIX Januarii. Iis tertius longe nati- quior, S. Martini discipulus Sulpitius, au recte a quibusdama annu-meretur, ubi discutimus. De Pio istre Usuardus hoc die: Bituricas civitate depositio S. Sulpitii Episcopi, cujus vita et mors pretiosa gloriosis miraculis commendatur. Eadem habet Martyrologium Romanum, (nisi quod addat Pium cognominatum) Bellinus, Maurolycus, Menardus, et MSS. plurima. Meminit illius Rabanus, Ado, Felicianus, Cunisus, MS. Florarium, Ghinius, Deryquius, Saussains, et alii post eundem.

2 Multa, quod eum Sulpitium qui XXIX Janu. colitur, existimarent S. Martinum fuisse discipulum, alios duos fide confuderunt. Molanus recte in priori editione ista ad Usuardum adiecit: depositio S. Sulpitii Pii, cui Gregorius Tur. scripsit historiam 7. Dormientium in Majori monasterio. Guibertus Gemblacensis in apologia Severi. In posteriori vero editione ista adnotavit: Hic non est Severus, sed Pius, cui S. Gregorius Turonicus dedicavit historiam de septem Dormientibus in Majori monasterio. Galestinus: Bituricis S. Sulpitii Pii Episcopi, is a puero sacris litteris eruditus, et in disciplina institutis exercitatus, etiam hicus homo cum esset, omni virtute preluxit; deinde monachus factus, indeque Abbas, postremo Episcopus creatus, vitae religione, et sanctitate, miraculisque clarus, quievit in Domino. In Notul. du commentatur: S. Sulpitii Pii, primi scilicet, qui in concilio Matisconensi II, praesens adfuit. Fuit enim Sulpitius Severus Archiepiscopus Bituricensis, cujus vita a Giselinus perbelle contexta est initio ejus operum. Illius autem primi vita est apud Surium tomo I. Ita ille. De Concilio Matisconensi post dicemus. Sulpitius, cujus vitam scripsit Victor Giselinus, est Severus S. Martini discipulus, qui altero ante mundum istud seculo vixit, ut si et vero is Episcopus fuisset, et Pius hic noster illi concilio subscripsisset, non posset Prius hic dici.

3 Baronius in Notulationibus ad Martyrologium hoc die: Dicitur hic est Sulpitius Pius, respectu alterius Sulpitii ejusdem civitatis Episcopi, cognomento Severi. De Sulpitio Pio scribit Gregorius Turonen. in praenotio histor. Dormientium, et Guibertus in apologia pro Severo. Hic successit Renigio Episcopo temporibus Gunthramni Regis Francorum, anno Domini quingentesimo octogesimo septimo, ut idem testatur Gregorius histor. Franc. lib. 6, cap. 39, licet in vita ejus, quam descripsit Surius tom. 1. habeatur successisse Austregisilo temporibus Clotarii

Regis. Sed in his plus trilimum Gregorio Turonensi, cujus sententiam certissimam reddunt Acta Concilii secundi Matisconensis, quod celebratum est anno vigesimo quarto ejusdem Regis Gunthramni; cui quidem synodo Sulpitius interfuit atque subscripsit. Temporibus enim Clotarii Regis, non Sulpitius aut Austregisilus, sed Probatianus, Felix, Honoratus, et Arcadius Bituricensi Ecclesiae praefuerunt, prout Concilia, quae illius temporibus celebrata sunt, indicant. Eadem censura castigandae sunt tabulae Episcoporum Bituricensium Democharis, in quibus et ille gravior error apparet, dum Sulpitius Severus putatur ille, qui interfuit Concilio secundo Matisconensi, sub Gunthramno Rege; cum certum atque perspicuum habeatur, illum Severum vixisse temporibus Theodosii senioris, et ejus filii Honorii Imp. Secundum Acta S. Austregisili, quae recitat Surius tomo 3, adhuc tertium ejusdem nominis ei Ecclesiae praefuisse Episcopum dicere oportet. Sed satis de his. Sulpitius autem Pius, de quo agimus (ut scribit Aimoinus lib. 4, cap. 16 et alii) migravit ex hac vita anno Domini quingentesimo nonagesimo quarto; ipse est annus decimus sextus Childberti Regis, quo eum obiisse, auctor est Gregorius Turon. hist. Franc. lib. 10, cap. 26. Habuit successorem Eustasium.

4 Haec Baronius, qui citi tom. 5, Annal. an. 431, num. 190, Severum S. Martini discipulum fatetur non videri Episcopum fuisse, censet tamen in tabulis Ecclesiae Bituricensis errorem irrepsisse, dum Sulpitius Severus appellatur ille Gregorii Turonensis apud alios, quem ipse Pium, de quo hic agimus, esse existimat. Deinde tomo 8, an. 395, num. 90 et eodem Turonensis refert S. Sulpitii Episcopi obitum, eumque ait XVI Kal. Februar. ab Ecclesia coli, ut Latinorum, inquit, omnia Martyrologia indicant. Severus illo anno obiit, de quo XXIX non Pius. Sed singula ad examen breviter revocanda. De historia Dormientium Sulpitio dicata, agens IV Novembrii, deique Guiberti Gemblacensis apologia XXIX Januarii.

5 Successit S. Sulpitius Severus Renigio, sive Renegodino; ipsi vero Eustasius, sive Eustasius. Pius vero successit S. Austregisila de quo 20 Anni agimus; ipsi Wilfuldus, sive Wilfuldus. Neque non repugnat Turonensi Surius. Matisconensi II, concilio an. Christi 585 Gunthramni Regis 24, Clotario II, 2, Severus subscripsit. Pius Remensi sub Sumatio Archiepiscopo an. 630. Quis alius, licet praepostero ordine, reverent Bituricensis Ecclesiae Praesules Baronius, ii regnante Clotario I, interfuisse concilio, Honoratus Aurelianensi II, an. Christi 533 et Arvernensi I, an. 535, Arcadius Aurelianensi III, an. 538. (Desideratum, qui an. 549, Aurelianensi III et Arvernensi II, subscripsit, omisit Baronius) Probatianus, sive Probatianus, Parisiensi II, an. 535 et Parisiensi III, 537. Felix vero Parisiensi

Joanni recati-
tulo imperato
vultus.
g
h
i

h
mors pre-
mittitur.

Guilbert
an. 1627.
XVII JANUARI.

a Sulpitii tri-
mitatis.

Perperam de
confusa, a
Molano

hinc inde.

Baronius.

EX VARIIS.

siensi IV, an. 573, duodecimo a Clotarii morte anno, ante Clotarii junioris ortum undecimo. Immerito autem Democharis tabulas accusat Boronius, cum in iis non ille initio quinti seculi mortuus Severus, sed posterior multo, sub Gunthranno sedisse tradatur. Nec necesse erit tres Sulpitios Bituricensis agnoscere, si S. Martini discipulum expunxerimus; sed duos, quos ab omni memoria Ecclesia illa venerata est. Aimoinus lib. 4, cap. 16, non de seniore illo Sulpitio, sed Pio agit; nec obitum illius, sed restitutam ejus precibus Clotario sanitatem commemorat.

Wion varie emendatus.

6 Post tantos Heroes minus mirum est Wionem falli, dum tres statuit Sulpitios; primum, S. Martini discipulum, qui XXIX Januarii colatur, secundum, Pium Remigii successorem, qui hoc die tertium, alterum Pium S. Austregisilo subrogatum, qui XVI Januarii. Ast qui XVI Jan. Sulpitium retulerit ante Wionem neminem legimus. Adonem citat, in quo ejus nomen non reperimus XVI Jan. sed XV quo ejus agitur translatio, ut infra dicemus. Surium et Petrum de Natalibus arguit, quod qui hoc die colitur, Sulpitium Pium dixerint, et S. Austregisili successorem; et recte illi quidem; perpetram Wion, illum qui Gunthranno etate floruit, Sulpitium, aut prius monachum fuisse et Abbatem S. Nicetii Lugduni, cum S. Gregorius Turonensis lib. 6, cap. 39, dicat eum fuisse de primis Senatoribus Galliarum: et fatetur Menardus nunquam monachum fuisse. Sed de eo pluribus XXIX Januarii. Wionem temere secuti Dorganus et Ferrarius, retulerunt et ipsi XVI Jan. posteriorem Sulpitium. XXVI Januarii in quibusdam Adonis MSS. Beda vulgato, Nothero, aliisque refertur S. Sulpitius Bituricensis, hinc, an Severus, non liquet. Nec illud omittendum, Severi cognomen ab antiquis priori illi Sulpitio minime tribui, inde forte innotuit, quod existimariunt quidam eum esse Sulpitium illum Severum S. Paulino familiarem.

§ II. Vita S. Sulpitii Pii, sive secundi.

S. Sulpitii Pii vita, auctore cortaneo,

Creminali S. Sulpitii Pii vitam damus, utramque ab ejus æquali exaratam. Priorem ediderat Surius stylo mutato. Primi genium phrasim restitimus ex MSS. S. Mariae de Ripatoria, Rubæ vallis, Corsendoncano. Auctor ætatem suam indicat. cap. 1, num. 4. Certe quantum eorum relatione cognovimus, qui ei a pueritia usque in tempora nostra comites ministrique fuerunt, et cap. 2, num. 12. Et quoniam quæ a majoribus nostris eorævis beati viri didicimus, gestorum ordinem, ea fide ut ad nos pervenit, stylo digessimus, nunc a nostro tempore, partim quæ inspeximus, partim vero quæ a condiscipulis nostris nobis sunt tradita, sumamus exordium, et ad posteritatis memoriam relinquamus, cap. 3, num. 15, agens de Judæis ubi eo conversis. Nonnulli ex ipsis, inquit, sub nostræ fidei religione hodie degunt, cap. 4, num. 17, de eo qui loquendi facultatem ejus meritis obtinuerat: Et variis sermonum responsionibus usque hodie mirabiliter loquitur, et num. 18, de puero ad vitam revocato: A fanis pernicie tutus hodie creditur superesse: et enim tempore multo apud nos commemoratus est deinceps, postrema. cap. 8, num. 34, de Ansulpho a demane male mulcato, Sanctique precibus curato: Hoc quidem ab ipso qui pertulit, et fidelium testimonio agnovimus confirmatum.

monacho S. Sulpitii.

8 Liceat fortassis suspicari auctorem hunc Domionem Abbatem fuisse, de quo in secunda vita cap. 2, num. 10, atqueque ex ejus monachis. Id tum quædam ex jam citatis videntur innuere, tum quod quæ secundæ vitæ auctor de basilica ab eo ampliatu scribit, ipse ita cesert, ut a quo id factum sit, submissionis studio, consulto reticere videatur. Monasterium vero illud, cui Domio preerat, quod deinceps S. Sulpitii est appellatum, tradit Joannes Chenu in Chronologia Archiepiscoporum Bituricensium, a Clotario II, conditum extra muros urbis, in loco in quo erat sacellum B. Mariæ de

Navi dictum. Plura ibidem de eodem canobio commemorat. Saussaius ab ipso S. Sulpitio scribit edificata canobia duo, unum virginum in ipsa arce, alterum virorum extra muros. Hoc in vita S. Leopoldini Navense appellatur.

9 Alteram breviorem vitam ex vetustissimo codice D. Preudhomii Canonici Cameracensis descripserat olim Rosweydyus: eam cum MSS. Corsendoncano, et S. Maximini contulimus. Auctor eodem tempore vixit. Patet ex prologo: Vel pauca quæ ipse vidi; vel eorum relatione qui ei ab adolescentia usque ad decrepitam senectutem ministraverunt; vel quod plurimorum fidelium qui viderunt, innotuerunt, pauca perstringere curavi, cap. 1, num. 4 de nudo curato: Et adhuc hodie superest, et absolute loquitur, num. 5 de Judæis conversis: hodieque sub Christiana disciplina degere videntur, cap. 2, num. 8, ostendit se sub Wifolendo ejus successore scripsisse: Qui suscepto episcopatu hujus urbis adhuc hodie in Dei nomine regit Ecclesiam. Scriptum autem esse hanc vitam epistolæ modo, patet num. 12. Nec hoc patitur modus hujus epistolæ. Menda insunt haud pauca, etiam contra syntaxim, vel inscitia auctoris, vel incuria librorum; nihil mutavimus.

Vita brevior ab auctore alio, cortaneo.

10 S. Sulpitii res gestas alii quoque commemorant: Vincentius Bellovacensis lib. 23, c. 27 et duobus sequentibus, ipsis fere prioris vitæ verbis, sed contracte, ex coque S. Antonius par. 2, tit. 13, cap. 6, § 3, Petrus de Natal. lib. 2, cap. 94, Franciscus Harvius, qui expedire se questionem superiori § agitotam de duobus Sulpitiis existimat, si anticus quidem statnatur, sed qui primum in aula Theodorici Principis, scilicet fratris Clotarii primi, ac deinde sub ipso Clotario vixerit; ac postea successerit S. Austregisilo (qui Remigius Austregisilus dictus sit) ac demum obierit circa annum Domini 594. Sed, proterquam quod Austregisilum longe alium a Remigio fuisse constat; non sub Theodorico I, aut Clotario I, Clodovei filiis, sed Theodorico Chilleberti filio et Clotario II, Chilperici filio, Clotarii primi nepote, ac Dagoberto vixit. Agit de eo proterea Jacobus Doubletius, Zacharias Lippelous, qui eum quoque cum altero Sulpitio confundit. Trithemius de viris illustribus Ord. S. Benedicti lib. 3, cap. 81, et lib. 4, cap. 35, Antonius Yeps chronic. Benedict. v. 2, an. 588, ubi hanc Remigii successorem vult esse; et tamen de eo narrat quæcumque Surius de altero et modo sub Clotario, modo sub Gunthranno ait vixisse. Domenecus quoque amorum gesta in annis cloyium constat, quem ait sub Gunthranno vixisse.

De eo scripserunt alii.

11 Meminit S. Sulpitii in vita S. Anandi Baudamundus 6 Februarii: Post hæc vero, inquit, ab Abbate ipsius loci, et a Fratris benedictione percepta, civitatem Bituricam ad Sanctum petii Austregisilum, qui tunc in Dei rebus magnificus atque insignis habebatur. Cumque ab eo, et ab ejus Archidiacono, sanctissimo videlicet Sulpitio, qui postea Episcopus claruit, clementissime fuisset susceptus, omni ei humanitate exhibita, etc. Eadem fere habet Notgerus in vita S. Landonaldi 19 Martii, et Harigerus Abbas c. 41, ast hic c. 48 de S. Remaelo agens: duæ sunt Metropolitanæ: una Burdigalensis magnorum semper virorum insignita titulis; altera Bituricum, habens hæc tempestate Archiepiscopum S. Austregisilum, Archidiaconum vero B. Sulpitium, in brevi post honore Pontificali donatum. Notgerus vero in ejusdem S. Remacli vita 3 Septembris: Educatus est bonæ indolis puer Remaclus sub B. Sulpitio, in ejus honorem constat ab eodem sancto viro postea permultas in nostra diocesi (Leodiensi) ecclesias dicatas. In vita S. Dulcardi 25 Octobris: Ex quo tempore sic animis D. Sulpitii Biturigum Præulis insedit, ut ad eum, quantus erat Episcopus, accedere frequentissime dignaretur, cum eo de cælesti gloria sermones habiturus.

Sanctis Sulpitio familiaribus.

§ III. S. Sulpitii vitas.

ne vitas tradita ab aliis

Refutata jam eorum opinio est, qui sub Gunthramno, ante S. Gregorium Turonensem, vita sanctum S. Sulpitium Pium voluit. Constantinus Ghinius circiter annum 600, decessisse tradit, mendose: Florarium anno 629, Trithemius an. 640, floruisse: Joannes Chenu ab anno 628, ad 640, sedisse: Amornus conventui Clippacensi an. 639 interfuisse, quod post refutabitur.

ab auctore citr

13 Ex vita constat sub Theodorico Rege Clericatus suscepisse omnes, et Leviticam fortem indeptum: in castris Clotarii, Abbatis officio potitum; eoq; jubente Episcopalis apicis enemisae Sedem: impetrasse a Dagoberto ut cuiquam tributum abrogaretur, ipsiunq; Regem post breve spatium interiisse. Obiit Theodorici anno 613, Clotarini anno 614, monarchiam regni Francorum adeptus, decessit anno 628, Dagobertus 644. Florardus historia Remensis lib. 2, cap. 3, scribit Saonatum Remensem Archiepiscopum synodum celebrasse, tempore Dagoberti Regis, cum aliis quadraginta vel eo amplius Galliarum Episcopis, inter quos Sulpitium Bituricensem numerat. Eam synodum circiter annum Chr. 630, habitam ostendit Simonidus nosster.

an ultimo anno Clotarii creatus Episcopus

14 Sed quo anno Episcopatum suscepit, non liquet. S. Austregisilum ejus decessorem constat unius 12 sedisse, Joannes Chenu anno 615 creatum scribit: unde sequeretur obiisse 627, aut 628, sicq; Sulpitium ultimus plane Clotarii temporibus Episcopum creatum. At sub Theodorico Austregisilum sedisse, ex vita Sulpitii liquet, verum uter ipse Regnum Chronologum ordiant, uti et Sigebertus, qui ad an. 627, ita scribit: Florebant in Gallis Austregisilus Bituricensis, et sub eo Sulpitius.

an sub Theodorico.

15 Alii ipsam Sulpitium sub Theodorico sedisse vident, Dubinus VII Octob. geminam S. Leopardini Abbatis et Martyris vitam, in altera hac habentur Audiens nunq; veridice relationis quotidiana certitudine, quia tempore Theodorici Regis Bituriges presidet in Archiepiscopali Sede beatus magnusq; totius religionis deus, Supplicius Pius laudis nomine, ad eam veniendi viam assumpsit, plura deinde subijungit de nutu congressu uti rebus postea gestis. In vita quoq; S. Austregisili, dicitur, cum adhuc in humanis ageret B. Austregisilus, ... ex palatio Theodorici Regis, ipso Rege permitteute, ad urbem Bituricensem accessisse Guarnerius homo saevissimus, ... ab ea urbe pecuniam Regis nomine, quam dare non consuebat, exacturus, sed a S. Austregisilo etiam ingressu urbis prohibitus. Tunc vero acri ira commotus, quod invito Episcopo non posset Regis et suam explere voluntatem, furibundus ad Regem abiit; unquam illi, reitente Austregisilo Episcopo, quod ipse jussisset, se facere non potuisse. Interca vero beato fine Austregisilus quievit in pace, ejusq; Diaconus Sulpitius illi successit. Rediit postea Guarnerius exenturus sub Sulpitio, quod sub Austregisilo non poterat. Sulpitius vero anxius ad hominum confugit, ab illo condium rei bene gerende potens: erat enim vir mitis et lenis, hominisq; violentie ut resistere posset non videbat. Deinde Guarnerium adit: orat ut qui sub ipsius decessore ab ejusmodi onere immunes fuissent, illos etiam suis temporibus pateretur solita gaudere libertate. At Guarnerius homo ferus viri Dei preces contempsit. Dixit itaq; illi Sulpitius: Si quidem contra jus et fas tua eris potius voluntate, non diu tamen impune feres, prosequitur deinde inquit apud Saram, quum de blasphemio et crudeli homine ultimam punila post suscepisset Deus.

ingratum et perindeque facin, cellus videntur

16 Olyciat quisquam, hac ad vitam S. Austregisili a posteriori adjecta scriptore, qui gesta quoq; Pipini era subiecit; eoq; tolerabilitatem referri lapsam centum quinquaginta post annis. At priora certe, que constat ab equali esse commendata litteris, S. Sulpitii vitas repugnant: nunq; tradit sub Austregisilo Antistite,

Quandofactus sit factus.

enim decisa caesarie, clericatus suscepisse omnes; illa jam Diaconum fuisse cum episcopatum capessit Austregisilus: Cum enim urbis Bituricensis primos fines esset ingressus, nocte illa mansit in villa, que Germiniacum dicitur: porro diluculo vocavit ad se Sulpitium Diaconum, qui ei postea in episcopatu successit, itemq; Desiderium Diaconum, eisq; dixit: etc. Ideo fortassis scripsit in Martyrologio Saussurus, a S. Apollinare Bituricensi Archiepiscopo, per assuetos gradus ad Leviticum ordinem evertum esse Sulpitium. Nec mirum falli quemquam memorem, etiam visa narrante: potius tamen de vitas assentiendum ei videtur, qui dedita opera ipsius Sulpitii res gestas prosecutur. De S. Apollinare decessore S. Austregisili agemus V Octobris.

EX VARIIS.

17 Jam de obitu Sulpitii quarendum. Wion XVI Januarii tradit, anno 647 obiisse, Chenu 640, Claudius Robertus 640, vel 641. In breviori vita cap. 1, num. 7, dicitur, post abrogationem voluntaria populi censum, quum Dagoberti Regis auctoritate, Lullo parabat: Nihilominus tamen ultione divina creditur et Regem et satellitem suum post breve spatium interiisse. Cui videtur autem ipse post eam rem gestam adhuc superfuisse Sulpitius, hunc absente vero est ad annum 647, quem (haud tamen scimus ex ejus fide auctoris) statuit Wion, pervenisse. Concilio Cabilonensi, sub Clodoveo circa unum Christi 630, ut crucei Symonidus, habito, subscripsit Wilfolelus Episcopus Ecclesiae Bituricæ; et Privilegio libertatis monasterio S. Dionysii concessio a Landerico Episcopo Parisiensi an. 15, Clodoveo II, Christi 638. Unde manifestum est falli Atnainum lib. 3, cap. 41, scribentem, Concilio Clippacensi, in quo Clodoveus Rex auctoritatis suæ preceptum de eadem monasterii S. Dionysii libertate conscribissit, anno Christi 630, interfuisse B. Sulpitium, nec ipse Wilfoleus istha subscriptus reperitur.

Quandofactus sit.

18 Extat tom. 1, Franciscorum scriptorum Andrea du Chesne S. Desiderii Episcopi Cadurensis, de quo 16 Novemb. agemus, epistola sancto Patriarchæ Sulpitio inscripta, ipsiusq; Sulpitii Bituricæ urbis Episcopi, inscripta, Donna semper proprio atq; Apostolica Sede colendo Desiderio Cadurensis urbis Pontifici; atinq; Domino semper suscipiendo, et cum omni honore venerabiliter nominando Domino Desiderio Papæ. Alii ejusdem Sulpitii ad Verum Lutena civitatis Episcopum.

Ejus epistolæ.

§ IV. Reliquiæ, rarum translatio.

Vincentius Antonius Doucureus libro de SS. Principibus Catalaunæ, scribit S. Sulpitii Bituricensis Archiepiscopi caput Villam-Francam, dittonis Confluentinæ ad Tethi flumen oppidum, esse deportatum, ibique in Parochiali ecclesia, magna veneratione assereri. In Martyrologio quodam Carthusee Bracellensis ad marginem hæc recenti manu inscripta de S. Sulpitio sunt. Nunc quiescit in Abresonse. Quis ille sit locus, non lotet.

Intiqua Vitæ Francæ, catubi.

20 Alio XV Januarii ista habet: Apud Bituricam civitatem, Translatio Sulpitii Episcopi et Confessoris, qui a pueritia sacris litteris eruditus, et sancte conversationis luce conspicuus, etiam laicus virtutibus claruit. Post etiam eam deposita, monachorum Pater extitit. atq; inde ad Episcopalem procectus cathedram, vita clarus, miraculis gloriosus quievit. Eadem habet Beda vulgatus. Meminerant quoq; hujus Translationis Wion, Menardus, Saussurus, Florarium, atq; MSS. Quo vero tempore, aut ad quem locum facta sit, non probant. Joannes Chenu tradit in templo monasterii S. Sulpitii, ejus olim corpus quievisse, a Religiosis magna diligentia conservatum.

Translatio 15 Junii

21 XXVI Januarii, ut ante monimus, in quibusdam Martyrologis consignatum est S. Sulpitii Bituricensis nomen: an hujus, primive eo die uspiam agi actus consueverit; an ulterius aliquo eo die facta sit translatio; an pro Bituricensi, Bajocensis, qui postea die cohitur,

AUCTORE
COÆTANEO
ANONYMO,
EX MSS.
ET 27 Auct.

colitur, reponendus, non laet. At rursus XXVII Augusti, Carthusiani Colon. in auctario ad Usuardum, Bellinus de Padua edit. Parisien. an. 1521, Martyrol. Germanicum, ista habent: Bituricas civitate Translatio S. Sulpitii Episcopi et Confessoris. Eiusdem meminere ro die quædam MSS. et Saussaius.

VITA

Auctore coætaneo anonymo,
ex tribus veteribus MSS.

PROLOGUS.

Clara raliante congerie, qua dono Imperatoris æterni ob merita Præsulis almi, aula repletur Ecclesie, virtutum lampade coruscante, etsi minus idonei condigne possumus eloqui: tamen vel sermone tenui devotæ plebis auribus tentamus inferre: maxime cum audientium sit fructus, virorum gesta fidelium revolvens calamo pro memoria populorum. Et licet nihil egeat mortali justus in littera, cujus nomen coelesti jam continetur in pagina; tamen fidei succrescunt augmenta, dum Sanctorum recentia replicantur exempla, eum et cohorti Christiecolæ pastor, clausus paradiso, terrestri representatur stylo. et grex exemplis accitus ad æthera tendit gressum: quatenus juxta Danielis oraculum, et doctus patroni magisterio populus, ut splendor firmamenti rutillet, et doctor a ut siderea sibi luce emulante corruscet: præsertim cum ob sui declarationem meriti, in orbe vasto Gallie, inter virtutum crebram materiam insigni Christi munere, ad sacrum illius corpus, assiduus fons olei redundet rore coelesti, et sic ignis jure capiat pabulum, ut infusione sancti Spiritus continuatum liquor fumat augmentum: cui scilicet prudenti viro etsi natura debite mortis extinxit corpusculum, fulget tamen viventium miraculorum b polyandro.

Fructus Vitæ
rum 55.

Dan 12. 3.
u

Ad unum
Sulpitii lan-
pus oleo re-
fundans,

b
Polyandrum.

a MS. titant. ut sidera. b Polyandrum, et usitatus polyandrum, proprie est ubi multi viri, et fere sumitur pro comiterio, aut sepulchro: hic videtur generatim pro monumenta, aut signo accipi.

CAPUT I.

S. Sulpitii in seculari vita mores.

Tempore illo B. Sulpitius, ortus a claris parentibus, a civium pene primoribus, castris regalibus altus, Bituricæ fuit urbis egregius Pastor, et nunc glorioso excessu Patronus effectus. Qui in flore ætatis primæviæ Christi militiam, laqueis seculi ruptis, perseverantia definitione suscepit: et in tantum capessenda: religionis proposito adhuc puerulus vir beatus exarserat, ut (ita dicam) si persecutionis tempus non defuisset, periculis se sponte, præceps ingereret. Hic jam lectionibus cepit divinorum voluminum mancipari, et in eruditionibus fidei semetipsum non segniter exercere.

u
S. Sulpitius a
puero pietati
deditus.

ratione et
abstinentia
cupiditates
referunt:

alios instruit.

humans casti-
tatis

Math. 19. 12.

3 Denique pro juvenilibus reprimendis cupiditatibus, et sapientiæ profectibus adipiscendis, orationibus se et abstinentiæ frænis contringebat. Et ita ei ab ipsis incunabilis. Ecclesiastica regula in observantia honorabilis fuit, ut multorum juvenum æ senum ad eum confluentium turbas fidei nostræ religionem seiscitantes, non solum ad fidem converteret, verum etiam perfectæ vitæ institutionibus informaret. Manifeste autem aderat ei divina gratia, per quam innumerabiles ad imitationem sui in fide Dei provocabat. Ante omnia præcepta Evangelica, et vocem Salvatoris summo amore et studio implenda esse censebat. Nam etsi juvenis quidem et minus perfecti sensus videretur, seil perfectissime castitatis indicium continens, velut fundamentum quoddam primum in anima continentiam collocavit; et ita deam reliquas super hanc perrexit edificare virtutes; et secundum Evangeliorum scilicet fidem, qua voce Salvatoris depromitur exhortatio. Quia sunt eunuchi qui se castraverunt pro regno Dei,

spretæ conjugii copula, propositum obtinuit castitatis.

4 Certe quantum eorum relatione cognovimus, qui ei a pueritia usque in tempora nostra comites ministrive fuerunt, nihil aliud in seculari adhuc positus habitu visus est agere, quam monasteria construere, basilicas extollere opere novo, ecclesias restaurare dirutas, miseris auxilium ferre, pauperibus egentibusque e suis opibus necessaria ministrare, profligatos non solum sermone et cohortatione perfectæ et spiritualis doctrinæ, b verum suis officiis ac ministeriis multos e vinculorum penis et squalloribus liberare.

loca sacra or-
unt:

egentibus sub-
venit:

b

c

d
Ecclesiam
nocte, habitum
penitentiam,
frequentat:

dæmones suis
molestos, si-
gno Crucis fu-
gat:

e

f g

5 Ecclesia erat quædam a parentum haud longe posita domo e, utpote ab hostibus pene diruta, ubi Clericorum et populi nulla erat frequentia. Ibi cum beati viri crebra fierent orationum lucra, qui quidem, jaectantiæ vitans attingere fomitem, silentia noctium profunda cum fierent, clam vestimentis indutus, quibus moris est uti pœnitentibus, d inermis sacris orationibus pernoctare pergebat; et labore sancto somnis spretis inertibus, dulci meditatione transacta, cum roseæ lucis splendor mundum iradiaret, rursus secularium tegminibus ornabatur, et ita sanctum elaborabat propositum occultare.

6 e Hæc prima puerilia rudimenta: hic ludus ejus infantie: talis in eo caluit erga Deum affectus. Nocte quadam in ecclesia, de qua diximus, cum duobus puerulis vigilanti atque in oratione pronius incumbenti, cum mentis in profundioribus tota dependeret delectatio, spiritus duo teterri et immanes, Ethiopum vultui similes, apprehensos singuli pueros ab ecclesia violenter trahere nitentur. Tandem vir Dei post tergum magis clamoribus ejulantes reperit suos; intinetur tetros, manum elevat contra adversarios, jamque pueros vi abstractantes cum foris egressum præiperent, Dei f sacrum vexillum g deprimit Crucis. Illico tetris cruentisque elapsis, pueri sospites remanserunt.

alios miracu-
lis clarat:

vanam glo-
riam fugit:

7 Ex eo igitur tempore ille totius bonitatis æmulus, et veritatis inimicus, saluticæ humanæ hostis, omnia molimina contra Dei militem versans, quem mente corrumpere non valuit, nimis phantasticis nititur deterrere. De quo si quis exploratius discere vult, breviter post paululum in suis ostendemus locis. Clarescere interea signis, et virtutum cepit miraculis adornari. Nam et dæmones in seculari positus habitu, verbo fugabat, et agros oratione curabat: totis viribus Christi athleta desudans, ut a sancto proposito quem ab humano favore latere cupiebat, ne quid seculi hujus aura favoris erumperet, et aures suas arrogantia pollutione macularet.

8 Igitur cum hæc ab eodem gererentur, et per gestorum bonitatem tacita quadam prædicatione Dei nostri veritas nosceretur; cumque plerumque (ut assole) alios pie credentes, splendor lucis accenderet, alios impie derogantes perfidia nebulosæ tetra caligo sullunderet, ita ut completum videretur quod scriptum est in Genesi: Quia Aegyptiis erant tenebræ crassæ et palpabiles: filiis autem Israel erat lux in omnibus suis; pergit nihilominus Deus noster in Sancto suo magnificari, et cooptæ virtutis opus prosperioribus successibus propagare.

Exod. 10. 20.
torrensus vir-
tutum splen-
dore.

a Ghenæ tradit oppido Vatinensi; (Cl. Robertus, Vastino.) vulgo Vatan, in provincia Bituricensi aatum: Felicius ex Vasconia oriundum. b Videtur deesse, juyave. c Yepes scribit, ipsum hanc ecclesiam ædificasse. d MS. Corsendane. arnutus e idem, hic. f MS. Cors. Sacerdos. g MS. Rub. Val. depronit.

CAPUT II.

Vita in sacro habitu ante episcopatum.

Cumque repente fama de eo longe lateque respersa, præcipue in parte, que sub axe ponitur Occidentis, peragrans evolasset, poposuit Austregisilus Bituricæ urbis Episcopus Theodorium Principem, ut sibi licentia daretur participationem docendi ei in Ecclesia tradere, eo quod ad ipsum doctrinæ gratia multitudine

117 Incomis

tudines convolarent. Nec mora : Regia defertur auctoritas, ut decisa caesarie, clericatus susciperet omnis; et succedentibus gradibus, anno et eo amplius praeponeus eum ceteris, Leviticam sortem indeptus Ecclesiae ministravit.

inde Abbas in caervitu

10 Interea magis magisque signorum gratia cingebatur. Et cum a fidelibus Clotario Principi fuisset suatum; illico Episcopum poscit uti pro salute sua ac exercitus sui licentia daretur, ut vir beatus in suis castris a Abbatis officio potiretur. Denique cum in suis suorumque omnium sumptibus ministratio fieret triduana, sufficientia unius dei servata, reliqua indigentibus erogabat. Cumque sui metu necessitates missitarent : Oculum, inquit, mentis vestrae, oſilli, in Domino figite Salvatore; regnum ejus primum querite et justitiam, et omnia apponeunt vobis. Recordamini illud propheticum : Inquirentes autem Dominum non mimentur omni bono. Nimirum tanta ei subito a fidelibus ciborum opulentia mittebatur, ut non absurde illa centuplicato fenore, quod suis discipulis Retributor fidelis promiserat, absque humana gloria se accepisse gauderet.

n Anoniam re- quam sibi erogatum in pauperes distribuit

psal. 31 11 alia suppeditatur Mathi 19 29

11 Tandem evolutis diebus paucis, Rex crudeli afficitur morbo, et virus diffusum per artus praecipit ad mortem festinat. Interea Regina percussa monilia projicit, vestimenta dirumpit, crines genasque dilacerat, et jam quasi amissum conjugem desidet. Turbatur domus, junguntur planetibus domine lacryme famulorum. Ad beatissimum, etenim virum concurrunt, genibus adherent Sancti, lacrymis pedes rigant, ut regia pro salute pius Sacerdos orationem Domino funderet. Is autem, cujus spes in omnipotenti Deo consistebat, irrigat fletibus vultum ac pectore tunso agra suspiria protrahit; vigilis jejuniisque continuat, jugiter fundit preces pro agro. Peractis diebus quibus Rex magis magisque proclivis ad mortem dilabatur : tum a consodalibus Sacerdos rogatur, ut unquam ob temperandam inediam ciborum capiat parvitatem. Non comedam, inquit, donec sospitatem Principi obtinere queam a Christo Domino, cui servio. Hi vero cum ei Principem jam jamque spiritu deficientem et pene examinem, longava inedia frustra corpus in-ontem clamarent affligere; ille, cujus salus in Deo fortiter perhorabat, pollicetur, diebus septem expletis Principem, pristino recepto vigore, cum eodem ceterisque sodalibus cibum esse sumpturum. Itaque dies adest votis omnibus expectata : Sacerdotis promissa complentur : Principi velox medela tribuitur : omnium manibus glorioso triumpho Sacerdos attollitur, et regali convivio magnis honoribus evocatur. Erat quippe per hoc carnis omnibus et acceptus.

b

c

per Regem rogante orat et jejuniat

perhibet sanandum

d

109 et fides auctoritas

Monachi in castris

12 Et quoniam quae a majoribus nostris coavis, beati viri didicimus, gestorum ordinem, ea fide ut ad nos pervenit, stylo digessimus; nunc a nostro tempore partim quae inspeximus, partim vero quae a condiscipulis nostris nobis sunt tradita, sumamus exordium, et a posteritatis memoriam relinquamus.

a Sic 13 Janu. in vita S. Fincii Abbatis, unum. 3, et in tanto amore apud Regem habitus, ut intra palatium suum illi construeret monasterium. Willielmus Tyrnus lib 9, cap. 9 de Godofrido Bullonio ita scribit. Adduxerat etiam praedictus vir Deo amabilis peregrinationem ingressurus, de claustris bene disciplinatis monachos viros religiosos, et sancta conversatione insignes, qui toto itinere horis diurnis et nocturnis, more Ecclesiastico, divina illi ministrabant officia. Sed hic difficulter assueti possunt sibi committere, monachum fuisse, cum contrarium asseri videretur num 9. b Venio de quo sermo est, Clotarius II, non Gunthramus, ut Vepes existimant. c Prior Clotarii uxor Beatrix fuit, mater Dagoberti, quae anno Clotarii 36, Christi 620, obitus traditur plurimum laudata mulier, secunda Sichildis Ura hic fuerit, incertum. d MS. lib. Pal. expetit

CAPIT III.

In episcopatu vita Apostolica.

Cum igitur de ejus virtutum floribus et gratia

signorumque gemmis aula Regis pulchro decore vernaret, et velut splendor quidam luminis mundo huic a obulsisset, et odoris sui fragrantia longe lateque compasset; factum est ut Episcopus sacer, cujus paullo superius fecimus mentionem, glorioso excessu migraret ad Dominum. Et cum unversus Ecclesiae populus pro Episcopo eligendo convenisset in unum, atque alius de alio, ut fieri solet in talibus, conclamarent, et pars quaedam insaniore vulgi clientis favore in quibusdam de Primoribus consensum praerberent, et per mortalem protervumque Praefectum, cum infinitis ponderibus auri argenteique, relationis intulissent Regi consensum, ut secundum illum sacrilegam nefandi Simonis sectam, caelestem gratiam contra jus fasque praeriperent : nostri vero, quos Salvator alloquitur : Noli timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum, ab immortali Christo Deoque perfecto, beatum virum sibi poscerent Sacerdotem fore; nihilominus tamen cum paucis verbis legationis formulam mittunt, et per unum de quibus dicitur : Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum, Regis auribus patefunt. Cumque is, (ut solet plerumque) humanae cupiditatis veneno infectus, ad copiosam illam pecuniam animum haberet inflexum, uxor ejus amore succensa divino virum suum monelat, dignum justumque clamitans fore, post talis tantique viri excessum, hunc suae praemittere Sedi, qui par pro merito ac miraculorum signis et e virtutibus gratiae esset decore simili filius. Et illud mulier gloriosa ad viri memoriam revocabat, quo labore, oratione sua cum paullo ante de mortis traxerat praecipitio. Tandem caelesti indulgentia Princeps altius traxit consilium : cupiditatis represso veneno, spreto malorum suasionibus, sine dilatione jussit impleri, quod divina fuerat providentiae. Et ita Domino procurante Episcopalis apicis emeruit a primae Aquitaniae Sedem. Dei etenim adfuit voluntatis auxilium, ut diversantes inter se populi et e animo dissidentes ad amorem Pontificis velox conversio revocaret, et subito in uno consensu foederaret.

13 Venerabilis vir et Deo dignus cum esset in omnibus puritate vite et animae virtutibus clarus, non magni pendebat sermonis ornatum, scilicet quia in eo erat anima divinis ornata virtutibus, simul et signorum gratia, quae ei a Domino nostro Jesu Christo fuerat concessa, auctens quotidie praedicationem verbi Dei, et salutaria semina regni caelorum per omnem terram latius serens. Mox quidem in tantum ad emendandum populum Judaeorum vetustis infectum venenis profecit, ut quasi novellam lucem veritatis sibi aspicere viderentur : et cum religionis Doctor multa quidem verbis, plura tamen doceret exemplis, nec viderent ab eo discipulis imperari quod non prius ipse fecisset : nullum sane absque baptismi gratia in urbe sibi caelitus tradita Judaeum habitare permisit. Nam cum pro eorum conversione Dominum jugiter precaretur, ac doceret eos per baptismum habere peccatorum remissionem, et non aliter posse eos intrare in regnum Dei, quasi veri solis in eorum corda resplendissent radii, obstupescerent ac revelata facie Dei gloriam intuentes, antiquos poenitentes errores, fideli cum confessione venientes, ab ipso Pontifice baptizati sunt. Divino igitur munere bel-

AUCTOR COEYANCO ANONYMO EX MSS.

S. Austregisilo mortuo,

multi Sedem Biturc. amoniacae ambulant

Luc. 12. 32

Matth. 10. 3

Regina simulant,

e

subrogatur Sulpitius

d

e

Vixit in Episcopatus sanctissime.

Praedicationi assistit

Multos Judaeos convertit.

q

AUCTORE
COETANEO
ANONYMO,
EX MSS.

Apostolicis si-
quis claret.

lator egregius, prædam inimico abstraxit, auctori restituit, de penetrabilibus cordium Christi amore infidelitatis maculam expulit. Nonnulli ex ipsis sub nostræ fidei religione hodie degunt.

16 Breve etenim post tempus tanta in eum virtutum gratia augebatur, ut non minus per eum signa quam dudum per Apostolos fierent. Nam cum paulo superius dixerimus, quod dæmones verbo fugaret, et ægros oratione curaret, addidit Deus noster magnificare Sanctum suum; ita ut in processu temporis cæcis visum, surdis auditum, locutionem redderet mutis, vitam mortuis, mancis dexteram, claudis restitueret gressum, et alia quamplurima, quod longum est enarrare per singula: de quibus si Dei favor adjuverit, optamus perstringere pauca. Eia age sermo *h* quod spondes.

h
Simonias.

a MS. Cors. effulsisset. *b* Identidem virulentam hoc germen pullulat, quibuscumque recivum machinis. Nam jam ante in superioris Sulpitii electione, ut scribit S. Gregorius Turonen. cum multi munera offerrent, hæc Rex (Cunthramnus) episcopatum quaerentibus respondisse fertur: Non est Principatus nostri consuetudo, sacerdotium venundare sub pretio etc. Post quoque SS. Eligio et Audoenno contra eam pestem laborandum fuit. *c* MS. Cors. virtutum gratia. *d* MS. Rub. val. primam, nec male: subsunt enim ei, ut Primati, Archiepiscopi Auxilianus, Narbonensis, Burdegaleusis, Tolosanus, ut ex catalogo Beneficiorum Gallie patet. *e* MS. Cors. onimos. *f* Matto, vel mattula, calcitra est, qua stappa, feno, stramine, lunave crossiore foris: vox Gallis quoque et Teutonibus usitata.

g MS. Cors. sine mora. *h* al. quid spondes?

Primas Bituric.
Matto.

CAPUT IV.

Varia ab ea edita miracula.

a Gunthoaldus quidam filium suum, annorum circiter decem, cujus guttur ita adhererat linguæ, ut sermo formatus nunquam de ore ejus fuisset prolatus, ante pedes beati viri exposuit: causam innotuit omnem. At ille humano miseratus affectu, cum gemitu et suspiriis oculos ad cælum simul tendit et palmas; Christum, qui est super omnia Deus, tota fide fasis lacrymis invocavit, et oratione præmissa linguam pueri introtractat et signum ei crucis impressit. Illico lingua resolvitur, et variis sermonum responsionibus usque hodie mirabiliter loquitur. Præclaris gloriosisque signis stupenda succedunt.

Muto signo
Crucis loquen-
tam impetrat.

b 18 Eo tempore quo mortifera fames utpote omnes provincias populata fuisset; puer quidam fame præmortuus, genibus Sancti *b* spiritu tenui volvitur, et ut sui miseretur exorat. Cui misertus vir pietate plenus, respiciens ad eum qui præerat domui: Hunc, inquit, summo studio sub testimonio Christi tibi commendo. Tum ille, sicut præcipiebat, adhibiturum se diligentiam pollicetur: et dum huc atque illuc variis occupationibus teneretur, paulo indigentius habere inopem cœpit, qui frigore inediaque simul consumptus in fornacem se balnearum injecit. Et cum spiritu tenui membra jam fessa trahere nequisset, tandem examinatus interiit. Percunctatis omnibus aliquando minister cuncta penetrans, et nusquam indicia de puero reperiens, Antistes beatus a ministro reposcit commendatum. At ille ejus genibus obvolutus eum perdidisse fatetur. Protinus vir beatus ingreditur cellulam, prosternitur terræ, fundit uberes fletus, *c* geminat alta suspiria. Dominum supplicat Jesum, ut tandem suis obtutibus redderetur. Intantum enim dure acceperat quod audierat, talesque fletus cum vocibus emittebat, quasi proprium facinus lugens, ac si ante tribunal æterni Judicis anima defuncti de ejus manibus requiretetur. Interea cui officium erat, ad fornacem properat succendendam, et reperto cadavere rigida membra trahere nititur, agnitioque examini, beato Pontifici nuntiat. Rursum ille terræ prostratus ingemuit, fundit preces, diu in suspiriis remanet; elevato videlicet capite, super examinis ossa calidam jubet fundere aquam. Interea Dei Sacerdos sine intermissione pro eodem tunso pectore Dominum postulabat. Cœperunt defuncti

Frigore et
inedia casti-
tatem ad vi-
tam revocat.

membra moveri paullatim, et famulantia usibus in officium pristinum ossa redire: et licet tenuis, in oratione durante Beato, post pedes ejus evolvitur, et tacto vestigio pristinum collegit robur. A famis pernicie tutus hodie creditur superesse: etenim tempore multo apud nos commoratus est deinceps.

19 Nondum tempore multo emenso, memoratur etiam ab eo aliud divinitus gestum. Gurges quidam erat in *d* Vitionensium situs agello, aquarum mole ita copiosus, utpote dæmonibus consecratus, ut si quis causa qualibet ingrederetur eumdem, repente funibus dæmoniacis circumplexus amittebat crudeliter vitam, *e* sed per Dei auxilium adfuit aliquando adventus B. Sulpitii. Tum indigenæ loci genibus adherent Sancti: exorant ut sibi Sacerdos subveniat, quia multos propinquos famulosque ibidem amisisse plangebant. At ille (ut semper) ita toto affectu misertus, chrisma cum oleo et aqua commiscere modicum jubet, et benedicens, discipulo tradit, præcipiens ut instar Elisei Prophetæ diceret: Hæc dicit Dominus: Sanavi aquas has, et non erit in eis ultra mors neque sterilitas. Quod cum factum fuisset, subito pessimus hostis ex eodem loco ita fugatus est, ut cum felicitate ex tunc universi transeant, et piscium copia littore trahatur, et nemo periculum sentiat. Reddita est ergo populo salus, et ablata est infirmitas aquæ.

d

e

Chrismate ab
aquis dæmo-
neum profi-
gat.
4. Reg. 2. 21.

20 Non longum post tempus sequitur longe clarior virtus. Cum unus ex rusticis ob mitigandum æstivum fervorem *f* ultroneus se projecisset in flumen, illico Satbane laqueis vinctus, vitam violenter abruptit. Hic locus non longe a basilicæ ponitur domo, ubi Dei Sanctus *g* in ejuisdam exedre loco refectionis gratia cum Fratribus discumbebat. Interea anus quedam, eminus quæ consistebat, repente innuit manu ministris, qui in conspectu beati Antistitis assistebant. At illi per unum ex conservis indicium rei percunctari nituntur. Et dum ventum est ad locum, indicat mulier quemdam in ima demersum spiritu caruisse. Tunc socios evocat, Pontifici nuntiat, qui jubet abstractum corpus ad Nonam usque servari. Et reffectis omnibus locum orationis adit: et quidem statim ut poposcerat, vivificationem examinis elicerat. Sed ideo a Sexta, tribus credidit intercedere horis, ut nulli dubium esset vere fuisse defunctum. Tandem ab oratione surgit, et suo conspectui examen præcepit sistere, elevataque manu Crucis impressit imaginem: resumpto spiritu passim defuncti membra moventur: ad vocem Antistitis velociter surgit incolomis; recepto vigore propriis remeat gressibus.

f

g

In flumine
demersum si-
gno Crucis vi-
ta restituit.

a Snc. Gothaldus. MS. S. Max. Gondoaldus *b* MS. Cors. tenuis spiritus. *c* MS. Rub. val. iugeminat. *d* Virsio oppidum est in Biturigibus, ubi Virsona dictum, Gallis vulgo Vierson; ad quod Avareus amnis, vulgo Avuron, in Caruu infuit. *e* MS. Cors. Sed Dei auxilium adfuit aliquando adventu B. Sulpitii. *f* MSS. Itp. et Cors. ulterius. *g* Ypes fuisse tunc Sulpitium ait in monasterio quodam ad idem flumen sito.

Virsio op.

CAPUT V.

Alia miracula signo Crucis patrata.

*Q*uodam tempore quidam de Optimatibus, nomine Theodegisilus, visendi gratia ad beatum venit Antistitem: dilectionem adhibet, quam noverat omnibus impartiri: et cum esset hyems, nimia congeruntur pabula igni: Ministrorum mentes fortasse detentæ in aliud, de casu ignis nemo sollicitus adfuit. Tandem flamma voraciter devorat tecta: jamque respersa cœperunt quati universa, et minante ruina validas reperierunt flammam: copiosus ignis *a* in pavorem reddiderat universos, ob difficultatem nimiam, cum nemo auderet tectum ascendere: præsidio desperato fugam arripiunt universi. Cum crucis vexillo manu Sacerdos resistere nititur flammis. Et mirantibus omnibus, ita flammarum globi extemplo restincti sunt, antequam manum suam Dei Sacerdos retraheret,

a

Flammam ex-
tinguit.

retraheret, ac si aquarum magni fluminis impetu, undique fuissent vallati.

22 Referamus nempe huic simile gestum. Infra moenia urbis quadam de illustribus feminis, spicis *b* segetum horreum repleverat magnum : intempesta nocte furtim scelestus ingreditur igne coniecto : mox flammæ undique circumdant. Nec latere quirit, quod luctus omnium manifestat : tumultus increpuit, ubi vir beatus sopore deprimitur insueto. Tandem per discipulum caussam reperit gesti, cursu præpeti pergens, flammarum rogam cum canticis spiritualibus circum, miris modis cum baculo terminum defigit, igneus collis quem non transgredi queat. Omni ex parte vicinas adhaerentesque domos dum tangerent, ad se reversæ restinguuntur flammæ in unum, chaos fugiant quod non transgredi audeant. Tripudians Pater ad ecclesiam remeat, matutinis horis debitas persolvere laudes.

23 Addamus tertium miraculum simile gestum. Monasterium quoddam in eadem urbe vir Dei summo construxerat nisu, in quo virginum ac continentium feminarum incluserat agmen, ubi structuram lapidum grandævus extulit ædibus. Casu cujusdam *d* de incantis, cum noctis silentia fierent, ab igne pariete prærepto panlatim crescens extenditur : mox domo perrupta vicinas attingere properat. Jamque moles flammarum in magnum exereverat montem. Tandem Dei Sacerdos prece ovium suarum accitus, occurrit ad caulas : immensæ altitudinis cum Crucis signo flammis resistere parat. Illico media rogo auxilium apparet sanctum, columbæ in specie, in qua super Dominum Spiritus sanctus descenderat baptizatum. Subito flammæ restinctæ ceteras non audent contingere domos. Ereptas oves pastor salutaribus instituit monitis, per cujus doctrinam inter easdem hodie castitatis propositum fulget, quæ dum sapientiæ studio semet vestiunt, non solum corpora, sed et animas virginitati consecrant, præparantes vasa munda ad sapientiam, ex quibus divini verbi *e* conchibus sanctos et immortales expetunt, ex quibus posteritas relinquitur nequaquam corruptibili mortalitati obnoxia : abstinentiæ vero ac sobrietatis, et honestatis gratia quanta inter easdem pulchro decore refulgeat, vires edicere superant. Num ad narrationis nostræ redeamus sermonem,

24 *f* Procul ab urbe, *g* Anatra loco qui dicitur, securibus præcepit arborem succidi immanem, quodque actu succisa corruit velox, unus ex pueris mente detentus in aliud attonitus sistens, mortem non reliquit demens. Protinus Sacerdos inanum elevat cum Crucis signo, arborem vertit mirabiliter in alteram partem, puerum abstraxit sospitem de mortis periculo.

a MS. Cors. in stuporem. *b* MS. Rub. val. congestam. *h*aut snlis *et* fute hanc reddidit Petrus de Natal. Alias etiam cum ignis domum altam incenderet, et mulier quadam præ segete, quam sibi juxta reposuerat, sollicita esset; signum Crucis edidit contra flammis, etc., ast ipsam urisse horreum videtur. *c* MS. Cors. ignis coniecto. *d* Idem, devotibus. *e* Item MS. amplexus. *f* Vpes ait. juxta urbem fuisse. *g* MS. Rub. val. Anatra.

CAPUT VI.

Iniquum tributum eo agente abrogatum.

Et cura jam refulgentibus, quemadmodum lux clarissimorum siderum, infinitis signorum miraculis, vigente fide, qua ubique concti pariter in Domino crediderant Salvatore; ille totius bonitatis œmulus, et humani generis deceptor antiquus, malignis quibusdam viris interno bello, ecclesiam in pace quiescentem cum omni plebe, nititur impugnare; et a Principem quendam Galliarum provinciarum cupiditatis ardore inflammavit, et occultis persuasionibus urget, ut Bituricam plebem cum Ecclesiæ Sacerdotibus nefando censu conscribat. Et velut quendam bestiam bino ore sibilantem, binisque linguis diabolica venena vibrantem, ex suis fantoribus unum, memoratam plebem quater mittit. Sed quia divina

virtus et gratia in maximo præcipuoque certamine numquam deserit suos, multitudinem Christianam permanentem a seculo liberam, nefandus minister sub crudelitate regia coegerat deservire.

26 Universi afflictionem impiam non ferentes, tanta multitudo ad pium confluit Pastorem, tantisque plangentium elevatis vocibus increpuit fragor, ut putaretur audientibus terribile esse tonitruum, hoc solum voces omnium conclamabant : Pie Pastor subveni gregi, quem usque nunc pastorali fovisti affectu. Age ne pereat grex tibi commissus a Domino : defende a lupo quem rabido lacerat dente. Unde ipse nimia pietate permotus universis indicto jejuniis. Assessorem alloquitur blande, ut impiam desinat prosequi jussionem. Sed cum mens dura fastu non frangeretur, ac spreto affatibus Sacerdotis acrior magis magisque ferveret; cellulam petit Beatus, terræ prosternitur, sanctum tundi verberare pectus, petit a Domino quod a Preside nequiverat obtinere; et sciens non minorem animi esse virtutem pro inimico exorare Dominum, quam procurrere pro Domino, conversionem inimicorum petit potius, quam perniciem. Et quidem illico si petisset, immoderati Principis et sævissimi Assessoris digna percellens adfuerat pœna. Sed erat vir beatus contra suos adversarios mitis semper et pius.

27 Unum interea mittit e suis solitarium quemdam, *b* Ebrigesilum nomine, qui renuntiatis omnibus, id est, seculo cum suis actibus, vita, et sermone ad exemplum beati viri erat præstantior ceteris, ut sævitiam Principis redargueret, qui nisi melioris vitæ emendationem mutassent, interitum repentinum ei imminere nuntiaret. Addebat etiam Beati sequipeda, Principem de commissis etiam impietatibus scelerum monens, si forte posset commissi poenitentiam gerere, si posset flere pro scelere, et ultrices pœnarum flammis lacrymarum ubertate restinguere, quia non vniunt tantam noxam peccatoris, quantum ut convertatur et vivat. Rex quo auditio nimio deterretur metu, et tanto pavore concutitur, ut statim agnita culpa luens delictum cum lacrymis, regali absque fastigio poenitentiam gerens, libenter impleret quæ a tanto Sacerdote per discipulum fuerant intinata. Velociter insuetus aboletur census, descriptio rescinditur impia, salus tribuitur populo, et velut post vniuntam tempestatem ac si solis splendor redditus fuisset, pace Ecclesiis data, Sacerdotum gaudia cumulantur. Mirabiliter quoque Rex adjecit, ut generalis daretur auctoritas, ne in posterum impia executio iteraretur in plebem. Assessorem vero atrocem, qui emendationi Regis assensum non præbuit, divina percussit ultio, et vitam, qua fruebatur indigne, amisit illico cum dedecore. Nec enim poterat tanti piculi minister impunitus evadere. O beatum per omnia virum, qui nunquam se de adversariorum furoribus manu defendebat aut telo, sed jejuniis continuisque vigiliis, sub altare positus, per obsecrationem defensorum sibi atque Ecclesiæ suæ Deum parabat. Et quis enim unquam suis machinis atque oppugnationibus quivisset detertere, qui auxiliatrice dextera Christi semper tutus invictusque manebat?

ab eo emendationem impetrat.

Assessore refractariis virtutibus punito.

a Dagobertum Regem fuisse, diserte exprimit auctor brevioris vite; missumque crudelis rapto; administrant, Lullaneni. *b* In secunda vita Ebrigesilus appellatur.

CAPUT VII.

Adscitus coadjutor, exercitii virtutum.

Per idem vero tempus per omnia vir Dei signis et omnibus virtutibus adornatus, et in verbo Dei simplicitatem Apostolicam observans, nullo inferior, et omnibus perfectus vere sacerdos et hostia Dei, cum se ubique sollicitum circa inopiam pauperum dudum susceptum opus explere contenderet; et ætas jam perfecta ad senectutem decrepitam proclivis tenderet,

Decrepitus Coadjutorem sibi adsciscit.

AUCTORE COETANEO ANONYMO. EX MSS.

jejunium intinuit.

b *mittit qui nunciat*

Incendio terramurum figit.

Incantatione denno restinguit, columba cœtus intervolante

f *Arborem cadentem Crucis signum in alteram vertit partem.*

a *Injusto tributo urbi inopulo.*

AUCTORE
COETANEO
ANONYMO,
EX MSS.

deret, cum se vidisset ad omnia non sufficere, vel in profundioribus vacare divinis, vel in sanctis orationibus, sicut jugiter optabat, permanere; vel in eorum qui quotidie fidei reddebantur, instructionibus adimplendum, ex quibus omnibus nec respirare ei quidem minus saltem horæ spatio liberum tempus dabatur, dum semper in alia ex aliis vocaretur, ita ut a prima luce usque in profundam vesperam nunquam cessaret in variis occupationibus detineri; cum se tanto onere vidisset gravari, utilius esse ratus est, uni ex fidelibus Christianis primoribus regionis, plene jam et optime instructo viro a Vuffelento tradere participationem officii sui ac laboris dumtaxat, et divini verbi committere ministerium, et ita conhibito Clero sacerdotii inibi jura suscepit.

Ministorum
et pauperum
præsidia in-
tendit.
Matth. 20. 26.

29 Enarrare quis valeat, qua humilitate, quæ caritate circa suorum comitum et ministrorum præsidia, pauperumque deinceps se exhibere contentus est? qui semper Evangelicam illud ore mundissimo ruminabat, et totis viribus implere opere contendebat: Qui vult esse vester primus, sit vester minister; et qui vult esse vester Dominus, sit vester servus. Et quia oculum mentis suæ totum habebat in Deo defixum, indesinenter etenim considerabat Dominum nostrum Jesum Christum propter nos hominem factum hoc nos docuisse, ut usque ad mortem oblectemur adversus peccatum; siquidem et ipse non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, et habitu inventus ut homo, humiliavit semetipsum usque ad mortem: quem Sulpitius Dei servus secutus, omnes profligationum labores et cruciatus carnis et mentis suscepit, ne propositum fidei conscientia macularet.

Humilitatem
Christi emu-
lari studet.

30 Quoniam quidem si volumus nunc B. Sulpitii Episcopi enarrare virtutes, et exponere robur constantiæ, nec nobis copia tanti sermonis est, nec putamus aliis nisi iis solis, qui oculis suis intuebantur, videri credibilia. Nunc ad illa quæ prius cæperat, sermo percurrat, ut de miraculorum gestis, quæ sibi juncto principe deinceps cœlitus egerit pauca perplectere contedamus. Tempore quodam unus de scleratis, et utpote indigentibus, in promptuarium beati viri se noctu violentus iniecit; statim diripere nititur quod atroci mente facinus furti conceperat: et abire festinans, nullus remeanti pater exitus, et minime omni constructo quasi carcere septus, reus undique ligatur. Noctis ergo totius itinere incassum consumpto, facilis cui fuerat ingressus, nec tenuis patet regressus. Interea lucis splendor mundum irradiat, et vir Dei unum de custodibus evocat, mittens ad socium mandat, ut quem errore lassatum, et velut quibusdam arctatum vinculis ita innexum in promptuario reperisset, attraheret.

Facem in
promptuario
oberrantem
divinitus nos-
citur

31 Haud mora: minister socium properans adit, quo vocato scelestum reperiunt intro, et ut attraherent protinus comprehendunt. Inter quorum manus lubricus repente elabatur, et cum se crimine cernebat circumseptum, et undique a turbis vallatum, malens subire celerem mortem, quam longos facinoris trahere cruciatus, in puteum *b* cubitorum fere octoginta, eminus qui aderat, interiturum se præcepit iniecit. Nilominus cum eum vorax terra suscepisset, Antistitis beati suffragia postulabat. Tum vir Dei occursu veloci adventans, post elapsam jubet quemdam de pueris descendere nexum, satis monens diligentia summa scelestum trahere circumplexum. Cuique omnes non posse jam vivere clamitarent, quem tantæ altitudinis terræ hiatus voraverat, sed potius ab omnibus jam interiisse crederetur; imperat puerum jussis obedire velociter. Ingitur famulus, nec emetatus signaculo viri Dei armatus, alaerea reperit, quem omnes credebant esse exanimem: connexum funibus captivum ad patriam solum revocat: constipantur membra agminibus populorum: ad

b
in altissi-
mum puteum
se precipitat:

extrahitur in-
roduntis

spectaculum tantæ rei pene tota confluerat civitas: complois manibus voces omnium perstrebebant: mirantur sospitem quem tantæ altitudinis profundo mersum jam putabant esse defunctum. Hactenus criminosis alto mentis stupore discussus, Sancti prostratus vestigiis postulat facinoris veniam. Illico vir pietate plenus indulget, et usibus tribuit necessaria, monens sæpe ut potius petat, quam rapiat; munere sibi optet confarri victum, non rapina. Et quoniam in eo fuit perfecta humilitas, prompta misericordia, sancta simplicitas, quantæ vero patientiæ fuerit, et longanimitatis qui dicere valeat?

32 Dum unus ex discipulis de ordine Levitarum repedandi ad propria licentiam sibi postularet, ille dilectionis affectu, ne aliquis casus longævi itineris accideret, libertatem ei abundi non tribuit. Hic vero spiritu armatus superbiam, vix curarum oblivionem quies prima laxarat, et statim concito cum vehiculo fugam facinore stimulante arripuit: qui ita digno cæcitatibus percussus supplicio, ut huc atque illic per totam noctem incertus, vacuo labore discurreret. Reddito die terris, curcu incassum consumpto, in loco, de quo festinus iter arripuit, se consistere cernit. A Sacerdote denique, quem nihil puto lateret, veniam facinoris petit, genibus adhæret Sancti, gesta per ordinem *c* fatetur: ignoscit mens pietate promptissima, illico tribuit veniam contenti.

Diaconi im-
bedientia ca-
stigata.

a Alis, Wfolentus, Wfolendus, Wfolenus, Wfoledus, Wfoedus, dicitur. *b* Petrus de Natal. hyperbolice, passuum.
c MS. Ripat. folur.

CAPUT VIII.

Infestationes dæmonum elisæ.

Et enim quanta quibusque contra eum pessimus dæmon artibus cum universo exercitu suo intentione pugnaverit, atque super omnes ceteros qui per id tempus pro Christi nomine collectabantur, nova protulerit, atque adversus eum dæmonici furoris arma commoverit, agnosceero cupientibus perstringere pauca curavimus. Et quia de ejus permotationibus crebris paullo ante jam diximus; cum in profundo ejusdem noctis silentio psalmodum canora in baptisterio peregeris, perrexit cum paucis ad Martini beati basilicam, ut reliquum noctis spatium usque ad matutinos in divinis laulibus inibi *d* epularetur. Cumque puerum cum lucerna præeuntem, jamque fores basilicæ contigisset, ingerens se funestus dæmon, formam validam, et speciem avis terribilissimæ et horribilis, primum lumen quod præibat nititur suffocare. Deinde in faciem oculosque sancti viri cum magno impetu se iniecit, et huc atque illic circumvolitans, ridiculosis intentionibus iterum atque iterum violentum infestumque reddebat. Ad hæc vir Dei pravi gesta perpendens: Scio, inquit, quis sis, antiqui serpentis minister, nec te latera permittis, cui persecutorem nequissimum pene jugiter te ostendis. Tandem manum elevans cum Crucis signo, non solus se ultra injicere non audebat, verum injectu Crucis impressæ ita evanuit.

d

Infestationes
dæmonum si-
gno Crucis
pellit.

34 Ut erat impudens et delusio miserabilis, dein in injuria sancti viri stimulos seditiosus hostis accendit. Cum itaque unum ex pueris mente et conversatione simplicem, Ansulphum nomine, pro Fratrum et pauperum victu necessario exhibendo, locum ad quemdam ire præcepisset; haud mora, præceptis obedit, jussa implet, ad propria remeare contendit: cui sævissimus dæmon cum suis apparitoribus se obviam intulit: quem de vehiculo eiecit, eumque male mulctatum flagris reliquit, ita ut semivivens a proximis deferretur ad domum. Et cum ob injuriam S. Sulpitii, quæ gesta fuerant, nemo referret ad eum; tandem divinitus per Spiritum (gratiam enim acceperat prophetiæ) sensit ministrum continuatis diebus decem mutua permanere et cæcum, omnia prætor-tua membra, et ita obserato ore eum dentibus, ut ne

Famulum in
dæmone male
mulctatum
divinitus cor-
goscit.

aque

AUCTORE
COETANEO
ANONYMO,
EX MSS.

oratione cum
curat

aquæ guttam interius aliquis posset infundere. Interea vir Dei eum quem spiritu senserat, gestorum ordini Fratris indicat, afflicto condolens ex affectu, lacrymasque profundens ex pietate, pro se pius pastor ovem acerbo dolore cruciari legebat. Illico tamen sancta membra terre prosternit, et post orationem ab humo consurgens, panis buccellam cum vino exanimi jubet deferri. Protinus in ore ejus reseratis ferro dentibus stillam vini, quod miserat, proximo fuderunt : mox jam magna ex parte præmortuo redduntur sensus amissi, et in vigore pristino famulancia redeunt membra. Hæc quidem ab ipso qui pertulit, et fidelium testimonio agnovimus confirmatum.

constantia
demonium
ferocitatem
mentis sper-
dit

35 Nec multo post reddito terris occasu diei in ecclesia cum panis aggreditur pernoctare, et cum alta quies adesset, tenui sibilo serpentis astutia primum demulcet in aura. Dein quies ubique cum esset, in ecclesie septa valido impetu, arcus, aras, lucernas, ceteraque officia concutit, ita ut putarent discipuli ecclesiam omnem funditus everti. Et cum pavore minio trememes psallentesque relictis canticis, spectantes interitum adhærent pavimento, beatus invictusque per omnia ita fortiter in divinis canticis persistebat, parvipendens quæ invidus perpetrabat, ut in prosperis nunquam constantior fuisset nec clarior. Tandem invidus angus cum suo exercitu in una se mole conglomerat, et putans gravioribus ictibus sonituque intemeratam constantiam deterrere, innuens tumultu perstrepsens, ante faciem beati viri pavimento percussus se præcipitat, ita ut putarent discipuli in frustra Magistrum fuisse contritum. Ipsi quidem diu attoniti permanserunt : gloriosus vero Sacerdos divinis jaculis adversarium vulnerans in spiritualibus canticis perseverat: sane discipulos arguit, cur relictis canticis, nimis phantasmatis deterriti essent. Sed quid mirum si is humani generis hostis, tanti Sacerdotis necem expetiit, quippe qui dux et signifer erat in populo Dei, cum etiam nefaria et impura flagitia ad ipsam quoque divinitatis quondam tetendit injuriam?

Quendam
arborum
sacharostan
in qua multo
quiritati resistit

36 Et quia indesinenter contra bonitatem malitia pugnat, et Sanctos Dei amulatio insequitur adversarii, quanta pessimus hostis diversis illusionibus se manifestans, stimulis furoris sui adversus Christi ceteram, quam ejus dextra per sacerdotem suum protegebat, exaggerasse dicitur, non sufficimus loqui. Tamen unum de his, quæ crudeliter in quenadam de servis Dei, sub tantis testibus gesserit, brevi sermone tractamus. Cum unus ex turmis, quorum officium est jugiter in ecclesia matre canere Deo, Leguntius nomine, cursu debito pernoctare ad ecclesiam pergeret, humani generis hostem offendit silimet bellatorem. Et non adversarius fremens ab itinere hominis operis coopto, Dei servum nititur revocare, affectumque caedibus multis, semivivum reliquit et pene exanimem. Et mane solo prostrato reperto a pluribus, omnis sensus officii miserat famulatum. Tunc Sanctus Dei præcul ab urbe forte discesserat, et cum post triduum fuisset regressus, reperit eum semivivum, et flagris male mulctatum. Tunc juxta membra Fratris se prosternens, ingemuit fortiter, vique dentibus reseratis, sacrificium in ore ejus propriis manibus, Dei Sacerdos infudit, et miro stupore spectantibus omnibus, ita repente apprehensa manu ejus in faciem Sacerdotis surrexit incolumis, ac si nihil mali habuisse putaretur, et ubique saliens benedicebat Dominum a se expleret.

CAPUT IX.

Præclara in varios beneficia.

Labrantem
die Dominice,
et idro pum-
tum

Nec multum itaque post tempus unus ex rusticis arrepta manu securi nefario polluit opere Resurrectionis Dominice diem. Illico manus arescit sacrilega, cute siccata cum nervis, securis adhaerens re-

cluditur. Repente ad Dei properat Sanctum, vestigiis obvolvitur Christi athleta: sacrilegii auctorem manus arida prodit. Lugentem ad ecclesiam monet potius reuam pervenire Sacerdos, orationes continuat sub altare, tandem ut possit a Christo facinoris quod commiserat, veniam impetrare. Interea Dei Sanctus ad consuetum decurrit præsidium, ingreditur cellulam consperso cinere, in oratione fuis lacrymis pernoctat: et dum ad ecclesiam facto mane debitis laudibus exsolvendis Dei sacer venisset, vulgi diversitate cum securi hominem intaente, in oratione pronus vir Dei incumbit. Et ita repente reus non sustinens cruciatus, inquis clamoribus perstrepebat, ut putaretur locus ipse esse vomitus subito: nam et pavor iam mensus arripuit universos. Interea sacrilega manus officio subito restituitur proprio, ossa, cutis, et nervi suis replentur humoribus, securis ex eadem in partes resiliit mirabiliter: fundit criminosus uberes fletus, peccatum fatetur et absolvitur, domum reuocat absolutus. Itaque divina providentia misericordia præcellens, animæ morbos corporis afflictione componit, secundum illud: Visitabo in virga iniquitates eorum, misericordiam autem meam non auferam ab eis.

oratione sa-
tior

Psal. 88. 33

38 Et quia dudum in terris positus Dominus et Salvator noster discipulis dixerat: Si credideritis in me, opera quæ ego facio et vos facietis, et majora horum facietis; in tantum, etenim postremo ad filii amorem virum beatum spiritualis flamma succendebat, ut si quispiam aquam distillantem e manibus suis, cum lavarentur, occulte præcipere, et languentis cujusque corpus attingeret, plerisque infirmitatibus illico caruisset, sed præcipue a tertianis et quartanis passionibus vexati miro stupore recipere pristinam sospitatem. Nam quanta aut quæ per eum Dominus ad ultimum egerit signa, ac virtutes novis stupendis que miraculis declaraverit, non aliis nisi his solis, qui oculis suis intuti sunt, putamus esse credibilia.

Joan. 14. 12

Quæ manus
ablucet
aqua, morbo
curantur

39 Et quoniam consortium vite et æterni, non cum ceteris mortalibus, sed cum Angelis immortalibus habere credebatur, in tantum supremum fallacias ac blandimenta respuit mundi, ut recte eum Apostolo diceret: Mihi vivere Christus est, et mori lucrum. Et illud: Optabam dissolvi et esse cum Christo, nisi propter eos optarem vivere, pro quibus et mori. Tanquam stercus denique pompam respuit seculi, aurum sprexit, argentum respuit ut lutum. Concilia celebrat, Episcopos per synodos evocat; monet crebro, ne divina prætermittantur mandata, prorsus replicans illud Salvatoris mandatum: Nolite possidere aurum neque argentum, etc. sed secundum Apostolum, habentes, inquit, victum et vestitum, his contenti simus, et ea quæ sequuntur fugienda. Ipse vero totis viribus elaborabat, castigans corpus suum et servituti redigens, ne forte cum aliis prædicabat, ipse reprobus efficeretur. Multo etenim tempore argentea vasa neque habuit, neque usus est, sed omnia in suis usibus erant lignea, fictilia, et marmorea. O intemerata constantia, quæ vitam, qua pulsatur humana fragilitas, patientiæ virtute calcavit! Et quoniam secundum Salvatoris vocem, ea docuit quæ ipse prius per omnia fecerat, nulli dubium quin esset magnus in regno caelorum. Iste fuit Sacerdos Dei Pontificali a petalum gestans, qui in senet crucifigendo corpus, et persequendo vitia adeptus est novum, non morte, sed carnis mortificatione, martyrium.

Mundum cum
terranis

Matth. 1. 22
Iudæi 23

Uterum m-
strum

Matth. 10. 9
1 Tim. 6. 8

paupertatis et
mortificatio-
nis amans.

Matth. 5. 19

u

Multa comit
loca sicut

40 Et cum jam satis abundeque, ecclesias, monasteria, cellasque construxerit, innumerabilium clericorum ac monachorum Pater effectus est, renuntiantibus quamplurimis facultatibus suis, qui ejusmodi philosophiæ dedit, bonis suis quibusque indigentibus erogatis, multasque etiam vite sollicitudines procul abjicientes, et extra urbem in hortulis vel exiguis quibusque agellis degentes: alii vero, sicut in Actibus Apostolorum hi qui primitus crediderant, vitam duxisse memorantur, possessiones suas et prædia

Act. 4

AUCTORE
COETANEO
ANONYMO,
EX MSS.

vendentes, et pretia ponentes ante pedes ceterorum, divisim unicuique prout opus erat, ut Evangelico facile fungerentur officio. Omnes quos optaverat in spiritualibus dogmatibus plenissime instructos, et ita in studiis philosophiæ Christianæ ad imitationem beati magistri deditos, ut nonnulli etiam post triduum non tam desideratum quam necessarium corpori indulgerent cibum; videlicet dum in profundiore intelligentia sacrorum voluminum plerique conversantes, tamquam copiosis dapibus inhiantes, expleri nequiverint, et contuendo acrius inflammarentur, et jugi certamine ita adversus carnem agonizarent, ut in nullo voluptati ejus aelididim concederent; animam vero aleam sapientiæ pasculis et scientiæ cibis in majus semper augentes. Exultans Pater de tali studio filiorum, tandem fœnus repositum properat ab æterno exigere Patre: et subito adest Dominus consolari ac remunerari servum fidelem.

Discipulos ad
sapientiam pa-
trium docet
inhibere.

a Miraculo solum, beate. videtur hic intelligi lamina, quam olim in pectore gerebat Pontifex, et reverentius quodvis insigne Pontificale.

CAPUT X.

Obitus, sepultura, miracula.

Et dum his virtutum floreret miraculis, beatæ consummationis gloriosum tempus advenit. Sed cum fracta jam ævo membra defecerent, allicium emortuunque corpus, omnis abstinentiæ roborabat; et quod natura neglexerat, meritum confirmabat. Itaque plenius dierum, ætatis suæ tempore consummato, meritorum splendore coruscans, terrena terris membra commendat, spiritus celestes inter Angelorum choros celsa cœli conscendit.

Feliciter moritur.

42 Igitur ex omni latere nrbis innumerabilium populorum repente undique caterva conflavit. Constipantur mœnia, atria, omnesque plateæ, in tantum denique ut nisi auxilium adfuisset beati Pontificis, pars maxima populi contrita sub pedibus, vi obruto spiritu, constipatione tantorum necarentur. Erat omnium plenus immensus, mœror intolerabilis, tantoque gemitu lugentes erumpent in voce, ut lapidea etiam pectora immensus profunderent fletus. Nescio an fuisset mihi quis tam crudelis et demens, qui se a lacrymis revocare potuisset. Tantus etenim vocum increpuit fragor, ut locus ille quasi a magno tonitruo concuti putaretur. Et cum esset omnium infinitus animæ mœror, Clericorum prorsus interruptis singultibus aediosa lamentatio spirituales hymnos canere vix sinebat; ea tantummodo inter singultuum verba, dolentium gemitus extorquebat. Heu grex desolate quid agis? En amisso Pastore dispergeris, et quis te a luporum rabidis dentibus, quiverit liberare? In morte denique tua, o pastor bone, omnes nos interesse quis ambigat?

Magnus ad
funus filii con-
cursus.

Ab omnibus
lugetur.

43 Interea ventum est ad basilicam, ubi nunc Dei Sacerdos glorioso triumpho resurrectionis tempus expectans, miro decore jacet humatus, quam quidem dudum ipse summo construxerat nisi. Corpus illatum sepulchro, plebs universa Pastoris absentiam sustinere non valens, ultra humanum modum mugitum pavimento prostrati reddebant; ita dumtaxat ut nec ministris ecclesiæ permitteretur libertas officii persolvendi. Lugebant quidem quasi absentem, quem non viderant, sed premiserant; nescientes plane qua legatione pro ipsis cœlum penetrans divinis obtutibus fungi properabat, ut ibi interpellaret pro populo, quod hic poscenti redderet ac fidei, ibi funderet vota, quod hic responderet votis.

Sepelitur.

Illustratur
miraculis.

44 Nec mora a semet patitur esse absentem, quem in terris positus labore foverat indesinente; sed illico spiritu properat visitare quem corpore reliquerat, non affectu. Et ita repente variis infirmitatibus salutem reddendo se prodidit esse presentem, ut quasi cœlitus lumen ostensum, aut radius quidam solis erumpens, totum orbem claritate superni luminis illustra-

ret: ex quo per omnes civitates ac vicus, immensa multitudinis velut messium tempore ad areas triticum, ita ad ecclesias populi congregantur. Et non solum de diversis miraculis sanitatum vicinas civitates, verum universa regna terrarum, tamquam volatū pennigerō flamma clarissima refluxisset. Et nisi basilica ipsa magna ex parte ampliata fuisset, capacitate sua infirmantium multitudinem recipere nequivisset. Et si Deum meruero Ducem, adhuc de his quæ nunc triumphator egregius gerit, brevi sermone ostendere cupio. Digne etiam plane ab antiquis prædecessoribus, ubi hæc geruntur, Navis ob portum navigii vocatur, qui quasi præsignio futurorum quodam hoc olim indicat nomen, quod nunc affectu manifestat divino: ea scilicet navis est, in qua, qui adhaereat, hujus seculi transeat mare; et ad patriam longe positam, videlicet regni cœlestis, perveniunt liberi. Ibi nempe ab iramimentibus malorum procellis visibilibus, et invisibilibus, confugii efficitur portus, ibi a seculi fluctibus ac turbinum tempestatibus evadendi tribuitur gratia. Illic quotidie infundant sal scientiæ ac fidei, infirmis et ignaris. Ibi per intercessionem beati Patris nostri ab æterno, et invisibili medico, gratis medela tribuitur infirmantium. Per eam prorsus naufragi atque exules pristinam reduuntur ad patriam.

45 Prætermisissis igitur ceteris, in quibus post paululum, ut supra pollicitus sum, operam dabo; nunc de lucerna illa, quæ ante sepulchrum Beati suspenditur, breviter dicam. Fertur a ministris oleo semel fuisse impleta, et exundante sancto liquore, multitudo desuper jugi effunderet a labre, ex quo multi peruncti variis perisque carnis infirmitatibus. Et hoc non sine admiratione fatendum, quod semel vespertino tempore Sacerdotalis cœtus dum divinis canticis personaret, repente ictu fulmineo cœlestis flamma lucernæ fomentum percutiens, cunctis intuentibus, lumen præbuit mirabiliter, et nusquam deinceps fulgorem amiserit quamdiu ministerio usque hodie instincto fovetur pabulum.

Lampas ante
sepulchrum
ejus suspensa
jugi unguat
oleo.

46 His gestis clarissimi viri, etsi indignis quibus explicata sunt dictis, nunc tempore congruo terminum dare disponimus, ori manum imponimus, introrsus ad conscientiam redire festinamus, et quem imitari non possumus, patrum nobis fieri precibus postulamus, ut suis meritis adjuvemur, cujus natalitia celebramus, eo optulante, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Epilogus.

id est, lapsa.

ALIA VITA BREVIOR

Auctore coetaneo anonymo,
ex tribus veteribus MSS.

a PROLOGUS.

Ab initio usque in finem per singula loca et generationes reor non defuisse viros a Deo electos, in quibus gratia sancti Spiritus refulgeret; et per quos signa miraculorum Dominus, et consolationem et provocationem se quærentium manifestare videretur; secuti moderno tempore per unius Antistitis sui Sulpitii, unde sermo mihi est, dignatus est merito vite ejus multa et miracula ostendere. De quo opus imperantibus Fratribus, ut aliquid quod noveram, ad memoriam posteritatis profutura scribere deberem; quod me hujus injuncti operis onus imparem esse scio; nec posse tantæ virtutes viri Dei adnotare, quas ab initio adolescentiæ suæ operatus est, congruis verbis ut dignum est, exprimere; sed tamen, ut nec contumaciter abnuere injuncti eorum, vel pauca quæ ipse vidi, vel eorum relatione quæ ei ab adolescentiâ usque ad decrepitam senectutem ministraverunt; vel quod plurimorum fidelium, qui viderunt, innoverunt, pauca perstringere curavi.

Omni aetate
sunt aliqui
Sancti.

Auctor cum
S. Sulpitio vi-
ret.

a Deest hic prologus MSS. Corsendoncano et S. Melchiani.

CAPIT

CAPUT I.
S. Sulpitii præclare virtutes.

S. Sulpitius ut
pater suus

Igitur B. Sulpitius Episcopus dum adhuc in seculari habitu in domo parentum consistere videretur, ita bonis operibus deditus fuit, ut nihil aliud magis videretur agere, quam aut ecclesias edificare, aut monasteria construere, aut in operibus misericordie circa pauperes se infatigabiliter exerrere, et amore castitatis copulam matrimonii sprevisse visus est. Et cum Dominus jam suo voto et bono proposito satisfacere dignaretur; decisa capitis sui cesarie, suscepit clericatus coronam; et succedentes gradus Ecclesiasticæ dignitatis, usque ad eum locum, ut electione populi, et Clericorum a conventionem Episcopatus dignitate ascenderet. In quo officio nihil aliud magis insistebat juxta Ecclesiæ regimen, quam curam gereret pauperum, et summo nisu elaboraret illis semper alimenta, et quibus tegerentur. Vir quoque communis hujus vite necessaria. *b*

ut Episcopus
a

omnibus bene
fecit.

q
c

3 Nobilis vir nomine Theodogbisus r Domesticus expetenti causa ad memoratum Pontificem venit. Ille solita dilectione benigne eum recepit, et præparare convivium jussit. Cum esset hyemis tempus, ut frigoris injuriam ministri habere viderentur, copiosum ignem accenderent, et dum nemo sollicitus esset de incendio; casu contigit contortionem domus illius concepissee ignem, et tunc cepit major flamma ipsius incendii dilatari et invadere; ita ut conjungentes et ceteri in pavore conversi nihil aliud cogitarent, quam rapido cursu foras procedere. Et cum illi qui in tectum ascendere debuerant, ob difficultatem ascensus ascendere non valerent, et flamma illa magis magisque invaderet; elevans idem B. Sulpitius Episcopus manum, Crucis vexillum opposuit: ipsumque incendium mira virtute quievit. Qui tunc viderunt, et hodie supersunt, cum tanta celeritate quievit flamma illa, et extincta est, ut antequam manum suam ipse Pontifex ad se colligeret, tanquam nulla aqua desuper fusa fuisset, omne incendium illud fuisset sedatum.

Incendium ut
quo Crucis vexillum
signavit

Quo loquelam
signo
Crucis restituit

4 Nec multo post, quantum Ganthodillus homo aliquis referebat, filium adolescentulum circiter decem annorum elinguem, et a nativitate sua intelligibilem sermonem nunquam fuisse locutum; cum ante prefatum Antistitem adduxit, et immotum causam. Ille manus soculisque extendens ad eum, præmissa oratione, tetigit labra ipsius pueruli, et signum Crucis impressit, et linguam manū suæ adtractans; adfuit homini misericordia: confestim loquutus est: et adhuc hodie esperent, et absolute loquuntur.

Judeos omnes
convertit

Joan. 3, 5

5 Nec hoc præterendum putavi, quod tempore vite suæ vir sanctus Biturigas in civitate nullum sivit nec hereticum nec gentilem, aut Judæum, sine baptismi gratia habitum. Nam cum Judæi illo tempore Biturigas in civitate esse viderentur, et ille illis sapius blanda loqueretur, et predicaret eis verbum divinum, quod juxta Evangelium nullus in regnum Dei posset intrare, nisi qui ex aqua et Spiritu sancto renasci videretur: et diebus ac noctibus pro eorum conversione Domini misericordiam deprecaretur; illi obtemperantes ei, primum pauci, deinde omnes ad baptismi sacramenta in ecclesiam convenerunt. Qui baptizati ad ipso Pontifice, hodieque sub Christiana disciplina degere videntur.

id
Virtute alio
prædicet.

6 Quis Clericorum ad comparationem beati viri possit sic perpetuis die noctibus vigilare aut ad mensuram illius jejunare? Cum nocte in ecclesiam veniret, antequam librum psalmodiarum psallendo finiret, de ecclesia non recessit.

c

7 Eo tempore, faciente cupiditate, Dagobertus Rex præcepit fautori suo Lullani homini feroci moribus, et sine ullo vestigio misericordie, e ut plebem Bituricam insueto censu impotiret, et sub pensione census viverent, et Regis imperio deservirent. Qua

afflictione universus populus regionis illius congregati ad memoratum virum Dei, tanta multitudo plangentium convenit, et elevata lamentatione, et confusa voce deprecantes Dei virum, ut sibi subvenire deberet. Ille motus pietate, non sustinens eorum ejulationem et lacrymas, cum Clericis, indieto jejunio per triduum, Domini postulavit misericordiam; ut memorati populi sui relevaret afflictionem. Misit ergo quendam de suis Clericis, nomine Ebrigeselm, qui memoratum Regem pro hoc scelere redarguere deberet, et denunciaret ei eorum interitum, nisi fuerit hoc celerius emendatum. Hoc facto Rex metu deterritus, confestim præcepit populum suum de ipso censu relevari, et descriptionem ipsam, que facta fuerat, reddi. Et populus ille ab ipsa afflictione relevatus, hodieque in pristinam permanet libertatem. Nihilominus fame ultione divina creditur et Regem et satellitem suum post breve spatium interiisse.

Ad hoc
DAGOBERTI
ANONYMO,
EX MSS.
in afflictione
populi tribu-
num jeju-
nium indit

abrogationem
nisi census
a Dagoberto
impotenti

a MS. Prethlonni, cotitendia. b Matris sensus, ut alibi scriptum in hac vita hindis. c Regis, fortasse, non in priore vita, ut 21. hic Theodogbisus, sive Theodogbisus, appellatur quibdam de Optimatibus. d MS. Prethli nocturnus. e MS. S. hinc in plebe civitatis epus insuetum censum.

CAPUT II.

Obitus ad ejus sepulchrum miracula.

Cum se memoratus Pontifex tantum onus inter Ecclesiarum sollicitudinem, et pauperum curam, vel universæ plebis negotia, videret se graviter prægravari, petiit sibi a Rege socium hujus oneris supportandi. Cui Rex præbuit assensum, et dedit, quem petierat, virum prudentissimum, cui vocabulum est Vulfbendo: qui suscepto Episcopatu hujus urbis adhuc hodie in Dei nomine regit Ecclesiam. Ille vero sub ea humilitate, qua prius pauperum curam regerat, magis magisque deinceps præsidia pauperum subministrare videbatur. Nonnulli vero ei detrahebant, cur Episcopatu relicto alteri tradidisset, et in quarundam animarum multiplicatione delectaretur. Sed ille in incepto opere persistebat, et laudem humanam fugiens, et jactantiam vanitatis devitans, semper persistebat, ut pauperes ab indigentia victus ac vestitus relevaret.

Contingentem
subiecit.

Subvenit pau-
peribus

9 Et post hæc, consummata jam ætate sui temporis, plenus dierum in pace migravit ad Dominum. Et cum de ecclesia ad tumulum deferretur, tanta multitudo pauperum lugentium replevit ecclesiam; platea universa constipate confusam vocem colofulerunt: tantus fragor habebatur, ac si tonitruo magno locus ille concuti videretur: et inter plangentium voces sermo alius non audiebatur, nisi omnes clamabant. Pastor bone, cur nos deseris? et tui nos derelinquis? Hodie in morte tua omnes nos constat mori. Pervenit ad basilicam, quam ipse sibi antea construere præceperat. Illatus in sepulchrum, pauperes illi non sustinebant absentiam Pastoris, jacebant ut cadavera in ecclesia tante multitudo, ut nec ministri ecclesie libere possent officium suum implere.

Mortuus

Sepelitur
in sepulchro,
præsertim
pauperum.

10 Nec mora: paucis evolutis diebus quidam debilis, qui longo tempore arefactis membris nervorum contractione, propriis pedibus incedere non valebat, in loco illo orationi insistens ita recepit sanitatem, ut absque sustentatione bænti propriis gressibus in civitatem remeare videretur. Quid multa? Quantum venerabilis ille Abbas Dominus, et sui monachi, qui die nocteque in memorata basilica Dei officio vacare videntur, et vigiliis sedulas a exenbare feruntur, tanta languentium multitudo inibi Spiritus sancti gratia de diversis infirmitatibus curata est, ut cæci visum, surdi auditum, claudi incessum, et qui maligni spiritus crudelitate inflictæ videbantur vexari atrocitate morborum, intercessione superscripti beati viri omnes sanitate recepta, alacriter ad propria repolarunt. Ex quibus multi in civitate visi sunt.

Cæci et incur-
cili.

a
b

ACTORE
GOETANEO
ANONYMO,
EX MSS
Magnus ad
ejus sepul-
chrum con-
cursus.

sunt, qui se dicebant longo tempore cæcitate percussos, clare videntes: et multi de diversis infirmitatibus sanati.

11 Et tunc cum ista Dominus in illo dignatus est ostendere miracula sanitatum, non solum hæc fama vicinas civitates, verum etiam longa spacia regionum tamquam pennigero volatu replevit: ita ut innumeralis multitudo plangentium in diversis veliculis ad locum sepulturae præfati viri confluerint; ut nec capacitas illius basilicæ tantam multitudinem possit recipere, nisi providentia præfati Abbatis basilicam illam magna ex parte ampliasset. De qua multitudine infirmantium multi in loco ipso sanitate percepta, benedicentes Domini misericordiam ad propria alacriter reverterunt.

12 Quid de illo c ciciñdilo dicam, qui est ante sepulchrum ejus, quem ferunt semel fuisse impletum, et exundante multitudine olei, qui desuper labebatur in terram, multi peruncti, de infirmitate

sua exuti sunt? Quia longum est per singula memorare quæ ibidem Dominus signa sanitarum dignatus est demonstrare, nec hoc patitur modus hujus epistolæ, quod adhuc magnæ referuntur in populo diversa infirmitate depresso fieri sanitates, ista breviter comprehensa sufficiant.

13 Locus ille, ubi ipsa basilica, ubi memoratus Dei vir sepultus est, nominatur Navis, eo quod ibidem portus navigii esse videretur: locus amenissimus inter duos amnes, memoribus et vineis copiosus, et pratis, et fluminibus interfusa immensa planities, ut ibidem habitantes similitudinem Paradisi videantur possidere. In quo loco gratia Domini ad salutem generis humani perseverare dignetur, ipso præstante, qui in Trinitate perfecta vivit et regnat unus Deus æternus, et sine fine incommutabilis permanens in secula seculorum. Amen.

a MS. S. Max. scopare. b videtur legendum ferunt.
c Papias: Cicendelia vitreas lampadas vocantur.

Locus sepul-
chre ejus.

Cicendelia.

DE S. MILDWIDA, SIVE MILDGITHA, VIRGINE IN ANGLIA.

S. Mildwida
putra et
uixit illu-
stra.

Penda Merciorum in Anglia Rex impius ac crudelis, complures ex Kinestwitha conjugæ liberos suscepit, nihil præferentes paternum præter egregium animi magnitudinem, qua non, ut ille, ad cædes ac flagitia abusi, sed ad Christi stabilimentum in suis ditionibus religiosem. Primus Weda, sive Penda, Oswii saceris, Nordaniubrorum Regis, cliens fuit: hic quippe injusto bello a Penda lacessitus, divina potius ope quam humanis viribus, ejus validissimas copias prostigavit; regni tamen partem ejus filio, cui filium ante suam junxerat, concessit. Weda mortuo, jugum paullo post excussere Mercii atque Wifero ejus fratri septem detulerunt. Hinc nupta S. Ermenilda Ercomberto Cantii Rege, sancta que Sexburga genita, S. Werburgam peperit, Kenredumque religiosissimum Regem, Wifero fati cedente, regnum S. Ethelredus frater capessivit, ac 30 annis optime administratum Kenredo Wiferi filio cessit; ac monasticam vitam complectens, Sanctis post adscribiverunt. Horum sorores fuerunt S. Kinesburga Alfridi Nordaniubrorum Regis conjux, et S. Kineswida virgo.

2 Alter Penda filius Merwaldus, sive Merwala, in Occidentali Merciorum plaga, ut scribit Westmonasteriensis ad an. 676 regnavit. Hic tres filias Milburgam, Mildredam, Milwidam, filiamque Merewinum suscepit; omnes in Cælitum album relictos. Colitur S. Ermenilda 13 Februarii. S. Sexburga 6 Julii, S. Werburga 3 Febr. S. Ethelredus 4 Maii, S. Kinesburga 13 Septemb. S. Kineswida 6 Martii, S. Milburga 23 Febr. S. Mildreda 20 Febr. S. Mildwida 17 Januarii. Atque hujus is spendor paterni generis fuit.

3 Maternæ stirpis haud paullo etiam illustrius decus. S. Ethelbertus primus Christianus Cantii Rex ei tritavus fuit. Huic ex Bertha conjugæ uati Eadbaldo regi hæres, S. Edburga virgo, S. Ethelburga S. Edwini primi Nordaniubrorum Christiani Regis uxor: Eadbaldo Ercombertus, Ermenredus, S. Eanswita. Ercombertus ex S. Sexburga, SS. Etheldreda et Ethelburgæ sorore, S. Ercongotham genuit, sanctaque Ermenildam, Wifero, ut dictum est, nuptam. Ermenredo autem (quem Raulphus Cestrensis lib. 4, cap. 18. Regem quoque Cantii appellat) sive Borwedo, ut in S. Werburgæ ritu dicitur, ex iuclyta conjugæ Oslava nati sunt Ethelredus et Ethelbrihtus, quos innocenter jugulatos splendida lucis columna de cælo prodidit Christi Martyres. Quatuor quoque sibi filiae sunt, Donneva, Ermenburga, Ermenburga, et Ermenigida, velut Paradisiaci fontis quadrifida emittente flumina.

4 Harum Ermenwedi filiarum una Merwaldo Regi

nupta fuit: at quæ, haud satis inter auctores convenit. Malmesburiensis lib. 1, de Reg. Angl. cap. 4, Ermenburgam ait. Idem scribit Westmonasteriensis ad annum 676. Florentius Wigorniensis, Polydorus Virgilius lib. 4, hist. Angl. Hugo Menardus lib. 2, Observ. ad 14 Februar. Harpsfeldius seculo 7, cap. 10. Hic tamen cap. 23. S. Milburgæ matrem statuit Dompnevam uti et Joannes Cuygravius in vita S. Milburgæ; diserte quoque citata S. Werburgæ antiquissima vita: At beata et regia Donneva regio Wiferi germano Merwale conjugata ad summæ Trinitatis gratiam, triplicem virginittatis protulit lauream, sanctissimas scilicet sorores Mildburgam, Mildrydam, et Mildgydam, quæ distinctis monasteriorum suorum lapidibus irradiant patriam.

5 His virgo majoribus orta est Milwida, sive Mildwida, aliis Mildgitha. Materis generis, quos commemoravimus Sanctos, celebrantur in Martyrologis. S. Ethelbertus 24 Febr. S. Edburga 13 Decemb. S. Ethelburga 8 Septemb. S. Edwinius ejus conjux 4 Octob. S. Eanswita 12 Septemb. S. Sexburga 6 Jul. S. Etheldreda 23 Junii, SS. Ethelburga et Ercongotha 7 Julii, SS. Ethelredus et Ethelbritus 17 Octob. S. Ermenburga 19 Novembris: sororum hujus triam non reperimus diem natalem.

6 De S. Milwida ista habet Martyrologium Anglicanum hoc die: Cantuariæ commemoratio S. Milwyde Virginis, filie Merualdi Regis Mercie, et sororis SS. Milburgæ et Mildredæ Virginum, quæ spretis mundanis voluptatibus et deliciis, religiosum institutum complexa in monasterio quod non procul Cantuaria Cantii metropoli sanctus Rex Ethelbertus construxerat: ubi eximia vite sanctitate, caritate erga Deum, piæ conversationis exemplis enituit, animamque cælesti sponso reddidit circiter annum salutis 676. Habuit et fratrem nomine Meresinum, virum magnæ sanctimonie et caritatis, qui eodem tempore vixit; ejusque sæpius mentio fit in historicis Anglicanis. Eodem die Ferrarius in generali catalogo SS. Cantuarie in Anglia S. Milwyde.

7 Ast Hugo Menardus XXVI Februarii: In Anglia S. Mildgithæ Virginis. Idem lib. 2, observatum scribit, probabiliter videri aliis, eam fuisse sanctimoniam cum sororibus, vel Wenlochii cum S. Milburga, vel in insula Tanelo cum S. Mildreda, qui isti alii sicut qui sic judicant, non exprimit. Ex vita S. Werburgæ citata videtur constare non in eodem cum sororibus conobio habitasse, cum dicat distinctis monasteriorum suorum lapidibus irradiasse patriam.

mater.

Sancti con-
sanguinei.

pater,
sorores,

genus mater-
num

avunculi,
matrilex,

S. Mildwida
natalem.

Merevine
sanctus

8 *Quem Martyrol. Anglica. virum appellat Mere-
sinum, alii Merefinum, et Merevinum dicitur; eum
plane etate adolescentem fuisse, et alii existat. Vita
S. Werburgæ: Natus est ei (Merwale) et Merevin
filius qui ad Sanctos Innocentes a baptisate raptus
est parvulus. Non tamen in infantia defunctus videtur;
neque enim tales ab Ecclesia coluntur, (etsi constet har-
ritatem adisse eos regni celestis) nisi si martyri for-
tassis laurea accesserit. De eo vera meminit Haysfel-*

*dus sec. 7, cap. 10: Ermenburga, inquit, mater fuit
Milburgæ, Mildredæ, Milgitæ, et sancti pueri Mere-
fini. Westmonasteriensis ad an. 676. Peperit insuper
ei (Ermenburga Merwolda) filium nomine Merefinum,
eximie puerum sanctitatis. Idem habet Wigorniensis
ad an. 675, et Ranulphus Cestrensis lib. 3, cap. 18,
qui Meresyn vocat. In indiculo Sanctorum qui in Mar-
tyrologio Anglicano celebrantur est Meresinus Confes-
sor 17 Januarii.*

EX VARIIS.

DE SANCTO RICMIRO ABBATE APUD CENOMANOS IN GALLIA.

LIB. A. V. DCI
XVII JANUARI
S. RICMIRO
ABBATE.

Obit S. Ricmirus Abbas et Presbyter XVI Kal.
Feb. ut ex vita patet, et fatetur Menardus lib. 2,
Observationum; licet XVI Marti eum referat,
uti et Saussains. Ejus hoc die nomen consignatum
a Rosweydo nostro in Fastis vulgatis, et MS. Flo-
rario. Nihil de eo aliis Martyrologiis reperimus, nisi
Rigomarum sit, aut Rigomerus, de quo XXIV Augusti
Molanus, Bellinus edit. Parisien. Canisius, Ferronus:
In pago Cenomanico S. Rigomeri Confessoris. Cur-
thius, Colon. in anctario ad Usuard. Martyrologium
Colon. et Florarium: Cenomanis S. Rigomeri Pres-
byteri et Confessoris. Nec plura videntur Saussais
comparata, scribit enim. Ipsodie in Cenomanensi tractu
transitus S. Rigomeri Confessoris, qui cum diu stren-
ue sub Christi legibus militasset, ultimum præmium
laborum suorum percepturus migravit ad cælum. At
XIV Februarii: Cenomanis S. Ricmiri Abbatis, viri
zebo disciplinæ regularis accensius, qui variis virtuti-
bus resplendens, aternitatis iter suis oculis præ-
monstravit, postque felicem vitam canobiticæ cursum,
ad aternæ gloriæ adiit præmium. In cujus funere
cæco visus est redintegratus, et claudus usus tibiarum
restitutus.

Aut idem sit
Rigomarus
25 406

Ejus nomen

2 *Nec nullum ambo illa nomina discipunt Rigoma-
rus, Rigomerus, Ricmirus, qui Uvado Roberto Ric-
mirus, alii Richmirus, Richmirus, Ricmirus dicitur;
licetque alibi oberrare, passim in nominibus
proprie Teutonice originis maris voculam, in mirus, et
wersi verti, de cujus varia significatione in ipso Teuto-
nico ubonate, varique scriptione et pronuntiatione con-
sult Cornelius Kilianus potest.*

Ubi a corpore
crepta

3 *Vitam S. Ricmiri ex veteri codice Ripontii nobis
communicavit Petrus Franciscus Chiffletus noster,
eundemque ex alio Normannico MS. Fredericus Flo-
retus noster. Aliis se duobus usum exemplaribus testatur
Menardus, altero canobii S. Corneti Compendien-
sis. Auctor ætatem suam ostendit, cum cap. 3, an. 18,
de Arrio S. Ricmiri successore scribit: qui usque in
presentem diem eandem regulariter regit, ordinante
Episcopo, atque sub ejus ditione degens, cellulam.*

Ubi

4 *Viri S. Ricmirus sub Theodorico Rege, qui
nempe Clodovei II, et S. Bathildis filius fuit, atque ab
anno 667, ad annum circiter 690 regnavit. Patet ut ex
Gilberti, sive Egillerti aut Aigilberti Episcopi etate.
Nam licet ejus in catalogo Venonannensium Antistitiæ
apud Hennochæm et Jaunæm Chenu desideretur nomen,
testatur tamen Uvandus Robertus, in codice Thuani inter
S. Beraynum et Herlemundum poni Aigilbertum.
Eorum cum hac vita ætas consentit: nam Hadobandus
traditur sedisse sub Clotario, Dagoberto, Clodoveo II,
Berayno vero altius ejusdem Clodovei temporibus, et
sub Clotario ac Theodorico ejus filis.*

VITA

Auctore coramano anonymo,
ex duobus veteribus MSS.

PROLOGUS.

Religiosorum vitas et actus narrare virorum, Deum

indubitanter laudare est, qui dat Sanctis suis virtu-
tem, et mirabilia facere; quem nos in Sanctis suis,
et per eorum opera imitari, laudare, magnificare,
prædicare, ac multipliciter omni tempore glorificare
oportet: nam idem Dominus dives in omnibus, qui
invocant illum. Ideo, Fratres, quæque ipse per
religiosos viros operatus est, silentio non sunt præ-
mienda, vel occultanda, sed posteris scribenda, et
omnibus prædicanda: sunt etiam imitanda, non dis-
simulando transeunda; quatenus eorum exemplis, et
meritis informemur, intercessionibus muniamur,
precibus adjuvemur, ut consortes eis in celestibus
sedibus effici mereamur.

CAPUT I.

S. Ricmiri vita monasticæ, sacerdotium.

Beatus igitur Ricmirus, Turonici pagi indigena,
non exiguis parentibus procreatus, sed digni germi-
nis dignissima proles effulsit; decusque quod sumpsit
ex genere, felicis vitæ meritis amplavit. Ea vero
tempestate, quando Theodoricus Rex Franciæ prin-
cipabatur, et Gilbertus dignus Deo Episcopus Ceno-
mannicam regerat Ecclesiam; audita fama prædicti
Episcopi de Turonico egressus es, ordinatisque Fra-
terculis, quos jam in suo proprio a Leone dila super
fluvium sub sancta regula, congregaverat, licenter
venit Cenomanicum: veniensque ad jam dictum
Donnum Gilbertum Episcopum, indicavit ei ordinem
sue rei, petivitque ut daret ei aliquem locum, ubi
cellulam sub sancta regula edificare possit, Fratres-
que aliquos in ea congregaret, et regulariter vivere
doveret.

SS actu scri-
bere, est
Deum lau-
dare.

S. Ricmire
patris.

Venit Ceno-
mannos.

Est Sacerdos.

3 Quo præfatus Episcopus audito, lætatus est,
atque gaudio magno repletus, Deo immensas gratias
referens, qui de tali viro eum consolari dignatus est.
Voluit namque ei tunc memoratus Episcopus aliquem
locum constituere locupletem ad hoc opus perficien-
dum. Quod ille renuens, ait: Non quero locum lo-
cupletem, nec plurimis edificis sublimatum; sed
pauperem, in quo ego pauper pauperem Christum
sequi et imitari merear. At ille ordinavit eum Sacer-
dotem, et dedit ei licentiam suam in diocesi prædi-
care, et animas Christo lucrari, atque locum perqui-
rere, in quo habitare delectaretur, et quo cellulam
construere secundum suam electionem vellet. Dedit
etiam comites reliquos Sacerdotes, qui cum deduce-
rent, atque cum eo pergerent, quo ipse eligeret.

4 Taliter autem ipse circumiens, diversa, et pau-
percula atque inculta loca, pervenit ad ultimum super
fluvium b Lid, in loco, qui dicitur modo Turris Do-
minicæ, qui tunc incultus erat locus, et densissimus
frutetis occupatus, sed aptus aliunde propter conve-
nientiam atque piscationem ad stirpandum, et cellu-
lam illi edificandam. Mirabatur tamen illi, qui
cum eo ibant, ut quid tam pauperem, atque in-
cultum locum, eligeret. Tom ipsi renuntiant hoc
Domno Episcopo, qui festinus misit ei ea, que tunc
temporis necessaria erant, etiam amplius quam ipse
suscipere vellet.

b

Ubi locum
extruendo
manasterio.

3 Stirpante autem eo in prædicto loco una cum
128 suis

ACCIORE
COETANEO
ANONYMO,
EX MSS.
a Cata vidua
prædia ob-
tinet.

c

suis monachulis et sociis, et manibus propriis fodiente ac laborante, venit quædam femina, nomine Cata, quæ in circuitu ejusdem loci magna habebat prædia, visitans eum, quia vidua Deum timens erat, et servos Dei oppido diligebat, vinum vero nimis diligebat, et propterea pauper effecta erat. Quam cum prædictus S. Richmirus ex bonis, quæ ei Dominus Episcopus miserat, refocillaret, et ipsa vino cæstare cœperat, ait ad eam: Faciamus mutuum contraditum, id est, tibi da vinum, et ego tibi prædia, et manicipia, unde hunc locum una cum consilio et adiutorio Episcopi construere et ditare queas. Ad quod conductum Sanctus Dei lætatus est, et sponderunt in invicem ita sese esse facturos. Taliter autem memoratus Sanctus ejus res peragendo adquisivit maxime omnes. d....

d

6 Demum vero Dei nutu invenit alterum locum, non tamen longe ab eodem loco, super fluviolum, qui vocatur e Gundridus, cujus fontem ejus famulus, eo præcipiente Dominoque disponente, nominavit Gundridus, unde affluentior aqua, quam solita esset, currere cœpit; et postea ipse S. Richmirus eum manibus propriis curavit, ut abundantior aquam emitteret; quod ex nutu Dei evenisse nulli dubium est: ipse enim tunc locus eremus erat, et nunquam olim ibi habitatio hominum fuerat, sed ferarum et bestiarum. Et ubi tunc erat habitatio ferarum et bestiarum, modo est habitatio servorum Dei, et sanctorum Angelorum conventus.

e

Fontem copio-
siorum red-
dit.

7 Reperto autem et emundato præfato loco, mutavit ibi una cum consilio, et auxilio prædicti Episcopi habitationem suam. Cui Dominus Episcopus operarios, et magistros omnis generis dedit qui fabricarent ibi ecclesiam in honore Apostolorum, et monasterium construerent monachorum. Quod et Domino auxiliante, ac prædicto Episcopo opem ferente, cito perfectum est. Ad ejus monasterioli consecrationem prædictus Episcopus veniens, non tamen illud consecrare voluit, antequam omnia, quæ ipse adquisierat, et deinceps acquirere poterat, sive quicquid ad eundem locum a bonis et Deum timentibus hominibus ab illo die traditum atque condonatum fuerit, totum sibi et Ecclesie sibi commissæ subjectum ac traditum solenni traditione fieret. Peracta autem eadem solenni traditione, dedicavit illud in honore S. Petri et omnium Apostolorum: cui etiam ex rebus suæ Sedis Ecclesie non modicum adiutorium fecit. Tradidit etiam prædictus S. Richmirus una cum propinquis suis cellulam, quam in pago Turonico olim ædificaverat, cum omnibus rebus et appendiciis suis, vel quicquid in pago Turonico eodem die habere videbatur, vel deinceps acquirere potuisset. His igitur rite peractis non minus quam quadraginta monachos, adminiculo sæpediti Episcopi forte congregavit, eosque regulariter vivere perdocuit.

Construit mo-
nasterium et
ecclesiam.

Consecrat
eam Episco-
pus, prius de
subjectione
stipulatus.

a Ad. In condita.

b Ledus, Gallie le Loir, oritur circa Isteras Belsie oppidulum, in Meluannam deinde influit.

c Hilariorem vult fuisse, non temulentam, cujus stipulationi sanctus vir assenserit; qui alioquin arguere potius eam, quam sic donatas possessiones admittere debuisset. d Forte legendum, homines, aut certe aliquid deest. c MS. Ripat. Gundricus.

CAPUT II.

Varia miracula.

Cæcum pec-
cator prius
confessum, il-
luminat Ric-
mirus.

Quadam autem die, dum in eadem ecclesia S. Richmirus officium divinum ageret, et Missam celebrare voluisset, quidam cæcus cœpit excelsa voce misericordiam deprecari. Cui vir Dei ait: Vade, et da uni Sacerdotum puriter confessionem tuam ante: et hoc peracto requiesce sub sancta meditatione, et pia deprecatione, inter hæc Apostolorum altare, et Sanctorum reliquias. Cui, post peractum officium mox et signum Crucis super oculos ejus intulit, lux effulsit, et sic oculorum cæcitas tanti medici precibus et meritis funditus fugatur, et lumen datur, ita ut clare videret omnia.

9 Nec hoc silentium est miraculum, quod sequenti claruit in tempore. Dum vero pastores ejus pecora vigiliis custodirent, unus eorum vulneratur a vipera. Qui semivivus cucurrit ad S. Richmirum flens et ejulans, atque dicens: Succurre mihi Pater plissime, ne peream a veneno viperæ. Ipse autem, ut pius pater, tangit de saliva sua vulnus viperæ, et dedit ei aquam benedictam bibere, et sanatur tanti viri medicamine.

Sanat Iasuma
vipera.

10 Nec pigeat audire, quod Christus suis præstat fidelibus; quia hæc quæ salutem præstant, et audientes informant, nemine oportet silere. Quadam autem die Dominica, dum ad civitatem Cenomannis properaret, et officium prædicti Episcopi audire, ejusque benedictionem percipere desideraret; contigit dum portam civitatis intraret, ut clausi carcere clamarent, ne eos præteriret, sed aliquid eis præstaret. Ipse vero, ut dictum est, festinans ad officium memorati Episcopi, ei iterum sibi succurri petunt. Tunc sanctus vir Richmirus recordans Domini sententiæ, qui ait: In carcere fui, et non visitastis me, ne inobediens præceptis Domini appareret, revertitur ad eos, et clauso et obserato ostio carceris introire nequivit. Tunc fissus de Domini misericordia, quia magnis ejulatibus inclusi clamabant, fecit signum crucis super ostium, et mox ostium aperitur, et rei exilientes aufugiunt. Quod vero signum S. Richmirus abscondere voluit, sed nutu Dei divulgatum est.

Signo Crucis
carcerem aperit,
et captivos liberat.

Math. 23. 49.

11 Ipse audita Missa, et percepta Episcopi benedictione pro qua venerat, voluit silenter ac nemine sciente cellulam suam repedare, ne Fratres sui absque eo diu essent. Quidam enim eum cognoscens nuntiavit Episcopo: post quem ipse mittens, nimis, dure revertitur; sed ne inobediens fieret, venit ad Episcopum. Tunc sæpe dictus Episcopus, accepto consilio monasteriolum, quod ipse in honore S. Albini ad portam civitatis, vel ad ostium suæ Sedis ecclesie fecerat, atque pro amore Dei a novo fundaverat, in quo sanctimoniales sub regula pii Patris Benedicti viventes posuerat, et quod de rebus suæ Sedis Ecclesie ditaverat, sub custodia antedicti Sancti, eo tamen ipsam obedientiam invito suscipiente, esse constituit; ut sanctimoniales inibi regulariter viventes ejus doctrina et consilio vitam mercarentur æternam; quoniam ejus similem, licet multos Dei servos haberet secum, invenire minime quivit.

Præficit
cænobio Vir-
ginium.

12 Cæterum qui Dominus per servum suum Richmirum fieri voluit, non est silendum. Quædam autem ex prædictis sanctimonialibus, pustulam magnam cervicibus habens, nimis cruciabatur doloribus, in tantum ut ejus vitam nemo speraret. Quæ dum adducta est ad sanctum virum, ejus tactu salivæ, et precibus communitè peractis, sanata est.

Ægram so-
nat:

13 Denique cum prædictus sanctus vir ad propriam, quam memoravimus, cellulam, cum licentia et benedictione Episcopi reversus esset, quod evenit, memorabimus, quia hoc quod claruit minus non est prædicandum miraculum. Igitur quidam ex suis monachulis, nomine Dodo, conversus dudum a seculo, captus erat oculorum lumine: qui per annosa tempora, dum quadam esset nocte luce oculorum privatus, ut ejus cognovit adventum, petiit se ad eum adduci, ut ejus medicamine lumen mereretur recipere. Qui dum advenisset, et S. Richmirus eum interrogasset, qualiter hoc ei acciderit, ait: Quadam nocte post Completorium peractum hoc mihi nescio quo modo accidit; sed facto crepusculo carui lumine. Tunc sanctus vir præcepit Fratribus commuam, et solitus erat, facere devotis mentibus orationem, et ipsum ante sanctum altare prostratum jacere. Finita vera oratione, ad tactum sacrati olei cæcus pristinum Domino adminiculante visum recepit.

Cæcum oleo
sacrato illu-
minat.

14 Deinde non multo procedente tempore magnum ejus meritis ostenditur miraculum. Quidam vero ejus monachus, Silvanus nomine, quartanis nimis

Quendam a
quartana li-
berat.

a

Abos morbos
curat.

nimiis vexabatur febribus, huius jam transactis annis. Sed dum ad ultimum ejus jam desperaretur a Fratribus vita, divino tactus consilio, petiit ut S. Ricmiri a eulogias percipere meruisset. Cumque hoc sancto vira nuntiatum esset, et ille ei libenti animo prætistisset, mox infirmus sanatur, et pristino statui redditur. Quantos autem a febribus, vel reliquis variis infirmitatibus sanasset, longum est enarrare.

a Quil eulogie sint diximus 6 Janu. ad vitam S. Melani cap. 4 littera g

CAPUT III.

Virtutes, mors, miracula.

Fidelis aucto-
ritas

Illud namque non est silendum, nec oblivioni tradendum, quod religioni proficit. Erat enim ei semper vilis cibus, et vestitus: sed maxime quadragesimali tempore. Cum ergo sancto quadragesima dies advenirent, erat ei aridus cibus, panis tantum hordeaceus, quem etiam manu molebat, quia labore manuum suarum semper vivere desiderabat, ne aliorum labores in suos converteret usus; quoniam voluntas boni operis hoc exibat. Et quantum in Dei servitio laborabat, non illi sufficiebat.

Alia omittit
Auctor.

16 Cum enim illius bona, et virtutes, quas Dominus per illum operatus est, per singula non valemus commemorare, relinquamus illa auctori nostro, qui dat Sanctis et electis suis facere mirabilia solus; eique continuas agamus gratias, eum laudemus, eum prædicemus, glorificemus, atque magnificemus

posterisque et Magistri nostri arbitrio quicquid de eo amplius investigare voluerint, et dignum scribendo duxerint, relinquamus. Nobis ergo sufficiat, ut sciamus eum Sanctum esse, et virtutes prædictas; et alias virtutes fecisse multas: cujus meritis nos pius Dominus in suo sancto servitio custodiat, et ab omni pravitate defendat, et vitam sempiternam habere concedat.

17 Obiit quippe memoratus S. Ricmirus xvi Kal. Febru. et sepultus est in præfata cellula sua a sanctis monachulis, et a reliquis Dei servis. In cujus etiam funere suis condignis meritis binæ virtutes fiunt. Unus quidem cæcus illuminatus est, et alius claudus gressum recepit.

18 Post ejus vero obitum, quidam ex discipulis ejus, nomine Arrius, monachus ex ejusdem cœnobio, a supradicto Episcopo ibi Abba instituitur, et ordinatur. Qui usque in præsentem diem eandem regulariter regit, ordinante Episcopo, atque sub ejus ditione degens, cellulam.

19 Suprascriptus quippe S. Ricmirus, licet sit clausus corpore tumulo, plurimis tamen virtutibus reddit fructum: quoniam ad ejus sepulchrum infirmi sanantur, claudi curantur, leprosi mundantur, peccata minuuntur, deficta auferuntur, crimina delentur, medicinæ innumerabiles corporis et animæ a Domino ejus meritis visibiliter atque invisibiliter multipliciter præstantur, ipso auxiliante, qui vivit, et regnat Deus per immortalia secula seculorum. Amen.

Auctore
COLTANEO
ANONYMO,
EN MSS.

Moritur
S. Ricmirus.
Claret mira-
culis.

Successor
ejus.

Miraculo ad
sepulchrum
S. Ricmiri.

XVIII JANUARIII.

SANCTI QUI XV KAL. FEBR. COLUNTUR.

S. PETRI APOSTOLI CATHEDRA ROMANA.

S. PRISCA, Virgo et Martyr, Romæ.

S. MOSEUS,

S. Ammonius,

S. Paulus,

S. Pansius,

S. Dionysius,

S. Thonius,

S. Horpresius,

S. Horus,

S. Dionysius,

S. Ammonius,

S. Bessammonius,

S. Agalho,

S. Recumbus,

S. Bastanus,

S. Sarmata,

S. Proteas,

S. Orion,

S. Collutus,

S. Didymus,

S. Plesius,

S. Aratus,

S. Theonas,

S. Hippeas,

S. Romanus,

S. Saturninus,

S. Pinufus,

S. Serapion,

S. Bastammonius,

S. Papas,

S. Pantherus,

S. Papias,

S. Dioscorus,

S. Ilero,

S. Potamon,

S. Pethecus,

S. Oecomenus,

Martyres in Ponto.

Martyres in Ægypto.

S. Zoticus,

S. Cyriacus,

S. Ammonius,

S. Athenogenes, Martyr.

S. Asterius,

S. Fortunatus,

S. Zeno,

S. Zosimus,

S. Menelapus,

S. Dædalus,

S. Valens,

S. Xene, Martyr.

S. Successus,

S. Valens,

S. Telerianus,

S. Paulus,

S. Julius,

S. Lucius,

S. Victorinus,

S. Honoratus,

S. Saturnina,

S. Florida et alii

XIII,

S. Archelaa,

S. Thecla,

S. Susanna,

S. Venerandus, Episcopus Arvernensis in Gal-

lia.

S. Volusianus, Episcopus Turonensis in Gal-

lia, Martyr.

S. Sulpitius, Episcopus Trajectensis in Belgio.

S. Liberata,

S. Faustina,

S. Leobardus, Reclusus, in Gallia.

S. Deicolus, sive Deicola, Abbas Lutrensis in

Burgundia.

S. Ulfridus, sive Wolfredus, Martyr in Suecia.

B. Facius, Confessor, Cremonæ in Italia.

Martyres in Ægypto.

Martyres.

Martyres, Abitine in Africa.

Virgines et Martyres, Sa-

lerni in Campania.

NOT. XI.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

S. Lucianus Presbyter Antiochenus, Martyr. *Felici. Acta dedimus supra* xvii Januarii.S. Priscilla Romæ via Salaria. *MS. Martyrol. S. Hieronymi, et Dungal. De ea egimus* xvi Januar.S. Speusippi, *Martyrum Inventio, et Delicatio. MS. Florarum. Alii notalem in hunc*S. Eleusippi, *diem rejiciunt, ut Galesinius et Ferrarins, qui Peusepium et socios eos vocant. Acta dedimus* xvii Januar.S. Meleusippi, *Ferrarius. Iguotus adhuc nobis uti et tres sequentes.*S. Osias Martyr in Anglia. *Carth. Colon. MS. Florar. Ferrarius. Iguotus adhuc nobis uti et tres sequentes.*S. Wirmius miles Martyr in Anglia. *Carthus. Catan. MS. Florar. Ferrar.*S. Bothanus Episcopus Dumblanensis in Scotia. *Davil Camerarius. Ferrar.*

Beatrix Atestina, sive Estensis, Azonis ix filia, viro

multo secundas nuptias aspernata, divino se cultui

derovit in cenobio S. Antonii Ferrarie circa

annum 1234, obiitque 1262, et Beata a Wione, Me-

mardo, Dorganio, Ferrario in generali Cat. SS. appel-

latur. *Joannes Baptista Pigm lib. 3 historie At-**stinorum testatur, propter eximiam vite sanctitatem**post mortem divinos honores illi habitos. Aliæ ejus-**dem familie, hujus unita, Beatrix Virgo referetur u-**nobis x Maii. De hac alia expectamus monumenta.**Maria Brabantina, Henrici Magnanimi Ducis Bra-**bantiæ filia, Ludovico Severo Duci Buiorum nupta,**ab eo ex levi suspitione, præcipiti iracundia, inno-**centis interfecta anno 1266, xv Kal. Februarii; Beata**appellatur to. 2 Bavariæ sanctæ. Eum amittimus,**quia nullis fastis, quos adhuc viderimus, inscriptum.**De alia Brabantina Heroïna Geuovefa agemus**ii Aprilis.*Michael de Montesia Martyr in Hispania. *Chryso-**stomus Henriquez in Menol. Cistere.*

Christinæ de Aquila Virginis, ex ordine Eremitarum

S. Augustini, vitam edidit Cornelius Curtius ejusdem

ordinis Historiographus, in qua ei Beatæ titulum

tribuit, qui cum necdum illi Pontificis Maximi auctoritate decretus, nec antiqua priorum seculorum pie-

tate ventilatus sit, quippe quæ anno 1643 obiit;

eam hic prætermisimus.

S. Publius

- S. Publius Episcopus Atheniensis. *Beda, Galesin, Martyrolog. Germanic. Nos cum Romano Martyrol.* XXI Janu.
- S. Thyrsus, } Martyres Apolloniæ. *Galesin, Maurolyc. varique MSS. De his agemus xxxviii Jan.*
- S. Leucius, } *De his agemus xxxviii Jan.*
- S. Callinicus, } *De his agemus xxxviii Jan.*
- S. Athanasii, } Patriarcharum Alexandrinorum commemoratio. *Ita Græcorum Menæa, De Cyrillo agemus xxviii Januar.*
- S. Cyrilli, } *De Athanasio n Maii*
- Petrus Villariensis Conversus. *Arnoldus Russ. in Auctario ad Natalis SS. Belqui. De eo agit Menologium Cisterciense, Henricus xxxi Januar.*
- S. Ignatii Episcopi et Martyris Antiochiani translatio. *Galesin. Eam referimus ad illius vitam 1 Febr.*
- S. Theodule. *Menæa, quæ de ea iterum plenius agunt v Febr.*
- S. Priscus, } Martyres Casaræ in Palestina.
- S. Malchus, } *Galesin. Nos cum Mart. Romano*
- S. Alexander, } *xxxviii Martii.*
- S. Lucifer Episcopus Calaritanus. *Ferrar. Nos xx Mart*
- Everardus Taciturnus. Villarii Conversus. *At Menologium Cisterciense v Julii.*
- S. Marcia, alius Marciana, soror SS. Quirice et Liberatæ, abarumque sex novergemmarum, Virgo et Martyr, a Carthusiano. *Colom. in refertur hoc die: Conchas monasterio Marcie et Liberatæ Virginum. Eam cum S. Marciana Mauritani confundi videmus in Januarii De ea agemus xu Julii.*
- S. Liberata, quæ alius Wilgefortis, Virgo et Martyr, hoc die refertur a Carthusiano Colom. in addit. ad

- Casertum, et Ferrario, Thoma Trugilla to. 1, Theodori Conrionum aliisque. Ast Ecclesia Segontina, ubi ejus traditur corpus quiescere, eam colit officio duplici cum octava xx Julii.*
- Electio beatissime Virginis Mariæ hoc die, in quibusdam, non ita vetustis, Calendariis adscribitur. Unde conjicere licet quorundam fortassis Ecclesiarum aut congregationum pietate celebrari solitum, hanc ab æterno factam magnæ Matris electionem. In MS. S. Hieronymi habetur: Depositio S. Mariæ. In MS. Dungal. S. Mariæ Matris Domini MS. Rhinaw. Et Ponto Mariæ. Sed videtur librarius adhibere voluisse Moysæum et Aminoniam Panticos Martyres, in vetusto Calendario Epternacensi, præfati Martyrologio S. Hieronymi; Et adsumptio S. Mariæ De ea agemus xv Aug.
- S. Bernardi Canonizatio. *Kalendar. Cisterc. Chrysostomus Henricus in Menologio Cisterciensi, Nus xx Aug.*
- S. Mainulphi Arehidiaconi inventio. *MS. Floracium. Titum dubium v Octob.*
- S. Marcianus Confessor Cyri in Syria. *Menæa. At Roman Martyrolog.* n Novemb.
- S. Lucie Virginis et Martyris corporis translatio Constantinopoli Venetias, in Martyrologiis Maurulgei, Galesini, aliorum, celebratur hoc die. Translatio aliquorum ejus reliquiarum in Gallias facta, refertur a Saussario. *De utraque agemus ad ejus vitam xii Decemb.*
- S. Maximus Episcopus Alexandrinus. *Carth. Columen in addit. ad Usuardum, Constantius, Felices, Floracium, aliisque MSS. Nus xxvii Decemb.*

DE CATHEDRA S. PETRI ROMANA.

AN. CH. MCM. XVIII JANUARI

Anniversaria dies aditi episcopatus

celebris apud Latinos.

Ubi

Cansarere Christiani Antistes universarum suscepti episcopatus diem, laudabili et us que divinitus Hebrais sancta olim erant concordantia ritu, publica letitia, et curatiora sacrorum pompa peragere. Ad passim in Actis Divorum herbit animadvertere, nec nostri propositi est pluribus id hoc loco crequi. Sufficit quorum plerique tamen Baronius in Notationibus ad Martyrologium strictum (indicavit) genuissimorum Petrum aliquot exemplo.

2 Num S. Ambrosius epist. 60, quæ prima est lib. 8 ad S. Felicem Comensem, de quo 8 Octobris agemus, ita scribit: Simul quia celebravitur nostrum annuntiationis diem adfore, quo suscepisti gubernacula summi sacerdotii, et paulo post. tum ego nostris fabulis intertexi diem natalis tui. Ac tandem: Natalem tuum prosequerur orationibus, et tu nostri in tuis votis non oblivisceris. S. Augustinus ser. 32, de verbis Domini ita Aurelii Hippomenis Episcopi natalem celebrandum denuntiat: Dies anniversarius ordinationis Domini senis Aurelii crastinus illicescit: rogat et admonet, per humilitatem meam, caritatem vestram, ut ad basilicam Fansti devotissime venire dignemini. Idem in sui episcopatus anniversario homilias 24 et 25 de tempore, habuit, atque in priore quidem ita ipseus dei meminit: Verumtamen cum dies anniversarius nostræ ordinationis exoritur, tunc maxime honor hujus officii tanquam pium imperatur attenditur, ac demde. Die ergo isto solenni episcopatus mei etc. posteriore autem: Hodiernus dies iste, fratres, admonet me, attentius cogitare sarcinam meam. De ejus pondere etiam mihi die nocturne cogitandum sit, nescio quo tamen modo anniversarius iste dies impungat eam sensibus meis. Etc.

3 Eundem morem cognisse apud Orientales, tum alia persuadent, tum quod etiam ad posteros annua celebritas indicta eo die, quo primum episcopatum illustriores quidam adepti Antistes fuerit. Ita in Menæis XV Decembris S. Joannis Chrysostomi consecrationis agitur memoria, et S. Basili ordinatio XIV Junii celebratur a

Latins, quod videtur ab antiquioribus quoque usurpatum Græcis, licet moderni non meminerit. Plurimum apud Latinos ordinatio fustis inscripta, sacrisque ceremoniis honorata, S. Ambrosii VII Decembris, S. Zenonis VIII ejusdem, etc.

4 Nec ipsa hunc morem respicit Ecclesia Romana, etiam tunc. ceteram parens ac magistra, in cujus Martyrologio ad III Septembris isto leguntur. Romæ ordinatio incomparabilis viri S. Gregorii Magni in Summum Pontificem, qui omnis illud snlire coactus, e sublimiori throno clarioribus sanctitatis radiis in orbe resulsit. Nam suos ipsi natales, sive consecrationis anniversarii festo, Romani præcipue celebrare Pontifices consueverunt, ut ex S. Leonis sermonibus atque aliorum perspicere est. Imo Romam tunc atq. Italia universa Antistes phorim convenebant Hilarius id Papa testatur epist. 2 ad Ascantum et veteris Episcopus provincie Tarenconensis: Lectis ergo, in conventu fratrum, quos Natalis mei festivas congregaverat, litteris vestris etc. atque ante Hilarius Sertus III, epistola ad Cyrillum Alexandrinum. Ad beatum Apostolum Petrum fraternitas universa conventi. ecce auditorium congruens auditoribus, conveniens audiendis. Habuerunt Coepiscopi nostri illius gratulationis testem, quem habemus honoris exordium. Sancte namque et venerabili synodo, quam natalis mihi dies favente Domino congregarat, quia sic credendum est, ipse presedit. Idem ad Joannem Antiochenum: Audivit universa fraternitas, que ad natalis mei convenerat diem, qualiter homo humani generis Apostolice Sedis me præside gratulabatur. Et S. Paulinus ep. 16 ad Delphinum, (non ad Severum, ut Baronius eam citat de Anastasio Papa loquens. Postea quoque interposito tempore etiam ad natalem suum, quod consacerdotibus suis tantum deferret sedet, invitare dignatus est. Patrum Patrum testimonium citat Rosweylus noster in Natis ad eam epistolam, ubi ex Anastasio Bibliothecarii in vita Adriani I, quam ea solennis esset celebritas, ostendit. Benigne, inquit Ana-

EX VARIIS
par maximis
festis.

stasius, ejus heatitudo fecit et pharum majorem in eadem B. Petri ecclesia in typum Crucis, qui pendet ante presbyterium, habentem candelas mille trecentas et septuaginta, et constituit ut quatuor vicibus in anno ipsum pharum accenderent, id est, in Nativitate Domini, in Pascha, in Natali Apostolorum, et in Natali Pontificis.

Hinc Cathedra S. Petri festum,

3 At præ ceteris Apostoli Petri natalis, sive cathedra, in cultu fuit, tum quæ Antiochena dicta, cum primum Antiochiæ sedem fixit pontificatus; tum Romana, cum isthuc, æterni fundaturus sacerdotii majestatem, pervenit. De alterutra cathedra agit S. Augustinus ser. 15 de SS. Instituto solennitatis hodiernæ a senioribus nostris Cathedræ nomen accepit, ideo quod primus Apostolorum Petrus hodie Episcopatus cathedram suscepisse referatur. Recte ergo Ecclesiæ natalem Sedis illius colunt, quam Apostolus pro Ecclesiarum salute suscepit. Est autem Romana Cathedra omnibus inscripta Martyrologiis, Romana, Bedæ vulgato, Usuardi, Adonis, Rabani, Notkeri, Bellini, et vetustissimo S. Hieronymi, aliisque MSS. perantiquis.

restitutum a
Paulo IV.

6 Exoleverat (incertum, quibus causis) Romæ ea solennitas; sed restituta est a Paulo IV, Pontif. Max. cujus ea de re Bullam subjicimus. Non recte ergo Martyrologus: Cathedra S. Petri, quæ Romæ primum sedit anno Claudii Imperatoris quarto, ubi Simonem Magum confutavit; quam Paulus IV celebrem esse jussit. Melius Galsinius: Romæ Cathedra S. Petri Apostoli, Is decimo post Christi Domini mortem anno, qui annus in secundi anni finem incidit, quo Claudius Cæsar imperium obtinuit, annua prædicatione perfunctus, quam e vinculis liberatus peregrinando suscepit, in urbem Romanam primum ingressus est hoc ipso die; qui propterea prisco Ecclesiæ instituto et consuetudine ad Romam B. Petri cathedræ celebritatem institutus, post aliquando intermissus, in usum et veterem ritum Pauli IV, Pontificis Maximi decreto pie revocatus est.

Quando ea
Romæ consti-
tuta.

7 De S. Petri Romam adventu fusc agit Baronius in Annal. ad annum Christi 44. Quod sanæ quidam homines in dubium revocare conati sunt, fueritne aliquando Romæ Petrus, id ne refutari quidem meretur. Optatus Milevitanus Parmenianum Donatistam ita compellat lib. 2, sub initium: Igitur negare non potes scire te in urbe Roma Petro primo Cathedram Episcopalem esse collatam; in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus. Cadit ejus Sedis principium in annum ævæ vulgaris 43. Tib. Claudio Aug. III, et L. Vitellio II Coss. quo ejusdem Augusti secundus imperii annus Kalendis Februarii exirabat.

Ejus diei offici-
um.

8 Testatur Baronius in Notis ad Martyrol. reperiri in pervetustis Brevariis de Romanæ Cathedræ celebritate officium Ecclesiasticum, hæcque in eo orationem: Omnipotens sempiternæ Deus, qui ineffabili sacramento Apostolo tuo Petro principatum Romam urbis tribuisti, unde sese Evangelicæ veritas per tota mundi regna diffunderet; præsta, quæsumus, ut quod in orbem terrarum ejus prædicatione manavit, universitas Christianæ devotionis sequatur. Officii vero festi hujus ritus Duplex est a Paulo IV constitutus addidit Clemens VIII. Duplex majus, teste Garavito Comment. in Rubric. Breviar. sect. 7, cap. 3.

Ipsa lignea
Cathedra ser-
vata.

9 Assertatur hæc in basilica Vaticana ipsa lignea cathedra, in qua olim Romæ Petrus sedisse perhibetur, et, ut scribit Baronius in Notis ad Martyrol. quis super se sederit, virtute miraculorum prædicat, in ligno arido viridem gratiam curatioem consecuta, cum per eam Deus divinam opem implorantibus beneficia præstare non desinat. De S. Jacobi Apostoli, et S. Marci Evangelistæ cathedra alibi agemus. De hujus vero diei celebritate egregius extat a Petro Ribadeneira nostro scriptus tractatus in Flore Sanctorum, aliique ab antiquis ac recentibus.

DE FESTO CATHEDRÆ S. PETRI.

Bulla PAULI IV Pontif. Max.

Paulus Episcopus servus servorum Dei,
Ad perpetuam rei memoriam.

Ineffabilis Divinæ providentiæ altitudo, quæ nullis inclusa limitibus, cœlestia pariter et terrena disposuit sui recti censura judicii, voluit ut B. Petrus Apostolorum Princeps, cui prius a Salvatore nostro Domino Jesu Christo dictum fuerat: Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; postquam Antiochiæ aliquamdiu resederat, Romam veniens Cathedram in ea constituerat Episcopalem, eamque viginti quinque annis regetet; et demum Simonis Magi detectis fallaciis, et elusis præstigiis ipsoque Simone Mago superato idem Petrus, et cum eo gloriosus Coapostolus suus, vas electionis, Romanam Ecclesiam plantarent, et suo sanguine consecrarent; et ubi caput superstitionis erat, illic caput existeret sanctitatis; et ubi gentium Principes habitabant, Ecclesiarum Principes morarentur; et quæ prius erat magistra erroris, fieret magistra veritatis; essetque ibi geus sancta, populus electus, civitas sacerdotalis et regia, et per sacram B. Petri Cathedram ipsa Urbs caput orbis efficeret latius presideret religione divina, quam antea præselisset dominatione terrena.

Matth. ii. 18.

Cathedra Romæ consti-
tuta, divino
nutu.

2 Verum licet Urbs ipsa multo plus debeat eidem Petro, qui eam per Cathedram Episcopalem in ea constitutam regni cœlestibus inserendam condidit, quam illis quorum studio prima mœnium suorum fundamenta jacta fuerunt, ex quibus is qui illi nomen dedit fraterna eam cœde sœdavit; festivitatem tamen ipsius Cathedræ, quæ, juxta antiquissimorum sanctorum Patrum nostrorum testimonium, quintodecimo Kalen. Februarii fuit, et in diversis orbis Christiani, et præsertim Galliæ et Hispaniæ, partibus, dicta die solenniter celebratur, minime observet; celebretque solum festivitatem Cathedræ Antiochenæ, quæ octavo Kalen. Martii, juxta eorundem Patrum testimonium fuit, tanquam idem Salvator noster, qui sæpius infirma elegit, ut fortia quæque confundat, non respiciens imbecillatem nostram, festivitatem Cathedræ, qua ipse Petrus Apostolus Romæ primum sedit, nostris temporibus celebrandam, seu potius antiquæ celebritati restituendam reservaverit.

Festum ejus
antiquum,

atque semper
observatum,

in Romæ .

3 Quamobrem considerantes, quod si in hac Urbe Cathedram Ecclesiæ Antiochenæ pie et solenniter veneramus, justum est etiam et conveniens ut festivitatem Cathedræ, qua præfatus Apostolus Romæ primum sedit, eo solennius et magis pie celebremus, quo magis Urbs ipsa illi tenetur et debet; non deliquantes etiam inferiores Ecclesias in hoc imitari, festivitatem Cathedræ, qua idem B. Petrus Romæ eadem die quintodecimo Kalendas Februarii, non solum in hac alma Urbe, verum etiam in universis orbis Ecclesiis, etiam in quibus illa ad præsens celebratur, sub duplici officio annis singulis, perpetuis futuris temporibus, solenniter celebrari volumus, statuimus, et mandamus: Festivitate alterius Cathedræ, quæ dicta die octavo Kalendas Martii celebratur, nihil propter hoc detrahendo, sed illam juxta laudabilem hæcens superinde consuetudinem celebrari debere decernendo.

ibi restitua-
tum.

4 Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ voluntatis, statuti, mandati, et decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei ac B. Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ, apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo octavo, Idibus Januarii, Pontific. nostri anno tertio.

DE S. PRISCA VIRGINE ET MARTYRE, ROMÆ.

§ I. S. Priscæ natalis, actu, ætus.

Sub
Claudio Imp.
VIII JANIAR.
S. PRISCÆ NA-
TALIS

Nobilissima Virgine Priscæ natalem XVIII Januaria celebrant veteri Martyrologia. Num Boda vulgatus, Ado, Notkerus, Bellinus: Eodem die natalis S. Priscæ virginis et Martyris. Paria Puardus, et plurima MSS. quorum alia Virginem tantum, alia solum Martyrem prædicant, ut vetus Romanum, et Rabanus quoque, ac Wandelbertus:

Quinta et dena simul Prisca pro Martyre gaudet. At MS. Rhodanensis: Romæ S. Priscæ. Romanum. Eodem die S. Priscæ Virginis Martyris, quæ sub Claudio Imperatore post multa tormenta martyrio coronata est. Consentiant fere Causinus, Plovartium, atque MS. Mancelicus quoque, et Felicens, qui ab alia XVII Februarii coli testatur.

2 Acta ejus scribit Galesinius a S. R. E. Nutivius commendata esse litteris. Ea an genuina erant, haud compertum est nobis. Quædam, exhibuit vetustus color MS. monasterii S. Marciini Treviris; quibus congruat quæ in nono Lectione hodierni officii recitat Ecclesia Romana, quæ Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ, Antonius Gallonius libro de Virginitate Romani, Silvanus Razzous tom. 1. de femina sanctitate illustribus, Rabdeneyra noster in Floræ SS. Petrus de Natalib. lib. 2, cap. 96, atque tradiderunt. Ea compendio perstrinxit Galesinius in Martyrologio: Romæ S. Priscæ Virginis et Martyris. Hæc patre Consulari nata, tertium et decimum annum agens, Christianæ fidei accusata, Claudio Imperatoris jussu ad idolorum cultum impellitur, cui obtemperato animo restitit: quoniam colaphis cæsa, in carcerem conjicitur, postmodum inde educta cum in eadem fidei constantia permaneret, verberibus excrucianta, et ferventi adipe fiede delibata, rursus in custodiam detritur: triduo post leoni exposita, nullo modo lesa, in ergastulum includitur: ubi media tridui fore spatio pene confecta in equuleo suspenditur: tum unguibus ferreis excarnificata, post in ignem posita, inde admirabiliter Dei ope servatur incoluvis. Postremo extra urbem, præciso capite, virginitatis palmam martyrii corona emulavit.

100tho Actis
SS. Martine
et Tatiane

3 Ceterum omnino consimilia sunt hæc SS. Martine et Tatiane actis, uti et 12 Januarii monumentis, nisi quod illæ sub Alexandro, Priscæ sub Claudio appetuisse martem scribatur. Aliquin paria illata supplicia, paribus portentis depulsa; paræ secutum tyranni exitium. Nec ut quidem non alibi usitatum, ut scelera artefer dædolis eisdem artes crudelitatis subministravit inquis, eadem dædolis machinatus sit instrumenta. Neque manipuleus benignitas Nummis non et eadem et diversa, ut filium esset, patris suis et salutem afferre, et victorie insigne largiri. Martine quidem certe quæ retulimus, ubique memovuntur, gestu; non Tatiane, sive Daticæ minus apud Latinos celebre nomen) Priscæ Romanum, atque Hierocia, et scriptores reliqui, eodem ordine successuque certumque recensent.

Quando
era

4 Etatis ei annos alii decem, alii undecim, plerique tridecim tribuunt. Sub utro coronata Claudio sit, primone qui quartus ab Augusto imperavit, ab anno vulgari Christi 44, ad 54, an secundum, qui ab anno 208, ad 270, annus liquet. Sub secundo Gallonius et ceteri plerique volunt: multumque ille Christianorum eadem edidit, ut XIX Januarii et alibi dicitur, Octavianus Pauterulus ipso anno quo Romam S. Petrus appellat hunc locum instantem esse baptismum, intercipiam undecim post annis, primum Latinorum Martyrum scribit.

5 Baronius in Notat. ad Martyrol. Romani, sententia ambigua hæret. Quod enim anno tertio Claudio occisa dicitur, ad secundum haud dubie pertinet; neque enim anno altero post S. Petri in Urbem adventum, qui

Claudii I, tertius fuit, verisimile est elicta, carnes, conversiones tam mirabiles esse factas, et Claudius annos 14, imperavit, cum hic narretur paullo post Priscæ necem et ipse extinctus, qui cum consecutus, Claudius. Secundus vero, etsi, ut Entropius lib. 9 scribat, intra hunc imperium interierit, tamen tamen annorum, si eos a Kalendaris Januarii auspice, spatium attigit; nam circiter 20 Martii videtur Imperator factus esse, dum Anreolis Melholani ab exercitu obsidetur, idque Romam IX Kal. Aprilis nuntiatum est, ut ex Trebellio Politione constat: is erat annus Christi 268. Ovinio Paterno II, et Marciniano Coss. Idem deinde Trebellius: Attreiano et Orphito Coss. auspicio Claudiana favor divinus adjovit, Consules fuere Flavius Antiochiensis, sive Atticianus et Furius Ursinus anno 270, quo Claudius perit. Ea fuit, quod alibi Trebellius recitat, orientum: Cum in Apennino (alibi Apennino legunt, vel Apenni fonte) de se consuleret, responsum hujusmodi accepit:

Tertia dum Latio regnatura viderit aestas.

6 Brinde si sub fine Claudio I, Priscæ occubuit, quis ille Episcopus Urbis Romæ, a quo ejus conditum corpus, Petro Apostolo superstite, sed exulante? Quæ tyranno inflata dicitur coctus mors, ulciscente Numme cœdem Virginis, ea quoque sub Claudio II, illam certasse silem fuit, ejus feralem obitum ambigue ethnici scriptores memorant, ut consulo dissimulare ab eis, ut scire alibi, divinam vindictam intelligas. Aurelius Victor solum vitam ait Reiji, dono delibisse; Entropius morbo interisse; Trebellius affectum in morbo mortales reliquisse, et familiare virtutibus suis petisse cœdem; Zosimus, quod in Romanos quoque pestis servire cepisset, cum alios complures in exercitu mortuos esse, tum etiam Claudium vivendi finem fecisse, et rursus Trebellius: Et Dexippus quidem Claudium non dicit necisum, sed tantum mortuum. Nec tamen addidit morbo, ut dolium sentire videatur.

7 At complura ecclesie S. Priscæ monumenta, ut testatur Baronius, memant cum vivente Apostolo Petro sub Claudio seniore passam esse. Quod quidem, inquit, haud impossibile videri debet. (modo pro tertio anno decem tertius restituit) quando quidem ante primum, quæ sub Nerone facta est, persecutionem, cepe vexatos atque repressos Romæ fuisse Christianos verba Taciti lib. 15, Annal. demonstrare videntur, quibus ait: Repressaque in prisons exitialis superstitio rursus erumpebat. Hæc ille, agens de persecutione in eos a Nerone tunc excitata. Sic igitur haud adeo mirandum, si ultimis Claudio senioris temporibus S. Priscæ martyrium passa dicitur. Ita Baronius. At Tacitus loco citato, solum videtur per Pontium Pilatum repressum, Christi supplicio, reliquorum Christianorum significare: in quo tamen vehementer fulgur, non cepit tunc fulas latissime perquirari. Vexatos tamen a Claudio Christianos certum est, cum quod Act. 18, 2 dicitur, præcepisse Claudio in discedere omnes Judæos Romæ, ut præcipue in Christianos latam sit, ut ex Surtonio colligitur in Claudio ita scribitur cap. 25 Judæos in ipsore Christu assiduo tumultuantes Romæ expulsi. In alios quoque licet Romani generis scribere fuisse conjiciet, qui memorerit quod Aurelius Victor scribit, non modo compressis ab eo funibus per Galliam Druidarum superstitiones, Romanorum rediret sacrorum studio; sed Messallinam conjugem permissa a viro, vel arrogata immensa quadam luctu, adulteris, creditibus, uapturum virginitate præstitititius grassatum, haud multo mitiorem fuisse Agrippinam, libertas vero potestatem nactus summam, stupris, eribus, caris, proscriptio-nibus, omnia sedasse, ut non facile Christiane sanctitati et innocentiæ, præsertim illud in dono, tranquillitas fuisse, superstitionibus delicto et flagitis omnibus conu-vente Principe, videatur.

8 Neque tamen, ut sub seniore Claudio interfecta sit,

an anno 3,
Claudi II,

qui nate pe-
rit, anno
Chr 270.

an sub Clau-
dio seniore,

infesto Chri-
stianis.

EX VARIIS.
Diversa est a
Priscæ, sive
Priscilla,
Aquilæ uxore.

ea est Priscæ, quam ep. ad Romanos salutari Paulus jubet cap. 16, his verbis: Salute Priscam et Aquilam adjutores meos in Christo Jesu. Nam et illa Nerone imperium jam administrante scripta est epistola, et secunda ad Timotheum ex Urbe, Neranis temporibus, data, cap. 4, iisdem in Asium reversis atque Ephesi commorantibus solutum impertitur; suntque qui Act. 18, memorantur Roma extorres, Aquila, sive Acylas Judæus, genere Pauticus, et Priscilla, sive Priscæ, ejus uxor; qui 8 Julii coluntur.

§ II. S. Priscæ ecclesia, reliquiæ.

S. Priscæ ecclesia hodie:

Aquila Pontico ac Priscæ viles fuisse in Arentino scribit Octavius Pancirohus, vasque delicatas in ecclesiam Christianoorem. Et meminit S. Paulus domesticæ eorum ecclesiæ tam Romæ quam Ephesi. In Romanam illam illatum est a S. Eutychiano Papa Priscæ Virginis corpus ex loco prioris sepulture ac martyrii, via Ostiensi; ipsaque ædes S. Priscæ nomine deinceps est appellata: inhabitata postmodum, ut idem Octavius auctor est, a monachis Græcis, quas ex Oriente fugarant Imperatores iconoclastæ.

æcipuus restaurata,

10 Hujus ecclesiæ meminuit Anastasius Bibliothecarius in vita Adriani I. Tectum denique tituli B. Priscæ, quod jam casurum erat, et in ruinis positum, noviter fecit, ubi et vestem de stauracin fecit. Tandem Paschalis II, Pape temporibus paulo post annum 1100, oratorium S. Priscæ vetustate consumptum, dirutum est, unaque condita ecclesiam, ut infra ex Eadmero Anglo dicemus. Postea Callistus III, qui ab 8 April. an. 1455, ad 6 Aug. 1458 sedit, restituit S. Priscæ in Arentino templum; ut Platini et Bezovius scribunt. Tandem Benedictus Justinianus ejusdem basilicæ frontem a solo restituit, altiusque et in nitidiorem sustulit formam, arca dilatata. Confessionem quoque instauravit, et quod sub ea est sacellum, ejus aræ esse existimatur, quam S. Petrus Apostolus dedicavit, ubi et SS. Aquila et Priscille, ac Priscæ Virginis condita fuere corpora. Aurato deinde inqueori eandem ornavit ædem. Ita Pancirohus reg. 9, eccles. 27. Testatur et Baronius isthic altare dici a S. Petro sacratum. Est vero inter antiquissimos Titulos, S. Priscæ Ecclesia.

super cum novo ornatu.

reliquiæ nominæ.

11 Corpus autem sanctissimæ Virginis testatur Pancirohus in eadem ejus basilica asseruari, partes vestimentorum in Vaticana S. Petri ecclesiam et S. Laurentii in Panisperna. At pridem in Galliam delatum esse os unum ejusdem Heroidis tradit Eadmerus lib. 4, historiæ Norvorum: In diebus illis, inquit (dum nimirum Ludvici in Gallia exularet S. Anselmus, Henrico I, in Anglia regnante, anno Chr. 1103.) Gualo Episcopus Parisiacensis de Roma veniens ad nos, reliquias corporis beatæ Martyris Priscæ sibi Romæ datas attulit, et inde mihi in præsentia Patris Anselmi partem aliquantulam dedit. Quæ pars dum admodum parva mihi visa fuisset, rogantem me ut donum Antistes auget, Anselmus compescenti dicens sufficere quod habebam: Cum enī, inquiens, os ipsum de corpore illius sit, donec eo caruerit, integritatem sui non habebit. Quapropter si illud digne servaveris, et Domine, cujus est, qua potes devotione in illo servieris, tam gratanter officii tui munus accipiet, quam si toti corpori ejus deservires. Adquievi dicto, et quod acceperam diligenti custodia servo.

is in Galliam delatum,

12 Item Eadmerus, sive Eadmerus, fusiis id narrat in vita S. Anselmi, quam 21 April. dabimus: Inter hæc, inquit, venit ad nos Walo Episcopus Parisiensis, vir bene religiosus, et Ecclesiasticarum consuetudinum institutionibus ab iuente ætate imbutus. Hic Romæ notus et Apostolicæ legationis ministerio functus, familiaritate Patris Anselmi potiebatur. Igitur iste a Roma ad nos veniens, quorundam Sanctorum reliquias secum ferebat, quas, ut certo comperimus, sibi Romæ datas habebat. Itaque cum Anselmo me præsentem loquens, innotuit ei quid reli-

quiarum a Roma secum detulerit. Ad quod cum ille Deo gratias ageret, Episcopus unum os, quod de capite sanctæ Martyris Dei Priscæ esse assererat, e pyxide protulit, et id qualiter adeptus fuerit illico subinferens, ait: Romæ eram, et oratorum nominatæ Martyris, in quo beatissimus Apostolorum Princeps Petrus altare sacravit, vetustate consumptum dirutum est, et corpus Martyris, in nova reconduendum ecclesia, me adstante levatum est. Igitur cum loci ipsius Cardinalis reliquias in suo jure haberet, et ipse idem mihi familiaris existeret, os istud, quod videtis, de sacro corpore sumptum, mihi pro signo mutui amoris dedit.

a Cardinale datum Episcopo Parisiensi,

13 Finierat Præsul in istis. Ast ego eorumdem reliquiarum amore illectus, ut ex ipso osse mihi partem daret, deprecari Episcopum cœpi. Et ille: Accipe, inquit, et quantum inde primo conatu frangere poteris, tunc sit. Acepi, et ea, extra quam sperabam, in principio mei conatus una mihi particula in dextra manu remansit. Cumque de parvitate ipsius mœrorem animi dissimulare nequirem, et ut seniel adhuc frangere inde mihi liceret, magnopere gestirem, rupit desiderium meum Anselmus, et ait: Noli, noli; quod habes sufficiat tibi. In veritate quippe dico tibi, quia pro toto auro, quod Constantinopoli et ultra citrave habetur, non omitteret Domina ipsa, cujus est, quàm illud sibi vindicaret in die resurrectionis eunctorum. Quamobrem si debitam illi reverentiam exhibueris, æque sufficet ac si toti corpori ejus exhiberes. Quod ego audiens adquievi, et quam decentius potui, ipsum ex hoc hucusque servavi. De quo osse post plures dies Petrus quidam monachus Chiniacensis, vir suo tempore magnæ auctoritatis, qui Camerarius erat Domini Pape Urbani atque Paschalis, ad nos veniens, a me percunctatus est, quid sentiret. At ille, ubi me referente accepit, qualiter id adeptus fuerim, vera omnino esse confessus est quæ Episcopus inde dixerat, sequæ præsentem fuisse asseruit, quando idem os a corpore Martyris sublatum a Cardinali susceperat.

hujus particula Eadmere historico data

14 Pars quoque S. Priscæ reliquiarum Chimacum olim allata. Est Chimacum Belgii oppidum in Comitatu Hanonicæ Principatus titulo nobile. Hic collegium est Canonicorum in basilica S. Monegundi sacra, de qua 2 Julii agemus: ejus isthic reliquiæ in loculo argenteo inaurato, in altero S. Priscæ Virginis ac Martyris asseruari solent, et singula a bonis Canonicis in solenni supplicatione circumferri. Utræque anno 1332, Francis oppidum incendio vastantibus perierunt. In medio tunc chori hæc visitur etiamnum inscriptio verbis Gallicis, qua Lotur sic sonant: Hic jacet nobilis vir Joannes Comes Suessionensis, Dominus Chimaci, qui corpus S. Priscæ Romæ attulit et anno 1282 obiit. Hæc fere Mirrus in Fastis Belgicis, et Molanus in Natalib. SS. Belgii ad 2 Julii. Quæ et Saussains 18 Januarii recitat. Joannes ille tertius ejus nominis Comes Suessionensis fuit, secundus Chimaci Dominus, quem titulum, vivu Joanne Bono patre, usurpavit. Mater illi Maria fuit, Rogerio Turriam et Chimaci Domino nata, ejusque heres. Duxit Joannes Margaritam Montfortiam, ex quaque Joannem IV, et Radulphum suscepit. Totam eorum genealogiam deducit Andreas du Chesne lib. 4, historiæ Castelloræ cap. 3, ubi Joannem ait circiter an. 1284 obiisse.

Atque S. Priscæ reliquiæ Chimacum allata

et Joanne Comite postdepertit.

ACTA

ex MS. monasterii S. Maximini.

CAPUT I.

S. Priscæ comprehensio, prima in eam questio.

Regnante Claudio Casare, a incerto anno imperii ejus, proposuit ipse præceptum novum et pessimum in toto mundo, ut aut sacrificent Christiani, aut si non sacrificaverint morti tradantur. Direxit vero Præsides et Judices inebutos diabolica seductione. Erat enim

u Claudio I. Imperatore Christiano urrequente,

enim

enim præceptum propositum per ferventem comminationem, quatenus dissiparetur Christianorum cultus, novam propositionem sacrificiorum nequissimorum ac pollutorum decorum suorum demonstrans; quam præcepit Imperator fieri, et consentientes immolare honoris magni effici dignos; contemptores vero et nolentes immolare tormentis crudelibus alligi. Horum vero omnium ac talia perficientum Claudius Imperator sacrificia exhibebat in templo Apollinis, et jussit cum magno terrore comprehendere a militibus eos qui religionem Christianam habere noscuntur, viros ac mulieres, ut pœnis afflicti sacrificarent diis.

et Apollinis
umanitate,

comprehenditur
Prisca

b

2 Tunc erant maligni viri, qui directi sunt ad dissipandum enitum Christianorum: venientes autem ad quandam Ecclesiam, ibi invenerunt B. Priscam orantem. Erat autem genere nobilis, pater ejus ter b Consul, dives nimis. Hæc in undecimo anno erat bonorum operum et gratia Dei moribus ornata. Ministri vero Imperatoris dicunt ad eam: Dominus noster Claudius adamavit te, quatenus magno Deo Apollini sacrificium sponte offeras. Beata vero Prisca læto animo dixit ad eos: Prius ingrediar sanctam universalem Ecclesiam, ut commendem me Domino meo Jesu Christo, et sic cum pace proficiscamur. Oportet enim pro Christo et confundere indignum imperio Claudium, et victricem Salvatori nostri Jesu Christo assistere. Et in templum ingressa complevit petitionem suam.

deducatur ad
Imperatorem.

c

2 Expleta vero oratione properavit cum eis ad Imperatorem. Ingressi vero ministri dixerunt Imperatori: Hæc imperii tui jussioni consentiens est. Imperator audiens gavisus est valde, et jussit eam in Palatium duci. Ingressa ea in Palatium, Imperator ait: Magnus es Deus Apollo, et super omnes Deos gloriosus, qui hanc virginem genere præclarum, vultu decoram, mente serenam composuisti, et hæc diebus ait ad B. Priscam: Te etenim ad me venire disposuisti, ut Imperii mei potentie faciam te Dominum demonstrari. Ad hæc B. Prisca ait: Ego enim immolabo sine sanguine immaculato Deo et Domino meo Jesu Christo.

ad suas paves
collapsus
idolo, et parit
tempo,

ruit Imperator
horum.

lynantem
inde d'vni-
sem fuant

d

4 Imperator autem audiens hæc, et non intelligens que dixerat, jussit eam in templum Apollinis ingredi ut immolaret ei. Sancta vero jussa introire, hilari vultu dixit Imperatori: Ingredere tu et sacerdotibus Apollinis, et videant quomodo omnipotens Dominus immaculata fidelium suorum sacrificia placabiliter accipit. Imperator vero jussit omnes adstantes prope prospicere que ab ea fiebant. Beata vero Prisca dixit: Gloria tibi Pater gloriose; te invoco, te deprecor, præcipita hoc immobile sursumque idolum: lutum enim est et fedat omnes sapientes in se, sed tu Deus exaudi me peccatricem ut cognoscat Imperator iste, quod vanam spem habet in idolis suis, quia alium Deum non debemus adorare nisi te solum. Et hæc ea orante, statim terræ motus factus est magnus, ita ut civitas concuteretur; et corruit Apollo et comminatus est: simili modo quarta pars templi destructa est, et oppressit multitudinem pagorum cum sacerdotibus idolorum. Etenim terræ motu mediante, pavescens Imperator fugam arripuit. At ad eum B. Prisca: Imperator sta et adjuva, quia confractus est Apollo, et congrega fragmenta ejus, insuper sacerdotibus ejus oppressis ejusdem ruina, nunc veniat et adjuvet eos.

3 Et demon, qui in idolo habitabat, clamavit voce magna dicens: O Virgo Prisca, magni Dei qui in cœlis est ancilla, que præcepta ejus custodis, et me denudasti ab habitaculo meo! Habitavi enim in eo annis sexaginta septem, et sub Claudio Cesare annis d duodecim. Multi enim sanctorum Martyrum proficiscentes me minime manifestaverunt, et habens sub me spiritus nequissimos nonaginta tres, præcipiebam eis, et offerebat mihi unusquisque eorum animas ho-

minum quotidie quinquaginta. O Imperator attritor Christianorum, invenisti animam sanctam, per quam imperium tuum cum turpitudine finiretur, et hæc rum magna voce et lamentatione clamans per aera clamans et stridens, quocumque proficisceretur, tenebræ videbantur; et omnes eum prospicientes dubitatione repleti sunt.

Ex his.

6 Imperator vero non intelligens quod per divinam gratiam idolum comminatum est, jussit alapis faciem ejus cædi. Et dum diu caderetur, carnifices defecerunt, et clamabant dicentes: Vae nobis peccatoribus! vere nos magis cruciamur quam hæc, ipsa vero illæsa permanens nos credit. Deprecamur ergo te, Imperator, jube eam a nobis tolli. Imperator autem valde iratus contra eos, præcepit nimis cædere faciem B. Priscæ. Sancta vero Prisca respiciens in cœlum dixit: Benedictus es Domine Jesu Christe, quia æternam gratiam das iis qui in te credunt. Et cum hanc orationem dedisset, circumdedit eam lumen splendidum, et venit vox de cœlo dicens: Filia confide, et noli timere, ego enim sum quem adoras et invocas Deum: non te deseram in perpetuum. His dictis Imperator amens effectus est valde.

creditur ali-
piis

voce celesti
corroboratur.

a Hoc libanus quisquam addidit, vel quia notas numerorum assequi non potuit, vel quia solvere ubertam sibi difficultatem Chronologicam non potuit. Si passa est S. Prisca sub Claudio seniore, contra ad annum Christi 34, Claudio 13, exente sui sub juniore, 270, Christi, ejus imperii 3. itaque habet Petrus de Natal. lib. 2, cap. 96. b An is fortassis C. Vibius Priscus, qui anno Christi 44, decem Consul fuit cum T. Statilio Tauro? nomen congruit, tempusque Claudio senioris. c Velere Apollinis Palatini templum fuit, ab Augusto dedicatum, cujus altar in Urbe vides. d Hæc numerus non potest nisi saniori Claudio convenire

CAPUT II.

Iterata quæstiones, eversa idola.

Alio vero die sedens pro tribunali, dixit: Introducatur injusta Prisca et incantatrix, quatenus iterum videamus ejus incantationem. Ingressa autem, ei dixit Imperator: Consentis mihi, et sacrificia diis. At illa respondit: Cessa hominum sceleratissima, et fili patris tui diaboli. Non erubescis a puella superari, et mecum concubari, cum me minime poteris inclinare ad sacrificandum idolis? Tunc iratus Imperator jussit exspoliari eam, et iterum a cædi. Sancta autem Prisca videbatur candida sicut nix, cujus splendebat corpus in tantum, quod nitor claritatis ejus caligare faciebatur respicientes in eam. Beata autem Prisca cum caderetur dicebat ad Dominum: Voce mea ad Dominum clamavi, et exaudivit me in certamine passionis mee. Imperator audiens eam ista dicentem valde iratus dixit: Tuis maleficiis seduci me putas? B. Prisca dixit Imperatori: Pater tuus Sathanas princeps est omnium maleficiorum, fornicatores diligens, et maleficos amplectens. Imperator autem jussit eam amplius fastibus credi. Sancta vero supplicia sibi inferenti subridens dixit: O injuste et damnande, judicio Dei inimice, et scrutator malorum, non sentis beneficia que ab æterno conditore in me effluunt, quasi insipiens es?

intrepide ty-
ranno respon-
dens

u

iterum credi-
tur,

stium fasti-
bus

8 Limentius consanguineus Imperatoris dixit ei: Hæc polluta non propter gloriam Christianorum, et crucifixi hæc supplicia sustinet; sed illa sicut radius solis fulgens, sic omnia se putat obtinere. Tua nunc potestas hanc in crastinum jubeat in carcerem retrahi, et pinguedine adipum fervide dissolvens lavari, et sic coinquamus ejus claritatem. Jussit vero Imperator statim eam mitti in carcerem usque in crastinum. Dum delicta in carcerem fuisset exclamavit eorum populo voce magna, dicens: Gratias ago tibi Domine Jesu Christe, et obsecro sanctam tuam gratiam, custodi me Domine a nequissimo et contaminato Claudio, quia tuam bonitatem pro nihilo reputat. Per totam autem noctem in carcere hymnos erat Sancta canens et glorificans Deum. Voces autem multorum virorum audiebantur glorificantium Deum cum ipsa. Mane facto jussit suis eicere eam

passi in car-
cere

visitur ab An-
gelis et San-
ctis.

Ex mss.

de carcere, antea autem adipibus et pinguedinibus eam perungi. Procedens autem de palatio Limenius odoratus est odorem suavitatis, et aromatum multorum repletus dixit comitibus suis : Odoratis et vos odorem nimium? At illi dixerunt : Odorem hunc dii fecerunt pro dilecta Prisca, et omnes dicebant, quia dii propitii apparuerunt ei. Venientes vero ad carcerem invenerunt B. Priscam sedentem in sede imperiali; et multitudo Angelorum erat circa, eam quorum non erat considerare claritatem. Ipsa vero tenebat tabulam, et legebat hæc : Quam magnificata sunt opera tua Domine! omnia in sapientia fecisti. Et timens Limenius, egressus est inde, et ambulavit in palatium et annuntiavit Imperatori mirabilia Dei magna. Imperator jussit eam venire in templum et sacrificare et vivere; aut, si non sacrificaret, feris traderetur. Beata autem Prisca dicebat : Viam mandatorum tuorum cucurri, justificationes tuas doce me; et discam mirabilia Deitatis tuæ. Libera me a suppliciis hominum, ut custodiam mandata tua. Hæc autem ea dicente, decreverunt subvertere sedem; viri autem stantes erga eam in albis nusquam compa-
ruerunt.

Ps. 103. 6.
sistitur iterum Imperatori, eique generose respondet.

9 Imperator autem prospiciens vultum ejus alacriorem magis quam prius fuerat, dicit ad eam : Corripuisti temetipsam, et convertisti te diis inmolare benignis? Illa vero ad eum dixit : Imperator, mea conversio impleta est, quia me non suades in tuis controversiis adesse; liberata enim sum a vanitatibus tuis et impietatibus vanissimarum seductionum hujus seculi, præceptum accipiens a Domino Deo meo. Mihi autem adherere Deo bonum est, et ponere in Domino Deo spem meam, qui veritatem continet, et nihil mihi deerit, quia omnipotens est Deus meus. Seductio sermonum tuorum jacula tenebrosa sunt, dirigentia in viam tetricam. Me autem lætificat mors Sanctorum, qui me circumdederunt et omnia continuerunt, et obligaverunt patrem vestrum diabolum.

præsentia suæ terret damnationem.

10 Imperator vero iratus dixit ad eam : Non moreris Prisca, sed ingressa sacrificia. Prisca dixit : Jubes me Imperator ingredi in templum? Ad hæc Imperator dixit : Ingredere, et sacrificia, ut non a feris pereas. S. Prisca dixit : Dei mei gratia largiente certanti mihi humiliter, et te jubente ingrediar. Cognovit vero demon qui habitabat in idolo quia venit Sancta perdere eam; et clamavit voce magna, dicens : Vae mihi, quo fugiam a spiritu tuo, Deus cœli? Ignis me prosequitur a quatuor angulis templi. Ingressa est autem S. Prisca faciens crucem in Christi nomine, et respiciens statuum idoli, dixit Imperatori : Vide seductionem Imperator, oculos non videntes, aures non audientes, manus non palpantes, pedes non ambulantes, vana specie effigiem deornatam : vis ergo, Imperator, ut sacrificem ei? Imperator vero lætus effectus dixit : Vivas diis, quia consensisti mihi, et appropinquavit ad idolum B. Prisca, et dixit : Tibi dico qui habitas in hoc idolo surdo et muto, egredere. Hæc dicens ad idolum, orationem fudit ad Dominum, dicens : Rex æternæ Deus, qui cœlos stabilisti, et terram fundasti, qui aquas condidisti, qui draconem contrivisti; te deprecor, Domine, ut non me deseras; sed suscipe deprecationem meam, et idolum hoc manu hominis factum destrue, et seductionem demonis et omnis malitiæ plenum Claudium in diversis suppliciis cognoscere facias, quia tu es benedictus in sæcula, Amen. Et mox tonitruum magnum factum est, et cecidit ignis de cœlo, et combussit sacerdotes de templo, et multitudo populi mortua est, et Imperatoris partem dexteram purpuræ combussit, et idolum in favillam redegit. Beata vero Prisca dixit : Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

precibus idolum confringit, multus cælius occisis.

3 Flagellis, ut explicat. Pet. de Natal.

CAPUT III.

Spathæ, feræ, flamma superata.

Et iratus Imperator non considerans miraculum, neque virtutem invisibilis Dei, dixit ad Præfectum : Accipe hanc magam et de acutis meicis ferreis totum ejus corpus facias dissipari, quatenus lucem citius sæculi istius derelinquat. Ego enim valde mœrore sum plenus, et quid faciam nescio. Præfectus autem suscipiens eam, mox ambulavit in prætorium et sedens pro tribunali præcepit introduci B. Priscam, dicens : Ingrediatr destructrix templi, et videam quid velit. Beata autem Prisca ingressa est in prætorium subridens. Præfectus autem dixit : Irrides me injusta quia adhuc permessa es vivere? Per solem mundissimum, faciam interiora tua projici canibus, si non sacrificaveris diis, ut videam quale solamen adhibebit tibi Christus tuus. B. Prisca dixit : O impie, non habeo incidere te de potentia Imperatoris tui, quia victus est a puella per Jesum Christum, et iterum me tibi tradidit? Præfectus dixit : Dominus est, et potestatem habens ideo tradidit te mihi, ut sacrifices, aut pœnis intereas. B. Prisca dixit : Ego non sacrifico: exerce pœnam, quantum vis. Tunc jussit Præfectus extendi eam, et cum spathis incidi membra ejus. Cum autem incidere, clamavit dicens : Domine Jesu adjuva me, quia ad te confugi.

Crucianda traditur præfecto :

spathis inciditur :

12 Præfectus amens effectus, jussit eam in carcerem mitti. Ipsa autem constringens sanctum suum corpus, et capillis capitis sui muniens, citius ingressa est in carcerem. Præfectus autem in equo sedens profectus est ad carcerem, et invenit Sanctam iterum in se de sublimi sedentem et splendida facie sicut radium solis. Multum vero afflictus egressus est, et clausit carcerem et signavit annulo suo, et custodes fere quinquaginta dereliquit, et ambulavit ad Imperatorem. Erat autem B. Prisca psallens et glorificans Deum, et lumen magnum erat in habitaculo illo. Ingresso autem eo ad Imperatorem, invenit eum in palatio. Quem Imperator videns admiratus dixit : Quid huc venisti? Qui dixit : Sicut me jussit imperium tuum injustam Priscam pejus alligere, spathis incidendam ac ngulis radendam atque perituram; et nec mortua est, nec sacrificavit. Ecce quæ præcepta sunt mihi, feci; tum est vero cogitare quid jubeas de ea. Imperator autem dixit ei : Patet fiducia securitatis ejus, quam habet per incantationes. Feris tradatur, ut discerpatur, et discerpta intereat. Præfectus tacuit.

psallens in carcere, cœlesti lumine recreatur :

13 Mane autem facto direxit carnifices ad eam. Ingressa autem ea, Præfectus dixit : Imperator jussit te sacrificare; si vero non sacrificaveris, feris te tradendam. Beata autem Prisca effulgens sicut radius solis, dixit : Ego in nomine Domini Jesu Christi, qui passus est pro nobis in eum credentibus in gloria permanens, credo vincere te. Hæc audiens Præfectus nimis iratus dixit Imperatori : Obsecro Dominum meum ut veniat mecum in amphitheatrum. Imperator vero protinus ambulavit cum ipso; et fecerunt eam utrique inter feras jacari. Beata autem Prisca dixit : Videte et meum sacrificium. Præfectus dixit : Vide Imperator istam magam, quæ deos nostros comminuit; discerpatur a feris. Erat autem et alius leo immanissimus, qui quotidie comedeat a septem oves. Hic non comederat per dies quatuor, ut devoraret B. Priscam. Sedens autem Imperator et tristis existens, præcepit eam introire. Ingressa autem, sonus magnus factus est de cœlo, ita ut omnes paverent, et dixit ei Imperator : Crede et consenti mihi; per deos meos valde te diligo, dissolvens magnam iram quæ circumdedit te. Beata autem Prisca elevans oculos in cœlum dixit : Domine Jesu Christe, qui cognitionem deitatis tuæ manifestasti, et Sanctos tuos coronasti, perfectam me in hoc certamine custodi. Ad Imperatorem autem dixit : O miser, cognosce quia magis consentio me

objicitur leonibus :

u

a feris devorari, ut aeternam vitam, quae apud Christum est, merear, quam tuae seductioni consentiens in laqueo incidam mortis aeternae. Imperator autem ferocissimum leonem jussit absolvi, ut eam devoraret. Et erat leo rugiens in cubili suo, ut omnes terret. Ille qui eum nutriebat aperuit leoni, et egressus leo rugiit cursum arripiciens, et ambulavit ad Sanctam, non terrorem ostendens, sed dilectionem; et inclinans se adorabat, osculabatur pedes ejus. Beata autem Prisca deprecans Deum dixit: Domine permittas cum eis communicare in poenali agone me existente, integram et sospitem conserves animam meam, in tua misericordia Deus meus, et haec dicens ait Imperatori: Vide Imperator, quam mihi intulisti poenarum et ferarum virtutem, quia Christus, qui fecit caelum et terram et omnia quae in eis sunt, victoriosissimus est, ipsi enim subjiciuntur omnia, voluntate Patris. Imperator autem videns leonem mansuetum, et reverentiam amoris erga Sanctam facientem, dixit ad eam: Humilia te metipsam, et confitere diis; ipsi enim sunt qui te adjuvant. Beata vero Prisca dixit: Illi non possunt adjuvare seipos, quomodo me adjuvant? In nomine Domini mei Jesu Christi per agoneum meum et martyrium ad nihilum redacti sunt. Imperator jussit leonem ingredi in cubiculum suum, sed antequam ingrederetur impetum fecit in unum consanguineum Imperatoris, et interfecit eum. Tunc Imperator iratus jussit Sanctam in carcerem retrudi. Impulsa autem gratia Dei ambulavit dicens: Custodi me Domine a laqueo, quem statuerunt mihi, et a scandalis operantium iniquitatem.

14 Post tres vero dies jussit Imperator sacrificium facere in templum, et jussit adduci Sanctam, et venit B. Prisca splendida sicut sol. Dixitque ad eam Imperator: Crede et sacrificia, et salva eris. Beata Virgo respondit: Ego sacrifico, et credo in Domino meo Jesu Christo. Tunc Imperator iratus praecipit eam suspendi, et ungulis radi. Attracta vero dicebat: Leticasti me Domine in voluntate tua, et in opera manuum tuarum exultabo. Judicia tua, Domine, lumen verum aeternum: quia et ingressae sunt incisiones usque ad ossa ejus. Haec autem ea dicente, statim indoluerunt brachia et ossa eorum qui eam cruciabant; et dixerunt ad Imperatorem: Precamur te Imperator, libera nos de poenis istis. Angeli enim Dei cruciant nos.

15 Imperator vero praecipit eam igni tradi et consumi. Ministri vero faciebant quae jussa sibi fuerant ab Imperatore, et incendebant ignem copiosum, et jactaverunt eam in medium. Beata vero Prisca voce magna dixit: Domine qui de caelo prospexisti, ut videas si est intelligens aut requirens Deum adjuva me ancillam tuam. Imperator autem valde tristis erat, quia vincebatur a puella. Et mox pluvia facta est magna, et sonitus venti, et dispersa est magna flamma, et incendit qui circumstabant omnes.

16 Et iratus Imperator praecipit comam capitis ejus radi. Fecerunt ministri quae eis praerupta sunt, et raserunt caput ejus. Illa dixit: Scriptum est in Apostolo: Mulier si habuerit comam, gloria ejus est. Tu autem comam capitis mei, quam dedit mihi Deus, amputasti. Auferat Deus regnum tuum a te. Imperator vero jussit eam ambulare in templum, et clausis januam templi, et annulo suo signavit, et ingressus est palatium suum. Sancta vero mansit glorificans Deum per totam noctem et diem. Imperator et sacerdotes omni die ingrediebantur in templum; et minime ingrediebantur ad illam, quia audiebantur voces Angelorum multorum. Imperator autem dicebat ad eos qui cum ipso erant: Magnus est Deus noster, quem colimus; omnes deos congregavit ut instruant et muniant Priscam. Die autem tertia, fieri praecipit immolationem tanrorum. Turbae autem aperiens portam templi, viderunt B. Priscam sedentem in sede, et cum ea existentem caetum Angelorum, quorum

pulchritudo enarrari non potest, viderunt autem Deum illorum in terram cecidisse et in pulverem redactum esse. Stupefactus autem Imperator dixit ad eam: Ubi est Deus noster? S. Prisca dixit: Et non vides, quia in pulverem redactus est?

a Pet. de Nat. ovem unicam habet.

CAPUT IV.

Cædes, sepultura, translatio.

Imperator ad hæc nimis iratus jussit duci eam foras civitatem, et gladio caput ejus amputari. Sancta autem Prisca Martyr gaudens in exita laboriosi hujus seculi oravit, dicens: Domine Jesu Christe liberator omnium, te laudo et adoro, te deprecor, et tibi supplico, qui liberasti me de multis malis quae mihi ostensa sunt, salva me Domine Jesu Christe, apud quem non est personarum acceptio, perfectam me in tui nominis confessione jube suscipi in tuam gloriam, ut splendide effugiam malum quo circumdata sum. Redde vero maligno Claudio, sicut operatus est in me ancillam tuam. Et hæc dicens dixit carnificibus: In quo directi estis complete jussa vobis, et finivit vitam B. Prisca per gladium, et vox de caelo facta est dicens: Quia certasti pro nomine meo Prisca, ingredi in regnum caelorum cum omnibus Sanctis. Et facta hac voce carnifices ceciderunt in facies suas et mortui sunt.

18 Tunc nuntiatum est a Episcopo urbis Romae per quemdam Christianum, ubi sedebat absconsus, quomodo vel qualiter S. Priscam foris Romam deportaverunt, via Ostiensi miliario ab urbe plus minus decimo, et ubi eam decollaverunt, et sic dimiserunt eam. Tunc Episcopus hoc cum audivit ambulavit cum ipso qui ei nuntiaverat, et ibi eam invenerunt jacentem, et unam quidem aquilam sedentem ad caput ejus et aliam sedentem ad pedes custodientem corpus ejus, ne a feris tangeretur. Caput vero lucidum splendida facie risit in spiritu sancto. Episcopus ipse, et qui cum eo venerat foderunt sepulchrum ejus et ibi eam sepelierunt.

19 Hoc autem audiens Imperator, percussus est dolore cordis eadem die, et sicut rabidus canis carnes suas comedebat, et gemens et tremens dicebat: Miserere mei Deus Christianorum. Scio quia transgressus sum praerupta tua Christe et blasphemavi te, nomen tuum persecutus sum, et in tuam ancillam ingratus peccavi. Iuste a te crurior: tu sicut feci retribuisti mihi. Exspiravit cum supplicio multum discerptus et dilaniatus, et vox de caelo facta est: Ingredere Imperator in ciliabum gehennae, vade in tenebras exteriores, tibi enim preparata sunt tenebrosa poenarum loca, ad quae natus es. Factus est autem terra motus magnus, et crediderunt in eadem die de iis, qui erant in urbe Roma, pro voce quae facta est de caelo, numero plusquam quinque millia, exceptis parvulis et mulieribus. Completum est autem martyrium S. Priscæ mense Januario die octava-decima.

20 Post non multum vero tempus, fabricaverunt ibi ecclesiam fideles Christi, et ibi servierunt Domino die noctuque. Jacuit autem ibidem venerabile ejus corpus usque ad tempus b... Imperatoris, et sic per gratiam Christi revelatum est sanctissimo et revelatum est sanctissimo et reverendissimo Praesuli Sedis Apostolicae Urbis Romae Eutychemo, et fecit conventum cum Clericis, et fidelibus laicis, et fecit preparari sarcophagum mirae pulchritudinis; et sic ipse ambulavit cum omni clero Romano, et ibi ubi erat revelata apparuit, et foderunt, et ibi eam invenerunt; et sic diligentes cum magna devotione, et veneratione levaverunt beatissimum et sanctissimum corpus B. Priscæ Virginis et Martyris, et deduxerunt ipsam ad urbem Romanam cum hymnis et canticis spiritualibus, juxta Arcum Romanum in ecclesia

EX 888.

placetur capite:

voce caelesti invitata in corlum.

a

Dux aquilar corpus custodiunt

sepelitur.

Moritur tyrannus.

Convertuntur plurimi.

b

S. Priscæ corpus transferunt in Urbem.

se laeditur,

consanguineo tyranni a fera occidit.

caeditur ungulis.

cruciatu in latroes redit.

amputat in ignem.

noctem

noctem (Cor II 15).

occludit in templi.

occludit ab Imperatore.

ad la everso

sanctorum Martyrum Aquilæ et Priscæ, ibique posterunt sanctissimum corpus ejus, laudantes et glorificantes omnipotentem Deum qui est in cœlis, cui est honor et gloria cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti in secula seculorum. Amen.

a Vel quispiam a S. Petro Romæ relictus, cum ipse in cœlium pelleretur; vel si sub Claudio juniore contigit, S. Felix.

b MS. habebat, Antonii, an forte usque ad consulatum Aureliani Imp. III. et Avonii Marcellini? eo anno (qui erat Christi 273), factus dicitur Pontifex S. Eutychianus, quod examinabimus 8 Decemb.

DE SS. MARTYRIBUS PONTICIS MOSEO ET AMMONIO.

XVIII JANUAR.

SS. horum nati-
tatis,

nomina,

Sanctorum Martyrum Mosei et Ammonii videntur acta intercuisse; elogium hoc recitat Martyrol. Romanum: In Ponto natalis sanctorum Martyrum Mosei et Ammonii, qui cum essent milites, primo ad metalla damnati, novissime igni traditi sunt Eadem habent Beda, Usuardus, Ado, Notheras. Bellinus, Maurolycus. Moseus, Nothero Moyses dicitur, Adou Mosæus; Maurolyco et Felicio Musæus: Ammonius vero, Bellino et Maurolyco Ammon. MS. S. Hie-

rouyni: In Ponto civitate Assiæ Mosei, Ammoni.

2 Ætatem coram exprimit Galsonius, nec tamen quo eam auctore didicerit indicat: In Ponto, inquit, sanctorum Martyrum Mosei et Ammonii, qui milites cum essent, primum ad metalla damnati, post inde erepti, variisque cruciamentis affecti, igni denique, Decio Imperatore, comburuntur ob Christi fidem, Agit de iis Petrus de Natal. lib. 2, cap. 97.

DE SS. XXXVII MARTYRIBUS ÆGYPTIIS,

PAULO, PANSIO, DIONYSIO, THONIO, HORPRESIO,
HORO, DIONYSIO, AMMONIO, BESSAMMONIO,
AGATHONE, RECUMBO, BASTAMO,
SARMATA, PROTEA, ORIONE, COLLUTO,
DIDYMO, PLESIO, ARATO, THEONA, HIPPEA,
ROMANO, SATURNINO, PINUTO, SERAPIONE,
BASTAMMONIO, PAPA, PANTHERO, PAPIA,
DIOSCORO, HERONE, POTAMONE, PETHECO,
OECOMENO, ZOTICO, CYRIACO, AMMONIO.

XVIII JANUAR.

SS. horum
Acta,
notatis,

nomina va-
riantia.

Illustrum horum pugilum Acta descripsit Rosweydnus ex vetustissimo M. Vetseri MS. codice, sed mutila. Phœnora suppeditavit nobis MS. antiquum monasterii S. Maximini Treviris, paulum verbis subinde discrepantia. Tempus martyrii eorum non exprimitur.

2 Natulem indicant MSS. Martyrol. monasterii S. Martini Tornaci, et Læticiense, his verbis: Ipso die in Ægypto XXXVII militum, qui in quatuor partes Orientali segregati erant, igni traderentur; Septentrionales vero capite plecterentur; Meridiani autem crenarentur; illi qui de Occidentali constiterant parte, passioni Dominicæ traderentur. Militesque fuerint, ut hic dicitur; an Presbyteri, Diaconi, alteriusve sacri ordinis; et fortassis simul instituti ad pietatem in quopiam, ut ea ferverant tempora, monasterio, unde illa ad religionem propagandam summa consensus, merito ambigas.

3 Quædam nomina diversimode, etiam in eodem codice, descripta erant: nam qui initio Ammonius, Bassammonius, Agathus, Collutus, Aratus dicuntur; tandem post Ammon, Bastammon, et Ammon, Agatho, Collutus, Arato appellantur.

ACTA EX VETERIB. MSS.

Testimonium Pauli, Pansii, Dionysii, Thonii, Horpresii, Hori, Dionysii, Ammonii, Bessammonii, Agathi, Recumbi, Bastami, Sarmatæ, Proteæ, Orionis, Colluti, Didymi, Plesii, Arati, Theonæ, Hippeæ,

Romani, Saturnini, a Pinuti, Serapionis, Papæ, Bastamoni, Pantheri, Papiæ, Dioscori, Heronis, Potamonis, Peteci, Oecomeni, Zotici, Cyriaci, et Ammonii.

2 Hi XXXVII viri fortissimi et athletæ Christi, unanimiter accesserunt ad martyrium. Ibant quidem ad Judicem oblatorum multitudo, et tanta ut non solum eum terreret, verum etiam ad dementia fere perluceret. Virorum enim probabiliorum Ægypti martyrium fiebat, nec quisquam erat eorum ignobilis, aut fortune deterior: sed erant de principali quodam et honorando apud eos genere, quorum b ordinem quidem sub uno nomine retinere difficile fuit. Verum uniuscujusque passiones referendæ sunt, ita ut contigit eos venire ad refrigerium.

3 Horum namque virorum hujus etiam multitudinis atque pulcherrimi exercitus non unum nec id ipsum colloquium fuit, sed ac si ex Spiritu sancto quadrifarie omnem Ægyptum circumemxerant, quidam ad matulinam Orientis, quidam ad Occasus vespertinam, et alii quidem ad Septentrionalem plagam alii vero ad Meridianam. Est ergo horum agmina narrare vel maxime necessarium. In numero enim sanctorum Doctorum ponens eos Dominus in circuitu misit eos ut emulrent inloctos. Sed illorum humanitatem insipientes et minus eruditi ignorantes, tamquam perniciosos et nefanda agentes eos comprehenderunt, et ligabant eos eadentes et cruciatibus affliciebant. Hæc autem omnia gratanter amplectebantur

.Eas.

a

SS. se ntro
martyrio
sufferant,

b

omnes nobi-
les:

distribuerunt
ad prædica-
tionem Ægypti

comprehenduntur.

bantur hi qui ad martyrium ducebantur, et quantum ad eorum impedimentum proficiebant iniqui, tantum ad benevolentiam pietatis incredebant.

4 Hoc itaque non ignorabat Ægypti c Princeps, propriæque malitia, atque amarissima ultra modum crudelitate incensus, accepto domestico consilio, iussit eos, ita ut erant quadripartito modo per Ægyptum plantati, sic et offerri sibi. Illi vero non mente, nec fide, nec voluntate dissonantes, sed divinum agmen imitantes, ita cinxerant Ægyptum, docentes rectam et justissimam viam : eratque hujus agminis sacrosancti Paulus gerens principatum, non dissimilis illi gentium Doctori, qui veram errantibus ostendit viam. Illic consimilis erat B. Pansius : sequebaturque hunc tertius Dionysius sanctissimus. Thonii, et Horpresii et Hori continentarini : quos comitabantur Dionysius et Ammon, et cum iis Ammon et Agatho, in choro Orientalis partis verum Domini prædicantes.

5 In Septentrionali vero parte non infirmiores erant ab his qui hunc modum arripuerant, sed magis in sua professione fulgebant, etiam si quodam contentio habebatur fidei in eis. Quæ etenim erat illorum Sanctorum contentio, ut dicam, nisi ut unusquisque eorum magis ac magis probaretur Christo? Erant autem in eodem choro comitantes, sanctissimus Recumbus, una cum Bastamo, Sarmata, et Protea. Hos quoque non longe sequebatur Orion vir inter cæteros nitens, Colletus et Didymus; cum quibus Plesius, et Arato eundem chororum replebant.

6 Erant autem ad Meridianam partem Theonas ad Dominum plantatus, cui et creditum fuerat fidei gubernaculum tenere et suadere adeuntes : qui non quidem singularis in hoc adminiculo segregatus habebatur, verum eundem numerum # Sindonia prioribus complebat una cum Hippea, Romano et Saturnino, Pinutio iis etiam adherente, Serapione, et Bastamone, et Papa, atque Panthero, fide cumulata comitante. Hic chorus ad Meridianum erat dispositus prophetare verbum Dei, et magisterium cæteris exhibere.

7 In Occidentali autem parte constituit Dominus Doctores Papiam, Dioscorum, Eronem, et Potamonem; adherentibus sibi in eodem choro individue Pethico, Cæcomeno, Zotico, Cyriaco, et Ammonio.

8 Hi itaque omnes per omnem Ægyptum verbum Domini circumsepiantes, in uno hoc habebant contentionem quis eorum Domino magis serviret, vel quis paratius adversarias suscipere passiones. Qua-

propter non incassum æstimavimus. Fratres, et hoc ipsum vobis manifestare. Ille enim caret ignorantia culpa qui non sponte ignoraverit. Unde accipite memoriam patrum carnalium nostrorum, et discite quomodo peccantes erraverunt a via recta, antequam Filius Dei in carne appareret, eum adhuc in sinu Patris moraretur. Idcirco nec Pater Deus sustinens continere Filium, delitit promissionem, nec Filius iterum pigritatus est ad carnem, sed hac indutus prædicabat prius Patrem Deum, deinde semetipsum Dei Filium docebat; ac postremum iustitiæ verbum vocibus et doctrinis Prophetarum confirmavit; quem nec ipsi sine ipsius aspiratione vociferati fuerant : et priusquam ad nos dignaretur venire, ipse erat qui per Prophetas legem dabat et prophetabat. Hanc itaque Ægyptum consimili circulo omnes prædicti sancti circumdantes, docebant errantes, instruebant obedientes, et pro delictis patrum rationem verissimam exhibebant. Si ergo deliquerint patres, nos illorum casum emendemus; si deviaverunt per inconstantiam, nos per fidem stabiliti curramus. Erat siquidem contentio in prædictis Sanctis fidei non contraria, sed religiosa. Contentebant intra se quis prior eorum de errore hominam lucraretur; cursitabant, quis majorem populum Deo adunaret.

9 Hæc audiens impius Princeps Ægypti iussit eos sibi presentari : presentatosque cepit blandis affari verbis, ut sacrificarent diis, accipiens hæc : Liberate, inquit, vos de morte amarissima : vincite crudelem necessitatem, quia lex Imperatorum aut sacrificare, aut mori præcepit. Cui Beatus.... respondens ait : Nos scimus quia diis sacrificare perniciosum est; tu vero occide, et ne pareas, nos enim dæmonibus non sacrificabimus. Audiens hæc Judex et exasperatus dictis ejus, iussit eos qui ad Orientalem partem erant sortiti, igni tradi, Septentrionales vero capite plecti; eos vero qui erant ad partem Meridianam, igne cremari; et eos qui ad Occidentalem, passioni Dominicæ tradi præcepit. Et ut verius dicam, hos nobis Sanctos Dominus Jesus Christus donavit; ut eorum quadripartita custodia tuti in hoc seculo conversaremur, ad laudem et gloriam nominis sui, cui est honor et gloria in secula sæculorum. Amen.

a MS. Pels. Pitinii.
 b Item in ordine quidem et sub uno nomina retinere.
 c Profectus Augustatus nuntiorum, qui regia potestate Ægyptum administrabat.
 d Non quod hæc vox sibi veli assueverit.

¶ Viro mortis genere occiduntur.

DE S. ATHENOGENE MARTYRE.

Quo tempore locore martyrium S. Athenogenes subierit non traditur. Ejus meminit S. Basilus lib. de Spiritu sancto ad Amphilochem cap. 29. Quod si quis, inquit, novit Athenogenis hymnum, quem tanquam aliud aliquod valedictionis munus discipulis suis reliquit, festinans jam ad consummationem quæ fit per ignem, is novit et Martyrum sententiam de Spiritu sancto. Hæc Basilus. Valedictionis munus, ut notat Fronto Duxæus noster, Græce est ἐπιτίμιον, quod Erasmus vertit aggressorium, (rectius egressorium dicitur;) Billius legatum. Codex Regius, quo usus est Fronto, habebat ἀνεπιτίμιον, id est, amuletum.

2 Adscriptum est S. Athenogenis nomen Martyrologo Romano XVIII Januarii his verbis : Ibidem (in Ponto) S. Athenogenis antiqui Theologi, qui per ignem consummaturus martyrium, hymnum letus cecinit, quem et discipulis scriptum reliquit. Unde in Ponto occubasse cum dulciter Baronius hanc scribit : Basilus certe id non tradit, nisi quod hymnum veluti

vulgo notum citat. Ejus meminit idem Baronius tom. 2, Annal. an. 196, nu. 7, ubi fatetur quo tempestate decesserit incompertum haberi.

3 Idem in Notat. ad Martyrologium hæc de Athenogene commentatur. Hujus Athenogenis, de quo hic agitur, esse commentarium illum pereruditum adversus Gentiles scriptum, quod fertur nomine Athenagoræ, aliquando sum opinatus : cum de Athenagora nulla penes Græcos vel Latinos mentio habeatur; Athenogenes vero Græcis notissimus fuerit, tum doctrina tum martyrii corona celebris. Facile potuit error irrepisse, ut pro Athenogene, Athenagoræ nomine, librorum vitio, ille commentarius sit inscriptus : quod tamen affirmare non audeam. Multo nos etiam minus præsertim cum Proclus philosophus a S. Epiphano hæresi 64, nu. 21, relatus, Athenagoræ nomine eum commentarium citet, ut eum locum restituunt Halloz in vita S. Justin cap. 26, Petrus in Anomadversionibus ad Epiphanium; Paulus Leopardus lib. 19, Emendat. cap. 9.

An idem qui Athenagoras.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

ASTERIO, FORTUNATO, ZENONE, ZOSIMO,
MENELAPO, DÆDALO, VALENTE.

CIRCITER
AN. CCLXXIX.
XVIII JANUAR.
SS. horum na-
talis,

Vetus MS. S. Hieronymi Martyrologium horum Martyrum nobis nomina suggessit. In Micea, Asteri, Fortunati, Zenonis, Zosomi, Menelapi, Didali, Valentis. MS. Dungalense: Fortunati, Asteri, Priscillæ, Moysei, Ammoni, Micætæ, Senonis, Zerseni, Menelamperi Martyris, Dedali, Valentis. Quid illud. In Micea sibi velit, haud assequimur, an Nicææ, an in Mysia? sed in altero MS. est nomen proprium Micætæ.

2 Omnino existimamus hos esse Martyres, qui sub Claudio juniore, Gelasio Præsidente, Ostiæ hoc die, aut juxta Ostiam, intercepti memorantur in actis SS. Marii et Marthæ, quæ XIX Janu. dabimus. Erat Asterius vir primarius a S. Valentino Presbytero, qui filia ejus adoptivæ visum precatione restituerat, fidei doctrinam eruditus, atque a Callisto Episcopo cum omni domo sua baptizatus. Inde Ostiam ablegatus, a Gelasio Judice equuleo tortus, ceteri fustibus cæsi sunt: feris deinde objecti, usque illorum pedes mansuete lambentibus, in flammis præcipitati; quibus cælitus quoque restinctis, alii lapidibus extra Ostiæ urbis muros obruti, alii gladio

percutti sunt. Tunc corpora eorum Christiani cum sepultura, omni diligentia sepelierunt sub die XV Kal. Februarii: in quo loco fabricata est ecclesia, et ibi florent beneficia Martyrum.

3 Octavius Pancirolus in indice Romanarum reliquiarum: S. Asterius cum filia, cujus nomen, ac natalem hactenus non reperimus: id solum constat martyrio coronatos fuisse, eorumque sacra pignora in ecclesia Montis-pietatis S. Martino dicata quiescere. Idem regione Urbis II, ecclesia 31, testatur refossas esse isthic anno 1398, multorum Martyrum reliquias, interne eas S. Asterii non exprimit. Verisimile est novem ac filiam cum eo quoque coronatas, licet solum dicatur cum omni domo sua interemptis. Et fortassis Micætæ illa, sive Micetia, Micea, Miceta, alterutra fuit. Ambigimus num iidem Martyres, aut eorum quidam, XIX Januor. denuo recensentur. Nam Martyrol. S. Hieronymi recitatis Carthaginensium Martyrum nominibus, addit: Et alibi Zosimi, Menilapi, Tubariani, Fortunati. MS. Dungalense, cum aliis eos refert, inlustrante: Zosimi, Menelampi, Tabartini, Fortunati.

DE S. XENE MARTYRE.

XVIII JANUAR.
S. Xene igne
perempta.

Ignotu hæc Fostis Latinis, celebratur in Græcorum Menæis igne occisa, hoc addito disticho:
Christus venit ignem mittere in terras olim,
Xene currens perfert ignem recenter.
In Græco anominatio est in voce Ξένα, quod proprium

quidem est Martyris, sed appellative hospitam, peregrinam, novam significat; et Ξένος, id est, hospitaliter, peregrine, nove: estque opposito inter πάλαι et Ξένος, id est, olim et recenter aut nuper. Aliam Xenem, quæ et Euselîa dicta, dabimus XXIV Januarii.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

SUCCESSO, VALENTE, TELERIANO, PAULO, JULIO,
LUCIO, VICTORINO, HONORATO, SATURNINA,
FLORIDA, ET ALIIS XIII.

ABITINÆ IN AFRICA.

XVIII JANUAR.

Abitinensis Africa civitas fuit, cujus Episcopus Donatista Maximus interfuit collationi Carthaginensi anno 441, habeturque cognitione 1, cap. 201. In ea urbe passi sunt, quos memoramus, Martyres. Ita Carthusiani Coloniens. in addit. ad Usuard. Civitate Abitinensi Saturnini et sociorum ejus Martyrum. Socios edit MS. Martyrol. S. Hieronymi: In Africa SS. Successi, Valentis, Teleriani, Pauli, Juli, Luci, Victorini, Honorati, Saturninæ, Floridæ, et aliorum, Lurici, et Romæ via Salaria

Priscellæ, de Priscilla egimus XVI Januarii. Eodem bis hoc die refertur in MS. Dungalensi: Luricius an Abitinensibus socius sit, ambigimus. Idem Dungalense MS. Luricii et aliorum XIV, Successi, Florinæ, Valentis, Baulirinæ, Felariani, Priscillæ, Moluli, Luricii, Victorini, Floridæ, Honorati, Saturnini. In hoc ergo MS. quadam nomina aliter efferuntur, et additur Florina. Lucius a Carthusianis Colon. jungitur aliis, quos diximus videri Ostiæ passos: Fortunati, inquit, Seonis, Luci. Nihil de iis alibi invenimus.

DE SANCTIS VIRGINIBUS MARTYRIBUS

ARCHELAA, THECLA, SUSANNA,
SALERNI IN ITALIA.

SUB DIOCLET.
XVIII JANUAR.

Salerni Picentinorum nunc metropoli, in S. Georgii cede corpora sanctarum Virginum ac Martyrum Archelæ, Theclæ, Susannæ, assevari tradit Ferrarius in Catalogo SS. Italia, et generali Catalogo: quas ait circa annum Chri-

sti 293, martyrio coronatas. Colantur XVIII Januarii, sive is martyrii, sive Translationis dies est. Accepimus MS. carum officium ab Antonio Beatillo nostro; in quo hæc extat Oratio: Concede, quæsumus, omnipotens Deus, ad sanctarum Virginum et Martyrum tuarum Archelays,

Harum san-
ctarum reli-
quis festiva,

Archelays, Theclæ, et Susanne, nos gaudia æterna perfringere, de quarum nos virtute veneranda tribuisti annua solemnitate gaudere. Per Christum etc.

Antiphona ad
vesperas.

2 *Antiphona ad primas vespertas.* In festivitate et translatione sanctarum Virginum, et Martyrum Archelays, Theclæ et Susanne; in quarum vigilia in Vesperis Antiphona: Gaudeat Ecclesia Virginum facunda, cum tot natalitiis faciant jocunda. *Ps. Dirit. Ana.* Archelays nomine cum Theclæ beata, et Susanna Virgine eis sociata. *Ps. Lætatus sum. Ana.* Hæ puellæ regie sponse commensales, Agni tympanistrice, Angelis æquales. *Ps. Nisi Dominus. Ana.* Mulieres ad ornatum mundum acceperunt, et ad verum et beatum finem intraverunt. *Ps. Laudu Hierusalem. Ana.* Hæ sunt flores venustatis, quas spirantis gratiæ ver, et ætas caritatis produxerunt hodie. *Ps. Laudate Dominum omnes gentes. Respon.* O felices Virgines maiorum victrices, et usque ad sanguinem pugnam tenuistis, oleo non vacante, nec segnes, ut fatuæ, ad cœlestes nuptias simul introistis. O beate vos repente tunc clamore veniente, Domino parate oleo vestro. *Hymnus.* Jocundare et lætare. V. Prudentes Virgines. *Ana. ad Magnificat.* O felix Ecclesia, quæ devoto germine Virginum ornata! Beata militia pretioso sanguine Martyrum ditata! vere juste tu lætaris, quæ thesauro super aurum nobili lætaris.

Acta.

3 *Deinde acta sequebantur, in duodecim lectiones distributa. Verum quia hæc obscura et vitiose scripta sunt; eadem a Paulo Regio Vicensi Episcopo, Italice dilucidius prima parte de Sanctis regni Neapolitani narrata, subiungemus. Eodem brevius persequitur Ferrarius. Quæ Regio ac Ferrario Archelays est, ea in MS. Archelays, vel rectius Archelais dicitur.*

ACTA

Ex veteri MS. Legendario Salernitano.

Act. 1.

Temporibus Diocletiani et Maximiani Imperatorum, erat persecutio Christianorum apud Romanorum provinciam, quicumque Christiani Christum colerent capite punirentur. Audientes persecutionem per omnes provincias, qui Christum crederent capite plecterentur. Antiquis temporibus igitur audito ancilla Virgo Christi, nomine Archelays. Deo dicata Virgo, fugiens cum Theclæ et Susanna a apud Romam, et venit Nolanam civitatem, et habitavit ibi temporibus multis.

S. Archelays cum venibus Nolan venit

ii

Sanctitate et miraculis daret

2 Erat etiam Virgini Christi in Domini timore passio: cruciabat in corpore suo, et stabat die nocteque in oratione, et preces fundebat ante Deum. Et omnes infirmi curabantur ante eam, et omnes deprecabantur eam, ut sanitatem eis daret. Beata autem Archelays dixit ad eos: Fratres et sorores Christi Domini nostri, rogo vos per Christi caritatem, ut non dicatis de me, aut manifestetis istam unctionem, quam mihi Dominus donavit, undeque Dominus noster Jesus Christus medicamento demonstravit; sed milia Dominus noster complet desiderium meum ancillæ suæ, hanc vestem consecratam cum Theclæ et Susanna.

Arcebat apud Præsidem

3 Et habitabant foras civitatem Orientis Nolanensis studio suo. Et omnes Christiani ibidem currebant, et deprecabantur Deum, ut agnitionem mitteret eis per Angelum sanctum suum. Erat enim beatissima Archelays vultu suo hilaris, et vestimentum suum omnes qui videbant non fœmineo, sed quasi virum computabant. Erat opinio per totam provinciam quod Virgo Christi sanaret omnes languentes. Accensaverunt eam apud exercitus Imperatorem. Erat ibi Leontius iniquissimus, et regnat b Scorpion, et postea dominabatur Salerno. Et tradiderunt eam Diocletianus et Maximianus ad Leontium, ut interficeret eam.

4 Tunc Leontius dixit ei: Audi me Archelays: pro qua causa annis omnibus hominibus bonis et malis, et vocas eos ad Jesum Nazarenum, qui non

potuit se adjuvare neque alios? Tu per tua maleficia ungere præsumpsisti, et hoc in præcipitationes istas et in erroribus, ut omnes dicunt. Falsa femina si te non separamus a nobis, omnes credunt in illum. Dixitque ei Virgo Christi: Ego per virtutem Christi facio abscedere opera diabolica et iniqua. Et sunt opera Christi qui fecit cœlum et terram, mare, et omnia quæ in eis sunt. Leontius Proconsul dixit: Omnis qui contendit contra jussionem Principum, male pereat.

EX MSS

generose et respondet:

5 Beatissima Archelays respondit: Habemus Dominum nostrum Jesum Christum, qui contendit omnia, et facit omnia, et continet cœlum et terram, et omnes qui habitant in ea. Leontius Proconsul dixit: Deos nostros continent omnia quæ dicis, et nomina eorum multa sunt: in primis Saturnum, et Trismegistum, Venerem, et Mercurium, et Elzon nempe, Junonem, Minervam, isti sunt virtutes Dei, et faciunt omnia. Virgo Christi respondit: Ipsi dii tui cæci sunt, et omnes cœcitate in se habent, et omnes qui credent in eis. Leontius dixit: Deus vester unus est, unde se adjuvare non potuit, et crucem subire se fecit, et spongiam accepit, et lancea perforatus est, et clavis affixus fait, et spineam coronam in capite suo portavit.

deos ridet:

Christum prædicat:

6 Beata Christi Archelays respondit sic: Cum Jesus Christus tormenta sustinuit propter nos, et omnes qui credunt in eum non peribunt, sed habebunt vitam æternam, sed dii tui non vident, sardi et muti sunt, qui se adjuvare non possent, neque alios. Leontius ira repletus, fecit venire leones, qui non comederant septem diebus, ut comederent Virginem Christi. Prius venientes leones ante omnia ut comprehenderent Sanctam, iactaverunt se leones ante pedes famulæ Christi, et lingebant pedes ejus. Et B. Archelays dixit: Dominus meus es tu Pater et Filius et Spiritus sanctus, qui custodisti corpus meum ab omnibus iniquitatibus carnalibus, et dedisti mihi victoriam tuam super feroces leones, et iniquum Leontium filium diaboli, ut qui voluit me timore turpissimo contere, et animam meam perdere. Tu es adjutor meus. Domine in manus tuas commendo spiritum meum.

objecta leonibus, non læditur:

7 Leontius ferocissimus percussit leones, et occidit eos, et dixit militibus suis: Ite comprehendite Archelays, et mittite in custodiam carceris, dum ego alia tormenta faciam; et per magicas suas artes leones non comedunt eam. Angelus autem Domini descendit de cœlo in custodiam carceris, dixitque ei: Archelays famula Dei, noli timere, quia corona parata est tibi in cœlo, et orationes tuæ ante conspectum Dei sunt. Carceriales qui custodiebant carcerem, timerunt valde, et dicebant intra se: Unus est Deus, quem prædicat B. Archelays. Et viderunt oculi eorum mirabilia, quæ ministrabat Angelus Domini ad famulam Christi.

ab Angelo confirmatur:

8 Altera vero die Leontius dixit ad carcerarios: Adhucite mihi Archelays, quæ mihi facit injuriam, et deos meos ad nihilum revocavit: pro qua causa non discedit ab ea maleficientia et blasphemiam meam facit? Sancta Dei Virgo Archelays respondit: Leontius Proconsul audi me: Ego non facio tibi injuriam, neque maleficia, o tyranne inique, opera tua quæ agis ipsa faciunt tibi injurias et blasphemias et ignem perpetuum, qui occidit animam et corpus. Sed si volueris te audire me, et sermones meos intendere, crede mihi quæ dico tibi, crede in Deum Patrem omnipotentem, et in Jesum Christum Filium ejus, qui te creavit, et illuminavit abscondita tenebrarum, et manifestavit se ad omnes gentes.

Præsidem invitavit ad fidem.

9 Dixit Proconsul: Si credis in deos meos, facio tibi honorem inter omnes nobiliores mulieres: et si non credis, facio tibi sub turpitudine esse, et corpus tuum ad ignobilia revocare. Beata Christi Archelays dixit: Ego habeo adjutorem Dominum Jesum Christum, qui custodit corpus meum ab omni turpitudine,

ejus minus contemnit:

tua,

Ex MSS. tua, et facit me gaudere cum Angelis suis, qui nimio zelo custodit corpus meum ab omni iniquitate, et facit me requiescere cum sanctis Virginibus.

bullienti pice et oleo perfunditur :

d

caelesti voce auimatur :

a nobis cruciatibus liberatur.

10 Tunc iratus Leontius Proconsul fecit bullire sartagine, et ferre oleum cum pice et pectine ferreo tundente et libenter obtemperare, et pectines ferreos radere carnes ejus; et *d* desuper mittebat bullienti ipsa pice. Beata famula Christi Archelays expandens manus suas ad cœlum dixit: Respice Domine desuper secundum opera tua, et cogita de nobis. Extingue ignem super me et refrigera corpus meum ab omni dolore, et plagam nostram, crudelis quam exercuit. Tunc expleta oratione lux de cœlo venit super famulam Christi: Martyr noli timere; parata est tibi corona in cœlo. Noli timere, quia ego tecum sum, et refrigerium tibi præsto et adjutorium.

11 Leontius Proconsul dixit: Ite, adducite mihi pondera graviora, et ponite super eam; quorum patiatur caput ejus, et omnia ossa ejus confringantur. Milites cum hæc fecerunt, posuerunt pondera super famulam Christi. Angelus autem Domini commovit lapidem et revolvit in aliam partem super illos qui posuerunt super Martyrem Christi, et occidit milites qui portaverunt ipsum lapidem: et Virgo Christi salva facta est, et magnificabat Deum dicens: Benedictus es Domine Deus Patrum nostrorum qui es Salvator omnium sperantium in te. Et omnes qui adstant dixerunt: Unus est Deus Christianorum, quem prædicat B. Archelays.

12 Videns talia Leontius, dixit militibus suis: Quid faciam de Archelay? omnia tormenta nostra ad nihilum revocavit. Comprehendite eam, et facite eam sub turpitudine mori. Excutite foras civitatem Nolanensem miliario uno, et percutite illam gladio, ut moriatur: et illæ mulieres, quæ cum ea erant, gladio feriantur. Expleta oratione B. Archelays dixit: Facite fratres quod volueritis de jussione Imperatoris. Illi dixerunt: Domina, quia vidimus Angelum Domini vobiscum, nos talia presumere facere in vos non audemus. Sanctæ Virgines dixerunt: Si non facitis sicut jussit vobis Imperator, non habebitis partem nobiscum. Milites cum talia audissent, exemerunt gladium, et percusserunt sanctas Virgines, et sunt in pace.

placetantur omnes capite; Angelo adstante.

a Ferrarius: In memorato MS. has Virgines ex urbe Roma, vel ex partibus Romandiolæ in Campaniam refugisse legitur. Quia in re censura videntur egere. Italianam non addit. Potuerunt ex Emilia, sive Romandiola fugisse in Campaniam, transissevero per confinia pomerii Romani.

b Merx tenebra. Urbis fortassis aut provinciar, quam ante administravit Leontius, hic nomen fuit; quod librarii lascitia vitiatum.

c Quod nuntius hoc portentum est? Regius pro eo Jochem posuit.

d Ferrarius in sartagine immisam esse Virginem scribit.

TRANSLATIO EX EODEM MS.

S. Archelaa in somnis monente,

..... venit in somnis ad unam Dei ancillarum, quæ cognominabatur Agneta, ubi erat collegium sancti Martyris Georgii, audiente per somnium dicere: Beata soror nostra Agneta, vade, et collige corpora nostra cum Thecla et Susanna, et reportate nos in hanc civitatem simul; et ibi erunt beneficia sempiterna. Et illa ancilla Christiana complevit ut jussio dixerat. Cum tantum Virginem Christi singulis noctibus somnium turbaret; et ibi die noctuque venerunt. Tum veniens Archelays apud Agnetam dixit sororibus, quæ habitant in collegio B. Georgii, audientibus totidem sororibus in Christo, audientes sonitum expavescebant. B. Agneta dixit: Ipse sonitus ego dicam vobis quid est. Revelationem sacræ Virginis Archelays, quæ est foras civitatis Nolæ studio uno, audivit ipse Præpositus, qui cum sacris Virginibus, et ivit ad Episcopum Joannem, qui erat procul satis in his diebus, et exit cum magno exercitu de civitate ista, et venit in civitatem Nolanam, et reperiunt corpora sanctarum Virginum cum beata Virgine Agneta, et tulerunt eam gloria et honore,

transferuntur Salernum ejus ac sociarum corpora.

et multa mirabilia fecerunt in via, et collocaverunt in ecclesia S. Georgii Martyris, cujus est honor et imperium in sæcula sæculorum, Amen.

EARUNDEM ACTA

Italice scripta a Paulo Regio Episc. Vic.

CAPUT I.

S. Archelaa et sociarum sanctitas, miracula.

Virginitas mundum superat, carnales frenat appetitus, ab Evæ matris infelici sorte et contubernio remota, cui illud divinitus denuntiatum: In dolore paries filios, et sub viri potestate eris; atque suæ fruens plena possessione libertatis, nulla læditur injuria temporis, sed perpetuo florens vigore eximium adfert piæ et religiosæ vitæ ornamentum, eumque ea conjuncta ad cœlestem sponsi sui Christi thalamum ingreditur.

Gen. 3. 16. Laus virginittatis.

2 Hac nobili et divina dote prædita Archelaa, jamque velo sumpto consecrata Christo sponsa, castam et religiosam vitam ducebat in semoto quodam turbis monasterio, quale ea tempora extrui colique permittebant. Grassante deinde Diocletiani persecutione, ut impiorum furorem declinaret, Romandiola, cum duabus comitibus, suis in Christo sororibus, Thecla et Susanna profugit, et non procul ab urbe Nola coesedit, loco humili et paupere: ubi diebus ac noctibus preces ad Deum fundebat, aliisque sanctis vacabat operibus.

S. Archelaa cum sociabus religiose vivit: venit in Campaniam:

3 Quotquot ad eam ægri deferebantur, sanitatem illico ejus meritis a Deo consequabantur. Vultu erat hilari ac modesto: veste vero et ipsa et sociæ utebantur non muliebri, sed prope virili, unde et viri creditæ sunt ab iis, qui ad eas auxilii gratia accedebant. Erant enim tunica e crasso et aspero panno ad pedes promissa, ac chlamyde induta, coma attonsa, facie jejuno ac poenitentis exesa; denique speciem quamdam Eremitarum præfererebant. Sparsa circumquaque erant fama, frequentes ad eas concurrere mortales cœpere, ut aut corporis aut animæ salutem reportarent. Erat enim cum illa vitæ sanctitate morbos immedicabiles sanandi gratia, ac Christianæ religionis predicatio conjuncta.

miraculis celebrat:

4 Celebrabatur igitur omnium sermonibus Archelaa et sociarum virtus. Cum vero ubique satellites atque administri impietatis, quasi certis stationibus dispositi excubarent, motum omnem exploraturi Christianorum; ad Leontium Campaniæ Præsidentem tandem delatæ sunt. Hic cum Salerni judicium exerceret, jussit eas comprehendi atque ad se pertrahi, ut nisi diis sacrificia obtulissent, secundum edicta Imperatorum Diocletiani ac Maximiani morte percerentur.

Christum prædicat:

comprehenditur:

5 Perductæ igitur Salernum, Leontio sistuntur. Hic vero quasi de adipiscenda divino munere martyrii gloria securæ, cum præsentiscerent adesse cursus sui mortalis metam, libere profitentur se virgines esse Deo dicatas, obstrictasque servandæ voto castitatis, tradita a Christo cæremonia spontanea devotionis. Leontius mirificam quamdam in Archelaa vultu alacritatem majestatemque contemplans, ad eam conversus: Audi Archelaa, inquit. Cur ad te homines convocas, bono juxta ac malos; iisque Jesu Nazareni cultum persuades, qui nec se tueri olim, nec aliis nunc esse præsidio potest? Cur ausa es magicis carminibus morbos curare, sicque famam auepari sanctitatis, ad pellicendos in fraudem mortales; fallaci hoc habitu tuam tegens improbitatem, sexumque virilem mentita, cum mulier sis, adeoque nocentissima et impiissima venefica? Quin et has fortasse, ad easdem exercendas præstigias, puellas induxisti. Quare nisi de te supplicium sumpsero, omnes in fraudem rudiores inducentur. Christi, inquit Archelaa, virtute opera opprimo diaboli, et mortales

sistitur Leontio Judici:

generose ei respondet.

generatim re-
spiciat

tales ratione præditos convocans, veri illos inbuo Dei cognitione, qui eorum, terram, mare et quæ in iis sunt creavit: porro per Jesum Christum ejusdem Dei omnipotentis unigenitum, omnibus languentibus restituo sanitatem. Neque sub hoc habitu sexum mentior, quæ subito me Christi ancillam sum confessa: et hæc mihi sunt in Domino sorores, mecum ab incunabilis in Christiana fide educate. Quienique, ait Leontius, repugnat mandatis Principum diræ mortis est reus. Respondet Archelaa: Nos Dominum habemus Jesum Christum, propter quem mundum cura suis vanitatibus aspernamur: ab hoc misericordiam expetamus, qui eorum, terram, ceteraque omnia sua providentia gubernat.

deus irascitur,
et Christi vir-
tutem prædi-
cat.

6 Tum Leontius: Dii nostri omnia continent reguntque: atque eorum multa sunt nomina, Saturnus, Tri-megistus, Venus, Mercurius, Juno, Minerva, quique major ceteris est Jupiter. Istæ sunt Dei virtutes, aguntque et gubernant universa. Respondit Virgo: Dii illi tui cæci sunt, et cæci qui adorant eos, aut credunt in eos. Vester Deus, inquit Leontius, solus est, nec satis se tueri potest, quique qui jam olim in crucem actus, acro potatus, coronatus spinis, lancea transfixus, Hæc vero, inquit B. Archelaa, nostra ille causa sustinuit, ut omnes qui in illum crederent, non perirent sed haberent vitam æternam. Sed dii tui non vident, non audiunt, non loquuntur, neque se ipsos possunt aut alios juvare.

obicitur Leo-
nibus qui ei
non nocent

7 His verbis irritatus Leontius, adduci in sedem isthæ præparatum leones jubet, ingenti stimulas fang; iis quippe septem dierna spatia nunquam sufficiens pabulum erat datum; iisque violente objici a heteribus Virginum jubet, quibus continuo immanem adstantes credebant. Verum contra evenit: nam divina virtute cæces ac mites effecti, atque ad sancte Martyris abjecti pedes, quasi profiteri videbantur, et se adversus impiissimum tyranni furorem presidio unguibus suis esse velle. Hic vero ita precari Deum coepit Archelaa: Domine Deus Pater et Fili et Spiritus sancte, qui hæcenus corpus ab omni contagione tutatus es meum, hodie vero fecisti, ut ipsos superarem leones et leonibus inhumaniorem Leontium, filium diaboli, qui servili me timore examinare, amicumque opprimere meam voluit; tu hodie et semper esto adiutor meus: in manus tuas Domine commendo spiritum meum.

meta in car-
cerem conj-
icitur.

8 Cum hæc cerneret, audiretque ferocissimus Leontius, nova rabie inflammatus, ipsos a satellitibus suis occidi leones jubet; atque Archelææ et sociabus arete post terga religari manus, easque in terribimum compingi carcerem, ut deinde aliis eas tormentis exercerent. Atque ita sanctæ Virgines, vitam in terris Angelicam degentes, demoniorum cultoribus humaniter torquebantur pro Christi nomine, qui eas hæc ratione ad cælestes triumphus evocabat.

CAPUT II.

Variæ cruciatus, gloriosa mors.

Nulla res hominum vitæ tristior est ac gravior, quam cum animi eorum terrenis desideriis ac deliciis detinentur. Neque contra res est magis ad veram quietem tranquillitatemque accommodata, quam nihil omnino expetere, nisi ut Deo servius, proque ejus honore corpus omni cruciatus obijcias. Ideoque minus mortem timet, qui minus voluptates cognovit: ast is mori timet, qui nullam a morte vitam sperat. Noverunt id servi Dei: quare mirum videri nemini debet si vitæ illi mortalem parvi pendant, cum sciant statutum esse hominibus semel mori; iis vero qui cum virtute vitæ egerint, aliam manere vitam beatam atque immortalam. Documento est Archelaa sacratissima virgo, quæ in obscurum inclusi carcerem, omnem in Deo spem suam presidiumque collocavit. Ecce vero cum in maximas peribita angustias vide-

retur, appareat illi Angelus Dei, eamque incredibili quadam luce perfundit, atque his solatur verbis: Archelaa Dei famula, ne metue, parata tibi jam in cælo corona est: tue ad Dei conspectum pervenerunt preces.

Auctore
Pactio
Regio
Cælitus con-
firmatur:

10 Insolitam lucem ipsi quoque carceris videre custodes, atque ingenti timore percussu conclamant: Unus verus, Deus, quem beata prædicat Archelaa. Postridie jubet Leontius sibi Archelaa sisti: Pertrahite, inquit, hæc Archelaa, quæ et me injuria lacessit, et deos meos suis maleficiis blasphemisque evertit. Perducta ad tribunal Archelaa, Neque te, inquit, contumelia lacesso, neque malefici quidquam designo; sed tua, impiissime tyranne, tua tibi injuriam afferunt opera, tue te blasphemie æternis perant flammis pabulum. At si me audis, meisque habes sermonibus fidem, crede in Deum Patrem omnipotentem, et in Jesum Christum filium ejus, qui te creavit, ex ejus ac Patris mutuo amore ab æterno Amor procedit, omnes depellens tenebras. Hic unus in Trinitate Deus, omnibus pridem gentibus innotuit.

Præsidem
hortatur ad fi-
dem susci-
piendam.

11 Hæc porro veluti deliria quedam ridicula Præses contemnens: Si et tu meis, inquit, credere diis volueris, divitiis et honore ornata, locum inter Romanas matronas illustrem consequeris: sin vero, plenam ignominie tibi mortem consciscam, corvisque ac lupis tuam devorandum corpus exponam. Respondet Archelaa: Ego adiutorem habeo Dominum meum Jesum Christum, qui corpus ab omni, quam inferre meditaris, injuria tutabitur, meque cum Angelis suis æternæ faciet lætitiæ consortem, si, ut adhuc, mentem meam ab omni custodiero iniquitate. In illo corpus meum uti ceterarum sanctorum virginum feliciter quiescet.

excitatur, et
oleo ac pice
perungitur.

12 Accensus ira Leontius Proconsul, subijci luculentum ignem sartaginis jubet, eamque oleo impleri et pice. Dum vero succenditur sartago, Archelaa interim nudatam julet pectus ferreis lanari, ac deinde eam, tum oleo ac pice accensa aspergi. Hæc ratione ad ipsa ossa penitus perusta ac fæde deturpata, ingentem incussit ipsis licet oribus admirationem: quippe quæ natura tenella atque imbecillis, adeo trucidata sustinere supplicia potuisset. Ipsa vero directis in crucem brachiis, oculis in cælum conversis: Aspice, aiebat, Domine de cælo, sede sancta tua, fidelem tuam ancillam: extingue rore gratiæ tue rogam ardentem, qui me urit, refrigera corpus meum atque omni libera dolore et plagis; quas crudelis tyrannus inflixit. Vix illa protulerat Archelaa, cum supra caput ejus lux conspecta est, voxque non ab mortali missa auctore, hæc denuntians: Ancilla Christi et Martyr sancta, ne metue; parata tibi est in cælo corona: ne metue intentata a tyranno supplicia, quia ego tecum sum, ut te adjvem inducamque in refrigerium.

voce cælesti
anuntiat

13 Cum cerneret Leontius nulla cruciatus excelsam Virginis animam infringi posse, licet oribus præcipit, ut sub ingenti eum saxo collacent, ejus mole penitus opprimendam. At subito Angelus Dei in alteram partem immane illud saxum revolvit, quod magnitudine sua ac pondere ipsos obruit carnifices, qui eo conterere Martyrem moliebantur. Et hoc quoque mortis gemis evasit Archelaa, nequidquam frendente Leontio. Illa vero laudes Deo canebat, hæc fere usurpans verba: Benedictus Deus Patrum nostrorum, qui salvos omnes sperantes in te. Attoniti hoc prodigioso successu spectatores inclamant: Verus est Deus Christianorum, quem prædicat B. Archelaa.

sa, eo ingenti
supposita, di-
vinitus liber-
tur

14 Quod ut audivit Leontius, ad suos conversus, Quid, inquit, ista faciemus venefica, quæ omnia superavit tormenta? Corripite eam, mortemque illi ignominiosam irrogate. Educite mille passus ab urbe Nola, ibique eam cum binis comitibus suis perimite. Continuo tres illæ virgines Archelaa, Thecla, Susanna, ligatis post terga manibus ad statutum per-

EX VARIIS.

cum sociabus
plectitur ca-
pite.

ductæ sunt martyrii locum. Tum Archelaa lictores monet iussa Imperatoris exequantur. Illi vero Angelica apparitione sibi oblata perterriti, Nequaquam, inquit, Domina, rem ejusmodi aggrediemur. Respondent una voce Virgines sanctæ: Nisi quod

Præses imperavit egeritis, non habebitis partem nobiscum: Eo audito, tandem gladios stringunt carnifices, tresque singulis ietibus singulas immolant Deo immaculatas victimas. Ita laudatissimam vitam glorioso martyrio concluderunt sub annum Christi 293.

DE S. VENERANDO EPISCOPO ARVERNENSI IN GALLIA.

INITIO
V SECULO
XVIII JANUAR.
S. Venerandi
festivitas,

Cloromonte Arvernorum XV Kal. Februarii S. Venerandus, illius civitatis Episcopus, colitur, ut Joannes Savaro testatur, licet alio die, ut post dicemus, obierit. De eo Molanus in Addit. ad Usuardum: Civitate Arvernus S. Venerandi Episcopi et Confessoris. De eo agit quoque Saussaius, et hunc ordinationis ejus esse diem scribit; agit et Ferrarius, qui rursus XXXIII Januarii eum refert, citatque Tabulas et Breviarium Ecclesie Claromontanæ. At Joannes Savaro certior testis, quippe qui Cloromonte scripsit, præterquam quod et Martyrologii et Breviarii Cloromontani fide stabilit hodiernam ejus festivitatem.

aliis diebus
memoria.

2 Idem Ferrarius xxiv Septembris: Arvernus S. Venerandi Episcopi. citat in Notis Martyrologium Canisii, in quo Venerandi iustus nomen non extat. Sed de eo ejusque successore S. Rustico agit eo die Surins ex S. Gregorio Turonensi; estque is Rustici natalis.

electio,

3 De Venerando ista habet Gregorius lib. 2, hist. cap. 13. Apud Arvernum vero post transitum S. Artemii, Venerandus e Senatoribus Episcopus ordinatur. Qualis autem fuerit hic Pontifex, testatur Presbyter Paulinus, dicens: Si enim hos videas dignos Domino Sacerdotes, vel Exuperium Tholosæ, vel Simplicium Viennæ, vel Anandum Burdegalæ, vel Diogenianum Albigæ, vel Dynamium Ecclismæ, vel Venerandum Arvernus, vel Alethium Cadurcis, vel nunc Pegasium Petrocoriis, utcumque se habent seculi mala, videbis profecto dignissimos totius fidei religionisque custodes. Hic in ipsa Domini natalis vigilia transisse refertur. Ita Gregorius. De S. Artemio ejus decessore agemus xxiv Januarii, quo die obiisse eum scribit Savaro, ut non sit probabile Venerandum xviii die ejusdem mensis esse consecratum, ut vult Saussaius. Quis enim credat post S. Artemii mortem anno integro minus sex diebus Sedem vacasse, si ea expendat quæ de S. Rustici electione idem scribit Gregorius? Præmentum, quod hic citatur, non habetur in S. Paulini Nolani operibus; et dubium est an ejus sit, cum S. Gregorius solum Presbyterum vocet: alterius est fortassis Paulini Presbyteri, a quo vita S. Ambrosii scripta extat. Eorum porro Episcoporum, quibus Venerandum annumerat Paulinus, complures in Cælitum tabulas relati; S. Exuperius 28 Septemb. S. Simplicius 11 Febr. S. Amandus 18 Jun.

sanctitas,

obitus,

ecclesia,

sepulchrum,

4 De basilica S. Venerandi, quæ S. Illidii erat proxima, multis agit idem S. Gregorius lib. de gloria Confess. cap. 35 et 36 deque repertis isthic variorum Sanctorum corporibus; et de ipsius Venerandi reliquiis ita scribit cap. 37. Est ibi et sepulchrum ipsius S. Venerandi Episcopi, a quo hæc ædes nomen accepit, sub analogio compositum; super quod caput per

fenestellam quicumque vult immittit, precans quæ necessitas cogit, obtinetque mox effectum, si juste petierit. Ibi et S. Nepotianus Episcopus requiescit, qui fuit in seculo summæ vir sanctitatis, obtinens nunc cum Domini potentia, quæ ab eo fuerint implorata. Sæpe enim super hæc sepulchra frigiditiorum oratio fusa desideratam retinet mellicinam De S. Nepotiano agemus 22 Octob.

miracula,

præsertim in
februum cura-
tione;

reliquiæ,

5 Libro I de Sanctis, ecclesiis, et monasteriis Claromontanis num. 10 ista habentur: In ecclesia S. Venerandi, altare S. Juliani et S. Basilissæ Antiochenæ, altare S. Quintini, et S. Dionysii; altare S. Mariæ, ubi S. Venerandus, et S. Linguinus, et S. Nepotianus, et S. Avitus, et S. Clara, et alii sex millia ducenti in corpore quiescunt, quorum nomina Deus scit. Ea vero ecclesia, in isthic unnotat Savaro, hodie intra hortos Illidiani cœnobii est.

translata
22 Dec.

6 Reliquiæ vero ipsius Sancti an. 1311, XI Kal. Januarii, cum reliquiis S. Illidii in eadem capsula discretim conclusit Arbertus Episcopus, rogatu Guidonis Scoti Abbatis Illidiani, ut testatur idem Savaro ex veteri MS. e quo ista addit: Porro nonnulla pars pulveris et ossium corporis B. Venerandi dimissa sunt in capella sua, sub suo altari, infra pristinum ejus sepulchrum sub analogio factum. Citat idem veterem tabulam Illidianam, in qua hæc leguntur: Nam in B. Illidii monasterio B. Venerandus Episcopus, S. Mariæ amore aliorumque Martyrum, requiescit. De S. Illidio, qui Gallis S. Allyre dicitur, agemus xiv Decembris.

anne etiam
ad proprii no-
minis eccle-
siæ.

7 Celebratur S. Venerandi Translatio XXII Decembris eodem Savorone teste, quo die eam in suo Martyrologio consignavit Andreas Saussaius; iterumque, eundem tamen omnino, XXI Novembris, ast hoc XVIII Januarii die, in prolixiori cloyio post aliu sic scribit, nec indicat quo auctore: Porro apud Arvernos adeo insignia extiterunt illius merita sanctitatis, ut eum sepultus fuisset in S. Illidii basilica, postea radians miraculis, corpus ejus venerandum in proximam ædem fuerit translatum, quæ in ejus honorem ædificata, nuncupationem ab ejus nomine accepit, quo in hunc usque diem claret conspicua. Reliquiæ vero ejus sub analogio compositæ, subitas altare diu requieverunt. Donec tandem Adebertus Episcopus, petitioni annuens Guidonis Scoti Abbatis Illidiani, cum reliquiis S. Illidii in eadem capsula easdem discretim conclusit, et suo annulo obsignavit anno Domini 1311, xi Kal. Januarii, qua die ejusdem translatio ibidem recolitur, etc. Prioris translationis ex æde S. Illidii ad proprii nominis basilicam, nullam apud S. Gregorium Turonensem, ut Savoronem, vestigium.

DE SANCTO VOLUSIANO MARTYRE EPISCOPO TURONENSI IN GALLIA.

CIRCA AN. AD.
XVIII JANUAR.

S. Volusiani
natalis;

Turonis in Gallia hoc die natalis agitur S. Volusiani Episcopi, qui a Gothis captus, in exilio spiritum Deo reddidit: ita Martyrol. Rom. Meminit quoque illius Molanus in Addit. ad Usuardum, et Glinius in natalibus SS. Canonico. Martyrem alii vocant quod etsi non titulo religionis occisus tamen ejusdem odio religionis calumniam passus ob impiis, sicque relegatus, vel exilii ærumnis confectus sit,

vel gladio, ut post dicitur, percussus. Galesinius et Martyrologium Germanicum: Turone S. Volusiani Episcopi et Martyris. Molanus quoque in priori editione additionum ad Usuard. Martyrem vocat. Andreas Saussaius in Martyrol. Gallicano: Eodem die Turonis S. Volusiani Episcopi ejusdem Metropolis, et Martyris gloriosi, qui a Gothis Aranis captus, et in odium orthodoxæ, quam asserebat, veritatis, huc et illic

illuc raptatus, varieque exagitatus, Deo beatum spiritum in exilio reddidit. *Idem in supplemento, plerum capite scribit, ut mox dicimus.*

2 *De eo ista scribit S. Gregorius Turonensis lib. 2, hist. cap. 26.* Post hæc B. Perpetuus Turonicæ civitatis Episcopus, impletis 30, in episcopatu annis, in pace quievit. In ejus loco Volusianus unus ex Senatoribus subrogatus est. Seda Gothis suspectus habitus, episcopatus sui anno septimo in Hispanias est quasi captivus abductus, sed profinus vitam finivit. In ejus loco Verus succedens, septimus post B. Martinum ordinatur Episcopus. *Mendum hic videtur irrepsisse: nam lib. 10, cap. 31, ubi omnes recenset Turonicos Episcopos, tertium S. Martinum statuit, octavum Verum, medios Briccium, Eustochium, Perpetuum, Volusianum; ut Verus non nisi sextus sit a S. Martino.*

3 *Mirum est ipsam Verum non esse in Sanctorum quoque tabulis relictum, qui eadem, qua Volusianus, causa in exilium deductus, vitam finivit, ut idem tradit S. Gregorius lib. 10, cap. 31, ubi de Volusiano ista scribit: Septimus vero Volusianus ordinatur Episcopus, ex genere Senatorio, vir sanctus, et valde dives, propinquus et ipse Perpetui Episcopi decessoris sui. Hujus tempore jam Clodoveus regnabat in aliquibus urbibus in Galliis. Et ob hanc causam hic Pontifex suspectus habitus a Gothis, quod se Francorum ditioribus subdere vellet, apud urbem Tholosam exilio condemnatus, in eo obiit. Hujus tempore vicus Mantolomans ædificatus est, et basilica S. Joannis Majori-monasterio. Sedit annos septem, menses duos.*

4 *Vixit Volusianus, inquit Baronius in Notis ad Martyrolog. temporibus Childerici filii Clodovei Regis Francorum: ut quis iste Childerici Clodovei filius? Vixit sub ipso Clodoveo Childerici filio. Error tamen videtur aliquis irrepsisse apud Gregoriam in unius decessorum S. Martini. Hanc ipse obiisse scribit Casario et Attico Coss. qui fuit annus Ch. 397, ulii 400, vel 401. Briccio successori tribuit annos 47. Eustochio 17. Perpetuo 30, Volusiano 7, et menses 2. Vero 11, dies 8. Licinio 12, menses 2, dies 25. Ast ut idem scribit, Licinii tempore, Clodoveus Rex victor de caule Gothorum Turonis rediit. Enacides anno 507, contigit. Sederunt deinde Theodorus et Proculus annos 2. Dimissus deinde per electionem præfati Regis ad episcopatum accessit. Obiit Clodoveus anno Christi 511, ab obitu S. Martini 112, ut juxta jam positum et ipso computum efficitur 112. usque ad terminum Licinii, usque ad Dinisium 126. Quil, quod ipsemet lib. 2, cap. 43, obiisse Clodoveum scribit nono undecimo Licinii Episcopi? forte lib. 10, legendum est, per electionem præfate Regine, scilicet Chrodieblis, de qua prius egerat, electum esse Dinisium. At juxta priorem Gregoriæ calculum, si anno Licinii undecimo obiit Clodoveus, seditque Verus annos 11, dies 8 sequeretur S. Volusianum circiter annum 490, pulsam, qui erat Clodovei 9. Et videtur ianere S. Gregorius lib. 2, cap. 27. Clodoveum adhuc gentilem fuisse cum Episcopatum adeptus est Verus: baptizatus est autem Clodoveus anno 496. Hæc de S. Volusiani aetate.*

5 *De martyrio ita scribit Saussains in supplemento Martyrologii: Apud Fuxam inter Apameam et Vanillas in finibus Tolosanorum natalis S. Volusiani Episcopi Metropolitanæ Turonicæ et Martyris, qui (ut in Martyrologio isto prenotatum est) a Gothis Sede ejectus, et in has partes relegatus, post multas jactationes, demum obruncatione capitis agonem gloriosam complevit. Cui autem cervicis præbere abscondendas juberetur, baculum humo infixisse suum, traditio est incolarum, qui in arborem incognitam excrevit, in hanc usque diem manentem.*

6 *Gualtinus Catellus lib. 3, rer. Occitan. scribit accolum traditione custare, in Comitatu Fuxensi inter Castrum Appamiarum, urbem novæ Episcopatum, et Castrum Barillas, sive Barellas, septem ab urbe To-*

losam miliaribus, interfectum: extare eo loco arborem, ad quam ob sancti Martyris memoriam concursus populi fit. Bertrandum Eliam citat auctorem historicæ Fuxensium Comitum, qui se cum septus conspexisse testatur, neque cujus et generis esse cognoscere potuisse; memorari autem e Sancti martyrio huculo eantem. In Chronicis Comitum Fuxensium patria lingua scriptis, quæ idem allegat, plura commemorantur de S. Volusiano, qui Voullia isthuc appellatur: a Gothis inter Appamius Barellasque interfectum: corpus a tauris duobus ad eorum junctis, dejectum ad urbem S. Nazarii Fuxensi castella proximam: plures a Comitibus Fuxensibus possessiones S. Volusiano dicatas ac traditas, quas sigillatim enumerat.

7 *Mons-Gaudi, vulgo Montgausi, vel Montganci locus est e regione oppidi Fuxensis situs, in quo sæculum Desjura Virgini sacrum, frequentissimo populorum concursu celebre. Hæc S. Volusiani Rogerio Bernardi F. secundo Fuxensi Comite anno 1107 translatus, narrat eadem Chronica Fuxensium Comitum, unaque S. Antonii Appamiensis, S. Antonii Lezatensis, S. Ferreoli, reliquias. Piparum Massoans lib. de Fluminibus Gallie, de Aurigera fluvio ugens, (qui e Pyrenæis ortus, Fuxam, Appamiusque albat, et Garunne tandem duabus a Tholosa leucis miscetur, vulgo Aurige dictus) ita de huc S. Volusiano translatione scribit: Nec procul (Fuxo) visitur sacra Montis Gaudii basilica a Carolo Magno, ut aiunt, instituta, multisque donariis et redditibus ornata, quæ postea Volusiani corpore in eam urbem translato, studio et diligentia Rogerii secundi Fuxensium Comitum, multum incluruit. Petrus quoque Olthagaryus in Fuxensium Comitum historia scribit Rogerium, paulo ante quam e vita discederet, jussisse S. Antonii refecti corpus, et Lezatam transferri; ipsamque undis pedibus pompam religiose esse præsentum: translatus quoque S. Volusiani corpus ad Montem-Gaudi, evocato ad eam solemnitate Amelio Tholosano Antistite, et Raymundo Barbastrensi.*

8 *Plenus de ea translatione Catellus ex Guilielmi Laperriere historia Fuxensi, qui Marici jussu plerum capite S. Volusiano scribit: translatum vero corpus anno 1111, ad Montem-Gaudi solemnitate Amelio Tholosano Episcopo, Clerus omnis qui in vicinis ad quatuor aut quinque leucas, oppidis, pagisque morabatur, Raymundus Barbastrensis, aliique Antistites, ac propinqui Nobiles, et vis populi infans.*

9 *Idem Catellus lib. 4, ejusdem translationis meminit, ubi Rogerii Comitis prædicat pietatem, qui S. Antonii ad Lezatense cenobium translationi anno 1097, non solum eam multis Præsulibus atisque sacris hominibus adfuerit, sed sua ipsemet involuta chlamyde, Sancti ossa ad ipsam usque cranoham, nudo semper capite incedens deportavit: anno deinde insequenti 1098, S. Volusiani et S. Ferrioli reliquias ad suællum Montis-Gaudi transferri curavit.*

10 *De anno hujus translationis non sit inter auctores convenit. Olthagaryus paulo ante Rogerii obitum tradit contigisse: ac decessisse anno 1111. Rogerium aut Catellus, anno suscepti regnatus 17. Annales Fuxenses ab ea citati, anno 1107, factam translationem voluit: Catellus 1098, et antea ex Guilielmi Laperrieri fide, 1111. Amelium Tholosanum Episcopum scribit lib. 3, ubi rursus hujus translationis meminit, circiter annum 1098, ruderi Isarno Episcopi successisse, sedisse certe anno 1100, ut in pluribus Actis sequentium legitur. Sed cum deat B. Raymundus Barbastrensis Episcopus interfuisse, necesse est non ante annum 1104, accidisse: non enim, ut in ejus vita scribit Elias Canonius Barbastrensis, obiit anno Christi 1126, cum sedisset annos 21, menses 8, dies 21, sequitur anno 1104, mense Septembri aut circiter ad eam Cathedrali erectam, ipso nempe tempore, ut idem testatur auctor, quo Petro I, Aragonie Rege Alphonsus I. Bellator successit, eam B. Raymundi vitam obiit annis XXI. Mai.*

Ex volus.

arbor et ejus baculo

sepultura.

translata: ejus celiq. e.

a quo,

qua solemnitate.

quo anno.

elegit.

hujus causam

tiã.

S. Gregorius Turonicæ cal-
culum inveni-
tu.

S. Volusiani
martyrium.

estus loci

DE S. SULPITIO EPISC. TRAJECTENSI IN BELGIO.

CIRCA AN. D.
XVIII JANUAR.

Gentis Tungrorum in Germania secunda Episcopos post S. Servatium, (qui a temporibus filiorum Constantini ad Theodosium seniore[m] floruit) trecentos fere et quadraginta per annos, Trajecti ad Mosam sedisse, donec Leodivm demigrarent, XIII Januarii in Designato indicatum est; solitosque modo Trajectenses Episcopos dici, modo Tungrorum; nam et ipsum in Tungris erat Trajectum, ab Atuatuca tribus circiter distans leucis, locoque opportuniore situm; sed priorum decuit, usque ad S. Domitianum qui concilio Aurelianensi V, anno Christi 549, subscripsit, pro illorum temporum caligine obscura remansere acta; sive, quod quidam volunt, annis 114. Sedes post S. Servatii mortem ad S. Remigii tempora, conversionemque Clodovaei vacavit; sed, quod verisimilius est, sub Francorum ceteri gentilitium dominatu, utcumque se tueri modicis grex Christianorum poterat, Patrem sibi ac Episcopum constituit.

Trajectenses
Episcopi.S. Sulpitii
natalis,

translatio,

2 Sextus ergo a S. Servatio fuit S. Sulpitius, cujus XVIII Januarii natalem consignat Kalendarium SS. provincie Leodiensis, Ferrarius, Saussais, consentiente Placentio, MS. Florarium XVII Januarii enim refert: MS. quoddam Carthusiae, Bruvellensis IX Februarii; in hoc quoque XV Augusti ista habentur: Translatio S. Supplicii Episcopi Trajectensis superioris, qui supra ponitur V id. Febr. Alii quoque (ut Harigerus Abbas, Aegidius Auræ-vallis, Saussais in Supplemento Martyrologii hoc ille) Supplicium appellant, uti et Bituricensm, de quo XVII Jan. egimus.

Trajectum superius vocari alibi monuimus hoc ad Mosam situm, quod aliud sit inferius vulgo Ultrajectum appellatum.

3 Id Solum de Sulpitio in Actis Episcoporum Leodiensium cop. 31, ad Harigerum Abbatem addidit Aegidius Auræ-vallis monachus: Quo (Resignato) defuncto, quintusdecimus extitit B. Supplicius Episcopus. vir pietate et misericordia per omnia laudandus. Joannes Placentius Nasonis cujusdam filium fuit, quem Acta Episcoporum Trajectensium Sanctum Nasonem vocant: sed et hæc Acta apocrypha sunt, et Placentius quod n[on] res illas vetustiores attinet nullius fidei.

acta obscura.

4 Obiisse Sulpitium anno 510, scribit Ferrarius, Claudius Robertus 519. MS. Florarium 532. Placentius scribit consecratum anno 517, seilicet annis 8, sub Apostolicis viris Hormisda, Joanne I, et Felice IV imperantibus Anastasio, Justino sene, et Justiniano magno, sed hæc invicem non congrunt. Nam si scilicet ab anno 517, annis 8, ergo 525, ad suum 526, mortuus est, qui erat Joannis Papæ tertius, Justinus senioris octovus; sique nec ad Felicis Pontificatum pervenit, nec ad Justiniani imperium. De tempore Sedis horum primorum Episcoporum consule Aegidii Bucherii nostri Appellarem ad disputationem historicam de primis Tungrorum Episcopis post tomum 2 Chapevilli. Videtur circiter annum 500. S. Sulpitius floruisse. Placentius scribit in acie Servatiana sepultum; cum ea nempe postmodum condito est.

atas.

DE SANCTIS VIRGINIBUS

LIBERATA ET FAUSTINA,

NOVOCOMI IN ITALIA.

CIRCA ANN.
DLXXX.
XVIII JANUAR.
Sanctarum
harum natalis
18 Jan.

Novocomi in Gallia Cisalpina S. Liberatæ Virginis agitur hoc die natalis, ut tradit Martyrologium Romanum. De qua Bellinus quoque, Maurolycus, Molanus in Addit. ad Usuardum: Ipso die S. Liberatæ Virginis. Faustina[m] sororem alii jungunt; Galesinus: Novocomi sanctarum Virginum Liberatæ et Faustinae, consentiunt Wion, Menardus, Dorguinus. De Faustina peculiariter Ferrarius in generali catalogo SS. Novocomi in Insalubria S. Faustinae Virginis, et sororis S. Liberatæ. Citat Baronius in Notis ad Martyrologium Tabulas Ecclesiarum Comensis, Galesinus Breviarium Aquileiense et Comense, Ferrarius præterea Lectiones Ecclesie Placentinae: tradique hic Comi, Placentiæ, Veronæ simul has Virgines colit.

idibi 21 April.

S. Liberata
una martyr.

2 Augustinus Valerius lib. de Episcopis et Sanctis Veronen[s]ibus, de iis ista tradit: S. Liberæ Virginis festum apud Ecclesiam Veronensem ex consuetudine antiqua celebratur sub officio simplici die 21 Aprilis, ut in omnibus antiquis Calendariis civitatis Veronæ, præsertim ex Calendario Martyrologii Ecclesie Cathedralis, ubi dicitur: XI CAL. MAJ S. LIBERÆ VINC. Unde colligitur S. Liberam non fuisse Martyrem, licet in quibusdam Calendariis descripta sit Virgo et Martyr. Idem confirmatur ex ejus vita descripta in libro antiquo ex membranis, cooperto corio rubro, in folio parvo, chartarum 48, folio 39, apud monasterium S. Euphemie Veronæ. In Breviario etiam antiquo ex membranis Ecclesie S. Bartholomæi in monte legitur Virgo tantum. Hinc etiam patet falsum esse S. Liberam fuisse matrem illius, quem suscitavit S. Syrus Veronæ, dum Papiam pergeret, ut quidam scriptum reliquit, cum S. Libera Virgo celebretur. Habet ecclesiam, quæ

prius ecclesia S. Syri appellata fuit. Hæc beata Virgo habuit sororem S. Faustina[m]: quæ ambæ vitam monasticam apud urbem Comum duxerunt, ut in prædicta historia.

3 Hæc apud Comenses, et Brixianos Liberata appellatur, qui ejus festum ac etiam S. Faustinae celebrant: sed alii 18 Januarii, alii xi Aprilis, juxta eorum consuetudinem. A Francisco Corna in libro, de quo supra Lingua vernacula Liberata appellatur. Hinc factum est quod cum lingua vulgari Veronensi apud priscos pro S. Liberata diceretur S. Libera, et pro S. Consolata S. Consola, Latine pro S. Liberata dicta est S. Libera. Usuardus impressus Lovanii 1568, sic habet die 18 Januarii: Ipso die S. Liberatæ Virginis.

Liberata dicta.

4 Super janua[m] majorem ipsius ecclesie ad Occidentem est imago unius Episcopi in habitu Episcopali, quæ habetur imago S. Syri; a cujus latere dextro et sinistro sunt duæ imagines sanctarum mulierum cum diademate in capite, depictæ anno Domini 1366, 20 Aprilis: quæ habentur imagines SS. Liberæ et Faustinae sororum. In tabula ex membranis in ecclesia S. Liberæ, ubi sunt descriptæ antiquæ Indulgentiæ anno 1338, conceditur Indulgentia non solum in festo S. Liberæ sed etiam S. Faustinae: ex quo apertissime colligitur S. Liberam fuisse S. Liberatam sororem S. Faustinae, quæ ambæ fuerunt Virgines tantum. Imo ex traditione celebratum ejus festum in ipsa ecclesia celebratur Virgo tantum. Extant etiam duo versus ad caput imaginis ejus antiquæ in pariete ipsius ecclesie id attestantes:

Antiarum
imagines.

Libera Virgo Dei precibus, pietate benigna

Tu memor esto mei liberans a morte maligna.

5 Mantuæ XVI Januarii, ut testatur Ferrarius, colitur S. Libera in propria ecclesia; quam Liberatam hanc

hanc Comensem esse arbitratur. At 21 Aprilis idem Ferrarius in generali Catal. SS. Veronae S. Liberæ Virginis. Wion: Verone SS. Liberæ et Faustinae sororum et Virginum sanctimonialium. Utramque eodem die refert Dorganus. Et Wion quidem translationem earum hoc die revolvi existimari, cum natalis XVIII Januarii agatur. Idem tamen Wion, atque ex eo Menardus, et Ferrarius in generali catal. XXI Martii: Veronae, Translatio SS. Liberatæ et Faustinae sororum et Virginum sanctimonialium. Auctur vita scribit geminum factam translationem: primis ignorari diem, alteram XIII Maii contigisse. Ferrarius in generali catal. XIV Martii: Comi Translatio sanctorum Martyrum Proti et Hyacinthi, ac sanctarum Virginnum Liberatæ et Faustinae.

6 Vitam antiquam, a Viterbo Augustino citatam, necdum nancisci potuimus. Quam dumus, ea a Francisco Balarini parte 3 Annal. Comensium, Italice scripta est. Breviorem aliquando edidit Ferrarius in Catalogo SS. Italia, et Abrahamus Bazarini to. XIV, Annal. ad an. 1317, num. 8, ubi de earum aqit translatione. Breviter Liberatæ meminit Silvanus Razzi to. 1, de feminis sanctitate illustribus.

VITA

Italice scripta a Francisco Balarini.

Sanctæ Virgines Liberata et Faustina patrem habuerunt a Joannem virum nobilissimum, b dominum arcis et oppidi Genesini, in c Cortiis Alpibus siti; cui ad Meridem earundem Alpium juga imminet, circum late patentem agrum a Septemtrione Padus irrigat: qua jam tum commare per viam d Claudiam e Gallia in Italiam negotiatores solebant. At non ille Alpes Cortiæ sunt, quas in Gallia Cisalpina locat Strabo; verum Apennini pars, in qua et Bobium oppidum; vocanturque nunc Montes Placentini, ut Paulus Longebardus et Merula scribunt.

2 Viderant pie sorores mulierem quandam implacabiliter conjugis morte lacerantem: eo ergo luctu commotæ statuerunt a conjugio ipsæ abstinere, et sanctius vitæ institutum arripere. Parente igitur hujus consilii ignaro, pretiosa ex auro argentoque monilia capiunt, ac Marcello religioso sacerdote comite Commu, triduo distantem civitatem, petunt. Maleste id primum parvus tulit, non quod a Dei cultu vitæque severiore avocare eas vellet, sed veritas ne sâbita illa ac clandestina fuga a juvenili profecta levitate esset; quæ nimirum bonæ specie suspensum ad ejusmodi res aggrediendas improvidam juventutem impellit, et quibus nihil aut perparum, sera penitentiæ, percipi emolumenti possit. Scriptis igitur cum insigni paterni amoris significatione litteris, eas admonet, caveant etiam atque etiam, ne hoc consilium, diabolica fraude, sinistro fine arreptum sit. Revertentur potius domum, in matrimonium nobile et opulentum collocandæ. Sin ea penitus insita animis sententia esset, veraque a divino afflata Spiritu; tum vero urgerent constanter bene cepta, quodque ultro præcepissent ad eorum iter, indefessa peragerent. Nil sibi accidere juvenilius posse. Ut verum ex earum litteris certum habuit, hæc et divinitus manasse primum et alte impressa esse consilia, ut erat prædixit, amplius iis reditus tribuit, ut commodum fabricari monasterium, sequæ alere valerent.

3 Discant parentes, non temere a religionis consilio revocare liberos, cum a Deo id illis injectum perspiciunt: non et divinum alioquin in sese ultionem provocant; et fas est filiis (adhortante etiam S. Hieronymo) patrem matremque calcare, ut ad Dei obsequium evadent; et crebro finestis exitis filiis manent, cum divine repugnantur vocati. Neque vero oportet, sive impellente avaritia, quæ idolorum est servitus, seu qua alia humana ratione, nimis, verberibus, aliisque molis cogere, timidus præsertim

et simplices puellas, ut invitat religiosam vitam complectantur; (etsi status virginialis pudicitia longe præstare conjugali videatur) ut quas ipsi genere, perestare clastro, ne dicam carcere contineant. sub severissima disciplina, nulla habita scandali ratione, ac presentis periculi in quod illæ precipitantur anime, quæ mortalia cuncta longe pretio antecedunt. Estque ea res certe quidem hæreticorum, qui nunc Ecclesiam impugnant, maledictis obnoxia. Nec mihi illud Apostoli objiciant: Qui matrimonio jungit virginem suam bene facit; et qui non jungit, melius facit. Scitmentim illud scholæ sanctorum Doctorum, ita quidem se rem habere si libertas adsit agendi quæ velit, non vero si vi consensus extorquetur Virginiis. Et profecto cum celestis ira provocatur, tum Apostolica excommunicatio incurritur, a sacro Concilio Tridentino intentata, cujus in terribili illo extremi diei iudicio exactam rationem Numen reposcet. Atque in eam rem intendant quoque animum necesse est ii, ad quos ejusmodi actionum cura et censura pertinet, ne pari cum secleratis illis hominibus et quavis fera immanioribus supplicio opprimantur.

4 Ut ad institutum redeamus; præerat eo tempore Ecclesiæ Comensî S. e Agrippinus decimumtertius Antistes, coram quo votum perpetuæ virginitatis sanctæ sorores nuncuparunt, habitumque et regulam recentis adhuc Benedictinæ familiæ susceperunt: ac patre sumptus præstante oratorium Deiparæ Virginis Mariæ nomine statuerunt, quod postmodum S. Ambrosio dedicatum, situmque est ad ipsos urbis muros.

5 Cum vero plurimæ ad eas piæ sodales aggregarentur, f in alium extra urbem locum demigrarunt, ubi egregium construxere coenobium, cujus ecclesia S. Joanni Baptistæ consecrata, hodie S. Margaritæ appellatur. Hic cum amnis plurimis sanctissimam severissimamque vitam sanctæ Virgines egissent, claræ etiam miraculis, optatum tandem adeptæ sunt finem laborum: et Faustina quidem junior natu xv Januarii migravit e vita, triduo post Liberata, circiter annum 380, ambe in eadem S. Margaritæ aede tumulate.

6 Verum qua tempestate Mediolanenses inter ac Comenses g bellum fuit, carum sancta corpora in urbem illata, inque S. Mariæ basilicæ cathedrali recondita sunt, Gundone iam Ecclesiam regente, sub annum 1096. Dies consignata non est, quod nulla publica celebritate ea facta sit translatio. Annis deinde h 221, elapsis, sub majore ejusdem templi aura solemniter collocaatæ sunt, cum Episcopus esset a Leo Lambertengus anno 1317, 13 Maii. Festivitate earum peragit Ecclesia xviii Januarii.

a Joannem vocat Ferrarius, et Bionius.
b Ferrar in Curia Genesini inter Padum et Apenninum agri Placentini arcem, in qua habitabat, dominantis etc. In Notis ad general. Catal. SS. hoc die, scribit arcem Genesinam, vulgo la Roccha d'Alges dici, sitamque ad radices Apennini, 20 militibus passuum Placentia distantem.
c Cortiis Alpes alibi sunt, ut hic mox subjicitur, ubi nempe nunc Mons Cenisius. Sed veda a scriptoris cum Apenninum, Alpes Peninns esse, et quidem ab Hannibulo et Porroian transito, quasi Pannius dictus existimarent, nomina etiam Alpium confuderunt, et que Martiniæ erant, Cortiis appellarunt. Itæ præter hoc citatos a Balarini, Leander in Lombardia Cispadana, de Bobio oppido agens, de quo nos 21 Novemb. ad S. Columbanum vitam. Quippe quoniam in Apennini jugo sitam est, quod Alpius Coetus adhaeret, immo pars illarum est.
d Non ita prope a Placentia est via Claudia, que Roma Lucanæ duat, perque mardana Luperam in Galliam.
e Colitur S. Agrippinus Comensî Ep. 17 Junii.
f Ferrarius. Sed ab populi frequentiam inde secedentes, ad Covicam Rusolum hunc pascit ab urbe ecclesia S. Joanni Baptistæ dicata, ea. Idem habet Bionius.
g Belli hujus causam scribit Balarini lib. 1, cap. 7, fuisse Cædem Lamberti Carvini Mediolanensis, qui in Comensibus Episcopatum dederat Henricus II, Imperator, cum legitime electus esset, et a Pontifice Urbano II, confirmatus, Lambolfo excommunicato, Gundo Gramobas, qui anno 1120, sedis suæ decessit.
h Librari culpa exoritur erat 321, apud sequenti chronologæ, ab aliis quoque assertæ, repugnabat.
i Die ex Ordine Moniorum assumptus anno 1200, celebratis bellis exoptatus, tandem anno 1327 obiit, teste Balarini.

ACTORE FRANC BALARINI

1 Cor 7 38.

e Sanctæ Virgines monasterium constitutum

f aliud novum.

g Armantur

y Transsecantur eorum reliquæ.

h iterum.

vita.
a b
c
Sanctorum Virginum pariter, ac juvenis
d
12: 18
Occasio consuetudinis
Eius
Censura a patre explorata.
An revocata retinere
A 9. m.

DE SANCTO LEOBARDO RECLUSO

IN MAJORI-MONASTERIO APUD TURONES.

CIRCA AN.
DLXXXIII.
XVIII JANUAR.

S. Leobardi
natalis,

vita,

etis,

reliquar.

Monasterium S. Martini, quod vulgo Majus-Monasterium vocant, Gallice Marmoustier duobus a Turonum urbe distans passuum millibus, plures religiosa virtute claros dedit ascetas. In his S. Leobardus fuit, de quo Martyrologium Romanum XVIII Januarii. Ibidem (Turonis) S. Leobardi reclusi, qui mira abstinencia et humilitate refulsit. Ejusdem meminerit Galesinius, Sanssaus, Molanus in Addit. ad Usuardum, Wion, Menardus, Dorganius, Canisius, aliique Maurolycus et Martyrol. Colonien. Leobaldum vocant; Carthusiani Colon. in auctario ad Usuard. Leopardum. hinc Florarium: Turonis Leopardi Confessoris. et quibusdam interjectis: Monasterio-Majori S. Leobaldi Confessoris. Felicianus Leobardum vel Leobaldum appellat: Ferrarius Leopardum, et XVII Januarii refert.

2 Vitam S. Leobardi scripsit S. Gregorius Turonensis lib. de Vitis Patrum, cap. ultimo. Quam antea a Surio editam, cum MS. S. Mariae de Ripatorio et alioque excusis exemplaribus contulimus. Eandem sed paululum contractam, recitat Benedictus Gononius lib. 2, de vitis PP. Occidentis, Zacharias Lippelons, aliique. In vita S. Gregorii Turonensis 17 Novemb. hac de Leobardo habetur: Nec dissimili virtute circa Beatum quoque Leobardum extitit sollicitus: quem nequam spiritus ita sinistris cogitationibus agitabat, ut propter quamdam verborum contumeliam, qua se dudum recluserat, migrare decrevisset. Sed nec iste potuit incurvere easum, qui Gregorium meruit habere sublevantem. Nam cum solito ad Majus-Monasterium, quasi sacra Martini vestigia deosculaturus, adiret, sollicitus pastor qualiter ovis amore Christi vinculata se gereret, ad ejus tugurium divertit. Cui mox ille secreta cordis, quae diabolus quasi rationabilia confinxerat, eidem reseravit. Qui profusus, sagacissimo ut erat ingenio, diaboli commenta deprehendit, et non minimo dolore suspirans, increpare hominem coepit, ac diabolicam calliditatem verbis competentibus denudavit: domumque reversus, libros ad propositum monachorum et congruos pia sollicitudine transmisit. Quibus relectis, non solum ab illa, quam patiebatur, incursione curatus est, sed etiam in sensus acumine multum provectus. Hinc porro actas S. Leobardi colligi potest, cum anno 372, ad episcopatum erectus sit Gregorius.

3 Joannes Savaro in Originibus Cluromontanis scribit S. Leobardi Abbatis reliquias in S. Pauli aede Arvernus asservari, quod ex libello 2 de Sanctis, eccles. et monaster. Claramont. accepit, ubi ita habetur num. 14. In ecclesia S. Pauli, ibi requiescit S. Leonardus. ad quae ita ipse commentatur: Arvernæ territorii indigena, S. Gregorii Turonensis coetaneus, reclusus in cellula Majori-Monasterio propinqua, qui in summa austeritate bene acto vitæ cursu, in sepulchro, quod ipse sarculo in cellula sua sculpserat, depositus est. Gregor. Turon. de vita PP. cap. ult. quem postea Arverniam, ut suum vindicasse crediderim, et in hac S. Pauli ecclesia colloasse. Ita ille sed tenne id argumentum, cum Leonardus appellatur, cujus nominis plures in Gallia Sancti vixere.

VITA

AUCTORE S. GREGORIO EPISC. TURON.

Ecclēsia fidelis ædificatur, quotiescumque Sanctorum gesta devotissime replicantur: et licet de his teneat maximum gaudium, qui ad initio retatis religiosam vitam duxerunt, pervenire meruerunt ad perfectionis portum; tamen et de his, Domino ju-

bente, lætatur, qui conversi a sæculo, opus inchoatum valuerunt perducere, divina opitulante misericordia, ad effectum.

2 Igitur beatissimus Leobardus Arvernici territorii indigena fuit, genere quidem non Senatorio, ingenio tamen: qui ab initio Deum in pectore tenens, cum non floreret natalibus gloriosis, tamen meritis præfulgebat. Hic tempore debito cum reliquis pueris ad scholam missus, quidpiam de psalmis memorie commendavit, et nesciens se Clericum parabat innocens ministerium.

3 Sed cum ad legitimam pervenisset ætatem, cogentibus juxta consuetudinem humanam parentibus, arulam puellæ, quasi uxorem accepturus, dare impellitur. Illo vero respuente, ait pater: Cur, dulcissime fili, voluntatem paternam respuis, nec jungi vis comubio, ut semen excites nostro de genere, sæculis sequentibus profuturum? Casso enim labore exercemur ad operandum, si possessor deerit ad fruendum. Quare implemus domum opibus, si de genere nostro non processerit, qui utatur? Quid mancipia dato pretio nostris ditionibus subjugamus, si rursus alienis debent dominationibus subjacere? Obedire filios debere voci parentum scripture testantur divina: et tu cum inobediens esse parentibus probaris, vide ne te cœlestibus eruere nequeas ab offensis. Hæc patre eloquente, licet haberet alios filios, facile tamen tali ætatulæ persuasit, voluntati suæ non contraire. Denique dato sponsæ annulo, porrigit osculum, prebet calceamentum, celebrat sponsalium diem festum.

4 Interea genitor genitrixque, mortis somno sopiti, migraverunt a sæculo, vitæ præsentis curriculum jam peracto. Hic vero cum uno germano, tempore luctus expleto, oneratus donis nuptialibus alterius fratris pergit ad domum: quem in tantum reperit vino madidum, ut nec cognosceret, nec recipere vellet propria in domo germanum. Ille vero suspirans et lacrymans, secessit in partem, venitque ad tugurium, in quo fœnum fuerat aggregatum, atque ibi colligato præbens equo pabulam, decubuit super fœnum ad quiescendum. Expergestus autem media nocte, surgit de stratu suo, erectisque ad cœlum manibus, gratias agere coepit omnipotenti Deo, quod esset, quod viveret, quod aleretur divinis ejus, et alia multa hujusmodi prosecutus. Cumque suspiria longa protraheret, atque lacrymis crebris genas ubertim rigaret; Deus omnipotens, qui illos quos præscivit et prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui, compunxit cor ejus, ut relicto sæculo manciparetur ad cultum divinum. Tunc ille quasi jam Sacerdos eustosque animæ suæ, prædicare sibi ipsi exorsus est, dicens: Quid agis anima? quid in ambiguo suspensa teneris? Vanum est enim seculum, vana sunt concupiscentiæ ejus, vana gloria mundi, et ea, quæ in illo sunt, omnia vanitas. Melius est igitur relinquere eum, et sequi Dominum, quam ad ejus opera præchere consensum.

5 Hæc effatus, cum diem terris reddere lux diurna cœpisset, ascenso equo coepit ad hospitium suum reverti. Cumque per viam jam laetis pergeret, volvere intrase coepit, quod ageret, quo abiret; dixitque: Expertam B. Martini tumulum, unde procedit virtus alia super infirmos; credo enim, quod et mihi ejus oratio iter reseret ad Deum, qui deprecatus ipsum Dominum, mortuos reduxit a tartaro. Et sic viam carpens, oratione comite, S. Martini basilicam est ingressus: circa quam diebus paucis commoratus, transitu a mane, ad cellulam Majori Monasterio propinquam,

S. Leobardus
litteras discit.

contrahit cum
puella sponsa:

deliberat de
relinquendo se-
culo:

adit Majus
Monaste-
rium:

ii

pinguam, de qua Marius quidam recesserat, devotus accessit : ibique se propriis manibus membranam faciens, ad scribendum aptavit; ibi se, ut Scripturas sanctas intelligeret, ad Davidici carminis psalmos, qui dudum exciderant, memoria retineret, exercuit. Sicque divinarum Scripturarum lectionibus eruditus, cognovit verum esse quod ei Dominus prius inspiravit in corde. Sed ne hæc cuiquam fabulosa videantur, que retulimus, testor Deum, qui ab ipsis benedicti hæc ore cognovi.

6 At vero interposito pauci temporis spatio, talem se tantumque præbuit, ut honoraretur ab omnibus : acceptoque sarculo, cellulam in quam ingressus fuerat, incidens lapidem, ampliavit : in qua cellula delectabatur jejuniis, oratione, h psallentio, lectione : nec unquam a divinis officiis et oratione cessabat. Scribebat interdum, ut se a cogitationibus noxiis discerneret.

7 Interea vero ut se tentator manifestaret Dei servis semper inimicum ac invidum, cum quidam de sanctis monachis item quamdam cum vicinis fratribus habuisset, immisit ei cogitationem, ut relicta cellula illa, ad aliam transmigraret. Cumque ibi e ad orationem solito devenissemus, dolui nobis veneni grassantis apperuit. Ego vero suspirans non minimo dolore, increpare hominem cœpi, asserens diaboli esse calliditatem, librosque ei et vitas Patrum, ac institutionem monachorum, vel quales, qui recluduntur, esse debeant, vel cum quali cautela monachos vivere oporteat, abscedens ab eo, direxi. Quibus relictis, non solum cogitationem pravam a se discussit, verum etiam tanto sensum aciem erudit, ut miraremur facundiam locutionis ejus. Erat enim dulcis eloquio, blandus hortatu, eratque ei sollicitudo pro populis, inquisitio pro Regibus, oratio assidua pro omnibus Ecclesiasticis Deum timentibus. Verumtamen nec sibi, ut quidam, densis capillorum flagellis, aut barbæ demissione prædebat; sed certo tempore capillum tondelbat, et barbam.

8 In qua cellula viginti et duos annos in hoc opere degens, tanta Domini gratia confortatus est, ut pustulis malis saliva oris sui perunctis, vim veneni savientis opprimeret. Frigoriticis vero per poenulum vini, caractere Crucis beatæ sanctificatum, frigus arcedens, æstusque restinxit; non immerito discitenti incommodas febres ab aliis, qui in se extinxerat inveniuntia eriminis noxialis.

9 Quodam autem tempore cæcus ad eum veniens, ærumnis doloris sui humiliter complungens, implorabat atque deprecabatur, ut tactu dextere sue Sanctus lumina clausa palparet. Quod ille diutissime renuens, tandem fletibus hominis victus, misericordia motus, cum per triduum orationem pro eo fulisset ad Dominum, quarta die impoens manu super oculos ejus,

ait : Domine omnipotens, fili unigenite Dei Patris, qui cum eo ac Spiritu sancto regnas in secula, qui homini a nativitate cæco reddidisti lucem beati oris sputo, te redde et huic famulo tuo luminis visum ut cognoscat, quia tu es Dominus omnipotens. Et hæc dicens, ut Crucem super oculos cæci depinxit, mox pulsus tenebris, ad preces ejus ei Dominus lucem restituit. Hujus virtutis testimonio d Eustachius Abbas ad stipulator assistit.

10 Denique hic de labore lapidis submontani, quem assidue cædebat, confectus, oratione indesinenti debilitatus, cepit paulatim corporis firmitate destitui. Quadam autem die, dum nimium fessus haberetur, nos ad se vocari præcepit. Ad quem accedentes, postquam funeris sui necessitatem desievit, e Eulogias a nobis peccatoribus flagitavit. Quibus acceptis, hausto mero, ait : Tempus meum jam nupletur, ut me Dominus ab hujus corporis vinculis jubeat relaxari : sed adhuc paucis diebus erit spatium : verumtamen ante diem sanctum Paschæ vocandus sum. O beatum virum, qui sic servivit Creatori omnium, ut suum olitum revelatione divina cognosceret ! Erat enim mensis decimus, quando hæc est eflatus.

11 Duodecimo f autem mense cepit iterum graviter egrotare. Advenit dies Dominica, vocat ministrum suum, et ait : Præpara, quiddam cibi, quod accipiam, quia valde defessus me sentio. Illo autem respondente : Præsto est, Domine, ait ad eum Egrederere foras, et adspice, si jam celebratis solennibus populus de Missis egreditur. Hoc autem dicebat, non quod cibum capere vellet, sed ut transitum sui nullus testis adesset. Ille igitur egressus, ac postmodum revertens, cum ingressus fuisset cellulam, invenit virum Dei extensum corpore, clausis oculis spiritum exhalasse. Unde factum est manifestum, eum ab Angelis susceptum, qui hominem adesse noluit summi sacer Heros ad transitum. Hæc cernens minister ille, elevavit vocem in fletu, sicque concurrentibus reliquis Fratribus, ablutus, ac vestimentis dignis indutus, in sepulchro, quod ipse sibi in antedicta cellula sculperat, reconditus est. Quem in consorcio Sanctorum adscitum, miraculis crebris prodentibus, nulli fidelium haberi reor incertum.

a Ligeti, vulgo Loire, qui juxta Turonum urbem fluit.

b Sic et MS. sup. silentio.

c Illustratur hæc ex eis que in præfat. num. 2, e vda s. Gregorii retulimus.

d Eustachius dicitur Claudio Roberto in catalogo Abbatum Majoris-monasterii

e De eulogio alibi dictum, Eucharistia hic intelligi potest, qui significatione etiam ea vox usurpatur

f Videtur qui prius Leobardi nomen inscripsit Martyrologio, Decembrem ante, esse, ac cum incerto sui Paschales, ante quod se mortuum prædicat, potius Februarius aut Martius accipi debet, sive ultimus anni in Paschate fuerit. Si tamen alioquin XVIII Januarii, die Dominico obiit, ergo an. 382, vel potius 388.

DE S. DEICOLO, SIVE DEICOLA, ABBATE LUTRENSI IN BURGUNDIA.

Lutra nobile in Comitatu Burgundis canobium est, hanc a Luciano præciat, Gallie vulgo Loire. Id S. Deicolus condidit, qui multis recentiorum Deicola est, ac perperam Britannia tribudat, Sutrensique (quod usquam extat) monasterio. Ejus XV Kal. Februarii apud natalis, quo die Hugo Meruardus in Martyrologio Benedictino : In Burgundia S. Deicole Abbatis, discipuli S. Columbanii, Carthasani Colonenses in Additionibus ad Usuardum : Eodem die B. Deicole Abbatis, discipuli S. Columbanii, de quo inter alia fidei et operum insignia legitur, quod aliquando fatigatus ex itinere, larram suam in ralis solaribus quasi in pertica suspenderit. MS. Florum : Eodem die S. Deicoli Abbatis et Confessoris, hic pater spiritualis S. Columbanii extitit, junioris sci-

licet, sive Columbanii. Andreas Sarisanius in Martyrol. Gallicano : Eodem die in Vesontionensi territorio, Lutra canobio, depositio S. Deicole discipuli S. Columbanii, et primi illius monasterii Abbatis, viri celesti speculatione, virtutum multiplici gloria, ac miraculorum insignium splendore præclari. Qui constituta ad Dei beneplacitum hæc religionis palestra, regimen ejus in B. Columbanii curam deposuit. Ipse vero in sanctiori cella se occlusit, soli rerum celestium contemplationi vacaturus, ut Deo intentus extremam vitæ spiritum exhalaret : quem et horans feliciter in eorum transmissit : postque finem beatum claruit receptæ apud Christum gloriæ magnificis insignis.

2 Martyrologium Romanum. In Britannia S. Deicole Abbatis,

alibi sanete
vicit

h

c
cellulas, ac
S. Gregorii
Turonensi
confirmatur

pustulas et
fibres cuti-
culæ sanit

AUGUSTINUS
S. GREG.
TURON.
Cæco visum
restituit

d

obitum suum
prædicat

e

f
mortuum

claris mira-
culis.

INTUUM
NECUM
XVIII JANU
Lutra cano-
bium.

S. Deicola mor-
tuus.

EX VARIIS.

Abbatis, discipuli B. Columbani. *Eadem habet Galestinus, et, qui recte Deicolum vocant, Felicius ac Maurolyeus. Molanus in Addit. ad Usuardum, atque ex eo Wion*: Eodem die S. Deicolæ Abbatis Sutrensis, discipuli B. Columbani. *MS. Kalendarium SS. Ord. S. Benedicti*: S. Deicolæ Abbatis Lotharii, discipuli S. Columbani in monasterio Luxoyiensi. *Meminit quoque illius hoc die Dorganius, Causinus, Camerarius, Martyrologium Anglicanum.*

Translatio,

3 *In MS. Florario iterum refertur XV Februarii his verbis*: In Francia S. Deicoli Abbatis discipuli S. Columbani. *Idem Florarium XXI Novembris*: Item Translatio SS. Ambrosii Mediolanensis Episcopi, Brendani et Deicoli Abbatum, ac Theonesti Episcopi.

vita circiter an. Ch. 965, scripta,

4 *Vitam S. Deicoli scripsit anonymus quidam ante annos fere 700. Ætatem ipse suam imlicat, cum Lutrense monasterium, Eberardo Comiti a Waldrada Lotharii Lotharingæ Regis, Lotharii Imp. filii, Ludovici Pii nepotis, pellice, commissum scribit; ab hujus filio Hugone B. Balthranno traditum, confirmatum ab Ottone I, necdum Imperatore, cum idem Balthrannus alibi 50 annis vitam eremiticam egisset: huic vita sancto successisse Werdolfum nepotem, qui adhuc superest, inquit, et cælibem vitam ipse vivit, et omnibus recte conversari volentibus ut lampas emicat. Et vitam eandem dedit, se an monachum dicit, on omicum solum et imitatorum monachorum, ex Prologo aut satis*

unde huc transsumpta,

5 *Hanc vitam ex Lutrensibus membranis descriptam, Petrus Franciscus Chiffletius noster e Luxovio suo nondum edita delibavit. Eandem, sed passim contractam, legimus in collectaneis MSS. Nicolai Belfortii. Hugo Menuridus lib. 1, Observationum reperisse se ejusdem vitæ exemplar testatur, sed mutilum, in cœnobio SS. Cornelii et Cypriani apud compendium. Fusc de S. Deicolo agit Vincentius Bellovac. lib. 23, cap. 2 et tribus seqq. Petrus de Natalib. lib. 2, caput 98. Trithemius lib. 3 de viris illustrib. Ord. S. Benedicti cap. 61, ubi Lutrensis Abbas dicitur, vitio Librarii, pro Lutrensi. Mendosius in Martyrologio Anglicano Sutrii in Tuscia fuisse dicitur. Est quidem Sutrium oppidum haud longe Roma distans; sed nihil ad illud Deicolus spectat. David Camerarius Bedam citat, qui illius meminerit lib. 3, cap. 19. Ast alius isthic memoratur Dicullus, S. Fursei discipulus, ut XVI Jan. ad hujus vitam diximus.*

Qui atit de eo scripsere,

Ætas S. Deicoli.

6 *Claruisse S. Deicolum scribit Trithemius anno 600, sub disciplina nempe tunc S. Columbani in Luxoviensi cœnobio, minus proprie Wion floruisse temporibus Clotarii II, Regis Galliæ circa annum 590, nam etsi tum Rex erat Clotarius, puer 6 circiter annorum; non tamen nisi 23, post annis totius Galliar Rex est factus. Longius abit Martyrol. Germanicum, signato ad martyrium anno 580, ast Martyrologium Anglicanum omnium vitiosissime, obisse ait circa annum 591. Venit in Galliam adolescens cum Columbano, tempore Sigeberti Regis, ante annum 573, circa annum 610, pulso Columbano, Lutrense monasterium incepit: ejus curam fortassis circa annum 620. Columbiani imposuit, nec ipse multo post videtur superfuisse, qui aberante Columbano dicitur jam profectionis fuisse ætatis.*

VITA AUCTORE ANONYMO,

e Lutrensibus membranis descripta

a Pet. Franc. Chiffletio

Soc. Jesu, in Luxovio suo nondum edito.

a

a PROLOGUS AUCTORIS.

Qui sane mentis advortitur, mundumque floccipendere deliberatione comprobatur, Uranicæ erementum scholæ vicatim oportet felici satis commercio augmentare: quin insuper inextricabili prægustare dulcedudinis pignore, remota fluctivæ funditus mortali inapditionis; utpote in carne non ambulans, sed in spiritu, in omnibus Spiritus fructibus imperpetasus opellam dare. Qua pia, sed utinam integra

secundum sese, suspicione percitus dinosceris immodice venerationis haud immerito, Vardolphe, indefatigatis humeris, vigilum vallatus frequentia, per tot solis in Zodiaco reditus, inoffenso articulo calibatum ferente, mandas, rogas, supplicans, quatenus obedientiam ergo, haud secus ac Monachorum qualicumque, licet assecla, spiritale opus spiritali tentare debeam initiatione. Ad quod ego: Sine mora, inquam, pareo; sed mareore inactiæ vix queo, utpota qui nullo theolatriæ tenore hactenus gradum fixi. Sed e contra, bona, inquires, voluntas tibi si non deerit, caritas, per quam omnia bona efficaciam inveniunt, pium cœptum sine dubio perducit ad effectum.

a *In MS. hic Prologus prior dicebatur; posterior vero omne ut quod cap. 1 et 2, complecti sumus. Belfortius utrinque oniserat, ista præfatus: Erga styrum solito more nos habuimus; prologo obscuro, vixque penetrabili prorsus onisso: cujus tamen si geminum sensum assequimur, hoc potissimum dicit, se calibatum ferentem, a venerabili Werdolfo rogatum, ut haud aliter quam monachorum qualicumque assecla obedientiam imitaretur.*

CAPUT I.

Variarum urbium Galliarum Patroni.

Cum omnium Sanctorum merita veneranda jure meritoque beata Mater Ecclesia per totum orbem longe lateque diffusa spiritali tripudio veneretur et exornet, specialiter tamen atque viritum gratulatur sese certis in locis singulis, et quasi proprios possidere patronos; ut foris domique protecta, protectione lætata, æternæ festivitatis gaudia illæsa mereatur expectare promissa. Quamquam Europæ incolæ, veluti boni agricolæ vineam Domini pastuantes, ditissima se gaudeant fertilitate exuberare, ac pene præ omnibus operariis Evangelicæ sationis fruge divina se sentiant affatim fœcundatos; præcipue tamen Galliarum proceres, ac si paradisi colæ non inertes, lætabili acervo rosarum atque lillorum, id est, candidatorum Christi Martyrum, ac felicium in pace decedentium Abbatorum, divinitati gratificant se esse non inopes. Neque enim solummodo gloriantur se sortiri Domini gregis duces in civitatibus muratis, et a archisteriis Episcopabilibus, nec non castellis turribus præmunitis; verum etiam in eremi vastissimæ cellulis, simul et tuguriolis pauperitibus, centupla proportione locupletionibus anlis Imperialibus, glebas lucidissimas Sanctorum, huic mundo nequam crucifixorum, spe felici virides, et Spiritus sancti irrigatione connexiles superba devotione se repagulatatas habere tripudiant. Nec immerito: scriptum est enim, Quoniam diligentibus Dominum omnia cooperantur in bonum. Et alibi: Ego diligentes me diligo.

Sancti, qui variis locis coluntur in Gallia:

Hom. 8. 28. Prov. 8. 17.

b

Parisius, Turonibus,

c

Pictavorum,

d

Lemoniacis

e

Nitavens.

f

Aurelian.

g h

Flariwi.

3 Numquid sine maxima cumulo lætitiæ commemorem totius Galliarum Apostolum, pretiosum h Dionysium, ejusque commanipulares, Rusticum et Eleutherium, qui primi pro veræ fidei fundamine, in sanguine Agni rubricati, proprio errore Occidentales consecraverunt limites, Parisiacum possidere cothurnum? Et ut plures Dominicarum ovium arietes dignitatis gratia præteream, quid non Turonum populositas gaudii, et exultationis in e Martino obtinet; cujus odor virtutis, imo et miraculorum præcellentia omnia orbis clinata sine æquiparatione jam dudum præcelluisse dignoscitur? Quid quod Pictavorum turrita sedes magnificenti virum d Hilarium promeruit Episcopum? Non minori lætitiâ Lemovicenses plaudent cives, qui sacratissimum Christi filium immuratum tenent, e Martialem Episcopum, et sanguineum beatissimi Principis Apostolorum. Numquidnam Bituricas Aquitanorum Metropolis jactitat, extollit, imo et se injuria exaltat de præstantissimâ Pontificis / Sulpitii beata presentia: Non injuria quidem. Enimvero Dominiæ Crucis speciale Capitulum, Aurelianis civitas Augustalis, de pignorum custodia beatorum Patrum g Aniani atque h Evurtii lepidum caput supra vicinas urbes extollere visitur. Nunc lætius omnibus memoriæ occurrit; quod in parochia

rochia supradictæ urbis, locus nobilissimus Floriacus, et situ ipso æque venerandus, in ipso modo mundi vesperæ, est mira Omnipotentis dignatione inastuabiliter fultus. Nuper namque jussu divino, atque amonuit Angelico, felix cælestem promeruit thesaurum, id est, beatissimum Patrem atque Monarcham *i* Benedictum, qui benedictus sit in cælo et in terra, simulque sororem ejus sanctam *k* Scholasticam. Ibi quippe gymnasium invenitur spirituale monachorum, atque inexpugnabile semper patens aylum miseris, atque post multa facinora mundo et concupientiis ejus obrenuntiantibus, jugiter in palæstra paternæ discipline sese ibidem exercitantes, et propter timores nocturnos semper armati incendentes, diabolicas acies viriliter runcati infringunt: nec tamen, ut vulgo solet, post victoriam dimicare desistunt, verum dum hodie est, incessanter pugnant, incessanter triumphant.

l Nonne et Lugdunensium editissima munio, que vertice sidera tangit, exceptis milleis Martyribus, de primo Patre atque Doctore suo *i* Ireneo non immerito exultanter tripudiat? Sed jure. Lubet enim præterire memorando insignem Remorum excellentiam, qui silicernii exorbitando fovent exoptatissimam glebam *m* Renigii, signipotentis Episcopi, atque Francorum Apostoli: qui si aliis, non illius tamen Apostolus est, quia ejus meritis ascribitur, quod eorum Ecclesia quotidiana sobole fecundatur. Et quid eorum urbis amœnitas? Taceo (quod tamen ejus maximum est) quia discophorum Romani *n* Sebastiani, pene inæquabilem Martyrem, habere, potuit: necnon et egregios martyres, *o* Crispinum, et Crispinianum: ita est meritis atque miraculorum sublimitate *p* Medardi Episcopi insignita, quatenus nulli videatur esse secunda. Nunc vero Leucorum urbem censeo oblioso pede nequaquam prætergredi, cui tantorum Patrum contigit emiuentia nobilitari, videlicet *q* Mansueti primi sui Episcopi, atque *r* Petri Apostoli dilecti discipuli: necnon et sacratissimi *r* Apri Episcopi, quorum uterque digna ibidem veneratione frequentatur. Juxta ordinem situm Metensem opulentissimam urbem videtur non mediocriter decusarari, cui intantum Divinitas consulere dignata est, ut omnium Apostolorum suorum vocabula, aureis ibi apicibus rutilent, Angelica sine dubio manu exaratis. Promeruit autem felix ipsa primores Patres istos, *s* Clementem, *t* Felicem, *r* Auctorem, *x* Cælestem, *y* Adelfum, *z* Arnulsum; exceptis quos Dominus solus novit remunerandos.

3 Congruo terrarum tenore Trevericam aspicio celsitudinem, que sicut fortissimam decuit matronam, ad diruendam erroris sui magnitudinem tres viros æque fortissimos meruit sanæ doctrinæ magistros: quia sicut Lyricus canit; Paryum parva decet; ita in hac connitentia, sicut late jam patet, magnam Treverim, utpote secundam Romam, magnos necesse fuit habere Doctores, *aa* Eucharium scilicet, *bb* Valerium, atque *cc* Martinum, qui a Romana dominatione ab ipso Apostolorum Principe Treverim directi concionabulum diaboli fecerunt ecclesiam Christi. Quin insuper secundum provectum temporum sortita est in electionem Patronorum, *ddd* Maximinum incomparabilem virum, cuius monasterium specular habetur circumcirca monachorum; *ee* Paulinum, *ff* *gg* Agricium, Nicetium, *hh* Luituinum atque alios per plures, quorum merita atque vocabula, et liber vite cælestis assignata tenet, et memoria in eadem civitate perpetualiter viget. Nec incuriosa præterendum videtur *n* eis-Vosagias Alsatia partes, quarum caput atque decus omne, civitas Argentina dignoscitur, que vulgaris vocabulo Strazburch vocatur; que exceptis reliquis principalibus, proprios se gaudet possidere Patrones, quos a Domino suscepit veræ fidei fundatores, et divini verbi prodigos seminatores, id est, *kk* *l* Amandum, *ll* Justinum, *mm* Arbogastum, *nn* Floren-

tium, et alios nonnullos, quorum nomina in beati ordinis albo superna illa regia sine fine tenet *oo* caraxata. Nunc vero, ut multos Patres necessarios, causa fastidii atque prolixitatis, præteream, ad Burgundiones submontanos venire delectat, et si qua scriptu et memoria digna, divina in eis clementia operata sit, scalpello bicipiti rimari, et devotis auribus publicare. Est namque civitas ibi antiquissima, et quondam Imperatoris specialitati satis decentissima, quæ ob fulgorem situs et irriguum opinatissimæ munitionis gyrum, *pp* Phrygio vocabulo Chrysopolis, per multas temporum revolutiones nuncupatur: ejus etymologiam nominis Romuleus sermo sonat, Aurosam urbem: que post *qq* casu quodam agente Bisuntia est vocata. Hæc videlicet, utpote a Domino respecta, geminas promeruit olivas lampade præpingui cornuscantes, *rr* Ferreolum scilicet, atque Ferrucium Christi cordatissimas testes, quos nunc se letatur palmatos habere Patrones, et in sanguine Agni dealbatos fidissimos propugnatores.

a De voce Archisterium ejusmodi ad cap. 19, vita S. Antonii, 17 Januarii.

b Coluntur memorati hic Saarti, Dionysius et socii 9 Octobr
c S. Martinus 11 Novemb. *d* S. Hilarius 13 Janua
e S. Marialis 30 Jan. *f* S. Sulpitius 17 Januar.

g S. Amanus Aurelian. 17 Novemb. *h* S. Evaristus 7 Sept
i S. Benedictus 21 Mart. *k* S. Scholastica 10 Februa,
l S. Innocentius 28 Jun.

m S. Benignus 1 Oct., qui hic silicernus dicitur, id est, senex, quæst qui solium vel silicem sepulcra jam cernit, nati dignus est, cui brevis silicernum, id est, cæna funebriis paratur.

n S. Sebastianus 20 Janu., qui idco discophorus Domini dicit videtur, quod sanctos, aut pauperes aliecit. Sic S. Hieronymus epist. 120 quæ in Glossa posita est pro prologo in Iulianum, ut vere est, licet ipse Iulianus in Iulianum, alium habeat prologum. Babacæ vocat, de Judæa in Chaldæam captum discophorum.

o SS. Crispinus et Crispianus 25 Octob.

p S. Medardus 8 Jun., *q* S. Mansuetus Tullensis Episcopus 3 Septemb. *r* S. Aper 13 Sept. *s* S. Clementis Metensis 25 Nov
t S. Felix 21 Februa. *x* S. Auctor 10 Aug.

x S. Cælestis, sive Cælestus 14 Octob.

y S. Adolphus 29 Aug. *z* S. Arnulphus 18 Jul.

aa S. Eucharium 8 Decemb. *bb* S. Valerius 29 Januar.

cc S. Materius 14 Sept. *ddd* S. Maximinus 29 Maii.

ee S. Paulinus 31 Aug. *ff* S. Agricius 13 Januar

gg S. Nicetius 5 Decemb. *hh* S. Luituinus 29 Septemb.

n Vosagi mentio facta 8 Janu. in vita S. Evaristiani Paule, cap. 2, hic legendum videtur trans Vosagios; nam Burgundia Lutetiaque trans Vosagica est Argentina, sive Argenterolam.

kk S. Amandus Argenterolæ culti dicitur 15 Novemb. Quæ tamen de eo commemorantur eundem esse ostendunt qui Trojæti Episcopus fuit, coliturque in Belgio 6 Februarii.

ll Phryx sunt hujus nominis Galites. quis hic sit, nondum nobis compertum. nam de S. Arbogasto 21 Jul.

mm de S. Florentio 7 Novemb.

oo Id est scripto, ita Papas, rectius charaxata, a *χαρᾶσσι*, signat.

pp Phrygium pro Græco positum. De Chrysopolis nomine agit Joan. Jacobus Chiffletus Vesontinus sup. parte 1, cap. 12.

qq Quis ille casus? Primum ac principium id urbem nomen fuisse videtur. alterum honoris ergo inditum, nec constanter receptum.

rr Coluntur SS. Ferreolus et Ferratius 16 Junii.

CAPUT II.

S. Columbanus Luzurno ejectus.

Jam vero tempus et ordo naturaliter exigunt ut qui hætenus Galliarum viridaria cursantulo, rosas liliæque queritando, ad obpandendum gazophylacium Domini, hæc illacque simulavius; quorsum lineatum, ut fas est a dextersum perveniamus horsum? Est nampe in territorio antetactæ civitatis locus admodum spiritalis, situs in ipso margine id urbi nomen fuisse videtur. alterum honoris ergo inditum, nec constanter receptum.

7 Etate quippe a Sigiberti Regis Francorum, jam per totum pene Galliam, atque Germaniam divinæ religionis fervor non solum apud *l*renses in Clero, sed (quod est lamentabilis) in septis monachorum, ubi antea secundum Hieremiam stellæ dederunt lumen in custodiis suis, crescente negligentia torperet; et quantum abundavit ubi ubi iniquitas, multorum caritas refrigereret, in tantum ut perarum vana consuetudine prævalescente fervens spiritu inveniri posset.

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS
OO

Vesontione.

pp

qq

rr

l

m

n

o

p

q

r

s

t

u

v

w

x

y

z

aa

bb

cc

Luzurnum
monasterium.

a

Babri 3 34

AUCTORE ANONYMO, EA MSS.

b
S. Columbanii patria,

c
cruditio,

d
e
discipuli,

f
monasterium,

g
profectio in Italiam.

h

Redemptor mundi Deus et Dominus noster Jesus Christus, diu dolens Ecclesiam suam ob Sacerdotum ac Pontificum desidia, inscitiamque neglectam, et, ut ita dicam, pene extinctam; ad repellendas multiformes ignavia tenebras de Occiduis *b* Hiberniæ partibus splendidissimum radium Gallicis metis emergi præcepit, Beatum videlicet Columbanum, egregium *c* Scottigenarum omnium patriotam. Qui acri studio, veluti bonæ indolis Ephebus, ita cepit liberalium artium acuminem sibi humo pectore baurire, ut quamvis illo in tempore quoquo locorum potissimum florerent exercitia philosophiæ, in omnibus transmarinis eruditoris nulli pateret secundus. Et quia jam tunc in ipsa exili pube veram disquisivit sapientiam, per mundanarum litterarum solertiam, non potuit lubrica ætacula facile deflecti ad proclivia peccandi, cui tota fuit intentio sine mora discendi. Quid ulterius morer? Omnibus disciplinis, ut diximus, apprime imbutus, dignum jam vas electionis Domini, multis minorum prærogativis effectus, armarium utriusque testamenti recondidit in archivo mentalis secreti, secundum operationem Spiritus sancti.

8 Cujus magisterio multi nobilium eorundem finium educati, et in virilis ingenii robur evasi, gratia desuper irrorante superna, intantum eum omnes paterno affectu, atque insolubili divini amoris glutino amplecti coperunt, quatenus per caritatem Spiritus sancti, quæ illis exuberavit, vicatim sancta conspiratione secum deliberarent, ut quidquid divina voluntas de Præceptore suo agere decerneret, secundum cor unum et animam unam comites individui affecti, domi forisque, pace belloque, una agerent, nullisque rei absque solius mortis evenire posse dissidium. Quorum nomina aliquantorum, et liber de vita ejus sanctissima editus satis prodit, et loca, quæ illos meruere provisos, divina veneratione frequentant. Præcipuos tamen, et præ cæteris sibi familiares nominamus istos, Columbanum *d* æquivocum suum, et geminos uterinos fratres *e* Gallum, atque Deicolium.

9 Cumque vir Domini Columbanus regia munificentia in regno Burgundionum manendi conversandique optionem libere indeptus fuisset, aliquantisper theoreticum vitam gliscens, eremi vastitate una cum paucis conviatoribus inclusus; non post multum temporis nutu ammonitus divino, ad instar primitivæ Ecclesiæ cœnobiæ maluit vitam eligere, quam propriæ voluntati obedire. Et ad augendum gregem Domini plus cupidus, quam suæ solius salvationi consulere contentus, veluti non enervis miles Christi, ad construendum ovile Domini, in loco, qui Luxovium exin noæm ademit, succinetus cuculla, *f* non cucullo, omnimodis nisum dedit. Cumque Pater venerandus, totus in Dei voluntate suspensus, peratis diviniæ scholæ officinis, quotidie verbis de cœlo pluviam spiritalem cordibus fratrum infunderet, utpote divino imbri refertus, quippe cui nihil deerat de gratia spirituali, non minimam Dominicæ seminacionis frugem horreis cœlestibus normali censura coadunavit: adeoque acervus spiritualium excrevit manipulorum, ut inter breve spatium trecenteni, et eo amplius monachi, fide loricati, spe galeati, caritate clypeati, apud præfatum monasterium, divinum agerent bellum; ac si quidam cuneus Angelicus adversus bujus aeris nequissimos spiritus conglobatus.

10 Hujus autem Angelicæ conversationis novitatem antiquus cæcus non leniter ferens, qui semper per suos mysterium operatur iniquitatis, sicut quondam Achab et Jesabel contra Eliam, ita *g* Theodorium Regem, et Brunibildem Reginam ad persequendum omnipotentis Dei famulum invidia intolerabilis face succendit, et Burgundionum regnum (prob nefas!) elimitare fecit. Sed cum vir tantus, cui totus mundus substratus est, invidia locum dare decrevisset (nam causam discessionis ejus libellus vitæ ejus veraciter contestatur) *h* Eustasio viro probatissimo, pa-

terni nominis simulque officii locum tradidit, et vicarium sibi ad fovendum gregem Domini substituit: ipse vero cum paucis, qui cum eo pro Christo peregrinationem acceperant, plenus ora lacrymis, præduce Christo, ad alia tetendit loca.

11 Inter quos etiam venerandi Fratres Gallus atque Deicolus, quorum et superius vocabula caraxavimus, Patris sui vestigia prosequentes, dispendium propositi itineris uterque volens nolens divino judicio perpessus: quorum Gallus, ut *i* anastrophon locorum caussa sequentium faciam, institutorem suum usque ad Apennina juga, Italiam cingunt, cursu peragili sequitans, ob multorum salutem, sicut hæc dies probat, subito febre invaditur, langiore nimio aretatur, adeo ut nec passum quidem in ante perficere valuisset: tunc quantulis nisibus potuit, plantis provolutus paternis, humiliter officium excusat peragendi. Vir autem Domini Columbanus, ut erat animi vigore pervalido, zelo in discipulum severiter ductus, gravi satis illum invectione percullit, atque hujusmodi obedientia innodavit: Subsiste, inquit, recuba fessus. Quare Patrem tuum (fili carissime) deseris? hæcine est caritas, illa, qua te diligentis cura ab ipsis cunabulis nutrivit, et artium subtilitate liberalium ad purum instruxit, insuper et Angelicæ conversationis perfectione composui? Nunc autem, quia tristem me valde tuo reddis abscessu, et pane humano destitutum salatio relinquis, vide ut quamdiu ego Sole volubili fruam, tu ad sacra mysteria celebranda accedere nequaquam præsumas. Quo dicto in oscula ruit, lacrymis utriusque uberrime manant, sicque inter gaudium et luctum, vale altimum tandem sibi vicissim fecerunt; Magister pius naviter Italiam petens; discipulus æger relictus, brevi temporis interstitio pristinis vite viribus restitutus. Nec casu quoque fortuito credendum est, illam ipsam evenisse invaliditatem: sed rerum dispositrix Divinitas, ex occasione infirmitatis retinuit eum, ob medendis multorum ægritudinibus: et quia barbaricæ facundie notitiam habebat non minimam, Alamannorum Sueavorumque cervicositati præpotens arehiater a Domino est destinatus. Cujus si quem juvat doctrinæ atque conversationis egregiæ, nec ne et miraculorum insignium, quæ per illum Dominus satis superque operatus est, efficientiam vestigare, libellus de vita ejus fulguranti lepore compositus in promptu habetur, in quo facillime licet in omnibus quæ Dei sunt, nulli precedentium minorem post Apostolos existere Patrum. Et alide, quod veritas ipsa testatur, quia quamdiu significer volvitur, ejus inclyta merita non solum apud Alamannos, quibus a Deo delegatus est patronus, laudabiliter vident; sed (quod majus est) quia ubicumque Columbanus meritum libatur, Galli quoque non minus habetur.

a Sigebertus hic Clotarii I, filius fuit, Austrasie Rex, anno regni IV. Christi 575 a sarranis interceptus, quos Fredegundis Chilperici fratris puelle immiserat. Vidua ejus Brunehildis (quæ nomen fuscæ Heroidæ somat, bruyne hilt) viris deinde conclavit tragædiis per annos fere 40. Sub Sigeberto in Gallias ex Hibernia venit S. Columbanus cum 12 sarranis, natus annos 20. ut in ejus vita 21 Novemb. scribit Jonas Abbas.

b Iu Jonas - Columbanus igitur, qui et Columba, ortus est in Hibernia insula.

c Jonas: Ilanc (Hiberniam insulam) Scotorum gens incolit, et post paulo: Natus ergo hic inter primordia fidei gentis illius est. *d* Sic infra Columbanus dicitur referiturque in quibusdam Martyrologiis 21. in aliis 22 Novemb.

e S. Galli vitam dabimus 16 Octobr.

f Quid enim interest inter cucullam et cucullum? De forma cuculli monachialis ac mystico significatione diximus 3 Junii. cum de S. Simeonis Stylitis reliquiis ageremus, littera e.

g Theodoricus et Theodebertus, Chilberto patri, Austrasie et post S. Guntrammi mortem Burgundiæ Regi, anno 590 successere, sub Brunibildis aux tutela: qua agente, et Clotarum Chilperici filium et se invicem perpetuo armis infestavere. Theodebertus prælio a fratre victus, a suis Coloniz interceptus anno 612, sequente anno mortuus est Theodoricus.

h Colitur S. Eustasius 29 Martii.

i ἀναστροφή inversio est, cum quod posterius est, prius dicitur. Ita hic S. Deicolus in Gallia remansit: at S. Gallus ita post febre correptus in libertia, cum inde in Italiam S. Columbanus tenderet, hoc tamen prius Auctor narrat.

S. Galli ubi eo discessus, i

Apostolus apud Suevos.

CAPUT III.

S. Deicoli Luthram adventus.

Sed quia huc usque, honestate suadente, ad declaranda quae nitimur, per multa vagati sumus, nunc ordo rationis, ratioque ordinis examissimam poscit, ut et de B. Deicolo aliqua, quae per illum Dominus egit, qualicumque stylo, (prout posse nostrum postulat) Christo opitulante elucubrare debeamus. *a* Cum beatissimus monarches, atque anriga Domini Columbanus *b* de cœnobio Luxoviensium fuisset exturbatus, peregrinationem quam Evangelica obedientia suscepit, ad augendum opus divinum, nihil metuens inimici versutiam, Italiam properans augmentare curavit. Et quia civitas non potest abscondi super montem posita, quatenus lucerna Domini omnibus sane per orbem Ecclesiae in propatulo luceret, eductis secum, quos perfectiores esse noverat, quibusdam discipulis suis, divina clementia praeeunte, comitante, ac subsequente, hinc profecti sunt.

13 Cumque ad duo millaria progressi fuissent, et venissent ad locum, *c* qui Vepras dicitur, B. Deicolus sancti Patris monachus jam provectoris aetatis existens, *d* pedibus vehementer debilitari cepit: nec mora; provolutus genibus Patris, licentiam remanendi devote supplicat. At ille mitissima affectu condolens inbecillitati fratris, licentiam non negavit, atque divinae misericordiae illum paterna voce commendavit, dicens: Deus omnipotens, pro cuius amore patrium solum reliquisti, et in omnibus mihi semper obediens fuisti, faciat nos insinul gaudere in presentia majestatis suae. Et cum se diu pro caritatis magnitudine invicem amplexarentur, et piis lacrymas copiose funderent, tandem Pater prae benedictionem discipulo his verbis praepitavit dicens: Benedicat tibi Dominus ex Sion, et videas quae sunt bona in Hierusalem omnibus diebus vite tuae. His dictis Pater tantam viam cœcus arripuit cursum: discipulus autem, sicut Divinitas ante saecula disposuit, ob multorum salutem apud Burgundiones remansit.

15 Postquam vero B. Deicolus se solum coram Deo solo relictum cognovit, omnigena devotioni nisum, precibusque operam dedit, ut quidquid divinae voluntati de se complaceret, in proximo sibi propalaret. Decursis autem passim incertis silvarum diversificulis, intente quaeritis atque vestigiis opportuna humanae habitationi loca; tandem venit ad locum quendam aridum, satis sitis angore depressus. Cumque flexis poplitibus diu ibidem verum inventori supplicasset, *f* fuleiario, quo utebatur, terram paulatim egerens, subito fidei famulo suo largum fonticuli undam donavit: qui limpidissimo rivulo exinde loca vicina irrigat, et usque dum humus fertur, ab universis incolis ejusdem Patris nomine et vocatur et amatur, et habilis colitur. Tanto interim, talique munere vir Domini consolatus, Divinitati gratias egit, et ipse abunde refecit, et omnibus praeseeculis memoriae suae benedictionem evidenter reliquit. Et hoc est primum virtutis miraculum, quod Dominus fecit per B. Deicolum. Vere mirabilis Deus in Sanctis suis, et fidelis in omnibus verbis suis. Ipse qui Evangelio ait: Amen dico vobis, quicquid orantes petitis, credite quia accipietis, et fiet vobis, fecit quod promisit, et fidem servi sui claro honore ditavit. Et qui quondam Israelitico cothurno aquam de rupe produxit, ipse ad precem famuli sui, locum peraridum abundare jussit rivis aquarum.

15 *g* Cumque vir sanctus per eromum, quasi erraticus viator, convenientia manendi loca disquereret, (quippe cui Pater suus obedientiae titulo demittavit, in Luxoviense monasterium ultrovis intraret) in sperato contigit ut suillum gregem offenderet, *h* subulcus vero videns tam proceræ staturæ virum, et antea invisus habitus amictu circumdatum, stupore percul-

sus inquirere coepit, quisnam esset, aut unde venisset, quidve voti habuisset, quod in tam vasta eremo, sine ductore vel conviatore incedere voluisset. Cui vir Dei blando affamine respondit: Ne paveas frater; peregrinus sum et monachicum propositum gero. Vellem autem, si tuo sedisset animo, quatenus propter caritatem ostendere mihi debuisses cœcus, si in vicinia aliquis locus humane sit conversationi proficuum. Cui porcarius ait: Nescio quidem in ista parte locum habitabilem, nisi haud longe hinc quendam, qui Luthra vocatur, palustrem, et fontibus satis creberrimis irrigum, situm in praedio ejusdem prepotentis vassalli *i*, nomine *h* Weifharii. Cui vir sanctus: Potesne, inquit, mi frater, ducatum praebere, quo possim locum ipsum videre? At ille respondit: Possem utique aliquo modo, sed gregem meum hic absque praeviore dimittere non praesumo. Cui B. Deicolus: Noli, inquit, mi fili, tenaciter negare tantillum spatii. Veraciter scias, quia si mecum pergere disponis, nec minimum porculum interim perdes. Et si aliquid discredis, ego tibi fustem meum constituo custodem vicarium, ut in redeundo cognoscas, quantum fides mea valeat cum caritate tua, hoc dicto, fustem, quem manu gerebat, solo radieitum confixit, et praecedente ductore ad locum tetendit nominatum. Cumque post longum horae spatium porcarius eadem repedasset via, gregem videre sollicitus, invenit secundum sancti viri pollicitationem gregem suum circa fustem gyratum, satumque acerbasse, et nec unum quidem ex illo deesse. O vere beati viri meritum, cui et bruta animalia obediunt, dum ille rationabiliter Deum querit! Ipse namque supra homines fideles suos elevat, qui cum Deus esset super omnia, homo fieri voluit inter omnia.

i Illiusque in MS. posterior prologus extendebatur. Hic vero cepit, sive Lectio I, cum titulo Ubi B. Deicolus de sancto Patre Columbano discessit.

b Petrus de Natali scribit, non recte, S. Columbanum cum discipulis a Britannis abscedente, ipsum de locum Patris eo quod debilis esset pedibus, ibidem remansisse. *Actum* de Gallis *et cetera*.

c Vincent. Neptas

d Meard, pedum et manuum morbo interceptus.

e In MS. cap. II, tit. Ubi divinitus fontem promerit

f Vincent. fuleiario.

g In MS. cap. III, tit. Ubi primum Luthra venit.

h Petrus de Natali bubulum fuit, et quidem oves pascentem

i Vassallus, vel Vassallus, cœcus pœcarius, qui Invidum, primum, in posse ionem chetelarem a domino accepit, de etymologia consule Martini in Lexico.

k Belfort et Vincent. Weifarii. Petr. de Nat. Vorsaria.

CAPUT IV.

Injuriam Deicolo illatam, vindicata.

Vir venerabilis Deicolus ad lacum desideratum perveniens, divino semper operi indefessus insistens, utpote is qui crucifixus erat mundo, totumque semetipsum obtulit Deo, invenit ecclesiam in clivo ejusdem montis sitam, in honore S. Martini consecratam; in qua praescriptis milibus certis temporibus una cum suis divini cultus gerebat officium. Isdem vero locellus, in quo nunc ejus sacratissima gloria in pace quiescit, necdum alicui intrandi aditum praebuit, sed erat undique praenuinitus, silvarum densitate, ac fontium irriguitate. Vir autem Domini, evangelii non innumeros praecipit, attendit, ne justitiam suam faceret coram hominibus, ne videretur ab eis: sed secretum horae spatium expectavit, quando solus soli Deo subternere se potuisset. Mirum dictu, et humanum investigabile ingenio! quotiens ecclesiae ejusdem januas ad implendam divinae synaxis horam solus adit, absque mora divinitus nullo reserante, largem illi praebere ingressum.

17 Quae res a Presbytero agnita, his verbis conqueri in publico cepit: Hei mihi! propter unum peregrinum monachum, jam hic vivere non possum. Cumque populatio non modica, quae ad ecclesiam convenerat, percontaretur, quid sibi talia vellent.

Presbyter

Alcibi
ANONYMO.
EX MSS.
Subhibet ducte
Luthra veni
ni

ijus porcus
furo baculo
custodi.

a
b
S. Deicolus
S. Columbanum
discipulum.

c
d
cum sequi pro
inbecillitate
non potest.

e
f
fontem suum
varitase et
est

g
h
Marc. 11 28

Fures succelli
ultra operum
hor Deu glo.

AUCTORE ANONYMO, EX MSS. Mahum ei mīnatur Sacerdos.

Presbyter adjecit : Latitat quidem in ista silvula monachus quidam peregrinus, qui nescio quibus in cantationibus utitur, et mediis noctibus orationis gratia huc frequenter venire solitus, januas diligenter obfirmatas dicto citius reserat, et intus orationibus vacat. Testor Deum cœli et terræ, quia si posthac illum in ecclesia nostra invenero, dignis verberibus affectam, rejiciam injuriatum. Cui astantes consulte dixerunt : Patientiam interim habe, quoad dominus noster veniat, et per se veritatem discutiat. Et si ex Deo est talis virtus, non possumus prohibere eum; sin autem aliter, ut nunc decet impostorem, de finibus nostris eliminemus eum. Ecce, qui omnipotenti Deo devote adhaerent, quomodo elementis imperant, nec resistunt. Ille qui post resurrectionem suam clausis januis ad discipulos intravit, ipse famulo suo Deicolo clausa ostia aperiri fecit.

b

Malevoli eas spiritus obstruunt:

18 **b** Beatus vero Deicolus die noctuque divinæ præsentia strenue supplicans, minas hominum minime verens, (quippe qui custodia semper erat septus Angelica) more solito ecclesiam intrabat : quoadusque Presbyter cum officialibus acriter illum insequeretur. Sed cum Deus omnipotens servum suum a manibus impiorum servaret innocuum; fraudulentis malitia iterum adducti, c fenestras ecclesiae aperuerunt; januas autem patefactas, maxima congerie veprium, spinarum, ac tribulorum, postes, ac liminaria usque ad summam obstruxerunt, dicentes : Fortassis si monachus ille modo conatur ingredi, absque signo non evadet infortunū. Sed quia nec sapientia, nec prudentia, nec concilium potest esse contra Deum, malevolentia illa virum Dei nihil nocuit : verum quotiens ille conuadum duxit, potenter intravit.

d

19 Qua de re viri stolidissimi ultra modum stomachati, legationem questuosam domino suo, qui tum temporis in *d* alodo sua manebat, in loco, qui dicitur Villa Callonis, transmiserunt, dicentes : Placet tibi domine, ut monachus quidam capellolam tuam sibi vendicat in oratorium, nec ullus eum ejicere possit? his auditis Waifharius, furore præcipiti arripuit, crudelem n̄m̄is sententiam in virum Dei sanxit, dicens : Itē cum festinatione, et si quis illum fidelium meorum capere possit, sine audientia castretur. Vix ille mandatum dedit, una eademque hora laqueum, quem servo Dei injuste paravit, justo Dei iudicio miser ille miserabiliter incidit. Nam idem membrum, quod famulo Dei præcidi jussit, mox illi in tumorem versum est, ita ut omnia viscera ejus in eundem locum violenter insiderent, mortemque vicinam pararent. Cumque vehementi dolore vexari videretur, uxor ejus Bertildis nomine, memor sententiæ, quam viro Dei temere imposuit, cum luctu gravi illum ammonuit, dicens : Certe credo, quia propter illum peregrinum, quem sine causa castrari iussisti, dolor ipse retorsus est in te. Mittam ego velocius, et accersiam illum, si forte per orationes ejus dolor tantus effugetur a te. Sed quia nihil sit in terra sine causa, antequam nuntii ad virum Dei pervenirent, isdem Waifharius morti subactus finem vivendi fecit.

e

20 **e** Quibus auditis B. Deicolus, non injuriam inreligiosi Militis, sed fidem devotæ mulieris inspicens, pedetentim iter arripuit. Cumque ad locum venisset, religiosa femina jam vidua effecta, maximo eum honore sicut tantum Patrem decuit suscepit. Ipsē vero utpote de itinere lassus, antequam sessum pergeret, **f** birrum suum, quem Græci **g** amphiballum vocant, deponere voluit refrigerandi gratia. Quod servitores quamplurimi, qui aderant, videntes, undique accurrerunt, ut viri Dei vestimentum diligenter mitterent in salvum. Quibus ille : Non ita erit, inquit, filii; nam ego servitorem invenio, qui vestimentum mihi fideliter servet. Peregrinus cum pro Christo; quidquid de servo suo illi placeat, faciat. Mira res atque

stupenda! vir venerandus aspiciens **h** radium solis per fenestram domus, ad instar trabis clare ingredientem (quod nihil aliud est, juxta definitionem Philosophorum, nisi crassitudo aeris, et illustratio solis) accessit, et vestimentum superposuit. Ibi quippe ferme duarum aut trium horarum spatium absque terreno sustentaculo pendit, et virum Dei expectavit, quando se reinduere vellet. Ad hoc miraculum stupefacti qui aderant, gloriam Deo dederunt, qui sic famulum suum inaudito more dignatus est honorificare.

a In MS. quoque incipiebat hic caput 4, tit. Ubi janue ecclesie ultro beato viro patuerunt.

b In MS. cap. 5, tit. Ubi a Weifhario dehonestari jubetur.

c Petrus de Natal. hauc narrationem mutat et confundit : Et dum hæc crebro fierent, inquit, Presbyter ecclesie illius invidia motus, hæc patrono, nomine Versario, nuntiavit : de cujus licentia cum suis ordinavit, ut dum monachus ille per noctem ecclesiam introisset, ipse cum insecutus cum illis occideret. Dum igitur horam observasset, et ad Sancti interitum festinaret, veniens ad ecclesiam, januas et fenestras spinis et rubis obstructas invenit; et sic intrare non valens, virum Dei dimisit. Quod audiens Versarius, et hoc magicis artibus attribuens, mandavit suis ut ubicunque monachus reperiretur, sibi genitalia præcederentur.

d Vinc. et Belfort. in alodio suo. Est alodium prædium, seu quavis possessio libera jurisque proprii, et non in feudum clientelari onere accepta. Pro Villa Callonis, apud Menardam est Villa Caldius.

e In MS. cap. 6, tit. Ubi birrum suum super solis radium suspendit, et insigne miraculum fecit.

f Birrus *gens est vestis, quidam chlamydem; lacernam vertunt alii; Petrus de Nat. Cappam. De Giro, sive byrrho, fusc agit Rosweyds noster in Onomastico ad Vitas PP. Laurentius Landtmeter de veteri Clerico lib. 1, cap. 12. Salmasius in Carinum Topisci.*

g *Alibi amphiballum pro veste sacerdotali accipitur, ab ἀμφιβάλω circumpono, induo, circumplector.*

h *Ha vestes de radiis solariis suspenderunt. S. Goar Presbyter 6 Julii, S. Florentius Episcopus Argeatinensis 7 Novemb. S. Anabitis Presbyter 19 Octob. alii.*

CAPUT V.

Luthrense monasterium ædificatum, dotatum.

Videns autem venerabilis femina tam evidens miraculum per servum Dei fieri, pedibus ejus provoluta, cepit luctum geminare, et magnis vocibus virum Dei appellare, dicens : Serve Dei summi, miserere famuli tui senioris mei, quia in te ignoranter peccavit, et sic eum ultio divina vivere amplius non permisit. Nunc autem plus doleo super peccatum ejus, ne apud inferos crucietur, quam de morte ejus temporali, qua infeliciter sum orbata. Quapropter Pater et domine mi, pietati tuæ terra tenus supplicio, quatenus apud Deum omnipotentem, cujus verus servus esse comprobatis, pio voto pro illius animæ absolute intercedere digneris, a ne vitæ æternæ expertus efficiatur. Et quaecumque sit prædium nostrum apud Vivarium, et ipsum locum, in quo S. Martini ecclesia est constructa, cum omnibus appendiciis suis, insuper et istam villam cum omnibus ad se pertinentibus, paternitati tuæ libens trado, jure perpetuo possidendum. Cui ille respondit : Noli timere, credo Deo meo, quia propter fidem tuam non solum **b** liberabitur anima ejus de manu inferi, sed etiam in proximo potietur gaudio Paradisi, quia in te video Apostoli sententiam veraciter impletam, qua dicit : Salvabitur vir infidelis per mulierem fidelem. Sicque vir Deo plenus, per insigne miraculum, quod patravit, multorum animos ad amorem religionis convertit.

22 c Cuiusque vir sanctus futura per spiritum prævidens, nominata prædia manu potestativa in multorum præsentia susciperet, cum maxima fidelium turba regreditur Luthra : cumque divitissime solus locum ipsum lustraret, tandem intravit quo nunc requiescit. Ibi quippe se in orationem dedit, atque donorum largitori gratias egit; et post hæc ait : Hæc requies mea in sæculum sæculi; hic habitabo, quoniam elegi eam. Quod audientes circumcirca fideles, visitandi gratia servum Dei adierunt, et copiosis donariis illum ditaverunt. Ipse vero maximo studio

Luthra a Bertilde accipit:

b

1. Cor. 7. 14

c
eam lustrat.

Deicolus vestem in radio soli suspendit.

AUGUSTO ANONYMO, EX MSS.

msum dedit, qualiter eundem locum ad sacrae religionis usum efficeret aptum. Tantum autem prosperitatem divina illi largitas praestitit, quatenus ibidem parvaintercapedine duo oratoria formoso opere perageret; unum in honore beatissimi Principis Apostolorum, aliud vero in honore doctoris gentium.

23 Quibus patris, coeperunt undique religiosi viri ad tanti Patris magisterium confluere, et colla sua suavi jugo Domini devote submittere: et factus est locus ille, secundum voluntatem Domini, paradysus monachorum, qui haecenus patuit latibulis ferarum. Et ut totum dicam, videres ibi evidenter Isaia impleri prophetiam, quae dicit: In cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami et junci. Sed quia Propheta metonymicos loquebatur, calamum ponens pro eo quod per calamum fit, id est, scriptura: per calamum scriptura sacra intelligitur; per juncum autem spes, et laetitia auditorum designatur. Quid vir sanctus una cum fratribus et discipulis suis ageret, nisi ut sacra eloquia meditando, legendo, praedicando impletet? Ergo secundum perfectionem disciplinae Domini, qua ille beatus ad liquidum usque evasit, constituta est ibi divini schola servitii: ut secundum Actus Apostolorum, omnibus esset cor unum, et anima una, nec quisquam illorum proprium aliquid habebat, sed erant illis omnia communia.

24 Quadam die dum beatus vir vigilante studio operi divino cum Fratribus insisteret, contigit ut inclytus Rex et Clotarius (qui secundum quod ei Pater Columbanus, prophetiae spiritu plenus praedixit, jam erat trium regnorum soliditate roboratus); in viciniam ejusdem monasterii, gratia advenisset venandi: habuit namque curtem, fiscoque regalem prope monasterium, qui adhuc ad virum Dei nihil pertinebat. Quadam vice cum multi optimatum venatu nobili singularem maximam insequerentur, extemplo fera ferales fugiens homines spiritualium virorum confugit ad aedes, mitisque viri Dei cellam ingrediuntur. Vir autem sanctus, qui semper erat totus in Deo suspensus, videns ferocitatem bestiae in mansuetudinem conversam, manum misericoriter illi praebuit, et ait: Crede mihi, qua ad caritatem Fratrum confugisti, hodie vita non privaberis.

25 Cum ecce undique venatores bestiae vestigia in sectantes, ad viri Dei cellam usque pervenerunt illi autem, qui perfectioris sensus erant, cum oratorium viri Dei fuissent ingressi, et bestiam invenissent ferocitate postposita ante altare acubare, pene spiritum praestupore non habebant: et cum celeritate maxima legatos direxerunt, qui magnificentem Regem ad tante virtutis spectaculum vocarent. Qui cum regaliter venisset, oratione facta, maxima humilitate virum Dei interrogare studuit, unde esset, vel quid studii ibi habuisset. Cui cum vir sanctus secundum quod veritas habuit narrasset, Rex subjungit: Et unde, Pater venerande, vivis, vel si qui tecum sunt? Vir Domini respondit: Scriptum est, quia timentibus Deum, nihil deest, hoc autem te non lateat, quia pauperem vitam gerimus, sed sufficit nobis si timuerimus Deum. Et cum Rex agnovisset, quia B. Columbanus esset discipulus, ait: Certe, Pater mi, tantum sta nobiscum, et ne derelinquas nos; ego satis penso qualiter locus isto propter paternitatem tuam in posterum absque petuaria stabilietur, omnia quae huc usque ad mei arbitrium in ista vicinia pertinebant, sive in silvis, vel piscationibus regalibus, pratis quoque, vel pascuis, ab hodierno die, et deinceps tradens tibi trade, et huc sacro loco perpetuo haberi possidendum. Quin insuper apud villam quae Bredanas vocatur, cum ecclesia, et omnibus, quae ibi habentur, firmiter delecto. Et quia hic vinea desunt, omnia quae apud S. Anto-

nium juris mei dicuntur, libera traditione, ut Patri dignissimo, liberaliter trade. His ita firmatis, vidente Rege et omnibus qui aderant, viri Dei jussione aper absque ullius lesione consueta cum impetu petit iustra. Sicque devotus Rex benedictione Patris devote percepta, cum gaudio remeavit ad propria.

a Petrus ad Versarium Deicoli precibus suscitatum, suas omnes possessiones ei domasse.

b Non ex carcere damnatorum, ubi nulla redemptio, sed ex purgatorio igne, liberandam ad Weisfurti animum, subiciente ei conjugis pietate. Plane enim cum S. Deicolam necessivum, detestatus videtur suum crimen eo dolore, qui ad culpam delendam suffecerit.

c In MS. cap. 7, tit. Ubi Lutram in proprium accepit, et monastice construxit.

d In MS. cap. 8 Ubi aper viri Dei cellam intravit, et de adventu Clotarii Regis.

e Clotarius Chlperici filius, Clotarii I, nepos, patri anno 684 successit, mense quarto, etatis, Galliae monarchiam adeptus an. 613, quod triennio ante praedixerat S. Columbanus

CAPUT VI.

Deicoli obitus. Lutrae vastatio.

His sane peractis cepit vir Domini anxie apud semetipsum meditari, qualiter locum, quem illi Deus omnipotens in peregrinatione sua donare dignum duxit, sub defensione Principali muniret; ut nequam post ejus felicem obitum, patuisset infandis raptoribus, pacisque semper inimicis. Tandem inspiratione superna sapienti usus consilio, collecto cetero Fratrum ac servitorum Romanorum petiit celsitudinem. Cumque a Romano Pontifice satis honorifice susceptus fuisset, postquam limina Apostolorum visitavit, orationemque complevit, subtili inquisitione Papa requirit, quoniam causa sit tanto Patri tam grandem itineris laborem suscepisse. Cui vir Domini: Scitigena, inquit, Frater sum et peregrinus pro Christo. Contigit autem me subsistere, juxta voluntatem Domini, in Galliarum partibus apud Burgundiones in loco qui Lutra vocatur; jam ubi divino amminiculo Principibus Apostolorum, qui hanc Romanam possident arcem, duo oratoria pro posse struxi. Et nunc ditavit Dominus locum illum per Principes terre illius, praedictisquam optimis, et fisco regalibus, et pane in omnibus, quae ad usum Fratrum nostrorum sufficere possunt. Est autem gens illa effera, et rapacitati supra modum dedita. Quapropter Praesul capitalis, placet mihi, locum ipsum, et omnia quae subjacent illi, Apostolorum Principi firma traditione delegare, subtestificatione perpetuae memoriae. Eo videlicet tenore, ut omnes successores mei, qui amodo et deinceps ipsum disciplinabiliter gubernaturi sunt locum, annis singulis huc praesentiae Apostolicae pro censu deferant decem solidos argenti. Patrisque omnibus, pro quibus perrexerat, juxta firme petitionis rationem, accipit chartam Apostolica auctoritate sigillatam; ut quoad mandis steterit, ejusdem loci Abbas, qui secundum electionem Fratrum ibi commemorantium ordinatus fuerit, in omnibus habeat liberum arbitrium disponendi quae Dei sunt, absque ullius contradictione. Quin insuper manu clavifera sub anathematis vinculo praecipuum delit, ut nulli Regum, vel optimatum unquam liceat loco praefato modestiam inferre, vel vi, vel potestate, nisi qui Romanum Imperium ministrat, et advocacionem Apostolicae Sedis sortitur, semper eundem locum defensione sua fideliter teneat. Beatus vero Deicolus Apostolica donatione valde retificatus, Romanis munitus dorsum dians, cursu retrogrado Galliam celer repedit, caelestibus oraturis muneribus, id est, pretiosis Martyrum pignoribus, et ornamentis Ecclesiasticis, simul cum privilegio suo, Apostolico obfirmato sigillo.

27 Postquam se hinc peracto labore domi recepit et omnia quae ad Deum pertinent, religiosissime in monasterio ordinavit, quendam discipulum

S. Deicoli i. Homani

suum monasterium Papae subieci

obtinuit privilegium

et reliquos ss.

Temp. n. editi

Monacho congregat

ta 38 7

Ar. 4 32

Ap. conf. acti

us hie nulli r. de. al.

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.
Columbinum
Abbatem con-
stituit.

lum suum, nomine Columbinum, quem et de sacro fonte levavit, et per semetipsum instituit, de cujus vita, et moribus valde erat securus, cum electione Fratrum, in locum suum Abbatem constituit, atque regimen animarum commisit. Quo ordinato, ipse ad secretiorem atque arctiorem vitam anhelans, seorsum sibi oratoriolum parvum construxit, et in nomine summæ Trinitatis consecrari fecit: et qui hactenus cum Martha satagebat circa frequens Domini ministerium, jam posthac cum Maria secus pedes Domini sedere, et verbum ejus intente audire decrevit. Sicque vir sanctus quia in practica, id est, activa vita, pro Domino fideliter desudavit, graduali ordine ad theoreticam, id est, contemplativam vitam digne conscendit: non jam sicut prius de multis sollicitus, sed unum, quod necessarium est, cum Psalmista querens, et dicens: Unam petii a Domino, banc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vite mee: et quia sibi optimam partem elegit, non auferetur ab eo in æternum.

Psal. 26. 4.

28 Postquam autem vir venerandus, jam ætate provecus, multimodis meritis plenus, celibatam finivit in terris, de ergastulo carnis lætus egrediens, civium supernorum frequentis circumseptus, in cœlestibus est collocatus mansionibus. Obiit autem egregius Pater die quinto decimo Kalendarum Februariarum; in quo solet Phœbus tropicum Capricorni exire, et primam partem Aquarii per Zodiacum circumulum præferire. Sed hora illa, qua ejus felix appropinquavit decessus, Columbinum Abbatem cum Fratribus accessit: et commonens de omnibus quæ Dei sunt, et ut pacem et caritatem in invicem servarent. Cumque nostræ redemptionis viaticum percepisset, osculum dedit Fratribus; et vale dicens omnibus, inter ipsa verba orationis et laudis, lætissimam animam reddidit cœlis. Sepultus vero est in oratorio, quod ipse sibi construxit, et in quo annis multis Angelica vita vixit. Ibi quippe ejus sacra lipsana in pace tunulata sunt, gloriamque resurrectionis ibi expectant, quousque Dominus revertatur a nuptiis, et mors absorbeat in victoria; ut in conventu omnium electorum cum Christo appareat in gloria.

Eucharistia
suaque pie
voritur.

29 c Postquam venerabilis Pater Deicolus orbe decessit, et vite æternæ pasca feliciter intravit. B. Columbinus in omnibus operam dedit, qualiter una cum Fratribus suis paterna vestigia inerrato sequi potuisset. Dedit autem Dominus per merita servi sui Deicoli eidem loco talem profectum, ut multi nobilium atque potentum, relicto vertiginis spiritu secularis, cum omnibus quæ habere poterant, monachicam disciplinam eligerent, et monasterium satis ditarent; ipsi quoque sacrae subjacerent *d* rubricæ.

c
Floret Lu-
threus cano-
bium.

30 Cumque ibidem spiritualis schola vigeret per multa annorum curricula, subito orta est tempestas lacrymabilis, cujus immanitatem pene sensit totus orbis. Gens quippe e Hungrorum ferocissima, cujus rabiem per sæculum clamant urbium mœnia diruta, ecclesiarum, ædificia consumpta, ultione divina ad afficiendam Ecclesiam, quæ falsis Christianis exuberavit, ideoque Dominum in multis exacerbavit, numerosis pugnatorum copiis erupit: et veluti aterrima bellua, quæcumque invasit, dentibus suis comminuit, cetera vero pedibus conculcavit. Cumque Burgundionum regnum exercitus invaderet copiosus, omnesque indigenæ a minimo usque ad maximum per juga montium, per aufractus vallium, per prærupta scopulorum, vivendi cupiditate latitassent, contigit, ut viri diabolici monasterium intrarent B. Deicoli: quod cum diligenter fuissent perscrutati, et neminem reperirent, omnia secundum solitam demeritiam igni tradere decernentes, absque duobus Apostolorum oratoriis, divina clementia, eorum profana aduihilavit molimina. Ad sepulchrum vero

d
e
Hungari Gal-
lias incen-
sant.

S. Deicoli dum furibundi accedere conarentur, ita sunt divino timore percussi, ut æstimarent se sub celeritate periclitari. Tandem egredientes, concremare tanti Patris pausatorium studentes, superna eis repugnante potentia, ne unam quidem tegulam præurere valuerunt. Tunc insanie naturali furorẽm adjicientes, oratorium stramine ad summum usque repleverunt, et focum pervalidum supposuerunt, ut voluntatem suam malignam satiarent. Mira virtus! Quanto magis conati sunt, tanto stramina focum magis spreverunt. Quod videntes homines iniqui, pavefacti foras fugerunt, et ad alia loca devastanda tetenderunt. Ecce quomodo Domini clementia contra insensatos pugnavit, et famuli sui tumbam intemeratam servavit. Tunc liquido patuit, qualis vir esset, qui locum illum in hæreditatem a Domino promerensset.

sepulchrum
S. Deicoli
comburare
nequunt:

a In MS. cap. 9. Ubi Romam adit, et locum suum S. Petro delegavit.

b In MS. cap. 10, lit. Ubi Columbinum Abbatem constituit, et de ejus obitu.

c In MS. cap. 11. Ubi Hungari locum ejus invaserunt, nec ejus oratorium incendere valuerunt

d Rubrica proprie est terra rubra, hic pro regula sumitur; nam et fabri lignarii rubricæ aut certæ amussim affricant, eaque signum imprimunt, ad dirigendam deinde sectionem.

e Parachrouismus hic est: nam quæ post narratur de Waldrafo Lotarii II, pellice, ea prius acciderunt, cum Latharius anno 869 obierit; Hungari sub Ludovico Arnulphi filio Germanie Rege, qui anno 911 decessit, Germaniam primam incurserunt: ac demum anno Christi 919, Italiam, partemque Francia, regnum scilicet Lotarii, deperdati sint, (ut scribit Flodoardus in Chronico) et aliquoties postea.

CAPUT VII.

Bonorum Ecclesiæ invasores puniunt.

a Cumque viri barbarici omni fera crudeliores, totam pene Galliam atque Germaniam partim ferro, partim incendio consumpissent, nullusque Christianus existeret, qui illis occurreret, contumque minaretur, infelices impunitate sui lætati in sua sunt reversi, multis opibus onerati. Lamentabile dictu! Videres in locis sanctis, ubi antebac monachorum floruit religio, Clericorum militavit devotio, articas, sentes, atque omnigena arbusta, ac si in solitudine, succrescere; et quia pauci habitatores remanserunt, in solitudinem agri ubique redacti sunt. Cumque et locus B. Deicoli, tanti persensisset infortunium dispendii, et jam nec monachus ibi, nec Clericus haberetur, Comes quidam bellipotens, de Alsatia partibus, nomine Eberhardus, qui regnum Burgundionum frequentare erat solitus, poterent locum illum invasis, et hæreditatem sibi nefario vendicavit. Et quia non inventus est illi qui obtinisset, omni tempore, quo post advixit, manu tyrannica contra fas retinuit. Heu, proh dolor! beatus Domini Confessor Deicolus nunquam cogitavit Comites habere loci sui hæredes, sed monachos Deo amabiles: nec unquam studuit caballos, aut canes venaticos pascere, sed pauperes et peregrinos colligere. O mira Dei patientia! Esto: numquid tacens semper tacebo? dicit Dominus. Nequaquam.

u
Luthreus
monasterium
desolatum,
invasit Eber-
hardus.

32 Eodem vero Comite in tanta mentis obstinantiâ vita decente, filius ejus, Hugo nomine, qui et ipse jam Comes effectus fuit, omnia quæ patris sui esse videbantur, sive jure, sive injuria, potestative invasis, tenaciterque sibi aduncavit: interque omnia, et locum sancti Patris Deicoli. Qui cum masculæ prolis fortitudine in omnibus propemodum regnis famosus haberetur, et in multis negotiis, ac si miles castrensus, invictus existeret; aliquandiu impune potitus est prædio S. Deicoli. Cumque sacer locus diatim secularibus esset occupatus sordibus, quadem vice duo tres filii ejus fessi, ac vespertini in eundem devenissent locum, peractis omnibus quæ ad manum necessaria erant, sani atque incolores incaute se prope beati Patris sepulchrum collocaverunt. Et quia gloriam Deo, nec Sancto suo Deicolo honorem dederunt, impune eis (Deo gratias) non cessit. Coinam amplius parcam!

deinde Hugo
ejus filius.

hujus tres filii
surrexerunt
contractione
pauca dicitur.
2 Cor. 11. 7.

parcam? Sed quia veritas odium parit; mei autem propositi est, personam non respicere, qui gratum, ducat gratum; qui ingratum, ingratum: ego vero viam regiam tenens, nec favorem populi spectans, nec mercedulam alicujus reulæ sperans, a dextris, et a sinistris secundum Apostolum tendens, veritatem non silere optimum judico. Nonne omnes qui Martyrum nomine censentur pro veritate sunt prostrati in morte? Quoniam autem veritas Christus est, ipsam testor, omnesque sequaces ejus. Eadem nocte tres filii ejus, quorum primogenitus Eberhardus erat, secundus Hugo, tertius Guntramnus habebatur, cum post dulcedinem somni evigilassent ad exercitium venandi, semetipsos invenerunt dissimiles sibi. Videres certe viros Consulares, adeo contractos et imbecilles, ut putares eos genuino more omnium membrorum impotes, et totius validitudinis enerves: et ut fere totum dicam ad laudem Jesu Christi et Sancti sui, nisi lingulæ penitentiam et reatus confessionem palpabat, membra cetera omnimodis erant inutilia: manus non, pedes vero nihil; de ceteris non dubitatur.

33 Cumque egregii milites diu captivi tenerentur in vinculis piaculi, pater jam mature ætatis ad suo damnationis spectaculum non segniter accersitus, lacrymis plenus, variis vicatim objicientibus culpis pro talibus incommodis se reos esse, se in multis peccasse testantes. Tandem pater senex, filiorum dolore intolerabili compulsus, his verbis in veritatem prorupit: Audite me, inquit, filii, intendite verba patris vestri. Scitote pro certo, quia non casu aliquo istud vobis evenit infortunium, sed iusto Dei judicio, atque ultione Dominica. Nam pater meus multoties mihi narrare solitus fuit, qualiter locum possideret, et quia locus iste sanctus Sancti Domini fuisset Deicoli. Sed (ut video) iniquitas illa modo venit super capita vestra, quia omnipotens Deus inultam non sinit abire injuriam electorum suorum; sed reddet filiis iniquitatem patrum, in quartam et quintam generationem. Credo tamen quia misericordia ejus more paterno castigat nos, ne morti in perpetuum tradat, quia neminem vult perire, sed omnes salvos facere. Quapropter pura confessione, et dignis penitentia lamentis confugiamus ad Dominum, et Sanctum suum, in quem peccavimus: et fortassis non modo restituemini vos pristinis formis, verum etiam, quod majus est, animarum nostrarum remedium perfecte promeribimur. Ad hæc filii, unanimiter dixerunt: Optimum consilium invenisti, pater: parati sumus corde perfecto nosmet ipsos in servos tradere S. Deicolo. Peniteat igitur factorum: si penitet, hand nocet error. Conemur omnimodis, ut carnis generositatem maternam in mentis nobilitatem. Abrenuntiemus mundo, qui in maligno positus est; demus operam, qualiter posthac soli Deo vacare valeamus. Monachicam professionem aggrediamur. Voveamus Deo, et reddamus. Ambulemus dum lucem hujus vite habemus, ne nos æternæ mortis tenebre comprehendant.

34 Quibus dietis, satellites perciti accurrerunt tristem ejulatam agentes, fimbriique more bacchantes. Flebile dictum Cerberes Praefectorius Burones, paullo ante aquilis velociore, leonibus fortiores, aliens uti solatiis; et quasi ferro vinetos ante beati Patris sepulchrum deportari. Cumque ibidem distissimæ divini supplicarent clementiæ, se errasse, se merito in hanc miseriam devenisse, lacrymabiliter exclamantes; tandem interventu sancti Patris cœlitus sunt respecti, ac pristinae integritati redditi. Quid utriusque agerent? pater cum filis surgens, communi voto, communi consensu tradiderunt se Deo. Sanctoque suo Deicolo non ad servitium militare, sed ad servitium monachile. Quo facto, sacramento jurandi super tanti Patris sepulchrum se unanimiter

tricarunt, quatenus eorum nullus se subtraheret, quin in proximo, sæculo funditus abrenuntiaret, ac beatissimi Patris Benedicti regulæ, tonsura, habitu, professione, obedientialiter se subderet, et ejusdem loci stabilitatem sine tenus custodiret. Qua pactioe peracta, iterum iterumque juramento terribili firmitudinem super sanctum Patrem fecerunt, ne ab illa die et usquequo cœlum volvitur, locum ipsum et omnia quæ subjacent illi, vel ipsi pro hæreditate caperent possidere, vel quispiam unquam de parentelæ eorum successione habiturus esset, vel quantum est pedis spatium, jure hæreditario possidendum. Et facta stipulatione eorum multis, regressi sunt in suum cum letitia non modica.

a In MS. cap. 12 Ubi Eberhardus locum sibi usurpavit, et de filijs Hugonis

a CAPUT VIII.

Lutra regie pellici addicta: ab hac aliis.

Sed quia adhuc supersunt nonnulli, qui mirantur, et scire gestiunt qualiter locus sancti Patris devenit in iniquam manum Eberhardi Comites, et filii ejus; non piget qualiterumque veraci stylo prodere. Sed dum hoc nitor, video temporibus præposterum ordinem imponere, quem Græci Anastrophem vocant. rationi autem, et pagina, quæ subjacet rationi, præsuppositionem vel præ occupationem, quam Græci prolepsin nominant. Postquam vero B. Columbinus peracto laboris sui cursu cœlestia regna petivit, in locum ejus venerabilis Abbas Icho successit, b qui cum annis multis strenue eundem locum gubernaret, et magna vigilantia gregem sibi commissum prævideret, cerneret subito, propter novæ Herodiadis fraudulentiam, Abbatem cum monachis expelli, et omnia divinæ scholæ arma (hæc perditum iri. Hæc autem extitit causa: Eo tempore, quo Lotharius Rex in Alsatia provincia morabatur, in fisco suo nobili, qui Marelogia vocatur, (cujus adhuc dignitatem, miri operis membra excelsa testantur) repente antiqui hostis cauterio inustus est, et in tantam præcipitata mentis insaniam perductus, ut uxorem suam religiosam Reginam c Berisindem dimitteret, et lupam quamdam, nomine Walderam, duceret. Quæ quia præstigiatrix erat opinatissima, ita maleficiis multigenis Regis animam fascinavit, ut omnia quæ ab illo peteret, facile impetraret. Cumque nefas tale cresceret, et nemo esset qui d facillaret, quasi licenter miserum caput tanto utebatur incestu. Tamen verecundia agente, quia in palatio versari cum illo nequivit, Abbatiam S. Deicoli illi tradidit, atque infernali dote ditavit. Tunc meretrix lutissima electa sacrum locum sibi usurpavit, et in loco qui dicitur S. Quintini consedit, ibique omnia quæ sancti Patris erant, funesto more depopulavit; Abbatem injuravit, monachos omnes pepulit: ideo proculdubio in amaritudine erit anima ejus in æternum.

36 c Venerabilis autem Regina postquam divortium sensit, scortumque Regis deprehendit, noluit eum propalam traducere, sed salubri correctione corrigere; intoque cum familiaribus consilio, reclamantibus gratia Romam quantocunq; adit. Que cum immodica veneratione ab omni cœtu Romano suscepta fuisset, secreto Apostolicum Pontificem convenit sui seniorisque dissidium plena lacrymis aperuit. Quod cum Pastor Ecclesiæ compersisset, Apostolicis literis Regem accersivit æquus, quatenus tanto sceleris finem imponeret, et de cetero evadendaret. Cumque Rex accersitus veniret, uti Regem decuit, honorifice receptus est. Peracta oratione, in consistorio Lateranensi Papa cum Rege colloquium habuit, atque digna causatione castigavit. Tunc Rex corde compunctus, terre prostratus, veniam petiit, et se culpabilem reddidit; acceptaque penitentia Papa

Reginam

APULORUM
ANONYMO,
IA. MS.

Hugo cum
patreque cri-
men aspo-
suerit

leho Abbas

b

Lutra Wald-
eram Lothari
pellici dicitur.

c

d

Becca dicitur
legitima v con-
jugi Lothari-
us

cum cum
filio, ope
S. Deicoli sa-
natu, mo us-
hua fieri

ACTORE
ANONYMO.
EX MS.

Ephes. 5. 25.

Reginam in praesentiam Regis vocavit, et in Christo reconciliavit, et Reginae dexteram, Regis dextrae reddidit, atque terribili anathemate illum obstrinxit, ut secundum Apostolum sicut Christus Ecclesiam, ita et ipse diligeret amodo uxorem suam.

37 Quo peracto Rex Galliam regreditur : Regina autem, sicuti femineum iter exigit, protractius viam carpit; adeo ut illum Rex nunc duobus, nunc uno die praecederet. At praefata magna audiens, quia Rex Ecclesiastico tenore reconciliatus esset Reginae, colubrino sibilo Regem absens aggreditur denuo. Cumque jam superato monte Pardorum, quadam nocte Rex hospitaretur apud *f* Castrum S. Domini : praefata lupae Missatici, Noto agiliores supervenere, vestimenta ejus prostibularia Regis oculis inferentes. Quibus inspectis, ita furoris et invidiae ignibus in Reginam confestim exarsit, ut inrevocabili censura secum deliberaret, non ante repatriare, quam illam videret decapitari. Sed praeventus ejus voluntatem divina severitas, atque dispositionis ejus justissima aequitas : nam cum in crastinum hospitio moveret incolumis, priusquam cibi aliquid attingeret, ita cum suis omnibus subita aura contagiatus atque plagatus est, ut de tanta multitudine nec inventus sit unus, cui remaneret curis aut pilis. Tandem reatum cognoscentes, Placentinam urbem moribundi subintrant. Ibi quippe miserabilis Rex, cum suis omnibus sine redemptionis viatico vitam finivit; exceptis, quodam Clerico, et servitore moribido, qui veritatem rei vix nuntiarent evasi. Quis apud semetipsum constitutus, non videat hanc evidentem ultionem per merita S. Deicoli fuisse exertam? Cumque devota Regina ad memoratam urbem perveniret, et tantam stragem mortuorum lacrymolenta videret, Christum Domini, seniores suum, tumulari fecit; ceteros vero (prout facultas dedit) subterrari jussit; et posthaec in pace repatriavit.

ad vomitum
reversus, di-
vinitus puni-
tur.

Eberhardus
Lutram sibi
vendicat

g

38 Audiens autem Walderata, femina nequissima, omnia quae acciderant in via Romana, timore venerabilis Reginae plus territa, quam proprii sceleris reatu compuncta, (quippe quae de Christianitate quicquam praeter solum vocabulum habuit) fuga potius, quam voluntate lapsa, Deum querere simulavit; monasteriumque *g* S. Romarici hypocrisis intravit. Cumque ibi aliquandiu velo potius, quam corde conversaretur, post tergum respiciens, doluit, locum S. Deicoli sibi penitus auferri, et quasi se exhaereditam more femineo coepit conqueri; accitoque Eberhardo Comite, consanguinitatis occasione, scelus adhuc immane praesumpsit; eique locum sanctum sub advocacionis tuitione commisit. Ille autem, ut erat cupidus, et sacrorum invasor locorum, occasione tali locum invasit S. Deicoli; et post infandae mulieris decessum, unca manu sibi in haereditatem adscivit. Et fecisset : nam nec ipsi impune cessit : nempe secundum Prophetam sanguinem admiscuit sanguini, id est, scelus sceleri addidit. Adallindem vero legitimam uxorem suam dimisit, repudii libellum dedit; semetipsum autem lupanaribus immiscuit. Nam quamdam Nonnam apud monasterium *h* Erestein sibi applicavit, et iniquitatem illam ad mortem usque protraxit. Adallindis autem post haec quid fecerit, paginae inserendum honestas non sinit. Comes vero ipse quali morte vitam finierit, propalare exempli causa non piget. Audenter dico, quae personis fidelibus asserentibus nosse me luce clarius contigit : crederes videlicet ipsum pene triennio Herodianum peste percussum, qui secundum Actus Apostolorum, percussus ab Angelo, scatenus vermibus expiravit. Vermes quippe ita sibi a vertice usque ad tales ebulliebant, ut frequentanti ejus maximum inde putorem tolerarent : sicque miserabiliter cum Herode miserabilem vitam finivit. Nec dubitandum, quin in tormentis aequalem fortiaetur poenam, cujus in omni

Osae. 4. 2.

h
repudiata
uxore, mona-
stium ducit.

Act. 12. 23.

male perit.

scelere imitatus est vitam : et quia B. Deicolo praedjudicialiter haereditatem suam tulit in terris, ipse se quodammodo aeterna haereditate privavit in caelis.

a In MS. Belfortii sequens caput de temeritate Hildegardis huius praeponebatur, hujus vera, quod 13, is erit in Chiffletii MS. titulus : De stupro Regis Lotharii, et morte ejus, et Eberhardi.

b Nullo modo existimandum est Ichonem hunc, qui Belfortio Benichu dicitur, usque ad tempora Lotharii Regis, qui anno 835. Lotharingiam a Lothario patre accepit, pervenisse; si immediate successit S. Columbino, qui ex Hibernia cum S. Columbano ante annum 575, in Gallias venit. Mendon suspicatur apud Menardum, ubi dicuntur Hanni vivente S. Columbino Lutram, vastasse : quamquam ante illos Hungarorum incursiones, in Sanctorum Actis mentio fit quandoque Hunnorum, quod fortassis a quopiam viro principe conducti barbari, atque immuniter grassati, Hunni appellati sint, ex quacumque fuerint gente.

c Alii Thieuthergam, Thieuthergam, Theobergam vocant; Belfortius Bertsindam.

d In dictum videtur, quasi fauces aperire, alias facilitare, strangulare, sive fauces opprimere est.

e Funesta haec tragedia, annis pluribus agitata, insigni etiam Episcoporum aliquot praevicatione; fortissime libidini regia repugnante Nicolao I. Papa : sub Adciano II; tandem luctuosa catastrophe terminata. Phuribus de ea agit Baronius tom. 10.

f Vulgo Bergum S. Domini dicitur, olim Julia Fidentia, ut ad vitam S. Domini 9 Octobr. dicemus, sita est inter Parmam et Placentiam, estque nunc urbs Episcopalis.

g De hoc nobilissimo cenobio, vulgo Romarici-monte, Gallice Remiremont dicitur; agemus ad ipsius S. Romarici vitam 8 Decemb.

h Belf., Hestehin, mendosc. Est Erestein, sive Eristein, vel Erestein, nobile monasterium sanctimonialium ad illum flumen inter Argentoratam et Benfeldiam, a Ludovico Pio et conjugis ejus Hermingarde fundatum.

CAPUT IX.

SS. Deicoli et Columbini reliquiae.

Sed quia jam in superiori capitulo satis memoravimus, qualiter Hugo Comes iniquus, S. Deicoli haeres sit effectus; nunc restat, ut et aliqua mira sancti Patris opera propensius calamo pandamus. Hildegardis namque Comitissa ejusdem Hugonis conjux, vice quadam curiositatis causa illececa sancti Patris oratorium cum Presbyteris et cetera fidelium turmula temere intravit, ut aliquid de tanti Patris gleba secum maximo pro munere Alsatiam asportaret. Cuique multo conamine sacri cooperculum sarcophagi levare sudarent, tantus terrae motus subito omnia reficula concussit, sequentibus tonitruis quam maximis, et fulminum terroribus, ut omnes amentes effecti cecitate densissima quaterentur; adeo ut nemo fere duabus horis proximium situm videre valuisset. Tunc Comitissa corde compuncta, experta est in brevi quantum valeant apud Deum gloriosa merita dilecti sui Deicoli.

Comitissa
portento ur-
cetur a ra-
piculla San-
cti reliquis.

40 Sed quia nequicquam ad tumulum sancti Patris laborare comprobata est, ad sepulchrum B. Columbini audacter scrutatura accessit, ut vel discipuli aliquid carperet, cui divinitus magister fuit negatus. O mira Dei judicialia cum paucis accessit, facile tumulam aperuit, uniusque tantummodo dentem magno cum festinantia sibi arripuit; iterumque tumulum clausit. At postquam dentem dispexit, more femineo dubitare coepit, an pro reliquiis venerari debuisset, quod tam facile et sine resistentia promeruisset : et ut fidem illi aliqua virtus ostensa daret, primas ardentes in oratorio cumulati jussit, dentemque in medium projecit. Quid plura? dictu citius dens crepitum maximum dedit; saltum quousque materiae obstinisset, victor et innocens ferit. Tandem credula effecta, pretiosum pignus recolligere studuit, magna-que diligentia secum collocavit. Ex illa hora, et quamdiu superis convixit, dolor dentium ab ea vel ad horam non recessit. Tunc sera penitentia ducta, dentem tumulo restituit; dolor tamen immobilis illi remansit. Et quare Sanctus Domini, tumulum suum permitteret aperiri, nollet tamen asportari, dicat, qui velit : mihi vero non licet. Unum tantum patet, ut quia monachi seminarum consortia declinare solent, quod perfectus Pater in vita sua custodire studuit, hoc et post mortem violari noluit. Tunc aperte omni-

rupit dentem
S. Columbini,
nec sat digne
veneratur

puntur do-
lore dentium.

bus

his innouit. quantum valeant merita Magistri, si tantum discipuli.

a. In caput in MS. U. est, III. Ubi Hildigardis de sepulchro ejus terra redit, et de dolore dentium ejus.

CAPUT a X.

Lutra a B. Balthranno restaurata.

Silere integrum paginam non censeo, quod pene omnes Europæ incolæ necessario persentiscere contigit. Postquam Hugo Comes, et filii ejus, quos supra titulauimus, uellent nollent, sicut uoverint Deo, et S. Deicola locum sanctum liberum reddiderunt: curiose quærere ceperunt per monasteria perque multas eremi cellulas, si usquam inuenire possent amicum Christi aliquem, et ueræ conuersationis institutorem, qui et locum paterno more, et monastio ordine fulciret, et ipsi sub ejus imperio vexillum sacrae ferrent obedientie. Exiit autem tunc temporis quidam omnipotentis Dei amicus familiaris, nomine *b* Balthrannus, uitæ per omnia laudabilis, qui jam tunc per decem quinque annos vitam eremiticam inreprehensibiliter ab omnibus duxisse fatebatur: tantasque iam uirtutes per illum Dominus omnipotens operatus est, ut nec Adriaticus sinus uocem ejus recudere posset, sed etiam apud Danaos preconium ejus celebre haberetur; nempe pro uelibus ejus magnitudine. Taceo de Regibus terræ, et optimatibus. Ipse famosissimus Princeps Otto, qui tunc agebat in sceptro, frequentare illum solitus erat, et maximis donariis locum ejus abundanter extulit: adeo ut ipse uenerabilis Pater ob frequentiam hospitum, secretum sibi tuguriolum, in quo seculum uersari posset, construeret: locum autem, quem primitus probavit, monastice discipline collecta non minima monachorum caterva, deuote aptaret.

42 Cumque sanctis uir lucrandis animabus aliquot annos inuigilaret, antiquos hostes per satellites suos multis injuriis exturbare illum cepit, dolens sibi quotidie detrimentum fieri de inimicis, quas uir Domini ejus dentibus eripuit, et Deo reddere studuit. Occasione uero accepta, duo Episcopi, auaritie peste stimulati, hianti fauce eundem locum ceperunt inuadere; non ut illis curæ esset de loco, sed ut res, quas fidelium largitas ad stabiliendum diuinæ scholæ seruitium loco concessit, de ejus sacro obitu interim suspensi, studio rapaci penitus sibi antinuerent: quorum alter Metensis erat Ecclesiæ uisitor, alter uero Argentincnsis exiit Cæronomus ouilis. Cumque tales Ecclesiarum arietes, erga beati panperis Christi res caritas conseruatas, diu altereuerentur (nam unus illorum, parochia occasione, alter uero, loci subjectione, suo juri cedere contendit) uicequadam omnipotentis Dei famulus maxima inualitudine captatus est, atque fini propinquus effectus. Cujus opinio infirmitatis diu uicinas peruolaret provincias, utriusque Episcopi uultures, rostro famelico uiri Dei cellam inuadunt, ejusque felicem transitum prestolantur suspecti. Quod cum ille comperisset, subito superna medicante clementia confortari cepit ac meliorari: et conuocans iniquorum hominum aliquos personales ad se, diligenter inquisiuit eausam operientium eorum. Cumque illi secundum quod se res habuit narrassent, uir Domini respondit: Sed et ego non ignoro uoluntatis uestræ usum, et inimici humani generis machinamentum. Recedite quantocunq; nam non morier modo: et credite mihi, quis non continget uobis quod cupitis, ut oblationes fidelium, quas me contigit habere, uos debeatis post obitum meum extirpare. Tali conreceptu omnis ille conventus ualde recessit inde confusus.

43 Vir autem Domini idus cupiens rerum suarum ipsam qui dedit Dominum habere heredem, quam saeuulum, larga manu cepit omnia quæ habuit, pau-

peribus, et Clericis prodige expendere, uolens semetipsum funditus expedire, et jam senex peregrinationem pro Christo accipere, et dies sibi concessos apud beatissimum Apostolorum Principem, Romæ clausarius et priuatus sacro insistere otio. Quod cum denundinatum percrebuisset apud Hugonem ac filios ejus, lacrymabili precatu uirum Domini non segnes petierunt, ne illos desereret quasi orphanos, et orbatos. Quibus beatus uir respondit, nullo modo se amplius ibi durare, sed inuidiæ locum dare uelle, atque ita sibi a Domino destinatum fuisse. Illi autem luminibus perudis amplius uirum Dei perurgere ceperunt, dicentes: O amice Christi specialis, et columna sanctæ Ecclesiæ inconcussibilis, anli seruos tuos, et ne derelinquas nos desolatos. Sciat paternitas tuas, e nos monachilis uita moribus uoti diu existere, sed ducem ac Patrem non posse hactenus inuenire. Qua de re, Pater sancte, complaceat tibi nobiscum pergere hinc prope, ad locum quemdam sanctum, et monastice conuersationi conuenientissimum, qui Lutra uocatur. Quibus uir Domini respondit: Quid uobis locus ille contingit? Aiunt illi: Nihil quippe ad nos pertinet; sed uir quidam beatissimus, nomine Deicolus, qui et Sancti Columbani fuit discipulus, a Domino promeruit in hereditatem. Ipse quippe sibi locum construxit, et monastice discipline subegit, et sua sancta presentia quotidie ibi miraculis coruscant. Accidit autem occasione quadam, ut parentes nostri locum ipsum non ante plures annos inuaderent, et quasi proprium possiderent. Nunc autem ibi adeo sumus diuinitus perterriti, ut in presentia tanti Patris, sacramentis horridicis imperricæ nos obligatos habeamus, in proximo monachicum professionem arripere, et perpetuo ibi stabilitatem custodire.

44 Ad huc uir pius respondit: Scriptum est, Omnia que facis, fac cum consilio, et post factum non prenitebit. Si diuina providentia placet, ut moueam de loco isto, et uestro cedam hortamento, talem facite credentiam mihi, in conspectu Fratrum nostrorum, ceterorumque fidelium, ut omnia diuini officii ornamenta, que penes me habeo, salua atque intacta illuc deferatis, et ibi mihi inconuulsa reassignetis: ea dantaxat conditione, ut prius illuc dirigam aliquem de Fratribus nostris fideliem uirum, qui diligenter locum probet, in siluis, in agris, in pratis, in piscationibus, et in omnibus que monachorum utilitas exigit; quia solus non ueniam, sed Fratres meos et seruitores meum ducam. Ad hæc illi: Fiat, inquit, juxta uoluntatem tuam Pater, et sacramento facto in conuento multorum, sicut sancto uiro placuit, dixit enim illis nepotem suum, nomine Werdolphum, quem per se instituit, et in quo tota spes sua post Deum exiit. Qui cum omni diligentia ueritatem rei probaret, ad uirum Dei reuersus, factum nuntium retulit, et postquam illi locum secreto prodidit, addidit. Cavendum est, inquit, ne hominibus istis facilem fidem præbeamus. Locus uero ipse, ut omnes fatentur indigens, Romanæ subiectionis est dominationi, et subscripto censu summo subijacet Pontifici. Quapropter si in presentia Principis Ottonis, locum redhibere uoluerint, et pristinae libertati reddere, ab ipsa Imperatoria manu recipiamus illam; tali uidebitur certitudine, ut usque in perpetuum nomini liceat violare, quod sceptrigenæ majestas diffiniri illibatam permanere.

45 Vir Domini ad hæc. Acceptabile, inquit, sic Deo omnipotenti consilia tua. Nunc ergo accingere, uiam obedientiæ arripe, et hæc omnia ex parte mea inuotescere Imperatori accelera. Qui illico Patris præcepto parere studens, ascensis eabaldis prospere itinere Imperatorem adiit, et de quo agebatur, innouit. Quod si quis mihi uenti objiciat oculo, eundem Principem tunc temporis Imperatorem non existisse, facile per strophatum illum uincam syl-

ACCOTRE
ANONYMO.
EX MSS

Ab Hugone et
filio inuila-
tur Luthran.

Eccle 32 24

Mittitque lu-
cum pius ex-
phorant

b
y Balthrannus
eremita san-
ctus.

yus rebus
duo Episcopi
inuant.

In de celis
ualligit, se
que a morib
uallitu.

ACCURSE
ANONYMO,
CA. 1155.

logismum, accidens esse honorem superadditum; essentialiter vero in identitate persistere: et quia effici potuit, quod effectus est, potestas illi semper affuit, actus autem ad horam successit. Sed hæc per excessum; nam cœpta prosequamur. Cumque piissimus Princeps hæc omnia comperisset, rerum repertori grates egit, et posthæc ait: Audite omnes consiliarii æquitatis, et amici fideles: Cogitavi multoties illum Patrem nostrum, beatum virum Balihraunum, quia præcordialiter illum diligo, si mihi vellet consentire, Pontificali honore sublimare; nunc autem, ut video, magis eligit pauper Christi persistere in agone certaminis sacri, quam hujus mundi phaleramentis prosperari. Et ecce nuntius ejus certissimus, per quem mihi fideliter mandat, in peregrinatione se mori velle pro Christo, et locum, quem hactenus incolit, invidiæ relinquere. Est autem locus in Burgundiæ partibus, sacre conversationi satis aptus, quem hucusque Hugo Comes et filii ejus usurpative possederunt; quem sanctus vir a dominatione nostri sibi rogat liberaliter delegari; et omnia, quæ Deus omnipotens illi ad servitium suum stabilendum concessit, imperii nostri auctoritate, eidem loco perpetualiter succedere. Nam locus ipse sub advocacione imperii nostri, Romane atque Apostolicæ subjacet Sedi. Responderunt aulici, atque consiliarii Imperatoris: Si placet majestati tuæ, Princeps omnis terræ, acersiantur ante conspectum tuum viri illi, qui hucusque contra fas et jus locum sibi vendicaverunt, et lege publica coram reddant, et sacramento firmissimo credentiam talem faciant, cunctis militantibus atque privatis fidelibus tuis; quatenus ex hoc nunc et usque in sæculum nec ipsi, nec aliquis successione illorum, iniquitatem illam præsumat renovare, aut locum ipsum vi aut potestate audent inquietare; sed firmiter atque inconculse, (sicut ab initio constructionis loci fuit) penes fratres Deo ibidem et S. Deicolo famulantes, liberum maneat arbitrium eligendi Abbatem secundum Deum, qui loco potentialiter præsit, absque contradictione aliqua. Quin insuper Imperialis celsitudo

Italis Imp.
auctoritate,
Luturæ pos-
sessionem ac-
cipit:

intimare curet Apostolico Episcopo, quatenus celestium auctoritate clavium, privilegii præceptum componat, clausura anathematis insolubile faciat, sigillo Apostolici nominis obfirmet. Quid tantum morari in singulis necesse est? Omnia, secundum quod Divinitati placuit, Imperator devotus fidelium consultum implevit: sacri invasores loci, iniquos vocavit: jure universali locum recepit, atque mille sub testibus beato viro (secundum quod superius dictum est) potestative contradidit: ipsum quoque Rodolpho Duci, atque præfatis Comitibus ad custodiendum sub fidelitatis suæ conditione commisit, atque res sancto viro cœlitus collatas.

46 Tali igitur tenore vir Domini in locum destructum B. Deicoli inthronizatus est, cum monachis suis, atque servitoribus, ex omnibus, quæ divina largitus illi concessit. Et valde necesse fuit, ut secum subsidium sumptuum deferret, quia omnibus humane vitæ rebus locum destitutum lamentabiliter renovat. Tunc omnimodis visum dedit, qualiter locum renovare spiritualiter posset. Monasterium semper Virginis Mariæ, quod ibi ante perniciosum fuit, honorifice ampliavit, exaltavit, et ad perfectum usque perduxit. Officinas pro posse in brevi construxit, ut monastica disciplina, quæ semper apud illum viguit, a monachis custodiri inviolate posset. Intravit autem Pater venerandus locum eundem in vigiliis Apostolorum Simonis et Judæ; atque eodem anno, in Assumptionis die perpetuæ Virginis Mariæ, sicut illi ante plures annos divinitus præsignatum fuit, plenus Spiritu sancto obiit; ac sepultus est in dextris altaris monasterii, quod ipse in melius renovavit. Ibi quippe frequentius, cum fides petentium exigit, miraculis eruseat, ipso vero celestia regna petente, in regimine monasterii nepos ejus Werdolplus illi successit, qui adhuc superest, et cœlebem vitam ipse vivit, et omnibus recte conversari volentibus, ut lampas emicat.

eam restau-
rat.

Mortuus mi-
raculis cla-
ret.

Successit
Werdolplus.

a In MS. 15. Ubi B. Balihraunus locum intravit S. Deicol.

b Menardo Valtranus dicitur.

c Belf. illi amplius perdis oculis urgere coeperunt, ne relinquere desolatos, se quoque ipsos illud monachis existere.

DE S. ULFRIDO, SIVE WOLFREDO, MARTYRE IN SUECIA.

ANN. MXXVIII.
XVIII JANUARI.
S. Ulfridi na-
talis.

Inter Suecorum Apostolos Ulfridus, sive Wolfredus, censetur; cujus diem natalem XVIII Junnarii statuit Martyrologium Anglicanum, atque ex Leo Ferrarius. Ejus martyrium ita narrat Adamus Bremensis historiæ Ecclesiasticæ lib. 2, cap. 44. Per idem tempus, quidam ab Anglia Wolfredus nomine, instinctu divini amoris Suediam ingressus, Paganis verbum Dei cum magna fiducia prædicavit. Qui dum multos prædicatione sua ad fidem Christianam convertisset, idolum gentis, nomine Thorstan, in concilio Paganorum cœpit anathematizare; simulque arrepta bipenni in frusta concidit. Qui pro talibus ausis statim mille confossus vulneribus, animam martyrii laurea dignam transmisit in cœlum. Cujus corpus Barbari lauciatum post multa ludibria miserunt in paludem. Hæc veraciter comperta memorie tradidi:

relus,

murturium.

NOT. 83

quævis sint et alia, quæ adhuc scribi digna sint. Hæc ille, quæ 49 post Wolfredi eadem annis Canonius Bremensis factus est.

2 Idem ex illo referunt, Albertus Abbas Stadensis in Chronico ad an. 1028. Albertus Crantzius lib. 4. Metrop. cap. 8. Baronius tom. 11, an. 1028, ma. 10. Joannes Vastorius in Vite Aquitonia, qui Thorstan, Jovis statuum interpretatur, quasi Thoresteen, a Thoro, vel Thorone, Suecorum Deo. Et Thorum sane Jovi similem, acris, tonitruum, fulgurum, nubium, tempestatum præsidem, fertilitatis largitorem, ceterorum dæorum Principem, ab iis gentibus habitum scribit Joannes Magnus historiæ Suecorum lib. 2, cap. 9, eique diem Jovis, et Januarii mensem dicatum fuisse. Crantzius scribit Ulfridum in concione proclamasse: Si potens est vester Deus Thorstan, se vindicet.

Thorus Deus
Suecorum.

DE B. FACIO CONFESSORE CREMONÆ IN ITALIA.

AN. MCLXXIII.
XVIII JANUAR.
B. Facii na-
talis.

Cremonæ in Gallia Cisalpina XVIII Januarii natalis agitur B. Facii Confessoris; qui etsi inter Sanctos solemniter relatus non est, confessum tamen scribit Philippus Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ, Ecclesiæ Cremonensium et Veronensium ab Apostolica Sede, ut de eo officium Ecclesiasticum isthic recitatur. De eo idem Ferrarius in generali Catal. SS. Cremonæ in Gallia Cisalpina S. Facii Confessoris. 2 Vitæ ejus item scribit Cremonæ editam anno 1604.

vita.

En est fortissis quam Peregrinus Merula tradit a Leonardo Gregorio Magistro Carmoniarum Cathedralis Ecclesiæ Cremonensis, Italico sermone vulgatum. Eam necdum nacti sumus. Datus quam Ferrarius ex ea concinnavit. Breve Italice edidit Merula in Sonctuario Cremonensi; qui tradit in ejus sepulchro istu lrgi: B. Facii V. B. F. ac pietatis, quem Verona suum jactat, quod genuit; suum Cremona, quod viventem sibi civem adscivit, morientemque excepit. Ossa hæc referenda

epitaphium.

referenda Praefecti aedis curaverunt anno Domini 1540. Erat tunc Cremonae Episcopus *Benedictus de Arolis*.

qui dies octo cum sine lacte et cibo fuisset, animam agebat, et mulier 18 annos a demone obsessa, fuere) liberasset, liber una cum aliis captivis, intercedentibus Cremonensibus, e qui auxilio Veronensibus in bello venerant, dimissus, Cremonam reliit : ubi oratorio extracto, societatem virorum, qui infirmos et carceratos visitarent, undos vestirent, famelicos passerent, et alia pietatis opera exercerent, instituit, qui Ordo Spiritus sancti fuit appellatus.

EX VARIIS.
mirantis factis, liberatur

Ordinem sancti Spiritus instituit.

Gratis operatur

f
y

h
Miraculose servata quae fecerat.

Sanctam ergo praedit.

Constitutur Visitator monasteriorum,

i
k

Miraculis post mortem clar.

3 Quod si aliquando artem exercere vacabat, res tantum sacras, et eas sine mercede operabatur. Multus erat in oratione *f*, frequens ecclesias visitabat : multas suscepit peregrinationes, *y* Romam, et in Hispanias ad D. Jacobi Apostoli corpus visendam peregrinatus. Opera quaedam *h* ex argento, quae adhuc monstrantur, ecclesiae Cathedrali dono dedit, in quibus calix est, qui rebus pretiosioribus ab igne in sacrario accenso consumptis, divinitus servatus est, et quod magis mirandum, in ecclesia ad altare B. Mariae Virginis repertus fuit incolumis.

4 Vocatus ad nobilem quemdam, qui a medicis desperata salute relictus, jamque sumptis Sacramentis, animam redditurus erat, illi sanitatem, si ad S. Jacolum voveret se iturum, praedixit : qui facto voto statim e lectulo omnibus stupentibus surrexit : quem etiam ad solvendum votum comitatus, in patriam multis terra et mari periculis superatis redexit.

5 Ille Episcopus Cremonensis tot signis et virtutibus adductus monasteriorum mulierum virorumque Visitatorem instituit Generalem. Qui tandem tot laboribus perfunctus, febri correptus, sacrisque munitus, animam Deo reddidit *i* an. sal. MDLXXII. Corpus quod multis miraculis claruit, ab universo Clero *k* et populo honorifice sepultum est.

a Haec satis id credibile, nisi tibus a prima aetate captum exagitari, fusque 30, et aliquot annorum, cum venit Cremonam ubi alios 46 annos exegit.

b Erat tunc Cremonae Antistes Homobonus de Mantiberis

c Saep non pretium solum, sed et opus ipsum Ecclesiae donabat, ut scribit Merula.

d Imo Actinilius Romanus tyrannidem tunc Veronae exercebat, quo, principatus sui anno 33 Christi 1230, mortuo e.e. vulnere Praetor creatus est Mastinus Sculiger, idem que deus Dictator perpetuus et tenere deinceps dominatum 127 annis Sculigeri, donec anno 1387 Antonius, Comes Senonum feutricide filius notus, et ipse fraticida, a Joanne Gabriele Vicecomite Mediolani Duce Verona pulsus est. Haec ex cartis scriptoribus Leander Albertus in *Marchiae Turvisinae descriptione*, et *Turellus Saeniga Veronensis lib. 4. Originis Civitatis Verona*, et alii

e Ad Ludovicus Cavilellius in *Annal. Cremonae* anno 1233 factum scribit, cum, Praetore Guilielmo de Fobano, auxilio Veronensibus contra Mantuanos venerant, horumque agros pervastarunt. Et Veronenses, inquit, ob id in eorum gratiam dimiserunt B. Facium, quem in carcere tenebant, qui cum Cremonensibus rediit Cremonam.

f Ad quam etiam alios exhortabatur, ut scribit Merula, aliud identidem inculcans : Laudate Deum, laudate Deum

g Idem scribit, saepius ad ea loca peregrinatione esse B. Facium, itaque ad S. Mariam de finibus terra, et ad S. Salvatorem in Austrum.

h Idem praeter hunc catenam, circumerat coronam, crucemque argenteam, et ab eo illi Ecclesiae donata

i Eo anno Cavilellius Beatus Facius Veronensis auctis die decima octava Januarii obiit Cremonae, omnibus suis bonis ibi Hospitali sancti Spiritus relictis

k Merula dicit in *xde cathedrali sepultum ab ipso Episcopo, qui erat Carzucomes de Summo.*

ocellum.

restauratum.

translatum corpus

sub leoni supplicacione,

in a et in-

veniens

3 Sacellum erat Cremonae, quo ab ipso edificatum Facio quidam existant, et S. Priscæ dicantur, nam hujus visitur in chora imago. Id B. Facii, haud diu post ejus obitum, dici cepit, Curatores majoris xenodocheii illud non jam fatiscens restaurarunt, additi supra fores ad memoriam epigraphæ : Hanc sacra B. Facii eadem vetustate indecoram, praefecti hospitali magno ad insignem eorum pietatem in ad publicum decus exornarunt anno 1600. Procurantque eadem quotannis ut B. Facii res gestæ, ipsius festo die, in basilica cathedrali, pro concione explerentur.

4 Anno deinde 1614, 8 Junii, B. Facii utrorumque Sanctorum corpora sollemniter translata sunt, arce inscriptum : Anno a nativitate Christi 1614, die septima Junii corpus B. Facii Confessoris et civis Cremonensis, lauto civitatis cultu, huic arcule creditum est per Illustrissimum et Reverendissimum D. Joannem Baptistam Brivium Cremonae Episcopum. Capsa expressur inclusum est sarcum hoc corpus, cooperta alba byssuntela operis Damascem fimbriis aureis adornata; supra vero depicta est ejusdem Beati imago, quæ expensis Praefectorum xenodocheii curata. In publici supplicatione a quatuor Sacerdotibus circumlata est capsula hæc, sub umbella elegantissima ex albo Damascem byssino pannu, quum sex sustinebant sacerdotes, albis tunicis, quas vocant, *valtri*.

5 Via qua a S. Helenæ ad S. Nicolai ducit, arcus erat triumphalis erectus, cujus hæc inscriptio : Cremonenses Divis Homobono olim suo, nunc ætheris civi, Himerio Ameria Antistiti, quorum patrocinium jam dudum implorant; Beatoque Facio, qui virtutum omnium facibus in celo coruscet, piis castisque beneficiis, in sacrorum ossium triumpho, grati animi ergo PP. Inter ipsas arcus columnas statum visebatur B. Facii, subdito emblemate junæ operis Dorici, duorumque in basi leonum, cum lemmate : Vigilant, qui custodiunt. Supra ejusdem arcus coronus, aliud positum vent emblema, totu nutrem sive molulo gemmarum, cum epigraphæ : Tollens soldit.

6 Hæc scribit Merula. De S. Homobono, cujus hic mentio fit, natus XIII Novemb. de S. Himerio XIX Octobris.

VITA EX PHILIP. FERRARIO.

Faciis Veronæ natus, post persecutiones, quas in patria a 30 annorum spatio sustinuit, inde abiens Cremonam circa annum salutis *h* 1226 venit, ubi aurificis artem exercens quidquid lucrabatur e in Ecclesiis et pauperes erogabat. Quæ ejus cognita bonitate, a civibus elemosynis, ab urbe pauperibus et egrotis fieri consuetis, praeficitur.

2 In patriam, ut inimicis reconciliaretur, reversus, ab iis, *d* Sculigeris, qui Veronæ dominio potiebantur, per calumniam delatus, carceri mancipatur. Ubi cum multos egrotos, qui cognita viri pietate ad eum deferbantur (in quibus infans nobilis femine,

b Facius au-

risober

b

c

d

Verone in carcerem mittitur

XIX JANUARI.

SANCTI QUI XIV KAL. FEBR. COLUNTUR.

S. Germanicus, Martyr Smyrnæ in Asia.

S. Marci,

S. MARTHA,

S. AUDIFAX,

S. ABACHUM,

S. Paulus,

S. Quinctus,

S. Geronius,

S. Januarius,

S. Saturninus,

S. Successus.

S. Germana,

S. Tertulus, vel

Zertulus,

S. Tiberitanus,

S. Maiolus,

S. Victorianus,

S. Honoratus,

S. Fortunatus,

S. Julius.

S. Lucius,

S. Marcus, sive

Marcissus,

S. Publius,

S. Felix.

S. Cain,

S. Vitalis,

S. Cassianus,

S. Secundus,

S. Victor,

S. Primus,

S. Spanus, sive Ii-

spanus,

S. Cacinanus, vel

Cacimarus,

S. Lucius alter,

Martyres Romæ.

Martyres in Africa.

S. Saturnina,

S. Florida,

S. Callista,

S. Melondion, vel

Molendion, et alii

fere ne,

S. Pia,

S. Picaria, et alii

xxxviii,

S. Lucianus,

S. Paula,

S. Claudius,

S. Hypatius,

S. Paulus,

S. Dionysius,

S. Euphrasia, Virgo Martyr Nicomediæ in Bi-

thynia.

S. Bassianus, Episcopus Laudensis in Italia.

S. Ammonius, Episcopus Dertonensis in Ita-

lia.

S. Contextus, sive Contestius, Episcopus Bajo-

censis in Gallia.

S. Arsenius, Episcopus Coreyranus.

S. Catellus, Episcopus Stabiensis in Italia.

S. Launomarus, Presbyter, Abbas Curbionen-

sis in Gallia.

S. Malardus, sive Malehardus, Episcopus Car-

notensis in Gallia.

S. Remigius, Episcopus Botomagensis in Gal-

lia.

S. Blaithmaeus Presbyter, } Martyres in Iona

et alii monachi, } insula.

S. Wulstanus, Episcopus Wigorniensis in Ang-

lia.

S. Henricus, Episcopus Upsalensis in Suecia,

Martyr.

NOT. 86.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

S. Macarius Ægyptius, } Abbates in Ægypto, cele-
 S. Macarius Alexandrinus, } brantur a Græcis hoc
 die, ut ex Menæis patet et Menologio, Maximoque
 Cythereo. Prolicæ actum de hoc n }
 de illo xv } Januarii.

S. Rigoberti Archiepiscopi Remensis quædam hoc die
 facta translatio, ut dictum post ejus vitam, cap. 5, de
 Translatione, num. 14 iv Janu.

S. Telesphorus Papa et Martyr, cultus aliquando hoc
 die fuit officio 3 Lectionum, ut patet ex Breviorio
 Cordinalis Quignouii, anno 1536, edito. De eo egi-
 mus v Janu.

S. Eduardus Confessor. MS. Florarium. Vitam de-
 dimus v Janu.

S. Senator Episcopus Veronensis hoc die Verona col-
 litur, ut testis est Ferrarius. Decessit vii Janu.

S. Julianus Martyr colitur ab Ecclesia Cathedrali Au-
 domarensi hoc die officio duplici, cum commemoratione
 S. Basilissæ, deinde SS. Marii et sociorum, ut indi-
 cat Ordinarium Audomarensense casum anno 1610.
 Vitam dedimus ix Janu.

S. Paulus Thebæus, primus Eremita, colitur hoc die
 ab Ecclesia Tornocensi in Belgio officio duplici, cum
 commemoratione SS. Marii et sociorum: alibi XT
 Iugas. Vitam dedimus x Janu.

S. Guillelmus Episcopus Bituricensis in veteri Audomarensi Breviario celebratur hoc die officio 3 Lectio-
 num. Vitam dedimus x Janu.

S. Arcadius Martyr, Hispani officii duplicis celebra-
 tum obtinet. Acta dedimus xu Janu.

S. Victorianus Abbas in Hispania. Ferrar. Is est de
 qui supra

S. Hilarius Episcopus Pictaviensis colitur a quibusdam
 Ecclesiis, ut Nannetensi in Britannia Armorica, in
 hunc diem rejecta solemnitate a xiii Janu.

S. Gunesindus, } Martyres Cordubæ. Ferrarius. De

S. Servus-Dei, } iis egimus xiii Janu.

S. Pontiani Martyris Spoletini Translatio hoc die
 facta, de qua diximus ad illius Actu xiv Janu.

S. Felix Nolanus. Martyrol. Prædicator. Nos xiv Janu.

S. Fulgentius Episcopus Astigitanus, ab Ecclesia Pla-
 centino in Hispania colitur officio duplici prima clas-
 sis eum octava hoc die, ut diximus xiv Janu.

S. Edaldis Episcopus Viennensis in Gallia. Ferrar.
 De eo egimus xiv Janu.

S. Fursicus Abbas colitur hoc die officio duplici ab Ec-
 clesia Atebatensi. Vitam ejus dedimus xvi Janu.

Sancti Gemini, Blwangæ. Ferrarius ex Canisio. Ter-
 gemini sunt, quorum corpora Elwangam translata,
 ibique coluntur, non hoc die, sed xvii Janu.

S. Zosimus,

- S. Zosians, } Martyres, referuntur in MSS. Mar-
 S. Menidapus, } tyrologis S. Hieronymi et Dunga-
 S. Tuburianus, } lensi. At forte idem sunt, de quibus
 S. Fortunatus, } eginus xviii Janu.
- S. Leonium Martyrem Pudertum in Umbria coli hoc die
 in ecclesia S. Marce que est Ordinis Prædicatorum,
 tradit Ferrarius in Catalogo SS Italia, est in nova
 catalogo ejus non invenit, uti nec Joannes Baptista
 Possevinus in lib. de SS. Tudertinis.
- S. Maria Virgo Alexandrina, Calendar. Copticum.
 Nobis ignota.
- Honorati Episcopi Bituricensis duo recensentur, am-
 bique Sancti appellantur a Joanne Chenu; prior tan-
 tum a Cl. Roberto et Demochare: neuter colitur. MS.
 Florarium hoc die ita habet: Honorati Bituricensis
 Episcopi et Confessoris. Neutrum in sua Martyro-
 logio memorat Saussains.
- Dagobertus I, Gallia Rex, in multis MS. Sanctus et
 Beatus appellatur: a Saussain inter Pios numeratur.
 Ejus certe animam in celum duci vidit sanctus qui-
 dam Eremita. At non arbitramur usquam coli. De
 S. Dagoberto Martyre agemus alibi.
- Henricus Contractus, S. Bernardi in Claravalle disci-
 pulus, refertur hoc die in Calendario Cisterciensi,
 et a Saussain inter Pios, atque ab utroque propheta
 dno conspicuus fuisse predicatur; a Chrysostomo
 Henricus Beatus appellatur.
- Beatrix fundatrix monasterii Spinosi-hoci juxta Mon-
 tes in Haunonia, refertur a Chrysostomo Henricus
 in Menologio Cisterciensi cum titulo Beate. Verum
 licet religiosissime fuerit, non tamen colitur; imo
 quotannis adhuc pro ea agitur anniversarium, melius
 a Saussain Pios annumeratur.
- Inventio miraculose imaginis D. Virginis Mariae a
 Cava, Lilybæi, ab Octavia Cypriano nostro adnotatur
 hoc die in Idæa operis de SS. Siciliae, ex monimen-
 tis Lilybetinis.
- S. Juliana Virginis reliquiarum susceptio Duaci.
 Saussains. Plures sunt hujus nominis sanctæ Virgi-
 nes, quæ hæc sit, nondum compertimus
- S. Valerius Episcopus et Martyr. MS. Florar. Cesar.
 angustus est, de quo xxviii Janu.
- S. Modestini Episcopi passio, Calendarium monaste-
 rii S. Joannis Cupine, relatum a Michaelæ Monacho,
 vitam S. Modestini dabimus xiv Febr.
- S. Thomæ Aquinatis rebus atque hoc die Transla-
 tionem ab Ecclesia Neapolitana scribit Ferrarius:
 de qua dicemus ad ejus vitam vi Martii.
- S. Apollonius, } MS. Florarium, coluntur xix Martii.
 S. Leontius, }
- S. Nicetius Episcopus Lugdunensis. Wandalbert. Gu-
 lesm. Causius, Saussains, qui Ordinationem hic ejus
 recolit scribit, natalis agitur n April.
- S. Hugo Archiepiscopus, Carthusianus Colonien. in
 Addit. ad Usuardum. Rotomagensis est, cujus vitam
 et Translationem dabimus ix April.
- S. Theodotus Episcopus in Cypro. Menolog. Græcor.
 et Martyrol. Gallobelyca, at Romanum vi Maii.
- S. Gregorii Nazianzeni reliquiarum receptio, Con-
 stantinopol. in ecclesia Sanctorum Apostolorum.
 Menæ et Maximus Cytheræus. De ea agemus ad
 illius vitam ix Maii.
- SS. Antonia et sex aliarum Virginum et Martyrum,
 sodalium S. Ursulae, recollitur hoc die Translatio
 Colonia in ecclesia Parochiali S. Joannis Baptistæ:
 quæ et Martyrologiis Coloniensibus et Germanicis aliis-
 que adscripta reperitur: ut sollemnissime celebratur
 feria 2 Pentecostes, supplicatione publica, et proprio
 officio, cum commemoratione feriv. Quare et nos de
 ea agemus xi Maii.
- atque in historia Ursulana xxi Octob.
- S. Desiderii Episcopi Viennensis et Martyris corpus
 hoc die inventum, sub annum 1314, ut tradit Clau-
 dius Robertus, et meminit Saussains in Martyrologio,
 plenus de eo agemus xxiii Maii.
- S. Peregrini, Martyrum, inventa hoc die corpora anno
 S. Silvani, } 1329, ut scribit Galestinus et Fer-
 S. Felicis, } rarius. De us agemus ad S. Afræ
 S. Afræ, } uatulem xxiv Maii.
- S. Blandina, } Martyres in Gallia. Galestinus et Mar-
 S. Attalus, } tyrologium Germanicum, at Romanum
 S. Maturnus, } n Jan.
 S. Ponticus, }
- S. Basilii Magni ugi ab Ecclesia Eborensi natalis hoc
 die consuevit, ut ex Breviarium. 1348, cresco patet.
 Græci miraculum hoc die recollunt apertarum Nicææ
 forum ecclesie, quam Catholicis restitui curavit, ita
 Menæ et Maximus Cytheræus. Nos de eo plenius
 xiv Jun.
- B. Michaelina, sive Melchiana, matrona Pisanren-
 sis, refertur hoc die a Ferrario in generali Catalogo
 SS. iterumque XIX Junii, quo obiit, festo sanctis-
 simæ Trinitatis, non Pentecostes, ut vult Wadingus
 in Chronico Minorum ad an. 1336, nam festum Pen-
 tecostes in eum diem incidere non potest. Ejus vita
 extare dicitur. De ea xix Jun.
- S. Erwaldus, monachus et Martyr, in Franconia.
 Ad vitam S. Kiltiani, cujus discipulus fuisse traditur.
 De eo agemus vii Julii.
- S. Maria, } sorores Lazari, Hierosolymis Martyr-
 S. Martha, } rolog. S. Hieronymi, Rubin. Nothæ.
 MSS. varia. De illa agemus xxii }
 de hac xxix } Julii.
- S. Goslini Abbatissæ reliquiarum susceptio, Duaci.
 Saussains. Haudum nobis hic notus; nisi B. Gos-
 winus Aquenensis est, cujus vitam dabimus
 ix Octob.
- S. Joannes Braungalator Eremita in Anglia. Car-
 thusianus Coloniensis in Addit. ad Usuard. et Cam-
 sins. an Bridlyngtonensis est? Hujus vitam dabimus
 x Octob.
- S. Dionysius Papa hoc die colitur a Carmelitis. Nato-
 lis ejus incidit in xxvi Decemb.
- S. Abundantia Virgo colitur hoc die Spoleti in Umbria,
 ut testis est Ferrarius, celebritate ob festum S. Ste-
 phani huc rejecta; atque vitam extare, quom necdum
 vidimus. Agemus de ea cum pluribus Martyrologiis
 xxvi Decemb.

DE S. GERMANICO MARTYRE,

SMYRNÆ IN ASIA.

AN. DE CLAVII.
 XIX JANUARI
 Germanicus
 natalis

Inscriptum est Romanis fustis S. Germanici Mar-
 tyris nomen XIV Kal. Febr. cum hoc elogio:
 Smyrnæ natalis S. Germanici Martyris, qui
 cum primæva ætatis comitate floreret, sub
 M. Antonio et L. Aurelio, per gratiam virtutis
 Dei, metum corporæ fragilitatis excludens, sponte
 preparatam sibi bestiam, damnatus a Judæe, pro-
 vocavit: cujus dentibus commiantus, vero panem Do-

mino Jesu Christo, pro ipso moriens, meruit incor-
 porari. Eadem prope de eo predicant Usuardus, Ado,
 Bellionus, Manvolycus, Galestinus, Beda vulgatus, hæc
 que iterum XXVI Januari de S. Polycarpo agens:
 Tunc etiam, inquit, Germanicus athleta Christi in-
 signis, glorioso martyrii agme translatus est. Nam
 cum a Judæe damnatus fuisset ad bestiam, ultro sibi
 preparatam bestiam provocavit, despiciens tempora-

EX VARIIS. lem mortem, et coronam vitæ æternæ veloci fine adipisci desiderans. Eadem fere ibidem Notherus, a quo et hoc die memoratur, uti et veteri Romano Martyrologio ceterisque edictis ac MSS. At Galesinius et Canisius rursus XVIII Februarii illius memoriam celebrant.

gesta a quibus scripti, 2 Præclarum ejus certamen narratur in rebus gestis S. Polycarpi XXVI Januarii, ab Eusebio lib. 4, cap. 14. Nicophoro lib. 3, cap. 34. Petro de Natalib. lib. 2, cap. 103. Petro Halloix nostro tom. 1, vitæ. SS. scriptorum, vitæ S. Polycarpi cap. 12. Joanne Basilio Sanctorio, et aliis. Eusebins ex epistola Smyrnenis Ecclesie ad Ecclesias Ponti, ita scribit :

3 Prinsquam Polycarpi martyrium describere aggrediantur, quæ ad reliquos spectant Martyres, exponunt. et quale animi robur ad perferendos cruciatus ostenderint, prosequuntur: obstupuisse nimirum qui circumstabant, tantæ fortitudinis admiratione defixos, scribunt. cum eos intuerentur nunc quidem ita flagris ad infimas usque venas et arterias dilaceratos, ut jam quæ in penitis recessibus corporis ab-

dita sunt viscera et membra paterent oculis; nunc substrata iis marina buccina acutosque murices et verucula; denique omni eos tormentorum et suppliciorum genere exercitatos, postremo feris, ut ab iis dilaniarentur, objectos Maxime vero excelluisse aiunt generosissimum Germanicum, qui divina gratia insitam a natura imbecillitatem, qua mortem corporis reformidamus, erexit ac roboravit : cumque Proconsul ei persuadere vellet, ætatem illi proponens, vehementerque obtestans, ut cum juvenis esset, et vegetus, sui miseretur, omnino hæc Martyr contempsit : atque alacriter bellum in se attraxit, tantum non vi adhibita irritans, ut celerius ab injusta hac et impia via liberaretur.

fortitudo in tormentis.

4 Hæc Eusebins. Gestu hæc sunt, ut ex vjudelem Chronicidicemus XXVI Januarii, anno septimo M. Aurelii et L. Veri, qui erat Christi 168. Mirum est Germanici non extare nomen in Græcorum fustis; qui atioquin S. Polycarpum venerantur XXIII Februarii.

mortis tempus.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

MARIO, MARTHA, AUDIFAX, ABACHUM.

§ I. S. Marii et sociorum Acta, reliquæ Romæ.

ANN. CH. CCLXX. XIX JANUARI. Sanctorum horum natalis.

Iustres athletas Marinum, Martham, Audifax, Abachum, colit hoc die Ecclesia Romana; etsi multa Martyrologia sequenti die eos referant, qua martyria coronatis constat. Sed horum celebritas, inquit Molanus, uno die prævenitur, qua dies passionis eorum, martyrio SS. Fabiani et Sebastiani sollemnmodo deputatur. Et hac die quidem ista legimus in tabulis Romanis : Romæ via Cornelia sanctorum Martyrum Marii et Marthæ conjugum, et filiorum Audifax et Abachum, nobilium Persarum : qui Romam temporibus Claudii Principis ad orationem venerant : e quibus post toleratos fustes, equuleum, ignes, ungues ferreos, manuumque præcisionem, Martha in Nympha necata est; ceteri sunt decollati, et corpora eorum incensu. Eadem habet Molanus in Addit. ad Usuardum, varique MSS. et excusa Martyrologia, eadem fere Bedæ, Bellini, Maurolyus, et alii; fusius Galesinius, ut brevissime antiqui quorundam MSS. Martyrologia : Marii et Marthæ, et filiorum eorum Audifax, Abachæ, nobilium de Persida. Denique eorum hoc die meminere Wandelbertus, MS. Florarium, et plerique recentiores. Postridie Martyrol. S. Hieronymi, vetus Romanum, Usuardus, Ado, Rabanus, Notherus, et MS. plurima. S. Martha XI Januarii a Silvano Razzi, et XVI in MS. Rhinaw collocatur.

NOT. 89.

nonimus.

2 Marius memlose apud Maurolyum et in MS. quibusdam Marcus; apud Notherum Marinus scribitur. Maras, vel Maris, Persie vocatum, censet Baronius ad annum Christi 270, num. 2, Martham vero, Marthas. Abachum promiscue Abachæ, Abachinæ, Nothero Ambachæ, Rabano et aliis Ambachum, Jacobo Canisio nostro Nabachum, in MS. Epternacensi Ambachæ, Octavio Pancirolo Abacon, appellatur.

Aria

3 Horum Acta compendio tradita a Surio XIV Februarii in Actis S. Valentini, integra nobis representantur antiqua MSS. manasteriorum S. Marimini et Martini Treviris, S. Mariae de Riputorio, S. Andomari, Claudii Putcani, et Boninus Mombritius. Baronio ad an. Christi 270, num. 8, minus legitima in pluribus visa sunt quæ prolixiora habentur typis excusa, horum Martyrum Acta : multa enim addita videntur ab aliquo qui ex prolixitate dignitatem historie, et non ex sincera veritate pensavit. At quæ hic ducimus, nos sane fide dignissima ducimus, nec quid in iis reprehensioni obnoxium perspexerit Baronius, scimus. Congruunt certe iis quæ Joannes Basilus Sanctorius, aliique tradunt.

4 Reliquiarum S. Marthæ meminit S. Gregorius lib. 3, Dial. cap. 30 : Arianorum, inquit, ecclesia in regione Urbis, quæ Suburra dicitur, eum clausa usque ante biennium remansisset; placuit ut in fide Catholica introductis illic B. Stephani et S. Marthæ Martyrum reliquiis dedicari debuisset : quod factum est. Deinde narrat quæ tam isthic prodigia evenere. Sed Joannes Diaconus vitæ S. Gregorii lib. 2, cap. 31, et S. Zacharias Papa in Græca versione Dialogorum, SS. Sebastiani et Agathæ reliquias hic positas habent, ut 20 Jan. dicemus.

reliquiæ S. Marthæ.

5 Octavius Pancirolo libro qui inscribitur Thesauri absconditi almæ urbis, regione I, ecclesia 13, scribit horum omnium reliquias e prioris sepulchre loco in Urbem a Paschale I Papa (qui ducentis post S. Gregorium, et quod excurrit, annis vixit) deportatas, partesque variis impertitas Ecclesiis, nimirum, S. Adriani, S. Joannis Calybitæ, S. Praxedis. Et quidem in S. Adriani ecclesia; cum ea a Sixto V, tradita esset religiosi viri ordinis S. Maritæ de Mercede, volente Augustino Cusano ejusdem tituli Diacono Cardinale majus altare cum Confessione innovare, horum aliorumque Sanctorum reperta isthic sunt corpora.

et aliorum. translata.

6 De eadem inventionione ista scribit Baronius to. 2, an. 270, num. 9. Corpora vero dictorum sanctorum Martyrum Marii et Marthæ Romam postea translata, in nobilissima Diaconia S. Hadriani, una cum aliis præclaris sanctis Martyribus, condita sunt. Et hoc ipso anno, quo hæc nostra edidimus, inventa una cum S. Hadriano, Flavia Domitilla, Nereo et Achilleo, tribus pueris, Papia et Mauro Martyribus, (quorum omnia plumbeæ et lapideæ tabulæ scriptæ indices erant) ab Illustrissimo ac Reverendissimo D. Augustino Cusano, ejus Ecclesie Diacono Cardinali, spectatæ pietatis ac honestissimæ vitæ viro, in Confessione egregie restituta, more majorum sunt honorificentissime collocata : quæ frequenti populi Romani concursu visuntur, atque religiose coluntur.

inventæ an. 1590. in S. Adriani Diaconia.

7 His autem admonemur, ut corrigamus, seu potius declaremus, quæ in nostris Notationibus ad Romanum Martyrologium in primis diximus, corpora sanctorum Martyrum Marii et Marthæ condita esse in insula Tiberina in ecclesia S. Joannis Calybitæ, prout præsefert inscriptio super Confessionem affixa, qua tum eorum, tum etiam filiorum ibi inesse corpora significatur. Equidem factum esse videtur, ut quod dictorum Martyrum filiorum ibi sua sint corpora, parentum pariter inesse fuerit existimatum, cum

affixæ in S. Joannis Calybitæ ecclesia.

cum tamen et horum etiam reliquiarum partem aliquam sitam ibi esse nemo jure negarit. Id quidem sic se habere, manifeste sane potest intelligi ex iis que aperte testatur publica ac fidelis inscriptio marmorea in sculpta tabulae, in ejusdem Diaconie S. Hadriani apside posita; qua declaratur an. Dom. mcccxxviii, Gregorii Papae noni Pontificatus anno primo, inventa esse in ejusdem ecclesiae Confessione, inter alia superius recensita, etiam corpora sanctorum Martyrum Marri et Marthae, eorundemque majori parte ibi relicta, reliquam ab ipso Gregorio Papa in eadem ecclesia paullo post a se dedicata sub primario altari repositam. *Hæc Baronius, ne deinceps Translacionem SS. Papae et Mauri eodem anno MDXC, factam crepuitur, quam XXIX Jan. dalmus. De SS. Flavia Bonitilla, Nerco, Achilleo, VII et XII Marti; Adriano VIII Septemb. tribus pueris Ananu, Azaria, Misaele XVI Decemb. agemus.*

8 *Poncio volens non Gregorii IX, sed Innocentii III, tempore, anno 1212, sub majori ara Diaconie S. Adriani, ejusdem sancti Martyris, Sanctorumque Marri, Marthae, Audifacis, Abachum, triumque puerorum repletus esse reliquias scribit: eandem vero ecclesiam S. Adriani an. 1228, 19, Mart. u Gregorio IX, dedicatam, cum recens esset a Stephano Cardinale restaurata.*

9 *Idem Auctor regione 9, eccl. 2, tradit circiter annum 1600, cum ecclesia S. Joannis Calyptæ iustantaretur, repletam esse inter alia arcam marmoream, cui nomina SS. Marri, Marthae, Audifacis, Abachum erant incisa, quod in ea quaedam ipsorum reliquiarum conterratur.*

§ II. Reliquiæ in Germaniam, Galliamque Belgicum translatae.

Pars tamen earundem reliquiarum a multis retro seculis in Galliam, Germaniam, Belgicumque, allata. Nam Egmartus in historia Translacionis SS. Marcellini et Petri, quam II Junii dabimus, lib. 1, ita scribit: Post hæc Ratleicus (Egmartus Notarius) cum hospite suo lectus, rogat ut sibi sacros B. Marcellini cineres, quos ei ad servandum commendaverat, reddat; seque in patriam redire volentem nulla non necessaria dilacione detineat. Cui ille non solum quod repelebat sine mora restituit, verum etiam de Sanctorum reliquiis in una ligatura collectis, haud parvam portionem mihi deferendam obtulit: et requisitas de nominibus eorum, mihi se illa dieturum, quando ad me venisset, respondit. Monuit tamen, ut eadem veneratione, qua ceterae sanctorum Martyrum reliquiæ, colerentur, eo quod non minoris apud Deum essent meriti, quam B. Marcellini et Petrus: et hæc me esse crediturum, cum prius ad me nominum illorum notitia pervenisset. Suscepit ille munus oblatum, atque id, ut sibi persuasum erat, sanctorum Martyrum corporibus sociavit. Initoque consilio cum hospite suo, sacrum illum ac desiderabilem thesaurum in seriniis reconditum atque signatum, per Lunizonem fratrem ejus, ejus superius fecimus mentionem, nec non et Presbyterum Hildoini, qui secum venerat, Papiam usque deportari fecit.

11 *Postquam in constructo a se Selighenstadiensi oratorio eas omnes collocatas, ibique miraculis capisse clarescere commemoravit, lib. 3, ista subdit ultra Egmartus: Igitur inde digressus, sicut superius dixi, ad Comitatum pervexi. Nam Imperator Ludovicus eo tempore Aquisgranii palatio consistens, conventum Procerum ibi fieri media fere hyeme præceperat; ubi et ego inter ceteros adesse jussus, quia de vicinia beatorum Martyrum abesse cogebat, parum juvenas in palatio moras faciebam. Ideoque post munus, ex quo illo veneram, mensem exactum, nisi quemdam ex nostris, nomine Ellenhardum, præcipiens ei ut ad*

lucina beatorum Martyrum, quanta posset celeritate, festinaret, visitatisque Fratribus nostris, quos inde digressus ad divinum servitium faciendum ibi dimiseram, atque omnibus, quae ibidem agerentur, diligenter exploratis, ad nos cito recurreret. Qui cum illuc venisset tribus ibi mansit diebus. Quarto vero cum jam ad nos reverti disponeret, cæcus ille, nomine Albricus, ejus in superioribus fecimus mentionem, detinuit abire pariter, affirmans eum non prius iter suum ingressurum, quam tale signum fieri videsset, ejus relatione me lectum atque oppido gaudentem ediceret. Addidit etiam, beatissimos Martyres præterita nocte sibi in somnis apparuisse, atque hoc in mandatis dedisse, ut perquireret quemdam pauperem, nomine Gisalbertum, inmani gibbo depressum, ac proinde curvum, et brevibus baculis innitentem; atque inventum, in conaculo, quod supra porticum basilicæ est, tempore matutini officii, juxta reliquias, quae ibi erant, collocaret, eo quod ibi per merita et virtutem Sanctorum, quorum ille reliquiæ essent, de illa gibbi deformitate, atque curvitate incommodo liberari deberet. Paruit ille suadenti, atque iter, quod aggredi paraverat, distulit in crastinum. At cæcus ille jussum pauperum perquirens invenit, et, ut sibi præceptum erat, in superioribus ecclesie partibus juxta prædictas reliquias officii matutini tempore collocavit. Erant autem ille reliquiæ, quod nondum noveramus, B. Marri Martyris, et uxoris ac filiorum ejus, Marthae videlicet, Audifacis, et Habacuc, quæ utique simul cum SS. Marcellini et Petri corporibus, et in eodem loculo ad nos perlate sunt: sed is qui eas detulit, ejus essent reliquiæ nescivit. Nam ille, qui eas mihi miserat, promisit se ad me esse venturum, ac nomina Sanctorum, quorum hæc reliquiæ forent, per semetipsum mihi indicaturum, quod postea factum est.

12 *Pauper vero, qui juxta illas a memorato cæco fuerat collocatus, cum secunda lectio ad nocturnum officium ex more legeretur, edito ingenti clamore, non modicum pavorem audientibus incussit. Ad quem cum nonnulli clericorum, una cum illo qui hoc ibi offerri jussus fuerat, accurrissent, invenerunt eum primum atque extensus prope altare jacentem, pavimentumque quod ori ejus subiectum erat, plurimo sanguine madens. Quem levantes, et allata aqua refocillantes, sanum et rectum, neque ulla camelinae illius tortitudinis signa retinentem, in inferiores ecclesie partes gratulabundi deduxerunt. Quo miraculo in hunc modum peracto, is quem illuc miseram ad me cum summa festinatione regressus, cum ea que viderat retulisset, magno nos gaudio atque exultatione replevit. Nec multo post Ratleicus, qui sacros Martyrum cineres, sicut in superioribus demonstravimus, Roma detulit, ut ipse asserbat, jussus venit, deferens libellum complura capitula continentem; ejus rationem talem esse retulit, dicens sibi cæcum illum, ejus modo fecimus mentionem, ex auctoritate Martyrum præcepisse, ut ea capitula describeret, mihique deferret, ac diceret, ut ea susceperem, atque Imperatori legenda offerrem.*

13 *Eorundem Sanctorum reliquiæ eodem tempore Suessionum ad monasterium S. Medardi allatæ sunt; an ex ea ligatura, quam haspes Romanus Rathleico detulerat, clam illis Hildoini Presbyter subtraxerit, uti et quasdam SS. Marcellini et Petri, quas Egmarto restituit Hildoinus, an patius ex Martyrum sepulchro ipse eas cum sororis Romæ sublegerit; haud nobis exploratum est. Posterius tradit Odilo monachus in epistola de adventu et susceptione corporum SS. Tilvii, Marcellini et Petri, Marcellini et Marci etc. ad Ingrannum ita scribens: Inter tanta Divina dispensationis officia, et religiosi cultus obsequia, contigit ut, dum sanctorum Martyrum Marri, Marthae, Audifacis, et Abacuc, noctu evassa orationis cum prefato Archidiacono*

EX VARIIS
aut eas quibus
sanctus in
sommis monentibus
depositas.

insperato su-
uatur

ipsorum
SS. monita

Aliquæ Sues-
sionem allatæ
reliquiæ

de alio.

de recens tu-
ventis

Aliquæ ex his
maxime olim
Egmarto

Ex variis.

diacono circuirent cœmeteria, Divinae ammonitionis perciperent oracula; quorum consolationibus et iudiciis evidenter instructi, eorum pariter quatuor tollerentur corpora, et præfatorum celerius admitterentur oculis Sanctorum. Quod mox sine ulla difficultatis mora, cum summa perpetratum est, reverentia. Sic illa tota sanctorum corporum massa illustris Archidiaconi deliberatur industria, et a Legataris Domini Hilduini Abbatis geminato gaudio defertur suscepta, ceterorumque Martyrum reliquiis admixta, Papiam usque deferendo, exultantibus animis pariter deveniunt eundo. *Hæc ignaro forte Rutilico facta fuere, indeque hujus hospes scripsit, quæ ei postea delit eorum reliquiarum fragmenta.*

*aliquæ Gemblacum :

14 Non sunt tamen integra Sanctorum illorum corpora tunc Roma usportata : nam et pars isthic etiamnum earum reliquiæ est, et Gemblacum quoque alia post delata. Est Gemblacum illustre ordinis Benedictini in Brabantia monasterium, et oppidum, de quo ad vitam S. Guiberti fundatoris XXIII Martii pluribus agitur. Ejus nonus Abbas fuit Arnulphus ex monacho S. Nicasi Remis, factus anno 1137. ut habet Auctarium Gemblacense ad Sigeberti monachi et Anselmi Abbatis Chronica. Is ab ipso Innocentio II, Papa (qui a Kal. Martii 1130 ad 24 Sept. 1143 sedit) consecratus Romæ inde S. Marii et S. Fortunati, atque aliorum Divorum reliquias attulit, ut scribunt Miræus in Fastis et Molanus in Natalib. habetur, ut hic testatur, festum sancti Martyris Gemblaci duodecim lectiones. Meminit hujus celebritatis hoc die Martyrologium Gallobelgicum.

visitate nuper :

15 Testatur Arnoldus Raissius anno 1623, die 23 Julii visitatas esse hæc sanctorum Martyrum reliquias, atque caput unum separatam, medietatem ossis, et corendicis ac brachiorum minuta ossa, capillos, duasque luygnuculas vacuus, in quibus infuisse error videbatur, esse repertas.

non hæc Suescionem delata; sed alia,

16 Hinc corrigis, quod in Martyrologio Gallicano scribit Sanssains Gemblacum Suescionem esse ens deportatas reliquias, cum trecentis, eoque amplius, annis prius Suescionis fuerint, quam Gemblaci. Natalis S. Marii Martyris, inquit, qui Romæ hodie via Cornelia, cum conjugæ Martha, filiisque Audifacæ et Abacue, sub Claudio Principe, diris exercitiatus variisque suppliciiis, gloriosum peregit martyrium. Ejus corpus cum reliquiis B. Fortunati et aliorum Sanctorum in Galliam Belgicam ab Arnulpho IX, Abbate Gemblacensi, dono Innocentii II, Pape, allatum, prælibato in cœnobio aliquandiu requievit : at inde Suescionem deportatum ad monasterium S. Melardi, commune plurimorum Sanctorum domicilium, illic magno honore servatum est : quondusque ab hereticis Calvinistis, qui nobile hoc cœnobium impie devastando diruerunt, eum plurimis aliorum Cœlitum ibidem quiescentium sacratissimis cadaveribus, e Sanctuario dejectum atque argenteo loculo exutum, flammis exustum fuit, non sine divine gloriæ et justitiæ in impios grassatores sævientis testificatione.

etque dissimulata.

Aliquæ Contraci in Flandria :

17 Sunt Contraci quoque in Flandria aliquæ SS. Marii et Marthæ reliquiæ, quas Joanni Vendevillio Episcopo Tornacensi 20 Martii an. 1390, donavit Augustinus Cardinalis Cusanus; Vendevillii, testamenti executores 12 Jan. 1393. Collegio Societatis Jesu Contraci; quod oppidum in Tornacensi diocesi situm.

aliquæ Cremonæ :

18 Peregrinus Merula in Sanctuario Cremonensi tradit Antonium Cumpum scriptum reliquisse, corpora sanctorum Martyrum Marii et sociorum (sive potius, ut ipsemet interpretatur Merula, aliquas eorum reliquias) transtulisse Cremonam atque in S. Laurentii æde, quæ monachorum est Ordinis Benedictini, Lambertum Abbatem. At Ludovicus Civitellus in Annal. Cremonen. anno 1130, id factum scribit : Lambertus, inquit, Albas S. Laurentii præcuravit ex Urbe asportari Cremonam corpora DD. Marii, Marthæ, Audifacis et Abacuh parentum et filiorum, martyrio affectorum

quando eo alata :

an. Domini 306, Romæ una cum reliquiis DD. Urbani summi Pontificis, ac Quirini etiam Martyrum, et reponi in ecclesia S. Laurentii. *Fallitur in anno martyrii. Idem ad annum 1462.* Antonius Melius Cremonensis Abbas monachorum ecclesiæ S. Laurentii, ordinis D. Benedicti Cremonæ, ex ejus ordine et sumptu erecta arca marmorea valde elegante in ipsa ecclesia in ea poni fecit ossa DD. Marii et Marthæ, Audifacis et Abacue, matris et filiorum, cum reliquiis DD. Urbani summi Pontificis et Quirini Martyrum, Cremonam conducta ex Urbe anno 1131. Lamberto tunc Abbate ejusdem abbatiæ procurante.

transposuit.

not. 90.

ACTA

Ex pluribus veteribus MSS.

CAPUT I.

Marii et sociorum sancta opera.

Temporibus u Claudii venit quidam vir de Perside partibus, nomine Marius cum uxore sua Martha, et filiis suis Audifax et Abacue, Christianissimi viri, ad orationem Apostolorum. Venientes autem Romam, cœperunt corpora Sanctorum per carceres et sepulturas conquirere. Et dum frequenter sollicite et curiose quærerent, venientes in b Castra trans Tiberim, in carcere invenerunt hominem venerabilem, c Cyrinum nomine, qui jam multa verbera pro nomine Christi perpassus fuerat, et omni penitus facultate sua nudatus. Ad quem venientes miserunt se ad pedes ejus Marius et Martha uxor ejus, cum duobus filiis suis Audifax et Abacue, ut oraret pro eis : et ibi manserunt diebus octo. Et cœperunt de facultatibus suis ministrare B. Cyrino, et lavare pedes ejus, et eorum qui in vinculis erant constricti, et super capita sua et filiorum suorum ipsam aquam effundere.

a S. Marius et socii Romam veniunt : corpora SS. perquirunt :

b

c Sanctis captivis ministrant.

2 Eodem quoque tempore jussit Claudius, ut si qui Christiani inventi fuissent, aut in vulgo, aut in custodia, sine interrogatione pnnirentur. Ipse igitur præcepto divulgato tenuit d ducentos sexaginta Christianos via e Salaria, qui arenam fodientes damnati fuerant pro nomine Christi, quos f in figlina foras muros portæ Salarie fecit includi, et in civitatis amphitheatro sagittis jussit interfici.

Multos a Claudio occisos

d e f

3 Hoc cum factum fuisset, contristati nimis Marius et Martha uxor ejus, cum filiis suis Audifax et Abacue, venerunt ad locum, ubi corpora Sanctorum interfecta fuerant, una cum y B. Joanne Presbytero, et invenerunt super corpora sancta ignem superpositum; et sumentes cœperunt ab igne corpora Sanctorum subtrahere, et sepelire eum linteaminibus ex facultatibus suis; divites enim nimis et locupletes erant : et quotquot potuerunt sepelierunt in crypta, via Salaria, h juxta Clivum Cæmæris. Tunc sepelierunt cum eis quendam etiam Tribunum Claudii, nomine Blastum ; et in eodem loco vigiliis et jejunia eum orationibus multis diebus cum B. Joanne celebraverunt i.

g

sepeliunt;

h

i

4 Audiens hæc Claudius, cœpit curiose quærere Marium et Martham uxorem ejus, et non invenit eos, quia occulte hoc faciebant. Venientes vero Romam, venerunt ad Castrum requirerentes B. Cyrinum. Quei non inventes, nimium contristati sunt. Invenere tamen quendam Presbyterum, nomine k Pastorem, qui et illis narravit omnia, que facta fuerant, et quomodo noctu interfectus fuerat l gladio B. Cyrinus, et jactatus fuerat in Tiberim, cujus corpus remansit in m insula Lyeconie. Pergentes igitur noctu cum familia sua et B. Pastore, collegerunt corpus ejus, et sepelierunt eum in cœmeterio Pontiani in crypta, n VIII Kalendas Aprilis.

j

k

l

m

et S. Cyrenan presbyterum.

n

5 Venientes post hæc BB. Marius et Martha cum filiis suis, noctu audierunt in loco trans Tiberim in quodam

Ex vs.

Admodum Christianorum congregatio.

quodam cornaculo multitudinem Christianorum psal-
 lentium. Pergentes itaque ad locum cum gaudio,
 pulsaverunt januam cornaculi. Illi autem timentes
 noluerunt aperire eis. In eodem autem loco erat Epi-
 scopus, nomine *a* Callistus. Qui cum audisset pul-
 santes, dixit ad Sanctos Christi: Confortamini, nolite
 timere. Christus pulsat ostium nostrum, aperiamus
 os nostrum, et plus confortantes nosmetipsos collan-
 demus Dominum, quia ipse nos vocat. Et confestim
 perrexit ipse ad januam, et aperuit ostium. Quem
 videntes Marius et Martha uxor ejus, una cum filiis
 suis Andifax et Abbaene juvenibus, miserunt se ad
 pedes B. Callisti Episcopi. Quos ut viderunt omnes
 Christiani, gavisus sunt, et osculati sunt se invicem.
 Hedit autem B. Callistus orationem in ipsa hora di-
 cens: Deus pater Domini nostri Jesu Christi, qui
 dispersas congregas et congregatas conservas, ange
 fidem et fiduciam servis tuis per Christum Dominum
 nostrum, qui vivit cum Deo Patre omnipotente et
 Spiritu Sancto in secula seculorum. Et respondit
 omnis populus, Amen. Et fuerunt in eodem loco men-
 sibus duobus in abscondito.

- a Imperator Claudius II, a 21 crederet Marti Ch. 268 Cass.
- Amulo Paterno II et Mariniano, duobus fere annis.
- b Al. castrum. Fucere in regione XI, quae Transiberini dicta, castra vetera, et castra lectioriorum
- c Lactae S. Cyrinus, sive Quirinus, XI Marti.
- d Constanti Martyrologium cui adscripti I. Maria, alia MSS habent ducentos septuaginta duos.
- e In via Salaria dicitur 16 Jan. in Priscilla
- f Adhuc quaedam MSS et alios
- g Be S. Joanne et Crispo Presbyteris quibus 18 Aug.
- h Alia MSS in Chivo Cucumeris.
- i Adhuc quaedam MSS. XV Kal. Julii, eo certe die coluntur S. Blasius et socii, pro Blasio habent quaedam MSS. Plautium, alia Blaustum
- k. Alia Pastor Presbyter, hoc longe antiquior, colitur 26 Jul.
- l MS. Aut. a gladiatoriis.
- m Eadem insula Tiberina, vulgo nunc Insula dicitur. Ea ut primum coaruerit, conjecta in Tiberem farris segete, hincque illa, narrat Livius dec. 1. lib. 2
- n MS. S. Mar. IX Kal. Apr. quo die in nonnullis Martyrologiis reperitur.

o Erat in quibusdam Rosweydi schedis annotatum, in his Actis pro Callisto reponendum Dionysium, quod nam tu veteri quopum MS. repererat, num nota conjectura defuisset, haud liquet: sedebat tunc quidem certe S. Dionysius papa. Existimat Baronius an. 270. num. 13, alium a Romano quempiam intelligendam esse Antistitem et fortassis proximo Portuensem, sub cuius diocesi Transiberina regno censeretur. MS. S. Mar. Caprasium Episcopum habebat, hic, et inferius.

CAPUT II.

S. Valentini Presbyteri confessio, miracula.

Tunc tenuit Claudius quemdam venerabilem virum,
 a Valentinum nomine, Presbyterum, et inclusit in
 carcerem, compedibus et catenis ligatum: quem post
 biduum jussit sibi presentari in palatio suo juxta
 amphitheatrum. Qui dum presentatus fuisset aspe-
 ctibus ejus, dixit ad eum: Quare non amicitia nostra
 fueris, et vivis cum coetu Reipublice nostrae? Satis
 mirandam sapientiam de vobis audio, et cum sis
 sapiens, offendis in superstitione vanitatis. Respon-
 dens Valentinus Presbyter dixit: Si scires donum
 Dei gauderes et tu, et Respublica tua, et b refutares
 demones et idola manufacta, et confiteris unum
 Deum Patrem omnipotentem, et Jesum Christum
 filium ejus, creatorem omnium rerum qui fecit coe-
 lum et terram, mare, et omnia quae in eis sunt. Re-
 spondit quidam c Legiscultor, qui adstabat Clau-
 dio, dicens voce clara ad B. Valentinum Presbyterum.
 Et quid disputas de Deo Jove, vel Mercurio? Respon-
 dens Valentinus Presbyter dixit: Ego nihil aliud de
 his disputo, nisi quod homines miseros eos et turpes
 solo, qui tempore vite suae semper in immunditiis
 et delectationibus ac contumeliis corporum suorum
 male vixerunt. Sed et tu si ostenderis mihi genealo-
 giam eorum, videbis quam turpes fuerint. Respondit
 Legiscultor voce clara exclamans: Blasphemavit
 deos, et gubernatores Reipublice.

S. Valentini, libere fidei, pro dicitur

7 Eodem die Claudius magis patienter audiebat,
 et respondens Valentino dixit: Si Christus Deus est,
 quare mihi non divulgas quod verum est? Respondit
 Valentinus Presbyter, et dixit: Audiatur pietas vestra;
 tu vero audi me Rex, et salva erit anima tua, et
 Respublica tua augebitur, et inimici tui extinguentur,
 et tu in omnibus victor eris, in hic regno frueris et
 in seculo futuro. Hoc tantum moneo ut d pœntearis
 de sanguine Sanctorum, quem effudisti, et credas
 Christum, et ita baptizeris, et salvus eris. Tunc
 Claudius astantibus sibi dixit. Audi cives Romani
 et cœtus Reipublice, quam sana doctrina divulgatur
 ab homine isto. Respondens Calpurnius Praefectus
 dixit voce clara: Seductus es, o Princeps, in doctrina
 falsa: et si justum est ut derelinquamus quod a cum-
 bulis nostris colimus et adoravimus, vos judicente.

id

Claudium concitasset si dei

nisi Calpurnius Praefectus obstasset.

8 Eadem hora mutatum est cor Claudii et cum tri-
 stitia tradidit eum Calpurnio Praefecto, dicens: Pa-
 tienter audi eum, et si sanum consilium non est quod
 declarat, fac in eum quod in sacrilegum leges praedi-
 xerunt; sin vero, audiatur justa postulatio ejus.
 Tunc Calpurnius Praefectus suscipiens Valentinum
 Presbyterum, dedit eum cuidam Asterio Principi suo,
 dicens. Si poteris eum mollibus sermonibus humi-
 liare, intimabo doctrinam tuam Claudio, et eris ami-
 cus ejus, et multiplicaberis divitiis et facultatibus.
 Accipiens autem eum Asterius duxit eum in domum
 suam. Qui dum introisset in domum Asterii Valen-
 tinus Presbyter genibus positus oravit, dicens: Deus
 omnium rerum visibilium et invisibilium factor, et
 creator generis humani, qui misisti Filium tuum
 Dominum Jesum Christum, ut nos de praesenti seculo
 liberares, et de tenebris ad veram lucem perduceres,
 qui nobis praecipiens, dixit: Venite ad me omnes qui
 laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos; tu
 converte domum hanc, et dona ei lumen post tene-
 bras, ut cognoscat te Deum et Christum in unitate
 Spiritus sancti in secula seculorum, Amen.

Traditur Asterio, pervertendus:

Matt. 11 28.

9 Audiens hoc Asterius Princeps dixit ad Valenti-
 num Presbyterum: Miror prudentiam tuam, ut dicas
 quia Christus vester lumen est. Respondens Valen-
 tinus voce clara dixit: Et vere, quia Dominus Jesus
 Christus, qui natus est de Spiritu sancto et de Maria
 Virgine, lumen verum est, qui illuminat omnem
 hominem venientem in hunc mundum. Respondit
 Asterius dicens. Si illuminat omnem hominem, modo
 probabo si Deus est; sin autem, fallaciam tuam
 extinguam. Habeo filiam adoptivam, quam dilexi a
 comabulis, et subito ante fere annos duos e hypocho-
 ymatis obscurata et f foedata est: ipsam ergo addu-
 cam ad te; et cum curata fuerit, omnia quaecumque
 praeeperis mihi, faciam. Dixit igitur Valentinus
 Presbyter: In nomine Domini nostri Jesu Christi ad-
 duc eam ad me. Currens vero Asterius anxiano addu-
 xit puellam caecam ad B. Valentinum Presbyterum.
 Elevans autem Valentinus manus in caelum, oculis
 fluentibus lacrymis, dixit: Domine Deus omnipotens
 pater Domini nostri Jesu Christi, pater misericor-
 diarum, qui misisti filium tuum Dominum nostrum
 Jesum Christum ad terras, ut nos de tenebris ad lu-
 cem veram perduceres, te invoco ego peccator indig-
 nus. Sed quia omnem animam salvas, et neminem
 vis perire; ideo precor misericordiam tuam, ut cognos-
 ceant omnes, quia tu es Deus, et pater omnium et
 creator, qui caeco nato oculos aperuisti, et jam facten-
 tem Lazarum de monumento resuscitasti: te invoco
 qui lumen es verum, et Dominus omnium Principum
 et Potestatum: non mea voluntas sed tua fiat
 super hanc famulam tuam, ut digneris eam illumi-
 nare lumine intelligentiae tuae. Et posuit manum
 suam super oculos ejus, dicens. Domine Jesu Christe
 illumina famulam tuam, quia tu es lumen verum. Et
 cum hoc dixisset, aperti sunt oculi ejus.

et mysteria fidelis exponit,

e f

ejusque filia visum restituit.

a Colitur S. Valentinus Presbyter et Martyr 14 Febru.

EX MSS.

b MS. S. Max. refuges. c Idem MS. Legiscousultus. d Monbr. poenteat te sanguinis et rectius : sed plures sequuntur. e ὁ ἄρχων suffusio est, quæ et ὁ ἄρχων, viliose MSS. epschymatis, vel hypocoematis. f Alia MSS. cæcata.

CAPUT III.

S. Asterii et domesticorum conversio et martyrium.

Hoc cum vidisset Asterius, cecidit cum uxore sua ad pedes B. Valentini, et ita aiebant dicentes : Per Christum, per quem Immen agnovimus, precamur, ut quod scis facias, ut salventur animæ nostræ Respondit Valentinus et dixit : Ergo facite quod dico, et si ex toto corde creditis, confringite omnia idola, et jejunate, et relaxate culpas omnibus, et baptizetur unusquisque in confessione sua, et salvus erit. Tum indixit eis triduo jejunium. Et quia multos habebat Asterius in custodia de Christianis, relaxavit omnes. Tribus igitur jejunii consummatis diebus, die sancto Dominico veniente, baptizavit Asterium cum omni domo sua. Et vocavit ad se S. Callistum Episcopum, qui veniens consignavit Asterium cum omni domo sua, animas fere promiscui sexus numero quadraginta sex.

Asterius captivus Christianos dimittit :

baptizatur cum suis, post tridui jejunium :

visuntur a SS. Mario et sociis :

a

cum iis captivatur :

b

c

equuleo torquetur : socii fustibus ceduntur.

11 Hoc factum ut audivit Marius et Martha uxor ejus cum filiis suis Audifax et Abbaenc, quia cæca illuminata est a B. Valentino, et per illuminationem ejus omnis domus Asterii credidit, venerunt cum gaudio magno ad domum Asterii gratias agentes Deo, et fuerunt ibi dies a triginta duos. Post hos dies requisivit Claudius Asterium Principem. Et nuntiatum est illi, quia illuminata fuisset puella in domo ejus, et per hoc signum baptizatus esset in nomine Christi cum omni domo sua per Valentinum Presbyterum. Qui iratus misit milites, et tenuit omnes quos invenit in domo ejus. Qui cum adducti fuissent vincti, inter quos erant Marius et Martha, Audifax et Abbaenc nobilissimi ex Persida, qui venerant ad orationem sanctorum Apostolorum; jussit eos separari a congregatione justorum, præcipiens Asterium cum omni domo sua duci vinctum in civitatem Ostiam, et ibi eum sub poenarum examinatione b iudicium sumere.

12 c Et cum pervenissent ad locum, tradiderunt eos cuidam Judici, nomine Gelasio. Tunc suscipiens eos Gelasius, jussit mitti omnes in carcerem. Post dies autem viginti, jussit eos Gelasius suo conspectui presentari. Qui dum presentati fuissent, dixit ad eos : Audistis quid jusserunt victores Reipublicæ? Dixerunt : Nescimus. Dixit eis : Omnis quicumque diis immolaverit, vivat, et libertas ei concessa maneat, et facultatibus honoretur. Qui vero noluerit se humiliare diis, diversis poenis interficiatur. B. Asterius dixit : Sacrificent eis, et cum eis pereant, qui eorum similes sunt. Nam hoc scias, quia nosmetipsos sacrificium offerimus Deo omnipotenti et Domino Jesu Christo filio ejus. Tunc Gelasius Judex iratus jussit B. Asterium in euleo levari et torqueri; et omnes alios jussit fustibus cædi. Illi autem dicebant : Domine Jesu Christe, qui tribus pueris in camino aestuantes flammis ignium extinxisti, tu extingue minas istius tyranni, ut non gloriatur super servos tuos, et ne separet nos a domino nostro Asterio.

13 Statimque jussit eum deponi de euleo, et iterum custodiae mancipari, dicens : Istit graviora sunt præparanda tormenta. Et jussit ut omnis populus dilectus ad spectaculum conveniret. Tunc jussit sibi editionem in amphitheatro parari, et B. Asterium sibi et omnes Sanctos presentari. Cui ita dixit : Desere amentiam vanitatis tuæ, et te diis libaturum promitte, ut non in tormentis deficias, et isti omnes simul intereant. Respondit B. Asterius, et dixit : Nos omnes hoc desideramus, sicut Dominus noster Jesus

Christus pro peccatoribus passus est, ita et nos immeriti peccatores pro nomine ejus sustineamus tormenta; ut purgati ab inquinamentis seculi bujus, securi ad desiderata regna colorum pertingeremur. Hoc audiens Gelasius Judex, ira commotus jussit eos feris tradi. Et subito comprehenderunt eos ministri, et duxerunt ad locum qui appellatur Ursarins, juxta fanum aureum, quia ibi feræ mitriebantur. Et dum introissent omnes Sancti in lacum, subito dimissæ sunt feræ ut eos interficerent. Tunc B. Asterius facto signaculo Christi, voce clara dixit : Domine Deus omnipotens, qui miseris es famulo tuo Danieli in lacu leonum, et per Abacuc Prophetam eum confortasti, ita et servos tuos visita per Angelum tuum sanctum. Et currentes feræ ceperunt pedes B. Asterii adorare, simul et omnium Sanctorum.

Omnes obiciuntur feris,

innoxie :

in ignem conficiuntur, illasi :

occiduntur.

d

14 Et cum vidisset Gelasius, dixit ad populum : Vidistis quomodo magicis artibus feras mansuetas fecerunt? Multi autem dicebant, Quia Deus eorum liberavit eos. Tunc jussit Sanctos ejici de lacu, et flammis exuri. Tunc B. Asterius exclamans dixit ad Sanctos : Confortamini et nolite timere, quia ille quartus, qui inter tres pneros Hebræos in camino ignis affuit, ecce nobiscum adest. Et confestim extinctæ sunt flammæ, ita ut nullum de membris eorum contaminaretur. Tunc videns Gelasius quia in omnibus victus erat, jussit eos foras muros Ostiæ civitatis ejici, et ibi eos capitalem subire sententiam, alios vero lapidibus obrui. Tunc corpora eorum Christiani cum omni diligentia sepelierunt sub die d XV Kal. Febr. In quo loco fabricata est ecclesia, et ibi florent beneficia Martyrum usque in præsentem diem.

a MS. S. Max. viginti duos. b Alia MSS. exulare, alia, exhalare spiritum. c quæ sequuntur usque ad cap. 4, in solo MS. Ripertorii repetimus. d Eo die de S. Asterio et sociis egimus.

CAPUT IV.

SS. Valentini, Marii, et sociorum cædes.

Marium autem et Martham, Audifax et Abbaenc jussit sibi reservari Imperator, ut eos per semet audiret; Valentinum vero Presbyterum fustibus cædi, et subire sententiam ut capite truncaretur. Qui decollatus est a via Flaminia sub die sexto decimo Calendarum Martiarum. Cujus corpus collegit quedam matrona Savinilla et sepelivit in eodem loco, ubi decollatus est, ubi multa miracula operatur Dominus ad laudem et gloriam nominis sui.

S. Valentini plectitur capite :

a sepelitur.

16 Jussit itaque Claudius presentari aspectibus suis Marium, Martham, Audifax et Abbaenc. Qui cum presentati fuissent, æstinans Claudius quod pecuniis cumulati essent, sic aggreditur eos, dicens : Unde estis? Respondit Audifax filius eorum major, dicens : de Persida. Claudius dixit : Quam generositatem inter vos conferitis? Respondit Audifax : Ego et Abbaenc, quantum ad carnem filii eorum sumus. Claudius dixit : Ob quam causam ad patriam superiorem devoluti estis? Respondit Audifax : Desiderio desideravimus ad pedes Apostolorum ad orationem occurrere. Claudius dixit : Et quæ facultas in vobis fuit, ut tantum in itinere expenderetis? vel qui natales vestri sunt, indicate. Responderunt Marius et Martha, et dixerunt : Dominus omnipotens novit, quia nobiles nati sumus ex omni generatione. Nam ut scias nos nobiles esse, ego filius sum Imperatoris b Maromeni, et hæc filia est c Cusinitis subreguli. Claudius dixit : Et quare iudicium parentum vestrorum non sequimini, ut deseratis deos, quos parentes vestri coluerunt, et d homines mortuos quærat? Marius respondit : Nos famuli Christi, servos et Apostolos ejus venimus exorare, ut ipsi intervenire dignentur

Marius et socii examinantur a Claudio :

regium gentium suam profiterentur.

b c

et sedem. d

dignentur pro nobis. Claudius dixit: Facultas vestra praesto est? Marius dixit: Facultatem nostram dedimus ei, qui hanc nobis ad tempus pacem dederat Domino Jesu Christo. Claudius audiens hunc sermonem, iratus valde tradidit eos Vicario e Musciano, dicens: Si non sacrificaverint, et dereliquerint superstitionem hanc, diversa in eos tormenta exerce.

17 Eadem die jussit sibi in f Tellule y gremium preparari, et omnia genera tormentorum deferri. Qui cum adducti fuissent in conspectu ejus, furore repletus dixit: Intimatum vobis est quid praeceperunt Principes nostri et gubernatores Reipublicae? Respondit Audifax dicens: Nescimus. Muscianus Vicarius dixit: Ergo vultis cognoscere decretum? Responderunt Marius et Martha: Desideramus audire, quid jussum est tibi. Muscianus Vicarius dixit: Deferrantur tormenta. At ubi allata sunt, dixit: Omnia genera tormentorum in vobis expenduntur, si derectum Imperatorum non feceritis. Si vero audieritis praeceptum Principum, et natales vestri renovabuntur, et dignitate fulgebitis praerelsa. Hoc jusserunt victores Reipublicae, ut sacrificetis diis sine mora, et sitis amici Principum. Respondit Audifax filius major, dicens: Stultam rem locutus es. Dixit Muscianus ad Marius, Martham, et Abbaeue: Vos quid dicitis? Responderunt: Omnes quasi uno ore locuti sumus.

18 Jussit igitur Muscianus Vicarius expoliari eos et fustibus caedi, Martham vero stare ante eos. Qui dum caelerentur, sub voce praeconis dicentibus questionariis, Praecepta Principum nolite contemnere; Martha gaudens dicebat: Filii mei constantes estote. Marius autem laudabat Dominum, dicens: Gloria tibi Domine Jesu Christe. Muscianus Vicarius jussit eos levari a terra et suspendi in equuleo. Qui dum attraherentur cannabinis funibus, voce clara clamabat Audifax filius major: Gloria tibi Domine Jesu Christe, qui dignatus es dimittere nos cum servis tuis. Iratus Muscianus jussit ignem ad latera eorum poni, et h unguis ferreis corpora eorum rudi. Illi autem vultu laetri leti clamabant: Gratias tibi agimus Domine. Muscianus jussit eos deponi de equuleo in conspectu Marthae, et manus eis praecidit. Cunctique praeciso fuissent membris eorum, cepit sanguis ema-

nare. Martha autem colligens sanguinem mariti et filiorum suorum, caput suum i lineabat cum gaudio. Tunc jussit Muscianus ut manibus ad collum ligatis sic per civitatem circumiret, sub voce praconis dicentes: Deos blasphemare nolite. Clamabat autem Marius, Audifax et Abbaeue: Non sunt dii, sed daemones, qui vos perdere habent et Principes vestros.

19 Eodem die delit sententiam k, ut decollarentur. Qui ducti via l Cornelia, miliario m tertio decimo ad n Nymphas Catabassi, ibi in eodem loco decollati sunt sub armario, Marius, Audifax et Abbaeue; Martha vero in Nymphis necata est. Quorum corpora iterum jussit Muscianus incendi ne sepulturam haberent. Matrona vero quaedam, nomine Felicitas, rapuit corpora eorum semiusta, et in praedio suo sepelivit. Martham vero levavit de puteo, et junxit corporibus sanctis, sub die o tertio decimo Kalendarum Februariarum: ubi praestantur beneficia Domini nostri Jesu Christi usque in hodiernum diem, regnante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto in secula seculorum. Amen.

EX MSS
Martha plan-
dente
i
k
l m
n
occiduntur.
Corpora eor-
um semiusta
sepeliuntur.

a Extra portam Flumentanam, quae et Flamma post dicta quod ab ea viani Arimimum usque C Flavianus duxit. nunc Porta populat dicitur. Extra eam cimiterium fuit quod S. Valentini dicitur, post Julii a Julio papa restauratum. Geruntur isth ruitae ecclesiae S. Valentini. Ita Puvierolus.

b Nomb. Maromei. MS. S. Max. Matromeni. Alii illustres Persa' cu aetate christi susceperant religionem, e quibus Abdon et Sennen Regali, de quibus 30 Jul

c Momb. Culsantis. d. Il. hominem mortuum
e Jac. Canisus. Mutamini vocat, quaedam MSS. Musianum, et Muscum.

f Id est, vnde Tellures, ut tibi dicitur.

g Hic geminum pro tribunali dicitur videtur.

h Al virgis ferreis.

i MS. Martyrod. S. Laur. Leodi addit, et faciem.

k Adhuc Sur et Baron ex tabella

l Alii Aurelia legunt, ut inquit Hieronymus. Et sane vixit via Corneliae iuncta, ut scribit Olympius, qui inter Triumphalem et Aureliam locat. et forsus in Aureliam usquam incurrebat in Baronius et MS. S. Max. duntaxato.

m Locus hic, ut scribit Baron. an. 270, ubi. 14. inter viam Cornelianam et Portuensem situs est, qui corrupto nomine vulgo hodie dicitur Sancta Nymphis, ubi albuc antiquae ecclesiae inuisitum vestigia, insunt et inobliscum subterranei aqueductus: ut cogici possit ex aquarum abundantia consecutum esse nomen locum illius, ut diceretur Ad Nymphas quem nos vidimus Ita ille

o Sur de nono quarto, mendose

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

PAULO, QUINTO, GERONTIO, JANUARIO, SATURNINO, SUCCESSO, GERMANA, TERTULO SIVE ZERTULO, TIBERITANO, MAIOLO, VICTORIANO, HONORATO, FORTUNATO, JULIO, LUCIO, MARCUSO SIVE MARCISSO, PUBLIO, FELICE, CAIA, VITALE, CASSIANO, SECUNDO, VICTORE, PRIMO, SPANO SIVE HISPANO, CACINANO SIVE CECUMARO, ALIO LUCIO, SATURNINA, FLORIDA, CALLISTA, MELONDIONE, SIVE MOLENDIONE, ET ALIIS FERE SEXCENTIS.

AN JANUARI
Sicut in an diversis locis et temporibus, in eadem tamen Africa, interfecit sunt, haud liquet, Actis et alabitis vel in adito latentes. Verba Martyrologiorum dabimus, dum certiora quis eruat. Romanum: In Africa sanctorum Martyrum Pauli, Gerontii, Januarii, Saturnini, Successi, Piae, Germanae, Julii, et Cati, quae factae Hieronymus se ex vetustio codice S. Cyrilli in Thymis adhaerisse Martyrologio. Eadem Galesarius ex Beda, ut ait, depraesepit: aut in Beda vulgato non habentur. Bedam quoque Carthagini Columenses etiam et Canisus: In Africa, secun-

dum Bedam, SS. Pauli, Quinti, Gerontii, Januarii, Saturnini, Successi, Piae, Germanae, Julii, Gagi. Netherkerus: In Africa Pauli, Quineti, et plurimorum Martyrum. MS. vetus monasterii Rhmani. In Africa Pauli, Quineti, Januarii, Germani. MSS. monasteriorum S. Martini Turonici, et Lichensis: In Africa natalis SS. Pauli, Hermetis, Quineti, Gerontii, Januarii, Successi, Valentis, Publii, Gagi, cum aliis sexcentis.

2 Aliquos ex his sexcentis enumerare S. Hieronymus Martyrologium a Laurentio Epleviacensi exaratum videtur:

pridem dicit

Vocabano f-
cario traduntur
f 9

manu ejus et
promissis
scripto.

eduntur ju-
stibus

urguntur
epuleis.

cut. unguis

h

truncantur
manibus.

AN JANUARI
Sicut in an diversis locis et temporibus, in eadem tamen Africa, interfecit sunt, haud liquet, Actis et alabitis vel in adito latentes. Verba Martyrologiorum dabimus, dum certiora quis eruat. Romanum: In Africa sanctorum Martyrum Pauli, Gerontii, Januarii, Saturnini, Successi, Piae, Germanae, Julii, et Cati, quae factae Hieronymus se ex vetustio codice S. Cyrilli in Thymis adhaerisse Martyrologio. Eadem Galesarius ex Beda, ut ait, depraesepit: aut in Beda vulgato non habentur. Bedam quoque Carthagini Columenses etiam et Canisus: In Africa, secun-

EX VARIIS
in quibusdam
plurimaalia,

detur : In Africa, Pauli, Quinti, Geronti, Jannari, Saturnini, Successi, Germanæ, Zertuli, et aliorum multorum. Tiberitani, Maioli, Victoriani, Honorati, Fortunati, Juli, Luci, Marcusi, Pupli, Felicis, Gaie, Vitalis, Cassiani, Secundi, Victoris, Primi. Spani, Cacinani, item Luci, Saturninae, Floridae, Calistae, Melondionis. Eosdem fere enumerat vetus MS. Hibernicum Conventus Dungalensis : Pauli, Quinti, Gerontii, Jannarii, Saturnini, Successi, . . . Gagiae, Saturninae, Floridae, Galizae, Piae, Priscari, Tertuli, Tiberi, Tamajoli, Victoriani, Honorati, Fortunati, Julii, Lucii, nativitas S. Germanis, Marcissi, . . . Pupli, Felicis, Vitalis, Cassiani, Secundi, Victoris, Primi, Hispani, Luci, Cæcumar, Molendionis. Omnisimms quæ haud apte interjecta : Marii et Marthæ sororis Lazari, et Pauli senis.

eaque varie
scripta.

3 In quibusdam ergo nominibus discrepantia est. Pia u Canisio, Carthusianis, Baronio, Galesinio relata, alio videtur pertinere, ut infra dicitur. Gerantium scribunt Galesinius et Canisius, qui Gerontius est. Tertulus dicendus videtur cum MS. Hibernico, qui Laurentio Epternacensi Zertulus, ut qui huic Tiberitanus, recte, ut opinamur, menda librarii in altero MS. Tiberius est, Tan syllaba ad Maioli nomen perperam adnexa. Huic Marcissus, illi Marcensius est : disputare utrum praeferas lectionem, vir dignum opera. Caiam malumus, nisi Caium potius dixeris, quam alterum MS. Gagiam. Carthusiani Gagum : MSS. Turnacense, et Lartien.

Gagium; Baronius, Galesinius, Canisius, Catum. Spanus et Hispanus eadem sunt; quippe Spania dicta etiam veteribus quæ Hispania, et nostratibus Spanien, quamquam et *σπανός* rarus, pretiosus. Pro Cacinano et Cæcunaro, ut non Cæcilianum augurere legendum? Molendion sit, ut Melondion vix interest; Melandion, aut Melandryon, alius conjectetur legendum. Callista in uno MS. Calista, in alio Caliza appellatur.

4 In postrema editione Martyrologii adscriptum est in margine, hos anno 302, videri subisse martyrium. Quando occisi sint. At Franciscus Bivaricus ad Fl. Dextri chronicon an. 138, nu. 3, Germanam, quæ hic recensetur, unam esse existimat ex novemgeniis Catellii, sive C. Attilii, Reguli filiius S. Quiteriae, (de qua XXII Maii agemus) sororem; sed quando a sese invicem sorores nutu Angeli discesserunt, mari transacto in Africam migrasse, ibique pro Christi fide tuenda cum aliis octo sociis vitam possuisse; hisque octo sociis esse, quos Baronius Martyrologio Romano restituit. Citat Juliani chronicon, necdum nobis visum, in quo hæc haberi ait : S. Germana soror harum, Carthagine in Africa patitur. Incerta hæc uerba nec refutare animus est. Secutus est Antonius Vasconcellus noster in Descriptione regni Lusitanie, scribens alias sorores ulibi mortem pro Christo obiisse, Germanam Carthagine in Africa. Ast hos Martyres Carthagine inivisse certum, aliorum nemo asserit, sed in Africa duxerunt.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

PIA, PICARIA, ET ALIIS XXXVIII CARTHAGINE IN AFRICA.

XIX JANUARI.

PIA cum aliis Africanis Martyribus junctæ Baronius, Canisius, Galesinius, Carthusiani, MS. Dungalense, et frequens est in veteribus Martyrologiis, ut vel nullo expresso loco, vel eo etiam indicato, alii addantur Sancti, qui eo non spectant; præsertim cum solo nomina, absque anni actorum mentione, recensentur. Distinere Notherus et Martyrologium

S. Hieronymi : Carthagine, Picariae, Piae et aliorum xxxviii. Pro Picaria, Priscari nomen est in Dungalensi codice, forte Priscariæ scriptum fuit. In eodem Martyrum XXXVIII separatim mentio fit : Niceti, (Episcopi, quem supra in 2 Aprilis rejecimus) et aliorum xxxviii Martyrum.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

LUCIANO, PAULA, CLAUDIO, HYPATIO, PAULO, DIONYSIO.

XIX JANUARI.

Memorantur hi in Menæis Græcorum, atque a Maximo Cytheræo, his verbis : Memoria sanctorum Martyrum Luciani, Paulæ, et infantium cum ipsis Claudii, Hypatii, Pauli, et Dionysii, quorum celebritas peragitur in

æde Anastasii Patriarchæ in 'Oξεία. Conjectatur non improbabilitate Raderus noster Lucianum et Paulam parentes, ceteros eorum liberos fuisse. Nihil de his Latini.

DE S. EUPHRASIA VIRG. ET MART.

NICOMEDIE IN BITHYNIA.

SUB DIOCLET.
XIX JANUARI.

Ignota est Fastis Latinis Euphrasia, in quibus tres ejusdem nominis Heroïdes celebrantur. Hæc Nicomediæ coronata, cum in vivis adhuc ægeret S. Anthimus ejus civitatis Episcopus, sub Diocletiano et Maximiniana, ut ad vitam S. Anthimi 27 Aprilis dicitur. Euphrasie certamen descripsit Nicephorus Callistus lib. 7, cap. 13, atque et eo Baronius tom. 3, an. 309, nu. 33 et Menæo Græcorum hoc die, ac Maximus Cytheræus. Extat de ea elegans Vincentii Guinssii nostri poemâ.

Orinda hæc erat ex urbe Nicomedia, imperante Maximiano, genere illustris, vita continens et proba. Cum vero induci non posset ut demonibus immolaret, dire verberata est : cumque persisteret in sententia, barbaro cuidam ad contumeliam addicta est : a quo caput illi resectum est, decepto ab ipsa pollicente ei, si a contumelia abstineret, si illi remedium exhibituram, quo usus in bello neque gladiis neque jaculis hedi posset, sed prorsus inviolabilis esset; ejusque rei in suo corpore experimentum præbitura, caput illi ferendum porrexit. Ille ratus illam ex animo hæc dicere, magna vi cervicis ferrum incussit, et caput ei amputavit.

Euphrasie
sanctus dolo,
pro servanda
virginitate.

ACTA EX MENÆIS.

Dolo sapiente effugies carnis injuriam
Muneraris vere a gladio Euphrasie.

EA DEM

EADEM ACTA EA NICEPHORO.

Alia quaedam puella, perpulebrum et involatum testimonio omnium virginitatis ornamentum, quia comprehensa deorum cultum ut summum malum aversata fuerat, impotentibus et impudicis viris ad ludibrium et turpem libidinem tradita est. Et illa iam ita abducebatur, cum ei casu quodam inter eundem Antistes Ecclesiae Nicomelheensis Anthimus obvius fit. Ibiq; ab illa interrogatus, utrum sibi e duobus aequalibus malis magis eligendum videretur? respondens ille: Filia, inquit, Euphrasia, pulcherrimum quidem est virginitatis donum, sed praestantius multo fidei praeceptum. Quandoquidem enim, si casus aliquis aut necessitas ita ferret, multo magis pallam ipsam praestaret quam corpus diripientibus dare; in praesentibus quoque malis et tentationibus eodem modo rem disjucere convenit. Et si permissum non est ut utrumque retineas, ut saltem animam incontaminatam conserves faciendum tibi esse duco; ut scilicet mente ipsa per fidem confirmata, carnem injuriis et contumeliis improborum permittas.

5 Euphrasia impudicis irridita.

ab Episcopo monetur fidei praeceptum virginitatis retinendam

2 Consilio viris ejus cognito, animo etrummum in utramque partem fluctante, tandemque se, ut utrumque salvum retineret confirmante, quo adducebatur sequitur. Atque ubi iam in eodem est conclavi cum improbo juvene clausa, techna quadam illum circumvenit; veneficam enim se esse profitetur, mercedemque ingentem conservatae pudicitiae pollicetur, quae eum a morte conservet, pharmacum scilicet, quo ille perimetus, in bellorum certaminibus et praелиis nullo prorsus telo aut ferro violari aut confici possit. Quod si de tali remedio, inquit, periculum facere vis, illico id tibi manifesto exhibebo. Ille statim parari permittit. Tum illa vere sapiens, ceram oleo colliquefactam, manibusque sulactam, collo suo circumcirca inungens illinit. Quod ibi perfecit, petere eum jugulum suum esse quibus posset viribus adacto, remediumque ejus vim et efficaciam experiri jubet. Atque ille, quam potuit validissime eusem in eam demisit, a caputque ejus icta uno resecut.

EX VARIIS.

mitti unguentum contra vitium offerit

eo inuncta ipsa interfecta

u

3 Cave hic homicidii crimen suspicere. Mortuum ei erat, vel violata, si in fide constaret. dolo necem praevocavit, castitate retenta. Atque ut vivere illius licuisset, auctor illi stragionalis hujus Divinus spiritus, a noxae suspitione omni absolut non tam laetum, sed et alias complures parva usus

DES. BASSIANO EP. LAUDENSI IN ITALIA.

Laus Pompeia insubrica oppidum fuit, Bonarum opus, sed a Ca. Pompeio Strabone, Maqui patre, vel restauratum vel auctum, unde et novum saeculo Christiano duodecimo a Mediolanensibus eversum, dispersis quoque, ac rursus coalescent, incolis. Sed Fredericus Eubarbus Imperator tutiori loco ad Addunam flumen reedificavit, praei nomine, Laudis, sive Laudae, vulgo Lodi. Tribus inde millibus passuum vicus Lodeve, (quasi Landem veterem ducis) in prioris oppidi vicus creditur.

CIRCA AN. 1000. AN. JASUARI. LAUDIS TRANSFERRE

transfere

2 Epus archiepiscopus est S. Bassianus Episcopus coliturque XIX Januarii solenni ad octavam diem religione. Eo die Martyrologium Romanum. Laude, S. Bassiani Episcopi et Confessoris, qui adversus haereticos una cum S. Ambrosio strenue decertavit. Ejusdem meminerunt Malanus et Carthaginius Colon. in addit ad Usuard. Bellinus, Maurolycus, Felvius, Ghinus, Cansius, Galsinus, Octavius Cajetanus auster in Idea operis de SS. Siciliae.

3 Illius vitam ac res mirabiliter gestas, inquit Galesinus, nuper litteris mandavit Hieronymus Rubens in volumine historiarum, quod de urbe Ravenna ornate confecit. ut multo ante Mombritius, qui e libro excepit, ab illius Sancti discipulis olim conscripto. Hanc e Mombrito datus, cuius compendium extat in lectionibus Breviaria Mediolanensis hac die, in episdem Galesini Martyrologio, Petri de Natalib. lib. 2, cap. 101. Ferrarii catalogo SS. Italiae. Sabrinensis Lectiones, quae in Ecclesia Laudensi et tota diocesi recitantur, a Cardinale Melhan, sacrae Rituum congregationis mandato, revisa et Recognita, atque ab eodem Congregatione approbata, die XII Jul. MDCXXVIII, cas Joannis Petri Puricelli, Praepositi S. Laurentii majoris Mediolani, V. CL. benivolentia consecuti sumus.

4 Meminit Bassiani S. Ambrosius epist. 60, qui S. Felicem Comensem (de qua XIV Julii agemus) invitavit ad basilicam, quam olim condiderat Bassianus, de translatione. Idea Concilio Aquileiensi, Syngrio et Bulchicio Cass. Nonis Septembribus, anno Christi 381, habito, subscripsit; et S. Ambrosio ad Siraciam Papam epistole Synodice adversus Jovinianum ejusque sectatores. Porro tomo 1, Conciliarum Basilianum scribitur in operibus S. Ambrosii modo Basianus, modo Bassianus, Bassianus a Felicio et Maurolyco, sed Bassianum vere nominari, inquit Galesinus, ostendunt omnia antiquitatis impressa vestigia. De eo agunt Paulinus

transfere

et Baronus in vita S. Ambrosii; idemque Baronus to. 4, an. 381, an. 83, et to. 5, an. 397, an. 31

4 Translationem S. Bassiani e Laude veteri ad Novam vari commemorant rerum Insubricarum scriptores. Nam eversa subannum 1158, a Mediolanensibus Laude, Mediolanum se, ipsam quoque propinquam eccidit urbem, deportati retulit. Ita Petrus de Natal. lib. 2, cap. 101. Temporis processu desolata civitate Laudensi per cives Mediolanenses, et totaliter igne consumpta, corpus Sancti nunquam inde potuit amoveri: quin imo omnes accedentes ad locum, ut mortui sternerentur: sicque ibidem divulsus est. Qua civitate postmodum in loco ubi nunc est reconstructa, per Imperatorem Fredericum, corpus sancti Confessoris eodem delatum est, ubi et quiescit miraculis splendens.

corpus transfere Mediolanum unum potest

6 Ut ergo Frederici auspiciis instaurata loca occuparentur est Landia, eo veteris Urbem transfere placuit: factam ut splendidius quam religiosius adfuit quippe Victor Antipapa, sed ipse humeros Caesar suscepit venerabili sarcina. Gestum ad anno 1163, quarto die Novembris. Eo enim anno Fredericus Imperator, ut scribit Otto de S. Blasio in Appendice ad Ottonis Prisingensis Chronicon cap. 17 tertia vice, sed sine instructo bellico, Italiam ingreditur; ibique sicut et in Germania, diversis placitis cum Italicis Baronibus per loca habitis, negotia luparii inducuntur exercuit, ac per aliquod tempus cum eis quietus pertransit.

transfere Landem unum

7 Tristanus Calchus Mediolanensis, historiae patriae lib. 11. Omnia sic Itali populi lapidantur, Fredericus tertio ex Germania reversus cum Beatrice conjuge per Octobrem ejusdem anni mensem Landem se contulit, novumque inter Proceres adduxit Moguntinum Archiepiscopum Conradum Othonis Palatini Comitis fratrem. Eodem mox accesserunt Victor Pontifex, Aquileiensi Patriarcha, et Abbas Cluniacensis. Jam commodum incrementum tam publicis quam privatis in officii ea civitas acceperat, visaque idonea ades, in quam ex veteri urbe ossa D. Bassiani transferrentur, supponereque humeros sacro oneri Pontifex, Caesar, et emeti Heroes, donavitque in fabricam Enoharbus triginta libras denariorum, et Augusta quinque. Brevius idem in Epitome. Sed veritas ne Longobardum, in primis vero Mediolanensem, servitutis pgeret pnderetque, et recantis adhuc memoria libertatem se absente repeteret, in Italiam propediem revolvitur. Laudem appulsus, dum S. Bassiani

u Fredericus imp. nauqui fieri.

EX VARDIS.
anno, 1163.

lipsana in novam urbem ex vetere deferantur, humerum ipse pice sarcinae supponit.

8 Bernardinus Corius eadem narrat, et certa temporum nota signat; venisse nimirum isthuc Imperatorem 28 Octobris, feria secunda, cum Beatrice Augusta, Antistite Coloniensi, Erimano Verdensi, aliisque Proceribus : adfuisse sabbato insequente Victorem cum pluribus suae factionis Cardinalibus : die Lunae S. Bassiani Confessoris, Laudensium Patroni, summo honore elatum e majori basilica Laudis veteris, ipsius Victoris, Augusti, Aquileiensis Patriarchae, aliorumque Antistitum humeris, Laudem novam esse deportatam : abiisse inde Ticinum cum conjugē Casarem 16 Novembris, sabbathi die.

4 Novemb.

9 Est ea Translatio apud Ferrarium pridie Nonas Novembris sacris Fastis inscripta; quo die et Cajetanus noster : Laude, Translatio S. Bassiani Syracusani, et Laudensis Episcopi.

Ecclesiu
S. Bassiani
Cremona.

10 Peregrinus Merula in Sanctuario Cremonensi testatur Cremonae extare S. Bassiani parochialem ecclesiam, in caque altare magnificum a Duce quopiam Mediolanensi erectum. In ea ecclesia primo sacrarum Rogationum die Stationem perugi : asservari ibidem aliqua SS. Gervasilii et Protasilii ossa.

VITA AUCTORE ANONYMO,

Ex Bonino Mombrizio.

CAPUT I.

S. Bassiani institutio, conversio.

Sanctorum virtutes, quibus Deo opitulante contra carnis illecebras constanter dimicavere, temporaliter retexere, futurorum quoque memoriae commendare, duobus modis mortalibus operae pretium esse credimus. Cum enim invictam eorum constantiam in praesenti fideliter recolimus, eos apud Deum nostri memores esse non diffidimus, formamque, cui imprimi debeant, viventibus exhibemus. Igitur B. Bassiani Laudensis Antistitis et Confessoris conversationem sacrae ac mores, quibus regni caelestis particeps fieri meruit, breviter, prout ipse praestiterit, perstringere satagimus.

Utile est
SS. gesta scribere.

S. Bassianus
Romam ad
studia mittitur :

ii

2 Bassianus vir venerabilis vitae, pueritiae suae tempore senectutem, nec diuturnam neque numero annorum computatam, moribus pretendens, a patre Sergio, a Syracusanorum provinciae Praefecto Romam, cum esset annorum duodecim, ob liberale litterarum studium directus est, ut ad plenum liberibus inlatus documentis, patre abeunte pro eo praefecturam prudenter disponere nosset. Qui cum disciplinam, cui incumberebat, ultra aetatis suae modum mirabiliter perciperet, audito Christianae religionis nomine, ad divinam philosophiam incredibili desiderio se conabatur transferre : et clam famulantibus sibi, quibus pater tamquam unanimum custodiendum tradiderat, assidue investigabat, cui pectoris sui arcana securius intimaret.

3 Sed Dominus futurum militem suum nolens diutius salutiferæ militiæ suae expertem, atque ignarum existere, b Gordiano Presbytero magnæ sanctitatis viro, appetitum atque sollicitudinem adolescentis Bassiani aperire tertio in somnis dignatus est : qui maturius solito cubile proprium deserens, cepit publica Urbis exercitia quaerere, si forte valeat juvenem convenire, cujus mentionem sibi voluit Dominus ante paullulum facere. Quem cum, rogando fessus, tandem superna pietate favente invenire meretur, diligenter ab eo perpunctatur, unde oriundus, quibusque parentibus genitus, cujusque gratia Urbem incoleret. Cui magnificæ indolis Bassianus cuncta per ordinem prudenter referens, seniori stuporem vehementer injicit super elegantia sermonis. Tunc vero senior honestis amplexibus ejus aliquan-

b
u Gordiano
Presbytero di-
vinitus mo-
nito, quacri-
tur,

reperitur.

tisper immoratus, domum suam hortando secum invisere enim compulit, ubi insinuare non distulit, quid sibi per visum de eo tertio majestas immensa revelaverit, et ut quaerendo insisteret non mediocriter admonerit. Quibus relatis uterque Deo gratias laudesque debitas suppliciter egere, qui in quaquam pietatis affectum non sinit perire, et in veritate accedentibus ad se, rectitudinis viam consuevit misericorditer reserare.

4 Athleta autem a Deo electus, mox provolutus ad venerandi senis vestigia, toto conamine postulabat se ab eo in Christo catechizari, nec tanto mysterio tam multo ante optato se ulterius privari pateret. Cujus saluberrimis obsecrationibus praefatus senior, utpote dispositionis Divinae jam procul dubio conscius, devotissime acquievit. Qui instructus usque ad plenum, catechizatus in Christo, ita se sacris observationibus mancipare satagebat; primo frugalitatem colendo, ut soliti stipendii tertia portione degeret, reliquis vero duabus indigentes alere summo opere gaudebat : adeoque virtutum gradibus proficere meruit, ut religiosum sacricolam, quem pridem ut didascalum praefectoremque coluerat, postmodum discipulum et amulatorem haberet. Deinde anni unius exacto curriculo, tamquam miles acrioris pugnae donativum intrepidus suscipiens, baptismatis gratiam a sapedito seniore percepit.

in fide in-
struitur.

5 Qui sacro baptismatis fonte regeneratus, juvenem, formosissimum solis sphaerae in modum renitentem conspexit assistere; sibi quoque vestem candidam, qua operiretur administrare : quem cum vir Domini Bassianus reverenter perquireret quis esset, ob quam gratiam sedem illam adierit; respondit se jam pridem caelitus esse missum, ut sacrum ejus propositum prospere disponat, et quæque sibi noxia procul ab eo abigat. His expletis confestim ab eorum oculis elapsus est, tanta suavitatis fragrantia per mediam fere horam ibi praesentes reficiens, ut carnis mole deposita sibi videntur in caelestibus conversari.

baptizatur,
Angeli as-
pectu recreatur.

6 Interea beati viri comites, quos eatenus tantum latuerat mysterium, praeter unum majorem natu, quem idem Domini famulus intimorum suorum socium adsciverat, vicissim solliciti seiscitabantur, quia dominus suus inaudita parcitate, pernoctationibusque insolitis incessanter attenuaretur. Quibus major natu ejusque fidelissimus symmystes ista retulit : Liberalis disciplina sibi studiose adherentibus praestare consuevit, ut superfluis voluptatibus sopsitis, naturæ donis contentos efficiat. Identidem in domino nostro, cum se ad altiorem philosophiam confert, noveritis fieri. Illi vero recolentes, quia cum adhuc enahulis foveretur, cruces, quas numquam viderat, digito pulveri imprimebat, segetis quoque culmos ad earum instar divinitus componebat, et a nutrice crebro objurgabatur; curiosius investigare non desinunt, donec in veritate comperint regenerationis lavacrum suscepisse. Quadam enim die, cum nocturnis excubiis nimium fatigatus se sopori dedisset, audiunt eum in eodem sopore sancto Trinitatis invocare nomen, ut ad gloriam diligentibus se repromissam dignaretur se quoque dirigere. Cui vox superna subjecit : Gaude et lactare fidelissimæ satelles Christi Bassiane, quoniam deprecatio tua admissa est coram Domino, et sedes gratissima in caelo tibi parata.

Futura ejus
sanctitatis
prognostica

testimonium
caeleste in
somnia.

a Hinc corrigas Leandrum in scribentem : Viros nobiles Lauda multos edidi, inter quos D. Bassianus ejus urbis Episcopus et Patronus, qui circa cccxxv, a Christi nativitate annum floruit.

b Mendose ergo Ferrarius : literis operam dedit Gordiano Presbytero institutore.

CAPUT II.
Fuga Ravennam, miracula.

Monitus a
S. Joanne
Evangelista.

a

b

una pauperi-
bus largitus.

Ravennam fu-
it

cervam adu-
tal.

seruat ne ca-
patur

habitu
- pudentem
a demone ar-
ripit

precibu-
berat

His auditis, clam beato viro ministri ejus Urbe proleunt, uno dumtaxat fidei secum relicto, patri- que legationem molestissimam celeriter perferunt. Cumque pater anxius apparatus instrueret, quo filium ab incepto, et si non blande, a vel violenter revocare posset; contigit ut Domini Confessor beati Apostoli Joannis basilicam prima gallorum cantu ingrederetur, ubi observationibus juxta morem in- serviens, aspexit canitie veneranda patronum decora- tum se monere : Noveris fidelissime Confessor Domini hanc sedem quam citius tibi mutandam, atque te Ravennam cum fido comite adendum. Tuæ per- petue salutis genitor tuus insidias moliri non desistit, ut a rectitudinis calle te vel invitum avertere possit : idcirco Divinæ bonitatis elementia, famulantium sibi curam non deferens, me Apostolum ad te venire des- tinavit, ne prævento cullili hostis fraudibus evadendi aditus negaretur tibi. Quibus relatis valedicens sancto viro discessit.

8 Tunc vero sæpissime genuflectens obnixius Do- mino funderè preces non omisit, cujus ope et gratia imminens periculum se declinare cognoverat : eun- que orandi intervallum paululum faceret, accessito mini- tro fidelissimo jussionis Apostolicæ seriem in- sinuare non distulit: suæ quoque facultatis quicquid reliquum fuerat, egestare laborantibus erogari præ- cepit, ut caducorum abjecta sarcina, brevium bene- centium expeditus periret. Postera autem die ab Urbe procedens, prout ei jussum fuerat Raven- nam ire perrexit.

9 Qui enim urbe, ad quam intenderat, e trium die- rum procul haberetur, intuitus cervam cum duobus humilis, quam venantium insidiæ adeo afflexerant, ut omnem liberationis respectum præsum eriperent, movit pietatis affectum in eam, ejusque ac filiorum periculo condescendere benignè deliberans, præcepit ei in nomine Domini, ut ad se intrepida accederet : quam mox omni exita ferocitate virum sanctum adit : quam dum manu propria velut multo ante smetam lenibat, ipsa illius pedes congratulans avidè lingere cepit, tanquam salutis sure viam per eum se habi- turam nosset. Hanc interim venatores, laboris sui pretium sperantes, prope circumstant, pallidisper- hesitantes quid significaret, cervam modo sibi im- mitem, uni viatori repente mitissimum extitisse. Tunc vero unus, reteris impudentior ait : O stolidis- simi, que mentis vestræ statum vesania pervertit, ut prædam vobis oblatam suscipere moremini? Et hæc dicens de manibus hominis Dei conatur eandem violenter auferre; ad quem Pater venerabilis : Non ego, inquit, sed nomen celeste tibi imperat, ne hanc pecedem aut aliusmodi fortis ledere aut fatigare audeas. At ille, furore insano arreptus, hominem pi- um et misericordem arroganter impulit. Sed punire alto superna ejusdem arrogantiam continuo censuit. Pervasus namque a demonio, diuque vexatus, utro- que lumine adempto, vitalem suis adstantibus, spî- ritum pene reddidit. Quo metu reliqui sanctissimis pedibus prostrati, lacrymis manantibus veniam postulant, ne pro suis illicitis similia hant. Tunc jubet eos hinc procul removeri, ipse vero ad locum ubi moribundus huius prostratus volvabatur, sem su- o dumtaxat comite accedens, totamque prorsus vigorem ad Deum dirigens, hujusmodi sumit exordium. Deus universitatis mirabilis conditor, Deus humane ruine pi- sissime reparator, qui non perditione morientium, sed præcipue salute letaris viventium, indulge- jacenti misero, que ignorans adversus nomen tuum sanctum temere commisit. Apprehensaque jaçentis dextera, inquit, demon, qui te de celesti sede sur- perbientem ad ima ruere compulit, ipse tibi imperat,

quatenus similitudinis suæ forma relicta, sedem tar- taream celeriter adeas, ubi te perpetuo puniendum non ignoras. Orationis quidem ordinem necdum transegerat, cum humane felicitatis inimicus homi- nem brevi possessum, sed morte tenus concussam, tristis ac confusus deserit. Corpus vero, uti exanimè, oculis etiam tunc cecitate damnatis, immobile vide- batur : sed sanctæ crucis signaculo a sancto viro cecitate fugata, tanquam vinculis solutus, sancto jubente sospes exsiliit, revocatisque sociis incolumis restituitur : qui pariter tantæ virtutis stupore per- territi, Deo qui in Sancto suo mirabilis videri voluit, almoque Confessori gratias agentes, ad propria re- meant, ubi ad honorem Dei et Confessoris sui uni- versis narrare gaudent que viderant. Interea cervæ quid Sanctus ei mandaret adhuc sustinens, ad ipsius nutum lustra, quibus metus expulerat, cum foëtibus repetit. Ille autem viro non immemor gradum quo tetenderat ipse dirigit, ubi vicinam d. B. Apollinaris basilicæ sedem maluit ponere, quatenus remota ci- vium frequentia Deo liberius valeat obtemperare.

a Rubens Legatos misit, qui aut captum ad se abducerent, aut, si aliter fieri non posset, interirent

b Ita tum Ursus Archiepiscopus fuisse, Bossiam affimen- gente Sienium scribit Rubens lib. 2, quoniam ut Liberio III, successisse circiter annum 378. At si 33, annis ipse sedit Laude Bas- sianus, atque novagenerius anno Christi 413, vel 413, obiit, nondum ad episcopatum electus erat Ursus, cum ex profugit Bossianus etiam tunc juvenis, quem apudlet anno Christi 378, minimum 33, annos natum fuisse

c Rubens Cum jam Ravenna quindecim passuum millia abes- set, quo loco est Ficoele urbs vetusta, etc. ut narrat, quod hu- referetur, miraculo, addit. De hoc miraculo urbem Ficoelem, appellatam deinde Cerviam ferunt quod tamen mox in dubium veniunt. Lauder in Romanula. In littore post Cesenatiensem por- tum, civitas est infrequens, loco palustri, etoque gravi, Cervia, novi nominis, uti etiam Volaterranus ait, quondam dicta Ficoele, uti privilegia Ravennatis Ecclesiæ docere, cujus Archiepi- scopi Cervie Adistes subjece, nihil retulit Joannes Petrus Fer- retus Bavenas Milensis Episcopus, et Generarum litterarum et juris civilis Pontificicæque doctissimus, qui Vicarium Archiepiscopi Ravennatis diu egit. Plura de ea urbe subjece. Ficoele antiquis videtur ignota, undeque non vetusta urbs, Anastasius in vita Thae- dori Papæ, qui 23 Novemb. 641, Pontifex factus. Qui deducentes eos, inquit, pervenerunt juxta civitatem Bavenatam, in locum qui dicitur Ficoelas duodecimo milliario a civitate etc. ubi Fico- das legernat, Ficoelas ubi. Sed nec eo loco patrum hoc miracu- lum videtur, cum vix hæc habeat locum cum tradit spatio ab- fuisse Ravenna, quis 15 millia passuum tradidit vacet, præsertim a validis juvenibus confirmandum?

d Petrus de Natal apud ecclesiam S. Apollinaris extra civita- tem. Rubens Ursus benigne atque amanter Bassianum complexus eo sic, ut delitesceret, obsecrante, in templo satis exiguo et igno- bili D. Apollinaris in Classe illam constituit. Fuit Classis portus novus Ravennatum, ab Augusto constructus ubi classis humana collocata ad maris Adriatici Juvitque Tuleon, uti abba Miseni in Campaniam stabat, Tyrreni maris ac circumstarentium provin- ciarum præsidio. Classis confluit hominum qui classiaris necessariis venderent, ut ait, frequentibus adificis habitari cepit, murique multo in oppidi modum, sed a Lutprando ad eversam, saltem novem ruderaque ostentat, et sumptuosissimum S. Apollinaris templum, quod circa Justiniani statum constructum videtur, de quo plura, deque propinquo cenobio ad S. Apollinaris statum 23 Julii.

ACCIDIT
ASINUM,
EX MORBIDITATE
RECIPIIT.

d

Ficoele, sive
Cervia urbs,

an antiqua?

Classis oppi-
dium

CAPUT III.

Alia miracula, episcopatus.

Per idem tempus imperante a Valeriano, cum jam Sancti quædam celebris haberetur, epistola Ravenna- tium Præsidi civilisque universis ab eodem Impe- ratore dirigitur; que b Bithynium ejusdem civitatis Judicem, qui majestatis reus dicebatur, jubebat cu- pitalem subire sententiam; qui cum illi, in quo pu- niendus credebatur, vincis teneretur, precem hanc funderè deliberavit. Famule Domini Cassiane per gratiam, quam apud Deum obtinisti, mihi præsens esto refugium. Mox dum spiculator summo conamine ietum intenderet, de manibus ejus bipennis longo- resiliit. Quod Præses ratus dolis spiculatoris fieri, alterum pro eo substituit, cui semel atque iterum viriliter tentanti identidem contigit. Quo signo Præ- ses perterritus, præcepit eum favente populo solvi, et custodiæ mancipari, donec relatio ad Imperatorem de eodem fieret. Cumque ad Imperatoris aures quod

a
Julia cum
invocanti, ab-
sens subve-
nit

b

ge-tum

AUCTORE
ANONYMO,
XX MONASTIO,

gestum fuerat non post multum pertingeret, jubet eum Valerianus de custodia produci, et noxæ, qua reus tenebatur, immunem exinde haberi. Qui facultatibus propriis restitutus, mundanis negotiis renuntians, totum se Deo ejusque fidei Bassiano plenissime devovit.

Fit sacerdos.

11 Per idem tempus cogente Clero ac populo per singulos Ecclesiasticos gradus, ad sacerdotii dignitatem promovetur. Paulo post autem minister ejus cursu vitæ religiose expleto bene currentis palmam adeptus est; ejus die septimo depositionis, cum Sanctus devotissime sacrificii munus, assistente Bithynio pro eo offerret, vox cœlitus prolata: Is, inquit, justorum amoenitate jam fruitur, pro quo sollicitus oras, quia quod fide percepit, opere exercere non recusavit. Quod vir Domini redemptionis nostræ hostia oblata, lætabundus Bithynio intimavit: ille quoque se audisse asserens ei cœpit congratulari.

ministerium
salvatum di-
vinitus co-
gnoscit.

12 Per idem tempus Laudensis populus Pastore proprio destitutus rogationes publicas triduo indixerat, quatenus Præsulem futurum Ecclesiæ suæ idoneum præsidere Divina pietas innotesceret. Quorum devotioni auditu benigne inclinato, Clementi ejusdem Ecclesiæ venerabili Presbytero, dum quieti artus committeret, postulata hinc verbis nuntiat: Bassianum geminis celestibus insignitum, vobis divinitus præponendum scitote, qui suorum jam securus, pro aliorum excessibus rogare non desinit, multosque Ravennatium, apud quos Deo militat, honestis moribus informare satagit.

Episcopus
Laudensis ce-
lestibus designa-
tur.

13 Tunc Clemens revelatione gavisus, accitis de Clero et populo religiosis, auditu refert. Protinus duos facundia et conversatione pollentes eligunt, per quos ad virum Domini legationem sacram confidenter referunt. Ipsa autem nocte, cujus die sequenti Sanctum conveniunt, nuntiatum Patri per spiritum, a Lignriae partibus geminos viros Domino suggerente sibi in crastinum adventare, quibus benigne susceptis eorum sermonibus adquiescere non recusaret. Cumque ad eum peruenit mane perveniunt, loquendi copia ab eo postulata, legationis summam solemniter referunt. Quibus Domini famulus adhæc inquit: Deus hominem immortalē condidit, ut mandatis ejus curaret diligenter obsequi; postquam vero eorum negligens extitit, sibi runctisque posteris necem paravit: inconsequens ergo videtur, quod humana teneritas Dei audeat reniti voluntati, cum Apostolus dicat: Non quod ego volo ago, sed quod nolo facio. Nos itaque recusantes ambitum honoris, quamquam volentes pondus pro fratribus subeamus laboris. Postmodum in hospitium introducens, hortatur eos itinere nimium fessos otiose recreari: illi autem desiderii sui compotes, longiori quieti negantes indulgere, cum thesauro optato intempestæ hora noctis ad propria gaudent remeare.

beducitur
Laudem.

Rom. 7. 19.

14 Factum est autem cum a populo Laudensi devotissime suscipere, ut quidam clarus genere, morbo paralytico jam dudum sermone privatus, ad eum osculandum accederet; cui post osculum ita sermo integer restituitur, ut a cunctis postmodum, quam ante perditum sermonem, expeditis loqui videretur. d

paralyticum
sanat.

d.

a Videtur Valentiniano legendum. Annis circiter 70, ante Valerianum a Persis trucidatus est, quum Bassianus nasceretur.

b Habens Bithynium vocat.

c Petrus de Nat. et sic innocens apparuit.

d Adhuc Petrus et Lactonius, multos ab eo leprosos mundatos.

CAPUT IV.

Dedicata basilica, mortuus suscitatus.

Post non multum vero temporis comprovincialibus Episcopis convocatis, cum laude et honore Dei ad Sedem Pontificalem a provebitur; eo deinceps conspectus humilior, quo gradus, quem susceperat, inerat colior. Mensa vero ejus peregrinis et egenis

Episcopus fan-
tus abstinentia,
eleemosynis, etc. cha-
ret.

u

præcipue refectionem præstabat, quibus semper adhibitis cibos lautiores ipse ministrare consueverat. Parcimoniam quotidianam, ut carnis delectationes superfluas deprimeret, usque adeo inhærebat, ut naturæ quoque conditionem transcendere crederetur. Vinum etiam aut alicujus saporem quo inebriari posset, nisi Dominicæ resurrectionis die, vel præcipuis Sanctorum solemnitatibus, nunquam attingebat. Lectionibus sacris aut devotis obsecrationibus sine cessatione incumberebat.

16 Quodam autem tempore dum animo revolveret quod Domino acceptabile munus præter solitum offerret; placuit ei in suburbio orientali, ad honorem et reverentiam Apostolorum, oratorium condere; datisque sumptibus ad fabricam perficiendam, opus quod cœperat, non multum distulit consummare. Ad cujus dedicationem Beatissimum Ambrosium Mediolanensem, et Felicem Comanum Pontificem venire persuasit: cujus dedicationis idem B. Ambrosius in libro Epistolarum suarum meminisse non præterit. Factumque est ut inter consecrandum dæmonis vox per os puellæ hujusmodi audiretur: Quid viri Dei tam iniquum luctamen adversus me suscepistis, ut tres contra me solum arma intoleranda pugnando præparatis? Numquid parum vobis est, quia nobis nocendi ademistis vires, nisi etiam ab illis quos possidemus arcere conemini? Quod si hinc me exire compellitis, adhibitis mecum duobus vel pluribus aliam occupabo sedem, ad quam non dabitur vobis facultas aspirare. Tunc vero Sancti pariter prostrati summæ pietatis opem certatim implorant, ut dæmono fugato presentibus innotesceret magnitudinis suæ potentia. At ubi conditionis humane adversarius virtutem insuperabilem sensit adesse, diu discerpens atque contorquens puellam, tandem confusus ab ea compellitur exire. Protinus Sancti ab oratione surgentes, puellam parentibus incolumem committunt, hortanturque ut Domino salutis suæ auctori gratias indesinenter agant. Consecrationis igitur mysterio rite expleto, cum gratiarum actione unanimiter mensam adeunt, ubi non modo escis corporis refici, verum etiam sententias conferre multo magis appetunt sacri eloquii. Die autem sequenti cum reditas sui licentiam peterent, obtinuit vir Domini Bassianus, ut interim pariter jejunia solverent: inde vicissim vale dicentes sedes adeunt proprias.

Basilicam
SS. Apostolorum
dicat.

Ep. 60.

Puellam ever-
guentem li-
berat.

17 Messis præterea tempore, dum quidam puerulus inter metentium manipulos deambularet, serpentis vulnere interiit. Qui cum in ecclesiam Apostolorum, quam Præsul Domini fundaverat, deportaretur, factum est ut in eadem, sicut crebro solebat, ipse Omnipotentis laudes persolveret, sed psallendi constantiam mentisque devotionem parentum plangor miserandus omnimodo permutabat. Quos Pater sanctus, cum ceteris ecclesiam exire precipiens, solus juxta defuncti corpusculum ad orationem prosternitur; cumque in oratione aliquamdiu persisteret, luctantis pavimentum rigans, examinati membra tertio visa sunt conculi, deinde totum corpusculum moveri. Surgente vero Domini Sacerdote a loco in quo Omnipotentis virtutem pro puero devote postulaverat, puer redi-vivus cum eodem pariter surgens, primo sermone tanquam nihil passus matrem vocare cœpit. Quo audito parentes ceterique qui pro foribus manebant, inopinate lætitiæ moram non sustinentes, ecclesiam irrunt, virtutemque Dei, quam per Sacerdotem suum declarare voluit, admirari non sufficiunt. Tunc vir Domini salutaria monita auribus populi, qui multus convenerat, benigne inserens hortatur, quatenus illius et omnia virtutum auctori certent famulari, ad cujus nuntium et imperium puer meruit vivificari. His itaque aliisque pluribus populis animatus in Christo, Deum incessanter magnificans, cum puero vitæ restituto exultanter recessit, atque Præsulem sanctum

Puerum a ser-
pente ictum
resuscitat.

S. Ambrosii obitua prae-
ced

sanctum, quem tanti miraculi efficacem cognoverat, predicare non cessat.

a Infra in Lectionibus dicitur 1 Januarii consecratus, habens scripta ab Urso ejusve successore Exuperantio consecratum primum iamen in ea re partes Ambrosii handdular fuerunt

CAPUT V.

S. Ambrosii, ipsiusque obitus.

a

b

funus curat

Per idem tempus B. Ambrosius longo corporis languore detentus, a S. Bassiano cum eodem orante, vidit Deum arridentem accedere sibi, quod fratri fidelissimo Bassiano imputandum protinus intimare non distulit. Vir autem Domini Bassianus mente revolvens quod ab eo dilicerat, manantibus lacrymis hominis Domini b transitum imminere sibi fideliter famulantibus praedixit : quod paulo post, sicut Spiritu divino praedixerat, Mediolanensis populus cum eodem dolendo contigisse probavit. Ipse vero beati funeris exequiis honestissime dispositis sarcophago membra sanctissima componens, Laudensem repetit cathedram : ubi sedulus Sancti virtutes et conversationem commendans, celebrare munus operis gaudebat : semper namque in ore, semper in corde sanctum virum gestabat, memoria ejus vel dormiendo ab eo nunquam recedebat. Frequentur enim dum aut lectione aut oratione fessum se sopori deditisset, audiebatur secum velut praesentem sermonem habere, et tam jucunde visioni plenissime congratulari.

In lancea doliolum
forma Ethiopis, conspicit,

19 Sequenti etiam tempore dum Mediolanum proficiscens quatenus alui Confessoris ejusdem suffragia appetenda postularret, factum est ut urbem ingressus quendam dolose librarentem stateram, Ethiopiamque parvulum in lancea una conspiceret. Qui cum ab eis qui secum aderant percontaretur si idem eis patefieret, aiunt se nihil ejusmodi vidisse quod Sanctus videre meruerat. Tunc Domini Confessor eos benigne hortatur, ut divinae bonitatis clementiam secum corde sincero studeant implorare, quemadmodum visionis ejusdem testes fileles dignaretur adlere, qui magnificentiam ejus unanimiter non desinant predicare. Precibus itaque Deo oblati, concessit caelestis pietas Clementi Presbytero atque Elbonio Diacono idipsum, quod Patri sancto videre concesserat : acversitamque libripendum diligenter interrogat quod pondus dolosum in statera emptorem illuderet? illo autem instanter asserente, nihil ejusmodi fuisse, narrat ei Pater sanctus, quid ad correctionem et salutem ejus Altissimus sibi suisque dignatus fuerit pendere. Confestim venilitur genibus ejus provolutus, noxam, qua puniendum cum Sanctus praedixerat, gementulo confitetur : cui Confessor, qui ut melehae spiritalis peritus, salutiferam obtulit antidotum, praecipiens ut quicquid congesta pecunia ultra quod debitus usus exigebat accumulaverat, indigentiam patientibus largiri festinaret : qui admonitione sancta ad Deum conversus multis salutis suae modum praedicare non destitit, eos conversatione atque exemplo a pravitatibus prudenter revocando, ut in quibus abundabat peccatum, super abundaret et gratia, et qui hactenus ut arbores infructuosae igni traditi fuerant, postmodum fructus acceptabiles conditori suo referre digni haberentur.

Notantem molitulum con-
vertit,

20 Multiplex de sancti viri actibus ahnificis copia ad dicendum suppetit : sed ne relatio productior legentibus tedium generaret, vel audientium fidem quodammodo infirmaret, nihil de eodem succinctum habere sermonem. Minus enim enarrationis sermo audientem onerat, qui prolixitatem vitans, rei gestae veritatem ad plenum notificat, quam si per ambages eam proinducendo quasi fastiditum edisserat. Quocirca de beato Sacerdote scriptum quae restant subdepre oportuim speravimus, a quo vires bene dicendi, si quid boni manaverit, tribui non diffi-

lius. Qui cum vite suae cursu speculati praesagio coarsumari didicisset, religiosus astantibus de Clero e nuntiat dissolutionis suae diem imminere : die vero septimo, quo haec praedixerat, languore nimio correptus, suis pro tanti Pastoris desolatione miserabiliter lugentibus talia monita dedit : Nolite filii de meo turbari transitu, quoniam fidei militavi Principi, a quo militiae praemium me suscepturum certissime novi : Dominus pars hereditatis meae et calicis mei, ipse restituet hereditatem meam mihi. Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi ne commovear : neque vos praesenti consolatione prius privabit, quam vos custodiendos suscepi. Hoc enim a Domino impetravi ut ipse vos custodiat, ne blandimentis suis mundus cum amatoribus suis incautos corrumpat : cumque carnis sarcinam deposuero in basilica Apostolorum, quam ipse fundavi, membra corruptibilia principio suo, sicut mortalis conditio exigit, restituite : quoniam pios intercessores eos optavi, ac credidi me semper habere.

AUGUSTO.
ANONYMO.
EX MUNDATIO
MORTEN SUAVI
praedit

suos salutar

mortue

d

21 Factum est autem ut undecimo die, ex quo hoc praedixerat, sancta anima artus funeri relinqueus, ad coelum exultantibus Angelis deportaretur. Sanctum vero corpus ejus, sicut ipse praeeperat in ecclesia d Apostolorum, cum digno exequiarum honore reconditum est : ubi interventione ipsius multa beneficia praestantur, membraque languoribus diversis debilia pristinis usibus reparantur, ad gloriam et honorem Jesu Christi Domini nostri, cui est aequus honor, laus et imperium, cum Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum, Amen.

a Paulinus in vita S. Ambrosii : In eodem tamen loco, ut quo jacet, (sicut referent S. Bassiano Episcopo Laudensis Ecclesiae, qui ab eodem audierat, doctissimus) cum oraret una cum supradicto Sacerdote, videbat Dominum Jesum advenisse ad se, et arridentem sibi, baronius in vita S. Ambrosii paulo aliter. Assidebat aliquando regrotanti Ambrosio S. Bassianus Laudensis Episcopus; conque una cum eo oraret, vidit venientem ad eum Dominum Jesum Christum, riqne arridentem, idque ante obitum paucis diebus.

b Galestinus diem certum, quo ille ex hac vita migraret, praesignificavit. Idem scribit habens
c Petrus obitum suum annis pluribus praenuntiavit
d Hic ab egypto postea nomine imbecillitate, ut infra in Lectionibus dicitur.

CAPUT VI.

Ejus opportunum pauperi patrociniim.

Preterea fidelium auribus nequaquam onerosum videri arbitramur, si unam ex pluribus virtutem, quas, ejusdem Sancti obtinentibus meritis, post transitum ipsius superna majestas patere disposuit, memoratis inserere curemus. Nam per ea quae inter mortales stupenda divinitus geri contemplamur, incontentabilem omnipotentiam edimus, et indubitanter veneramur, ejusque jugo levi libentius supponi properantes, de promissionum suarum efficentia nullo nunquam tempore titubamus. Factum est ergo non multum post excessum beati Sacerdotis, ut quidam tauros habens geminos, quorum solo post Deum adjumento suam suorumque vitam continuare disposuerat, eosque in ejusdem Sancti annua solemnitate pascentes deserens, aratorum, in quo sanctissimum venerabatur corpus, devotiosissime petiit. Interea fur adversam gerens sollicitudinem, ubi tauros absque pastore errantes conspicit, totius hui suggestente iniitico, eos confidenter aggressus est abducere; viri quoque, ejus fuerant, benignam devotionem ob damnum irrogatum sibi graviter lacerare. Cumque sincere orationis ordine humiliter expleto tauros, quos reliquerat, invisere praefatus agricola satageret, neque eos quovis iudicio reperire valeret, peragratis pascuis, in quibus spatium consueverat, eorumque hieis contiguus; festinus ad Sancti remeant tumulum, ubi genibus flexis noctem illam pervigilem

Agricola ad
ejus corpus
venit

taure factu
ductus.

AUCTORE
ANONYMO.
EX MOMBRIITIO.

transiens, velut commendatos opportune ab eo exigebat: dumque voce indeficienti eos sibi restitui postulat, furti minister sperans se rapinae periculum jam declinasse, nupte laboriosi itineris supplicio, diutissimo quoque errore caelitus vexatus, ad fores ecclesiae laboriosi almi Confessoris intrepidus scelerisque securus pervenit: divertens vero ad domum quam ei proximam conspexerat, rapinam, quam se impune adeptum credebat, in ea locavit, referens se in foro venalium eam pretio comparasse: deinde artus nimium fessos sopore paululum recreans, ad eandem ecclesiam sub praetextu honestatis tendere deliberavit. Verum dum basilicam, qua se indignum exhibuerat, summo conamine ingredi tentaret, praecelso examine a liminibus repulsus, volui praeforibus velut amens terribiliter coepit, neque quiescendi licentiam meruit, donec diu volvedo Sancto palam assistentibus crebro exclamaret: En tamen in domo proxima, en adsunt tauri. Cumque praesentes vicissim mirarentur, quid hujusmodi vox significaret; hic, cujus fuerant, inter ceteros admirans, quod ante fores caelitus fieri videbat, ad vocem furis, preces, quas fideliter fuderat, ad effectum venisse cognovit, et a Domini Confessore impetrasse quod postulaverat: inde ad segetem, in qua tauros absconditos esse didicerat, impiger incurrit, eosque inventos intra septa propria reducere gaudet: postmodum ecclesiam repetens, his quos stupentes reliquerat, magnalia Dei quae per B. Bassianum patrare dignatus est, per ordinem narrat. Praesens vero populus animadversis quae ab eo dicebantur, omnium virtutum auctori, necnon ejus praeclearo Confessori laudes properat celebrare, qui gloriam quam suis in caelestibus contulit, per signa ingentia mortalibus destinat declarare. Latro quoque patrati criminis tota animi intentione ponitens, ut veniam mereretur certatim insistebat, de cuius spe atque respectu confusus, ecclesiae aditum prius sibi a ob noxam prohibitum, facilem consecutus est: in qua se reliquo vitae suae tempore Deo, ejus etiam fidei Bassiano famulari devovit; pristinisque pravitatibus, quibus se implicuerat, superna opitulante elementia, abrenuntiare non distulit: quin etiam post conversionem suam non sine suspiriis testari solebat, quoniam in ipsa nocte, qua tauris subriperat, aves teterrimas erroris sui praevias volitare viderit, quas oculorum suorum aciem certatim turbasse asserebat; neque etiam a se discessisse, quousque ante aras Virginis turricae inire cursum compelleret. In qua re superna dispensatio captissime consideranda est, qui eosdem delinquenti tortores saevissimos adhibet, quos nequitiae suae suasores habere studet: quibus vero amenitatem aetheream praestat, ipsa eosdem ut eam mereantur divinitus informat: quod nobis eo, cujus gesta retulimus, interveniente concedere dignetur, qui immutabilis manens, mutabilia disponit in secula seculorum, Amen.

23 Rexit Laudensem Ecclesiam triginta quinque annos et viginti dies. Nonagesimo vero vitae suae anno humo quod suum fuerat *b*, polumque gaudens adiit Honorii *c* octavo ac Theodosii.

a Ita legendum videtur. Mombritius habet, obnoxium prohibitum.

b Videtur desiderari, reliquit, vel quid simile.

c Lectiones habent obisse anno 413, qui erat P. C. Honorii IX et Theodosii V, sive Lucio V. CL. solo Cos. si hic in numero addito Honorii nominis error non est, oportebit consulationem ejus octavum accipere, quem gessit anno Christi 409, et fatendum est amissum numerum III, qui Theodosio Juniori Aug. adlegendus erat. Sicque natum dicemus anno 319, Episcopum factum an. 374, siu alterum calculum amplectamur, 378 aut 380.

VITAE EPITOME Ex Officio Ecclesiae Laudensis.

Bassiani sanctitatis prognostica.

Bassianus Sergio patre Syracensis nobili genere natus, a primæva ætate futuræ sanctitatis speciem

dedit, nam infans digito crucem imprimebat pulveri, junctis item stipulis Crucis efformabat imaginem, et eo salutari signo sibi frontem munitabat sæpius, neglecta prorsus improbæ nutriticis reprehensione.

2 Romam missus studiorum causa duodecimum annum agens, a Gordiano magnæ sanctitatis viro, quem Dominus de Bassiano docuerat, Christiano ritu baptizatur. Quod cum ferret iniquus pater, fugit ille Ravennam, monitu S. Joannis Evangelistæ, in cujus aede oraverat. Quo in itinere confugientem ad se cervam cum duobus hinnulis a venatoribus defendit, divexante diabolo unum ex his, quem et Bassianus liberavit.

3 Orationi vocabat assiduus, tenuissimo victu contentus, cujus duas partes ex tribus in pauperes erogabat, caritate, humilitate præclarus, non modo apud finitimos, verum etiam apud externos populos sibi gratiam conciliabat.

4 Vacabat Ecclesiae Laudensis Episcopalis Sedes, et precibus a populo per triduum effusis, Clementi Presbytero revelatur, Bassianum Ravennæ tunc degentem a Deo Episcopum designatum esse. Mittuntur ad eum legati: quibus enim veniens, in suburbis Laudæ paralyticum, eumque mutum sanat, leprosos innumeros mandat, et animarum salutem maxime invigilat. Erat is annus salutis nostræ trecentessimus septuagesimus octavus, cujus primo Januarii die ordinatus Episcopus fuit.

5 In episcopatu humanior nemo, nemo temperantior: vino fere semper abstinuit, in egentes et inopes liberalior. Basilicam in honorem duodecim Apostolorum ædificavit, quam una cum Ambrosio Mediolanensi et Felice Comensi Deo dicavit. Cum eodem Ambrosio adversus hæreticos strenue decertavit, miraculisque claruit. Ravennæ cum esset, Bithinium Judicem læsæ majestatis crimine reum, capite damnatum, dum feriretur, prosiliente securi tertio de manibus carnificis ad invocationem sui nominis, absolvit: extinctum morsu serpentis adolescentulum vitæ restituit: puellam a dæmone obsessam liberavit.

6 Ambrosio morienti affuit, ejusque diem mortis domesticis prædicens, pio funeri operam dedit: imo vero post aliquos dies sanctissimi Doctoris sepulchrum pie veneraturus Mediolanum rediit. Præagivit et diem suum: quo instante suos consolatus de certa sua requie, annum agens vitæ nonagesimum, curæ vero pastoralis trigessimum quintum et dies viginti, magna cum laude Laudensi Ecclesia administrata, migravit ad Dominum anno post Christum natum quadringentesimo decimo tertio, decimo quarto Cal. Februarii, a Innocentio primo Pontifice, et b Honorio Imperatore. Sepultus est in basilica Apostolorum ab ejus postea nomine nuncupata.

7 Sed Lauda veteri deinde diruta ejus corpus in urbem novam translatum, summis Præfatis et Felice Imperatore piæ sarcinam vectantibus, in aede maxima collocatum est, anno salutis millesimo centesimo sexagesimo tertio, pridie Nonas Novembris: ubi maxima veneratione colitur. Ejus altare visitantibus in die festo ejusdem c Joannes Romanus Pontifex una cum Imperatore Sigismundo Pie cum visisset, indulgentiam peccatorum omnium plenariam perpetuo est elargitus.

a Innocentius I, scdit ab anno 402, usque ad 28 Jul. 417.

b 413 Christi annus erat Honorii IX, duobus diebus inchoatus.

c Joannes hic est XXIII, aliis XXII et XXIV, cui in concilio Constantiensi, abrogatus est Pontificatus. Hic sub annum 1412, Roma profectus, ut scribit Sabellicus Emæ 9, lib. 9, per Florentiam et Bononiam Mantuanum petiit. Hinc cum Gonzæo Principe, a quo honorificentissime est acceptus, Laudem Pompeii petiit, ubi ex composito Pannonie Rex (Sigismundus anno superiore creatus Imperator) cum eo in colloquium venit. De hoc eodem Joannis Sigismundi, Joannis Francisci Gonzæi congressu agit Nauclerus vol. 3, general. 48.

conversio,

fuga,

virtutes;

episcopatus,

in eo præclare gesta,

miracula,

vitæ initia;

mors;

a b

trinitas;

c
indulgentia
ejus festo.

DE S. AMMONIO EPISC. a DERTONENSI,

Ex Phil. Ferrarii Catal. SS. Ital.

AN JESUIT.

b
S. Ammonio
natalis,
c
religiosus.

Ammonium Ecclesie Dertonensi præfuit, eamque ea sanctitatis laude administravit, ut defunctus in numero Sanctorum habitus fuerit. Acta illius non bextant, neque quotus duplici ritu ab Ecclesia Dertonensi celebratur. Ac ejus reliquie, quæ in Cathedrali ecclesia asservan-

tur, in ejus die festo populo Dertonensi, qui illas veneratur, exponuntur.

a Dertona, sive Tordona, urbs est Logorar. ad viam Posthumoni, mediâ fere inter Gentium ac Mediolanum intervallo, vulgo Tordona.

b Urbs a Frederico Eudorba everso, atiusque sapius bellis Insabæicis direpta.

c S. Apollinaris sacra, ut testis est Leander.

DE S. CONTEXTO SIVE CONTESTIO.

EPISCOPO BAIOCENSI IN GALLIA.

AN JESUIT.

b
S. Contestio
natalis,

Baicassium in provincia Lugdunensi secunda, quæ nunc Normannia, Episcopus fuit S. Contextus; in *U. Roberti et Joannis Chenu catalogis*, sed ritiosis, sectus. Ejus natalis consignat *Mulanus in Adit. ad Ursarium, XIV Kal. Februarii*: *Rodem die, inquit, Bajocas, B. Contexti Episcopi et*

Confessoris. Memorant eum quoque *Carthusiani Colonienses, Ferrarius, Martyrologium Germanicum, Saussanus qui S. Munneo ait successisse, et Contestium* nomen. vocat, alii *Concessum, et Contestum* *Uauil* plura de eo comperimus.

nomen.

NOT 92.

NOT 93.

DE S. ARSENIO EPISC. CORCYRÆ.

AN JESUIT.

b
S. Arsenio
natalis,

Corcyra insula est Ioniæ maris, sub *Reip. Venetæ* ditone, vulgo Corfu; inque ea urbs ejusdem nominis, Archiepiscopuli dignitate illustris, olim Patriarchæ Constantinopolitano subjecta. *Hanc primum Archiepiscopum præfuisse S. Arsenium scribit*

Ferrarius in generali Catalogo SS. colique isthæ magna veneratione præsertim a Grecis, XIX Januarii, et corpus ejus in ecclesia Metropolitana asservari. Etatem ejus actaque ignovimus. In Menais Grecorum nulla ejus mentio.

DE S. CA TELLO EPISCOPO STABIENSI IN ITALIA.

ANNO MDL.
AN JESUITA
Stabiaribus.

Castellum
lunæ ad mare

Castellum
montem.

Episcopus
S. Catella n. i.

In Campano agro Stabie oppidum fore, usque ad *Cn. Pompeium et L. Catonem Coss. pridie Kal. Maii*; quo die *L. Sylla* Legatus bello sociali id delevit, quod nunc in villas abiit. *Ita Plinius lib. 3, cap. 3, Justinum ævo oppidum fuit, aut vicus, historia Miscella lib. 16, cap. 13* *Necnon Nolans et Surrentinos, et de villa quæ Stabii dicitur, in villa notio medie ætatis scriptoribus. Site erant Stabie ad mare in latino sinu inter Surrentum ac Neapolim, Surrento propores. Eo loco, aut sane vicino, millibus duobus passuum, ut scribit *Leander, a Sura ostus, civitas Episcopalis sita, quæ vulgo Castellum a Mar di Stabia dicitur. Gutherius Kyrauder Leanderi interpres Castellum Almarinum vocat, Stabiense cognominatum, ad discrimen alterius Castellum Almarini Vulturvensium.**

quam, e *MSS. Ecclesie Surrentine ab eodem eruditissimo curiosissimoque Bentillo erantam, XIV Februarii integram habemus. Intercit quoque S. Catelli præclare facta historie S. Antonii David Romani lib. de quinque Divis Præsidibus urbis Surrenti, et Paulus Regius Vivensis Episcopus: brevius utquanto ea perstrinxit Ferrarius in Catal. SS. Italæ.*

NOT 94.

VITA

Ex monumentis Ecclesie Stabien.

Castelli ad mare (quæ urbs e veterum Stabiarum enata rudibus) Episcopus fuit S. Catellus, ibidem seculo Christiano sexto, honoratis natus parentibus, quos vulgo nunt Coppule gentis fuisse. Religionibus sacris sese a prima ætate devovit, variasque divinarum munerum functiones obivit. Vitalat adolescens eos quoniam solitior erat vite ratio, ipse recessus amans ac solitudinis. Ut maturiorem attingat ætatem, sacerdotio est initiatus: ac dein illius urbis decedente Antistite, invitatus licet, summo populi consensu susceptus ei est. Romanam eo tempore Ecclesiam regebat a Pelagius II. Curam mox Ecclesie sue inflammato studio complexus Catellus, præcipue in egritium levamen, aliasque Christiane pietatis actiones incubuit.

Castellus Stabienis,

apuerita sanctus,

Episcopus:

a

b

S. Antonii

in Cas-

sare profu-

ana.

c

bonique scri-

pt

d

2 *Isdem forte diebus, b everso quod S. Benedictus in monte Cassino edificaverat, monobio, ad Castellum sanctissimus e Abbas Antoninus profugit, is qui deinde Surrenti monachorum rex extitit. Eum summa benevolentia Catellus excepit, rogavitque ut in sua commemoraretur diocesi, quo et ipse ex illius congressu solatium, et subortis in administranda Ecclesia controversiis, consilium peteret. Degit ergo isthæ annos plures Antoninus, poposcit deinde ab Antistite, vixque multis precibus extorsit facultatem in montem d Gaurum, qui nunc Avrens dicitur, sex millibus distantem Stabii, demigrandi, ubi solitarius vitam religiosius quietinsque exigeret.*

3 *e* *Nec diu ferre illius absentiam Catellus potuit: litteris igitur eum obsecrat, ut in prius hospitium ad*

ce

EX ITALICO MS. e cum eo ad montem secēdit,

urbem identidem revisens.

f

S. Michaeli Ecclesiam construnt : fontem eliciunt :

SS. concantu recreantur.

Catellus catellus montis.

erroris accusatur,

etiam apud Papam : g h

duplici miraculo correptis licioribus, Romam pertrahitur :

visitar in carcere a Papae Cubiculario,

i

k

ei Pontificatum prædicit :

l

m

se divertat. Ipse potius illi auctor Antoninus fuit, ut in solitudinem sese quoque reciperet. Hinc inje- cum non probasset Antonino, constituit tamen sanctum sodalem in eum montem seque, indeque tractare Ecclesie gubernacula, identidem in urbem ad Episcopalia munia obeunda, decidendasque controversias commendo. Inde quoque ipsemet sacrorum, quoties ea peragere cupiebat, petere apparatus consueverat : recusante Clerico f, quem id rogarat, eum ipsi procurare.

4 Isthic die quadam vacantibus precectioni Episcopo atque Abbati, spectandum se Michael Archangelus obtulit, sibi quoque loco ecclesiam fabricari iussit. Paruere Sancti : neu mora foret, ligneam posuerunt : deinceps alia e saxo edificata, stat etiamnum. Eam vero edificantes aqua defecit : Sancti fontem precibus elicere, qui perenni scaturigine in hodiernum diem manat, diciturque Aqua sancta, adversus morbos salutaris.

5 Colloquebantur ad maris prospectum de celestibus rebus, cum ingens Sanctorum Sanctarumque iis turba apparet, suavissimo vocum instrumentorumque concentu eorum permulcens animos, et in iis ingens quoddam accedens cœli deliciis quamprimum fruendi desiderium.

6 In hac sancta et jucunda quiete, Archangeli Michaelis monitu, tristem sibi procellam imminere didicisti Antistes, seseque vincina Romam pertrahendum, carceri isthic mancipandum, sed tandem cum magno honore reversurum ad suos. Auctor concitandi adversus eum tumultus injurbanus ille atque effrons Clericus fuit, qui roganti Antistiti afferre in montem necessaria ad peragendum sacrificium recusarat. Is ergo spargit in vulgus perversos de religione opiniones et hausisse nimio Episcopum et docere, adeoque et idola gentilium ritu venerari.

7 Irritata plebs, Primicerium Ecclesie Tiberium Romam ablegat, ut Catelli Pontifici Maximo deferat nomen : sedisse tunc g Sabinianum, aut h Bonifacium tertium. Ita causam peregit Tiberius, ut iussus sit, quem accusarat, Antistitem suum vincinum Romam pertrahere. Advolat ergo in montem Gaurum cum armatis licitoribus. Cumque pararent viro sancto manus injicere, vi divina constitere immoti fatellites, Tiberius paralyti correptus, quæ ad obitum usque tenuit. At licitores implorare Catelli preces : quibus cœlo missis, illico sibi resoluti, incredibili et plusquam humana ingratitude, vincinum eum Romam raptarunt.

8 Ut in Urbem venire, datus in custodiam Episcopus, cuidam Pontificis Maximi Cubiculario, cui Bonifacio nomen. Illic in somnis monachus Benedictino habitu (i Antoninum Abbatem fuisse creditum est) ad stare visus et monere, ut innocentem Josephum, nullius noxæ remm, mancipatum carceri, inviseret. Idem illi itidem in somnis h alius alio indutus cultu præcepit. Experrectus continuo adit ad Catellum, quaque causa traditus in custodiam sit quærit. Catellus tum quod sibi ab adversariis intentatum crimen esset, breviter exposuit, tum sermone ad plures horas protracto, spiritualibus præceptionibus instituit Bonifacium, abeuntemque rogavit ut sui meminisset, ubi intra dies pauculos l ad summum Pontificatum esset eVectus. Idem ei in somnis adolescens quidam admirabili forma conspicuus prædixit, quem Archangelum Michaellem fuisse, id sibi narranti Bonifacio, interpretatus est Catellus.

9 Neque augurium fecellit eventus. Decessit haud ita diu post Bonifacius III, Pontifex, eique m Bonifacius IV, ejus Cubicularius in summum sacerdotium subrogatus est. Neque illum sive curæ ingentes, quibus toto orbe diffusam Ecclesiam erat complexus, seu quæ providentia magni Numinis intra menses

aliquot sivit sui vatis meminisse. Rursus eum in somnis monachus Benedictinus (idem Antoninus) monuit, insonem attineri in vinculis Episcopus. Somno discusso Catelli recordatur, ex eo discit quis ille vir sit, cujus jam iterum sibi objecta species erat, cognitaque legitime causa eum absolvit, ac meritis laudibus et pretiosis nuneribus ornatum ad suos remittit.

10 Nihil horum non gnarum cœlitus Antonino Abbati, qui obviam o ad Turrin quæ Amuntiatia dicitur, progressus, Stabias perduxit, ubi ingenti populi lætitia exceptus est. Jacebat affixus lecto Tiberius, qui publico urbis plausu et causa intellecta, novo furore correptus caput ita parieti allisit, ut infelicem extunderet animum.

11 Redux Stabias Catellus. Ecclesie sibi credite curam resumpsit : mox quoque ad eadem S. Michaelis in montem Gaurum secessit; sed huc certatim conflere ad eum populi cœpere. Cœlesti oraculo admonitus brevi sibi migrandum e vita, Antonium ad se accessit Surrento, quo p se absente commigrarat. Præsto is morienti Catello fuit, sub annum, ut vulgo existimant, 617.

12 In sua ecclesia tumulatus, fertur deinde Surrentum ab Antonino translatus; id tamen haud certo et indubitate constat. Pars cranii ejus Stabias, sive Castelli ad mare, in collegio Societatis Jesu honorifice asservatur, auratæ statuæ affabre factæ inclusa, proponiturque palam publicæ venerationi xix Januarii, insigni celebritate in octavum diem prorogata, egregio adhibito musicorum concentu aliisque pietatis incitamentis.

a Pelagius II, anno 577. Benedicto Papa successit : ipsi S. Gregorius Magnus an. 590.

b Petrus Diaconus libro de ortu et vita justorum sacri cœnobii Cassinensis, illud anno Christi 508, destructum scribit fuisse, aut eo primum anno, indictione prima, in iipsis Kalendis Aprilis, egressi sunt de Pannonia Longobardi, ut habet histor. Miscello lib. 16, cap. 35, et secunda indictione capere prædori in Italia, tertia vero indictione dominari coeperunt in Italia. Sigonius lib. 1. de regno Italia circa annum 589, hauc Cassinensis cœnobii everisionem refert. Agit de ea Paulus Diaconus de gestis Longob. lib. 4. cap. 18.

c Romæ quoque : Ille noster Antoninus per ea tempora Antistes. At Paulus Petrusque Diaconi et Leo Ostiensis lib. 1, Chronici Cassin. cap. 2, scribunt Bonitum tunc Cassinensi monasterio præfuisse Abbatem quintum a S. Benedicto. Profugere Romam plerique monachi, ut iidem Leo et Petrus tradunt, atque ex concessione Romani Pontificis Pelagii, qui tunc Apostolicæ Sedis præerat, juxta Lateranensem patriarcibulum monasterium construxerunt. Pelagius is non quartus fuit, ut habet MS. exemplar nostrum Petri Diaconi : nec primus, quippe qui anno 530. obiit, ante Longobardorum irruptionem : sed secundus. Quatuor autem, vel quinque Fratres in Cassino ab B. Benedicti corpus castellanum relictum, ut Petrus auctor est.

d Ante manum sibi Gaurum fuisse, hic Lactarium. e In vita S. Antonini dicitur Catellus ipse, Pontificati onere in Antonini humeros rejecto, abisse in solitudinem.

f Hæc constructa S. Michaelis adiculu rediisse Catellum Stabias, et eundem inveni Sacerdotum ministro nominatum mandasse, ut singulis diebus vestes, ceterasque ad sacrificium faciendum res necessarias clam ad se portaret, at cum ille his terve montem ascendisset, peregere noluit, et aperte palamque dixit ubi Catellus et Antoninus inclusi atque abditi in occulto latebant, Agitur Antoninus, subdit idem, ut junior, quinto quoque die descendebat. g Sedit Sabinianus a Kalendis Septemb. 604, ad XI Kalend. Martii 605.

h Bonifacius III, postquam Sedes vacasset menses 11, dies 26, Sabiniano subrogatus est XV Kal. Martii 606, obiit 12 Novemb. ejusdem anni.

i Romæ, xxyus eo tempore oranti Antonino apparuisse S. Michaellem scribit, et significasse tandem absolutum iri Catellum.

k Ipsismet Catellum fuisse, tradit Romæ.

l Regius scribit, Catellum, cum prædixisset Bonifacio Pontificatum, illeque fidem non adhiberet, arctus vincinum fuisse, tum apparuisse Bonifacio S. Michaellem in somnis, et ab Episcopo prædicta confirmasse.

m Anastasius Bibliothecarius scribit post Bonifacii III, mortem vacasse Sedem menses 10, dies 6, successit ergo Bonifacius IV, anno sequenti, mense Septembri.

n Regius scribit multa vasa sacra et vestes ad ornamentum adis S. Michaelis, ei a Pontifice donatas.

o Romæ ait navi advectum Stabias, eoque venisse Antoninum. Regius hunc ait sophæ vectum, adventanti occurrisse. Turris Amuntiatia, sive Amuntia, circa Sarni amnis ostia, quo loco Opulentos, sive Oplontos, fuisse probabile est, qui in tabula itineraria expressi Herclanum inter et Stabias. p At vita Antonini, Romæ, Regiusque, postea Surrentum concessisse voluit.

ab eo, cœlitus admonito.

absolvitur: n

redit ad suam n

Adversarii ejus dira mors.

S. Catelli abitus,

p

relinquit :

festivitas.

Cassinense monasterium eversum.

ALIA VITA

Ex vita MS. S. Antonini Abb.

Quo tempore Longobardorum ferina immanitas Campaniae provinciam hostili gladio et incendio vastavit, S. Antoninus in has partes advenisse, et Episcopo Stabiensis Ecclesiae dicitur adhaesisse. Cujus cum idem Episcopus et vitae puritatem et honestam morum conversationem actumque didicisset, suo eum consorcio familiariter associavit: quo sine eum deinceps nihil ageret, omnibus deinde consiliis consors adstitit, cunctarum curarum suarum erat particeps: adequavit fidelis amici et strenui ministri officium observavit. Denique morum sensim consurgente parilitate tam tenaciter cohaeruit, ut unum cor et animam unam in duobus veluti gemellis esse dixisses: quippe in quibus nec velle nec nolle aliud invenisses.

2 De hujus talis hospitis, imo proprii jam filii, seu amici amici, prudentia et fide securus Catellus, pastoralis curae regimen ex toto illi commisit. a Ipse vero secularis pelagi fluctus declinans, vastas silvarum solitudines inter nubigeram montium cacumina eremitis convenientia petiit. Mons ipse, cui Michael Archangelus, propter causam paullo post demonstrandam, nomen dedit, per transversum extentus, utraque extremitate marinis fluctibus altitur; laterali vero longitudine terram Surrentinorum quasi linguam terrae in mare porrectam a mundo patente destinat, et per praecipites scopulos angustas viantibus semitas prebens, ab hostili omni tumultu securam reddit. In summitate autem, dorso ipsius jam finito, continuatum caput mare versus audacius erigit, ita ut latera saepe nubilosis involveris, nubesque imbresque serenus despiciat. Quo de loco totus Campulia situs, civitates, oppida et castella, item et marium planities, quantum oculis penetrare potest, videri et demonstrari solet. Illum tunc verticem praedictus Dei famulus ad assumpta certamina aptum judicium occupavit, ibique Deum pura mente contemplando divinis officiis vacavit.

3 Nec socii unanimis separationem illius ferens Antoninus, concito gressu ad eum properavit, et sicut in mundana occupatione ita in divina servitute sibi inseparabiliter adhesit. Quorum unanimitatem et parem conversationem taliter demonstrata visio Angelica probavit. Nocte enim intempesta unus et idem utriusque imparens: Volo, inquit, ut in quo loco vos orationibus insistere soletis, et ubi cereum ardentem b nuper vidistis, oratorium sub meo nomine constructus. Qui cum de nomine interrogatus, Archangelus Michael, respondisset, disparuit. Qui confestim c expergefacti, cum alter alteris comdem visionem audisset et retulisset, mutui testimonium auctoritate confirmati, Angelico praeepto assentire parant. Accinguntur deinde strenui divinae fabricae opifices, et d lignis compaginis parvum quidem, sed Archangelo monitori gratum habitaculum prospero successu edificaverunt.

4 O mira justorum potentia! o saluberrima Sanctorum fortitudo! o ineffabilis mundanae precum virtus! o inestimabilis pure mentis efficacia! Bece meritis istorum Sanctorum operantibus, et orationibus eorum quodammodo fundamenta ponentibus, in histris e ferarum constructum oratorium, in cubilibus bestiarum adificatur Angelicum habitaculum, in terra vacua, vasta, et inculsa fabricatur domus sancta, celebris, et humanae salutis apta. Ibidem enim bono-

rum omnium auctori Domino et B. Michaeli Archangelo habitatori laus quotidie offertur: cujus beneficia praestantibus nullus non impetrat quae digne postulat, de vicinis et longinquis partibus concurrunt, et vota pro quibuslibet tribulationibus promissa solventes, accepta consolatione aliter redeunt ad propria.

5 Cujusmodi beneficia hominibus agris illic concedenda, et fidelium gaudia multiplicanda jam tunc praevidens humane salutis inimicus, juxta solitam invidiam frustra (gratias Deo) subvertere nitetur, quod ad laudem Dei et ad proventum hominum condebatur. Concitabat ergo suos familiares detractores, qui querimonia supervacua murmurarent, Catellum Episcopum Sedem et plebem suam deseruisse, et, quod pejus esset omnia Christianarum Missarum solennia per horrida ferarum cubilia et in via montium cacumina celebrare, haeresim denique periculosissimam seminare.

6 Quid plura? Catellus f comprehensus Sedis Apostolicae Rectori statuitur. Quo respondente, in omni loco dominationem Dei esse, et mundi cordis arcana Christo esse gratum habitaculum; illo, inquam, inconsiderate rem examinante et g inconsulte judicante, Catellus in carcerem retribuitur: et (Divino, ut dignum est credere, nutu, ut sequens rei eventus comprobavit) quidam ex Clericis Papae custos sibi adhibetur, cui paullo post Catellus propheticis afflatus spiritu: Momento, inquit, mei dum bene tibi fuerit, ut educas me de isto carcere, quia violenter sublatum sum. Cito enim, Papa delinecto, in Sedem Apostolicam succedes.

7 Juxta verbum vaticinantis in summum Pontificem elevatus, et prosperitatis abundantia circumfluis, suae dignitatis significatorem oblivioni transmisit. Quem tamen paullo post eductum tanto honoris cumulo donavit, ut quicquid peteret se procul dubio daturum promississet. Quem cum omnes aliquid magni rogaturum putarent, ille tantum Christo et monitori sui Michaeli Archangelo deditus: Rogo, inquit, ut quantum h plumbi petam mihi concedas. Quo acto, prospero illi navigio in sua reversus, aratorum lignea materia constructum petris a fundamento r edificavit, et plumbo quod apportavit cooperuit. Antoninus autem sub exultantis amici tempore haud segnitius solito in loco eodem Domino serviebat; non enim sibi soli sed utrique orabat, in commune preces et libamina Domino offerebat.

a Non probatur id Regio et Romae scribanturque ambo Antoninum priorem abuisse in solitudine.

b Nonius Cum uterque separatim nocte contempleretur et precaretur, hic ad dextram, ille ad sinistram, visus est videre accensam faciem nocturno tempore in summo monte. ... postea nocte non modo eadem fax ardens visa est, sed etiam juvenis, etc. Ergo non ornatum portentum illud visum, ut habet altera vita, Nonius, Regius

c Nonius scribit Catellum ad celebritatem e lignis, Antoninum, posteritati consentientem, ex lapidebus fieri voluisse sed huic illi, ut par erat, cessisse

d Dum oratorium illud edificarent, convulsit istae saepe inquam ferarum multitudinem, veluti sanctis illis fabris gratulantem, scribit Nonius.

e Regius primo spoliationem episcopatus scribit

f Non alibi sanctiora iudicia famulis sui probare vel se patientiam Deus voluit.

g Nonius Catellus ut sibi tantum foret, quantum ad sacellum sal esse Divo Michaeli ex lapidebus, et regalis ex plumbo faciendas optavit.

h Id vetustate dein destructum, a vicinis restauratum est ea forma qua etiam nunc videtur, et S. Michaelis in Regio appellatur, vulgo S. Michele o foto, vel Sant Angelo del monte, prius nomen a fugis, qua plurima in eo monte. Confirma primo quae ad eam eodem populis 8. Maii

Ex assurgens deinde celebrare.

Catellus ab utroque cubilibus invenitur

conjecturatur in carcerem

probatur futurum

absolutus, restituitur sibi.

h

i

DE S. LAUNOMARO PRESB. ABB. CURBIONENSI IN GALLIA.

Durocasses Galliae Celticae populi facere, Sequanum a Luggerim inter media regione, qua nunc Belsia dicitur, finitimi Carantibus, eorumque fortassis, cum Galliae ante Juliae arma numeret

libertas, clientis; memorati scriptis Antonino in Hineruro. Augusto nunc hinc in ditiorum Carantum continentur, Consulatus titulo. gentis caput Droca nunc, vulgo Dreux, ad Blesiam amicum, vestistorum Draplan, ut

S. Catellus Episc. Stabiensis

Antonini ubi comitatus episcopatum

pro in montibus

Antoniinus

Michael

oratorium

MALLO VI XIX JANUARI Proprietate

Ex variis.
in eo Corbionense cœnobium:

creditur, sedes, ipsaque Antonini fortassis Durocasis, seu Durocases aut oppidum Durocassium, cetera saltus Particus, quæ nunc Perchensis ditio, vulgo Le Perche, in superiore inferioremque partita, includit. Hic Corbionense, sive Corbionense, aliis Carbonis, et vitiose Turbionis dictum, a S. Launomaro ædificatum seculo sexto, regnante Chilperico, Chlotarii F. Chlodovei Magni N. cœnobium est; cujus et Claudius Robertus meminit in Gallia Christiana. Situm id asserunt Martyrologia in in pago Dorecasino, alia Dorecassino, alia mendose Dorecassino, Dorecalino, Treccassino; alia Cornotino; Ferrarins Drocensis.

S. Launomari, ejus fundatoris. natalis;

2 S. Agitur natalis Launomari, (quem Galli vulgo Lomer, vel Laumer, appellant) XIX Januarii. quo die Usuardus: In pago Dorecasino S. Launomari Presbyteri, idem habet Bellinus edit. Parisiensis anni 1521 et multa MSS. Martyrologia. Motanns in Addit. ad Usuard. et quædam antiquiora MSS. Monasterio Corbionis in pago Dorecasino, S. Launomari Presbyteri, cujus præclara gesta habentur. Eadem fere Galesinius et Mauralyces. Benedictus Dorganus: S. Launomari Abbatis, qui spiritu prophetiæ plenus denarios injuste per usuram acquisitos ab aliis discernebat. Idem fere Hugo Menardus, et Wion, Carthus. Colou. in addit. ad Usuardum ac Martyrologium Germanicum: In pago Carnotino S. Launomari Presbyteri. Iste Launomarus puerulus parentum suorum gregem pascebat, victum suum egenis et peregrinis distribuere, ipse usque ad solis occasum jejunium frequenter protrahens. Liberalibus deinde traditus litterarum studiis, Sacerdosque effectus, eremum adiit. Ubi inter alia virtutum prodigia claudum curavit, igitur irapetum signo crucis opposito extinxit, et annosam quercum ejusdem crucis virtute in loco quo voluit transposuit. Agit de eo quoque Saussaius fusc. Ejus porro nomen in variis exemplaribus mirifice variatum dicemus an vitiatum? Num Launomarus appellatur Launoniarius, Launomarens, Lamoviarus, Launomarius, Launomacus, Launoniarius, Launomarus, Lounomarus, Landomorus.

nomen,

ritu, a quo

3 Vitam ejus antiquus, et (ut conjicere licet, censuitque Surius) prope cœvus, Auctor composuit, monachus Corbionensis. Inuit hoc ipse in Prologo: cujus exemplis ædificati sumus, et exitu conversationis jucundati. Et Clarius c. 4, n. 7. Sicut plene in scripiis sancti hujus cœnobii, qui cognoscere cupit, reperire poterit. Et cap. 5, m. 25. Illinc nos patrocinis adjuva continis, ut in hoc ovili, quod exemplis illustrasti et virtutibus decorasti, sit pax continua, etc. Quod vero non nisi Ragnoberti, sive Regnoberti Abbatis, (qui in vita S. Balthilæ Regine: Legobertus dicitur, Surio Lagobertus) meminerrit, sub eo vitam hanc scripsisse probabile sit. Vitam hanc ediderat Surius, at politiore stylo: nos genuinum reddimus ex vetusto codice S. Marie de Ripatorio atque fide digno.

quando scripta, nunc edito.

tempus ejus natalitatis,

scriptura cœnobii.

4 Ætas S. Launomari elucidanda. Ad Sigeberti Chronicon anno 495 adjecta hæc sunt in editione Laurentii de la Barre, quæ tamen Miræus notavit Sigeberti non esse: Florebant hoc tempore Launomarus Carnotensis, fundator cœnobii Corbionensis, et Maximus Aurelianensis fundator cœnobii Miciacensis; cujus discipuli fuerunt Carilefus et Avitus Abbates. Ast vitæ Auctor sub Chlotario I nuntum tradit, monasterium Corbionense inchoasse anno secundo Chilperici, obiisse paullo ante S. Malardum Episcopum. Chlotarius anno 511, in quartam regni partem cum fratribus successit, atque illis tandem eorumque liberis superstes monarchiam adeptus, eam quadrifariam in filios partiti obit anno 562. Chilperico Suessionense regnum obtigit, et post Chariberti fratris mortem anno 570, pars regni Parisiensis; trucidatusque est anno 584. Chlotario filio quadrimestri relicto. Annus igitur Chilperici secundus fuit aut 564, si a morte patris numeres, aut 572, si a Chariberti. Fuisse tunc Launomarus oportet non

multo tricenario minorem, qui pridem sacerdotio initiatus summa cum laude, haud exiguo spatio, œconomiam rem procurasset, sive monasterii, sive, ut Yepes censet, Clericorum collegii; (neque enim liquido id discernitur: et Marchantius testatur apud Carnutes istud tradi velut acceptum a majoribus, eum domui Edilium principis basilicæ præfuisse, communique Cleri arario;) in ipsu deim eremo instituisset cœnobium, ab eoque nominis perousus celebritatem, profugisset. Ergo dudum ante annum Christi 550, editus fuerat in lucem.

5 At vixit ut S. Malardi Episcopi Carnotensis tempora, eaque, ut fallimur, extremo. Sebastianus Rouillardus Malardum scribit anno Christi 615, decessisse, cum sedisset annos quatuordecim. Nec diffidetur concilium Cabilonensi interfuisse: quod tamen VII Kal. Novemb. anno Chlodovei II, 6, Christi 650, celebratum. Subscripsit deinde idem Malardus, sive Malehardus, Privilegio libertatis, quod monasterio S. Dionysi concessit Landericus Episcopus Parisiacensis, anno Christi 658, et Præcepto Chlodovæi Regis de eadem libertate anno 659. Ejus vero accesserit Dertegius Remensi synodo interfuit anno 630. Sed plura peccat in chronologia Carnotensium Antistitum Rouillardus, eorumque perturbat ordinem; ait enim sextum a Malardo sedisse Papulum ab anno Christi 657 ad 664, ast is concilio Maticonensi secundo interfuit quod anno 585, habitum constat, et Parisiensi quarto, anno 573. Patet nunc quantum aberrarint, qui floruisse circa annua Christi 495. Launomarus scripsere, qui haud longe ab anno 650. Christi, centuarum major videtur vita concessisse; nisi duos Malardos quis statuatur, forte non improbabiler.

mortis:

6 Agit de eo quoque Baronius tom. 7, an. 567. num. 22 et seqq. Vincentius Bellovacensis lib. 21, cap. 83 et 84. Petrus de Natal. lib. 2, cap. 104. Tritheimius lib. 3, de viris illust. ord. S. Benedicti cap. 251, quamquam fortassis adhibere quis possit, num, principio saltem, in Benedictina statuta concesserit, usque se ut suos obligaret. Marchantius scribit Wlfradam et Crenulfum voluisse Ebrinoyili collocari monachos ordinis S. Launomari. Et videndum innotuerat, necdum certe propagatus late erat Ordo S. Benedicti, cum monachicam ille aggressus est vitam: vivebant alia in Galliis instituta ascetarum. Potuit tamen deinceps S. Benedicti regulam, discretionem præcipuum, amplecti, eamque suis præscribere. Antonius Ypes in Chronic. Benedictinis centur. I ad an. 567, illius res gestas narrat, nec qui alumnus ordinis fuerit docet. Blesis ad Ligerim cœnobium est S. Launomari Benedictum, nobile et opulentum.

qui nū de eo scripsere.

VITA

Auctore monacho Corbionensi anonymo,
ex duobus veteribus MSS.

PROLOGUS AUCTORIS.

David Propheta cum ad laudem Creatoris et gubernatoris sui omnes creaturas incitasset, in exordio centesimi quinquagesimi psalmi, sic ait: Laudate Dominum in Sanctis ejus: in eis utique quos glorificavit, et magno munere gratiæ suæ diversis donis exuberare fecit. Ac per hoc operæ pretium esse puto, si a fidelibus narratoribus illa pertractentur, quam milites Christi in suis quique virum tuguriis operati sunt: imo ipse auctor omnium mirabilium in eis et per eos operatus est, a quo totius sanctitatis et fidei summa procedit. Ipse namque ait: Sine me potestis facere. Quod et ita confitentur fideles servi et ministri gratiæ Dei, et satianæ dejectionem, quem Dominus velut fulgur de cœlo cadentem videbat, semper præ oculis habentes, illi retribuunt, quicquid boni agunt, a quo velle et posse habent: nec ad inomentum de viribus suis præsumunt, ne forte dum campo male libertatis potuntur, foveam improvisæ damnationis

Laudandus Deus in sanctis suis:

Joan. 15, 5.

et omnia bona abscribenda.

AUCTORE
ANONYMO,
EX MS.
d

dannationis incurrant. Laudamus ergo Dominum sponsorem et redditorem præriorum in Sanctis ejus, dum ad notitiam plurimorum deducimus, quæ per suos famulos gloriose ministravit, qualiter et interius virtute continentiae apud se ipsos vixerint, et exterius lampade boni operis alios illuminarint. Post gloriosos igitur agones Martyrum, præclara recolimus Confessorum merita. Nam et ipsi victoriam de antiquo hoste reportantes, quia eis semper vivere Christus fuit et mori lucrum, supernæ Hierusalem heredes facti sunt. Ecce autem undique resplendent castra militum Christi: ubique Rex ille singularis titulos Martyrum et Confessorum suorum defixit, per quorum etiam exanimatos cineres de hoste humani generis triumphat. Denique inter numerosa agmina athletarum assumpsimus eum, cujus exemplis edificati sumus et exitu conversationis jucundati, Beatum scilicet Lanuomarium, ut de ejus sancta conversatione et gestis mirabilibus aliquid in memoriam posteris utile traderemus; ut et studiosis sit quod amulentur, et negligentibus, unde inspiratione divina ad fervorem bonæ actionis cohortentur.

CAPUT I.

S. Lanuomarii adolescentiæ, sacerdotium.

S. Lanuomarii quando natus,

a
cypri

b
c
patris grecorum patrum.

libertatis in
egritia.

heremus.

provisus de
ta

indulgentur lit
teris, et p
ter

Postquam gens Francorum Gallias occupavit, et regnum, et civitates, et fines eorum undique in ditionem suam redegit; jamque ab immanibus idololatriæ ad cultum Christianæ religionis transisset, in tempestate quando regnum Francorum administrabat Clotharius filius Clodovæi senioris, qui primus in Regibus ejusdem gentis, a B. a Remigio Remorum Episcopo baptisma consecutus est: intra Galliam Lugdunensem Lanuomarius b Carnotensium partium c civis, parentibus Christianissimis natus est.

3 Hic cum adhuc in domo patris puerulus nutrieretur, gregem patris in pascendo observare cepit, velut alter Jacob, aut alius aliquis Patriarcharum. Agebat inter hæc puer ille Deo carnis bonæ spei principia: quia quæ victui quotidiano necessaria sibi sollicitudo parentum ministrabat, hæc ipse aut egenis et peregrinis occurrentibus, aut coævis suis opilionum officia exequentibus, dividebat. Cumque necdum præceptorum divinarum scientiam haberet, divina tamen in eo gratia refulgens in corpore puerili cor semile radicaverat. Nam dum hujuscemodi dilectione erga indigentes socios et pauperes arderet, in ipsa pueritia jam parcimonie studii inserviebat. Caritatis quoque visceribus affluens pro pauperibus sollicitus erat, et ipse adhuc puerulus nimis jejuniis affligebat corpus. Non erat sociis intractabilis aut durus; sed affabilis eloquio, moribus suavis, vultu alacer, et caritate secundum modum suum præstantissimus. Evangelium nondum noverat, sed crucis mortificationem ferre gaudebat, usque ad solis occasum sæpe jejunium extendens.

4 Hunc ubi parentes in primævo flore juventutis eorum corpusculi viderunt negligere, luxus et illecebras voluptatum rigore abstinentiæ frangere: attenti mirari coperunt, unde in puero tanta morum gravitas subito exerevisset. Sed latenter ac paulatim lentantes pueri conversationem, quia ipse a sæculi colluvione mente sublatum se indicabat, curaverunt et illi habitum inducere congruentem. Itaque sub pueritiæ litteralibus studiis a parentibus traditur, et illi quidam Sacerdoti vitæ venerabilis, nomine Chermiro, committitur, qui intra oppidam Carnotense Domino militans religionis fama celebris habebatur. Qui susceptum parvulum tenere fovebat, et pedetentim ad litterarum cognitionem et sanctitatis normam cohortabatur. Sed divina gratia, quæ de puerilibus membris senectutem animi produxerat, annosam discendi industriam videbatur in adolescentulo fun-

dasse. Præfatus autem Sacerdos, considerans in eo cum ætatis processu pariter religionis d coalescere desiderium, et mentis sinum capaciorum fieri doctrinæ, secum gratulabatur, iudicii bonæ spei provocatus, quia credebat per eum sequenti ævo aliorum procurari posse salutem. Quod non post multum tempus rei veritas comprobavit.

5 Same mox e ut ad intelligibiles annos exolevit, vocem Salvatoris aure corporis et cordis vir beatissimus audiens, quod inscia sollicitudine parentum vis divina adspiraverat, ipse suis omnibus renuntiavit, ut in terra viventium portionem nullo fine obnoxiam mereretur. Nec ad mundanos strepitus redire voluit, quia sicut Dominus ait: Nemo mittens manum suam in aratrum et aspiciens retro, aptus est regno Dei. Interea Dei famulus doctrinæ verbique cælestis pabula sitienter hauriens, adolescentiam suam ejus jugi meditatione castis moribus adornabat. Jam tunc flammis accensus divini amoris, secretum eremi desiderare coeperat. Ad tempus igitur celans animi propositum, dum adhuc in eadem urbe moraretur, sacerdotalem insulam divina se comitante gratia inleptus est. Non longe post ibidem a fratribus, cum quibus ad cælestia anhelabat, minister rei familiaris institutus, substantiam cunctamque f penum sollicitus providebat, summaque discretione, paterno affectu carnis cunctis fratribus necessaria ministrabat, adeo ut nulli debitam annonam nec in parvo subtraheret, neque alicui prodige effunderet. Longa quippe exercitii spiritualis eruditione fundatus, vir iste in sacerdotio suo digne Deo militavit. Exemplo quoque ductus Apostolorum, formam primitivæ Ecclesiæ imitari nitentur, de qua scriptum est, quia dividebatur singulis, prout cuique opus erat.

a S. Remigio, vitam dicitur 1 Oct.
b Erat enim tum Carnutum civitas in provincia Lugdunensi Senonia
c Ypes in ipsa Carnotensi urbe natum scribit, quod quidem Auctoris verbi non significant, adhibi parentes omnia pauperes fuisse, nec hoc convincit ex eo quod gregem patris paverit, nisi inopes omnino fuisse Jesse, Jacob, aliosque veli, quorum greges ipsorum povere filii. Saussurus ex honesta prosopid præteritum ait, tenuiores facultates us fuisse, induat sollicitudo ministrans necessaria victui quotidianum.
d MS. Rip. calescere e Sauss. post parentum obitum.
f MS. Rip. penuriam. Præfectum domum. Editum Ecclesiæ Carnotensis fuisse scribit Marchantius, eamque esse ejus Ecclesiæ traditionem, Saussurus monasterii economum

omnibus se ut
dicat

Lib. 9. c. 2

ut Sacerdos,
et Fratrem
œconomus:

Act. 4. 34.

CAPUT II.

Vita solitaria, cœnobii institutio.

Elapsis autem aliquot annis a tempore ordinationis suæ, quod diu celaverat et corde conceperat desiderii votum, Domino auctore ei cooperatore complexit. Tandemque intempesta nocte, omnibus alto sopore depressis, baculum sumpsit in manibus, officiumque disponendæ terrenæ facultatis objiciens, concupitam convolvit ad eremum. Cumque esset abi ejus animus oblectari posset, et quasi quemdam transitoria quietis pedem figere, aestu impatientis zeli mundum cum suis sprexit luxibus. Atque calcato sæculi fluctu ab hominum frequentia se sublucentes, Angelorum confortia per contemplationis alta querere proposuit. Sicut quondam Elias Propheta in spelunca solitudinis habitans, postquam Dominum transeuntem vidit, et commotionem agitantem montes et petras igne liquefacientem, nec tantum in his Dominum esse testatus est; in sibilo aure tenuis, id est, contemplationis subtilitate super se elevatus, hunc raptum sentire potuit.

7 Procul namque ab urbe recessit, et in abditissimam solitudinem silvæ, quæ a Particus dicitur, sese recessit, ibique se tota cordis intentione et omnium cogitationum medulla familiariter Domino commendabat. Ubi tuguria frondibus contexto, dum quondam nocte

eremum peti.

3 Reg. 19

a

nocte

CAPUT III.

Varia ejus miracula.

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.
in latronibus
illu frustra
quasitus,
eos divinitus
perculosos hor-
tatur ad pen-
itentiam :

nocte inter cæca silentia, hymnos Deo devotæ meditationis redderet, infestam latronum rabiem persequitur, qui ut ad ejus mortem pervenirent, longos viæ errores nocte illa passi sunt. Putabant enim eum aliquam pecuniam in deserto servare. Diluculo autem facto videns se repente in conspectu illius, quem tantopere quasierant : et ad visionem illius divino timore correpti, ad pedes ejus corruerunt, clamantes : Parce nobis vir Dei, parce; reatum nostrum cognoscimus, ideo veniam petimus. At vir Dei in his attonitus, ait : Quid, fratres, quid est, quod a me petitis? aut quæ causa usque ad nos impulit? At illi quid tractassent, quidve contra eum deliberasent, confessi sunt. Tunc ait illis homo Dei : Et ego dolos vestros non ignorabam, filii. Misereatur vestri Dominus. Redire in pace, et jam peccare desistite. Cessate a latrocinii, et a rapinis contrahite manum, ut misericordiam Domini invenire mereamini. Nam mihi nulla est pecunia in terris. Pecunia vero nostra Christus est. Qui verbis ejus ædificati ad propria vix post triduum sunt reversi.

b
discipulis in-
struit :

8b Exhinc celebre factum est nomen beati viri : et cæperunt ad eum confluere multi, ejus exemplis et doctrina renovari cupientes in novum hominem, qui secundum Deum creatus est. Nec multum tempus fluxerat, et ecce in figuram e monasterii habitacula locaverunt in medio vastæ eremi atque condensæ : ubi per famulum suum omnipotens Deus plurima gessit miracula. Multi nempe orationibus ejus et intercessionis ope ab infirmitatis corporeæ molestia relevati sunt; multi ad interioris hominis sanitatem revocati, didicerunt intra castra Dei contra antiqui hostis jacula ignita fortiter repugnare.

c
cenobium
edificat :

9 Quadam namque die homo quidam e vicino filium suum elaudum in foribus monasterii Sancto curandum obtulit, et ipse genibus ejus advolutus cum lacrymis aiebat : Homo Dei miserere mei, et huic puero orationibus tuis redde pristinam sanitatem; aut certe dum vivit, tuis stipendiis hic propter misericordie opus pascatur. Tunc vir Dei ait ad eum : Unde mihi homo, ut filio tuo salutem restituam? Creatoris hoc opus est, non creaturae. Potens est tamen Deus fidei tue præstare quod petis. Subsiste paullulum, et simul cum parvulo accipe benedictionem, postea revertimini pariter via qua venistis. Sacerdos autem Domini cum inter sacra Missarum libamina pro sanitate pueri obsecrasset, solemni prece peracta fragmento d panis benedicti, et patrem refecit, et filium a debilitate curavit, et eos ad propria remisit.

d
claret mira-
culis :

e
clamantia sa-
nat :

f
fores templi
proclibus aper-
rit :

10 Quodam item tempore cum monachis suis silvam succidere venerabilis Pater certabat, ut planitiem parare aliquam posset aptam jaciendis seminibus : casu vero accidit, ut janitor domus Domini clavem oratorii perderet. Cumque famulus Dei a Fratribus secedens orandi gratia, ministro suo se comitante oratorium peteret, et clavem non invenisset, ante fores prostratus humi aliquantisper oravit. Moxque ei ultro patefacta est janua. Ingressusque oratorium, preces suas ad finem usque perduxit. Et cum surrexisset ab oratione, ministro suo denunciavit ne in vita sua quod viderat alicui manifestaret; exemplum utique Domini Dei sui sequens, qui sua virtute sanatis prohibebat ne cui dicerent.

g
illique sibi
jubet :

a Sarius, Poeticus, membræ, de Partico, sine Partico diximus in Pref. univ. 1.

b Saussaius ait ab ipsis latronibus viri Dei sanctitatem divulgatam.

c Marchantius extare isthic monasterium Virginum instituti Pontis-Ebaldi testatur, dictum Bellomer.

d Eucharistiane fuerit, an pultus aliu eulogia paucis, laud de-
finimus.

Per idem tempus in monasterio viri Dei aliquid simile per negligentiam contigit. Nam dum post mes- sionem, maupuli novarum frugum in horrea reponendi essent, imperante necessitate monachi de viminibus facta machina superposuerunt quod mes- suerant, et adhibuerunt ignem; qui paulatim vires capiens, cum omnes alia curaret, et nullus super hoc sollicitus esset, subito et fruges et domum invasi- sit incendium. Quod ubi vir Domini comperit, totum se et animo et corpore contra violentiam ignis oppo- suit. Sic vir Domini Launomarus prævaluit contra incendium, et obviam signum Crucis faciens, ignis impetum orationibus superavit. Quid dicam? Statim enim ignem crepitantem tamquam imbri vehementi restinxit.

incendium si-
gno Crucis
restinguit :

12 Insecuta deinde nocte cum in maturitate sur- rexisset ad orationem, inter sacras vigilias invidia diaboli inquietare eum tentavit, nam qui a luce celesti cecidit, ter lampadis lumen inimicus extinxit. Sed sensit militem Christi sibi prævaluisse. Quotiens enim humani generis hostis lucem ab habitaculo illo subduxit, non destitit servus Domini ab officio suo, quin potius precem coram Domino effundens, per verum æternumque lumen Christum lucerna radios reparavit. Plane magnæ fidei Confessorem, cujus natalem devotis mentibus excepinus, cui præstitum sit, ut, sicut ceteri Sancti fide devicere regna, ita et hic per fidei firmitatem creaturis imperaret. Sic quippe Dominus virtutum Sanctos suos glorificat, qui ei toto corde deserviunt, ut per eum triumphare valeant de illo, qui olim inter choros celestium dignitatum principatum tenebat, et creatura ad votum eis famuletur. Etenim vir venerabilis in uno noxios flammæ globos extinxit, et in alio ignem reaccendit : ac sic in utroque auctor tenebrarum confusus est, et is qui in conversatione precipuus erat, ostensus est etiam potentia signorum venerandus. Quod ut evidentius appareat, referam adhuc aliud quod subsequenti tempore gessit.

Incernam
dæmone ex-
tinctam ter
precibus rean-
cemlit :

Hebr. II 33.

13 Vir quidam, nomine a Siciptus, nobilibus ortus natalibus, et prædiorum ampla possessione ditissimus, atro dæmonis impulsu vexabatur, utputa b persuasus a diabolo intantum, ut si aliquid jaculum aut fustes manu contingere posset, continuo impetura faceret aut in se, aut in alios, quoscunque obvios habuisset. Qui cum diu tanta amentia debaccharetur, et finis satanæ atrocissime quateretur; a servilis suis compeditus, et cervicem manusque catenis oneratus, usque ad viri Dei præsentiam non sine grandi fremitu et clamore pertrahitur : statimque in conspectu sanctissimi Patris, cœpit furere et fremere dentibus, et ora palloribus permutare. At ubi respexit in eum homo Dei, dolos antiqui serpentis recognoscens, ingenuit, et illico ad familiaria orationis arma recurrit : et completa oratione, sacra miserum olei unctione consignans, toto corpore perfudit. Cumque illi vir Dei manus superponeret, eum a spiritu immundo vacnavit, et ait ad turbam sociorum, quæ eum conitabatur. Auferte ab eo pondus catenarum, et illasum abire permitte. Potens est Deus, ejus hoc plasma est, figure dæmonium, et animam miseram de potestate diri prædonis erueret, ut vos a tanto labore requiescatis. In ipsa hora sanus factus est homo, et sana mente horrorem vultus et stridorem dentium in mansuetudinem convertit; et de somno mortis evigilans ait ad suos : Quid vexatis me vinculis istis? Solvite me, et revertimini in domos vestras : ego enim aliquantum tempus faciam cum viro Dei, qui me curavit. Illi autem solventes eum ad sua singuli redierunt. Porro B. Launomarus retinuit hominem, et exhortabatur eum

a
dæmonium
sacro oleo
perfusum san-
avit.

b

atque ad jeh-
nium et ora-
tionem bur-
tur :

jehnnis

jejunis et orationibus insistere. Qui præcepto Patris obediens, post aliquot dies cum salute domum suam repetiit.

lupa cerbo
abigl. cervæ
incepta,
deu dimissa

15 Hoc quoque pietatis opus non solum circa homines vir sanctus exercuit, sed etiam circa feras brutaque animalia. Aliquando namque cum juxta monasterium suum in solitudine deambulare, et seminnesco quid de Scripturis tractaret, obviam habet cervam ab infestatione luporum fugientem. Quos cum vidisset, tanquam compatiens bestie vir Domini exclamavit : Heus sævissima fere, semper rapaces, desistite persequi hanc bestiolum : et ite ad lucam solitudinis vestre : et alludens ad significationem : Ecce, inquit, pessimum et infestum genus bestiarum. Nam sicut isti nunquam cessant a rapinis, sed semper alienas carnes morsibus devorant; ita et diabolus, lupus videlicet ferocissimus, circumiens quotidie quærit de Ecclesia Christi quos perdat ac strangulet. Ad hanc vocem viri Dei, statim gressum deflexerunt ab insequendo, et non incognitam silvæ latebram ingressi sunt. Cervæ vero via qua venerat regredi metuens, ereptorem suum comitata est, et ante ipsum oratorium introivit. Quam palans homo Dei manu sua post duas fere horas remisit eam ad locum solitudinis suæ. O Domine Jesu et hic in spiritu mansuetudinis suæ Sanctum tuum ita glorificasti, ut ei et bestiarum ferocitas, terrere tui nominis, obediret.

paralyticum
lupo Crucis
i sacro oleo
sanct.

16 Alio quoque tempore quidam homo nobili stirpe editus, e Leudocranus nomine, cura gravissima paralyti molestaretur, ut omnia membra officium et vigoris sui motum denegarent; famulorum manibus eorumque vehiculo superpositus, in lectica ad virum Dei perductus est. Quid dicam? omni ex parte pene examinatus jacebat, nisi quod in solo pectore anhelitum resumere videbatur. Sed ubi Pater sanctus vexillo sanctæ Crucis eum signavit, et sacro oleo linivit, a tacto manus ejus subito, sicut vir ipse subtestificatione referre erat solitus, tanta algoris nimietate respersus est, a vertice capitis usque ad plantam pedis, ut miraretur ipse intra se, quid sibi contigisset. Nam horrore subito totus contremuit, et nihil aliud nisi mortem vicinam attendebat, cum nec minimam pene portunculam vitalis caloris visceri ministrarent. Deinde sensim recalescentibus membris, illico paralyticus pristinam sanitatem recepit, pluresque postea vixit annos. Ipse denique rexit cellulam, cui vocabulum est Carbonaria, et ab ipso hoc vulgatum est miraculum.

a Marcellinus, Sompas. b forte pervasus
c Sur Leudocranus, aliud MS. Leudocranus, March. Luce craminus. Yebes Ladoranus.

CAPUT IV.

Corbionense cœnobium, facta ibi miracula.

alta severit

Factum est autem post aliquantos annos, cum fama virtutis ejus longe lateque percrebuisse; vir sanctus humanos favores semper fugiens, et occultus esse desiderans incognitusque mortalibus, relicta cellula recessit in locum alterum cum commilitonibus suis, quem olim præcorum habitatorum manus extruxerat, sed jam vastitas succrescentium frondium et veprium totum obduxerat.

17 Per idem tempus erat in eadem provincia vir illuster, satis locuples et latissimorum fundorum possessor, nomine a Ragnoscinthus. Qui cum Dei militem in memorati loci asperitate aliquid adoriri velle conspexisset, quod per futura tempora posteris profuturum esset, explorata sanctitatis ejus opinione, et indefesso in divinis rebus famulatu, virum Dei venerari cepit, et toto desiderio amplecti. Exinde tactus amoris ejus igne, quem in Dei homine arctius venerans attendebat, tradidit ei ipsum locum, de quo loquimur, in quem scilicet vir sanctus ingressus fue-

rat, et de jure suo in ejus dominatione perpetuo transfudit ipsi et posteris ejus. Quem etiam propriis finibus optime undique determinavit, sicut plene in scriiis hujus sancti cœnobii, qui cognoscere cupit, reperire poterit. Ubi vir Domini laborare cepit, et adjunctus Divinæ Majestatis præsidio locum permundare nisus est, vocabulo tamen Corbionis pristino permanente, atque oratorium ibidem statuit, et cœnobii similitudinem casalis habitando cum suis depinxit. Illis diebus b Chilpericus filius supradicti Clotharii secundum annum in regno agebat.

18 Quadam igitur die ad construendum oratorium, amosam quercum monachi venerandi Patris crebris ictibus dejecerunt. At ubi hora regularis admonuit ut corpora refecturi discederent, vir Domini eos dimisit, ipse autem retento secum ministro suo in labore persistit. Arbor vero ipsa non in apto loco erat, ubi a Fratribus dolari vel desecari posset. Sed famulus Domini ad consuetum secretarium recurrens, fretus adjutorio divino arborem immensæ molis in virtute Crucis quo voluit transposuit; nempe ibi humanum posse non affuit, divinum habere meruit suffragium. Nam tanti ponderis arbor eadem fuisse ferebatur ut vix a quadraginta viris portaretur. Tunc ministro imperavit, ut venientibus Fratribus diceret a præterentibus datum fuisse solatium. In omnibus enim operibus suis aspectus hominum fugiebat et jaectantiam tumorem, solumque Deum laudari monebat, cujus esset totum quicquid boni agere meruisset. Et ideo merito debisti Domine famulo tuo requiem paratam, qui in virtute signorum nihil sibi assignavit, sed semper te admirabilem et omnis gratiæ auctorem prædicavit.

19 Erat posthæc vir nobilis, e Ermoaldus nomine, qui extremum vite tempus sortitus, angustia mortis periclitabatur. Illic misit ad virum Dei solidos quadraginta, obnixè petens ut sibi jam pene morienti succurreret, ut intercessionis ejus meritis spes ei salutis ab omnipotente præstaretur. Sed devotus miles Domini accipere recusabat. Tandem litore perurgente suscepit pecuniam; ingressusque oratorium, orationem fudit, ut acceptabilis fieret in conspectu Domini oblatio hominis, et super altare pecuniam deposuit. grandique studio unumquemque unumquem appendens manu revolvebat, et genu sæpius flectens orabat. Post multa unum solidum, quem in spiritu mundum et non ex rapina acquisitum cognovit, suis usibus retinuit. Reliquos tradidit gerulo, et ait : Pecunia ista, d o homo, iniqua est, Divinam non potest mutare sententiam, neque vitæ spatium ampliare, sed nec peccatorum remissionem impetrare. Scriptum est enim : Victimæ impiorum abominabiles Domino, vota justorum placibilia. Hinc Propheta exprobrans dicit : Immolat de fermentato laudem. De fermentato quippe laudem immolat, qui Deo sacrificium de rapina parat. Tu ergo frater festinato nuntia domino tuo, ut pro se laboret, et injuste sublata restituat. Hoc ipso quippe languore vitam istam temporalem finiet. Nos Christo propitio bonis omnibus abundamus, et si fide non infirmamur, nihil nobis deerit. Et post hæc ait : Dominus tecum, fili mi, vade in pace. Qui accepto mandato, reversus ad dominum suum, adhuc eum viventem reperit; sed ipsius ægrotudinis morbo invalescente, de hac luce sublatus est.

20 Venerunt aliquando fures ad ejusdem Patris cellam, et ingressi per non tem, quæ semper eis amica est, bovem a præsepio solventes, abduxerunt. Quod cum monachi mature cognovissent, ad sanctissimum Patrem caussam conquerentes, detulerunt. Quibus ille metuens ne propter aliquid incommodum temporale, status animi eorum concuteretur, et usque ad irpatientiam erumperent, ait illis : Patientiam conservate fratres, et pro re peritura nolite illud corrumpere quod Deus ad similitudinem suam condidit.

AUCTORE
ANONYMO.
EX MSS

religat Cur-
bionense mo-
nasterium

immensam
quercum præ-
cibus trans-
fert

dexte dissi-
mulat tava-
nidium

pecuniam in-
juste acquisi-
tam dymoscit,
et respuit

d
donatoris
mortem præ-
dicat
Prov. 13. 8
Amos 4. 8.

suos sublatus
de dâmino
temporal

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.

Job 1.

Nam et B. Job cum omnem exteriorem substantiam amisisset, et post filiorum extinctionem novissime ipse quoque crudelissimo vulnere percussus esset, sicut legitur. In omnibus his non peccavit Job labiis suis, neque stultum aliquid contra Deum intulit, sed dixit: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Verum nec prosperitas, si exterior census affuit, elevare nos debet, nec terrenum dispendium dejicere, ut simus illi similes de quo Psalmista ait:

Psal. 138. 12.

Sicut tenebræ ejus, ita et lumen ejus. Latrunculi autem tota nocte illa et die sequenti perseveraverunt in labore errantes, et nusquam aditum invenientes quo se de solitudine invia foras extrahere possent.

furibus post
longum erro-
rem reversis
cum abducto
bove

Altera vero nocte nimio errore corporis et cordis fatigati, cognoscunt se illic delatos, ubi furti crimen admiserant, et ad vocem psallentium monachorum in stuporem mentis versi mussitabant ad invicem, dicentes: Quidam est quod accidit nobis? Ecce sumus in ipso loco unde animal istud amovimus. Qui videntes spem suam esse frustratam, et non prospere sibi cedere quod tentaverant, unum elegerunt, ut restituerent bovem dominis suis. Hymnis itaque matutinis a Fratribus decursis, exiit homo Dei secundum consuetudinem lustrare in circuito cellulam. Cui obviam occurrerunt homines illi, et causam sceleris et verbis prodiderunt et manibus ostenderunt. Vir autem Domini indulgentiam, quam petebant, prestitit, et ait illis: Bene fecistis filii, quod licet post gravem laborem ad cognitionem reatus vestri accessistis. Deinceps ab his parcite; et quia laborastis, reficite corpora, et sic ad propria citius repedate. Cavete autem ne pastoribus aut monachis vos ostendatis. Postquam autem abcesserunt, illum ipsum bovem Fratribus, quem sollicitè quesierant consiguavit: dissimulansque, veritatem rei non aperuit eis, sed quasi negligentiam pastorum oberrasset in silva, prætexebat se eum vagantem et errandum præ foribus invenisse. Quod tamen a ministro ejus palam factum est post ejus felicem obitum, cui se in multis familiariter credebat.

cibum pres-
bet.

21 Erat item quedam materfamilias nobilitatis titulo præclara, nomine Vulfrada, quæ infra annos adolescentiæ gravissima infirmitate et membrorum omnium destitutione tabescebat, ita ut vitalis calor spiritus in solo pectusculo palpitare videretur; et, sicut ipsa referebat, super pedes erigi non poterat jam pene exanimis, longa utique corporis molestia contracta. Famulorum itaque ulnis levata, ad hominem Dei medendi gratia defertur. Cumque eam christi benedictione lnuisset, vexillo sanctæ Crucis impresso, in antiquum vigorem reformavit. Quæ postea, Domino miserante, in longum dies suos in pace protraxit, atque post venerandi Patris transitum, ejus cellulam pro munere rebus suis nobiliter ampliavit. Dedit itaque cum consensu viri sui e Chramnuphi ei de prædio suo f Lontuei villam, et g Brituogilum, voto hujuscemodi, ut ibi monachorum et servorum Dei norma constitueretur, et in laudibus divinis celebris loens haberetur. Quod et ita factum est. Nam in regimine ovium Christi Pater memorabilis Launomarus successorem habuit virum modestissimum, nomine h Ragnobertum, qui de ejusdem congregationis cœtu misit Fratres ad hoc opus bene idoneos, et desiderium præfatorum præcurrente Dei gratia ad effectum perduxit. Superadjecit etiam devotio eorum ob amorem sanctissimi Patris villam trans Ligerim fluvium sitam, quæ nuncupatur i Fagia, ut B. Launomarus interveniente sit eis perpetuum animæ remedium, et secundum spem suam peccatorum plena remissio.

dissimulat
apud suos mi-
ranculum.

Crucæ et chri-
sinate curat
paralyticam:

e
f y

a qua varia
donantur co-
nobio illi, et
alteri ædifi-
canda:

h

i

a March. Ragnosintus, alij Ragnosindus. b De Chilperico in Proleg. num. 4. c Petr. de Nat. Hermoaldus.

d Al. omnino. e March. Cramnuphi. f Al. Volantuei g March. Ebrituogilum. MSS. Brituogilum

h Al. Regnobertus, et in vita S. Basilidis Legobertus: nam eundem esse, nominis affinitas persuadet. Ubi de eo isthæc auctor ejus temporis: Quantaque vero Domino Legoberto ad Caribionis monasterium, et villam inagnam nomine Nugaretum, et talenta multa argenti vel aurij; etiam ipsum regale, quod ipso cingebatur, cingulum, de supra sacris humbis suis devote abstulit, et Fratribus in elemosynam ipsum direxit

i Ita MSS. et Marchant. et Sarius mendose, Togia.

CAPUT V.

Ejus et S. Malardi obitus.

Interea plenus his virtutum et gratia odoramentis vir venerabilis, gregem monachorum in longa pace regebat, quem verbis et virtutibus Domino adquisivit. Sed ad alia mente festinans, et de sua vocatione sollicitus, exhortabatur eos quotidie ad divina mandata promptiores magis ac magis esse, nec demoritare, neque ignavia remissione a cursu cepto tardare, verum omni hora vigilantes esse, ut digni haberentur fugere iram extremæ damnationis, et stare ante filium hominis. Istiusmodi sanctæ et invictæ cohortationis monitionibus oves sibi creditas adversus insidias luporum tuebatur.

23 Eo autem tempore Carnotensis Ecclesiæ Præsul erat a Malardus. Qui comperta fama viri Dei et fidei ejusmeritis congaudeus, cupiebat illius frequenti colloquutionis dulcedine recreari. Hac pro re ab eo accessit vir venerabilis, cum et sciret finem dierum suorum adpropinquare, jam senior ad urbem visitandi gratia properavit. Ubi aliquot dies demoratus, agitatione febrium afflictus ægrotare cepit. Cumque loci ejus Pontifex rescisset quod graviter ægrotaret, surgens festinus venit ad virum Dei, doloremque cordis sui lacrymis prosequitur, dicens: Heu! heu venerande Pater, et germanissimo affectu recolende, cur amicum et in fide Christi socium deseris inter naufragia seculi solum? Magna mihi certe consolatio tua, magnus tui amoris affectus, a quo relevari gaudebam inter pulsantes curarum secularium fluctus, cujus jueundo et blando affluante mentem ad cœlestia reparabam. Tunc senior ad Episcopum sic locutus est: Desine Pater beatissime, et cessa a fletu: talis est humana conditio et terminus qui præteriri non poterit. Ego quidem gaudent et exultanti mente ad inenarrabilem misericordiam Dei mei aspicio, ut dignetur mihi januam pietatis suæ aperire, atque spei meæ promissionis suæ certam remunerationem recompen-sare quam reprimis omnibus qui diligunt adventum ejus. Quam dilecta sunt enim tabernacula tua Domine virtutum, Rex meus et Deus meus! Concupiscit et deficit anima mea in atria Domini: quia melior est dies una in atris tuis super millia. Ideo sic vivit tibi anima mea Deus meus: quando veniam et apparebo ante faciem tuam, Domine spes et fortitudo mea, vita et salus mea?

24 Verum et si optio nec adhuc remoranſi præbenda sit, scito mi venerande Papa, quia amarum est hic vivere et exterminium regionis hujus videre, mortesque et supplicia civium intueri, loca quoque Sanctorum ab adversariis nationibus profanari. Hæc nempe omnia ventura sunt super locum istum, et hostilis vastitas intellectum hominibus dabit, quia gravia peccaverunt ei; quo permittente durissimos dominos patientur. Felicius itaque nunc morimur quam videmus excidium provinciæ nostræ jam vicinum. Mors enim vere dulcis, per quam immortalitatis gloriam consequi speramus. Tu autem o homo Dei ne exhorrescas: non videbis malum quod Dominus super inhabitantes terram hæc stillabit, quoniam ante dies obsidiones vitam in bona militia consummabis, et ad Patres tuos adjungeris. Qui autem remansuri sunt, hæc urbem totam et cunctam in circuito regionem vastari videbunt. Ecce vere Confessor Christi quem gratia Dei tanta repleverat, ut in eo spiritu, quo homini offerenti argentum mortem et rapinam

suas ad per-
fectionem
hortatur:

u
accessit a
S. Malardo
Carnotum.

ayer ab eo vi-
sitatus

eum solatur.

predicium ful-
ras clades,

et S. Malardi
obitum.

rapinam praenuntiavit, ex qua pecunia adquisita fuerat, ipse etiam hostilem impetum longe post secutum cognosceret, et cognoscendo praediceret. Spiritus namque sanctus sicut ex praeterito notitiam rerum absentium infudit, ita ex futuro mentem ejus tetigit, ut adversas clades a longe oculo mentis venientes cerneret.

25 Finitisque mutuae familiaritatis obsequiis, venerabilis Pater diem vocationis suae, de misericordia Dei praesumens, intrepidus expectabat. Cumque de die in diem febrim vis corpus debilitaret, in eadem civitate senex et plenus dierum obiit. Cujus anima introivit in tabernaculum Dei sui, assumpta est cum Angelis, vocata ad aeternam nuptiarum Agni, accumbit cum Abraham, Isaac et Jacob in regno caelorum. Certamen enim bonum, o athleta Christi, certasti, Christum semper in pectore bajulasti, cujus gloriam ideo feliciter ingressus es. O quam beatus es pie Confessor! chorus namque Angelorum laetus occurrit revertenti ad patriam. Et quia Dominus tecum erat, securus habitacionem istam reliquisti, et usque ad solium visionis aeternae penetrasti. Illuc nos patrocinium adjuva continuis, ut in hoc ovili, quod exemplis illustrasti, et virtutibus decorasti, sit pax continua, peccatorum exoptata remissio, et Christianae religionis jugis excitatio, opitulante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per infinita seculorum Amen.

26 Post dies illos et ipsius oppidi Antistes viam mixserae carnis ingressus est. Deinde secundum sermonem viri Dei, praedicta regionis desolatio advenit,

et cum b obsideret urbem eundem barbarica manus, aquam, qua per absconditos cuniculos cives sustentabantur, a suo ductu traduxit. Sicque factum est, ut castrenses sitis penuria victi, ultro portas hostibus aperirent, et praedam seipsum hostili gladio traderent.

27 Requievit autem senior Dei famulus die XIV Kalendarum Februariarum; et sepultus est in e basilica S. Martini, ubi etiam B. Leobinus ejusdem civitatis Pontifex luminatus est.

a *Yepes. Labinus, deceptus, quod infra de Leobino agitur, de S. Malardo in proteg. et hic separation.*

b *Rouillardus hanc Carnotensis urbis obsidionem esse existimat quae in S. Betharii vita memoratur, cum Theodericus Childoberti filius Rex Burgundiarum, Chlotarum II, acie victum parte regni egerit. Dura quidem passi tunc sunt Carnutes, eratque in exercitu Theoderici barbarica manus: ut cum S. Gaugerico Carnotensem Episcopum constet anno 567. Turonensi concilio secundo interfuisse, Pippolum Malsiconensi secundo anno 573. cuique Pappolo immediate Betharius successerat, cujus anno 6. Christi 600, capta est Carnotus, morteret duos Malardos stultorum, quorum prior exiguo omnino tempore inter Caetericum et Pippolum sederit, eoque spatio temporis S. Launomarium mortuum asserere; absque alio iustitiae scriptoris testimonio. Potest instatui illi provinciae Carnotinae post Chlotarum II, tempora contigisse, sub cuius filii et nepotibus sat multis tumultibus bellis agitata est Gallia.*

c *S. Martini valle, in suburbis Carnotensibus, olim abbata, nunc privatus in Majori-monasterio dependens. Saussurus in crypta adhaere S. Martini de valle sepultus est. Cujus corpus cum inde a quibusdam militibus, propter clara patrocinii potentis indicia, subreptum fuisset, B. Malardus praememoratus Antistes Carnotensis, qui anticum Dei visum et mortuum magna in veneratione habuerat, recuperans proprium ad tumulum magno cum triumpho rexit: apud quem nondum post et ipse deposita mortalitatis mole, sicut edixerat inhumatus, postri communis sepulchri jure promeruit. Marchantius scribit haud diu post S. Launomarii reliquias inde ad suum monasterium, in Vertico saltem situm, esse translatas. Rouillardus aut quosdam ad divina virtute factum existimare. et De S. Leobino aequino 15 Septemb.*

EX VARIIS:
b
Capitur urbs Carnotensis.
Sepultura S. Launomarii.
c d

DE S. MALARDO SIVE MALEHARDO, EPISCOPO CARNOTENSI IN GALLIA.

U sitatum nomen Malardi Prunice ac Belgis: origo vocis Teutonica est, Mallaerd, aut Maelaert, varia significatione: nam illud petulantem, luxuriae deditum; hoc moderatum, aut convivandi appetentem sonat. Audivimus quomodoque seiscitantes viros gravissimos, essetne quem sibi tutelarem adoptarent, hujus nominis Sanctus aliquis. Est sane; Carnotensis utrimum in Gallia Episcopus, de quo plenus in S. Launomarii gestis actum; qui concilio Cabilonensi anno 630. Privilegium quo Lanthericus Episcopus Parisiensis monasterio S. Dionysii libertatem concessit, an. 638, et Praecepto Chlotarum II, de eadem libertate anno 659, subscripsit: videturque puerulo post obitum nisi tamen hic secundus ejus nominis fuerit, Saucto multo recentior.

2 Sebastianus Rouillardus histor. Carnot. par. 2, cap. 1, scribit corpus ejus in monasterio S. Martini in

valle asseruari, ejusque quotannis ab illa Ecclesia memoriae celebrari, instituta ad eam eadem silentii supplicatione, hymnisque et antiphonis quae in ejus, seu Sancti, laudem compositae sunt, cantatis. Diem non exprimit. Galesinus, Ferrarius, Saussurus, XIX Januarii cum Sanctorum albo inscribunt, etatque Galesinus Martyrologium MS, et Kalendarium Ecclesiae Carnotensis.

3 Quae veritas etate ad S. Launomarii vitam disputatum. Memoratur Joanni Chenu, Claudio Roberto, Demochari in catalogis Episcoporum Galliae, semperque Malardus, uti et in Cabilonensi concilio scriptis legitur; in Dionysius illis Privilegiis Malchardus. Sublatum, ut supra scriptum, S. Launomarii e Martiniano cenobii corpus, sacrilegis eripuit, convocatis, ut tradit Rouillardus, ad arma civibus. Cetera ejus acta latent, praeterquam quae ex S. Launomarii actis nota.

mutatis
acta

DE S. REMIGIO, SIVE REMEDIO, ARCHIEPISCOPO ROTOMAGENSI.

Vicesimum nunc Rotomagensis Ecclesiae Antistitem recensent Claudius Robertus, Joannes Chenu, Antonius Demochares Remigium, sive Remedium. Is Caroli Martelli ex Suanichilde Boica, aliace seu conjugis sui concubina (nunc varia Auctores sentiunt) filius fuit, Pipini Regis frater. Celebratur ejus natalis XIX Januarii in monasterio S. Audoem Rotomagi, ut ex Frederico Flaveta nostro delictimus. Miramur ejus a Saussuro praetermissum nomen in Martyrologio Gallicano. In MS. Florario XI Maii istae habentur: Apud Rotomagum depositio sanctorum Episcoporum Roberti et Remigii fratris Pipini Regis Francorum. Nusquam alibi Roberti, sive Rathberti, nomen in Sanctorum albo reperimus.

2 Remigii Acta non extant. Paucula de eo ex variis scriptoribus colligimus. Joannes Dadrerus cum Carolomanno fratre eum confundit, dum ut repudiat, qua-

er obtigerat moderanda, regni parte, in monte Sornet monachum factum, templum isthu S. Silvestri statuisse, inde migrasse in Cassinum, tandem Archiepiscopatum revocatum. Electionis ejus meminit Annales Francici inerti Auctoris ab Andrea du Chesne, et MSS. Tili et Petarii, editi, ad an. 733. In hoc anno Domnus Remedius adeptus est Sedem Ecclesiae Rotomagensis. Chronicon Fontanelense: Praenominatus autem Raguinfridus pro insolentia morum ac pravitate suis, etiam a Clericis Rotomagensibus apud Pipinum Regem accusatur; anno videlicet decimotertio postquam regimen istius cenobii Fontanelensis amiserat. Quo ejecto de episcopatu ejusdem Ecclesiae, datus est Remigio fratri ejusdem gloriosi Regis Pipini hoc anno, qui est ab Incarnatione Domini septingentesimus quinquagesimus quintus. Cui tamen Raguinfrido causa misericordiae aliqua ville-

promotus ad episcopatum

pe moritur

Mortur S. Malardus.

ORIGINE BELG. XIX JANUARI. S. Malardi nomen.

206

...Mortus est.

REMITER ANN. DILEX. Remigii g.

206

EX VARIIS.

de eodem Rotomagensi episcopio attributa fuerunt.

3 Quid ante episcopatum egerit Remigius, non comperimus. Missus est postea a Pipino, ut S. Benedicti reliquias Floriaco Cassinum revehi curaret, ut tradit Adrevaldus lib. 1, de miraculis S. Benedicti cap. 16. Verum conversis ad preces et lacrymas cum Medone Abbate monachis, Majestati omnipotentissimæ, ut idem cap. 17, scribit, tantam discriminis litem solita miseratione dirimere placuit. Siquidem Remigius Episcopus, cum suis templum ingressus, dum ad sacrum propinquasset sepulchrum, repentina luminum cæcitate adeo percelluntur, ut nec mutuos cernere quirent vultus, nec quamlibet in partem, saltem palpatu quo progredi vellent, agnoscere. Perinde terrore valido adoperiti, nil aliud quam vite dispendia opperiebantur. Alii denique solo sternuntur, misericordiam Domini præstolari; alii fugæ solatio salutem meditantur, hinc illucque discerunt, vociferantesque auxilium affore precantur. His nimia confusione tumultuantibus, evocatus cum Fratribus accurrunt Abbas : dataque manu, ab ecclesia violatores sacri templi extrahit, divinam satis abundeque sentientes ultionem. Humi deinde prostratis veniamque petentibus clementer indulgit : atque ex ejusdem pretiosissimi Christi Confessoris corpore reliquias benignissime contulit. Refectis autem, ac cunctis necessariis itineri dapsiliter attributis, ad sua remittit. At illi palatium repetentes virtutem quam plurimam Dei, hoc in loco meritis sanctæ Dei genitricis perpetuæque Virginis Mariæ, ac B. Petri Apostolorum Principis, nec non et egregii Patris Benedicti intercessionem vigentem; Regi præstantissimo Pipino patefaciunt, eumque liberalem huic sacro conobio suis adhortationibus sedule efficiunt. Eadem hæc ex Adrevaldo commemorat Carolus Susecepus Annal. Eccles. Aurlanru. lib. 4, num. 33 et brevius lib. 3, num. 38, Vincencius Bellouac. lib. 23, cap. 135. Petrus de Natal. lib. 6, cap. 81, Sigebertus an. 753, qui id Karlamanno Remigii fratri tribuit. At Matthæus Westmonasteriensis ad an. 748, obtinuisse Cuscinenses monachos litteras tradit a Zacharia Papa ut Pipinum; ab hoc missum Remigium. Sed decesserat triennio antequam Remigius Episcopus fieret, Zacharias.

Volens reliquias Floriaco auferrè, divinitus impeditur.

aliquis ubi-
net.

Curat abtata
Ecclesiæ Ro-
mania resti-
tui.

Tantum Ro-
mania in-
troducitur in
Gallias.

missis Ro-
mania mona-
chis.

grasset luce, nequaquam eundem Simeonem a vestri germani servitio abstrahere niteremur. Sed defuncto præfato Georgio, et in ejus idem Simeon, utpote sequens illius, accedens locum, ideo pro doctrina scholæ eum ad nos accersivimus. Nam absit a nobis, ut quippiam, quod vobis vestrisque fidelibus ouerosum existit, peragamus quoquo modo. Potius autem, ut præfatum est, in vestra caritatis dilectione firmi permanentes, libentissime, in quantum virtus suppetit, voluntati vestrae obtemperanda decertamus. Propter quod et præfatos vestri germani monachos sæpedito contradidimus Simeoni, eosque optime collocantes, solerti industria eandem psalmodiæ modulationem instrui præcepimus, et crebro in eadem, donec perfecte eruditi efficiantur, pro amplissima vestra Excellentia, atque nobilissimi germani vestri dilectione, Ecclesiastica doctrinæ cantilena disposuimus efficaci cura permanere; optantes de reliquo Excellentiam vestram ævis ac prosperis temporibus in Domino valere, et regni perfrui sceptro atque triumphales de hostibus, intercedente B. Petro, consequi victorias. Incolument Excellentiam vestram gratia superna custodiat.

In jussu
Pauli I, Pape
instituitur.

Ritus Rom-
anos intro-
ducit.

Mortitur.

Reliquiæ ejus
Suessionem
translatæ.

honorificen-
tius cum aliis
reconditur :

Rothomagum
revertit,

13 Anni.

6 Hujus rei meminit et Renatus Choppinus Monasticon lib. 2, tit. 3, num. 25. Pipinus Rex, inquit, primus innoxit Ecclesiasticos Romanorum ritus ac cæremonias, curante rem Ægidio Rothomagensi Archiepiscopo, circa ann. 753. Ægidium quoque appellat Paulus Æmilius.

7 Anno 769, Pascha Rothomagi celebravit Carolus Magnus, ut habent Annales Francorum, et vetus Caroli vita. Ibi tandem anno 771, vel 772 decessit S. Remigius ejus patruus. Ejus vero ac S. Gildardi corpora, una cum capite S. Romani quondam civitate Rothomagensi Suessionem ad monasterium S. Medardi translata sunt. Hæc facit locus ille apud Nithardum lib. 3, quem Pithoens corruptum arbitratur : Cum Suessionicam peteret urbem (Carolus Calvus) monachi de S. Medardo occurrerunt illi, deprecantes ut corpora Sanctorum Medardi, Sebastiani, Tiburtii, Petri et Marcellini, Marii, Marthæ, Audifax et Abacuc, Onesimi, Meresinæ et Leocadiæ, Mariani, Pelagii, et Mauri, Floriani cum sex fratribus suis, Gildardi, Sereni, et Domni Remigii Rothomagorum Archiepiscopi in basilicam, ubi nunc quiescunt, et jam tunc maxima ex parte edificata erat, transferret. Quibus acquiescens inibi remansit, et, ut postulaverant, Beatorum corpora propriis humeris cum omni veneratione transtulit. Insuper et villam, quæ Bernacha dicitur, rebus ejusdem Ecclesiæ addidit.

8 Relatæ sunt deinde S. Remigii reliquie ex prædicto Suessionensi monasterio Rothomagum anno 1090, ut constat ex veteri codice S. Aulnoii, sed ea ipsa parte, quod dolendum, lacro. Consignata est hæc Translatio XV Maii in MS. Florario his verbis Rothomagi translatio B. Remigii ejusdem urbis Episcopi et Confessoris.

9 Prodiit anno 1520, liber Germanicè scriptus a Doctore Jacobo Menelio, jussu Maximiliani I, excusaque Friburgi Brisgoiæ typis Joannis Woertlini; in quo postquam Augustæ domus Austriacæ majores, atque ubi singuli sepulti sint, Auctor commemoravit, etiam Sanctos adjungit illi sanguine junctos. Hos inter numerat S. Remigium Rothomagensem Archiepiscopum, quem ait multis virtutibus illustrem decessisse anno 771, ac Rothomagi in basilica B. Mariæ Virginis honorificè sepultum; postea Suessionem ad scilicet S. Medardi translatum, ibique singulari coli pietate. Latuit ipsum, sancti Præsulis reliquias iterum esse Rothomagum rellatas. Hæc in eo libro nobis R. P. Theobaldus Rosnerus noster communieavit.

Primo in ba-
silica S. Ma-
riæ Rothomagi
sepultus fuit.

DE SANCTIS MARTYRIBUS
BLAITHMACO PRESBYTERO,
 ALIISQUE HYENSIBUS MONACHIS.

ACTORI
 WALAFRIDI
 STRABO.

Iona insula, Hy Bede et Hu appellata, Scotis monachis a Pictorum Regibus donata, plurimus celo, dum in religiosa palæstra exercitos, ascetas misit, quasdam etiam martyri laurea insignitos. Est in his Blaithmacus Hibernus, qui non fortius terrestre regnum abdicavit, quam caeleste rapuit gloriosius. Gestus eius hexametris versibus celebravit, principio nom a Christo seculi, Walafridus Strabo Fuldensis monachus, ortu quidem ipse Germanus, sed studiorum Scotticorum linguarumque, ut hinc collige est, non ignarus. Natalem Blaithmaci hoc die consignavit Hugo Menardus, sive ut, quod non videtur, traditum a quoquam reperit, seu potius, ne unquam in Divorum fustis recitatus legeretur, qui olim et caelestibus ostentis, et sanctorum Patrum scriptis esset celebratus. David Camerarius VL Decembris retulit. Circa annum 793, occisum conjectat Menardus.

ACTA EX a WALAFRIDO.

Si tantam meruere suo pro carinine famam Qui scelerosorum mores et facta tulerunt Laudibus in eorum, perfusi daemonis arte, Frivola nectentes hominum monumenta malorum; Cur non liberius Sanctorum facta canamus. Quos plausisse Deo nobis miracula prolunt, Quae fidei virtute gerunt, per munera Christi? Nam Scriptura canit, Domino spondente pisillis. Os aperire tunc studeas, ego verba ministro. Quapropter, venerande Pater, carissime Felix, Praeceptis parere tuis ex corde paratus Strabus ego, misit quem terra Alamanica natu, Scribere disposui de vita et fine Beati Blaithmaci, genuit quem b dives Hibernia mundo, Martyruque sequens misit perfectio caeli, Ipsius ut meritis veniam per secla capessum.

2 Regali de stirpe satras, summunque decorem Nobilitatis habens, florebat regius haeres Iste Dei Sanctus, vitam ducendo iudicam: Quodque solet raro factum et non saepe videri, Quanto major erat, tanto dejectior ibat. Spes patriae, fortuna patris, Rex ille futurus. Iudicio justus, prudens, et corpore castus, Sobrius, ornatus, jocundus, cantus, honestus, Nobilis in genere egregio, generosior actus, Obsequio locuples, melius virtutibus auctus, Traetabat laicus, quod Clericus effliciebat. Cujus honorandum nomen sermone Latino e Puleher natus adest: meritoque probabilis illo Nomine dignus erat, Patrem qui cunctipotentem Elegit, pulchroque Deum quaesivit amore. Sordebant terrena animo, divina petenti, Secretumque latens in solo pectore mansi, Donec ad effectum processit sancta voluntas. Cenobium furtim quoddam sine teste petebat. Quique fuit pridem patriae per d regnum Princeps, Nomine pro Christi est factus tunc verna minoris: Fascibus in mediis qui quondam terruit omnes. Omnibus admissis sibi met sine milite servit.

3 Fama ut forte volans patri pervenit ad aures. Hinc stupor atque dolor mentem cinxere parentis: Subtractum dolet heredem, mittitque Senatim, Agmina, Praetores, populum, praeccepta, manipulos. Duxque Comesque ibant, properanter Episcopus astat, Abbatumque cohors, vicini, carne propinquum. Hoc solum nitente manu, si qualibet arte Edificent reducere vitati pericula mentem Corde subire alio. O talis quam caeca voluntas! Ille procellarum se vix de gurgite dempsit.

Quaesitoque diu titubans stetit anchora portu: Nondum curarum potuit laxasse rudentes, Nec terra fixisse pedem; cum concita ventis Aura pharetratis iniegit ab aequore puppim; Vique sua tremulam dissolveret unda carinam, Ni regeret proram, qui secula cuncta gubernat.

4 Mox miro a cunctis semper complexus amore, Cunctorum studuit fieri dicique minister; Mente humilis, linguae custos, et norma bonorum. Verba Dei capiens sitienti corde liberet, Discendi studiosa gerens praecordia libris, Perdidiit divina animo documenta sagaci. Sicque vigens doctrinarum morumque nitore, Agrinua multorum rexit veneranda virorum, Exemplis sua dicta probans, vaucosque favores Pro nihilo ducens, cui laus et gloria solum Christus erat, Christus sermo, Christus documentum; Pax clypeus, lorica preces, patientia bellum, Muro Dei verbum, spes et dilectio totum. Nulli detraxit, nulli convicia straxit.

Singula quid fari per singula verba necesse est? Cum quidquid legitur virtutum rite teneret, Et quidquid vitii monstrat Scriptura caveret, Omnibus existens feliciter omnia factus. Ut cunctos faceret Christo sua iura referre; Utiles et prudens servus per ovilia Christi, Tempore qui certo mensuram farris opini Conservis tribuens radiavit ubique fidelis.

5 Utque nihil meriti, nihil et probitatis abesset, Martyri palmam quaesivit mente benigna, Saepius hac causa peregrinas visere terras Nisus, ab incepto populo retragente quievit. Unde animo sedit fugitino callo parumper Optatum tentare viam, cum discipulorum Agmine non multo, pretiosa monilia secum Virtutum sulh mole gerens: rupisque tenebris Nocte fngam capiens properanter abire parabat. Ecce superveniens fugitivis turba sequentum, Ad caulas capto retrahit pastore bidentes. Hoc quoque non tacem, sanctus quod Spiritus illi, More Prophetarum, rerum secreta ferabat. Nam dum fama patrem longe lateque Beati Ipsius ad Superos vita fugiente volasse Proderet, exposuit non esse, sed esse futurum Post modicum tempus, sancto spiramine doctus.

6 Insula Pictorum quaedam monstratur in oris Fluctivago suspensa sala, cognominis Eo, Qua Sanctus Domini requiescit carne e Columba. Hanc petiit voto patiendi stigmata Christi: Ille namque frequens pagana caetera f Danorum Adventare solet, turis armata malignis, Sed Sanctus hominum tales tentare leones Disponens animo, vana formidare mentem Exiit, et clypeo fidei, galeaque salutis Munitus, hominum non horruit arma malorum. Qui cum doctiloquo potuit cecinisse Propheta: Est Deus adjutor imminet, timor improbus absit. Jam quoque doctus erat per publica bella ministros Temere daemonicos, ipsum qui rite tyrannum Straxerat, et cunctis solus superavit in armis.

7 Tempus erat, quo magna Dei clementia servum Consociare suam nitidis super astra manipulis Disposuit, certamque bono conferre coronam Victori: cum sancta viri mens praesentia rerum Venturos properare lupos, ut membra piarum Dividerent ovium, sensu pranosceret alto, Vos, ait, o socii, vobiscum mente sagaci Querite, si paenas Christi pro homine vobis Sit tolerare animus. Mecum quicumque potestis

143 Expectare

Actus et m-
tutes

studo sacre
scriptura.

Monasterio
praefectura.

Martyri desi-
derium.

bonum pro-
phetar.

e
Abi in Du-
sibus Danor-
rum incur-
sus infestat

Psal 117 G

Precedit sus-
corum adven-
tum

EX VARIIS. Expectare, precor sensus armare viriles :
At quibus infirmi pavitant penetralia cordis,
Ecce fugam celerent, ut parva pericula vitent,
Ad meliora suos armantes vota lancertos.
Proxima stat nobis certæ tentatio mortis.
Firma fides vigilet, rebus suspensa futuris,
Cauta minus fortes servet tutela fugarum.
His dictis compuncta cohors, quod posse videbat,
Hoc animo statuit : quidam sub pectore firmo
Sacriligas spectare manus, gladioque furenti
Supposuisse caput gaudebant mente serena :
Ast alii quibus hoc nondum fiducia mentis
Persuasit, per nota fugam loca calle capessunt.

Missam cele-
brat.

8 Aurea discutitis tenebras Aurora madentes
Claruit, et nitidus pulchro Sol orbe refluxit :
Cum sacer hic Doctor Missarum sancta celebrans
Officia, ante sacram vitulus stetit integer aram,
Hostia grata Deo mucrone litanda minaci.
Cetera turba jacet, lacrymis precibusque Tonanti
Commendans animas de pondere carnis ituras.
Ecce furens maledicta cohors per aperta ruebat.

Sociis occisis,

Tecta viris minitanda pericula sæva beatis.
Et reliquus rabida sociis feritate peremptis,
Ad sanctum venere Patrem, pretiosa metalla
Reddere cogentes, queis Sancti sancta g Columbæ
Ossa jacent, quam quippe suis de sedibus arcam
Tollentes tumulo terra posuere cavato,
Cespitè sub denso, gnari jam pestis iniquæ.
Hanc prædam cupiere Dani: sed Sanctus inermi
Restitit... manu firmo conamine mentis
Contra stare aciem, pugnamque lacessere doctus,
Cedere dissuetus, tibi talia barbæ dicta
Ingerit: ignoro penitus, quod queritis, aurum

y
jubetur the-
cam reliquia-
rum S. Co-
lumbæ pro-
dere;

Quo sit humi positum, tectum quibus atque latebris.
Quod si scire mihi, Christo admittente, liceret,
Numquam nostra tuis hoc auribus ora referrent. *ut renuens,
occiditur.*
Barbæ duc gladios, capulum cape, jamque truida:
Auxilio Deus alme humilem commendo tuo me.
Hinc pia truncatis discerpit hostia membris.
Quodque ferox miles censu pensare nequibat,
Rimari in gelidis cœpit per vulnera fibris.
Nec mirum, nam semper erant, semperque resurgunt,
Quos furor in famulos Domini malus excitet omnes,
Ut quod pro cunctis Christi censura peregit,
Cuncti hoc pro Christo faciant, licet impare facto.

Claret mira-
culis.

9 Ille igitur Christi factus pro nomine Martyr,
Testis, fert ut fama, loco requiescit eodem,
Multa ubi pro meritis dantur miracula sanctis,
Quo colitur Dominus digno veneranter honore,
Cum Sanctis, quorum meritis mea crimina solvi
Credo, quibus laudum supplex donaria misi.
Nil negat his Christus, cui maxima lucra tulerunt,
Qui cum Patre pio, sanctoque in secula Flatu,
Regnat, et eterno pollet sine fine decore,

a Hoc Walafridi Strabonis, sive Strabi, carmen, primus edidit
Henricus Canisius tom. 6, Antiquæ Lectionis.

b Multa de Hiberniæ salubritate et ubertate (unde opulenta)
scribit Bedæ hist. Angl. lib. 1, cap. 1.

c Hibernis nunc brab, sive braa putchrum sonat; mac filium.

d Regmen, pro regimen; ut regmen.

e Vitam S. Columbæ Abbatis dabimus 9 Junii, ubi plura de
Iona insula, quæ ab eo Columbkil dicitur.

f Dani Norwegique piratæ quam crudeliter Gallicas Britanni-
casque oras evastarint, seculo octavo, nono, decimo, passim Scri-
ptores tradunt.

g Dunum, Hiberniæ urbem, postea translatum S. Columba cor-
pore memoratur, extat rhythmicum distichon :

III tres in Duno tumulo tumulantur in uno.
Brigida, Patricius, alique Columba pius.

DE S. WULSTANO EPISCOPO WIGORNIENSI IN ANGLIA.

ANN. MDCV.
NIX JANUARI.
Wigornia.

Quam antiquitus Cornavi coluerant Britannicæ
provinciam, ejus partem Bedæ ætate Wiccii
tenere; nunc Wigorniensis Comitatus dicitur:
cujus flumina oppidaque aliquot XI Janu.
in S. Egwini vita retulimus. Caput gentis
Wigornia est, urbs vetusta, Antonino Branonium, sive
Branovium, aut, ut quidam scribunt, Bravonim, Pto-
lemæo Branogenium dicta, Britannis etiamnum Caer
Wrangon, et antiquioribus scriptoribus Caer Guo-
rangon, et Caer Guorcon; Saxonibus Weogare-
ceaster, Wegeorma-ceaster, et Wire-ceaster, fer-
tassis a Wire memoroso sultu adjuncto, vulgo nunc
Worcester. Hic Episcopus fuit S. Wulstanus, qui
aliis Wolstanus, Ulstanus, Ulnothus, Wlnodus, a
S. Eywino vicesimus tertius; ab instituta Sede vice-
simus quintus; non tertius, ut scribit Galesinius.

Ejus Episco-
pus S. Wul-
stanus:

hujus natalis,

2 Ejus natalis consignatur XIV Kal. Febru. a Mo-
lano et Carthisianis Colon. in Addit. ad Usuardum,
Galesinio, Wione, Menardo, Dorganio, Ferrario,
Martyrologio Anglicano et Germanico, Breviario Saris-
beriensis, in quo 9 Lectionum officio celebratur,
denique a Constantio Felicio, qui tamen hallucinatur,
dum Warwicensem Episcopum statuit, mortuumque
anno 1067.

vita:

3 Vitam S. Wolstani a Senato Bravonio, Wigor-
niensi Archimantritu scriptam tradunt Balæus, Pitseus,
Vossius, alii. Illius vitæ epitome videtur ea, quæ a
Capgravo edita, et Surio. Prius ea dabimus quæ de eo
scripsit Florentinus Wigorniensis ejus æqualis, qui
anno 1118, decessit: tum quæ Wilielmus Malmesbu-
riensis: ac demum quæ apud Surium extat vita, cen-
tum annis a morte Wulstani scripta aut contracta, ut ex
cap. 4, num. 24, patet.

otia de eo
scripta.

4 Agunt de rebus ab eo præclare gestis ceteri quoque
rerum Anglicarum scriptores: Eadmerus monachus in
historia novorum, Henricus Huntingtoniensis, Matthæus
Westmonasteriensis, Matthæus Paris, Rogerius Hove-
denus, Ingulphus Croylandensis, Ramulphus Cestren-

sis, Polydorus Virgilius, Nicolaus Harpsfeldius, Fran-
ciscus Godwinus in catalogo Episcoporum Angliæ.
Vitam ejus ex Surio breviter Franc. Havens, Za-
charias Lippelous.

5 Fuit S. Wolstanus Lanfranco Cantuariensi Ar-
chiepiscopo, post eam controversiam, qua ab Rege Wil-
helmo I, ejusve assectis mota, inique illam episcopatu
abdicare tentarat; ac deinde S. Anselmo omnicissimus.
Extat Lanfranci ad eum epistola, a Joanne Seldeno in
Spicilegio et notis ad Eadmerum edita, qua eum et Ce-
stresem Episcopum Petrum jubet Eboracum ire et
Thomæ Archiepiscopo assistere in Radulpho Orcadum
Episcopo consecrando, quod ex antiquo more fieri ab
Eboracensi debebat.

Assistit con-
secrationi
Episcopi Or-
cadum.

6 S. Anselmus, ut testis est qui aderat Eadmerus
lib. 1, novor. cum in villa sua Herga dicta ecclesiam,
quam Lanfrancus quidem fabricaverat, sed morte
præventus sacrare nequiverat, frustra obitente Epi-
scopo Lundoniensi quod is locus in sua esset diocesi, de-
dicasset; (siquidem mos et consuetudo Archiepiscoporum
Cantuariensium ab antiquo fuit et est, inquit
Eadmerus, ut in terris suis ubicumque per Angliam
sint, nullus Episcoporum præter se jus aliquod ha-
beat, sed humana simul et divina omnia velut in
propria diocesi in sua dispositione consistant. An-
selmus tamen nulli quocumque injuriarum, quasi libera
utens potestate, facere volens, diligenti postmodum
inquisitione consuetudinis hujus certitudinem studuit
investigare; quatenus si eam ratam non fuisse con-
taret, anodo ab ea temperaret. Supererat adhuc
beatæ memoriæ Wolstanus Episcopus, unus et solus
de antiquis Anglorum Patribus, vir in omni religione
conspicuis, et antiquarum Angliæ consuetudinum
scientia apprime eruditus. Hunc Anselmus de nego-
tio consuluit, et quo simplicem sibi veritatem inno-
tesceret, postulavit. Quo ille suscepto scripsit illi
hæc:

Consultatur a
S. Anselmo.

7 Reverendissimo, ac Beatissimo vitæ santitate et
summæ

VITA
ex Florentio Wigorniensis.
CAPUT I.

S. Wulstani vita monastica, episcopatus.

Anno 1062, Wulstanus, vir venerandus, Pontifex Wigorniensis Ecclesie præficitur. Hic Deo amabilis, regione a Merciorum, in provincia b Warewicensi, parentibus religiosis oriundus, patre videlicet c Eastano, matre vero d Wulgeova nomine. In nobili autem monasterio, quod e Burh nominatur, litteris et Ecclesiasticis officiis, optime extitit imbutus. Qui ambo scilicet parentes ejus in tantum religioni studerant, ut longe ante finem vite castitatem professi se ab invicem separantes, sub sancte conversationis habitu vitam consummare gauderent. Quorum exemplo ipse adolescens incitatus, matre id maxime persuadente, seculum reliquit, atque in eodem Wigornensi monasterio, quo et antepater suus Deo servierat, f monachicum habitum et ordinem a venerabili g Brichtheago ejusdem Ecclesie Episcopo suscepit, a quo etiam in gradum tam diaconatus quam h presbyteratus ordinatus est.

2 Statimque in ipso initio arduam, et omni religio-
sitate plenam vitam arripiens, in vigiliis, jejuniis,
orationibus, omnique virtutum genere, subito admi-
randus apparuit. Hinc ob morum disciplinam, primo
magister et custos i infantium aliquandiu constitui-
tur deinde ob solertiam Ecclesiastici officii Cantor
simul, et Thesaurarius Ecclesie, ex præcepto seniorum
efficitur. Nactus vero occasionem liberius Deo
serviendi ex commissa sibi custodia ecclesie, totum
se contemplativæ vite dedit, die noctuque in ea aut
orationi aut divina lectioni insistens; bidui triduique
jejunio assidue corpus macerans; sacris vigiliis in-
tantum deditus, ut non modo noctem, sed etiam perse-
pe diem una nocte, aliquando, (quod a nobis vix
credideretur, si non ab ipsius ore hoc audivissemus) x
quatuor dies cum noctibus absque somno transigens,
fere exsiccato cerebro periculum incurreret, nisi sopore
prælibato natura satisfacere naturaret. Denique
et cum vi nature dormire compelleretur, non lecto
aut lectisterniis membra ad soporem fovebat, sed
super aliquod scamnum ecclesie, libro, in quo orabat
sive legebat, caput sustentans, paulisper se reclina-
bat.

3 Post aliquod autem tempus, defuncto Agelwino
Priore monasterii, ipse vir venerandus Prior et Pa-
ter congregationis ab Aldredo Episcopo penitit.
Quod officium valde laudabiliter adimplens, prioris
conversationis austeritatem minime reliquit, imo ut
ceteris exemplum bene vivendi daret multipliciter
adjuvit.

4 Deinde k post aliquot annorum curricula, electo
ad Archiepiscopatum Eboracensis Ecclesie ipso l
Aldredo Wigornensis Ecclesie Episcopo fit unanimis
consensus tam Cleri, quam etiam totius plebis in ejus
electione, m Ruge videlicet annuente, ut quem sibi
vellent Præsulera eligerent. Contigit eo namque
tempore et Legatos Apostolice Sedis ejus electioni
interesse, Arneifredum scilicet Sednensium Epi-
scopum, et alium, qui a Domino Papa n Alexandro
pro responsis Ecclesiasticis ad Regem Anglorum Ead-
wardum missi, regio præcepto Wigornie per totam
fere Quadragesimam debebant, expectantes respon-
sum sua legationis usque ad curiam regalem proximi
Paschæ. Hi videntes, dum ibi degebant, ejus lau-
dabilem conversationem, in ejus electionem non tan-
tum consentiebant, ino tum Clerum tum plebem
maxime ad hoc instigabant, suaque auctoritate ejus
electionem firmabant.

5 Illo vero obstinatissime renuente, seque indignum
acclamante, et cum sacramento etiam affirmante se
multo

IN FLORENT
WIGORN.

a h
S. Wulstani
cujus fuerit,
e d
e
litteris insti-
tuitur;

fit monachus.

f

g

h

curia admini-
strat officia.

i

sancte vivit

vigiliis
deditus,

dormiat in
scamno

fit Prior mo-
nasterii

k
l
eligatur Epus-
copus,
m

n
faventibus,
Legatus
Papa

summe Sedis dignitate Prælato Anselmo Archie-
piscopo Wolstanus servorum Dei minimus Wigor-
niensis Ecclesie Episcopus, merito indignus, orationum
obsequia fidelique ex caritate servitia. Novit
prudentia vestra quotidianos labores et opprobria
sanctæ Ecclesie, malignis eam opprimentibus, et
ipsis, quos oportuerat eam tueri, auctoribus existen-
tibus. Ad hos repellendos, et contra tales sanctam
Ecclesiam defendere. Sanctitas vestra locata est in
summa arce. Ne igitur dubitet; non eam secularis
potentie timor humiliet, non favor inclinet, sed
fortiter incipiat, incepta cum Dei adjutorio perficiat,
insurgentibus obsistet, opprobria reprimat, sanctamque
Matrem nostram contra tales defendat. De his autem unde
nobis dignitas vestra scribere et nostra parvitas consilium
est dignata querere, quantum recordari possumus, dicere
non omitimus. Hanc denique unde nobis dignitas vestra
scribere et nostra parvitas consilium est dignata querere,
quantum recordari possumus, dicere non omitimus. Hanc
denique unde nobis dignitas vestra scribere et nostra
parvitas consilium est dignata querere, quantum recordari
possumus, dicere non omitimus. Hanc denique unde nobis
dignitas vestra scribere et nostra parvitas consilium est
dignata querere, quantum recordari possumus, dicere non
omitimus. Hanc denique unde nobis dignitas vestra scribere
et nostra parvitas consilium est dignata querere, quantum
recordari possumus, dicere non omitimus. Hanc denique
unde nobis dignitas vestra scribere et nostra parvitas
consilium est dignata querere, quantum recordari possumus,
dicere non omitimus. Hanc denique unde nobis dignitas
vestra scribere et nostra parvitas consilium est dignata
querere, quantum recordari possumus, dicere non omitimus.

Consilio eju-
s, Anselmi

S. Wolstani
miracula.

Translatio.

reliquie va-
cua donata

8 Roloratus igitur Anselmus ex istis, atque ex
multis aliorum, quos longum est enumerare testi-
moniis, secure deinceps suorum morem antecessorum
remulabatur, non solum ecclesias, inconsultis
Episcopis, sacrans, sed et quæque divina officia in
cunctis terris suis per se suosve dispensans.

9 Translatum est S. Wolstani corpus anno ab ejus
obitu centesimo vigesimo tertio, Christi 1218, ferio 5,
post Pentecosten. Ejus occasione frequenter miracula,
novæque ecclesie dedicatio, præbuerunt. De illis meminit
Westmonasteriensis ad an. 1201. Isto quoque anno,
inquit, S. Ulstani, et S. Molwenna crebris mira-
culis claruerunt. De S. Molwenna agens 5 Julii.
Translatio S. Wolstani inscripta est Martyrologio An-
glicano, Wicoms, Menardi, Dorgani, Ferrarii, 7 Junii.
Eam ita narrat Westmonasteriensis ad an. 1218. Eo-
dem anno dedicata est ecclesia S. Marie Wigornien-
sis, et corpus gloriosi Episcopi et Confessoris Ulstani,
presentibus Magnatibus regni tam militum quam
Prælatorum, translatum est uno eodemque die vi-
lids Junii, littera Dominicali G. videlicet die Jovis
in septimana Pentecostes, præsidente Ecclesie Sil-
vestro Episcopo, aliquando ejusdem Ecclesie mona-
cho et Priore, magnifice hæc omnia procurante et
consummante. Et cum Sanctus ille celebrius honora-
retur, locis plurimis divisæ sunt et prælatis collate
plures ejusdem reliquie; de quibus una costa data
fuit Abbati Gulibello S. Albani, que gaudenter
suscepta a conventu cum processione sollemni in cap-
pis choralibus festivis, cito post in auro collocata est
artificiose; et constitutum est utrumque festum ejus,
scilicet depositionis, et translationis, sollemniter ce-
lebrandum. Ac paucis interjectis: Ipsis quoque diebus
obit pie memorie Silvester Episcopus Wigorniensis,
apud Rameseiam, postquam omnia de patrono suo
S. Ulstano sollemniter, præter feretrum, secundum de-
siderium suum diu præconceptum, consummaverat.

EX FLORENT.
WIGORN.

multo libentius decollationi, quam tam altae ordinationi, succumbere velle; cum saepe et frequenter a pluribus viris religiosis et venerabilibus personis super his circumventus, ad consentiendum minime persuaderi posset, tandem viro Dei o Wulso incluso, qui tunc plus 40 annis solitariam vitam egisse noscebatur, acriter pro inobedientia et obstinatia correptus, divino etiam oraculo territus, consentire cum maximo cordis dolore compulsus est: atque die decollationis S. Joannis Baptistae electione Canonice confirmata, et episcopatu suscepto, p Dominico die, quo nativitas S. Mariae ab Ecclesia celebratur, consecratus, vita et virtutibus clarus, Wigornensis Ecclesiae Praesul effulsit. Consecratus est igitur Episcopus a venerando Aldredo Eboracensis Archiepiscopo, eo quod q Stigando Doroborniae Archiepiscopo officium Episcopale tunc a Domino Apostolico interdictum erat, quia Rotberto Archiepiscopo vivente Archiepiscopatum suscipere praesumpsit: canonica tamen professione, praefato Dorobornensi Archiepiscopo Stigando, non suo ordinatori Aldredo facta. Insuper et ipse Eboracensis Archiepiscopus ejus ordinator coram Rege et regni optimatibus, ipso Stigando factitante, propter subsequentium calumnias, profteri jussus est, se nullum ejus Ecclesiasticae seu secularis subjectionis super eum deinceps velle clamare, nec propter quod ab eo consecratus est nec quia ante consecrationem ejus monachus factus est. Facta est autem haec illius ordinatio, anno aetatis suae plus 50, regni vero Regis Eadwardi r anno 20, Indictione 15.

a Mercia, vigente Saxorum heptarchia, longe amplissimum in medietate fere Australis Britanniae, regnum, a limite dictum, quod Meinc, sive mare, Saxonica vox sonat: non reliquis regnis collimitatum.

Anna flu.

b Waricensi excoisum fuit, mendose. Comitatus est ad Orientem Wigorniae situs, Atona fluvio irriguus, qui in Sabrinam influit, ad Clocestriae fines, juxta Theocuriam, sive Tewkesburg, oppidum. Anton scribitur Tarito lib. 11. Annolium, nisi librarius vitavit, cinctosque castris Antonum et Sabrinam fluvios, scriptum videtur Antonum, uti Avonum. Lipsius Antonum civitatem dicitur; sed factus est aut quinquam pervidisse, tunc. Godwinus scribit Wulstanum Hiberniae in Warwickensi Comitatu natum.

c Ita et Hovedenus, Harpsfeldius et Paris Ustanum vocant: Godwinus Estannum. d Hoved. Wigoeva. Harpsfeld. et Paris Ulgeva; alii Wolgoeva, Godwinus Wulgeana.

Petri-burgus

e Celeberrimus S. Petri in Northolowensi Comitatu monasterium, a Peada Merciorum Rege inchoatum, a Wulphero ejus fratre, post SS. Wolphadi et Hulfini necem, perfectum; prius Medeshamsted, inde Petri-burgus, vulgo Peterborow, et Burgh appellatum; saepius in Sauctorum historiis memorabitur, nominatum ad SS. Wolphadi, et Hulfini natalem, 1 Junii. Inconsiderate Wion: Fuit autem Wulstanus monachus in monasterio Burgi Wigorniensis civitatis.

f In 2 ac 3, vita dicitur jam maturiori aetate, ac sacerdotio initiatus monasticam vitam amplexus.

g Hovedeno Brichtegus dicitur. Obiit, ut Florentius scribit, an. 1038, XII Kal. Junii, feria 4. Ergo Wulstanus, qui ab eo in caenobium admissus est, amplius 24 annis monachus vixit. Brat Brichtheanus c. Persorensi Abbate, sub fine anni 1033, ad episcopatum eveltus.

h Malnesburienensis et 3, vita auctor scribit, cum in saeculo ageret Sacerdotem factum esse. Ingulphus Burgi monachum antea fuisse scribit. Paris Wigorniae adolescentem monachum factum, ac postea in gradum diaconatus et presbyteratus promotum.

i Qui nempe in caenobio, ut sub cura monachorum, educabatur, instituebanturque litteris et pietate, ut 13 Janu. in vita S. Ieronis dictum, et ipse in Burgensi caenobio institutus erat Wulstanus. Saepius alibi ejus moris occurrerent documenta.

S. Wulstanus
Clocestriae Abbas
fuit.

k Falitur ergo Harpsfeldius, qui anno 1062. Priorem renuntiatum scribit, cum eo anno factus Episcopus sit. Ita et Abbas Clocestriae fuit ante episcopatum. Ita Florentius anno 1038. Aldredus Wigorniensis Episcopus ecclesiam, quam in civitate Glaworna a fundamentis construxerat, in honorem Principis Apostolorum Petri honorifice dedicavit, et postea Regis licentia Wulstanum Wigornensem monachum a se ordinatum Abbatem constituit ibidem. Ea ecclesia nunc praecipua est illius urbis, ut scribit Cambdenus. Ingulphus Crowland: Anno Domini 1062, S. Wulstanus, quondam monachus Burgi, postea Prior Wigorniae, deinde Abbas Glaworniae, tandem Episcopus Wigorniae est effectus.

l Brichtheago successit Livingus, antea Critiamensis in Devoniam Antistes, an. 1038, obiitque an. 1040, X Kal. Aprilis, die Dominica. Successit Aldredus, sive Eldredus, qui prius monachus Wintoniensi, deinde Abbas Tavistockensis fuerat: tandem anno 1060, in Nativitate Domini electus est Eboracensis Episcopus: sequenti anno Romanus profectus, a Nicolao Papa pallium accepit. Obiit an. 1069, III Id. Sept. feria 6. In S. Eduardo nimirum, ultimo ex Anglis Rege, cuius vitam dedimus 5 Janu.

n Alexander II Nicolao Papa, an. 1601, VI Kal. Aug. mortuo successit, obiitque anno 1073, X Kal. Maii. De Arnenfredo, sive Ermenfredo, Iteri in Inferis agitur.

o Hovedeno Wisius dicitur, alii Wolstanus. De hoc scribit Ingulphus: Brithmeri Abbatis an. 4, (qui Cantu Regis an. 2. Christi 1018. Godrico successit) veniens quidam devotissimus adolescens, ac valde generosus, de cognatione videlicet Leofrici Comitis Leicestriae, nomine Wulstus, amore vite solitariae apud nos reclusus est, et multis amnis sanctissimus conversatus. Post Cantu mortem, cum motu belli exardemesset inter Haraldum et Hardeknutum, plurimi homines Croilandiam confugissent, erant isthic monachis permolesti, ut ibidem scribit Ingulphus, maxime vero Wulstus anachoritam inclusum apud Clericos Pegelandenses angariabant et perangariabant, quem diu nocturne de diversis negotiis consulentes, multis clamoribus et invocationibus eum facere vite suae compellebant, hinc tandem, fascia ligatis oculis ejus, Eveshamiam petiit, et ibidem juxta quendam capellam in cella reclusus huc usque resedit. Scripsit Ingulphus sub Willelmo Iusto, obiitque anno 1109, sub Henrico I.

Wulstus
monachus
vir.

p Congruit littera Dominicalis F. eo anno, Indict. 15.

q De Stigondo regimus 3 Janu. cap. 10, vice S. Eduardi, et hic rursus agemus infra.

r S. Eduardus regnum suscepit an. 1043, 3 Apr. die Paschae.

CAPUT II.
Jura Ecclesiae defensa.

a Occiso Harald, qui regnum Angliae post mortem S. Eduardi sororii sui invaserat; Eadgaro vero Edmundi Ferrni-Lateris nepote, legitimo regni haerede, a suis deserto; Normanniae Comes Gulielmus Suthsaxoniam, Cantiam, Suthamtonensem provinciam, Suthregiam, Middelsaxoniam, Herefordensem provinciam devastabat, et villas cremare hominisque interficere non cessabat; donec ad villam quae Beorchum nominatur, veniret: ubi Aldredus Archiepiscopus, Wulstanus Wigorniensis Episcopus, b Clito c Eadgarus, Comes Eadwinus et Morcarus, et de Lundonia quique nobiliores cum multis aliis, ad eum venerunt, et datis obsidibus illi deditorem fecerunt, fidelitatemque juraerunt. Cum quibus et ipse foedus pepigit, et nihilominus exercitui suo villas cremare, et d rapinas agere permisit.

a

Cum utis
Proceribus
Gulielmum
Regem recepit.

b c

d

7 Anno 1070, Concilium magnum in Octavis Paschae Winthoniae celebratum est, jubente et praesente Rege Gulielmo, Domino Alexandro Papa consentiente, et per suos Legatos Earneufredum Sedunensem Episcopum, et Presbyteros Johannem et Petrum Cardinales Sedis Apostolicae, suam auctoritatem exhibentes. In quo Concilio Stigandus Doroborniae Archiepiscopus degradatur, tribus de causis: scilicet, quia Episcopatum Wintoniae cum Archiepiscopatu Roberto non solum Archiepiscopatum sumpsit; sed etiam ejus pallio, quod Cantuariae remansit dum vi injusto ab Anglia pulsus est, in Missarum celebratione, aliquamdiu usus est: et post a e Benedicto, quem sancta Romana Ecclesia excommunicavit, eo quod penitus Sedem Apostolicam invasit, pallium accepit. Ejus quoque frater f Agelmarus Eastanglorum Episcopus est degradatus. Ablates etiam aliqui ibi degradati sunt, operam dante Rege, ut quamplures ex Anglis suo honore privarentur, in quorum locum suae gentis personas subrogavit, ob confirmationem sui, quod noviter acquisierat, regni. Hic et nonnullos tam Episcopos quam Ablates, quos nulla evidenti causa nec Concilia nec leges saeculi damnabant, suis honoribus privavit, et usque ad finem vitae custodiae mancipatos detinuit, suspicione, ut diximus, tantum inductus novi regni. In hoc itaque concilio, dum ceteri trepidi, utpote Regis agnoscentes animum, ne suis honoribus privarentur timerent, venerandus vir Wulstanus Wigornensis Episcopus quamplures possessiones sui Episcopatus ab Aldredo Archiepiscopo, dum a Wigornensi Ecclesia ad Eboracensem transferretur, sua potentia retentas, quae eo tunc defuncto in regiam potestatem devenerant, constanter proclamabat, expetebat, justitiamque inde fieri tam ab ipsis qui Concilio praerant, quam a Rege flagitabat. At quia Eboracensis Ecclesia, non

In publico
concilio,

In quo re-
tractus in or-
dinem Stigandus
Pseudo-
archiepiscopus,

e

aliique Anti-
stites,

f

bona suo epi-
scopatu
ablata repetit,

g

habens

habens Pastorem qui pro ea loqueretur, muta erat, iudicatum est ut ipsa querela sic remaneret; quousque, Archiepiscopo ibi constituto qui Ecclesiam defenderet, dum esset qui ejus querela responderet, ex objectis et responsis posset evidentius ac iustus iudicium fieri. Sicque tunc ea querela ad tempus remansit.

8 Hic autem Pentecostes Rex apud Windesoram venerando Bajocensi Canonico Thomae Eboracensis Ecclesiae Archiepiscopatum, et Walcelino suo Capellano Wintoniensi Ecclesiae dedit Presulatum.... Pusthaec Rex accito de Normannia Lanfranco Cadomensi Abbate, genere Longobardo, viro undecimque doctissimo, omnium liberalium artium, divinarumque simul ac secularium scientia litterarum peritissimo, consiliis quoque ac gubernatione rerum mundialium aeque prudentissimo, die Assumptionis S. Mariae Archiepiscopum constituit Cantuariensis Ecclesiae, et in festivitate q S. Joannis Baptista die Dominica Archiepiscopum consecrari fecit Cantuarie. Consecratus est autem ab Episcopis h Gisone Wellensi, et i Waltero Herefordensi, qui ambo Romae a Nicolao Papa ordinati sunt, quando Aldredus Eboracensem Archiepiscopum pallium suscepit: vitabant enim a Stigando, qui tunc Archiepiscopatu Doroberniae presidebat, ordinari, quia noverant illum non canonice pallium suscepisse. h Heremannus etiam Seareshiriensis Episcopus cum quibusdam aliis ejus interfuit consecrationi. Deinde Lanfrancus Thomam Eboracensem conservavit Archiepiscopum.

9 His gestis Reverendi Wulstani Wigornensis Episcopi nota est iterum querela, Archiepiscopo jam consecrato Thoma, qui pro Eboracensi loqueretur Ecclesiae, et in concilio in loco qui vocatur Pedreda celebrato, coram Rege ac Dorobernia Archiepiscopo Lanfranco, et Episcopis, Abbatibus, Comitibus et Primatibus totius Angliae, Dei gratia adminiculante est terminata. Cunctis siquidem machinantibus non veritate stipatis, quibus Thomas ejusque fautores Wigornensem Ecclesiam deprimere, et Eboracensi Ecclesiae subijcere, ancillanque facere modis omnibus satagebant, justo Dei iudicio ac scriptis evidentissimis detritis et penitus annihilatis, non solum vir Dei Wulstanus proclamatus et appetitas possessiones recepit, sed et suam Ecclesiam (Eo clamante ac Rege concedente) ea libertate liberam suscepit, qua primi fundatores ejus sanctus Dux Aethelredus, Osbernus Wicciorum subregulus, ceterique Merciorum Reges, Kenredus, Aethelbaldus, Offa, Kennillus, eorumque successores l Eadwardus senior, Aethelstanus, Eadmundus, Edredus, et Eadgarus, ipsam liberaverant.

a Hic fuscus narrat Wigornensis utique et supra vita S. Edmundi auctor. Gesta sunt an 1060.

b Jungit Dorendus hic, Walterum Herefordensem l Episcopum.

c Hic Eduardo, Edmundi Ferrer-tatoris, fratris S. Edmardi, et Agulae Hungaricae regis, S. Margaretae Reginae Sclaviae regis, cognomento Allelingus, filii Allelingus, id est, nobilitate suppeditatus est.

d Tunc solari suos Wulstanus pater Pastor non destitit, de quo Ranulphus Solebat etiam dicitur Anglis suis oppressoribus plangentibus. Flagellum est Dei, quod pallium. Allegantibus autem Anglis, quod nusquam detiores fuissent Angli, quam modo sunt Normanni, iterum respondit. Malis illorum bene in vos ultor Deus, et per indignos exerceat ultionem in meritis. Sic et mala volubilitate sua, cum bona Dei, punit diabolus perversus in gebenna, cum eisdem pariter in eadem involendus a runna. Exemplum est, si aliquem faculo tentus impigeris non multum de fractura loculi suspicaris.

e Johannes Minimus Aethrensis Episcopus, a factibus quibusdam illegitime intrusus in S. Petri cathedram post mortem Stephani IX, qui natus X, an 1068, dictusque Benedictus X. Sed paullo post legitime electus est Pontifex Nicolaus II. Talitur Barthelemy, qui sec. II, cap. 11, scribit in Catalo deoatam pallo Sigardum, et si verissime sit Catalo (qui an 1064, contra Alexandrum II, electus ab antea Henrico III, adhuc pater Germaniae Regis Antipapa, dictusque Honorius II, cum quoque adhuc esset.

f Alii Egelmarus, Westmonasterii Abbas Sigardo Wintoniam transfugit, successerat, 1037 - nepiscopatum Thefordie in Northfolcia, ad Salfordae fues, quae urbs medietate fere Orientalem Anglorum regni, tempore heptarchiae, ubi Silas, ut Theodosius, am-

nis Usa minori aduiseetur, olim Stomagus dicitur. Episcopatus postea ab Hereberto Losinga Northam ad Garicus Wentisique confluentis, tertio lapide a ruitus Venia Ienocum, translatus. g Is est Decollationis S. Joannis, qui eo anno littera Dominicali t. in Dominica celebrabatur. Eadmerus Sacrus est in ipsa metropoli Sede, IV kal. Septemb. a cunctis forme Episcopis Angliae, presentibus nempe, sed his tribus ceremonias sacras adhibentibus.

h Giso ante Giso dicitur ab hoc Auctore ad an. 1060, Godwinus scribit Trudonopoli oppido Hasbania in Belgia intra, a Wellis, oppidi non procul Glasconia ab in Somersetha provincia, Gisonis successor Joannes de Vidala episcopatum transtulit bathoniam, urbem calidis fontibus nobilem, Avonae fluvio (diverso ab ea qui Wuerwicensem ditentionem percutit et Sabrina miscetur) adsitam, quae Pholeara dicitur hieperia, Aquae vnae, Autumnio Aquae solis, Anglis nunc Bathie dicitur, hincet lumen unae Episcopus utramque trinitum in bathoniensis et Wellensis dicitur.

i Herefordia, vulgo Anglis Hariford, Comitatus amplo ad occidentum Wigorniensis provinciae latus nomen dedit, quo tractu Ariconium Antonini fuisse traditur, ubi fortassis nunc vicus Kenchester Walthrus an. 1060 Episcopus istuc designatus, et an. 1079, successit Robertus, de quo infra.

k Hic Sedem episcopalem Schirbarra Sarisberiam transtulit, quae regis Sorbiadunum est. Erat Hermannus Flander genere, fueritque aliquandiu monachus in canobio S. bertini.

l Hi non solum Hereforiam, sed totius Angliae Reges fuerunt.

CAPUT III.

Perduellium arma compressa.

Amo 1074, Herefordensis Comes Rogerus, filius Gulielmi ejusdem pagi Comitis, Eastanglorum Comiti Radulpho, a contra praeceptum Regis Gulielmi, sororem suam conjugem tradidit, nuptiasque permagnificas cum plurima multitudine optimatum in b Grantebriensi provincia, in loco qui Aninga dicitur, celebrantes; magnam conjurationem, e plurimis assentientibus, contra Regem Guillelmum ibi fecerant, Comitemque d Walthioovum suis insidiis persequentum, secum conjurare compulerunt. Qui mox, ut potuit, Lanfrancum Dorobernensem Archiepiscopum adiit, penitentiamque ab eo pro facto, licet non sponte, sacramento accepit, ejusque consilio Regem Gulielmum in Normannia delegentem petit, eique rem ea ordine gestam pandens, illius misericordiae ultro se delit. Verum illi supra memorati conjurationis principes ceptis operam daturi, sua castella reperiunt, rebellionemque adorari omni conatu cum suis factoribus coepere. Sed Herefordensis Comiti, ne, Sabrina transvadato, Radulpho Comiti ad locum destinatum cum suo exercitu occurreret, restitit Wulstanus Wigornensis Episcopus cum magna militari manu, et e Agelwino Abbas Roveshamensis cum suis, ascitis sibi in adiutorium f Ursone Vicecomite Wignornae, et g Waltero de Lacio cum copiis suis et cetera multitudine plebis.

11 Anno 1088, inter primates Angliae magna orta est discordia - pars etenim nobiliorum Normannorum favebat Regi h Gulielmo, sed minima; pars vero altera favebat Roberto Comiti Normannorum, et maxima, cupiens hunc sibi asciscere in regnum, fratrem vero aut fratri tradere vivum, aut regno privare peremptum. Hujus execrandae rei principes extitere Odo Bajocensis Episcopus, qui etiam erat Comes Cantuariensis, Robertus etiam frater ejus Comes Moritumensis, et hic interque frater fuerat Gulielmi Regis senioris sed tantum de matre.

12 i Gulielmus Rufus Rex illico armis aggreditur perduelles, priusquam e Normannia cum majori exercitu adveniret Robertus. Savannam utrumque, cavibus, rupibus, incendit. Dum autem haec interim circumquaque perpetrantur mala, Beornardus de Novomercato, Rogerus de Lacio, qui jam super Regem invaserat Herefordam, Raulfus de Mortuomari, conjurationis socii cum hominibus Comitis Rogeri h de Scrobshesbiria, congregatio magno Anglorum, Normannorum, et Walensium exercitu, Wigornensem irruerunt in provinciam, affirmantes se igne crematos ipsam civitatem l Wigreecestram, spoliarios Dei et S. Mariae ecclesiam; grande

Canuariensis Archiepiscopus

Wellensis

Thomam Eboracensem

Wigornensis Episcopi

Anglos afflicta voluit

Wigornensis

EX FLOWNT WINDON. Theifurth episcopus

Episcopatus Wellensis.

Bathoniensis.

Herefordensis.

Sarisberien-sis

a

b

c

d

Rebellantibus adversus Regem Princesibus

abscisti cum suis.

e

f

g

Rebellant etiam alii contra Guillelmum II.

h

Cogitant que Wigorniam invadere

i

j

EX FLORENT.
WIGORN.

des Regi incolis fidelibus sumpturos vindictam.
13 His auditis, vir magnæ pietatis, et columbinæ simplicitatis, Deo populoque, quem regebat, in omnibus amabilis, Regi ut terreno Domino per omnia fidelis, Pater reverendus Wulstanus Wigornensis Episcopus, magna turbatur molestia; sed Dei misericordia respirans, jam quodam modo alter Moyses parat se viriliter staturum pro populo et civitate sua. Hostes ad rebellandum parant arma: ipse pro imminenti periculo fundit precamina, exhortans subditos ne desperent de Deo, qui non pugnat gladio neque hasta. Normanni interim ineuntes consilium, rogant ipsum Episcopum, ut ab ecclesia transiret in castellum; tutiores se affirmantes de ejus præsentia, si majus incumberet periculum, diligebant enim valde eum. Ipse autem (ut erat miræ mansuetudinis) et pro Regis fidelitate, et pro eorum dilectione, petitioni eorum acquievit.

S. Wulstani
recipit se in
arce,

suis benedixit
et prædixit
victoriam;

14 Interea audenter in arma se parat Episcopalis familia: conveniunt castellani, et omnis civium turba, occurrere se affirmant hostibus ex altera parte Sabrinæ fluminis, si hoc eis ammeret Pontificis licentia. Parati igitur et armis instructi, ipsi ad castellum euntem habent obviam, quam optabant requirunt licentiam. Quibus libenter annuens: Ite, inquit, filii, ite in pace; ite securi cum Dei et nostra benedictione. Confidens ergo in Domino, spondeo vobis, non hodie nocebit vobis gladius, nec quicquam infortunii, nec quisquam adversarius. State in Regis fidelitate viriliter agentes pro populi urbisque salute.

hostes excom-
municat,

15 His dictis alacres pontem reparatum transeunt, hostes de longinquo accelerantes conspiciunt; inter quos magna belli jam fervebat insania: contumaciter enim Episcopi contemnentis mandata, in terram ipsius posuerunt incendia. Quo audito Episcopus, ingenti contentitur dolore, videns debilitari res Ecclesiæ: acceptoque inde consilio, gravi eos (ab omnibus qui circum aderant coactus) percussit anathemate. Res miranda, et Dei virtus, et viri bonitas nimis in hoc prædicanda! Nam statim hostes, ut sparsi vagabantur per agros, tanta membrorum percutiuntur debilitate, tanta exteriori oculorum attenuantur cæcitate, ut vix arma valerent ferre; nec socios agnoscere, nec eos discernere qui eis oberant ex adversa parte. Illos fellebat cæcitatibus ignorantia, nostros confortabat Dei et Episcopalis benedictionis confidentia. Sic illi insensati, nec sciebant capere fugam, nec alicujus defensionis querebant viam, sed Dei nutu dati in reprobum sensum, facile cedebant manibus inimicorum. *m* Cæduntur pedites: capiuntur milites, cum Normanni, tam Angli quam Walenses. Ceteris vero vix debili elapsis fuga. Regis fideles cum Pontificis familia exultantes in gaudio, sine ulla diminutione suorum redeunt ad propria: gratias Deo referunt, de rerum Ecclesiæ incolumitate; gratias Episcopo referunt, de consilii ejus salubritate.

qui miracu-
lose vivuntur

u

a Dissentit Westmonasteriensis, qui et an. 1075. hæc gesta tradit: Eodem anno, inquit, Rex Gulielmus Radulpho Consuli Iliam Gulielmi, filii Osberti, nuptias tradidit, et consulum de Northfolc et Southfolc. Iste Radulphus de genere Britonum ex parte matris, et pater suus Anglicus fuit: natus fuit in Northfolc, ibique habuit nuptias suas, quæ multis hominibus damna fuerunt.

Fundubrigiu

b Cantabrigia, veterum Cambrorum, (a Camo fluvio, quem alii Grantam appellant: et rivi, quod Britanni vadum significat), provincie Grantbrigie, vulgo Cambridgeschire, nomen fecit. Northfolc et Southfolc obijcit, olim in Orientalium Anglorum regno comprehensa.

Wultheonus
pater Comes,

c Comitibus, Episcopis, Abbatibus, ut scribit Westmonast. *d* Ingulpho Walleus dicitur, Malmesburiensis Walleofus, Huntindoniensis Wallef, Westmonasteriensis Walleofus. Avus hic fuit S. Walleni Abbatis, de quo agimus S. Aug. Comes Northamptoniæ et Huntinduniæ. Uxorem duxerat Juditham Regis Wilhelmi septimi, cuius præcipue scelere occisus, ut Ingulphus scribit, qui Mariyrem vocat, tradidit miraculis pluribus a morte illustratum. Occisum an. 1074, auctor est Westmonasteriensis, Wigornensis 1075.

e Apelwinton vocat Hovedenus. De Eveshamensi monasterio agimus 11 Janu. ad vitam S. Egwini, qui illud condidit.

f Hic Ursus, sive Urso, cognominato d'Abbot, Vicecomes Wigornie creatus a Gulielmo 1, sed filius ejus Rogerus ob Henrico 1.

pulsus est. Emelina Ursonis filia nupsit Waltero de Bellocampo, inque ejus familiam Vicecomitatus dignitatem transtulit, ut tradit Combedenus ex continuatore Florentii.

g Hic a Roberte monacho in historia Eliensi vocatur Regis Gulielmi scutifer, ab eo Laci, inter Hiberniæ expugnatores celebrati, profuissent.

h Coronatus est Londoniæ Rex Gulielmus Rufus anno 1087, adjuvique cum aliis Episcopis Wulstanus Wigorniensis, ut testatur Westmonast. qui Ulualium hic vocat, Huntindoniensis Wulst. ut Radulphus: Tota nobilitas Angliæ eligere voluerat Robertum, excepto Lanfranco Archiepiscopo et Wlstauro.

i Hæc prolizius hic Auctor, alioque commecorant.

k De Monte-gomerico, qui Comitatum Salopiensem tenebat, ejus Comitatus urbs præcipua Schrewsburg, et Schrowsburg, olim Scrolberbyrig, non procul ab eo loco ubi olim Uriconium oppidum fuit. 1 Id est, Wigorniam.

m Hovedenus scribit 300 occisos, reliquos in fugam ictos. Huntindoniensis 3000 occisos aut captos a paucis, ceteros mirabiliter fugatos.

CAPUT IV. Obitus, miracula.

Vir venerabilis et valde admirabilis vitæ Wulstani Episcopi sanctæ Wigornensis Ecclesiæ, ab adolescentia divinis mancipatus servitiis, post multos sancti sudoris agones, quibus pro gloria regni cælestis adipiscenda, magna mentis devotione et humilitate sedulus Deo servivit intentissime, die mensis Januarii *u* 18 noctis septimi Sabbati hora mediante septima migravit e seculo, *b* anno a primo seculi die, certa Scripturæ divinæ ratione, 5299. Noni magni anni 329. Noni vero magni anni ab initio seculi 476. A passione Domini secundum Evangelium 1084, iuxta Chronicum Bedæ 1066 secundum Dionysium 1061, ab adventu Anglorum in Britanniam 743, ab adventu S. Augustini 498, a transitu S. Oswaldi Archiepresulis 103, undecimi magni Paschalis Cycli 32. Decimi vero a capite mundi 510, Secundi solaris Cycli 4, Bissextilis Cycli tertio, Secundi decemvennalis Cycli 13. Secundi lunaris Cycli 10. Eudecadis quinto. Indictionalis Cycli tertio; lustro suo ætatis *c* 18, sui vero pontificatus septimi lustri anno tertio.

S. Wulstani
moritur

a

b

c

d

apparet Ro-
berto Episc.

e

caus mirulo
sepelitur.

17 Miraque modo ipsa sui transitus hora, suo, quem specialiter dilexerat, amico *d* Roberto Herefordensi Episcopo, in oppido quod Crickelad vocatur, in visione *e* apparuit, illique ad se tumultuandum Wigorniam præparare mandavit. Annum etiam, cum quo Pontificalem susceperat benedictionem, neminem Deus passus est digito extrahere; ne post mortem vir sanctus suos videretur fallere, quibus prædixerat sæpissime, nec illum vita comite se velle perdere, nec etiam sepulturæ suæ die.

f

18 Vir magne religionis Herefordensis Episcopus Robertus, sexto Kal. Julii, *f* feria quarta obiit. Hinc predictus Wigornensis Episcopus Wulstanus 30 die postquam de hoc seculo migravit, denuo in visione apparuit, eumque pro sui negligentia et *g* ignavia acriter corripuit, admonuitque ut tam de suæ vitæ, quam sibi subjectorum emendatione quam vigilantissime posset, studeret. Quod si faceret, dicebat eum omnium peccaminum a Deo posse veniam cito promereri: adjunxitque quod non diu in cathedra, qua tunc sedebat, sedem haberet; sed secum, si vigilantior esse vellet, coram Deo convivari deberet. Fuerant enim hi ambo Patres nimia caritate in Dei dilectione et ad se invicem conjuncti: ideoque credi fas est, ipsum, qui prius de hoc seculo ad Deum migravit, sollicitudinem egisse sui dilectissimi, quem in hoc seculo reliquit; et ut quam citius simul ante Deum gauderent operam delisse.

Robertum
monetque de
culpæ et brevem
morituram
prestitit

a Hæc non congruunt. Erat anno 1095, littera Dominiculis *h*, atque ita 18 Januarii in diem Jovis incidit: sed videtur legendum 19 Januarii, ad cujus vesperum incipit Sabbatum, sive die septima Sabbati, id est, hebdomada Christianæ, Westmonasteriensis scribit VIII Kal. Aprilis obiisse.

b Hæc easdem epochas Hovedenus atterit.

c Non ergo mirum, quod 13, mensibus ante, anno nimirum 1093, publico Kal. Decemb. humilitate detentus consecrationi S. Anselmi intercesse non valuerit, ut scribit lib. 1, Novor. Eadmerus: sed nuntius episcopusque directam absentiam suam Coepiscoporum sum-

rum

Ex WIGELMO
MALMESBER.
semper pu-
tura benedi-
cit -
vans non ut-
tebilit :

piorum con-
suetio profi-
cit

negligentiam
snorum in di-
vini castigat :

ornatum ve-
stium negli-
git :

u
basiliensium
majorem con-
struit, arre-
pta inde ma-
teria humili-
tatis :

b

obstantium
non parere
inimico, ideo-
que ter a dia-
mone arre-
ptum, ter pre-
cipitibus sa-
nat
Matth. 5, 9

1 Cor. 3, 4.

quas Angli super potum faciebant, omisit. Si quando eum necessitas ad Comitatum urgebat, omnium primo maledictionem pravis, benedictionem rectis imprecabatur arbitris. Tum considens si divinum quid eventilaretur, vigilanter intendebat mentis aciem, si seculari, quod crebrius erat, fastidio segnis obdormiscebat; licet si quis contra eum dicendum putasset, non eum obtusæ scientiæ esse in respondendo intelligeret.

7 Venerat ad eum fama religionis accitus Presbyter, vocabulo Egelricus, cujus exemplo scintillante multum in se sanctitatis fontem rapuerat. Erat enim ille orationibus continuus, etiam inter turbas, ad miraculum videntium deditus, ut qui quotidie psalterium cum orationibus non minoris numeri evolveret post Missam; adeo in corripiendo acer, ut etiam Episcopum ipsum, si quando (ut fit) in loquendo esset remissior, statim vel argueret verbis, vel verberaret oculis. Nam Antistes snorum a recto transgressiones alumnorum corripiebat, sed sæpius, quatenus honestas sineret, tolerabat; in divino segnitatem obsequio nullo modo patiens : si quis ministro- rum vel temerentia, vel somnolentia victus, matutinis non affuisset, acri ferula ictu in illum ulcisci. Postremo personas honestiores per se excitando ipse matutinas eis cantare.

8 Indifferenter villioribus utebatur vestibus, magis agninis quam alterius generis pellibus frigus depellens. Si vero ei diceretur, ut saltem catinas pelles amiciret, jocosa comitate respondebat : Crede mihi (nam hic mos jurandi Episcopo inoleverat) numquam audivi cantari Catus Dei, sed Agnus Dei; ideoque non catto, sed agno volo caleferi : ita Dei timor mentem ejus incederat, ut quod alii torquebant in pompam, ipse in compunctionis transferret materiam.

9 Cum ecclesiæ majoris opus, quod ipse a fundamentis inceperat, ad hoc incrementi processisset, ut jam monachi migrarent in illam, jussum est veterem ecclesiam, quam et B. a Oswaldus fecerat, detegi et subruï. Ad hoc spectaculum stans sub divo Wlstanus, lacrymas tenere nequivit. Super quo modeste a familiaribus redargutus, qui gaudere potius deberet, quod se superstite tantis Ecclesiæ honor accessit, ut ampliatius monachorum numerus ampliora exigere habitacula, respondit : Ego longe aliter intelligo, quod nos miseri Sanctorum opera destruimus, ut nobis laudem compararemus. Non noverat illa felicium virorum ætas pompaticas aedes construere, sed sub qualicumque tecto seipsum Deo immolare, subjectosque ad exemplum attrahere; nos a contra nitimur ut animarum negligentes curam, accumulamus lapides. Dixit plura in hunc modum, allegationibus suis occurrentes sententias infirmans.

10 Nunc quod miraculorum expers non fuerit, sermo subjiciet : nam de moribus ejus dicta hunc modum tenebant. In cujusdam ecclesiæ dedicatione sermonem fecerat ad populum, in quo multa de ceteris, plura de pace dixerat; quo commoti nonnulli, qui digladiabili dissidebant odio, offensus utrimque donavere. Unus erat, qui nullis admonitionibus, nullis suadelis adduci potuit, ut fratris necem indulgeret inimico : huic adducto in medium, et post multum sermonem pertinacissime recusanti, eadem que referam, verba dixit Episcopus : Dominus dixit in Evangelio : Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Constat ergo quod si pacifici sunt beati et filii Dei, discordantes sunt miseri et filii diaboli. Illi igitur, cujus filius es, te commendo, et trade te Satanæ ad interitum carnis, juxta præceptum Apostoli, ut spiritus salvus sit in die Domini. Vix sanctus sermonem expleverat, cum miser ille mancipium hostile factus, coram omni plebe dentibus stridere, spumas jacere, erinem rotare cecepit : postremo in terram elsus volutabatur furens. Exora-

tus Wulstanus ut misereretur, distulit : sed pressus tandem et victus lacrymis, jubet inimico ut abeat : ille discedit eadem facilitate, qua venerat. Reductus in mentem homo, conventusque ut delicti gratiam cederet, mira pacem negavit imprudentia : iterum ergo vexari, iterumque sanari jussus inficiari perstitit. Tertio jam enim totus membris labefactatus ex concussione dæmonis pene singultiret animam, pacem inijt, perpetuo post hoc usque ad mortem integer et incolumis.

a De S. Oswaldo Episcopo Wigornensi, ac deinde Archiepiscopo Eboracensi, ægeimus 28 Februarii. Obiit anno 992, feria secunda, Indict. 3 et Wigornie, inquit Florentius, in ecclesia S. Marie quam ipse a fundamentis construxit, requiescit.

b Combedicus in Cornaviis scribit, cum vix duodecim monachos reperisset Wolstanus, ad 30, adaudivisse, et hanc novam ecclesiam ædificasse circa annum 1090.

CAPUT III.

Adversarii caelitus superati, vaticinia complura.

a Sub seniore Willelmo inclamatum est in Wulstano a Lanfranco de Litterarum insecitia; a Thoma Eboracensi Archiepiscopo, quod subijci deberet ei ex antiquo jure. Utrisque objectionibus cum in concilio respondere juberetur, egressus est ut strictiore consilio responsum comeret suum. Tum monachorum, qui cum eo erant, animis ad summam negotium attentis, ille subintulit : Crede mihi, adhuc non cantavimus Nonam : cantemus ergo. Sociis referentibus, ut prius propter que venerant expedirent, quod satis superque sufficeret cantibus tempus; Regem et Proceres, si hoc audierint, risui se haberi non immerito credituros. Prius, crede mihi, inquit, faciemus Dei servitium, et post agitabimus hominum litigium. Hora igitur cantata, nulla excogitata falsi tergiversatione, nullo commentato veri splendore, aulam concilii pergebat ingredi : suis eum retinere tentantibus, persuaderi non potuit. Quiu potius timentibus causæ : Pro certo, ait, noveritis visibiliter me hic videre beatos Archiepiscopos Dunstanum et Oswaldum, qui hodie me suis precibus tuentes falso quorum acumen hebetabunt. Ita data benedictione monacho minime facundie viro, sed Normannicæ linguæ sciolo rem obtinuit, ut qui diæcesis ante putabatur indignus regimine, ab Archiepiscopo Eboraci suppliciter rogaretur, ut suas dignaretur lustrare, quo ipse pro timore hostium vel sermonis ignorantia cavebat accedere. Nec solum hoc, sed et villas reliquas episcopatus, quas Aldredus Archiepiscopus refunderat, recuperavit ad manum, cum Lanfrancus Archiepiscopus constanter assisteret causæ, urgens videlicet æmulum primatus et potentia.

12 c Sub Willelmo juniore Rogerius Comes de Monte Gomerico perfidiam contra Principem meditatus, cum ejusdem factionis complicitibus arma movebat infestus : jamque a Scrobesberia usque ad Wigorniensem coloniam omnibus vastatis, urbem ipsam appropinquabat : cum milites regii, qui prætendebant, periculum exponunt Episcopo : is maledictionis fulmen jaculatus in persidos, qui Domino suo fidem non servarent, jubet milites proparare, Dei et Ecclesiæ injurias ulturos. Mirum quis dixerit, quod subijciam, sed auctoritati veracium narratorum credendum. Quidam enim adversariorum regis conspectis, timore inertii perculti, quidam et cæcati, victoriam plenam et qualem sperare nequibant, oppidanis cessere. Multi enim a paucis fugati, pars caesi, pars saucii abducti.

13 Quid quod prophetia non caruit? Abtwinus erat quidam ab eo factus monachus, sicque in vastissimo illo saltu, quod d Malvernium vocatur, eremiticam vitam cum Guidone socio exercebat. Gnidoni post longos agones compendiosius ad gloriam visum, ut Hierosolymam iret, ubi labore itinerario vel Domini sepulchrum

a Citatur ad Synodum :

negligit por-
rare se ad re-
spondendum :

b
a SS. Dun-
stano et Os-
wale juva-
tur,

cmissamque
obtinuit.

d
bellas ex-
communit,

qui vix a
paucis stu-
cuntur :

prophetia
dono claret :

d

CAPUT V.

Post mortem gesta.

EX WILHELM.
MALMESBUR.a
S. Wulstani
successor.

b

c

S. Wulstanus
ager apparet
Roberto Epi-
scopo,

d

iterum post
mortem, et
eventura de-
muntiat.Roberto cappa
rjus donatur.

WIstano successit a Samson Canonicus Bajocensis, non parvæ litteraturæ vir, nec contemnendæ facultiæ, antiquorum homo morum: ipse liberaliter vesci, et aliis dapsiliter largiri: innoxius ad monachos nisi quod eis Westheriam abstulit, ubi Wlstanus monachos posuerat, et privilegio sanctitatis suæ muniverat. Illud Sampson dirupit, nec multis post annis in eadem villa, qua culpam commiserat, b excessit.

21 c Robertus Herefordensis Episcopus, præ ceteris contemporaneis Episcopis sanctissimi Wlstani familiaritati deditus erat, quem et vicinitate præsulatus attingebat. Remotis ergo sæpissime forensibus negotiis domesticum illi contubernium præstabat, delectatus vitæ illius puritate et innocentia; quem quamvis ante se extulerit, non tamen socialis amoris vinculum mors illius prolongata corrupit. d Decumberebat Wlstanus Wigornia beato jam proximus fini; Robertus in curia invitatus dumtaxat regalia placita transigens. Astitit ipsi in visu dicens omnino intelligibiliter: Si me vis videre vivum, festina venire Wigorniam, antequam obeam. Quo viso, petita a Rege licentia, venire festinabat concitus, nulli quieti sive die vel nocte indulgens. Metus enim pius præsigium, quod res firmavit, infuderat, ne non superstitem inveniret: longiusecule enim fuerat curia.

22 Et jam in mansione proxima Wigornia somno deditus, iterato videt Wlstanum dicentem: Nihil minus quam pius amor poscit fecisti: sed frustratus es desiderio tuo: jam enim migravi, tu modo, amice sodalis, vitæ tuæ consule, provide saluti, quia non longas moras post me facies in hac luce. Et ne phantastica visione te credas illudi, signum accipe: Postquam cras corpus, quod jam triduo tuum sustinet adventum, terræ mandaveris, dabitur tibi xenium ex parte mea, quod meum esse cognosces. Ita Pontifex expergefactus, viam peregit, Wigorniam venit, officium sepulturæ implevit, re omnibus relata.

23 Jamque vale dicto monachis, meditabatur discedere, calcitatumque calcaribus equus opperiebatur, cum Prior loci genibus ejus reverenter affusus prætendi xenium dicens: Accipite Domine, si vobis placet, amatoris vestri cappam anginis pellibus infultam, qua indutus equitare solebat; quæ et longum vestrum testetur amorem, et sanetitatis Domini nostri mereatur protectionem. Hoc ille audito, et munere recognito, impalluit, gelidusque cucurrit per ossa tremor: statimque dilata protectione, concionem monachorum accivit in Capitulum, lacrymis et suspiriis, quantum res exigebat, referens, quanta veritate somnium et factum quadrassent. Itaque omnibus sua morte commendata, discessit, de admonitione quidem latus, sed semper sancto timore sollicitus. Januario mediante Wlstanus transiit, nec Robertus Junium transcendit.

a Hic a S. Anselmo, anno 3, episcopus ejus, consecratus est Londini, XVII Kal. Julii Dominica, an. 1096, ut scribit Wigorniensis, unde refutes Godwinum, qui an. 1097, id eo die scribit contigisse, cum XVII Kal. Julii, hoc anno non incidit in Dominicum: at Dominica post jejunium quarti mensis consecratum constat ex Eadmero, qui aderat.

b Obiit Sampson III, Nonas Maii, die Dominica, ann. 1112. Ita Florentius.

c Sequentia sunt ex cap. sequ. de Episcopis Herefordensibus.

d Eadem narrat Harpsfeldius sec. 44, cap. 25.

ALIA VITA

Auctore anonymo,

edita a Jo. Capgrave et Surio.

CAPUT I.

Vita ante episcopatum.

Amabilis Deo Wolstanus in provincia Warevicensi oriundus, et in monasterio de Burgo litteris et officiis Ecclesiasticis instructus, Missam morose cantabat, aliasque orationes adjiciens, solis fidelium oblationibus contentus erat. Hic virgo existens, superflui portus semper expers, esni carniū indulgit: quibus tamen spernendis occasio talis fuit: Die quadam cum ad placitum quoddam exiturus, Missa celebrata cibum sumere statuit, apposita igni anea, nidor adustæ carnis nares celebrantis opplevit, odor mentem avocavit. Sed cum diu reluctans, cogitationem avertere non posset, juramentum ad Sacramenta quæ tractabat fecit, nullo se amplius pacto id genus cibi comesturum. Completa vero Missa, impastus ad negotium discessit.

2 Seculo tandem relicto, in monasterio Wigorniensis, in quo pater suus servierat a, monachus effectus, per omnia pene loci officia gradens, ad Prioratum ascendi. Jejunii, vigiliis et orationibus jugiter indulgit: super scamnum in ecclesia, libro, in quo orabat, capiti supposito, dormire consuevit. Nocte autem quadam ante altare in ecclesia orans, daemonem ad lactam eum importune provocantem, quamvis passione fatigatus, illum ter complexentis prostravit. Apparuit autem illi in forma servientis eujusdam de curia, quem postmodum quoties Wolstanus videret expalluit, ad cetera semper timore vacuus. Affirmabat enim se nescire, quid esset timor, qui pro fractura pontis equum nunquam descenderit; quin etiam in summitate fabricarum angustarum securus incederet.

3 Cum matrona quedam pulcherrima, nobilis ac dives, in concupiscentiam ejus, infanto amore ac illicito decepta, in tantum vexaretur, ut tentationi resistere non valeret, desiderium suum ei aperit, suspirando rogat et orat ut cubile suum, paululum b rigore postposito, ingredi dignaretur. Ille vero vocem funestam ulterius non ferens, sed sermone loquentis interrupto, et facto fronti crucis signaculo, dixit: Fuge fomes lasciviæ, mortis filia, vas satanæ: alapanque mulierculæ tanto nisu impexit, quod crepitus illisæ palmæ circumquaque auditus fuit. Sicque alter Joseph muliebrem lasciviam animo respuens, manu compecebat.

4 Solebat autem sedula devotione omni Dominica populo verbum Dei prædicare: quem Frater quidam increpans, solius asseruit esse Pontificis prædicare, monacho silentium et claustrum competere. Cui Sanctus respondit: Verbum Dei non est alligatum, nihilque Deo gratius, quam Christum annuntiare, populumque ab errore viæ suæ revocare; ideoque se non omissurum. Nocte sequente Frater ille ad tribunal ignoti Judicis in visione ductus, et cur servium suum objurgasset, redargutus, in pavimentum jussus est sterni et cædi. Lacrymæ vero in maxillis, et livores evidenter in scapulis evigilantis apparuerunt. Cujus calamitate motus vir Dei, benedictionem ei dedit, et statim sanitas ei rediit, omneque doloris vestigium conquievit.

5 Cum quidam de campanili præceps rueret, Wolstanus eminus stans et intuens condoluit, et signum crucis opposuit: casusque ruentis corpus non solum non attrivit, sed nec animum frigente sanguine, ut solet, hebetavit. Surrexit incolumis, suæ temeritati imputans quod eecidit, et Wolstani sanctitati quod evasis. Tribus in hebdomada diebus omnis cibi abstinens, perpetuo linguam cohibuit silentio: reliquis tribus

Wolstanus
plus,

castus,

esu carnis
abstinet:

fit monachus:

a

austere vivit

luctatur eum
dæmone:animo in-
trrepidus:lasciviam fe-
minam repe-
lit:

h

prædica:

ul reprehend-
entem, cæli-
tus punitum
sanitCrucis signu
labentem ser-
vit:abstinentia
adhibuit.

tribus

tribus porros vel caules elixos et panem hordeaceum comedebat.

a Deo accipere, ut in prima vita dicitur.
b Capp. rigore proposito inflexo.

CAPUT II.

Episcopatus miraculo assertus.

a 6..... Cumque electioni de se factæ ad consentiendum minime flecti posset, a viro Dei Wlino, per quadraginta annos incluso, acriter pro obstinantia correptus, divinoque oraculo perterritus, electioni consentit.

b 7 Cum enim Wilhelmus Rex litteraturæ insufficientiam et Gallici sermonis imperitiam prætendens, Wolstanum officio private niteretur, convocato concilio, jubet Lanfrancus Archiepiscopus venerabilem virum baculum resignare cum annulo. Vir autem Dei nec vultu mutatus nec animo, erexit se, et virgam pastorem manu tenens, dixit: Vere, Domine Archiepiscopo, vere scio, quia nec hoc honore dignus sum, nec huic aptus oneri, nec sufficiens labori. Sciebam enim hoc, cum me Clerus eligeret, cum Episcopi cogere, cum me Dominus meus ad hoc officium invitaret. Ipse auctoritate Sedis Apostolicæ in meos humeros hoc onus refudit, et per hunc baculum, me Episcopali gradu investiri præcepit. Nunc tu pastorem virgam exigis, quam non tradidisti: officium alimus, quod non contulisti. Et ego quidem insufficientiam meam non ignorans, et huic sanctæ Synodi sententiæ cedens, resignabo quidem baculum sed non tibi: sed potius ei, cujus eum auctoritate suscepi. His dictis, accedens ad tumulum S. Eduardi, et stans ante sepulchrum, dixit: Tu scis, Domine mi, quam invitus hoc opus susceperim, quoties subterfugerim, quoties me, cum quaererer, absentaverim. Faber, insipiens factus sum: sed tu me coegisti. Nam licet non deesset Fratrum electio, plebis petitio, Episcoporum voluntas, gratia Procerum; his tamen omnibus præponderabat tua auctoritas, tua magis urgebat voluntas. Et ecce novus Rex, nova lex, novus Pontifex, nova jura condunt, novas sententias promulgant. Te erroris arguunt, qui jussisti; me presumptionis, qui consensisti. Et tunc quidem falli potuisti, ut homo; sed nunquid modo, conjunctus Deo? Non igitur illis, qui exigunt, quod non dederunt; qui cum sint homines, fallere possunt et falli; sed tibi, qui delisti, et jam deductus in ipsam veritatem, ignorantia vel erroris tenebras evasisti, tibi resigno baculum: tibi curam eorum, quas mihi commendasti, dimitto: tibi secure eos committo, cujus ego merita non ignoro. Hæc cum dixisset, elevata paululum manu, in lapidem, quo sanctum corpus tegebatur, baculum infixit, dicens: Accipe Domine mi Rex, et cui liberuit, trade illum. Et exutus Pontificalibus, inter monachos ipse jam monachus simplex resedit.

8 Admirabantur omnes, cernentes virgam lapidi immersam, et quasi radicibus uteretur, non moveri. Cumque baculum tentantes, nulla ratione evellere possent, res defertur in Synodum, et d Gundulfus Roffensis Episcopus a Lanfranco missus ad sepulchrum accedens, eum baculum nullatenus movere valeret. Lanfrancus novitate miraculi stupefactus, una cum Episcopis et Rege ad tumulum properans, facta oratione, manum in vana ad eruendum baculum apposuit. Exclamat Rex, orat Pontifex, et ad Sanctum ait: Vere justus Dominus, et cum simplicibus graditur, et cum humilibus sermo ejus. Derisa est a nobis, frater, tua sancta simplicitas: sed eluxit quasi lumen justitiam tuam. Erravit in te judicium nostrum, et simplicitatem tuam Deo gratiam omnibus propalavit. Auctoritate provide, qua fungimur, ino Divino iudicio, quo convincimur, curam, qua te inconsultis eximus, iterum tibi committimus, et im-

ponimus. Ille autem impossibilitatem suam, et onus supra vires pretendens, asserit in loco sancto ministrum sanctum statuendum. Victus tandem precum instantia, coram omnibus ad sepulchrum accessit, e virgam manu tetigit, et mox manum ejus secuta, ac si molli luto fuisset impressa, desiliit. Lanfrancus ergo ad f pedes ejus provolutus, fatetur delictum, veniam implorat, dicens simplicitatem ejus Deo acceptam et beneplacitam, qui sapientiam hujus mundi stultam facit, ut fortia confundat, et gratiam infundat humilibus. g

a Potest hic aliquid deesse. Sursum ex Hogero Novedeno supplere
b Mirum est hæc omnia a Florentio Wigornensi, viri leviter perstricta a Malinesburien. Hæc Concilium post duo illa, quorum is meminit in Windsorum et Pedeca, habitum, et quidem in Westmonasterien. concilio, ubi sepulchrum erat S. Eduardi Confessoris. Irritatus fortassis erat Thomas, quod in priori concilio causa cecidisset. Harpfeldus in eodem concilio id gestum scribit, in quo Stigandus reductus in ordinem est. At Westmonasterien. an. 1074, id factum scribit. D. Wlstanus, inquit, per Lanfrancum Archiepiscopum iniuste depositus, miraculo restituitur etc. Mathæus Paris an. 1075. Polydorus Virgilius 1078. Hauolphus Ferunt de isto Wlstan, quod cum semel Willelmus Conquerstor, litteraturæ insufficientiam, et Gallici sermonis carentiam prætendens, eum private intenderet, ut sic aliquem Normannicum loco ejus subrogaret; ille arrepto baculo pastorali ad pedes S. Eduardi Regis nuper defuncti accessit: in solida petra ita delixit baculum, ut a nemine avelli posset, donec ille ad Regem rogatum baculum resumeret. Onerat autem Regi dum baculum illegeret. Melior te huic mihi dedit, cui et terendo, avelle si potes
c Sursum vult legendum monent
d Hic monachus Brevensis fundatissimus an. 1070 Arnoste, sine Ernesto, mortuo, subrogatus est Lanfranco, ut habet Wigorn. et Endoverus, obiit 7 Martii 1108, ubi ipso S. Anselmo scriptus.
e Paris scribit Wlstanum accessisse ad tumulum et dixisse. Jam Domine mi Rex, cujus me commisi iudicio, et cui baculum, quem commiseras, resignavi, quid nunc tibi placet ostende. Servasti dignitatem tuam, purgasti innocentiam meam, et si adhuc de me tua sit antiqua sententia, redde baculum; vel si mutata est, cui tradatur ostende
f Paris et Harpfeldus scribunt, Regem quoque eccliam prætulit
g Adit Paris: Tunc Rex Willelmus amice cognati sui S. Eduardi inflammatus, sanctissimum ejus sepulchrum auro et argento fabricatum miro studio decoravit.

CAPUT III.

Virtutes et miracula.

Mulierem quandam a demonio vexatam, per camporum devia spiritus impetu vagantem, sua benedictione valetudini pristina restituit, ac præcepit, ut non Wolstanum, sed Deum benediceret, virtutes amaret, pudicitiam non perderet, ne deterius ei aliquid contingeret. Mulier ejus monita sequens, in sanctimoniali habitu placentem Deo vitam egit.

10 Dæmoniacus quidam, ferreis catenis posti alligatus, tanta vocum variarum confusione locutus est, ut ex uno ore quasi exercitum loqui crederes. Viso autem Pontifice, totis intremiscens membris, stridebat dentibus; patulo rictu sputa evomens, magno hiatu obstrepere coepit. Tanto incommodo Sacerdos impalluit, et expansis in cælum manibus oravit, et infirmus statim convaleuit.

11 Leprosus quidam visu horridis, carne maculosus, aqua lotionis manuum sancti viri in balneo posita se lavit, et pustularum continuo tumor resedit, lethiferum vitus effluxit, omnisque caro in puerilem puritatem brevi refloruit, et impetigine et scabie capitis abolita, cæsaries capillis succrescentibus reformatur.

12 Gunnildis sanctimonialis, Regis Haraldi filie, tumor infestus oculis invasit, et moles palpebrarum visum obducens, massa carnea opplevit: suscepta vero Episcopi sancti benedictione, dejectis et erectis palpebris, lucem serenam Virgo consequitur.

13 Elsinus Regis Eduardi quondam minister, ad consecrandam ecclesiam Episcopum precibus advocavit. Erat autem in comiterio arbor nucæ, patulis frondibus umbrosa, quæ luxuriante ramorum amplitudine humibus officiebat ecclesie. Solebat autem vir ille aleis et epulis sub eadem arbore vacare: et

EX CAPRANO. ipse id deinde resumit.

e

f

g

sancti energumena,

allatum.

leprosum.

credentem.

arborem maledictione exsciscit

enim

a

b

In Synodu jubetur cadere Episcopatu

sedum jactantur cadere Episcopatu

quod avertit non potest d

EX CAPORAVIO.

cum jussisset eam Episcopus abscindi, maluit ecclesiam non dedicari, quam arborem inde penitus deponi. Vir ergo sanctus maledictionis jaculum in arborem offensum intorsit, et illa quasi vulnerata, paulatim sterilescebat, radicitus exaruit, et fructu caruit. Exacerbatus inde dominus, eam abscindi jussit, et dixit: Nihil Wolstani maledictione amarius, nihil ejus benedictione dulcius poterit inveniri.

Quosdam a naufragii periculo liberat absens.

14 Cum quidam de Anglia versus Hiberniam navigarent, mutata cœli clementia, flavit spiritus procellæ, inhorruit fragor ventorum, factaque est tempestas valida. Diruptis rudentibus et malo effracto, invocato S. Wulstani suffragio, quidam in ejus effigie apprensus armamento consolidat, rudentes coaptat, et ut animos revocarent exhortans, erigerent antennis, quia tranquillitatem daturus esset Dominus. Et confestim serenitate reddita, mare tranquillum efficitur.

Ornatum vestium respuit.

15 Vilioribus indifferenter utebatur pellibus, magis tamen agninus frigus depellens. Unde et cuidam suggerenti, ut pelles saltem catinas admitteret, ait: Crede mihi, cantari non audevi, Catus Dei, sed Agnus Dei: ideo agno volo calefieri. Legebantur ad mensam ejus ædificationum libri, cunctis interim summum præstantibus silentium. Quiete vero epulis data, ut cœlestem impartiret alimoniam, quibus ministraverat corporalem, lectionem patria lingua exponebat. Cum vero post prandium secundum morem potus porrigeretur, ipse aquam puram, solo ministro conscio, sumere consuevit. Primis quidem annis meram hauriebat aquam; confectus senio, vino vel cerevisia mixta.

parcus potio- nis

16 Disciplinam domus suæ tam in laicis quam in clericis severissime exercens, legem statuit, ut omnes tam Missæ quam omnibus Horis interessent. Custodes ad hoc constituit, ut nullum impune ridere sinerent: alioqui aut potu eo die caruit, aut palma ictum ferulæ excepit. Laicum nullum de suis quoquam misit, cui non preces septies in die dicendas injungeret, hoc asserens, ut sicut clericus septem Horas, ita laici septem orationes Deo libarent. Si quis ante eum juraret, statim ferulæ vindicta sequeretur. Indigne ferebat, si quis coram eo aliorum vitam roderet, vel carperet mores; quoniam hoc summæ malitiæ deputabat.

familia eura- ram gerit:

17 Noctibus autem post modicum somnum surgens, psalterium dicebat; nonnumquam solus, ne aliorum quietem impediret; quandoque cum socio, quem ceteris vigilantem deprehendit. Et cum somnolentiam ejusdem Fratris nutu nocte quadam argueret, et ille oscitabundus et invitus resideret, cum corpus quieti daret, magna vi per visum concussus, flagris caesus, inconsulte temeritatis pœnas pertulit. Dat postremo fidem, quod nunquam ulterius virum Dei a bono opere impedire præsumeret.

noctu orati,

18 Missas duas ad minus quotidie audire, et ipse tertiam cantare solebat. Ascenso equo, psalterium incipere, nec pausam nisi ad finem facere consuevit. Ejus cubicularius præsto eleemosynam deferebat, nulli egentium denegatam. Ubicumque jaceret, staret vel ambularet, semper in ore psalmus, semper in corde Christus. In singulis villis suis habebat cœdulas, in quibus se a mane post Missam inclusit, donec Clericus pulsatione ostii, tempus prandii vel Horarum nuntiaret. Quando erat Wigornie, Missam majorem loco hebdomadarii quotidie fere cantabat, a quo, a ut dixi, officio pro episcopatu resignando noluit absolvi. Collationi monachorum interfuit, et confessione dicta, et benedictione data, ad sua rediit.

et in itinere,

semper pic- tati intentus.

a

Ecclesiam novam construit.

19 Dum semel monachi sui ad majorem ecclesiam migrarent, quam ipse construxerat, et videret ecclesiam antiquam destrui, quam S. Oswaldus construxerat, lacrymas fudit. Super quo modeste redargutus, quod potius gaudere deberet, quod se superstiti tantus honor Ecclesiæ suæ accidisset, quod multiplicatis

monachis ædificia auferentur, dixit: Ego longe aliter intelligo, quod nos peccatores et miseri opera Sanctorum destruimus, ut nobis laudem comparemus. Non noverat illa ætas pompatica construere, sed sub qualicumque tecto seipsum Deo immolare, subjectosque ad exemplum atrahere. Nos et contra nitimur, ut curam animarum negligentes cumulemus lapides.

20 Dum semel S. Wolstanus sermonem de pace faceret, et multi ad concordiam redirent, unus inter eos nullo suasu, nec etiam Episcopo rogatu, pro fratre necesse homicidæ veniam potenti indulgere voluit. Huic in medium adducto, dixit Episcopus: Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Constat enim, quod pacifici, sunt filii Dei et beati; discordantes, sunt miseri et filii diaboli. Illi igitur, cujus es, te committo, et trado carnem tuam satanæ. Statim ille mancipium hostile effectus, dentibus stridere, spumas jacere, caput rotare cepit. A Wolstano demum sanatus, cum pacem adhuc repudiaret, iterum et tertio arreptus est, quousque ex corde injuriam et offensam remitteret.

Notentem inimico ignoscere; tertio a diabolo arreptum, tertio sanat.

a Hinc videtur conjici posse hanc vitam ex alia prolixiore contractam.

CAPUT III.

Vaticinia, mors, miracula.

Alwinus quidam apud saltum Malverniam anachoretice degens, desiderio Hierosolymitani itineris sæpius atlatus erat. Quod cum Wolstano panderet, dissuadens Episcopus, dixit: Desiste, sodes, Alwine: crede mihi, mirareris, si scires quæ per te Deus facturus sit. Acquiescens ille, in loco illo ad numerum tricenarium monachos congregavit, et Malverniam monasterium fundavit.

Prædicitur cuidam futura;

22 Quidam nomine Fewlfus, dum sæpius eadem peccata Episcopo panderet, ait Episcopus: Opportunitas, ut video, latronem facit; ideo consulo ut monachus fias: et sic vitiorum importunitate carebis. Cum vero ille pro rigore ordinis hoc nerneret: Vade, inquit, monachus fies, velis nolis. Tandem ille senescens, et apud Malmesbiri tonsuratus, quoties dictum Wolstani menti ingessit, mitius se habuit.

alteri cum futuram monachum;

23 Dum alumni sui Nicolai caput palparet, qui jam juvenis a calvescere cepit, ait ad eum: Puto, fili, quod cito calvus eris. Et ille: Quare Pater non tenes crines meos? Cui Episcopus: Crede fili, quamdiu vixeris, residui non deficient. Et factum est ita. Hebdomada namque illa qua Episcopus obiit, omnes capilli ejus ita evamerunt, ut quasi nudam cutem relinquerent.

a puero calvitium, quod ad senectutem impedit.

24 Anno autem Domini b millesimo sexagesimo septimo, Episcopatus sui tricesimo quarto, ætatis suæ octogesimo septimo, quarto decimo Kalend. Februarii defunctus seculo, vivere cepit in Christo. Annulus autem, quem in consecratione acceperat, nullis annis digito ejus hæerere non potuit, et crebro lapsus, nunquam amissus fuit. Quippe caro digitorum ita exinanita fuerat, ut vix pellicula ossibus inhæreret. Fertur enim sæpius ipsum dixisse: Annulum, quem sine ambitu suscepi, inseparabilem mihi in humum portabo. Post obitum ejus quidam amanum digito subtrahere in vanum tentaverunt: ita enim pellis plena, protuberantes articuli, nervorum integritas restituta videbantur mortuo, quæ præ abstinentia exinanita fuerant vivo. Elapsis autem post obitum ejus annis c centum, dum transferretur corpus ejus, et in scriinio pretioso collocaretur, repertum est una eum vestimentis Pontificalibus integrum et incorruptum.

b Moritur.

Annulus mortuo avelli nequit.

25 Inter multa vero miracula pro famulo suo a Deo patrata, mulierem quinque annis incurvatam ac inclinatum, huiusmodi acclivem, curavit, linguam pueri a noverca abscissam reparavit: cæcos quinque illuminavit; dæmoniacos quinque sanavit: mutis quatuor loquelam reddidit: mortuos tres resuscitavit: lepro-

c Corpus post 100 annos intactum corruptum. Miracula.

ſos duos mundavit : et hydropticis duobus sanitatem contulit. Infra triduum vice quadam triginta quinque variis morbis oppressi, salute consecuta, gratias Deo et Sancto ejus referebant.

26 Oculos juvenis cujusdam, ab remulis effossos, et in campum projectos sanavit. Non autem illi proprios restituit, sed novas et modicas in fossarum profunditate pupillas tamquam duas posuit prunulas, et quas varias habuit a natura, nigras recepit ex gratia. De die autem in diem usque, ad quantitatem creverunt. Testiculi ejusdem juvenis ab eisdem remulis a folliculis suis eruti et præcisi, longiusque projecti, eidem sunt restituti; vulneraque omnia, diversis corporis locis recepta, in momento sunt curata. Juvenis iste, Thomas nomine, cum pecuniam multam

congregasset, quædam domina nutuo pecuniam ab eo recepit, et tandem ad fornicium cum ipsa allexit. Qui tandem compunctus, cum digne commissio satisfecisset, illa contemptam se dolens, et repulsam erubescens, quemdam iniquum et malefactorem in maritum assumpsit, et ad supradictum opus nefarium eum sua instigatione allexit.

a *Sanctus canescere : ostendat ut ex sequentibus patet.*

b *Fædus error : Leye 1093, nec aliter auctor scripsit, secum aliquam ipse pugnaret, non modo cum Florentio qui plerisque Wulstoni rebus interfuit. Num qui potest a Laufranco de eo in ordinem redigendo nota esse questio, ut cap. 2. dicitur, si anno 1067 obiit, quarto anno antequam ipse Laufrancus Archiepiscopus fieret. Quod mirum est non animadvertam in Gerardo Joanne Vosso. c Ergo hic auctor multo Florentio ejusque continuatore et Malmesburiensi junior est. Facta est Translatio, ut supra diximus, 123 annis a morte, anno 1218.*

DE S. HENRICO MARTYRE EPISCOPO USPALENSI IN SUECIA.

Divus Henricus Septimus Ecclesie Upsalensis Episcopus fuit, totiusque Finlandie Apostolus et Patronus; cujus eximia pietas publico cultu consecrata, ita *Joannes Magnus Gothus lib. 1, de ritus Pontis. Upsal. cujus et ipse Sedis Episcopus erat. Est Upsala Sueonum metropolis, Regum quondam Sedes, qui nunc Stockholmia, haud inde procul, degunt. At Finlandia, utriusque Plinio Finningia dicta, (ceteri pleraque exemplaria Elingia habent) peninsula est vastissima, Codano sinu quo versus medium diem Livonium, quoque ad Occasum Suecicum respicit, præcincta; Finnis, sive Fennis, bellicosus hominibus habitata.*

2 Colitur S. Henricus officio duplici XIX Januarii, ut patet ex veteri Missali Suedico, quod penes nos est, in quo Missa propria extat inque ea ante Evangelium hymnus de illo rhythmicus, quem sequentiam vocant. De eo Molanus in *Addit. ad Usuardum*: In Suecia B. Henrici Archiepiscopi Upsalensis et Martyris anno 1131, qui convertit Finlandos. *Eum quoque memorat Carthusianus Colonensis in Addit. ad Usuard. Martyrologium Angliænam, Canisius, Ferrarius, Galesanus; sed enorme in hoc mendum corrigas oportet: Upsali in Suetia, inquit, S. Henrici Episcopi et Martyris. Is Anglus, Upsalensis Ecclesie Episcopus factus, una cum Henrico Suetie Rege, viro sanctissimo, in Belgas fidei propagandæ causa sanctus, ejus rei nomine a nefario quodam homine contrucidatus est. Quæ alia regio Europe florentior tunc erat Christianæ pietatis laude, quam Belyca nostra, cujus varii Dynastæ victicia per Syriam aliasque Orientis provincias arma circumferebant? Finnos scribere voluit Galesanus, et S. Ericum Regem, non Henricum.*

3 MS. Florarum XX Januarii S. Henrici nativitate signat: Natale S. Henrici Upsalensis Archiepiscopi et Martyris, rursusque XIII Decemb. In Suetia depositio S. Henrici Episcopi. Ast XVIII Junii in ante scripto Missali Suedico agitur ejus Translatio officio duplici. Sepultus est, inquit *Joannes Vastomus in Vite Aquilonia, in loco Finlandie, qui Nonsis dicitur, cujus cenotaphium plurimum illustraverat Episcopus Abogensis Joannes Petri sub anno Domini 1370. Caput tamen et Brachia Abogicæ visuntur, nunc ferro, olim etiam argenteo inclusa per Episcopum Abogensem Olavum Tunasam. Relatus est in numerum Sanctorum ab Adriano IV anno 1158, quo tempore facta est Sedes Episcopalis ab eodem Pontifice, cum antea fuisset Ecclesia Revelamensis primaria. Est Aboga, sive Aboa, vulgo Abo, Finlandie Episcopalis civitas in Meridionali ejus plaga, qua ad Occidentem vergit. Nonsis in Occidentali eodem latere, sed Boreali.*

4 *Queritur Joannes Magnus, libro ante scripto de Episcopo Upsalensibus, S. Henrici tumbam, in qua sacrosanctæ ejus reliquæ conditæ erant, ablatam et*

profanatam suo tempore, abjectis quam indecenter sanctissimi Martyris cineribus, in quibus habitare dignatus est Spiritus sanctus; a quibus in eam provinciam fluxerant divina eloquia; a quibus tot virtutes et miracula facta. Pluribus in eam Finnoꝝ ingratitude et impietate invehitur.

3 *Vitam S. Henrici descripserunt Rusweydnus noster ex MS. monasterii S. Pauli in Sonia silva, sive Rubæ-vallis, Canonicoꝝ regularium; unde eundem accepit vulgavitque in Vite Aquilonia Joannes Vastomus. Auctor Henrici æqualis non fuit, qui num. 10. ordinis Minorum meminert. Agit de S. Henrico Barroꝝ tom. 12, an. 1148. Thomas Bosius de signis Ecclesie lib. 4, cap. 1. Olavus Magnus lib. 4, cap. 18. Joannes Magnus historia Gothoꝝ lib. 19, cap. 3.*

VITA

Ex MS. monasterii Rubæ-vallis.

Regnante illustrissimo Rege a S. Erico in Suecia, venerabilis b Pontifex B. Henricus de Anglia oriundus, vitæ sanctitate conspicuus, et nervorum honestate præclarus, Upsalensem regebat Ecclesiam. Quibus quasi duobus magnis luminaribus populus terre illius ad veram Dei notitiam et cultum magis magisque illuminabatur jugiter et informabatur. Sanctus autem Rex insiguem Pontificem vitæ et moribus, Ecclesiasticæ dignitatis culmine præpollentem, veri amoris complectebatur affectu, et speciali familiaritatis gratia plurimum honorabat.

2 Felix patria, quam divina majestas concesserat talium ac tantorum rectorum, eo tempore, moderate gubernari. Non erat tunc timendum, quod regnum in se divisum dissecatione sua desoleretur; dum ad gloriam Dei, et justum tranquillumque regnum subditorum, capita populorum tam concorditer convenirent. Edificabatur illo in tempore Ecclesia crescens in templum Dei: rectificabantur e leges, quas simplex antiquitas vel minus recte considerat, vel perversitas malignorum obliquaverat: studebatur paci et justitiæ subditorum: lapi rapaces dentes venenatos in insontes anere non audebant, cum Rex sedens in solio suo intuitu suo omne malum dissiparet, et bonus pastor viriliter super custodiam gregis sui vigilaret.

3 Cum vero plebs Finlandie, tunc cæca et crudelis gentilitas, habitantibus in Sueciagravia damna inferret; sanctus Rex Ericus assumpto secum ex Ecclesia Upsalensi d B. Henrico Præsule, collecto exercitu contra nominis Christi inimicos expeditionem dirigit. Quibus potenter fidei et suo dominio subjugatis, baptizatisque plurimis, et fundatis in partibus illis Ecclesiis, ad Sueciam cum gloriosa victoria re-

146 meavit

QUGA
AN. 90 L.
XIX JAN. VIII

S. Henrici
Upsalensis
Episcopi

al. 100

Volunt
1000. 100

S. Henrici
Translatio

1000

1000
1000

Vita

a
b
S. Henricus
Upsalensis
Episcopus.

S. Erico
venerabilis

regno utilis
c

Fructus a
S. Erico
venerabilis
prædicat
d

EX. MES.

meavit. Beatus autem Henricus vine Domini custodem se divinitus constitutum considerans, ad irrigandum imbri cœlestis doctrinæ novellas neophytorum plantulas, ad corroborandum Dei cultum in partibus illis audacter remansit; non intuens sese quibuslibet adversitatibus exponere, ut possit gloriam Dei dilatare. O quantus fidei fervor, quantus divini amoris ardor altare aureum devotissimi Pontificis accendat; qui postpositis opulentis rerum, et amicorum solatiis, ac Upsalensis Archiepiscopatus sede sublimi, pro paucorum et pauperum ovium salvatione multis se mortis periculis exponebat; illum nimirum imitatus pastorem, qui relictis nonaginta novem ovibus in deserto unicam errantem sollicitè requisivit, et inventam ad ovile propriis impositam humeris reportavit.

*Occiditur ob
censuram Ec-
clesiasticam
homicidæ in-
tentatam.*

4 Cum vero ædificationi et confirmationi Ecclesiæ Finlandensis prudenter et fideliter insudaret, accidit ut homicidam quemdam ob ipsius facinoris enormitatem vellet corrigere disciplina Ecclesiastica; ne facilitas nimia veniæ incentivum delinquendi præberet. Quod salutis remedium vir ille sanguinum contempsit, et in suæ damnationis augmentum convertit, odio habens eum salubriter arguentem. In ministrum itaque justitiæ ac suæ salutis zelatorem funestus insiliit, ipsumque crudeliter trucidavit. Sicque Sacerdos Domini acceptabilis hostia divinis oblata conspectibus, pro justitia occumbens, templum supernæ Jerusalem cum gloriosa palma triumphi feliciter coronatus introivit.

e
*Mors ejus ca-
litas vinti-
centa :*

5 Postmodum ille scelestus viri Dei occisor tollens de capite sancti Pontificis *e* birretum, quod gestare consueverat, imposuit capiti suo: et regressus domum, ac de commisso flagitio se jactans præsumptuose quod ursum prostravisset, per hoc significans occisionem beati viri, lætabatur quod male fecisset, et exultabat in rebus pessimis. Dum autem birretum, quod in suo capite posuerat, amovere tentaret, cutis et caro birreto adhererunt, et illa insimul a testa capitis amovebat. Congrua profecto divinæ ultionis vindicta; ut tali pœna miserabiliter torqueretur, qui non est veritus Christum Domini truculenter impetere, et occisum spoliare.

*Reliquiæ re-
pertæ.*

6 Defuerat corpori sancto digitus annularis, per sicarium illum nefarie, dum promiscua vulnera infligeret, amputatus: nec facile propter nivium copiam, (brumali enim tempore scelus commiserat) etiam adhibito studio reperiri poterat. Verum ineunte vere, nive circumquaque et glacie resoluta, indicio corvi crocitantis, volucris alioquin cadaveris nimium appetentissimæ, ut hujus miraculi vis major effulgeret, proditus ac religiose de terra sublatus et asservatus est.

*Ejus meritis
suscitatus
mortuus,*

7 In villa Kaysalum pater et mater, cum filium mortuum parturiret, et præpararent ad involvendum, B. Henrici patrocinium invocabant. Cunque Sancto pro eo fecissent votum; qui jacebat mortuus mox revixit.

item alia,

8 Filia Anthonis de Banio, Lucia nomine, cum defuncta a parentibus plangeretur, ad invocationem B. Henrici subito restituta est vitæ pariter et saluti.

*de pulsa agri-
tudo,*

9 Mulier quædam per triennium languore gravi detenta, S. Henricum invocavit: et siue mora plene convalescit.

dolor capitis:

10 Frater quidam Ordinis Minorum, Sacerdos et prædicator officio, per sex annos passus est dolorem

capitis vehementer. Qui in profecto B. Henrici votum fecit, quod si a passione illa liberarentur, ante corpus Sancti in signum gratiæ sibi factæ caput de cæra factum suspenderet, ac Martyrem deinceps in reverentia majori semper haberet: qui a longo languore fuit protinus liberatus.

*contracta sa-
nata :*

11 Quædam mulier habens unum pedem graviter contractum, vovit peditando visitare reliquias B. Henrici, si tamen meritis ejus curationis beneficium obtineret. Quæ mox ab illa contractione fuit misericorditer sanata.

*cæca illum-
nata.*

12 Quædam mulier gravem cæcitatem passa per annum, peregrinationem vovit: et invocans S. Henricum, visum recepit.

*Morta susci-
tata.*

13 Cum filia primogenita servitoris cujusdam Ecclesiæ letali infirmitate laboraret; pater dolens diversis Sanctis pro curatione filiæ suæ votum fecit: nec affuit remedium. Cum autem filiam ad terram deposuisset mortuam, præ fatigatione ac morore velut obdormienti, quædam persona spectabilis ei in visione dixit: Quare non invocas S. Henricum? Cui evigilanti quædam mulier protractæ ætatis, quæ assistebat, dixit: Fac votum S. Henrico, ipse enim vult habere votum tuum. Vovit ille, quod filia sua annis singulis semper vigiliam ipsius Martyris jejunaret, et corpus S. Henrici cum oblationibus visitaret; et ipse ac mater puellæ usque ad annos discretionis ipsius puellæ pro ea votum compleret. Quo voto facto surrexit puella, sanitati plenæ restituta.

f
*mare sedu-
tum.*

14 Quidam homines in captura *f* phocarum in medio maris existentes, quassati nimia tempestate, personarum perditionem, et amissionem rerum timentes, S. Henricum invocaverunt. Et continuo tranquillitas facta est in mari, et ipsi mortis periculum evaserunt.

*pusillus blas-
phemus, dein
sanatus,*

15 Gudmundus famulus Domini Alnensis cum venisset in *g* Westgotiam ad Sacerdotem quemdam, et sero post cœnam hibernis memoriam S. Henrici, Sacerdos hoc audiens derisit, et dixit: Si ille est Sanctus, irascatur mihi, si potest. Sequenti vero nocte jacens in lectulo, nimio cœpit cruciari tumore corporis et dolore: et intelligens ob derisionem quam optaverat advenisse iram, prædictum Gudmundum vocavit: et votum fecit, quod vigiliam ejus celebraret omnibus diebus vitæ suæ. Qui continuo fuit meritis S. Henrici viri Dei liberatus.

g

16 His et aliis quamplurimus signis et prodigiis mirificavit Dominus Sanctum suum, et colendum ac venerandum exhibuit universis.

a S. Erii *Regis et Martyris acta dabinus 18 Martii.*

b A Nicolao Anglico, qui post Adrianum IV, Pontifex fuit, tunc Eugenii III. *Legato consecratus est* S. Henricus anno 1148, ut Joannes Magnus lib. 18, cap. 18, utque ex eo Baronius ad eum annum num. 40. *Ex Anglia in Suetiam venisse eum pro lucrands Christo animabus scribit idem Magnus lib. de Pontif. Upsal. et in histor. Goth. summe eruditionis Pontificem vocat.*

Leges S. Erii.

c *Leges S. Erii laudat Jo. Magnus, ad quas, inquit, etiam nostris temporibus injuste oppressi, perinde atque unicuique innocentie suæ presidium confugiunt: tamen si nimis frustra ab illis Leges aliquas implorant, qui præter violentiam et rapinas nihil aut parum didicerunt: qui tamen non raro suam tyrannidem Divi Erii legibus perperam adductis confirmare non erubescunt.*

d Ad cujus, *inquit Magnus, consilia et piæ exhortationes plus Rex omnem vitæ suæ cursum ordinavit, et paullo post: Inter cetera autem piæ exhortationis consilia Henricus animam optimi Regis ad illam magnam et memorabilem militiam in Finlandos idololatrias, pro dilatanda fide Christiana induxit.*

e *id est, pileolum.*

f *id est, vitulorum marinorum.*

g *id est, occidentalem Gothiam, ubi Scara urbs Episcopatus.*

XX JANUARI.

SANCTI QUI XIII KAL. FEBR. COLUNTUR.

S. Clemens Presbyter, Lugduni in Gallia.	S. Condeus,	} Martyres, Nicomediae.
S. FABIANUS Papa, Martyr Romae.	S. Ursus,	
S. Bassus,	S. Florus,	
S. Eusebius,	S. Felix,	
S. Eutychius,	S. Marcia,	
S. Basilides,	S. Chelidonia,	
S. SEBASTIANUS, Defensor Ecclesiae Romanae, Martyr.	S. Cyriacus Martyr, Nividuni.	
S. Neophytus Martyr, Nicæe in Bithynia.	S. Euthymius Magnus, Abbas prope Hierosolymam.	
S. Innas,	S. Petrus Telonarius, Constantinopoli.	
S. Pinnas,	S. Fechinus Abbas, Fourrii in Hibernia.	
S. Rimmas,	S. Maurus, Episcopus Casenae in Italia.	
S. Leonfius,	B. Benedictus Eremita Ord. Vallis-umbrosae, in Etruria.	
S. Cyriacus,		
S. Vitus,		

PRÆTERMISSI VEL IN ALIOS DIES REJECTI.

- S. Honorati Episcopi Arelatensis Translatio hoc die facta traditur, et refertur a Saussaio in Martyrologio. De ea egimus post ejus vitam *xxvi Janu.*
- S. Marius, } Martyres Romae. *Usuardus, Ado, Ral-*
 S. Martha, } *launs, Notherus, et alii. Eorum solen-*
 S. Audiflux, } *nitus ob SS. Fabianum et Sebastianum festi-*
 S. Abachum, } *ritatem præoccupata, agitur xix Janu.*
- S. Henricus Episcopus Upsalensis in Suecia, Martyr. *MS. Florav. De eo egimus *xix Janu.**
- S. Polychronius Martyr. *Carthusiani Col. in auctario ad Usuardum. Celebratur S. Polychronius Episcopus et Martyr in Perside, xvii Febr. adius Presbyter et Martyr vi Decembris, an alteruter horum laud nobis liquet.*
- S. Irenes ecclesiae Constantinopoli Eucenia celebrata hoc die, ut ex S. Marciiani magui (Economii) vita patet *x Janu. cap. 5, ann. 21.*
- S. Theophorum Confessorem in Palestina habet Ferrarius, citatque Menologium Græcorum; sed perpetuum illud intellet: est enim S. Euthymius Magnus, Theophorus, sive Deifer, appellatus.
- Dagobertus I Rex piissimus, refertur hoc die a Molano, sed sine Sancti titulo; neque iis ab Ecclesia haecenus illi attributus, ut *xix Janu. dirimus.*
- Lucidus Ficoelensis Episcopus refertur hoc die a Menardo, sed titulo tantum Venerabilis; licet lib. 2, Observat. discrete Beatum appellet et fuit vere illius felix obitus, quem Johannes Diaconus narrat lib. 4 Vita S. Gregorii cap. 90 et 91.
- Christianus secundus Abbas monasterii Scotorum Herlijodi, a Davide Camerario etiam Sanctus appellatur, referturque hoc die, ab aliis laudatur, sed a nemine, quem quidem legimus, in albo Sanctorum conscribitur.
- Daniel tertius Abbas Camberonensis in Hannonia, refertur hoc die ab Arnolfo Raissio in Auctario ad Natales Molani, et Chrysostomo Henriquez in Menologio, et ab hoc Beatus appellatur. Saussaius Pius accenset.
- Desiderius Morinorum in Belgio Episcopus, ab eodem Raissio Beatus nuncupatur. Nobis id non constat. Quamloque tamen ad ejus et Danielis Abbatis sepulchrum caulex a quibusdam, quasi ad publicam venerationem, accensæ sunt, in monasterii Camberonensis ecclesia, ubi ambo jacent.
- Galterius Abbas Cistercii XIX, refertur hoc die in Kaleulario SS. et BB. Ord. Cisterc. et in Menologio Chrysostomi Henriquez, atque utrobique Beatus appellatur. Saussaius inter Pios censet.
- Caducanus Episcopus Banchorensis in Wallia, hoc die commemoratur Beatusque scribitur a Ferrario; a Chrysostomo Henriquez xvii Junii Beatus a Davide Camerario xx Junii Sanctus. Vir fuisse traditur eruditus et pius, et Gregorii IX, Pont. Max. permissu abdicasse episcopatum, ac monasticam vitam egisse in canobio Durensi, sive Dorensi, vulgo Douvre, in Herefordiensi Comitatu ad Dorum flumen, at nemo tradit, antiquitus Sanctis odnumeratum.
- Smaragda, sive Enstochium, Messanenensis virgo sanctissima, hoc die obiit anno 1491, feria quinta ut testatur Marcus Ulyssipponensis Chronic. Ord. Minor. par. 3, lib. 7, cap. 7 et Cæsar Lanza Eques Messanenensis in ejus vita, quam Italice edidit anno 1605, ac Beatam uterque appellat, uti et Bæronius in Annalib. Sylvester Maurolycus in Oceano Relig. Octavianus Cajetanus noster, Ferrarius in generali Cat. hi duo 22 Janu. eum referunt, Arcturus Monasterius in Martyrol. Francisc. 13 Decemb. Nobis uocatum compertum est an Celitum honores ei ab Ecclesia decreti sint, etsi plurima illius narratur miracula. Vitam Latine scripsisse traditur Franciscus Maurolycus, quam necdum vidimus.
- S. Eugenius, } Martyres. Meusa, in quibus, ni fallimur, uideri
 S. Candidus, } omnino, eademque piissi
 S. Valerianus, } memorantur, uti et in Mo-
 S. Aeylas, sive Aquila, } lani ad Usuardum auctario *xxi Janu.*
- S. Meinradus anachoreta Angiensis. *M. Kaleulorium SS. Ord. S. Benedicti. De eo agemus xxi Janu.*
- S. Vincentius in Hispaniis. *MS. Martyrol. S. Hieronymi. Est is fortassis celeberrimus ille, de qua *xxii Janu.**
- S. Joannis Chrysostomi secundum exilium. *MS. Florarium, an id hoc die illi irrogatum sit, disquiremus ad ejus vitam *xxvii Janu.**
- S. Tarsus, } *MS. S. Hieronymi. Infra, cum de*
 S. Leucius, } *S. Cyriaco Nreduicensi est sermo,*
 S. Gallinicus, } *conjectamus hos esse Thyrsum, Leu-*
 S. Marcia, mater SS. Marcelliani et Marci refertur hoc die a Silvano Ruzzo tom. 1, de sanctis mulieribus. De ea agit in Vita S. Sebastiani. Colitur *ii Julii.*
- Cruceis vivificæ pars hoc die Gandavum allata anno 1187, atque in S. Michaelis arce collocata. Mentionem ejus facimus, cum de Exultatione ejusdem sanctæ Crucis agemus *xiv Septemb.*
 S. Elbedæ

EX VARIIS.

S. Elfreda Virgo, Rumseiensis in Anglia Abbatisa, refertur hoc die in *Martyrologio Anglicano et Ferrario*. Obiit, quo die eam quoque Menardus consignavit
XXIX Octob.

S. Solutor, S. Adventor, S. Octavius, } Martyres e Legione Thebæa commorantur hodie a Molauo, Bellino, Ferrario, Galesimo, Maurolyco, Felicio. De iis agemus cum *Martyrol. Rom.* xx Novemb.

DE S. CLEMENTE PRESBYTERO, LUGDUNI IN GALLIA.

SEculo III.
XX JANUARI.S. Clementis
natalis,

Illustris Galliarum Doctor, Lugdunensis Ecclesie Antistes S. Irenæus, cujus natalis agitur XXVIII Junii, præclaros habuisse discipulos complures traditur, interque eos Clementem Presbyterum, de quo vetustissimum S. Hieronymi *Martyrologium XIII Kal. Februarii*: Lugduni Clementis Presbyteri. Galesinius: Lugduni S. Clementis Presbyteri et Confessoris. Meminerunt illius quoque Molanus, Canisius, Ferrarius.

2 *Plenius Saussains*: Ipso die Lugduni S. Clementis Presbyteri, qui B. Irenæi Episcopi et Martyris discipulus, ab eo ob insignia scientiæ et pietatis merita presbyterii honore exornatus, sacerdotalis officii munia sub eo, pleno spiritus Apostolici vigore, obiit. Illo autem sub Severo diro Cæsare ob pietatis

assertionem et gregis tutelam obruncto; Zachariæ symmystæ suo, cum in ipsius Irenæi Antistitis sociorumque Martyrum colligendis sepeliendisque corporibus, tum confirmandis perterritis ea ex procella fidelibus sedulam operam adhibuit. Deique postquam Christi gloriam insigni zelo et fortitudine propugnasset, Martyr potius merito quam titulo, æternos ad triumphos evolavit.

3 Cum porro Severi persecutione, anno imperii ejus 10, ut in *Chronico* scribit Eusebius, Christi nimirum 202, concitata, interfectus sit S. Irenæus; S. Clementem oportet sub sequentibus Imperatoribus Caracalla, Macrino, Heliogabalo, floruisse De S. Zacharia Presbytero agemus 28 Junii.

DE S. FABIANO PAPA MARTYRE, ROMÆ.

§ I. S. Fabiani electio; tempus Sedis.

AN CHR. CCL.
XX JANUARI.
S. Fabianus
Romanus

Antero III Nonas Januarii trucidato, erectus deum ad pontificatum Fabianus est, natione Romanus, ex patre Fabio, ut habet liber de Romanis Pontificibus; de regione Cœlii montis, ut Petrus de Natal. Is Georgio Cedreno, *Chronico Alexandrino*, et quibusdam Græcorum Flavianus dicitur; Maximo Cythereo et Menæis Fabius; Omphrio Panvinio Fabius Fabianus, haud satis ex usu Quiritium, qui Fabium Fabio patre natum, sed in aliam familiam adoptatum, non jam Fabium, sed Fabianum; ut Æmilianos, Octavianum, aliosque appellare consueverunt.

Martyres se-
petiti,

2 Fabianus Presbyter cum esset, in beatorum Martyrum corporibus humandis, ut Galesinius scribit, pie occupatus, Pontiani Pontificis et Martyris, qui fidei causa in exilium missus obiit, corpus a se Romam delatum, in cœmiterio Callisti, et Anterum Pontificem ac Martyrem etiam, in cujus locum is proxime successit, in via Appia sepelivit. De Pontiano testatur liber de Rom. Pontific. In eadem insula (Sardinia) defunctus est III Kal. Novemb. (Baronius, 19 Novembris; *Catalogus Pontificum a Bucherio ex MS. nostro editus*, IV Kal. Octob.)... quem D. Fabianus adduxit cum Clero, et sepelivit in cœmiterio Callisti, via Appia. At de Pontiano agemus XIX Novembris. Vixit istud olim sanctum Romanorum Presbyterorum studium, ut Sanctorum corpora decenter sepelirent, quod alibi de SS. Joanne, Crispo, Marcello, qui dein Pontifex fuit, aliisque dictum. Nec ipsi id se indignum rati Pontifices. Eutychanus certe, ut citatus de Pontificib. liber habet, temporibus suis per diversa loca 342, Martyres sua manu sepelivit.

in his Pontia-
num.

sancto more:

designatur
Pontifex uni-
raculo co-
mune:

3 His artibus dignum se summo sacerdotio suffragatoribus Divis Fabianus probavit. Ut illud adeptus sit, Eusebius narrat lib. 6, cap. 22. Post Anteroti mortem aiunt Fabianum una cum aliis ex agro Roman venisse, ibique fixisse domicilium: ubi mirabiliter, divina et cœlesti gratia largiente, summum sacerdotium sortitus est. Nam cum fratres omnes, causa deligendi ejus qui episcopatum esset gesturus, convenissent in ecclesiam, et multi de plurimis illustribus et præclaris viris ad illud munus idoneis cogitarent; Fabianus, qui aderat, nemini venerat in mentem: cum subito e sublimi devolantem columbam, ejus

capiti insedisse narrant, quæ similitudinem exhiberet Spiritus Sancti specie columbæ super Salvatorem nostrum descendit: inde populum universum uno pariter sacrati Spiritus instinctu commotum, magna cum alacritate, uno animorum consensu, illum eo gradu dignum acclamasse, et absque cunctatione arreptum in throno pontificali collocasse.

4 Eadem narrat Nicephorus Callistus lib. 5, cap. 26, qui comitiis interfuisse ait Episcopos qui Romæ erant et fratres omnes, ceptaque fuisse ferri, sed variantia, suffragia, prorsquam illo columbæ portento colitis deligeretur Fabianus. Rufinus lib. 6, cap. 21, adstitisse ipsum ait inter ceteros, scire cupientem qui rei exitus foret, at videtur ipse unus fuisse ex eorum numero, penes quos suffragii jus erat. Id miraculum, ut idem tradit Rufinus, ab ipso super hujus, alii super Zephyrii nomine gestum tradunt. De S. Zephyrino agemus 26 Aug. Petrus de Nat. lib. 2, cap. 105, hoc prodigium ita retulit: Et ecce columba candida super caput ejus de cœlo descendit, dicens: Romæ Episcopus coronaberis. Næpe cum Eusebius *επιγραφα* imitamentum, id fuisse descensus Spiritus sancti supra Salvatorem nostrum dixisset, noluit Natalitius vocem cœlestem hic desiderari. Sed cum vetusto auctore, simul et fide caret, in veterum gestis.

quod varie
narratum
ulius.

5 Gesta porro hæc Maximino Imperat. et C. Julio Africano Coss. anno Christi 236, imperii ejusdem Maximini primo nonum evoluta. Ita liber de Rom. Pontif. Fuit autem temporibus Maximini et Africani usque ad Decium II et Quadratum, et passus est IV Kal. Februarias. Melius alter Pontificum indiculus: Fuit temporibus Maximini et Gordiani et Philippi, a consulatu Maximini et Africani, usque Decio II et Grato. Passus XII Kalendas Februarii. Si porro, ut prior liber habet, post S. Anteri mortem vacavit Episcopatus dies XIII, ergo XVI Januarii, aut potius XVII, quæ erat Dominica, subrogatus est Fabianus, et sedit annos XIV, menses X, dies XI, est ea non congruunt: nam si eo die creatus est, et tandem sedit, ergo decessit 27, vel 28 Novembris, an. 230. Decio et Grato Coss. Alter indiculus habet sedit annos XIV, mensem unum, dies decem; quanto tempore post Anteri nevem vacaverit Sedes, non exprimit: si 13 diebus, ergo obiit 13, vel 16 Februarii. Baronius corrigat, sedit annos 13, dies 4, fatetur tamen Maximino et Africano Coss. quem ille annum Christi vult ducentimum trigessimum

Quando ele-
ctus.quandiu se-
derat.

EX VARIIS.

Sapore constituta, belloque sopito, Romam proficiscitur, militum animos amplis largitionibus demulcens; Romamque nuntios mittens, qui Gordianum morbo extinctum dicerent. Ubi Romam venisset, ordinis Senatorii viris oratione benigna sibi conciliatis, magistratus amplissimos hominibus sibi conjunctissimis tradendos curavit. *Contracta ei tum necessitudo est cum Pontio viro nobilissimo, a quo Christianæ religionis mysteria didicit, donec iisdem a Fabiano Papa initiatus est. Quod ex Actis S. Pontii quæ 14 Maii dabitur, hic delibandum.*

14 Deinde Fabianus in pontificatum succedens, ita B. Pontium, ut verus pater verum filium, diligebat. Sanctus autem Pontius jam perfectus in Domino, omnes facultates suas accipiens B. Fabiano Episcopo tradidit, et eas pauperibus distribuit, maxime domesticis fidei. Nunc autem qualiter primus omnium Imperatores Christianos fecerit, aut quomodo cum diabolo certaverit victor existens, vel palmam martyrii sumpserit, non tacebo. Temporibus Philippi Imperatoris, qui cum filio suo Philippo Romanum regebat imperium, fuit his duobus Philippis amicus B. Pontius Christianissimus et omnium divinarum litterarum doctissimus. Cumque gratia individua in eis esset, tertio imperii eorum anno, (ipse est millesimus annus a conditione Romæ) cum ad Dîs suis sacrificandum pergere vellent, dicunt B. Pontio: Eamus et reprobemus nobis Deos magnos, qui nos in istius millesimi anni circulum natalis Romæ perduxerunt. Quos B. Pontius diversis excusationibus declinare nitebatur.

15 Imperatores vero velut amicum ad sacrificandum cogeant. Beatus autem Pontius cognoscens a Domino datam sibi occasionem, ait: O piissimi Imperatores, cum sitis a Deo Principes ordinati hominum, cur non ei qui vobis hunc honorem præstitit cervicibus flectitis, et ipsi soli sacrificium laudis offeritis? Philippus Imperator dixit: Propterea et ego magno Deo Jovi sacrificium offerre desidero, qui mihi hanc tribuit potestatem. B. Pontius subridens respondit: Ne erres Imperator; est Deus in cœlis, qui cuncta unico verbo suo constituit, et Spiritus sancti gratia animavit. Philippus Philippi Imperatoris filius una cum patre dixit: Qua animi intentione ista referas, ignoramus. B. Pontius dixit: Numquid ab initio Jovis fuit? Imperator dixit: Non, quia Saturnus pater ejus antiquior illo est, qui populos Italiæ tranquilla moderatone gubernavit. B. Pontius dixit: Et quando Saturnus Cretæ regnabat, antequam a Jove filio de regno pelleretur, numquid Italia populos non habebat? nonne statim ut expulsi sunt, sicut litteræ vestræ declarant hospitio est receptus?

16 Rursumque addit: Piissimi Imperatores, ne seducamini in vanis poetarum figmentis; unus est Deus in cœlis, pater omnium, qui cum Filio suo et Spiritu sancto, omnia quæ fecit sua potestate continet. Imperator dixit: Si unus est Deus, quem in cœlis esse asseris, cur et filium eum habuisse commemoras? Beatissimus Pontius dixit: Unus est Deus, quem sæpe testatus sum, qui fecit cœlum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt. Postremo fecit hominem immortalem ad imaginem et similitudinem suam, et cuncta quæ in terra et quæ super terram vel deorsum morantur in aquis, potestati hominis subiecit, diabolus autem e cœlo projectus videns in tanto honore hominem positum, invidia ductus, homini persuasit, ut ingratus vel inobediens ei qui omnia illi subdidit, existeret. Quo facto immortalitate qua indutus fuerat expoliatus, mortem per inobedientiam cum sua omni prole sibi met ipsi inlinoxit. Nam et diabolus ut semel hominem elideret parvum visum est, sed idola, quæ nunc Deos dicitis, ipse adinvenit, ut genus humanum in toto a creatore suo separaret. Sed pius Dominus volens fabricam imaginis suæ perire, uni-

cum Verbum suum, per quem omnia quæ in cœlis et quæ in terra habentur creata sunt, ad terram e cœlestibus thronis mittere dignatus est; qui carnem immaculatam pro nostra salute ex virgine sumens, venit homo, ut lapsus hominem reformaret, et diabolus cum suis ministris igni perpetuo deputaret. Nam cum multa mirabilia in terris ostenderet, quæ nunquam talia visa sunt, scilicet ut cecos a natiuitate sua illuminaret; paralyticos, qui per multorum temporum spatia arenibus membris corporali virtute destituti erant, pristina restitueret sanitati; leprosis, putridissimis comestisque atque foetentibus carnibus, nitorem entis mirabiliter restauraret; mortuos, et quatruiduanum Lazarum de monumento aspiciente populo suscitaret; et alia multa mirabilia, quorum numerus non est, faceret; (quippe quid non reformaret qui omnia formaverat?) Judæi, non credentes, sed potius invidentes, tradiderunt Pontio Pilato Præsidi, et eum qui pro salute eorum venerat cruci affixerunt: quem Deus suscitavit tertia die a mortuis, et per dies multos post resurrectionem suam cum hominibus conversatus est. Mortem vero, quam diabolus hominibus intulit, moriendo occidit, et vitam sua resurrectione nobis donavit: ut quemadmodum ipse post istam mortem resurgens jam non moritur, ita et nos post hanc vitam parvam et miserabilem resurgentes, in æternum cum illo vivamus. Nam ascendens in cœlum iter vitæ cœlestis monstravit. Unde si quis hanc salutem neglexerit, cum diabolo in æternum damnabitur; si quis autem crediderit, cum Christo in cœlestibus regnis permanebit.

17 Cunque his et aliis multis pro salute eorum disputaret verbis, Dei voluntate Imperatores crediderunt, et eum deprecabantur, ut mysterium hujus salutis superveniente die eis plenius aperiret; qualiter ab igne perpetuo evadere et immortalitate cum Sanctis sine fine perfuri potuissent; et quidem ex die illa et deinceps sacrificia idolorum declinantes, spectacula tantum pro conclusione millesimi anni, quo natalem Urbis celebrabant, fieri imperaverunt. Tunc beatissimus Pontius ad Episcopum urbis Romæ nomine Fabianum, qui Ecclesiæ Dei præerat, convolvit, et omnia ei ex ordine pandit. Tunc sanctus Papa Fabianus cadens cum eo in orationem, dixit: Domine Jesus Christe, gratias ago nomini tuo, qui per famulum tuum Pontium Imperatores populi Romani ad tuam notitiam perducere dignatus es. Alia vero die cum simul ad Principes venissent, et sacramenta eis divina demonstrassent, baptismi gratiam consecuti sunt.

18 Quæ tunc illi civitati bætitia fuerit, quæve exultatio repentina supervenerit, quis poterit enarrare? In initio autem templum, quod magnum vocabant, ex jussione Imperatorum arripientes S. Fabianus et Beatissimus Pontius, ac confringentes omnia ejus sculptilia, simul cum templo funditus subverterunt: ita ut omnis populus ad notitiam Domini nostri Jesu Christi cum alacritate et gaudio concurreret, et baptismatis unda perfusus Domino benediceret. Nam ubi daemonum templa destruebantur, ibi illico ecclesiæ consurgebant. Ecce quanta contulit Dominus Pontio famulo suo, ut aute omnes homines Principes totius orbis Christo adquireret, et ipse qui secundum seculi dignitatem Consul ad suffragia populi expectabatur humanis spiritualiter consulens, lucem eis veritatis demonstraret. Hoc autem factum est per annos quatuor, quibus Philippi Christiani Imperatores Romanum populum continebant.

19 Quæ de templis dirutis a Philippo Imper. atque Fabiano Papa, narrantur, ea ab alio addita censet Baronius ad an. 246, nu. 9. At minime nobis dubium videtur, quin, etsi pleraque Gentilium delubra intacta permanserint, ea tamen idola eorumque sacella quæ in potestate erant Augustarum, atque alia etiam fortassis

Verbi incarnatione.

miraculis,

morte.

Credentes sacrificiis abstinent.

S. Fabianus eos baptizat.

Multi conversi.

Idola et templa eversa.

eversa

S. Pontius facultatibus erogatis in pauperes.

amicus Imperatoribus,

invitatus ab iis ad sacrificia

fidem iis suadet,

confutata vanitate Deorum;

declarato lapsu hominum;

Episcopo qui tunc Ecclesiæ præerat permissum esse ingredi, quam esset confessus, atque iis qui peccatorum vinculis adstricti, pœnitentiæ locum habebant, se adjunxisset; nulla alioquin ratione, ni id faceret, propter multa quæ deliquisse ferebatur, ab ipso suspectum iri. Fertur autem Imperator prompto et alacri animo morem gessisse, et ingenuam modestiam ac religiosam piamque affectionem, Dei timore incitata, re ipsa declarasse. *Hæc Eusebins: quæ ne quis de pœnitentia præmitti baptismo solita recipiat, quæ tamen nullam requirebat peccatorum confessionem, Rufinus lib. 6, cap. 25, clarius de mysteriorum, sive Eucharistiæ, communione exponit*: De hoc traditum nobis est, inquit, quod Christianus fuerit, et in die Paschæ, id est, in ipsis vigiliis cum interesse voluisset et communicare mysteriis, ab Episcopo loci non prius esse permissum, nisi confiteretur peccata sua, et inter pœnitentes staret: nec illo modo copiam sibi mysteriorum* futuram, nisi prius per pœnitentiam culpas, quæ de eo ferebantur plurimæ deluisset. Ferunt igitur libenter eum quod a Sacerdote imperatum fuerat suscepisse, divinam sibi inesse metum et fidem religionis plenissimam rebus atque operibus comprobando.

26 Episcopum hunc Fabianum fuisse recte conjicit Baronius, cujus vel eo magnitudo animi cernitur, qui Imperatorem, natione barbarum, ræcus Christo additum, militari ingenio proindeque, minus tractabili, ita publice eo tempore monere ausus sit. Confusa hæc et intricata in Chronico Alexandrino: Decius hic S. Babylonem non solum ob Christi religionem interfecit, sed quod ausus esset Philippi Imperatoris conjugem, et ipsum Philippum, cum Christiani essent, quod peccasset Philippus, aditu ecclesiæ prohibere. Ast S. Babylonæ cordis causa fuit, non quod Philippum cæde Gordiani pollutum, sed tyrannum Gentilem, vim scelusque anhelantem et sanguine regii adolescentis, qui obses Romanis erat datus, malentem, ab ingressu ecclesiæ aruisset, ut 24 Januarii dierimus.

§ VI. Philipporum cædes, ac S. Fabiani.

In spes non tam familiæ suæ, quam Catholicæ Ecclesiæ, collocare in tuto Philippus nitentur, sapientissimis Fabiani Papæ adiutus consiliis. Equæ fortassis causa accessiverat Romæ ab Ægypto Origenem. Romæ certe Philippo imperante is fuit; cum prius Fabiano Papa scripsisset de recta sua et sana filii doctrina, ut narrat Eusebius lib. 6, cap. 29, ubi et ista habet: Exstat etiam illius epistola ad ipsum Imperatorem scripta, et alia ad ejus uxorem Severam. Addit Rufinus, has epistolas absque ullo adulationis fæco scriptas. Ab his reoratus sit in Urbem, ut sponte venerit vel Pontifici rationem fidei suæ redditurus, vel si ipse atque Imperatores annuissent, explicaturus fortassis Romæ sacras litteras, quo jam venisse Plotinum Platonicum audivit; an citatus ut causam dicendam a Fabiano, incertum est. Istic enim esset, et aliquando venisset in scholas, Plotinus statim genas rubore suffusus, ut ex Porphyrio scribit Baronius, assurgere voluit. Sermoines vero ab Origene continuare rogatus, respondit, Stadium loquendi cessare, quando qui loquitur, animadvertit se ad illos, qui idem ipsi noverint, verba facturum. Atque ita cum pauca quadam disseuisset, inde surrexit. Sed de Origine alii vident.

28 Tandem anno Christi 249, Philippus filio Urbi relicto, ut auctor est Aurelius Victor in libello de Cesaribus, ipse quamquam debili per ætatem corpore, adversum Decium profectus, Veronæ cadit, pulso amissoque exercit. Quis Romæ compertis, apud Castra Prætorii filius interficitur. Annos potentie quinque egere. Agebat filius, ut idem in Epitome narrat, vitæ annum duodecimum. Zosimus suo more Christianis insensus, cum immodice Decium laudat, tum

Philippo inertem in omnibus seordiam obicit, quem tamen fatetur pugnantem occubuisse. Crassum belli non solum ambitionem, satis alioquin validum telum, sed Christianæ religionis odium Decio fuisse, alii indicant. Georgius Cedrenus: Interfectus est Philippus, una cum filio, pro Christianis contra Decium pugnans. Paulus Orosius lib. 7, cap. 21. Anno ab Urbe condita millesimo quarto (imo, millesimo secundo) Decius civilis belli inceptor et repressor, occisis Philippis, XXV, ab Augusto, invasit Imperium, tenuitque annis tribus. Idem continuo (in quo se etiam ob hoc Philippus interfecisse docuit) ad persequendos interficiendosque Christianos septimum post Neronem feralia dispersit edicta, plurimosque Sanctorum ad coronas Christi de suis crucibus misit.

29 Id si ita est, mirum profecto, non esse relatum in numerum sanctorum Martyrum saltem M. Julium Philippum juniorem, qui Romæ sanctissimis præditus moribus, innocenti adhuc ætate, religionis præcipue causa interfectus sit. Nisi forte relatus est, sed obliterata memoria, eo præsertim, quod, ut Eutropius auctor est, ab Ælenciis inter Divos relati ambo essent. Petrus de Natal. lib. 11, caput 92, ita inseribit: de SS. Philippo et Philippo Imperatoribus Martyribus; sed seniore ait a Decio in strato quiescentem Veronæ interfecit, alienatis ab eo militum animis prætexta Christianitatis.

30 Ut ut sit, Decius, ut scribit in Chronico Eusebius, cum Philippus patrem et filium interfecisset, ob odium eorum in Christianos persecutionem movet. Chronicon Alexandrinum: Decius imperium a Christianorum cæde exorsus, Flavianum Pontificem Romanum religionis causa occidit. Capite truncatum esse Fabianum tradit Petrus de Natal. lib. 2, cap. 103, et Martyrologium Germanicum, ac Maximus Cytherens cum Menwis. Contigit id anno 250, inveniunt, Decio et Grato Coss. Sepultus est autem Fabianus in comitio Callisti, via Appia, supra quod cœmeterium S. Sebastiani constructa ecclesia, de qua infra ad ejus Actu.

31 Significat sanctissimi Pontificis obitum Cyprinus Carthaginensis Clerus Romanus; sed intercedit ea epistula, Respondet Cyprinus epistola qua in Pamelli editione quarta est, his verbis: Cum de excessu boni viri collegæ mei rumor apud nos incertus esset, fratres curissimi, et opinio dubia mutaret; accepi a vobis litteras ad me missas per Clementium hypodiæconum, quibus plenissime de glorioso ejus exitu instruere, et exultavi satis, quod pro integritate administrationis ejus, consummatio quoque; honesta processerit. In quo vobis quoque plurimum gratulor, quod ejus memoriam tam celebri et illustri testimonio prosecuti: ut per vos imòtesceret nobis, quod et vobis esset circa Præpositi memoriam gloriosum, et nobis quoque fidei ac virtutis præberet exemplum. Nam quantum perniciose res est ad sequentium lapsum, ruina Præpositi, intantum contra utile est et salutare, cum se Episcopus per firmamentum fidei fratribus præbet imitandum.

32 Idem Presbyteri et Diaconi Romæ consistentes ad eundem Cyprinum, epistola 31, ita scribunt: Quamquam nobis differendæ hujus rei necessitas major incumbat, quibus post excessum nobilissimæ memorie viræ Fabiani, nondum est Episcopus, propter rerum et temporum difficultates constitutus, qui omnia ista moderatur, et eorum qui lapsi sunt possit cum auctoritate et consilio habere rationem.

33 Meminit necis S. Fabiani S. Hieronymus lib. de Eccl. Scriptor. cap. 54, ita scribens: De crudelitate autem persecutionis quæ adversus Christianos sub Decio consurrexit, eo quod in religionem Philippi desæviret, quem et interfecit, superfluum est dicere; cum etiam Fabianus Romanæ Ecclesiæ Episcopus in ipsa occubuerit etc. Eusebius quoque lib. 6, cap. 32. Rufinus lib. 6, cap. 29, et alii. Quis in Galliam missos

offio religio-
nis

an Martyres?
saltem ju-
nior?

S. Fabianus
necis,

sepultus.

Gratulatur
ejus triumphum
plaudem agno-
nem Romanis
S. Cyprinus.

Sedes ali-
quantum ra-
cat.

An a Fabiano
missi in Gal-
liam Apostoli.

Decius

Ex variis.

Inimuliterob-
temporat.

Id a tibi men-
dase narra-
tum.

Scribit ad
Philippum et
Fabianum
Origenes.

ac Romam
venit.

invidantur
autem Philippi
a Decio

EX VARIIS
Ejus reliquiae

Decio et Grato Coss. viros Apostolicos refert. S. Gregorius Turonensis lib. 1, histor. Franc. cap. 28, si vivit ut in Fabiano mitti poterunt, (sicut id Andreas du Chesne in vitis Pontificum scripsit) cum ipse principia eorum missu, post ejus mortem Cleri Romani auctoritate perfecta est. Gregorius Turonens. Sixto (qua tunc minus e primoribus Cleri) videtur tribuere : quibus fortassis multo ante missi erant, quod de singulis alibi disquiremus.

35 Reliquiae S. Fabiani aliquae asservantur in ecclesia S. Martini in Montibus, ut regione 2 Urbis, eccl. 41, scribit Pancirolus : aliqua in S. Praxedis, eadem regione, eccl. 42. Caput ac brachium unum in S. Sebastiani basilica, ad Catacumbas, sive cimiterium Callisti, ubi primum conditus fuit. Priores illae ad eodem S. Martini a Sergio II, Papa, qui a 10 Febr. 844, ad 12 April. 847, sedit, translatae sint. Testatur Anastasius in ejus vita : Et ad honorem omnipotentis Dei, ejusdemque Beatissimi Silvestri Praesulis corpus cum Beatissimo Fabiano atque Stephano et Sotere Martyribus collocavit. Narrat item ex Anastasio Baronius tom. 10, an. 847, nu. 3, recitatque num. 4, inscriptionem eo ipso tempore in marmoreo tubula positam. Temporibus Domini Sergii junioris Papae recondita sunt in hoc sacro altari B. Silvestri Praesulis corpora et B. Martini. Item corpora Beatissimorum Fabiani atque Stephani cum Sotere Mart. ac Pont. etc. Sed quod in fine dicitur : Haec Sanctorum corpora translata sunt de cimiterio Priscilla via Salaria, non de omnibus accipi debet, cum constet S. Fabianum via Appia, quae Salariae opposita, esse conditum.

aliquae Notitia translatæ

Ejus natalis
20 Janu.

Ejusdem memoria
in 20 Martii
et 8 Aug.

34 Consecrata mox S. Fabiani memoria, ut ex antiquissimis Martyrologiis patet. S. Hieronymi, veteri Romano, Bedæ, Usuardi, Robani, Adonis, Wundelberti, Notkeri, aliorumque celebraturque XX Januarii, unquam S. Sebastiani, festo duplici. MS. Martyrologium monasterii S. Martini Turonici XX Martii cum locat : Romæ via Appia natalis Fabiani Episcopi et Martyris. Graeci V Augusti, sed Fabium vocant. Menæa : Eodem die S. Fabius Archiepiscopus Romæ, gladio vitam finit.

Jacet Fabius mortuus Christi sacerdos,
Christo immolatus hostia nova gladio.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

BASSO, EUSEBIO, EUTYCHIO, BASILIDE.

Ex Menæis Graecorum.

NOT.

S. Diocletii
et S. Joviani

Manus Basso amputant carnificem manus, Manu profanae sacratas manus. Sectus securibus Eusebius omnia membra. In orthodoxa fide inviolabilis permanet.

Eutychem in partes distinxerunt tres. Divinas personas honorantur tres. Excludi dum recusat Basilides. Sorte pugilum, venter ei discernitur.

Sanctorum
conditio
e
veritas.

2 h Vixerunt hi Diocletiano Imperio gerente, opibus ac Senatoria dignitate conspicui. Christo vero conciliati, ejusque initiati baptisinate, cum e Theopemptum Episcopum visissent diros superare cruciatus, mirandaque prodigia Christi virtute edere. Stantur ergo propterea Imperatori, et primum

ringulis militaribus spoliantur, atque inde varios sortiuntur vitae exitus. Ac S. Basso quidem in scrobem femorum tenuis inserto praesecta manus, corpus omne concisum; sicque spiritum exhalavit. S. Eusebius capite suspensus, particulatim securibus discinditur. S. Eutyechius quatuor palis violente extensus trifariam disceptus est. S. Basilidi vero dissectus machaera venter est. Atque ita martyrii coronam adepti sunt.

certamen.

a Plures singulis horum cognomines alibi usquequaque simul.
b Maximus Cyprianus eadem narrat
c S. Theopempti Acta ex eisdem Menæis deditur 3 Januarius in quibus dicitur sub initium persecutionis Diocletiani subisse martyrium

DE S. SEBASTIANO MART. ROMANÆ ECCL. DEFENSORE.

§ I. S. Sebastiani natalis.

Ejus
et S. Juliani
et S. Joviani

Defensoris Ecclesie illustris quondam Romanus, ut ex S. Gregorio Magni epistolis liquet : Regibus etiam quondam, honoris gratia, delatum a Pontificibus; quamquam nonnulli ambitiosus adipisci ejusmodi vocabaturum decora, quum crequi meritis vitantur. Quæ ejus dignitatis partes fuerint, Baronius in. 6, ann. 398, nu. 16 et Gretserus in Observacionum ad Gregorium Continuum lib. 1, cap. 3, edisserant. Præmus ut nomenclaturæ honestamentum tulit S. Sebastianus; nec inane, quippe virtute commeritum, ornatum deinde constantie ac martyrii gloria.

Substantia
Ecclesie de-

2 Is in antiquissimis Dierum Fastis, S. Hieronymi, Romani, alius, celebratur XIII Kalendis Februarii, Usuardi : Eodem die ad Catacumbas S. Sebastiani Martyris, qui cum haberet principatum principis cohortis, jussus est, sub titulo Christianitatis, a Diocletiano Imperatore ligari in medio campo, et sagittari a militibus, atque ad ultimum fustigari donec deficeret. Eodem Bedæ, mox etiamque Martyrologium Romanum prædicit. Eam vero Christianitatis titulum explant Baronius ex Eusebio lib. 3, cap. 1, ubi isthæc habetur : Cum per Amphitheatrum circumduceretur tubula, in qua Latinis litteris hæc erat inscriptio, Hæc est ATALCUS CHRISTIANUS, cum præcedente; etc. Ea adduct tridentium Caligulae factum, simul Ioviani moris, simul belluæ immunitatis, sed

et in nostros sæpenumero ab impiis exercita, argumentum, quod Suetonius cap. 32, narrat : Romæ publico epulo servum, ob detractam lectis argenteam lamina, carnifici confestim tradidit, ut manibus abscessis, atque ante pectus a collo pendentibus, procedente titulo qui causam poenæ indicaret, per cœtus equitatum circumduceretur. Nec amissum illam in S. Sebastiani eade referentis tituli vitam arbitramur, non tam ut populo savitiam suam excusaret tyroni, quam ne militum irriterent animos, quorum favorem Martyri sui vultu conciliavit.

colitur o la-
Inis 20. h. nu.

3 Proliciori elogio illius natalis comlecorum Bedæ vulgatus, Ado, Rabanus, Notkerus, et plurimi MSS. Eodem die S. Sebastiani Martyris, qui tantum carnis erat Imperatoribus Diocletiano et Maximiano, ut principatum ei prima cohortis traderent. Quem Diocletianus ubi Christianum cognovit, nec a fide posse revocari, jussit ligari in medio campo quasi signum ad sagittam, et sagittari a militibus. Qui cum sagittis plenus quasi heruus staret, pitantes eum mortuum, abierunt. Nocte autem veniens quondam mulier, nomine Irene, tollere corpus, invenit eum vivum, et adduxit eum in domum suam, et curam ejus egit. Qui ubi convalescit, multis in fide confortavit. Nec mora : ipsis Imperatoribus apprensus, hos prout digni erant corripuit. Tunc jussit eum Diocletianus in hippodromium palatii duci, et fustigari donec deficeret, quem mortuum in cloacam maximam miserunt. Sed ille apparuit in somni sancte

etc.

ad
San.

EX VARIIS.

matronæ Lucinæ, dicens : Juxta Circum invenies corpus meum pendens in uico; hoc sordes non tetigerunt : et dum levaveris, perduces ad Catacumbas, et sepelies me in crypta juxta vestigia Apostolorum. Quæ ipsa nocte veniens cum servis, totum ita complevit.

a Græcis
18 Decemb.

4 Celebrant cum quoque hoc die Maurolycus, Galestinus, Felicius, Wandelbertus, cætrique Latini. At Græci XVIII Decembris cum ut plerosque, in ejus Actis memoratos, singulos diversis diebus Romani Martyrologii tabulis adscriptos, simul venerantur; ut ex Menologia, Menæis, Maximo Cythereo, atque Anthologio, liquet. Colitur vero in plurimis Latinis Ecclesiis solenni a profanis operibus judiciisque feriitione, vel ad deprensam aliquando illius putredine pestilentie consecrandum memoriam, vel ad perennis adversus eam precidii spem firmandam.

§ II. Acta S. Sebastiani.

Acta illius di-
gna fide,

Illius ac sociorum Acta censet Baronius an. 286, num. 2, esse legitimam, ac digna quæ Annalibus at-
tendantur. Joannes Hessels a Lovanio, Molani Magister, in censura de quibusdam Sanctorum historiis, satis alioquin, ut a tibi a nobis indicatum est, severa, ista scribit : S. Sebastiani tota passio omnibus modis placet, in qua multorum aliorum passio continetur.

a Notariis
S. R. E. scri-
pta?

6 Ea Acta, inquit Galestinus, a sanctæ Romanæ Ecclesiæ Notariis conscripta putantur. Id quidem nobis minime dubium est; at non fortassis, ut nunc in manibus sunt. Nam horum auctor S. Ambrusius ante annos 800, habitus. Ita monachus unonymus, non inruditus, qui translationem reliquiarum S. Sebastiani in Galliam, de qua mox, descripsit, cap. 6, num. 22. Alacres simul vadunt ad locum non jam ignotum; siquidem ex serie passionis ejus a S. Ambrosio luculenter editæ didicerant, miliario tertio ab Urbe, loco qui ob stationem navium Catacumbas dicebatur, precepisse per visum eumdem beatissimum Martyrem Lucinæ cuidam matronæ, sepeliri se ad vestigia Apostolorum Petri et Pauli. Et in Epitola, nu. 100. Quisquis sane fastidiosus, lautiori edulio appetit satisfari, huic nostrum fursurem postponens, sanctissimi Patris Ambrosii opus, quod de hujus triumpho Cœlestis edidit, inquirens, in eo reperies ferculum ditissime refertum; cujus delicioso admodum siligine palato mentis degustato, delectabiliter poteris saginari.

hoc probabile.

7 Neque mirum, ut aliorum Sanctorum, ita Sebastiani, Mediolano oriundi, ad Mediolanensium inflammandos puri virtutis ardore animos, præclaro certamina, ut tradidisse ipsius litteris primum, ex majorum vel sermone vel commentariis, aut ab aliis tradita interpolasse. Neque stylus ab Ambrosii elegantia et gravitate multum recedit.

Unde hic
edita :

8 Ea Acta a Rosweydo nostro ex MSS. Rebdorfensi prope Eystadium, Eystadiano PP. Prædicatorum, M. Velseri, S. Martini Treviris, descripta; continens cum MSS. S. Gisleni, S. Audomari, S. Maximini, Ripatorii, aliisque et Bonni Mombritii editione. Quæ Livinus Brechtus Antverpiensis, Minorita, ex MS. Mechliniensi (mutato tamen nonnulli stylo, ut testatur Molanus, et putet legendi) Lovanii edidit, dicensque Viglio Zuichemo concilii Casarei Præsidi, hoc præfixo titulo : Memorabilis historia complectens conversionem et agones illustrium aliquot Martyrum, una cum aurea exhortatione ad vite presentis contemptum, et æternæ desiderium, opusculum incerti quidam auctoris; sed a F. Livino Brechto recens recognitum et expurgatum. In epistola unncupatoriâ ista habet : Nos illustres Martyrum agones, ante mille (ni fallor) et ducentos annos diligentissime conscripserunt, Christiano lectori communicandos duximus.

ab aliis eorū
descripta.

9 Eadem Acta a Græco-Simonis Metaphraste Latine vertit Gentianus Hervetus, edidit Aloysius Lipomanns,

atque ex eo Surius. Ea conscribere quoque Jacobus de Voragine, Franciscus Harcus, Zacharius Lippelous, Ferrarius in Catal. SS. Italiæ, Baronius to. 2. Annal. M. Antonius Georgius, Joannes Basilus Sauctorius, Ribadeneira et Rosweydo nostri, Petrus de Natal. lib. 2, cap. 106, Gabriel Flamma, et alii innumeri. Sermo S. Augustini de diversis centesimus, in ejus Sanctique Fabiani natali habitus est, S. Gregorii homilia 37, in basilica S. Sebastiani. Aliorum multorum extant de eo sermones. Legimus item illius martyrium in MS. Nicolai Belfortii, Canonici regularis Suessionensis, carmine descriptum ab Oliverio Conrado Minorita.

§ III. Basilicæ Romanæ S. Sebastiani.

Visitur via Appii, ad cœmeterium Callisti S. Sebastiani basilica, non ex septem Ecclesiis, non tantum Urbi, ut inquit Baronius, sed et orbi Christiano notissima. Quæ ut illam enutes emittit porta Capena, ea nunc S. Sebastiani dicitur. Porro ecclesiam illam vel ædificavit vel restauravit S. Damasus Papa tempore Valentiniiani. Ita liber de Romanis Pontificibus : Hic fecit basilicas duas, unam juxta Theatrum S. Laurentio, et aliam in Catacumbis, ubi jacuerunt corpora sancta Apostolorum Petri et Pauli; in quo loco platoniam ipsam, ubi jacuerunt corpora sancta, versibus exornavit. Baronius tom. 4, ann. 384, num. 17, platonias interpretatur marmoreas tabulas ad ornatum comparatas; et quia alii colices, non, ut Bertinianus quo usi sumus, exornasse Damasum platoniam habent, sed ædificasse, ut ipse interpretatur, parietes marmoreis tabulis incrustasse. Sic quod in eodem libro vulgo legitur. Hic Liberius ornavit de platinis marmoreis petris sepulchrum S. Agnetis martyris; ipse legit : Hic de platonis marmoreis ornavit sepulchrum S. Agnetis. Consentit Bertinianus codex, nisi quod pro platonias, habet platonis; et in Damaso platomam. Fletur Baronius in suo MS. esse placotum, per quod putat intelligi ecclesiæ pavimentum tabellis marmoreis variis figuris decore stratum. Nobis vox, quæcumque generum sit, a latitudine ducta videtur, quod πλαταια πλαζέ, lata ac plana tabella fuerit. Aut si placotum Baronii quis prætulit; από τῆ; πλαζῶ; quod crustum, tabulamve lapideam, latam, significat, delectum.

Templum
S. Sebastiani
ad Urbem.

Platonias quid.

11 Testatur Octavius Pancirolos et Onuphrius Panvinus lib. de Urbis ecclesiis, extare marmoream Tabulam, cujus inscriptio fidem facit, tempore Innocentii I, Pape, qui principio quinti sæculi vixit, a Proclio et Urso Presbyteris ex voto dedicatam esse huic S. Sebastiani Martyri basilicam. Eam sub finem octavi sæculi Adrianus Papa restauravit. Ita Anastasius in ejus vita : Verum etiam et ecclesiam Apostolorum foris portam Appiam miliario tertio, in loco qui appellatur Catacumbas, ubi corpus B. Sebastiani Martyris cum aliis quiescit, in ruinis præventam a novo restauravit.

restauratam,

12 Eam ecclesiam deinde ab Alexandro III, sub annum 1259, traditam Canonicis regularibus Lateranensibus, novem post annis excessisse Cisterciensibus, anno 1431, ab Eugenio IV, restauratam, scribit idem Pancirolos : tandem vero cum possessionibus carecet ac ruinam minaretur, discedentibus inde monachis anno 1584, Beneficium simplex esse factum. Sed cum anno 1612, Scipioni Burghesio obligasset, Pauli V, Pontificis Maximi nepoti, is illam a fundamentis reparare cepit, multoque elegantius et concinnius quam prius, pavimento via publice exposito, præcluro luquari; gemino vasti cœmeterii aditu aliisque ad ipsius atque altarium ornatum, apte constructis.

ornatum.

13 Acceptam sancto Martyri pietatem fuisse, testatum celesti prodigio est. Intra ingentem arcem marmoream, quæ pro altari esset, comiderat sacrum corpus Honorius III, sub annuâ 1218, eumque juxta ipsius basilicæ ingressum ad levum latus collocarat, loco *depresso et humili,

EX VARIIS

lunca fuit aliquando pravitatis haeretice, ad Catholicæ fidei culturam, Deo propitiante, reducta est etc.

Alia: ad alias Urbis ecclesias depon-tata.

21 Sunt alia: præterea Urbis basilicæ S. Sebastiani pignorum locupletate, sive Eugenii II temporibus, cum aliq̃ue in Galliam asportatæ sunt, sive, ut Paucirolos existimat, Honorii III ætate, cum quæ ad Catacumbos relictæ erant, in marmorea tumba conditæ sunt; seu qua alia occasione. Nam caput ejus in Vaticana S. Petri ecclesia asservari testatur Paucirolos in Indice Reliquiarum Urbis: brachium ac sagittam nam in S. Mariæ de Equivio; alterum brachium in S. Praxedis, os scapula in S. Martini, utraque in Montibus sita æde: alias in Sanctorum quatuor Coronatorum, et ubi, de Ecclesia S. Petri ad vincula dicemus sequenti §. De reliquiis ejus ad Vaticanam S. Petri basilicam translatis scribit Anastasius Bibliothecarius in Gregorio IV qui n 24 Septemb. 827, nō finem anni 843 sedit: In oratorio S. Gregorii, infra Ecclesiam B. Petri Apostoli, corpora beatorum Martyrum Sebastiani, Gorgonii, ac Tiburtii ex cimiteriis in quibus ante jacebant, perduxit: et unumquodque eorum separatim altaribus collocavit, quod de parte corporis uniuscujusque intelligi debere, alibi manifestum fiet.

§ V. S. Sebastiani contra pestem salutare patrocinium.

Patrocinium contra pestem S. Sebastiani

Philibertus Marchinus Novariensis in Philosophicis Probenutis de penitentia, Problemate 8. Cur pro peste avertenda D. Sebastiani patrocinium ubique imploretur, ita scribit: Conjectura forte illa esse potest, quam retulit Pierius Valerianus lib. 42. Cum enim apud veteres pestis hieroglyphicum fuerint Apollinis sagitta: in Græcos emissæ, nec non apud sacras literas idem morbus Numinis infensi telum sit: Nisi conversi fueritis, arcum suum vibravit, et paravit illum, et in eo paravit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit: ubi contagia tum vasa mortis, tum ardentissimæ divinæ iræ sagittæ nuncupantur; ideo Christiana pietas et Divorum numero Sebastianum, sagittis impetitum, adversus pestiferum morbum sibi tutelarem elegit, cujus patrocinium cum sæpe multas urbes, præsertim Mediolanensis anno Christi mxxvii, re ipsa probaverint. Idcirco communi Christianorum voto pro hoc morbo depellendo Sebastianum invocatur, nullis aliis extantibus in ejusdem gestis hujus rei vestigiis.

Ps. 7 13. et 14.

non quibus sagittis confixus;

sed quibus pestis in Italia.

u de mone ur-censa,

que S. Sebastiani vestigia,

23 Extant vero, si non in ejus gestis, ast ubi, eoque illustris, vestigia p̃i hujus moris. Nam Paulus Diaconus de gestis Longobardorum lib. 6, cap. 5. His temporibus per Indict. viii, luna eclipsin passa est. Solis quoque eclipsis eodem p̃ne tempore, hora diei quasi decima, V Non. Maias effecta est: moxque subsequuta est gravissima pestis tribus mensibus, hoc est, Julio, Augusto, et Septembrio: tantaque fuit multitudo morientium, ut etiam parentes cum filiis, atque fratres cum sororibus, bini per feretra positi, apud urbem Romanam ad sepulchra deducerentur. Pari etiam modo hæc pestilentia Ticinum quoque depopulata est; ita ut cunctis civibus per juga montium, seu per diversa loca, fugientibus, in foro et per plateas civitatis herbe et fruteta nascerentur. Tumque visibiliter multis apparuit, quia bonus et malus angelus noctu per civitatem pergeret, et ex jussu boni Angeli, malus angelus, qui videbatur venabulum manu ferre, quotiens de venabulo ostium cujuscuque domus percussisset, tot de eadem domo die sequenti homines interirent. Tunc per revelationem euidam dictum est, quod pestis ipsa prius non quiesceret, quam in basilica B. Petri que ad vincula dicitur, S. Sebastiani Martyris altarium poneretur. Factumque est, et delatis ab urbe Roma B. Sebastiani Martyris reliquiis, mox ut in jann dicta basilica altarium constitutum est, pestis ipsa quievit.

24 Eadem ex Paulo recitat Baronius tom. 8, ad an.

680. Carolus Stengelius in Αλεξάνδρῳ cap. 6. De eadem peste actum est 10 Junii. in vita S. Agathonis Papa, ubi copisse dicitur post lunæ deliquium, quod diem Junii decimum septimum secuta nocte contigit an. 680, Indict. 8. Quod Paulus habet, delatis ab urbe Roma B. Sebastiani Martyris reliquiis; scriptum videtur, delatis in urbem Romam B. Sebastiani Martyris reliquiis, a Catacumbis scilicet: atque ita scribit Sigonius lib. 2, de regno Italie: et subdit: Ab eo tempore observatum, ut qui inciderent, Martyrem ipsum in vota vocarent.

reliquiis ejus in Urbem ad ductis,

25 Situm est templum illud S. Petri ad vincula in Esquiliiis, diciturque alio nomine Titulus Eudoxiæ, ab Eudoxia Augusta Valentiniæ III conjugæ, ut I Augusti dicemus, cum de S. Petri viculis agemus. In ea basilica, ut Baronius scribit, egregium sancti Martyris monumentum, veneranda ejus imago opere musivo expressa, atque hactenus integra extat, senili aspectu et barba: quod pietiores admoenat qui juvenem eum palo alligatum perperam pingunt. At pietiores (tacet quilibet audenti potestas ab omni retro memoria concessa iis esse videatur, quam miramur nusquam censura aliqua coerceri, non ut artis inventio fastidiose restringatur, sed ut quæ Sanctis tribuantur expendantur, consulaturque honestati) sic tamen fortassis robur invictum Sebastiani exprimeere voluerunt, juveniti et vegeti corporis formam.

ad Titulum Eudoxiæ;

ubi ejus imago.

26 Alibi sæpe ejusdem Diei adversus pestilentem contagionem imploratum non vana prece patrocinium est, ut ex iis quæ de Bavaro Duce, Cardinali Dietrichsteno, Wersalia oppido, inferius dicentur, fiet manifestum. In antiquissimo et celeberrimo S. Victoris canobio Massiliæ, cui olim Joannes Cassianus præfuit, in divino officio post sanctorum Apostolorum commemorationem ad Laudes et Vesperas, quoties illud recitari Ecclesiæ ritus sinunt, subjicitur S. Victoris Martyris commemoratio, de qua 21 Julii ad ejusdem Divi Acta; tum SS. Rochi et Sebastiani ista: Sancti Sebastiani et Roche pretiosi, servorum preces suscipite clementer, ut qui vos elegit ad claritatem visionis æternæ, a peste epidimicæ vos liberet celebrantes vestram sanctam commemorationem: gaudium sit in cœlo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. V. Orate pro nobis Sancti Sebastiani et Roche. R. Ut mereamur præservari a peste. Oratio. Deus qui B. Sebastianum Martyrem tuum virtute constantiæ in passione roborasti; et B. Rochum Confessorem tuum in langore pestis et epidimicæ, quam in suo corpore pro tui nominis gloria passus est, juvisti; præsta, quesumus, ut qui eorum memoria magnus, meritis ipsorum a mortifera peste corporis et animæ liberemur. Sequitur pro pace.

Alibi pet-tende pestis gratia cultus.

etiam quoti-tiana commemo-rantur.

§ VI. Solennisejus veneratio Capuæ et Mediolani, ob pestem propulsatam.

Neque sacrarum reliquiarum quem extremæ Gallie Roma thesaurum reclusit, non de eo etiam aliqui aliis Italia: urbibus suppeditavit. Dnus comperrimus ejus parte incognita, et singulare inde expertas præsidium, Capuam et Mediolanum. De illa Michael Monachus Sanctuarii Capuani parte 4. Ceterum in hac urbe nostra, inquit, habentur reliquiæ S. Sebastiani, olim inventæ in ecclesia S. Joannis ad Curtin, et in Thesaurio repositæ. Memoria proditum est nullum parochianum S. Joannis ad Curtin a grassante peste lesim fuisse. Sunt quoque reliquiæ in monasterio S. Joannis, ubi benedicuntur aqua tactu vaseuli sanctæ reliquiæ, et conservatur pro infirmis; quæ tam frequenter peti solet, ut inter annum necesse sit aliquando iterum benedici.

Aliquæ ejus reliquiæ in Capuæ

in tribus templis aqua is intus celsa sacrali altaris consert

28 Et in ecclesia S. Eligii reliquiæ sunt insignes, necnon pulcherrima statua lignea, quam hoc ipso die Presbyteri sanctissima Annuntiæ ad cathedralem adducunt; et inde a Capitulo et a Clero per Urbem circumfertur. Introductam esse consuetudinem tradunt tempore pestis, quæ intercessionem S. Sebastiani, inventis

solennis ob pestem circumferretur.

inventis reliquiis, cessavit. Quonam anno hoc acciderit, mihi non constat: quia vero in Breviario hoc festum colitur officio semiduplex, mihi persuadeo tempore quo Breviarium impressum est, id est, anno 1489, hujusmodi consuetudinem non exstitisse, ut sollemnis esset S. Sebastiani festivitas. Cum ergo recens sit sollemnitatis; quod de peste traditur, non est intelligendum de illa peste, quæ per multos et multos annos perduravit, ut ex scripturis S. Joannis et S. Eligii colligere potui, nempe ante annum 1383, et circa 1400: sed intelligendum de peste, quæ fuit circa annum 1500, qua peste inf. eti (ut avi nostri narrabant) amandabantur prope Montem sancti Angeli supra antiqua crypto porticu quadra, constructa juxta Fontem a Pesciariello: at fuisse domum illam pro infectis constructam a tempore illius prioris et tam longæ pestis, rimæ persuadent.

Quæ tria illo
tempore

29 *Hæc ille; qui ubi scribit, ecclesiam S. Joannis ad Curtim, parochiam esse, sic dictam quia erat capella Principum, et proinde prope Curtim, ut est, palatium Principis: sacram vero esse S. Joanni Baptistæ. At nobile monasterium S. Joannis monialium, ab Aligerno Abbate Cassinensi constructum anno 967, post annos centum et quinquaginta circiter a prima fundatione, titulo S. Joannis Baptistæ addidit titulum Evangelistæ. Ecclesia vero S. Eligii, Francorum opus, anno 1374, concessa est venerabilibus Clericis regularibus Theatinis; cum in ea antiquitus esse solerent conducti Presbyteri seculares.*

vol. 97.

30 *Mediolani quoque S. Sebastiani celebres reliquæ, salutare præsidium adversus pestiferam luem, quæ anno 1375, et deinceps grassata. Quæ de re Carolus a Basilica-Petri Episcopus Novariensis in Vita S. Caroli Borromæi lib. 4, cap. 5, ita scribit: Dicam vero prius quæ Mediolanensis civitatis Concilium, reliquis etiam, qui in urbe erant, consentientibus, Deo ejusque Martyri Sebastiano vovit: quem et propter similia beneficia per eum quandoque impetrata, et quod matre Mediolanensi natus, Mediolani quoque erudius esset, sibi deprecatores advocarunt. Voverunt igitur novam Martyri ecclesiam, vetere diruta, ædificare; conferre, unde Sacrum in ea fieri quotidie jasset; diem Martyris festum, etiam cum diei antecedentis jejuniis colere; ecclesiam ipsam cum sollemnibus donis, quotannis in die voti, hoc est, Idibus Octobris, et festo item Martyris, adire, vas pretiosum offerre, quod ejusdem Martyris ossis decorum esset receptaculum. Alia addiderunt quæ hic explicare necesse non est. Carolus vero ut voto rite decoreque solvendo quam maxime faveret, quibus diebus populo conveniendum fuit, una cum Clero ecclesia adita, sacrisque apparatus peractis, religiosissimam efficit celebritatem; atque anno post eum civitas ex diuturna afflictione recreata esset, ædificii forma probata, primum ex ecclesie stato ritu lapidem posuit. Plura a S. Corolo eo tempore præcure gesta eo libro commemorat.*

Mediolanen-
ses et tem-
plum voverunt,
atque

31 *Josephus quoque Ripamontis historiarum Ecclesie Mediolanensis parte 4. lib. 4, Ceterum supplicatione absoluta, veluti cælestes inducitur exissent, strages et acervi morientium et ubique funera faciesque urbis invisæ Deo. Et piaculi omnia avertenda pesti sollicitè adhuc undique Carolus conquirebat. Tunc subijt ejus animum recordatio Martyris Sebastiani, cujus quod Deum gratia et commendatione liberatas olim simili clade urbes memoria extat. Hunc ab materna origine reputans esse urbis hujus civem, sperabat in tanto publico malo velut alteri patriam non defuturum, si pie pureque invocaretur. Itaque et supplicationibus jam ad præcipua templa habitis, et precurato mysteriorum populo, concionatus ad multitudinem attentionem de invocanda Martyris ope, hortari institit, ut votum ei publice nuncuparent. Alligabat ante Cal. Januarias depulsam fore pestilentiam: crederent tantummodo abstinere a peccatis, et innoxie agerent, cetera Numini tutelarique suo per-*

S. Cal.
Borromæi
voverunt.

volunt
p. poli-
rite

mittentes. Vaticinium hoc fuisse divinitus præsentientis animi posteventum credidit civitas, acriter nuncupatis votis, etsi nequaquam salubria statim corpora esse cœperunt, strages tamen et acervi mortuorum aliquanto quotidie minores fiebant. Ad eam diem, quæ finem allatura malo prædicta fuerat, abiit pestilentia ex urbe, Martyrique liberatori templum posuere cives in iisdem vestigiis, ubi posita velus ædícula Martyris ejusdem fuit, donaque illic portavere: et festus D. Sebastianus dies quotannis in eadem urbi agitur.

32 *Sollemnis ejus diei celebritas est; officium de S. Sebastiano, cum commemoratione SS. Solutoris et sociorum Martyrum; S. Fabiani nulla mentio. Orationes quatuor; tres salubritatis, aliorumve commodorum obtentorum aut speratorum, inde prima: Multiplica, quæsumus, Domine benedictionem tuam super populum tuum: et quos sancti Martyris tui Sebastiani frequentibus consolaris officiis, beneficiorum largitate prosequere, ut et donis cælestibus erudiri, et competentibus se gaudeant subsidiis adjuvari, per Dominum, secunda: Concede quæsumus, Domine Deus noster, ut inter adversa quæ pro delictorum debito sustinemus, quod fiducia nostra non obtinet, beati Martyris tui Sebastiani intercessione consequatur, per Dominum etc. tertia: Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, ut ejus sine cessatione fruamur auxilio, ejus patrocinia, te largiente, adepti sumus. Per Dominum, quarta de communi: Deus qui beatum Martyrem tuum Sebastianum virtute constantiæ in passione etc.*

EX VARIIS,
101 continet.

Festi ejus
deinceps sa-
lennitas

§ VII. Reliquiæ Suessionem allatæ.

Tandem in Gallias quoque adrectu gloriosi Martyris pignora sunt, atque Augustæ Suessionum in S. Medardi æde recondita, innumeris fulsere miraculis. De his Eginhardus in Annalibus, ab Andrea du Chesne post alios accuratissime cultis tom. 2, scriptorum Francicorum, ad annum Christi 826. Dum hæc aguntur, Hilduinus Abbas S. Dionysii Martyris Romam mittens, annuente precibus ejus Eugenio sanctæ Sedis Apostolicæ tunc Præsule, ossa beatissimi Martyris Christi Sebastiani accepit, et ea apud Suessionem civitatem in basilica S. Medardi collocavit; ubi dum adhuc inhumata in loculo, in quo allata fuerunt, juxta tumulum S. Medardi jacerent, tanta signorum ac prodigiorum multitudo claruit, tanta virtutum vis in omni genere sanitarum per divinam gratiam in nomine ejusdem beatissimi Martyris emicuit, ut a nullo mortalium eorumdem miraculorum aut muneris comprehendi, aut varietas verbis valeat enuntiari. Quorum quædam tanti stuporis esse narrantur, ut humanæ imbecillitatis fidem excederent; nisi certum esset Dominum nostrum Jesum Christum, pro quo idem passus est, omnia quæ vult per divinam potentiam facere posse, in qua illi omnis creatura in celo et in terra subjecta est. Quæ usdem fere verbis, sed aliquanto contractius, Sigebertus Gemblacensis reddidit ad an. 826.

Allata Sues-
sionem.

(ubi multa fa-
cta miracula)

34 *Scriptor vite Ludovici Præ ab eodem du Chesne V. Cl. editæ, ipsi Ludovico atque Eginhardo cœvus, ad eundem annum: Per idem tempus Hilduinus Abbas monasterii B. Dionysii, Romam monachos petitionis suæ bajulos ad Eugenium sanctæ Romane Sedis Præsulem misit, flagitans ossa B. Sebastiani Martyris sibi transmitti. Hujus desiderio Dominus Apostolicus satisfaciens, per prædictos Missos sacratissimi militis Christi exuvias misit. Quæ religiosissime a prædicto viro susceptæ, atque interim cum loculo vegetatorio, ut allatæ sunt, juxta corpus B. Medardi positæ. Quibus ibi consistentibus, tantam Deus per presentiam adventus eorum mortalibus attribuit virtutum copiam ut multitudo numeros excedat, porro qualitas fidem superet, nisi eis auribus credatur, quibus persuasum est nihil repugnare Divinæ jussioni, sed et omnia possibilia esse credenti. Ma-*

EX VARIIS.

rianus Scotus ad an. 828 et Lambertus Schasnarburgensis ad 826. Hilduinus ossa S. Sebastiani Martyris transtulit in Galliam.

pars corporis,
non corpus
integrum.

35 Ossa diuulaxat aliqua, non etiam totum corpus Martyris translatum, cum etiamnum plures ejus reliquiarum partes Romæ extant. Fidem odo Viennensis facit qui eadem vixit ætate. Is ergo in Chronico ita scribit: Hujus Imperatoris tempore pars corporis B. Sebastiani Martyris ad Suesionicam urbem delata: ubi multa mira in laudem Dei omnipotentis varia genera sanitatum infirmis collata.

Translationis
anniversaria
memoria in
Martyrolo-
giiis.

36 Extat hujus translationis in Martyrologiis consignata memoria, tum hoc die, tum nono Decembris, quo contigit anno 826, quo littera Dominicalis G. Ea tum Dominica dies fuit, ut in Historia translationis n. 44, dicitur, eoque secunda adventus; qua nimirum ad Introitum, ut vocant, Missa, canitur: Populus Sion, ecce Dominus venit ad Salvandas gentes. Eo igitur die, quinto Idus Decembris, Wandelbertus:

Sebastianum quinis celebramus, ab Urbe
Translatum, proprio quo Gallica rura Patrono
Exultant; ingens templum cui surgit, et ara,
Antiquosque uident æquantia culmina fastus.

Idem XIII Kal. Februarii.

Tertia post decimam Fabiano Præsule floret:

Cui parili Sebastianus virtute cohaeret,

Roma quem vectum jam Snessio leta frequentat.

Eodem 9 die Decemb. MS. Martyrologium S. Mariae Ultrajecti: Translatio S. Sebastiani Martyris. Sausaius in Martyrologio Gallicano, eodem die: Augustæ Snessionum susceptio reliquiarum S. Sebastiani Martyris, patria Narbonensis. Cujus venerabile corpus, petente Ludovico Pio Imperatore. Hilduino Abbatis S. Medardi precibus, nec non signis Divinæ inspirationis, inducto; Roma e basilica sui nominis concessit Engenii II, Pontificis, Suesionem in Gallia multa cum Divinæ gloriæ magnificentia delatum est, per Rodonum (imo Rodoinum) præfati monasterii Præpositum: suscipiente sacram sarcinam, omni cum pietatis significatione, et ritus celebritate, Rotardo Suesionense Episcopo; qui præmissis, quas Clero et populo indixerat, octo dierum ac noctium vigiliis, pretiosam sancti Martyris glebam in sacratio S. Medardi ecclesie, perpetua colendam veneratione collocavit, fulgentibus ipso tempore miraculis, quibus claudi erecti, frenetici sanati, demones expulsi sunt. Ad quorum mirabilium splendorem intuendum, Ludovicus ipse Augustus Suesionem, ductus religione, venit; menteque expiata, cultu regio deposita, nudis pedibus, basilicam in qua gloriosus Christi Martyr corusebat ingressus, exceptusque ab Hilduino Abbate sacris adoratis pignoribus, octodecim languidorum sanationem conspexit: et hinc devotione incensus, collatis in beati hospitis cultum muneribus regiis, magnalia Dei, quorum testis fuerat, demiratus, sancti Martyris sese clientelæ cum liberis et regno commendavit. Hæc ille, ubi recte ab Eugenio II, donatus esse reliquias illas tradit, non ut XX Januarii scripserat, ab Eugenio I, qui S. Martino susceptus, obiit anno 636, 2 Junii.

Historia a
monacho eo-
ævo scripta.

37 Historiam hujus Translationis litteris commendavit, qui tum uideret, monachus in cenobio S. Medardi, uti Andreas du Chesne to. 1 Scriptorum Francicorum monui; et patet ex iis quæ ipse Auctor scribit, n. 29. Certe qui hic suis nos exequiis, licet indignos, sic admittere censuit etc. et n. 61, sequenti nocte opportunum tempus synaxis matutinalis advenerat: cum ecce inter legendum residentibus nobis adducitur vir quispiam n. 83. Sint ergo et nobis et illis optamus ejus proficua patrocina, qui nostrorum dapsilitate Patrum illius tanti pignoris meruimus effici participes, et n. 84. Quam tem (de terribulantibus noctu Suesione auditis ante adventum Reliquiarum) a multis, qui nostris superfluo temporibus, sine suspitione falsi consono relato audivi; etc.

38 Hunc ejus commentarium nobis communicavit Petrus Franciscus Chiffletius noster, ex vetusto codice Ecclesiæ Vesontionensis, in quo sequebatur epistola Odilonis ad Ingranum de translatione SS. Tiburtii, Marcellini, Petri, et aliorum, de qua ubi. Eandem historiam descripserat Nicolaus Belfortius in monasterio S. Joannis de Vine Snessione Canonicus regularis, ex tabulario cenobii S. Medardi, sed paulum subinde contraxerat: cum ejus autographo exemplar Chiffletianum contulimus. Subjunxerat Rothardi Episcopi Privilegium monasterio S. Medardi datum, litterasque Ludovici Pii de Canciaci donatione, cujus mentio fit c. 19, n. 88, ac Caroli Culvi diploma. Sed hæc, quippe non omnino ad rem nostram necessaria, convisimus: et sunt ejusmodi, ut cui arguari lubuerit, possit fortassis sublestum filem suspectare: et Belfortius, servato tamen sensu, atque etiam phrasi, redundantia quædam expunxisse se fatetur; gratiam indubie majorem ab antiquitatis studioso lectore initurus, si integra, quantumvis proluxa et forte impolita, dedisset. Ab eo exscriptus brevem commentarium Alexandri Salvani de iisdem reliquiis Calvinistarum hæreticorum furore ereptis, Latine versum a Nicolao Bezanconio.

39 Quædam ex eadem Translationis historia recitat Andreas du Chesne tom. 2, Scriptorum Francicorum, ex MS. Michaelis Subletii Abbatis Vendocinensis. Testatur vero in eo codice Prefationem extare ad Ingranum S. Medardi Suesionensis Abbatem, e qua istu profert: Agenardus, (quem nempe alii Eginhartum appellant) cognomine Sapiens, ea qui tempestate habebatur insignis, lujus reverentissimi Cæcilioli mentionem in gestis Cæsaris Caroli Magni et filii ipsius Hildovici faciens, inter alia quæ annoiino cursu dictabat, non inoperoso duxit mortalia acta immortalis astipulatione roborare, ita dicens: Dum hæc aguntur, Hilduinus Abba monasterii S. Dionysii etc. Porro idem ille est Ingranus Abbas, cui suam hic Auctor, et suam Odilo narrationem Translationis SS. Tiburtii et aliorum dedicavit: ane item quoque Auctor, nimirum Odilo? Nil firmare possumus.

Extat ubi
ejus prologus.

§ VIII. Variis locis in Gallia, Belgio, Hispania, S. Sebastiani reliquiæ.

Plures exinde Gallicanæ Ecclesiæ parte earundem reliquiarum, aut re quæpiam earum tactu sacra ornatae sunt. Nam primum Magni-loci apud Arvernus cenobium lintei, quo ex involuto fuerant, parte donatum, atque innumeris inde miraculis illustratum, quorum hic mentio fit n. 83.

Aliquæ reli-
quiæ ejus Magni-loci.

41 Alias Tolosæ in cenobio S. Mariae Deauratæ dicto, monachorum Ordinis S. Benedicti, extare auctor est Sausaius in Supplemento ad 20 Januarii ita scribens: Tolosæ veneratio reliquiarum S. Sebastiani Martyris illustrissimæ, patria Narbonensis, quæ ingenti capse argentæe inclusæ apud S. Mariæ Deauratæ ascetas magna religione asservantur, et devoto populo ad venerationem hodie potissimum exhibentur.

Tolosæ:

42 Idem Sausaius de aliis Ecclesiis hæc tradit: Ceterum ex tam locuplete gazophylacio decerpta pretiosa aliquot pignora, plurimas regni Christianissimi Ecclesias nobilitarunt: quæ inelyti hujus Martyris reliquiis decorate magis quam exquisita qualibet monilium congerie, aut structuræ magnificentia merito gloriantur. In quibus post Parisiensem omnium clarissimam, Trevirensis quoque hoc ex decore præcipue commendatur: deinde Senonensis, Trecentis, Bruxellana, aliæque Cathedralicæ, præter abbatiales et ceteras innumeras.

alibi passim
per Gallias.

43 At non recte Bruxellensem Ecclesiam Cathedralibus annumerat. Est quidem, tum S. Guldæ augusta basilica, illustri aucta Canonicorum Collegio, tum amplissima urbs, eo honore non indigna, sed propter vicinam Mechliniam, cujus Archiepiscopo, Belgicæ Primati subest, nudum eum adeptæ. Neque in ipsa S. Guldæ

in Belgio
Bruxellæ,

S. Gubite ad eam asservantur reliquæ (etsi ille ferbantur ultima gloriosæ Principis nostræ Isabelle Clavæ Eugenie voluntate relicta) sed in unico Principum oratorio. De his reliquiis ita scribit Antbertus Miræus V. CL. in Fastis Belgicis ad 20 Januarii : Hujus toto orbe celeberrimi ac fortissimi Martyris integra manus per Lotharium Trevirensis Archiepiscopi-copum dono nãssa est Alberto Austriaco Belgarum Principi; qui illam adamantibus, gemmis, aureoque tabernaculo decoravit: adservaturque Brnxellæ in palatio magna veneratione. *Hæc Miræus. Est præterea inter Aulæ reliquiis ascjssidem Sancti, ac sagittæ unius, qua confixus, cuspidis ferreæ pars, et quedam alie exiles ejus reliquæ.*

inter quæ

44 Neque erroris tanti presulii Antverpiæ. Nam Dominus hæc Societatis Jesu os oblongum, aliudque osticulum ejusdem fortissimi athleta possidet. Atque illud quidem, cum SS. Willeburda, Joannis Baptistæ, aliorumque reliquiis ab Everardo Batters donatum Joanni Walterio Viringo Societatis nostræ sacerdoti, ab hæc Rectori collegii nolum in domum professum erecti Covolo Scribano xi Augusti 1611. Acceperat Boiterns a religiosa Priorissa monasterii S. Agnetis, Ordinis S. Augustini, Ulthejecti; ubi alim in magna haberi veneratione consueverit, et ab Antistitibus religioso visitari. Constant hæc authenticis testimoniis, quæ in archivo nostro asservantur.

inter quæ

45 Aronsiam quoque, in Belgica situm venerationem, ut supra xii Januarii ad ritum B. Hildemari illius fundatoris cap. 9, num. 17, dicitur, a Conone Prænestino Cardinale tamulicæ illustre reliquiæ recensentur, tum quedam etiam S. Sebastiani.

inter quæ

46 Aliquis quoque Tornuci extare in cathedrali ecclesia, auctor est Joannes Cognatus historice Tornucensis, lib. 3, cap. 36. De vestimento ejus aliquid asservari in cathedrali Atrabateni ecclesia tradit Arnouldus Ruissins in Hieroglyphyfacio Belgico.

inter quæ

47 Gallis Hispanias junquam, quibus præsulio ornamentoque ejusdem Divi Heros pignora sunt. Hand dubium quia pluribus toto regno partita sunt. Hand dubium quia pluribus toto regno partita sunt. Hand dubium quia pluribus toto regno partita sunt. Hand dubium quia pluribus toto regno partita sunt.

inter quæ

48 Gallis Hispanias junquam, quibus præsulio ornamentoque ejusdem Divi Heros pignora sunt. Hand dubium quia pluribus toto regno partita sunt. Hand dubium quia pluribus toto regno partita sunt. Hand dubium quia pluribus toto regno partita sunt.

inter quæ

§ IX. Eberspergensis in Bavaria cænobii origo. S. Sebastiani isthic reliquæ.

Habent et apud Boms Divi sua nobilissima templorum domicilia, ubi supplicantiibus succurrunt, et mille morborum genera pellunt, mille corporum vitia emendant; D. Sebastianus Eberspergæ etc. Ita Matthæus Raderus noster præfat. ad Bavariæ sanctæ tu. 1. Est Ebersberga vetus Bavariæ monasterium inter German atque Isarum amnes. Illius origines quæ variè ab Aventino, Wyngho Handio, Christophoro Gewoldo aliisque exponuntur, succinctè et dilucide ab Andrea Bruunero nostro tu. 2, hb. 8. Annaliu Boicorum ex-

plicatas, hic dabimus, ut S. Sebastiani vetusta isthic veneratio constet. Ita ergo scribit ad unum 974.

49 Frater sancti Antistitis (Conrardi Constantiensis eo anno vita sancti) Rudolphus Richardis pater in Annalibus Weingartensibus dicitur, quæ uni de majoribus Bojarie Comitibus nupta, cum inaprolis esset, tria cænobîa cum marito fundavit; Eberspergensis viris, Rhuobachense et Geisenfeldense, utrumque Virginibus contributum. Richardem Eberspergæ tumulatam iisdem annalibus proditum est: quibus domesticus scriptores parum consentanea tradiderunt; quæ utrumque se habeant, quia Comitum Semptanorum familiæ, apud Boios inter paucas clarissimæ, origines successionesque continent, hic non alieno, ut existimo, loco inserentur. Semptani Comites, quos Aventinus affectata promuntiationis nitela Senones appellavit, nomen suum Semptæ fluvio eorum agrum intermeanti, originem Sigbardo debent; qui Carabammi Eclarie Regis nepos aut prænepos vulgo creditus, a miræ magnitudinis apro, de quo haud pauciora quam de sue Erymanthio poeticis decora fabulis hodie jactantur, Eberspergensis castro temploque non sine oraculis condito nomen dederit, novamque ad posteros appellationem transmiserit, ut Semptæ et Eberspergæ Comites dicerentur.

Ejus loci origo et mœnca.

50 Mortem hic anno sexto supra nongentesimum appetiit, Ratholdo filio relicto, qui templo Religiosos Mystas e D. Augustini sodalitic adjoecerit, Hunfrido celeberrimæ fanæ viri iis jura dare jussu. Eundem Ratholdum ob res contra Ungaros fortiter feliciterque gestas Conrardus Rex Carantano limiti tuendo præferisse, et in amicorum numero ludatisse, tabulis Eberspergensibus, quas bona fide sequor, traditur. Eo rebus humanis, anno illius seculi decimo noto, erepto; Eberhardus paternas possessiones adiit, familiarum cum Superis commercio clarus, ut divinis ostentis futura discere crederetur; qui monitoribus Divis, templum augustius, anno vigesimo octavo supra nongentesimum molitus, etiam domicilium Religiosis sanctius locandis, Adalberone fratre et Willibirga sorore in partem juvenibus, erexit. Templo Divum ossa complura, magni præsertim Martyris Sebastiani calvam, inestimabiles opes, et toti deinceps Boicæ sacrosanctas, intulit.

Templum adificatum et ornatum reliquiis S. Sebastiani

51 Atque hic est Eberhardus ille, qui in ultima Boicæ desperatione, Ungarorum vim in Eberspergensis castro, Deo fretus, non sustinuit modo, sed subeuntes cum elude ab oppugnatione rejecit; eosdemque Henrici Boiorum Ducis legatus in Lycatibus campus memorabili prælio, quod omnis ætas loquetur, fudit fugavitque, et gentis Regulus Reginoburgi in cruce egit. Vixit sine cura posteritatis cælebs, herede Deo Divaque Sebastiano contentus; cui cum Abaimense prædium moriturus transcribere optaret, fratrem Adalberonem, quo invito id agi nefas erat, adducere in sententiam non potuit. Quarum sordium ille graves mox pectus pependit, domo continuis fameribus exhausta, et Udalrico amantissimo filiorum imaginem mortis in tabido corpore circumferente: donec placatis Cupperis, obligatum perenni voto, a D. Sebastiani ara incolunem recepit, et in pristinam elegantiam rellorrescentem.

cur sua Eberhardus sanctus et victoriosus Comes leguod.

fratre veltus vœculo ascen-

52 Hic parentibus sub annum sexagesimum nonum fato funetis, totius jura familie cepit, ex Richardo, quæ Marquardi Carantani Limitis Præfecti filia fuisse dicitur, sex liberos sustulit, et Othonianas partes contra Henricum Boium sique confederatos, constantissime tutatus, templi ab Eberhardo ante quadraginta sex annos extructi, per Fridericum Sabshurgensem Antistitem festa ceremoniâ dedicandi auctor fuit; annoque nongentesimo nonagesimo, D. Augustini Laudia stationem deserente, novam e D. Benedicti asseclis coloniam Eberspergam deduxit, Regiubaldo ad sacram præfecturam e cœnobio Augustano advocato. Decessit non sine sanctitatis

Udalricus frater filius, et Richardus, sancti conjuges, Henrichus cœnobii locum domuit.

inter quæ

EX VARIIS.

tatis opinione anno vigesimo nono supra millesimum, V Idus Mart. decimo sexto post conjugem Richardem, quæ supra communem hominum sortem felix, Dei parentis recreata aspectu, gustum aliquem immortalitatis adhuc viva cepisse dicitur. Utriusque mausoleum nobile e marmore cætrato in umbilico templi visitur.

Udalrici fratris neptis pietas.

53 Udalrici frater Adalbero in Khubacensi vico Barræ anni adsito, anno mxi partbenonem condidit, ut Henrici, qui eo tempore imperavit, litteræ testantur: suscepta deinde in Palestinam peregrinatione, in itinere decessit. Alheradis conjux illætabili afflictæ nuntio, marito superesse noluit, et mœrore animi, una cum foetu, quem utero gerebat, extabuit. Willibirgis superstes filia elugendis tot funeribus impar etiam ipsa, qua licuit, terras deseruit, et paterno cœnobio, quod nuper arserat, et ab Udalscaleo patruo instauratum fuerat, se sponte inclusit, eundemque cum matre tumulum optavit.

ac filiorum

54 Jam Udalrici demum filio, qui itidem Adalbero dictus est, uxorem Rudolphi Altorfensis filiam copulant Eberspergenses Annales, neque Richardem eam, sed Richlindem, sen Rchildem, nominant, quæ non ante nonagesimum quintum illius seculi cum marito in manum convenerit, in illo consentiunt, sterile id connubium fuisse; eoque in spem tantarum opum Conradum raræ indolis adolescentem, eaque fortuna dignum, adoptatum esse: qui tamen brevis ævi parentum vota ante tempus destituerit. Nihilo felicior Eberhardus alter Udalrici filius, Mouracensis Comes, mascula prole immaturo fato functa, ad Ilmum fluvium religiosum sacratissimis Virginibus domicilium struxit, iisque Gerbirgam neptem suam præfecit: cujus exemplum Willibirgis mater ejus, Eberhardi filia æmulata cum senium suum eodem in loco Deo virtutisq; mancipasset, pulcherrimam vitæ clausulam imposuit.

55 Porro Adalbero, ne quid fratri in virtutis studio concederet, Eberspergensis monasterii angustiis offensus, illud solo æquatam multo magnificentius instauravit, anno trigesimo septimo supra millesimum, et magna honorum accessione locupletavit; crescentemque in dies liberalitate, D. Sebastianum tandem heredem ex asse scripsit, ut eo pacto etiam ipse fundati cœnobii titulum cum uxore ferre potuerit; primam enim illius facinoris gloriam jam majores anteceperant. *Hæc Brunnerus.*

Ebersperga restaurata

56 Quando autem et unde Eberspergam allatæ sint S. Sebastiani reliquiæ, nos litteris, suis 20 Februarii an. 1634. Monacho datis edocuit Georgius Stengelius noster, testatus in Chronico, sive historia Eberspergensis lib. 1, cap. 9, ista legi: Dubium nemini esse puto, quin Comes Everardus atque Hunefridus Præpositus, interim dum monasterium perficeretur, tempore illius sexennii, varios vario destinarent miserintque cum Religiosos tum aulicos dominosque seculares, Romam præsertim et ad alia id genus loca pia, petiunt aliquas Christi ac Mariæ, aliorumve Sanctorum reliquiæ, pro futura novi templi altariumque consecratione summe necessarias. Neque vero fuit difficile a plerisque reliquiis pro re tam pia impetrare, præsertim ab iis, qui de evchendo ad veri Dei cultum atque servitium hoc loco, illam sacrorum vatam, Conradi ab Hewa, et Gebhardi Argentoratensis vaticinationem, somnium insuper Everardi mirabile, ejusque lucubrationem ab Hunefrido, de extruendo hic loci templo atque monasterio, ex horum legatis ad se missis intellexerant. Inter alias autem plures, Roma acceperunt istas, puto in primis; maximam, totam scilicet superiorem, partem cranii S. Sebastiani Martyris, cum aliis pluribus sacrorum ipsius ossium particulis, thesaurum sane maximum; deinde ex ossibus S. Stephani Proto-martyris et Materni Episcopi aliquid, ut ex sequentibus planum fiet. Has autem dono datas, et hæc Roma transmissas crediderim a summo Pontifice Stephano VII, qui intra

Quando isthuc et unde allatum S. Sebastiani reliquias.

annum xxix et xxxiv in Pontificatu fuisse scribitur. *Hæc ibi.*

57 Harum reliquiarum meminit Raderns in Annotat. ad Menæa Græcorum, 18 Decembris: S. Sebastiani, inquit, sacer vertex, seu cranium, Ebersbergæ Boiorum cum ingenti religione a tota Germania colitur, certum adversus pestilitatem amuletum. *Nequaquam tamen totum Martyris cranium Ebersbergæ est, sed summa dumtaxat testa; (inferiorem ac posteriorem capitatis partem, æde Vaticana, ut ante scriptum retinente) illa vero ita argento inclusa, ut ex ea etiam bibatur, atque argenteo capiti statux S. Sebastiani imponatur. Sagittæ quoque in ea consecrantur, contra pestem salutare. Invenere isthic visuntur omnis conditionis, sexus, nationis anathemata, adeptæ incolunitatis monumenta.*

non tamen illud integrum.

NOT. 10.)

§ X. Aliæ S. Sebastiani reliquiæ in Bavaria.

Aliud magni Martyris pignus Monachium urbs asseruat, Boicæ caput, ac Ducum sedes. Augustam Divo eadem, hanc a palatio suo longe, locavit anno 1588. Ferdinandus I, Bavarus, Alberto V, Duce et Anna Austriaca Ferdinandi I, Imperatoris filia, anno 1550, ipsis S. Sebastiani feriis, natus: unde illi erga Sanctum ab ipso ortu ingenerata religio, qua cum omni vita Patronum ac tutelarem est veneratus. Neque illud vana observatione, quod illi vicissim septimus Januarii dies, ab anniversaria Divi celebritate octavo, vitæ mortalis ultimus fuit anno 1608.

Templum ejusdem Divi, Monachii,

59 Cum ea consueto Ecclesiæ ritu dedicaretur basilica, Guilielmus V, Bavarix Dux, Ferdinandi frater, soleunis sacrificii tempore, illustri pompa, inferiorem S. Sebastiani mandibulam, cui novem adhuc immoti inhærebant dentes, obtulit, publicis tabulis testatus, se eam Roma olim accepisse a Pontifice Maximo, pignus munus.

Aliæ isthic ejus reliquiæ

60 Multis post annis Maximiliano Guilielmi F. Alberti N. Boiorum Duci, adversus Wolfgangum Theodoricum Raittenovium Salisburgensem Archiepiscopum bellum fuit. Priusquam conserentur manus, lues totis castris vulgata sollicitudinem religioso Duci iniecit, et ad petenda a Colitibus auxilia, illius avertit animum. Eas Martyris Sebastiani reliquias rogavit ad se, ubi stativa habebat, deportari. Neque vel ingrata Superis religio fuit, vel inanis optimi Principis fiducia. Ipse incoluntis, Antiaque ejus universa a contagione immunis, hoc salutari præsidio servati sunt.

contra pestem delatæ ad castra:

61 Ecarsit beneficio pietas Ducis. Ergo ut victor Monachium revertit, Marianam Ferdinandi patrum viduam rogat, ut sacrum illum thesaurum, sospitatoris sui Sebastiani reliquias, sibi donet. Rogantis auctoritas pietasque perpulere invitam. Accessit tamen (ut jus fasque) Stephani Frisingensis Episcopi assensus. Translate deinde ad palatii ducalis sacellum, in qua aliæ illustres ac prope innumere Divorum reliquiæ asseruntur.

socello antio donatæ,

62 Sed ne nullum erectæ a Ferdinando basilicæ patroni sui pignus retictum videretur, brochii ejusdem sancti Martyris non exiguum partem, Dux tradidit, quæ se olim a Pontifice Maximo cum Romæ esset, donatum testatus est. In hac æde monumentum Ferdinando postvixisse Wartenbergicis Comitibus positum, in qua et cor Ferdinandi et Mariæ conjugis corpus, condita. Ferdinandus Guilielmus, Ferdinandi filius, Episcopus Osuaburgensis, cum multis aliis ex inferiori Saxonia reliquiis ad eandem ornandum basilicam, tum non exiguum capitatis S. Sebastiani partem, Monachium misit anno 1626, publicumque ejus rei testimonium. Ea nos a Maximiliano, ejusdem Froneisci Guilielmi germano, Societatis nostre Sacerdote, accepimus.

aliis priori templo attribuit;

aliisque aliunde missis.

§ XI. Alibi S. Sebastiani reliquiæ ac cultus.

Quæ alibi ejusdem Martyris ectare feruntur reliquiæ, colligere animus non est; et sunt fortassis quædam alterius Sebastiani et legione Thebæ, de quo 2 Januarii, aliorumve ejus nominis Colitum, ternas quæ occurrere indicabimus

Quædam olim tirunsvici fuere.

indicabimus. Primæ Brunsvici fuere. Ita *Compilato chronologica a Joanne Pistorio edita, ex bibliotheca Henrici Petreii, ad annum 1473.* Eodem anno viguit pestilentia in Brunswig tota æstate; sed heu gravis erat huic monasterio. Obierunt enim de nostris Fratres fortiores et adolescentiores Sacerdotes, septem numero. Inde vix anno elapso obiit senex noster cum duobus aliis Sacerdotibus monasterii nostri. Eodem anno introductæ sunt solenni cum processione totius Cleri et populi reliquiæ S. Sebastiani Martyris, per Fratres Præmonstratensium Ordinis in civitatem præsentem, promovente hoc Serenissimo Principe ac Duce Henrico. Prima statio cum Missa ad honorem Martyris factæ sunt in hoc monasterio altera die Trinitatis : post ad S. Blasium : inde ad S. Catharinam : exinde ad S. Martinum.

64 *Wesalia oppidum est Clivæ dives ac splendidum, ad Lupia ostium. Hic anno 1332. Eremitarum instituti Augustiniani dedicata S. Sebastiano ecclesia est a Volkardo Suffraganeo Monasteriensi. Grossata isthuc non multo ante lues horrendum in modum, alio ut plurimum quotidie offerrentur, simul ac votum S. Sebastiano publice erat nuncupatum, conquieverat. Ea sæcundæ illi ædis occasio. Meminit voti Nicolaus Cransenius Monasterii Augustiniani parte 3, cap. 13, ita scribens : Clivo-Wesaliæ oppido Diocesis Monasteriensis grassante morbo contagioso, pro divina ira sedanda, ex voto civium ac Magistratus, illorumque expensis, erigitur monasterium Eremitarum S. Augustini cum ecclesia in honorem S. Sebastiani, Religiosis ex vicino Mariæ-vallensis loco evocatis, quorum operam in hoc Dei flagello frequenter cives invocantur, quando emortuis fore totius oppidi Sacerdotibus, soli PP. Augustiniani ex Clero supervixerunt incolomes.*

65 *Nuper Franciscus a Dietrichstain Cardinalis Olo-mucensis in Moravia Episcopus, S. Sebastiano in edito colle jactu Niclasburgum oppidum insignem S. Sebastiano ædrem statuit, atque eum demum ad avertendam litem Tutelarem sibi ac patriæ adeptum, ac publicis comunitus, concordi Procerrum omnium assensu, festum ejus solenne ut esset, silentio etiam fori strepitu, sancit.*

66 *Binus Coloniae extare ejusdem Divi reliquias auctor est in Sacratio Agrippinæ Erhardus Winheimus : in Parochiali quidem S. Laurenti ecclesia Partem calvarie sancti Martyris, in templo vero Eremitarum Augustinianorum Mandibulam inferiorem. Pars sit ejus quæ Monachu, an Divi alterius, sed cognominis, alii disputent. Tertia, inquit, apud Augustinianos confraternitas sub honore S. Sebastiani a Christi fidelibus instituta, numero et dignitate personarum inter veteris facile princeps, initium sumpsit ex donatione inferioris S. Sebastiani mandibula, quam huic basilicæ Illustris et auratus Eques D. Theodorus van Hirtz anno 1269 assignavit, uti ex monumentis familiaribus ipsius constat. Illic Theodorus van Hirtz a Landtskroonen cum conjuge sua Gulilla in choro templi PP. Augustinianorum Coloniae sepultus est. Ægidius Gelenius in libello qui Colonia supplex inscribitur, testatur hanc mandibulam Roma allatam a Theodorico, et ingenti hierotheca, seu monstrantia inclusam spectari.*

67 *Idem binus alias commemorat isthuc custoditas reliquias ejusdem sancti Martyris, in S. Petri metropolitana basilica Brachium; in canobio Præduatorum Telum quo transfixus. Testaturque Colonenses ejusdem Divi sæpius expertos certam opem adversus pestilentiam.*

ACTA

AUCTORE S. AMBROSIO EPISC.

ex pluribus veteribus MSS.

CAPUT I.

S. Sebastianus Martyres animat.

Sebastianus vir Christianissimus Mediolanensium

a partibus eruditus. civis vero Narbonensis, Diocletiano et Maximiano Imperatoribus ita carus erat, ut principatum ei primæ cohortis traderent, et suo eum conspectui jubere semper astare. Erat enim vir totius prudentiæ, in sermone verax, in judicio justus, in consilio providus, in commissio fidelis, in inventu strenuus, in bonitate conspicuus, in universa morum honestate præclarus. Huic milites ac si patrem venerabantur : hunc universi, qui præerant palatio, carissimo venerabantur affectu. Erat enim verus Dei cultor, et necesse erat ut, quem Dei perfuderat gratia, ab omnibus amaretur.

2 Christo igitur quotidie sedulum exhibebat officium, sed agebat quatenus hoc sacrilegis Regibus esset occultum, non passionis timore perterritus, nec patrimonii sui amore constrictus, sed ad hoc tantum sub chalybe terreni imperii Christi b militem agebat absconditum, ut Christianorum animos, quos inter tormenta videbat deficere, confortaret, et Deo redderet animas quos diabolus conabatur auferre.

3 Denique postquam multas Martyrum mentes a timore passionis eripuit, et ad coronam perpetuæ gloriæ incitavit, ipse quis esset apparuit, quia lumen in tenebris latere non potuit. Clarissimis igitur viris Marcelliano et Marco duobus geminis fratribus pro Christi nomine in vineulis constitutis, quotidie solatium exhibebat : et tam ipsis quam etiam servitorum, cum quibus fœderati fuerant, salutaria fidei consilia ministrabat : quibus fugitiva seculi blandimenta respuerent et momentanea tormentorum genera non tinerent.

a Ita plerique codices. quidam, partium civis S. Ambrosius in Psal. 119, octonur. 20. Utatur exemplo Sebastiani Martyris, cuius hodie natalis est. Illic Mediolanensis oronudus est Fortassis ut jam discesserat persecutor, aut adhuc non venerat in litem partium, aut militis erat. Adverit hic aut nullum esse, aut tepere certamen. Romam profectus est, ubi propter lides studium persecutiones acerbe fervebant. Ilbi passus est, hoc est, in coronatus itaque illic quo hospes advenit, domicilium immortalitatis perpetuæ collocavit. At Baronius tom. 2. an. 284, num. 12, scribit S. Ambrosium et alios tradere patre Narbonensi, matre Mediolanensi, natum Melchifani, tradit Melaphrasos ortum Mediolani; quibus parentibus, sicut, Saussatus, patre Gallo, matre Mediolanensi, Narbone in Viennensi Gallia natum. Nec refragantur Tristatus Galchelus, aut Josephus Ripamontius, hic adit matrem propea moriti morte viduum relictam. Mediolanum cum filio unico revertisse. Habanus, variisque MSS. Eodem illic S. Sebastiani de Mediolano, qui infantem etc. Melaphrasos genere clarum ait fuisse. Hænta : sicut nos accepimus hodie, uterque, unus e Senatorio ordine fuit. Gulielmus Latellus histor. Occidan. lib. 2. testatur communistrati etiamnum Narbonæ domum S. Sebastiani, ubi ecclesia post erecta quæ S. Sebastiani nati dicitur.

b Quidam codices, militum absconditum.

CAPUT II.

Marcelliani et Marci graviter oppugnata constantia.

Qui cum beatissimis consolationibus acquiescerent, et verbera carnificum animo perseverantia transirent, capitalem jussi sunt subire sententiam. ea videlicet ratione, ut si eodem momento quo decollandi erant sacrificii consensissent, et parentibus suis et conjugibus et filiis et facultatibus redderentur. Erant enim non solum, ut diximus, genere clarissimi viri, sed et facultatibus a dilatati; quorum erat pater Tranquillinus nomine, et mater Marcia vocabatur; qui illos sequebantur cum uxoribus eorum et filiis; nimio enim in suis nepotibus ducebantur affectu. Unde factum est, ut ab Agrestio Chromatio Urbis Romæ Præfecto triginta dierum inducias impetrarent, in quorum spatio ageretur cum eis, quatenus ad thurificandum idolis consentirent.

5 Accedentes itaque amici eorum ad eos, coperunt dicere : Unde vobis tam dura meas, tanque ferreum pectus quod euntem e patimini patris abjicere, et matri jam decrepitate novos dolores partus afferre? Nam illa partus sui dolores consolationibus superabat, dum in uno dolore duos filios pareret, et geminum patri funderet filiorum affectum ; nunc vero insanabilis dolor, incuriosabilis poena, irremediabilis cruciatus,

Wesalia temp-
plum Sancto
duatum, ex
solo

Sacellum mo-
nasticum in
Moravia

Vit Sancti
reliquias, tu-
sunt

o r ibi
omni

S. Seb-
nus

primæ cohortis principatus.

omni virtute præditus :

occulte Christianus.

Martyres corroborat :

Marcellianum et Marcum, cum servis captivos solatur

S. Sebastiani patria

ultra questia martyrii occasio.

Quibus morti adjudicatis.

parcites 30 dierum talibus impetrant

amici eos pervertire conantur.

EX MSS. cruciatus, incomparabilis *il* partus est, quo spes et
d gaudium tollitur, vita contemnitur, respicitur gloria,
 et contemptis omnibus pietatis affectibus mortis atro-
 citas appetitur *e* potius, quam timetur. Obsecramus
 vos, *e* amici carissimi, tandem his date cladibus finem,
 et vos patres esse dulcium filiorum vel admoniti me-
 mentote.

*mater variis
 blanditiis im-
 pugnat,*

6 Hæc et his similia amicis dicentibus, miseram
 se clamitans mater advenit, et soluto capite canos
 suæ senectutis ostentans, in conspectu eorum vestem
 qua pectus tegebatur scidit : et cunctis flentibus
 ostendebat eis laxis pellibus quas suxerant mammae,
 et blandimenta, quæ infantia eorum exhibuerat, eju-
 lando lacrymans memorabat. Aiebat ergo ad ambos:
 Tu mihi semper plus blanditus es filii; et tu amplius
 verecundatus es : in isto imaginem meam peperisti; in
 te paternos vultus effudi : tu patri utilior, iste simi-
 lior. Heu me miseram ! circumvallat me ex omni
 parte incomparabiles luctus, inaudita miseria et gem-
 mina orbitas, nullis penitus tribulationibus compa-
 randa. Omitto filios ad mortem ultro properantes,
 quos si mihi hostes auferrent *f* per medias sequerentur
 acies bellatorum; si iudicia violenta concluderent,
 carcerem simul irrumperem moritura. Novum hoc
 genus est pereundi, in quo carnifex rogatur ut feriat,
 vita optatur ut pereat, mors invitatur ut veniat. Novus
 hic luctus est, nova miseria, in qua natorum juven-
 tus sponte amittitur, et parentum miseranda cogitur
 senectus ut vivat.

*pater quere-
 lis,*

7 Ista et his similia matre prosequente, infirmus
 pater, et gravis jam senio, manibus adducitur ser-
 volorum, et cygnæo capiti terræ pulverem spargens,
 huiusmodi dabat voces ad cœlum : Ad mortem ultro
 proficiscentibus filiis valedicturus adveni, ut uni-
 versa, quæ a filiis sepulturae meæ exhibenda para-
 veram, ego infelix filios sepulturus expendam. O filii
 meo baculus senectutis, et geminum meorum viscerum
 lumen, nati feliciter, et prospere educati, excel-
 lentissimæ memoriæ, et ingenii singularis, omnium
 liberalium peritia litterarum imbuti, quæ ista repente
 insania vestra voluntate progenita mortis vos fecit
 esse amatores? Numquam ista viventibus placuit :
 numquam morituris suam amorem induxit : ad quos-
 que autem pervenire potuit, violentè admisa est,
 et non est voluntate ab ullo vivente suscepta.
 Si hanc nudus debitor sub avaro feneratorè patitur,
 nulla potest ratione diligere : nec solum non diligere
 cognoscitur, sed timere. Qua ratione eam appetit,
 qui et bonis exuberat omnibus, et penitus ulli nihil
 debet? Venite huc senes, et mecum super filios plan-
 gite, qui vos viscera paterna habere sentitis. Venite
 huc juvenes, et flete super juvenes sponte pereuntes.
 Huc accedite patres, et prohibete talia, ne talia pa-
 fiamini. Deficite plorando oculi mei, et caliginem
 obducite fundentes flumina lacrymarum; ne videam
 cædi gladio, quos dum virga levis tangeret, tremui;
 dum tristantes leviter viderem, expavi.

*conjuges la-
 mentis.*

8 Igitur dum hæc et alia senior prosequuntur, ecce
 amborum conjuges cum natis propriis veniunt, et
 aspectibus eorum proprios infantulos offerentes, has
 ejulando voces effundunt : Quibus nos servituras re-
 linquistis? quibus conjugii nostri traditis caritatem?
 qui putatis erunt horum infantium domini, et domo-
 rum vestrarum avidissimi pervasores? Qui erunt ves-
 træ occupatores familiaræ? vel qui sibi divisuri sunt
 vernaculos, quos nutritis? Heu quam ferreo, heu
 quam impiæ crudelitatis genere parentes despiciatis,
 amicos respiciatis, uxores abjecistis, filios abdicatis, et
 vos ipso carnifici ultroneos exhibetis!

a *Alii codices, ditati; alii, ornati.*

b *Alii, Agrestino. In catalogo Praefectorum Urbis, legitur Caro
 et Carino Cons. Praefectus fuisse Titius Roburrus; Carino II et
 Numeriano, Cejonius Varus, qui et sequenti anno Dioeletiano et
 Aristobulo Cons. praefecturam gessit. Et videtur Chromath expun-
 ctum, e tabulis nomen, religionis odio. Eumne, an Roburrum, an
 Cejonium persringat Popiscus ambiguum est, dum in Carino scri-
 bit : Praefectum Urbis unum ex Cancellariis suis fecit. Erant Can-*

cellarii, qui ad cancellos sive Domus augustæ, sive tribunalium ex-
 cubabant. c *Alii, patitur. d Al. lucius. e Tres sequentes voces
 desunt MS. Audomar. f Alii, per media sequerentur bella raptiores.*

CAPUT III.

S. Sebastianus nutantes confirmat.

Interea dum illa dicuntur, et ista referuntur, inter
 uxorum lacrymas, et suspiria filiorum, cœperunt
 milites Christi mollescere, et animos suos flectere
 ad dolorem. Huic spectaculo, ut supra diximus, in-
 tererat S. Sebastianus vir per omnia Christianissi-
 mus, quem occultabat militaris habitus, et clamydis
 obumbrabat aspectus. At ubi vidit athletas Dei im-
 menso certaminis pondere fatigari, in medio eorum
 se obiciens, dixit : O fortissimi milites Christi, o
 instructissimi divini prelii bellatores, per nimiam
 virtutem animi fortiter pervenistis ad palmam, et
 nunc per misera blandimenta coronam deponitis sem-
 piternam? Discat nunc per vos Christi militum forti-
 tudo, fide potius armari quam ferro. Nolite victoria-
 rum vestrarum insignia per mulierum blandimenta
 abjicere, et subjectas pedibus vestris hostis devicti
 cervices ad victricia et redivia iterum bella laxare,
 cujus quamvis sæva contra vos extiterit et periniqua
 a instantia sævior tamen efficitur ira repetita. Eri-
 gite igitur a b terrenis affectibus tropeum vestri cer-
 taminis c gloriosum, et nolite illud omnitero flentibus
 parvulorum.

*Sebastianus
 eos nutantes
 confirmat,*

*propositis
 crucialibus
 iam toleratis,*

a

b

c

vita æterna;

*et præsentis,
 fugacis,*

*omnia scelera
 suadentis,*

d

e

10 Isti, quos plorantes attenditis, gauderent hodie
 si possent scire quæ nostis; putant enim quod ista
 vita sit sola, quæ, si accepit, nulla vitalis
 animæ, corpore deficiente, valeat portio remanere.
 Si enim scirent esse alteram vitam ignaram mortis,
 tristitiæ nesciam, in qua immortalitas regnat, et
 perpetua gaudia commorantur; profecto vobiscum
 ad illam festinarent pertingere, et vitam istam pro
 nihilo computantes, illam appeterent, quæ et in exul-
 tatione permanet et penitus finiri non novit. Ista
 enim vita fugitiva est et tam infidelis, ut nec amato-
 ribus suis fidem potuerit custodire. Ab origine enim
 mundi in se credentes sefellit, omnes se expectantes
 decepit, cunctos de se præsumentes irrisit, et ita
 nullum omnino certum reddidit, ut omnibus probe-
 tur fuisse mentita. Atque utinam solius mendacii
 culpæ esset obnoxia, et per omnia crimina currere
 suos non cogeret amatores. Ipsa dat edacitatem d glu-
 tonibus, ipsa ebrietatem ingerit tumultis, ipsa
 naufragium pudoris adulteris, ipsa execrabilem tradit
 perversitatem incestis; ipsa admonet furem, ut rapiat;
 iracundum, ut sæviam; mendacem, ut fallat. Ipsa inter
 conjuges divortia seminat, inter amicos discordias,
 inter pacificos lites, inter justos injustitiam, inter
 fratres scandala. Ipsa tollit iudicibus justitiam, castis
 pudicitiam, e artificibus peritiam, ipsa auferit mori-
 bus disciplinam. Et ut altiora quæ amatoribus suis
 ingerit crimina memoremus; si fratrem aliquem tradit
 frater germanus occidit, si filius necavit patrem, si
 interemptus est ab amico amicus; cujus hæc instinctu
 facta sunt scelera, cujus intuitu, cujus spe, cujus
 fiducia ista sunt nefanda commissa? Numquid non
 præsentis vitæ amore seducti, ista committunt, et
 dum illam plusquam justum est diligunt, iniquo odio
 homines prosequuntur? Ut quid enim pirata navi-
 gantem jugulat, ut quid latro perimit viatorem, dives
 opprimit pauperem, superbus humilem, et omnis
 nocens quemcumque potuerit aggravat innocentem?
 Hæc autem faciunt mala, quia isti vitæ servire desi-
 derant, et se existimant in amore ejus per tempora
 proluxiora durare. Non ergo alterius causa fiunt
 scelera nisi ut infelicissimæ isti carnali vitæ a car-
 nalibus serviatur.

11 Ipsa est denique quæ eis crimina imperat, jubet
 facinora, suadet injusta; et posteaquam omni crude-
 litate, omnique fuerit spurcicia saginata, servientes
 sibi tradit filia suæ, id est, morti perpetuæ. Ex ipsa
 enim,

mortem æ-
ternam.

enim, et ex ejus utero mors aeterna est nata, tempore quo gulae suae et libidini et delectationibus oculorum primi homines servierunt; atque ideo qui ad aeternam vitam facti fuerant, huc in istam sunt regionem mortis jactati : hinc iterum sunt ad inferos devoluti, nihil secum praeter peccata portantes. Haec ergo vita est quae vos fallit, o amici carissimi, ut amicos vestros ad vitam euntes perpetuam injusto consilio revocetis.

a MS. *Itip.* constantia. b *Al.* plenis affectibus; *al.* terrenis aspectibus c *Al.* gloriosi. d *Papianus* Gluto, a gula dictus, genico, prodigus. e *Quidam codices*, artibus.

CAPUT IV.

Inferni poena, caelique gaudia. Martyrum amicis inculcata.

Haec vos instigat, o parentes sanctissimi, ut filios vestros proficiscentes ad a Comitatum coeli, ad honorem incorruptibilem, ad amicitias Imperatoris aeterni, stultissimis lamentationibus revocetis. Ista est quae vos, o castissimae conjuges Beatorum, per pietatis colorem impietatem Martyrum mentibus fecit tradere, et necem pro liberatione afferre. Si enim consensissent revocationi vestrae, pauco quidem tempore vobiscum esse poterant; postea vero separari, et ita habuerant separari a vobis, ut nunquam vos nisi inter tormenta perpetua videretis; ubi edax flamma incredulorum animas devorat, ubi dracones blasphemantium labia comedunt, ubi serpentes morsibus suis incredulorum pectora depascuntur. Illic ululatus et gemitus sonat, et clamor confusus, quem vis tormentorum exagitat, et incendii arsura extorquet. Haec ipsa autem tribulatio, quae illic excipiet infideles, nullo termino definitur, nullo fine concluditur, sed nec post flammarum atrocium adustionem consumitur, sed ad redvina incendia iterum qui adustus fuerit reparatur.

13 Hanc ergo penam et istos permittite evadere, et vosmetipsos eripere cogitate. Permite interim istos ad coronam pertingere destinata. Nolite timere; non enim separabuntur a vobis, sed vadent preparare vobis in caelo sidereas mansiones, in quibus una vobiscum et cum filiis vestris in perpetuo gaudio maneat. Quod si vos domus vestrae ex lapidibus factae delectant; quanto magis illarum vos debet pulchritudo invitare domorum, ubi sunt trichina auro puro radiantia, quae ex gemmis et margaritis habent b zetas instructas? Illic flos purpureus rosarum nunquam marcescit : illic florida memora perpetua viriditate vernant : illic prata e recentia semper melis flunt rivis : illic croceis graminibus floribus redolent, et d halantes campi jucundis admodum odoribus pollent. Aure ibi vitam aeternam habentes naribus nectareum odorem aspirant. Lumen ibi sine Solis radio fulgens, serenitas absque nubilo; et absque tenebris nocturnis die oculi perfruntur. Nulla illic impediuntur e occupatione deliciae, nulla penitus sollicitudine ibi securitas conturbatur, mugitus, ululatus, gemitus, lamentum et luctus nunquam illic audita nec nominata sunt : saedum et deformis, tetrum, nigrum, horrendum aliquid, aut sordidum nunquam ibi penitus videntur oculi habitantium : pulchritudine vero in amonitate memorum, splendore in aere joemulo et formositate atque omni elegantia sine intermissione oculi patentes perfruntur; et nihil omnino quod conturbet mentem aurius datur. Sonant enim ibi jugiter organa hymnorum, quae ad laudem Regis ab Angelis et Archangelis decantantur. Amaritudo et fellis asperitas ibi locum non habent : tonitrua ibi nunquam audita sunt, fulgura et coruscationes nunquam paruerunt. Cinnamomum illic virgula gignunt, et balsamum arbusta prorumpunt. Odor aeris delectationem per omnia membra diffusit, et esca ibi nulla stercora conficit. Sicut enim bono nuntio aures, et bono odore nares, et

bono aspectu oculi saginantur, et ista refectio non potest in digestionem prorumpere; ita illic refectio, quam os susceperit, melliflua in gustu hoc unicusque sapit, quo fuerit delectatus. Statim denique quod concupierit anima, desiderio ejus universa famulantur, et omnibus delectationibus ejus paratissimus servit effectus.

14 Nam qui in ista mortali vita, contra concupiscentias suas et contra delectationes pugnaverit, quisquis eas hic non expenderit, illic eas integras a suo Creatore consequitur. Ipse enim ita creavit hominem ut viveret : et mortem juxta introitum delectationis posuit, ut hi quos libet a mortis timore evadere, vitam aeternam quaerant; et dum praeter istam vitam alteram esse didicerint, inquirent utrum et ipsa possit senectute intereidi aut morte concludi : quam dum immortalem agnoverint, inquirent utrum possit iterum ipsa aeternitas vel honorem tradere justis vel injustis praemium inferre.

a Comitatus s^{ae}p^e comites Imperatoris, alias Comitatus officium, vulgo nunc locum, sive districtum ejus jurisdictioni subiectum, hic Aulam significat, sic Possidius in vita S. Augustini : ubi tunc temporis Valentini minoris Comitatus fuerat constitutus, et S. Ambrus de obitu Valentini jussit eam ad Comitatum venire b Papius Zetae, domus quae subius pedes aquas habent. Unde ea vis vocis? Turnebus advers. lib. 24, cap. 1. zetae, dictum interpretatur; et Casaubonus in Lamprid. qui ideo zetae vocat, et Salmasius dictam, zetaeque scribit. Sic zabolium, pro diabolum, Zabolenum pro diabolenum, Zacritum pro charitum, dicta observant, cumque itis Martinus. At Pascentius a 56° fecerit, deflectit, quod pluribus partibus solem accipiat, vel a 57° vivere. Carnaculi genus hic et alibi significat. Infra Zelorius, zetaeum, sive trichinorum curator c MS. *Auloum* virentia. d *Al.* albescentes. e *Al.* occasione

Ex vs

quoniam ea inquirentia.

Comitatus.

Zetae

CAPUT V.

Opum deliciarumque usus.

Cumque specialiter ita esse probaverint, restat, ut interrogent, cur a Creatore divitiae facta sint, si ejus lege contemnenda sunt, vel quare quadrupedum et voluerum atque repentium varietas a Creatore facta sit, si a singulari renuntiandum est : cur autem ab ipso Creatore medullitus genuina delectatio ad b incitamentum est libidinis fundata corporibus, si usus ejus auctori non solum cum faciat rem, sed etiam perpetuis tradat incendiis, e Interrogatur ergo : Cur a Creatore divitiae datae sunt, si contemnenda sunt? Respondemus : Ista divitiae a Creatore factae, allouuntur quodammodo amatores suos, dicentes : Si nos amate, ut a vobis nunquam separemur. Sequi vos morientes non possumus; antecedere autem vos viventes possumus : sed si ipsi jubeat. Cupidus fenerator et avarus agricola, unus aurum tradit homini quod duplicatum recipiat, alius diversa semina terrae committit, ut si possit fieri quod simplum tradit centuplum d queraat recipere : et debitor aurum creditori reddit duplicatum, et terra semen reddit centuplicatum. Pro nefas! fenus debitor feneratori reddere praevahet; et terra agricolae suo restituere centuplicata semina potest; Deus divitias suas si a te acceperit, eas tibi amplificatas reddere non potest?

16 Inquis nunc cur divitias mihi dedit, si a me ipsi reddenda sunt? Tradidit eas tibi, ut scias quanta sit in eis requies, quanta voluptas, quantus luxus, quanteque possunt esse deliciae; ut per haec habens caritatem cum divitis tuis, ipse eas tradas custodiendas Domino nostro Jesu Christo. Quas si ipsi nolueris credere, aut edacitas gula eas invadet, aut luxuria libidinum mater tibi eas eripiet, aut sine dubio, quod nosti optime, mors ex improviso aggrediens ita tibi illas extorquet, ut tu illas ulterius in toto nec habere praevaleas, nec videre. Numquid si transires per medias acies barbarorum, et invenires fortem virum qui te semper dilexit, qui tibi etiam sacculum pecuniarum donaverat plenum, dicentem tibi : Da mihi custodiendas pecunias quas dedi tibi; quia isti barbari insidiantur ut eas tibi auferant, quas dum tibi abstulerint suis te gladiis laniabunt; numquid non pedibus

a Conjuges eorum claustricos mentat ad fidem

b commemoratis inferni tormentis:

c carnis voluptatibus et gaudijs

d

e

f

u

b

c

Cur divitiae creatae si contemnuntur

d

Domus Deo, ut cum feneratori recipiantur.

e nobis illis scribere serventur.

EX MS.

dibus ejus advolutus rogares eum, ut eas ipse susciperet, de quo certus esses quod et ampliora quam acceperat redderet, et te ipsum ab hostibus liberaret? Restat nunc ut divitiis vestris tutorem possitis habere Christum.

17 Ad delicias veniamus. Qui habet aures audiendi, audiet eas dicentes sibi : Si vere amatores nostri estis, illi nos commendate, quinos vobis integras illibatasque in illa regione restituat, in qua vobiscum jugiter manere possimus : in ista enim vita si vobis nostrum voluerimus occupare servitium, quasi hic expertæ ibi vobis omnino negabimus nostræ servitutis officium. Dimittite nos interim servire morituris, quia idcirco brevissimi sunt dies mortalibus, ut immortalibus, jugiter famulemur. Sic enim scriptum est : Propter electos breviabuntur dies, ut servitus nostra non sit longa. Injustis quidem servimus, festino e cursu : impiis, sceleratis, et turpibus servimus, non sponte, sed propter eum qui nos subdidit. Liberabimur tamen a servitute corruptionis, et revocabimur ad libertatem gloriæ filiorum Dei. Omnis itaque delectatio, future vitæ servata, non perditur; neque enim repositi thesauri existimantur ab eo qui eos absconderat in terris, interisse; sed magis tanto securius se eos habere confidit, quanto eos occultius et tutius collocaverit.

18 Sint ergo repositæ omnium deliciarum affluentia, ut non contingantur in ista vita, quæ præterit : quia si hic in usu fuerint, in illa vita, quæ numquam præterit, amittentur. Esto, quod ista vita centum tendatur annorum spatiis, numquid exclusa die ultima non statim videbitur quasi non fuisse, et ac memoria hospitis uno die apud nos manentis vestigia reliquisset? Illa autem vita manet jugiter, et perseverat instanter, amnis quoque labentibus juvenescit et pollet, et inde renovationis sumit initium unde finis accipitur. O vere illum degenerem et omnium bonorum expertem, qui hujus tam formosæ vitæ amore non capitur! qui timet istam vitam tradere perituram, et illam accipere quæ penitus perire non novit, in qua deliciae et delectationes, et divitiæ et gaudia sic inchoant, ut terminum nesciant; sic principium capiunt, ut penitus finire non possint.

19 Nam qui hujus tam præclaræ vitæ amator esse noluerit, non solum istam perdit, et ad illam non pervenit, verum etiam ut jam dixi a perpetua morte capitur et tenetur, in qua est jugis flamma, perseverans tribulatio, et pœna perpetua; in qua atroces angeli commorantur, quorum brachia capita draconum sunt, quorum oculi ex se igneas sagittas jaculantur; quorum dentes sicut elephantis prominent, et stimulant ad tormentum veluti caudæ scorpionum, quorum voces veluti leonum fremitus sonant, quorum aspectus tremorem incutit pariter et dolorem et morem. Atque utinam mors posset in his angustiis constitutis occurrere! Sed, quod est acerbius, ad hoc vivitur, ut cruciatibus gubernetur; ad hoc redintegrantur, ut exesa serpentium morsibus membra iteratis subinde et iterum repetitis morsibus attraherentur.

a *Alii* codices, gule. b *Al.* inquinamentum.
c *Al.* Interrogat ergo quis: Cur etc.
d *Al.* queat. e *Al.* incursu.

CAPUT VI.

Martyrum felicitas et gloria.

Hæc est omnis causa certaminis, quæ pœnas martyrii docet tolerabiliter debere sufferri. Nolite ergo, o amici, nolite o parentes, nolite o conjuges venerandæ Sanctorum, nolite a vita ad mortem, quos diligitis revocare, a gaudio ad luctum ducere, a lumine ad tenebras trahere, et ab æterna requie ad pœnas sempiternas accersire. Hoc est cum diabolo quasi piscibus bamum tendere, et invitare ad modicum suavitatem, in qua intus lateat cruciatus viscerum, et mors interiorum tormentis extorta. Numquid non

hoc est ad compensationem æternarum deliciarum fugitiva gaudia antepone; et ut perparum rideant, æternis fletibus mancipare; Hoc in gladiatoribus, qui ultro se offerunt, universi damnamus, qui considerant unius anni delicias, et non considerant, qui fructus ex ipsis deliciis oriatur. Et illi cruciantur ictibus gladiatorum, vel alterna cæde interna viscerum scisso ventris tegmine in conspectu proferunt populorum, ut piuguedo, quam inconsulta sagina contulerat, offeratur diabolo devoranda. Isto consilio inimici, quo isti hæc faciunt, ipso consilio ad vitam æternam euntes Dei Martyres revocantur, qui ut vitam paucorum dierum vivant a exorantur perpetuos cruciatus incurrere, et mortem perpetuam, quæ specialiter metuenda est, non timere.

21 Huic loco forte illud opponitis : Quare Christianus tormenta non metuit, et præsentis non terretur b pœna tortoris? Ideo non frangitur metu, ideo dolore non ducitur, quia scit se unius doloris pretio perpetuæ sanitatis gaudium emere; et per momentaneam tribulationem ad perpetuam felicitatem et sempiternam lætitiâ pervenire. Sed si iste timendus sit dolor, timendus sit carnifex, timenda quoque sit nova et exquisita tortoris crudelitas; quæ magis timenda, quæ horrenda, quæ magis fugienda est, et cavenda, ista quæ hodie effervescit, et cras evanescit? ista quæ hodie exardescit, et cras refrigescit? ista quæ sub hora inducitur, et sub hora excluditur? an illa quæ nullo fine concluditur, nullo tempore extinguitur, nulla prorsus consumitur vetustate? Nam iste dolor aut levis est, et potest tolerabiliter sustineri; aut gravis est, et glorioso certamine citatum offert finem: ille autem pœnarum dolor et cruciatus incendi, qui bujus vitæ amatoribus datur, cum sit vehementior universo tormentorum genere, numquam finiendus aggreditur, et acrius subinde quam inchoaverit sævit: et nullus sæviendi terminus, nullus omnino finis occurrit, sed habens secum universa suppliciorum genera subinde renovatur ut sæviat, augmentatur ut exerceat, inflammatur ut acris urat.

22 Hinc ergo ab hoc interitu, quos amamus, hortentur evadere; et nos ipsos ad evadendum fortiter præparemus : nec timeamus una hora ferre dolorem in corpore, qui optamus perpetuo gaudere cum Christo, permittamus animam nostram cum palma martyrii ex hoc egredi corpore, ut possimus pœnas æternas evadere, et ad possessiones sidereas plenas delectationibus pervenire. Lacrymas nostras convertamus in gaudium : quia non debemus quasi morituros plangere, quos cum Christo credimus regnuros, Congratulemur victoribus hostium, conculcata eorum cervice : congaudeamus martyrii prætexta indutis, et cœli factos consules gloriemur. En dies in quo vincere se tyrannus existimabat, qui dum capit, captus est; dum tenet, victus est; dum torquet tortus est, dum insultat irrisus est : dum jugulat, occisus est. Nunc ergo in amore martyrii etiam nostros suscitemus affectus : ut illum qui de nostra captivitate voluit victoriam capere, fortiter capiamus, et quasi a gravi somno expergefacti aperiamus oculos animorum, ut videntes foveas quas in nostri perniciem inimicus aptaverat, nos quidem auxiliante Deo evadamus, et ipso diabolo cum satellitibus suis in ipsam quam paraverat foveam incidente, nos cum Propheta dicamus : Foderunt ante faciem meam foveam, et ipsi inciderunt in eam.

a *Al.* decetur. b *MS.* Rip. pœnæ tormentis.

CAPUT VII.

Sebastiani oratione et miraculis, conversi Zoe et Nicostratus.

Igitur cum hæc Beatissimus Sebastianus, indutus cblamyde, succinctus baltheo, ex suo ore proferret, subito per unam fere horam splendore nimio de cœlo veniente illuminatus est, et sub ipso splendore, candidissimo

a

b
Cur Christiani tormenta non timeant.

Animandi Martyres, ipsæ congratulandum.

Psal 56. 7.

S. Sebastianus cœlesti lumine illustratur, et divinitus animatur.

Deliciae quæque reservantur in vitam.

Matth. 24. 22.

p
quæ multis scribuntur invite:

hic breves, in cælo æternæ.

Dæmonium descriptio metaphorica.

Auditores hortatur Sanctus

didissimo pallio amictus est ab Angelis septem clarissimis, et juvenis apparuit juxta cum dans ei pacem, et dicens: Tu semper mecum eris.

24 Hæc autem gerebantur a intra domum b Primscriinii, nomine Nicostrati, apud quem custodiebantur Marcellianus et Marcus. Qui Nicostratus habebat uxorem, nomine Zoen: hæc ante sex annos aegritudinis nimietate facta est muta, prudentiam tamen audientis et intelligendi non solum non amiserat, verum etiam melius quam prius habuerat, aurium officium obtinebat. Hæc itaque cum intellexisset omnia, quæ B. Sebastianus dixerat, et tantum lumen circa eum vidisset; cumque omnes tremefacti miraculi stupore tenerentur, innaebat manu omnibus, ut quasi exprobrandi essent, qui tam evidenti assertioni non crederent, et genibus ejus advoluta rogare eum manuum indicibus cepit. Sed S. Sebastianus cum videret eam cordis secreta lingua expressione declarare non posse, caussas hujus silentii percunctatus, didicit sermoni illi copiam nimia vi infirmitatis ablatam. Tunc B. Sebastianus dixit: Si ego verus Christi servus sum, et si vera sunt omnia, quæ ex ore meo hæc mulier audivit et credidit, jubeat Dominus meus Jesus Christus, ut redeat ad eam officium lingue, et aperiat os ejus qui aperuit os Zacharie Prophetæ sui; et fecit crucem in os ejus. Atque ad hæc vocem S. Sebastiani, exclamavit mulier voce magna, dicens: Beatus es tu, et benedictus sermo oris tui: et beati qui credunt per te Christum filium Dei vivi. Ego enim vidi oculis meis Angelum ad te venientem de cælo, et librum ante oculos tuos tenentem, ex cujus lectione universa sermonis tui oratio decurrebat. Benedicti qui in omnibus quæ locutus es credunt, et maledicti qui dubitaverint vel in uno verbo ex his omnibus quæ audierunt: quoniam sicut aurora superveniens universas tenebras noctis excludit, et omnium oculis lumen, quod nox caeca negaverat reddidit; ita lux sermonum tuorum omnem caliginem omnemque ignorantiam cæcitatem exteris, et oculis recte credentium serenam post noctis tenebras diem reddidit: a me autem non solum incredulitatis tenebras exclusit, verum etiam sermonis mei ostium, quod per sex annos clausum erat, patefecit.

25 Videns autem Nicostratus vir ejus, quod esset tanta virtus Christi in sua uxore celebrata, cepit pedibus ejus advolvi, et indulgentiam petere, pro hoc quod Imperiali et Praefectorio jussu Sanctos Dei habuisset in vinculis: et auferens ex manibus eorum ferreos nexu genua eorum amplexus, cepit rogare ut dignarentur abscedere, dicens: O quam beatus essem si pro vestra mereri possem salute constringi! Forsitan sanguinis mei effusione abluerer, ut mortem illam poenarum aeternarum evaderem, et ad illam vitam pertingerem, quam nobis Deus per os domini mei Sebastiani manifestare dignatus est.

a Quædam cothens, juxta non probatur.
b Sub dispositione vari illustris Praefecti Urbis inter alias administrationes, est Primscriinius, sive Numerarius, de cujus officio multa alii.

CAPUT VIII.

Marcelliani et Marci constantia, oratio ad Neophytos.

Cumque rogaret Marcellianum et Marcum ut abscederent, dixerunt ei: Si tu fidei gloriam, quam nunquam habueras, accepisti; quomodo nos quam fidem semper ab infantia habuimus relinquentes, tibi passionis nostræ calicem damus, quem nos tibi propinare possumus, non donare? Dives est enim in omnibus Christus, et larga ubertatis suæ affluentia omnibus venientibus meliora exhibet quam rogatur. Si enim cum essetis increduli, donatum est vobis lumen veritatis agnoscere; quanto magis credentibus vobis omnia quæcumque jam poscitis donabuntur? Divina enim elementa semper parata est vobis om-

nibus gratis præstare: et eo unumquemque gratiæ suæ dono multiplicat, quo meas ejus altioris fidei susceperit normam. Fides igitur vestra a magisterio sumpsit exordium, et omnia quæ eruditio annosa vix confert, spatio unius horæ cepistis. Nulla vos memoria parentum impedit credere. Nullus teneræ ætatis in filios et vestros revocat nutritus affectus. Contemnit subito quod semper amastis, et quæritis quod nunquam scistis. Per ignaras ingressi vias subito pervenistis ad Christum, et animo jam intrastis cælum, quia in terra nullum solatium requisistis. O incomparabile facti præconium! o quam imitabile virtutis exemplum! Nondum vos ad Christum sacri baptismatis unda perduxit, nondum per tirocinii initia militaria saltem signa sumpsistis; et jam pro vero Rege arma arripistis, et ejus milites a vinculo ferri solventes, vos ipsos intrepidus optatis pro occidendis occidi.

27 Cum hæc audientes omnes pariter fletibus penitentiam præterita persuasionis ostenderent, Marcus ait: Discite parentes carissimi, et vester, o conjuges, discat jugalis affectus, adversus pugnam diaboli, et contra omnes sagittas affectuum carnalis desiderii clypeum virtutum opponere, atque inter acies tyrannici exercitus hosti non cedere, dimicare acrius, a gradum tenere, et ad Regem fortiter pervenire. Insurgant quantum volunt, et sevant satellites demonum, et quibus volunt pœnis corpora dilanent nostra; corpus occidere possunt, sed animam vincere non possunt pro fidei pugnantem veritate. Gloriosiores faciunt milites vulnera pro Imperatore suscepta: in hoc enim diaboli tyrannidis suæ furore nunc sevit, in quo prævidet perseuerantia vestre trapæ se posse torqueri: et ideo tormenta infert, ne spes ejus perent: mortem minatur, ut terreat: vitam promittit, ut eripiat: securitatem pollicetur, ut tollat. Hæc tota belli calliditas, hoc fraudis consilium, a suppliciis eripere corpus, et vitis animam subjugare. Nos e contra contendamus hosti non cedere, corpus contemere, animam subvenire. Cur enim fortissimi b duces militibus miseris terga convertant, et in eo bello deficiant in quo possunt esse victores? Vel qua ratione mori timeant, qui sciunt hanc hominis naturam esse, non poenam? Cur, inquam, mori timeant, qui credunt istam vitam falsam esse et veram vitam inveniri non posse, nisi qui ab animo suo falsam istam abjecevit, et caducam, quæ non aliud amatoribus suis, nisi peccata imperat, suadet facinora, ingerit criminosam; nihilque aliud a suis amatoribus exigit, nisi ut penitus de perenni vita non cogitent, et regnum Dei futurum esse desperent?

28 Nunc videamus quibus casibus subjacet, quibusve periculis servit ancilla, ut cum eam probaverimus nec seipsam posse regere, servitia nostra ab ejus dominatione tollentes, alteram eni merito servendum sit, requiramus. Quantos enim amatores ejus ruina subito gravis oppressit, fragor cæli percussit, et fulmen incendit, naufragia perdiderunt, textit chaos, Charybdis ebibit, gladius jugulavit! et istam miseri cum doloribus amittentes vitam, illam penitus invenire non possunt! Ad illam etenim vitam non ducit tortura, sed causa. Uno denique eodemque poenarum genere et innocentibus salus aeterna confertur, et poena delinquentibus irrogatur.

a Alii, ad gaudium tendere; alii, gladium tendere; alii gradum tendere. b Alii, duces milites. c Alii, flamma incendias voravit

CAPUT IX.

Ceteri a Sebastiano, una cum captivis, conversi.

Igitur cum hæc et his similia Marcus prosequeretur, coperunt omnes qui aderant Deo gratias agere, atque universi flentes penitentiam gerebant, quod caritati Dei præstulerant amorem carnis; et quia ab agone

a b

Tuo Nicostrati
uxor muta
convertitur.Inquit tunc ce-
cipitVult Augu-
stinus S. Sebas-
tiano a us-
s. itemNicostratus
Mulieres vult
abscedere.quædam pro
u pitiVult etiam
S. Marcus u-
sui absce-
dere, Neophy-
t. ann 212Marcus suo
hortatur

a

b

ostendit etiam
multis adversa
evocare.

c

Es MS.
Omnes præ-
sentes conver-
tuntur.

martyrii ausi fuissent animos revocare Sanctorum. Cumque omnes, qui ad decipiendos Sanctos vene- rant, unanimiter crederent Christo, Nicostratus cum conjuge sua urgebat se dicens: Non cibum capiam, neque potum, nisi a mysterium mihi Christianæ religionis fuerit traditum. Cui S. Sebastianus dixit: Muta dignitatem tuam, et esse incipe magis Christi Primiscrinus, quam Præfecti. Audi itaque consilium meum, et omnes quos carcer inclusit, quos vincula tenent, quos ergastula conficiunt, in unum redige. Quod cum feceris, Antistitem sacrosanctæ legis adbibebō, ut cum omnibus qui credere voluerint mysterii suscipias sacramentum. Si enim diabolus Christo Sanctos suos auferre conatus est, est, et conatur; quanto magis nos pietatis argumento hos, quos diabolus injuste lucratus est, curare debemus, et suo restituere Creatori? Et Nicostratus ad hæc respondit, dicens: Quomodo iniquis et criminosis possunt sancta committi? S. Sebastianus dixit: Salvator noster pro peccatoribus suam nobis exhibere dignatus est præsentiam, et ostendit mysterium, per quod omnia peccata et crimina homini auferantur, et omnes virtutes Domini conferantur. Inter initia igitur conversionis tuæ hoc munus primum si tu conferas Christo, præsto erit remunerationis ejus præmium super te, corona martyrii, habens secum virtutum omnium flores immarcescibiles, æternæ vitæ gaudiis b profuturos. Audiens hæc Nicostratus Primiscrinus, abiit ad Claudium Commentariensem, et jussit universas personas ad domum ejus adducere, dicens: Quoniam proxima sessione omnes discutiendi sunt, volo ut cum illis Christianis, qui apud me sunt, præsto sint, ne aliqua c Præfectoriæ discussioni deesse possit persona.

30 Igitur cum omnes ad domum Primiscrinii perducti starent, catenarum nexibus victi, hoc modo eos vir Dei Sebastianus alloquitur: Crimina diabolica si divinis virtutibus cedant, reatus vester a morte excluditur, et d a gaudiis fugitivis revocatur. Egerat enim per suos satellites hostis injustus, ut animos militum Christi e ad virtutum culmen erectos everteret, et in ipso perfectionis fastigio positos, ad cænum conaretur mergere inferorum. Hac de causa incaulit animus hostium illicitatione provocatus, ut vos, quos jam lucratus fuerat inimicus, de ejus captivitate tollentes, vestro vos Creatori reddamus. Diabolus enim nec dominus vester, nec creator, nec pater esse dignoscitur: Deus autem et pater et Dominus et Conditor comprobatur. Et si hunc derelinquentes ad illum abistis, qui tantum vestri existit inimicus, ut vos ad pœnas perpetuæ mortis adduceret, et ad istum letalem faceret exitum devenire; quanto magis ad eum redendum est, qui unicum filium suum passioni et morti tradidit, ut nos a passionibus æternis, et a morte perpetua liberaret? Cum hæc et his similia prosequeretur S. Sebastianus, prostaverunt se cum lacrymalis universi, et flexis genibus cœperunt cordis gemitum reddere, et se peccasse et impie egisse, penitentia vocibus exclamare. Fundebant ergo amaras lacrymas et se velle Christo credere, unanimis vocibus resonabant. Tunc B. Sebastianus jubet eos omnes a vinculis catenarum exsolvi.

a Quidam codices, martyrium. b MS. Rip. redolentes.

c At. Præfecto; al. Prætori; al. Præf. Prætorii; al. Prætorii discussioni, d At. ad gaudia votiva. e l. Aa virtutum culmine recto.

CAPUT X.

Omnes a Polycarpo ad baptismum præparati.

ii
advocat S. Polycarpum
Presbyterum:

Post hæc S. Sebastianus abiit ad a Polycarpum Presbyterum, ubi erat causa persecutionis occultus, et narravit ei omnia que gesta sunt. Quibus auditis S. Polycarpus gratias egit Deo, et una cum eo venit ad domum Nicostrati Primiscrinii, et videns turbas credentium, salutans eos cum omni gaudio dixit: Beati omnes vos, qui audistis vocem Domini nostri

Jesu Christi dicentis: Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego vos requiescere faciam. Tollite jugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum, et humilis corde: et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve. Vos itaque fratres nostri, quos b nondum baptismatis unda diluit, et consecrando Deo omnipotenti carissimos filios fecit, pro hoc quod a proposito sancto revocare conati estis beatissimos milites Christi, opus vobis erat penitentia, ut per ipsam ad indulgentiam veniretis. Nunc autem quia ad tantam gloriam accessistis, ut etiam ad passionem quo dolenter alios revocare voluistis, ad ipsam desideretis gratanter velle currere et libenter amplecti, sciatis vos et ad indulgentiam pervenisse, et ad palmam attingere. Vetus hoc est artificium Christi. Nam ipsum quem vas electionis suæ dignatus est, et voluit magistrum gentibus dare, qui non solum fidelium animos a pietatis proposito revocabat, sed etiam nolentes a Christo discedere lapidibus obruebat; hunc nobis ipse Dominus Apostolum condonavit, tribuitque nobis ex Saulo Paulum, ex apostata fecit Apostolum, et dedit Ecclesiæ suæ ex persecutore doctorem. Amator passionis factus est is, qui persecutionis auctor extiterat: et qui in alienis afflictionibus prius gratulabatur, in suis postmodum persecutionibus lætatur. Ipse ergo qui tunc in Apostolo suo virtutem istam exerceat, ipse et nunc de ipso inferorum conclavi, et ex ipsis draconum faucibus animarum vestrarum captivitate eripuit, et vobis nunc a tenebris ad lucem remeantibus æternæ vitæ januas patefecit. Quia ergo omnes dæmones, qui sunt tenebrarum filii, contristantur, unde et omnes sancti Angeli, qui sunt filii lucis, gratulantur; accedat unusquisque vestrum, et det nomen suum, ut hodierno die usque ad vesperam pereurrente jejunio, festivum baptismatis sacramentum opportunum tempus inveniat. Justum est enim, ut lux a mortali mundo abscondens ad nostras mentes immortalis accedat, ut qui in isto seculo volutati in hinc tenebrarum sumus, aqua sanctificationis abluti ac mundati, et sinceritate induti alacres pergamus ad Christum. Hæc et his similia prosequente S. Polycarpo universi gavisus sunt, et unusquisque nomen suum festinabat priusquam interrogaretur offerre.

a S. Polycarpi Presbyteri natalis agitur 23 Febr. b Multi codices vocem nondum omittunt, quasi ad lapsos sit oratio.

CAPUT XI.

Baptizati catechumeni unaque Claudius cum filiis.

Cumque hæc agerentur, venit Claudius Commentariensis ad Primiscrinii Nicostrati domum, ubi ista agebantur; et dicit Nicostrato: Vehementer prefectura commota est, quod personas reorum tuæ domus custodiæ tradi jussisti. Hac de causa suis te jussit Præfectus aspectibus præsentari. Vide quale debeas interrogatus dare responsum. Ingressus itaque ad Præfectum Nicostratus cum interrogatus fuisset, cur eas personas, quas carceris claustra retinebant, suæ voluerit domus mancipari custodiæ, respondit: Amplitudinis Vestrae jussu Christianas intra domum meam custodiendas suscepi personas, quibus ut terrorem passionis inculcerem, reorum illos feci sociari personis, ut jussioni vestrae et persuasioni nostræ si non consensu suo, saltem alieno experimento consentiant, et metuant ne similis eos pœna concludat. Libentissime igitur hæc audiens Præfectus dimisit eum dicens: Magno te censu a parentibus eorum remunerari faciam, cum per te illis fuerint incoluæ filii restituti.

33 Revertens itaque ad domum suam Nicostratus Primiscrinus cum Claudio Commentariensi, capit universa referre, et qualiter S. Sebastianus cum sit amicus Imperatorum Christianissimus sit, et in eruditione divina perfectus, et qualiter animas Christianarum

qui illis gratulatus.
Matth. 11. 28.

b
ceteros ad penitentiam hortatus.

indicit omnibus jejuniis usque ad vesperam.

Nicostratus citatur ad Præfectum Urbis.

Conversionem suam et suorum narrat Claudio.

norum sua exhortatione revocasset, et quod satis idonea ratione docuisset istam vitam fugitivam et imaginariam esse, et sic dum teneri putatur, auferri. Narrabat etiam, quomodo veniens repente lux de caelo perlustrasset eum, et quomodo uxorem ejus, quae per sex annos muta fuerat, fecit loqui.

34 Cum haec narrasset Nicostratus Claudio, corruit ad pedes Nicostrati Claudius, dicens: Ex amissa conjuge duos filios habeo, ex quibus unus hydrops morbo fatigatur, alius diversis vulneribus opprimitur: rogo ut jubeas eos visitari. Non enim dubito quod ille, qui potuit facere ut post sex annos loqueretur uxor tua, faciat, si voluerit, ut ad filios meos sanitas redeat. Et haec dicens proripuit se ad domum suam, et fecit inter manus adduci duos filios suos, et introducens eos intra domum, ubi erant Sancti Dei, projecit eos ante pedes eorum, dicens: Nulla penitus dubitatis signa in corde meo remanserunt: sed ex toto corde credens quod Christus, quem colitis, ipse sit verus Deus, detuli huc vobis duo incrementa mea, credens quod possint per vos a mortis periculo liberari. Dicunt ei omnes simul Sancti Dei: Omnes quos hic hodie infirmitas aliqua tenet, mox ut Christiani facti fuerint, sanabuntur.

35 Cumque clamaret Claudius credere se, et desiderare fieri Christianum, jussit S. Polycarpus ut darent singuli nomina sua. Primus itaque omnium dedit nomen suum Tranquillinus pater Marcelliani et Marci. Post hunc sex amici eorum, id est, Ariston, Crescentianus, Eutyhianus, Urbanus, Vitalis et Justus; post hos Nicostratus Primiserinius, et Castorius frater ejus, et Claudius Commentariensis. Post hos filii Claudii, Felicissimus et Felix. Post hos Marcia mater Marcelliani et Marci cum uxoribus eorum, et filiis: simul autem et Symphorosa uxor Claudii, et Zoe uxor Nicostrati. Post hos omnis familia quae erat in domo Nicostrati, animae triginta et tres promiscui sexus et aetatis, dehinc omnes, qui vinciti fuerant, ac de carceris squallore adducti, animae sedecim.

36 Igitur omnes isti LXV, a S. Polycarpo Presbytero baptizati, et a S. Sebastiano suscepti sunt: feminarum autem matres factae sunt a Beatrix et b Lucina. Primum itaque Claudii filios, hydropicium unum et alterum vulneribus plenum, mox ubi in nomine sanctae Trinitatis intinxit, ita de fonte sancti elevati sunt, ut nec signum in eis alicujus morbi praeteritum remansisset. Post hos autem infantulos Tranquillinus pater SS. Marcelliani et Marci, qui ita polagrico et rhiragrigo fuerat dolore c constrictus, ut sicut supra dictum est, vix in manibus portaretur. Hunc dum exuerunt indumentis, et ille intolerabili se dicebat dolore torqueri, interrogat eum Polycarpus Presbyter dicens: Tranquilline, si ex toto corde credis unigenitum filium Dei Dominum Jesum Christum tibi salutem posse conferre, et omnibus peccatis tuis indulgentiam condonare, proprio ore edicito. Tranquillinus respondit: Ego indulgentiam solum peccatis meis dari et desidero et credo. Ceterum etsi post baptismatis hujus sanctificationem in doloribus fuero, non potero de fide Christi ulterius dubitare. Probavi et enim ex toto corde credens, in mea mente consensi, quod filius Dei sit Dominus Jesus Christus, qui potest et animabus et corporibus salutem tribuere, et a morte aeterna ad vitam perpetuam revocare. Haec cum dixisset voce magna, omnes Sancti praegaudia lacrymas effundebant, et rogabant Dominum ut fidei ejus fructus ostenderetur. Sanctus igitur Polycarpus Confessor et Presbyter mox ut eum d christumatis linivit unguento, interrogavit eum iterum, si crederet in Patrem et Filium et Spiritum sanctum; statim ut respondit: Credo, resolutae sunt manus ejus quae erant nodosae, et genua simul et plantae pedum ejus ita sunt incoluinas reddite, ut ac si puerulus renovatis pedibus suis in fontem descen-

deret clamans et dicens: Tu es Deus unus et verus, quem miser iste mundus ignorat.

37 Hoc itaque ordine suo baptizato, universi, prout competebat, baptizati sunt, et per dies decem e qui supererant dilationi, quam meruerant, in Dei laudibus perdurantes ducebant dies et noctes in hymnis et canticis, et quasi fideles milites parabant animos suos ad dimicandum pro Christi nomine in martyrio bellaturi, ita ut et in mulieribus et infantulis amor ferveret martyrii, et invicem se ad confessionem sancti nominis contra diabolicas acies praepararent.

a Colitur S. Beatrix 29 Jul. b De hoc Lucina actum 16 Janu. m vita S. Marcelli, colitur 30 Junii. c ut contractus. d al. olei. e addunt quidam colices, et sex.

CAPUT XII.

Errores Gentilium coram Chromatio Urbis Praefecto confutati a Tranquillino.

Debus igitur acceptae dilationis expletis Agrestius Chromatinus Urbis Romae Praefectus ad se Tranquillinum patrem Marcelliani et Marci venire jubet. Quem cum de suorum perquireret arbitrio filiorum, Tranquillinus respondit: Ad referendas beneficiis vestris gratias nullus mihi oris sufficit sermo. Nisi enim currentes sententias vestri frena moderaminis tenuissent, et ego filios amissem, et me patrem filii non haberent. Congratulantur mihi omnes, quos tenet paternus affectus, et pungit caritatis stimulus, etiam vestra, credo, quod mihi congaudeat celsitudo, quando morituris vita collata, et anxii letitia redita, sollicitis securitas b restituta.

39 Tunc Praefectus aestimans filios ejus suas velle idolis inclinare cervices, ait: c Venienti ergo die debita numinibus a filiis tuis thura reddantur: per quae et tu filiis perseveres incolumis, et tibi filii condonentur. Audiens haec Tranquillinus dixit: Illustrissime virorum, examini vestri libram si velitis erga me et filios meos aequa lance pensare, agnoscere poteritis hoc Christianum vocabulum inagnae esse virtutis. Praefectus dixit: Insanis Tranquilline. Tranquillinus respondit: Insaniam passus sum, et anime et corporis; sed statim ut credidi Christo, et animae meae recepi et corporis sanitatem.

40 Praefectus dixit: Ego ut video ad hoc indicias sceleratis filiis tuis dedisse cognosco, ut non solum tu illos ab errore non tolleres, sed illi te suis erroribus irretirent. Tranquillinus dixit: Per gloriam vestram, nomen ipsum erroris discutite, et videte quae opera erroris nomine nuncupentur. Praefectus dixit: Tu dic quae opera erroris nomen accipiant. Tranquillinus dixit: Primum error est viam vitae relinquere, et per viam mortis gratanter incedere. Praefectus dixit: Et quae est via mortis? Tranquillinus dixit: Non tibi videtur via mortis esse, mortuis hominibus Deitatis nomen imponere, et figuras eorum per ligna et lapides adorare?

41 Praefectus dixit: Ergo non sunt dii quos colimus? Tranquillinus dixit: Intantum non sunt dii ut legatur in codicibus d publicis, et quam male sint nati, et quam iniquos et crudeles et sceleratos parentes habuerint; et quam inique et dolose et fraudulenter vixerint; et quam miserabiliter mortui sint. Numquid antequam Saturnus Cretensibus imperaret, et filiorum suorum carnes comederet, Deus in caelis non erat, aut Creta insula habebat Regem, et caeli Deum non habebat? Valde errat qui putat Jovem filium ejus, imperare fulminibus, homuncionem in quo malitia et libido regnabat. Quem non persecutis est, qui patri non pepercit? Aut quam sordem non exercevit, qui suam germanam accepit uxorem? In foro, in plateis, in domibus, atque in omni loco quotidie legimus, quia sordidissima Juno quod et soror et conjunx fuerit gloriatur: et rapti Ganymedis honor turpissimus atque incestissimus ab ipsis, a quibus Jovis editur, non negatur. Non ergo erras, Vir sublimissimi,

Is filios suos taliter adducit, a morbis sanandos.

baptismum peti.

tant nomina baptizandi

phraeatur

a b

Hydropsicus, et alterius baptismi sanantur.

c

Apologus.

etsi il non peccatis, sed generose itidem professus

Ex vi

Omnes ad martyrium se parant.

a Tranquillinus Chromatinus Praef. Urbis gratias agit

b

c

aperitur Christianum esse factum

non erroris Christianus, sed gentiles

d

quorum deo ostendit deus non esse

Jovi Jovis que sceleris

EX MSS

missime, qui tales colis, quales Romanæ jubent leges pro sui facti qualitate damnari, et relicto Deo omnipotente qui in cœlis regnat, lapidi dicis, Deus meus es tu: et ligno dicis, Adjuva me?

42 Præfectus dixit: Ex quo cœpistis blasphemare deos, et a cultura eorum recedere, ex eo *e* diversis cladibus Romanus orbis opprimitur. Tranquillinus respondit: Non est verum. Nam si recenseas decadas stylo *f* Livii digestas, illic invenies Jovi thura ponentes, una die viginti tria millia Romani exercitus juvenes cecidisse. Sed et illud non es inmemor, quod Senonenses Galli etiam Capitolium *g* occupaverunt, et omne Romanam manum suis ludibriis subjugarunt. Diversas fames, et inenarrabiles pestes, diversas captivitates, diversas effusiones sanguinis Romanus orbis passus est, antequam unum colerent homines Deum. Nunc vero ex quo invisibilis et verus Deus cœpit a credentibus coli, *h* aucta pace exultat Romanum Imperium. Sed quod pejus est, Deus, qui hoc præstat, non cognoscitur; sed creaturæ ejus adscribitur, quidquid a Creatore præstatur.

43 Præfectus dixit: Si ille colendus est, qui humanis commodis aliquid præstat, nullus nisi sol habebitur Deus, qui aspectu suo terræ vincera vegetat, ut semina suscepta parturiant, et geminæ sobolis grana in culmo restituant, atque universis salutis nostræ utilitatibus, et lumen et restantionem pariter tribuat et vigorem. Tranquillinus respondit: Et in hoc errore infinitus. Nam si hodie per servum suum quispian clientibus suis tribuat quod rogatur, infinita stultitia est, si neglectus ille qui præstitit, servus per quem præstiterit honoretur. Et ut aliquam hujus dicti comparationem exhibeam; numquid cum naves Romanis alimenta deferunt, navibus potius quam Regibus gratiæ referuntur? Si ergo non navigantibus, sed inpeantibus, homines quod annonantur adscribitur, quanto magis soli Deo agenda sunt gratiæ, cujus nutu te hæc omnibus usibus nostris elementa deserviunt, et sol ipse quotidie terræ marique pariter et clauditur in fine diei, et in diei iterum renovatione aperitur?

a Scriptum erat in Rosweydi autographo: Liber II, eam divisionem, in nullo exemplari repertam, omisimus. *b* Al. constituta. *c* MS. S. Eist. veni ergo hodie, et debita. *d* Al. vestris. *e* Usitata in Christianos calumnia, a variis PP. confutata, præsertim Paulo Orosio, et S. Augustino. *f* Al. libri, mendose. Scriptum in quibusdam erat xviii. *g* Ita MSS. omnes. Legendum potius, oppugnaverunt. Nam inde pretio deducti, mox et pulsati a Camillo. *h* Al. alta. *i* Al. apparet; al. paritur.

CAPUT XIII.

Verbi Incarnatio Gentili exposita.

Præfectus dixit: Si ergo unus et invisibilis est quem colitis, Christum, quem Judæi crucifixerunt, non colitis? Tranquillinus dixit: Recte hæc inquireres, si credere destinares. Incredulis enim omne quod nolunt vanum videtur. Semel enim in præceptis voluntas mortalium *a* declinans, omne quod vituperari vituperari desiderat; et vult ut laudetur ob omnibus omne quod laudat. Sed sapiens pro merito suo cuiusque rei, aut vituperationem suam *b* impendere nititur aut laudem. Præfectus dixit: Ego te de Christo vestro interrogo. Si enim a vobis hoc colitur quod istis oculis non videtur, Christum non colitis qui et visus est, et auditus, et interrogatus, et omnia quæ humanæ fragilitati competunt in ejus leguntur passione completa? Tranquillinus dixit: Audi similitudinem et intellige veritatem: Verbi gratia, si hodie annulum tuum habentem gemmam pretiosam videas in cloaca, aut in sterquilinio voluntantem, et ad hunc eruendum mittas servos tuos; illi autem nec illum potuerint liberare, sed et seipsos in aliquo dum illum conantur eripere, polluerint; postea vero tu ipse, deponens has sericas quas indutus es vestes, induas te servilem tunicam et descendens in cloacam mittas manus tuas in stercorebus, et annulum aureum simul tuis manibus representantes et gemmam, præ gaudio

omnes amicos tuos invitas ad epulas et lætariis super annulum et gemmam, quod sint de nimis squalloribus liberata. Præfectus dixit: Hanc propositionem ad eujus similitudinem attulisti? Tranquillinus respondit: Ut ostenderem tibi unum invisibilem Deum nos colere. Præfectus dixit: Et quod est aurum? aut quæ est gemma, quæ in sterquilinio volutabatur? Tranquillinus respondit: Aurum, corpus humanum est, gemma vero anima est, quæ in ipso corpore inclusa est. Corpus vero et anima unum hominem faciunt, quomodo aurum et gemma unum annulum facere comprobantur. Sed quantumvis pretiosus tibi sit annulus, longe satis homo pretiosior est centuplum et carus Christo. Tu misisti servos tuos, ut annulum de sordibus eriperent, et nulla ratione eum eruere potuerunt. Misit et Prophetas suos Deus de cœlo loquens ad eos, ut humanum genus a sordibus hujus mundi *c* eriperet: et nulla ratione omnino hoc facere vel instantia potuerunt. Tu deposuisti aureas vestes, et servili indumento indutus descendisti in cloacam, et manus tuas misisti in sordibus, ut annulum de sordibus liberares: Exiit et se majestas Divinitatis suæ splendore, non tamen superna relinquens; et induit se servili nostri corporis indumento, et huc in cloacam hujus mundi cœlo descendens misit manus suas in sordibus passionum nostrarum; et passionem, quæ meritis nostris debebatur, in semetipso suscipiens, gloriæ non suorum reddidit digitorum. Nam qui per incredulitatem volutabamur in squalloribus mundi, per fidem abluti a sordibus, divinis sumus manibus, ut ille tuus annulus, restituti. Numquid servi tui, qui te negaverunt dominum suum, dum te in habitu servili respicerent, non potuerunt ut rebelles occidi? Ita et qui negant Christum Dominum suum pro hoc quod semetipsum a majestate exinanivit, et formam servi suscepit, nullatenus poterunt æterni ignis penas evadere. Ideo denique nobis, qui in eum credimus, æterni fontis nuda subvenit, ut æternus ignis ab æterno fonte vincatur, et infidelitas a fidelitate superetur.

45 Præfectus dixit: Ut video, non ut filios tuos ab hac intentione tolleres poposcisse probaris inducias, sed ut has aniles fabulas ad nostra tribunalia *d* meditatus afferres. Tranquillinus dixit: Non meditantur discipuli Christi quid in conspectu Judicium prosequantur. Sic enim præmonuit dicens: Quando potestatibus hujus mundi vos causa mei nominis tradent, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini, dabitur enim vobis divinitus in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Dei, qui loquitur in vobis. Non ergo meditando ego, sed credendo inveni creatorem meum, et qui eram podagrico et chiragrico dolore contractus et *e* quassatus, statim ut Christo credidi, ac si parvulus omnium membrorum meorum recepi sanitatem. Constat ergo apud animum meum, ipsum me creasse qui me renovare dignatus est, et sicut dedit restaurationem corpori, ita quoque animæ post istam vitam dare promisit, si tamen non dubius nec timidus hominum terroribus frangar; sed in ejus nominis confessione perdurans fidem integram, quam me Deus fecit invenire, conservem.

46 Præfectus dixit: Ignoras Tranquilline, quanta invietissimorum Principum erga Christianos ira deserviat, et ideo quasi securus quod tibi videtur sine timore prosequeris. Tranquillinus dixit: Stultus timore est, quo plus timetur humana indignatio, quam Divina. Numquid si in medio cauum latrantium venerimus, et vano furore nos cœperint suis morsibus attrahere, possunt nobis de animo tollere hoc quod nos homines sumus *f* rationabiles, cum sint illi canes, et irrationabiles et insani? Ita qui nobis recte credentibus irascuntur, sævire quidem possunt, et inferre iniqua supplicia; numquam tamen de corde nostro hoc auferre poterunt, quod Dominum Jesum Christum

ut corpus nostrum, cum aureum annulum et animam rebul gemmam, perdita quæret.

Non præmeditatus dicentia Tranquillinus, *d* Matth. 10. 19.

fidem profitentur, et receptam salutem. *e*

inimicus tyrannorum contemnit.

f

e
Christianos non esse vanam cladum imperii.

f

g

h

Solum non esse Deum.

Christi divinitatem defendit.

a

b

quæ juncta humanæ naturæ.

Christum et creatorem esse credimus, et redemptorem nostrum ac restauratorem esse gaudemus. Tunc Praefectus iussit eum recipi a Commentariis, dicens : Proxima te audiam sessione.

a *Al. lapsa* b *Al. expendere* c *Al. eripere*.
d *Al. medietas* e *Al. quassus* f *Quidam, rationales.*

CAPUT XIV.

Chromatius V. Praef. catechizatur.

Post haec mittit et adduci eum ad se praecipit per noctem occulte, et offerens ei infinitum pondus auri dicebat : Ostende mihi medicamentum ex quo recuperasti salutem. Cui Tranquillinus ait : Scias grandem iram et furorē Dei passuros esse, qui gratiam ejus vel vendandam existimant vel emendam. Unde si vis a podagrīco dolore liberari, crede Christum filium Dei, et liberaberis, et sicut hodie me vides ita salvus eris. Nempe vix manibus delerebar, et undecim annos per omnes juncturas nervorum in corpore meo dolorum nodis astrictus, vixori meo panis alienis manibus tradebatur : illico ut Christum verum Deum esse credidi, salutis meae gaudia recepi, et sum incolonus, quia verum Deum Salvatorem meum agnovi.

18 Tunc Praefectus dimisit eum dicens : Adduc ad me qui te Christianum fecit, ut si mihi promiserit sanitatem, possim et ego fieri Christianus. Statim autem Tranquillinus veniens ad S. Polycarpum Presbyterum, narravit ei omnia quae gesta vel dicta sunt, et dicens eum intra domum occulte, Praefecti eum aspectibus praesentavit. Cui Praefectus ait : Licet gravis animadversio Principum Christianis infecta sit, tamen ipse recuperandae salutis offeram vobis quidquid illud est usque ad dimidium bonorum patrimonii mei, si ab hac nobilitate a condylomatina mei fuerint membra corporis resoluta. Tunc S. Polycarpus subridens ait : Potens est Dominus Jesus Christus ut ignoſcentiae tuae b januas aperiatur, et ostendat tibi quod ipse sit corporis tuī restitutor. Nam perenniā sive qui offerunt, sive qui oblatam accipiunt, non solum nullam dentibus conferunt medicinam, sed etiam ipsi sibi insanabilem morbum assumunt. Dicit ei Praefectus : Dic ergo mihi quid faciam, ut consequi valeam quod spero. Dicit ei Polycarpus : Si credideris ex toto corde tuo, sicut credidit Tranquillinus, salvus eris. Dicit ei Praefectus : Quomodo credere debeam intimato. Tunc S. Polycarpus catechizavit eum, et induxit eum ut per triduum jejunaret. Et convocatis ad se S. Sebastianum tribus diebus et tribus noctibus jejunavit eum eorum et eum laevissimis pariter orabant, ut fidem nominis sui in salutem volentis credere Dominus declararet.

h condylomata est ut condylus, sive articulus digitorum, tuberc. sive inflammatio. MSS. habebant condylomatina, quidam, tuberculis. b. Al. valvas.

CAPUT XV.

Chromatius confracta idola.

Ligitur enim dies tertia, quae constituta fuerat, advenisset, ad domum sustinentis Praefecti veniunt pariter properantes. Qui ingressi dixerunt : Pax fidei tuae. At ille residuavit eos olliciosissime; et hortatur eos sedere juxta se, et dixit : Ex ore Tranquillini ratio egressa oculorum meorum assertione declaratur. Video enim hunc sanctissimum quem podagrīco et chiragrīco viderem dolore contractum. A quo genus medicamentum unde fuisset salvatus inquirens, tale ab eo recepi responsum : Dum fidem meam in vobis ponerem, debilis et nimia sum infirmitate contractus, et ubi unum Deum in caelis didici ostensione Christianorum, adieci universa quae sine causa colabam, et tradidi a fidei animi meo Christo. Mox autem ut unum et verum Deum in caelis regnare confessus sum, statim omnis, quam per undecim annos amiseram, ad me reversa est sanitas, et omnis a me est protinus infirmitas separata. Haec audivi auribus, probavi oculis, corde credidi; superest ut quod feci-

stis Tranquillino et mihi faciatis, ut possim mei corporis recipere sanitatem.

30 Polycarpus Presbyter dixit : Si transeuntes dolores anima hominis non soffert, quid de illis doloribus actura est, quibus nullus unquam evenit finis, nulla datur omnino successio? Nam isti dolores illorum dolorum imaginem portant, et quantum distat inter ignem vivum et picturam ejus, tantum distat inter dolores quos nunc patitur corpus, et illos quos anima passura est, si ignara h Creatoris sui praesentis vitae impleverit munus. Age ergo nobiscum prius de doloribus illis, et esto de illa poena sollicitus, quae habet ignem imper ardentem, et vermem semper edentem.

31 Tunc Chromatius Urbis Roma Praefectus, cum unico filio suo Tibartio, dedit nomen suum, dicens : In hoc de fide mea certos vos esse convenit, in qua etiam filium meum Christianum fieri merui exopto. S. Sebastianus dixit : Vide ne sola reoperatione tui corporis ductus te Christianum fieri speres, sed magis spe vite aeternae facias mentem tuam puram ad videndam rationem veritatis. Nisi enim agnoveris quis sit Creator tuus, non poteris invenire salutem quam quaeris. Chromatius dixit : Ergo et rusticos et simplicissimos homines non videmus esse Christianos, ita ut inter mille viros vix invenias unum qui possit vel sermonum disciplinam adipisci? Numquid hi omnes ad istam inquisitionem attingere potuerunt dum fierent Christiani? S. Sebastianus ait : Haec responsum tuum nostrae partis e firmat assertionem. Nam ab origine mundi cum rusticolis et pastoribus ovium Deus habuit rationem, et juxta finem mundi veniens non elegit Grammaticos et Oratores sed pisces et simplices, et ipsis tradidit notitiam suam.

32 Chromatius dixit : Cur ergo me dieis prius debere agnoscere quis sit creator meus, quem nisi agnoverim salutem invenire non possim? S. Sebastianus dixit : Quia multos deos, et multas deos coluisti. Nisi ergo hos a corde tuo exluseris, et imagines eorum confringeris, et cognoveris unum et verum Deum, vitam et salutem invenire non poteris. Chromatius dixit : Indica ergo mihi quis sit unus et verus Deus. S. Sebastianus respondit : Si servum tuum ad hauriendam aquam miseris, dum ad fontem venerit, aspicit prius ne sordes aliquae intus lateant in lagena, et non est ausus aquam in vas mittere, nisi mundatum a sorbilibus viderit; nos tibi quomodo poterimus tradere fontem veritatis, nisi prius te ab oculis idolorum sordibus et squalloribus feceris alienum? Chromatius dixit : Et quomodo alienus officii potero ab his? S. Sebastianus dixit : Da nobis potestatem ut omnia idola, quae in domo tua invenerimus, lapidea confringamus, lignea incendamus, aurea et argentea vel aerea condemus, et pretia eorum egentibus dividamus. Chromatius dixit : Et cum haec feceritis, mihi quid fructus accedet? S. Sebastianus dixit : Omnium d nervorum tuorum, quorum nobilitate constringeris, statim consequeris sanitatem, et quasi qui nunquam doleris, ita pedibus tuis currere incipies, et agnoscere quod inimicus tuae salutis e deos dilexeris; tunc vero parentem hunc esse, qui te statim ut ejus notitiam atque culturam inveneris, restituit et salvat.

33 Chromatius dixit : Nolite vosmetipsos ad hanc injuriam deponere : sed servis meis praecipiam; et ipsi universa confringent S. Sebastianus dixit : Dubii et timidi et infideles si ea confringerint, inveniet diabolus per quamvis negligentiam eorum occasionem ludendi eos, et statim ut lesi fuerint dicent infideles, propterea eos lesos esse quia idola confringerunt. Nisi enim loricae habens non eripitur scutibus sagittarum. Galea enim et scuto et hasta autur docta manus in periculis, ut ex montimine armorum et inapto ferendi assumat aulicam, et terga non vertat. Similiter et milites Dei, qui scuto fidei munitur, et lorica tegminis Christi proteguntur,

132 habentes

Ex vs

capitulum
Chromatius
nomen
Tibartio

Spontenti
Chromatius
cum Tibartio
filio Christianum
futurae

quodet S. Sebastianus
ut idola suat
confringi.

d
spendet tum
sanitatem

non vult id
per famulos
fieri, et
quare

Chromatius
nomen
Tibartio

Chromatius
nomen
Tibartio

Chromatius
nomen
Tibartio

Chromatius
nomen
Tibartio

Chromatius
nomen
Tibartio

Chromatius
nomen
Tibartio

Chromatius

Chromatius
nomen
Tibartio

Ex MSS.

habentes galeam fidei et salutis, ipsis est tutum inire certamen. Pugnantem acerrime et fortiter vincunt, quia contra invisibilem hostem die noctuque infatigabiliter praeliantur; et sunt tecti in omnibus membris, fide potius armati quam ferro. Chromatius dixit: Fiat voluntas Dei et vestra. Tunc S. Polycarpus Presbyter, et B. Sebastianus praeingentes se oraverunt: et post orationem amplius quam ducenta idolorum signa confringentes, coeperunt gratias agere Deo suo.

a *Al. animam meam ex fide Christo* b *Al. Creatoris sui spreverit manus.* c *Al. affirmai.* d *Al. membrorum.* e *Al. colendos duxerit.*

CAPUT XVI.

Instrumentis astrologiae judiciarum fractis, sanatur Chromatius.

Post haec accesserunt ad Chromatium dicentes ei: Confringentibus nobis idola tu debuisti sanitatem recipere, nisi forte aliqua tibi in animo signa infidelitatis derelinquuntur. Hoc enim apud nos certum gerimus, quod aut est aliquid, quod nondum est fractum; aut si omnia fracta sunt, quid in animo geras nobis evidentius manifesta. Tunc ille: Habeo, inquit, cubiculum holovitream, in quo omnis disciplina stellarum ac mathesis a mechanica est arte constructa, in cuius fabrica pater meus Tarquinus amplius quam ducenta b pondo auri dignoscitur expendisse. Cui S. Sebastianus dixit: Si hoc tu integrum habere volveris, te ipsum frangis. Chromatius dixit: Quil enim? Mathesis aut e ephemeris aliquo sacrificioium usu coluntur, cum tantum eis mensura et annorum cursus certo d numero per horarum spatia distinguuntur? et lunaris globi plenitudo vel diminutio, digitorum motu, rationis magisterio, et calculi computatione praevideatur? S. Polycarpus Presbyter dixit: Illic signa Leonis et Capricorni et Sagittarii, et Scorpionis, et Tauri sunt; illic in ariete Luna, in Canero hora, in Jove stella, in Mercurio tropica, in Venere Mars, et in omnibus istis monstruosis demonibus ars Deo inimica cognoscitur. Ista Christiani ita recusant, ut non solum ipsi non habeant, non colant, non credant, non teneant; verum etiam nec amicos illos habeant, qui hujusemodi nugis suum occupant pectus? Omnia enim ista falsa deceptionisque ministra sunt: similitudo in eis veritatis est, non ipsa veritas.

53 Dicit ei Chromatius: Quid? quod nonnumquam futura praemittant? S. Sebastianus dixit: Ista omnia vanissima esse et falsissima, Christo revelante cognovimus; quae tibi nunc manifestius aperiemus. Praecipe hodie ad te mathesis venire doctorem, cui dicas, illo tempore te asperis casibus laborasse, et inquire per quas stellas hoc tibi venerit mali; responsa ejus erunt procul dubio talia, quod tempus tuum a maligno Marte susceptum est, aut Saturnus e apocatastiens fuit, aut amicus tuus ex diametro susceptus est, aut f clinactrica tibi in centro sunt nata, aut g syndetus fuit cum malo, aut invisibilis aut in h schemate, aut immobilis circa te exstitit cursus in stellis. Haec et his similia cum dixerit, rationis tibi verisimile assignare nititur aliquid et probare. Age nunc, interroga alterum mathematicum, cui ipsas horas ipsumque tempus in homis tibi exuberasse casibus dicas, illico videbis eum tibi rationabilia schemata infinita afferre, quibus approbet, quia in ipsis tibi temporibus evenire debuerint bona. Circulum etenim tenet ex omni parte collectum, in quo diversas et varias eussas accipit, ex quibus occasionem capiat dicendi quod voluerit.

56 Nam futura dum penitus praevidere non possunt, clinactericus dicunt, id est, naturae rei incerta prognostia. Nam diversis temporibus nati uno naufragio perierunt, et una hora diei vel noctis exorti, alter ad mendicitatem deponitur, ascendit alter ad regnum: et in uno praelio innumerabilis multitudo prosternitur, et uno die, imo uno i pincto, in una domo, duae

feminae, pudicissima altera, altera efficitur impudica: utriusque stellae si meritum contulerint, nec meretrix vituperanda est, nec casta laudanda. Certe legum latiores et Principes sacra sua praevericaciter puniunt, et ideorum, ideo iudex, ideo iura, ut iusti laudentur recte, et iniusti merito puniantur. Et hoc nolo ut otiosum existimes, quod te ipsum nondum salvatum attendis. Nam si ex integro a te inimici generis humani caeremonias abjiceres, intermetipso quod verum est didicisses.

57 Audiens haec Chromatius dixit: Verus ille Deus est, qui vos tales probatur habere cultores. Nam omnis sermo vester ita rationibus affluit, ut et pecudum ad rationem veram mentes inclinet. Unde etiam hoc ipsum quod ad ornatum domus visus sum excessisse, ne impediatur saluti meae ejus incolumitas, dissipetur. Credo enim, et haec fides mea est, quod his omnibus quae Christianitatis lex abominatur et prohibet, si a me ex integro separavero, et praesentem merear salutem consequi et futuram.

58 Audiens haec filius ejus Tiburtius dixit: Nulla patior ratione hoc opus pretiosum et praecipuum et incomparabile deieci. Sed ne paterna saluti videar venire contrarius, deseratur duo elibani et accensi ante januam cubiculi praeparantur, ut dum destructum ab eis fuerit, et pater meus non receperit sanitatem, ambo in singulis elibanis ardentibus demergantur. Audiens haec pater ejus, prohibebat fieri. Sancti vero non solum non metuebant promissum exitum, verum etiam constanter praeparari elibanos hortabantur.

59 Tunc accesserunt ad universa idola crystallina et holovitrea, et omne opus illud mechanicum; et subito: dum sanctorum manibus frangerentur, apparuit ante oculos Chromatii juvenis, cujus facies flammee radiabat aspectu et dixit ei: Misit me Dominus meus Jesus Christus, cui credidisti, ut omnium membrorum tuorum recipias sanitatem. Ad hanc vocem sanissimus redditus cepit currere post juvenem, ut pedes ejus oscularetur. At ille dixit ei: Vile ne contingas me, quia nondum baptismatis sanctificatione te a squalloribus abluisti idolorum. Videns haec Tiburtius filius ejus, advolvitur ad pedes S. Polycarpi. Ipse autem Chromatius Praefectus astringebat plantas B. Sebastiani, et ambo una voce clamabant: Verus Deus est Christus, verus et omnipotens unigenitus filius Dei, quem praedicatis boni ministri ejus.

a *Al. mechanicae stare videtur constructa.* b *MS. Rip. talenta.* c *Ἐπιπέρις proprie diarium est, sine res actionesque per dies describitur.* d *MS. hebda. judicere possunt et tenduntur.*

e *Ita MSS. plerique. Tempus quo sol (oblique planeta) in eundem partem signiferi per eodem numeros redit, per quos cursus sui principium coepit, ἀποκαταστασις vocant studiosi rerum celestium. Coclumelia. Potest ergo et revolutio Saturni planetae ad primum situm intelligi, aut turbatio verum et ἀκαταστασις maligni ejus sidere concitata, At MS. Rip. habet apocasticos. brechtus apocasticus, id est, retrogradus: aut potius contrarius, malellens.*

f *Κλιμακτηρις dicuntur anni sensuales, ἀλλήμας, quod est gradus. Vanissimas istas observationes ipse Plinius ridet lib. 7, cap. 49. Marsus Esculapii secta, inquit, quae stata vite spatia a stellis accipi dicit, sed quantum plurimum tribuat, incertum est. Hura autem esse dicunt longiora tempora, quandoquidem momentis horarum insignibus hunc diemve septem atque novem (quae meteae die observantur) ingens turba nascitur, sensus amorem lege oreilia, quam clinactericus appellat non fore ita gentis in annum excedentibus. Primum ergo artis ipsius inconstantia declarat, quam incerta res sit. Accedunt experimenta et exempla recentissimi census, quem intra quadringentium Imperatores Censures Vespasiani, pater illiusque, Censores egerunt. Et quibusdam interjectis exemplis, subdit: Alia mortalitatis inconstantia: Homerus eadem nocte natus Hectorum et Polydamanta tradit, tam diversa sortis viros C. Mario, Ca. Carbone III, Coss. ad quintum Kalend. Janias, M. Cecilio Bullus et C. Licinius Calvus eadem die geniti sunt, oratores quidem ambo, sed tam dispari eventu. Hoc etiam lisdem horis nascentibus in toto mundo quodidie evenit, pariterque domini ne servi gignuntur, Reges et inopes.*

g *Brechtus et quidam codices, relictus; al. synethethos; al. si indios; alii recte, synderos et syndetos, id est, colligatus, connexus; forte syndesimos, conjunctio. h Quidam codices sigmate, brechtus hoc omisit. i Al. puncti domo.*

CAPUT XVII.

Chromatii et Tiburtii baptismus.

Tunc B. Sebastianus dixit Chromatio: Sicut ipse nosti,

Ipsa ea confringit cum Polycarpo.

Colum vitreum ad usum astrologiae judicariae factum, a b c d monet confringendum:

fallacium astrologorum ostendit.

vanitatem ejus artis ridet.

Chromatio permittente ut confringatur.

Tiburtius mortem minatur si deinde patrem non sanent.

apparente Angelo sanatur Chromatius,

velut cum audire baptismum tanquere: petit cum filio baptismum.

Apocastasis planetarum.

Climactericus.

Hieroscoporum vana ob-servatio.

nostri, principatum primae cohortis ago, sed utrum sit a militia hominis, noscitur olim deperi, nec vellem. Ad hoc tantum sub eblanide latere volui, ut tantum animos instruerem, et dubitantes constantes efficerem, ne passionum doloribus cederent, quos fides fecerat bellatores. Tu autem amplissime potestatis apicem gerens, non potes tenetipsam nec a spectaculis tollere, neque iudicandis negotiis absentare. Simulans igitur agritudinem, tibi ipsi postula successorem, ut possis liber ab occupationibus mundi, futurae vitae rudimenta suscipere, ut secunda natiuitate iterum natus aeternis efficiaris parentibus proles. Eodem itaque die mittit ad amicos suos in palatio positos, per quos testimonialia scripta suscipiens, tirocinium divinae militiae antequam baptizaretur accepit.

61 Quid memorem, quam plenissime fidei fuerit, quamque aeris ingenii contra infidelium asserta constanter sequens lectio manifestat. Nam in initio qualiter sit sacro sancti fontis unda perfusus, mentis ejus fides evidenter enituit. Interrogatus si crederet, dixit: Credo. Iterum interrogatus, utrum abrenunciaret omnibus idolis, respondit: Abrenuntio. Proseuta est interrogatio Sacerdotis, utrum renuntiaret omnibus peccatis: At ille ait: Ista prius debuisti inquirere antequam has aulas b regis colorum intrarem. Nunc autem reinduam me non baptizatus, ut omnibus prius, quibus sum iratus, indulgeam: omnibus debitoribus meis chirographa restituum; si cui aliquid violenter abstuli, integrum reddi praecipiam. duae mihi post uxoris obitum concubinae sunt, et istis dotem et maritis tradam, ab omni nexu servili, ingenio, privato, vel publico actuum meorum nodos exsolvam: et ita denum promittam renuntiaturam me omnibus peccatis diabolicis et voluptatibus mundi. Dicit ei Polycarpus Presbyter: Beatiorum te celestis unda perfundet, cum ea, quae ab initio tuo dieis te esse facturam, tota festinatione compleveris: nam et quadragesime tempus ideo baptizandis iungitur, ut et tot diebus ipsi discant renuntiaturam se esse omnibus vitiis inimici et mundi commoveris, si qui verissime effici volunt Christiani.

62 Tunc Tiburtius juvenis sapientissimus dixit: Pater, si tibi pro renuntiandis negotiis tempus flagitas, ego qui adhuc susceptum eram negotia fori, soli susceptionis, voluntati renuntio. et qui futurus eram advocatus ad agendas causas mortalium, susceptionem Christianitatem, ad agendas actiones Angelicam, cum unis esse repero ex eorum numero, qui aeternam vitam accipiunt, et efficiuntur caussidie sanctitatis. Tunc amplexatus est eum B. Sebastianus quem cum baptizasset S. Polycarpus, ipse pater susceptionis ejus est factus.

63 Igitur dum pauci admodum transacti fuissent dies, omnibus rite abrenuntiatis a Chromatio mundi negotiis, suscepit Chromatius sacri baptismatis novitatem; et eum eodem ex familia ejus promiscui sexus mille quadringenta annue, quos omnes prius manumissionis gratia a servitutis modo exsolvit, et donis optimis instruxit, dicens hoc: Illi qui Deum incipiunt habere patrem, servi hominis non debent esse.

a MS. Hildorf. maldia. b M. regni. c M. totis diebus.

CAPUT XVIII.

Chromatius, praefectura Urbis abdicata, persecutionis tempore Christianos alit.

Erant autem Papa Urbis Romae nomine a Caius, vir magne prudentiae magnaque virtutis, imperantibus b Carino, Diocletiano et Maximiano. Sed Diocletianus in Urbe erat cum Maximiano: Carinus autem erat cum omni exercitu in partibus Galliarum positus: et ejus intuitu lenta persecutio Diocletiani circa Christianos esse coepit; e qua Carinus habebat aliquos amicos, quos laici tituli professio decorabat.

65 Igitur occiso Carino in civitate d Maguntiac

e Maximiano et Aquilino Consulibus, facta est persecutio talis, ut nullus emeret vel vendidat ali- quid nisi qui f statuenulis positus in eo loco, ubi emendi gratia ventum fuisset, turris exhibuisset incensua. Circa g insulas, circa vicos, circa h nymphaeae quoque erant positi compulsores, qui neque emendi copiam darent, aut hauriendi aquam ipsam facultatem tribuerent, nisi qui idolis delibassent.

66 Tunc S. Caii Episcopi consilio habito, Chromatius illustris vir omnes Christianos in domo sua suscepit, et universos ita lovebat, ut nullus omnino sacrificandi necessitati succumberet. Verum quia tanta vis persecutionis extiterat, ut opinio ipsa Christianitatis ejus celari non posset, meruit ex sacro rescripto Chromatius ut emendi gratia in Campano litore moraretur, i in quo erat lati caespitis dominus, tribuitque copiam omni Christiano ire volenti eum eodem ad persecutoris rabiem declinandam. Tunc orta est contentio inter S. Polycarpum, et B. Sebastianum, quis horum duorum in Urbe remaneret, et quis iret cum Chromatio, qui tantum populum susceperat Christianum. Quibus altercantibus venerabilis Papa Caius dixit: Dum ambo passionis coronam quaeritis, acquisitum Domino populum desolatis. Unde mihi videtur, ut tu, frater Polycarpe, quia et sacerdoti rectam tramitem tenes, et scientia Dei repletus es, pergas simul ad confortandas credentium mentes et animos dubios k edificandos. At ille his auditis quievit, et blandum Papae imperium equanimiter tulit. Venit itaque dies Dominica, in qua Caius Episcopus agens quae Dei sunt intra domum Chromatii, haec omnes allocquitur voce: Dominus noster Jesus Christus praescius fragilitatis humanae in se credentibus constituit gradus, confessionis scilicet et martyrii, ut hi qui martyrii pondus se posse perferre desperant, confessionis gratiam teneant, et dantes l latus bellantibus, Christi militum, qui pro ejus sunt nomine pugnaturi, sollicitudinem gerant. Pergant itaque qui volunt una cum filiis nostris Chromatio et Tiburtio, et mecum in hac urbe qui voluerint maneat. Non enim nos terrarum spatia dividunt, quos Christi caritas necit, nec absentiam vestram sentiat oculi nostri, quia de interioris hominis vos intuemur aspectu.

67 Haec et his similia dicente Papa Caio, exclamavit Tiburtius vir clarissimus dicens: Obsecro te, Pater et Episcoporum Episcope, ne me patiaris terga persequentibus dare. Mihi enim valde juvenum est et optabile, si possem millies pro vero Deo occidi, tantum ut illius vite dignitatem inveniam, quam nullus mihi successor eripiat, cui nulla tempora finem imponant. Tunc S. Caius congaudens sibi ejus lacrymas effundebat, orans ut omnes qui remanserant certamine victores existerent, triumphum martyrii equantes.

a Colitur S. Caius Papa 22 April. scdit a consolatib. Cari II, et Carini, an. Chr. 283, usque ad consolatium Diocletiani VI, et Constantii II, an. Chr. 296.

b Carinus sub Janu. anno 282, aesar creatus, Caria patre in expeditione Persica ita Juliano, Severiano fratre Apr. suaveri fraude extractis, ipse quoque anno 283, Diocletianum 2, ab hoc victus interemptusque est.

c Huc foris se respexit Iapensis de eo scribens, ubi noster religionis Amicos optimos quosque celebravit pessimum quem que elegit aut tenuit, et infra hominibus impudis plurimum detulit. Tales etiam Christiani habuit, quoniam ab operibus flagitiose vixisse Carinum Orosius quoque testatur. Sed uncta meridia, quod in Cantabulo Christianos haberet, etiam sanguine punctos, ut ex vita S. Juliano 9 Janu. cap. 8, an. 33 patet.

d In plerique codicibus, quidam Maguntiaci, nunc Maguntiaci, Membrius Monticchio. Irribitus ad Margum. recte. Ha Iapensis. Nam contra Diocletianum multis praedixit confisit. Sed ultima pugna apud Margum commissa occubuit, alia exemplaria habent apud Murnum. Eutropius lib. 9. Postea Carinum omnino odio et detestatione viventem, apud Margum ingenti praehio viam, proclium ab exercitu suo, quem fortissimum habebat, recte desertum, inter Vimundum atque Aureum numerum. Aurelius Victor de Caesaribus. At Carinus ubi Messiam contigit, ibidem Margum juxta Diocletiano congressus, dum victos avide prouenerit, suorum ito interit. Margus urbs erat Max. et flumen, ut in insula timentis videre est. e Ha codices omnes. Legendum forte. Maximo et Aquilino.

EX MSS. f uerba, eo occiso. g h

Chromatius Christianos alit

praefectura solutus rursus secedit cum multis.

et S. Polycarpo Presbytero.

S. Caro Papa studente

remanentibus in Urbe SS. Tiburtio, et aliis.

favet Christianis

ubi occidit.

n
Suadente S. Sebastiano Urbis peti praefectura liberari

generi animi. ante baptizatum, peccatis renuntiat. b ablati restituit. concubinas dotibus collat.

c Tiburtius habitabat.

incipiens cum S. Sebastiano Chromatius baptizatur cum 1500. ex rursus

omnes ex rursus manumittit.

a Persecutio minor. Carino Christianus faciente. b

c

En MSS. nisi Maximianus Hercules illi subrogatus, qui anno sequenti, Christi 287, secundum consuetudinem legitur. His ergo Constantino superiore anno occisus esset Carinus, vehementer commota persecutio in Occidente.

Statuenculas. I Ita S. Gregorius Turonensis lib. 1, hist. Franc. cap. 5. Hic (Chus) primus statuenculam adorandam diaboli instigatione constituit, alii statuenculum legunt, et statuenculum, uti et hic, estque statuenculi nomen etiam Tertulliano usurpatum. Itreclus: statuenculis, hoc est, parvis idolorum statuis.

Insulae in Urbibus. g Insulae in urbibus sunt domus undique vicis clausae, atque ab aliis separate, uti marinae insulae undique aquis ambiuntur. Neronianus in Nerone cap. 10, et ut ante insulas ac domos porticus essent, de quarum solaris incendia arceantur, et in Julio cap. 41. Recensum populi nec more nec loco solito, sed vicatim per domos insularum egit. In veteri descriptione Urbis ad singulas regiones, numerus exprimitur insularum. h Al. nymphas. In eadem descriptione Urbis praeter balnea, lacusque aliquot recensentur nymphae. i Al. quod latex subterfluit, in quo erat latice piscis etc. inepie corrupta lectio. k MS. sup. recreandos. al. confirmandos. l Al. locum.

CAPUT XIX.

SS. Sebastiani, Tiburtii, et aliorum praclarum facta in Urbe.

Remanserant autem cum venerabili Caio Papa hi, Marcellianus et Marcus, simul quoque et pater eorum vir clarissimus Tranquillinus; item B. Sebastianus, et pulcherrimus juvenis, sed et mente pulchrior, S. Tiburtius, et Nicostratus ex Primiscrinio cum fratre suo Castorio, et cum conjugis sua, Zoe nomine; item Claudius cum Victorino fratre suo et eum filio suo a Symphoriano qui fuerat a morbo hydropis liberatus. Hi tantum, universis cum Chromatio proficiscentibus, cum Caio Episcopo remanserunt; Marcus et Marcellianum diaconii honore sanctificavit, Tranquillinum vero patrem eorum, fecit Presbyterum. S. Sebastianum autem, qui ad multorum profectum sub specie militiae latebat, Defensorem Ecclesiae instituit, ceteros vero Subdiaconos fecit.

69 Sed quia tutus nullus inveniri poterat locus ad latebram b confovendam, morabantur omnes apud Castulum quemdam Christianum c Zetarium palatii: qui Castulus ibidem in palatio, in superiori loco et valde altissimo commanebat. Ideo autem haec apta mansio probabatur, quia et ipse Castulus cum suis omnibus Christianissimus erat; et lex data de sacrificiis eum ubique sui fervore deserviret, in illis qui palatio adhaerebant, quia nec suspicio de eis esse poterat, celabatur. Erant ergo, ut diximus, omnes hi morantes cum sancto Papa Caio apud Castulum Zetarium, in ipsis superioribus palatii, et die nocturne gemitibus ac fletibus, et jejuniis atque orationibus occupati, exorabant Dominum, ut digni haberentur tolerantia confessionis ejus in numero sanctorum Martyrum sociari.

70 Ascendebant autem ad eos occulte religiosi viri et religiosae feminae, et a Sanctis diversas sibi sanitatum gratias impetrabant. Corroboratos namque verae fidei firmitate et solidato fundamento virtutum, salutatum gratia prosequabatur. Nam et caecorum oculi illuminabantur eorum precibus, et sanabantur infirmi, et ex obsessis corporibus demones pellebantur.

71 Interea dum haec aguntur, transiens B. Tiburtius occurrit homini qui de alto lapsus, et caput et omnia membra quassaverat, ita ut de sola sepultura ejus agerent hi, quorum filius esse dignoscebatur. Tunc dicit eis fletibus: Permittite me d praecantare ei, forsitan recuperabit sanitatem. Cumque omnes dedissent spatium, accessit juxta eum, et dicens supra vulnera ejus lente orationem Dominicam et symbolum, ita solidata sunt ossa ejus, et caput et omnia viscera, ut quasi nihil ei evenisset, ita factus sit incolonus.

72 Haec itaque cum fecisset cepit ire. Tenebant autem illum parentes ejus dicentes: Veni et habet eum servum et omnia bona nostra tibi tradimus cum eo, quia ipsam unicum, quem habebamus, nobis jam mortuum reddidisti vivum. Dicit eis: Si ea quae volis dixero feceritis, magni pendam mercedem sanitatis hujus. Dicunt ei parentes ejus: Nosmetipsos

si servos habere digneris, contraire non possumus: quinimo et optamus, si ipse judicaveris dignum. Tunc apprehendens manus eorum, segregavit eos a turbis, et indicavit eis virtutem nominis Christi. Et videns animum eorum fixum fortiter in timore Domini, perduxit eos ad Papam Caium, et dixit: Venerabilis Papa a divina legis Antistes, ecce quos per me hodie lucratus est Christus, in quibus fides mea velut arbuscula novella, primum prorupit in fructum. Tunc S. Caius Episcopus baptizavit eos, hoc est, juvenem cum parentibus suis, Deo gratias referentes.

a Is supra Felicissimus appellari videtur. Al MSS. omnes, praeterquam hipatoris, Symphorianum hic habent, quem alii Symphorianum, alii Synphorianum vocant. Inscriptus est Martyrologio 7 Julii, al Felicissimus et Felix 2, ejusdem. b MS. sup. contuendam. c Quid tunc sint, aut zete, quibus Zetarius praeverat, supra dictum ad cap. 3, b. d Al. decantare. al. decantare.

CAPUT XX.

SS. Zoes, Tranquillini, et aliorum. eades.

Verum quia multum est si velimus ea prosequi quae et quanta per eos fecerit Christus, qualiter unusquisque ad palmam martyrii venerit tantummodo explicemus. Beatissima Zoe in Apostolorum natale dum ad a Confessionem Petri Apostoli oraret, ab insidiantibus paganus aretatur, duciturque ad Patronum regionis b Naumachiae, at compellitur Marti c statuenculo, quod illic stabat, thuris guttas incendere. Tum illa respondit: Mulierum Marti sacrificare compellitis, ut ostendatis Martem vestrum muliebribus delectari. Sed ille impudicissima Veneri potuit pudorem eripere, mihi vero tropaeum fidei in fronte portanti non poterit praevaleare. Non enim ego meis contra eum viribus luctor; sed in Domini mei Jesu Christi confidens, et vos et illum pariter ridendo contemno. Tunc Patronus regionis misit eam in custodiam obscurissimam, et per quinque dies fecit eam nec lumen videre, nec cibum nec potum accipere. Solum vox ejus qui eam illic incluserat audiebatur dicentis: Ibi morieris fame, et siti, et caecitate, nisi te libitatum repromiseris Diis.

74 Sed cum pertransissent sex dies suggesserunt de ea Praefecto severiti: qui jussit eam a collo et eupillis in arborem excelsam suspendi et subter funem ex sterquilinio adhiberi. Statim autem ut suspensa est, in confessione Domini emisit d spiritum. Illi autem auferentes corpus ejus saxo ligaverunt et Tiberis alveo immerserunt, dicentes: Ne Christiani corpus ejus tollant, et faciant sibi illam deam.

75 Igitur celebrato martyrio ejus, venit in somnis B. Sebastiano, et narravit ei qualiter martyrium Domini suscepisset. Quod cum narrasset S. Sebastianus, prorupit se S. Tranquillinus, dicens: Feminae nos ad coronam praecedunt, ut quid vivimus? Ipse quoque descendens Apostolorum natalitii octavo die, ad B. Pauli Confessionem accessit: nihilominus et ipse perpepus insidias tentus est, et a populo lapidatus e mortuus est, et corpus ejus Tiberino gurgiti mancipatum est.

76 Item Nicostratus et Claudius una cum Castorio et Victorino et Symphoriano, dum corpora Sanctorum per ora Tiberina requirerent, a persecutoribus tenti sunt, et ad Urbis Praefectum perducti. Erat Judex Fabianus, qui eos hortabatur ad sacrificandum, et per decem dies minis eos et blanditiis agens in nullo penitus potuit commovere. Tunc fecit de his suggestionem Imperatoribus, qui jusserunt eos usque tertio torqueri. Cumque nulla ratione tormentis compulsi celeriter, jussit eos in medio mari praecipites dari. Immensis igitur arietati ponderibus, pelagi fluctibus dati sunt, et in loco mundo inter aquas f coronam martyrii celebravit. Insidiabantur itaque infideles fidelibus, et iniquo furore vexati Christianum non poterant nec nomen audire.

a Confessio est pars ecclesiae, ubi Sanctorum corpora quiescunt ac fere sub majori altari. b Plures

et ad S. Caium adducit baptizandos.

a S. Zoe nolens Marti sacrificare, b

c fame diu exuriat:

d abicitur in Tiberim

e apparet S. Sebastianum, Tranquillinus lapidatur.

f Nicostratus, alique tenti, proficiuntur in mare

g

h Plures

u qui sacris ordinibus initiuntur,

S. Sebastiano constituto Ecclesiae Defensore.

b Commorantur omnes apud Castulum Zetarium Palatii, isthmus:

multa faciunt miracula.

Tiburtius quendam lapsus exanimem, oratione Domini et Symphoriano curavit.

d

etiam et parentes ejus convertit.

h. Plures fuerunt in Urbe Naumachia, Domitiani regione 9 alic 13 die 14 Transiberim. Et Barouins an. 286, nu. 13 hoc trans-Tiberina gestum censet, et nova munera tunc certis locis, certis hominibus ad inquirendos Christianos distincta: scilicet ut uni Urbis regioni plures esset praefecti Patrum, qui singuli in parte sibi concredita Christianos inquirent. e Al. staliculo, ut supra. d Colitur 5 Jul. e 6 Jul. f 7 Jul.

CAPUT XXI.

S. Tiburtii martyrium.

Interea dum S. Caio Episcopo quidam se simulata fide sociasset, dicens se esse Christianum; porro hic apostata existerat et erat fraudulentus in omni sermone, et callidus in omni commisso. Quid multa? dum a B. Tiburtio viro scholasticissimo et nobili et sancto frequenter argueretur, quod capillos super apicem frontis tonsoris arte componeret, et quod assidue a pasceret et ludendo pranderet, et quod licentius feminarum se aspectibus daret, et quod a jejuniis se et orationibus tolleret, quod somno deditus non interesset *b* pervigil in hymnis Dei ducentibus noctes; dum pro his, ut diximus, a B. Tiburtio acris argueretur, simulat se aequanimiter momentem accipere: et egit arte quatenus orantem S. Tiburtium comprehenderent infideles. In qua comprehensione seipsum teneri fecit, et simul ad secretarium perduci Judicis saevientis. At ubi introducti sunt, Fabianus Praefectus dixit ad eum, qui se arte tradiderat: Quis diceris? At ille respondit: *c* Torquatus. Fabianus dixit. Quid proferis? Torquatus dixit: Christianus sum. Fabianus dixit: Ignoras quod jusserunt invitetissimi Principes, ut qui sacrificare diis noluerint diversis suppliciis macerentur? Torquatus dixit: Ille magister meus est, et ipse me semper docuit. quod hunc videro facere, necesse est ut faciam.

78 Fabianus conversus ad S. Tiburtium dixit: Andisti quid Torquatus asserat? quid ad ista respondes? S. Tiburtius dixit: Torquatus dia est quod se Christianum esse mentitur. Virtus enim nominis ipsius sancti graviter fert et moleste, suum nomen non a suis *d* amatoribus usurpari. Revera enim, Vir illustrissime, hoc Christianum vocabulum divinae virtutis est, sectatorum videlicet Christi, qui vere philosophati sunt, qui vere Christiani dicti sunt, qui ad obsterendas libidines fortiter dimicant. Credisne, Vir illustrissime, hunc esse Christianum, qui in lenocinio sui *e* moliendo capitis *f* simbrias committit, qui tonsorem diligit, qui scapulas molliter gestit, qui *g* fluxum gressum improbo nisu distendit, qui viros negligenter agit, feminas diligentius intuetur. Numquam tales Christus habere dignatus est servos. Verum quoniam ne hic se imitatum asseruit, hic in tuo conspectu probabis eum esse mentitum. Ille enim qualis semper fuerit nunc evidenter ostendet.

79 Fabianus dixit: Consultus facies, si saluti tuae consulas, et Principum decreta non contemnas. S. Tiburtius dixit: Ego saluti meae melius non consulto, quam ut deos deaque contemnens, unum Dominum Jesum Christum Deum meum esse confitear. Torquatus dixit: Non solum ipse Christianus crudelis est, verum etiam multos persuadet, et docipit, ac docet omnes deos daemones esse; ipse autem cum sociis suis, cum quibus magicas *h* artes exercet die nocteque incantationibus occupatur. S. Tiburtius dixit: Palsus testis non erit impunitus. Et ait Judicis: Iste, quem vides, Illustrissime vir, malitia suae quis exastuans ad nihil aliud Christianis est junctus, nisi ut cogitaret quomodo se nobis quasi Christianum ostenderet, quomodo aliis se fidelissimum mentiretur. *i* Reprehendebam tamen in eo Cyclopeam elacitatem, *k* et mersum vino pudorem, et sepultam divini nominis sanctitatem. Ebrius patiebatur sitim, et esuriam vomens: nec ut Christianus, sed ut Antonianus quondam ille conviva manducabat, bibebat, vomebat, et nunc Christianos arguit, Christianos accusat, in nos nitentem Judicem incitat, gladium no-

lenti Judicis porrigit, et ut daemoniis cervicibus nostras inclinemus hortatur. Videmus votum tuum, Videmus evruenta consilia; et scelerata arte verborum venena tui pectoris intuemur. Accingere nunc *l* crudelissime: utere carnificis officio: venica tibi et ipsius Judicis vocem: applica eculeos, suspende Christianos, damna, percutere, incende, universa tormenta adhibe, bene nos accepisti. Si exillum minaris; hoc philosophantibus totus est mundus: si supplicium; evadimus mundi carcerem: si ignes; majora horum in cupiditatibus vincimus. Decerne quidquid libet, omnis nobis vilis est poena, ubi pura comes est conscientia.

80 Fabianus Praefectus dixit: Restitue te generi tuo, et hoc esto quod te natura dictavit. Nobilis enim natus ad tantam devolutus es facerem, ut *m* velis et supplicium simul et infamiam subire et mortem. S. Tiburtius dixit: O prudentissimum virorum, et Romanis Judicem constitutum? quia meretricem Venerem, et incestum Jovem, et Mercurium fallacem, et Saturnum filiorum occisorem colere nolo, infamiam *n* generositatis incurro: et quia unum et verum Deum, qui in caelis regnat, adoro et veneror, supplicis me macerandum esse minaris. *o* Non animus tuae persuasioni: non negamus: Christum filium Dei ad hoc de caelo descendisse ad terras, ut a terris homo ad caelum posset ascendere; ideo istas omnes vanas effigies, quas colitis sine caussa, proculcans pedibus meis, Deo me omnipotenti subjeci.

81 Tunc Fabianus jussit ante pedes ejus carbones ardentes effundi; et ait ad eum: Elige tibi unum *p* pedibus super eos nudis incede. Tunc B. Tiburtius faciens signum Crucis, constanter nuda super eos ingressus est planta, et cepit Praefecto dicere: Depone infidelitatem, et discce quia hic solus est Deus, quem confitemur creatoris omnibus dominari. Mitte tu, si potes, in nomine Jovis Dei tui manus in calidam aquam; et si potest Jovis tuus faciat te non sentire fervorem arderis. Nam mihi in nomine Domini mei Jesu Christi videtur, quod super roseos flores gradior, quia creatura Creatoris sui famulatur imperio.

82 Fabianus dixit: Quis ignorat magicam vos docuisse Christum vestrum? S. Tiburtius: Obmutescere infelix, et noli auribus meis hanc injuriam facere, et aulam te rabido ore larantem, mellifluum nomen ejus sanctum nominare. Tunc iratus Fabianus dictavit sententiam dicens: Blasphemator deorum, et reus atrocium injuriarum, gladio animadvertatur. Ductus est autem via Laticlavum tertio milliario ab Urbe, et effundens orationem ad Dominum uno ictu gladii verberatus *q* abscessit. Et in eodem loco apparente quodam Christiano sepultus est: in quo loco multa beneficia semper praestitit Christus ad laudem nominis sui usque in presentem diem.

a MS. sup. patret. b Al. pervigiles. c Metaphrast. Curtuatus ni forte legendum. Turcuatus. d Al. moribus. e Al. molliendo. f Al. ubras omittit, al. ubras amatit. g Al. flexum. h Al. elades. i Al. reprehendebam. k Al. immensum von pudorem; Brechtius, emersum vino pudorem. l Al. Christianissime. m Al. possis. n Al. et ingenerositate. o Al. Non animus, non renatur, non negamus. p Colitur S. Tiburtius 11 Aug. quo die et S. Chromati parentis ejus memoria agitur.

CAPUT XXII.

SS. Castuli, Marcelliani, Marci, vides.

Post haec autem Torquatus egit, ut Castulus Zetarius palatii, hospes Sanctorum comprehenderetur; qui cum fuisset aretatus, et hic tertio appensus, tertio auditus, in confessione Domini perseverans, missus est in foveam et dimissa est super eum massa arenaria, et ipse enim palma martyrii *a* migravit ad Dominum.

84 Tenentur post haec Marcellianus et Marcus; et ambo ligati ad supitem clavos in pedibus acutos acciperunt; quibus dicebat insmissimus Fabianus:

EX VSS.

l

praefecto bla-
ditius con-
temnat.

m
Deos videt

n

o

in tunc. car-
bones nudis
pedibus in-
cedit, illos

p

perstrangit
blasphemum
Judicem

plectitur co-
pibit

q

Castulus
arena obru-
tur.

r

Marcellianus
et Marcus
transfixis pe-
ribus.

EA MSS. Tandiu fixis stabitis plantis, quousque diis debitum reddibebatis officium. Tunc ambo fratres in uno ligno confixi psallebant dicentes : Ecce quam bonum, et quam jucundum habitare fratres in unum. Dicit eis Fabianus : Infelices et miseri deponite amentiam vestram, et liberate vosmetipsos a cruciatibus imminentibus super vos. Cui respondentes ambo dixerunt : Numquam tam bene epulati sumus : modo cœpimus esse fixi in amore Christi. Utinam nos sic esse sicut sumus tandiu permittas, quamdiu hujus tegimur corporis indumento. Cumque transisset una dies et una nox, et illi in psalmis et hymnis perseverarent, jussit eos ambos ubi stabant lauceis per latera verberari et ita per martyrii gloriam *b* ad siderea regna migraverunt. Item sepulti sunt et ipsi in via Appia, millario secundo ab Urbe, in loco qui vocatur Ad arenas, quia cryptæ arænarum illie erant, ex quibus Urbis moenia *c* struebantur.

exultant in cruciatu :

lauceis confodiantur.

b

c

a 26 Martii b 18 Jun. c Al. instruebantur.

CAPUT XXIII.

S. Sebastiani gloriosum certamen.

S. Sebastianus comprehenditur :

His ita gestis B. Sebastianus ab insidiantibus convectus est : et quia, ut diximus, videbatur sub chlamyde latere, cum miles esset dignissimus Christi, suggestit de eo Præfectus Diocletiano Imperatori. Quem Diocletianus ad se convocans, ait : Ego te inter primos palatii mei semper habui. Et tu contra salutem meam in injuriam Deorum haecenus lataisti. S. Sebastianus dixit : Pro salute tua semper Christum colui, et pro statu Romani orbis illum, qui in caelis est, semper adoravi, considerans a lapidibus auxilium petere insani capitis esse et vani. Tunc iratus Diocletianus jussit eum duci in medium campum, et ligari quasi signum ad sagittam, et jussit ut sagittarii eum *a* figerent. Tunc posuerunt eum milites in medio campo, et hinc inde eum ita sagittis repleverunt, ut quasi ericens ita esset *b* hirsutus ictibus sagittarum.

jussu Diocletiani, sagittis configitur :

a

b

86 Estimantes autem illum esse mortuum abierunt. Tunc relicta Martyris Castuli Zetarii, nomine *c* Irene, abiit nocte, ut corpus ejus tolleret et sepeliret. Et inveniens eum viventem adduxit ad domum suam in *d* scala excelsa ubi manebat ad palatium, et ibi intra paucos dies salutem integerrimam recuperavit in omnibus membris.

a vidua S. Castuli emittit :

c

d

87 Cumque omnes Christiani ad eum convenirent hortabantur eum abscedere. Ille autem oratione facta descendit, et stans super gradus *e* Heliogabali, venientibus Imperatoribus dixit : Iniquis subreptionibus animos Imperii vestri templorum Pontifices obsident, suggerentes de Christianis falsa commenta, dicentes eos Reipub. esse adversarios; quorum orationibus ipsa Respublica melioratur, et crescit; qui pro Imperio vestro et pro salute Romani exercitus orare non cessant. Cum hæc et talia diceret, Diocletianus ait : Tunc es Sebastianus, quem nos dudum sagittis jusseramus interficere. S. Sebastianus dixit : Ad hoc me Dominus meus Jesus Christus resuscitare dignatus est, ut conveniam et contester vos coram omni populo, injusto judicio persecutionem vestram in Christi famulos elulisse.

curatus reprehendit Imperatores :

e

f

g

h

fustibus occiditur : in cloacam abjicitur : apparet S. Lucina :

i

h

ab ea sepelitur.

l

88 Tunc jussit eum in *f* hippodromo palatii duci, et tam diu *g* fustigari, quamdiu spiritum exhalaret. Tunc tulerunt corpus ejus nocte, et in *h* cloacam Maximam miserunt dicentes, ne forte Christiani eum sibi Martyrem faciant. Tunc B. Sebastianus apparuit in somnis S. Lucinae cuidam matrone religiosissima dieens : In cloaca illa, que est juxta Circum, inveniēs corpus meum pendens in *i* gonpho. Hoc tu dum levaveris perduces ad *k* catacumbas et sepelies in initio cryptæ juxta vestigia Apostolorum.

89 Tunc B. Lucina ipsa per se cum servis suis medio noctis abiit, et levans eum posuit in *l* pavone

suo, et perduxit ad locum, ubi ipse imperaverat, et cum omni diligentia sepelivit. Ipsa autem sancta Lucina per xxx dies a loco sancto ipso non discessit.

90 Post aliquantos autem annos pax Ecclesie est reddita : quæ statim in Ecclesia gloriam pacis accepit, domum suam in fecit ecclesiam. Cui omnes suas opes ad Christianorum requiem relinquens, fecit ipsam ecclesiam hæredem in Christo, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto aequalis vivit et regnat in unitate virtutis in secula seculorum, Amen.

Lucina domum suam in ecclesiam convertit : omnia sua bona dot Ecclesie.

a Al. sumerem; al. fuorent; al. evsuerent; al. in eum jacerent. b Al. insulus; al. insitus. c Plurimi codices Irenæ; tuban. Iherene; Al. Iherena; al. Ærena. d Al. insulam excelsum e Ubi hi fuerint Gradus Heliogabali, sive Elagabali, colligi ex Lampridio potest, qui in Antonino Heliogabalo ita scribit : Heliogabalam in Palatio monte juxta sedes Imperatoris consecravit. eique templum fecit.... id agens nequis Romæ Deus nisi Heliogabali coleretur. Hujus nimirum Dei sacerdos fuerat Antoninus ille.

Gradus Heliogabali.

f Aliqui codices epidromio; quidam hypodromio; alii, recte. hypodromio.

g habonus et alii fatigari, al. fustibus caedi. h De cloacis Urbis plane admirandis consule Baronium in Notat. ad Martyrol. 26 Aug. h. Andream Fulvium Antiquitat. Roman. lib. 3, cap. 30. Phitium lib. 36, cap. 13.

i Brechtus et plerique codices in uno. Uncum hunc esse vult Baronius, quo ad cloacam pertractum erat Martyris corpus, ut fieri solitum pluribus veterum testimoniis probat. Lampridius in Commodio : Carnifex uno trahatur, carnifex Senatus more majorum uno trahatur. Et in Heliogabalo : Per plateas tractus est sordidissime, per cloacas ductus, et in Tiberim submissus est. At cum impactus esset corpori uctus, qui ex uno pendebat? an uctus multiplex in uno, veluti quo e puteis profundioribus que incidit extrahere nos est; sicque nuro fortassis deus unus infans? Veriorem, ut fulimur, lectionem quidam codices commonstrant, in quibus gonpho et gonpho scriptum. Legendum in gonpho. Est γόνφο; clavus, vel junctura. Ita Statius 4. Silv. de via Domitiana :

Uncontracta cadavera.

Tunc umbonibus line et line coactis, Et crebis iter alligare gonphiis,

Gonphus

conuictis nimirum, ne distorqueantur et ab invicem divellantur. lapidibus. Tertullianus in apolog. Cervices poninus aut pilum huius, et glutinum et gonphos. Franciscus Zephyrus Paraphrastes majores clavos reidit. Eadem vox infra in S. Thyrsi martyrio. Hic ergo emineus usquam e muro clavus, aliudve ferramentum firmantibus lapidibus adhibendum videtur debere intelligi.

k De catacumbis vel calatumbis legi potest Baronius in Notis ad Martyrol. 3. Janu. c. et 20 Janu. h. l Al. papillone; al. pagone; Sur. plente, sicque legendum contulit Monachus. De pavone sive pavone, cypinus 16 Janu. ad vitam S. Marcelli cap. 5. lit. u. m De hac re agit in eadem S. Marcelli vita.

TRANSLATIO S. SEBASTIANI

Auctore Suessionensi monacho anonymo

ex veteri MS. Vesontionensi eruta

A PETRO FRANC. CHIFFLETIO SOC. JESU.

CAPUT I.

Hilduini in Urbem legatio

Anno incarnati verbi octingentesimo quarto decimo, diva memorie Hildouivius Caesar Imperator Augustus, Karoli Magni filius, post lacrymanda seculis omnibus patris fata suprema, totius monarchie principatum, Francorum prejudicio, adeptus; nullo adversum se opposito, compacti regni sceptris fruitus, ac stemmate donatus, universis quaquaversum applaudentibus, paterno est solio collocatus. Qui cum per immense dignitatis gloriam fascibus Imperialibus præpolleret, heaturum virtutum, quibus nunquam exni prævaleret immortalibus infulis magnificentius exornare procuravit; præcipue memoriam ac patientiam in omni actione sua circumplexus; sed et futurorum nonnumquam presens. Hic inter cunctos Imperii sui primates, quos consilio suo asciverat, Hilduinum Abbatem reverentissimum, virum quoque omni probitatis genere permodestum, omnique sagacitate et industria præditum, justitia conspicuum, sanctitate præclarum, infantum

Hilduinus Ludovici Cui Archiepiscopus et consularius.

intantum amavit, et a extulit, ut ei specialius quidquid secretius tractandum esset committeret, eumque h Archicapellannum in omni Imperio suo constitueret.

2 Hic itaque venerabilis Abbas inter plurima que ei Augustali benignitate commissa fuerant monasteria, habebat in prospectu urbis Suessorum e cenobium nobile; quod Chlotarius quondam Rex Francorum, filiusque ejus Sigebertus, in honore Beatissimi Medardi Confessoris Christi, magnis construxerant sumptibus! in quo et ejus sacratissima tumulaverant membra. Hujus ergo loci Fratres prædictus Pater Hilduinus videns monastica religioni pollere, et Ecclesiasticis eruditionibus assuescere; congratulans eorum plurimum delectabatur proventibus: et ut magis magisque ad perfectionis culmen tenderent, monitis salutaribus sedulo hortabatur. Denique tanto amore ac diligentia locum ipsum excoluit, extulit, opibusque ditavit, ut nulli intra Gallias, religione, scientia, opumque copia haberetur secundus.

3 Hujus tunc sanctæ congregationis Præpositus Rodoinus habebatur, vir sagax, cujus astutiæ et ingenio neminem nostri temporis æquandum puto. Hic ob meritum suæ fidelitatis, collataque sibi divinitus industrie, tantam familiaritatis gratiam, ab eodem Patre sanctissimo Hilduino se consecutus; ut eum omnibus monasteriorum Præpositis qui suæ ditioni subjacebant præferret. Hinc fama vulgante celebre nomen ejus in aula Regis habebatur. Itaque Deo auxiliante Imperator comperta viri istius industria, privatim publicæque eum honorare cepit; liberam ei concedens facultatem, ut quilibet sibi aut loco cui præerat utilitatis aut commodi reperisset, absque illius consensu ad ejus tribunalia deferens, extemplo consecutus esset. Nec nullo post per divinam clementiam tantam ab eodem adeptus est gratiam, ut eum tam pro amore pii Patris Hilduini, in ejus obsequio Aulam regiam frequentabat, quam et pro sagaci industria, qui singulariter præminelbat, si quando de regni utilitatibus tractandum esset, inter eos qui a secretis erant libenter admitteret.

4 Ea tempestate prædictus Pater Hilduinus apicem, sicut jam diximus, in omni Augusti monarchia super omnes sui habitus retinebat. Quod quidem officium suæ excellentiæ dignitati congruum, acris ut erat ingeni, decenti satis exercitio administravit. Qui a piissimo Cesare, ad quorundam improbitatem compescendam, a qui adversus summum Antistitem Engemann intumuerant Romæ, delegatus, sic iudicium omne prompti examinatione exerecit, ut et Cesaris jussu exploret, et Pontifici satisfacere, et eus qui contra hunc superbe intumuerant, sedata eorum contumacia, pacatos redderet, et quietos. His rite patris clamor Urbis in favorem tanti Patris attollitur, Imperialia iudicia appropinquant, clementia per virum operata laudatur, Pontificis amor ac devotio erga venerabilem libertin succrescit Patrem, et ut in hujus dignitatis honore longo vivat tempore, Senatus omnis Ecclesiæ, summa implorat devotione. Junguntur precibus multigena munera, que tanta ac talia a quibusdam percipisse narratur, ut pretium excedere viderentur. Benedictione itaque perita et obtenta, Apostolicum Principem sibi affuturum orantes, consecuta repedandi licentia, iter arripere, Deo favente, ad propria.

5 Ita tradit Theganus ut, 36. Iloque venit ei obviam Pippinus filius ejus cum magnatibus primis patris sui, Hilduino Archicapellano, etc. Et Lupus Abbas Ferrariensis epist. 27. ad ipsum Hilduinum. Quodvis ad pluribus videtur, vestri propositi in beneficiis opibus omnipotens vos Deos protulit. At parum eripit Ludovicum gratias fuit, qui adversari cum conspiravit, et idem Theganus auctor est, et juratum ipso ejus Carolo Calvo factum scribit, ut Nithardus lib. 2. scribit.

6 Que Archicapellano partes fuerint, discit ex Hincmari epistola de ordine et officio Palatii, §. li. Apertissimus autem, inquit, quoniam nostratus Capellannus, vel Palatio Custodem appellat, omnino Clerum Palatii sub cura et dispositione sua regelat. Tal

sociabatur summus Cancellarius, qui a secretis olim appellabatur, etc.

7 De nobilissimo hoc cenobio (quod ad sepulchrum S. Medardi Noviomensis et Tornacensis Episcopi, anno 561, 8 Junii mortui, apud Suessionem catruce Chlotarius I, Chlotarici I, filius parabat: perfecti vero, patre sub ejusdem anni finem mortuo, Sigebertus ejus filius Austrasiæ Rex) de eo, inquam, plenius agatur in ejusdem S. Medardi vita.

8 Paschali Pope, 14. Maii an. 824, mortuo, post 4. dies, in ejus locum, cum duo per contentionem populi fuissent electi, ut scribit Eginhardus in Annal. Eugenius tum Archiepiscopus byter m. S. Sabine, vincente Nobilium patre, subrogatus atque ordinatus est. Opus tamen fuit, ut idem deinde, atque ex eo Baroniis adunum. 825, m. 11. et seqq. narrat, ad reprimentum adversæ factionis convatus, co miti Lotharium Imperatoris filium, et cum illo, ut hinc patet, Hilduinum. Profecti autem sunt in Italiam post medium Augustum, ut idem tradit Eginhardus. Obiit Eugenius II, 11. Aug. 827.

CAPUT II.

Rodoini consilium de petendis Roma reliquiis.

Interea u, qui eum familiaris unico diligebant amore, ægre ferobant ejus absentiam, videntes extra placitum, quo eum sperabant, tardius regredi: spe incerta dubii, derepente audiunt non sine magno gaudio partes eum jam Galliarum adisse. Rodoinus interea et sui, Patri ut erat fidelissimus, quia res ei singulariter incumbat universa, cum apparatu honorificentissimo in obviam sui desiderabilis proficiscitur patroni. Tandemque reperto et reviso, macerore quo afficiebantur aljecto, paternis ab eodem amplexibus excepti, ingenti admodum exultatione recreati, diu quietatis perfunguntur gaudiis.

6 Post paternos amplexus, et oscula prædilectæ, de his que sibi accidissent avide perennantibus, prolixum habuit narrationis sermonem, qualiter, quove honore a Domino Apostolico, et a Senatu sanctæ Romanæ Ecclesiæ fuerit exceptus, qua auctoritate et censura, quorundam garrulitate repressa, qua adversus sacrum Antistitem contumaces existerant, et jus Imperiale servaverit, et Apostolicis sanctionibus paruerit, et utriusque partis æquissimus fuerit, quamque ab omnibus Romanorum Primoribus bene usus sit, et amicebiliter obligatus. Denique et hoc quod et sibi præcipuum et suis erat gratissimum, quia cum gratia ejusdem Domini Pontificis etiam speciali contubernio ejus amicitie copulam habere meruerint. Denique quicquid illud est, quod aut prospere cessit, aut eventu fortuito moleste accidit, Dei ineffabilia in omnibus sibi asseveravit adesse præsidia.

7 Sufficenter itaque Hilduino itineris ac legationis suæ carissimis fibis referente discrimina; Rodoinus ait: Gratias quidem omnipotenti Domino, Pater inclyte, habemus et agimus, quod universis ab eo satis prospere concessis saluum te et incolumem videre meruimus: nempe et hoc nocti dieque, si nos exaudire dignatus sit, sine interpolatione expostulavimus. Et si non nostro merito, quod nullum esse decernimus, tunc tamen fidei bono tuisque sacris meritis, Deo amabilis Pater, hoc nobis concessum oculitis joecundamur. Etenim qui in remembrance tua longævior fuit molestia, eo qua prosper fuit successus, in reexhibitione liberior extat levitia; qua utinam te valente patrono nos contingat perfui, quousque vitalis flatus hos rexorit artus. His jam Pater Hilduinus alloquens illectus, ac plurimum joecundatus, cepit serare sermonem de dignitate Apostolica, ac religione Ecclesiastica, et de cultu Sanctorum, quorum infinita multitudine urbs Romana pollebat; recensens quorundam ipsorum agones, merita quoque et nomina. His ergo joecundis recordationibus sibi blandiens venerabilis Abbas in longum duxit sermonem.

8 Interea Rodoinus, sagaxis quia erat animi, ut reor, oculitis animatus, oculata cupidine loco cui præerat in futurum prospiciens, ait: Paullo ante, mi Pater et Domine, sermoneante te, dixisse præcipui, quicquid tibi conducibile aliquofiens esset aut placidum,

At enim MONACHO SULLS ANONYMO EX 955

Eugenius II, Papa.

Reverus in Gallias.

vererat qua Romam vident, quæritique

gratissimos suos

reperit de S. cultu rebus quærit auct.

Abbas Suessorum, et alibi.

collegio Rodoinus Pater-potus

luna in quo

luna orium

luna abbas

luna abbas

AL. THIB.
MUSACHIO
SÆSS.
ANONYMO,
EX MSS.
sanctitate Rodoino ut aliquas reliquias petat.

placidum, a summo Papa sedis Apostolicæ, inviabili stipulatione perpetim esse concessum. Experiendum nobis est utrumnam habeat effectivam ejus pollicitatio clausulam. Certe, ut reor, evenire poterit ut aliquem eximii meriti ex his, de quibus modo sermo habitus est, cœlicolam vobis conferre non abnuat. Quod si contigerit, quale vobis salubrius munus impartiri valebit; quam opportunum etiam existeret, ut vestro in omnibus protectori. Sancto scilicet Medardo collega vestra procuracione daretur? ipso enim uno dumtaxat patrono fruimur. Erit autem hoc vestre salutis idoneum, ac memoriale sine fine mansurum, totiusque patriæ perenniter profectivum. Summæ reverentiæ Hilduinus Abbas gratulabundus Rodoino ait: Tuæ religionis locum, quantum datur intelligi, nos subrigere et extollere plurimum persuadere conaris. Nec improbo votum tuum, neque tuæ petitioni dissentio. Imo totum ingenium, in quantum Deus annuerit, spondeo, teque hujus negotii exentorem esse decerno. Judicium tamen nobis ex hoc Imperiale expetendum est. Cui si fuerit laudabile, tunc consequenter erit immutabile. Cui Rodoinus: Optimum, inquit, Pater. tuæ sanctitatis decretum.

Aquisgraniam Imperatore et Augustam benigne excipitur.

9 Directis denno procul a Cæsare gloriosissimo ad deducendum venerabilem Abbatem comitibus, iter accelerari suadent, asserentes magno Imperatorem visendi eum desiderio affici. Hinc gratanter iter carpentes, ad Aquas usque Gravi pervenere palatii. Tunc catervatim hinc inde universi eum constipantes atque supra modum exultantes, ad penetralia induxere Angustorum: a quo, ut solito, gratiose susceptus, omnem perfunctæ legationis seriem pandit. Qua absoluta gratulatur admodum pro bene gestis Augustus, refert gratias, largitur et munera. Deposito Imperii supercilio, a Augusta Judith celebris et famosa procelit ex triclinio; solitoque affectuosius venerabilem excipiens Abbatem, de ejus plurimum ex hilarata prospero jocundatur redita. Coloris quoque omnis in ejus, quasi in patris proprii, letatur regressum.

Judith Angustæ mater.

a De hac Eginhardus in *Annal.* ad annum 819. Imperator insperatis plerisque Nobilibus filiabus, Welfi Comitis filiam, nomine Judith, duxit uxorem. *Theganus* §. 23. Inde (*ex Britannia*) regressus invenit Frisingardam Regium feliciter, que non post multos dies oblit in pace. Sequenti vero anno accepit filiam Welfi Ducis, qui erat de nobilissima stirpe Bavarorum, et nomen Virginis Judith, que erat ex parte matris nobilissimi generis Saxonici, eamque Regiam constituit: erat enim puleira valde.

CAPUT III.

Occasio petitarum S. Sebastiani reliquiarum. Rodoini legatio.

Suggestente Hilduino,

Postquam affatim gaudio sunt ex hilarati; non inmemor bonæ memoriæ Hilduinus (hoc enim ei epitheton merat) quod a suo fideli Rodoino ei suggestum fuerat, captata opportunitate hoc ipsum Augusti auribus intimare curavit. Cui benignissimus ut erat Imperator: Non tibi improbabile esse debet quod a tuo meoque fideli prompta devotione suggeritur. Erit enim hoc, si res effectum habuerit, non nodis solum, sed totius regni gubernaculis profuturum. Quem ergo delegisti nobis congruentius expetendum? Evocatur Rodoinus, Regisque exhibitus præsentia, de hoc ipso ab eodem conventus Imperatore, ratum citamque reddidit sententiam, dicens: a Silvestrum quondam sacrosanctum Antistitem, si vestræ sublimissimæ libet majestati, arbitror expetendum. Accepto fert Augustus ejus diluivivum sermonem: Itane omnibus complacere assistentibus, sciscitatur. Fit unus omnium in hac re consensus, et ut felicem obtineat exitum, votis imprecantur unanims. Annuit Imperator libens, et ad hoc exequendum, quantum divina faverit gratia, plenum spondet obsequium. Dehinc dilectum sibi Abbatem cum Rodoino de expeditione tanti itineris hortatur ac commonet. Ro-

destinatur Rodoinus, petitarum corpus S. Silvestri.

doimo arripiendi itineris certa præfigit spartia, quibus excursis, ut ad ejus redeat præsentiam imperat.

11 Ille patriam locumque repetit alumnus, non segnitur intercessæ delationis tempore utens. Denique in procurandis tanto itinere necessariis, quidquid illud est quod Galliarum fertilis humus proferre amabilis consuevit, satis abundeque apparatus suum instruere satagens, maximam pecuniæ summam aggregare studuit. Posthæc diebus indultæ dilationis expletis: ad Augusti præsentiam redit. Quo mox benignissime recepto, epistolas nomine et annuli sui impressione signatas de adipiscendis jam dictis Sanctorum pignoribus omnifaria prece refertas, quibus beatissimum Papam Eugenium rogabat, Rodoino cum suis Romæ deferendas contradidit; et ut pro virium capacitate, laboris et ingenii studium ad hoc exequendum impenderent, attentius commendavit.

Instructus literis commendatitiis Imperatoris.

12 A Cæsare his ita elegantem informati, et ultra quam de tanta dignitate æstimare poterat, prædulcibus oculis et sacris amplexibus virtutum amplexati brachiis, gratiose dimissi, iter frustra arripiunt insciti. Lugonensem usque ad urbem denique perpendunt: in qua aliquantisper recreant vires, aptissimum locavere tentorium. Hic ante fores matris Ecclesiæ quidam prævalida ægritudine graviter præreptus decubabat invalidus. Eadem ipsa nocte, qua ibidem applicuerunt, post longa diurni doloris suspiria, cum fessa membra inepto nimis sopore resolvisset; se coram inenarrabilis splendoris atque fulgoris nimii personam astare conspiciat: aspectumque ejus non ferens, caput circumagens, nec mortali lumine, reverberata oculorum acie, præsentem intendere valens, ab eadem blandis nimium adatibus, quidam ibi ægeret, quo eventu molestiam ipsam incurrisset percunctatur. Caussam reddit, incommodi tempus exprimit. Ille rursus, an pristinae sanitati vellet restitui perquirat. Qui et sibi super hoc ingens esse desiderium, si aliquo modo id sperare posset, respondit. Cui ille virga, quam manu gestabat, aurea plagam locumque hospitii designans: Vade, inquit, in suburbium istud, et hujusmodi quæritos reperies viros, Romam pergere disponentes. Caussam quam moluntur divina: non esse prædestinationis, mea ex parte innotesces. Ad quem ille tremebundus et anxius: Domine, quo te jubes nomine monstrari: Et ille: Ego sum, inquit, Sebastianus Martyr, qui Romæ pro Christi Dei confessione fustibus cæsus occubui; qua et corpore hactenus sepultus jacui. Mea illis humana a Domino esse concessa, non ejus pro quo vadunt, noverint. Ad hæc ille: Præceptioni, inquit, tuæ serenitudinis parere non renuens, quam libenter ad eos, quæ a te mihi jussa sunt proferre satagam. Illi forsitan me velle eos deludere suspiciata fraude calumniabuntur. Experimentum hujus rei si a me exigere cœperint, quale jubes dare responsum? Neque enim, ut reor, aliter eis persuaderi poterit. Tunc beatissimus martyr exerto contra eum brachio, manum potentem statim ut eum attingit sanitati reparavit: atque, ita prosectus: Sanus esto, inquit, hocque tibi sit signum a me collatum, quod nulla prorsus ambiguitate erit rejectibile.

Eger, divinitus sanatus opo S. Sebastiani, ad eum vaditur.

13 Somno læticia metuque fugato, sospitate integerrima, verissima esse omnia que audierat approbavit. Ita namque apparebat sanissimus, ac si nullius aliquando infirmitatis æstu fuisset infectus. Tunc ille ovanter universam perlustrans urbem, et suburbana, jussos cepit querere viros; atque in sese deifica per sacratissimum Martyrem operata publicare remedia. Hi qui eum ab heri et nudinstertius ad limina prædictæ basilicæ seminecem jacere viderant, hinc inde, fama facta, concurrentes, stupore ignota restorationis attoniti, Deo late vulgaribus concentibus gratias personabant. Tandem ipse diligenter perquisitos reperit viros, quos statim designatis recognoscit indicis, et quæ sibi imperata fuerant intrepidus enarrat: seque

monetque illi illius reliquias petat

seque in astipulationem dictorum antesignanum palam præbet. At hi cum summa reverentia susceptis, qua a beatissimo Martyre dabantur mandatis, immensum exhilarati, vota gratiarum omnipotenti Deo persolvere, et Sanctum pro beneficio sibi præstito conserta laude magnificare non cessant.

14 Exinde retrogradis passibus itinera convertentes, paulatim reflectere conantur ad propria; auctoremque hujus negotii venerabilem Patrem Hilduinum expetentes, rem divinitus gestam per ordinem pandunt; et ut per seipsum ad Augusti notitiam idipsum perferre dignaretur, anxie precantur. Diplomata quoque, quæ Magni Silvestri Præsulis rogabant pignora, demutari in expeditionem inelyti Martyris Sebastiani obnixè deprecant. Et ne quod cepti itineris infortunium incurrant, maturato causam quantocyus, qua audent importunitate insistunt. Perfert vir spectabilis Hilduinus ad notitiam pii Principis divinæ legationis arcanum: pandit salubrem de adipiscendis tanti Martyris pignoribus revelationem: jubet Augustus litterarum schemata sub obtentu emeriti militis multiplici referta prece instaurare: debic, ut prius, nomine et annuli sui impressione signatas, Rodoino cum suis reconsignat epistolas. Illi per divinam revelationem salubrius aura spirante, gratanter viam relegentes, nihil de expletione negotii ulterius hæsitantes, auream certatim expectant Romam.

a De S. Silvestri Papæ vita et reliquis agens 31 Dec.

CAPUT IV.

Amici salutati, exposita Pontifici legatio.

Anno humanati Verbi mcccxxvi Imperii vero Hildovici Caesaris XIII, Rodoinus cum ingenti frequentia et copioso apparatu Romam intrat: impositæ sibi legationis sacramentum artificii industria informatam prudenter exsolvit: elegantissimi Martyris Sebastiani, maguarum virtutum et sanitatum vivificos cineres implorat et impetrat. Sed antequam Majestatem Apostolicam adent, quosdam Episcoporum et Abbatum, seu Republicæ primores, quos illic venerabilis Pater Hilduinus fidissimos se habere monstraverat, exquiri et reperit. Erant præ omnibus ex his promptiores, et dignitati Apostolicæ sedulo assistentes, a Quirinus Superista, Theophylactus Nomenclator, et Ingoaldus Abba reverentissimus, qui tum fortuito aberat. Si quidem ex præcepto Imperatoris iter ad Beneventanos arripuerat, episcopium Albocurie descripturus. Sed concito insecutus veredario, amica evocatione interceptus reflexit ad Urbem, Legatos hilari aspectu excepit, humane egit, et si secundis valeret successibus jam dictus Pater Hilduinus, ante omnia seiscitatur. Prospera denique validudine hunc haberi percipiens, Deo pro hoc gratias egit, et ut provectoribus per multa tempora incrementis sibi hoc vel quia videre nequibat, audiri daretur, imprecatur ex animo. Dehinc quod tam inpræcognite et insuspæcte devenissent, peremetur. Illi ad aurem familiaris admoti, secretum univærsæ rei fiducialiter pandunt. Quod aqnanimenter accepit, et eos in agendum desperatione ablata benignissime confortatus est. Denique quod pollicitus est ore, indefessa explevit intentione. Nam per illum via atque omnis ante Dominum Apostolicum illis patuit arditus.

16 Tum demum viros illustrissimos Quirinum et Theophylactum expetentes, missas tradunt epistolas, atque pro his quæ habeantur inserta, geminabant preces et munera. Itaque illi nomine Martyris percepto, percussi animo, vultuque pallore suffuso, Apostolorum Petri et Pauli, tertius si daretur patronus, quomodo expelli sine tumultuali præjudicio posset, humani hoc ingemi protestabantur non esse, cum et Imperatoris jussum, et amici petitionem quam

libentissime vellent stabilire. Econtrario Rodoinus et sui, nequaquam hoc obstaculo repulsi, importunius insistebant, Imperatoris inevitabile votum, et Patris, a quo destinati fuerant, fiduciam, quam in eorum celsitudine collocaverat, replicantes. Talibus illecti si permissio voluntatis Dei ac Martyris foret, favere se ex animo indicant, et qualiter congruentius ordiretur, prudenter insinuant.

17 Denique in Patriarchium ante Dominum Apostolicum deducti veniunt, solotenus genua curvati prona sacris hærent vestigiis oscula. Inde proferuntur diplomata, dantur et transmissa: verborum copiosis pium Patris demulcent animum, quatenus sic sibi forte inclinarent ad votum. Augusti pandunt auctoritatem: nominati et conscripti Patris explicant fidelitatem. Si quid minus literalia schemata protendissent, pro captu ingenii elaborabant. Hæc colloctione nemo privatorum intererat, præter Quirinum et Theophylactum. Graviter enim tunc infirmabatur, ita ut semivivus appareret, nec aliter, quam lecto accumbens eorum legationem audire poterat. Cum ergo legerentur epistolæ, et ille vocabulum Martyris audisset,

Obstupuit, vocis confudit et organa tristis

Meus, Sancti non ferre valens discrimina tanti; quippe quem post Apostolos quasi tertium magnificis Romana plebs frequentabat muneribus ac laudibus. Quid animans voluerit, pallentis facies prætendebat. Eo diu silente, suspensis animis stabant: et cum tandem resumpto spiritu responsonem dedisset, in ea spem omnem ademit, et supra se negotium esse asseruit. Verum illi quanta audebant supplicatione, importune insistebant, genuaque ejus ac plantas profusis lacrymis exosculabantur. Unde spatium quo hæc meditaretur, et consilium cum prudenti Romano Senatu exquireret, sine cujus consultu talia moliri non esse bonum aiebat, præstolari jussit.

18 Rem sollicitius Rodoinus considerans præ suis, quem cura instigabat amplius, non illico abscessit, sed angulo domatis memoratos viros Quirinum et Theophylactum segregavit, et eos in sententia manere obnixè precabatur, dicens: Nostri misereri dignamini, qui spem totam vestre commisimus celsitudini; et amicitie illius vestri recordamini, qua et in præsentem optimarum deliciarum questus adipisci, et gratiæ Dei in celestibus cum Sancto valeatis participari. Si enim verum est quod vultus indicat mentem, patienter vobis cognoscere datum est, quia Dominus Papa æquanimitè nostra non fert missatice. Quapropter quidquid illud est, quod certi investigare potestis, precamur ut vestris fidelibus absque dissimulatione, prius quam abscedamus, manifestetis, et insuspectos reddatis. At illi ut prius fidem dant in ope, si tamen Dei et Martyris esse posset voluntas. Patriarchio edneti, hospitio sese recolligunt.

a Fidem Quirinus et Theophylactus Legati a Gregorio IV, ad Ludovicum missi anno 828. Ita Eginhardus Legatos etiam Romanos Pontificis Quirinum Primicerium et Theophylactum Nomenclatorem, qui ad eum illo venerant, audita eorum legatione dinovisset. Item narratur in Vita Ludovici. Idem videtur Quirinus Subdiaconus esse, qui sub Paschali Papa apud eundem Ludovicum legatione functus in eisdem Eginhardi Annalib. ann. 824 memoratur.

ACTORE MONACHO SESS. ANONYMO, EX MSS. tum alios Antistites.

admittitur ad Pontificum de vultu.

qua differendum se præbet

que rem amice committat.

Novas ab Imp. literas obtinuit.

nam ap- pelli:

Hilduinum amicum convenit.

in primis Ingoaldum Anabatem.

CAPUT V.

Consultatio Cardinalium.

Sed quia biceps cura sacrum exercebat Antistitem, Sancti quidem absentia, et præcellentissimi Abbatibus amicitia, cui aliquando quæque sui juris essent concessa fuerant; indicto conventu privato Sacerdotum, et eorum qui a secretis erant, legationem exposuit; cuius absolutionem ut sano pectore diffunderent, præcepit. Tunc illi pariter turbati, et ultra quam credi potest mirati, talem petitionem aut furentis, aut Sancti meritum nescientis esse reddiderunt; utque res in prosperum non cederet, feliciorum imprecabantur fortunam. Nec verebantur propter Papæ præsentiam, si illis sanctum corpus daretur, dicere eum præcedentium Patrum actibus, qui sacramentis Ecclesiasticis Romanam auxerant dignitatem, longius distare impari. Quid amplius? Nec hoc fieri debere, neque justè fieri posse protestabantur. E contra illustres viri Quirinus ac Theophylactus, fieri debere, et posse dicebant. Et cum illi propter indiscretam et tædiosam sonitus confusionem, quæ sacrum videbatur fatigare Antistitem secederent, et qui a secretioribus erant remanerent; congruam cum illis sermocinationem de eadem re cœpit serere, et melioris sententiæ consiliis, Deo, ut credimus, inspirante, superintendere, et voluntatem suam promptiorem manifeste demonstrare.

20 Illi autem qui ob garrulitatis suæ nauseam foras secesserant, invida sollicitudine explorare non verecundabantur, quid Dominus Apostolicus cum Quirino et Theophylacto, de hoc ipso retractaret. Et quia eos in gratiam sui Domini se supergredi sæpissima experientia didicerant, quandoquidem erant arbitres diffinitionis universæ, nec ob hoc sine suo consilio illorum consultu res in prosperum cederet, ipsique quasi despicabiles haberentur; non vocati Curiam repetunt, de his quibus interrogati fuerant, aditum reposcentes, rem gratam pronuntiant. Reminiscimur, inquirunt, optime Pastor et Domine, venerabilis Hilduini vestri filii erga Majestatem Sedis Apostolicæ uberrimam affectionem; sed nec sumus ignari supplicationis angustæ, in hoc ipso nobis manifestato negotio. Utrumque enim pro divinam providentiam prudentiæ vestre incomparabilis beatitudo ita disponet, ut nec ille vosmet inhumanum, nec nos vos crudelem causemur.

21 Summus olim Pontifex Dominus a Adrianus, quo nescimus intentu, hujus Martyris aggressus tumulum aut illum intra Urbis mœnia transferre, aut quibusque ex ejus corpore reliquias expetentibus volens tribuere, in primo conamine terribili horrore correptus atque repulsus, imperfectum reliquit. Denique quod sanus evasit, clementiæ sibi parentis Sancti resignavit. Presidente quoque beate memoriæ Papa b Leone, hoc ipsum ex ejus præceptione attentatum fuisse audivimus, ubi cum repentina coruscatione tempestas exorta templum omne fundo tenus submovit, ita ut superficiem super se cadere, Clerus pavens, melodiarum oblitus, acclamaret, unde nemo se vivum abscedere posse putavit. Narratur et sub Domino c Paschali idem opus jam pridem initiatum, sed simili perturbatione direptum. Constat ergo totiens demonstrato sacramento, nullatenus illum hinc migrare voluisse: hinc et nos fiduciam captamus tribuendi, nec amittendi. Quod si ita amruente Deo evenerit, a neutro vestra celsitudo jacturam videbit. Illis plena satisfactio, nobis ablata querulosa derogatio. Hi quam erga vestrum celsitudinem se habere dicunt, servabunt devotionem, nos pactæ fidei tenorem. Est et aliud quod novimus certissimum, nullum inveniri Romanum, qui in ejus tumulum, quantumvis coactus, audeat mittere manum. Utrum-

que erit; et dari poterit et haberi. Hæc Dominus Apostolicus audiens tranquillo pectore favit, et accersiri d Joannem venerabilem Episcopum jussit. Qui ut advenit, secretius cum eo rei competentiorum exitum quæsivit, et quod Dei instinctu futurum sanius erat, libera auctoritate sanxit. Sed illud non tunc pluribus patuit.

a Adrianus I. Papa sedit a 9 Feb. 772, ad 26 Dec. 795.
b Adriano successit Leo III, eodem die: obiit 12 Junii 816.
c Paschalis I, sedit a 27 Janu. 817, ad 14 Maii 824.
d Hic videtur Joannes Silva candidus Episcopus esse, cæpius legatione ad Ludovicum functus, ut an. 823, testatur Eginhardus.

CAPUT VI.

Rectusum S. Sebastiani sepulchrum.

Dum hæc voverentur, vir illustris a Ingobertus Comes supervenit, quem sibi sinistrum fore nostri autumabant, quod inscio eo causam eotenus produxerant. Etenim erat præpotens, et in omnibus apud summum Antistitem valens: isque venerabili Hilduino Abbati amicissimus existens, propter quod eum indignari suspicabantur, quia de his notionem facere ei neglexissent. Unde concito gressu ad eum venerunt, et ex nomine ac jussione illius hæc ei intimaverunt, asserentes se pro quo missi erant, illi singulariter esse commissum, ille quoque antiquæ non immemor amicitiae, omni ingenio ac studio sagacitatis in hoc se tantum bilarem exhibuit, quantum Deus vires concessit, et in agendum quæ fuere necessaria ex propriis sumptibus ministravit. Insuper cum Domino locutus est Apostolice, quatenus eorum petitio ad effectum absque impeditione perduceretur.

23 Hoc ita composito, rursus revocantur, atque ante Dominum Apostolicum reducantur. Et cum a circumstantibus pro petitionibus eorum obtentu deprecaretur, illique procul vultibus in terram demissis procumberent; tandem misericordia flexus, licet pavens ac trepidus, Sancti annuit donari corpus. Minister hujus largitionis aptissimus, Johannes condicitur Episcopus. Nam quia, ut præmissimus, languore afficiebatur nimio, hoc per se explere nequibat, cum velle plurimum non negaret. Quod ut postea patuit, Dei dispensatione satis profecit. Assumpto itaque Johanne, quem eis ordinarius præfecerat benevolam Papa venerabilis, alacres simul vadunt ad locum non jam ignotum; siquidem ex serie passionis ejus a b S. Ambrosio luculenter editæ didicerant, miliario tertio ab Urbe, loco qui c ob stationem navium Catacumbas dicebatur, præcepisse per visum eundem beatissimum Martyrem Lucinæ cuidam matrone sepeliri se ad vestigia Apostolorum Petri et Pauli. Quem conditum aromatibus, prompta, quod jussa fuerat, exsecuta est devotio.

24 Perendie injunctum devota mente frequentant jejuium cum Presbyteris et Diaconibus, ceteroque Clero; inter quos et Ingoaldus Archimandrites cum suis pro viribus adjutor fidelissimus. Jejunii observatione sollemniter consummata, ruente noctis erepulo, vigiliis celebraturi Martyris in evocatione ad ejus nobilem tumulum acedunt, omni officio et obsequio in opus suorum instaurant manum. Ubi cum hymnorum cantibus, et psalmodum melodiiis, cum jugibus thymiamatum odoribus atque nebulosis diversorum aromatum odoribus pernoctantes, Dominum rogabant ut tractandi pignoris salutaris digni haberentur, nec sui contagione peccati ab hoc rejiceret, quod desiderium fidele et amor impatiens maximo labore per multa pericula illuc usque contraxerat.

25 Itaque in laudibus spiritualibus continuatim omnem ducentes noctem, pallida diem reparante Aurora garrulos ab Ecclesia secedere Romanos, et familiare sibi secretum indulgeri petunt. Enimvero cum hi in chorum secederent, Letaniam acturi deprehenduntur a nostris livida adversus negotium impugnatione

AGCTORE
MONACHO
SUESS.
ANONYMO,
EX MSS.

Cardinales
donationem
reliquiarum
dissident.

aliis suadentibus:

incuteant id
Sancto non
placiturum;

a

b
viriis allatis
exemplis.

c

et sculis populi.

d

a

Ingoberto
Comite urgente.

annuit postulat
Papæ.

Aditur sepulchri
locus.

b

c

Præmissis
jejunio et precibus,

quibusdam
obstreperantibus;

gnatione insurrexisse, et quos putavere intercessores, animadvertunt esse insulso murmure derogatores. Insuper et in summum Antistitem maledicta jaenlabantur, in quibus prædecessoribus omnibus crudeliore conviviabatur, qui talem ac tantum Patronum fines extra suos pecunia cecatus ejicere non timeret. Sanctum præterea Martyrem amarissimis singultibus rogabant ne se ab ignobilibus Gallis abduci ab alia patria sineret, qua perennitatis palmam et suo dictatu dormitionis locum habere delegit. Illis itaque susurronibus foras impectis, nostrates tantum cum Johanne Episcopo et Ingoaldo Abbate; intra penita senter receperunt, et observatis januis ad bustum constanter accesserunt.

26 Inter hæc Johannes præteriti maceratione jejunii et vigiliarum continuatione fessus, ut cliothetro sedebat, violentia somni subito deprimitur, et imperfecte resolvitur. Moxque ut oculorum palpebras leviter in quietem laxavit, ante se persplendidi habitus virum consistere vidit; qui cum sic mitissimis allocutus est verbis: O Johannes, corpus bujus Martyris Sebastiani non ultra donare formides istis qui pro eo venerunt viris. Scias hoc prædestinationis supernæ, et voluntatis ipsius esse. Accede ergo, et manum ad sepulchrum applica, ad dedicendum illud in locum destinatum. Cuique quod præcipiebatur perficere conaretur, commissa ad vestigia sua lapides ignitos, intolerabilem in se calorem vomentes, inspicit jacere, et progressum inhibere, jamque quasi media via positus, cum sibi ex nulla parte transeundi aditum, aestu eorumdem lapidum ignitorum circumdatus, patere videret, et pavitans quid ageret ignorare, a persona confortatus, ipsos subito et absque lesione transilisse est miratus. Itemque interjectam furentium prunarum congeriem vidit, a qua ingressum retinere coactus substitit. Sed ipsius personæ autu fretus, in antea se trajectum esse prospexit. Hinc coeptam ambulare viam voluit. Et ecce per transversum itineris flamma vorax humanissimos globos sparserat: quam sacer Antistes vehementer metuebat, propter hoc maxime, quis declinandi locus non erat. Denique eadem ipsa persona sibi dante dexteram, illæsus abducitur ultra.

27 Tunc ad accersendum eum frater, nomine Wilharius, est directus. Quem cum adhuc horrore visionis terribilis pavitantem blando tactu evigilasset, intimavit ex parte suorum tempus operandi mysterii, nec ullo modo utile procrastinandum, eosque jamdudum paratos demorari ad Martyris tumulum. Qui statim surrexit, atque Sacerdotibus redimitus infusus, summa cum reverentia ad locum festinus perrexit. Moram patet facta revelatione excusavit, et ut secunda spe percipiendi sacramenti, cui tantotiens suspiraverant, existerent, dubietate posthabita, exhortatus est. Oblationario itaque vocato cujus erat sortis ex Romana consuetudine aperire sepulchrum, cum ille diu multumque reniteretur, et hoc iniquissimum esse causare; nec viro Romano inremissibile facinus præsumendum, quo per posteras successiones sacrilegii noxa denotaretur, isdem Johannes, monitis firmatus divinis, ferramentum arripiens, prout virum fuit, sarcophagum frequenti ictu usque quo lassesceret, contulit, ac contundendo perterebravit. Quem cum citato fatigio nostri deficere viderent, ipso inminente, acrioribus anibus atque valentioribus læceris immergentes, licet cum magno labore monumento interrupto, quippe quod molis erat ingentis, et bituminis indissolubilis, tandem sacratissimum corpus receperunt Martyris.

28 Inter hæc universi qui adstabant, aromaticam a præterito mortalibus insuetum et incognitum hauserunt odorem, quem tante suavitatis et delectationis fuisse retulerunt, ut nullus eo, cum abundanter frueretur, satiari valeret. Ex quo liquido approba-

mus, non humanæ eum fuisse compositionis, sed cœlestis gratiæ, quæ semper in beatissimo Martyre fragraverat, gratissimam diffusionem. Hoc ergo de sancto diutius loco spirante vapore, tota oblectabiliter illa respersa est domus, quæ in introitu sui cujusdam cadaver prope inhumatum ante decem dies servabat, ex cujus seaturiente sanie fœtor execrabilis ebulliens introeuntes inficiebat. Sed illo superabundante noxius in nihilum vacuatus, donec omnia de sancto festiva celebritate consummarentur, subsidit.

a Illustris hujus viri scriptus mentio fit in gestis Ludovici et Caroli Magni.

b Secuti hujus scriptoris auctoritatem sumus.

c Α σφῆρα, cymba, videtur deflectere Caticumbarum nomen at quæ ibi stasio navium?

ALCIBIO
MONACHO
SUESS
ANDRYMO,
EX MSS

CAPUT VII.

Reliquiæ Roma avectæ.

Apparuerat jam pridem beatissimus Martyr in revelationis arcano cuidam Archipresbytero, manifestans se ab illo velle migrare templo, ut reor, illius corruptibilis cadaveris putorem ferre non valens. Videbatur enim ei ab absida vultu averso procedere, et foras veluti indignans abire. Illoque abeunte vestigia ejus puerulus prosequabatur, scopam manibus gerens, sordisque post terga verrens, quousque inde discessum est. Æstimabatur autem ipsa basilica quantitate sui basilicæ S. Dionysii æqualis; in qua olim beatissimi Apostoli Petrus et Paulus tumulati fuerant, ubi et penes eorum vestigia idem Martyr venerandus, se sepeliri jusserat. Unde constat dignissimis meritis Sancti eam fuisse indignam, et requietioni ipsius incongruam. Igitur Ministri et Officionarii ejus, quibus exempli gratia ista reddidit, agite, ut nitidis obsequiis ei jugiter famulemini. Quanta per eum in tempore consequenti estis perpendite: quanta sine fine temporis sperare possitis recolite. Certe qui hic suis nos exequiis, licet indignos, audeo dicere, quia quos hic famulos, illic sunt interventionis adjutorio perpetuos habiturus est socios. Neminem nostrum pigeat laboriosæ servitutis in modico finitivi temporis, quem nulla dubietas frangere debet, de premio æternæ retributionis.

30 Immeuso itaque gaudio et honore, cum inventum corpus divini odoris plenum, bysso primum ac demum operosis palliis componerem; Clericum quemdam aestu febrium letaliter decubantem, mira velocitate curavit. Invento itaque sacratissimi Martyris corpore, cœlesti odore afflatum, ut diximus, fragranti, illico ad Quirinum et Theophylactum missum est, quatenus peropportune hoc Domino Apostolico condicerent: quod et factum. Cum propter incommoditatem sui illuc venire non posset, venerabili Episcopo Johanni mandavit, ut ipse eis illud contraderet. Quod tota alacritate et veneratione excipientes, cum ipso Joanne Episcopo et Ingoaldo Archimandrita, aliisque plurimis Romane Ecclesiæ Clericis atque plebeis, abibant. Psallens verenter chorus, dulcium melodiarum sonitum longius præeundo respergebat. Hi lætitiæ cantus, alii profunda suspiria, et amaras querimonias dabant. Taliter ad præsentiam usque Domini Apostolici illud deportavere, ejus ut annulo consignaretur ex more. Quod diligenter postquam ab illo perfectum est, in ecclesiam B. Petri perlatum, atque ibidem die eodem depositum est. Unde plurimi Romanorum, malitia et invidia conceitati, Donnum Apostolicum impetebant, crudeliorem eum omnibus prædecessoribus inclamare non veriti, qui talem ac tum patronum suis e finibus expelli permetteret, quod nunquam alius concessit. Unde suadebant, ut solum brachium eis daretur et reliquum decenter inibi loco reconditur condigno. Hæc fraus Ingoaldum Archimandritem latere non potuit. Qui statim nostris

Præstolens erat Sancti inigratio.

Æger summo.

Reliquiæ omnino Papa signata de more.

Iterum murmurantibus quibusdam.

Joannes Episcopus caput celestis visionis cultus firmatus.

Oblationario in usum.

sepulchrum in petri.

unde suavis odor exspirat.

ACCITORE
MONACHO
SUSS.
ANONYMO,
EX MSS.
*Alia custodi-
bus corruptis
sublatâ clam
reliquiâ,*

nostris idipsum detexit, cautiusque simul rem exercentes, consilio habito die illa siluerunt.

31 Præterea Rodoinus, quem vis amoris et desiderium impatiens pro adipiscendis Sanctorum pignioribus affectu piæ devotionis animarat, obæratiss affatim æditus, quorum tunc erat officii S. Petri servare basilicam, sub nocte eadem Beatissimi a Gregorii Papæ sacratissimum tumulum, quod ante secretarium erat, audacter aggressus, corpus ejus cum summa reverentia sublatum, ac decenter compositum, super altare B. Petri perlatum, juxta jam dicti Martyris venerabile corpus depositum est. Dehinc fidei pactum Rodoinus cum suis rogatus gratanter tulit, superque eosdem Martyris atque Pontificis sacratissimos artus jurisjurandi sacramentum libenter exsolvit, scilicet ut nulli unquam mortalium quod gestum erat proderet aut publicarent; sed perenni silentio sepultum haberent. Hinc nostrates pia fraude laudabiles, duplicato gaudio, tacito sub pectore magnanimes, sanctis inde sublati corporibus, nullo præpedito obstaculo, ad monasterium Ingoaldi transulerunt.

32 In crastinum vero Dominus Apostolicus jussit eos sibi reexhiberi; neque enim adhuc licentiam redeundi consecuti fuerant, sed tantum in sua Sanctum jam receperant. Quos mox interrogat quonam Sanctum haberent. Illi se nescire profitentur, nisi tantum quod jam eum suas in partes direxissent. Quicquid illud est, inquit, utrum nesciatis an non, præsentialiter eum huc referre curate. Neque enim hæc immutari sententia poterit, ut hinc vobis facultas redeundi aliter tribuatur. Illi plurimum timidi ac mœsti jurejurando firmanit quod ita se res haberet, ut dixerant, et impossibile omnino esse hoc quod juberet. Quod vix ei persuaderi potuit, sed annuente Dei clementia, sicut cœperat, ita permansit. Ab illis namque, qui prius his faverant, taliter immutatum est. Cum ejus perturbatum sensissent animum, proximius ad aurem accedentes, dixerunt oportere eos, quia flecti et converti nequibant, meliuscule tractari, nec tam succense objurgari, ne ut ingrati forte abscederent, et munus maximum inlaudabile referrent. Hoc modo tanetsi difficillime absoluti, et benedictione donati, suis haud procul ab Urbe juncti, magnis de magno thesauro exorescentibus gaudiis, gratia comitante divina, per prospera itinera revertuntur ad propria.

a *Idem, scribit Odilo in epistola ad Ingrannum Abbatem de adventu et susceptione corporum SS. Tiburtii, Marcellini, etc. Cujus ingenii solertia, inquit, beatissimi et omnifaria laude dignissimi Sebastiani Martyris corporalis gleba, simul et beata memoria Gregorii Papæ sanctissima membra penes Sussorum monia in basilica summi Confessoris Christi Medardi deportata pariter et collata videntur et habita, etc. Disquiremus id plenius ad S. Gregorii vitam 12 Martii.*

S. Gregorii
reliquiâ ali-
qua Sussor-
stone.

CAPUT VIII.

Varia in itinere miracula.

Dæmoniocus
ad reliquias
liberatus Plac-
centiæ :

Dehinc ad urbem usque Placentiam perveniunt : in qua cum beatissimi Martyris corpus inferretur, ad ingressum ejus dæmoniocus fortiter loris vinctus adducitur. Turbatus illico, atque perterritus infelicissimus spiritus, miserum, quem miserabiliter pervaserat, quia deserere cogere indignans, cum sævissime vexare cepit. Et cum multorum teneri manibus vix posset, prosiliens, ac vincula quibus ligatus fuerat dirumpens, motibus incompositis inter medias turbas, nunc sese sursum efferens, nunc præceps solo ruens, quosque in fugam cogebat. Sed ante Sanctum ut venit, subito tremens corruit, et veluti exanimis prostratus diu jacuit. Tunc valido brachio iniquissimus superatus diabolus, Martyris non sustinens presentiam, deseruit hominem : et potenter ejectus terram, quam merebatur, fugit victus in manram. Sensum captivus quem amiserat

penitus recepit, et sua dono rore superna virtutis emundata, ad Sancti exequias multos excitavit, et in laudem omnipotentis Dei, cujus erat doni quod per Martyrem factum fuerat, quaquaversum accendit. In eodem itinere, quod ab Urbe interjacet, multi febri- citantes, multi lunatici, variisque languoribus afflicti Sancto obvii, per ejus venerabilia merita ab incenti- vis passionibus eruti, plenarie sanitatis sunt vigore donati.

plures alii
ægri sanati :

34 Ad a Montem Jovis, celebris fama virtutibus præclara pervenerat Martyris : hic Clericus, nomine Benedictus, ipsius loci æditus, per triginta conti- natum dies letali tabescens incommodo, dicto audit eum illic, quia recta ducebat semita, declinari. Et cum dissipata gressuum compage ei obviam ire, ut desiderabat, nullo modo valeret, aliorum se manibus gestari fecit. In pervio publico non longe ab ipso loco sic emortuus ad Sanctum deportatus atque ante illum est depositus, quibus poterat nisibus se eum ferre velle dicebat, et ut sineretur humiliter præcaba- tur. Quem fide, non temeritate hinc inde sustentatus, ubi propriis excipiens, pristinae sanitatis mox b argumentum meruit, et ita eum usque Octodorum sospes et ketus invexus. Ibi gratias laudum hostias pro sui restanratione Salvatori omnium persolvens, et Martyris c capulum osculans, ad sua cum suis regreditur incolumis. Deo Sanctum suum per tanta opera clarificante, undecumque turba non medica confluebat.

a
æger cas go-
stans sanatur.

35 Denique in locum cui Granant vocabulum est, placido calle perventum est : ubi puerulus parvulus oculis captus a parentibus delatus, atque ante aram ecclesie æditus, quo fuerat beatissimus Martyr jam locatus. Noctem illam ibidem, sicut ante Sanctum fuerat ejectus, duxit insomnem. Mane vero in- luescente, post Missarum consummationem, cum Sacerdotum manu et officio ageretur in viam; ille egredientium tumultum audiens, cognovit Sanctum inde levare. Illico in incertum pretendens brachium feretro iniecit. Tactu ipso lumen recepit, et illumina- torem suum, quemode transferebatur, perspicuis luminibus aspexit, et ejusdem palmae suae formam primum agnovit. Sancti nomen inelamitans, gratia- rum debita reddebat, et in sese unde alii in hoc ipsa provocarentur ostentabat, lumen, quod num- quam expertus fuerat, gratulabundus contueri se aiebat; benedictum in æternum ab omni homine eum pronuntians, qui videndi effectum, quem ipsa sibi natura negaverat, ineffabili infusione in d monumento sibi reddidisset. Hoc tua, Domine Deus, secretissima dispensatione operatus iste tuus athleta emeritus, quod in te sempiterno fulgore splendeat, quod te æterno et inaccessibili lumine perfruatur, quod te ipso, qui omnem rationalem creaturam illuminas, magis magisque inflammetur atque inflammando bea- tificetur, tuis scire fidelibus facit. Per quem tibi nos medici sævuli, ut de nostrorum tenebris peccatorum erui, et luce tuæ claritatis mereamur perfundi, fide firma et virtute tota, nostræ devotionis vota, et castæ laudis sacrificia mittere gestimus, quo eo mediante tibi grata, nobisque salubria fiant oramus.

b

c

cæcus visum
impetrat :

36 Perlatum cum honorifico agmine egregius Mar- tyr Domini in cellam e S. Sereni; inlier quædam f clinica, terram semper prospiciens, nec aliquando se sursum erigere valens, in occursum illius ad eccle- siam se pertrahi fecit. Quæ statim ut adventit, in directum sese extulit, et quasi nihil unquam gibbi perpessa fuisset, omnibus qui aderant suffragio Mar- tyris erecta, apparuit sana. Fit admiratio et stupor his potissimum, qui eam noverant ante hesternum. Quæ ita mira virtute absoluta, Deo Sanctoque gratias agens, recessit in propria.

gibbusi san-
tur;

e

f

37 Inter frequentes ad Sanctum concurrentes eu- neos, quidam plebeius, surdus, mutus, maucus, et claudus,

alius surdus,
mutus, man-
cus, claudus ;

claudus, Martyri inibi est exhibitus : qui tres ante vivificum ipsius corpus ita explevit dies. Quarto succedente die, dum in precibus votivis perseveraret, repropitiari sibi experitur per Sancti obtentum. Nam et surdus auditum meruit, et mutus promptam loquelam edidit, ariditatem etiam mancus in viriditatem demutavit, et lubricum claudus gressum in solidum extendit. Hic in testimonium suæ reformationis, integram assecutus valetudinem, suis humeris Dei Martyrem beatissimum ad *g* Caluo-munde portavit vicum. In quo dum introiret, duobus cæcis ablatum lumen videndi iuclytus Martyr reddidit, et ejusdem numeri claudis contorta vestigia redintegravit, et invisa celeritate in ambulandum ut sui statim itineris comites essent, in omnium oculis miseratus effecit. Præibant itaque cæci nullo indigentes ductore, et densa caligine proscissa, mirantibus universis, nova cælitus infusa lumina demonstrabant. Arillis divino medicamine emollitis nervis, consolidatisque hasibus et plantis, claudi resumptis viribus salutaria se ferre onera gratulabantur.

g
idem duo cæci,
et duo claudi

*Magis ad eum
concursum*

Mons Jovis

Capitulus

Clivus

38 Hæc opinio signorum, quibus superna majestas Sanctum suum mirificabat, nudique religiosam catervam cum ambitione donariorum ad eum perduxerat. Nam de tota ipsa provincia quique viri nobiles et potentes, matronæ quoque illustres, cum promissis plebibus exsiliens accurrebant : opera Domini magnifica, qualia nunquam viderant, utque amplius dicam, nec prorsus alicubi audierant, quotidie jocundanter contuebantur, et contuendo salutariter pascabantur.

a Mons Jovis, qui et *S. Bernardi* major, (*a S. Bernardo* qui isthic renohiama condidit, ut *16 Marti* ad ejus vitam dicemus) in Alpibus Penninis est, non proci *Angusta Prætoria*.

b *Ha MS. an augmentum?*

c *Id est, feretrum, a capiendō, vel, ut Papas, quod super capita hominum feratur*

d *Momento legendam, in feretrum Ancor expressum velit, eujus attractu lumen hauserat.*

e *De S. Sereno agemus 2 Octobris. Est ejus cella in Tricassina ditione*

f *Clivus sunt qui agris decumbentibus medentur, ipsique agris lecto affixi, nam *clivus* lectum significat, et *Papas*, Clinicus, inquit, paralyticus, hic pro curvo ac gibbo homine positum.*

g *Belfort, Calnomium vel Calvonium.*

CAPUT IX.

Pompa translationis ad cœnobium S. Menardi.

Sic granter viam legentes ad diu præcepti ruris fines perveniunt, sexto ab urbe miliario stationem collocantes, donec in obviam cœlestis militis legio se prepararet omnis, gloriosissimo victori obsecutura, per quem et ipsa virtutum loriceis oblecta discret contra hostem sevissimum inexpugnabilia sumere certamina, et ejus sancta digne excolebulo vulnera, adquireret lauream et trophæa perennia.

In fines Suevorum apperitur.

40 Antistes venerabilis a Rothladi antiquior, tunc Suessorum regelat Ecclesiam. Hic Ecclesiastica commendatione promotam totius ordinis Clericorum ac vulgi manum, explorato repansationis loco, obviam sit Sancto omnigenis sacerorum officiorum cantibus et obsequiis virtutiferum ambiens corpus, totis amplectitur viribus, percolit, veneratim. Inloque solemniter effert, et ingenti frequentia ac festivo tripudio in urbem ovanter transfert. Omnis sexus et etas admirabili spectaculo extra mœnia occurrens, turmas Sanctum stipantibus leta semet interserit, votiva munuscula mittit, agmen splendens in immensum conficit. Profanum quisque deputavit, qui huic tam gloriosus receptui interesse non potuit. Psallentibus pleida modulamine choris, plaudentibus popularum concuribus, in basilicam majorem *b* beatorum Martyrum Gervasii et Protasii pompatico triumpho invenitur.

in urbem intratur

b

41 Hic claudus, facie et debilitate universis notus, medias inter catervas constitit, qui multis in eadem civitate annis incola hospitabatur, et Sancti opinione audita, tunc forte subintraverat, nescius quod prima virtutum suarum insignia Martyr Domini in eo inibi manifestare voluisset. Cum ergo inter mœdias irrumperentium catervas consisteret, subito concussus virtute invisibili totus intremuit, crurum informitatem mutavit, tardam et præmortuam imbecillitatem rejecit, celerique relaxatione inertes geniculorum flexus protulit. Nulla intercedente mora, meandi vigor invaluit : coram omnibus impiger surrexit, ante Sanctum ambulavit, incolumis, et gaudens abscessit.

AULTORE
MONACHO
SUESS.
ANONYMO,
EX MSS.

clando in turba suato.

42 Exhinc ad sanctæ Virginis Mariæ monasterium deportatur, magnifice e excipitur. Quo tanta multitudo popularis excrevit, ut vix se in partem aliquis declinare, aut etiam movere posset. Inde levatus ad flumen usque *d* Axonam evectus est. *e*

r

d e

43 Occuparat jam gloriosior apparatus citiores ripas fluminis, ut vis amoris et devotio desiderii ineffabilis exigebat. Religiosa monachorum concio, Ecclesiasticis infulis redimita, stabat prospectans unanini devotione, universalibus officiis animata, ut protectori ac patrono reverenter habitu congrua suscipiendi ferret obsequia. Quem protinus ut impulsu remigum se versus appropriare videt, tellure ruit, laudibus demum canoris assurgens exceptit. Ambiunt eum undique chori psallentium, in hymnis organisque dulcisonis, cum jugibus thymiamatum diversorumque aromatum vaporibus, quibusdam vexilla micantia gestantibus, aliis crucis stigmata auro fulvo radiantia, gemmarumque diverso colore perlucida ferentibus, his thymiamateria ac thurifera, illis sceroferalia deportantibus, atque curuseo lumine diem argentibus.

Excipiuntur a monachis

f

44 Tali trophæo perpropere devectus, in locum divina sibi provisione, divinisque muneribus preparatum deponitur, juxta gloriosi Confessoris Christi Medardi tumulum, exultantibus animis, parique concentu ista cunctis cance modulantibus : Insignies præconiis ahnæ tuæ nobilitati consonant voces conlaudantes. Verbo supplicii prosequamur : Ave inclyte Martyr, Angelorum socius, Prophetarum concivis, et Martyrum cohæres, Sancte Sebastiane intercede pro nostra omnium salute. Ea tum Dominica dies fuit congruoque modulamine Antiphona ad introitum prætitulatur : Populus Sion, ecce Dominus venit ad salvandas gentes. Cujus congrua modulatione salus illa singularis Incarnationis Dominicæ, quæ cunctis ventura gentibus, hoc in capitulo prænuntiata est, salutem ac lætitiæm cunctis Galliarum populis ex adventu hujus præclari Martyris refudit : et si cum fide petitur, ejus obtentu temporalia dona et præmia largitur æterna. O diem tantis uberem laudibus, tantis gravidam gaudiis, in qua Athleta Imperialis Suessionensem urbem invecus est, qua nec orbi jocundior, nec mundo efflavit hilarior.

Ea translatio facta die Dominica, 9 Decemb. 820.

a *Duo fuerunt Rothardi, sive Rothadi, Suessionenses Episcopi, Hinc refellit Claudium Robertum, qui Rothardo juniore sedente reliquas S. Sebastiani allatas Suessionem scribit. Hæ utroque in conventus Gallianis agit.*

b *His sanctis Martyribus etiam una sacra esse basilicam majorem Augustæ Suessionum auctor est Robertus. Eorum Inventuram Suessione agi scribit Saussurus 27 Aprilis, Ecclesie vero ipsorum Dedicacionem Dominica 2 post Pascha.*

c *Addit Belfortius - ab illo sanctimonialium conventu. Monasterium est Ordinis S. Benedicti. Roberto teste*

d *Axonæ, vulgo Axve, in ultimis viciorum finibus ortus, Suessionum urbem alluit, atque apud Compendium in Arsam, qui alius Isara, labitur.*

Anna II

e *Addit Belfortius. Et quia per annum nullus erat diebus illis, nisi tantum navigio, transitus illum remigando traluxerunt, qui postea absque periculo redderet fluxum mœdalem, in quo magni spiritus creta transeuntibus artium suarum apodam intendunt.*

f *Papas Ceroferratus a ferendo cereum dietas. Acolythus Ceroferratus. Grece Ceroferrus, vel potius ceroferraria, pro camilobris posita hæc videtur.*

AUCTORE
MONACHO
SUESS.
ANONYMO,
EX MSS.

CAPUT X.

Variæ curatæ ægritudines.

Gloriose et condigna reverentia eo deposito, puella quædam ab ipsis crepundiis utroque pede claudula, omnibus pene notissima, suis illuc usque parentibus est pertracta, et Sancto oblata. Hæc tanta velocitate reparationem est consecuta, ut nil vacillante gressu solida se super extulerit vestigia; et in conspectu omnium ante Sanctum abierit atque ad suos hilaris et sana redierit.

Clauda gressum recipit.

46 Permodico exacto intervallo dum sacrarum Missarum solemnibus Episcopus cum Clero insisteret, quidam debilis emarcidis poplitis per densas plangas ante Sanctum adductus, tibiæ depressis supersedeat suris: hoc familiare sibi sedile erat. Sed et hunc Martyr elementissimus solita pietate miseratus, arentium nervorum rigore resoluti, mirabiliter refecit, et perfecta sospitate, populis qui hæc cernebant magnificentibus, donavit. Qui tot suæ longævæ debilitatis testes habuit, quot ex eadem urbe civiles ad illud potuerat spectaculum irrumpere.

item alius,

47 Nec mora: cum ecce misera nimiumque miserabilis femina, mente, linguæ officio destituta, funibus adtrahitur colligata: quæ ferino pectore tota interius deserta, nil quid ageret extra curare sciebat; vagabundis se huc illucque agens excursibus, lascivos in turbas dabat saltus. Nec catena ab intentione arceri, nec minis poterat coliberi. Talem suorum labor impatientissimus Sancti præsentavit obtutibus. Quam non dedignatus vir Domini piissimus sibi adductam respexit, respiciendo ejulantium propinquorum lacrymosis precibus favit: loquendi ablatum penitus usum palato refudit: sensum non solum reformavit, verum etiam largiter auxit. Fit lætitia timori commixta, omnium promptissimus erga ejus cultum multiplicatur affectus. Denique presentem inibi Dei majestatem summis honorant et excolunt, benedicunt et laudant. Dehinc alacres ad propria remeant.

alia sensum et linguam:

48 Post sacerorum expletionem densa quæ assistebat collecta undecumque multitudo, intrantem vidit quemdam usque casum claudicantem. Sed hunc sancti Martyris absolutione protinus regredi sana planta obstupuit.

claudus sanatur:

49 Sanctis, qui pro amore sui conditoris propria corpora inhumanissimis passionum tradiderunt supplicis, nulla infirmitatum curatio difficilis est: quia quo acerbitas tormentorum adversum eos acrius insanivit, eo in eis spiritualium donorum gratia major emicuit, ut secundum Domini Christi veridicam pollicitationem centuplum unusquisque quod dederat reciperet, et stella ab stella pro lucis suæ qualitate distaret. Quod ita in supernis habitaculis mira Dei dispensatione agi hinc liquido animadvertitur, quia his quoque mediis sedibus, quibus eorum mortalia servantur, discreta meritorum retributione, signorum illustratione glorificantur. Inter quos hic belliger victoriosissimus, ac contubernio Martyrum certaminis sui nobilissimis trophæis præstantior, post sui quoque delibationem virtutum ubertate magnificentior, tantam per divinam gratiam adeptus est perfectionem, ut unctarum eum meruisse clareat genera sanitarum. Quæ cum omnia mirifica sint, illa præcipue sunt admiratione dignissima, quæ et inusitata magis et non concessa multis. Itaque de ejusmodi nonnulla e pluribus referam. Matriona quædam fluxu sanguinis laborans ipso die susceptionis ejus veniens stetit in limine basilicæ, conscia indeficienti sordidationi indignam se introgressionem præjudicans, incessabili pro fluxu sanguine vacuata, octo jam annorum orbita excesserat in infirmitate, sine interpositione, sine resumptione, sine requie. Denique quid

item mulier sanguinis fluxu 8 annos pæssa.

ageret, ad quem se verteret ignorabat. Crebris anibela suspiriis, humore sanguinis superexhansta anxietates validas defessis vix tolerabat membris. Mirum valde et plurimum mirabile, per tot temporum spatia mulierem sanciam sub articulo unius horæ per sanctum Martyrem divino medicamine curatam. Nam illico ut spe tota, sicut ante fores constiterat, ad eum sese contulit, corrupti cruoris unda jugiter fluens substitit: fœda ventris vomica in antiquæ naturæ statum concessit. Nulla fuit mora salutis, ubi manum imponere dignatus est medicus cœlestis: cicatricis nec demum ex infirmitate signum paruit: horrendum dolens, seu noxium quicquid fuit, evanuit. Rosens subito color refusus cœruleas genas præoccupavit, plenarie sanitatis indita gaudia innotuit.

50 Esto quo hæc mulier ab aliquo sacramentorum imperito audierat, observandum esse, ut ab ingressu templi Eucharistiæ perceptione tamdiu abstineret, quamdiu in hujus infirmitatis immunditia mansisset: sed sciendum corruptæ naturæ passionem culpam non esse, nec nro verberare censuræ Ecclesiasticæ plecti voluntariam pollutionem et tædiosam inevitabilemque naturalis incommodi necessitatem. Illam enim spontaneo consensu animus illectus patitur; hanc depravatæ naturæ poena multavit. Sed quoniam quid de hac re Canonum decreta sanciant, ignoratur a multis; non ab re censui huic loco decretum de eadem re venerabilis Pape Gregorii innotendum, ait enim *a*: Numquam mulier dum consuetudinem menstruum patitur, prohiberi debet ecclesiam intrare, quia ei naturæ superfluitas in culpam non valet reputari, et per hoc quod invita patitur, justum non est ut ecclesiæ ingressu privetur. Novimus namque quod mulier quæ fluxum patiebatur sanguinis, post tergum Domini humiliter veniens, vestimenti ejus fimbriam tetigit, atque ab ea statim sua infirmitas recessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita laudabiliter potuit Domini vestimenta tangere, cur quæ menstruum sanguinem patitur, non liceat Domini ecclesiam intrare? Sed dieis, illam infirmitas compulsi medicamentum quidem contra ægritudinem explorare. Femine itaque et menstrui sui sanguinis fluxus, ægritudo est. Si illi sanguinarie conceditur sanitas, cur non concedatur cunctis mulieribus, quæ naturæ suæ vitio infirmantur? sanctæ communionis mysterium, in eisdem diebus percipere non debet prohiberi.

a non ideo, ecclesiæ ingressu, aut usu sacramentorum, urceda.

51 Postquam plenariam valentiam consecuta est, abjecto verecundiæ typho, ecclesiæ primo patefecit custodibus; deinde Fratribus hoc idem profiteri non erubuit omnibus. Forte enim dicerat illud divini dogmatis, quia opera Dei revelare et confiteri honorificum est. Fit plausus populorum, unanimi devotione, eademque mente gratiarum, ac laudum munia Deo offerentium: qui in Sancto suo mirabiliter triumphans, tam magna et miranda per eum dignabatur exercere virtutum magnalia. Sic matrona de redi-viva, quam assecuta fuerat, tripudians sospitate, tristem quam reliquerat repetens domum gaudio replet, lætitiæ suis, admirationem tribuens universis.

miraculum publice inde professi. Tobæ 12. 7.

52 Salubri jocunditate et sincera lætitia hanc diem, ex restauratione plurimorum, opulentissime referam, omnibus festivo triumpho ducentibus, non defuere quoque regis auctoritatis usquam rejicienda testimonia. Præcellentissima namque Chlodovici Augusti soror *b* Berta huic interfuit spectaculo, spectabilis et ipsa, mirari et magnificare non desinens universa. Quæ jubente Antistite cominus ad aram processit et ante Sanctum diu constitit, certosque apud se fingens numeros salvatorum, diernebat causas singulorum, ut ea fratri Augusto, sui que palatii optimatibus congruo tempore referre valeret.

Berta Imperatoris soror sollemnitate interest.

53 Altera die stationis persplendidæ, dum inter *cæca visum sacra recipit.*

AUCTORE
MONACHO
SUËSS.
ANONYMO,
EX MSS.

ium rerum colores intenta oculorum acie contuetur
61 Sequenti nocte opportunum tempus synaxis
matutinalis advenerat : cum ecce inter legendum
residentibus nobis adducitur vir quispiam, Baldege-
rus nomine, qui novennali circulo fraudatis lumine
pupillis cæca tenebatur nocte. Hunc more solito
Martyr inelytus Domini miseratus, nulla interven-
iente morula, antiquum videndi usum fugatis tene-
bris reseratisque refudit luminibus : et jubar solis,
quod diutina negaverat cæcitas, inreverberatis præ-
stitit contueri luminibus.

item alius :

claudus :

62 Interea dum his intenti miraculis stupore
tenerentur qui aderant populi, puerulus quidam, Te-
delgysus vocabulo, a primis vagitibus claudulus,
quem jam dictus venerabilis Rothadus Antistes inter
prandendum refovere consueverat, ante tumultum
Sancti a parentibus allatus est et expositus. Hic
universis urbicis, atque in suburbio positus, tam facie
notus erat, quam debilitate. Qui dum secus Sancti
memoriam procumberet, extemplo in directum sub-
rigitur, et quam nunquam expertus fuerat, inter-
gerrimam adeptus est valetudinem. Quodque ei ob-
tinere non est concessum per naturam, adipisci
meruit, suffragantibus egregii Martyris meritorum
prærogativis, per divinitatis potentiam.

innumeri
alii : 72 uno
die.

63 Longum valde ac spermologo difficillimum est,
virginitatem ac personaliter ea prosequi, quæ per ejus
venerabilia merita vis divina exercere dignabatur,
universalium passionum morborumque generibus,
quæ humana conditione aut originaliter naturali
passibilitate accidunt, aut fortuito proveniunt. Cum
enim ex diversa orbis latitudine, fama virtutum ejus
excitata, innumerabilis hominum concurreret multi-
tudo, ex omnibus tamen Galliarum Germanicæque
finibus, transmarinis quoque provinciis, tanta popu-
lorum immensitas confluebat, ut omnem loci ipsius
situm, qui ampla satis latitudine dilatatur, locustarum
instar præoccuparet, inter quos tanta erat nu-
merositas cæcorum, claudorum, aridorum, leproso-
rumque, et energumenorum, lunaticorum quoque
omnigenarumque debilitatum incommoditatibus præ-
pedita frequentia, ut numeri summam videretur ex-
cedere. In his omnibus tam frequens erat nutu divini-
tatis per beatissimum Martyrem sanitatum exhibitio,
quanto et eorum qui medela indigebant numerosior
erat concursio. Sanabantur denique non tantum vir-
ginitatem ac personaliter, verum etiam deni vigenique, et
ut ita dicam gregatim : adeo ut in die vigiliarum
sancti ac venerabilis Confessoris Christi Benedicti
Abbatis, septuaginta et duo promiscui sexus et ætatis,
promiscuæ quoque et debilitatis, ipso virtutifero Mar-
tyre suffragante redderentur incolumes. Lumen cæci
quod nunquam experti fuerant, percipiebant, claudi
gressum, quem non noverant, consequerentur.

64 Erat in his qui devotionis obtentu ad ejus ex-
perienda confluebant beneficia, timor immodicus,
cultui reverentiæ mixtus. Plerique enim crimina sua
palam profitebantur, plurimi quoque igne invisibili
visibiliter urebantur. Sed quibus erat mens sanior,
circumspectius satagebant, non ante templi aditum
introidre, quam et mentes nitro confessionis ac po-
nitentiæ, corpora quoque aquis diluerent. Erat denique
in diversis speciebus, quæ votivis donariis ad
confessionem hujus præcellentissimi Martyris ex di-
versis provinciis et regionibus, pia fidelium offere-
bantur devotio, tam ingens copia, ut ponderis nu-
merique summam pene viderentur excedere; adeo
ut octoginta quinque modiorum diversorum numisma-
tum argenti cumulus exeresceret, præter monilia
virorum ac mulierum, missoria quoque diversi pon-
deris aliaque vasa, auri quoque nongentarum libra-
rum summa fieret.

a Ergo non primus Suessionum Comes, cujus extet memoria,
fuit Guido, Lotlarii et Hugonis Capelli Regum temporibus, ut scri-

bit Andreas du Chesne historia Castillonæ lib. 4, cap. 3. In Pri-
vilegio Rothaldi Episcopi apud Belfortium, memoratur Gerardus
Suessorum Comes et Gislebertus Vicecomes.

b Pro scipione usurpatum videtur.

CAPUT XIII.

Æmulorum obtretractio repressa.

Sed quia omne bonum semper e vicino invidia com-
mitatur; cœperunt plurimi Sacerdotum zeli rubigine
uri, prohibentes plebes sibi commissas, ad ejus toto
orbe crebrius experta patrocinia properare, suaque
ad ejus præclara pignera vota proferre. Aiebant
namque rectius fore ut ecclesiæ, in quibus baptismi
fideique munus perceperant, ex bis ditarentur sti-
pendiis, et earum alerentur viduæ, ac pupilli; nec esse
bonum se egere, et alios ditescere; se expoliare, et
alios induere. Hujus livoris rubigo adeo exerevit, ut
etiam quorundam Episcoporum corda inficeret. Ex
quibus a Ostroldus, qui ea tempestate Lugduni præ-
sidebat, dum sermonem de hac re habiturus ad popu-
lum pulpitem conscendisset, postquam diutino
tractatu ad populum concionatus est, ita iussit : Quid,
inquiens, Suessionis pervagando quæritis, quasi Se-
bastianum Martyrem illic reperturi? Noveritis sane,
qui Romæ dudum post sui delibationem sepultus,
hactenus ibi jacet a nemine motus. Habetis hic ve-
nerabile Dei genitricis templum, hoc frequentate : in
eo vota vestra votete, et reddite. Non opus est vobis
aliorum vagari, et externa auxilia expetere. Per
eam, quæ fideliter poscitis, omnia donabuntur a Do-
mino. Postquam affatim populum allocutus est, re-
dierunt quique in sua : ipse diei ducens gaudia vicina
mœstitia præpropere deturbata.

Invident alii
monachis
S. Medardi.

Ostroldus
Episc. præ-
grinationem
ad S. Seba-
stianum dis-
suadet :

66 Diem illam sine tenuis nox superveniens clausit :
Episcopus pransus cubitum pergit : membra sopore
resoluta : cum jam contineini tempus incumberet;
ecce vir quidam ephelus, b eurythmiam Domini Se-
bastiani prætendens, ante stratum ejus constitit,
duobus secum dextra lævaque assistentibus, simili-
que fulgore rutilantibus, infulis tamen Pontificalibus
redimitis : ipse vero militari chlamyde amiciebatur,
virgam auream manu ferens. Qua pulsato Episcopo,
vocatque ex nomine, his eum verbis increpando af-
fatur : Ego, inquit, sum Sebastianus Defensor Ecce-
lesiæ, qui Romæ olim pro amore Christi oppetii, qua
et corpore hactenus sepultus jacui; nunc vero, Dei
prædestinatione, ob amorem Medardi Noviomagensis
Episcopi, quem ad lævam stare vides, Ego et hic
dexterior Gregorius Romanæ urbis Papa, Suessionis
missi sumus, ut locum illum, et ejus incolæ nostro
patrocinio custodiamus, et custodiendo foveamus. Tu
vero livore ductus procaciter egisti hesternum adver-
sum me, avertens plebem tibi commissam, ne ad
confessionem nominis mei euntes, vota sua in obse-
quium mei deferrent. Insuper falso perhibuisti mea
humana illic penitus non haberi. Ut autem omnis
scrupulositas ex hoc ab animo tuo pellatur, his ver-
beribus disce me illic, sicut nunc cernis, absque ulla
corporis diminutione olim depositum juxta Confes-
soris Christi Medardi quiescere tumulum. Hæc fatus,
virga, quam manu gestabat cecidit eum verberibus
plurimis, præcipiens ita : Vade Suessionis, pedibus
nudis incedens, et stigmata verberum, quæ tibi inro-
gavi, palam cunctis ostenta, ut norint omnes me illic
fore presentia corporali; virtute quoque spirituali
præesse et prodesse, non solum loci illius incolis:
sed et omnibus Galliarum populis, regi meo et Do-
mino meo fideliter adhaerentibus : mihi quoque meis-
que consortibus, illius videlicet loci patronis, dignis
obsequiis famulatum impendentibus. His dictis cœ-
lestia reposcit cum suis consortibus gaudia.

h

u S. Seba-
stiano inerr-
patur et per-
cutitur :

67 Episcopus dolore verberum et confusione in-
somnia, ut festinato cursu lux diurna redeat, anhe-
lus exspectat. Qua mortalibus reddita, ascitis conse-
cretalibus

Incredibilis
donariorum
copia.

cretalibus et necessariis amicis visionem pandit, ictus verberum tumentes ac lividos detegit. Illi vero anxii, plurimumque turbati, operis executione quod imperatum divinitus fuerat, maturandum quantoque com-
 moment. Denique instruitur iter, parantur et munera inelyto Martyri deferenda. Pedestrem ducem hymnis canora turba lente subsequitur, quosque ventum est ad locum, in quo ingens frequentia populorum excubabat ante Martyris tumulum. Omni deposito supercilio, dejectisque in terram profundo pudore luminibus, ruit prostratus in faciem tanta humilitate, quanta et divina correptus fuerat severitate. Oratio in longum protenditur. Gemitus et suspiria ex profundo pectoris proferuntur. Explicata oratione, capitulo competenti a loci ipsius primatibus ejus commendatur supplicatio, dehinc placabilia dona proferuntur: exinde nobilis Fratrum concio advocatur: fit delicti confessio, ostenditur divina censuræ subsequuta correptio; spondetur per omne vitæ suæ tempus, ferventior erga beatissimum Martyrem permansura devotio. Itaque vir Dei verbera divino jam eruditior factus, mente sincerior, corpore vegetior, Lugdunensis cathedræ sublimia gratanter repetit fastigia. Hujus rei exitus tanto tunc motior omnibus extitit, quanto et personæ dignitas famosior fuit, et c. situ loci in edito posito, res in sole gesta oculi sub modio minime potuit. Venerabilis ergo vir jam doctus Ostrædus Episcopus ab optimo disdascalo doctæ docilis factus, coepit libere privatim publicæque docere, nequaquam fore quempiam a divinis verberibus immunem, neque cuiquam inpune, qui Sebastiani Martyris contemptum duxerit memoriam excolere. Sic cessit plurimorum invidia, Martyris virtutibus victa, et per unius corporis cutem a multorum cordibus invidiæ virus tali est extusum d malagrate.

si pædes Sues-
 sionem vi-
 sione relata
 Sanctum re-
 neratur.

c

d

a Ostrædus hic vicissim tertius Lauduni, sive Lugduni-Clavali, Episcopus est Claudii Roberto. Legitur interfuisse concilio Novomontensi, anno Ludovici Pa primo, christi 814. Ostrædus appellatur in Privilegio Rothobiti, nisi mendosus sit.

b Ευρηθεις, concinnitas, corporis decens et aptus motus.
 c Nam Laudunum monti oppositum.
 d μαλαγια, απο του μαλατιου, mollis, medicamentosa est quo concreta durities emollitur ne subigatur.

Malagina

CAPUT XIV.

Magnilocensis cœnobii origo.

In provincia Aquitanie, in pago Alvernico, vico Tudurninse, est cœnobium meritis hujus præcellentissimi Martyris ac nomine consecratum. Cujus primarie constructionis ratio, hujuscemodi veridica fertur relatione fuisse. Fuit in eadem regione Sacerdos quispiam, morum probitate notabilis, actu ac nomine Magnus: qui et ex eventu, quod ei non fortuiti, sed nutu deifico, provenit, loco illi nomen indidit, ut ab ipso a Magnus-lorus diceretur et esset. Siquidem inter cuncta ejusdem provincie monasteria famosissimum hodie tenus habetur ac nobile. Hic itaque dum fidei ardore ferveret, virtutumque pio amore mentisque alacritate succresceret, divinæ dispensationis moderamine, quo flagellatur quisquis a Deo diligitur, valida febre corripitur. Cujus diutino in eodem modo ingravescente, viribus fractus, omnique salubris spe destitutus, monetur per visum, eelerem gressum prætereundere, Romam ire, Martyris Sebastiani pretiosissimum mansideum fidenter expectere: illo se liberaliter salvandum, visu discit veridico.

Magnus ager,
 op. S. Seba-
 stiani cœno-
 bilium.

Prænam

69 Illico aliquantisper vegetior redditus, nil de visionis effectu eunctatus, facultatulam suam disponit, ob longioris viæ difficultatem, quæ erant necessaria opportune sumit, arduum tanti itineris laborem anhelantibus pia devotione præcordiis humilis ac summissus arripit. b Hodæporico licet difficulter expleto, mundi dominam optato tandem voto ingreli-

tur Romam: scandensque templum toto orbe sanctius atque famosius, excessus suos plurima precum confessione Deo per summos celestis curiæ Consules præcordialiter committit. Dehinc Instratis Christi Martyrum sepulebris, quorum numerositate atque victoriis urbs Romana singulari tripudiat privilegio, pervenit ad catacumbas tertio ab urbe milliario: ingressusque ecclesiam in qua quondam BB. Petrus et Paulus Apostoli conditi fuerant, ad quorum vestigia belliger iste victoriosissimus, de quo sermo textitur, se delegaverat sepeliri, votiva prece diu incubuit. Hinc ab oratione se subrigens perfectissimam effert incolumitatem, tam robuste redditus valetudini, ac si nulla unquam febrium accensione aut alicujus incommodi vexatione fuisset infectus.

AUCTORE
 MONACHO
 SUESS.
 ANONYMO.
 EX MSS.
 restat ejus
 basitran

70 Dehinc, ut reor, instinctu illustratus divino pulverem, qui circa sepulchrum ejus erat, detergens, cum summa fidei devotione collegit, eumque pro magno in patriam referendum secum reponit thesauro. Resalutatisque beatis Apostolis Sanctisque omnibus, Romanam urbem suis meritis ac præsentia illustrantibus, genuinum Aquitanie plenus gaudio repetit solum. Quam ingressus, antequam familiarem reviseret domum, devenit in locum quendam aquarum decursu, nemorum quoque amœnitate jucundissimum: cumque et locus oculis blandiretur, et hora tardior successens, pigra itinere corpora suaderet recreanda, depositis sarcinulis prandio indulgent. Inter hæc sole ruente noctis quies blandis operis amica subintrat. Presbyter sacrum, quem secum detulerat, pulverem collo subducens, ramusculo arboris, sub ejus umbraculo discubuerat, appendit. Dehinc e tempus cubitum se collocat, quasi die crastina maturius profecturus. Subsequentis diei primo diluculo instructis sarcinulis, viæ se reddere cupiens, apponit manus ad arboris ramum, quo virtutifer dependebat pulvis. Protensisque toto adnisi uhis, minime hunc non solum capere, sed nec contingere valuit. Iterum iterato se ad solvendum eum extendens, pedibusque quicquid manibus occurrere potuit subjiciens, frustrato conamine substitit. Vicibus succedentibus comites ejus arbusculo inherentes, casso sudant labore.

pulverem se-
 pulchri ejus
 secum defert

cum arboribus
 appenderat,
 auferre
 non valet

71 Volans fama ad tam grande spectaculum, villanos contiguos advocat. Hinc inle vulgus promissum confluit. Et hoc ipsum mutatis vicibus adtentantes, quod rumore didicerant, experiendo probant. Depositis sarcinulis die illo inter velle et nolle pausam capiunt. Recentiores, qui advenerant, alternatim se ingerentes, lacertis stupentibus vane desipiunt. Undecumque variis possessi languoribus concurrunt. Operatur vis deifica per meritum sui Martyris omni-gena miraculorum signa, crecis, visum, claudis gressum tribuens, alias trunclento possessos dæmone purgans, quibusdam audiendi hujusmodi naturalem effectum noxia evacuato largiens. Interea dominus fundi, quo hæc gerantur, cernens tam mira ac stupenda in sua actitari ditione deifica sacramenta, aseito de officio Reipublice tabellario, facta legaliter traditione, delegavit eam Sancto, jure perpetuo possidendam. Sic per incrementa dierum, et cultus religionis, et loci situs quorumcumque dapnitate fidelium capiebat augmentum. Præterea in eodem loco oratoria cella constructur. Postremo crescente devotione fidelium, monasterium inibi constituitur, et honore ac nomine pretiosissimi Martyris Christi Sebastiani Episcopi benedictione consecratur. Monasterium quoque religionis ordo sub Abbatis regimine substituitur.

Facta ibi iur-
 iuraculo

monasterium
 edificatum.

a In loco Mantieu, ut est apud Saravonem in Orisibus Claron
 b Ὁδοπορικόν, itinerarium sive itineris descriptio, hic pro itinere posuit.
 c Id est, temporis, citius.

AUCTORE
MONACHO
SUESS.
ANONYMO,
EX MSS.

CAPUT XV.

Improbi Reliquiarum nundinatores, nefarie delusi.

Proveciore jam tempore cum rigore monasticæ disciplinæ locus idem succresceret, fuere duo sub ovino vellere in eodem cœnobio pseudo-monachi, qui caulis gregis Dominici, quibus inoleverant, obscœna qualitate dissidentes, sæpenumero ab Abbate seu Præposito redarguti, commoniti, atque correpti, cum procaci inquietudine cordis aurem subducere, et salutaribus monitis nullatenus cederent, juxta sacræ legis instituta, ne omnem gregem adtaminarent oves morbidi, dissidium eis severa invectione a sacræ legionis comminatur corpore. Quod illi comperto, noctis in tempesto, quæque rapere potuere clanculum e monasterio auferentes, fuga elapsi, utriusque propositi sui scilicet, et per hoc animarum exitii immemores; qua propria illiciebat voluntas vagabantur incerti. Denique Italiam talium recepticem congruam sibi latebram prospicientes, abjecto ne a quolibet recognoscerentur habitu, adire contendunt.

73 Qua cum morigerum peregrinationis suæ, locum reperissent, postquam suæ vesaniæ satisfecere, votiæ tranquillitatis ac intimæ in monasterio securitatis remissentes, tædio et labore præditi exultans dissoluti, spes si receptus sui sperari posset reversionem quam maxime moliebantur. Et hoc sibi lucri fieri invicem sermocinabantur. Ad hæc rubor confusionis pro sui qualitate piaculi progressum omnimodis inlibebat. Inter spem metumque suspensis visus est eis sermo conducibilis, quo subpresso crimine, cum honoris augmento, loco restituerentur proprio: scilicet ut viæ sese laboribus adhuc extenderent, Romam irent, et Sanctorum aliquem emerent; cujus evectio indulgentiam apud suos merebantur et gratiam. Hoc animati commento, cœlitus, ut rebantur, sibi immisso, nefanda frustrandi fiducia vagi Aquitanici cum callidis fabulaturi Romulidis perveniunt: Reverendum Antistitem et togatos divertunt Seniores; juxtaque Salomoniacam sententiam sui sollicitè perquirunt similes. Agglutinantur ocyus mali cum peioribus, deteriores cum deterioribus, et inter alterna insulsaque colloquia, genus patriamque interrogati produunt. Sciscitantur iterum quid causæ extiterit, pro qua a remotis procul finibus inibi devenire placuerit, et talia ac tanta discrimina subierint, et veluti eis compaterentur argumentose cuncta perquirunt. Illi votum pandunt, in agenda dari sibi dexteram suppliciter exorant. Monasterium in sua regione construxisse asserunt, quo Sanctorum indigere per omnia pigneribus profitentur. Versuti Romulidæ perplura sub sua observatione ab ipso Pontificum summo commissa inesse, et quibuscumque vellent pro libitu præcipua conferre posse jactitant. Hi pecunia apud eos impetrare velle, si res haberet effectum, asserunt. Tunc illi securitatem obtinendi quæ cuperent, si tamen dictis adhiberent, promittentes, vocabulum Sancti, quem potissimum vellent, exquirunt. Sebastianum Martyrem pronuntiant, sua pro eo omnia quæ in præsens habere poterant, multoque postmodum pluriora atque pretiosiora jurejurando spondent advectura sine mora de patria. His Romulidæ sponsionum illecti blanditiis, temporis opportunitatem, ne denotarentur, explorare debere necessario confingunt. Quo reperto et indito in eodem se reexhibituros loco caligose noctis articulo pollicentur, ubi et ipsos adesse oportere statuunt.

74 Interea dnm quid eis in hoc interstitio subdoli placiti faciendum sit, versuta mente machinantur; commiscuntur proximo foro cujusdam Cæsaris sareophagum multa aromatum delibutione refertum.

Denique ad condictam venit horam: ante maturnum illi quos voti ardor impatiens exæstuat accurrentes, Romulidæ lucrum inhiantes obvios habere: silentium ceu tremuli innuunt: ad illius bomuncionis Christianæ regenerationis expertis tumbam pedentim perveniunt: si Martyrem expeditum videre et consequi vellent, promissam expronere et appendere pecuniam jubent. Revulsoque sarcophagi operculo, mirificæ virtutis a ambare suaviter redolentis viri faciem demonstrant. Quod isti contuentes, genna celerrime procurvant, ac suimet in adjutorium flebiliter invocant. Omnis suspicionis controversia cordetenus eliminata, illis omnino, utpote sacrorum custodibus, ex toto creduli, quidquid in suppellectili sua habere promptissima delibatione, tali techna delusi, condonavere. Tum denique quanta norunt vel sufficient officiositate non hunc, quem cœlesti munere optimum defensorem et inexpugnabilem protectorem Francia promeruisse gloriatur, quibimo eum, qui nec solo dignus vocabulo Martyris omnino fuerit, proprio merito excipientes tyrannum, inani spe totis præcordiorum fibris exultantes, pernici gressu, futuræ ruinæ improvidi, patriam repetunt. Dumque sibi fingunt optima præmia, pessime cæcæti nequeunt intueri supplicia, illicet, affutura.

a Ambar, alius ambarum. vulgo ambr grysea, notum odoramenti genus.

CAPUT XVI.

Reliquiarum temere suscepturum fraus detecta.

Fines ægre diuque desiderati ruris priusquam attingerent, gravi usi consilio præ se nuntios mittunt, qui amabilis et jugiter honorabilis S. Sebastiani Martyris adventum detegerent, et sublimes quosque in susceptionis ejus officia animarent. Locum tanti spectaculi deligunt, et diem quo sibi propere occurrere debeant, liberaliter innotescunt. Abba prædicti venerabilis loci, et Fratrum pallida concio, eorumdem quondam fratrum suorū oblita scelerum, congratulantur per eos ab illo supremo bono tantum potuisse perfici bonum, eosque post casum beatiores prædicant, eminentiores suo in collegio unanimi favore præjudicant, vexilla vellicant, crucis trophæa, et splendida expronunt phylacteria; (heu pro dolor!) pessima pro his commercia protinus recepturi. Populosa usquequaque turba hoc dulcisonorum ore evocata, plebei cum nobilibus, et pene totius nationis potentes, religionis fervore succensi, obviam vota secum parta ferentes vadunt laeres. Quid plura? Excipiunt tandem non Christi Martyrem gloriosum, sed anti-Christi satellitem truculentum; non illum famosissimum Romulæ quondam primæ legionis signiferum, sed Satane a dulcissimum glareis Coeyti ministrum: atque cum magna hymnorum gloria ad sacrosancta usque (pro nefas!) invehant altaria: festiva celebrant gaudia, luctuosis mox questibus deturpanda; eaque quotannis solemniter recensenda consignant, finetenus illicet desitura.

76 Post multiplicia Missarum hymnorumque officia epulis lautioribus fessa Fratrum eaterva rectorii penetralibus convivatura succedit. Inter prandendum humanitas omnis exhibita, letitiam ubertim multiplicat: quam nimis vicina et valde impia confusio deturbat. Nam dnm licentius edulio et mero indulgent, et ex præcepto Abbatis sui illi duo, qui reliquiarum illud sacrilegum Roma exportaverant, ad custodiendum templum, ne vel ad modicum lucernæ ileciderent, cum aliis residerent, nutu divino, cujus dilectissimi militis cultum miser immeritus usurpaverat, fragore horribili et turbine proturbatus divino, sancto altari detrusus, pavimento elapsus, iterumque

Ethnici Cæsaris accepto corpore:

a

delevit id in Galliam:

id honorifice recipitur, Magni-loci,

a et in altari collocatur

vi divina collingitur, et dissipatur,

Duo monachi inde fugiunt, multa furati:

Romæ mercari S. Sebastiani reliquias volentes,

decipiuntur,

CAPUT XVII.

Linteo, quo obvoluta reliquæ, miracula patrata.

AULTORE
MONACHO
S. E. S.
ANONYMO.
EX MSS.
*Magnifico-
ses Suesio-
nem veniat*

que relapsus corruit, concidit, nunc hac, nunc illac, parietibus sese collidens, iterumque se modo b Josum nunc sursum efferens contunditur, conteritur, et in frusta dispergitur; Martyris nomen et officia, quæ inaniter præsumperat, cum ludibrio et dedecore pollinctorum spurcissimorum, qui eum illinc advexerant, his mortalium auris perditus amittens.

*penitus extra-
tus sacrilegus.*

77 Flagitii auctores, unus truculento spiritui traditur, alter sensu inanis ellicitur: ambo tamen quod egerant, gestu corporum ostentabant. Reliqui omnes qui aderant, et Martyris suffragia, virtutumque pragmata expetebant, insperato et numquam experto terrore percussi, semineces fugam maturare raptim. Prædentium aulam pervolant, sibi subveniri et auxiliari insanis vocibus proclamant: Heu Domini Patres, inquirunt, surgite, properate, succurrite: a seculo nusquam consimile piculum videte. Proh pudor! Improprium perpes, et rubor confusionis nunquam abolendus! Ipse diabolus hodie hic est, in tyranno allatus. Quicquid præ manibus erat prædentium abjecto, cum valido strepitu, mensis exilientes, signaculo et virtute sanctæ crucis certatim communiti templum penetrant. Finitimi quoque, qui caritatis affectione retenti fuerant, undecumque decurrentes conveniunt. Quid memorem? Tam repentinum et insperatum gaudium subitanus et nunquam suspectus præoccupat luctus. Contentur conminis pavimento prolapsus illius nefandissimi et miserimi hominis particulatim cadaver divulsum: dolentque se in articulo medici temporis amisisse gaudium, quod gratulabantur sine fine mansurum. Fit clamor confusus, omnium stupor attonitus: adversum flagitii auctores plurima vulgi concurrens manus infremiscit: alii lapidandos sacrilegos, alii patibulo appendendos, quidam igni comburendos, aut letho quocumque atrociori puniri debere medicis eloquiis lacessentes acclamabant. Verum quibus erat cor docile ac mens sincerior, nequaquam eos humano posse damnari præjudicio astruunt, quos divinæ severitatis censura jam plexus fore liquido continebant. Interea collecta particulatim putredine, dirempti illius infelicis cadaveris, in sterquilinum vulgi stercus spurcissimum projicitur, obruitur, et proculcatur, ultimique ei vale, anathema perpetuum imprecatur, rastris pavimento eraduntur, aquis diluuntur, et sacre resperisionis unda purificantur.

*Frustra illius
in sterquilinum
vulgi stercus
proculcatur.*

78 Juvat conferri huic facti antiquum illius rei gestæ eventum, quod contigit in populo e Arharonitarum, quorum Deus erat Astaroth, ut Regum promittit historia: qui templi sui aditibus arcam Dei repositam secum habitare domo una non sustinens, præpotenti quodam numine concussus in terram ruit, ejusque calvaria in ipsius idoli limine, manusque præcisæ, truncus iners, suo, ut erat, transfixus loco remanens, opprobrium suis cultoribus perenne reliquit. Verum longe aliter his quibus sincera in Deo fides, et promptissimum erat, tametsi minus doctus, et ideo male illusos, famulatus, quam Allophyllis rite contigisse perpenditur. Illis enim in ultionem et pœnam; istis autem et hujusce religionis, ad fidei robur et constantiam, ne per facile incertis assensum tribuant, neve antequam approbent, sanctum dicere aliquem mortalium audeant; juxtaque Dominicæ eruditionis instituta, cum dixerint: Ecce Deus hic, aut ecce illic, credere refugiant, ne per hoc forte diaboliæ fraudis occasione admissa, posthabita sui conditoris latria quodammodo offendant in idololatria.

*Integre
comman-
datur
reliquæ*

Lib. 17. 21.

*Josum su-
am.*

^a *Locus ex Jobi 21. v. 33. utumbratus ubi Dulcis fuit glorieis Coeyti*
^b *Atibi Josum, pro deorsum. S. Aug. tract. 8. in epist. 1. S. Joannis - Quod susum, facias Josum: quod deorsum, facias susum Josum vis facere Deum, et te susum. Et tract. 111. Susum me honoras, Josum me calcas*
^c *Ino Azoti hac facta, nullo Imgon, ut narratur lib. 1. Reg. cap. 5.*

Igitur necdum longævo permensio spatio, beatissimo et omnifaria laude dignissimo Martyre Sebastiano penes Suessorum urbem honorifice inlato, ac cum magno tripudio excepto; cum ejus, ut præmissimus, prodigiorum atque signorum fama crebresceret, de ipsis quoque ultimæ a Tibe finibus ad ejus fragrantia pignera confluerent; Abbas prædicti monasterii, de quo sermo habitus est, audiens hoc gaudio repletus, commonet suos, hortaturque celerimum illuc protendere gressum, se duces et prævium itineris exhibens, ut quod non poterant in toto, partem saltem vel modicam mererentur ex toto. Quo cum pervenissent, et a Rodoino Præposito, Fratribusque ex more suscepti humanitus agerentur; causam sui itineris, pro qua tantum onus subierint lacrymabiliter fundunt, immeritis quidem se muneris, quod expetebant, adipiscendi profitentes; sed quia ejusdem erant ordinis, fraternæ erga sese caritatis, qua singulariter beatificabantur, reminisci, et spei, cujus devenerant, usque devotione consulendū precabantur attenti.

u

80 Olim, inquirunt, Patres conscripti, duo ex nobis quidam exeuntes Romam perrexere, pro hoc, quo Deo favente præsentem fruimini patrono. Quid multa? furtivum dantes pretium, quemdam, cujusignoramus, vocabulum, mercati sunt tyrannum. Hunc ad nos miserum, et in ipso pariter deduxere diabolus. Qui susceptus a nobis quidem est solenniter; sed Deo, si dicere fas sit, indignante detrusus mirabiliter. Nam cum nescii sacræ Virginis Mariæ illum super aram imposissemus, ac læstive composissemus, pransurique cum pluribus qui convenerant resedissemus, de subito ab altari in aere levatus, in terram elisus, cum ingenti stridore decidit: et sibi obsequentibus, qui in basilica remanserant, horripilationem nimiam iniecit, exterritosque ab ecclesia proturbavit. Qui cum ad nos usque pallentes, et pene exanimis intrassent, quæ sibi acclisissent in conspectu conventus universalis teterrimis vocibus, insanientibus similes, publicare coeperunt. Silentium utpote rei geste ignari inuuentes, nullatenus cesserunt imperantibus, quin sicut coeperant irreverenter publicum ignominie malum clamosis exsequerentur vocibus. Nos concito gressu ecclesiam ingressi, in frusta quassatum membra, disiectumque illum qualis quantusve erat, nostris congruentem actibus Sanctum inspeximus. Hoc rumore passim denotatur, et inportabili improprio jaenlamur atque confundimur. Ut hoc ergo pudore tandem aliquando carere queamus, ad vestram venerabilem paternitatem confugium facimus. Superest ut destitutioni nostre compati et subvenire beatitudo vestra non dedignetur. Credimus etenim telii nostri nos onus exposituras, si a caritate vestra quantumcumque reliquiarum ejus consecuti fuerimus.

*narrata im-
positura, qui
fuerunt cir-
cumventi.*

*aliquis S. Se-
bastiani Reli-
quias petant.*

81 His acceptis Rodoinus fraterno affectu compasus condoluit: et cum voluntate Patris Hilduidi, et Fratrum consensu, auxilium in agendum spondidit. Relatque prius coram fratribus causam, non abnere votum: insuper ut Sancti cresceret cultus, et memoriale, hoc se plurimum dixerunt tanare. Illud demum Domino Abbati cum innotuisset, et ille Fratrum super hoc postulationem ab eo quoque percepisset, linteum eis per collationem venerabilis Rothadi Antistitis, quo vivifica membra Martyris involuta fuerant, conferri præcepit. Qui dum ad opus assisterent et linteum de theca petentibus tribuendum proferent; illi iracundia succensu, reliquias Sancti, non linteus, quibus in sua regione abundarent, se expetisse dixerunt. Quibus cum a circumstantibus Fratribus usque alter, sed is esse firmaretur, quo a Roma illuc usque

erjus

AUCTORE
MONACHO
Suess.
ANONYMO,
EX MSS.
Reliquæ fuerant involutæ oblatum respiciunt :

ejus sanctissimum corpus ad os intrinsecus fuisse obductum; nulla ratione eis satisfactum est, ut illud reciperent. Audistis, inquit, Domni Patres, jam toto orbi notissimam confusionem nostram, quam vestro beneficio æstimavimus diluendam. Cur inhonestâ nostrâ innovare conamini? Liceat nos vestra cum gratia patriam non ingeminato ludibrio, ita ut venimus, expeditos redire. Rodoinus concitatus illorum contra se animos videns, nec satisfactionem agere satis curans, linteum diligentius replicans cistula recolligit; non ita se Domini sui vilipendere tegmina dicens; simulque adjiciens quoniam aliis quibus in pectore robustior fides valeret, satius his communicari deberent.

post id postulantem, partem solum accipit :

82 Illi vero eo ibidem die commorati, cernentes nil se in hoc facto profecisse, penitentiâ acti, senioribus accitis supplices obsecravere, quatenus pro eis paterna pietate apud virum intercessores existerent, ne tam tristes et vacui in sua a sancto illo loco regredi paterentur. At Rodoinus suorum precibus flexus, non totum ut prius, sed partem Sacerdotum manibus sectam, largiri jussit. Quam illi, multo gratiosius quam ante, devotis fidei mysteriis excipientes, et honorifice præparato sacculo reponentes, Missarum solemnibus nomine Martyris rite celebratis, religiosa secum cum hymnorum melodiis Fratrum comitante caterva, sic feruntur ad propria.

ad eam innumera facta miracula.

83 Quo cum pervenissent multarum virtutum et sanitatum gratia clarificata pignera, ipsius meritis et nomine præminentis fastigiis contradiderunt in aula. Ubi usque in bodiurnum diem ejus merita vigent gloriosa, palmaque virtutum ejus multipliciter floret frequentius atque magnificentius quam eo loco, quo virtutiferum ejus corpus debita fidelium populorum frequentatur devotione. Sint ergo et nobis et illis optamus ejus proficua patrociniâ; qui nostrorum dapsilitate Patrum illius tanti pigneris meruit efficii participes.

a Thule veterum quæ nunc sit, Geographi certant.

CAPUT XVIII.

Publicæ calamitates, per Reliquias depulsæ.

Vidimus quosdam nec spernendæ probitatis viros, qui Suessæ civitatis venturam, quam formidamus, ruinam ab his qui audire se protestantur percipisse. Turricula erat in eodem urbe Orientis occiduas spectans plagas: super quam spiritus ambiguus cum jam noctis terras aurora cœpisset umbras spargere, terribilis sententiæ ter ingeminatam profudit vocem, dicens: Væ, væ, væ, tibi Suessio, Sodoma ut olim et Gomorra, validis ignium flammis concremanda, et in vacuos favillarum cineres redigenda. Invisa nec a quoquam cognita persona sui officii mysterio functa celeri tenues sese per abdixit auras. Hanc letiferam vocem, qui tunc antequam discesceret, sicut præmisimus, vigilare poterant, horribiliter intonantem non solum in ipsa urbe civiles, verum suburbani quaquaversum degentes audiere. Cujus fama de regione in regionem pervolans, omnibus celeberrima facta est. Quam rem a multis, qui nostris superfuere temporibus sine suspitione falsi consono relatu audivi, eamque huic operi annectendum ratum duxi, ad correctionem omnium eandem urbem inhabitantium, maxime illorum qui se turpissimo et naturæ improbo crimine fedare non ventur.

per S. Sebastiani reliquias propitiusata.

85 Et hoc idem ipsi patres et prædecessores nostri, qui nobis ista narrabant, meritis et interventu bejuni nostri piissimi protectoris deputabant, quod nequam hoc sua tempestate impletum videbant. Adjiciebant præterea priusquam ille Roma deveberetur horrendas sæpius ibi reproborum spirituum per plateas perque aedes illusiones importune civibus machinatas: sed eo veniente vapor veluti fumi evanere

lemures depulsi.

universa, quieta serenitudine beneficio ejus vulgo disposita, et humanis commodis placido famulatu præstita.

a Hoc caput in MS. Belfortii prolixius ita expressum: Prius quippe quam ille Suessionicum territorium attingisset et loco prædicto requiem accepisset, ipsius civitatis indigenæ, crebra dumnum vexabantur infestatione, qui eis citraque Axonam fluvium residentes, horribili præceptio transmeantes scopis demergere solebant. At ubi vir sanctus per eandem portum transivit, continuo eliminata omnis illa spiritalis nequitia abscessit: et invisibiles hostes ibi ulterius casses suos extendere horruerunt, ubi eum sanctificationis suæ impressis vestigia senserunt. In cujus beneficii memoriam, a Brodoino Præfecto locique prioribus geminas columnas lapideas in eodem promontorio utrinque erectas et affixas novimus. Et columnæ quidem quæ urbi imminet, titulus iste inscriptus patebat: ADJUYA NOS DEUS SALUTARIS NOSTRA ET PROPITIUS ESTO PECCATIS NOSTRIS PROPTER NOMEN TUCUM. Altera vero, quæ contigua monasterio erat, hoc epigrammate videbatur insignita: ERRE ME DOMINE, ET LIBERA ME, QUIA PECCAVI TIBI. Quæ verba cum navigator, cui ista per soporem intinabantur animadvertere nequirit, suamque confessus conscientiam, nequaquam se nosse literas asseveraret, tanta subtilitate illius animo beatissimus Martyr invidit, ut quamvis rusticus et imperitus, nunquam tamen eorum oblivisci potuerit. Sic enim hæc eadem animo semper tenuit impressa, ac si plenam psalmoreum sententiam ab ipsis erepundis didicisset; et res postmodum eo narrante innotuit, quæ (erecit ex præcepto sancti viri columnis cum titulis adhibitis) salutem ereptionemque totius regionis pleno sermone figuravit. Beatissimus siquidem Martyr aliquando eidem rustico dormituri pervisum apparuerat omnemque hujus historie textum indimaverat, et sicut ille Fratribus retulit, ita diligens eorum sollicitudo efficaciter complevit.

Darmones urbem et fluvium infestantes fugati. Dux columnarum in rei memoriam erecta:

* Forte inscriptum.

Inscriptiones earum, rudimenta suggesta.

Nunc igitur considerent Suessionenses, quot incommodis ante adventum emeriti Christi testis subeuberunt, et exinde quanta bonorum omnium affluentia exuberant: et intelligere valebunt, quantum illi debitores existant. Quamobrem ad ejus festa debitis cum obsequiis conveniant, et celebrum corporis ejus exceptionem cum gaudio peragant, ut quos a divine jam animadversionis gladio subduxit, a secunda hîdem indignatione, quam maxime formidare deheant, exinere possit. Jam dudum namque per totam ipsam civitatem vox tertio VÆ ingentibus hominibus, eamque Sodome et Gomorrhæ exemplo igne et sulphure perituram prælixi. Cujus rei effectus, quia adhuc in futurum dilatas suspenditur, ejus precibus obducitur.

Voces terrificæ antea audite.

Denique scribitur fuisse postea in eadem urbe quemdam surdum, mancum et claudum, cui divinitus revelatum est, ut ad confessionem tanti Martyris properaret, ibi enim optatæ sanitatis gaudia recepturum esse. Qui cum ideo Axonam fluvium transmeare vellet, sed volenti transitus non pateret; illi naviculum beatissimus Martyr præparavit: Sieque ad memoriam Martyris veniens, et vigilas cum reliquis aliquandiu continuans, plenariam debiliū membrorum promeruit incolumitatem. Propter quod continuus ejus laudibus devote insistimus, quatenus velentur caliginæ fuscatis, opem adhibeat suæ intercessionis, sententibusque in tenebris, lumen impetret claritatis, operante Redemptoris nostri gratia, qui vivit et regnat in seculorum seculo, Amen.

Surdo, manco, claudum navicula a S. Sebastiano curata, validum reddito.

CAPUT XIX.

Ludovici Pii et conjugis erga S. Sebastianum pietas.

Præterea memorandi Caesaris Chludouici qualis quantave circa Sanctum devotio fuerit, largissima operis patefecit executio. Comperto namque divini nominis presentia per Martyrem Christi incircumscripita inibi patrari miracula, regali exutus purpura, calcamentisque tertio ferme lapide rejectis, cum conjugē nudis ad monasterium, quo jam locatus fuerat, processit plantis. Et quia aliquos flagitiosos audiverat Imperatrix Judith, vi quadam impræfocabili, in conventu publico crimina sua detexisse, et odii livore interius perustus, palam exterius metuendo nimis examine ignibus atrocibus concremari, pro eo quod priusquam loco devenirent, suorum crinimum appetitus, dignis confessionum ac pœnitentiæ remediis coercere neglexissent; anxietatis nimie procellis elisa, cum præcognovisset illum Casarem iter disponere, nec se ab eo absque sui rubore dirimi posse, totam sed ad propitiâ Redemptoris contulit omnipotentiam: agensque cum venerabilibus Sacerdotibus culparum suarum secreti mysterii munus, cum Psalmista suis orabat, ut ab occultis suis mundari et ab alienis mereretur absolvi. Eleemosynarum interea impendiis, ceterorumque bonorum operum exhibitionibus, per spatium interjecti temporis quod præscierat, incunctanter operam dedit. Sieque demum religiosæ Majestati votiva comes effecta, ad sancti Martyris

Ludovicus Imp. nudis pedibus in Suessionem;

cum Augusto ante confessa, et pie præparata:

limina

limina præclaris meritis præcipua *b* properavit.

87 Cumque Abbas Reverentissimus Hilduinus et Fratrum ornata cohors tante celsitudini assurgens, festivo apparatu utriusque eorum præ foribus servans adventum veniret, et tandem susceptos ad tumbam Martyris canoris vocibus concrepando deduceret, in humili, quo erant habitu solentis cum multa nobilium phalange substratis comminus sibi palliis, antequam margines attingerent altaris, extemplo in faciem ruentes, gemebundas ac lacrymarum rore madidas preces, militis ipsius merita recolentes, piumque intercessorem invocantes, universali Domino protractis suspiriis effudere. Inde ab oratione surgentes, versu congruo, omnium assistentium voto eorum commendatur oratio.

88 Igitur aniam tante sublimitati provisam introgressi, imperiali et ea quem tunc cultiora fuere ornamenta reinduti, et dialemate compti, Missarum sollemnia Cesar, consistorium scandens, in honore Martyris fecit decantari. Qui cum ad Evangelium ventum est, calicem aureum cum patena partis sui Magni Caroli e monogrammate insignita, manibus propriis, inter legendum, ponderis ingentis tenuit, et cum oblatione sacranla eidem dicavit. Post expletionem quoque celebram, ad vestigia ejus cum conjugè accessit. Ubi cum sese prelixa oratione Deo per Sanctum commendavissent complexiva et omni avo reminiscenda devotione, singillatim a stemmate usque subuculam cultu regali exuti uterque Martyri inibi reposuere. Textum deinceps sacrorum Evangeliorum aureis characteribus exaratum, laminisque metalli ejusdem absque admixtione ejusque materiei inclusum, thymiamateriamque quadraginta et octo siclorum ejusdem speciei, et vastam olei amphoram ad luminaria concinnanda, mente promptissima obtulit. Monetam etiam publicam cum inendibus et *d* trapezetam perpetuo famulatu sacris ipsius deservitum subdidit. Abbatiam quoque protomartyris Stephani Caucasianum, quæ septingentarum familiarum esse perhibetur, ad templi fabricam spatiamdam dedit, et præcepto regie auctoritatis, ne a quolibet e temerario abriperetur, cum obstestatione, et anathematis inmodatione, annuli sui impressione signato roboravit. Quod cum sæpius monasterium inviseret tanta devotioni pristine postmodum incrementa adjevit, ut cum quadam die ad S. Sophiæ capellam, quæ Palatio inhierebat, oraturus proccederet, ad limen subsisteret, et aforis intuitus, optativum illud David, quo in construendo Domni tabernacula auhelabat, baculo flaventis auri innixus, decantaverit, dicens : Hæc requies mea in seculum sæculi : hic habitabo, quoniam elegi eam,

89 Mirum dictum : veluti assistentis Martyris hæc essent auribus data, ipsius ejusdem solis vesperi, prodire magnifica triumphatoris egregii signorum tropæa. Nam decem et octo sexus utriusque sanitatum curationis, præsens sub eadem nocte priusquam cubitum pergere disposuerit, ternerepromeruit. Contuebatur itaque istorum *f* glancomina, fugatis tenebris, jubare rutilantis luminis splendentia; aliorum uncas manus, et arentia brachia laxa; sinas enerves et vestigia retorta, vigore magis dato quam reddito, directius protensa; quorumdam aures sanguine fluentes, quas sardinas diutina duanaverat, mme lens et tenuis sonus approbat valde perspicuas; pessimum in quodam, sed devictum et exhasum poterit, sinistrum spirituum; lepre maculas abolitas, furentium insipientes rite demutatas mentes.

90 His ad votum fructus Cesar, nullo incredulitatis errore ejus pectore movente, amoris supremi et incomparabilis affectum erga Martyrem sanctum sollicitè in posterna se devovet conservaturum; inenarrabiles gemitus, et suspiria fletuum nimis respersa multiplicans, eum veluti carus præsentem cer-

neret, excolebat, venerabatur, et deprecabatur. Et quia sine hæsitatione, quod exposulabat, donari ab eo sibi posse credidit, voti compos effectus, id ipsum adeptus est salubriter. Quil autem fuerit quod ita eum rogasse præmissis, series subsequens, ino idem in serie secretissimum suum *g* enarret sacramentum.

h Sequentia usque ad Epitolum cum editione Du Chesne continentur. Huic capiti præfigit titulum. Devotio et misericordia, quam Ludovicus Pius erga S. Sebastiani Martyrem exhibuit, cum in monasterio S. Medardi Suessionensis a Lotbario filio suo detinebatur. Ast ante captivitatem hæc esse gesta, ex sequentibus patet.

i Du Chesne, præparavit.

k Μεσσηριμπος pictura est solis lineis ducta absque ullis coloribus. Hic videtur vel effigies aut sigillum Caroli Magni intelligi, calici et patenæ insculptum. *l* Τραπέζης, nummularius, et monetarius. Du Chesne hic habet trapezeta *e* Du Chesne, temerarie *f* Πραυσιμα vitium est oculorum. Inde vocem hæc Auctor deflexit. *g* Du Chesne, enarrat.

CAPUT XX.

Ludovici Pii a abdicatio, captivitas.

Fraetus robusti olim brachii vires, ego Chludovicus Cesar Imperator Augustus, Dei dispensante gratia, orbi Romano imperans, cum late in populos juris habenas immoderatus relaxavissim, indulgentia nostra quidam dissoluti impugnano pietatem in *b* infidelitatis prorupere crudelitatem. Quod malum eo usque incanduit, ut ipsos quoque prædilectos natos meos, in me servire compulerint, et secum de nece sui genitoris tractare fecerint. Ad locum sic forte venit, qui ex eventu rupte fidei, pacis, et sacramentorum, *c* Mentitus-captus ex tunc appellatur. Hic me omnis peno meorum militum manus deserens, eo, ut retuli, perduellio filios meos horrendum facinus involuit, et præfices sceleris esse delegit, insonti mihi multa morti obnoxia imputantes, a nunquam lesis multiplicitè lesus et delusus, nefamorum actuum meorum non inmemor, æquissimo Dei judicio hæc me digne perpeti cotaminiscens, casus æquanimitè ferebam.

92 Suessionis civitatem deinde inimica cohorte vallatus, ad sanctorum Dominorum meorum Medardi et Sebastiani cenobium perlectus sum. Et quia sciabant me illum locum diligere plurimum, consiliabantur *d* inila me fortuito post desperationem sponte arma positurum. Quo cum me publica custodia arctavissent, quatenus quod callide tractaverant opere consummarent; quosdam submiserunt, qui e uxorem meam in monasterio virginum sanctimoniale facerant, vel quod verius audissent, mortuam mihi nuntiarent. Filium quoque meum parvulum et innocentem Karolum, bonæ indolis puerulum, quem noverant præ omnibus mihi amatissimum, adosum et monachorum firmarent costui *f* adnexum. Quod ego audiens et me continere non valens, quippe qui regni decore spoliatus, conjugè privatus, filioque esse orbatus, dielibus non paucis ejulans, nullo consolatore fructus, languoris violentissimi paulatim me persentiebam ex tristitiæ magnitudine æstibus aduri.

93 Et quia præter Deum consolatorem neminem habere poteram, quoniam quidem alitus et colloquium negabatur omnibus, ad ecclesiam tantum et ad Fratres raro via, et ipsa cum summa prospectione custodum, patebat; incedit animo illic ire. Quo cum devenissem, omnium vestigiis provolutus, morbi, quod alliciebar, plagam medicis sapientibus retuli. Quibus ut aliquantum levaminis apud propitios Dominos obtinerent supplicavi, et ut pro requie conjugis, quam exemptam vita arbitrabar, Missas celebrarent et attentius orarent, venerabilem religiositatem eorum obnixè efflagitavi. Qui afflictionibus et miseris meis prudenter compassi, per merita et interventum Sanctorum quibus deserviebam, veluti futurorum præscii, proximam pollicentur sicut ab Omnipotente mihi affuturam medelam, si tamen fidei Sacramentis animam accommodarem.

AUCTORE
MONACHO
SUËSS
ANONYMO,
EX MSS

g

a

b

Ludovicus a
filiis et alius
captus.

c

d

in monasterio
S. Medardi
uxore detur-
tur.

e

f

Solutum ut-
quod percipit
ex colloquio
monachorum:

merantur
S. Sebastiani
reliquas

e
si ad orna-
menta et ce-
ritas, aliquæ
multa et affe-
runt

d

e

Psal. 134. 11.

18 curatio-
nes præcæte sup-
icels

f

Magno ju-
era Sanctum
victas.

AUCTORE
MONACHO
SUESS.
ANONYMO,
EX MSS.

94 Sic ab eis bene confortatus, post orationem ab illis deductus, notis ergastuli antris ita demum sum restitutus. Sequente noctis umbra cogitatu sedulo lucicoinam desiderabam cernere sidus. Ingressusque Sanctae Trinitatis vicinum carceris oratorium, post matutinalem expletionem, solus inibi pernoctans, cum per fenestram extra intuitum dirigerem, quemdam custodum ultra vires, immerito tamen, mihi infestum, sub imbrice comminus video jacentem, et ne vel per modicum maceriei foramen elaberer, ipso statu servare cupientem. Quem somno et mero sopitum deprebeudens, inter alta cordis suspiria ridiculum mihi omen melius aspectans oboritur. Enimvero cum ita diffusum solotenus, et ejus ense frequenti cervicalis, quo super fuerat expositus, repulsu viderem penes fundamenta basilicae impexum, scalam concite, quae ad accendendas faros angulo fuerat reposita, subiens, funiculum otio torpentem super a laquearibus solvi. Comminusque hastas quibus vexilla tempore Letaniarum ferenda aptantur, conspiciens, uni earum funiculum cum laqueo subnexui, perque eandem fenestram jeci. Hac comprehensum arte mucronem sustuli, inque altis et squalentes feci jactari latrinas. Vocatoque ejus nomine, aio ad eum: O custos pervigil, tuorum spes filissima, vigilasne? Ad haec ille: Vigilo et bene vigilo. Cui iterum ego: Et quid struis? Et ille: Quid de his, inquit, tibi? Rursus ego: Si tibi forte repentina necessitas g occurreret, forsitan gladium manu abesset. Illo ad caput brachia convertente, et eum huc illicque quaritante. Si me, dixi, sic custodisses, hodie me nequaquam hic habuisses. Quicquid, inquit, illud est, quod de mucrone actum est, satis superque te, ut jussum, servavi, et servare curabo. Et ego: Vade ergo; et in munere fidelitatis hujus, et vigiliarum tuarum, illo in loco, competenti armamentario, quem turpiter amisisti recollige mucronem.

95 Eadem ipsa die quidam Fratrum explorantes totius causae meae veritatis tenorem, per h Hardinum, qui quotidiano ministerio aute me Missas psallere consueverat, scripto miserunt. Cumque de more ei oblationes Deo mactandas, maxime pro conjugis meae absolutione, quam humanis exemptam rebus credebam, offerrem; ille meam cautius stringens manum, Secus altare est, dixit. Post consummatam hostiam, omnes cum foras egressi fuissent, substiti solus, et sacello projectam colligens rotulam, vivere noxorem, et nil in filium meum sinistri operatum cognovi, et per plures jamque poeniteri, quod taliter fidem ruperint, et a me discesserint, ferocibusque hostium vires robora concipient. Singulare id dumtaxat tuis esse debet secretum, quod ita tui pectoris turbare potuit letissimum semperque quietissimum statum. His fortasse, si fideliter tibi compassi fuerint, dabitur, ut consolationis remedia valeant reperire. Et si secus fieri nequit, levius deinceps cum hujus rei plures coeperint effici, participes, feres.

a Sequentibus titulus hic est apud Du Chesne ex autographo, quod extat in biblioth. D. Augusti piissimi, de crudelitate et dejectione et fidei ruptione militum suorum, et horrendo scelere filiorum suorum in sui dejectione et deponitione patrato. Extant nefariae illius exauctorationis Acta apud eundem Du Chesne to. 2, scriptorum Francie. Gesta illa sunt anno 833, quae fere in vita Ludovici per anonymum eorum narrantur.

b Du Chesne, infidelitatum.

c Anclor Vita Ludovici: Tandem ergo conventum est festivitate sancti praecursoris Christi Joannis in locum, qui ab eo quod ibi gestum est, perpetua nominis ignominia notatus est, ut voretur Campus-mentitus. Quia enim il qui fidem Imperatori promittebant, mentiti sunt, locus in quo id contigit testis nequitie in suo nomine remansit.

d Du Chesne, mihi.

e Ea exilio deportata tunc est, ut habet Vita Ludovici, in civitate Italiae Tartanum.

f Du Chesne additum, Pruniae commendatus est Carolus Calvus, nec tamen attensus, ut habet eadem Vita.

g MS. Chiffi. voceret. h Du Chesne, Harduinus.

CAPUT XXI.

Ludovici ob votum Religionis dilatatum
anxietas, obitus.

Insurgente rursus perduello, cum passim regni quietudo propugnaretur, et pacis tranquillitas confunderetur, pro his Sanctum supplicaturus, ad praedictum accessi locum. Et quia saepe numero in hujusmodi privatis, seu publicis, ejus prepotens auxilium fueram expertus, super his quoque solitum quo impertiri dignaretur precabar enixus. Proxima riente nocte, illud quod antedies rogaveram, nocturno visu accipio, evidentissimis indicis ab eo coelitus, ut reor, mihi condonatum. Et cum ingruentium cladum ruina, nulla pateretur ratione optatas inibi duplicare moras; hinc digressus, discrimini me pro commissis a Deo populis tentabam impendere, et certamini, si res exegisset, viriliter exhibere. Hinc me proficiscentem Praepositus hujus almi collegii, Teuterus nomine, prosecutus, vestri comes efficiebatur itineris. Cumque penes me equitaret, et procul a sancto loco divelleremar; caput retorquens, et in eundem (proh dolor) ultimum aspectum convertens, a intimi cordis merore turbatus, superecrescentes profundae diestitiae fluctus inhibere ultra non valui. Tristes et merens amaras fundebam lacrymas, letaliter conclusus, quid agendum mihi potius foret, valde suspensus. Votum Sancto devoveram, cujus operandi diem praefixum videbam: vitae ab eo finem perceperam, cujus me transgredi non licere metas sciebam. Denique commissum mihi regendi Christianum a Deo Imperium haud ignorabam; cujus usque adeo cum omnem labefactari orbem considerarem, et vicinam desolationem, quam praescieram, formidarem, reum me super hoc inveniri, proque hoc aeternis suppliciis damnari ab illo metuebam, qui universorum auctor extaret, et Dominus, Juxtaque venturus unicuique secundum opera esset redditurus.

97 Ille taliter me tristari conspiciens, duntius quidem consultum tennit. Erat enim vir in omnibus fidelissimus. Et cum jam uberrimum meorum aetnum imbrem ferre nequiret; ipse quoque ex hoc permotus in lacrymas ruit. Quid, inquit, optime Caesar, tibi et tuis graviter destituti haec prodesse poterunt? per te consolabamur universi. Hilaritas tua si moestis parebat, dolorem omnem evacuabat. Noli, Domine, et gloriosissime Imperator, noli hoc servis tuis letalis tristitiae vulnus in te, cui summa semper jocunditas, vultus serenissimi obnubilatione palam ostentare. Hoc tuorum militum corda brachiaque dissolvuntur: hostium vires robora concipient. Singulare id dumtaxat tuis esse debet secretum, quod ita tui pectoris turbare potuit letissimum semperque quietissimum statum. His fortasse, si fideliter tibi compassi fuerint, dabitur, ut consolationis remedia valeant reperire. Et si secus fieri nequit, levius deinceps cum hujus rei plures coeperint effici, participes, feres.

98 Tuam ego, quoque fideli noveram persuasione edita, consolatoris mei verba suscipiens, ei causam reddidi, et quid lateret corde, detexi protinus ore. Sanctum illum locum me anavisse plurimum dixi: quem non ultra me videre sancti Martyris agnoveram revelatione: votum insuper vovisse, cujus effectum prohibuisset fluctuatio conlati Imperii. Et nisi formidini ab hostibus imputaretur, aut ejus, quod supra modum pertinendum erat, ab omnipotente ruina exigeretur, arma, purpuram, et stemmata quamlibet fessissime ibidem me depomere voluisse. Inde ab eo cum salubrius consilium dari expetii, tale percipi: Bonum, inquit, votum tuum gloriosissime Caesar, sed sicut Beatus docet Gregorius, nihil Deo bona voluntate ditius. Magnum quidem est, quod optas renuntiare seculo, et omnibus quae possides, siquidem per hoc Christi imitato esse posses. Verum multorum salus

inhumano
custodi gladium
subducit,

y

max reddi:

h

intelligit
spiritum esse re-
cuperandi
Imperii;

hi recuperat:

Depositio Lu-
dovici Pii.

Campus-men-
titus.

venit iterum
Suessionem:

a
discedit ma-
stus,

de obitu divi-
vitus praemo-
nitus:

Praeposito se
consolato

indicit votum
sum de re-
linquendo se-
culo:

hi co monetur
ut possit im-
perii tumul-
tus sedet:

salus a quibus perficitur, multiplicia in singulis prae-
mia pollicetur. Illud tibi, istud omnibus consabit.
Magnum illud, sed maximum est istud. Hoc si non
potest operari voluntas, in isto poterit remunerari.
Denique in Deo id fuit mirabile magis, quod digna-
tus est mori pro servis. Caritatis augmentum majus
idem ipse commendavit esse, si quis pro fratre non
dubitasset animam ponere. Fecit quod docuit; pro nobis
animam posuit. Pertulit Dominus mortem, ut servus
reciperet dignitatem; non necessitati succumbens,
sed plasmati suo ineffabiliter subveniens. Quod se-
quatur exemplum, in sese ostendit, et danti operam
palmam victoriae promisit, et permauens praemium
repositit. Quia ergo gregem suum regimini vestro
commisit, pro ea, si necesse sit, usque ad mortem
deertandum volis insigne erit atque laudabile. His
luculenter a praedicto viro instructus, et fortiter in
agendum animatus, ne iterum iterumque sanctitati
illius et Fratrum attentius commendans, tametsi
uon, ut ante, tristis, non tamen adeo discedere hinc
praevaleui laetus; quippe qui quos dilexeram unice,
supremum me sciebam transmittere vale.

99 Igitur cum haec Fratribus actatis et religionis
merito primoribus relata fuissent, Martyrem sanctum
unanimitè exorandum constituerunt, quatenus
ejus oracula, si quoquo modo fieri posset, eorum in
salutem verterentur in alia. Quod cum sollicitè pera-
ctum sit, digni attamen nullatenus super hoc audiri
fuere, quoniam quidem hoc praedestinationis num-
quam immutandae constitit Dei. Nam eodem itinere
contra *b* filium legitimum et homonymum ducens
exercitum, in quadam insula *c* Rhenivita corporali *d*
functus, perennem, ut remur, cum Sancto, quem
incomparabili fuerat amore complexus, ejus merito-
rum obtentu est adeptus. Cujus exuviae Mettis, in
basilica S. Arnulfi, a quo genus duxerat, celebratae
tam opum praetiosarum, quamque fisorum regalium
ditatione sunt insigniter *e* commendatae. Et quoniam,
ut eo manifestante cognovimus, votum explere re-
muit; nec totiens praecipitatum sepulturae locum in
fundo Martyris habere prouernit.

a Du Chesne, In timidi.

b Ludouicus hic fuit Germaniarum Rex post patris mortem.

c Coniugia Moguntiae civitatis, ut vita auctor habet.

d VII kal. Jul. an. 849, actus 64.

e A Drogone Episcopo Metensi, ejus fratre, qui morienti ad-
luerat.

EPILOGUS.

Totius orbis Romani Principe vita exempto, epilo-
gus tandem quoque thematis hujus styli verecundia
impellente ponendus est. Si quidem quantum ad meri-
tum Marti Martyris, et ad materiam spectat dignitatem,
mutum est a omen quod de eo quantumvis humana
facundia fari potest; quoniam quidem omnis sermo
humani, inferior est laude coelesti. Pauca quidem
sunt quae de eo oratione ineulta prosecutus sum, plu-
riora et pene innumerabilia fastidiosus lectoribus igno-
scens omisi. Enimvero superest hodie tenus in Char-
thophylacia nostro schedula Rodoini ad memorabilem
Hilduinum Abbatem transmissa. In qua numerosa
plurimum capitulatione, virtutum ejus insignia bre-
viata personaliter habentur inserta; quorum summa
in eorum redacta, surgit in millibus quatuor, centum
septinginta. Itaque tam ingenti materia victus ma-
nu ori opponens; eruditioribusque quibusque atque
doctoribus, et qui necdum in hanc lucem prodire,
succedentibus usque in finem saeculi temporibus, haec
omnia tractanda relinquo. Quisquis sane fastidiosus,
lautiori edulio appetit satiari, hinc nostram furfa-
rem postponens, sanctissimi Patris Ambrosii opus,
quod de hujus triumpho *b* coelibus edidit, inquirens,
in eo reperies ferendum ditissimè refertum; ejus
delicioso admodum siligine, palato mentis degustato,
delectabiliter poteris saginari.

Explicuit epitomen miraculorum *c* Sebastiani
agonistae insignissimi, cujus nomen ex
Argivo in Latinum Via IMPERIALIS, sive IMPERA-
torius, sonans, aureo illius, immaculati Agni
volumine characteribus speciosissimis habe-
tur insertum: Et ideo laudis ejus plena est
terra, et memoriale ejus non derelinquetur
in saecula; quoniam regnat cum Christo felici-
tèr in aeterna gloria, Amen.

a Ita MS. videtur omnia scribendum. *b* Rectus Caelis.

c *Sapientis* Augustus, venerabilis.

DE HISEM RELIQUIIS

S. Sebastiani, itemque SS. Gregorii et Medardi,

a Calvinistarum furore servatis.

COMMENTARIUS ALEXANDRI SALNOVEI,

a Nicolao Bezançonio Latine redditus.

EX MS. Nicolai Belfortii.

Ego Frater Alexander Salnovens, ex Fronet paro-
chia Meriensis super Materuam fluvium, diocesis
vero Meldensis, oriundus, humilis et indignus Sacer-
dos, ac senior jam Religiosus et Eleemosynarius
S. Medardi Suessionensis, ad perpetuam memoriam
recuperationis sacrorum corporum SS. Sebastiani,
Gregorii, et Medardi, et ne pseudochristianorum
improbis peris illa obgarniat; volui antequam
e vita migrarem, posteritati notum facere, quod anno
Domini 1564, ego duodecim circiter annos natus rece-
ptus fui in Novitium in dicto cenobio, a nobili et
religioso viro, Fratre Emerico Roguel Priore clau-
strali, assistentibus religiosis viris, Fratribus Phi-
lippo de Liguères Suppore, Ludovico de Billy
Granatario, Gerardo Hatye, Joanne de la Boissiere
Cantore, Francisco Mouoys, Nicolao de Lye Novi-
tiorum magistro, Nectio Flaneng Thesaurario,
Nicolao de Fourmanoir, Joanne Judas Procuratore,
Bartholomaeo Boulart, Antonio de Vergedin, Eusta-
chio de Verchin, et aliis Religiosis professis.

2 Quo item receptionis meae anno praedicto 1564,
die Sabbathi 27 Septemb. circa tertiam aut quartam
horam matutinam, occulta factione quorundam Sca-
vinorum, et quorundam rivum dicte urbis Suessio-
nensis, Hugnoti, seu Calvinistae, ducti per Dominos
de Jenly et Vendy, cum adulterinis clavibus, per
posticuum macello vicinum, urbem ingressi sunt, et
eas fecerunt ecclesiarum devastationes quarum nunc
adhuc post triginta jam elapsos annos vestigia cer-
nuntur, in ipsis ecclesiis nondum reparatis.

3 Quantum vero ad nostram attinet S. Medardi
ecclesiam prope suburbium sitam; Hugnoti praedicti
in eam turmatim, seu cum multitudine, ingressi
sunt, nisi tantum die Martis sequenti, qui erat dicti
mensis ultimus: ipso vero Martis die venientes,
nemine repugnante intraverunt, quoniam Religiosi
audientes de urbe capta aufugerant. Ceperunt ergo
illi destruere et comminere altaria, imagines San-
ctorum, claustram, rectorium, et dormitoria: quae
quidem aedificia adeo excellentèr fuerant constructa
per Carolum Magnum et Ludovicum Primum ejus filium,
ut in toto regno paria vix essent, sicut adhuc super-
stitès muri statim aspectu primo testantur. Posthar-
fodiendo perquirentes in deserto quodam cubiculo
sub infirmary, quod lignarii loco serviebat, latibulum
quoddam detexerunt, in quo Religiosi pretiosa
quaque, capsas videlicet, reliquias, tapetes et orna-
menta Ecclesiae multa copuliderant: quae illi protinus
extracta frugerunt, combusserunt, et solita feritate
tractaverunt.

4 Factum est autem ut dicti Hugnoti non inveni-
rent ibi capsas SS. Sebastiani, Gregorii, et Medardi,
tres cruces lapillis auro et argento pretiosissime orna-
tas,

AUCTORE
ALEX.
SALNOVEI.

Scriptoria sco-
pms et fides.

Suessio prodi-
tione capta a
Calvinistis

templi dire-
pta.

monasterium
S. Medardi
vastatum.

reliquiae et or-
namenta fide
violata

b
murtur
e *d*

sepelitur,

e

a

Miracula in-
u oera ad
S. Sebastiani
volumina fa-
cta.

b

AUCTORE
ALEX.
SALNOVEO.

tas, urceum argenteum et candelabra argentea pretiosissima; quoniam per intervallum illud temporis a sabbatho ad diem Martis prædictum, quidam Nobiles ex copiis eorumdem Hugnotorum diligentiores venerant, et ex dicto latibulo rapuerant sibi capsas SS. Sebastiani, Gregorii, et Medardi, tres cruces, urceum et candelabra supradicta, et expilatis divitiis ioculus reliquias huc isthuc disiecerant. At vero per Dei gratiam reperta postmodum fuere. Major pars scilicet visa est natate seu fluitare super aquas fossatorum, videlicet inter clausuram conventus, a parte horti Religiosorum, et clausum eleemosynariæ: ita ut molli aura impellente leviter dictæ reliquiae venirent et accederent e regione domus ejuſdem, nomine Antonii Barre, Religiosorum sartoris, viri devoti ac pii. Qui quidem Barre ipsas collegit, ut qui eas facile recognosceret, et multoties ante illud bellum, processionum et aliarum solemnitatuum diebus, vidisset.

5 Sed enim permittente Deo sub id temporis istuc venit ad eum vidua quadam paupercula, nomine Joanna Hurillon, quæ auxilium extrahendis sacris ossibus libenter tulit: moxque decretum inter eos fuit, ut sacras illas reliquias ad Dominam Catharinam de Bourbon Divæ Mariæ Suessionensis Abbatissam Joanna prædicta adportaret. Erat nempe soror Principis Condæi et in ejus gratiam monasterium illud B. Mariæ ab omni nocumento servatum est: sicque ad eandem Abbatissam sacra ossa dictorum Sanctorum eum aliis Sanctorum reliquiis Joanna detulit, ut quæ abbatiam frequentaret, et ipsorum Hugnotorum linteaminibus abluendis famularetur: quo prætextu multas interim reliquias tam ab igne quam aliunde servavit, curioseque ac diligenter in vestium suarum sinibus et occultavit, et adportavit.

6 Item aliquanto post, quidam viticola, nomine Philippus Doden, vir boni etiam nominis secundum status sui qualitatem, reperit et alias quasdam, in vinea, quam sub annua pensione a Religiosis ipsis possidebat sitam juxta et ultra portam quæ dicitur Delyeder, ad partem dextram, qua itur a dicto cœnobio ad vicum Crovy, in quo dictus Philippus degebat. In hac igitur tum quidem vinea, sed nunc terra arabili, dum vitem excoleret, reperit sacculum, ex damasceno violaceo, segmentis aureis decorato, longitudine pollicum circiter quindecim, et latitudine octo: in quo erant cineres partis alicujus corporis S. Gregorii a Romanis in cinerem redacti. Altera pars dictorum sanctorum ossium inventa fuit tam in dictis fossatis et vinea memorata, quam etiam in nemore horto abbatiali proximo. Ceterum idem Philippus, sacculum et contenta in eo sacra postmodum dedit dicto Domino Priori Roguel, coram Philippo de Liguières, et Ludovico de Billy supradictis, me etiam presente quamvis tunc Novitio: et posita quidem fuerunt in capella eleemosynariæ, dum interim fieret legitima eorum verificatio, tum eorum pariter, quæ in manibus dictæ Abbatissæ erant; sicuti postea factum fuisse dicemus.

7 Prius vero quam verba de hoc faciamus, illud omittendum non est, quemdam, nomine Martinum Bazot, de vico super Axonam oriundum, fuisse ex eorum numero, qui alias plerasque nostras Sanctorum reliquias flammis dederunt. Sed dum id ageret, subita rabie correptus fuit, et eum suffocari necessitas coegit, sicuti ego certior factus sum ab antedicta Hurillon, quæ mihi renuntiavit se vidisse illum suffocari et mori dum auxilii causa præsto esset, agitante illum morbo. a Et hoc quidem nunc tritum et vulgare est in tota urbe Suessionensi.

8 Igitur reversi tandem in suum monasterium

Fratres, reliquiis sanctis quædam loca aptari jusserunt. Nec multo post ad Reverendum Dominum Episcopum b Carolum de Roussy venerunt, libellum supplicem deferentes, ut ei placeret dictæ verificationi certos dies præfinire, ac testes citari decernere. Qui deliberatione præhabita, juramentis testium a se recipiendis assignavit horam primam pomeridianam diei Veneris 17 Januarii 1378. Quapropter ad relationem Magistri Damiani Willefroy Notarii et Curie Episcopalis Audientiarum, citati fuerunt Dominus Joannes Masson, Parochus de Roseriis, Frater Joannes Monnart, Frater conversus cœnobii S. Medardi senior, Antonius de Villars, Bartholomæus Soret, Ludovicus Pornæu, Joannes Maquefer, Simon le Maistre, Joannes Rullin, Claudius Roger, Jacobus Crepeau, Petrus Charpentier, Crespius Tornemolle, et Joanna Hurillon supradicta. Qui omnes burgum Axonicum dictæ Abbatissæ S. Medardi inhabitantes, comparuerunt ante majorem portam Dominae nostræ, et solemniter jurarunt, quod veritatem dicerent super recognitione sanctorum reliquiarum absque ulla fraude et dissimulatione.

9 His peractis, assistentibusque honorabilibus personis, scilicet dicta Domina Catharina de Bourbon, Abbatissa, Do. Nicolao Davy Archidiacono, Georgio de la Fontaine Abbate S. Leodegarii, Claudio de Novalery B. Mariæ Vermandensis Abbate, Magistro Claudio Merlet Præposito Ecclesiæ Cathedralis, Venerabili ac religiosa valde persona Simeone Regnault Priore Carthusianorum apud Dominam nostram de Burgifonte, Magistro Crispino Joly Decano Dominae nostræ a Vineis, Joanne Fassier nobili Domino de Roucour ac Protectore civitatis regio, Magistro Marino Pinon Juris Licentiatum, Joanne Boucher, Joanne Herpon Judice, Consule mercatorum Suessionensium, Antonio Lore mercatore, Carolo Lespicier pharmacopola, multisque aliis notabilibus civibus Suessionensibus. In quorum præsentia, super mensam lintealbo et mundo cooperatam allata fuit arca meliœris, quæna, clave clausa, sacras reliquias continens: quam Abbatissa sacello suo repositam honorifice asservabat, sciens nimirum eadem esse Sanctorum corpora memorata, quoniam multoties ea vidisset, et osculata fuisset ante cœnobii devastationem. Quapropter dixit et asseveravit, quod in sua semper protectione fuissent, a tempore deprehensæ per hæreticos dictæ civitatis. Tum ex arcaeductæ fuerunt Sanctorum reliquiae, et in arena posite, separatimque omnibus testibus exhibitæ et representatæ: ac uniusquisque eorumdem testium præstito in manibus Episcopi juramento, dixit et asseveravit, illa ossa esse veras sacras SS. Sebastiani, Gregorii, et Medardi reliquias, quæ antea apud S. Medardum in capsis argenteis et churteis asservari solebant, et quod multoties ante bellum easdem aperte de capsulis eductas (cut devotis peregrinis exhiberentur, maxime processionum diebus) vidissent tetigissentque.

10 His ita gestis, Dominus Episcopus praecepit eas tribus diversis capsis reponi: et unicuique capsulae charta membranacea Latine scripta affixa fuit, superscriptam verificationem exponens, et subsignata quælibet per Baptistam Petit, scribam dicti Domini Episcopi: qui etiam Petit, structuram et processum verbalem dictæ attestations confecit, signatum infra, CAROLUS DE ROUSSY EPISCOPUS SUSSIONENSIS, et subsignatum, BAPTISTA PETIT, SCRIBA.

a Testatur Belfortius se quoque Surſione triste hoc inopi hominis fuisset audisse populi fimo celebrari.

b Adnotat ista Belf. Hic Episcopus sacro concilio Tridentino interfuit; et me presente demum e corpore pueri, nomine Laurentii, expulsi, ut acta etiam impressa testantur.

c Addit Belfortius: Jam ita non fit. merito.

b
Ad reliquiarum veritatem juridice examinandum

citati testes:

facta disquisitio.

c

Legitime reconditæ.

Aliquæ abjectæ in fossas monasterii,

inde extractæ,

traditæ sorori Principis Condæi:

aliv' ubi repperit.

Sacrilegi funesta mors.

ii

DE S. CYRIACO MARTYRE NEVEDUNI.

XX JANUARI.

Pines in Gallia et alibi Nividuni, sive Neveduni, nomine appellatae vrbes leguntur : quæ hæc sit, hæc conjectamus, Actorum luce destituti. Nec sat exploratum nobis, an quod hic suspicamur mendam sit, quique Cyriaco junguntur Tarsus, Leucius, Callinicus, iidem sint qui in plerisque Martyro-

logiis XXVIII Januari recensentur. MS. vetustissimum S. Hieronymi ita habet: Neveduno Tarsi, Leuci, Gallinici, Kiriaci. In MS. Dungal. refertur Cyriacus, et pro Leucio Leontius; Gallinicus quoque, at non Thyrsus, sive Tharsus.

DE S. EUTHYMIO MAGNO,
HEGUMENO IN EREMO SANCTÆ CIVITATIS.

§ 1. Lauræ et cœnobii differentia. S. Euthymii atque circa Hierosolymam monasteria, et prima exercitatio.

AN. CDLXXIII.
XX JANUARI.
Institutio
prima mona-
stica in Pala-
estina,

Primum orlonis monastici institutorem agnoscit Palaestina S. Hilarionem, Magni Antonii discipulum. Necdum enim, inquit S. Hieronymus in illius vita, tunc monasteria erant in Palaestina: nec quisquam monachos ante S. Hilarionem in Syria noverat: ille fundator et eruditor hujus conversationis et studii in hac provincia fuit. Et mox: Itaque ejus exemplo cœperunt ibi esse innumerabilia monasteria, in quibus monachorum admiratus est S. Basilias Episcopus, ad Anasthimum Episcopum Sebastiae, tum in servanda dieta temperantiam, tum in observandis laboribus tolerantiam; ad quorum obstupuit precandi vigorem, cum observaret quo pacto nec somno victi, nec alia naturæ necessitate deflexi, sublinem semper et invictum animi sensum in fame et siti, in frigore et nuditate servarent etc. His consentanea scribit Sozomenus lib. 6, histor. Eccl. cap. 32, et monachorum complures sanctitate celebres nominatim recenset; de quibus nos alibi, et potissimum 28 Septemb. de S. Charitone, qui S. Hilarioni cœvus, prima monasteria in eremo sanctæ civitatis, de quibus mox, extraxit: et 28 Maii, quo die sancti monachi ibidem a Sarracenis occisi colantur. Hos memorat Cassianus colat. 6, cap. 1, summo vitæ ac sanetitate monachos divitissime commoratos juxta Thecne vicum, sex milibus passuum a Bethlehemo, in solitudine vastissima, quæ ducit versus Arabiam et mare mortuum. De horum spontaneo ministerio, quo per extenta avia discurrentes, et eremum, quæ versus mare mortuum tenditur, obeuntes, festucas tenues et spinulas lignorum ad cibum coquendus colligebant, agit idem Cassianus lib. 4 Institut. cap. 21, adeoque de regula horum monasteriorum in solemnitate Tertie, Sexte, Nonæque disserit ibid. lib. 3, cap. 1 et 3. Quæ de monachis, qui in hisce partibus aut S. Euthymium præcesserant, aut ei nondum condita Lauræ commiserunt, verisimile est a Cassiano narrari.

et locis circa
Hierosoly-
mum.

Prima istæ
monasteria, a
S. Charitone.

et SS. Euthy-
mio, Saba,
Theodosio ex-
structa;

2 Celebris tum erat Lauræ Pharan, itemque Suecæ veteris: ambae cum tertio ad Jordanem a S. Charitone extractæ: illa sex miliaribus versus Orientem via Hierichuntina distabat Hierosolymis, a vico decem inde stadiis ad solem orientem sito appellata. Hæc erat in ante dicta ultra Thecne solitudine, circa quam Thecorum monasterium fuit, sive Thecoun, de quo num. 86 et 124, atque ex ejus raiuis Lauræ nova, in qua Cyrillus vitam S. Euthymii conscripsit, paullo post aonum Ch. 300, restructa est. Hanc ab ea longe ad speluncam Santis, in eremo olim Eugaddi, tum Ziphon dicta, monasterium S. Euthymius construxit. At non diu istic moratus est. Ad viam Hierichuntinam potissimum vitæ partem exegit; primo in cella extra Lauram Pharan, post in cœnobio inferiore, cui S. Theoctistum præferebat, decem millibus passuum a sancta civitate; denique in Lauræ, quæ S. Euthymii dicta est, atque ab inferiore S. Theoctisti cœnobio tribus millibus passuum versus Meridicam distabat ad dexteram viæ Hierichuntinæ. Hinc triginta stadiis aberat Turre ab Eudocia

Imperatrice infra num. 84 erecta, ubi monasterium Scholarii dein extruxit S. Sabas, qui in subjecta circumquaque valle duo alia monasteria, et potissimum Angelico ductu ad Torrentem primariam suam Lauram contulit: a qua triginta quinque stadiis distabat, Hierosolymæ propinquus, cœnobium S. Theodosii; at nonaginta versus interiorum solitudinem Susacim S. Quiriaci, juxta quod fluvii Suecæ et novæ Lauræ ambo conveniunt, qui illi feruntur de quibus Christo dictum a Davide: Tu siccasti fluvios Ethan, ut ad vitam S. Theodosii dictum est 11 Januarii, num. 18 et 19, in Protegom. Hæc atque plurima horum regionum monasteria dicuntur in Concilio Constantinopolitano sub Agapeto Papa et Menna Patriarcha ann. Ch. 536, habito, itemque a Joanne Moscho, aliisque Scriptoribus, Sancta Christi veri Dei nostri loca, et monasteria eremi sanctæ civitatis. Hinc corrigendus Franciscus Quaresmus tom. 2, Etucidationis Terræ sanctæ lib. 6, peregrinat. 3, cap. 9, ubi asserit in Lauræ S. Sabæ ostendi cellam S. Euthymii aliorumque qui in ea doctrina et vitæ sanetitate floruerunt; cum prorsus inde in propria Lauræ obierit, diu ante Lauram S. Sabæ extractam, ut mox § 4 potest.

Psal. 77. 15.

dicta mona-
stera eremi
sanctæ civi-
tatis.

3 Disputat ibidem Quaresmus de monasteriis et Lauræ distinctione; asseritque illa dumtaxat cœnobia, quæ amplius mille monachos continebant, Lauram appellari: ita se a Græcis accepisse. Sed modernis, nec fidei bonæ, et omnis antiquitatis ignavis. Certe cum Lauræ S. Euthymii non cederet Lauræ Pharan, ut liquet ex hujus vita num. 41, imo prospera et felix esset, et ejus amplificaretur multitudo num. 45, deductus est Fratrum numerus ad quinquaginta. Et sub S. Saba in tantum congregatio crevit, ut in Lauræ ejus primo septuaginta Christo servientes congregarentur: quo numero duplicato deinde fuerant centum quinquaginta. Auctus etiam ultra numerus est: hunc eo tamen ut hec totitudo attingat expletet. Sanctus quoque Gerasimus infra num. 89, maximam in Jordanis solitudine Lauram, quæ non pauciores quam septuaginta Anachoretas habebat, construxit. Contra cœnobium S. Theodosii amplissimum erat, in quo quatuor distinctæ erant ecclesiæ. Ex universæ eremi plurimis monasteriis ad decem millia monachorum an. Ch. 516, Hierosolymam convenerunt; quibus præerant SS. Theodosius et Sabas, universales a Sabasio Patriarcha inspectores disignati. Ex quibus iterum Quaresmus corrigendus, dum vult 10 millia monachorum hinc inde per cellas hæc speluncas sparsa solitariam vixisse vitam, alii quatuor in monasterio, quorum omnium Abbas fuerit S. Sabas, Septem ipse, Euthymius tria, plura ipsorum discipuli, majores, et cœvi edificarunt seu monasteria seu Lauras; quæ differebant, quod in cœnobii illi viverent qui vitam exercebant communem; in Lauris vero, qui a congregatione separatam et quietam. Ita Cyrillus in vita S. Sabæ. Atque infra num. 45 et 98, in Lauræ S. Euthymii unicuique fuit edificata cella; et cellæ Fratrum erant a se invicem in media solitudine sejunctæ. Et S. Gerasimus in medio Lauræ cœnobium collocavit, in quo monachi primo exercebantur, quos, cum ad perfectionis mensuras pervenerant, in cellis Lauræ collocabat; eosque anachoretas appellabant: in quorum sortem

Lauræ a mo-
nasterio dif-
fert non ob
monachorum
multitudi-
nem;

sed sub exer-
citantem in
cellis separa-
tis.

paucorum et
perfectorum.

sortem non coaptantur juvenes aut imberbes, ideoque a S. Euthymio missus est S. Sabas ad monasterium S. Theotisti, et S. Quiriacus ad munisterium S. Gerasimi, et S. Sabas S. Euthymii exemplo imberbes ablegabat ad convolium S. Theoloni. Dr Laura ita Suidas : Καὶ Ἀσὶα ἡ στήνη κατοικία τῶν μοναχῶν. Laura etiam angusta monachorum domus.

4 Eadem ratio vivendi anachoretis in hisce Lewis, quæ Nitricusibus anachoretis in Ægypto, descripta a Palladio in Historia Lausica cap. 69, et Ruffino lib. 2, de Vita Patrum cap. 21. Habitant, inquit Palladius, locum desertum et habent cellas magno inter se intervallo disjunctas, ut nullus possit procul agnoscere ab altero, neque cito videri, nec vox audiri: sed degunt in multa quiete, unusquisque per se inclusus. Solum autem sabbatho et Dominico congregantur in ecclesiis, et se invicem excipiunt. Conformis his referuntur infra num. 89, et in Vita S. Sabæ. Nec mirum, cum eadem hic vigeret disciplina, quæ apud Ægyptios. Hinc festus dies S. Antonii, tanquam communis Patroni, soleant vigilia ab hisce peragebatur, ut infra num. 106, et in Vita S. Sabæ indicitur. S. Euthymius virtutes S. Arsenii tum in Ægypto viventis imitabatur, aut etiam in aliquibus superabat, num. 59. Suos exemplo monachorum Ægyptiorum a vitis abstergebat, atque ad virtutem incitabat, num. 51 et 64. Denique Nitricenses monachos Martyrum et Ethim, qui deinde Patriarchæ Hierosolymorum fuerunt, ad se confugientes, persecutionem movente Timotheo Ælaro, benignè excepit et fovit, num. 94.

§ II. Euthymii sanctitatis, dies natalis.

Exercitationis munister disciplinæ omnis per universos Orientis, orbisque ultra reliqui provincias, Antonii Magni est institutio fundata: proprium tamen ne perirent, qui in eremo sanctæ Veritatis degunt, si non auctorem ac prentem, usque certe curienti exercitatorum morumque ad celestia studia formandorum magistrum Magni Euthymium agnoscebant, vitamque ejus velut absolutum religiosæ virtutis exemplar sequebantur. Quare cum soletur, teste Cyrillo in Vita S. Sabæ, Euthymius quarto decimo Jannarii semper proficisci in vastam solitudinem, et illic versari in divinis diebus jejuniorum, nulli se videndum præbens, et neminem alloquens; hoc quoque solebat B. Sabas facere consequenter, tempore solum parum mutato, quandoquidem ille quatuordecimo, sicut diximus, hic autem vicesimo die mensis secedebat. Nam post divini Antonii memoriam, Magni Euthymii diem festum vicesimo die mensis celebrans Sabas, sic se conferebat ad solitudinem, et illic morabatur usque ad festum Palmarum, non secus atque ille. Vixit, inquit Nicephorus lib. 14, cap. 30, in asctica pakestra precipuum et vita monastica illustri Magni Euthymius, qui solitudinem in urbis formam redegit, imò canon factus et formula instituti monastici ut § sequenti dicitur. Corporis ejus exuvie, hanc ita postquam vita fuerit est, in sacram adieu honorifice transulit Anastasius Patriarcha, infra num. 112, ad quas illas successor Martyris prevelatum epi spuarim et vigiliam, cum multis lampadibus et suffibus, num. 122, imò festivitas miraculi ad eas facti quotannis celebratur, num. 153.

6 Syros imitati Græci, apud quos festivitate admodum soleant celebratur in sanctissimam magna Ecclesiam Constantinopolitana, ut docent eorum Menæa, et Anthologiam auctoritate Clementis VIII, editam, ut Maximus Cythereus, in quibus hoc Vita ejus compendium erant: Sanctus hic et Magnus Pater noster Euthymius vivebat imperante Trajano, Melitine Armeniæ metropoli ex nobilibus ortus parentibus Paulo ac Dionysia; et quemalmodum magnus ille Joannes, ex sterili et infecundo utero editus: nuda et nomen per promissionem accepit. Cum enim parentes prolem

sibi dari precarentur, vox coelitus missa est, quæ eos εὐθυμίην, id est, læto et læteri animo esse juberet. Patre mortuo, a matre ad Otreium magnum Melitinæ Episcopum adhaeruit, atque ab eo ordini Clericorum adscribitur. Cum deinde ad sacras disciplinas adhibitus, æquales omnes et vitæ religiosæ exercitatione et virtutum profectu antecelleret, quamvis iuventus sacerdotio initiatur, et sacrorum monasteriorum curam suscipit. Anno deinde ætatis nono et vicesimo Hierosolymam proficiscitur, et cum S. Theotisto in quadam montis spelunca degit, ubi graves a multis morbos depulit. Dicitur hic in nomine Domini paucis et exiguis panibus, quadringentos, qui ad monasterium de via diverterant, pavisse. Non solum vero ipse divina virtute parentum suorum soluta sterilitate natus est; sed alias complures matronas prole carentes suis precibus fecundas reddidit. Ipse quoque, ut olim magnus Elias, cæli januas aperuit, et terre sterilitate et situ laboranti subvenit. Prodidit etiam ejus internam claritatem columna ignis, quam eo incruentam hostiam offerente videre qui circumstante cælo descendente, et Sancto adstantem toto sacrificii tempore. Ejus porro sanctissimæ et purissimæ mentis id est argumentum, quod eorum qui ad divinæ communionis participationem accedebant statum pervidebat, et quis eorum pura, quis mala conscientia esset. Hic enim nonaginta septem ætatis annorum, migravit ad Dominum, Leone Magno imperante. Forma erat eximia, sinceris moribus, colore candido, senectute decora et venerabili, rana caesarie, barba usque ad femora promissa. Fertur de ipso, quod cum monachus quidam morti proximus esset, qui temperans ac contentus vulgo credebatur, re vera autem non erat, sed contra lascivus, vidit Beatus Angelum tridente animam ejus evellere, vocemque una audiit, occultam turpitudinem illius monachi prodeuntem. Celebratur ejus festum in sanctissima magna ecclesia. Hæc Menæa. Quæ hic de lascivo monacho narratur, decessit in Græciæ versione, suppleta ex MS. Græco, in qua Euthymius hæc narrat se ab Ægyptiis accepisse, ut num. 63, patet.

7 Præter Magni cognomen, quod et ab omnibus tribuitur, etiam Theophorus appellatur a quibusdam. In Hierologio Græcorum: τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν Ἐσθουρίου τοῦ μεγάλου. Menologium a Canisio editum: Sancti et Deiferi Patris nostri Euthymii Magni. Referunt eundem, Menologium Christophori Proconsulis Mithleæ, et Kalendarium a Genevardo vulgatum. E Lutens ita Molanus in addit ad Usuardum: Die vicesima sancti et Theophori Patris Euthymii Magni. Hinc occasio Ferrario in Catalogo generali Sanctorum halleluandi, Sanctumque aliquem Theophorum ab Euthymio diversum statuerit. In Palestina, inquit, hoc die S. Theophori Confessoris, citatur Menologium Græcorum. De Euthymio ita tabula Romanæ: In Palestina natalis S. Euthymii Abbatis, qui zelo Catholice discipline et virtute miraculorum, tempore Marciani Imperatoris, in Ecclesia floruit.

§ III. Vita S. Euthymii.

Vitam S. Euthymii scripsit Cyrillus. Nomen ipse sum in epilogo num. 163, prodit Baronio an. Ch. 473, num. 43, predicatur diligens et veritatis cultor, et illorum temporum florens historicus. De quo et antea ad an. 391, num. 15, pronuntiatur. Licet absque invidia dicere, me neminem reperisse post SS. Athanasium atque Hieronymum, qui majori fide scripserit sanctissimorum virorum res gestas, diligens eas atque distinguens accurate per tempora, ac ipse Cyrillus: dum, quæ ipse vidit, vel Sanctorum omni probitate præstantium virorum relatione didicit, absque levi suspitione mendacii, sinceram veritatem veluti sacrosanctum depositum posteris tradidit.

Vitam ejus scripsit Cyrillus.

fidelissimus auctor,

nenipe

omnes tis anachoretæ Nitricenses in Ægypto.

torumque inter se communicatione.

S. Euthymius, aliter post S. Antonium monachorum pater

in Palmarum,

in etiam corporis translatione.

Natalis apud v. r. s.

et sic Martiano.

EX VARIIS.

nempe Acta Euthymii, itemque Sabæ et Joannis Silentiarü. In S. Euthymii Actis, quæ a num. 133, narrat miraculo, ipse coram facta conspexit, reliqua a variis Patribus accepisse se testatur. Non enim discipulus fuit S. Euthymii, ut Baronius citato num. 43, opinatur, aut seculo quinto vixit, ut idem an Chr. 420, num. 31, scribit: sed seculo sexto an. Chr. 530, aut sequenti puer ad S. Sabam a parentibus Scythopoli, unde orinthus erat, adductus, ab eo in discipulum meruit cooptari, et a Metropoli tonsus in Ecclesiastico gradu constitui. Ad S. Euthymii monasterium, in quod Laura commutata erat, venit an. 543, ut infra num. 133, et in Actis SS. Sabæ et Joannis Silentiarü ipsemet de se narrat.

eductus a
SS. Euthymio
et Saba sibi
apparentibus,

9 Ab hoc tempore quæ de S. Euthymio Patres et seniores illi narrarunt, ut ait num. 18, 135 et 161, conscripsit accuratissime, confuse tamen et inordinate: at post quintam Synodum Constantinopoli an. Chr. 553, habitam, in Laura nova duos annos continuo captum opus est prosecutus, cum SS. Euthymii et Sabæ sibi apparentium beneficio divinitus consecutus esset gratiam gesta eorum apte conscribendi. Patres vero, qui ei plerumque de S. Euthymii virtutibus commemorarunt, fuisse S. Quiriacus, seu Cyriacus, S. Joannes Silentiarü, hujusque socius Thalexeus, de quo an. 71 plura. Cum S. Joanne ejusque discipulis habebat juvenis notitiam, quod hi Scythopoli ad ades parentum ejus diverterent, tamquam ad proprium xenodochium, et annuam beneficentiam, sive elemosynam, acciperent ab ejus parentibus pro cœnobio et partibus Lauræ; ex quo Sabas cum iis, ut diximus, egerat. Deinde hujus consilio ad monasterium S. Euthymii venit, ut narrat ipse de se Cyrillus infra num. 136, et in Vita S. Joannis, ad quem deinde e monasterio S. Euthymii discessit ad S. Sabæ Lauram, et factus est ei minister litterarum ad S. Quiriacum. Hunc autem convenit in Laura Suce veteris; qui ubi intellexit Cyrillum esse monasterii magni Euthymii, cum magno protinus gaudio: Ecce, inquit, o Frater, tu es ejusdem, cujus ego cœnobii; (nam e manibus S. Euthymii monastico indutus fuerat habitu,) et coepit oratione persequi res gestas SS. Euthymii et Sabæ. Ille autem cum eas aperte dilexisset ab hoc B. Quirico, conscripsit singula in iis, quos de ipsis scripsit libros, ut illine quilibet discere potest, si non leviter et aliud agens, sed accurate ea legat (potissimum num. 48, 49, 58, 60 et 76, quibus locis producentur testes, a quibus ipse plurima Quiriacus didicerunt.) Atque sic quidem divinus Quiriacus. Cum hoc autem sermone, et his narrationibus summi implevisset animum Cyrillus, discessit in pace. Sed eum iterum incessisset Cyrillum quoddam desiderium, conveniendi Quiriacum; alivit enim in Susacim anno ætatis ejus 99, Christi 546. Demum quo tempore Cyrillo in nova Laura hæc vite biennio integro erant sub manibus, continenter accedebat S. Quiriacum in antro Magni Charitonis, et magnum ab hoc Sancto percipiebat emolumentum et utilitatem, cui hic tunc centum et septem vite annos numeraret. Hæc in hujus Quiriaci Vita XXX Septemb. cujus victorem opinatur Baronius Cyrillum, quod nobis adhuc dubium nunc est, istic plenius discutiendum. Eundem existimabat scripsisse Vitam S. Theodosii, quod XI Januarii nobis hand probari dicimus.

et superscribitus
S. Joanne
Silentiarü,

et S. Quiriaci.

Vita unde hic
cibatur.

10 Vitam hæc a Cyrillo conscriptam, intecuit suis Sanctorum Vitis Metaphrastes XX Januarii, quam Latio a Gentiano Herveto donatam vulgavit Aloysius Lipomannus tom. 5, et ex eo Laurentius Surinus; et in conjunctum redactum, Zacharius Lippelous, et Franciscus Harxrus, cujus variis locis inseruit historicæ Ecclesiasticæ Baronius. Nos eam damus collatam cum MS. Græco, sed (pro dolor!) mutilo; nam pauca principio decerant, plura sub finem, à nu. 97. Ex hoc ea suppleta, quæ num. 64, 65 et 66 referuntur, a Gentiano omissa, quorum tamen mentio est in Menais et apud Nicephorum,

de quo mox. Prologum præfigimus, qui Vitæ MS. S. Sabæ adnexus erat, et huc potius pertinet. Expunxerat enim Metaphrastes, alio substituto, quod ei fere solentur, ut passim cernere est toto hoc opere, et jam proximis diebus XXII Junii. in Actis S. Anastasii Persæ, et XXIII in Actis S. Joannis Eleemosynarii. Cetera post prologum genuinus Cyrilli factus sunt, et sat sua se conformitate vindicant. Nec usquam a vita discrepant S. Sabæ, quam plenior dabinus V Decemb. olim plurimis ante ætatem Metaphrastæ annis Latine relictam, e qua prologum hic restitimus, utpote priori libro præfixum ab Auctore. Nam secundum librum orationemve ipse Cyrillus Vitam S. Sabæ indigitat in ipsius Sabæ, et S. Joannis Silentiarü Actis, hæcque tertium locum occupat.

11 Euthymii meminit Nicephorus Callistus lib. 14, variis locis; nominatum isthæc scribit lib. 14, cap. 32. Sub eodem Marciani Metaphrastæ annis Latine relictam, et in Euthymii in Palestina excelluit. Qui sub Valente quidem ex promissione natus, a magno autem Otreio et Acacio Melitinsensis Ecclesiæ Episcopis rite doctus atque eductus: deinde in Presbyterorum ordinem allectus, sacerum tantum rerum curam gessit. Postea in Palestina una cum admirando Theotisto in antro quodam virtutis statuit officinam, multisque et variis cellis, sanctioris philosophiæ mellis stipandi gratia constructis, ingens condidit monasterium. In tantum autem virtute enituit, ut cum canon esset et formula instituti monastici, tum miraculis etiam edendis præclarum obtineret nomen. Nam Persarum cujusdam Tribuani filium morbo liberatum ad incoluitatem reduxit, et cœli januas aperuit, atque sterili terræ fertilitatem orationibus conciliavit. Effecit etiam, ut ex paucissimis plurimi panes fierent, quibus quadringenti viri refecti sunt. Mulieres steriles fecundas reddidit. Cum sacris mysticis operaretur, lux cœlitus perinde atque columna affluens eum circumdedit, veluti voce emissa quanta vitæ puritate vir is esset indicans. Et quo quisque eorum animo esset, qui ad sacram communionem percipiendam accedebant, per arcanam revelationem perspiciebat; quod clarissimum prorsus sanctimoniam ejus summæ indicium fuit. Migravit autem vir beatus ad Dominum cum nonaginta et septem annos exegisset, Leone Magno imperante. Vita moderatus, et moribus perquam simplex fuit; colore candidus, et ad femora usque promissum, eamque densam, habens barbam. De quo illud historie memorat: Cum monachus quidam moreretur, qui egregiam virtutis et castitatis famam obtineret, impudicus autem prorsus esset, sanctum hunc virum Angehum horrenda specie tridente gravi animam illius, erudelen in modum e corpore extrahentem vidisse: et vocem simul cœlitus, occulta turpitudinis facinora aperte revelantem, audisse. Alium quoque pauperem quendam nudum in solo jacentem ab eo conspectum esse, lacrum prorsus et pannis villibus obsitum: cujus animam qui multi ei præstoderant, Angeli reverenter evocant; cui David quoque cum summi concentus cithara sua affuerit, carminibus illam veluti demulcens atque producens.

§ IV. Ætas et Euthymii, discipulorum, successorum, et sex Patriarcharum Hierosolymitanorum.

Historiam S. Euthymii, ejusque successorum, deducit Cyrillus ad sua tempora, quibus Acta ejus, S. Sabæ, et S. Joannis Silentiarü scripsit. Idem præstitum in Actis S. Quiriaci, sive in Cyrillo, seu quo alio illius æquali et socio. Accurata locorum, ac potissimum temporum et personarum, ratio habita. Indictiones, consulatus, unius Imperatorum, et Patriarcharum Hierosolymitanorum diligenter expressi. Quare opere pretium duximus

Vitæ compendium et Nicephoro.

Series rerum vivo S. Euthymio gestarum.

duzimus eos breviter veluti in tabella ob oculos ponere. Nascitur S. Euthymius quarto Consulatu Gratiani an. Ch. 377. Indictione V, forte Januo mense, ut ad ritam num. 3. Patre mortuo offertur Otreio Episcopo tertio post anno sub initium Theodosii Imperatoris: educatur in studiis: adultus initiatur sacerdotio, abit Hierosolymam anno ætatis 29, Christi 406, habitat juxta Lauram Pharan. Quinque in Pharan transactis annis, secedit ad speluncam an. Ch. 411. Extrahit inferius monasterium S. Theotisti. Provecctor canisque conspersus arborum aliud monasterium in solitudine Engaddi: Lauram, a suo dein nomine cognominatam, condit. Templum Lauræ a Juvendale Episcopo Hierosolymitano dedicatur, cum annos natus esset 52, a Christi nativitate 429, vobervitur. Ephesi Synodus Œcumenica congregatur an. Ch. 431, 22 Junii, ætatis S. Euthymii 54. Nascitur S. Sabas Imp. Theodosio XVII, Consule, mense Januario an. Ch. 439. Moritur Theodosius Junior an. Ch. 450, sub cujus finem nascitur S. Quiriacus circiter an. Ch. 448, ut qui anno Leonis 9, decimum octavam ætatis agebat, et an. Ch. 475. Martio mense, vigesimum scatum, ut ex ejus et S. Euthymii vita constat, Chalcedone Synodus itidem Œcumenica celebratur mense Octobri, anno ætatis S. Euthymii 75, Christi 451. Anno Marciani 4, Christi 454, Indictione vi nascitur Joannes Silentarius, Leo Imperator succedit Marciano an. Chr. 457. Sequenti anno Juvendalis excedit e vita, et Patriarchæ rypus loco oritur Anastasius, an. Ch. 458. S. Sabas anno ætatis 18, Ch. 457, venit Hierosolymam: degit in monasterio S. Passarionis: adit S. Euthymium, anno ætatis hujus 82, Christi 458, mittitur ad monasterium S. Theotisti. Hic moritur ætatis S. Euthymii 90, Christi 467, cum decimum jam annum illi Sabas coluhatet. Theotisto succedit Maris: huic post biennium an. Ch. 469, Loquimus. Interea venit Hierosolymam S. Quiriacus annos natus 18, Leonis Imperatoris anno 9, Anastasii Patriarchæ 8, Christi 465, hinc apud Eustorgium Hierosolymis peracta, adit S. Euthymium, ab eo monasterio habitu indutus, mortuo jam Theotisto mittitur ad S. Gerasimum.

13 Tandem meritis plenus, electo successore Elia, moritur S. Euthymius xx Januarii die sabbati, noctu, anno 16 imperii Leonis, qui, cum annus jam præterisset annus post mortem magni Euthymii, etiam excedit e vita; ita infra num. 105, 109 et 113. Additur in Vita S. Sabæ MS. quiescere anno 15 præsulatus Anastasii. Quæ singula incidunt in annum Ch. 473, littera Dominicali G, non annum præcedentem 472, quo cum obisse scribit Baronius num. 8, quo dies XX Januarii cecidit in diem Jovis, eratque Leonis saltem Januario mense solum decimus quintus annus. Aloysius Lipmannus auctoritatē cum obisse an. Ch. 473, ubi alia tradunt: quorum conjectura ex dictis corrumpit. Alia est difficultas, quod dicitur num. 109, venisse in solitudinem circa annos viginti et novem vitæ, ne sexaginta et octo annos in ea transegisse, et excessisse e vita nonagesimo et nono anno ætatis: cum nonagesimus et septimus, ex duobus supra ritatis numeris colligatur, quo modo huic locum Nicephorus lib. 14, cap. 52 expressit, Ἐξῆδάμη δὲ, ἠμῖν, πρὸς Κόρινθον ὁ μακρότης, ἔλαττον ἔσθω γρηγορίας, θεώτερον μέγιστον τριῶν. Migravit ad Dominum B. Euthymius centum annos natus, minus tribus. Mensa, Anthologion, et Cythereos, etiam anno ætatis 97 mortuum tradunt. At qui natus est anno Ch. 377, atque obiit an. Ch. 473, 20 Januarii, ut probatum est, non annum integro nonaginta sex vivit. Verum quia Cyrillus tam hic quam in Vita S. Sabæ, quæ ad sequentem Indictionem spectant, ad annum etiam annum ætatis, sive Euthymii, seu Sabæ, solit referre; anni primus et ultimus incompleti sunt unanumerandi, atque ita existant anni 97. Quod vero annus mortis ibidem num. 109, dicatur Christi 465 a more quorundam Orientalium est, qui ærum suam u

Christi nativitate octo annis, quam nos scrius orbabantur, de qua re legendus Hevercius in Chronologia cap. 237. Idem animadvertere est in Vita S. Sabæ ab eodem scripta Cyrillo.

14 Post obitum S. Euthymii S. Sabas anno ætatis 35, Ch. 473, discedit ex inferiori monasterio ad S. Gerasimum. Anno ab obitu S. Euthymii moritur Leo Imperator, an. Ch. 474. Succedit Leo nepos: huic, cum haud diu vixisset, pater Zeno eodem anno. Moritur S. Gerasimus (num. 93), 5 Martii, Indictione 13. Consulatu Zenonis Augusti secundo, an. Ch. 475. S. Cyriacus anno ætatis 27, redit ad Lauram S. Euthymii, ibique longo tempore, sive decem annis moratur, num. 49 et in ejus Vita. Basilicus ex insidus invadit imperium an. Ch. 476. Moritur Anastasius Patriarcha, anno quinto post mortem Euthymii casquante, incipiente mense Januario an. Ch. 477, pernetis in Præsulatu 19 annis. Eodem anno Zeno recuperat Imperium, et Martyrius creatur Patriarcha, ut num. 113 indicatur, et in Notis ad caput 20. Eadem repetuntur in Vita S. Sabæ; qui dicitur inita ante per quemdam Anthum, seu Florum, amicitia cum S. Theodosio Cœnobiarca, migrasse in speluncam, ubi anno ætatis 40, cepit discipulos congregare, et Lauram condere. S. Joannes Silentarius fit Episcopus in Armenia anno ætatis 28, Christi 481. Interea Laura S. Euthymii mutatur in monasterium: dedicationem celebrat Martyrius Patriarcha 7 Maii anno ab obitu S. Euthymii 12, post Christum natum 484. Discedit S. Cyriacus e monasterio S. Euthymii an. 485 ad Lauram veteris Sæcæ, ibique et vicinis locis septuaginta fere annis supervixit, num. 48 et in ejus Vita. Martyrius Patriarcha moritur 13 Aprilis, Indictione ix, an. Ch. 486, qui ætatis S. Sabæ erit 48. Martyrio succedit Salustius. Zenonis Imperatoris defuncti imperium obtinet Anastasius Indictione xiv qua eadem Indictione, 13 Decemb. delibata est basilica Lauræ S. Sabæ, anno ætatis ejus 53, Christi 491 quo eodem Joannes Silentarius relicto episcopatu, 10 annis administrata, venit ad Lauram Sabæ anno ætatis suæ 38. Vita utraque SS. Sabas et Theodosius Cœnobiarca proficiuntur reliquis monasterii a Salustio moribundo, qui capletis Patriarchatus annis 7 ac 3 mensibus, obiit 23 Julii, successorem relinquens S. Eliam, cui eam dignitatem præbuerat. S. Euthymius num. 95. Annus hic erat Christi 493, ætatis S. Sabæ 56. Hic Elias novam ecclesiam Deipure Virginit a Saba extractam dedicat 1 Julii, Indictione ix an. Ch. 501, ætatis S. Sabæ 63, S. Joannes Silentarius discedit in Ruban Indict. xi anno ætatis suæ 50, Christi 503, redit ad Lauram S. Sabæ Indict. ii anno ætatis 56 Christi 509.

15 Elias primus monasterium S. Euthymii Hegumenus, cum 38, minus eam præfecturam administrasset, moritur an. Ch. 511. Et succedit Simeon Apameensis; illi triennio post defuncto Stephanus Arabs an. Ch. 514. Migravit e vita teste Cyrillo in Vita S. Sabæ an. Ch. 518. Anastasius Imperator 1 Julii, et S. Elias Patriarcha Hierosolymorum xi Julii Anastasio successit Justinus senior, Elie Joannes, qui septimo post annum obiit 22 Aprilis Indict. 11, an. Ch. 524, successorem relinquens Petrum. Justino quoque, post 9 Inquæri annos, 2 Augusti defuncto, an. Chr. 527, successit Justinianus, jam ante mense Aprili; feria v in Cena Domini, ad imperium promotus. Anno 529, vivere desit S. Theodosius Cœnobiarca, Indict. vi, xi Januar. Constantinopolim mense Aprili, Indictione 6, an. 528 proficiscitur S. Sabas, redit Septembri mense Indict. ix, an. Ch. 530 mac Casarem, inde Scythopolim tendit: Cyrillum harum ritarum Scriptorem in discipulum admittit, et non diu post moritur Indict. x. 5 Decembris, anno ætatis 94, Christi 531. S. Sabæ succedit Melito, et in monasterio S. Euthymii Stephano Arabi an. Chr. 534, defuncto Thoma Apameensis; huic 25 Martii an. Ch. 542, post obitum Euthymii 70.

EX VARIIS.

Series rerum ob obitu S. Euthymii gestarum.

sub Hegumenis

Ela,

Simeone, Stephano,

Thoma,

AUCTORE
CYRILLO
MONACHO.
Leontio,

Leontius ad quem a S. Joanne Silentiario missus Cyrillus inter Euthymianos monachos admissus est, Indictione 6, mense Julio, an. 543 qui post V Synodum Constantinopoli habitam discessit ad Lauram novam an. Ch. 553, biennium insumpsit in conscribendis Vitis SS. Euthymii et Sabæ: circa quod tempus obiit S. Cyriacus; supererat autem S. Joannes Silentiarius, ann. retatis suæ 104, Christi 557, cum ejus Vitam publicaret Cyrillus. Interea Leontio in præfectura monasterii S. Euthymii, successit Gerontius Medabensis, de quo sibi optime noto, ejusque patre et avo agit Cyrillus in Vita S. Sabæ. At quæ hic Gerontius narravit Joanni Moscho et Sophronio Sophistæ referuntur ab iis in Prælo spirituali cap. 21. Superfuerunt hi duo seculo sequenti, et S. Joannis Eleemosynarii Patriarchæ Alexandrini Consiliarii fuerunt, de quibus plura ad ejus Vitam.

Gerontio.

PROLOGUS CYRILLI,

Ex veteri Latino MS.

Venerabili atque magnifico viro Patri meo spirituali, Georgio videlicet Presbytero, necnon et a Hegumeno Cyrillus indignus Presbyter et monachus, in Domino salutem.

Quia mihi, venerande Pater, tua præceptione de magnorum virorum actibus, hoc est, Euthymii ac beatissimi Sabæ, aliquid disserere jussisti, ob monumentum videlicet futurorum, me minus idoneum ad hoc faciendum fore perpensens, tuum acclinis flagitare decrevi solatium, quo videlicet adjutus plenius exequar injunctum officium. Volo quippe implores ejus auxilium qui per Psalmographum dixit: Aperi os tuum, et ego adimplebo illud. Quamvis autem me imbecillum esse considerem, ac Dei dono valde indignum, tamen tuis jussionibus coactatus, ultra meas vires presumpsit progredi, inobedientiæ malum horrescens, ino Dominicam expavescens sententiam qua inobedienti ac pigro servo dicitur: Serve male et piger, oportuit te dare pecuniam meam ad mensam, etc. Itaque, Deo favente, aggrediar de prædicatorum Sanctorum conversatione historiam texere, loca videlicet temporaque ac personas ostendens, sicut ea diligenter didici a fidelibus et veridicis viris. Rogo vero omnes qui hæc lecturi sunt, sive lecta audierint, ut fidem lectis sive auditis adhibeant, Deum totis præcordiorum visceribus exorantes, ut ipsorum me participem faciat, quorum gesta multis profutura vili valde stylo percurro b.

Ps. 80. 11.

Luce 13. 23.

b

a Lauræ novæ. Præerat tum Lauræ S. Sabæ Canon, monasterio S. Euthymii Gerontius, Ἐργάριος dicebantur, quod Gentianus infra tertii Præfectos, ab Ἰσίδωρ, dūco, presum, primus sum.

b Aliud eorumque composuit, præfixitque Metaphrastes, quod operæ pretium videatur hic attulere, cum in surto extet ac Lipomno, vetuli ipsius Cyrilli, continenti serie coherens cum reliqua narratione: Cujuslibet quidem rei exercitatio ægre absque exemplo et difficiliter recte geri potest; multo magis autem virtutis operatio, quo est difficilior et laboriosior, et perpetuo labore et tolerantia indiget. Id circo quidem multis exemplis, multa autem eorum, que ab aliis in vita gesta sunt, historia opus est iis, qui hæc vitam asperam ingredi constituerint: quæ quidem et viam faciunt planiorem, nec sinunt eos defatigari, qui quam ea sit aspera et ardua respiciunt. In iis enim invenies, quibusnam modis, munitis, et præceptis, et quomodo denique ratione, res eis recte successerint: quibus etiam quamquam ipsi cursus consecuti sunt et consequuntur remunerationes: etiamsi ignavus et supinus, volet tamen aliquando excitari et ad patrem accendi stimulationem et aggredi ad imitationem. Quod quidem mihi videtur esse Vita magni Patris Euthymii, simul et jucundissima et laboriosissima, et aptissima ad lætificandos et demulcendos eos qui eam legerint, et ad rerum similitum studium excitandos: adeo ut si quis eum voluerit imitari, is et vivus et mortuus fuerit clarissimus. De ejus itaque rebus sciendum est mihi ab alto dicere, et eæ perarrare sunt auribus, quam fieri potest, maxime piis.

Prologus Metaphrastæ.

VITA

AUCTORE CYRILLO MONACHO,

INTERPRETE GENTIANO HERVETO,

cum veteri ms. Græco collata.

CAPUT I.

S. Euthymii ortus et educatio.

Cum impius paulo ante a Julianus misere cum imperio vitam quoque amisisset, et deinde paulo post imperium delatum fuisset ad Valentem; bella difficilia propter acerbum Arii communionem circumstabant omni ex parte Ecclesias: et cum cessasset paganismus Arianismus admodum inualescebat, et aperte laborabant Ecclesie. Erat autem Melitenæ, quæ est urbs Armeniæ ad Euphratem, quædam nomine Paulus, cui vita consors erat conjunx, nomine Dionysia, ambo clari et virtute et genere. Cum esset vero sterilis et careret liberis, id lucebat non moderatum esse infortunium, neque parva dignum sollicitudine; sed gravibus curis agitabatur, et doloribus lacerabatur; ejusque cor et viscera propter liberorum egestatem, igne quodammodo accendebantur, ut quæ fructus ventris desideraret: quæ quidem res est pluribus mulieribus vel maxime optenda, et quæ sit oculis jucundissima; et quæ potest eis afferre gloriam, et efficere, ut non sit humilis et abjectus earum obtutus, neque fiducia et libertate priventur in maritorum oculis. Cum sic ergo se haberet, et tali premeretur calamitate, ad propinquum divini et Polyencti Martyris templum veniens cum conjuge, (eum enim accepit voti quoque socium, quem necessario habuerat antea tristitia) in eo perseverarunt multis diebus in oratione. Petebant autem, ut sibi solverentur vincula sterilitatis; et rogabant, ut fructum ex se natum viderent. Noctu autem eis aliquando seorsum orantibus, divina quadam apparet visio, dicens: Estote, estote bono animo. Dat enim vobis Deus filium, qui a bono et tranquillo animo, nempe εὐθυμίας, nomen accipiet, et eo dignos mores est habiturus. In illius autem ortu animi quoque tranquillitatem dat Deus suis Ecclesiis.

a
b
Valente Ecclesiam persequente,

parentibus sterilibus promittitur cælitus filius Euthymius:

c

3 Atque illi quidem, cum tempus signassent visionis, propterea quod esset admirabile spectaculum, donum redierunt; et se, quod natum fuerit, Deo esse dedicaturos professi sunt. Paulo post autem uteri quoque tumor conceptum confirmabat, et Dionysie animus implebatur lætitia. Deinde cum eis natus esset puer d quarto consulatu Gratiani, eum quidem congruenter visioni nominant Euthymium. Visionem autem res quoque est consecuta, et componi cœpit bellum adversus Orthodoxos, et a difficili tempestate jam respirabant Ecclesie: et ver illucescebat pietatis; et ad tranquillitatem res tristes eis convertebantur. Nam cum tempore Constantii Ecclesias persecutio, et tempore Juliani Tyranni, ut jam diximus, et Valentis, qui fuit Imperator Orientis; non minus quam e quadraginta annos Ariani ingentes efflasset spiritus adversus pietatem; Euthymio jam nato, cui a tranquillitate merito nomen est impositum, compositæ et sedatæ fuerunt res omnes tristes Ecclesiarum. Valens enim, cum nondum advenisset f quintus mensis post ortum Euthymii, exercitum dicens adversus barbaros, qui secunde vexabant et populabantur Thraciam, cæsis ejus copiis, ipse quoque eas postea luit pœnis, quas ejus merebatur impietas. Ad quemdam enim vicum fugientem, qui erat circa Adrianopolim, incursiones facientes Barbari, eum turpiter capiunt, et una cum vico incendunt, y hic ignem, qui est ad tempus, accipientem, veluti præmium ignis, qui est illic futurus.

nasitur, d

redditi Ecclesiarum pœne,

e

f
Valente mortuo.

g

4 Tertio autem post anno, Paulus quidem Euthymii

thymii pater e vita excedit; sola vero cum filio mater viduaque relicta, filium adducens, accedit ad fratrem Eudoxium, quem quidem *h* Otreius, qui Melitenensi praeerat Ecclesiae, suum fecerat i confessorem; et cum ante ejus genua posuisset puerum, vehementer orabat, lacrymas emittens ex oculis, et eas esse credens validum medicamentum persuasionis: rogabat autem, ut et infantis et sui miseretur, et ad Otreium puerum adduceret, et ei pro patre offerret. Atque mater quidem vidit suam petitionem sibi successisse ex sententia: et puer fuit oblitus Otreio, et per eum Deo, sicut diu ante ab Anna Samuel.

h Cum autem eum vidisset Otreius, non solum adspexit, sed etiam animi profundum simul subit, quasdam etiam ejus puillo secretiores motiones, quoad ejus fieri potuit, acutissime coniectans. Cum vero de matris sterilitate audisset, et de divina apparitione, et quemadmodum opus precationis fuerat ejus conceptio; et quod ante quam nasceretur, parentes eum Deo dedicaverant, fuit futuri verus Propheta: Et re vera, inquit, requiescet Spiritus Dei super hunc puerum. Deinde cum eum baptizasset, et pilos, qui ex lege tendunt pueris, totandisset, in gradum Lectorum cooptat. Atque matrem quidem Dionysiam, ut quae divinis vacaret assidue, Diaconissam ordinat suae Ecclesiae. Cum autem puerum adoptasset, non solum ei fuit nutritor et pedagogus, sed etiam pater et mater, quod attinet ad affectionem: non eo nomine magis patero quam sibi gratificans, et talis pueri curam gerere cupiens. *k* Cum itaque Euthymius sic ab ineunte aetate Deo fuisset consecratus, et in Ecclesiasticum sacrum calalegum cooptatus; statim consequenter Theodosius ille Magnus potitur imperio, et sic uno et eodem tempore Deus admirabiliter et praeter opinionem, tam civilibus rebus quam Ecclesiae pacem conciliat; illis quidem praebens Theodosium, his vero largiens Euthymium; adeo ut in eis consequenter res quoque convenirent nominibus.

a Junii 26, anno christi 363.
b Cum octavo mensibus Joannus regnasset, ad hujus successore Valentiniano Valens frater ad Imperium assumptus est 29 Martii an 364.
c Ejus sub Decio praeratum Melitenae martyrium habuitis 13 Februarii. De ipsa Melitena urbe plura reperies 10 Junii, ad S. Dominiani Epi. cap. octavo.
d Anno 377. Cons. erat Gratianus Aug. IV et El. Merobaudes.
e Obiit Constantinus Magnus an. 337, ipso die Pentecostes, cui Constantinus in Orientis succedens, mox se haereticis Arianis furorem professus est.
f Forte docimus quintos legendum, scilicet Junia mense natum dicitur. Invenit Valens F. Idus Augusti, an. 378, cum eo anno ipse scribam Consul esset, Valentinianus secundum, ut verbum habuit in Fastis, Socrates lib. 4, cap. ult. Anianus lib. 31, alioque, aut anno praecedenti S. Euthymium natum fuisse manifestum est, et quidem Indictione V, cujus residui erant menses aliquot, ad Septembrem usque, quo et VI Indictio et annus apud Orientales inchoabatur. Hinc quae post Septembrem inchoantur facia, adsequentem annua Euthymii referuntur.
g Brevis reliqua Graece. Ἀρροπισμός ἕστης τοῦ ἱερέως πρὸς τὸν πτωχὸν ἰουδαίου ἰσῆος ἱεροῦ.
h Interfuit Otreius Synodo Constantinopolitanae III oecumenicae II, et Macedoniam heresim cum aliis Episcopis condemnant ann. 381.
i Graece ἁγίος. Perperam in Sario eccusum Confessorem. Confessorem perit Hereticus, verbe.
k Inter ann. 109. haec sic offeruntur. Tres autem annos natus. Deo lau consecratus, in principio scholae magis Theodosii Est hic assumptus a Gratiano in communione Imperii 15 Februarii 379. Indictione VII, idcirco is tertius annus Euthymii celebratur.

CAPIT. II

Studia. Sacerdotium. Vita Anachoretica.

Procedente autem tempore, cum jam excessisset ex infantia, litterarum magistris eum tradit Episcopus. Illi autem erant *a* Acaemus, et *b* Synodius, qui propter nobilitatem et prudentiam et moderationem clari erant in choro Lectorum, et in divinis scripturis recte exeritum, et neque extoriam neglexerant eruditionem: qui post multa propter Christum sus-

cepta certamina, Melitenensis Ecclesiae administrationi seorsum et suo tempore ambo praeficiuntur: quorum multarum rerum gestarum praecelsae narrationibus in hodiernum usque diem jucundissime recreatur civitas Melitenensis, ut quae et Ecclesiae praefecturae, et animarum curae vere conveniant. Puer itaque his traditus, cum uberem doctrinae mentem in animi sinus accepisset, brevi fructus plurimum et supra aetatem produxit. Nam in divinis quidem versabatur scripturis, studioseque audilicenter eis dabat operam. Quando autem alienus ex viris antiquis et divinis, eas inveniebat facere ad virtutem mentionem, eum venabatur Euthymius studiosissime et diligentissime, ipsumque ejus viri statim tenebat desiderium, et ad illius similem accendebatur amulationem. Talis est bona anima et honesti studiosa, si vel virtutis medicam acceperit occasionem; nempe id quod novacula ad cotem, torris ad ignem, equus in campo, ut vulgo dicitur: adeo, ut omni tempore Euthymio opus adesset, cuius magno studio tenebatur: nempe ut perlegeret libros divinarum scripturarum, et vini eorum, quae eis insunt, mandaret memoriae.

7 Porro autem fuit etiam temulator morum Aeneii praepetoris, et eos imitabatur pro viribus; ut non solum ejus doctrinae, sed etiam factorum se esse ostenderet discipulum; et quomodo sermone aures, ita etiam faciem titulare ac studiose oculis accommodaret: cibo quidem utens, non vario et composito et supervacaneo, sed minime curioso, et necessario et simplici: lantae autem et magnificas delicias animae apponebat in eloquiis spiritus. Et divinum quidem Ecclesiasticae regule officium, attenta mente et cum contritione, praefinitis peragebat temporibus; non risui et susurris, sicut multi animam adhiens, sed ut qui adstaret ante oculos communis Domini et Regis omnium, et coram eo loqueretur.

8 Eo autem tempore quod intercelebatur, domotium agens, non otioso alieni sermone et inanum rerum meditationi erat intentus; sed Dei legem diu nocturne meditabatur, et fructum suo tempore ardebat, sicut arbores, quae sunt plantatae juxta aquas, ut habetur in Psalmis. Erat itaque tempus irae et exardescentiae: ille autem mansuetudinem producebat et caritatem. Aderat rursus tempus gulae et deliciarum: illi autem fructus egregius erat continentia. Et inanis quidem gloriae cogitatione, animi moderatione; multarum autem rerum cupiditatem, voluntaria paupertate vincebat: et sic unaquaque virtute contraria fundebat et profligabat vitia.

9 Cum sic autem fuisset educatus et institutus, et processisset per omnium graduum consequentiam, ab eo qui tunc erat Episcopus Melitens, invitatus, cum tradente virtute, Sacerdos ordinatur, et ejus fidei committitur cura monasteriorum, et asceteriorum, quae erant in civitate. Sed quoniam quietis et silentii eum ab ineunte aetate magnam tenebat desiderium, veniebat assidue ad divini Martyris Polyucti eadem, atque ad *d* Trigintatrium sanctorum Martyrum, et longissimo tempore in us versabatur. Porro autem ab ipsa quoque civitate omnino secedebat: post magnam luminum festivitatem; et honoratos dies jejuniarum in monte propinquo transiebat qui tunc quidem erat solitudo, et mons Assumptionis vocatus fuerat ab aedolis; nunc autem est monasterium non indignum admiratione, quod est adititium proxime civitatem.

10 Cum haec ita se haberent, et ita diu ante esset quietis amator Euthymius, quod ejus intus compositum et tranquillum indicabat animum; ratus curam monasterium sibi ad virtutem afferre impedimentum, fugae ita ut erat se mandat, et clava ex urbe egressus aetatis suae anno vicesimonono, ad adoranda sacra et veneranda loca prompto et alacri animo vadit Hierosolymam.

AVCTORI CAROLO MONACHO.

et sacra Scriptura

Magister mores imitatur

quasi in praesentibus

stratus in excedit non videntur. Psal. 1. 3

Est Sacerdos

profuitate monasterii

e d in solitudine secunda

e

eum ab Hierosolymam

h i Otreio Episcopo offertur.

ita Lector, mater diaconissa.

k Theodosius Lector

a b M detulit.

AUCTORE
CYRILLO
MONACHO.

f

g

habitat juxta
Lauram Pharan :

h

vnum S. Theoctisto in cre-
mum quotan-
nis recedit.

i

solyam. Cum autem convenisset Patres qui erant in solitudine, et didisset institutum vitæ uniuersusque, exadit ejus impetus acrior, et quodammodo peninis in altum tollitur; et similis vitæ degenda vehementiori punctus stimulo, illinc pervenit ad f Pharam Lauram, quæ sex miliaribus distat g Hierosolymis. Et cum extra Lauram invenisset quamdam cellam, quæ erat valde appositâ ad quietem et silentium, illie de cetero versabatur, palmarum quidem ramos in ea texens, sibi et egentibus suos labores communes efficiens; ut non solum neminem gravaret, ad aliorum manus non respiciens; sed etiam Deum coleret, et cum ipse esset potius manus alius, ab omni autem cura rerum terrestrium animum liberasset, se ita comparat, ut omnino dependeat a spe futurorum bonorum.

11 Erat autem quidam ex ejus vicinis, nomine h Theoctistus, qui eandem vitam quam ille exercebat, et idem sibi vendicabat institutum. Amor veror erum similitum, et laborum societas, ita eos colligavit vinculo caritatis, et usque adeo sunt inter se contemperari dilectione spiritus, ut uterque eorum esset positus in anima alterius, et quæ alter eorum sentiret, ea etiam cordi essent alteri. Cum ergo esset tam fraternum inter eos consensus, in i Cutilla solitudinem quotannis abibat, octavo die post festum luminum; separati quidem ab omni humana consuetudine, cum Deo autem solo versantes per precationem, et totum tempus, quod intercedebat, transigentes in solitudine, donec advenisset dies festus Palmarum. Tunc enim uterque revertebatur in cellam, magnas virtutis afferentes divitias, quas erant oblaturi Christo resurgenti, auro longe pretiosiores, quod ei nato Magi obtulerunt. Morum autem benignitate et simplicitate et insigni humilitate magnus exercebat Euthymius : et ideo indies ei crescebat ad Deum fiducia, et abundantior gratiam evocabat Spiritus.

a Acacius Episcopus Melitense, interfuit Synodo Ephesine Ecumenice III, contra Nestorium an. Chr. 431, de cujus zelo infra num. 34. Alius ejusdem Ecclesie Episcopus Acacius, sed annis centum prior, colitur a Græcis 31 Martii.

b Synodus successerit Acacio in Episcopatu Melitenensi. Illi Constantinus, qui subscripsit Synodo Chaledonensi Ecumenice IV, an. Chr. 451. Synodii mentio fit infra nu. 41 et 54.

c Græce est αεζωιον, quod locum sacrum significat. Hervetus monasterium vertit.

d De his agemus 7 Novemb. Dux eorum S. Ileron fuit. Templum iis ibidem exarisse Chrysostinus dicitur, in eorum Actis. Diversum id a S. Polyucti. Hervetus unum fecerat, ita hic scribens : et longissimo tempore in eo versabatur. Græce est : καὶ τὸν πλεονεξία ἐν αὐτοῖς διατελεῖ χρόνον.

e Infra num. 11 et 103. Octavo die post festum Luminum abit in solitudinem, et num. 68 et 103, post diem octavam sanctorum Theophrasti. Haec Euthymii vitam secedendi quotannis in loca deserta consuetudinem sunt vitati SS. Sabas, Gerasimus, Quiriacus, Zosimas, de quo 4 Aprilis, utique ejus collega.

f Meminit hujus Lauræ iterum Cyrillus num. 12, 41, 119 et 134. Joannes Moschus in Prato spiritali cap. 40, 41, 42 et 139, nonnullorum hujus Lauræ monachorum virtutes describit. In ea ipse decem annis vixit. g Versus orientem, via Hierichuntina.

h De S. Theoctisto agemus 3 Septembris. Obitus ejus describitur infra cap. 17.

i Græce Κοινὴ. Lipomanus, et Surius Catillæ, infra lamen nu. 94, etiam Cutillam vocant. Joannes Moschus cap. 53. Κοινὴ, ubi vertitur Tathelam, quæ circa mare mortuum senex e monasterio S. Sabæ descendisse dicitur. In Vita S. Theodosii Canobiarchæ 11 Januarii num. 20. Κοινὴ Cutilla vertitur; unde ad ripas lecus Aspholidis, seu maris mortui, pervasit. Infra num. 94, solitudinis Ruban conjungitur, de qua cap. 5.

CAPUT III.

Recessus in speluncam. Cœnobium S. Theoctisti extractum.

Cum autem quinque annos transegisset in Pharan, illinc n recedit cum Theoctisto, consueto eis tempore secessus : et accedentes pro solitudinem, ad præcipitem quemdam et profundum torrentem, offendunt magnam quamdam speluncam ad Boreale torrentis præcipitum, veluti tracti a quadam manu deducente. Ea ergo de causa letati animis, et rati non hoc eis ostendi sine Dei numine, illie suam faciunt habita-

a

tum eo habitati in spelunca :

tionem : quod quidem cum esset prius ferarum refugium, sacrum templum postea factum est et b Sanctorum habitaculum. Atque diu quidem latuerunt in spelunca : nec ullus ad eos accedebat, nec aliquid eis imperiebat, quod esset ad usum necessarium; sed solis, quæ prope natæ erant, herbis, ut licebat, alebantur. Cum autem celari illorum virtutem Deus non amplius sustinisset, (quomodo enim, cum nec horti clausi, nec fontis signati ad multos redeat utilitas)? sed vellet potius eos aliis quoque esse causam salutis, et copiosum aliquid bonum et in commune utile, hoc in eos utitur consilio et providentia.

h

herbis victat :

c

deprehen-
ditur a pasto-
ribus :

a Lazariis vic-
tati necessa-
ria accipit :

alios sacris
admittit :

d

e

iis Theoctis-
tum præfi-
cit :

ædificat in-
nobium :

animos soo-
rum curat :

13 Quidam ex c Lazarii pastoribus adducunt aliquando oves ad torrentem, et cum obtutum in speluncam immisissent, vident eos imminentes capiti. Repentino autem et non solito territi spectaculo, ii quidem se protinus in pedes conjicientes, fugiebant; illi vero eis timorem dementes appositissime, voce quam potuerunt benignissima et lenissima, Ne timeatis, o fratres, dicebant, ne timeatis. Nam nos quoque ipsi sumus homines, etiamsi propter peccata nostra præsentem locum habitare constituimus. Tunc autem pastores ausi ad eos ascendere : et ingressi speluncam, quam ipsi habitabant, cum nihil invenissent eorum, quæ sunt utilia corpori, reversi sunt valde admirantes, et snis singula aperuerunt. Deinde vero non cessarunt de cetero incolæ Lazarii eis ministrare, quæ sunt necessaria, Deo sic sapienter et benigne dispensante, ut ipsi quoque ea haberent, quibus opus habebant ad usum corporis, et iis qui ea imperiebat, darent id quod est longe melius, nempe salutem animæ.

14 Cum autem de iis quoque quæsiissent Pharan habitatores, et didicissent ubinam habitarent, assidue ad eos ventitabant. Et primum quidem duo ex Fratribus ad eos accedentes, Marinus et Lucas, non sunt amplius reversi : sed a verbis eorum et virtute capti, tamquam ab aliquibus, sed minime fallacibus, sirenibus, se ipsis tradunt tamquam patribus, et animarum curatoribus. Quos cum supinis manibus magnus excepisset Euthymius, exercitationis monasticæ institutum eos tam pulchre docet, ut iidem quoque tempore, quod est consecutum, in locis que sunt circa vicum d Metopa, clari extiterint, et monasteria construxerint; et magnum illum e Theodosium, qui fuit princeps et auctor cœnobiorum quæ sunt in solitudine, ad monasticam perduxerint perfectionem. Cum talis fama Euthymii brevi tempore in omnem partem pervaderet, multi ad ipsum, tamquam ab aliquo commoti anguenti odore, quotidie confluebant : et rogabat unusquisque eorum, ut cum ipso habitare sibi liceret, et sub eo duce vivere, et animam componere, utque doceretur ea quæ sunt spiritalia. Sed ille volens habere purum et immixtum bonum quietis ac silentii, omnem eorum, qui adveniebant, curam Beato commisit Theoctisto. Ille autem, qui ei numquam recusabat, parere, protinus quidem mandatum accipit; omnia vero administrabat ex sententia Euthymii.

15 Deinde autem in loco quoque ad habitandum construendo occupabantur, et in aniuo habebant in spelunca constituere Lauram, ad figuram Pharan : sed quæ loco inerat asperitas, et quod is esset propemodum inivus, non sinebat in eo aliquam constituere Lauram : sed in ipso aditu præcipitii cœnobium ædificat Fratribus, et sibi speluncam transmittant in ecclesiam : in qua in quiete et silentio magnus assidens Euthymius, erat curator animarum, et earum quas a vitis accipiunt, plagarum et vulnerum, a quibus sæpe male afficiuntur, medicus peritissimus. Quotidie enim ad eum accedentibus Fratribus, et ei cogitationes aperire non verentibus, dabat unicuique conveniens malo medicamentum : quæ quidem experientia et prudentia et egregia discernendi scientia apud

apud

apud se collegerat, adeo ut in eo propemodum imple-
retur illud divini Hieremie : Probatores te dedi
populi mei : et dum tu probas, cognosces viam eorum.

16 Certe scpe etiam admonebat paterne, et com-
muniter cum eis disserebat, dicens oportere quidem
eos, qui mundo renuntiant et iis que ad mundum
pertinent, ubique curam gerere obedientie et humi-
litate, et propriam non sequi voluntatem, et in votis
semper habere mortem, et supplicium quidem per-
horrescere, regnum autem celorum desiderare, et se
omni tempore dedere laboribus, manuumque arti-
ficio et operationi, et maxime quidem, si est juve-
nis, et cujus appetitio et impetus moventur ab re-
tate. Tunc enim oportet præter aliam ejus custodiam,
corpus quoque exercere multa afflictione, ut pareat
rationi, et fervor flaccescat juventutis : et ut Pauli
imitatores, et divinarum ejus legum simul adimple-
tores, non otii crimen solummodo vitantes; siquidem
ne alimento quidem eum dignum judicat, qui est
adeo bebes et negligens : Ociosus enim, inquit, ne
comedat quidem; sed easdem quosque quas ille, ma-
nus habentes. Manus enim, inquit, hic mihi suppe-
ditarunt, et iis qui erant mecum. Est enim absurdum,
homines quidem, qui in mundo versantur, uxorem
et filios et totam familiam alere labore suarum ma-
nuum, et annum ab eis solvi tributum : quin etiam
suorum quoque laborum eos Deo dare primitias, et
benefacere pro viribus; nos autem ne alios quidem
impertiri fructu nostrarum manuum.

17 Porro autem hæc quoque ex illius præceptis
digna sunt, que mandentur memorie. Suadebat enim
honestum amplecti silentium in templo Domini, et
in synaxi Fratrum nihil omnino loqui, cum sacra
peraguntur mysteria : sed nec in cœnaculo ad cenam
collectis Fratribus lingua laxare, sed in utrisque
manere in eodem silentio. Et autem displicebat, quod
nonnulli ex Fratribus, et maxime juvenes, reliquis
majus et publicum ostenderent jejunium, et commu-
nem solverent Fratrum regulam, suam sequendo
voluntatem et legem. Neque enim ille bonum tuba
cani, neque apertum esse ac publicum, sed quam
maxime fieri poterat, latere volebat. Et ideo dicebat
eam esse optimam abstinentiam, que prævenit sati-
etatem, et indigentibus adhuc nobis reprimat ali-
mentum : quod quidem est propemodum minus ali-
menti sumere, quam sit opus; clam autem resistere
carnis affectionibus, esse vero armis monachorum
omni ex parte secure communitum : ea autem sunt,
humanitas, moderatio, meditatio, discretio, et que
est ex Deo obedientia, et re vera virtus que Deum
imitatur. Atque tali quidem a suavissima illa lingua
Fratres quotidie fruebantur doctrina.

^a an. chr. 411 ^b Græc. Ἀσπετῶν κατωικητοῦ.
^c Memoriam hujus Lazari Palladius in Historia Lausiana cap. 103
Lazariola incolæ ejus dicuntur infra num. 132
^d Orietus conjicit circa Arabiam forte atque esse, quo frustra
confugit cum in creta Civitatis sanctæ manserint, et Jordanem
non transierint. ^e Elymus de eo 11 Januar.

CAPUT IV.

Conversio Aspeteli Ducis filii Terebonis,
ejusque familiae.

Nobis autem jam deinceps incipit pergere oratio
ad res veteris Terebonis : que omnes quidem, qui
sunt seniores, concordia voce mihi narrarunt; accu-
ratius autem ille a Terebon, qui fuit nepos hujus
veteris b Terebonis, et præfuit tribui apud Sarace-
nos, et in eis maximum nomen reliquit ad clarita-
tem. Oportet autem ab alto ordiri principium narra-
tionis, ut sic facilius possit a nobis perspicere oratio.
Erat apud Persas quidam Græcus, nomine c Aspete-
tus, qui fuerat Dux tribus Saracenorum. Cum
autem d circa finem Regis Isdegerdis mota esset a
e Magis persecutio adversus Christianos; illi ducentes
hoc sibi esse magno studio contendendum, ut omnes

venirentur Christianos, omnes, quotquot erant tri-
bui apud se Præfectos, quin etiam ipsum quoque
Aspetetum, ut omnes vias diligenter custodirent,
constituit : ut nullus Christianus posset elanculum
confugere ad Imperium Romanorum. Is itaque Aspe-
tetus, videns tantam in Christianos incursionem et
insaniam, et motus misericordia eorum calamitatis,
non solum non prohibuit quo minus fugerent, sed
eis quoque manum præbuit adjuvicem. Qua de
causa accusatus apud Regem Isdegerdem, et illius
veritus crudelitate, acceptis protinus suis facultati-
bus, cognitioneque, et puero Terebone transfugit
ad Romanos. Quos cum accepisset f Anatolius, (is
enim tunc erat unus ex Præfectis Orientis) eum col-
locat in Arabia, et que illic Romanis suberat, Sara-
cenorum Præfecturam tradit in manus Aspeteto; sic
aperte ostendens sinceram et omnis doli expertem
fuisse ejus acceptionem.

19 Cum is ergo sic ad Romanos accessisset, ejus
quidem filius Terebon, cum esset adhuc impubes,
atque adeo vere puer, percussus erat flagello demon-
is, ut qui dexteram partem corporis ex dimidio
haberet siccam mortueque similem, et que minime
operari poterat. Hoc autem ei ita se habebat a capite
usque ad pedes, adeo ut cum pater magnam partem
facultatum consumpsisset in medicos, Terebon ex
arte illorum nullam acceperit adjumentum. Post-
quam vero migravit in Arabiam, videt puer in
sommis aliquid; et ad visionem expergefactus, eam
patri narrat. Ille autem cum statim puerum acce-
pisset, et multos ex iis, qui ejus imperio parebant,
barbaris, venit ad speluncam hujus Enthymii et
Theoctisti. Nam ut ea veniret præcipiebat que ei
apparuerat visio. Atque Fratres quidem, cum tantam
vidissent multitudinem, invasit animi angor et me-
tus; neque sciebant, quidnam se fieret. Sed B. Theo-
ctistus cum illum timorem eiecisset ex animo, au-
denti animo accedit ad barbaros, et rogat, ejusnam
rei opus eos hoc addixisset. Illi autem, Venimus,
dixerunt, ad videndum Enthymium. Beatus vero
g Theoctistus, At ille, inquit, nunc quiescit et silet,
et neque usque ad Sabbatum venit in alienjus con-
spectum, neque ad colloquium cum aliquo. Tunc
Aspetetus Theoctisti manus accipiens, ostendit ei
filium, qui erat semiaridus, et cujus pars dextera
erat veluti mortua. Deinde etiam filio annuit super-
cilii. Ille autem incipiens, rem omnem narrat ordine.

20 Cum ego, inquit, in Perside hanc plagam ac-
cepissem, multis et medicinæ et magicæ artibus con-
tritus, nihil amplius ex iis fructus percepi, nisi quod
eas solum damnavi, et in illis nequaquam possim
magnum habere fiduciam. Deinde postquam in hanc
Arabum venimus regionem, hic quoque rursus cum
priori luctabar calamitate, et malis vexabar simili-
bus. Noctu autem apud me aliquando cogitans, et
considerans an usquam ab hoc morbo aliquam inve-
nirem liberationem; quoniam ab iis, qui erant apud
nos, nullam videbam mali curationem, ipse sic me-
cum colloquebar : O Terebon, ubi nunc sunt, que
apud Græcos et Persas feruntur medicinæ artes et
magicæ, et que sunt in his augæ, et que earum
vulgo jactatur utilitas? Ubi sunt autem prestigia
astrologorum et fabulæ nostrarum superstitionum,
et inutiles invocationes? Sunt omnia re vera fraudes
et risus manifestus : que nihil, inquam, possunt
efficere absque universorum opifice et Domino. Cum
hæc ergo apud me dixissem, et disseruissem, Deum
rogavi vehementissime et ab eo petii a morbo libe-
rationem, et me ei vicissim esse relaturum vita-
minationem, et me Christianum futurum sanum polli-
citus.

21 Interea autem dum hæc fierent, et Deo hoc
modo essem supplex, jaullatim in somnum deductus,
mihi videbar videre quemdam monachum, cui barba
apparuit i n-
thymius,

AUCTORE
CYRILLO
MONACHO.Isdegerdes
persequitur
Christianos
Aspetetus iis
favet,fugit ad Ro-
manos :f
præfatur tri-
bus Saraceno-
rumTerebonem fi-
lium semiaridi-
tum ad En-
thymium ad-
ducit,

g

cui ante su-
perstitionum
et prestigia-
rum magicarum
vandalam dan-
dam,Jerem 6 27
eos monitis
instruitdocet autem
evadendum,
2 Thess 3
10
Act 20 34secundum
silentium in
templo et tri-
sinuoQue optima
abstinential
e

AUCTORE
CYRILLO
MONACHO.

propendebat hispida, quique jam senescebat, et canis erat conspersus, me rogantem, quisnam esset morbus, et sciscitantem quidnam mali nobis incubisset. Cum ego autem ei morbum ostendissem, ille, Implebisne, inquit, quæcumque Deo es pollicitus? Deinde cum ego rursus promissem, me prompto et alacri animo omnia impleturum; Ego sum, inquit, Euthymius, qui ad Orientalem solitudinem habito in torrente, qui est prope viam, quæ tendit versus Hiericho, decem millibus distans Hierosolymis. Si vis ergo invenire mali solutionem, veni ad me, et te Deus per nos sanabit. Hæc cum in somnis vidissem, et essem excitatus, patri statim narravi, et ecce omnibus postpositis, ut jussit visio, huc nunc venimus: teque valde et enixe rogamus, et nobis ostendas eum, qui per visionem nobis fuit indicatus, vere divinum et admirabilem medicum.

22 Hæc cum Beatus audisset Theoctistus, et visionem ut apertum Dei gratiæ indicium esset admiratus, Euthymio interrumpit quietem ac silentium, et ei omnia recenset ordine, pueri morbum, medici carentiam, promissa communi Domino ab eo facta, sonum illum, visionem ostensam; et ut semel dicam, narrat singula. Ipse autem cum sibi quoque persuasisset eam rem divino quodam geri consilio, statim descendit ad Barbaros: cumque vehementer orasset pro puero, et ei figuram Crucis imposuisset, non aliquo opus habuit tempore, neque ut in oratione diutius perseveraret; sed eum valentem et omnino sanum statim efficit.

23 Stupent barbari in quod factum fuerat, et citius quam ejus qui laborabat, corpus, eorum quoque curantur animæ; vel potius animæ sanitatem communiter accipiunt, et fiunt statim fideles. Quocirca proni humi cadentes, rogant illam sanctam animam, ut Christi obsignentur signaculo, et partem Christianorum consequantur et nomen.

24 Non erat omnino viri pii et Deum amantis, cunctari in rebus hujusmodi. Neque ergo fuit Euthymio in his rebus ulla cunctatio. Sed cum vidisset eos corde potius quam ore sacrum baptismum postulantem jubet parvam piscinam fieri in quodam angulo spelunçæ: quæ quidem consistit usque in hodiernum diem. Cumque dixisset preces, quæ dei consueverunt, et quæ lex in his postulat, fecisset omnia, primum quidem baptizat Aspebetum, eum Petrum nominans, deinceps autem Marin, fratrem uxoris Aspebeti ambos claros genere, et insignes divitiis, vel divitias potius ornantes prudentia et virtute, vel potius ipsis divitiis utentes pro causa et instrumento exercendæ virtutis; deinde autem Terebonem, et post ipsum reliquos. Quos cum quadraginta dies apud se detinisset, et monuisset, pietatemque ac religionem accurate docuisset, et omnibus modis ea firma ac stabilia reddidisset, quæ pertinent ad salutem, eos dimittit in pace: sed non amplius Agarenos, nec Ismaelitas; sed a Sara oriundos, et certos heredes promissionis per divinum baptismum.

25 Maris autem, qui fuit Terebonis avunculus, non amplius voluit retro adspicere, neque amplius omnino sustinuit discedere a monasterio. Sed cum ei omnes consecrasset facultates, et parvi fecisset quæcumque sunt in mundo, nec generoso et excelso animo dignum esse duxisset desiderium, quod in ea confertur, soli Deo adhæret, et per totam vitam sub eo vivere statuit, magno duce et præceptore utens.

a Hujus nativitas indicatur infra num. 62, fuit Hegumenus inferioris monasterii S. Theocisti. b Præter ea, quæ de eo hoc capite referuntur, iterum de eo agitur num. 62, 78 et 97.

c Hic mox in baptisate Petrus appellatus, et deinde plenissime Christianæ fidei dogmatibus eruditus Episcopus Saracenorum factus est num. 39, et Synodo Ephesinæ interfuit, num. 35.

d Marcellinus in Chronico. Theodosio IX et Constantio III Coss. In Perside in Christianos persecutio desevit. Is erat an. Ch. 420. Theodoretus lib. 5. cap. 33, ait: Per idem tempus (quo Theodotus Patriarcha Alexandro Antiochiæ successit, quod VIII Ja-

nuarii in Vita S. Attici diximus factum an Ch. 420, et hinc confirmatur) per idem ergo tempus Isdigerdes Rex Persarum persecutionem contra Ecclesias concitavit; aut potius eo senio morbisque languente Magi illam concitarunt. Ea ab Isdigerdis filio Varadaue atrociter propagata; quem ideo persecutionis auctorem scribit Socrates lib. 7, cap. 18, et Nicephorus lib. 14, cap. 19.

e Magi hi clementia, et maxime Ignem, inter Deos censebant. Hanc autem persecutionem excitarunt acli in furorem propterea quod S. Audas *πυροτορ*, sive templum Ignis, diruisset, ut 16 Maii dicimus, et narravit Theodoretus et Nicephorus.

f Hic Anatholus Dux Orientis Procopio lib. 1, belli Persici, at Prætor Oricatis Theophani lib. 14, cap. 8. Legatus a Theodosio missus est ad Varadanum Regem Persarum, cum bellum Romano Imperio intulisset. g Hic S. Theocisto defuncto hujus canobii Hegumenus fuit, ut infra num. 102.

CAPUT V.

Fuga in solitudinem Ruban, tum in Ziphon. Aliud monasterium constructum.

Cum autem miraculum esset dispersum per multas partes solitudinis, multi, qui morbis laborabant et ægritudinibus, ad divinum Euthymium ubequaque confluebant: et sic sine mercede, promptamque ac facilem colligentes curationem, læti revertebantur. Quamobrem sic brevi per totam clarus evasit solitudinem, ut nec ejus quidem nomen tota caperet Palæstina; sed transiret etiam ad eas, quæ erant circumcirca, Præfecturas, et in eis valde celebraretur. Quod alii quidem fortasse fuisset voluptati, Euthymio autem valde veniebat in mentem succensere et ægre ferre: non solum quod humanam aversaretur gloriam, sed etiam quod prioris meminisset quietis et silentii, et quemadmodum in eo esset indivulsus et ab omni tumultu alienus. Et ideo statuit ad Ruban secedere clanculum.

27 Sed divinus Theocistus cum ejus rei, quam cogitabat, sensum nescio quo modo accepisset, et hoc Fratribus significasset; et omnes congregat, et preces adhibet communes et vehementes, ut miseretur eorum orbitatis; et non sic despiciat gregem, quem ipse constituit, qui post ejus recessum erat misere dilacerandus a communi hoste omnium. Hæc dixit, et persuasit, ne in præsentia discederet, nec eos reliqueret.

28 Sed cum postea eum vehementius invasisset amor quietis et silentii, nec sciret quid ageret, quodam secum assumpto, cui nomen quidem erat a Domitianus, qui erat quidem genere Melitenus, virtutis autem amator non negligens, una cum eo egreditur, eum id nemo sensisset, et in solitudinem b Ruban, quæ vergit ad Austrum, venit, juxta mare mortuum: et deinde in altum quemdam montem et remotum ab aliis montibus ascendit, qui appellatur c Marda, transmigrans in montes sicut passer; ut ait divinus David, et arcus fugiens peccatorum. Quo quidem in monte cum invenisset puteum, et humi jacta ædificia, templumque excitasset, et erexisset altare, quæ quidem adhuc stant in d hodiernum diem, in eo quidem versatur aliquo tempore, ea quæ sunt corpori necessaria, ex iis, quæ sunt illic, e herbis comparans, et tamquam mensa splendida eis utens.

29 Deinde cum eum quædam subisset cogitatio ingrediendi in f solitudinem Ziphon, quæ est prope vicum Aristoboliadem (ad videndum, inquam, illas g speluncas, quæ olim David acceperunt, cum eum persequeretur Saul) ei parat. Cumque venisset, et locus ei placuisset, illic construxit monasterium. Causam autem prætermittere, quæ fuit construendi ejus monasterii, damnum fuerit piis.

30 Cujusdam in vico Aristoboliade graviter laborabat filius, et a malo vexabatur spiritu. Cum sic autem laboraret, et ab immani vexaretur demone, Euthymii nomen clara voce clamabat: clamabat vero per se, non sua sponte, sed is qui tyrannidem in eum exercebat, aperte cogebatur. Videntes ergo parentes, et qui ad eam genere attingebant, eum sic semper in lingua habere nomen Euthymii, et maxime quando

Euthymius
egros plurcs
sanat:

alio fugam
adornat:

eum dissua-
dente Theo-
cista differt.

Abit in solitu-
dinem Ruban:

a

b

c

Psal. 10. f

d
in monte tem-
plum excitat:

e

1. Reg. 24. f.

f

g
secedit in so-
litudinem Zi-
phon:

caergume-
num, ejus no-
men inclu-
mantem,

pollicitus me-
dicinam:

quam confert
oratione et si-
gno Crucis,

et comites con-
vertit ad fi-
dem,

baptizat:

in iis Marin
ejus avuncu-
lum qui mox
monachus.

ACTORE
CYRILLO
MONACHO.

quando ille execrandus cum invaderet vehementius, quisnam esset hic Euthymius, obentes interrogabant, et quemadmodum de eo aliquid scirent, maxime erant solliciti. Cum in illo autem inquirendo non multum laborasset, (illius enim fama et nomine jam plenus erat orbis terrarum) audiunt esse inter h Parabarichos et Aristobuliam. Accipientes itaque puerum, ad eum statim iverunt. Ubi autem procul adhuc procedentibus ille adolescenti evadit manifestus, cum veluti præsensset is, qui in eo habitabat spiritus boni Spiritus operationem qui inhabitabat in Euthymio, fugam spectavit : non secus atque timidi et pusilli animi hostes, qui nec adhuc quidem ad eos accedentes armatos expectant milites, sed excedunt antequam manus conserant. Adolescentem itaque cum repente torsisset et discersisset, evanuit. Oportebat enim malum male facere, et furiosum et conturbatum suum discessum ostendere. Postquam autem ille recessisset, cernebatur homo modestus et sanæ mentis; alterius, non illius, esse significans eam, quæ præcesserat, tempestatem et graves fluctus.

h

enimus libr-
ral

Couduitur ex
monasterium.

1

Cum feris de-
git illisus

quosdam Ma-
nuchos con-
vertit.

31 Cum brevi autem miraculum totam pervasisset solitudinem, ex ipsa Aristobuliam, et iis qui circumcirca erant vices, ad eum frequentes concurrunt, et ei i monasterium construunt : in quo etiam multi pii ac religiosi statuerunt permanere, Deo desuper eis suppeditante ea, quæ erant ad corporis usum necessaria.

32 Non solum autem eae ferae, quæ percipiuntur intelligentia, spiritus, inquam, maligni, ita erant ei subjecti, sed etiam cum his sensilibus, tam quæ sunt carnivora, quam quæ venenata, in solitudinibus conversans, et cum eis habens consuetudinem, nullas unquam ab illis sensit insidias, neque damnum ullum accepit. Neque vero his non esse credendum existimet aliquis, qui sciverit quam sit res in expugnabilis virtus boni spiritus, et quæ potest omnia facile facere miracula. Ei quod dico, fert testimonium mare, quod virga scinditur, et sol qui solo jussu sistitur et ne ulterius progrediatur arretet, ignis qui in rorem convertitur, et quæcumque alia præter opinionem facta sunt miracula.

33 Fit autem aliud quoque in ea Ziphon solitudine, dignum et mente ejus qui fecit, Euthymii, et perfecta pietate. Nam cum invenisset quosdam, qui Manetis laborabant insania, et sui morbi semper aliquam faciebant accessionem, quod nullus accederet, qui esset ad morbum curandum idoneus; cum se dedisset visitationi eorum, qui tam male laborabant, et se eis aptissimum præbisset medicum, tanto eos agressus est artificio, et ut a morbo discederent (idem est autem dicere, heresi) verissime effecit, ut illius quoque patrem Manetem aperte abdicarent, et claro subjicerent anathemati, et fierent ipsi pars Apostolicæ et orthodoxæ fidei.

a Hæc deinceps indivulvus ejus socius fuit, plusquam quinquaginta per annos, et septimo post ejus obitum die e vita et ipse excessit, ut ex sequentibus, et maxime cap. 18 et 19 constabit.

b In hanc solitudinem Buban scriptus est S. Euthymius infra num. 77, 83, 93, ubi Cuthie solitudinem conjungitur. In hanc etiam solitudinem Buban recesserunt SS. Joannes Silentiorius, Sabas, Gerasimus, et Quiriacus, ut Acta eorum indicant. Meminit hujus solitudinis Joannes Moschus in Prælo spirituum cap. 167. Ex Buban ad fluvium Jordanem proxime transit S. Sabas. Quapropter prorsus solitudinem Buban suspicatur insertum, in quo Christus junxit 40 diebus et noctibus, quod a recentioribus desertum Quarantane dicitur. Consulti possunt Adrachomius in tribu Benjamin cap. 97, et Quaresmius lib. 6, peregrin. 6, cap. 12, qui tradit ex variis, monachos ad exemplum Christi otia solius hie patientiam agere.

c Mons est eleva mare mortuum, qui Mordos vocatur, excelsus valde, inquit Moschus cap. 138. Mons Quarantane videtur dici, in quem Christus a diabolo tentante delatus fuit. De eo Quaresmius supra.

d Moschus Cyrillo corvus testatur suo tempore ab anachoretis fuisse inhabitatum. F. Bonifacius oculatus testis refert apud Quaresmum, numerum ibi sanctorum anachoretarum corpora reperiri, adeo integra, ut nec capillum in capite deat.

e Idem Moschus tertium anachoretarum fuisse scribit ad radicem montis, circa maris labium.

f Ea solitudo Engaddi dicitur 1 Regum 24, in cujus spelunca David prececlit orni chlamydis Saulis Regis. Est in tribu Juda, distatque a Bethlelem sex, a mari mortuo septem circiter miliaria, ut observat Quaresmius lib. 6, peregrin. 3, cap. 10. Et Adrachomius supra refert Quarantane desertum extendi usque ad desertum Thecur et Engaddi.

g Duns adhuc extare testatur Quaresmius, latas palmas 24, longas circiter 50 in altera sese peculiare carum ait observasse, in quo putat latuisse Davidem.

h Græce Μεταξυ Βαρβάν τς και Αριστοβουλιάδας

i Quaresmius testatur, prope speluncas edificii fundamenta adhuc extare et cisternam.

CAPUT VI.

Secessus in novam speluncam. Laura constructa.

Postquam autem hic quoque rursus multos vidit confluentes, (ipsa enim solitudo erat circumcirca septa vicis, et qui erat apud ipsum thesaurus, vocabat amatores harum spiritualium et celestium divitiarum) rursus accipiens suum discipulum Domitianum, revertitur ad Fratres et B. Theoctistum : quod quidem non minus eorum desiderabatur oculis, quam aqua æstate iis qui magna siti laborant. Cum autem fuisset in quodam loco, qui est ad tertium lapidem remotus a cœnobio, et inveniisset eum recte se habere, sive loci spectetur natura et positura, sive temperies, ut qui jucundissimo et serenissimo aere perspiretur, et sit omni ex parte quietus et tranquillus: cum discipulo illic parvam ingressus est speluncam, et in ea est versatus.

rediturus ad prius cœnobium.

manet in vicina spelunca.

35 Cum divinus autem Theoctistus illius didicisset adventum, non se amplius continere potuit; sed ad eum proficiscitur, a vehementi motus desiderio. Cum vero lubenter et vidisset et visus esset, et spiritualiter eum esset complexus, volebat ab eo disjungi, amoris inevitabilibus alligatus vinculis, et a non fallacibus Euthymii sirenibus adstrictus. Rogabat ergo, ut ad cœnobium et Fratres descenderet, et communem cum eis vitam ageret, et communiter se exerceret. Ille autem cum quietis et silentii magno amore teneretur, in hoc quidem non annuit Theoctisto; sed pollicetur est se singulis Dominicis ad eum accessurum, et se quoque synaxi adfuturum.

Domineus diebus venit ad synaxim.

36 Cum autem ejus adventus nescio quo modo fuisset significatus Aspeheto, qui fuit postea cognominatus Petrus, liebat statim videre congregatam Agarenorum multitudinem. Nam cum ille multos eorum ex omni genere et omni ætate congregasset, ut qui ipse primus bonum gustasset, et studeret ut illi quoque essent participes dulcedinis, accedit ad Euthymium. Ille autem, quod eos adduxisset valde lætatus, cum et hilaribus eos vidisset oculis, et eis de more bene esset precatus, adducit ad Fratres et monasterium. Deinde cum eos illic baptizasset et instituisset, et ex illo tempore septem dies cum eis esset versatus, cum multis habitare non sibi amplius ducebat tolerabile : sed quietis et silentii, sicut diximus, magno captus desiderio, ad consuetam rursus redit solitudinem.

Baptizati multos Saracenos conversos a Duce Petro.

37 Cum ergo Petrus eum vidisset et domo carentem, et inopem sedentem in solitudine, pro maximis beneficiis, baptismo, inquam, et salute, mediocrem utique referens gratiam, edificatoribus magna mercede accersitis, magnam cisternam duo habentem ostia fodit in horto, quæ in hodiernum usque diem fossa remanet : et panis faciendi officinam apud cisternam edificat, et tres cellas videntur Euthymio. Inter eas autem exiit etiam oratorium, adeo ut nullius eorum, quæ ad usum pertinebant, egeret Euthymius.

cujus sumptu cisterna, cellæ, templum, ei sunt

38 Agarenorum vero multitudo, quæ, ut prius dixi, fuit ab ipso baptizata, suavissimum fluentium semper libere desiderans, quod quidem aperto erat lingua Euthymii, non amplius ne minimum quidem ab eo discedere sustinebat : sed vehementer contende-
debat

Agareus conversus appudum p. f. x. it.

AUGUSTO
CYRILLO
MONACHO.

debat ut apud ipsum maneret, et delicias et aquam vitæ, nempe ejus perciperet orationes. Ille autem sibi conservans indivulsum bonum quietis et silentii, eos quidem non sinit hic versari; sed cum eos alio duxisset, et eis templum et tabernacula circumscripsisset, (est autem locus inter duo monasteria) jubet ut ea extruant, prout se habet descriptionis figura et magnitudo, et in eis habitent. Quo quidem in loco cum sibi et domos ædificassent, et in eis deinceps perseverassent, assidue magnus ventitabat Euthymius, et quemadmodum se habent semper visebat. Sciebat enim, quantum ex eo lucrifaceret: nec prius destitit hoc facere, donec illorum animas purgavit et exercuit, et effectit ut Presbytero subessent et Diaconis. Quamobrem illic lubenter manserunt non ii soli qui fuerunt priores baptizati; sed etiam multi alii ex iis, qui quotidie ad eum veniebant et baptizabantur.

39 Cum ergo usque adeo multiplicarentur filii Agar, et ad veram traducerentur nobilitatem, et in diversas excrescerent copias, mittit divinus Euthymius ad a Juvenalem Patriarcham Hierosolymitanum, postulans ut eis ordinaretur Episcopus. Ille vero mittit ad eum Petrum patrem Terebonis, ut qui esset idoneus præesse animabus, et deducere ad salutem. Petrus ergo sic quidem primus ordinatur Episcopus b copiarum, quæ erant in Palestina. Saracenorum autem multitudo, non secus ac fluviorum fluentia, affluebat perpetuo: et qui nunc accedebant, adiciebantur prioribus: et ii omnes signati baptismi signaculo, connumerabantur cum grege Christianorum. Sed de his quidem ea quæ dicta sunt, sufficiunt. Nobis autem deinceps eo conferenda est oratio, unde ad hæc dicenda digressi sumus.

40 Non habebat magnus Euthymius in animo, nec cœnobium, nec omnino Lauram in illo loco construere. Propterea quando aliqui ad eum venerant, sive mundo renuntiantes, sive aliqua afferentes quæ ad usum corporis essent necessaria, ab eo rursus transmittebantur ad B. Theoctistum. Cum autem jam superne divina sapienter statueret providentia, ut hæc habitaretur solitudo, ut quæ pulchre sciret id quod erat futurum, nempe quod ea res esset futura multis causa salutis; ad eum accedunt quidem numero c tres fratres secundum carnem: qui germina quidem erant Cappadociæ, educati autem in Syria, et in virtute et doctrina se illic exercuerant, d Cosmas, e Chrysippus, et f Gabrielius. Is autem faciens ut consueverat, nec eos etiam admisit, et ætatem aperte caussans juvenilem, et mutuum naturæ desiderium, quod etiam novit ut plurimum labefactare constantiam exercitationis, et maxime quod adhuc esset Gabrielius adolescens et imberbis. Eos ergo his de causis nolebat omnino admittere. Ea autem nocte venit ad eum in somnis aliquis, mandans ut et fratres exciperet: Sunt enim, inquit, ab ipso Deo missi; et ut deinceps esset paratus accipere quemlibet accedentem et volentem. Mane ergo cum pulchram illam accepisset fraternitatem et cognationem, ut ei jusserat visio, dicit Cosmæ: (is enim erat primus ætate inter fratres) Sic ego quidem feci, ut mihi a Deo jussum fuerat, et vos huc introduxi. Nunc autem par est, ut tu juniorem ex fratribus Gabrielium intra cellam contineas, et nequaquam ei exire permittas. Est enim res valde periculosa et insidiosa aliorum oculis muliebris adspectus, qui est adeo levis et politus. Deinde nonnulla quoque ei aperuit ex iis quæ erant eventura; Non arbitror, dicens, te longo tempore hic vitam acturum: sed tibi propediem committetur præfectura Ecclesiæ, quæ est Seytopoli. Sed hæc quidem facta sunt propter eorum susceptionem.

41 Post eos autem seipsum permisit omnibus ingredi volentibus, et erat ad excipiendum deinceps

paratissimus. Nam excipit quidem quemdam g Dominum, ex Antiochena quidem civitate profectum, paratissimum vero Joannis, qui illi præerat Ecclesiæ. Suscipit autem tres quoque alios, fratres genere, patria Melitenos, consobrinos illius Synodii, qui cum Acacio nutrierat Euthymium. Erant autem eis nomina h Stephanus, i Andreas, et k Gaianus. Post eos vero l Joannem quoque ex Railho Presbyterum, et m Anatolium, et n Thalassium. Deinceps autem Cyronem quoque quemdam ex Tiberiade, qui ipse quoque erat Presbyter templi, quod o Seytopoli Martyri positum est Basilio. Cum eos ergo suscepisset, Petrum adhortatur Episcopus ut eis parvas quasdam cellas construat, et eis templum scite adornet: et sic brevi illic Lauram constituit, quæ ea, quæ est in Pharan, nihilo erat inferior.

42 Deinde vero ipse quoque Juvenalis Patriarcha cum p S. Passationem, qui tunc erat Chorepiscopus, et q Hesygium accepisset Presbyterum, accedit ad Lauram, et templum, quod est illic r dedicat, cum natus esset Euthymius duos et quinque annos. Diaconos quoque ordinat Domitianum et Domnum, cum in Presbyterorum sortem relati venissent Joannes et Cyron. Propter hæc magnus gaudebat Euthymius, et animi tranquillitatem plenam habebat animam: et maxime quod Passarionem cum Patriarcha, et divinum Hesygium, qui in reliquo eorum, qui se exercebant, choro erant insignes, in Laura degentes cerneret. Sed Sanctus quidem Passarion, cum nondum septimum mensem ab illo tempore transgisset, e vivis excedit in profunda senectute.

a De obitu ejus et tempore Patriarchatus, infra num. 96.
b Γραφὴ Ἐπισκοπῶν τῶν παρεβδόμων, quo modo subscripti Synodo Ephesina an. Ch. 431. Πέτρος παρεβδόμος Episcopus copiarum, castrametationum, ut tentoriorum. Vide quæ de Saraccorum moribus 14 Januar. a S. Nilo dicuntur in historia cædis Patrum Sinaitarum. c Horum acta, virtutes, et obitum hinc historiæ inseruit Cyrillus, potissimum num. 103.
d Infra num. 37. Presbyter et custos sanctæ Crucis Hierosolymis factus traditur; et num. 103. Episcopus Seytopolis.
e Infra num. 60. Lauræ Œconomus, custos sanctæ Crucis, primo in Laura num. 87, tum Hierosolymis num. 103, scriptis libris clarus. f Presbyter, fundator novi monasterii, miraculis insignis num. 103, et alibi.
g Hic avunculo suo Joanni successit in patriarchatu Antiochæ. De utroque infra cap. 9. h Infra num. 57, factus Episcopus Jannicæ, interfuit synodo Chalcedonensi an. Ch. 451.
i Fuit Hegumenus monasterii S. Mennæ, ut dicitur num. 87.
k Infra num. 97, constituitur Episcopus Medaborum.
l Episcopus Saracenorum dicitur infra num. 72, interfuit synodo Chalcedonensi, de initio dicitur 14 Janu. m Anatolius Presbyter hospiti excepti S. Quiriacum an. Ch. 465.
n Alnus ab hoc Thalassius colitur 22 Februarii, Pater spirituales S. Linnæi. Lege c. 22 Theodoretii in Philotheo.
o Seytopolis, olim Belzan, in Judæa et Galilæa confinibus, apud Jordanis fluvii ex lacu Genesareth exiit, o Tiberiade parum in Anstran recedens. Ejus infra sæpe fit mentio. Cui Basilio Martyri hic templum fuerit consecratum, necdum legitimus, plures alioquin Basilio has opere datur. De templo S. Procopii Martyris et basilica S. Thomæ Apostoli in cædæ urbe Seytopolitana agit in Vita S. Sabæ Cyrillus, ex ea oriundus.
p S. Passarionis iterum mentio fit nu. 60 et 74, et S. Sabas in monasterio S. Passarionis hospiti Hierosolymis exceptus dicitur, quo tamen die colatur, necdum nos legere meminimus.
q Hesychii Presbyteri Hierosolymitani enconion in B. Thionnæ citat Photius in bibliotheca Tmearate 209. Eundem Tmear. 273, scribit se legisse in Jacobum fratrem Domini et Davidem τῶν θεοπάσορα. Hesychii quoque Presbyteri Hierosolymitani oratio demonstrativa in S. Andrea Apostolum, Carolo Fabiano interpretæ, edita est Lugduni apud Thomam Gallæum, atque inde in Bibliotheca Patrum editionum Parisiensis triplicis, et Coloniensis. Beaman Rabanus Maurus in prologo in Leviticum ad Freculphum Episcopum Lexoviensem ita scribit: Reperi hunc librum a venerabili Presbytero Hierosolymorum Eseybio satis plene expositionem: ex quo ipse Rabanus multa colligit, ut Glossa ordinaria in Leviticum præfatur, extat Parisiis excusis, et tomo suo seculo 7. Bibliothecæ Patrum ex edit. Colon. Scripsit etiam in Ezechielem commentarios, quorum in præfatione in Leviticum mentionem facit; item in epistolam ad Hebræos, ut monet Sixtus Senensis bibliothecæ sanctæ lib. 4, a quo dicitur B. Gregorii Nazianzeni Episcopi auditor et discipulus, claruisse sub Honorio Augusto an. Dom. 400. Quæ prorsus hæc Hesychio judicamus convenire: quem proinde Euthymius in Passarionis aliorumque præclarorum virorum comitali in Laura crucis, merito pavus est. Alnus est Moscho cap. 46 B. Hesychii Presbyter Hierosolymitanus Ecclesiæ, qui

constituit
Presbyterum,

a

b
Petrum pro
curat dari
Episcopum.

3 Fratres ad
se venientes,

c

d e f

caelitus jubere
admittere:

juniorem speciosum non
permittit e
cella egressi:

prestitit futura.

Plures alios
admittit.

g

h i k
l
m n

o

Lauram con-
dit.

p

q

r

cujus tem-
plum dedica-
tur a Juve-
nale Hieroso-
lymitano.

Seytopolis
urbis.

S. Passarion.

Hesychius
Presbyter
Hierosolymi-
tanus, scrip-
tor Ecclesi-
asticus:

non Episcopus.

qui deinde Patriarcha Hierosolymitanus successit. Anos an. Ch. 601, secundum calculum Baronii num. 44, obiit an. Ch. 609, eiusque successit S. Zacharius, ut ibidem Baronius nu. 5. Exiit S. Gregorius Papa ad eum epistola 40, libri 9 ex Registro, ubi in editionibus omnibus, Gallotti, Pamelii, et Sixti V, Isychius appellatur, Nicephoro in Chronico Isaacus. Huic Glossa ordinaria, quod alius Hesychius ignoraretur, attribuit commentarios in Leviticum, secuti deinde Possevinus, Bellarminus, Mirans, alique: licet usquam Episcopum, aut Patriarcham, sed Presbyterum sapius semel appellet, cui Photius et Rabanus et operum tituli, sive inscriptiones, consentiunt. r An. Ch. 429.

AUCTORE CYRILLO MONACHO

CAPUT VII.

Annona divinitus multiplicata. Inobediens punitus.

Cum hic autem magnus et admirabilis Euthymius, et qui cum eo erant Fratres, in nova illa Laura premerentur magna rerum necessariorum inopia, Dei providentia non abiecit curam suorum: et manus, quae aperitur et implet omne animal benedictione, admirabili cura tunc quoque aperta est. Accidit enim, ut multitudo Armeniorum, quae non erat pauciorum quam quadringentorum numero, ad Jordanem a sancta civitate descendens, extera de via declinaret, perinde ac aliquo eis iter praesente, et ad Lauram illam accederet; hoc, ut arbitror, sapienter dispensante et administrante providentia, ut magna illius Patris virtus adhuc clarior evaderet. Quos cum magnus ille illuc vidisset divertisse, ut se a labore itineris aliquantisper recrearent, vocat Domitianum, cui ab eo fuerat credita illius Laurae dispensatio, et iubet ut eis mensam apponat. Cum is autem praeferret egestatem, et respondisset se ne unius quidem diei Fratrum habere alimentum, ille eo fretus qui viduae copiosum suppeditavit nutrimentum propter abundantiam bonae ejus voluntatis, iubet Domitianum ire ad arcem panariam: Scies enim, inquit, quid sibi quidem velut humanae cogitationes, quid autem divina possit gratia dispensare ac providere praeter opinionem.

44 Ille vero cum statim cessisset et accessisset, (o inexplicabilia tua Christe miracula!) invenit divina quadam et sapiente providentia domum pane oleo plenam, ut ne facile quidem esset parum aperire ostium, ut quod prohiberetur propter eam, quae intus erat, multitudinem. Cum ergo alios quoque Fratres vocasset, et una cum eis ostium evertisset, videt ea quae erant intus, nempe quadam, quae narrari non potest, panum multitudinem, et magnam quoque vini et olei copiam, et omnino convenientem Euthymii egregiam in dando beneficentiam.

45 Haec cum vidisset Domitianus, et coniecisset id esse divinae gratiae operationem, procidit ad pedes magui Euthymii, petens ab eo veniam, sordesque et parcitatem vehementer rependens poenitentiam. Ille autem cum Domitiano benivolam et mentem et manum porrexisset ipsamque elevasset: O fili, inquit, qui seminasti benedictionibus, in benedictionibus quoque metet. Qui itaque accedentibus commune tecum praebet et saltem, imprudentes sibi potius comparant copiosam supplicationem: ut qui non tantum dent, quantum accipiunt. Quod quidem a vobis quoque est servandum, o Fratres, si Deo estis gratificaturi, et rerum necessarium vobis benigne suppeditatam copiam consecuturi. Haec bonorum cumulus ejus constitit verbis: cepitque prospera et felix esse Laura, et ejus amplificari multitudo, et deductus est Fratrum numerus ad quinquaginta, et unicuique eorum fuit edificata cella, et quotidie sacra peragebantur mysteria.

46 Cum autem animo agitaret is em credita fuerat dispensatio, tanta Fratrum multitudini magno quoque opus fore ministerio, Laurae quoque milos paravit. Erat autem quidam in ea, genere Asianus, nomine Auxentius, qui erat aptus ad serviendum multis. Is cum ab hoc (Economus) rogaretur, ut hoc subiret

ministerium, differebat, et non obediens. Cum res vero esset necessaria et utilis, Joannem quoque secum accipiens et Cyrionem Presbyteros (Economus, rursus rogabat cum eis Auxentium. Cum autem sic quoque minime audiret, et jam advenisset Sabbatum, quo tempore licebat magnum convenire Euthymium, omnia de Auxentio ei refert (Economus. Et ille quidem Fratrem statim accersit: suadet autem ut obediat, et ne sit usque adeo contumax et inobediens, et propriam sequens voluntatem, et quod est communiter Fratribus recusans ministerium. Cum is autem nec adhortationem, nec vel talem ejus aspectum esset reveritus, sed sic quoque aperte recusaret, et quem non praetextum afferret, ut solam voluntatem in sua esse potestate ostenderet; et nunc quidem emisseretur se esse alienigenam, nec peritum sermonis illius regionis; nunc autem carnis insidias et varias maligni artes: Ne si forte, inquit, me a vestris oculis remotum inveniret, supplantet, et exerceat suae opus malitiae: et praeterea, ne assuescatus curis et tumultibus, permaneam de cetero discrepans et alienus a quiete et animi tranquillitate.

47 Cum haec diceret, et animae damnum, ut quod ad movendum satis esset, proferret; magnus rursus Euthymius: Sed Deum, inquit, rogabimus, o fili, ut propter tuam obedientiam a nullo ex iis, quae ledunt, capi possis. Ejus enim vox est: Non veni ministrari, sed ministrare: et, Non facio voluntatem meam, sed ejus, qui misit me, Patris. Cum ex his autem adhuc magis irritaretur Auxentius et nequaquam cederet, gravius in eum invehens divinus Euthymius: Nos quidem, o fili, inquit, quod tibi ipsi quoque esse conducibile videbatur, consulimus: tu autem in eadem manens inobedientia, mox scies, quisnam sit fructus inobedientiae. Eorum, quae dicta sunt, nondum finem fecerat, et agitationem motumque corporis nescio undenam passus Auxentius, miser in terram decidit, solis dignus lacrymis propter calamitatem. Qui vero aderam ex Fratribus, misericordia erga eum moti, quod tam misere esset affectus, rogabant Euthymium, supplicabant, obsecrabant, ut iacenti opem ferret, et qui satis graves poenas fuerat inobedientiae. Is autem, ut erga adeo contumacem et inobedientem eis obedi- ret, praesto fuit: et cum suis accepisset manibus, adhuc tremendum facit surgere Auxentium, et pendente poenas per omnia fere membra corporis. Deinde cum etiam veluti quoddam medicamentum Crucis signum ei inmisisset, solvit hominem ab ea affectione, et eum reddit sanum protinus.

48 Cum itaque ad se redisset Auxentius, et ei in mentem venisset inobedientia, et affectionem quoque intellexisset, quae ei incubuerat, et non ignorasset id esse opus solus inobedientiae, majores habebat poenas a conscientia, et omni vehementer quaedam subiti poenitentia: certe ad pedes quoque procidit Euthymii, partim quidem petens veniam eorum quae fecerat, partim autem in futurum securitatem. Cum is vero ei statim ignovisset (nam qui vix tandem ad iram conversus fuerat animus, quemadmodum non erat prompte cursurus ad commiserationem) et ei in futurum cavisset per orationem, ille libenter promptoque et alacri animo suscepit mulorum ministerium. Ita disciplina Domini, ut dicam cum divina Scriptura, et aures aperit et plane adjicit intelligentiam: et qui deliquerat, priusquam deprimeretur humilisque redderet, inobediens, post humilitatem et disciplinam acceptam cognitus fuit promptus ac paratus ad obedientiam. Haec mihi narravit a Cyrionis Anachoreta, illo, inquam, Cyriacus, qui ab incunte quidem aetate tonsus fuerat b in cenobio Euthymii: postquam autem c cum ejus successoribus satis longo tempore esset versatus, et ab eis omnem ejus exercitationem et universamque vite institutum accuratè didicisset, postea in Laura d veteris Sucae e septuaginta fere

Matth. 20. 28. Joan. 5. 30.

gravi morbo subito curatum.

Crucis signo sanus.

et obedientem reddi.

Isa. 28. 19.

a

b

c

d e

linguae hospites excepit.

plena multo plenus, alimque omnino.

et mer- videri ete- moque esse bonorum am- plificationem

non rece- ptum an- non rece-

AUCTORE
CYRILLO
MONACHO.

totis annis se exercuit, omni virtute et honestæ vite recte factis illustris.

a De S. Cyrillio, sive Quirriaco, actum est in prolegom. num. 9. De ejus etate num. 12 et seqq. Vitam dabitur 29 Septemb.

b Ab ipso S. Euthymio; cujus beate manus sacrum ejus caput tetigerunt, simul quidem eum monastico induentes habitu, et in eum vocantes uberiores Spiritus operationem. Acta ejus. Id factum anno Ch. 465.

c A S. Euthymio, quod imberbis esset, missus fuit ad S. Gerasimum: a cujus obitu rediit ad Lauram S. Euthymii anno 473, mansitque istis annis 10. ut in ejus Actis legitur.

d De ea actum num. 2. in proleg. additur veteris ob Lauram novam, non procul inde extructam.

e Ibi septuaginta anni censentur a discessu e monasterio S. Euthymii: e quibus ministravit 30 annos in Laura Sacæ; 10 transiit in solitudinibus partim Natopha, partim Ruba; 7 mansit in Susacim; 3 in spelunca S. Charitonis; et rursus 8 in Susacim; ac tandem 2 annis transactis in antro S. Charitonis, obiit. Ita ejus Acta.

CAPUT VIII.

Maronis et Clematii inconstantia emendata.

Illud autem ipse quoque mihi narravit, quod duo quidam ex Fratribus, Maro et Clematius, asperam illam et difficilem in Laura agendo vitam defessi, inter se convenerunt, ut illinc clanculum effugerent, et se noctu furtim subriperent. Hæc illi quidem inter se loquebantur, et apud se cogitabant. Sed qui secreta aperit, et iis, qui sunt sibi dedicati, dicit per Esaiam: Non erit tibi amplius sol in lucem diei, neque ortus luxæ illuminabit tibi noctem; sed erit tibi Dominus lux æterna; ipse hoc quoque suo aperit famulo. Sic autem facit: silenti enim ac quiescenti aliquando huic magno et admirabili Euthymio, visus est malignus, Maroni et Clematio, tanquam Saucti oculis subjectis, frenum injicere, et eos in laqueum trahere gravissimum.

50 Is vero cum statim conjecisset insidias, accersit Fratres Maronem et Clematium, eis suadens, admonens, rogans, docens, disserens, prolixam orationem habens de tolerantia, et quod ubique opus sit diligenti custodia et cautione. Deinde eis etiam Adæ et Jobi exemplum adducens; ex quibus alter quidem in paradiso præceptum non servavit, alter vero omne genus virtutis ostendit in sterquilino. Neque hæc prætermittens, quod oportet monachum non admittere cogitationes, quæ a maligno suggeruntur; sive ille tristitiam, sive odium, sive injustitiam, sive in alium locum migrationem subjiciat: et nec ab initio ei omnino animum adhibere, sed ea tota manu repellere et rejicere, ne forte nos imprudentes per insidias supplantet, et in casum precipitet lacrymabilem. Si quis autem hic forte non possit virtutem exercere, ne existimet, si alio transiverit, id ejus studio tenetur, alibi, posse facilius et rectius gerere. Non enim ex loci natura, sed ex libero nostri animi instituto boni fit operatio. Contra autem hoc est et periculosum monachis, et quod eos potest reddere imbecillos et virtutum carentes fructibus. Nam nec planta quidem potest ferre fructus, quæ assidue transplantatur.

51 Ad majorem vero fidem eorum, quæ dixerat, eis quoque narrabat de quibusdam senibus Ægyptiis. Dicebat ergo, a fuisse quemdam Fratrem in Ægypto, qui in quodam residebat cœnobio: is cum ad iram assidue moveretur, efferebatur et conturbabatur, acerbitateque et indignatione os ejus implebatur. Cum eum autem quædam subiisset pœnitentia, quod propter hanc iram et facilitatem ad perturbationem secum bellum gereret; et si quid boni jam ante acquisisset, id quoque perderet; ei persuadet, ut recederet a cœnobio, et solus per se quiete viveret, utpote quod solitudo ei multum conduceret ad tranquillitatem, et ad vacuitatem perturbationis. Existimabat enim, quod si nullus esset qui irasceret, et in quem uti posset indignatione, omnino sensim extingueretur vehemens ille et qui citissime accenditur ignis iracundiæ: futurusque esset deinceps mitis et mansuetus, et tranquillitate omni plenus et quiete. Cum ille autem hæc apud se esset ratiocinatus, discessit deinceps

a cœnobio, et solus vitam egit in quiete et silentio: et cum aliquando propter usum aliquem aqua impleset b poculum, et id bumi aliquantisper voluisset deponere, arte quadam maligni id est eversum. Quod quidem cum non semel, sed bis et ter deinceps factum esset, et iratus est Frater, et cum ab iræ impetu victus esset, statim ita ut habebat, humi dejecit poculum, et confregit: et sic ab inimico majori et vehementiori habitus est Indibrio.

52 Ad hæc ridet quidem Clematius, ut cujus delectatus esset animus lepida narratione. Cum id autem divinus animadvertisset Euthymius: Numquid, ait, tu quoque, Frater, motus es a malo aliquo demone, quod tam invicennide rides et tam impudenter, cum oporteret, potius deferre eum, qui illius admittit suasionem, si verum dicit, qui tunc noster est judex futurus, Beatos quidem appellans qui lugent, quoniam ipsi quoque, inquit, accipient consolationem: miseros autem eos qui rident, et sibi non adhibent animum? Et alioqui apertæ est inscitia, et quod disciplinæ sit ignarus, argumentum, si monachus loquatur supra modum, aut ad quodlibet moveatur, aut etiam in loquendo nimis profusa utatur licentiâ. Patres etiam vocant licentiam plane matrem omnium vitiorum.

53 Cum ille sic quidem increpasset Clematium, ingressus est in inferiorem cellam: eum vero e vestigio persecuta est ultio, pronusque in terram cadens, agitabatur tremore et horrore. Donitians autem cum sic jacentem vidisset Clematium, et simul quidem Euthymii mansuetudinem et austeritatem esset admiratus, quod scilicet in eo optime essent contemperate; et simul etiam misericordia esset ductus ejus quod Fratri acciderat, congregat aliquos ex Patribus, qui pro eo essent intercessuri, et eos una cum Marone introducit ad Euthymium. Ille autem cum et suapte natura esset propensus ad misericordiam, et illorum intercessionem minime despiceret, una cum eis accedit ad jacentem Clematium, ejusque horrorem extinguit signo Crucis, et statim sistit tremorem, et præbet perfectam ab illa affectione liberationem; Attende tibi ipsi, dicitans, et noli contempnere Patrum doctrinam et admonitionem: sed efficere totus oculus, sicut de Cherubim andivimus, te ipsum omni ex parte circumspiciens, ut qui semper transeas in medio laqueorum. Hæc cum suasisset et suggestisset Clematio, et ejus exemplo alios fecisset cautiore, eum dimittit in pace. Sed hoc quidem est ejusmodi: non minus est autem id quoque, quod deinceps sequitur, si non sit multo etiam majus ac præclarus.

a Narrant id in Vitis Patrum Rufinus aut quisquis ejus libri auctor est, lib. 3, num. 98. et Pelagius lib. 5, libel. 15, num. 225. b Pelagius surisculam. Rufinus vos.

CAPUT IX.

Zelus fidei contra Nestorium. Aliæ virtutes.

Cum magna et œcumenica a Synodus Ephesi tunc primum congregaretur, Synodus, qui cum Acacio fuerat magister hujus magni Euthymii cum esset adhuc puer, postquam venisset in Palæstinam ad adoranda loca venerabilia, accedit etiam ad Lauram quinquagesimo et quarto anno ætatis magni Euthymii: partim quidem illum ipsum visurus Euthymium, partim autem suos quoque consobrinos Stephanum, Andrean, et Gaiantum salutaturus. Cum autem vidisset Euthymium, ei quidem narravit de velle impia hæresi Nestorii, qui impie (o justitia et pudor Sacerdotum!) b parvo tempore presedit Constantinopoli, et profanis suis et corruptis dogmatibus totum fere orbem terræ conturbavit. Exposuit vero ei quoque de c Cyrillo Alexandrino, et d Acacio Melitenæo, quemadmodum acrem et vehementem zelum ostenderent pro fide orthodoxa: et quod œcumenica Synodus esset mox Ephesi congreganda adversus illum impium. His ergo sic dictis a Synodio, animo letatus est

Isa. 60. 19. Altorum levitationes divinitus intelligit:

ros ad constantium ahortatur,

exemplo monachi Ægyptii temere locum mutantis.

b

ridentem sana monita reprehendit;

Matth. 5. 5.

Lucæ 6. 25.

divinitus puniunt.

signo Crucis sanat.

u

E Synodio intelligit Nestorii hæresim,

b

c et d Cyrilli Alexandrini et Acacii Melitenæi zelum.

est Euthymius, cum talia audivisset de Acacio, ad quem veniebat cum esset puer, et a quo fuit institutus in litteris. Deinde vero cum ei valedixisset Synodus, discedit e Laura, assumens Stephanum consobrinum, et abit in sanctam civitatem, et persuadet e ei, cui commissa fuerat Ecclesie administratio, ut Stephanum quoque cooptaret in numerum suorum Diaconorum. Ille autem una cum eo ordinat etiam Cosmam Cappadocem, et utrumque refert in eorum Diaconorum.

35 Cum autem jam undique congregarentur Episcopi ad Synodum, et illic quoque mox conventuri essent f Episcopi Palaestinae, jubet magnus Euthymius y Petro Episcopo Saracenorum, ut accederet h Cyrillo Alexandriae et Acacio Miletens Episcopis, et que eis viderentur, se quoque illis assentiri profiteretur. Ille vero peracta Synodo reversus ad Euthymium ei omnia singulatim exponit, que in ea evenerunt, et quoniam processerint. Is autem cum et alia didicisset ex iis, que facta fuerant ab Episcopis Orientalis, et quod i Joannes, qui preerat Antiochie, cum esset Orthodoxus, inductus esset, ut eadem sentiret que Nestorius, fuit gravi tristitia cor ejus sanciatum.

36 Eodem modo affectus fuit etiam Dominus, illius consobrinus. Rogavit itaque Euthymium, ut ei permitteretur ire Antiochiam, ut avunculum suum, qui supplantatus fuerat, restitueret, et jam veluti jacentem erigeret. Illi autem cum pravedisset non futurum illuc tutum adventum, sed ei potius inutilem et minime conducibilem, Nequaquam, inquit, o fili: non oportet te a Laura recedere. Neque enim ille tua opus habet presentia. Sed etsi paululum a recta fide declinavit, Deus tamen, qui novit cor illius recte se habere, ipse ipsum convertet, et rediret ad id, quod bene erit. Et tu quoque a fili, si quidem in quo vocatus es loco, in eo perpetuo manseris, proficies et gloriam adipisceris, veram, inquam, gloriam, et que ex Deo est, et que nunquam excidit. Sin autem his neglectis, et tolerantie contemptis cogitationibus, a Laura tentabis discedere, obtinebis quidem administrationem, quam tuus l habet avunculus; sed eam rursus tibi auferent m mali homines et prestigiatores, cum ab illis prius seductus fueris ignorantia. Et hoc quidem, qui est in Sanctis, Euthymius.

37 Dominus autem cum hec mandata non multum curasset, proficiscitur Antiochiam, et nec vale quidem dixit Sancto, et nec ei illo modo suum significavit recessum. Cum illic vero fuisset, omnia que ei preedicta fuerant, effectum sunt sortita: illeque postea magna ductus penitentia, quod non obediisset, ad ipsum revertitur, gravi dolore visceribus cruciatus et acerbe deplorans. Juvenalis autem Stephanum quidam Melitenam ordinat u Jannice Episcopum: Cosmam vero Cappadocem refert in ordinem Presbyterorum, et ei cruce tradit custodiendas.

38 Hec autem de eo relata sunt monacho Cyriaco a familiaribus ejus et successoribus. Nobis autem Cyriacus omnia aperuit, quod nemo eum unquam viderit comedentem, nisi sabbatho aut die Dominico; non eum aliquibus colloquentem, et nullo modo quempiam convenientem, nisi forte usus aliquis postularet, ut eum conveniret; nunquam super latus cubantem, sed nunc quidem sedentem, et parum oculis committentem, nunc autem finem, qui ab aliquo angulo lecti cervice dependebat, ambabus tenentem manibus, et sic somnum aliquem moderate gustantem, illud forte magis a Arsenii sibi dicentem: Ades dum serve nequam. Affirmabant enim eum quoque fuisse emulatore Arsenii; Arsenii, inquam, qui in patris quibusdam moribus eduxit et instituit Arcadium et Honorium Imperatores: et ille Patris appellatione a sanetis scilicet Patribus est appellatus; postea autem in solitudine Egypti fuit insignis virtutibus.

39 Hunc ergo diligenter admodum imitabatur Euthymius, et iis, qui ex Egypto veniebant, monachis, et de illius vite instituto aliquid referabant animum libenter adhibebat, et sue anime quibusdam veluti tabulis bona illius curabat inscribere, illiusque quietem et humilitatem et ejus imitatorum silentium: preterea autem vestitus quoque humilitatem, et ventris abstinentiam, vigilantemque et attentum ejus animum et sobrium, et illud, quod ab eo dicebatur, Arseni, cur egressus es? Compunctionem autem quomodo? Lacrymas, nocturnasque vigiliis, illumque amorem solitudinis, et cum nullo conversationem et preterea commiserationem, discernendi potestatem, in precatione alacritatem et constantiam, et ejus in omnibus insignem fortitudinem? Num autem, cum sic illius vite imitaretur institutum, non etiam fuit dignus illius charismatibus? Aut fuit quidem, sed non paribus? Nequaquam: sed etiam illum re vera superavit in aliquibus. Verum invero aliis interim omissis, quemadmodum futura cognovit et preedixit, veridice ostendemus.

a Habita synodus Ephesina a 22 Junii an. 431.
b Consecratus est, testibus Marcellino in Chronico, Socrate lib. 7 cap. 29, atque Felice et Tauro Cass. in. Ch. 428, IV id April.

c De S. Cyrillongenius 28 Janua, ubi plura de Nestoriana heresi.
d Sanctus hic appellatur a Baronio in Annalib. In nullis tamen Martyrologiis ejus nomen huc usque reperimus. Ejus zelus in synodo egypti claruit, maxime concione spiritu plebem coram Patribus habita, in qua brevi affore pacem vaticinatus, omnes reviviscere, sanare animos, erigereque languentes vires, est hortatus. Consule Acta Ephesina a Peltano nostro edita tom. 6, cap. 11.
e Juvenali.

f Nicophorus lib. 14 cap. 34. Quinta post Pentecosten die Juvenalis cum Palaestinis Episcopis venit. Quibus ita convenientibus, celebris et magnus ille Euthymius Petro Saracenorum Episcopo abeundi precepit, ut Cyrillo Alexandrini et Acacii Miletensis nunquam sententiam sequeretur, columnas et fastigia recte illi eos esse testatus.

g Hic cum tribus aliis Episcopis a Synodo missus fuerat ad Nestorium, ut eum ne a Synodi consensu abesse vellet, moneret, ut legitur par 1, act 1.

h Quam tenua ejus moniti fuerit, hinc verba ejus in synodo prolata indicant. Ego inquit hinc sententia, Ipa synodus Nicena probatur me socium adscribo, epistolamque Cyrilli sanctissimi sacris, inquit, ut que rectam planeque doctrinam continent, laudo et approbo, part 2, act 1.

i Schisma confuisti, concludit 43, Episcopo parva contra Synodum congregato Acta hujus simul cum synodo Ephesina celant.

k Eodem anno congregata iterum synodo damnavit heresim Nestorianam, missis litteris synodus ad Rom. Pontificem Sixtum III et Cyrillum Alexandrinum.

l Successit Joanni avunculo defuncto Dominus. Interfuit synodo Ephesinae reprobatæ, ann. Ch. 449, mense Augusto. Aunus illi s assignat Nicophorus in Chronico.

m Damianus fuit in dicta synodo, et patriarcalium cessit Marcellino, quod facti peritus suum reperit deleri christographum, quo Flaviani et Eusebii damnationem ante probat.

n Laponius et Surtus Isenovic, perpetui, melius postea scriptus Jamma, seu Jannia, ab eis expressa. Hu lic MS. Grecum, atque m Stephanus Episcopus Jannice scriptus legitur in Actis synodi Chalcedonensis, ut interfuit Est Jamma civitas Episcopalis sub metropoli Casarea Palaestinae, ad mare Meliternum, prope Joppam, in tribu Dan. Consule ibidem Amalricum num. 33. Hinc liquet non posterioribus tantum temporibus, quod ille existimavit, fuisse in ea urbe Episcopum.

o De S. Arsenio pluribus ageamus 10 Julii.

CAPUT X.

Prædictiones, Curationes.

Eum videre valde desiderabat Anastasius, ejus fidei credita erat custodia sacrorum vasorum sanctæ Resurrectionis, eratque Chorsepiscopus, fuitque simul discipulus et imitator S. Passarionis. Cum ergo teneretur tanto ejus videndi desiderio, a Phido b Joppes Episcopo, et Cosma, ejus munus erat custodire cruce, illam philetram communicat cupiditate. Cumque eos assumpsisset, quin etiam alium quoque c Phidum, Phidi Episcopi nepotem (erat autem is adhuc ætate juvenis, et in chorum Lectorum cooptatus, qui etiam Cyriaco monacho hæc tradidit et narravit) eum eis proficiscitur ad magnam Euthymium. Postquam autem fuerunt jam prope Lauram, ab aliis quidem, cum nondum pervenissent, ignorabantur, Euthymio vero areano quodam modo eos aperuit Spiritus.

AUCTORE
CYRILLO
MONACHO.
S. Arsenii
imitator.

Acanens Episcopus
Melitenensis.

Jannia urbs
Episcopalis.

Anastasium
hospitum ecclesiæ
curat.

a b

c

his assentiri
jubet Petrum
Episc. Sara-
cenorum in
synodo.
f
g
h

Perdidit
Joannis Au-
nohenensis
penitentiam.

l
m

l
m

que contige-
runt

n

Etiam in
abstinentia,
incurantitate
regulantis Eu-
han ius.

o

AUCTORE
CYRILLO
MONACHO.

quem Spiritu
prophético
prævidet futu-
rum Patriar-
cham Hiero-
solyorum.

Sterilitatem
signo Crucis
dissolvit.

Emilianum
infestatum a
fornicationis
spiritu, et tetro
odore cognov-
scit.

id
monet sensus,
ut caveant a
turpibus con-
versationibus,

Spiritus. Cum ergo statim vocasset Lauræ (Econo-
mum Chrysippum, Sint, inquit, tibi parata, quæ sunt
ad accipiendos hospites necessaria. Ecce enim simul
cum fratre tuo ad nos venit etiam Patriarcha.

61 Cum autem ipsi jam advenissent, diviniore
quadam contemplatione magnus correptus Euthy-
mitus, colloquebatur, et disserebat cum Anastasio,
tamquam cum Patriarcha Hierosolymorum. Atque
qui aderant quidem omnes admirabantur: Chrysip-
pus vero ipse quoque obstupefactus, et ad aurem se
inclinans Euthymii, Sed non est apud nos, inquit,
Patriarcha, o venerande Pater; hic autem est sacro-
rum vasorum custos Anastasius. Vides quisnam sit
ejus vestitus? ostendens ejus vestes, eæ autem erant
splendide et sericæ: quas quidem, inquit, non est
fas Hierosolymorum Patriarcham inducere. Dum ali-
quo autem tempore se repressisset senex, et veluti ad
se rediisset, Sed mihi crede, fili, inquit; hunc vidi
candida veste indutum, et quali decet indui Patriar-
cham, et existimo me non esse deceptum: Sed quod
Deus præcavit, id ad finem quoque deducet. Sunt
enim ejus dona sine penitentia. Ille ergo hæc quidem
dixit multis audientibus, et consecutus fuit rerum
eventus.

62 Terebon ille, qui erat genere Saracenus, cum
uxore habitans sterili, non gignebat liberos, quod
quidem plane efficiebat vitam ei minime vitalem, erat-
que causa doloris minime tolerabilis. Accedit itaque
aliquando cum uxore ad admirabilem Euthymium,
rogans, supplicans, quid non faciens ex iis quæ pos-
sunt movere ad misericordiam, ut is ex natura sol-
veretur defectus, et ei aperiretur matrix ad pariendum.
Ille autem cum ter eis injecisset signum Crucis, et
deinde lapideum illum ventrem tegisset: Abite, inquit,
lati in Domino. Is enim vobis concedit, ut cernamini
patres trium filiorum. Illi vero in sermone, tamquam
in re ipsa collocantes fiduciam, recesserunt pleni gau-
dio. Jam autem partus quoque tempus advenerat, et
primum quidem parit Petrum quemdam, patrem
Terebonis, qui Euthymii familiaribus hæc vere et
aperte narravit. Cum vero post hæc multum inter-
cessisset temporis, veridicum Euthymii promissum
alios quoque duos fratres præbuit Tereboui.

63 Frater erat in Laura, Romanus genere, nomine
Æmilianus, qui bonam vitam exercebat, modestiam-
que ac moderationem vel maxime et ipsa amplecte-
batur adolescentia. Ei noctu aliquando, cum esset
dies Dominicus, inimicus ex carne bellum grave com-
movit. Cui cum desperasset se posse perpetuo resi-
stere, cessit et succubuit cogitationibus. Cum ita se
haberet, et ab ea perturbatione animi obsideretur,
mane sit obvius Sancto, venienti ad synaxim. Ex eo
autem quidam teter odor exibat, qui gravem illam
animi perturbationem illi Magno significabat. Cum
eum ergo divinus esset odoratus Euthymius, et cognov-
visset insidias, increpat malum dæmonem, qui ei
exhibebat molestiam. Et statim Frater quidem humi
jacelatur, seipsum convellens, lacerans et agitans, et
spumam ore expuens.

64 Ad eum autem multi quoque convenerunt mona-
chi. Cum itaque lumen Magnus jussisset afferri Euthy-
mii, propterea quod esset locus obscurus et tene-
brosus, d Videte Fratrem, o Patres, inquit eis, videte
eum qui a puero vitam cum virtute instituit, et tem-
perantiam curam habuit: quod paullum succubuerit
carnalibus cogitationibus, jacet nunc omnibus nobis
lacrymabile spectaculum. Quare omni custodia inim-
quemque proprium custodire cor oportet, ne nos fal-
lat per phantasiam aliquam obrepens inimicus, qui in
perditionis barathrum præcipitet. Si enim aliqua
excitata in nobis absurda cogitatio fuerit, quæ nos
ad turpem cupiditatem instiget; neque continuo debel-
lare eam contendamus, sed solum propense in ani-
mum admittamus; non erimus a peccato immunes:

verum licet corpore minime fornicemur, tamen ut
jam animo mœchati judicabimur.

65 Narrat deinde iis tale quid, quod sibi ab Ægy-
ptiis quibusdam senibus relatum dicebat. Erat qui-
dam amin civitate, vitæ quidem apud omnes admirandæ
habitus, qui et magnam sibi comparasse cum Deo
familiaritatem credebatur: re vera autem frequenter
se ipsum exulcerans occulto cordis motu, pravus cogi-
tationibus assensum præbendo, ut quamquam non
opere ipso, ac cogitatione facile peccaret. Gravi tan-
dem morbo corripitur, jamque ad ultimum redactus
spiritum, animam agebat. Ingens tota urbe exoritur
comploratio: plangit omnis ætas: cuncti pro eo si
fieri possit, emori exoptant, satius rati id subire,
quam viri celeberrimi excessum spectare. Interea
contemplativus quidam urbem ingreditur, gravem
illam ac publicum luctum animadvertit, audit popu-
lum cum ululatu eum ita inclamantem: O Sanctus!
o Pater! o Salvator noster, cujus ad Deum depreca-
tione salvandi eramus! Quæ nobis reliqua spes erit
salutis? Quæ post eum securitas? Hæc ille audiens et
spectans, ad eum et ipse sedulo properat, impulsus
preceationis aut benedictionis alicujus ab eo conse-
quendæ desiderio. Ut vero propius accessit, cernit
quidem primores civium, sacra Clerum, ipsum quo-
que Episcopum, omnes facem manibus gestantes, ac
corporis pompam præstolantes. Ut vero turbam non-
nihil submovit, et ad jacentem est ingressus, repe-
rit eum paullum adhibe spirantem, cernit vero interi-
nis oculis spectaculum et visu horridum, et auditu
luctuosum. Videbatur enim sibi videre ignitum
quemdam tridentem ad illius cor penetrare, atque
inde animam (eheu) violente et crudeliter evellere,
deinde et vocem cœlitus audire: Quemadmodum
anima illa ne diem quidem unum se sivit sciscere,
ita nec tu cessabis eam dilaniare, crudeliter discer-
pere, excreniare.

66 Cum hæc præsentibus Fratribus retulisset Euthy-
mii, monere deinde eos cepit, suadens ut attentii
essent et semper ad animæ excessum parati. Æmili-
anus nobis, inquit, hic exemplo sit: quem ideo Deus
permisit ita fœde et miserabiliter in omnium oculis
ab turpitudinis sævo dæmone opprimi, ut vos melio-
res efficiamini, et ex ejus supplicio lucrum reportetis.
Ceterum Deum, inquit, rogemus, ut is a talibus
liberetur insidiis. Et ille quidem statim pro Fratre
est preceatus. Locns autem fuit statim totus tetro
odore plenus, veluti ardentis cujusdam sulphuris:
et tetrum illum odorem vox est consecuta, Ego sum,
dicens, spiritus fornicationis, et deinde surrexit Fra-
ter temperans et sanæ mentis, ut qui ex ipso tem-
pore sit ipse factus, sicut divinus Apostolus, vas
electionis.

a Hic Phidus subscripsit Concilio Ephesino an. Ch. 431.

b De portu hoc Palæstina et hinc ubi celebrat, agit pluribus Qua-
resmius lib. 3, peregrinat. 1, cap. 1.

c De hoc infra sapius, polissimum cap. 20. Factus est tandem
urbis Doron Episcopus, num. 122.

d Sequenti desunt in Lipomnio et Surio. Ex Græco MS. a no-
bis inserta. e Hæc non in Ægypto sed apud S. Euthymium pera-
cta asserunt Menza et Niphorus supra proteg. num. 6 et 11.

CAPUT XI.

Pluvia cœlitus impetrata.

Circa illud autem tempus cum terra laboraret sic-
citate, propterea quod non plueret, aleo ut esset qui-
dem cœlum super caput, prout dictum est, anemum,
terra autem subtus ferrea; et quæ erant in Laura
cisternæ, essent intus aridæ et plenas pulvere; valde
afflictabantur Fratres, et cum magno accedentes
Theopetista, magnum rogabant Euthymium, (sciebant
enim, quanta ejus esset apud Deum fiducia) ut cœlum
per preces aperiret, et illinc aquam ad eos deporta-
ret, qui siccitate mirandum in modum laborabant.
Ille

Deuter. 28.
23.

Accusatio pro
pluvia impe-
tranda orant.

Ille autem id non in animum inducebat, eam rem vocans Dei disciplinam et inflammationem invectam propter peccata. Viæ enim tuæ, inquit divinus Hieremias, et tuæ studia hæc tibi fecerunt, et propterea forte ne me quidem exaudiet rogantem ejus benignitatem. Ne ores enim, inquit rursus idem Propheta, pro hoc populo, et ne roges pro eis, quoniam te non exaudiam. Et hæc quidem divinus Euthymius, differens de eo Deum rogare, propter suam insignem modestiam.

68 Cum autem intenderetur flagellum, siccitasque et pluvia invalesceret defectus; et deinde etiam vici, qui erant circumcirca, graviore premerentur necessitate; quoniam erat dies octavus sanctorum Theophaniorum, et jam advenerat dies præinitus, quo is exhibit in vastam solitudinem, innumerabilis quidem ad eum confluit multitudo, cruceis habens in manibus, et a Kyrie eleyson, id est, Domine miserere, de more, non ore solum, sed labris quoque cordis invocans. Ille autem illorum flexus precibus, ad eos egreditur. Mihi quidem, dicens, o filii, nulla est ad Deum fiducia, et eum libere alloquendi audacia, ut qui sim peccator, et plus quam ullus ullus ejus opus habeam clementia; et maxime tali ejus in nos iræ tempore, nimie fuerit mee audacia. Deo precēs offerre, qui, ut ait divinus Esaias, dat panem afflictionis et aquam angustia: qui aperiet, et non erit qui occludat: et claudet et non erit qui aperiat. Peccata enim nostra inter ipsam et nos separant. Inquinavimus ejus imaginem, tempdum polluimus, servimus libidibus et variis voluptatibus, invidia et avaritia heremus, ei exosi evasimus, dum alter alterum odimus. Verumtamen vero quoniam lenignus et clemens est nobis Dominus, qui sola indiget occasione, et abunde protinus omnem effundit misericordiam, supplices ei procidamus, et eum vehementer oremus: et scio fore, ut nobis ignoscat, et quod suum est faciat, et nobis decernat irrigationem, et nostri paternam curam gerat. Est enim prope Dominus omnibus invocantibus eum, inquit divinus David, in veritate. Eo autem adhuc loquente, illi veluti una lingua et voce respondentes, Ipse, dixerunt, ora pro nobis, o Pater venerande. Voluntatem enim eorum, qui ipsum timeant, facere novit omnino Dominus.

69 Cum hæc et quæ sunt ejusmodi, non posset divinus despicere Euthymius, et populo quidem præcepisset, ut intente orarent, ipse autem assumpsisset ex monachis eos qui erant præsentés, ingreditur cum ipsis oratorium: cumque se ipsum humi proiecisset, Deum orabat cum lacrymis. Deus vero exaudivit orationem, statimque audiebatur quidam sonus vehementis spiritus, et aer inplebatur nubibus, et erumpentibus tonitrua, vehemensque magno impetu cadebat pluvia, et adfluentibus aquis terra inebriabatur.

70 Cum ille ergo humo surrexisset, et se turbis ostendisset: Ecce, inquit, Dominus vestris precibus exauditis, visitavit terram sua visitatione, et ejus sulcus inebriavit, et ut eam ditaret, multiplicavit. Benedicet autem coronam anni hujus supra alios, et implebitur quidem campi pinguetudine; pingnessent vero speciosa deserti, et valles multiplicabunt frumentum, et accingentur colles exultatione. Ille autem cum hæc dixisset, dimittit multitudinem, mox vero secutus quoque est eventus predictionis, et terra lætata est, in suis visceribus germinans. Illa certe vehemens pluvia usque adeo deorsum cecidit, ut eum diu prohibuerit, quo minus secederet in solitudinem. Quid ergo? Hæcne sufficiunt ex bonis Euthymii? an piis damnum animis offeremus, si bonorum illius factorum reliqua prætermiserimus? sunt ergo illa quoque narranda, quæ mihi b Joannes, Silentarius, inquam, et c Thaleus Presbyter (ii autem d adhuc in Laura B. Sabæ se exercentes adsunt) tradiderunt.

a *Usus antiquum Litaniarum defendit Nicolaus Serarius noster duobus libellis Litaneis, Kyrie eleyson eadem ratione in Actis S. Simeonis Stylita supra 3 Januarii usurpatur.*

b *Vitam S. Joannis Silentarii daboimus 13 Maii, de Cyrilli cum eo familiaritate actum in proleg. mon. 9, de vitæ num. 12 et seqq.*

c *Est hic Thaleus Cilix, qui sexaginta annos transegit in vita monastica, nunquam flere desistens, dicensque jugiter: Tempus hoc nobis ad penitentiam indultum est, et valde requiretur a nobis, si illud neglexerimus Ita Moschus cap. 59. Alius ab hoc est Thaleus Cilix, qui integro seculo antiquior prope Gabalam in Syria vitam monasticam decennio cregit, quem celebrant Menæa 27 Februarii, et Theodoretus, qui cum invenit, in Philotheo cap. 23, ad quem locum Rosvegdyus num. 81, utrumque confudit. Alius denique Thaleus Martyr est in Menæis 20 Maii, cujus martyrio relato lib. 1 Viridarii sacri ex tribus hæc Thaleus nomen fuit Roderus. Verum hic Martyr vixit sub Numeriano, ab aliis omnino distinctus.*

d *Circa an. Ch. 334, mo S. Joannis Vitam adhuc viventis scripsit an. Ch. 337. Vide proleg. num. 15.*

ACTORE
CYRILLO
MONACHO.

Tres Thalei, viri sancti.

CAPUT XII.

Defensio fidei et Synodi C halcedonensis.

Diebant enim, quod et multis aliis et ipsi quoque divino Patri Sabæ hic vir admirabilis fuit admirationi: quod scilicet, cum tanta esset ejus moderatio et lenitas, pro rectis Ecclesiæ dogmatibus tantum zelum attulerit, ut idem re vera esset mitis et pugnator: et ut semel dicam, adversus omnes quidem, qui non recte sentiunt, magno erat et ardenti zelo; maxime autem Manichæos, et eos qui nugæ tæntur Origenis. Qui cum multi tunc essent in locis, qui sunt circa Casaream, et ad ipsam etiam venient pietatis prætextu, erat tanquam leo adversus vulpes, sermone inexpugnabilis, et qui sustineri non poterat; quæ ex divinis scripturis sumebantur, demonstrationibus eos valide comprimens et suffocans; et, ut ait Hieremias, ut ipsi ex gloriaione afficerentur pudore efficiens, quæ apud eos fabulis jactatur præexistentiam et restitutionem omnibus viribus evertens et deprimeus. Quinetiam adversus eos, qui Arii et Sabellii laborabant insaniam, ingentis erat spiritus, et eos, ut ait Propheta, perfecto persequeretur odio.

72 Septuagesimo autem et a quinto anno ætatis magni Euthymii, congregata fuit Synodus Chalcedone, in quam omnes fere totius orbis terrarum undique convenerunt b Pontifices. Eos enim ad conveniendum vocabant, quæ Ephesi scilicet innovata fuerant, a Dioscuro, inquam, Alexandrino, quem simul cum iis, qui illius tuebantur dogmata, e sacris ejecunt catalogis, et accuratum fidei decretum exposuerunt. Ei autem synodo insignis quoque Euthymii discipuli intererant, c Stephanus Jamblicæ, et Joannes Episcopus Saracenorum, cum Petrus quidem jam e vita excessisset; qui cum autem secutus est d Auxolus, Dioscuro accessisset, et ideo magno (proh dolor!) Euthymio invisus vitam finisset. Hi ergo, Stephanus scilicet et Joannes, cum Synodo intererant, postquam fidei decretum jam erat mandatum litteris, iter statim arripientes, quam potuerunt celerrime accedunt ad Euthymium. Quam de causa? Volentes scire, an ipse quoque consentiret iis, quæ scripta fuerant. Non mediocriter enim eos terrebat id, quod Auxolus acciderat: neque sciebant an assentirentur, an differrent, priusquam scirent illius sententiam. Postquam autem ille legisset, et quæ scripta erant, recte se habere invenisset, et concinere rectæ regulæ veritatis, pervasit repente fama totam solitudinem, quod magnus quoque Euthymius sequatur Synodum Chalcedonensem.

73 Hoc autem omnes propemodum monachos ad eam attraxisset, nisi quidam e Theodosius, habitu quidem monachus, f moribus vero præstigiator inportunissimus, et mente corruptissimus, veniens in Palestinam, cum de dicta Synodo quædam improbe confinxisset, quod everteret quidem dogma rectæ fidei, introduceret autem vel potius revocaret dogmata Nestorii, cepisset g Eudociam, quæ tunc ver-

hæreticos
aversatur.

Psal. 138. 22.

a

b

c

d

Synodi Chalcedonensis decreta probat

e

Theodosium Pseudopapam Hierosolymitanum Euthymianum

f

g

Jerem. 4. 18.

Jerem. 7. 16.

a
conversu
multitudinis
conclus.

Isa. 30. 20.
Isa. 22. 22.

veres famul.

Psal. 133. 18.

quo ultra
pluviam im-
petrat

Psal. 64. 12
et 13

prodeit fer-
uiliatou.

h

d

ACCITORE
CYRILLO
NONACRO.
h
i

k
l

m u

o

necessatur,

et calumnias
contra Syno-
dum Chalce-
donensem :

profert con-
fessionem
Chalcedonen-
sis Synodi.

Impii Theo-
dosii conatus
evitat;

sabatur in *h* Palestina. Per ipsam autem induxit omnes monachos : et deinde etiam Sedem Hierosolymitanam invadente, (o justitia) et impudenter *i* invadit, et cum ex potestate accepisset facultatem, bellum gerit adversus divinos canones et leges : bineque factum est, ut homines probi et moderati, a Sedibus et sacris expellerentur, et *k* nonnulli etiam ab eo interimerentur, et manus sceleratas *l* Pontificum sanguine (proh dolor!) pollueret : malefici autem et praestigiatores, et pestes, et carceribus potius digni quam Sedibus, sacrorum interpretes crearentur et Sacerdotes, et apud hunc sceleratum et exitiosum hominem magnam assequerentur potentiam.

74 Cum vero ipse sic haberet omnes monachos a se pendentes, et eos duceret quo vellet; *ii* soli, qui erant magni sectatores Euthymii, fugiebant ejus communionem, tamquam aliquod scelus et piaculum. Quoniam autem eum quoque tentabat impius Theodosius et ad se accersebat, illo ne ipsius quidem sermonem audire sustinente, rursus ad eum mittit legationem, *m* Elpidium et *n* Gerontium : quorum unus quidem magni Passarionis, alter autem B. o Melanes erat successor, rogantes ut si ad ipsum nollet venire, convenirent tamen uterque in locum aliquem, et de *iiis*, quae uterque haberet, inter se disseverent. Ille vero ad haec graviter exclamans, Absit, inquit, ut aut injuste fuso sanguini Sacerdotum, aut haeresi communicem eum Theodosio. Illi autem, Sed necesse est, inquit, ut tu communices Nestorio, quoniam et *is* duas tuetur naturas : quod quidem ne in hodiernum quidem diem ab aliquo accepimus, et eum secuta est Chalcedonensis Synodus.

75 Magnus autem respondens Euthymius, Quae ab ea quidem Synodo sunt statuta, nondum inquit singularim consideravi omnia : sed quod attinet ad decretum ab eis expositum, non possum ea, quae illi visa sunt, reprehendere. Statuit enim ipsa quoque sequi sententiam trecentorum decem et octo sanctorum Patrum, qui Nicaeae convenerunt : et suadet amplecti Synodum centum et quinquaginta Patrum, qui congregati fuerunt Constantinopoli : et jubet eos sequi, qui Ephesi convenerunt adversus impium Nestorium : Cyrillum autem Alexandriae Episcopum sibi adjungit, tamquam qui sit ejusdem sententiae, et rectae sententiae fateatur esse Magistrum : Deiparam sanctam Virginem libera lingua nominat, et unigenitum Dei filium ex ea natum esse asserit; sine tempore quidem et sine corpore ex Patre, in tempore autem et secundum carnem ex matre, unum Christum, qui a nobis inconfuse, inmutabiliter, citra divisionem in duabus naturis cognoscitur; et propter eos, qui audent quamdam inducere divisionem in inexplicabili et arcana unione, quae in hypostasi seu persona facta est in utero; et eos, qui per conversionem dicunt carnem factam esse Dei Verbum, et unigeniti carnem asserunt esse ejusdem essentiae cum divinitate; et alioqui propter eos, qui non consistuntur verbi factam esse carni unionem in hypostasi, sed per confusionem et coalescentiam, et deinde etiam *σπυρωσιως*, [hoc est, simul junctam essentiam, impie et prodigiose affirmant, qui quidem divinitatis et carnis dicunt unam fuisse naturam; ideo ut si ea spectentur, quae ab illis dicta sunt praeter rationem, non possit servari illud, quod est Christi patibile, propter divinitatis incompatibilitatem; neque id quod est patibile, propter patibilitatem ipsius humanitatis. Convenienter ergo instituto hujus rectae sententiae, illud, in duabus naturis, decreto additum est a Synodo : non tamquam seorsum et per partes Christum dividens, sed eundem in utroque confitens, et utrumque in eodem.

76 Haec persequente Euthymio, laudabat quidem Elpidius, et fatebatur recte habere, quae dicta fuerant, etiamsi non recesserit a communione Theodosii,

et statim ostendit mutationem. Gerontius autem manebat in eadem sententia : et sic reversi, minime inter se consentientes, Theodosio responsa annuntiant. Cum ille vero haec audisset, quoniam in Palestina jam omnia obtinebat, majus studium adhibebat, ut eum in suam nassam traheret : magnoque Euthymio assidue tendebat laqueos, et eum inescabat, et quotidie aliquos ad eum mittebat, qui bona scilicet suaderent et utilia, nempe ut discederet ab *iiis*, quae recte et pie sibi visa fuerant; Theodosio autem assentiretur, et amplecteretur illius communionem. Ille vero, quod *ii* quotidie venirent, aegre ferens, quid facit? Cum qui sub ipso erant, omnes Fratres convocasset, et eis praecipisset, ut diligenter cave- rent, ut nullo modo cederent, nec assentirentur malae Theodosii sententiae; sed potius ora obstruerent eorum qui sic sentiunt, et pro viribus deducerent ad veritatem; nunc quoque recedit in vastam solitudinem, cum effecisset, ut multi quoque alii imitarentur secessum.

77 Erat autem illic quidam magnus Anachoreta, qui nuper quidem venerat e Lycia, vocabatur vero *p* Gerasimus : qui cum omne vitae institutum, quod monachos decet, in patria ostendisset, quoque passus erat sudores adversus spiritus nequitiae. Is ergo cum pulchre exereceret in ea, quae est ad Jordanem, solitudine, et saepe daemones percuteret, pulsatur ipse quoque, vel potius supplantatur ab eorum improbitate, et abducitur ab haereticis. Cum autem ab omnibus fere anachoretis audiret de Euthymio, *iiisque*, quae de eo sermone celebrabantur, aures haberet opletas, aliquando ad eum venit in Ruban : cumque cum eo diu esset versatus, et illius linguae bibisset fluentem suavissimum, veluti quemdam morbum evomit haeresim, et ad sanam fidem revertitur, quod deceptus esset, magna ductus poenitentia; et cor vanis corruptum sermonibus, doloris stimulo castigans et puniens. Hunc autem ipsum alii quoque consentiunt sunt anachoretae, *q* Petrus cognomine Gour-nitis, et Marcus, et Silvanus : et ipsi quoque Theodosii noxiam sectabantur communionem.

discedit in so-
litudinem,
p

Ad sanam do-
ctrinam redu-
cit Gerasi-
mum, alior-
que.

q

a An. Ch. 431, caepa est 8 Octobr. et post 13 sessiones absolutu
1 Novemb. Dicitur annus Euthymii 75, cum revera tantum esset
74, quod a Septembri annum inchoarent Orientales, isque princi-
pium contineret anni illius 75. b Sexcenti et triginta.

c Uterque subscripsisse legitur Actioni 1, 2 et 6, ubi Joannes
dicitur Episcopus *ἑνωσῆς Σαββασιανῶν*.

d Auxonius hic interfuit synodo Ephesinae II reprobatu, et ad-
versus S. Flavianum, una cum Dioscoco, subscripsit. Haec prolixi
Actu Ephesina, quae interitu sunt synodo Chalcedonensi sub suam
Actionis primae. e De Theodosio hoc agit Evagrius lib. 2, cap. 5.
Nicephorus lib. 13, cap. 9.

f Hic a suo proprio Episcopo in maleficiis deprehensus, expulsus
fuit monasterio; et quod, dum forte Alexandriae versabatur, ad-
haeserat Dioscoco, et multis, utpote seditionis, verberibus dilacer-
atus, camelocque maleficorum more impositus, circum urbem
ductus fuerat. Ita Evagrius eumque secutus Nicephorus.

g Vitium Theodosii Junioris Imperatoris, de cuius conversione,
doctrina, conjungio actum est 8 Januarii in Vita S. Allici num. 40.

h Ut vitam a strepitu quietum tranquillamque duceret, cuius
contrarium expertu est, in Euthychianam haeresim seducta.

i Intrusus in Cathedram ipso festo Resurrectionis m. Ch. 432,
cum Juvenalis Constantinopolim petisset. k Inter hos fuit
S. Athanasius Diaconus, de quo agit Martyrol. Roman. 5 Julii.

l Ex his S. Severianus Episcopus Scythopolis, qui coeuit 21 Fe-
briuar. m Elpidius praerat monasterio S. Passarionis, cum
S. Sabas Hierosolymam veniret, ab coque est missus ad S. Euthy-
mium. Ita Cyrillus in Vita S. Sabae. n Hic Gerontius admodum
pernix permansit in haeresi, illicque ceterorum fuit.

o Est haec Melane, alius Melano, et Melania junior, cujus vitam
dabimus 31 Decemb. ubi plura de monasteriis, etiam virorum, ubi
in Hierosolymis extractis. p De S. Gerasimo agimus 5 Martii.
Ejus virtutes describuntur infra cap. 15, apud Moschum in Prulo
Spirituali cap. 107 et 141, et in Vita S. Sabae et S. Quiriaci.

q Monasterii Abbatis Petri iuxta Jordanem meminit Moschus
cap. 16, 17 et 18, sed an hujus, non definimus.

CAPUT XIII.

Missae sacrificium. Communio.

Cum autem a secundus post haec annus interces-
sisset, clam hominibus quidem discedit Theodosius;

u

a

Tempore in-
cruentii sacri-
fici caelesti
igne circum-
datur.

a Ruban vero ad Lauram redit magnus Euthymius, et aliquando quidem uno sabbathorum, ille quidem Deo ministrabat, et ei incruentum obtulit sacrificium; Domitianus autem adstabat ad dexteram cum mystico illo ventilabro. Cum vero jam esset concinendum Trisagium, Terebonque Saracenus, et Chrysippi frater Gabriellus, alter quidem prope, alter vero stans inter aram, (o magnam Christe tuam in Euthymium gratiam!) vident ignem, veluti in quodam diffusum linteo, desuper descendentera, qui etiam ipsum magnam Euthymium, et cum eo Domitianum intus complexum, sic circa ipsos permansisse ab initio trisagii usque ad completum sacrum ministerium. Terebonem autem ait metu correptum et exteritum ab ara recessisse, et non amplius b audacter temere esse ingressum adyta; sed in templi constitisse vestibulo cum magna in synaxi reverentia, ut mihi postea narravit Cyriacus Anachoreta, qui hæc audierat a Terebone et Gabriello, qui viderant.

79 Non hoc autem solum, sed hæc quoque mihi retulit de Gabriello, quod esset quidem natura eunuchus, post viginti vero et quinque annos accedebat tunc primo ad synaxim Fratrum. Præterea hoc quoque renuntiatum est a Patribus, a Deo datum esse Euthymio, ut internos animi motus ex externo aspectu veluti per quoddam speculum intelligeret, et accurate cognosceret, et cum quibusnam quisque decertaret cogitationibus, et quasnam quidem superaret, a quibusnam autem maligni instinctu superaretur.

80 Aiunt vero eum quoque aliquando dixisse quibusdam Fratribus, qui cum eo seorsum versabantur, quod sæpe videret terribilem Angelorum visionem una secum Deo ministrantem et sacra contrectantem, et quod in Domitici corporis sumptione aliquos quidem ex iis qui accedebant videret ab ipsa illuminari, aliquos autem veluti obscurari et morte affici, quicumque scilicet erant indigni ea luce et splendore. Quamobrem non cessabat testificari Fratribus, et illud Apostoli optime admonere, ut unusquisque attendat et seipsum probet, et sic cum tremore sumat panem et calicem: cum bene sciat is, qui accedit, quod iudicium sibi comedit et bibit, qui ea indigne sumit. Propterea enim statim quoque, cum hoc primum offert Sacerdos sacrificium, multitudinem veluti prænuntiat et jubet ut caveat, Sursum habeamus corda, eis exclamans: et cum ab illis promissum acceperit, sic audet deinceps offerre oblationem.

81 Qua etiam perfecta, ille etiam rursus manus in cælum tollens, et quasi iis ostendens esse dispensatum pro nostra salute mysterium, clara voce sic dicit: Sancta sanctis, perinde ac si dixerit quispiam: Quandoquidem ego sum homo, æque ac vos, patibilis, ignovus quemadmodum unusquisque vixerit, propterea hoc ante aperte testificor, et hanc communem probationem vestræ suggero conscientiæ: Si quis captus fuit ab odio, et injuriæ acceptæ recordatione; si quis ab invidia, aut ira, aut superbia; si quis a maledicto, aut a turpi sermone, aut ab improba cupiditate, aut ab aliquo alio vitio fuit comprehensus; ne prius accedat, quam per penitentiam a scelere fuerit expiatus. Hæc enim sancta, inquit, non profanis, sed sanctis exhibentur. Quicumque ergo vestræ confiditis conscientiæ, ad eum accedite, et illuminemini, et vestri vultus nequaquam pudore afficiantur. Sed nescio, quo modo dulcedo doctrinæ Euthymii me vel volentem assumens, precedentium abruptis consequentiam, et ut induceretur perturbatio, propemodum effecit. Necesse est ergo, ut vos narrationem revocetis rursus in memoriam.

a Menses 20, sed iustus Theodosius tyrannidem in Sede Hierosolymitana exercuit, et ad montem Synicum profugit. Nicophorus. b Quia vir ipse conjugatus erat.

CAPUT XIV.

Eudociæ Imperatricis ab hæresi ad orthodoxam fidem reductio.

Cupta ergo fuit, ut jam ante ostendimus, improbi Theodosii laqueis Beata Eudocia, et a Catholica communione sejuncta, et de cetero toto studio contendebat adversus Orthodoxos. Induxit autem omnes quoque monachos, qui habitabant in solitudine et in sancta civitate; et persuasit ut eadem, quæ illa, tenerentur et probarent. Postquam vero justitia aggressa est Theodosium, et ille quidem procul abest, Juvenalis autem suam Sedem recipit, et ea dissolvuntur quæ Ecclesiis afferebant molestiam, a Valerii fratris et b Olybrii generi sæpe mittuntur litteræ ad Imperatricem Eudociam hæc de causa, ut Eutyebianistarum relicta communione, sequatur ea quæ decreta fuerint ab Ecclesia Catholica. Illa autem primum quidem cunctabatur, et differabat mutationem; neque sciebat quemadmodum dimitteret ea quæ sibi visa fuerant.

83 Postquam vero c in Thracia intellexisset suum d generum fuisse interemptum, e filiamque et ejus filias esse in potestate hostium, et captivas abduci Carthaginem, corde valde sauciata, et rerum carissimarum amissione ea esse repensa arbitrata; invenit calamitatem magistræ ejus quod recte habet. Ipsa enim, inquit, tua disciplina me docebit: et ad rectam et veram fidem per illam delicta, statuit deinceps viris divinis vacare, ab eis instructa, et utens duobus ad salutem. Et ideo Anastasium f Chorepiscopum cum quibusdam aliis, qui ei inserviebant, mittit Antiochiam ad g Sineonem Κωνσταντίνου, id est, in columna habitantem, qui erat multo altius sublatus virtute, quam columna, et vere totius orbis miraculum; ei scopum cordis per litteras significans, rogansque ut ab illo rursus acciperet, quoniam sua esset sententia. Quidnam autem respondit? Scias, inquit, quod malignus videns opes tuarum virtutum, expectavit te ut cribraret sicut triticum, et per pestiferum illum Theodosium piæ ac religiosæ tuæ corrupit animam. Sed esto bono animo. Non enim deficit fides tua. Mihi autem succurrit hoc valde admirari, quod cum sit tibi fons propinquus, ipsum quidem despicias, procul vero quæris eandem aquam haurire. Habes autem divinum Euthymium, cuius sequens doctrinam, non aberrabis a salute.

84 His auditis, non fuit negligens Eudocia, neque supina in bovi inquisitione. Sed cum statim de viro inquisisset, et intellexisset ei esse constitutum non ad civitatem aliquam accedere; turrem in solitudine, quæ vergit ad Orientem, in altissimo ædificat promontorio, quod non plus quam triginta stadia distat a Laura. Et illa quidem in eam ascendit, ut, nullo prohibente, h frueretur ad satietatem doctrinæ Euthymii. Statim autem mittit ad eum quærendum Cosmam Crucis custodem, et qui a me superius dictus est, Anastasium Chorepiscopum. Illi autem cum ardenti mandato æque vehementis ad parendum studium attulissent, in Lauram quidem protinus perveniunt. Cum vero accepissent eum non adesse, sed jam diu ante transiisse ad Ruban, ne sic quidem a cæpto destiterunt: sed eum simul Beatum accepissent Theoctistum, ad eum abeunt, et eum vehementer simul orant et obsecrant et tandem persuadent, ut ad Turrim veniat, ubi nunc est ædificatum i Scholarii monasterium.

85 Cum enim autem vidisset Imperatrix Eudocia, non leviter adspexit, sed ut qui æstate aquam sitit, et ad illius pedes præ gaudio procidens, Nunc cognovi, inquit, quod Deus me visitavit. Ille autem cum eam solita impertisset benedictione, Sed oportet, inquit, o filia, te tibi deinceps attendere, et in futurum diligenter cavere. Nam quoniam vel parum abducta fuisti

AUCTORE
CYRILLO
MUSCADO

Eudocia a
Theodosio de-
cepta, Euty-
chianis adha-
ret.

a

b

c

d e

monachos eladi-
bus educata.

f

g

mittit ad Se-
neonem Sty-
litam.

remittitur ad
S. Euthy-
mium

eum ad se ac-
cessit.

h

prostratus
ad ejus pedes

b

videt secretum
mentium.

Videt Angelos
secum sacra
peragentes.

Eutyebianis-
tationem
quosdam illu-
minari, alios
obscurari
1 Cor 11 28

Aurum commu-
nionem
clauda per-
cussit.

CAPUT XV.

S. Sabæ tirocinium. S. Gerasimi virtus.

AUCTORE
CYRILLO
MONACHO.

fuisti una cum Theodosio, propterea tibi molesta
evenerunt in rebus carissimis. Sed ut per totam vi-
tam abstineas ab hac a ratione aliena contentione,
oportet te præter tres sanctas et œcumenicas Syno-
dos, nempe Nicœnam, quæ convenit adversus Arium,
et Constantinopolitanam, quæ ipsa quoque congre-
gata fuit adversus Macedonium, et Ephesinam prius
adversus Nestorium, accipere etiam decretum, quod
fuit editum ab ea, quæ nunc fuit congregata Chalce-
done : et cura te separaris a communione Dioscorigi,
Juvenali Hierosolymitano Archiepiscopo omnino com-
municare, et cum eo omnino consentire.

86 Cum hæc quidem dixisset, et precatus esset
pro Imperatrice, et deinde ei vale dixisset, recedit.
Illa autem statim re ipsa est executata ea, quæ man-
data fuerant : sanctamque ingressa civitatem, Juve-
nalem et Catholicæ communiat Ecclesiæ, magnamque
et frequentem inducit multitudinem monachorum et
laicorum, ut quæ sicut dissensionis, ita etiam com-
munionis optimum fuit exemplum. Quorum fuit etiam
unus Archimandrita Elpidius. Nam Gerontius cum
in malo maluisset consensere, non sibi solum, sed
multis quoque aliis fuit causa interitus. Cui viam
similem et similiter ducentem ad exitum duo quidam
ingressi sunt Elpidii conventus k Marcianus et l Ro-
manus : et construxit uterque monasteria ; unus qui-
dem circa sanctam Bethleem, alter vero in vico
m Theocorum.

87 Et beata quidem Eudocia accersit e Laura Fra-
tres custodis Crucis, nempe n Chrysippum et Gabrie-
lium, et efficit ut ordinentur Presbyteri. Et Chry-
sippus quidem cum fuisset in presbyteratu insignis,
reliquit scripta digna quæ mandentur memoriæ.
Gabrielio autem committit præfecturam monasterii
o Stephani Protomartyris. p Bassa autem pia et Dei
amans, cum Andream fratrem Stephani Janninæ Epi-
scopi e Laura accersivisset, eum pastorem efficit et
præfectum monasterii, quod ab ea fuerat ædificatum ;
ædificatum autem fuerat in nomine q Menæ Martyris.

a Græce Μελέτω. Ejus meminit Nicephorus lib. 13, cap. 12, per
quem et Olybrius, umbos Patricios, Eudocia reconciliata est
S. Pulcheriæ Imperatrici, de qua agemus 10 Sept.

b Olybrius populi Romani Princeps, ex urbe Roma a Genserico
Rege Wandalarum captus Constantinopolim profugus, erat apud
Marcianum Imperatorem. Illic desponsata tum erat Placidia, ne-
ptis Eudociæ, filia Valentiniani Imperatoris ac Eudoxia Eudociæ
filia. Evagrius lib. 2, cap. 7. Nicephorus lib. 13, cap. 11. Olybrius
dein Marciano et Festo Coss. Indictione X, an. 472. Anthemio in
Imperio Occidentali substitutus, septimo mense imperii sui villa
defunctus est. Marcellinus in Chron. c Græce ἐν θράκη, meadum,
reponimus ἐκ θράκης, ex Thracia, scilicet intellexisset.

d Valentinianus Imperator, dolo Maximi in Campo Martio con-
fossus est XVI Kalend. Aprilis an. Ch. 433. c Eudoxia in necem
Maximi Gensericum in Italiam evocarat, a quo Urbe capta ipsa
etiam captiva in Africam abducta est cum duobus filiabus, quarum
altera desponsata Olybrius, cum matre Constantinopolim remissa
est an. Ch. 462. Altera Eudocia nupta Hunerico Genserici filio, ei
Mildericium peperit. Tandem clam dilapsa, in loca sancta profugit
an. 472, et sepulcrum aviæ Eudociæ longe post excoelata est.

f Absolute Episcopus dicitur a Nicephoro lib. 13, cap. 43, ubi
eadem hinc narrat.

g De S. Simeone Stylita actum 6 Januarii.

h S. Sabas venit ad quemdam montem, ubi quondam B. Eudo-
cia communiis virtutes magni Euthymii imitabatur. Ita Cyrillus
in Vita S. Sabæ ex interpretatione antiqua MS. cui consentit MS.
Græcum, licet perperam apud Ephosianum et Surinum in tribus
editionibus legatur celeberrimi Theodosii doctrinæ fructum per-
cepisse : quorum mala lectione seducti, id supra 11 Januar. ad
vitam S. Theodosii num. 20, in prolegomena, annotaveramus.

i Extructum id a S. Saba. Ejus meminit Moschus cap. 178
k Marcianus hic infra num. 123 sustulit schisma.

l Romani et Gerontii in pertinacia exiit infra narratur num.
123 et 124. m MS. Græcum θεῶν, infra num. 124. Theocorum
in vita S. Sabæ Theocum. ex cuius ruinis Laura nova deinde fuit
extracta. n De his infra num. 103. o infra num. 99, templum
S. Stephani curat dedicari. Distabat ab urbe Hierosolyma non
stadio integro teste Evagrion lib. 1, cap. 22, quo in loco saxis obru-
tus putatur. Nicephorus lib. 14, cap. 30. p B. Bassa semper Eudo-
cia, ut eadem secum in religione sentiret, molesta erat. Ita
Nicephorus lib. 13, cap. 43. Erat Bassa Abbatisa monasterii Hie-
rosolymis, ad quam Pulcheria scripsit, monuitque fallacias Theo-
dosi Pseudoepiscopi vitandas. Extat ea epistola e Græcis Latine
reddita a Baronio tomo 6, an. Ch. 433, num. 47, et seqq.

q De S. Menæ Martyre agemus 11 Novemb.

Octogesimo vero et secundo anno ætatis Euthy-
mii, b accedit B. Sabas, cum adhuc esset juvenis, et
nec barbæ quidem primam haberet lanuginem, quæ
genas contegeret, rogatque ut sub eo maneret, et
sub eo se in virtute exerceret. Ille autem primum
quidem accipit, Domitiano vero tradit discipulo. Deinde
cum eum accersisset, Non oportet, o fili, inquit, te,
cum sis adeo juvenis et imberbis, in Laura versari.
Magis enim expedit, ut qui tales sunt, vitam degant
in cœnobio. Cum hæc dixisset, per quemdam ex Fra-
tribus eum transmittit ad B. Theoctistum, dicens :
Accipe adolescentem, et diligenter sub te simul exer-
ceatur et educetur. Nam ut mihi videtur, in exerci-
tationis instituto, et in recte factis erit insignis. At-
que ille quidem hæc de Saba prædixit, prædictionem
autem congruens quoque consecutus est exitus. Non
est enim vunc, non est, non urbs, non regio, non
solitudo, in qua illius divini viri res non celebrentur,
et simul ei qui dicit, et iis qui audiunt, voluptatem
afferant. Quorum quidem non par est in transitu me-
minisse inter res gestas Euthymii : sed si Deo pla-
cuerit, de iis opus integrum conscribemus, quando-
quidem neque pium est, neque sanctum, gentilium
quidem vitam apud externos columnis honorari et
scriptis; nos autem tam præclara facta virtutis digna
judicare silentio, et æterna damnare oblivione.

89 Oportet autem etiam de magno tractare Gera-
simo, et quales ipse dedit regulas et formas iis qui
sub ipso exercebantur, et veluti condimentum attexere
narrationem, quæ magnam utique habet utilitatem.
Hic ergo magnus Gerasimus, qui e Jordanis solitu-
dinis civis fuit simul et patronus, cum maximam illic
Lauram, quæ non pauciores, quam septuaginta ana-
choretas habebat, construxisset, et præterea cœno-
bium in medio ejus optime collocasset; curabat ut,
qui introducebantur quidem monachi, manerent in
cœnobio, et vitam monasticam exacerent; qui autem
crebris et longis se laboribus exercuerant, et ad per-
fectionis mensuras jam pervenerant, eos in iis, quæ
vocantur, cellis collocans, sub hac jubebat vivere
regula, ut quinque dies hebdomadæ unusquisque in
sua cella sileret, nihil gustans quod esset esculentum,
nisi panem et aquam et dactylos; sabbathio autem et
Domicina venientes in ecclesiam, cum participarint
sanctificata, cocto uterentur in cœnobio, et sumerent
parum vini. In cella vero nulli permittebatur aut
ignem accendere, aut coctum gustare. Paupertas au-
tem tantæ erat eis curæ, quantæ nihil aliud : et hu-
militate maxime ornabantur.

90 Unusquisque vero laborem suarum manuum, labor ma-
num, qui per hebdomadam ab eis factus fuerat, sabbathio
ferens in cœnobium, circa vesperam Dominicæ, heb-
domadæ suoptis rursus accipiens, panes, inquam,
et dactylos et aquam in vase aliquo et palmas, rursus
redibat in cellam. Erant autem adeo remoti ab omni
solicitudine, et a negotiis humanis ita disjuncti, ut
nihil haberent præter ea, quibus induebantur, adeo
ut non esset secundus amictus. Stratum autem quid
erat aliud, quam storea, et quæ solent appellare il cen-
tonium et e embryum, et vas fictile ad aquam, quod
quidem simul sufficebat ad potum et ad palmas irri-
gandas?

91 Hæc lex autem eis est optime tradita a Gera-
simo, ut exeuntes cellas dimitterent apertas, ut liceret
ei qui vellet, ingredi, et quod vellet, accipere ex illis
vilibus et ad usum necessariis, nemine prohibente :
quinetiam ipsi quoque cernerentur viventes Aposto-
lice, et esset eorum quoque, qui habitabant in solitu-
dine, eis consimiliter cor et anima una : quando-
quidem nemo ex iis quæ habebat judicabat esse aliquod
proprium, sed omnia eis ex æquo esse communia.

Porro

a
b
S. Sabas fit
monachus sub
Euthymio:

ejus sanctitas
prædicta.

c
S. Gerasimi
Laura et cœ-
nobiium.

Anachorita-
rum victus et
disciplinæ ra-
tio,

labor ma-
num,

amictus, stri-
tum.

d
e

cellæ apertæ,

Act 4. 32.

montis ejus
acquiescit :

multos secum
ad Catholi-
cam Ecclē-
siam reducit.

k l

m

n

o p

q

Olybrius Im-
perator.

Roma a Gen-
serico captâ.

B. Bassa Ab-
batissa.

Porro autem hoc quoque dicitur de anachoretis; cum quidam ad eum accessissent, et petere ut sibi liceret aquam calefacere, et coctum sumere et ad lucernam legere, magnam respondentem Gerasimum dixisse: Si sic vultis vivere, multo magis expedit ut vos vivatis in conobio. Ego enim nequaquam permittam toto meae vitae tempore hoc fieri apud anachoretas.

92 Cum Hierichuntini audirent eorum, qui erant apud Gerasimum, esse adeo arctum et omnis solatii expertis vitae institutum, et seque admodum asperum et violentum, hunc sibi legem tulerunt, ut sabbatho et die Dominico ad eos abirent, et eis non modicam afferrent consolationem. Sed hoc quidem est laus Hierichuntinorum, et evidens argumentum animarum virtutis amantium. Cum autem multi ex iis, qui sub hoc magno Gerasimo erant, decertatoribus, viderent multos mundanos cum hoc proposito et scopo ad se venientes, tantum abest, ut eis gratus et jucundus esset eorum adventus; ut nec eos quidem in regione omnino videre aut tolerare possent; sed potius ut valde laesuros eos fugerent et declinarent. Illi enim pulchre sciebant, perfecte temperantiae matrem esse abstinentiam, ut quae possit et turpes expellere cogitationes, et somni levare gravitatem; ut qui non solum verbis, sed etiam factis hoc a Patre optime didicissent.

93 Hi enim illum dicebant tanti fecisse abstinentiam, ut quadraginta jejunii dies jejunus transigeret, contentus sola Sacramentorum participatione. Cum sic vixisset Gerasimus, et iis qui sub eo erant fuisset exemplar virtutis et occasio salutis, communis adventus finis f quinto mensis Martii, indictione g tertia decima, in consulatu Zenonis Augusti secundo. Nobis autem rursus redeundum est, inde digressi sumus.

a An. Ch. 438.

b Hæc plenus ab eodem Cyrillo in Vita S. Sabæ describuntur, c Uno fore milliari distare monasterium Gerasimi a Jordane docet Moschus cap. 107. d Cento vestis est e variis panniculis consarcinatio, utique ut videtur hic centonum significat.

e Quid enbrinium sit, exponit Cassianus collat. 1, cap. 23. His itaque B. Moyses collationi nostræ dans finem, adhuc nos avidos ac de sum ore pendentes, degustare solummodo poulis per hantus est, usdem ipsis, quibus insidelantur, psalms admonens embare, enbrinium pariter capiti nostro cervicalium vice suppedit, grossioribus papyrus in longos gracilesque fasciculos compatis. Quo pedali intervallo pariter colligato, nunc quidem humilium sedile ad scabelli vicem Fratris in synaxi considerandis prestant, nunc vero subjecta cervicibus dormientiam præbent, capiti non minime drem sed tractabile aptumque fulcrumentum. Ad quos monachorum usus hæc idcirco vel maxime opportuna habentur et congrua, quod non solum sint abipatenus mollia parvoque et opere præparentur et pretio, ut pote passim papyro emergente per Nilii fluminis ripas, quam enique volenti in usum assumere nemo prohibeat descendere, sed etiam quod ad removendum, non enim necesse fuerit ad movendum habili materne levissimæ indure sint. De voce disputant recentiores quidam Grammatici Scalyer, Casaubonus, Martinus et hic quidem dubitat um forte Celticum sit aut Germanicum, a Irem, id est, genista, sparto, quo facti erant enbrinia, loco plurimarum et tamentis. Sed usum enbriniorum præcipue a Cellis capessit optinet aut Germanis, ut cum re nomen etiam ad Syros, Egyptiosque perlatum esset. f Constat vita S. Quiraci 30 Septemb. et Martyrol. Rom. licet Græci cum 4 Martii colant.

g An. Ch. 475. Aberrant Menæa Græcorum, qui cum stultum viderent in imperio Theodosio sobidine, Imperante Constantino Paganato Heracli negotio, duobus post hæc tempora secuti.

CAPUT XVI.

Varia misericordiae opera. Mors Eudoria Augustæ.

Cum jam tunc Leo pius et Christi amans, Marcianum successisset imperio, b Timotheus quidam cognomine Philurus, totam concutiebat et conturbabat Alexandriam, Deinde autem cum ipsam quoque Patriarcham civitatis (iniquis et impiis manus!) in divini baptismatis piscina interfecisset, Sedem audacter et impudenter invadit. Cum ergo in Ægypto omnia essent plena turba et tumultu, duo quidam anachoretæ, quibus nomen erat Martyrius et d Elias, unus quidem Cappadox, alter vero Arabs, profecti ex monte Nitrie, ad magnum illum veniunt Euthymium, et unusquisque eorum in cella separata apud

ipsum longo tempore sunt versati: quos quidem hic vir divinus amplectebatur lege amicitiae, et assidue invitabat ad colloquutionem, et ad Cutilam et Rubam secessus et decensus eos quoque similiter faciebat participes. Cum quibus, et ma cum Gerasimo et aliis deinceps anachoretis, sanctæ illæ manus unaquaque Dominica intercerata sumebant e sacramenta.

95 Prævidit autem magnum Euthymius perspicaci oculo anime ea quæ erant eventura Martyrio et Eliæ, nempe fore, ut f Jacobi, qui clarus erat in choro Discipulorum, unusquisque eorum Sedes sit successor futurus. Post hæc vero g Elias quidem cum descendisset in Hiericho, adificat sibi cellam ante civitatem, quæ accessionibus ab eo factis paulatim dilatata, transmutata est in ea, quæ nunc cernuntur, monasteria. Martyrius autem speluncam quamdam ad Occidentem, quæ quindecim stadiis distat a Laura, ingreditur: et cum satis temporis in ea permansisset, magnum quoddam et insigne is illic quoque construit h monasterium.

96 i Sequenti autem anno Juvenalis quidem Patriarcha k quarto et quadragesimo anno ejus patriarchatus ex hac vita excedit. Anastasius vero communi omnium suffragio ad Sedem illius promovetur, de quo Euthymii in-rant prædicationes, et de eo veræ promissiones. Quarum is statim recordatus Pheidum, qui in Lauram cum ipso accesserat, et illas audiverat prædicationes, ordinat Diaconum, et rursus ad magnum illum mittit Euthymium una cum custode Crucis, et prophetiæ significans eventum, et rogans ut sibi permitteretur ad eum descendere. Is autem dat hæc responsa: Ego quidem semper desidero vestram videre perfectionem, et sic lucrum consequi spiritale. Sed prior quidem vester adventus erat ab omni turba remotus, et separatus ab omnibus negotiis. Nunc autem vestri magistratus magnitudo dat vobis alium locum et ordinem, Deo ita volente. Quamobrem longe memi superat imbecillitatem vestra scilicet presentia. Rogo ergo te ne amplius vexeris huc iter suscipiendo. Sin minus, ego quidem te venientem prompto et alaci animi studio accipiam, et deinde necesse erit, ut non possim alios amplius repellere, nec potero deinceps amplius hic versari, ut qui ab eorum qui accedunt, sin opprimendis multitudine. Sed que ad magna quidem spectant Patriarcham, sic habent. Vult autem nunc oratio, ut revertamur ad Terebonem.

97 Hic ergo Terebon Præfectus Saracenorum, cum aliqua de causa venisset f Bostras, et a quodam suo collega per calumniam esset accusatus, ab eo, cui commissa fuerat regionis administratio, comprehensus fuit et conjectus in carcerem; in quo habitare fuit longo, quod intercessit, tempore condemnatus. Cum autem sycoquantie actum magnum cognovisset Euthymius, scribit ad m Antipatrum, qui tunc regelat Ecclesiam Bostrenorum, una cum litteris mittens Gajanum fratrem Stephani Episcopi Jamneæ, ut quem adhiberent diligentiam, ut Terebon liberaretur a vinculis. Ille vero cum accepisset litteras, et excepisset Gajanum, et liberasset quidem Terebonem ab omni accusatione, et sumptum quo erat ei opus ad iter conficiendum, ei suppeditasset, ad magnum mittit Euthymium. Gajanum autem, veluti quasdam sentillas virtutis Euthymii, stultus retinere, eumque a Medaborum ordinat Episcopum.

98 Beata autem Eudoria, cum quam plurima templa Deo adificasset, gerontocœniique et proclitroplia, et monasteria, que ne facile quidem possunt numerari, pie construxisset; jussit in quodam ex iis templis, que erant ab ea adificata, quod est sacrum Petro Principi Apostolorum, situm autem est e regione Lauræ Euthymii, non distans minus quam viginti stadia, cisternam valde profundam simul et latam fodere gratia alienigenis usus necessarii. Cum

Auctores
Cyrillo
Mosacho.

e
iis prædicit
Patriarcham
Hierosolymitanum.

f
g

h
i
k

Ab Anastasio
Patriarcha
Hierosolymitano non vult
missi.

l
Terebonem
injuste com-
prehensum li-
berari procur-
rat

m

n
Eudoria
multa pia loca
et monasteria
extravit

requirere obser-
vantia

ab Hierichuntini
missi
viti

reversantur

s. Gerasimus
monasterium
abstinentia

f g
et maris.

Enbrinium
quid.

unde dicitur.

a b
Monachus Ni-
trianus exte-
les hospitiis
excepit Euthy-
mum

c

d

AUCTORE
CYRILLO
MONACHO.

Num. 24. 5.

instantem obi-
tum ab Euthy-
mio intelligit.

o

p

autem aliquando venisset ad eam spectandam, videt Lauram Euthymii positam in media solitudine, et quemadmodum cellæ Fratrum erant a se invicem se- junctæ, et cum illud Scripturæ apud se cogitasset, Quam palehri sunt pedes Jacob, tabernacula Israel! et ex eo animo esset valde compuncta, ad eum statim mittit Gabrielium, rogans ut sibi permitteretur ad eum accedere, et frui illius sermone et doctrina, et simul etiam Laure, eique dare reditus habebat in animo. Causa autem erat, ut Fratribus daretur de cetero sufficiens necessariorum rerum suppeditatio.

99 Ille vero eam sic prius compellat : Cum tuus decessus sit in foribus, cur sollicita es, o filia, et distraheris circa plurima? Illa sint tibi solum parata, quæ pertinent ad excessum ex hac vita. Nostri autem ne memineris, quantum ad reditus et pecunias : sed communis Domini memineris, apud quem rogamus ut tu nostri potius recorderis. His illa auditis, his duabus affectionibus bifariam divisum habuit animum, admiratione et animi ægritudine : illud quidem magni Euthymii tribuens præsentia, et quemadmodum quod ipsa de ipso animo agitabat, ille longo ante spatio intelligat; hoc autem propterea, quod ipsa a sua spe excidisset. Volebat enim ei pecunias relinquere et reditus, ut diximus. Hinc vero venit ad sanctam civitatem, et cum Anastasium accersivisset Patriarcham, et ei exposuisset, quæ a divino audisset Euthymio, ea fecit, quæ illi priori cogitationi respondebant, et erant plane fraterna. Et primum quidem Stephani Protomartyris Christi templum, quod nondum erat plene constructum, dedicat quintodecimo mensis Januarii. Deinde cum ei etiam multum tribuisset redditum, et ejus curam dedisset Gabrielio, neque alias quoque neglexit ecclesias, quæ ab ea redificatæ fuerant; sed eas quoque valde diligenter obibat, et dedicans, et sufficientem redditum unicuique attribuens. Cum quatuor autem menses jam præterissent post dedicationem, ipsa quoque, humana vita relicta, p excedit ad Dominum.

a An. Ch. 457.

b Agunt de Eluro Evagrius lib. 2; cap. 8. Theodorus Lector lib. 1. Collect. Liberatus in Breviario cap. 15, et potissimum Celerus Alexandrinus et Ægypti Episcopi orthodoxi in epistola ad Leonem Imperatorem, quæ extat inter epistolas dadas a diversis pro Cone. Chalcedonensi par. 3, epist. 22.

c S. Proterium, qui colitur 28 Februarii.

d A S. Cyrillo edociti fuerunt, ut de S. Elia dicit Anastasio Imperatori S. Sabas, colitur Elias & Julii Martyrii nomen necesse in Fastis sacris legitur, hec Sanctus et Beatus passim appelletur, nisi si forte is est, qui cum Iubeatio memoratur 17 Janu. in Oriente. e S. Euthymius eos divinis impetiebatur sacramentis in solitudine Beta singulis dominicis, donec venisset dies Palmatum. Vita S. Quiriaci.

f S. Jacobum Apostolum intelligit, fratrem Domini, primum Hierosolymorum Episcopum, de quo 1 Maii.

g Sicut S. Elus hic monachus vinum non bibit, ita nec Patriarcha factus bibebat, sed eandem servavit regulam Moschus cap. 35. h De hoc monasterio agitur infra num. 119, 123, 131 et 138. Eius mentio fit in Concilio Constantinopolitano sub Menna an. Ch. 536.

i Anno Leonis Imp. 2, Christi 458 Baronius obitum refert in annum precedentem 457, propter hæc verba Vita Sabas excussa : Cum Sabas annum vltatis ægeret decimum octavum, quo Marcianus et Juvenalis ambo pii et religiosi, Ille ab imperio, hic a pontificatu morte desistunt, etc. Verum locus ille sic legitur in antiqua Vita per Cyrillum : Eo in tempore regni apicem Marcianus obtinebat, Hierosolymis autem Juvenalis presidebat. Confirmatur obitus S. Juvenalis ratio ex successione Anastasii, cujus omnis octavus cum Leonis Imper. anno concurrat; et anno ejus 15 obit S. Euthymius. Vide protegomenia num. 12 et 13.

k Locus hic mendis sceler : ex Hæretti versione 14, anno Patriarchatus moritur. Verum anno Ch. 431, interfuit synodo Ephesine MS. Gravem nostrum Ιουελλιος; μηδ πατριάρχαι τῷ τεταρτῷ καὶ πενταεταστῷ τῆς ἀρχῆς ἐκπέθε κατὰ τὴν τῶν βίου. Juvenalis quidem Patriarcha quarto et quadragesimo patriarchatus anno ex hac vita illeceat. Sed sic oporteret consecratum asserere an. Ch. 415. Verum eodem Joannis Episcopus mense Decembri reliquias S. Stephani transiit, cui successit Praylius decessor S. Juvenalis. In Chronico Nicephori assignuntur Praylio, quem Paulinum vocat, anni 20, Juvenali 28, sed in utroque mendum est. Quare optinamus legendum τῷ τεταρτῷ καὶ πενταεταστῷ, quarto et trigesimo, ex quo facilius Hervetus legit τεταρτῷ καὶ δεκάτῳ, alius τεταρτῷ καὶ πενταεταστῷ, adeoque Episcopus fuisse ordinatus an. Ch. 424, aut sequenti. Favet huic conjectura Nicephorus Callistus lib. 14, cap. 30.

Juvenalis
Episc. quo
anno obierit.

quandiu sede-
rit.

l Urbs erat minutissima et antiquissima in Arabia deserta, tribui Manasse trans Jordanem assignata. Vide Adrichomium cap. 27. m Ilujus decessor subscripsit Concilio Chalcedonensi Constantinus Bostrene civitatis metropolis Arabiae.

n Medaba civitas trans Jordanem, Arabia subjacens. Vita S. Sabas; quondam primaria Ammanitarum, postea Amorrhœorum ad torrentem Arnon; patria Gerontii, qui Hegumenus erat monasterii S. Euthymii, cum Vita hæc a Cyrillo scriberetur. Vide Adrichomium in tribu Iuben cap. 47.

o Amplum edco, ut decem millia monachorum ex omni eremo in eo convenerint. Vita S. Sabas.

p Anno 4 Imperii Leonis, Christi 460, mense Maio. Sepellitur in templo S. Stephani. Nicephorus et Evagrius.

CAPUT XVII.

Acta et obitus S. Theoctisti : et aliorum Euthymii discipulorum.

Longo autem post tempore, cum esset Euthymius jam nonaginta annos natus, in gravem morbum incidit. Sanctus quoque Theoctistus; qui erat adeo morti vicinus, ut ipse quoque se mox esse decessurum significaret, ut cujus jam esset senectus profundissima, et humanorum esset plenus dierum. Cum ergo ad eum visendum magnus venisset Euthymius, et adspexisset eum versari in magno periculo, statuit paucos aliquot dies cum eo manere, ut, cum jam ejus sancta ad Dominum excederet anima, ipse justa corpori faceret, et ea omnia, quæ mos est, in eo impleret. Cum autem cognovisset Patriarcha apud Theoctistum assidere Euthymium, et id existimasset satis opportunam ad eum veniendi occasionem, cum B. Theoctistus jam ad Deum excessisset a tercio die Septembris, ad eum accedit, et b communiter ab eis facta reliquiarum sepultura.

Moritur
S. Theoctistus.

sepellitur a
Patriarcha et
Euthymio:

u
h

101 Deinde quæ erga Euthymium vehemens jubebat desiderium, fecit Patriarcha, et cum sacras illas manus enaviter prehendisset, et eis esset circumfusis, et vehementer esset amplexus, et inter amplexus dixit verba testantia desiderium : Jam diu abhinc ego sanctas has manus desiderabam, et ecce Deus mihi implevit desiderium. Sed rogo te, venerande Pater, et valde rogo, primum quidem, ut Deum preceris, ut tuæ in me perpetuo conserventur prædictiones. Deinde, ut ad me etiam assidue scribas de iis, quæ videntur, quæcumque lex præcipit filio. Hæc cum Euthymio benigne admodum colloquebatur, et quæcumque alia tempus postulabat, et post longum tempus cum eo congressio revocabat in memoriam. Is vero eum solita illa sua moderatione. Hoc ego respondi, potius peto a tua beatitudine, ut in tuis ad Deum intercessionibus et supplicationibus nostri quoque recorderis. Ille vero respondens : Nequaquam, inquit, o Pater, hæc tibi concedam petitionem. Hoc enim, inquit, rogo, ut a te primum accipiam. Pulchre enim jam sum expertus divinorum charismatum, quæ in te est, operationem et virtutem. Ille autem placide admodum et leniter : Concede, inquit, venerande Pater, et exorare, ut præsentis monasterii, mea et tua causa, et ipsorum etiam Fratrum curam geras, eique ut par est, provideas. Ad hæc Patriarcha : Cum, inquit, adhuc Sanctus esset superstes Theoctistus, tu huic præfuisi solitudini, eamque effecisti civitatem insignem multitudine et virtute eorum, qui inhabitant, et reddidisti veluti quandam aliam Christo Hierusalem, et nunc rursus cum ille e vita migravit, sua tibi relinquit. Ille ergo cum hæc dixisset, et Sancto vale fecisset, reversus est ad suam habitationem.

mutuum
utriusque ob-
sequium.

S. Theoctisti
successores.

d

102 Magnus autem Euthymius, cum Marin patrui Terebonis, c ex virtute viventem, et jam ætate provecum, monasterii Præfectum constitueret, revertitur ipse quoque in suam Lauram. Cum ipse autem in monasterii præfectura duos annos vixisset, et deinde e vita d migrasset; descendens rursus magnus Euthymius, sacra quidem ejus corpus in Theoctisti magna theca pie deponit; cuidam autem

r

Longino, propter vitam laude digno, committit curam monasterii.

103 Statim autem post magni Theoctisti decessum, cum Olympius Scythopolis Episcopus vitam reliquisset, Cosmas quidem custos Crucis pro illo ordiatur Episcopus; Chrysippo autem custodis Crucis committitur ministerium, et nec in eo excidit predictio Euthymii. Sed beatus quidem Cosmas cum totis triginta annos mansisset in eo munere, in secunda Palestinae provincia magnis claruit pulchrisque rebus ex virtute gestis. Chrysippus autem, qui erat illius quoque frater, cum duodecim annos obiisset manus custodiendae Crucis, et scriptis relictis et numero multis, et propter ea quae tractant laude dignis, vita excedit. Horum vero frater Gabrielus, cum fuisset, ut prius diximus, Presbyter et Praefectus viginti quatuor annos, edificavit sibi breve quoddam monasterium in valle venerabilis templi ad Orientem, quod nominatum fuerat h sanctae Assumptionis. In quod quidem, ad imitationem B. Euthymii, post divinorum Theophaniorum octavum diem secedens, in eo morabatur usque ad festum Palmarum. Cum autem esset studiosus, habuit ingenium quoque ei opem ferens. Quo factum est, ut linguam exerceeret et ad Graecorum sermonem et Romanorum et etiam Syrorum. Moritur vero octogesimo aetatis anno in monasterio, et fit illic viro sepulchrum, et qui signis maximis est insignis. Atque quae ad Euthymii quidem pertinent discipulos, ea sunt hujusmodi, et fuit talis uniuscujusque decessus.

consolans: et post preces surgens, apprehendit lignum, quo herbarum exsiccantes radices, alimentum nobis comparabamus, et solum parum scindit, et statim aqua e terra scaturit, et bibere permittit. Cum ergo bilisset, et sitim, quae cum premebat, depulisset, Deo egit gratias, qui praeter opinionem per suos servos talia facit miracula.

AUCTOR
CYRILLO
MOSACO.

105 Cum ergo apud Deum tantam haberet Euthymius fiduciam, et tantam spiritus gratiam e superis attraxisset, ne communis quidem mortis ei tempus est celatum, nec quaecumqueventura erant in ejus Laura, sicut divini Patres de iis mihi narraverunt. Dicunt enim, quod h octavo quidem die post festum Iuninum, quo solebat ad inferiorem proficisci solitudinem, convenerunt quidem ii qui erant ipsum deducturi, et quicumque ejus peregrinationis omnino volebant esse socii, inter quos erat etiam Martyrius et Elias. Cum autem nihil parati invenissent, neque quid esset recessus conveniens, quin etiam eum omnino offendissent imparatum, rogarunt an non esset cras profecturus. Ille vero: *Tota, inquit, hebdomada ero vobiscum in Laura, et sabbathi media nocte a vobis separabor. Hoc autem, dixit, prius significans se tunc esse moriturum.*

predictum diem
mortis suae

h

106 Tertio itaque die, qui est postea consecutus, cum advenisset dies festus divini Antonii, praecipit ut vigilent in templo per totam noctem: et nocturnis illis hymnis ab eo peractis, cum assumpsisset Presbyteros in eo, quod Diaconicum appellatur: Nullas, inquit, o Fratres vobiscum amplius peragant vigiliis, Me enim jam vocat Deus a vita praesenti. Sed nunc quidem exite, et accerite mihi Domitianum: mane autem Patrum veluti quidam custos conveniat. Mane ergo magno studio omnes ad eum convenerunt, et cum se parum retinisset, ita eos cepit alloqui.

festi S. Antonii
Abbas
suos ultimo
alloquitur.

107 Patres mei et Fratres dilecti in Domino, et filii, ego quidem jam postremam viam meorum Patrum ingredior. Vos autem oportet vestrum in me amorem in custodiendis praecipis ostendere: ex quibus praecipue est caritas, quae est vinculum virtutum perfectionis. Quod enim sal pauci, hoc est caritas virtutibus. Nec sine ea fieri potest, ut se virtus recte gerat. quandoquidem universa virtus per caritatem et humilitatem firma et stabilis cognoscitur. Nam humilitas quidem novit eum, qui ea utitur, ad summam recte factorum extollere: caritas vero et firmiter continet, nec sinit ut eadit ab illa altitudine. Est autem caritas major humilitate: quod quidem manifestum est ex ipso exemplo Domini et optificis.

commendat
cunctam.

Nam propter suam in nos caritatem seipsum sua sponte humiliavit, et factus est et sicut nos. Oportet ergo ei perpetuo confiteri et hymnos offerre. Nam haec quidem omnes, ut semel dicam, homines honestum est exercere. Nos autem praeter ceteris, et propter facta conventa cum eo imita, et quod ab omni perturbatione liberi, et a negotiis, quae ad victum comparandum pertinent, minime divulsam et distractam vitam nostram agamus, et soli nobis ipsis seorsum attendamus. Et corpora et animas, o Fratres, semper castas conservare oportet, et consueta in synaxi glorificatio, et quae nobis desuper tradita est, regula conservanda est a vobis omni diligentia. Eorum, qui assignantur, cura est gerenda pro virilis. Qui ex Fratribus colluctatur cum improbis cogitationibus, is semper a vobis confirmetur, et perpetua fruatur admonitione et doctrina et praeeptione, ne imprudens paulatim supplantetur, et casu gravi a diabolo prosternatur. Porro autem hoc quoque vobis ultimum adjicio mandatum: Numquam iis, qui adsunt, ocelludatur janua: sed sit semper aperta cuivis viatori, et ad excipiendum veluti paratissima. Quinetiam ipsum tectum sit vobis commune hospitibus atque transeuntibus, et ea quae habetis, egentibus proponantur communia. Sic enim copiosam

constituitur.

eorum tentoria.

hospitalitatem.

CAPUT XVIII.

Dies obitus sui a S. Euthymio, et Domitiani praedicta.

Ergo autem ad ea, quae consequuntur, ejus recte facta revertor. Nam haec quoque multitudine alii Joannes Silentarius et Episcopus, et Thalelens Presbyter narraverunt. Dicebant enim, quod versantibus aliquando ipsis in solitudine, in eos incidens B. Saba colloquebatur, dicens, quod cum adhuc esset in cenobio, ascendisset post mortem Theoctisti simul cum Longino Praefecto ad magnam Euthymiam. Cum autem aliquot dies morati essent circa Rubanum Martyrio et Elia, et una cum eis adisset S. Gerasimus: Ononiam, inquit, prompto et alacri animo videt magnus Euthymius me et Domitianum, utroque assumpto, et transit per inferiorem solitudinem. Citus autem nobis erant radices melagrorum, Deinde pervenimus ad quandam terram admodum incultam, siccanque et omnino aquae expertem. Ego autem, qui plane eram rudis et imperitus conversationum, quae fiunt in solitudine, vehementissima siti oppressus deficiebam animo, et nec pedes quidem habebam qui possent itinere conficiendo sufficere. Conversus vero, inquit, magnus Euthymius, cum me sic jam deficientem et defessum adspexisset, mea causa est animo commotus: et cum se paululum a nobis sejunxisset, et ad terram prostravisset, orabat, dicens: Domine, da aquam in terra sitienti, Fratris sitim

103
Cosmas, Chrysippus, Gabrielus fratrum auctores, virtutes, scripta, obitus.

f

g

h

i

Chrysippus
presbyter
Ecclesiasticus.

a
S. Euthymius
presbyter
fratrum
obitus

AUCTORE
CYRILLO
MONACHO.
Prædicit mor-
tem Domi-
tiani.

piosam suppeditationem a Superis consequimini.
108 Hæc cum eis mandasset, deinde etiam eos
interrogavit, quemdam eis vellent imperare et præesse.
Illi autem uno veluti consensu responderunt omnes.
Domitianum. Ille vero: At hoc, inquit, nequit fieri.
Domitianus enim non hic longo tempore post me
manebit: sed cum septimum solum diem transegerit,
sequenti me consequentur. Hoc omnes qui aderant,
obstupescit, cum tam aperte et tam libere dictum
esset. Cum de Domitiano itaque spem perdidissent,
petunt quemdam Eliam. Œconomum inferioris mo-
nasterii, genere Herichuntinum. Ad eum ergo pro-
tinus conversus magnus Euthymius: Ecce, inquit,
omnes Patres te sibi pastorem et præfectum eligunt.
Tu autem vide, ut tibi ipsi attendas et toti gregi.
Oportet vero te hoc quoque scire ante alia, quod
Deo visum sit, haud ita diu abhinc hanc Lauram
feri cœnobium. Deinceps autem et ubinam ædificari
cœnobium, et quemadmodum construi oportet, et de
hospitum exceptione, psalmodiaque et studio in re-
gula adhibendo præcepit Elie, et de non negligendis
Fratribus, et maxime iis, qui improbis gravantur
cogitationibus. Deinde vero hoc postremo dixit om-
nibus: Si invenerim aliquam ad Deum fiduciam,
hanc primam petam a Deo gratiam, ut vobiscum et
cum vestris posteris sit semper simul spiritu in se-
culum.

a *Sequentia narrantur etiam in Vita S. Sabæ. b Octavam
Theophaniorum a Græcis celebrari 14 Januarii, dicitur supra;
quam consuetudinem a Syris etiam fuisse observatam hinc colligi-
mus, quod tertio ab hoc die fuerit festivitas S. Antonii.*

CAPUT XIX.

Obitus Euthymii ac Domitiani. Sepultura.

Hæc cum dixisset, dimisit quidem omnes præter
Domitianum: et cum tres postea die mansisset in
diaconico, sabbatho noctu a dormit in pace, et ad
eam, que illic est, transit beatitudinem, re vera se-
nex et plenus dierum, vicesimo die mensis Januarii,
in anno quidem a mundi creatione, convenienter tem-
poribus scriptis ab b Hippolyto, qui fuit antiquus et
ipsis notus Apostolis, et ab c Epiphano Cyprio, et
ab d, Herone philosopho et Confessore, quinque
millesimo quingentesimo et sexagesimo, Domini au-
tem nostri Jesu Christi in carne adventus e quadrin-
gesimo et sexagesimo quinto. Sciantur autem hæc
quoque de Euthymio, quod habitu quidem erat minime
fictus et mitissimus; ad aspectum autem teres et albus,
valdeque ketus et jucundus ad videndum, omnino canus
propter ætatem, paulo brevior, densa barba et usque
ad zonam promissa, membris sanus et integer ut cui
non digitus, non unguis, non dens, non parva nec
magna pars abesset corporis. Atque natus fuit qui-
dem, ut superius dictum est, ex revelatione. Tres
autem annos natus, Deo fuit consecratus, in princi-
pio scilicet magni Theodosii. Cum vero transisset
per omnes Ecclesiasticos ordines, venit Hierusalem
circa viginti et novem annos vite propriæ. Cum
vero sexaginta et octo annos transegeret in solitu-
dine, nonagesimo quidem et f nono anno suæ ætatis,
decimo autem sexto Imperii Leonis, excedit e vita.

110 Cum autem fama celeriter per omnem sparsa
esset regionem, monachorum et laicorum congre-
gata est multitudo, quæ non poterat facile numerari.
Quin etiam Anastasius Patriarcha Hierosolymitanus,
cum simul assumpsisset examen Clericorum et mili-
tium, accessit. Cum eo autem aderat Chrysippus et
Gabrielius, et Diaconus quoque Pheidus. Anacho-
retæ quoque, qui erant in solitudinibus, undique
convenierunt quorum erat unus quoque g Gerasimus.
Omnes autem in stuporem adducebat continuatio
miraculorum. Cum ergo convenisset multitudo prope
innumerabilis, prohibebatur sacram illud corpus a
sepultura, cum jam esset hora nova, donec milites,

ut eis jussum fuerat a Patriarcha, repellunt multi-
tudinem: et sic vix tandem datur aditus divinis Pa-
tribus, ut corpori illi, quod tam strenue decertaverat,
et multa passum fuerat, justa peragerent, et cum
iis, quos decet, hymnis in locupletis loculo deponerent.
Atque dolor quidem Euthymii privationis, multis
erat causa lacrymarum: Martyrium autem et Eliam
longe tangebatur vehementius, et ii valde lacrymaban-
tur. Sed cum illos quidem consolatus esset Patriarcha
per Chrysippum Crucis custodem, et cum iis, quibus
opus erat usus esset admonitionibus, hortatus est
ut frequentius ad eum accederent. Cum autem reli-
quisset Pheidum in Laura Diaconum, ei ædificandi
committit negotium: et cum esset in sanctam rever-
sus civitatem, mittit opifices ad opus, et materiam,
ut beatæ illæ Euthymii reliquiæ in apto et conveni-
enti loco deponerentur.

111 Domitianus vero, qui Magni erat vere magnus
et germanus discipulus, ut qui esset ejus vitæ imi-
tator accuratissimus, cum plusquam quinquaginta
annos Sancto inservisset, a loco non recessit: sed
permansit deinceps ad sextum usque diem ab illo
tempore, ut qui statuisset non esse sibi vivendum de
cetero, nec ferendum esse, ut hanc lucem omnino
adspiceret. Cum septimus autem jam dies advenisset,
ei lætas noctu apparet Euthymius, Veni huc, dicens,
tibi paratam gloriam consecuturus. Ecce enim, in-
quit, Dens tibi concessit, ut nos quoque hic degamus
communitè. Hæc Domitianus annuntiat Fratribus,
cum venisset ad synaxim. Sicque ipse in gaudio et
spe bonorum futurorum e vita excedit.

112 Diaconus autem Pheidus, multis collectis
operis, et magno adhibito studio, speluncam, quæ in
principio tenuit silentem divinum Euthymium, pul-
cherrimam et maximam ædem efficit: cuius cum
mediam attribuisset thecæ magni illius Patris, ex
utraque parte elaborat thecas Presbyterorum, Præ-
factorum, et reliquorum sanctorum virorum. Post-
quam autem perfecta jam fuissent omnia, tabulam,
quæ erat sepulchro imponenda, et argenteum urceum,
et cancellos Patriarcha statim mittit Hierosolymis.
Deinde ille ipse quoque descendit ad Lauram, cum-
que sanctum illud beati viri corpus cum lampadibus
et hyantis propriis creditis manibus, transfert ad
eam ædem, quam ipse recenter fuerat fabricatus, et
in sacro suo deponit loculo, ut nunquam posset am-
plius aperiri, et nec vel ullæ parvæ possent illinc ejus
auferri reliquiæ. Quam tabulam autem imposuisset,
urceum desuper quasi circa pectus defigit. Illa vero
ab eo tempore in hodiernum usque diem omne genus
gratiæ dat iis, qui ad eum accedunt fideliter. Atque
cum sic quidem præclare fecisset reliquiarum transla-
tionem VII die Maii, adsumpto secum Martyrio et
Elia, rursus revertitur in sanctam civitatem, et eos
ordinat Presbyteros, et refert in catalogum cleri
sanctæ Resurrectionis. Et hæc quidem sic ha-
bent.

a An. Ch. 473. vide prolegomena num. 13.

b Eusebius lib. 6. hist. Eccl. cap. 16. Hippolytus præter alios
plerosque commentarios quos componebat, opus de Paschate
conscripsit, in quo et temporum seriem explanat, etc. De Canone
ejus Paschali pluribus agit Egidius Bucherius auster. Cohitur
22 Augusti.

c De eo agemus 12 Martii, in libris contra hæreses pluri-
bus de tempore disputat, maxime hæresi 31, Alogorum dicta,
quæ profanis et eruditissimis diatribis discutit Dionysius Pelavius
noster.

d Hujus Sixtus Senensis, Possesinus, Bellarminus, Miræus,
aliique nondum meminerunt; et varii ejus nominis Sancti sunt;
at quis hic Confessor, alius nos latet.

e Eram hanc Orientalium attigimus in Prolegom. num. 13.

f Septimo legendum esse, ostensum est ibidem.

g In Vita S. Cyriaci: Abit pulchro illo ad Deum itinere Magnus
Euthymius. Vidit autem sacram illius animam Gerasimus Beduci
ab Angelis, et præclare ad cælos ascendere, unde fuerat vocatus.
Cum ergo statim assumpsisset Quiriacum, ascendit in ejus Lau-
ram, et sanctum ejus corpus gratis manibus sepelit, cum ea qua
par est reverentia, et cum omnia fecisset que de more fiebant,
reversus est

sepelitur.

Domitianus
ab eo evocatus
moritur.

Spelunca En-
thymii mola-
tur in tem-
plum.

Transferitur
ejus corpus.

Anima S. Eu-
thymii ab An-
gelis in cælum
deducitur.

CAPUT XX.

Occasio commutandæ Lauræ S. Euthymii in cœnobium.

AUCTORE
CYRILLO
MONACHO

Ad Zenonem
Imperatorem
et Avacium
Patriarcham
Constantino-
pohianum,

Restat autem nunc, ut persequamur quam de
caussa, et quemadmodum Euthymii Laura transmutata sit in cœnobium. Necesse vero est orationem paullo altius repetere, ut sic apertam et dilucidam faciamus narrationem. Cum unus jam præterisset annus post mortem magni Euthymii, Leo ille magnus et Christi amans Imperator a excedit e vita, relicto Leone suo *b* nepote plane infante successore imperii. Ei autem, cum *c* parum in imperio vixisset, succedit pater Zeno, sed ille quidem, cum ex insidiis Basiliscus quidam invasisset imperium, *d* fugit in Isauriam. Cum vero Basiliscus occupasset imperium, facit conciliabulum adversus divinam Synodum Chalcedonensem: quo quidem nitens pars eorum, qui erant schismatici in sancta civitate, cum sibi Gerontium quemdam *e* præfecisset Archimandritam, multa innovat adversus Ecclesiam: nec minora iis, quæ prius ausus fuerat Theodosius. Quinto autem anno postea moritur quidem Anastasius Patriarcha, jam incipiente mense Januario: Zeno vero reversus ab exilio, vincit quidem Basiliscum, qui adhuc tenebat imperium, rursus autem *g* recuperat imperium, quod amiserat. Et Sedi quidem Hierosolymitanæ succedit Martyrius, de quo mihi superius sæpe facta est mentio, qui ad ipsum Imperatorem Zenonem et Acacium Episcopum Constantinopolitanum scribit de schismaticis et illorum blasphemiam et vitanda hæresi: et cum Pheido Diacono dedisset litteras, mandat ei quoque non pauca ore dicenda.

a

b

c

d

e

f

g

h

i

k

l

m

n

o

p

q

r

s

t

u

v

w

x

y

z

aa

ab

ac

ad

ae

af

ag

ah

ai

aj

ak

al

am

an

ao

ap

aq

ar

as

at

au

av

aw

ax

ay

az

ba

bb

bc

o Martyrio

patriarcha

hierosolymita-

rum,

auditor Phe-

di Diaconi

h i

crepatur nau-

fragio a

S. Euthymio,

inbeturque

Lauram in

cœnobium

mutatur

transfertur in

Uersusalem

pallio epus te-

ritus, mox di-

sparente

tantum pelagus transvolare penna citius effecit et tutius, consueto autem induitur vestimento: illud vero (sed est attendendum; miraculo enim cognatum et consimile sequitur miraculum) a quadam veluti manu abreptum, evanescit et tollitur de medio. Cum ad se ergo rediisset Pheidus, et quænam cum mala oppressissent considerasset, undæ, fluctus, nox, desperatio, et quæcumque sunt mala tempestatis; deinde vero animo agitasset repentinam hujus inextinguibilis calamitatis solutionem, magnuniquè Euthymium, et quemadmodum cum jam esset defessus, et graviter suffocaretur, ei apparet pedibus ingrediens in fluctibus, et veluti manum illam porrigens hilarem vultumque una et vocem, et mandans ea, quæ dicta sunt, et tandem imponeus pallium, et tantum mare veluti alatum per aerem transmittens, et domi suæ reddens insensibiliter; hæc cum apud se considerasset Pheidus, emisit illas voces cum magna admiratione: Nunc scio verum esse et germanum Dei servum magnum Euthymium, ab eoque missum, ne liberasse a calamitate.

narrat S. Euthymii monitionem matri suæ et Patriarchæ

116 Deinceps autem hæc quoque matri narravit. Illa vero eis aures libenter accommodans, (amabat enim non solum filium, sed etiam Deum) et propterea tam ejus qui servat, quam ejus qui servatur, delectata narratione, et etiam lacrymas profundens ex oculis, consuluit illo omnia impleret. Deinde autem ad Patriarcham quoque transiens, ei Pheidus renuntiavit omnia. Ille vero admiratus narrationem, quæ omnem rationem superat et opinionem: Revera, inquit, Dei Propheta est magnus Euthymius, magna que est et quæ dici non potest apud illum fiducia. De iis enim, quæ Lauræ eventura essent, cum nos omnes essemus testes, prædixit jam in Christo consummandus. Hæc cum dixisset, ipse quoque Pheido permittit, ut redificet cœnobium, et concedit, ut ad id proficiscatur, simul professus, se quoque omnibus viribus opus una esse aggressurum.

a An. Ch. 474, mense Januario. b ex filia Ariadna, nupta Zenoni. c Mensis 10. d An. Ch. 476, Basilio et Armenio Coss. ut ex Simplicio Papa epistola obligatur, his data Ross. 4 id Januar. qua Zenonem ut pro Imperatore quendam ageret, hortatur: nec diu post isthic substitit, ut ex reditu patet. e Pseudopiscopus contra Anastasium, ut bene advertit Baronius an. 476, num. 41. f Post mortem S. Euthymii an. Ch. 477, cum præfuisset 18 annos, ut dicitur in Chronico Nicephori, et aliquot menses g Post 20 menses, quam egressus erat, ut tradunt Cyrillus in Vita S. Sabæ, et Victor Tununensis, Simplicius Papa de Imperio recuperato congratulatur Zenoni VII Idus Octob. post Consulatum Basilisci et Armati an. Ch. 477. h Corycus Ptolemæo, Plinio, Straboni. Q. Calabro, Cithææ oppidum, Corycæam promontorium, et in eo anticum Corycium, in quo optimus vocatus nascitur i Inno Parthenicum, seu Parthenium mare Macrobio 7 Saturn. est pars maris Mediterranei, quod Asiam Africanque interluit

CAPUT XXI.

Cœnobii redificatio.

Cum autem Pheidus magnam manum accepisset ministrorum et idonius redificatorum, et unum ex mechanicis, descendit in Lauram, et cum edificasset cœnobium, sæpius et fossa esset complexus, vetus quidem templum attribuit Fratribus ad cœnaculum, alterum autem templum superius redificat. Intra cœnobium vero excitat turrim, quæ esset aperte veluti propugnaculum totius solitudinis, et eam collocat in medio cœmeterio. Loci vero posituram, in qua hoc sacrum collocatum est cœnobium, et esse pulchram propter æqualitatem, et monarchis esse aptam ad exercitationem propter aeris maxime temperationem, oratione desideriam et ostendam, quantum potero.

Cœnobium redificatur.

118 Est quidam collis admodum brevis inter duas valles, quæ ex Oriente et Occidente simul paulatim cœunt, et ad Austrum inter se commiscuntur. Ad Boream autem patet pulcherrima campi planities circiter tria stadia, quam fieri potest optime excogitata ad voluptatem et delectationem. Per eam autem me-

quo vti

AUCTORE
CYRILLO
MONACHO.

diam torrens perfinit, qui ex alto descendit ex colle, qui est ad Orientem, fitque loco veluti quaedam zona. In ipsa vero collis in planitiem inclinatione, et eorum eleganti mixtione et conjunctione, exurgit turris veluti quidam vertex et arx quaedam: et turrim deinceps consequitur porta, quae est versus planitiem, quae cum voluptate transmittit eos qui exeunt, veluti a quadam specula despicientes pulchra illa planitiei spectacula. Sed quid loci naturam recensent aliquis, quemadmodum est quidem mitis et fertilis; quali autem super caput est aere contemperatus, et neque majore quam opus sit calore, neque frigore utatur; sed cum ex ambobus fugerit ea, quae molestiam afferunt, minuscuque praclare tenet medium; et est frigidioribus quidem calidior; calidioribus autem rursus sensim frigidior, et consequenter valde humidis siccior, et immoderate siccis humidior, cum ea, quae uicuique congruit, commoderatione?

absolvitur
triumio.

119 Cum ergo totum ejusmodi cœnobii aedificium simul et ornatus, non opus haberit plus quam tribus annis propter multas manus, vehemensque et intensum ministerium; volebant quidem divini Patres illud cum alio ornatu et artificio Ecclesiae reddere et dedicare, eos autem arcebat rursus aquae penuria. Nam in illa quidem solitudini pluit sola hyeme. Cum ea autem fuisset magna ex parte sicca et aquae expertis, ei aqua defecerat, maxime circa vernam conversionem: nisi forte in aliquibus concavis cisternarum consistentalique breves aquae reliquiae. Quod quidem eos valde reddebat animi dubios et perplexos, ut qui premerentur inexorabilibus naturae necessitatibus. Significant certe Praefectus Elias et Diaconis Pheidus Longino praefecto inferioris a monasterii, et Paulo praefecto monasterio b Martyrii, ut suis jumentis aquam curent ad eos transferendam ex Pharis.

aqua penuria laborantibus,

a

b

a S. Euthymio in somnis promittitur,

120 Sequenti autem nocte eis paratis ad iter, cum jam congregata essent jumenta, illa nocte apparet B. Eliae magnus ille Euthymius. Quid hoc sibi vult, rogans, quod hodie jumenta congregetis? Cum is vero respondisset: Ut aquam afferamus ex Pharis, propterea quod ea nunc nobis omnino defecerit; increpavit illum dicens: O vos modice fidei, quam de causa Deum non rogavistis? Num is, qui ex praecepta petra inobedientem potavit populum, et aquam ex asini maxilla Samsoni aliquando fecit scaturire, non poterit vobis quoque ad usum suppeditare, si solum cum fide offeratis petitionem? Deinde eis etiam prohibuit iter ad Pharas, ut minime necessarium. Aqua enim vobis implebuntur vel maximae cisternae, si ne tres quidem horas expectaveritis.

daturque divinitus.

121 Cum ad hanc visionem e somno excitatus fuisset B. Elias, et statim eam Pheido et reliquis annuntiasset, jumenta quidem a proposito solvit ministerio: cum nox autem jam transisset, et sol quantum videt terram suis illustraret radiis, nubes nescio unde aërem, qui erat, super cœnobium, repente complexa, protinus erupit in pluviam. Et omnia quidem circumcirca simile adhuc puniebat flagellum siccitatis: ii autem soli qui erant in cœnobio, praeter opinionem aquam erant adepti, perinde ac si aliquis pluviam circumscripsisset, et rursus ulterius non sineret progredi. Postquam autem et cisternae fuerunt aqua plene, et non erat amplius opus imbribus qui e caelo descendunt; dissipata est statim nubes, et vehemens imbrum procella rursus reducta fuit ad serenitatem.

dedicatur templum.

c

122 Cum vero miraculum brevi totam pervasisset solitudinem, et pervenisset jam etiam ad ipsum Archiepiscopum Martyrium, descendens ille multis copiis ad cœnobium, praeclearam quidem egit synaxim et vigiliam cum multis lampadibus et suffitibus. Splendidam autem et magnificam facit dedicationem, deponens subara quasdam partes reliquiarum Martyrum e Taraci, Probi et Andronici, vii mensis Maii. Erat

vero jam d duodecimus annus post decessum Euthymii. Cum aliquod autem tempus transisset, Diaconus quoque Pheidus suscipit Episcopatum civitatis e Doron quae vocatur.

a S. Theodisti. b Patriarchae, cui hic Paulus successit, quem sibi secundum, seu coadjutorem, habebat S. Theodosius Cœnobiarcha in regimine reliquorum cœnobiiorum, a Salustio Patriarcha moribundo an. Ch. 493, imposito. Cyrillus in Vita S. Sabae.

c Passi sunt sub Diocletiano Tarsi in Cilicia. De eis agit Martyrol. Roman. XI Octob. d An. Ch. 484. e Doron, Dora, Dor, Ador, etc., civitas maritima, undecimo, aut, ut alii volunt, nono millennio a Casarca Palastina, pergentibus Ptolemaidem. Legendus Adrichomius in tribu Maousses citra Jordaneum cap. 26.

CAPUT XXII.

Tres primi successores S. Euthymii. Pax Ecclesiarum. Oleum S. Euthymii.

Sed cum ego in huic locum venerim, mihi venit in mentem, ut de schismaticis illud addam, quod mihi etiam dignum videtur de quo dicatur; ut quae in mari fuit divini Euthymii prophetia, evidentius hinc ostendatur. Nam cum jam quidem Patriarcha Martyrius, fidem tribuens Pheidi visioni admirabili, et iis quae in mari praedixit ille Magnus, de his quidem schismaticis cessavit cogitare. Non multum autem temporis intercessit, et veluti ex diviniore quadam visitatione Marcianus, cujus paulo ante meminimus, omnes ipso vocat in cœnobio, quod ab ipso constructum fuerat in sancta Bethleem, et, Quousque tandem, inquit, o Fratres et Patres, contendimus corpus Ecclesiae dividere in partes, idque cum nec nobis quidem constat, quae sit Dei voluntas, sed nec sic credamus propriis cogitationibus? Est ergo nobis considerandum, ne forte existimantibus recta via ingredi in avia contingat incidere. Sunt enim incertae hominum cogitationes, sacra aiunt eloquia, et si videntur, sequentes illud Apostolicum, et veluti exemplo utentes, jactantur sortes in conspectu Episcoporum et monachorum: et si sors quidem venerit ad monachos, oportet omnino perseverare in iis, in quibus nunc manemus et quae nobis placent: sin autem ad Episcopos, cum ipsis communicare. Cum hanc attulisset sententiam a Marcianus, nullus erat ex iis, qui aderant, qui non laudaret. Jactam itaque sortem monachi quidem eam habuerunt, omnes autem ei statim communicabant, tamquam ex Deo esse cogitam arbitrati, praeter Gerontium solum et Romanum. Et omnes seipsos praebent b ferentes unioni Ecclesiae, eique de cetero germanam ac synceram faciunt communionem.

Marcianus schisma inter Episcopos et monachos ortum factu sorte tollit.

Sap. 9. 14.

Act. 1.

a

b

124 Cum eos autem Patriarcha pulchre non solum supinis, ut quis dixerit, manibus, sed etiam cordis sinibus excepisset, praeclearum et celebre festum agit. Admodum enim pulchre civitati exortum est bonum pacis, et laetatae sunt plateae Hierusalem, et per omnia Deus glorificabatur. Gerontius autem et Romanus, alter quidem cum quadraginta quinque annos praefuisset B. Melane monasteriis, alter vero in Thecorum, ut supra diximus, regione monasterium construxisset, et deinde ex ipsis quoque turpiter fuissent expulsi propter eorum, quae ipsis visa fuerant, impietatem, mali male huc et illuc obeuntes recesserunt. Sed haec quidem facta sunt temporibus Zenonis.

festivitas pacis celebratur Hierosolymis.

125 Sequentibus vero annis, cum c Anastasius post ipsum accepisset imperium, incursionem autem fecisset d barbari, et magnam partem solitudinis vastasset et depopulati essent, everterunt ipsa quoque Agarenorum tabernacula, quae eis nuper magnus fixerat Euthymius. Deinde qui ex his quidem erant insigniores, alia sibi excitant in Martyrii monachi monasterio, et templa erigunt. Barbari autem cum rursus eos essent aggressi, alios quidem interimunt, alios vero captivos abducunt, aliquos autem in aliis vicis compellunt, nempe eos, qui ex inopinato hoc periculo evasere superiores, cum magna et gravissima fuisset haec illic barbarorum incursio.

Irruptiones Barbarorum.

Successores
Euthymii
1 Elias,
2 Simeon,
3 Stephanus.

126 Beatus autem Elias, qui Euthymii recte præerat ovibus, cum triginta et octo totis annis admistrasset præfecturam, multaque præclara et egregia in ea fecisset opera, et magnum sui amorem reliquisset Fratribus, qui in eis viget usque in hodiernum diem, ipse quoque feliciter e excedit ad Dominum. Cum quidam autem Simeon Apameensis post illum accepisset administrationem, et in ea tres tantum annos vixisset, Stephanus Arabs genere ei f succedit: qui eum mortuus esset, g ei frater Procopius sexcentos aureos ex bonis paternis tribuit monasterio.

Cæsarius oleo
et sepulchro
S. Euthymii
fuit summa-
tur.

127 Sub eadem autem tempora Cæsarius quoque quidam Antiochenus, qui in civilibus magistratibus sæpe bonam erat assecutus existimationem, cum ad sanctam venisset civitatem, et satis longum esset illie tempus moratus, incidit in quandam corpoream valde gravem affectionem. Quoniam vero deerat manus, que eum curaret, et omnem superabat tolerantiam et amicorum consolationem, cum non haberet quidam deinceps faceret, confugit ad sepulcrum admirabilis Euthymii, et quod ex illo fluebat oleum fit statim ad lileraudum hominem remedium, cum solum morbus fuit iunctus. Is autem referens gratias pro beneficio. pecunias Sancti monasterio alias quidem jam præbuit splendide ac magnifice alias autem etiam quotannis præbitorum esse promisit.

ad narrat
Episc. Tripoli-
tano

128 Domum vero revertens, cum ad h Tripolitannum Episcopum accessisset, quomodo solet animus in rebus hujusmodi lubenter rerum meminisse gravium, que jam præterierunt, narravit ei singula. quemadmodum malum quidem eum invasisset, et manus medicorum et presentia familiarium, ille quidem ad curationem, hic vero ad consolationem nihil valebant; et quemadmodum omnibus desperatis, venerit ad sepulchrum Euthymii, et quemadmodum illiesolum unctus oleo, protinus, et citius quam quis sperare atque adeo optare ausus fuerit, invenit curationem.

hujus conso-
latus ideo fit
monachus.

129 Hæc ille quidem singulatio narrabat Episcopo. Quisdam autem Leontius, illius consobrinus, cum esset ætate valde juvenis, contigisset vero eum interesse narrationi, animo protinus, ut audivit, incitatus, et majus aliquid animo agitans quam pro ætate, cum quæcumque sunt mundana condemnasset, a quibus ut plurimum facile decipi et capi potest juvenis, recta venit in magni Euthymii monasterium, et vitam suscepit monasticam. Quem utique, cum virtute evasisset insignis, accersens Stephanus Episcopus, ei tradit curam monasterii, quod conditum fuit in honorem magni Martyris i Leontii. Paulo post vero cum Sedis etiam reliquisset successorem, excedit e vita vicesimo secundo mensis Januarii, cum annos viginti et unum integros præfuisset cœnobio. Porro autem Leontius quoque, hujus consobrinus: Nilum quemdam cœnobii Presbyterum euntem Antiochiam, et ab eo hospitio exceptum, cum ex iis quas alerant, satis accepisset, k Orestiadis ordinat Episcopum. Et hæc quidem ita se habent.

Episcopus
Tripolitano

Marcianus
Abbas sanctus

a Summus vir postea Marcianus fuit, in cujus horreo frumentum ex mulo grano dirivum una nocte admodum duplicatum fuisse, dictum est in Vita S. Theodosii VI Januarii num. 61 et 62. In Vita S. Sabæ dicitur sanctus Abbas et vir longe optimus, qui visione celesti monitus fuerat, ut S. Sabæ de necessariis provideret. Obiit universalis Archimandrita omnium monasteriorum a Salvatore Patriarcha constitutus, cui suffecit SS. Sabus et Theodosius. b Forte forvientes; ut annotatur apud Surium et Baronium an. 477, num. 29, ubi hæc refert, hec die post contigerunt, ut ordo narrationis exigit c Olybrio solo consule an. 491 Indictione XI, in Vita S. Sabæ. d Theophanes lib. 13, cap. 10, refert anno Anastasii II. Saracenicum incursum in Phœnicem et Syriam rursus (sæc secunda vice, effectum esse. Prior hæc irruptio ante mortem Elæ Hegumeni videtur contigisse. e An. Ch. 511. f An. 514. g Surtius monet videri legendum ejus, a num. 96, depicti nos MS. Græcæ. h Oplenta Phœnicæ ac celeberris urbs Tripolis, describitur ab Adrichomio inter loca cetera cap. 30. i S. Leontius Tripoli passus colitur 18 Junii k Orthosiadis legendum suspicamus. Est Orthosios prope Tripolim, e regione Cypri, etiam urbs Episcopalis, cum Tripoli, sub Metropolitana Tyrio, describitur ab Adrichomio inter cetera loca cap. 29.

CAPUT XXIII.

Successores S. Euthymii. Sacrilegus punitus. Cyrilli scriptoris ætas.

AUCTORE
CYRILLO
MONACHO.

Revertendum est autem ad Magni Euthymii monasterium, et que deinceps consequuntur, ea sunt addenda narrationi. Post Stephani a Præfecti consummationem, Thomas, qui genus trahebat ex Apamea, cum id felix et florens accepisset, minuit et circumcidit. Quo autem tempore is administrationem tenebat monasterii, ad eum rursus venit Antiochenus Cæsarius et ab illo humane et benigne acceptus, cum in eodem cum eo accubisset convivio, deinde ut solet inter eos agitati essent sermones, et audisset quod in Diaconico essent illius ligni partes, in quo Dominus illo suo admirabili consilio fuit crucifixus; petit ab eo, ut liceat sancta illa ligna adorare, et eorum exiguam aliquam partem accipere. Cum ergo annisset is qui præerat monasterio, eadem quidam hora ei aperit ambas fores Diaconici, reserat autem thecas rerum pretiosarum, aliquid ardentius faciens et amantius: et ingressus est Cæsarius cum iis, qui erant circa ipsum. Cum autem adorassent et complexi fuissent, aliquam quoque partem accipiunt illius salutari et venerandi ligni. Deinde etiam ingressi interiori cellam Diaconici, rursus convertuntur ad se referendos.

Quartus suc-
cessor Tho-
mas

particulam
sanctæ Crucis
dat Cæsario.

131 Theodorus autem Galata quidam, qui eis ministrabat, frequenter exiens per Diaconicum, et ad eos ingrediens, sacris illis thecis apertis, sexcentos illos surripit aureos, de quibus ante diximus, qui positi erant in tribus crumenis. Et Præfectus quidem Cæsario et suis mentem adhibens, non sensit quod factum erat. Mane autem surgens Theodorus, simulabat se irasci, et præferebat se valde indignari, quod non liceret ei frui quiete et silentio. Quocirca recedit ex monasterio, specie quoniam quod desideraret locum vacuum a tumultu, re vera autem, quod eniperet latere, et aurum abscondere. Dum ergo ad sanctam civitatem iter esset ingressus, ubi fuit ex adverso monasterii monachi Martyrii, et sensim sedens, et genibus crumenas imponens, aureos quinquaginta numero ex una harum sumpisset, ponit reliquos sub magno quodam lapide: et cum locum signasset, et sibi notum, quoad ejus fieri posset, ferisset, recta profectus est Hierosolyma; illinc vero Joppen.

Monachus Ju-
ralus 600
aureos.

ros abscondit

132 Cum equos autem conduxisset, et arrham dedisset, revertitur ad lapidem, sub quo latebat aurum: et cum jam prope fuisset, (o oculus qui omnia intueris! o justissima judicia!) videt quemdam magnitudine maximum et aspectu terribilem serpentem, qui e lapide prorarserat, et erat veluti collocatus ad servandos aureos, conari arcere eum a re aliena. Ille ergo timore affectus, tunc quidem vacuis manibus revertitur: sequenti autem die rursus redit, et rursus invenit terribilem illum auri custodiam, ad diligenter vigilantem ad auri custodiam, ut ne liceret quidem omnino accedere ad lapidem: quin etiam eum aggredi perrexisset, diu serpens ita est eum persectus, ut satis habuerit illinc salvas recedere. Postridie autem venit rursus ad locum, et protinus advolans quædam virtus aerea, cum veluti quamdam clavam incussisset Theodora, et certam ei plagam intulisset, illum quidem evertit et prope exanimatum humi dejecit. Quidam autem Lazariote cum transendo advenissent, et tam misere jacentem invenissent, accipiunt et deferunt in nosocomium, quod est in civitate.

arcetur a ser-
pente ne eos
recipiant.

dirivum pu-
ntur.

133 Cum illic autem diu jaceret, videt in somnis quemdam senem eum acriter corripientem, et dicentem: Non aliter tibi licet surgere, nisi surreptas pecunias prius reddas Euthymii monasterio. Cum itaque exinde accersisset eum, qui accipiendis præfectus erat

ia sonatus mo-
nitus corripit-
tur crumen,
aurum ostendit.

erat

AUCTORE
CYRILLO
MONACHO.

erat ægrotis; et furtum confitetur, et dolum aperit, et canssam, quæ tunc latebat, cur e monasterio recesserit, propalat et profert in lucem veritatis: et quemadmodum sub quodam lapide aurum deposierit, et quemadmodum cum sæpe accessisset et conaretur tollere, primum quidem serpens et magnitudine et adpectu terribilis, qui e lapide proreperat, eum expulerit admirabiliter et propter opinionem; deinde autem quædam virtus, quæ alicunde advolavit, eum sic affecerit.

134 Hæc cum accepissent Præfectus Thomas et Leontius, statim ascendunt ad sanctam civitatem, et cum Theodorum in quodam vehiculo imposuissent, ut eis ostenderet locum, in quo aurum erat abditum, ipsum quidem inveniunt sub lapide positum, formidabilis autem illic custos (o miraculum) nusquam aderat; ut qui veluti veris dominis thesauro cecisset. Atque ille quidem statim tollunt aureos, parum curantes eos, qui consumpti fuerant a Theodoro. Ipse autem nihil amplius mali sentiebat, et erat sano corpore.

135 Atque Thomam quidem, qui octo annos Euthymii præferat monasterio, vicesimo quinto Mensis Martii, *b* septuagesimo anno post discessum Euthymii, benignus et clemens Dominus hinc evocat. Leontius autem post eum suscipit præfecturam monasterii, a quo ego, qui hæc scriptis mandavi, referor in *c* catalogum Fratrum illius gregis. Quæ ergo de hoc divino et admirabili Euthymio Patres mihi narraunt, ut dicam sicut divinus David, non abscondi a filiis eorum in generationem et generationem. Oportet autem omnino ea, quæ meo tempore facta sunt, non despiciere, cum qui sunt affecti beneficio, sint adhuc superstites, et intersint iis, quæ geruntur, et sui intuitus intantur testimonio: sed et in hodiernum usque diem ea, quæ sunt præter opinionem fiant miracula, quæ sunt eorum quæ præcesserunt probatio et perfectum signaculum, quod de illis nihil sit omnino dubitandum.

136 *d* Decimosexto itaque anno, cum monachorum suscepissem habitum, vehementique quietis ac silentii teneret desiderio et habitanda solitudinis, quærebam honestam aliqui occasionem ut ea consequerer. Cum nullam autem aliam invenirem, præ me tuli magno me teneri desiderio videndæ dedicationis Ecclesiæ Hierosolymitanæ, et petii ut illuc ire liceret. Dimissus autem a præfecto, cum jam essem recessurus, a Metropoli Scythopolitarum, mater hoc mihi dat mandatum, ut nihil ex iis, quæ pertinent ad animam, ex me facerem absque admonitione et consilio Joannis Silentiarri: Ne forte, inquit, statim ab initio imprudens irretiaris errore Origenistarum. Cum ergo venissem in sanctam civitatem, et sacra quidem loca adorassem, in quibus Dominus propter nos moras traxit salutare, et cum divinæ quoque Crucis lignum adorassem, deinde ad *e* eum me confero. Is autem cum et mihi alia monita dedisset et consilia; tandem hoc quoque mihi præcipit: Si vis, inquit, salvus esse, vade ad magni Euthymii monasterium, et in eo habita. Hæc cum ego audivissem, venio per solitudinem quam citissime ad Jordanem: et cum satis longum tempus cum iis, qui *f* illic erant, Patribus essem versatus, in illius magni monasterium delatus, sum susceptus. Leontius autem erat, cui et suscipiendi cura, et monasterii præfectura fuerat credita.

a Perperam Episcopi additum erat. Est hic Stephanus Arabs, frater Procopii, supra in. 126, obiit an. Ch. 334, ut ex num. 133, colligitur. *b* An. Ch. 342. *c* Hæc eadem referi, citato hoc loco, in Vita S. Joannis Silentiarri, ubi Indictionem VI, addit, et annum retalis S. Joannis 90 mensem Julium, quo ad S. Euthymii monasterium venit; quod necessario an. Ch. 343, colligit, qui secundo est præfecturæ Leontii. Vide Prolegomena num. 9.

d Imo decimo tertio. Nedit S. Sabas Constantinopoli in Palestine in Septembri, Indictione nona an. Ch. 330. Hierosolymis Cesaream proficiscitur, hinc Scythopolim. Cyrillum puerum disceptulum sibi acquirit, cujus caput Metropolia Theodosius tendens in primo Ecclesiastico gradu constituit. Nedit Sabas ad Laurau, et

Cyrillus quando habitum monasterii suscepit.

modico tempore ibi transacto infirmitate detentus est, ex qua obiit Indictione decima, V Decembris an. Ch. 331. Ab indictione ergo nona; ad sequentem sextam non nisi decimustertius labebatur annus: nisi ante dicatur habitum monasticum accepisse, quod ille locus in Vita S. Sabas ægre ut suspicemur permittit. *e* In Lauram B. Sabas. f Potissimum cum Sciculo monacho in xenodochio Abbatis Euthymii, Scythopoli ex monitione S. Joannis in summo ei facta. In hujus Vita.

CAPUT XXIV.

Sacrilegium punitum.

Cum illic ergo versaret, video ea ætate quemdam genere Cilicem, habitu monachum, Paulum nomine, ex Martyrii monasterio profectum, quem malus quidem possidebat spiritus; ab iis autem qui ad ipsum attinebant, adhibebatur ad monumentum Euthymii. Cum positus ergo fuisset monachus ad thecam reliquiarum, apparens paulo post magnus Euthymius, mediæ nocte fugat dæmonem. Fuit autem hoc certum curationis testimonium: nam cum ipsa nocte ascendisset Paulus ad horam nocturnæ psalmodiæ, fit unus ex iis, qui canebant, et nobis omnibus presentibus, se fateatur fuisse a Deo curatum. Cum autem quod factum fuerat, didicissent monachi Martyrii monasterii, veniunt ut eum rursus reducerent in suum monasterium. Sed ille cum vellet ostendere se esse grato animo, et apud se scriptam conservaret gratiam, mansit deinceps in cœnobio, omnemque laborem et ministerium alacri animo una subiit cum Fratribus.

138 Cum nos autem aliquando colligeremus alimentum in solitudine, id vero erat quod vulgo solet nominari a Manuthia, in colligendo rogavimus Paulum, qui ipse quoque aderat, quidnam ei accidisset, et quam de causa venisset in cœnobium, et quam curationem esset consecutus apud thecam reliquiarum. Ipse autem, ut qui jam esset nobis familiaris, et apud nos non posset quidquam fingere, omnia aperte recenset: Ego, inquit, cum mihi Diaconatus munus esset creditum in monasterio Martyrii, nescio quomodo laboravi avaritia, et captus sum amore pecunie. Cum autem essem inops, et nescirem unde vel mihi drachmam pararem, venit mihi in mentem ex sacris vasis aliqua surripere, et unumquodque eorum pretio vendere, et sic aliquo modo mihi parare possessiones. Cum vero victus essem ab his improbis cogitationibus, et Dei timorem excussissem, surripio claves ex ara: et cum locum aperuissem, in quo erat reposita vasa sacra, ex aliis alia quidem mihi usurpavi, alia autem aliis quoque contemptim distribui. Deinde cum illo Diaconatus munere functus essem, claves quidem reddo rursus ad aram referens. Cum autem ad cœnam venissem cum quibusdam Fratribus, et me vini potione exatiassem, in strato miser recumbo. Protinus vero omnis intemperantiæ cogitatio in meam diffunditur animam, perinde ac si omnes concurrissent. Ego autem, cujus animus erit adhuc corruptus a temulentia, me libenter tradidi his cogitationibus: quæ me assumptum sic affecerunt, ut viderer sentire feminam, quæ una mecum esset et una cum ea jacere.

139 Protinus ergo ad me venit obscura quedam nubes et caliginosa; ea autem erat sceleratus dæmon, qui me invaserat, a quo victus tanquam ab aliquo hoste captus, mansi ab eo longo tempore cruciatus, et quid non grave patiens? Ubinam enim male faciendi satietatem hostis ceperit, quando hoc facere fuerit in ejus potestate? donec Fratres mei ducti misericordia me tollent, et ad Sancti capsam adducant: et statim perinde ac si respicissem, et ad me essem reversus, cum calidis orabam lacrymis, ut meae magnus miseretur Euthymius, et me ab hac scelerati dæmonis liberaret contumelia: et tempore propter eam jacebam supplicans, et non inter mittebam orare. Jam autem circa mediam noctem videbar mihi versari in quodam loco divino et admirabili, cujus posituram,

Monachus dæmoniacus curatur ad sepulchrum S. Euthymii:

a

is ob sacrilegium, ebrietatem, et cogitationes turpes admissus.

a diabolo possessus.

AUCTORE
CYRILLO
MONACHO.

et plurimum
cruentus.

posituram, pulchritudinem, gratiam optaverit quidem videre quispiam, sed verbis nequaquam poterit exprimere. Videbatur autem mihi nigra quoque quaedam cuculla et lana plena esse meo capiti imposita : ea autem lana (o malorum depulsor Dei serve Euthymii!) absit ut ullis aliis imponatur. Nam intrinsecus quidem pro lana, ornata erat spinis, iisque non tolerabilibus utique aut mediocribus, sed stylosum sternalis magnitudine longitudineque similibus. Caput autem meum vixile pungebat, et nec omnino quidem hiare sinebat aut respirare.

a S. Euthy-
mio appa-
rente objur-
gatur.

140 Cum tali ergo malo premerer, lingua mihi videbatur versare nomen Euthymii, et eum orare. Ille autem statim mihi apparet, multa luce circumcincta, refulgens, pilis canis, gravis adpectu, latus oculis, statura brevis, promissa barba, nigra veste indutus, et virgam manu tenens, et : Quanam re, inquit, tibi opus est? Quil autem vis tibi faciam? Cui ego autem timide et subtrementibus respondissem, Misereere meae calamitatis, et a gravi me libera demone; ille vero austerius respondens : Sed est ne tibi, inquit, persuasum ex iis que fiunt, nihil Deum latere? Didicisti ex iis que passus es, quantum malum sit, res Ecclesie aut Dei potius despiciere, et inconsiderate ac temere perfunderi? Nam quomodo rerum Ecclesie consecratarum gratia aperte transit ad Deum, ipse autem rursus scit ex alto prebere remunerationes; ita qui eis male utantur, non in alium, sed in illum ipsum sunt contumeliosi, et ei meritas luunt poenas. Si enim olim Ananias cum uxore, eum ex iis que ipsi obtulerant, surripuisset, tantas dederunt poenas, ut ipsi una furto inirentur; quamnam veniam consequetur, qui ne aliene quidem parci oblationi? Verumenimvero, inquit, si pactum conventum feceris, te non amplius rebus sacris manus injustas immisurum, nec te, malas admittendo cogitationes, suaviter oblectaturum; te, inquit, consolabitur Deus et te erabit. Est enim benignus et clemens, et non vult mortem peccatoris, ut divina docent eloquia, sed ut ipse convertatur et vivat. Propterea enim tibi mala evenerunt presentia, quod cum tibi rerum sacrarum creditum esset ministerium, non tamen te ipsam Deo conservasti fidelem; sed statim ad delum respexisti et furtum, motens, ut vere dicam, ubi non seminasti, et colligens ubi non dispersisti. Hunc proficiscitur, que fit ab ipso derelicti : hinc insultus carnis et intemperantia, et hic gravis demonum fluctus hinc in te inundavit.

monetur de
commendatione.

Ecclii 18 23.

liberatur

141 Hanc cum ego audissem, ei polliceor me in posterum cautionem esse adhibiturum. Et tunc, inquit, cum in sceleratum demonem infrennisset, et manu meam cucullam apprehendisset, vix, inquit, et vi eum auferi capiti, ea autem statim mutavit formam, et mihi in Sancti manus brevis quidam videbatur. Hætiops, habens oculos igni similes. Visa est autem ante ejus quoque pedes defossa esse fossa profundissima; et illum quidem deiecit in fossam, ad me vero rursus conversus, illud dicit, quod Christus paralytico : Ecce sanus factus es, noli amplius peccare; sed attende tibi ipsi, ne quid contingat deterioris. Ab ea autem liberatus affectione, ardentius Deo actis gratias, ab illo tempore sum conservatus, usque in hodiernum diem nullo malo affectus. Hanc cum mihi Paulus narraverit, ego omnibus communem adjecti narrationem.

Joan 5. 44.

a. Ubi de voce hanc, nusquam alibi nobis quidem notata, creditum Adriani Cronium (utriusque nostrorum semper cum honore nominant, a quo sacris literis Theologicisque disciplinis sumus instituti) conjecturam apponere : Existimo, inquit, Hebræam esse vocem, et sic scribendam כַּוְתִיָּהּ *manut-pa*, id est, *partes* sive *portiones*, *laci*, sive incipientes dapes, quas ex Dei benedictione in deserto ex arboribus vel herbis legebant. Similis vox est Estheris 2, v. 9, in Hebræo, ubi Estheri dicitur dare *partes* ejus Hebræo כַּוְתִיָּהּ *portione* ejus, sive res ad victum et cultum necessariae. Sed de הָהָה litteræ floales plurimum numerum et adfixura femininum significant. Possent etiam ex Hebræa et Græca esse con-

Manutia
quid sit.

posita dictio, ut *manutia*, sit quasi *manutia* *καθ' οὐρανόν*, ut sit allusio ad *Manu*, sive *manu* Hebræorum, quod Exodi 16, v. 21, et Sapient. 16, v. 28, ante ortum solis colligendum erat. Vocaturque ipsum *manu*, quasi pars vel portio, que ipsis a Deo datur, et sine labore comparatur, quamquam et aliam etymologiam dicit noster Interpres ex LXX Exod. 16, v. 45, ut *מַנְיָהּ* *Manthion*, sit quasi *מַנְיָהּ* *Quid hoc?*

CAPUT XXV.
Energumeni liberati.

Verumenimvero nunc mihi rursus incitatur oratio ad rebus aliis pascendas vestras aures. Non sinit enim cessare miraculorum continuatio, semper magis provocans orationem, et vehementi semper studio contendens progredi ad anteriora, quæ sunt præstantiora atque jucundiora, veluti ipsa secum certans, et ea que præcesserunt iis, que sequuntur, volens vincere. Duas enim cisternas, quas fama est ab initio fodisse Amorrhæos, distantes duobus stadiis a cœnobio, renovat quidem, cum adhuc esset super terram, magnus Euthymius ut jam ante declaravimus; et cum alterius ori imposuisset ostium, tribuit Lauræ ad aquationem; alteram autem iis, qui ab ipso baptizati fuerant, Agarenis, certo concedit tempore. Cum sic ergo haberent cisterne, et una quidem Lauræ, altera vero attributa fuisset Agarenis; solitudinem illam, que erat aliqui arida, et propemodum aque expertis, pluvie invaserat penuria. Qui Lauram itaque incolebant, aque veriti inopiam, cisternæ quidem ostium clavis et vectibus communiunt.

Cisternæ
S. Euthymii
ostium.

143 Cum vero a Præfecti, qui Romano suberant imperio, Aretha et Asuades, contra se invicem arma et bellum suscepissent, per solitudinem sæpe dispersi barbari, et pecunias diripiiebant, et domos evertebant, et quæcumque alia in his rebus violenta solent et tyrannica confingere, faciebant. Cum nos autem aliquando sederemus ante altitum cœnobii, accedant quidam duo barbari, cum eis vero aderat quoque Christianus quidam, Thalamas nomine, qui erat cognatus Agarenorum, qui fuerant olim baptizati ab Euthymio. Adlucabant autem unum ex sua multitudine barbarum, qui ipse quoque a quodam sevo possidebatur demone. Cum ergo accessissent, exposuit nobis causam Thalamas, nempe quod cum aliquando barbari venissent ad Lauram, ut potarent suos camelos, et cisternæ impositum invenissent ostium, hic quem possidet demon, paulo magis barbarice commotus, gravi quidem lapide illud confringit; eum autem statim vicissim longe gravius ferit demon, et deinceps jacebat tortus ac dilaceratus, et os habens spuma oppletum.

a
perfringit
barbarus mi-
les.

intuditur a
dæmone.

144 Ego vero, inquit, accedens, et quod ita se haberet barbarus animo fractus, una cum his viris eum tolle, et ad Sancti capsam affero, ut unde accipit calamitatem, illinc inveniat mali quoque medicamentum. Ejusdem enim est et castigare propter audaciam, et curare rursus propter clementiam. Cum ergo ad loculum positus esset is, qui laborabat, et non multum deinceps tempus mansisset, curationem invenit majorem quam petierat; non liberatus solum ab affectione, sed etiam diviniore luce animum habens illuminatum, et non multis postea diebus baptizatus.

liberatur ad
sepulchrum
Euthymii, ba-
ptizatur

145 Hujus autem ipsius quoque Thalame sororis filia, immundi demonis dominatu tenebatur. Ea igitur a Lazario (illinc enim habitabat Thalamas) portata ad capsam reliquiarum, nullam quidem aliam medicinam applicatam, nisi hujus loculi sanctificationem : dies autem non plures quam tres, ad perfectam liberationem ab eo qui opprimebat.

Liberantur
puella.

146 Quid vero de filio dixeris Agareni Argobi? hoc enim erat nomen patris. Quem cum pascenssem greges in solitudine quidam execrandus invasisset spiritus, non solum mente, sed adpectu et oculis quoque erat perversis. Delatus autem ipse quoque ad capsam reliquiarum brevi, omnino erigitur, et omnia suo loco restituta habens, patri redditur

adolevens

AGITORE
CYRILLO
MONACHO.
mulier :

147 Multa quis posset alia ejusmodi recensere, atque adeo innumerabilia. Quandam enim mulierem, quæ in vico Betabudison cum marito habitabat, meridie domi aliquando sedentem gravis invadit dæmon: et totos quidem sex menses cum eo colluctabatur, et marito morte graviorem vitam efficiebat. Cum itaque is eum casum ferret intolerabiliter, et nullam posset molestiæ invenire consolationem, constituit ad magnum confugere Euthymium: et cum sic furore percitam accepisset conjugem, cum ea venit ad monasterium. Quoniam vero *b* non licet introire mulieribus, assidebat in vestibulo, facies quæ poterat, jejunio utens et oratione, et singulis vespers bibens ex capsæ sanctificatione, cum oleo lucernæ. Tertia autem consequenti nocte ei magnus apparens Euthymius ei dicit: Ecce sana facta es, vade in domum tuam, statimque et morbus est dissolutus, et cessavit insania, et domum mulier sana mente revertitur. Ab illo autem tempore, utpote memor beneficii, quod a Sancto acceperat, quotannis veniebat ad monasterium, ipsumque limen et solum, quod est ante ingressum, et pulverem ipsum complectens, osculabatur. Fratresque invitabat ad convivium, et quam humanissime poterat, accipiebat. Et hoc quidem est ejusmodi, et quod nulli priorum cedit magnitudine.

148 Illud autem ipse quoque, qui subiit calamitatem, et ad Sancti sepulchrum consecutus fuit curationem, cum sit adhuc superstes in monasterio, et unus ex iis qui in eo sunt monachis, sua lingua et voce testificatur. Est enim quidam Frater in monasterio, genere Galata, nomine Procopius. Hic ergo Procopius cum adhuc in civilibus versaretur tumultibus, occupatus fuit a malo dæmone, et cum habuit diu simul habitantem, et ea, quæ intus erant, oppletum strepitu, sicut ipse mihi narravit. Postquam autem mundo relicto accessit ad monasterium, et a conventu Fratrum fuit acceptus, et adoravit capsam reliquiarum, malus statim dæmon est convictus, tamquam lux a tenebris, et in apertum productus, et esse dæmoniæ cognitus est Procopius, omnia illa patiens, quæ sunt propria iis, qui sic sunt affecti: ut qui crebro disrumperetur, et humi provolveretur; et vincum præterea haberet linguam, et nec sineretur quidem loqui, ut consueverat: quem ipsum quoque magnus curat Euthymius, et ab affectione simul et insania liberat, et a linguæ vinculis: sicut in hodiernum usque diem ostendit præsens in monasterio, non solum sanus et liber ab omni affectione, sed omni temperantia et tolerantia insignis, et in eo suave Christi jugum trahens pro viribus.

149 His consequens fuerit ea persequi, quæ illi Xenico evenerunt. Nobis enim aliquando sedentibus in ingressu monasterii et ligonem quemdam in manu habentibus et purgantibus, advenit hic cum magno tumultu, tamquam procella quædam a malo actus dæmone, et clara voce exclamans: Quil mihi et tibi, Dei serve Euthymi? Quo me violenter trahis? Non exeo. Deinde eum ante fores projicit malus dæmon, ceciditque casu iis, qui videbant, miserabili. Cum ergo cum janitore Babyla surrexissemus, et vix eum sustulissimus, ad reliquiarum capsam eum deducimus. Ille autem adhuc similes quoque voces usurpabat, sic clamans: Cur me per vim divellit et distrahitis? Cur me ad meum hostem ducitis? Cur me ad eum vehementer trahitis, qui me semper incendit? O violentiam! Non ambulabo vobiscum, sed egrediar, et non manebo amplius. Postquam autem ad ipsum Sancti sepulchrum cum Xenico multum defessi pervenimus, eum rursus quoque dejecit dæmon: et cum totam illam noctem mutis omnino transegisset, mane surgit moderatus et sane mentis, ne minimas quidem habens priorem reliquias. Cum itaque eum eo iniissemus convivium, inter cœnandum eum interrogavimus, quidnam heri ei accidisset, et quemadmodum

huc venisset, et quidnam clamaret? Ille vero dicebat se omnia ignorare, et neque quemadmodum huc venisset, neque quid clamaret, se omnino scivisse.

^a Anno Justiniani 19, Chr. 543, obsessa fuit a Cosroe seniore Edessa, quo tempore, ant. proxime sequenti, hoc ducum intestinum bellum contigerit. ^b Non licere mulierum Lauram accedere tradit idem in Vita S. Joannis Silentiarum. Simile de Mandra S. Simeonis Stylitæ 5 Jan. memoratum.

CAPUT XXVI.

Lethargus sublatus.

Hæc autem cum sint ejusmodi, et quod ad miraculorum rationem attinet, nihil relinquunt quod ea superet, iis solis cedunt quæ facta sunt in vico Betagabæorum, ad quæ nostra nunc convertitur oratio. Erat enim quidam Presbyter in monasterio, ex eo vico ortus, nomine Achthabius, qui quadragintaquinque annos in eo peregerat, et Christi mandata se probe exequi ostenderat. Erat autem ei quoque quidam frater genere in vico a Tagabæorum: qui quidem ad duodecimum lapidem distat a Gaza, nihil fratris simili aut cognatum faciens. Romanus, (ita enim vocabatur) sed delicate vivens et otiose. Cum vero ei quidam invidisset facultates, ei per scelus parabat insidias, et eas conabatur auferre. Cum autem a scopo aberrasset, et vehementiori invidiæ stimulo esset consauciatus, venit Eletheropolim, et adversus eum quemdam accipit præstigiatorum, alterius dampnum miser magno comparans. Atque ille quidem usus est iis, quas sciebat, artibus. Romanus autem, ut qui nihil prævidisset eorum, quæ gerebantur, in agro degebat; nihil omnino cavens ea, quæ per ipsum struebantur maleficia, et laborans quoque veterno corporis, (utpote quod Deus ejus magnam interrumperet scordiam, et ejus animum ad studium reduceret et diligentiam, et ideo permisisset, ut aliquantum vinceretur a maligni insidiis, ut paulo post ostendent ea, quæ subjungentur) domum refertur. Deinde cum malum vehementius incubuisset, ille quidem jacebat hydropicus et plane erat desperatus ab arte medicorum. Qui autem ad eum attinebant et amici, circumsidebant, ultimas separationis lacrymas propter eum emittentes.

151 Cum hic ergo ita esset gravissime affectus, et ipsam mortem expectaret, cum vix et obscure admodum, ut vix cerni posset, oculos aperisset, orat eos, qui aderant, ut paululum secederent: ipseque solus relictus, et ad parietem conversus, sicut ille magnus aliquando Ezechias, in contritione cordis talia est precatus: Deus exercituum, qui dixisti, Quando conversus ingemueris, tunc eris salvus; ipse respice super me, et ab hac, quæ me comprimit, necessitate et calamitate eripe. Interea autem cum in mentem venisset, magnum vocabat Euthymium adversus hanc affectionem, et eum Deo offerebat intercessorem, et per ipsum rogabat ut liberetur.

152 Deinde cum fuisset veluti in ecstasi, videt quemdam vestitu monachum, pilis canum, adstantem et dicentem: Quid vis tibi faciam? Et ille quidem metu, inquit, et gaudio divisus, interrogavit: Quis tu es Domine? Euthymius autem dixit: Quem ipse nuper vocasti: neque meum adspicere quidquam extimescas, sed videam quid patiaris, et quenam pars corporis acceperit calamitatem. Cum autem ostendisset ventrem, ipse conjunctos suos erigens digitos, et his utens tamquam gladio, scindit id quod ventris intinuerat, et affectionem illam excernit, et diffundit, et ex ventre educit veluti quandam laminam ex stanno factam, quæ quosdam habebat characteres, eamque in mensa subiecit ejus oculis. Deinde cum manu conjunxisset scissuram et inunxisset, integramque partem effecisset et sanam, deinceps vix totum actum refert: ex opibus exortam invidiam, malefici conductionem, dæmonum invocationem. Te autem ne sic quidem, inquit, vicissent hostis machinationes,

ⁿ
Quidam per
præstigias
magicas lethargus et hydrope vexatur:

4. Reg. 20. 2.
invocat S. Euthymium,

ab eo sibi apparente sanatur:

patuerat præstigiis ob neglecta sacramenta.

Item Procopius monachus:

et Xenicus.

nationes, nisi ipso ansaru præbuissem. Ecce enim, quantum est tempus, ex quo nec ad ecclesiam venire curasti, nec ad intemerata accedere Sacramenta: sed vixisti sine cura et sollicitudine, quod ad tuam quidem pertinebat animam? Quoniam ergo tui Deus motus est? misericordia, deinceps attende tibiipsi, et ne tunc salutis curam amplius negligas.

153 Hæc ubi audisset Romanus, et statim surrexit sanus, cum tumor qui erat in ventre, jam esset perspiratus: et convocatis suis necessariis, eis et Sancti adventum, novamque illam et alienam per digitos dissectionem, et totam, ut semel dicam, renuntiavit visionem. Deinde vero ad nos quoque transit, et Praefecto monasterii, et fratri Achthabio, et nobis omnibus hæc narravit. Eo autem die, quo factum miraculum, maximum in hodiernam usque diem festum celebrat, et quotannis Sancto agit gratias. Sed hoc quidem est huiusmodi.

a. An Thabatha, seu Tabatha, aut Tabasa, patrum S. Hieronymi, viens crederet quinque milia a Gaza distans? de quo S. Hieronymus in ejus Vita 21 Octob.

CAPUT XXVII.

Perjurus et fur puniti.

Quod autem jam dicere aggreditur oratio, vereor ne videatur multis incredibile, ejusque moribus et clementie non satis congruere: tantum ostendit ardorem et tam perfectum zelum in eos qui pejerant. Est enim quidam viens ad solam orientem, a Laura Phararum distans decem stadia, qui ipse quoque vocatur Pharan: qui quidem non cognovien, ut arbitror, accepit, sed ipse nomen potius Lauræ dedit. Vir autem quidam, nomine Cyriacus, ex eo ortus, pascebat gregem: et cum gregem pasceret per illas solitudines, a quodam qui erat ortus ex eodem vico, qui ipse quoque erat pauper, ejus filio creduntur oves alia decem numero, ut eas una cum suis pasceret. Cum autem aliquantum temporis intercessisset, relictus est pauper ad necessitatem adeo inexorabilem, ut cum nihil haberet aliud, ad gregem statim respiceret, et necesse haberet eum vendere. Cum vero mali esset animi, ut videtur, Cyriacus, et nec parvo quidem lucro præferret veritatem, octo solus reddebat, et tot se ab initio accepisse asserabat. Cum is autem duas alias ultra eas peteret, ejus filio creduntur Cyriacus, et res eis tendebat ad contentionem, et ambo inter se magnam agitabant seditionem.

154 Quidam vero arbitri inter eos accepti, ei qui vellet jurare, detulere jusjurandum, ut ea ratione inter eos componeretur controversia. Cum autem statuisset jurare Cyriacus, pauper ab eo exigebat jusjurandum per capsam reliquiarum magni Euthymi: et jam fuerat eis quidem dies prestitutus, et per illam ipsam juraturus vel potius pejeraturus, descendebat eum paupere ad monasterium. Cum vero ea via ingrederentur, quæ ab Hierusalem fert in Hiericho, et jam ab ipsis videretur monasterium, videns pauper Cyriacum totum perjurio deditum, et veluti in summa lingua habentem jusjurandum, et timore attonitus, perinde ac si ipse esset juraturus aut pejeraturus, Age, inquit, frater, revertamur. Nobis enim ad fidem faciendam sufficit vel sola ad jurandum propensio, nec oportet aliquid amplius adicere. Hæc cum ille quidem dixisset, rogabat eum ne juraret. Is autem non ferebat, sed nisi etiam perjuriis re ipsa perficeret, putabat se rem absurdam facere. Postquam ergo ingressus est monasterium, et grave illud perpetravit adversus capsam reliquiarum, et ad finem deduxit perjuriis, ille quidem, ut qui esset revera insipiens, dixit in corde suo, Non est Deus: vel potius ipse Dei oblitus, existimabat fore ut eum quique lateret.

155 Et dominum quidem tunc est reversus, veluti

quadam accessione stulte letus lucro quod fecerat ex perjurio. Postridie autem ipse quidem in lecto jacebat vigilans circa mediam noctem: ei vero videbatur, ostio domus suæ sponte aperto accedere quidam senex monachus cum quinque junioribus, manu quidem dextera virgam tenens, plurima autem luce totam domum illustrans, terribilique eum ad aspectu intuens, austera voce dicere: Quidnam ergo, o stolide, ausus es adversus capsam Euthymi? eum autem, cum illi esset os obstrictum, et nihil invenire posset, quo se excusaret, sed perinde ac surdus lingua esset impedita, iis qui circa se erant jussisse tradi puniendum. Deinde eum quatuor eum distendissent, quinto virgam in manum tradidisse, et mandasse ut eum valide verberaret, ut non esset Dei contemptor, nec perjurus, neque fraudator alienorum. Postquam vero visus est habere satis plagarum, cum manum repressisset adolescentis, eum apprehendit capillis, et ait: Num nosti, o impie, esse Deum, qui hæc in terra judicat? Ecce autem hæc nocte a te animam petunt. Que vero improbe abstulisti, cuius erant? Propterea autem hoc tibi intulit supplicium, ut ex eo evadant alii meliores, et id, quod ex perjurio imminet, periculum fugiant, vel potius ipsum omnino juramentum, etsi vera sint dicturi.

157 Hæc cum ille Cyriaco minatus esset et dixisset, statim recessit cum iis qui erant circa ipsum. Ipse autem et visione conturbatus, et aliqui cum ferre non posset dolores allatos ex plagis, voce usus est acutiore, et vocavit eos qui prope erant, et plagas ostendit, et perjuriis plume est confessus, et apud eos suam deliquit calamitatem. Deinde eos rogavit, ut ferretur ad Sancti capsam, forte dicens, is qui has plagas infixit intolerabiles, facilius curaverit, cum sit illius discipulus, cui est innatum benefacere potius, quam punire. Nam adversus tales dolores medicorum manus vix suffecerint. Illi autem cum hæc audivissent, et quam graves etiam plagas accepisset spectassent, et ipsi quoque non levi essent metu affecti, ejus tamen eedentes desiderio, ejus exportandi sic rationem inveniunt. Implent duos saccos palea, eumque eos quidam asino ex transverso recte imposuissent, eum deinde imponunt medium, et ad monasterium et ad capsam deferunt. Qui cum omnia, quæ ei evenerant, nobis narrassent, et quas in tergo acceperat plagas ostendissent, tantum Fratribus metum immittunt, ut nullas ex hinc neque ipse sineret aliquem jurare per Sancti capsam, neque, quantum in eis esset, alii jusjurandum deferret.

158 Illi autem cum tunc apud nos diem novum transigissent, cum vidissent Cyriacum vel tenui et inbecilla spe vite esse privatum, et ad mortem spectare, cum venter ejus deduxisset, et os ne tantillum quidem posset vomitum reprimere, eum tollunt, et domum rursus referunt. Is vero cum illi vix nocte vixisset, mortuus est postridie.

159 Illo autem tempore externus quoque quidam peregrinus in monasterio hospitio acceptus, cum precandi gratia in templum accessisset, et quæ in eo erant omnia esset contemplatus, media nocte sepulcrum Sancti subiens, que supra id stabat, a ζωρη, argenteam, non illotis solum, ut dicitur, sed etiam profanis revera aufert manibus, nocturne clam a nemine conspicuus egreditur. Ex iis autem omnibus, qui erant in monasterio, nullus dolam deprehendit, sed ignorabatur id quod factum fuerat. Mane vero, qui jam præerat Procopius, qui etiam a Sancto consecutus fuerat magnum prius curationem, ab aditu parum progressus, invenit externum illum, (o miraculum) quodam modo instar columnæ affixum. Animo itaque perplexus, et nesciens quid ageret, aperit arcanum janitori. Ille autem introducit quidem eum in monasterium: efficit vero ut omnibus Fratribus presentibus fateatur miraculum. Narrabat autem aliquid novum

AUCTORE
CYRILLO
MONACHO

flagellatur

Orat se al-
diti ad reli-
quias S. Eu-
thymimiraculum
annuere recobit.Fraude dete-
nens oves
alienas.adhibuit ju-
rumentum
per reliquias
S. Euthymi

perjerat

moritur.

u
zōre argen-
team furatur

AUCTORE
CYRILLO
MONACHO.
non potest
aufugere.

novum et prope non credendum. Dicebat enim, se circa mediam quidem noctem argenteam illam *χρῶνον* surripuisse : statim vero egressum esse cum bestiis monasterii, et noctu quidem deinceps celeri pede iter esse ingressum non minus quam triginta stadia, nequaquam autem transiisse fines monasterii, sed diluculo ante ipsum fuisse inventum tamquam vinctum, et qui ne minimum quidem moveri poterat. Furem enim quodammodo vixerat id, quod furto surreptum fuerat, et faciebat manere eos, qui furtum sustinuerant. Nos omnes propter hæc obstupimus, et hanc Sancti magnam virtutem mirati sumus. Cum ergo sacram *χρῶνον* accepissemus, et viro (pauper enim erat) quod satis erat viatici dedissemus, dimisimus eum domum discedere.

a χρῶνον infundibulum, ampulla videtur intelligi, aut simile masculinum sacrificio destinatum.

CAPUT XXVIII.

Epilogus. Causa scriptiois.

Hæc sunt magni Patris Euthymii pauca ex multis, quæ et ipsi vidimus, et quæ auditione accepimus; ut nec vita quam egit in carne, nec quæ post decessum facta sunt ab eo miracula, ignota sint posteris; quoniam utraque inter se conveniunt, et pulchre inter se coherent. Res enim ejusmodi factæ post mortem non possunt esse alterius, nisi ejus qui talem vitam ostendit super terram: neque alius talem vitam egisset, nisi is, qui post mortem talibus est clarus miraculis. Ego enim, qui ipse quoque sum ab eo multas consecutus gratias, et multis ab eo beneficiis affectus in corpore et anima, cum viderem ejus capsam assidue multis scaterere miraculis, et apud me semper mirabar, et cogitabam, quomodo ad Deum tantam assecutus sit fiduciam, et incitabatur animus vehementi desiderio accurate sciendi, quanam fuisset ejus vita; et quanam in virtute fuisset exercitatio, ut indenam ei tanta fuisset cum Deo familiaritas et conjunctio.

161 Cum autem incidissem in multos ex Patribus, qui erant in solitudine, qui partim quidem recte audierant res Euthymii, partim autem cum ipso quoque B. Saba conversati fuerant; quæcumque uniusquisque eorum de utrovis eorum mihi narravit, omnia quidem conscripsi accuratissime, confuse tamen et inordinate. Cum procedente autem a tempore postea congregata fuisset Constantinopoli quinta sancta Synodus, et b Origenis et Nestorii dogmata fuissent ab ea percussa anathemate, et qui c Novam Lauram tenerant d Origenistæ, illinc essent expulsi, et fideles et Orthodoxi

Patres rursus in eam migrassent, permittente mihi admirabili Joanne Silentario, eo, inquam, qui erat e Episcopus, discedo a cænobio, et ipse quoque versor in hac Laura. Cum autem ad eam transissem, secutus paternas litteras, quæ a me portabantur, ut componerem historiam BB. Euthymii et Sabæ, duos quidem annos deinceps continuos quievi in Laura, et ceptum opus sum persecutus.

162 Cum vero non possem orationis facere principium, ut qui non sim in externa versatus eruditione, non cessabam lacrymari, et vehementissime rogare et precari. Jam autem cogitabamus desistere a cepto adeo difficili, et quod nostris erat viribus superius. Cum itaque essem aliquando animi dubius et perplexus, et sederem in solita cathedra, habens chartam in manu et cogitabundus, circa secundam horam diei me somnus opprimit, et statim magnus Euthymius et divinus Sabas f apparent, vestiti ita ut consueverant, et mihi videbar eos audire disserentes, venerando Saba primum incipiente sermonem, et dicente magno Euthymio: Ecce Cyrillus tuus manu quidem tenet chartam commentariorum; cum autem magnum adbibuerit studium et diligentiam, nondum potuit orationi ne principium quidem imponere. Cum autem dixisset Euthymius: Et quomodo hæc poterit facere, si non eum superna adjuverit gratia? Divinus Sabas: At tu ei da gratiam sancte Pater, respondens inquit. Et simul divinus Euthymius annuenti similis, cum manum suam in sinum immississet, argenteam quamdam mellis pyxidem illic sumit, in qua cum scalpellum intinxisset, in os mihi ter immisit. Illius autem species quidem erat similis oleo, gustus vero (o quæ illic sunt gratiæ) revera explicari et verbis exprimi non potest: et id quidem cum melle conferre esset plane eam rem afficere injuria. Nam mihi etiam expergefacto propter voluptatem, quæ narrari non potest, ejus adhuc in ore remanebant reliquiæ, et sic expletus divina hac suavitate, præsens opus sum aggressus, in alio quoque opere conatus Sabæ res gestas scribere. Eorum autem intercessionibus magna ad auditores redeat utilitas, in gloriam Patris et Filii et Spiritus sancti, nunc et inseparabilis Trinitatis, quam decet gloria, honor et adoratio, nunc et in secula seculorum, Amen.

a An. Ch. 383. b De ea damnatione plura idem in Vita S. Sabæ. c De Laura nova extracta, ejusque prius Regumis agit plura Cyrillus in Vita S. Sabæ, vide prolegomena. d De his idem Cyrillus in Vita S. Sabæ. e Episcopatum Coloniensem in Armenia reliquerat. f Circa an. Ch. 385.

Cyrillus incitatur ad inquirendum de vita S. Euthymii:

intellecta a senioribus annotat:

a
b
c d
discedit ad novam Lauram,

SEculo VI.
XX JANUARI.

a
b
c
d

Petrus Africae tribuitis præest, durus in pauperes: celesti viso convertitur:

sua dat pauperibus:

VITA S. PETRI TELONARII, EX MENÆIS GRÆCORUM.

Vocat te Petre Christus ex telonio Ad virtutem prius, nunc ad delicias cœli. Hic imperante a Justiniano Patricius nominatus b totius Africae administrationem suscepit; c adeo primum durus, inamitis, et immisericors erga pauperes, ut vulgo d Parcus diceretur et haberetur.

2 Accesserat illum e mendicis quidam, non tam impetrandi spe quam tentandi gratia: qui cum stipem ab eo peteret, arreptum panem (nam forte pistor coctos Petro e furno afferebat) velut saxum in rogatorem, non sine ira, ejaculatus est. Nondum biduum fluxerat, cum Petrus morbo correptus est, viditque sibi omnia quæ egisset rationem reddendam, simulque libra videbatur adesse, qua utraque perpenderebantur. Ad ejus levam lancem, magnam Æthiopyum turbam spectabat coactam, quæ multa ipsius improba facinora in lancem ingerebat; ad dextram vero candidatos quidem sed formidabili aspectu viros cernebat, qui nihil boni reperiebant quod in lancem imponerent præter panem illum, quem iratus in pauperem coniecerat.

3 Quam primum a morbo recreatus est, omnes

opes suas in miseros distribuit; ipsasque vestes, quibus indutus erat, mendico euidam impertitus est, quibus Christum postea vidit indutum. Unde seipsum quoque vendidit et pretium inde redactum mendicis adnumeravit. Postquam autem ita venditus, futurum jam prævidebat ut agnosceretur; præcipit janitori surdo sibi aperiri januam simulque eidem et auditum et loquelam confert: e ac profugus f Hierosolynam venit demumque Constantinopolim, ubi in Domino requievit, corpore ejus in loco Bovis appellato, propriis in ædibus, deposito y.

a Imperare cepit an. Ch. 327. Africanus, Gilimeræ Vandalarum Rege capto, subegit an. 334, obiit an. 363. b In Vita S. Joannis Eleemonis solima Telonarius appellatur. c Sequentia plenus arcepta ex ore S. Joannis describuntur in ejus Vita XXIII Januarii, cap. 7. Ipse autem S. Joannes habuerat olim in Cypro famulum, qui ante apud S. Petrum in Africa habitavit. d Θεωδωρος Græcæ Aristoteles lib. 4. Ellic. cap. 1. ponit τοῦτο; inter species avaritiæ. e Huc usque Vita S. Joannis Eleemoniarum. Reliqua e Menæis, quæ referuntur a Maximo quoque Cythero. f Leontius in Vita S. Joannis tradit eum voluisse vendi in sancta civitate; venditum vero et agnitum in locis sanctis, an extra Hierosolyma, quod eo hic dicitur fugisse? Metaphrastes vult eum Hierosolymis veniitum atque agnitum, adeoque inest mendum in Menæis. g Colitur et a Græcis ut habent Menæa jam relata, Maximusque Cytherensis; et ab Ægyptiis, ut ex Calendario Coptico patet.

e
bienio componit vitas SS. Euthymii et Sabæ,

f
a Sanctis his apparentibus,

accipit gratiam scripturam.

Christum suis vestibus indutum ceruit: seipsum vendit:

r f
surdum et mutum curat: moritur:

y

DE S. FECHINO ABBATE FOURRII IN HIBERNIA.

SECTIO VII.
XX JANUARI.

S. Fechinus
abbas.

da.

vim

solitudinem
et ecclesiam
non adeuntem
fecimus

de amphibio
miles, igne
deco cœstru-
ctus

obiduo sacri-
fugis
percu si

Media provincia, quondam Eblanorum, (in qua Kil-lair castrua, Laberus Ptolemæo appellatum, umbilico Hiberniæ situm) et ipsa in medietullo nomen adepta, Reges olim proprios habuit : ab Hugone Lacio, tempore Henrici II, Angliæ Regis, subjugata, eique in feudum propterea collata. In ea Fourrium est, Fourria aliis, Favoria, et Faboria, vulgo Fower, oppidum; in quo S. Fechinus Abbas XX Januarii colitur. De eo Henricus Fitz-Simon noster in catalogo præcipuorum SS. Hiberniæ : Fechinus Fourrii aliisque celebris multis Hiberniæ locis.

2 Ejus res grætas litteris consignasse olim, aut nar- rasse consignaturo, Aileranus, sive Aierranus, fertur. Aliam nacti sumus illius vitam, alio scriptum auctore, postquam rerum in Hibernia seculo duodecimo potiti sunt Angli. Et quod familiare etiam gentis illius ea ætate Scriptoribus vitium fuit, ut summam miracula quædam, eoque supra communem modum ac prope et fidem exaggerata, perstringerent; virtutum documenta, ceteraque posteriorum institutum necommodata negligenter; id in hoc quoque licetbit Auctore cognoscere. Geminum nacti exemplar sumus, alterum Hugonis Wardæ et S. Francisæ fantha, alterum Henrici Fitz-Simonis nostri, beneficio: hoc contractum plerumque, ut indicabimus, neutrum oblatum Fechinum memorat, quam ex MS vita S. Geraldus Abbatis, ad XIII Marti edenda, mirabimur.

3 Vixit S. Fechinus septimo seculo. Trulunt enim recentiores quidam Dermithum et Blathnecum Reges sub annum Christi DC LXXIV obisse : utque pestidentin extructi cum S. Fechino sunt. Hujus æqualis, S. Geraldus Abbas ante scriptus, et S. Mochua Bullensis, cujus vitam delinam I Januarii, ubi et Fechini mentio. At Mochua S. Congalli in Benchoensi Hiberniæ conu- bio discipulus; Congallus vero S. Columbæ æqualis fuit. Floruit utem Columba anno 560, ut 9 Junii ad illius, et 10 Maii ad S. Congalli, sive Congelli, vitam dicitur. S. Geraldus a S. Adamniano, S. Columbæ in Hyensi monasterio successor, præcipuo septimi seculi, monasticis disciplinis institutus est. Hinc de S. Fechinum ætate ferri julienam potest.

4 Memnit S. Fechini Silvester Giraldus Cambresis, qui ante annum Christi 1200 scripsit, is ergo Topographiæ Hiberniæ distinct. 2, cap. 52, ita scribit. In Media apud Foverium est molendinum, quod S. Phechinus in latere ejusdam saxi miraculose nimis manibus suis exculpit. Hoc, sicut et ecclesiam Sancti istius, mulieres non intrant. Nec in uniori reverentia molendinum istud ab indigenis, quam una ecclesiarum Sancti ejusdem, haberi solet.

5 Contigit autem Hugone de Laciæ exercitum illum per locum ducente, sagittarium quendam mulierem- lam violenter attractam, in ipso molendino libidinosè violasse. Qui repentina ultiore igne interit in mem- bro percussus, usque in ipsum corpus statim exarsit, et nocte eadem expiravit.

6 Iterum exercitu ibidem pernoctante, ammonam, quam ab ecclesiis et molendino passim rapiuerant, Hugo de Laciæ totam restitui fecit, præter paniculam avenæ particulam de molendino surreptam, quam eorum dextrariis suis duo milites occulte reliquerant. Quorum unus in insaniam versus, eadem nocte in stabulo contracto cerebro interiit. Alter vero mane (militæ, qui insidebat ei, alios, qui ammonam reddiderant, super ficta religione irridente) subita et improvisa morte, juxta latus Hugonis de Laciæ, vidente et admirante majori exercitus parte, obiter occubuit.

7 Eadem narrat Philippus Oullevanus Bravus Patriciane Decadis lib. 10, cap. 7, ubi scribit molendinum illud ut asyllum inviolabile cultum Hibernis. Maherem vero, cui vim isthæ allatam scribit Giraldus, vult ipse

non isthæ pertractum a milite, sed ad molendini tutelam confugisse. Hic recitare antiquos dans in laudem S. Fe- chyni hymnos lubet, quos nobis idem Hugo Wardæus communicavit

HYMNUS

8 **F**estum diem celebremus,
Et Fechino laudes demus,
Hymnis debitis cautenus
Ejus clara opera.
Multis modis prophetatus
Est, priusquam esset natus,
Atque cœlitus adlatus
Sprevit thori fœdera.
Adhuc puer cœpit iure
Dei vias custodire,
Ipsi soli deservire
Cum cordis munditia.
Dehinc fuit monachorum
Dux et Pater trecentorum :
Quos instruxit lege morum,
Murus contra vita.

9 Regem Regum collaudemus,
Et laudandum prædicemus,
Vocis ministerio.
Qui nos fecit ut essemus,
Ipsam omnes honoremus
Cordis desiderio :
Qui Fechinum præsignavit,
Sibi servum et aptavit
Ante cuncta sæcula :
Quem divinitus ornavit
Et honeste sublinavit

In virtutum specula :
Cui gratiam signoruna,
Operumque mirandorum
Dedit ab infantia.

Gressum claudis solidare,
Sed et crecis hic donare
Visum consueverat :

Et auditus surdis dare,
Languidosum hic sanare
Solo verbo noverat.

Hic Regimam suscitavit,
Ei quæ se commendavit,
Mirabili munimine.

Quendam cœcum et sanavit,
Cujus pedes aqua lavit,
Mox recepto lumine.

Sed nil sibi tribuebat;
Deo totum adscribebat,
Remota superbia.

Deo sese submittebat :
Deus ipsum adimplebat
Abundanti gratia.

Quendam Regem extra legem
Hic adivit, et quasivit,
Ut laxaret obsides :

Quo negante; deo dante,
Sunt soluti, restituti.

Et egressi sospites.
Rex tunc ivit, atque fuit
Ipsa hora sine mora

Pro contemptu mortuus
Sed rogatur, imploratur
Hinc Fechinus laude dignus,
Vita nimis arduus.

Ut pro vita sic finita,
Aptaretur, dignaretur
Adesse propitius

Hymnus de
S. Fechino

atius.

F. A. 455.

Tunc vir Dei dixit ei :
Surge lætus, desit metus ;
Qui surrexit citius ;
Ac pro dono, corde bono
Terras dedit, quas possedit
Iste servus Domini.
Sed non sibi quicquam ibi
Deputabat, sed cantabat
Laudem Christi glorioso nomine.
Ergo Christe, nunc assiste
Nostris votis tibi notis :
Nobis fer auxilium.
Summa quies, clara dies,
Lex et norma, vite forma,
Rectum da consilium.
Qui cunctorum es justorum
Salus, vita, lux cupita,
Spes consolatoria ;
Quem sanctorum Angelorum.
Chorus orat et adorat,
Cui sit laus et gloria, Amen.

VITA.

CAPUT I.

S. Fehini ortus, sancta pueritia.

^a
^{b c}
S. Fehini pueritudo :

prodigio pueritudo,

^d
prodigio pueritudo,

^{e f}

item alio :

^y

^h
antiquitas :

institutio :

Sanctus ac venerabilis Abbas ^a Fehinus, nobili parentum schemate illustris, patre ^b Kelcharuano, matre vero ^c Lafrea editus. Hic ab infantia sua multis miraculorum claruit prodigiis ; de quibus præ multitudine nostras vires excedentibus pauca perstringamus. Sanctitatem enim ejus nonnulli Sanctorum prophetiæ spiritu edocti, ad multa tempora antequam nascerefur, prophetaverunt. Sanctus enim Columba, cui Deus spiritum prophetiæ in specie pulcherrimæ Reginæ quondam desponsaverat, triginta annis ante nativitatem S. Fehini eum huic mundo, tamquam lucem gentium, prævidit.

^d 2 Quidam vir sanctus, nomine ^d Crucinus, in spiritu vidit magnam et candidam avem, et alias quamplurimas aves eam sequentes, vallem totam, quæ inter duos montes ubi ^e civitas, ejus nomine ^f Favoria postea sita est, adimplere : avis enim illa quantitate magna, qualitate præfulgida, præfigurabat S. Fehinum, quantitate virtutum magnificentum, innocentia vitæ præfulgidum ; aves vero multe majorem avem sequentes significabant multitudinem sanctorum monachorum voluntati Patris per omnia obedientem.

^y 3 Item ad comprobandum sanctitatem ejus accidit visio mirabilis, quam quidam Regulus, parentum ejus licet inimicus, oculis patentibus perspexit, ut non solum qui prope sunt per fidem et dilectionem, verum etiam hi qui longe sunt per odium et inaffectionem, de sanctitate ejus crederent. Erat enim in terra ubi parentes pueri benedicti S. Fehini habitabant, quidam Regulus, aliena capere si posset cupiens ; qui de nocte ad ^y villam patris ejus adveniens, totam villam flammis conspexit ardere, non tamen ardore ignis aliqui consumebatur. Ex hoc autem insolito miraculo stupefactus atque perterritus Regulus a male voluntatis proposito est invitatus ; atque ad januam patrisfamilias accedens, ostium pulsat, interrogans ^h an aliquis sanctorum virorum intus latitaret. Cum vero responsum a quodam ad ejus impulsionem accelerante accepisset, quod nullus talis vir inibi habitasset, sed hospes domus Kelcharuanus cum sua uxore in puerperio laborante et familia ; tamquam alter Balaam prophetando intulit : Mulier, quæ in puerperio laborat, modo filium pariet, qui gratiæ splendore omnibus mirabilis apparebit. Regulus etiam, deposita feritate modo concepta, de lupo fit agnus, de leone fit homo mansuetus : infantem demum editum secum defert, diligenter eum nutriens : donec postea crescente ætate, cuidam sancto Presbytero,

nomine ⁱ Nathineo, in sacris litteris ac bonis moribus erudiendum commisit.

ⁱ 4 Cum vero magister suus quodam die sanctum discipulum ad querendum aquam destinaret, et loca illa inaquosa essent, confidens verus obediens de potestate ejus qui aquam de petra affluenter produxit, quemdam e terra cespitem traxit, cujus loco fons vivus statim ebullivit : et hic fons usque in hanc diem S. Fehini nomine insignitur.

ⁱ 5 Post hæc bonæ iudolis puer ad sanctum alium virum discendi desiderio inspiratus pervenit. Cumque idem vir Dei de adventu tanti discipuli exultasset, atque eum in obsequio humilitatis comprobare vellet, ejusdam agri herbosam curam ei commisit, ut illibate ab animalibus custodiret. Quod cum verus obediens complere desideraret, quidam maligno spiritu stimulante equos Reguli illius terre ad herbarium illud transmiserunt : sed, Domino injuriam servorum suorum ulciscente, mox equi Regis, ut herbam illius agri gustaverunt, velut veneno sumpto, mortui sunt. Audiens vero Regulus id quod suis equis acciderat, timens iram Dei super se sævire, sicut super equos, poenitentiam agens, culpam coram viro Dei Fehino recognovit. Quod vir Dei acceptans, pro equis resuscitandis cunctipotenter oravit ; et statim resuscitati sunt. Rex vero equos suos vivos et sanos recipiens, terram illam Deo, in cujus potestate hæc miracula facta sunt, offerens S. Fehino eam donavit : vir vero Dei ei eandem terram magistro suo, pro benedictione ejus habenda, et pro labore suo, reddidit.

^a MS. Fitz-Simon, semper Ffehinum ut Ffehinum vocat, Gibraltus Phechinum.

^b Idem MS. Celcarva ^c Idem MS. Lassar.

^d Idem, Crilan. ^e MS. Ward, Ecclesia.

^f MS. Fitz-Sim. Ffeboit, quæ nunc dicitur Ffour.

^g Id est, oppidum, ut habet etiam MS. Fitz-Sim.

^h Idem MS. an quidam Sanctus peregrinus ibi hospitaretur.

ⁱ Idem, Nithi.

CAPUT II.

a Monachi aggregati, infideles conversi.

Sanctus igitur Fehinus, non solum ætatis maturitate crescens, verum etiam virtutibus ac bonis moribus proficiens, ad sacerdotii dignitatem promotus est. Postquam vero ad culmen tantæ sanctitatis pervenit, tamquam verus mundi contemptor patriam suam relinquens, et locum ubi soli Deo vacare possit cupiens, Angelo revelante invenit. Videntes vero possessores proprii illius agri tantum virum ad se venisse, voluntarie locum ad inhabitandum ei concesserunt. Inibi quoque monasterium secundum voluntatem Dei construxit, ac fama sanctitatis ejus crebrescente multos ad se, velut apes ad odorem florum, convocavit. In hoc autem monasterio trecentos circiter monachos, secundum regulam a sanctis Patribus institutam, scientia et bonis operibus regebat. Ipse vero cruciatibus corporis et vitæ austeritate, et laborum diutina perseverantia, omnes transcendens, se omnium virtutum speculum præbebat.

^y 7 Cum ad patrem quodam tempore hospites venissent, et penuria cogente quod eis apponeret non haberet, Deum suppliciter oravit, ut qui pullis corvorum eum invocantibus providit, necessitatibus illorum provideret. Cujus preces misericors et miserator Dominus mox exaudivit, et abundantiam frumenti, butyri, et lactis largiter propinavit. His ergo donis a largo datore munerum datis gratias Deo referens, hospitibus suis secundum indigentiam eorum largiter ministravit.

^b 8 Alio quoque tempore, cum in quamdam mentis extasim vir Dei raperetur, venit ad eum Angelus Domini, et ostendit insulam quamdam a ^b gentilibus possessam, in qua ipse verbum Dei predicare deberet, ac homines illius insule a cultura demonum ad fidem Christi converteret. Qui visionem Fratribus suis narrans, et qualiter figuram et dispositionem insule

fons miraculose scaturiens :

pratum custoditum,

equis eo iunctis mortuis,

eo orante resuscitatis.

^a

S. Fehinus fit sacerdos :

patriam relinquit :

ædificat monasterium :

citius hospitibus eripientis codicibus in petra.

^b

Ex. 85.

insula ab Angelo comperisset iudicans, ac deliberatione aliquantulum eum Fratris habita, ad eandem coelitus inspiratus cum suis perrexit. Qui cum ibidem cellam construeret, pagani qui erant a maligno spiritu instigati, et invidiae facibus succensi, e monachorum sarculis, et cetera instrumenta ac utensilia, in mare projecerunt. Sed qui Jonam Prophetam in ventre belluae marinae vivum projecit, in instrumenta suorum ad portum optatum reduxit. Cumque illi pagani in sua malitia persisterent, ac servos Dei multis injuriis affligerent, et etiam alimenta, quibus vita praesens carere non potest, praebere negarent; duo ex Fratribus fame cogente mortui sunt. Sed S. Fechinus pro eis orante resuscitati sunt. Cumque Rex terrae, d. Guari nomine, quod factum fuit audisset, r. victum copiosum cum suo calice viro Dei et suis transmisit. Post haec quoque insula Deo et S. Fechino donata est, atque Idololatrie ad cultum Dei conversi omnes baptizati sunt. Haec vero miracula ne cuiquam indubitanter sermulum veniant, f. sapienti viro Alerano referente, et aliis multis fidelibus idem contestantibus, comprobata sunt.

a Inter quae hic miracula aliquot MS. Wardar, quae absunt a codice Fitz-Simoniis, sive veritas est liberarius ut fidem experiant, sive alteri exemplari aliunde abierit. Et sunt sane paradoxa, licet a benignissimis Nominis ergo innocentes sibi devotis animas admirabili cordis beatitudine aliena.

b Nemo mirabitur adhuc fuisse gentiles, qui legerit vitam S. Fursi, qui hoc ipsa aetate erat, et idem habuerit usque Salvator Gradibus mirat distinct. 3, cap. 26.

c Distinctus MS. Fitz-Sim. monachorum sarculis et cetera utensilia, quibus terram colabant, in mare mittebant, sed ea Divina virtute quotidie ad terram reducebant.

d Idem MS. Gualtre.

e Idem primum quod ad satisfactionem centum viris sufficeret, cum ipso Regis calice. S. Fechinus cum suis monachis largiter praebat. Quod postea in usu decretum est, ad tale tantumque prandium a Rege illo et successoribus ejus S. Fechinus cum suis semper reddebant.

f Idem MS. Sapientissimo Aierano narrante, et aliis multis libellis testantibus digesta sunt, hic Aieranus vitam Fechini deinde opera scripsit, an alteri historiae miscuerit, an ab ejus solo ore prae aliquo Scripserit didicerit, quae traderet posteritati, non liquet, Fechini aequalis fuisse manifestum est, et floruit tunc. Ab eadem hominum litterarum studiis Ecclesiasticaeque disciplinis, ut eo Belgae, et Angli veridicis gratia commentent, quod et hodie pluribus locis, variorumque Sanctorum Artis alibi ostenditur. Quodam tamen illic in ratione Pasche rebebat, et alius quosdam extremos ab Ecclesia Romana dissidebant, non omnes, ut auctori

usque ad caelum extendi vidit: in quo globo a Domino se visitari intelligens, gratias sibi retulit, et hospitium ingressus solam Reginam inibi invenit: quae sicut leprosus jusserat, id quod in linteo suo recondidit, S. Fechino dare cupiens, aurum probatissimum reperit, et pro talento coelitus dato vir Dei gratias agens, in partes divisit, de quarum una parte terram Ecclesiae acquisivit, reliquam vero partem in baculo suo ponens, ob memoriam rei perpetuam ac in exemplum firmiter credendi posteris dereliquit. Regina vero d. viriliter in tentatione agens tamquam aurum pro ignem transivit, inventa insula illa, de qua venerat, S. Fechino contulit; et sic eum ejus benedictione, et praemii aeterni promissione, ad domum propriam remeavit.

10 Alio tempore vir Dei cum videret Fratres suos multum in victus preparatione laborare, compatiens eorum laboriosis sulcoribus, apud se cogitavit, ut molendinum secundum voluntatem Dei faceret. Viri enim Dei trecenti numero propriis manibus molere consueverant. Quaesito vero quomodo artificem pro molendino construendo et invento, opus usque ad finem complevit. Cumque locus, in quo molendinum erat factum, in colle eminenti situaretur, desperans carpentarius de conducto aquae, dixit: Sufficit mihi vivere donec videam istud molendinum aqua abundare. Quod cum vir Dei audiret, confidens in Domino dixit: Potens est Deus servis suis aquam, cum voluerit, praebere: et statim exurgens ad e stagnum vicinum, quod ex aliqua parte montis ad munus fere miliare erat, pervenit, et in virtute illius, qui de

petra per manum Moysi aquam sitienti populo abundanter condonavit, confidens, duos baculos suos in stagnum projecit. Quid plura? Baculi in lacum missi velut argentum vivum montem interpositum perforantes, aquasque secum affluenter pertrahentes, incredulam illam artificem, f. in fovea molendini prae tardio laboris dormientem, impetus aquarum harum submersit, Sanctus vero Coemans, cui idem homo erat familiaris, S. Fechinum suppliciter oravit, ut sicut pro aqua de petra productione meruit exaudiri a Deo, ita et pro hominis resurrectione defuncti. Sancti viri Coemans precibus pius Pater inclinatus, pro vita defuncti Deum omnipotentem ipse oravit, et pro reverentia sua exauditus, hominem ei de mortis faucibus eorum astantibus resuscitavit. Vir quoque Dei resuscitato artifice optionem dedit, an cum S. Coemano iret, an secum manere vellet. Homo vero non immemor beneficentiae Dei ac sancti Abbatis Fechini, praeclegit sibi commorari, ubi ad lucem hujus vitae meruit revocari. Hic tamquam praescius futurorum assererat, quod si quis in monasterio S. Fechini Domino servire eligeret, veniam peccatorum consequi, et regnum caelorum promereri non dubitaret.

a Idem MS. Fitz-Sim. a planta pedis usque ad verticem.

b Idem MS. sine civitate, omnino, an quae in oppidum de caele exerceret? an parva oppidi amplitudo jam tunc erat?

c Absterge leprosi, Christi mirum sub eo specie postulationi, referit r. in MS. Fitz-Sim. Et more puerorum qui meritis a parentibus diliguntur quaedam libera et contraria querens, quondam feminam pulchram et nobiliem a sancto viro, quae ei nutrire deberet, inquit jussit. Sanctus vero Fechinus in humero suo leprosum imponens, ad hospitium eum adiecit, et Christianum in paupere suscipiens, in nullo eum offendere voluit, sed uti postulavit, Regem nomine Diarnacium addit, et tunc eum praecipiens ait: Veni et leprosi mei desiderium expleas, et ejus convivium sufferre non spernas. Quae respiciens, inquamquam se ad ejus convivium posse venire, nisi pro certo haberet perpetuum praemium pro hoc opere a Deo recipere, etc. Non plura inveniuntur verba, et amplexuum, postquam impendi leproso Sicut us voluit amicos et cura, non conjugium inquit, nec vero postea aliter nuptiar, et marito superstitio. Et videtur quae ex Alberico primo hinc vult, hallucinatus. Nec ignoramus tamen parum mentium in tua convivia, cum Christo, in tua Sapientia, in opere, quibus neque virginis pudor molestat, neque fides intrinsecus turbabit. Hic etiam sensu fortassis capere scimus Regem cum Christo hic leprosum habuit quos Fechinus miraret, quod clarior et per se post herorem fortitudinis deus in eum. Est h. c. ad conjugium, Langem Regina, quae suis precibus ad vitam revocavit Fechinus non indignum profecto ea Nominis benedictione.

d Idem MS. vestimentorum ambulatione rebebat, et insula, de qua venit S. Fechinus collata cum benedictione et gratia ad sedem propriam

CAPUT III.

Quaedam admiranda.

Cum vero vir Dei multis miraculis ac virtutibus coruscaret, contigit quod quidam leprosus ulceribus plenus a. ad eum in porta b. monasterii commorantem veniret, atque eum ab eo, quo famis inopia saturaret, exposceret, et e quondam nobilem feminam et pulchram, quae ei ministrare deberet, a sancto viro inquiri jussit. Sanctus vero Fechinus humeris propriis leprosum imponens, ad hospitium ipsum adduxit, et cum Christianum in paupere suscipi non dubitaret, in nullo eum offendere volens, ad castrum Regis dermitit, quod prope erat, accedens, uxori Regis praecipit dicens: Veni, ut leprosi mei desiderium compleas, et ejus ministerium humiliter compleas. Quae respondit se nunquam hoc facturam, nisi pro certo haberet a Deo perpetuae hereditatis praemium. S. Fechinus nihil hasitans, regna perpetua ei promisit, si sibi consentiret. Quod credens fideliter mulier, cum viro Dei ad hospitium, ubi vir leprosus morabatur, adventit. Sancto vero foras egresso, leprosus ad Reginam dixit: Nares meas in ore tuo fuge et phlegma inde extrabe. At illa propter primum praemium viriliter agens, sicut imperavit fecit, et phlegma in linteum posuit: iterum quoque ei mandavit, ut similiter faceret, et id quod extraheret, S. Fechinus reseraret. Regina vero senectipsam per omnia vivens in omnibus quae leprosus mandaverat obolavit. Sancto vero Fechino domum redeunte, ac circumspiciente respiciente, globum igneum de cubine domus

Infulcibus predicant, cum suis malis exasperat

corum edictis miraculis omnes convertit

d

e

f

S. Fechinus mundum suum construit

d

e

ad illa manibus usque per molendinum trahit

f

artificem incertum: et oppressum ad vitam revocavit

Urgo archa, mirum talia a b

Urgo archa, mirum talia a b

Urgo archa, mirum talia a b

Ex vss. propria reversa est. *Quid sibi illa voluit, de qua venit? an erat donalis Regium possessio insula aliqua in Sineo flumine, aut stagno quopiam, qualia isthuc multa, et vasto?*
 e. *Levinus locus fuit (ut 1 Junii in S. Moctuae vita dicitur nu. 6 bis mille circiter passus a moleulino distans. Adfuisse tum S. Moctua, et baculi cuspidem lacus ripam molas versus leviter perforasse memoratur, idem faciente Fechinio; et Sacerdotibus, qui adierant: atque extemplo per transversum montem aqua subter terram mire delata non procul supra molas magna vi prorupisse.*
 f. *MS. Fitz-Sim. in piscini exceptoria.*

CAPUT IV.

Miracula vindictæ in blasphemos, aliaque.

Everguntinum liberat:

Quodam alio tempore, cum pius Pater videret quendam monachum a dæmone vexari, Deum oravit, et dæmonem eiecit, fratrem etiam sanitati restituit. Hic vir Dei cum more solito in dolio aquæ frigidæ persisteret; cellarius suus, nomine a Pastolius in vas illud descendit, volens quoque experiri penalitatem, quam pius pastor in aqua frigida sustinebat: sed mox ut ille aquam tetigit toto corpore cœpit algescere, et dentibus stridere. Beatus vero Fechinus ei annuit ut prope se accederet, quod cum Prater faceret, ac cum viro Dei Deum oraret, b in virtute fervidæ orationis eorum aqua illa frigida sic calefacta est, ut Pastolius calorem relinqueret non sufferens, lavacrum eum festinatione relinqueret. Cui propter gloriæ inanis devitationem vir Dei præcepit, ne vivente eo in hac vita hoc alicui intimaret.

a
in aqua frigida orat:

b
eum precibus calefecit: jubet id sileri.

12 Item in territorio S. Fechini, c post adventum Anglicorum in Hiberniam, contigit quod quidam natione Anglicus ejusdem ecclesiæ teneret vicariam. Hic nationem Hibernicam communiter detestans, et speciali contumelia Patronum Ecclesiæ, Sanctum scilicet Fechinum, vilipendendo despiciebat. Quadam autem die cum ecclesiam S. Fechini intraret, et coram altari genua flecteret, accessit ad eum quidam magnus Clericus, magna macie attenuatus, aspectu terribilis, facie turbulenta, et irruens in eum tantquam in blasphematorem, baculi cuspidem, quem manu tenebat, in pectore dure percussit. Vicarius vero præ timore aspectus terribilis, et dolore ictus intolerabilis attonitus, mox domum suam rediit, protestans percussorem suum esse S. Fechinum, quem ante in opprobrium habuit, et in derisum: qui ut domum intravit in lectum se prosternens, post triduum interiit.

Blasphemus punitus.

13 Apud Favoriam villam similiter quoddam miraculum memoria accidit dignum: in supercilio enim montis ibidem est quoddam oratorium sancti viri, in quo ipse orabat, et a tumultu hominum se sequestrabat: unde in ipso oratorio, ubi coelestia vir Dei contemplantur, sub pedibus orantis lapis quidam planus et latus substratus est. Quadam vero die cum illic Senescaldus natione Anglus, causa orandi, vel magis spatiandi accederet, et lapidem illum pro equis ferrandis adjudicaret, ipsum deferri ad hoc opus fecit. Cumque pro hoc temerario ausu ab aliis reprehenderetur, eorum reprehensionem contemnens, et S. Fechinum irridens vilipendit. Nocte vero sequenti tam gravi detentus est infirmitate, ut ante ortum solis in crastino viam universæ carnis ingrederetur. Unde divina ultione seviente decretum est, ut in eadem quadriga, qua lapideam ad se deportari fecit, et ipse ad tumulum deportatus esset.

Illius itra sacrilegus et blasphemus.

In S. Fechini obsequium subsistit sol:

14 Quodam tempore cum vir sanctus, una cum suis monachis pro quibusdam negotiis de monasterio exirent; et peracto negotio ad monasterium sole versus occasum tendente, diem sufficere non credebant. Erant enim viri Dei prolixitate itineris et debilitate corporis fatigati: ad monasterium venire ante noctem dubitabant. Quid plura? is cui omnis creatura obedit, ut ipse voluntati suorum per omnia pareret, solem in gradu suo fixit, quousque viri Dei Angelico ducatu comitati ad suum monasterium sive gravamine pervenerunt.

15 In monasterio viri sancti fuit ecclesia, in cujus

cœmeterio fuerat magnalapidicina, quæ tantum terram cœmeterii occupaverat, ut pro sepeliendis corporibus locus deficeret: cunctis vero, qui aderant, super hoc conquerentibus, ad sanctum virum accedunt, in commodum tam molestum exponunt, remediumque devote exposcent. Compatiens pius Pater ergo quæremoniis suorum Fratrum, convertit se ad consuetum orationis devotæ patrocinium: et exauditus est vir Dei pro sua reverentia, et ingens petra a terra mox absorbetur, et locus aptus pro sepultura a Deo ibi disponitur. Hoc enim idem Salvator discipulis in Evangelio dixit: Si haberitis fidem sicut granum sinapis, dicite huic monti. Transi hinc, et transibit. Unde quidam versificator miracula ejus succincte comprehendens metricè dixit:

Lapis terra absorbetur:

Matth. 17 19.

16 A puero Christus Fechinum mox benedixit, Qui sibi succurrens, ditavit rore superno: Cujus nos meritis renovet pro munere vitæ. Qui latices terram vivos producere fecit, Nostri cordis humum lacrymis perfundat amarum; Ut Christo puri mereamur semper adesse. Sanctus Fechinus dæmonia multa subegit: Nam semet superans, meruit sibi frivola subdi A Domino rerum, qui Sanctos sublevat omnes. Ad Christi famulum servantem florida rura Quidam Regis equos, illo nolente, reducunt: Quos prius occisos ad vitam mox reparavit. Crudeles homines monachis alimenta negabant. Binos namque viros consumpsit inedia panis. Quos Sanctus viros fecit de morte redire.

Quædam miracula metricè descripta.

17 Cujusdam Regis Laginensis d regia conjux Sancto Fechino decrevit se famulari; Quam subito raptam Sanctus de morte reduxit. Cum vincetum quendam voluisset solvere Sanctus, Tunc anxia Regis reserantur claustra repente, Omnes que pariter, nequam prohibente, dede-

d
Mortuum suscitavit: captivos liberavit; raptus percussus, qui obstiterat, suscitavit.

Et sævum subito morientem vivificavit; Quem post penitit Sancto resistere dire; Ac monachum faciens renovavit vulnera cordis, Pulvinar lapidis capiti supponere curans, At... humo nuda vestitus tegmine capræ, Frigore membra domans, in aquis vigilare solebat.

a. *MS. Fitz-Sim. Pastol.*
 b. *Idem MS. hujus miraculi non meminit, sed Pastolinum vit, cum intolerabili algore ibi manere non sultiret, Fechinum solum in aqua reliquisse, et reliquos deinceps omittit.*
 c. *Sub anno 1135, suscepta ab Henrico II, in Hiberniam expeditio memoratur a Westmonasteriensi. Itac ergo ad antiquiorem S. Fechini historiam, post eam notam adjecta.*
 d. *Emtem videtur, ejus heroica animi fortitudo cap. 3, prævenerat. Est Lugenia unum ex quatuor præcipuis Hiberniæ regnis, Britanniæ objectum, in quo Dublinum urbs, et superius memorata Media provinciæ.*

MORS S. FECHINI, Ex Vita S. Geruldi.

Ingens Hiberniæ provincias annonæ caritas afflicerat. Evoenti Dermitti ac Blathmeci Regum imperio Tenturiam ul concilium utriusque ordinis Primores. Placebat plerisque publicas indici supplicationes ac jejunia, Drumque rogari, ut immisso pestilentia infamæ plebis multitudinem, immune quantum quotidie exerescentem, immi-

Tempore famis orant Hiberni ut peste plebs minuantur.

neret. 2 Intercessere nonnulli, nefarias alaminati preces. Cum variis res ducto sententis esset, duorum sanctissimorum Abbatum Fechini ac Geraldii commissa judicio est. Supplicandum Deo censebat Geraldus, non ut inimicam turbam male perderet, sed immisso celitus annona recrearet, qui et Israelitas manna quondam, et quinque hominum millia paucis panibus pavit, et quotannis ex modico semine vim immensam procreat frumenti. Fechinus, vir eximie quidem sanctitatis, sed nimium simplex, negabat esse cur a communi plurimorum sententia discederet. Ita viris Principibus plerisque, ita Antistitibus religionis, videri. Obtinuit ergo nescio quo præjudicio quæ pestilentiam a Deo, triste munus, flagitabat factio.

reclamante S. Geruldo,

S. Fechinus et simplicitate ad probuit.

pro dilecti
et peccis

3. Nec miri audire Uolites vota, nec dissimularint
eventum. Angelus enim virum quendam sanctum in
sonno his fere verbis interpellet : Heu! quod non pu-
nem poposcistis ab huius omnis largitore! Non est profecto
et difficilium annonam multiplicare, quam homines. Nec
quam ipse docuit precandi ritum sperisset. Quo miserum
mortes vobis et funera ultro imprecumini? Savist optata

mortalitas. non tamen in ignobile vulgus, sed in populi
Principes, preclari consilii auctores. Sublati ea conta-
gione Hermites imprimis ac Blathuensis, aliique duo
Ulonie ac Mononie Reges, tantaque hominum multi-
tudo, vir ut tertia pars reliqua facta sit. Ipse quoque
Fechinus, eodem malo correptus interit, et quamptra-
rumi Sacerdotum ac monachorum.

EXISS.
marianus
& heges,
S. Fechinus,
numeri
alii

DE S. MAURO EPISCOPO CÆSENATE IN ITALIA.

XX JANUARI

S. MAURI NO-
tate.

10

Cæsena vetus Umbriae civitas ad eam Æmiliam,
vallis Cæsena; et Græcis quibusdam Κασσίνη,
Κασίνα, Κασίνα dicta; B. Petri Damiani infra
Cæsena (oppidum.) S. Maurum, Autistitem
alium suum, Protectorem tutelaremque veneratur. Ejus
natus XX Janu. in Martyrol. Romana consequatus :
Cæsena S. Mauri Episcopi, virtutibus et miraculis
clari. Memorant enim quique Galestinus, Molanus,
Menendus, At Ferrarius XXI Novembris eum retulit.
Altero fortassis die ubi, altero Translatio conti-
git.

2 Vitam ejus, aut qualequale potuit encomium, con-
scripsit B. Petrus Damiani, professus non plura se de
illius rebus gestis consequi potuisse. Leander Albertus
in Romana descriptione vitam citat ejus vitam : In
ipsa mox, inquit, Æmilia vii juxta pedem collis mls
Cesena jacet. Eam sic Strabo, Præcopus, Plinius in
octava regione, Ptolemæus in Togata Gallia nomi-
nant. In visa tamen Divi Mauri ejus Episcopi, anti-
quitas Flaviani Curvam Papiani fuisset dicitur.
Antonius Curvam Cæsenam vocat.

3 Cypus Romani Pontificis Regisve temporibus nate-
ret S. Maurus, fatetur se B. Petrus Damiani ignorare.
Baronius in Notit. ad Martyrol. et tou. 8. Annal.
ad ann. 649, num. 13, Ferrarius in Catal. SS. Italia
Maurum hunc esse existimant qui concilio Romano sub
S. Martino Papa interfuit, et cum Deo dedit Presby-
tero locum egit Mauri Episcopi Ravennatis Eccle-
siae. Id si ita est, qui potuit B. Petri Damiani tempo-
ribus vixisse, quantumvis antiquus admodum senex et
corpore marcescente jam tremulus, qui se vidisse
B. Mauri nepotem, Constantium videlicet nomine,
Episcopum Cæsena Ecclesie testabatur? Num si
Mauri filio gentis Constantius est, cum anno 649,
Episcopus fuerit Maurus, et ante virtutum gradibus ad
alta conscenderit, et in sanctæ conversationis stu-
dio non segnitè vigilavit, necesse est eum subtem ab
anno 640 contineri vix se dedidisse, atque ante eum
annum natum Constantii patrem. Genavit is vel cen-
tesimo anno ætatis filium, alter Abraham; vixeritque
Constantius idem 100 annis, apertè eum tamen
ante annum 840 esse mortuum, dicentis ante Petrum
Damianum annis, qui anno 1072, traditur decessisse. Sin
et probabilis quidem fratre aut socore Mauri natum
Constantium dicere, licet quidem suspicari aliquanta
adobscurem eritibus Constantium : ut nunquam
credibile fiet, 400 annos consequentibus tram duntaxat
hominum ætatis esse decursos. Fortassis vetulus ille,
quem Petrus memorat, nepotem Mauri dixit Constanti-
um, quod ejus ortus esset stirpe. Ferrarius et monu-
mentis et Annalibus urbis Cæsena, Maurum 9 annos
illi Ecclesie prefuisse scribit, et Joannis IV Pape
fuisse apotem : unde sequeretur anno 630 aut 649
e rante decessisse cum ipse Joannes obierit 2 Octob. 641.
At Hugo Menardus vixisse S. Maurum ait paullo
supra ætatem B. Petri Damiani. Hieronymus Rubens
lib. 3, Hist. Raven. scribit Maurum scribit Ottomus III
temporibus, cum Ravennati Ecclesie Gerbertus preses-
set. Aliquanto ante vixisse Maurum et B. Petri Da-
miani narratione constat, infra cap. 3, nu. 11

VITA

Auctore B. Petro Damiani.
PROLOGUS AUCTORIS

Cupientes aliquid scribere ad gloriam Dei nostri

de B. Mauro Pontifice, sic audierim desiderio sat-
tisfacere cupimus, ut juxta digestæ relationis modum,
veritati per omnia consulamus. Contemendus quippe
pauca est, qui dum vini copiam jaetat, færem
quoque panem temeritate propinat. Improbus opi-
nari est, qui tanta ambitione aliis convivium præ-
parat, ut in senectipsum testamentis famis incendium
sævire permittat. Temerarius nihilominus narrato-
est, qui dum laudum præconis alios extollere nititur,
ipso mergi in falsitatis barathrum non veretur.
Nonnulli enim Deo se deferre existimant, si ad de-
ferenda laudis ejus insignia, falsitatis argumenta
componant. Qui nimirum, si egregii prædicatoris
verba diligenter attenderent, talia non sentirent. Ait
enim Corinthiis : Si autem Christus non resurrexit,
inanis ergo est prædicatio nostra, vana est fides ve-
stra. Inveniamur autem et fidei testes Dei, quoniam
testimonium diximus adversus Deum, quod suscitaverit.
Christum, quem non suscitavit. Secundum hæc
ergo Apostolica verba falsus testis Dei merito dicitur,
qui indiscrete eum cupiens laudare, mentitur : et ad-
versus Deum proculibulo perhibet testimonia, quis-
quis in ejus laude perversa molitur arte commentum.
Propheta quoque terribiliter intonat, dicens : Odisti
omnes qui operantur iniquitatem, perdes eos qui
loquuntur mendacium; nimirum manifeste declara-
as, quia sicut levis est olivæ, quia perdere; ita etiam
tolerabilis est iniquitatem ex infirmitate perficere,
quam ex studio mendacia fabricare. Hinc est quod
per Jereianam de mendacibus dicitur : Docuerunt
lignas suas loqui mendacium; ut inique agerent,
laboraverunt. Qui enim simpliciter veritatem ultro
oblatam proferre facile poterant, satagunt ut menda-
cia cum labore confingant.

2 Hic si quis nos longæ præfationis forte redar-
guat, atque id quod in Machabeorum libro scriptum
est, ansterus censor opponat. Stultum est, inquit,
ante historiam effluere, in ipsa autem historia suc-
cingi, hanc reddimus rationem, quia ubi materie
abundantia suppetit, ipsa styli proficitas prohibet in
talibus immorari. Hic autem, ubi de beati viri vir-
tutibus pauca que scribi debeant præsto sunt, utilius
adhibetur ad ædificationem audientium, ad quam
omnis Ecclesiastica intendit scriptura. in proœmio
contra mendacium scribere, quam pro narrationis
inopia ipsam historiam mendaciorum finibus pro-
bare. Igitur que de vita vel miraculis B. Mauri ad
nostram notitiam pervenire potuerunt, secundum
quod juxta quorundam monachorum non omnino
contemptibilium conjicere narrationem potuimus,
fidelibus Christi fide-liter intimamus.

CAPUT I.

S. Mauri episcopus, in egesta.

Ergo itaque tempore, cum adhuc Romana Ecclesi-
a spatiosius multo quam nunc jura præderet, et inter
cetera Cæsena etiam oppidum a possideret,
contigit ut eadem Cæsena sub privareto Episcopo.
Cumque h. Romani Pontifex cerneret nepotem suum,
beatum videlicet Maurum, virtutum gradibus ad alta
conscendere, et in e sanctæ conversationis studio non
seguitè vigilare, congrua duxit ut talem virum ad
sacerdotalis officii apicem promoveret, quatenus lu-
cerna Spiritus sancti non sub medio delitesceret, sed
super

Falsa fongere
ad laudem
Sanctorum
nefas.

1 Cor. 13,
14 etc.

Psal. 5. 7

Jerem. 17. 5.

2 Mach. 2. 11.

Pauca de
S. Mauro
compta

S. Maurus III
Episcopus
Cæsena,

ΑΥΤΟΤΗ
 Η ΠΕΤΙΟ
 ΔΑΥΣΟ.

super candelabrum posita, omnes qui in domo Dei sunt, sacrae doctrinae radiis illustraret. Quid plura? Tandem B. Maurus Casenatis Ecclesiae cathedram, divina providentia disponente, suscepit. Ideo autem vel Regis qui tunc imperabat, aut ipsius Apostolici Praesulis hic interponere nomina praetermissimus, quia cum ipsis, qui nobis reliqua dicunt, haec pariter ignoramus. Eorum namque vocabula in antiquis quidem *et* tomis se vidisse commemorant, sed cum civitas ante haec flammis fuisset exusta, monumenta quoque peribent simul fuisse consumpta.

Galat. 1. 16.

4 Cum igitur vir Dei Maurus tam arduae curae sibi conspexisset omni impositum, sicut de B. Paulo legitur, nequaquam acquievit carni et sanguini, sed coepit se in divinis obsequiis tanto vigilantiores reddere quanto sibi noverat et tot subditorum custodiam imminere. Perpendens namque quia ars est artium regimen animarum; congruum iudicabat, nec interiorum curam exteriorum occupatione minuere, nec rursus exteriorum providentiam interiorum sollicitudine declinare: ne videlicet aut exterioribus deditus ab intimis omnino corrueret, aut solis interioribus occupatus, quae foris debebat proximis negligentius exhiberet. Saepe namque nonnulli velut obliiti, quod fratribus animarum causa praelati sunt, tanto cordis amissu secularibus curis inserviunt, quod has, cum adsunt, se agere exultant; ad has etiam cum desunt, turbulentis cogitationum aestibus anhelant; cumque ab his, cessante forsitan opportunitate, quieti sunt, ipsa deterius sua quiete fatigantur. Voluptatem namque decernunt, si actionibus deprimentur: laborem putant, si in terrenis negotiis non laborant. At contra nonnulli gregis quidem curam suscipiunt, sed sic sibiimet vacare ad spiritualia appetunt, ut rebus exterioribus nullatenus occupentur. Qui cum curare corporalia funditus negligunt, subditorum necessitatibus minime occurrunt. Quorum nimirum praedictio plerumque despicitur; quia dum delinquentium facta corripunt, sed tamen eis necessariae praesentis vitae non tribuant, nequaquam libenter audiuntur. Egentis etenim mentem doctrinae sermo non penetrat, si hunc apud ejus animum manus misericordiae non commendat. Tunc autem verbi semen facile germinat, quando hoc in audientis petore pietas praedican-
 tis rigat. Haec autem idcirco de diversis Pastorum moribus loquimur, ut, quam prudens, quam moderata in B. Mauro fuerit discretio, demonstremus. Qui nimirum dum neque contemplativae vitae otium sectando, activam omnino deseruit, neque per activae lassitudinem libere discurrendo, a contemplatione recessit; et ut ita dixerim, per auream viam coelestis regni celsitudinem penetravit.

Luc. 21. 37.

5 Denique dum in episcopio suo degeret, et commissam sibi Ecclesiam strenue gubernaret, coepit talem locum sollicitae mentis indagacione perquirere, ubi ad tempus et a secularium turba secedere, et soli Deo posset specialius adherere; Domini sui scilicet non segniter imitator, qui per diem in urbibus praedicabat, noctu vero in monte orationibus insistebat. Dumque in dies hujus anxietatis magis ac magis cura succresceret, tandem adiecit oculum ad breve quoddam promontorium, quatuor fere stadiis ab exigua urbe semotum. Vocabatur autem saltus Spatiani, locus scilicet nec praeruptis cacuminibus sublimis ad alta porrectus, nec omnino depressus in ima, ad arvalis flumae videbatur planitiem coaenatus. Sed ita erat congruo tenore in quodam medifullio constitutus, ut et super se positam liberam visendam totius pene dioecesis facultatem tribueret, se autem ascendens nequaquam excellentior declivis processibus fatigaret. Erat enim mons ille nemorosa diversarum arborum densitate vestitus. Hic itaque mons ita beati viri adspectibus placuit, ac si montem Oliveti adiacere urbi Hierusalem cerneret, atque hunc Psalmum non immerito cum Propheta concinere potuisset, Me-

Psal. 41. 7.

mor, inquit, ero tui Domine de terra Jordanis et Hermonij a monte modico. Quem videlicet montem prius a Romano Pontifice, sub ejus jure definebatur, petiit: deinde cellulam sibi illic cum exigua ecclesia fabricavit, ubi quadragesimali tempore perseverans, jejuniis et orationibus operam dabat. Et si quando de Ecclesiasticis negotiis furari poterat, ad eandem cellulam, velut ad dulcium epularum convivium, recurrebat. Illic denique fluentum divinae contemplationis avidis mentis suae faucibus hauriebat, unde postmodum amentia proximorum pectora sanctae praedicationis poculo recreabat. Illo plane loco quasi probatio utelatur: ibi enim curabat abluere, si quam ex secularium hominum collocacione, aut verbi aut cogitationis maculam contraxisset, et pulverem mundanae conversationis, sine quo haec humanae mortalitatis via non carpitur, crebris illic lacrymarum fontibus expiabat. Ille igitur locus, qui sancto viro in vita tam dilectus et familiaris extitit, post mortem quoque ejus sepultura meruit insigniri. Nam corpus ejus in saxea arca reconditum, juxta parvam basilicam quam ipse construxerat, est collocatum.

a *Leander Albertus*: Casenatis Longobardorum temporibus in ille urbis Romae constanter harsere.

b *Joannem IV*, hunc fuisse tradit Ferrarius, ut ante scriptum.

c *Menardus hinc probare conatur, nonnullam fuisse Maurum.*

d *Sarius*, eodibus. e *Sar. latitudinem.*

f *Lama, lacuna est, sive agrorum collectio.*

CAPUT II.

Translatio corporis, miracula.

Haec igitur sunt, quae de vita beati viri ad nostram potuerunt pervenire notitiam, non quod sunt a nostris relatoribus visa, sed succedentium generationum celebri memoria divulgata. Quidam autem antiquus admodum senex, et corpore marcescente jam tremulus, nostris nuper temporibus extitit, qui servidisse hujus B. Mauri nepotem, Constantium videlicet nomine, Episcopum Casenatis Ecclesiae testabatur. Sed quoniam de vita B. Mauri ea, quae nobis audire contigit, stylo corrente digessimus; nunc qualiter omnipotens Deus ad gloriam sui nominis ejus merita revelaverit, breviter explicemus. a Est autem nunc celebre monasterium in praedicto monte, in quo vir Dei orare consueverat, ad honorem beatae Dei genitricis et Virginis constitutum, ubi Mons Mauri ex antiqua populi consuetudine dicitur, quia locus ille non immerito sancti viri vocabulo decoratur.

7 Cum igitur arca illa, ubi beati viri corpusculum elandebatur, juxta praefatam ecclesiam, terrae undique crescente congerie, delitesceret, et vix saxi ipsius summitas solotenus emineret; contigit ut homo quidam eum litaniis adveniens, soluta caligae ligula repente illi pedem poneret, et nil tale existimans, secure ligaret. Vincito igitur talo, cum jam vellet abscedere, pedem nullo modo potuit amovere. Cumque diu conaretur, et omnia tentans huc illucque se verteret, pes nihilominus stabat immotus, et velut quibusdam elavis saxo tenebatur allixus. Stabat miser ignoti criminis reus, et qui sibi corrigiam ligare voluerat, semetipsum potius saxo ligasse dolebat. Volebat stare, sed una innixus planta, non poterat: optabat jacere, sed a suo pede cornere non valebat. Tandem repentino populi adventante concursu, alij malleis, alij securibus gestientes, partem lapidis praeciderunt, et post multa vix hominea, de saxo exulperare potuerunt. Mox lactantis turbae clamor exoritur, mira Dei virtus attollitur, et B. Mauri tumulus dignus reverentia iudicatur.

8 Item praedicti cenobii monachus, b Tenzo videlicet nomine, grandaevis jam et ipsa canitie venerandus, ejus hoc relatione didicimus, aliud miraculum retulit, quod nequaquam silentio praeterimus. Aliquando ipse praedictus Frater acerrima vi febrium urgebatur: cumque nulla medicinali cura,

In viciniam
 collem crebris
 secendit, ut
 contemplationi
 vacet.

Ejus sepul-
 chrum.

Mors
 S. Mauri.

Cajusdam pes
 Sancti tumulo
 adherescit.

Tumulus in-
 notescit.

S. Mauri me-
 ritis depulsa
 febris:

id

saluti et com-
 modis suorum
 invigilat.

r

l

u

b

nullo prorsus humano studio ad incohimtatis statum redire potuisset, euidam suae materterae, religiosae videlicet sanctimoniali nocturno silentio B. Maurus apparuit, eique dixit : Si vis, inquit, nepotem tuum ex ea, quam patitur, aegritudine convalescere, denuntia ei, ut super sepulchrum meum signum sanctae crucis infingat, omnique anno solemniter illud se celebrare debeat. Cumque ille beati viri oraculum, quod sanctimoniali referente cognovit, gratanter impleret, mox ferream crucem super tumulum fixit, deinde commotis visceribus praecipitanter evomit, atque ita profusus omnem igni languoris molestiam, velut ipso vomitu egerente, proiecit. Jamque pristina sanitas integritate restituta, dignas Salvatori Deo gratias retulit et B. Mauri miraculum, quod in se expertus fuerat, ad gloriam nominis Dei multis indicare curavit.

9 Jam igitur celebri utriusque signi fama volitante per populum, coeperunt multi ad sacras beati viri reliquias devote concurrere, piusque ejus meritis suas animas attentius commendare. Nonnulli etiam diversis valetudinum incommoditatibus laborantes, dum vel detritam sepulchralis marmoris lunaturam liberent, vel beati Confessoris misericordiam fisis tantummodo precibus implorarent, sani et incolumes ad propria sunt reversi, quocumque fuissent vinculo aegritudinis obligati. Videres miserabilium languidiorum soluta cadavera alieno prius adminiculo sustentante deforri, qui mox cum magna exultatione atque tripudio remeabant saluti pristinae reparati.

10 Cumque tot miraculis cornescentibus magis ac magis praefata B. Mauri fama crebresceret, et virtutes, quas per eum Dominus ostendebat, non solum contigua neque, sed et remotiora locorum spatia personarent, tandem convocatis Episcopis viciniam urbium, multisque populorum turbis multique confluentibus, certatim area illa, in qua beati viri patrocinia reconducuntur, effoditur, et tenebrato pariete ecclesiae, inter absidam et altare cum hymnis et laudibus summa diligentia collocauit. Processa vero temporis eadem basilica major facta est, atque ut in praesentiarum ornatur, festivius decorata, ubi ad declaranda beati Confessoris merita, multa sunt usque in praesentem diem, Deo operante, miracula. Ex quibus nos pauca perstringimus, quae nimirum hi, qui nobis referunt, se vidisse testantur.

a *Leander* Intus ad Emblum, in penis Aquitaniae illibus, quae vix, fieri, olea, catervisque fundicis arboribus conferte sunt, prope Casenam circuli est sumptuosum curus de Fachundegine quam hic B. Maurus Monasterium nuncupant, sacra loco nomen est Mons Mauri, a B. Mauro Casenatium Austeriae quidam sanctissime vitam egit. Occidentem et Septentrionem spectat, estque nomen horum B. Benedicti habitatio. *B. Sae. Trono*

CAPUT III.

Varia ad reliquias miracula

Papa Gerbertus juxta Casenam castra metatus erat, hujusque oppidum circumfusi exerentis obsidione vallabat. Tunc temporis ad B. Mauri tumulum delatus est quidam rusticus, gemina morborum passione depressus, contractus videbatur ac caecus : sed postquam est oratum, et lux amissa ad oculos rediit, et rigida membra figatus languor absolvit. Profusus videns se homo similitate tam mirabiliter redditum, utpote quas valebat gratias agens, Beato se Mauro servum perpetuo jure contradidit, mansurumque se in ejus obsequio, donec adjuveret, devotavit. Qui percepta salutis munere pene per decennium fruens, postmodum fragilitati carnis inerviter cessit, uxoremque sibi non fausto conjugio copulavit. Mox enim ut luxuriandi voluptate potitus est, oculorum lumen funditus perdidit, et quoadvis vixit, in eadem caecitate permansit. Et certe dignum fuerat, qui a juve B. Mauri, cui se mancipaverat, et filidinis jugo tur-

piter colla supponit, dono, quo ab uno Domino fuerat ditatus, amitteret, et qui in interiores sponte ceciderat, invitus exteriores tenebras incurrisset.

12 Alio quoque tempore demoniaca quaedam ad altare beati viri deducta est, quam tanto pestifer spiritus furor repleverat, ut eam sibi quasi organum faciens, multa per eos ejus sacrilegi et insana proferret, diras voces emitteret, et velut canis rabida crebris et haubatibus elatraret. Triduo autem postquam illuc perducta est, vehementi quodam impetu sanguinem vomuit, et ita malignum spiritum, a quo tenebatur, eiecit.

13 Alia quaedam mulier necessitati rei familiaris pliusquam deberet intenta, in festivitate S. e Kophili triticium purgare non timuit : sed dum beato Confessori digni honoris reverentiam non exhibuit, digna animadversionis sententiam non evasit. Nam illico divino percussa iudicio, brachiis attractis obrigit, et eodem modo ac si f capisterium adhuc ventilare videretur, tremere infelicitate cepit. Haec itaque ante B. Mauri altare delinuit, et in praedicta solemnitate nunquam se ulterius quippam tale facturam instantissime pollicetur. Mox largissima omnipotentis Dei misericordia clementer admittit, et stupida mulieris brachia ad libertatem procul vigoris pleniter reformavit.

14 Rursus alia mulier profluvium sanguinis patiebatur : quae cum insanabili plaga jugiter vexaretur, et haec atque illa tentans, nullum salutis potuisset invenire remedium; tandem in extremis angustiis constituta reperit necessitas ipsa consilium. Nitida itaque juxta possibilitatem summa linteo B. Mauri mausoleum coepervit, et ita divinitus liberata, post omnem prorsus molestiam luridi languoris evasit. Eumvero cum Apostolus dicat, fide mundana corda eorum, quae mundo corde, utpote, plena fide beati viri tumulam tetigit, digne promoverit a profluentis sanguinis immunditia liberari.

15 Item alia mulier ita erat violentissimi languoris immunitate contorta, ut solito manere corpore, ora teneret post se, cervicem ferret ante se. Quae similiter super B. Mauri memoriam linteam posuit, et profusus similitate recepta, quibusque membris jus suum natura restituit, et ad tenendum vigorem proprium arteriarum organa temperavit.

16 Alia quoque mulier, amisso hinc, de Aquitanica finibus delicta est, quae Galliae inimositatis gemum servans, et ex more patriae verba videnter infringens, obstinatissime testabatur, quod nunquam inde recederet, nisi per B. Mauri merita lumen, quod amiserat, recepisset : sique in quo fidei fervore succensa, breve figuridum juxta ecclesiae parietem compulavit, ut quodammodo potius habitaculum, quam preparare videretur hospitium. Cumque per octo dies instantissime fuisset oratum, lumen quod querebat, divina gratia largiente recepit, et dignas illuminatori suo Deo et Mauro ejus famulo gratias retulit.

17 q Populiensis diocesis turba ad h. B. Ardmini luma orationis eussa tendebat : cumque per orationem B. Mauri transitum habuissent, contigit ut quaedam ex illis femina, genu Abbatibus ipsius monasterium humiliter osculata, commendandi licentiam peteret. Quae vix minus sagitte emissionis progressa, arrepta mox a demonio, in terram projicitur, conentitur, volutatur, et multa convicia adversus eundem Abbatem mordaciter exornabat. Haec itaque ante B. Mauri altare deducta, non multo post divina virtutis est imperio liberata, ita ut redemptibus sociis, jam sicut reddita, simul cum eis sana et incolumes reverteretur ad propria.

18 Haec itaque Fratres carissimi, de virtutibus, quas omnipotens Dominus per beatum Confessorem suum Maurum operari dignatus est, pauca perscripsimus, ut ad glorificandam Divinae majestatis potentiam

Acronia
II Petro
Dauvoso
liberata car-
gnum.

d

e
Carata com-
tracto bra-
chiorum

f

proportione

Act. 13. 9

membra con-
torta

erectis.

q h

enervament
vicio.

Epilops

inca multa
arrit

as trau

colu-

colu-

c

AGGORE
B. PETRO
BARBINO.

Psal. 110. G.
7.

tentiam vestrae caritatis studium incitemus. Qui dum nobis adhuc in via positus miraculorum suorum dignatur exhibere virtutem, per haec nos ad capessendam caelestis patriae invitavit et provocat hereditatem, testante Psalmista, qui ait : Virtutem, inquit, operum suorum annuntiavit populo suo, ut det illis hereditatem gentium : quatenus dum ipsa Sanctorum sepulcra tot miraculis radiare conspiciamus, de immensa eorum gloria, qua jam cum Christo regnant, minime dubitemus; ut despectis terrenis, illuc se noster animus jam per desiderium transferat, ubi se gaudere in perpetuum sperat; illuc se libere spiritus dirigat, ubi Imperator caeli Christus cum supernae curiae Senatoribus ineffabiliter regnat; cui sit gloria et imperium cum coeterno Patre et sancto Spiritu per omnia secula seculorum, Amen.

a Gerbertus primum Remensis, deinde Ravennas Archiepiscopus,

fuit; an. 999 Romanus Pontifex factus, et Silvester II dictus, obiit 1003. b Rubens lib. 5. Sequenti anno (1000) Silvester Caesenam adnoto exercitu circumscelsit: quae causa Pontificem impulerit, incertum. Sigonius de regno Italiae lib. 7. eodem anno: Silvester Urbiveterum profectus, reimp. ejus civitatis nullis salutaribus legibus vixit, et Caesenam adnoto exercitu circumscelsit.

c Videtur desiderari subtrahens, aut quid similes, monuit Surius. d Editum erat in Surio naufragibus, librarii culpa. Baubant, sive Baubantur, βαυβαντι, et βαυβαντι canes. e Colitur S. Rophilus, sive Rofillus, aut, ut Leander Albertus scribit, Rofillus, 18 Julii. f Vetus MS. Glossarium: Capisterium est vas quoddam, quo frumenta purgantur, vox etiam Columella usurpata lib. 2, cap. 9. g Forum-Popilli oppidum est in via Anagnina, aliis Forum-Pompilii corrupte Forum-populi dictum in tabulis iturranis: vulgo Forum-populo, et saepe Forli piccolo, id est, Forum-Livii minus; nec immerito, cum, ut auctor est Leander, funditus circa annum 1370 excisum, annis 20 post a Sinibaldo Ordealfio Foroliviensium Principe reedificatum sit, qua nunc cernitur, forma, distat Caesena 6 millibus passuum. Sedes Episcopalis Forum-Popilli Britanorum, sive Forum-Fuentinorum, aut Druentianorum, urbem propinquam, translatam.

h De B. Artulino Presbytero Ariminensi aegemus 15 Augusti.

DE B. BENEDICTO EREMITA

ORD. VALLIS-UMBROSÆ, IN ETRURIA.

XX JANUARI.

u. Benedicti
natis.

Benedictum Vallis-umbrosæ formatum institutis, vitæque solitaria sanctissimè acta clarum ita celebravit Arnoldus Wion hoc die : In monasterio Cultus-boni S. Laurentii, depositio S. Benedicti ejusdem loci monachi, et Eremitæ, Ordinis Vallis-umbrosæ; cujus sacri obitus signum dedere campanæ, humano destitutæ adjutorio; et nives, miraculo inaudito, in ea parte solum qua sacrum deportabatur cadaver seipsas liquefacientes, viam deportatoribus præbuere : in cujus etiam ore, post spatium annorum trecentorum viginti, lilium quasi recens natum nive candidius inventum est. Eadem fere Menardus prædicat et brevius Doryanius.

Ubi vixerit.

Acta.

2 Wion ejus natalem se dilicisse scribit ex monumentis Reverendorum Patrum Vallis-umbrosæ in agro Bergomensis. Hinc præbita Ferrario una scribenti : In territorio Bergomensis B. Benedicti Eremitæ Ordinis Vallis-umbrosæ. At non in agro Bergomensis, sed in diocesi Fesulina situm est monasterium S. Laurentii Cultus-boni, ut in Historia Vallis-umbrosæ scribit Eudossius Locatellus, qui lib. 2, cap. 14, gesta cognovit Benedicti, quæ damus. An Beatis solenniter adscriptus sit, non conperimus. Beatum ipse appellat, et ante annos 200 translatum reconditumque honorificentius illius corpus scribit; uti et Silvanus Ruzsius in Vitis SS. Hetruscorum.

VITA

ex Italico a Eudossii Locatelli.

a

b

c

d

u. Benedictus
in silva sancte
vixit :

revisit mona-
sterium :

Bernardi septimi Vallis-umbrosæ Generalis temporibus, clarus sanctimonia vitæ exitit Benedictus in cœnobio e S. Laurentii Cultus-boni monachus : qui uti antea memoratus d B. Petrus, cum annos aliquot in ceterorum convictu Fratrum innocenter traduxisset, Præsidente aueniente in silvam haud longe semotam secessit, solitariam acturus vitam. Hic vile sibi tuguriolum fabricatus, Divini Spiritus ardore inflammatus, diuturnis vigiliis, frequentibus flagris, abstinentia incredibili macerabat corpus.

2 Si qua necessitas cogeret, revisebat interdum cœnobium, præsertim Paschæ diebus aliisque eximia religione et celebritate agi consuetis, ut Fratrum spirituali congressu et caritate perfrueretur. Anno quo e vivis excessit cum isthuc sub Natalis Christi ferias venisset de more, singulari sensu pietatis pec-

cata confessus est, sacraque pastus Eucharistia : dein caelesti monitu immineere sibi extrema didicit, substititque isthuc usque ad Epiphaniæ solemnitatem, omnes præclaris adhortationibus exemplisque ad vitæ sanctitatem exstimulans.

3 Tandem vero ad earum sibi cellam reversus, fixis humi genibus, ut quidam referunt, sublatisque in cœlum manibus, animam exhalavit. Quo tempore campanæ monasterii, nemine compulsante, ultro sonuerunt, eo ritu modoque, quo ad colonestanda funera solent. Non fefellit prodigium istud Albatem ad monachos, qui continuo Benedicti mapale petierunt, ac vita functum repererunt, corpusque, non sine lacrymis, composuerunt, deportandum dein ad monasterium, ubi id religioso sepulchro recondere, justaque persolverent.

4 Erant tunc, quippe media hieme, humus alta nive adoperta : at simul elatum e tugurio est funus, volente Deo Opt. Max. servi sui innocentiam ac sanctitatem, mirifico testimonio approbare, momento solute depulsaque nives amplam et commodam præbuere procedentibus viam. Tumultum primum est corpus ad latus ecclesiæ, ubi nunc claustrum cernitur : e haud multo post in ecclesiam translatum. Tum vero (ne cui ambiguum foret sanctissimam animam cœli deliciis nunc potiri præmiisque benefactorum) repertum in illius ore recens lilium est, mirabilem expians odorem, attonitis stupore omnibus qui mirarentur illud viderant audierantve, certatimque laudes propitio Numini recinentibus. Decessit B. Benedictus anno 1107.

5 Annis deinde post 323, cum cœnobium Cultus-boni Abbas Paulus de Monte Mignajo administraret, qui id magnam partem restauravit, claustrum præsertim; translata dein Benedicti ossa intra sacrum adem in honoratiorem locum : repertumque f integerum corpus est, et suave olens, cumque summa reverentia, multis Antistibus, monachis, laicis, præsentibus, Episcopo potestatem tribuente, ad levam altaris intra arcam pariete præseptam conditum est.

a Ex quo Anzsius accepit. b S. Bernardus ex Generali Ordinis Vallis-umbrosæ, Episcopus Parmensis, et S. H. E. Cardinibus, colitur 4 Decembr. c Situm id in Comitatu Florantino, ut scribit Ruzzi; in diocesi Fesulina, ut in catalogo monasteriorum illius Ordinis Locatellus; non apud Bergomum, ut Ferrarius supra.

d De quo egit illem Locatellus cap. præcedenti. e Fulminat vrygo Wion, Doryanius, Menardus, qui 320 annis post id scribitur confisgisse. f De obitu id intelligit; ut nullum defuerit, cum adscribebant ossa translata, uti et Ruzsius.

de obitu im-
minente, ce-
litus mon-
etur :

moritur,

campanis ut
tro sonanti-
bus :

defertur ad
monaste-
rium, nive
miraculo sa-
luta.

sepelitur :

atio transfer-
tur, sanctitate
divinitus be-
stata :

iterum trans-
fertur.

f

XXI JANUARI.

SANCTI QUI XII KAL. FEBR. COLUNTUR.

S. Publius Athenarum Episcopus, Martyr.	S. Secundus,	} Martyres.
S. Fructuosus Episcopus,	S. Castinus,	
S. Angurinus,	S. Cajus,	} Martyres.
S. Eulogius,	S. Coelestinus,	
S. Felix,	S. Hermes Episcopus, et alii,	} Martyres in Africa.
S. Gelsianus,	S. Hermes,	
S. Cecilianus,	S. Solutor,	} Martyres in Umbria.
S. Martinus,	S. Vitalis, Spoletii in Umbria,	
S. Faustianus,	S. Patroclus, Martyr Trocis in Gallia, et Sursati in Westphalia.	} Martyres Trapezunte in Cappadocia.
S. Jufius,	S. Valerianus,	
S. Saturninus,	S. Candidus,	} Martyres Trapezunte in Cappadocia.
S. Quinctinus,	S. Aquila, sive Aeylas,	
S. Marinus,	S. Eugenius,	} Martyres Trapezunte in Cappadocia.
S. Saturnus,	S. Eustasius, Nicomediae in Bithynia	
S. Gaddianus,	S. Agnes, Virgo et Martyr Romae,	} Martyres Trapezunte in Cappadocia.
S. Calianus,	S. Bursis Confessor, Ancyrae in Galatia.	
S. Servulus,	S. Epiphanius, Episcopus Ticiensis in Italia.	} Martyres Trapezunte in Cappadocia.
S. Rogatus,	S. Avitus II, Episcopus Claromontanus in Gallia.	
S. Vimeritia,	S. Meinradus, Eremita et Martyr, in Germania.	} Martyres Trapezunte in Cappadocia.
S. Victor,	B. Macellinus Abbas in Belgio.	
S. Reposita,	S. Synaldus, Treviris.	} Martyres Trapezunte in Cappadocia.
S. Pritius,		
S. Lucius,		} Martyres Trapezunte in Cappadocia.
S. Magulinus,		
S. Honoratus,		} Martyres Trapezunte in Cappadocia.
S. Marcussus,		

NOT 104

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

- S. Merlus monachus in nota asterio S. Andreae Romae, in *Kalendarum quodam MS. Sanctorum ord. S. Benedicti hoc die refertur. De eo egimus* xxv Janu.
- S. Felix, } Martyres, memorantur in MS. S. Hieronymi et Damasceni. Sed idem videntur qui relati xx Janu.
- S. Cendeus, }
S. Vitus, }
S. Florens, }
S. Leontius, }
S. Cyriacus, }
- S. Neophytus Martyr *Menea, et Molun. De eo egimus* xx Janu.
- Publius XVIII Hierosolymorum Episcopus, de quo *Eusebius lib. 5, cap. 12, atque alii, Sanctorum tabulis inscribitur hoc die a Petro Gallesimo, praedicaturque, cum cum Ecclesiam multos annos religiose administrasset, pietatis in rebus ornatus abormuisse in Domino. Probabile quidem est, ut erat temporum illorum Heroverum spiritus, sanctum virum fuisse, ubi tamen Sanctus adnumeratum non reperimus.*
- S. Philippi Presbyteri Inventio, Agyre in Sicilia. *Oleagus Cujetanus noster in Ideo operis de SS. Siciliae. Agitur ejus natalis* xii Janu.
- S. Astus hoc disticho celebratur in *Menais Graecorum*.
Prodigus si quis, ut ego, audacter veni.
Hymn: cuncta misericordiae comibus aperta est panna.
- Oleagus est a Marimo Cythreus, atque a Mattheo Roberto nostro in Menarum Latina interpretata sic. Nusquam in aliis Martyrologis ejus legitur nomen, nisi alio voce, quae Αζωτης appellatur capriolat, ut Perdicitus, Prodigus, Luxurius, etc., interpretatum sit.*
- Marcellus Episcopus Ancyranus, ut Sanctus memorare a Petro de Natalibus, et Constantino Ghilio. *De eo agit S. Hieronymus lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, cap. 86, et Possidius noster. Sed antiqui ubi Sanctus annumeratum, quem etiam a Barmanis hereticum ostendit fuisse.*
- Melanium Romanum senorem inscripta nota *Sanctorum catalogo Ferrarum, citans Graecorum Menologium: sed in eo non nisi junior Melania celebratur, de qua 31 Decembris age mus. Sed etiam cur omitterendum censuimus, dictum est supra* xii Janu.
- Patroclus, Archiepiscopus, Arelatensis, a Demochare, Claudio Roberto, Joanne Chena, Constantino Ghilio Sanctus appellatur: sed tantisper cum omitterimus, quod severius de eo praevenerit Barmanus, cum tamen constet a Zosimo Papa ab usque multa de eo honorifice decreta; atque omnino videntur in altum erigatis a barbaro truci obitu.
- Aptadius Metensis Episcopus, *MS. Florac. Nusquam ubi Sanctus inveniri vidimus.*
- S. Irene in sanctissima ecclesia juxta mare *Menea et Cytherens. Plures sunt ejus nomina Sancte, de quibus nos suis locis. Unum et us haec es conjecimus, quod absque ulla elogia refertur.*
- S. Michael in Lotharingia Ferrarum et Saussanis in *Supplemento. Menologium aperte nos infra, cum de B. Macellino agemus.*
- S. Winnus, sive Vinus, aut Vinus, Episcopus in Scotia. *Ferrarum, Regius, Cancellarius Winnus a Presbyterum in Scotia refert a eum Ferrarum 28 Maii idem fortassis est, pro quo ferreque reddidimus, certiora viderent indeptari Scotiae remanentibus.*
- Hugo Matisconensis, S. Bernardi abbat, primus *Palmarum Abbas, ac deinde Antistodensis Episcopus, Beatus appellatur a Chrysostomo Henrico, in Menologio et Fuscato SS. Saussanis inter Pios recenset. Alii eum X Octobris scribunt obitus.*
- Confridus, sive Gaudofredus, de Amoye, ut sanctissimus, eximus oribus Cisterciensis propagator, Beatus appellatur a Chrysostomo Henrico in *Menologio hoc die inter pios solum in acribit, a Saussanis.*
- Hermannus Sacerdos ordinis Minorum, Mithisi in Germania obiit anno 1287, referturque hoc die ab *Activa*

Arturo Monstierio in *Martyrologio Franciscano*. Vir fuit virtutibus et miraculis in vita et post mortem clarus, ut ex Luca Wadingo to. 2, annol. Minor. an. 1287, § 6 et Bzovio ad eundem annum num. 13, Rudolphio lib. 1, pag. 107 aliisque, perspicere est, qui omnes Beatum nuncupant, an solenni Ecclesiarum decreto is illi sanctus honos sit, nos latet.

Agnes soror B. Julianæ Cornelienensis hoc die obiisse Salsinæ prope Namurcum traditur, referiturque hoc die in Piorum classe a Sanssaio, ut Beata a Chrysostomo Henriquez in *Menologio*, ab Arnolfo Raissio 3 Aprilis. Beata quoque appellatur in *Sacrario Comitatus Namurcensis* De ea erit agendi locus in vita B. Julianæ. v Aprilis.

Michael Florentinus, eremita Camaldulensis. Beati titulo honoratur. et hoc die consignatur in *Divorum fastis a Benedicto Dorganio, Wione, Menardo, Ferrario*. At non remur adhuc ab Ecclesia in album Beatorum receptum. Silvanns Razzini ait 18 Januarii mortuum anno 1522 atque a Camaldulensibus in magno haberi veneratione: non tamen satis exprimit, ut publico aliquo cultu eam dignentur, sanctæ Romanæ Sedis auctoritate.

Agnes Virgo Hispana e Moncada vico, Valentie S. Vincentii Ferrerii concione ad amorem castitatis excitata, ne, quod parentes moliebantur, sponso invita traderetur, habitu virili induta profugit; atque in specu juxta monasterium Carthusianorum, quod Portam-cœli appellant, viginti annos sanctissime vixit, solis nota Cœlitibus: post mortem variis illustrati prodigiis. Refertur hoc die ut Sancta a Joanne Marietta lib. 19, histor. SS. Hispan. cap. 6, an nubo Sanctorum adscripto sit, non comperimus. Videtur ab eo consignari hoc die propter alterius S. Agnetis celebritatem.

- S. Vincentius in MS. S. Hieronymi inscriptus hic legitur, qui in *Dungalensi* Vincens dicitur, an is Casaravogustanus? Ejus vigilia hoc die variis celebriter instituta, ut ex *Breviario Conimbricensi* patet. Translatio ejus refertur hoc die a Carthusianis Colonien. in adbit. ad Usuardum. De ea agemus xxii Janu.
- B. Gualterus Episcopus Pictavensis, ex ordine Minorum, traditur ab Haræo hoc die obiisse. De quo plenius xxii Janu.
- S. Emerentiana hac die adscripta est in codice *Dungalensi*. Calitur xxiii Janu.
- S. Asclas hoc die Antinoi martyrio coronatus dicitur in Actis, at colitur quo die sepultus est xxiii Janu.
- Sancti quatuor Martyres Tyri. *Menæa*. Raderus eos esse existimat, qui in *Martyrologio Romano* recensentur xx Febr.
- S. Losinus Episcopus Syracusanus. *Menæa* et *Maximus Cythereus*. At *Martyrol. Roman.* cum celebrat xxx Martii.
- S. Meinmius Episcopus Catalaunensis. *Galesin.* De eo agemus v Augusti.
- S. Godeschalco Translatio. MS. *Florar.* at MS. *Carthusie Bruxellensis* Gaudentii. De quo XXII Jan. De Godeschalco, ejusdem Novariensis Sedis Antistite, vii Augusti.
- S. Maximus, } Martyres. *Menæa*, *Cythereus*,
S. Anastasius, } *Mohanus*, De iis nos cum Mar-
S. Anastasius alter, } tyrologio Romano xii Augusti.
- S. Vitalis Martyr Agaunensis. *Carthus.* Colon. in addit. ad Usuardum. Vide quæ infra de S. Vitale Spolefino. At de Agaunensi plenius in Actis S. Mauricii xxii Septemb.
- S. Ermenburgis Regina et Abbatissa. *Hugo Menardus*. In *Martyrologio Anglicano* refertur xix Novemb.

DE S. PUBLIO MARTYRE SECUNDO ATHENARUM EPISCOPO.

INITIO II SEC.
XXI JANUARII.
S. Publii natalis.

Athenis agitur XII Kal. Februar. natale S. Publii Episcopi: qui post S. Dionysium Areopagitam Atheniensium Ecclesiam nobiliter rexit; et præclarus virtutibus, ac doctrina præfulgens, ob Christi martyrium gloriose coronatur. In *Usuardo, Martyrol. Rom. Bellinus, alii*. Ado: Item apud Athenas B. Publii Episcopi, ob Christi martyrium coronati. Ast in libello de festiuitatibus *Apustolorum, etc.* XII Kal. Februar. Natalis S. Publii Athenarum Episcopi: qui Princeps insule Melite vel Militens, cum navigantem beatum Apostolum Paulum Romanam, sub custodia detentum, per triduum hospitio receptum humane tractasset, ut B. Lucas refert; patrem ipsius Publii contigit febribus et dysenteria vexatum jacere. Ad quem cum intrasset beatus Apostolus, et imposuisset illi manus, et orasset, sanavit eum. Quem Publium adhaerentem sibi beatus Apostolus postea ordinatum Episcopum ad prædicandum direxit: qui postmodum Atheniensium Ecclesiam nobiliter rexit, et præclarus virtutibus, et doctrina præfulgens, ob Christi martyrium gloriose coronatur. Nam primus Dionysius, inde Publius iste Athenis præfuit. Idem aliis verbis habent *Notkerus, Maurolycus, Canisius, Usuardi* variorum editiones, plurimi MSS. *Petrus* de Natalibus lib. 2, cap. 109 et *Bedæ* vulgatus 18 Janu. quo die eum alii quoque referunt, ut ibi divinus.

Act. 28. 7.

An idem in
Melite insula
a S. Paulo
conversus.

2 At *Baronius* in *Notat.* ad *Martyrolog.* videtur dubitare idemne sit Publius ille Melitensis et Athenarum Episcopus. Fuit aliquorum sententia, inquit, hunc illum esse Publium, cujus patrem Melite Paulus (ut habent Act. Apost. c. 28) curavit dysenteria; quod etiam hic Ado proficitur in *Martyrologio*. Eodem aliis verbis reperit to. 1, *Annol.* ad an. 58, an. 173. *Petrus*

Halloir noster in *Notis* ad cap. 1 et 3, vitæ S. Quadrati, quum 26 Maii dabimus, omnino contendit alium fuisse hunc Publium a Melitensi: primo, quia magis instructore egebat Melite, quam Athenæ; non igitur illam deseruisset Publius. Quid si pulsus est? quid si alii jam in Melite satis erant fidei mysteriis eruliti, præsertim cum S. Paulus trimestri isthæc substitisset? Secundo, quia id de eo *Martyrol. Romanum* non tradit. At tradunt alii jam citata, prætereaque vetus *Romanum* a *Rosweydo* nostro editum, in quo ista leguntur: Athenis S. Publii Episcopi, qui Militens a Paulo Episcopus ordinatus. Tradit *Galesinus*: Athenis, S. Publii Episcopi et Martyris. Ille civis Romanus, Melite insule Princeps, B. Pauli Apostoli discipulus, divinarum humanarumque litterarum scientia præstans, in S. Dionysii Areopagite locum suffectus, Atheniensium Ecclesie præfuit: multarumque virtutum et rerum, quas divine gessit, laude clarus, pro Christi gloria martyrium subiit. Tradit *Constantius Felicius, Joannes Basilinus Sanctorius, et alii viri eruditi*.

3 Nubis quod pronuntiamus, in promptu non est; nisi cum martyrio coronatus est Publius (quod MS. *Florarum* vult contigisse anno Christi 125, qui erat *Hadriani Imp.* octavus; *Halloir*, sub *Trajano*) Ecclesiam Atheniensem grandi terrore dispersam fuisse, ut scribit *S. Hieronymus* lib. de scriptor. *Eccles.* cap. 19, de *Quadrato* loquens, qui cum fide et industria sua congregavit. Quod est testatur *Eusebius* lib. 4, cap. 22, ex epistola S. Dionysii Corinthiorum Episcopi. In MS. S. Hieronymi et *Dungalensi*, utroque perperato, Publius inscriptus reperitur, nec loci nec numeris facta mentione: de hoc tamen occipimus.

Quando occi-
sus.

DE SANCTIS MARTYRIBUS FRUCTUOSO EPISCOPO TARRACON. AUGURIO ET EULOGIO DIACONIS.

AN. CO. GELII.
XXI JANUARI.

SS. FRUCTUOSI
ET SOCIORUM
NATALIS.

Tarracena vetusta et nobili citerioris Hispaniae urbe, glorioso perfecti martyrio sunt XXI Janu. SS. Fructuosus Episcopus, Angurinus et Eulogius Diaconi. De quibus Usuardus: In Hispaniis civitate Tarracena, sanctorum Martyrum Fructuosi Episcopi, Angurii et Eulogii Diaconorum, qui tempore Gallieni primo in carcere trasi, deinde flammis injecti, exustis vinculis, manibus in modum crucis expansis, orantes ut occiderent obtinuerunt. *Addunt plurima MSS. itemque Beda vulgatus, Adu. Notherus*: Et mox quidam de fratribus, et filia Praesidis quae adstabat, viderunt Martyrum animas eorum conscendere coronatas. *Martyrol. Romanum*: Tarracene in Hispania sanctorum Martyrum Fructuosi Episcopi, Angurii et Eulogii Diaconorum: qui tempore Gallieni primo in carcerem trasi, deinde flammis injecti, exustis vinculis, manibus in modum crucis expansis, orantes martyrium compleverunt: in quorum die natali S. Augustinus sermonem ad populum habuit. *Est is centenasprunus de diversis, in quo complura ex Actis proferuntur.*

2 *Natalium quoque ejus celebrant, Bellinus, Maurilius, Galesinus, Felicens, Ghimus, etc.* Auctor est *Johannes Mercator lib. 1, cap. 22, et Franciscus Padilla centur. 3, cap. 14 in plurimis Hispaniae Ecclesiae rectori de his officium proprias Lectiones ex Actis continentibus. MS. Martyrologium S. Hieronymi plures adjungere S. Fructuoso sacros videtur, de quibus inferius agemus. Et sane in Missa Mozarum tom. 15, Bibliotheca PP. inter Sanctos qui proprio gaudent officio recensentur Fructuosus, Angurinus, Eulogius, cum sociis. Sunt hi fortassis postmodum in eodem Gallieni persecutione interferti. Rubanus et MS. S. Mariani Treveris, naridise. Et in Hispaniis civitate Tarracena, nativitas S. Fructuosi Episcopi et Martyris, qui scripsit Regulam monachorum. Qui potest ab hoc Fructuoso scripta esse Regula monachorum, in qua cap. 20. Regulae Patrum legende praescribuntur, et cap. 21. Patrum decreta citantur? Quae illic ante annum 260. Regulae et decreta Patrum, monachis communiter recitibus lata? Quod illud cap. 4. Cum nunc usque constat pleraque hinc usum monasteria, etiam in his regionibus, non habere? et cap. 5. Et longinquo itinere destinati, si aut a Principe vel Episcopo sperantur, pro benedictione et obedientia degustare non metuant. Denique peremptorium illud est cap. 18. A Pentecoste usque ad vii Kal. Octobris, interdiana jejunia retinenda sunt, excepto una Quadragesima, quae festivitatem SS. Justini et Pastoris praecedit, solenne conservanda est, in qua usque ad Novam quotidie jejunandum est, et vino penitus abstinendum: nam SS. Justus et Pastor sub Diocletiano evanitati sunt martyria, ut 6 Augusti dicimus, quadragesima post Fructuosum annis: hinc tamen liquet in Hispania vixisse Fructuosum illum Regulam scriptorem; mirum qui ex Abbatibus monasterii Complutensis SS. Justini et Pastoris, factus est Bracharensis Archiepiscopus interfertusque eodem Toletano 10. Aprilis, sive anno Christi 656, et colitur 16 Aprilis.*

3 *Acta S. Fructuosi Episcopi et Martyris, olim in Ecclesia Ison solita, ut ex citata S. Augustini sermone fit manifestum, a Savini edita, contulerat Rosweyghus non vetusto codice M. Velscri, nos cum MS. S. Maximi Treveris et aliis. Eadem etiam in Agundis Martyrum Latche excusis, veritas paullum discrepantia, eademque in MS. S. Mariae de Ripitoria. De us agunt Johannes Mariano noster lib. 4, histor. Hisp. cap. 10, Petrus de Natal. lib. 2, cap. 110, ubi tamen citose XII Kal*

Januarii, pro Februarii, occisi dicuntur. *Vincentius Bellocae, lib. 11, cap. 61. Prudentius hendecasyllabis eorum certamen eleganter descripsit, hymno 6, Peri Stephanon.*

4 *Chronicon Hispanicum, quod Fl. Dextri volent esse, ad annum Christi 268, ista habet: Tarracene in Hispania sancti Christi Martyres Eulogius ejus urbis civis, Fructuosus civis et Episcopus, et Angurinus, una pro Christi nomine martyrium passi sunt, ad quae Rudericus Carus: Nostri historiae de martyrii tempore variant. Morales anno 239 Benternis et Icartius ad persecutionem Diocletiani referunt. Villegas veritati vicinior ad annum 262, cum Baronio consentit. Baronius anno 262, num. 60, et sequentibus horum Acta (quod Padilla miratur, cum Hispanicorum Divorum Acta solent strictim solam, ut ait, attingere) integra recitat, et nu. 1, 2, 3, prolixè contendit, non Fulvium Emilianum et Pomponium Bassum, (quos ipse praecedentis anni Consules Memmianum Fuscum et Bassum, purpuram denno inditos Fustus existimat) sed Gallienum IV et Valerianum juniorem, tunc Consulibus fuisse.*

5 *Nos Acta sequamur in vetustis probatisque codicibus reperta, et Fustus, in quibus anno Valeriani et Gallieni 5, Christi 258. Coss. signantur M. Aurelius Memmianus Fuscus, et Pomponius Bassus; sequenti Fulvius Emilianus et Pomponius Bassus II. Aque sub his Coss. anno Christi 259. Valerianum et Gallienum 6 S. Fructuosi et sociorum certamen contigit. Inciderunt tunc Kalendae Januarii in sabbatum, eratque littera Dominicalis B. At capiti sancti Martyris die Dominico XVII Kal. Februarii, occisi sunt VI, XII Kal. Febru. Eodem igitur anno. Nullus horum characterum reperitur in anno quem Baronius, Chronicon auctor expressit, Barona Chronologia sequitur Padilla. Icartium et Morales non vidimus.*

6 *Horum porro Sanctorum exuviae, ut inquit Mariano noster lib. 4, cap. 10, quae omnia et tempore incertina, sed in Ligures tamen migraverunt, servanturque non procul Genoa in Benedictinorum convallo, a Justina Presbyteria abisque Christianis redepotatus auctor est Maricetta, assidue etiamnum spectari, et quidem relati ab igne intacta, magnosque eo fieri populorum concensus. Antonius Vincentius Dominicanus scribit Angelum rivum monstrasse, locumque quo Dei nutu devoti sacra pignora fides esset. Situs est is locus inter Portum Delphini, (qui nunc Porto Fino dicitur, distatque Genoa exierit XVII milia passuum) et Beinam, qui nunc est Recco ritus. Ita describitur a Leandra in Liguria. Incipit haec agrum species ab urbe Genoa, pertinetque ad Camolinum, ubi caput montis incipit, quod antiqui Sumarium Promontorium dixerunt. Mons est saxosus ascensuque perdifficilis, mare spectans. H. Fructuoso sacer, qui in ultimo jugo circa finem, Augusto in fine colitur. Ex altis ejus rupibus asperisque saxis plene praecipitant aquae, prope per angustas fauces mari illabentes. Portus hic Delphinus, quem Plinius memorat, haec actus deumpla priori syllaba Finum vocat, haud alia, ut puto, ratione, quam praestantissimas stationis apertus denotanda causa. Memoriam ejus apud antiquum Scriptorem, excepto Plinio, inveniri nonnem, fortasse quod praesens temporibus haud frequentaretur, adest a D. Fructuosi M. P. IV, perpetuo inter apertas et saxosus rupes descendit; quomodoque via secundum litus communiior pateat. Plinius lib. 3, cap. 5. Portum Delphini memorat.*

7 *Errare non procul Favennae ecclesiam sancto Matronae Montano testitum Dominicanus, ubi eodem*

Tempus martyrii, a quibusdam perperam.

hic ex certis characteribus assignatum.

haec quae apud Ligures,

non procul a portu delphini.

hic in Hispaniam

Non haec fructuosi in Regula monachorum scripta.

S. Fructuosi.

EX MSS.

patrocinium
ad imbes eli-
cienlos.

sanctorum Martyrum reliquiæ esse perhibentur; pars certe earum, uti et Manvese, de quarum translatione, (cujus anniversariam recolit memoriam scribit Domneccus 30 Aug. Ferrarius 31) inferius erit dicenti locus, cum de S. Agnetis reliquiis agetur. S. Fructuosi et sociorum patrocinium pluvium coelitus impetrari ferunt, si quando gravior terris æstus incubuit: ejusque rei gratia varia illis vota nuncupantur. Religionis porro ac salutis hujus origo proditur extitisse, sive vulgi opinione a majoribus haustu, seu quo alio certiore argumento, demissus e celo imber, qui tantillum iis, dum in mediis flammis versarentur, levamen solatiumque attulerit. Id si contigisset non reliquisset Prudentius, qui illud tradidit. Hos cum defugeret vaporis ardor, Orasse, ut celer ignis advolaret, et finem daret anxiiis periculis.

ACTA EX VETERIB. MSS.

a b
r d

Valeriano et Galieno Imperatoribus, b Æmiliano et Basso Coss. c XVII d Kalend. Februar. die Dominico comprehensus est Fructuosus Episcopus, Augurius et Eulogius Diacones. Reposito autem Fructuoso Episcopo in cubiculo suo, direxerunt r beneficiarii in f domum ejus, id est, Aurelius, g Festucius, Ælius, Pollentius, Donatus, et Maximus. Qui cum sensisset h pedibulum ipsorum, confestim surrexit, et prodiit foras ad eos i in soleis. Cui militis dixerunt: Veni; Præses te accersit cum Diaconibus tuis. Quibus Fructuosus Episcopus dixit: Eamus; aut si vultis, calceo me. Cui milites dixerunt: Calcea te ad animum tuum. Qui mox ut venerunt, recepti sunt in carcerein. Fructuosus autem certus et gaudens de corona Domini, ad quam vocatus erat, orabat sine cessatione. k Erat autem fraternitas cum ipso, refrigerantes et rogantes ut illos in mente haberet.

h
S. Fructuosus cum sociis
vapitur.
i

k

quendam in
carcere bapti-
sat.

l

m

omnes gene-
ense respon-
dent Præsidi:

2 Alia vero die baptizavit in carcere fratrem nostrum Rogatianum. l Et fecerunt in carcere dies sex; et producti sunt. XII Kalend. Februar. feria VI et auditi sunt. Æmilianus Præses dixit: Fructuosum Episcopum, Augurium et Eulogium impone. Ex m Officio dictum est: Adstant. Æmilianus Præses Fructuoso Episcopo dixit: Audisti quid Imperatores præceperunt? Fructuosus Episcopus dixit: Nescio quid præceperunt: ego vero Christianus sum. Æmilianus Præses dixit: Præceperunt deos coli. Fructuosus Episcopus dixit: Ego unum Deum colo, qui fecit cælum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt. Æmilianus dixit: Scis esse deos? Fructuosus Episcopus dixit: Nescio. Æmilianus dixit: Scis postea. Fructuosus Episcopus respexit ad Dominum, et orare cepit intra se. Æmilianus Præses dixit: Qui audiuntur, qui timentur, qui adorantur, si dii non coluntur, nec imperatorum vultus adorantur? Æmilianus Præses Augurio Diacono dixit: Noli verbis Fructuosi auscultare. Augurio Diacono dixit: Ego Deum omnipotentem colo. Æmilianus Præses Eulogio Diacono dixit: Numquid et tu Fructuosum colis? Eulogius Diacono dixit: Ego Fructuosum non colo; sed ipsum colo, quem et Fructuosus. Æmilianus Præses Fructuoso Episcopo dixit: Episcopus es? Fructuosus Episcopus dixit: Sum. Æmilianus dixit: n Fuisti. Et jussit eos vivos mittere.

n
igni adjudi-
cantur.

3 Et cum diceretur Fructuosus Episcopus cum Diaconibus suis ad amphitheatrum, populus Fructuoso Episcopo dolere cepit; quia talem amorem habebat non tantum a fratribus, sed etiam ab Ethnicis. Talis enim erat, qualem Spiritus sanctus per B. Paulum Apostolum, vas electionis et Doctorem gentium, debere esse declaravit. Propter quod etiam Fratres, qui sciebant illum ad tantam gloriam pervenire, gaudebant potius quam dolebant. Cumque multi ex fraterna caritate eis offerrent, uti o conditi permixti pœnula sumerent, ait: Nondum est hora p solvendi jejunii: agebatur enim hora diei quarta,

1 Titot 3.
7. et Tit. 1.
S. Fructuosus
potum recusat
ne jejuniium
solvat

u

p

siquidem in carcere quarta feria stationem q solenniter celebraverant. Igitur sexta feria lætus atque securus festinabat, uti cum Martyribus et Prophetis in paradiso, quem Dominus præparavit amantibus se, solveret stationem. Cumque ad amphitheatrum pervenissent, statim ad eum accessit, Augustalis nomine, r lector ejusdem, cum fletibus deprecans, ut eum excalcearet. Cui beatus Martyr respondit: f Missum fac, fili: ego me excalceo, fortis et gaudens et certus Dominicæ promissionis. Qui cum se excalceasset, accessit ad eum commilito frater noster, nomine Felix, et apprehendit dexteram ejus, rogans ut sui memor esset. Cui S. Fructuosus, cunctis audientibus, clara voce respondit: In mente me habere necesse est Ecclesiam Catholicam, ab Oriente usque in Occidentem diffusam.

q

r

s

calceos tenuit.

t

u

Fideles sol-
tutur:cum suis ro-
gam ingredi-
tur.Orant in
flammis.

x

y

Animæ eor-
um videntur
euntes in cæ-
lum coro-
natePie collectis
reliquias.

z

jubentibus
condi.Apparui in-
sultatque
Præsidi.

aa

bb

tiosum,

tiosum, vestiti lorica fidei et galea salutis . qui coronati sunt diademate et corona immarcescibili, eo quod diaboli caput calcaverunt! O beati Martyres, qui meruerunt dignam habitationem in caelis, ad dexteram stantes Christi, benedicentes Deum Patrem omnipotentem, et Dominum nostrum Jesum Christum filium ejus! Suscepit autem Dominus martyres suos in pace per bonam confessionem, cui est honor et gloria in secula seculorum, Amen.

a Licinius Valerianus cum Gallieno filio sub finem anni Y, c. 1006, Christi 233, rerum postus, anno 260, captus a Sapote Persa, diversisque modis excarnificatus, Gallieno interea ad annos octo luxu et deliciis indulgente.

b Ita MSS. et recte ut supra probatum est.

c Agones Martirum et MS. Ripatorii interserunt. Advemens Enilianus preses in Tarraconensium civitatem, immolavit dus: et surgens nocte illa, die illucescente Dominica, etc.

d MSS. habebant VIII, sed mendam patet ex sequentibus.

e Agones. Officarii, sunt Beneficarii beato Ithenno imperiales ministri. Pamelaus dielos pulot a benelictis sive muneribus quibus honestabantur per liberalitatem Casarum, qualia sunt que feuda vocant, at Festus. Beneficarii dicebantur milites, qui vacabant muneris beneficio. r contrario munifices vocabantur, qui non vacabant, sed munus recip. facebant. Accipiuntur hic pro apparitoribus, sive satellitibus Praetoris, et sunt tales a pibus muneribus nummatis. Tertullianus de Fuca cap. 13. Nescio dolendum an erubescendum sit, cum in matribus Beneficiorum et Curiosorum inter thernarios et Janus et fares Lalnearum et alcones et lenones, Christiani quoque velegales continentur. Ubi significatur iudem Praetoris alteriusve magistratus ministri, qui descripta in matricibus, sive matriculis, aut libellis nomino habebant coriam, a quibus exigere tributum debebant. Ludovicus Laverda noster Advensorum savor, cap. 39, nu. 3, ad locum illum Tertulliani Beneficiorum opera, inquit et ministerio utebantur Magistratus in reis conquirendis et exhibendis.

f Ostenditur etiamnum Tarracone domus, in qua habitasse S. Fructuosus creditur: cisi praece traditionem nullum extet, quod id probatur, antiquum monumentum.

g MS. S. Ma.c. Festus.

h Agones MM. solum pedum eorum, Baronus virgini hectoriam intelligit, qua fores Episcopi pulsaverint Beneficarii de more, quem Livii Plinivque testimonis probat, at de vocis etymo. Pulo dictum pedibulum, inquit a pedo: pedum enim pastorum est baculum, ut auctor est Festus. Quod igitur ejusmodi hectorum virga in modum pedi in summitate esse soletur incurva, sed longe illo brevior, diminutive pedibulum eam esse nominatum appareret ita ille.

i Alii insolutus. Surinus in solis, exponit Baronum, in sedilibus quae pro foribus esse soletur. Lectionem manu esaratorum vadicum sequentia confirmant, cum peti Episcopus num calcos induere sibi per eos liceat, qui soles dimittunt habebat, solo pedum subjectas et quibusdam superne ansulis revinctas, reliquis partibus nudis.

k MS. Rip. Quod ut audivit populus Christianus, multi venerunt ad carcerem, et exultantes ad ostium die noctuque rogabant etc. Pual Padilla tunc conversum: id non dicitur.

l Alios quoque ut idolorum cultu opportuna Sanctorum adhor-

tatione revocatos, ac Christianam religionem imbutos eotempore fuisse scribit Marietta.

m A Beneficariis et publico famulitio Praesidis, qua notione passim Offici voc usurpata.

n Ita et Prudentius. Subridens ait ille, Jam fusti, ut MS S. Maximimur. Fustibus eius sternite, et jussit eos sententia sua vivos ardere.

o MS Rip condimenta Agon. MM aromatibus conditum poculum. Citat hunc locum Baronius to. I, Anual. ad an. Chr. 34, nu. 108, ubi de murchato vino Salvatori oblato agit.

p MS. S. Ma.c. solvendae stationis, MS. Ripat. et Agon solvendi jejunium stationis. Olim quarta et sexta feria jejunabatur, sabbatho ad libitum da Tertullianus de jejunis, cap. 14, stationibus quartam et sextam sabbati dicamus, et jejunus parasceve; id est, sabbatum, quod nobis est parasceve Dominice, De Statione habebat lib. 2. de usitatis, Cleric. cap. 18. Statio observatio statutorum dierum vel lemporum. Ne cu vocis illius significatione consulte Baronian to. I, an. 57, nu. 198.

q Interpretatur Baronius non fuisse consuetum jejunium sed arctius et duntaxat, nempe a feria quarta ad ferium sextum, ac Prudentius solum.

r Jejunamus, ait, recesso potum.

s Nonnum nova diem resigunt hora

Nunquam convolvolo jus dicitum

r Bavarus perperum, lector,

s MS. Rip. sursum sta.

t Surinus et Agones MM. porta; MS. S. Max. poste.

v Agones. ita ut ipsi audierint, (scilicet Beneficarii) partim incitante fratre nostro Martiale, ut verbum aliquod maestas valefaciens diceret, partim os ejus aperiente Spiritu sancto, etc. Ille forte Martialis est de quo infra, cum de aliis pluribus Martyribus.

x In aliquot exemplaribus haec singulura numero de solo Fructuoso dicitur.

y Ag. Babilone, Padilla, Babilonio.

z Fustus hae in Agonibus et MS. Rip. Nam post passionem eorum septimae diei adveniente nocte, apparuit Fructuosus per visum omnibus, qui reliquias eorum per caritatem sustulerunt monitque eos dicens: Talis amor vester circa nos non est bonus, in quo de purporibus nostris partes factas uniusquisque ut valuit sibi vendicavit. Vos quamplurimi in una urbe constituti, hospitibus privatis conclusus vultus habere religiosis? Numquid Dominus noster Jesus Christus divinus est, qui ubique natus est? Ille ergo talis devoto mentis, non tenet caritatem Dei, sed dissensionis nutrit errorem. et ideo oportet ut reliquias nostras in unam positas sumatis, ut Prudentius non solum Fructuosum sed et reliquias apparuisse Sanctos scribit.

aa Adjunt Agones. in ipsa hora metis.

bb Adjuvant ista idem Agones. Al mane facto unius Christi-

stiani, qui reliquias Sanctorum susceperant, retulerunt singuli cum magno metu, ac summa factiva singuli narantes visionem similem, quae fuerant communita. Et in unum collectas in sacra urbe sub altario sancto, exultantes in Domino, honorifice sepeherant

DE SANCTIS MARTYRIBUS FELICE, CELSIANO, CAECILIANO, MARTIALE, FAUSTACIO, DATIO, SATURNINO, QUINCTINO, MARINO, SATURO, GADDIANO, COELIANO, SERVULO, ROGATO, VINCENTIA, VICTORE, REPOSITA, PRIMO, LUCIO, MAJULINO, HONORATO, MARCUSSO, SECUNDO, CASTINO, CAJO, COELESTINO, HERMETE EPISCOPO ET ALIIS.

N egue ubi gloriosae hi pugiles coronam adepti sint martyrii, neque un simul amens, pronuntiare possumus. Nomina reperimus in vetustis duobus codicibus, altero qui S. Hieronymi dicitur, ad S. Willebordi autographum a Laurentio Epiternacensi descriptus; altero Hispanico conventus Dungalensis. Prior ita habet: Romae S. Agne Virginis. Felicis, Fructuosi, Celsiani, Coeliani, Angori, Marcialis. Item Felicis, Cendei, Viti, Flori, Leonti, Cyriaci, Faustaci. In Nicomedia Eustasi. In Africa, Solutaris, Hermetis. Spmania civitate Racona SS. Fructuosi, Augori.

Enlogiae, Ilaei. Trevis S. Patroeli. Arvernus depositio Aviti Episcopi. Alibi, Saturnini, Quintini, Marini, Datii, Saturi, Gaddiani, Celiani, Zahuli, Mantuar Vincentiae, Rogati, Victoris, Repositae, Primi, Luci, Maulini, Honorati, Macusi, Secundi, Castini, Cai, Coelestini, Erms Episcopi, et Pupli, Vincentii. Spoliti civitate Vitalis.

Codex Dungalensis ita habet: Fructuosi Episcopi, Felicis, Celsionis, Ceciliani, Auguri, Martialis, Fulogiae, Enlogiae, Vincentiae, Agnae Virginis in Roma, Repositae, Felicis, Emerentianae, Vincentii, Cendri,

Beneficarii

Thonus

S. Fructuosus

Pedibulum

Solep

Ex MSS. Officium.

Cambrum vinum res oblatum.

Statio, pro jejunium.

Reliquiae SS. in ecclesia, non privatim habentur.

XXI JANUARI

Uranu SS. nonnum et veteri MS.

ita et al.

EX VARIIS.

dreni, Flori, Viti, Leotii, Puplii, Ciriaci, Vincentis, Fansfaci, Eustaci, Salatoris, Hermetis, Fructuosi, Angorii, Diacii, Vitalis, Patrocli, Aviti Episcopi, Saturnini, Quintini, Marini, Datii, Rutiri, Gaddiani, Celiiani, Servuli, Rogati, Victoris, Primi, Lucii, Majulini, Honorati, Nascusi, Castini, Cœlestini, Zatii, Hermis.

3 *Ex his primum eos omitimus, quibus cognomines XX Januarii, Nicomediæ martyrii decus adeptos retulimus, Felicem, Cendeum, Vitum, Florum, Leontium, Cyriacum; etsi nihil est causæ, quomobrem non alii iisdem appellati nominibus, ibidem aut alibi, in magno occisorum numero reperiri potuerint. Sed notamus nisi explorata certaque firmare. De Fructuoso Episcopo, Augurio et Eulogio Diaconis, et Publio ante dictum est: de Agna, Eustasio, Solutore, Hermete, Patroclo, Avito, Vitale, post dicitur. Vincentius, sive Vincens. Cesaraugustanus fortassis est de quo XXII Januarii. Fructuosum alterum, alterumque Augurium, in utroque expressos Martyrologio, omisimus, ne Tarraconenses sint, errore aliquo bis scripti: eademque causso Eulogiam, et Eulogiam, pro Eulogio forte positam: et Dacium alterum iis additum, scripto in uno codice Daci, in al-*

tero Diacii nomine, pro appellativo forsau Diaconi.

4 *Reliqui sunt igitur Felix, Martialis, Saturninus, Quinctinus, Marians, Datus, Cœlianus, Vincentia, Rogatus, Victor, Reposita, Primus, Lucius, Honoratus, Castinus, Cœlestinus, Hermes, in utroque MS. eodem modo expressi; et Secundus in unico solum relatus. Dungalensis codex non sine aliqua diversitate ceteros effert, Celsionem pro Celsiano; Faustacium, quod seculi sumus, pro Fustacio; Rutirum pro Saturo; Cicilianum pro priore Cœliano, unde Cœcilianum fecimus; Gaddanum pro Gaddiano; Servulum, quod magis arridet, pro Zabulo; Majulinum pro Maulino; Nascum pro Macuso; Zatum pro Caio, aut Datio. Quid in codice Laurentii Epternuensis sibi Mammæ velit, haud coniecimus.*

Quidam varie expressi.

NOT. 103.

5 *Timide quasique palpando in tenebris progredimur, cum Actorum luce destituimur. Suspiciari fortassis liceat Felicem et Martialem eos esse qui in Actis SS. Fructuosi et sociorum memorantur: præsertim cum supra dixerimus SS. Fructuosum, Augurium, Eulogium cum sociis celebrari in Missa Mozarabum: Carthusiani Colonienses in uldit. ad Usuardum, Hermitem et Cœlestinum memorant: Hermis Episcopi, item S. Cœlestini.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRICANIS HERMETE ET SOLUTORE.

XXI JANUARI.

Cognomines alibi horum, nusquam una compositi. Dedit nos nobis vetus S. Hieronymi MS. in quo ista habentur:

In Africa Soltariis, Hermetis et MS. Dungalense: Salatoris, Hermetis. Nec plura alibi.

DE S. VITALE SPOLETTI IN UMBRIA.

XXI JANUARI.

Spoletii in Umbria coli solitum S. Vitalem discernimus ex MS. S. Hieronymi. Et verisimile est isthic migrasse ex humanis, seu fato, sive (quod probabilius) martyrio. Ita MS. habet: Spoliti civitate Vitalis. Alius hac diei tribuitur Vitalis a Carthusianis Coloniensibus in auctario ad Usuardum: Vita-

lis Martyris Agaunensis, cuius mentio fit in Actis S. Mauricii xxii Septembris. An ejus forte Spoletium antiquitus allatæ reliquæ, an cum Vitalem legisset illius auctarii conceinnator, conjectarunt Agaunensem esse; an in quopiam vetusto codice Agaunensem consignatum repererit, nos latet, ipsaque Spoletini Vitalis Acta.

DE S. PATROCLO MARTYRE TRECIS IN GALLIA.

SEC.
AURELIANO.
XXI JANUARI.
S. Patrocli
vitalis,

Tricassium urbs in Gallia est vetus et illustris ad Sequanam flumen, quam alii vulgo Treceas, olim Augustam Trecearum, Tricassinorum urbem, Gallice Troyes oppellant. Hic S. Patroclus natus, martyriique triumphum consecutus. Inscriptum nomen antiquissimis Martyrologiis S. Hieronymi, Bedæ, Usuardi, Adonis, Romano; ut Galesinium, Maurolycum, Sanssaini, Feliciani, aliosque recentiores missos faciamus.

atque in civitate Senonensi sepultum jacere scribit. Vincentius Bellovacensis lib. II, cap. 108, ex Actis se martyrium ejus narrare profitetur, et licet contracte, verbu tamen ipsa priorum Actorum usurpat. Zacharias Lippelous, ex Surio. Joannes Basilus Sanctorius, atque eadem narrant.

4 *De Actis et miraculis S. Patrocli, ista scribit S. Gregorius Turonensis lib. I Miraculorum cap. 64. Patroclus quoque Martyr, qui apud urbem Tricassinorum sepultus habetur, sæpius se amicem Dei virtutibus multas ostendit. Erat enim super eum parvulum oratorium, in quonius tantum Clericus serviebat. Locum enim homines parvum exhibebant Martyri famulatum, pro eo quod historia passionis ejus non haberetur in prompto. Mos namque est hominum rusticorum, ut Sanctos Dei, quorum agones relegunt, attentius venerentur. Quidam igitur de longinquo itinere veniens, libellum hujus certaminis detulit Lectori, quem in ipso loco servire diximus, prodiditque ad legendum. Ille vero post decursam lectionem valde gavisus, nocturno sub tempore famulante lumine velociter exemplavit. Hominibus quidem digressis, hic Episcopo suo exhibet quæ repererat, putans se per hæc gratiam assequi Sacerdotis. At ille non credens, nisi confectum æstimans, cæsum increpatumque Clericum abscedere jubet, dicens: Te hæc juxta votum tuum dictasse manifestum est: nam numquam ea cum ullo homine reperisti. Post multum vero*

Acta gemina:

3 *Ejus Acta sincera censet Baronius in Notat. ad Martyrologium antiqua quidem esse ex S. Gregorio Turonensi mox patebit. Ea se descripsisse Surius fateatur ex vetusto ms. codice, qui plerisque locis ob characteres pen eabolitos difficulter legi potuit. Alia nos, et, ni fallimur, vetustiora, ex MS. S. Maximini Treviris et S. Marie de Ripatorio accepimus. De utrisque ita statuimus; hæc ipsa videri, quæ S. Gregorio et Vincentio Bellovacensi cognita, vulgata Tricassibus olim; cum Ripatorium, sive Arripatorium, i. ejus codice ea descripsimus, diocesis Treicensis canobium sit; at quæ Surius vidit multo quidem elegantiora, ex codice quopiam Coloniensi aut e propinquo loco accepto, ea composita aut expolita esse, retentis nonnumquam priorum verbis, postquam S. Bruno, ante annos prope 700 sancti Martyris reliquias ab Anseyso Treccassino Episcopo obtinuit, Coloniæque transtulit, ut infra dicemus.*

3 *Uertamen ejus breviter percenset Petrus de Natal. lib. 2, cap. 108, sed perperam apud Senonas passum,*

alia de eo scripta.

Acta olim in lucem producta;

caudem et lita-
ta allata.

vero tempus, ut virtus Martyris non esset occulta, abiit exercitus in Italiam: et detulit passionis hujus historiam, sicut a Clerico tenebatur scripta. Tunc confusus valde Episcopus cognovit vera esse, quæ a Clerico dicebantur. Populus autem ex hoc magis honorare cepit Martyrem; constructaque super eum basilica, festivitatem ejus per singulos annos devote concelebrat.

Occisus S. Patroclus sub Aureliano.

5 Quo anno martyrium subierit S. Patroclus quæri potest. MS. Florarium habet, tempore Aureliani Imperatoris, anno salutis 273. Baronius tom. 2, Annal. anno 273, num. 6, venisse eo anno in Gallias Aurelianum scribit, ut Barbaros irruentes reprimeret, Augustanisque Vindelicorum ab iis obsessam liberaret. Baronium Cornelius Crispus atque sequuntur, Martyrologia, Romanorum atque alia salam habent sub Aureliano Imperatore consummasse martyrium. Imperavit Aurelianus circiter a Martio anni 270, annos 5, menses 6. Acta utraque S. Patroclum interfectum tradunt XII Kal. Februarii feria VI, ergo cum littera Dominicalis fuit B. Id vero toto Aureliani imperio non contigit, nisi primo, sed Januario ejus anni Imperator necdum erat. Id fortassis animaliter: alii, de quibus Constantinus Felcius: Patroclus Martyr, nobilis et locuples Gallus, Senonensis, decollatus juxta sequanam amnem, regnante Aureliano, aut, ut alii volunt, Claudio secundo. Sed non in Gallia non erat Aurelianus, sed in Thracia, aut propinquis plagis, ut irruentes Barbaros propulsaret, ut ex Pallione et Vopisco liquet.

Dux cognitus,

6 Quid quod Acta priora non sub Imperatore, sed Præsidente Aureliano martyrium ejus voluit contigisse? nisi forte P. aut Pr. pro Principe positum, librarius pro Præsidente accepit. Alioquin jam inde a temporibus Valeriani et Gallieni bello in Galliis administravit Aurelianus. Recitat Vopiscus Valeriani epistolam, in qua de Aureliano istec: Quid enim in illo non clarum? quid non Corvinis et Scripionibus conferendum? Ille liberator Myrici, ille Galliarum restitutor, ille Dux magni totius exempli. Vel idea laudatur variorum crudelissimo Valeriano Aurelianus, quia Christianus et ipse capitaliter infensus, quippe qui, ut Aurelius Victor in Epitome scribit, sævus et sanguinarius et trux omni tempore, etiam filii sororis interfector; et matre natus Solis Sacerdote. Hinc ille in eum a Vopisco conquesta laudes: Quidquid sane scelerum fuit, quidquid male conscientie, vel artium funestarnum, quidquid denique factionum, Aurelianus toto penitus orbe purgavit. Christianam religionem hac periphrasi impius scriptor complectus est. Prodit ipse in epistola de Sybillinis libris ulenalis, adiuu in nos suum Aurelianus: Miror vos, inquit, Patres sancti, tamdiu de aperiendis Sybillinis dubitasse libris, perinde quasi in Christianorum ecclesia, non in templo decorum omnium, tractaretis.

peccante imperio.

7 Si ante Imperium S. Patroclum Aurelianus interfecit, ulque xii Kal. Febr. feria vi potuit et anno 259. Fulvio Emiliano et Pomponio Basso II. Coss. accidisse, anno Valeriani sexto, quo XXI Januarii dies in feriam sextam incidebat. Sui quis quod infra MS. Maxima habet, non XII, sed XV Kal. Februarii percipitum vult, feria VI, ergo cum littera Dominicalis fuit F, atqui ad imperante Aureliano non contigit, nisi anno ejus tertio, Christi 272. Bissextili, post diem intercalarem, sique non Januario mense. Facile est at in feriarum numerum error irrepit. Nisi si XI Kal. Febr. ut habet Notkerus, contendant quis eum martyrium peregrasse; nam is dies anno 273, in sextam feriam incidit. Eoque anno perit Aurelianus, mense Septembri aut cecider.

ACTA

de duobus veteribus MSS.

CAPUT I.

S. Patrocli religiosa vita. Prima quæstio.

Tempore illo sub Aureliano a Præsidente facta est

Christianis tam valida tempestas persecutionis, ita ut etiam pene cruciarentur omnes qui in illo tempore Christiani esse videbantur. Erat tunc persecutio Christianorum nequissima valde: et facta est inquisitio hominum, qui legem Catholicam diligebant, et cum invenissent eos, diversis pœnis interficiebant: et multi per passionem coronati transierunt de mundo in regnum cœlorum.

Ex MSS. Aureliano Christianos persecuti.

2 Erat tunc in Trecassina urbe vir nobilissimus, nomine Patroclus: is habebat habitationem extra civitatem quasi passus ducentos, quam ei reliquerant parentes ejus cum multis religiosis: et ipse in eo erat habitaculo, et serviebat Deo cœli diebus ac noctibus et legem Catholicam diligebat, institutus bene litteris et prudentia, et genua curvans in oratione cunctis horis, ita ut per singulos dies non reficeretur cibo nisi hora duodecima diei: multis tamen orationibus et deprecationibus arte refectionem Domino laudes reddebat: et omnia quæ possidebat de substantia parentum, per viduas et orphanos erogabat, qui ex toto corde Christum diligebant, ita ut omnes Christiani aestimarent eum dispensatorem esse cœlestium. Sic sanctus vir persistebat in ministerio Dei, et in obsequio cœlesti, et in oratione et jejuniis; splendide tractans de ornatu militie cœlestis quod scriptum est in libris sancti Evangelii, quibus ipse Dominus dicit: Omnia quæ habes da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlo; et veni, sequere me. Sanctus ergo vir Patroclus, persistebat in timore Dei, et in oratione: dæmones effugabat: et virtutes multas per eum Dominus ostendebat: et omnes venerabantur enim, quasi virum justum, et dignum Dei ministrum. Erat habitu religioso, vultu et specie pulchra: venerabatur valde multis modis et de nobilitate et obsequio, et de religionis honore, cui jugiter diebus ac noctibus vigiliis atque jejuniis, indesinenter insistebat.

S. Patroclus Trecassinus, vir doctus, pius, temperatus, liberalis.

Matth. 19, 21.

miraculis christianis.

3 Egrediens vero Aurelianus impiissimus persecutor Christianorum, a partibus urbis Senonice, quæ est nobilior civitas, pergebat Trecas, et audiens de B. Patroclo, quia talia gesta erant; de eo secretius scrutatus est. Et cum invenisset eum, ait illi: Audivi de te, quia talia ignorantia agis, et vana religione celis et adoras eum, qui ab hominibus alapis cæcus est. Patroclus vero insipienti sermone ejus non dedit responsum ullum. Aurelianus dixit. Quod tibi nomen est? Ille respondit: Patroclus dico: Aurelianus dixit: Cujus religionis es? aut quem deum adoras? Patroclus respondit: Adoro Deum vivum et verum, qui in cœlis habitat, et lumina respicit, et omnia scit antequam fiant. Aurelianus dixit: Recede ergo ab ista stultitia, et adora deum nostrum, et servi diis nostris, a quibus honorem potes habere et divitias multas et magnam noverum; a quibus honorari poteris. Patroclus dixit: Ego non novi alium Deum, nisi unum et verum, qui fecit cœlum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt; qui fecit visibilia et invisibilia. Aurelianus dixit: Disputa si vera sunt quæ dicis. Patroclus respondit: Vera et probabilia sunt, quæ ego ostendo; sed scio quia veritatem odio habet mendacium. Aurelianus dixit: Igni te tradam, usquequo immoles diis. Patroclus dixit: Ego immolo sacrificium laudis, et hostiam vivam me offero Deo, qui me pro suo nomine ad martyrium vocare dignatus est.

sistatur, et varie tentatur.

4 Aurelianus furore commotus adversus legem Christianorum, sic ait: Mittite compedes in pedes ejus; et in manus ejus catenas et ignitas, et perstruigite fustes in dorso ejus, et includite eum in cellam secretis, usque dum pertractem de eo, qualiter impendantur. Sic sanctus vir electus a Deo, vinculis perstrictus, traditur Elegio uni de astantibus ministris, qui eum custodiret usque in diem tertium. S. Patroclus enim esset in custodia usque in diem

vinculis compunctis, d, e, in custodia oral

tertium,

EX MSS.
Psal. 118. 76.
Psal. 30. 8.

tertium. orabat ad Dominum, et dicebat: Fiat misericordia tua, Domine, ut consoletur me secundum eloquium tuum servo tuo. Et postea: Exultabo et letabor in misericordia tua Domine, quia respexisti humilitatem meam.

a Forte P. aut Pr. sive Principe scriptum fuit: aut hæc ante Imperium gesta, ut ante disputavimus b MS. S. Max diligebat.

c Item et reliqui habent, et sane pluribus excruciatum tormentis Martyrologii prædicant, cum solius fustuarii hic mentio sit. Ado et Beda vulgatus: qui post diversus, quos pro Christo sustinuit, agones, capitis obtruncatione martyrium consummavit. Carthusiani Colon. in addit. ad Ursard. ad palmam martyrii, post compedes, ignitas catenas, et fustes superatos, capitis abscissione pervenit. Galesinius: tormentis affectus, in summa acerbitate, animo mirandum in modum confirmato ad tuendam fidem etc. Saussatus: Postea dirisissimis suppliciiis excruciat. Cumque in summa ponarum acerbitate constantis fidem tueretur, ad Sequane ripam etc. d MS. S. Max. post dorsum. e MS. Rip. perdat.

Plura passus
S. Patroclus.

CAPUT II.

Secunda quæstio, capitis sententia.

Et post diem tertium, eductus est in publico. Cui Judex sic ait: Veni contemptor, redime te et sacrificia diis. Patroclus dixit: Redimet Dominus animas servorum suorum, et non delinquent omnes qui sperant in eum, tamen aliquid tibi de thesauro meo possum largiri, si velis accipere, quia pauper es. Aurelianus dixit: Quomodo me tu pauperem esse dicis, qui multas divitias habeo? Patroclus dixit: Habes terrenas divitias; sed pauper es in fide Domini nostri Jesu Christi, quam in te recondere noluisti. Ipse ideo damnabit te, et patrem tuum diabolus. Aurelianus dixit: Multas mihi jam injurias inferis, ita ut tibi jam non amplius miserear. Patroclus dixit: Miserebitur mihi Deus, cui servio a juventute mea; nam vanum et superstitiosum honorem tuum, temporalem et infelicissimam et caducam gloriam abominamur. Sed vae tibi cum veneris ad eundem locum, ubi cruciatur. diabolus; ubi etiam adspicies quemadmodum te æternis cruciatus expectat.

Aurelianus
pauperem
pronuntiavit:

6 Aurelianus dixit: Ego talia nunquam audivi, neque novi; tamen scio quia omnes pœnæ tuæ in manibus meis sunt, et corpus et sanguis tuus. Patroclus dixit: Habes corpus meum in potestate cruciandi, tamen animam meam lacerare non poteris, quia eam in potestate non habet nisi solus Deus, qui eam dedit in corpore meo; sicut ipse Dominius dixit: Nolite timere eos qui occidunt corpus, et amplius non habent quid faciant; sed potius timete eum, qui postquam occiderit corpus, animam potest mittere in gehennam. Aurelianus dixit: An habent potestatem dii nostri qui vera canunt, et tibi adhuc vivere permiserunt? Patroclus dixit: Qui sunt dii vestri? Aurelianus dixit: Apollo a optimus est et verus Deus; Jovis et ipse maximus Deus; Diana quoque quæ est b mater Deorum, qui vera hominibus canunt. Patroclus dixit: Apollo, quem tu esse Deum dicis, audivimus a senioribus nostris, quod de Admeti Regis pecora pascibat, et Jovem, quem tu adoras d Catharum, mortuus est de austeritate ventris; et scio eum fuisse hominem pravum, nequissimum, adulterum, fornicatorem, rapacem, adjuventorem omnium malorum, qui scandala eum viciniserebat et proximis seditiosus, atque pauperum expoliator: ubicumque habitavit, statim seditio aut homicidium ibi fuit admissum, ideo mortuus est turpissima morte; terra eum non suscepit. Et Dianam, quam dicis esse matrem Deorum, quis nesciat esse dæmonium meridianum? O incredulitas hominum, qui vana colunt, qui frustra adorant, quod ipsi ignorant; sicut scriptum est: Similes illis fiunt qui faciunt ea et omnes qui confundunt in eis.

penas con-
tenuit:

Matth. 10. 28

a

b

deos irridet:

c

d

Psal. 113. 8.

7 Aurelianus dixit: Multa patientia sustineo ad audiendam audaciam tuam. Nisi Apollinem, et Jovem, et matrem Deorum adoraveris, hodie te diversis pœnis capitaliter interficiam. Patroclus dixit: Sic es tu, ut execrabilis latro, cui cadaver relinqui, si

occiderit, potest, corpus tamen manducare non potest. Et cum hæc B. Patroclus locutus fuisset, Aurelianus furore commotus dixit: Patroclus noxius et detestabilis, qui nobis confusionem intulit, et deos nostros contumeliavit, gladio feriat, ut amplius non e verbosetur. Ducite eum in loco aquoso, et ibi eum decollate, ut corpus ejus non in arida requiescat.

addidit
morti:

e

a Præcipue Solis cultui addictus Aurelianus, qui sic apud Vopiscum eorum Valeriano præcatur: Dii faciant et Deus certus Sol, ut et Senatus de tuo sic judicet. Et mater ejus sacerdos templi Solis, in eo vico in quo habitabant parentes, fuerat. Ideo et Romæ Soli templum posuit majore honorificentia consecratum, et in eo multum auri gemmarumque constituit. Cum Palmyrenorum urbem immauissimo furore evertisset, jugulatis, ut ipse in epistola ad Cejonium Bassum faletur, mulieribus, infantibus, senibus, rusticis; tamen Templum Solis, quod apud Palmyram direptum a suis erat, jussit ad eam fornium, quæ fuerat reddi. Hinc in quodam ejus numismate visitur Concordia dextra kvæque signa militaria tenens, adstansque Sol, sive Helioagabatus; cum inscriptione Providentiæ Deorum.

Solis cultor
Aurelianus.

Plures Diana.

b Disputent Mythophili cur Diana mater Deorum dicatur. Plures fuisse Dianæ e Cicerone lib. 3, de natura Deorum discimus; primam Jovis et Proserpinæ filiam, quæ pinnatum Cupidinem genuisse dicitur: secundam notiorē, Jove tertio et Latona natam: tertiam Opis et Glauces filiam, quæm Græcæ sæpe Upiu paterno nomine appellant. c Pherarum Thessalix urbis Rex erat Admetus. De fabula ad secundam vitam. d MS. Ripat, quem tu adoras, Catharro mortuus est etc. An Juppiter Κεχάριος est, sive Placularis vel Expiator, dicitur; an qui Ἰνσπεριος? sic venti νεφέροι, qui nebulas pellunt? e MS. S. Max. verberetur, mendose.

CAPUT III.

Cædes, sepultura, oratorium.

Sic beatus vir trahitus est carnificibus, et ductus est ad ripam a Sequana. Tunc B. Patroclus oravit, et dixit: Domine Jesu Christe, ne patiaris hoc, ut corpus meum in hoc loco aquoso requiescat; sed da victoriam nomini tuo, ut magnificetur in omnibus gentibus; ne unquam dicant: Ubi est Deus eorum? Exaudi Domine orationem meam, sicut exaudisti Moysen et Aaron eum populo tuo, et aperuisti eis mare, et eduxisti eos per siccum; sic Domine permitte mihi transire hoc flumen, sicut scriptura est: Eripe me de luto ut non inhæream: et libera me a persecuentibus me. Et cum orasset S. Patroclus, obscurati sunt oculi tenentium eum. Et ille ingressus in flumen, exiit in aliam ripam, et gema ejus non configit aqua, et aqua inundaverat eodem tempore. Et cum egressus fuisset B. Patroclus de aqua, pergebat ad aridum locum, qui est Mons idolorum, et dicebat: Custodit Dominus animas sanctorum suorum, et de manu peccatoris liberabit eos Dominus.

a
flumen transit
ab aqua in-
ductus:

Psal. 68. 19.

abit in mon-
tem:

9 Tunc illi qui eum tenuerunt, timuerunt Caesarem, et dicebant: Quam magnus est Deus ejus, quem adorat, qui eum liberavit! alii autem: Non, sed phantasma fuit. Invicem susurrabant, et magna inter eos erat concertatio. Illis vero contudentibus, adveniens mulier seditiosa et ipsa gentilis, dixit: Hominem Christianum, quem queritis, vidi in monte ultra flumen prostratum in terra super faciem suam, et sic adorabat Deum suum. At illi cum vidissent, statim uti veloces erant pedes eorum, ad effundendum sanguinem innocentem et justum, pergebant ad eum, et cum invenissent illum orantem, exiit unus ex illis, qui erat prior præpositus ponarum ejus, dixitque ad eum: Tu vere reus es, qui effugisti nos: et ecce in manibus nostris es, et non discedes a nobis donec moriaris, aut imoles diis nostris. Patroclus respondit: Ego dæmonia non adoro immunda, nisi unum verum Deum. Carnifices vero dixerunt: Ergo Deus vester qualis est, natus an factor? Patroclus respondit: O amorem superstitiosum! de Deo quis enarrare potest? qui omnia quaecumque sunt, sive in caelis sive in terris, omnia ipse creavit; postea misit a se filium suum, Jesum Christum, qui pro nobis sanguinem suum effundens, et nos de interitu redimeret, sepultus, in tertia die resurrexit a mortuis, deinde cum gloria ascendit in caelum: et misit a se Spiritum sanctum, quo mundum implevit, in quo credere debeus.

reperit a li-
ctoribus,

ius Christum
prædicat

bemus. Nam immundissimo errore et vano amore quos creditis, scio demones esse, qui in multis modis dispergentur, sicut dixit Propheta : In illa die enim venerit ignis examinaturus, ve fallacie demonum et operibus ejus. Sicut scriptum est : Quicumque sacrificaverit daemioni, cum eis dimergetur in ignem aeternum.

10 Loquente hoc B. Patrocli, Elegius furore commotus dixit : Perstringite vinculis pedes ejus, et manus ejus catenis perstringite, et gladio ferite eum; secundum quod deus nostros contumeliavit. Sic S. Patroclus genua flectens in terra, prostratus est a percussore, et cum periretetur, dixit : In manus tuas commendo spiritum meum, et animam meam; quia scio quod propter nomen tuum has penas patior. Sic gladio percussus atque decollatus, caput ejus projecit ab eo sanguine perfusum. Et post mortem passionis redeuntes ad Caesarem, reliquerunt corpus ejus solium, decollatus est autem, h XII Kalend. Febr. die VI feria, quae est pasceve.

11 Audierunt autem duo senes, qui et ipsi elemosynam expectabant, portaverunt corpus ejus, cum metu et timore magno, et custodierunt eum usque ad vesperam. Eusebius autem qui erat in eodem loco Archiepiscopus cum Liberio Diacono, venerunt nocte cum linteaminis et involverunt corpus ejus, et sepeliverunt eum cum e parvo luminari propter turbam gentium; pervigilaverunt enim cum duobus illis senibus, et dicebant : Quam pretiosa est, Domine, in conspectu tuo mors Sanctorum tuorum! Et ipse Dominus dixit : Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum: David quoque dixit : Letamini in Domino et exultate justi, et iterum : Letabitur justus in Domino, et sperabit in eo.

12 Post tempus vero non multum quievit persecutio Ecclesiae, Eusebius, qui eum in sepulchro recondiderat, ipse aedificavit super corpus ejus parvam cellulam, secundum quod possibilitatem habebat; et eum ei casus humanae fragilitatis obvenisset, populo sepulturam juxta, ubi effusus fuerat sanguis B. Patrocli Martyris, qui passus est pro nomine Domini nostri Jesu Christi, qui regnat cum Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum, Amen.

a MS S. Marc. Signoni. Str ad Sequana sunt Trever
b Idem MS. A. not. Febr. v. MS. Itq. magis luminatus.

ALIA ACTA EX SURIO.

CAPUT I.

S. Patrocli religiosa vita.

Clarissimum pro patria mori, beatum in patria vivere, juvenum et delectabile est post bella bene gesta, pace denum perperua. Hoc sapientes mundi laudant, fortes desiderant, rerum gestarum scriptores magnificunt. Omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium, qui in unitate fidei et agnitionis filii Dei abrogat seipsum sibi, ut sequatur Christum. Haec est nunque via salutis, veritas singularis, vita perennis, ut lux lucens in tenebris, quam abscondit Deus a sapientibus et prudentibus, et revelavit eum parvulis, videlicet humilibus, quos testes suos esse voluit, incipientes ab Hierusalem, ut per mundi hujus contumptibilia confunderentur fortia. Talibus enim, quia superbi sunt, resistit Deus; humilibus autem dat gratiam. Vere utique sapientes, vere fortes erant, quibus vivere Christus, et mori pro Christo laerum fuit. Vere nimirum beati sunt, qui sic imitatores Christi extiterant, ut quemadmodum sunt illi commortui, ita potestatem acciperent conregnandi.

2 Ex hujusmodi ergo conjuratis in Christi sacramenta militibus, Patroclus a vir magnifice sanctitatis, velut quoddam luminare in mundo, in medio nationis pravae et perverse, verbum vite continens effulsit. Et quantum lux fuit in Domino, fructum in

eis ostendit in semetipso. Fructus enim lucis, ut ait Apostolus, est in omni bonitate, et justitia, et veritate. Hic in Trecassinæ urbis territorio, ducentis ferme ab eadem urbe passibus, relictam sibi a parentibus suis domum et praedia satis ampla possedit. Nobiles enim erant, et rebus secularibus locupletes. Sed vir Dei generositatis suae claritatem totam introrsus traxit; meditans animae dignitate sic tantummodo servari posse suam nobilitatem, si solum supra se sumi semper attenderet creatorem, Scripturae sacrae studiosus lector, invigilavit : ibi quicquid de Fide Catholica, quicquid de regula praeceptorum Dei quicquid de dulcedine promissionum ejus audierat, sicut ipsam Dominum Deum delectabiliter amplexatus est. Non enim his solummodo aures corporis, sed multo magis aures cordis adhibuit. Verbum namque Dei lucerna pedibus ejus, et lumen fuit semitis ejus : propterea odit omnem viam iniquitatis.

3 Abstinenciae et frugalitatis operibus ita delitus fuit ut cibum potumque modicum hora diei tantum ultima sibi sumendum arbitraretur. Continentia siquidem in eo regnabat et castitas. Facultates vero suas velut non proprias, sed ad hoc sibi solummodo creditas, indigentibus sollicite ministravit. Singulorum necessitatibus juxta vires succurrit, prodesse etiam ultra vires concepivit. Proinde omnia omnia factus est, secundum Apostolum, non querens quid sibi utile fuit, sed quid multis, ut salvi fierent. Ita factum est, ut Christianis illius provincia, dispensator caelestis et pater civium diceretur. Signa etiam et mirabilia per eum frequentius facta sunt : ita ut demonia ab obsessis corporibus per virtutem spiritus fugaret, et infirmis quibuslibet remedium sanitatis optate conferret : ut invisibilis sapientia semetipsum in eo quasi in templo suo habitare per visibilia miracula demonstraret.

a Sur in manifesto oculo.

CAPUT II.

Prima quaestio.

Sic in pace Ecclesiae degens, religiosam admodum vitam duxit, fugitans gaudia saeculi, expectans regnum Dei. Ota autem persecutionis tempestate sub Aureliano Principe, qui a vicissimis nonis a Cesare Augusto, Romano praesidebat Imperio, cum manifestare vellet Judex omnium, quae essent consilia cordium, ceperunt usquequaque cultores perversorum dogmatum urgere plebem Christi ad sacrificia idolorum. Sed, sicut per Sapientem dictum est, simplicitas justorum direxit eos, et supplantatio perversorum vastavit illos. Nam frustratis insidiis inimici, perstiterunt fortiter in agone caetera Dei, illi, triumpho viro-rum animi, per virtutem elabi ad gloriam nitentur.

5 Eodem tempore Aurelianus, inimicissimus Christiani nominis persecutor, de partibus urbis Senonice, zelo fervens amaritudinis, Trecassin Galliarum oppidum veniebat; ibique audiens de vita, fide et gestis B. Patrocli, quomodo ex voluntate Dei sui Jesu Christi possessa neglexeret, transitoria et momentanea meta despiceret, ibi vana et nullo usui apta clamaret, confestim eum diligentissime inquiri fecit. Et cum sibi presentatus fuisset, ait illi : Audivi te per ignorantiam falli ita ut superstitiosam sectam inducere audeas, et ad deorum nostrorum injuriam, quemdam, qui ab hominibus casus est alapis, adorandum esse contendas. Saneus vero Patroclus insipienti ejus propositioni nihil respondit. Aurelianus dixit : Cujus nominis, ejusve religionis es? Ille respondit : Patroclus vocor, et Christianus sum. Adoro Deum vivum et verum, qui in altis habitat, et humilia respicit, et omnia seipaequam fiant. Aurelianus dixit : Ineptus sum et vana, quo loqueris. Recede ergo ab hac stultitia tua, et adora deos nostros invictissimos, a quibus ditari poteris et honorari. Patro-

percutitur en-

h

percutitur

c

pervigilio ho-

naratur,

Math. 5. 10.

Psal. 81. 11.

Psal. 63. 11

et amorem.

Claro copro

Christi murt

EX SURIO

S. Patrocli

patria.

gens.

lectioms asso-

ditus.

abstinentia

liberalibus.

1. Corin. 9.

22

miracula.

Aureliano

persecutor

Pro. 11. 3

delatus.

comprehendi-

tur

generose ei

respondit :

Ex SORIO.

clus respondit: Ego non novi alium Deum, nisi unum, solum verum Deum, et quem ipse misit Jesum Christum, qui fecit cœlum et terram, mare et omnia, quæ in eis sunt, visibilia et invisibilia. Aurelianus dixit: Disputa, et proba vera esse quæ dicis. Patroclus respondit: Vera quidem et probabilia sunt, quæ ostendo; sed quia mendacium invaluit, veritas odium parit. Hanc tu, nisi credideris, nunquam intelliges. Verbis enim Domini nostri Jesu Christi interdicitur, ne sanctum detur canibus, nec ante porcos margaritæ mittantur. Tunc Aurelianus ira permotus, dixit: Nisi ad hoc mihi cito consenseris, ut sacrificium diis omnipotentibus offeras, igni te consumendum tradam. Sanctus Patroclus ad hæc verba hilaris vultu et læto corde respondit: Ego semper immolo sacrificium laudis Domino Deo meo: illic enim iter est, quo ostendat mihi salutare suum. Aurelianus non ferens diutius constantem loquentis, sic erupit in vocem: Statis, et ministratis? Adhibete catenas ignitas et compedes, ut vincitis post tergum manibus et alligatis pedibus, mittatur rebellis iste in custodiam, donec pertractem, quomodo eum ad exemplum sui similitum perdam. Sic sanctus vir et jam electus Domini Martyr, strictus vinculis, traditus est Elegio uni de adstantibus ministris, qui custodiret eum usque in diem tertium. Sanctus vero Patroclus eum esset in custodia, oravit Dominum, dicens: Fiat misericordia tua Domine, ut consoletur me, secundum eloquium tuum servo tuo. Sic enim lætabor et exultabo in misericordia tua Domine: quia respexisti humilitatem meam.

a Eodem ratione Paulus Orosius calculum inquit. lib. 7, cap. 23, Orosius, Vitellii, L. Elii Veri, Dillii Juliani, Gordianorum seniorum, Pupieni, Balbini, Philippi junioris, et aliorum, nulla habita ratione, quia vel tyrannidem potius quam legitimum imperium gesserunt, vel cum consorte nobilitate imperarunt.

CAPUT III.

Secunda quæstio, sententiæ.

Cumque post diem tertium eductus fuisset in publicum, iudex dixit: Veni contempitor deorum nostrorum, redime te tandem aliquando, et sacrifica diis. B. Patroclus respondit: Redimet Dominus animas Sanctorum suorum, et non delinquent omnes qui sperant in eum. Tu vero miser et infelix es, qui non desideras ab æterna miseria liberari, et indignum te facis gratia et beneficio creatoris tui, thesaurizans tibi iram in die iræ et revelationis justi iudicii ejus. Qui licet jam salutis dona refugas, nec pensare velis, quod thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis; vellem tamen adhuc tibi aliquid largiri de thesauro Domini mei, quia te egenum et pauperem video. Aurelianus dixit: Quomodo pauperem me dicis, qui tam multis abundo divitiis? B. Patroclus respondit: Habes quidem terrenas et cito perituras divitias; pauper tamen es, nec te ipsum habes, quia fidem Domini nostri Jesu Christi in arca cordis tui recludere noluisti. Ideoque ipse cum iudex venerit, te cum diabolo patre tuo in æternum damnabit. Aurelianus dixit: Multas mihi per audaciam tuam injurias inferas, ita ut jam tui amplius non miserer. Sanctus autem Patroclus confortatus in Domino, dixit: Miserebitur mei Deus meus, cui servo a juventute mea. Tu autem vanum et superstitiosum hunc honorem tuum, quo tumes, et temporalem atque caducam gloriam, qua ab hominibus honoraris, in puncto temporis perdes. Et vae tibi, cum veneris ad locum illum, ubi te sempiternus cum diabolo cruciatus expectat.

7 Aurelianus dixit: Ego quid diess, nescio. Tu autem, velis nolis, in potestate mea eris: nec est qui te eripiat de manibus meis. D. Patroclus respondit: Si corpus meum in potestate habes, animam meam certe ledere non poteris: quia eam in potestate nemo habet, nisi solus Dominus et creator meus, qui nobis hanc securitatem delit, dicens: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, et post hæc non habent amplius quid faciant. Sed illum potius timete, qui postquam

occiderit corpus, habet potestatem animam mittere in gehennam. Aurelianus dixit: Habent potestatem dii nostri, qui vera nobis responsa canunt, et te adhuc vivere permiserunt. S. Patroclus respondit: Qui sunt dii tui? Aurelianus dixit: Apollo optimus et verus deus, Jupiterque summus deus, et Diana, quæ est mater deorum. B. Patroclus respondit: Apollo, quem dicis tuum esse deum, audivimus a majoribus nostris, quod Admeti Regis pecora paverit, ibique non solum gregis detrimentum a perpessus sit, sed etiam ipsa tela perdidit. Et Jovem, quem adoras, hominem fuisse nequissimum, raptorem et adulterum, comperimus; qui cum vicinis suis seditiosus semper extitit, ipseque nullius criminis expers, alios secum vivus æque et mortuus ad scelera traxit. Et cum ipse simul cum diabolo torquatur in inferno, non cessat adhuc colligere condemnandos. Dianam namque, quam dicis esse matrem deorum, quis nesciat esse dæmonium? O miseranda dementia hominum, qui vanitates has frustra colunt, quæ nec sibi, nec aliis prosunt. Aurelianus dixit: Magna patientia mentis meæ: jam diu retineor ad auscultandam audaciam tuam. Sed nunc nisi Apollinem, et Jovem, et Dianam matrem deorum adoraveris, diversis hodie pœnis te interficiam. S. Patroclus respondit: Execrabilis et quilibet perversus latro, etsi innocenter aliquem occidere potest, corpus tamen ejus devorare non potest. Tu vero, qui corpus meum occidendum in potestate te habere jactitas, licet devores illud, animæ tamen meæ nocere non poteris.

8 Et cum hoc B. Patroclus locutus fuisset, Aurelianus Cæsar, furore repletus, talem dedit sententiam: Patroclus obnoxius et detestabilis et reus majestatis, qui nobis confusionem intulit, et deos nostros injuriose sedavit, gladio feriatur, ut verborum ejus nequitia conquiescat. Ducite jam illum in locum limosum et palustrem, ibique eum decollatum dimittite, ne saltem corpus ejus in arido requiescat.

a In pascuis Admeti gregibus id illi contigerit, in Thessalia; an in Peloponneso, Elin Messæniacæ arva colenti, ut Ovidius 2, Metamorph. meminit, quæraat, quibus hæc signum præ Divorum Actis sapient. Amore impulsus (sic Alæctis, seu cuius alterius) pavisse Admeti greges testatur Tibullus lib. 2, eleg. 3, ast Peloponnesiacum novem annorum laborem voluit a Jove illi inflictiun ob Cyclops nactatos.

CAPUT IV.

Mors, sepultura.

Sic B. Patroclus traditus carnificibus ad decollandum, exultans ibat cum eis ad ripam Sequanæ. Tunc vir sanctus oravit Dominum, dicens: Domine Jesu Christe, ne patiaris corpusculum meum in hoc apuro loco demergi: sed da gloriam nomini tuo, ut magnificetur in conspectu inimicorum tuorum, ne unquam dicant in gentibus, Ubi est Deus eorum? Exaudi Domine orationem meam, qui exaudisti Moysen et Aaron orantes pro populo tuo, et divisisti mare rubrum, et eduxisti per siccam. Sic ergo Domine permitte mihi transire hoc flumen in nomine tuo. Eripe me de luto, ut non inhæream: libera me a persequentibus me. Et cum orasset S. Patroclus, obsecrati sunt oculi tenentis eum. Ille vero ingressus flumen, pertransiit, et illæsus exiit in aliam ripam, ita ut genua ejus non tangerent aquam, quæ tamen rapax et inundans erat multum eodem tempore. Cumque egressus esset, pergebat in aridum locum, ubi erat mons idolorum, ita cantans et laudans Dominum: Custodit Dominus animas Sanctorum suorum: de manu peccatorum liberavit eos.

10 Illi vero qui tenuerunt eum, obstupefacti propter metum Cæsaris, dicebant: Quam magnus est Deus, quem adorât iste! Ecce quomodo liberavit eum! Alii autem dicebant: Non, sed phantasma fuit. Hoc modo altercabantur, et schisma erat inter eos. Illis vero ita contententibus, adveniens quædam mul-

arjudicator morti.

Apollo bis gregem pavit.

Flumen transit illæsus

rursus, in rivis præ illis:

traditur in carcerem:

iterum interrogatus pari constantia respondet:

ostendit vanitatem deorum:

Luc. 12. 4.

lic

lier seditiosa et ipsa gentilis, dixit : Hominem Christianum, quem quaeritis, vidi nunc in monte ultra flumen, prostratum in terra, et sic orabat Dominum suum. At illi, qui veloces habebant pedes ad effundendum sanguinem innocentem et justum, cum hoc audissent, statim perrexerunt ad eum. Et cura pervenissent ad locum, ubi erat prostratus, invenerunt eum orantem. Tunc unus ex illis, qui erat prior, ait illi : Tu jam reus es, quia effugisti nos, et ecce es in manibus nostris, et non discedes a nobis, donec moriaris, aut certe inanimos diis nostris. B. Patroclus respondit : Ego demones immundos nunquam adorabo, sed unum verum Deum, qui est in caelis. Carnifex dixit : Ergo Deus noster qualis est? Natus, un factus? B. Patroclus dixit; O errorem vanissimum! o incredulitatem fallaciam! o sermonem superstitiosum! De Deo quemodo loquitur homo? Generationem ejus quis enarrabit? Ipse dixit, et facta sunt : ipse mandavit, et creata sunt, quaecumque sunt. Ipse misit pro redemptione generis humani filium suum Dominum Jesum Christum, qui pro nobis sanguinem suum fudit, ut nos de interitu et morte liberaret aeterna : tertia post haec die resurrexit a mortuis : deinde videntibus discipulis suis, ascendit in caelum, et misit illis promissum a se Spiritum sanctum. Quod ipse docuit, hoc mundus recte credit. Qui autem hoc non credit, non videt vitam, sed ira Dei manet super eum. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus, et dignum est ut pro nomine ejus nos patiamur. Quicumque autem sacrificaverit demonibus, cum eisdem mergetur in ignem aeternum.

11 Loquente hoc B. Patroclo, Elegius furore commotus, dixit : Stringantur pedes ejus vinculis, et manus ejus catenis, et sic prostratus in terram, gladio feriatur, quia tantas diis nostris contumelias irrogavit. Tunc Patroclus genia flectens in terram, percussus est a carnifice. Qui dum percuteretur, dixit : In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum : tu enim seis Domine, quod propter nomen tuum has patior poenas. Sic gladio percussus atque decollatus est. Caput vero ejus longe projecerunt a corpore, perfusum sanguine. Factum est autem hoc XII Kal. Februar. VI feria.

12 Post passionem ergo hoc modo consummatam, carnifices redeuntes ad Caesarem, corpus solum sine custodia reliquerunt. Quod audientes duo senes, qui et ipsi elemosinam a sancto viro, dum adhuc viveret, expectabant, acceperunt corpus ejus cum tremore et metu magno, et custodierunt illud usque ad vesperam. Eusebius autem, qui erat Archiepiscopus in eodem loco, cum Liberio Diacono venit nocte sequenti, et accipiens corpus sancti viri, involvit illud in linteaminibus, et paucis ardens luminaribus, propter turbam gentiliam, sepelivit eum. Duo autem illi senes vigilias ducebant ibi solennes ad memoriam Martyris, dicentes : Quam pretiosa est in conspectu Domini, mors sanctorum ejus! Et alia multa per totam noctem, in laudem Domini et venerationem Martyris concinebant.

13 Post non multum temporis persecutio conquevit. Nam ipse, qui hanc concitaverat, Imperator, a dum iter faceret denso stipatus agmine, fulminis antese vehementissimi terrorem sentiens, obstupuit. deinde praemisso huc infausto omine, in eodem itinere a suis interemptus est : et qui paullo ante putabat se dividi nominis gloriam inter homines extinguere posse, nomen, familiam, vitam, ipsaque salutis spem perdidit, quae credentes in Christum, nec in morte relinquit. Tunc Eusebius edificavit super corpus sancti viri parvam facultate ecclesiam : ibique juxta corpus sanctum sibi etiam sepulturam poposcerat affuturam, ut Confessor Domini vicinus esse mereretur sanctissimo Martyri. Ex illo tempore continuus illic digne praestantur beneficia, et optata sanitatis remedia. Martyr enim,

qui pro testamento Dei vitam temporalem amisit, jam cum Domino sine tempore vivit.

Vopiscus Cum iter faceret, apud Cenophorium, mansionem quae est inter Heracleam et Byzantium,..... interemptus est : *Eusebius in Chronico* : Aurelianus cum adversum nos persecutionem movisset, fulmen juxta eum comitesque ejus ruit, ac non multo post inter Constantinopolim et Heracleam in Cenophorio vix veteris occiditur *Orosius*. Fulmen ante eum magno pavore circumstantium ruit, ac non multo post in itinere occisus est *Eutropius lib. 9*, interfectus est in itinere medio, quod inter Constantinopolim et Heracleam est stratae veteris, locus Cenophorium appellatur *Consentit Aurelius Victor*

DE TRANSLATIONE S. PATROCLI.

Susatum S. Patrocli reliquias subannum Christi 960. *translulit S. Bruno Coloniensis Archiepiscopus, Ottonis Magni Imperatoris germanus. Est Susatum unum v. primarius Westphaliae urbulus, in Marchiae Comitatu; non ad Lupium flumen situ, ut scribit Ferrarius, ab eum tamen, non multis millibus distans; ab Henrico Aucepe, Ottonis Imp. patre, moenibus incincto, ut tradit Wernherus Teschenmaekerus par. 2. Annal. Chriae etc.*

2 Est in ea, ut *Georgius Braunius in Theatro urbium scribit*, magnificum Canonicorum collegium D. Patroclo, qui et urbis patronus est tutelaris, sacrum. *De quo citatus ab eodem Brunio codex MS. Praedicatorum Susatensium, qui Mappa mundi inscribitur, Jacobi de Susato*. Sunt ibi plures Ecclesiae, pulchre Sanctorum laudibus, sumptibus gloriosis consummatae; inter quas magna est famosa ecclesia mirae magnitudinis, turri maxime altitudinis, gloriosi Martyris S. Patrocli, dictae civitatis gloriosi Patroni. *Wernerus quoque Rolevinch Carthusianus, de moribus Westphalorum lib. 3. cap. 8* In Susato S. Patroclus Martyr.

3 *Historiam Translationis descripsit Rogerus monachus in vita S. Brunonis, quam hoc dabimus, vitam integram XI Octobris. Meminit Magnum Chronicum Belgicum*: Istius (Brunonis) studio translata sunt Roma Coloniam corpora SS. Eliphii, Patrocli, Privati, Gregorii, cum baculo S. Petri. corpus etiam S. Evogisli Coloniam Bruno reulxit : et multorum aliorum Sanctorum corpora et reliquias, undecumque potuit, collegit, et eis loca et ministeria cum omni sumptu et apparatu copiose preparavit, inter quos inelyta et praecleara famae Martyres, Patroclum, quem de civitate Treccasine detulit, Susatum transmisit, et S. Eliphium ad S. Martinum in Colonia collocavit. *De S. Eliphio agemus XVI Octobris. De S. Privato Martyre XVII ejusdem; XXIV, de S. Evogislo, De S. Gregorio Spoletino XXIV Decembris. Ejusdem Translationis meminit Wernerus Rolevinch in Fasciculo temporum*. S. Otho Episcopus Cantuariensis, *inquit*, et S. Bruno Coloniensis transferant corpora SS. Elisii, Patrocli, Privati, Gregorii, cum baculo S. Petri de Roma ad Coloniam. *Vitam S. Odonis dabimus IV Juli, Obiit anno 939, grandis natu, nec videtur postquam Bruno Archiepiscopus est factus anno 953 in Italiam profectus, aut omnino quocum extra Britanniam. Albertus Krantzias Metropol. lib. 3. cap. 27.* Bruno Archiepiscopus, frater Ottonis Magni, corpora SS. Patrocli, Gregorii et Elisii, cum baculo S. Petri de Roma Coloniam transfererat. Sanctum vero Martyrem Patroclum, militem Treccasinum, in Susatum Angarorum oppidum translulit. *Agunt de eadem Translatione Chronica urbis Coloniensis Teutonice.*

4 *At Teschenmaekerus in citatis Annalibus hallucinatur*: Magnus Bruno, *inquit*, Archiepiscopus Coloniensis Henrici Aucupis filius, per Eueracum Leodiensem acceptus a Carcaessionensi in Gallia Episcopo S. Patrocli reliquias, illud (oppidum Susatum) honoravit. *Auctorem nullum citat. Quam Eueracum vocat, is Rogero Euerarius est; Anselmo Canonicus Erachus; Bucherio nostro Eueracus, et Eueracus. MSS. a Chapeauvillo citatis Eueracus, Erachus, et Eueraculus. Is, ut Aegulus Aueravallis monachus, scribit,*

denno com-
prehensus,

satellitibus
praesecat
christum

plectitur ca-
puc

epistula

oleumibus vi-
gidis honora-
tur,

et post mor-
tem Imp. ma-
toris, ecclesiam,
a miraculis,

ANN
LIBS. IN DEC.
Reliquiae
S. Patrocli
Susatum ul-
tate,

NOT 116

ei ista tem-
plum dica-
tum.

NOT 117

De ea transla-
tione scripta.

Teschenma-
ekerus corre-
ctus.

EX VARIIS.

scribit, claro Saxorum sanguine oriundus, apud Coloniam Agrippinam ad litterarum dispositus rudimenta, tantam postmodum in divinis aequae et humanis assuetus est scientiam, ut summis par esse philosophis censeretur.... Ottoni Imperatori, ac Brunoni Coloniensi Archiepiscopo ita carus fuisse perhibetur, ut nulla rerum majorum exercerent negotia, nisi in illius praesentia, nisi ejus essent consilio adstipulata. *Sedit ab an. 939, ad VI Kal. Novemb. 970. Fuit vero Ansgisus, sive Ansegisus, aliis Anersus, Tricassinæ Ecclesiae Antistes, at videre est apud Canizatum, Cl. Robertum, aliosque. Inter Carcassonensibus nullus eo nomine appellatus reperitur.*

3 Porro dies, quo Susatum allata illæ sancti Martyris reliquæ sunt, anniversaria memoria consecratus est V Id. Decemb. quo die MS. Florarium: Adventus S. Patrocli Martyris. *Martyrol. Colon.* In Susato Adventus S. Patrocli Martyris. *Carthusiani Colon. in addit. ad Usnardum*: in Susato oppido diocesis Coloniensis, adventus S. Patrocli Martyris a Trecassina civitate per sanctæ memoriæ Brunonem Coloniensem Archiepiscopum illuc translatus. *Eadem fere Canisias meminit et Ferrarias.*

Dies Translati-
onis.

NOT. 103.

Aliqua reli-
quæ Petra-
goricis.

6 *Andreas Saussains in Supplemento Martyrol. Gallicani, ad XI April. ita scribit*: Sanctissimi Pontificis (Leonis) corpus, tot divinorum mirabilium instrumentum, lapsu temporis Roma in Aquitaniam translatum, in majori Petracoricorum ecclesia sub titulo S. Stephani Protomartyris honorifice collocatum, una cum sacris ossibus S. Patrocli, et S. Sabine Virginitis Sixtus Papa IV in suis bullis quiescere testatur. *Eos bullas necdum legimus. Verisimile est S. Patrocli et S. Sabine, de qua XXIX Jam. agemus, e Triassinorum fribus ad Petracoricis simul deportata esse ossa, vel ante S. Brunonis tempora, vel e residuis fortasse in Trecensi urbe reliquiis aliquibus. Nisi illæ sint alterius S. Patrocli exuvie, de quo XIX Novembris agemus.*

HISTORIA TRANSLATIONIS

ex vita S. Brunonis Archiepiscopi Col. XI Oct.

Auctore Rogero Monacho.

S. Bruno va-
rias SS. reli-
quias conqui-
rit.

Sanctorum corpora atque reliquias et quælibet monumenta, ut suis patrocinia cumularet, et per multos populos ultra citraque hae celebritate gloriam Domini propagaret, undecumque collegit: iis loca et ministeria omni sumptu et apparatu copiosius præparavit. De quibus singulis plura essent dicenda, si paterentur promissa compendia. Indicia sunt hæc invictæ fidei, quo non ea quæ sua, sed quæ sunt Jesu Christi, quæsivit. Baculum et catenam S. Petri, qua diligentia, quo fervore, quo gaudio Coloniam, alterum Meti, alteram Roma adlaxerit, omnes noverunt: in ejus honore domum ejus honoratissimam mirabiliter ampliavit, quam de pulchra pulcherrimam fecit. Inclytos et præcellentis famæ Martyres Patroclum, Eliphium, Privatam, et Gregorium, quorum gesta sunt permagnifica, merita gloriosa, patrocinia tuta; Christophori, Sanctique Pantaleonis, ut jam dictum est, pretiosas reliquias, quibus se patronis specialius delegavit, ut puta gemmas gratissima et dulcissima pignora, ad sanctissimam suæ Ecclesie Sedem miro ambitu variis de locis attraxit.

2 Sanctus etiam Patroclus quomodo ad nos venerit, reticendum non est. Nam, sicut per Salomonem dicitur, fama bona impingnat ossa. Hujusmodi adipem et pinguedinem repleatur anima nostra. Anno ab exordio salutis nostræ, id est, ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi, ducentesimo septuagesimo quinto, Aurelianus principatum Romani Imperii adeptus est, quinque tantum annis et sex mensibus regnatus. Sub quo gloriosus et sanctus Domini Martyr Patroclus victoriosi certaminis sui cursum feliciter con-

Prov. 13. 30.

summavit, et in curru Dei decem millibus multiplici, hoc est, in millibus lætantium, evehctus in urbem cœlestis Reip. triumphavit, statuens in Trecassina urbe trophæum gloriæ suæ, corpus posteris honorandum, exteris etiam gentibus prædicandum. Exinde circiter sexcentos octoginta quinque annos, S. Bruno reverendissimus Coloniensis Ecclesie Archiepiscopus, ab Ottone Imperatore Augusto fratre suo in Lugdunensem Galliam missus est, nobis in tempore ipso, populo illius provincie penè sero; ubi diversæ voluntates civium distractæque fuerunt sententiæ, velle suum eique; nec consiliis solum et studiis, sed armis etiam dissidebant et castris. Illic ergo a duarum sororum ejus filii summa rerum potiebantur. Hi propinqui inter se federe sanguinis, discordes animis, ludibrium avaris suis militibus erant: qui lueris tantum divitiarum intenti, neque in hac, neque in illa parte fidem habebant. Ubi enim regionis principes avaritiæ æstibus anhelant, pacis gaudia miseri quique frustra expectant. Sed gloriosus Archiepiscopus, b pacis nuntius, citius quam credi posset, calidæ fecit silentia turbæ majestate manns: deinde quid utile omnibus esset, quid singulis expediret, edocuit: et reconciliatis invicem civilis, bonitate in suos usus, justitia in omnes, pacem integerrimam reformavit.

In Galliam ad
sorores pro-
fectus.

a

b

3 His ita gestis cum jam redire disponderet, multis precibus obtinuit ab Ansgiso Trecassina Ecclesie venerabili Episcopo, (quem et paulo ante c expulsum, inter alia insignia legationis suæ, cum ingenti plausu populi restituit propriæ Sedî) ut donaret sibi secum pariter absportandum corpus E. Patrocli Martyris, cujus passionem legere, meritumque perpendere qui quærît, in promptu habet. Episcopus autem qui plurima debuit, hæc, ut ita dicam, occasione oppressus, coactus insuper infinitis precibus, postulanti tandem paruit, ne videretur ingratus; maxime quia exigentis animus huic muneris tantum intentus, alia penitus recusabat. Religiosis enim amore captus, sicut exterius habuit per virtutem, quod superborum insolentiam nequitiamque retunderet; sic per pietatem interius decorem domus Domini diligenter administrare curabat.

c

corpus S. Pa-
trocli Trece-
sini impetrat:

4 Cumque se hoc gratum munus ab Episcopo consensu Cleri totiusque populi promeruisse gauderet, ipse ne quid infectum relinqueret, adhuc in plurimis occupatus, misit acceptum reliquias virum omni laude dignum Evercharum Leodiensem Episcopum, et cum eo Clericos ac monachos religiosos. Inter quos fidelis populi multitudo non minima, causa laudabilis spectaculi, confluebat. Cumque ad locum destinatum venissent, videntes ibi pavimentum marmoreum perstratum, nullum vero certum recognoscens reconditi signum thesauri; alii quidem adoraverunt, quidam autem dubitaverunt. Tunc admonente Episcopo et exhortante eos qui convenerant, præmissa tandem solenniter oratione, opus, propter quod venerant, aggressi sunt cum fiducia. Confestim autem ut aperuerunt sarculus terram, (mirabile dictu!) repleti sunt omnes odore vehementissimo, quo nihil unquam suavis sentiebant: et quo quis magis proximus fuit sepulchro, eo magis se odoris dulcedine affectum esse testatus est. Unde factum est ut omnes tunc Religiosi fossore esse cuperent, quatenus divinæ fragrantie vim mirificam abundantius caperent. Nullus tamen, qui intra parietes ejusdem ecclesie fuisset, expertus hujus suavitatis inventus est: nec erat quisquam, qui vel tam dulce vel huic simile aliquid se unquam olfecisse fateretur. Augēbatur itaque magis et magis aura delectabilis, donec veniret ad corpus sancti Martyris. Tunc vero mirum in modum ita allati sunt omnes, ut sibiipsis eo quod senserant pleni omnimodis viderentur, et tamen adhuc velut sitibundi haurire amplius niterentur. Vere mirabilis vir iste fuit, qui Christi bonus odor

ut ab Episcopo
Leodiensi re-
fossus,suavi erum-
pente odore,

Deo

2 Cor. 2. 10.

Deo in omni loco, secundum Apostolum, mortuus æque ut vivus apparuit.

transferatur
Coloniæ.

5 Elevate sunt igitur a sarcophago lapidei sancti Martyris reliquie, indeque prospero cursu cum frequentia exultantis populi Coloniæ translatae sunt. Urbs ista Metropolis et mater Ecclesiarum fidelis populi, principatum auctoritatis suae hinc longe in Gallias, inde usque ad Oceanum, extendebat. Dignus profecto locus qui custodiret in gremio suo perlatum ad se sancti Martyris corpus : in quo non modo magnus sanctorum corporum et reliquiarum numerus, verumetiam numerosa millia Martyrum expectant venturum in die iudicii Unicum summa.

d
de Sacer-
dotum

6 Sed sollicitudo summi Pontificis nihil negligendum ducens, ut perfecta quæque de magnis maxima faceret, imperfecta suppleret, neglecta magnifice illustraret, molis omnibus invigilabat. Quocirca ratum duxit, ut locum quandam Saxonie, Susatium nomine, rebus seculi opulentum, populo plenum, longe lateque circumpositis Saxonum gentibus, nihilominus provinciarum populis notissimum, sed religionis adhuc pene ignarum, his S. Patrocli pignoribus decore, et quodammodo ad sacramenta future salutis initiari debuisset; fiducialiter agens in illo et credens quod aromatizans fumus ille, qui in manifestatione sancti ejus corporis, sicut supra diximus, invisibiliter dispersus, et sensibiliter cognitus est, per famam meritorum ejus multis foret profuturus. Unde factum est ut corpus beati Martyris a venerabili Brunone Archiepiscopo Colonia deductum, cum honore magno et gaudio, concurrentibus cum Clero populis, Susato inferretur, ubi repositum est in ecclesia cum divinis laudibus, quam idem pius Antistes fundaverat, et donis competentibus ditaverat : ubi etiam a civibus et incolis terræ in magna

eneratione habetur et colitur usque in præsentem diem. Nam et domus, in qua nati sunt a Maria pedes Domini, repleta est ex odore arguenti. Cujus rei mysterium quasi explanari videtur, cum sponsa ad sponsum loquitur : Unguentum effusum non enim tui. Nam quod tunc uni domui contigit, nunc totus mundus in se completum novit.

EX VITA
S. BRUNONI
Cap. 1. 2

a Ottonis Magni et S. Brunonis soror Gerberga nupta Ludovico II, Transmarino duxo, Gallie legi, et præcepit Lotharium et Carolum, quorum hic Lotharugis Dux facti, ille ab anno 954 ad 986. Francie, regis imperialis saltem imagine quidam, imperatorem. Ast Hugoni Magni Radulphus uxor curandem Ottonis et Brunonis soror Hugonea, qui deinde Rex fuit, Ottonem et Henricum Burgundie Duces, atque Eudonem, Richardo deinde Northmannorum Duci nuptam genuit.

Dux sorores
Ottonis 1

b Frodoardus in Chronica an. 1068. Bruno Madonensis Archiepiscopus cum exercitu Lothariensi per Franciam proficiscitur in Burgundiam, locutus cum sororibus ac nepotibus suis, et anno 939. Bruno verum in Franciam venit, et apud Compendium cum Regina sorore ac nepotibus suis descendit pro quibusdam castris, que Rex Lotharius ex Burgundia receperat, colloquium habuit. Obsidibusque datis parvi inter ipsos usque in futurum tempus Pharis pepigit. Lotharius Rex cum matre Regina Coloniæ proficiscitur in diebus Pasche, moraturus hinc festivitate cum avunculo suo Brunone Et paulo post. Castrum Divionum Robertus Comes invasit, Regis expulsis fidelibus. Quapropter necitus Bruno Regis ac Regine petitione in Burgundiam venit cum Lothariensiis atque sibi subditis populis, idemque castrum, sed et Trevas civitatem, quam præfatus pollicebatur Robertus, obsidione vallat. Anna demum 960. Otha et Hugo filii Hugonis, mediantibus avunculo ipsorum Brunone, ad Regem veniunt ac sui efficiuntur. Quorum Hugonem Rex Ducem constituit, addito illi pago Pictavensi ad terram quam pater ipsius tenuerat, concessi Otho in Burgundiam.

S. Bruno soror
pater in Gallia
pater pater
causa profectus

c Annuus, ejusque continuatur, lib. 3, cap. 44. Sub quo tempore oritur commentio inter Ansegisum Episcopum Trevarum et Robertum Comitem. Ejus vero de civitate Episcopus Ansegisus a Roberto Comite, perrexit in Saxoniæ ad Othonem Imperatorem, ubi et ubi valetur univere cæsis Imperatoris equis, qui Trevas obsederant, perferit ergo S. Bruno prudentia et consilio, quod armis non poterat.

d Brunonem intelligit Archiepiscopum, vere suum in sanctitate et splendore generis.

8. 119

SANCTORUM MARTYRUM TRAPEZUNTINORUM

VALERIANI, CANDIDI, AQUILÆ, EUGENII.

ACTA EX MENÆIS GRÆCORUM.

b
c
d
Martyrum
colum

Hi martyrium peregerunt sub Diocletiano et Maximiano Imperatoribus, ac h Lysia Duce; qui Valerianum, Candidum, Aquilum, in e montibus Trapezuntinis latitantes comprehendit. Sed Christum confitentes, in angustissimum Lazie regionis castellum, quod a Pini nomen accepit, relegantur : indeque Trapezuntem revocati, Duci sistuntur, ac tametsi verberantur : tum suspensi ungibus ferreis lacorantur, facibusque ardentibus ustolantur. Cum autem proci concidissent, qui illos torquabant fectores, perturbatus Lysias Dux, in custodiam duci Sanctos præcepit. Post paucos inde dies comprehensus est etiam S. Eugenius (antehac enim nunquam deprehendi potuerat) qui et ipse Christum confessus, atrociter immaniterque verberatus. Deum cum Duce in idolorum fœmum ingressus, precibus suis omnia stravit, et in pulverem redegit. Inde funibus distentus, baculis bene crassis contunditur. Tum rursus suspensus, ferreis unguibus graviter in

lateribus limatur, tebsque ardentibus uritur, et salo atque aceto mordentissimo vulneribus infuso torquetur. Deum omnes simul in ardentem fornacem mittuntur, indeque liberati gladio supplicia finiunt.

causa.

a Inferunt eisdem Menæis 20 Junii. his verbis - Eodem die memoria sanctorum Martyrum Eugeni, Candidi, Valeriani, et Aquilæ Eugenium et certamini socios tres simul.

Propter anime generositatem trucidat gladius, ubi paronomasia est in hoc dicitur, que nobilitatem, ac generositatem significat, et Lysias, Eodem Menæis 21 Junii Eodem die certamen sanctorum Martyrum Valeriani, Candidi, et Aquilæ Eodem utroque die, exceptis duobus illis metris, habet Maximus Catheranus. Baderus in Notationibus MSS. ad Menæis videtur diversos existimare, nequeque usquam se eos simul legisse alibi, licet singulis nominibus plurimam appellat reperitur. Molanus tamen 21 Junii, Eodem die sanctorum Martyrum Eugeni, Candidi, Valeriani et Aquilæ. Baderus verò pro Aquilæ Aquilam vertit. b Item hic forte crudelissimus Lysias, qui Gallicæ Præses plurimos sancti torum trucidavit, ut alibi sepe dicitur.

c Moschus montes intelligi videntur, qui Trapezunte, nobilissima urbe Cappadocæ ad Pontum Euxinum sita, haud longe jacent, versus Meridiam ad Armaniæ confinium.

d Galchus conterminum Cappadocæ, ad cuius fines, flumenque prope Phasin Moschus montes pertingunt Galchida Læta vocantur.

DE S. EUSTASIO NICOMEDIAE IN BITHYNIA.

XXI JANUARI.

Nicomedia, celeberrima urbe, plurimi pro Christianæ religionis defensione sanguinem fuderunt, eo præsertim tempore quo Diocletianus aliisque isthic sedem statuere imperii. Ex eorum numero esse S. Eustasium arbitramur, etsi martyrii discrete mentio non fiat in MSS. S. Hieronymi et

Dungalensi, ex quibus nomen illius hausimus. Verba eorum supra dedimus, ubi de SS. Felice, Celsiano, Cœciliano, etc. VII Novembris de alio agens Eustasio, ab eodem S. Hieronymi Martyrologio aliisque relato, cum Polio, Primo, Rogatiano.

DE S. AGNETE VIRGINE ET MARTYRE, ROMÆ.

III SECULO.
XXI JANUARI.
S. Agnetis celebritas,

Omnium gentium litteris atque linguis, ut scribit S. Hieronymus epist. 8 ad Demetriadem præcipue in Ecclesiis, Agnes vita laudata est, quæ et ætatem vicit et tyrannum, et titulum castitatis martyrio consecravit. Ideoque supervacaneum fuerit, Sanctorum Patrum, quibus eam celebrant, præconia, Martyrologiorumve congerere eulogia, in quibus Agnes, Agne, Agna, et a Græcis Hagne, id est, pura, casta, intemerata, appellatur. Nam et Græci eam venerant 14 et 21 Januarii et 3 Julii, eandem enim illis locis esse patet ex verbis Menæorum, quæ 14 Januarii ita habent : τῆ αὐτῆ ἡμέρᾳ ἡ ἀγία μάρτυς ἀγνή, ἐν σοσιανῇ προουρᾷ βλῆθεῖσα τελευτᾷται.

Ἀγνήν ἀναγροὶ θέντες εἰς αἶνον σόδοις,

Πλάφοτος αὐτῆ προζένησαν αἰκίαν.

notatis etiam apud Græcos:

Eodem die sancta Martyr Hagne, in tenebrorum carcerem conjecta finitur.

Hagnen (id est, puram) impuri mittentes in tenebrarum domum,

Undique collucentem ipsi compararunt domum.

Idem distichon habetur 21 Janu. in iisdem Menæis, eam prolixo elogio, quod quia non parum discrepat ab Actis Latinis, separatim dabimus, non quo illi præ his fidem haberi ducamus oportere, sed ne Lectorem lateat quid de Sancta abii trulidervint. Ast hic priora distichi verba sic offeruntur : ἄγνην οἱ λέγροὶ θέντες etc., puram lascivi mittentes. Quinto vero Julii : Ἀγνήν λέγροὶ ὄψαντες εἰς αἶνον etc. Puram lascivi projicientes. De hujus diei Officio multa habet Galesinius in Notat. ad Martyrologium; et Gavontus Comment. in Rubr. Brevarii sect. 7, cap. 3, qui animadvertit, ob ejus fortitudinem egregiam, tam in matutino quam in secundis vespers diei psalms de communi virorum Sanctorum : eosdemque dicendos in primis vespers in propria Ecclesia, sicut dicuntur in festo S. Agathæ. Imo etiam si incidit festum in feriam II, post Dominicam Septuagesimæ, festivitate SS. Fabiani et Sebastiani translata.

officium festi.

Acta,

2 Acta S. Agnetis (quorum auctor esse creditur S. Ambrosius, extantque tom. 3, Operum ejus, Epistolarum lib. 4, epist. 34) edidit Surius; nos cum MSS. S. Martini et S. Maximini Treviris, S. Andomari, S. Marix et Ripatorio, aliisque, non paucis, et aliquot correctioribus editionibus contulimus. Eiusdem sacratissimæ Virginis meminit idem S. Ambrosius lib. 1, de Virginitas, et emurrone in psal. 104. Et lib. 1, Officiorum cap. 4. Quis, inquit, de S. Agne, (loquar) quæ in duarum maximarum rerum posita periculo, castitatis ac salutis, castitatem protexit, salutem enim immortalitate commutavit? Prudentii hymnus Peri Stephanon 14, S. Agnetis agorem continet; quem et carmine ante annos fere 700, cecinit Roswida nobilissimæ Virgo. Extat inter opera Philippi ab Eleemosyn Abbatis Bonaspei, Ord. Præmonstratensis in Hannania, carmen elegiacum de martyrio et laudibus S. Agnetis, cujus principium est,

aliud ea scripta;

Agnes sacra sui pennam Scriptoris inaret,
Lingnam nectareo compluat imbri meum.

Alii hoc Hildeberti Cenomanensis esse arbitrantur; Gerardus Joannes Vossius, Joannes Pitsens, Joannes Balcus, Alexandri Essebiensis Angli, qui sub an. 1220 floruit. Id nos cum vetusto optimæ notæ codice contulimus. Reperimus et in MS. Ripatorio sermonem de S. Agnete non inelegantem, cujus hoc est ordium : Cum in toto mundo virginens flos Mariæ immarcessibiles coronas innectat, et sceptrigeram pudoris aulam immaculato conservet affectu: eousque integritas perseveravit ad palmam, ut in puellis tropæum sanctitatis arriperet, et per vestigia Matris Virginis ad cælestem thalamum perveniret. Hinc est quod annulo fidei Agnes se assertit subarratham, et clamat se amore constrictam, etc. Meminit quoque S. Agurtis S. Aldelmus Episcopus de laudibus virginitalis lib. 2, cap. 6. Petrus de Natal. lib. 2, cap. 107.

3 De tempore martyrii ejus ista scribit Baronius in Notat. ad Martyrol. Satis apparet ipsam in ultima Ecclesiæ persecutione fuisse martyrio coronatam : nam adhuc superstites aliquos Auctor fuisse tradit, qui ea quæ de Agnete narrantur oculis vidissent, eademque Constantiæ filix Constantini refulissent. Congruam fere reliquorum sententiæ. Geminum nobis, etsi haud gravem, eximi scrupulum velimus. Unus est, quod in historia Inventionis dicit ipsa Agnes, S. Benignum suum filium spirituale exlitisse, quem de matre fonte regeneratum sublevans sibi adoptavit in filium, ut S. Bruignus, in Lectionibus veteris Bremarii Ultrajectini sub Aureliano occisus dicitur, qui novem annis ante trucidatus est, quam Diocletianus, ultima persecutionis auctor, invaderet imperium. Verum ista Acta suo tempore discutimus.

Tempus martyrii : an Diocletiano imperante,

4 Alter scrupulus est, quod quæ in Actis num. 11, habentur : Tunc Vicarius, Aspasius nomine, jussit in conspectu omnium ignem copiosum accendi; ea ita offeruntur in MS. S. Maximini : Tunc Vicarius Aspasius nomine Paterus Proconsul ex Dominis et Principibus suis Valeriano et Gallieno, jussit, etc. Et fuit Aspasius Paterus Proconsul sub iisdem Principibus in Africa, cujus mentio est in Actis S. Cyprini 14 Septembris. Idemque forte Paterus Prefectus Urbis anno Christi 264 et 263 quorum priore Gallienus Imper. servum, altero Valerianus junior iterum, consulcs fuere. Iterumque anno Christi 281. Probo IV et Tiberiano Coss. Prof. V, fuit Ovinus Paterus. Verum an is Sempronius, sive Symphronio, aut Symphoriano, (cujus nomen in vulgato Prefectorum Urbis catalogo non reperitur) substitutus primum, postea propriam illam gessit prefecturam? Proconsul dicitur, forte, quia PR. scriptum fuit, id est, Præfectus, et perperam Proconsul lectum; aut quia idem quoque ejusve frater, aut parens, filiusve, consul fuit, an. 267, cum Arcesilao, anno sequenti II, cum Mariniano; atque anno 269. Claudius Imp. II et Ovinus Paterus, nulla addita tertium repetiti consulatus nota quasi alius fuerit. Et potuerunt sane etiam a Gallieni temporibus ad principia Constantini superstites esse, qui Constantiæ Virgini Agnetis gesta narrarent.

an Gallieno.

VITA

S. AGNETIS.

AUCTORE S. AMBROSIO.

CAPUT I.

S. Agnes P. V. filio nubere recusat.

Servus Christi Ambrosius Virginibus sacris.

Diem festum sanctissime Virginis celebremus. Hinc psalmi resonent, inde concerpent lectiones. Hinc populorum turbe latentur, inde sublevantur pauperes Christi. Omnes ergo gratulemur in Domino, et ad edificationem Virginum, qualiter passa sit Agnes beatissima, ad memoriam revocemus. Tertiodecimo etatis sue anno mortem a perdidit, et vitam invenit, quia solum vite dilexit auctorem. Infantia computabatur in annis, sed erat senectus mentis immensa : corpore quidem juvenula, sed animo eam; pulchra facie, sed pulchrior fide.

2 Quae dum a scholis reverteretur, a Praefecti Urbis h filio adamatur. Cujus parentes cum requisisset et invenisset, cepit offerre plurima et plura praestare. Denique detulatur secum pretiosissima ornamenta, quae a B. Agne veluti quaedam sunt stereora recusata. Unde factum est, ut juvenis majori permurgeretur amoris stimulo. Et putans eam meliora velle accipere ornamenta, omnem lapidum pretiosorum secum defert gloriam : et per seipsum, et per amicos et notos et affines cepit aures Virginis appellare; divitias, domos, possessiones, familias, atque omnes mundi delicias promittere, si consensum suum ejus conjugio non negaret.

3 Ad haec B. Agnes tale fertur juveni dedisse responsum : Discede a me fomes peccati, nutrimentum facinoris, pabulum mortis : discede a me, quia ab alio jam amatore preventa sum, qui mihi satis meliora tenuit ornamenta, et annulo, fidei suae subarrhavit me, longe te nobilior et genere et dignitate. Ornavit inesternali dextroclavio dexteram meam, et collum meum cinxit lapidibus pretiosis : circumdedit me vermicibus atque coruscantibus gemmis. Posuit signum suum d super faciem meam, ut nullum praeter ipsum amatorem admittam. Induit me cyclope auro texta, et immensis montibus ornavit me. Ostendit mihi thesauros incomparabiles, quos mihi se donaturum repromisit si ei perseveravero. Non ergo potero ad contumeliam prioris amatoris vel adspicere alium, et illum derelinquere, eum qui sum caritate devincta : cuius est generositas celsior, possibilitas fortior, aspectus pulchrior, amor suavior, et omni gratia elegantior : a quo mihi jam thalamus collocatus est, ejus mihi organa modulatis vocibus resonant, ejus mihi virgines justissimis vocibus cantant. Jam mel et lac ex ore ejus suscepi : jam amplexibus ejus castis adstricta sum : jam corpus ejus corpori meo sociatum est, et sanguis ejus ornavit genas meas. Cujus mater virgo est, ejus pater feminam nescit. Cui Angeli servant, ejus pulchritudinem sol et luna mirantur : ejus odore reviviscunt mortui, ejus tactu e fiorentur infirmi : ejus spes nunquam deficiunt, ejus divitiae non decrescunt. Ipsi soli servo fidem. Ipsi me tota devotione committo. Quem cum amavero, casta sum; eum tetigero, nulla sum; eum accepero, virgo sum. Nec deerunt f post nuptias filii, ubi partus sine dolore succedit, et foeminitas quotidiana cumulat.

4 Audiens haec insanus juvenis, amore carpitur caeco, et inter angustias animi et corporis, anhelo cruciatur spiritu. Inter haec lecto prosternitur, et per alta suspiria amor a medicis aperitur. Finit nota patri, quae fuerant inventa a medicis; et eadem paterna voce, quae fuerant jam dicta a filio, ad petitur-

nem Virginis revolvuntur. Abnegat Agnes beatissima, et se nullo pacto asserit prioris sponsi foedera violare. Cumque pater diceret, in fascibus constitutum se g praefecturam agere, et idcirco sibi, quamvis illustrissimum, minime debere praeferre; cepit tamen vehementer inquirere, quis esset sponsus, de cujus se Agnes potestate jartaret. Tunc extitit quidam ex parasitis ejus, qui diceret hanc Christianam esse ab infantia, et magicis artibus ita occupatam, ut dicat Christum sponsum suum esse.

5 Audiens haec Praefectus laetus efficitur, et missa apparitione cum ingenti strepitu suis eam tribunalibus praecipit sisti. Et primo quidem blandis eam sermonibus secretius provocat, deinde terroribus pulsat. Sed Christi Virgo nec blandimentis seducitur, nec terrore concutitur : sed eodem vultu, eodemque animo perseverans, et terrentem similiter, sicut et blandientem, animo deridebat. Videns itaque Symphronius Praefectus tantam in puella constantiam, parentes ejus alloquitur. Et quia erant nobiles, et vim eis inferre non poterat, h titulum eis Christianitatis opposuit. Sequenti namque die Agne sibi presentari jubet, et iterum iterumque repetens, cepit replicare de juvenis amore sermonem. Cumque annis sermo ejus casso labore deficeret, sicut eam iterum suis tribunalibus jussit; eui et dixit : Superstitio Christianorum, de quorum te magicis artibus pectas, nisi a te fuerit segregata, non poteris insaniam abjicere pectoris, neque acquissimis consiliis praebere consensum. Unde te ad venerandam Deam Vestam propiorare necesse est, ut si tibi perseverantia virginitatis placeat, ejus die nocturne sacrificiis venerandis insistas.

6 Ad haec B. Agnes dixit : Si filium tuum, quamvis iniquo amore vexatum, tamen viventem hominem, rensavi, hominem atque, qui est rationis capax, qui et audire, et videre, et palpare, et ambulare potest, et i fulgore lucis hujus cum bonis perficit, si ergo hunc, causa amoris Christi, nulla possum ratione respicere, quando pessimi blata muta et surda et sine sensu et sine anima colere, et ad injuriam suam Dei cervicem meas vanis lapidibus inelinare? Audiens haec Symphronius Praefectus dixit : Cupio consilium esse infantiae tuae, et adhuc te Deos blasphemantem idecirco distera, quia annos tuos infra sensum aspicio. Noli ergo temetipsam ita despere, ut motus Deorum incurras. B. Agnes dixit : Noli infantiam corporalem ita in me despere, ut putes k me te velle habere propositum. Fides enim non in oculis, sed in sensibus, i geritur : et Deus omnipotens mentes magis comprobat, quam aetates. Deos autem tuos, quorum me motus incurrere non vis, ipsos irasci permitte : ipsi loquantur, ipsi hoc mihi praecipiant, ipsi jubcant se colii, ipsi jubcant se adorari. Verum quoniam ad hoc video te tendere, quod impetrare non poteris, quicquid tibi videtur, exerce.

a M portala. b S. Adeltans hunc adolescentem Protopium vocat c Dextroclavium, vel dextroclavium, quasi δεξιτερων, mota est, quo dextram brachium, aut manus brachyque junctura ornabatur Julius Capitolianus in Maximo poller da vasto, ut avoris dextroclavium dicitur pro annulo. Trebellius Pollio in Quietio tyranis. Alexandrino Maximo Macedonici vari in annulis argenteis, mulieres in retibus et dextroclavis, et in annulis, et in omni ornamentorum genere, exculptum semper habere. Lucifer Cabritanus de non potendo delinquendis, ad Constantium Heberius veteri regni in thalena, inveniunt etiam et dextroclavia. haec in dextro brachio quiescebant, ut vox ipsa indicat. Soluti olim traxi gestare. Epinus lib 1, quod vulgo Sabum aureis annulis magis portans Israelus lavo, gemmasque magna specie annulis habuerunt. Pro dextroclavio dextrale dicitur. Ludovicus Lucenda noster haec Agnete in baptismo collata ornamenta scribit, recte, his enim deus et splendor diviae gratiae significatur, quoniam in baptismo sibi infusam perpetua conservavit, atque cultus augetur promeruit Virgo sanctissima, propeque vultu arguuntur nuncupata.

d M in. e H confortulatur. f M, unguis.

g H praefecturae. h De blata Christianitatis dictum ad S. Sebastiani Acta, qui quidem dicitur jam mortuoque additis praeferrere solet. Hic idem praesentitur, sive in tabula expressis, sive praevocis voce denuntiatos,

AUCTORE S. AMBROSIO. EX MSS. ab ejus potestate sollicitatur

in jus capitur.

Mors et blanditibus lenitur

h

Deus tollet.

i

h i

Dextroclavium.

De extrah.

u S. Agnes recusat

b adamatur a filio Praefecti Urbis

domos sollicitatur.

et respicit :

Ornata se deponitiam proplebitur.

d

r

l pro u. repro. tante

AGNETE
S. AMBROSIO,
EX MSS.
Titulus Chri-
stimialis.

latus, ut sciatur cujus rei iudicium sit, ne viri honorati, paren-
tum Agnetis consanguinei et affines, aut quoquo modo familiares
et amici, adesse in iudicio velint, causæque patrocinari; unde
Præfecto melius a nobilitate incutiatur, invidia apud populum con-
ciliatur. Christianos enim eo titulo accersitos defendere nemo au-
debat aut poterat, itaque quia negare crimem fas non erat, quod ipsi
velut summum decus, ut vere erant, ultro profitebantur; tum ne,
si iustissima uti defensione quis vellet, et contemere crimem in eo
nullum esse, Principes, Pontifices, plebsque universa irriteretur.
Atque ejus rei gratia etiam in aliis causis hunc jaculare titulum
actores consueverunt, ne defendi a quaquam Christiani, quacumque
de re libe ageretur, possent. Consule SS. Julitæ et Quiriti Acta
16 Junii

i Al. bore. k Al. istos me velle habere propitios.
l Al. invenitur.

CAPUT II.

Lupanari flammisque superior, gladio
percutitur.

Symphronius Præfectus dixit: Unum tibi e duobus
elige, aut cum virginibus Deæ Vestæ sacrificia, aut
cum meretricibus scortaberis in contubernio a lupanari. Et longe erunt a te Christiani, qui te ita magis artibus imbuerunt, ut hanc calamitatem intrepido animo te perferre posse confidas. Unde, ut dixi, aut sacrificia Deæ Vestæ ad laudem generis tui, aut ad ignominiam natalium tuorum, eris publicæ abjectionis scotum. Tunc B. Agnes cum ingenti constantia dixit: Si scires quis est Deus mens, non ista ex tuo ore proferres. Unde ego quia novi virtutem Domini mei Jesu Christi, securo contemno minas tuas, credens quod neque sacrificem idolis tuis, neque poluar sordibus alienis. Mecum enim habeo custodem corporis mei Angelum Domini. Nam unigenitus Dei filius, quem ignoras, murus est mihi impenetrabilis, et custos mihi est nunquam dormiens, et defensor mihi est nunquam deficiens. Dii autem tui, aut aerei sunt, ex quibus e cucumis melius fiunt ad usum hominum; aut lapidei, ex quibus plateæ ad evadendum lutum melius sternuntur. Divinitas ergo non in lapidibus vanis habitat, sed in cœlis; non in ære, aut aliquo metallo, sed in regno consistit superno. Tu autem et similes tui, nisi ab istorum cultu recesseritis, similis vos pena concludet. Sicut enim illi igne conflati sunt ut funderentur, sic colentes eos perpetuo incendio conflabuntur: non ut fundantur, sed ut confundantur in æternam, et pereant.

8 Ad hæc insanus Iudex jussit eam expoliari, et nudam ad lupanar duci sub voce e præconis discantis, Agnen virginem sacrilegam Diis blasphemiam inferentem, scortum lupanaribus datam. Statim autem tu expoliata est, crine resoluta, tantam densitate capillis ejus divina gratia concessit, ut melius videretur eorum fimbriis quam vestibus tecta. Ingressa autem turpitudinis locum, Angelum Domini illic preparatum invenit, ut circumdaret eam immenso lumine, ita ut nullus posset eam præ splendore nec contingere nec videre. Fulgebat enim tota cella illa, quasi radians sol in virtute sua: *f* et quanto quis curiosior oculis esse voluisset, tanto sibi visus acies obtundebatur. Cumque se in orationem Domino prostravisset, apparuit ante oculos ejus stola candidissima. Et apprehendens eam induit se, et dixit: Gratias tibi ago Domine Jesu Christe, qui me in numero ancillarum tuarum computans, vestem banc mihi largiri præcepisti. Ita namque ad mensuram corpusculi ejus aptum erat indumentum, et ita nimio candore conspicuum, ut nullus dubitaret hoc non nisi Angelicis manibus preparatum.

9 Interea lupanar locus orationis efficitur: in quo omnis, qui fuisset ingressus, adoraret et veneraretur et dans honorem immenso lumini, mundior egrediretur foras, quam fuerat intus ingressus. Cumque hæc agerentur, Præfecti filius, qui auctor erat hujus sceleris, venit ad locum cum sodalibus suis juvenculis, quasi insultaturus puellem, cum quibus libidinis sue se posse credebatur ludibrium exercere. Et ingres-

solos ante se furentes pueros et turpiter sævientes, videns cum omni veneratione et ingenti admiratione egressos, coepit impotentes arguere, atque vanos et molles ac miseros judicare. Et irrides eos, locum, in quo Virgo orabat, audacter ingressus est. Et videns tantum lumen circa eam, non delit honorem Deo: sed iruens in ipsum lumen, priusquam vel manum eam contingeret, cecidit in faciem suam, et præfocatus a diabolo, expiravit. Videntes autem socii ejus, quod moras intus inieceret, putabant obsecris eum operibus occupari. Et ingressus est unus de juvenibus, qui ei familiarior erat, quasi ut congratularetur insultationi ejus: et mortuum eum inveniens, exclamavit voce magna, dicens: Piissimi Romani succurrite, Magicis artibus ista meretrix Præfecti filium interfecit.

10 Fit repente concursus populorum ad g theatrum et varia furentis populi acclamatio. Alii dicebant magam, alii innocentem, alii sacrilegam conclamabant. Præfectus autem audiens filium suum interisse, cum ingenti tumultu et luctu venit ad theatrum. Et ingressus locum in quo corpus filii ejus jacebat exanimæ, cum ingenti clamore dicebat beatissimæ Virginis: Crudelissima omnium feminarum, in filium meum voluisti h apodixin tuæ artis magicæ demonstrare? Et cum talia, atque alia hujusmodi verba repeteret, et causas mortis ejus ab ea vehementer inquireret, ait ad eum beatissima Agnes: Ille, cujus voluntatem volebat perficere, ipse in eum potestatem accepit. Quare autem omnes qui ad me ingressi sunt, sani sunt? Quia universi dederunt honorem Deo, qui mihi misit Angelum suum, qui et induit me hoc indumento misericordiæ, et custodivit corpus meum, quod ab ipsis carnalibus Christo consecratum est et oblatum. Videntes ergo splendorem Angelicum, adorabant omnes, et abscedebant illæsi. Hic autem impudens statim ut ingressus est, sævire coepit et fremere; cumque manum suam ad me contingendam aptaret, dedit eum Angelus Domini in reprobam, quam conspiciens, inortem. Dixit ei Præfectus: In hoc apparebit, quia non magicis artibus ista gessisti, si deprecata fueris ipsum Angelum ut restituat mihi filium meum sanum. Cui B. Agnes dixit: Licet fides vestra hoc impetrare non mereatur a Domino, tamen quia tempus est, ut i virtus Domini mei Jesu Christi manifestetur; egredimini omnes foras, ut solitum ei orationem offeram. Cumque universi fuissent egressi, prosternens se in faciem plorans rogare coepit Dominum, ut juvenem suscitaret. Orante autem illa, apparuit Angelus Domini, qui elevavit eam fletentem, et confortans animam ejus, juvenem suscitavit. Qui egressus foras, coepit voce publica clamare et dicere: Unus est Deus in celo, et in terra, et in mari, qui est Deus Christianorum. Nam omnia templa vana sunt; dii qui coluntur, omnes vani sunt, et penitus nec sibi possunt, nec aliis aliquid auxilium exhibere.

11 Ad hanc vocem omnes aruspices, et templorum Pontifices conturbantur, et fit per eos vehementior, quam fuerat, seditio populorum. Atque omnes una voce clamabant: Tolle magam, tolle maleficam, quæ et mentes immutat, et animos alienat. Præfectus autem videns tanta mirabilia, obstupuit. Sed veritus proscriptionem, si contra templorum Pontifices ageret, et Agnen contra suas sententias defenderet; Vicarium ad seditionem populi Judicem dereliquit. Ipse autem tristis abscessit, quod eum non potuit post suscitationem filii sui liberare. Tunc Vicarius, Aspasius nomine, k jussit in conspectu omnium ignem copiosum accendi, et in medium eam præcepit jactari flammarum. Quod cum fuisset impletum, statim in duas partes divisæ sunt flammæ et hinc atque illinc seditiosos populos exurebant, ipsam autem B. Agnen penitus in nullo contingebat incendiium. Eo magis hoc non virtutibus divinis, sed maleficiis deputantes, dabant

lascivum
Præfecti filium, a diabolo suffocatum.

reddita ejus patri eventus ratione.

precibus suscitatus:

u Vicario in ignem conjicitur.

illusa;

Drugi laudat: dabant

u

Minus publicæ
prostitutionis
contemnit

Angeli tutelu
freta.

b

c

d

Ducitur ad lu-
panar,
r
nuda, sed en-
pallis lectu:

f

loco cælitus
collustrato,
vestem ab An-
gelo accipit:

y

h

i

k

dabant Iremus inter se populi, et infinitos clamores ad cœlum. Tunc B. Agnes expandens manus suas in melio ignis his verbis orationem fœlit ad Dominam: Omnipotens, adorande, colende, tremende, Pater Domini nostri Jesus Christi, benedico te, quia per filium tuum unigenitum evasi l' minas hominum impiorum et spurcitiâs diaboli impolluto calle transivi. Ecce et nunc per Spiritum sanctum rore cœlesti perfusa sum: focus juxta me moritur, flamma dividitur, et ardor incendiî hujus ad eos, a quibus ministratur *m* refunditur. Benedico te, Pater predicande, qui etiam inter flammâs intrepidam me ad te pervenire permittis. Ecce jam quod credidi, video; quod speravi, jam teneo; quod concupiui, complector. Te confitor labiis, te corde, te totis visceribus concupisco. Ecce ad te venio nunc et verum Deum; qui cum Domino nostro Jesu Christo filio tuo, et cum Spiritu sancto, vivis et regnas in cuncta secula seculorum. Amen.

12 Cumque compasset orationem, ita omnis ignis extinctus est, ut nec tepor quidem incendiî remaneret. Tunc Aspasius, Urbis Romæ Vicarius, populi resolutionem non ferens, in guttur ejus gladium mœrgi præcepit. Atque hoc exitu roseo sui sanguinis rubore perfusam, Christus sibi sponsam et Martyrem consecravît.

a *M. lupanaris* b *M. incognobilis*,
c *Cucuma minus est genus, lato ventre instar cucumeris*
d *M. evacuantium* e *M. præconia, al. præconaria*
f *Miraculum id discretus exponit Prudentius*

Sic eloquent, publicitas jubet
Flexi in plantæ sistere Virginem
Stantem refugit mœsta frequentia,
Aversa vultus, ne petulantibus
Quisquam verendum conspiceret locum
Intendi, minus forte prosceler
Os in puellam, nec dibulat sacram
Spectare formam lumine lubrico
En ales regis fulgens in noctum
Vibratur ardens, atque oculos ferit
Errans rursus lumine corrumpit,
Atque in plateæ pulvere papillat
Tallum sabbiles seminecem sola,
Verosque dolent exequiabilibus
Ibat triumphans Virgo, Deum Patrem,
Christumque sacro corpore roncogens
Quod sub profani labe periculi
Castum lupanar, nec violabile
Experta victrix virginitas foret
Sunt qui rogatum retulere precors
Fudisse Christo redderet et pro
Lucem jacenti; tum juveni balitum
Vix innovatum visibus integris

Sed ambigipotes, an non alteram miraculum de prostrato susculuque Præfeti filio conjungat

g *Circus Agonalis fuit, de quo infra cum de ecclesiis et reliquis, in formicibus spectaculorum invenire consuevisse publica scorta ostendit Baronius in Notat. ad Martyrol. gravissimis veterum scripturam testimoniis. Inde ipsa formicandi vox ducta*
h *Id est, specimen, ubi præconia, demonstrat.*

i *Addit MS S. Max. ante tunc turbam*

k *Addit idem MS. Paternus Proconsul ex domini et Principibus suis Valentino et Gallieno.*

l *Id. manus.* m *Id. effunditur.*

CAPUT III.

S. Emerentiana: cædes. Constantiæ conversio.

Parentes vero ejus, nullam penitus tristitiam habentes, eam omni gaudio abstulerunt corpus ejus, et posuerunt illud in prædiali suo, non longe ab Urbe, in via que dicitur a Numentana. Ubi cum omnis turba Christianorum concurreret, insidias a paganis perpesti sunt, et videntes populum infidelium supervenientem armatum, omnes fugerunt. Aliquantum tamen lapidum ietibus læsi evaserunt. Emerentiana autem, quæ fuerat collactanea ejus, virgo sanctissima, licet catechumena, constanter stabat intrepida et immobilis, et his verbis exprobrabat eis: Superflui, miseri, caluici atque atrocissimi, eos qui Deum omnipotentem colunt occiditis, et h' pro defensione lapidum homines innocentes jugulatis. Hæc et his similia dum turbis furentibus diceret, lapidata est ab eis, et orans juxta sepulchrum Agnetis beatissima

emais spiritum e. Unde non dubium est quod in suo sanguine sit baptizata, quæ pro defensione justitiæ, dum confiteretur Dominum, mortem constanter excepit. Eadem denique hora fit terra motus vehementissimus: et cum nimia esset cœli serenitas, tantæ concussiones, tantæque fulgura et tonitrua extiterunt ut pars maxima insani populi exiraret. Unde factum est ut nullus penitus ex eo adventibus ad sepulera Sanctorum, aliquas molestias excitaret. Venientes autem parentes B. Agnetis cum Sacerdotibus nocte, abstulerunt corpus sanctæ Virginis Emerentianæ, et sepelierunt illud in confinio agelli beatissimæ Virginis Agnetis.

14 Cum igitur parentes B. Agnetis assiduis d' pernoctationibus vigilarent ad tumulum ejus, e vident in medio noctis silentio exercitum Virginum, quæ omnes aure textis cycladibus indute cum ingenti lumine præteribant: inter quas vident beatissimam Agnetem simili veste fulgentem, et ad dextram ejus f' agnum stantem nive candidiorem. Hæc itaque dum viderent parentes ejus, et qui simul erant, quasi stuporem mentis incurrunt. Sed B. Agnes rogat sanctas Virgines parumper gradum figere, et stans parentibus suis dixit: Videre ne me quasi mortuam ligentis, sed congaudete mihi, et congratulamini, quia cum his omnibus lucidas sedes accepi, et illi sum juncta in cœlis, quem in terris posita, tota animi intentione dilexi. Et his dictis pertransiit.

15 Hæc visio publice ad omnibus qui viderant, quotidie vulgabatur. Unde factum est, ut post aliquantos annos ad g Constantiam Constantini Augusti filiam hoc factum ab his qui viderant narraretur. Ibat enim ipsa Constantia Regina, Virgo prudentissima, sed ita obsessa h' vulneribus, ut a capite usque ad pedes nulla membrorum pars libera remansisset. Accepto autem consilio, spe recuperande salutis, venit ad tumulum Martyris nocte: et licet pagana, tamen credula animi intentione preces fideliter fundebat. Quod dum faceret repentina somni suavitate corripuit, et videt per visum beatissimam Agnetem, talia sibi monita proferentem. Constante age Constantia, et crede Dominum Jesum Christum filium Dei esse Salvatorem tuum, per quem modo consequeris omnium vulnereum, quæ in corpore tuo patris, sanitatem. Ad hæc vocem Constantia evigilat sana, ita ut nec signum in ejus membris alienjus vulneris remaneret.

16 Reversa igitur ad palatium sanissima, facit gaudium et patri Augusto, et i' fratribus suis Imperatoribus. Coronatur civitas tota: fit letitia militum, et h' privatis, atque universis audientibus hæc. Infidelis genus confundebatur, et fides Domini h' letabatur. Inter a patrem et fratres Augustos rogat, ut basilica B. Agnetis construeretur, et sibi illie mausoleum collocari præcepit. Currit hæc opinio ad omnes, et quotquot erodentes ad justum tumulum advemsent, salvantur, quæcumque fuissent infirmitate detenti. Quod facere Christum nullos ambigat usque in hodiernum diem. Perseveravit autem Constantia, Constantini Augusti filia m in virginitate, per quam multe virgines, et medioeres, et nobiles, et illustres, sacra velamina susceperunt. Et quia fides mortis damna non patitur, usque in hodiernum diem multæ Virgines Romanæ Agnetem beatissimam, quasi in corpore manentem, attendunt; et ejus exemplo provocatæ, viriliter integra perseverant, erodentes sine dubio, quod perseverantes perpetua victoriæ palmam acquirant.

17 Hæc ego Ambrosius servus Christi, dum in voluminibus ablitis invenissem scripta, non sum passus infructuoso silentio legi. Ad honorem igitur tantæ Martyris, sicut gesta ejus agnovi, conscripsi, et ad adificationem vestram, o Virgines Christi, lectum passionis ejus credidi destinandum, obsecrans caritatem

AUCTORE
S. AMBROSIO,
EX MSS
c
subita tempo-
state multi
prevent.

d
e
S. Agnes ap-
paret paren-
tibus, cum
alitis virgini-
bus

Constantia
apud S. Agne-
ris ab ulceri-
bus sanata.

cruciat et tem-
plum extrui

m
Constantiam
cum aliis vir-
ginitatem ser-
vit, exemplo
S. Agnetis

l

m

extincto igne,
quadio per-
mittitur.

Cucuma

Impudenti
aspectus culti-
tus punitus.

n
Ad epus sepul-
chrum oran-
tes dantur o
Remobilibus.

h
Vreprehens-
dus Finc-
centium de-
scribitur.

EX MENSES
GRÆCOR.

caritatem Spiritus sancti, ut labor noster in vestra imitatione fructum in conspectu Domini valeat invenire. Amen.

a *Quæ a porta Viminali Nomentam ducebat Sabinorum oppidum.* b *At percussione lapidum.*

c *colitur 23 Janu.* d *At. orationibus pernoctarent.*

e *In colitur hujus apparitionis memoria 28 Janu.*

f *Hinc ritus agnos benedicenti ejus festo, de quo infra, hinc et ipsa cum aquo pingitur; et veste auro texta. ut etiam notavit Motianus lib. 3. de imaginib. cap. 6. Et 23 Janu. ad Magificat hęc ab Ecclesia exiit antiphona: Stans a dextris ejus agnos nive candidior, Christus sibi sponsam, et Martyrem consecravit.*

g *S. Adelinus et quidam alii Constantinam appellavit.*

h *At. Ulceribus.*

i *Hi fuere Constantinus junior, Constantius, Constans.*

k *At. Priscillianus. l At. Dilatatur.*

m *De ea agemus 18 Febru.*

EJUSDEM ACTA EX MENSES GRÆC.

Sancta Martyr Hagne in Urbe Roma, illustribus orta natalibus est. Vitam ea nomini a convenienter instituebat, multasque b ad se convenientes feminas, verbum veritatis edocebat, et ut Christum Deum agnoscerent hortabatur, atque eum solum venerantur. Quæ cum essent ad Præfectum perlata; comprehenditur illa protinus, ac sistitur tribunali, jubeturque diis sacrificare; si renuat, ad lupanar pertrahit. Illa vero: Neque diis tuis, inquit, immolabo; neque virginitatis labem patiar. Spero me Dei mei, cui confido, presidio, intactam evasuram. Hęc audiens iniquissimus Judex, lenonem accersit, Hagenneque, sui nominis vim ac significatum integerrimis moribus exprimentem, ei tradit, jubetque eam e unica amictam veste in pompa traduci ad ostentationem.

2 Ut vero in Satana officium pervenit; quicumque ejus pudori illudere cuperent, nemine prohibente, seil cunctis potius hortantibus, ut libere et impune ea abuterentur, ingrediebantur: d at subito stupore obrigescerant, omni repressa libidine, mortuis similes. Tunc quidam, velut altum sapiens, jactabundus et ceteris ante ingressis insultans, instar equi furere quodam in venerem mentis, impudenti audacia appropinquat sancto Virgini. Ast illico exanimatus humi corruit. Cumque humi parum effluisset temporis, unus eorum qui adstant, rem conspicuatur, vociferatur: Magna fides Christianorum. Ingressi, ceteri, una omnes voce conclamant: Magna Christi potentia!

3 Quæ cum Præfecto essent renuntiata, sistitur denno ejus tribunali Virgo, simulque exanime corpus in conspectum protrahitur. Tum Præfectus: Dic improba muliercula, quo pacto adolescentem hunc interfereris. Illa vero: Cum me, inquit, jussisses dehonestari, continue ut alidnet a sum consecutus est adolescens illis indutus vestibus, et ingressus, juxta me adstitit, et ceterorum deinde juvenum cupiditatem restinxit, et quem hic exanimem intneris, eum ipse posterius cum impudentia et audacia ingredientem, priusquam me contingeret, priusquam verbum proloqueretur, in illam quam cernis formam modumque rededit. Præses dixit: Et quis ille? Hagne respondit: Dominus Deus meus Angelum suum misit, qui fieri mihi injuriam prohiberet. At Præses: Si vis filem tibi a nobis haberi, invoca Deum tuum, et hunc suscita. Martyr vero sublatis in cœlum manibus Deum precata, statimque mortuus surrexit. Obstupuerunt universi ad inusitatum hoc prodigium, atque ipse Præses et plurimi adstantium exclamarunt: Magna virtus Christianorum! Magnus vere Deus generosissima Virginiis. Quidam vero impii et impuri succlamarunt: Tolle hanc e medio, quia magicis præstigiis ea facit, quæ usitato modo grandiora videtur patrare. Ergo igni confici Virginem mandat. Cumque ingens excitatus rognus esset, Sancta seipsam consignans in medium flammarum e intrépide ingressa: cumque ore peregrisset preces, re-

licto corpore migravit ad Christum. Flammis deinde residentibus, Christiani quidam clam venerandas ejus reliquias colligentes honorifice condiderunt, Deum laudibus celebrantes.

a *Agnes enim, ut supra scriptum, purum castumque significat, dicitur hic πρότερον ἔχουσα τὸν βίον τῶν ἁγίων. Sic. 6. Jul. τὸν πρότερον τῶν ἁγίων ἐκείνην ἔχουσα, habens mores nomini congruentes et hic μὲν. ὑπερβαίνει. aptum habens nomen, et, ut qui ille, meusuram nominis implens, aut, ut S. Hieronymus, vere nominis sui.*

b *His erit moribus Agnes, ut vel solo exemplo possit homines ad meliora pertrahere: va Dei caritate, ut vellet, quocumque modo id fas esset, ad virtutem omnes hortari. Certius tamen id præcipue accidisse va ratione, qua scribit S. Ambrosius: Usque in hodiernum diem multe virgines Romane Agnetem beatissimam, quasi in corpore manentem attendunt; et ejus exemplo provocate, viriliter integre perseverant. ar Menza 6 Jul. multis imperatorum mulierum, abstinere se pravis actionibus persuasit, et credere in Christum Deum.*

c *His scilicet spotiatam vestibus, quæ virginum matronarumque propria, de quibus, ac meretricis in, etc. habitu consule Alexandrum ab Alexandro genal. dier. lib. 5. cap. 18. Latina Acta omnino nullam expositam fuisse narant, sed expillis suis ne conspici possent. testum divinitus.*

d *Eadem Menza 6 Julii habent. eam iniquicorum bonitatem ad ipsam venientium impetum precibus refrenasse, atque intactam permansisse.*

e *At. 3 Jul. magie et incantationis crimine acceleratur: ideo igni tradita, in eo spiritum Deo reddidit. At Latina Acta habent gladio percussam.*

DE RELIQUIIS S. AGNETIS.

§ I. Basilicæ ac Reliquiæ S. Agnetis Romæ.

Ecclésiæ Christiani orbis complures asserviri colique apud se S. Agnetis Virginitas ac Martyris reliquias gloriantur. Partem fortassis earum aliquam possident; cum plerique sacri corporis ejus ossa sibi vendicet Romæ; aut certe alterius sunt Agnetis: etenim plures eo nomine sanctæ Virgines extiter. Num ut Agnetem de Monte Politiano, imper in Sanctorum fastos retinam, auimus, cujus vitam dabimus XX Aprilis; ut Agnetem S. Clare sororem, religiosissimam Virginem, nondum Cœlestium in terra honoribus dignatam, passim tamen Sanctæ appellatione Assisi solitum honorari, ut testis est Ferrarius ad XXVIII Augusti; ut Agnetem Brunensem Comitissam, ut deinde Præmonstratensi instituta adiectam cujus pietatem prædicat Saussuissus XXXI Martii; ut Agnetem B. Julianæ sororem, eadem pietatis laude celebrem, quam hoc die in Pinerii catalogo memorari a quibusdam dirimus, ab aliis V Aprilis; ut generosissimam illam Agnetem Ludovici Bavari Imperatoris filiam, quæ XI Novembris septem annos nato sanctissime decessit; ut alias denique complures omnittamus, quarum virtus præclaris ornata Scriptorum eucumis est; supra XIII Junnarii in Actis S. Potiti Agnetis mentiofacta est, quæ Antonini Pii filia, lustula baptismo fuit, etsi quem nactu sit vitæ exitum ignoremus: alia XVIII Junnarii in narratione Translationis S. Archelææ et sociarum memoratur beata Virgo Agneta, alia refertur ab Antonio Gullonio sancta Virgo Romana Agnes, væ Guiljelmo Tyrio lib. 18, cap. 5, aliam habet Octavius Poncirvols in Thesauris absconditis Aluar Urbis, regione 2, evel. 61, B. Agnetem Abbatissam exenobii, quod olim fuit ad basilicam S. Agnetis via Nomentana, de quo infra. Alia fuit Agnes e glorioso S. Ursula soludilio Virga et Martyr, cujus hic Antverpiæ in ecclesia domus professæ Societatis Jesu reliquias habent. Suspicionem aliis quoque anongis Virginitibus, Agnæ, vel Agnetis, inajusita esse nomina, ut Victorinæ, Felicitatis, Fortunatæ, Vincencie, aliaque id genus, sive ub ea qui refodi carum corpora sicut, Pontificæ, sive ab eo qui publice illi venerationi exponit: scimus certe id in quibusdam esse facilitatem: neque improbare possumus, cum et Pontificis Romani nuctoritate, et celesti ipsorum Deorum monitu, nonnumquam mutata Sanctorum nomina esse constat; sic S. Mengor, Megengaulium se jussit appellari; sic S. Kunt Regem, Cautum dici Pontificæ precepit. Quid quod aliis nominibus apud alios populos celebrantur quidam Sanctorum?

a
b
S. Agnes multas convertit.

idem pro-
fessa,
prostibulo ad-
dicitur:

c

d
perentis co-
litis qui ac-
cedebant,

inimæ inter-
ceptum

ab Angela,

preclibus su-
scitai:

in igne mori-
tur.

e

Multr exem-
plo S. Agne-
tis convertit

Plures san-
ctæ Virgines,
Agnetis no-
mine appel-
lata.

S. Agnetis
Roma
edificata a
S. Constantino

2 *Ut in res se habeat, præcipua S. Agnetis Romanæ pignora Urbs ipsa asserat, in variis condita basilicis. Harum præcipua est, quam via Nomentana, (que a porta ulm Viminali, nunc, cu obstructa, a porta Pii, quam Pius V Pont. Max. edificavit. Nomentum Sabunorum oppidum dicit) construxit Constantius Augustus curari, ac sibi illie mausoleum collocari, ut in Actis dicitur. Isthe ipsa quoque cum S. Galliani filius Liberarius dixerit; et patet ex libro de Romanis Pontificibus in Liberin, ubi ista habentur: Rediens autem Liberius de exilio, habitavit in cimiterio S. Agnetis apud germanum Constantii Augusti, ut quasi per ejus interventionem aut rogatum rediret Liberius in civitatem. Tunc Constantia Augusta, que fidelis erat Domino Jesu Christo, noluit rogare Constantium Augustum germanum suum, quia senserat consilium doli. De hac tota re agimus plenius XXIII Septemb. ad S. Liberii vitam, et XXIX Julii ad S. Felcis II. Papæ.*

omni a S. Li
berio.

restaurata ab
donato I.

3 Hic Liberius, ut idem liber habet, ornavit de platonis marmoreis sepulchrum S. Agnetis Martyris. Ecclesiam vero ætate labefactam restauravit Honorius I, qui imperante Heraclio sedit. Idem liber in Honario. Eodem tempore fecit ecclesiam B. Agnetis Martyris miliario ab Urbe Roma tertio, via Nomentana a solo, ubi requiescit; quam undique ornavit et exquisivit ubi posuit multa dona. Ornavit autem sepulchrum ejus ex argento, quod pensavit libras 232. Posuit et desuper ciborum æreum deauratum miræ magnitudinis. Fecit et gabatos aureos quatuor, pensantes singulos libras singulas. Fecit absidam ejusdem basilicæ ex musivo, ubi etiam multa bona obtulit. Gabata, sive gabati, hunc sunt, aut putant. Postea sub finem ætatis Adriani I, Papæ, ut scribit in ejus vita Anastasius Bibliothecarius, ecclesiam B. Agnetis Martyris, seu basilicam B. Emerentiane, pariter etiam et ecclesiam B. Nicomedis sitam foris portam Nomentanam, simul et cimiterium B. Hippolyti Martyris juxta S. Laurentium, que a prisce marcerant temporibus, a novo renovavit.

ultimo I

Julio II.

Lone Al
Cardin.
Sfondra-

in reliquias
convenit.

et a Paul
VI

4 Longa post tempore Julius II, qui ab ultimo Octobris 1503, ad 21 Februarii 1513, sedit, ecclesiam S. Agnetis refecit, ut in ejus vita scribit Vincencius. Tandem ad illius ædificandam unum adiecit Alexander Medicus Cardinalis, qui demum Pontifex Maximus Leo XI dictus est. Opus ab eo ceptum præsentis Paulus Æmilius Sfondratus Cardinalis, Gregorius XIV nepos, insigni larguari eam ædem aravit: ac ad majorem aram reparare aggressus, corpora ipsa SS. Agnetis et Emerentiane reperit, que postmodum honorifice a Paulo V, ipse S. Agnetis fecus, reposita fuerit. De eodem Cardinale Sfondrato scribit Vincencius Ampliator: Sanctarum Virginum et Martyrum Cecilie et Agnetis corpora (ahorum Cœlitum ipsana silentio modo prætereo) quesivit, invenit, religiose condenda curavit, utriusque templa (Cecilie in primis) non vulgari cultu decoravit: in S. Casellia nonaginta, in S. Agnetis decem lampades perpetuo die noctaque suo arte præcepit ardere.

5 Ipse quoque Pontifex Paulus V ad templum ornavit. Abrahamus Bonus in ejus vita testis est: Præter hanc, inquit, Paulus V Divis Agneti et Emerentiane Virginibus et Martyribus aram ex pretiosissimis lapidibus, opere tessellato florido, in earum templo extraneam erexit, illarumque sacra pignora in area argentea pretii 3000 annuorum aureorum recondidit. Sacris Pontificis cum majestate faciendis turam Episcopalem, admantibus et mionibus ditissimam, pretio 70000 aureorum comparavit.

6 Hæc ergo corpus asseratur S. Agnetis, sive præcipua illius ossa — nam caput utriusque alibi corporis partes, ut mox dicemus. Hæc ingens hominum vis confluit XII Kal. Februaris, natali sanctissimæ Virginis. Eoquæ die huiusmodi candidissimi antiqua carminosa benedi-

contur: et eorumque demum lam pullis teruntur, sive stolve variis insignite crucibus, quibus amoveri Pontificem, cum solemnibus sacris operatur, mos est. Tendant id Octavius Pancirolo, et Andreas Fulvius libro Antiquitatum Romanarum cap. 12.

7 Extat, inquit Boronius in Notat. ad Martyrolog. non tantum insignis basilica S. Agnetis via Nomentana; sed et ille locus, ubi est producta, ut ejus virginitas violaretur, sacrosanctus habetur, fornices ipsi minirum Circi Agonalis. Agt de ea Circo Andreas Fulvius Antiquat. Romanar. lib. 4. cap. 18, traditque Indie Agonem dici, et piazza di Navone. At Pancirolo reg. 12, eccl. 7, simpliciter Navona dicitur.

8 In basilica S. Salvatoris, que Ad sculas sanctas appellatur, feruntur, eodem Pancirolo teste, sanctarum Virginum Agnetis et Præcedis thecis argenteis inclusu asserenti capito: brachium, ac digitus unus in S. Petri Vaticana vde: quardam alie ejus reliquie in S. Marce Majoris, pars vestis in S. Ludovici, pars vasa in S. Marthe monasterio juxta collegium Romanum, alie in aliis ecclesiis reliquie.

9 Complures in Italia ecclesias S. Agneti dicatas fuisse patet ex sanctuariis Peregrini Merula Cremonensi, et Capuano Michaelis Monachi.

Ex variis
Agnti hæc dic
benedictur

Locus prosti
tutionis San
ctæ, reliquias

Reliquie ejus
alia Romæ

alia alibi ec
clesia.

§ II. Reliquiæ S. Agnetis Utrajecti.

Utrajecti, antiqua et nobilis inferioris Germania urbe, totaque diocesi, a multis retro seculis solemniter peragi S. Agnetis dies natalis consuevit, propterea quod ejusdem isthe conditæ reliquie sunt, plurimis amplexissimisque celebrata miraculis. At quando isthe illata stut Romæ, non constat. Nam quod Anbertus Miræus, Joannes Molanus, Heribertus Rosweyldus noster, Joannes de Beka, alique recitantes, id per Bablicum Pium, S. Brunonis Archiepiscopi Coloniensis Præceptorem, Ottonis I, temporibus, factum voluit; id neque antiquioris testimonio probatur, neque vetustis illius Ecclesiar monumentis consentaneum est. Verum quidem illud vetus tetusticium est.

Reliquie U
trajecti

Præsul Baldricus Trajectum magnificavit, Funditus a Danis eversum quod reparavit; Nobilis atque pius et omni stemmate dignus;

collata a
B. baldrico
Pio,

Per quem venerunt huc Pontius, Agna, Benignus; et Pontiani ex Italia reliquias attulit Baldricus: at non continua illud sequitur Benigni quoque et Agnetis indolem accepisse curas.

non ex Italia,

11 Joannes Molanus in Natali. SS. Belgii ita scribit: Cujus (Agnetis) reliquie habentur in Trajecto inferiori. Baldricus enim decimus quintus Episcopus Trajectensis, filius Rixfridi Comitæ Clivensis, civitatem suam a Nortmannis vastatam restauravit, et sacris reliquiis magis exornavit. Cum enim anno 966, ut scribit Becanus, Alpes transscendens, pro quibusdam utilitatibus Ecclesiæ, Regis Ottonis exquisivisset præsentiam, ei vale faciens, secum tulit corpora sanctorum Martyrum, Pontiani, Benigni, et Agnetis. Ex quo festivitas S. Agnetis, die 21 Januarii, per totam diocesim est celeberrima. Dies Translationis est IV Nonas Septembris. Ipsa Joannis de Beka verba delimus XII Januarii cum de Translatione S. Pantini ageremus, ostendimusque non anno 966, sed 967 tulisse in Italiam Baldricum; anno 968 reversam.

at multi scri
bunt,

12 Addit Molanus: Non est autem verisimile, Romanos tam famose Martyris omnes reliquias Utrajectinis dedisse, sed tantum portionem, eam quod ipsum corpus apud eos asservari ab omnibus in oculis affirmatur. Nec in Martyrologio Utrajectensi plus legitur, quam ejus reliquias haberi in Trajecto inferiori. Quamquam sciam tam magna fuisse Ottonis, per quem hæc obfenta sunt, merita, ut etiam præcipua pignora sanctæ Virginis urgente Principi non denegassent. Idem Molanus in Indiculo SS. Belgii: S. Agnetis celeberrima Virginis reliquie, in tumba honorifice quiescent in Utrajecti

ut totum
corpus

EX VARIIS.

Ultrajecti in cathedrali Ecclesia. Subdit eadem de Translatione ex Italia per Baldricum, et addit: Dies Translationis est IV Nonas Septembris. Authbertus Mirvus scribit Othonis Imp. interventu, a Romano Pontifice obtinuisse Baldricum, secumque ex Italia Ultrajectum attulisse ossa S. Agnetis Virginis, itemque SS. Pontiani et Benigni Martyrum.

sed ex alia ecclesia.

13 Ast ex Inventionis reliquiarum SS. Agnetis et Benigni historia liquet, multo ante eas Roma avertas; sed postea, ut ne Danorum gentium paterent furori, defossas, et tandem Baldrici tempore repletas, etque ab amico Comite donatas, adhibita quoque fortassis S. Brunonis Archiepiscopi gratia, atque Ultrajectum ad cathedralem S. Martini ecclesiam deportatas. Eam historiam ex veteri MS. Ecclesiae S. Pauli Ultrajecti accepimus; cujus compendium quoddam ex MS. Rubæ-vallis suam manu descripserat Kosweylus, extatque idem prope in veteri Breviario Ecclesiae Ultrajectinae ad 2 Septembris.

Triplex eorum translatio: A ex Italia,

14 Triplex igitur S. Agnetis Translatio facta: prima Chlodovæi I, temporibus, ut in eadem historia innuitur, vel forte Chlodovæi III, ex Italia in Galliam. Sed hujus Translationis incerta dies, memoria obliterata: nec satis constat, quem ad locum allatæ sint, ut infra dicemus. Secunda Translatio contigit pridie Kal. April. an. Chr. 964, indict. 7, feria 5, ut ex MS. historia potest. Eam in nullo Martyrologio, præterquam MS. Floravario, consignatum reperimus. In eo ita habetur: Apud Trajectum inferiori Translatio S. Agnetis Virginis et Martyris, facta per Baldricum XV Episcopum ejusdem civitatis anno salutis 964.

2 in Cathedrali sub Baldrico,

15 Tertia sub Frederico Blanckenheimio LI, Antistite, 2 Septembris facta, de qua idem Floravarium eo die: Apud Trajectum inferiori in ecclesia summa S. Martini elevatio, sive translatio, corporis S. Agnetis Virginis et Martyris facta per venerabilem virum Dominum Fredericum, hujus nominis tertium, ejusdem Ecclesiae quinquagesimum Episcopum anno salutis mccccxxi. Carthusiani Colonienses in addit. ad Usuardum: Trajecto inferiori Translatio S. Agnetis Virginis et Martyris. Cuiusvis: Item Ultrajecti in Hollandia elevatio sanctæ Virginis et Martyris Agnetis. Martyrologium, sive Matricula, Carthusiæ Ultrajectinae: Translatio Agnetis in Trajectum. Molanus in auctario ad Usuardum: Eodem die in Trajecto, translatio Agnetis Virginis.

3 anno 1421, in novam capsum.

16 Idem Molanus, ut ante monuimus, in Indiculo et Natalibus SS. Belgii, eo die recolit primæ translationis memoriam existimat, quod et Saussaius scripsit: Apud Trajectum inquit hic, susceptio reliquiarum S. Agnetis Virginis et Martyris, quas Baldricus Antistes hujus Sedis ex Italia allatas, cum sacris Beatorum Martyrum Pontiani et Benigni Ispanis, sua in Cathedrali Ecclesia, perenni cultu prosequendas, collocavit. Jam diximus, et infra manifestius patebit, collocatas quidem a B. Baldrico in Cathedrali ecclesia, at non ab eo ex Italia allatas. Licet porro translatio, quæ Baldrici ætate contigit, non 2 Septembris, sed 31 Martii, feria quinto in Cænu Domini facta sit, hoc die tamen recolit uniuersario vultu capit, postquam eodem die Fredericus Episcopus eas reliquias in aliam thecam honorificentius relocavit: eratque in veteri Breviario Ultrajectino eo die officium duplex Canonice; quod in novo Breviario, ad Romanum conformato, penitus prætermissum est. At SS. Benigni et Pontiani in illo nulla eo die mentio, nec in alio, quod videlicet, Martyrologio, præter Golicæum Saussaii. S. Benigni Episcopi et Martyris natalis in veteri ac novo Breviario celebratur 28 Junii.

2 et 3 Translatio agitur 2 Septembris,

17 Primæ Lectiones quinque Officii veteris 2 Septembris historiam continent Inventionis Baldrici tempore factæ; sexta occasionem institutæ eo die celebratæ, atque ita habet: Fredericus Episcopus Trajectensis hunc diem Translationis in honorem B. Agnetis Virginis annua revoluzione perpetuis temporibus in Ecclesia Trajectensi prædicta statuit sollemniter et devote venerari.

ex decreto Frederici III Episcopi.

In qua eadem Virgo eodem die in pretiosissima etiam capsâ per præfatum Episcopum honorifice est reposita; ac ibidem multis modis, præstante Domino nostro Jesu Christo, claret miraculis. Auctor Florarii supra num. 15, id factum tradit anno 1421, at Thomeus a Kempis in Chronico Montis S. Agnetis cap. 28, anno 1414. Item notandum, inquit, quod anno Domini 1414, tempore Domini Frederici de Blankenheim reverendi Episcopi Trajectensis, fuerunt sanctæ reliquiæ beatissimæ Agnetis Virginis de antiqua et lignea arca sua, in novam argenteam arcam foris pulvere deauratam, cum magna reverentia translate in crastino S. Egidii Abbatis, secundâ die mensis Septembris, per honorabilem Dominum Hermannum Lockhorst Decanum majoris Ecclesiae S. Martini Episcopi, qui fuit principalis actor hujus novæ translationis sanctarum reliquiarum S. Agnetis in novam argenteam arcam auro decoratam. Vetus arca postmodum ad Montem S. Agnetis deportata, ut infra dicitur. Ne quis porro Translationem illam, sive Inventionem per Lambertum Presbyterum, monachum Amolwino, suspicetur Frederici, non Baldrici contigisse ætate; tum certæ temporis nota, tum codex, ex quo eam historiam descripsimus, multa Frederici ætate vetustior, tum alia denique refragantur argumenta: et ipsum vetus Officium, Ottone I, imperante fatetur accidisse.

Quando et in quo tertio facta;

diversa ab ea quæ sub Baldrico.

18 Quo tempore plebs Ultrajectina Catholicos ritus Calvinianis delirius mutavit, ne, ut alia Divorum pigora, flammis atque indigno modo S. Agnetis reliquias aboleret, sunt ex a piis hominibus occultatæ. Saussaius multo ante translatis in Galliam scribit, nec auctorem citat. Dubitamus tamen infra quæ de reliquiis in Gallia assertatis tradit, undecumque eæ allatæ sint. De ætate hoc et S. Pontiani dei dari etiamnum solitis Ultrajecti diximus 14 Janu. cum de Translatione S. Pontiani ageremus, eaque Pontiana et Agnetia appellari.

Ex reliquiis nunc absconditæ.

Xenia istuc festo S. Agnetis.

§ III. Aliquæ ejusdem reliquiæ in Gallia.

Præpostere quo primum sint et quando asportatæ Romæ S. Agnetis eamvis, querimus; postquam superiori capite ostensum est, a B. Baldrico non eæ Urbe, sed e quopiam Galliarum loco Ultrajectum esse advectas. Historia Inventionis habet villam Viduam a Danis, classe piratica per Ligerim fluvium ascendentes, demolitam in nihilum, ut in ipsius alvei ripa sitam: ac regnum tunc temporis fiseum fuisset; regiaque munificentia monasterium inibi constructum, multis et regie dignitatis honoribus sublimatum, ut illud Rex Clodoveus, qui primus Regum Francorum a S. Remigio Remorum Archiepiscopo et catechizatus et baptizatus, jugo Christi colla subdidit, mox Christi honori construxit, multis locupletans possessionibus, plurimis et exaltans muneribus, Sanctorumque possessionibus ditavit innumeris, atque non modicam Deuservientium ibidem adnaxit congregationem, etc.

Reliquiæ S. Agnetis delatæ ad Villam Viduam juxta Ligerim;

20 Quæ cum primum legeremus, de loca quopiam circa Ultrajectum urbeni sito accipiebamus, Ligerimque fluvium, qui in Breviario Ultrajectino Ligeræ dicitur, Leccam esse, qui a divertigia Rheu Orientali latus Batavorum insulæ umbit, olimque Galliarum ac Germaniarum erat limes, et accepit fortassis a legionem quopiam certis stationibus disposita nomen. Sunt autem qui Ultrajectum, omnemque Batavorum et Frisonum gentem, imperio paruisse Clodovæi existimant; fideque Christiana, simul atque cum ipse suscepit, collustratum: quod neque ita abnorme, ut si veteris scriptoris testimonio probetur, credi non possit, cum Sigambri Batavis contemini, Franci fuerint, Franciæ pervisti; et in eorum provincia ad Tolpincum, quod nunc Julia oppidum Zullieh, victoria de Alemanniis relata Christo se devoverit Clodoveus. Neque tamen id satis probatum antiquis monumentis, aut Francorum in ditone extitisse ante Pipini Herstalli Martellique tempora Ultrajectum

non apud Ultrajectinos.

aut

ant fidei mysteris imbutam gentem ante S. Willebrordi aetatem. Nam quod Abbas Urspergensis scribit S. Sigbertum S. Koniocho episcopatum Trajectensem dedisse, cum nullius id confirmet vetusti scriptoris auctoritate, et plura peccet in illius temporis Gallica historia, haud satis validum censeri argumentum debet, ut fateri cogamur Ultrajecti jam tum Episcopos fuisse; praesertim cum superius Trajectum tunc Antistites haberet, hinc S. Remachus u. S. Sigeberto Rege post S. Amundum datus Episcopus, ut 3 Septemb. dicemus, videturque Remachi nomen in Koniochi detortum.

21 Et si fuissent a Clodoveo I, isthic collocatae S. Agnetis reliquiae non ob Danorum incuriones solum defoli debuissent, sed multo potius ob Frisonum alienos a religione nostra animos, iisque per aliquot secula. Nam in vita S. Willebrordi, quum 7 Novemb. dabimus, ita scribitur: Igitur vir Dei cum sociis, sicut praediximus, navigavit, donec prospero cursu ad ostia Rheni fluminis vela deposuit, ibique optata telluris statione refocillati sunt; et mox ad castellum Trajectum, quod in ipsa fluminis ripa situm est, pervenerunt, in quo etiam post aliquod tempus, Deo donante, et fidei dono crescente, idem S. Willibrordus sedem episcopatus sui habuit. Sed quia eadem gens Frisonum, in quo idem aedificatum est castellum, cum Rege suo Radbodo paganis adhuc sordidit ritibus etc. Quare cum prior illa, de reperta circa Ultrajectum reliquis, nobis arrideret sententia; rehamur pro Clodovei III, Clodovei I, positum esse nomen. Nam Clodoveus III Theodorico patri sub annum 690 successit, regnavitque annis 4, circa quod tempus domiti a Pipino Herstallo sunt Frisones.

22 Sed longe modo probabilius nobis videtur Ligerim hic accipi debere pro celeberrimo illo Galliae fluvio, iuxta quem in monasterio quopiam, herolis illis Clodovei I temporibus condito, S. Agnetis, Sanctique Benigni Curvulani Episcopi depositae reliquiae; seculo nono dire Gallias instantibus Danis, sive Normannis, defossa; tandemque sub anno 961 aut 962 repertae; et triennio post a Theobaldo Camite pars curvula donata B. Baldrico Trajectensi Episcopo, cujus erat apud S. Brunonem Archiepiscopum Coloniensem, ut magistri, praecipua auctoritas. Et fortasse S. Brunonis gratia inductus est Theobaldus, ut prius ejus votis annueret, cum is non modo Ottonis Imperatoris frater, sed Lotharii Regis, et Hugonis Capiti Ducis Francorum avunculus esset, et sub ea tempora in Galliam ad irpotes conciliandos venisset, ut ad vitam S. Patrochi dictum hoc ipso die.

23 An isthic aliquae retentae S. Agnetis reliquiae, ut deinde in Brolio-S. Benedicti depositae, an quod vult Saussanus, hinc Ultrajecto allatae, in ambiguo est. Auctores Ultrajecti reliquias, nusquam Beha Hedare Ultrajectinarum verum scriptores meminerunt, ut Saussanus ita scribit hoc die: Triumphus S. Agnetis Virginis et Martyris illustrissime; ejus gloriosi agonis tropica, et clara palmae virginalis decora Patres sanctissimi atque principii Amrosius videlicet et Augustinus, nec non Maximus Samaritensis et Gregorius Magnus, ambizioso quasi praeconio mirifice celebraverunt. Hujus sacratissimum corpus diu post ejus passionem Roma in Gallias allatum, cum corpore S. Pontiani Martyris apud Trajectum a Baldrico ipsius loci Episcopo honorifice repositum fuit, Benedicto VIII Ecclesiae praesidente. Hinc vero ad coenobium de Brolio-Benedicti, ordinis Cisterciensis, diocesis Ebroicensis, transvectum; potiori ex parte tandem Lutetiam Parisiorum tradatum, Pauli III, summi Pontificis permissu, in ecclesia S. Eustachii famosissima, quae primam sub ejusdem sanctissime Virginis inuceptione constructa claruit, magna solennitate collocatum est a Carolo Episcopo Margarensi. Abbate Magloriani, vires gerente Joannis Cardinalis du Bellay urbi Antistitis; ibi in hunc usque diem multa cum veneratione asservatur in lipsano-

theca argentea auro undique illita. Caput vero ejusdem gloriosae Christi athletae pretiosum Rotomagi in nobili S. Andoeni basilica condigno honore conditum, etiamnum custoditur: ad quam ex praememorato coenobio Broliensi fuit, ne furentium hereticorum, qui eodem laeute saeculo Gallicana sacraria, obvia quaeque direptioni, vastaverunt, impiis ausibus subjaceret, auspicio traductum. Haec ille. Sed fallitur in Benedicto Papa; non VIII circa ea tempora, sed V sedit. Rotomagi forte pars est capitis, cum et Romae esse caput dicatur.

24 Diem quoque idem Saussanus, quo sunt e Broliensi ad Andream annem sito coenobio, Parisios allatae sanctae reliquiae, Martyrologio suo inscripsit, nempe XVIII Aprilis; Lutetiae Parisiorum, inquit, susceptio reliquiarum S. Agnetis Virginis et Martyris, ex coenobio Broli-Benedicti diocesis Ebroicensis, facta anno salutis 1545, in abbatiati ecclesia S. Maglorii Parisiensis per Carolum Miraculosa inventio reliquiarum S. Gregorii Papae, Ratorumque Aspasii et Blasii Episcoporum, B. Mariae Magdalene, necnon S. Agnetis Virginis et Martyris: quae in S. Petri coenobio repositae fuerant congruenti honore.

25 Aliquas ejusdem sanctae Virginis reliquias Meloduni repertas testatur Saussanus XXII Septembris; Dominica post festum S. Matthaei, inquit, facti est Meloduni ad Sequanam miraculosa inventio reliquiarum S. Gregorii Papae, Ratorumque Aspasii et Blasii Episcoporum, B. Mariae Magdalene, necnon S. Agnetis Virginis et Martyris: quae in S. Petri coenobio repositae fuerant congruenti honore.

26 Habet Ecclesia S. Petri Metropolitana Coloniae, inter alias illustres Divorum reliquias, ut testatur Erhardus Winhemius in Saeorio Agrippinae, brachium S. Agnetis Virginis et Martyris: hujusmodi alterius, haud fas nobis querere est.

27 Inter reliquias quoque Palati Bracellensis, variae sunt reliquiarum S. Agnetis partium. In Sacroario domus professor Societatis Jesu Antwerpae est S. Agnetis Virginis et Martyris dens et us fructum, nam de alia Agnete S. Ursulae socia ante dictum.

HISTORIA

INVENTIONIS ET TRANSLATIONIS
SS. AGNETIS ET BENIGNI EPISC.
E GALLIA ULTRAJECTUM,
ex veteri ms. S. Pauli Ultrajecti.

CAPUT I.

Reliquiae SS. Agnetis et Benigni defossae, revelantur Amolwino rustico.

Tempore, quo fervente a Danorum crudelitate numero persecutionis intantum Galliarum saevit in partes, ut exigentibus populi peccatis terram prope redigeret in solitudinem, incolis in captivitate abductis; eodem tempestate loca Sanctorum, munitente Deo, pro vindicta scelerum passim usquequaque pessum dare non destitit. Villa vero Vidua (sic enim appellabatur ab incolis) ab hisdem Danis, classi piratica per h Ligerim fluvium ascendentibus, demolitur in nihilum, ut in ipsius alvei ripa sitam offendunt. Regis etenim tunc temporis erat fiscus, regiaeque magnificentia monasterium inibi constructum, multis et regie dignitatis honoribus sublimatum, ut illud Rex e Clodoveus, qui primus Regum Francorum a S. Remigio Remorum Archiepiscopo et catechizatus et baptizatus jugo Christi colla subdidit, mox Christi honori construxit, multis lorupentibus possessionibus, plurimis et exultans muneribus, Sanctorumque patrocinii ditavit innumeris, atque non modicum Deo servientium ibidem adunavit congregationem. Inter plurima Sanctorum pignora, pretiosum Martyrem Benignum videlicet d Carnotensem Episcopum, una cum ter

EX VARIIS.
aliquae holumagnum

quo die Parisios.

Aliqua etiam Meloduni

Coloniae.

Bruxelle

Antwerpae

a

Tempore Danicae infestationis.

b

reliquae S. Agnetis et S. Benigni

c

d

non ethanos.

sed in Gallia celtica.

vide Ultrajectum allatae.

aliquae Parisios.

EX MS.

beata Martyre ac Virgine Agnete pretiosa ibidem locavit veneratione.

in terra de-
fossa:

2 Supradicta quoque imminente persecutione provisores sacrarii, sanctorum reliquiarum thesaurum effosse telluris in absconditis non differunt oculere. Nam, ut dictum est, ingruentes pagani locum paullo ante cœlo sublimatum solo subvertendo cœquant, vix et hodie prioris status vestigia superant, nec præsens ætas tantorum ædificiorum nisi recolit in paucis. Nam et nunc ecclesiola saltem paucis vel uno lætatur Presbytero, ubi tunc temporis monasterii claustris innumeri florere sanctæ religionis in agonia. Anno vero e primo imperii Ottonis Augusti Christianissimi, nunc autem f Lotharii Regis, facta est divinitus revelatio sanctorum corporum B. Benigni Martyris atque Pontificis, nec non et S. Agnetis Virginis ac Martyris Christi; facta etenim hoc modo: Cum sæpe quidam ejusdem Ecclesiæ Presbyter cœlitus sit ammonitus in somnis super hujusmodi re, non credulus visioni negligentius æquo duxit in primis: sed divina dispensatio rebus in omnibus humanæ mentis modum excellens in amirando quaque humiliora mundi eligens fortioribus in contumeliam, voluit et hæc per humilitatis personam in nostræ salutis venire notitiam.

e
f

Presbytero
revelatæ;

eo negligente,

3 Accidit autem ut quidam rusticus, jussu sui dominatoris, ad opus ædificii lignis succisis, junctis boum jugis, cum plaustro silvam adiret. Ipse quidem defessus labore, more rustici vehiculum ascendens, operi futuro vel paulisper recreaturus, sopori non suo succubuit. Mox adstitit ei S. Agnes in visione, vocans illum proprio nomine: Vigilas, vigilasne Amolwine? Sic enim appellatus est. Sum Agnes Virgo Christi; timere noli: meis fidem adhibito jussis: phantasma ne me credas esse. Non solum tu, sed et non modica pars terræ verum, quod tibi manifesto, comprobabit esse. Deus humilium amator per te despectum hominibus aliter sibi visura, rem hujusmodi mundo non dignatur innotescere. Vade ergo, et dic Lamberto Presbytero, ne submet ipsis in damnatum diutius protelet corpus Benigni Martyris et meum terra effodiens in lucem proferre; ipse etenim est Carnotensis Episcopus, qui pro Christi nomine sanguinem effudit, meus et filiolus spiritualis extitit, quem de matre fonte regeneratum sublevans mihi adoptavi in filium, nunc et congratulor in cœlis adesse consocium. Sub ipsis ecclesiæ stillicidio, effossis terræ scrobibus Austrum versus, altare cum tabulis vitreis desuper collis inveniet, circa quod sarcophagum Benigni, cujus ad caput et meum, reperiet. Si forte non per hæc signa velit tuis credere dictis, obijciens te vanis abuti, ut mendacem, somniis; adjicies et hæc nil timide, perduret ut inquirendo præcipe, quo te saltem in his comprobet, vera non falsa deprimere. Inter ipsum aperiendæ scrobis locum Ligerimque fluvium, partibus æquis ab alterutris in medium æque mensuratis, mediante etiam vineæ spatium, puteus ab inquirentibus ibidem invenitur in medio, supradicta Danorum tempestate incolis rebus variis ad tutelam immissis, obstructus. Quo emundato et in altum exundato, binæ boni metalli notæ reperiuntur in imo. His saltem expertis tibi ne titubet credere, nec in longum differat jussa peragere. Nostra etenim natalitia populo indicet celebrare. Natalem vero diem Benigni Martyris in vigilia sanctorum Apostolorum Petri et Pauli non ignoret indicare; meum autem orbi notum non opus habet cuiquam intimare. Hic ille spiritus Angelicus finem imponens sermoni recessit in sua.

lucro indicato,
utisque si-
gnis.

4 Expergefactus autem Amolwinus, ut sibi videbatur, a somno, diu secum an vigilando an dormiendo hæc agerentur, æstavit in dubio. Plaustro quoque non errans itineris ad ipsam arborem, quam pridie denotavit operi, reversus ad se tandem ut vidit per-

ductum, credidit visioni, nec dabitur satis ammirans id divinitus effeci. Nil morans mox incumbit operi, plaustro onerat, reditum accelerare non tardat. Sequenti autem die affuit ei et idem q orama, more prioris solito, satis acerbe redarguens illum negligentiam, minatur penas lueve, si non satageret jussa peragere. Mox excussus a somno, timore percellitur; visa Presbytero nil immoratur intimare. Sed hujusmodi res dum susurrat inter suos, non latet Thiadmarum operis magistrum. Ab illo namque gravi fastigatus verberare, prorsus impeditur ab itinere. Improperatur ei laboris ignavia, et ob id vana sibi fingere somnia, quo vacaret ab opere: violentius solito urgetur opera operi nolens volens addere.

Eundem ite-
rum admonet
Sanctæ;
9

a Thiadmaro
hero propte-
rea verbera-
tum,

5 Quid plura? Tertia autem die nec tertia visio deerat illi silvam versus iter agenti, hoc addens prioribus, eum et his confortans consolationibus: Te verberatum ob mea jussa, inquit, nunc quod doles, inultam præterire non expavescas. Hæc tristitia tibi vertetur in gaudium, illi mœroris et doloris in cumulum: sentiet vel invitus et te vera dicere et per te doloris talionem incidere. Tu tamen ab incepto pedem ne retrahas, atque nam cuncta per ordinem digeras. Sopor autem ut abscessit, haud immemor jussi, jugis illic cum plaustro relicto, cursu concito pedes recursu accelerans, clam seniori, rem ab integro soli semotim denudavit Presbytero.

consolatur.

a De normannorum, id est, Septentrionalium virorum, ac nominati in Danorum, in Gallias incurstantibus, plurima ex antiquis Scriptoribus habet Du Chesne in historia Normannica; et hic quoque in plurimorum Sanctorum gestis de eis actum.

b Ligeris, Gallice Loyre, clarus Gallia amnis, et post Danubium inter Europæos longissimus cursus, in Oceanum Britannicum infra Nannetes se effundit. Ligeris dicitur in veteri Breviario Ultrajectensi. Anno 853 mense Julio Ligerim advencus Northmanni, Nannetum urbem et monasterium S. Florentii ac vicina loca populati sunt: ut in gestis Northmannorum narrat du Chesne. Verisimile est circa illud tempus esse gesta, quæ hic narrantur.

Ligeris p.

c Obiit Clodoveus I, sub annum Christi 511, anno regni 30; religionem Catholicam complexus anno 496, ut 1 Oct. ad vitam S. Benigni dicens.

d Deest hic in catalogis Episcoporum Carnotensium vulgatis, e quo Imperator coronatus est Romæ a Joanne XII Papa, anni 962 exordio.

f Lotharius Ludovici IV Transmarini filius, Rex Gallia 12 Novemb. 954 inavertus est.

g MS. Ultraj. ovoma sed *ovoma* legendum, id est, visio. MS. Rubic. vallis; Sequenti autem die affuit ei eadem matrona redarguens illum negligentiam, et minatur ei:

CAPUT II.

Reliquiæ inventæ a Lamberto Presbytero.

Presbyter quoque non satis illi credulus, verba rustici minus æquo dijudicans postponit, audita mentem obtundit ad talia. Nec signis fidem adhibens auditis, studet causam investigare veritatis. Sed non longe post, finitis matutinalibus hymnis, ut bonæ conversationis apud suos erat, nec vita conversationi discordabat, dum artubus strato locatis, somnus obrepit; illi sopore leniter soporato visa est et Virgo ita forma elegantis, ut nil supra esset, assistere, negligentiarum illum haud leniter redarguens; ac nisi rustici verbis assentiret, atque jussa properanter adimpleret, minitans commissi piaculum non evadere. His dictis expergoscens Presbyter non expers timoris hæc illucque animum curas versabat in omnes, tamen adhuc mente vacillat si id divinitus acciderit: querit Ecclesiæ refugium, bono utens consilio, rogat Dominum, ut si ejus placito hæc esset ammonitio, non defraudaretur vel iterum ammoneri denuo, vel si præsumeret loqui, tertio. At ille non cassas effereans preces, divinitus exauditur. Namque sequenti nocte tenebras rumpente diluculo, similiter admonetur ut pridie. Tertiæ etenim sub ipso noctis et auroræ crepusculo, quando tunc temporis solet quiescentibus somnus solito levior subrepere, dubius, ut sæpe testatus est, an in vigilatu prorsus, an in dormitu, vel somni sub nebula, illi jacenti, sed, ut verius affirmat, insomni S. Agnes astitit ei tertio. Sic enim seipsam

ipsi quoque
Presbytero ap-
paret,

iterum,

ut tertio,

seipsam

seipsam appellans : Sum Agnes, inquit, quid diffidis Lamberte? Cur haeres meis tantum ammonitionibus assentire? Pelle timorem, ne paveas humanam offendere vultum, nec attendas in morando tui preceptoris, quem forte times ab hoste relictum. Solve metum, implendo jussum, Dominus aderit tecum. Ille dicens, et cuncta signorum ac locorum iterans iterum monumenta, per rusticum prius denotata digressit in ordine.

7 Vix cessante visione soporis umbra disparuit ab illo; qui rerum haud dubius, gratiarum actionibus Deo peractis, mox et convocatis ipsius Ecclesiae quos et novit ceteris mente saniores ac Deo fidiiores, ipsis eandem visionem visionisque auctum, ac omnem rei veritatem ab ordine digressit et explanat ad integrum. Qui omnes unanimi assensu consilium exhibentes, effectum consilii secum, permittente Deo, peragere tentaverunt, quod et fecerunt. Illico operi accinguntur omnes, una cum Presbytero; sarculis terram loco designato nil morantes in altum effodere. Qua detecta, thesaurus terrae latebris diu occultus palam effertur in lucem. Nec ibidem signa defuere. Nam nec puteus sua celavit inquirentibus, sed cuncta, sicut fuerant praedicta, sunt ab hisdem in prompta reperta, scilicet fidelibus in testimonium, infidelibus in scandalum. Igitur inventis sanctorum corporum reliquiis, omnes Deo dederunt gloriam, tollentesque ab humo cum gaudio et honore parietibus ecclesiae intulerunt. Nec mora: intulit Presbyter non omnem ad integrum, reique nuntium non tacens, natalem Benigni Martyris diem ritu festivo celebrare, non jussi immemor, satis indixit populo.

8 Nec preclabitur impunitum, juxta S. Agnetis praesagium, quod praefatus Thialmarus narrantem hujusmodi revelationis oram sustigavit indebitum. Uici pigneris inprovisa morte statim subsequenti die graviter afflictus, vitam ac lucem in mœrore luctus pro dolore nati duxit exosam: tantoque cruciatu dolore recolit se satis grande pauperis in verberibus perpetrasse flagitium, nec hoc posse proterire illo modo inultum. Patetur merito poenam laere: properat primo sibi pauperem reconciliari; tunc merita Sanctorum supplici voto supplicans veniam mereri, ne plus suis sentiat il facinus divinitus ulcisci: seque dixovit exinde nil tale perpetraturum, Deo propitio.

CAPUT III.

Festa profuantes, puniti.

Transactis autem dierum curriculis eundem revolutum diem solemniter populo celebrante sub tanti Patris ac Martyris honore, contigit ut clam e populo quidam mente protervus, nequam spiritus instigatus instructus, qui semper adversatur Christianae religionis augmento, conventum Ecclesiae perturbans, diei festum exprobrando, non modica in Presbyterum nil veritas sit exacerbare convicia: Cujus, inquit, ossa nescio sepulturam rimando si Presbyter e bustis eruevit, ejus honori festum feriendo quis tantum desiquat ut celebrare sciat? Nemo meorum hodie vacabit ob id ab opere. Omnes nos hoc in agendo desipimus, atque digni ludibrio habiti sumus. His atque aliis incumbens improperiis, populum satis suspendit in dubio. Tandem reversus ad sua, suis feriatum intermixxit otium; insuper junctis boni jugis quasi rancipum aratus adit. Conjux vero textum ire telam nec distulit.

10 Statim autem ut sui plantam attigit jugeri, parvipendens eo domum repedare in atrio, unis o bobus in caput praecipit obvolutus eisu cervicem illisit. Nec miser ille tali mente retensus, offensa incurrit secundo. Par etenim parem pari subsequitur interita, solvens domini supplicium. Nec damnum

terti moratur bovis dominum flagellare. Qui tandem vel invitus recognoscit in Sanctum Dei se graviter peccasse: poenitet se incepti, festinat aratrum suspendere: dum autem accelerat juga disjungere boum, quartus inter manus labitur mortuus. Octo namque jugalibus campum ascendens, vix et agrum quatuor ad domum rediit, etiam eorum quartus in introitu domus casus impetu domino suo damnum ingerens occubuit. Nec tecta carebit interim ultionis sorte: dolor luctusve intus forisque ingemunt undique. Nam uxor, cui nomen Lendoza, ubi assedit tela, tramam in transversum staminis more texturum trajectura per licia, manum partemque brachii cubitum usque ossetem reversa tum carne quam cute non sine magno dolore vix ad se retraxit debilem et prorsus inutilem. Fit quod placentibus ac luctui dent operam, qui festis vacare dignati sunt otis. Tandem vel invito, suorum nisi consilio, Benigni beati Martyris suffragium expetit: se ipsos ejus in famulatum cum filiis ac possessionibus Ecclesiae subjiciunt, ne amplius in se suosque poena commissi sciviret in posterum.

11 Quaedam etiam puella ejusdem diei solemnitate neglecta, cum instrumento muliebri, quod eolum nominant, more rusticarum per atrium ecclesiae vagabunda tornans fusum in vendo filium inutilem dum spatiaur, subito coram omnibus humi prostrata decidit, contractis debilitatisque membris omnibus diri doloris magnitudine diu cruciata demum inopinata domum reportatur a suis: fit in tectis parentum ululatus, foris vicinorum pavor lacrymosus. Undique irruentes attoniti stupore circumstant semivivam, ac satis digne audaces facti scelus incensant: Deum tamen super his propitium fieri supplicat, cui facile est praestare gaudia, quae votum transcecidit humanum. Quid plura? Post defleti rogatus confessionem jam salus desperata non differtur a Deo, cui numeris usus hic potior quam nemo putet. Parentes eam, ut ipsa flendo rogavit, ecclesiae parietibus intulerunt, Sanctorum patrocinis in famulam ipsius affectu subjicientes. Nec in longum differtur. Fit palam ejus meriti sint apud Deum Sancti. Membra jam praemortua priorem reformantur in statum. Sana surgit et exilit, adstante populo, quae poene exanimis ac jam a suis desperata, vix solo viva anhelitu representatur ecclesiae. His visis non solum parentes puellae, verum plebs et omnis in eandem Dei gratias extollit. Et merito, qui tantis Sanctorum pignora declaravit mirabilis, tantisque patriam sublimare dignatus est patrocinis.

CAPUT IV.

Reliquiae Ultrajectum translatae.

Cui dubium bis populum divinitus eructum tanti diei solemnitate otis venerari feriat? Conclamat et populi frequentia, testibus his signis Deum offendere, qui solemnem Sanctorum ultra nequam spiritus face successus inficiatur colere? Corroboratur et id deifice subsequentibus plurimarum sanctorum miraculis, sique plus in orbem et in dies summa solennis diei reverentia cunctis inolevit circumquaque degentibus. Nec desunt in eade languatorum, tanti Patris ac tantae Domae patrocinia devote colentibus. Plurimis omissis, non abs re tamen ducimus inserere lectionem, quod sibi idem fere tempus S. Agnes item eidem Presbytero apparet in somnis, Cave ne circumveniaris, inquit, a monachis, exrogitata fraude circa te furti dolam exercentibus. Duo etenim huc adventant orandi sub umbra, nostras sed inviolare reliquias res vera. Thialdolum et Comitem huc eum mundis antiqui fisci redhibitionem amonebis redducere, bonum in reparando tempus ac sumptis ac celerans prope. Sin aliter, sentiet in proximo vel

reperuntur reliquiae.

Thialmarus prohis morte puniatur.

Fr. S. Thialmarus cum suis vicinis.

et blasphemiae.

boni morte puniatur.

EX. 188

ejusque uxor brachia delolitate.

Puella eolum festo meos.

contractione et debilitate membrorum puniatur.

Sanctorum ope vivunt.

Alia de furti accubula.

S. Agnes furtum reliquiarum, Presbytero mendo auferri.

Vix MS.

sui vel suorum non sine damno se periculum inciderere. Nec plura locuta, recessit in sua. Presbyter autem ubi excutitur a somno, visione secum corde volutata, festinanter ad ecclesiam pergere tendit, reliquias Sanctorum vase vacuo super altare relicto, rem dissimulans, in apotheca frumenti secus altare retro posita clam reponit. Vix inde digressus, ecce duo monachi de a S. Juliano profecti, nequicquam astu freti adveniunt, petunt ab eo locum in ecclesia tempusque competens orandi, speciem religionis fucos falsitatis decolorant. Nec ille denegat, haud ignarus Sanctorum negotii, securus omnino sui. Quid plura? Fallere conaturi quasi nescium, falluntur ad integrum: tamen prosequuntur inceptum. Fracta autem ab illis reliquiarum theca, specie lusi spem offendunt iuanem. Inde non sine pudore reversi cassato thesauri fascie vacui redierunt in sua. Presbyter vero repertis doli furtive vestigiis rei negotium retexit suis: nec monachi plus itidem celavere sciscitantibus. Deinde timoris reverentia magisque circa Sanctorum patrocinia successit indigenis.

13 Cum autem hæc ita se haberent, Baldricum Trajectensem Episcopum res facta diu non latuit. Nam quod orbi novum ejus notitiam aufugit unquam? His ad eorum inquisitionem animadversis, fervet animo, voti fervorem revelans Deo; diu nec patitur inexpertum, impatiens moræ, si possit pertinaci precepti pretii thesaurum adipisci. Missis etenim pro pere legatis Comiti Thiadboldo, quem sibi cana fides inextricabili amicitia pignus experiri tentavit, hoc et experimentum esse reliquias Sanctorum noviter mundo divinitus declaratas sibi non denegare. Comes quoque quid mallet satis anxius anhelabat, an amico pareret, vel se suosque tantis patronis expoliaret: nam si vel quid locum amicitia negando vellet inficere, nequaquam assensum præberet affectui. Sed tandem, Deo volente, sed potius, ut ita dixerim, nolens donum donat expostulatum, nil dubius Deo et Sanctis non ad id datum displicere.

14 Præsul igitur voti compos, gratiarum actiones Deo cum laudibus extollens, choro Clericorum conjuncto, populique frequentia, decuit ut Sanctos, occurrat in obviam, quos honore condigno susceptos infra Trajectensem Episcopalis Sedis aulam pridie Kalendarum Aprilium loco locavit in uno, sed singulis semotim in loculis, anno scilicet Incarnationis Domini nostri Jesu Christi nouagesimo sexagesimo quarto, Indictione septima, Sabbatorum quinta. Nunc etenim his gemmis Trajectum se gaudet esse decoratum; gaudet et se tanti talisque thesauri divitiis locupletatum, hauriens quotidie jocunditatem a Domino, pacis jubilum, salutis incrementum, viliis medelam, animabus remedium, hostibus obstaculum, talibus pro se Deum interpellantibus, fovet exultans in gremio, quorum non titubat foveri patrocinio. Plebs et incolæ debitum honoris gestiunt impendere: nam quod voto supplicii petunt, inde Deum laudant illis non denegari. Nec dubitandum sanæ fidei personis Beati Benigni Martyris nec non ter beatæ Martyris ac Virginis Agnetis gloriosa per merita cunctis illorum patrocinia colentibus divinitus præstari quicquid in nomine Salvatoris queritur ab illis fide non dubia. Quapropter et nos qui eorum meritis adjuvari cupimus honorem diei festi devote celebrantes, pro nobis ipsos Deum interpellare sedulo supplicemus; quatenus cælestis gaudium, quod per nos assequi non valemus, ipsis intercedentibus una cum Sanctis omnibus obtinere mereamur, præstante Domino nostro Jesu Christo qui Sanctis suis nil negat, cum Patre ac Spiritu sancto regnans rerumque machinam gubernans sine seculorum termino, Amen.

^a Est S. Juliani monasterium in urbe Taronensi, quæ et ipsa ad Liguriam sita.

DE RELIQUIIS S. AGNETIS

Constantinopolim, postea in Hispaniam translatis.

Constantinopolim quoque, et prius etiam quam in Belgicam Celticamve Galliam, S. Agnetis translata reliquiarum. Id Baronius in Notat. ad Martyrologium, temporibus Marciani Imp. factum tradit, itaque scribere Theodorum Lectorem. Verum hic lib. 2, collectaneorum sub finem ista habet: Sub illius (Theodosii junioris, cui Marcianus anno 450, successit) imperio, depositæ sunt reliquie SS. Stephani, Laurentii, et Agnes, in martyrio S. Laurentii, vigesima prima Septembris; et celebratur isthic hactenus eo die ipsorum memoria. Ast in Græcorum Menæis ac Menologio nulla hoc die eorum mentio casat; nec 27 Septembris, qui dies erit in Latina Theodori versione expressus.

2 De S. Stephani translatione separatim Nicephorus lib. 14, cap. 9. De S. Agnetis et S. Laurentii sequenti capite ita scribit: Fama sane obtinuit, in aliis quoque multis rebus Deum Reginae buic (Pulcheria) futura prædixisse, maximæque religionis et pietatis ei atque ejus sororibus, quæ et ipsæ idem vitæ institutum colere, testimonium perhibuisse. Nam et Laurentii Martyris, et Agnes reliquias inventas Constantinopolim intulit; ubi et ædem amplitudine maximam, elegantiaque pulcherrimam construxit. Cum vero illa imperium gereret, Gennadius autem Constantinopolitanae Ecclesiae præesset, reliquias S. Anastasiæ pharmacutriae Sirmio allatas, etc., quæ postrema videntur indicare, priores reliquias adportatas Constantinopolim, priusquam imperium ipsa, fratre anno 450 defuncto, capesseret.

3 Antonius Vincentius Domenecus in historia Sanctorum Catalauniæ tradit ex veteri MS. Ecclesie Manresanæ, illas S. Agnetis reliquias a Guilielmo Pruvincia Viennensis Comite, Constantinopoli, cum S. Antonii corpore, allatas in Galliam, inde ad monasterium, cui Bages nomen est, prope Manresam situm, postremo Manresam. Atque hæc quidem postrema translatio ut ex propriis ejus loci hausta monumentis, omnino fidem meretur: in prioribus nulla sunt quæ merito possit curiosus lector suspectare. Nam XVII Januarii in Translatione corporis S. Antonii, nulla S. Agnetis mentio facta: illud per Jocelinum, sive Jacelinum, Guillelmi Comitis filium, non Guilielmum, allatum. Deinde invenit Domenecus eundem Guilielmum reliquias S. Agnetis donasse Leyatis Regis Castellæ ejusque fratris Toletani Antistitis: et quidem Regem illum conjicit esse Alfonsum VI, qui Imperator dictus. At multo ante Alfonsi VI ætatem, qui ab anno 1108 ad 1159 regnum tenuit, allatæ sunt in Galliam S. Antonii reliquie. Neque Alfonsus VI, fratrem habuit Episcopum Toletanum, sed Alfonsus VII Sanctum. Quid quod Marciani Imperatoris sororem nuptam ait Duci Austriæ? Norici, (id deinde Austria appellatum) qui tunc status fuerit, Marciani imperio, patet ex principio vitæ S. Severini Noricorum Apostoli VIII Januarii: neque Noricum ad Imperium Byzantinum pertinebat. At Romanis adventibus reliquias dare, comminatum esse Marcianum, bello petitarum: si ex illi vires fuissent, ut deportare in Italiam exercitum posset, potius tisdem Romanis contra Wandalos aliasque barbaros opem tulisset. Demum collocatas Constantinopoli fuisse reliquias scribit, in larvo aere latere, quod jam ante dextrum S. Antonii corpus obtineret: cum supra asteuderimus longe post Constantinopolim hoc fuisse allatum, quod ne inventum quidem tunc erat.

4 Eo nobis ratio fuit, ut nequaquam verbum de verbo Domeneci expresserimus, sed compendio totam narrationem perstrinxerimus; certius fortasse quidpiam promuntiaturi, si quem ille citat Manresanum codicem vidissemus.

Reliquia S. Agnetis delata Constantinopolim,

agente S. Pulcheria.

inde in Galliam, ac tandem Manresam;

etsi pars historice suspensa.

Eas a Thiadboldo Comite impetrat Baldricus.

et Ultrajectum transfert, 31 Martii 964.

NARRATIO TRANSLATIONIS.
ex Antimo Vincentio Domeneco.

Virgo regina
Constantinopoli a dx-
mone arrepta.

S. Agnetis reliquias, divino
monitu.

Roma petitis,
mira adque
ad aulam de-
lata.

In Galliam
eodem et
S. Antoni,
delata reli-
quia.

Ux Castellæ
Regidatæ.

Maire qui
cum SS. Mau-
ritio et Cris-
tinos reli-
quias delatæ.

Ager man-
tæ.

Sanctæ Virginis Agnetis Translationes plures, qui
facilius de postrema cephæus, brevi omnes compr-
hendimus. Agnes fuit quædam Constantinopolitani Imper-
atoris Marciani sororis filia. Ea cum se ruri oblectaret,
atque ex fonte, quem offenderat, capta aqua specie
et perspicuitate gustasset, repente correpta a genu malo,
magno dolore armentum Cæsarem percudit. Cui cum
ab eum causam placuisset supplicationes instituit, exan-
dita vox est divinitus, quæ virginem, nisi Constantinopoli-
m ejus Divæ, quæ ignem illa subisset, allato corpore,
negabit posse liberari. Responsum obscuro, iteratis
supplicationibus audita vox declaravit, eam esse
Agnetem interpretata, ad Romam tumulo inclusam e
marmore.

2 Legatione missa a Romanis propter religionem,
virginis corpus, cum precibus, viæ terrore auferri potuit.
Delatum Constantinopolim, maxima lætitiâ, clarissimâ
pompa ad ædem suam rehebatur. Cui cum propinquasset,
illud jumentum attenta, non ultra, non citro ugi p-
terent. Verum, cum se universi huius obsecrasset, Deum
obsecrantes, ad regiam sponte, quæ prope ab S. Sophie
sincerat, recta iter capunt. Erat in ea sweetluna, in quod
jussu Cæsaris illud sacræ excurat, atque ad eus arre-
ptâ illa perducta. Quæ illico huius collapsa, susurrus teter
atque horribilis: Quid me torques? quid pectus? quid
exagitâs Virgo sancta? Neque ita multo post pulsus
exagitatusque est: illa, ingenti omnium gratulatione
quodlibet liberauit. Quærenti deinde avunculo Cæsari,
quid illi factum esset, cum huius afflictu deliquit animi
joceret, confringit tendillum virginem sibi in colloqui
visam; sese Agnetem esse, jubere excedere turpem gi-
mum, reverti retare. Tum visum evanuisse. Cæsar reli-
gione compulsus, Agnetem subinde isthæ honorificè condi,
tumulum avro legi, uruari gemmis imperavit. Hæcenus
prima Translatio, sequitur altera.

3 Guilielmus Guilielmi filius Veruæ Comitis, aultu
reliquose Hierosolyma, Constantinopolitano Impera-
tori biennium diuinde conceperat. Quem cum sibi maximo
amore obstruisset, ægreque permississet, ut reditum ei
facere læceret in patriam, ab Imperatore, qui se, quod
illi placuisset, id doturum esse juraverat, SS. Antoni
et Agnetis corpora in patriam abstulit, quas in Deipure
Virginis æde, loco qui Motu dicitur, collocavit, ubi in-
genita dei facta miracula.

4 Tertio Castellæ Regis, ejusque fratris Tolitani
Præsentis rogatu per legatos, summa Guilielmi Comitis
lurgitate facta est. Num cum ussum portæ insignem
oratum eissent, plerique data sunt, retenta solum
isthæ parte regna, addiditque D. Mauritio Thebarum
Martyrum principis reliquias. Legati supercatis Pyre-
næis magnis itineribus confecti, ad vicum S. Fructuosi,
media læna ab oppido Manresa, in cenobio instituti
Benedictini cum consedisissent, eperuntque in viæ labore
recrari, correpti morbo plerique ibi extitit sunt. Re-
liqui depositis in eo arde reliquis las, Sanctorumque
Fructuosi, Eulogi, Anguri, quas a Tarraconensibus,
dum in Galliam proficerecerentur, impetrarunt; spe ducti
sive, ut diuinde ex eo loco et contempto et devincto Ro-
mana Ecclesiæ, fortius reducerentur, quam si Man-
resa collocuissent, domum profecti sunt.

5 Anno Christi 1372, Senatus Manresanus, magna
auro contritione ematque consumpto, demum a Gui-
done Portuensi Episcopo, summoque Pontificis in Ara-
gonia Legato a latere, potestate impetrata, 30 Augusti,
magno apparatu, frequentissima prosecutione, Manre-
sam SS. Fructuosi, Eulogi, Anguri, Mauriti, Agnetis
ossa deportavit.

6 In ea translatione, vir magno corporis et eternorum
stipore præditus, ut incedere nihil posset, cum præter
ejus ædes pompi duceretur, Divis ipsis præcipueque,

Agnetem præcatus, repente exiit, et ad ædem suam
quæ prosecutus est.

EX VARIIS.

7 Non absimili beneficio, eodem die, paribus votis
colendi facultatem amissum funditus Amata, in subur-
bauo habitans mulier, cum ejus ædes præterreherentur
Deorum corpora, subito recuperavit, sequæ ad prosecu-
torum multitudinem adjuavit.

cæcis visuui
recipit.

8 Neque vero morbi vitique nullam genus incuratum
Dni nostri siverunt. Conflatabatur acerrima febrî, ren-
numque doloribus, Jacobus Despat, iustitor Manresa-
nus, Panormi in Sicilia. Ut primum D. Agneti lum-
pidem argenteum ægrobi frater promisit, velut dicto
votoque citus convaleuit: ac domum rediit, votum per-
solvit. Plures isdem curati sunt morbis.

Febris et re-
num dolores
curati.

9 Elizabetha Pagnera ex summorum ædium fenestra
prolapsa, suæ matri inspectanti concepiendi voti B. Agneti
religionem periculo injecit sua, eodemque voto ricit pe-
riculum. Integerrima a patre ceterum accurrente ad
filiæ, ut apudabatur, mortem, reduta est.

Ex alto lapsa
non leditur.

10 Rudiola quædam fuit, febrî pene extincta, a medi-
cis deposita. Ejus frater Divis nannos varet, eorumdem
tumulis exornandis. Voto concepto, illa convalescere
cepit. Infantulus dies octo vixerat. Alfonsi Sabalrii
filiolus, Post eos dies obiit. Tres horas amplius sine vita
joceret, rotam Divis Martyris u piæ femina, quæ
aderat, unncupatum, eorum sumptum, quis infantuli
sepulturæ conficeret, ad Manresanos tumulos conuincen-
dos convertendorum. Revixit multosque dein annus in
vita fuit. Febricitans quidam cum conjugæ ad Martyram
sepulchra vigilabat. Videtur maxima lumina huius per
fenestram ad sacrum altare deohere, quorum luce tota
ædes ardere quodammodo videbatur. Horu dimidia hinc
atque isthæ hæserunt, cum eodem alitu umbo in eorum
clauduntur, magis in conjugum unius luce relicti.

Febris de-
palsa.

Mortuus su-
scitatur

Una vestitus
ad reliquias
missa.

DE MIRACULIS S. AGNETIS.

Nulla extant nunquam S. Agnetis in mortales hon-
ficia. Puncula hic promemus, præter ea quæ jam ante
in historia translationis commemorati sunt. Av primum
in vita S. Bonifacii Lansenensis Episcopi, quem
XIX Februarii dabimus, ista narrentur: Quidam Car-
dinalis ægrotabat Parisiis usque ad mortem, et
Magister Guilielmus de Milito ministrabat ei, qui
ait sociis suis: Vado parvo quiescere, quia valde
fatigatus sum, et egresso eo, confestim in visione
apparuit venerabilis Bonifacius ipsi infirmo pautifi-
cabilibus insigniter adocantis, adhibens secum quam-
dam Virginem pulcherrimam, oculibus decentis-
sime redimitam. At autem Bonifacius ad infirmum.
Domine quid facitis, et quomodo habetis? qui re-
spondit: Valde debilis sum, et Episcopus signavit
digito frontem ejus, et manu sua tersit faciem et
pectus ipsius; atque ita data benedictione statim
convaleuit. Interea interrogante infirmo, Quæ esset
ista puella, respondet Episcopus: Hæc est S. Agnes,

S. Bonifacius
Ep. Lansen-
ensis ægriam
sanat,

presente
S. Agneti,

2 Singulari pietate S. Agnetem coluit S. Birgitta:
quæ sæpenumero ei apparuisse Virgo legitur, eamque
eclesiasticis monitis imbuisse. Libro 3, Revelat. cap. 12,
pro Episcopo quodam orantem docet, homines sæpe ara-
tur Dei, quæ ad virtutis studium trahuntur, resistere,
et periculosè differre honorum operum studium in fine-
ritæ. Eodem libro cap 3, hortatur Birgittam, ut Dei
matrem studiöse colat et eam diligit, quæ et libro com-
parat; ut locum illum expunit Consilium Durantis in
Notis, Libro 4, cap. 11, pro ea Deipure Virginis sup-
plicat Apes. Eodem libro, cap. 17, præ et honeste vite
præceptum illi tradit, uti et cap. 20; at 124, imponit
illi coronam ex septem lapidibus pretiosis, ob patienter
toleratas afflictiones. In revelationibus Extravagantibus
cap. 63, hos Birgittam Dei Mater verbis affatur: Sta
ergo stabilis, et obedi Agneti in consiliis quæ dat
tibi in spiritali visione, et Magistro tuo, qui ambo

S. Agnes
sæpe apparuit
S. Birgittæ.
eamque multa
docet

AUCTORE
THOMAS
A KEMPIS.

informant te de uno spiritu, et obediens alteri eorum, obedis ambobus.

3 *Magnum inesse in ejus patrocinio ad castimoniam tuendam presidium, manifestum fit ex eo quod commemorat Auctor historiae Lombardicae Jacobus de Voragine, haud ille quidem maxime semper fidvi; sed quod ex illo huc depromimus, recitat et Clodius Rotu ord.*

Quidam sibi
S. Agnetis statuam desponsat.

Praedicatorum : Quidam vir nomine Paulinus in ecclesia S. Agnetis sacerdotii fungens officio, mira cepit carnis tentatione vexari. Sed cum Deum offendere nollet, a Summo Pontifice licentiam petiit contrahendi. Cujus bonitatem et simplicitatem Papa considerans, anulum ei cum smaragdo dedit, et jussit ut imagini formosae B. Agnetis, quae in sua ecclesia depicta erat, ex parte sua praeciperet ut se permitteret desponsari. Cumque hoc Sacerdos imagini imperaret, illa continuo digitum annularem porrigens, et annulo suscepto digitum retrahens, omnes tentationes a Sacerdote fugavit. Praedictus autem annulus adhuc dicitur in ejus digito apparere. Alibi tamen legitur, quod cum ecclesia B. Agnetis rueret, Papa euidam Sacerdoti dixit, se sibi velle quamdam sponsam custodiendam et nutriendam, scilicet ecclesiam S. Agnetis, committere : dansque ei anulum jussit ut dietam imaginem desponsaret. Quam illa extendente et retrahente digitum desponsavit. *Haec illi; quae etsi necessariis stabilita temporum notis, ac testimoniis non sunt; ideoque minus ad fidem faciendam accommodata; tamen quia et desponsatae Ecclesiae a Sanctis leguntur, et Caelitibus se aut Deiparae Caelitum Reginae, simili velut artha spiritualis convulsi, in eorum status imaginibusve, quidam abstrinxerunt, respicere omnino non possumus.*

et carnis tentatione liberatur.

S. Agnes patrona orationis
Tentationis.

4 *F. Paulus Aznar in libro exercitiorum spiritualium scribit Ordinis sanctissimae Trinitatis primum Praesidem ne Patronam S. Agnetem esse. De eo ordine plenius agimus XVII Decembris ad vitam B. Joannis de Matia, et B. Felix, IV Novembris, primorum illius congregationis parentum.*

ALIA MIRACULA

ex Thom. a Kempis post ser. 8, ad Novil.

§ I. Ope S. Agnetis pulsa agritudo.

Frater quidam domus nostrae, capitis dolore frequenter patiebatur, et ideo nonnumquam exire chorum cogebatur. Habebat autem specialem devotionem ad S. Agnetem venerabilem Virginem, a Patronam nostram, multae pietatis dulcedine affluentem. Desideravit ergo ingenti cordis affectu sacras reliquias ejus visitare in Trajecto, quae ibidem in arca argentea, auro tecta, in ecclesia Cathedrali S. Martini, honorifice conservantur. Contigit ergo, ut cum Priore suo pergeret, ad praefatum summae reverentiae locum visitandum, et veniens ad praefatam cathedralis Ecclesiae aulam multis Sanctorum reliquiis decenter ornatam, petiit a custode sibi ostendi beatissimae Agnetis arcam, ob devotionis suae instantiam diu desideratam. Tunc sanctorum reliquiarum custos ait : Non facile licet mihi reserare pretiosam S. Agnetis arcam : sed libenter vobis *b* antiquam almam Virginis capsulam ostendam, in qua sacrae reliquiae ejus diu requieverunt, ad Dei laudem et gloriam. Quod Frater audiens letatus est consolatus, expectans honorabilem sibi loculum presentandum. Quo viso et aperto, inclinavit se reverenter, et osculans sanctum serinimum intrinsevit caput suum confidenter, sperans sibi auxilium meritis S. Agnetis affuturum inhaesitantem. His igitur actis, maximas gratias egit Deo et S. Agneti Virgini, quod patentibus oculis suis haec meruisset intueri. Qui ex hoc tempore et deinceps, a pristinis doloribus relevatus est, non solum in corpore, sed etiam ampliori devo-

tionem profecit in mente : atque reliquum vitae suae tempus, jucundo et felici agone, in fervore spiritus bene terminavit.

2 Alius quidam Frater, cum in profecto S. Agnetis ad rectorium legisset, accidit ei improvise, quod postea solus comedens, os piscis in ore ejus frangeretur; et palato tam fixe inhaereret, ut acumen ejus nec extrahere, nec expuere tunc valeret. Quapropter contristatus valde, et timens periculum vocis, ex hac lesione sibi imminere; expectavit patienter horam vespertinam de S. Agnete solemniter in choro decantandam. Cumque cantor responsorium, Pulchra facie, altius incepisset, et conventus chori ketis vocibus, ad honorem S. Agnetis, residuum prosequeretur, devote cantando et laudando, cepit Frater lesus pariter concinere, et S. Agnetem dilectam et benignam patronam suam suppliciter invocare, ut in ea hora sibi subveniret et de ista lesione liberaret. Et (o mira Dei clementia, et quam ineffabilis virtus ejus et potentia, qui non deserit sperantes in se, de quacumque tribulatione clamaverint ad eum!) statim namque, cum haec verba, cum conventu cantaret, Intercede pro omnibus nobis; sensit quemdam pruritus in palato gutturis, cepitque parum tussire; et in instanti, cum saliva oris, exspuit aculeum piscis, sine dolore sui gutturis. Tunc alacer effectus, gratias egit Deo, et S. Agneti Virgini, quod tam cito meruisset exaudiri et curari. Finitis autem vespere, mansit silenter in choro, prosternens se humiliter super scabellum pedum suorum, osculando pavementum asserum, ex intimo cordis affectu, congratulans in secreto de tanto beneficio, meritis S. Agnetis sibi collato. Deinde magis volens certificari de praesenti facto, quiesivit aculeum piscis ex ore projectum, et invenit eum in arena prolapsam : quem secum tollens ad cellam, posuit juxta S. Agnetis imaginem, ob ejus specialem dilectionem perpetuo recolendam. Cujus sacro patrocinio, pius Dominus ab omni periculo nos semper et ubique dignetur custodire, et in bona conversatione cum omnibus nobis in oratione commendatis, conservare, Amen.

Os piscis periculose gutturi inhaerens.

ope S. Agnetis exspuitur.

a *Erat quippe Thomas a Kempis Canonicus regularis in domo Montis S. Agnetis, tunc a distantis ab urbe Swollensi in Transilvania inferioris Germaniae provincia. In ejus monasterii chronico, quod Hieronymus Bussepius noster typis vulgavit. anno 1421, de Oelberto Wilde ita scribitur* - Ille de civitate Zwollensi ex probris valde parentibus natus, S. Agnetem Virginem, Patronam nostram, specialiter devotione dilexit. *Et fuit, ut ibidem cap. 12, traditur, anno 1412, 8 Aprilis, feria 6, intra octavas Paschae consecrata illius canonici ecclesiae in honorem S. Agnetis.*

b *Et deinde ad Montem S. Agnetis ultra, ut idem testatur Auctor cap. 28. Eodem anno 1461, inquit, impetravit venerabilis Prior noster Georgius Domus nostrae Canonici majoris Ecclesiae Trajectensis antiquam arcam ligneam sanctissimae Agnetis Virginis et Martyris carissimae Patronae domus nostrae, sine reliquis tamen ejus.... Haec sanctam arcam reportaverunt secum duo Fratres nostri in Sacerdotibus consecrati. F. Henricus Brunonis, et F. Theodericus Wammick, pergentes de Trajecto navigio per Hollandiam, non sine periculo et timore turbidi maris; sed auxilio Dei, et meritis S. Agnetis Virginis protecti et a periculis salvi pervenerunt ad portum salutis. Et intra paucos dies apparuerunt arcam in Monte S. Agnetis Virginis in profecto Scholasticae Virginis. Quod audientes Fratres nostri et omnes familiares laici gavisi sunt valde. Atque cum magna devotione et reverentia portata est arca in ecclesiam, et reposita in sanctuario Chori juxta summum altare, sub arca muri Aquilonaris. In hac humili ac lignea arca reverbis humilis et auro circumnecta quieverunt sacra ejus ossa occulis et fere quinquaginta, donec ei fabricaretur nova pulcherrima arca argentea, auro aluminata, a Canonici majoris Ecclesiae S. Martini.... Post longum igitur tempus, cum magno desiderio et amiratione instantia, venerabilis Prior et Pater noster Georgius petiit et impetravit a Capitolo et Canonici majoris Ecclesiae, antiquam arcam S. Agnetis Virginis, diu a Conventu nostro desideratam, anno Domini mccccm. Ejus petenda occasione praebuit haec narratio. At quod dicit trecentis annis et fere quinquaginta in priori illa arca quieverit sanctae Virginis ossa. fortassis 400, et fere 50, legendum : tot enim fuerunt n 31 Martii 1064 ad 9 Febr. 1414. Nisi si quis velit aliam factam sub annum 1064 translationem.*

§ II. Pecunia unisus recuperata.

Fuit in civitate Swollensi civis quidam; Hermannus de Oever nominatus, dives et honestus, pius et misericors

Ad veterem, jamque inane, capsam reliquiarum S. Agnetis, pulsus capitis dolor.

b

misericus super pauperes, atque in hospitali sancti Spiritus fidelis infirmorum et egenorum procurator. Hic quadam turbatione orta in civitate contra eum et quosdam concives ejus, confugit ad monasterium nostrum in monte S. Agnetis Virginis, hospitandi gratia. Qui pro sua probitate et mansuetudine susceptus est, et lenigne tractatus, cum multa caritate et fraterna benevolentia. Medico autem tempore transacto, didicit Confiteon legere, et Sacerdoti ad Missam ministrare, licet jam senex esset, et litteras penitus ignoraret. Quod cum tanta diligentia et devotione fecit, ut aliis aliunde occupatis, saepe bis vel ter uno die Sacerdotibus ad Missam libenter et alacriter ministraret. Siquidem venerabili Patri nostro

u Wilhelmo Voruiken tunc temporis Priori domus nostrae, speciali amatori S. Agnetis, frequenter infra summam Missam, choro canente, ipse retro in ecclesia superpelliceo indutus, magno cum affectu ministravit. Accidit autem quadam vice, ut ipse quasdam pecunias ex cella, in qua morabatur, perderet. de quibus vehementer doluit, mirans quis hoc fecisset. nondum enim sua resignaverat, sed sicut hospes et amicus fidelis, inter Fratres in ambitu claustrum habitabat. Nam infra meridianum prandium, quidam alienus et ignotus, latenter per fenestram apertam, cameram ejus intravit; et quantum sibi placuit, furatus est, et cito recessit. Prandio itaque facto, cum Hermannus post gratias dietas cellam suam intraret, pecunias suas querens non reperit; et satis contristatus, uni Conversorum, Fratris Joanni de Eme sibi familiari, conquerendo dixit: O bone dilecte, Prater Joannes, sunt hic fures in domo? Qui ait: Non atque, bone Hermannus. Tunc ille furtum sibi jam factum revelavit, dicens: Perdidisti pecunias, quas habui in cella, et modo infra prandium sunt secreta furate. Cui Prater Joannes consolando tristem, respondit: Non cogites bone amice, quod aliquis Fratrum nostrorum, aut ex familiaribus domus hujus, hoc fecerit. sed forte aliquis extraneus hospes, qui hortum pomarii intravit, tentatus hoc egit, sicut quandoque preteritis temporibus experti sumus, vestibus occulte furatis. Audiens autem haec venerabilis Pater et Prior noster Wilhelmus, contristatus est valde, et omnes Fratres de danno boni viri, ex confusione furti doluerunt. Tunc quidam Fratrum nostrorum, ipsi magis familiares, consolando, et ad patientiam hortando, dixerunt ei: O Hermannus carissime, sitis modo patiens in isto, quia forte Dominus Deus noster non vult, quod occupetis amplius cor vestrum cum pecuniis istis. Faciatis ergo nunc de necessitate virtutum. et offeratis eas Deo et S. Agneti, pro salute anime vestrae. Et si postea contigerit vos iterum eas acquirere, quod non velitis inde aliquid retinere: sed ad cultum Dei et ministerium S. Agnetis omnia provenire debeant. Fecit bono animo et pia intentione, quod consultum est; votens sponte omnia Deo pene, et B. Mariae Virgini, et S. Agneti patronae Ecclesiae nostrae, brevi tempore consecravit. Igitur oblatione ista votiva consummata, venit post triduum mutius bonus de Swollis, missus a Domino h. Joanne de Haerlem, tunc Rectore devotarum Sororum Beguinarum, dicens: Fratres non sitis solliciti et tristes de pecuniis perditis, cito eas recipietis Deo favente. His auditis gavisus est Hermannus, et cum ea Prior noster, et totus conventus. Quis autem fuerit iste fur et raptor, Clericus an laicus, lucusque nescitur. Nam speratur, quod pavituit, et Domino Joanni secrete, ut ad monasterium omnia remitteret supplicavit, quod etiam tacito nomine fideliter fecit. Empta sunt autem et parata de pecuniis illis receptis, ad S. Agnetis honorem, duo ornamenta sacerdotalia, et calix unus argenteus deauratus, titulo Hermannus de Over, sub pede calicis inscripto.

a Hic an. 1408, factus est secundus Prior Montis S. Agnetis: initio anni 1423, quartus Prior in Wandsem.

b Thomas a Kempis cap. 12, refert eum interfuisse conversationem ecclesiae Montis S. Agnetis.

AUCTORE
THOMA
A KEMPIS.

§ III. Alia Sanctae beneficia.

Quidam Frater domus nostrae, celebrans in domo Capituli in altari S. Agnetis Virginis, diabolo insidiane subito tentatus est in Missa, de fide et sacramento Corporis Christi, in quo saepius habuit consolationem magnam. Sentiens ergo gravem influere questionem, convertit se cito ad pium Dominum Jesum cum gemitu et recta fidei intentione orando. Moxque audivit divinum responsum, intus sibi dictum: Crede sicut S. Agnes, Caecilia, Barbara, et aliae sacrae Virgines crediderunt; quae pro Christo passae sunt, et de nullo verbo in fide dubitaverunt. His auditis, cessavit tentatio, et questionis dubitatio. Et saepius postea contra diabolicam immissionem, haec verba revolvit. Crede sicut Agnes, Caecilia, et Barbara, et nunquam errabis in fide Catholica. Nam tot sunt testimonia vera, quot sunt sancta verba in Biblia.

3 Alius etiam quidam de Fratribus nostris infirmis in eodem loco et altari, ex devotione communicavit; qui diu baculis se sustentans, curvus incedere solebat. Sed post celebrationem Missae, virtute Christi, et meritis S. Agnetis, sic convalescit, ut baculos suos post Missam ibidem relinqueret, et postea ad eorum et conventum letus et reetus transiret. Mirante autem quodam Fratre de isto facto, seiscitare pie cepit, quid agrotus egerit, et infra Missam cogitaverit. Respondit sanatus: Cogitavi et revolve verba sancti Evangelii, Luca referente de Domino nostro Jesu Christo: Et omnis turba quaerebat eum tangere, et virtus de illo exibat, et sanabat omnes. bona ergo fides et virtus sacramenti, cum precibus Sanctorum, sanare adhuc possunt mente et corpore debiles; ut fiant ferventes in amore Dei, et ad omne opus bonum promptiores, et suis Praeclatis sine mora obediens. Haec sunt aeternae salutis miracula, quae adhuc frequenter operatur Christus cum devotis, mira clementia.

6 Accidit quodam tempore in quadragesima, quod quidam Frater rogatus fuit celebrare Missam, mane circa horam quintam pro hospitibus et tota domus nostrae familia; sicut consuetum est fieri pro bona custodia laborantium in officis, et pro itinerantibus in via propinqua vel remota. Frater autem ille pie annuit, et ex caritate libenter fecit pro quo rogatus fuit. Erat tunc festum S. Gregorii Papae, quem Frater speciali affectu diligebat; quia in ejus festo a scholas ad discendum alphabetum cum aliis pueris primitus intravit. Cum ergo accessisset ad altare, cepit cogitare qualem Missam vellet legere de jejunio vel de S. Gregorio: statim venit ei ad mentem: Tu nondum legisti Missam in hac hebdomada de S. Agnete, pro speciali causa tibi commissa. Lege ergo modo de S. Agnete, cum collecta de S. Gregorio; et postea cantabis Missam de eo in choro cum toto conventu, corde jucundo. Fecit sic in nomine Domini cum bona fiducia, solvendo vota sua de S. Agnete, patrona nostra, Christo summe dilecta. Omnibus igitur in ecclesia fore congregatis et Missam audientibus, contigit periculum incendi in domo agriculturae nostrae, nemine adhuc sciente. Sed pius et misericors Deus optime providit quod incendium cito extinctum fuit. Nam laicus quidam Bonatus noster, Mathias nomine, post elevationem de ecclesia exiens supervenit, et fontem ignis extinxit. Quod meritis S. Agnetis confidimus asseribendum, de qua tunc specialiter legebatur Missa, ad rogandum pro pia causa Dominum. Deus enim, qui B. Agnetem in medio flammarum, expansis manibus orantem illa-

habitu de fide, confrimatur divinitus, exemplo S. Agnetis et aliarum.

Curvus ipse S. Agnetis subito convalescit.

LUC. 6. 19.

Incedendum meritis S. Agnetis restriction.

sam conservavit; ipse illo die demum nostram eum omnibus suis ntensilibus incombustam precibus et meritis ejus, clementi bonitate custodivit. Unus enim laicorum ad audiendam Missam cum aliis intravit ecclesiam, et neglexerat sub lecto domus lucernam extinguere, quæ combusto ligamine, cecidit super segetes ibi jacentes et accendit. Sed pius Dominus omnia videns, et inopum preces misericorditer attendens, huic periculo per alium (ut prædictum est) tempestive subvenire concessit. Audiens autem devotus et prædilectus Pater noster Frater Theodoricus Clivis, tertius domus postre Prior venerabilis, periculum incendii accidisse, et Dei gratia cito cessasse, primo satis expavit: nec mirum. Deinde consolatus est, et gratias egit Deo, quod tam grave periculum non processit, sed repente dissipatum fuit. Cum ergo rumor incendii ad aures aliorum pervenisset, Frater, qui de S. Agnete Missam eodem

die celebravit, secrete ad Priorem Patrem suum accessit, et humiliter ei indicavit: Dilecte Pater, gratias ngamus Deo et S. Agneti, patronæ nostræ; quia Missa de ea hodie lecta fuit pro speciali eamssa; et spero, quod fideliter pro nobis oravit, et ab incendio isto nos Dominus liberavit. Tunc bonus Pater et pius pastor, congaudens magnifice, utpote castus amator S. Agnetis, injunxit speciales orationes Fratribus, atque largiores elemosynas distribui jussit pauperibus, pro tam evidenti protectione ab incendio præseuti, et ab omni malo futuro. Amen.

Preces et elemosynæ in gratiarum actionem.

a Habetur S. Gregorius Papa apud Belgas patreus dissentium litteras, multique ejus festo liberis ad scholas primùm deducunt, quasi sanctum omen. *u* Divi putracinio sinque pietate, captantes. *En* religio fuerit quod ipse sanctissimus Pontifex remotes pueros Anglos regimere, litteris que imbuedos tradere olim solitus fuit: et quia Angli plurimè in Belgio vel fidem restituerunt vel pietatem, ab his ad nos unanimes eam pietatem verisimile est.

DE S. BUSIRIDE CONFESSORE ANCYRÆ IN GALATIA.

SUB FINEM
IV SECVLI.
XXI JANUARIUM.
S. Busiridis
nomen in sa-
cris fastis,

Ancyra Galatiæ metropolis, inter alia Sanctorum tropæa, Busiridis quæ certamen prædicat sub Juliano Apostata susceptum, præclara deinceps vitæ innocentia evanlotum, Nomen ejus Fastis Sanctorum inscripserunt recitatores, Canisius, Ferrarius, Martyrologij Gallobelgici auctor; et cum ampliori elogio Galesinius: Ancyræ in Galatia, inquit, S. Busiris Martyris. Is Juliano Imperatore, Gentilium cultum atque impietatem vehementer insectans, pro Christi religione ungulis ferreis dilaceratus, tum multis aliis cruciamentis tortus, constanti animo martyrium subiit. Non tamen tormentis immortalis; sed nuntiata Juliani morte, dimissus ex custodia, vitam ad Theodosii propagavit imperium, ultra annum nimirum 379, quo a Gratiano Augusto apud Sirmium Imperator effectus est Theodosius 14 Februarii.

certamen pro fide,

2 Busiridis gesta descripsit Sozomenus lib. 5, cap. 10, quæ fideliter ita vertit Cussiodorus in Tripartita lib. 6, cap. 13. Aitunt autem Busirim in Ancyra Galatiæ, clarissimam fortissimamque habuisse confessionem, cum fuisset in hæresi quæ vocatur τὸν ἐγκρατῶν, id est, Abstinentium. Hunc enim cum Judex comprehendisset quasi Paganis insultantem, torquere volebat in publico, jussitque ut appenderetur in ligno. Tunc Busiris extensis cito manibus supra caput, undavit latera, dicens, non opus esse ut ministri appendendo se, deponendoque laborarent, cum esset ipse paratus ad pœnam, quam vellet exercere, et latera sua tortoribus præpararet. Miratusque ejus promissionem Judex, rei experimento magis obstupuit. Nam cum ungulæ ferreæ ejus latera vehementer

mirabilis constantia.

tius exararent, quamdiu Judici placuisset, sustinuit manus extensas, et plagas cum aceritate suscepit. Post hæc autem reductus in vincula, quiescebat. Porro paulo post morte nuntiata Juliani usque ad Theodosii principatum vixit, et in Ecclesia Catholica, acta penitentia prioris hæreseos, conversatus est.

3 Hæc Cussiodorus, ex verbo fere Sozomenum interpretans, nisi quod hic discrete Busirim (quem etiam βοῦσου-ριον scribit) τῆς ἀπέριτω; ὄντα τότε τῶν καλουμένων ἐγκρατῶν, cum tunc esset hæresis eorum qui Eueratistæ dicuntur, ἀγγελήτους ἀντὶ τῆς ἑσουλῶν, ἀνθὶ τῆς καὶ πρὸς τὴν καθόλου ἐκκλησίαν μεταβίβου, κατὰ τὸν δόξα τῆς προτέρας ἀπέριτω; nuntiata Juliani morte, dimissum esse, et ad Catholicam Ecclesiam reversum, priore hæresi damnata; cum in ambiguo reliquat Cussiodorus fuerit, cum ista passus est, hæreticus. Nicophorus quoque lib. 10, cap. 10. Catholicum tunc fuisse Busirim innuit, ὃν πρότερον τῆς Ἐγκρατῶν ἀπέριτω; ὄντα etc. quem cum antea hæresis Eueratitarum fuisset, contra simulacra strenue et impetervite insurgentem provinciæ Præfectus comprehendens etc. Sive tamen tunc Ecclesie Catholice vœmilitatus jam erat, sive adhuc hæretico errore tenebatur, effectus benignissimum Numen, ut invidium animi robur vere religionis professione consummaret. Eueratistæ autem, qui nonnullis Eueratistæ dicuntur, id est, Continentes, sive Abstinentes, abominabantur nuptias, abstinebant animis et vino, principia plura asserunt, inque iis diabolium; et licet Continentes dicerentur, tamen cum feminis iter agebant, et communiter vivebant, ut scribit S. Epiphanius hæresi 47, et Barminus an. 174, nu. 10.

Eueratistæ tunc Catholici.

DE S. EPIPHANIO EPISCOPO TICINENSI IN ITALIA.

AN. GIL.
CXXVII.

S. Epiphanius
multis.

Vita.

Elavit caliginosis miserisque imperii Romani ad interitum declinantis temporibus, S. Epiphanius Ticinensis in Gallia Cisalpina Episcopi virtus, sui que splendorem nominis (nam ἐπιφανὴς illustrem splendoremque significat) implevit. Eum Fasti Romani XII Kal. Februarii, alii XI inter Cælestes publyer venerandum proponunt.

2 Res ab eo præclare gestas B. Euanthius illius discipulus, ejusdem Sedis Episcopus, descripsit tertio miscellorum opusculorum, quod, Sirmone Judice, inter Euanthiana, ut maximum, ita optimum videtur, et variam ac multiplicem illorum temporum historiam complectitur. Ejus vir pius tertia a Surio aliisque edita fuerit: Andreas Scottus noster, ac Jacobus Sirmontus et veteribus MSS. reliqua supplerere: e vetusto Francisci Modii codicis descripsit Rosweyda, uti hic dumus. Agunt de eo Cardinalis Baronius tom. 6, Annal. fuse, Paulus Diaconus lib. 16, histor. Roman.

Bernardinus Sævus histor. Ticin. lib. 7, eumque secutus Antonius Maria Spelta, et Jacobus Guallu: sed hi tres, quibus fides deberet in rebus patriis maximum esse, vel Euanthium non legerunt, vel non quanti meretur estimarunt, porum sane exerte expresserunt.

3 Inscriptis illius quoque nomen Martyrologio Gallieno in Supplemento Andreæ Saussnii, quod ad Euericum Wisigothorum Regem a Nepote Augusto missus sit Tolosam: plevit et eo quoque titulo, quod ad Gundobatum Burgundium Regem, Lugdunum a Theoderico Ostrogotorum Rege legatus venerit. Multa certe utrobique reliquit sapientie suæ et sanctitatis impressa vestigia.

4 Obiisse cum Spelta tradit cum adhuc in vivis esset abbas. Zeno Imperator, Romæ Simplificus sederet, anno 481. At necdum eo anno venerit in Italiam Theodericus; utque ita sibi ipse Spelta veterisque scriptoribus contradicit. Obiit Zeno Olybrio juniore solo Cas. an. 591, quo tempore

memoria apud Gallus.

tempore adhuc clausus Ravennae obsidebatur Odoacri, post cujus necem Epiphanium constat fuisse superstitem. Saccus, etsi ipse quoque chronologium haud satis apte ordinet, fatetur tamen sub Gelasii pontificatu obiisse, qui Zenonis Aug. et Theoderici Regis temporibus sedit. Jacobus Sirmundus noster decessisse S. Epiphanium scribit XII Kal. Febru. anni CDXCVII anno civitatis haederaeagesimo nondum expleto; natum anno CDXXXIX, creatum Episcopum anno CDLXVII. At Dionysius Petarius anno 466, Episcopum esse factum tradit factque id probabatur vitam ejus legenti, quam accurate Ennodius dixisset. De ejus reliquiis infra agemus.

VITA

AUCTORE B. ENNODIO EPISCO. ex vetustissimo MS. Franc. Modii PROLOGUS.

Quantvis me urgeat suscipiendi operis anceps necessitas, et e regione impositus sit, nec meo labore vacuus, nec maledicorum disceptatione, tractatus, in quo gemina cautio dictionis, hinc libertatem expectet ingenii, inde etiam lingua divitibus narrandi frenos imponat; cum ipsas eminentissimas, ut putantur, in seculo vana inflatione personas, si quis ventoso nimium studuerit elevare praeconio, aut infra gestorum terminum inopia eloquii continere, utrumque apud eas judicetur ingratum. In laudibus enim ipsis turpe est illa eudere, quae nec ille, de quo narrantur, agnoscat; sic injuriosum et dolore dignum putatur, illud praeterire silentio, quod relatio vera possit attollere. Etenim res bene gestae veterum nostrorum pro referentis apud nos accipiunt facultate virtutem. Nam vere aut perit notitiae, aut attenuatur transit ad posteros, quod ad explicandum pauper verborum venae susceperit; et illa justo liberior laudatio tantum decepit gloriae, quantum falsitatis adjecerit. Fit vero perumque, ut fide circens a cumulus minuat probe facta multorum, et sit vana narratio, quae crescit ex mendacis, intempitiva et mendica nimium, quae non pertransit ad terminum. Quocirca vitam beatissimi Epiphanii Ticinensis Antistiti narranturus, invoco sanctum Spiritum testem actum ejus et comitem, ut ipsius auxilio gloriam conscientiae serenissime, quam eidem concessit, tradam chartis victuris in seculo, ut exemplum praebitum virtutum, nunquam fama moriatur. In quo tamen opere si me angustia non archaverit eloquentiae sub certa lege currentis, ut saltem eruda per ordinem digeram facta meritorum; nihil tamen de laboribus ejus tam medioere vel humile inveniam, ut necessariis illud bullis, ut plerique solent, vividi sermonis amplificem. Testes etiam calentium citabo negotiorum, et tropaea illius adhuc fumantia, et exornata de manibus diabolicae nuditatis ostendam. Nemo enim sub oculis presentia pene, et nimium aeta commemorat, nisi qui de veritate confidit, ut quos forsitan ficta diurnus, vel impotentiae nec conscientiae exitarem, eorum auribus relegam illa, quae cognovit aspectus.

a Scyllus annulus munus, et conficit hic legendum fortassis, illic circens annulus

CAPUT I.

Epiphanii sancta adolescentia.

Ligitur praefatus vir insignis Epiphanius oriundo a Ticinensis oppidi indigena fuit, patre b Mauro generatus, et matre Evaria editus, quae Sancti etiam c Myrocleus Confessoris et Episcopi tangebatur prosupiam, hominibus ex liquido ingenitatis fonte praerogativam, quorum familiae et nobilitatis caput est filius? Qui sub decessore suo viro integerrimo d Cri-

spino Pontifice, caelestis militiae tirocinium e creditus, annorum ferme octo f Lectoris Ecclesiastici suscipit officium, signo ante caelitus demonstrato. Nam dum esset in crepundis lactentis infantiae, fulsisse ejus cinnabula superno lumine videre complurimi, ut futuram mentis claritatem lustrans eum et precedens fulgor ostenderet, secuturumque splendorem in moribus, jam tunc typica luce signaret.

3 Notarum in scribendo compendia, et figuras varias verborum multitudinem comprehendentes brevi assecutus, in g Exceptorum numero dedicatus enituit: cepitque jam talis excipere, qualis possit sine honorum oblocutione dictare. Igitur processu temporis et laboris, ad h sextum decimum aetatis annum divino favore perductus, cana consilia in aunis puerilibus meditabatur. Vernabat in illo praeter ceteris mater bonorum operum verecundia. Ita famulabatur Antistiti libens, ut si quid operis gereretur ab altero, graviter ferret surreptum sibi fuisse servitium: accipiebat senes graviter; juvenes cunctis, et crecebat jam tunc facinorosos audacter: erat primis subjectus, prioribus sancta injungentibus obsecundans, sequilibus blandus atque officiosus, sequentibus miri caritate communis; nulli se praefereus, cum religioso cursu per caelestem tramitem omnibus antiret; laudationis amore vacuus, eua quotidie in eo laudanda adolesecent: cumque res gloria dignas i per horarum momenta consummaret, perire fructum gloriae opinabatur atque mercedem, si praetulisset homines, quod soli Domino exhibebat abscondite. in summam, Apostolici memor oraculi, assentationis respiciens in semetipso teste conscientia pro boni operis recognitione plaudebat.

4 Illud vero laudandum esse non abieci, quod formositas in illo lucis corporeae, index animae fuit, et tantum contra studium illius formae decus enituit, ut nec forti viro posset oppugnanter subverti. Ridebant genae, etiam cum animus modestissime torpisset nitida k simul labia commendabant dupliciter mella sermonum, necnon quocumque vertisset oculos, serenitatem mentis nuntabat aspectus: frontis cereae pulchritudinis et candoris illius, quae solis passa radios colorem traxit ab aethere: nares in tantonaturaliter splendore formatae, ut illas nequiret imaginibus l corpora representans pictora-mulhri: manus teretes, proxi digiti, de quibus aliquid et alienigena gauderent accipere: statura proceritas decens, quae eminentiam securitae dignitatis praefiguraret in membris, nec tamen modum ornatissimae prolixitatis excederet. Sed ne quis forsitan multosus interpretes intempestive positum jactet in viro tantarum virtutum, de lepore carnis factam esse mentionem, cum illo veteri mandatorum caelestium radice sit inicitum, Sacerdotum corpora sagaci debere insinuatione lustrari, ne quid debile vel deforme, ne quid plus minusve esse contingat, neve inditum maenulis eum superfluis foeda dedecoret, nec fractura manus, aut fractura pelis, aut gibbosus indignum altaribus reddat Antistitem; et clamet Docteur Gentium, et Electionis vas, hominem mundum ad ejusmodi debere officium pervenire, quod non solum de anima, sed etiam de corporis creditur nitore dixisse potissimum, qui deformem ac debilem a libamibus suis mandat arceri; invenitur eos, qui multipliciter grati sunt, libenter admittere, praesertim in quo lucem membrorum animae fulgor exuperat, nec naturaliter illud terrenum decus aliquibus artificis adjuvatur.

5 Praestitit ergo his quae oportuit non omitti, ut cui imotoserret opere vir immensus, praesentaretur et vultu; transeam ad illa quae de cultoribus Domini nostri non medioeriter laudanda fronte narrantur. Erat in eodem sermo ad doctrinam congruus, fabricatus ad laudatias, m ad intercessionem jam tunc artifex, ad corripiendos singulos auctoritate plenus

AUCTORE B. ENNODIO. EA MSS. c f institutio sub S. Crispino, cum caelitus collustrat.

g Fit exceptor

h maistrat sedulo S. Crispino

i virtutibus clarat.

j praesertim humilitate.

2. Cor. 10.

k gemina pulchritudine corporis praeditus.

l

leni. 24. 18 et seq.

m forma corporis honesta requiritur in Sacerdotibus. TR. 1. 15.

proficitur Auctor nihil a velle supra verum amplificare.

qui testibus adhuc circumstantibus scribat

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u v x y z

AUCTORE
B. EXXODIO,
EX MSS.
Gratiosus in
sermone
S. Epiphanius.

ad exhortandos quosque necessario lepore dulcissimus. Vox sonora, succo virilis elegantiae condita, nec tamen agrestis ac rustica; nec infracta, gradatimque a mascula soliditate deposita. Illum quicumque vilit, cum ne dum dignitatem aliquod limen intrasset; omnia eum transisse credidit, quae sequebantur, insignia.

a Fallitur ergo Blondus, qui Aguleiensi facit teste Spelta. b Spelta et Gualta Marium vocant. c Colitur S. Myrocles, sive, ut hic et forte rectius scribitur, Myrocles, 3 Decemb. vixit Constantini Magni aetate, sedique cum illis Index in coussa Caeciliani Episcopi Carthug. d Be S. Crispino egimus 7 Janu. Eum Antonius Maria Spelta duodecimum ejus Sedis Episcopum, Jacobus Gualta septimum scribit fuisse. e Scot. Sirm. aliique, sortibus. f Anno ergo Christi 446. g Exceptores dicuntur Solarii et amantenses, quique actu iudiciorum describunt, et fere non integris verbis, sed litterarum compendiis. Ita Marcus Diaconus in vita S. Porphyrii Episcopi 26 Febr. cap. 19, in. 88. Frater autem Cornelius Diaconus, sciens natis scribere, quibus utuntur in iure, jussus a beatissimo Episcopo notabat omnia, quae dicebantur et opponerentur, ne et Fratre Barcho admonentibus. h Christi is erat 434. i Scot. per honorum momenta connumeret. k Scot. Semilabia. l Idem, correpresentans. m Ad deprecationes, quas pro miseris et oppressis apud potentiores adhibere solebat Ecclesia. Sirmoudus, qui de ea re iura ad cp. 7. lib. 1.

CAPUT II.

Subdiaconi munus, injuriae toleratae.

Talis jam ad octavum decimum a aetatis suae pervenit annus, in quo in secundo a Levitis numero dedicatus femina coctibus puer adjunctus est. Stupere complurimi, sed externi, qui mores illius cum aetatis immaturitate jungebant: seram credebant dignitatem hanc redditam esse qui noverant. At ille venerabilis Crispinus Episcopus, favoris nescius, pertinaci tenens districtione censuram, et quem nunquam nisi bona conscientia duxit ad gratiam, sic eum mulebat sensibus, ut morderet obtutu, et sub specie frontis rigidae clandestinum circa discipulum nutriebat affectum. Pasebatur alumni sui optabili conversatione Pater, et in omnibus ejus actibus oculos amoenabat; in quo tamen ille subdiaconi ordine nihil amplius quam biennio commoratus, meritorum suorum saltilibus evectus exiit, nec se diu intra angustias modici honoris anima est dives passa refrinari. Festinabat ad Leviticam dignitatem conscientia, quam nunquam vota praesumpserant: exigebat conversatio, quod desideria penitus ignorabant. Circa metas tamen praefati honoris et terminum, unum ejus opusculum summotenus libet attingere.

7 Summis vocitatur bager, qui in eo loco situs est, in quo terrenum marginem gulosus e Padani gurgitis morsus arrodit, et flexuose serpens fluvius largitur in compendio alterius, quod furatur ab altero, simulque fit lucrum fuitimi aliena calamitas. De hujus praedii finibus antiqua cum Clericis Burco quidam lite certabat: ad quod jurgium dirinaendum senile nimis, et praeterquam confici possit annosum, adhuc puer iste dirigitur. Elertus est enim qui et fortiter illatas intentiones exciperet, et maturitate consilii inferendas temperaret. Attulit tamen quod solet omnium criminum mater intentio: nam processu sermonis et scandali, ipse Burco, qui malitiae suae sordido lenocinaretur assensu, summum facinus sine aliquo timore commisit: nam sanctum virum ita fuste percussit ut sanguis protinus ebulliret.

8 At ille pacatissimus iram repressit; nec vindictae spe provocatus efferbuit, turbatumque potius et attentionem percussorem blandissimo delinibat allatu. Illico miseram se clamans et orbatam filio ob atrocitatem facti Capraria Burconis mater occurrit: crederes eam circa funus pignoris sui illa, qua fugatur omne consilium, in earum mortibus lamentatione jaectari: lambebat vestigia sanctissimi juvenis ejulans mater; et, Pareo, clamabat illi, quem nunquam ad indignationem vis ulla compulerat. At ille supplicitem prohibebat, ne sibi invidiam rogando concitaret, ne se non merentem delati honoris sarcinis impediret. d Turbata est repente civitas, omnium Christianorum in furorem versa mentes. Burco ad exitium posebatur, et in tanta hominum multitudine nemo placidus, nisi qui injuriam fuerat passus, inventus est. Flebat egregius Pontifex, de infirmitatibus suis et molestiis gaudente discipulo; nam ita satisfaciebat pro eo, qui putabatur inimicus, singulis, ut nec gloriam parendo jactanter quaereret; nec vindicando, mandata coelestia praeteriret.

taret, ne se non merentem delati honoris sarcinis impediret. d Turbata est repente civitas, omnium Christianorum in furorem versa mentes. Burco ad exitium posebatur, et in tanta hominum multitudine nemo placidus, nisi qui injuriam fuerat passus, inventus est. Flebat egregius Pontifex, de infirmitatibus suis et molestiis gaudente discipulo; nam ita satisfaciebat pro eo, qui putabatur inimicus, singulis, ut nec gloriam parendo jactanter quaereret; nec vindicando, mandata coelestia praeteriret.

a Christi 436. b De eo breviter 7 Janu. cum de S. Crispino. c Sic Lucasus lib. 6. Illos terra fugit dominos; his rura colonis Accedunt, donante Pado d Gualta: Quod audiens civitas Christianorum (nam Papia ob magnam ejusdem populi religionem sic vocabatur) etc. ridiculum.

CAPUT III.

In diaconatu exercitae virtutes.

Brevi post ad Diaconii evectus infulus vicesimum annum aetatis ascendit, facie ne dum barbata bene. Turbabatur suscepti honoris tirocinio homo, qui jam ducem poterat implere Christianum; singularum pro pudore declinabat adspetus, quem universa civitas quasi salutis signum aliquod attendebat. Interea supra dictus Antistes omnem Ecclesiasticae conversationis substantiam, et divitias pauperum suorum in ejus potestate committit, volens ante Episcopatum cognoscere, qualem futuris temporibus praepararet Episcopum: et cum vix sit, ut ab eorum personis, de quibus successione seritur quantalacumque suspicio, invidia temperetur, in istius gratia credebat sibi perire a sanctus Pater, quidquid minus fuisset exhibitum, quaedam in illo sua, quaedam volebat esse majora. At iste quotidianis profectibus etiam cupidissimi in oratione genitoris vota transcendebat. Erat enim genitor, ejus eum per evangelium conceptum verbi coelestis semine foeta alvus effuderat.

10 Nam de pudicitia juvenis mei quid loquar, in quo domum sibi staterat castitas, et continentia radices fixerat in profundum? Virum se esse nisi per patientiam laboris ignorabat: carnem habere nisi cum moriturum se esse meminerat, nesciebat. Quotiens tamen illum corporeus appetitus, sicut ab ipsi didici, hudebat imaginibus juniorum, illico ad vigilias sanctas, continuata jejunia, standi diutissime necessitate, plena aviditate correbat: talemque bellatrix dextera animae suis certaminibus reddebat carnem, ut illi opus esset postea pro necessitate succurri. Nec tamen reflecto corpusculo indulgebat otio. Utebatur lectione pro requie; librorum venerabilium pro blandimentis instrumenta suscipiens. Memoriter semel transcurra reddebat: et ne crederetur Scripturarum divinarum tranitem verborum tantummodo celeritate transvolasse, pingebat actibus suis paginam, quam legisset. Si Propheta fuisset in manibus, prophetantem videres collice amisso lectorem: si Testamenti veteris recensuisset volumina, Moysi dignus aemulator incedebat, taliter ac si illum Israelitica per desertum agmina sequerentur; si Apostolicum lac verborum, et mel Dominiuae passionis, severitatem legis condians scriptura index revelasset, continuo ex ore ipsius dulciora favis verba fluxerunt. Postremo quid libri docuissent, vita signabat.

11 Domum taliter regebat Ecclesiae, ut nec profusione immoderata commissam penum exhauret, nec odia sordenti pareitate contraheret: intercessionum etiam tunc certamina b procludebat. Nam ubi cumque pro remediis miserorum, Episcopi mittebatur imperio, tanta exigebat beneficium arte supplicandi, ut sentirent sibi in causis profuisse complurimi, ipsum per se Episcopum non venisse. Augebatur circa

civitate ad
tionem con-
spirante,
il
ipse injuriam
dissimulat.

Fit Diaconus
anno. etatis
20.

probata indu-
stria et fide-
litate praepa-
ratur success-
sor Episcopo,

u

castus.

carnem vari
mortificans.

lectioni sacr-
assidue inten-
tus.

b
moderatus.

a
Fit Subdia-
conus anno
etatis 18.

S. Crispinum
sua virtute
revertat.

h
c
Causam Ec-
clesiae agens,

fuste percuti-
tur:

deprecante
iniqua per-
cussoris ma-
tre.

AUCTORE
S. ENNODIO,
EX MSS.
in sacris con-
stantis:

d

promptus ad
opem ferendam.

aeris terrore maturus, ita ut vigiliarum formam lectoribus antecedens ad ecclesiam præheret Episcopus. Postquam vero ad altaris confinia pervenisset, nullam deliberavit futuram esse necessitatem, qua inde nisi impletis solemnibus posse abduci, *d* junctis pedibus usque ad consummationem mystici operis stare se debere constituit, ita ut humore vestigiorum locum suum depingeret, et longe aspicientibus indicaret. Interecessionum tantam sibi proposuit curam, ut ipsum se miseris inferre crederet molestiam, quam per negligentiam a quibuscumque permisisset inferri. Ad patientiam laboris tempore otii, ut necessitati sufficeret, corpus aptavit. Hoc sibi vivendi pragmaticum vel disciplinæ dogma proposuit, aggressus est, servavit, implevit.

a Scott. et Sirm. exemplo in istum. b Scot. dignum.
c *Gualla et Spelta fide hallucinantur, utrum quæ hoc numero continentur, omnium clericis ab Epiphania animi esse præscripta.*
d *Gualla: Ad altare autem, pro observantia ingentis suæ religionis, nudis stabat pedibus. Nec ut dicit Ennodius, nec verisimile est.*

CAPUT V.

Suscepta ad Anthemium Imp. pro pace legatio.

Mox per universum mundum sanctam illius conversationem illa, quæ licet in gloriosis actibus tardior esse solet, fama non tacuit, sed ad aures a Ricomeris, qui tunc secundis ab *b* Antbenio Principe habentis Rempubl. gubernabat, detulit. Nam Imperatore Romæ posito, seminarium inter eos jecit scandalum illa quæ dominantis sequestrat invidia, et par dignitas causa discordiæ. Surrexerat enim tanta rabies atque dissensio, ut mutuo bella præpararent: et præterquam origo irarum proprios suggerebat stimulos, his ipsa circumstantium consilio nutriebatur. Nutabat statim periclitantis Italiæ, et affligebatur ipsis discrimenibus gravibus, dum expectabat futura discrimina. Interea apud Ricimerem Patricium Mediolani ea tempestate residentem fit collatio Ligurum nobilitatis, qui flexis genibus, soloque prostrati pacem orabant Principem, et ut ab scandalo utraq; partes desinerent, occasiones gratiæ ab una precabantur offerri. Quid plura contexam? Mulcetur Ricimer et velle se reparare concordiam permotus multorum fletibus pollicetur: Sed qui, ait, potissimum hujus legationis pondus excipiet, quem tante molis cura maneat? Quis est qui e Galatam concitatum revocare possit et Principem? nam semper cum rogatur exuberat, qui iram naturali moderatione non terminat. Tunc uno omnes ore responderunt: Vester tantummodo ad pacem declinetur assensus; est nobis persona nuper ad sacerdotium Ticinensis urbis adscita, cui et belluæ rabidæ colla submittant: cui ante preces offeratur beneficium, quod a quolibet petiturus advenerit: cui est vultus vite similis, quem venerari possit quicumque, si est Catholicus et Romanus; amare certe, si videre mereatur, et Græculus. Jam si ad sermonem illius veniamus, numquam sic diras aspides verborum digitis incantator Thessalus violentis poterit evocare carminibus, quomodo ille effectum petitionis suæ etiam a negaturis extorquet: pendet in arbitrio ejus, cum loqui cœperit, sententia audientis: perdet jus suum, qui excusare disposuit, si illi alligandi copia concedatur. Tunc Patricius Ricimer ita respondit: Detulit ad me hunc hominem, quem exponitis, fama gloriosum: et in hoc magis admirationi mihi est, quod cum omnes habeat laudatores, nullos ejus, quibus per invidiam abundare solet novitas, prodit iniuicos. Ite ergo et rogate hominem Dei ut ambulet. Jungite etiam meas preces.

20 Egressi de concilio statim Ticinum petunt: causam narrant: fuis, ut istum laborem susciperet, B. Epiphanius rogatur lacrymis. Qui, ne extenuaret beneficium si filios diutina supplicatione torqueret, antecessit desideria postulatum, quos tamen taliter

allocutus est: Quamvis tantæ rei necessitas probatissima personæ pondus inquirat, et titubet sub gravi fasce portitor immaturus, affectum tamen, quem debeo patriæ, non negabo. Quibus breviter narratis, quoniam erat loquendi parvus, ad Ricimerem Patricium perrexit, a quo simul visus et electus est. Mandato ergo sibi legationis ordine Romam petiit. In quo itinere quid molestiarum sustinuerit, quidve virtutum gesserit, festinans ad majora prætereo.

21 Mox tamen, ut supradictæ Urbis portas ingressus est, fama, quæ absentem illum notum fecerat, digito cœpit ostendere: conversi illico omnium oculi, stupere mentes attonitæ, quod tantam sibi exhiberi reverentiam imago ejus index sanctitatis exquireret: inexpressibilis se culpæ reum fatebatur quilibet potentum, si tantum genua ejus amplexus est. Tollebatur clamor in cœlum: nemo illum in mortaliu numero computabat, cui omnia cœlestis gratiæ videbant bona constare. Perfertur ad Principem Anthemium studio legationis Episcopum venisse Liguriæ, hominem quem nullus possit etiam dives eloquio sufficienter exponere. At ille: Callida mecum Ricimer et in legationibus suis arte decertat. Tales dirigit, qui supplicatione expugnent, quos ille læcessit injuriis: perducite tamen ad me hominem Dei; qui si possibilia precatur, admitam; si difficilia, supplicabo ne excusationem meam gravetur accipere. Dubito tamen an Ricimer apud me, quod poscit, obtineat; cujus scio votorum intemperantem esse personam, et in conditionibus proponendis rationis terminum non tenere: sed veniat directus Antistes, et laudatam jam pridem præsentet effigiem. Egrediuntur officia Palatina: tota Urbe, *d* Jube rogaris audiebatur Episcopus.

22 At venerabilis et seculis omnibus probatus Pontifex, posteaquam ingressus est, et proferendi sermonis donatus licentia, quamvis fugitivæ potestatis insignia ostrum gemmasque rutilantes reverentiæ imaginis fulgore compresserit, (etenim quasi absente Imperatore, ita in se oculos traxerat singulorum) tali tamen narratione incipiens januam oris reseravit: Summa cœlestis Domini, Venerande Princeps, est ordinatione dispositum, ut cui tantæ Reipubl. cura mandabatur, per Catholice fidei dogma Domini et auctorem et amatorem pietatis agnosceret, per quem bellorum furorem pacis arma confringunt, et calcans colla superbiæ concordia superat, quod fortitudo non prævalet. Sic namque David prædicabilem, parcendi magis inimico animus redidit, quam intentio vindicandi: sic perfecti seculorum Reges et domini supplicantiibus indulgere cœlesti arte didicerunt. Superne namque dominationis instar possidet, qui imperium suum pietate sublimat. Hoc ergo Italia vestra freta judicio, vel Ricimer Patricius, parvitatem meam oratum direxit, indubitanter conjiciens, quod pacem Romani Dominus tribuat, quam precatur et Barbarus. Erit enim triumphus vestris proprie profuturus annalibus, si sine sanguine viceritis. Simul nescio quæ species fortior possit esse bellorum, quam dimicare contra iracundiam, et ferocissimi Getæ pudorem onerare beneficiis: gravius enim percillitur si postulata impetret, quem puduit hactenus supplicare. Tractandus deinde anceps bellandi eventus: in quo tamen si ita prævaluerint peccata certamine, vestro regno defraudabitur, quod partes utraq; perdiderunt: nam quæcumque apud Ricimerem, si amicus est, salva sunt, cum ipso a vobis Patricio possidentur. Cogitate pariter, qui bene causæ suæ ordinem dirigit, qui pacem primus obtulerit.

a Ms. nostrum semper Ricimerem vocat. Gualla Ricimerum. Ricimer. Hic Coss. Constantino et Rufi, ex Magistro militum Patricius factus, annis quindecim in iporum nec Caesarum iussu, pari ambitione et crudelitate. b Pusao et Joanne Coss. an Ch. 467. Anthemius Patricius u Leone Aug. missis, Occidentis suscepit Imperium Aug.

ad eum venit

militum honore.

Magno honore excipitur u Nonantis:

ab Anthemio et si legationem suscepit,

admittitur: d

pro pace perorat:

Ricimer rogatur Liguribus ut sinat se reconciliari Anthemio Imp.

c quarrenti idoneam fecerunt proponitur Epiphanius.

laudata ejus eloquentia:

imminente Ricimeri,

rogatur suscipere,

imperium XI Aprilis. Ergo sub annum 468 vel 469. hæc S. Epiphanius continet legatio. c Anthemio, qui et nox Græculus, et Seditio lib. 1. ep. 7 Græcus Imperator. dicitur, quippe qui e Græcia nuper exortus. d Alii, ubi rogatus advenebat

CAPUT VI.

Pax sancita, alia præclara Epiphanius operu.

Hactenus admirandus Pontifex prosecutus, loquendi finem fecit. Tunc Princeps erigens oculos, desertum se omnium vidit aspectibus, atque in eum invitatos vultus esse cunctorum: quem admirari ne ipse desinebat. Tunc alto trahens verba suspirio ita orsus est: Quamvis inexplicabilis mihi, sancte Antistes, adversus Ricimerem causa doloris sit, et nihil profuerit, maximis eum a nobis donatum fuisse beneficiis; quem etiam, quod non sine pudore et regni et sanguinis nostri dicendum est, in familiæ steinma copulavimus, dum indulsimus amoris Reipublice, quod videretur ad nostrorum odium pertinere. Quis hoc namque veterum retro Principum fecit unquam, ut inter munera, quæ pellito a Getæ dari necesse erat pro quiete communi, b filia poneretur. Nescivimus parere sanguini nostro, dum servamus alienum. Nemo tamen hoc credat propriæ causa factum esse formidinis. Nam in tanta circumspicione salutis omnium, solum pro nobis timere non novimus. Bene enim apud nos compertum est per Imperatori laudem suæ virtutis, qui pro aliorum cautela non metuit. Sed ut tunc venerationi ad liquidum conatus illius aperiatis, quoties a nobis majoribus donis cumulatus est Ricimer, toties gravior inimicus apparuit. Quanta contra Rempublicam bella preparavit? Quantas externarum gentium per illum vires furor accepit? Postremo etiam ubi nocere non potuit, nocendi tamen fomenta suggestit. Huic nos pacem dabimus? hunc intestinum sub indumento amicitiarum munimentum e sustinebimus, quem ad fœdus concordiæ uer affinitatis vincula tenuerunt? Grandis cautio est adversarii animum cognovisse: etenim hostem profutius sensit: superasse est: perdidit semper deprehensa odia stimulos, quos occultata conceperant.

24 Sed si in his omnibus Reverentia tua et vadis et mediator accedit, qui potest spiritali indagine consilia nefanda invenire, et inventa corrigere; pacem, quam et tu postcis, negare non audeo. Postremo si solite calliditatis astutia etiam te fefellerit, certamen jam vulneratis assumat. Me tamen statimque Reipubl. tuis comunito et commendo manibus, et gratiam, quam supplicanti et profuso per se Ricimeri uegare disposeram, per te primus exhibeo. Profunda enim deliberatione compendii nostris in hac parte consulimus, si in incertis procellarum erroribus navein ex boni gubernatoris ordinatione flectamus. Quis enim tibi excusare præsumat beneficium postulanti, cui oportuerat ante preces offerri. Hæc Imperator. At venerabilis Sacerdos, Gratias, inquit, omnipotenti Homino, qui pacem suam Principis menti inseruit, quem adinstar superni dominatus vicarina potestatis suæ voluit esse mortalibus.

25 Quibus breviter enarratis, accepto etiam pro concordie firmitate ab Anthemio sacramento discessit, festinans ad Liguriam reverti, quoniam Resurrectionis Dominica tempus instabat, per quod maveratis jejuniorum cruce corporibus, carne frigida spiritus hilaris recalesceret, dum a Redemptore nostro moriendo mors vincitur, fidelis spei cibus anima saginatur. Versum a se, cum Romam egressus est, futurum Pascha dies promittebat. Tanta tamen iter celeritate confecti, ut quarto decimo die improvisè et famam preveniens, Ticinum ingrederetur, comitibus sane plurimis in via derelictis, quia nec abstinentiam ejus sustinere poterant, nec laborem. Ecce concursus prestolantium tanti Antistitis adventum, domi positum videre, quem nondum Roman egressum fuisse

cognoverant. Laete urbis tripudii attonito Ricimeri indicantur: pacem factam consono omnes ore clamabant. exultatio infinita provinciarum, et sicut hominum mos est gratius habere quod redditur, quam si omnino non pereat, dulcior erat concordia, quæ post litem revocatur, et pax quæ jam pene desparata configerat. Evocabatur Reverendus Pontifex, ut diu expectatum Mediolanensibus præsentaret aspectum. At ille ne velut debitas gratiarum actiones præsens videretur exigere, visitationes eorum sub colorata specie declinabat.

26 Igitur processu temporis et laboris quotidianis successibus vita in eum meritum geminabatur. Erat illi germana natu minor, religione non impar, d Honorata nomine, ejus vitam per singula virtutum genera longum est eloqui: sulcicit tamen ad laudum ejus cumululum, dignam tanti viri sororem dixisse. Hanc in ipso, quo de legatione rediit, consecravit anno, quam tamen imbuendam disciplinis celestibus, quasi sancta illi natura non suffleeret, e Luminosæ euidam, feminæ stupendæ sanctitatis et singularis exempli, comansit: cujus oporteret fortassis natalium culmina relegi, nisi insignior fuisset vita, quam sanguine. Hæc enim fuit talis, de qua se crederet habere et ipse quod disceret, qui erudiendam consortem uteri committebat. Nam brevi apud hanc depositum Antistitis pignus effloruit, et ad maturitatem bonæ frugis plantaria onusta perduxit.

27 Interea per propositum sibi callem vitæ cursu præpeti Sacerdos venerabilis incedebat, eleemosynis sine retractatione operam dans: quod munus acipientibus vultu et animo blandissimo commendabat, ita ut cuiusque sermonis solius gratiam præstitisset, nequaquam se indonatum putaret abscedere. Erat enim summum præmium talem saltem vidisse l'ontificem. Crescebat in dies singulis fama gloriosis successibus, et totum pene mundum illius prædicatione complebat.

a Ricimer patre Sævi, Getica matre natus.

b Hujus nomen ignotum. Nam quæ a Gregorio Turonensi lib. 2, cap. 9, narratur Asela Italica regis conjux, cum filio Theodonice Rege Francorum, gladio interficth, senior; nec ille Getæ, ad Francus fuit.

c Non tuam hic erit melius, ut ad sequens caput dicemus.

d De S Honorata quibus XI Januarii Tres illius sorores tribuunt Spelta, Aude, Luminosam, Liberatam, Speciosam.

e Colitur S. Luminosa 9 Mart.

CAPUT VII.

Profectio Tolosana ad Euricum pro pace.

Defuncto tunc a Ricimere vel Anthemio successit Gyltrius, b qui in ipsis exordiis diem clausit extremum. Post hunc c Glycerius ad regnum ascitus est, apud quem, quanta pro salute multorum gesserit, studio brevitate meido. Nam supplicante sancto viro illatam matri a ditionis suæ hominibus concessit injuriam; cum apud illum reverentia præfati Sacerdotis esset etiam decessore sublimior.

29 Post quem ad regnum d Nepos accessit. Tunc inter eum et Tolosæ alumnos Getas, quos ferrea e Euricus Rex dominatione gubernabat, orta dissensio est, dum illi Italici f fines imperii, quos trans Gallicanas Alpes porrexerat, novitatem spernentes, non desinerent incessere; e diverso Nepos, ne in usum præsumptio malesuada duceretur, districtius cuperet commissum sibi a Domino regnandi terminum vindicare. Hinc utraq; litum coeperunt fomenta consurgere, et dum neutre partes conceptum tumorem vivendi studio deponunt, sic exuperabat causa discordiæ. Attigerat jam beatissimus vir octavam in sacerdotio annum, cum repente Nepotis animum submovenda dissensionis amor infudit, ut repulso similitatis veneno servaret inter Reges caritas, quod tueri arma vix poterant. Evocantur ad concidium, Liguria lumina, viri maturitatis, quorum

Antemio
B. Essomio
LXIII.
magna omnium
Lexitor
excipiunt

d
Honoratam
sororem con-
secrat, tradit-
que S. Lumin-
osæ insti-
tutionem.

benignissime
pateribus
subvenit

mittitur a
Nepote Imp
ad Euricum
Regem Gotho-
rum

Anthemio,
multa prius
quæsto de in-
gratitudine
Ricimeris.

a
b

cum munere
impetrit.

Ticinum ex-
dit

AUCTORE
R. ENNOCIO,
IX MSS.

possit deliberatione labans Reipubl. status reviviscere, et in antiquum columnen soliditas desperata restitui: tantique ad tractatum coiere ex jussu Principis, quanti poterant esse rectores. Seritur de ordinanda legatione sermo: in beatissimum mentes omnium et oculi diriguntur. Fiunt cumctorum sententiae, quasi unius et ore proferrentur et pectore.

30 Quid pluribus? cum lætitia Christi miles occasionem laboris amplectitur, et spe effectum præcepit, de negotii æstimatione confidens, agendi speciem melioraturus inquit: actionem pene conclamatum et valde difficilem, cœlestis potentiae presidio percontatus est, suscepit, implevit. Cujus itineris molestias, necessitatesque non valeant per ordinem digerere, nec si mihi centum linguarum fluminibus per meatus irriguos verba fundantur. Nam egressus de Ticinensi oppido, donec ad destinata loca pertingeret, tali via sue fatigationem arte geminavit, ut si temperius jumentorum defectum considerantes, in future mansionis diversoria successerant, præter Psalmorum continuationem, præter lectionis perseverantiam, quorum nihil nisi stando faciebat, eligebat secessum nemorea fronde conclusum, ubi comexis arborum brachiis nox domestica texeretur, quod solum refugus per umbracula opaca sol nesciret: et thorum viridante cespite gratia naturalis sterneret. Ibi profusus in oratione continuis fletibus exortens pluviarum terram, oculorum imbris irrigabat. Reddebantur arva illa fecunda orationum copia, quæ frugum esse non poterant.

31 Tali exercitio se macerans Tolosanam, in qua Euricus tunc Rex degebat, urbem ingressus est: quem jam prævia opinio Gallorum auribus, qualis esset infimaverat, Sacerdotibus præcipue ejusdem regionis, quos attonitos de adventibus inquisitio profunda sollicitat. Erat præterea eadem tempestate consiliorum Principis moderator et arbiter *g* Leo nomine, quem per eloquentiæ meritum non una jam declamationum palma susceperat: qui cum summo gaudio adventum Pontificis indicavit notitiæ publicæ. Evocatur ex tempore Regi presentandus Antistes: ad quem illico ut ingressus vidit, salutavit, agressus est: Quamvis te, stupende terrarum Princeps, multorum auribus reddat virtutis fama terribilem; et gladii, quibus finitimos continua vastitate premis, segetem quamdam inimici germinis metant; nullam tibi tamen superni gratiam Numinis dira bellandi præstat ambitio: nec ferrum fines tuetur imperiû, si cœlestis Dominus offendatur. Regem te habere memento, cui oportet considerare quid placeat: qui cum susceptum hominem portaret ad cœlum, proimmensæ hæreditatis munere pacem discipulis iterata sæpius admonitione commendat: eujus nos præcepti necesse est esse custodes, præcipue cum noverimus virum fortem dici non posse, quem vicerit indignatio. Deinde pendere nos convenit, quod nemo diligentius propria tuetur, quam qui aliena non appetit. Quocirca Nepos, cui regimen Italiæ ordinatio divina commisit, ad hæc nos impetranda destinavit, ut reductis ad fidem mentibus terræ sibi convenæ dilectionis jure sciuntur: qui licet certamina non formidet, concordiam primus exoptat. Nostis in communi, quo sit dominiorum antiquitas limitata confinio; qua sustinuerint partes istæ illarum rectores famulandi patientia. Sufficiat quod eligit aut certe patitur amicus dici, qui meruit Dominus appellari. Hæc vir insignissimus Epiphanius.

32 At Enricus, gentile nescio quod munus infringens, mollitum se adhortationibus ejus vultus sui serenitate significat. Leo vero nominatus superius, tanto allocutionis ipsius tenebatur miraculo, ut crederet verbis inijusemodi expugnari posse mentes, si fas est dici, etiamsi contra justitiam postularet. Taliter tamen fertur ad interpretem Rex locutus:

Licet pectus memm lorica vix deserat, et assidue manum orbis includat æratus, nec non et latus inniat ferri præsidium; inveni tamen hominem, qui me armatum possit expugnare sermonibus. Fallunt qui dicunt. Romanos in linguis scutum vel spicula non habere. Norunt enim et illa, quæ nos miserimus, verba repellere; et quæ a se diriguntur, ad cordis penetralia destinare. Facio ergo, Venerande Papa, quæ poscis, quia grandior est apud me legati persona, quam potentia destinantis. Accepe nunc fidem, et pro Nepote pollicere, quod servet intemeratam concordiam; quoniam te promississe, jurasse est. His dictis, inito etiam pactionis vinculo verendus Pontifex vale dicto discessit: ad quem statim precatorum turba dirigitur, ut secuturo die Regis epulis interesset: *h* quem ille jam compererat jugiter per Sacerdotes suos polluta habere convivia: cui excusavit, dixitque sibi non esse in more positum, alienis aliquando prandiis *i* vesci, perendie magis se velle proficisci, quod constitutum maturavit implere: et Tolosam tantis comitantibus egressus est, ut pene deserta urbs discedente nostro Pontifice cerneretur. Tantos enim in brevi sibi devinxerat caritate sincera, ut captivitatem flerent, quos apud patriam remanere necessitas constringebat.

33 Inde tamen regrediens singula sanctarum habitationum loca visitavit, Medianas insulas, *k* Cycladas, *l* Lerum, ipsamque nutricem summorum montium planam Lerinum adiit. Unde singulos vitæ flosculos decerpit ex omnibus, quos in se boni germinis fomes insereret, et ad maturitatis tempus gravida pomis cœlestibus arbor adduceret. Interea expectatum Italiam hinc redditur, et revertente singulari Sacerdote per sudum rutilans jubat aperitur. Ticinum diu desideratus ingreditur. Nepoti effectum peractæ legationis insinuat: et crescente laudum cumulo humilitas in eo pariter sensit augmentum.

a *U*l se ista habuerint, breviter commemorat Paulus Diaconus lib. 16. Hoc drinque ipso in tempore, inquit, inter Anthemium Principem, ejusque generum Ricimerem Patricium, qui tunc Medianti positus præerat Liguria, magnus discordiarum fomes exortus est: cui se vir senectute conspicuus Epiphanius Ticinensis Episcopus interponens, eos primo ad concordiam revocavit. Deinde barbarica peritida fœdus Ricimer rumpit. (erat enim Gotthus prosapia) cum manu mox valida ad Urbem contendit, atque paul Anienis pontem castra posuit. Divisa itaque Roma est; et ipsam favellit Anthemio, quidam vero Ricimeris peritidiam sequebantur. Inter hæc Olybrius a Leone Augusto missus ad Urbem venit, vivoque adhuc Anthemio, regium adeptus est potestatem. Billimer Galliarum rex cognita adversus Anthemium conspatione Ricimeris, Anthemio ierre presidium cupiens, Romanam properavit. Is cum Ricimere apud Adriani pontem prælium committens, continuo ab eo superatus atque occisus est. Extincto Billimere mox victor Ricimer Urbem invadens, quatuor jam annos agentem jura imperii Anthemium gladio truncavit. Præter famis denique morbiq; penuriam, quibus eo tempore Roma affligebatur, insuper etiam gravissimè deprelata est: et exceptis duabus regionibus, in quibus Ricimer cum suis manebat, cætera omnia sunt prædatorum aviditate vastata. Sed non diutius de peritida latatus est Ricimer. Nam post mensem tortum exereciatus languoribus et ipse interit. Sed quod Epiphanius dicitur senectute conspicuus mendum est libraril; scriptum fuit sanctitate, itaque legit Caspianus, occisus est Anthemius V Id. Jul. Cass. Festo et Marciano ipsius Anthemii filio, Leonis Augusti genero, anno Christi 472, eum imperasset annos 5, menses 3, *l*ticinæ obiit XV Kal. Septemb. *quadragesimo die post Anthemii eadem.*

b Olybrius septimo mense imperii vitam peregit, ut scribit Cassiodorus. Obiit vero X Kal. Novembris. Non immerito tunc, indict. 10, Vesuvius mons Campaniæ torridus, intestinis ignibus astuans, exusta evomit viscera, ut *Marecllius scribit*; eum intium imperii viscera ambitio tetra incendio consumeret.

c Leone Aug. V, solo Cos. anno Christi 473. Gundibato Ricimeris filio, quem Olybrius Patricium fecerat, hortante, Glycerius Ravennæ sumpsit imperium, ut habet Cassiodorus, III Nonas Martii.

d Paulus Diaconus lib. 16. Anno deinde sequenti, nimirum 474, Leonis Juniore solo Cos. inopinatè Nepos patricius cum exercitu veniens, Glycerium regis exiit potestate; eumque apud Salonas Dalmatarum urbem Episcopus ordinavit. Nulla Nepotem et Gundibarnm agente Epiphania reconciliatis scribit, cum atquin infestis signis parurent concurrere. Hinc Ravennates, qui sibi duce Gundibario victoriam spondebant, semper Reinceps Epiphania infensus fuisse et Ticinensibus; hisque adeo impositum Ravennæ, si eo convenirent, vextigal, quod anno denum 4569 abrogatum. Nimis ille antiquæ, nec credibiles, causæ irarum.

e Ille fratrem Theodericum II, Wisigothorum Regem interfecit, regnumque

recusal Ariani Regis interesse convivio.

h

i

Lerinum aliisque sancta loca visit.

k l

Nepoti pacem inuitat.

Anthemii Aug. cedens, perfidiam Ticinensis ejus generi.

Olybrius Aug.

Glycerius Aug.

Nepos Aug.

Furicus Rex Wisigoth. Arianus.

iter sancte instituit,

y

Euricum hortatur ad pacem

eam obtinet.

requiritur novasi anno 461, et tenuit usque ad 484. Dicitur alius Evaricus, Foricus, Evarix, Henricus. Hæc ad eum legatio contigit anno episcopatus Epiphani octavo, tunc Christi 471. Nam sequenti anno Orestes Patricius Nepolem, V Kal. Septembris, hucvena in Botmatiam ingressi, filiumque suum Augustulam pridie Kal. Novemb. Imperatorem fecit.

f De hac Evricia in Romanum ditionem irruptione sæpius agit Sidonius Apollinaris in epistolis, nominatim lib. 7, ep. 6. Evarix Rex Gothorum, inquit quod limitem regni sui, rupto dissolutoque lædere antiquo, vel tutiorum armorum jure, vel promovet; nec nobis peccatoribus hic accusare, nec vobis Sanctis hic discutere permissum est. Is Arvernorum civitatem, cujus Episcopus erat Sidonius, adhuc Romano addictam imperio, occupavit fœdique afflavit; post an ante hunc Epiphani legationem, ad Sidonii vitam 23 Aug. disquiremus.

g Laudibus hic sæpe Sidonio est, cultusque fidei amicitia, ut ex ep. 3, lib. 8 et 22, lib. 4. Atque Alarici quoque Conularius fuit, ut S. Gregorius Turon. lib. 4, Mirac. cap. 92, scribit.

h De eo Sidonius ep. 6, lib. 7. Tantum, ut ferunt, ori, tantum pectori suo, Callidius tantum nominis ariet, ut ambigus ampliusne sui gentis, an sue secte tenent principatum.

i Ita Struonius MS. nostrum, vespere magis se velle proficisci. Scit alienis abundantique prandis, vespere magis se velle prolesci.

k Ita MS. noster, caterisque fatente Struondo, qui tamen Stæchidas restituit, quos Plinius ulique in ora Massiliæ a locant, propter ordinem, quo sita sunt, in dictis. Fuere tum cenobis cellulisque refectæ monachorum, ad quas septem postrema Collationes emisse a Cassiano.

l De Lirino Lerone, sive, ut nunc vocant, S. Honorati et S. Margarete rivulis, equinus 16 Janu. ad vitam S. Honorati

CAPUT VIII.

Ticinum ab Odoacre Rege versum, recreatum et restauratum ab Epiphanio.

Igitur dum talibus se disciplinis et laboribus Christi et Domini nostri operarius exerceret, ecce ille quietis nesciens, et scelorum patrator inimicus, magna dolorum incrementa conglutinat, et inquiri quibus virum integerrimum passionibus lacesseret. Exereitum adversus a Orestem Patricium erigit, et discordiâ criminâ clandestinis supplantator interserit : spe novarum rerum, perditarum animos inquietat. Odoacrem ad regnandi ambitum extollit : et ut hæc perniciem in Ticinensi civitate contingeret, Orestem ad eam fiducia munitionis invitat. Episcopus cum omnibus ad se pertinentibus presens invenitur : fit maximus in urbe concursus : praedandi rabies inardescit : ubique luctus, pavor ubique, et mortis imago plurima : discurrebat ille sollicitus, posebatur ad novam, ejus substantiam notiozem fecerat amicitiarum fides antiquior. Alii flammâs muris edibus supponebant, alii ad exitum posebant dominum, pro ejus convenerat salute pugnari. Currunt ad Ecclesiæ domum totis direptionis inrenlis astuantes, dum quem videbant erugare plurima, perimmensa suspicabantur abscondere. Pro nefas! thesauros cruda barbaries querebat in terra, quas ille ad cœlestia secreta transmisserat. Diripiunt etiam sancta ejus germana, et seorsum ab eo captivitatibus sorte deducitur. Omnes nobilitatem a suis familie sequestrantur : b Luminosa gloriosissima femina parli necessitatis conditione costringitur. O dolor! utraque ecclesiæ flammis hostilibus committuntur : tota civitas quasi unus rogas effulgurat.

35 Cunctorum voces Sacentotem requirentium audiuntur : nemo periculi sui meminerat, dum major ab illis salutis portio divideretur : cui quamvis confusa in singulorum exitia turba fremeret, honor tamen et inter gladios impendebatur. Nam illico non fuerant, quos potuit videre captivos. Venerabilem germanam suam prius, quam in vesperam diei illius lux funesta haberetur, eripuit : plurimos etiam civium absolvit precatu suo, antequam durissimæ conditionis vincula sentirent, matres familias præcipio, quas inmanior in hac necessitate poterat manere commoratio.

36 Postremo status civitatis, quem multitudo barbarica succidebat, unius fortissima columna sustentatis succurrebat auxilio : nec tantum ad delendum

sufficiebat, exercitus, quantum ad reparandum unius persona Pontificis. Sublato tamen Oreste, et propter Placentinam urbem extincto, depredationis impetus conquievit. Post quem adscitus in regnum e Odoacris, tanto cultu insignem virum cepit honorare, ut omnium decessorum circa eum officia præcederet. Interea ne diu favillis domicilia divina premerentur, ante gloriosus Antistes d readificandi sumpsit animum, quam expensis aut substantiam præparandi : ingentis pretii fabricas sine numerum attollere condito non expavit, Apostolicæ admonitionis haud inscius, quod cœlestia regna quarentibus indeficiens jugiter census exuberet; et de pleno semper imperitiâ, quem non opprimet in largiendi voluntate paupertas. Dicebat enim : Vix est ut animum divitem possibilitas deserat, et difficillimum, ut sequatur abundantia hominem mente mendicam.

37 Jam jamque tamen fastigii perfectionis majoris ecclesiæ opus attigerat ædificio et dedicationis insignibus adornato : extemplo alterius ecclesiæ, cum columnatus repente paries impulsu callidi serpentis ejectus est : voluit experiri, si multiplex ejus possit vexatione subverti. At ille violentior ne malis ejus cederet assurgebat, et continuo sine alienjus passionis indicio ad reparationem ejus plena se aviditate succinxit. Nimo tamen universas tenebatur miraculo, quod ab ipso tempore tholo artifices cum ingenti machina corroperunt, nullus tamen eorum ante erare debilis factus est, aut aliqua membrorum parte truncatus : quod orationibus Episcopi contigisse, cunctorum sensibus patuit, ut molera propriam ruina sustineret, et a casu suo lapides suspenderentur. Stupendo tamen ordinationis ejus cursu supradicti operis perfectionem labor accepit. Nam consummatum, majoris ecclesiæ reparationem orditus, raptim ad fastigia prisecæ incolunitatis surrexisse conspexit domum Domini, qui nondum compererat melioatam. Quibus tamen ab eo celeriter exactis mox se in illum divinus favor ostendit : nam in ejusdem anni curricula summa demonum turba de obsessis ceperunt clamare corporibus, flagris se et cruciatibus nimis ut fugerent, Sacerdote Epiphano imperante, compelli, quos ille modica cum flutu oratione profusa ad extrema terrarum confinia transmittebat, ac diversis vocibus ejulantes meritorum suorum urgebat imperio. Sed cum talia per Christi gratiam jugiter faceret, nihil sibi de præsumptionum flatibus assumebat. Tollit enim illis boni meriti potentiam, quibus supercilium fiducia benignitatis attulerat.

38 Interea ne solis civitatem templorum ædibus videretur ornasse, fessis ejusdem urbis habitatoribus remediocum utilitate prospexit. Nam directa legatione ad Odoacrem quinqueenni vacationem fiscalium tributorum e impetravit : ad que beneficia per singulos dispertieuda tanta se casitate continuit, ut nemo ex his minus acciperet, quam is, quo fuerant impetrante compressa. Dum hæc tamen gererentur, in perniciem Liguria possessorum, Pelagii, qui ea tempestate Praetorio Tribetis erat, repositus multigravissima tributa duplicabat, reddebatque onus geminum, quod simplex sustineri non poterat. Unde mox ad sanctam virum oppressorum turba conflavit : qui letis succurrendi occasiones amplectitur, et pro cunctorum necessitate alacer ambulavit, poposcit, obtinuit.

a Basilien II et Arnimto Goss. anno Christi 476 Orestem Odoacer Furethingorum Rex fecit obsedi, cepitque, et Placentiæ 28 Aug. occidit, ac fratrem ejus Paulum Javeant 4 Septembris. Quilla Odoacrem potentioribus armis Papa pulsato scribit, quo auctore Spelta pluribus bellum hoc describit.

b Lualia et Spelta, Luminosam S. Epiphani sororem faciunt, nec Honorate hoc meminere.

c Sine purpura tamen et insignibus, ut Ca sidorus testatur, nec Augusti nomen assumpsit, sed Regis. 23 Aug. 476. Pura

AUCTORE B. ENNONIO. EX MSS. c

d præcipue ecclesiæ, etsi numeris carens :

Opere rursus subverso,

patienter id feri

Artiflex a tholo templi lapsi, non læduntur,

Epiphanius damnos pellic exobssis :

e impetrat civibus quinqueenni vacationem fiscalium : Pelagii Praef. Praetorio e. cactio- nis cocti et

Odoacer Rex Italiae.

Stæchidas in- nita.

a Capto ab Odoacre Ticino,

et direpto vic- ceatopue.

Epiphanius et soror ejus captivatur b

ecclesiæ Tri- cano inrens.

illam multo- que alius libe- rati a captivi- tate

urtem repa- rat.

AUCTORE
B. ENODIHO.
EX MSS.

*Plura de hoc barbaro die 8 Januarii ad vitam S. Severini.
d Spelta captum reedificari Ticinum scribit 25 April. 473,
tuncque Papiam appellatum.*

*e Iste mos est honorum Principum, subvenire afflictis provin-
ciis arribusque. Confirmat Theodorici et Magni Constantini exem-
plis Sirmoudus.*

CAPUT IX.

Cum Gothis Rugisque Ticini gesta.

Sed quid frustra gestio singulorum species laborum
ejus vel formas eloqui, dum quod non explicat possi-
bilitas, praesumit affectus, datque terminum latiora
opinantibus sermonis angustia. Fuerunt tamen ista
sacratissimi Vatis desideria, ut cum innumerabilia
luceret, optaret de laudibus suis aut nulla aut pauca
perstringi. Unde si quid minus lingua pauper aperui,
audientum et legentum sensibus derelinquo. Post
multas tamen, quas apud Odoacrem Regem lega-
tiones violentia supplicationis exegit, dispositione
caelestis imperii ad Italiam a Theodoricus Rex cum
immensa roboris sui multitudine commeavit. Ad
quem vir integerrimus, b dum Mediolani jam positus
esset, occurrit : quem cum ille Regum praestanti-
simum cordis oculis inspexisset, et solita iudicii
sui Sacerdotem nostrum libra pensaret, invenit in
eo pondus omnium constare virtutum : cujus inte-
gritatem velut fabrilibus lineis ad perpendicularum
mentis emensus est; quique tali apud suos de illo
sermone usus est : Ecce hominem, cui totus Oriens
similem non habet; quem vidisse praemium est, cum
quo habitare securitas. Fortissimo muro civitas Ti-
cinensis incolunt isto vallatur, quos oppugnantum
nulla vis possit obruere, quos nequaquam Balaeris
fundae transcendat excursus : si qua necessitas inter
indas certaminum accesserit, tutum est apud istum
matrem familiasque deponere, et expeditum excu-
sibus militare bellorum.

40 Interea perduelles animos dediticii exercitus,
mutationem incendit ambitio; quorum caput c Tula
fuit, homo in perfingrum infamia notitia veteri pol-
litus : qui concepit mente ingenti, ut se desperatis
partibus cum multitudine redderet. Quod cum Theo-
doricus Rex principali sollicitudine cognovisset, con-
tinuo omnem illam, quam totus Oriens vix sustinuit,
contraxit manum, atque ad d Ticinensis civitatis se
angustiam contulit. e Videres urbem familiarum coe-
tibus scatentem, domorum immanium culmina in
angustissimis reserata tuguriis : cernebas a funda-
mentis aedificia immensa migrare, nec ad recipien-
dam habitantium densitatem solum ipsam posse
sufficere. Inter haec ille in bonis vir exercitissimus,
in quo animorum amplitudo cunctis pandebat acces-
sum, opportunum sibi coniciens tempus offerri, quo
benignitatis suae pleno Austro vela laxaret, et por-
tum gloriae per variarum notitiam gentium, et actuum
celebritatem secunda navigatione pertingeret; pri-
more in loco (quod nullae chartae veterum, nulli li-
brorum de quocumque loquuntur annales, quod cum
stupore relator affirmet, vel enim admiratione lector
admittat) ut cum sagacissima gente habitans, et
quam nulla suspitionum aura praetervolat in rebus
dubis, quando metus periculi etiam mitia contra
quoslibet corda sollicitat; sic illis fidelissimus extitit,
ut inimicos eorum toto devinctos teneret affectu, et
inter dissidentes Principes solus esset, qui pace
frueretur amborum : applicabat enim ad compen-
dium minus, quidquid praestabatur ab altero : et re-
verentia personae suae atque dulcedine sic largientis
temperabat animum, ut nullatenus accenderetur, si
aliquid a se beneficii per Episcopum et inimicus ac-
ciperet. Ille fuit, circa quem concordiam et pugnan-
tes servarent, et cujus quietem bella non laederent.

41 Jam si ad illud veniamus, quod quotidiana et
ipsos pascibat humanitate raptos, et illis intra ci-
vitalem sumptuum necessaria ministrabat qui foris

praedia illius continua vastitate deleverant. Nam tot
millia hominum uno eodemque tempore, cum diversa
poscerent, reficiebat blanditiis, humiliabat alloquio,
pascere muneribus. Si ejus liberi uxorque inimicis
a qualibet parte fuissent intercipientibus occupati,
illico supplicationis illius pretio reddebantur suis,
quos auri redimere non potuisset effusio. Regi apiti-
simus, et pra Sanctis omnibus venerabilis existebat,
ut quoscumque Romanorum bellandi licentia homi-
num ejus fecisset esse captivos, mox illi restitueret,
quem sola intelligebat aliorum libertate ditari. Deinde
numerare nequeam, quanta ille subjugatorum ag-
mina solo proprio reddidit, quanta, ne vexarentur,
imposuit. Jam si illa retexam, quas inimicorum susti-
nuit insolentias, quibus laboravit in missionibus;
quali procellas pessimorum virtute contempsit; ad
haec enarranda lingua non sufficit. Juvat enim certa
quaque decerpere, ubi sunt omnia admiranda quae
referas. Sub tali cruce triennium duxit, soli Deo
dolorum suorum secreta manifestans, a quo mini-
strari sibi clandestinum posebat auxilium.

42 Post hinc f digressis Gothis, civitas Ticinensis
Rugis est tradita, hominibus omni feritate immani-
bus, quos atrox et acerba vis animorum ad quoti-
diana scelera sollicitabat : diem putabant perisse,
qui illos sine facinore, easu aliquo interveniente,
fugisset. Quos tamen beatissimus Antistes sermonum
suorum melle deliniebat, ut effera corda auctoritati
submitterent Sacerdotis, et amare discerent, quo-
rum pectora odiis semper fuisse dedicata cognovimus.
Mutata est per meritum illius perversitas naturalis,
dum in bonis mentibus radix peregrinae apud illos
affectionis inseritur. Quis sine grandi stupore credat
dilexisse et timuisse Rugos Episcopum et Catholicum
et Romanum, qui parere Regibus vix dignantur?
cum quibus tamen integram pene biennium exegit
taliter, ut ab eo flentes discederent, et jam ad pa-
rentes et familias regressuri.

a Probrino et Eusebio Goss, anno Christi 489, venit in Italiam
Theodoricus Ostrogothorum Rex, et Odoacrem primo ad Sontium
flumen, non longe ab Aquileia vicin, deinde juxta Veroniam, quum
et cepit, ac tertio anno sequenti ad Adriae flumen.

b Theodoricus a Verona digrediens Mediolanum pervenit, in-
quit Paulus Diaconus, ubi dum consisteret, magna ad eum multi-
tudo militum pluresque Italiae populi convenere. Gualthi evocatum
a Rege Epiphanium scribit.

c Bernardino Succo Illiba dicitur. Consularis erat Liguria, de
quo jam citatus Paulus : Sed paucis interjectis diebus rursus de-
ditus totus exercitus, Tula quodam nomine instigante, Odoacris
se partibus reddidit.

d Paulus : Ea res Theodoricum ita perterritum, ut se suumque
exercitum apud Ticinensem urbem muniret, et post pauca : Theo-
doricus itaque aliquandiu intra munitiones exercitum retinens,
denum relictis ibi matre, sororibus, universaque vulgi multitu-
dine, nihil plane dubius de Epiphanii viri sanctissimi fide cum
expeditis armatorum cuneis in Ravennam obsidionem Rayennam
perrexit. Clausit se Ravennam Odoacer Rex, ut scribit Gasparius
ex veteri Chronico, 6 Idus Julias, Longino et Fausto Goss.
anno 490. Pax facta est inter eum et Theodoricum III Kal. Martii,
Alhino et Eusebio H Goss. anno 493, ipseque III Non. Martias
ocrisis est a Theodoricis, cui ipse insidias moliebatur. Spelta ma-
tris Theodorici non meminit, sed cum sororibus uxorem ejus et
filium Ticini relictis scribit. e Spelta varia tunc a Theodoricis
publica opera laudat, palatium ubi nunc Monasterium
novum, atque; sed nullum profert testem.

f Post triennium, ut scribit Paul. Diaconus, dedita scilicet Ravenna.

CAPUT X.

Theodoricus victor ad clementiam inductus.

Postquam vero perfuncta res est misero exitiali-
que bello, et vicit is, cujus post triumphum spoliatum
vagina gladium nullus aspexit, qui praesumptionem
exercitus sui cum praelio terminavit; illico agressus
est venerandus Pontifex de urbis suae reparatione
tractare, quam ut primum dignis completeret habita-
toribus, spiritalis prospexit deliberatione consilii, et
licet eam precant illius faciente nullus in vastitatem
credebat posse sufficere, si post ruinam omnium Li-
gurae civitatum, Ticinis suis tantum contenta indi-
genis

multos capti-
vos liberat,
gratus Theo-
doricis :

multa et ipse
a militibus
patitur.

f
Rugos imma-
nissimos, Ti-
cina potuit,

humanitate
sibi concilii.

Theodoricus
Analus Rex
Ostrogotho-
rum.

Trufa.

Caeser Odo-
acris.

Ticinum re-
staurat, cultu-
ribus altitudo
evocatis :

Theodoricum
Regem adit.

a

b

ab eoque ho-
norifice exer-
pitur :

c

d

e

Theodoricus
cum exercitu
Ticini mo-
rante,

praeclenter se
sine suspi-
cione gerit,
atque parti
carus :

omnibus be-
nefacit :

genis exultaret: cepit finitimarum urbium certos quosque de civibus flosculos legere, atque in suos hortos cultor diligens plantaria jam probata portare, de quibus frangi et idoneus aptissima caperet joma possessor.

44 Interea subita animam præstantissimi Regis Theodorici deliberatio occupavit, ut illis tantum Romano libertatis jus tribueret, et legibus ipsius fides examinata junxisset; illos vero quos aliqua necessitas dividerat, ab omni jussit et testandi, et ordinationum suarum ac voluntatum licentia, submovi. Qua sententia promulgata et legibus circa plurimos tali lege calcatis, universa Italia lamentabili justitia subjaebat. Hur rursus ad illum, qui manu medica publicis consueverat subvenire vulneribus, ejus fonte arummarum saepe fuerat ardor extinctus; qui dum se diceret solum ad tantam sarcinam sustinendam non posse sufficere, rogatur pariter venerabilis Laurentius Mediolanensis Episcopus. Qui profecti usque Ravennam etiam pariter pervenerunt, suscepti reverenter. Postquam illis agendi aditus reclusus est, B. Laurentius necessarium duxit illi potissimum perorandi copiam dari, ejus vestigia frequentium legationum laboriosus callis attriverat, et per tramitem hujuscemodi itineris cursitantem non semel hispidum castrens pulvis effecerat, qui tali publicis petitiones est orditus eloquio:

45 Quantus, invictissime Princeps, per immemorabiles successus felicitatem tuam favor divinis extulerit, si per ordinem relegam, agnosces te votorum pareum, majora semper a Deo nostro beneficia accepisse, quam optasse memineris. Sufficit tamen horum unum narrare, sed maximum: quod apud te Principem illi servorum tuorum causas agimus, ubi solebat inimicus tuis hujus solii possessione gaudere. Rabes plurimum Christo Redemptori nostro quod debeas: pro quibus rogamus, ipse largitus est. Cavendum nobis est ne offundatur auctor muneris, si quod præstitit non amemus. Hinc suspendo fiduciam meam: placet ire per singula, que fando comperi, queque perspexi accessisse tibi divinitatis auxilio. Seis que te pollicularis actorum, quando confertissimis inimicorum ennis urgelaris, et circa muros Ticinensis civitatis hostilis litui clangor streperet; quando armis, numero adversarii præstantiores, subsistere sola tecum dimicante cœlitus invisibili virtute non poterant. Analebat te aggredi, qui exercitus tuos munda æstimatione pensabat. Solatorum tuorum pondus, omnis bellandi apparatus sustinere non valuit. Quoties utilitatibus tuis aer ipse servierit, si recesses, tibi cœli serena militarunt, tibi convexa pluvias pro voto funderunt. Quis resistere dexterae tue ausus fuit, et cum gratia superna pugnant? quoties inimici tui ceciderunt numeronibus soldatum suorum? quoties tibi vicit, qui pro hostium tuorum utilitate certabat? His ergo donis cœlestibus vicissitudinem impensa circa homines pietate restitue. Mystice oblationis holocausta, sunt, supplicantium lacrymas non sperni. Illud certe perpende, qualibus in regno successeris, quos si, ut liquet, malitia expulit, casus illorum necesse est ut sequentes informet: ruina præcedentium posteros docet: cantio est semper in reliquam lapsus anterior: non sine exemplo militat, qui respicit, qua causa decessor ejectus est. His freta Liguria vestra nobiscum supplicat, ut legum vestrarum beneficia sic tribuatis innocentibus ut noxios absolvatis. Exigua est apud Deum nostrum misericordia, si illos tantum læsio non sequatur, qui reatu carent: culpas dimittere, cœleste est; vindicare terrenum.

46 Post hæc siluit. At eminentissimus Rex infit, quo loquente attonita de voluntate ejus corda pavor aretabat: Quamvis te, Venerabilis Episcope, pro meritorum tuorum luce suspiciam, et multa apud me confusionis tempore reposituisses beneficia, quibus frui te convenit tranquillitate revocata:

regnandi tamen necessitas, qua concludimur, misericordie, quam suades, non ubique pandit accessum. et inter res duras nascentis imperii pietatis dulcedinem censure pollet utilitas. Exemplorum cœlestium testimonio assertio mea nititur: offendisse legitimus Principem, qui cœlitus destinatum neci inimicum subduxit exitio. Ponam meruit lenitas, quam potuit intulisse districtio. Ultionem suscepit, qui detrectat inferre. Vim divini judicii aut attenuat, aut contemnit, qui hoste suo cum potitur, indulget. Justitia coercenti sunt, quos constat gratiam non secutos. Vicia transmittit ad posteros, qui presentibus culpi-ignoscit. Nam quod de Redemptoris nostri patientia loqueris, illos vere amplectitur læe gratiæ, quos austeritas legis informat. Nunquam a medico ad plurimam curationem aeger adductus est, nisi ab illo, qui primum putrida ferro membra descendit, et latentem penitus e sinu viscerum produxit illationem. Qui criminosos patitur impune transire, ad crimina hortatur insontes. Tamen quia precibus vestris, quibus superna assentiuntur, obsistere terrena non possunt; omnibus generaliter errorem dimittimus: nullius caput noxa prosternet. quoniam potentes et apud Deum nostrum agere, ut scelerate mentis et propositi sui perversitate discendant. Paucos tamen, quos malorum incentores fuisse cognovi, locorum suorum tantummodo habitatione privabo: ne forte exurgens necessitas vicinos inveniat nutritores, et malorum adjuncta successibus bella consurgant. His præcellentissimus Rex dietis, Virum Illustrissimum a Urbicum acciri jubet qui universa Palatii ejus onera sustentans, Ciceroem eloquentia, Catonem æquitate præsererat: cui præcepit ut generalis indulgentie pragmaticum promulgaret. Quod ille ad omnem benignitatem paratissimus illico tanta brevitate et luce contextit, ut et illa culparum genera cognoscerentur abolita, quæ fatalantur fuisse reservata.

a *Urat hic Theodorico, quod Enrico supra Leo, Lavocius ultra Gondobado*

CAPUT XI.

Her in Burgundiam, pro captivorum redemptione.

Interea secretius Rex præstantissimus Sacerdotum venerandum Epiphanium imperat evocari; quem tali compellat affatu: Judicii nostri ex ipsa sententia, gloriöse Antistes, pondus intellige: ut cum tot in regni nostri circulo Pontifices esse videantur, tu potissimum in tanta re quasi unicus eligaris. nec emergata per meritum tum hujuscemodi æstimatoris illud opinio. Solus esse juste crederis, cujus splendore tamquam glæbis lunaribus minorum siderum lunæ obtunditur, et mollicæ lucis radii præfulgida conscientie suæ hæc fuscantur. Quis quærat metus lampadam, ubi solis jubar effulgerat? quis candele præsidium, ubi caminis indesinentibus fidei pyra succenditur? Postremo talem a me oportet dirigi, qualem suscipiens libenter auscultet. Vides universa Italia loca originariis viduata cultoribus, in tristitiam rancam segetum ferax spinas atque injussa plantaria conquis apportat, et illa mater humane messis Liguria, cui numerosa agricolarum solebat constare progemes, orbata atque sterilis jejunum cespitem nostris inustrat obtutibus. Interpellat me terra, quocumque respicio uberem vineis faciem, eum aratris impexa contristat. O dolor! nullus humor illorum ladris infunditur, a quos a vini copia Cœnotrios vocavit antiquitas. Hæc quamvis Burgundio immitis exercuit, nos tamen si non emulamus, admisimus. Populata patrie cessamus succurrere, et aurum apud nos habetur in conditis? Quid interest pecuniis an ferro, adversariorum animos inclinemus? obtulisse, quod mentes capiat hostis, vicisse est; oculuisse, superari. Suscipe ergo, Christo adjuvante, hujus laboris sarcinam,

Auctore B. ENNODIO, EX MSS.

is præfatus, saepe in victis severitate utendum.

invidores releget, ceteris ignoscit

a

separatum emat Epiphanium.

questus Liguria sustinoneu per Burgundione,

a

eum mitti ad Gondobadum legem pro redemptione captivorum

ad Theodorici cum jus libertatis advenientem vis qui hostibus attingendo adhaerent, nullatur

commemoratis Deo in eum beneficiis

at elemntiam eum hortatus

AUCTORE
H. ENNODIO,
EX MSS.

b

sarcinam, ex qua communem habeamus in caelesti re promissione mercedem; quia novus iste propriis insignibus titulus laudis accrescit per manus tuas de oppugnatoribus nostris sine sanguine triumphare. Princeps eorum b Gondovadus est cui reverentiam tui venustas inseruit; quem videndi te nimia cupido stimulat. Crede mihi, pretium captivitatis Italiae erit vester aspectus: redemptos putabo esse, quos cupio, si ad terras illas talis redemptor accesserit. Quam magno suffragio vincuntur oenli, quibus te offerimus? Sed quid demoror manus arva poscentia? Polliceor tibi redivivum statum Liguria, polliceor soli laetitiam, et post Transalpinam peregrinationem reducem fecunditatem. Ex accedenti tibi aurum commodatur, pro qua talis Legatus acturus es.

48 Ad haec Episcoporum lux Epiphanius respondit: Quanto, venerabilis Princeps, pectus meum tripudio repleveris, si sermone possit ambiri, pro divitiis meritorum tuorum immeditata et continua verba proferderem; sed quam sermone meo interceptus denegerat successus, monstrant lacrymae gaudiorum, quas dolorum alumnae nunc parturit exultatio. Proinde intellige ad referendas optimo Regi tam pro nobis, quam pro se ipso gratias plus me sentire posse, quam eloqui. Justitia prius an bellorum exercitatione, an, quod his praestantius est, omnes retro Imperatores te pietate superasse commemorem? Habes unde gentis nostrae rectores accuses: tu redimes quos illi persaepe aut permiserunt fieri, aut fecerunt ipsi captivos. David legimus pro singulari laudationis exemplo idcirco maxime caelorum proximitates indeptum, quod oblato manibus suis Sauli peperit inimico: et in testimonium concessae potestatis exuviarum ejus particulam rapuit per quam et licentiam probaret et votum. Deus bone! in quanta reaunderatione hujus factum suscepis pro tot millibus oppressorum libertate tractantis, qui illum pro unius servati hominis sanguine sublimasti. Perage igitur coepa festinus, et felicitatis tuae oblationem ketus apporta, neque, quamvis sim paratus, stimula, ne in offerendo tam odorato sacrificio tarditatis obice refraneris. Christi redemptoris nostri erit concedere, sicut ex operibus futurum conjicimus, ut vere holocausta tua per meas manibus possis offerre. Precor tamen ut indultu Clementiae tuae Victor Taurinatis urbis Episcopus comes mihi et particeps hujus itineris adjungatur, in quo clarum est epitomam omnium constare virtutum: quo socio adhibito de Domino nostro securus spondeo nullum effectum propriis petitionibus abnegandum. Quibus auditis Rex eminentissimus annuit. At tremendus Pontifex dicto vate discessit.

49 Ex tempore portanda pro redemptio pecuniae destinantur, suscipiuntur. Egreditur: Ticinum impiger venit. Et quamvis adhuc hiemali torpore Martius mensis glaciales fluminibus franos imponeret, et cana nivibus juga Alpium transituris minarentur exitium; fidei ardor exuperat: numquam in gelu labitur, cujus fundamentum petra solidavit. Ordinato igitur itineris sui viatico, profectus est. Diceret quod univere impelleret, quae poterat retinere necessitas: nec cibi ipsius capiendi mora sustinebatur: et cum singulos cum ipso positos ille plenus discriminibus callis turbaret, solus inter pericula timere non novebat, quem spes vite certa comitabatur.

a *Ibi Servius in l. Aeneid. OEnotria dicta est vena vino optima, quod in Italia nascitur, vel, ut Varro dicit, ab OEnotro Rege: idem alibi reperit. Posterus probatur viri crudelitas; prius fere ut Grammaticorum commentum rejicitur.*

b *Gunderico natus, regnum cum fratribus partitus anno 473, patre mortuo: sed mox Chilpericum S. Chrotildis patrem, et Gondomaram, tandemque et Godegisilum exinxit; merito iunxit Burgundio dicitur hic a Theoderico. Gundibaram vocat Gualla.*

CAPUT XII.

Captivi partim gratis, partim pretio dimissi a Gondobado et Godegisilo Regibus.

Interea illa, quae itineris ejus fuit semper praevia, et in apparatu diligens praecessit fama, et tanta Gallos insignium ejus relatione complevit, ut quasi superni numinis adventu aut praesentia turbarentur: concurrebat omnis aetas et sexus, et quos a vicinate viae ipsius longa intervalla sejunxerant, ardor animi proximabat. Quidquid habuit quisque pretiosum obtulit; et si non habuit, aliunde mercatus est Patri. Ubique opulenta diffusio: inemptis dapibus mense eunulabantur peregrinorum, et illis, quas nisi comparatas incolae habere non poterant, escis sine pretio utebantur externi. Tunc quoscumque indigentum reperit, illis, quae erant donata, dispersit; domi forisque pascebat miseros: neque fieri potuit, ut quod ad ipsum delatum est, pauperum usibus subtraheretur. Hoc ordine mira celeritate Lugdunum ingressus est, ubi a Rusticis tunc Episcopalem cathedram possidebat, homo, qui et in secleris tituli prafiguratione Sacerdotem semper exhibuit, et sub praetexta fori gubernatorem gessit Ecclesiae: qui trans Rhodanum fluvium adventu ipsius spiritualis laetitiae copia repletus occurrit, causam commentionis inquiri: quae essent astutiae Regis edocuit; quem ne inopinantem objectionum aut responsionis calliditas inveniret, intra penetrabile pectoris certaminum se proluisione firmabat.

51 b *Quem postquam Gondovadus terre illius Dominus venisse cognovit: Ite, inquit ad suos, et videte hominem, quem et meritis et vultu semper ego Laurentii Martyris personae conjunxi: qui quando nos videre velit, inquirite, et cum jusserit invitate. Mox ad eum omnis Christianorum Principi adistentium turba confluit, qui affatim admiratione capiebantur, quod illa tot linguarum fama tam minorem se in isto, quamvis esset ampla, monstraret; cui nunquam sufficeret paupertate sermonum, quamvis ditor iusto esset in reliquis. Constitutus ergo videndi Regem dies: ad quem cum ingressus est, salutavit, et sua utrique visione ketati suat. Dedit summo viro Victori licentiam, si juberet ipse, principium legationis ordiri, qui ad illum omne pondus retulit, ut fuit ad eunctam humilitatem paratissimus. E vestigio decus Italiae Antistes noster talibus verbis cepit Regem affari.*

52 c *Inexplicabilis mihi dudum, probatissime Princeps, vestri amor imposuit per iter istud contranaturam et tempus bella suscipere, et crustati montis pericula non timere, quibus dum in metallum aquas aretaverit coagulatum, ex liquore minatur exitium. Transcendi alienis mensibus d' ninguidos saltus: posui gressus, quos in suis locis vis frigidis obligabat: postremo mortem non timui, ut tibi celer praemium aeternae laeis afferrem. Inter duos optimos Reges testimonium in caelestibus dicitur adhibere, si quod ille misericorditer postulat, tu clementer accommodes. Munus re promissionis Dominicae aqua lance dividite, et cum ambo amplius habueritis, damna nemo lugebit. Certate Duces invictissimi, et alternitrum vos, exequendo praeccepta mystica, superate; in qua conflictatione sic bravium victor accipiet, ut vieta praemium non amittat. Sequimini consilium iocum, et ambo superiores, ambo pares exaltabitis. Redimere cepit ille captivos; tu sine pretio redde genitalibus glebis. Mihi credite, nemo uberius in hac causa, nemo majus accipiet, quam qui nihil acceperit. Defraudabitur praemium partis illius, atque ad tua compendia lucrum transit alterius, si quos et vendere gloriosum est, donare disponas. Proli quantum dispendii de pollicitatione divina offerenti aurum in hoc negotio, si remittatur, infliget! vel quantum pauperiem, si suscipiatur, apportat! divites exerebitur tuos*

benigne recipitur a Burgundionibus, et Gallis.

et Episcopo Lugdunensi.

ipsoque Gondobaldo Regi.

d

Hic suadet ut gratis reddat captivos.

Libenter eam legationem suscipientis,

datur petenti comes Victor Episcopus Taurinensis.

Suscipit iter hieme, magno animo:

tuos faciet contempta pecunia, acquisita mendicos. Audi Italorum supplicium voces, et de te presump-
 tionem preces serenas admittit. Audi Italiam nunquam
 te divisam, et multum de animi tui clementia confi-
 dentem, que si una voce uteretur, hæc diceret : Quo-
 ties pro me, si reminisceris, ferratum pectus hostibus
 abstulisti? quoties pugnavisti consilio, ne bella subre-
 perent, ne aliquis neorum duceretur in quacumque
 orbis parte captivus : quos nunc detines, tu nutristi.
 Dolose mihi virtus tua beneficium prestitit, si quos
 ab extraneis tutatus est, custos invasit. Quis ente-
 narum nexibus impeditis dura sorti non ulteriores
 lacrymas exhiberet, cum se ad conditionem liberator
 impelleret? quis se subduceret cum armorum tuorum
 crepitus audiretur, in quo in necessitatibus tutis-
 simum habuere perfugium? Elisis collo manibus
 matrona sublimis cum traderetur ad vincula, promi-
 sit sibi vindicem te futurum : virgo ab stupratoris
 insidiis pudorem summi tibi credebatur displicere posse,
 si perderet. In summam capti sunt, quos nemo fu-
 gientes invenit. Agricolarum laboriosa stirpes, et
 duris exercitate lignibus soboles, quos per terram
 suam pascit infabricata simplicitas, cum loris colla
 necerentur, et palmas vineiret areta connexio, nihil
 pro defensione sua aliud cernunt : Scimus et evi-
 denter agnoscimus : Nomen vos estis Burgundiones
 nostri? videte ne ante pium Regem, que facitis, excu-
 setis, et illa in saniorum consuetudine crimina sup-
 primatis. Quoties i. te que s. ligare presumpsit manus
 Domina eorum tributa solverunt. Novimus quia
 ille fieri ista non jussit. Hæc auctoritate miseri pro
 solatiis utebantur. multos tamen integritatis tua
 fiducia fecit interim, cum capti superbius responde-
 runt. Redde ergo residua patriæ, redde originem,
 redde gloriæ tuæ. Antiquus dominus provinciam i. li-
 lige, quam et modernus amplectitur : remitte, quavis
 ad alienam ditionem, qui se et ibi positi tuos
 esse cognoscant. Pavonem gratia impendimus illius
 imperio, ejus misericordie ad debemus. Vacua s. o-
 tibus illam, quam bene nosti, Liguriam, et reple cul-
 turis. Quantum numeribus tuis obnoxia sit intelligit,
 si faciem suam aliquando cognoverit. Domestica
 tibi semper est indulgere supplicibus, sicut superior
 opprimere : sic in utroque fortissimus in per gladium,
 hic per temperantiam, triumphos acquies. Nostros
 nostrorumque movere flebitis. Sic in successore
 regni istius legitimus tibi heres accersent, et per
 spem adulta progeniei ad Burgundionum gubernacula
 reviviscens. Et hæc hoc Deo tribuas, adice et
 illud quod nec hominibus externis istud inpendis.
 Jam tibi Italie domus etiam necessitudinis famili-
 nitate conjungitur. Si filii tui sponsalitia largita,
 ab-abito captivorum, offerat pacte sue manus quod
 et Christus accipiat. Hæc cum dixisset, commo-
 nato sancto collega Victore surrexit, et usque ad pectus
 regium lacrymantes, et eam omnibus propter distan-
 tibus capta submisserunt.

33 Tunc Rex probatissimus, ut erat fando lo-
 quens, et ex eloquentia dives opibus, et facundus as-
 sertor, verbis taliter verba reposuit. Belli jura, pacis
 suscor, ignoras, et conditiones gladio decisas con-
 cordie anctor exisceras. Lex est certantium, quem
 putas errorem fremum nesciunt imminere, quem
 tu Christiane lucis jubar ostendis. Præliis tempe-
 rantiam nullus amittit, qui oris tui nitore, egregie
 moderato, atollitur. Statuta sunt dimicantium,
 quicquid non licet, tunc licere : ista sibi forte quies
 vindicet, que narrasti. Hostem suum qui non hesit,
 adjuvat. Paullatim adversarius a regni sui mole suc-
 ciditur, ejus imperii indices vicibus amputantur.
 Reposui Regi partium illarum contumeliam, quam
 putas illatam : Indulceat specie foderis nihil egi
 studiosus, nisi ut, quod est caute, apertos inimicis
 agnoscerem. Concedat tamen divinitatis assensus,

ut solidatum inter nos foedus longa ætate servetur :
 invenient partes illic constantem in amicitia, quem
 senserunt perniciosum sibi fuisse dum litigat. Vos
 tamen sancti viri ad domos, in quibus manetis, sine
 tribulatione discedite, dum ego anime meæ et regni
 utilitate discussa, que me conveniat prestare pro-
 mitterem. His auditis Pontifices abscesserunt.

34 At ille vocato g. Laconio, cui et rerum et ver-
 borum fides ab illo semper tuto mandata est, quem
 et prerogativa natalium, et avorum curules per ma-
 gistræ probitatis insignia sublimarunt : cum quo
 confert, quoties et pia et religiosa meditata : et
 sicut non est cum vitis sociata nobilitas, nec astrin-
 gitur ad illecebras lux natura, si quid ille benigne
 facere voluerit, duplicari iste hortatur adhibitis. Cui
 Princeps : Vade, inquit Laconi, et tota votorum tuo-
 rum vela suspende, et Sacerdos a nobis, et Beatus
 Epiphanius libenter auditus est, ejus te precibus
 fuisse pernotum, cum apud nos verba faceret, ani-
 morum indices lacryme testantur : vade et pleno
 pectore dicta sententias, per quas pactionis illius
 durissimæ nexus irrumas. Liceat omnibus Italis
 quoscumque Burgundionum nostrorum metus capti-
 vitudinis fecit esse captivos, quos famis necessitas, quos
 periculorum timor advehit; postremo quoscumque
 concessit aut duxit consensus Principis sui, noster
 absolvat. At panceo, quos quasi ardore preliandi
 tunc ab adversariorum suorum dominatione rapuerunt,
 pro illis pretii quantumcumque percipiant,
 ne detestabiles apud illos fiant certaminum casus,
 quorum cura discrimina sustinuerunt, luera non
 sentiant.

35 Post præceptum venerandi Regis, impiger ille
 verborum saltibus indulgentie species aut formas
 exposuit, et charitas ad insignem Antistitem detuli-
 quas ille cum expectatissima devotione suscepit, et
 portitorem tanti doni ambienter amplexus est. Qui
 postquam rumor innotuit, tanta istius jam libera-
 multitudinis frequentia subito adstitit, ut desolata
 credores esse etiam incolis rura Gallorum. Nam testis
 hujus rei ego sum, per ejus manus h. pietacia ad
 clisuras jussio Sacerdotis elicit, quadringentos
 homines de una de sola Lugdunensi civitate reditu-
 ros ad Italiam fuisse dimissos : identidem per sin-
 gulas urbes i. Saponia, vel aliarum provinciarum
 factum inulibitater agnovimus; ita ut istorum, quos
 sola preces beatissimi viri liberavit plusquam sex
 milia animarum terris patriis redirentur : eorum
 vero, qui redempti antro sunt numerum ad liquidum
 cognovisse non potui, quia inter eos etiam multos
 fuga eripuit. Sic factam est, ut tunc ad deliberatio-
 nem omnium subjugatorum transcendendi occasio con-
 cessa sufficeret. Postquam tamen pecuniarum ille
 omnibus effusus est, continuo ad expensas redem-
 ptionis suggessit necessaria illa, que ibi est thesaurus
 Ecclesie, Syagria, ejus prolixam querit vita nar-
 rationem; sufficit tamen ut ex operibus agnoscat,
 quam verba transcendunt. Dedit etiam prestantis-
 simus inter Gallos L. Avitus Viennensis Episcopus,
 in quo se peritiam velut in diversorio lucida domus
 inclusit. Quid pluribus? auro illorum ex maxima
 parte actum est, ne Gallis diutius servitium pates
 Ligurum diceretur. Nec in uno loco summus vir in
 illa se regione continuit, ne forsitan in linguæ
 degentes dominorum fortis impediret. Fuit i. Ge-
 navæ, ubi in Godigiselus germanus Regis larem sta-
 tuerat, qui formam fraternæ deliberationis secutus
 bonis operibus ejus se socium dedit.

36 Brevi tamen tanta liberatorum phalanges ro-
 missæ sunt, ut videres longe lateque agminibus fer-
 ventia itinera, cum kudo Domini nostri, tunc etiam
 splendidissimi Sacerdotis Epiphani, ejus ministerio
 atque labore erepti fuerant, redemptum : et ne tantum
 lux nostra trophæo numeris privaretur, atque ab
 oculis

Auctori
 B. Essorio,
 ex MSS
 Rex de bello
 jure prefatus,

q
 jubet per La-
 conium in
 prælio captis
 pretio, ceteros
 gratia dimitti.

h
 Afflictum
 Ennodius

l
 gratia dimissa
 ad 1000.

l
 Vixit pecu-
 nias auferant
 ad redem-
 ptionem abo-
 erant.

l
 m
 Etiam suos
 captivos, di-
 mittit Godigis-
 elus

unio5507-
 per Burgun-
 diorum.

l
 dit præ-
 bus lacrym.

ACTORE
B. ENNODIO,
EX MSS.
Epiphanius
redit stipulis
agminibus ca-
pivorum,
janu liberat-
rum :

oculis ipsius pulcherrimum spectaculum tolleretur, ipse cum his remeavit. Videres duci in triumphis caelestibus vulgus liberum, et pro mactandorum sanguine terram madereri lacrymis exultantem, cum Heliae currum istarum cohortium ductor scanderet, et quadrijugum ad caelestia pro merito suo raperetur excursu. Non sic Pellicus Princeps Alexander, quem peccatorem orbis canit vana laudatio, captum gentium duxit examen, ut iste revocavit. Ecce tunc comperimus armatorum mentes sanctitate superatas, et cessisse precibus Electi Principem, qui obvium semper lanceis pectus ingessit. Quantum acentior fuit verborum, quam ferri lamina, hinc lector agnosce : expugnavit sermo, cui se gladii subdlexerunt.

Spella et Sac-
cus correcti.

a Collitur S. Rusticus, sive Rusticius, Episcopus Lugdunensis, 25 April. b Spella et saccus, Divione tunc fuisse Gundebadum scribitur, probabilis est Lugduni: addant, exigenti Gundebado muemosynon aliquod, sanctum Antistitem, cum postridie in Missa sacrificio gemmas consecrasset, alteram quidem, ut oportet, libasse, alteram in perpetuum impensae Italici populi benevolentiae monumentum legi civibusque Divionensibus reliquisset, et promississe nunquam impune e Burgundionum finibus efferendam: atque eam sollicit esse, quae Divione in sancta capella asseratur. Sed quae libido est mentienti, ut cum laudare Sanctum voluit, non solum vaticinia fingant et miracula, sed turpissima infamia communitatis cum haereticis aspergant? Nobilit optimus Pontifex cum Eurico cibum sumere, quod Arianus is esset, adescutque ei perpetua Ariani Episcopi; et cum Gundobado illidem Ariano participatione sacrorum iungetur? Illius hostia, nunc quidem a duobus seculis celeberrima, quis antiquioram meminit? Claudius Robertus, qui Divionis ornaventa omnia necaratissime collegit, multa quoque de hac hostia scribit, interque cetera ad Philippum Bonum Burgundiae Ducem sub annum 1433 a Romano Pontifice missam, cum antea in Romano sacratio esset recouclita, nullis in locis a vesana cujusdam feritate gladii ictibus perforata, et ex eo sanguine respersa in locis praefatis, qualia tibi in sacratissima hostia plurima accidere portenta.

Hostia sacra
Divionensis.

c Pulcherrimam hanc gravissimamque Epiphanius orationem, Saccus ex coque Spella frigidissimis verbis retulerunt; adjecto vaticinio de regnatura apud Italos Burgundica gente. Satis illustris fuere sancti Antistitis decora, non non opus sit fabulis ea amplificare. d Id est, viros. Nunguis pro aucte dictum veteribus.

Gundobadi ex-
peditio Italica.

e Semper citra ullas iniuicicias, cum Tusa rebellante in ovato res essent Theodoricis, Tallum rerum varielates, inquit Paul. Diar. Burgundionum Rex Gundobadus aspiciens, Liguriam cum ingenti exercitu ingressus, cuncta quae reperire poterat pro voluntate diripiens, inlinitum secum ad Gallias multitudinem adduxit, at Gualla id factum somitat post mortem Odoacris, Theodorico in Siciliam, mox et Dalmatiam, cum captis profecto, ipsaque Papam aliusque quamplurimas urbes et provincias a Burgundione pro voluntate diripuit. f Erat enim Theodorici filia Sigismundo Gundobadi filio nupta. g Fuit hic Ennodio familiaris, cujus ad eum extant epistolae lib. II, 3, III, 16, F, 24. h De pictacis, sive pittacis, aut pyciacis, dictum 16 Janu. in S. Torzonis vita ad cap. 3, d. i Quae hodie Sabaudia dicitur, veteris Sapaudiae partem tantum retinet. Nam longius olim porrigebatur, cum in Notitia Imperii Occidentalis Ebrodunum Alpium maritimarum caput in Sapaudia collocaret, itemque Cufaco Allobrogum, quae est Gratianopolis. Ita Sirmoudus. k Alcinus Ecdicius Avitus Ep. Vienneu. collitur 3 Febru. hic de ejus scriptis haud pauca adnotat Sirmoudus. l Ea nunc vulgo Geneva. m Ita scribitur libri omnes, inquit Sirmondus; at Godegysium habeat vulgatae editiones Gregorii Thronensis.

Sabaudia ve-
lus.

CAPUT XIII.

Postrema legatio, aegritudo, mors.

Tarantasia
eurgumme-
nam liberat :

Dum ergo tertio mense cum tali trophaeo Ticinum remearet Antistes, ut a Tarantasia venit (sic enim vociatur oppidum Alhibus vicinum) ibi quaedam mulier gravi immundi spiritus vexatione laborabat, quae continuo percepta benedictione absoluta discessit. Ipse tamen suis inopinatus nec suspicantium oculis adstitit. Visus est subito, de quo vix credebatur aliquis posse rumor audiri.

58 Mox tamen ut rediit, curis ex more animum fatigat, ne forte, quibus absolutionem Dominus noster per illum dederat, proprii census possessione turbarentur, praecipue ob nobilium considerationem personarum, quibus immanior apud suos poterat constare calamitas, si vitam inopem reduces sustinerent, et de peregrinationis incommodis sola misericordiae solatia perdidissent. Ad Regem invictissimum Theodoricum per se mox ire noluit, ne forte laboris sui vicissitudinem in relatione gratiarum aut in exhibitione munerum coram positus videretur exigere. Flagitat enim quasi debitam remunerationem, qui

profligatis Principum jussionibus ipse quid actum sit actor annuntiet. Hoc ergo ille totius acuminis vir prospiciens, declinare gestiebat. Scripsit tamen, et quae gesta sint loqui commisit epistolis, ne aut tacendo contemptor, aut occurrendo per arrogantiam pronuntiaretur intemperans. Quantum tunc, admirande Pontifex, tua plus egit absentia, quantum impetravit humilitas depredestiti. Igitur omnia quae a piissimo Rege pro miseris per paginam petiit singularis Antistes, incunctanter obtinuit. Serenus praestitit copiam supplicanti, cui pro compensatione laboris sui hoc credebatur posse sufficere quicquid per illum beneficii redemptus et pauper acciperet.

scribit Theo-
doricus lega-
tionis succes-
sum :

reducibus en-
ptivis a Rege
quae vult im-
petrat.

59 Postquam tamen omnes, qui revocati fuerant, indultu preferendi Principis, jure suo donati sunt, perfunctam molestiarum suarum molem admirabilis censebat Episcopus; cum necdum biennio exacto a deliberatae quietis gremio, tamquam a portu cymba, abis illata tempestate propellitur. Nam infirmis Ligurum et labantibus humeris vix ferenda tributorum sarcina mandabatur. Rursus ad te, afflictorum consolator, accurritur. Doceris frustra reddidisse patriam cives, si illis in solo avito periclitantibus non adesses. Et quia apud te nunquam fatigatus est qui rogavit, suscepti causas infelicium, et te protinus ad recidiva onera preparasti. Ravennam pro nobis Regem rogaturus excurris, quam, ne te ibi quisquam post Gallicana insignia laudaret, effugeris. Minas caeli, procellarumque discrimina, adhuc quasi aevi integre aut valentia corporis munitis, exuperas. Numquam tibi ad officium animum se membra quamvis invalida subdlexerunt: frigus, pluvia, Padus, jejunia, navigatio, pericula tonitruum, sine tecto mansio, in ripis fluminis incerti pene sine terra portus, virtuti tuae dulcia fuerunt et grata successui. b Contristatus est de presentia tui et ille eminentissimus Rex, qui te videre ambienter optavit. Exposuisti necessitates nostras adventu tuo, antequam diceret; et quales tecum habitantium lacrymae te compulerint, docuerunt superata discrimina.

Imposita Li-
guribus tri-
bita depreca-
lurus

it hinc
Ravennam :

b

60 Ast ubi ad Principem tamen ingressus est, ita loqui coepit: Solita, Rex venerabilis, mentis tranquillitate famulorum preces intellige. Et me ad postulanda necessaria, et vos ad tribuenda usus informat. Lex tua est, ductor inviete, misereri iugiter; tu semper nutristi spem intercessionum in posterum, dum presentibus non resistis. Viam supplicationi nostrae patefecit ad reliqua semper apud vos beneficii fides impetrati. Liguribus tuis largire quod proferas, tribue quod reponas. Futurorum quaestus est temporalis indulgentia. Boni Principis mos est cum virtutibus amare famam, et regnum ita ordinare, tamquam ad stirpis suae posteros transiturum. Nutantes domini haec tantum quae accipiunt, diligunt; firmissimi, illa potius quae dimittunt. Sic terris semina parva committimus, ut multiplicata capiamus: foenus sine crimine sit triplicatum. Boni imperatoris est, possessoris opulentia. Concede immunitatem anni praesentis Liguria, qui eos ab externis, qui supplicent, reduxisti. Quam uberem praesentem navitatem habuerimus, elementia vestra adstantes interroget. Nemo illi mentitur, cui servium, qui convincant.

praecatur suis
immunitatem
anni unius:

61 Ad haec Princeps: Licet nos immanium expensarum pondus c inleceat, et pro ipsorum quiete legatis indesinenter munera largiamur; tamen vis meritorum tuorum tractatibus nostris reverenter intervenit. Opus est fieri quicquid injunxeris: juvat omne quod praecipis. Aestimamus enim compendii nostris adjici illud quod ipse decerpseris. Nihil tu quasi ex accidente deprecereis, qui habes a nobis plurima quae repossas. Duas tamen praesentis indictionis fiscalis calculi partes cedimus, tertiam tantummodo suscepturi; ne aut aerarii nostri angustia Romanis

c

duas indictio-
nis fiscalis
partes cemit
impetrat.

Romanis pariat majora dispendia, aut supplicatio tua expectata patrie gaudia non reportet. Taliter praefato Regi egit gratias summus Antistes, a quo valelicens discussit.

deberet. Sed, queso, jam temperemus a luctibus : contractam tristitia resolvamus frontem; excelsa cum Domino possidet, ob cujus obitum mœrenus in terris. Sed quid faciam? quod remediatoris vestri singultus verba difficiunt, lacryma ora perfundunt : mugitum resonat omne quod loquor; et intelligo quod numquam ad flentem flens bene veniat consolator. Hæc sancto Patri et Doctori peritisimo idoneus affectu, non scientia, impendi, ut aliquos de conversatione illius flosculos relegerem, ut est longum iter agentibus in usu positum, qui non omnes obvios con-salutant.

66 Tu mihi anima apud Redemptorem nostrum præpotens tribue, ut cura vacuus, et pectore liber, munda tibi, sicut debentur, præconia mundis exolvam. De cetero habentem in te post Dominum fiduciam non relinquo, et quem religionis titulo insi-gnisti, religiosorum in divinum repositionem redde participem.

a *Sirmondus* Tarantasia olim oppidi nomen, Alpium Grajarum caput. Sic enim et in veteri Itinerario. Elibei et in Aviti homilia, quam modo commemoravimus. Hodie Tarantasiam vocant, non oppidum, sed pagum ipsum tractumque totus Centronum civitatis. Hæc contra illi accidit, quam plerisque aliis Galliarum locis, ut princeps oppidum regioni nomen daret, non regio, seu civitas, oppido *Egimus supra de Tarantasia 16 Janu. ad vitam S. Jacobi Episcopi* b Baron consolat. c *Sirm.* indicet Scot. illucet d Scot. evangelia. *Sirm.* exagellum, de qua voce da *commentatur* hoc est, ut interpretor, nominum et exemplum. Exagellum enim appellasse videntur libram seu trutinam ab eo scilicet fonte a quo et agnam et evagium. In aliqua inscriptione, que continet edictum Aproniani P. V. sub evagii precora vendere, est suspensa vendere. Zeno item sermone vi. ad Neophytus. Habetis, inquit, agnam, evagium facite, quemadmodum vultis ponderate. Evagium facere, est ponderare, *trutina, qua ponderamus, evagella* e *Uerat octavum in MS. Modii Ferrari ex superiordibus manifestum est requirit* f *Fallitur ergo Juvenis Gualia, iuxta et Galesium, qui trutinam et uno sedisse annis scribitur.*

tantum er-
dicens

d

contrahit va-
nissimum.

Invoat eu-
Ennodius

Tarantasia

Exagella

quo die, quo
Ticinum in-
trauit, appro-
piti

note curatur

hic se parat
ad mortem
Psal. 88. 1

contum

e

f

omnes in vultu
suo loquitur

63 Sed quid formidas oratio? quid velut navifragos scopulos perhorrescis? velis nobis, cujus vita et si strictim ducta est, narrandus est obitus; quoniam nulla prætensione libelli, nullis dilationibus pronulgata laudis, transitus ipsius poterit occultari. Et quamvis velut Scyllæos canes, et patulas Charybdis fauces fragosa discrimina murmuræ minitantes, verlificans carina diffugiat, obitus ejus naufragium non omittit. Quid fletum narrare metus, quos continua semper necesse est ut ministret effusio? Ergo dum se oppido Ticinensi, nunc misero, propinquavit, quasi alacer et sanus apparuit : quod licet cum omnium exultationibus ob reditum suum introisset, illico gaudia vertit in lacrymas, agrum se esse dir ipsa significans, altera graviozem, et cum grandior per dies singulos appareret infirmitas, adjuncta est imperitia medicorum. Stabant missitantes et attoniti populi, casum in uno homine totius provincie considerantes, et funus mundi metuentes. Septimo tamen die inopinatum scelus, ineffabilis calamitas, inexplicabilis luctus accessit.

64 Sed cum beatissimus cerneret Pontifex, sarcina carnis abjecta maturius se ad purum ætheris evolare fulgorem, cujus vox semper illa fuit; Mihi vivere Christus est, et mori lucrum, læto animo ac vultu sereno illos versiculos Davidicos sæpius repe-tebat : Misericordias tuas Domine in æternum cauto : in generatione et progeme amuntabo veritatem tuam in ore meo. Et illud : In manus tuas Domine commendo spiritum meum. Necon adjiciebat de perfectione securus : Confirmatum est cor meum in Domino, et exaltatum est cornu meum in Domino salutari meo : ut hymnis et canticis et in morte resonans ad sedem suam celestis anima remearet, que quinquagesimum e octavum ætatis annum duxit ad tumulum; f triginta in hac Sacerdotali, qualem etsi excerptum lector attendis sculptam, conversatione exemit.

65 Illud namque silentio præterire non debeo, quod ejus sanctæ reliquie usque in diem tertium, quo cum summa veneratione recondite dignoscuntur, tanto lumine ac decore vestite cunctorum vise sunt oculis, ut splendorem vite vultus signaret defuncti; et depositam gloriam jam nunc percipisse gloriosum vas crederetur, in quo vere fuit thesaurus magni Regis inclusus. Quæ ibi fuerunt flumina lacrymarum, quanti planctus, silebo; ne post amosa curricula novellum dolorem scriptor mentiam. Quæcumque ibi mater venit liberatum clamavit ab illo filium; quæcumque uxor, maritum, quæcumque soror, fratrem; qui cæcibus, seipsum; postremo in illa tanta hominum multitudine, et conventu (ut audeatur dicam) totius orbis, nemo fuit, qui beneficiis illius aliquid non

TRANSLATIO S. EPIPHANII
TICINO HILDESHEIMUM.

Hildesheimum urbs est Saxonie inferioris, sedes amplissimi episcopatus, in Aubeensi oppido primatum, vulgo Eltze, ad Salsum rivum a Carolo Magno constituta; aucta a Ludovico Pio translata in eum locum, ad viciniam portento sacrarum reliquiarum, que avelli non poterunt a trunco cui fuerant appensæ, veluti divinitus electum; ut auctor est *Crantzius Saxonie lib. 2, cap. 26. Istius S. Epiphaniï Episcopi Ticinensis translatura corpus, Ottomus I, Imp. ætate, Ottonii Episcopi industria.*

2 Descripsit eam Translationem quidam Hildesheimensis Ecclesie sive Clericis, sive monachus, Ottonii æqualis, qui se tom ex Thangwardone Presbytero, qui suis ipse manibus reliquias refederal, tum ex eis qui adfuerant, testatur quæ scribit habuisse. Hunc illius auctoris commentarium primus ex S. Michaelis monasterii bibliotheca vulgarit Christophorus Bræverus noster in libro qui Salsura illustrum et sanctorum virorum Germaniæ inscribitur; sed partem extenuam, quæ de Gallia legatione nobili comitatus triumpho, omni scilicet juventute Ligurie, quam Gothi attinuerant, redempta et asserta Ticinum deductur; atque inde magno omnium desiderio et læta extinctus, colloque receptus scribitur, fatetur se, cum instituto alienam, sponte præterisse, quippe que ab ea vita quam Ennodius scripsit, non tam sententia quam verbis diserepabat. At veri magni venia dictum sit, fecerit cum ista scribentem memoriæ vel calami : non Gothi attrinuerant illam Liguræ juvenutem, sed Burgundiones.

3 Quæ vero reverentissimis Pontificum edictis cautum est, ne quis Divorum pignora sublegere cu ratione audeat, (quod veteribus quibusdam nonnulli fuisse religium, plurima que passim extant demonstrant exempla) de jure translationis hujus ita disputat idem *Traveras*. Si quis Translationem hanc ex jure sacrorum aestimet apud Judex, vel de ea judicium accipiat, reliquiarum hanc deductionem, nec lege, nec moribus

AN, LIII
1066GLAH
XXII FEB.
Hildeshei-
mum

translatæ ex-
liquæ S. Epi-
phanii.

Historia
Translationis.

An ea jura
Translatio:

Ex CHRISTO-
PHORO
BRAUERO.

factam illico censebit; sed eos qui manum fecere, et sacras exuvias nativa quasi gleba et fundo abstrahere, interdicto Unde vi, ut levissime dicam, obnoxios fuisse, et repetundarum actione conveniri potuisse, pronuntiabit. Valere interim hujus et superioris ætatis exempla, eamque sibi licentiam immolice pietas et religio fecit, ut callide pii furti, et religiosæ rapinæ titulis, non stricta æquitatis lege has actiones rei dijudicarent, cognitores plerumque litem dissimularent, Magistratus hic plurimum coniverent. Jam quod caput, felicitas eventus, et religionis ex prodigiis et miraculis secutis opinio, fas sæpe et licentiam his evectioibus non solum constituit, sed furti, an sacrilegii probrum in gloriam vertit: quod Franci et Germani afflicta vel a Barbaris vel tyrannis Romanæ Sedis libertate, cum in novo vel precario Imperio, quod Pontifices dabant, nobilitate sua et gente majores sæpe spiritus caperent, non civilibus contenti, sacris etiam potentiam admovent, et religionem licentius, quam vel ipsis expediret vel jus fasque permitterent, haberent. Hinc omnia prope Latii jura una cum Ecclesiis et populis sibi subdere, et qui fide vel armis apud Reges valebant, non honore tantum, sed præmiis quoque lecti, contra fas plurimum sibi licere volebant, sive Episcopi essent, sive Militiæ cingulo clari. Aliquid tamen hic Otwino Præsuli, et Tangwardoni ejus Presbytero venie scriptor conciliasse videtur, cum post preces et jejunia de transferendo S. Epiphania per quietem divinitus admonitum Sacerdotem, commemorat.

quando conti-
gerit.

4 Incidit hæc Translatio, ut ex vetusti scriptoris narratione præclare deducit Bruverus, in finem anni 962, initiumque sequentis. Nam invitatus a Joanne XII, in Italiam Otto ad Berengarium atque Adalberti comprimentem tyrannidem, anno 961. Papiam venit, ibique ut habet Continuator Chronicorum Reginonis, palatium a Berengario destructum reedificari præcepit. Anno 962, celebrato Papiæ Christi natali, Romam profectus, Imperator a Joanne creatus et coronatus, omnia Romanæ Ecclesiæ ablata restituit, subscripsit diplomati cum aliis plurimis Episcopis et Principibus Otwinus Hildensheimiensis Ecclesiæ Episcopus, 13 Febru. anno 962, indict. 5, anno regni Ottonis 27. Exstat apud Baronium diplomati tom. 10, eodem anno, num. 3 et seqq. Reversus Papiam Otto, Pascha isthic celebravit: insulam S. Julii recepit, et Novariensi Ecclesiæ restituit, diplomate dato IV Kal. Aug. Anno sequenti natali Domini et Pascha Papiæ celebrato, Berengarium in Monte S. Leonis obsedit tota æstate. Ergo X Kal. Decemb. an. 962, levatum a Tangwardone corpus S. Epiphania, moxque in Germaniam missum; ab Otwino, dein subsecuto, VIII Kal. Martius Hildesheimium allatum est.

ubi collocata
Hildesheimii
reliquia.

5 Ubi primum S. Epiphania Hildesheimii fuerit depositus, ubi nostra memoria asservetur, declarat Bruverus, ita scribens: Inquirenti in hanc translationem ex Italia in Saxoniam, Otwini diligentia procuratam, priusquam germana ipsa acta ex S. Michaelis monasterii bibliotheca fueram nactus, id recentiorum paucharte suggerebant, S. Epiphania corpus ab Episcopo depositum eo loci, ubi nunc est Domus Capitularis, vel adjacens orarium a S. Antonio nomen ferens. Sed S. Godehardus veteris ecclesiæ, quæ principi basilicæ ad Meridiam objacebat, titulos retinuit, videlicet sanctæ Dei Genitricis et Epiphania; ut omnino hanc memoriam ultra pleniusque eum sollicito. compererim Baptistalem Ecclesiam, ejus in S. Godehardi vita mentio fit, esse illam, qua collegium Societatis Jesu jam utitur; eamque congregationem Cleri resedisse, ubi nunc Patres Societatis Jesu domicilium habent. Ceterum intelligo pignus S. Epiphania hodieque argentea tumba asservari in principe basilica, ad sinistram latius aræ præcipue; suspensamque caveam ad sepulchrum S. Godehardi

monstrari, in qua sarcinam piam ab usque Tietino in Saxoniam advectam fuisse perhibent.

HISTORIA TRANSLATIONIS

AUCTORE HILDESHEIMIENSI ANONYMO,
COÆTANEO.

E Sideribus Christoph. Braweri Soc. JESU.

CAPUT I.

*Occasio transferendarum S. Epiphania
reliquiarum.*

Divinae gratiæ sapientem atque in sua dispositione elementem providentiam, caro humana nec digne admirari, vel lucide satis intueri suppetit: quæ sic suæ Ecclesiæ ab ipso principio electorum prævidit auxilia, ut dum hostis concitaret pugnam, hæc piorum meritis fulta, victrix palmam obtineret et gloriam. Hinc est, quod tota Saxonia spiritali plaudens lætitia, plurima Sanctorum pignora, majoribus quoque nescita, devoto includens sinu fovet et excolit, presentis vitæ tramitem ac futuræ spem, certa credulitate illorum omnimodis committens. Inter quos præcellit velut lucifer Epiphania venerabilis Pater, mirificus quondam Papiæ Doctor, nostræ nunc patriæ magnificus defensor, vir sui temporis omnibus virtute imitabilis. Hujus itaque tam præclari patrociniis viri, quia nostram Dominus illustrare atque munire dignatus est patriam, quo ordine illius sacrosanctæ reliquiæ, studio Domini Otwini venerabilissimi nostræ Ecclesiæ Episcopi aspirante, sint primum repertæ, atque ad nos usque deductæ, uti isdem qui huic felicissimo intererat officio, et maxime Tangwardone venerabili Presbytero, cujus opera præcipue in hoc enituit, attestante didici, nihil ingenio elatus, sed devotionis studio debito incitatus, stylo diligentissime traditum posteris usitandum humiliter transmitto.

PRÆFATIO.

Multa in
Saxonii San-
ctorum reli-
quia.

Ætas scripto-
ris.

u

b

c

Ottone I, in
Italia agente.

d e

f

2 Cum Berengarius, una cum filio suo Adelberto, a sceptris Italici regni invaderet; atque unius gentis diadema utrique sibi usurparet, intantum ipse Berengarius avaritiæ exarsit astu, ut pecunia captus jus fasque quaque confundens, aliquantum etiam de terminis S. Petri, prædatoria vi sibi arripere præsumpsisset. Ad ejus rabiem reprimendam Legatis Domini Apostolici e Octaviani, qui et Johannes, invitatur Romam Otto Major, Cisalpinus scilicet Rex, ut aut Patriatu Romanæ Urbis, quæ sibi a majoribus suis competeat, decideret, vel fessis eorum rebus succurreret. Accingitur itaque communi suorum consensu, et concilio bellicosus Ecclesiarum miles ac egregius Princeps, contra Apostolicum hostem, valida suorum semper et invicta septus manu; Episcoporum quoque comitatus grege: inter quos Dominus Otwinus nostræ Ecclesiæ Præsul enituit, ipsi Principi tantum commendatus, quantum fide probatus. d Capto vero in e Castello S. Leonis Berengario, atque in f Bavariam cum uxore custodiæ destinato, Alberto nihilominus fugato, reddita pace Ecclesiis, Romam jam Patricius et Imperator Apostolica benedictione creatus Otto Cesar, Papiam repedavit; Ecclesiasque per Italiam et Tusciam, priorum Principum sævitia ac insolentia neglectas ac desolatatas, canonicè reformavit, inque antiquum statum restituit.

3 Per id temporis pervigil Dominici ovilis provisor Otwinus Episcopus licet corpore suis seniotus, tamen studio caritatis illis conjunctus, et benevolentia qua mirifice respersus eos percoluit, quæque ad suæ Ecclesiæ utilitatem et fratrum commoditatem profutura præsensit, colligere studuit; præcipue tamen, ut fida sibi suisque conciliaret patrociniis, reliquias Sanctorum, quos apprime ibi celebrari conserperit, ab Episcopis petiit, facileque obtinuit; simulque, ne ejus opera

quomus Ep
Hildesh. vno
rnis reliquias
ss. impetrat.

opera in accipiendo alicujus versutia eluderetur, vir
prudens prospexit. Librorum nihilominus tam di-
vinae lectionis, quam philosophicae fictionis tantam
convexit copiam, ut qui illorum penuria inerti ante
torpebat otio, frequenti nunc studii caleant negotio.
Et, quia se in hujusmodi profectu ab omni jactantia
temperavit fastu, B. Epiphanius Papias quondam Epi-
scopi, divina gratia, admodum mirifice sanctissima
illa contulit pignora. Nam cum ille venerabilis Pater,
respectu divini honoris, quo semper animo sollicitus
extiterat, ossa Sanctorum furtim surripere, vel abs-
que oraculi praemouit transferre, quasi praesump-
tionis duceret, ita tamen mentis suae iudicium li-
bravit, ut nec ipse non audendum quid aggrediretur,
nec quod esset agendum, sua auctoritate, delorta-
retur. Unde factum est, ut venerabilis Presbyter
Frater noster, cujus superior mentionem fecimus, in
hujusmodi studio omnimodis deflagrans, cum nil tale
attendere, nedum patrare, praesumeret, erat enim
avo provecit, ingenio simplicior, crebris se inter
orandum jejuniis vigilisque commacerans, sui vo-
turi animi divino dispensandum commisit arbitrio.
Non tamen in hoc cepto usquequaque Antistitis de-
stitutus auxilio, qui tanto se avrius in singulis affli-
gebat, quanto ambobus subtilius consolebat.

g
Landwardus
Presbyter
S. Speciosa
reliquias ra-
pi.

4 Solemnibus itaque jejuniorum festive expletis,
divinitus, ut credo, ecce affluit g Landwardi Minden-
sis Episcopi Presbyter nostro Fratri contubernii
gratia familiarissimus; qui illum adhuc titubantem,
cum animum ejus aperiret sollicite de omnibus, ac
si idem quod ille sentiret, perquisivit, sanctissimi
Patris Epiphani reliquias, sanctaeque Virginis Spe-
ciosae nro ambitu templi inclusas auferre suasit, su-
pervenientis noctis tempus, nec in aliud protelandum
illis competere. Nec mora: complacitum est: col-
lecto per diem huic officio apparatu necessario, no-
cturno suffragante silentio, ecclesiam intravit, se
tanto opere terra tenus strati, impares accusabant,
audacis nihilominus cepti veniam exorabant, illorum
se patrocinio attentius commendantes, ut vel eorum
reliquias remunerari mererentur, vel si id non digna-
rentur, sine damno saltem sui, ab illis protecti cepto
pie removerentur. Surgentes itaque B. Epiphani
sepulchrum recludere dia multoque sudore certabant,
nilloque ingenio, cum omne studium impendendo
consumere, proficientes, B. Speciosae Virginis
tumbam in promptu aperuerunt. In pavimentum ita-
que ante sacras reliquias prolaviti, orationique ali-
quantulum intenti, surgentes eas deosculanda, hym-
nis et laudibus sustulerunt: quarum partem, qui
Frater nostri studio illi suffragabatur, pie memoriae
Domini noster Otwinus, hinc postea una cum B. Epi-
phanii reliquiis transtulit, commendata, quae sibi
competebat, parte Landwardo venerabili Episcopo.

Berengarius
II, alter Hui-
lar

Joannes XII,
Papa.

S. Leonis
vrb.

a Berengarius II, Adelberto Eporelix Marchione, et Gisela
Florentia I, filii natos. Regis titulum assumpsit cum filio an
960. b) A Legatis legendum videtur, si fuere Joannes Duximus et
Azo sermoarius, ut habet legationis Continuator. Ita quoque Epi-
scopi et Principes ad Ottonem an. 960, in Saxoniam venerunt.
c) Octavianus Albericus filius, admodum adolescens pontificatum
anno 983 invasit, cui nec aetate, nec sapientia, nec vetula ferenda
erat, dicitur se Joannico jussit, ea appellatione duodecimann.
Putat Martinius eum primoni fuisse, qui notavit sibi novicia
Abbat an. 1063, 14 Marti, electo jam ab Ulmine contra eum Antipapa
Leone. d) Aliquis hic est paracronismus, nam prius creatus est
titulo Imperator, quam capitis Berengarius. e) Luthprandus lib. II,
cap. 6. His expletis Papias navim conscendit, ac per Fradum al-
veum Bavennam usque pervenit. indeque progrediens Mantem
Feretum, quod oppidum S. Leonis dicitur, in quo Berengarius
et Willa erat, obsedit. Idem oppidum, in praecipua rupe situm,
quaque dicitur in vita S. Severini per Eugippium cap. 12,
in 55 ad castellum nomine Montem Felitum dicitur,
inter Concham et Marecham fluvium. Ad oppidum deditum est
Dilona an. 963. f) Idem scribit Continuator Chronice Regimontis,
ad Lambertum Schanaburgensis an. 1063. Berengarius Rex obsessus
est in Monte S. Leonis. Alique capius ab ipse in Habenberg ductus
est cum Willa uxore sua. nisi per Bavennam inuissus est Berber-
gum. g) Fuit Landwardus unde mita Mindensis Ecclesie Episcopus
145, ut ex Chronico Mindensi patet. k) Feretur Braverus ne pro

Honorata Speciosa nomen obreperit. Tridit tamen Ferrarius
coli Papias S. Speciosam 18 Junii, ejusque vltare vitam, et corpus
asserari in templo S. Epiphani; unde patet non integrum corpus
esse in Saxoniam deportatum. Sed nos ad eum diem plura.

CAPUT II.

Refossa avectaeque reliquia.

Sed, cum postea omnis spes nostri Fratris, qua in
adipiscendo S. Epiphani animo sudavit, pene de-
frignisset, tentandique nullum ultra haberet sodatum,
ad orationum item jejuniorumque confugit praesilia;
quod de se non praesumebat, hujus Sancti meritis atten-
tius commendabat. Evolutis itaque aliquot diebus, non
sine magna sui contritione, quippe qui se pro hujus-
modi studio Deo totum abstinentiae et supplicatione
effudit, divinitus in somnis admonitus, ut ipse mihi
subs quippe verecunde, jactantiam namque omnimodis
relutaverat, exposuit, animosior factus; jejuniis
fusus simul et oraculo, nocturno aspirante tempore,
assumptis personis tali negotio probatis, ecclesiam
B. Epiphani adit. Cumque januae quasi prioris suc-
cessus gratia sibi commendatae appropiaret, pulsus
custodibus, qui insequerentur, cessit, ostiolumque
fenestra instar bipedalis non amplius mensura, ante
sibi nunquam cognitum casu iniegit, ingressusque
imminentium declinavit impetum, delusitque studium.
Fiducia ergo insueta fultus, erat enim simplicioris
animi, sociis inductis, tentanda quoque primus ag-
greditur, illos et adhortatur.

Tangwardo-
nus divino ra-
stinctu, post
jejunium,

S. Epiphani
sepulchrum
tentum,

mura alio
adjungitur

odore quoque
suavi expi-
rante

corpus ad Ot-
winum de-
fert, hu in
Germaniam
mittit,

6 Primo sancti Patris sepulchrum solerti diligen-
tia usquequaque perlustrans, vidit quod a hypo-
geae specu ad quinque pedes sarcophagus, ut post
claruit, infossus, desuper marmore fulciebatur, qua-
drato insuper adhuc muro exstructo. Columna quoque
nihilominus marmoreae altaris vice ejus honori dicata,
simul et nomini, caput versus stabat erecta, laevis
parte sarcophagum occupans, ut geminam praestaret
gratiam, decorem scilicet et munera. His igitur
quantum dabatur perfectis, consultis tempori et la-
bore colendum dicentibus, praedictus Frater noster,
primus officio accingitur, alios adhortatur: sicque
gratia Dei, animositate freti facillime muro partim
resecisso, marmore immensi ponderis mirifice admo-
dum a paucissimis remoto, purgans locum sanctum,
tandem invenere sepulchrum. Illud igitur aperire
certantibus, maxima difficultas occurrit de statua,
quae licet parte pedis, ut dixi, supposita esset, ita
tamen sibi vendicavit sarcophagum, ut in aperiendo
omne studium eluderetur et ingenium. Desperanti-
bus jam omnibus, actu consilioque diu suspensis cla-
rum divinae pietatis effulsit miraculum. Nam repente
columna, quae tumulum occupabat parte, stupentibus
qui aderant, frangitur, alia inebolone altare firmiter
sustentante, ipsoque impetu currendo longius ab am-
bitu sepulchri revoluta, facultatemque illis ceptum
opus implendi, celeritatemque praestabat. Relus
deinde ad vota cadentibus, nil operis eludebatur,
apertoque sine vi sarcophago, tantus odor exuberavit,
ut aromataeque similitudine excelleret ne dub edue.

7 Deo itaque in commune laudato, exurgens a
terra sepeditus Frater, ante tumbam bis vel ter
prostratus, cum fide ac summa devotione coelestem
thesaurum, pretiosissimum sancti Patris Epiphani
corpus integre colligens, puro atque ad hos usus pa-
rato linteo involvens, venerabili nostro Otwino Epi-
scopo desiderabile munus apportavit, nimium jam ejus
absentia suspecto, quem et betulo, ut alios deluderet,
cubando, pervigil circa tertiam vigiliam praestolaba-
tur. Quod ille ita, ut erat involutum, in capella San-
cti Michaelis, juxta quam hospitabatur, devotissimo
susceptum, altari inposuit, deinde prostratus dicitur
nis hymnorum melodiosis, grates Domino magna animi
compunctione litavit, surgensque serinio ad hoc pro-
viso, religiosissime reconditum, annuli sui impres-
sione diligentissime signans, b Angliam Insulam, in
qua

h

AUCTORE
ANONYMO.
COETANEO.

qua ipse quondam monachus regulariter enutritus et conversatus est, Abbati, qui tunc monasterio praesidebat, servandum praemisit.

8 Facta autem de hoc postea inquisitione, Imperatore graviter contra hoc commoto, unanimiter Clero cum populo conclamante sublato urbis provisorem, patriae defensorem (nam post e S. Syrum, cujus praecipue eo loci pullulant merita, hujus Sancti patrocini imitebantur) omnium Episcoporum Clerici jubentur examinari. Sed hoc terrore divinitus, ut credo, cunctorum pace sedato, religiosus Pater Otwinus, cura sibi commissae plebis suspectus, quam biennio fere, aulico, quamvis invitus, servitio detentus, reliquerat, suam Ecclesiam revisere disponit; acceptaque Imperiali licentia, dum familiariter Imperatori colloquitur, secretum de Reliquiis S. Epiphanii in fidei pignus Praesul confitetur, sicque ejus auctoritate fretus, Alpes versus properans, suscipiens his transiens, Augiam Insulam conscendit; ibique aliquantulum consistens, haud minus obedientiam Fratribus impertivit, quam dudum juvenis consuevit; acceptaque benedictione, atque suo summo ditatus Patrono, monachis reliquias deducentibus, profectus, ad stipulante itineris proventu, aliquot diebus evolutis, incorruptum thesaurum sanctissimi Patris Epiphanii pignora, aliorumque complurium, ad nostram perduxit Ecclesiam.

9 Quanta tunc populi laetitia, quanta tunc fuerit matrum exultatio, vel quanta in occursum tanti Patris properantium Clericorum esset devotio, quis valet evolvere? Quis ibi prae gaudio a lacrymis temperaret, cum decus Italiae nostrae affulsit patriae; cum novum sidus illuxit nostratibus? Translatum est autem corpus beati ejusdem Patris a Fratre nostro, decima Kalendarum Decembris die, ad nos vero Dei gratia comitante, a Domino nostro sanctae memoriae Otwinio Episcopo, octava Kalendarum Martiarum die perductum, atque cum maxima populi frequentia universique Cleri tripudio in ecclesia collocatum est.

a Il est, subterranco. b De Augia divitis celeberrimo olim cenobio aegens 3 Novemb. ut vitam S. Pyramini, et hoc die a vitam S. Melchioris c De S. Syro Ticinensis urbis patrono aegens 12 Septemb. et 9 Decemb.

CAPUT III.

Miracula ad reliquias facta.

Illud etiam diligenti devotione inserendum reor, qualiter in ipso principio sacrosancti introitus, tanti Patris signis effluserit virtus. Nam die, quo sanctae reliquiae ad nostram Ecclesiam perducebantur, ad tanti Patris obsequium frequens in via utriusque sexus occurrit concursus; quos quidam longa podagra tabens molestia, lento subsecutus est gradu, fluentibusque jam nervis, plus gressum baculo, quam naturali egit modo. Appropinquantibus itaque reliquiis, cum currendo quisque alium, ut in talibus moris est, praevertere niteretur, repente ab omnibus, quibus comes ierat, derelictus, studio quo poterat innixus baculo, doloris, ut ita dicam, inmemor, a tergo multitudinem, ne premeretur, effugeret, suos insequitur, sancti Patris merita, non quippe rusticum latebat, implorans assidue; cum ecce leniter podagricus humor restringitur, fluentes arteriae solidantur, ad cursum plantae paulatim informantur. Nec tamen quamquam fide salutem deprecaturus, occurrat, hanc in promptu sibi ad stipulanti credidit; verum cautius se sustentans, dum omni corpore acrius nititur, baculus frangitur, ipseque toto pondere terrae illiditur. Ulnis itaque surgere nitens, dum pedum auxilium pertentat, et hos diligenter contractat, integerrimae reperi condonatus, qui ante tumore induruerant, reperit; exiliensque, sanctas reliquias comitans, ab illo agnitus, ejus sedulitate quoque saepe fruebar, dum amissionis suae ordinem illi contexit,

Deum in tam perspicua virtute collaudans, Venerabili Antistiti nostro Othwino, haec testis infirmitatis vel sanitatis exposuit, hoc mirificum perspicuumque opus revelare palamque praedicare suasit.

11 Nec minus quoque illud memorabile et meritum illius insigne praeterendum arbitror, quod admodum mirifice Dominus in Vulferio nostrae Ecclesiae Diacono, ad declaranda tam eximii Patris merita, spem quoque simul totius congregationis erigendam, illius patrocini operari dignatus est; cujus sanitatis tot testes existunt, quot supersunt Fratres, qui illum in monasterio tunc noverunt. Remum namque vehementi dolore graviter laborabat, nec medicorum quoque ingenio poterat mederi, licet multi gratia succurrendi accederent, pluraque impertirentur. Jamque jugis passio in augmentum progressa, acrius crudescere, atque per dies violentius crescere cepit, ambulando usum vix baculo innixus egit: interdum quoque pedes, reptando manibus adimit, aliter enim non potuit. Ecce autem in vigiliis hujus sancti Patris, primae horae diei psalmodiis Canonice finitis, Fratribus ad collationem properantibus, obseratis adhuc juxta uormam monasterialis vitae jannis ecclesiae, ille venerabilis vir hoc tempus, quo se tanto patrono attentius liberiusque lacrymis supplicationibusque mactaret, nactus, nec aliter per diem populis haec festa frequentantibus competere sciens, suspirio gravi, anhelitu difficili, durius, ut ante nunquam, dolore agitato, baculo nitens, vix quam dictu satis sit, per gradus brachiis manibusque reptando, ascendit; nam genua tibiisque saevius jam per venas nervosque discurrens invaserat dolor; veniensque ante sanctissimum corpus se in terram cum multo labore, et ingenti doloris cruciati projecit, diutissimeque orationi immortatus, magna contritione cordis se totum Domino profudit; lacrymarum itaque uberius imbre profusus, ulnis nitens paulatim surgere parat, deinde leniter notum bacilli admodum caute auxilium pertentat; erectusque tandem sine dolore, miratur, stupet, nec tamen quamvis salutem optet, credere audeat; manum admovit, locum, ubi saevius doluit, pertractat; nec signum doloris sentiens ullum pavimento sternitur, Deum parentemque gratificat patronum, fortiterque surgens viso venerabili Fratre Wirindago Presbytero, baculum salutis indicium, quo ante sustentabatur, levat, valenter descendit, qui reptando prius ascendit. Stupefactus itaque Frater repentina salute occurrit descendenti, auctoremque tanti miraculi cognoscens, laudat; et quia ipsa die Fratres lavandi negotio studebant, ad balneum illis in occursum properat, quibus suae sanitatis ordinem plener exponit.

12 Quanto namque ab ipso sacrosancto reliquiarum introitu meritorum illius insignia quotidianis virtutum effluserunt incrementis, clarius facta quam verba loquuntur. Quotiens enim aeris intemperiem, vel pestis obortae illuviem, illius reliquiis nostram urbem lustranso sedavimus? Saepae quoque jugi siccitate arva torrente, easdem circumferentes, quasi imperando pluvias elicuimus. Quis enim unquam hujus Sancti provolutus feretro, et quamquam fractus molestia, non mox erectus, animo inter orandum ejus vicinia praesensit auxilia? Sed haec fortassis quibusdam videntur superflua; sunt tamen clara meritorum ejus indicia, firmaeque posteritatis solatia. Haec tantum de beneficiis per beatum atque magnificum Antistitem Epiphanium divinitus nobis collatis pro ingenii mediocritate perstruxi, quod audax inceptum ac viribus impar, gemina, devotionis scilicet, ac debita gratia subii, ut et Fratrum diligentia sequenti aevi opera Dei, quae sicut scriptum est revelare et confiteri honorificum est, legenda devotissime ministrarem, nostro quoque tempore, tam egregia Dei facta posteritati stylo transmittere, negligere incuriae et inertiae notum, meo studio abstergerem.

et nephritici dolores.

ipse quoque sequitur.

Hilhesheimium ad transfert.

Ad Sancti reliquias pulsa podagra.

Sadata pestis, et tempestas oborta pluvia.

Tob. 12 7

DE S. AVITO II, EP. ARVERNENSI IN GALLIA.

SUB TISCAI
VII SECULO.
XXI JANUARI.

Testatur Joannes Savaro celebrari hoc die apud Arvernos S. Aviti, secundi ea appellacione illius civitatis Episcopi natalium. De quo vetustissimum MS. Martyrologium, quod S. Hieronymi nomine passim citamus, et autographo S. Willebrodi Clementis a Laurentio manucha Epternaensi de scriptum : Arvernis depositio Aviti Episcopi. Nonnulli recentiorum in eo Martyrologio reperimus : et fuit Avitus S. Willebrodi fere aequalis, ut necesse sit unum sanctitatis fama celeberrimum fuisse, cujus nomen max a morte inscriptum sit fastis Sanctorum. Nisi fortassis S. Avitus I, qui nunc 20 Septembris, alia hoc die soli consecravit. MS. Hibernicum conventus Dunyalensis item antiquissimum : Aviti Episcopi. Carthusium Entou. in addit. ut Usuard. Arvernis Aviti Episcopi. Prolixius elogium habet Andreas Saussurus.

S. Aviti no-
tatio.

avitus.

2 Fuit S. Avitus S. Praejecti, cujus 23 Junii vitam dabimus, successor; frater et decessor S. Boniti, cujus 13 Junii, vitam certat, ab auctoritate vocatione conscripto, e qua discimus, Mellyta progenie Arvernicae urbis arundum fuisse : cujus pater Theodatus, mater vero Syagria vocitata est, e senatu Romano dimittat nobili prosapia. Arvernis quoque oritur olim Avitus Augustus, qui anno Christi 455, VI Id. Julius, suscepit imperium, Sidonii Apollinaris soror. Ab eo an et nomen, ita et genus traxerit Avitus, noster, hinc conjectamus.

3

3 Fuit vero, ut in eadem S. Boniti vita traditur, vir exterioribus studiis eruditus, sacrisque litteris, omnibusque libris divinis propellens; et ter quinis fere amplius annis magna cura : acritate Arvernicae sibi commissam rexerit Ecclesiam. Savaro solum decem ei Sedis annos tribuit, minus mensibus tribus. At sermone pinguit Savaro, dum anno 670 (quam Adeolati Papa quartum a facit, Pogonate Imperatoris 3, Childeberti Francorum Regis primum; quae omnia non congruunt, cum 670 Christi, fuerit Vitaliani Papa 14, Theodoricus Regis 3, Constantini Pogonati 2) anno ergo 679, occisum esse S. Praejectum, successorem S. Avitum scribit Savaro; Avito successisse S. Bonitum anno 683, Joannis Papae, et Justiniani junioris prima, Theodorici Regis 17. Illud constat Childebertum vivente occisum esse

tempus Scitis.

no. 110

S. Praejectum, ipsum Childebertum anno 667. Avito vero subrogatum Bonitum, ea tempore quo sub Theodorico Principe Pippinus regni principatum tenens, atque curam palatii gerens, omniaque gubernacula sua disponebantur arbitrio. Cepit eam dignitatem apud Austrasios Wifaulda avito Pippinus anno 687, anno vero 691, tutus regni interfertur monasterium, cui Godanem profecerat, S. Austremontii primi Arvernensis Episcopi translatasse reliquias, Issorica oppulo everso; qua de re ad S. Austremontii ritum 1 Navembriis dierum.

edificata,

4 Idem puer Avitus Episcopus, ut in vita S. Praejecti videtur, in loco vili Sancti Praejecti, Amurimus, Elthos) fuerant interfecti monasterium studuit edificare, basilicam erigere, et unum ex parentibus S. Praejecti, Godonem nomine, Abbatem constituit. Scribit Savaro alia praeterea ab eo edificata Sanctorum martyria; et ad Volaverense illud monasterium, cui Godonem profecerat, S. Austremontii primi Arvernensis Episcopi translatasse reliquias, Issorica oppulo everso; qua de re ad S. Austremontii ritum 1 Navembriis dierum.

aliquae opera.

5 Tandem languore correptus Avitus, ad extremum est usque deductus : cernensque suae migrationis imminere diem, divino afflatus Spiritu, acceptoque consilio, sibi Ecclesiae concordante, virum Dei sibi met successori, suaeque Sedis dignissimum judicat Sacerdotem Bonitum..... Cuiusque vir Dei supradictus germanus ejus relationem pro auctoritate adipsam regiam direxisset, etc., successus illi est S. Bonitus, ut in hujus vita dicitur; qui deinde quod hunc electionem jubiraret hanc salutis Avitus legibus et sanctitate a Patribus disciplinae consentaneam, sese episcopatu abdicavit : hinc certum sit, si quod eius ignoraret leges, si quod patius quod divino afflatus Spiritu illi egisset; nihil in ea successoris designatione Avitum noverit adhibuisse.

successor designatus,

6 Sepultus est S. Avitus in S. Venerandi ecclesia, ut Savaro tradit ex lib. 1, de SS. et ecclies. Clarum, num. 10, ne deinde ad praesens S. Helvi ecclesiam translata ejus reliquiae. Fit illius in Brevario et Missali Cleromontano commemoratio hoc die, eodem teste Savarone.

sepultura,

translato.

DE S. MEINRADO, SIVE MEGINRADO, EREMITA ET MARTYRE IN HELVETIA.

AN DOCCLENDI,
XXI JANUARI.

Erenus Despara, vulgo Einsidlen, celeberrimum apud Helveticos, inter Tigurinum et Lucernensem lacus, in Nigra, sive Obscura, Silva, monasterium est; primum S. Meinradi manucha reclusa habitatione, dein martyria consecratum, postea praecelsum ecclesiam amplisque aedificis ornatum, sed praecipue celestibus promissis nobilitatum : ut Christophorus Hartmannus ibidem monachus, qui illius annales singulari studio digestos edidit, libere profiteatur in prologio ad Augustinum Abbatem : Etenim aut me suscepti operis amor et professio transversum agit, aut nullus usquam Christiano in orbe alius locus neque Regni colorum praesentia religiosior, neque Antistitum nobilitate et successione illustrior, neque Pontificum, Imperatorum, et Regum, Principumque privilegiis et beneficiis honoratior, aut postrema omnium prope nationum peregrinationibus frequentior, atque miraculis est insignior. Adeo alius alius in locis sacras vias videtur summus ille architectus rerum omnium ab reliquis constitutas accepisse et probasse; hanc tamquam perpetuum sui amoris et honoris erga Matrem monumentum, et simul in genus humanum refugium, solatiumque sua velati manu possuisse, stupendis signis, et incrementis insubitis

Einsidlen,
S. Meinradi
conventum.

libra

o religiosum.

favisse et ditavisse, omniumque pene provinciarum et gentium cultu et religione et concursu celebrari voluisse. Ab Hartmanno eadem descripta Carolo Stengelius in Monasterologia, celebre ill quoque praedicant Martians Ursinus, Gaspar Brunschius, Sebastianus Munsterus, etsi monasteria devotioris adversarii. At de ecclesiae, aut saltem sacelli Desparae, dedicatione dixerunt ab ipso Christo peracta, deque ipsa venibus iterum dicendum erit ad vitam B. Beumonis, sive Benedicti, Cellae S. Meinradi primi restauratoris, 3 Augusti, B. Eberhardi primi Abbatis, 14 Augusti, S. Conradii Episcopi Constantiensis, 26 Novembris, S. Udalrici Augustani Episcopi 4 Julii.

2 S. Meinradi consignata in Martyrologio Romano memoria 21 Junii hic verbis. In Gallis in monasterio Augiensi S. Meinardi Eremitae a Latinoibus cressi. Refertur ab aliis quoque hic die, Menardo, Doyano, Wano, Carthusianis Calmarum, et Malano in addit. ad Usuardum, Canisio, Galeano, Felico, Saussuro, Passim Meinradus, Meyradus, Meginradus; a quibusdam Meinardus, Meinradus a Galeano, a Saussuro Meinhardus appellatur. In MS. Calendario SS. ord. S. Benedicti inscriptus legitur 20 Januarii, Anno 1599. Brevario Ecclesiae Constantiensis novo insertum S. Meinradi

S. Meinradi
natalis,

EX VARIIS.

radi nomen, decretum officium quale de Martyribus fieri consuevit, ritu duplici; sed 23 Januarii, propter S. Agnetis, quæ 21 agitur, festivitatem. Hugo Menardus duos facit Meinradum et Megimadum, et de illo quidem 21 Januarii: In cœnobio Augiensi S. Meinradi Eremitæ, qui in eremo quæ lacui Turicino adjacet, a latronibus cæsus est. At 27 Februarii: In monasterio Einsidlensi S. Megimadi Abbatis. Et lib. 2 Observat. Fuit, inquit, S. Megimadus filius Bertholdi Comitis a Sulgona prius fundator cœnobii Einsidlensis. Claruit ad annum octingentesimum sexagesimum; ut docet Miræus in Chron. Bened. Apud Miræum quidem Megimadus appellatur, (incuria forte librarii) Comitis a Sulgona filius; sed nequaquam a Meginrado diversus. Fuit hic Augiensis primum monachus, inde in Nigra Silva solitarius vixit, ubi postea Einsidlense conditum cœnobium est. Hinc errandi occasio.

dedicatio oratorii ejus,

3 Melius idem Menardus 14 Septembris: Ad lacum Turicinum in Germania, dedicatio oratorii S. Meginradi Martyris. Ab hoc diversus est Meginhardus, sine Meginherus, Abbas Herveldensis, quem idem Menardus refert 26 Septembris, et Meginradum quoque appellat. At nostri hujus Anachoretæ et Martyris Translatio 6 Octobris celebratur, ut infra dicemus.

vita,

4 Vitam S. Meinradi vidit ex antiquissimis membranis cœnobii Einsidlensis, sive Eremitæ, Christophorus Hartmannus; quam ante Surius vulgarat, sed aliquantum verbis discrepantem, fortassis puellulum expositam, Arbitratur idem Hartmannus illius vitæ auctorem esse Bernonem, neque quis is Beruo fuerit exponit. Fortassis Bernonem voluit scribere, secundum Eremitam incolam; quod ex eo fit probabile, quia nulla Bernonis, aut capti isthuc ædificii, in ea mentio fit, ut saltem non post Bernonis ætatem scripta videatur. Eadem vita Germanico sermone conscripta editaque est anno Christi 1603, una cum monasterii originibus, quas deinde plenus proserentus est Hartmannus. Eam vitam aliaque de S. Meinrado accepimus Constantia a Daniele Feldavero Societatis nostræ Sacerdote erudito cumprimis et humano.

acta de eo scripta:

5 S. Meinradi alii quoque complures meminerunt: Hermannus contractus ejusdem Augiensis cœnobii, cujus ipse S. Meinradus, alumnus, in editione Urstisiana, ad annum 861. Meginradus Augiæ monachus, et primus incola eremi, quæ Turicino adjacet lacui, a quibusdam latronibus inibi XII Kal. Febru. peremptus, post mortem virtutibus claruit, Augiæ sepultus: a quo usque hodie Erenus ipsa a sanctis et religiosis viris culta, in nolite exerevit cœnobium. In priori editione solum ista habentur: Meginradus Eremita martyrizatur; quod et Marinus Scotus ad eundem annum. Chronice Australis Excerptum per Mattheum Mareschalcum de Pappenheim, ad an. 860 Meginhardus eremita martyrizatur. Idem habet Sijebertus Gemblacensis an. 856. Agit et de eo Franciscus Cuillimannus libro de Episcopis Argentinesibus et plurimi recentiores.

tempus necis,

6 De tempore necis ejus ita disputat Hartmannus: Anno octingentesimo tertio et sexagesimo pleraque omnia Eremitarum monumenta Meginradum morte interfectum produunt. Alii varie memorant: nam Sijebertus ovenisse refert anno 856. Trithemius, Surius, et Baronius anno 860. Hermannus Contractus anno sexagesimo primo supra octingentesimum. Cunradus a Lichtenau Ursbergensis Abbas anno 862. Nostre, inquam, memorie ferunt omnes anno octingentesimo tertio et sexagesimo extinctum affirmant XII Kal. Februarii. Nicolai Magni Pontificis anno 6. Ludovici II. Imp. 8. Salomonis I. Constantiensis Episcopi 32. Valtherii Augiæ Abbatis 6. Et recte: nam cum ejus vite scriptor annos 26 in Eremita obscuræ silvæ vixisse tradat, et Hermannus Contractus octingentesimum tricesimum octavum notet, quo in eam transit; putatu ex eo amorum ratio ad sexagesimum tertium annos 26 efficiet. Id ad an 838

in Hermann Contracti exemplaribus, quæ penes nos sunt, non reperimus.

7 De reliquiis domum S. Meginradi solemnibusque honoribus, qui Sanctis habentur, a Benedicto IX. Pontifice Maximo illi decretis, ita scribit idem Hartmannus in Embricio sexto Abbate: Ceterum jam confecto, nunquam intermissa sollicitudine et sumptu, templo nostro, curatisque quæ ad usum videbantur, Eberhardum Episcopum (Constantiensem) Einbricus cum Hartmanno Curienti, et pluribus aliis utriusque ordinis viris clarissimis, ad consecrationem accersivit invitavitque. Eberhardus magna solennitate et congratulatione id templum, ut prius fuerat, Deiparæ Virgini, D. Mauritio, et sacrosanctæ Thebaeorum legioni dedicavit III Id. Octobris. Locum venerationem et letitiam communem auxerunt redditæ ab Augiensibus paullo ante, scilicet pridie Nonas ejusdem mensis, magna cum pompa, S. Meginradi Martyris, et primi Eremitæ presidis corporis sacræ reliquæ; quem multis hactenus miraculis celebrem, eodem tempore Benedictus Pontifex Sanctorum numero inseruerat, arisque et templis, meritis illustribus dignum judicarat, centesimo septuagesimo octavo, quam occubuerat, anno. Atque inde restituto patrono, Eremita cumulat honoris, fama, et frequentia. Reperio nostris in monumentis Augienses multos et continuis eladibus affectos et haustos, diu in incerto fuisse, quod malorum remedium esse posset. Remittendi denique corporis S. Meginradi, quod obstinati hactenus negaverant, consilium incidisse. Ex eo cladium et calamitatum successisse finem; monasteriumque, uti prius, ita deinceps florere cœpisse. Condite sunt S. Meginradi reliquæ ara D. Mauritii. Hæc ille.

canonizatio,

translatio ad Eremitam

8 Non tamen omnes sancti Martyris reliquæ reverte ad Eremitam sunt. Num præter eas, quas in Erelione conditas inferius dicemus, Augienses aliquas penes se etiamnum retinere asserunt. Et fatetur qui Germanicam Sancti vitam scripsit: Anno 1039, inquit, caput et reliquæ.

caput et reliquæ. S. Meinradi in Augiensi cœnobio elevate reliquæ essent, caput ejus et præcipuæ partes corporis ad Eremitam magno honore relate sunt; ubi etiamnum asservantur, magnisque coruscant miraculis. Id 6 Octobris contigit. Atque eodem die Martyrologium Germanicum: Item Elevatio sancti Eremitæ et Martyris Meinradi, quando caput ejus ac reliquæ Augiæ ad Eremitam deportate, ubi etiamnum in magna habentur veneratione. Natalis ejus agitur 21 Januarii. Adscriptus ad marginem est annus 1039.

6 Octob. 1039.

VITA AUCTORE ANONYMO,

ex veteribus MSS. edita a Christoph. Hartmanno.

CAPUT I.

S. Meinardi institutio, vita monastica, unius solitudinis.

Dicturus venerabilis viri Meginradi eremitæ et Martyris passionem et obitum, libet parumper reflectere stylum, atque quo tempore doctus, ubi, et unde, quo, vel cui traditus primum ad discendas literas, sub quo Abbate monasticam vitam subierit servandam, qualiter etiam a fraterna acie singulare certamen eremi adierit, breviter prælibare. Regrediar ergo ad singula quæ proposui resolvenda plenius.

2 a Temporibus Caroli gloriosissimi Imperatoris Francorum, qui primus inter ipsos Cæsaris nomen accepit, prædictus vir in Alemannia natus est, in pago, quem ex villa Sulichgeuve vocavit antiquitas. b Parentes vero ejus ex Alemanni fuerunt, morum nobilitate magis conspicui, quam divitis perituris. Qui cum cum attingisset ætatem, qua aptari posset literarum studiis, a patre ducitur ad insulari, quam veteres

n S. Meinradus nobili genere ortus,

h

c

d
Anger insti-
tuitur

veteres d Simlochesaugiam vocabant, a nomine cu-
jusdam Presbyteri, qui Sindloch appellatus, primo
in ea habitacula monachorum construxit, et secum
Pirminium cum sociis ad habitandum eo induxit,
jussu Berchtoldi nobilissimi Alemannorum Ducis,
temporibus Pippini Regis Francorum, suoque ex
nomine nomen indidit insulae. Huc ergo puer praefatus
a patre ductus, commendatur viro per omnia
honestissimo Erlebaldo monacho, qui etiam praedicto
puerulo propagine carnali r affinis fuit. Is cum infan-
tulum bonae indolis conspiceret, gratanter nutrien-
dum suscepit, studiosè docuit, atque eo usque im-
buendo produxit, ut f sanctarum Scripturarum
scientiam infudisset. Nam puer a primæva ætate
jocos atque errores, quibus tenerior ætas implicari
soler, vitavit; atque ad eam mentem occupavit suscipi-
enda, quæ docuerat magister.

ab Erlebaldo

e

f

g

hi thacimus,
tam Sacra-
dos,

h

3 Cum autem vicesimum quintum ætatis annum
attingeret, ad g diaconatus officium, et non multum
post ad presbyterii gradum, faciente eodem suo mag-
istro, sublimatus est. Fuit autem tunc temporis,
regnante Ludovico Cesare, filio Caroli, in ipsa in-
sula Abbas nomine h Hatto, vir valde in doctrina et
operibus bonis morumque nobilitate fulgens, qui et
Basileensis Ecclesie Præsul extitit. Quo actiuosæ
vitæ negotia respuente, atque ad contemplativam
vitæ pulchritudinem se transferente, prædatus Erle-
baldus cum licentia Ludovici Cesaris electus ab om-
nibus, prædicate insule et Fratribus præficeretur, atque
in Abbatis officium substituitur. Qui statim hanc po-
testate suscepta, jam sæpe dictum virum venerandum
Megirudam snasit jugum suscipere, nuncinque
monastice vitæ salubre tenendum. Consensit ergo
salubri consilio, et promissionem fecit, atque omni
intentione studuit promissa servare, promptus sem-
per ad obediendum, in jejunando strictus, in oratione
assiduus, in misericordie operibus largus, et maxime
humilitate substratus omnibus.

diu mona-
chus,

pequam re-
ligiosus

præfatur
scholis

i

k

l

4 His dum polleret moribus a præfato Abbate des-
tinatus ad i cellulam quandam, ad jam dictum mo-
nasterium pertinentem, sitam juxta lacum k Turri-
num, quem interluit l Lindemacus fluvius, ut ibidem
scholæ præesset, et talentum, quo ipse ditatus erat,
ad lucra Dominica in plurimos dispergeret. Aliquan-
tulum temporis fluxerat, eo in his detento; quodam
die sumpsit secum m scholasticos, quos nutrierat, et
praedictum lacum transnavigans intravit eremum,
que ipsius lacu littori adjacet, et usque ad Alpes
a Penninas tendit, atque ad villam Chama, causa
piscationis, et ad loca eremi intuenda. Pervenit
itaque ad fluvium quemdam, qui in ipsa decurrit so-
litudine; ibique vir beatus ad piscandum occupat
comites; ipse vero in consideratione solitudinis solus
spatiabatur: accensus enim erat nimium amore so-
litarie sedis. Qua consideratione, dum mentem diu
pasceret, rediit ad socios, invenitque eos non parva
præda piscium operatos, quos taliter affatur: Gra-
tias largitori, qui nos suis misericorditer ditavit donis.
Jam filii, si placet, redeundum est proprios invisere
lacos. Regredimur, ovillamque devenim non longe
a littore sitam.

horum solitu-
dinem

n

omni illis
inclemente de-
siderium in-
dicit per ma-
trone,

5 Ibi ejusdam matronæ hospitium intrantes paul-
lulum quieverunt, reficientes se cibo et potu. Vir
autem Dei prædictam matronam cernens Dei timore
plenam, et ad obsequendum hospitibus promptissi-
mam, ardorem sui animi occultum ei aperuit, his
verbis incipiens: Cara Christo femina, si velles au-
dire, secretum cordis mei tibi manifestarem: sed
antequam id agam, pascio te verba mea atque volun-
tatem occultos, quousque cernas, si possit opere com-
plere, quod erudo me devota mente concepissem. Ha-
bitatione hujus eremi ultra omnes divitias delector,
et uteremque jam in ea collocare mansuiculam meam,
ut familiaris possem precibus vacare, et querquam

reperirem, qui necessaria corporis mihi ministrare
ob Dei amorem vellet. Sed quia adhuc hoc solatio
defraudor, pascio interim occultari, quod cupio. Illa
a Deo inspirata (ut credo) respondit: Secretum tuum
nulli, te nolente revelabo: noveris autem, si in crepto
persistere vis, me necessaria propter Dominum tibi
ministraturam, et quantum possum tuo voto satisfac-
turam.

AVGUSTI.
ANONYM.
EN. CBRISTOPOL.
HARTMANSO
quæ veluti ne-
cessariam ul-
di-it

6 Ille promissis rependens gratias, repedavit ad
cellam, unde digressus est, ibique jejunis et oratio-
nibus continuis a Deo poposcit, ut quicquid de hoc
negotio ei placuisset, in suo animo confirmare digna-
retur. Tandem confortatus divina inspiratione, p re-
liquit cellam solamque em præerat, et revisit
hospitiam suam, explorare volens utrum in sua pro-
missione persistere vellet, an non. Quam dum in
præbando sibi promissa solatio perdurasse sensisset,
non longe ab ipsa villa, in qua eadem femina com-
manebat, in eremo sili q habitaculum construxit
atque ibidem jejunis et orationibus indefessus crea-
tori servivit, necessaria præbente ei prædicta ma-
trona, necnon et aliis religiosis viris.

p
habitat in
Eccle. monte

q

a Anno Chr. 805 vitam habet Vita Germanica, qui erat annus
imperi Caroli Magni 5, capiti Francico 37 Natus est Sulgowia quæ
olim villa, nunc oppidum, vulgo Sulgen juxta Danubium, in terra
Germanica, e Reussibus traditur, scilicet cum Crasio Sulgaw eunt.

b Pater Bertholdus Sulgowie Comes appellatur ab Hartmanno,
et in vita German. tenditurque plures suscipisse liberos. Ad Cras-
sum, hanc scribit quod auctore quoniam parentes sui, cum diu liberis
carenter magnis precibus a Deo impetraverant. Deopne natum
deduxerant. Materis nomen hitecus non est probatum.

Sulgowia

c Quinquagesimo die ante defunctus traditur in F. C. Germ.

d Hartmannus Insule alter utrumque Aeronium et Venotum
lacum sito a Sandlesha Canale aut Presbytero, qui primus mo-
nast. nominato est. Sed maxime Primum Episcopus celebravit
condita in ea auspicio Caroli Martelli Francico regis et Palati,
Præfati, opulis et honore Berchtoldi et Nether Alemannico Præ-
piti, ad hunc monasterium an. D. N. 724 Quod quidem loca quæ
luna et potentia tantum prævaluit ut preica desua, Reichen-
gum sive Divis insule reperiret retinereturque apud posteros
demonstrationem Anguanciam Germanice vocalit et Magorem
ad Blem insule inferiors, aut alterius locus, differentiam veteres
scriptores dixerunt. De hoc nobilissimo cenobio pleunus egreditur ad
c. 11. S. Primum 3 Novemb. ubi ostendimus venisse quidem cum
Vogano ab anno 724, cum regnum Francorum Martellus ad-
mitteret, sed ad Pippin hanc tempora quod hic dicitur. super-
traxit. In epistola, qui in Sandlesha Insula appellatur.

e In Vita Geria dicitur Megirudam uxorem fuisse.

f Eadem vita tracto præter sacrum Scripturam, libros sancto-
rum Patrum studiosè solitari perolvere, præcipue Joannis Cas-
siani: et sua manu veterisæ non testamento libros omnes, præter
Prophetas, conscripsisse, atque ex veteribus illius cenobii muni-
mentis constare.

Hollo Episc.
basiliensis

Holliga. su.
Oberbaldin
gen. con-
tum.

Tigurni

Lunat p.

g Eadem Vita, ut prius monachum factum esse, hortante Erle-
baldo, quam Doucomtum usque.

h Alus etiam Hollo dicitur, de ejus ad Constantinopolim
Imper. legitur, sequenti et gratia apud Carolum Augustum, quæ
Monachus Sanguillensis in ejusdem Caroli hanc epist. lib. 2.

i Hartmannus Holligam vocat, atque fuisse non contem-
dum tum monasterium, dextra huius Tigurni margine, supra vicum
Joanni Vita Germanica cellam, et monasterium appellat, in
Holligam, ubi Oberbaldin fuisse varus stabilis conjecturis
quod Holliga e cenobio Chomer viri et solitudinis, sicut sit, quod
prope fluv. Lindemacus amnis, quod usquam atibi ad h. etiam
illius hanc omni ædificio monasterii remanet, quod denique cu
a majoribus ibidem viget accepta traditio Crasus in ipso Ar-
gensi cenobio ut fuisse monachum huius prælogum ut non proba-
bitur k Tigurni, ubi et scriptoribus nominat quod quidem
homines eruditè magis probant Tigurni, vel Tigurini, vulgo
Zurich, nobilit Helvetiorum urbis, ab ingentem lacum sita

l Vitis Lunagus, vulgo Lunat

m Hartmannus unico constitutione discipulo, hanc trayecto mon-
tas qui Eccles. sive Etzel dicitur, sperulatum est. non tamen ventu
in ultra progredietur, qui sese ex vicina mtdiderunt ruderet, per
belluarum formidinem, quarum seatece aedant silvam, prolo
huisse. Vita Germanica ut cum pluribus locum transivisset, sed
autem assumptisse quoniam vita haureret

n Sic de L. a Penna dicitur, in in summo Pennino, qui dicitur, Mons
Jovis, celebratur

o Hartmannus Megirudus monte relicto, in proximum vicum
Athenhof nominatum, Erlo in radere infra castrum Bapersville
veteris D. Joannem nunc vocant ab ejusdem Divi sacello, cu tem-
pore Eototum Bapersvillensium sede celebratum, apud jam vi-
dimon dicitur. Consueti Vita Germanica, addidit viduum illum
dicitur fuisse, orthonicæ libris.

p Adit Hartmannus et Vita Geria. Erlebaldo Abbatis in id im-
petrasse gratiam et hereditum. Scitessum hanc ad Hartmannus
contulisse sub anno 1171 Christi 832

q Ad usum quoque cellam medietatem, et juxta sacellum, edi-
ficari curavit p. dicitur, quod nunc prope S. Medardum in Eccle-
sia. Erlebaldo servatorem H. emoni, vita Geri

CAPUT II.

Vita solitaria in Nigra silva.

ACTORE ANONYMO. EX CHRISTOPH. HARTMANNO.

perlasus turbas, in Nigram silvam secedit; a h c d

Ibi dum per septem annos superni Regis militiam exegisset, multitudinem populi ad se venientis ferre non valens, mutavit locum, atque a prædicti lacu litore quatuor millibus distantem a reperit planitiem inter montes accessu valde difficilem. b Ibi adjuvantibus viris religiosis, et maxime quadam Abbatissa, c Heilwiga nomine, necessaria voti sui construxit d habitacula, atque in eodem loco quod erat reliquum vite permansit, semetipsumque maximis macerans jejuniis, et quantum humana fragilitas permisit, sine intermissione oravit. Quæ sibi a fidelibus viris et feminis mittebantur, cuncta ad se venientibus in elemosynam erogavit.

resecatura demoniis;

8 Accidit autem inter hæc, ut quadam die, eo orante, tanta multitudo demonum circa illum undique dissimideretur, ut nec ipsam lucem diei, hisdem tenebrarum ministris obtenebrantibus, cernere posset. Qui cum eum minis terribilibus et horrore nimio fatigaret, in oratione prostratus, ut res poscebat, cum omni studio se pio Domino commendabat. Quod cum diu ageret, cernit ab Oriente lucem; quam lucem secutus Angelus, ad ipsum, ubi in oratione jacebat in medio malignorum spirituum, pervenit, magna auctoritate agmini nefando præcepit, ut discederent, nihilque tentationis et terroris ei ultra inferre auderent. Descendentibus itaque hostibus prædictus cum Angelus amicaliter consolatus, discessit: atque ad ipso die (ut vir venerabilis referebat) nil terroris ultra a malignis spiritibus sustinuit.

ris pulsus, ab Angelo recreatur;

9 Accidit etiam postea, ut quidam Frater de prædicto monasterio e cum visitationis gratia adierit. Quem benigne suscipiens, cum sociis qui cum illo venerant, cuncta, quæ hospites decebant, quantum possibilitas permisit, benigne exhibuit. Cum vero jam tempus vespertinum venisset, et sidera splendida suaderent somnus, refecerunt se dulcibus colationum colloquiis, atque post Completorium ierunt dormitum, in loco separate Frater qui advenerat, seorsum etiam ejus comites; nec non et ipse venerabilis vir in privata mansuona. Paullulum ergo reficiens corpusculum somno vir Dei surgit, atque assuetis incubat pervigil precibus. Prædictus etiam Frater, licet in strato f quiesceret, pene insomnem duxit noctem. Dum autem huc vel illic curioso verteret oculos, cernit puerum in albis vestibus ab ipso oratorii loco progredientem, miræ pulchritudinis, ut ei visum est ætatis septem annorum, qui ingreditur ad virum ipsum Dei, et cum eo orante g orabat, et diversa cum eo loquebatur. Cujus colloquutionis licet prædictus Frater vocem audisset, sensum tamen ejusdem vocis non percipiebat. Qui etiam puer ipsi Fratri plene vigilantis astitit, atque de quibusdam monuit quæ omnino Frater ille sibi interdicta esse, ne in palam proferret, dicebat. Supprimo multa, brevitate studens quæ de eo miranda plurimorum narratio certa demonstrat.

c hospitalis,

f abstante Angelo nocturnat.

g

Fons beiparæ.

Hildegarda Abbatissa.

a Hic Hartmannus in quarundam novis scilicet comites illi addit hellinganos monachos, qui cum viderant, dumque hi in amne Silva piscantur, (quem Brunshius et Crusius Syllum vocant) devenisse eum ad planitiem, amne, qui dein Mba dicitur, (irriguum, ubi et scaturigo uberrima et limpidissima aqua, quoniam Deiparæ Matris fontem modo nuncupant. At piscationem verisimilitus est, ut hic in vita traditur, in primo secessu contigisse.

b Asportasse secum veteri sua in Ecclesia scribit Hartmannus et vita Germanica, ex Augie Amalibus, Regulum S. Benedicti, scriptum Cassiani, Missale, librum homiliarum.

c Hildegarda legendam monet Hartmannus, itaque habet vita Germanica. Et hæc ait Ludovici Germanici regis filiam, Pii nepem fuisse, cui tum pater suus sanctimonium exobiolum, vulgo Fravenmüster dictum, edificavit, SS. Felices et Regule, vacatione celebre, quod et ample ditavit, ut ex ipsa fonte potet dato ad Kal. Aug. anno Christo profillo xx regni Donni Hludovici Serenissimi Regis in Orientali Francia, Indict. I, in Regenespreng; quod Hartmannus recitat, sed non animadvertit annos Regis et Indictionem non congruere, annus Christi 860, erat Lu-

dovici Germanici 20, secundo juiat mense inchoatus. Indictio vera tum agratur 8. Sed facile in numeris membra. Hartmannus annum 20. Ludovici sumit pro Christi 861, qui dimidiatus ad annum 20, regni ejus pertinebat: sed et tum IX, erat indictio. A. I. Infradivimus, ambiguum esse ante Ludovici auspiciantium simid Cellam nimirum, et præpe sacellum, quod ipse Virginis Matris nomine et titulo coluit. Hart. et vita Germ.

e Augie nempe, quo nulla ad spiritum fratrum instantionem scripsisse eum, et Augiensibus annalibus constat. Ita Vita Germ. I. Eadem vita surrexisse hunc quoque de strato suo monachum scribit, et facile progressionem ad ostium usque sacelli. g Explet ut vita Germ. psalmos alterais recitasse.

CAPUT III.

Cædes S. Meinradi.

Cum ergo in ipsa eremo vicesimum sextum annum ageret, serviens Domino in jejuniis et abstinentia cunctarum mundalium rerum, contigit, eo inspirante qui serpentem intravit, et per os ejus protoplastos decepit et de paradiso eiecit, duos homines causa eum occidendi cellam illius properare. Qui cum venissent ad e villam quandam in Tigurini lacu litore sitam, rogaverunt sibi monstrari, quæ pars pervia esset adeundi cellulam ejus. Quod cum eis monstratum esset, mature per noctem surgentes, aggressi sunt monstratum sibi iter, agitante, qui eos impleverat, teterrimo spiritu. Diu tamen erronei a recto tramite ducente ad ipsam cellam, dæmone tandem vexati quo volebant pervenerant, maxima jamparte diei elapsi.

Conspirari in ejus nocem duo latrones;

a

errant per silvam;

b

miro omnino pervelluntur.

c

11 Ipse vero solitis orationibus incubans Missarum devote solennia libabat creatori. Prius autem quam in ipsam cellam maligni intrassent (quorum unus vocabatur Richardus, eratque genere Alemanus; alter vero Petrus, qui Rhetianorum natione procreatus est) e pulli, quos vir venerandus eodem in loco nutrierat, eos in proxima venire conspicientes, quasi a vulpe insequerentur, per eremum diligerant, clamore insolito, et strepitu inaudito, silvam resultante Echò complentes, ita ut etiam ipsi latrones hac de re multum mirarentur et obstupescerent, atque ad prodigium hoc pertinere, proprie mentis decernerent judicio.

S Meinradum sese ad mortem pie comparat;

12 Attamen a cepto non distracti, aggredimur capellam, in qua vir Dei, ut prædictum est, orationibus Dominum sibi placat profusus, corpusque Dominicum ut præsens futurorum ad viaticum oblitus sui, puro corde, ac devota mente susceperat. Jamque vir Dei, ut sensit adesse prempiores suos, non tamen se eis statim presentavit; sed modicum adhuc differens clausam ostium ipsius capellæ non aperuit, ut aliquantisper in oratione adhuc demorari potuisset. Strenue ergo orationem complexit, capsasque singulas reliquiarum manu suscipiens et deosculans, commendabat agonem suum Domino et Sanctis, quorum reliquias complectebatur reverenter. Hoc qui advenerant maligni, per foramen quoddam parietis eum agentem inspiciebant. Jamque athleta fortis Deo confortante, pugnaturus egreditur, presentiamque suam non negat occisoribus. Ac primum salutationis verba ad eos proferens, post intulit: O socii cur tam ferò venistis? Quare non inurastis venire ad audiendum parvitatibus meæ Missam, ut pro vobis communem Dominum deprecaret? Sed vel nunc intrate, poscitur placabilem nobis fore Dominum, et Sanctos ejus, ac postea revertimini ad me, ut quid donante Deo vobis benedictionis præbere valeam, impertiar pro ejus amore, sique complete opus ad quod agendum venistis. Intranses igitur oratorium, non ad ill ad quod suadebantur, intenti; sed ad malum, ad quod venerant perpetrandum, continuo regrediuntur ad eum. Quibus vir Dei tunicam, et cucullam suam dedit, patem insuper ac potum addidit, dicens: Hæc de manibus meis percipite, postquam vero compleveritis, ad quod agendum venistis, potestis horum quæ adsunt, per vos tollere, quod cupitis.

benigne latrones exerpit,

Scio

EX VARIIS.
ab *Elberto*
Comite adifi-
catum,

Archangeli Michaelis ob honorem in Tirasee basilicam condidit : eoque in loco sub tramite B. Benedicti Deo militantibus coadunatis Fratribus, ipsis Abbatem præficiens, ad usus quotidiani victus stipendia constituit non modica, locumque illum sub ditione et ordinatione Laudunensis Ecclesiæ Antistitis constituit. Venerabilis autem Herinsindis conjux ejus, Christo in eodem famulantibus se subjiciens, pietatis gratia ipsum frequentare cepit, et non segniter secundum suæ probitatis sublimitatem eidem studuit res necessarias providere. Et quia præconabatur mansuenculam proprii corporis sibi ibidem fieri, haud procul ab eodem loco Virginum monialium monasterium construi plerumque diutina deprecatione supradictum Comitem imploravit; quatenus ipse, qui principali Præposito cæli, ductorique animarum, Sancto scilicet Michaeli, sacræ ædis erexerat fastigium, B. Petro Paradisi clavigero, suo adnissu proprioque labore componeret venerabile templum, quo Christi famulæ suarum orationum frequentia ipsius piacula suorum præteritorum facinorum expiant. Coactus itaque ejus deprecatione, nec non B. Petri veneratione, a monasterio recenter ab hoc constructo, in spatio duorum miliarium in loco dicto Bocileis fundamenta jecit, erigensque structuram, peracto opere statuit templum; in quo ab eodem constituitur Virginum monialium congregatio, et quidquid talium ordo exigit. Constructis autem per ordinem mansionibus plurimis, eisdem dato pastoralis baculo Abbatissam præfecit; eundemque locum, veluti superiorem, sub regimine Laudunensis Ecclesiæ prædecessoris constituit.

in illo uxor
ejus sepulta:

2 *Inferius autem* : In tempore illo Comitissa Herinsindis piis operibus insistent, et in sancta conversatione de die in diem proficiens, memoratæ basilicæ B. Michaelis Archangeli assidue frequentando adhæsit : in qua haud multo post carne deposita sepulturæ conditorium suscepit. *Ante vero illius obitum, Elbertus Comes, ut ibidem narratur, suo labore basilicæ S. Michaelis Archangeli memorabile corpus B. Adalgisi Confessoris paullo ante acquisierat, et ipsum in ea cum ingenti devotione et honorationis magnificentia reposuerat. S. Adalgisi vitam dabimus 2 Junii. Corpus quoque S. Eloquii, quod Comiti a venerabili Rodardo Laudunensi Pontifice concessum, cultu honorabili et non mediocri devotione Clerus ex episcopatu cum Episcopo, Comite, et clarissima Comitissa, et populo terræ transtulerunt ex eo loco; et illud, non sine magnorum miraculorum opululatione usque ad basilicam B. Michaelis detulere : in qua requievit usque ad diem anniversarium suæ depositionis, quæ III Nonarum Decembrium celebratur. Sed hæc plerumque ad S. Forannani vitam, et S. Eloquii 3 Decemb.*

deposita ibidem corpora
S. Adalgisi,

et S. Eloquii.

Istic et Wal-
ciolori Abbas
B. Maccalli-
nus,

3 *Fueritne tum cœnobio S. Michaelis præfectus Maccallinus, haud facile est statuere, quoniam nec S. Forannanus quando primum ex Hibernia venerit, sat constat. In Walciolorensis monasterii præfectura S. Forannano successit B. Kadroe, de quo agemus 6 Martii: huic B. Makcallinus, sive Maccallinus, ut alii scribunt, Makalinus, Malcallinus, Malcallanus, Malacanus; quæ var Hibernica est, sive Scotica, et videtur sonare filium Chilian, sive Kalani, aut Kalini. Eadem Walciolorensium Originum historia : Surrexit deinde ex eodem contubernio nobilem Comitum (S. Forannani nimirum) vir vite laudabilis, nomine Malacanus, qui omnium assensu, annuente Episcopo Mettensi, in Walciolorensi Ecclesia Abbas constituitur, ibique regulariter inthronizatus, a Leodiensi benedicitur. Et quia testimonio suæ vite hoc commeruit, etiam in basilica B. Michaelis sub eodem tempore regimine animarum, et curam omnium ibidem pertinentium, cultu dignæ venerationis Abbatissam sortitus obtinuit.*

4 Ipse etiam in conversatione bonæ actionis degens, et super custodiam suam inhiante vigilans, recto principalique spiritu, normam justitiæ viriliter

regebat : et ne callidus hostis detrimentum sibi ex creditis ovibus faceret, suam suorumque subjectorum actionem Domino commendabat. Tali se studio exercens, ignis ille divinus meditatione sua in eo vehementer accendebatur, de quo dicit summa Sapientia: Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut ardeat? In hoc ergo ardore fidei comprehensus ultimæ labentis diei cursus eidem clauditur; annoque Dominicæ Incarnationis nongentesimo nonagesimo ex hoc mundo in basilica B. Michaelis transivit, et in eadem a Fratribus ejusdem loci, conditorio sepulturæ honorifice constructo, cum summa diligentia sepelitur.

vix sanctus :

Luc. 12. 49.

5 *Dissentit Appendix Chronici Frodoardi ab Andrea du Chesne tom. 2, scriptorum Francicorum edita, et 12 annis prius tradit obiisse : Anno nongentesimo septuagesimo octavo, inquit, vir Domini Malcallanus, natione Hibernicus, in vigilia S. Vincentii Levitæ et Martyris vitam transitoriam, quam habebat exosam, deseruit, et cum Deo vivo, cui indesinenter dum ad viveret servivit, vivere feliciter inchoavit. Qui præfatus Abbas in corpore humatus quiescit in ecclesia B. Michaelis Archangeli, cujus abbatiam, dum corporaliter in hoc seculo vivens mansit, pio moderamine rexit.*

ejus obitus,

6 *In editione Pithæi Malcallinus dicitur; et pro vir Domini, adscriptum erat ad marginem, forte Virduni, quod multi temere secuti. Martyrologium Anglicanum : Virduni in Francia depositio S. Malcallini Abbatis et Confessoris; qui gente Hibernus, nobili ortus genere, in Franciam trajecit, ibique monasticam vitam complexus, factus deinde S. Michaelis Virduni Abbas, vitæ sanctitate, omnique virtutis genere, præsertim religiosæ disciplinæ observatione, eluxit, atque in senectute bona sub annum Christi 978, spiritum Deo reddidit. Corpus in eodem monasterio conditum, ubi magna veneratione asservatur. Philippus Ferrarius in novo SS. catalogo : Viroduni S. Malcallini Abbatis, et quibusdam interjectis : In Lotharingia, S. Michaelis. Ibidem S. Makalini Abbatis. Citot pro Malcalino Martyrologium Anglicanum, et Frodoardum; pro altero Kalendarium Ecclesiæ Verodunensis, Flodoardum, Wionem, in Wione Makalini nomen non reperimus, nec in Breviario aut Missali Virdunensi, quæ tamen et a Camerario citari arbitramur, dum 4 Octobris ita scribit : S. Malcallinus. De eo tabulæ Virdunenses, quæ illæ? cur eo die inscriptus ejus fustis, cum constet 21 Januarii obiisse? pergat, eadem, ut remur, fide : Rexerat ante srum e Scotia egressum monasterium Rathmelfigi. Arnoldus Raissius in Auctario ad Nates Molani 30 Aprilis, quo et S. Forannanum coli diximus : In Tarrascia, in cœnobio S. Michaelis, natalis S. Macalini, tertii Walciolorensis ad Mosam Abbatiss etc.*

memoria in
Martyrolo-
giis.

7 *Melius Benedictus Dorgonius 21 Januarii : S. Malcallini Abbatis, et Hugo Menardus : In monasterio S. Michaelis natalis S. Malcallini Abbatis, sanctitate clari. Idem lib. 1, Observat. monet vitiose Virduni constitui a quibusdam, cum nullum sit in ea urbe monasterium S. Michaelis, cujus Abbas ipse Malcallinus dicitur fuisse. Nisi velimus, inquit, intelligere monasterium S. Michaelis, quod Hilderici Major-domus Wilfradus, in parochia Virdunensi super Mosam edificavit, juxta Sigebertum ad an. 667. Quod situm est in urbe quam Lothareni vocant SAINTE MUEL, id est, S. Michael, diocesis Virdunensis. Verum hæc conjectura satis ex iis quæ ante dicta sunt, corrigit.*

Aliud S. Mi-
chaelis mona-
sterium in
Lotharingia,

8 *Hildrici (filii Clodovei II, et S. Bathildis, qui anno 667, occisus est) Major-domus erat Vulfoaldus, inquit Sigebertus ad eundem annum. Hic in parochia Virdunensi, supra Mosam, cœnolium S. Michaelis Archangeli fundavit. Richardus Wassburgius Archidiaconus Virdunensis, ex ipso S. Michaelis oppido orindus, lib. 2, Antiquitatum Galliarum Belgicarum, illius cœnobii origines accurate describit, partemque recitat testamenti Vulfoaldi, quem Wolfandum vocat, in quo is fuletur se pro animarum salute, et Dei intuitu, Domino*

• Fulfoaldo
edificatum.

mino adjuvante, monasterium congregationemque servorum Dei, animo devotissimo a novo fundamento, in jure proprietatis suæ, in pago Virdunensi, in loco qui dicitur Castellionis, in fine Windimiacensis villæ: ubi in ipsa radice montis consurgit fluviolus, qui dicitur Marsupia, in honore S. Michaelis Archangeli, et S. Mariæ matris Domini nostri Jesu Christi, S. Martini, et sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, necnon sanctorum Martyrum, Confessorum, vel ceterorum, ædificasse. Quæ donatio facta est in ipso monasterio, multorum conventu bonorum hominum, anno xv, regni Domini nostri Childeberti Regis: is erat annus Christi 708, vel 709. Reciperat se post Hilderici cædem in Austrasiam Vulfoaldus, ubi hæc aliæque sancta agitabat consilia.

novatum a
Smaragdo Ab-
bate.

9 Smaragdus quartus illius loci Abbas, (qui Ludovici Pii nati temporibus, scripsitque Diadema monachorum) annuente Romano Pontifice in arduo situm cœnobium, eoque et aquis et ceteri comعات, nisi aliunde magno et labore et sumptu subveheretur, penuria laborans, demolitus; novum ad ipsa Marsupiae rivi in Mosa insistentis ostia condidit, leuca et dimidia a priore distans. Recitit Smaragdii epitaphium, quod extat etiamnum Wasseburgus:

Cum Pius imperii Ludovicus jura teneret,
Smaragdus vixit istius Abba loci.
Qui locus humanis quous erat minus usibus aptus,
Hanc procul hinc sedem transtulit ille suam.
Cum tamen ad regnum meruit cœleste vocari,
Reddidit antiquo membra fovenda loco.
Scorpio jam Phœbum duodena parte premebat,
Sidera Theologo cum patuere viro.

Qui istuc
Abbatem in
tempore II Mar-
callini.

10 Sub Stephano Abbate (quem Wasseburgus eundem esse existimat, qui anno 903, factus est Lemniensis Antistes, scilicet ut annum 920) captum, juxta cœnobium, oppidum edificari, Stephano successere Hildovinus, Odo I, Sarovardus, Odo II, Albertus. Nanthernus, virique hic temporibus S. Henrici, et Conradi,

Imperatorum, et reliquas S. Callisti Papæ et Martyris ad suum monasterium attulit.

11 Atque hinc refellas quod Ferrarius scribit S. Michaelis in Lotharingia hoc die festum agi, a quo oppidum S. Michaelis in Virodunensi diœcesi denominatur non contemnendum, ibidemque S. Makalinum Abbatem fuisse. Sed fedior Saussau error, hominis Galli, docti atioquin et curiosi, qui in Supplemento Martyrologii Gallicani ita scribit: In Lotharingia S. Michaelis Confessoris, cujus nomen cœnobio et oppido hujus tractus non ignobili jam pridem inditum, meritorumque clarum perennat apud incolas memoriam, et incutit specialem pro patrocinio venerationem. Ipso die S. Malcalini Abbatis et Confessoris, qui prænotato S. Michaelis monasterio diœcesis Virdunensis, ob clara sanctitatis lumina præpositus, animas sibi commissas divinis moribus informavit; functusque perutili regimine ad præmium sibi paratum a Domino, cui servivit sincero affectu, profectus est. Nomen accepit Lotharingicum illud diœcesis Virdunensis monasterium a S. Michaelis Archangelo, non a Michaelis Confessore nulli veterum noto. Nec ad illud B. Maccallinus Abbas pertinet, sed ad Tierascense diœcesis Laudunensis cœnobium, ejusdem sanctissimi Archangelus nomine dicitur.

12 Ceterum Walwoldenses in provinciam Namurcensi aserta, qui summi fuisse abbatem Maccallinum tradunt, cum tamen neque officio Ecclesiastico, neque omnino publica veneratione colunt, nisi quod in catalogo Abbatum, priores duo, Forannanus et Kudror, Sancti appellantur; Maccallinus, Divus, ceteri, Domini. Ipsum Eibertum Comitem Beatum prædicat Arnulphus Raisonsius in Auctario ad Natales Martii 28 Martii. Alius quidam memoratur Maccalinus, sive Maculinus, Hibernicus Antistes, ejus vitam MS. legimus, sed admirandis planeque incredibilibus prodigiis refertam; neque natalem ejus uspiam expressum reperimus.

EX VARDIS
Correcti Fer-
rarius, et
Saussaus.

DE S. SYNALDO, TREVIRIS IN GALLIA BELGICA.

XXI JANUARI.

Joannes Scheckmannus in Epitome gestorum Trevirorum libel. 3, titul. 10, enumerans reliquias anno 1313, 13 Aprilis in altari S. Nicolai ecclesie majoris reper-

tas, inter alia hæc habet: Item brachium de S. Synaldo, cujus festum celebratur vicesima prima die Januarii. Nihil nos de eo tibi conperimus.

S. Synaldi reliquias.

APPENDIX

ADDITIONUM, RETRACTATIONUM, ANNOTATIONUM,
AD POSTERIORES X DIES JANUARIJ.

AD XII JANUARIJ.

NOT. 1.

Pag. 1, col. 2, post SS. xxxviii Martyres Ephesi, adde [S. Hilarius monachus, in Italia. De eo infra agemus.

Ibidem inter Omissos adde [Paulus Ordiius Miutorum, Perpiniani in ditone Ruscinonensi ab impuro homine trucidatus dicitur, quod ejus pellici vel meliorem vitam suavisset, vel absolutionem negasset; variant enim auctores. Refert cum hoc die Monstierius, et Beatum, ac Martyrem appellat. Franciscus Gonzaga part. 3, conventu 3, provinc. Cataloniae scribit corpus ejus adhuc integrum perseverare, honesto loco reconditum, et a Perpinianensibus in maxima veneratione haberi.

Lucia Virgo, cœnobii sanctimonialium tertii Ordinis S. Francisci Nursia fundatrix, refertur hic a Monstierio et Beata appellatur. Gonzaga 2, part. convent. 17. Monialium provinc. S. Francisci, scribit ejus corpus in eodem cœnobio humatum, in maxima veneratione a fidelibus haberi. Idem scribit Barezus 4, part. Chron. lib. 2, cap. 34.

B. Guido Cortonas Ordinis S. Francisci, refertur hoc die ab Arturo Monstierio. At Lucas Wadingus

to. 1, Annal. an. 1230, nu. 6, scribit XII Maii obiisse, caput admirabili modo inventum 1 Maii, sed Inventionis festum Gregorii XIII, Pontif. Max. indulto celebrari XII Junii.

DE S. ARCADIO M.

Pag. 4, col. 1, lin. 8, adde [Antonius Quintanadueñas noster testatur Hispuli colli S. Arcadium officio duplici, sed recenti instituto, ab anno nimirum mdcxxxiv. Ursaone vero, sive Ossuna, cui eum quoque adscribit, solenni celeberritate XIX Januarii, ubi et præclara ei aliisque sanctis Martyribus dicata basilica.

NOT. 2.

DE S. CÆSARIA V.

Pag. 12, col. 1, lin. 6. a fine, dele, Neque nos cum typis eusam remur, et reponere [Facturos nos operæ pretium durimus, si eam hic e MSS. ederemus, licet jam antea a Prospero Stellartio Augustiniano eusa sit. Cogitamus quidem] In margine dele, Hic primum editur, et restitue [Hic e MSS. editur.

NOT. 3.

Reponenda
hæc pag. 30
ante vitam
B. Aelredi.
NOT. 4.

DE S. HILARIO MONACHO

APUD BRUTIOS IN ITALIA.

Castro-vetere in Brutis, tractu Consentino, colli XII Januarii S. Hilarium monachum Græcum, nobis Neapoli significavit Antonius Beatillus noster, atque

ibi illius caput honorifice asseruari. Nihil de eo aliud comperimus.

AD XIII JANUARIJ.

NOT. 5.

Pag. 35, col. 1, inter Omissos post S. Januarii translationem, adde [S. Victor et S. Candidus Martyres e legione Thebæa, Walciodori ad Mosum in Belyio coluntur, quod hoc die illuc eorum translatae sint reliquæ: quamquam Arnobius Raissius in Aactario ad Molani Nates XVI Januarii eam translationem consignet. De omnibus Thebæis, ac præsertim eorum Duce S. Mauricio, agemus

XXII Septemb.

DE S. POTITO M.

NOT. 6.

Pag. 36, post primium hymnum, annotationem a sic restitue [Erunt perquam incorrecte editi hi hymni cum toto officio Auctor videtur esse Angelus Pagius Sangrinus; nam lib. 3, Carminum duas habet de S. Potito odas, priorem constantem dimetris jambicis, e qua tertius hic et sextus hymnus excerpti; alteram Sapphicam, e qua secundus et novus. Videtur et ceteri ab eodem esse auctore, in gratiam sanctimonialium S. Potiti, compositi.

NOT. 7.

Pag. 47, col. 1, hymn. 6, stroph. 3, vers. 2, plenius oliva lampadis, corrige, olivo.

DE S. AGRITIO EP. TREVIR.

NOT. 8.

Pag. 54, col. 2, nu. 3, lin. 4, hic damus; adde [cum MS. monasterii Bodicensis Canonico. regul. collatum; in quo post vitam S. Helenæ sequebatur, itaque cum ea coharebat, ut pars altera ejusdem historiae videretur.

Pag. 35, num. 3, lin. 10, post, supputandorum rationem, adde [Joannes Scheckmannus in Medulla gestorum Trevirensium scribit anno Christi 342, Constantii 2, obiisse S. Agricum, cum sedisset annos 9. Quæ ex dictis refelluntur.

NOT. 9.

Pag. 60, col. 1, cap. 6, nu. 26, lin. 5, post sublimavit, adde ex MS. Bolecensi [Qui Trevirorum episcopatus jus apostolatus non immerito obtinebit, quamdiu solus beatissimi Eucharii, non solum sui sed et totius orbis Gallici revera Apostoli, corpus fovebit: nam etsi ceteris gentibus non fuit Apostolus, nobis autem fuit et est; quippe qui et de LXXII Domini discipulis unus scitur fuisse, et dona Paracliti Spiritus cum ceteris Apostolis in cœnaculo legitur suscepisse.

NOT. 10.

Ibidem col. 2, post cap. 6, adde [b Post illa verba nu. 26, baculi sustentatione non utilis, addit codex Bolecensis: Si enim Ecclesia Aquilegiensis propter Hermagorum Marci Evangeliste discipulum nimirum obtinuit patriarchatum, quomodo non erit potentissimus Ecclesie Treviricæ primatus, quæ a B. Euchario, ipsius, ut dictum est Christi discipulo, signaculum suscepit Apostolatus? Verum longe alia facti instituti, vel tolerandi potius, Aquileicæ patriarchatus ratio, ut alibi dictum.

NOT. 11.

Pag. 61, col. 2, n. 33, lin. 16, perpetuam fructus servat onustatem; lege ex MS. Bolecensi [honestatem.

NOT. 12.

Ibidem col. 2, adde [Nulla de SS. Helenæ et Constantini patriæ curiose disputat Michael Alfordus noster in Britannia illustrata, de quibus nos ad S. Helenæ vitam.

NOT. 13.

Pag.

not. 14. *Pag. 63, col. 2, d in fine Ita ille, adde [MS hodecense ita habet] Debili sepelitur honorificentia, in oratorio valedicit B. Eucharis, quo ipse Pater humilioris etc*

not. 15. *Pag. 62 in fine col. 2 ante, It sunt autem, adnota [e Sequentia ita sequitur in MS hodecensi. It sunt autem inestimabilis pretii lapides, in hujus domus muro fulgentes; Eucharis prius Trebitorum Archiepiscopus, Valerius, Maternus, Agreus, omnes isti Praesules praecleari, sanctitate consuevit, hoc templum homini non parum decorantes quamplurimum firmantes. Sunt et alii quamplurimi lapides vivi in hac civitate Dei, pretii non minoris, aequalis decoris, quorum vel nomina singulorum hic recensere supersedimus, quia laxus historiarum halenas per omnem hujus studii decursum frustra strinxisse videmur, si modo circa ipsas, quas hinc curricula posuimus, metas moraremur. Non quippe hinc opusculo moram necleremus, si unum aliquem ex iam magno Sanctorum numero, a nobis in hoc opere non laeto, laudandum susceperimus. Quapropter his qui eorum sanctitatem mirantur ad libros vitae eorum non paucos nec medicos transmissis, non oportet considerare qualiter hoc templum Dei, quod in honore sancti Patris Eucharis qualiterumque, dequimus, valeamus ornare, sic enim typicus ille Salomon, postquam templum Domino construxerat, aureis coronis vasis pretiosis, varisque diversi generis ornamentis illud deco. abat. Et nos, qui veri Salomonis templum essemus, si gemmas virtutum et sanctae immortalitatis habitum in nobis haberemus, diligenti inquisitione consideremus, si hunc ornatum sanctitatis, quem in nobismetipsis minus sufficienter (pro docti) habemus in thesauris saltem nostrae, quam descripsimus, ecclesiae invenire valeamus; ut etsi inspectori tantum Deo nostrae merito praevisis omnium displicemus, cum tamen exemplis Sanctorum induamur, de quorum ceptorah praesentia, nec non reliquiarum magnifica potentia, in hominum gloriam, meritis et intercessione ipsorum at nos et cui ipsi placeat complacere quandoque mereamur. Acceptis ergo his, quorum mentionem nominatim attulimus praesentis desiderii, et his quorum vel nomina recensere brevitas causa placuit supersedere, vix dignas gratiarum actiones provisorum omnium Deo possimus exhibere, qui sui etiam corpus amici Lazari, cum corpore sororis ipsius, scilicet Marthae, nos dignatus est praebere. Haec itaque gemma nostri templi ornamenta non modica sive duo divinus candelabra sive vasa purissima, vel certe auream libram non parum in domo necessariam, valedicit propter justitiam, quocumque, inquam vacatulo ea notaverimus, certissimum de ipsis spem habere poterimus, quod quantum faciem templi hujus principaliter valent ornare, tantum vel plus faciem judicis et consensu nostri, scilicet Christi, perpetua tueri sufficienter placere: quod meritis ipsorum, nec non sancti Patris, propter quem haec omnia suscepimus, Agreus, nos deceat deservire, qui Ecclesiam Trebitorum tantorum praesidis Sanctorum dignatus est munire, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat a secula seculorum. Amen.*

DE S. LEONTIO EP.

not. 16. *Pag. 64, col. 2, post num. 14, addit [MS] Edidit Prterius Possinius noster S. Nili senioris orationem in S. Albianum, e Graeco MS. Tolosano, Latine a se versam. In Notis scribit Allianum illum, qui in Nitria solitudine habitasse dicitur, eundem videri, qui Palladio in Lausimco Albianus appellatur, ubi Albianus et Albinius, Leontium autem, a quo is disciplinis monasteris eruditus, suscipitur Caesariensem hunc esse. Quid si hunc nostrum, inquit, esse dicemus, magnum illum Caesariensem Episcopum Leontium qui unus ex Nicenae Synodi Patribus fuit? Nam quod ante diximus Albianum aequalem Joannis Abbatis, ejus qui Theodosio primo imperante floruit, praecclare adhuc constare potest. Synodus Nycena anno Christi 325, celebratur, fuerit eum ad eam se contulit jam a quinquennio Praesul Leontius. Circa annum igitur Christi 318, potuit sub eo adhuc Presbytero rudimenta po. uere Albianus vitae melioris. Inde ad annum 379, quo Theodosius imperare cepit, anni sunt 61, quot annos ab eo tempore in vivis fuisse Albianum incredibile non est, praesertim in solitario, ex quo genere plerique *ναυπόδες* memorantur: quamquam eum ante Theodosii tempora diu floruit Joannes Abbas, potuit illi *σύχρονος* Allianus fuisse, licet ad Theodosium non pervenerit. Porro hunc Leontium multos ad perfectam vitam instituisse, quod hic dicit Nilus, attestatur etiam Gregorius Presbyter Caesariensis, in oratione quam scripsit in sanctos 318, Patres Concilii Niceni. Subjungit deinde Graeco et Latine testimonium Gregorii Presbyteri, quod nos jam nu. 3, retulimus; et pergit: Adduntur enim alia praecleara de Leontio, quae minus ad rem praesentem faciunt.*

Ceterum haec pauca quae descripsimus satis conveniunt cum iis quae de eodem, ut quidem putamus, Leontio tradit hic Nilus.

EX CAUDIS.

16 *Fuit Leonti illius monasterium juxta Constantinopolim, ut ex S. Nilo patet: Cum igitur, inquit, se ad illos contulisset Albianus, qui apud nos non longe a civitate religiosam in monte meditantur vitam, quibus praerat B. Leontius tunc Presbyter: deinde factus etiam Episcopus, vix utriusque vitae, activae, inquam et contemplativae laudae illustris, illis adeo ipsi qui in desertis agebant perfectior; sed qui sciret etiam infirmorum infantiam perpeti, in tirorum ingenis pertractandis tritus; quod haberet inter eos quibus praerat, aliquot semper ejusmodi profectionibus admixtos. Quod ut Nilus apud nos, etc., interpretatur Possinius, et recte, in colle quopiam Constantinopoli vicino fuisse canobium, quod Leontius regebat. Pergit Nilus: Hic noster majores quam pro tempore quo ibi fuit, progressus cum fecisset, multosque post se reliquisset, majori festinatione corripiens iter, quam illa ipsa, quam arripuerat, admitteret occasio, opus asceticae professionis illinc in Hierosolymorum regnum transfert, tum studio cognoscendi loca, in quibus et mirabilia perfecit opera et vitam egit, et mortem deinde appetiit Dominus Jesus; tum etiam cupiditate proficiendi ex conspectu et congressu Sanctorum, qui perfectione illic vitam profitebantur.*

Abbas juxta Constantinopolim.

monachis in Syria florantibus.

Deinceps narrat, ut sit in Nitria solitudinem profectus. Existimat Possinius, ut dicemus, hunc Albianum esse, qui Albinius dicitur Palladio cap. 43, ubi se testatur eum eo versatum. Porro Alexandriam vixit Palladius, ut cap. 1, testatur, secundo consulatu Theodosii Magni, ut est, anno Christi 388, tricennio versatus in monasteriis quae sunt circa Alexandriam, ubi in montem Nitriae, anno mirum 391.

17 *At cum ex S. Hieronymo in Vita S. Hilarii constat, circa annum 328, neclum monasteria fuisse in Palaestina, qui fuerunt illi perfectioris vitae professores, sive *σασσέπειοι ὁδοίτες*, quorum congressu proficere Albianus cupiebat, circiter annum Christi 318, aut etiam ante? quis illud Leontii monasterium erexit, et quando, nondum propagato extra Aegyptum monachicae vite instituta? Erat S. Hilarius cum obiit S. Antonius anno Constanti XIX, Christi cxxvi annorum LXV, ut testatur S. Hieronymus: natus igitur anno cxxci, venit ad Antonium cum xv esset annorum: a decimo sexto aetatis anno vixit in solitudine, eoque in ea viginti et duos annos haberet, Eleutheropolitanae mulieri partum impetravit, mox Aristonetae liberum genuit: quod postquam auditum est, et longe lateque percrebuit, certum ad eum de Syria et Aegypto populi confluebant, ita ut multi crederent in Christum, et se monachos profiterentur. Neclum enim tunc monasteria erant in Palaestina, nec quisquam monachum ante S. Hilariem in Syria noverat. Habebat Dominus Jesus in Aegypto senem Antonium: habebat in Palaestina Hilariem juniorem.*

eoque nostro hoc junxit.

18 *Decade multo ante 318 Christi annum Episcopus videtur fuisse Leontius, cum ab eo Armeniorum Episcopus consecratus Gregorius, ea egerit ut xxx Septembris dicitur, quae multorum annorum spatium requirant, et tamen ante Nicenam Synodum episcopatum reliquerit.*

DE S. HILARIO EP.

not. 17. *Pag. 68, col. 2, ad nu. 31, in margine, moritur 13 Januarii 357, corrigi, 367, ut in textu habetur.*

not. 18. *Pag. 83, post num. 18, adde [19] Aliquis S. Hilarii reliquias olim in Ecclesia Remensi asseratas, et fortassis etiam hanc asserari, putet ex his quae ix Januarii in historia translationis S. Rigoberti cap. 3, nu. 14, pag. 180, col. 1, narrantur. [20] Operae pretium, etc.*

EX VARIIS.

DE B. GODEFRIDO CAPENBERG.

NOT. 19.
B. Godefridi
festum in Hi-
spania;

Pag. 117, col. 1, § 1, post nu. 4, adde [Accepimus Ordinem celebrandi officium divinum juxta ritum Brevariū Missalisque Romani pro Ecclesiis Hispaniæ, excusum Madriti in typographio regio. In eo inter festu Canonorum regularium Ordinis Præmonstratensis adnotatur xvi Septembris : Godefridi Confessoris, semiduplex.

NOT. 20.

Ibidem col. 2, post nu. 10, adde [uti et Sigismundus Kohellius Abbas Lucensis, qui cam ex Mosundo cum aliis aliquot vitis edidit an 1608.

NOT. 21.

Pag. 118, col. 2, nu. 16, lin. 14, per aquæ intervalla, corrige [per aqua intervalla.

NOT. 22.

Ibidem § 5, nu. 18, lin. 13, a fine : duarum horarum longitudine. reponc : duarum horarum itinere Capenbergæ distans.

NOT. 23.

Pag. 119, col. 1, § 18, linea penultima : Neque Susatum amplius dimidia hora abest, corrige [Abest inde Susatum duarum horarum spatio, jam ob, etc.

NOT. 24.

Pag. 123, post nu. 40, adde [Tomen, pussim apud Westphalos sculptur pingiturque ejus imago, non Canonico habita, sed seculari Comitum aut Militum. Visitur supra castri Capenbergensis portam antiqua et præclara illius statua, sed habitu Comitum entaphracti, chlamyde superinjecta, pugione gladioque accincti, scuto gentilicio femori laevo innitente, cruce[m] eriguum dextra gerens. Geminae ejusdem rotionis statuæ, vjus umirum atque Ottonis fratris utriusque mausoleo in medullio Chori Capenbergensis incumbunt, venia seu diademate caput revinctæ, atque ad caput adsitæ Virginis-matris statuæ templum protensis manibus offerentes : scutaria familiar arma ad caput ac pedes locata; leonculi custodes additi. Complures nliæ istiusmodi ea in æde umborum statuæ atque imagines visuntur; quales et in frontispicio Missalis Ecclesiæ Monasteriensis superrimæ Antverpiæ recusi expressæ.

imago mili-
tariæ.

NOT. 25.

Ibidem col. 2, nu. 43, lin. ultima, livet sepultura: locus ignoretur, dele, et reponc [in media ecclesia ante altare sanctæ Crucis.

NOT. 26.

Pag. 126, col. 1, num. 57, post lin. 6, interponc hunc versum [Apocalysta datum tibi munus suscipe gratum.

NOT. 27.

Pag. 128, col. 1, § 13, nu. 66, lin. antepenultima dele quæ parenthesi inclusa (oliva a Wilehindo Angriæ fundata, translato dein Hervordiam cum ipsius beati Ducis ossibus. Nam sunt Hervordia collegia tria; unum SS. Joannis et Dionysii, Canonico-regularium; alterum SS. Joannis et Dionysii, Canonico-regularium; quod sanctæ Crucis dicitur; tertium illustrium Dominarum. Primum Angria olim ad vitandas bellorum injurias, in locum tutiorem eo translatum est media ex parte, ex semisse altero Magdriburgum concessit. De hoc Albertus Grantzius Saxoniæ lib. 2, cap. 24, de Wilehinda loquens, ita scribit : ædificato in Anglaria (nunc Angriam vocant) insigni templo, instituto collegio sine fine Deo servientium, quod nunc in Hervordiam ferunt esse translatum, ibique Dominabus imperitantibus servit, plurimum ipse Christo devotus, religione profecit. At sanctæ Crucis collegium in colle suburbano situm; olim S. Mariæ, dein sanctæ Crucis, sive ad Crucem appellatum, postquam Deipora pauperi apparatus patrociniū suum Abbatisse Godesli ceterisque sanctimonialibus et loco pollicita, etiam Cruci insidens columba specie conspecta est, ut v Junii dicitur in vita S. Meinweri Episcopi Paderbornensis, cujus tempore, initio nimirum undecimi seculi illud prodigium contigit. Testatur Christophorus Brower noster in Notat. ad Vitam S. Meinweri, licet majorum religio huic loco ob hæresis injuriam quam pridem detracta sit, manere tamen bujus miraculi et loci memoriam, vulgo Ad visionem nuncupatam. Anniversariæ isthuc nuntiæ habentur, frequentissimo hominum concursu, et Visionis retinent nomen. Tertium

2, nobilitum
Virginum,
S. Crucis di-
ctum;

collegium, cujus Abbatisa in omnem Clerum jurisdictionem exerceat, fundavit S. Walgerus, cujus Vitam dabimus xvi Novembris. Browerus in citatis Notat. videtur tria illa collegia, aut saltem duo sanctimonialium, consulisse, eoque Crantzium non intelligit et refutat : Hinc Krautzius, inquit, putat vectigalia in sanctimonialium Hervordie partbenonem transcripta, Dominabus, ut ipse loquitur, ibidem imperitantibus servitura. Verba Crantzii edidimus; non vectigalia Angriarum Canonico-regularium addidit Dominabus scribit, sed his servire ant parere ipsos Canonicos.

3, illustrium
Dominarum.

Pag. 137, col. 1, post cap. 12, adde [f Anno MDCXXXIX, donata pars reliquiarii B. Godefridi Rev^{mo} Abbati Antverpiensis monasterii Chrysostomo vander Sterren, a Georgio Præposito Huenstadiensis, et solemniter in hujus aceterii ædem, secunda die Octobris, quæ dominica erat, translata, expositasque populi venerationi. Sunt et in SS. Corneli et Cypriani canobio juxta Nieuviam Flandriæ oppidum aliq^æ B. Godefridi reliquie.

NOT. 28.

B. Godefridi
reliquiæ Ant-
verpiæ,
c Niuviæ,

Pag. 139, nu. 1, lin. 10, Ecclesias, quas rexerunt, in bonis pluribus perfecerunt; corrige ex MS. Capenbergensi : Ecclesiis, quas rexerunt, in bonis pluribus profecerunt.

NOT. 29.

Ibidem nu. 2, lin. 11, ante descenderunt, reponc, progeniti.

NOT. 30.

Ibid. lin. penultima post num. 2, adde ex eodem MS.

NOT. 31.

[Porro Ekkericus quidam potens et nobilis patrem Godefridi et Ottonis, et duos patros eorum, clandestinis machinationibus extinguere nitentur; licet integram fidelitatem eisdem juramento firmasset, et obligatus beneficiis debuisset. Qui cum veniret versus Lunen ad medium memoris, quod hactenus hoc nomine Grevelo de cæde ipsa trahit vocabulum, patruū dictorum Godefridi et Ottonis cum duobus sibi fidelissimis sunt preempti. Licet idem Ekkericus eosdem velut ipsius causæ suffragiaturos in Lunen ad placitum evocasset. Pro quo scelere non multo post homicida ille morte turpissima interemptus veris pedibus est suspensus. Solus autem Godefridus pater Godefridi et Ottonis, eo quod pridie quam iretur ad placitum pedem læserat, domi remanserat, et sic mortem evasit. De quo noster Godefridus ortus regionis Westphaliæ lumen effulsit.

Duobus Gode-
fridi patruis
ab Ekkerico
perfito occi-
sis,pater servi-
tus.

NOT. 32.

Ibid. nu. 3, lin. 2, Hunebergh, corrige ex eodem MS. Huneburch.

NOT. 32.

Ibid. nu. 4, lin. 3, generosus, corrige gratiosus.

NOT. 33.

Ibid. post cap. 1, post anaotat. a adde [et cum MS. Capenbergensi, c quo plura hic adjecta.] oporteret videm et numeros, propter ea quæ adjecta sunt, mutare.

NOT. 34.

Annot. c Atlas Isfridus abbe [MS. Capenberg. Basfridas.

NOT. 35.

Post Annot. d adde [MS. Capent. Eyermothus vocat.

NOT. 36.

Post Annot. f adde [idem MS. Watonem vocat.

NOT. 37.

Post Annot. g adde [idem MS. Viggerum habet pro Wilgero.

NOT. 38.

Post Annot. h adde [Vlogerus hic in MS. Capenb. Arogerus est.

NOT. 39.

Pag. 139, col. 2, ante cap. 2, adde ex MS. Capenbergensi, et posset esse caput separatum [Defuncto igitur Godefrido patre nostrorum Comitum Godefridi et Ottonis, Beatrix mater ipsorum accepit maritum, videlicet Henricum Comitem de Retbecke, fratrem Friderici Comitis de Arnesberg. Hæc peperit eidem Henrico filiam nomine Eilike, quam duxit Comes Engelmarus de Oldenburch, qui ex eadem Eilika genuit filios Henricum et Christianum Comites, et Ottonem Præpositum, et Eilicam matrem Simonis de Tekeneburch. Comites Godefridus et Otto sorores habuerunt Beatricem, quæ conversa est in Capenberg, et sepulta cum Eilica Comitissa de Aldenburch ad S. Mariam Magdalenam, et Gerbergim, quam clam abduxit Dominus Bertherus de Erperode.

Godefridi
fratres et sorores
uterinæ,

NOT. 40.

De loco Capenberg, quod divino aliquando mancipandum esset servitio, diversis fidelissimarum visionum extensionibus revelatum est a Domino. Presbyter quidam, Wichmannus nomine, in visu noctis aspexit quasi columnam auream in Capenberg exurgere, atque ipsius cæli fastigia penetrare. Quo visu divinæ laudationis claritatem illic exercendam prudenter intellexit, et astantibus quod fu-

german.

Vit. 1, v. 2,
n. 6.Condendum
in Capenberg
canobium
antecastrum
Presbytero,

urum erat verissima longe ante prænuntiavit. Unus præterea ex amicis fidelissimi Comitis, Egebertus nomine, cum esset in itinere, proficiscens ad Comitem, noctu vidit Capenberg urbem nive caudidiorem esse, quæ usque ad alta nubium sublimiter conscendens ipsum cœli cacumen vertice pulsare videbatur.

p. 7.
l. vii.

p. 8.

abbatiss.

Gerbergis filia patrum Comitum Godefridi et Ottonis et Abbatissa Monasteriensis, multa religione claruit. Quæ cum beatum virum unice diligeret, tam pro ipso quam subditis suis frequenter orabat. Quodam igitur tempore somno parumper arrepto, vidit assistere sibi juvenem vultu sidereo prænitentem, et verba hæc sapiens in ejus auribus iterantem. Locus Capenbergensis habitationis quam idoneus foret conventui spiritualis congregationis! Quod illa jocundissime audiens (jam enim idipsum diu concupierat) cum beato viro retulisset, ille prudenter inter alia multa sic respondit: Neptis dilectissima, potens est Dominus Deus hoc pro suo velle ordinare.

p. 12

S. Norberto.

Norbertus nobilis genere, sed nobilior virtute, cum in asino suo primo propinquaret Capenberg, vidit certissime super Capenberg descendentem Spiritum sanctum. Et alio tempore vidit magnæ claritatis lumen in circuitu loci Capenbergensis exortum ac diffusum. Ait ergo: Glorificate Deum nostrum, quia hic est profecto mons sanctificationis illius, quem acquisivit dextera ejus. Apparuit insuper eidem in Capenberg B. Augustinus, qui et auream regulam a latere suo dextero prolata illi porrexit, et ait: Quem vides, ego sum Augustinus Hippoensis Episcopus. Ecce habes regulam, quam conscripti, sub qua si bene militaverint Fratres tui, filii mei securi Christo astabunt in extremi terrore judicii.

p. 13.

p. 17

Defunctus pro se oranti apparet.

Frater quidam in eodem loco vite fuit laudabilis: cui amicus fuit fidelissimus defunctus, pro quo cum multis invigilasset precibus, nocte quadam astitit ei, sibi que familiari colloquio dixit: Frater mi, gratias tibi ago, quod hactenus etiam cum ceteri amici mei vel affines inmemores essent mei, tu nostri memoriam nullatenus dimisisti. Et nunc adhortor, ut stabilis et immobilis in tuo persistas proposito, nec de ordine nostro tanquam alium potiorum inventurus, fluctues animo, quia nimirum salutariorem animæque tuæ commodiorum tibi demonstrare non valeo. Nam ad hoc veni, ut nuntium tibi quod orationes Fratrum tuorum quotidie recitantur super altare aureum, quod est ante oculos Domini. Hortor quoque ne unquam obedientiæ subterfugas imperium: nulla enim virtute coram Domino subditiis consequeris meritum. Jam deinceps ad beatum Comitem reflectamus articulum.

A constantiam in ordine vult.

501 41

Pag. eadem nu. 6, lin. 6, quæ sola fuit hæres, corrigi, quia sola, etc.

501 42

501 43

Ibid. lin. ultima, usu adipis, corrigi: esu adipis. Pag. 140, num. 10, lin. 5, tractatis negotiis considerunt, corrigi: tractatis negotiis regni considerunt.

501 44

Ibid. nu. 14, lin. 12, recompensationes offerrentur, corrigi: recompensantes offerretis.

501 45

Ibid. nu. 13, lin. 13, vase infirmitatis potum sumpsit, corrigi: vase infirmitatis potum sumpsit, et adde ex eadem MS. Inter cetera etiam cum vir Dei iste adhuc esset secularis, non leprosus, aut quantumlibet infirmæ conditionis despexit aegrotos, adeo ut stupentibus ministris pauperrimæ cuiquam apud se languenti plus se humillimus visitor assideret, de sordidissimo ejus vasculo una libere non abhorreret, per omnia infirmitatis se contemperans, et juxta Apostolicam eruditionem ita subveniens quemadmodum vellet sibi subveniri, si eadem vel simili ægritudine laboraret. Hinc præterea cum pauper occurreret, idem mox misericordissimus nullatenus passus est vacuum abire pauperem, et ait famulo suo: Roman-

B. Godefridus dominus secularis erga aegros benignus.

sit, oro, quidquam in loculis? cui cum responderet ille: Etiam Domine: Da, inquit, pauperi. Quo facto, rursus quæri jussit, si quid adhuc foret residuum: iterum ergo pauperi datum est. Sed sic nec quievit sancti viri larga benignitas, quousque tertio quoque totum quod remanserat pauperi donaretur. Ita Trinitatis Deificæ verus Confessor et cultor sine terno munere inopem præterire nequaquam passus est.

EX VARIIS.
liberatis in pauperes.

Pag. 141, nu. 16, lin. 5, fluminis violentia retorquentur, adde, incessabili, et velint nolint eum fluvio descendere compelluntur.

501 46.

Ibid. lin. ultima, ad pristinum teporem relabatur, corrigi ex eodem MS. ad pristini teporis relabatur decursum.

501 47

Ibid. nu. 18. Fuit vir magnæ, corrigi ex eodem MS. Quidam de Fratribus nostris fuit vir magnæ sanctitatis et gravitatis etc.

501 48

Ibid. lin. 15, quantitas Frater iste, corrigi, quando Frater iste.

501 49

Ibid. nu. 19, lin. 1, ut ad summi Patriarchæ obedientiam sibi non deesset obedientia, corrigi: ut summi Patriarchæ sibi non deesset obedientia.

501 50

Ibid. nu. 21, lin. 17, via leniori, corrigi, breviori.

501 51

Ibid. nu. 22, lin. 14, Veniunt nuntii, corrigi, Bene veniunt nuntii.

501 52

Ibid. nu. 23, cum letitia omnibus nuntiavit, corrigi, completum omnibus nuntiavit, et adde, quæ forte cum sequentibus possent novum caput conficere [Anno Incarnationis Domini MCLXXII Dominus Otto Elvenstad profectus est, convocatisque in unum Fratribus ait: Recordande memorie Dominus Godefridus frater meus, dum adhuc viveret, toto affectu rogavit, ut quam cito mortuus esset, eum transferri procurarem, nec permitterem ut extra Capenberg humaretur. Quam translationem jam multis annis (hæc!) modo meo neglexi: sed presenter oportet eum adimpleri. Hanc translationem Elvenstedenses adeo moleste ferebant, quod prius volebant deserere locum, quam non habere suum Patrocinium. Episcopus etiam Maguntinensis Fratres eosdem defendit ne suo solatio privarentur. Altercationibus igitur variis hinc inde habitis, tandem Dominus Otto Fratrum dictorum condescendens gemitibus, corporis beati viri reliquias dividit, quarum partem inferiorem Capenberg tulit, superiorem Elvensteden dereliquit.

Ejus reliquia Capenbergu translate.

501 53

In die vero transitus matrona quedam amplæ satis familiæ, Mathia nomine, ab acerrimis febribus, a quibus a nullo curari poterat, repente ad Godefridi reliquias est curata. Posthæc per die Idus Februarii cum admirabili gratulationis tripudio reliquiarum portio, quæ venerat Capenberg, a nostris suscipitur. Deinde anno sequenti Dominus Wertherus Episcopus Monasteriensis sacra ossa in sanctuario nostro sextodecimo Kalendas Octobris venerabiliter reponit. A quo tempore meritis ejusdem Godefridi dilectissimi nostri Patroni foris et intus superni muneris abundantia emulati sumus.

monacho a stratis.

501 54

Apud Elvenstad manebat quidam potens, Godefridus nomine, qui in auferendis nulli hominum pepercit. Hic minabatur ore sacrilego, quod sacramina Ecclesie de Elvenstad in locum vellet mutare in harum porcorum, ita ut quælibet illic pecudes licenter oberarent, quas abigere nullus auderet. Quæ verba adeo terribiliter frequenter fulminavit, quod desolationem loci quasi nullus dubitaret. Erat igitur ibidem quidam Frater Sacerdos, Dominus nomine, procedens cum baculo suo ad dispensatorem domus, apud quem flebilem hoc modo promebat querelam: Hæc frater, quid erit nobis! nos senes quo iudicemus? Vos autem juvenes levem feretis hujus loci desolationem, quia mox locum alium volis procurabit. Nos autem imbecilles et decrepitos cui relinquemus? Ad quem dispensator: Quæso, Pater, ne turbetis, sed vade ad sepulchrum pii fundatoris Godefridi nostri Comitis,

Matthæus Elvenstadus exaltum munitum.

501 55

501 56

501 57

501 58

501 59

501 60

501 61

501 62

501 63

501 64

501 65

501 66

501 67

501 68

501 69

501 70

501 71

501 72

501 73

501 74

501 75

501 76

501 77

501 78

501 79

501 80

501 81

501 82

501 83

501 84

501 85

501 86

501 87

501 88

501 89

501 90

501 91

501 92

501 93

501 94

501 95

501 96

501 97

501 98

501 99

501 100

501 101

501 102

501 103

501 104

501 105

501 106

501 107

501 108

501 109

501 110

501 111

501 112

501 113

501 114

501 115

501 116

501 117

501 118

501 119

501 120

501 121

501 122

501 123

501 124

501 125

501 126

501 127

501 128

501 129

501 130

501 131

501 132

501 133

501 134

501 135

501 136

501 137

501 138

501 139

501 140

501 141

501 142

501 143

501 144

501 145

501 146

501 147

501 148

501 149

501 150

501 151

501 152

501 153

501 154

501 155

501 156

501 157

501 158

501 159

501 160

501 161

501 162

501 163

501 164

501 165

501 166

501 167

501 168

501 169

501 170

501 171

501 172

501 173

501 174

501 175

501 176

501 177

501 178

501 179

501 180

501 181

501 182

501 183

501 184

501 185

501 186

501 187

501 188

501 189

501 190

501 191

501 192

501 193

501 194

501 195

501 196

501 197

501 198

501 199

501 200

501 201

501 202

501 203

501 204

501 205

501 206

501 207

501 208

501 209

501 210

501 211

501 212

501 213

501 214

501 215

501 216

501 217

501 218

501 219

501 220

501 221

501 222

501 223

501 224

501 225

501 226

501 227

501 228

501 229

501 230

501 231

501 232

501 233

501 234

501

EX VARIIS
invocata ab
incolis ope
h. Godefridi,

cui tam lugubres effunde querelas. Quod et fecit. Et curvatis ad sepulchrum viri Dei genibus, imoque trabens a pectore vocem lacrymosas, sic oravit : O vir sancte, spes et solatia nostra, tuus ecce locus diripitur, atteritur et conculcatur : nos famuli tui minis et terroribus exagitamur, et tu non curando dissimulas. Sta, quæso, pro Fratribus tuis Patrone sanctissime, a facie tribulationis nobis esto refugium,

ne divinæ laudis ministerium hic redigatur in nihilum. Quid multa? Oravit et exauditus est. Nam quarta decima die castrum predonis illius funditus dirutum est, quem tota terra a finibus illis abjecit.

Pag. 142, num. 23, lin. 3; nocte per se priore est admonitus, *corrigere* : nocte per soporem est admonitus, *Ibid.* lin. 5, et de beati viri eleemosyna, *corrigere*, et de beati viri eleemosyna.

punitus.
NOT. 34.
NOT. 35.

AD XIV JANUARIUM.

Pag. 212, col. 2, post, B. Odo Carthusianus, Taliacotii in Italia, *adde* [S. Sabas, Archiepiscopus Servitæ.

NOT. 56.

DE CÆDE PP. SINAITARUM.

Pag. 236, col. 1, post num. 3, *adde* [Bibliotheca Vaticana. Verum eandem historiam cum alia S. Nili narratione e codice Bibliotheca Christianissimi Regis, atque alio Archiepiscopi Tolosani Caroli de Montchal, Græce cædit, una cum Latina interpretatione a se adornata, Petrus Possinus noster. Quam nos, nisi servius prodidisset, omnino hic dedissemus, est enim elegans et plenior.

NOT. 57.

Pag. 237, post cap. 1, ad num. 1, lin. 2. Quidam autem ex iis etc. *adde* [c. MS. Vaticanum : Καὶ τῶν παριόντων τοῦ ἀκούοντος με τῶν ἑρημῶν ἐπαύοντων βίον, πολλὰ καὶ αὐτὰ παρ' ἐαυτῶν προσέτιθον ἑγκώμια. ὡς ἔστι γαλήνης μετὰς λέγοντες etc. Possini vero editio : Καὶ τινες ἀκούοντες μου τῶν ἑρημῶν παριόντες ἐκόντων βίον, πολλὰ πρὸς ἐαυτοὺς εἰπόντες, ἐγκώμια τούτου συνέριπτον. ὡς ἔστι γαλήνης μετὰς etc. Et quidam, audiente me, solitariam inter eundem laudabant vitam, multa ejus pro se quisque in familiorem sermonem præconia conferentes, cum sic dicerent : plenam eam esse tranquillitatis, etc.

NOT. 58.

Ibidem ad nu. 3, lin. 37, et violentia, *adde* [g. Ha MS. Vatican. καὶ βία. Editio Possini : θηριώδης καὶ αἰμοβόρος βίος. quæ ipse ita vertit : belluam infelix crudis voracis carnibus et sanguine vitam trahis.

NOT. 59.

Ibidem col. 2, post cap. 2, ad nu. 7, lin. 5, sufficere hos arbitratos, *adde* [b. Interfici Possini editio : Jam hoc decere judicavi omnium hominum rationis competenti non indulgere voluptati ad satisfactam; neque facultate legis usque ad contumeliam abuti naturæ; ad potius cessare quam spiritum ab exorcendis operibus tenebrarum: cum nature conditor ad incrementum generis, non ad fructum libidinis, nuptias instituerit. Ne exsecrata deinde natura, et restinctis sui sponte cupiditatibus senectutis frigore, totatis effecte naturæ tranquillitati, hoc est necessitati potius, quam judicio et amoris honestatis, continentie laus adscribitur. Neque enim qui bellum non viderit statuit unquam tropæum. Neque gloriari potest tamquam adepti victoria ludis absolutis pugil, quod luctante secum nemine non succubuerit : commendat autem spirituales athletam in flore ac fervore juventutis, inflammata cupiditate, incensis animi perturbationibus, iudicium rationis regens cupiditatem, et præfecans atque opprimens libidinem crumpebant ad consuetudinem conjugalem, tametsi ea legitima sit, sentiantque ei indulgens animus tenere se in eo sui competentem libertatem, non addictum et precipitem voluptate ferri.

NOT. 60.

Pag. 240, col. 2, post cap. 3, ad nu. 16, lin. 20. blandientes, *adde* [a. In editioe Possini ista adijciuntur : Plerosque enim videmus sic in potestatem hodie redactos ab impotenti et intemperanti gula, ut visu, olfactu, gustu, uni abjecta atque insatiabili cupiditate servire miscere cogantur. Laboriosa ac sumptuosa commixtionem liquorum, exquisito temperamento in varias colorum et colorum qualitates elaborato, tanta cura fomitem et materiam libidini plus satis per se ardenti infelices admovent. Neque enim libidinis hinc sufficit aut saporum varietas, aut odorum in opsoniis confusione temperate et lavi. em refractæ qualitates, nisi etiam in salsamentis et jusculis pictura varii coloris gula desiderium per oculos læcessant : adeo flava illis et candida, et ex atro dilute pellucidæ nigredines ante gustatum experientiam visum pascunt : qui ne letetur solus, sed hauriant voluptatem sibi propriam naves quoque; nimirum quæ aromata suavissime fragrant immiscenda sunt jusculis : tum, ne infra expectationem defectetur gula, committenda et confundenda sunt unam ad suavitatem concidendam acria cum dulcibus, strigentia cum salsis. Hinc enici et oryxæ erocique, et ex nucibus cliquati succi, et aliæ coloramentorum omne genus varietates, mixtionibus a pictorum, opinor, arte mutatis, eo loco quicumque nauseantibus putatur placidus, ferculorum superficies infundunt; ut velut emissariis et exploreturibus usus tot sensibus, dominus venter quidquid eorum jam inlicitis, et collato consilio visum optimum fuerit, id veluti se dignum absorbeat. At non hæc nostrorum, quos hic dicimus, secta est : non ita capiti atque addicti gulæ voluptati servant.

NOT. 61.

Ibidem ad nu. 18, lin. 11, post unam hebdomadam, *adde* [b. MS. Vaticanum : Καὶ ἀλλήλοισ ἐξ ἑδωμάδος συνέβαινεν, et inter se conveniunt post hebdomadam, vel per hebdomadam; nam particula ἐξ

post et per significat. Possini editio : καὶ ἀλλήλοισ ἐξ ἑδωμάδος συνέβαινεν συνέβαινεν, quod ipse vertit : sequeque præterea interdum per hebdomadam multo inveniunt.

Pag. 241, col. 1, post cap. 6, ad num. 22, lin. 7, qui erant in Rubo, *adde* [a. Optime conjectat Possinus, fuisse locum Sinæ propinquum, qui βῆτος, sive Rubus, diceretur, quod fortassis rubus ille quondam Masi visus, isthæ fuisse putaretur. Consonant quæ infra num. 23, habentur.

NOT. 62.
Rubus locus
juxta Sinam
montem.

Ibidem ad lin. 20, ejusdem nu. nihil nec interfectionis, nec nuditalis, quod turpe esset, ostendens. *adde* [b. Græce est : οὐδὲν εὖτ' ἀναίρετος οὐτε γομφύλιος ἐπιειξίμωνος ἀσχημος. vertit Possinus, melius : ut qui neque cadendo membra nudaverit, neque inhonesto membrorum situ atque habitu jacuerit, ἀναίρετος enim hic non cadem interpretatur, sed lapsus et casus ac stragem corporis.

Ibidem ad num. 23, lin. antepenultima, Eis enim ad illum non palcebat aditus etc. *adde* [c. Ha MS. Vaticanum, ἀξίους γὰρ αὐτοῦ ἐκείνο, δόξη τῶν τῶν Θεοῦ ἅπ' αὐτῷ πτόναι. Interpres, nec male, de Saracenis intellexit, quod vi quadam arcana Ninivitis a sacro monte arcerentur. At Possini editio : ἐὸν πρὸς ἀνοῦσι γὰρ τοῖσιν, δόξη τῶν τῶν etc. quæ sic vertit : Non est enim ad illum via trita, hæc in majoribus loco tributa reverentia, nemo ut illic aspiraret, ubi stetit aliquando, et inde egisse cum populo constaret Deum, itaque ea accipit; quasi monachos reverentiam quædam retularit, ne ad montem accederent.

NOT. 63.

Pag. 242, col. 1, ad nu. 24, lin. 16. Tale enim etc. *adde* [a. Sequentia ibi exprimitur in editioe Possini : Ex vis est natura conciliatæ necessitudinis, quæ alio separatione non solvitur, ut infendatur etiam et corroboretur; quando enim presto non adest animo id quodcumque est quod amat, irritatur desiderium, et ad sequendum incitatus admittitur; una ut semper illa mentem obsideat atque occupet recordatio, dilectæ rei cupiditate voto suo frustrata sollicitante semper et commovente animam illa querela: deesse sibi id, quo nisi potestur expleri nunquam et satari possit. Quamvis porro et qualis illius desiderii datur sit, sciant qui experti sunt. Qui vero non sunt experti, illi argumentum ad suspicandum capiant ex brutorum animantium exemplis Injuria generis : in iis enim tantus tamque imperiosus, neque institutione prescriptus ulla, sed a natura infusus ipsa penitus molevit pietatis sensus in consanguineorum participandis malis, quamvis ex matris ejus affectus indicis, foetum ad matrem, et vicissim, si quando per vim disjunguntur, manifeste intelligitur. Vacca quippe dum abducitur relicto vitulo, magis querulum in modum; responsantique mutuum reponit vocem; quod cum assidue conversa, habitumque ipsæ ac specie oculorum magnitudinem doloris abunde declarans. Cum enim infans natura peccatum articulatæ voce caret, quæ dolorem contentum suum, manifesta indicia tristitiæ latentis intus gerit et ostentat in oculis, qui ad conquirendam quodammodo calumitatem vocis instar illi sunt; quod ea conditione sit, ut inlinorum sensum arcaneque affectus alium nullum habeat interpretem. Juvencus autem dum magna vi avellitur omni opere repugnans, nec abduci per vim sustinens, vel ad matris ubera tamquam ad sacerum asylum confugit; quæ cum manibus, quibus caret, nequeat arripere, labris certe atque ore mordicus tenet, vel ambit parentem cursu, anxio illo motu molestiam declarans exorisse necessitatis, postquam usum lingue et vocis, quibus calumitatem conquirendo evanescit suam, natura illi denegavit.

Disjunctio
errorum maro-
rem partit,
etiam brutis.

Miratur autem Possinus, a veteri interprete equum hic nominari, cujus, inquit, in Græcis codicibus nec supra nec vestigium ullum est, at disertè MS. Vatican. Καὶ ἵππος ἐξ ἀπὸ τῆς τοῦ συνόμου, διότι λέγου ἰατρικῆται, χρησιμεύει τὸ πᾶσις ἑρπῆται, quæ fideliter redidit antiquus interpres.

Ibidem ad num. 27, lin. 11. Quam multos, inquit, ex Jobi dono intererunt, *adde* [b. Ha MS. Vatican. Πόσους, ἴστων, τῶν ἰδῶ ἑνείδε; at Possini editio : πόσους γὰρ τῶν ἰδῶ ἑνείδε; Quæ ille vertit : Quot vero illum putatis sustulisse Jobus aut Jobi similes? Prior lecta nobis nunquam probatur.

NOT. 64.

Pag. 243, col. 1, post cap. 8, ad nu. 30, lin. 16, cum sufficiant alii, ut sint duorum animarum pretium redemptionis, *adde* [a. MS. Vatican. ἑρπύωντων ἄλλων ἑρπύωντων ἐναι δὲ οὐ φέρων. Possinus : ἑρπύωντων τῶν ἄλλων πρὸς ἑρπύωντων τῶν οὐ φέρων. Sibi enim quidem pretium redemptionis duorum cetera illa tanta tamque multiplici preda esse abunde persolutorum, illud enim ἑρπύωντων ἄλλων in neutro genere accepit, quod antiquus interpres in masculino.

Ibid. ad eundem nu. lin. 33, et veluti laboribus concedentem, ut plagas dimittentur, *adde* [b. Ha MS. Vatican. καὶ τὰς σωματικὰς ὡς περὶ τὰς πόνοισ διδόντος ἐπιμελεῖται. At Possinus, clarior : καὶ τὰς σωματικὰς τὰς πόνοισ διδόντος μετράει. ut cum ad quæpiam lectum questionem mitteret, plagarum liceret numerum ex numero vocum intelligere.

Ibidem

Continentia
in conjugio
rationi con-
suetanea.

Gula irrita-
menti, etiam
a colore juscu-
lorum.

Ibidem ad num. 31, lin. 3, uni filiorum, adde [r. Possinus, uni ex ejus familiaribus. Grace est, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς, uni ex ejus pueris; quod tam de filius quam familiaris potest intelligi. Sic in. 29. Ἰού, καὶ τὸν υἱόν, ἔδωκε, πατέρα. M. ἠγῆλα, et tuum filium etc. et quoniam. 31 καὶ προθύμῳ μετὰ τοῦ πατρὸς τοῦ πατέρα, (καὶ καὶ τῆ θεωρίας τοῦ πατρὸς τοῦ αὐτοῦ πατρὸς etc. et maciant quidem illum ante patrem, ut valendo mortem filii sui etc.

Ibidem ad 2 post cap. 9 ad num. 33, lin. 13, et cum eum supra quamdam petram etc. adde [r. Ita MS. Valerian. Καὶ καταβύσας, ἐπιτίσας πέτρας, εἰς οὓς οὐ γὰρ εἶχον τὰ εἶδη, καταστεινόντας δὲ μικροὺς γυῖους. Possinus corruptum hunc locum suspicatur ab in c. p. p. etc. legi ipse: καὶ καταβύσας ἐπιτίσας πέτρας, οὐ γὰρ εἶχον τὰ εἶδη, καταστεινόντας γυῖους etc. et p. p. etc. Quem cum relicis praefestinatione gladius incidere non posset, in subjectam petram precipitem decesserunt, ad casum ejus et necem rixo maximo et heta graduliantium voce sublimi. Augus nobis probatur prae interpretatio.

Ibidem ad num. 34, lin. 4, et ipsam similiter lapidibus interfecit, adde [r. Ita MS. Valerian. καὶ αὐτὸν ἁπορίας εἰρησὶς διὰ τὴν εἰρησὶν. Descripta Possinus εἶπε διὰ τὴν εἰρησὶν, gladio interfecerunt. Ibid ad num. 35, lin. 8 a fine. Eorum enim qui faciunt, crudelitatis, sed non ejus qui patitur animi est a reprehensione; adde [r. Eius hanc in Possini editione. Illa enim, quaecumque erunt, praestare non est meum. Neque laue in arbitrium ac iudicium voluntatis, tanquam inderubilitate virtutis et a proposito deductioni, emferri vi superari potest ulla. Sed omnis in necessitatem et arbitrii ac virtutis ad resistendum expertem potentiam ratione sensuque exacti calidus, invidia refunditur. Nam quod minimum, alium insondit. Quod vero sensu caret, expecta quod patitur ac iudicare nequit. Quod denique iudicium ac sensum ejus quod patitur nihil non habet, erumne omni in his que patitur omnium iudicio solutum est, libertate tantum patendi vel non patendi privatum.

Page 244, post cap. 10, in l. 40 lin. 1 Quid deinde etc. adde a l. r. tres luce usque, donec quodam muer, fuis in Possini editione amplificantur, ipse na veritate. Ergo velut fulguribus aut repentinum fragore colludentium sese nullum percussis, harrabant affectus in stuporem, ut neque ferrem, neque lamentarer, sed hominem qui superiora narraverat, certo et nusquam committente tigebam obtutu, hauritus semper oculis, quod ea que palpabatam intum glaucant ex intimo facilius prius obloparisset, easque partes que mox inquam oritibus nature consilio praefectae sunt actioni visus moderantibus, pene mortuis reliquisset. Solet enim ingens dolor, qualis ille tunc meus erat, deliquere obstipem in vestigio quos oppressit, et ad duricem plusquam saveam obstupescere, harymarum etiam humore congelato, aut certe obstineto infirmitate, obgetoque obice densis spiritibus effluere in oculos prohibito.

Ibidem ad numerum non. 3, fuerat interfectus, adde [r. Interfecit Possini editio. Nam qui lateri harreros poterant, nonnulla exhiberant interfectorem.

Ad numerum non. 27 reddidit mercedem, adde [r. Possinus, reddere mercedem, ut et sequentia reperitur modi sunt apud eum, que in MS. Va uno prioriter indicuntur.

Ad lin. 41 Ergo vero longum traho dolorem, et eum moderate spero, phlaseoplans et certo scienus te apud Deum vita vivere, in quam nullas etc. adde [r. Amplificantur ista in Possini editione in l. 40, motum. Nam in articulo et acerbitate doloris vienas, ego visissem in malo prioriter longitudinali patiente te supra. Etsi enim crudelis tibi quodam et acerisimae conjugata erantibus obdita mors est, ut est electerit transacta eodem. Me lentus misere torquet et condit dolor, quia in ratione spiritum, non continuo non sentio, sed nature sensum iudicio virtutis opprimo. Pungit me dolor nique, nec quod leniter ferro super est, sed constantia. Sentio nupam coarsis tormenta intus, et effructa nunc in tua morte. ut olim in tua parte, vincta omnia percolatque nature. At ex eo tunc sententem innotentem sorsum perturbatorem calat alior invigens atque obderit auctoritas sapientie, et mundi jus summi assentit. Nam quia rogo fructus vestro et rubros lactus, qui ut se rumpat, resaneque petram hand noquam quet, ejus causa ringitur. Quare imitata non sum vulgares mores, que in oculis ejusmodi tam se moliter et dissidite gerunt, tuius tumulus et tragodis ment, praesens ut dimittat eorum ac corporum se matres, non tunc amittam, recordari videantur, in istaque una cernimosa vita omnes habere delixas spei sua rationes. Mirum igitur non est in ea ignorantia future felicitatis vite si variorum ex ista discessim tam graviter ferunt. Ego vero non solum unquam, nec multum peboram in malis planti. N in disceptis omnia, non iniquitas faciem deformavit, hae persosione praemunita, vivere te atque adem immortali veritate vita profuit.

Ibidem ad num. 40, lin. 4, a fine. Vere condido enim fore, ut deinceps glorie etc. adde [r. Amplificantur hae quoque in Possini editio. Nunc enim vere domum aucto gloriari te, cui tunc in l. 40, in eum locum salubritate, ubi longe extra unquam aliam sis ejus periculi, quod me unquam sollicitum habebat. ne qua invidia subsiste fortunae spes de te meas interverteret, molibusque innocentium tunc factis noniam in discernim salutis tuam adhiberet. At nunc ubi securus a ille pergrinare peregrinationem istam iudiciorum. Mo' mala enim alunde magnum est solutum cum centia laudis me. tunc, ut ne Patriarcha quidem Abrahamo concessam praemittam togas glorie, aut secundum ab eo bono consilium dignantibus locum. Nam ille sane strenue primum toque stitit animo admoventique aris illum, sic jubente Deo ad incertum reliquit, facitque post consumptam holoocausto natum perseverantibus ideam qui antea, hoc est, nullo doloris sensu per turbatos quando et multi alii ab eo, quod in re praesenti innotum tenentur, constantem proposito in malum deinde factum et quereles deflexere, naturae imbecillitatem tali defectione confisi.

Alpi ega nunc cum maxime sto animo post cladem morositiamque obitatis omnem et inoleasulios quetus in bona omnia verba emittito. Quamto ala a mali sensu plus invidi, fracti demum mori, perturbationi dant vietis minus postquam contentos illos, quibus prius steterat, generos v patientia nervos aurotis iniosa durturitas, ac sensum incidit. Memoria vero renovando puxerit mali sperium, mentis per ipsam confictum ad officium nitentis, noviam jam securo facultatem obumque praebet attente perpendendi quam ea gravis et acerba calamitas fuerit. Difficile quippe in pinus atque arduum est, erectum longo tempore et velut obfirmatum in solio iudicium sustinere rationis, at ut inelinet susquam, quomvis natura nobilis in partem elevatum animus liber etiam ad contraria usque prius stabberat decernendi. Fuit enim viduatiem lugerem meam, et destituta eo auxilio, quod in patris tui providentia, ubi viveret, mihi certum erat consultatum, solitudinem deplorarem: nunc vero flere quid attinet, aut lamentari, cum talem te apud Deum patronum habeam, tam gratiosum et potentem, ut sit tibi facilitatum in malum a me illine omne propulsam, idemque longe ille maximam facultatem habebimus susomnis ejus mihi providende copiae, quae ad fovendam blandumque semelitem meam opus erit, quippe admodum aeterno ac perenni potentiam fontis, cum potestate maxima, quam large vides honorisati, in meaque abreviandi, mox profundum liberabam quam si alior superstes regnum praefecturam thesaurorum generes? Ex his enim quantumcumque est quod deceptur, summe certe deest, ut cujus quavis magne definitus sit numerus, ac celestibus divitis quantitas in his copia deplendentibus, nunquam tamen deficiat clamor in inexhausta scintilla.

Ibidem ad finem num. 41, adde [r. In edit. Possini hanc adduntur. Nam afflictus in desperationem conscientia apprimente mali mole, quam falso inebriatorem existimat, evanitur plerumque ad bene sperandum ejus constantia, qui in experientia non minoris mali moderationem sui compositum tenere perseveravit, ab eo qui praecelare perturbationem vicit, vel sero ducta non esse cedendum et levare.

Page 244, post cap. 11, l. 1. f. Sur. Eiam, adde [r. Possinus, Eiam.

Ibidem l. 1. q. Grace ἰσθλά. adde [r. apud Possinum, ἰσθλά.

Ibidem l. 1. h. Grace ἰσθλά. adde [r. in edit. Possini, ἰσθλά.

Ibidem post cap. 12, ad lin. 47, lin. penultima, in omnem partem circumspice teas etc. adde [r. Ita offeruntur apud Possinum. quem circumducit omnem in partem oculis unum per omnium facies querebant; nonnulla interdum in aliquo blandiente specie lineamentorum et vultus illi. Oculis nam unum ipsis sibi sonum flagrantibus, et quancumque similitudinis unquam in rem ipsam quam amarent grato errore lumbibus, non prorsus nulli fallacia, cum ille formae extrinsecus oblate non sine deliberatione sic personae ostentarentur animo. Ille enim natura meae postea est ut quantum rerum expressus indus et consurgens formas habet, eas ferat semper in oculis ac videre ubique videatur, admodum rei speciem ac personam affigens in partem omnibus, sicque semper et ubique videns, quod videre semel studet.

Page 246, post cap. 13, ad lin. 30, lin. 16. Hoc est enim etc. adde [r. Possinus hanc amplificantur apud Possinum. Atque optimus index, ubique interceptis fidelissimus vultus est. Internum sensum, liquido proleus et characteribus nobilissimis praesentibus, quidquid visus intus laebis argutudinis areneque praemittit, natura quadam parvulus simplici, nulla suspensus arte consorsiliveve menterab, ostentare foris aliud necesse, quam quod pensus inest, disimulandi similitudine juxta inobis. Sermo vero fluctuata ipsa suo omnino ad flexum malitiae versatis, trista balante effere, nusquam aptare panam molles, cum libent, potest. Ita in personam quolibet aut deformatur larva, aut ornato fuerat oratio, deformis ritu meretricule, que culta ne arte illic magica facit vultum occultat. et pro naturali bono, falso florentem impositus non indigenis coloribus ceterum ostentat. At facies notum, quancumque est, statumque molis colore nequamum sustinet; incorruptissimus index. arearum cordis, ut interyere induta, aut signa naturae confundere latentis meroris. caelesteque risu laticans in hoc lo mentiri nequeat, ne sese obliret quidem coneturque maxime. Quamobrem nonne speculum inhiorem ac florentem repes nitore illum potest facere, que collapsa morstia externalaque maere illi fuerit obiecta; ut rigida aliterus unquam gratiam, naturae simplicitate, ut accomodare obsequium desiderio obversatis sibi formae, et quod illi gratulatur aliquid eorum amandare. que obdita eumque sunt, nullo modo possit.

Ibidem in annot. a lin. 1, post MS. Ἐρως, adde [r. Possino Ἐρως.

Page 247, post cap. 14, ad lin. 33, lin. 19 et sic Deum etc. adde [r. Sequitur usque ad lin. 35, de experimentum apud Possinum. Talique habita hinc meum in oculo dicebam Deo, omni attentione juentis, tamquam mox innotum moriturus, in oratione delixa et nusquam distracta. In securitate quoque dimittitur inter orandum, et longe exagatur animus nimis sibi attendendum, mercaturus, navigationes, adplicationes. phantasioes, desponsationes, multumque concubitus, expeditiones. quae sunt iudicia, bona, tribulanda, thronos, poverones, pro foris, innotumque uliones. amplexum aeternis et amplexiva, tribulanda, functiones publicas, et curationes domesticas sibi representans, ipsamque adeo imperatoriam dignitatem. At cum eum in angustias, innotens iusta undaque formidare circumsciderit periculum, tum ille malo coactus sese in se recipit, ab usque revocat et colligit, in quo per se veritatem solitus se habens solido effundere libertate, totus est in doloris sui causa, Deumque nullus appellat probris, qui desperationis quasque difficultates explicat in metu ac metu fangi solus unquam.

Ibidem post annot. h. quae signari debet e, adde [r. Possini editio habet ἰσθλά, innotum plus etc. notandum.

Ex
[r. Possino.

illumque sibi
in oculis patro-
num adoptat.

NOT 66.

NOT 67
NOT 68.

NOT 69.

Sermo saepe
affectum legit,
ad non vultus.

NOT 71.

In periculo
attentior oratio.

no. 45

r ab in-
de dolore.

ca. na ma-
ter dolorem di-
bita vide su-
pe at

ca. pro-
Abriolo ens. ex
E. a obriato.

EX PET. POSSINO. *Ibidem ad num. 37, lin. penultima qui norunt, adde [d Possini editio habet οὐκ ἐξοοι, qui nesciunt. Ibid. ad un. 38, lin. 13. Subnata, adde [e Possinus Σουκὰ legit.*

DE S. FULGENTIO EP. ASTIG.

NOT. 71. **P**ag. 253, col. 1, § 1, num. 1, lin. 7, duplici secundæ classis, *corrigere*, primæ classis.

DE L. ODORICO.

NOT. 72. **P**ag. 266, col. 2, post. num. 3, adde [MS. Flora-

rium v Januar. ista habet : In provinciâ Paduana depositio B. Oderici Confessoris Ordinis Minorum. Hic in Asia et India evagabando Christum discurrit, et quatuor sanctorum Martyrum sui ordinis corpora de civitate Hormes transtulit per mare ad superiorem Indiam, in civitatem Carram, non sine miraculis, et descripsit peregrinationem suam. Obiit anno salutis MCCCXXI. Verum Monasterius quoque XIV eum refert, traditque Ludovicum Odericum, sive Odoricum, fuisse appellatum.

AD XV JANUARIUM.

DE S. MAURO ABB.

NOT. 73. S. Mauri cochlear. **P**ag. 333, ad num. 9, adde [Cochlear ejusdem sancti Abbatis honorifice inter Reliquias osservatur in perillustri Ordinis Benedictini monasterio Ochsenhausen, ut testatur Carolus Steu-

gelius lib. 4, de sacrar. reliquiis. cultu cap. 11, Est Ochsenhausen, sive Ochsenhusium, in Suevia inter Memmingam et Biberacum oppido situm, haud procul a Rotheusi cœnobio, de quo 11 Januarii ad B. Odionis vitam.

AD XVII JANUARIUM.

DE SS. TERGEMINIS.

NOT. 74. **P**ag. 436, col. 2, inter Omissos post S. Joannem Episcopum Eboracensem, adde [S. Iolentæ, sive Iolentæ, Virginis et Martyris, Gallican vitam nacti sumus, in qua dicitur hodie coronata martyrio, coli vero XXII Maii.

Bohemiæ metropoli, aliquæ S. Antonii reliquiæ asservantur. Ita enim vetus MS. Martyrologium Ecclesiæ Pragensis : In Ægypto apud Thebaidem B. Antonii monachi, cujus vitam Athanasius Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopus insigni volumine prosecutus est : qui regnante Constantino Magno floruit, multorum monachorum Pater, venerabili præclarissimus vixit, consummatoque cursu ætatis suæ anno centesimo quinto feliciter in pace quievit. Cujus corpus sub Justiniano Imperatore divina revelatione repertum est, et in ecclesia S. Joannis Baptistæ humatum : cujus digitum piissimus Princeps Carolus IV Romanorum Imperator semper Augustus et Bohemiæ Rex de Avenione rediens, et ad monasterium ubi requiescit declinans, magnis precibus obtinuit, et pretiose decoratum Ecclesiæ Pragensi donavit.

NOT. 75. **P**ag. 437, col. 1, nu. 3, lin. 10, sub Clodoveo II *corrigere* sub Clotario II.

NOT. 76. *Ibidem col. 2, post num. 4, adde [Franciscus Bosquetus Historiar. Eccles. Gallican. tom. 1, lib. 2, cap. 17, non sub Aureliano, sed sub M. Aurelio, integro seculo prius, Tergeminos fecisse martyrium scribit, uti et S. Benignum, Flocellum, Symphorianum, et alios.*

S. Antonii reliquiæ Praga.

DE S. GENULPHO EP.

NOT. 77. **P**ag. 443, col. 2, lin. 8, post Claudii Roberti, adde [Alius is a Genulpho est. Genulphum officio simplici veneratur Ecclesia Bituricensis xx Junii, sive xii Kalend. Julii, quo nimirum die facta translatio dicitur lib. Mirac. cap. 3, nu. 19. In illius diei officio recitant Bituriges Lectionem tertiam, conflatam ex 4 et 3 quæ in Breviario Parisiensi xiii Novembris. At Gundulphus Episcopus xvii Junii in eadem Bituricensi Ecclesia colitur, recitaturque hæc Lectio propria : B. Gundulphus Mediolanensis Archiepiscopus extitit, qui propter mala suæ civitatis a Deo immissa, ab eadem urbe digrediens cum quibusdam discipulis partes adiit Biturigum, ubi diu eremiticam vitam ducens, expleta laboriosæ hujus vitæ militia, post longam carnis macerationem, plenus Deo et virtutibus, terræ corpus cœloque spiritum reddidit. Cujus corpus per manus discipulorum in eadem silva, ubi eremiticam vitam transegerat, pia devotione humatum : postea Nobiliaeum translatum, ubi in medio chori B. Mariæ jacet honorifice sepultum. Hæc ibi. Est autem in Bituricensi etc.

16 Arelati quoque aliquæ ejusdem Divi reliquiæ extant; quarum translationem ix Januarii ita consignavit Saussaius : Arelate translatio reliquiarum S. Antonii anachoretæ magni, e cœnobio Montis-majoris facta ad ecclesiam S. Juliani Martyris, cum solenni pompa, et affluenti Comitatus Venusini Phocensis provinciæ et Gothiæ Gallicæ populorum concursu. Aliquæ ejus reliquiæ in sacello Lerinensi sanctæ Crucis servari dictum est xvi Juniar. ad Translationem S. Honorati in Prologo nostro num. 4.

aliquæ reliquiæ Arelati.

et Lerini.

Pag. 522, col. 1, post num. 8 adde [De sua Frisia ista memorat Martinus Hamconius :

NOT. 81.

Tolleret ut veterum cultus omnino Deorum Frisica gens; sive passim devota viis que Crebras imposuit, sacræ cultoris eremi Antonii ædiculæ : ipsum veneransque fovensque Tam precibus de luce piis, quam lumine nocte. Quin crebra instituit plebis consortia, crebra Hospitia crexit, non tantum nomine Divo Sacra, sed et populi Cbristique argenti asyla; Lovaniique ejus pubes pia Frisica in æde Nobile constituit patriis altare Patronis.

S. Antonii cultus in Frisia.

Sunt hi Patroni, beatissima Virgo Maria, S. Bonifacius, S. Willebrordus. Ædiculæ illæ sive oratoriolum S. Antonio a Frisonibus dicato, vulgo S. Tonis huyskens vocatur.

Pag. 533, col. 1, post nu. 17 adde [Quod ad pestilentiam attinet S. Antonii patrocinio pelli solitam, præclarum est quod a paucis annis in Westphalia contigit. In dioecesi Osnabrugensi vicus est Rhemen, vel Renni dictus, haud longe ab Ibwego oppido distans, alienus nunc a Catholicis sacris, Comitii Teclenburgico patrens. Hic Ecclesia olim S. Antonio dicata, votis concursuque

NOT. 82.

Pestis ejus ope sedata.

DE S. ANTONIO MAGNO.

NOT. 80. **P**ag. 515, col. 1, in fine adde [13 Pragæ quoque,

cursumque fidelium celebrata. Evenit non ita pridem ut diocesis Monasteriensis in eadem Westphalia epidemia consuetaretur. Huius paucis ea extinctis, Ostbeverani pagi incolæ, antiquæ scilicet pietatis observantes, voto nuncupato, ad Rhemensium ecclesiam quatuor horarum spatio in le distantem supplicationem instituant, crucibus sacrisque lobaris Catholico ritu preclatis. Ibi sacra arto ritu procurata, conceptæ preces, huius inani incolumitatis fiducia, naia illico conquiescit pestis, nemine deinceps ea efflato. Id grata memoria celebrant, ut præ ceteris nobilissima domus Schenckingiorum, qui Ostbeveræ Domini egregiam isthæ arcem habent; e quibus Stephanus Schencking Canonicus Ecclesiarum Min-

densis et Osabrugensis, hujus etiam Scholasticus, sacrarum antiquitatum admodum studiosus ac peritus, ad nobis retulit.

Pag. 324, col. 1, post § 4, Miraculorum, adde [27 Cortusius historice Lombardice lib. 10, cap. 2, memorat virum nobilem in comitatu Ducis Polonice anno 1350, 10 Aprilis, Putavi occasione celestis S. Antonii de Padua, de quo agens xiii Junii, blasphemore isthæ protulisse: Est vere Antonius, cujus nomine porci portant camparella; moxque illi brachium ac manum debilitatam, as fæde distentum. Sed cunctis qui aderunt, ante B. Antonii de Padua sepulchrum precantibus, sibi restitutum.

ES USUIS

NOT 83.

In S. Antonium blasphemus ponitur

AD XVIII JANUARI.

NOT 84

Pag. 544, col. 2, ante B. Facium, repone [B. Beatrix Atestina, sive Estensis, Ferraricæ] et expunge que inter Pretermissos de ea dicuntur.

DE B. BEATRICE ATESTINA

SANCTIMONIALI, FERRARIE IN ITALIA.

NOT 83.

Debet hæc pag. 574 ante vitam B. Facii repone.

1650 MCCCXII XVIII JANUAR.

Beatrix Atestina

Domus nobilissima Atestinorum Marchionum familia Beatrices tulit, vite sanctimoniam celebratus. Prior Azonis IX (quem alii tertium vocant) magnanimit et sanctæ Sedi Apostolicæ fidelissimum Principis soror fuit, de qua x. Maii agemus: altera ejusdem Azonis filia, xviii Januarii, ut mox dicemus, monasticis Martyrologiis adscripta reperitur.

2 De ea anonymus monachus Paduanus illius æqualis, Chronici nuper cum Mussati operibus editi, lib. 3, ita scribit: Post decessum venerabilis Virginis Beatricis plurimis elapsis annorum curricula, altera Beatrix, præfati filia Marchionis, virgo pulcherrima, omnium oculis gratiosa, divini amoris igne succensa, amitte sine vestigia cupiens pro viribus imitari, ornamentis depositis pretiosis, religionis habitum intrepida mente suscepit. Quam cum nobilissimus pater ejus attentasset a bono proposito revocare, Virgo constantissima, donis cælestis gratiæ illustrata, verba patris et aliorum, et omnem mundi gloriam parvipendens, religionem laudabiliter inceptam, de virtute in virtutem quotidie procedendo, gloriosissime decoravit; et in monasterio B. Antonii, quod ipsius causa juxta Ferrariam est constructum, eulibem vitam ducendo, cum multis honestis Virginibus, illius exemplo libidem ad gloriam Dei congregatis, Dei humani generis inimico viriliter triumphavit, vitæque cursum feliciter consummando, beatissimam animam suo reddidit Creatori. Iste namque Virgines gloriose, quasi duæ oliivæ fructuose pietatis opera producentes, et quasi duæ candelabræ virtutum exemplis radiantia circumquaque, non minus domum gloriosam et laudabilem suis meritis reddiderunt, quam ejus strenui Marchiones pro fumi et potentia dilatanda se variis periculis bellorum exponentes. Illorum enim corruptibiles triumphus velut umbra vobaciter transierunt, istarum vero beatitudo, honor, et gloria triumphalis nullo unquam termino finientur.

3 Hæc ille. At Joannes Baptista Pigna historie Atestinæ lib. 3, junctam nuptiam fuisse Beatricem scribit: Gravis etiam, inquit, atque incommodus eodem tempore Azoni accidit obitus Verardini Detiosi longe Principis Venetiæ, cujus opibus Guelfa factio plurimum utebatur, cuique Beatrix ipsius filia matrimonium juncta erat. Hinc, cum se deinde uni Deo devovisset, Ferraria in D. Antonii conobio tonsæ, propter eximiam vite sanctitatem post mortem divini honores sunt habiti. Concupierat Ezelinus

eas nuptias Joanni sororis filio conciliare, hoc quasi sequestre cum Atestino in gratiam rediturus: verum que se ab humanis curis tota mente alienasset, conditionem respuit, nec frater de ea re agi sivit; quippe qui Ezelino nullam fidem habuisset, vel sexcentis affinitatis nodis obligato.

4 Asservatur in conobio S. Antonii Ferraricæ Beatricis, quam fundatricem agnoscunt, Vita, sed quam monasterio offerri fas esse negant. Contineri eni ferunt illustria sanctitatis, submissionis, virginitatis, castitatis exempla, miracula item quam plurima, que et tunc facta sunt cum e vivis migravit, et fiant etiamnum assidue, hquore salutifero e marmore, sub quo tamulata primum fuit, scaturiente, atque adore, quem suavissimum ossa illius exspirant. Quod quod nuper sub annum mcccxxviii. Durium Rehoanum ejusdem conobii sanctimoniale aiumt, cum ita et exulceratum græu esset, ut præcedi tibi oporteret, Beatricis opem obtinere implorasse, ne de sequenti, in quam decreta erat carnificina, sanum omnino exiitisse, pedibus incessasse, adisse templum, sacrisque adfuisse?

5 Verum an publico Ecclesie julcio et probata miracula hæc, et ipsa Beatrix in album Beatorum relata sit, huius comperimus. Venerantur eam singulorum pietate, ejusque patrocinium implorant, illius conobii sanctimoniales. Pigna quoque, ut jam retulimus, testatur propter eximiam vite sanctitatem post mortem divinos honores illi habitos. Arnoldus Wion ex monumentis illius monasterii necepisse se ait, cum hoc die decessisse an. 1262, cum vitam monasticam anno 1234, 25 Marti esset professa, citatque acta eadem et miracula, atque hoc eam elogio celebrat: Ferraria in monasterio monialium S. Antonii, depositio B. Beatricis Estensis, que cum Azonis hujus nominis Noni, Ferraricæ, Mantuæ, Verona et Ancone Marchionis filia esset, ac Galeatio Manfredo, Vincentiæ et Verardini Domino conjugio copulata, eo mortuo arctiorem vitam secuta, et in monasterio B. Antonii ab ipsa fundato, Deo dicata, in vita et post mortem miraculis claruit. Brevius aliquando Hugo Menardus: Ferraria in monasterio monialium S. Antonii, B. Beatricis Estensis, filia Azonis Ducis Ferraricæ hujus nominis noni, qui defuncto marito in monasterio a se fundato Deo dicata, in vita et post mortem miraculis claruit. Benedictus Daryanius: B. Beatricis filie Azonis Marchionis Ferraricæ. Et Ferrarius: Ferraricæ B. Beatricis Atestinæ.

Ejus vita

miracula

etiam vivit

in Beatrix noni

Ejus natalis,

monia in Martyrologio

nuptias nuptias,

in monachu,

et sancte p. vid.

an aliquando nuptia?

EX VARDE.

NOT. 86.

Pag. 576, col. 2, S. Arsenium Episcopum An-
cyranum, reponere post S. Blithumacum et so-
cios Martyres.

NOT. 87.

Pag. 577, col. 1, post S. Julianæ Virginis
reliquiarum susceptio Duaci. Saussaius. Cetera ex-
punge, et reponere [De ea agemus xx Novembris, cum de
SS. Solutore, Adventore, Octavio; et peculiariter
xx Feb.

NOT. 88.

Ibid. col. 2, post, S. Goslini Abbatris reliquiarum
susceptio Duaci. Saussaius. Cetera expunge, et re-
ponere [Abbas hic fuit in ditione Tauriniensi, de quo age-
mus
xx Februarii.

DE SS. MARIO ET MARTIA MM.

NOT. 89.

Pag. 578, col. 1, ut. 1, lin. 23, post, et MSS. plu-
rima, adde [xv Janu. MS. Martyrol. monasterii
S. Maximini Treveris. Alii xxx Januarii.

NOT. 90.

SS. Marii et
socior. reli-
quias Prunice,

Pag. 580, col. 1 in fine, [19 Prunice nobili et an-
tiguo diocesis Trevirensis monasterio, extare perhiben-
tur horum quatuor Sanctorum corpora; insignis fortasse
singulorum portio: iis peculiaris ara dedicata, donariis
olim votisque peregrinorum frequentata; singulorum-
que in ara statua; post eam sepulchra e lapide tria, quo-
rum conditi olim etiam Divorum Lipsana mos fuit, ut Co-
lonie ad D. Ursula, et alibi observare est. Vulgus,
quia tres sunt urvæ, Trium medicorum nomine eos ve-
neratur, ob crebras, nempe morborum obtentas eorum
ope curationes. Has reliquias verisimile est ex illis XLVI
Sanctorum pignoribus esse; quæ Sergius II Pontifex
an. 844 Marquardo Pruniensi Abbati donavit, ut
xxv Octobr. dicetur, cum de SS. Chrysantho et Daria
erit sermo.

quando al-
lata.

DE S. CATELLO EP.

NOT. 91.

S. Catelli pa-
tria.

etias,

Pag. 591, col. 2, post num. 3, adde [Scripsit ejus
quoque Vitam Italiane Michael Lucchens, in qua Cam-
pania, Picentinorum oppido, natum, familia Catello-
rum, qui vulgo Cacciotti, consanguineum S. Antonini
Abbatis fuisse tradit; extare haud inde procul vicum,
cui Catello, sive Catyello nomen: obit: sub annum 829.
Romæ in custodiam datum jussu Eugruvi II, a Valen-
tino Papa absolutum. Etatem discutimus ad Vitam
S. Antonini xiv Februarii. Idem Lucchens ad S. Ca-
telum in monte degentem convenire salios, ursos, apros,
lupos, atque alias bestias ait, suæ oblitus feritatis: op-
puli Campaniæ incolas trahere apulse extare S. Catelli
et aliorum Sanctorum corpora, ac sæpenumero suavis-
simum odorem percipi eo loco ubi condita feruntur;
frustra tamen, licet magno labore, aliis perquisita.

reliquias.

DE S. CONTESTO EP.

NOT. 92.

De S. Contesto
oratio.

Pag. 591, col. 2, dele in fine hæc, Haud plura de
vo emperimus, et sequentia appone [Hæc de eo in Ec-
clesia Bajocensi legitur oratio: Omnipotens et miseri-
cors Deus, qui gloriosissimum Confessorem tuum
atque Pontificem Contestum hodierna die de hoc
seculo ad tuam gloriam pervenire fecisti, præsta
nobis famulis tuis, qui festivitate ejus gaudemus, ut
excellentiâ verbi tui, quam ipse semper asseruit,
perfecte intelligere valeamus, et veraciter confiteri.
Per Dominum. Accepimus ex ejusdem Ecclesiæ monu-
mentis hæc S. Contesti qualiacunque Acta.

VITA S. CONTESTI.

Ex MSS. Ecclesiæ Bajocensis.

II

b

B. Contestus Episcopus Bajocensis, a S. a Exupe-
rio sextus, S. b Mannei successor extitit, qui pietate
et doctrina insignis, pluribus jejuniis, vigiliis, ora-
tionibus, et aliis operibus sanctis carnem suam do-
mans, potius vitam Angelicam, quam humanam

ducere videbatur. Diu noctoque tanquam strenuus
vinitor in cœlesti vinea pondus diei et æstus gerens
operatus est; in extirpandis scilicet vitis, erroribus
confutandis, et ipsa vite propaganda, et maxime in
gentilitate penitus evertenda.

S. Contestus
strenue suo
muneri va-
cans,

c

2 Verumenimvero ille, cujus invidia mors intravit
in orbem terrarum, bonorum perturbator operum,
virum Dei ab inceptis deviare illico aggreditur, im-
pedimenta, offendicula, et frandes minitans, quo-
cumque perrecturus esset. Sed sanctus Dei numinis
divini auxilio fretus, per gladium salutis, quod est
verbum Dei, illud nempe Davidicum perpendens, Si
Dominus mihi adjutor, non timebo qui faciat mihi
homo; minas diabolicas calcando nihili fecit. Quo-
circa ille totius nequitiae tentator, ita illusor, iram
spumans viro Dei insidias molitur, tyrannosque
multos sui sceleris et invidiæ epifites in virum Dei
concitavit. Sed rabies illorum, pluribus contumeliis
et auxietatibus persequentium, sicut et Christus
Herodiani restitit, secessitque in nemus quoddam,
cui nomen Bladum, aut Castellum; ubi parvo con-
tentus pabulo, arborum corticibus, et teneris virgul-
tis dumtaxat victitabat, aquæ poculo sitim compe-
scens, humi sub dio jacebat, vitam illius Joannis
Baptistæ eremiticam imitatus.

ab impiis exa-
gitatus

in nemus se-
cedit:

3 Sed qui protoplastos parentes etiam intra Para-
disi claustra ipsamque Dominum in vasto solitudinis
deserto tentare ausus est, magis ac magis viro Dei
invidens, subque gigantina specie apparens, illum in
luxuriæ nefandura scelus impellere tentavit, et stim-
ulus carnis venereos, ipsiusque Satanæ Angelos
inflammando concitare enixus est. Cui quidem veneno
Sanctus Dei orationis scutum opposuit, quo munitus
ad Deum Opt. Max. castitalis auctorem et amato-
rem, tanquam ad Lydium lapidem, recurrit: unde
protinus palam pudicitiae adeptus est, atque stola
collo gigantis injecta salutis humanæ adversarium
per urbis vicos et plateas tanquam canem post se
trahit, et victorie triumphum ducens, illum palam
divinæ adjurationis sacramento constrinxit, ut quis
esset profiteretur: se esse Satanam æterni carceris
ministrum, et carnificem atque impiorum et infide-
lium tortorem asservit. Unde tali miraculo infideles
concitati sanctum baptismum efflagitaverunt, unum
Deum, unam fidem, et unum ovile complectentes.

dæmonem
specie gigan-
tis ad turpia
pelticentem
vincit,

et stola injecta
circumducti,

qua re multi
conversi:

4 Eodem tempore cum in d Saginensem pagum,
Episcopum visitaturus, proficisceretur, paucis secum
adhærentibus, ex itinere et æstu maxime sitim patien-
tibus, ita ut ad flumen, qui dicitur e Urna, nequaquam
pervenire possent; vir Dei positis genibus, sublatisque
ad sidera palmis, orationem et preces fundendo, Pa-
storali baculo terram percussit, in pago Athya dicto,
illico aquæ vivæ usque in hodiernum diem scatur-
ientis puteum emanare fecit; sicut et ille Moses, qui
in deserto sitiienti populo aquam de terra produxit.

fontem dicitur.

5 Deinde patriam et oves repetens, in quodam
neurore secus viam duas mulieres ex meretricina
turpitudine quæstum facientes invenit: quas inter-
rogans cur hanc adeo miseram vitam ducerent;
inopia ad hoc ductas esse se profiterentur. Tunc vir
Dei ad orationem confugit, pro illarum miserima-
rum paupertate sublevanda precans. Unde mox ma-
gnum auri pondus ante illas cecidit, et sic a pauper-
tate que ad turpia, et a turpi quæstu illas eripuit;
sicut et D. Nicolaus quondam Myrensis Episcopus.
Tandem Sanctus Dei Sedem Bajocensem exoptatus re-
petens, usque ad ultimum vitæ curriculum in fide labo-
rans, pie et sancte migravit ad Dominum, multorum
miraculorum tum in vita, tum post vitam patrorum.

meretrices
convertit.
sublevata mi-
raculo carum
taopla:

moritur, cla-
rus miraculis.

a Colitur S. Exuperius 1-Augusti.

b S. Manneus, sive Manueus, 28 Maii.

c Etiam post vitam S. Contesti, qui putatur vixisse sub ini-
tium sexti seculi, residuum fuisse in nonnullis Galliarum partibus
semen

primus
p. 7

semen aliquod idololatriæ, atibi sæpe legimus. Quid mirum ergo si apud Sagossinos altiores erexit radices, ubi Druidarum, vestigium Gallorum superstitionis Antistitum, etiam familiae extiterunt, ut ex hoc Ausonii versus de Altho Patere thetore in Professorum Burdegalensium monumentis num. 5.

Tu Bajocassi stirpe Druidarum salus, colligit Petrus Pithæus Adversariorum subsecutorum lib. 1, cap. 3,

ubi de Druidis et Druidibus plura. d Sagium, vel civitas Sagiorum, vel Sesuniorum, vulgo Sees, Episcopus est provincie Rothomagensis in Normannia.

e Massonus Olenam vocat; vulgo Orne appellatur. Non procul Sagio oritur, ubique interluit, ac deinde Cadomum, sive Caen præclarum urbem diocesis Bajocassinæ.

f Vulgo Asly.

EX VASIS
Sagium urbs
Urna ß.

NOT 93
Expungenda
que de eo
habentur
pag 891, et
reponenda
hæc pag 102.
post vltim
- Blatinari.

Corcyre Sedes
reclusa.

DE S. ARSENIO CORCYRÆ INSULÆ ARCHIEPISCOPO.

Corcyra insula est Ionii maris, sub Reip. Venetæ ditane, vulgo Corfu; inque ea urbs ejusdem nominis. Archiepiscopali dignitate illustris, olim Patriarchæ Constantinopolitano subjecta, ut patet ex Notitia Episcopatum Miræ. In Geographiæ sacra Curoh a S. Paulo collocatur in provincia Nicopolitana, sub Epiri veteris, sub Nicopolitano Metropolita. Primum Corcyræ Archiepiscopum fuisse S. Arsenium scribit in generali Catalogo Sanctorum ad hunc diem Ferrarius. An cum primum vult a Nicopolitani jurisdictione exemptum fuisse, nobis non constat. Fære certe etiam quique ante eum seculis Corcyræ Episcopi: e quibus Apollodorus comelio Nicæno subscripsit, qui cum provincie insularis Episcopis recensetur. Rhandiensi, Cao, Lemnio. De rebus gestis S. Arsenii isthæc a viro illustri Jaderensis Archiepiscopi in Dalmatia Vicario Generali, qui viginti per annos Corcyræ Archidiaconus fuit, accepimus.

S. Arsenii
Vrb.

rbis

orandi uscu
dulus

coris erpu
ono.

ubius.

universaria
debratas,

2 Arsenius in Bithynia, patre Julia, Christiano matre grinitus, Corcyræ Ecclesie gubernacula sub annum Christi necè, suscepit, rexitque cæmia sanctitatis et doctriæ laude. Diem hortandis ad virtutis studium hominibus, ac varia pietatis exercitatione transiebat: noctes fere totas in somnis precationi impendebat, in exigua, quæque vix cum caperet, specu: hæret etiamnum loco nomen Crypta S. Arsenii. Est ea in colle, supra quem arx est edificata, juxta veterem basilicam.

3 Neque hoc unicum ab optimo Pastore allatum emolumentum: scil cum grande malum insulæ militaretur Imperator, sinistro rumore exarvatus, serpius Constantinopolim excurrit Arsenius, suisque cum civibus placavit. Dum revertitur domum, ægritudine correptus, ipso ex itinere migravit in celum, multis in vita ac morte miraculis clarus. Relatum in Corcyram exanime corpus, in cathedrali situm ade, ubi anniversaria solemnitate celebratur XIX Januarii, ingenti hominum tota

ex insula concursu, parique Græcorum et Latinorum conventu Vesperæ ac Missa peraguntur. Ex Epiro quoque innumeri olim ad eam confluebant celebritatem; minus nunc frequentes conveniant. Antecannos vixit LX, jussit Archiepiscopus quidam Divi sepulchrum recludi; et ossa solum nonnulla sacri corporis in eo reperta: reliquum Gemmani avectum existimatur, qua tempestate insulam occuparunt, et Sanctorum quoque Jasonis et Sosipatri, qui primi in Corcyram Evangelii lucem, ab Apostolo Paulo missi intulere, corpora avexerunt Ligures.

reliquis,

4 Atque hæc fere sunt quæ majorum narratione accepta. Neque adhuc editi Arsenii Vita est. Extat tamen vetustissimum de eo officium culamo exaratum, in quo Lectiones, Responsoria, Antiphona propriæ. Nunc sacrum preragitur, quod de quorvis Confessor Pontifice solet, nisi quod a Latinis ac Græcis recitatur Evangelium. Ego sum pastor bonus. Ad Magnificat hæc canitur antiphona: Arseni pio sub præsidio tuo tegeas datos obsequio ab instanti omni tedio. Ad Benedictus vero: Laudetur Salvator humillium, apud quem per Patrem Arsenium promereamur cœli suffragium. Oratio: Deus tuorum fidelium fortitudo, adsis Ecclesie tuæ precibus, et concede, ut B. Arsenii Confessoris tui atque Pontificis de cœlis semper muniat auxilliis, ejus solenniis gratulatur in terris, Per Dominum. Sepulchro incisi sunt versus aliquot Græci antiquissimo caractere, quorum ea est sententia: debri loca reverentiam, qui sancti viri asseret lipsana. Latium quoque, sed recentis man, insculptum distichum est:

Missu

sepulchrum

Corpore sive animo linguens hic pronus adora; Quæ Reges nequeunt, Præsulis ossa quennt.

De S. Sosipatro ejus hic mentio facta, apemus xxv Junii; de S. Jasono xii Julii: utrumque xxix Aprilis venerantur Græci, atque in Menais quæ in Corcyro rgerint tolerantque commemorant.

AD XX JANUARI.

NOT 111

NOT 112

Pag. 615, col. 2, post S. Fechinum, adde [S. Haduindus, Episcopus Cenomanensis in Gallia. Ibulem inter Prætermisios post Dagobertum I, adde [S. Aeneas, sive Engusius, Abbas Cluanensis in Hibernia, ejus xv Januarii in vita S. Idæ Virginis, et alibi honorifica fit mentio, traditur xx Januarii obiisse. Propria ejus Acta expectamus.

DE S. FABIANO PAPA M.

NOT 100.

Pag. 621, post num. 35, adde: Vltimus officia propria Ecclesie Brundusinae Gregorii XIII, auctoritate edita, quibus subjungitur indiculus reliquiarum, quæ isthic asservantur, utque in eo ista habentur: Reliquiæ SS. Fabiani et Sebastiani.

DE S. SEBASTIANO M

NOT 97
Brundusini,

Pag. 625, post num. 29, adde [Brundusii aliquæ asservantur S. Sebastiani reliquiæ, ut ex indiculo, qui Officiis propriis illius Ecclesie a Gregorio XIII approbatis subnectitur, videre est.

Pag. 627, col. 2, post num. 46, adde [Idem testa-

tur. Epternuci caput S. Sebastiani se vidisse, aut potius capitis partem, ni alterius esse Sebastiani fateri quis velit: partem præterea sagittæ qui confixus olim fuerit Sanctus. Est Epternacum magnificum in Luxemburgu, Belyi provincia, conobium, a Duo olim Willibrordo comitum, ut VII Novembri ad ejus Vitam dicimus, nomen a situ, Teutonico etymo, sortitum, quasi super aquam dicas, quia fluviolo Suræ adjuet: sic propinqui Luxemburgiis Eburones, super Uram Urtamve unum, qui ad metropolim Ebaronum Leodium in Mosum sese immittit. In hoc erq; canabio reliquiæ asservantur S. Sebastiani: hic illius cultus riget, hic miracula frequentia olim edita, hic solutis ejus nomine, hic peregrinorum donaria. De quibus Juannes Bertelius ejusdem canabii Abbas in historiæ Luxemburgiensi: Inter ceteras reliquias, quæ in hæc ecclesia servantur, loco magni et pretiosi thesauri gloriosissimi Martyris Sebastiani caput monstratur, quod S. Willibrordo Roma discedenti Sergius Papa munifice donavit. Illud, ut pestis grassari uspiam incipit, a devotis personis cum honore parique pietatis affectu, frequentanti omnium congressu, visitatur, ac uno ore rogatur, quatenus ejus interventu populus iste Christianus per divinam gratiam ab imminente mortis

et Epternuci
in Belyo

S. Sebastiani
reliquiæ

adhuc con-
cursus, præ-
serum peste
grassante

EA VARIIS.

periculo liberetur: quam petitionem divina majestas ob sancti Martyris præclara merita elargitur. Non in minore ibidem honore colitur et servatur inclity Martyris Oswaldi Angliæ Regis caput, una cum S. Willibrordi patrum celeberrimi corpore; quæ quidem quanto in pretio, honore, seu reverentia, tum ab ipsius monasterii Religiosis, tum ab omnibus, qui quotannis sanctas repetunt peregrinationes, quotidiana adhuc demonstrant miracula. In eodem præterea monasterio, juxta altare D. Sebastiano sacrum ingentis altitudinis et crassitie, librarum videlicet trecentarum et sexaginta quatuor, bodieque cereus videtur, quem excelsæ memoriæ Maximilianus Imperator Augustus, ejus nominis primus, honoris et summæ, quæ in ejus animo iuhærebat, religionis gratia, solenni supplicatione præsentibus Principibus, Satrapis, Aulicis et familiaribus, S. Sebastiano contulit anno nimirum MXXII. Quo tempore Robertus a Monreal vir nobilitate illustris, religionisque amantissimus, Abbatis munere fungebatur, qui ob singularem prudentiam, quam habebat, Cæsari unice dilectus habebatur. Nam cum ipse monasterii sui privilegiorum confirmationem impetrasset, Cæsar oppidum ad Imperium pertinere, nec proci a Treviris distare, ex Procerum ore inaudiens, competenti circumseptus comitatu, eo sacras reliquias visitaturus profectus, apud Robertum Abbatem sibi carissimum integrum diem et duas noctes confecit. *Hæc Bertelinus. Putet illius cerei diameter pedem unum, altitudo duodecim: insistit lignæ basi, cancellis inferne conclusus ne temere manibus concerpatur ac divellatur; superne vero vinculis ferreis adstanti columnæ alligatus, eleganter striatus. Basi hæc inscripta: Hunc cereum cœcum, librarum anno Domini MXXII, in persona Epternaci in imperiali monasterio S. Willibrordi S. Sebastiano dicavit Maximilianus Romanorum Imperator. Adlatus, ipsius Cæsaris adgeniculantis pietæ imago. Istic anno MDLXXIX, XVI Septembris, quo Martinus Masius Epternacensis Abbas LX, S. Sebastiani sodalitatem instauravit, appensum est hoc carmen, cujus hexametris versibus primis litteris in acrostichide MAXIMILIANUS CONFECITUR PENSAMETIS CÆSAR OPTATUS.*

Ad constantissimum Christi militem Divum Sebastianum, quem Serenissimus ac Clementissimus Dominus D. Maximilianus invictissimus Romanorum Imperator semper Augustus, hoc magifico munere cœliu librarum honorat anno salutis MXXII.

IN axima purpureis o gloria fossa sagittis.

Cincte caput lauris jure Sebaste tribus,

V Ita poli casto penetralia pectore transis,

E versus animos Martyr ad astra vocas.

X ystice pugnator fers Christo cinctus abolla
s ubtractas animas demonis insidiis.

I actus ad ethereas fusti post pila cathedras,

V ringer ignipotens sanguine tinctus abis.

K axima coliculis tua gloria præclua terris,

R egibus eximiis laus tua clara modis.

I mperialis apex, Friderici natus et hæres,

O mine felici te, tua membra colit.

T aus Regum, doctis qui fulget doctior unus

P rincipibus nostris Maximilianus herus,

I pse tuas laudes præe magno munere ceræ

Entat ad ætherei sidera ferre poli.

V spice laudantem, felici protege scuto.

V ustria quem Dominum gaudet habere suum.

N eve sinas variis succumbere casibus unum

M er celebrande virum, Cæsaremque decus.

A ivus cum magno celebrat te innuere, nostris

Quisque modo seclis res aliena nimis.

S ic post mille annos quingentos post duodenas,

Uscipe vota pii, tempore veris, heri.

Ibidem post nu. 47, adde [Braccaræ, Portugalliæ

celebri urbe, brachium asservatur S. Sebastiani, a quo,

quandove allatum, nondum comperimus. Id solum Annæ litteræ Societatis nostræ anni 1601. Ad Divi Sebastiani brachium oblata theca ex argento. *Ulyssippo autem statua est ejusdem Sancti, cui prodigiosus quidam sudor, ac depulsa deinde quæ late grassabatur lues, celebritatem peperere. Commemorat id Antonius Vasconcellius noster in Descriptione regni Lusitaniæ: Anno, inquit, a Christo nato 1599, ardebat pestilentia Ulyssippo, quæ vicina contagione Salaciam pervasit. Accidit ut D. Bartholomæi pervigilio (libitina vix sufficiente morientibus) cum Sacerdos in ædícula D. Rocho sacra, ubi D. Sebastiani simulachrum positum erat, rem divinam faceret, oculos in effigiem conjiceret: guttis ubertim manantibus undique sudantem intuitus est. Rei novitate attonitus effigiem in propatulum adducit, ut omnium oculis exhibita, res foret illustrior. Res mira! presentibus omnibus magis atque magis in sudorem resoluta est, adeo ut Curioni negotium in abstergendo sudore qua sudariolis qua mappis exhibuerit. De improvviso cymbala festivo plausu feriuntur: rumor magis atque magis increbescit: conflunt plenis viis pestilentia laborantes, et fide obfirmata sacro inunguntur sudore: quæ pietas votis ex æquo respondit. Nam ex quo tempore hæc ceciderunt, nec pestis amplius grassata est, nec ullus, licet spe deplorata, in posterum morbo cessit; duos si excepias, qui per id tempus animam jam jam efflabant. Et cum ægrotantes simul et sani ultro citroque sine religione miserentur, nulli hoc commercium nocuit. His actis decreta solenni pompa conferim ædiculum petunt, ubi grates Sebastiano habuere immortales. Hoc miraculum multorum testimonio stabilitum, literis consignavit D. Joannes a Mello Eborensis Antistes. Ulyssiponenses tanto beneficio non ingrati ædem exædificarunt, eo in loco, in quo sacra effigies sudorem ubertim distillavit; effigiemque caute occluserunt; nec ulli unquam conspicitur, præterquam die Sebastiano sacra, in qua solennis pompa a curiæ Senatoribus, non sine sumptibus, instituitur. Iterum mense Augusto, cum D. Bartholomæo dies sacra observatur, cum sodalium quoddam supplicatione instituta, tanti beneficii magnitudinem in memoriam adducit.*

Pug. 628, vol. 1, post nu. 57, adde [Porro Eberspergense monasterium, cujus jam pridem una cum fortibus erat collapsa disciplina, Guilielmus Bavaricæ Dux, a Summo Pontifice accepto diplomate, impetravit, ut Monachiensi Societatis Jesu collegio, a quo millibus passuum viginti distat, adjungeretur, ut habent Annales nostri an. 1596, ac pridie Kalcudas Novemb. Rector Monachiensis collegii in ejus possessionem immisus est. Aucta exinde nostrorum zelo et industria religio est loci, innumera divinitus effusa in omne genus hominum beneficii sunt, quæ speramus aliquando peculiari comprehensu commentario relenda in lucem. Paucula sparsim iidem commemorant Annales. Anno 1601, plena peccatorum condonatio certis anni temporibus illud templum D. Sebastiani visentibus a Clemente VIII impetrata. Eo anno ægri nulli votis D. Sebastiano nuncupatis convalescerunt: viginti partim feminæ partim viri a peste vicino malo evidentissime conservati: pœne triginta in morbis diversis, corporisque et animi afflictationibus, aut partus difficultate, opem presentissimam senserunt.

Anno 1602, multi votis Divo factis vel pestilentia periculo crepti, vel aliis incommodis levati. Inter hos feminæ cuidam vesania mentis laboranti aspectabilem se præbens D. Sebastianus spem sanitatis fecit. Alia pleuritide consueciata vehementi, nulla fuerat medicabilis arte, sed manu dumtaxat ejusdem nostri tutelaris. Tertius paralyti consternatus membrorumque omnium usu captus, se iterum cepit erigere atque ad incessum promovere. Mulier item supra spem et remedium aliud omne convalescit. Alii duo

S. Sebastiani
reliquiæ Braccaræ;

Ulyssippo
statua,

quæ copioso
sudore manavit,

quo pestis de
pulsus.

NOT 100.

Eberspergense
Societatis Jesu
dulo.

Indutentur
loco oblectat:

facit ibi mi-
racula
an. 1601.

plurim et præ-
clara 1602.

Jarvas

ei positus ce-
reus in solita
magnitudinis
a Maximilianus
I, Imp.

in eam car-
men acrosti-
chon.

NOT 99.

larvas et spectra venenatorum animalium, serpentium, bufonum, quibus infestabantur, abegerunt. Mulieres linæ uterum gestantes, cum magna difficultate partus laborarent, et altera quidem prope idesset a morte, meritis tamen D. Sebastiani cito feliciterque solute sunt.

Paria consequentibus annis evenere complura, ac nominatum anno 1612. Bojorum oppida duo exempta nuper aera pestilentis dira lue, centenarum librarum singulos cereos suæ religionis obsides obtulerunt. Undique alii adventant, templique opem tutelarem egregiis testificantur argumentis, et ea quidem peregrinantium frequentia, ut uno die octingentis, alio mille ac septuaginta capitibus ea in sede divinum epulum fuerit apponendum. Mulieri jam secundum pestifero halitu contactæ, vulgoque inter depositos habitæ, visendum se obtulit diuturnis morbus læto affixerat, quem extremum arbitrati esse circumstantes, eum ultimis sacris procurandum censuerunt. Eger inter eam sui decessus cogitationem recordari cepit, quam studiosus olim tutelaris nostri cultor fuisset, statimque spem valetudinis concipit, si voto eam sibi propitium faceret. Voti ea princeps fuit clausula : In illius Beati rade obiturnum se Confessionis et Eucharistie Sacramenta. Neque sua spe falsus est eger, quem paucis inde diebus cum uxore spectavimus in templo incolam suæ vota exsolventem. Non Principes modo aliqui, sed Principum turmæ templam domiciliumque nostrum hoc anno invisere. Austrii Principes duo Leopoldus et fratres, Boii Principes, Guillelmus quater, Albertus et conjux bis; bis quoque Elector Colonienis Ferdinandus; toties Archiepiscopus Salisburgensis, semel Augustanus; Nuntius Apostolicus Antonius Dîaz quinquies.

Neque tamen Ebersperga solum, sed tota fere Germania celebris est S. Sebastiani cultus, ubi quidem nunc Catholica regit religio. et sunt provincie nonnullæ, ubi vix templum sit reperire, in quo non unum ei vel statua posita sit, vel conflatum epus nomine solalatum. Ne fere ejusmodi locus est ultus, qui non aliqua reperiunt ubi illius patrocinii beneficia sit, præsertim propulsata epidemia.

Pag. 629, col. 2, post num 66, adde Asservatur in in præclara sacello, vistorque singulari pietate, præsertim ubi contagionis metus ingruerit.

Ibid. post nu. 67, adde [68 Confluentur, celebri ad Moselle oppido diocesis Trevirensis, cœnobium extat ordinis S. Francisci S. Sebastiano sacrum. Testatur Franciscus Gonzaga parte 3, Originis Scæptæ. relig. Colantæ provin. vident. 1, certissimo ex litte-

ris, in publicis Confluentinis archivis diligentius asservatis constare..... beatum Patrem Joannem Capistranum hujus conventus incolam extitisse, sibi que partem brachii ejusdem Martyris Sebastiani, quæ adhuc perseverat, et maxima a Confluentinis in veneratione habetur, contulisse.

69 In eadem Trevirensi diocesi in cœnobio quod Gronaw, sive Viridis-Augia appellatur, pridem aliquis S. Sebastiani reliquias celatissime auctor est Trithemius in Chronico Hirsangense, ad an. 857, ita scribens. Hilduinus Abbas S. Dionysii anno Domini 827, ossa sancti Martyris Sebastiani a Roma transtulit in Galliciam. cujus caput post multos annos in monasterio nostri Ordinis Trevirensis diocesis, quod Viridis-Augia nuncupatur, a fundatore ipsius repositum est. Et in Chronico Spanhermensi an. 1130. Circa ista quoque tempora monasterium nostri Ordinis, quod Gronaw in confinibus diocesis Trevirensis non procul a Schonaw (de quo diximus antea) per Comitum de Lurenburg fundatum est; in quo caput S. Sebastiani Martyris ostenditur, quod allatum per Comitum perhibetur.

70 Pagus est Westphaliæ Girslingen, altero fere lapide a Stodberga oppido, ubi SS. Fabiani et Sebastiani cultus regit, et solennis ad eos peregrinatio, convessaque olim imhalgenti. Quæ pietas ita in hodiernum diem obtinet, ut finitimi Wulderæ Comitatus in læ, quamvis heretici, domuria isthuc sepe vel deserant vel mittant, frustra retantibus Lutheri præconibus. Cernuntur amulemata varia olim posita, receptæ sanitatis argumenta. Monasterio, celebri ejusdem Westphaliæ urbe, ecclesie Societatis Jesu curamdem Divorum Fabiani et Sebastiani reliquias aliquas habet.

71 At tela, quibus S. Sebastianus emulsus, ubi asseruntur nonnulla, Herapoli apud Augustinanus Eremitas, cui alia cura ex veteri sagittæ affricantur, contra varias egritudines præsidio futuræ. Gerrenorale Montensis Ducatus nobili cœnobio Canonicarum regularium Augustiniani instituti simile in pretio est telum, quo emfigi naves myristice solent, quinque ex eo adversus pestiferam lœam hauriunt. In halem ejusdem Martyris e scapula os asseruntur, cui affusa aqua sepe numero lœam profingit.

72 Magdeburgi quoque in Sarmonia ubique olim extiteri S. Sebastiani reliquias, et inde Pragam asportatæ. Ita vetus Ecclesiæ Pragensis Martyrologium; Eodem die Cata Cuthas S. Sebastiani Martyris, qui cum haberet principatum primæ cohortis, jussus est sub titulo Christianitatis a Diocletiano Imp. ligari in medio campo, et sagittari a militibus, ad ultimum sustiguri donec defeceret. Cujus equitis partem Caridus IV, Romanorum Imperator semper Augustus et Bohemæ Rex, per Albertum Archiepiscopum Magdeburgensem sibi donatam, auro et argento decoratam dedit Ecclesiæ Pragensi.

DE S. HADOINDO

CENOMANENSI EPISCOPO IN GALLIA.

Cenomanorum in Gallia Celtæ duodecimus Episcopus a Demochare, Joanne Chem, Claudio Roberto memorato Hadoindus, sive Chaduindus, aut Haduindus. Eum Chem et Demochares simpliciter S. Hadoindum appellant. Abest illius nomen a Saussari Martyrologio. Opinione sanctitatis flovisse, et miraculis ab obitu illustretum fuisse, patet ex Vita; honorifice a Sacerdotibus et discipulis suis sepultus est. Cujus obitum virtutum prosecuta sunt signa, qui et eum Sanctis æternaliter in celestibus regnat sedibus. Laudatur a Baronio tom. 8, an. 652, nu 2.

2 Vitam epus e veteri MS. codice meti sanus, studio

Guilbelm Quirini nostri. Testamentum subnectimus, quod in vetustis scholis reperiunt Barnabus Brissontis lib 7, de Formulæ exhibet, a quo Baroanus descripsit vitoto Christi anno 652. Scriptum illud est vii Id. Febru. in anno quinto regnante gloriosissimo Clodoveo Rege, sermo nimirum ejus nominis, qui anno Christi 644, mense Januarii, Dagoberto patri vita functo in Westræ regnum successit, S. Sigeberto fratre Austriam tenente. Annus igitur illius quintus fuit, Christi 648, non 652, ut existimavit Baroanus, qui et Dagobertum decessisse scribit an. 647. Sed refutat ejus calculum S. Andoenus, qui S. Elyum scribit Episcopum esse factum anno 3 Clodovei pridie Id. Maias

Dominica

Peregrini eo conventum frequentes.

multosque liberati videtur obviavit;

venit et principes

locos ubi passim in loca

su 101

su 102

legimus S. Haduindum

su 103

Debet hanc Vita repont pag 697, ubi S. Mauri Cræticus,

SEPT. VII. XX JANUARI

Hadoindi an-

155005

in Viridi-Augia.

cultus in Westphaliæ

reliquias Monasterii.

Herapoli

Gerrenorale

Praga

Testamentum.

AUCTORE ANONYMO, EX MS

Dominica ante Litanias; qui character est anni 646, quo littera Dominicalis fuit A, Pascha 9 Aprilis, dies Ascensionis 18 Maii, Dominica præcedens 14 sive pridie Idus.

3 Interfuit Hadoindus, ut scribit Flodoardus lib. 2, cap. 3, Concilio Remensi sub Sonuatio Archiepiscopo, quod circiter annum 630, esse habitum Sirmondus noster existimat. At Cabilonensi Concilio circa annum 630, celebrato, Chagnoaldus Abba in vicem Chadoindi Episcopi Ecclesiæ Cenomannicæ subscripsit. Morbo fortassis aut senio impeditus adesse ipse Chadoindus non potuit: nec videtur diu superfuisset, qui dicitur primo tempore Clodovæi vixisse, cum non nisi a 644 ad 660, regnarit Clodovæus, ut qui solum primo ejus tempore vixit, non debeat saltem medietatem excessisse. Sedisse eum annos 47, menses 11, dies 24, scribunt Demochares, Chemu, Robertus. Vita solum habet an. 30, menses 11, dies 23. Estque id probabilius eum ultimo tempore Clotarii dicitur sedisse. At si 47 annis sedisset, ergo ab anno 603, vel 602, sicque non ultimo solum tempore Clotarii sedisset, sed facile 23 aut 26 annos eo superstitie excessisset in Episcopatu. Ex eadem Vita constat eum hoc die xiii Kal. Februarii obiisse.

VITA EX VETERI MS.

CAPUT I.

S. Hadoindo donata ab Alano.

Gesta Domni Haduindi Cenoman. urbis Episcopi, qui fuit ultimo tempore a Clotarii filii Chilperici, et tempore Dagoberti filii Clotharii, et primo tempore Clodovæi filii ejusdem Dagoberti.

Domnus Haduindus Cenomannicæ urbis Episcopus, successor B. b Bertichramni, natione Francus, vel Gallus, nobili ex progenie ortus, hic restauravit atque renovavit multa monasteria in parochia Cenomannica, atque eadem monasteria regulariter degere instituit.

2 Ipsius quoque tempore vir quidam, Alanus nomine, qui habebat res proprietatis suæ multas, et habebat unicum filium, quem ita diligebat ut animam suam. Quadam vero die prædicti Alani filius venationem exercens in villa patris sui, cui vocabulum Doliacus; (nam propter dolorem, quem ibi habuerunt sic deinceps nominata est, antea vero alio nomine vocabatur) qui dum in Brogilo dicti patris in jam dicto Doliaco cervum..... equo expavescente cecidit et mortuus est. Hoc autem videns suprascriptus Alanus de solario quo instabat valde dolore repletus, consolando tamen nuntiavit uxori suæ matrique ejus, prædicti juvenis mortem. Considerans quippe quod sine causa hoc non eveniret, tunc devotissime Deum cœli exorans deprecatus est, ut taliter res suas dispenere concederet, qualiter sua esset beneplacita voluntas, et qualiter ex eis regnum mereretur æternum. Cœpit ergo tunc pedes una cum uxore sua ire per monasteria et loca sancta, ac corpora Sanctorum quærere, deprecans die ac nocte intentissime Deum, ut inspiraret ei, ad quam ecclesiam secundum Creatoris sui voluntatem, tam pro prædicto suo, suas Domino offerendo res, filio, quam..... animæ suæ, traderet. Tali vero devotione pergendo et orando, elemosynasque faciendo, visitabat limina et corpora atque ecclesias Sanctorum multorum, ut Dominus, ceu dictum, inspiraret ubi suum traderet proprium..... hereditatem habebat, et nullum habebat filium vel filiam hæredem.

3 Dum autem supradicto prætextu a monasterio S. Martini Turonensis reverteretur, et licet multi servi Dei eum orati essent, ut ad loca Sanctorum

quibus insistebant suas res traderet, et si vellet ab eis pretium acciperet, et utrumque haberet, et elemosynam ex eis et munera; (hoc suadebat ei Abbas de monasterio Turonensi, in quo S. Martinus corpore requiescit, similiter et Abbas qui dicitur Duogemesis monasterii, sive alii Præpositi et Abbates et servi Dei multi) tamen ad nullum de prædictis locis ejus intentio se submitit, neque ejus devotio se inclinavit; quia forte Deus volebat, ac propterea forte non ei hoc agere inspirabat gratiam. Devotissime in hoc Dei voluntatem quærebat. Dum enim hæc agebantur, et de monasterio S. Martini Turonensis revertens Cenomannicam prædictus vir properabat civitatem, visitaturus videlicet sanctam matrem et civitatis ecclesiam c sanctæ Dei genitricis Mariæ et sauctorum Martyrum Gervasii et Protasii; in qua multas eorum meritis et intercessionibus Dominus operabatur virtutes. Cum vero taliter properando..... xenodochium miliario a prædicta urbe distante iter ageret, venerunt servi Dei ipsius Pontilemalensis xenodochii et Haduindi Episcopi; et suscipientes eum cum psallentio, et per orationes eum deducentes, omnia necessaria ei voluntarie et diligenter ministrabant, et cum magno honore ei serviebant, quia ad hoc opus prædictus Dominus Bertichramnus ejusdem urbis Episcopus ipsum xenodochium in d Pontilema in honore S. Martini fecerat, ut omnes adventantes tam divites quam et pauperes ibi receptiones haberent, et alimenta et cetera necessaria abundanter inibi acciperent.

4 Crastina autem die a prædicto xenodochio jam dictus Alanus surgens, ad memoratam matrem ecclesiam oraturus devotissime nudis plantis properabat. Qui prædicta nocte, dum in præfato xenodochio Pontilema orationi devotissime insistebat, instinctu Dei accensus est cor ejus, ut ad memoratam matrem et civitatis ecclesiam, quæ est constructa et sacra et in honore Dei genitricis Mariæ et SS. Petri et Pauli et sanctorum Martyrum Gervasii et Protasii, ad quam ipse oraturus properabat, omnes traderet res proprietatis suæ. Quod et utu Dei factum esse, nulli dubium est. Hæc quoque peragere, ut ei inspiratum erat, cogitans, mandavit Domino Haduindo præscripto Episcopo, ut obviam ei veniret, ut cum eo considerare valeret qualiter de suis rebus agere deberet; quia notus ei erat et fidus amicus Domnus Haduindus. Fecit enim Domnus Haduindus ut ei jam dictus Alanus mandarat, et venit obviam ei, et benigne eum suscipiens, per orationes ecclesiarum jam dictæ civitatis eum summo honore et reverentia magna deduxit.

5 Dum autem ad prædictam matrem ecclesiam usque devotissime pervenissent, in eamque intrantes, et pariter orantes, cœperunt flere Alanus et uxor ejus, et cum lacrymis eorum voluntatem patefecerunt publice, et de eadem S. Mariæ et S. Petri atque sanctorum Martyrum Gervasii et Protasii exire non potuerunt, antequam omnes res proprietatis suæ prædicto Domino Haduindo, suis cum Sacerdotibus et ministris, atque præfatæ majori ecclesiæ legaliter per instrumenta chartarum, sub stipulatione submissa, firmiter tradiderunt. Hoc autem factum tam hilari animo et lætitia repleti, levesque corpore sunt effecti atque ad juventutem priori virtute Dei et intercessione Sanctorum prædictorum sunt reversi, ut hoc videntes stupescerent, et talia non vidisse nec audisse cum lacrymis profiterentur: quod nutu et virtute Dei factum esse, nulli dubium est; tali enim conditione instinctu Dei tradidit memoratus vir Deo devotus Alanus jam dicto Episcopo et præfatæ Ecclesiæ matri xii villas optimas cum earum appendiciis, id est, Juliacum, Lucdunum, Ruliacum, Rupiæcum, Saboloium..... Bervum et Berricum, Tondum, et prædictum Doliacum, in qua præfixus filius mortuus fuerat, et Camariacum; et postea per translatas manus Asmarias et ceteras villulas, quarum no mira propter fastidium

plus,

antatis.

venit Cenomanos;

c

benigne excipitur in xenodochio S. Bertichramni;

d

divinitus movetur ut suadet Ecclesie Cenoman.

benivole excipitur ab Hadoindo;

ecclesie egredienti donationem non valet,

ca fuerat latro et expeditus.

qua donavit.

a

b

S. Hadoindus monasteria restaurat.

Alanus vir dives,

filio in venatione mortuo,

suas in pias causas statuit erogare.

varia SS. loca cum uxore visit,

multis cum rogantibus ut sua illis donet,

dium et tadium legentium hic non inseruimus : in polyptychis tamen et plenariis sancte matris predictae urbis Ecclesiae haecenus pleniter reperiuntur inserte.

6 Insuper semetipsum et suam uxorem tradidit predictus Alanus memorato Episcopo Domino Haduindo, et servis Dei in predicta ecclesia lumino famulantibus, ut animabus eorum, et de corporibus suis linguam haberent curam, et corpora eorum alerent, et animas suas Domino lucrarentur. Providebat quoque eis Dominus Haduindus diligenter, et ministrabat eis sufficienter, et ita eis serviebat sicut servus Domino. Memoratus ergo Alanus et sua uxor, sub potestate predicti Episcopi, studiosissime et devotissime Deo die noctuque militabant, et pro supradictis devotionibus, sicut credimus, regnum Dei acquisierunt, et vitam aeternam Domino adjuvante perceperunt. Vivunt enim cum Christo et Sanctis ejus in beata gloria : cum quibus in ea et nos, eorum fulti orationibus, Domino tribuente perpetuo vivere mereamur, Amen.

a Clotarius II, patri Chilperici quadrimestris successit an. 584, obiit an. 628. Dagoberto successore relicto, qui 644 mense Januarii decessit.

b B. Bertharanni nomen Martyrologio Gallico in scriptum est VI c. xxx Junii.

c Cathedra ecclesie Cenomanensis primo deiparae Virgini, sanctis Apostolis Petro et Pauli ac sanctis Martyribus Gervasio et Protasio dicata fuit, nunc S. Juliano sacra est, primo Cenomanorum Apostolo de quo XXVIII Januariiagenais.

d In non Pontificia *

CAPUT II.

Buxidum cenobium adificatum.

Benedicti siquidem Domini Haduindi tempore venit quidem vir Sanctus, Domino ducente, sub habitu monastico, nomine a Longisilis, querendo loca ubi aliquam cellulam ad lucrandas animas facere posset. Audiens autem famam predicti Haduindi venit ad eum, deprecans ut viciniam suam Cenomanicam, nomine Buxidum, situm videlicet in pago Cenomanico in.... Sagonense : erat enim motus ei ipse vicus, quia frequenter ad eundem locum convenire solebat, et homines et Deum timentes viros in circuitu ejus habebat, qui eum bene recipiebant, et omnia necessaria administrabant ei, et insuper monasterium inibi facere suadebant, quod et de eorum rebus arguentari volebant, in quo et animas suas Domino lucrari ipso docente mererentur. Haec autem audiens Dominus Haduindus gavisus valde, et libenti animo dedit ei predictum viciniam ad jam dictum opus perficiendum, et ea praefatum monasterium ad lucrandas Deo animas constituendum, suadens ei et etiam ut quod animo, Domino inspirante, conceptum habebat, opere viriliter perficeret. Et insuper dedit ei praedictas Dominus Haduindus alios reculas et villulas in circuitu praefati vicini Buxidi sitas, quae praedictis Dominus Longisilis nominatim eum deprecabatur. Dedit etiam memoratus Dominus Haduindus in adjutarium ad jam dictum opus perficiendum totam decimam partem villae suae Sedis Ecclesiae, cujus vocabulum est Lacedunus, inde servi Dei et Episcopi in praefato vicio et in eodem monasterio habere plenus victualia eorum et vestimenta. Postea vero tam ejus tempore quam et successorum, multae res ad praefatum monasterium a nobilibus et liberis hominibus sunt legaliter traditae : ipsum namque monasterium cum praedictis rebus et omnibus ad se pertinentibus suae Sedis Ecclesiae subiugavit, et suis successoribus jure Ecclesiastico possidendum et canonice gubernandum reliquit.

a Ambrose scriptura hoc nomen, ut non facile esset discernere an Longisilus, Cogisilus, Lovgisilus Longisilus legendum esset An is Leugisilus fortassis est de quo XII Januarii, hinc postea Vergineum translatus? Eum certe Longisilum a quibusdam appellari nobilitatis est vero etiam in Cenomani decanatu Sagonensi, vulgo de Sonnois, S. Longisi Prioratus. Istic fortassis Buxidum monasterium fuit.

CAPUT III.

Ebronium fundatum. Haduindi obitus.

Temporibus quoque predicti Domini Haduindi Episcopi erat quidam peregrinus per praedictam parochiam transiens, et reliquias sancte Dei genetricis Mariae secum deferens, in locum qui vocatur a Aurion fessus pervenit, ibique quadam die sub aliqua arbore requiescens, et in ipsa arbore praedictae S. Mariae reliquias appendens, atque diutius inibi corde orans, obdormivit et fessus paulisper requievit. Surgens autem inde, et ad alia loca properare volens, praedictas reliquias de jam dicta arbore auferre, neque secum deferre valebat : quod et nutu Dei factum esse, haud dubium est.

9 Audiens igitur haec ingentia signa antedictus Dominus Haduindus Episcopus ad eundem locum properare festinavit, ibique haec omnia, sicut supra inserta sunt, vera esse sciscitando cognovit. Ipsum scilicet peregrinum benigne suscipiens, et ipsas reliquias ibidem venerabiliter custodiens, divinitus admonitus est, ut ecclesiam ibi et monasterium in honore S. Mariae faceret. Ille vero illipsum facere non renuit : sed voluntarie ipsum opus perficere totis viribus studuit. In territorio enim Ecclesiae..... Cenomanicae urbis, cui idem Pontifex presidebat, juxta viciniam scilicet suam qui Aurion vocatur, et ubi pagani Christianitatis norman hanserunt : in quo et antecessor suus Dominus b Turilus dudum ecclesiam,..... postquam ei et epus Sedis Ecclesiae traditum ab haeredibus, cujus proprium e Lupiacus erat, fuerat, quia praedictus vicus Aurion de jam dicta villa Lupiaco erat. Sed, ut superius memoravimus, Domino Turilio secundo Cenomanicae urbis Episcopo a praefixis haeredibus ad ecclesiam faciendam, et ad divinum cultum explendum, traditus olim fuerat, sive ad decorem suae Sedis Ecclesiae amplificandum, et ad totius Christianitatis norman ornandum, a praedictis Deum timentibus hominibus firmiter est delegatus, sicut in actibus jam dicti S. Turibii haecenus insertum invenitur.

10 In praefixo namque vicio, qui, ut dictum est, dudum fuerat de villa quae Lupiacus nominatur, haec ingens signum demonstratum est. In ipso territorio suae Sedis Ecclesiae jam dictum monasterium, sicut ex instinctu Dei demonstratum est, edificare mirifice cepit, et ad effectum usque perduxit. In eodem quoque monasterio quod in territorio S. Mariae, et SS. Gervasii et Protasii et..... Ecclesiam devotissime in honore sanctae Dei genetricis Mariae perstruxerat, praedictasque S. Mariae reliquias devotissime et honorifice collocavit, et tricem praedictae spinae infra ipsum altare S. Mariae inclusit, et agmina monachorum regulariter inibi Domino inservientium nobiliter instituit, atque de rebus Episcopatus sui ipsam ecclesiam, sive ipsum monasterium dotavit, sicut haecenus in ejus testamento, quod de ipso monasterio fecit, declaratur. Demum vero multi nobiles ad jam dictum monasterium eorum haereditates, in honore Dei et amore S. Mariae, legaliter per instrumenta chartarum tradiderunt, praefixam scilicet monasterium matris et civitatis Ecclesiae S. Mariae et SS. Gervasii et Protasii, cui presidebat Ecclesiastico ordini subjugarunt, ac suis successoribus atque civitatis et matris Ecclesiae Sacerdotibus et Canonicis perpetuo jure possidendum Ecclesiastico, ut diximus, ordini dereliquerunt.

11 Ille quippe sedit in praedicta Sede annos triginta, menses XI, dies XXIII, qui et in pace XII Kal. Februarii obiit, et in ecclesia Apostolorum ultra fluvium d Sartre, in qua Dominus c Victorius, et nonnulli antecessores sui Episcopi requiescunt, honorifice a Sacerdotibus et discipulis suis sepultus est : cujus obitum virtutum prosecuta sunt signa, qui et cum Sanctis aeternaliter in caelestibus regnat sedibus, in

AUCTORI ANONYMO, EX MSS.

a Retiquae D. V. Aurionem allat. unde auferri non possunt

Haduindus divinitus admonitus,

b

ita monasterium adificatum.

quod per cupiebatur

d e

a morte, ut rivulis lateri

EX MSS.

et nos pervenire intercessionibus omnium Sanctorum Dei, atque una cum illis beata requie frui mereamur, tribuente illo cui nihil difficile est factu, per seculorum secula, Amen.

a Ebronium id nunc vocant canobium, vulgo Euron.

b Colitur S. Turibus 16 April.

c Hic ille videtur esse locus, quem S. Mauro destinavit qui cum per Haraderadum advocarat Episcopus, ut in ejus Vita 19 Januarii dicitur.

d Sarta Alenconium, inde ipsam alluit Cenomanorum urbem.
e Colitur S. Victurius 1 Septembr.

TESTAMENTUM S. HADOINDI

e MSS. editum a Barnaba Brissonio.

In nomine Domini nostri Jesu Christi et Spiritus sancti, vi Idus Februar. in anno *a* v, regnante gloriosissimo Clodoveo Rege, ego Hadoindus aesi indignus, tametsi peccator, Episcopus sanctæ Dei Ecclesiæ Cenomannis civitatis, sanus, Deo propitio, mente et corpore, sanoque consilio, metuens casum humanæ fragilitatis, testamentum condidi, eumque Cadulto Diacono scribendum dictavi. Quod testamentum meum, si quo casu jure civili aut Prætorio, vel alicujus novæ legis interventu, valere nequiverit, aesi ab intestato, ad vicem codicillorum valere id volo, et valeat.

2 Itaque si quando ego Hadoindus suprascriptus Episcopus e rebus humanis excessore, et debitum venturi temporis complevero, tunc, tu sacrosancta Ecclesia venerabilis hæres mea esto, hæredemque meam te esse constituo: ita ut ubicumque aliquid per hoc testamentum meum dederò, legavero, dareque jussero, id ut detur, fiat, præstetur, fidei tuæ hæres mea, committo. Dono tibi sancta ac venerabilis mater Ecclesia Cenomanica in honore S. Mariæ et Domni Gervasii et Protasii Martyrum, villam juris mei, cuius vocabulum appellatur Ausa, quam datis rebus propriis meis comparavi, cum domibus, ædificiis, mancipiis, vineis, silvis, pratis et pascuis, quantumcumque in ea loca aspicere videtur, cum colonis, et integro termino suo ad jus et dominationem vestram revocetur perpetuiter possidendum.

Invredem instituit Ecclesiam Cathedralen.

Legata Ecclesiam S. Victurii,

3 Similiter basilica Domini Victurii, ubi ipse Dominus requiescere dinoscitur, et si meruero, inibi sepulturam habere desidero, dono tibi villam nuncupatam Acervo, quam dato pretio comparavi, cum domibus, mancipiis, vineis, silvis, pratis et pascuis, exceptis his quos pro animæ meæ remedio ingenuos fieri præcepi, totum et ad integrum præfata basilica post meum discessum suæ potestatis faciat revocare perpetua dominatione possidendum.

SS. Petri et Pauli,

4 Ea vero conditione dono sanctæ basilicæ Domini Petri et Pauli Apostolorum, quam Dominus Bertichrannus quondam Episcopus Cenomannicæ civitatis suo opere ædificavit, villam proprietatis meæ Iscomodiæcum, sitam in pago Belini, quam data pecunia de Ausereno et genitrice sua comparavi, ut hanc ministri ejusdem post meum transitum teneant, possideant, et futuris, facere cuivoluerint, derelinquant. Similiter dono ipsi sanctæ basilicæ Domini Petri et Pauli Apostolorum villas, quibus nomina sunt Tandiniaco, Martiniaco quam Lupus quondam per beneficium nostrum tenere visus fuit. Hoc supradicta basilica post nostrum discessum cum omni integritate, quod ad ipsas villas aspicere videtur, ministri nostri jam diætæ basilicæ, de præsentì percipiant dominandum.

S. Vincentii,

b

5 Simili modo, dono basilicæ S. Vincentii Martyris, quam *b* Duimolus sanctæ recordationis Episcopus suo labore construxit, villam juris mei Pratellus, cum omni integritate, quantumcumque mihi Domnola visa fuit habuisse.

c

6 Simili modo dono basilicæ Domnæ et S. Mariæ, Aureono vicum, quem *c* Agobertus Abbas Diablentis

simul ædificavit. Et Jona villam quæ fuit Sigulfi Presbyteri, et quam fidelis noster Chaddo per nostrum beneficium habere videtur: pariter et mansionem ad prope ipsam Jona, quam Lupus quondam tenuisse visus fuit, ipsi Chaddoni volumus esse concessum: si tamen habuerit filios, in eorum permaneat potestate: et si quidem filios non habuerit, post suum transitum ad jus et dominationem Domnæ Mariæ de Aureonensi vico revertatur perpetuis temporibus dominandum. Similiter villa Lastemarico, quam ex munificentia nostra ipsi fidei nostro Chaddono Defensori nostro concessimus, voluntas mea est, ut dum advixerit, hoc usu possideat: post ejus vero discessum cum omni re meliorata, vel superposita sanctæ basilicæ Aureonensi vico revertatur. Similiter Vernicella cum omni jure et termino suo vel coloniis ad se pertinentibus, ad ipsam sanctam basilicam proficiat in perpetuum.

monasterio Aureonensi.

7 Et si aliquis ex inde epistolam quasi a nobis factam protulerit, vacua et inanis permaneat. Et ita nobis convenit, ut superius, intimare, ut quicumque facta nostra de propinquis aut hæredibus nostris chartam aliquam, quamvis bonorum hominum manu roboratam, ut cupiditas suadet, protulerit, vacua et inanis permaneat: et illam maledictionem percipiat, ut superius est comprehensum. Villam Fontanas in pago Silviacimense, filius et parens nostra Bodilo, dnm superstes fuerit, Locellum locum tempore vite suæ teneat ac possideat.

Alii legata irrita.

8 In Christi nomine Hadoinus etsi peccator Episcopus hoc testamentum, quod ex devotione fieri rogavi, relegi et subscripsi. Rosindus subscripsi. Berthegiselus subscripsi. Marsus subscripsi. Auffrebertus subscripsi. Saigrannus subscripsi. Audobertus subscripsi. Cadulfus ordinante Domino Hadoindo Episcopo, hoc testamentum redditus scripsi et subscripsi.

Subscriptores.

9 *d* Magnificis in Christo et sancta Ecclesia filiis Bodilono et Andranno Hadoindus Episcopus. Rogo et supplico caritati vestræ, ut cum me Dominus et creator omnium de hoc seculo migrare præceperit, Cenomannis civitate ire faciatis, et ibi testamentum meum, cum apertum fuerit vobis prosequentibus, apudque publica gestis municipalibus faciatis allegare. Et quod unicuique per ipsum testamentum sanctis civibus vel propinquis meis visus sum delegasse, vestra dispensatione unusquisque juxta ipsam delegationem percipere valeat: et quicquid exinde egeritis, gesseritis, ratum et firmissimum debeat permanere. Quod mandatum manu nostra firmavimus, et petimus manendum. Cenomannis civitate in Christi nomine Hadoindus etsi peccator Episcopus hoc mandatum relegi et subscripsi. Rosindus subscripsi. Marsus subscripsi. Audo subscripsi. Auffrebertus subscripsi. Defensor subscripsi. Ursimannus subscripsi. Sirammus Cadulfus Diac. ordinante Domino Hadoindo Episcopo hoc mandatum scripsit et subscripsit.

Executores testamenti.

a Is erat Christi 648, ut supra diximus.

b Colitur S. Dominus 16 Maii.

c An hic est fortasse monachus ille, de quo supra in Vita cap. 3, num. 8.

d Clansun fuisse testamentum colligit Baronius, et super eo hanc inscriptam instructionem: desiderari autem codicillum, quo manusmissiones servorum et alia legata scripta erant.

AD XXI JANUARI.

not 105.

Pag. 701, col. 2, post S. Avitum II, Ejusc. Claromontanum, adde [S. Aptadius, sive Aptades, Episcopus Metensis in Gallia Belgica] et dele quæ de eo inter Prætermisissos dicuntur.

DE SS. FELICE ET SOCIIS MM

not 103.

Pag. 706, col. 2, m. 4, linea ultima, dele [Quid in codice Laurentii Epternacensis sibi Mammæ velit hunc conjicimus.] et restituere [Quæ in codice Laurentii Epternacensis Mammæ dicitur, cu XXIV Januarii, ubi hujum Martyrum complures inter Prætermisissos recensiti, ex MS. S. Hieronymi Memma appellatur, et hinc addenda est.

DE S. PATROCLO M.

not 106. Susatum unde dictum

Pag. 711, col. 2, post m. 1, adde [Viens hic olim Dagoberti I, ævo Sanctique Cuniberti Colonienensis Episcopi fuit, secularium militarem viam domiciliis locatis, ab ea colonorum accessione, ut quidam putant, adeptus nomen, Zusatz, quasi Adjectum vel Additum dicitur. Via autem illi seu Romanorum sitopus, ut ad Alisonia aliave ejus regionis castra isthæc militem deducere, seu Francorum, seu denique Saxonum, militum Herweg (uti et nunc in Belgio passim ejusmodi viae solent) est appellata, jam Helweg vulgo dicitur, quasi clava et aperta, minimeque ignota aut obscura. Auctori porro Susati nunciatu occasio Hunnorum incursio fuit, qui ultra Alisonem castrum utque Almam flumen considerant, ac valles circumerant agg. ribus castra, qui etiamnum ad Brecken, Wewelsburg, Kerckloaken jugis erant, et Hangevren, sive Hunnorum fossæ, nuncupantur. De ea Hunnorum, sive Hungarorum in Sacraia ac Thuringiam incursione agit Luitprandus lib. 2, histor. cap. 8 et 9, ubi ab eodem Henrico Anrpe ad Meresburgum cessos memorat, eosdemque Hungaros etiam Turcos appellat.

not 107. Susatum unde dictum

107

intempta.

Ibidem post m. 2, adde¹ Præter memoratum hic S. Patrocli basilium collegio Canonicorum illustrem, alia sunt duo Susati vicorum ruina, Virginium sanctimonialium unum, sex parochialia templa sane præstantia; atque ad deas urbis portas oratoria, cumque pietate olim constructa censu addito, ut quotidie isthæc sub primam horam Presbyter sacris operaretur, quibus diluvula eritari possent interesse. eaque rignat consuetudo, donec hæresis est introducta. Duo illa, quæ dicimus, cenobii Mures incolunt ac Prædicatores, habentque hi prætorum MSS. cubicum bibliothecam, et B. Albertum Magnum isthæc theologiam docuisse, ac multa sanctitatis sue impressa reliquisse vestigia tradunt.

not 108. S. Petrus.

At majoris ecclesie, urbisque et territorii, quod ad milliare circumfusa. Soestschehorit, vocant, id est Susatensem oram, vel Susatensium fines, Patronus tutelaris olim S. Petrus fuit, quem de re vetus urbis sigillum (quod publicis Senatus litteris anno sexces, datis appensum vidimus) in medio urbis area sedentem exprimebat, circum murum et turris. Nunc in sigillo S. Patrocli sculpta imago, eaque dicitur, quæ Apostoli fuerat ecclesie : ejus Præpositus in urbe et fors late in sacris dicere jus consecuit; eoque curiam obtinet auctoritatem, adeo ut recens electo urbeque ingressuro Senatus populusque solenni apparatu, non quondam solum, sed et nunc quoque, hinc acatholicus, obvium procedat.

not 108. S. Petrus.

Pag 712, col. 1, post m. 3 adde [In Ecclesie Susatensis ritualibus libris vetustis ac recentioribus triplex S. Patrocli consignata celebritas est : prima natalis XXI Januarii, sive nata translationis in Julii, tertia Adventus IX Decembris. Translatio quæ in Julii peragitur, an prior illi sit, cum sacre ejus exerceo et Trecentum urbe Coloniam sunt deportite, an alia quæpiam posterior, aut ex antiquo capso transposito, aut in ingressu in hanc urbem transacto, haudhinc compertimus.

Universa quoque Monasteriensis Ecclesiam tum in recens excensis, tum in pervetusta manu exaratis Breviariis, diem IX Decembris titulo Patrocli Martyris celebrat. In Calendario MS. quod Breviarium præfixum est Susati, v. Julii ista habentur : in NONAS Dedicatio majoris ecclesie S. Patrocli in Susato. Anno Christi 963, deportatus esse Coloniam Susatum sancti Martyris reliquias, patet ex monumento Susatensi Frederici I, Archiepiscopi Colonienensis, in quo annis Christi, 1118 numeratur u translatione S. Patrocli 155, ut nobis pro sua humanitate significavit Egidius Gelenus V. CL.

Ecclesie deditio. Annus translationis.

Pag. 173, post historiam Translationis, adde sequentia :

not 109

S. PATROCLI TRIUMPHUS.

Triumphum dicere Martyris licet, quem illius operatum, depulsa, quam Bohemi intentabant, pernicem, anniversariam deum memoria celebrare Susatenses solent. Altus repetendi periculi ac triumphus est occasio. Susatum, prius longe quam muro cingretur, quamque Westphalia tota Christi se subderet juvo, S. Petro acquisit S. Cunibertus, atque in propriam Ecclesiam Colonienensis possessionem redegit. Testatur id S. Anno Episcopus, in diplomate, quod titulo Triumphus sive Translationis S. Cuniberti dabimus XI Novembris ex MS. codice Ecclesie ejusdem S. Cuniberti Colonia. In eo ita arbit : Et juxta consilium suum tradidi Fratrilis quinque libras solvendis de areis vel curtialis Susatice, quod eam S. Cunibertus S. Petro acquisivit, et quod pius Archiepiscopus Herimannus postmodum effosso corpore S. Cuniberti et Susatiam translato ab injustis et importunis hereditibus eam pullo defendit et obtinuit. Duo uate S. Annone Ecclesiam Coloniensem rexere Herimanni Antistite, primus cognomente Pius anno 990, electus, secundus ipsius Annonis decessor Nobilissimus, erectus anno 1036. Pius hic fuit qui S. Cuniberti reliquias Susatum jusit deportari, ut ex ipsis S. Annonis verbis licet colligere saltem manifestum in Teschenmukero mendum, dum Hermanno Diviti id tribuit, qui tertius fuit ejus nominis, ab Annone quartus.

Susatum olim Ecclesia Colonienensis

eidem deinde translationi

2 Perstitit eandem Susatum in fide Colonienensis Ecclesie ad aliquot secula, donec defectionis ansa sub annum MCCCXIX, quarta, giscentibus orbitis, cum sui predequi rubri, inquis esse meritis ac tributis atteri, querebantur cives, frustra tentata concordiâ, dato etiam a Cesare arbitrio Beruarb Saxoniae Duce, tandem anno 1333, aperta recessio facta est, advocata in urbem cum exercito Joanne Baluaso Adolphi XI, Chæse Ducis filio, deoque et et hereditibus : sacramento. Bellum hinc inter Archiepiscopum Theodorum Mersanum et Chæronum Ducem coorsit. Urbem suam Susatum, infirmum sibi et opere, adversus ingentes Bohemorum copias, ab Archiepiscopo evocatus, S. Patroclus defendit. Taati interest non solum quam justum bellum, sed quom justo, et quibus in societatem adscitis, geras, ut Colites adversarios non experirent. Rem gestam Beruardus Wittus Lisbornensis cenobii hand Susato procul siti monachus, illis temporibus, prorsus, ab oculatis testibus acceptum, fideliter annunciorat in MS Westphalicæ Clavie, quod ex bibliothecæ Lisbornensi Hieronibus Rotadorpans V. CL. suppeditavit. Ita describit Wittus :

ab eo depono

ab eo depono

3 Anno 1447, Theodoricus prefatus Colonienisium Archiepiscopus, tantam pro tunc cum Romanorum Rege Frederico familiaritatem contraxerat, ut imperatibus signis Episcopatu valida manu missis, licentia daretur omnibus et singulis, qui Episcopum, regalia quoque signa, sequi vellent regia auctoritate fultu licite possent. Anicitiam insuper cum quibusdam Bohemorum nobilitatis et Hussitarum : Proceribus contraxit

EX VARIIS.

contraxit; unde Comes de Sterrehergh Bohemus eadem ex regione 26,000 Bohemorum ac Hussitarum exercitum contrahens in Westphaliam fudit, habens et Marchiones Brandenburgenses et Miseneses, Ducesque, Saxoniae; multos insuper alios Principes et Nobiles, singulis cum exercitibus belli socios; nomen autem Bohemicum a multitudine, magis autem a feritate, totus sibi usurpavit exercitus. Tanto igitur agmine circumfusos, magno belli apparatu exercitum in Westphaliam traductum Episcopus fudit, et pene sine Marte victor ad tempus evasit; Lippiensem Comitatum discerpit: nam solo aspectu hostium incolae attoniti torpesebant; quidam etiam solo barbarorum adventu audito, fuga salutem quaesierunt: grandis enim cunctos Bohemici nominis timor invasit, verum ubi ad probam ventum est, nihil fama nugacius fuisse compertum est. Ex eo enim quod armis diffusi nutantes urbes et oppida in itinere decurrentia tumultuoso agmine devastarunt, ecclesias, oratoria, utriusque sexus monasteria rapinis inhonestarunt, non vis modo, verum timor barbaricus incolis circumquaque incussit: accessit quod jam pridem Bohemos fidem orthodoxam deseruisse ac fideles trucidasse auditum est. In primis igitur Dusimoldiam, Blombergem, Brakel, ablatis spoliis solo æquavit: Lengo, Horne oppida dure exactionavit, et ad præstandum hominum compulit: Valekenburgum vallavit; sed animosius exceptus infecto negotio maxima jactura obsidionem solvit: Hervordia quoque Imperiale oppidum maximo auri pondo Præsulis impetum redemit.

Susatum ob-

sessum;

4 Deinde narrata Lippia irritu obsidione, de Susato hæc subdit: Hinc Præsul tanto agmine stipatus Susatum obstrepentibus machinis accessit, quem et cives Principis sui presentia animati imperterriti susceperunt. Erat autem juxta civitatis moenia sanctimonialium seminarum monasterium, in quo Joannes Clivensium Dux se collocaverat, quod primo aggressu expulso Duce Præsul expugnavit; ac eo se loco recipientes uti triumphatores tripudiarunt. Post mensem itaque cum scalis muros aggredi tentant noctu, tribus in locis scalas cum exercitibus applicant tanto ululatu, ut se ultro muros accedentium vocibus obruere posse crederent. At cives non viribus suis confisi, nec humano se subsidio tueri posse scientes, frequenter ad Deum fundere preces Clerum ac Religiosos urbis suæ poscebant. Unde inter pugnam nocte Clerus, a secunda noctis hora usque ad quintam sequentis diei, ante S. Patrocli reliquias prostrati, tanti sui patroni auxilio liberari optabant. Et (dictu mirum) inter orandum et pugnam crepitu ingens ex arca sancti viri ab omnibus auditus est, quo se presentem auxiliatorem significaret. Animati ab hoc cives, tantique auxilio viri roborati spe præsumpta animosius hosti resistebant: ascendebant hi scalas, ascensum illi prohibebant. Verum incassum laboratum est: fecit hoc tum scalarum brevitatem, tum illorum qui intus erant animositas, qui non clamore, sed armis viribusque introitum prohibere noverant. Abire igitur coacti cedereque compulsi, magnam suorum stragem perpassi sunt. Mille enim quingenti et octo viri ante urbis moenia de Bohemorum Hussitarum ceterorumque, qui Præsulem comitabantur, occisi sunt, octo tantummodo de civibus interemptis.

scit Clero orante,

audito crepitu
e S. Patrocli
arca,ejus ope pulsati
eum eade hostes:

NOT. 110.

Hæc inserenda p. 743, ante vitam S. Meinardi.

S. Aptadi natalis,

5 Hæc Wittius. Extant plura ejus rei monumenta, *victoriae monumentum,* locata tum supra S. Walburgis portam (cujus nunc in urbe canobium est, tum foris fuit) armata S. Patrocli statua est: ea parte vis major incubuisse hostium videtur, Divi præsidio fracta. Visitur juxta summam templi aram usque muro tabella in qua hymnus rhythmicus dicolos tristrophos; in eo præter alias Divi laudes, ad hanc victoriam illa spectant:

Ave tutor gratiose
Hujus loci virtuose
Tua cum potentia.

Festinus is plebi deinceps dies fuit, donec ab avitis sacris *et anniversaria memoria;* universa fere descivit; Canonici vero, qui Catholicam religionem constanter retinere, pro occisorum expiatione sacra peragere solent, et vulgo Festum Bohemorum appellant.

6 Ipse ex eo tempore alia forma cultusque pingi Sanctus cepit. Antea velut Senator toga pallioque insignis, *armata Sancti statua;* cruceam ac palmæ ramum præferens, ut in templi fornice et fenestris atque alibi cernere est; nunc sago ac chlamyde, cum miles, strictum gladium vibrans exprimitur, in sigillis et Scutis et Canonicorum collegii, aliisque statuis ac tabulis, publice ac privatim. Ingens quoque tumba ex argento fabricata, aræ principi imposita, ejusdem cataphracti enseque vibrantis, ac nigram scutum anrea aquila insignie prætendendis, effigiem exhibet. Media item æde statua ejus inaurata supra columnam locata, armis, chlamyde, stricto gladio ornata, addita epigraphe:

Susa Patroclus ego tibi sum Dux atque Patronus: Prædones feriam gladio, vindex tibi flam: Hæc loca defendam, pravis mala facta rependam.

In ipsa quoque Curia picta S. Patrocli imago, cui priusquam pertractandæ in senata rei cujusquam initium fieret, honorat exhibere omnes olim consueverunt. In ejusdem venerationis argumentum majores duæ campanæ S. Patroclo dicuntur; priori illi lemma insculptum:

Solvit in hoc dono pia plebs sua dona Patrono. alteri: Solvit in hoc dono pia plebs sua dona Patroclo.

Mediam nominis Patrocli syllabam etiam extra versum producunt Susatenses, non rudes solum de plebe, sed *nominis pronuntiatum,* Clerus quoque ipse, nec corripui inquam in divinis officiis sicut qui sacris ceremoniis præsent: reverentia illi tribui censent. Eadem ratione Mogantini S. Aureum, Confluentini S. Castorem pronuntiant.

7 Asservitur Susati in peculiari argentea theca *ejus reliquiæ:* S. Patrocli caput, in tumba illa, qua de untea egimus, ossa reliqua. Hus sancti Patroni reliquias vir nobilissimus Godefridus a Bucholtz Ecclesie Susatensis Decanus, Lippiensis Præpositus, anno MDCXL, cum Hessi milites, qui Lippiam præsidio tenebant, improviso Susatum occupassent, ne eas sacrilegi dissiparent, quippe qui Calviniana omnes infecti hæresi essent, ipse domesticis rebus suis neglectis atque interea direptis, in tuto reposuit. Ejus humanitati quæ de Susato hic ejusque tutelari S. Patroclo dicta sunt, accepta scribimus.

8 Porro qualis olim S. Patrocli celebrari victoria a Susatensibus solet, tali Gesecam haud Susato procul distans ejusdem diocesis oppidum, et olim S. Cyriacus Diaconus et Martyr, et nuper quoque defendit. Sunt in sanctimonialium basilica ejus oppidi primaria, illius reliquiæ. De eo agemus XVI Martii et VII Augusti. *Geseca simul-
tis tutela u
S. Cyriaco.*

DE S. APTADIO, SIVE APTADE, EPISCOPO METENSI IN GALLIA BELGICA.

Medionatricum XXXIV Antistes memoratur a Clotio Roberto et Joanne Chem Aptadius, sive Aptades, aut Aptatus, diciturque se disisse annis XII, obiisse XII Kalend. Februarii.

Hujus nomen reperisse se Metis in pluribus antiquis Breviariis et Necrologiis cum characterè sanctitatis, testatus nobis est Franciscus Lahierius noster. Desideratur tamen in novo Calendario, quod Canonici Metenses

sanctus

lenses ante annos circiter XL concinnarunt. De eo MS. Florarium SS. hoc die : Apud Metim civitatem S. Aptadii ejusdem ultris Episcopi et Confessoris. Meritissimus Episcopus Malanensis in historia Episcoporum Melensium scribit anno 712 electum, sedisse annos sex, menses duos, obiisse anno 717, 21 Januarii. At qui potest anno 712 electus, si decessit 21 Janu. 717, exegisse in episcopatu annos 6 menses duos! eum a Ka-

lendis Januarii 712, ad 21 Janu. 717, non sint nisi anni 5, dies 9. Nam quod ait sub Anastasio Imp. obiisse, etiam fallitur; jam Anastasii successor Theodosius solo cesserat, imperabatque Leo Isauricus. Addit sepultum in curia S. Symphoriani; et videri sibi in primo sepulchro mansisse, ubi olim rebus illud stetit monasterium, cum nihil de ossibus ejus repererit.

ADD. TOME
AN. 5730.
EX 354
ARTS.
SEPULTURÆ

ADDENDA AD DIEM III JANUARI.

MIRACULA S. BERTILIAE

que ab Auctore Vitae ejusdem sanctae Virginis, teste, ut datur infra conjicere, fere oculato, conscripta, pag. 158 edi debuissent, si integrum nacti exemplar fuisset. Ea nobis ex MS. Mareolensi sua manu descripta Atrebato transmisit JOANNES BARTHOLOMÆUS noster.

CAPUT I.

Oculi curati, sacrilegi puniti.

Durante vero tempore indulgentiae Episcopalis fuerunt reliquiae B. Bertiliae expositae omnibus in ecclesia extra chorum, ut videntibus ad indulgentiam memoratam liberius pateret accessus. Ubi quam plures gravibus et diversis infirmitatibus occupati, ad invocationem nominis Christi, per gloriosam intercessionem B. Bertiliae Virginis fuerunt, plenius liberati. Inter quos fuit quidam, qui cum partem mundi non modicam circumisset, Sanctonim limina visitans, ut visus sui, in quo graviter affligebatur, reciperet sanitatem; post multos circuitus et labores ad famam B. Bertiliae, quam audierat, excitatus, Mareolum tandem venit, qui eum ecclesiam a B. Amandi introgressus, puro corde et contrito venerandas B. Bertiliae reliquias attingisset, ab oculorum gravi passione, quam diu sustinuerat, in continentem exiit liberatus, et coram omnibus, qui tanto distabant itinere, adjuvatus utrum melius sibi esset, sub attestatione divini iudicii et periculo animae, letabundus respondit, quod, ex quo divinum et B. Bertiliae auxilium imploraverat, confitimo plene resitatus fuerat sanitati. Quod videntes et audientes qui praesentes aderant, Dominum omnipotentem laudaverunt, et B. Bertiliae gratiarum actiones eum gaudio retulerunt.

2 Post hunc aditit quidam puer indigena duodennis, alterius oculi visu omnino carens, qui ante venerandum corpus B. Bertiliae constitutus ad terram humiliter se prostravit; atque ea discretionem, quam Dominus in parva aetate dederat, Dei omnipotentis et B. Bertiliae auxilio implorato, visum fuit ei, quod quaedam festuca de oculo cecidisset, et confestim de illo oculo, tanquam de altero, plene vidit. Quod factum omnibus, qui aderant, simpliciter recitavit, admirantibus plurimum et stupentibus universis, qui eum primo viderant graviter laborasse.

3 Non est etiam sub silentio transeundum, quod Dominus, qui nullam bonam irremuneratam relinquit, injurias etiam Sanctis suis illatas remanere non patitur impunitas, et qui languentibus sanitatem conferre potest, sanis etiam, tanquam omnipotens, non minus potest indignare eum voluerit et languores. Nam cum quidam vasallus, nomine Joannes, de Mareolo orinidus, ad usus proprios pecunia indigeret, ad D. Galterum tunc Abbatem de Mareolo, atque Convenerum accessit, et quaedam terram fructualem, quam habebat, eidem legitime vendidit et egressus, vocatis omnibus iis, et assensum praestantibus,

quorum consensus de jure et secundum patriae consuetudinem fuerat requirendus, sicut in instrumento monasterii plene potest inspicere et videri. Ceterum multo tempore post elapso, paullo scilicet ante translationem B. Bertiliae, de qua in praesenti sermo habetur, quidam dicti vasalli filius patris nomine nuncupatus, facto patris, et venditioni terrae quam fecerat, ausu temerario se cepit opponere, et monasterium infestans fortiter reclamare. Qui eum de jure obtinere non posset, quadam die cum quibusdam complicitibus suis, manu armata ad eandem terram devenit, et in eadem servientes monasterii inveniens agriculturam exercentes, ipsos graviter afflixit, atque exinde lugans enormiter verberavit, jurjurando, furore plenus, affirmans, quod si hos vel alios in terra illa ulterius inveniret, manibus propriis sine remedio interirent. Modico vero tempore procedente, mater ipsius, cujus consilio dictum maleficium fuerat perpetratum, divina ultione de quadam solo se precipitans erus confregit, atque filius ejus tanti flagitii auctor morbo quodam mirabili et ignoto cepit miserabiliter aegrotare. Ad quem corporaliu ageritudinum medici confluentes asserabant, se talem morbum penitus ignorare, dicentes ultionem Divinam in ipso potius exorceri, quam morbo alio detentari. Quod videns et audiens malefactor ille, penitentia ductus apud Mareolum se fecit adduci, et coram pluribus ante B. Bertiliae reliquias constitutus reatum proprium recognovit, et injuriam, quam monasterio intulerat, et maleficium quod patrarat, sibi petit misericorditer indulgeri, corporale praestans sacramentum, quod nunquam per se vel per alium, super terra memorata monasterium ulterius praesentaret molestare. Praestita itaque satisfactione Ecclesiae ad propria remeans, non multo post tempore, de praesenti seculo (utimur feliciter!) est ereptus. Sane non solum in praedicto malefactore, ob injuriam Ecclesiae B. Amandi de Mareolo et S. Bertiliae irrogatam, suam Dominus exereat ultionem, verum omnes illos, qui eidem Ecclesiae, aliquibus nunquam temporibus nulli aliquid intulerunt, subsequente sunt infortuna postmodum et flagella. Quod nos in plerisque nostris temporibus manifeste vidimus contigi se; et majores nostri et antiquiores hoc idem suis quondam temporibus se vidisse posteritati suae fideliter retulerunt.

a In Molanus in Natalib. SS. Belgii 3 Jan. In curia S. Amandi quae dicitur Mareolum, deposita B. Bertiliae Virginis. Et Henricus in Adriano, apud Andreas Bogus noster in Martyrologio Belgico in curia S. Amandi natalis S. Bertiliae Virginis, quae cum viro continenter servavit. De S. Amando agemus G. F. 30.

b Sequitur narratio in MS. praefata libris. Mareolum de quadam caeco de quadam puero, de quadam muliere, de quadam homine etc. hinc vero. De Joanne Malef.

Nota carnob.
legitime ven
ditu

injuste et vo
luntate recepta

eum mudo
qua et evo
dit

dignitate pu
nitur

ACTORE
ANONYMO,
EX MSS.
Guergpio.

c Guergpio, vel werpire terram vel bona, est tradere, a Teutonico fortassis werpen, quod est jactare. Vide Friderici Lindenbrogii Glosarium ad Codicem Legum antiquarum.

CAPUT II.

Variæ ægritudines curatæ.

Supra dictis etiam est jungendum, quod, cum quidam morbo, qui fœcus vesicæ nuncupatur, in membro, quod natura voluit occultari, gravissime premeretur, necposset per hominem remedium invenire, ad Divinam opem confugiens votum fecit B. Bertiliæ speciale, quod omni anno quamdiu viveret, in solemnitate ipsius ei offerret proprii corporis longitudinem in candela. Quo emissio, per intercessionem gloriosæ Virginis Bertiliæ ab omnipotenti medico confortatus diu desideratam meruit recipere sanitatem.

Ægritudo curata:

ulterius:

struma:

- a

equi morbus:

5 Præter supra dicta, quædam mulier juvenula morbum S. Eligii graviter patiens in mamilla, ad invocationem B. Bertiliæ penitus est curata.

6 Post hanc etiam quidam strumosus puer, ad votum matris de danda filio sanitate B. Bertiliæ factum, liberatus extitit, struma penitus subsidente.

7 Porro quoddam aliud miraculum mirabilis supra dictis nos oportet cum aliis recitare. Nam quædam mulier ad solemnem translationis diem veniens, modicum de vase veteri, in quo, a sicut supra diximus, B. Bertilia longo tempore recubuerat, deportavit. Ipsaque ad domum propriam reversa, accidit quod ejusdam vicini sui equus per triduum neque manducans neque bibens humi prostratus quasi semimortuus recubebat: ad quam veniens mulier supra dicta, lignum quod habebat, in aqua lavit, quam ad bibendum animali porrexit: de qua cum bibisset, surrexit, et exultans cœpit hilariter manducare, tanquam malum aliquod non sensisset. O vere Deum omnipotentem, qui non solum in rationalibus creaturis, verum etiam in animalibus brutis suam dignatur potentiam demonstrare.

8 Consequenter aliud miraculum recitatione dignum, quod B. Bertiliæ meritis et precibus non est dubium contigisse, supra dictis duximus adjungendum. Nempe quædam mulier, quæ matri suæ senectute nimia depressæ, pro filiali affectu diu fuerat obsecuta, gravi quodam et diuturno languore cœpit opprimi primum atque affligi: tandem vero universus languor ad oculos ejus ascendens in tantum prorupit, quod ipsius oculorum alterum penitus excæcavit. Cumque quadam nocte in lecto suo recubans graviter oppressa sonnum non caperet, votum fecit Deo omnipotenti, quod, si sibi oculorum suorum concederet sanitatem, in crastino B. Bertiliam de Mareolo visitaret. Nec mora; cœpit habere melius, quæ primo graviter torquebatur. Et, nocte illa visa sibi solito longiore, diem subsequentem toto mentis desiderio affectabat. Mane autem facto mulier illa videns et valens iter arripuit Mareolum veniendi. Quæ cum esset ante beatæ Christi Virginis Bertiliæ reliquias constituta, rei veritatem coram omnibus recitavit, sub salutis animæ periculo protestata, quod ad votum de B. Bertiliæ visitanda emissum, oculorum suorum receperat sanitatem. Quo audito asseruerunt plures, ipsam fuisse a Domino visitatam, quia matri suæ reverentiam exhibuerat debitam atque honorem. Considerat ergo unusquisque, quam sit bonum, et quam sanctum, patrem et matrem a filiis honorari, quod non solum in futuro, verum etiam in præsentis seculo Dominus recompensat.

dolor oculorum:

Escol 20. 12.

diuturnus morbus,

Scriptura attestante, quæ ait: Honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longævus super terram.

9 Ad hæc etiam cuidam alii mulieri diuturna ægitudine laboranti in somnis apparuit beata virgo Christi Bertilia ita dicens: Da mihi de tuo lacte, et vade apud Mareolum ad reliquias, quæ ibidem venientibus

ad indulgentiam exponuntur, et recipies sanitatem. Cui illa mulier dixit: Quænam es tu, Domina? Quæ respondit: Ego sum ancilla Christi Bertilia; non te oportet in aliquo dubitare. Die autem subsequente mulier illa, sicut erat debilis atque afflicta, Mareolum venit quantum potuit festinanter, et ante B. Bertiliæ Virginis reliquias adstans, cuidam fidei laico ad ipsarum custodiam deputato suam retulit visionem. Cui laicus dixit: Da de lacte tuo atque de aliis bonis tuis, pro amore Dei et S. Bertiliæ, Christi pauperibus, secundum quod tuæ suppetunt facultates; nostra enim Domina Christi Virgo Bertilia neque lacte, neque alio corporali indiget alimento. Tunc illa mulier recessit, et infra triduum rediens, coram pluribus est confessæ se fuisse restitutam pristinae sospitati. Nec mirum: quoniam, sicut beata Virgo Christi Bertilia, dum adhuc esset in terris posita, virtute largitatis enituit, quidquid habebat Christi pauperibus erogando; sic etiam, post hanc vitam, eandem virtutem retinens, liberalitatis non oblita suam nescit auxilium petentibus denegare. Nam quot surdis auditum, quot cæcis visum, et quot febricitantibus, tam quartanariis, quam aliis, restituerit sanitatem, nullus posset de facili breviter enarrare.

apparente S. Bertilia et elemosynas suadente:

alii morbi curati.

febris,

10 Ea tamen brevitate, qua poterimus, est dicendum, quod quidam homo jocosus et garrulitate nimia semper plenus, graviter febricitans et laborans, ante B. Bertiliæ Virginis reliquias, sicut mos est febricitantium, immaniter tremens stetit, et in hæc verba prorumpens, jocose cœpit dicere et ridendo: S. Bertilia, nisi me curaveris, numquam ulterius in te credam. Et confestim, labiis ejus et naso per scabiem ruptis, febris exiens hunc reliquit.

11 Præterea cum cuidam puero bienni de Atrebato os quoddam a gutture mirabiliter prosilieret, guttur ipsius adaperiens atque prosiciens, a matre ipsius super hoc plurimum perturbata B. Bertiliæ presentatus extitit et oblatus. Nec mora: ad tactum reliquiarum B. Bertiliæ Virginis, os subortum recessit.

ossiculum emiens.

12 Post hunc etiam quædam alia mulier de Atrebato venit, quæ magnam super costas suas strumam habens graviter ægrotabat: quæ signo Crucis super locum dolentem de B. Bertiliæ reliquiis facto rediit festinanter. Ipsaque in brevi redemite, latusque suum coram pluribus ostendente, cognoverunt apertius qui adstant, atque eam primo viderant, fuisse plenius liberatam. Unde Deo summo omnium medico, et B. Bertiliæ laudes et gratias retulerunt.

struma,

13 Postmodum visum fuit in soranis cuidam mulieri gravi oculorum passione laboranti, quod ante B. Bertiliæ reliquias orans staret, quibus oculis suis et languoribus appositis sanabatur. Demum vero sopore recedente, vigilando veraciter est experta quod prius viderat dormiendo. Nempe gravem oculorum, quam diu sustinuerat, passionem sensit penitus recessisse. Mane ergo surgens, et ad ecclesiam veniens, Deo et S. Bertiliæ super sanitate recuperata gratiarum retulit actiones.

dolor oculorum,

febris.

14 Veuit alias barbitonsorum quidam de Atrebato gravissime febris fervore nimio inflammatus, qui sub B. Bertiliæ Virginis corpore sacrosancto recubans paullisper dormiens, est curatus. A somno itaque excitatus formulam quamdam hominis ceream B. Bertiliæ presentavit, cujus meritis atque intercessionem in continentem restitutus fuerat sanitati.

^a Ex hoc loco aliisque patet, eundem esse auctorem qui vitam et translationem S. Bertiliæ composuit.

CAPUT III.

Aliæ curationes, beneficentia desensa.

In illo itaque tempore quo B. Bertiliæ gloriosum corpus translatum fuit, sicut superius est relatam, quoddam

quodam mirabile longe amplius supradictis omnibus admirandum apud Mareolum certissimis novimus accidisse. Nunc quadam mulier ibi erat caritate plena, atque secundum proprias facultates operibus misericordie operam libenter impendens, quae maritum habebat prorsus sibi contrarium, insolentem admodum et austum, qui bonae voluntati uxoris suae de pauperibus sustentandis, de elemosynis largiendis, et bonis aliis faciendis se semper modis omnibus imprudenter opponebat, non attendens fideliter, neque credens quod Dominus in Evangelio sibi reputat esse datum quod pauperibus erogatur, ubi ait : Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Cum ergo vir ille supra dictus (imo, cum a virtute animi vir diceatur, non vir rectius appellandus) quodam die triticum ad usus necessarios preparatum in quodam loco, ad hoc proprio, reservasset, uxor ejus illuc late iter accedens sex mensuras ex eo subtraxit, loco et tempore in alimonias pauperum hilariter erogandas, hilarem enim datorem diligit Deus. Ad quod cum maritus ejus postmodum rediret, quod de frumento suo sibi substractum fuerat oculata fide coniecit : quod in conventu uxori suae cepit imponere, et furtum minaciter imputare, anathematizans crebro atque jurans, quod ipsam diversis affligeret supplicis, si nimis tritico suo reperiret. Quod audiens mulier, de sedita mariti, quam non semel senserat, valde timens, cameram suam secreto intravit, et clauso suo ostio, granibus ad terram provolutis, cum lacrymarum effusione, toto cordis affectu, Dominum humiliter invocavit, voto se astringens speciali, de longitudine sua in candela B. Bertiliae offrenda, si meritis ipsius et intercessione eam Dominus de instanti periculo liberaret. Tunc vero Deus, qui justorum orationes libenter exaudit, ipsius preces devotas absque dilatione qualibet exaudivit. Nam sicut dicitur per Psalmistam, Oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum; et post pauca : Clona verum iusti, Dominus exaudivit eos, et ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos. Quo facto, et oratione finita, divinae dispositioni, atque B. Bertiliae presidio se committens, a camera confidenter exivit, et maritus ejus adhuc furore plenus et ira, totum frumentum remetiens nullam reperit diminutionem. Quod videns mulier, stupore ingenti et admiratione repleta, Dominum magnificans in corde suo atque laudans super tanto miraculo, B. Bertiliae retulit gratiarum actiones uberiores, voto, quod emiserat, quam citius potuit, persoluta. O mira res! Ille qui de paucis granis segetes multiplicat omni anno, inter manus hominis nefarii, ad devotoe mulieris preces, secreta operatione triticum augmentavit, et quod sibi per subtractum fuerat, ad plenam refudit. Quis igitur aures non erigat ad tantum miraculum audiendum? quis etiam iis non obstupescat auditis? aut quis tanto audito miraculo os suum non aperiat ad laudandum Dominum Jesum Christum? O vere venerabilem et non immerito commendandam Christi Virginem S. Bertiliam, beatissimo Confessori Nicolao recte conferendam, quae etiam in miraculorum similitudine consequatur! Ipsa namque, superni medici auxilio suffragante, morbos sancto incurabiles, impotentes ac debiles reddit validos ac potentes.

16 a Quadam muliere ad hoc inter alios testimonium perlubente : quae cum esset b arthritica et consumpta, nec posset per medicos hujus mundi remedium aliquid obtinere, multis prius adhibitis experimentis, tandem ad divinum et B. Bertiliae auxilium convolvavit. Quam vel intercessionem B. Bertiliae Dominus visitans, ab arthritica passione prorsus reddidit alienam. Verum licet mulieris testimonium, secundum legitimas sanctiones, in plerisque casibus sit suspectum, in hoc tamen casu, cum nullis fiat praedictum, non est merito reprobandum; praesertim

ubi Dei omnipotentis et Sanctorum suorum admirabilis potentia declaratur.

17 Ad hoc verum alterius mulieris testimonium suffragatur. Quae cum haberet consuetudinem pravam, litigandi videlicet cum vicinis, quadam die febricitare cepit graviter, divina forsitan ultione. Nec mora : ad B. Bertiliae reliquias festinanter ecurrit : quae, voto prius emisso de non litigando alteris cum vicinis, ab illo, cui omnia sunt possible, visitata, a febris, quibus antea tenebatur, quitalante B. Bertilia, illico est curata. O mira et magna Dei potentia, qui febrilis imperat, morbos curat, et restituit sanitates!

18 Post praedicta, de quodam parvulo subsequenter duximus recitandum. Qui cum morbo epileptico, cum membrorum ebitione et spumae jactatione, novies in die ad terram decedens graviter laboraret, quadam die a parentibus suis B. Bertilia, ob inviguum miraculorum famam, presentatus fuit humiliter et oblatas. Qui petentes Patrem in nomine Filii, ut eorum filio redderet sanitatem, in conventu quod petebant accipere meruerunt, juxta illud, quod in Evangelio Christus dicit : Si quid petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam. Nam eorum filius per gloriosam B. Bertiliae intercessionem a Domino sanus factus, praedicto morbo nunquam postea laboravit. O Christi pietas omnium prosequenda laude, qui praedicto parvulo non ex sua, verum ex suorum fide parentum reddidit sanitatem; sicut parvuli baptizati, non ex fide, quam in actu e habent minime discernentes, sed in fide Christi et Ecclesiae, cum decedunt, suae salutem animae veraciter consequuntur.

19 Fuit praeterea quidam fiber, vir fidelis, bonae vitae, et honestae conversationis, suam habens apud Mareolum ad poslem atrii mansionem : in cujus domo cum quadam die pueri sui parvuli ludentes ad invicem lascivirent, quoddam obstaculum, quod ibidem erat ad ventum removendum factum, magne molis et admodum ponderosum, super eis inopinante cecidit, et oppressit. Ad quos cum fiber et uxor ejus rater puerorum velociter advenirent, de vita puerorum desperantes, Deique et B. Bertiliae auxilium invocantes, magno licet conatu, vix tamen, obstaculum removerunt, et respicientes invenere illucos pueros penitus et jocantes. Super quo plurimum admirati hujus rei tam insigne miraculum B. Bertiliae, cujus nomen invocaverant, adscriperunt : quibus invocantibus, tanquam pius Dominus, prope fuit, juxta illud quod dicitur per Psalmistam : Prope est Dominus omnibus invocantibus eum, cum in veritate et merito, cum ipsum pro parvulis adhuc innocentiae puritate candidis invocarent, qui partem habent non modicam in regno caelorum, dicente Veritate : Sinite parvulos venire ad me, talium est enim regnum caelorum.

20 Studesset Ulyssis caecundia, si Maronis aut Homeri peritiam haberemus; non nos tamen sufficere crederemus ad B. Bertiliae opera gloriosa et virtutes ipsius mirabiles describendas : tot enim, Deo suffragante, miraculis insignitur, totque admirandis operibus illustratur, quod ad plenam eorum enarrationem non sufficeret os humanum. Sane fuit haud procul a Mareolo quadam mulier, in facultate tenuis, nomine Theophana, cum in altera maxillarum divinitus apparuit morbus quidam ita visu horribilis atque adspeto, quod a communi hominum consortio tanquam leprosa digna ejici ab omnibus diceretur. Verum hoc dispensatione Divina credimus contigisse, ut in ea, quod nomen ejus sonat (Divina scilicet apparitio) verissime probaretur, utque et postmodum restituta a Domino sanitate, Deum adhuc, sicut et olim, posse lepra curare infidelibus appareret. Ne enim in Evangelio legitur, ipsam decem leprosos cura-

Acto tom ANOMMO, EA 355 febris curata atque visitandi consuetudo

epileptico suscitatus

Joan. 16 23

prope me alter reatu servati

Ps 143 18

Loc 10, 11

Loc 17 18

AUCTORE
ANONYMO,
FK MSS.

Lepra genus
curatum :

Ps. 75. 12.
Eccle. 3. 4.

alius morbus
occulius :

linguar brachiorum :

tumor brachiorum.

rasse pariter et mundasse, quibusdam inventatum videtur, imo eis qui Evangelium non credunt, impossibile potius extitisse. Quorum detestabilem errorem a finibus istis Dominus desiderans extirpare, non solum subsequens miraculum, verum etiam alia multa per B. Bertiliam temporibus nostris voluit operari : quoniam cum ipse non velit mortem peccatorum, sed ut magis convertantur et vivant, hoc solum ei bene actum videtur, ut vita hominum corrigatur. Cum igitur mulier supra dicta de miraculorum multitudine, quæ B. Bertilia faciebat, famam audiens celeberrimam plurimum juvaretur, de ipsa visitanda votum emisit, si sibi per intercessionem ipsius et preces a Domino sanitas redderetur. Quo emissio recepit illico sanitatem. Nec mora : iter arripuit Mareolum veniendi, B. Bertiliæ, quod promiserat, votum solvens, nec non quoque scripturæ illi satisfaciens, quæ sic ait : Vovete, et reddite Domino Deo vestro. Et in Salomone legitur : Melius est non vovete, quam votum non persolvere. Cumque mulier illa ante B. Bertiliæ reliquias adstantes de sanitate sibi reddita gratiarum redderet actiones, rei veritatem omnibus patefecit, omnesque vicini ejus, qui eam noverant, assertionis suæ sufficiens testimonium perhibebant.

21 Præcedenti miraculo aliud quoddam de quadam similiter muliere duximus adjuvandum : quæ cum gravi languore in inferioribus circa secreta naturæ diutius laborasset, non audens morbum, qui latebat, præ pudore nimio et verecundia aliquibus revelare, tandem ad solemnem B. Bertiliæ transitum diem venit. Et cum ad processionem sacrosanctum B. Bertiliæ corpus de more solemniter deferretur, mulier illa vasi appropians, in quo reliquæ recumbebant, osculum pie dedit, supplicans corde contrito et humilitate, quod Deus non despiciet, quatenus infirmitati suæ, B. Bertilia suffragante, mereretur a Domino recipere sanitatem. Et dum ita oraret, visum fuit ei, quod sursum ad pectus suum omnia ipsius viscera traherentur, et in eodem instanti, sanitatem quam a Deo postulaverat, meruit obtinere. Postmodum autem mulier illa tanti beneficii non oblita, quibusdam fide dignis totius rei seriem, atque qualiter ei acciderat, rupto pudore omnique remota verecundia, propalavit, magnificans B. Bertiliæ potentiam, Deumque collaudans, quod tam cito de tam gravi infirmitate et chronica contulerat sanitatem.

22 Præterea non æstimavi oblivioni tradendum, quod quedam mulier, quæ, alterius brachiorum usu amisso, per triennium et amplius impotens erat facta, ad votum de brachio cereo B. Bertiliæ dando factum, brachii sui potentiam et usum, quem amiserat, omnino recepit. Quæ cum sentiret se per intercessionem B. Bertiliæ fuisse a Domino visitatam, eidem votum solvit, Deoque non ingrata gratiarum retulit actiones.

23 Verumtamen quia de brachio supra sermo cepit haberi, ideo de brachio ejusdem pueri, ut similia similibus conjungantur, subsequenter placuit recitare. Sane quidam puer biennis ex inopinato casu in foveam, et præcipit, repentino, alterius brachiorum gravem incurrerat lesionem, ita quod vestimulas suas præ tumore nimio et inflatione non posset aliquatenus introire. Cumque mater ipsius ob hoc esset plurimum perturbata, timens sibi, ne de diligentia minori, quam deberet, adhibita circa puerum, peccati laqueum incurrisset; quodam die cepit puer voci divinitus inspiratus, tria quæ subsequuntur vocabula, Mater, Vestri, Ecclesiam, balbutire. Quo audito, stupore ingentique admiratione repleta mater, puerum in ulnas accepit, ipsumque ad ecclesiam baljulans B. Bertiliæ presentavit. Quo ibidem constituto, atque sanitati penitus restituito, mater sicut ei acciderat, coram omnibus recitavit : super quo qui adstiterant admirantes, Deum

ac S. Bertiliam super suis sanctis operibus laudaverunt.

24 Fuit ergo B. Bertiliæ translatio celebrata anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo octavo, regnante in Francia Ludovico d. juniore patris nomine nuncupato : eodemque anno et tempore hæc et iis similia non pauca per B. Bertiliam ancillam suam dignatus est operari Deus, cui est honor et gloria in secula seculorum, Amen.

a Ita in MS. sub novo titulo inchoatur hujus miraculi narratio.

b Sic legendum coniecimus. MS. habebat arctica.

c Habent tamen infusum, cum baptizati sunt, fidei lumen, instar habitus.

d Hic est S. Ludovicus IX, Junior dictus, quia patri cognomine imper successerat, 8 Nov. 1226, annos 12 natus.

a DIPLOMA b LOTHARII REGIS,

quo Mareolo sua restituit.

In nomine sanctæ et individue Trinitatis, Divina præordinante gratia Francorum Rex Lotharius. Si in Divinis cultibus Ecclesiam Dei ad summum sanctæ religionis statum sustollere conamur, ab ipso omnium bonorum remuneratore confidimus fore nobis recompensandum. Igitur esse notum volumus omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus, præsentibus scilicet et futuris, quoniam nostræ Dignitatis presentiam dilecta conjunx nostra Emma adiens, nobis retulit dolendo, quoddam cœnobium a venerabili c Fulberto Præsule sub regulari Canonicorum nomina nobiliter secus Atrebatum super Satis fluenta olim constructum fuisse, quod est situm in villa, quæ dicitur Mareolum; nunc vero penitus destructum per violentiam secularium, et nimiam cupiditatem d Teudontis Episcopi remotis inde rebus quas prædictus Fulbertus, ejusque successores tradiderunt cœnobio S. Amandi et S. Bertiliæ ad opus Fratrum, ob remedium animarum suarum nostrorumque antecessorum. Quocirca prælibata conjux nostram sic reverenter expetiit munificentiam, ut concessas res præcepti nostri munimine jam dicto monasterio corroborare dignemur. Nos vero intervenit dilectæ conjugis nostræ Emmæ, fidelisque e Dudonis, ob spem Divinæ remunerationis, pro statu et incolumitate regni nostri, piæ petitioni assensum præbuimus : et jam dictas res Canonicis prælibati monasterii reddi præcipimus; scilicet mansum in Dominatu quod Fulbertus Episcopus dedit eis in ipsa villa Mareolo usque in fluvium Satis : in ipsa villa molendinum unum cum area, in qua extat a f Berengario Præsule mansum unum situm coram manso Ecclesiastico : et decimas quatuor molendinorum, quas Præsul y Ingranus eis contulit : simili modo mansa duo in jam dicta villa, et sedes duas cum terra arabili, ac bonaria viginti quatuor ad opus Fratrum ipsius loci : medietatem etiam caminæ datam ab Andremaro Præposito ipsius loci : ut habeant firmiter, et perpetuo nemine inquietante possideant; ea scilicet ratione, ut cunctis diebus vite eorum, pro nobis ac totius regni statu militare jugiter satagant. Et ut hæc nostræ corroborationis concessio plenissimum obtineat stabilitatis vigorem, manu propria subtus firmavimus, atque annuli nostri impressione assignari jussimus. Datum Lauduni Clavati anno Domini Incarnationis DCCCCLXXVII.

a Edidit hoc Diploma Aulbertus Miræus lib. 1, Diplom. Belgic. cap. 22, et Ferriculus Loerius in Chronico Belgico ad an. 977.

b Lotharius hic Ludovici Transmarini filius, ex Carolingis penultimus Francorum Rex, patri an. 933, successit, obiit an. 966.

c Fuit Fulbertus hic Cameracensis et Atrebatensis Episcopus ab an. 934, ad 1 Julii 956, cujus præclara facta Baldricus Episcopus lib. 1. Chronici Camera. commemorat cap. 69 et seqq.

d Narrat Baldricus quæ hic et quomodo a percursoribus Ecclesiasticorum bonorum et aliis perperis sit, traditque non solum genere illustrem, sed et pietate atque etiam miraculis clarum extitisse, nimis tamen simplicem, et Teddonem ac Teddonem vocat. Obiit Colonia sub anno 976.

e Ita MS. at Miræus et Loerius Dridouls.

d.
Translatio
S. Bertiliæ.

Bona Mareo-
lensibus olim
data,

c

d

a quibusdam
crepta,

e

restituit Lo-
tharius Rex.

f

g

† Successor hic Fullerti fuit, sed non virtutum imitator, qui tandem infelici morte Colonia decessit.

g Berengario Ingrannus, Baldrico Engrannus, Massaro Inguelramus, ulii Enguerannus, et Engramus, Corbetensis monachus, successens agente S. Brunone Ep. Colon. Ottonis Imp. fratre.

a VERSUS FERETRO S. BERTILLE INSCRIPTI.

Anno milleno, bis quarto, bis quoque deno

Atque ducenteno, sub b P. Pastore sereno,
Idibus octavis Octobris, odore suavis,
In vas a vase fecit Bertilia pbase.

a *Ri versus inscripti sunt feretro S. Bertille, ut et septem illi qui pag. 157, col. 1, excusi, in quorum quinto pro villa cenom, MS. habet vile cenom, uti jam antea legendum conieceram, sed sexto pro locatur, est letatur.*

b Pontio Episcopo Atrebatensi, vel Petro Abbate Mareolensi uti supra ex historia translationis patet.

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.
b

ADDENDA AD DIEM XIII JANUARI,

Quæ serius, excuso jam tomo utroque cum appendice, allata.

DE S. LENOGISILO SIVE LONEGISILO

PRESBYTERO APUD CENOMANOS IN GALLIA.

Repetitur hæc
pag. 104 post
S. Longatum
Ep. Aethen-
sem et ex-
punge quæ
pag. 112 de
S. Leogisilo
scripula.

SECVLO VII.
XIII JANUARI.
S. Lenogisili
natalis.

canon.

religiosa au-
Verigiaci?

Vita

ria,

alimento:

Dudum circa S. Lonegisili nomen, locumque habitationis et vitam hallucinati; ex Vita, sero licet adepti, certiora explicamus. In Martyrologiis, Colonienis, excuso an. 1490. Lubecensi 1475. Swollenst, Florovio, aliisque MSS. quamplurimis, consignatur ejus natalis XIII Januarii his verbis: Ipso die S. Longisi Confessoris. MS. Alebergense Longinum vocat. Petrus de Natalibus lib. II, cap. 130, ita scribit: Longisus Confessor; ejus festum agitur Idibus Januarii. Galli S. Longis vocant.

2 Philippus Ferrarius in generali Catalogo SS. eodera die ita scribit: In territorio Eduensi S. Leogisili Abbatis Vergiaci. Hunc servatus Sanssons in Supplemento Martyrologii Galliani, In territorio Eduensi, inquit, S. Leogisili Abbatis, ejus hodie est clara et sancta recordatio in cenobio Vergiacensi ejusdem diocesis. De Vergiaci situ et monasterio isthic constructo, prolixè actum hoc ipso die, cum de S. Virentii translatione. Citat Ferrarius Kalendarium Ecclesie Augustodunensis, et monumenta canobii Vergiacensis: in quibus non reperit, quid scribit, Vergiaci Abbatem fuisse; cum sculis aliquot antiquam Vergiacense cenobium construeretur, apud Cenomanos, vico Buxido, sive Bosciaco, qui Renato Benedicto Busi dicitur, vulgo S. Longis, in Decanatu Sagueniensi, decesserit. Suspicati sumus aliquando, cum hæc a Ferrario scripta legeremus; utrumde Vergiacum allatas S. Lenogisili reliquias, et Normannus fortasse Galliam populantibus: nam cum S. Virentii pignoribus, alia quoque multa Sanctorum corpora Vergiacum deportata narrantur in ejus Vita.

3 Vitam S. Lenogisili consenti sumus benevolentiam religiosissimi viri Joannis de S. Martino de venerabili congregatione Folicensi, descriptam ex archivio Regalis Ecclesie collegiatur S. Petri de Curia, Cenomani. Ex ea constat sub Clotario II, construxisse Cellam, aut monasteriolum, in diocesi Cenomanensi. Unde conjici potest ad Dagoberti Regis, ejusve filii Clotovari II regnum, vitam produxisse, cum S. Haduindus, quo annuente id monasteriolum cepit edificare, scelerit ultimis solum temporibus Clotarii, et ad prima Clodovari ejus nepotis tempora pervenerit.

4 Mento fit S. Lenogisili (qui isthic Lonegisilus appellatur) in Vita S. Haduindi in Appendice ad XX Januarii, cap. 2, an. 7, his verbis: Benedicti siquidem Domini Haduindi tempore venit quidam vir sanctus, Domino ducente, sub habitu monastico, nomine Lonegisilus, querendo loca ubi aliquam cellulam ad lucrandas animas facere posset. Audiens autem famam predicti Haduindi venit ad eam, deprecans ut vicium suum Cenomanicum, nomine Buxidum, situm videlicet in pago Cenomanico, in Sagonense etc. Quæ in alia S. Haduindi Vita, (quam beneficio ejusdem Joannis

a S. Martino, e MSS. Ecclesie S. Juliani Cenomanensis accipimus, sed serius quam ut inscri possent, aut ex ea prior illustrari, census jam secundi tomi indicibus, in illa, inquam, Vita, quæ ex priore illa aliquantu elegantius concinnata est, ita offeruntur quæ de S. Lenogisilo supra narrata: Ejus quoque Divi Haduindi tempore venit in Cenomanensem diocesim vir quidam Lenogisilus, religioso indutus habitu, natione Germanus, solum natale relinquens, suosque parentes, divites ac nobiles, sed gentilem degentes vitam, contemnens; a Christianis querens in fide institui, locaque secretiora, ubi aliquam cellulam ad lucrandas Christo animas edificare posset. Qui volitantem undique Divi Haduindi famam audiens, illum accessit: quem unice deprecatur, ut illi quemdam vicium Canonicum, cui nomen Buxidum, seu Busiacum donaret, in cellulam ac contemplationis locum extruendum. Cujus petitioni libentissime acquievit beatus Antistes, eumque jam Christiana fide imbutum et confirmatum, Sacerdotem ordinavit, predictamque vicium cum omnibus sibi pertinentibus, predictamque vicium cum omnibus sibi pertinentibus et adjacentibus contulit; ea tamen conditione, ut Cenomanicæ matri Ecclesie subjaceret, censusque illi persolveret annum, ad lumen scilicet sanctæ Ecclesie de vera libra quatuor, de oleo libras duas, et duos trientes, et ad opus Episcopi cambucam unam, et pellitiam unam, et ad opus Canonicorum duo modia vini, ad caritatem faciendam. Ad construendum autem illud monasterium in honorem S. Petri, predictum Lonegisilum Abbatem multum juvit B. Haduindus et Clotharius Francorum Rex, compluresque nobiles ac divites, qui locum illum devotionis ergo frequenter adibant.

5 Hæc ibi. Verum neque in altera S. Haduindi Vita dicitur ipse Lenogisilum sacerdotio intuisse, neque in ipsius Lenogisili, sed Episcopus Arvernenis. Meminit et Renatus Benedictus S. Lenogisili (quæm Lourgesilum appellat) in Vita Gallica S. Haduini XXX Augusti, qui est Haduindus. Strenue, inquit, ac sollicitè ad novorum monasteriorum edificationem incubuit, quorum unum, Lourgesilo monacho Germano gratificaturus, in vico Busiaco condidit.

VITA AUCTORE ANONYMO,

Ex MSS. Ecclesie S. Petri de Curia.

PROLOGUS AUCTORIS.

Egregia est doctoris gentium sententia qua dicitur. Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones: fide quippe David inimicitias Saulis evasit, et ab Israel opprobrium

cenobium
ejus ap-
extruendum?

census et im-
positus

lib. II.

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.
Sancti fide
vicerunt
mundum et
vita.

Gal. 3. 29.

occiso ille spurio, typicus idem manu fortis avertit. Fide grandævus Abraham, post mysticam arietis immolationem, obediendo Deo exivit a propria terra et propria cognatione, et venit in eum qui sibi parabatur locum: ibi Christo ducente exulatus, cum Dei gratia comitante feliciter conversatur. Ecce hæc sunt in quibus Abram filii ipsius imitari desiderant, applaudentes voci Apostolicæ qua dicitur: Ergo vos semen Abraham estis, secundum promissionem hæredes. Viri ergo sancti, qui quodammodo violentia non, sed voluntate et studio sanctitatem assecuti sunt, præveniendo se gratia Dei, omnibus exterioribus abrenunciando, nuditatem et indigentiam cum paupere Christo amplectendo, orationibus, vigiliis, ac jejniis insistendo, in corpore suo de invisibili hoste triumphant. Relinquant propriam terram, quia corpora sua ut Christum lucrifaciant, abnegant: cognationem quoque postponunt, quia carnalia desideria, quæ carni cognata sunt, quoniam ex ea procreantur, mentis celsitudinem premunt. De quorum collegio sanctam conversationem B. Lenogisili præ oculis habentes, pro viribus tentabimus de ejus meritis pauca, quæ nobis comperta sunt, audientium pandere devotioni. Et si ad hoc graviter non assurgimus, credimus tamen ad vota eum succurrere, qui quondam de se fabulantis in via adfuit, et ipse erit nobis qui et auctor præmiorum.

CAPUT I.

Lenogisili patria, baptismus, sacerdotium.

Ea tempestate quando a Clotarius Rex genti Francorum principabatur, vir venerabilis Confessor Christi Lenogisilus in Alammannorum regione exoritur, parentibus licet quidem paganus, nobilitate tamen sanguinis bene idoneus. Sed, quia scriptum legimus, dicente Domino ad Moysen: Miserebor, cui misertus ero, et misericordiam prestabo, cui miserebor; parentibus ejus in cæcitate idolorum durantibus huic puero tantam gratiam attribuit, ut mox in ætate puerili Deum vivum et verum ubique regnantem in telligeret et adoraret. Fidei denique fundamentum ponens animus, ad altiora tendebat, undam baptismatis expetens. Porro genitores ejus cum viderent eum idololatricam demonum fugientem, et ritum simularum contemnentem, tanquam cæli Dominum non cognoscentes, hujus conversationem pueri valde spreverunt.

3 Puer autem non solum in vanitate diabolica non eis favebat: sed hæreditatem quæ sibi jure propinquitatis competeat, non adeo curabat, ut ob amorem ejus videretur ab æterna possessione extorris. Sed cum diu hujuscemodi parentes stimulantur anxietatibus, tandem infans propositum animi sui non celavit: sed coram Domino suo, qui creavit cælum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt, hæreditatem in cælis se habere monstravit. Cumque sibi datum tempus crederet, quod voluntatis suæ posset implere dilectionem, post lacrymas et orationes exit, relinquit natale solum, domum, propriamque cognationem, adimplens opere, quod post, hæc lectio probaret: Si quis, inquit, venit ad me, et non odit patrem, et matrem, aut fratres, aut sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus.

4 Præfatus itaque puer totum se dispositioni fidei committens, viam incognitam accipiens, peregre profectus est in b Aquitanicam Provinciam. Deveniensque ad civitatem Arverniam, moratus est in ea aliquod tempus absque fonte baptismi. Sed desiderio sanctæ conversationis, quo et famosus ille c Cornelius antequam baptismi gratiam perciperet, æstuabat, orationibus, jejniis, ac vigiliis serviens Domino die ac

nocte. Cujus cum devotionem morumque gravitatem quidam ex oppido illo deprehenderent, scirent vero advenam; sciscitabantur ab eo unde, vel quare ad hanc civitatem divertisset. Isque virorum sollicitatione comperta omnem suæ peregrinationis ordinem denudans, ait ad eos: Cognovi quem in cælis adoratis, idcirco paganus relictis parentibus huc advectus sum, quærens quoniam modo ad salutem animæ pertingere possim. Auditoque hoc verbo gratias agentes Deo, magnificabant gratiam ejus, qui omnes vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire. Non multo post Catholica fide instructus, et baptismatis unctione signatus, viriliter se agebat, et ut litteris erudiretur operam dabat. Assequutus autem litterarum scientiam, multo amplius in mandatis Domini diu noctuque exercebatur; adeo ut non pauci ejus exemplo vanam seculi cogentur vitam respuere, cælestibus vero ardentius inhærere. Fama igitur viri Dei Episcopus ejus civitatis audita, eum populo favente ad sacerdotalem gradum promovit.

baptizatur:

fit Sacerdos.

a Hic est Clotarius II, qui an. 584, Clitperico patri quadrimestris successit, obiit 628.
b Est enim civitas Arvernorum in Provincia Aquitania prima.
c De S. Cornelio Canturione agimus 2 Februa.

CAPUT II.

Reliquiæ divinitus obtentæ.

Qui suscepti officii domum vita decoravit et actu, ac zelo domus Domini accensus vitia malorum fovere nescivit. Unde accidit ut quamplurimos a via rectitudinis defluere cernens, et paleam super triticum exuperare, ut ad alia spe salvationis loca secederet conatus est. Veniens autem ad Cenomanicæ diocesis confinia, in pago a Sagamensi hospitabatur in villula, quæ b Busciaeus dicitur, in qua erat domus Orationis non parva. Quo dum moraretur, quia non potest non lucere lucerna super candelabrum posita, multitudinem miserorum diversis infirmitatibus vexatam manuum impositione servabat. Cognoscentes denique incolæ loci hujus veri Dei ad se ingressum, et quia ex Deo est, postulaverunt ab eo ut secum dignaretur morari; ipsi enim sufficientia quarumque rerum præberent solatia. Vir Domini videns amorem eorum erga se, pariterque devotionem in Christo, votis illorum satisfacit.

6 Quadam igitur nocte de more suo oratorium ingressus, ut Matutinarum solemnia perageret, pavore subito turbatus est. Quam ob causam cognovit olim locum illum publicis conventionibus dicatum, qui diversis Sanctorum reliquiis fuerit adornatus. Sentiens cultum earum ob negligentiam deperisse, convocans concives, in quorum prædio commanebat, intimavit desideri sui esse Romam caussa orationis petere, postulans in eo itinere eorum vota se comitari. Progressus tandem ad loca beatorum asilorum devotus orator accessit. Ibi siquidem coram Domino anxietatem cordis sui ingeminans, Sedis illius diutius flagitabat Antistitem, ut mereretur exoptatum munus pignorum ab eo accipere. Multo certe labore pro hujuscemodi negotio fatigatus, cum jam pœne desperaret, ecce pridie quam reverti decerneret, ipsius noctis medio astitit ei Angelus Domini, cui et dixit: Lenogisile, quid inter curas æstuas, quidve dejiceris? Accingere igitur et clam accedens ad aram B. Petri, quod inveneris tecum defer. Continuo a visione surgens exequitur quod sibi fuerat justum, invenitque dentem Apostolorum Principis altari suo superpositum. Quem assumens, comitem reversionis suæ habuit, et letitia multa reffectus ad propria remeavit. Quod ubi compererunt cives loci hujus, reditum scilicet viri Dei, admodum gratulati sunt, et quibus desperationis præbuit metum, reddidit præ-

a
Discedit in
Cenomanos:

b

miraculis
clarus,

ibi moratur,

in loco olim
reliquiis ce-
lestri:

Roman pere-
grinatur:

dente S. Petri
miraculose
obleno, redit
in Galliam:

Exo. 33. 19.
Lenogisilus
ethnicis pa-
rentibus na-
tus,

Deum agno-
scit:

abit e patria:

Luc. 14. 26.

b
venit clarum-
montem:

c

Act. 10. 1

sentire gaudium; ut quem sine spe vivendi amiserant, post multam tristitiam meruissent recipere. Tanto denique amore in medio eorum habitabat, ut unusquisque de facultatibus suis ei ministraret. Hoc vero contubernio fultus, cellulam locavit, quæ vocatur Busciacus; statuens animo post hæc nullam in partem aliam divertendum, sed ibi humanarum rerum perfectionem suam præstolari.

a Is in S. Hadovinda Vita Sagonensis dicitur, vulgo Sunnois.
b Buxidus in S. Hadovinda Vita appellatur, Henrico Benedicto Busi.

CAPUT III.

Agnefletis pudicitia, miraculo defensa.

Interea suppetit res non modica, meritum beati viri commendans. Erat namque virgo quedam, Agnefletis nomine: quam cum pater et mater jam nubilem matrimonio sociare vellent, præventa ab eo, qui verus est sponsus, spurcitiis carnis calcare se dicens, quamdam in silvam furtim recessit. Illic cum secum anxia, quid agat, quoque divertatur, sedulo revolvit, rediit ei in mente memoria Sacerdotis Christi Lenogisili, cujus fama jam ad eam pervenerat. Hunc se votis omnibus desiderare, hunc se invenire gestiens, dum sic sola æstuat; ecce pastor gregum patris sui advenit: quem illa de arbore, quo se abdiderat, intuens, vocato eo dixit: Obsecro te, sumens laborem festina ad virum Dei, quem ego novi, audita fama ejus, in multis industriis, postulans enim ut non tædeat videre me famulam sibi devotam. Servo autem rennente, adjecit illa, et ait: Vade, plane non fraudabo te mercede tua, vitulum de grege patris tibi dabo. Quod ut audivit, acquiescens pervenit ad hominem Dei narravitque omnia quæ gesta sunt. Homo Dei statim surgens ab eo loco, venit ad condictam sibi stationem Virginis. Exercitatus, inquit, venio ad te: nunc indica mihi quamobrem me vocasti. Illa vero ordinem rei gestæ exeruit, dicens: A parentibus ad copulam maritalæ cogor, sed sponsalia jura animi meum non capiunt. Volo quippe theristris politis, et ornamentis capitis pretiosis renutiare, sacroque velamine tanquam in viduitate indui. Hæc miles Christi audiens, futuras minas Procerum parvipendens, transduxit eam ad cellulam suam, ac sacro velamine Domino consecravit: quod usque ad finem dierum suorum custodiens, cum Dei homine strenue Domino militavit.

8 Sed quia quæ in lucrum partibus Christi veniunt, diabolus evertere conatur; non desierunt ei ministri mortis, per quos astutias veteres excitaret. Namque præfatus vir Dei, Virgoque sancta, non magis ore quam et corde casta, cum pariter Dei cultibus occupantur; homo ille qui sacram Virginem sibi sociari crediderat, Principis Clotarii auribus hanc accusationem ingessit, quod videlicet accola quidam, nomine Lenogisilus, artibus magicis sponsam debitam ad sese vivisset. Modo, ait, legitima conjugia violantes inter se invicem nefandis studiis commiscetur. At Rex verba hujusmodi non ferens, virum cum Virgine ad palatium deduci fecit. Ventum est ad sedem Principis, et contigit ut Rex causa venationis abesset: (hæc autem hyemis tempore gerebantur) vir ergo Domini multo fatigatus frigore, dixit ad ancillam Christi: Accelera, et sibi potes investiga ignem, et veniens affer unde frigus temperemus. Direxit illa iter ad clibanum ubi coquebatur panis Regius, et dixit cuidam de pistoribus: Da mihi paullulum ignis. Ille quasi alludens, ait: Præbe tu linteolum, quo amicta es, faciam quæ postulas. Mox illa porrigente palliolum, pistor sumens de carbonibus quantum sibi sufficere indicavit, misit ante sinum ejus in quo illa paraverat: stringensque Virgo Do-

mini utraque manu linteum, gradiens tanquam grana cujuslibet seminis fervet, ad hominem Dei festina pervenit: propositoque igne pedibus suis Confessor Christi frigoris violentiam caloris fomento vacuavit. Posthæc ancilla Domini comitante fide, ut attulerat, ita et revexit carbonem ad locum, unde eos ceperat; rei hujus stuporem mirantibus cunctis qui aderant: vident opus mirabile, nec tamen ardorem ignis in aliquo deficientem.

9 Quid multa? Revertente Rege a venatione, nuntiatur ei quam inauditam et contra naturam veritatis rem manifeste Dominus fieri voluit, ad testimonium eorum, qui in cordis simplicitate gradiabantur. Igitur cum talia Rex comperisset, indagine veritatis patefacta, qui reatus oblitum tanquam damnandi adducti fuerant, innotuit omnium auribus, quia hi sunt qui toto desiderio terrenas illecebras concucentes, conversationem in cælestibus habent: ad quorum meritum insinuandum ignea virtus linteum incombustum servavit. Conversus Rex, adorans virum Dei ait: Nesciens quidem feci quod pateris, aliorum detractionibus auditum prebens; verumtamen admodum me pœnitet, quod hæc suspicione, quæ Deo tuo te protegente evamit, gravem tibi veniendi ad nos laborem imposui. Accipere ergo dignare nostro munere de facultatibus rerum, ut quietudinem vite stipendiariis usibus affluentibus serves. Audiens vir Domini tantam sarcinam a se rejecit, dicens: Semel renuntiavi seculo, diutius... mundi onerari non possum, quia hæc sunt quæ ad interitum amantem semper trahunt. Hoc munus peto, ut quia Celsitudo vestra mihi descendere dignatur, cellula, quam honorum hominum oblationibus contuli, te habeat defensorem. Rex autem libenter quæ sibi sacer suggerit accepit, atque pro munere vovit se in annis singulis argenti libras decem stipendii ejus donaturum. Unde homo Dei quæque loco necessaria erant preparavit. Post hæc beneficiis Domini laudes rependens, reversus est in locum suum.

CAPUT IV.

Agnefletis et Lenogisili obitus.

Interea accidit, ut filius Clotarii Regis, nomine Dagobertus, vir Ecclesiasticæ dignitatis cultor, febre correptus lectulo decumberet. Multis medicis super eum axiantibus, et nihil proficientibus, de vita ejus desperatum est: quippe totius corporis vegetatione privatus, diutino langore vexabatur. Recordatus Rex devotionem famuli Dei, mittit ei calicem et patenam argenti opere factam, ut orationibus suis sibi redderet filium suum incolumem. Jam pene medium itineris, qui hæc ferebat, attigerat, et ecce languidus a febrium miserabili fatigatione laxatur.

11 His itaque gestis cum pia salutis nostræ omnipotentia ancillæ suæ laboribus requiem dare voluit, multo in sancta religione temporum cursu transmissio, Verno vico publico vite fecit excessum. Cujus cum obitua vir Dei comperisset, sine mora eum apparatus funeris ad locum venit, corpus ejus ad cellulam suam volens provelere, ut ibi venerabiliter sepulturam caperet. Cæpto jam itinere, venientes ad villam, cui nomen est Mamertium, et possibilitatem sui resumerent, dimisso feretro paullulum sub-titerunt. Inde surgentes iter suum percurrerent, nequaquam ab eo loco corpus amovere poterunt. Sacerdos Domini contra votum suum agi videns, mollicum concitato spiritu dixit: Si hinc te asportare nequeo, dimittam in via ista insepultam. Dubius, ut quid hæc acciderint, et qui illa nocte in eodem loco corpus venerandum custodirent, ipse monasterium repetens, pervigil in nocturnis precibus orabat, ut juxta votum Deus

AUG. ROME ANONYMO. CA. 955

Lenogisilus Regis domi respuit,

ut cellam suam is protegitur. peti,

Dagobertus ejus precibus sanatus,

Agnefletis mortuæ corpus.

subito innotabile factum

cellam construit.

Agnefletis ne nubi, re cogitationi

fugit in silvas

Lenogisilum ad se evocat.

in revo dotalia

apud eum dormi

solso delati,

ad Regem evocatur

in carbonibus ardentes fertur de illis

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.
post preces
transfert :

ei concederet. Mane facto iterum viam carpit, et cum pervenisset ad locum, sine ulla dilatione sumpto feretro cum comitibus suis regreditur ad monasterium, sepelieruntque eam in basilica, cujus anima occursu beatorum spirituum migravit ad Christum.

12 Post hæc Deitatis cultor Lenogisilus in gratia Dei solidatus, multo tempore studiis bonorum operum in stadio vitæ hujus perseveravit. Plenus itaque dierum et sancto senio confectus languorem incurrit corpusculi. Jamque deficientibus membris anima benedocta adjutori et visitatori suo gratias in labore sedulo referebat, sicque carnis vinculo absolutus est spiritus ejus, et cujus desiderio æstuavit in terris,

meruit eum feliciter videre in cœlis; et qui patriæ suæ et cognationi propinquorum renuntiare studuit, ut fidem Christi Domini contingeret, ab eo nunc excelsus factus, regnum nullo fine caducum in superna Hierusalem per bonam militiam consequutus est. Sepultum est autem corpus beati viri in basilica, quam ipse sumptibus religiosorum hominum construxerat in præfata cellula. Ubi si quis de nobis petitor advenerit, orationibus ejus peccatorum optatam percipiet remissionem, per eum qui glorificat Sanctos suos Dominus noster Jesus Christus; cui laus et gratiarum actio, virtus et potestas, in secula seculorum. Amen.

ANIMADVERSIONES EXTEMPORALES

DANIELIS PAPEBROCHII, HAGIOGRAPHI,

NUNC PRIMUM EX MSS. EDITÆ.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XII JANUARI.

S. Tatianæ, Virginis et Martyris, Acta Græca et Latina eadem sunt quæ S. Martine et videntur hic prorsus omittenda.

B. Guidi Episcopi Vitam habet Vincentius Barbaranus parte II.

S. Joannis, cognomento Qui vidit Angelum, Vita exstat in ms. Vat.

Pag. 34. De SS. Zotici et sociorum, quæ dicit Baronius habere se martyrii Acta, S. Getulii sunt, quem admodum ipse alibi censet, servata in diem 10 Junii.

Pag. 11. Videndum an S. Cæsaria, de qua Ven. Fortunatus libro VII, carn. IV, sit soror S. Cæsarii, an alia ipsam eodem nomine secuta. Regula, antehac a Stellartio et deinde ab Holstenio edita, omittenda esset deinceps.

S. Victoriani Abbatis Vita ex ms. Montis Aragonii prope Oscam habenda. Scriptum ad Rectorem Oscensem 1669.

In Commentario superflua sollicitudo habita est pro salvanda antiquitate Regulæ Benedictinæ in Hispania; nec videtur refutandus Yopez hic, sed prolandus.

Pag. 27. Corrigendum promissum de edendis regulis, quæ fuerat P. Rosweydi cogitatio. Cui satisfacit Holstenius. Concordia Regularum fuit Benedicti Auxianensis, ut de eo ostensum.

Pag. 33. Inventio Trium Brixianum ex Galestinio omittenda, quia isti non sunt antiqui Martyres. Vide cap. 5 Apologie Præliminaris ad Tomum II Aprilis.

Pag. 33, ad ctenchum sanctorum. Agendum de S. Juventio II, Ticinensi Episcopo, ex Ughello juxta promissum Tom. II Februarii, f. 133, num. 6.

Benedicti Biscopi Vita a Beda edita est in libro de vitis suorū Abbatum inter opuscula in-8.

Inter prætermisos Theodora non potest præsumi per errorem conjuncta Alexandro loco Didymi, de qua enim ibi agitur *ὁρία* dicitur; per quod plerumque significatur monacha.

S. Leo, Episcopus Ordonensis, colitur Asculi.

S. P. N. Elias Thaumaturgus quin sit Patriarcha Hierosolymitanus, de quo in tractatu ante tom. III Aprilis, vix dubito: possit hic de eo plenius agi

IN ACTA SANCTORUM DIEI XIII JANUARI.

S. Potiti officium et Vita per lectiones, multo antiquius editas, exstant. Reliquiæ Asculi in honore sunt. An Vita secunda iterum edenda? Hymni certe omittendi. Reliquias Tricarici esse docet Ughellus.

S. Hilarii miracula, nunquam edita, exstant; ut patet ex indiculo, quem Cluniaci descripsimus: curanda descriptio totius.

SS. Hermyl et Stratonici Acta in MS. Græco exstant.

S. Nicolai Græci Pape III vita ab Ughello accepta est. Neapoli descripta.

S. Libertini Fundensis Vita, ab Ughello accepta, exstat in Museo.

B. Veronicæ de Binasco Officium et Missa, exstat in Museo.

S. Viventii Presbyteri Acta stylo primigenio, ex MS. codice desumpta, exstant in Musæo.

S. Agricii Vita videtur saltem sub dubio adscribenda Lamberto de Legia, de quo num. 3. Silvestri diploma pro Trevirensi primatu rejiciendum ut plane fictitium. Quædam missa a Crombachio studio forte non citata.

S. Hilarii miracula, Waslerii prope Latias facta, sperabantur edenda a pastore loci: quid factum?

De S. Bernone multa singularia continentur in Vita Odonis Cluniacensis inedita, quam pro 18 Nov. habemus ex MS. Gigniacensi, sicut notat Chiffletus.

Pag. 119, num. 19. Ex Pseudomarcellino accepta quedam videntur, atque adeo corrigenda.

Pag. 120, num. 22. De Officiis, Caroli Magni sorore, certum est fabulam esse hoc sæculo natam.

Pag. 139, B. Godefridi Vita secunda, cum sit fore

verbo temis accepta ex prima, non meretur repeti; sufficit, si excerpantur miracula num. 25 et 26. Vita tertia præsus indigna est hujus operis. Dicit potest hæc omnia fuisse excusa, ut satisfaceret injuste querelæ, de qua fol. 143. Notetur tamen versus 247. Hæc mihi narravit etc.

Pag. 143, B. Juetæ cultus magis explorandus et confirmandus. Num. penultima videtur aliquid notandum, ne simpliciter intelligatur ab originali puro dici.

Pag. 169. De B. Veronica notanda, quæ ipsimet vidimus Mediolani, et dicendum quam certo sit Augustiniana.

Pag. 192. Marcella, Magdalena pedisequa, aliæque similes nugæ inter visiones Veronicæ notanda sunt; indeque apparet ex suo aut confessarii sensu multa admixta, et meditationes piæ potius quam visiones esse, quibus tam multa subest falsitas.

Pag. 195, ad num. 37. De magnitudine templi Mediolanensis nota aliquid ex itinere nostro.

Pag. 205. Nota ex num. 20, quedam aliter, quam facta sint, per mysterium sic fuisse ostensa.

De B. Veronicæ Ordine et cultu multa illustria habet Herrera in Alphabeto Augustiniano. Et Ordo posset de ea officium facere Clementem X indulisse scriberetur Mediolano 26 Octobris 1672 in Gazetteis.

SS. Marciani et Joannis Translatio colitur in civitate Castellana. Agendum de illis, ubi de SS. Abundio et Abundantio, 16 Septebris sen ad 20 Octobris.

Retrogratus M. in Pseudo-Gregorio Batice, pag. 1.

De S. Stephano, Episcopo Bituricensi, vide Patriarchium

IN ACTA SANCTORUM DIEI XIV JANUARI.

Pag. 212, ad elenchum sanctorum. Replicæ ad responsiones Card. Bellarmini de S. Felice in Pincis expendendæ.

S. Pontiani M. alia Acta, ex MS. Vaticano desumpta, sunt in Musæo; Translationis Lucam factæ ex MS. Florentini. Quædam ex MS. Bodecensi.

De S. Saba, Episcopo Serviæ, monuit nos anno 1661, Secretarius Congregationis de Propaganda, nunc S. R. E. Cardinalis, non esse fidendum Tomæo, quamvis typis Cameræ impresso; ipsum S. Sabam a schismaticis ut schismaticum laudari. Verum ex Vita eæva Dometiani constat S. Sabam apprime catholicum fuisse. [Cfr. Trifolium serbicum P. Joannis Martinov.]

B. Odonis Carthusiani Acta pro Canonizatione exstant, siquidem citata sint a Bzovio: vide de iisdem Ughellum n. 13, col. 1075.

SS. Patrum in Sina et Raithu Acta per Nilum exstant græce atque edenda sunt.

Pag. 249. De S. Datio vide quæ Mediolani de Episcopis Mediolanensibus collecta a nobis sunt.

Pag. 234. Vita S. Fulgentii, auctore de Quintanadvennas, non est digna, quæ hic legatur. Versus et epigrammata suspecta, imo fictitia sunt.

Pag. 257. An non posset idem esse S. Cadeoldus et Dadolenus?

Pag. 259. Mentio fit alicujus S. Gregorii, episcopi Armeni, animadvertendum eodem tempore alium Pitiyeri vixisse, de quo 16 Martii.

Pag. 260. De S. Odone num. 1. *Novariæ*, an *Novarii* vel *Novarii*? Novaria urbs Italiæ est; Novarinum Hungariæ.

Pag. 263. Miracula B. Oderici LXX, ut habeantur, scriptum ad Rectorem Goritiensem 1669.

Pag. 274. *Appendicula ad diem 4 Januarii.* Ammonii Monachi relationem de Monachis in Sina et Raithu edidit Græce et Latine Combefis anno 1660. Hinc eruitur tempus martyrii, sicut observat Lud. a S. Teresa in successione Eliana pag. 321.

S. Justini, Episcopi Theatini, Acta ex Aprili huc remissa fuerunt tamquam ad præcipium diem cultus. Vide quæ habet Ughellus tom. VI, col. 827, 938, 961.

De S. Andrea Corsino vide Ughellum num. 16, col. 329.

SS. Fulgentii et Florentinæ translatio Berzocam narratur in Annalibus Placentinis, f. 75.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XV JANUARI.

Pag. 275 ad elenchum Sanctorum. S. Secundinæ M. Acta proluxa et lectiones officii proprii sunt in Musæo.

S. Ephesii Acta antiquiora ex MS. Vaticano accepimus. Ejus et Potiti translationem Pisas vide apud Ughellum.

S. Macarii Acta Græca habemus. Vide an aliud requirendum sit ex Vat. 825 f. 70.

SS. Mauræ et Britte Vita, per lectiones breves disposita, exstat in codice nostro Bodecensi.

S. Alexandri Acemetæ Acta Græca habemus.

S. Joannis Calybitæ antiqua Vita Latina retinenda; secunda non fuerat addenda, sed notanda quædam ex ea.

S. Boniti Vita, collata cum MS. Regiæ Sueciæ, exstat in Musæo. Sed locis pene innumeris esset per conjecturam emaculanda.

B. Mortui memoria MS. est in Musæo.

B. Angeli Giraldi solitarii Acta ex Vaticano codice habemus; item missa a Jacobillo.

De adventu S. Mauri in Gallias et Vita per Faustum a posteris fæde interpolata agit Bondonnellus in Episcopis Cenomannensibus fuse et solide, ostenditque pluribus exemplis, ab eo regulam S. Benedicti vere allatam esse in Gallias.

S. Ephysii Acta conferenda cum Actis S. Procopii, et si pleraque convenient, habenda pro supposititiis. Ea, quæ edita sunt, non mereantur locum in hoc opere. De templis et corpore ejusdem plura sane haberi possent ex auctoribus Siculis; sed bene examinanda propter eorum dubiam fidem. *Pag. 210, n. 4, l. 4, dele institui benedictini, nisi certum sit sub eo conditum fuisse.*

In Vita S. Mauri certo compositum est caput V, ubi de obitu S. Benedicti. Epistola Odonisi ante trans-

lationem deberet poni ante Acta, et hæc sub ejus, non Fausti nomine excudi deberet; ipse enim brevem Fausti textum multipliciter amplificavit. Num. 33 dicitur Benedictus tot sanctorum fundator monasteriorum tanta millia monachorum Domino acquisivisse. Utique ex sui temporis presumpta dilatione Ordinis.

Pag. 330 omittenda genealogia S. Parsitiæ utpote fabulosa. Vide Cantarelli et scriptores de matrimonio Ansberti et Blithildis.

Notandum in omnibus Italiæ ac Galliæ Bibliothecis studiosè nos quæsisisse an uspiam genuina S. Mauri Vita per Faustum lateret, nec quicquam nos indagando uspiam profecisse. Nota insuper in Vita S. Mauri ne minimum quidem esse indicium illius monasterii, ab ipso reformati in Gallia, contra eos, qui Benedictinam regulam supponunt ab eo sic propagatam fuisse, ut brevi ea ubique communis fuerit.

Pag. 339 in notis adde *Herbertus Nortwicum sedem transtulit, et ædis cathedralis primum ibi lapidem posuit anno 1086, ut auctor est Godwinus de Episc. Angliæ.*

Pag. 361, num. 17. Quæ hic dicuntur, conferenda et corrigenda ex dictis de S. Gertrude in Martio.

S. Mauri corpus in Abbatia S. Justi Secusis. Vide Cardinales, Episcopos et Abbates Pedemontanos *pag. 237.* Ejusdem monasterium Casinense anno 1198 a Teutonicis defensum. Corpus Mediolani exstare dicitur. Translatio Fossatum ab aliis perhibetur.

S. Macarii Ægyptii corpus Amalphi n. 20, col. 217.

Pag. 313. Nonnulla adde de capite Joannis Calybitæ Parmæ ex Theatro Parmensi: Poli p. 23; qui in annotatis p. 33 putat corpus Joannis a patre translatum Roman.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XVI JANUARI.

Pag. 363, ad ctenchum sanctorum. S. Jacobi Tarantasiensis epitome Vitae donata ab Ughello; requirenda Vitae, quam mutilam dedimus, pars reliqua.

De S. Gilderico Vindocini in Gallia insertum est ipsi libro folium a J. Bollandi p. 59.

B. Joannae de Balneo Vita ex Augustino Fortunio, desumenda.

Bliharius, socius S. Furstei, huc referri potest, et Vita ejus dari.

S. Titiani Opitergensis Acta ex Petro Calo sumantur: ab Ecclesia Opitergensi petenda quae citat Ferrarius monumenta.

S. Treverii Vita cum annotationibus excusa: Lugduni in-8° 1647.

Pag. 380, n. 4. Locus Vita ex num. 33 intelligitur de consanguineis male; quia ex sequentibus potest agi de Lirinensibus discipulis.

In Commentario de S. Honorato potiusset aliquando plenius refutari Vita ejus fabulosa, et ipsa fabulositas detegi.

Vita B. Gratiae Minime, Valentiae mortuae anno 1606, est in Bibliotheca Gallica, in-12.

Pag. 396. De S. Liberita et albis videtur dicendum propositio, non sanguine, fuisse sorores.

Pag. 397. Clare dicendum S. Honoratum non fuisse Benedictinum.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XVII JANUARI.

Pag. 436, ad ctenchum Sanctorum. Ad Acta Tergeminorum supplenda usui erit MS. Regime Suecic. Desiderantur excepta per Neonem et Turbonem, de quibus in comm. n. 3.

S. Genulphi vita antiquior et simplicior a Combefisio missa.

Translatio S. Antonii ex MS. Cluniacensi; et Itrajectino. Alia fabulosa ex Trevirensi MS. An hinc iuncta translatio Arelatensis; vide in Vita Bollandi.

S. Sulpitii Bituricensis Acta alia et Translatio, et Miraculorum libri duo petendi ex MS. Monasterii Becensis. Cum eodem conferenda Vita a nobis edita iste in tres libros distincta, et aliquot forte capitulis edita antior. Vide Labbe tom. II, f. 40, f. 451.

Miraculosa imago S. Antonii. De ea vide cap. 24 libri, *Histoire de Chastillon sur Seine.*

In Actis Tergeminorum patet scripta post definitionem consubstantialitatem num. 7, item ex phrasi "mutatum mittere, mettre en pièces," scriptorem videri Gallum. Secunda Acta totumque de Lingonibus figmentum, indigna hoc opere, omittantur, et solide refutetur fabula in commentario. De Aureliano non Imperatore, sed Praeside, vide in April. Si non proleat supplementum priorum Actorum ex MS. Regime, posset sumi ex secundis a num. 12 ad 14.

S. Genulphi Vita utraque fabulosa est et secunda proorsu superflua. De antea agendum in commentario. Videtur sub Sixto III non II floruisse. Nomina Genulphi, Agilberti, Basini forte, et Geniti atque Achis francicae sunt quis igitur dubitet, quin ad saeculum V spectent? Forte Sanctus non Episcopus, sed presbyter tantum fuit. Major lux speranda ex Vita antiquiori. Totae etiam substantiae Vitae fabulose continentur in miraculis n. 17 et miracula habentur post num. 28.

Pag. 434, dele notat. a. Patet enim exarmare sumi pro obarmare saepius in his Actis, sicut colere et excolere; ubi et non privativum, sed intensivum.

Pag. 461. Capita I et 2, ex Miraculis S. Genulphi

S. Furstei Vita plenior, in qua multa de sociis haberi asserit Beda, requiritur. Vita secunda melius omitteretur, cum primae nihil addat, quod secure legi et credi possit.

Pag. 408. In notis hymni fragmentum aptius ad tres lineas reducetur.

Acta antiquiora SS. Quinque Martyrum Berardi et Sociorum requirenda Ulyssippone.

Pag. 428, n. 16, initium sic corrige: *Antonius Verbus Vicentius, qui anno mccccxxxiii Catalogum Sanctorum curavit Vicentiae imprimendum, ad ejus calcem adiecit Sanctorum quorundam gesta breviter ex cornu historis decerpta, ut proficetur, imitanda: quae in editione posteriori perperam attribuantur ipsi Petrado Natalibus sub titulo, de Sanctis recenter canonisatis. In hoc ergo dicti, non auctoris, sed libri appendice, duobus scilicet posteriori, primo loco recensentur quinque horum Martyrum eorumque et additur.*

Pag. 364. Omittenda de Martyribus Brixianis juxta dicta in Apologia ad 2 Aprilis.

Pag. 395. De S. Titiano vide Italiam Sacram.

De S. Marcello Papa vide Epitaphium Damasi et notas in illud; item historiam ejus correctam in Aprilii, ubi de S. Marcellino.

melius omittentur, quia nihil ad rem, et mendis scauteat ad num. 8. Ita quaedam similia capita omisimus in Vita S. Benedicti.

Pag. 463. Nota addita ex appendice reformetur, quia plures ostenderunt Bithilibus nuptias comuentis plenae esse.

Pag. 468 c. Prolegmentum, vox singularis, ponitur, et antea in pag. 430 h. unde colligas eundem utriusque scriptiois auctorem esse.

Pag. 472, col. 2, lin. 3, sic lege: *Phutonus Heracleae coram qui apud Egyptus sunt Arelanu.*

Pag. 473 c. et 507, lit. h. Ephrem qui scripsit Apodithegmata Patrum, non potuit fuisse Edessenus, sed bene aliquis ex iis, de quibus ad vitam S. Abraham Eremitae in Martio.

Pag. 506, lit. c. *Abrahamo Syro lege: Abrahamo, Mariae meretricis patrem, quem ex vulgato errore Syriam facit, cum sit Hellespontinus.*

Pag. 513, n. 4, l. 1 *Qui unus de propinquioribus esse creditur, lege: qui unus de propinquis ejus (scilicet S. Guillelmi Gelloneensis) esse creditur: ita videtur verior sensus habendus.*

De S. Antoni Epistolis ab Ambrosio Camaldulensi ex graeco deductis vide historias literarias et Bibliothecas Patrum pag. 363. S. Antonii brachium in Albatia S. Justi. Vide Cardinades, Episcopos, Abbates Pedemontanos, pag. 238.

S. Antonii Albatia ossa mire fulgentia Tricarici. Vide Ughellum n. 20, col. 192, d.

De S. Sabino dandae sunt ipsae lectiones Placentinae: sed omittenda narratio miraculi, quod ex S. Gregorio fidelius habetur. Ejus maxilla Castris est in Etruria.

Utraque Vita S. Sulpitii videtur esse ejusdem auctoris. Ita styli idem et verba saepe sunt eadem: primo brevis scriptura diffusius deinde extenderit nullieet alterutra.

De SS. Milda, etc. Vide in Martio de S. Hindswitha, etc., an hoc nihil corrigi debeat.

Julius M. in Pseudogregorio Baetico, pag. 1.

Initium

Initium ex libro de vita et revelationibus D. Archangelæ de Panigarola, qui est Mediolani in monasterio S. Marthæ. Petii ut Moniales totum describerent, et nobis mitterent.

Faustum Regiensem coli ut Sanctum testatur Spondanus in Epit. ad an. 520, n. 7; item in alia editione, quam citat.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XVIII JANUARI.

Pag. 544, ad *elenchum sanctorum*. De S. Prisca varia observata a P. Grothausen, cum sint eadem Acta ac S. Martinæ, videntur rejicienda.

De SS. Liberata et Faustina plura Italice exstant et Latine.

B. Henrici de Comentina Patriarchæ Constantinopolitani Vita collecta dupliciter.

B. Facii Vita Italica MS. prolixa: solum dedimus breve compendium.

De Cathedra S. Petri habemus librum excusum Romæ 1666 in-8, in quo defenditur sententia Bollandi de loco S. Augustini et Festi antiquitate.

Pag. 560. Pro S. Sulpitio consule Diatribam de scopis Trajectensibus.

S. Liberæ Vita petita Verona, prout hic citatur, forte ponenda XI Aprilis. Anno 1669, 13 Jun. responsum perii pestis tempore.

S. Leobardi cultus distinctius quærendus Turone ex Majori Monasterio, si forte melius referretur ad Martium. Videndum, quis sit S. Leobardus, S. Benedicti discipulus, conditor Maurmunster in Alsatia.

Vide Bucelinum et Sirinum in S. Columbano, f. 406.

In Vita S. Deicoli antiqui capitum tituli melius ante Vitam, quam post capita singula inter annotationes ponentur.

Pag. 570. Lit. c. notatur parachronismus, quem num. 35 ipsemet auctor agnoscit, ut ea observatio potius ad illum numerum referri debeat.

Pag. 574. De B. Facio notari potest, nomen truncatum esse ex Bonifacio, ut pleraque italica alia: *Fovellus* pro *Victorello*, *Minicus* pro *Dominicus*. Petii 1669, 13 Junii, antiquam Vitam latinam, si qua est, et processum, qui apud Regentes Hospitalis servatur MS. citaturque in Vita Italica.

B. Beatricis Estensis Vita denuo petenda Ferraria. Accepi anno 1670. Scripsit italicam del Gianoli excusam Mediolani anno 1633 in-12.

Obedianus, Episcopus Papiæ, ponendus in prætermisissis ex indice de Gasparis SS. Ticinensium.

Vita B. Christinæ de Aquila per Curtium exstat. Videtur operæ pretium de ejus cultu et authenticis scripturis miraculorum requiri Aquidæ licet mortua sit 1343.

De S. Volusiano, Episcopo Turonensi, vide Maun de Episcopis Turonensibus.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XIX JANUARI.

Pag. 576 ad *elenchum sanctorum*. S. Launomari Vita, ab editis diversa, ter descripta, exstat in phleis nostris.

SS. Mariæ et Marthæ Passio ex MS. Vaticano exstat apud nos.

S. Bassiani elevatio ex Petro Calo desumenda. De Translatione vide Ughellum.

S. Remigii Rotomagensis Vita est in Musæo.

Inter prætermisissos de Translatione S. Thomæ post Ferrarius adde: *Est ea particula brachialis ad sacellum Patronorum delata anno 1604, 20 Januarii, sed*

ut hac die Festum ageretur, Clemens VIII postea sanxit. Agitur de eo in Analectis ad Acta S. Thomæ ad VII Martii.

Pag. 590, circa finem Vitæ S. Bassiani nominatur *Ara Virginis Turrifera*: videtur significari S. Barbara; quod esset annotandum.

Pag. 594, n. 6, dele quod S. Launomarus potuerit S. Benedicti regulam esse amplexus: nulla est enim verisimilitudo hoc rei p̄a fecisse.

Pag. 601. Examina, quis sit S. Felix, eujus jussu Walafridus scripsit S. Blaitmaci martyrium.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XX JANUARI.

Pag. 615 ad *elenchum sanctorum*. Acta S. Sebastiani, Roma missa et cum aliis compacta, possent inspicere, ad variantes lectiones colligendas. De ejus confraternitate Epternaci libellus exstat in 12. Epistola de translatione ex MS. Vindocinensi apud Du Cbesne. Duo ossa Floriaci, Suessionibus allata. Vide Annales Aurelian. pag. 262 et 600.

S. Euthymii Acta græca ex Metaphraste exstant. Eadem primigenio stylo S. Cyrilli habemus ex codice Vaticano.

S. Eustochiæ Virginis Vita per Maurolycum, diu desiderata a nobis, accepta tandem est Romæ. Adest etiam Italice impressa.

B. Ludolphii Pamphili, Episcopi Eugubini, gesta collecta et edita a Jacobillo.

S. Haduindi, Episcopi Cenomannensis, Vita alia est ea, quæ laudatur ut melior supra in præsentitomo pag. 402, num. 4.

Pag. 620, num. 35. Citatur inscriptio tamquam

tempore Sergii Papæ posita: atqui P. Honoratus Fabri rogatus eam ostendere anno 1664 respondit clare apparere ex forma characterum quod non sit annis ducentis antiquior. Et novitas ejus ex illo probatur, quod ibi fiat mentio indulgentiarum: *Tres annos et tres quadragenas de vera indulgentia*; apparet enim, quod sæculum XVI hæc sapiant.

Pag. 622, num. 9. Acta S. Sebastiani Græca nunquid ex Cryptæ Ferratæ MS. sunt? perperam igitur imputantur Metaphrastæ, quæ sunt a monachis illius loci facta, ut alia ejusmodi, ex latinis cum multa sæpe inperitia.

Pag. 627, col. 1. Ebersbergæ nomen ab apro ducitur. Fabulosum hoc videtur, quando quidem locum condiderit *Eberhardus*, a quo potius dicendum nomen remansisse: sicut in *Ebersclause* prope Treviros, quæ est *Eberhardi cella*. — Requiritendus Prologus in translatione S. Sebastiani, num. 39 indicatus.

Pag. 637, tit. c. Dele hic videtur etc. et substitue

Hic

Hic significatur signum Caroli Magni ut est nomen uno litterarum connexarum ductu scriptum: quale sub omnibus ejus posterorumque Imperatorum ac Regum diplomatis videre est. Caroli autem Magni monogramma habet formam crucis: sub Ottonibus similia monogrammata quadrata esse cœpere propter litteram H cui cæteræ innectebantur.

Pag. 577. De inventione Peregrini etc. corrige audacter, esse suspectos juxta Apologiam in tomo II Aprilis, cap. n. 51.

De ætate S. Catelli statuta corrigenda ext. 2. Feb. f. 795, n. 9.

Acta S. Juliani Hospitalis ex MSS. Palatinis habemus. Vide dicta III Maii ad S. Ursinum.

Pag. 661 Neophytus martyr is est, cujus Acta habemus ad sequentem diem reposita.

PP. ibid. Inna, Pina, Runna, videntur nomina Martyrum Gothorum, qualia plurima habemus in Martio die 26, quem consule, et inde hos illustra.

Pag. 663, n. 6. Omnino superfluum est Elogium S. Euthymii ex Maximo Cytthereo, quod fere verbatim accepit ex Nicephoro, et sequitur num. 21.

Pag. 661, lit. c. Ridicule videtur dubitari, an Embrymum sit vox Celtica, apud quos nec materia quidem esset ejusmodi cervicalis faciendi.

Pag. 689. Maunthia quæ siut, et unde dicta, multo verius explicatur in Martio ad Acta SS. Martyrum Sabaitarum die 20, nec aliud esse quam sarmenta inlidem patet.

Pag. 693. Quæcumque dicuntur de S. Geraldo, recognoscenda sunt, et emendanda ex dictis de eo 13 Martii. Linea antepenultima antiquos duos hymnos lege tres; totidem enim sunt, ut patet ex rythmi diversitate. Secundus incipit num. 9; tertius subinum. 10 signari deberet incipit. *Quendam Regem extrahem...* Possent duo versus imprimendo conjungi.

Pag. 694, n. 1. Nota annos triginta prædictionis omnibus fere hibernicis prædictionibus esse communes.

Pag. 696 et 697 indicatur videri eandem reginam, utrobique nominatam; at posterior certo est regina Lagenie. Prior tam propinqua sancto habitabat, ut cito accersi et ire posset.

Pag. 697. Non potest dubitari, quin alia Vita extiterit, quando ipse Petrus Damianus dicat, eos, ex quorum narratione sua scripsit, Regis et Papæ, sub quibus S. Maurus consecratus est, nomen in antiquis tomis legisse: hæc autem si vidit Leander, spes est adhuc superesse.

Ughellus tom. II, f. 456 ostendit S. Maurum vixisse anno 934 et cum antiquiori Episcopo 649 male confundi.

Pag. 699, n. 13. Locus de Capisterio illustrari potest ex principio Vitæ S. Benedicti 21 Martii, ubi intelligitur diversum quid esse a vanno, scilicet ligneum aut testaceum.

Pag. 700. Ad hunc S. Benedictum transfer Translationem in MS. Barberiano notatam et 21 Martii non recte attributam S. Benedicto, patrono Lucensi. Requendum de ejus præsentis cultu, et nura aliqua de eo adhuc monumenta sint in monasterio Cultus Boni. Fecit hoc in 1669 in Julio. In Appendice fit mentio sagittæ S. Sebastiani Epternaci; sed Nicolaus Wilthemius Luxemburgi anno 1668 nobis dixit, deprehendisse se ex signo fabrilis (qualia nunc cultis imprimuntur) ipsum esse fabricatum Norimbergæ.

Ex omissis ad tom. III Februarii habes satis certum cultum S. Zachariæ, socii S. Francisci; sed an hoc die recte relatus ab Arturo, an miracula et monumenta alia, require. Inter Vitas Gallicas Sanctorum, editas a Raynald Jansenista, vol. 2, in-8, in Bibliotheca, agitur de S. Sebastiano; et Acta velut apocrypha censurantur; quod videndum et refutandum. Laudatur ab hoc in Journal des savants anni 1665, p. 109.

S. Fabiani P. M. caput Piscis.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXI JANUARI.

Pag. 701, ad elenchum sanctorum. De capite S. Agneis instrumentum Gallicum prolixum de anno 1545 habemus. Inquirendum de capite, Ultrajecto Antverpam ad Tertiarias delato. De cultu ejus Mediolani vide notabilia in Bezuzzi Historia Pontificum Mediolanensium pag. 188. Habemus vitam scriptam abs Carthusiano.

S. Neophyti M. Acta Græca ex MS. Mediolanensi sunt in Musæo. S. Neophyti M. Encomium per Constantium Logothetam indicatum a Leone Allatio in Diatriba de Simeonum scriptis, requirendum. Incipit: Παράδοξον.

B. Michaelis Camaldulensis Vitæ epitome cum indulgentiis exstat Vitam et miracula. Vide apud Augustinum Fortunium pag. 292, et seqq. parte I^a.

Arelate querendum, an et quis ibi sit cultus Patrocli Archiepiscopi, quia non videtur ob judicium Baronii debuisse repudiari; atque duriter loquuntur Sanmarthani; et quod mirum est, etiam ipsi sanctum appellant. Res meretur examinari.

De B. Hermanno querendum in Mulhausen, quod distat Bambergæ ad meridiem 4 milliis germanicis.

Azotus, de quo in mendis, non est distinguendus a prodigo Evangelico. Ab eo dominicam unam quadagesimæ cognominant Græci propter Evangelium.

Pag. 707, n. 6. De Aureliano videndum in Apili, quomodo Princeps et Imperator confusi. Ubi etiam de hoc S. Patrocli tractatur. Vita S. Patrocli ex Surio omnino debuisset omitti; quia nihil ad veterem addit nisi stylum.

S. Amadeus, Episcopus Lausanensis, apud Murem in Helvetia Sancta f. 190 saltem inter prætermisissos locandus.

Commentarius ad vitam S. Epiphaniæ ampliari potest addita chronologia vite ex ipso textu petenda et stabilienda; hoc enim in primis deest.

Pag. 738. Ad notam a adde: *Cum potius rejicienda esset Græcorum antiquorum vanitas personarum fugentium, a quibus imposita mentitur utrum nomina, quorum alias rationem vel non poterant reddere, vel volebant quærere.*

Pag. 747 ad not. a. Sic dictas voluit Mythologi a Penno Deo. . . nugæ meræ. . . non aliunde, quam quod iis in partibus mons genericæ, ut *Alpes* in Italia, sic in Helvetia diceretur *Penna*, hodieque *Peyna* apud Hispanos.

Pag. 749. De B. Maccalino ejusque chronologia reformanda sunt omnia ex dictis in Martio ante vitam S. Caduæ, ubi totum Walciodorensis chronicon reformatur.

Pag. 706. De MM. Felice etc. corrige juxta dicta ad diem xxiv Januarii inter prætermisissos.

B. Philippus, Episcopus Nucerinus, ignotus nobis fuit. Vide Chronicon Nucarinum pag. 85.

Andrew, Abbas Casaliensis, Vitam habes in Spicilegio, tom. II, pag. 518.

S. Mainardi Eremitæ Vita Germanica, in-4° est in Musæo; relata est ad 16 Aug.

S. Fructuosi translatio Compostellam elucidanda Gelasii Papæ II Vita per Pandulfum coævum illustrata est a Cajetano.

A	<i>Ericus Ab. Stralensis Gall. 10 sec.</i>	467 c	† <i>Albianns Erem.</i>	753 D
	<i>Esisus Abb. Egypt.</i>	476 d	<i>Albin Mouast. Cenom.</i>	342 c
	<i>Elius Satelles Gallieni</i>	704 a	<i>Albinus Conf.</i>	267 a
†	<i>Emianus, vel Emilianus, vel Emilianus Ab.</i>		<i>Albricus circus</i>	379 d
	<i>Emilianus mon. Palrest. 3 sec.</i>	403 e f 407 c	† <i>Aldetrudis V.</i>	321 e 322 b
	<i>Emilianus et Bassus Consules</i>	676 a d	<i>Aldredus Ep. Wigorn. et Eborac.</i>	603 e f 604 d
	<i>Emilianus Præses sub Gallieno</i>	703 e 704 707		605 a 607 r 608 e
	<i>Emilianus Præses sub Gallieno</i>	704 b c	<i>Aldwinus sen. Elwinus Mon. Angl. 11 sec.</i>	609 a 612 e
†	<i>Eneas, vel Engusius Ab. Hibern.</i>	761 c	† <i>Adebertus Ab. in Belgio</i>	361 e
	<i>Eneas Ep. Parisien.</i>	333 a	<i>Aldelmus Atavus S. Ceolulphi</i>	363 a
†	<i>Eneas Ab. Cluanensis in Hibern.</i>	347 e f 350 d	† <i>Aldricus Ep. Cenoman. 7 Junn.</i>	338 e
†	<i>Eonius Ep. Arlat.</i>	11 f	<i>Alethius Ep. Cadureis</i>	358 b
	<i>Equitius, sive Eutychnus, pater S. Mauri Ab.</i>	321 a	<i>Alexander II Papa</i>	64 d 264 c 603 604 d r
		323 a	<i>Alexander Ep. Alexandrinus</i>	64 a
	<i>Elius Dur Romulus</i>	9 f	<i>Alexander magnus</i>	270 a
	<i>Etnea soror S. Columbae Ab. Hucus</i>	348 c	<i>Alexander I Imp.</i>	2 b c e f 3 d
	<i>Ethelbaldus R. Mercinrum</i>	605 b	<i>Alexander filius R. Scotie Mon.</i>	213 b
	<i>Ethelredus R. Cantii</i>	605 b	<i>Alexander M. Alexandrinus</i>	1 f
	<i>Etrebertus Cenoman. 7 sec.</i>	766 e	<i>Alexander III Papa</i>	622 e
	<i>Agana uxor Roberti Galli 9 sec.</i>	463 c	† <i>Alexander M. Cesarea</i>	343 b
	<i>Agapitus Ep. Sacrentinus</i>	394 d	<i>Alexander Imp.</i>	547 e
	<i>Agapitus Ab. Pictavis</i>	86 e	<i>Alexander Medicus Leo XI</i>	719 b
	<i>Agareni 3 sec.</i>	670 a 671 d e 686 f 689 d	<i>Alexander Salronicus</i>	626 b 639 d
†	<i>Agatha reliquæ Romæ 623 c d e Aroasia</i>	116 b	<i>Alexandria Mater S. Ephraim</i>	280 d r 281 b
	<i>Agatha Hungarica uxor Eduardi Angli</i>	605 b	<i>Alexius I Commenus Imp.</i>	262 d
B	† <i>Agatho Papa 10 Junn. et</i>	257 d	<i>Alexius III Isaaci Augst. F. Imp.</i>	262 d E
	† <i>Agatho M.</i>	2 d	<i>Alfredus R. Northumbrie</i>	275 e 363 b
	<i>Agatho scultor</i>	33 e	† <i>Alfridus, sive Adulfus, R. Merciorum</i>	213 f
	<i>Agelmarus Ep. Eastungl.</i>	604 e	<i>Algotus Ep. Carvensis in Rhietum</i>	436 e
	<i>Agelwinus Ab. Gal.</i>	341 e	<i>Athenus com. de Aldenburg.</i>	127 e
	<i>Agelwinus Prior. Mouast. Wigorn.</i>	603 d	<i>Atatu familia Mediolani</i>	251 e
	<i>Agelwinus Ab. Evesam 11 sec.</i>	605 e	<i>Alienora uxor Henrici II Rex Angl.</i>	79 a
	<i>Agenardus, seu Egnardus</i>	626 b	<i>Aligerus Ab. Cassinensis</i>	624
	<i>Agila Rex Wisigoth. Hisp.</i>	253 b	<i>Almodus Archidia. Cenoman.</i>	334 d f
	<i>Agilbertus Ep. Parisiensis</i>	26 d	<i>Almosabenus R. Cesarinugusta</i>	20 b d
	<i>Agilmarus Ep. Arvern.</i>	85 c 86 d 95 b	† <i>Alodia reliquæ</i>	24 d
	<i>Agilbertus Gallus 3 sec.</i>	448 f 458 e	<i>Alphonsus II R. Aragon.</i>	24 e
	<i>Agnellus Ep. Mauritanie ord. Minorum</i>	426 f	<i>Alphonsus I Bellator. R. Arag.</i>	539
	<i>Agnes in Belgio</i>	702 a	<i>Alphonsus VII R. Castellæ</i>	724 d
	<i>Agnes Hispana</i>	702 b	<i>Alphonsus VIII R. Castellæ</i>	429 f
	<i>Agnes Neptis Mariani Imp.</i>	724 e	<i>Alphonsus II R. Lusitanie</i>	427 d 428 b 429
	<i>Agnes de Pulchris Mater Monast. Mediolani</i>	173 e	<i>Alphonsus X R. Castellæ</i>	20
†	<i>Agnesfletus V. in Gallia</i>	773 776	<i>Alphonsus XI R. Hisp.</i>	236 b d
	<i>Agnetta V. 4 sec.</i>	35 b e	<i>Alphonsus Saboteras Hisp. 14 sec.</i>	721 .
	<i>Agnetes varia Virgines Sanctæ ac Pæ</i>	718 e f	<i>Analsuenta F. Theodorici, Regini Ostrog</i>	249 f 255 a
	<i>Agobertus Ab. Cenoman.</i>	766	<i>Amalarius B. Gothor. in Hisp.</i>	22 b c f 235 a
†	<i>Agricus Ep. Trevis 13 Jun.</i>	563 e	<i>Amatrus Ab. Stralensis 10 sec.</i>	467
†	<i>Agricola et Vitalis MM. 165 e Eccl. Claromonte</i>	353 c	† <i>Amalberga mater S. Gudulæ</i>	361 d
			<i>Amaldus Ep. Reatensis</i>	361 e
C	† <i>Agricolanus Ep. Traject.</i>	96 e	† <i>Amaldus Ep. Traject.</i>	96 f 436 e 530 e
	<i>Agrippina mater Nervus</i>	547 f	† <i>Amaldus Ep. Argentina</i>	363 e F
†	<i>Agrippinus Ep. Comensis</i>	561 d	† <i>Amaldus Ep. Burdegala</i>	358 b
	<i>Agroccius Ep. Antipolitanus</i>	53 b	<i>Amans Rex Sacarcorian</i>	245 e
	<i>Agroccius Ep. Glanunianus</i>	53 b	† <i>Amarinus Ab. Arvernus</i>	743 d
†	<i>Agroccius Ep. Senon.</i>	55 b c	† <i>Anathus disc. S. Antonii</i>	287 476 a 477 d e 510
†	<i>Aidannus Ep. Lendisfar.</i>	364 a	<i>Amata Hispan. 14 sec.</i>	723 b
	<i>Aigilbertus Ep. Cenoman.</i>	341 c	† <i>Amatus Ep. Sedanensis</i>	331
	<i>Ailericus auctor vitæ S. Fechni</i>	693 a 695 b	† <i>Ambrosius Ep. Mediol. 66 r 477 a 561 d 583 b</i>	
	<i>Aistulfus Rex Longobardorum</i>	462 f	<i>588 f 589 a 590 c Scriptor vitæ S. Agnetis</i>	714 e
	<i>Alulfus Ep. Bituric.</i>	104 f	<i>717 f. S. Sebastiani</i>	622 a 646 e 659
	<i>Alvensis uxor Eberardi Comes Alsacia</i>	572 b	† <i>Ambrosius Ep. Senon.</i>	96 d
	<i>Alani in Pannonia</i>	462 e	<i>Amelius Ep. Phalasan.</i>	339 e f
	<i>Alani Galhas vastans</i>	81 a	<i>Ammon Abb. Episc. Egypt.</i>	506 f
	<i>Alanus Gal. varia donat S. Hadomdo</i>	763	<i>Ammon Egyptius</i>	393 d
	<i>Alaricus R. Gothor. 10 c 11 b 76 e 77 d 539 e</i>	562 f	† <i>Ammonius Mon. Egypti Acta olutus</i>	474 e 480 b
	<i>Alaricus Gal. 6 sec.</i>	562 f		497 e d 509 a
†	<i>Alhani M. Angli Mouast.</i>	603 b	<i>Amotwinus rusticus Gal. 10 d e 720 d 721 e f 722 a b</i>	
	<i>Alberadis uxor Adalberans 11 sec.</i>	627 d	† <i>Ananias, Azarius, Misael</i>	378 f 379 a
†	<i>Albertus Magnus Ord. Prædic.</i>	707 b	† <i>Anastasia M. reliquæ Sirmo Constantinopolim delatæ</i>	724 e d
	<i>Albertus Ep. Magdenburg.</i>	763	† <i>Anastasia M. item alius</i>	702 e
	<i>Albertus Ab. S. Michael Latharin.</i>	731 a	<i>Anastasia Dnac. Cardin. sub Gelasio I</i>	617 b
	<i>Albertus Austracus Princeps Belgarum</i>	626 d	<i>Anastasia Chærrp. et Patr. Hierosol. 663 c 665 a e</i>	
	<i>Albertus Mon. Cassinen.</i>	363 d e 344 e	<i>675 e f 679 e e 681 e d f 682 d 684 b f</i>	
	<i>Albertus Dur Buvare</i>	763	<i>Anastasia</i>	

A	Anastasius Ab. montis S. Antonii	526 d	Arabicus M.	1 b D
	Anastasius Imp.	665 d 686 f	Arbertus Ep. Arvern.	538
†	Anastasius Ep. Trevirensis.	48 b 64 d	† Arbogastus Ep. Argentinæ	565 c
	Anatolius Presb. 5 sec.	672 b d	Arcadius Imp.	8 a
	Anatolius Patriarcha Constantinop.	313	Arcadius Ep. Bituric.	529 f
	Anatolius Præfectus Orientis 5 sec.	669 d	Archæus miles Diocletiani	285 b
	Anatolius Confessor 5 sec.	9 d	Archelaus Comes in Syria 4 sec.	497 f
	Anax, pater S. Gregorii Armeni	63 c	Ardentius de Vinis Gal. 12 sec.	519 e
	Anaxagoras	6 e	† Ardennus Presb.	699 f
	Andranus Cenoman. 7 sec.	766 e	Arctas Præfectus militum 6 sec.	689 d
	Andreas Ab. S. Menæ 5 sec. 672 b d 674 e 679 f		Argobus Agareus	689 f
†	Andreas Apost. ejus reliq. Arosiæ 116 b Eccl.		Ariana dea, vel Ariane, aut Arianus, 36 f 37 d 38 f	39 e
	Cassini 344 d. Lugduni in Insula Barbara 333 b		† Arigius Ep. Lugduni	35 a
†	Andreas Ep. Samosatensis	302 d	Aripertus IIR. Longobard.	353 f 356 a e
†	Andreas Calybitis in Crisi	313 c d f	Aristeneta uxor Elpidii in Syria 4 sec.	510 f
†	Andronici reliquiæ	686 e	Aristæus Ep. Græcus	64 e
†	Amianus Ep. Auelian.	564 f	† Ariston, amicus S. Tranquilini	634 f
	Amianus mon. Glanassolii	332 a	Arius Ab. Gal. 8 sec.	541 543
	Aniccoram familia	321 a	Arius Hæresiarcha	679 e
	Anna R. Scot.	97 e	Ariani hæretici sub Valente Imp. 666 c e in Ægypt.	
	Annawaredh Brito 9 sec.	703 b	4 sec. 500 502 504 in Palæstina	677
	Ansbertus nobilis Gal.	462 f	Arnaldus, seu Arnaldus Ab. Magnilocensis	355 c
	Anscherius Præp. Andegav.	335 d	† Armagillus	104 d
	Ansealdus scriba Theodoberti R.	330 b	Armenifrus Ep. Sedunensis	603 c 604 e
	Ansegarius Archidiacon. Andegaven.	331 c	Arnoldus filius Blethildis	2 e E
B	Ansegius Dux pater Pipini Herstalli	350 f 462 f	Arnoldus Ep. Claremont.	110 e
†	Anseghisus Ep. Trecensis	706 c 712 a c	Arnoldus nobil. Gall.	462
†	Anselmus Ep. Cantuar.	548 c 603	Arnoldus Ep. Magdeburg.	122 a
	Anselmus Theosauvarius Eccl. Pictav.	84 b	Arnoldus Ep. Merseburg.	122 b
	Anspertus Dux	350 f	Arnoldus Ep. Spirensis	122 a
	Ansulphus Bituric. 7 sec.	536 f	Arnoldus Præpos. Cappenberg.	125 c
†	Anterus Papa	616 b c	Arnoldus de Boenen Præpos. Cappenberg.	125 e
	Anthemius Imp.	732, 733	Arnoldus, sive Arnaldus, filius Ansperti, pater S. Arnulphi	350 f 351 a
	Anthus Palæst. 5 sec.	663 c	† Arnulfus Ep. Metensis, pater Ansgisi	350 f
†	Anthymus Ep. Nicomitæ	584 c 585 a	Arnulfus Ep. Trauen. in Sicilia	212 f
	Antipater Ep. Bostrensis	681 e	Arnulfus Ab. Augustodun.	107 a
†	Antonina V. Ursulana	276 d	† Arnulphus Ep. Metis 468 f 565 b basilica	659 a
	Antoninus Imp. 35 37 d 38 39 40 41 42 44 45 46	214 f 215	Arnulphus filius Arnoldi nepos Blethildis	758 e
	Antoninus Verns	40 f	Arnulphus Ab. Gemblaci	580 a b
	Antoninus Ab. in Ægypto	292 a	Arnulphus filius Adonis Reg. Franc.	466
†	Antoninus Ab. Cassin.	591 c 592 593 760	Arnulphus Comes Pictavis	78 c
†	Antoninus Apamiensis M.	559 d	Arostanes Ep. filius S. Gregorii Armeni	63 c
†	Antoninus Ab. 17 Januar.	287 288 c 289 c 291	Arpa, sive Arpha, dea 36 f 37 38 d. Arphe	39 c
	Antonius Ab. socius S. Mauri Ab.	321 b 332 b		41 c 42 f 44 a
†	Antonius de Padua	197 a	Arsacius Ep. Constantinopol.	8 a
†	Antonius M. Lituania	413 a	Artahus Ep. Rem.	78 b
	Antonius Naectinus M. Tuneti	34 f	† Arsenius Ab.	663 a 675 b c
	Antonius Ambrada Soc. Jesu	273 f	† Artemia filia Diocletiani 370 c d 375. Martyrium	372 f F
	Antonius Beattillus Soc. Jesu	265 b	Artemia filia S. Gallicani	719 a
G	Antonius Quintanadrenas Soc. Jesu scriptor	Vitarum SS. Hispanensium	† Artemius Ep. Arvern.	538
	Antonius de Banio Succus	614 c	Armidius Ep. Astigitanus	233 c
	Antonius ex Brionc Ab. S. Antonii	526 a	† Asaphus Ep.	97 b d 101 b e f
	Antonius Brunel Abb. S. Antonii	Ibid.	Asclmus Presb. in Bavaria	259 a
	Antonius de Langiaco Ab. S. Antonii	Ibid.	† Aspasiu reliquiæ Meloduni	671 c
	Antonius Melius Ab. Cremonæ	580 c	Aspasius Vicarius	714 f 716 717 b
	Antonius Ruper-Moranus Ab. S. Antonii	526 a	Aspobetus Dux Saracenorum 5 sec.	669 670 671
	Antonius Tolosanus Ab. S. Antonii	Ibid.	Asprundus fil. Luitperte R. Longobard.	356 c
†	Aper Ep. Tallen.	565 b	Assuerus mon. Glanassolien.	341 b
†	Apollinaris Ep. Bituric.	531 c	Assuinus Pogiensis	259 b
†	Apollinaris Ep. Ravennæ M.	587 c	† Asterius Princeps M.	581 d e 582
	Apollochorus Ep. Corycæ	76	Aswades Præfectus Militum 6 sec.	689
†	Apollonia V. Alexandrina, dens Arosiæ	116	Athalaricus R. Ital.	467 e e
†	Apollonius et Leontius MM.	577 c	Athalaricus R. Gothorum 24 a, 26 c 253 b 261 e	
†	Aproniani Commentar. Martyrium	370 375	† Athanasius Ep. Absanæ 55 c 57 f 70 b. Scriptor	
†	Apra, vel Abra V. filia S. Hilarii 35 d 65 c 73 b e	74 f 75 a 80 f	Vitæ S. Anton.	477 478 480 485 509
†	Aptadius Ep. Metis	701 f	† Athanasius Diac. M.	678 e
†	Aquila M. Romæ	551 f	Athenagoras scriptor contra gentiles	553 f
	Aquilinus Ep. Narbon.	23 c	† Attalus M. Gal.	577 e
	Aquilinus Consul Romæ 4 sec.	639 c	Attica filia S. Gallicani	719 a
	Aquinus mon. Cassini	322 e	Attila R. Humorum	9 f 10
	Arbaudus Graudinal Ab. S. Antonii	526 e	† Aubertus Ep. Cameraci	405 e 408 b 417 b
				† Anctor

A	<i>Berthegeisus Ep. Carnoti</i>	594 d	† <i>Caius Papa</i>	639 640 641 D
	<i>Berthildis uxor Waifarii 6 sec.</i>	568	<i>Caius Domesticus Alexandri Imp.</i>	2 f
	<i>Bertichrannus Ep. Cenoman.</i>	763	† <i>Caleticus Ep. Carnoti</i>	599 a
†	<i>Berthorinus Ep. Caruoten.</i>	599 a	<i>Callisti rel. Arosias 116 b Camiterium 367 e 616 c</i>	617 b 620 d 622 c
	<i>Berthoaldus Ep. Camerac.</i>	360 361 a d	<i>Callistus II, Pupu 115 f 514 d Ecclesiam S. Antonii consecrat Viennæ</i>	519 520
†	<i>Berthramnus Ep. Cenoman. an unus? 327 328 334 a</i>	324 b	† <i>Callistus Ep.</i>	380 f 381 a
	<i>idem Bertigrannus</i>	337 d	† <i>Calocerus</i>	366 f
	<i>Bertingus Gal. 9 sec.</i>	337 d	<i>Calpurnius Praefectus Claudii II, Iap.</i>	581 d
†	<i>Bertrandus Patr. Aquileinsis</i>	267 f	<i>Can Magnus Iap. Tartarorum 269 d 272 d 273 c</i>	274 a b
	<i>Bertulfus discip. et successor S. Mauri Abbat. 328</i>	330 b 331 b f 332 a e 338 c	<i>Candidus et Victor MM. Thebæi</i>	753
†	<i>Besayton Ab. in Ægypto</i>	291 c	<i>Cantinus Archidiaç. Cluromont.</i>	354
	<i>Bigitanus Ep. in Scotia</i>	275 e	<i>Capraria Ital. 5 sec.</i>	730 c
	<i>Bilchchildis Ab. in Gallia 9 sec.</i>	334 f	<i>Caprasius Ep. sub Claudio II</i>	581 b
	<i>Birgentius Ital. 6 sec.</i>	251 c	† <i>Caprasius directar SS. Honorati et Venantii</i>	383 a
	<i>Bithynius Iudex Ravennæ 4 sec.</i>	588 a 590 e		389 b 393 e
	<i>Bitimius Ab. Ægyptius</i>	292 d	<i>Carinus cum Diocletiano et Maximiano</i>	639 b e
	<i>Blanda, seu Blada, Britun. Armor. 7 sec.</i>	354 c e	† <i>Corilefus Ab. Miciaci</i>	594 r
†	<i>Blandin M. Gal.</i>	377 e	† <i>Carolomannus ex Rege Monuch. 462 f 599 c 600 e</i>	624 625
†	<i>Blastus Tribunus Claudii II</i>	380 e	† <i>Carolus Borromæus</i>	721 b
	<i>Blaithmarus</i>	661	<i>Carolus Ep. Murgarensis</i>	660 e f
	<i>Blathmecus R. Hibern.</i>	693 b 697 f 698 d	<i>Carolus de Roussy Ep. Sursione</i>	351 a 463 a
	<i>Blidrannus Ep. Vien.</i>	652 e	† <i>Carolus Magnus</i>	331 a 333 a E
	<i>Blithildis filia Clotharii I</i>	350 f 738	<i>Carolus Calvus R. Franc. dein Imp. 93 a 333 a</i>	338 a d e 342 b e 351 a 454 a 463 e 465 466
B	<i>Blithildis soror Dagoberti Regis Gallie</i>	462 e f		657 e
	<i>Bodilo Cenoman. 7 sec.</i>	766 e	<i>Carolus IV, Imp. 333 d 334 b e f 758 d 764 r</i>	95 f 96 d
	<i>Bonaventura Card. ord. Minor.</i>	197 a	<i>Carolus Crassus Imp.</i>	460 c d 462 d
	<i>Bonifacius III Papa</i>	320 f 322 a 592 h	<i>Carolus Minor seu Simplex rex Franc. 460 c d 462 d</i>	463 e 599 e
	<i>Bonifacius IV Papa</i>	592 e	<i>Carolus Martellus, Murtalus sive Tadis 351 a 462 f</i>	463 e 599 e
	<i>Bonifacius Murchio Montis-Ferrati, R. Thessalie</i>	226 b	<i>Carolus filius Ludovici Transmarini</i>	468 e
	<i>Bonifacius VIII, Papa</i>	526 b	<i>Carolus Nepos Ludovici Transmarini</i>	ibid.
†	<i>Bonifacius Ep. Lausanensis</i>	725 c d	<i>Carolus Croius Dux Chimacensis</i>	85 d
	<i>Bonifacius Cubicularius Pape 7 sec.</i>	592 b	<i>Carpasius Vicarius Maximiani Imp. Romæ 372 375</i>	250 b d
†	<i>Bonitus Ep. Arvern. 15 Jan.</i>	744 f 745 a d	<i>Cassiodorus Scriptor</i>	267 c
	<i>Bannosus Presb. Ticini</i>	730 f	<i>Castaldus Rector Utini</i>	76 b
†	<i>Bosa Ep. Eboracen.</i>	34 f	<i>Castricus Diac. Gal. 6 sec.</i>	116 b
	<i>Bovo latro</i>	114 a	† <i>Castulæ Reliq. Arosias</i>	368
†	<i>Brandanus Ab.</i>	400 d 407 c 410 c 411 c d	<i>Castellanus Ab. Arlensis in Hispania 9 sec.</i>	634 f 640 a f
†	<i>Brandanus Ab. Cluanfert 294 a 347 a 348 a 350 b d</i>	256 f	† <i>Castuli Zetarii pulatii Acta et Martyrium 640 b 641 f</i>	642 b
†	<i>Braulio sive Braulius Ep.</i>	409 b 410 f 411 d	<i>Cato vidua Gal.</i>	542 a
	<i>Brendinus R. Hebern.</i>	559 a b	<i>Catellus Regulus Lusit.</i>	584 d
†	<i>Briccius Ep. Turon.</i>	603 c	<i>Catharina de Bourbon Abbatisa S. Mariæ Suessione</i>	660 f
	<i>Brichteagus Ep. Wigorn.</i>	300 a	<i>Catharina Deza Abbatissa Lorvanii Lusitan.</i>	427 d
†	<i>Brigida V. reliquiæ Duni 602 d in Hibernia 356 e</i>	604 c	† <i>Catharina I, M. reliquiæ Cappenbergæ</i>	126 b
†	<i>Britmerus Ab. Anyl. 11 sec.</i>	656 c	† <i>Catharino Senensis V.</i>	200 e f
	<i>Brodoinus Praefectus 9 sec.</i>	119 a d e	<i>Cataphranus Presb. Gall. 6 sec.</i>	53 b
	<i>Brunctheri Papali Germ.</i>	66 e 107 a 198 c 566	<i>Cathea Scotus 5 sec.</i>	100 f
C	† <i>Brunchildis Regina Franc. 66 e 107 a 198 c 566</i>	711 c f 712 a 713 b d	<i>Cedwalla R. Saxonum Occidentalium</i>	363 f
	† <i>Bruno Ep. Coloniae 706 c 711 c f 712 a 713 b d</i>	719 e 720 a 721 a	† <i>Cealfridus Ab. Angl.</i>	26 a b f 29 d
	<i>Bruno magister domus S. Anton.</i>	525 e	† <i>Cerbonius Ep. Paphlagoniensis</i>	251 d
	<i>Bruno Præpos. Cappenberg.</i>	125 c	† <i>Ceraunius sive Ceramus Ep. Parisiensis 437 c 440 c</i>	766
	<i>Babus an Ep. Claromonte?</i>	358 c	<i>Chaddo Cenoman. 7 sec.</i>	764
	<i>Buccellinus Dux Francorum 6 sec.</i>	396 f	<i>Chagnoaldus Ab.</i>	677 de fluadatam a S. Euthymio
	<i>Buccilenus</i>	397 f		678 a 679 e 684 f
	<i>Burco Ital. 5 sec.</i>	730 b c	<i>Chamavi populi German.</i>	119 e
	<i>Burgundi in Gallia</i>	462 b	<i>Charibertus R. Francorum</i>	66 c 462 e
	<i>Bythimius Iudex Ravennæ 4 sec.</i>	588 b	† <i>Charitina M.</i>	276 e
			<i>Chevimerus Presbyter Carnati 6 sec.</i>	595 e
			<i>Childebertus I, filius Clodovei Rex Francorum 462 d</i>	352 f 462 d
			<i>Childebertus II, R. Franc. 66 e 462 e 594 c 597 c 764</i>	731 a
			<i>Childebertus III, R. Franc.</i>	462 c
			<i>Chilpericus II, seu Daniel Clivicus Rex Franc. 462 e</i>	64 c 347 f
			† <i>Chirreacha V. Hibern.</i>	345 f
			<i>Choncovarius proavus S. Idæ.</i>	Christina

A	<i>Christina de Aquila</i>	544 a	<i>Conradus I, Rex sive Imp. Germ.</i>	10 sec.	627 b	D
	<i>Christianus II, Ab. Monast. Scot. Herbipoli</i>	213	<i>Conradus II, Imp.</i>	136 c	238 c	
	<i>Chressimirus Princeps Servie</i>	262 a	<i>Conradus de Ritcheb Ep. Osnaburgens.</i>		138 a	
	<i>Christi capilli, tunica pars, cruceus pars, Cappenbergæ, et alibi</i>	126 b c	<i>Conradus Comes Hoensis</i>		138 a	
	<i>Christianus Com. de Aldenburg.</i>	121 c 137 c 735 b	<i>Conradus Nayell Præpos. Cappenberg.</i>		123 f	
	<i>Christianus le Roy, monachus Laticiensis</i>	239 c	<i>Conradus Baravus 11 sec.</i>		627 e	
†	<i>Christophori M. Eccles. Cortubæ</i>	103 d	<i>Conradus frater Ottonis Com. Palatini</i>		388 f	
†	<i>Chromatii Præfecti Romæ sub Diocletiano conversio. Acta</i>	629 d 634 d 638 639 641	<i>Conradus Ab. Heva 10 sec.</i>		627 f	
†	<i>Chrysanthus et Daria MM.</i>	760	† <i>Consolata</i>		360 e	
	<i>Chrysippus scriptor ecclesiasticus</i>	672 u 673 e f 678 f 679 f 682 f 683 a 684 b c	<i>Constans Imp. fil. S. Constantini</i>		501 d	
	<i>Chrysostomus Vunder Sterre, Ab. Antwerp.</i>	734	† <i>Constantia filia Constantini Magni</i>	714 c 717 e f	719 a	
†	<i>Clara Avernus</i>	558 d	<i>Constantia Picolominia</i>		622 f	
	<i>Clara sanctimonialis Mediolani</i>	179 d f	<i>Constantinianus Sacerd. S. Mauri Ab.</i>	321 f	332 b	
†	<i>Clarissima M. in Græcia</i>	273 e	<i>Constantinopol. 1 Concil.</i>	679 e 2 Concil.	692	
†	<i>Claudia mater S. Eugenæ</i>	2 d	<i>Constantinus Ep. Bostrensis</i>		682 e	
†	<i>Claudia uxor Francisci I, R. Franc.</i>	169 e	† <i>Constantinus Magnus Imp.</i>	63 e e 262 a	scribit	
	<i>B. Claudius Ep. Taurinensis</i>	221 c	<i>S. Antonii</i>		301	
†	<i>Claudius Ep. Vescuntius</i>	2 a	<i>Constantinus Junior Cesar</i>		57 c	
†	<i>Claudii monast. in Burgund.</i>	327 b	<i>Constantinus Capronymus Imp.</i>		29 e	
	<i>Claudius pater S. Fulgentii Ruspensis</i>	254 c	<i>Constantinus Arvelius R. Britonum</i>		97 f	
	<i>Claudia commentariensis Diocletiani conversio martyrium</i>	633 f 634 d e f 635 a 640 u f	<i>Constantinus R. Scot.</i>		102 b	
B	<i>Claudius I, Imperator</i>	547 e f 548 f 549 infestus	<i>Constantinus Strascimirus Princ. in Dardaniæ</i>		262 b	
	<i>Christianis</i>	547 f	<i>Constantinus III, Imp. filius Heraclii</i>		513 c	
	<i>Claudius II, Imp.</i>	398 f 547 e d obitus 547 554 a 578 b 580 581 582	<i>Constantinus Pogonatus Imp.</i>		513 d	
	<i>Clematis Mon. Palæst. 5 sec.</i>	673 e 674 b c d	<i>Constantinus Ep. Casenas</i>		697 E	
†	<i>Clemens Ep. Metus</i>	565 b	<i>Constantinus Imp.</i>	57 c 65 e 719 a	subit S. Armenia	
	<i>Clemens presb. Laudensis</i>	588 a 589 b 593 d	<i>Contumeliosus Ep. Gal.</i>	6 sec.	19 c	
†	<i>Clemens I Papa</i>	519 f	<i>Coppula famelia Stabii Ital.</i>		591 e	
	<i>Clemens III Papa</i>	260 e	<i>Copti Ægypt.</i>		526 d	
	<i>Clemens VII Antipapa</i>	84 a	† <i>Cordula V. M. reliquia Arosæ</i>		116	
†	<i>Cleopatra V.</i>	87 d 88 a	<i>Cormacius Avus S. Idæ</i>		345 f	
	<i>Clodion Rex Francorum</i>	462 e	† <i>Coruelius Papa</i>	278 e f	617 d	
	<i>Clodomirus Senior Rex Franc.</i>	462 c	† <i>Cornelius Centurio</i>		773	
	<i>Clodomirus Rex Aurelianis fil. Clodovei I</i>	462 d	† <i>Coronatorum IV. Reliq. Arosæ</i>		116	
	<i>Clodoveus I Rex Francorum II.</i>	462 e 359 b 360 361 362	† <i>Cosmus et Dominus MM. monast. in Ital.</i>	260 c f	261 a	
	<i>Clodoveus II, Rex Francorum</i>	257 e 352 f 405 d 406 e 412 e 413 e 419 b 462 e 531 d 541 e 764	† <i>Cosmus Ep. Muzama</i>		276 e	
	<i>Clodoveus III, Rex Francorum</i>	257 e 462 e 721 a	<i>Cosmas Episc. Sythopolis</i>	672 a b 674 f 675 a e 678 e 682 f	264	
	<i>Clotharius I, R. Franc.</i>	331 b d e 462 594 e 595 a 643	<i>Cassaci Patricii Veneti</i>		264	
	<i>Clotharius II, R. Franc.</i>	338 351 462 e 530 f 533 a 569 b 738 764	<i>Crescentius Com. Marsorum</i>		344 b	
	<i>Clotharius III, R. Franc.</i>	352 f 462 e	† <i>Crescitanus Ariston. etc. MM.</i>		634	
	<i>Cnuto R. Angl. 11 sec.</i>	604 e	<i>Crispus sublac. Gal. 6 sec.</i>		76 b	
†	<i>Cointa V. M. Aterand</i>	276 b	<i>Cronius presb. Nitria</i>		287 e e	
	<i>Colmannus Pater S. Lavinii</i>	349 d	<i>Cruanus Ab. Margancæ. in Wallia</i>		276 a	
	<i>Collomonus R. Hungar.</i>	126 d	† <i>Cunera sive Kenrecho V. Hiberna</i>		240 d	
†	<i>Columba Abbas Huen.</i>	103 Ab. 338 348 b	<i>Cutha Pater S. Ceululphi</i>		363 a	
†	<i>Columbanus Ab. 332 f 420 h d 423 h Luxuvo erectus</i>	565 566 567 569 573 d	† <i>Cuthbertus Ab. et Ep. Angl.</i>		364 b d	
†	<i>Columba Abbas Hibern. 673 b 674 b reliquia in Hibernia</i>	601 e f et Dani 602 d	<i>Cuthwinus Avus S. Ceululphi</i>		363 a	F
†	<i>Columba Virgo M.</i>	436	<i>Cusimithus Regulus Persid.</i>		582 f	
†	<i>Columbinus seu Columbanus Junior Ab. Lutre</i>	363 e 364 e 366 b 369 f 370 b 371 d reliquia 372 e	<i>Cyntia B. Hisp.</i>		235 f	
†	<i>Colummanus, sive Coluannus aut Columbanus Ep. in Hibernia</i>	348 b	<i>Cyprianus Ep. Reicens</i>		19 d	
†	<i>Compagnus de Glemssra Ab. in Hibernia</i>	346 347 e 276	† <i>Cypriani monast. Pictavis</i>	463 e	514 e	
†	<i>Concordus Ep. Arelat.</i>	389 d	<i>Cyprianus S. R. E. Archiepiscopus</i>		717 b	
†	<i>Concellus Abavens S. Idæ</i>	345 a f	† <i>Cyriacus Dioc. Martyrium</i>	359 378 371 372 374 375		
†	<i>Congallus Ab. Hiberna.</i>	693 b	† <i>Cyriacus anchorita Palæst. Vide Quiriacus Cyriacus Palæst 6 sec.</i>		691 a b d e	
	<i>Conu R. in Hibernia</i>	345	<i>Cyriaca Antonii Senatoris uxor 2 sec.</i>		42 b d	
	<i>Cono Cardinalis 11 sec.</i>	112 113 114 115	<i>Cyriacus Ep. Mæstæ</i>		64 e	
	<i>Cono miles in Ital. 6 sec.</i>	250 e	<i>Cyriacus Ep. 5 sec.</i>		8	
	<i>Cono Ab. Arosæ Carol. Ep. Præcæstianus</i>	626 e	† <i>Cyrellus Ep. Alexandr.</i>		674	
	<i>Conon Ab. S. Subæ</i>	666 a	<i>Cyrellus Scriptor Vitæ S. Euthymii</i>	663 664 665 e 686 a b 688 a b d		
			† <i>Cyrii Martyrium</i>		380 d	
			<i>Cyrius presb. Palæst. 5 sec.</i>		672 b c 673 b	
			D			
			<i>Dadoleus seu Dadrus Ep. Vienn. Gal.</i>		257 b	
			<i>Diagubertus R. Gallæ</i>	83 468 e f 530 f 531 a 541 577 615 b 773 774 775	Imperator dicitur 376 d	
			<i>Diagubertus</i>			

A	<i>Dayobertus II, R. Francor.</i>	462 e	† <i>Dalcardus</i>	330 f	D
	<i>Dayobertus filius S. Sigeberti</i>	352 e f	† <i>Dumueva</i>	340 e e	
	† <i>Dulfinus Ep. Lugdunensis</i>	26 e	† <i>Dunstannus Ep. Cantuar.</i>	608 e	
	<i>Dalmatius Ep. Rutunensis</i>	331 d	† <i>Dutachus.</i>	97 d	
	† <i>Dnmasus Papa</i>	299 b	<i>Dynamius Ep. Engolismæ</i>	338 b	
	<i>Daniel Ab. Camberonæ in Bely.</i>	613 c			
	<i>Daniel Clericus seu Chilpericus II, R. Franc.</i>	462			
	<i>Daniel Propheta</i>	277 d e			
	<i>Datianus R. 4 sec.</i>	94 a			
	<i>Datianus Præses Antiochiæ</i>	86 f 87 e d f			
	† <i>David Ep. Menevensis</i>	101 a c d e			
	<i>David R. Scotiæ</i>	31 b 32 a	† <i>Eadwardus Rex Angl.</i>	603 e f	
	<i>Decius Imp. 278 u b d 332 d 619 f 620 e f Imperium</i>	447 b 457 b	<i>Eadwinus Comes Angl. 11 sec.</i>	604 d	
	<i>Decius Præses Diocletiani</i>	661 a d	<i>Eanfleda uxor Oswii R. Northumb.</i>	26 c	
	<i>Defensor Princeps Cenoman.</i>	766	† <i>Eanswita</i>	340 e e	
	<i>Demetrius Ep. Pisinuntius</i>	298 b d	<i>Easterwinus Presb. Angl. 7 sec.</i>	27 a 29 d	
	<i>Demetrius Ord. Minor. M. in India</i>	270 f	<i>Eastannus Pater S. Walstani</i>	603 c	
	<i>Dermittius R. Hiberniæ</i>	693 b 693 e 696 f 697 d	<i>Eberardus Comes Alsatia 364 a 370 e 371 a 372 b</i>	371 a	
	† <i>Desideratur Ep. Vrsoutin.</i>	103 b	<i>Eberardus, dicti Eberardi, ex Hugone filio Nepos.</i>	627 e	
	† <i>Desideratur Ep. Bituric.</i>	529 f	<i>Eberhardus Comes Maurocensis 41 sec.</i>	627 f	
	† <i>Desiderius Ep. Viennæ. 404 377 a S. Desiderii-moto</i>	344 b 315 e 316 f 318 e 319 a	<i>Ebbo Gal. 9 sec.</i>	336 b 337 b	
	<i>Desiderius presb. Astigitanus</i>	253 e	<i>Ebbo frater Guillelmi Ducis Aquitan.</i>	110 d	
	<i>Desiderius Ep. Cadurcensis</i>	531 a	<i>Ebbo, sive Ebbo consiliarius Theodeberti R.</i>	330 d	E
B	† <i>Desiderius Ep. Lingonensis</i>	440 e	<i>Ebrogisilus Bituric. 7 sec.</i>	535 e 539 d	
	† <i>Desiderius Ep. Morinorum</i>	613	<i>Ebroinus Ep. Bituric.</i>	104 e	
	<i>Desiderius R. Longobard.</i>	600 b	<i>Ebroinus Ep. Pictavensis</i>	337 e f 339 d 342 b	
	<i>Dessa Princeps Tarnovii</i>	262 a	<i>Ebroinus Major-Doms</i>	25 e 333 e 462 e	
	<i>Diido Ab. Lugduni</i>	337 338	<i>Eckericus Westphalus 11 sec.</i>	137 733	
	† <i>Dicallus sive Tibulla presb.</i>	405 419 a	† <i>Edburga</i>	340 e e	
	<i>Didymus Mon. Ægyptus 4 sec.</i>	309 f	<i>Edehredus R. Merciorum</i>	363 f	
	<i>Dinifus Ep. Taron.</i>	559 b c	† <i>Edictus Ep. Vienn. Gal.</i>	237 b e 280 a	
	<i>Diocletianus 218 f 280 b 283 a 286 d 321 e 322 e 333 b e 336 e 384 e 621 e 622 e 661 713 e 714 e</i>		<i>Edmundus Ferræ lateris Aug. 11 sec.</i>	604 d 603 b	
	† <i>Diodorus presb. et Marianus Diav.</i>	436	<i>Edwardi R. Angl. Sepulchrum</i>	611 b f	
	<i>Diongenianus Ep. Albegæ.</i>	558 b	† <i>Edwinus R. Northumb.</i>	368 a 340 e e	
	<i>Dionysia Mater S. Euthymii</i>	663 e 666 c	<i>Eybertus Ep. Mimigardewordensis</i>	126 f	
	† <i>Dionysius Papa.</i>	377 f	<i>Eybertus R. Cantia</i>	26 e 28 f	
	† <i>Dionysius Ep. Alexandriæ</i>	473 f	<i>Eybertus R. Northambriæ</i>	354 a	
	† <i>Dionysius Areopagita</i>	702 e f	<i>Eybertus Ep. Monasteriensis</i>	479 b c	
	<i>Dionysius Ep. Macloviensis</i>	171 e e	<i>Eybertus Westphalus</i>	753 b	
	† <i>Dionysius Apost. Parisiorum 364 f Eccl. 647 Monast. prope Parisios</i>	342	<i>Eybertus amicus B. Godefridi Cappenberg.</i>	128 f	
	<i>S. Dionysii barjam Ital.</i>	523	<i>Egfridus R. Northumbriæ</i>	26 f 27 u	
	<i>Dionysius Ab. Rhinoruræ</i>	379 d	<i>Eghbertus Comes sub Carolo magno</i>	119 e	
	<i>Dioscorus Ep. Alexand. Havr.</i>	677 d 679 e	<i>Egualdus abbas S. Ceaulphi</i>	363 a	
	<i>Dioscorus Comes in Gallia 3 sec.</i>	449 430 459	<i>Eilike, vel Eleika soror B. Godefridi Cappen.</i>	753 b	
	<i>Dioscorus medicus 4 sec.</i>	68	<i>Eilika, vel Eleika de Tedeneburch</i>	753 b	
	<i>Dido Ep. Andegaven.</i>	338 d	<i>Elbonius Diac. Lauden.</i>	589 b	
C	<i>Dido Monach. Cenoman.</i>	342 f	<i>Eleanora uxor Alphonsi VIII R. Castellæ</i>	429 f	
	† <i>Dolius Dadolinus seu Dolomus Ep. Vienn. Gal.</i>	237 b	<i>Eleica, vel Eileka uterina soror B. Godefridi Cappenberg.</i>	121 c	F
	<i>Domino Ab. Bituric. 7 sec.</i>	530 e 339 f	<i>Eleica, seu Eileca Comitissa de Tokeneburg</i>	137 e	
	† <i>Dominicus Institutor. Ord. Præd.</i>	197 f	<i>Eltesius satelles Aureliani 707 f 709 a 710 b 711 b</i>		
	<i>Dominicus Ep. Carthag. Hisp.</i>	253	† <i>Eleutherius M. Paris.</i>	364 f	
	<i>Dominicus Ep. Snacien.</i>	263 d	† <i>Elsteda Ab. Ramsceæ Angl.</i>	616 a	
	<i>Dominicus Archipresb. Antifabren.</i>	263 d	† <i>Elias Propheta</i>	240 e 304 b	
	† <i>Domitianus Ep. Traject.</i>	360 a b c 143 b	† <i>Elias Tharnnargus</i>	1 e	
	<i>Domitianus Ep. Andegaven.</i>	330 f	† <i>Elias Patriar. Hierosol. 663 a 663 a d 681 b c</i>	684 e e	
	<i>Domitianus Imp.</i>	6 f	<i>Elias Abbas Ægypt.</i>	509 d	
	† <i>Domitianus Æconomus S. Euthymii 670 d 671 c 672 e f 673 a 678 e 680 e 682 b d f 683 a c</i>		<i>Elias Ab. Stradens. in Gallia 10 sec. 435 a 467 e 469 b</i>		
	<i>Domnolus Ep. Cenomni.</i>	327 f	<i>Elias Ab. S. Euthymii</i>	633 d 683 f 683 a b 686 f	
	<i>Donatus 3 sec.</i>	617 d	<i>Elias Ab. Syrus 4 sec.</i>	301 f 303 b	
	<i>Donatus satelles Gallieni</i>	704 a	<i>Elias Monach. Castri</i>	369 a c	
	† <i>Dorvientes VII, Gal.</i>	529 b e	† <i>Eligius Ep.</i>	403 e 408 e e 413 b 417 d 764	
	<i>Dorothers Thebanus Ab. Ægypt.</i>	298 e	† <i>Eligii-fontis monast.</i>	116 e	
	<i>Dosanus Ep.</i>	70 e	† <i>Eligii morbus</i>	769 e	
	<i>Draccus sive Dracus, aut Draco. Præses Rom.</i>	220 d e 221 b 233	<i>Eligius mon. Lirini</i>	273 e 326 e	
	<i>Drithelmus Mon. in Anglia</i>	273 f	† <i>Eliphii reliquiæ Colonia</i>	711 e f	
	<i>Dudo seu Drido Nobiles sub Lothario R. Franc.</i>	772	† <i>Elisabeth Mater S. Joannis Bap.</i>	177 e 197 d	
			† <i>Elisabetha Ratensis</i>	326 b	
			<i>Elisabetha Pagnera Hisp. 14 sec.</i>	723 b	
			† <i>Elizæus Prapheta 238 a Sepulchrum</i>	711 e	
			<i>Ellenhardus</i>		

- A *Fabius Claudius Gordianus Fulgentius* 254 b
Fabius Furinus Fulgentius Placiades 253 f
Fabius pater S. Fabiani 616 d
Facaldus, Foaldus, aut Fealdus Ep. Lugdun. 338 d
† *Febadius Ep. Agemensis* 71 c 72 c
Falco Magister domus S. Antonii 525 e
Falco Mathion. Mag. Eleemosynariae domus S. Antonii 520 c 525 b
Falco monte Canutus Ab. S. Antonii 526 c
† *Faustinus et Jovita MM.* 33 e
Fausti basilica Hippone 545 e
Faustus senator Augustoduni 3 sec. 441 b c
† *Fanstus, Januarius, Martialis, MM.* 105 b
† *Faustus scriptor vitæ S. Mauri* 320 f 333 b
Fearnus Hibern. 344 f 349 a
Feighleni Roachtmhair R. in Hibernia 345 b
Felicianus 3 sec. 617
† *Felicissimus M. Filius S. Claudii Commentariensis Mart.* 634 f 635 a 640
† *Felicissimi et Agapeti reliq. Aroasie* 116 a
Felicitas Matroui Ramæ sub Claudio II 583
† *Felix II Papa* 719 a
† *Felix IV, Papa 30 Jan. et* 249 f
† *Felix Ep. Ableritanus* 213 d
† *Felix Ep. Bituric.* 67 d 329 f
B † *Felix Ep. Nolanus* 213 e 220
† *Felix II, Ep. Trewir.* 54
Felix Presb. Vienn. Gal. 7 sec. 257 d
† *Felix et Adunctus MM.* 213 b
† *Felix Timianus* 213 v 222 a
† *Felix Tipticensis M.* 213 d 220 a
† *Felix Tubizacensis* 276 e
Felix Hisp. 7 sec. 24 c
† *Felix Ep. Comensis* 545 b 588 d 590 c
† *Felix Ep. Metis* 565 b
Felix Ab. Fuldu. 8 sec. 601 a
† *Felix ord. Trinitariorum* 725 e
† *Felix M. Filius S. Claudii Commentar. M.* 634 f 635 a 640 a
† *Felix M. socius S. Peregrini* 577 e
† *Felix et Regula* 748 b
Feradach Annunculus S. Fursei 411 d
† *Ferdinandus III, R. Castellæ* 430 c
Ferdinandus Catholicus R. Hisp. 427 d
Ferdinandus I Bavarus 628 a
Ferdinandus Comes Flandriæ 428 b
Ferdinandus Guilielmus Ep. Osuaburg. 628 c
Ferdinandus Castrivus Hisp. 430 d
Fergusius Regulus Galwedii in Scot. 326 c
† *Fernandus Martini, postea Antonius de Padua dictus* 433 a
C † *Ferreoli M. eccles. Claromonte Gaudii* 351 f 358 c 559 d e
† *Ferruolus Ep. Uercensis* 350 f 351 a
† *Ferveolus et Ferracius* 365 d e
Festacius satelles Gallieni 704 a
Fetulfus mon. Malmesburi 11 sec. 612 e
Fiaitha filius R. in Hibernia 345
† *Fidei V. M. translatio* 213 d
† *Fina V. soror S. Idæ* 347 d
† *Feriacus Ep.* 1 c
† *Firminus M. Ep. Ambianen. inventio transl.* 213 d 276 d 35 u
† *Flavia Domitilla V.* 378 f
Flavianus Pater S. Fabiani Papæ 616 b
Flavianus Ep. Antiocheus 299 b
Flavianus Judex Diocletiani 284 f 285 286
Flodegarius Archid. Cenoman. 324 b 325 b
Flodegisus Gal. 6 sec. 329 c
Flodulfus Ep. in Gal. frater Angsivi 350 f
Floderus Ep. Sagensis 72 c
† *Florentia V. 4 seculo* 73 e
† *Florentina soror SS. Leautri, Isidori et Fulgentii* 253 a 261 f
Florentinus Gal. 4 sec. 73 c D
Florianus Ab. Glanuasfolit. 332 v
† *Florianus Ep. Opliterginus* 393 b
† *Floriani M. Eccl.* 422 c
† *Floriani et 6 Fratrum reliquæ Suessione* 600 e
Florentia Mater S. Neophyti 661 a b
† *Florentius Ep. Argentinæ* 565 v
Florus Palæst. 5 sec. 665 e
Florus mon. Gallus 6 sec. 328 a c d f 329 a b f 330 a b c d e 331 a e
† *Flori urbs* 359 a
Focaria Mater S. Epiphaniæ Ticin. 729 b
† *Foilanus* 400 b 405 c e 406 b 411 e 413 a
Folmarus Comes de Steincnburch 130 f
† *Forannanus Ep. Scotus* 749 c 450 b
† *Fortunatus Ep. Tuderinus* 623
Fortunatus Ep. Pictaven. 66
Fortunatus Auctor Vitæ S. Hilarii quis? 66 67 68
† *Fortunati reliq. Genblaci* 580 a b
Francarius pater S. Hilarii 67 e
Franci unde dicti 462 e
Franciscus Belleforestus 426 f
† *Franciscus fundator ordinis Minor.* 193 267 426 429 431 432 433. *Conversio prima et annis 427 b obitus* 366 quibus *ibid. c*
† *Franciscus de Paula* 171 e E
Franciscus Dux Alvensonius 523 c 524 b
Franciscus Deitrichstein Card. 628 e
Franciscus Squivellus Ep. Calaritan. 280
Franciscus I, R. Franc. 169 e 170 b v
Franco Gal. 12 sec. 519 f
Francus Dux Francorum 462 c
Fredebuldus Monachus Stradensis 10 sec. 468 a
Fredericus I, Barbarossa sive Enobarbus Imp. 262 a 263 a 585 b e f 590 f
Fredericus Dux Sueviæ 121 f
Fredericus, vel Fridericus Comes de Arnesberg 119 a 121 c d 129 b 132 e 134 e 140 b
Fredericus Com. Pogiensis 259 b
Fredericus alter Pogiensis, advocatus Eccl. Ratisponensis 259 e
Fredericus Gal. 9 sec. 341
Fredericus Blanckenheimus 11 Ep. Ultrajectinus 720 a v
Fredericus Ep. Salisburg. 627 c
Fregio, Frigio, aut Phrygio Presb. in Gall. 7 sec. 352 c e
Fridericus Royge Præpos. Cappenberg. 125 v
† *Fridolinus vel Fridelimus Ab. 61 c d e 82 a f 83 a b f* 84 a
† *Fronto Ægypt. 4 sec.* 497 F
† *Frontonius Abb. Ægypt.* 473 v
Frotbandus Ab. Parisiis 78 d
Frotmundus Gal. 9 sec. 341 d
Fructuosus scriptor regulæ Monachorum Ep. Brucharensis 703 b
Fulbertus Ep. Cameracen. et Atrebaten. 772
Fulchavius Ep. Leodien. 96 e
Fulcoaldus Ep. Lugdunensis 337 d
† *Fulgentius Ep. Utriculanus in Ital.* 251 d
Fusco Consiliarius Comitibus Marsor. 344
† *Fuscianus M.* 56 f
Fundloyu R. Muniensis in Hibernia 409 d unus
S. Fursei 410 d 411 d
G
† *Gabriel Angelus* 93 c 281 d
Gabriel Talavera prior Guadalupæ in Hisp. 256 d
Gabrielius Ab. Palæst. 26 Jan. et 672 a 678 f 679 681 e 682 a f 684 b
† *Gaianus V. M. reliquæ* 63 c
Gaianus Ep. Medaborum 672 b d 674 e 681 e
Gaidulfus Ravennas in Gal. 335 r
Galeatius

A	<i>Galeatus Manfredus Dom. Vincentie</i>	739	<i>Gerelmus Gal. 9 sec.</i>	341 a 1
	<i>Galerus Maximianus Imp.</i>	369 a b 372 c f	<i>Gerento de Castro novo Ab. S. Antonii</i>	326 e
	<i>Galerus Maximianus Imp.</i>	234 e	<i>Gerfridus mon. Glanassfolii 9 sec.</i>	341 e
	<i>Galeucus, Gallienus Imp. 48 c f 49 a d e 703 a b c</i>	704 a 707 b 714 f	<i>Germana soror S. Guiteriae</i>	585 d
†	<i>Galicanus Consul Rom.</i>	719 a	† <i>Germanus Patriarchu Constantinop.</i>	228 a
	<i>Gallinia filia Vigofredi Lugdun.</i>	399 d	† <i>Germanus Ep. Parisiensis</i>	67 a
†	<i>Gallus Ep. Claromont.</i>	351 e 352 b	† <i>Geron Ep. Colonien.</i>	97 d
†	<i>Gallus Ab.</i>	419 420 366	<i>Gerontus Ep. Biturc.</i>	140 e
	<i>Galterus Ab. Cistere.</i>	615	<i>Gerontius Ab. S. Euthymii</i>	665 f
	<i>Galterus Ab. Marzoli</i>	769	<i>Gerontius Ab, monast. S. Melanix 677 f 678 b 679 f</i>	686 e
†	<i>Gangulfus M. Burgund.</i>	360 e	<i>Gerrannus, sive Gerranus mon. Glanassfolii</i>	333 f
	<i>Garsias Ximicus R. Superarbus in Hisp.</i>	24	† <i>Gertrudis Nivelensis V. obitus</i>	361
	<i>Garsias Comes Cabræ</i>	20 b c	† <i>Gervasii et Protasii MM. reliquix Senonis</i>	96 e
	<i>Gasto Nob. Gal. auctor ord. S. Antonii 520 a 524 d e</i>	525	† <i>Gervastus M. 649 e f reliquix Cremonæ 386 a Bussellia Suesione</i>	649 e
	<i>Gaudiosus Ep. Turiasonensis</i>	23 c d	<i>Gervusius Riccobaldus Canoue. Ruren. Scriptor</i>	2 e 10 b
	<i>Gaufridus sive Godefridus, de Perouaprior Chirval.</i>	276 a	<i>Gesaleicus, vel Gesolarius R. Hisp.</i>	20 a 22 e
	<i>Gaufridus de Amoyo</i>	702 a	† <i>Getulius, qui et Zoticus M.</i>	2 d
	<i>Gavidus Ep. Ayemensis</i>	70 f 72 e	<i>Ghisalbertus</i>	379 d
	<i>Gausbertus mon. Gal. 9 sec. 337 c 338 b c 339 b d e</i>	334 f 339 c e 340 c	<i>Gigno nobilis Gallus</i>	314 e 316 e
	<i>Gauzennus, sive Goslunus mon. 334 f 339 c e 340 c</i>	339 b c d e	<i>Gilbertus Ep. Cenoman.</i>	341 e
	<i>Gebhardus Præpositus Windbergensis</i>	258 e	† <i>Gildardi reliquix Suesione</i>	600 e
B	<i>Gebhardus Argentoratensis 10 sec.</i>	627 f	† <i>Gingulphi reliquix Aroasia</i>	114 b
†	<i>Gedeon Ep. Vesontinus</i>	110 f	† <i>Girardus Presb. Glanassfolii</i>	341 f 342 a
	<i>Geisa II, R. Hungar.</i>	262 f	<i>Girvus Ord. S. Antonii</i>	524 d 525 f
†	<i>Gelasius I, Papa</i>	111 e	<i>Girardus Ord. S. Antonii</i>	524 d 525 f
	<i>Gelasius II, Papa</i>	115 f	<i>Gisclivus, vel Gesaleicus R. Hisp.</i>	20 a
	<i>Gelasius Præses Antonini Imp. 33 c 37 d 38 b c 42 f</i>	43	<i>Giselbertus famulus B. Godefridi Cappenberg.</i>	132 b
	<i>Gelasius Iudex Claudii II</i>	554, 582 b c d	<i>Gisilu soror Caroli Magni</i>	120 b
	<i>Gelgehe mater S. Fursi 409 b c 410 a 411 d</i>	409 b c 410 a 411 d	<i>Gistebertus Comes Suessorum 9 sec.</i>	651 e 652 e
	<i>Gelsumita uxor Chilperici R. Franc.</i>	66 e	<i>Gistebertus Dux Burgund.</i>	95 d
	<i>Geliza uxor Nemanæ R. Seruic</i>	262 b	<i>Gistenthens Gal. 9 sec.</i>	651 a
	<i>Gelzardus prior S. Antonii 12 sec.</i>	520 h	<i>Giso Ep. Wellensis Angl.</i>	605 a
	<i>S. Geminiani oppidum in Etruria</i>	426 e	<i>Glycerius Imp.</i>	733 d 734 e
†	<i>Genesis Ep. Claromont.</i>	355 b c	† <i>Gobana, seu Gobanus</i>	405 e 419 a
	<i>Genesius M. Arelati 335 e reliquix</i>	389	† <i>Godefridus Ep. Ambian.</i>	115 b
†	<i>Genesis Thierm in Arvernis Patronus</i>	355 e	<i>Godefridus de S. Bellina Ep. Putaven.</i>	84 e f
†	<i>Genesis Comes Arvernis</i>	335 c	<i>Godefridus Ab. Fossutensis</i>	334 f 339 f
†	<i>Gongulfus M.</i>	145 e	<i>Godefridus Hauc Præp. Cappenberg.</i>	126 b
	<i>Gomalis Ep. Mimate</i>	218 a	<i>Godefridus de Velmde Præpos. Cappenberg.</i>	125 f
†	<i>Genti patris S. Gimpli, acta, obitus 446 e 447 e 448 e 449 451 f 453 c f 456 b 458 e 459 461 b 465 f 466 b</i>	446 e 447 e 448 e 449 451 f 453 c f 456 b 458 e 459 461 b 465 f 466 b	<i>Godefridus de Perona, sive Gaufridus Prior Charvallis</i>	276 a
†	<i>Gennadius Patriarcha Const.</i>	312 f 724 e	<i>Godefridus Petrus Pastor Haucus</i>	362 b
	<i>Genesius Rex Wandalarum</i>	254 680 a	<i>Godefridus Bullonius S. Harusol.</i>	260 a
†	<i>Gentianus M.</i>	56	<i>Godefridus Com. de Cappenberg. pater B. Godefridi</i>	121 b 128 e 137 e 139 e 753 a
C	† <i>Georgius Ep. Vreu. Cal.</i>	257 b	<i>Godefridus Comes Namurca</i>	127 e 130 e
†	<i>Georgius M.</i>	20 d 86 a f 87 f 356 c	† <i>Godehardus Ep. Hildeshem.</i>	742 b
	<i>Georgius Præpos. Iylenstad. ord. Præmonst.</i>	734	† <i>Godeschuleus</i>	702 e f
	<i>Georgius Ep. Alexandrinus</i>	71 b	<i>Godestus Ab. Angrar in Westphal.</i>	754
	<i>Georgius Ab. Lauræ Novæ</i>	665 f 666 a	<i>Godysicus frater Theodoricæ Regis</i>	739 e
	<i>Georgius prior scholæ cantorum Romæ 8 sec.</i>	600	<i>Godinus, Gudinus, Gudinus, vel Gudwinus Ep. Lugduna.</i>	356 b 357 b
†	<i>Geraldus Gal.</i>	466 e	<i>Godo Ab. Arvern.</i>	745 d
†	<i>Geraldus Ab. Hibern.</i>	693 b 696 f 697 d	<i>Godo Presb. Gall. 10 sec.</i>	468 a
	<i>Geraldus Comes Aureliæ</i>	106 f 111 d	<i>Gomen Belya</i>	770
	<i>Gerardus II, Ep. Camerac.</i>	114 d	<i>Gonsalvus Hisp. 11 sec.</i>	20 b
	<i>Gerardus prior Camaldulensis</i>	424 a	<i>Gonziacus Princeps Mantuæ</i>	390 f
	<i>Gerardus Comes Aldenarde</i>	749 e	<i>Gordianus aris S. Fulgentii Ruspensis</i>	254 e
	<i>Gerardus Comes Suessorum</i>	652	<i>Gordianus Imp.</i>	617 d f
†	<i>Gerardini Ab. Palast. acta et obitus 662 f 663 a 665 678 680 681 e 683 b 684 b</i>	662 f 663 a 665 678 680 681 e 683 b 684 b	<i>Gordianus Presb. Romæ</i>	44 e 586 e 590 e
	<i>Gerbergis Ab. monasterii Westph. 121 b 128 f 135 f</i>	141 e	† <i>Gostini Ab. reliquix Dauci</i>	577 f 759
	<i>Gerbergis de Hünenburch, ama B. Godefridi Cappenberg.</i>	120 f 121 b c 137 b 139 d	<i>Gotifredus francus Princeps Athenarum et Archaur</i>	262 d
	<i>Gerbergis soror B. Godefridi Cappenberg.</i>	753	<i>Grunnolphus Gal. 7 sec</i>	598 b
	<i>Gerbertus Papa Silvester II</i>	699 e	<i>Gratianus Imp.</i>	68 f
	<i>Gerberga uxor Ludovici IV, Transmarini R. Franc.</i>	713 d	<i>Gr. tinus IV, consul</i>	664 f 666 d
	<i>Gerberga Abbatissa in Bavaria</i>	627 e	† <i>Gregorius Magnus Papa</i>	101 e 256 d
			† <i>Gregorius I, Papa 462 d 623 652 Patronus discentium litteras 727 d f reliquix Suesione 648 a b 652 e 659 660 Meloduni 721 palla cruceata in Gallus</i>	464
			† <i>Gregorius</i>	

- A † Gregorius VII, Papa 154 d
 Gregorius IX, Papa 260 b 261 d
 Gregorius XI, Papa 523 a
 Gregorius XIV, Papa 469 e 719 b
 † Gregorius Armenius Ep. 63 c e 734 b
 † Gregorius alius Ep. Armenus, Erem. in Bavaria 238 e 259 d 260 a
 Gregorius Ep. Mutinen. 10 d f
 † Gregorius Nazianzenus 34 f 477 377
 † Gregorius Ep. Nyssenus 234 d
 † Gregorius Thaumaturgus Ep. Neocæs. 234
 † Gregorius Ep. Turon. 67 a 462 d
 Gregorius Ep. Rhinocurur. 526 d
 Gregorius Cappadox Pseudoep. Alex. 4 sec. 474 f
 478 f 503 c
 † Gregorii Spoletini reliq. Coloniae 711 e f
 Gregorius filius Joannis Consularis 472
 Gregorius Presb. Ecclesie Cæsareæ scriptor 7 sec. 636
 Grimoaldus major Dominus Franc. 352 f
 Guafiferius Dux Aquitanie 9 sec. 463 e
 Guainaldus Dux Aquitanie 8 sec. ibid. c
 Gualo Ep. Parisiensis 548 c
 Gualterus, sive Wallerus, Especus Anglus 30 a
 Guano Gal. 9 sec. 341 d
 B Guari Rex insule prope Hiberniam 695 a
 Guarnierius Gal. 7 sec. 531 b
 † Gudila V. 8 Janu. et 359 360 a b e 361 a d 362 d
 Gudmundus 13 sec. 614 e
 Guerinus Comes Matiscon. 106 c
 Guibaldus Ab. Cassinen. 344 e
 Guido Candidus Ep. Matinensis 267 f
 Guido Ab. S. Dionysii 84 a
 † Guibertus fundator monast. Gemblac. 580 a
 Guibertus Martinus Ab. Gemblaci scriptor 529
 Guido Ep. Viennæ, Collistus II, Papa 519 auctor
 vitæ S. Jacobi Tarantasiensis? 390
 Guido Ep. Conensis 561 e
 Guilo Ep. Portaensis 725 b
 Guido Scotus Abbas Arvern. 558 e f
 Guido monach. Angl. 11 sec. 608 f
 Guido comes Suessionum 652 e
 Guidatus Ministerprov. S. Antonii ord. Minor. 265 f
 Guigo nobilis Gallus 514 c d 518 d 519 d
 Guilielmus Erem. in Bavaria 259 b
 † Guilielmus Dux Aq. 513 d 514 e
 Guilielmus Ep. Aretii 424 a
 Guilielmus V, Dux Bavariae 628 b 763
 Guilielmus capitis Stupei Dux Aquil. 11 sec. 514 c
 Guilielmus Nothus Dux Normannia R. Angliae 604
 C Guilielmus Comes Herefordia 11 sec. 605 d e
 Guilielmus Comes Gal. 513 d 514 c 515 f
 Guilielmus Comes Vien. 724 d 725 e
 Guilielmus Carnutus 514 c 516 e f
 Guilielmus de Milton 425 c
 Guilielmus de Pernamio mugister domus S. Antonii 525
 Guilielmus Ab. S. Theodorici 1 e
 Guilielmus Dux Burgund. 106 e
 Guilielmus Princeps Burgund. 79 f 80 e
 Guilielmus Gaufridus Comes Pictaven. 78 e 79 f
 Guilielmus de Saxonis ord. Minor. 14 sec. 205 f
 Guillelmus Ep. Bellovac. 419 e
 Gulchelmus Ab. S. Albani 603 b
 Gundebodus R. Burgund. Captivorum 6000 gratis
 dimittit 741 736
 Gundemarus R. Wisigoth. Hisp. 253 b 254 e 255 e
 Gundicarus Gal. 5 sec. 92 a f
 Gaudricus Gal. 542 a
 † Gundulphus 445 e 758
 Gundulphus Ep. Roffensis 611 c
 Gunildis filia Haraldus R. Angl. 611 f
 Guntardus Vicarius Vien. Gal. 519 e
 Gunthoaldus Bituric. 7 sec. 534 a D
 † Guntramnus Rex Burgund. 462 d
 Guntramnus filius Hugonis Com. Alsotia 571 a
 H
 Hademarus nepos Domnali Ep. Cenoman. 327 f
 † Hadoindus Ep. Cemon. 20 Januar. et 773
 † Hadvigis V. religiosa 127 e
 Hadvigis uxor Adalberti Com. Windeberg. 259 b
 Haimericus Gal. 9 sec. 338 e
 Haimo Dux Pontivi Gal. 406 c d 407 413 a d 416 b c d
 Halwinus Ab. S. Michaelis in Lotharin. 751 a
 Haraldus Angl. 11 sec. 604 c d
 Hardeknotus R. Angl. 11 sec. 604 c
 Hardegradus Vicedominus Cenoman. 324 b 325 b
 327 f 328 a c e
 Harduinus seu Harduinus 9 sec. 658 a c
 † Hariolphus Dux Ab. Eltwangæ 420 b 438 c
 Harwicus Ep. Ratisponen. 259 f
 Hartlenus Præpos. Cappenberg. 125 d
 Hartmannus Ep. Caria 746 b
 Hastings Princeps Norman. 95 d f
 Hathuidis uxor Hugonis Magni 713 d
 Hatto Ab. et Ep. Basileensis 746 f 747 d
 Helcelinus vel Heselcelinus, iatro 114 a
 Hechbertus discip. Bedæ 26 b E
 Hector Ep. Carthagin. Hisp. 253 d
 Helena uxor Stephani parricidæ R. Servia 265 a
 † Helenus Ep. Heliopolis 752
 Heliodorus Ep. Altinensis 67 f
 Heldebadus, Heldiboldus, Ildibaldus R. Gothor. 251 d
 Helpidius Presb. Notæ 220 b d e 221 b 222 c 224 d
 Hengistus Saxo R. Angl. 97 f
 Henricus Episc. in Bavaria 12 sec. 258 c
 Henricus de Sathanaco Ab. Anreæ-vallis 167 u
 Henricus Alferus Minister generalis ord. Minor. 266 b 268 e
 Henricus monachus Cisterc. in Suevia 34 f
 Henricus de Glatz ord. Minor. 14 sec. 266 a 274 e
 Henricus I, Auceps Imp. 711 766
 Henricus III, Imp. filius Conradi 376 f
 Henricus IV, Imp. 126 a 139 e
 Henricus V, Imp. 117 a 120 a 128 c 132 e 133 f
 Henricus II, R. Angliae 79 a
 Henricus Flander Imp. Orientis 262 d
 Henricus Dux Bavariae 126 a
 Henricus Comes de Casfeld 127 b
 Henricus Comes de Aldenburg 121 c, 137 c 755
 Henricus Comes de Rietbecke vitricus B. Godefridi
 Cappenberg. 121 c 137 d 755
 Henricus Dux Bojorum 10 sec. 627 c F
 Henricus Dux Brunsw. 13 sec. 628 d
 Henricus Brunonis Canon. Regul. 13 sec. 726 d
 Henricus Contractus ord. Cister. 577 b
 Heraclides disc. S. Antonii 297 b 475
 Heractius Imp. 462 e 513 c
 Herculanus Gal. 9 sec. 341 d
 † Herculanus II, Ep. Perusin. M. 251 d
 Herebertus Lasenga Ep. Norwicen. 351 e 359 e
 Heremannus Ep. Saribarien. 605 a
 Herinsindus uxor Eilberti comitis 750 a
 Herwiga Abbatisa 747
 Heribertus Comes S. Quintini 749 e
 † Hermagoras Discip. S. Marci 753
 † Hermannus de Are, auctor Vitæ B. Godefridi Cap-
 penberg. 117 e 123 c 127 f
 † Hermannus Josephus Steinfeld. 127 f
 † Hermannus Ab. Scheidensis ord. Præm. 127 e
 Hermannus Arcensis Præpos. Cappenberg. 125 d
 Hermannus Ketteler Præpos. Cappenberg. 125 f
 Hermannus de Konigsberg Præpos. Cappenberg. 125 e
 Hermannus Comes Cappenberg. 120 f 121 e 128 c
 137 b 139 c
 Hermannus

A	<i>Hermannus Lekhorst Decanus S. Martini Ultrajecti</i>	720 c	<i>Hugo Matiscomensis Ep. Antissiodor.</i>	702 a	D
	<i>Hermannus Presb. ord. Minor.</i>	702	† <i>Hugo Ep. Rothomagi</i>	377 d	
	<i>Hermannus de Bever 15 sec.</i>	726 e 727 b	<i>Hugo de Costranovo Ab. S. Antonii</i>	326 c	
	<i>Hermias pater S. Felicii Nolani</i>	225 c 226 e 227 a	† <i>Hugo Ab. Cluniaci Gal.</i>	314 d	
†	<i>Hermannigildus R. Hisp.</i>	255 a c	<i>Hugo pater Hugonis Capeti</i>	466 d 464 465 b	
	<i>Hermagenes Ep. Cæsareæ Cappad.</i>	64 b	<i>Hugo Capetus Rex Franciæ</i>	468 e 721 a	
	<i>Hertdwicus Comes Pogensis</i>	239 b	<i>Hugo Comes Alsatiæ</i>	370 f 372 e f 373 c	
	<i>Hermoyues Præses 2 aut 3 sec.</i>	440 443 444	<i>Hugo fil. Hugonis Com. Alsatiæ</i>	371 a	
†	<i>Heron Philosophus Conf.</i>	684 a e	<i>Hugo Laetus Angl.</i>	693 a c	
	<i>Hesychius Presb. Hierosol. Scriptor Ecclesiast.</i>	672 c e alius Ab. Isechio Patriar. 672 e Hesychii M. Ecclesia Cæsareæ Cappad.	<i>Hugo Desiderius Gal.</i>	319 a 320	
	<i>Hirrens Gall. 9 sec.</i>	104 d 346 f	<i>Humbertus ex Brione Ab. S. Antonii</i>	326 c	
	<i>Heyleka reclusa Colon.</i>	213 a 276 u	<i>Hunfridus Bavarus 10 sec.</i>	627 b f	
	<i>Hierax monach. Ægypt. 4 sec.</i>	511 d	<i>Hunericus R. Wandalor.</i>	680 a	
	<i>Hierax Ægyptius hereticus, et Hieraeta</i>	295 f	<i>Hunni Hannouam vastant 10 sec.</i>	376 d e Bavarianu 10 sec. 627 e Galliam 462 b 467 c 570 e	
†	<i>Hieronis et 32 Martyrum soc. templum Melitense</i>	667 e 668 u	<i>Hunardus Ep. Valentin. Gal.</i>	319 a	
†	<i>Hieronymus scriptor Vitæ S. Pauli I</i>	198 e	† <i>Hycanthus M.</i>	561 u	
	<i>Hieronymus Ascubaui Ord. Minor.</i>	269 e	<i>Hycinthus Eunuchus Ital. 2 sec.</i>	37 e f	
	<i>Hieronymus Montanius Utriusque</i>	266 e 267 f	<i>Hylas pater S. Potiti</i>	36, 37, 38, 39	
†	<i>Hilarion Ab.</i>	472 e f 474 e 477 a 510 e 662 b	<i>Hylas Comes S. Hieronymi</i>	479 b	
†	<i>Hilarus Ep. Pictor. 13 Jan. et 90 c d</i>	479 a 364 f	<i>Hypatius Ep. Heracleæ Perinthi</i>	69 e	
B	<i>recl. Gal.</i>	319 u e	I		
†	<i>Hilarius Ep. Arelat. Scriptor Vitæ S. Honorati Episcopi Arelat.</i>	380 h 383 388 a e 389 d 393	<i>Ibas Ep. Edessenus</i>	252 a	
†	<i>Hilarius Ep. Mimata in Gal.</i>	218 b	<i>Icho Ab. Lutec</i>	371 e	E
†	<i>Hilarius Diac. M.</i>	213 d	† <i>Ida Coniur Egberti Com.</i>	119	
	<i>Hildebrandus Ep. Matiscon.</i>	108 d	<i>Ida ex maioribus S. Ceolulphi</i>	363 a b	
†	<i>Hildebertus Ep. Cenoman.</i>	67 e	† <i>Ignatii Ep. M. reliquæ Aroasiæ</i>	116	
†	<i>Hildebertus fil. Grimoaldi, Rex Austrasiæ</i>	332 f	† <i>Ignatius Ep. Antioch.</i>	345 b	
	<i>Hildebrandus an Ep. Cenoman.?</i>	67 e	† <i>Illidius Ep. Cluromontun.</i>	350 c 352 b	
	<i>Hildebrannus, vel Hildebrandus Ep. Sagensis</i>	342 h e	† <i>Illidius Ep. Arvernus</i>	538 e e 745 d	
	<i>Hildegarda Ab.</i>	748	<i>Imezu nepos Caroli Magni</i>	120 a d 121 b 137 h 139 c	
†	<i>Hildegardis V.</i>	110 e 145 f	<i>Ine R. Saxon. Occid.</i>	363 f	
	<i>Hildegardis uxor Hugonis Com. Alsatiæ</i>	372 e	<i>Ingeberga Ducissa Aquitan.</i>	108 e 109 b	
	<i>Hildericus R. Wandalarum</i>	322 e 680 a	<i>Ingoaldus Abbas 9 sec.</i>	645 c d e f 646 f 647 f 648 a	
†	<i>Hildulphus Ep. Treveron.</i>	36 f 32 a	<i>Inghbertus Comes 9 sec.</i>	646 d	
	<i>Hilduinus Ab. S. Dionysii</i>	379 e f 623 e d 763 764	<i>Ingrimmus, sive Inguetrannus Ep. Cameracen. et Atrebaten.</i>	772	
	<i>S. Melarhi Suessione et Archiepiscopus Ludowici Pri Imp.</i>	644 645 646 655 d 659 d	<i>Ingulphus Angl. scriptor</i>	604 e	
	<i>Hilbericus R. Wandalarum</i>	322 e	† <i>Innocentius I Papa</i>	590 f	
	<i>Hildulphus Ep. Treveron.</i>	36 f 37 a	<i>Innocentius II Papa</i>	239 e 260 d 379 a	
†	<i>Immericus Ep. Americ Ital.</i>	375 a	<i>Innocentius III Papa</i>	319 f	
†	<i>Hippolyti reliquæ Aroasiæ</i>	116 a	<i>Innocentius IV Papa</i>	108 c 264 e	
†	<i>Hippolyti M. comiterium Romæ</i>	719 b	<i>Innocentius VI Papa</i>	264 e	
†	<i>Hippolytus Eternus Cardinalis</i>	171 f	† <i>Innocentius Ep. Cenoman.</i>	328 h	
	<i>Hippolytus scriptor</i>	684 a e	<i>Innocentius Comes S. Hieronymi</i>	479 a e 480 f	
C	† <i>Homo-bonus Conf. Cermouæ</i>	375 a 615 a	† <i>Iolenda V. M</i>	738	
†	<i>Honorata-Tiern.</i>	733 e 735 b	† <i>Irenæus Ep. Lugidun M</i>	565 a 616 a	
†	<i>Honorati corpus Perpinnum</i>	388 d	† <i>Irene</i>	701 f	F
	<i>Honoratus Ep. Bavar</i>	329 f 377 u	† <i>Irene Constantnapoli</i>	613 b	
	<i>Hort R. Britan. Armoric</i>	103 e	† <i>Isaac interpres S. Antoni</i>	476 a 483 a	
	<i>Honoratus Ep. Hispanen.</i>	253 e	† <i>Isaas Ab. Ægypt.</i>	292 h	
†	<i>Honoratus Ep. Tolosanus</i>	86 a b	<i>Isdegerdes Rex Persarum</i>	669 b	
	<i>Honorius I Papa</i>	719 h	<i>Isfredus Ep. Raceburg.</i>	117 e	
	<i>Honorius II Papa</i>	113 f	† <i>Isidorus Ep. Hispanen.</i>	233 a b 254 e 255 e 256 h f	
	<i>Honorius III Papa</i>	327 b 431 622	<i>Isidorus discip. S. Gregori Pupæ Ep. in Sicil.</i>	275 f	
	<i>Honorius Imp</i>	530 f	† <i>Isidorus Pelusitæ</i>	290 f	
	<i>Honorius Ep. Cantuar.</i>	26 e d	<i>Isidorus Origenista Ab. in Thebaide</i>	297 e	
†	<i>Hormisda Papa</i>	18 f	<i>Isidorus de Isolaui Ord. Prædicat. Scriptor vitæ B. Veronice</i>	169 b e 170 d	
	<i>Hosius Ep. Cordubensis</i>	64 e	<i>Isidorus Presb. 15 Jan. et</i>	473 f	
	<i>Houconall gens Hebræna</i>	346 h 349 f 350 a	<i>Isis Dea Ægypt.</i>	300 h	
†	<i>Hubertus Ep.</i>	96 e	<i>Ismaritæ 3 ser.</i>	670 a	
	<i>Hugo de Petra-ponte Ep. Leodien.</i>	166 e e	<i>Iseychus Patr. Hierosol.</i>	672 e	
†	<i>Hugo Ab. Cluniac.</i>	67 c	† <i>Husberga V. soror Caroli Magni</i>	120 h	
	<i>Hugo Praepos. Copenberg.</i>	123 e	<i>Iva Com. Burgund.</i>	106 e	
†	<i>Hugo monachus Augustolan.</i>	105 c 106 a 107 a h 108 b	J		
	<i>Hugo Magnus F. Roberti R. pater Hugonis Capeti</i>	83 c	<i>Jacobus filius S. Guibelmi, Gal.</i>	313 d 314 h	
†	<i>Hugo Ep. Gratianop. Gall.</i>	314 d	<i>Jacobus Ep. civitatis Castell</i>	244 a	
			<i>Jacobus R. Siciliæ et Hierosolymit.</i>	326 e	
			<i>Jacobus discip. S. Jacobi Episc. Tarentas</i>	391 e	
			491	<i>Jacobus</i>	

A	Jacobus Desprat <i>Hisp.</i> 14 <i>sec.</i>	723 b	Joannes Moschus scriptor	258 b d	D
	Jacobus Menelius <i>Germ.</i> 16 <i>sec.</i>	600 f	Joannes Tomcus Marnavilius scriptor <i>Vitarum</i>		
†	Jacobini Minoris <i>Apost. reliquiae Arosiax</i>	416 b	SS. <i>Ilyricorum</i>	261 262 e	
†	Jacobus <i>Ep. Nisibenus</i>	34 f	Joannes Presb. <i>Nicomediensis, scriptor Vitæ S. Basilei Ep.</i>	53 e	
	Jacobus <i>Ab. Cormericens. in Gal.</i>	336	Joannes Presb. <i>discip. S. Macarii Ægyptii</i>	294 c	
	Jacobus <i>de Camerino ord. minor.</i>	269 e	Joannes Antonius Borsanus Presb. <i>Mediolani</i>	171 f	
	Jacobus <i>de Padua ord. Minor. M. in India</i>	270 f	Joannes mon. <i>Augustodun.</i>	107 a	
†	Januarinus <i>Ep. Benevent. Translatio</i>	93 a 213 d	Joannes <i>de Fonteneto mon. S. Dionysii</i>	84 b	
†	Januarius <i>et Faustus MM.</i>	103 b	Joannes Roquemont <i>mon. S. Dionysii</i>	84 b	
†	Jasonis <i>reliquiæ Genævæ</i>	761	Joannes Minorita <i>Mediolani</i>	175 f	
†	Joannes Baptista 126 b. <i>Ecclesia Alexandriæ</i>	512 f	Joannes Cantacuzenus <i>Imp.</i>	264 b	
	515 a, <i>reliquiæ Arosiax</i> 116. <i>Ecclesia Constantinop.</i> 301 e, 302 e <i>sanguis Cappenbergæ</i>	126 b	Joannes filius <i>Regis Franc.</i>	84	
†	Joan. Baptistæ <i>Monast. Pinnatense, sive Ruspense in Hisp.</i>	24 c 81 b	Joannes <i>Dux militum Ital. 6 sec.</i>	250 e 251 d	
†	Joannes <i>Evangelista</i> 441 a, <i>canus apparet</i>	586 f	Joannes Picus <i>Preses Parisiis scriptor</i>	289 b	
		590 d	Joannes <i>aurifaber sub Diocletiano</i>	281 f	
†	Joannes I <i>Papa</i>	2 a	Joannes <i>Bapt. Gabellus</i>	265 f	
	Joannes II <i>Papa</i>	2 a	Joannes <i>Bartholomæus de Taliacoro</i>	260 e	
	Joannes III <i>Papa</i>	2 d	Joannes <i>Briz Martinez Ab. Pinnaten. in Hisp. Scriptor</i>	21 b	
	Joannes IV <i>Papa</i>	257 c 697 c	Joannes <i>Franc. Fara Sardus scriptor</i>	279 c	
	Joannes V <i>Papa</i>	257 c 322 c	Joannes <i>Gallus 6 sec.</i>	19 c	
	Joannes VI <i>Papa</i>	1 e	Joannes <i>Maria Arca Sardus scriptor</i>	279 c	
	Joannes VII <i>Papa</i>	217 d 742 a d	Joannes <i>Moncelli Gal. 14 sec.</i>	84 c	
	Joannes VIII <i>Papa</i>	217 d	Joannes <i>de Monte Scianensi Ital. 13 sec.</i>	279	
B	Joannes XXII <i>Papa</i>	267 a	Joannes <i>Trunafortis Abb. Lerin. 389 e Episc. Nicæensis</i>	390 e	E
†	Joannes Chrysostomus	235 e 293 d 299 e f 477 b	† Joannes <i>et Crispus Presb. Romæ</i> 371 a 372 d f 373 b	390 e	
	Joannes <i>Ep. Antiochenus</i>	302 c d	Joannes <i>Diacoms Legatus Papæ 10 sec.</i>	743 a	
	Joannes I <i>Ep. Hierosol.</i>	1 b	† Joannes <i>Silentarius</i> 663 f 664 a 665 677 b	688 b	
	Joannes II <i>Ep. Hierosol.</i>	1 b	Joannes III <i>Comes Suession.</i>	348 e	
	Joannes III <i>Ep. Hierosol.</i>	1 b	Joannes <i>Bonas Comes Suession.</i>	548 f	
	Joannes <i>Patr. Antiochen.</i>	672 b c 674 f	† Joannes <i>Brunghlanator</i>	577 f	
	Joannes <i>Patr. Hierosol.</i>	663 e	† Joannes <i>Capistranus ord. Minor.</i>	762	
	Joannes <i>Petri Ep. Abogensis in Finlandia</i>	613	† Joannes <i>Cassianus</i>	624	
	Joannes <i>de Villula Ep. Bathanien.</i>	605 c	Joannes <i>de Eme 13 sec.</i>	726 f	
	Joannes <i>Ep. Cremonensis</i>	519 d	Joannes <i>de Haerlem 15 sec.</i>	720 f	
	Joannes <i>Bapt. Brivinus Ep. Cremon.</i>	575 a	Joannes <i>vel Jonathan Ital. 6 sec.</i>	561 a	
	Joannes <i>a Mello Ep. Eborac.</i>	762	Joannes <i>Joguctus Ab. S. Antonii</i>	526 c	
†	Joannes <i>Ep. Elboracensis</i>	436 e	Joannes <i>Langerius Prior Vallis-aureæ et Lerini</i>	389 c	
	Joannes <i>Andreas de Grimaldis Ep. Grassensis</i>	389 b	† Joannes <i>de Matta</i>	725 c	
	Joannes <i>du Bellay card. Ep. Paris.</i>	721 b	Joannes <i>Præfectus Romæ 5 sec.</i>	527 c	
	Joannes <i>Ep. Salernit.</i>	556 c	Joannes <i>Roberti Canonicus Conimbric. 13 sec</i>	431 e	
	Joannes <i>Ep. Saracenorum</i>	672 b d 673 b 677 d	Joannes <i>Tisserandus institutor Mulierum penitentium scriptor Vitæ SS. et MM. ord. Minor. in Maurit.</i>	433 e d	
	Joannes <i>Ep. Silva Candidæ</i>	646 d	Joannes <i>Vasquez Conimbricensis</i>	434 b	
	Joannes <i>Vendevillius Ep. Tornacen.</i>	580	Joanniches <i>Patriar. Servia</i>	264 c	
	Joannes <i>Ep. Vienn.</i>	520 c	Joathan <i>R. Judæ</i>	277 a	
	Joannes <i>Ep. 9 sec.</i>	646 d e 647 a c	Jobia <i>filia saporis Persæ tempore Diocletiani</i>	370 f	F
	Joannes <i>de Poleo Ab. S. Antonii</i>	526 a		371 a 375 c	
	Joannes <i>de Monte Corvino ord. Minor. Archiep. Cambalien. in Tartaria</i>	273 f	Jocelinus <i>Comes, sen Baro Virmensis desert reliquias S. Antonii</i>	514 515 516 517 518	
C	Joannes <i>Ep. Dioclen. et Antibaren.</i>	263 d	Jocelinus <i>de Torre magister domus S. Antonii</i>	525 e	
	Joannes <i>de Craticula Ep. Maclov.</i>	104 e 271 c	Joram <i>R. Samaria</i>	277 a v	
	Joannes <i>Ep. Marsicanus</i>	252 c	Jordones <i>ord. Prædic. in India 14 sec.</i>	269 e	
	Joannes <i>Ep. Pulatien.</i>	263 d	Joseph <i>Abb. Ægypt.</i>	483 a 484 b	
†	Joannes <i>Angeloptes Ep. Ravennas</i>	9 c	† Josephus <i>sponsus Deiparæ, 200 bejus conjugium</i>	275 c	
†	Joannes III <i>Ep. Ravennas</i>	9 c		276 b	
†	Joannes <i>Ep. Tarraonen. 27 Jan. et</i>	115 b	Joviniani <i>hæresis in Gallia</i>	353 b	
†	Joannes <i>Agnus Ep. Troject.</i>	145 c	† Jovinus <i>Gal.</i>	65 a	
	Joannes <i>Ab. Acoemorum</i>	301 d 302 d f	† Jovita <i>et Faustinus MM.</i>	33 e	
	Joannes <i>Ab. Ægyptius 4 sec.</i>	753 e	† Jovita <i>M.</i>	366 e	
	Joannes <i>Ab. Archieantor Romanus in Anglia</i>	26 d	Judith <i>uxor Ludovici Pii Imp.</i>	644 c 656 e	
		27 e 28 c d	Julia <i>mater S. Mauri Ab.</i>	322 d	
	Joannes <i>de Hoyo Ab. Floressiæ</i>	146 c f 167 a	† Juliana <i>V. Duaci</i>	577 c	
	Joannes <i>ab Eule Præpos. Cappenberg.</i>	125 d	† Juliana <i>Mart. Eccl. Arelati</i>	758	
	Joannes <i>Harnan Præpos. Cappenberg.</i>	125 e	† Juliana <i>et Memmia</i>	373 c	
	Joannes <i>Ketteler Præpos. Cappenberg.</i>	125 e	Julianus <i>Ep. Toletanus</i>	255 a v	
	Joannes <i>Reinardus Schalde Præpos. Cappenberg.</i>	125 f	† Julianus <i>civis Toletanus</i>	337 b	
	Joannes <i>de Coreondrayo Decanus Vesontinus</i>	313 b	† Julianus <i>Choba, qui et Sabas</i>	436 b	
	Joannes <i>Capellanus Innocentii III, Legatus in Servia</i>	263 c	† Juliani <i>monast. Turonibus</i>	703 c e 728 a d	
†	Joannis <i>et Pauli Eccl. Pictavis</i>	75 c	† Juliani <i>M. Eccl. Merruke in Gal.</i>	342 c	
†	Joannes <i>M. in Lituania</i>	213 a			
†	Joannes <i>de Deo</i>	313 c	† Juliani		
	Joannes <i>de Deis scriptor</i>	249 252			

A †	<i>Juliani cella Corduba</i>	105 c	†	<i>Laurentius Ep. Dublinen.</i>	112 f 113 a	D
	<i>Julianus Apostata Imp.</i>	90 b		<i>Laurentius monachus Fundensis in Italia</i>	396 f	
	<i>Juletta M. reliq. Aroasie</i>	116 a		<i>Laurentius de Paulus Soc. Jesu</i>	622 c	
	<i>Julius I Papa</i>	87 c 64 c 617 b		<i>Luurus sive Laureanus Ep. Gaditanus</i>	233 f	
	<i>Julius II Papa</i>	719 b	†	<i>Lautemus</i>	110 f	
	<i>Julon Eremit. Palæst. 3 sec.</i>	678	†	<i>Leander Ep. Hispanen. 253 a b 254 d c 255 f</i>	256 b f	
	<i>Jupiter Æther 500 d Jupiter Catharus</i>	708		<i>Ledwardus Ep. Matiscon.</i>	108 d	
	<i>Justina sanctimonialis Mediolani</i>	173 c d 198 d		<i>Leguntus Bituric 9 sec.</i>	337 b	
	<i>Justinianus Imp. 250 f 352 a 312. 313. 663</i>		†	<i>Leo I Papa 9 f 10 c 120 b reliquæ Petragorias</i>	712 b	
	<i>Justinianus II Rhinotmetus Imp.</i>	337 c	†	<i>Leo II Papa</i>	237 a	
†	<i>Justinus Ep. Argentina</i>	364 c	†	<i>Leo III Papa</i>	646 c	
	<i>Justinus Presb.</i>	703 e		<i>Leo XI Alexander Medicus</i>	710 h	
	<i>Justinus senior Imp.</i>	322 c		<i>Leo Episc. Nolanus</i>	228 e	
	<i>Justinus, Dux Justiniani</i>	231 b		<i>Leo Ep. Ravennas</i>	9 f	
†	<i>Justus Presb. disc. S. Hilarii</i>	67 a b d		<i>Leo Isauricus Imp.</i>	238 a 312 b	
†	<i>Justus et Pastor MM.</i>	703		<i>Leo Lambertengus Ep. Com.</i>	361 e	
†	<i>Justus M. Amicus S. Tranquillini</i>	634 f		<i>Leo Magnus Imp. 663, 664, 665, 681, 684, 734</i>		
	<i>Jutta Dnessa Suevic</i>	126 b		<i>Leo nepos Leonis Magni Imp.</i>	665 b 684 f	
	<i>Jutta uxor B. Godefradi Cappenberg. 121 d 127 d e</i>			<i>Leo Constiliarius 3 sec.</i>	734 a h	
	<i>Jutta reclusa</i>	143 f	†	<i>Leobaudus Ep. Carnate</i>	399 a	
†	<i>Juvenalis Ep. Calaritan.</i>	283 d	†	<i>Leocadia V. reliquæ Snessione</i>	600 e	
	<i>Juvenalis Patr. Hierosol. 663 f 665 a 671 f 672 c</i>		†	<i>Leocadie Monast. in Hisp.</i>	234	
	<i>678 d 679 e e f 681 c 682 b</i>		†	<i>Leodegarius Ep. Augustodun. 462 c Monast. Sars- sione</i>	116 e	E
B	K			<i>Leofricus Comes Leicestrie</i>	604 c	
				<i>Leonius Ep. Mimate in Gal.</i>	218 b	
†	<i>Kalvae Ab.</i>	734 h		<i>Leontius Ep. Magister Althani</i>	753 c f	
	<i>Karalus, Karolomannus vide in C.</i>			<i>Leontius Ep. 4 sec.</i>	71 b	
	<i>Kavilanus Ep. Arelat.</i>	389 d	†	<i>Leontius Presb. socius S. Hilarii</i>	73 d	
	<i>Kelchraevanus pater S. Fechini</i>	693 b c	†	<i>Leontius M. Vicentia</i>	64 e	
	<i>Keunfuladus pater S. Ida</i>	343 f	†	<i>Leontius Ep. Forojulienis in Provincia</i>	383 d	
	<i>Keuretus R. Mercor. 363 f 340 b 605 b</i>			<i>Leontius Ep. Tripoli</i>	687 a b	
	<i>Keuretus R. Northumbria</i>	363		<i>Leontius Ab. S. Euthymii 665 c 687 f 688 a</i>		
	<i>Keunplius R. Mercor.</i>	605 b	†	<i>Leontius et Appollonius MM</i>	377 e	
†	<i>Kilvanus Ep. Heropol M</i>	137 a	†	<i>Leontiu M. Monast.</i>	687 b	
†	<i>Kinesburga R. Northundr.</i>	340 b		<i>Leontius Præses Campaniæ sub Diocletiano 353, 356, 357</i>		
	<i>Kineswida</i>	dit h		<i>Leontus discip. S. Genulphi 3 sec.</i>	433 c 461 b	
	<i>Kinestwitha uxor Pentæ R. Mercor.</i>	381 b	†	<i>Leopardinus Ab.</i>	531 a	
†	<i>Koniachus Ep. idem videtur qui S. Remartus Ep. Trajectensis</i>	720 f		<i>Livrigildus R. Wisigoth. in Hisp.</i>	244 c d f	
				<i>Lithewaldus proavus S. Crotulphi</i>	363 a	
	L			<i>Livenciom monachorum præclara institutio</i>	384	
				<i>Lotulus Gal. 10 sec.</i>	467 e	
	<i>Lachanodracon Præses Asiæ sub Capronymo</i>	29 e	†	<i>Leucus M. Tuberti Ital.</i>	577 a	
	<i>Lovanus vir illustris 3 sec.</i>	739 e		<i>Leudocrannus nobilis Gal. 7 sec.</i>	397 a	
	<i>Lactarius nobilis Gallus 9 sec.</i>	467 e		<i>Leuthargis concubini Piputi Regis</i>	120 c	
	<i>Lagobertus Ab.</i>	393 b		<i>Liberu Dea, terra</i>	300 d	
	<i>Lambertus Quisnensis Ep. Atrebat. 114 d e f 115 b</i>		†	<i>Libern V.</i>	360 e f	
	<i>Lambertus Despenstreck</i>	125 e	†	<i>Liberatu, seu Wilgefortis</i>	343 d	1)
	<i>Lambertus de Legu scriptor vitæ S. Agricæ</i>	35 a	†	<i>Liberatu sanctimonialis Mediolani</i>	178 f 179 a b	
	<i>Lambertus non. Miquis Maasteru 9 sec.</i>	336 e	†	<i>Liberatoris monast. in Ital.</i>	313 d	
	<i>Lambertus Ab. Cremonæ</i>	380 e	†	<i>Liberius Papa</i>	64 e 70 c d 719 a	
	<i>Lambertus Præpositus S. Marie Briqps 13 sec.</i>	314 e		<i>Liberius Diaconus</i>	609 b 711 c	
	<i>Lambertus Presb. Gal. 10 sec.</i>	720 d 722 a f	†	<i>Liberius Abb. Fundensis in Italia</i>	396 397	
	<i>Laudalvus Ep. Vienn. Gal</i>	257 b		<i>Livenus Ep. Turon.</i>	339 b c	
†	<i>Landoaldus</i>	330 e		<i>Licinianus Ep. Carthagen. Hisp.</i>	233 d 236 f	
	<i>Landrannus Gal. 6 sec.</i>	330 c d		<i>Licinius Imp.</i>	30 33 c 34 83 c e	
†	<i>Landriscus seu Landericus Ep. Paris. 331 d 394 d</i>		†	<i>Liebertus Ep. Cameracensis</i>	373 d 377 a	
	<i>Landwardus Ep. Mendensis</i>	742 f 743 a	†	<i>Liliaba Ab. Arelati</i>	11 e 12 a	
	<i>Laufrancus Ep. Cantuar. 602 c 604 f 605 f 608 d e</i>			<i>Livianus cognatus Claudi Imperatoris</i>	350 a	
		611 a d	†	<i>Lingimus Arveus</i>	338 e	
	<i>Langueth R. Scotæ</i>	102 b		<i>Linnus Helvetus 6 sec.</i>	326 b	
	<i>Langobardi qui et nuda dicit</i>	395 d		<i>Lisana Hispan. 11 sec.</i>	20 c	
	<i>Laudicus Præfectus Romæ sub Dioc. 370 371 373</i>			<i>Livungus Ep. Eborac.</i>	604 e	
†	<i>Largus</i>	369 f 370 a 371 c 372 a 374 a f 375 c e		<i>Livinus Broctus Mtaorita</i>	622 e	
	<i>La rca mater S. Feclani</i>	694 b		<i>Lonegritus mon. Cenamanis 7 sec.</i>	765	
	<i>Lasreanus ab. in Hibernia</i>	349 e d		<i>Longeus Ab. Monast. S. Thoctesti 666 a 667 e</i>	682 e 683 b	
	<i>Lauræ et comabii differentia</i>	662 680		<i>Lotharius Imp.</i>	126 a 338 d 331 e	
†	<i>Laurentius M. 457 e reliquæ Constantinop. 724 e, Armasiæ 116 b Eccl. Mediolani 249 f Monast.</i>			<i>Lotharius III. Imp.</i>	230 e 260 d	
		700 b c		<i>Lotharius I. R. Franc.</i>	350 f	
†	<i>Laurentius Ep. Mediolan</i>	736 f		<i>Lotharius Rex Franc.</i>	772	
				<i>Lotharius</i>		

- A *Lotharius Ep. Trevir.* 626 d † *Macarius Romanus* 476 D
Lotharius Rex Italiae Imp. 463 465 a † *Macarius hær.* 679 e
Lotharius Rex Franc. 10 sec. 514 b 515 b 721 † *Mochutus Ep. Alethensis Gall.* 435 c e
Lotharius Rex Alsatiæ 571 c † *Machutus, qui et Maelovius Ep.* 104 e
Lothus avus S. Kentigerni 67 f † *Macnissus, sive Engus, Ep. Conuereusis* 350 e
Lucas Ab. Socinus et Euthymii 668 † *Macuissius Ab. Cluancusis in Hibern.* 350 d
† *Lucerius Dioc. Antiochiæ* 275 c † *Macrina V. soror S. Basilii* 234 d
† *Luchtigerus Ab. in Hibernia* 349 c d † *Maffæus Barberinus Cardin. Urbanus VIII, Papa,*
Lucia V. M. 382 Monast. Botueis 423 f 622
Lucia de Bavio Sueca 650 c † *Magadon Senator in Arabia Occidis 244 e 245 a 246 f*
† *Lucia V. ord. S. Francisci* 752 a † *Magi Persæ* 669 b
Lucidus Ep. Ficoelen. 613 c † *Maglorii Monast. Paris.* 721 c
† *Lucifer Ep. Colariv.* 545 b 68 c 70 c 71 f † *Maglocunus R. Britonum* 58 a
† *Lucina* 635 a 648 c d 646 f † *Magnus Ep. Auquinius* 278 b c e f 279 a
† *Lucina Matrôna* 373 a 375 f 622 a 623 a † *Magnus Ep. Mediol.* 249 f
Lucina Gal. 6 sec. 441 a c † *Magnus seu Magnaldus Ab. 419 420 421 422 423*
Lucius III, Papa 519 f † *Magnus Sacerdos Gal. 9 sec.* 653 b
Lucius Verus Imp. 437 d † *Mohomad R. Cordubæ* 449 e
Lucius Aurelius Imp. 577 c 578 d † *Manfredus Clericus Gal. 9 sec.* 703 f
† *Ludgerus Ep. Monaster.* 119 a 139 b d f † *Moinardus II, Abbas Stradensis Gal. 9 sec.* 465 d
Ludolphus de Boeucu Præpos. Cappenberg. 125 e 466 a 467 c
Ludovica Albretta uxor Caroli Croyi 85 d † *Mainulphus Archidiaç.* 545 e
† *Ludovicus Ep. Tolosanus* 197 a † *Malardus Ep. Caruotensis 19 Januar. et 594 c d*
Ludovicus a Lotharingia Ab. S. Diouysii 84 f 85 a 598
† *Ludovicus Arnestinus* 116 f 127 e † *Malchus M. Cæsareæ* 545 b
B *Ludovicus Præpos. Cappenberg.* 125 d † *Malchus Mouach. Ægypt.* 478 d 479 d E
Ludovicus Pius Imp. 95 a 336 b 337 b e f 338 a † *Malchus Subl. Antiochen. 5 secul.* 308 d e
351 a d 463 c 465 a 625 f 626 a b 642 f 645 b † *Maldelbertus Ep. Bituric.* 109 b
650 f 656 e 657 c 751 a † *Malenus Gal. 12 sec.* 520 a
Ludovicus R. Germ. fil. Ludovici Pii 351 a 463 c † *Mamas M. hippodromium Constantinop.* 313 c
749 d e † *Mamertini custodia Romæ* 370 b
Ludovicus Balbus Rex Franc. 466 c † *Mamertus Ep. Lingouensis* 438 c
Ludovicus IV, Bavarus Imp. 267 c † *Manasses Ep. Cameracensis* 114 d
Ludovicus IV, Ultramarinus R. Franc. 468 e 514 b † *Manasses Dux Burgund.* 95 d c
Ludovicus nepos Ludovici Transmarini Regis 468 f † *Manes hæreticus* 671 a
Ludovicus V, Rex Franc. 468 f † *Manegoldus Westphalus 12 sec.* 132 c
† *Ludovicus IX, R. Franc.* 197 a 419 772 † *Munichæi hæretici* 299 a
Ludovicus Rex fil. Arnulphi Imp. 259 a † *Manichæi in Ægypt. 4 sec. 499 in Palæstina 5 sec.*
Ludovicus Barlaamontius Ep. Camerac. 16 sec. 378 f 677
Ludovicus de Langiaco Ab. S. Antonii 526 e † *Manucus Ep. Bajocensis* 591 d 760 d
Ludovicus de Vreta ord. Prædicat. Scriptor histo- † *Manuctus Ep. Tullen.* 565 b
riæ Æthiopicæ 526 e † *Maphæus Cussinus, Scriptor Miraculorum B. Ode-*
† *Luglius et Luglianus MM.* 114 a † *rivi* 265 f
Luithardis uxor Herduvici Com. Pogeusis 258 c 259 † *Marcellu uxor Vigofredi Lugduni* 399 d
Luitpertus R. Longobard. 356 c † *Marcelliani et Marci Acta et Martyrium* 579 f
Luitprandus R. Longobardorum 286 c 620 b c, 633 a f 635 640 a 641
† *Luitwinus Ep. Treviris* 565 c † *Marcellinus Papa* 369 b 408 c
Lullo Gal. 7 sec. 539 c † *Marcellini Eccl. in Gallia* 519
Luminosa Ticen. 733 c 735 b † *Marcellinus et Petrus MM. 436 f reliquæ Schin-*
Luniso Monachus 579 c † *genstadii 579 b f Suessione* 600 e
C † *Lupianus Conf.* 80 b e † *Marcella pedissequæ S. Marthæ* 491 e 192 a I
† *Lupicinus Ab. Jurensis* 106 c † *Marcellus Ep. Sunicieu.* 19 d
Lupus Ferdinandus Dain Ep. Mauritanix ord. Mi- † *Marcellus Ab. Acamietorum 300 e f 301 312 d e f*
norum 426 f 313 a
Lupus Lerihensis 5 sec. 393 c † *Marcellus M.* 42 e
Lupus Ceuomau. 7 sec. 766 † *Marcellus Presb. Nolanus scriptor Vitæ S. Felicis*
† *Lusor puer* 110 e † *Presb.* 228 c
Lysias Dux Diocletiani 713 c † *Marcellus Ep. Ancyranus* 701 e
Lyubimirus Princeps Taruouii 262 a † *Marcellus Ep. Diensis* 436 e
† *Marcellus Sacerdos Comi 7 sec.* 561 b
‡ *Marcellus Mar. in Gallia* 457
‡ *Marchisius de Baradon ord. Miur. scriptor mortis*
‡ *B. Oderici* 274 a
† *Macarius Ep. Hierosol.* 64 a † *Marcia rusticula Ab. Arelati* 11 e
† *Macarius Alexandrinus 2 Janu. et 287 289 a 295 c* † *Marcia M. Mote SS. Marcelliani et Marci* 629 d
297 b f 634 f 615 f
† *Macarius Discip. S. Antonii, vita, obitus* 287 288 † *Marcia, seu Marciana V. M.* 545 b
476 477 510 † *Marcianus Abb. Palæst. 5 sec.* 679 f 686 d
† *Macarii Eccl. Aberdouii* 276 e † *Marcianus Cyri* 545 e
Macarius Præfectus Urb. Rom. 231 a † *Marcianus Imp. 663 e 664 b f 681 b 724 312 f 313 a*
† *Macarii duo Ægyptii* 393 d † *Marcommamni in Gallia 9 sec.* 455 e
† *Macarius Ægyptius 15 Jan. quomodo fuerit Discip.* † *Marcus M.* 519 f
S. Antonii? 393 d † *Marcus Evangy.* 200 e
† *Macarius conf. Antiochiæ* 439 c † *Marcus Presb. scriptor Vitæ S. Ephysim.* 279 c
† *Macarius Mathematicus* 476 d † *Marcus*

A	Marcus Paulus Venetus scriptor	269 d	Mauricius I Np. Trevir.	34 f	D
†	Marci et Marcelliani Acta et Martyrium	629 b c	Mauricius II Ep. Trevir.	34 f	
		633 a b e f 633 a c 640 a 641 f	Maurilius Ep. Audegavensis	362	
	Marcus Anachor Palest. 3 sec.	678 c	† Mauritius et Socii	745 b c reliquæ 422 b in Hispania	725 a
	Marcus Aurelius Imp.	437 d	† Maurus et Papias	29 Januar. et 370 371 375 378	
	Marcus Antoninus Verus Imp.	577 c 578 d	† Maurus Ep. Placent. in Italia	327 f	
	Marcus Bracianus miles	323 b	Maurus pater S. Epiphaniï Ticini	729 b	
	Marcus Maritus S. Lucinæ	369 b	Maxentius I, Ep. Pictav.	64 f	
†	Margarita V. M. reliquæ Aroasie	116 b insulae	383	64 f 65 a	
†	Margarita R. Scotivæ	32 a 603 c	† Maxentius II, un Ep. Pictavensis?	86 a d 92 d f 23 a b c	
	Margarita Monialis Mediolani	198 d	† Maxentius unus S. Marimi Ab.	91 b	
†	MARIE Virg. Conjugium cum S. Josepho	273 c	† Maxentius inclusus	64 f	
	lacrymæ Coppenbergæ	126 b. Pepli dupliæ pars in castro Camelvia	Marcutius Imp.	30 f 368 369 a b 376	
	338 c. Hugi 160 Fossati 317	335 a in monte Inva 326 monast. Aloani in Hisp.	† Maximianus, vel Maximus Ep. Nolan.	220 b d	
	24 c de atroo et de nemore	116 Bouovix in Belg.		224 c	
	116 b. Cryptæ Ferratæ	261 Suesione	Maximianus Imp.	36 e 355 384 621 629 639 713	
†	Maria Magdalena	165 f 166 191 e f. Oratorium Aroasie	ex Africa venit Romam	369 f 374 deponit purpuram	375
	113 reliquæ Meloduni	721	Maximianus Galerius	133 d	
	Maria in Ægypt.	356 e v	Maximianus Hercules	7 d	
†	Maria V. Alexandrina	377 a	Maximilianus I, Imp.	265 c 762	
	Maria de Tibure 13 sec.	261 b	Maximilianus Dux Bavarix	628 b	
	Maria uxor Ferdinandi I	628 c	† Maximinus II, Ep. Trever.	53 c 57 a b 62 63	
†	Mariani reliquæ Suesione	600 e		64 e f 63 a 363 c	E
†	Marianus Diac. et Diadorus Presb.	436	Maximianus Imp. 3 sec.	350 33 c	
B	Marianus Florentinus historicus ord. Mmor.	428 c	† Maximinus senior et junior mon. Micini	394 c	
	Marius M. Socius S. Euthymii	668	† Maximinus pro Galerio Maximiano	874 e	
	Marius Sanatus Torsellinus scriptor	269 e	† Maximini persecutio Alexandriæ	477 d	
	Maris Persa	232 a	† Maximus, sive Maximianus, Ep. Nolan.	220 c e	
	Maris Ab. monast. S. Theotiste	665 a 670 b 682 c		223 d 225 d 227 b c 276 b	
	Marcomenus Imp. Persulis	382 f	Maximus Ep. 3 sec.	8	
	Marcomirus pater Pharamundi R. Frauc.	462 c	† Maximus Ep. Alecand.	313 e	
	Marcomou Palest. 3 sec.	673 c 674 c	† Maximus Ab. Aurelia	276 e	
	Maroveus Ep. Pictavis	66 e	† Maximus et Anastasius MM	702 e	
	Marquardus Bavarus 11 sec.	627 e	Maximus Lericus. 3 sec.	393 e f	
	Marquardus Ab. Prunivæ	760	Maximus Presb. Romæ ob fidem captivus 3 sec.	617 e	
	Marsus Cruoman. 7 sec.	766 f	Maximus satellites Gallien	704 a	
†	Martialis Apost. Lemovencum	80 c 86 b 462 a 364 f	Maximus Tyrannus sub Theodosio	298 f	
†	Martialis et Faustus MM.	105 b	† Medanus, sive Melanus, aut Melidanus, Iibern.	403 404 408 417 c	
†	Martina V. M. 1 Januar.	347 c	† Medardus Ep. Noviom.	408 c 363 b 625 u d 626 a	
	Martmannus Præpositus Militum Ægypt.	493		648 c 652 e 659 660, reliquæ Suesione	600 e
†	Martha V.	191 f 197 e		monast.	379 f 380 b
†	Martinus Ep. Taron.	68 d 74 a e 76 c d 79 d 90 a c	Medo Ab. Floriaci	399 f	
	455 339 364 d Eccl. Glanapfoli	329 a b e e	† Mercurius Ep. Paderboru.	734 e	
	331 f 332 a b 339 c, in Hisp.	22 c 23 c altare in Hisp. 24 a, Neapoli	Melama senior	297 f 701	
	36 d in Hisp. 24 c in Insula-Barbura	335 c Bituricæ 336 c reliquæ Romæ	Melane seu Melana Junior	677 f 678 b monast.	686 e
	320				F
	Martinus Masius Ab. Epternaci	762	Melantius Ep. Rotomagi	363 c	
†	Martinus Ab. Vertunensis	89 d e f 437	Meletiani har. in Ægypt. 4 sec.	303 f 304 a	
	Martinus Alphonsus Pelluis Lusit. 13 sec.	431 e	Meletius Ep. Antiochenus	299 b	
	Martinus Ep. in Gallia forte Dunensis	126	Meliorantius Canonicus Utuensis, Scriptor Mercatorum B. Odorici	265 f	
	Martinus Dux Justiniani	251 b	Melito Ab. S. Sabæ	665 e	
†	Martinus Ab. in Campagna	90 b	† Memmia	373 c	
†	Martyres IV Tyri	702 d	† Memmius Ep. Vatalani	702 e	
†	Martyres CLX sub Claudio via Salaria	380 c f Martyrium acta conscribuntur a Notariis, conquiruntur a Sublaticis	617	Memorius Ep. Beneventanus	212 e
	Martyrius Patr. Hierosol.	673 a c 663 c 681 b c	† Meroldus Dux M. in Belg.	143 e	
	648 c e f monast	686 a c	Memnus Patr. CP.	232 b c d	
†	Martyrius Sacrus S. Rubenit 17 Januar. et	682	† Minne M. Eccl. Constant.	301 c 309 b monast.	679 f
†	Maternus Ep. Trevir.	34 f 36 c e 37 e 143 b 161 a		600 e	
	363 c 753 reliquæ Eberspergæ	626 f	† Meresina reliquæ Suesione	340 b f 341 a	
	Mathildis uxor Wilhelmi I, R. Angl	114 c	† Merovinianus puer	78 b e	
†	Matthæus Apost	104 e	† Merosteta V. in Gallia	363 e	
	Matthæus Paulus Venetus	269 d	Merovingus Rex Franc.	462 c Merovingorum strips	462 d e
†	Matthæus Apost. reliquæ Trevir.	36 a c 60 b 61 a	Merwaldus R. Mercior. Oerd.	340 b e f	
	Matthias Corvinus R. Hungar.	432 a	Messalina uxor Claudii J, Imp.	347 f	
†	Matrone Montanæ Ecclæstia	703 f	† Meuardus Ep. Rigensis	479 b e	
†	Maturus M. Gal.	577 e	† Michael archangelus	93 b 281 d 324 f 392 393	
	Maugina filia Daimeni Iiberna	212 f	† Michael eccl. miraculis celebris	392 393 in Hispan. 23	
†	Maura et Brigidia MM. in Bellovacis	300 a	Clarom.	338 339 monast. in Lotharingu	750 e
†	Mauri Ab. corpus in Hisp.	275 e 333 d		192	Michael
†	Mauri reliquæ Suesione	600 e			
†	Mauricius M. 438 d 36 f Translato	276 d ecclæstia Aganni	325 f	Chromonte	351 f 337 c 338 b

- A *Petrus* ord. *Vallis Umbrosæ* 700 c
Petrus Infans Lusit. fil. Sancti I 428 a 430 b d
Petrus Ferdinandus de Castro Hispan. 13 sec. 430
431 e
Petrus R. fil. Terebonis Ducis Saracenor. 3 sec. 676
Petrus Gournitis Erem. in Palest. 3 sec. 678 c
Petrus Nuntii Canonicus Conimbric. 13 sec. 432 f
Petrus Rhactus 748 d
Petrus Rosarius Hispanus 13 sec. 431 e
Petrus Sofredus Magister domus S. Antonii 325 e
Petrus Sofreyus Gal. 12 sec. 319 e
Petrus Stephani Mangarado Hisp. 13 sec. 428 b
Petrus de Senis ord. Minor. M. in India 270 f.
Petrus Marsicanus Minorita 261 d
† *Petrus Eremita, Dux belli sacri* 133 e
† *Petri Exorciste M. dens* 84 e
Petrus Altissiodorensis Imp. 262 d
Petrus I. R. Aragon. 20 a f 339
Pharauldus 4 Janu. et 360 a d
Pharamundus I, Rex Franc. 462 c
Phidus Ep. Doron. 673 e 681 c 684 b c d 685 abc d
686 a b c
Phidus Ep. Joppes 673 c
† *Philibertus Ab. Gemmetici* 301 b
† *Philippus et Jacobus Apostoli* 196 b d
B *Philippus Gaudefridi mon. S. Dionysii* 84 b
Philippus frater Henrici VI, electus Imp. 114 d
Philippus Imperator 436 a 437 b
Philippi Imperatores baptizantur 617, annum Urbis
1000 celebrant 618. *Virtutes eorum Christianæ*
619 *causes* * 620
Philippus II, R. Hisp. 24 d
Philogonus Ep. Orientis 64 e
Phillianus pater S. Fursei 409 410 u c d 411 d
† *Phocæ M. reliquiæ Romæ* 368 c
Pientius Ep. Pictav. 66 c
Pincius senator Romæ 222 f
Pior discip. S. Antonii 297
† *Pipinus Laudensis, Dux, pater S. Gertrudis* 360
361 429 462
Pipinus Crassus sive Herstattus 350 351 353 720 f
721 a 743 a. *Vetulus seu Brevis dictus* 462 463
Pipinus Rex Francorum 420 b c 422 463 399 e f
600 b d *Pius dictus* 462
Pipinus R. Aquitanic 334 337 338 a f 463 463
Pipinus fil. Pipini II, Regis Aquitan. 463 e
† *Piriniatus* 746 c 747 c d
Pistus Ep. Græcus 64 e
Pius II Papa 617 c
C *Placidia uxor Genserici R. Wand.* 680 a
Placidus mon. 323 e 343 f 344 a
Plotinus Philosophus 620 b
† *Pomèn sive Pastor Ab.* 287 f 292 a 473 e
Polencius satelles Gallieni 704 u
† *Polycarpus Presb. baptizat varios a S. Sebastiano*
conversos dein Martyres 634 b f 635 a b 636 f
637 a b 639
† *Polychronius M.* 613 b
† *Polyencte M. templum Melitina* 666 c 667 e
Pompeianus poter Evagrii Ep. Antioch. 478 f
Pompeianus mon. Cassini 323 b
† *Pontianus Papa* 616 c
† *Pontianus Presb. Spaleti M. reliquiæ Ultrajecti*
719 e f 720 b 721 b
† *Ponticus M. Gal.* 377 e
† *Pontius nobilis Rom. M. 436 u 618 a monast. Nicæ*
389 c
Pontius Aleracus Ab. S. Antonii 326
Pontius Rufus Magister domus S. Antonii 323
Pontius Rufus Gal. 12 sec. 319 e
Pontius Ep. Atrebaten. 772
Porphyrius Ep. Antiochenus 308 d 309 a
Posthumianus Ital. 3 sec. 232 d
† *Posthumius, sive Posthumius Ab.* 287 288
Posthumus Abb. Egypt. 473 e D
† *Potamiana M.* 297 e
Potitianus socius S. Augustini 477 a 479 c 481 b
Potitus M. 13 Jan. et 286 c 287 a
Prædestinatorum hæresis 3 sec. 392 b
† *Prejectus Ep. Arvernis* 744 f 743 a d
Primicerius notariorum 617 e
Primiscrinus Romæ quis? 632 e
Primus Ep. Cabilunensis 256 c d
Primus mon. Glanufotii 332 a
† *Priscus in Campania* 219 f
† *Prisca V. 18 Januar. et* 574 f
† *Prisca, seu Priscilla uxor Aquilæ* 348 a b 351 f
Priscilla Junior vidua Romæ an extiterit? 365
Priscillæ cœmiterium 620 f
† *Priscus M. Cæsareæ* 343 b
Priscus Vibius Consul Romæ 1 sec. 349 d
† *Privatus Ep. Galitanus Gall.* 298 a
† *Privati M. reliq. Colonia* 711 e f 712 c
Privatus hæreticus 3 sec. 617 d
† *Probi reliquiæ in Palæstina* 686 c
Probianus, seu Probatianus Ep. Bituric. 329
Probianus Ep. Bituric. 67 d 75 f 76 a
† *Probus Ep. Reatinus* 276 c
Probus mon. Cassini 324 e
Probus Tribunus Ital. 220 d 221 a 233 E
† *Prochorus Diac.* 276 d
Proclianus Presb. Romæ 3 sec. 622
Proclus Ep. Turon. 339 b
† *Procopius Ep. Taurominii* 2 b
† *Procopius M.* 279 f
Procopius Palest. 6 sec. 686 f
Procopius Galata 690 a 691
Procopius fil. Præfecti urbis 615 f
Proculus Ep. Claramont. 357 c
Proculus Ep. Veronensis Eccl. Veironæ 3 e
Projectus Ep. Foro-Cornelien. 10 d
† *Prothasius M. 649 reliquiæ Cremonæ* 386 a
† *Proti et Hyacinthi reliquiæ Comi* 361 u
Protogenes Ep. Daciæ 64 e
Publius Ep. Hierosol. 701 e
† *Pulcheria Imp.* 680 a 724 c
Pulcherius nepos S. Idæ V. 344 f 347 c d
- Q
- † *Quadratus M.* 702 e f
Quadratus Preses 2 aut 3 sec. 439 f 440 a 443
444
Quinquegentiani Africam infestant 7 d
Quintus Præses Amasæ sub Licinio 34 r V
Quiriaca uxor Agathonis Senatoris 37 e f 38 a
† *Quiriacus Erem. in Palæstina 662 d 663 a 664 a b f*
665 673 e 675 a c 677 f
† *Quirini M. reliquiæ Cremonæ* 380 c
Quirenos Superisto Legatus Pontificus 9 sec. 643 c d e f
646 a b 647
- R
- † *Quiteria V. Lusitana* 384 d
- R
- † *Rabianus Ep. Mogunt.* 420 b
Rabodo Ep. Tornac. 320 e
Rabulus Ep. Edessenus 231 f 252 a 301 u 302 a b c d
303 f 304 305
Radbodus Rex Frisicæ 399 u
Radburgis Gulfa 9 sec. 342 a
Radegundis R. 462 e 465 a templum Pictavis 465 u
Radiola Hisp. 14 sec. 725 c
† *Radegundis R. Franc.* 12 b
Radulfus Rex Burgundiar 9 sec. 467 u
Radulfus comes Eastanglorum 11 sec. 605 c e
Radulfus Ep. Arcadum 602 c
Radulfus Ep. Leodiën. 148 b
Raginfredus Ep. Rotomag. 399 c d
Ragnoberus

A	<i>Ragnobertus Ab.</i>	394 b 398 b	<i>Rogerius R. Siciliv. Dux Apulia</i>	343 e 344 e	D
	<i>Ragnoswinthus nobilis Gal. 7 sec.</i>	397 b	<i>Rogerius II, comes Fluxensis</i>	339 d e f	
	<i>Ragumbertus R. Longobard.</i>	336 c	<i>Rogerius Comes de Monte Gumerico 11 sec.</i>	608 a	
	<i>Raimbaldus Gal. 9 sec.</i>	341 c	<i>Rogerius Comes Herefordia 11 sec.</i>	603 a	
	<i>Raimundus Turriannus Ep. Comen. et Patriarch. Aquileionensis</i>	263 c	<i>Rogyrus com. de Scrobesberia 11 sec.</i>	605 f	
	<i>Rainaldus II, Ab. Cassinen.</i>	344 d	<i>Rogerus de Laccio Angl. 11 sec.</i>	ibid.	
†	<i>Rainildis V. M. sive Reinildis, aut Reinelda</i>	339 f	<i>Rogerus monachus scriptor Vita S. Brunonis Archiep. Colonien.</i>	711 e	
		360 b d 361 a e 362 d	<i>Rogerus mon. Aroasia</i>	114 b f	
	<i>Ranulphus Comes Pictavensis</i>	78 e 80 d	<i>Rolandus ord. Cisterc. in Chæseriaco</i>	363	
†	<i>Rascus, dein Sabas Archiep. Serviv. 14 Jun. et</i>	262 c	<i>Rollo Dux Normon.</i>	96 d 463 e 454 e	
	<i>Ratbodus Rex Frisiv.</i>	120 e	† <i>Romedius, sive Remedius Conf. Tridenti</i>	276 d	
	<i>Ratbodus Bavarus 10 sec.</i>	627 b	† <i>Romarius</i>	372 b	
	<i>Ratleicus notarius Egnarti</i>	379 b d	<i>Romanus Abb. in Palest. 3 sec.</i>	679 f 686 e	
	<i>Raufus de Murluo Mari Angl. 11 sec.</i>	605 f	<i>Romanus Palest. 6 sec.</i>	690 d f	
	<i>Raymundus Prior Montis Majoris et Ecclesie S. Antonii</i>	320 c	<i>Romualdus Dux Beneventanus 7 sec.</i>	393 c 395 d	
†	<i>Raymundus Ab. de Fiterii</i>	276 b	† <i>Ronanns in Britannia</i>	104 e	
	<i>Raymundus de Ripayorza Hisp.</i>	24 c	† <i>Rophitus</i>	699 b 700 d	
	<i>Receardus R. Hisp.</i>	233 b 234 d 233 d f	<i>Rorigo Comes Gal. 9 sec.</i>	334 336 337 338 a	
	<i>Regenbaldus Mon. Eberspergæ 11 sec.</i>	627 c	<i>Rosindus Crumon. 7 sec.</i>	766	
†	<i>Regula</i>	748 b	<i>Rossius Princeps Iberius</i>	345 f	
†	<i>Remaclus Ep. Trject.</i>	96 f 530 f 720 f	<i>Rostagnus V. Abb. Lerini</i>	389 c	
	<i>Remas miles in Ital. 6 sec.</i>	230 e	<i>Roturdus Antiquior Ep. Suessorum</i>	626 649 652	
B	† <i>Remedius, sive Remigius Ep. Remen.</i>	276 e		635 e	
	† <i>Remedius, sive Romedius Conf. Trident.</i>	276 d	<i>Rotfridus Comes Gal. 9 sec.</i>	631 d	
	† <i>Remigius Ep. Remensis 335 d 462 a 563 o 720 e 721 e</i>	329 f	<i>Rothais soror Caroli Magni</i>	120 b	E
	<i>Remigius, sive Remidus, Ep. Bituric.</i>	329 f	<i>Rotharis Dux Bergom.</i>	336 e	
†	<i>Renatus Ep. Surrentinus</i>	394 b c e	<i>Rotherius Comes Lemovic. 8 sec.</i>	463 b	
†	<i>Renatus Ep. Andegav.</i>	362 f	<i>Rothlandus Ep. Arelat.</i>	389 d	
	<i>Reparatus Ital. 6 sec.</i>	231 h	<i>Ruibertus Praepositus Windbergensis</i>	238 c 239 c e	
†	<i>Restituta Matris S. Eusebii Vercel. Ecclesie Calari</i>	289 f		260 d	
†	<i>Rethna, sive Rathna V. Hibern. 6 sec.</i>	348 b e	<i>Rudolphus Altarfensis 11 sec.</i>	627 e	
	<i>Rethoricus Ep.</i>	2 f	<i>Rudolphus Bavarus 10 sec.</i>	ibid. a	
	<i>Rothmanus Ep. Tolosanus</i>	70 e 72 a	† <i>Rufina Eccl. in Hispan.</i>	256 a	
	<i>Richardus Marcelli Bavaris filia 10 sec.</i>	627 c	<i>Rufinus Belinacrus 13 sec.</i>	171 f	
	<i>Richardus Rudolphi Bavaris filia 10 sec.</i>	627 a	<i>Ruricus Ep. Lemovicensis</i>	214 e	
	<i>Richardus Almannus 9 sec.</i>	748 d f	<i>Rutgerus Ep. Magdenburg</i>	122 a b	
	<i>Richardus Dux Burgund.</i>	93 d 96 a	† <i>Rusticus Ep. Lugdun.</i>	738 e	
	<i>Richardus Prior de Lisques</i>	479 e	<i>Rusticus 3 sec.</i>	731 a b	
	<i>Richtendus Bawra 11 sec.</i>	627 e	† <i>Rusticus Ep. Arvern.</i>	338 c	
	<i>Ricimer, seu Ricomer, Patricius reconthatus Anthemio Imperat. 3 sec.</i>	732 733	† <i>Rusticus M. Paris.</i>	364 f	
	<i>Rictiovarus R. vel Præses</i>	94 a f		S	
	<i>Rictiovarus Præses Dioeletiani</i>	36 c f	† <i>Sabas Ab. in Palest. 238 a 261 c 662 d e f 663 a b f</i>	664 665 677 680 b e 698 a b d	
	<i>Rigbertus Ep. Rem. 4 Jan. et</i>	78 a	† <i>Sabas Gothus M.</i>	261 e	
†	<i>Rigomerus Presb. Gal.</i>	341 e	<i>Sabethiani har. in Palestina 3 sec.</i>	677 d	
†	<i>Risimus V. M. reliquæ</i>	63 e e	† <i>Sabinæ reliquæ Petrygoricis</i>	712 b	
C	<i>Ricardus Com. Chinæ</i>	719 e	† <i>Sabunianus Papa</i>	392 b	
	<i>Robertus Autissiodoren. Imp.</i>	262 e	† <i>Salvatoris ecclesia in Castro Cameleria 358 d Glun- nafolii 336 e 337 e 338 a Monast. in Gallia 434 e</i>	435 d 436 a b e	F
	<i>Robertus Dux Burgund.</i>	96 d	<i>Salvatus Massiliensis 384 d f an Sanctus?</i>	383 a	
	<i>Robertus Gagannus</i>	83 e	<i>Salustius Patriarch. Hierosol.</i>	662 f 663 c d	
	<i>Robertus Ep. Cantuarien.</i>	603 f 604 e	† <i>Sampson Ep. Dolensis Gal.</i>	433 e	
	<i>Robertus Ep. Hereford. 603 e 606 e f 609 d 610 a</i>		<i>Sampson canon. Bajocen. Ep. Wigorn.</i>	609 f	
	<i>Robertus Ep. Rotomag.</i>	399 e	<i>Sancia soror Alphonsi II, R. Lusitanæ 430 a 431 e</i>	253 a	
	<i>Robertus a Mon-real Ab. Epteranci</i>	761 f	<i>Sanctus R. Aragon.</i>	20 e 24 c d e	
	<i>Robertus occupator rex Franc.</i>	460 d 462 f	<i>Saphatus pater S. Abacne</i>	277 e	
	<i>Robertus Comes Moritanen. 11 sec.</i>	305 e	<i>Saporpersa tempore Dioclet.</i>	371 e 372 a b	
	<i>Robertus Comes Normann. 11 sec.</i>	603 e	<i>Sarachildis soror S. Emeherti et Gudile an S. Pharutildis?</i>	360 b d 361 a 362 d	
	<i>Robertus primus palatu Pipini Regis 9 sec.</i>	463 e	† <i>Saranta mon. Egypt.</i>	393 d 475	
†	<i>Roclus reliquæ Ulyssip.</i>	624	<i>Saruccu in Arabia 3 sec. 669 e in Hispania 8 et 9 sec.</i>	462 f 463 b	
	<i>Rodbertus Ab. Strudensis</i>	471 b d	<i>Savoardus Ab. S. Michael Lotharing.</i>	731 a	
	<i>Rodericus Ep. Toletanus</i>	236 e	† <i>Saturninus Ep. Arelat.</i>	63 e 68 b 70 b 71 f	
	<i>Rodericus R. Scotorum</i>	98 a 99 f 100 b e	† <i>Saturninus Ep. Pholosa</i>	437 f	
	<i>Rodoultus Dux Longobardorum</i>	394 a e e	† <i>Saturnini martyria</i>	370 d 374 a 375 a b	
	<i>Rodouardus Ep. Landun.</i>	730 b	† <i>Savia Ep. M. reliquæ Aroasia 113 e Monast. Pictavis</i>	107 a	
	<i>Rodolnus Praepositus S. Medardi 9 sec. 625 a 643 644 645 647 648 633 639</i>		† <i>Savinilla matrona Romæ sub Claudio II</i>	382 e	
	<i>Rodolphus Dux sub Ottone I, Imp.</i>	374 d		493	Sagmon
	<i>Rodolphus Ep. Morinor.</i>	419 e			
	<i>Rogatus 3 sec.</i>	704 b			
†	<i>Rogerius Fortis Ep. Rituricen.</i>	38 b d			

- A** *Saymon Gallas* 110 *f*
Scarila Ab. monast. S. Leocadiæ 254 *f*
† *Scholastica V.* 565 *a*
Scipio Boorghesius Card. 622 *e*
† *Sebastianus M. 20 Januar. et* 586 *b* 600 *e*
† *Sebastus scriptor vitæ S. Geantphi 3 sec. 443 f* 453 *c*
461 *c*
Sebbi R. Saxon. Occid. 363
Sebenans, sive Zebeus Ep. Elentheropolit. 276 *f*
Secundianus Ital. 3 sec. 232 *d*
Secundinus Ep. Tauraminii 2 *b*
Secundinus Ep. Lugdan. 399 *d*
Semipelagiani hæz. 3 sec. 392 *c*
Semptani comites 627
† *Senanus Ep. in Hibernia* 346 *a*
† *Senator Ep. Veronæ* 3 *b*
Senatus Bravonius scriptor Vitæ S. Walstani 602 *b*
Senioretus Ab. Cass. 344 *b*
Sennacherib Regis cædes 237 *f*
† *Senmanus* 104 *b*
Scrapphina Sanctimonialis Mediolani 179 *d e f*
Scrapion Presb. CP. 8 *b*
† *Scrapion Ep. Thnucos in Ægypt.* 501 *e* 504 *d*
Scrapion Abb. in Ægypt. 472 *f*
† *Serena uxor Diocletiani* 371 *d*
B *Sereni reliquiæ Succione* 600 *c* *cella*
† *Sergius Papa* 257 *c*
Sergius II Papa 620 760
Sergius Præfectus Syracusis 586 *b* 590 *c*
Servanus, sive Sernanus Ep. Orcadum 97 f 98 *d e f*
Servandus Diac. Toletanus 256 *a*
Servatius Ep. Trajecten. sive Tungrorum 71 e d 96 *b*
97 *f* 560 *a*
† *Serviliani M. reliquiæ* 438 *c*
† *Severianus Ep. Scythopoli* 678 *e*
† *Severianus Ep. Gabalorum Gall. sive Mimataensis* 218 *b*
Severianus pater SS. Leandri, Isidori et Fulgentii 253 *c* 254
† *Severini Eccl. Glanapfolii* 329 *e*
† *Severinus Ep. Burdegali.* 67 *a*
† *Severus Ep. Ravennæ* 473 *b*
Severus Imp. 441 *a* 616 *d*
Severus Ep. Ncapolit. 36 *d*
† *Severus Ep. apud Luglunum* 34 *c*
Severus Gal. 6 sec. 19 *c*
Seulfus mercator Angl. 11 sec. 609 *a*
† *Sexburga Reg. Kantii* 540 *b c e*
Sfondratus Cardinalis 719 *b*
† *Stagrins Ep. Angustod.* 107 *a*
C *Scambri a Trojanis oriundi 462 b* *victi a Valentiano in Pannonia 462 b* *idem qui Franc. ibid.*
Sicaptus nobilis Gal. 7 sec. 596 *c*
Sigebertus R. Anglor. Orient. 363 *f*
† *Sigebertus R. Austrasiæ* 331 *f* 352 *c e*
Sigebertus f. Clotarii I, R. Austrasiæ 66 c 67 *a*
562 *e* 565 *f* 643 *a*
Sigebertus R. Austrasiæ fil. Dagoberti I, 460 e 720 *f*
Sigebertus R. Saxonum Oriental. in Anglia 405 b
414 *e* 415 *c* 418 *b*
Siacfridus Ep. Spirensis 122 *a*
Sighardus Bavarus 9 sec. 627
† *Sigirannus Ab. Gal. 468 f* *monast. Pictavis* *ibid.*
† *Sigismundus R. Burgund.* 326 *b*
Sigismundus Princeps Transilvaniæ 264 *e*
Sigismundus Imp. 590 *f*
Sigulphus Presb. Cenoman. 766
† *Silvanus M.* 577 *e*
Silvanus Ab. Rievall. 30 *b*
Silvanus Anach. in Palæst. 3 sec. 678
Silvanus Monach. Cenoman. 542 *f*
Silvaticus Ital. 13 sec. 260 *e*
† *Silvester I, Papa 34 f* 35 36 644 645 *reliquiæ Romæ*
620 *f*
- Silvester Ep. Wigor.* 603 *b* **D**
Silvester Archidiacon. Ticini 730 *f*
Silvester Ep. Daciæ 164 *e*
Simeon Apamiensis Ab. S. Euthymii 665 686
Simeon Prior Scholæ Cantorum Romæ 8 sec. 600 *b*
† *Simeon Stylita 3 Januar. et* 677
Simeon Stephanus R. Rasciæ 261 *c* 262 *b*
Simon Subdiac. Legatus Innocentii III in Servia 263 *c*
Simon Comes de Tcheneburch 121 *d* 137 *e*
† *Simplicius Papa* 9 *d*
Simplicius Ab. Cassinensis 334 *c*
Simplicius socius S. Mauri Ab. 321 f 326 *c d* 329 *b d*
331 *c d* 332 *e*
Simplicius Ep. Vienn. 558
Sinanus Duc. Exercitus Turcarum 16 sec. 264 *d*
265 *a*
† *Sindrius Ep. Scnon.* 96 *b*
Simuloch Presbyter 746 *e* 747 *e*
Sindulfus Ep. Vienn. Gal. 237 *b*
Simicilla filia Raibodi Regis Frisiæ 120 *c*
Sisinius Ep. Novatinnus 9 *a e*
† *Sisinnii Diac. Martyrium 369 370 374 a f* 375 *b e*
Sisoes Ab. Ægypt. 290 *e*
† *Sixti Papæ Eccl. in Belg.* 120 *b*
Sixtus IV, Papa 427 *d* 429 *d* 431 **E**
Sixtus V, Papa 623 *b*
Smaragda V. Messanæ 615 *e*
† *Smaragdus 369 f* 370 *a* 371 *c* 372 *a* 374 *a f* 375 *c e*
Smaragdus Ab. 751 *a*
Sobanhecef Meromomolin. Mauriti. 426 *f*
Socratia mater S. Tryphonæ 472 *d*
Sofredus Prior Carthus. 10 sec. 520 *b*
† *Sola Ab.* 420 *b*
Soldanus Syriæ 433 *b*
Solon Ep. Rhinocururæ frater S. Metæ 379 *d f*
† *Solutor M. e legione Thebæu* 616 *d* 625 *b*
Sonnatus Ep. Remensis 257 *b* 529 *f* 763
† *Sophiæ templum Constantinopoli 513 f* *Capella Suesione* 657 *a*
† *Sospatri reliquiæ Genuæ* 761
† *Speciosa soror S. Epiphanii Ticinen. 396 a* 742 *f*
743 *a b*
Spurinus Tribanus Maximiani Imp. 370 *e*
Spnras Abbas Cabilone in Gall. 365 *d e*
† *Stephanus Protomartyr. 578 e* 679 *f* *reliquiæ Glanapfolii 338 c* *Romæ 620 f* 623 *Constantinop. 196*
724 *c* *Lugduni 357 d e* *apud Treviros 120* *Eccleromæ 3* *Vesontione 313 b* *Eberspergæ 627* *Eccleromæ 391 c* *Hierosolymis 680 b* 681 *f*
monast. in Gallia 637 a *Hierosolymis* 679 *f* **F**
Stephanus VII, Papa 628 *b*
Stephanus Ep. Frisingensis 628 *b*
Stephanus Ep. Jammæ 672 b d 674 *e* 675 *d* 677 *d*
319 *f* 321 *e*
Stephanus Ep. Leodiensis 10 sec. 751 *a*
Stephanus Ep. Astigitanus 253 *e*
† *Stephanus Ab. Auxentianus* 29 *b*
Stephanus Ab. S. Laurentii Leodii 34 *e*
Stephanus Diac. Vigiliæ Papæ 252 *a*
Stephanus Anctor Regum Rasciæ 262 a b *qui omnes Stephani dicti* 262 *f*
Stephanus Parricida R. Serviciæ 263 *a*
Stephanus Ep. Tripoli 687 *b*
Stephanus Ab. S. Michael Lotharing. 751 *a*
Stephanus Armon Ab. S. Antonii 325 *a* 326 *b*
Stephanus Arab. Ab. S. Euthymii 665 d 686 *f* 687 *c*
Stephanus Rastri miles Gall. 10 sec. 469 *d*
Stephanus Presb. ord. S. Antonii 12 sec. 520 525 *e*
Stephanus Libs mon. in Ægypt. 476 *d*
Stilka Ep. Olmuensis 258 *e*
Stigandus Pseudo Ep. Cantuar. 602 f 604 *e* 605 *a*
Studius Cos. funditor Monast. Studetarum 301 e
302 *e f* 303 *a*
Suanichildis

A	<i>Suanichildis uxor Caroli Martelli</i>	599 c	<i>Theodericus Ep. Monaster.</i>	123 a D
	<i>Sueri in Gallia</i>	462 b	<i>Theodericus mon. Ratisbonæ</i>	330 e
†	<i>Salpūtii Martyris reliquæ</i>	438 e	<i>Theodericus II, R. Gothorum, sive Wisigothor. in Gallia</i>	235 u
†	<i>Salpūtius Pius Ep. Bituric. 17 Januar. et</i>	564 f	<i>Theodericus Amalæ R. Gothorum, sive Ostrogotorum, in Italia</i>	10 e 9 b 22 b f 230 e 253 u 322 c
†	<i>Salpūtius Severus Ep. Bituric. 29 Januar. et</i>	529	<i>Theodericus R. Italiæ 728 c e ad Clementium inductus a S. Epiphano Ep. Ticinensi 636 637 cum mittit in Burgundiam ad Gundobadum pro captiuorum redemptione</i>	636
	<i>Salpūtius Severus disc. S. Martini cum S. Salpūtio Episcopo confusus</i>	529	<i>Theodericus Comes Matiscou.</i>	106 f
†	<i>Salpūtius Ep. Ravennas</i>	436 f	<i>Theodericus ab Erm Præpos. Cuppenberg.</i>	123 d
	<i>Syagrii mater S. Boniti</i>	332 e	<i>Theodericus Wannuck canon. Regul. 15 sec.</i>	726
	<i>Syagrii mater SS. Arictet Boniti 5 sec. 739 e 740</i>		<i>Theodolus Ep. 4 sec.</i>	71 h
†	<i>Symmachus Patricius socer Boethii</i>	322 e	† <i>Theodora Alexandrina V. M.</i>	1 f
	<i>Symphoriani uxor Amberti Ducis</i>	120 b	<i>Theodora mater S. Joannis Calybitæ 312 a c 313 317 e</i>	
†	<i>Symphoriani Martyrium Romæ</i>	640 a f	<i>Theodora, seu Theodosia, mater S. Leandri, Isulori et Fulgentii</i>	254 e
†	<i>Symphorianus baptizatus a S. Benigno in Gallia</i>	441 b 758	<i>Theodora uxor Justiniani II, Imp.</i>	331 h
	<i>Symphorianus Presb. Luydun. 7 sec.</i>	399 b	<i>Theodorictus Ep. Cyri</i>	252
†	<i>Symphorosa M. uxor S. Claudii Comunitariensis</i>	634 f	<i>Theodorictus Ep. Versuatinus</i>	110 a
	<i>Symphonius Praefectus Urbis</i>	715 e 716 u	<i>Theodorictus Præpos. Cuppenberg.</i>	123 d
	<i>Synodus Ep. Mechtuar</i>	667 b 672 b 674 e	<i>Theodorictus de Oelden Præpos. Cuppenberg.</i>	123 e
†	<i>Syrus Ep. Tien.</i>	86 b 743 f	<i>Theodorus Ep. Casarræ Capp.</i>	252 c
†	<i>Syrus Veronæ</i>	383 b c e	† <i>Theodorus Episc. Cantuar.</i>	26 e 27 c d 28 c 31 h
			<i>Theodorus Ep. Throu.</i>	359 B
			<i>Theodorus Ep. Mopsuestensis</i>	251 f 252 a 308 b c
B	<i>Tanna mater S. Kentigerni</i>	98 d	<i>Theodorus Ep. Ravennas</i>	309 a
	<i>Tarquinius proditor sub Decio</i>	278 e f	<i>Theodorus Ep. Seviac</i>	263 b
	<i>Tarquinius pater S. Chromati</i>	637 f	<i>Theodorus Ab. Lateranensis</i>	320 f 321 f 334 e e
†	<i>Tatiana</i>	547 e	† <i>Theodorus Studita</i>	301 e 308 c
	<i>Taurus Præf. Praetorio Ital. 4 sec.</i>	70 c	† <i>Theodorus Eucharita M.</i>	1 f
	<i>Telchylus Gal.</i>	631 f	<i>Theodorus Ab. Hunc Præpos. Cuppenberg.</i>	123 f
	<i>Terebon senior</i>	669 b	<i>Theodorus Ab. Amathuntis</i>	326 d
	<i>Terebon Praefectus Suracorum 5 sec. 669 b e e</i>	673 f 678 f 681 e	<i>Theodorus de S. Chammundo Abb. S. Antonii</i>	526 a
	<i>Terebon Ab. S. Theotisti</i>	676 a	<i>Theodorus Sacerdos SS. Magni et Tazani</i>	420 421 422
	<i>Terrutianus custos carceris sub Dioclet.</i>	284 u e	<i>Theodorus pater S. Neophyti M.</i>	661 a b
	<i>Tertullus Patricius pater S. Placide</i>	323	<i>Theodorus Galata 6 sec.</i>	687
	<i>Tendo, Tetida, seu Tebbo Ep. in Belgica</i>	772	<i>Theodorus van Hierts u Sansroon 13 sec.</i>	628 f
	<i>Tenzo Ital.</i>	699 a	<i>Theodorus mon. Ægypti.</i>	397 d
	<i>Tentens Præpositus Suession. 9 sec.</i>	658 e	<i>Theodosius Ep. 4 sec.</i>	716
	<i>Thodax Ferruacensis monialis 15 sec. 171 a 174 e</i>	376 e 179 d f 181 a 182 e f 209 b	† <i>Theodosius Camburcha 11 Janu. et</i>	258 a
	<i>Thodax de Alate Presbyter Mediolani</i>	174 a	<i>Theodosius Senior Imp.</i>	276 e 298 a f 302 h
†	<i>Thais peccatrix</i>	512	<i>Theodosius Junior Imp.</i>	312 f 313 a
	<i>Thalonus 6 sec.</i>	689 d e	<i>Theodosius IV, Imp.</i>	312 j
	<i>Thalonus mon. Palest. 5 sec.</i>	672 b d	<i>Theodosius Pseudo-Patr. Hierosol.</i>	584 f 677 e f 678 c d e 679 d e
†	<i>Thalcleus M.</i>	676 c	† <i>Theodosius Camburcha in Palest. 11 Jun. et 662</i>	663 a 664 b 665 c d 668 d f
	<i>Thalcleus Cilix Erem. in Palestina 5 sec. 664 a</i>	677 b 683 h	<i>Theodosius Senior Imp.</i>	664 666 f
†	<i>Thalcleus Cilix Erem. in Syria 4 sec.</i>	677	<i>Theodosius Junior Imp.</i>	724
C	<i>Thangwido Presb. Hildeshem.</i>	744 d f 742 a e	<i>Theodosius Ep. Cyrenæ in Cypro</i>	436 e 577 d
	<i>Tharui reliquæ in Palestina</i>	686 e	<i>Theodotus Ep. Antiochenus</i>	302 a
	<i>Tharasia Regina Portugallæ</i>	759	† <i>Theodota</i>	543 b
	<i>Thaumustus Ep. Momacie</i>	80 e	<i>Theodradus Ab. Gal.</i>	341 a e
	<i>Thecla Haymannot Abbis in Æthiop.</i>	526 d	<i>Theodradus Ab. Fossatensis</i>	334 f
†	<i>Thecle reliq. Chroumonte</i>	358 e	<i>Theodulfus Ep. Astigitanus</i>	253 e
	<i>Theobaldus Ab. Cassinen.</i>	343 a	<i>Theodwinus Ep. Leodæ.</i>	143 e 161 a
	<i>Theobaldus ord. Cister. Villari in Brabantia</i>	365	† <i>Theopemptus Ep. 3 Januar. et</i>	621
	<i>Theobaldus R. Frunctorum</i>	330 b 331 h	<i>Theopemptus mon. Ægyptius</i>	290 a b
	<i>Theobaldus Comes Campaniæ</i>	127 e 138 e	<i>Theophania Belya</i>	773 e
†	<i>Theoctisti Ab. Palest. vita, obitus, monasterium</i>	662 663 664 665 667 668 669 670 671 672 679 680 682 683	<i>Theophilus Ep. Morand.</i>	298 d f 299
	<i>Theoctistus, seu Theopistus, imm. Ægypti.</i>	290 d	<i>Theophilus Ep. Nicææ</i>	63 b
	<i>Theodardus mon. Villarii</i>	212 f	<i>Theophylactus Nonnuelatur, Legatus Papa 9 sec.</i>	645 d e f 646 a b 647
	<i>Theodatus pater SS. Aviti et Boniti</i>	744 f	† <i>Theoterius scriptor</i>	29 e f
	<i>Theodatus pater S. Boniti</i>	332 c	<i>Theoterius Rex Austrasia</i>	397 e
	<i>Theodebertus F. Theoderici R. Frunctorum 59 f 60 a</i>	251 a 328 e 329 a f 331 b 341 e	<i>Theudes R. Hispan.</i>	22 f 23 d
	<i>Theodegisilus Bituric. Gal. 7 sec.</i>	534	<i>Theudarus Ep. Eastinuns</i>	255 h
	<i>Theodericus R. Franc. fil. Clodovei II</i>	462 341	<i>Theuboldus Comes 10 sec.</i>	721 a 723 e f
	<i>Theodericus R. Franc. in Austrasia</i>	462	<i>Theudmarus Gal. 10 sec.</i>	722 e 723 a
	<i>Theodericus R. Burgundiv</i>	530 531 532 566	† <i>Thomas Ajnost. corpus in Indu</i>	270 e 271 a
	<i>Theodericus Ep. Metensis</i>	64 e		† <i>Thomas</i>

- A † *Thomas de Tolentino* ord. Minor. M. in India 270 f
 † *Thomas Aquinas* 577 c
Thomas Ep. Eboraci 602 c 604 f 608 d
Thomas Apamiensis Ab. S. Euthymii 665 687
Thomas Angl. 13 sec. 613 a
Thoros Deus Succorum 574
Thostan ejus idolum ibid.
 † *Thyrus Diac. Socius S. Andochii* 441 a
Tiberius Prunicerius Ecclesie Stabiensis 392 b
 † *Tibulla Presb.* 405 c
 † *Tiburtti filii S. Chromatii Conversio et Martyrium*
 637 c 639 b e 640 641 reliquiæ Romæ 623 Suc-
 sione 579 600
Tihomilus R. Servia 262 b
 † *Tillo Paulus 7 Januar. et* 333
Timothens Ælurus Patr. Alex. 663 681 b c 682 a
Tiridates R. Armenia 63 e
Torquatus Apostata 3 sec. 641
Totilas R. Gothorum 251 d 252 d e
 † *Tranquillini patris SS. Marcelliani et Marci, Con-
 versio, Martyrium* 629 634 635 636 640
Transmundus Consiliarius Comitis Marsor. 344
Transulfus Presb. Lugduni 7 sec. 399
Trincheria familia Mediolani 250 a
 † *Trophimus Ep. Arelat.* 458 a
 B *Trustinus Ep. Angl. 12 sec.* 30 a
Tufa sub Theodorico R. Goth. 3 sec. 736 a
Turpinus Ep. Lemovic. 110 e
*Turtara, sive Theodora mater SS. Leandri, Isidori
 et Fulgentii* 255 a
Turibius Ep. Cenoman. 765
Tybraide Tireach R. Ultonia 345 b
Typhon Deus Ægypt. 500 b
- U
 † *Udalricus Bavarus 11 sec.* 627
Udalschalvus Bavarus 11 sec. 627
Uthildis mater Henrici Ducis Bavaria 126 a
Utiaves Dux Justiniani 251 b
 † *Ulmari monast. Bononia* 116 d
 † *Ultanus frater S. Fursi* 405 406 407 411 413
 415
Uracha uxor Alphonsi II, R. Lusit. 429 a
Uraias Dux Gothorum 251 a
Uranus Ep. Tyri 71 b 72 b
 † *Urbanus I Papa reliquiæ Cremonæ* 380
Urbanus II Papa 114 d 259 d 518.519
Urbanus III Papa 617
Urbanus VIII Papa 739
 C *Urbanus M. Amirus S. Tranquillini* 634
Urbicus vir il. 3 sec. 737 d
Ursatus Ep. Singidani Arianns 68 c 69 c 70 b 71 d
 73 b f
*Ursio Abb. Altimont. in Belg. scriptor vitæ S. Mar-
 celli Papæ* 368 b 373 b 376 f
Ursmaris Ep. Turon. 338 d
Urso Viccom. Wigorn. 11 sec. 605
 † *Ursula et Socie VV.* 577 d
Ursus Ep. Ravennæ 587 d
Ursus Presb. Romæ 3 sec. 622
- V
Vaiferius Dux Aquintan. 8 sec. 463 a
Valdinus Gallus 8 sec. 358 b
Valens Ep. Meursæ Arian. 68 69 70 71 79
Valens Imp. 68 e f 75 c 664 c 666 c e
 † *Valentino M.* 16
Valentinianus Ab. Lateran. 320 f 322 a 334 c
Valentinianus I Imp. 68 69 75
Valentinianus III Imp. 10 679 680
 † *Valentini Presb. confessio, miracula 217 Martyrium*
 582
- Valerianus Imp.* 49 a 51 52 53 704 a 707 c D
Valerianus Imp. pro Valentiniano 587 e f 588 c
Valerianus Armentarius Præfectus Decii 278 279 a
 365
 † *Valerius Ep. Trevir. 29 Janu. et 34 f 36 c e* 753
Valerius Patricius 3 sec. 679 c 680 a
Vaselinus Ep. Wintonia 604 f
 † *Vedastus Ep. Atrebatensis reliq. Aroasia* 116
 † *Venantius M.* 360
 † *Venantii fratris S. Honorati Ep. Arel. acta obitus*
 382 383 389 b
Venantius Patricius Rom. 6 sec. 396 e
Vencianus R. Servia et Rascia 262 c 263 d
 † *Veneri Eccl. in Sardin.* 287 d
Veneris cultus apud Saracenos 238 f
Veneri custodes sepulchr. S. Sabæ Ep. 264 f
Verardinus Detiosus Princeps Venetia 559
 † *Verona ant Veronica* 80 c e
 † *Verus I Ep. Viennæ.* 104 a
 † *Verus II Ep. Vienn.* 104 a
Verus Ep. Rutenen. Gal. 531 a
Verus Ep. Turon. 559 a b
Vibius Priscus Consul Romæ 1 sec. 549 d
*Vuksanus, sive Vultanus, aut Volcus R. Dalmatia
 et Dioclea* 262 c 263 a 269 d
 † *Victor et Caudidus MM. Thebæi* 753
 † *Victor et Pastor MM.* 1 f 24 d E
 † *Victoris Ecclesia Claromonte 352 a Mediolani* 252
 † *Victoris M. reliquiæ Aroasia* 116 b
Victor Ep. Placentia Ital. 527 e
Victor Ep. Taurinen. 738 a d
 † *Victor M. Massilia 389 d 624 monast. Massilia*
 389 624
 † *Victor M. Placentia Ital.* 527 e
 † *Victoricus M. Amb.* 56 f
 † *Victorinus Ep. Pictareu.* 64 c
 † *Victorini Martyrium Romæ* 640 f
Vigilius Papa 252 b c d 254 e
Vigofredus nobilis Lugdun. 7 sec. 399 d
 † *Vigornis monast. in Gal.* 72 d
Villagas Nisibins Presb. 309 a
Vincentia 759 e
 † *Vincentii Eccl. Metis* 64 c
Vincentius Ep. Oscensis 23 c
Vincentius Middelgarius Dux 376 c 378 e 467 b c
 † *Vincentius M. 22 Januar. et* 702
Vindicianns Ep. Camerac. 360 a 361 d
 † *Virgilius Ep. Arelat.* 389 d
 † *Vitulis M. Amicus S. Tranquillini* 634 f
Vitalis Ord. S. Francisci 13 sec. 429 e
Vitalis Comes sub Alezand. Imp. 2 f F
 † *Viti M. Translat. reliq. Eccl. Altenæ* 236 b
Vitiges R. Gothor. qui et Vitiges 231 a
Vroscius R. Rascia, Dioclea, et Bulgaria 265 d
Vroscius Princeps Servia 262 a 265 b
Volkardus Ep. suff. monasterii 628
Vulfcentus seu Vulfolendus Ep. Bitur. 7 sec. 529
 531 536 539
- W
Wadingus 426 f
Walafridus Strabo scriptor vitæ S. Blaithmaci 600 c
Walcherns 11 sec. 114 d
 † *Waldetrudis vidua* 360 a
Walderuta femina 372 b
Waldrada Pellex Lotharii R. Lotharingia 564 a
 571 e
Walo Ep. Angustodun. 95
Walonus Ep. Haveldensis 139 c
Walterus Prior. Aroasia 156
Walterus Ep. Hereford. 605 a
Walterus Ab. Augia 753 b
Walterus de Luceio Angl. 11 sec. 605 e
Wamba, sive Bamba R. Hisp. 275
 Wandali

A	Wandali vastant Aquitaniam	81 a 462 b	Wilhelmus Rufus Mag. dom. S. Ant.	523 d
†	Waltgerus Conf.	754	Wilhelmus Dux Aquitaniar	106 c 107 a 108 d e 109 b c f 111 o d 113 b
	Warius Comes Matiscou.	106 c 108 d	Wilhelmus Nanguus	83 c
	Wernandus Praepos. Cappenberg.	125 d	Wilhelmus Malmesburvensis Scriptor	607 d
	Wernahuvius scriptor vitæ SS. Spensippi, Elkusiyn et Melensippi	437 e	Wilebergis Bavara 11 sec. 627 d alia	607 d
	Weda R. Merciorum	540 b	Willebertus Presb. Namurci	378 c
	Weifharius Gall. 6 sec.	567 d 568 d	† Willebrodus Ep. Ultrajectinus 720 f 721 a	758 742
	Wella uxor Berengaria Regis Ital.	743 b	Willelmus Comes Arvern. Dux Aquiton.	466 c
	Weucmarus Praepos. Cappenberg.	125 d	Willelmus Comes Pictavensis 10 sec.	469 b
	Wenemarus ab Hacle Praepos. Cappenberg.	125 f	Willelmus mon. Gal. 9 sec.	337 c
	Werdolfus Ab. Lutren.	564 a c 573 e 574 e	Willebirga Bavara 10 sec.	627 b
	Wernandus Ep. Norum.	419	† Wiminus Presb. Scotus	701 f
	Werbertus Ab. Anglor	26 b	Winchelou mon. Glannafola 9 sec	339 d
	Wernerus Ep. Monasterien. 117 a f 123 e 124 a c d e	756	Winiberga Ratisponensis	59 c
	Wernerus de Eperroide	121 c	Winth sive Windus Saxo	239 a
†	Wichterpus Ep. Augustanus	419 421 42 c d e	Wirindagus Presb. Hildeshem.	744
	Wichmannus Presb. Westphalus	753	Witgerus Ep. Branlenburgen.	139 c
	Widelindus Junior	120 c	† Witgerus Comes pater S. Gudilæ	360 b f
†	Widulindus Dux Westph. 7 Jan. et	754	Witherius nobilis Gal. 9 sec	340 c
	Wido Ep. Lemovic.	114 d	Witeges R. Gothorum	250 d e 251 a d
	Wido Ab. Gigniaci	110 c f 111 b	Wodeu deus Anglorum	102 a
	Wido cantor Monast. Stralensis 10 sec.	455 c	† Wolbodo Ep. Leodicu.	34 c
		467 f	Wolfgangus Rothemau Ep. Salisburg.	628
B	Wido monachus Stradensis 10 sec.	468 d	† Wulfandus Ep. Bituric. 9 sec.	453 f 454 f E
	Wiemannus Presb. Cappenberg.	128 f	Wulferus R. Merciorum	540 b e
	Wifredus Comes Bituric. 9 sec.	463 464	Wulferus Dia. Hildeshem.	744 c
	Wigbertus Westphalus	120 e	Wulfaadus	750 f
	Wighart Presb. designatus Episc. Cantuar.	26 c d	Wulfrada uxor Gramulphi 7 sec	598 b
	Wilfradus Major Domus	750 e	Wulsus inclusus Angl. 11 sec.	603 f 604 c
	Wilgefortes, seu Liberata V. M	382 d	Wulgeova mater S. Wulstan	603 c
	Wilharus 9 sec.	647 b		
	Wilhelmus Ep. Moguntinus	217 e		
	Wilhelmus Ab. Ricroth. Angl.	30 b c 31 a	X	
	Wilhelmus Praepos. Cappenberg.	125 d	Xencus Palæst. 6 sec.	690 h
	Wilhelmus Mitte Ab. S. Antouu	526 a		
	Wilhelmus Ab. Montis Majoris Gal.	520 c	Z	
	Wilhelmus Arch. Vvan. Gal. 12 sec.	519 f		
	Wilhelmus Vormiken Prior montis S. Agnetis et Vindesem.	726 f 727 a b	† Zacharius Presb.	616 d
	Wilhelmus I, Rex Angl.æ 602 603 608 d 611 a d		Zebennus vel Sebeunnus Ep. Elruthropolit.	276 f 277 a
	Comes Normanniar	604 d	Zeno Ep. Veron.	3 c f 4 a
	Wilhelmus Rufus Rex Angl.	605 e 608 f	Zeno Imp.	665 e 680 f 685 a 728 c e
	Wilhelmus Comes Montensis Belgu	523 f	† Zephyrinus Papa	616 c 183 a
	Wilhelmus de Bons Magister domus S. Antouu	523	† Zoës uxor S. Nicastrati conversio et martyrium	632 e 634 f 640 d e
	Wilhelmus Daniel Rufus Magister domus et Antouu	523	† Zosimus Ep. Syracus	702 d
		523	† Zoticus M. Tibure	2 a
C	Wilhelmus Sufredus Magister domus S. Antouu	523	Zuenteboldus R. Lothariensium	110 b

A	Aproditon urb. Ægypt.	472 f	Axomitæ populi	236 a d
	Apollia, an Appulia	39 f	Axona fl. Gal.	649 e 636 a
	Appia via	616 c 617 b 620 d 622 e 642 a	Aze loc. prope Sinam montem	244 e
	Aquæ-Grani urb. Germ. Cisirben.	644 b		
	Aquæ Salviæ Romæ	311 f		
	Aquilegiæ, sive Aquileia	10 a 266 b c 267 d e f		
		268 b 274		
	Aquitania	57 a 62 b 67 e 72 c 78 c 460 a 462 a	Babel turris	269 e
	Arabia 6 be Arabia Petraea	239 b	Babylon ur. Chaldaea	277 c d e
	236 a Arabia eis mare rub.	472	Babylon ur. Ægypt.	287 d
	Arar, vel Araris fl. Gal.	83 c 342 d 336 c 397 f	Bactriani pop.	236 a
	Arasate l. Hisp.	22 f	Balajoz ur. Hisp.	275 e 333 d
	Archuid, vel Aleuid, nunc Dunbarton opp. Scot.	102	Bætiæ fl. Hisp.	103 e 233 c 237 d
	Arelatum urb. Gal. 63 b 76 b 71 a 438 a Casaria	738	Bages monast. Hispan.	724 d
	V. n. <i>Honoratus Ep. 379 reliquæ S. Antonii</i>	738	Bainea, sive Baiocæ, aut Baiocassium urbs Gal. l.	
	Ad Arenas l. Appiæ viæ	622 a	<i>Contestus Ep.</i>	391
	Arenarum mare in Perside	269 b	Balma monast. Burgund. <i>Enticius Ab.</i>	105 107
	Arenberg castrum Westph.	132 133 137 140		110 d f
	Arfolia villa Gall.	453 f	Balneum opp. Ital. <i>Joanna V.</i>	423
	Argentina urb. Germ.	366 e	Banacense oppidum Gal.	218 e
	Argentonom castrum Galliae	437 f	Banus fl.	39 f
	Aridagamantia regio Belg.	113	Banathasatia, vel Berethasia loc. Palaest.	276 f
	Ariminum urb. Ital.	70 e 71 e 73 f	Barbaria regio Africæ	426 f
	Aristobulias vicus Palaest.	670 e f	Barbarus mons Ital.	391 b
	Arlas monast. Hisp. <i>reliq. S. Marcelli</i>	368	Baruon l. Palaest.	671 b
B	Armenia	64 239 e 260 a 303 b 672 f 734	Barenensis basilica in Ital.	263 b
	Arinnenia major	268 f	Barillæ castrum Gal.	339 e
	Armsia urb. Persarum	270 f	Barra fl. Bivar.	627 d
	Arosia monast. Belg. <i>reliq. S. Sebastiani</i>	627	Barrodecum Gal.	324 e
	Arosia monast. Artesiæ <i>Heldemarus Erem.</i>	270 f	Basilia regio	317 b
	Arsaius vic. Gal.	80 a	Basti, vel Baza, urbs Hisp.	254 e 233 b
	Arsenous urbs Ægypti	472 d e 489	Bauenberg	137 d
	Arvernorum urbs Clarus mons in Gal. 438 a 467 a		Bavacum op. Hannoniæ <i>reliq. S. Mauri Ab.</i>	333 e
	<i>Venerandus Ep. 538 Arvius II Ep. 744 reliquæ</i>		Bavaria Engelmarus Erem. M	238
	<i>S. Leobardi reclusi</i>	362 b	Belims pagus Gal.	766
	Arvernia duplex 359 a Arvernica civitas	774	Belliolum op. Belg. <i>Miraculis S. Antonii clarum</i>	521
	Arzinga urbs Armenicæ	269 d	Bellus locus monast.	116 d
	Asanio vicus Hisp.	22 e	Belsia regio Gal.	393 e
	S. Asaphi urbs in Cambria	101 e	Benacus locus Ital.	238 f
	Asia	99 a b	S. Benedicti pagus Ital.	423 f
	Asmaria villa Cenoman. Gall.	764	Beneventum urbs Ital. 36. <i>Reliq. S. Hilari</i>	83 a
	Assimense monast. Hisp.	23 a	<i>Felicis 223 a Leuen</i>	732
	Assyrii pro Syris	238 a e	Beorcha villa Angl.	604 d
	Assumptionis mons Palaest. et monast. 367 e 682 f		Berethasia prædium Palaest.	276 f
	Astigis, vulgo Ecija urbs Hispan. <i>Fulgentius Ep.</i>	233	Bernacha l. Gal.	600
		439 d	Berethasia prædium Palaest.	276 f
	Athar mons prope Nazianzum	439 d	Berge villa Belg.	314 d 316 e
	Athene 262 d <i>Publius Ep. M</i>	702	Bergomum ur. Ital.	10
	Atholi pop. Britann.	97 e	Bernicii pop. Angliæ	363 a
	Athos mons a monachis habitatus	263 a 264 e	Beroea ur. Syriæ	306 b
	Athya pag. Norman.	760 f	Bericum villa Cenoman.	764
	Atrelatum urbs Belg. <i>reliq. S. Sebastiani</i>	626 e	Bervum villa Cenoman.	764
	Atrebatensis pagus	406 e 414 a 772	Berzocana op. Hisp. <i>reliquæ S. Fulgentii</i>	233 a
	Atuatua urbs Tungrorum in Belg.	360 a		236 d
	Avenio urbs Gall.	267 f 274 e 738	Betagabreorum Vie Palaest.	690
	Augia insula et monast. Germ. 743 e f 743 e e 746 a e d	747 e d 749 d	Bethacat ager Palaest.	277 f
			Bethleem monast. Alemanniæ	416 e
	Angusta Vindelicar. <i>Tozzo Ep.</i>	449	Bethraabe, seu Bethrahe prope Sinam montem	244 e
	Augusta Prætoria Salassorum	300 b		243 a
	Augusta firma, sive Astigis, ur. Hisp.	233 e	Biberacum op. Sueviæ	758
	Augustodunum ur. Gall.	93 d	Binacum op. Italiæ	169 a
	Augustersa German.	423 d	Biterre ur. Gall.	63 b 69 e 78 b
	Aulon urbs Illyrici	367 e	Bithieuchar ager Palaest.	377 f
	Aurea-Vallis monast. Belg.	153 e f 167 b	Bithynia regio Asiæ	61 e f 308 d 310 e 312 f
	Aurelia urbs Gal.	327 c 328 a	Bisuntia seu Vesontio urbs Burgund.	563 761
	Aurelianum comob. Gal.	460 d	Biturica, vel Biturica urbs Biturigum in Gallia	434 e
	Aurion, sive Etronium, monast. Gal.	763	460 f 364 f 758. <i>Sedes Episcopalis prima Aquitaniæ</i>	533 d. <i>Stephanus Ep. 104 S. Genulphus Ep.</i>
	Aurigera fl. Gal.	339 d	443 <i>Sulpitius Pius Ep.</i>	329
	Ausa villa Cenoman.	666	Bituricus, vel Biturigus pagus	453 e 455 f 460 a
	Auscum urbs Gallicæ <i>reliq. S. Hilari</i>	83 a	464 d 466 e 470 a	
	Auriodorensis pagus	326 e	Blachernæ Constantinopoli	343 d
	Anzonis ur.	249 a	Bladum silva Gal.	760 d
	Avona fl. Angl.	604 a 605 e	Blazon, sive Blanzon loc. Gal.	331 e
	Axam urbs Persarum	269 b		
			Bleannyes.	

- A Blemmyes, et Blemyæ, populi Africae 235 f 236 a
248 e f 249 a d
- Bobium op. Ital. 561 a
- Bocileis l. Gall. 750 a
- Boderia Scot. Æstuarium nunc Fortha 100 b
- Bodo, vel Dudonium, ur. Servie ad Danubium 263 a
- Bohemia 767 768 c
- Bollinga monast. Helvet. 747 d
- Borata loc. Judææ 277 e
- Boscus loc. Gall. 330 b 336 e 337 b
- Bosnia regio 262 a 264 f
- Bosporus 311 e
- Bostra ur. Arabia 617 f 681 d 682 d
- Botiæa regio Macedoniæ 263 b 264 b
- Bovis locus Constantinopoli 692 f
- Braebatensis pagus 360 b
- Brannovium ur. Britan. 602 b
- Brantosium monast. Gall. 463 c
- Brennowen l. Gall. 336 e
- Brienno op. Gall. 443 d
- Brigantinus locus Germ. 420 f Brigantium opus
420 f
- Brischia vulgo Bressia prov. Galliæ 397 f 398 a
- Britannia Armoria regio Gall. 61 f 413
- Britvogilum l. Gall. 598 b
- Brixia ur. Ital. 10 b. *Noivius, Jacobinus, Anselmus*
MM. 33. *Marini Presb. et Stephani Diac. inventio*
366
- B
- Broluino S. Benedicti, monast. Cistere. Gall. *reliq.*
S. Agnetis 721 b
- Brugæ ur. Fland. *reliquiæ S. Antonii* 514 e
- Brundisium ur. Italiæ *reliq. SS. Fabiani et Sebastiani*
761 e
- Brunswicum ur. Germ. *reliquiæ S. Sebastiani* 628 c d
- Brutii pop. Ital. 232 d
- Bruxella, vel Bruxellæ, urbs Belgii *reliquiæ S. Se-*
bustiani 626 e d *Agnetis*
721 c
- Bucolia loca Ægypt. 495 f
- Buchris ad Mare Rubrum 248 f
- Buda ur. Hungar. 9 f 11 a
- Buddeburg arx Germ. 137 e f
- Budonium ur. Servie ad Danubium 263 a
- Bulbeford, sive Ubbanford op. Angl. 364 d
- Bulgaria 262 b 265 d
- Burgidolense Monast. Gall. 110 d
- Burgum op. Gall. 65 e
- Burgi ur. Hisp. *Adelelmus Ab.* 469 b
- Burgundia prov. Gall. 79 334 a 342 e 462 a 514 a
- Burh Monast. Angl. 603 e 610 d
- Buscianus, vel Buxidus, vicus Cenoman. Gall. 772 f
773 e 774 b e
- C
- Buscum-Ducis, sive Silva-Ducis, ur. Belg. 523 f 524 c
- Busiris urbs Tripolitane Reg. 497
- Buxidus vicus Cenom. Gall. 772 f 773 b d 765 b
- C
- Cadureum 76. Cadurci populi Gall. 443
- Cælius mons Romæ 616 b
- Caerleon ur. Britan. 101 a e
- Cæsaraugusta ur. Hispan. 20 a b
- Cæsarea Mauritanie Arcadius M. 3
- Casena ur. Ital. 523. *Maurus Ep.* 697
- Calaris ur. Sardinie 59 e. *Ephysius M.* 279
- Calatrava op. Hisp. 276 b
- Calidoni pop. Britan. 97 c
- Caledoniæ castrum, nunc Downkeldense opp. Scot.
97 e
- Callisti cæmeterium 367 e
- Callonis villa l. Gall. 568 c
- Calmonde vicus Gall. 649 a
- Calvaria mons 193 e 204 b d
- Calviacum Monast. 416 e
- Camalaria, vel Cameleria castrum et Monast. Gall. D
358 e d
- Cambalech, vel Cambalu, urbs Regia Tartarorum
272 e 273 b f 274 e
- Cambria regio Britannie 99 d 100 b
- Cameracum ur. Belg. *Ablebertus, sive Emebertus Ep.*
357
- Campania reg. Ital. 225 b c 231 f 593 b
- Campania op. Ital. 760 a
- Campania prope Cordubam 103 d
- Campanum littus 639 e
- Campidona op. Germ. 421 a f 423 d
- Camus fl. Angl. 606 e
- Cana Galilææ 190 f
- Canoarum Castri portus in Provincia 390 a
- Canonica op. Gall. 218 d
- Cantuaria ur. Angliæ 26 e 540
- Caparosse mons Provincie 380 d
- Capena porta Romæ 622
- Cappadocia prov. 672. *Speusippus et Socii* 437
- Cappenberga, vel Capenberga, comitatus 118 119
Monasterium 123 ejus præpositi 124 Ecclesia re-
liquiæ 125 B. *Godefridus* 128 734
- Caprea Gall. 651 a
- Capua ur. Ital. 230 343 *reliquiæ S. Sebastiani* 624
- Caput equi locus Germ. 422 a F
- Carbium opp. Umbriæ 426 c
- Carbonella locus Ital. 414
- Caricon ur. Armeniæ majoris 268 f
- Carinthia 274 d
- Carnia, sive Carniola prov. 268 a d
- Carnotum urbs 93 96 a d *Matorius Ep.* 599 obsi-
detur et diripitur 599 a d prædictum a S. Lau-
nomaro 598
- Carra urbs Persarum 266 738
- Carthago 254 f 255 c *Pia, Picaria xxxviii Mart.*
583
- Carthago nova, seu Spartaria ur. Hisp. 214 f *Ful-*
gentius Episc. 233
- Casan ur. Magorum in Perside 269 b
- Cassinum Monast. It. 320 321 323 591 *reliq. S. Mauri*
333 343
- Castello monast. 116 d
- Castello l. Lotharingiæ 751 a
- Castello ur. Gall. 323 b
- Castellum, ad mare, sive Stabiæ, ur. Ital. 591 c e
- Castor fl. Macedon. 264 b
- Castoria ur. Macedonie 264 b
- Castriciæ monast. 116 d
- Castrum alatum, nunc Edenburgum, ur. Scot. F
100 b
- Castrum novum Gall. 519 e 526 a
- Ad Catacumbas juxta Romam 621 e 628 629 642 c 646
- Catadupi 239 b
- Catarus ur. Dalmatiæ 265 a e
- Catay regnum Orientis 271 b d 273 a b
- Cattari populi Sclavoniæ 262 f
- Catello vicus Ital. 760 a
- Caturcinense territorium 397
- Caucianum monast. Gall. 657
- Cela, Ceila, vel Cila ur. Palæst. 276 f
- Celanum op. Ital. 261 b e
- Cellæ loc. Ital. 61 d
- Cellæ-eremiticæ, l. prope Alexandriam 298 e e
- Cella S. Genulphi in Gallia 453 e 454 a 463
- Cellia locus Ægypt. 287 f 288 f 289 a 297 e 472 b
- Cendronum oppidum 390 b 391 b e
- Ceneta urbs Ital. 395 f
- Cenomani pop. et ur. Gall. 321 324 333 *Ricivius*
341 *Haduindus Ep.* 763
- Centrones, seu Cendrones pop. Alpini. Cendronum
op. 390 b 391 b c
- Cervia ur. Ital. 587 e
- Crebalus fl. Ital. 281 f
- Cestria

A	Glaworna et Glavornia, qua- et Glocestria	604	Hyconaill regio Hibern.	346 a 1)
	Godone villa Gall.	455 c	Hydruntum ur. Ital.	49 a b
	Gominaicum pagus Hannoniæ	377 f		
	Gomon loc. Bithyniæ	301 d 310 e 312 e		
	Goritia Comitatus	263 c d	I	
	Gotheloicacus l. Gal.	75 c	Ibaris fl. Dardaniæ	262 f
	Gotbia, sine Gallia Narbonensis	162 a 738	Ichthyophagi, populi	269 f
	Govea vicus Lusit. reliquæ SS. V. Mart. Ord	427 d	Ilanuba, Geneva	106 c
	S. Francisci		Ingeiracum monast. Gal.	463
	Gradus Hellogabali Romæ	342 b	Ilerda ur. Hisp.	20 a
	Granant l.	648 e	Ilissus fl. Baviaræ	258 e
	Grandis-curtis in Atrebatibus	406 e 414 a	Iliturgis op. Hispan.	214 d
	Granta fl. Angl.	606 c	Illyricum 10 e 62 65 a Illyricus sinus	22 b
	Grantebriga, seu Cantebriga, ur. Angl.	605 d	India 94 a b qualis 14 seculo	269 f 270 271
	Gratianopolis ur. Gall. <i>Fergeolus Ep. M.</i>	25	India Superior	738
	Gravio castrum Gal.	85 e f 86 a 90 d 92 a 97 b	Ingrivum locus Angl.	26
	Grauna, vel Grona, fl. Gal. 108 c Groana	109 e	Iusimezan insula Orientis	271 d
	Grevenloo silva Westph.	137 c f 734 f	Insula-Barbara juxta Lugdunum Gal.	335 e 356 h
	Grevenroda monast. Germ. <i>telum S. Sebastiani</i>	763	Insule in urbibus quæ	639
			Iona villa Cenoman.	766
	Guadalupa op. Hisp.	256 b	Iona insula Scotiæ <i>Blathmacus et socii MM.</i>	600
	Guadalupe fl. Hisp.	256 d	Irenæum monast. Bithymæ	301 d 302 b 312 e
	Guadrudus fluv. Gal.	542 a	Isauria l. Ital.	35 e 40 c 71 a 68 f
			Isca sive Osca fl. et ur. Britan.	101 e
	H		Islandia regio Borealis	102 b E
B	Hagen castrum Germ.	132 c	Ister fl.	528 e
	Hagultadiensis Episcopat. in Angl.	276 h	Italica ur. Syriæ	280 h
	Halcincum pagus Hannoniæ	378 b		
	Ham pagus Brabantie	360 f 561 d f	J	
	Handesi regio Hiberniæ	349 a	Jadera, vulgo Zara, ur. Illyrici	260 b 261 e
	Havelus fl. Germ.	139 e	Jagista fl. Sueviæ	438 e
	Haveldensis, vel Havelburgensis Episcop.	139 c e	Jamnia ur. Palæstine	675 a d 679 f
	Helena, vel Elna, ur. Catalanniæ	25 a	Janzi ur. Manzy, seu Sinarum	272 f
	Helera vel Hilaricum nunc S. Naboris monast. ad Mosellam	83 b	Jarrow monast. Angl.	25 f 27 a
	Heraclæa ur. Ægypti	287 d 472 e d 510 d	Jasdi ur. Persarum	269 a
	Heraclæa op. Italiæ	395 b c f	Java insula Indiæ	271 e 272 a
	Herbidifica ur. Gal. ad Herbadilla	89 a e f 90 a	Jaurinum ur. Hungariæ	264 d
	Herbipolis ur. Germ. <i>telum S. Sebastiani</i>	763	Joh op. Persarum	269 f
	Hercynia 749 d Hercynius saltus Germ.	710	Jordanes fl.	672 f 678 e
	Herefordensis prov. Angl.	604 605 e	S. Julii insula Ital.	742 a
	Herga l. Angliæ	602 e	Jara, seu Jurassus, mons Burgund.	106 e 326 e
	Hermes, vel Armosia ur.	270 f		
	Heroves ur. Indiæ	266 e	K	
	Hervordia op. Westphal.	754	Kansan prov. Tartariæ	273 e
	Hibernia 99 102 <i>Ida V.</i>	344	Karum ur. Persarum	269 e
	Hiberniæ 5 regna	409 d	Karofense cœnob. Gal.	463 h e
	Hiericho	669 p	Kaysalum villa Sueciæ	614 e
	Hierosolyma 55 e 257 e 269 b 277 e d e 313 317		Keldenich mons Westphaliæ	125 a F
C	<i>Gabriel Ab. 735 a, Christianis recepta.</i>	259 d	Kritiatunensis Ep.	604 e
	Hierso vicus Gal.	749	Kabachum vicus Bavar.	627 d
	Hilara fl. Germ.	421 a		
	Hilderodehuysen	137 d	L	
	Hildesheimium ur. Germ. <i>reliquæ S. Epiphani</i>	741	Lactarius mons Ital.	591 b
			Lacus anserum monast. prope Constantinop. <i>Staphanus fraudator</i>	238
	Hippo ur. Africae	755	Lagenia regio Hiberniæ	348 e
	Hippodromium S. Mamæ Constantinop.	313 d	Laio fl. Gal.	67 e
	Hippodromus Romæ	642 e	Laodicea ur. Syriæ	497 f
	Hispalis 253 e 255 a d e 257 d 430 a 257 d <i>corpus S. Fulgentii Ep. 256 a reliq. S. Sebastiani</i>	626 e	Lastenaricus Cenoman.	736
	Hoiolus fl. Belg.	362 b	Lata via Romæ	369 a 373 b 374 d
	Holdelin l. in Cambria	102 a	Lateranense monast. Rome	320 f
	Horesti pop. Britann.	95 a e	Latina porta Romæ via	278 e f
	Hormes, sive Ormusia ur. in sinu Persico	758 e	Latinicum ad Matronum fl. monast. S. Fursei	405 d
	Hu, seu Hy, insula Scotiæ <i>Blathmacus et socii MM.</i>	600		407 b 412 e e 413 a 416 a 119 b
	Inaconaill regio Hiberniæ. <i>Ida V.</i>	344 346 h	Laudunum ur. Gal.	772
	Inadesi, sive Desiorum regio in Hibern	345 b f	Lauræ et cœnobii differentia	662, 680 d
	Humbar, sive Humbria, olim Abus, fl. Angl.	363 a	Laura nova Palæst.	662 e 664 b
	Hunni	211	Laura S. Euthymii extracta	671 in cœnobium mu- tata 684 ejus situs
	Huum oppidum Belg. <i>Jueta vidua reclusa</i>	145 <i>Man- rus, sive Mortuus-natus</i>		685
	Hy, vel Hu, et Iona insula Scotiæ	103 a f 348 b	S. Lauteni Cella mon. Gal.	110 f
			Laus	

A	Sagonensis seu Sagannensis pagus Cenoman. Gal.		Serbia, sive Servia, Serbia regio, Serbi pop.	261 f	D
	Sagouna fl. Gall. al. Araris	397 f	Situs fl. Angl.	603	
	Saiton ur. Manzy seu Sinarum	272	Slavonia, seu Selavonia prov. Illyrici	260 264 e	
	Salael monast. prope Sinam montem	244 e	Soldolina ur. Persarum	269 a	
	Salajis vicus Latii	279 d	Solemniacum monast. Gal.	353 f 354 e	
	Salaria via 580 620 unde dicta 366. In ea quatuor cœmiteria	366 372	Sommas ager Ital.	730 b	
	Salernum. ur. Ital. <i>Architaa, Therta, Susanna IV. MM.</i>	554	Sommersetensis prov. Angl.	605	
	Salesinum monast. Belg.	212	Sonegia opp. Hannoniæ	378	
	Samaria	86 a b f 277 e	Sopha l. Palæst.	313	
	Sambra fl. Belg. qui et Sabis	113 376	Sorbium loc. Ital.	261 d	
	Sancta vallis monast. Germaniæ	123 d	Sostenium l. in Thracio littore	312 e	
	Sandon ur. Indiæ	270 f	Soustalay ur. Manzy, sive Sinarum	272 h	
	Sapaudia, quæ et Sabaudia, regio Gal. 739 d	740 a	Spira ur. Germ.	96 e	
	Saraca ur. Mediæ	269 e	Spoletium, vel Spoletum, ur. Umbriæ <i>Pontanus M. 214 Vitalis</i>	706	
	Saraceni in Ægypto 495 513 515, in Arabia 235 236, eorum origo, nomen mores	238 239	Stabie ur. Italiæ. <i>Catellus Ep.</i>	391	
	Saracenorum urb. Episcopalis in Palestina extracta	671	Stampache suburbium Calaris	287	
	Sarasa monast. Hisp.	24 e	Sterbergh Germ.	767	
	Sarbi-Sarbolu ruons Armeniæ, in quo arca Noe	268	Stoehades insula	734 f	
	Sardica ur. Daciæ	36 e 37 f	Straberus, vel Setabis fl. Hisp.	253 d	
B	Sarvinia 231 275 <i>Pottius M.</i>	35	Strada cœnobium Galliæ fundatum 463 464 repara- tum 471 <i>reliquæ S. Genuphi Ep.</i>	465	
	Satis fl. Belg.	772	Strasburg, sive Argentina, ur. Germ.	365 e	
	Savus fl. Pannon.	262 a	Strata, ecclesia S. Mariæ Gall.	370	
	Saxonia pro Anglia 405 b 406 b 407 c 412 f 413 a 414 e 416 b 437 e f	259 a	Strategium l. Constantinopoli	311 f	
	Saxonia regio Germaniæ	259 a	Straubinga, vel Strubinga, op. Baviariæ	238 f	E
	Scamantum, vel Scameracum villa Gal.	341 e	Strigonium ur. Hungar.	264 d	
	Scandia regio Septentr.	394 395	Styria prov.	274 d	
	Scenite Arabes	239 b	Suacensis Episcopatus	263 d	
	Scete, seu Scithia, aut Scithium regio Ægypti	291 b	Suburra regio Romæ	578 e 623	
	Seyti	292 h 472 476	Sucie veteris laura Palæst.	662 664 673	
	Schappaisia locus Gal.	519 e	Sucumat urbs Catay	273	
	Scheida monast. Westphaliæ	123 d	Sudresia prov. Angl.	604 d	
	Schirburna op. Angl.	605 d	Suecia regio <i>Wlfridus sive Wlfridus</i>	374	
	Schizonium, vulgo Cysonium, monast. Belg.	116	Suessio ur. Gal. 116 e 365 656 Suessorum urbs in Gall. 643 a Comitatus 651 <i>Reliquæ SS. Marci, Marthæ etc. 579 Sebastiani</i>	625 642 643	
	Scholarii monast. Palæst.	662 679	Suevia regio Germ. 137 d Suevi populi Germ.	566	
	Scotigence pro Hiberniis	566	Sufetanus Episc. in Africa	214 a	
	Scrobeshiria ur. Angl.	605 f 606 e 608 f	Sulgovia districtus Sueviæ	747 e	
	Scutarensis Episcop.	263 d	Sulichgewe pagus Germ.	746 e	
	Seythopodis ur. Palestiniæ	663 f 664 a 672 688	Suors, seu Taurisium ur. Mediæ	269 a	
	Searesheria, seu Sarisberia, ur. Angl.	605 a d	Suotio ur. Manzy, seu Sinarum	272 e	
	Secanis, vel Secanica, insula Rheni	83 b	Surrentina terra	593	
	Segolunum urbs Rutenorum in Gal.	350 e	Susacim solitudo Palæst.	662 664 673	
	Segusii pop. in Alpihus <i>reliquæ S. Mauri</i>	333 e	Susatam urbs Westphal. <i>reliquæ S. Patroci</i>	711	
	Selencia ur. Syriæ	68 e 71 a 73 e		734 766	
C	Seligenstadium op. monast. German. <i>rely. SS. Marii, Marthæ etc.</i>	578 c	Suthantunensis prov. Angl.	604 d	
	Senipta fl. Bavar.	627	Sutrie ur. Italiæ 414 e Sutrrium	564	
	Senonium urbs Gal. <i>Theodorus Ep. 96 reliq. S. Se- bastiani 626</i> Senonica urbs	706 707 709	Sutsaxonia prov. Angl.	604 d	
	Sentinum l. Ital.	39 e	Sybilis prov. Hispali ur. Hisp.	430 a	P
	Septa opp. Maurit.	430 e 432 b	Syene ur. Ægypti	249 a 472	
	Septimus loc. Italiæ	395 f	Sylan insula Indiæ	271 d	
	Sequana fl. Gal.	33 d 708	Syracusa ur. Siciliæ	526 a b 586 a b 590 e	
	Servia urbs. <i>Sabbas Archiep.</i>	261	Syria	301 303 734	
	Setabis, vel Straberus fl. Hisp.	253 d		T	
	Sicambria urbs Pannoniæ	462 b	Tagabeorum vicus Palest.	690	
	Sicilia prov.	232 d	Taliaedium castrum Ital. <i>Odo Carthusianus</i>	261 d	
	Sigalonium territor. Gal.	467	Talliaburgum op. Gal.	87 e	
	Sigena op. Germ.	119 f	Tana, vel Tona, ur. Indiæ	270 f	
	Signorissa Ital.	88 f	Tannais fl.	261	
	Sina mons Arabiæ. <i>Sabbas, Esaius et xxxviii mon. MM. 313 Theotulus Presb. Paulus, Joannes et alii Monachus MM. 235 Theodolus Presb.</i>	249	Tannai fl. Manzy	272 f 273 a	
	Sinlechessangia insula Helvetiorum	746	Tanettis, sive Thanatos, insula Angl.	340 f	
	Singidunum ur. Mysic. <i>Hermylus et Stratonicus MM.</i>	50	Tarnovium, sive Ternoviza, districtus Servie	262 a	
	Singulis, nunc Chemil, fl. Hisp.	255 e	Tarraco ur. Hisp. 23 e <i>Fructuosus et Socii</i>	763	
	Sinussa ur. Ital.	89 a	Tarautasia ur. Gal. 740 741 <i>Jacobus Ep.</i>	390	
			Taroanna urbs Morinor. in Belg.	397 e f	
			Tarsus ur. Ciliæ	26 e	
			Tarvisium urbs Italiæ 272 Tarvisina Marchia	274 d	
			Taudiniacus villa Cenoman.	766	
			Tavistokense		

A	Tavistokense monast. Angl.	604 c	Tricaricum ur. Ital. <i>reliq. S. Potiti</i>	36 b	D
	Taurisci populi Boreales.	261 f	Tripolis ur. Phœniciaë 687. Tripolitana regio	497	
	Taurisium ur. Media	268 f 269 a e	Trium fontium monasterium Gal.	157 c	
	Taurorinium ur. Siciliae. <i>Maximus Ep.</i>	2	Troglodytæ populi	249 a	
	Tegana castrum Colchidos	268 f	Troicus mons Ægypt.	473 a	
	Tegiacus vicus Gal.	74 e	Truncus Berengarii l. Belg.	113 115	
	Tekeneburch	735 b	Tubizacensis Episcopi in Africa	276 e	
	Tellepte ur. Africa	235 c	Tuglum op. Bosnia	262 a	
	Terentianum l. Ital.	39 f	Tudurniensis vicus Gal.	653	
	Terenuthe loc. Ægypti	732 b c	Tudertum urbs Ital.	577	
	Ternoviza Servia	262 f	Tullenses populi Galliaë	565	
	Thæna ur. Africa	214 b	Tungri ur. Belgii	71 c 96	
	Thalamasym regio India	271 b	Tunetum ur. Africa	264 d	
	Tharamorim fl. Cathay	273 e	Turiaso ur. Hisp.	23 c	
	Tharife portus Boetica	432 e	Turonense monast. Ital.	261 d	
	Thayde ur. Catbay	273	Turonum urbs Gall., Turones 470 f 364 f <i>Maura et Britta VV 300. Volusianus Ep. M.</i>	538	
	Tbebais, seu Tbebaida provin. Ægypti 287 297 511 inferior 472 superior 108 493 Tbebaida 507 515		Turonicus pagus	541 d 542 b	
	Theclatense monast. apud Arvernos	337 d	Turquia	269 d	
	Thecue vicus Palaestinae 662 b solitudo	662 671	Turres ur. Sardinia	38 c	
	Themoria ur. Hibern.	345 b	Turris loc. Sardinia	286 e	
	S. Theoctisti monast. ædificatum	668	Turris Dominica l. Gal.	541 f	
	Theocorum, seu Thæcorum monast. in Palaest. 602 c		Turris Eudoxia Imperatricis	662 679	
	Thermæ Diocletiani extractæ	679 686	Tuscanæ ur. Hetruria	33 c	
	Thermæ Salustii Romæ	369 374	Tweda fl. Angl.	364 d	
B	Thessalia prov. Græcia	372 f	Tyacus l. Gal.	75 c	E
	Thessalia 262 d 263 b 264 b		Tytneburg Germ.	137 e	
	Thetfordia urbs Angl.	605 c			
	Thetis fl. Hispan.	531 e			
	Thetus fl. Anglia	605 c			
	Thirascia regio Gal. 749 c <i>Maccretinus Ab.</i>	730 e	U		
	Thola, sive Tholas, l. prope Sinam montem 244 245		Ubbanford op. Angl.	364 d	
	Thorneia Westmonasterium Londini	28 f	Ulte fl. Morinorum unde dictus	397 c 398	
	Thracia 262, vastata 4 sec.	666	Ultonia regio Hibern.	345	
	Thuricinus lacus	747	Ultrajectum ur. Belg. <i>reliquia S. Pontiani M.</i>	214	
	Thynimuta locus Northumbria	424 c 425 d e		719	
	Tiberias Palaest.	672	Ulyssipo urb. Lusit. <i>statua S. Sebastiani celebris</i>	762	
	Tiberis fl. Ital.	580 f	Unstrutus fl. Germ.	259 b	
	Tibet regnum Orientis	273 f	Upsala urb. Suecia <i>Henricus Ep. M.</i>	613	
	Ticinum ur. Ital. 10 c. <i>Epiphanius Ep.</i> 728 Liberata V.	396	Ur Chaldæorum	269 c	
	Tigrea prov. Abassia	526 f	Ura sive Ourta fl. Belg.	760	
	Tigurinus lacus	748 c	Uratiflavia	116 e	
	Tigurum op. Helvet.	747 d	Urbatus vicus Gallia	443 f	
	Tila, seu Tbulæ, ultima terrarum	635 636	Urias seniis et Uria op. Apulia	281	
	Tina fl. Angl.	25 26 a 27 a	Uritania l. Ital.	281	
	Titulus Eudoxia Romæ	624	Ursao, Ursaona, Urso, nunc Ossuna, ur. Boetica	3 f	
	Toletum	254 f 255 e	Urus, vel Ousa fl. Angl.	363 a	
	Tolosa ur. Gallia 9 f 437 f 733 734, <i>reliquia S. Sebastiani</i>	626	Utinga villa Gallia	397 f	
C	Tonaciacum vicus Gal.	73 f			V
	Tondum villa Cenoman.	764			F
	Tornaciacum vicus Gal.	75 f	Vacia ur. Hungr.	262 d	
	Tornacum urbs Belg. 116 <i>reliquia S. Antonii</i>	514	Vaelre monast. Wesphalia	123 d	
	<i>S. Sebastiani</i>	626	Valencena	116 e	
	Tozan ur. Pretosoan	273 c	Valeria ur.	37 e 42 b	
	Trajectum Mosæ ur. Belgii <i>Designatus Ep.</i> 96. <i>Sulpitius Ep.</i>	560	Valcellæ monast. Belg.	30 b	
	Trajectum pro Ultrajecto ur. Belgii	132 139	Vallis-aurea monast.	389	
	Traina, Troina, Trainopolis, Dragina ur. Sicilia 212		Vallisoletum ur. Hisp. <i>reliquia SS. V. Martyrum ordinis S. Francisci</i>	427 d	
	Traniam ur. Ital.	281 f	Varlar monast. Germ. 26 e 129 b 132 b 138 e 139 f		
	Tranloy villa Belg.	114 b	Vasalica olim Cassio	79 e 80 e	
	Transci loc. Ital.	281 b	Vedra, nunc Were, fl. Angl.	25 c	
	Transsilvania	264 d	Velolia, sive Euchæia villa Gal.	323 a	
	Transtiberim castra	580 581	Vellachum, sive Villacum, op. Carinthia	268 b	
	Transumbrana gens, id est Northumbria, in Angl.	26 f	Venetia 272 b d urbis origo	10 a	
	Trapezus, Trapesonda, urbs Cappadocia 268 269		Venusinus comitatus in Gallia	758	
	<i>Valerianus, Candidus et socii</i>	713	Vepras l. Gallia	567	
	Trecæ urbs in Gallia 115, <i>Patroclus M.</i> 706 <i>reliquia S. Sebastiani</i>	626 c	Verardinum Ital.	759	
	Treviri ur. Germ. <i>Synaldus</i> 751 <i>reliquia S. Sebastiani</i>	626 e	Verecellæ ur. Ital.	103 c 325 b	
	Treviris primi monachi	481	Vergiacum castrum et monast. Burgund. <i>Viventins Presb.</i>	85	
			Veritatis campus prope Cordubam	105 c	
			Vernentis loc. Gal.	336 f	
			Vernicelia Cenoman.	766	
			Veromandenses		

A	F	M	D
Fabulare	13 c	Mafortes, mavors, mafora, μαφόριον, velum muliebre, pallium quo sepulchrum, resve alia operitur	77 b
Facitergia, sudaria	16 b		484
Falcastrum, ferreum instrumentum	323 d 324 b	Malagma mercamentum emolliens	653 a
Fasciolum autem	269 c	Malatasca, <i>Dæmon</i> , quasi mala pera	178 f
Feudatus, vel Feodatus, <i>clieus</i>	138 b e	Mamburnire, <i>tueri</i>	150 c 152 a V. <i>Mundium</i> .
	771 b	Mamburnus, Mandiburnus, Manburnus, Mandibur-	
Filare, <i>vere</i>	269 c	gus, <i>tutor, Procurator, Syndicus</i>	152 a
e Filtris facta tentoria et Idola	273 c d	Mamma, <i>vetulæ honorifica compellatio</i>	623 d 624 a
Fistulæ, <i>morbi genus</i>	142 a	Manceps <i>satelles, Dux latronum</i>	3 d 6 d
Figulina	377 e	Manipula <i>scipio</i>	631 f 652 c
Filtrum, <i>linteum, vellosa vestis</i>	749 a d	Mansio <i>statio itineris</i>	302 303
Flexa, <i>idem quod plecta</i>	290 c d	Manutbia	688 d 689 c
Formaria <i>inter sanctimoniales</i>	13 e	Mansus, <i>vel Mansum villa</i>	774
Fredum, <i>pax</i>	118 a	Mar <i>Teutonica vox, augmentum, rumor</i>	259 f 260 a
	118 a	Marcor <i>somni</i>	13 d
Fulciatorium	367 a	Margaritum <i>unio</i>	416 c
Fulgretido	353 a	Martyrium <i>templum ubi Martyris condita reliquæ</i>	448
Φεῦρος, <i>furnus</i>	364 a	Mastruca <i>genus vestis; Mastrucarius</i>	232 b f
		Melegetæ	271 b
		Melote <i>vestis monachalis</i>	323 c 324 b
		Melotes, <i>vestis pellicra</i>	483 d
		Merges <i>manipulus segetis</i>	470 e
		Missa <i>in Psalmorum cantu</i>	47 f 18 c d E
		Monagramma, <i>sigillum, effigies</i>	656 f 293 c
		Morken, <i>vox Scotica magnum caput significans</i>	100 d f
		Murilegi <i>catti</i>	270 a 272 b
		Mundium, Mundiburnium, Mandiburnium, <i>tutela</i>	152 a
		Munghu, <i>vox Britannica, carissimum amicum significans</i>	98 e
		Musquatæ <i>noces</i>	271 b
		N	
		Natta <i>storea</i>	609 e f
		Notarii Rom. <i>Ecclesiæ qui 4 f in actis martyrii describendis</i>	627
		O	
		Orgia <i>Veneris, sacra Ismaelitarum</i>	239 b
		Orphanotrophium, <i>pupillarum domus</i>	249 f
		P	
		Papa, <i>quius Episcopus appellatus quandoque</i>	72 c e
			599 d
		Patroni <i>regionis Romæ</i>	610 d
		Paubo <i>vehiculum</i>	373 a 642 c F
		Paximates, Paximatia, aut Paximadia, <i>panes bis cocti</i>	291 f 293 b
		Pedibulum <i>virga, victoria</i>	704 a 705 b
		Peribolum, <i>tabularium, archivum, septum</i>	335 d 336 a
		Peripetasma, <i>velum navis</i>	340
		Perla, <i>unio</i>	269 c 270 e 271 d e
		Petalum <i>lamina</i>	337 e 338 a
		Phocæ <i>vitali marini</i>	614 e f
		Pinea <i>Ital. tabula</i>	222
		Placitum, <i>judicium, conventus</i>	137 c 607 a c
		Placatum <i>tabella marmorea</i>	622 d
		Planca, <i>tabula</i>	369 b e 373 b
		Platonía	622 c
		Plecta, <i>habenæ e palma vel junco ad sportas conficiendas</i>	290 c d 292 c
		Plumatium <i>de scirpo</i>	291 b
		Polyandrum, <i>πολυάνδριον sepulchrum</i>	93 d 94 f 332 a
		Poncen <i>vox Belgica, significat xenia largiri festo S. Pon-</i>	
		<i>tionis</i>	217 f. Vide <i>Agueeten</i> .
		Posticarii, <i>janitores</i>	14 b e 13 f
		Potentia, <i>baculus infirmorum</i>	325 d
		Præripium	333 f
		Primiceria <i>inter sanctimoniales</i>	13 e
		Protonotarii	

G

B

H

C

K

L

A	Protonotarii dignitas	617 e	Syncope morbus	32 a e 1)
	Psychomachia <i>lucta animar, aeris contentio</i>	53 f 56 c	Syndetus, <i>conjunctus</i> , Syndesmos, <i>conjunctio</i>	638 b e
	R		T	
	Radia solis <i>neut. gen.</i>	38 b	Tarichum <i>salsamentum</i>	498 a e
	Redubias <i>peragere</i>	337 d	Temperius, <i>citius</i>	653 d
	Referendarius	352 d f	Titulus, <i>ecclesia</i>	369 d
	Remulco <i>ducere</i>	232 b f	Toxicus <i>flos, id est venenatus</i>	73 a d
	Regmen, <i>regimen</i>	601 b 602 d	Tragimata, <i>bellaria</i>	101 a
	Rheuma, <i>fluctus maris</i>	383 c	Trapezeta, <i>pro monetario</i>	477 e 496 a
	Roaliis <i>involvere corpora</i>	270 b	Trichina <i>funiculus</i>	370 f
	Rubinus, <i>carbunculus</i>	271 e	Tripoda <i>tripus</i>	322 e 323 a 447 e
	Rubisca, <i>rubecula, avis</i>	98 e 99 c	Trogulus, <i>vestis rudis</i>	
	Rubrica, <i>regula</i>	370 b d		
	Runcomes <i>vepres</i>	324 b	V	
			Vanga, <i>bipalium</i>	233 e 234 d
	S		Verbosare,	408 b
	Sacciperium	375 d	Veredus <i>equus</i>	371 e
	Salvatorium, <i>locus ubi Religiosicum externis colloquuntur</i>	15 d	Vernula, <i>vernaculus, domesticus</i>	72 d e
	Sanctuarium, <i>pro templum Sanctorum</i>	105 d chorus	Vibrina	16 f
	templi	136 f 137 b	Vicedomi <i>officium ecclesiasticum</i>	324 b 325 a
B	Scara <i>multitudo hominum</i>	463 e	W	
	Scorpio, <i>flagelli genus</i>	370 f	Woensdach, <i>vel Wodensdach, dies Mercurii, unde?</i>	F 102 e
	Scrobulla, <i>vestis genus</i>	269 c		
	Semicinctum	292 f	X	
	Senior <i>dominus</i>	421 c	Xerophagia <i>arida conestio</i>	484 c
	Sitarcia <i>pera</i>	454 455	Y	
	Solea <i>calceamenti genus</i>	704 a 705 b	Ysicius, <i>salmio</i>	102 d
	Solium <i>sedile</i>	705 b	Z	
	Species, <i>aromata</i>	271 b	Zeta 630 f 631 b. Zetarius	640 b d
	Sportula, <i>distributio cibariorum in Clericos. Sportulantes, qui sportulas accipiebant</i>	230 e. Vide Arcula.		
	Statio <i>pro jejunio</i>	704 e 705 d		
	Stratilates <i>Dux militaris</i>	280 b		
	Sufflare, <i>jactare</i>	6 e		

C

E

INDEX MORALIS

IN VITAS SANCTORUM

DECEM MEDIORUM DIERUM JANUARI.

Non sola hic virtutum aut vitiorum nomina expressa, sed rerum omnium vocabula quarum notitia ad virtutum vitiorumque tractationem visa est accommodata: ut sint veluti Universales loci communes. Ampliores post toto ex opere conficiuntur.

Litteræ A B C etc. margini appositæ, aut in ipso Indice rerum expressæ, quid sibi velint, supra ante Indicem Historicum indicatum est.

A

- Abbates sancti in hoc tomo. Orientis: Stephanus 258 Egypti: Antonius 347 Mucarius Ægyptius 711
 B Palaestina, Hegemoni dicti Euthymius 604 Theocistus 682 Gerasimus 682 Occidentis: Belgii Maccalinus 749 Britannia Benedictus Biscopius 25 Gallie Fursus 394 Ricmarus 341 Deicolus 363 Launomarus 663 Euticus 103 Berno 106 Maurus 320 Hiberniæ Fechinus 693 Hispaniæ Victoriannus 20 Italiæ, Honoratus Fundus 396 Abbas, Cisterciensis, Aelredus 30 Abbas castrensis S. Sulpitius pius 332, 333 Abbatis munus resignat facultate a Papa impetrata, B. Odo Carthusianus 260 Abbatissæ electio a S. Casario prescripta 17
 Abnegatio seculi, imperfecta objicitur a demonibus S. Furseo 402 qualis a S. Antonio requisita 506
 Abstinencia admirabilis Bremitarum montis Sine 229 S. Antonii ejusque monachorum 484 Abstinencia optima que prævenit satietatem et reprimit indigentibus alimentum S. Euthymius 669
 Accensatur ab invidis clericis S. Alexander acemetus 308
 Acemeti monachi in tres cactus divisi preces die nocteque continent 301
 Adolescencia sancti et pia SS. Fursei 410 Gualphi 446 Launomari 397 Euthymi 666 Euphan, Tiverni. 729
 C Adolescens lrem et politum S. Gabrielum non permittit e cella egredi S. Euthymius ob aspectum quasi muliebrem periculosum 672
 Adultera monacham adescens repudiata uxore comes Alsatiæ, veribus scatus expirat 372
 Equali animo cultu S. Antonius in prosperis et adversis 489, 497, 499 Equus ergo omnes S. Fursus 405
 Affiliatis sermonem divino sale condit S. Antonius 500 omnibus ille carus 501
 Afflictionem Ecclesiæ lucumo post illatam prævidet S. Antonius, ut avertitur urit 501
 Agnoscitur Joannes Palybita a parentibus ab librum Evangelii olim datum 316, 320 S. Antonius ex reliquiis Monachos ob cultus hilaritatem 499
 Agnus candidissimus ad dexteram S. Agnetis in mercio Virginiæ apparet 717 Agnelli duo candidissimi benedicuntur Romæ in festo S. Agnetis, equorum lance talæ variis rruibus insignitæ in usum sacrum Pontificum conficiuntur 719 Agnitis pelibus non felinis amictur contra frigus S. Wulstannus quod canetur Agnus Dei, non catus Dei 608 612
 Agrum colunt SS. Kentigerus Ep. 100 Felix Presb. Nolanus 227 Ab agricultura ad eremum abiit Engelmarus 239
 Alapa absesso inflicta, expellit demonem S. Patitus 38, 42 Alapis exduntur Alexander acemetus 308 MM. Minoritæ 431, facies S. Prisca 349
 Ad altare juramentum facti S. Isidorus Alexandrinus 299 Altare consecrat S. Marcellus 350 Altaria respergit sanguis christianorum ab Ariano effusus 501, 502 diripiuntur ab Ariano 301, 302 Altare a multis concalcatum S. Antonio ostensum Ariatorum rabiem indicat 501, 502
 Alunt quotidie SS. Cuthens clericos 464 Alit christianos tempore persecutonis S. Chrountius 639
 Amentes fiunt invocato S. Mauro, volentes boni monasterii diripere 338 Amentes 500 sanati ope S. Hilarii 20 Amentes sanantur ope S. Sebastiani 763
 Amatior Antonius adolescens parvo affectu ut filius aut frater, licet omnes gloria anteiret 486 Amor proximi in SS. Antonio 310 311 Sulpitio Pio 337 ejus defectus objicitur a demonibus S. Furseo 402 inculcatur a S. Macario Ægyptio 392
 Amisum filium mortuus quærit S. Nilus 244, 245, 246 Amissa pecunia recuperatur ope S. Hilarii 78 Amissi recuperantur bovis ope S. Felices Presb. Nolani 224, 227
 Anathemata a regibus Rosciæ Bavarum missa ad reliquias S. Nocolii 263 S. Sebastiano Sussione oblata LXXX modiorum uniusmodum argenti, nongentæ librarum auri, modium mulierum, vasa etc. 650 ubi Ludovici Imper. 656
 Angeli cum B. Veronica Horas rotant 181, 182, eam offerunt Romanum docent 181 et cantandi modum 175, et sacram Eucharistiam præbent 207, a qua forma 181 eam reprehendunt ob otiosum aspectum sub missa 185 Christum comitantes in altari ubi ea videntur 175 209 Visa S. Jactam ad Christum sponsam ducere 158
 Angeli et sancti comites Mariae Deparæ apparentis S. Bonito 338 e 339 h cantant laudes Mariae V. 338 339 contra deceptionem, rogati a S. Ephysio. Cruce se signant 284 b crucem lapideam, miraculis dem clarant, eripiunt in conventu Glascensi 103 h docent S. Patitum modum tentationibus resistendi 37 b 51 movent patrem S. Ilde, ut ei virginitatem suadet 343
 Angelus jubet S. Idam e patre discedere 346 a dissuadet B. Veronicæ secessum in eremum 347 Angeli monitu Romam donaria in tit S. Cleopatrom 88 b 89
 Angelus jubet S. Idam rigorem jejuni remittere 346 b Angelo orationes monachorum offerre visus S. Maurus 339 Angelus familiariter colloquitur cum B. Achbedo 232 Angelus dat S. Ilde 3 lapides pretiosos significantes S. Trinitatem 345 d indicat S. Macario virtutes S. Posthumii 298 Angelorum tutelam contra insidias demonum videt S. Mucarius Ægyptus 392 f Angeli pulsus demonibus consolantur S. Idam, abstant velum virginitatis accipienti 345 f Angeli visitant sepe S. Vincentium 92 c Angelus dicit S. Benedictum cum 198

- A cum filio supra pallium per mare ambulantes ad portum 88 e gladium tradit S. Ephysio pugnatum 262 e Angelo dictante et aureo calamo donante scribit librum B. Veronica 182 Angelus recentes cibos adfert S. Alexandro acamelo; in eremo, ut alios doceat paupertatem Evangelicam 305 b jubet panes ferri ad eundem ejusque monachos 309 panem 4 annis fert B. Veronicæ diebus jejunii, duplum ob sociam 188 e prandium solitus ferre S. Ida 346 e Angeli veste pretiosa aliisque monilibus ornare nisi B. Juettam 158 f Angeli jussu idola signo Crucis evertit S. Viventius 87 Angeli in carcere inveniunt S. Ephysium 284 carcere luce et odore repleto solvunt collare ferreum S. Potiti 39 44 confortant S. Hermylum in carcere 80 d Angelus pascit S. Pontianum XII dies in carcere, jussum fame necari 216 e carcere educit in cremum S. Felicem Nolanum, ad Episcopum S. Maximum semimortuum 223 e 225 f 229 e d Angeli impetrant S. Agricio morituro ut successorem consecret S. Maximum, eumque de Episcopatu suscipiendo admonent 82 d Angelus evocat S. Viventium ad cæstem gloriam 92 d indicat mortem suam et discipulorum S. Kentigerno 193 d S. Mauro multos suorum brevi morituros 332 b solatur ægram B. Veronicam 182 b Angeli concitant in morte Justinae 173 ab Angelis suscipitur anima S. Viventii frustra obstrepentibus demonibus 93 b Angeli trahuntur in morte justæ in purgatorium deducendæ 119 Angeli in cælum deducunt animam S. Secundine, cantantes: Venit Sponsa Christi etc. 279 d Angeli deducunt animam Comgani 346 deducunt animam S. Davidis Ep. ad Christum 101 Angeli referunt Sanctiss. Trinitatem conformitate faciei claritatis et modulationis 401 411 divinitatis abyssum inolutione corporum que videri non possunt ita S. Furseus 412 Angeli Baptizato S. Bassiano dant vestem candidam 586 a non baptizato S. Chromatio vetant se attingi 638 Angeli campanam sono miraculosam dant S. Furseo 415 Angeli canunt Te Deum laudamus in morte S. Henrici Angli 425 apparentes S. Furseo, Ibunt sancti de virtute in virtutem etc. 401 411 418 et IV choris sanctus, sanctus etc. 403 Angeli in carcere psallunt nocte cum S. Prisca 549 550 confirmant S. Archelaam 555 557 Angeli cibum deferant S. Neophyto 661 Angeli comites custodiam S. Agnetem in lupanari 716, 718 iis pulsus recreant S. Meiradam 746 Angeli oranti adstant S. Meinrado 748 missam celebrante S. Euthymio 678 Angeli apparant morientibus SS. Spensippo et fratribus 443 Antonio 504 canunt moriente Genulpho 453, 461 deferunt in cælum animam S. Euthymii 684 Angeli morbum liberant prodagra S. Chromatium 637, 638 Angeli sensum librum legendum offerunt S. Sebastiano loquenti 632 Angeli vestem candidam dant S. Bassiano baptizato 386 S. Agneti nudæ in lupanari 616 S. Sebastiano martyres corroboranti 632 Angelicæ voces auditæ Glanufolii ad corpus S. Mauri 334, 339 Angeli transferunt reliquias S. Hilarii 81, 82 Angelus dictus S. Malachias, ob mansuetudinem sanctitatem et venustatem 213 Animæ in cælum ab angelis deducuntur Comgani 346 Secundinæ 279 S. Ammonii vidente S. Antonio 379 S. Antonii 504 S. Euthymii 684 Anima S. Potiti calos petit in columbæ specie 46 Animæ defunctorum in animalia transformari et cibis ali credunt Indi 272 Animæ SS. Fructuosi, Augurii et Eulogii a martyrio in cælum ire cernuntur coronatæ 704 videntur a S. Antonio aliæ abeunt in cælum, aliæ a diabolo formæ gigantæ dejecti 498 Anbelitus difficultas sublata ope B. Veronicæ 210 Animalium servitio adjudicatus S. Marcellus 368 373 375 376 Annona deficiente, ob fiduciam in Deum piscem in navim insipientem impetrat S. Bonitus 355 a Annonam regiam, pauperibus vili pretio vendi procurat S. Datus 250 c vide Cibus, Frumentum, Eleemosyna. Annorum VII fit monachus S. Faustus 321 Anno-
- rum VII Bertulphus sub Mauro 328 XII S. Maurus 322 D VII Vitæ Annos, menses et dies resuscitato prædicit S. Ida 349 Anno XIII ætatis post atrocía tormenta decollatur S. Potilus 38 39 Annos fere Cnatus B. Odo Carthusianus 260 cxx S. Viventius 93 cxxxv Episcopatus cix S. Kentigernus 103 Annorum XIII martyr S. Agnes 715 cv corporis integram vigorem habet S. Antonius 505 S. Euthymius centum fere annos natus 684 non in annis, sed in sensibus fides geritur et Deus mentes magis comprobatur quam ætates S. Agnes 715 Annulus Episcopalis e digito S. Wulstani mortui extrahitur 606 612 Annulo Papæ signantur reliquiæ S. Sebastiani transferendæ 647 Annulum in mare projectum in pisce extracto reperit S. Kentigernus 102 Annuli indicio periclitatur adultera Regina 102 Anser ad locum Anserum monasterium 258 Anthropopagi Indi 271 Aper fugit in cellam S. Deicoli, mitis effectus 569 Apostatam ex leviculis moribus agnoscit S. Tiburtius 641 Apostolicus vir S. Agricius 58 60 Aquam divina virtute calefacit S. Alexander acæmetus 309 310 in Aquam frigidissimam se immittit B. Aclardus 31 in Aquam frigidulam totum Psalterium quotidie decantat S. Kentigernus 99 101 ab Aqua jubente S. Benedicto et S. Placidum extrahit S. Maurus 323 pallio usus pro navi S. Benedictus Ep. 88 Aqua potus B. Odonis Carthusiano 260 Aqua qua S. Bonitus 356 qua inter celebrandum idem manus laverat, ægri sanantur 354 Aqua benedicti solita contra morbos salutaris a S. Ida 358 Aqua benedicta ignis adspersit ut idola injecta non exsiliant 273 dæmon moribundus vexatus petlitur 180 sanat mulierem in equæ formam conversam S. Macarius Ægyptius 294 sanat vulnus viperæ S. Ricmerus 542 ignem sacrum S. Genulphus 471 trabem 5 pedibus longiorem reddidit S. Jacobinus Tarentus 391 locum manifestum dæmonibus liberat S. Genulphus 431 460 Aqua qua terra ubi Martyres Minoritæ occisi abluuntur contra morbos salutaris 270 Aquam in siccitate promittit et confert S. Euthymius apparet 686. Vide Pluvia. Aquas per montem injectis baculis miraculose traducit S. Fechinus 696. Vide fons. Aquæ dulces e Saxo Marino insula Lerini effluunt 383 Aqua lotionis manuum solo tactu S. Sulpitii Pii morbi curantur 537 et S. Wulstani leprosus ea lotus 611 Aqua sacra intinctis reliquiis S. Sebastiani varios morbos curat 390. v Martyrum Minoritarum cæcum illuminat 434 et febrim pellit 433 Aquam ambulant duo jussu S. Fursei duce itineris regula scriptoris ab eo projecta 411 Aquæ frigidæ impositi, glacie enecti SS. Innas, Rimmas, Pinnas 661 in Aquæ frigidæ dolio orans S. Fechinus cam precibus calefacit 696 Aquam in vinum vertit S. Furseus 408 417 Aquilæ duæ custodiunt corpus S. Priscæ 531 Arborum baccis in eremo victitant S. Alexander acæmetus et c. discipuli 307 Arbores furinam producant in Indiis 271 Arbores excelssæ SS. Cyprianus et Hilarius Ecclesiam Dei ædificant S. Hieron. 65 Arbor succisa et cadens, crucis signo in alteram vertitur partem a S. Sulpitio Pio 533 Arbor maledictione cæcatur a S. Wulstano 642 Architectos ædium lapidearum et vitrearum fenestrarum primus in Angliam induxit S. Benedictus Biscopius 28 Architecto insigni sororem nupti tradit S. Ida et in prælio occisum suscitatur 347 Arefacta contra pars corporis et manus Regis Mauritanicæ qua Martyres occiderat 438 semieridum Crucis signo sanat S. Euthymius 669 Arenam serit et triticum metit S. Kentigernus 100 fodiunt cccx Martyres 580 ad Thermas Diocletiani humeris portant SS. Cyriacus, Sisinnius, Largus et Smaragdus 370 et 374 Arena obrutus S. Castulus 641 Argenteo

- A** Argenteo disco in itinere obiecto tentatur S. Antonius 489 Argenteam arcam reliquiarum coactus inopia vendit Ursio Abb. 377
- Arthritide laborat B. Aelrodus 31
- Astrologicus Chromati globus pretiosus obsequa adscripta quasi diis sacra, confringitur a SS. Sebastiano et Polycarpo 637 638
- Asthma curatur ope S. Odonis Carthusiani 261
- Avaritia castigata a S. Hilario 79 a Deo trienniali siccitate 307 lepra 294 Avarus Decanus urgente Maria V. prrit 161
- Auditus recuperatus ope SS. Hilarii apparentes 79 Odonis Carthusiani 261
- Aves moriente B. Jucta concinunt 168 Aviculam occisam resuscitat S. Kuitigernus puer signo crucis 98
- Avis genti et 2 turtures suavit se capi ut offerantur S. Genulpho 470
- Avia et nepotes SS. Maucrina, Basilius, Gregorius Nyssenus, Petrus Sebastenus Epp. et Maucrina V 234 Sancti Leonilla Spensippus, Elensippus, Mellisippus MM. 437 Avia et nepotes sancta Priscilla, Praxedis, Pudencia 366
- Auricula pro reliquiis abscondi nequit B. Olerico 267
- Auri massa in itinere conspecta fugit S. Antonius
- B** 489 In Aurum mutatum phlogema leprosi 695 Aurilaber B. Fursus 573 res sacras sine mercede elaborat 573 reliquiis S. Fursi cupsum fabricat S. Eligius 417
- B**
- Baculo mirus, junctis manibus reperitur mortuus S. Maurus Eremita 332 S. Fursus fontem elicit 412 et eurygumenum liberat 406 et 414 Baculum porcus custodiendus constituit S. Dicolus 367
- Baptizandi abrenuntiando parant se tempore quadragesimæ 639 jubentur a S. Polycarpo jejunare usque ad vesperam 634 Baptizat jejuniu triduo pravo S. Brendannus S. Fursus 410 a, se conversos S. Genulphus 448 450 459 S. Asterium S. Valentinus 582 Ante Baptismum forma augendi fidem, abrenuntiandi peccatis, abluta restituendi etc. 638 639 Baptismi ritus catechizatio benedictio aquæ, deposito nudi in pelvum professo fulvi, abluta, consignatio Chrismate facta Eucharistia participatio 370 in viro 375 in femina 371 Chrismate consignat S. Marcellus S. Aprouianum baptizatum 370 Absque Baptismo mortuum precibus suscitatur S. Viventus 89 d Ia Baptismo retentur suscipere sanctimoniales S. Cesarix 13 e Baptizat ultra xx milia infidelium B. Odoricus 266 e Inter Baptizandum crucibus divinitus replentur vestes Rabuti 354 f Baptizando leprosum S. Potius 42 e Baptismum simulat petentis ad sepulchrum S. Hilarii, vestis candida subito vento dilaceratur 78 e Baptismi Christi mysterium ostensum B. Veronicæ 190 d Susceptor in Baptismo S. Tiburtii S. Sebastianus 639 b et aliorum LXXVI 634 f aliorum SS. Beatrix et Luerni 635 a Baptizantur in sanguine suo SS. Spensippus et Fratres 440 a Baptizatus S. Bassanus ab Angelo vestem candidam accipit 586 e Baptizando hydrophicus S. Felixissimus, ulcerosus S. Felix et podagrus S. Tranquillinus generose fidem confitens nec curatum postulat 635 a 636 b ad Baptizandos fideles fontem in domo sua edificat S. Cyracus 373 b ex Baptisterio impudicum balneum facit Carpasius Vicarius et subita morte cum sociis punitur 462 e
- Barbata ad zonam usque promissam et densam alit S. Euthymius 684 a Barba S. Theodericti aliorumque monachorum pice illata exusta est 29 e Barbæ variorum Sanctorum inter reliquias servatæ 126 b d
- In Bollicis expeditionibus circumferuntur reliquæ S. Antonii 518
- Benedictione S. Maurus paralyticum sanat 330 f Benedictionem a Papa accipit S. Fursus 414 d ab
- Episcopis et Presbyteris submisso capite petri S. Antonius 498 f
- Benedictione sua victoriam impetrat S. Vulstanus 606 et 608 Benedicens digito frontem, manu faciem et pectus tergens egrum sanat S. Banificius Lausancensis et apparens 725 d Benedictus Dominus dicens, martyrio coronatur S. Theodulus Presb. 240 c
- Benigne excipiens S. Jacobum Tarantas liberatur febrî, ob duritiem inmissa 391 f 392 a Benignitas S. Lannomari 597 b Benignus cryu alius etiam infidelis, S. Isidorus Alexandrinus 298 b
- Bestias necans verbo abigit S. Antonius 495 Bestiis obiecti SS. Potius 39 b 44 f Tatiana 3 d. Vide fera.
- Bibere totis post prandium horis nos olim Anglorum 607 c. Vide Potus, Aqua, Cerevisia, Vinum.
- Blanditias contemnant SS. Marcellianus et Marcus 629 c 633 cet passim Martyres. Vide Constantia, fortitudo etc Blanditias Judæis generose respuit S. Ephysius 283 c 285 a
- Blasphemus in S. Maurum, a demone arreptus submergitur 341 a b Blasphemi in S. Antonium puniuntur igne sacro 523 525 759 in S. Fechinum 606 b Blasphemus in S. Henr. Ep. Upsalensem cruciatur corporis tumore et dolore equæ vigiliæ annuæ voto facto sanatur 614 e
- Bonis se abdicant sanctimoniales S. Cesarix ante ingressum, aut certe ætate nactæ, si vivant parentes, iis defunctis 12 f 13 a Bona Ecclesie, patrimonia pauperum B. Stephanus Ep. Bituric. 104 f Bona tempore persecutionis proscripta, non vult repetere S. Felix Presb. Nolanus 227 c d 230 d
- Brachii usus restitutus ope S. Veronicæ 210 factu Brachii B. Odoricæ 267 d Brachium movet B. Veronica mortua 210 c
- Breviarî Romani notitiam u Christo accipit B. Veronice 182 b officium docetur ab Angela 181 c. Vide Divinum officium, Horæ Canonice.
- Bubulens gregem patris pascit S. Lannomarius 595
- Butyrum cœlitus impetrat hospitibus S. Fechinus 694
- C**
- Cæcitas ob reliquias curiosus exploratus 58 e expellenti editione sua S. Kentigernum 100 negligenti inclinare visionem sibi factam 344 Cæcitas puniuntur furari valentes corpus S. Treviri 398 irridentes, unus reliquias S. Fursi curioso intrin 408 417 Cæcum illuminat S. Ida 347 Mourus 325 Didymum qua ratione solatus S. Antonius 509 Cæci illuminantur a SS. Cyrino 371 e Fursus 406 b Wulstano 619 ope S. Marcelli 378 f meritis S. Mauri Casenatis 699 ad reliquias SS. Fursi 408 Henrici Ep. Upsalensis 614 d Sebastiani, plures, 649 650 651 et presente Imp. 647 in translatione reliquiarum SS. Agnetis 725 actu reliquiarum S. Sebastiani 618 aduans oculis reliquiis S. Genulphi in carum translatione 471 c, pallio S. Fursi oculos tangente 407 e 416 e in templo S. Genulphi 470 vultu sacro S. Ricuvri 542 impositione monium et precibus a S. Valentino 580 post peccatorum confessionem crucis signo a S. Ricuvri 542 oculis abluta aqua sacra intinctis reliquiis MM. Minorit. 434 oculis effusus visum restituit S. Wulstanus 613 Cæci sanantur aqua qui S. Bonitus laverat manus 356 precibus S. Viventi 92 invocatione S. Boniti adhuc viventis 354 Cæca et contracta ope S. Hilarii 78 SS. Mauro et Placido 343 missis Angeli monitu ad sepulchrum Viventi muneribus 93 Cæci visum recipiunt ad sepulchrum SS. Boniti 358 Odonis Carthusiani 261 ad reliquias SS. Felcis Presb. Nolanus 224 Hilarii 76 ad translata reliquias S. Mauri tres 338 d in translatione corporis B. Odonis Carthusiani 261 in templo S. Hilarii 78 Cæcus et contractus sanatur meritis S. Mauri Casenatis, at voto violato fit iterum Cæcus 699
- Cærenonias

- A** Cæremonias Romanus traduci in Gallias Pipinus Rex 600
 Calamo aureo ab Angelo accepto scribit B. Veronica 182
 Calculo laborat B. Aetredus 31
 Calix a B. Facio factus, ab incendio reliquis consumptis servatus 373 Calix aureus ad reliquias S. Sebastiani offertur a Ludovico Pio Imp. 636 e
 Calumniam patitur S. Isidorus Alexandrinus 299
 Calumniam falso impositam S. Macario dum detegat, in partu periclitatur puella 239
 Campanæ ultro sonant moriente B. Benedicto eremita 700 et B. Joanna 423 b 424 Campanam Ecclesiæ extractæ ab Angelo accipit S. Fursus 413 ejus sonitu reviviscit mortuus Ibid. periculum cladis in fulmine, tonitru etc. Arcetur Ibid. Vide Cymbalum et Nola.
 Cancellarius Regis Austrasiæ S. Bonitus 332 f
 Candela S. Tazanis nec vento nec pluvia extinguatur, nocte ardet, orto sole extinguatur, nec ardore consumitur 419 f 420 e 421 e Candela extincta miraculose reaccenditur ope S. Marcelli 378 ad corpus S. Meinradi 749. Candela 3 accensa in visione significant Haimoni obitum S. Fursi 407 416 Candela circa 718 librarum oblata S. Sebastiano 732
- B** Cautum Romanum in Gallias inducit Pipinus Rex 600 Cantu Sanctorum recreatur SS. Catellus et Antoninus 392 Canticis spiritualibus extinguit incendium S. Sulpitius Pius 533 a. Vide musica.
 Capilli S. Priscæ a tortoribus ad ignominiam rasi 551 e Capillis calctis condensatis tecta S. Agnes, dein celesti tunica 716 Capillos levicule componens fit apostata a fide 641 Capilli variorum Sanctorum inter reliquias culti 126 Comam Flori nobilissimi monachi attendit S. Maurus et Rex Francorum nobilitate 330
 Capite plectuntur SS. Prisca 331 d Rhecumbus, Bastamus, Sarmata, Proteas, Orion, Calathus, Didymus, Plescius, Aratus 333 a e Marius, Martha, Audifax, Abachum 383 Patroclus 709 a 711 e Asterius et Socii 582 Capite plectendo invocante S. Bassianum, bipennis ter e manibus victorum cadit 387 Capitis dolor curatus ope S. Veronicæ 210 imposita capsula inani reliquiarum S. Agnetis 726 devota cereo capite S. Henrico Ep. Upsalensi 614 Capiti suo pileolum S. Henr. Ep. Upsalensis occisi imponens homicida cum eo cutem et carnem abstrahit 614 Capiti S. Potiti insigendus clovus, divinitus capiti tyranni infigitur 39 43 Capite præciso divinitus per aera ad corpus allato martuum resuscitat S. Ida 347 Capite plecti SS. Satirus 6 Potitus 39 45 Pontianus 216 Ephysius 286 Euthasia 3
- C** Caput arietis a furibus occisi versus in lapidem 102
 Capræ uberibus quotidie advenientes pascitur S. Tar-silla 350 c
 Capta a dxmone satellitibus prodita S. Secundina 278 e f Capere volentes S. Felicem Romanum puniuntur 233 d f Captivos redemit S. Bonitus 336 a Duce non impetratos, absens liberat S. Fursus 407 a 413 f Captivos 6000 gratis redemi procurat S. Epiphanius Ticin. 738 Captivi detinentur inquirentes corpora Sanctorum submersa SS. Nicostratus, Claudius et Socii 640 vasa sacra custodiens S. Danax 367 incarceratis inservientes SS. Cyriacus, Sirmius, Largus et S. Maraglus 370 375 a Captivus detinetur a filiis Ludovicus Pius Imp. 637 Captivo voto M.M. Minoritis facta, porte altro aperitur et missa peracta excedunt compelles 434
 Carbores arduentes fert S. Asaphus veste illæsa 101 b Agnoscetis V. 773 per Carbores arduentes ambulat S. Pontianus 216 e Carbonarius S. Maurus Eremita 362
 Carceri quinque mensibus inclusa detinetur S. Secundina 279 a Carceri ab fidem inclusi confessores, animantur et foventur a S. Antonio 492 ab Angelis apparentibus S. Archelao 333 337 d Voce celesti SS. Gemulus et Genius 449 e f cantu angelorum Prisca 349 d 350 a Carcer colitus collustratur orantibus V. D. M.M. Minoritis 431 Carceri erepturus propinquum ultro se sistit Judici S. Arcadius 4 e 5 d in Carcere obit S. Eutropius patrescentibus membris ex tortura 9 a Carcer S. Euphysii ostenditur Calari 280 e Carcere aperto noluit abscedere S. Marcellianus et Marcus 633 a
 Carnem in aqua frigidissima castigat B. Aetredus 31
 Carnibus non vescitur Isidorus Alexandrinus 298 Carnes recusante comedere S. Honorato Fundano picinus e fonte hauritur 306 e Carnis tentatione liberatur sacerdos statuum S. Agnetis sibi desponsans tradito annulo ab ea accepto 723 Carnem cilicio et catena ferrea, deinde subligaculo 514
 Caritas virtutibus est quod sal panis. S. Euthymius, 683. Vide amor, zelus.
 Castitatem ut teneantur S. Enphrasia unguentam militi offert contra vulnera, quo inuncta velut experimentum datura decollatur 580 f 581 d se nudare erubescens, ultra fluvium divinitus transponitur S. Ammon 497 d ne corpus suum videat mavult occidam vestem exuere Eremitæ Montis Sina 241 d ob Castitatem fugit e patria ad speluncam S. Tarsilla 350 e Castitatis S. Agnetis 717 Virgines monachosque nudatos cum Balacires Dux Ægypti arianos verberasset in publico repentino equi morsu dejecit in terram, et femoribus corrosis post tertium diem expirat, ut ei prædixerat S. Antonius 484 a 502 f Virginiam et matronarum pudor ab arianis Alexandriæ violatus 501
 Casulam a Maria V. accipit S. Bonitus 358 359
 Castrari mandans S. Deicolom, mox turpi morbo moritur 568
 In Castris Abbates et monachi 532 f 533 bin Castris hostium S. Renatus Ep. Surrentin apparet, frustra telis et ferro impetitur 394
 Catechizat pueros gentiles Rabulus Ep. 303
 Catena S. Petri quotannis Constantinopoli honorata 366 a
 Cathedra lignea S. Petri Romæ miraculis claret 346
 Cellæ singulæ Eremitarum montis Sina distant xx stadiis 239 f Cella una divisio lectulis dormiunt sanctimoniales S. Casaria 12 e Cellæ exarantibus anachoretis S. Gerasimi, apertæ manent 680 Cella S. Antonii amicam virtutibus habitaculum 504 a Cella vinaria ope S. Marcelli sponte aperta 378
 Centuplum recipient relictis suis bonis Religiosi 27 e f Centuplum religiosorum quale? 356
 Cerei brachii S. Bertilix offerendi voto brachii dolor curatur 772 Cereo suæ statuæ longitudine voto, snuatur a S. Bertilia infirmus 770 Cereo capite S. Henrico Upsalensi oblato curatur dolor capitis 614. Vide candela.
 Cerevisiæ potus concessus monachis Lindisfarnensibus, curanti S. Ceolulpho 364 a
 Certanti contra dæmonem Antonio spectator adest Christus 488 a Certamine celesti visione recreat 488 vires restaurat et anget 488 Certamen exercitationum virtutis inter SS. Honoratum et Venantium fratres 382
 Cervam et hinnulos duos sistit eicures in nomine Christi S. Bassianus 587 b Cervos et lupos ad aratrum jungit S. Kentigernus 100 e Cervi in cibos se matcondos offerunt S. Macrius et marito in eremo latentibus 233 a d
 Chlamyde S. Fursei oculis contactis illuminatur cæca 407 e 416 e
 Christi incarnatio exposita a S. Antonio 300 a, a S. Sebastiano 636 Christi natiuitas mysteria ostensa B. Veronicæ 187 a reliquiarum vitæ et Passionis a 183 ad 196 Circumcisio Christi ostensa Veronicæ 188 amissi Jesu duodennis mysterium ostensum B. Veronicæ 189
 Cena Christi ultima in domo Marthæ 192 cum Maria matre 192 e 201 e eam Apostolis 193, 202 e d in Cena Domini pauperum et leprosorum pedes lavat S. Kentigernus 100 Christus crucifixus apparet B. Veronicæ 177 Resurrectionis

- A *Resurrectionis Christi mysterium ostensum B. Veronicæ* 195 e *item Ascensionis* 195 e *et corporis Christi sollemnis in celo festivitate* 197 d *Christum in Eucharistia videt B. Veronica* 179 e *et tempore missæ cum angelis in altari* 175 c 209 e *Christus sacram Eucharistiam præbet B. Veronicæ* 207 *Christus forma infantis apparet B. Veronicæ* 178 a 179 d *idem peccati confitentia indicat* 209 a *Christi voce convertitur S. Ephesus* 281 *Christus apparet S. Alexandro Acemeto concedit gratiam instituentiæ hymnodicæ perpetuæ* 306 *Christus animat S. Ephesium in hostes moturum* 282 e *et crucem in aere ostenta* 281 e *recreat S. Hermylum in tormentis* 52 d *sancti et corroborat in carcere S. Ephesium iustibus casum* 284 b *Christus mortem intra triduum indicat S. Joannem Calybitæ* 316 b 319 f *capite plectendum ad gloriam invitatur S. Ephesium* 286 c *Christum videt moribundus B. Odo Carthusianus* 260 *Christus Dux martyrum* 40 *in Christi forma demon insidiat S. Potito* 37 41 e *Christianissima dicitur Augusta S. Serena uxor Diocletiani* 371 e *S. Lucina matrona* 373
- Christianitatis titulus* 621 e *martyribus prælati* 716
- Cibi oblati per Hierichuntinos recensantur a monachis S. Gerasimi* 681 f *Ciborum et ferculorum ratio in monasterio S. Casarii* 18 d *ibidem esculenta et poculenta in commune servata* 14 e *Cibus S. Kentigerii panis, lac, butyrum* 99 e *Cibum et potum etiam aqua, sumit semper in eadem mensura et pondere B. Jucutu* 155 d *Comedit nunquam ad satietatem S. Isidorus Alexandrinus* 298 *Cibus S. Wulstani, panis hortulæ, parri vel caules etici* 611 *Cibo peregrinatur novem diebus comesto pomo B. Odoricus* 266 *Cibum XL annis non sumit S. Eutitius nisi prius flevisset* 113 *Cibos lautiores expetentibus S. Maerina et Marito in cremo latentibus cervi ultro se martandos offerunt* 235 *Cibos recerentes ab Angelis in cremo impetrat S. Alexander acemetus* 305 b *Cibos in prandium S. Ida solutus ferre Angelus* 346 e *S. Pontiano fume evicando* 216 *Comeduntur mortui a proximis amicis et ossa sepeliuntur cum sollemnitate ab Indis* 271 e f *Ciborum calidiorum rapore deos in idolis ab arbitrantur Indi* 272. *Cibum furibus præbet S. Launomarus* 598 *Cibis lautioribus abstinet S. Epiphanius Ticinensis* 731 e *peregrinus et egenus excipit S. Bassianus* 588
- Cientes effecti leones a SS. Priscæ* 550 f *Archelæa* 335 e 337 b *Aper u. Deicolo* 569 b *Hinnuli et cereu u. S. Bassiano* 587
- Cilicio induitur S. Kentigerus* 99 e *Odoricus* 266 r
- C *Cilicio solo per quadragesimam S. Maurus* 332 e *Cilicio semper usus B. Odo Carthusianus* 260 d. *In Cilicio moritur S. Maurus* 332 *Cilicium usus monachis Ægypti* 483 b *Cilicio ex pilis camelinum indutus semper S. Genulphus* 452 a *Cilicio asperus S. Honoratus* 388 *Cilicio indutus dormit super humum S. Antonius* 488 u *veniam petit Nilus Rex u. S. Furso Nepote* 441 d *obit in servitio animalium S. Marcellus* 368 a 369 b 373 b 376 b
- Cingulis militariibus spoliantur SS. Bassus, Eusebius Eutyechus, Basilides* 621
- Clavuli sanantur precibus et crucis signo a S. Mauro* 323 f *impositione manuum S. Donato* 354 b *in translatione reliquiarum S. Boniti* 358 duo *ad translatas reliquias S. Mauri* 338 d, a *S. Furso* 406 *Missæ sacrificio a S. Launomaro* 596 b *tucto feretro S. Furseti* 407 e 416 e *ad reliquias Sebastiani plures* 649 a 650 b 654 d e f *et presente Imp.* 637 b
- Clausura monachibus perpetua a Cesario præscripta* 12
- Clavus Crucis Christi Treviris* 58 e *eum auferre conatus S. Bruno columanus, miraculo proficiente sanguinis deterretur* 39 u b *Clavus capiti S. Potiti infundendus dicitur capiti tyranni infigitur* 39 e d 45 e
- Ad Clementiam Theodericem victorem inducit S. Epiphanius Ticin.* 736 737
- Cælos ascendit in colombæ forma S. Benignus* 438 e
- Ad Cælum via S. Benedicti pallis strata et lampadis corusca* 327 *Ad Cælestem gloriam invitatur S. Prisca* 531 *Cæli voluptas et gaudia declarantur a S. Sebastiano* 630 f 631 f *in Cælis nulla unquam tristitia nisi de perditione hominum ita Angelus S. Furso* 403
- Cæmeteria ædificant SS. Priscilla* 366 b *Lucina* 373 a d *Marcellus* 368 a 374 d
- Cæna semper abstinet S. Epiphanius Ticin.* 731 e. *Vide Comedere, Jejunium.*
- Cænobium. Vide monasterium.*
- Cogitationibus lascivis consentire solitus hypocrita misere perit* 676 a d *Cogitationibus sordidulis impetuntur superbienses ad bona opera S. Antonius* 509 b *Cogitationes sordidas oratione per possessionis fidem elidit S. Antonius* 486
- Cognoscit divinitus peccatum, et penitentiam alterius S. Alexander acemetus* 309 e *lapsum Virginum aliaque arcana, S. Ida* 347 a 350 b *mortem Episcopi Eboracensis puer Aetredus procul dissitus* 26 b
- Colica laborat B. Aetredus* 33 d *Colicus dolor puerorum sanatur cibus misto pulvere sepulchri S. Thaumasti* 68 e
- Collationem tota nocte protrahit S. Antonius* 507
- Colobii linei usus monachis Ægypti* 483 e
- Columba humana voce allocuta S. Neophytum in speluncam ducit* 661 d. *Columba insidente capiti eligitur Papa S. Fabianus* 616 e *Columba insidet capiti S. Kentigerii celebrantis* 99 *in Columbae specie anima S. Potiti celos ascendit* 46 *celos ascendit S. Benignus* 438 e *Columba in rogo apparet S. Sulpitio Pio incendium crucis signo extinguente* 535 b
- Columna, cui alligatus S. Sebastianus Romæ* 623
- Columna lucis sustinens orbem terrarum appellatur S. Antonius a S. Hilarione* 511 b *Columna ignea illustrat caput S. Kentigerii* 99 f 103 a
- Ex Comite canonicus ordinis Præmonstrat. B. Godefridus Cappenberg.* 106 *is Comitem se appellari non potuit* 134 f *Comitiatis morbus curatus ope M.M. Minorit.* 434 c
- Comedisso visus non est nisi Sabbato et Dominico S. Euthymus* 675. *Vide Coena, Cibus, Convivium, etc.*
- Commentarienses SS. Claudius* 634 636 *Apronianus* 370 e 375 b
- Communio sacra. Vide Eucharistia.*
- Concio S. Epiphanius Ticinensis in Episcopum consecrati* 731 d e *Conciones S. Wulstani reprehendens nocte exarsit ab eo sanatur* 610 f *Concionantem S. Kentigerium tumultu subito exeresens elevat* 102 b
- Concupiscentiæ xl annis nulli S. Isidorus Alexandrinus consentit* 297 *Concupiscentiis illicitis liberatur S. Furso* 404. *Vide Cogitationes.*
- Confitenda peccata indicit Christus S. Veronica* 209 a *Confessione delicta prærata frastu moribunda: obijcit demon* 179 e *Confessiones S. Augustinum continne legit B. Aetredus* 32 *sine Confessione communicare prohibetur Philippus Imp. a S. Fabiano* 619 *peccata ante communionem eluenda S. Euthymus* 679 a b *Confessionem prius peccata cælium crucis signo illuminat S. Ricimerus* 542
- Conjuges umbo Martyres Castulus et Irene* 642 *Nicastratus et Zoe* 632 640 *Lucimus et Paula* 584 *Morus et Martha* 578 *Alter Conjugum sanctus, genitus* 451 *Tranquillus* 629 640 *Chromatius* 638 641 *Clandus* 630 640 *Priscilla* 360 *Lucina* 369 *Serena uxor Diocletiani* 371 *Leonilla ama SS. Spensippi, Eleusippi et Melchisippi M.M.* 437. *Vide Vidua.* *Conjugem consentientem dimittit Deo scribitur B. Godefridus Cappenberg.* 129 a *S. Nilus, ut cremum cum filio petat* 237 *Conjuge dimissa fit Episcopus S. Hilarius* 72 73 *Rabulus eremita dein Episcopus, uxor cum* 199 *filiabus*

- A *filiabus sanctimonialis* 305 *continens se in consulte ab uxorē in vita, noctū in stabulo infra equorum pedes reperitur* 526 *Conjugii usu, filiis, susceptis, abstinet* S. Nilus 237
- Consanguineorum aut parentum opes non recordatur S. Antonius jam anachoreta 483 f Consanguineorum damno aut lucro nec condeat nec congaudeat manachus S. Antonius 505 Consanguineis non cohabitabit monachus. Idem 505
- Conscientia liberatur tentationibus diabolicis S. Leobardus 562 563 b *aperire cogitationes utile ad virtutem* 496
- Constantia Martyris S. Potiti pueri in tormentis perferendis 38 39 44 45 S. Arcadii dum membra articulati absciuntur 5̄ intrepidus se Christianum esse significat Diocletiano S. Ephysius 283 Vincentii 750 Agnetis V. 715 Constantia SS. Marcelliani et Marci a parentibus et amicis frustra oppugnata 629 633
- Consuetudinem longo voluntarie servitutis studio in naturam vertit S. Antonius 487
- Consule avo nati S. Honatus Ep. Arelatensis et Venantius fratres 381 382 S. Prisca V. M. 549
- Contemptu sui gaudet S. Macarius Aegyptius 292
- Contractio pedis tollitur vota peregrinatione ad reliquias S. Henrici Ep. Upsalensis 614 Contractus Sannatur ope B. Odonis Carthusiani 261
- B *Convertit ad fidem S. Cleopatromiam a dæmone liberatam et* 200 S. Viventius 87 *Conversioni Trevirorum studet S. Helena* 55 d *Convertitur dux latronum et beate obit* : Convertuntur xxx latrones; dein moachi a S. Alexandro acorneto 306 a *Conversionis Mariæ Magdalene modus ostensus B. Veronicæ* 191 *Convertitur a S. Georgio S. Viventius* 86 *Conversi licetores torquentes S. Secundinam voce celesti* 279 *multi lepra a S. Potito sanata* 38 c 42 2000 *visis miraculis in martyrio S. Potiti* 39 *multi S. Euphysio in ardente fornace illæso* 285 *cives crucibus veste baptizati Præfecti urbis divinitus repleta* 304 *Convertitur a regno ad vitam monasticam lectione historiarum Anglicanarum S. Ceolulphus* 363 *Convertuntur ad fidem Finlandi a SS. Erico Rege Sueviæ et Henrico Upsalensi* 614 a *Cadurci a S. Genulpho* 438 *Papias et Maurus, fracto precibus S. Saturnini tripode æneo* 370 S. Apromianus 370 *liberata eurgumena Sapor Princ. Persarum et subditi* 372 *somnio eadem nocte invitati S. Speusippus et fratres* 439 a 442 b *Convertuntur ad vitam religiosam precibus et exhortationibus S. Honorati S. Hilarii Arelat.* 365 b *mariti mortem implacabiliter desente quadam vidua SS. Liberata et Faustina* 561 b
- C *Convicia perniciose morialibus qui vitanda* 34 c *patienter fert B. Godefridus Cappenberg.* 131 a, *contumeliis convictis et verberibus afflicto S. Kentigernum Rex et aulici morte divinitus puniuntur* 100 f
- Convivio excipit persecutores suos S. Melas* 379 e
- Convivium Episcopis, Abbatibus etc. non permittit in Monasterio sanctimonialium S. Casarius* 15
- Coronatus a morte in gloria apparet B. Godefridus Cappenberg.* 135 *Corona ex albis floribus lapsa celo in caput S. Meruli* 528 f *Corona ex lapidibus pretiosis imposita S. Birgitta a S. Agnete apparente, ob toleratas afflictiones* 725 *Coronata in celum cernantur ire animæ SS. Fructuosi, Augustii et Euloyii MM.* 704 e
- Corpus reperitur B. Odorici post plures dies viventis simile, colore, odore, mollitie* 267 e *B. Veronicæ* 30 *diebus incorruptum* 211 b *Corpora martyrum montis Sina die incorrupta* 244 e *B. Odonis Carthusiani post XL annos* 261 a *Corpus S. Leontii cum pilis et unguibus diutissime* 64 d *S. Sabbe Ep. Servix CCCL annis* 264 *Cadavera vitro cedunt locum sanctimoniali defunctæ* 173 c *Corpora SS. Hiermyli et Stratonicæ et fluvio emergunt et sepeliuntur* 53 d *Corpora SS. Mauræ et Brittæ ipsis apparentibus reperuntur* 300 d. *Corpus juvenum donandum. S. Euthymius* 668 *Corpus venusto et pulchro S. Epiphani. Ticin.* 729 d *Corporis necessitati in cibo et somno cum pudore servit S. Antonius* 492 *Corporis vigorem servat S. Euthymius fere centenarius* 684 e *S. Antonius annos* 105 *natus* 505 *Corporis concisione enecatur S. Bassus* 621 *Manent incorrupta Corpora Wulstiani cum vestimentis post 7 annos* 612 *fursei* 27 a *ut* 30 *ab obitu diebus* 405 e 408 413 417 419 *imo et 4 post annis* 405 413 417 419 *Trevirii absque cista sepultum* 398 *post 70 annos cum Vestimentis integrum* 399 *Corpori S. Euthymii decemtiis sepeliendo ædificatur templum, eo cum lampadibus et hymnis transfertur* 684 c d *Corpora Sanctorum submersa inquirentes captantur SS. Nicostratus, Claudius, socii* 640 *Corpus S. Treviri elevare sanctimonialis negligens punitur* 398 f 399 a *idem furtem averere conantes tres clerici cecitate perentuntur et rigore quo immobiles manebant sed aliena oratione sanantur* 398 f *Vile Reliquiæ.*
- Correctio improborum neglecta obicitur a dæmonibus S. Furseo* 402 f
- Corroborantur Martyres a S. Sebastiano occulte Christiano* 629, 630 631 *Confortantur voce et luce celesti S. Archelæa* 636 a 337 f *SS. Genulphus et Genitus carceri indusi* 443 f 439 e *et in tormentis Prisca* 547 d 550 e
- Corvi erocitantis indicio reperitur digitus S. Henrici Upsalensis* 614 *Corvis insectantibus, homicidæ S. Meinradi capti, supplicio afficiuntur* 749 b d *Corvus oculum asino erutum, jussu S. Jacobi Tarentasien. reponit sanum* 391
- Cranium panas damnatorum indicat S. Macaria Aegyptio* 293
- Per Crocodillos transit illesus S. Antonius cum sociis* 489
- Crudelitas Saracenorum in occidendis Eremetis montis Sina* 240 243
- Crucium languor ope S. Treveri sublatus* 399 e
- Crucis particula incendium restinguit S. Paulinus* 228 b *Crucis ligni attacki ex lapsu graviter læsum sanat S. Maurus* 325 *Crux ab Angelis erecta miraculis celebris Glasowæ* 103 *Crux ex Arena S. Kentigerno erecta; vento resistit et miraculis claret* 103 *Cruce mortui SS. Papias, Dioscorus, Eron, Patamon, Pethicus, Oeconicus, Zoticus, Cyriacus, Anmonius* 553 *Crucem in aere ostendens Christus promittit victoriam S. Ephysio* 281 c *Crucem adorat pugnavit S. Ephysius cathacemenus, et victoriam reportat* 282 a b f *Crucem consecrare non audent aurifabri ad elicta Diocletiani* 281 d *Cruci aureæ consecrate S. Ephysio tris imagines divinitus adduntur* 281 *Cruce serpentes fugat S. Hilarius* 74 b *Crucibus divinitus replentur vestes Rabni dum baptizatur* 304 *Cruce se signat Angeli rogati a S. Ephysio deceptionem verito* 284 *Cruces in manibus habent in supplicatione Palæstini* 676 *Cruce infixa sepulchro S. Mauri Cæsenatis febris depellitur* 699 a *Cruces pulveri imprimit digito et crucis forma culmos segetis composit S. Bassianus infans* 586 *Crucis signum opponendum tentationi docet S. Antonius* 489 *Crucis signum et fides ad Dominicum expugnabilis S. Antonio contra diabolum murus* 488 *Crucis signo resistit ad fornicationem provocanti puellæ S. Walstanus* 610 *monstra diabolica fugat S. Antonius* 491 493 496 e *et diabolicas impugnationes* 507 *dæmones pellunt SS. Furseus* 407 412 *Antonius* 496 499 501 *Sulpitius Pius* 532 d e 536 *Energumenes liberant SS. Antonius* 499 500 501 *Furseus* 407 412 *Boam interficit S. Magnus* 421 *carcerem operit et captivos liberat S. Ricmirus* 542 b *incendium extinguunt SS. Sulpitius Pius* 534 e 535 b *sarum ingens in lapsu sistit S. Honoratus Fandanus* 396 *cadentes servat incolumes S. Walstanus* 710 *sterilitatem tollit S. Euthymius* 675 *tremorem et horrorem membrorum sanat S. Euthymius* 674 c d *paralyticos sanat SS. Launomarus* 597, 598 *Sebastianus* 632 e *semiaridum sanat S. Euthymius* 669 d e *excos illuminat Ricmirus* 542 c *mutis dant loquelam SS. Sulpitius*

A pitius Pius 334 b 339 b Sebastianus 632 e mortuas resuscitant SS. Sulpitius Pius 334 Eucharis 436 sanat paralyticam S. Ida 346 cancro laborantem S. Maurus 331 cæca visum restituit B. Jaettu 148 dæmonem apparentem S. Odoricus 266 dæmonem ligat S. Potitus 37 ulala evertit S. Vincentius 87 ramum viridem accendit S. Kintigerus 98 ramum multiplicat S. Maurus 333 Crucis signo amulam cui caput avulsam resuscitat S. Kintigerus 98 Crucis virtutem explicat S. Antonius 500 Crucis virtute est continentia in matrimonio, virginitas in Ecclesia et Martyrum constantia. S. Antonius 501 Crucis prædicatione idolatria debellata gentilitas et aurata templa collapsa. S. Antonius 501 Crucifixi nomine rugiunt dæmones. S. Antonius 500 Cubiculum S. Idæ igne celesti visum ardere 345 Cunæ S. Epiphanius Ticiu. lucæ celesti collustrat. e 729 Currui impositum corpus S. Titium Ep. Optergini a vaccis vehitur ad locum sepulture 395 Custodes sepulchri S. Sabbe Ep. Servien. Cossacii Patricii Veneti 264

B

D

Dæmon sub forma Christi insulsiatur S. Potito 37 e 41 c orante S. Potito formatur in gigantem et taurum 37 Dæmones sub specie leonis, ursi, serpentum, simurum, æthiopiæ etc. insistentes B. Jaettu signa crucis pelluntur 148 e a Dæmone prolata satellitibus comprehenditur S. Seculina 278 Dæmon viris pholis medicamentorum instructus monachus visus trahere 289 Dæmon monachum tempore orationis rugantem forastrahere visus 323 mordantem peccata frustra obicit quia confessione delicta 179 insultans frustra S. Mauro, cum strepitu discedit 332. a Dæmone saepius verberatur B. Veronice 177 178 180 a b Dæmones pugnis incersant Idam 345 Dæmonis prestigias evertit B. Odoricus dicens Et verbum raro factum est 273 Dæmones impediunt conversionem cambrorum fugat S. Kintigerus 102 a Dæmonem ex molis fugat S. Felix Presb. Rom. 233 Dæmones hospitium nocturnis spectris infestantes pellit Datus 251 Dæmones infestatione verbo aut aspectu liberat B. Godefridus 133 Dæmonem apparentem in crucis signo pellit B. Odoricus 266 Dæmonem in crucis signo ligat S. Potitus 37 Dæmon morientes agressus, aqua benedicta fugatur 180 a. a Dæmone arreptus submergitur blasphemus in S. Maurum 341 a b eucyrena per capillos in aere suspenditur 476 Dæmoniacus devorut gallinas crudus cum plumis, candarum projecta etc. 223 Dæmon ad presertim elavi crucis Christi possessam deserit 59 d e Dæmoniacos liberant Felix Romanus 233 viginti alios S. Vincentius 91 b Eucyrenam curati ope S. Felicis Presb. Nolan. 224 225 a Dæmoniacam S. Chapatromam liberat et eam 200 convertit S. Vincentius 87 Eucyrenam liberat impositione manuum S. Bonitus 334 filiam imperatoris doli alapa et insufflans in faciem S. Potitus 38 e 43 d Dæmonem portentosa ingluvie, oratione et jejuna expellit S. Mavarius Egypt. 295 eucyrenam ad sepulchrum B. Odonis Carthagini 261 d in ecclesia S. Hiloni 78 Dæmon ad vulvum usque porrectus apparet S. Antonio 493 Dæmonem gigantem specie ad turpem pellitentem, precibus vincit et stola injecta circumducit S. Constantus 760 Dæmones specie ignis apparent S. Antonio 491 bellantes intra forma S. Farseo 401 e aerem multitudine replentes S. Antonio 498 terrentes S. Antonium infesta multitudine et horribili sonitu 487 488 495 sub bestiarum et serpentum formis 488 496 corum fetor sentitur a S. Antonio 498 virtus debilitata adventu Christi 492 confitentur in vitam potentiam Christi 493 vera dicentibus non credentium 491 corum prædicationes

vana 492 saepe falsæ 493 Christiano multes 493 affinitate virtutum nocent 491 f apparent S. Antonio psallentes, sacram scripturam recitantes, quasi echo ad extrema verba respondentes 491 Dæmon sub specie avis infestat S. Sulpitium Prum 536 e Dæmonum diversa nequitia 491 b maxime contra monachos et virgines savas 491 non ferunt in Antonio adolescente magnas virtutes 487 psalmodium nocturnam S. Sulpitii Perturbant variis motibus 537 b famulum ejus flagris acerbis multant 336 f verberant S. Antonium et semitortum relinquunt 488 e insultat us S. Antonius et ad pugnam provocat 488 492 contra eos descendit Joaculum 517 b cum Dæmonibus tertio luctatus Wulstanus 607 e 610 e superantur vien fide et sincera vita 492 conspectatione 492, recursu ad Christum 493, fugantur oratione S. Meurudi quem deum Angeli vocant 748 a Dæmones superantur crucis signo a SS. Antonio 493 Sulpitio Pio 532 536 christum sacro effugantur ex aquis quibus homines submergebat a S. Sulpitio Pio 534 d ex idolo epulantes a S. Prisca 549 e a Dæmone corrumpuntur, miles perfringens ostium cisterne monasterii S. Euthymii 689 Monachus ob sacrilegium, ebrietatem et turpes evagationes; sanatur ad reliquias S. Euthymii 688 Dæmoniacus varia quasi ex ore integri exercitus loquitur, spumat etc. 611 alia ab integra dæmonia legione liberatur a S. Fortunato Tudyrtino 623 Dæmoniacos liberant S. Antonius 489, Bassianus, Felix 588 S. Antonius, inprata parenti oratione 493 oras manus in cælum expansis S. Wulstanus 611 benedictione idem 610, crucis signo S. Farseus 407 408 S. Antonius 499 d invocata Jesu nomine et cruce in sacro umero Tritutus impressa frontibus S. Antonius 501 nomine Jesu S. Antonius 498 499 501 504 Genulphus 458 S. Cyriacus 371 d nomina suum melamantem S. Euthymius 670 Dæmoniaci liberantur ad reliquias SS. Farsei 408 MM. Minoritas 433 b Sebastiani 648 Mauri Cæcenas 699 700 ad solam presentiam corporis S. Genulphi 454 e 466 f in translatione reliquiarum S. Thani Optergini 395 potato vino quo lita reliquie S. Genulphi 455 470 h ad sepulchrum S. Euthymii 689 e f 690 a b in templo S. Genulphi 455 f 470 b reliquias S. Agnetis 724 f baculo S. Farsei 414 b

Damnati usurarum attractu adurit anima S. Farsei in raptu, quod visus ejus dono accepisset 404 e Damnatorum poenis ex cramo loquente agnoscit S. Macarius Ægyptius 293 e Damnatorum poenæ variæ ostendantur B. Veronice 184 e Damnatis in refrigerium, dum pro iis oratur 293 e 294 a Damnandum moribundum sanitati restituit S. Maurus, et monachum facit 326 d. Vide Infernus.

Defensor Ecclesie S. Sebastianus 621 b 640 a Dentem S. Petri divini movent in ejus altari reperit S. Lenogisilis 774 Dentes omnes habuit S. Antonius moriens unius 105 natus 505 et S. Euthymius fere centenarius 684 Dentium dolor sublatus a B. Godefrido Cappenberg. 136 ad corpus S. Veronice 211 b hausto pulvere sepulchri S. Thaumasti 80 ope MM. Minorit. 434 d Dentem S. Columbini perita et de valore ejus dubia, pruntur dolore Dentium ad mortem usque commissa 372

Deus divinitatis abyssus per Angelos representatur S. Farseo 412 a Dei providentia dissimulat ad tempus fugiva 237 238 Dei presentis memoriam invident S. Macarius Ægyptius 296 d Dei cognitio ex operatione S. Antonius 500 501 Deicola Θεοφίλος vocatur Antonius 486 Deos ridet S. Potitus 37 a 39 f Deorum falsitas ridetur a S. Tiburtio 641 Metempsychosis a S. Antonio flagitia, turpitudinis et fabulæ 500

Diaconi et subdiaconi ordinantur a S. Caro Papa 640 a Diaconi Martyres SS. Stephanus Bractensis 366 Serninus 370 Cyriacus 372 Marcus et Marcellianus 640 Anjurnus et Eulogius 703 In Diaconatu virtutes S. Epiphanius Ticiu. 730

Dico

- A Dies omnes ante fidem susceptam se perdidisse ait S. Apronianus 370
 Digitus fere abscissus ope B. Odorici redintegratur 267
 Dignitate inierit mutum sanat. B. Aelredus 32
 rana deglutita ut vomatur efficit 32
 Discentium litteras Patronus S. Gregorius I Papa 727 d f
 Disciplina se castigat in Quadragesima B. Odo Carthusianus 260
 Discretio in utilibus petenda 292 a Discretio et moderatio quam necessaria ad virtutem 155
 Discretio virtutum omnium genitrix, custos et moderatrix S. Antonius 107
 Discretio regia via, a lapsu præservat S. Antonius 507 e
 Ob Dissolutam vitam in Infernum pertrahendus filius B. Juettæ, ob matris preces inducias in raptu visus impetrasse 156 157
 Divini officii ordo in monasterio S. Cesorix 17 18
 Divitiæ contemendæ, dandæ ut cum senore recipiantur S. Sebastianus 631
 Docet juventutem litteras S. Meinradus 745
 Doctorum Ecclesiarum peccata quæ? quam gravia? qui curari possint? 403 d c
 Docto egregie S. Ceolulpho Regi historiam Anglicanam eliminandam offert S. Beda 363
 Docti a Deo S. Antonius 498
 Honoratus Fundanus 397 a
- B Dominicum diem inchoat S. Furseus a nona Sabati ne quidem iter inchoatum prosequitur 413 d
 Dominico die colligens manipulos segetis, digitis in volam flexis punitur 470
 laborantis manus aversit, sonatur oratione S. Sulpitii Pii 537
 Dominico die Eremitæ montis Sina cibum sumunt 239 d
 conveniunt in Ecclesia 239
 Dormit non cubans S. Euthymius funem a tecto dependentem, manibus tenens, aut sedens 675 b
 cubantes in iunco contexto et cilicio, aut super nudum humum S. Antonius 488 a
 in scamno, libro caput sustentans S. Wulstanus 603 610
 in sacco, cilicio et cineribus substratis lapide capiti inposito S. Kentigernus 99
 non Dormientes crediti acemeti monachi, ob eorum precesque die nocteque a variis continuatas 301 e
 Dormiens orat S. Honoratus 387 e
 Dorsi spina confracta, curatur ad reliquias B. Odorici 268 c
 Draco e Lerino insula fugatur precibus SS. Honorati 390 f
 boam crucis signo facto interficit S. Magnus 412 a
 in Draconis forma dæmon 38 d
 Ex Duce monachus S. Vincentius Madelgarius 376 d
- C
- E Ecclesiæ bona sua dare divinitus motus, ante donationem ea egredi nequit S. Hadoinus 764
 Ecclesias seu titulos xxv Romæ constituit S. Marcellus 369 374 d
 Ecclesiasticis communita omnia, mensa, vides, Rhinocrotura 379
 Ecclesiasticos ut patres honorat S. Honoratus catechumenus 381 f
 Ecclesiastica bona commutari cogens a S. Hilario apparente percutitur 79
 Eleemosyna pecuniæ injuste acquisitæ respicitur a S. Lannomaro 597
 absque Eleemosyna nullum pauperem dimittit S. Bonitus 353
 Eleemosynis sedita mulier, ope S. Bertilix crepta viri furari, expleto unde frumentum sustulerat acervo 769
 Eleemosynam in somnis suadet et spondet infirmæ sanitatem S. Bertilix 769
 Eleemosynis filiorum pater e Purgatorio liberatur 349
 pauperibus dant dona SS. Honoratus et Venantius 383 a
 S. Pontius 618 S. Bassianus 587 a S. Genulphus ejusque pater S. Genitus 447 d 457 e
 bona sua, auditis his verbis, uolite cogitare de crastino S. Antonius distribuit aut pauperibus, aut vicinis, vel sorori servat 483
 operis mercedem, pretia panis excepto, largitur pauperibus S. Antonius 485 486
 victum suum dat egenis et peregrinis S. Lannomarus opilio 595
 facultates omnes dat Ecclesiæ S. Lucina 373 b
 pauperi dans ultimum nummum S. Honoratus, post aliquot horas majori D
 Eleemosyna donatur 384
 Elephantorum xiv millia uni Regulo Indiæ 271
 Euergumeni. Vide Dæmon.
 Ependitæ color et usus monachis Ægyptiis 483
 Epileptica crucis signo a B. Odone Carthusiano apparente sanata, jussa ad ejus sepulchrum ire 261 b
 Episcopi sancti in hoc u. tomo Maximus Taurominus 2
 Probus 3 Joannes Ravennas 9 Kentigernus 97 Andreas Treviren. 48
 Agritus 54 Leontius 63 Theodorus Lenonensis 96
 Designatus 94 Bonitus 351 Ablebertus sive Emebertus 359
 Verus Viennen. 104 Enogatus 104 Stephanus Bituric. 104 Firminus Mimatensis 218
 Datus 249 Cadeolus 257 Sabbas Rascus 261 Honoratus et Hilarius Arelutenses 385 387
 Jacobus Tarentasiensis 390 Faustus Rocensis 392
 Valerius Surrentinus 393 Titianus 395 Tozzo 419
 Genulphus 445 Savinus 527
 Sulpitius Pius 529 Venerandus 558
 Sulpitius Trajectensis 560 Bassianus 585 Ammonius 591
 Contectus, Arsenius, Catellus 391 Malardus, Remigius, Rotomagensis 599
 Wulstanus 602 Maurus Cæsena 697 Epiphanius Ticinen. 728
 Avitis II Arvernensis 744 Hadoinus 762
 Episcopi Martyres Fergeolus 25 Volusianus 558
 Henricus Upsalensis 613 Publius 702
 Fructuosus 703
 Episcopus ob fulem exsul S. Melus 379
 Episcopus ex Monachis S. Victorians 23
 Episcopatum in vitis suscepit Epiphanius Ticin. 731
 ad Episcopatum invitatus e monasterio abducitur S. Honoratus 391
 Episcopatum a Vulso incluso cogitur admittere S. Wulstanus, præoptans alioquin decollari 603
 Episcopus denuntiatur celesti voce S. Bassianus 588
 Episcopatum detrectat S. Felix Presb. Nolanus 223 227 230
 Episcopus ne fiat nocte in sporta demissus e muro fugit S. Alexander acemetus 303
 Episcopus jussu Angeli a S. Agritio moribundo designatur S. Maximinus ob Angelo admovitus 62
 Episcopatum abdicare statuit S. Bonitus 353
 abdicat, fit Monachus 354
 abdicat et fit Monachus S. Sabbas Rascus 264
 Episcopi alii monasteria construnt et ditant, alii spoliant 771
 Episcopales virtutes SS. Honorati Arelat. 385 e f 386 a
 Wulstani 607 et passim jam memoratorum
 Episcopatus aditi anniversaria dies 545
 Epistolas dare aut accipere absque consensu nefas monialibus S. Casarex 14 b
 Equuleo torquentur SS. Crescentianus 378 d
 Saturninus et Sisinnius 370 f 375 b
 Asterius 682 c
 Marius Audifax, Abachum 583 b
 Equorum morbi ope S. Bertilix curati 770
 Equi vehentes reliquias S. Mauri Eremitæ, directi Andanam versus immoti, Humum progredimur 362 c
 Equinos pullos certi coloris nascituros prædicat S. Ida 348 e
 in Equam apparens conversa mulier, curaturaqua benedicta a S. Macario Ægyptio 294 e
 f oleo benedicto et oratione 295 e
 Equus prædonis fit immobilis sanatur per S. Genulphum 469 f
 Equi orante S. Fecino suscitati 667 a d
 Eremitæ Sancti, Heldemar 112
 Vincentius 91 d Maurus sive Mortuus-natus 362
 Henricus Anglus 424
 Eremitæ martyres Pansophius 278 d Engelmarus 258
 S. Meinradus, 745 in Eremito septenniodegit S. Alexander acemetus 303
 Eremitæ duo nudi frigus et colorem non sentiunt 289
 Eremita Vallis-Umbrosæ S. Benedictus 700
 Eremitum monachis ignotam petit Antonius 489
 solitarie procul ab hominum conspectibus diu vivunt S. Euthymius 667 668
 Lannomarus 595 annis XX S. Antonius 489 d
 ad Eremitum interiorem dimittit mittitur S. Antonius 463 b
 Eremitæ amore impetrat precibus ulcus foetidum in genu S. Henricus Anglus 423 b
 Eremitum ingressus, ad iram declinandam ab hac superatur fracto aquæ paulo 674
 Errores gentilium refutati 641
 Evanescit discus argenteus a dæmonibus objectus, ad verba S. Antonii 489
 Evangelii

- A *Evangelii liberum ferens ab umbra cadente circumcivem immunitus S. Genulphus 435 a Evangelii liber a parentibus olim datus S. Joan. Calybatæ, redditus in notitiam eius reducit ante mortem 314 316 318 a 320 d*
- Eucharistiam distribuit S. Marcellus 370 e In Eucharistia Christus visus ut infans Veronicæ 179 d in hostia elevatione Christum inter Angelos videt B. Veronica 209 e Eucharistiam a Christo his accepit B. Juetta 164 e manu Angeli et Christi B. Veronica 207 a e 208 f a S. Joanne Evangelista B. Juetta 163 Eucharistiam sumpturus jejuat S. Euthymius 671 d Sabbato et Dominica anachoretæ S. Germani 680 d Eucharistie sumptione quosdam illuminari alios obscurari videt S. Euthymius 679 a ad Communionem sacram moribunda dandam mittitur B. Oloricus a Maria V. cum variis sanctis apparere 266 Eucharistiam sumptura divinitus procul transfertur ad sanctum sacerdotem S. Ibi 347 Eucharistie fragmenta negligentia sacerdotis dispersa absens cognoscit B. Juetta 164 e Communicat quotidie S. Maurus 332 ob Communionem quinque hebdomadis neglectam quandam equæ formam apparere 294 f Communicante indiguo exultare vult dæmones B. Juetta 163 f Eucharistia in os indita summum et flagris a dæmone mulctatum sanat S. Sulpitius Pius 537 e Eucharistia sola vivit quatuor diebus S. Gerasimus 680 de Eucharistie mysterio dubitans divinitus confirmatur exemplo SS. Agnetis, Cæciliæ et Barbaræ 727*
- Eunuchus S. Tigris Presb. M. 9*
- Examen actorum die ac nocte suadet Antonius 496*
- Ob Excommunicationem lutam in homicidam, ab hoc trucidatur S. Hicr. Ep. Upsalen. 614 Excommunicati rebelles Regi a S. Winstano percuntur membrorum debilitate et oculorum cavitate et occiduntur ab ulnis quibus S. Winstanus collata benedictione victoriam prædicit 606 608*
- Exemplo sanctæ ritæ suæ Judæos convertit S. Sulpitius Pius 533 Exemplis aliorum dubius in fide confirmatur 727 e Exemplo scæ Regum Angliæ regno relicto fit monachus S. Ceolulphus 363 Exemplum reliquis monachis propositum S. Munus 322 f*
- Exercitia sacra quotannis in eremo soli peragunt SS. Euthymius et Theoctistus 667 f*
- Exules ob fidem et zelum SS. Hilarius 68 e 70 e Fulgentius Astigitanus 235 in Exilium pellitur S. Alexander acemetus 308 cum 300 monachis S. Isidorus Alexander 299 Exilium subit Episcopus S. Melas 379 e f Proscripta ob fidem S. Lucina 369 b Exul lapides excidit S. Felix Romanus 233 e Exulos monachos facit SS. Joan. Chrysostomus et Olympus vidua 299 in Exilio ab Ebriorum oculatur S. Ferreolus Ep. 25 e*
- F
- Facies arantis S. Kentigerni ignea apparet 101 e Facie splendet S. Ibi 345 e ad tribunal S. Ephysius 284 d 285 b instar radi solis S. Patitus in currere 36 f instar solis B. Aelredus infantulus, omen futuræ sanctitatis 31 B. Juetta facies et corpus 168 Faciem mulieris a qua sex mensibus domi nutritus est, non videt S. Felix Presb. Nolani 223 226 f in Faciem insufflans liberat curvumnam S. Patitus 38 e 43 d Facies S. Hermyh, ob idola irrisa caditur instrumentis æneis 561 adipe et pinguedine nigitur a tortoribus S. Præca ut splendor Faciei tollatur 349*
- Faciei tumor sublitus applicatis reliquis M.M. Minor. 433*
- Fama cruciantur a pntre Patitus pater 36 e 40 e 3 diebus S. Zor 640 Fama jussus necari, ab Angelo in carcere poscitur S. Pontianus 216 Fama laborantibus S. Vicentio et sociis exiit e mari piscis, 88 Fatuis tempore pestem a Deo impetrant Iberni, qui 431 b Neophytus M. 643 a d D extincti S. Frehinus 4 Reges et ali 697 d. Vide Jejunium.*
- Facibus ustulantur SS. Valerianus, Candidus, Aquila, Eugenius 713 f*
- Famulo uno et uno sacerdote contentus B. Stephanus Bitaric. 104 f*
- Feminae arcentur ingressu monasterii S. Cesaris 15*
- Femine accessus monasterium S. Euthymii negatus 689 f Fæminæ variis morbis pressæ accessum ad se negat S. Antonius, absentem sanitatem confert 497 Sorori præbens se vitandum jussu S. Antonii Prior monachus stat oculis clausis 510 Fæminarum aspectibus licentius indulgens fit apostata 641*
- Febri corrigitur B. Veronica visis Purgatorii poenis 186 iterum viso dæmone 186 d Felicitas pellit S. Leogisilus 774 obedientia Norbertus 129 Febris pellitur aqua qua manus laverat in Missa S. Bonitus 353 b meritis Veronicæ 210 pulvere sepulchri Thomasti 80 ad reliquias S. Bertilia 772 773 a Golefrid Capenberg. 136 e Mauri 342 Febrim princeps contrahit male exipiens S. Jacobum Tarentas, a quo benigne revocato sanatur 391 f 392 a Felicitas moritur B. Facus 575 Febres depelluntur vino benedicto a S. Leobardo 563 d aqua cui immerse reliquie M.M. Minor. 433 b f nota B. Agneti lampade argentea 725 nummus votis ad ejusdem sepulchri ornamentum 725 e infuso sepulchro S. Mauri Carcenatis cruce 699 a voto preenni S. Sebastiani facta 627 b peregrinatione ad basilicam S. Sebastiani Romani 633 b e in translatione reliquiarum S. Sebastiani 647 f*
- Feris objectus, signo crucis eas cicurat S. Asterius cum sociis 382 e d ad Feras damnatus eius ultro provocans discerpitur S. Germanicus 577 578 cum Feris carnivorus et venenatis digit illæsus S. Euthymius 670 f*
- Fertilitatis omen, liquor munitus ex reliquis S. Felicitas Nolani 223 Fertilitatem precibus procurat S. Alexander acemetus 307 e Fertilitatem agrorum prædicit S. Euthymius 677*
- Fervorem spiritus fovendam docet S. Antonius, Primo qui vitu brevis, merces æterna. Secundo pura relinquuntur et educa, recipiuntur æterna. Tertia qua servi sumus Dei. Quarto qua incerta mortis hora. Quinto qua factus et parabilis virtus 499*
- Festa voluites S. Sebastiani, varie puniunt, emendationem pollitius, apæ ejus sanatur 531 h e S. Benigni Caruotensis rusticus blasphemus morte 3 bonum puniunt; uxor eius brachii debilitate, puella in templo eius constructione membrorum 723 b e d S. Rophthi contractione et tremore brachiorum affligitur, meritis S. Mauri Carcenatis 699 Festivitatem S. Hilari negligens lutrix contractione manus puniunt 79 e*
- Fidei defensor S. Antonius 482 d Fidei fidei ex leucalis moribus convencit apostolum S. Tiburtius 641 in Fide S. Boniti piscatio secunda 337 e*
- Fiducia in Deum in defectu annua piscem in navim insipientem rapetrat S. Bonitus 355 e emittitur dæmon 394*
- Figliarum includuntur CCLX martyres sub Claudio II 580 e*
- Filius unicus Principis resuscitatur orationibus S. Pursei 40 b Filium S. Theobulum vel occisum vel misere serventem Saracenis deflet S. Nilus equæ se junctum optat 236 237*
- Fimbriarum vestimenti S. Antonii ambunt utimpre 499 e*
- Flagellat se die et nocte in Parnesce S. Kentigernus 100 a Flagellatur divinitus, negligens urgere re-stauracionem monasterii S. Mauri 336 Flagellantur SS. Stratonicus, Pontianus sanguine in terram manante 216 b ad articulorum solutionem Tigris 9 Flagellatus obit S. Pansophus 278 a Flagris lodi nequit S. Meritus 34 a Flagris caduntur M.M. Minor. 431*

- A Flumen trajicit S. Patroclus ab aqua intactus 708 e
710 f Vide aqua. Exundantem Padum injecto commo-
nitorio scripto reduxit ad alveum S. Sabinus 527 c e
Flavio miraculose diviso transit S. Kentigernus 99 b
violentia aversa repressa ope S. Felicis Presb. Nolani
230 f Fluvius e sanguine Martyrum Mosellam ru-
bore tingit 56
Fomes libidinis sopitus in Kentigerno 99 f
Fontem miraculose eliciunt precibus SS. Berhardus
Minorita 430 f Antonius 496 Deicolus 567 e Catellus
et Antoninus 592 Euthymius 683 S. Fechinus puer
694 d baculo terra percussa S. Contactus 760 Furseus
412 Fons salutaris contra morbos elicitus a S. Furseo
407 412 Fons a S. Furseo translatus 415 d Fontem
in domo sua ad baptizandos fideles edificat S. Cyriacus
373 b Fons ex lacrymis Gelyches matris S. Fursei
ortus, ignis cui adjudicata erat tres rogos extinguit
400 a
In Fornacem ardentem conjectus, satellitibus combu-
stis manet illæsus S. Ephysius 285 e f
Fornicata in templo cum sacerdote, impænitens mor-
ritur 162 d e ipse frustra monitus male perit 162 163
Fornicationis calumniam patitur S. Macarius Ægypt.
289 Fornicationis spiritu tetra specie, psalmodia pellit
S. Antonius 48 b Fornicationis spiritu infestatum mo-
nachum ex tetra ejus odore cognoscit S. Euthymius et
precibus sanat 676 a d Fornicationis tentationes a no-
bili puella provocatus S. Wulstanus repellit crucis signo
et ulapa ei inflicta 610 f
Fossæ femorum tenuis insertus S. Bassus 621 b
Fratres SS. Episcopi Leander, Isidorus, Fulgentius
253 a Avitus S. Bonitus 353 Ferreolus Ep. M. Mo-
dericus et Tarsicia 338 Emebertus, Gudilo, Reinildis
et Pharaiddis 360 Honoratus Arelatensis et Venantius
381 382 Furseus Foillanus et Ultanus 399 et seqq. Fe-
licissimus et Felix 634 636 Nicostratus et Castorius
640 Vincentius et Orontius 748 Claudius Hypattus et
Paulus 584 Claudius et Victorinus 634 e 636 Marcellianus
et Marcus 629 641 Iergemini SS. Speusippus,
Meleusippus, Elæusippus 437 438 d Epiphanius Tici-
nensis Liberata S. Spicioso VV. 396 728
Frumentum satum triduo post maturum demetit
S. Furseus 415 d iterum jussu ejus eodem die seritur,
pullulat, adolescit in culmos, maturescit 415 d Frumenti
acerens, unde ad eleemosynas clam sublatum ope S. Ber-
tillæ integer repertus 771 e Frumentum large hospites
accipienti S. Fechinus 694 f
Fugæ Maria Virginis in Ægyptum mysterium osten-
sum B. Veronica 189 Fugere homines quid 192 b 293 f
Fugit in silvas ne cogatur nubere Agnesletis V. 773
C clam parentibus, ad monasterium S. Joannes Catechista
314 318 Fugit in sporta e muro demissus ne Episcopus
fiat S. Alexander acemetus 303 Fugere nequit furatus
e sepulchro S. Euthymius 691 e f Fugiunt in eremum
metu honoris et gloriæ SS. Antonius 492 Euthymius
670
Furno foetido emecatur S. Zoe suspensa 640 d
Fures ex Pilata ecclesia S. Viventis, egredi divinitus
prohibentur 93 Furtum equi impeditum a S. Hilario
78 Furto oblata annona non potest moli in molendino
S. Kentigerni 103 Furto directuri bonu monasterii
S. Mauri, hoc invocato aut amentes fiunt, aut tonitru
fulmine et pluvia in fugam abiguntur 338 a Furibus
occisi arietis caput in lapidem vertit S. Kentigernus 103
Furantem sua adiuvat S. Macarius Ægyptius 291 294
Furibus cibum prebet S. Launomarus 597 f 598 a
Furense promptuario in puteum delapsus noscit, extrahi
curat precibus suis incolumen et dat ad vitam necessaria
S. Sulpitius Pius 536 e Furatus e sepulchro S. Eu-
thymii, immatus nequit fugere 691 Furatus tauros
templum S. Bassiani ingredi nequit, nisi restitutione
facta 589 f 590 a Furatus 600 arcus, arcetur a serpente
ne eos sub lapide absconsos recipiat, a morbo erimen con-
fessus convalescit 687 Furatus miles duos panes pauper-
- culæ fit cæcus, ope S. Genulphi sanatur 469 b Furatus D
cappam S. Fursei corripitur a dæmone cum uxore et
filia, hæc cæca et surda, omnibus mutis effectis 406 d
43 f ejus precibus sanatur ibid. Invadentes monasterium
Latreuse tres nepotes puniuntur nervorum contractione,
sanantur a S. Deicolo statuentes monachi fieri 571 e
monasterii Stradensis bona aliæque populati milites,
puniuntur cæcitate, contractione nervorum etc. sanantur
a S. Genulpho 469 a f Furto sibi sublatis pecunias
devorens S. Agneti recuperat 726 727 a Furto tauri
abducti restituantur oranti ad reliquias S. Bassiani
589 e
Fustibus cæduntur Ephysius 283 f Potitus 38 e
44 a Felix Presb. Romanus 233 Prisca 549 socii
S. Asterii 582 e Valentinus 582 Marius, Audifax,
Abachum 583 Saturninus et Sisinnius 370 f Marcellus
368 a 372 c 375 d Crescentianus 372 d c Papias et
Maurus 371 Fustibus occiditur S. Meinradus 748
Fustibus et clavis comminuta ossa S. Eutropii 9
- G
Gallinæ lanam deserunt, non plumas in regno Manzy
272 e Gallinarum curam gerit B. Veronica 175 Galli-
nas alit S. Genulphus 452 b
Gemma quædam orbis pretiosissima credita ab Indis E
271 d in Margaritis versæ micæ panum in manu S. Odo-
nis 107 f
Genibus flexis orantes in igne expirant SS. Frn-
ctuosus, Augurius et Eulogius 704 d Genuflexiones
multas instituit inter psallendum S. Alexander aceme-
tus 306 f
Gibbo incurvatus ad reliquias SS. Marii, Marthæ etc.
sanatur 579 d alia a S. Wulstano 612 f
Gladus micans in manu Angeli apparentis S. Furseo
indicat gladium fidei, seu Verbum Dei 401 b e 411 f
412 a, gladio occisi SS. Tatiana 2 b 3 d vii Martyres
Niceæ 7 e Theodulus Presb. 240 e Cyrinus 580 f Danaæ
367 c Tiburtius 644 Neophytus 661 Jonilla et Leonilla
440 444 d Archelæa, Thecla, Susanna 556 558 Gladio
gutturis perempta Aynes 717 Gladiis tribus conjunctis
decollantur a Rege Mauris. MM. V. Minorita 431 e
Gladius ter e manibus lictoris cadit, dum capite plecten-
dus invocat S. Bassianum 587 f Gladius Valenti occi-
dere S. Ephysium exiit 285 Gladium ab Angelo ac-
cipit S. Ephysius pugnaturus 282 e. Vide Capite
plecti.
Gloriam in excelsis Deo, etc. lxxvii inter psallendum
diu noctuque repeti constituit S. Alexander acemetus
307 u item dicit iter aggressuros 308
Gula cavenda caste volentibus vivere 240
Gutturis fistula incurabilis ope B. Odorici sublata
268 c
- H
Hæretici Ariani S. Antonio ostensi ut multi 502
fungunt S. Antonium secum credere 499 Hæretici fru-
stru impugnant vitam S. Antonii 479 480 Hæreticos
nunquam amice allocutus est S. Antonius, nisi spe con-
versionis 499 Hæretici Regis convivio interesse recusat
S. Epiphanius Tici. 734 e Hæreticos devitat S. Vi-
ctorianus 22 a contra Hæreticos acerrimus Ecclesie
defensor S. Hilarius 65 Hæreticum ut confuset mor-
tuum suscitavit S. Macarius Ægyptius 293 296 a b c
Hæretici Ariani depravant acta concilii Nicæni 70 d
Hereseos calumniam patitur S. Alexander acemetus
310 b
Hemicraniam nomine Jesu curat B. Odo Carthu-
sianus 260
Herbarum radicibus tota quadragesima victit
S. Kentigernus 99
Hernia curata ope MM. Minorit. 434 d
Hilarem datorem a Deo diligi, præclaro exemplo
ostenditur

- A** ostenditur 77 a Hilaritate vultus agnoscitur S. Antonius 499
 Hirudo deglutita evomitur ope MM. Minorit. 435 b
 Historia Anglica lecta a Regemonaclum fit S. Ceolulphus 363
 Homicida capiti imponens pileum S. Henrici Upsalensis, cum eo cutem eo et carnem abstruhit 614 Homicidam monachi, rogante S. Genulpho Deiparam Virginem vindicatur 468 b Homicidii reus a morte visus ignito gladio immergi dolio igneo 468
 Homo Dei appellatur S. Antonius 499
 Honoris et gloriae metu fugiunt SS. Antonius 494 Euthymius 670 b
 Horae Canonice ex Apostolica traditione 306 d Horas Canonicas cum B. Veronica recitat Angelus 181 182
 Horam novam cum Christo decantat B. Veronica 182 d
 Horrea Regis miraculo transfert, ea conditione sibi donata S. Kentigerus 100
 Hortum colunt SS. Genulphus 452 b Antonius 493
 Hospita Apostolorum S. Priscilla 366 b Hospitalitas SS. Bonitus 333 d Jnetta 151 Isidorus 298 Meinardus 748 Honoratus 384 Hospitalitas B. Brnonis occasio Clumaci constructi 109 Hospitalitas commendata a S. Euthymio moriundo 683 e Hospitem S. Antonium monachi osculis et amplexibus subtant 496
B ospitibus excipiendis impetrat caelus S. Fecchius frumentum, butyrum et luc 694 Hospitibus excipiendis otus colit S. Antonius 492 Hospitio benigne exceptis panes divinitus multiplicantur S. Euthymio 672 673 a
 Hospitium nocturnis spectris infestantes daemones pellit S. Datus 251 Hospitium negans S. Furseo possidetur a daemone 406 e 414 a male excipiens S. Jacobum ta-rentus febrem contrahit princeps, eo benigne revocata, sanatur 391 f 392 a
 Humori dolor sublatus ope B. Veronicæ 210 d 211 e
 Humilitas Eremitarum Montis Sina 239 e Humilitatis omnimode defectus objicitur a daemone S. Furseo 402 a Humilis laqueos daemone transit 307 arstimat se omnibus pejorem 308 a similem jumentis 308 b inquam fateatur 308 b justitiae suae diffidit b. Antonius. Spiritu divino impletæ mentis evidentissimum signum sunt virtutes et Humilitas 397 Humilis latens in eremo S. Antonius, toto orbe Christi benignitate celebratus 303
 Humilis in laude S. Maurus 322 Humilitate daemones superat S. Macarius Ægyptius 291 a Humilitas multata SS. Benedicti et Mauri in miraculo alterius meritis ascribendo 323
 Hydropticum sanat S. Wulstannus 613 Hydropticum sanat oleo benedicto S. Felix Romanus 233
C
- I**
- Idola Antiochiæ evertit S. Georgius 86 Tatiana 3 d
 Idolum in pulverem redigit S. Potitus 38 44 Idolum in fronte signando et insufflando deject S. Satyrus 6 b e
 Idola cum templo imprecatione evertit S. Ephysius 284 f
 Idola in ignem aqua benedicta aspersum injecta comburuntur, otus vi diabolica exsiliunt 273 d Idolorum sanum succendit, idololatras mitigat S. Alexander acametis 303 S. Priscæ precibus corrumpit Idolum Apollinis cum parte templi 349 e Idola deiciunt Rome SS. Fabianus et Pontius 618 e S. Chromata duccata frangunt SS. Sebastianus et Polycarpus 637
 Ignem stercis comburentem oratione e caelo impetrat S. Alexander acametis 304 d flamma perurens montem Sina, ad caelum esse visi, occisis XL monachis 218 f Igni caelesti cubiculum S. Idæ visum ardere 345 c
 accendit rannum viridum signo Crucis S. Kentigerus 98 f ab Igne illæsi Tatiana 2 b 3 d Igne innocens transit illæsis vestibus in ecclesiam S. Hilarii 79 c Igne torquetur S. Entropius 9 a duobus horis S. Ephysius 285 Igne absuntur domus impediens templum S. Felici Nolano, extru 228 Igne ornate S. Prisca e caelo lapsus idola et sacrificulos comburit 330 Igne comburi mavult S. Sisinnius, quam Herculi sacrificare 370
D Igne extincti SS. Crescentianus 372 375 Moyses et Ammonius 332 Athogenes 333 Paulus, Pansius, Dionysius et plures socii 333 a b e Xene 334 in Igne fasciculis exstis, genibus flexis orantes aspirant SS. Fructuosus, Augurinus et Eulogius 704 d Igne aduruntur latera SS. Mario, Audifaci, Abachum 383 in Ignem coniecti non laeduntur S. Spensippus et frotres 410 b 411 d in ardentem fornacem immisi non laeduntur SS. Valerianus, Candidus, Aquila et Eugenius 713 f Neophytus 611 Genulphus et Genitus, Angelo eos solante 449 459 b e per Ignitos carbones ambulat crucis signo facto S. Tiburtius 641 Ignis S. Agnetem illæsam servat, seditiosam utrumque plebem exurit 716 Ignis in quem injecta S. Prisca, subita pluvia et vento circumspertus in circumstantes 331 c Ignem calcignit precibus S. Asterius cum sociis in eum coniectus 382 d fonte orto ex lacrymis Gelgehes matris S. Furset, ne inons combureretur 410 a Ignis nunquam accenditur in cellis anachoretarum S. Gerasimi 680 d e Ignis cur S. Antonio adpictus 322 Ignis Sacer in variis perigrinantibus ad S. Hilarium curatus 79 b Ignis Sacer grassaturus, caelesti ostento dequantitur 320 d depellitur, invocato S. Antonio 315 e uno ob intinctas reliquias S. Antonii 321 b aqua S. Genulphi sacra 471 a Igne sacro puniuntur injurii S. Antonio 317 et in eum Blasphemus 321
 Ignes IV mundam inflammandes, mendacium abrenuntiationis sathanæ in baptismo, cupiditas divitiarum, disensio, impietas 402 b 418 d
 Illæsi feris objecti SS. Pontianus 216 e Potitus 39 44 Illæsi in fornace S. Ephysius 285 e f in igne S. Tatiana 2 b Lavdi nequit flagris S. Martius M. 7 a
 Illæsum operimentum sepulchri S. Hilarii 77 Illæsis vestibus ignem innocens transit in ecclesiam S. Hilarii 79
 Illæsa veste fert carbones arduentes Agnæfletus V. 303
 Imagines divinitus adduntur cruci aureæ confecta S. Ephysio 281 e f ob Imaginum cultum monachi a Copronymo torti crudeliter et occisi 29 f Imago Crucifera loquente prohibetur S. Henricus Anglus ad patriam redire 423 a Imago S. Antonii adibus præfata 322 b
 Imaginem S. Antonii ictibus læssentes igne sacro perreunt variis 323 Imago S. Sebastiani sudare manat 762
 Imitatur meliores anachoretas S. Antonius 486 superare conatur 486 Imitatur S. Hilarium S. Martinus 74
 Immoti constiterunt satellites captivi S. Catellum 392 b volentes auferre reliquias S. Treverii 398
 Imperatores S. Antonium ut parentem colunt, literas ad eum scribunt etc. 301 sr ejus filios capiunt nominari ibid. eorum favorem continent 301 Imperatoris Diocletiani: uxor S. Serena 371 filia S. Artemia 372
E Impudici juvenis vim repellit Maria V. apparens B. Jnetta 149 150 Impudicus juvenis irruens in Agnetem suffocatur a diabolo 716 d 118 b in Impudicum balneum convertens Baptisterrum subita morte punitur Carpasus virarum Maximiani cum XIX operis 373 c
 Incendit sanum idolorum zelo ardens S. Alexander acametis 303 Incendium per reliquias martyrum irradit B. Odoricus 270 injecta Sanctæ crucis particula restinguit S. Paulinus 228 b sivera injecta B. Aelredus 31
 Incendio reliquis consumptis præservatur calce 375 d Incenso templo intactum sepulchrum S. Wulstannus 609
 Incendi nequeunt, sepulchrum S. Dereoli repletum stramine 370 Stradense carabium 467 a Incendium extinguitur sacrificio in honorem S. Agnetis oblato 727 e f crucis signo facto a SS. Lauomaro 396 e Sulptio Pro 334 335 iterum apparente in rogo columba 333 b Incendium ædium cantus spiritalibus circumcibus, igni terminum figit S. Sulptius Pins 335 a
 Inclusus S. Leobardus 362
 Infantis B. Aelredi factus splendens, omen sanctitatis 415

- A tis. 31 Infantes languida luce curantur, fonti S. Fursei intincti, et fomite Ecclesie exicati 399 f 400 a
 Inferni penas aeternas inculcat S. Macarius 296
 Inferni tormenta exponit S. Sebastianus 630 631 f
 In Infirmos et aegros misericors S. Godefridus 132
 Aegrorum cura in monasterio S. Casuriae 14 f
 Inimicitias deponere renuens orante S. Wulstano ter a daemone arripitur, ter emendatus sanatur 608 612
 Injuriam dissimulat S. Epiphonius Ticin. fuste percussus, causam Ecclesiae agens 730 Injuriae non ex lato corde remissae obijciuntur a daemone S. Furseo 402 a
 Ob Injustum pondus in dolosae staterae lance diabolium forma Aethiopes conspiciunt S. Bassianus ejusque socii 589 a
 Innocens illaesis vestibibus ignem transit in ecclesia S. Hilarii 797 c Inuocentia adolescentis, de furto accusati, mire defenditur in ecclesia S. Hilarii 79 b e Innocentem homicidii suspitione liberat, testimonio a mortuo impetrato. S. Macarius Aegyptius 295 d
 Inobediens monachus, recusans mulorum curam a S. Euthymio impositam, gravi morbo, subito deiecitur in terram et signo crucis ab eo sanatur 673 b e d Inobediens Diaconus negata a S. Sulpitio Pio facultate iter aggressurus post proximam noctem in primo errabundus constitit loco 336 d Inobedientia tardiores moniales S. Caesariae privantur convivio aut communione 13
 Intrepidus a Sagittarum vulneribus curatus reprehendit Imperatores S. Sebastianus 642 e
 Ab Invidis Clericis accusatur, alapa caeditur, pellitur urbe S. Alexander acemetus 208 d e ex Invidia quod ob sanctitatis opinionem celebraretur, a socio occiditur S. Engelmarus Erem. 259 d
 Ad Iram declinandam sedens in interiorum eremum ob poculum aquae eversum ab ira superatur 674 c d Iram fugiendam docet S. Macarius Aegyptius 291 d
 Iracundia nunquam exarsit B. Aelreldus 33 a
 Iter aggressurus omnibus relicto dicere solitus, Gloria in excelsis Deo etc. S. Alexander acemetus 308
 Itinere implorat ubique patrocinium sanctorum tutelarum S. Bonitus 337 f Iter instituit B. Odoricus per omnes Asiae et Orientis regiones XVI annis ob animarum lucrum 266 e 267 268 transportatur divinitus lassus S. Macarius Aegyptius 295 b communicatura e manibus sancti viri, S. Ida 347 d Iter sancti instituit S. Epiphonius Ticin. 733 Iter ceptum ob reverentiam Dominicae a nona Sabbati non prosequitur S. Furseus 415 d Itineris duces oberranti Treviro lupi 398
- C J
 Januae Ecclesiae ultro putescunt Deicolo 367 f etiam spinis obstructae 368 b precibus Lannonari 396 c
 Jejuniorum modus in monasterio S. Caesariae 17 Jejunat die communionis S. Veronica 209 Jejunat feria II, IV, VI. pane et aqua B. Veronica 160 f exceptis Dominicis B. Odo Carthusianus 240 d cibis Quadragesimalibus aut pane solo 268 c triduo aut quadriduo S. Kentigerus 99 Eremitae montis Sina duobus, quatuor, aut septem diebus 239 integra hebdomada Macarius Aegyptius et item aliis praescribit 291 e f tota quadragesima bis tantum in hebdomada sumpto S. Maurus 322 tota quadragesima S. Kentigerus 100 usque ad solis occasum S. Lannonarus 395 b biduo aut triduo SS. Antonius 488 Wulstanus 603 611 quadriduo sola Eucharistia contentus S. Gerasinus 680, integra hebdomada S. Paulus simplex 312 a xx dies in carcere MM. Minoritae 430 ne Jejunium Salvat S. Fructuosus comburendus, recusat vinum gustare 704 Jejunius, vigiliis fide sperat concupiscentiam carnis S. Antonius 487 Jejunio triduo precibusque indictis abrogationem injusti tributi a Dagoberto Rege expetrat S. Sulpitius Pius 333 e 339 d Jejunius xx annorum et lucta cum daemone S. Antonio opparuit 489 Jejunii rigorem jussu Angeli remittit S. Ida 346 Jejunio pluviam impetrat S. Bonitus 353
 Jesu nomine hemicranium B. Odo Carthusianus sanat 260 daemones pellunt Antonius 300 301 304 Genulphus 438 Cervan et hinnulos mites sistit S. Bassianus 387 Jesu prolato nomine evanescit daemone 493 Jesu nomen palmulae insculptum a Maria V. accipit B. Veronica 180
 Judaeos absque baptismo non permittit Biturice habitare S. Sulpitius Pius, eosque doctrina, oratione et vita exemplari convertit 533 539
 Judices in sententia ferenda timorem Dei anteponat et olio et gratia S. Antonius 302 Judex in justis legibus praescribendis S. Bonitus 352 in Judicio pro se intercedere Mariam V. intelligit B. Juetta 134
 Juramentum venenum diaboli. S. Caesarius 12 Juramentum ad altare facit. S. Isidorus Alexandrinus 299. Juramentum per Evangelium facit Cronius 4 sec. 311 Juranti ferule puerum indicit S. Wulstanus 612 Perjurans per reliquias S. Euthymii a spiritu flagellatus moritur 691
 Juvenis lascivus a diabolo occiditur 716 d 718 b Juvenis obit S. Tiburtius M. 640 641 Juvenes delicatos triennio integro duris exercitiis probat S. Macarius 292
- E K
 Kyrie eleison in supplicatione Palaestinorum 676
- L
 Labore manuum victitat S. Engelmarus Erem. 259 d
 Lac vel aquam bibere soliti Lindisfarnenses monachi 364 Lac pro sanguine fluit e vulneribus S. Secundinae 279 Lac caelitus impetrat hospitibus S. Fechinus 694
 Lacrymarum donum in SS. Victoriano 22 d Bonito in Missa 353 Lacrymatur assidue inter orandum B. Godefridus Copenberg. 131 inter edendum S. Isidorus Alexandrinus 298 Lacrymatur assidue S. Macarius Aegyptius ob furtum anisi ficus in pueritia factum 293 Lacrymis alios provocat ad defenda peccata S. Macarius Aegyptius 293 a Lacrymae peccata delect, virtutes gignant S. Antonius 306 Lacrymis Gelgehes matris S. Fursei fons ortus extinguit ignem, cui erat adjudicata 410
 Laedi nequeunt S. Neophytus 661 a leonibus SS. Prisca 330 f Archelaus 553 e in fornacem injecti SS. Genulphus et Genitus 449 459 Neophytus 661 a d Valerianus et Socii 713. Illasi in igne SS. Speusippus et fratres 439 b 449 e Agnus 716 f Asterius et socii 382 d
 Laetitia spirituali vincitur daemone 494 exultat precibus articulata membrum S. Arcadius, Deum laudat, adstantes ad fidem hortatur 4 Laetantem morte inimici increpat S. Benedictus 323 d
 Lampadem reaccendit S. Bonitus 357 e Lampadibus corusca via S. Benedicti ad caelum 327 Lampadibus aduritur S. Potitus 39 b 44 e Lampades Ecclesiae parat baltheo praecinctus S. Melas Ep. 379 d Lampadem a daemone ter extinctam reaccendit precibus S. Lannonarus 396 d
 Lanceis occisi S. Benignus 438 Marcus et Marcellianus fratres 642
 Languor triennalis invocato S. Henrico Upsalensi depellitur 614 c Lauguida lucis infantium ope S. Fursei 399 f 400 a
 Lapidem excidit exul S. Fechinus presb. Romanus 233 c Lapidantur SS. duo Eremitae montis Sina 243 Lapidem tres pretiosi signantes S. Trinitatem dati ab Angelo S. Ida 345 in Lapidem vertit caput arctis a saribus occisi S. Kentigerus 103 Lapis crucis signum in ipso lapsa sistitur a S. Honorato Fundano 399 e precibus

- A** *cibus S. Fechini terra absorbetur* 696 *d Lapidibus interficiuntur S. Tranquillinus* 640 *f socii S. Asterii* 382 *e S. Emerentiana ad sepulchrum S. Agnetis orans, et grutes Christiunis nocentes reprehendens* 747 *Lapide ponderoso premeuda S. Archelaa liberatur ab Angela, occiduntur involvcentes* 356 *b 357 f*
Lapsi exalto non lrdantur crucis signo facto a S. Wulstano 610 *f matre rotam faciente S. Agneti* 725 *e ex lapsu graviter lxxum crucis ligni tactu saunt S. Maurus* 325 *aliam precibus et signo crucis* 329 *b*
Latera ustulantur SS. Saturnini et Sisinni 370 *f*
Latronum duernm convertit et mortem optanti impetrat, Latrones xxx convertit eosque monachus facit S. Alexander acamctus 306 *a Latrones volentes S. Viventium interficere, se ipsos occidunt* 94 *e Latrones iuguram S. Launomari tota nocte aberrantes querunt, mane coram eo sistuntur et convertuntur* 595 *f*
Latronibus offert placidus vestes et cibos, ab iis occidendus S. Mercurius 748
Laudes Dea assidue alius succedentibus canuntur in monasterio S. Kentigerni 111 *b*
Lectione historie anglicane convertitur ad vitam monasticam S. Crotolphus Rex 363 *d e Lectionem adhibet mensæ S. Wulstannus* 612 *b*
Lectionem vitæ S. Antonii sanclit monachus S. Athanasius 505 *b ejus Lectione conversi* 481 *b*
Lectus Odovis Carthusiani 260 *d Veronica* 175 *e S. Honorati splumen* 380 *e Lectus pretosis vestibus adornatus et a tribus virginibus custoditus, in celo pre-puratus S. Thais meretrici ob penitentiam* 512 *f*
Legationes ad varios Imperatores et Reges S. Epiphonii Ticin. 730 732 733 734 737 740
Leges a S. Erico Suecis data 613 *f 614 f*
Leones obiectum Priscam non ledunt 330 *f obiectum S. Pontinnum* 216 *e Archelaa pedes liguunt* 355 *e 357 b*
Leones abiguntur a reliquiis MM. Minorit. 432 *a*
Lepra correpta femina ubi percuta 264 *d Leporam mandat precibus S. Potitus* 38 *sanatur Lepra voto perigrinandi S. Bertiliani* 772 *pubere sepulchri S. Hilarii* 76, *a SS. Wulstann* 613 *a, Fursca* 406 *ad ejus reliquias* 408 *e aqua lotivus mundum S. Wulstani* 611 *f Leprosis inseruit et Leprosa fieri optat B. Juetta* 152
Liberalis in cygnos B. Godefridus Cappenberg. 132 *b*
Liberales eremite montis Sina, sibi invicem omnia donant ignari pecunie et venditionis 239
Libros ex Italia in anglia defert S. Benedictus Biscopius 28 *a e*
C *Lignum, seu quercum immanem, percibus transfert S. Launomarus* 597 *e Lignum sen trabem v pedibus longiorem aqua benedicta reddit S. Jacobus Turcatus* 394
Lilium recens et odoriferum repertum in ore B. Benedicti Eremita jam prolem mortui 700 *f*
Linguam egregie refrenantes dux femine conjugata ostenduntur in virtute superiores S. Mercurio Egyptio 296 *f Lingua precesis loquitur S. Potitus* 39 *e 43 b*
Linguam abscessum reparat S. Wulstannus 613 *a*
Linguarum varnarum peritus S. Fulgentius Astigitanus 234 *a*
Lino non est indutus nec extra vittam capitis S. Isidorus Alricubrius 298 *a*
Liquor montis e marmore, sub quo tumulata B. Benetriz atestua 759 *Liquor sanguineus frugantissimus movat ex reliquiis V. MM. Minorit.* 428 *e*
Litaniarum usus gratissimus B. Marie Virg. 185 *e*
Litium tabule comburantur coram S. Alexandro acancto emicromante 307 *d. Vide Rixari.*
Litteras tantum tres, albam, nigram, et rubram jubetur a Dei Matre addiscere B. Veronica 172 *f*
Lo ea sacra inest Romæ S. Bonitus 356 *e*
Loqui vel momento temporis cum e-ternis, etiam religiosis, absque sociis non heet monialibus S. Ursaric 16 *e in Loquendo triu cavenda præscribit B. Achvedus* 32 *a Colloquium piun SS. Mucarii et Antonii inter laborantium* 290 *e Loquela recepta ope B. Veronicæ* 211 *e d*
Loricam ferream super nudam carnem induit B. Odoricus 266 *e*
Ludibrio habetur a famulis parentum S. Joan. Calybita 215
Lucro, non animarum soluti, vacantes inutilites monere jubetur cœlitus S. Furscus 404 *d*
Luce cœlesti voruscat carcer SS. Potiti 39 *a 34 e*
Phicis Presb. Nolani 229 *Luce et voce cœlesti animatur in carcere S. Heraylus* 52 *b. Luce cœlesti collustrantur corpora SS. Mauræ et Britte* 300 *b noctu sepulchrum S. Engelmarci* 259 *Lux insolita angelis ad corpus S. Mauri cunctibus* 339 *Lucet noctu vestis S. Viventio crepta* 94 *Luminaria templi S. Mauri divinitus accensa* 344 *f Luminæ cœlesti splendent SS. Sebastianus* 632 *e Agnes unda in lupanari faciem intuentium obtundens* 716 *collustrantur reliquæ S. Agnetis* 725 *e Cnæe S. Epiphonii Ticinen.* 729 *carcer ornatis v Martyr. Minoritis* 431 *Luce cœlesti convertitur S. Apronianus* 370 *e corroborantur SS. Archelaa* 556 *o 357 f Prisca* 349 *d 350 e, Vile Iguis. Lucifer mane ariens vocatus S. Hilarii a S. Antonio* 511 *b*
Luminum festum in Palæstina 667 *f*
Lupi aberrant in silva S. Treviro duces itineris missi 398 *a Lupus verbo abigit S. Launomarus, cervinus crepta* 396

M

Macies nulli aut pallor in S. Antonio post jejuniun XX annorum 489
Magica superstitioens damnantem semiaridum crucis signo sanat S. Euthymius 669 *d e f*
Magistrum vitæ Spirituans non habuit, eductus a Spiritu Sancto S. Honoratus Fundanus 397 *a*
Magnanimitas S. Mucarii Egyptii contra demonum terrores 291
Magni cognominantur SS. Antonius 510 *e f 511 a Euthymius* 663 *e e*
Maledicens B. Achredo, morbo lethali punitur 32
Maledictione excecit arborem S. Wulstannus 613
Manna, sive liquor salutaris fuit ex reliquiis S. Felicis Nolani Ep. fertilitatis amen 223
Mansuetudo præclara SS. Boniti 336 *Achredi* 33
Manus conteruntur S. Ephysio 285 *S. Areudo articulationem secantur 4 Manus affecta curatur ope B. Veronicæ* 210 *contracta sanatur ul reliq. S. Hilarii* 76 *F*
iterum 76 *f Mannum impositione elaudum sanat S. Bonitus* 354 *e demoniacos duos* 354 *carum illuminat S. Valentianus* 380 *Marius præserte S. Basso* 621 *d*
Manibus truncantur usque ad collum ligatis circumducuntur SS. Marius, Audifar, Abachum 503 *b*
Mare mortuum in Indiis nemo transire potest 271 *e*
Mare ambulat S. Benedictus Ep. cum filio 88 *d Mare sicatum invocato S. Henrico Ep. Upsulensi* 744 *e ex*
Maris uncea moritur S. Veruntius 383 *e in Mare projecti Martyres, Nicestratus, Claudius, Castorius, Victorinus et Symphorianus* 639
MARE DEIPARE purificationis mysterium ostendit B. Veronicæ 188 *MARIE V. assumptæ festivitas* 198 *MARIE V. vita et passio Christi a Gabriel in Annunciatione explicata* 186 *MARIE V. dolores meditari jubetur B. Veronica* 174 *d MARIE V. apud Christum pro hominibus patrocinium efficit* 184 *e f*
MARIA Virgo sæpe apparet B. Veronicæ 177 *cum Angelis et Sanctis S. Bonito noctu oranti in templo* 338 339 *a MARIA Virgine cum raris SS. apparente, mittitur B. Odorus ut det mirandæ sacram communionem* 266 *MARIA jubet B. Veronicam addiscere tres litteras albam, rubram, nigram* 172 *MARIA V. adest morienti dem in purgatorio detente* 201 179

- A 179 MARLE V. *aspecta recreatur Richardis Bavara* 627 e
 MARIAM Virg. *orante S. Genulpho monachi cædes vindicatur* 468 b MARLE *oligitræ imago miraculosa Silybæ in Sicilia* 377 b
 Martyribus *annumeratur ob phitisin XXX annis toleratam Justina* 173 Martyrum *multiplici cæde dicta hic Feldia civitas* 164 Martyrum *passiones, segetes* 374 c Martyrium, *porta cæli S. Cyriacus* 372 d Martyrium *sacrificium S. Crescentianus* 372 Martyrii *desiderio varia loca invisit S. Blaithmacus* 601 Martyres *confortant SS. Antonius* 491 *Sebastianus* 630 632 b c Martyres *in carceratos alit S. Thraso* 369 374 Martyrum *obsequio se suaque mancipat S. Priscilla* 366 b Martyribus *in carceratis serviunt SS. Cyriacus, Sisinnius, Lorgus et Smaragdus* 369 f 374 f Martyrium *passi S. Blaithmacus, reliquiarum thecam S. Columbæ prode reuens* 601 602 *Hæricus Ep. Upsal. ob excommunicationem latam in homicidam* 614
 Mater filii *Martyrio exultat splendida veste induta* 244 b, a *Matre iubetur a foribus repelli ignotus S. Joannes Calybita* 316 e *Matri sedulo obsequens, dolore oculorum, invocata S. Bertilia liberatur* 760
 Medicus *spiritualis S. Antonius Ægypto, imo orbi universo* 503 a b *Medici vocantur SS. Marius, Martha, Andisfax, Abachum* 760
 B Melle *in os immisso a SS. Euthymio et Saba accipit gratiam scribendi vitas eorum Cyrillus* 692 d
 Melote *vestis monastica* 483
 Membra *singula articulatim prævidentur S. Arcadio* 5 *Membranam dissecari iussus, tangi nequit S. Potitus* 39 c 43 a
 Memoriam *pro libris habet S. Antonius* 486 *Memoria tenet Biblia S. Genulphus puer* 446 f
 Mendacium *in præcipiti sedet equo, veritas in asino B. Godefridus* 133 e
 Mendicans *propter Christum dictus S. Joannes Calybita* 314 313
 Mensæ *odhibet lectionem sacram S. Wulstanus* 612 b
 Mensam *apponit persecutoribus S. Melus* 379
 Meretricis *convertit auro, precibus illis impetrato S. Contestus* 760
 Merita *pensat S. Antonius amore et famulatu spontaneo, non temporum longitudine* 488 *ideo præterita oblitus, facienda considerat* 488 a b *appenso vinci bono opere contra plurima peccata, a moribundo dæmones arceat S. Henricus anglus* 425 f 426 a *dies omnes ante fidem se perdidisse ait S. Apronianus* 370 c
 Ad Metalla *damnantur a Decio SS. Moscus et Ammonius milites* 552
 Milites *martyres IX* 367 *alii XL Romæ* 48 *SS. Papias et Manrus* 371. *Moscus et Ammonius* 552 *Bassus, Eusebius, Eutychieus, Basilides* 621 *Arnulphus* 735 *Mertius* 6 *cohorti primæ Imperatorum præest S. Sebastianus, a Militibus plurimum amatus* 629 a e *Militibus monachos SS. Alexander acemetus* 303 a, *monachus et abbas Benedictus Biscopius* 29 a *Militibus præficitur a Diocletiano S. Ephysius* 280
 Minas *contemnit patris S. Potitus* 36 e *et Imperatoris* 38 e, 43 f *judicis S. Ephysius* 285 a d *Præfecti et populi, fano idolorum succenso S. Alexander acemetus* 303 a d, 304 e
 Ministrant *martyribus in carceratis SS. Cyriacus, Sisennius, Lorgus et Smaragdus* 369 f 374 f
 Miraculorum *gratiam consequitur pietate erga trinitatem S. Ida* 346 d *Miracula affectans Episcopus, divinitus, nocte e templo in lectum translatus* 358. *Miracula* 4170 *facta brevi tempore Suessione ad reliquias S. Sebastiani* 639 *Miraculum mutæ et surdæ sanatur, mox in concione publicatur et Te Deum laudamus cantatur* 377 e *Miraculum continuum Vita S. Honorati* 387 d *Miraculorum virtus non est affectanda* 493 *virtutis maximum signum est signa fugere et virtutes occultare S. Hilarinus Arelat. in Vita S. Honorati* 387 d. *Vide singula miracula propriis titulis.*
 Missam *lacrymis perfusus celebrat S. Victorianus* 22 *die obitus S. Viventius* 92 f *Missam solemnem ex submissione recensat in Cassino monte celebrare S. Odilo* 343 *Missam iussus a Maria V. celebrare S. Bonitus, casulam ab ea accipit* 338, 359 *S. Kentigerni Missam celebrantis capiti insidet columba, alias id nubes obumbrat, alias columna ignea* 99 *Missæ tempore Christum puerulum inter angelos in altari ambulantem videt B. Veronica* 175 *Missam celebrans S. Euthymius celesti igne circumdatur* 678 e *videt Angelos secum sacra peragentes* 678 f *Missæ sacrificio in honorem S. Agnetis incendium extinguitur* 727 e f *claudam sanat S. Launomarus* 596 b *Missam majorem quotidie cantat Wulstanus Episcopus* 607 612 *et missas præterea duas audit. ibid. Trisagium in sacrificio Missæ in Palæstina* 678
 Molebat *panem suum S. Ricnirus* 543 *frumentum furtivum Moli nequit nec Dominica die* 103
 Monachi *sancti. Isidorus Alexandrinus* 307 *Theodulus Nili F.* 249 *Nozarius* 25 *Trevirius* 397 *Antonius, Merulus, Joannes* 528 *Monachus inclusus S. Leobardus* 562 *Monachi Martyres XXXVIII in Ionia* 29 *Servus-Dei* 105 *Sabbas, Esaias et XXXVIII in Arabia* 218 *Theodulus, Paulus Joannes et alii in monte Sina* 235 *XLIV in Rhaitu* 248 *Blaithmacus et socii* 600 *Monachi e Rege S. Ceolulphus* 363 e *Episcopo S. Bonitus* 354 *Monachos ex dispersis cellis in cenobium revocat S. Victorianus* 23 *Monachi CXL Glannasfolii ex præscripto S. Mauri* 331 *Monachos CXL fratres D. sub se habet B. Aelredus* 31 *litteratos CCCLXV illitteratos DC S. Kentigernus* 101 a *Monachi 3000 Nitriæ in Ægypto in divisis cellulis* 297 *Monachis 5000, (vel ut alii volunt 50,000) præfuit S. Macarius in monasterio S. Antonii* 288 in *Monastica vocatione nutans, confirmatur a B. Actredo* 31 d e *a Monastica ad eremiticam vitam transeunt SS. Severinus et Victorinus* 292 *ob Monasteria plurima Athos mons ἄγρυ εὖρος sanctus mons appellatur* 262 c *Monasterii institutionem prædicat S. Wulstanus* 608 *Monasteria et templa multa condidit S. Sulpitius Pius* 537 f *Monasterium Ebroninum divino monitu ædificat S. Haroldindus* 765 *Monasterii Stradensis occasio templi forma divinitus ostensa* 464 *Monasteria varia extruit S. Victorianus in Italia* 21 *Gallia* 22 *Hispania* 22 23 *Monasteria extruit Benedictus Biscopius* 27 a e *296 Stephanus* 238 *Godefridus Cappenberg.* 129 *Monasterium LXX virginum 4 sec. Alexandriæ* 298 *Monasterio S. Mauri prælaræ donationes factæ a S. Theodoberto* 329 330 *Monasterii cluniaci magnitudo et splendor* 108 *Monasterium S. Cæsareæ ingressuræ, in veste seculari anno integro probantur* 12 *Monasterii restaurationem urgere negligens divinitus flagellatur* 336 *Monasterium Marcolense Episcopi cupiditate depauperatum, altioris liberalitate locupletatum* 772 *ob Monasterium Glannasfolium eversum a S. Mauro percussus, effusus visceribus obit Gundulfus* 335 d e *Monasteria plurima idolatrorum in regno Manzy seu China* 272 *Eremitæ Monachus novitus in suavitate instituitur a S. Honorato* 385 *tirocinium sanctum S. Sabæ* 680 *Monachi CC sub Honorato Fundis* 396 *CCC sub Felchino* 694 f *CCC Luxovii sub S. Columbayo* 566 *CCC sub Alwino Malvernæ in Anglia* 612 *Monachum futurum quemdam prædicat S. Wulstanus* 609 a 612 e *Sexagenarium S. Paulum simplicem in monachum assumere diu rennit S. Antonius* 311 *Monachi ob constantiam in persecutione Maximini iubetur Alexandria excedere* 493 *Monachis relaxatio honesta aliquando danda. S. Antonius* 508 d *Monachus pecuniam detinens, a diabolo disceptatur S. Antonius* 505 *ut pisces ab aqua extracti, mox in areni terra moriantur, ita Monachi cum secularibus divagantes, humanis statim resolvuntur confabulationibus S. Antonius* 503 e *Monachos maximo odio diabolis esse docet S. Antonius* 491 *Monasticam vitam exorditur in cremo S. Antonius, Monasteria*

- A nasteria cœruit 489 Monastica exercitatio prima in Ægypto 473 475 in Palaestina 476 Asia 476 Ital in 476 Africa 477 Gallia 477 India 477 Monastice virtutes SS. Hilarii 388 Jacobi Tarantus. 390 Tremiri 397 398 Farsæ 400 Wulstani 643 Monachorum Leruensis 384
 Monilibus redimuta apparet S. Agnes 723
 Monita morula cœlitus a S. Beano data, S. Fursæ et quæ 404 h e Monita salutaria S. Antoni ad monachos 503
 Mons subito accersens elevat S. Kentigerum concionantem 102 Ad Montis Indis latus unum animalia alba, ad aliud nigra 272, e Monte præcipitata non læditur Mater S. Kentigerni 98 e Mons Sanctus dicitur Athos, quia tot in eo monasteria 262 per Montem Fluvium miraculose traducit S. Felix 693
 Morbus ob salutem æternam Virgini relinquatur 348 Morbo lethali sanat S. Joannæ monachum Romanum S. Andreas Apostolus 329. Vnde singulos morbos suis locis.
 Mori mirant quam monasterium Sarocenis ostendere, aut cella cave montis Sam 243 de Morte monentur monachi a S. Victoriano icto triplici arcem relinquarum quatente 24 Mors prædicta ab Angelo SS. Kentigerno et discipulis 193 a Christo tribuo ante S. Joann. Cablitr 316 319 Mortem multorum suorum ab Angelo cognoscit S. Maurus 332 Mortis tempus divinitus præsciunt S. Bonitus 356 du ante B. Juetta 165 e etiam horum 167 d multis unis ante S. Mauro prædicit S. Benedictus 324 Mortem suam prædicunt SS. Vincentius 92 Maurus 327 Adelbus 23 diem et horam Veronem 209 f Odo Carthusianus 260 horam Victorianus 23 et S. Aenc S. Ida 330 Mortem suam imminetem relictus docentur B. Benedictus Eremita 700 Antonius, Merulus Joannes monachi 528 Mortem suam prædicunt Antonius 504 Bassianus 589 Wulstans 610 diem S. Euthymus sanus 683 diem quadriiduo ante S. Genulphus 452 e 460 e Mortem instantem alis prædicunt SS. Euthymus Eulæie Imperatrici alibi suæ 681 et S. Domitiano 683 S. Bassianus S. Anthonis 388 S. Wulstans mortuus alteri 610 ad Mortem præparatio invidetur a S. Honorato maribundo 386 Mors imperator instantes invenire non debet, se ipsam moribundam non invenit S. Honorat. Ep. Arelat. 386 quo libet vivendo nascemur, illam Mors detrahet. Item moribundus ad Magnates 386 Mortis locum B. Odorico præscribit S. Franciscus apparuit 267 Mortem impetrat petenti Apræ filia S. Hilarius 75 a Mortem S. Davidis Ep. procul absens cognoscit S. Kentigerus 101 Episcopi Eboracensis B. Adelbus puer 316 Mortem S. Benedicti abens in Galba prædicit S. Romana S. Maurus 326 Mortem S. Antoni luget celum triennio clausum 481 ad Mortem vincit cum a Longobardis reperitur opre SS. Valerii et Renati Ep. Surrent. liberatur præcipitando in aquam 394 d Mors infligenda Gelgeha Matri S. Fursæ insonti ut impedatur, ipse S. Fursus ex matris utero incepat arum 409 e ignis, cui adjudicatu, attingitur lacrymis Gelgesin fontem crescentibus 410 a in Morte lætissimus B. Godefridus Cuppenberg 133 Mortem a Saracenis infligentiam lætus excipit S. Theodosius Presb. 240 Moribundum Prubianum, dem Ep. Bituric. sanat S. Hilarius 75 f Moribundum et damnandum Maurus 326 ad Moribundam pium faminam, a Maria V. cum curus Sanctis apparente, mittitur B. Odoricus, ut sacrum raticum ei conferat etc. 266 Moribundi, etiam parentes occiduntur et comeduntur a filis et proximis amicis in India 274 f Moribundus Christum videt B. Odo Carthusianus 260 f a Moribundo arce S. Henricus Anglus dromons, appreso unico bono opere contra plurima peccata 425 426 Moribundum Britannum contra infestationes dromonum defendunt SS. Paulus Machatus, S. Sampson Episcopi Britanni et S. Genulphus, quod in ejus ditone moveretur animam celo in-
- fert 445 d 467 Moribundus S. Wulstans apparet 1) alteri Episcopo procul absenti 610 Moribundo S. Genulpho apparet S. Petrus 453 461 a Moribundus vocatur ad gloriam S. Domitiano a S. Euthymo 684 Morienti S. Congano, imponente monum S. Ida, Angeli animam in celum deducunt 346 Moriente B. Juetta, splendescit facies, aves concitant, serenatur ner 168 Moriuntur in calida lavacro Kentigerus et discipuli 103 Moriente S. Vincentio liberantur miraculose captivi 93 e Moriuntur genibus flexis SS. Spen-sippus et Fratres videntes Angelos 443 e f S. Trevirius in agro ovespascens 398 e Moritur solus, dimisso famulo S. Leobardus 563 Moriuntur Antonius intuens Anglos qui animam suam ad celum deducere 504 e Genulphus inter voces Angelicas 453 461 S. Henricus Anglus corantibus Angelis Te Deum laudamus 425 S. Magnus audita voce Veni Magne, suscipe coronam præparatam 423 Moriuntur campanis ultra sonantibus BB. Benedictus Eremita 700 e Joana 423 424 Mortuus junctis manibus scorpionum inuitens reperitur S. Maurus Erem. 362 Morto inimici exultans, castigatur a S. Benedicto 323 a Mortuo responsum elicit S. Macarius Ægyptius ut vidua succurat 290 e nem ut innocentem liberet 295 a Morto rediit S. Euticius indicat penitentiam suam acceptam 105 Mortuum suscitavit Designatus 96 Hilarius 74 tres signo crucis et oratione Ida 346 eadem Mortuum capite præciso 347 Mortuum sine baptismo puerum Vincentius 89 90 Mortuum et sepultum Kentigerus 98 99 a Mortuo suscitato prædicit vite VII annos, menses, dies S. Ida 349 e Mortuum suscitavit ad hæreticum consultantum S. Macarius Ægyptius 293 f 294 a b e Mortuum suscitavit a damno suffocatum S. Maurus 329 Mortuum jugulatum ad se per alium aversens, suscitavit S. Ida 348 Mortuum ad se per alium aversens suscitavit S. Ida 348 Mortuum jam sex dies suscitavit B. Odoricus 266 b 268 e Mortuus natus ad vitam resuscitatur S. Maurus Erem. 363 Mortuos resuscitant SS. Wulstans tres 613 a Felix tres, 695 a e Reginum Lagone 696 prædicit Fursus dies 410 f 411 a Salpatus Pius frigore et inedia extractum 534 Bassianus serpens ictu mortuum 588 Salpatus Pius in flumine demersum 534 culigula S. Honorati Fulam pectori defuncti imposita S. Libertinus 397 h d Campanæ sona S. Fursæ 415 e Mortui suscitantur voto S. Agnati facto 725 e votis, jejuniis in vigilia S. Henrici Ep. Upsalenses et oblatione in festo a parentibus, in somno de tali invocatione monitis 624 Mortua prohibita, invocata S. Henrico Upsalensi a parentibus suscitatur 614 ulm 614 Mortuum filium pater suscitavit S. Genulphi jussu 450 459 f
 Mortificationi carnis delictus S. Epiphanius Tici. 730
 Mula opre MM. Minoritarum vitæ restituta 433 f
 Multi concultantes altare, in visione ostensi S. Antoni, sunt arcem 502
 Munera oblata a Rege Sigeberto recusat S. Fursus 414 f a Chosror S. Anastasus Persa 595, a Sajor Principe Persarum converso S. Cyriacus 372 a Munera Imperatoris contemnit S. Pottus 33 43 donaria Angeli jussu Romam mittit S. Cleopatra 88 h 89 a Munera a puella accepto tentatur contra castitatem monachus, a B. Juetta emendatur 165 Muneribus oblatis SS. Renatum et Valerium Epp. Surrentinos circumperemantur Longobardi 394 donaria illis oblata extra templum reperuntur, nullo adjuvante projecto 394 e ad impiis accepta exprobrantur a demonibus S. Fursæ 402 ob vestes usurari dono acceptas, ejus damnati altaria adicitur S. Fursus 404
 Murmurationis poena 186 h
 Murus Ecclesiæ impenetrabilis contra hæreticorum tela S. Hilarius 82
 Mures iustarum canum in India 270
 Mutos sonant S. Ida 347 prædicitur et crucis ipso S. Maurus 323 Matus topuchum recepit ad S. Maurus

- A missus a S. Hilario 79 d ope B. Odonis Carthusiani 261 digito B. Aelredi ori inserto 32 duo ad translatas reliquias S. Mauri 338. Mati sanantur ope SS. Sribustiani 650 b Wulstani quatuor 613 a Crucis signo linguæ impresso a S. Sulpitio Pio 334 b 339 b S. Zoe cruce super os facta a S. Sebastiano 632 ad reliquias SS. Marcelli Papæ 377 d Genulphi 433 470 a Mutus a Nativitate suppositus scrinio reliquiarum S. Marcelli sanatur 378 b
- N
- In Nativitate S. Kentigerni cantant Angeli 98 luce caelesti coruscat domus in qua dormiebant parentes S. Fursei necdum nati 410. Nascuntur sterilibus parentibus cœlitus promissi SS. Euthymius 666 Genulphus 446 d 436 c in Nativitate S. Fechini domus visa ardere 694 c filium Reginae sterili impetrat precibus S. Kentigernus 102. Vide Infans, Proles, Sterilis.
- Nares S. Theostericti aliorumque monachorum amputantur 29
- Naufragii periculum precibus avertunt SS. Bonitus 336 a Viventius 88 Naufragos liberant apparentes SS. Henricus Angl. 426 a Wulstanus 612 a Euthymius pallio suotegens, atque e medio mari subito Hierosolymam transferens 683 a b. Vide Mare, Tempestas, Ventus.
- Naviculam surdus, mucus, claudus a S. Sebastiano, transiturus ad ejus reliquias, obtinet, dein sanitatem 636 d Navicula sabato divinitus funiculo ad alteram ripam ultro applicatur, transmittitur sine renige S. Henricum Anglum 424 e Naviculæ impositum corpus S. Titiani contrariis undis devenit ad locum sepulture 393 f Naviculæ coriaceæ imposita naufragium evadit mater S. Kentigerni 98 d Naviculæ coriaceæ imposita mater S. Kentigerni 98 Navarchi munere fungitur in tempestate Christus et S. Felix Nolanus sicque periturum aliquin vectorem servant 231
- Nebula odorifera implet templum celebrante S. Kentigerno 99 f
- Nentes in festo S. Benigni Carnotensis, una brachii debilitate, altera contradictione membrorum punitur 723 c
- Nephritici dolores ad reliquias S. Epiphanii. Ticin. puls 744
- Nervis attrahuntur SS. Crescentianus 372 d Cyriacus 372 373 Caduntur SS. Saturninus et Sisinnius 370 f Nervorum dolor sublatus ope B. Veronicæ 210
- Nix miraculo solvitur, qua via defertur ad sepulchrum corpus B. Benedicti Erem. 700 e Nivem summo astu integram servat S. Jacobus Tarentus 391
- Nobilitatis fastigium est inter Dei famulos computari. S. Hilarius Arel. 381 d ex Nobili Dano eremita S. Henricus in Anglia 424 Nobiles plurimi sancti.
- Nola S. Antonio adpieta 522 d e Vide Campana, Cymbalum.
- Novissimorum memoria gehennæ et judicii futuri libidinem carnis extinguit. S. Antonius 487. Vide Mors, judicium, Infernus, Cœlum.
- Nubes transfert S. Potitum in altum locum 37 b obumbrat caput S. Kentigerni celebrantis 99
- Nudus et ligatus ante rhedam Maximiani trahitur S. Cyriacus 372 e Nuditas S. Agnetis veste candida ab unguelecta ejusque capillis atque ingenti lumine 716 e
- Nuptiarum die monitu divino, fugit S. Henricus Anglus 434 Nuptiarum in Cana Galileæ mysterium ostensum B. Veronicæ 190 Nuptias ut vitet, profugit silvas Agnestetis V. 773
- O
- Obedientia febres pellit S. Norbertus 129 f Obediens S. Benedicto, super aquas gradiens extrahit S. Placidum S. Maurus 323 Obedientiam habens potest esse 1) salvus S. Antonius 147 Obedientia cara exercet S. Antonius Panlum simplicem 511 contextum funem jubet retexere, et denno contexere 512 panem mensæ appanere, et assidere, nec comedere 512 aquam tota die haurire, vestem dissolvere et denno consuere 512
- Obsequio S. Hilarii se mancipant, ejusque lepra mandati 766
- Obsidionem urbis precibus solvit S. Bonitus 356
- Obsessæ Nolæ succurit S. Felix Presb. apprensus 222
- Obsidione liberatur Surrentum, ope SS. Renati et Valerii Epp. 394 f
- Oculos in faciem mulieris v qua sex mensibus nutritus S. Felix Nolanus non concepit 223 f 226 f Oculorum custodia arcta monialibus S. Casaria 14 Oculis medetur liquor flucus ex reliquiis S. Felicitis Nolani 223
- Oculorum dolor tollitur precibus S. Idæ 349 a ad reliquias S. Bertiliæ 770 c Aqua cui immersæ reliquie MM. Minoritarum 433 d Oculis effossis visum restituit S. Wulstanus 618 a Oculi effossi S. Potito 39 e 43 f Oculorum acies constitit S. Antonio CV annos nato 503 Oculus pro Christo effossus S. Paphnutio 497 palpebræ S. Tatiani unci abroduntur 3 d. Vide Cœcitas, visus.
- Odore caelesti et luce perfunditur carcer S. Potiti 39 a 44 c Odorem suavem spirat S. Prisca in carcere 549 Odor suavis diffunditur e vulneribus Odorici 267 e Odonis Carthusiani post XL annos 261 a Engelmaro 259 f Hilarii 81 a ex reliquiis S. Meruli XIV annis ab obitu 528 Treviri post LXX annos a morte refossis, ad milliare unum diffusus 399 b d Marcelli DCC annis post obitum 377 b Odore reliquiarum S. Patrocli trepitur templum 712 nidore avis tostæ in sacrificio distractus S. Wulstanus, rovet caræ deinceps abstinere 607 b 610 ex Odore tetro spiritum fornicationi agnoscit S. Euthymius 676 a d
- Odia fratrum patrocinii S. Veronicæ 210
- Œconomus monasterii S. Lannomarus 395 ex Œconomio Episcopus S. Titianus 395
- Oleo fervente et acetate perfunduntur SS. MM. Minoritæ 431 b Oleo et pice bullienti S. Archelæa 536 a 537 e Oleum fluit e sepulchro S. Euthymii, morbos pellens 686 f Oleo sacro sanat cæcum S. Ricmirus 542 f dæmoniacum toto corpore perfusum S. Lannomarus 596 e paralyticum 597 a 598 b hydropicum Felix Presb. Romanus 253 feminam præstigiis in equam versam S. Macarins Ægyptus 295 Oleo sepulchri S. Petri agros sanat S. Bonitus 356 S. Sulpitii Pii agri sanantur 538 e 540 a Oleo fervente et plumbo in sartagine frigitur S. Potitus 39 e 43 b
- Oleum pix resina, acetum infunduntur vulneribus S. Ephysii 283
- Olera cruda in deliciis monachis Ægypti 484
- Opus manuum cum psalmis aut collatione monachis Ægyptiis 485 c d 508 Operatur manibus S. Antonius 486 Labore manuum sustentatur monachus S. Antonius 506
- Oratio a S. Macario præscripta 291 e Orationis et hymnodicæ perpetuæ instituendæ gratiam triennio petit et a Christo apparente impetrat S. Alexander acemetus 306 c Orationem die nocteque continuunt acemeti in tres cætus divisi 301 Orans nocte in templo videt Mariam Deiparam cum Angelis et Sanctis, et Missam jussus celebrare veste caelesti donatur S. Bonitus 358 359 Orans S. Ida tribus solibus illustratur 348 b Orationes monachorum offerre Angelo visus S. Maurus 339 c Preces dicendæ moriente moniali S. Casaria 19 d in sepultura 19 e Oratione impetrat ignem floribus comburendis e celo Alexander acemetus 304 d naufragium avertit Bonitus 256 Viventius 88 tempestatem pellit Ephysius 282 sterilitatem pellit, sterilitatem impetrat Alexander acemetus 307 impetrat pluviam S. Euthymius 676 677 lucem caelestem MM. Minoritæ 431 b ignem e celo S. Prisca 535 c lignum immane transfert nomarus

- A *S. Luanomarus* 397 *draconem fugat ex insula SS. Honoratus et Jacobus* 390 *f lapidem terru absorbere procurat* *S. Frelinus* 696 *d tripodem xuncum frangit* *S. Saturninus* 369 *f ianua templi aperit* *S. Luanomarus* 396 *lampadem ter accendit* *S. Luanomarus* 396 *fontem eieciunt* *SS. Berardus Minorita* 430 *f Antonius* 496 *Dricolis* 567 *Catellus et Antonius* 592 *Euthymius* 683 *furcationis spiritum pellit* *S. Euthymius* 676 *a d convertit ad vitam monasticam* *S. Hilarius Arclat. S. Honoratus* 385 *caecos illuminat* *Valentinus* 580 *mortuos resuscitant* *SS. Salpitius Pius* 334 *b Bassianus* 588 *e filium nunciu Principis* *S. Furseus* 406, *a d armoie obsessos liberant* *SS. Antonius* 493 *Wulstanus* 611 *Ambrosius, Bassianus et Felix* 588 *fanulum a dæmone mule malitiam coquascit et curat* *S. Salpitius Pius* 536 *f* 537 *a Oratione et jejunio sanat oculoium dolorem* *Ida* 349 *caecam* *Virentius* 92 *mutum* *Ida* 347 *lepram* *Potitus* 38a 42 *e Oratione victoriam et solutionem obsidionis urbis impetrat* *Regi Longobardo* *S. Bonitus* 355 *Præribus* *S. Leonis Papæ, Romæ et S. Joannis Ep. Ravennæ* *parcit* *Atilia R.* 10 *e Orationis tempore monachus rogare solitus foras a dæmone trahitur* 322 *Oratione et jejunio dæmonem injuriæ pellit* *S. Mucarius* *Egyptius* 293 *a b Oratione et signo crucis idola evertit* *Politus* 38 44 *Oratione* *B. Alredi rumi deglutita eromitur* 32
- B *proles impetratur precibus* *S. Kentigerni* 102 *mortem obtinet* *S. Apræ filix uti et suæ quondam uxori* *S. Hilarius* 74 75 *mortem evadit* *S. Theodulus immolandum* *Lucifero a Saracenis* 246 *e* 247 *exanimatum* *S. Maurus* 327 *mortuum suscitavit* *SS. Virentius* 89 *Hilarius* 74 *mortua capite præciso* *Ida* 347 *Precibus* *S. Idæ* *purgatorio liberatur* *quidam* 349 *Orationes prodæmonatis obtulit an eis* *prosiut* 293 294 *Orare septies lucis præcipit* *S. Wulstanus* 612 *Orat dormiens* *S. Honoratus* 377 *e* *Oratione pernoctant saepe* *SS. Antonius* 488 *Arsenius* 761 *Orat assidue* *S. Antonius* 487 *Oratione Dominica et Symbolo recitatis sanat gravi lapsu confractum et erummem* *S. Tiburtius* 640 *Oratione et jejunio sanitatei* *Clotario II impetrat* *S. Salpitius Pius* 533 *b* *Ordinantur a S. Cum Papa Presbyteri, Diaconi, subdiaconi* 640 *a Ordinis Minorum* *Berhardus de Curlio, Ottho presbyter Petrus a S. Gemmitana, adjutus, Accursus* 426 *B. Odoricus* 265 *Ordinis Aermelorum fundator* *S. Alexander* 300 *Ordinis Carthusiani* *B. Odo* 260 *Ordinis Præmonstrat. B. Godefridus Cappenbergus* 146 *Os piscis periculose gutturi inhaerens* *S. Agnete invocata* *aspuitur* 726 *Osculatur pedes monachorum Cassinensium* *Odilo abbas* 343 *a Osculari optat homicidam* *B. Heblemonus vulnere letali accepto* 145 *Osculis et amplexibus saluant monachi* *S. Antonium hospitem* 447 *Osculantur adecientes in nocturna congregatione pallentes Christum* 580 581 *Osculum ori, membris et sereno* *S. Honorati imprimuntur* 387 *b Osculo sanat paralyticum* *S. Bassianus* 588 *Otium vitandum* *S. Euthymius* 668 *f Otiosa verba prolata obijciuntur a dæmonibus* *S. Furseo* 402 *Oves pascit* *S. Treverus ex monacho unachoreta* 398 *expascens moritur flexis genibus in agro* 398 *e*
- P *Pallio unus supra aquas incedit* *S. Benedictus Ep.* 88 *Palliis strata via* *S. Benedicti ad caelum* 327 *Palliis unus monachis* *Egyptus* 484. *Vide Chilonys.* *Palmarum festum in Palastina* 667 *Palmarum rami in quo ritu recipiendi* 201 *Palmis caditur* *S. Severulum* 279 *e* *Palis IV tentent discernitur* *S. Euthymius* 621 *d* *Pane et aqua victitant* *Veronica* 175 *d Odoricus* 176 *a saepe* *Godefridus Cappenbergensis* 140 *S. Marcellus in custodia bestias curans* 375 *Pane hordaceo* *semper usus* *S. Genulphus Episc.* 447 452 *a* 457 *a* *Pane hordaceo arido victitat* *S. Ricurus* 548 *a* *Pane victitant* *SS. Antonius* 484 *Honoratus* 388 *e* *d Henrius Angelus* 424 *Panem ab Angeli diebus jejunii accipit quatuor annis* *B. Veronica* 181 *duplum ob sociam* 181 *Panes jussi Angeli præcuntes feruntur ad* *S. Alexandrum acemetum* 309 *Panum micæ in margaritas versa in manu* *S. Odonis* 107 *Panes divinitus multiplicati* *S. Euthymio ob peregrinos cccc hospito exceptos* 672 673 *Papæ martyres* *SS. Marcellus* 367 *Fabianus* 616 *Papa eligitur* *S. Fabianus columba insidentis capiti* 616 *Papatum prædicat* *Bonifacio IV* *S. Catellus* 592 *b* 593 *e* *Paralysi laborat* *S. Benedictus Biscopius* 28 *f* *Paralysi parentur mater* *S. Joann. Calybita pretiosa veste ejus induens corpus, lacera reddita, sanatur* 317 *e* 320 *Paralyticos sanant* *SS. Mucarius* *Egyptius* 291 *crucis signo* *Ida* 346 *benedictione* *Maurus* 330 *Paralysi liberatur meritis* *Gonsalvi Amaranthi* 231 *ad reliquias* *S. Hilarii* 78 *a* *in ejus sepulchro* 80 *f* *ad translata* *S. Mauri reliquias* 338 *Paralytici sanantur ope* *SS. Sebastiani* 762 *Chromate et cruce socio a* *S. Luanomaro* 598 *h iterum oleo sacro et crucis signo* 597 *a osculo* *S. Bassianus* 588 *ad reliquias* *SS. Marcelli* 377 *Fursei* 408 *Paralysi corrigitur injuste accusatus* *S. Catellum* 392 *Parentes et liberi sancti* *Witgerus et Amalberga, Emclertus Reinildis, Gulila aliarque* 360 *Martires, Marius, Maria, Abuchum, Audifax* 378 *Lucianus, Paula, Claudius, Hippatus, Paulus* 584 *Vide Pater, Mater. Parentum visendorum lacta tabescit* *S. Joannes Calybita* 314 315 319 *Parentes convertit* *S. Virentius* 87 *Ex Parocho Ep. S. Torza* 421 *Passioni Christi meditantur* *adbeta* *B. Veronica* 174 *Passionis et mortis mysterium ostensum* *B. Veronice* 193 194 203 204 205 *Pater et Filius sancti Nilus et Theodulus* 237 247 249 *Genitus et Genulphus Episcopus* 451 *Martyris* *SS. Chromatus et Tiburtius* 638 641 *Umbilius, Felicissimus et Felix* 634 640 *Tranquillus Marcellianus et Murens* 629 641 *Patientia insignis* *S. Joannis Calybitæ in tugurio latens ludibrio habiti a domesticis parentum discedere jussu a matre* 314 315 319 *Patientia* *Benedicti Biscopii in morbis* 28 *Patientia pro re peritura non corrumpeuda* *S. Luanomarus* 397 *famuli Christi quo plus premuntureo magis assurgunt et florent* *S. Antonius* 301 *Patientia probat perfectionem monachi* *S. Antonius* 306 *magni viri multa patientur ut illos pati doceant ad quorum nati sunt exemplum* *S. Honoratus Ep. Arclat.* 386 *Patientiam nunquam subita iræ cupit* *S. Antonius* 499 *ob Patienter toleratas afflictiones coronam ex VII lapidibus pretiosis imponit* *S. Birgittæ* *S. Agnes apparens* 725 *Patriam deserit* *Angelo jubente* *S. Ida* 346 *a* *ad Patriam redire prohibetur* *S. Henricus Anglus imagine crucifixi loquente* 425 *o* *Patriarcham Antiochenum futurum, deum obtineadum Dominum prædicat* *S. Euthymius* 674 *f* 675 *a* *Hierosolymitanum idem prædicat* *Anastasio* 675 *Patrona ord. Trinitariorum* *S. Agnes* 725 *Patronus miserorum* *S. Antonius* 464 *e* 501. *Vide morbos singulos, quibus sui Patroni opponuntur.* *Paupertatis Evangelicæ securitatem prohibetur impetrat suis in eremo ab Angelis recentes cibos* *S. Alexander acemetus* 305 *Pauperibus vendi vili pretio annuam regiam procurat* *S. Dulius* 250 *Pauperem nullam absque elemosyna dimittebat* *S. Bonitus* 333 *d* *e* *Pauperibus distribuit cibos a parentibus sibi ut mendico submissos* *S. Joannes Calybita* 315 *f* 319 *f* *cum Pauperibus vestem suam commutat* *S. Felix presb. Nolanus* 230 *e* *Pauperibus dat linteamina et suppellectilem domus* 202 *B. Juetta*

- A. *B. Juetta* 150 *Pauperibus bona sua omnia distribuunt* SS. *Alexander acemetus* 303 *b Pauperum pedes lavat* usque *servit B. Godefridus Copenberg.* 134 *f Pauperibus distributa quam cum in finem acceperat pecuniæ calumniam deinde patitur S. Isidorus Alexantrinus* 299 *Pauperibus viaticum Romæ distribuit S. Furseus* 414 *c ob Pauperulæ cryptos duos panes cæcus factus, a S. Genulpho sanatur* 469 *b Paupertate coctus arcam argenteam reliquiarum vendit Ursio Abbas* 377 *a Paupertas Auachoretarum S. Gerasimi* 680 *d Evangelium istud, si vis perfectus esse, vade, vende, etc. Audiens S. Antonius, sibi a Deo dictum arbitrans, implet* 486
- Pacem inter Episc. Lugdunensem et Ducem Burgundie S. Bonitus componit* 335 *Pacem sanat S. Epiphonius Ticin. inter Anthemium et Recimerem* 732 733 *et inter nepotem Imp. et Euricam Regem Wisigoth.* 733 734
- Peccata occulta suorum cognoscit B. Aethredus* 32 *d variorum sacerdotum, in raptu B. Veronica* 184 *b Peccata et defectus alienos legit S. Macarius Ægyptius* 292 *c Defectus sanctimonialium Abbatissæ indicandi* 14 *a Peccatores libere reprehendit B. Godefridus Copenberg.* 119 *c d Peccata sibi remissa intelligit a voce cælesti B. Juetta* 163 *b 166 b Peccata S. Antonii nondum monachi vetantur demones in judicia proferre* 498 *consensus in Peccata aliena objicitur a dæmonibus* 401
- P. *Pectinibus laniantur S. Tatiana* 2 *b suspensa* 3 *d S. Archelaa* 356 *a 357 e*
- Pecuniæ contactum horret S. Ida* 347 *f Pecuniam habens monachus cum ea sepelitur ut proprietarius* 297
- Pedum Episcopale infigit S. Wulstonus, injuste episcopali spoliandus, lapidi sepulchri S. Edwardi quod arelli ab olio nequit* 611 *Pedum Apostolorum a Christo lotorum mysterium ostensum B. Veronicæ* 205 *e Pedes pauperum lavat, B. Godefridus Copenberg.* 134 *pauperum et leprosorum S. Kentigerus in Cæna Domini* 100 *a ad Pedes Christi amplexando a B. Magdalena in raptu deducitur B. Juetta* 166 *Pedes montem Cassinum ex devotione ascendit S. Odilo* 343 *Pedes, erara, femora, coxa S. Arcadii articulatim secantur* 4 *f b a Pedem contractum signo crucis sanat S. Maurus* 325 *Pes ad hæreses lapidi, indicat ibi latere reliquias S. Mauri* 698 699 *Pedes lavant captivorum et aquam super capita sua effundunt SS. Morius, Martha et socii* 580
- Pennæ duæ Angelorum S. Furseo apparentium corpora tegentes, indicant timorem et penitentiam fidelium* 412 *a duæ in cælum porrectæ, amorem et spem* 401 *b*
- C. *Pentecostes mysterium ostensum B. Veronicæ* 193
- Perdicum* 4000 *durem præsentem et quiescentem circumvolando sequuntur* 268
- Peregrinatur Romam SS. Lenogisilus* 303 *Bonitus* 355 356 *quinties Benedictus Biscopius* 26 27 29 *singulis annis ad reliquias S. Hilarii Probianus Ep. Bituric. ob sanitatem ab eo receptam* 76 *Peregrinatur pomo comesto dies novem absque alio cibo B. Odoricus* 266 *Peregrinorum exceptor Alexandria S. Isidorus* 298 *Peregrinatur ad limina Apostolorum S. Fursens* 414 *c Peregrinantur nudis pedibus ad reliquias S. Sebastiani Ludovicus Pius Imp. et uxor* 656 *e f Peregrinatio nudorum ad reliquias SS. Minorit. Conimbricæ* 433 *e cam prohibens corrigitur febriliter et mola corrupte sub ipso mortua* 433 *d ea vota pestis depulsa* 433 *c d omissa grassatur* 434 *a Peregrinationem ad reliquias S. Sebastiani dissonans Episcopus, ab eo increpatur et percutitur* 652
- Persecutores suos epulo excipit S. Melas* 379
- In Persecutione fugiunt SS. Benedictus Ep. et Vincentius* 88 *d aliquamdiu latet S. Arcadius* 4 *b 5 c latet in solitudine VII annis S. Macrina cum marito* 234 *Persecutionem fuga declinat S. Maximus Ep. et mi-*
- seris conficitur* 225 *d e Persecutori projicienti se in ignem, ultro ignoscit eumque defendit B. Aethredus* 33 *d ex Persecutore Christianorum M. Ephysius* 280 281 *Persecutores monachorum S. Mauro ulciscente male percunt* 340 341 *c d*
- Pestis quinquennio grassatur post cædem MM. Minorit. Marochii* 432 *Peste moriantur Reges et alii Hiberni cum eam metu caritatis a Deo petissent* 697 *Pestis tempore oratio ad SS. Sebastianum et Rochum* 624 *aliæ ad Sebastianum* 625 *ope ejus liberati* 625 762 *contra Pestem patronus S. Antonius* 522 *e 758 Pestis depulsa vota peregrinatione ad reliquias MM. Minorit.* 433 *qua omissa rursus grassatur* 434 *voto S. Sebastiano facto Wesaliæ* 628 *e Pestis Romæ a dæmone accensa, reliquias S. Sebastiani restincta* 624 *restincta Capuæ* 624 *Mediolani, templo, sacris, die festo, jejuniis, aliisque donis S. Sebastiano votis* 625 *Pestis depellitur sudore manante ex statua S. Sebastiani* 762 *nucibus myristicis confixis sagitta S. Sebastiani* 763 *contra Pestem delatæ reliquias S. Sebastiani ad castra Bavarica* 628
- Philosophos gentiles ingeniose arguit S. Antonius* 499 500 501. *Vide Doctrina.*
- Phlegma leprosi mutatum in aurum* 695
- Phtisi xxx annis laborat Justinus, a morte contentus Angelico inter Martyres collata* 173
- Pice bulliente et oleo perfunditur S. Archelaa* 356 *a 357 e Pice liquata perfunditur caput S. Cyriaci* 372 *d 375 e*
- Pincerna Regis Austrasiæ S. Bonitus* 352
- Piscis magnus e fonte cum aqua hauritur S. Honorato Fundano cum adolescens objurgatus a patre esset, quod in convivio recusaret carnes comedere* 396 *Piscis lucis navim insilit in prandium ferentium reliquias S. Genulphi* 455 *b qui squilla dicitur* 467 *Piscis defectu aumone insilit in navim S. Boniti* 333 *S. Vientii et sociorum* 88 *Piscatio secunda in fide S. Boniti* 357
- Pleuritis sanatur voto facto S. Juliano Conchensi* 178 *Pleuritide obit S. Maurus* 332
- Plumbo liquefacto perfunditur illæsus S. Pontianus* 216 *Plumbo ardenti et oleo S. Potitus* 39 45
- Pluviam impetrat precibus et jejuniis iudicis S. Bonitus* 353 *a Pluvia fere semper intactus S. Kentigerus* 102 *e non Pluit triennio post cædem MM. Minoritarum Marochii* 432, *a Pluvia circumcæca cadente immunis S. Genulphus Evangelia ferens* 455 *a Pluviam in summa siccitate precibus impetrat S. Euthymius* 676 677 *Pluvia impetratur patrocinio SS. Fructosi, Augurii et Eulogii* 703 *Pluvia subita ignis in quem injecta S. Prisca, circumspersus in adstantes* 351 *F*
- Poculo aquæ fracto ob iram superatur, qui ad iram declinandam in eremum recesserat* 674
- Podagra sanatur ad reliquias S. Epiphaniæ Ticin.* 744 *Podagra x amorum liberatur S. Chromatius, a parente Angelo, dum idola confringuntur* 637 638
- Podagra moritur S. Bonitus* 356 *Podagra et chiragra tollitur acceptis pannis B. Odonis Carthusiani* 259
- Ad Penitentiam monachos Cassinenses provocat SS. Maurus et Placidus apparentes* 343 *Penitentia sufficitates defectus objicitur a dæmonibus S. Furseo* 402 *Penitentia pro peccatis* 506 *Penitentem recipiens ejus animam servat, S. Antonius* 509 *d e*
- Pomo comesto peregrinatur dies novem absque alio cibo et potu B. Odoricus* 266 *f fidem Poma pro venio offert Imperatori Tartarorum* 274 *b*
- Portæ humeris suis S. Maximus Ep. seminortuum S. Felix Nolanus* 223 *b e 226 c 229*
- Potus in nube collecta divinitus defertur S. Felici Presbytero Nolano* 227 *b 230 c Potum suum semper benedicens sumit, etiam in curia Regis S. Wulstanus* 607
- Predicant adventum hospitum Ida* 348 *Papatum Bonifacio IV, S. Catellus* 392 593 *Patriarchatum Hierosolymitanum*

- A Hierosolymitanum Amastasio, Antiochenum Domino
S. Euthymius 675 *Ecclesie afflictionem S. Antonius*
303
- Praefectus urbis Romae sub Diocletiano S. Agrestius
Chromatius 629 635 Praefecti provinciae Syracus anno-
rum filius S. Bussianus Ep. 586, a Praefecto urbis Con-
stantinop. relicta uxore Eremita montis Sina S. Nilus
249
- Præsentia Dei cogitatione vincitur daemon 494
- Presbyteri Sancti clemens Lugduni 616 Polycarpus
Romae 634 Viventius 85 Lenogisilus 774 Isidorus
Alexandrius 297 Mucarius Aegyptius 287 Theodulus
249 Felix Nolanus 219 Felix Romanus 232 Presby-
teri MM. SS. Tigris 34 Ganesindus 105 Theodulus
235 Marinus 366 Cyrinus 360 Valentianus 581 582
Tranquillinus 640 Baithimacus 604
- Ex Primicerio urbis Romae Martyr S. Nicostratus
632 640
- Princeps primæ cohortis S. Sebastianus 629 ex
Principe Claudii II Imperatoris Martyr S. Asterius
581 582 Principes admonere de flagitiis iubetur cali-
tus S. Furseus 404 Principem feracem mitigat et ad
religionem inducit B. Aelredus 32
- Processio publica in siccitate, sterilitate, inebriis etc.
ad putrem S. Honorati 380 e in Processione gestantur
reliquæ S. Antonii a Ducibus Mediolani 521 b
- B Prodes Liberi 200 ejusdem patris Regis Indæ e
uxoris uxoribus 271 e
- Prophetae SS. Malachias 213 Abacuc, Michæas 276
- Proprietarius monachus etiam pecunia sepelitur 297
- Psalmos 30, 100, aut omnes recitare solitus ante
altos surgens S. Maurus 322 e Psallentium XXIV or-
dines instituit S. Alexander acrometus 306 f
- Psallendi arda in monasterio S. Casariae 47 f 18
inter Psallendum operari non licet monialibus S. Ce-
sariae 13 e
- Ex Psallentium ore ignem ad caelum ascendere videt
S. Mucarius Aegyptius 293 a Psalterium nocte recitat
S. Kenigerus 99 Psalterium divinitus edocetur
B. Veronica 181 Psallit semper S. Wulstanus episcopus,
jacens, stans, ambulans etc. 612 Psallit in carcere
S. Prisca cum Angelis et Sanctis 549 d 550 a P-alma-
diann semper recitat S. Metulus 328 f Psalmodia pellit
spiritum fornicationis S. Antonius 486 488 493 P-sal-
modiam nocturnam S. Sulpitii turbant daemones, tenent
sibila, concussione terribili, icibus, sonitu etc. 537
- Pudicitia puella precibus B. Juettæ, divinitus per-
iculum eductæ, servatur 159 160
- Puella xii annorum S. Agnes M. 713 non in unis
C sed in sensibus filis geritur; et Deus mentes magis con-
probat quam ætates S. Agnes 713 Puellæ sororis ho-
noratam curam, mortuus parentibus gerit S. Antonius
486 educandam Virginibus Dea sacras tradit 486
Puella vi aut vii annorum in monasteria admitti solita
13
- Puer xiii annorum in tormentis invictus S. Potitus
33 Puer S. Antonius cibus a parentibus oblatus conten-
tus, delicatus non sectatur 486 erit Puerorum negli-
gentiam, lasciviam, fabulas 486 Ecclesiam cum paren-
tibus frequentat 486
- Pugno caduntur facies SS. Spensippi et Eleusippi
142 Pugnis læssatur S. Ida a demonio 345
- Ut Pulverem se esse memnerit, in fovea oratorii ac-
ditatur B. Aelredus 32 e
- Purgatorii tormentis visis in febrem incidit B. Ver-
onica 186 a b in Purgatorio detinentur anime, in qua-
rum tamen morte aut Angelus aut Martin V. adfuerat
179 e f Purgatorio post incunium liberatas precibus
S. Ida et filiorum elemosinis, post alterum annum in
caelum evolat 319 b, c Purgatorio anime educte in
Assumptione B. Virgatus 198 b
- Puteus Treveris plenus reliquiis Martyrum 57 a in
Puteo sex mensibus latet S. Felix Presb. Nolanus
227 a b 230 e
- Putrescentibus ex tortura membris obit in carcere D
S. Eutropius 11 a
- Q
- Quadragesima totum corpus quotidie disciplinis affligit
B. Odo Carthus 260 in deserto peragit radicibus victi-
tans alius continuo jejunius S. Kenigerus 99 100 his
quoque hebdomada et cilicio induitur, dormit, aut subinde
sedendo S. Maurus 322
- Querela S. Benedicti de Prælati et inimicis Cassi-
nensium 344 b
- R
- Rabies, aqua immersis reliquiis MM. Minorit.
sacra et potata curatur 434 Rabie suffocatur Cal-
vinista, combastis reliquiis SS. Gregorii Magni Seba-
stiani et Medardi 660
- Ramum viridens signo crucis accendit S. Keni-
gerus 98
- Rana deglutita precibus B. Aelredi et digitis ori im-
positis eromitur 32
- Raptus præter naturam triplex 183 Raptus tempore
corpus immotum 183 Raptus extra se S. Furseus, ab
aliis mortuus creditur 401 d 418 illicitis concupiscentiis
liberatus redit 404 Extasis S. Isidori Alexandrini 298
S. Mocarri Aegyptii 294
- Reclusus XXXVI annis B. Juetta 158 et 169
- Regibus et magnatibus timendus in convantibus
S. Furseus 404 d, a Regibus Ibericus prognatus
SS. Furseus, Falanus et Ultanus fratres 409 Rex sanctus
Crotulphus Northumbrie 363, e Rege monachus
S. Crotulphus 363 et pater S. Sabæ 262 Rex S. Cro-
tulphus ab regni curis curas vitam monasticam cape-
scit 368 e Regibus Ruscæ natus S. Sabbas Ep. Ser-
vix 262 Regio sanguine orta S. Ida 345 Regio
Anglorum sanguine nata B. Midwida, Mithurga,
Mildreda, sorores 540 Regina corbi lecturæ iubetur a
Christo canere B. Veronica 182
- Regula Monastica quare arete formanda 17 Regu-
lam a S. Augustino approvante accepit S. Norbertus
129 Regula sanctimonalis a S. Casaria scripta 12
13 etc. Regulam mutari volenti abbatissa resistendum
17 Regula scriptoris a S. Furseo in mare projecta,
duobus ejus imperio super aquas ambulantis percivit
414 e serratur id eo in Ecclesia 411 f
- Religiosi quale centumplum accipiunt 356, a Reli-
gione non evocandi liberi, nec adeam cogendi 561 e d
- Religiosus cogitit quotidie se primum inchoare S. An-
tonius 504 diabolus Antonium ubi adolescentem avocare au-
titur memorum diciturum, nobilitatis et honoris, esse et
voluptatum II præteritu sororis defendenda III propo-
sita ardua virtutis via, corporis fragilitate et vite pro-
lilitate 487
- Reliquiis MM. puteus plenus Treveris 57 a Reliquiæ
SS. Abacuc et Michææ divinitus revelatur 276 Reli-
quias vestis Christi valens curiosus explorare fit cæcus
58 Reliquiarum S. Hilari translatio sabitis morbis et
morte impedita 81 Reliquiarum translatio tantisper
impedita S. Bonto se adhuc transferri vetante 337
- Reliquias transferunt Roma in Angliam Benedictus
Biscopus 27 varius a S. Helena acceptas, Treve-
rim S. Agritius 56 Reliquiæ S. Victorini ad
castra delatae 20 S. Mauri summa solemnitate susceptæ
Cassini 343 ad Reliquias S. Bertilæ curam intranda
769 770 arcam Reliquiarum S. Bertilæ osculans, a
gravi morbo liberatur 771 ob Reliquias S. Sabæ cam-
bustas divinitus punitur Dur Torvarum 264 Reliquias
suas a variis vaptas jubet simul recondi S. Fructuosus
704 705. Reliquiarum S. Humati partes confractæ
miraculose redunantur 390 a Reliquias reperiuntur
S. Henrici Upsalensis, iudicio curi cruciatas 614
S. Mauri Cassenatis pulv. adhaerescete lapidi 698
SS.

- A SS. Agnetis et Benigni Carnotensis, illius revelatione 721 722 Reliquiarum elevationem SS. Agnetis et Benigni Carnotensis impediens morte prolis punitur 721 722 Reliquiæ transferuntur monitu proprio apparentium SS. Sebastiani 644 e Antonii 517 Archelæ 556 ante Reliquiarum S. Sebastiani translationem, jejunatur, rigilicæ cum cantu solennes aguntur 646 Reliquiarum circumferendarum ritus : Facultas Ep. processio monachorum clericorum, populi, præsidium armatorum 378 a Reliquiæ S. Sebastiani transferendæ annulo Papæ signantur 647 Reliquiæ S. Antonii a Ducibus Mediolanensibus in supplicatione gestantur 521 in expeditionibus bellicis circumferuntur 518 Reliquias S. Genulphi 467 unde unguentum fit. Reliquias SS. MM. Minoritarum 428 c Reliquias S. Antonii visitat S. Posthumius coævus 481 Reliquias S. Petri repens alit S. Furseus 414 e osculum ori, membris, secreto S. Honorati defuncti unusquisque imprimit 387 Reliquiæ S. Marcelli extra templum veneratione populi exponuntur 377 c Reliquiarum arcæ operiendæ ritus : Facultas Episc. jejunium et oratio prævia : accessus cleri albis et stolis induti : litanicæ recitatio : reclusio : veneratio : obsecratio 377 b in S. Antonii muneribus melote et pallio, ipsum Antonium mortuum amplectitur S. Athanasius, et lætante per vestimentum recordatur imaginem virtutis 504 e velamen corporis S. Honorati dum sepelitur, a fidelibus decerpitur 387 Reliquiæ ab homicidii concio resiliunt 468 Reliquiæ ne colantur, abjectæ flumen SS. Zoes et Tranquillini 640 e in cloacam S. Sebastiani 642 Reliquiarum suarum furtum impedit S. Agnes 723 Reliquias S. Benedicti ablatum subita cecitate, terrore et dejectione in terram percelluntur 599 S. Deivoli arentur subito tonitru, fulmine, tenebris 572 S. Trevirii, immoti redduntur 398 S. Joannæ, fugere nequeunt 424 Reliquias SS. Sebastiani Gregorii Magni et Medardi comburens calvinista, subita rabie suffocatur 660 Reliquiarum thecam S. Columba prodere Danis renuens, occiditur S. Blathmacas 601 602, de Reliquiarum S. Honorati veritate dubitans, crurium et artuum contractione vexatur, invocato sancto sanatur 389 Reliquiæ falsæ altari inpositæ, vi divina confringuntur et dissipantur, flagitii auctoribus, mo a dæmone obsesso, altero amente facto 653 c d f Reliquiarum S. Agnetis capsæ inani caput immitens dolore capitis liberatur 726 a Reprehendit tyrannum ob tormenta S. Hermyle inflicta S. Stratonicus 52 Resignatio ad laudem et vituperium, exemplo cadaveris 291 Restitutio facta, non prius, fur templum S. Sebastiani ingredi sinitur 589 590 Rete in pœnam peccati amissum, penitentibus recuperat gentilis 367 373
- C Ridentis monita S. Euthymii punitur monachus tremore et horrore, sanatur a S. Euthymio signo crucis 674 e d Ridentem in missa aut horis privat patu eo die S. Wulstanus 612 in Risum nimia hilaritate nunquam resolutus S. Antonius 489. Vide Deridere. Rixandi consuetudo febrî punita, unaque ope S. Bertillæ curata 770 Litigia inter montales corrigenda 13 a
- S Sacerdotes inviti creantur Nilus et Theodotus 248 d immolant astro matutino pueros Saraceni barbaro ritu 238 239 Sacramenta accipere negligens, per præstigias magicas lethargo et hydrope vexatur, sanatur invocato S. Euthymio 690 Sacrificare Baccho renuens S. Danaë occiditur 367 c Sacrificare Herculi renuit S. Sisinnius, alias comburendus 370 Sacrificuli orante S. Prisca igne et celo tonitru lapsa comburantur 550 Sagittis occiduntur cclx Martyres in Amphitheatro 580 Sagittis configitur S. Sebastianus 642 b Sagitta S. Sebastiani Romæ 623 Sagitta S. Sebastiani confixæ nubes myristicæ pestem depellunt 762 Sagittas ignitas in S. Furseum a dæmonibus factatas seuto Angelus extinguit 401 Saliva sua pustulas unguens pellit S. Leobardus 563 Saliva sua pustulam lethalem sanat S. Ricnirus 542 e et vulvas viperæ 542 Salve Regina antiphona acceptissima 185 Salutatione omica convertit gentilem et monachum facit S. Macarius Ægyptius, quem discipulas asperitate ad iram et verbera concitavit 293 ob Salutem æternam morbus Virgini relinquitur 348 c Sancti invicem adsunt in patrandis miraculis 79 Sanctorum tutelarem patrocinium in itinere implorat S. Bonitus 357 Sancti in festis suis apparent B. Veronica 183 Sanctorum gloria varia astensa B. Veronica 185 solennes festivitates ostensæ B. Veronica 194 195 196 197 198 Sanctus, Sanctus Sanctus dum canitur in missa cæci illuminantur a S. Hilario 80 Sanctus, Sanctus, etc. audit Angelos canentes iv choris S. Furseus 403 Sanctorum memoria ad virtutem incitamentum 497 ad Sanctas quoque æmulatio omnis convertenda S. Antonius 503 Sanctorum exemplis docemur virtutem possibilem, nec extra humanam naturam et impellimur ad Beatæ vitæ imitationem 505 Sancti laudandi, primo ob Deiglorificationem, secundo ob ædificationem nostram, tertio ob meritum augmentum in Sanctis S. Hilarius Arlat. 381 invocat S. Honoratum S. Hilarius Arlat. 387 et passim alii scriptores vitam Sanctorum Sancti tutelares animam in sua ditone morientis celo inserunt, cedentibus aliis 433 d 467 f preces pro Ecclesia a morte fusurum spondet S. Fructuosus comburendus 704 d Sancti omnes Lerinenses una festivitate coluntur 388 e ob Sanctitatem majorem a Deo obtentam, ab invilio occiditur S. Engelmarus 259 Sanguineus Christi sudor in horto 203 a Sanguine proflente clavum crucis Christi ablatum deterritur S. Bruno Colonensis 59 a b Sanguine Martyrum Trevirensium rubet Mosellu 56 b S. Pontiani Virgini cæsi instar fluvii in terram manat 216 Sanguis recens fluit e corpore B. Odorici pridem defuncti 268 Sanguinis vomitu laborans, ope S. Mauri sanatur 341 in Sanguine suo baptizantur SS. Spensippus et Fratres 440 a ad Sanguinis excreationem refranat vindictam S. Achilus 528 a Sanguinis fluxus sedatur ope MM. Minorit. 434 S. Sebastiani 630 c linteo sepulchri S. Mauri Casenatis 699 Sapiens esse potest obsque litterarum scientia. S. Antonius 500 Sapientia conjux S. Honorato 382 F In Sartagine frigitur aleo et plumbo ardenti S. Politus 39 e 43 b Schake Jacob stipites 11 dilectio Dei et proximi, gradus reliquæ virtutis 413 Scorpionibus caduntur SS. Saturninus et Sisinnius 370 f 373 b Scripturæ sacræ vacat Antonius 487 a Scripturam sacram memoria tenet S. Genulphus puer 443 Scutum in manu Angeli apparentis S. Furseus, indicat scutum fidei 401 b e 411 f 412 a Secreta cordis cognoscit S. Euthymius 678 Secreta cordis aperiens S. Leobardus S. Gregorio Turonensi a tentatione diabolica liberatur 562 b 563 b Securibus dissectus S. Eusebius 621 e Senatore Episcopus S. Venerandus 558 Senex annos cv vixit S. Antonius 504 Euthymius fere centum 684 Sepeliri cupit in lacris vestibis et tugurio S. Joannes Celybita 316 d e 320 b Sepulturam vilem sibi impendi præscribit moribundus S. Odo Carthusianus 260 Honestiorem, imperat apparens quadraginta annis a morte 261 Sepeliendo B. Odoni Carthusiano cedunt ultro ossa dispersa 260 f Sepelit filiam suam propriis manibus

- A monibus S. Hilarius 75 Sepelitur cum pecunia monachus proprietarius 297 Sepulchri palvere S. Hilarii lepra mundatur 76 in Sepulchro clausus S. Antonius degit 488 Sepulturae suae locum ignorari vult S. Antonius 504 Sepeliri corpus suum cilicio involutum extra templum praecepit S. Genulphus 453 a 460 Sepeliunt ceteri Martyres et SS. Blastum et Cyrinum, involventes linteaminibus, vigiliis et jeuniis cum orationibus celebrantes SS. Marini, Martha, Audifax, Abachum 380 Sepelit Martyres SS. Pontianum et Anterum S. Fabianus 616 Sepelit noctu corpora Martyrum S. Marcellus 368 corpus S. Fursei vehunt Peronam tauri indomiti 407 416 et 11 pueri vii annorum 407 416 ad Sepulturam locum contrariis undis navi et a vitula et matre terra defertur corpus S. Titiani 395 ffunerandi Aegyptiorum mas reprehenditur a S. Antonio, quod mortuorum corpora linteamine involuta super lectulos domi posita serrent 304 ante feretrum S. Honorati praefertur aromata et incensum 386 aromatibus condita corpora Martyrum S. Lucia et S. Joannes Presb. 373 a 376 b Sepulchrum S. Wulstani templo ardente intactum 609 Sepulchrum S. Dricoli Stramine repletum ab Hungaris comburi nequit 370 Pulvis Sepulchri S. Sebastiani ob arbore cui appensus affertur nequit 652 Sepultura ut desit jubentur incendi corpora SS. Marii
- B Audifax et Abachum, Martha vero in puteum deijci 383
- Serenitas aeris inducitur moriente B. Jucita 168 a c
- Serpentes cruce ex parte insulae fugati a S. Hilario 74 alibi ejus reliquiis 78 Serpentes fugant suo adventu SS. Antonius 489 Honoratus 383 Serpens arcei furem ne e templo S. Euthymii ablatus DC aureos recipiat 687 Severitas in erudienda juventute reprehenditur a S. Sabba Ep. Serria 263 264
- Siccitate trienni ariditate punta 305 Siccitatem precibus propulsat S. Alexander acemetus 307
- Sicera incendium extinguit B. Aetredus 31
- Silentium praescribit S. Mucarius Aegyptus 291 d 293 f Silentium arcium in monasterio S. Eutimii 106 Silentium in templo et triclinio servandum S. Euthymius 668 Silet tribus in hebdomada diebus S. Wulstani 611 a non visus ullum convenisse aut allocutus fuisse S. Euthymius, nisi diebus Dominicis aut sabbatinis, aut urgente necessitate 675
- Siti torqueri monachum absens cognoscit Antonius alium Siti mortuum 498
- Sodalitas in honorem S. Hilarii 85 S. Ephysi Calari in Sardania 279 Sodalitas S. Antonii in Belgio 322
- Solis instar splendet facies B. Aetredi infantis, omen sanctitatis 31 Solibus tribus illustratur orans S. Idu 348 Sol radios abscondens et instar Lince jugiter splendens significat instare plagas fumis et mortalitatis 303 e in Solis radiis suspendunt vestes S. Deicolus tribus horis et alii 368 e c Sol substitit in obsequium S. Frichii 696
- In Solitudine quies 291
- Somnolentum excitat B. Golefridus ad matutinis appparens 136 b 142 a absque Somno quadriduo maeret S. Wulstani 603
- Somnio admirabili eadem nocte invitati, sidem amplectentur SS. Spensippus, Melensippus, Eleusippus 430 442
- Sorores Virgines sanctae: Liberata et Faustina 560 Liberata et Speciosa 396 Mildreda, Milburga, Mildreda 340
- Spathis inciduntur membra S. Priscæ 350 d
- Spectator adest Jesus S. Antonio contra demonem pugnanti 488
- In Spelunca habitant SS. Euthymius et Theoctistus 668 SS. Euthymius et Domitianus 671 SS. Victoriaanus 22 Vincentus 89 Speluncam e cella ad divinum studium facit S. Mucarius Aegyptus ad recessum et orationem 293
- Spiritus boni tranquillo adpectu securitatem animæ gignat 493 Spiritus mali vultu uspero formidinem per-
- nianentem incutiunt 493 D
- Sponsum Christum eligit S. Agnes et quo affectu 715
- Sponsalia contrahit S. Leobardus dato annulo, porrecto oscula et praebito calcamento 562 desponsans statim S. Agnetis tradito annulo liberatur carnis tentatione 725 desponsatæ puellæ ad conspectum S. Antoni ab ipso pene thalamo recedentes, in Ecclesia consederunt 303 ut Sponsa ad Christum ab Angelis deducitur B. Juetta 138
- Statura suæ longitudini respondens cæcus affertur et rovere sanctis solitus 760
- Sterilibus parcatibus nati SS. Genulphus 443 446 Euthymius 666 Sterilitatem partus tollit S. Euthymius crucis signo 675
- Stipiti alligati pedibus clavo perforatis die et nocte perseverant SS. Marcus, et Marcellianus fratres 641
- Stola imposita capite claudi et muti, eum sinat S. Maurus 323 Stola collo injecta demonem formæ gigantes circumdedit S. Contestus 761 Stolis induti apparent SS. Fructuosus, Augurium et Eulogius et Præsidi insultant 704
- Stomachi dolores curat S. Antonius 498 Stomachi debilitas curata ope MM. Minorit. 434 ope B. Venonice 211
- Strumæ ad reliquias S. Bertilæ sanata 770 item carum contactu 770 Odore Carthusiano 260 item alias ibid. in translatione reliquiarum 261
- Studia litterarum et pietatis Joannis Calybitæ 313
- S. Euthymii 667
- Studiosorum patronus S. Hilarius ad ingenium acurndum 80
- Stultum se ingeniose appellat S. Antonius 300
- Stupor veterosus in translatione reliquiarum S. Agnetis sublatus 725
- Subdiaconi martyres SS. Tiburtius, Nicostratus, Castorius 640 a Subdiaconi virtutes in S. Epiphanto Treuensi 730
- Submersi Hermylus et Stratonicus 35 Submergitur a demone arreptus in S. Maurum blasphemus 341
- Submersioni hominum tentati demones pelluntur ab aquis a S. Sulpitio Pio 334
- Sudat S. Furseus frigidissimo tempore in tenui veste, dum visiones narrat 419
- Supplex S. Sulpitii Pii Ep. vasa lignea et fictilia, non argentea 537
- Supplicationes variae, etiam flagellantium ad reliquias B. Odorei 268 a Supplicationum pluviam impetrat S. Bonitus 353
- Surdi auditum recipiunt ope Hilarii apparentis 79
- Odorei Carthusiani 261 MM. Minorit. 434 f ad reliquias S. Marcelli Papæ 377 Surdus, mutus, mancus, claudus ad reliquias S. Sebastiani sanatur 658 656
- Surgendo reliquias multum prodeunt S. Maurus, et L. C. aut omnes Psalmos ante recitat 322 e Surgere ante tempus ab obedientia constitutum, a Christa prohibetur B. Yronica. 174 f
- Suspensa a collo et capillis, fetido fumo euectur S. Zoe 640 d
- Syucopen verbo sanat B. Aetredus 32
- T
- Tangi nequit, jussus membrum dissecari S. Potitus 45 a
- Tau insigne ordinis Antoniani, ob potentiam, ut vocant, seu scipionem, a S. Antonio Custodi datum qui terræ insans offeruit 324 325 sigillum ordinis 325 mystice explicantur 325 symbolum collo appensum regibus Siciliae et Hierosolymorum 326
- Tauri indomiti arrehunt corpus S. Fursei Peronam 407 416 in Tauri se figuram demonem transformatur 37
- Te Deum laudamus cantatum ob miraculum mutæ et surde sanatae 377 e ab Angelis moriente S. Henrico Anglo 203
- Telonearius

- A Telonearius *S. Petrus* 692
 Tempestas anniversaria a demone excitata, reliquiis *S. Hilarii* 77 Tempestates acris pelluntur meritis *S. Gempti* 467 et fulminis tonitruum, sonitu Campaniae *S. Fursei* 415
 Templi *S. Felicis* adificationem impediens dominus igne absuntur 228 Ecclesiae suae dedicationem imperant Episcopo SS. *Maura et Britta* apparentes 300 Templum varia adificat *S. Hilarius S. Fridolinus* 82 Templum e dono *S. Lucinae* conseruat *S. Marcellas* 373 b 375 f Templum *S. Honorato* an cccxxx constructum 389 c *S. Stephano* v. sac. 391 construi sibi *S. Michael Archangelus* iubet a SS. *Catello et Antonino* 392 a 393 c
 Templa *Ticini* ab *Odoacre* eversa, reparat *S. Epiphanius* mummis carens 735 Templa, monasteria, gerontocomin et ptochotrophia plurima adificat in Palaestina *Endocia* vidua *Theodosii junioris Imp.* 681 Templum nocte, habitu, penitentiam ut lateret, frequentat *S. Sulpitius Pius* 532 Templum ad pictum *S. Antonio* 522 duo *S. Marcello* 368 Templum *S. Bassiani* fur ingredi nequit, nisi restitutione facta 589 Templum SS. *Renati et Valerii Epp.* Sarvent. spoliantes mutua caede, aut allisa in parietem pereunt 394 Templum mutat in catibulum animalium *Maximianus* 373 375
 Tentationis Christi in deserto mysterium ostensum *B. Veronice* 191 Tentatum prudenter curat *S. Macarius Aegyptius* 290 Tentationibus resistendi modus ostenditur *S. Polito* ab *Angelo* 41 in Tentationibus contra filium invocatur *S. Hilarius* 80 Tentatio permittitur vel ad gloriam vel ad penam 492 Tentationes solitario et infirmis variores *S. Antonius* 507
 Testarum fragmentis substratis in carcere cruciatur *S. Felix Nolanus Presb.* 229 Testamento moriens *S. Antonius* legavit *S. Athanasio* meloten et pullium tritum; *Scrupioni Ep.* Thmucos aliam meloten ciliicum discipulis 504
 Theopbaniorum solemnitas in Palaestina 676 Tibia afferta, ope *B. Veronice* curatur 210 e aqua cui immersa reliquiae *MM. Minoritarum* 433
 Timore Dei carnem domat *S. Macarius Aegyptius* 291 Timor Dei iudicibus commendatur a *S. Antonio* 503
 Tormenta contemnit *S. Politus* puer 37 a 39 e Torquentur bovis distentus *Eutropius* 9 equuleo et ananis *Pontianus* 206 in equuleo appensus lampadibus aduritur et nnguibus laniatur *S. Politus* 39 44 e Torquentur tertio SS. *Nicostratus, Claudius et socii* 640 *S. Castellus* 641 et passim Martyres ex Tortura crudeli patres centibus membris obit in carcere *S. Eutropius* 9
 Tremuit templum in auccione reliquiarum *S. Boniti* 357
- C Tributorum vacationem Ticino everso impetrat quinquennio *S. Epiphanius* 735 iterum anni unius 740
 S. Trinitas significata tribus lapidibus pretiosis datis ab angelo *S. Idae* 345 Trinitati quod devota, consequitur gratiam miraculorum *S. Ida* 346 S. Trinitas per tres Angelos representata *S. Furseo* 411 b Trinitatem in somno evocanti *S. Bassiano* caelum addidit 586
 Triticum metit, sata arena *S. Kentigerus* 100 d Tripus aeneus precibus *S. Saturnini* frangitur 370 f 375
 Trochleis distenditur *S. Thyrsus* 439 f 443 d In Tugurio ante aedes paternas degit *S. Joannes Calybita* 315 319 in eo cupit sepeliri 316 320
 Tussi sicca ultimo anno vitae laborat *B. Aelredus* 33
- U
 Ulcere fatido corripitur genu *S. Henrici Angli* orantis Deum, ut nec volens possit ex eremo discedere 425 b ejus a morte non apparet vestigium 425 c ab Ulceribus ope *S. Agnetis* apparentes sanatur constantia filia *Constantini magni* 717 e Ulcus sanatum ope *B. Beatricis Atestinae* 739 e
- Umbram *S. Isidori Alexandrini* reverenter etiam infideles 298
 Uncis laniatur *S. Tatiana* 2 b
 Unctione caelesti sanant egros *S. Archelae* 535 c d unguenta repudiat *S. Antonius* 488
 Unguibus aequilarum perfoditur venter *S. Hiermyli* 52 Unguibus ferreis lacerantur SS. *Crescentianus* 372 d *Valerianus, Conlidus, Aquila, Eugenius* 713
 Ungulis radiuntur *S. Potitus* 39 b 44 e membra, latera, mamillae *S. Entropii* 9 *S. Prisca*, cruciati in lictores retorto 531 *Marinus, Audifax, Abachus* 583 latera *S. Busiridis* manus supra caput ultro protendentis 728
 Urbs Champsana ob magnitudinem civitas coli dicta 271 d Urbs *Saracenis* erepta ope *S. Victoriani* 20 Urbis *Suessionis* evertio denuntiata, per reliquias *S. Sebastiani* propulsatur 656
 Ursum in bovis devorati locum subdit jugo *S. Jacobus Tarentas* 391 expellit ab ea ditioe 391 d
 Uva in sentibus reperita moribundum refovet *S. Maximus* in loco deserto *S. Felix Nolanus* 226
- V
 A Vacca et Vitula ad sepulturam defertur *S. Titianus* 393 E
 Vana gloria insidiatur virtutem sectantibus 240 Vanam gloriam ut venenum fugit *S. Victorianus* 21
 Vasa sacra custodiens comprehenditur *S. Danax* 367 super Vasorum stramenta aspera voluntantur *MM. Minoritae* 431
 Venator cervam e manibus *S. Bassiani* vi volens eripere a demone arripitur et fit caecus, sede ejus precibus sanatur 587 b c
 Vendi nequit vestes *S. Viventio* erepta 94 Vendi viti pretio pauperibus annonam regiam procurat *S. Datus* 250
 Venter gladio dissectus *S. Basilidis* 621
 Ventum prosperum reliquiarum parte in mare demissa impetrat *B. Odoricus* 270 Vento dilaceratur vestis candida baptismum simulate petentis 78 Ventus et pluvia ignem in quem injecta *S. Prisca* dispergunt in circumstantes 551 e
 Verberatus plurimum *S. Alexander acemetus* 310 ad mortem SS. *Pansophius* 278 a d *Secundina* 279 Verberantur taureis SS. *Valerianus, Candidus, Aquila* 713
 Vermes ex ulcere scaturientes reponit *S. Henr. Anglus* 425 in Verines vertantur lacrymarum narium et aurium purgamenta 497
 Vestium Christi colores moraliter expositi 205 206 F
 tunica Christi *Treviris* 58 Vestes monialibus *S. Caesariae* absque tinctura et ornatu 16 a Vestis uspera *B. Odonis Carthusiani* 260 Veste nica utuntur *Felix Nolanus Presb.* 227 caque fere mendici 230 d Vestibus cum paupere commutatis jacet ignotus ad fores paternas *S. Joan. Calybita* 315 317 Vestes externorum confici aut lavari vetitum in monasterio *S. Caesariae* 6 Vestes divinitus crucibus replentur dum baptizatur a *S. Alexandro acemeto Rabbulus* 304 f Vestis candida baptismum simulate petentis subito vento dilaceratur 78 Veste virili fugit *S. Glaphyra* 54 Veste illusa furnum ardentem extinguit *S. Nazarinus Hisp.* 25 d fert carbones ardentis *Agnestis V.* 776 ignem innocens transit in ecclesia *S. Hilarii* 79 c in Vestibus laceris petit sepeliri *S. Joannes Calybita* 316 e Veste pretiosa ejus corpus intuens mater, paralyti perentur, reddita lacera sanatur 317 b 320 e Vestis *S. Viventio* erepta noctu luco, vendi nequit 94 c Vestibus exuta caelesti splendore inter verbera protegatur *S. Secundina* 279 Veste caelesti a *Maria V. donatur S. Bonitus* 358 f 359 d Veste pretiosa aliisque monilibus ab Angelis ornatur in raptu *B. Jureta* 158 b f Vestis *B. Odorici* infirmitas diutina pellitur 268 b Veste *S. Viventii* fugatur daemon ex simulachro 94 Vestis

- A Vestis candida non splendida aut sericea, Patriarcham Hierosolymitanorum 673 e lincis Vestibus abstinent S. Genulphus Ep. 447 e 457 a Vestes S. Honorati ciliatum, vestis rigida, melota et scarpa sive calceia ex palmis 388 Vestes, prope virili eremitica usæ SS. Archelaa, Thecla et Susanna 333 336 Vestis S. Agnetis et altarium Virginum apparentium auro tecta 717 Vestem candidam ab Angelis accipiunt SS. Agnes nuda in lupanari 616 e Bassianus baptizatus 386 e Sebastianus 632 Vestis S. Antonii fimbriam aubinnit attingere 499 ob Vestes ab usurario dono acceptas, ejus damnati tactu adurit anima S. Fursei 404 e Vestis S. Wulstani sepulti cum corpore post VII annos incorrupta 612 e S. Fursei post LXX annos 399
- Viam pullis stratum, lampalibus coruscans qua ad cætam erat S. Benedictus videt S. Maurus 327
- Victoriam reportat S. Ephysius ope S. Crucis a Christo animatus 282 et gladio ab Angelo tradito 282 de Sracenis Petrus I Aragonis Rex a S. Victoriano apparente ad prælium animatus 20 Clodoveus voce ac lumine promissam a S. Hilario 76 e Victoriam precibus obtinet Regi Longobardorum S. Bonitus 333 de Turcis ope S. Sabbæ Ep. Servien. 264 Victoriam prædicat S. Wulstanus 606
- B Victus S. Antonii, panis, sal, aqua 485 488 comedit semel de die post solis occasum, nonnunquam biduo triduoque jejunit, quarta die reficitur 488 Victus unachoretus S. Gerasimi quinque diebus in cellis panis, aqua, dactylus, Sabbato et Dominica in coenobio cocta et vinum 680 Victus S. Honorati panis aridus et aqua: in solemnitatibus, herbe, salsa et legumino 388 Victitant herbis solis SS. Euthymius et Theoctistus 668 pane et aqua ter in hebdomade sumptis S. Henricus Anglus 424 quatuor annis e farina hordeacea sole desiccata 424 e Victum monachi sibi et aliis manuum opere procurare debent S. Euthymius 668. Vide cibus, panis, potus, jejuniu.
- Videri nequit a ministro Præsidis S. Ephysius 284
- Vigilie apud mortuos moniales S. Cæsaria 18 Vigilat absque somno iv diebus et noctibus S. Wulstanus 603 vigilantes in nocturnam congregatione Christiani psallunt 580 581 Vigiliis celebrat S. Idarion, in loco ubi defunctus S. Antonius 482 Vigiliis celebrant S. Euthymius alique monachi in Syria in festo S. Antonii 482
- Vindictam ad sanguinis usque ex creationem refrenat S. Archillus 528
- Vinum cœlesti auctum signo sanctæ crucis a S. Mauro 331 Vinum aut cerevisiam concedi monachis Ludisfaruensis (cum aquam aut luc ante biberent) impetrat S. Crotulphus 364 a Vini huntu sumpto in gratiam aliorum, omni potu, etiam aquæ, integro die abstinet S. Macarius Ægyptius 290 f Vinum bibit S. Bassianus tantum diebus Dominicis et festis 388 Vino abstinet semper S. Genulphus Episc. 447 e 452 a 456 f S. Elias monachus dein Patriarcha Hierosolymitarum 682 Vinum conditum reis offeri solitum 704 705 d recensat S. Fructuosus comburendus, ne jejuniu solvat 704 Vino benedicto pellit febrem S. Leobardus 563 Vino potato cui intinctæ reliquæ S. Genulphi pelluntur, varii morbi 471 Aqua meritis S. Fursei in Vinum versa sanitatem confert 408 e 417 e
- Virgis caditur a sex licitoribus S. Hermylus 51 e Virgis trigonis dverberatur ei venter 52 e Virgis ad mortem cæsus S. Athanasius 50 a. Vide Flagella, Verbera.
- Virgines sanctæ Tarsitia 350 Liberata et Spectosa sorores et Luminosa 396 Virgines sanctimoniales Joanna 423 Mildreda, Milburga et Mildreda sorores 340 Liberata et Faustina sorores 360 Virgines martyres Secundina 278 Maura et Britta 300 Artemia filia Diocletiani 442 Prisca 347 Euphrosia 384 Agnes 714 Emerentiana 717 Virgines monachæ SS. Cæsaria II,
- Veronica de Binasco 169 Ida 344 Virginitatis amorsugit habitu virili S. Glaphyra 34 a reducenda obit 34 Virginitatis velum juvenibus Angelis accipit S. Ida 345 Virginibus sanctimonialibus evagatio noxia 348 ad Virginitatis studium animat S. Apram filia S. Hilarius 73 Virginitatis S. Idæ propositum impugnans, pater ab Angelomouitis suadet 343 Virginibus sacris sororem educendam tradit S. Antonius 483 Virgines sacras anticum odit diabolus S. Antonius 491
- Viri in Chaldea ornati muliebri incedant eisque sequuntur 269
- Virtute a duabus feminis conjugatis superatur S. Macarius Ægyptius 296 Virtutes variorum iavitanda mellilegæ apis ritu S. Antonius 304 Virtutum omnium generum crecent discipuli S. Antonii 493 Virtutum incitamenta data a S. Euthymio 668 e ad Virtutem via S. Antonium scire quis fuerit 486
- Visceribus effusus obit Gaidulphus a S. Mauro apparente percussus ob monasterium ejus eversum 335
- Vitæ vitæ S. Euthymius a Patriarcha Hierosolymorum aliusve magnatibus 681
- Visus recuperatur ope S. Bertilæ 709
- Vita præceus fugax omnia scelera, suadet, mortem generat S. Sebastianus 630 Vita S. Antonii gentilibus legenda, ni divinitus Christi, et potestas sanctorum ostenditur S. Athanasius 505 Vita S. Antonii lectionem suadet monachis S. Athanasius, ut sciant glorificantes Deum in hac vita, ab eo etiam glorificari 505 Vita S. Antonii frustra hæreticis impugnata 480 ejus lectione conversi primi monachi apud Treviros et horum ex caplo S. Augustinus 482 Vitas SS. Euthymii et Sabæ scripturus Cyrillus, ab eis apparentibus animatur, melle in os immisso 698 Vita solitaria S. Lannomari 393 S. Euthymii 667 668
- Vitia difficile diu illigata solvantur, factius est tenera evellere, quam robusta succedere S. Honoratus 382
- A Vitula et matre ad sepulturæ locum defertur cur S. Titiani 393
- Voce cælesti convertantur xvii lictores S. Secundina 279 confirmantur in carcere S. Ephysius 283 inter tormenta S. Hermylus 61 S. Stratonicus 52 Voce cælesti demittitur Episcopus S. Bassianus 388 a convertitur S. Apronius 370 carceri incluit SS. Genulphus et Genitus 450 a 459 Voce et luce cælesti confortatur inter tormenta S. Prisca 349 d in carcere S. Archelaa 336 a 337 f
- Voluntas mala diaboli manubrium S. Achilles 528
- Voluptates servandæ in alteram vitam S. Sebastianus 631
- Voto S. Jacob facta sanitas redditur desperato 376
- Voventes servire S. Antonio, ab eo jubetur agris servire 324
- Vulnere lethali accepto homicida ignoscit, pro eo orat, osculari optat B. Heldenmarus 113 Vulnus sanatum ope B. Veronicæ 211 Vulnere lethali ope MM. Minorit. subito sanata 433
- Vulpes Gallinam raptam, jubente S. Genulphi refert et concepit mortui: nec ulla Gallinis Vulpes deus isthic nocuit 432 460
- Vultus hilaritate e reliquis monachis agnoscitur Antonius 499
- X
- Xema festo SS Pontiani et Agnetis dari solita 217. Vide Strena.
- Xenodochia extruit S. Victorianus 29 Antorchæ S. Alexander acometus 308 Eubecia vulva Theodosii Imp. 681
- Z
- Zelus fidei catholicæ in S. Datro 251 252 et Zelo sanum idolorum incendit S. Alexander acometus 303 Zelo animarum lucrandum XVI annis omnes Asia

A	et Orientis regiones ubi B. Odovicus 266 269 270	678 Fulgentii Astigitani 254 c d 255 a in colis nulla	D
	271 Zelus animarum S. Genulphi Ep. 447 457 Sebastiani in Martyribus confortandis 630 632 Zelus fidei	unquam tristitia, nisi de perditione hominum 403	
	S. Euthymii contra Nestorium et pro Synodo Chalcedon. 681, in convertenda ab hæresi Eudocia Imperatrice	Zetarius palatii sub Diocletiano S. Castulus M. 640	641
		Zonæ pellicæ usus monachis Ægyptiis	484

FINIS.

BX4655.A2 VILLANOVA UNIVERSITY *v.002

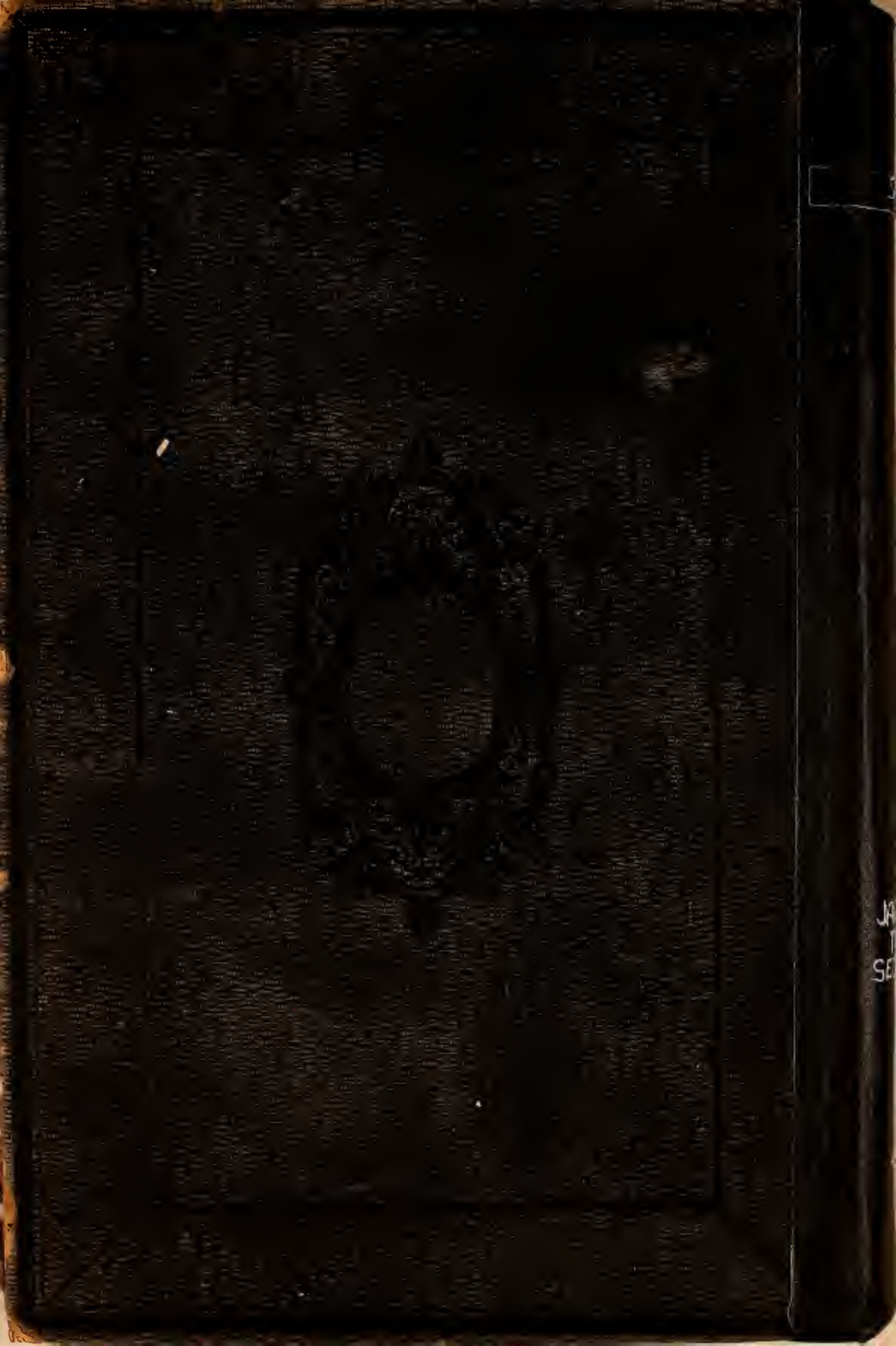
3 9346 00067332 9

FOR REFERENCE

NOT TO BE TAKEN FROM THIS ROOM

CAT NO 1933

LIBRARY PURCH

J
SE